תלמוד

ירושלמי

מסכת

יבמות, כתובות.

סודר ויוצא לאור על ידי

מכון להוצאת-ספרים וחקר כתבי-יד

על־שם החתם סופר ז״ל

מכון חתם סופר ירושלים

עיה״ק ירושלים

שנת תשכ״ט לפ״ק

בית מדרש גבוה לתורה ע״ש רבי עקיבא איגר ז״ל —
מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי־יד ע״ש
החתם סופר ז״ל, בעיה״ק ירושלים ת. ד. 836.

נדפס בארץ ישראל
Printed in Israel

דפוס אופסט "אסתר"
תל־אביב, רחוב ראב״ד 20, טלפון 31534

תלמוד ירושלמי

או

תלמוד המערב

ויש קורין לו

תלמוד ארץ ישראל

וסביבו יחנו

פירושים, חקרי הלכות, גרסאות ונוסחאות שונות

מאת **גאוני ישראל המאורות הגדולים**, ה״ה :

פירוש **בעל ספר חרדים** מהג״מ אלעזר אזכרי (אזקרי) ז״ל למסכת ברכות.

קרבן העדה (פירוש) / **שירי קרבן** (תוספות) — לסדר מועד ונשים מאת הג״מ דוד פרענקיל ז״ל (בהג״מ נפתלי הירש ניימארק ז״ל)ראב״ד דק״ק ברלין והמדינה.

פני משה (פירוש) / **מראה הפנים** (תוספות) — לכל הירושלמי כלו מהג״מ משה מרגלית ז״ל (בהג״מ שמעון ז״ל) עובד עבוה״ק באמשטרדם ור״מ בערי זאמוט.

נר מערבי כולל מסורת הש״ס, עין משפט ונר מצוה מהגאונים בעלי מפרשי הים ה״ה הגהו תרי גיסי, הג״מ מרדכי זאב סג״ל איטינגא ז״ל מלבוב (בעל שו״ת מאמר מרדכי ועוד). והג״מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז״ל אבד״ק לבוב (בעל שו״ת שואל ומשיב ועוד) גם עטרוהו בהערות והדושים כל אחד לחלק גדול מהירושלמי, הראשון קרא שמו גליון הש״ס והשני בשם ציון וירושלים.

פירוש הרידב״ז / **ותוספות רי״ד** — מאת הג״מ יעקב דוד ז״ל אבד״ק סלוצק בםהר״ז ז״ל. ומנוחתו כבוד בצפת יע״א.

(הכל כמו שנדפס בפיעטרקוב).

ועל כל אלה הוספנו בעז״ה

יותר מארבעים הוספות מאד נעלות

רובן מן כתבי יד

כוללות גרסאות ונוסחאות שונות ופירושים והגה״ת של גאוני ישראל, על כל הירושלמי או על קצתו. רבים מהם נדפסו בפנים הירושלמי ורבים בסוף המסכתות. רובן היו גנוזים **בכתבי יד** או היו מפוזרים **בספרי הראשונים**, כל אלה מפורשים בעמוד השני.

והכותרת בראשם היא השבת **אבדה גדולה** שהשבנוה אליו בעז״ה:

כשלש מאות הלכות ומאמרים

שאבדו מכל ספרי הירושלמי שלפנינו, ובעז״ה יגענו ומצאנום פזורים נפוצים בספרי הקדמונים, ואספנום והשבנום אל הירושלמי הזה למקומותיהם בסוף המסכתות או בסוף הסדר.

והנה כבר צוחו קמאי דקמאי על השבושים שרבו בירושלמי בשגגת הסופרים, המעתיקים והדפוסים, עד אשר נלאו החכמים למצוא בו את אמתת כונת דברי חז״ל, לכן יגענו לתקנם **בגרסאות ונוסחאות ישרות** מספרי ירושלמי **כתבי יד ומדפוסים הראשונים** אשר תפקחנה עיני הלומדים לראות בהם אור בהיר בכונת דברי חז״ל. האור הראשון היותר בהיר יופיע מן

תורתן של ראשונים

אשר תאיר את העינים בגרסאות ישרות ובשנויי נוסחאות ובפירושים ובאורים **לתלמוד ירושלמי** הפזורים בספריהם של הגאונים הראשונים. אספנום ברנום ואצלנו עקריהם מהקבוצה הגדולה שקבצן הג״מ **בער ראטנער** ז״ל בספרו **אהבת ציון וירושלים** (שכבר נדפסו י״ב חלקים ממנו) והדפסנום בסוף המסכתות.

(המשך מעל״ד)

נוסחאות שרידי הירושלמי שרידי גליונות הירושלמי שנמצאו בכתב יד עתיק יומין בגניזה במצרים (נדפסו בנויארק בשנת תרס"ט).

נוסחאות כ"י רומי לירושלמי סדר זרעים (מלבד מסכת בכורים) (נדפסו ג"כ בס' שרידי ירושלים הנ"ל).

נוסחאות ירושלמי דפוס ויניציאה שנדפס ראשון בעולם ע"פ ארבעה כ"י

נוסחאות ירושלמי דפוס קושטנדינא נדפס עם פירוש שדה יהושע להג"מ יהושע בנבנשתי ז"ל על פי ירושלמי כתב יד מדוקדק והמפרש בירר והכריע רובי הגרסאות שלו נגד הנדפסים לפניו (נדפסו אחרי המסכתות).

נוסחאות שונות במסכת שקלים והוריות ירושלמיות שהוכרו לתלמוד בבלי ורבו בהם שנויים מאלה שנדפסו בירושלמי.

נוסחאות כ"י מינכן למס' **שקלים** שחוברה לש"ס בבלי. נכררו עפ"ם דקדוקי סופרים. גם הצגנו קצת נוסחאות בסדר זרעים מכ"י ליידן.

[כ"י] **פירוש רבינו שלמה** בכר **יוסף סיריליאו** ז"ל, לירושלמי ברכות ופאה (הוא חד מגאוני קשישאי, מובא לרוב בשו"ת אבקת רוכל למרן ב"י ז"ל. ובשו"ת מהרשד"ם בשיטה מקובצת ועוד). על מסכת ברכות כבר הופיע במגנצא בשנת תרל"ה ע"י הרב דשם הג"מ מאיר הלוי לעהמאן ז"ל מכ"י שהיה גנוז בירושלים, והערה עליו הערות יקרות בשם מאיר נתיב, ועליו נלוו גם הערות והדושים מגאוני זמנו. ופירושו למסכת פאה העתקנו מכ"י הגנוז בלונדון בבריטיש מוזעאום, והצגנו שניהם בסוף המסכתות.

[כ"י] **עצם הירושלמי לשתי המסכתות ההן** הדפסנו ג"כ מכ"י הרש"ס יחד עם פירושיו, כי גרסאותיו ספרדיות מדויקות ורבות מהן שונות מאד מכל אלה שלפנינו. והנה בפי' **מלאכת שלמה** על משניות מביא פעמים רבות את אשר מצא מפירושיו במהדורה אחרת בפנים אחרים. והעתקנו גם את כל אלה על גליון פירושיו.

[כ"י] **באור הגר"א ז"ל לירושלמי סדר זרעים,** לרבינו אליהו הגאון מווילנא ז"ל. בו הגיה אורות מאופל השבושים שרבו בירושלמי הוציא חמה מנרתיקה ויאר את מהשכיהם ויצר שיטות עמוקות חדשות אשר לא שערום כל חכמי הדורות שלפניו. האור הגנוז הזה נגלה גלוי אליהו לדפוסנו בכתבי יד שונים, האחד: **ספר באור הגר"א** ז"ל לסדר זרעים שנערך בחייו ע"י תלמידיו על יסוד הגהותיו. והגר"א ז"ל העיד עליו שתלמידיו כוונו לדעתו (כן העיד תלמידו המובהק הג"מ חיים מוואלאזין ז"ל) ובשני מקומות בספר כ"י ההוא כתובות הערות הגר"א ז"ל בעצם כתב ידו.

ובכתב יד שני נגלו לפנינו:

[כ"י] **הגהות הגר"א** ז"ל על ירושלמי פאה דמאי ושביעית שנעתקו מגליון הירושלמי (ד' אמשטרדם שנת ע"ת) ונסדרו ע"י נכדו הג"מ יעקב משה לנדא ז"ל מסלאנים ויעטרם בביאוריו והערותיו בשם בני משה או פני משה.

ועוד נגלה לעינינו כתב יד שלישי:

כתב יד עתיק מירושלים ע"י בן נכדו של הגר"א ז"ל, הרה"ג ר' אלי' בנו של הג"מ אלעזר לנדא ז"ל. הכ"י ההוא כולל הגהות ובאורים של הגר"א על מס' מעשרות וקצת מעשר שני ועל מס' ביצה וקצת מס' חגיגה, וצרפנו את הכ"י ההוא להכ"י השני הנ"ל וקראנוהו ג"כ בשם כ"י שני.

הגהות הגר"א ז"ל **על ירושלמי מס' ברכות** ומקצתן גם על **סדר זרעים** שהעתיקן הג"מ דוד לוריא ז"ל מביחאוו, מעצם כי"ק של הגר"א ז"ל מגליון הירושלמי שלו ועליהן הערותיו וחדושיו של הרד"ל (נדפסו בק"ב בשנת תר"ה ע"י מהר"ש לוריא ז"ל).

הגהות הגר"א ז"ל **למסכת שקלים** העתקנום מספר תקלין חדתין לתלמידו הג"מ ישראל ז"ל משקלאב (כל באורי הגר"א ז"ל והגהותיו נדפסו באחרי המסכתות כי לרוב כמותם לא הכילום הגליונות בפנים הירושלמי).

קרבן העדה | **ושירי קרבן** על מסכת סנהדרין מכות ושבועות, נדפס בבערלין בשנות תק"כ—תקכ"ב. ונעלם ממדפיסי זיטאמיר ופיעטרקוב בהדפיסם פירושו לירושלמי ס' מועד ונשים. ואנחנו הדפסנוהו בסוף המסכתות).

פירוש הג"מ אליהו ז"ל **מפולדא** על מסכת כלאים. נאצל מפירושו לרוב מסכתות הירושלמי.

[עי' הערה א לקמן].

[כ"י] **פירוש מכ"י קדמוני** למס' שקלים מגאון קדמון אשר חי בתחלת אלף הששי.

[הדפסנוהו גם במשניות נ"א הוספות].

הגהות אחד קדוש מספר ככר לאדן להג"מ חי"ד אזולאי ז"ל ועליהן הערותיו של הרחיד"א.

הגהות מהר"ם די לונזאנו ז"ל (בע"ס שתי ידות) ג"כ מספר הנ"ל וגם עליהן הערותיו של הרחיד"א ז"ל.

[כ"י] **הגהות יפ"מ לסדר זרעים ומס' שקלים** מהג"מ מרדכי יפה מרגלית ז"ל מאובן ישן (מזמנו של מהר"ם מינץ).

[כ"י] **הגהות וחדושי הרד"א** ז"ל לירושלמי ס' זרעים ומס' שקלים להג"מ דוד אופנהיים ז"ל אבד"ק ניקלשבורג ומדינת מעהרן, בעה"ס מועד דוד ושו"ת נשאל דוד שעודם בכ"י ועוד.

[כ"י] **הגהות הג"מ אברהם דאנציג** ז"ל (בע"ס חיי אדם וכו') לסדר זרעים, נבלעו בתוך הגהות הרד"א הנ"ל שבאו יחד על גליון הירושלמי של הרד"א שהיה ביד הרא"ד מבלי אפשר לברר כ"א לבדה.

[כ"י] **הגהות וחדושי הגרי"מ** למן מסכת יומא עד סוף סדר מועד, מאת הג"מ יעקב משה לנדא ז"ל נכד הגר"א ז"ל.

[כ"י] **חדושי בעל חתם סופר** להג"מ משה סופר ז"ל

[כ"י] **הערות מרב עמרם חסידא** ז"ל אבד"ק מאדע, חי בימי בעל חת"ס ז"ל ומ"כ בצפת בין קברי האריז"ל ומהר"ם אלשיך ז"ל.

שערי ירושלים הגהות וחדושים לכמה מסכתות, מהג"מ דוברוש אשכנזי ז"ל אבד"ק לובלין בעה"ס נודע בשערים.

[כ"י] **אמרי ברוך** להג"מ ברוך פריינקיל תאומים ז"ל (בע"ס ברוך טעם).

[כ"י] **מעיני הישועה** הגהות הג"מ ישראל יהושע ז"ל טרונק אבד"ק קוטנא, ובתוכם הגהות נכדו הג"מ יצחק יהודה טרונק אב"ד דשם.

[כ"י] **חדושי הרא"ג** להג"מ אליהו גוטמאכער ז"ל אבד"ק גרידץ (בעל הגהות על ש"ס שלנו משנת תר"מ).

הגהות וחדושי הרד"ל להג"מ דוד לוריא ז"ל מביחוב הנודע בחיבוריו בשם הרד"ל.

[כ"י] **הגהות הרמ"ש** להג"מ מתתיהו שטראשון ז"ל (הנודע בחדושיו הנפלאים בספה"ק).

ספירים מספר נועם ירושלמי להג"מ יהושע אייזיק ז"ל אבד"ק סלאנים נבחרו ונלקטו ע"י הגאון בע"ס גליון אפרים הנזכר לקמן, והביאם בשמו בתוך חדושיו.

[כ"י] **דברי דוד** או **לקוטי הרדב"ש** חדושי הג"מ דוד פרידמאן ז"ל אבד"ק קרלין ופינסק (בעה"ס פסקי הלכות).

[כ"י] **בן אריה** חדושים לסדר נשים מאת הג"מ זאב ב"ר אריה ליב ז"ל (אבד"ק טעלז בעה"ג „בן אריה" בש"ס בבלי שלנו) בהם מוסגרים חדושים מנכדו הג"מ אריה ליב ליפקין ז"ל אבד"ק וועקסנא.

[כ"י] **טוב ירושלים** חדושים והגהות בירושלמי להג"מ אליהו דוד ראבינאוויץ—תאומים ז"ל רב הכולל דאשכנזים בירושלים.

עמודי ירושלים חדושים לירושלמי, שנלוו על ספרו עמודי אש להג"מ ישראל איזינשטיין ז"ל.

[כ"י] **עמודי ירושלים תניינא** חדושים לירושלמי שהיו עד כה בכ"י להגאון הנ"ל.

[כ"י] **גליון אפרים** חדושים והגהות להג"מ אפרים דוב הכהן לאפ נ"י אבד"ק ווערזבולאוו והגליל (בעה"ס זבחי אפרים על מס' זבחים).

מערכת הערוך מרגליות טובות מגרסאות ופירושים של הערוך מהמלות שלא נערכו בו בערכין מיוחדים רק נבלעו בערכין זרים וע"כ נעלמו מעיני המפרשים. ועל קצתם יחנו גם הערותיו של מוסף הערוך להג"מ בנימין מוספיא ז"ל.

[כ"י] **אורים גדולים** הגהות וחדושים מעטי הכמות ורבי האיכות מחכמים שונים יאירו אחרי המסכתות ושמותם רבו מלפורטם פה.

ועל כל אלה הוספנו עוד במה מעלות:

התוספתא בהיותה אחת מראשי היסודות שהירושלמי נבנה עליה וצריכה להיות צמודה לירושלמי כיסוד לבניני ע"כ חלקנוה וסדרנוה עם מפרשיה באופן שכל הרוצה יוכל לספחה אל חלקי הירושלמי. ועוד גדולה עשינו לה כי ספחנו עליה שנויי נוסחאות הרבים מתוספתא כתב יד ערפורט (הוצאת צוקערמאנדל) והנם ככבבי אור להתוספתא.

קצת לשונות המיוחדים לירושלמי סגנונם ודרכי שמושיהם שאין כמוהם בבבלי. נאספו עם ביאורם של חכמים שונים ונסדרו ע"פ אלפא ביתא.

המקראות שהובאו בירושלמי רובם דרובם בשנויים מכפי שהם בתנ"ך ע"פ המסורה הצגנו את נוסחותיהם האמתיות על שולי הגליונית בפנים הירושלמי בין כל שנויי הנוסחאות שבגמרא.

שמות התנאים והאמוראים הבאים בתלמוד לפעמים בר"ת שיש לטעות בפתרונם (כמו ר"ח ר"י ר"א שיש לפתור ראשי התיבות: ר' חנינא ר' חמא, רב חסדא וכדומה, כן ר' יוסי ר' ישמעאל ר' יהושע וכדומה, וכן ר' אליעזר ר' אבא, רב אשי וכדומה) כל אלה בארנום בשנויי הנוסחאות למקומותיהם.

ארבעת הפרקים האחרונים של מס' שבת שלא נדפסו בירושלמי ד'ויטאמיר ופיעטרקוב לפי שאין להם גמרא ירושלמית הדפסנום בסוף המסכת.

השלמנו כל ההשמטות של פני משה ושל מראה הפנים שנשמטו מדפוסים האחרונים וכן **המפתחות להרמב"ם** מבעל פני משה (שנדפסו בליוורנו), וגם כל **ההקדמות** שנשמטו מדפוסים הקודמים הדפסנום בזה, כי ברכה בהן.

שיר לבעל המחבר קרבן העדה

דא אינון שב בוצינא דנפקין בנבישתא חדא ומנהון ספי מן ווי עמוריא: ך בדו דאיתעביד הדין פרישא ואיתפני אבנא תקלא מאורחא מנהרין יתיר מן שב כוכביא: ך כעידן יתאמר ליעקב ולישראל
מה עבד אלהא דיהיב לך לאיתתי' דרדיכתא יתה דייא:

טבון עביד אלהא עילאה לעמא בחירא. דאפיק יתהון מתחות מרות
מצראי וקשיט יתהון בכל מיני קישוטיא:
גבורתא דה' מן יכיל למללא יתה בהן אשתמודען רשיעיא וצדיקיא:
שבחא למלכא עילאה אף דאורחיה דינא פילל בהון רחמין סגיאין
ובתרתיהון שכלל ארעא ושמיא:
נצחוניה דישראל לית קדמוהי שקר ואין מליל למיעבד להון ביש תב
מיניה ומבטל ית נדרא ברם טבא דאמר למיעבד לא תב
מיניה לעלם ולעלמי עלמיא:
זיו נורא ברתא דמלכא די יתבית באידרא בתדירא. צצאיה נכנסין
לגואי מקום דאסירין לבוא מלאכייא:
שכללא דארעא צדיקייא. ואין כתמוטטת מתברייהא דבא אינון
מקיימין יתה באדרעייא:
מלך מלכיא אירסת ית עמך בדמי דמהולתא ובדמי דתורייא ושריית
שכינתך בגוון. ענגך דמטלת עילוויהון ועמורא דעננא דדברית
קדמיהון חזון כל עממיא:

אסר להון איתתא דאחוהי ושריא להון יבמתא דיליה לאקמא לית
שמא בישראל דלא לבדרא מינהון בידורייא:
אמר להשקות לסטי"ת מיא מאדריא ומחיקת שמיה עביד בה מופתין
ואין זכאה היא תעדי עידוי ותתברך בבניא:
כתוב"ה דא כלילא דדהבא כלולה מכל עפיה שפיר ואנבה שגיא
וכזון לכלא בה ומינה יתזון כל בישרא גיורא ויציבייא:
בני נשא אמרין ולא מקיימין אוף מה דאסרין על נפשן באסר או
בנד"ר מתירין להון חכימיא:
אין אזלת ברעות נפשה ולא אשכחית רחמין בעיני בעלה גזרית
מימריה דה' למפטר יתה בג"ט פטורייא:
נזריי"א קדישין דה' דכלילא דאלההון על ראשיהון יתא. כד אסתכל
בהון אפך מורייא טפאן היך דכרייא:
למוהר וקדושי"ן יהבת להון אורייתא שפירתא ויקירתא כלילא דידך
ובה מתקלסין לעיניהון דכל עממיא דשמעין כל קימיא:

מארי דישראל חוי עקת עמך די עידנין כביאן הלפון עלוהון דאסורין באסור די פרזל ונחש שבוק כען לחובא עמא הדין בכביאות סבותך וכנש בענגא בני גלותך ותוב (לירושלם) קרתך ושכלל היכלך
בגווה וליהוי שמך רבא וארגותך חד ויחדון ישבחון לך כל אומא ולישניא: אמן ואי:

הקדמה ראשונה

סדר המסכת מסדר נשים כאשר סידרן המחבר תלמוד הירושלמי. יבמות, סוטה. כתובות, נדרים. גיטין, נזיר. קידושין. טעם סידורן. שהמסדר הנשיא רבינו הקדוש ז"ל התחיל ביבמות לכבוד ביתו בית דו"ד דמקור מחצבם הוא מתמר יבמת יהודה. וסיים בה והנשיא ר"ג נשואיהם ע"פ ע"א הוחזקו להיות משיאין על מפי עד כו'. ר"א ורי"א אין משיאין ע"פ ע"א. לכך סידר אחריה סוטה דפליגי ר"א ורי"י אם משקה ע"פ ע"א או לא. (והי' כ"ל לומר דסמיכות בא ללמד דמ"ד משיאין בעד מפי עד סובר נמי דמשקה ע"פ עד מפי עד. אך דגרסי' בסוטה ירושלמי דף ג' ע"ב מהו שישקה עד מפי עד ולא איפשיטא ש"מ דסובר הש"ס דמסמיכות ליכא למפשט הך איבעיא). אחריה כתובות לומר הא דבתולה נישאת ליום הרביעי הוא מטעם חשש סוטה דנאמן להסרה עליו ולא מטעם הפסד כתובה. (וכמ"ש בתוס' ריש כתובות) ואיידי דתני כתובות והגא המדיר הנא אחריה נדרים כן מפורש בבבלי ריש סוטה. וסיים בה שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה כו' תנא אחריה גיטין. ולפי שסיים גיטין. בפלוגתא דב"ש וב"ה לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר והיא סוטה האמורה בתורה ואמרינן כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין הנא אחריה נזיר (ועמ"ש בתוס' ריש נזיר). וסידר קידושין באחרונה. אף שלא משפט הבכורה. לפי שהוצרך להתחיל ביבמות כמה שכתבנו למעלה לכך שמה באחרונה לומר לך כל הדינים השנויים בסדר הזה שמתייבמת. ומשקין לה. ויש לה כתובה. ובעלה מיפר נדריה. ויוצאת בגט. דוקא בנשים לבעלה בה קידושין גמורין. א"נ סידר קידושין אחר גיטין לומר לך אף דרשאי לגרשה אפי' הקדיחה תבשילו מ"מ שנוי הוא המשלח ורצוי הוא שיחזירנה וכי מחזירה צריכה קידושין שניים ולא סגי לה בקידושין הראשונים והפסד שזהו כוונת הכתוב שכתב ויצאה והיתה תחילה יצאה ואח"כ סויה. ועמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפי' המשניות. ועוד נראה שסידרן על סדר שבעה ספירות האחרונות הנ"ת נהי"מ. יבמות חסד. שבונה בית אחיו וכתיב עולם חסד יבנה. סוטה גבורה. שנעשה בה שפטים גדולים על ידי מחיקה השם וכתיב גדול שמך בגבורה. כתובות תפארת. שהיא כלולה מחסד ודין וכתיב כתפארת אדם לשבת בית. נדרים נצח. שהנדרים חלין על דבר מצוה גם היתר נדרים מגלחין נדרי ה' לדכתיב אשר נשבעתי באפי וכתיב האפס לנצח חסדו. גיטין הוד. כי היושב עם אשה פרוצה הודו נהפך למשחית כדכתיב פן תתן לאחרים הודך. נזיר יסוד. כי הנזיר נקרא צדיק שסולט ביצרו ועליו נאמר צדיק יסוד עולם גם מניעת שתיית יין מבטל הגורם לעבירה וע"י כך מהזיר העטרה ליושנה. קידושין מלכות. כי החתן נקרא מלך כדכתיב ואבחר דרכם אשב ראש ואשכון כמלך בגדוד ועל פי סדר זה יסדתי שירתי למעלה. גם סדר מדות. ומסכתות הלו רומזים על השבעה רועים והן אברהם. יצחק. ויעקב. משה. ואהרן. דוד. ושלמה. ואיך הם נאחזים כל אחד במדתו כסדר מלמעלה למטה מבואר ודעת לנבון נקל. אי נמי הלב עמודיה שבעה דשבעה עידני' מחלפין עילוי דאיתהא. א' כתותה מבת שלש שנים אין ביאתה ביאה ב. מבת ג' ואילך ביאתה ביאה אע"פ שאינה יודעת להבחין בין אגוז וגרור אבל מעשיה אינן כלום. ג. משהגיעה לדעת ליטול אגוז ולזרוק צרור מתקדשת למיאון (ירו' גיטין). ד. הגיעה לעונת פעוטות מתגרשת בגט. ה. הגיעה לעונת נדריה הולכת. ו. הגיעה לשתים עשר שנה ויום אחד הרי זו נערה. ז. הגיעה. לי"ב שנים ושמה חדשים הרי זו בוגרת. ועוד רמז לשבעה הבלים ודי בזה:

הקדמה שניה

אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני. הן כאשר קרבו הימים לגמור חיבורי זה על סדר נשים ירושלמי מלאוני צרה ויגון כל משכבי הפכתי בחליי. חשבתי דרכי מה זאת עשה לי אלהים למה בדמי ימי אלכה בשערי שאול ויפקדו יתר שנותי. השיבוני רעיוני אל עדותיו. אין זאת כי אם קרבני זה קרבן העדה לא לרצון לפניו. לזה אמר להכחידני מן הארץ למען לא יעלה על מזבח הדפוס. בשומי זאת אל לבי ויתר ממקומו ותבער אש בעצמותי כלכל לא אוכל הוכפלו יגוני וכאבי אנוש. והגעתי עד שערי מות. אמרתי ידעתי ה' כי צדק משפטיך ואמונה עניתני. אך אדברה וירוח לי. אנא ה' זכור נא את אשר התהלכתי לפניך בחבורי זה באמת ובתמים ובלב שלם. התלתו מיוסד על אדני פז כי לא להתפאר ולא לבוש לי שם בארץ נעשה כי אם לעשות רצונך חפלתי. ואתה החילות להראני את גדלך ובאור פניך רציתני. ותושע לי ידך וזרועך סמכתני. להבין דברים הנעלמים והנסתרים בו כי הלולי זאת לא כביר מצאה ידי. ועתה הוספתי בירושלמי מכל אשר היה לפני. ואתה ידעת שאין בזה דבר מזולתי לבד ממה אשר חננת לי אתה דעה. ולא פציתי פי לדבר דבר אשר לא כדת נגד קדמונים ז"ל נ"נ ולא פניתי אל רהבים ושטי כזב אשר עמדו לשטן לי בהדפסת סדר זה ומעלו בו מעל ובסדר מועד. וקיימתי מאמר הב החכמים גם לכל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך אשר תשמע עבדך מקללך. ולמה ה' יחרה אפך בעבדך להפילני כנפול בני עולה. ראה ה' את עניי ואת יגיע כפי אשר היה לי במלאכתי. מיד ויקשב ה' תפלתי ויט עלי חסדו ויפדה ממות נפשי. והחלימני והחייני. וזאת לי לאות שקרבני לריח ניחוח לפניו והתנחם. ואשר יסרני יה ולמות לא נתנני. היה לי לעונג על אשר אחרתי להשלים נדרי בהדפסת הסדר הזה. לכן כאשר שב עלי מקלת כחי חבתי ולא התמהמהתי לגמור משפטי לדקך למען לא אבוש. וקראתי עלי המקרא הזה טוב לי כי עניתי למען אלמוד משפטי לדקך. וכבר הקדמתי בפירושי לסדר מועד טעם מדוע שהיבו הקדמונים ההור ידם מלפרש את הירושלמי. וסיבת קריאת שם חיבורי זה קרבן העדה. ואפס קצה דברי נרגן והשובתי. ויען כי רבים מחכמי הדור אשר עררוני בקול ובמכתב לחקוק בעט ברזל ועופרת מחידושי בארוכות ולא לקפוץ ידי כאשר עשיתי בסדר מועד. והטתי אזני לשמוע בקול דבריהם והרבתי לעשות עד כי עלו דיבורי תוס' בחיבורי זה קרוב לארבעת אלפים. אמרתי עת לדבר ולא להשות. פן יאמר אויבי יכלתיו. דוד המע"ה אמר שגיאות מי יבין ר"ל מי חכם שיגלה שגיאות וכן ת"י שלייתי מי יהכם. כי רבים המקריים המונעים שכל האדם להבין הדברים אשורו. והנסתרות נקני. שאין זכרון לכל דברי הראשונים אף אם למד אותם בצדק ופעמים שנעלם מאדם הדבר ההוא מפני שלא למד אותו מעולם. א"כ אמר איש אשר רוח אלהים דבר בו מה יעשה איש כמוני. ואף כי עמום התלאות הנכי ואיך אגלה. גם פעמים שמעלה אדם בלימודו דבר שכלי ומרוב שמחתו אינו משים על לבו דבריו המתנגדים לדבריו או מחזיק בבדק בקירי עכבים למען הגיל הדבר ההוא וע"ז אמר דהע"ה העבר עיני מראות שוא בדרכך חייני. גם פעמים רבות שהמחברים מקצרים בדברים העמוקים. בהיות שהתמונות נראין להם כקלות להיות עוסקין בענין ההוא זמן מה ושוברים שהאריכו בו יותר מדאי. ואם כרואים דבריהם מעלימים עין עיון יהיה בעיניהם כדברי ספר החום והתום. גם ידוע לכל עמלי תורה שאין ביד האדם להכליה דעתו בחכמת התורה במופת חותך. אך הסברות הישרות הן המכריחות כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וזהו המופת על פקודי ה'. וכן אמר שהע"ה ואיש תבונה יישר לכת. אבל לא רבים יחכמו ונוטים אחר העיקש כמאמר החכם לבד ראה זה מצאתי אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים ר"ל חושבים מחשבות לקלקל היושר. והנה אין כל המתעקשים שוים והם בשלשה דרכים קונים קנין רע זה לעצמם. א'. יש מי שעומד על דעתו אם טובה אם רעה היא אינו זז ממנה ומחזיקה בכל עוז עד מקום שידו מגעת. ואף שחובה היא על כל אדם מישראל לעמוד בקיום חזק ואמץ בכל יכלתו לקיים מצות ה' ולא ינהוהו כל החכמים ולא ישוב מפני כל וכך יפה לו כי מפי העליון נצטוה על כך ומקור מחצבו ממקום שאין שכל האדם מגיע ועולא חזק ה' צבאות. אך בעסק התורה טוב ויפה להודות על האמת ולקבלו ממי שאמרו. והאומר חכמתי עמדה לי לכוין אל הקוטב האמיתי עליו אמר הכתוב אל התהלל יותר למה תשומם. והמחזיק דבריו בסברות רעועות הוא המהרס יסודי התורה. וע"ז נאמר כל פקודי כל ישרתי כל ארח שקר שנאתי ר"ל אשר אמרתי עת לעשות לה' לקדם שמך ברבים מפירים תורתך לכן כל הפקודים בכללם ישרתי כן בעת קיומם או בעת ביטולם כי הכל נעשה ע"פ הדרך הישר ואין בהם נפתל ודעה זרה אבל כל ארח שקר המחזיק לקיים או לבטל מעתיק בדברי הבאי ובסברות הנפסדות שנאתי. גם מהע"ה אמר בהוכחתו דור עקש ופתלתול הלה' תגמלו זאת כלומר חלילה להחזיק בדעתו בעסק התורה בענין שהוא נגד ה' ומצותיו. ב. ויש מי שמתעקש ומבקש להרום ולבטל דברי חבירו מרוב קנאתו באיש ההוא ובסברותיו הן מפניה אחרת לטוב לו בטובה המדומית. לכן כי ימצא דבר שאינו הגון אפי' אחד מני אלף נראה כל הומיות יקראנו והטוב שבו יכסה בענן וערפל ומשל בפי הכסיל זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח. יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט. לא ידע ולא יבין. ושובה היתה לו השתיקה. כי החת כבודו קלון יקח כי החת יופי. הלא ידוע לכל בעלי בינה שבכל מין ממיני הברואים נמלאים טובים ורעים ואין הטוב נמנע או נפסד מפני הרע שבמין ההוא אחרי שהם דברים נפרדים. כן הדבר הזה ודרך החכמים לבחור בטוב ולמאוס ברע והרע מתבטל בטוב. ולא אמר החכם אלא כשמעט רע מעורב בטוב כדברים להיש שנתערבו זה בזה והטעם הרע נלחו בכל חלקי הדק שבו ובו מתקלקל גם הטוב וע"ז אמר שלמה עקם לב לא ימלא טוב. רק מהדר למלוא הרע שבו. ג. ויש מי שנגבה רוחו אינו נותן לב לעיין בדברי חבירו ומשיב דבר בטרם ישמע ר"ל עד אשר לא נתן לבו להבין הדברים על מתכונתם ויסודם. ועי"ז מדבר גדולות על הדברים ההם ועל הממציאם ומכלכל דבריו בחלקלקות למען ישמעו דבריו העם אשר אין בהם כח לעמוד בקשרי מלחמות תורה. ולמען ימלא חן בעיני ההמון כי בדמיונו הנפסד נהתו דופי לנכבדים מהנשא ומתעלה ומתקלס. ועליו אמר דוד יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות אשר אמרו ללשונינו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו. וכלנן שלם אנה יחד ואמר לבב עקש יכור ממני. רע לא אדע. מלשני בסתר רעהו אותו אצמית. גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל. ואתה המעיין בחיבורי זה נא אל הרוץ אלי בחמת כחך כי לא תגל כאמר הכתוב כי גדל הימה נוהא עוגם כי אם תגיל עוד תוסיף. שמע עלה וקבל מוסר למען תחכם באחריתך. ר"ל המגיל חבירו מרעתו בדין הוא שיוסיף ימים שהרי המרחם על קן כזור מאריך ימים כ"ש המרחם על חבירו. ואל תעלם קנאה בלבך שבהגלת חבירך לא יהיה תפארתך ניכרת בדבר ההוא כי אם כה תעשה דע כי תחכם באחריתך כדכתיב מכל מלמדי השכלתי ועתה עדותיך שיחה לי שאני מבינם לאמיתתם בלי יגיעה. וע"ז אמר החכם מחשבות חרוץ אך למותר וכל אץ אך למחסור. ואם אין ביכולתך להגיל אל תבהל ברוחך כי אם תעיין אם נשנית הדבר ההוא או הדומה לו בסדר הזה אולי תמצא שם מרגוע לנפשך כמאמרם ז"ל דברי תורה עניים כו' כי במקומות רבות בעוסקי בחיב כי זה כאיתי לתקן דברים שנאמרים במקום אחר בענין ההוא. וח"ש דוד מרס הענה אני הוגג ר"ל קודם שבאתי על האמת בדברי תורתך שגיתי כמאה"ז"ל אין אדם כו' ועתה שבאתי להבין אמיתתם אמרתי שמרתי להביא ראיה מהם וזה ראיה המופתית שיש לנו בחכמת התורה. כתר לי זעיר ואחוך כי עוד לאלוה מילין. כי אינני אומר דעת שפתי ברור מללו בכל המקומות לכן אמרתי אתקן עותתי במהדורא בתרא. וכי תאמר מדוע מהרתי לעבות ולא בררתי מיד כל הענינים בביאור היטיב. דע כי מיום עמדי על דעתי וראיתי לירושלמי דורש אין לו הפקה נפשי לבנות לו בית עולמים לפרשו. ותוס' לא כתבתי כי אם לתפארה בניה ולעורר לב התלמידים ואין התוספת דוחה את העיקר ואם אברר כמלה כל הדברים לפני התלמידים יארכו הימים ואין האדם יודע עתו. ומה שהארכתי ביותר מדאי בתוספת במסכת נזיר הוא לסיבה שהראשונים מרו ממסכת זו ומפני כך שהכבו הגירסאות גם בבבלי אמרתי אתקן הכל כפי כחי גם נמלאו סוגיות עמוקות בהלכות הנוהגות כגון זרוע בשלה ודומיה שעיקר מחלבן מהלכות נזיר אמרתי לברר בהן כל הצורך. ואם יסיה ה' עמי לגמור פירושי על כל הארבע סדרים שבתלמוד ירושלמי אנופף שנית ידי ואתקן הבדקים שימלאו בו. ואציג בסוף העמוד לדוגמא שנים ושלשה דברים למען תדע שדברים הרבה מונעים בבנה הענין. הקיצור או קוצר שכל המעיין. או ענין המלאכה העלולה לקלקולים רבים. ועתה אחלה נא פני אל חי. תהי ידך לעזרני למלאות את אשר זממתי לעשות כי פקודיך בחרתי וסלולי משגיאות. והראני מתורתך נפלאות. ועשה עם עמך נוראות. וכלנן ירושלים במועדים תהיינה שערים כחרבות מלאות. וכוליה הכן כרחשה חן חן יתן לה בתשואות. והיה נלבניך הההוגים אות. כ"ד העושה אפריון למלך שלמה מלך שהשלום שלו. עמודיו כסף. זה פירושי רפידתו זהב. זה הירושלמי. מרכבו ארגמן. אלו התוס'. תוכו רצוף ההגה מבנות ירושלים. אלו המסכת מסדר נשים

הקטן דוד דחפ"ק ברלין והמדינות יע"א. בהרב מוהר"ר נפתלי הירש בהחסיד כוהר"ר בנימין בהרב המאה"ג מוהר"ר דוד בהרב הגדול הגביר מוהר"ר נפתלי הירש (שהיה אב"ד דק"ק פוידא) זצ"ה:

שאלני אחר מהלמידי ביבמות סוף הלכה א בתוס' בד"ה א"ל כו' דמיעוטא דתרווייהו בחד קרא כתיבו ע"כ. והשה הא מיעוטא דאשת אחיו שלא היה בעולמו מוכי ישבו אחים יחדיו שמעי'

שמעי' ואיילונית ממעטינן מאשר תלד דכתיב בקרא אחרינא ע"כ. והשבתי לו קיצור לשון אמי רואה. והיה הבכור דכתיב בקרא דאשר תלד לא ממעטינן דקאי אגדול אלא מאשת אחיו שלא היה בעולמו כמפורש בבבלי דף כ"ב. ואח דהשיק מיתדיו המיוחדים בנחלה נמי מדכתיב יקום על שם אחיו וס"ל כמאן דכתיבו בחד קרא. ועיי' בבבלי דף י"ז ע"ב. זה הוא מקצירת האומר:
עוד שאל אותי שכתבתי יבמות פ"א ה"ו בתוס' בד"ה אם כו' אך קשיא לסברת תוס' ה"ל להקשות לר"י גם אכותי ועבד כו' ע"כ. וקשה כותי ועבד מהיכא קילפה להו מדכתיב אלמנה וגרושה כדאמרי' בבבלי דף ס"ט. והרי מפורש שם לר"ע היאשכך אלמנה להחמיר עליה וגרושה לסקל עליה ותוס' כתבו דף סו דר"י כר"ע ס"ל ע"כ. והשבתי לו ודאי לפי מ"ש תוס' בתירוצם מיושב נמי קושייהי אך לפי מ"ש תוספות בקושייתם נ"ל קרא דגר עמוני ומואבי ניליף מהלג מכותי ועבד כו' ע"כ. מ"מ דסברי דכותי ועבד מקרא דאלמנה וגרושה ממעטינן ושפיר הקשיתי שפי ס"ל והקשות קרא דכותי ועבד נ"ל. זהו מפני שלא שם לבו לעיין היטיב:
סוטה פ"ה ה"ו בתוספות בד"ה אלא כו' ע"ש הדברים מגומגמים וכנ"ל אלא אליהוא זה יצחק וק' תיקשי אין לית הוא אלא בלעם היה כר"ע שעתיד להתווכח עמך שתלה בו דברי בלעם וי"ל כתיב סוף איוב ויאמר ה' אל אליפז התימני חרה אפי בך ובשני רעיך שלא דברתם נכונה כעבדי איוב. ש"מ שדברי אליהוא היו נכונים מדברי כולם הלכך אף שתולה דברים אלו ביצחק אין כאן בושת פנים בכנגדו כי דברים כנים הם. זהו ממסירת הדפוס ושגיאת המעתיק:

הקדמת הרב המחבר (ספר פני משה ומראה הפנים) בשפה ברורה מדבר

אסדר האי תשבחתא לדיליה חכמתא וגבורתא
מגלא עמיקתא ומסתרתא לחכימין יהב חכמתא
מהשנא עדניא וזמניא מהודע פשרין ומחוי רזיא
משיזיב ועבד אתיא ותמהיא הוא אלהא קים ולעלמין הוא

אברך את ה' אשר יעצני. ובמדת חסדו חנני. ובדקך אמת הנחני. אהודנו בכל לבב בסוד ישרים ועדה. אזמרה שמו לעד ואגדלנו בתודה. אשר הביאני עד הלום וזכני לתורה ולתעודה. ועל כל זאת נברך ונודה. אשר נתן לנו תורת אמת על יד יקותיאל ויגדה את בני ישראל התורה והמצוה חקים ומשפטים צדיקים התורה זו התורה שבכתב והמצוה זו פירושה וביאורה על פה. ומסרה להם דור אחר דור עד רבינו הקדוש שחיבר המשנה בלשון ברורה ודרך קצרה. והלכו עמים רבים לאורה. והיתה לנו לעינים לראות באספקלריא המאירה. ולעטרת צבי ולצפירת תפארה. על עבר פניה העלה את נרותיה מנורה הטהורה. ואל נהר יובל תשלח שרשיה ילכו יונקותיה כזית הודה והדרה. ואשד הנחלים אשר לשבת או"ר כנחלים נטיו כגנות עלי נהר. המה הכותרות מראשי העמודים אלה בני בני יצהר. על הנחל יעלו על שפתו מזה ומזה המה בכתובים. תלמוד ירושלמי והתלמוד בבלי פניהם איש אל אחיו פני הכרובים פורשי כנפים למעלה. יחדיו יהיו תמים לבאר המשנה על תלה. זאת תורת העולה. זה סותם וזה מפרש זה מכסה וזה מגלה. וכלם מקשה אחת זהב טהור כל הכלים האלה. זה הים גדול ורחב ידים תלמוד בבלי שם אניות תרשים יהלכון. המה ביאורי הגאונים ופירושיהן וכלם ישוטטו לבקש דעת ועיניהם אליהם ישברון. והיה כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ממנו ישאבו כל צמא יין בלא כסף ובלא מחיר. כי כל יקר וכל פלא וכל סוד עמוק חתום באוצרו. וגבול ים זה ים תלמוד ירושלמי אשר כל הגאונים רבנן קשישאי ובתראי לחמו בלחמו ושתו ביין מסכתו וממנו יחלקו שלל. ומפסקי הלכותיו הנוגים כעין נחושת קלל. ישאבו באר מים חיים להוציא הלכה ברורה. אשר בהוכו לפוגה ומאורה באהבה מסותרה:

האמנם הנה הוא כגור ומוסגר. אשר לו חומה ולא שור היגר. דיפרקיניה צריך נגר בר נגר. בר אמנים והכם הרשים החרש והמסגר. בשעה שפותח בו נעשה כחרס. כי אבני נזר המתנוססות בהין בואל ואין דורש. וכי דרש ידרשנו. והנה רחק ממנו. בל יוכל לעבור באניות שיט וצי אדיר לא יעברנו. יען עממוהו כל סתום. והיה חזות הכל כדברי ספר החתום:

את כל זה נתתי אל לבי ורוחי שחרתי בקרבי. אמרתי אעופה ואשכונה יעבור עלי מה ואראה ואבינה נא והמיד בצלו חמדתי וישבתי. ואל קצבי הרים ירדתי לתפוס משוט לשוט בלב ימים התלמוד וספרא וספרי והתוספתא ופוסקים ראשונים ואחרונים. גם לראות באבי הנחל הפרחה הגפן הנצו הרמונים. ובהם הדעה הרדפה לדעת. לחקרו ולהביאו עד מקום ידי יד כהה מגעת. כי אכן רוח הוא באנוש ונשמת שדי תבינהו. קטן וגדול שם הוא. הקטון יהיה לאלף חיילים לגבר. לדעת את יעוף דבר. ואני תפלה נאה היי יהבני דעת להבין אמרי בינה. כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:

שבתי וראיתי אחרי ראי והנה שתים הברות בהים מכסות להנה. ממעונות אריות מהררי נמרים יבאו מראש אמנה. הני תרתי דסמיכן להדדי סדר זרעים הנדפס מכבר ע"י מחברו וכן כוליה סדר מועד כל כי הקי זונה הלופא פגרא אגרא. שמעתייהו מרפסן איגרא. מרחשן שפתייהו ואישתמע קלייהו בבי מדרשא בביאור אלה בני הכלדים, וברלשונה נהנו לגלח אשר כרתו לשנים ועברו בין הבתרים. אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן בכפילא דעדיפא מזה ומזה בשודף באורך דרך אים ברא לסקל המסילה ולישר הדורים. האף אמנם יקשני לבי אל סדר נשים להמר הסורה נא ואראה את המראה להבין במפורש ושום שכל אלו כפסקי הטעמים ואמרי לה אלו המסורות דכתיבן ודקריין קול קורא פנו דרך ישרו בערבה והיה העקוב למישרים. ויהי כראותי ואשא עיני והנה אופן אחד בארץ באין חזון נפרץ כי עוד קץ למועד סתומים והחותמים הדברים. אם אמרתי אספרה כמו הנה אחשבה לדעת זאת עמל הוא בעיני לבוא אחר הקוצרים ולאסוף העמרים ולהפוך בעתר במסכת זרים. כי מה בצע בהוכח בדברים לא יסכון על כן שמתי פני נגלתי לכת אחרי הבחורים. לכן שטפי ישיבוני ואמינא מכיון דאישתני איפכתי והואיל ושדו ביה נרגא ונסתגר בקנייתא. מכתייה בהני תרתי בהתרייתא. והני מועדות מבוא פתחים לפני קרת ליד שערים. חלקי ה' אמרה נפשי בסדר נשים וסדר ישועות לפרסם ולבאר כיד ה' הטובה עלי בדברים חזקים כראי מוצק ומעולפות ספירים. כחותם על לבי כחותם על זרועי כי ירחיב ה' את גבולי וכה יאמר נקוד יהיה שכרי להקוע ליתד במקום נאמן עוד ידי נטויה בעזרת הש"י ב"ה לעורר חדשים גם ישנים ואז כראשונות הנה באו להשמיע ולהגיד החדשים לבקרים:

חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כעל כל אשר גמלנו כרחמיו וכרוב חסדיו בום אשים בה' כי הלבישני בגדי ישע ומעיל צדקה יעטני ולהוציא מהשבתי מכח אל הפועל זכני. ואחרי השקידה ורב העיון וגודל היגיעה והנה זאת המרגעה אשר יגעתי ומצאתי ת"ל לחבר חיבור ופירוש נחמד ומספיק על סדר נשים. ובפי אספר צדקתו כל היום תשועתו הטיבה וארגנה זה מנת חלקי וגורלי אשר יצא בראשונה ונדבה רוחי להביאו לבית הדפוס להקקו בעט ברזל ועופרת למען היה למשמרת וראו בני ישראל את **פני משה** כי יקרא על שמי בקבלת יעקב מורשה. ובו יתבאר ויצא כל הדבר הקשה. להבין דברי חכמים כדרבונות וכמסמרות נטועים. כרם חמד כרם ה' צבאות נטע שעשועים. כי ליושבים לפני ה' ולמיימינים ומקבלים האמת ממי שאמרו יהיה סחרה לאכל לשבעה ולמכסה למגדול עוז ומחסה לצאת ולבא בדרך הש"ס הזה וילך לבטח דרכו כאור בוקר יזרח ונכון מוצאו כשחר. כי טובה חכמה מפנינים ודעת מחרוץ נבחר. גם שם אחזתי ביד ימיני להגיה מכל מכשול ומעוות ולסקל האבנים מהכרם כי עלה כלו קמשונים. ואשית לבי אל הגירסות הנכונות אשר בררתי אחר החפוש והעיון וכפי אשר מצאתי בספרי הפוסקים והגאונים ראשונים אשר מימיהם אנו שותים או אשר מצאתי הגירסא בש"ס הזה במקום אחר על מכוונה או אם מתוך הסוגיא מוכחת וניכרת במקומה ועומדת על כנה. ולפעמים על ביתי לא נשענתי ואת שתיקן הנחתי גי' הישנות וגירסה הגרהית. ואל הכל רשמתי סימנים והצבתי ציונים. כל אלה אבנים יקרות מסורי גזית. דרך הפונה קדים מן הכתף הימנית. ולכתף השנית אשר על העמודים שתים לכסות עשיתי זר זהב למסגרתו סביב וקראתיו **מראה הפנים** ע"ש שהוא מראה פנים לכל צד. ובכל מקום אשר המצא ימצא מדברי הש"ס הזה בש"ס הבבלי הן במקומו הן במקומות אחרים בכל שיטת התלמוד מלבד מראה מקומות אשר רשמתי על הגליון ואינם כ"א להראות מקום אל הש"ס הזה בכל הד' סדרים אשר נמצאו לפנינו ואל הספרא והספרי והתוספתא. וכמראה האופן בתוך האופן לפלפל ולהבין דרך שקלא וטריא בהני תרי תלמודי דיתבי ומקשי מהכא להתם ומהתם להכא. את פני מבין להבין אם יש איזו הלכה וסוגיא בבבלי אשר למראית העין תשבוש כי היא מנגדת וסותרת לשיטת התלמוד הזה ראיתי בעזרת חונן דעת להשוותם בכל היכולת על צד האפשרי למען יבאו בברית יחד והיו לאחדים. ואם שמה אחר ההכרח מחולקים זה מזה נפרדים. ראיתי לבאר כל אחד ואחד לפי שיטתו וטעמו ונימוקו עמו וירוץ הקורא בו לידע ולהבין טעמם ודעותיהם שונות והלכה היוצא מבין שניהם ונפקא מינה לדינא. ובאלו גם כן בכל מקום מבואר המסקנא. מקור נפתח שמתי לדברי הרמב"ם ז"ל בחיבורו מקום אשר דרך בעקבי התלמוד הזה שוק התרומה והנופת חזה מהחידושים שחדשתי בדבריו ז"ל ראיתי גם כן לכללו ולהביננו במראה הנה אל המקום אשר יבאו דבריו בסדר הזה. ויען היותם מפוזרים אחת הנה ואחת הנה ראיתי בסוף החיבור למסור מכתה מפותחות פתוחי חותם. ועל דגלם שמתי אותותם לבית אבותם:

במה אקדם ואכף לאלהי נורא כי גדול מעל שמים חסדו עמדי וזכיתי לקרבה אל המלאכה להבין אותה ולהעבדה ולגמרה אנכי לה' אנכי אשירה בקול רנה ותודה חמרה בקידה בכריעה ובהשתחויה עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה ואליו אתנפל ואתחנן בלב נדכא ונפש שבורה להשיב נפשי מני שחת ולהצילני מיום עברה. להוליכני בארח צדקה בתוך נתיבות משפט ומעגל ישרה. ויכא לבי כאות כפתחו של אולם בפתחה של תורה ויזכני לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות כשורה. ולהשמיענו קול רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב במהרה אמן:

לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם כי הופיעו עלי במגן ישעם. הראש הררי קדם וגבעות עולם הראשון שבראשון אין למעלה ממנו רוח ה' דבר בו ומלתו על לשונו ארז בלבנון ויף בגדלו אריה דבי עילאי אין על עפר משלו. ה"ה הדמ"ו הרב הגאון המפורסם מופת הדור רבן של בני הגולה מנורת זהב ועל ראשה גלה כבוד מוהר"ר **אריה ליב** נר"ו אב"ד ור"מ דכאן אמשטרדם בכך ה' חילו ופעל ידיו תרצה כי הגדיל הושיה הפליא עצה. והושע לי ימינו וצדקתו היא סמכתני להוציא חיבורי לאורה טוב עין הוא יבורך כי סמך בשתי ידיו עלי יד להכשר לפשרה. פירח יכון עולם כסא כבודו ושלומו יגדל למעלה עד כי יבא שילה כימי השמים על הארץ כן יאריך על אויביו יתגבר על במותימו ידרוך. וממעה בדיו יצא פריו לחדשיו יבכר ה"ה ההן המלך הביבי וידידי פאר הודי הרב המאה"ג כבוד מוהר"ר **שאול הלוי** נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק האג כי נתן ידו לתמכני ולעזרני קרנו תרום בכבוד וצדקתו עומדת לעד עוד ינוב בשיבה ברבות הטובה עם אשתו הרבנית החכמנית תחי' יזיי"א:

הצבי על במותיו גפן אדרת ישלח פארותיו חייתי איש מהיר במלאכתו יתיצב לפני מלכים ככאו מוסלת ברומי המעלה בין נגידים ונסיכים ולן בעומקה של הלכה אשרי העם שלו ככה ה"ה הרב הגאון המפורסם השר והנגיד כבוד מוהר"ר **צבי הירש אופנהיים** נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק **הילדסהיים** והמדינה יצ"ו בית צדיק חוסן רב ומפיצותיה הסיב עמי בכסף מכוים לסיוע להדפסת חיבורי ישמרהו ה' ויצרהו כאישון עינו כנשר יעיר קנו וישגא שלומו לעד בלי ירח עם אשתו הרבנית החכמנית הגבירה הצפירה תחיה ובניו כשתילי זתים מגודלים בנעוריהם סביב לנחת שלהם מלא דשן אמ"ס:

זכרה אלהי לטובה להמנוח הקצין הנגיד המפורסם בימיו נודע שמו בשער בת רבים כהר"ר **בענדיט** קליף ז"ל עם זוגתו נוחת נפש הגבירה מרת **גיטלה** ז"ל לאשר נודע ומפורסם כי ביתם היה תמיד פתוח לרווחה לעניים ולעשירים ומקרבים ואוהבים בכל לבבם ונפשם ומאודם ללומדי תורה והם אשר הטיבו בהקדם עמדי בהיותי בק"ק נייא מעגין כל ימי עוסקי בחיבורי שמה הנזכ"ה וזכותם יעמוד לזרעם לבניהם ולבני בניהם וביחוד לבנו האברך הקצין הנעלה כבוד הרב רבי **אלי'** קליף שי' עם אשתו הגבירה עם בניו יחיו יהי שלום בחילו שלוה בארמנותיו והוא גם הוא עשה חיל להיות מן המסייעים לדבר מצוה בכסף מכוים. כאשר עשה לי גם כן חתנו ה"ה אביר הנגיד הקצין פ"ו כהר"ר **גומפיל** קליף שי' ה' אלהיו יהיה בעזרו עם אשתו הגבירה והצפירה תחיה כי עשו טובה עמדי בבואי הנה להדפיס חיבורי יבלו ימיהם ושנותיהם בנעימים ויתענגו על רוב שלום עם בניו ובני ביתו ה"י. והני תרי אחי הגבירים הקצינים ה"ה הקצין כהר"ר **בנימין** פולק והקצין כהר"ר **זנוויל** פולק כי החזיקו ידי בכסף מכוים ישלם ה' פעלם ותהי משכרתם שלמה ויגאלם המוב עם נשיהם הגבירות ובניהם ובני בניהם כל הכתוב לחיים:

ועל טוב יזכר שמו ה"ה אביר הנגיד הקצין כהר"ר **יונה** כ"ץ מק"ק המספירט כי הפליא לעשות עמדי לסייעני בכסף מכוים ורב רודף צדקה והסד ימצא חיים עושר וכבוד עם בנו התורני הקצין כהר"ר **בנימין** שי'. וכן עשו לי שארי קצינים פרנסים ויחידי סגולה דכאן אף ידם תכון עמדי בסיוע ועזר להדפסת חיבורי אתה ה' תשמרם ותצרם ולעד תחיים:

ובהיותי בעיר גדולה לאלהים ק"ק **לונדריש** התנדבו ראשי עם קצינים ופרנסים ויחידי סגולה וביחוד הגבירים והקצינים והפרנסים דק"ק ספרדים אשר תמכוני בימין צדקם וביותר מבני חבורה של בס"מ ק"ק עה"ח הם הם התעוררו ואיש את אחיו יעזורו ולרעהו יאמר חזק לגמול חסד בעדי ה"ה הנגיד התורני כהר"ר **יצחק הכהן די למונטי** והתורני החכם השלם כהר"ר **משה הכהן די אזווידו** כי התהלכו בצדיקים בתומם ובעלת מחשבותם לעזרני בכל יכולתם **ותרב** משאת **בנימין** ממשאת כלם ה"ה הגביר הנעלה והמשכיל הענין כהר"ר **בנימין מינדים דא קושטא** הוא השר הגדיל בטובו ובחסדו לעשות עמדי ברכה לראש צדיק ונפש הרוגים תדושן יזיי"א יהלך לפניהם צדקתם ויבקע כשחר אורם ומהרה תצמיח ארוכתם כבוד ה' יאספם והשביעו בצחצחות נפשותם ויקוים בם מקרא שכתוב ופדויי ה' ישובון לציון ברנה כי נחם ה' נחם אותם:

ביום יום שמיני לחדש תשרי לסדר ולפרט ירכבהו **על** במתי ארץ לפ"ק

כ"ע זעירא דמן חבריייא הצעיר **משה מרגלית** באאמ"ו כמוהר"ר שמעון זלה"ה הוא אשר היה אב"ד בכמה קהלות במדינת **זאמוט** ורע"ע טרוד בעבודת קדש על העבודה
ועל התורה פה **אמשטרדם** עיר המעטירה ומצפה לישועה במהרה.

הלכה א

חמש [א]עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם. בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ובת בנה ובת בתה וחמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו ואחות אמו ואחות אשתו אשת אחיו מאמו [ב]ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו: **גמ'** כתי' °מצות תאכל לפי שהית' בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה יכול תהזור להיתירה הראשון תלמוד לומר מצות תאכל מצוה. כיוצא בו °יבמה יבא עליה מצוה לפי שהיתה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה יכול תהזור להיתירה הראשון ת"ל יבמה יבא עליה מצוה ר' יוסי פתר מתניתא מצות תאכל מצוה לפי שהיתה בכלל היתר עד שלא הקדישה רוצה לוכל אוכל שלא לוכל אינו אוכל הקדישה ונאסרה קרב קומצה וחזרה והותרה יכול תהזור להיתירה הראשון רוצה לוכל אוכל שלא לוכל אינו אוכל ת"ל מצות תאכל מצוה. כיוצא בו יבמה יבא עליה מצוה לפי שהיתה בכלל היתר עד שלא נישאת לאחיו רצה לכנוס כונס שלא לכנוס אינו כונס נישאת לאחיו ונאסרה ומת אחיו בלא בנים חזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון רצה לכנוס כונס שלא לכנוס אינו כונס ת"ל יבמה יבא עליה מצוה. רב הונא פתר מתני' מצות תאכל מצוה לפי שהיתה בכלל היתירה עד שלא קדשה רוצה לוכל חמץ אוכל מצה אוכל הקדישה ונאסרה קרב קומצה חזרה והותרה יכול תהזור להיתירה הראשון רוצה לוכל חמץ אוכל מצה אוכל ת"ל מצות תאכל מצוה. כיוצא בו יבמה יבא עליה מצוה לפי שהיתה בכלל היתר עד שלא נישאת לאחיו רצה לכנוס לשם תואר כונס לשם ממון כונס נישאת לאחיו ונאסרה מת אחיו בלא בנים חזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון רצה לכנוס לשם תואר כונס לשם ממון כונס תלמוד לומר יבמה יבוא עליה מצוה. אתיא דרבי הונה כאבא שאול דתנא אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשום נוי או לשום דברים אחרים הרי זו בעילת זנות וקרוב להיות הוולד ממזר

מה

(מסורת הש"ס: ויקרא ו; דברים כה)

קרבן העדה

הלכה א מתני' חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. כדקתני סיפא שאם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות וטעמא יליף בגמרא: וצרות צרותיהן. לקמן במתני' מפרש: בתו. היינו מאנוסתו דאי מאשתו הורה אור היינו בת אשתו וכן מפורש לקמן פ"ב: חמותו. שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים וחמותו ואם חמותו ואם חמיו אסורות מדכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ויש בכלל זה חמותו ואם חמותו ואם חמיו: אחותו. מאמו שנשאת לאחיו מן האב וכן אחות אמו שנשא' לאחיו מן האב שאין ייבום אלא באחין מן האב ובגמ' יליף מקרא ובבבלי הגירסא במתני' אחותו מאמו: ואשת אחיו מאמו. שמת ונשאה אחיו מן האב שהיתה נכרית אצלו ומת בלא בנים ונפלה לפני יבם זה לייבום אסורה לו לפי שהיתה אשת אחיו מאמו תחלה אסורה לו עולמית ובגמרא מפרש מנ"ל: ואשת אחיו שלא הי' בעולמו. ראובן ושמעון אחים ומת ראובן בלא בנים ונולד לו אח לאחר מיתה וייבם שמעון אשת ראובן ולו אשה אחרת ומת גם שמעון בלא בנים ונפלו שתיהן לפני לוי שתיהן פטורות ולפי שאשת ראובן שייבם שמעון אסורה ללוי באיסור כרת שמיעטה הכתוב מייבום לוי שנאמר כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם וזו מבמת ראובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לו בנים אע"פ שעתה נפלה לפניו מכח נשואי שמעון שהיה בעולמו אסורה לו מחמת ראובן וכשם שהיא אסורה כך צרתה אסורה: וכלתו. שמת בנו ונשאה אחיו וכלתו אסורה עליו איסור עולם אפי' לאחר במות בנו דכתיב אשת בנך היא: **גמ'** ה"ג כתיב מצות תאכל מצוה לפי וכו' וכ"ה בת"כ. וה"פ בפ' צו כתי' במנחה מצות תאכל וקרא יתירא הוא דכתיב ברישא דקרא והנותרת מן המנחה יאכלו אהרן ובניו ל"א לשון תאכל קדרים דהל"ל מצות יאכלוה אלא לומר שמצוה הוא שיאכלנה: לפי שהיתה וכו'. לקמן מפרש: פתר מתניתא. מפרש להך ברייתא: לפי שהיתה. המנחה בכלל היתר עד שלא הוקדשה ולא היה שום מצוה באכילתה אלא ברצונו הדבר תלוי: ה"ג הקדישה נאסר' קרב קומצה חזרה והותרה: יכול תחזור להיתירה הראשון. לענין זה שהכהן המקריב אותה שהוא עכשיו במקום הבעלים הראשונים אם ירצה לאכול בעצמו יאכלנה ואם ירצה יתננה לכהנים אחרים: ת"ל מצות תאכל מצוה. שיאכלנה המקריב ממנה ולא כולה דכתיב לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו: ה"ג נישאת לאחיו נאסרה מת אחיו וכו': שלא לכנוס אינו כונס. אלא חולץ: ת"ל יבמה יבא עליה מצוה. מצוה עליו ליבמה יותר מן החליצה והיינו כרבנן דסברי מצות יבום קודמת למצות חליצה: ה"ג הקדישה נאסרה: לשם תואר. לשם טי: ת"ל יבמה יבא עליה. למצוה לשם מצות יבום ולא לשם

פני משה

הלכה א מתני' חמש עשרה נשים פוטרות כו'. שאם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות כדיליף טעמא בגמרא מצרור. והא דנקט פוטרות צרותיהן דאלו הן עצמן דפטורות מילתא דפשיטא היא ולא איצטריך למתני דודאי לא אתי עשה דיבום ודוחה לא תעש' שיש בו כרת כדמסי' רבא בבלי דף ח' דערו' גופא לא צריכ' קרא כי איצטריך קרא דעליה למיסר צרה והיינו דיוקא וה"ק במקו' עליה לא תקה לצרור הא שלא במקום מצוה שריא צרה דאלו לאסיר הרי יש כרת בצרה כמו בערוה תוס' שם ד"ה כי איצטריך: בתו כו'. בבתו מאנוסתו וכן בת בתו ובת בנו דאלו בתו מאשתו היינו בת אשתו דכיון דכתיב ערות אשה ובתה לא שנא ממנו ולא שנא מאיש אחר אבל בתו מאנוסתו לא נפק' מהאי קרא דאשה ע"י קידושין משמע אלא נפקא מדכתיב ערות בת בנך וכדאמר בבלי דף ג' אתיא הנה הנה כו כתיב הכא כי ערותך הנה וכתי' בקרא אהרינא דאישות שארה הנה מה להלן בתו כבת בתו אף כאן בתו כבת בתו: המותו. שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים: המותו ואם חמותו כו'. כל אלו אסורות לו משום ערות אשה ובתה וגו' ויש בכלל זה חמותו ואם המותו ואם חמיו: אחותו מאמו כו'. מפרש בגמר': אשת אחיו שלא היה בעולמו. כגון ראובן שמת בלא בנים ונולד לו אח לאחר מיתה ושנו לוי ויבם שמעון אשת ראובן ולו אשה אהרת ומת בלא בנים ונפלו שתיהן לפני לוי שתיהן פטורות לפי שאשת ראובן שניסאת לשמעון אסור' ללוי בכרת לפי שמיעט' הכתו' מיבו' ללוי כדיליף טעמא בגמרא וקיימא עליה באיסור אשת אח וכשם שהיא אסורה כך צרתה אסורה רש"י. ולאו דוקא נולד ואח"כ יבם דהא קי"ל כרבנן בפ"ב דבין נולד ואח"כ יבם בין יבם ואח"כ נולד אסור' עליו אלא משום דבעי לפרושי לדברי הכל נ"י: וכלתו. מפרש בגמרא:

גמ' כתי' מצות תאכל. בשירי מנחה: לפי שהית' כו'. ברייתא' בספר' פ' צו פרק ב' ומייתי לה בבלי החולץ דף מ' וקרא יתירא קדרים דהא כתי' ברישא דקרא והנותרת מן המנחה יאכלו ופליגי ר' יוסי ור' הונא בפירוש הברייתא' דר' יוסי מפרש להמתניתא דה"ק מצות תאכל לקבוע עליו מצוה שהכהן המקריב הוא יאכל ממנה: יכול תחזור להיתיר' הראשון. כלומר שלא יאכל המקריב דוקא אלא רצה הוא לאוכלה רצה שלא לאוכל' הוא אלא כהן אחר. דשלא לוכל לגמרי לא מצי' אמרת דהא כתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שכהנים אוכלים והבעלים מתכפרין וכדאמר בבלי שם: כיוצא בו. דרשינן יבמה יבא עליה לקבוע עליו מצות יבום שתהא קודמת למצות חליצה: לפי שמתחל' היתה בכלל היתר כו' יכול תחזור להיתירה הראשון. שיהא רשות בידו רצה לכנוס כונס רצה שלא לכנוס אלא לחלוץ דהא ע"כ אגידא בי' ובכדי לא תיפוק: ת"ל יבמה יבא עליה מצוה עליו לייבם. והיינו דקאמר כיוצא בו כמו דהתם בתרי גווני מישתעי דמעטי' קרא דלא תימא רצה לאכול הוא רצה שלא לאכול ממנה כלום אלא אחר וקמ"ל שצריך המקריב עכ"פ לאכול ממנה מקצת למצוה לומר שמצוה בו יותר מבאחר והכא נמי דלא תימא רצה לייבם רצה לחלוץ שיהא רשות בידו ולהיות שניהן שוין למצוה קמ"ל יבמה יבא עליה מצוה שתהא מצות יבום עליו יותר מן החליצה. וכרבנן שם דמפרש הברייתא הכי ואליבא דרבנן דאמרי מצות יבום קודמת. וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"א מהלכות יבום הלכה ב': ורב הונא מפרש המתניתא דהכי תרי גווני דמעטי' קרא להד מינייהו הכין הוא. וה"ק מצוה לפי שהיתה כו' רצה לוכל חמץ כו' ומשהוקדשה נאסרה לאכול חמץ קרב קומצה יכול תהזור להיתיר' הראשון דרצה לאכול חמץ כו' והאי חמץ לאו דוקא דהא בהדיא כתיב לא תאפה חמץ חלקם דאפי' שירי מנחה של כהנים לא תאפה המץ אלא רצה לאכול מלוט ברותחין דלאו מצה מעלייתא היא וה"א דאוכל קמ"ל דאע"ג דחלוט מצה הוא לצאת אדם י"ח בפסח כי הדר אפיי' בתנור הכא שנה הכתוב מצות תאכל לעכב לומר דמצה מעלייתא בעינן למצו' ולא חלוט. וכר' יצחק בר אבדימי דמוקי שם לברייתא' כאבא שאול דאמ' הכונס כו' וכדמסיק לקמן. וזהו דקאמר כיוצא בו יבמה יבא עליה כו' דביבום גופי' נמי משכחן תרי גווני לשם מצוה או לשם תואר כו' כמו במנחה דבאכיל' גופא תרי גווני איכא ומעטי' קרא דדוקא לשם מצוה והילכך אמרי' שם לאבא שאול דסבר מצות חליצה קודמת מטעם זה שלא יבא לפגוע בערוה וכשתם מתני' סוף פ"ק דבכורות דאתיא כוותי' וכן סתמא דמתני' דהכא דקאמר מן החליצה ומן היבום כדאמר בבלי ריש מכילתין וכדעת הר"י ור"ת שם תוס' ד"ה אמר רב:

מה

עין משפט נר מצוה

א
א מיי' פ"ו מה' יבוס הי"ד עד הל' טז סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעג ס"א

ב
ב מיי' שם הט"ו סמ"ג שם טוש"ע שם ס"ב

שנויי נוסחאות

(ב"ד) בתו וחמותו בד"ו בתה וחמותו. (שכ"ד) רב הונא בד"ו רבי הונא. (שכ"ה) קדשה בד"ו הקדישה. (שכ"ו) הקדישה ונאסרה כו' עד מצה אוכל (שכ"ח) כל זה ליתא בד"ו. (של"ו) הונה בד"ו תינה. (של ח) זו בד"ו זה.

חדושי מהר"א מגריידיץ

בשירי קרבן ד"ה ואחות אשתו וכו' עד וצ"ע. נ"ב וי"ע כיון שהוכיחו התוס' הכא דנדה אם בעל קנה והיה מקיים המצוה מפסחים ע"ב ב' שוב ספיר שייך עלה ליבום וממילא עולה נחליצה ולכתחילה הוא דאסור לבעול רק (משום) דאברי רביעה עלה. משא"כ אלמנות דבשעה זו אינו בעל מצוה כלל:

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

תורה אור

מה אבא שאול כר' עקיבא דר' עקיבא אמר יש ממזר ביבמה מה דא"ר עקיבא ביבמה שזינתה מה דאמר אבא שאול ביבמתו אתיא כר' יוסי בר חלפתא דרבי יוסי בן חלפתא ייבם את אשת אחיו חמש הרישות חרש וחמש נטיעות נטע ^[ג]^ודרך סדין בעל אילו הן רבי ישמעאל בי ר' יוסי ר' לעזר בי ר' יוסי ר' מנחם בי ר' יוסי ור' חלפתא בר' יוסי רבי אבדימוס בי ר' יוסי. כתיב °ערות אשת אחיך לא תגלה (ויקרא יח) משמע הוא בין אשת אחיו מאביו בין אשת אחיו מאמו בין אשת אחיו שהיה. בעולמו בין אשת אחיו שלא היה בעולמו בין לחיים בין לאחר מיתה בין שיש לו בנים בין שאין לו בנים הותרה מכללה על ידי ייבום יכול לכל דבר נאמר כאן °כי ישבו (דברים כה) אחים יחדיו ונאמר להלן °שנים עשר עבדיך אחים (בראשית מב) אנחנו מה אחים שנאמר להלן באחים מן האב הכתוב

פני משה

מה אבא שאול כר"ע. לשון שאילה הוא אם אבא שאול כר"ע דאמר יש ממזר ביבמה. וכהאי תנא דאמר בבלי דף צ"ב דלר"ע אפי' בחייבי לאוין גרידי דלאו דשאר ניהו וכגון ביבמה לשוק הוי ממזר: וקאמ' הש"ס דלא היא דלא אתי' דאבא שאול כר"ע דמה דאמר ר"ע ביבמה שזינתה דס"ל לר"ע דחייבי לאוין כחייבי כריתות ניהו לענין לאסור על בעלה כי היכי דהבא על א"א שהיא בכרת אוסרה על בעלה כן הבא על שומר' יבם שהיא בלאו לא תהי' אשת המת וגו' אוסרה על יבמה וכן הולד ממזר מיבמה כמו מא"א וכרב המנונא בבבלי בהרבה מקומות ועיקרה בסוטה דף י"ח: מה דאמר אבא שאול ביבמתו. וזה מטעם אחר שפוגע בערוה אם כונסה שלא לשם מצוה ולא שייכא כלל להא דר"ע: אתיא. הא דאבא שאול כר' יוסי כו' ובבבלי פי' כל כהני דף קי"ח גרסינן אר"י ה' בעילות בעלתי ונטעתי ה' ארזים בישראל ומתמה שם למימרא דר' יוסי מצות עונה לא קיים אלא אימ' ה' בעילות בעלתי ושניתי. וכתבו התו' שם ובירושלמי משני דיבמו' היו ולא רצה לקיים בהן מצו' עונה אלא רק כדי לקיי' מצות יבום דהיינו ביא' ראשונה עכ"ל ונ"ל לפי זה דה"נ גרסי' ויבם את נשי אחיו ה"נ דהדא מינייהו נקט ובאמת כולן יבמות היו וטעמ' דס"ל כאבא שאול ואפי' לאחר שכבר בא עליה ויבמה לא אמרינן דנעשית כאשתו לענין זה ולפיכך לא רצה לקיי' בהן מצות עונה: ודרך סדין בעל. למעט הנאתו שלא יהא כוונתו אלא לשם מצוה והפשר דהוא כעין שפי' הראב"ד ז"ל בנדרים בההיא דר"א מגלה טפח ומכסה טפח על הסינר שהיתה חוגרת בו אף בשעת תשמיש ומגלה רק טפח ומכסה מיד והכל כדי למעט הנאתו: בין לחיים כו'. בין בחיי אחיו בין לאחר מיתתו אסורה עליו משום אשת אחיו ואפי' אין לו בנים: והותר מכלל'. ע"י יבום בשאין לו בנים: יכול לכל דבר. כלו' בין אח מן האב בין מן האם ואפי' לא היה בעולמו הכל הותר ע"י יבום מכלל ערות אשת אחיך: נאמר כאן כו'. וכרב' בבלי דף י"ז והילכך דריש הכא יחדיו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו דלמעט אחין מן האם מג"ש נפקא ליה אבל לרב יהודה אמר רב שם דלית לי' הג"ש דריש מיחדיו המיוחדין בנחלה פרט לאחיו מן האם ואשת אחיו שלא היה בעולמו נפקא ליה מכי ישבו שהיתה להם ישיבה

ציון ירושלים

^[ג]^דרך סדין בעל פי' פ"מ כאן שכ' שהוא כעין דברי הראב"ד. ובתשובה כתבתי דמוה ראיה למה שכתבתי מק"ק בריגל זה רבות בשנים לענין ביאות אסורות חייבי לאוין וחייבי כריתות אי גם כשבעל דרך מלבוש עובר והארכתי בזה בכמה ראיות בתשובה יעכ"ל:

קרבן העדה

לשם דבר אחר והיינו כאבא שאול וכדמסיק: ופריך מה אבא שאול כר"ע. בתמיה וכי נאמר דאבא שאול כר"ע ס"ל דאמר יש ממזר מחייבי לאוין ה"ה ביבמה לשוק לכך קאמר אב"ש וקרוב בעיני להיות הולד ממזר דה"ל כפוגע ביבמה לשוק: ומשני נוה דאר"ע ביבמה שזינתה. עם אחד מן השוק ותיגה אלא חייבי לאוין אבל מה דאמר אבא שאול וקרוב להיו' הולד ממזר היינו ביבמתו ואם אינו מקיים המצוה כתקנה ה"ל כפוגע באשת אחיו שלא במקום מצוה וחייב כרת: אתיא. דאבא שאול דאוסר לייבם לשום הנאה כריב"ח: חמש חרישות חרש. חמש בעילות בעל: חמש נטיעות נטע. חמשה בנים הוליד וקאשבן בסמוך. ודרך סדין בעל. אף ביאה הראשונה שבעל היה דרך סדין שלא ליהנות מגופה רק לקיום המצוה שחשש להא דאבא שאול ולכך לאחר שקיים המצוה לא רצה לבא עליה עוד שהרי הוא עושה להנאתו ל"א על ביאות הראשונות קאי אבל אחר שקנאה לשם יבום כתקנה תו לא חשש לשום דבר שהרי היא כאשתו וזה נכון: ה"ג בין מחיים וכו' בין בחיי אחיו. כגון שגירשה בין לאחר מיתת אחיו ואפי' אין לו בנים: הותרה מכללה. אשת אחיו שמת בלא בנים ע"י יבום: יכול לכל דבר. אשת אחיו שמת מותרת אפי' לאחיו מן האם ולאחיו שלא היה בעולמו דה"ל כאלו לא ניסת לאחיו מעולם: נאמר כאן. בפ' יבום: ונאמר להלן. בבני יעקב: פרט

תום' הרי"ד

מה אבא שאול כר"ע כו' ע"י הירושלמי הזה יאיר עינינו בע"ה בש"ס שבבלי דגרסינן במכילתין דף ל"ט ע"ב תנן התם מצות יבום קודמת למצות חליצה כו' מצות חליצה קודמת למצות יבום אמר רב אין כופין כו' פרש"י ז"ל דקאי אמשנה אחרונה ת"ל ז"ל ואי ניחא להרוייהו ליבומי אין כופין אותו לחלוץ דנימא להו למצוה מכווני ופגע באיסור אשת אח אלא אי בעי מייבם ומיהו היכא דהוא בעי לייבומי ואיהי אמרה לא בעינא לי' ואמרה דברים ניכרים אי מלינו לאטעויי' ולומר לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז מטעינן לי' ואי לא כפינן לי' והלין דאמר ר"ב לעיל דף ד' מנין ליבמה שנפלה לפני מוכ"ש שאין חוסמין אותה ולא תימא מוכ"ש דוקא אלא כל אמתלא שתתן לדברים דאמר בהמדיר דף ע"ז מעשה בלידן בכורסי במת ולו את כורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך אינני יכולה לקבל וכו' כפינן לי' דיחלוץ לה וכו' וכל הני אין כופין דהכא היכי דתרווי' ניחא להו עכ"ל ז"ל. והקשו בתוס' ורא"ש ז"ל דמאי ראי' ממוכ"ש וכורסי דהתם כופין להוציא מן הבעל אבל בשאר אמתלא אין נראה לומר דכופין דא"כ למה היו טורחים לקמן בפ' מצות חליצה דף ק"ו להטעותו יכפוהו לחלוץ כו' עיי"ש. ונראה לפענ"ד לתרץ דעת רש"י ז"ל דלכאורה יש לדייק בלשון רש"י ז"ל דכתב בזה"ל אין כופין אותו לחלוץ דנימא להו למצוה מכווני ופגע באיסור אשת אח מ"ט פירש"י ז"ל דפגע באיסור אשת אח הכא יותר מבכ"מ דמביא הגמרא דברי אבא שאול דאמר כאילו פוגע בערוה למה לא מפרש גם רש"י דפוגע בערוה הוא איסור אשת אח ולמה לא פירש כן לעיל דף ג ע"א כדברי אבא שאול גופיה ועוד קשה מאד באיך פירש רש"י ז"ל דפוגע בערוה הוא איסור דא"א קשה הא קי"ל כר"י דפליג עם רשב"ל לעיל דף י ע"ב גבי החולץ ליבמתו וחזר וקדשה דאמר רשב"ל איהו הוא דקאי בלא יבנה אבל אחיו כדקיימי קיימי ותייבין כרת על החליצה דהוא דוקא נתקיה הכתוב מכרת ואוקמיה בלאו אבל אחין כדקיימי קיימי בכרת ור"י אמר מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי חליץ וכו' והשתא קאי עלה בכרת אלא איהו שליחותא דאחין קעביד כו' כו' פירש דרשב"ל ס"ל דלא הותרה א"א אלא במקום זיקה אבל לאחר שהלכה הזיקה הרי היסור דאשת אח חוזרת לפיכך אי לא גלי קרא דלא יבנה הא"מ דהוא בכרת רק רחמנא נתקי' מכרת ללאו גבי חולץ אבל אחין כדקיימי קיימי ור"י ס"ל דאשת אח הותרה לאחר מיתה בלא בנים אפילו שלא במקום זיקה ובאמת בלא הלאו דלא יבנה הי' החולץ גופי' מותר ליבמה דא"א בלא בנים לאחר מיתה מותרת ולא אסר רחמנא איסור דאשת אח אלא עד שעת מיתה אבל לאחר שמת בלא בנים אין כאן איסור דא"א כלל ולאו משום מצות יבום היא אך משום שלאו אסור היכם החולץ לכונסה א"כ כיון דהותרה פ"א ליבום ואין עלה איסור דא"א שוב אי אפשר שתיאסר עליו אפילו כנסה לשם אשתו אחר חליצה ולמה אסורין שאר האחין כדמוכח ממתניתן דפ' החולץ דף מ' ע"א החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה עיי"ש ע"כ דבליתותא דאחין קעביד וע"כ פסק הרמב"ם בפ"א מהלכות יבום וחליצה הי"ב לשיטתו ז"ל דהלאו דלא יבנה היא אסמכתא דמה"ת אפילו החולץ גופי' מותר בחליצה לאחר חליצה וכתב שם ז"ל וכולן אסורות עליהן מד"ס כשניות שמאחר שמת אחיו בלא ולד נסתלק איסור ערוה מכל נשיו לפיכך תופסין בהן הקדושין כשניות עכ"ל ז"ל:

וכן כתב הרשב"א ז"ל בדף מ"א גבי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה דתחזור ניתירה פי' לאו לזיקתה אלא הותרה בעלמא שמותר לכונסה ולא אסורה עליו משום א"א זה אינו דקי"ל דכיון שהותרה שוב אי אפשר שתיאסר משום א"א כדאמר ר"י מי איכא מידי דמעיקרא הלוך ואי בעי מייבם השתא קאי עלה באיסור א"א ולפיכך אעפ"י שקידש אחותה ונפטרה היבמה מ"מ אין עליו איסור דא"א מטעם הנ"ל וא"כ קשה הכא אליבא דאבא שאול דס"ל דהכונס את יבמתו לשם נוי כו' כאילו פוגע בערוה וקשה מאי פוגע בערוה הוא באיסור אשת אח הא אפילו בחולץ ליבמתו וכא עלי' א"כ שתם לשם נוי ואיסורא לא שייך לאחר חליצה מצות יבום ג"כ אינו בכרת ולא שייך איסור ערוה דא"א אלא לאו דלא יבנה אי מדאורייתא אי אסמכתא אבל כשלא שייך לאו דלא יבנה פשיטא דאפילו שלא במצות יבום נמי לא שייך איסור ערוה דא"א כלל דהא איסור דא"א נסתלק כשמת בלא בנים אפילו שלא במקום זיקת יבומין ומי גרע בכונס לשם נוי קודם החליצה מכונס לאחר החליצה לשם נוי דלא שייך ערוה דא"א כלל אי בקידש אחותה דנפטרה היבמה ממנו ובעלה הזיקה ואעפ"כ מותר לכונסה ואין עליו איסור דא"א ומי דחקו לרש"י ז"ל לפרש דהפגיעה בערוה הוא איסור דא"א הלא יש לנו לפרש דהפגיעה דערוה היא באיסור יבמה לשוק דכיון דכנס שלא לשם מצוה הרי חשוב הוא כאחר דכיון

דס"ל לאבא שאול דבלא כונת מצות יבום לא הבי' יבום א"כ פוגע בערוה דיבמה לשוק דהא זקוקה לו בכניסת מצוה וכשנשאה אותה בלא מצוה דיבום הוי ביאתו כביאת אחר ובאמת בירושלמי בפ"ק דמכילתין בעי למימר הכי דהא דמסיק אבא שאול וקרוב בעיני להיות הולד ממזר שאל מה אבא שאול כר"ע דר"ע ס"ל יש ממזר מיבמה עי"ש א"כ קשה על רש"י ז"ל דכיון דקי"ל כר"י דאין חייבין על החליצה כרת הא דקאמר אבא שאול כאילו פגע בערוה הוא ערוה דיבמה לשוק והא דמסיים וקרוב בעיני להיות הולד ממזר הוא דס"ל כר"ע דמיבמה לשוק הוי הולד ממזר ומי דחקו לרב"י ז"ל לפרש דפגיעת ערוה הוא איסור א"א דלא כהלכתא ואפילו דלא קי"ל כר"ע בזה דס"ל יש ממזר מיבמה לשוק מ"מ בזה דפוגע בערוה קי"ל כאבא שאול אבל בפגיעת ערוה של א"א לא קי"ל כן להלכה ונראה לפענ"ד דרש"י ז"ל מוכרח לפרש כן בשיטת רב דהא התוס' ז"ל דף מ"ט ע"ב כתבו בשם רש"י ז"ל דלרב דס"ל אין קידושין תופסין ביבמה ס"ל דליכא לאו ביבמה לשוק ומפורש הוא ברש"י ז"ל דף כ"ט ע"ב אי למ"ד בלאו בלאו אי למ"ד בעשה בעשה פירש"י ז"ל דלרב הוי ביבמה לשוק רק עשה יבמה יבוא עלי' ולא אחר ולאו הבא מכלל עשה עשה וא"כ ע"כ דלאבא שאול לא משכחת לי' אף עשה ביבמה לשוק דהא לא מצינו בשום מקום דלאו הבא מכלל עשה יבואת מכח עשה דמצוה ולא מצינו רק מכח עשה דרשות כגון מגדי ראשון הוא עשה דור שלישי יבוא ולא שני ולאו הבא מכלל עשה הוא עשה והתם דור שלישי יבוא לאו מצוה הוא אלא רשות וכן בעילה לכה"ג דהוי עשה בתולה ולא בעילה והתם בתולה לאו מצות עשה וכן יליף לה בירושלמי בפ"ק דמס' פסחים ל"ת על אכילת חמץ בשבעת ימים תאכל מצות ולא חמץ וכל לאו הבא מכח עשה והתם נמי בשבעת ימים רשות הוא ולא מצות עשה אבל מבערב תאכלו מצות דהוא מצות עשה לא ילפינן דהא אכל חמץ יהא איסור עשה ז"א דכיון דהא דכתיב בערב תאכלו הוא מצות עשה א"כ לא ילפינן רק דמצה מצוה ותמן רשות וכמו כן במצות המלך וכ"ג כגון דכתב לו משנה התורה נימא ג"כ דאחר הכותב עובר בעשה דהוא ולא אחר ז"א דהוא מצוה והאחר רשות סוף דבר ממ"ע לא מצינן למילף לאו הבא מכלל עשה דזה אינו דזה מצוה וזה רשות ולפיכך לאבא שאול דס"ל דיבמה יבוא עליה מצוה ולא רשות היכי מצינן למילף על אחר דהוא בעשה דז"א דהיכי נאמר יבמה יבוא עליה ולא אחר ז"א דאימא דיבמה יבוא עליה מצוה הא אחר רשות דממצוה לא ממעטינן כי אם רשות ומרשות ממעטינן חובה ולא מצינן למילף לאו הבא מכלל עשה ביבמה לשוק רק אליבא דרבנן דס"ל יבמה יבוא עלי' מ"מ אפילו שלא לשם מצוה אבל לאבא שאול דס"ל יבמה יבוא עליה מצוה כדפרש"י ז"ל דף ל"ט ע"ב דס"ל יבמה יבוא עלי' מצוה דקאי על להכא אליבא דאבא שאול מסיפא דקרא ויבמה עי"ש בד"ה אבא שאול הוא עיי"ש ובזה מובן הב' לשונות דאיתא בגמרא דף כ"ה ע"א אין לה בנים מצוה יש לה בנים רשות ה"נ אין לה בנים אין יש לה בנים לא והוי לאו הבא מכלל עשה פירש"י ז"ל העשה הוא יבמה יבוא עליה בלא בנים והנ"מ בין ב' הלשונות דממנפ"ש הרי מסור בידינו י"ג מדות דלאו הבא מכלל עשה והיכי שייך למימר דיש לה בנים רשות אבל באמת תלוי ב' הלשונות בין אבא שאול ורבנן דלאבא שאול דליכא רשות דלא דריש יבמה יבוא עלי' מ"מ ברשות ע"כ דאמרינן אין לה בנים מצוה יש לה בנים רשות אבל לרבנן דס"ל דאיכא רשות גם גבי יבום דיבמה יבוא עליה מ"מ א"כ לפ"ז אין יש לה בנים לא ולאו הבא מכלל עשה [ועי"ז מובן גבי הבא על יבמתו וחזר ובא אחד מן האחין על צרתה דלמ"ד בעשה פירש"י ז"ל דעשה היא בית אחד הוא בונה ואין בונה ב' בתים והרמב"ם ז"ל כתב העשה דיבמה יבוא עליה ולא עליה ועל חברתה משום דהרמב"ם ז"ל פסק כרבנן דאבא שאול ע"כ פסק דיבמה יבוא עליה הוי לאו הבא מכלל עשה דהא יבמה יבוא עליה מ"מ אבל לרש"י ז"ל דפסקינן כאבא שאול ע"כ דיבמה יבוא עליה מצוה א"כ מנ"ל דבא על חברתה בעשה אימא עליה מצוה ועל חברתה רשות ע"כ פירש"י ז"ל דהעשה הוא בית אחד הוא בונה ואינו בונה ב' בתים] א"כ אליבא דרב ע"כ דס"ל כרבנ"ל ואבא שאול דס"ל כאילו פוגע בערוה הוא ערוה דא"א דליכא למימר ערוה דיבמה לשוק ז"א דיבמה לשוק בה לא אין בה לא איסור עשה ולא איסור ל"ת דלא תהיה הוא רק דלא תפסי קדושין הוא ולא מלינו ביבמה לשוק רק דאין בה תפיסת קדושין אבל ערוה לא הוא אליבא דאבא שאול אליבא דרב בשיטת רש"י ז"ל עי' בתוס' ז"ל דף מ"ט ע"ב ותמלא כן ע"כ פירש"י ז"ל אליבא דרב דפגיעת ערוה היא א"א וכיון דהכי הוא מתורץ קושית התוס' ז"ל מפ' החולץ דהנה נראה לפענ"ד חילוק גדול בין אם הפגיעת ערוה היא

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

תורה אור

הכתוב מדבר אף אחים שנאמר כאן באחים מן האב יחדיו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו ומת א' מהן הן מבחיים אפי' גירשה ומת זו פטורה ויקרא יח ובן אין לו הא אם יש לו בן פטורה וכתיב °כי את כל אשר יעשה מכל התועבות האל ונברת והלא אשת אחיו בכלל כל העריות הוית והותרה מכללה על ידי ייבום יכול אף שאר כל העריות הותרו מכללן על ידי ייבום. רבי זעירה בשם רבי יוסי בן חנינה עליה עליה יבמה יבא עליה מה עליה שנאמר להלן באחין מן האב הכתוב מדבר אף עליה שנאמר כאן באחין מן האב הכתוב מדבר. ר' בנימין בר גידל ור' אחא הוו יתבין אמר רבי אחא הדא

קרבן העדה

פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו. דה"ק שיהא ישיבה לאחים יחדיו בעולם פרט לזה שלא היה בעולם עד שלא מת אחיו: הן מבחיים. הן כמו הא וה"ק מדכתיב ומת אחד מהם ש"מ מיתה הוא דשריא אבל מבחיים אסורה וכיון שנאסרה בחיי בעלה ודאי אף לאחר מיתה פטורה מייבום דלא קרינן בה לא תהיה אשת המת א"נ כיון שנאסרה על האחים בחייו אין כאן זיקה שמפילתה לפני האחים וכ"מ בבבלי דף כד ע"ב: ה"ג כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו וגו': עליה עליה. נאמר כאן אשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה והאי עליה מיותר דמדכתיב לגלות ערותה בחייה ש"מ שבחיי אשתו נאסרה עליו אחותה ולאחר מותה ונאמר להלן יבמה יבא עליה: מה עליה שנאמר להלן. ביבמה במייבם אשת אחיו מן האב איירי: אף עליה שנא'. באחות אשתו בשנפלה לפניו ליבום הכתוב מדבר ואפ"ה לא תקח ש"מ דאחות אשתו אסורה אפי' בייבום וילפינן שאר עריות מאחות אשה לאיסורא מהיקשא כי כל וכו' דלקולא ולחומרא מקשינן:

פני משה

ישיבה אחת בעולם: ומת אחד מהם. מלת מהם קדריש דה"ק ומת א' מהם שלא נשתנה אלא מיתתו אבל היא כמו שהיתה בתחלה ולאפוקי אם גירשה קודם מיתתו דפטורה. א"נ האי הן לשון אבל הוא אבל בחייו אם גירשה ומת אח"כ זו פטורה וקמ"ל דלא תימא ע"י יבום התירה התורה אשת אחיו ואפי' גרושתו: הא אם יש לו בן. כלומר אפי' בן מכל מקום ואפילו הוא ממזר וכדדרים בבלי דף כ"ד בן אין לו עיין עליו: יכול אף שאר כו'. דהוקשו לאשת אח ואע"ג דבאשת אח הדא איסורא ושאר עריות שכן אשת אח תרי איסורי אין משיבין על ההיקש: וקאמר ר"ז דלהכי אילטריך ג"ש דעליה דנאמר כאן יבמה יבא עליה ונאמר להלן באחות אשה ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה (ויקרא י"ח): מה עליה כו' אף עליה שנאמר כאן באחות אשה באחין מן האב כלומר דאפי' במקום יבום שהוא אחין מן האב אמר רחמנא לא תקח והשתא ילפינן כל העריות מהקישא דאחות אשה שיהיו אסורות לייבם וזהו הקישא דר' יונה בבלי דף ח' וכר' ישמעאל לקמן:

לו

רידב"ז

ר' בנימין בר גידל ור"א הוו יתבין א"ר אחא הדא דר"י ב"ח אמר לי' ר"ב ב"ג או מה עלי' שנאמר להלן בשאינה יבמה הכתוב מדבר כו' א"ל ר"א התורה אמרה ביבמה כו' א"ל ר"ב ב"ג התורה אמרה בשאינה יבמה ואת אומר ביבמה ואיקפיד ר"א לקובליה א"ר יוסי לא דר"א פליג אלא דהוא מקפיד על לישנא דשמע מן רביה מה כדון כו'. פי' דר"י ב"ח קאמר בלשון הזה מה עליה שנאמר כאן באחין מהאב הכתוב מדבר אף עליה שנאמר כאן באחין מן האב הכתוב מדבר קשה על לשון הזה דקאמר באחין מן האב הכתוב מדבר דמשמע דאין הכתוב מדבר אלא באחין מן האב כמו בכ"מ דגרסינן בכך וכך הכתוב מדבר דמשמע דאין הכתוב מדבר אלא באופן זה ובאמת הא הכתוב מדבר באחות אשה סתם דאסירה. והכי הול"ל אפילו באשת אחין מן האב נמי אסור דילפינן מעלי' עלי' דאיסור אחות אשה אסור אפילו ביבמה ותיבת אפילו מיבעיא למיתני אבל הקרא איירי בסתם אחות אשה ולא דהכתוב מדבר בא"ה מן האב ותיבת באחין מן האב הכתוב מדבר דמשמע דהכתוב מדבר בא"ח מן האב ע"ז הק' ר"ב ב"ג אי מה עלי' שנאמר להלן בשאינה יבמה הכתוב מדבר אף עלי' שנאמר כאן בשאינה יבמה הכתוב מדבר כיון דקאמרת הכתוב מדבר נימא איפכא. ע"ז השיב לו דז"א דהא התורה אמרה ביבמה ע"ז השיב דהכי קאמינא אנא נ"כ דהתורה אמרה בשאינה יבמה דהא ע"כ מיירי בסתם אחות אשה ואת אומר ביבמה ומוקמית קרא דמדבר ביבמה דא"ה אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תשתרי כמו דפריך בבלי דף ח' ע"ב רמב"ה אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תשתרי אלא ע"כ דהקרא מיירי בסתם אשה והאיך קאמרת דהכתוב מדבר באחין מן האב דמשמע דווקא ביבמה מיירי קרא. וא"כ ערוה גופיה שלא במקום מצוה תשתרי והכי הול"ל אף עלי' שנאמר כאן אפילו באחין מן האב נמי אסורה שבאמת הכתוב מדבר בסתם אחות אשה. והך ילפינן מג"ש דעלי' למיסר אפילו במקום מצוה ושלא במקום מצוה. אסורה. מסתמא דקרא. ע"ז מסיק לא דר"א פליג ז"א דבאמת שפיר הקשה ר"ב ב"ג שבאמת הכי הול"ל מה להלן ביבמה אף כאן אפילו יבמה ותיבת אפילו צריך למיתני אבל לא כדקתני בלשון ריב"ח דבאחין מן האב הכתוב מדבר ז"א אלא בלשון אפילו ביבמה אבל הכתוב מדבר בסתם אחות אשה ושפיר הק' ר"ב ב"ג ורק ר"א מקפיד למילף בלשון ששמע מרבו ריב"ח וכיון ששנה בלשון הזה מקפיד למיגרס רק בלשון רבו אבל הכונה דבאמת הכתוב מדבר בסתם אחות אשה ולא באחין מן האב רק ילפינן מג"ש דעלי' דאסור אחות אשה אפילו באחין מן האב כדמסיק מי כדון פי' באמת האיך הוא הלימוד ומסיק מה עלי' שנאמר להלן ביבמה כנ"ל (ומוכה הוא). אף עלי' שנאמר כאן אפילו יבמתו אמרה תורה לא תקח וגו' ומסיק תיבת אפילו אבל הכתוב מדבר בסתם אחות אשה. ולשיטת הבבלי דהכתוב מדבר דווקא במקום מצוה כדגרסינן מה להלן במקום מצוה אף כאן במקום מצוה וא"ר לא תקח ע"כ ולא גרסינן אפילו במקום מצוה אלא סתם במקום מצוה דמשמע דמוקי קרא דמיירי במקום מצוה וע"כ שפיר פריך רמב"ה לרבא אימא ערוה גופי' שלא במקום מצוה תשתרי ע"כ יליף האיסור שלא במקום מצוה מבהי' א"כ תרי קראי כתיבי עיי"ש אבל הכא בירושלמי מוקי לקרא דאחות אשה דמיירי בסתם אחות אשה. ורק מג"ש דעלי' ילפינן דאפילו במקום מצוה נמי אסירה. כדמסיק אפילו יבמתו אמרה תורה לא תקח:

ר' זעירה

תוס' הרי"ד

היא א"א או יבמה לשוק דבאיסור א"א נפלה כל הזיקה באם שרלה לבוא עלי' לשם אישות דהיך תימר דזקוקה לו להקים שם לאחיו המת וכיון דהיא אשת אחיו מחויב להקים שם לאחיו אדרבה היא כשותפת כיון דהוי אשת אחיו מש"ס אסורה ואיסור דא"א עלה וכמו שהי' אחיו חי ואין עלה שום זיקה באומר שרלה לשם אישות ואינה זקוקה ליבום מאח"כ באם א"א כבר נסתלק, ואין עליו רק איסור דביאת זרס דגזר רחמנא דאסור לבעול היבמה בעילה שאינה של מצוה לא תהי' וגו' לאיש זר וה"ה היכס נמי עיבר בל"ת הוא כמו זר אבל מ"מ זקוקה לו דהא ת"ל זקוקין אף ליבום כמו שכתב הרשב"א ז"ל בשם פי' הקדמאי ז"ל בדף כ' ע"א ד"ה ופרקינן דאפילו לרב גידל אמר רב דס"ל דגזה"כ דת"ל לא יתיבמו מ"מ לא איתמעט ת"ל מחלילה משום דאינה עולה ליבום כמו א"כ כדפריך הגמ' א"ה ת"ל נמי ומשני הא רבי רחמנא יבמתו ופריך מה לאית ומשני מסתברא ת"ל תפסי בה קידושין פי' וכיון דהכי היא אף דאינה עולה ליבום מ"מ נקראת יבמתו וע"כ משום דנקראת זקוקה וזיקה ככניסה דמיא ודמיא לכניסה בעלמא דפירכה נדה אף דאסור לבוא עלי' מ"מ כניסה היא רק דאריה רבע עלה וה"נ זיקה ככנוסה דמיא ויבמתו היא אך האיסור דת"ל אריה הרבע עלה דאסור לבוא עלי' עיי"ש דגזר רחמנא דאין עשה דיבום דוחה לל"ת וה"נ זיקה ככנוסה דמיא אף לאישות שלו אך דאסור לבוא ביאה שאינה של מצוה דזה מחייבי לאוין אבל הזיקה במקומה עומדת אף לאישות דהא אחיו הוא וצריך להקים לאחיו שם דהא הזיקה איננה תלויה במצוה דיבום אף להכא שאול כמו רבנן אלא בהקמת שם של אחיו וכיון דאחיו הוא ולקח לו לאשה אשת אחיו הרי מקים שם לאחיו וכי בעינן הקמת שם דלא ימחה שם אחיו ביאה לשמה בתמי' רק גזה"כ הוא להכא שאול דצריך ליבם לשם מצוה ואם לאו מבטל מ"ע של יבמה יבוא עלי' ומצוה על היבום היא מצוה כפ"ע אבל הזיקה לא תליא בזה אף להכא שאול דהא אפילו אי לא הי' כתוב יבמה יבוא עלי' וגו' ויבמה למצוה הוי נמי זקוקה לביאתו משום דלהקים שם לאחיו כדאיתא בתוס' ז"ל דף כ"ה ע"א ד"ה וכי עיי"ש ונמצא דהזיקה לאו משום מצוה דיבמה יבוא עלי' רק רחמנא גזר מצות עשה בפני עצמה על היבום שיקיים מ"ע ולא עוד אלא דעובר בלא תעשה באזהרה שאסור לבעול היבמה ביאה שאינה של מצוה אבל עכ"פ לא בייך להזיקה וע"כ הוי זיקה ככנוסה אך דאריה רבע עלה ובזה אבא שאול ורבנן שוין דזקוקה לאחיו אף בלא מצוה דיבום דהא על אחיו ולא נחלקו רק בזה דלרבנן ה"ק רחמנא דאיב זר אסור לבעול היבמה ביאה שאינה של מצוה אך היבם שרי ולאבא שאול ס"ל דאף היבם אסור לבעול ביאה שאינה של מצוה ועפ"ז אם הפגיעת ערוה היא א"א לא הוי זקוקה לו על אישות אבל אם היא מכיאה שאינה מצוה זקוקה לו וככנוסה דמי ועפ"ז מתורץ היטב פסק דרש"י ז"ל דרב כ"ל אין כופין ולא נימא דלמה לאו למצוה מכוין ופגעי באיסור א"א ז"א אלא דהדס נאמן על עצמו אבל פשיטא דלגבי חבירו אינו נאמן וא"כ כ"ז דאין כופין הנ"מ בשביהם רוצים אבל אם היא אינה רוצה פשיטא דע"כ צריך הוא לברר אם כונתו לשם מצוה וזקוקה לו על זה או דאין כוונתו לשם מצוה ואינה זקוקה לו ע"ז וזאת פסקינן דלמשנה אחרונה אין כותבין אגרת מרד על שומ"י אבל כ"מ בין ב' הטעמים להטעם דפגיעת ערוה היא א"א אינה בחזקתו כלל דכ"ז דלא נתברר כונתו אינה בחזקתו ואינה ככנוסה ע"כ אין כותבין אגרת מרד אבל לטעם דפגיעת ערוה היא ביאה שאינה של מצוה אע"פ דזקוקה לו על כל האופנים וככנוסה דמיא מ"מ אין כופין אותה דהא שמא כונתם לשם אישות ועוברים שניהם בעבירה דנהי דהיכי דשניהם רוצין אין הב"ד יכולין לעכבו אבל כשהיא אינה רוצה אין הב"ד מסייעין אותו שמא רוצה לעבות עבירה ואין מסייעין בידי עוברי עבירה וכיון שכן פסק דרש"י ז"ל הוא דין גמור בדיני ממונות בין אדם לחברו דקי"ל דלהוציא מידי המוחזק צריך ראי' גמורה דהמוציא מחברו עליו הראי' אבל כשאין שניהם מוחזקין קי"ל במקום דליכא למיקם עלה דמילתא לעולם שודא דדייני כמו בב' שטרות היוצאין ביום אחד וכו' טוביה עיין במסכת ב"ב דף ל"ה ע"א עיי"ש דכיון דאין שניהם מוחזקין הכא ביד ב"ד למידן שודא דדייני כדפירש רש"י ז"ל לראות עיני הדיין כשניכרים הדברים דהוי' אוהב אחד יותר מחברו מעמידין בחזקתו אע"ג דלהוציא מיד המוחזק לא מהני מה שניכר לב"ד אבל כשאין שניהם מוחזקין וליכא למיקם עלה דמילתא לעולם בניכר הדבר לב"ד מעמידין בחזקת אחד וה"נ דכותיה דאם היה הפגיעת ערוה ביאה שאינה של מצוה הרי היבמה כזקוקה לו וככנוסה דמיא אע"פ שאינו יכול לכופה להתייבם אבל היא ג"כ אינה יכולה לכופו לחלוץ לה דהא הוא טוען בכונתו למצוה [ולא דמי לת"ל בעלמא דכיון דאינו יכול ליבם כופין אותו לחלוץ דהתם הכל יודעים שאינו יכול ליבם מאח"כ הכא כשטוען הוא שאני יכול ליבם דכונתו למצוה הגם שאין יכול לכופה דאין כותבין אגרת מרד על שומ"י אבל מ"מ היא ג"כ אינה יכולה לכופו לחלוץ לה דהא טוען בכונתו למצוה ואין כופין וא"ז ואפילו אם ניכר לב"ד בדברים ניכרים דהוא אינו הגון לה מ"מ בזה לא מוציאין מן המוחזק אלא רק להעמיד בחזקת אחד כשאין שניהם מוחזקין והכא כיון דזקוקה לו וככנוסה דמיא האיך מוציאין מחזקתו ע"י דברים ניכרים לב"ד מאח"כ כשפגיעת הערוה היא א"א א"כ אינה בחזקתו דהא לא נתברר לנו אם היא זקוקה לו ליבום או שאינה זקוקה לו כלל ולגבי חברו אינו נאמן ואינו נאמן לנגדה והיא אינה יודעת כונתו דלא בוי לה למידע ועכ"פ אינה בחזקתו ואין זקוקה לו רק למצוה אבל לא לאישות שלו הילכך בדברים ניכרים לב"ד דאין הגון לה שפיר מעמידין אותה בחזקתה דהא אין מוציאין אותה מחזקתו דהא שניהם אינן מוחזקין וליכא למיקם עלה דמילתא אם היא זקוקה לו או לא וסגנון רש"י ז"ל כך דמתחלה קמ"ל גוף הדין דיבם שאינו הגון יכולת בידה לכופו לחלוץ ולהוציא מן היבם והראי' ממוכ"ש שאין חוכמין אותה דלאי אין כופין לחלוץ הרי היא מהוכמת ולא תימא מוכ"ש דוקא משום פיקוח נפש ז"א אלא כל אמתלא בראי' ברורה כמו כורסקי ועוד פסקינן דאין כותבין אגרת מרד על שומ"י וע"כ היא אינה בחזקתו לכופה ליבום למשנה אחרונה דלמא כונתו לאישות ואינו נאמן נגדה אף דאין כופין גם אותו הנ"מ בלא אמתלא בדברים הניכרים אבל בדברים הניכרים שפיר מעמידין אותה בחזקתה דהא אינה בחזקתו דהא אין כותבין אגרת מרד על שומ"י ב"מ דלנגדה אינו נאמן ממילא כיון דאינה בחזקתו ממילא ע"י דברים ניכרים מעמידין אותה בחזקתה כפי שורת הדין דהא ליכא למיקם עלה דמילתא אם היא זקוקה לו וככניסה דמיא או אינה זקוקה לו ולעולם ליכא למיקם עלה דמילתא דמי יודע מחשבות שבלב וכיון דאין מאמינים לו לנגדה ואין כותבין אגרת מרד ממילא כיון דאינו נאמן הרי עיקר הזיקה לייבום בספק ואינה בחזקת שניהם ע"כ פגיעה דבדברים ניכרים כופין אותו לחלוץ דהא אין מוציאין אותה מחזקתו דהא ספק אם ככנוסה דמיא או לא וע"כ לא קשה מהא דערחינן בדף ק"ו להטעות ולא כפינן לחלוץ דהנהו אמורא' קיימי כר"י וע"כ הפגיעת ערוה היא ביאה שאינה של מצוה ולפ"ז הוי זקוקה לו לייבום ג"כ וככנוסה דמיא ע"כ הטעיהו דהא האיך יכולין ב"ד לכופו להוציא מחזקתו בלא ראיה רק בדברים ניכרים וע"כ רק מטעין אותו שמא כונתו לעשות עבירה ומצוה להטעותו משום ספק עבירה ולפ"ז ניחא קושית התוס' ז"ל מאגרת מרד דאין כותבין בלא אמתלא משום דרש"י ז"ל נמי ס"ל כן דמיירי בלא אמתלא ע"כ אין כופין לא אותו ולא אותה אבל באמתלא של דברים ניכרים באמת כופין אותו ומעמידין אותה בחזקתה דבא

שנויי נוסחאות (ש"ג) מבחיים כד"ו בחיים. (ש"ד) וכתיב כד"ו כתיב. (ש"ה) את במקרא ליתא. האל ונברת כד"ו ובמקרא „האלה ונכרתו". (ש"ו) הוית כד"ו הוות. (ש"ח) זעירה כד"ו זעורה.

עמודי ירושלים תנינא

בה"ר פי את כל פיוז ביאור כל הסוגיא בשו"ת גרים אברהם האה"ע (סי' קכ"ו):

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

הדא דר"י ב"ח. דיליף ג"ש דעליה: או מה עליה שנ' להלן. במוליא שם רע דכתיב והוליא עליה שם רע (דברים כב): אף עליה שנאמר כאן בשאינה יבמה. ונימא דלא אסרה תורה אחות אשה אלא שלא במקום יבום: התורה אמרה ביבמה. דילפינן מג"ש דעליה מיבום וכמאן דכתיב בגופה דמי ואת אומר כו' בתמי': התורה אמרה בשאינה כו'. כלומר דמאי חזית למילף מיבום ולא ממוליא שם רע: ואיקפיד. הכעיס ר' אחא לנגדו על דמקשה לו כן. וקאמר הש"ס לא דר' אחא פליג כלומר לא דפליג על ר' בנימין בר גידל מטעמא דנפשיה ולומר מן הסברא דאית לן למילף מיבום ולא ממוש"ר: אלא דהוא מקפיד כו'. כלומר שכך הי' מקובל מרבו דילפינן הג"ש מעליה דיבום וכדמסיק: מאי כדון. מאי היא כדתניא ברייתא בהדיא דכתוב יבמה כו': להלן ביבמה גרסינן: שאר כל העריות. מנין דאסורות להתייבם: שיש לה היתר. דכשמתה אשתו מותר באחותה: מה זו. וילפינן דשאר כל העריות פוטרות צרותיהן נמי מק"ו מאחות אשה דנפקא לן מלצרור: עד כדון כר"ע. זו היא לשיטת ר"ע דיליף מק"ו: כר' ישמעאל. אבל לר' ישמעאל מצינו ברייתא דיליף במה מצינו מאחות אשה ולקמיה מפרש מאי בינייהו: תני ר' ישמעאל מה מצינו מה אחות כו' גרסי': מיוחדת ערוה כו' וכן דריש לה בבלי דף ג' וצ"ל דסמיך נמי אהיקשא דר' יונה דהוקשו כל העריות לאחות אשה דכתיב כל אשר יעשה מכל התועבו' דאי במה מצינו איכא למיפרך מה לאחות אשה שכן בידו לרבות האיסור על עצמו ולקדש כמה נשים וכדפריך בבלי דף כ"ד גבי אשת אח תו' שם: מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו דר"י ור"ע אם ילפינן מק"ו או מהיקש: אלמנה לכ"ג. איכא בינייהו ולאו דוקא דהה"ד כל הייבו לאוין שאין להן היתר לאחר איסורן והדא מינייהו נקט: מאן דמר ערוה כו'. כלו' למאן דנפקא לי' מק"ו וא"כ ה"ל שפיר נפקא נמי מק"ו: ולמ"ד דיליף מהיקשא מה כו' ולא נפקא לן אלא חייבי כריתות: ותהא מותרת להתייבם. קושיא היא דלהאי מ"ד תהא באמת אלמנה לכ"ג מותרת להתייבם: וקאמר ר' אייבו דמהכא נפקא ה"ל דכתיב לאיש זר זו אשה שהיא זרה לו ואסורה עליו ואמרה תורה לא תהי' לו זו לאשה ואפי' במקום מצוה: מעתה. דמן התורה אסורין ה"ל להתייבם לא תהא צריכה חליצה והא אנן קי"ל דחולצין ולא מייבמין כדתנן לקמן פ"ב: ומשני ר' ירמיה יבמתו ריבה. דכתיב ועלתה יבמתו השערה ומה ת"ל יבמתו דהא כתיב ברישא לקחת את יבמתו אלא דהתורה רבתה בחליצה וכן דריש בבלי דף כ' יש לך יבמה שעולה לחליצה ואינה עולה ליבום ואיזו זו חייבי לאוין וכדמסיק הכא לקמי' אלא דהכא מעיקרא קס"ד דקאמר סתם ריבה והילכך פריך דנימא דריבה אפילו ליבום: ומשני כדתני ר"י מאן כו' ולא זו שמיאנה שמים לה ואסרה: מעתה לא תהא צריכה נמי חליצה. ממיעוטא דמאן יבמי דבחליצה כתיב: והיינו דקאמר הווי צריכה לדין דר' ירמיה. כלומר דעל כרחך צריך אתה למידרש דר' ירמיה דיליף מיבמתו ומהתם שפיר שמעינן דרבתה התורה בחליצה ולא ליבום דאי הוה כתב ואם לא יחפוץ לקחת את יבמתו ועלתה השערה הוי משמע דהאי דקרינא בה לקחת הוא דמצרכא רחמנא ועלתה השערה לחלוץ אבל חייבי לאוין דלא קרינן בהו לקחת לא קרינן ביה ועלתה וגו' להכי הדר כתב יבמתו למימר דיש לך יבמה אחרת שעולה השערה לחלוץ ואע"ג דלא קרינא בה לקחת שאינה עולה ליבום ושפיר שמעינן תרווייהו מהאי קרא: ר'

לא מה עליה. כלומר או נאמר איפכא כי היכא דקרא דאחות אשתו לא איירי ביבמה אף קרא דיבמה יבא עליה לא איירי ביבמה: ה"ג א"ל ר"א התורה אמרה יבמה יבא עליה איך אפשר לומר בשאינה יבמה הכתוב מדבר: ואיקפד. וכעס ר"א לנגדו שהשיב לו ר"ב דרך גילוח ושחוק: לא דר"א פליג. על ר' בנימין לכך כעס: אלא. שכעס על מה ששמע מרבו שאי אפשר לקיימו: מאי כדון מעתה מנ"ל דשאר עריות אסורות ביבמה: ה"ג מה להלן ביבמה. אף עליה שנא' כאן אפי' ביבמה איירי קרא ואפ"ה אמרה תורה לא תקח: ת"ל לצרור. צרות הרבה משמע מדלא כתיב לצור: שיש לה היתר לאחר איסורה. מתה אשתו מותר באחותה: מה זו ערוה וכו'. וילפינן נמי לפטור צרות בעריות מק"ו מאחות אשתו: ופריך עד כדון כר"ע. דסובר דאפי' חייבי לאוין פטורים מחליצה ויבום אלא כר"י דפליג וסובר דחייבי לאוין חולצת ולא מתייבמת ע"כ דלית ליה הך ק"ו דא"כ אף חייבי לאוין פטורים שהרי אין היתר לאיסורן: ה"ג תני ר"י מה אחות אשתו וכו' וכ"ה בבבלי: שחייבין על זדונה כרת. בפרשת עריות כתיב בתר כולהו ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת: מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו: מ"ד ערוה וכו'. כלומר מאן דיליף בק"ו: זו. אלמנה לכה"ג דלעולם אין היתר לאיסורה הרי היא ככל העריות ואסורה ליבם ופוטרת צרתה וה"ה שאר חייבי לאוין: זו אשה שהיא זרה לו. כל שהיא אסורה לו אפי' חייבי לאוין חולה קרינן בה ואסורה ליבם: אפי'. במקום מצוה כגון ביבום נמי אסורה לו: ופריך מעתה לא תהא. חייבי לאוין צריכין חליצה דהא בהך פרשה חליצה ויבום כתיבי ולקמן פ"ב תנן איסור מצוה כגון אלמנה לכ"ג חולצת ולא מתייבמת: יבמתו

הורה אור

הדא דרבי יוסי בן חנינה. א"ל ר' בנימין בר גידל או מה עליה שנאמר להלן בשאינה יבמה הכתוב מדבר אף עליה שנאמר כאן בשאינה יבמה הכתוב מדבר. א"ל רב אחא התורה אמרה ביבמה ואת אומר בשאינה יבמה א"ל ר' בנימין בר גידל התורה אמרה בשאינה יבמה ואת אומר ביבמה. ואיקפיד ר' אחא לקיבליה. א"ר יוסי לא דרבי אחא פליג אלא דהוא מקפד על לישנא דשמע מן רביה מה כדון יבמה יבא עליה מה עליה שנא' להלן בשאינה יבמה אף עליה שנאמר כאן אפי' יבמתו אמרה תורה °ואשה אל אחותה[ויקרא יח] לא תקח אין לי אלא היא צרתה מניין ת"ל לצרור לא לצרתה ולא לצרת צרתה. אין לי אלא אחות אשתו שאר כל העריות מנין ר' זעירה בשם ר' יוסה בר חנינה קל וחומר מה אחות אשתו מיוחדת ערוה שיש לה היתר לאחר איסורה הרי היא אסורה להתייבם. שאר כל העריות שאין להן היתר לאחר איסורן לא כל שכן. מה זו ערוה פוטרת צרתה אף שאר כל העריות פוטרות צרותיהן עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל תני ר' ישמעאל קל וחומר מה אחות אשתו מיוחדת ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת הרי הוא אסורה להתייבם אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת תהא אסורה להתייבם. מה נפיק מן ביניהון אלמנה לכהן גדול מאן דמר ערוה שיש לה היתר לאחר איסורה זו הואיל ואין לה היתר לאחר איסורה הרי היא אסורה להתייבם מאן דמר ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת הרי זו אסורה להתייבם זו הואיל ואין חייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת תהא מותרת להתייבם. ר' אייבו בר נגרי קריספי בשם רשב"ל °לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר[דברים כה] זו אשה שהיא זרה לו אמרה התורה לא תהיה לו לאשה אפי' מצוה. מעתה לא תהא צריכה חליצה אמר ר' ירמיה יבמתו התורה ריבתה בחליצה. אי יבמתו יבמתו התורה ריבתה בייבום. תני רבי ישמעאל °מאן יבמי זו שמיאן יבמי לא[שם כה] שמיאינו שמים. מעתה לא תהא צריכה חליצה. הווי צורכה להון דאמר רבי ירמיה יבמתו התורה

יבמתו וכו'. דכתיב ועלתה יבמתו השערה וה"מ למכתב ועלתה השערה דהא כתיב ברישא דקרא לקחת את יבמתו אלא לומר לך יש יבמה שעולה לחליצה ואינו עולה ליבום ואיזו זו חייבי לאוין: ופריך אי יבמתו יבמתו. ריבה נרבי נמי חייבי לאוין ליבום ולא תהיה לאיש זר נוקמי בחייבי כריתות לחוד: מאן יבמי. דוקא כשהיבם ממאן הוא דעולה לייבום כשאינו ממאן אבל כשמיאנו השמי' שאסורה לו מן התורה אע"ג שהיבם רוצה בה אסורה לו להתייבם: ופריך מעתה לא תהא צריכה חליצה. דהאי קרא מאן יבמי בחליצה הוא דכתיב: ומשני הווי צורכה. לכך צריכין להא דאר"י

תוס' הרי"ד

דהא אין מוליאין מחזקתו ואין להקנות לאשמועינן רבותא יתירתא דבאמתלא כופין אותו ולמה תני אין כותבין אגרת מרד על שומ"י הו"ל לאשמועינן רבותה יתירא ז"א דהא צריך למתני דכותבין אגרת מרד על ארוסה וע"כ נקט נמי בלשון דאין כותבין אגרת מרד על שומ"י ואין להקנות לרבי יוחנן למה לא נקט תבע ליכנס נזקקין לה [דהא מיירי כשהוא רוצה לחלוץ לפרש"י ז"ל עיי"ש] תבע לחלוץ נזקקין לו ובאמתלא ניכרת לב"ד דהוי רבותא יתירה ז"א דר"י לטעמיה דאין פוגע בערוה דא"א רק בביאת זרע וע"כ דזקוקה אף לאישות שלו וע"כ אין כופין אותו באמתלא הניכרת לב"ד כנ"ל וע"כ לפי מה שכתבנו פסק דרש"י ז"ל הוא פסק גמור והא דלא פסקינן כן בשו"ע וכל הפוסקים ז"ל היא משום דאנן פסקינן כר"י ואין שייך פגיעת ערוה דא"א רק בביאת זרע דהא קי"ל דהוי לאו ביכמה לשוק ולא עשה וקידושין תופסין בה א"כ שייך זיקה אף לאישות שלא על הקמת שם והיא בחזקתו ואין מוליאין מיד המוחזק רק בראיה ולא בדברים הניכרים לב"ד ודע דהנמו"י ז"ל ברים הכא על יבמתו כתב דהאי שאול מדרבנן קאמר לפיכך לא פירשו בגמרא ברים הכא על יבמתו דמפרש טעמא דמתניתין משום דיבמה יבוא עלי' בין בשוגג וכו' דמתניתין לא כהאי שאול משום דהאי שאול מדרבנן קאמר אבל מדאורייתא ס"ל ג"כ דיבמה י"ע מ"מ עיי"ש ברור הדבר דזה דוקא לרבא אבל לרב יצחק בר אבדימי דמוקי בברייתא דת"ר יבמה יב"ע מצוה שבתחלה היתה וכו' ת"ל יבמה יבוא עליה למצוה ע"כ מדאורייתא הוא כדפירש"י ז"ל דמשמע ליה יבמה יבוא עלי' למצוה משום דכתוב ויבמה עיי"ש והראיה לזה דהא פריך מרישא דמצות תאכל כו' ומסיק שם הגמ' אליבא דרב יצחק בר אבדימא דמצות תאכל שנה עליו הכתוב לעכב על חלוט והתם מדאורייתא וע"כ דיבמה י"ע למצוה נמי מן התורה היא כדמוכח מהסוגיא דרישא מצות תאכל ויבמה י"ע ככל

רידב"ז

ר' זעירה בשם ריב"ח ק"ו כו' עד כדון כר"ע כר"י כמו שיפרש בגמ"י ז"ל כר"ע דא"ל עונשין מן הדין אבל לר"י דל"ל עונשין מן הדין וע"כ לא שייך ק"ו ע"ז משני דר"י יליף במה מצינו ומסיק מה נפ"מ בין ק"ו בין מה מצינו ומסיק דנפ"מ בח"ל כגון אלמנה לכ"ג דלר"ע אינה חולצת ולא מתיבמת כמו אחות אשה דילפינן מק"ו אבל לר"י לא דמי ח"ל לאחות אשה. ועפ"י הירושלמי הזה מתירץ קושית התוס' ז"ל בדף ט' ע"א דמקשין דבכל דוכתי' פשיטא להש"ס דח"ל כחייבי כריתות דמי מנ"ל דילמא לר"ע נמי עשה דוחה ל"ת. ואילו הכא מפורש דר"ע יליף מק"ו מא"א ושייך אפילו בח"ל: אלא

שינויי נוסחאות (ס"ז) לקיבליה כד"ו לקובלי'ה. (ג"ד) זעירה כד"ו זעורה. (ס"ג) הרי הוא כד"ו הרי היא. (סכ"מ) שחייבין על כד"ו שחייבין עליה.

מסורת הש"ס | עין משפט נר מצוה

התורה ריבתה בחליצה. רבי בון בר חייה בעא קומי רבי זעורה אלמנה לכהן גדול מהו שתהא צריכה חליצה. אמר לא איפשר לומר קידושין תופסין בה ואת אומר אינה צריכה חליצה. א"ל הרי איילונית קידושין תופסין בה ואת אומר אינה צריכה חליצה. א"ל הרי איילונית מטעם אחר הוצאתה °אשר תלד יצתה זו שאינה יולדת. עד שאת למד כל העריות מאחות אשתו לאיסור למד כל הע' יות מאשת אחיו להיתר. א"ר מנא למידין שני איסורין משני איסורין. ואין למידין שני איסורין מאיסור אחד. ר' לעזר בשם ר' אבון כל דבר שהוא בא מחמת הגורם בטל הגורם בטל האיסור ודבר שאינו בא מחמת הגורם אף על פי שבטל הגורם האיסור במקומו. ומה אית לך אמר רבי יוסי בי ר' בון כגון אילו חמש עשרה נשים שלא תאמר בתו עד שלא נישאת לאחיו אסורה לו נישאת לאחיו מותרת לו. לוי בר סוסיי בעא קומי רבי ניתני שש עשרה נשים אמו אנוסת אביו נשואה לאחיו מאביו אמר ליה ניכר אותו האיש שאין לו מוח בקדקדו ולמה אמר ליה בגין דר' יודה דר' יודה אוסר באנוסת אביו ובמפותת אביו ולא מודי ר' יודה שאם קידש שתפסו בה קידושין אלא בגין דתנינן שש עריות חמורות מאילו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות. ותני ר' חייה כן אם יכולות להינשא לאחיו שלא בעבירה צרותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום ומכולם אין לך אלא אמו אנוסת אביו נשואה לאחיו מאביו. למה לא תניתה. בגין דתניתה ר' חייה לא ניתנינה כל שכן ניתנינה. אלא בגין דתנינן אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת ואת משכח בכלהון אחותו

דברים כה

קרבן העדה

דהר"י יבמתו ריבה לחייבי לאוין לחליצה: א"ל אפשר לומר קידושין תופסין בה. וליכא למילף מאחות אשה שאין קידושין תופסין בחייבי כריתות: ואת אומר א"נ חליצה. בתמיה: א"ל הרי איילונית. אע"פ שקידושין תופסין בה אפ"ה אינה צריכה חליצה כדתנן במתני': מטעם אחר הוצאתה. שאני איילונית דרחמנא פטרה מחליצה ויבום דכתיב אשר תלד פרט לאיילונית שאינה יולדת: עד שאת למד וכו'. למאן דיליף שאר עריות בבנין אב מאחות אשה פריך דלמאן דיליף בק"ו ליכא לאקשויי מידי: למידין שני איסורין. איסור ערוה ואיסור אשת אח: משני איסורין. איסור אחות אשתו ואשת אח: מאיסור אחד. איסור אשת אח לחוד: ומה אית לך. ומהו הדבר שאינו בא מחמת הגורם: נישאת לאחיו מותרת לו. בתמיה איסור בתו מי בטלו בשלמא איסור אשת אח שפיר י"ל שאחיו הוא הגורם האיסור משמת בטל האיסור משא"כ איסור בתו: אמו אנוסת אביו. שנשאה אחיו מאביו ומת בלא בנים ונפלה לפני בנה לייבום: ולמה א"ל. רבי כן הלא שפיר קאמר לו לוי: ומשני בגין דר"י. בשביל ר"י דפליג ואוסר באנוסת אביו דלא משכחת לה שניסת לאחיו מאביו ומתני' ר"י היא כדמוכח מסיפא א"כ בפלוגתא לא קמיירי: ופריך ולא מודה ר"י שאם קידש. אנוסת אביו שקידושין תופסין בה שאין בה אלא לאו דלא יגלה כנף אביו א"כ איצטריך לאשמועינן דאין בנה מייבמה ופוטרת צרתה: ומכולם ומכל הני שש עריות אין למצוא בהן שתהא נשואה לאחיו מאביו שלא בעבירה אלא אמו אנוסת אביו הלכך לא תני רבי אנוסת אביו: ופריך ולמה לא תניתה. ר' וכי בשביל דתני אותה ר"ח בברייתא לא רצה ר' לשנותה במתני' אדרבא אם נכון הדבר כ"ש דה"ל לר' למיתניי' במתני': אלא. בשביל דתנן בפ"ב: אחותה. של ערוה כשהיא יבמתה כגון שנפלו לפניו שתי אחיות משני אחין שאחת אסורה לו משום ערוה כגון שהיא כלתו או חמותו: ה"ג או חולצת או מתייבמת. אחות הערוה מתייבמת דאינו פוגע באחות זקוקתו דערוה לאו זקוקתו היא וקאי אכולהו ט"ו נשים דתנן בר"פ: ואת משכחת בכלהון. בכל ט"ו נשים דמתני' שייך לומר בכל אחת מהן אחותה כשהיא יבמתה ואפילו בבתו

פני משה

ר' בון שאל לפני ר"ז אלמנה לכ"ג כו'. ולא שמיע ליה האי דרשה דיבמתו ריבה: וא"ל איפשר כו'. כלומר דהשיבו ג"כ מן הסברא דאפשר דקידושין תופסין בה כדקי"ל קידושין תופסין בחייבי לאוין ואת אומר אינה צריכה חליצה בתמיה דכיון דבדיעבד תפסו בה קידושין אם קידשה זקוקה לו במקצת מיהת מיקרי שלא תצא על כל פנים בלא חליצה. אי נמי יש לומר דרבי בון נמי סבירא ליה להאי דרשה דיבמתו ומוקי לה בשאר חייבי לאוין והכא באלמנה לכהן גדול דוקא קא מבעיא ליה והיינו מן הנישואין דאיכא עשה ולא תעשה אלמנה לא יקח כ"א בתולה מעמיו יקח אשה ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה וקס"ד דהואיל ואמירא אפילו חליצה לא תיבעי וקא פשיט ליה דהואיל וקידושין תופסין בה צריכה חליצה ובבבלי שם מסיק דחייבי לאוין מדאורייתא הוו ליבום דאתי עשה דיבום ודוחה הל"ת אלא מדרבנן הוא שאינן מתייבמות דגזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה שכבר קיים העשה ולפ"ז לא מיתוקמא ההיא דרשה דלעיל שם מיבמתו יש לך כו' אלא באלמנה לכ"ג מן הנשואין דמדאורייתא לאו בת יבום היא ורביי' רחמנא לחליצה: הרי איילונית. דודאי תופסין בה קידושין ובשהכיר בה מיירי ואפ"ה את אומר דאינה צריכה חליצה כדדריש לקמן: א"ל שאני איילונית דהרי מטעם אחר הוצאתה דגזרת הכתוב הוא דכתיב אשר תלד וגו' וכדדריש לה רב אסי בבלי דף י"ב אבל לא כטעמיה דאיהו ס"ל כערוה ממש היא ואפי' צרתה אסורה בלא הכיר בה ואנן קי"ל דמותרת וכדלקמן סוף הלכה: עד שאת למד כו'. וכקושיא דרב אחא מדפתי בבלי דף ח' דמאי חזית דאקשת לאחות אשה לאיסורא נקשינהו לאשת אח להיתירא: למידין ב' איסורין. דהיינו כל העריות במקום יבום שניתוסף עליהן איסור אשת אח מאחות אשה במקום יבום שהיא ב' איסורין: מאיסור אחד. אשת אח לבד וכהך תירוצא שם: ור"א בשם ר' בון. אמר טעם אחר דכל דבר שבא מחמת הגורם כגון אשת אח שאחיו גרם לו האיסור ולפיכך כשבטל הגורם שמת אחיו בלא בנים בטל האיסור: ודבר שאינו בא מחמת הגורם. להוד דהיינו שאר העריות והן אשת אח אעפ"י שבטל הגורם דאשת אח איסור של העריות נשאר במקומו וכדמסיק: מה אית לך. במה אתה אומר: כגון אלו כו'. שמנו במתני': שלא תאמר בתו. וה"ה כל העריות שאסורות לו עד שלא נשאו לאחיו והוי אמינא דאחר שנשאו לאחיו ומת בלא בנים מותרת להתייבם קמ"ל דשאני הכא דלאו בטל הגורם הוא אלא איסור העריות: לוי כו'. בבלי דף ט': אמו אנוסת אביו. שהיא מותרת לאחיו ונופלת לפני בנה לייבום: ולמה. ומ"ט: א"ל. בשביל דר"י אוסר באנוסת אביו לקמן ריש פרק י"א ואנן לא תנינן אלא מידי דלית בי' פלוגתא כדלקמן: ופריך ולא מודי ר"י שאם קידש אנוסת אביו כו'. וא"כ משכחת לה בשעבר וקידשה ונפלה לפני בנה וליתני: אלא בגין כו'. והאיא ודאי כר' יודה היא דקתני אמו ואשת אביו וכדדייק שם מאי אמו אילימא נשוא' אביו היינו אשת אביו אלא לאו אנוסת אביו וקתני לאחרים אבל לאחין לא. ואכתי לא מסיק דלא קתני דאי עבר עד לקמי': ותני ר"ח בתוספתא פ"א כן דקאמר שם ניסאו לאחין שלא בעבירה צרותיהן פטורות: ולא משכחת לה. מכל שש העריות אלא אמו אנוסת אביו. והיינו לרבנן דשלא בעבירה היא ולרבי יודה דבעבירה היא מכל מקום בדיעבד משכחת לה דפוטרות צרותיהן: ולמה לא תנינן. במשנה גם כן אם בשביל דתני ר"ח בברייתא כ"ש דנתנינה ג"כ במתני': אלא בגין דתנינן כו'. על חמש עשרה העריות דמתני' וכולן את משכח אחותה כו' חוץ מאמו אנוסת אביו. דהא ע"כ נמי בעינן למצוא האסורה לזה מותרת לזה וכדאמר בבלי דף י' דבתרתי לא משכחת לה באנוסת אביו. דאי יעקב ב' אחיות אנס ונשא ראובן את א' מהן ושמעון האחרת ומתו ונפלו לפני בניהם לוי ויהודה שנולדו להן מיעקב. אחותה שהיא יבמתה משכחת לה. והאסורה לזה מותרת לזה לא משכחת לה לפי שנשותיהן אסורות על שניהן א' משום אמו והאחרת

משום

תוס' הרי"ד

בכל אחד וז"ב אך הגמו"י ז"ל כתב דהא דלא קאמר הגמרא בריש הבא על יבמתו מתניתין דלא כאבא שאול משום דהתם קאי סגמרא בשיטת רבא דאו י"ל דאבא שאול מדרבנן קאמר אבל לרב יצחק בר אבדימא דמוקא לאבא שאול דנפק"ל מיבמה י"ע למצוה משמע מדכתיב ויבמה ע"כ מדאורייתא הוא וקא דכאמת קנה בדיעבד אפילו בלשם אישות היא משום דרבי רחמנא דבדיעבד קנה שלקחה לו לאשה דנעשית אשתו בכל אופנים כדאיתא מפורש בירושלמי בריש הבא על יבמתו עיי"ש והש"ס דילן מביא הברייתא דנפק"ל דבדיעבד קנה מיבמה י"ע אליבא דחכמים דאבא שאול והא דלא פריך לאבא שאול מאי איכא למימר משום דאזיל הגמ' בשיטת רבא דמדרבנן קאמר אבא שאול ולא מקרא יליף לפיכך לא צריך בש"ס דילן להביא דרשא דאבא שאול מולקחה לו לאשה אבל לרב יצחק בר אבדימא גם אבא שאול דריש מקרא דלענין קנין בדיעבד קני לה דרבי רחמנא דבדיעבד נעשית אשתו שלו על כל אופנים בעולם אעפ"י שאין זיקה על ביאה לשם אישות מ"מ נעשית אשתו מרבוי הכתוב ועי' בכ"ם ז"ל סי' קע"ד סק"ז עיי"ש ודוק: **ר' לעזר** בשם ר' אבון כל דבר שהוא בא מחמת הגורם פי' דכל האיסור הוא מחמת הגורם דוקא בטל הגורם בטל האיסור כגון אשת אח דבא רק מחמת הגורם דהיא אשת אחיו מכיון דמת אחיו ואינה אשת אחיו בטל האיסור ודבר שאינו בא מחמת הגורם כגון איסור בתו דלא בא מחמת גורם דא"א אעפ"י שבטל הגורם שהאיסור במקומו עומד דהא איסור דבתו לא בא מחמת הגורם דא"א ע"כ האיסור דבתו במקומה עומד ולא שייך למימר כי היכי דא"א מותרת במקום יבום ה"נ בתו מותרת במקום יבום ז"א דא"א דהותרה היא מחמת במת אחיו ובטל הגורם ולא אסרה התורה א"א אלא בחיי אחיו אבל כשמת בטל הגורם והוי כמו אחות אשה דהותרה לאחר מיתה ורק גזה"כ אחריתי היא דבבנים אסורה אבל בלא בנים מותרת משום דבטל הגורם וא"כ היכי תיתי מינה שאר עריות דמותרין ומוכח מהירושלמי כשיטת ר"י דס"ל דמן הדין אף לאחר חליצה אינם חייבין כרת אפילו החולץ גופיה דהא בטל הגורם דכיון דבטל הגורם היאך תאסר הא"כ בכרת משום א"א בשלמא רשב"ל ס"ל דלא נקרא בטל הגורם דהא א"א אסור לעולם ולא מלינו שהשוה הכתוב איסור דא"א לאיסור דאחות אשה שאינה אסור אלא בחייה ז"א דבאמת איסור דא"ה לעולם הוא רק במקום יבום התירה התורה וכיון דהתורה התיר רק משום זיקה וכיון דנפקעה הזיקה איסור א"א במקומו ולא מקרא בטל הגורם האיסור דהא א"א אסורה לעולם משא"כ לר"י דס"ל דלאו מצות יבום מתיר איסור דא"א אלא מיתת אחיו מתירה כדפי' הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות יבום הי"ב דנקרא בטל הגורם ע"כ אפילו לאחר חליצה לא שייך עוד איסור דא"א וע"כ כיון דנקרא בטל הגורם ליכא למילף עריות כולן כגון בתו דמותרת במקום יבום כמו א"א דמותרת במקום יבום ז"א דא"א בטל הגורם מחמת אחיו אבל בבתו לא בטל הגורם וראי' לדברינו דזה הירושלמי ע"כ בשיטת ר"י וס"ל דאשת אח לא אסורה אלא בחיי' אחיו כמו באחות אשה דאינה אסורה אלא בחי' ומיתת אחיו מתיר מהדא דגרסינן לקמן בירושלמי פ"ד ה"י אמר ר' יוחנן דברי חכמים כל דבר שהוא בא מחמת הגורם בטל הגורם בטל האיסור וקאי שם על מתה אשתו מותר ביבמתו והתם פשיטא דנקרא בטל הגורם דאחות אשה אינה אסורה אלא בחי' וכמו כן באשת אח נמי קרי לה בטל הגורם דס"ל לאו דיבום מתיר והזיקה מתירה מהאיסור דא"א ז"א אלא דמיתת אחיו מתרת ולא זיקת יבום והיכי תימר מה אשת אחיו מותרת בשמת אחיו אף בשמת אחיו תשתרי איסור דבתו ז"א דאשת אחיו מותרת משום דהאיסור שלה היא אשת אחיו אבל איסור דבתו

בא

שנויי נוסחאות (ס ג) לא בד"ו לי'.

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

משום אחות האם ואי יעקב ב' נכריות אנס וילדו לו ב' בנים (וכרש"י שם בנות וט"ס הוא) ונשאום ב' בנים מאשה אחרת ונפלו לפני בניהם האסורה לזה מותרת לזה משכחת לה אבל לאו אחיות הן ועיקרא דמילתא משום יבום ב' אחיות נקט : נתני שש עשרה. כלומר להאי תירוצא דלא תני אנוסת אביו משום דבהרתי לא משכחת לה אבל דאי קתני א"כ ניתני נמי חלוצה פוטרת צרתה אם הלך ליבמתו והזר וקידשה ומת בלא בנים דמגו דהיא אסורה על האחין בכרת כדאמר ר' אמי לקמן לר"ל. צרתה נמי אסורה. וכן הקשה ר"ל בבבלי שם : וכן שאל ר' יעקב לפני ר' יוסי והשיב לו בגין ר"ע דאמר יש ממזר בחלוצה ואין קידושין תופסין בה ולא משכחת לה : וניתני על רבנן. וליתני בשביל רבנן דפליגי על ר"ע : ומשני לא אתינן. אנן לא שונין כ"א דבר שכ"ע מודים ובפלוגתא לא מיירי : אתיא דיצחק כו'. דאמר לר"ל האחין חייבין על החלוצה כרת כר' אמי לקמן : ר' יוסא אמר. דפליגי ר"י ור"ל לר"י החולץ אינו חייב על החלוצה כרת אלא בלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה ואינתיק ליה מכרת ללאו. ודוקא איהו דאינתיק ליה אבל האחין חייבין על החלוצה כרת דכדקיימי קיימי : בין הוא כו'. דעל הצרה איהו נמי כדקיימא קיימא באיסור אשת אח : ר"ל אמר בין כו' דהיהו שליחותא דאחין קעביד וכן איהי שליחותא דצרה קעבדא אבל חייבין בלאו : מחליף שמועתא. דרבי יוחנן לריש לקיש ודריש לקיש לרבי יוחנן וכן היא גירסת הבבלי שם : אלא דעון דעון. כלומר הלוקי דעות והמוראי ניהו הליבא דר"י : ואפילו תאמר. האי אפי' הוא כמו. וכן דרך הש"ס הזה כלומר כמו דאמרינן דעון דעון לר"י כן נמי לר"ל : מילתיה דיצחק. דאמר ר"ל בעי דניתני חלוצה פוטרת צרתה אלמא דס"ל לר"ל דהאחין על החלוצה בכרת מסייע לר' אמי דאמר נמי הכי לר"ל ובבבלי מפרק לה אליבא דהאי מ"ד. דלהכי לא מצי למיתני במתני'. לפי שאינן בכרת צרה דליכא למיתני בה הלכה צרתה ונישאת לא' כו' דהרי על כולן באיסור כרת עומדת : ומיליהון דרבנן. ר' ירמיה ורבי בא דלקמיה מסייען לר' יוסא. והיינו אליבא דר' יוחנן :

בבתו. כדמסיק לקמן פ"ב דבתו היינו מאנוסתו : חוץ מאמו אנוסת אביו. שהיה אסורה עליו משום אחות אמו ומשום הך כללא לא תני אמו בהדי ט"ו נשים : ה"ג חלוצה פוטרת צרתה. וה"פ כהובן חלץ ליבמתו וחזר וקדשה דתופסין לו בה קידושין דאינה אסורה עליו אלא בלאו אשר לא יבנה את בית אחיו. דדרשי' מיניה כיון שלא בנה שוב לא יבנה ומת ראובן בלא בנים ולו אשה אחרת דמגו דחלוצה אסורה לאחיו דקיימו עליה בכרת לריש לקיש לקמן בשמעתין צרתה נמי אסורה : ולמה לא תניתא. בתמת קשיא ליתני ט"ז נשים : ומשני בגין ר"ע. בשביל ר"ע דסובר יש ממזר מחייבי לאוין ואין קידושין תופסין בהן ואינה פוטרת צרתה : ופריך ניתניה ט"ז נשים. אליבא דרבנן דהלכתא כוותייהו : ומשני לא אתינן מיתני. לא בא ר' לשנות במתני' אלא מלתא דאתי' כ"ע אבל בפלוגתא לא איירי : התיא דיצחק ב"א. דאמר דר"ל בעי ליתני חלוצה וכו' כר' אמי דאמר בסמוך דר"ל סובר דחייבין אבל לר' יסא ר"ל סובר דאין חייבין על החלוצה כרת : איתפלגון. פליגי ר"י ור"ל : הוא. החולץ ליבמתו אם חזר ובא עליה אינו חייב עליה כרת אבל לאו היכא דכתיב אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה : והאחין חייבין על החלוצה. דהחולץ הוא דקאי בלא יבנה והאחין כדקיימי קיימי באיסור אשת אח : בין הוא בין האחים חייבין על הצרה. אם היה לה צרה שנפטרה בחליצתה של זו דכתיב בית חלוץ הנעל בית אחד הוא חולץ ואינו חולץ שני בתים ואותה צרה חמורה לעמוד על כולן באיסור אשת אח בכרת דכיון שנפטרה מהן היסורא דאשת אח כדקיימי קיימי : בין הוא בין האחים אינן חייבין. כרת על החלוצה ועל הצרה דכיון דמעיקרא אי בעי להאי חליץ ואי בעי להאי חליץ ואי בעי האי אח חליץ ואי בעי האי אח חליץ שהרשות ביד כל אחד מן האחים להלוץ והאי דחליץ שליחותא דאחין קא עביד ואיהי שליחותא דצרה עבדא הלכך דקאי על החלוצה בלא יבנה ה"נ על צרתה אין היסור כרת אלא בלא יבנה וכן האחים על שתיהן דליכא מידי דמעיקרא אזדא ליה איסור אשת אח והדר חל עליה : ר' אמי מחליף שמועתא. דר"י לדר"ל ודר"ל לר"י : אלא דעון דעון אית לר"י. שני דיעות היה לר"י כלומר הדר ביה ר"י : ופריך ואפי' תאמר. דהדר ביה רחוק לומר דאף ר"ל הדר ביה וקם ליה בשיטתיה דר"י : מילתיה וכו' מסייעא לר' אמי. כדפרישית לעיל : מיליהון דרבנן. דר' ירמיה ור' בא : מסייעין. דר"י אמר האחין חייבין על החלוצה וכו' :

אחותו שהיא יבמתו חוץ מאמו אנוסת אביו נשואה לאחיו מאביו. יצחק בר איסטייה אמר רשב"ל בעי ניתני שש עשרה נשים חליצה פוטרת צרתה. א"ר יעקב דרומייא קומי ר' יוסי ולמה לא תנינתה בגין ר' עקיבא דאמר ר"ע יש ממזר בחלוצה ניתנינה על דרבנן לא אתינן מיתני אלא מילין דכל עמא מודיי בהון אתייא דיצחק בר איסטייה כרבי אמי רבי יוסא אמר איתפלגון ר' יוחנן ורשב"ל. ר' יוחנן אמר הוא אינו חייב על החלוצה והאחין חייבין על החלוצה בין הוא ובין אחים חייבין על הצרה. רשב"ל אמר בין הוא בין אחין אינן חייבין לא על החלוצה ולא על הצרה. רבי אמי מחליף שמועתא אמר רבי זעירא קומי רבי יוסא והא רבי אמי מחליף שמועתא אלא דעון דעון אית לרבי יוחנן ואפילו תאמר דעון דעון אית לר' יוחנן דעון דעון אית לר"ש בן לקיש. מילתיה דיצחק בר איסטייה מסייעא לרבי אמי. ומיליהון דרבנן מסייעין לרבי יוסא. דאמר רבי ירמיה רבי בא תרידהו בשם רבי חייה בר בא

הכל

תוס' הרי"ד

מאי איכות הוא לאיסור א"א וזהו דילפינן מאחות אשה מה מלינו בא"א דלא ברי ליבום מבוש בטל הגורם אף כאן דלא בטל הגורם אסורה ואי דלא ילפינן מאחות אשה הא"מ דלא תלי בביטול הגורם אלא דהוי המינא כמו איסור דאשת אח הותר על ידי מצות יבום כן כל העריות ולא הוי המינה דאשת אח הותרה ע"י מיתת אחיו אלא ע"י היבום הותרה וא"כ כמו כן כל העריות אבל מג"ש דעלי' דאחות אשה אינה מתיבמת ע"כ עי"ז שמעינן שפיר דבכ"מ דלא בטל הגורם האיסור במקומו וילפינן כל העריות מן אחות אשה דלא בטל הגורם מבא"כ באשת אח דבטל הגורם וזה גופיה ידעינן מאחות אשה דהא דאשת אח מותרת להתיבם משום דבטל הגורם דאיסור אשת אח נסתלק במיתת אחיו ולפיכך ערוה דלא נתבטל הגורם אינה מתיבמת ולא דמבוש מצות יבום אין איסור ערוה ז"ה דבמקום איסור ערוה לא מהני מצות יבום והראיה דאחות אשה דהוי ערוה לא מהני מצות יבום והא דמהני מצות יבום בערוה דאשת אח בהני התם דלא הוי ערוה לאחר מיתת אחיו דבמות אחיו נסתלק איסור ערוה מעל כל נביו כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות יבום הי"ב וזה ילפינן מאחות אשה דיבום לא מהני במקום ערוה ואין להקשות למה בש"ס דילן דף ח' דפריך ר"ח מדיפתי לרבינא מכדי כל עריות היכא נתקבינהו נח"ת וכו' ומשני איבע"א לקולא ולחומרא וכו' ואיבע"א הכא תרי איסורי וכו' למה לא משני ליה רבינא דליכא למילף מאשת אח משום דהתם אין היבום מתיר לערוה אלא מיתת אחיו מסלק הערוה כנ"ל דהא רבינא סבר לה כר"י בדף י"א ע"א עיי"ש אבל זה לא קשי' משום דמשני לי' שפיר עפי אפילו לשיטת רשב"ל וכה"ג משני הרשב"א ז"ל על קושיתו דלמה לא משני שאני אשת אחיו דמצותו בכך ע"ז משני דאין ס"כ אלא דמשני שפיר עפי ודוק :

רידב"ז

אלא דעון דעון אית לר"י ואפילו תימר דעון דעון אית לר"י דעון דעון אית לרשב"ל. הק"ע ז"ל מפרש דפריך דעון דעון אית לרשב"ל בלשון קושיא ובאמת איתא בירושלמי ב' פעמים במס' כתובות פ"ה ורפ"ו דמוכיח הגמ' דדעון דעון אית לרשב"ל ומשמע דזה הוי חידוש בגמ' דיהא דעון דעון אליבא דרשב"ל ולא ידעתי למה. והפ"מ ז"ל מפרש דאפילו תימר לאו בלשון קושיא הוא אלא כמו. וכן כתבתי במס' שבת בירושלמי פרק כ"ג ופר"ק דמס' ביצה דתיבת אפילו תימר הוא מלה מורכבת אף אלו והוא מלה אחת אפילו ורצונו אף אלו וכונת הגמ' דכיון דפעם אחת הוכיח ברא' דדעון דעון אית לרשב"ל ע"ז קאמר אף אלו תימר דעון דעון ודחוק : מילהון דרבנן אמרי חליצה פטור אגב נגררא הוא כפי' הק"ע ז"ל :

מילהון

יצחק בר איסטיי' אמר רשב"ל בעי נתני שש עשרה כגיה חליצה פוטרת לרתה פי' חולץ ליבמתו וחזר וקדשה אמר ר' יעקב דרומייא קומי ר' יוסי ולמה לא תניתה בגין ר"ע דאמר ר"ע יש ממזר בחלוצה פי' הק"ע ז"ל דר"ע ס"ל אין קדושין תופסין בח"ל ולא מהני הקדושין של החולץ והאיך תפטור לרתה ולפענ"ד נראה דכונה אחרת בזה דאי ר"ע דאין קדושין תופסין בח"ל הל"ל כתם בגין ר"ע דר"ע אמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין ולמה נקט בזה"ל דר"ע אמר יש ממזר בחלוצה ע"כ נראה לפענ"ד דכונה אחרת הוא ועפ"ז יתבאר שיטת הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות יבום הי"ב דפסק דמן התורה מותר לכנוס היבמה לאחר חליצה בין החולץ בין האחין בין החלוצה בין לרתה ואינן אסורות אלא מד"ס כביאות מפני כיון במת אחיו נסתלק איסור ערוה מעל כל נביו עיי"ש וע"כ מפרש הגמ' דר"י אמר מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי חולץ ואי בעי האי חולץ השתא קאי עלה באיסור א"א אלא איהו שליחותא כו' לאו דס"ל כרשב"ל דנתקו הכתוב מכרת ללאו ורק רשב"ל ס"ל דאיהו נתקו הכתוב אבל אחיו כדקיימי קיימי ור"י ס"ל דמי איכא מידי דמעיקרא בניהם שווים ועכשיו לדידי' נתקו הכתוב ולאחין לא נתקו הכתוב מ"ש הוא מאחין אלא שליחותא (דאחין) קעביד ותרוי' שוין דבתרווייי' נתקו הכתוב מכרת ללאו כדמשמע לפום רהיטא לא מפרש הרמב"ם ז"ל כן אלא מפרש דר"י ס"ל דלא אפשר שתיאסר משום א"א כיון דמעיקרא הותרה שוב אי אפשר שתיאסר משום א"א כיון דבכר הותרה משום מצות יבום [א"נ דלא אסורה א"א אלא בחי' אחיו אבל כשמת בלא בנים אין איסור א"א ולאו משום מצות יבום אלא דדומה לאחות אשה דאינה אסורה אלא בחי' עיי"ש בדברינו לעיל] וכן פי' הרשב"א ז"ל בדף מ"א עיי"ש וע"כ פסק דתיכף שמת אחיו נסתלק איסור ערוה מעל כל נביו ולאו דלא יבנה הוא מדרבנן והק"ק הכ"מ ז"ל דהא ר"י קאמר בהדיא בגמרא לדידי דאמינא ח"ל ניהו היינו דצריכה חליצה מן האחין אלמא לר"י בלאו קיימי וכפי' ר"ג דף כ"ג אמרו בגמרא בגמרא לר"י דאמר כולה ביתא בלאו קיימי מב"ה איצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בח"ל פי' וכר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הנה בכאן מבואר דלר"י קיימי בלאו ע"כ לבונו ז"ל וכתב בדברי תימה היא פיסקת דהרמב"ם ז"ל ונראה לפענ"ד דהרמב"ם ז"ל בנה יסודותיו על סוגיא ערוכה דהלאו דלא יבנה הוא אסמכתא ומכל מקום לא קשי' מהנך סוגיות ונקדים לזה קושיא אחת דגרסינן בירושלמי פ"ג רב אמר חלוצה קנין ובמואל אמר חליצה פטור כו' שמעון בר בא בעי קומי ר"י מה בין חולץ למגרש א"ל את סבור חליצה קנין אינה אלא פטור אין האחין חייבין משום אשתו של חולץ אבל חייבין עליה משום אשתו של מת ע"כ פי' דכחליצה קנין וחליצה פטור היא מבואר בפשיטות עפ"מ דגרסינן במתניתין דף מ"ד ע"א המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו והנושא קרובת חלוצתו יוליא והולד ממזר דברי ר"ע וחכמים אומרים אין הולד ממזר ופריך הגמ' וסבר ר' עקיבא הנושא קרובת חלוצתו הולד ממזר והאמר רשב"ל כאן שנה ר' אחות גרושה מד"ת אחות חלוצה מד"ס תני בקרובת גרושתו ובקיל וטרי הגמ' בזה עד דמסיק אלא קרובת חלוצתו לר"ע הוי ממזר ארחב"א הר"י מ"ט דר"ע א"ק בית חלוץ הנעל הכתוב קראו ביתו ופירש"י ז"ל ול"ל לרבי עקיבא הא דאיתא במתניתין דף מ"א דהחולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה חולצת ולא מתיבמת דלדידי' פטורה עיי"ש וא"כ הוי לר"ע חלוצה כמו גרושה דגבי גרושה כתב רחמנא ושלחה מביתו והכא חולץ לה מביתו והוי לענין חליצה כמו גרושה וזהו הפי' של חליצה קנין [וע"כ לרב דס"ל חליצה קנין ס"ל כתירוץ הראשון דבדף מ"ד דמשני תני קרובת גרושתו דבזה מסיק בכיפא דמודים חכמים לר"ע] וע"כ כמו לר"ע דס"ל דחליצה קנין

פי'

מסורת הש"ס

הכל מודים. ר"י ור"ל: בצרה שהוא חייב. וכ"ש האחין: מה פליגין. כי פליגי: מיליהון דרבנן וכו'. אגב גררא נקטא הכא ועיקרא דמילתא בפ"ג דגרסי' שם רב אומר חליצה קנין ושמואל אומר פטור וקאמר הש"ס דר"י כמי שסובר חליצה פטור. ומייתי לה הכא דמדברי שמעון בר בא שמעינן דקסבר ר"י דהאחין חייבין על החליצה כר' יסא: מה בין חולץ ומה בין מגרש. אמתני' דהחולץ קאי דתנן התם החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת פטורה והקשה ר"ש בר בא לר"י מה בין חולץ למגרש: א"ל את סבור. שהחליצה היא כאלו קנה אותה ופטרה בחליצ' לכך לא חולקת בינה לגרושה אבל אינו כן אלא שהחליצ' אינה אלא פטור שפוטרת אותה להנשא לשוק ודקשיא לך א"כ למה האחין חייבין עליה כרת אינו משום שנושאין חלוצת אחיהם האי שהיא כאשת אח אלא משום אשת האח של המת דכיון דנפטרה מהן איסורא דאשת אח כדקיימי קיימי: כמה דאמר. כלומר למ"ד בין הוא וכו' והיינו ר"ל לפי מאי דאמרו ר"י ור' בא דהכל מודים בצרה ובחלוצה פליגי:

ניחא

לקמן פ"ג ה"א פ"ד ה"ט

הכל מודין בצרה שהוא חייב. מה פליגין בחלוצה ר' יוחנן אמר הוא אינו חייב על החלוצה והאחין חייבין על החלוצה מיליהון דרבנן אמרי חליצה פטור *שמעון בר בא בעא קומי רבי יוחנן מה בין חולץ ומה בין מגרש. א"ל את סבור חליצה קניין אינה אלא פטור אין האחין חייבין עליה משום אשתו של חולץ אבל חייבין עליה משום אשתו של מת ר' יודן בעא כמה דאמר בין הוא בין אחין אינן חייבין על החלוצה אבל חייבין על הצרה.

ניחא

עין משפט נר מצוה

הכל מודים. ר"י ור"ל בצרה שהוא חייב כדאמר לקמן שלא נראה לפטור בה ולא אמרינן בה דשליחותא דצרה קעבדה: מה פליגין. כי פליגי בחלוצה דלר"י האחין חייבין על החלוצה והיינו כמו ר' יסא במילתיה דר' יוחנן: מיליהון דרבנן אמרין. היינו הנך רבנן דמחלקי בין צרה לחלוצה דסברי דחלוצה פטור הוא ולא קנין וכדלקמן. ופלוגתא היא לקמן ריש פ"ג: מה בין חולץ כו'. עיקרא דמילתא לקמן פ' החולץ הל' פ' והתם קאי על הא דתנינן החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת וכן המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת ה"ז פטורה לגמרי והתם מפרשינן לה האי וכן דקתני. ובעי מה בין חולץ ומה בין מגרש דהכא חולצת והכא פטורה: את סבור חליצה קנין. דליהוי כמו קנין שלו ולאסרה על האחין בכרת ולפטור צרתה: אינה אלא פטור. דנפטרת מזיקה וקיל לה איסורה ואינה אלא בלאו. וכדמסיק אין האחין כו' כלומר לאחר חליצה שוב אין האחין חייבין עליה כרת משום אשתו של חולץ דלאו קנינו היא: אבל חייבין עליה משום אשתו של מת. כלומר קודם הליצה דאז באיסור כרת עומדת אבל לא משחלץ לה דקיל איסירה אפי' לגבי האחין: כמ"ד בין הוא כו'. והיינו להנך רבנן דמחלקין בין צרה לחלוצה וקאמרי הכל מודים בצרה כו' וא"כ אליבייהו לר"ל בין הוא בין אחין אין חייבין על החלוצה אבל על הצרה חייבין ולפיכך בעי:

ניחא

דידב"ז

מילהון דרבנן אמרי הליצה פטור שמעון בר בא בעי קומי ר' יוחנן מה בין חולץ למגרש א"ל את סבור חליצה קנין אינה אלא פטור אין האחין חייבין עלי' משום אשתו של חולץ אלא משום אשתו של מת פי' חליצה קנין דהוי ביתו ע"י החליצה ואי לא חולץ לה אין בה שום קנין רק זיקה אבל כשחלץ לה הרי הוא כאילו נתגרשה מאתו והוי כמו גרושה דקרינן בה ויצאה מביתו כן נמי חלוצה דקרינן בה ויצאה מביתו וכאמת ר"ע ס"ל הכי במכלתין בבבלי דף מ"ד דאחות חלוצה כאחות גרושה דמי כדגרסינן שם אלא קרובת חליצתו לר"ע הוי ממזר אר"א ב"א אר"י היינו טעמא דר"ע דא"ק בית חלוץ הנעל הכתוב קראו ביתו ע"כ הרי מבואר דהוי כגרושה דע"י החליצה נעשה כמגרש את ביתו ונהוה ביתו ע"י החליצה וכל הדינים ששייך גבי אשה לאחר שנתקיים ויצאה מביתו כ"ז שייך בחליצה דקרינן חלוץ מביתו וכמו בשלחה מביתו באשה אסור באחותה כן נמי בחלץ מביתו אסור באחותה וס"ל דאחות הליצה כאחות גרושה דמיא:

ר' יודן בעי כמה דאמר בין הוא בין אחים אין חייבין על החליצה אבל חייבין על הצרה ניחא הוא אינו חייב על החליצה שכבר נראה לפטור בה והייב על הצרה שלא נראה לפטור בה פי' שכבר הי' ראוי לפטור עלי' וכסברת ר"י דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה ועכשיו קאי עלה באיסור א"א ולא ס"ל להירושלמי אליבא דזה המ"ד דשליחותא קעביד וע"כ פטור על החליצה משום שכבר נראה לפטור בה וע"כ מי איכא מידי כו' אבל על הצרה ס"ל להירושלמי כיון דסוף לא באתה לידי הליצה איגלאי מילתא למפרע דהחליצה היא הזקוקה. והיא נשארת באיסור א"א. וכן קאמר הירושלמי בע"ב בסוגיא הזאת וכן מוכרח שיטת הירושלמי עוד בכמה מקומות כן. והנו"י ז"ל כבר הביא המקומות הללו ועי' בדברינו לקמן בר"פ כילד מפירש באר היטב בע"ה שיטת הבבלי והירושלמי בענין הזה עיי"ש שביארנו שמה דגם הבבלי ס"ל כן לשיטת רשב"ל ורק דלהבבלי ס"ל לרשב"ל דהי' חייב כרת גם על החליצה אילו הלאו דלא יבנה והסברא דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה כו' דקאמר ר"י לא ס"ל כן אלא אפילו מעיקרא הותרה מ"מ השתא קאי באיסור א"א רק הלאו דלא יבנה נתקי' ללאו אבל לא הצרה דלא ס"ל דשליחותא כו' אבל להירושלמי גם רשב"ל ס"ל הסברא דר"י מי איכא מידי וכיון דמעיקרא הותרה שוב אי אפשר שתיאסר משום א"א אך הצרה לא נראה לפטור בה ולעולם להבבלי ס"ל ג"כ דעל הצרה לא נראה לפטור בה וכן משמע דף מ' ע"ב לרשב"ל דגרסינן צרה אברהי קיימא משמע דעומדת אברהי ולא נפלה ליבום דאין נופל ליבום רק אחת והיא אותה שבאת לידי הליצה ויבום וכן כ' הר"נ ז"ל במס' נדרים דף ע"ד עיי"ש וקאי לשיטת רשב"ל ורא"י לשיטת הראב"ד ז"ל דפסק כרשב"ל מסתמא דגמ'. ומזה הסוגיא ראי' גמורה לשיטת הרמב"ם ז"ל דלאו דל"י הוא אסמכתא בעלמא. דאל"כ אלא דרשה גמורה ולית מאן דפליג עלה ואף רבנן ס"ל כר"ע דלאו דל"י הוא לאו גמור א"כ ל"ל למימר ההילוק בין הליצה לצרה וההיתר של החליצה על החולץ משום סברת ר"י דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה והוא שכבר נראה לפטור בה הול"ל משום לאו דל"י נתקי' הכתוב מכרת ללאו. והצרה מגולא כיון דלא ס"ל להאי מ"ד שלוחות מגולא הצרה באיסורה קיימי כיון דס"ל על הצרה שלא נראה לפטור בה. אבל יש לדחוק ולומר דאין הכי נמי דהי' יכול למימר דאין חייב על החליצה משום הלאו דל"י אלא משום דמוכרח ע"כ למימר דהייב על הצרה משום הסברא דלא נראה לפטור בה. ולא הותרה מעולם מאיסור א"א. דאל"כ גם הצרה מותרת מצד הסברא דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה וע"כ צריך למימר גבי צרה דליכא גבה המי איכא מידי דמעיקרא הותרה משום דהשבינן לה שלא נראה לפטור בה ע"כ נקט היתר דחליצה ג"כ מטעם זה משום שכבר נראה לפטור בה:

ר' יודן

תוס' הרי"ד

ס"ל דאחות חלוצתו היא מדאורייתא כאחות גרושתו כן החליצה על האחין קיימא באיסור גרושת אחיו ע"כ כי פריך שמעון בר בא בעי קומי ר' יוחנן מה בין חולץ למגרש דאחות חלוצתו תהיה כאחות גרושתו ע"ז משיב לו ר"י מה את סבור חליצה קנין אינה אלא פטור אין האחין חייבין משום אשתו של חולץ פי' משום גרושת אחיו אלא משום אשתו של מת פירש משום דאחין כדקיימי קיימי וקשה לי מהא דגרסינן דף י' ע"ב אתיבי' ר"י לרשב"ל החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת צריכה חליצה מן האחין כבשלמא לדידי דאמינא ת"ל ניחו היינו דצריכה חליצה מן האחין אלא לדידך אמאי צריכה חליצה מן האחין ולטעמיך אימא סיפא עמד אחד מן האחין וקדשה אין לה עליו כלום ואי ת"ל ניחו אמאי אין לה עליו כלום אר"ש סיפא אתאן לר"ע דאמר אין קדושין תופסין בח"ל ע"כ ולכאורה קשה דלמה לי' לסיים ר"ע דאמר אין קדושין תופסין בח"ל הא לר"ע קיימי בוודאי על האחין באיסור כרת אפילו אליבא דר"י ולאו משום אשתו של מת אלא משום אשתו של חולץ דהוי גרושת אחיו כמו דס"ל דאחותה הוי אחות גרושתו כן נמי על אחים הוי גרושת אחיו:

וע"פ שיטת הרמב"ם ז"ל ניחא שפיר דהנה במתניתין דדף מ"ד דגרסינן שם המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו והנושא קרובת חליצתו דהולד ממזר דברי ר"ע י"ל דמוכח דחלוצה דאורייתא מלאו דלא יבנה דאל"כ למה הולד ממזר וי"ל דחלוצה דרבנן והא דנושא חלוצתו הוי ממזר משום דמכיים קרובת חלוצתו דלר"ע הוי אחות חלוצה דאורייתא כמו אחות גרושתו דחליצה הוי כדין גרושה א"כ לפ"ז הכי פירושא דמתניתין המחזיר גרושתו פי' משנשאת כדפירש"י ז"ל והנושא חלוצתו הוא ג"כ לאחר שנשאת דאז הוי ממזר אליבא דר"ע א"כ אין הכרע כלל ממתניתין [והא דפריך הגמ' מקרובת חליצתו ולא פריך מחליצתו דריבא משום די"ל דהגמ' פריך אליבא דכולהו דאף לרשב"ל דס"ל דלאו דל"י הוא מדאורייתא אבל מקרובת חליצתו גם רשב"ל מודה דהוי דרבנן דאמר רשב"ל גופי' כאן שנה רבי אחות גרושה וכו'] אבל יש הכרע דדינא דלאו דלא יבנה אם היא מדאורייתא או מדרבנן היא מחלוקת בין ר"ע וחכמים דגרסינן דף נ"ב ע"ב אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"ע דאמר אין קדושין תופסין בח"ל אבל חכמים אומרים יש אחר חליצה כלום כו' כו' תניא נמי הכי אמ"ר אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה אבל חכמים אומרים יש אחר חליצה כלום ולכאורה קשה על הברייתא דגרסינן אלא לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה ולמה לא גרסינן כמו בכ"מ אלא לדברי ר"ע דאמר אין קדושין תופסין בח"ל אבל לדברי חכמים יש אחר חליצה כלום ולמה גרסינן בלשון לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה וע"כ הוא ר' עקיבא דמתניתין המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו והנושא קרובת חלוצתו דס"ל לר"ע גבי נושא חלוצתו דהולד ממזר ע"כ דעושה חלוצה כערוה משמע אבל לרבנן לא עשו חלוצה כערוה ולאו משום דס"ל קדושין תופסין בח"ל א"כ ס"ל לדידהו נמי דחלוצה כערוה אך דקדושין תופסין ולמה קאמר לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה משמע דרק ר"ע ס"ל דהוי חלוצה כערוה אבל לרבנן לא הוי חלוצה כלל ערוה ולא משום דקדושין תופסין בח"ל אלא משום דס"ל דחלוצה לא הוי כערוה כלל דאם דס"ל דהוי ח"ל א"כ אף לרבנן נמי הוי חלוצה כערוה דח"ל דל"ל דערוה לא נקרא רק אם לא תפסי קדושין דהוא לר"ע אבל כזה דתפסי קדושין לא נקרא ערוה ז"א דפשיטא דאף ח"ל נקרא ערוה דיש עריות ופסולין אותן בפסולין לקהל נקראין פסולי קהל כגון ממזר ונתין כותי ועבד ויש שנקראים פסולי כהונה כגון אלמנה לכ"ג אבל פשיטא דח"ל כגון מחזיר גרושתו משנשאת אינה בכלל פסולין אלא בכלל עריות וראיה לזה דגרסינן במכילתין דף מ"ה מיתיבי כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ר"ש בן יהודה אומר אין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת אלמא דאיסור ערוה וענוש כרת ב' דברים נינהו דל"ל דה"ק איסורן איסור ערוה דלא תפסי קדושין אעפ"י שאין כרת כגון לר"ע ז"א דא"כ ענוש כרת ל"ל הול"ל איסור ערוה לחוד אלא ע"כ משום דהם בכלל פסולין ולא בכלל עריות ואין ממזר אלא ממי שאיסורו משום ערוה ואעפ"י שהוא ערוה לא מהני עד שיהא ענוש כרת ג"כ אלמא דאעפ"י שאין ענוש כרת נמי בכלל ערוה היא ע"ז קאמר דלא מהני עד שיהא ענוש כרת ג"כ אלמא כפירוש דאע"פ שאין ענוש כרת נמי בכלל ערוה היא ומפורש גרסינן בירושלמי במס' גיטין פ"ט הל"ב אלא ערוה שיש בה הוי' עיי"ש הרי דנקראה ערוה אפילו כשיש בה הוי' וא"כ למה קאמר אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר' עקיבא שהי' עושה חלוצה כערוה משמע דלרבנן לא הוי ערוה וכיון שכן מוכרח ע"כ דלרבנן לא הוי חלוצה שום ערוה והיינו דגרסינן בירושלמי הכא דר"ע עושה ממזר מחלוצה הוא לאו דילפינן מהא דאר"ע אין קדושין תופסין בח"ל ז"א דמזה אין מוכרח דילמא ס"ל דליכא לאו בחלוצה כלל אלא מוכח כן מהאי מתניתין דדף מ"ד הנ"ל עיי"ש וכיון שכן דמוכרח לרבנן לא הוי חלוצה שום ערוה ע"כ שפיר מסיק ר"ש סיפא אתאן לר"ע דאמר אין קדושין בח"ל דאי הוי משני התם דר"ע היא הא"מ דר"ע ל"ל כלל לאו דל"י ול"ל דחליצה כערוה והא דאין לה עליו כלום הוא משום דהוי כחייבי כריתות משום אשתו של חולץ דהוי גרושת אחיו אבל לחולץ גופי' מותרת דחלוצה לאו כערוה דמי אסבר לה כרבנן דס"ל כן והא דס"ל לר"ע במתניתין דנושא חלוצתו הוי הולד ממזר הוא לאחר שנשאת כנ"ל והא"מ דעל כרחך מוכרח כן מברייתא דאל"כ למה נקט עמד אחד מן האחין וקידשה אין לה עליו כלום ליתני החולץ ליבמתו וחזר וקדשה אין לה עליו כלום דהא ס"ל לר"ע דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין אלא ע"כ דליכא כלל לאו דל"י ודווקא באחד מן האחין אין לה עליו כלום משום דהיא חייבי כריתות. והא דתני במתניתין אין אחר חליצה כלום ס"ל מוקי כרבי דקדשה לשם יבמות עיי"ש והא"מ ע"כ דסברייתא בזהא פליגא על הברייתא דרבי ע"כ מסיק דר"ע דאמר אין קדושין תופסין בח"ל ומלתא דלא יבנה אין לה עליו כלום ומילתא הוא הדין לחולץ גופי' והא דלא קתני החולץ ליבמתו וחזר וקדשה היא לרבותא קמ"ל דלא מיבעיא חולץ בוודאי אין לה עליו כלום משום לאו דלא יבנה אלא אפילו אחין דהא"מ דוודקא חולץ קם בלא יבנה לא תפסי קידושין אבל האחין דלא קמו בלא יבנה מותרין לגמרי דליכא בהו חייבי כריתות משום מי איכא מידי כסברת ר"י ע"כ קמ"ל דאף האחין אסורין ולעולם איכא לאו דל"י וקמ"ל ר"ש דלא תימא דאף ר"ע ס"ל כרבנן דליכא לאו דלא יבנה ע"ז קמ"ל דלעולם משום לאו דל"י לחוד נמי אין לה עליו כלום והשתא מוכח דהאחין לרבותא נקט והשתא לרשב"ל ע"כ דלאו דלא יבנה הוא לאו גמור דל"ל אסמכתא ז"א דא"כ הי' חייב כרת ולמה ס"ל לחכמים דיש אחר חליצה כלום משא"כ לר"י דס"ל

פי'

שנויי נוסחאות (ז"ג) הליצה נד"ו הלוצה.

בן אריה

בשירי קרבן סוף ד"ה אבל כו' בהדא שיטה קיימי וצ"ע. נ"ב עיין בה"ג הזכות להרמב"ן פ' החולץ [בד"ה כתיב בהלכות וקיי"ל כל היכא דפליגי ר"י כו' עריות [שהאריך שם בטעם דפסקינן כר' יוחנן] ועיין עוד בספר כו' והביא שם ג"כ דברי הבה"ג הנ"ל וע"ע ביאור הגר"א ז"ל אה"ע סי' קס"ד]

עין משפט נר מצוה

ניחא הוא. בשלמא לגבי דידיה איכא להלק בין חלוצה שכבר נראה כו' וחייב על הצרה שלא נראה לפטור בה וכדקיימא קיימא: אלא אחין מה חילוק אלא לבין צרה והלוצה. דקס"ד לגבי אהין כדקיימא קיימא בין הצרה בין החלוצה: חזר ואמר כו'. כמסתפק אם החליצה עומדת באיסור כרת על האחין אפי' לאחר חליצה ומשום דאשתו של חולץ היא או דוקא קודם חליצה ומשום אשתו של מת ואמר לו ר' יוסי מה את סבור כו'. דלאחר חליצה אין חייבין עליה דקיל איסורה וכדאמרן. וה"ל לפ"ז דמחלקינן בין חלוצה דאיהו שליחותא דאחין קעביד. ובין צרה דלא אמרינן בה שליחותא דצרה קעבדא. וטעמא דבחלוצה כבר נראה לפטור בה ואפי' לגבי אחין וכדלעיל. אבל בבבלי ליתא להאי מ"ד להלק בין צרה להלוצה לגבי האחין. אלא אי לר"ל אמר שם דחייבין על הכל. אי לר"י אמרינן נמי בצרה שליחותה קעבדה כמו בחלוצה דאיהו שליחותא עביד ואין חייבין על הכל בין הוא בין האחין: ר' יודן בעי במ"ד כו'. כלומר למ"ד דבצרה הכל מודים שהוא חייב ובחלוצה פליגי דלר"י אינו חייב על החלוצה כרת. ומעתה נסתפק אם א' מן השוק קידש את אחת מהן וקידושי ספק הן ביבמה לשוק וכדלקמן. ובא היבם אח"כ וחלץ לה ובא עליה אח"כ וביאתו ביאה דהא אינו חייב על החלוצה וא"כ ודאי פקעי קידושי קמא לענין זה שתהא מותרת ליבם אחר שיתן לה זה גט דהא עכ"פ צריכה גט מספק מהראשון. ואם אח"כ חזר היבם והלץ לחבירתה ובא עליה דעכשיו נעשית הראשונה צרת חלוצה וחייב עליה היבם כרת: למפרע כו'. כלומר מי נימא דמעתה הלו קידושי קמא למפרע אם לא נתן לה עדיין הגט הואיל ונאסרה עכשיו על היבם. והאי ובא עליה דבתרייתא לאו דוקא דהה"ד אם לא בא עליה אלא משום קנייתא נקט דהתם הלץ ובא עליה דוקא. דאי חלץ לחוד אכתי לא פקעי קידושין דקמא. ואי בא עליה להיד כבר קנאה והו לא מיקרי צרת חלוצה לאחר מכאן. והיינו דר' יודן סבר לה כמואל בבלי נ"ב דאמר שם בקידושי יבמה לשוק בעניותינו צריכה גט דמספקא ליה אם קידושין תופסין בה והלכך משכחת לה האי בעיא: אמר רבי שמי לא כן כו'. דסבירא ליה כרב שם דאין קידושין תופסין ביבמה כלל וא"כ לא משכחת לה הך בעיא דר' יודן: ולא מתניתא היא. ואמאי אמרת נמנו כו' דמשמע דהם דרשו זה מהמקרא וכן מקשה ר' יוחנן שם: או לאחר כו'. מתני' היא פ"ג דקידושין האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שיהלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת דכיון דהשתא לא תפסי בה קידושין לקניה נמי לא תפסי בה דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: והי'

הגה"ה אור

ניחא הוא אינו חייב על החלוצה שכבר נראה לפטור בה. וחייב על הצרה שלא נראה לפטור בה. אחין מה בין חלוצה אצלו. מה בין צרה אצלו. חזר ואמר אין את יודע משם מה את מחייבו אי משום אשתו של הולץ אי משום אשתו של מת. אמר ר' יוסי מה את סבור חליצה קניין אינה אלא פטור אין האחין חייבין עליה משום אשתו של חולץ. אבל חייבין עליה משום אשתו של מת. ר' יודן בעי כמאן דאמר הכל מודין בצרה שהוא חייב. קידש אחד מן השוק את אחת מהן ובא היבם והלץ לה ובא עליה נפקעו ממנה קידושין חלץ לחבירתה ובא עליה למפריעה חלו עליה קידושין אמר ר' שמי ״לא כן אמר ר' ינאי נמנו שלשים וכמה זקינים. מניין שאין קידושין תופסין ביבמה תלמוד לומר °לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר שלא יהא דברים כה לה הוייה אצל אחר. אמר ליה ר' יוהנן ולא מתניתא היא *או לאחר שיהלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת

והיה

מסורת הש"ס

ניהא. הניחא הא דאמר שהוא אינו חייב על החלוצה שכבר היתה ראויה לו קודם שחלצה שהרי תבעתו בב"ד שייבמה: אחין. אלא האחין מ"ש צרה מ"ש חלוצה הא לדידהו שניהם שוין דליכא למימר דאיהו שליחותא דאחין קעביד דא"כ אף על הצרה יפטרו דהחלוצה שליחותא דצרות קעבדא: חזר. ר' יודן ואמר: אין את יודע. לנפשיה אמר וכי אין אתה יודע משום מאי חייבין על החלוצה ודאי משום אשתו של החולץ דחליצה קנין וכיון דלאו קנין גמור הוא הלכך אין לחייב האחין משום חלוצה ל"א חזר ואמר מילתא באפי נפשא היא וה"פ חזר ר"י ואמר דין אתר הא דאמר ר' ירמיה דר"ל סובר דאין האחין חייבין על החלוצה היינו כרת אבל מלקות ודאי חייבין ל"א הא דפליגי ר"י ור"ל היינו דר"י קאמר דודאי חייבין על החלוצה ור"ל פליג וסובר דספיקא הוא דאין את יודע משום מה את מחייבו ופי' זה נראה עיקר: אין האחין חייבין עליה משום אשתו של חולץ. הלכך אין להאחין לחייב על החלוצה שפטרה החולץ בשביל כולן: ה"ג אבל לרתה חייבין עליה וכו' משום אשתו של מת הלכך לעולם באיסורה עומדת ל"א ה"ג א"ר יוחנן מה את סבור. והכל מדברי ר' יודן הוא שכך השיב ר' יוחנן לר"ל מה את סבור וכו' וכיון שחייבין על החלוצה משום אשתו של מת היסור כרת כדקיימי קיימי: וחלץ לה. או בא עליה: נפקעו ממנה קידושין. של זה דהא חזינן דהיא היבמה דאגידא ביה ביבם: חלץ לחברתה. או בא עליה אע"ג דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק מיהו השתא איתגלי מילתא למפרע דחלו בה הקידושין שהרי הצרה אמרינן כדקיימי קיימי להאחין והרי היא כאלו לא היתה אגידא ביבם: מנין ליבמה. הזקוקה עדיין ליבם אם קידשה אחד מן השוק שאין הקידושין תופסין בה אע"ג דבאר חייבי לאוין קידושין תופסין בהן: שלא יהא לה הויה. דהיינו קידושין אבל אחר שאינן תופסין בה: ולא מתני' היא. בקידושין פ' האומר: אינה מקודשת. כיון דהשתא לא תפסי בה קידושין לקמיה נמי לא תפסי דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם:

סוטה פ"ב

קידושין ס"ג

ס"ג

תוס' הרי"ד

מי איכא מידי דליכא כרת דא"א בשום אופן א"כ בפיר לרבנן ליכא כלל לאו דלא יבמה ויש אחר חליצה כלום ורק ר"ע עושה חליצה כערוה ולא רבנן ולא קשה מסוגית הגמרא דדף כ"ג בבנמא גר"י דכולא ביתה בלאו קאי הילעריך לאשמועינן דאין קדושין תופסין כח"ל דה"ג הכ"מ ז"ל משום דהתם קאי מפורי' אליבא דר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה אבל לרבנן אין ה"נ דמותר לגמרי מדאורייתא ואין להקשות לדברינו דהברייתא דרב דאין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה משמע מזה דלרבנן לא הוי חלוצה כערוה מכא דגרסינן לעיל דף מ"ה אלא אמר רב יוסף מאן הכל מודים רבי אע"ג דרבי הומר אין הדברים הללו המורים אלא לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה ולי' לא ס"ל ובעבד וכותי מודה פי' דאע"ג דלי' לא ס"ל כר"ע דאין קדושין תופסין וס"ל דתופסין ולדברינו דס"ל לרבי דתופסין דאימא לא סבירא ליה כר"ע בזה דעושה חלוצה כערוה וס"ל דחליצה לאו כערוה משום דליכא לאו דלי' קושיא הזאת הקשה לי ידידי הרב הגדול ר' לבי אייזיק נ"י מוואלקאוויסק יצ"ו והשבתי לו דזה לא קשה מידי דפירוש הגמרא אינו כמו שהבין כ"ת נ"י דהכל מודין הוא רבי אע"ג דס"ל דקידושין תופסין בח"ל ואין ממזר מח"ל בנכרי ועבד מודה כיון דלא תפסי בהו קידושין כחייבי כריתות ז"א דא"כ למה ליה להביא הברייתא הא מפורש קתנים לן רבי הלכה כשמעון התימני א"ו דה"פ בפשיטות דקאי על הא דלעיל דפריך מיתיבי כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר רבב"י הומר אין ממזר אלא ממי שאיסורן איסור ערוה וענוש כרת וכדברינו לעיל דהנך פסולין גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי נתין חלל וממזר אין נקראים ערוות אלא פסולין ונקראים פסולי קהל ויש אשר נקראים פסולי כהונה ולא נקראים ערוות אלא פסולין ומדויק כן בלשון התנא כרים הבא על יבמתו וכן כבר. ע' אחד מכל העריות האמורות בתורה או פסולין כגון אלמנה לכה"ג וכו' ממזרת ונתינה לישראל כו' לממזר ולנתן כו' אלמא דאלו לא נקראין עריות אלא פסולין פ"ז קאמר רבב"י דאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה אבל לא מפסולין אפילו באותן דלא תפסי קדושין כיון דלא הוי איסורן איסור ערוה ואין נקראים עריות אלא פסולין ואין ממזר אלא מי שאיסורו איסור ערוה ואפי' דהוי ערוה מ"מ לא מהני עד שיהא הערוה בל כרת אבל ערוה לחוד אע"פ שהיא ערוה מ"מ כיון שאין בה כרת לא מהני דתרתי בעינן ערוה בל כרת וא"כ קשה מזה על ר"י דקאמר הכל מודים בנכרי ועבד שהולד ממזר כיון דלא תפסי קידושין כחייבי כריתות דמי וס"ל דלא קפדינן דווקא על ערוה דז"א דמהכא משמע דאין ממזר אליבא דרבנן דפליגי על ר"ע אלא מאיסור ערוה וכרת ואי אפילו בפסולין דנכרי ועבד כיון דלא תפסי בה קדושין כחייבי כריתות דמי מ"מ ״ב לא מהני עד שיהיו תרתי ערוה וכרת אבל כרת בלא ערוה לא הוי ממזר וערוה בלא כרת לא הוי ממזר ע"כ אפילו בנכרי ועבד דכיון דלא תפסי קדושין אפילו לדידך דקאמרת דכחייבי כריתות דמי מ"מ הא לא הוי ערוה ע"ז מבני רב יוסף מאן הכל מודין רבי דאליבא דרבי קאמר ר"י אע"ג דרבי ג"כ ס"ל כרבב"י דקפדינן אליבא דרבנן דפליגי על ר"ע דס"ל דאין ממזר אלא מאיסור ערוה ומביא ראיה אע"ג דרבי הומר אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה משמע מזה דלרבנן מקפדינן דוקא על ערוה ע"ז קאמר דאין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר' עקיבא שהיה עושה חלוצה כערוה דלביטתי' דר"ע מחלוצה הוי ממזר כערוה לרבנן ולי' לא ס"ל כר"ע אלמא אע"ג דרבי ס"ל ג"כ כרבב"י דקפדינן דווקא על ערוה מ"מ בנכרי ועבד מודי אע"ג דלא הוי ערוה אלא פסולי קהל מ"מ הוי הולד ממזר דכי אתא ר"ד כו' וז"ב ודוק. אחר כתבי זאת הראני חכם אחד פירש המבניות להרמב"ם ז"ל בפר"ג והרבב"א ז"ל מקשה עליו ולדברינו הפי' המשניות הנ"ל קילורין לעינים ודוק:

ניחא הוא אינו חייב על החלוצה שכבר נראה לפטור בה וחייב על הצרה שלא נראה לפטור בה. כבר כתבתי דלשיטת הירושלמי דהצרה לאחר חליצה איגלאי למפרע דלא היתה זקוקה ליבום כלל ומוכרח מזה דעיקר הכיתר מאיסור א"א גבי יבמה הוא. רק משום זיקת מצות יבום ולא אמרינן דב' ענינים הם דאיסור א"א נסתלק ממיתת אחיו כמו אחות אשה דלא אסורה אלא בחיי כמו כן אשת אח שלא בנים נמי אינה אסורה אלא בחייו וזיקת מצות יבום מצוה אחריתי היא ולא שייך זל"ז דנימא דנסתלק האיסור דא"א משום מצות זיקת יבומין ז"א אלא דשייך שפיר זל"ז דכל עיקר ההיתר דאיסור א"א הוא רק משום מצות זיקת יבומין וע"כ פריך ר"א מדיפתי לרבינא מכדי כל העריות איכא לאקשינהו לא"א וכו' מחי הוית ומתרץ לה רבינא משום לקולא ולחומרא כו' ולא מתרץ דשאני אשת אח משום דלא הוי ערוה כלל לאחר מיתת אחיו מבא"כ בערוה דבתו וכדומה משום מצות יבום לא ברינן לאסיר ערוה משמע מזה דס"ל דהיתר מאיסור א"א היה רק מצות יבום ולכן הצרה שאיתגלי למפרע דלא היתה זקוקה ליבום ממילא לא הותר איסור דא"א אללה והוא דלא כתירוצא דר' אבין לעיל כל דבר שהוא בא מחמת הגורם כגל הגורם כגל האיסור עיי"ש בדברינו דלדידי' ב' ענינים הן ומיתת אחיו מתירה את איסור דא"א וכתבנו שם דאסבר דרבינא דלא מתרץ לר"א מדיפתי כן משום דעדיפא מבני ואילו מסוגיא הזאת משמע דענין אחד הוא אבל מלשון הרמב"ם ז"ל שכתב משמת אחיו נסתלק איסור ערוה מעל כל נשיו משמע דס"ל כר' אבין דנקרא בטל הגורם ורבינא מבני לר"א מדיפתי תירוץ דעדיף טפי והא דחייב על הצרה בלא נראה לפטור בה דלא הותרה רק בית אחד ולא ב' בתים ואיגלאי למפרע דהוא הבית שב' דלא הותרה מתחלה ודוק:

ריבב"ז

ר' יודן בעי כמ"ד הכל מודין בצרה שהוא חייב קידש אחד מן השוק את אחת מהן ובא היבם וחלץ לה ובא עלי' נפקעו ממנה קידושין חלץ להבירתה ובא עלי' למפריעה חלו עלי' קידושין אר"ש לא כן כו' פי' האי א"ר שמי הוא הכל מקושיה דר' יודן כמו לקמן דבעו ר' יודן דגרסינן ר' יודן בעי כמאן דאמר כו' ודכות' בא עלי' נאסרה לאחין תני ר"ח מת ראשון כו' פי' המפרשים ז"ל דקושית ר' יודן הוא מהא דתני ר"ח אע"ג דלא גרסינן בוה"ו ותני ר"ח ה"כ דכות' אע"ג דלא גרסינן בוה"ו וחר"ש כמו דגרסינן ב״ה דמי והכי פירושו דר' יודן בעי הוא ר' יודן מקשה קושיא ולא איבעיא ותלתא פעמים גרסינן בזאת הסוגיא ר' יודן בעי והמה קושיא דה"ק למ"ד דהכל מודים בצרה שהוא חייב בין ר"י בין רשב"ל והוא משום דעל החליצה כבר נראה לפטור בה ועל הצרה אינו נראה לפטור בה א"כ לאחר שחלץ להחליצה איגלאי מילתא למפרע דהיא הזקוקה והצרה לא היתה זקוקה א"כ לפ"ז כ"ז שלא חלצה לא הוי זקוקה ולאחר החליצה אז נעשית זקוקה למפריעה א"כ לפ"ז קידש אחד מן השוק את אחת מהן לא הוי יבמה לשוק עד שיחלוץ לה היבם ואם

ד'

מסורת הש"ס

ה"ג והוה ר' ינאי מקלס ליה. משבח לדברי ר' יוחנן: הזלים זהב מכים. וכלהו קראי דמייתי בדברי תורה איירי: בתר כל אינון קילוסייא. לאחר כל השבח הזה אפשר לי לפרש מתני' דאתיא כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל לרבנן דפליגי עליה וסברי קידושין

תורה אור

תופסין בחייבי לאוין ליכא למישמע דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק אי לאו דר' ינאי: אלא תמן. לשנויי קושית ר' שמעון אתיא דליכא למפשט בעיא דר' יודן מדר' ינאי דאיכא למימר דר' ינאי איירי שאין שם אלא יבמה אחת דהיא ודאי עומדת ליבם או לחלוץ הלכך אין הקידושין תופסין בה אבל ר' יודן איירי בשתי יבמות: ומשני שנייא היא יבמה אחת וכו'. כיון דמקרא יליף ל"ש יבמה אחת ל"ש שתי יבמות לעולם אין הקידושין תופסין בהן ל"א סיומא דפירוקא הוא דליכא למפשט מדר' ינאי דר' יודן איירי בשתי יבמות ויש חילוק בין יבמה אחת לשתי יבמות וכדפרישי': כמ"ד. למ"ד הוא אינו חייב וכו' והיינו ר' יוחנן אליבא דר' יוסא ור' ירמיה: ה"ג אבל האחים חייבין על החלוצה: חלוצה פטור. כשחלץ לה נפטרה מזיקתה וגם הביאה פוטרת מזיקתה: כמה דתימר. א"כ כי היכי דאמרי' לאחר חליצה האחין חייבין עליה דזיקתה קיימא נאמר כמו כן אם בא עליה אחד מן האחין ומת תהא אסורה על האחין וקשיא הא דתני ר"ח: מת הראשון בלא בנים ויבם השני את אשתו ומת גם הוא בלא בנים לייבם השלישי ש"מ שאין ביאת היבם אוסרתה על האחין וקשיא מ"ש ביאה מחליצה: אר"י מה את סבור. ל"ש חליצה ל"ש ביאה ואינו כן אלא הפרש גדול יש ביניהם דחליצה אחר שחלץ לה נעקרה הימנה זיקת המת למפרע ואינה זקוקה עוד להאחין היבמין אבל למפרע חל עליה איסור אשת האח אצל האחין: אבל אם בא. עליה היבם אשתו גמורה היא ופקע ממנה זיקת המת וחל עליה זיקת היבם והיינו דתני ר"ח אם מת השני מותרת לשלישי: אחותו. דתנן במתני' היינו אחותו מאמו של יבם ונשואה לאחיו מאביו שמותרת לבעל ואסורה ליבם: אחות אמו. דתנן במתני' איירי שאב ובנו נשואין לשתי אחיות וילדה אשת האב בן ומת הנשוי לאחותה בלא בנים: אחות אשתו. כילד שני אחים נשואים לשתי אחיות ומת אחד מהן: ואשת אחיו מאמו. מנ"ל דאינו חולץ ומייבם: נאמר כאן. בפ' יבום כי ישבו אחים יחדיו: ונאמר להלן. בבני יעקב:

נאמר

והיה ר' יוחנן מקלס לה הזלים זהב מכים בני אל יליזו מעיניך חכם בני ושמח לבי תן לחכם ויחכם עוד ישמע חכם ויוסף לקח. אמר ר' שמעון בן לקיש בתר כל אילין קילוסייא יכול הוא אנא פתר לה כר' עקיבה דר' עקיבה אומר יש ממזר ביבמה. אלא תמן יבמה אחת. והכא שתי יבמות. שנייא היא איסור יבמה אחת. שנייא היא איסור שתי יבמות. ר' יודן בעא כמאן דאמר הוא אינו חייב על החלוצה אבל חייב הוא על הצרה חליצה פטור ביאה פטור כמה דתימר חלץ לה נאסרה לאחין. ודכוותה בא עליה נאסרה לאחין. תני ר' חייה מת הראשון ייבם השני. מת השני ייבם השלישי. אמר ר' יוסי מה את סבר היא חליצה היא ביאה. כיון שחלץ לה נעקרה הימנה זיקת המת למפריעה. למפריעה חל עליה איסורו של מת אצל האחין. אבל אם בא עליה אשתו היא. ותני רבי חייא מת הראשון ייבם השני. מת השני ייבם השלישי. אחותו מאמו נשואה לאחיו מאביו. אחות אמו. גבר ובריה נסבין תרתין אהוון. אחות אשתו תרין אחין נסיבין לתרתין אהוון. ואשת אחיו מאמו. נאמר כאן אחוה ונאמר להלן שנים עשר עבדיך אחים אנחנו. מה אחים שנאמר להלן באחים מן האב הכתוב מדבר אף אחים שנאמר כאן באחים מן האב הכתוב מדבר.

אמר

עין משפט נר מצוה

והי' ר' יוחנן משבח בעצמו כו'. ובפ"ב דסוטה הל' ה' גרסינן והוה ר' ינאי מקלס לי' וכן הוא בבבלי שם: הזלים זהב מכים. היא התורה החמודה מזהב: בני אל יליזו מעיניך. שכל זמן שאתה הינה בהן אתה מוצא בהן טעמים הרבה. ועל שהוציא זה הטעם ממשנה זו: בתר כו'. לאחר כל השבח הזה אומר אני דלא מוכחא מידי משם דיכולני לפרש המתני' כר"ע דאמר לעיל יש ממזר ביבמה דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין. וכן דחי לה בבבלי שם: אלא תמן כו'. כלומר בלאו הכי לא מוכחא מהאי מתני' מידי לבעיא דר' יודן דהתם ביבמה אחת כו' ושנייא היא איסור יבמה א' דיש זיקה ואין קידושין תופסין בה אבל הכא בבעיא דר' יודן בשתי יבמות ואין זיקתן כ"כ דנימא דלא תפסי קידושין בהו כלל. וכן מחלק לקמן פ' ד' אחין: כמ"ד כו'. למ"ד לעיל דהילוק יש בין חלוצה לצרה ומטעמא דחליצה פטור היא ולא קנין. והיינו למ"ד דמחלק בין היא לאחין דהן חייבין על החלוצה: חליצה פטור וביאה פטור. כלומר לדידי' דסבר חלוצה פטור ואפ"ה אסורה על האחין לעולם. וא"כ כמה דתימר חלץ לה נאסרה על האחין לעולם וימא נמי דכוותה בביאה דפטור היא לפוטרה מזיקת האחין דאם בא עליה נאסרה לאחין לעולם: תני ר"ח. מסקנת הקושיא היא אלמה תני ר"ח דאם מת הראשון לאחר שייבמה ייבם השני כו' ואמאי הואיל ובא עליה נאסרה לאחין לעולם כמו בחליצה: מה את סבור היא חליצה היא ביאה. בתמיה דודאי אין שוין בזה דשאני חליצה דכיון שחלץ לה נעקרה הימנה הזיקה למפרע מן האחין. וא"כ למפרע חל עלי' איסורו של מת דתאסור משום אשת האח לגבי האחין וכר' יוחנן לדעת ר' ייסא לעיל: אבל בביאה. אם בא עליה כבר אשתו היא ואם מת זה מתייבמת לשני אכא זיקת זה: ותני ר"ח כו'. כלומר ומהשתא שפיר תני ר"ח כן: אחותו מאמו כו'. לפרושי המתני' קאי דבכולן מפרשה לה שניפלת לפניו ליבום: אחות אמו גבר ובריי' כו'. ראובן נשא אחות אמו של שמעון שנולד ליעקב מאשה אחרת הרי יעקב וראובן בנו נשאו שתי אחיות: ואשת אחיו מאמו נאמר כאן כו'. כלומר דלהכי אסורה עליו שהיתה מתחלה אשת אחיו מאמו ולא שייכא יבום לגבה דאין יבום אלא באחין מן האב כדילפינן מג"ש ואם א"כ נשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית אצלו ומת בלא בנים אסורה עליו עולמית דלגבי עריות כתיבא ערות אשת אחיך ודרשינן בין מן האב ובין מן האם:

רידב"ז

ואם חלץ לצרתה איגלאי מילתא למפרע דלא היתה מעולם יבמה לשוק א"כ לפ"ז צריך להיות נתפס קידושין ליבמה אם לא דהלך לה היבם ואם לא יחלוץ לה היבם איגלאי מילתא למפרע דלא היתה זקוקה לו וא"כ לפ"ז קידש אחד מן השוק את אחת מהן תלי' בזה אם היבם הלך לה אי בא עלי' נפקעו ממנה קידושין ואם הלך להבירתה או בא עלי' למפרע חלו עלי' קידושין ואר"ש לא כן א"ר ינאי נמנו שלשים זקינים מנין שאין קידושין תופסין ביבמה וכו' אמר לו ר' יוחנן לא מתניתין היא לאחר שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת כו' אמר רשב"ל בתר כל אילן קילוסייא וכל אנא פתר לה כר"ע כו' וא"כ קשה על המ"ד דהכל מודין. בצרה. משום שאינו נראה לפטור בה משום דאיגלאי מילתא למפרע שהיא אינה זקוקה לו ואסורה עליו משעה הראשונה באיסור א"א א"כ כשקידש אחד מן השוק נתפס הקידושין עד החליצה ואם חלץ לה או נפקע והם יחלוץ לחבירתה תפסי קידושין למפרע א"כ לפ"ז לא שייך הא דנמנו שלשים זקינים שאין קידושין תופסין ביבמה אם לא לאחר שחלץ לה או בא עלי' נפקע ממנה למפרע ע"ז שפיר פריך ר"י מלאחר שיחלוץ לך יבמיך. דאינה מקודשת. דאלמא משנה מפורשת היא דאין קידושין תופסין ולא לאוקמי' בלאו הוא דאתא. דמוכח ממתניתן הזו דליכא לאו ביבמה לשוק [כדפרש"י ז"ל] אלא דלא תפסי בה קידושין כשיטת רש"י ז"ל בכ"מ דלמ"ד דלא תפסי קידושין ביבמה ליכא לאו ולמ"ד דתפסי קידושין איכא איסור ל"ת וע"ז קמהדר לי' רשב"ל דממתניתן אין ראי' דאיכא למימר דקידושין תופסין ביבמה ולא תהי' וגו' הוא ללאו והאי מתניתן מני ר"ע היא דאמר אין קידושין תופסין בח"ל ולעולם רק לאוקמי' בלאו גרידא אתא קרא. ולר"ע הוא דהוי ממזר. אבל לרבנן לא הוי ממזר אלא איסור ל"ת בעלמא ואי נימא דקודם חליצה לא הוי יבמה לשוק עד לבתר חליצה א"כ לפ"ז למ"ד דהקרא אתא רק לאיסור לאו גרידא אבל קידושין תפסי היכי שייך פשטות הקרא לא תהי' אשת המת החוצה לאיש זר אימתי קאי הקרא והל"ת אי לבתר החליצה הרי חליצה מתרת ולא הוי איסור ל"ת ואי קודם החליצה ג"כ אין כאן איסור ל"ת דהא כבר כתב הרשב"א ז"ל במס' נדרים דף פ"ה ע"א וז"ל ז"ל וא"ת א"כ למה יטלו הכהנים ע"כ למה לא ניחוש דילמא מיתשיל ומתהני מדידי' למפרע לאו קושיא היא דתנן המקדש את האשה ע"ת שאין עלי' נדרים ונמצא עלי' נדרים אינה מקודשת ומדקתני אינה מקודשת משמע שאינה מקודשת כלל ויכולה להנשא לאחר אע"ג דתניא התם הלכה אבל הכם והתירה מקודשת אלמא אע"ג דמצי מיתשיל ואילו קידושי למפרע כל אימת דלא מיתשיל לא חיישינן להכי דילמא מיתשיל כו' כו' עיי"ש. וא"כ אע"ג דנדרים מליה לאיתשולי עלי' כדאי' במס' נדרים דף כ"ט ע"א עיי"ש מ"מ מותרת לינשא ולא חיישינן דילמא תהוי א"א למפרע דילמא יעשה המצוה ותהי' א"א למפרע זה לא חיישינן. ומותרת לינשא ואין כאן איסור והיכי שייך הכא האיסור ל"ת דלא תהי' הא מותרת להנשא ולא צריכה למיחש דילמא יעשה היבום מצוה דחליצה ותהי' יבמה לשוק למפרע והיכי שייך האיסור ל"ת לא תהי' דהוא פשטות הכתוב אזהרה אלכתחלה דלא תהי' לאיש זר הא זה לא מסכה"ל כלל [ואפילו להר"נ ז"ל דפליג על הרשב"א ז"ל וכו' דצריכה למיחש לינשא פשיטא דהוא רק מדרבנן. אבל לא מדאורייתא. ובפרט לשיטת הרמב"ם ז"ל דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא ולא מסכה"ל לעולם ודאי ל"ת רק ספק ל"ת בעלמא אי לא תהי' וגו' לאו ללאו הוא דאתא אלא שלא תפסי קידושין ניחא וקאי הקרא אף לבתר חליצה לא תפסי קידושין למי שקדשה למפרע אבל אין שום אזהרת. איסור. אבל לרשב"ל דס"ל דהוא אזהרת איסור. קשה היכי מסכה"ל והא המ"ד דהכל מודים בצרה שהוא חייב הוא ר"י ורשב"ל א"כ קשה על ר"ח ב"ב דמוקי פלוגתי' דר"י ורשב"ל באופן זה דיהא הקרא רק לאיסור לא תעשה. כיון דליכא איסור ל"ת אלכתחלה אלא בתר חליצה איגלאי למפרע דהי' איסור ופשיטא דלא עברה על ל"ת דהא עשתה בהיתר ומעולם לא מסכה"ל האיסור ל"ת בעלמא לענין תפיסת קידושין שפיר מסכה"ל משא"כ לענין איסור לא מסכה"ל דעל אימתי מזהיר רחמנא איסיר זה ע"ז משני אלא תמן יבמה אחת הכא שתי יבמות דע"כ לא אמרינן דאינה נקראת זקוקה ליבם עד לבתר חליצה הנ"מ בב' יבמות ואין עלי' איסור יבמה לשוק קודם משא"כ ביבמה אחת יש עלי' איסור יבמה לשוק אפילו קודם חליצה דהא פשיטא דזקוקה לו ע"ז פריך שנייא היא איסור יבמה א' לאיסור ב' יבמות בתמי' [ומדויק תיבת איסור] הא בקרא סתמא כתיב והאיך תחלוק הל"ת האיסור דלא תהי' וגו' בין יבמה אחת לב' יבמות וכן מבואר לקמן בר"פ ר"ג מפורש ועיי"ש בדברינו ותמלא שכן הוא האמת לאמש"ת:

ר' יודן בעי כמ"ד הוא אינו חייב על החליצה אבל חייב הוא על הצרה. פי' דווקא הוא אינו חייב על החליצה אבל האחין חייבין חליצה פטור

וביאה

שנויי נוסחאות (פ"ב) יליזו בד"ו ונמקרא „ילוזו".

אמר רבי יונתן נאמר כאן ישיבה ונאמר להלן ישיבה °וירשתה וישבת בה. (דברים י״ז) מה ישיבה שנאמר להלן ישיבה שיש עמה ירושה. אף ישיבה שנא׳ כאן ישיבה שיש עמה ירושה. ר׳ אבון בר ביסנא בשם ר׳ יונתן דבית גוברין ישבו את שישיבתן בבית אחד. יצאו אחים מן האם שזה הולך לבית אביו וזה הולך לבית אביו. יחדיו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו. ר׳ בון בר חייא אמר ר׳ בא בר ממל בעי איילונית ואשת אחיו שלא היה בעולמו היו בפרשה. מה המית מימר איילונית צרתה מותרת. ואשת אחיו שלא היה בעולמו צרתה אסורה. אמר ליה איילונית מטעם אחר הוצאתה אשר תלד יצאת זו שאינה יולדת. לא דייך שאינה מתייבמת אלא שאת מבקש לאסור צרתה. אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו ערוה היא וערוה פוטרת צרתה. אסי אמר צרת איילונית אסורה. מתניתא פליגא על אסי וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילוניות צרותיהן מותרות. ר׳ בון בר חייה בשם ר׳ בא בר ממל מה דמר אסי כר׳ מאיר דרבי מאיר אמר כל שאין את מייבמיני אין את מייבם צרתי. וכלתו. אמר ר׳ יוסי *זאת אומרת שמותר לאדם לישא את אשת בן אחיו:

הלכה ב מתני׳

הרי אילו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם [א] וכולם אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילוניות צרותיהן מותרות שאין את יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו איילוניות או שמיאנו:

גמ׳ *רבי יוחנן אמר ממאנת היא ביבם לעקור זיקת המת להתיר צרה לאביה וכלה לחמיה. רב ורשב״ל תרויהון אמרין אינה ממאנת ביבם לעקור זיקת המת ולהתיר צרה לאביה וכלה לחמיה. רב

פני משה

ורבי יונתן דריש לה מג״ש דישיבה שיש עמו ירושה לאפוקי אחיו מן האם: ונאמר להלן. בפרשת המלך: יחדיו פרט כו׳. כדלעיל בריש ההלכה. ונראה דלא ניחא להו לה ...וראי למילף מג״ש, אחים אחים מבני יעקב דא״כ ל״ל יחדיו תיפוק ליה דדוקא שהיה בעולמו כמו בני יעקב. וכקושי׳ התוס׳ בדף י״ז ע״ב שתירצו בדוחק: איילונית כו׳ היו בפרשה. שניהם ממעטינן מהאי פרש׳ כדלעיל: מה המית מימר. ומה ראית לומר באיילונית צרתה מותרת כדקתני במתני׳ וכולן שנמצאו כו׳: ואשת אחיו כו אסורה. דקס״ד איילונית נמי כערוה היא: מטעם אחר הוצאתה. דגזירת הכתוב היא מאשר תלד כו׳ ולא דייך למעט מהמקרא שאינה מתייבמת היא עצמה. אלא שאת מבקש לאסור צרתה בהמיה דהא לאו ערוה היא: ערוה היא. דהתם מיעטה הכתוב מיבום כדדרשינן מיחדיו וא״כ עומדת עליו באיסור אשת אח כשאר עריות ופוטרת צרתה אבל איילונית לא אימעטי׳ מטעם ערוה אלא דלאו כאשתו היא ואפי׳ האיילונית כלאו הכי ערוה היא לו אפ״ה צרתה מותרת מטעמא דכמו שאינה בעולם היא כדלקמן בהלכה ב׳: מתני׳ פליגא על אסי. דקתני באיילונית צרותיהן מותרות. ובבבלי מפרק לה דבשלא הכיר בה מיירי ומודי רב אסי דצרתה מותרת וציינתיו לעיל: מה דמר הכי. מה שאמר רב אסי דצרת איילונית אסורה כר״מ הוא דס״ל נמי הכי דר״מ אמר זה הכלל כל שאין את מייבמני אין את מייבם צרתי: וכלתו. זאת אומרת שמותר לאדם כו׳ וכן הוא לקמן פ׳ נושאין הלכה ד׳. כלומר אעפ״י שיכול לבא לידי ביטול מצות יבום אם ימות ותפול לפני אחיו ותהיה אסורה משום כלתו. לא חיישינן לזה. ועיקרא דמילתא מוכחא מהתם דלא חיישינן לביטול מצות יבום ואפי׳ לכתחילה דקתני שם במשנה בני הזקינה חולצין או מייבמין כו׳ ועיין לקמן שם. דהכא אפשר לדחות דבדיעבד קאמר ולאשמועינן דפוטרת צרה:

הלכה ב מתני׳ וכולן אם מתו. שמתה בתו קודם מיתת אחיו או שמיאנה בו ובגמ׳ מפרש לה היכי משכחת לה מיאון בבתו והרי הוא קיים ואין מיאון אלא ביתומה: או שנמצאו איילונית. לאו דוקא נמצאו אלא אפי׳ הכיר בה כדמפרש בגמרא: איילונית. לשון איל הזכר מן הצאן שאינה יולדת וסימני׳ מפורשים בבבלי פ׳ הערל פ׳: שאין את יכול לומר כו׳. שכבר ילדו מאחר קודם שנשאו לאחיו ולהו איילונית ניהו ומיאון נמי ליכא שהרי גדולות הן דבנים כסימנים הן ואין ממאנת אלא קטנה ואעפ״י דקטנה בבנים היא מ״מ כגדולה מיחשבא והכי מסיק בבבלי והך סיפא דמתני׳ ר״ע היא דאי לר׳ ישמעאל משכחת לה מיאון בחמותו בקידושי קטנות. וכדמפרשינן בגמרא. וכ״כ התו׳ במתני׳:

גמ׳. ר׳ יוחנן אמר כו׳ הך סוגיא גרסינן לקמן ריש פ׳ ב״ש וגם הגי׳ עיקר עם מה שהגהתי מכאן מריש הסוגי׳: ממאנת היא ביבם. אם לא מיאנה בבעלה יכולה עדיין למאן ביבם לעקור הזיקה ולהתיר הצרה דלמפרע לאו צרת ערוה היא: וכלה לחמי׳. אממאנת נכרית קאי דמותרת לאביו כשתמאן ביבם: אינה ממאנת. ולקמן

קרבן העדה

נאמר כאן ישיבה. כי ישבו: אף ישיבה שנאמר כאן ישיבה שיש עמה ירושה. ואחין מן האם אין יורשין זה את זה דכתיב למשפחותם לבית אבותם: ישבו את שישיבתן וכו׳. כלומר מפשטיה דקרא שמעינן ואין צריכין לג״ש: היו בפרשה. שניהם כתובים בפרשה דפטורים מחליצה וייבום: מה חמית מימר. מאי ראית לומר: איילונית מטעם אחר הוצאתה. לא מטעם ערוה אלא שלא היו קידושי אחיו תופסין בה ולמה תהא צרתה פטורה: ערוה היא. זו שנפלה ליבום עד שלא היה בעולם ערות אשת אח חל עליה לכך צרותיה פטורות כשאר צרות ערוה: צרת איילונית אסורה. דכיון דפטורה קיימי עליה באיסור אשת אח וצרתה צרת ערוה היא: ופריך מתני׳. קשיא לאסי: זאת אומרת. מדתנן כלתו פוטרת צרתה ע״כ לומר אחיו כדין נשא כלתו דמתני׳ באיסורא לא קמיירי מדלא תנן אמו אנוסת אביו בקישא ש״מ מותר אדם לישא אשת בן אחיו לאחר מיתה וגירושין:

הלכה ב מתני׳ וכולן אם מתו. כגון שמתה בתו קודם שמת אחיו או שמיאנה בו ובגמ׳ פריך ובתו ממאנת בחמיה ומשני לה: או שנמצאו איילונית. דה״ל כאלו לא היתה אשת אחיו מעולם: איילונית. לשון איל זכר מן הצאן שאינו מוליד: ואי אתה יכול לומר וכו׳. שכבר ילדה מאחר קודם שנשאה לאחיו הלכך ודאי דלאו איילונית נינה. ומיאון נמי לא שייך בהו שהרי גדולות הן ואין מיאון אלא בקטנה:

גמ׳ לעקור זיקת המת. מיאון ביבם נמי עוקר נישואי קמאי דבעל והרי היא כמפותה ומותר האב בצרתה וכלה לחמיה דלאו כלתו היא ומותרת לאבי המת והיבם: ופריך

מסורת הש״ס

לקמן פי״א ה״ד

לקמן פי״ג ה״ב

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פ״א מה׳ יבום הכ״א טוש״ע אה״ע סי׳ קעג ס״ז

ציון ירושלים

*זאת אומרת שמותר ליכא את אשת בן אחיו ע׳ מראה הפנים מה שכ׳ בזה וע׳ ברכי יוסף אהע״ז סי׳ ב׳ ס״ק ס ע״ש:

רידב״ז

וביאה פטור כו׳ ודכוותי׳ בא עני׳ נאסרה. לאהין תני ר״ח. מת הראשון כו׳ פי׳ מסקנת הקושיא היא אלמה תני ר״ח כנ״ל וכן נמי לעיל ר״ש אמר הוא ג״כ בוא״ו ור״ש אמר כנ״ל:

ר׳ בון בר חייא אמר רבב״מ בעי איילונית ואשת אחיו שלא היה בעולמו היו בפרשה כו׳ עי׳ לקמן ה״ב בתוס׳ ד״ה איילונית כמו שאינו בעולם ותמצא מבואר הסוגיא הזאת עיי״ש:

ר׳ יוחנן אמר ממאנת היא ביבם לעקור זיקת המת להתיר צרה לאבי׳ כו׳ רב ורשב״ל תריהון אמרי אינה ממאנת ביבם לעקור זיקת המת כו׳ פי׳ הסוגיא היא כך ע״פ מה שכ׳ הרמב״ן ז״ל במס׳ יבמות דף ק״ז וז״ל ז״ל לפי שלא תקנו הכמים מיאון אלא בחיים אבל מכיון שלא מיאנה בו גלתה דעתה שרוצה בו וכיון שרצתה בו והוי׳ קידושי׳ קידושין גמורים והאיך אפשר לה עכשיו למאן ביבם כל שקידושי אחיו קידושין זקוקה היא לו בע״כ. ועולא אמר ממאנת אף לזיקתו דנישואין קמאי קעקרה שאע״פ שהיתה רוצה בו בחייו. עכשיו מפני שזקוקה מחמתו. לזה. אינה רוצה באותן קידושין כו׳ עכ״ל ז״ל ועי״ז יתבאר היטב הסוגיא הזאת דר״י ס״ל דיכולה למאן ביבם ועי״ז יעקור זיקת המת כלומר דממאנת היא בבעלה בשביל היבם כדי לעקור זיקת המת אע״ג דבבעלה המת לבד לא היתה ממאנת אך בשביל זיקת היבם ממאנת היא כדי לעקור הזיקה ורב ורשב״ל תריהון אמרין דלא יכולה למאן בבעלה כל שרוצה בבעל לחוד אך בשביל אחיו היבם ובשביל הזיקה להיד לא מהני המיאון בבעל ופריך ורב כב״ש ע״ז משני דלעולם כב״ה דס״ל דמהני המיאון ביבם אך אימתי ס״ל לב״ה דמהני המיאון ביבם לעקור הזיקה מן הבעל הנ״מ כשהיא ממאנת באמת מן הבעל ג״כ ובאומרת בפירוש איני רוצה בנישואיך ולא בנישואי אחיך לחוד אף מבלעדך אלא כן אנן קיימין באומרת אי איפשי בנשואין כתם דר״י ס״ל דהוי כאומרת אי אפשי לא בנישואיך ולא בנישואי אחיך אע״פ שממאנת כל עיקר בבעל הוא רק בשביל היבם מ״מ מהני המיאון כמו אם היתה אומרת בפירוש שממאנת בנישואיך לחוד ובנישואי אחיך לחוד כמו כן באומרת בנישואין וכיונת יחד ב׳ הנישואין דבאנו ב׳ הנישואין איני רוצה אבל בנישואין של אחיך לחוד הייתי רוצה אך עכשיו איני רוצה בב׳ הנישואין מ״מ מהני המיאון בנישואי הבעל משום הנישואי יבם ורב ורשב״ל תריהון אמרי דהוי כאומרת איני רוצה בנישואיך אבל בנישואי אחיך עדיין רוצה אני אע״פ שאומרת בשביל נישואיך איני רוצה אף בנישואי אחיך זה לא מהני והוי כאומרת שבנישואי אחיך עדיין רוצה אני כיון דבאמת רוצה בנישואי אחיו אך אינה רוצה כעת בשביל היבם הוי כאומרת בנישואי אחיך עדיין רוצה אני עד שתימר איני רוצה בנישואיך לחוד ובנשואי אחיך לחוד ולא תתלו ב׳ הנישואין ביחד ע״ז קאמר מתניתא פליגא על ר״י וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו כו׳ צרותיהן מותרות נתגרשו לא היינינו ודכוותי׳ מיאנו הימנו כלומר דעיקר המיאון הוא רק ממנו לחוד כמו נתגרשו הוא לא בשביל היבם כן המיאון נמי אינו נקרא מיאון בבעל מפני היבם רק ממנו לחוד ותני ר״ח כן אם מיאנו או נתגרשו בחיי הבעל צרותיהן מותרות לאחר מיתת הבעל צרותיהן חולצת ולא מתיבמת אלמא דאפילו מיאנו לאחר מיתת הבעל נמי לא מהני. ומיירי בשמיאנה בבעל מפני היבם דהא ס״ד דר״ח מיירי בהימרת אי אפשי בנישואין א״ר יודן אבוי דר״מ תיפתר שמתו ולא מיאנו דמדר״ח אין ראי׳ לזה דבאמת יכולה למאן בבעל מפני היבם והא דתני ר״ח לאחר מיתת הבעל חולצת ולא מתיבמת מיירי בשלא מיאנה משום שמתה. דאל״כ קשיא תימאן השתא בבעל לחוד וביבם לחוד דזה מהני לכו״ע אך דמיירי שמתה ולא מיאנה דמתניתא פי׳ דהא מתניתא כן מלוי בירושלמי כמה פעמים דהוא מתניתא. כלומר דהא כן מוכח ממתניתן כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת כן מתניתא כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת דע״כ כן הוא פי׳ המתניתן דאל״כ קשיא תימאן השתא ותתיבם כמו דפריך בבבלי אלא ע״כ דמיירי שמתו ולא מיאנו דאל״כ קשיא לכו״ע כמו דמפרש הרשב״א ז״ל בדף י״ג דהקושיא תימאן השתא ותתיבם הוא דתימאן על נישואין דבעל עיי״ש אלא ע״כ דמתניתן מיירי שמתו ולא מיאנו ה״נ תתרץ הא דתני ר״ח דמיירי שמתו. והא דמביא ראי׳ מדתני

שנויי נוסחאות (ע״ב) וישבת בד״ו ובמקרא „וישבתה״. (בכ״א) צרתי בד״ו צרתה.

רב ור' שמעון בן לקיש כבית שמאי דבית שמאי אומרים בבעל. מה אנן קיימין אם באומרת אי איפשי לא בנישואיך ולא בנישואי אחיך כל עמא מודיי שהיא עוקרת. אלא כן אנן קיימין באומרת איפשי בנישואין. רבי יוחנן אמר באומרת אי איפשי לא בנישואיך ולא בנישואי אחיך. רב ורשב"ל תריהון אמרין באומרת אי איפשי בנישואיך אבל בנישואי אחיך רוצה אני. מתניתא פליגא על רבי יוחנן וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילוניות צרותיהן מותרות. נתגרשו ולא הימינו. ודכוותה מיאנו הימינו. תני ר' חייה כן אם מיאנו או נתגרשו בחיי הבעל צרותיהן מותרות לאחר מיתת הבעל צרותיהן חולצות ולא מייתבמות. אמר ר' יודן אביו דרבי מתניתא תיפתר שמתו ולא מיאנו דמתניתא כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת. כן מתניתא כל היכולה למאן ולא מיאנה ומתה צרתה חולצת ולא מתייבמת. אמר ר' אבא מרי אפי' תימר בקיימת תיפתר שאין שם יבם אחר אלא אביה. ר' יונה אמר בלבד מן האירוסין. ר' יוסה אמר אף מן הנישואין במחזירה תנינה חזר בו רבי יוסי. אמר ליה ר' פנחס לא כן אלפן רבי מן הנישואין. אמר ליה והיא קבועה גבך כמסמרא. אמר ר' זעורה קומי ר' מנא יאות אמר ר' יוסי עד לא יהזור בה. אלו בתו כן הנישואין בלא איילונית צרתה אסורה מפני שניתוסף לה איילונית צרתה מותרת. אמר ליה איילונית כמי שאינה בעולם. אלו שתי יבמות אחת איילונית ואחת שאינה איילונית ובא היבם והלץ לה ובא עליה שמא פטר בחברתה כלום.

הוי

קרבן העדה

ופריך רב ורשב"ל כבית שמאי. בתמיה : דבש"א. לקמן ר"פ ב"ש : בבעל. יכולה למאן אבל לא ביבם : ומשני מה אנן קיימין. במאי עסקינן כלומר במאי פליגי : ה"ג כל עמא מודיי שהיא עוקרת. וכ"ה לקמן ר"פ ב"ש. וה"פ אי באומרת בפירוש שממאנת בבעל וביבם הכל מודים שעוקרת גם זיקת המת : אלא. כי פליגי באומרת סתם אי אפשי בנישואין : ה"ג ר"א כאומרת וכו' רב ורשב"ל וכו' כאומרת אי אפשי וכו' אבל בנישואי אחיך רוצה אני. הלכך אינה עוקרת זיקת המת : נתגרשו ולא הימנו וכו'. מאי לאו מיאנו דומיא דנתגרשו מה נתגרשו דוקא בחיי הבעל אף מיאנו בחיי הבעל ותני תרי גוונא גירושין אבל לאחר מיתת הבעל אינה מתרת צרתה : ה"ג תני ר"ח כן אם וכו'. וה"נ אף ר"ח תני מפורש אם מיאנה לאחר מיתת הבעל צרתה חולצת ולא מתייבמת : תיפתר. ומפרש הא דתני ר"ח לאחר מיתת היינו שמתו ולא מיאנו צרותיהן אבל אם מיאנו אפי' לאחר מיתת הבעל צרותיהן פטורות ומיאנו דמתני' לא הוי דומיא דנתגרשו אלא דומיא דנמצאו איילונית דאיירי לאחר מיתה : ופריך דמתניתא. לקמן בפרקין כל היכולה למאן כגון בתו הקטנה הנשואה לאחיו ולא מיאנה בו ומת צרתה חולצת ולא מתייבמת ואם"ד כר"י תמאן השתא ותעקרינהו לנישואי קמאי והייבם צרתה : ומשני כן מתני'. אף משנתינו צריכין לפרש שלא מיאנה ומתה לאחר מיתת הבעל הלכך צרות חולצות ולא מתייבמות אבל כשהיא קיימת ממאנת וצרותיה מותרות : אפילו תימר בקיימת. לעולם אפילו קיימת איירי מתני' ובריית' ול"ק לר"י דמתני' איירי בשאין שם יבם אלא אביה דמשעת נפילה היו נראים כצרת בתו ואסורות להתייבם וכן לאחר שמיאנה אסורות מפני מראית העין ור"י איירי בשיש שם אחים אחרים שבשעת הנפילה צרות אלו עומדות לייבום הלכך לאחר שמיאנה בתו אף הוא מותר בצרות : בלבד מן האירוסין. הא דתנן במתני' נמצאו איילונית צרותיהן מותרו' דוקא שלא נישאו לאחיו אלא נתארסו בלבד שלא הכיר בה אחיו והוי מקחו מקח טעות אבל אם נישאו לאחיו דודאי הכיר בה הויא כאשתו ואפ"ה פטורה דכתיב אשר תלד פרט לאיילונית וקיימא עליה דיבם באיסור אשת אח וצרתה צרת ערוה : במחזירה תנינא. במהדורא בתרא כשלמדו שנית מסכת יבמות חזר בו ר' יוסי ואמר כר' יונה : לא כן. למדתנו ר' וכו' : א"ל. הנה מה שלמדת ממני הוא קבוע בזכרונך כאלו נקבע בם במסמרים כלומר גם אנכי ידעתי שכך למדתי' אבל הדרא בי : אר"ז. לפני ר"מ שפיר אר"י קודם חזרה : מפני שניתוסף עליה איסור איילונית תהא צרתה מותרת בתמיה : איילונית כמי שאינה בעולם. כאלו לא נשאת מעולם הלכך צרתה מותרת : וחלץ לה. לאיילונית או שבעלה הא ודאי לד"ה אינה פוטרת צרתה ש"מ שאיילונית כאלו לא נבראה והיו מעולם :

וכהו

פני משה

ולקמי' מפרש במאי פליגי : כב"ש. דאמר לקמן ריש פ' י"ג דממאנת בבעל ולא ביבם ורב ור"ל דלא כב"ה בתמי' : ומשני דהכא במילתא אחריתא פליגי וכ"ע אליבא דב"ה כדמפרש ואזיל דמה אנן קיימין פלוגתייהו אם באומרת כו' כל עמא מודיי שהיא עוקרת גרסינן דהא אומרת ולא בנישואי אחיך ועוקרת הזיקה והיינו כעולא דאמר בבבלי ק"ז דממאנת ביבם לב"ה ואפי' לא עשה בה מאמר אלא אף לזיקתו : אלא כן אנן קיימין. פלוגתייהו באומרת אי איפשי גרסינן דהאומרת סתם אי איפשי בנישואין : דר"י אמר כאומרת כו'. דמסתמא אמדינן דעתה שנתכוונה ג"כ לעקור זיקתה מנישואי אחיו שמת. ורב ור"ל סברי דכאומרת אי איפשי בנישואיך לבד אבל בנישואי אחיך רוצה אני. כלומר אם הי' קיים הייתי רוצה בנישואיו וזיקתה קיימת : מתני' פליגא כו'. וקתני מיאנו דומי' דנתגרשו : נתגרשו ולא הימנו. בתמי' דע"כ דהימנו ודכוות' מיאנו הימנו אבל לא ביבם וקשי' לר"י : תני ר"ח כן גרסי'. בתוספת' ריש פ' א' דתני נמי הכי דדוקא אם מיאנו בחיי הבעל כו' וזה הכל מהקושי' דאלמא אינה יכולה לעקור זיקתו : ומשני ר' יודן מתני' תיפתר בשמתו ולא מיאנו : דמתני' אמרה גרסינן : כל כו'. כלומר ההי ולא מיאנה מפרשינן שמתה אבל אם היא קיימת יכולה למאן השתא : אפי' תימר בקיימת. ולא קשיא על ר"י דמיירי שאין שם יבם אלא אביה ומש"ה צרת' לא מתייבמת משום דבשעת נפילה נראית כצרת בתו וכדרמי בר יחזקאל בבלי י"ג : בלבד מן האירוסין. לאו אמיאון קאי דהא פלוגתא דב"ש וב"ה היא לקמן פ' י"ג אלא אאיילונית קאי. וה"פ דר' יונה קאמר דדוקא שנמצאו איילונית מן האירוסין כלומר שמת אחיו קודם שנשאה דאיכא למימר שלא הכיר בה שהיא איילוני' והוי מקח טעות והילכך צרתה מותרת אבל אם נשאה אמרינן דמסתמא הכיר בה כדאמרי' בכתובו' חזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו ונתרצה בה והרי היא אשתו וצרת' אסורה וכרב אסי לעיל בהא דמוקי למתני' בשלא הכיר בה : אף מן הנישואין. והכיר בה אפ"ה צרתה מותרת כדמפרש לקמן : במהזירה הנינה. כלומר במהדורא בתרא של רבי יוסי חזר מדבריו :

לא כן למדנו רבינו. דאפי' מן הנשואין : והיא כו'. יתד היא שלא תמוט בתמי' : קומי. לפני ר' מנא : יאות. שפיר אמר ר' יוסי השתא דבשלא הכיר בה מיירי : עד לא יהזור בה. בתמיה. כלומר דאת מתמה עוד על שחזר מדבריו. א"נ דכולא מילתא בלשון תמי' היא על ההלכת דבריו של ר' יוסי דמה אלו בתו מן הנישואין כו' צרתה מותרת בתמיה אלא דע"כ בשלא הכיר בה מיירי וטעמא דמקח טעות הוי ולא הוי כצרת בתו : א"ל. לעולם אפי' מן הנישואין והכיר בה דאיילונית כמי שאינה בעולם דמה אלו כו' : שמא פטר בחברתה כלום. בתמיה. דהרי לאו בת חליצה ויבום היא :

הוי

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

רידב"ז

מדהני ר"ה לרב ורשב"ל ותיובתא לר"י הא מדתני ר"ה הוא תיובתא לכו"ע אף לרב ורשב"ל. ז"א דהא הרשב"א ז"ל הקשה דמאי פריך ותימאן השתא ותתיבם הא קי"ל כאבא שאול דמצות הליצה קודמת למצות יבום ומשני מכיון דתני ולא מתייבמות משמע דליכא דין יבום כלל כדאיתא בפ' ד"א עיי"ש וא"כ מדתני ר"ה לא קשה לרב ורשב"ל דהא דתני ר"ה זה גופה קמ"ל דלא מהני מיאון על הבעל בשביל היבום ואם מיאנה בחיי הבעל א"כ עיקר המיאון הוא בשביל הבעל צרותיהן מותרות אבל אם המיאון לאחר מיתת הבעל והוא בשביל היבם ולא מהני והאיך הדין כשלא מהני הוא דצרתה חולצת ולא מתייבמת והא דקתני ולא מתייבמת דליכא דין יבום הוא דעל מיאון כזה ליכא דין יבום ואין ה"נ דאיכא דין יבום במיאון על נישואין הראשונים אבל הוא צריך לאשמועינן דעל מיאון כזה ליכא דין יבום דהא ס"ד דמקשן דר"ה מיירי במיאנה לאחר מיתה. א"כ ע"כ צריך לאשמעינן דליכא דין יבום על מיאון כזה. דהא קאי על המיאון הזה ולא על היבמה ע"ז משני דר"ה לא מיירי כלל במיאנה לאחר מיתה ומיירי באמת כשמתה וע"כ ליכא דין יבום על היבמה והראי' דהא מתניתן ע"כ צריך לפרש דמיירי כשמתה. דאל"כ קשיא לכולהו דלמה תנו דליכא דין יבום הא איכא דין יבום ע"י מיאון דנישואין דבעל דהא מתניתן לא ונייריי במיאנה לאחר מיתה כלל ולא קאי על מיאון כזה אלא קאי על היבמה ולא על המיאון של אי איפשר בנישואין וע"ז מסיק ר' אבא מרי אפילו תימא בקיימת תיפתר שאין שם יבום אחר אלא אבי' ותקנת חכמים דמיאון הוא רק בחיים כמו שכתב הרמב"ן ז"ל הנ"ל או במיאנה בבעל בחיו או דמיאנה בחיי היבום בנישואי דבעל למיעקר זוקתה מן היבם אבל כשאין יבום אחר אלא אבי' ולאבי' אינה זקוקה דערוה היא וא"כ האיך תימאן על הבעלה המת הא אין מיאון למת ע"כ לא שייך דין מיאון הכא וליכא דין יבום הכא כלל בשלמא אם הי' עוד יבם אחד מהני המיאון בבעל בחיי היבם והוי מיאון בחיים של יבם משא"כ בדליכא יבם אחר ואינה זקוקה כלל ליבם הוי דומה כמי שמת בעלה ואין לו אח כלל ופשיטא דלא שייך מיאון לאחר מיתה וע"י דברינו יתורץ קושית הש"ך ז"ל ודוק :

אמר ליה ר' פנחס לא כן אולפן רבי כו' א"ל הא קביעה גבך כמסמרא במסורת הש"ס יש לציין פסחים בירושלמי פ"ו :

אמר ר' זעורה קומי ר' מנא יאות אמר ר"י עד יחזור בה פי' דיאות אמר קודם החזרה וכן איתא בלשון הזה בירושלמי כתובות פ"א ה"ג ודוק :

אילו בתו מן הנישואין קושיא בפני עצמה היא בשלמא מן האירוסין הוי מקח טעות משא"כ בנישואין ע"ז משני איילונית כמי שאינה בעולם כמו דמסיק אילו שתי יבמות כו' :

שנויי נוסחאות (פ"ד) שהיא כד"ו שאינה.

עין משפט נר מצוה

מסורת הש״ס

הוי איילונית כמי שאינה בעולם: בתו. ובתו ממאנת. ולא בנישואי תורה היא את בתי נתתי לאיש הזה. ר' הונה בשם ר' שמעון בן לקיש תיפתר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה שהיא כיתומה בחיי אביה ר' אחא ר' חנינה בשם רבי שמעון בן לקיש זאת אומרת שאין קטנה יולדת דלא כן תמתין עד שתגדיל ותמאן בבעלה ותתיר צרתה לחתנה. כלתו של רבי ישמעאל מיאנה ובנה על כתיפה. ר' חזקיה בשם ר' אבהו ר' יודה ור' שמעון ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד. תני עד אימתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי רבי מאיר. רבי יודה אומר עד שירבה השחור. רבי שמעון אומר עד שתתפשט הכף. רבי זעורה ר' חייא בשם רבי שמעון בן לקיש עד שתתפשט הכף ויהא השחור רבה על הלבן. ר' אבהו ר' לעזר בשם ר' הושעיה הלכה כרבי יודן. רבי יהושע בן לוי אמר הלכה כרבי יודה. אתא עובדא קומי ר' יסא אמר איזלון לגבי רבי אבהו דאית ליה אולפן הלכה כרבי יודה. אנן לית לן אולפן הלכה כרבי יודה. רבי חנינה אמר הלכה כרבי יודה. רבי יוחנן אמר לציפורייא אתון אמרין בשם רבי חנינה הלכה כרבי יודה. ולית היא כן. מאי כדון. חברייא בשם רבי חנינה מודיי רבי יהודה שאם נבעלה משהביאה שתי שערות שאין יכולה למאן. רבי זעורה בשם ר' חנינה מודיי ר' יודה שאם נתקדשה משהביאה שתי שערות שאינה יכולה למאן. על דעתיה דרבי זעורה דאמר נתקדשה משהביאה שתי שערות. הא אם נתקדשה עד שלא הביאה שתי שערות ונבעלה משהביאה שתי שערות יכולה היא למאן ניחא. על דעתין דחבריא דאינון אמרין נבעלה משהביאה שתי שערות הא אם נבעלה עד שלא הביאה שתי שערות יכולה היא למאן. וזה אימת עיברה וילדה עד שלא הביאה שתי שערות. וחיה היא. *לא כן אמר רבי רדיפא רבי יונה בשם ר' אילא איתא עיברה וילדה עד שלא הביאת שתי שערות היא ובנה מתים. משהביאה שתי שערות היא ובנה חיים. עיברה עד שלא הביאה שתי שערות וילדה משהביאה שתי שערות היא חיה ובנה מת. מאי כדון. רבי ישמעאל (בר) רבי יהודה עד שירבה שחור כרבי שמעון על תנאי קידושי הראשון בעל. על דעתיה דרבי מאיר ורבי יודה דאמרי בסימנין הדבר תלוי ניחא. על דעתיה דרבי שמעון דו אמר לכשיוסיף בה קנין אחר מעתה אפילו גדולה. אמר ר' יצחק וכיני אלא כדי שלא יתפרצו בנות ישראל בזימה.

אתייא

פני משה

הוי. ע״כ איילונית כו' כלומר כיון שאין ביאתה או חליצתה פוטרת צרתה אעפ״י שאינה ערוה כמאלת שאין זיקה עליה כלל והויא לה הכא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה ומותרת. וכן מסיק בבלי י״ב דאפי' הכיר בה צרתה מותרת: בתו. דקתני במתני' שמיאנה ובתו ממאנת בתמי'. שהרי נשואי תורה היא כו'. אם אביה השיאה וגיטה בעיא ואם היא קדשה נפשה אפי' מיאון אינה צריכה: ומשני ר' הונה תיפתר כו'. דכיון שנישאת אין לאביה רשות בה ואח״כ קדשה היא את עצמה לאחי אביה. ויוצאת במיאון. והכין מפרק לה בבלי פ' האיש מקדש מ״ד: זאת אומרת. אמתני' קאי דקתני ואי את יכול לומר בחמותו כו' שאין קטנה יולדת: דלא כן. דאל״כ תמתין עד שתגדיל ותמאן כו' כלומר שתמאן בקטנות' ותמתין עד שתגדיל ותאמר רוצה אני במיאוני' ראשונים דס״ל להאי תלמודא דקיימינן שמא תחזור משתגדיל וכשמואל בבלי ק״ז: כלתו כו'. ובבבלי נדה נ״ב גרים בתו כלו' דר״י פליג דס״ל דאפי' בקידושי קטנות יכולה היא למאן אחר שילדה וכדמוכח שם דלאו דוקא בקידושי טעות הוא הא דאמרי' בעלמא אליבי' דר״י דממאנ'. ולא מיתוקמא מתני' דהכא כוותי': אמרו דבר א'. כדתני בברייתא דלקמי' עד אימתי כו' והובאה בבבלי שם. כלומר דלר' יודה עד שירבה השחור והייני בריבוי שערות ואפשר לה שכבר ילדה וכן לר״ש דאמר עד שתתפשט הכף וכן גרים לה בתוספתא נדה פ״ו דברי ר״ש גבי מיאון ובבבלי יוצא דופן מ״ז תני לה גבי סימני בגרות עד שתתמעך הכף והוא מקום תפוח למעלה מאותו מקום כיון שמתגדלת מתמעך והולך: ויהא השחור רבה. דתרווייהו בעינן ולפעמים משכחת לה זה בלא זה: על הלבן. כן היא גי' התוס' שם לבן הוא הבשר: הלכה כר״י. וכן אמר ריב״ל: דאית לי' אולפן. שהוא מקובל כן: לציפורייא. לאנשי ציפורי: הלכה כר' יודה. והיינו מה דאמר לעיל דר״י ור' ישמעאל אמרו דבר א' דאפילו אחר שילדה: ולית היא כן. דלא אמר ר' חנינה הכי וכדמסיק: מאי כדון. מאי טעמא משום דפליגי חברייא בני הישיבה ור״ז בהא: שאם נבעלה כו'. דהך ביאה הוי קידושין גמורין שהרי גדולה היא ובידה לקדש עצמה וכן אמר בבבלי שם לר״י: על דעתי' כו' השתא מסיק למילתי' דר' יוחנן דבשלמא ע״ד דר״ז דאמר בנתקדשה בגדלות תליא מילתא אבל אם נתקדשה בקטנותה אעפ״י שנבעלה לאחר מכאן ממאנת דאמרינן על דעת קידושי הראשונים הוא בועל ולא נתכוין להזור ולקדשה: ניחא. דשפיר משכחת לה דילדה וחיי' היא וממאנת לר״י: על דעתין דחברייא פי'. אלא אליבא דידהו דבנבעלה תליא מילתא לר״י ואינה יכולה למאן אם לא שנבעלה קודם שהביאה ב' שערות: וזה אימת כו'. כלומר דע״כ שעיברה קודם ב' שערות דאז תוכל למאן והא דנקט וילדה לאו דוקא אלא משום דמסיק הקושיא וחי' היא כלומר דשתיהן ודאי לא מגית אמרת דהא לאו חי' היא ואם ילדה לאחר מכאן עכ״פ בנה מת וכדלקמן: וחי' היא. בתמי' ולא משכחת לה דתמאן לאחר שתלד: לא כן אמר ר' רדיפא כו'. דנבול יש לה: איתא עיברה. אשה שנתעברה כו': משהביאה כו'. וזהו לאחר הזמן דרבה בר ליואי בבלי פירקין י״ב וכן פי' התוספות שם. ואע״ג דמשכחת לה שעיברה קודם ב' שערות וילדה לאחר מכאן דהיא חיה. משום דעיקר הקושי' על הא דאמר לעיל דר״י כר' ישמעאל דאפי' בנה על כתיפה ממאנת וזה לא משכחת לה להברייא אליבא דר' יודה. ומשמע מהכא דס״ל דתוך הזמן היא ובנה מתים ודאי אבל בבבלי שם עלה דמקשי על רב ביבי מהמותו דמתני' מסיק דשמא תמות והמותו אי אתה מוצא כו' שכבר ילדה ובנים הרי הן כסימנין כדפרישי' במתני': מאי כדון. היכי מפרשי' השתא אליבא דהברייא הא דאמרן לעיל אמרו דבר א': ה״ג ר' ישמעאל כר' יודה עד שירבה שחור כר״ש כו'. כלו' הא דאמרי' דאמרו דבר אחד לאו דר' יודה סבר להא דר' ישמעאל דאפי' בנה על כתיפ' כו' אלא ר' ישמעאל הוא דסבר כר' יודה וכר״ש בזה דאפי' נתגדלה יכולה היא למאן על קידושי קטנות כדמפרש טעמא דאמרי' על תנאי קידושי הראשון הוא בועל וכדלעיל: והשתא פריך אברייתא דלעיל על דעתי' כו' ניחא. דקבעו חכמים זמן עד שתביא סימנין הללו דאז גדולה היא ואינה יכולה למאן ואפי' לר״י אפשר נמי דלא ס״ל דאף בגדלותה תמאן דעל דעת קידושי ראשון כו' אלא דלא מיקרי גדולה עד שירבה השחור: ע״ד כו'. אלא לר״ש דאמר עד שתתפשט הכף ואפי' לאחר שריבה השחור דודאי גדולה היא וטעמי' דעל קידושי הראשון הוא בועל כדמסיק: דו אמר. כמו דאמר: לכשיוסיף בה קנין אחר. כלומר הא דאמרן עד שתתפשט א״כ מעתה אפי' גדולה היא תוכל למאן לעולם על קידושי קטנות בתמי': וקאמר ר' יצחק וכיני. כן הדבר באמת לר״ש אלא שתיקנו חכמים זה הזמן כדי שלא יתפרצו כו' ואם היא גדולה כ״כ אינה יכולה למאן:

את

קרבן העדה

ובתו ממאנת. הא דתנן וכולן אם מיאנו קשיא ליה וכי אפשר שהאב קיים ובתו ממאנת הרי אין מיאון אלא בקטנה ומסתמא איירי שקיבל בה אביה קידושין שהן קידושי תורה: דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה. משמע בדידיה תליא מילתא:

ונתגרשה. כשהיא קטנה ושוב אין לאביה רשות בה והלכה ונשאת לאחיו בעודה קטנה ויוצאת במיאון והיא נקראת יתומה בחיי אביה לקמן פ' ב״ש: זאת אומרת. מדתנן ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו שמיאנו ש״מ שאין הקטנה יולדת: דלא כן. דאל״כ אלא שהקטנה יולדת: ותמאן. בבעלה שמת ונעקרו נשואין הראשונים ויהא חתנה מותר בצרתה: מיאנה ובנה על כתפה. דסובר בנים אינן כסימנין ופליג אתנא דמתני': עד שירבה השחור. שישחיר אותו מקום מריבוי שערות אע״ג דמודה ר״י דמשתביא ב' שערות יולדת מ״מ גדולה לא הויא עד שירבה השחור והיינו כר' ישמעאל: עד שתתפשט הכף. גובה שעל האבר למטה מן הכרס עד שם יתפשטו השערות: דאית ליה אולפן. שקיבל מרבו דהלכתא כר״י: ולית היא כן. לא אר״ח הכי: מאי כדון. מאי הוי עלה: שאין יכולה למאן. דהך ביאה ה״ל קידושין גמורים דגדולה היא ובידה לקדש עצמה כי פליגי כשלא בעל לאחר שהביאה ב' שערות ר״מ סובר כיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחת שוב אינה יכולה למחות ואלין קידושין הראשונים ור״י סובר שאינה נקראת גדולה לענין זה עד שירבה השחור: ניחא. דר״י ור״י אמרו דבר אחד: וחיה היא. בתמיה: ה״ג לא כן א״ר רדיפא ר״י בשם ר' אילא עיברה וילדה וכו': מאי כדון. ר' ישמעאל כמאן: ה״ג עד שתתפשט הכף כר״ש על תנאי קידושי הראשון בעל. וה״פ ר״י כר״ש ס״ל ולכך בעי ר״ש עד שתתפשט הכף שאם בעלה קודם לכן אע״ג שהיא גדולה אמרי' על הנאי קידושין הראשונים בעל ולא לשם קידושין שניים וכיון דקידושין הראשונים לאו קידושין גמורים הן לא מהני מה שנבעלת כשהיא גדולה: ופריך על דעתיה וכו'. בשלמא לר״מ ור״י דאמרו בסימנין לחוד תלוי המיאון: ניחא. לכך כשהביאה סימנים הרי היא גדולה ואינה יכולה למאן: ע״ד דר״ש. אלא לר״ש דאמר לעולם יכולה למאן עד שתקדשנה קידושין אחרים ואפי' בעל לא מהני: מעתה אפי' גדולה. שכבר נתפשט הכף תמאן: וכיני. וכן האמת שאפי' גדולה יכולה למאן: אלא כדי שלא יתפרצו בזימה. שתזנה ותאמר אח״כ שהיא ממאנת אמרו שאינה יכולה למאן אלא עד שתתפשט הכף:

אתיה

סוטה כ״ה

שנויי נוסחאות (פ״נ) בנישואי בד״ו בנישואי. (שמ״א) בר כ״פ בד״ו. (שמ״ו) אחר בד״ו אחד.

אתייא עובדא קומי ר' יוסי אמר יבדקו דדיה. מה כרבי יודה דרבי יודה אמר עד שירבה שחור. והוא דאמר רבי יהושע בן לוי אין בין ימות הנערות לימות הבגרות אלא ששה חדשים בלבד. ואמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אין עושין מעשה. הדא דתימר בתוך הזמן. אבל לאחר הזמן עושין מעשה. ברם הכא ספק רבה שחור ספק לא רבה שחור כופו אני ליתן גט. רבה השחור אינו נוגע בגט:

הלכה ג מתני' באי זה צד פוטרות צרותיהן היתה בתו או אחת מכל העריות האילו נשואה לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שבתו פטורה כך צרתה פטורה הלכה צרת בתו ונישאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שצרת בתו פטורה כך צרת צרתה פטורה אפילו הן מאה: (היא מתניתא כל היכולות למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת):

הלכה ד מתני' באי זה צד אם מתו הן צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות האילו נשואה לאחיו ולו אשה אחרת מתה בתו או נתגרשה ואחר כך מת אחיו צרתה מותרת ׳ וכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** כיני מתניתא כל היכולה למאן ולא מיאנה ומתה צרתה חולצת ולא מתייבמת:

הלכה ה מתני' שש עריות חמורות מאילו מפני שהן נשואות לאחרים ׳ צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו ואחות אביו אחותו מאביו ואחות אביו ואשת אחי אביו: **גמ'** מה אינה חמורה ׳הכא כרת והכא כרת הכא ממזר והכא ממזר. מהו חמורות שאינן יכולות להינשא לאחים שלא בעבירה. ותני

קרבן העדה

אתיא עובדא. בא מעשה בממאנת ונסתפקו אם נבעלה לאחר שגדלה לפני ר"י ואמר שיבדקו בדדיה אם כבר נכתשה הדד וגרהה בו סימן שמגדיל והוא הנקרא בוחל בלשון חכמים: ופריך מה כר"י. בתמיה וכי סובר ר' יוסי דהלכה כר' יהודה דבוחל הוא סימן שרבה השחור והאריב"ל אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים ומשריבה השחור עד ימי הבגרות אינן ששה חדשים: ואמר ר"א וכו'. כלומר ותו והאמר ר"א וכו': אין עושין מעשה. כר"י אלא משהביאה ב' שערות הרי היא כגדולה ואינה יכולה למאן ואיך עביד ר' יוסי כר' יהודה: ומשני הדא דתימר תוך הזמן. שלא רבה השחור אין עושין מעשה לפטרה במיאון זה אבל משרבה השחור ודאי גדולה היא והא דאמר ר"י בדקו דדיה היינו דאז ודאי גדולה היא: ברם הכא וכו'. פירושא קמפרש הא דאמר תוך הזמן אין עושין מעשה היינו אם היא ספק אם ריבה השחור או לא ריבה ומיאנה בו כופין אותו ליתן גט ואינה יוצאת במיאון לחוד: אינו נוגע בגט. דאין האיש מגרש בע"כ ומיאון דידה לאו כלום:

הלכה ג מתני' כשם שבתו פטורה. שהרי אסורה לו ואין שם אח אלא הוא כך צרתה פטורה: הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני. היכא דיש אח אחר שעתיהן מותרות לו ואינן פוטרות שהרי יש כאן מצות יבום ומתייבמת האחת והשנייה פטורה דכתיב את בית אחיו בית אחד הוא בונה ולא שתים אם ייבם האחד צרת בתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים וחזרו ונפלו לפניו: כשם שצרת בתו פטורה. שנאסרה עליו משעת נפילת אחיו הראשון שנפלה עם בתו לפניו ופטרתה בתו הימנו הרי היא עליו כאשת אח שיש לו בנים ואסורה לו עולמית: כך צרת צרתה. אשת אחיו השני האחרת פטורה שזו פוטרתה שצרת ערוה פוטרת צרתה: ואפי' הם מאה. אחים והלכה צרת צרתה של בתו ונתיבמה לאחיו השלישי ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן נאסרות על זה וכן לעולם: **גמ'** היא מתניתא. הא דתנן בסיפא דמתני' וכל היכולה למאן וכו' ולא קתני ומתה קאי אבבא זו דצרת צרתה הואיל ולא מיאנה בשעת נישואי אחיו השני ונאסרה צרתה אע"פ שממאנת עכשיו בנישואי אחיו הראשון אסורה צרתה כיון שלא בנה שוב לא יבנה אבל בבא דסיפא דאיירי שמת אחיו הראשון דוקא אם מתה ולא מיאנה הוא דצרתה חולצת אבל אם לא מתה מלמדין אותה שתמאן השתא וצרתה מתייבמת:

הלכה ד מתני' צרתה מותרת להתייבם שהרי בשעת זיקת ייבום אינה צרתה: וכל היכולה למאן. שהערוה קטנה ויכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו הואיל וקידושיה מדרבנן וזיקתה נמי אינה אלא מדרבנן אינה פוטרת צרתה מן החליצה ולהתייבם אסורה כל שלא מיאנה נראית כצרת ערוה: **גמ'** ה"ג כיני מתני' וכו'. וה"פ כן היא פירושא דמתני' ולא מיאנה ומתה וכו' דמסברא קאי אבבא דסיפא דסמיך ליה כדפירשתי בסמוך:

הלכה ה מתני' שש עריות חמורות מאלו. ומה היא חומרא שלהן שנשואו' לאחרים ואינן יכולות להנשא לאחיו של זה מאביו ואם מתו בעליהן שהן נכרים אלל זה צרותיהן מותרות להנשא לזה שאין צרת ערוה אסורה אלא בנופלת לפניו לייבום מאחיו: אמו. אינה יכולה להנשא לאחיו מאביו שהרי היא לו אשת אב: אשת אביו ואשת אחיו מאביו. שהיה לו בנים ואחות אביו כולן אסורות לאחיו כמו שאסורות עליו ואין בהן לד יבום על זה לעולם ואם נשאום אחרים ולהם נשים אחרות ומתו צרותיהן מותרות להנשא לזה וכן אם נשא אותם אחיו בעבירה ומת בלא בנים צרותיהן מותרות: **גמ'** ה"ג מה אינהו חמורות. וה"פ דפריך במה חמורות אלו מהכך השנויות ברישא הא שניהם בכרת והולד ממזר: ומשני מהו חמורות שאינן וכו'. כדפרשתי במתני': ותני

פני משה

אתא עובדא לפני רבי יוסי. בקטנה שלא מיאנה והגדיל' ועמדה ונישאת הויא כדמוכח מדלקמן: אמר יבדקו דדיה. אם נראו בה סימני בגרות כדתנן פ' בא סימן מטיעו הדדים וכדמסיק: מה כרבי יודה כו'. כלומר דמתמה מה דעתיך כר"י דאמר עד שירבה שחור דאז מיחשבא גדולה והכא ספק ריבה שחור ספק לא ריבה הויא כדלקמ' ולכן צוה לבדוק בדדי' כדמפרש ואזיל: הוא דאמר ריב"ל כו'. כלומר דמעתה מסימני בגרות יכל להבין מאימתי הלפו ימי הנערות ואע"ג דלר"י אי כאן סימנים מ"מ לגדולה מחזקין לה דחיישינן שמא נשרו: ואמר ר' אבהו כו' אין עושין מעשה. מסקנת הקושיא היא דאין חוששין שמא נשרו אם בדקו ולא אשכחו סימנין לחשבה כגדולה. וכרב פפי פ' יוצא דופן דף מ"ו: ומשני הדא דתימר בתוך הזמן. תוך שנת י"ב אבל לאחר הזמן עושי מעשה לחשבה כגדולה דחיישינן שמא נשרו. וכדמסיק שם דהיכא דקדשה בתוך הזמן ובעל לאחר זמן דאיכא ספיקא דאורייתא דחוששין והכא נמי כדמסיק: ברם הכא. לר' יודה נמי דספק ריבה כו' היתה בההיא עובדא: כופו אני. להשני ליתן גט משום דספק אם היתה גדולה ואינה יכולה למאן ואין נישואיה כלום ספק לא: רבה השחור. דודאי גדולה היא: אינו נוגע בגט. דמשנבעלה אח"כ חלו קידושי ראשונים ואינה צריכה גט משני. וזה מסתייע למאי דפרישית לעיל דלר"י לא סבירא ליה דעל דעת קידושי ראשונים הוא בועל. וכן מוכח ממסקנת הבבלי שם לדידן דב' שערות הוו סימני נערות ואם בעל לאחר שגדלה לא אמרינן על דעת קידושי ראשונים הוא בועל וכרב בבלי מכילתין דף ק"ט:

הלכה ג מתני'. כשם שבתו פטורה. דאין שם אח אלא הוא כך צרתה פטורה כדילפינן לעיל מלצרור: לאחיו השני. דהיכא דיש אחר שתיהן מותרות לו ומייבם לאיזו שירצה ויבם צרת בת אחיו והיה לו אשה אחרת ומת: כשם שצרת בתו פטורה. דאסורה עליו משעת נפילה ראשונה כך צרת צרתה וכן לעולם אם יש לו אחין הרבה כדדריש לעיל דלצרור משמע צרות הרבה וכללא דהאי מתני' דנקטינן יבמה שנאסרה שעה אחת על יבמה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה עולם: היא מתני' כו' לנ"ג ואשגרת לישנא דלקמן אחר הל' ד' היא:

הלכה ד מתני'. צרתה מותרת. שהרי בשעת זיקת יבום אינה צרתה: וכל היכולה למאן. כגון שהערוה קטנה ולא מיאנ' בבעל ומת צרתה חולצת שאין קידושי' קידושי תורה לפטור צרתה אבל אינה מתייבמת דכיון דרבנן תקינו לה קידושין הרי היא כאשת אחיו וצרתה אסורה: **גמ'** ה"ג כיני מתניתא כו' ומת' צרתה חולצת כו'. כלומר דכן מוקמינן למתני' כמ"ד לעיל דבמתה הערוה מיירי והיינו דדייק מדלא קתני אלא מתה בתו או נתגרשה ואח"כ מת אחיו ולא נקט נמי מיאנה ואח"כ מת אחיו צרתה מותרת וע"כ דטעמא דבמיאון יכולה לעקור זיקתו אפי' לאחר מיתתו וא"כ קשה סיפא דקאמר כל היכולה למאן כו' דתמאן השתא אלא ודאי במתה איירי ודלא כאבא מרי לעיל הלכה ב' דמוקי בקיימת וטעמא משום דבשעת נפילה נראית כצרת בתו. אבל בבבלי מוקי לה כר' אבא מרי וכאשר ציינתי שם ולפ"ז הא דלא נקט במתני' מיאנה ואח"כ כו' ע"כ צריכין לטעמא כמ"ש התוס' שם ד"ה מתה בתו משום דמתני' אתא לאשמועינן אפי' כנס אחיו את הנכרית ולבסוף גירש בת אחיו דהיו צרות קודם גירושין הואיל ובשעת נפילה לא היתה צרה ובמיאנה או שנמצאת איילונית אין שום חידוש דבטלי להו קידושי קמאי וכך לי כנס ולבסוף מיאנה כמו מיאנה ולבסוף כנס:

הלכה ה מתני'. חמורות. מפרש בגמ' מהו חומר שלהן: לאחרים. ולא לאחיו מאביו שלא בעבירה כדאמר בגמ': צרותיהן מותרות. שאין צרת ערוה אסור' אלא בנופלת לפניו ליבום מאחיו: אמו. שהרי היא לאחיו אשת האב ואפילו היא אנוסת אביו כדאמרינן לעיל דהאי מתני' ר' יודה היא: ואשת אחיו מאביו. בגמ' מפרש: **גמ'** מה אינה חמורה. במה הן חמורות מאיתן ט"ו עריות דהא בכולן כרת והולד ממזר: שאין יכולות כו'. כלומר דמתני' ה"ק דודאי אפי' אותן ט"ו עריות אם הן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות שאין צרה אלא מיבום אלא דההיא באותן עריות שאין יכולות להנשא לאחים שלא בעבירה ואם נשאו בעבירה מ"מ צרותיהן מותרות שאינן צרת ערוה שהרי אין קידושין תופסין באותן עריות: ותני

מסורת הש"ס

ב
א מיי' פ"ח מה' יבום ה"ד טוש"ע אה"ע סי' קעג ס"ח

ג
ב מיי' פ"ו מה' יבום הל' ז טוש"ע אה"ע סי' קעג ס"ז

ד
ג מיי' פ"ו מה' יבום הכ"ז טוש"ע אה"ע סי' קעג ס"ב

ציון ירושלים

ׁ הכא כרת והכא כרת. וכ"כ הרי"ף ג"כ ובהגהת מהר"ן בפירא כי שלא נמצא זאת בגמרא ולא נזכר דברי הירושלמי וכ"כ בספר כתונת פסים עיי"ש:

עין משפט נר מצוה

שנויי נוסחאות (מכ"ב) כיני מהגיתא גד"ו מני מתגיתא.

עין משפט
נר מצוה

מסורת
הש"ס

תורה אור

ותני ר' חייה כן וכולן אם יכולות להינשא לאחין שלא בעבירה צרותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום. תני רבי חייה אין צרה אלה מאח בלבד. אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות. ר' ירמיה בעי ותהא צרה מן השוק. אמר ר' יוסה לא שמיע רבי ירמיה הדא דתני רבי חייה לא שמיע למתניתין מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות. חזר ומר אין דשמיע אלא כאינש דשמיע מילה ומקשי עלה. ר' ירמיה בעי הבא על הצרה מהו שיהא חייב עליה משום אשת אח. אמר רבי יוסי אילו איפשר לצרה בלא אשת אח יאות. איפשר לאשת אח בלא צרה. איפשר לצרה בלא אשת אח. ואשת אח לא יבמתו היא. אמר רבי יוסה בי ר' בון תיפתר שהיה לה בנים מאחים:

הלכה ו מתני'

בית שמאי מתירין את הצרות לאחים וב"ה אוסרין חולצו ב"ש פוסלין מן הכהונה וב"ה מכשירין נתייבמו ב"ש מכשירין ובית הלל פוסלין אע"פ שאלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי כל הטהרות והטמאות שהיו אילו מטהרין ואילו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אילו על גב אילו: **גמ'** רבי סימון בשם ר' יוסי בשם נהוריי טעמון דבית שמאי °לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר. החיצונ' לא תהיה לאיש זר. אתייא דבית שמאי באילין כותייא שהן מייבמין את הארוסות ומוציאין את הנשואות דאינון דרשין חוצה החיצונה. מה מקיימין ב"ש °ובן אין לו. אמר רבי יעקב דרומייא קומי ר' יוסי ובן

דברים כה
שם

פני משה

ותני ר"ח כן. בתוספתא וצייתיו לעיל הל' א' דתני וכולן כו' שלא בעבירה דאז צרותיהן פטורות ואם נשאו בעבירה לא משכחת לה כדפרי' וזה מסתייע לפי' הרמב"ם ז"ל במשנה כן. והא דקאמר וכולן אם יכולות להנשא שלא בעבירה פירש הש"ס לעיל דמכולן אין לך אלא אמו אנוסת אביו ואליבא דרבנן כדפרי' שם: אין צרה אלא מאח בלבד. כדפרישית במתני' דשלא במקום מצוה מותרת הצרה: מתני' אמרה נמי כן מפני כו': ותה' צרה מן השוק. ולמה לא תהי' צרת ערוה אסורה אפי' שלא במקום יבום: לא שמיע. לר' ירמיה הדא כו'. א"נ לא שמע למתני' כו' בתמי': חזר ואמר ר' יוסה לנפשיה אין דשמיע ליה אלא כמן אדם דשומע דבר מה ומקשי עלה לידע הטעם ולא משיק הכא טעמא ובבבלי קאמר דמעליה ילפינן כדפרישית במתני' ברים מכילתין וע"ש: הבא על הצרה. של הערוה מהו כו' דקס"ד דאע"ג דפטרה רחמנא מיבום כדדרשינן מלצרור מ"מ קיל איסור' הואיל ובמקום יבום הוא ואם הוא חייב כרת עלי' משום אשת אח: יאות. שפיר קא מיבעיא לך: איפשר כו'. וזהו משכחת לה אלא אפשר לצרה בלא אשת אח בתמיה דהיא גופה אשת אח היא וכשפטרה התורה מיבום באיסור אשת אח כיש לה בנים קיימא. א"נ י"ל דר' ירמי' בעי הבא על הצרה שניסאת לאחיו השני ומת והזרה ונפלה לפניו אם באיסורה הראשון קיימא. והשיב לו ר' יוסי דאי אפשר לצרה בלא איסור אשת אח שנאסרה עליו בנפיל' הראשונה והרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה עליו לעולם כדאמרינן לעיל הלכה ג': ואשת אח לא יבמתו היא. בתמיה ואמתני' קאי דקחשיב אשת אחיו מאביו בהמותרות: תיפתר שהיו לה בנים מאחים. כלומר מאחיו מאביו ואין בה לד יבום ואם ניסאת אה"כ לאחרים צרתה מותרת דהויא שלא במקום מצוה:

הלכה ו מתני'. מתירין הצרו'. דלית להו הך דרשה דלצרור דס"ל כר"ש דדריש לה בבבלי לדרש' אחריתא בשעה שנעשות צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחים אפי' באחת מהן וטעמייהו מפרש בגמרא: חלצו. הצרות מן האחין: ב"ש פוסלין מן הכהונה. שחליצתן חליצה: וב"ה מכשירין. שהרי אינה זקוקה היא וכחולצת מאינם דעלמא היא: נתייבמו. לאחים ב"ש מכשירין אותן לכהנים אם נתאלמנו מיבמיהן: וב"ה פוסלין. שהרי נבעלו לאסור להן והרי היא כזונה דאסירה לכהן: לא נמנעו. מפרש בגמ': אלו על גב אלו. שהם משאילין כליהם אלו לאלו:

גמ'. טעמייהו דב"ש. דלא דרשי לצרור לצרת ערוה יל"ש דעפי מסתברא להאי דרשא: דכתי' לא תהי' וגו'. ודריש האשה החיצונה מכלל דאיכא פנימית והיא הערו' הקרובה ליבם וקאמר רחמנא דחיצונה היא הנכרית לא תהיה לאיש זר אלא ליבם וכדאמר בבלי י"ג: אתייא דב"ש. דדרשי הוצ' לשון חיצונה כאילין כותייא הכותים דהן מפרשי נמי הקרא הכי לדרשא דידהו: שהן מייבמין כו'. כדאמר בבלי עשרה יוחסין דף ע"ו דלית להו יבום אלא בארוס' ומוציאין את הנשואות ופוטרין אותן בלא חליצה: דאינון דרשי החוצה החיצונה. שלא נכנסה לרשות הבעל לנשואין: מה מקיימין כותאי גרסינן: ובן אין לו. דמשמע שהיא נשוא': וקאמר ר' יעקב דרומי' לפני ר"י דדרשי הכי

ובן

קרבן העדה

ותני ר"ח כן. ותניא נמי הכי: וכולן. שש עריות השנויות במתני': אם יכולות להנשא לאחין שלא בעבירה. כגון אמו אנוסת אביו לצרותיהן פטורות וכו': אין צרה אלא מאח בלבד. אבל אצל אחרים אין צרה וכדפרישית במתני': ותהא צרה מן השוק. מי שיש לו שתי נשים ואחת מהן אסורה על אדם אחד איסור ערוה תהא גם צרתה אסורה עליו דכתיב ואשה אל אחותה לא תקח לצרור כל שהיא צרת ערוה תהא אסורה עליו: אר"י. וכי לא שמע ר' ירמיה הא דתני ר"ח שאין צרה אלא מאח בלבד: לא שמיע ליה. ותו קשיא וכי לא שמע מתני' דש"מ שאין צרה אלא מאח: חזר ר' יוסי ואמר אין שמיע ליה לר' ירמיה משנתינו וברייתא דר"ח אלא קושייתו כאדם השומע דבר ומתמיה מאי טעמו של דבר זה: הבא על הצרה. צרת ערוה: אלו אפשר לצרה בלא אשת אח. דנימא דלצרור קאי אפי' על איש נכרי הנשוי לערוה שצרתה אסורה וא"כ ע"כ לומר דאינה אלא בלאו: יאות. שפיר בעי ר' ירמיה כיון דצרת ערוה באשת אח מלצרור ילפינן מי אמרי' דהיא נמי בלאו כצרה דעלמא או דלמא כיון דאסורה לו הדרא למילתא קמייתא והיא בכרת אבל השתא דאפשר לאשת אח בלא צרה אבל אי אפשר צרה בלא אשת אח ולא קאי לצרור אלא אאשת אח מהיכא תיתי לומר דאינה בכרת דהא ודאי הדרא למילתא קמייתא: איפשר לצרה בלא אשת אח. בתמיה: ואשת אח לאו יבמתו היא. אמתני' קאי דהכן אשת אחיו בכלל שש עריות החמורות וקשיא לי אשת אח הא שריא ליה: ומשני תיפתר. תפרש למשנתינו דאיירי באשת אח שיש לו בנים שאסורה לכל אחיו מאביו:

הלכה ו מתני' ב"ש מתירין. צרת ערוה להתייבם לאחיו דלית להו דרשא דלצרור: חלצו. צרות מן האחין: ב"ש פוסלין. הצרות מן הכהונה שחליצתן חליצה: וב"ה מכשירין. שחליצתן שלא לצורך והרי היא כחולצת מן זר: נתייבמו. לאחיו ב"ש מכשירין לכהנים אם נתאלמנו מיבמיהם: וב"ה פוסלין. שנבעלו באיסור והנבעלת לאסור לה עשאה זונה וזונה אסורה לכהן: לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה. אע"פ שאיפשר שתהיה צרת ערוה שאסורה לשוק לב"ש: ולא ב"ה מב"ש. אע"ג דאיפשר שהיא ממזרת אם היא מבני הצרות שנתייבמו וטעמא מפרש בגמרא: אלו ע"ג אלו. אלו משאילים כליהם לאלו דאשכחן פעמים ב"ש מחמירין מב"ה בטומאה ופעמים ב"ה מחמירין ובגמרא מפרש: **גמ'** החיצונה. שהיא נכרית ליבם לא תהיה לזר: כאילין כותייא. כמו שדורשין הכותיים: שהן מייבמין את הארוסות. אם נתארמלה מן האירוסין: חוצה החיצונה. אותה שהיתה חוצה מבעלה שעדיין לא נכנסה דהיינו ארוסות אבל הנשואות באיסורן קיימו: ה"ג ומה מקיימין כותאי ובן אין לו. וה"פ כיון שאין מייבמין אלא ארוסות פשיטא שבן אין לו:

וכין

תוס' הרי"ד

רבי ירמיה בעי הבא על הצרה מהו שיהא חייב עליה משום אשת אח פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ונראה לפענ"ד דה"פ עפ"מ דגרסינן במכילתין דף ג' מאי איריא דקתני פוטרות ליתני אוסרות וכו' כיון דבמקום מצוה היא דאסורה צרה ושלא במקום מצוה שריא משום הכי תני פוטרות עיי"ש בפרש"י ז"ל דעיקר האיסור דצרת ערוה היא רק משום דהערוה פוטרה מיבום והוי ממילא אשת אח ורק איסור דא"א עלה וקשה לי לכאורה דבאמת מנ"ל דצרת ערוה לא אסורה אלא משום אשת אח מנ"ל דלמא באמת אסורה ג"כ משום אחות אשה דגזה"כ אא"א לא תקח לצרור לא היא ולא צרתה במקום עלי' ואיכא עלה איסור דאחות אשה ג"כ כמו שאסר הכתוב לאחות אשתו ועשאה ערוה כן נמי עשאה הכתוב גם להצרה ערוה ואיכא עלה איסור צרת אחות אשתו והוי כמו ערוה גופה ומנ"ל דעל הצרה אינו אסור אלא באיסור אשת אח ואדרבה לכאורה מוכח דע"כ גם הצרה אסורה במקום מצוה באיסור אחות אשה כמו ערוה גופה דאל"כ אלא איסור אשת אח לחוד א"כ קשה מהא דגרסינן דף ח' ע"א א"ל ר"א מדיפתי לרבינא מכדי כל עריות איכא לאקושינהו לא"ח ואיכא לאקושינהו לאחות אשה מאי חזית דאקשת לאחות אשה אקשינהו לאשת אח איבע"א הכא תרי איסורי והכא תרי איסורי ותרי מתרי ילפינן אבל הכא חדא איסורא ותרי מחדא לא ילפינן ע"כ ולכאורה קשה דא"כ תקשי אצרת צרה דהאיך ילפינן מאחות אשה מה אחות אשה צרת צרה אסורה דכתיב לצרור כן נמי כל עריות מנ"ל דהא איתא הצרה גופה כשנופלת מאחיו השני תהא מותרת אליבא דר"ש דלא דריש ויבמה עדיין יבומין הראשונים עלי' כשנופלת מאחיו השני בדף י"ט ע"ב א"כ כיון דהצרה גופה אין עלי' אלא איסור אשת אח לחוד א"כ מנ"ל דילפינן כל צרות עריות מאחות אשה נילף מאשת אח דהכא חדא איסורא והכא חדא איסורא דהא אשת אח מותרת במקום יבם וא"כ הרי אין עליו אלא

רידב"ז

ר' ירמי' בעי הבא על הצרה מהו שיהא חייב עלי' משום אשת אח. פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ונראה לפענ"ד שהי' כתוב משום א"א בר"ת והכונה הוא אחות אשה וטעו המדפיס והדפיס אשת אח אבל באמת הוא אחות אשה וה"פ דהא כתב רחמנא אשה א"א לא תקח לצרור וגו' עלי' והאי עלי' מתיקם במקום יבום וגזר רחמנא דבמקום יבום לא תקח אחות אשה וצרתה ואיכא עלה איסור דאחות אשה ג"כ כמו שאסר הכתוב לאחות אשה ועשאה ערוה כן נמי עשה הכתוב גם לצרה ערוה דאחות והשוה הכתוב במקום יבום הצרה להערוה באיסור ל"ת אחד וקאי על תרווייהו באיסור אחות אשה כמו אחות אשה גופה כן צרת אחות אשה או דילמא דאינו חייב על הצרה רק באיסור אשת אח דהא כל עיקר דדווקא במקום מצוה הוא דאסורה צרה שלא במקום מצוה שריא הוא כדאיתא במס' יבמות דף ג' בסוגיא דפוטרת ואוסרת דלפיכך תני פוטרת דאיסורא הוא משום דכיון דנפטרה מיבם ממילא הוי עלה

ש.ייי נוסחאות (ס"ז) חולצו בד"ו חלצו.

מסורת הש"ס

קרבן העדה

ובן אין לו מן הנשואה. מכבר אז לא תהיה אשתו לאיש זר אלא יבמה יבא עליה: לא יחסדונך. לא יחרפוך הכותים א"נ למה לא יתחסדו עמך הכותיים שאתה מקיים פירושם כלומר וכי טעמא דפרושים ניקו ונפרוש וטעמא דחכמים כיון דכתיב בית אחיו ודאי נשואה משמע שנקראת בית וקרא לרבות ארוסה קאתי ולא למעט נשואה וכ"ה בבבלי: נומיתי. הגדתי: לסופרי כותיים. חכמיהם: לשאולה. דכתיב למ"ד בתחלתו ואפ"ה כתיב ה"א בסופו: לדיוטי התחתונה של שאול. וכאלו כתיב לשאול כלומר אף בשאול יש להן ירידה שהן באין למדור התחתון שבה: שיהו הצרות חולצות. ויכשאו לשוק בהכשר לדברי הכל וכיון דבעי חליצה פסולות לכהונה אפי' לב"ה: עד שנטרפה השעה. ונתקיימה הלכה כב"ה: וא"כ. אף אם נעשה תקנת ריב"נ: מה נעשו לצרות הראשונות. שנישאו שבניהם פסולים אם נגמור הלכה שלא יתייבמו ולא יותרו לשוק עד שתחלוץ: בצרות. במתני': מודין היו. ב"ש לב"ה שאין הולד ממזר אם ניבאת היבמה לשוק להפוקי מדריב"ן דאמר אם לקיים דברי ב"ה הולד ממזר לדברי ב"ש: אר"ט. שהיה מתלמידי ב"ש: תאב אני. מתאוה אני שיבא לפני דין צרת הבת ואשיאנה לכהונה כדברי ב"ה שאינה זקוקה ליבם ואינה צריכה חליצה: שיריצו. כמו ותרץ גלגלתו דאבימלך לשון רצוץ: שהיו בני צרות. שנישאו לשוק כב"ה: ובני בניהם כה"ג. תרתי קבעו מיניה צרות מאי והא"ל צרות כב"ה בני צרות דב"ה מהו לב"ש וא"ל צרות מתיירא אני לומר הלכה כדברי מי דמשוי להו לצרות דב"ש בני חייבי כריתות בני צרות דב"ה דקא בעיתו אם הם פגומים מעיד אני לכם שבני בניהם כה"ג:

תורה אור

ובן אין לו מן הנשואה החיצונה לא תהיה לאיש זר. אמר ליה לא יחסדונך כותאי דאת מקיים דרשיהון. תני רבי שמעון בן אלעזר נומיתי לסופרי כותים מי גרם לכם לטעות דלית אתון דרשין כרבי נחמיה דתני בשם רבי נחמיה כל דבר שהוא צריך למ"ד מתחילתו ולא ניתן לו. ניתן לו ה"א בסופו. כגון 'לחוץ חוצה. לשעיר. שעירה. לסוכות סוכותה. מתיבין לרבי נחמיה והא כתיב °ישובו רשעים לשאולה. תהלים ט אמר רבא בר זבדא לדיוטי התחתונה של שאול. תני אמר רבי יוחנן בן נורי ראה היאך הלכה זו רווחת בישראל אם לקיים דברי בית שמאי הוולד ממזר מדברי בית הלל. אם לקיים דברי בית הלל הוולד ממזר מדברי בית שמאי. בואו ונתקן שיהו הצרות חולצות ולא מתייבמות. תני לא הספיקו להתקין עד שנטרפ' השעה. אמר רבן שמעון בן גמליאל ואם כן מה נעשה לצרות הראשונות שנישאו. אמר רבי לעזר אע"פ שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות מודין היו שאין הוולד ממזר. שאין ממזר אלא מאשה שהוא אסורה עליו איסור ערוה וחייבין עליה כרת. אמר רבי טרפון [ל]תאב אני שיהא לי צרת הבת שאשיאה לכהונה. שאלו את רבי יהושע בני צרות מה הן. אמר להן הרי אתם מכניסין את ראשי בין שני ההרים הגבוהים בין דברי בית שמאי ובין דברי בית הלל בשביל שיריצו את מוחי. אבל מעיד אני על משפחת בית ענוביי מבית צבועים ועל משפחת בית נקיפי מבית קושש שהיו בני צרות והיו בני בניהם כהנים גדולים עומדין ומקריבין על גבי המזבח ר' יעקב בר אידי בשם ר' יהושע בן לוי מעשה שנכנסו זקנים אצל ר' דוסא בן הרכינס לשאול לו על צרת הבת. אמרו לו את הוא שאת מתיר בצרות. אמר לון מה שמעתון דוסא בן הרכינס. אמרו לו בן הרכינס אמר לון יונתן אחי הוה בכור שטן ומתלמידי בית שמאי הוזהרו ממנו שלש מאות תשובות יש לו על צרת הבת. אזלון לגבי' שלח וכתב לי' היזהר שחכמי ישראל נכנסין אצלך. עלון ויתיב להו קומוי. הוה מסביר להון ולא סברין מיסבר להון ולא סברין. שריין מתנמנמין. אמר להן מה אתון מתנמנמין שרי מישדי עליהון צרירין. ואית דמרין בחד תרע עלון ובתלתא נפקין. שלח אמר ליה מה שלחת לי בני נש בעו מילף ואמרת לי אינון חכמי ישראל. אתו לגביה אמרון ליה את מה את אמר. אמר להן על

פני משה

ובן אין לו מן הנשואה ואותה אינה מתייבמת דקאמר רחמנא החיצונה הארוסה לא תהי' לאיש זר אבל קך דלא הויא חיצונה תהי' לאיש זר: לא יחסדוך כותאי. שלא יחסדוך ככותי דאת מקיים דרשיהון ודרך שחוק אמר לו כן: נומיתי. אמרתי להם מי גרם לכם לטעות ולא לדרוש החוצה לשון להון: כר' נחמיה כו' וכן הוא בבלי פירקי שם: והא כתיב ישובו וגו'. בלמ"ד וה"א: לדיוטי. לחדר התחתון וזהו הלמ"ד יתירא: ראה האיך כו'. כמי לנהוג וכן אמר נמי בבלי י"ד אלא דשם גרים נעשה כדברי ב"ה הולד פגום לב"ש דהא בני חייבי לאוין הן לב"ש וכשרין לקהל אלא דפגומי' הן לכהונה. וצ"ל לגי' האי תלמודא דריב"ן בשיטת ר"ע אמרה דיש ממזר מח"ל: שיהו הצרות חולצות. וינשאו לשוק בהכשר לד"ה: אמר רשב"ג. לריב"ן שרצה לתקן להלין: שנישאו. לשוק כב"ה ובניהן פגומין לב"ש אם נגמור הלכה להלין. ורש"י ז"ל שפי' שם מה נעשה לצרות הראשונות שנתייבמו ובניהם ממזרים אם נגמור הלכה שלא יתייבמו. היינו לשיטת הבבלי שם דרצה לפשוע מהכא דעשו ב"ש כדבריהם: מודין היו. ב"ש לב"ה שאין הולד ממזר כו' ולאפוקי מדר"ע דאמר יש ממזר מח"ל כדאמר שם. ור"א פליג אדריב"ן לפי הגי' דלעיל: שאשיאה לכהונה. להפליג הדבר אמר כן דמ"ש. ובבבלי גרים שאשיאנה לשוק כב"ה ולאפוקי מריב"ן דאמר תקנתא דחליצה ואפשר דלהכי אמר נמי לכהונה ולא שתהא חולצת: בני צרות שנישאו לשוק כב"ה מה הן כו' וכן אמר בבלי ט"ז: מעשה שנכנסו כו' כתיבה נמי בבלי ט"ז. והנוסחא נשתנית במקצת: אזלון לגביה יונתן. ובבבלי אמר דאחר שנפטרו מר' דוסא פגעו בו: שלח וכתב ליה. ר' דוסא ליונתן: ולא סברין. לא היו רוצים להבין: מישדי. השליך עליהם צרורות: ואית דאמרין. שכך הי' המעשה בפתח אחד נכנסו ובשלשה יצאו כדי שיפגעו בו וישמעו תשובתו: בעו מילף. שהם צריכים עדיין

עין משפט נר מצוה

ציון ירושלים

[ל]תאב אני שיהא לי צרת הבת שאשיאנה לכהונה. עיין חידושי רש"ל ביבמות ט"ז במה דאמרו שם צרת הבת [illegible] הכא יש שם ע"ש בעל מה שאמרו ל"ד לכהונה ולהיתר הוא דאמרו בם באפי' לכהונה שרי ודו"ק. שוב מצאתי בספר ערוך לנר הנדפס מחדש שהרגיש קצת בזה עיי"ש:

מה שמעתון דוסא. הוא שהתיר או סתם שמעתם בן הורכינס התיר: בכור שטן. חריף ועומד על שמועתו ועושה מעשה ואינו שב משמועתו לעשות כרבים דפליגי אב"ש: יש לו על צרת הבת. שהיא מתייבמת: שלח. ר' דוסא ליונתן אחיו וכתב ליה שיהא זהיר בכבודם של הבאים אלו שהן חכמי ישראל: עלון. נכנסו וישבו לפניו: הוה מסביר להון. טעמא של דבר למה צרת הבת מותרת ולא הבינו התשובות מגודל החריפות וחזר והסביר להן ולא הבינו עד שהתחילו להתנמנם: שרי. התחיל לזרוק עליהן צרורות עפר דרך בזיון לעורכן: ואית דמרין. ויש אומרים בפתח אחד נכנסו אצל ר' דוסא ובשלשה פתחים יצאו ממנו כדי שימצאו יונתן אחיו לשמוע תשובותיו ל"א בג' פתחים יצאו מיונתן שמרוב בושתם נשמטו מלפניו אחד אחד ולשון זה נראה: שלח. יונתן לר' דוסא אחיו וא"ל מה שלחת לי בני אדם שצריכין עדיין ללמוד אצל רבן ואמרת שהן חכמי ישראל: אתו לגביה

רידב"ז

עלה איסורא דאשת אח וע"כ לפ"ז אין על הצרה איסורא אחריתא רק אשת אח ולא נכללה באיסור הל"ת דאשה א"א לא תקח וגו' במקום עלי' זה האיבעיא דר' ירמי' ע"ז א"ל ר' יוסי דז"א דאי הי' אפשר לצרה בלא אשת אח יאות הוי שפיר דהייב תרתי אבל מכיון דאי אפשר לצרה בלי אשת אח ר"ל שלא במקום מצוה בריא צרה א"כ כל איסורא הוא אך משום אשת אח ע"כ אין עלה רק איסורא דאשת אח לחוד ואי לא הי' אפשר לאשת אח בלא צרה ולצרה בלא אשת אח רק בדאיכא אשת אח וצרת ערוה אז הי' אסור אז שפיר י"ל מאי חזית דאות משום אח לחוד שמא משום אחות אשה ג"כ אבל מכיון דאפשר לאשת אח בלא צרה וצרת ערוה אי אפשר בלא אשת אח ע"כ כל איסורה הוא משום אשת אח להוד כההיא סוגיא דפוטרת בכל עיקר דאסורה במקום יבום משום דכיון דנפטרה במקום יבום ע"כ הוי עלה איסורא דאשת אח ועי' בתוס' ותמצא טעם: סליק פירקא בס"ד

תוס' הרי"ד

אלא איסור דאשת אח נחוד ומה לן איסור דאשת אח מאת אחד אי מב' אחין עכ"פ אין עלי' אלא איסור אחד דא"א כמו אלמנה מרהוכן ושמעון דאין עלה אלא איסור לאו אחת כמס' קידושין דף ע"ז עיי"ש וה"נ אין עלה אלא איסור אחד דאשת אח ולמה לא נילף מאשת אח לתתייבם ואי דמלינו דצרת אחות אשה אסורה כשנפלה מאחיו השני משום ערוה דאשת אח מאחיו הראשון דלמה צרות אחות אשה אין צרות דשאר עריות לא דהא מלינו דאיסור אשת אח מותר במקום יבום ואימא צרות כל עריות ילפינן מאשת אח דמותר. והכא חדא איסורא והכא חדא איסורא ואימא רק הצרה דאחות אשה גזר רחמנא שלא תתייבם כשנפלה מאחיו השני מש"כ צרות כל עריות ואין לומר דלא הותרה א"א אלא כשנפלה מתמתו והזקוקה ליבום היא מחמתו אבל כשהיא אשת אח מאח אחר שאין הזיקה ליבום מחמתו אסור דז"א דא"כ מאי קפריך מאי חזית דאקשינהו לאחות אשה ליקשינהו לא"א דז"א דלא הותרה איסור ערוה דאשת אח אלא כשהזיקה מחמתו אבל איסור כתו שאין הזיקה מחמתו לא הותרה במקום יבום ואלא ע"כ דלא ס"ל הכי אלא אפילו שאר עריות דאין הזיקה מחמתן נמי ילמוד מערוה דא"א ורק משום דהכא ב' איסורין והכא חד איסור וא"כ לפ"ז כשהצרה נופלת מאחיו השני דאין עליו אלא איסור דאשת אח מאחיו הראשון א"כ הוי הכא חד איסורא והכא חד איסורא מאי חזית כו' ואפילו לפי מה דקי"ל כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבוא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה עליו עולמית ונמצא דיש עלה איסור דא"א מ"מ מה בכך הא גזר רחמנא דאיסור אשת אח בטל במקום יבום וא"ל הכא תרתי איסורי והכא חד איסורא דז"א דזה נמי חד איסור הוא דהא הדרכי נועם אינו טובה שיהא איסור דא"א ז"א אלא דכל עיקר דד"ג הוא שלא תוקק עוד ושלא תאסר זיקתה וממילא עומדת באיסור א"א מ"מ מה בכך יפקיע היבום מאחיו השני את האיסור

שנויי נוסחאות (ס"י) לדיוטי נד"ו לדייטי. (ס"כ) שהוא נד"ו שהיא. (סל"ג) הוזהרו נד"ו היזהרו.

עין משפט
נר מצוה

עדיין ללמוד: תלון שני עיני. שיגביהו גבות עיניו שהיו ארוכות כמו שמצינו אצל רבי יוחנן בבבלי פ' הגוזל: עמון ומואב. ארץ סיחון שכיבש מעמון ומואב ואותה לא קדשו עולי בבל וזורעין בשביעית ותקנו להן מעשר עני בשביעית כדי שיתפרנסו מהם עניי א"י שאין להם בא"י לקט שכחה ופאה בשביעית: שהן כשרין. ולא אמרינן דממזרים הן מבנות ישראל שבאו עליהן נכרים: ועינוי דמיין. כלומר מראיתו ותואר פניו: רב נחמן כו'. סוגי' זו כתיבה לקמן פ' עשרה יוחסין הלכה א': מתני' אמרה כו'. דתמן תנינן פ"ז דנדה כל הכתמים הבאין מן הרקם טהורין וכן תני שם הבאין מן הנכרים טהורים דלא גזרו על כתמי נכרים וקתני סתמא משמע אפי' מתרמוד דלא מחזקינן להו בספק ישראל: הא. מכאן דגירי תרמוד כשירין וכן אמר ר"י בבלי שם: אמר שמועתא. שמעתא דלקמי' דפליגי אמוראי בזה: חד מכשי'. כתמיהן: וחד מקבל. גרים מהן: מאן דמכשיר. דמחזיק להו כנכרים מקבל: ומאן דמקבל. אפ"ה לא מכשיר כתמיהן דס"ל דמספקינן להו בנכרים שבאו על בנות ישראל וכמ"ד נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וכתמן טמא: בבל ליוחסין גרסי'. וכן הוא לקמן וכן בבלי שם דף ע"א: בין הנהרות. הדקל ופרת: כגול'. פומבדיתא: ספק חללות וכהנים כו'. ולא משום עבדות וממזרו' וכשמואל שם: תמן. בבבל: מתה. שכולן ממזרין וכרב פפא שם: חולה. רובן כשרים: גוססות. שרובן ממזרים: תכילתא דבבל. מגלילה ותפארתה ליוחסין: אעפ"י כו'. בבלי י"ד: ובאחיות. לקמן ריש פ"ג: ובגט ישן. פ"ה דגיטין: ובספק א"א. ריש פ' ב"ש אין ממאנין אלא ארוסות כו' והקטנה היא ספק א"א דילמא ממאנה: ובמקדש כו' ל"ג: והמגרש כו' גיטין שם: והאשה מתקדשת כו'. ריש קידושין:

ממזרות

על המדובה הזאת ישב חגי הנביא והעיד שלשה דברים על צרת הבת שתינשא לכהונה. ועל עמון ומואב שהן מעשרין מעשר עני בשביעית. ועל גירי תדמור שהן כשרין לבא בקהל. אמר תלון שני עיני דניחמי לחכמי ישראל. ראה את רבי יהושע וקרא עליו °את מי יורה דעה. זכור אני (ישעיה כח) שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה. את ר"ע וקרא עליו °כפירים רשו ורעבו. מכירו אני שאדם גיבור (תהלים לד) בתורה הוא. ראה את רבי לעזר בן עזריה וקרא עליו °נער הייתי גם זקנתי. מכירו אני שהוא (שם לז) דור עשירי לעזרא. ועינוי דמיין לדידיה. אמר רבי חנינה דציפורין אף ר' טרפון הוה עמהן וקרא עליו כהדא דרבי לעזר בן עזריה. *ר"נ בר יעקב אמר מקבלין גרים מן הקרדויין ומן התדמוריים. ר' אבהו בשם ר"י מתני' אמרה כן שגירי תדמור כשירין. תמן תנינן *כל הכתמין הבאין מרקם טהורין. הא גירי תדמור כשירין. ר' יעקב אמר שמועתא. רבי חנינ' ורבי יהושע בן לוי חד מכשיר וחד מקבל. מאן דמכשיר מקבל. ומאן דמקבל לא מכשיר. רבי יוסי בי ר' בון בשם ר' נחמן בר יעקב אבל ליוחסין עד נהר זרוק. רבי יוסי בי רבי בון אמר רב ושמואל חד אמר עד נהר זרוק. והורנה אמר עד נהר וואניי. רבי יהודה אמר בין הנהרות בגולה ליוחסין. ר' חנינה ברוקא בשם רבי יהודה בני מישא לא חשו להו אלא משם ספק חללות וכהנים ששם לא הקפידו על הגרושו'. תמן קריין למישא מתה. למדי חולה עילו ונווכאי גוססות. חבל ימא תבילתא דבבל שניות. עווניא וגווכייא וצוצרייה. תכילתא דחביל ימא. *אע"פ שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות ובאחיות ובגט ישן ובספק אשת איש ובמקדש בשוה פרוטה והמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי והאשה מתקדשת בדינר ובשוה דינר. לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מב"ש אלא נוהגין באמת ובשלום שנא' °והאמת והשלום אהבו. (זכריה ח)

ממזרות

ציון ירושלים

*אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרו' ובאחיות. פי' ביאור כל המאמר בשו"ת מבי"ט ח"ג סי' פ"ט:

מסורת הש"ס

לגביה. ר' דוסא: ועל עמון ומואב. ישראלים הדרים בעמון ומואב שכיבש משה מסיחון ונתקדש בקדושת א"י ונתבטלה קדושתו בכיבוש עזרא וזורעין בה בשביעית ותקנו להם מעשר לאשון ומעשר עני בשביעית מפני פרנסת עניים שבא"י שאין להם מה לאכול בשביעית לפי שאז בטל לקט שכחה ופאה והולכים לשם ונוטלים לקט שכחה ופאה ומעשר עני: שהן כשרים וכו'. ולא אמרי' ממזרים הן יבנות ישראל שבאו עלייהו עבדים או עכו"ס דהיכא רבנן דסברי עכו"ס ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ולית הלכתא כוותייהו: אמר תלון שני עיני. לפי שהיו עיניו כהות ביקש רחמים שיאורו עיניו שיוכל לראות לחכמי ישראל: בשביל שיתדבקו אזניו בד"ת. שיהיה קדוש ה' מנעוריו והיינו דקאמר את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים: כפירים רשו ורעבו. לפי שהיה ע"ה ועני בנעוריו ולבסוף היה ת"ח ועשיר ואמר כשהן כפירים רשו בתורה ורעבו וכשהן דורשי ה' לא יחסרו כל טוב תורה ועושר: נער הייתי גם זקנתי. שראב"ע כשהיה בן י"ח שנה נעשה לו נס וה"ל תריסר דרי חיוורתא ואמר נער הוא ונראה כזקן: ועינוי דמיין. לעיניו דעזרא: מקבלין גרים מן הקרדיין וכו'. ולא אמרי' שבני עכו"ס ועבד הן ויש בהן חשש ממזרות: מתני' אמרה כן. כלומר מתני' נמי דייקא: תמן תנינן. נדה פ' בא סימן: כל הכתמים. כתמי דם הנמצאים בבגדים הבאים מרקם:

קידושין פ"ד הל' א

נדה פ' בא סי'

קידושין פ"ק

טהורים. שלא גזרו על כתמי עכו"ס ותני בסיפא ור' יהודה מטמא לפי שהן גרים וטועים שהמירו דתם ואע"פ שחטאו ישראלים הן מבין העכו"ס טהורים משמע אפי' מתרמוד ש"מ שאינן בספק ישראלים ומקבלין מהן גרים: אמר שמועתא. שמעתתא דסמוך דפליגי ר"ח וריב"ל בגירי תרמוד: חד מכשיר. וולד עכו"ס ועבד הבא על בת ישראל: וחד מקבל. גרים מתרמודיים: מאן דמכשיר מקבל. דליכא למיחש למידי: מאן דמקבל לא מכשיר. אלא קסבר דלאו בספק ישראל קיימי אבל וולד עכו"ס ועבד הבא על בת ישראל ממזר הוי: ה"ג בבל ליוחסין עד נהר זרוק: והורנה. ואידך: עד נהר וואניי. שבבבל שני נהרות גדולים פרת וחדקל מליעין אותה ביניהם זה מן המזרח וזה מן המערב ובאין ומושכין מן הדרום לצפון וסופו של פרת בחדקל ומה שבין שני נהרות ודאי בבל ולא פליגי אלא משפת חדקל ולחוץ עד היכן מתפשט רחבה של בבל: ה"ג בין הנהרות כגולה ליוחסין. וה"פ פומבדיתא שהיא בין שני הנהרות הן מיוחסין כבני בבל: בני מישא. עיר בבבל ששמה מישא: לא חשו להו. לא פסלו אותן משום פסול ממזרות שבהן אלא משום פסול חללים שכהנים שהיו שם נשאו גרושות ובניהם חללים: תמן. בבבל קורין למישא מיתה. לשון נופל על לשון כלומר הן כמתים שהן ממזרים גמורים ואסורים לבא בקהל: למדי חולה. שספיקות הם כחולים שרובן לחיים ומיעוטן למיתה כך אלו רובן כשרים ומיעוטן פסולים: עילם וגוובאי גוססות. שרובם פסולים ומיעוטן כשרים כמו הגוססין שרובן למיתה ומיעוטן לחיים: תכילתא דבבל. הברור והיקר שבבבל כמו התכלת שהוא המובחר שבצבעים ל"א מכלילה ותפארתה דבבל ליוחסין: ה"ג שניא עווניא וכו' שמות עיירות הם וקאמר שהם המובחרים שבמדינת חביל ימא: בצרות. במתני': באחיות. לקמן ריש פרק ד' אחין: ובגט ישן. המגרש אשתו בגט שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה דפליגי ב"ש וב"ה בגיטין פ' מי שאחזו אי הוי גט: ובספק אשת איש. לקמן ר"פ ב"ש תנן בש"א אין ממאנין אלא ארוסות וכו' וקטנה בת מיאון קרי ספק אשת איש דלמא ממאנה ונפקא: ובמקדש בשוה פרוטה. דתנן ריש קידושין האשה נקנית בש"א בדינר ובה"א בפרוטה: והמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק. גיטין ר"פ הזורק: והאשה מתקדשת וכו'. ל"ג דכבר תני לה המקדש בשוה פרוטה:

ופריך

תום' הרי"ד

באיסור דא"א מאחיו הראשון ואין זה סותר לדר"ל ז"א דהא לא חזרה זיקתה באמת מאחיו הראשון ורק משום שני בא זיקה חדשה וכן קשה כשמתה אשתו אחר שנפלה דנאסרה עולמית היא רק אשת אח וא"כ כשנפלה מאחיו השני אמאי פטורה שערוה גופה הא לא הוי עליה אלא איסור אחד ואין לומר דבזה די תירוץ הראשון לקולא ולחומרא כו' ז"א דאימתי כשבינן שוין אבל הכא חדא איסורא והכי באחות אשה תרתי ולקמן דף ל' איתא בבדיא דפטורה כשנפלה מאחיו השני משום דאפילו מאחיו השני הוי א"א בלא בנים הוי ערוה דא"א בבנים מאחיו הראשון ואמאי נהי נמי דהוי ערוה מ"מ חד איסורא הוא וכחד איסורא אפילו ערוה גופה תתיבם והדרכי נועם אינו פעולה רק להפקיע הזיקה וכיון שנפקעה הזיקה אסורה באיסור א"א ממילא אבל קשה מאי איכפית לי דתבוא הזיקה של אחיו השני ותפקיע איסור דא"א מאחיו הראשון אבל פ"ם בירושלמי הוה מוכח דע"כ אין על הצרה אלא איסור דאשת אח לחוד במקום יבום ולא דהיכא עלה איסור ערוה דאחות אשה במקום יבום. דנימא דרחמנא אקפי' בצרה

להערוה באיסור ערוה דאחות אשה במקום מצוה וה"פ בירושלמי ר' ירמיה בעי הכא על הצרה מהו שיהא חייב עלי' משום אשת אח לפענ"ד נראה דטעה המדפיס בהי' כתוב בראשי תבות משום א"א ופירוש של ר"ת אלו אחות אשה וסבר המדפיס בהכוונה אשת אח ובאמת הוא אחות אשה וה"פ מהו שיהא חייב עלי' משום אחות אשה אם רק באשת אח לבד אסורה או גם באיסור אחות אשה משום דעשאה רחמנא להצרה כערוה במקום מצוה וכמו דבערוה חייב תרתי כדאיתא דף ל"ב פיי"ש ה"נ על הצרה וע"ז אמר לו ר' יוסי דז"א דאי הוי הפטר לצרה בלא אשת אח יאות שפיר הא דחייב תרתי אבל מכיון דהפטר לא"א בלא צרה ולא הפטר לצרה בלא אשת אח בעלמא כיון דבעלמא לא משכחת לה לצרות ערוה בלא אשת אח ע"כ פשיטא דכל איסורא דצרה היא משום אשת אח ואי לא הוי הפטר לא"א בלא צרת ערוה וצרת ערוה בלא אשת אח רק בדאיכא אשת אח וצרות ערוה הא הוי אסורה שפיר י"ל מאי חזית דהוא משום איסור אשת אח לחוד שמא גם משום אחות אשה ג"כ אבל מכיון דהפטר לא"א בלא צרת ערוה וצרת

מסורת הש"ס

מקואות פ"ד

ופריך ממזירות בנתיים. בין בית שמאי ובית הלל איכא אותן שמותרים לאלו ובניהם ממזרים לאלו: ואת אמר הכין. ואת אומר כן שלא נמנעו מלישא נשים זה מזה בתמיה: היך עבידא. היכי דמי פסול ממזרות אליבא דבית שמאי לבית הלל הא בית שמאי מחמירין לעולם יותר מבית הלל: ומשני קידש וכו' אשה שנתקדשה לראשון בפרוטה ולשני בדינר לב"ש אם ניסת לראשון בלא גט משני הולד ממנו ממזר שהרי קידושי השני תפסו בה וקידושי ראשון לאו כלום נינהו ולבית הלל הוה איפכא קידושי הראשון תפסו בה והולד מהשני ממזר: מודים ב"ש לב"ה לחומרין. ב"ש החמירו על עצמן קדש בדינר מיהו אם קידש א' בפרוטה ושני בדינר היו אוסרין אותה על שניהן עד שיגרשנה אחד מהן: ה"ג מעתה ב"ה ישאו נשים מב"ש דאינון וכו' וב"ש לא ישאו נשים מב"ה דלית וכו'. וה"פ כיון דלב"ה אם נתקדשה לראשון בפרוטה ולשני בדינר מותר לראשון בלא גט משני ולב"ש הוולד ממזר מהראשון ב"ה לא ישאו מב"ש: אלו ואלו כהלכה היו עושין. למעשה אלו ואלו מחמירין על עצמן שלא לעבור על דברי חביריהם ולא פליגי אלא מדינא: ופריך אם כהלכה היו עושין. קשיא הא תנינן מקוואות פ"ד מעשה בשוקת יהוא שהוא אבן חלול המונח תחת ליגור המקלח מים מן ההר והוא נקוב למקוה כשפופרת הנוד ולב"ה סגי בהכי להכשר מקוה וב"ש פליגי וסברי דבעינן שתפחת רובה והיו כל הטהרות שבירושלים נעשין על גבה ושלחו ב"ש ופחתוה עד רובה ש"מ שלא היו ב"ה עושין כב"ש במקום שמחמירין ולמעשה

תורה אור

ממזורות בנתיים ואת אמר הכין. היך עבידא קידש הראשון בשוה פרוטה והשני בדינר על דעתיה דבית שמאי מקודשת לשני והוולד ממזר מן הראשון. על דעתי' דבית הלל מקודשת לראשון והוולד ממזר מן השני. ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן מודין ב"ש לבית הלל לחומרין. מעתה בית שמאי ישאו נשים מבית הלל דאינון מודיי להון. ובית הלל לא ישאו נשים מבית שמאי דלית אינון מודיי להון. רבי הילא בשם ר' יוחנן אילו ואלו כהלכה היו עושין. אם כהלכה היו עושין בדא תנינן *שלחו להן ב"ש ופחתוה שב"ש אומרים עד שיפחות את רובה. אמר רבי יוסי בי רבי בון עד שלא בא מעשה אצל בית הלל היו בית שמאי נוגעין בו. משבא מעשה אצל בית הלל לא היו בית שמאי נוגעין בו. אמר ר' אבמרי יאות מה תנינן טימאו טהרות למפרע לא מיכן ולהבא. רבי יוסי בי רבי בון אמר רב ושמואל חד אמר אילו ואילו כהלכה היו עושין. והד אמר אילו כהילכתן ואילו כהילכתן. ממזורות בנתיים ואת אמר הכין. המקום משמר ולא אירע מעשה מעולם. כהדא דתני כל הרוצה להחמיר על עצמו לנהוג כחומרי בית שמאי וכחומרי בית הלל על זה נאמר קהלת ב °והכסיל בחושך הולך. בקולי אילו ואילו נקרא רשע אלא או כדברי בית שמאי כקוליהם וכחומריהם. או כדברי בית הלל כקוליהם וכחומריהם. הדא דתימר עד שלא יצאת בת קול. אבל משיצאת בת קול .לעולם הלכה כדברי ב"ה. וכל העובר על דברי בית הלל חייב מיתה. תני יצאתה בת קול ואמרה אילו ואלו דברי אלהים חיים הם אבל הלכה כבית הלל לעולם. באיכן יצאת בת קול. רב ביבי בשם רבי יוחנן אמר ביבנה יצאת בת קול

ממזורות בנתיים. בין ב"ש וב"ה ואת אמר הכין לא נמנעו כו' בתמי' ומפרש ואזיל היך עבידא דממזורות בנתיים כגון קידש הראשון כו' והה"ד דמצי למיפרך מכל הני דקחשיב אלא משום דהכא הוי ממזורות ודחי: לחומרין. כהאי גוונא דלעיל וצריכה גט משניהם: מעתה כו' ומשני ר' הילא אילו ואילו כהלכה כו'. כלומר לאחר שהסכימו שניהן להלכה דלא עשו ב"ש כדבריהם. וכרב בבלי שם: כלא תנינן. סוף פ"ד דמקוואו' דתני שם מעשה בשוקת יהוא שהיתה בירושלים אבן חלולה שהמים נכנסין לה דרך חור שבדופנ' ומשקין בה הבהמות ולא היו בה מ' סאה אלא נקובה שלא היה בלדה ומתערבין מי השוקת דרך הנקב כשפופרת הנוד שהוא שיעור עירוב מקוואות לב"ה והיו כל הטהרות שבירושלים נעשות על גבה ושלחו לה ב"ש ופחתוה שב"ש אומרים לעולם תורת כלי עלי' עד שיפחות רובה דאלמא דעשו כדבריהם: ומשני ר' יוסי בר בון עד שלא בא המעשה. מאיזו דין לב"ה היו כו': וע"ז קאמר ר' אבמרי יאות. שפיר הוא דאחר שבא ההלכה למעשה לפני ב"ה לא היו ב"ש נוגעין לפסוק כנגדם: מה תנינן טמאו טהרות. כלומר דהא דמשמע שם דטמאו טהרות שנעשו על ידי מקוה זו היינו למפרע קודם שבאה השאלה לפני ב"ה ולא מכאן ולהבא: ר' יוסי אמר דפלוגתא דרב ושמואל היא אם עשו כו'. ובבבלי משני לה לרב דאמר לא עשו ומסיק שם כשמואל: ממזרות בנתיים כו'. למ"ד דאילו כהלכתן: ומשני המקום הי' משמרן מן המכשול. ובבבלי משני דמודעי להו ופרשו: כהדא דתני כו'. ענין בפני עצמו הוא ודרך הש"ס הזה לומר כהדא כלומר כך המנהג כדתני וכן הוא בהרבה מקומות וברייתא היא בבלי ר"ה ובכמה מקומות: באיכן. באיזה מקום:

סליק פירקא

הלכה א מתני' כיצד אשת אחיו כו'. דפוטרת צרתה: ונולד להן אח. ומלאה זקוקה ליבם ועליו אסורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו: ואח"כ יבם השני את אשת אחיו. ולו אשה אחרת ומת

עין משפט נר מצוה

א
א מיי' פ"ו מה' יבום הי"ג סמ"ג עשין נא נג טוש"ע אה"ע סי' קעג ס"ב

הדרן עלך חמש עשרה נשים

הלכה א מתני'

[א] כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו שני אחין ומת אחד מהן ונולד להן אח ואחר כך ייבם השני את אשת אחיו ומת

נמי פליגי: עד שלא בא מעשה וכו'. לעולם אף למעשה פליגי אלא כשבא מעשה לפני אחד מהם במקום שחביריהם מחמירין והן מקילין היו מודיעין לחביריהם ולא היו נוגעין בו אבל כל זמן שלא הודיעו להם וידעו שמעלמו נעשה הדבר ההוא הן עושין כדעתן לחומרא ושוקת יהוא לא נעשה ע"פ ב"ה לכך שלחו ב"ש ופחתוה: ויאות. שפיר קאמר ר"י ראה אם תנן במתני' טמאו טהרות למפרע אלא מכאן ולהבא תקנוה וש"מ משעשו היו מודיעין לכך לא טמאו למפרע לפי שאז היו ב"ה מקילין לעצמן: רב ושמואל. פליגי: אלו ואלו. כב"ה היו עושין אלא שב"ש החמירו על עצמן או לדינא פליגי ולא למעשה: ופריך ממזורות בנתיים וכו'. למ"ד אלו כהלכתן וכו' איך תני לעיל שלא נמנעו מלישא נשים זה מזה הא איכא בינייהו פסול ממזרות: ומשני המקום משמר. ולא אירע מעשה מעולם שהורה אחד מהן לקולא במקום שחביריו מחמירין: כהדא דתניא. והניא כוותיה דמ"ד אלו כהלכתן וכו' אבל למ"ד כהלכה היו עושין קשיא דה"ל כסיל בחשך הולך כדמסיק: הדא דתימר. הא דאמרת מי שרוצה לעשות כב"ש עושה דוקא קודם שילא בת קול אבל משילא הבת קול הכל צריכין לעשות כב"ה: חייב מיתה. שכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה: אלו ואלו דברי אלקים חיים. ששניהם מביאים ראיה מן התורה וחדי קב"ה בחריפות פלפולם של ב"ש שע"י נראה יקר תפארת גדולת תורתו גם אי אפשר שלא יצא מפלפולם צורך ללמד למקום אחר: אבל הלכה כב"ה לעולם. שהם זכו לכוון אל האמת מפני שהיו ענוים וכתיב והדרך ללא רכב על דבר אמת וענוה לדק ותורך נוראות ימינך זו התורה שנתנה בימין ירא‍ה ממנה נוראות אליבא דהלכתא: הדרן עלך פרק ט"ו נשים

הלכה א מתני' כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו. פוטרת צרתה: ונולד להן אח. ומלאה זקוקה ליבם ועליו אסורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו: ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו. ולו אשה אחרת ומר

תוס' הרי"ד

ולרת ערוה אי אפשר בלא אשת אח ע"כ דכל איסור דלרה הוא משום אשת אח לחוד ומן הסברא דר' יוסי ס"ל ג"כ כבבלי דאין על הלרה כי אם איסור דא"א לחוד וע"כ מפרש טעם דפוטרת וכא דקשה לן מתירוצא דרבינא דהכא תרי איסורי כו' כנ"ל יש לתרולי משום דאליבא דרבנן לא קשה משום דפליגו על ר"ש וס"ל ויבמה עדיין יבומי הראשונים עליה אף כשנשאת לאחיו השני מ"מ דין יבום הראשון עליה וס"ל דמאח לאח אין שום כלה וע"כ אסורה הלרה אף כשנפלה מאחיו השני משום דין יבום הראשון שעליה שאסורה משום לרת ערוה וערוה דאיכא עלה ב' איסורין אסרת לרתה ואי אליבא דר"ש דלא דריש עדיין יבומי הראשונים עלי' ג"כ ניחא דאודא ר"ש לטעמיה דא"ל בדף ל"ב דאין חייב על הערוה גופה כשנשא מת ואח"כ נשא אי רק משום אשת אח ולא משום אחות אשה ואיסור אחות אשה מתלי תלי וכו' והלכך לא פקעי ואיסור אחות אשה אינו רק לעובה פעולתו דלא נפקע איסור דאשת אח לחוד והק' בתוס' ז"ל א"כ לר"ש מסכת"ל דערוה דאשת אח פוטרת לרתה וי"ל כיון דהני מכח אחות אשה אסורה בכלל אחות אשה היא עיי"ש וא"כ לפ"ז לר"ש הא דלא ילפינן כל העריות מא"א וילפינן מאחות אשה והוא משום ב' איסורין אע"פ דבערוה גופה ליכא רק איסור אחד מ"מ חשוב ב' איסורין משום דכיון דאתי מכח אחות אשה וה"פ לא ילפינן תרי איסורי מחדא דבא"א לחוד שפיר מתיכמת אבל אי איסור דא"א בא מכח אחות אשה אלים איסורו אעפ"י שהוא איסור אחד מ"מ הרי בא מכח עוד איסור שני וא"כ ה"נ הרי לרת ערוה בא איסורה דא"א שלא משום ערוה דאחות אשה וא"כ ממנפ"ש דאליבא דרבנן הוי ב' איסורין

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשנייה משום צרתה. עשה בה מאמר ומת שנייה חולצת ולא מתייבמת:

גמ' °יחדיו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו דלא כן מה אנן אמרין מת בלא בנים תהא אשתו אסורה להינשא. שמא יוליד אביו בן ותהא אשתו זקוקה לייבום. מעתה אפילו מתה אמו תהא אשתו אסורה להינשא שמא ילך אביו וישא לו אשה אחרת ויוליד בן ותהא אשתו זקוקה לייבום. ויאמר קרייה ובן ואב אין לו. אלא כן אנן קיימין כשמת והניח את אשתו מעוברת שלא תאמר אילו מת והניח את אשתו מעוברת שמא אינה צריכה להמתין לידע אם בן קיימא הוא ואם אינו בן קיימא. אף הבא תהא צריכה להמתין ולידע אם בן קיימא הוא ואם אינו בן קיימא לפום כן צריך מימר יחדיו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו. *יבמה יבא עליה. זה הביאה. ולקחה לו לאשה זה המאמר. יכול יהא כשם שהביאה גומרת בה כך יהא מאמר גומר בה. תלמוד לומר ויבמה עורה את כל הפרשה כולה לייבום. הביאה גומרת בה ואין המאמר גומר בה. אם כן מה הועיל בה מאמר. לאוסרה לאחין. רבי שמעון אומר המאמר או קונה או לא קונה. מה טעם דרבי שמעון יבמה יבא עליה זו הביאה. ולקחה לו לאשה זה המאמר. וכשם שהביאה גומרת בה כך המאמר גומר בה. או יבמה יבא עליה והרי היא לקוחה לו והמאמר לא הועיל בה כלום. רבי לעזר בן ערך אומר המאמר קונה קניין גמור ביבמה. מה טעם דרבי לעזר בן ערך ולקחה לו לאשה הרי היא כקידושי אשה. מה קידושי אשה קונין קניין גמור. אף המאמר קונה קניין גמור ביבמה. אי זו היא מאמר ביבמה הרי את מקודשת לי בכסף ובשוה כסף. *בין רבנין בין ר' שמעון מודיי בה כרבנין צד שקנה בה מאמר כנגדו אסור בצרה. וצד שלא קנה בה מאמר כנגדו הותר בצרה. לפיכך חולצת ולא מתייבמת. כרבי שמעון קנה מאמר שתיהן (מותרות) אסורות לא קנה מאמר הראשונה אסורה והשנייה מותרות מספק חולצת ולא מתייבמת. מה נפיק מן בינידון. בא על השנייה על דעתין דרבנין ביאות ערוה

מפני

תורה אור

דברים כה

לקמן רפ"ט

לקמן פ"ג ה"ט

ומת. בלא בנים: הראשונה. היא אשת אחיו הראשון שנפלה לפניו כבר פעם אחת: עשה בה מאמר. ולא הספיק לכונסה עד שמת. מאמר הוא שקידשה בכסף או בשטר ונקרא מאמר דדין קידושין באמירה הוא וביבמה אין קדושין גמורין שאין היבמה נקנית מן התורה לגמרי אלא בביאה כדמפרש בגמ': שניה חולצת. דלא מיפטרה משום צרת ערוה דלאו צרתה ממש היא: ולא מתייבמת. דמאמר קונה מקצת והויא לה צרת ערוה במקצת וכל מקום שהקידושין מדרבנן חולצת ולא מתייבמת:

גמ'. יחדיו כו' לעיל פ' קמא הלכה א' וע"ש: ופריך דלא כן מה אנן אמרין. אי לא כתב רחמנא יחדיו דמת בלא בנים תהא אשתו אסורה שמא יוליד אביו בן א"כ מעתה ניחוש אפי' מתה אמו כו': ויאמר קרייה. וכתיב רחמנא ובן ואב אין לו. כלומר מדכתיב ובן אין לו לא תהיה אשת המת לאיש זר יבמה יבא עליה משמע הא אין לו אח שיבא עליה מותרת לאיש זר אעפ"י שיש לו אב דאל"כ יאמר קרייה ובן ואב אין לו שהרי כשם שהיבם אוסר אותה כך האב אוסר אותה אלא ודאי דלא חיישינן לכך ויחדיו למה לי: ומשני אלא כן אנן קיימין. דלהכי איצטריך יחדיו בשמת האב והניח אשתו מעוברת: שלא תאמר אילו מת כו'. כלומר דכשם שאם מת האח והניח אשתו מעוברת דודאי צריכה להמתין לידע אם הולד יהיה בן קיימא ותהיה פטורה או לא וה"נ אם מת האב והניח אשתו מעוברת תמתין אם יהיה בן קיימא ותהיה זקוקה לו: לפום כן. להכי איצטריך יחדיו דאינה צריכה בזה להמתין. וכהאי גוונא מתרצין התוספות ריש פירקין על קושייתם דתיפוק ליה מדכתיב דרכיה דרכי נועם: יבמה וגו' כתיב. זה הביאה: ולקחה. זה המאמר ומשמע מהכא דמאמר מדאורייתא' הוא אלא שאין גומר. ובבבלי כ"ד דריש מולקחה לשלא כדרכה וכן הוא הכא לקמן ריש פ' ו': עורה. כמו הורעה: לאוסרה לאחין. שאם עשה בה מאמר אסורה על האחין ליבמה: ור"ש אומר כו'. דמספקא ליה אם המאמר קונה או לא כדמפרש ואזיל: או יבמה יבא עליה והרי היא לקוחה לו. דדרשינן לומר דהרי היא כאשתו לכל דבר ויוצאה בגט כהאי דאמרינן בבלי ל"ט: והמאמר לא הועיל בה אפי' במקצת. וכן משמע בבבלי מ"ח דלר"ש מאמר מספקא ליה כדפרש"י שם: המאמר קונה קנין גמור. וכן הוא לקמן ריש פ' ה': איזו וכו'. בבלי כ"ב ומשמע משם דאף בשטר וכדפרישית במתני' וכן הוא בהדיא בתוספתא פ"ב: בין רבנן כו'. אעשה בה מאמר דמתני' קאי דכ"ע מודים בה דהשני' חולצת וכדמפרש ואזיל: כרבנן. לרבנן טעמא דחולצת דס"ל דמאמר קונה במקצת ולד שקנה כו' והויא צרת ערוה במקצת ולפיכך חולצת ולא מתייבמת: כר"ש. ולר"ש טעמא דספק הוא דאם קנה המאמר שתיהן אסורות גרסינן וכהאי מ"ד לקמן דמודה ר"ש בנולד והה"כ יבם הואיל ומאמר באיסור ואם המאמר קונה הויא הך צרת ערוה וכדלקמן: לא קנה המאמר בה הראשונה אסורה. דעדיין עליה זיקת אח שלא היה בעולמו: והשניה. צרתה מאח השני שמת מותרת ולפיכך מספק חולצת כו' לכ"ע: מה נפיק מן ביניהון. ומאי ביניייהו דר"ש ורבנן בזה: בא על השניה. לאחר שעשה מאמר בראשונה דעל דעתין דרבנן ביאת ערוה היא דהא עכ"פ צרת ערוה ודאי במקצת היא ולר"ש ביאת' ספק:

ופריך

ומת בלא בנים: הראשונה. אשת הראשון שכבר נפלה לפניו פעם אחת נפטרת ויוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו: עשה בה זה. שמת מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמת ובגמרא מפרש מהו מאמר: שניה חולצת. ולא מיפטרא משום צרת ערוה דלאו צרתה ממש היא: ולא מתייבמת. משום דמאמר קונה מקצת והויא לה צרת ערוה במקצת:

גמ' יחדיו פרט וכו'. דיחדיו מיותר ללמד שיהיו יחדיו בעולם בפעם אחת: ופריך דלא כן. כלומר ל"ל יחדיו דבלאו יחדיו מה הייתי אומרים דאשת אחיו שלא היה בעולמו זוקק אשת אחיו לייבום א"כ מי שמת בלא בנים ובלא אחים תהא אשתו אסורה להנשא שמא יוליד אביו בן ותתייבם: מעתה וכו'. כלומר לפי דבריך אפי' מתה חמותה נמי אסורה שמא ישא חמיה אשה אחרת ויולד לו בן: ה"ג ויאמר קרייה ואב אין לו. וה"פ וכ"ת ה"נ דה"א כל זמן שיש לו אב אע"פ שאין לו אח אסורה קשיא לכתוב קרא ואב אין לו דכי היכא דדרשי' מקרא ובן אין לו הא יש לו בנים שריא ה"נ היכא למדרש מדכתיב כי ישבו אחים הא אין לו אחים אע"פ שיש לו אב שריא ולריך קרא למכתב ואב אין לו: ומשני אלא כי אילטריך קרא למעוטא: ה"ג כשמת והניח אמו מעוברת שמא אינה צריכה להמתין. בתמיה דודאי אם אין לו בנים חוץ מעובר זה שבמעיה צריכה להמתין מדאורייתא לידע אם הוא בן קיימא ופטורה מייבום ואם אינו בן קיימא חייבת בייבום: אף הכא תמתין. שמא תלד חמותה זכר: לפום כן. לפיכך צריך למכתב יחדיו ללמד אפי' היתה חמותה מעוברר כשמת בעלה וילדה אח"כ זכר אינה זקוקה לו: ה"ג יכול כשם וכו': ה"ג ת"ל ויבמה ערבה כל הפרשה כולה לייבום כ"ה בס' העיטור וה"פ דכתיב ולקחה לו לאשה ויבמה אע"ג שלקחה לאשה דהיינו שעשה בה מאמר צריך שייבם אות' בביאה. ואפשר לקיים הגירס' שלפנינו ועודה לשון קשר כמו מעדנות כימה וכמו עודה של שקין: לאוסר' לאחין. אם עשה בה אחד מן האחין מאמר אסור' על כל האחין: והרי היא לקוחה לו. ע"י ביאה זו אבל המאמר אינו מועיל כלום: בין רבנן בין ר"ש וכו'. סיפא דמתני' דתנן עשה בה מאמר ומת שניי' חולצת ולא מתייבמת אתיא בין כרבנן בין כר"ש: כרבנן. דאמרי המאמר קונה ומשייר נמלא שהשניי' צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו במקצת הילכך אי אפשר שתתייבם ואין לפוטרה בלא חליצה שהרי יש בה לד שיור שלא קנה המאמר והרי אותו שיור זקוק ליבם הלכך צריכה חליצה להתירה לשוק: ה"ג שתיהן אסורות. למ"ד בסמוך דמודה ר"ש בראשונה קאי וצ"ל דאיירי בשעשה בה מאמר אחר שנולד האח השלישי: הראשונה אסורה. לכ"ע שהרי היא א"א שלא היה בעולמו: מה נפיק מן ביניהון. מאי איכא בין ר"ש לרבנן הא לשניהן חולצת ולא מתייבמת: בא על השניי'. לרבנן ה"ל כאלו בא על הערוה דהא איכא לד שקנה וה"ל צרת ערוה שלא במקום מצוה הולד ממזר ודאי ואסור לבא בקהל ולר"ש הולד ממזר בספק ומותר לבא בקהל כדאמרי' לקמן פ' הערל. אין ממזר בספק:

מפני

תוס' הרי"ד

איסורין דהא דרשי ויבמה עדיין יבומי הראשונים עליה ואח השני לא מהני נהפקיע איסור יבום שיש עליה מאח הראשון ולר"ש דלא דריש ויבמה הא ס"ל דלא בעינן כי' איסורין אלא כיון דאיסור א"א בא נוכח איסור דאחות אשה נמי מהני וע"כ כיון דכא מלרת ערוה דאחות אשה דבמקום ערוה קיימי וגם במתה אשתו והזיקה שנופלת ממנה לעולם הזה ג"כ בא מאחות אשה אעפ"י דהשתא מתה אשתו ולא הוי ערוה מ"מ דמיא כאילו היתה חיה דהא בשעה שהיתה חיה אשתו לא היתה מתיבמת רק משום דאיסור א"א בא מכח אחות אשה ואעפ"י דהשתא לא הוי אחות אשתו מ"מ כא דהוי עליה איסור אשת אח על אחיו הראשון הוא בא מכח איסור אחות אשה:

אתיא

רידב"ז

בין רבנן ור"ש מודיי בה כר"ש קנה מאמר שתיהן מותרות דס"ל לר"ש דמתיר דנולד והה"כ יבום לא קנה מאמר הראשונה אסורה והשני' מותרה מספק חולצת ולא מתיבמת כו' בא על השני' ע"ד דרבנן ביאת ערוה כו' פי' אבל ע"ד דר"ש אינו ביאת ערוה כלל כדאיתא לקמן בה"ב עיי"ש ובבבלי דף י"ט ע"א וגי' מותרות עיקרות הוא:

ר"ש

שנויי נוסחאות (פי"א) משום בד"ו משם. (ס"ג) משום בד"ו משם. (ע"כ) עורה בד"ו עודה. (מל"א) מותרות כ"ס בד"ו אסורות ליתא. (בל"ע) מותרות בד"ו מותרת.

מעיני יהושע

מה נפיק מן ביניהון בא על השניה. [עיין מ"ס ק"ה ופ"מ]. נ"ב שני הפירושים אינם כהוגן כי פי' הק"ע אין נראה כלל דגם לרבנן אין מאמר קונה ואין הולד ממזר גם פי' הפ"מ אין נראה דסוף כל סוף אין כאן שום נפ"מ. ועיקר הפירוש דלרבנן הו"ל ביאת השניה ביאה פסולה אבל לר"ש ממ"נ השניה פסורה ומכאן ראיה דלכל ספק נ"מ ביאה כשולה כדעת הגאון תכ"ן שלא כדעת הרשב"ץ והרשד"ס והכי מסתבר:

עמודי ירושלים תנינא

כן אנן קיימין כשמת והניח אשתו מעוברת כו'. ע' ב"ק שהניח בתימה דשא אסקנא קאי ומה"ת סומכין על רוב ולדות שהן בני קימא ומדוע צריכה להמתין ולדעתי י"ל לפמ"ש הרא"ש בפ' מפפנים וכן ראיתי בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' ר') דהולד קודם שנולד לית ביה הרוב מה"ת ע"ש וא"כ כיון שלא נולד עדיין לית ביה הרוב וע' פמ"ג (א"א סי' פמ"ג) שהניח בקושיא על המ"א שם דהא רוב לאו בני נפלים ניהו ע"ש ולפ"ד הרא"ש והרדב"ז הנלו לק"ת וע' שו"ת ח"ס (יו"ד סי' שע"ד) שהביא קושית הפמ"ג הזאת ולא הרגיש בזה ליישבו עם מ"ש הרא"ש והרדב"ז ובו"ר להפמ"ג במ"ז (סי' שכ"ח סק"א) שהוא בעצמו הולך כשיטת הרדב"ז וא"כ מהתימה עליו שהניח בקושיא בסי' במ"ג וכן אמת שמדברי הפסוק רזה (פ' מפפנים) שכ' ות"ל עכב יעגם פירש"י דמי ולדות וקשה דלמא נפל הוי וי"ל דאזלינן בתר כמו רובא דלא חיישינן שמא טריפה הוא וכיולא בזה עכ"ל מבואר דסובר דגם זה הוי רובא מעליא (הולם קשיא לי מ"ם דסטעם דאזלינן בתר רובא דהא קיי"ל דבממון לא אזלינן בתר רובא (אמר נחום אליהו בנו והלמידו לפי מאמצות הסוס' בסנהדרין (ב' ב' ד"ה ד"מ) נראה דברוב גמור אזלינן בתר רובא גם בד"מ אם כן מיושב קושיות מר"ן אבי עט"ר זלה"ה) וכאמורה יש להביא ראיה לזה ממסכת שבת (דף ק"ז ע"ב) הושיט ידו למעי בהמה ודלדל העובר שבמעיה דחייב ופירשו הרמב"ם בהל' שבת פי"ו והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן שם דחייב משום נטילת נשמה והנה אם נפל הוא לית ביה חיותא אינו חייב וע"כ מה דחייב הוא משום דאזלינן בתר רובא דלאו נפלים ניהו מוכח דגם קודם שנולד אזלינן דרוב. אי נפלים ניהו. ואין נחלק בין אדם לבהמה דבבהמה גם במעי אמה יש לה תורת רוב דבבהמה כולם נולדו בגלימותם משא"כ באדם דשא

ליתא

מפני שעשה בה מאמר. הא אם לא עשה בה מאמר מתייבמת ואין לו זיקה בה. א"ר חגיי קיימתה כההוא דמר *ר' יעקב בר אחא בשם ר' לעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה זיקה היתה לו בה כיון שמתה בטלה זיקתה והכא כיון שמת בטלה זיקתו:

הלכה ב מתני'

[א] שני אחין ומת אחד מהן וייבם השני את אשת אחיו ואחר כך נולד להן אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשנייה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שנייה חולצת ולא מתייבמת ר' שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה או חולץ לאיזו שירצה:

גמ' ר' שמעון אומר המאמר או קונה או לא קונה ואת אמר אכין. ומייבמין לבעלת מאמר והש לומר שמא קנה מאמר ונמצא מתחייב עליה משם אשת אחיו שלא היה בעולמו. וחולצין לבעלת מאמר וחש לומר שמא קנה מאמר ונמצאת השנייה זקוקה לו הווי מה דאמר רבי שמעון על רישיה. אמר רבי יוחנן מודה רבי שמעון בראשונה. אשכח תני עוד היא במחלוקת. מה בין ראשונה ומה בין שנייה. ראשונה בא ומצאה באיסור. והשנייה בא ומצאה בהיתר. רבי יוחנן בעי אשת אביו שמצאה לפני אחד מן השוק מה אמר בה רבי שמעון מפני שמצאה בהיתר מותרת. לא אמר רבי שמעון אלא על ידי אחין מן האב. רבי יעקב בר אחא אמר רבי שמעון בן לקיש בעי אשת אחיו מאמו שמצאה לפני אחד מן השוק מה אמר בה רבי שמעון. מפני שמצאה בהיתר מותרת. לא אמר רבי שמעון אלא על ידי אחים מאב. רבי יודן בעי צרת אחות אמו שמצאה לפני אחד מן השוק מפני שמצאת בהיתר מותרת. רבי אבין בעין גרושה

מפני שעשה בה מאמר. אמתני' קאי דתנן עשה בה מאמר השניי' חולצת ולא מתייבמת משמע משום דעשה בה מאמר חולצת ולא מתייבמת הא לא עשה בה מאמר שניי' חולצת או מתיבמת: ואין לו זיקה בה. בתמי' קס"ד זיקה ככנוסה דמי' וה"ל השניי' צרת ערוה בשביל זיקה שהיתה לאחיו בהראשונה: ומשני א"ר חגיי קיימתיה. אתיא כההיא דאריב"א: והכא. במתני' נמי כיון שמת בטלה זיקתו והרי היא כאלו לא נפלה לפניו מעולם הלכך בעינן שעשה בה מאמר דאין המיתה מבטלת המאמר כמו קידושין:

הלכה ב מתני' ומת המייבם: מייבם לאיזו שירצה. ופוטרת חברתה ובגמ' מפרש ר"ש אהיכא קאי: גמ' ופריך רש"א המאמר. ספק קונה או אינו קונה כדאמרינן לעיל בפרקין ואת אמר הכין. קס"ד ר"ש אסיפא עשה בה מאמר פליג וקשיא לי' איך קאר"ש מייבם או חולץ לראשונ' בעלת המאמר הא בייבום ודאי אסור דלמא לא קני מאמר ופוגע בערוה דהו"ל אשת אחיו שלא הי' בעולמו וגם חליצתה אינה פוטרת אשת השני דהא לא הויא צרתה מעולם אי אמרינן דמאמר אינו קונה: ה"ג וחש לומר שמא לא קנה המאמר וכן בסמוך כמי גרסי' שמא לא קנה המאמר: הווי. הרי דל"ל הא דפליג ר"ש לא פליג אלא אריש' דהך מתני' דקתני הראשונה יוצאה וכו' אר"ש כיון דכשנולד כבר נתייבמה ולא היתה עליו זיקת נשואי אחיו הראשון מעולם מותרת לו אבל בעשה בה מאמר מודה ר"ש דשניי' חולצת ולא מתייבמת: מודה ר"ש בראשונה. בהא דתנן בר"פ דהיינו נולד ואח"כ ייבם: אשכח תני. נמצא ברייתא דתני בה דמחלוק' ר"ש ורבנן אף בנולד ואח"כ ייבם דרישא: מה בין ראשונה וכו'. לר"י פריך: ומשני ראשונה. רישא דאיירי בנולד ואח"כ ייבם דכשבא לעולם היו עליה נשואי אחיו הראשון ונאסרה לו מחמת איסור אשת אחיו שלא הי' בעולמו קאי באיסורא לעולם אבל בסיפא בייבם ואח"כ נולד שמצאה בהיתר כדפרישית במתני' לעולם בהיתירא קאי: אשת אביו. כגון שאביו היה נשוי שתי נשים ומת והניח אחת מהן מעוברת ועד שלא ילדה ניסת לרתה לאיש אחר נמצא שלא מצא להאשת אביו באיסור מה קסבר בה ר"ש מותרת לו הואיל ומצאה בהיתר: לא אר"ש וכולי. כלומר או לא אר"ש סברא זו הואיל ומצאה בהיתר אלא באשת אחיו מאביו דמצינו שהתירה הכתוב לאחר איסורה ואפילו ביבם עצמו פקע איסור אשת אח שמותר להחזירה לאחר שגירשה משא"כ בשאר עריות: אשת אחיו מאמו. דדמי לאשת אחיו שלא היה בעולם מה אמר בה ר"ש: צרת אחות אמו. כגון שהיה אחיו מאביו נשוי לשתי נשים ואחת מהן אחות אמו ומת ונשאת צרת אחות אמו לאחד מן השוק ואח"כ נולד מה אמר בה ר"ש שזו ע"י אחין מן האב נאסרה: גרושה

ופריך מפני שעשה בה מאמר. הוא דאמרינן דשניה חולצת הא אם לא עשה מאמר בראשונה מתייבמת השניה: ואין לו זיק' בה. בתמיה והויא צרת אשת אח שלא היה בעולמו בזיקה שנזקקה לזה לפני מותו ונעשית כצרת אשתו דקס"ד דקסבר יש זיקה אפי' לאחר מיתה: ומשני ר' חגיי קיימתה. למתני' כההוא דאמר כו' שומרת יבם שמתה מותר באמה דלא אלימא זיקתה למיהוי כארוסה והא אמה אסורה משום המותו דאין זיקה אלא מהיים כדמסיק זיקה כו'. והכי נמי כיון שמת זה בטלה זיקתו ואם לא עשה מאמר בערוה מותרת השניה לזה וכרב הונא אמר רב בבלי י"ז דאית ליה אין זיקה לאחר מיתה:

הלכה ב מתני' וייבם כו'. ואח"כ נולד כו' ואפ"ה עדיין זיקת יבומי הראשונים עלי': ומת. המייבם: ר"ש אומר כו'. בגמרא מפרש אהייא קאי:

גמ' ר"ש אומר המאמר כו' ואת אמר אכין. בתמיה דקס"ד דר"ש אעשה בה מאמר קאי ולפיכך מתמה דהא לר"ש ספוקי מספקא ליה אם המאמר קונה והאיך קאמר מייבם לאיזו שירצה כו' כדמסיק להקושיא: ומייבמין לבעלת מאמר. בתמיה: וחש לומר שמא לא קנה מאמר גרסינן. דניחוש לומר שמא לא קנה המאמר של זה שמת ונמצאת שהיא עומדת בזיקת אחיו הראשון שלא היה בעולמו: וחולצין לבעלת מאמר כו'. כלומר דהלילה נמי לא אפשר לבעלת מאמר דניחוש שמא קנה מאמר והא השני' זקוקה לו ולא נפטרת בחליצת בעלת המאמר דאשת אחיו שלא הי' בעולמו היתה והה"ד בזה אם לא קנה מאמר נמי הוי מלי לאקשויי אלא משום דלייבם טפי ניחא להקשות אם לא קנה מאמר והילכך בחליצה אם קנה מאמר קאמר כלומר דאפילו קנה מאמר נמי לא שייך חליצה בה לפטור הצרה: הווי. על כרחך מה דאמר ר"ש על רישיה דמתני' קאי ייבם כו' דהראשונה יוצאת כו' ועלה פליג ר"ש דמייבם לאיזו שירצה כו' כדאמר טעמא לקמי': מודה ר"ש בראשונה. במשנה ראשונה נולד ואח"כ ייבם דמותר וכרב פפא בבלי י"ט ולא קשיא דרישא לא איצטריך דהשתא בסיפא ביבם ואח"כ נולד אסרי רבנן רישא מיבעיא דלא זו אף זו קתני: אשכח. ברייתא דתני עוד היא במחלוקת והלוק הוא ר"ש אף בראשונה וכרב הושעיא שם: מה בין ראשונה כו'. לר' יוחנן דקאמר דמודה בה ר"ש: ראשונה. נולד האח קודם שייבם זה בא ומצאה באיסור שלא היה בעולמו: והשני כו'. דכבר ייבם זה: אשת אביו. שהיתה נשואה לא' מן השוק קודם לידתו של זה וכשנולד בא ומצאה בהיתר מה אמר ר"ש הם ה"נ תהא מותרת: ומשני לא אמר ר"ש אלא ע"י כו'. כלומר אם בא ומצאה בהיתר יבום אבל לא באיסור אחר וכן כל הני בעיא דלקמי' וכה"ג מפרק לה בבלי כ' דלא אמר ר"ש אלא ביבום משום דאיסורא דאית לי' היתירא הוא: גרושה

ב

א מיי' פ"ו מה' יבום הי"ז סמ"ג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קעג סי"ג

[נקמן פ"ד ה"ח]

רידב"ז

ר"ש אומר המאמר או קונה כו' וחש לומר שמא לא קנה מאמר כצ"ל ומוכח הוא והולכין לבעלת מאמר וחש לומר שמא לא קנה מאמר כצ"ל וגירסא מוכח הוא: ואם

תוס' הרי"ד

אתיא כההיא דאמר ר' יעקב בר אחא שומרת יבם שמתה מותר באמה זיקה היתה לו בה כיון שמתה פקעה זיקתה והכא כיון שמת בטלה זיקתו. ע"כ פירוש דס"ל לאחר מיתה פקעה זיקה מכאן ולהבא וראיתי בספר נו"י ז"ל דזהו כשיטת הירושלמי דס"ל דאם לא בא לבסוף לידי חליצה ויבום איתגלי מילתא למפרע דלא היתה זקוקה לו עכ"ל ז"ל עיי"ש שהאריך בזה ולפענ"ד נראה דאינו כן אלא הוא ענין אחר דלא אלים כח הזיקה להיות אסור אפילו לאחר מיתה דדי שהיא כזקוקה כ"ז שהיא בחי' אבל לא אלים כל כך להיות אמה אסורה אפילו לאחר מיתתה משום ערוה וכן לאחר מותו תהי' צרת ערוה באופן כזה לא אלים הזיקה ואימת ס"ל להירושלמי דאם לא בא לבסוף לידי חליצה ויבום איגלאי למפרע דאינה זקוקה לו הנ"מ בתרי יבמין או בתרי יבמות כ"ל להירושלמי לעיל בפ"ק כי חליץ להברתה איגלאי מילתא למפרע דהברתה היא הזקוקה והיא לא היתה זקוקה עיי"ש דכן בקיל ועדי כל הסוגיא גם בזה אבל אם מתה היבמה או היבם קודם החליצה מ"מ הוי הזיקה למפרע עיי"ש בדברינו בפ"ק דהירושלמי גופיה מחלק גם כן בין יבמה אחת לב' יבמות ודק לאחר מיתה י"ל דפקעה הזיקה מכאן ולהבא ביבמה אחת וה"פ כיון שמת בטלה זיקתו מכאן ולהבא ולא תחובה לאחר מיתה ובמות אחיו ולא הוין ב' צרות שנפלו מן אחיו ורק הצרה לבד הוי בומ"י מן אחיו והויה לזה דהא די"ל דלאחר מיתה פקעה הזיקה הוא לא משום דאיגלאי למפרע דלא היתה זקוקה מהא דגרסינן בש"ס דילן דף י"ז ע"ב ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה אי אמר הכי הוי אמינא הנ"מ בחד כו' והא כי פליגי בתרי פליגי. אלא אי אמר הכי הה"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקעה אלמא דאפילו למ"ד בתרי יש זיקה גבי הפרת נדרים הה"מ דלאחר מיתה פקעה לה זיקה ואי ס"ד דלמפרע פקעה לה זיקה א"כ קשה האיך יפיר לה נדריה דניחוש שמא תמות ונפקעה הזיקה מעיקרא והוי נדרה כדי דהא קי"ל לשמת ימות תיישינן [וכה"ג מק' בתוס' ז"ל במס' חגיגה דף ד' ע"א על התוס' ז"ל דכתב ז"ל גם דכשמת העבד איגלאי מילתא למפרע דלא היה עומד לשיחרור ע"כ לשונו ז"ל וקשה דא"כ האיך רשאי לעלות לרגל דהא הו"ל למיחש שמא ימות כדקי"ל לשמא ימות חיישינן עיי"ש] אלא ע"כ די"ל דאף למ"ד בחיים יש זיקה ומפיר נדריה לאחר מיתה פקעה לה זיקה וע"כ הוא מכאן ולהבא וע"ז קמ"ל דזיקה כדי לא פקעה וכן ר' יעקב בר אחא דס"ל דזיקה היתה בה כיון שמת בטלה זיקתה אי ס"ד דלמפרע נפקעה זיקתה א"כ האיך יפיר נדריה אלא ע"כ דביבם אחד לכו"ע יש זיקה ואפילו כשמת ואי דנפקע לפי הת"מ לא נפקע אלא מכאן ולהבא ועוד נראה לפענ"ד דהא דכתב הנו"י ז"ל שזהו פלוגתא בין בבלי וירושלמי אם היבמה לא באתה בסוף לידי חליצה ויבום כגון דחולץ לחברתה דלהירושלמי אמרינן דתגלי מילתא למפרע דהיא אינה הזקוקה ולהבבלי אינו כן ולפענ"ד דליכא פלוגתא כזה בין בבלי וירושלמי דהא גמרא ערוכה היא במס' נדרים דף ע"ד ע"א בשלמא ר"ע סבר אין זיקה ור"י סבר יש זיקה אלא ר"א אי יש זיקה אין בבירה ופי' הר"ן ז"ל דהיכי דב' יבמין אין בבירה למי היא זקוקה ולמי תהי' לאשה כו' כו' עיי"ש דאי אפילו יש בבירה הוי הפרת שניהם מיהא הפרה דהא הוברר עכ"פ אחד מהם למי היא זקוקה אבל מכיון דבשעת הפרה אין ברור לנו מי הוא אישה אין הפרתן כו' [illegible] אמרם אישה

שנויי נוסחאות (ש"ג) כההוא בד"ו בההוא.

עמודי ירושלים תנינא

ליתא דהא בב"ב (נ"ג א') ובירושלמי ב"ק (פ"ה ה"א) איתא להדיא דגם בבהמה איכא רק רובא ויש לעיין מזה ג"כ על שו"ת בית יהודה (אהע"ז סי' י"ד) שכתב דלהרוג עובר במעי אמו איכא איסורא וע"כ לא הקיר לעשות רפואה לאשה מעוברת שתפיל הולד משום נוכך אמו משמע דבבילא ליה דגם במעי אמו יש לו חזקת חיות יהן אמת שקשיא לי עליו שלא הביא דברי המשנ"ע בתשובותיו (ח"א סי' נ"ה) שנראה מדבריו דלנוכך אמו מותר וע"ש בסי' נ"ז ומ"ח (סי' ש"ע סקט"ו) וכן ראיתי להגידה נדקך (דמ"ע כ ב) שכ' דגם איסורא ליכא והוכיח מפ"ק דערכין האשה שיוצאת ליהרג כו' פשיטא כו' ואי פשיטותא דאמאי לא מתינן עד שתלד אע"כ דליכא גם איסורא ע"ש וב"ז נעלם מהבית יהודה [גם מש"ש לפרש דברי הרמב"ם פ"ב מהל' רוצח דינא דהאי כ' מיירי בקים לן שכלו חדשיו אינו מוכרח עשו"ת נוב"י מה"ת (חה"מ סי' נ"ט) שדחה פירוש זה וכן אמת שסלידה נדקך (דמ"ה ע"ג) הנין כן בדעת הרמב"ם וכן ראיתי בשו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' תרצ"ה) שפי' כן בדעת הרמב"ם וכן כתב הקסה"ן (ח"ג סי' רפ"ה) וקשיא לי על הנוב"י שלא ראה דברי ה יב"ב מתורון (בבי' המ"ו) שכ' להדיא בסי' כ.ו לו חדשיו אף שנגמרו סימניו אינו נהרג אם לא שהה ל' יום ולא כהנו"ב בם שכ' דלהרמב"ם נהגו בנגמרו סימניו. (וע' רהב"ן סי' בע"ב) שכתב וכן כל השנוים במסכת נדה דתינוק בן יום א' מטמא בזבים ובלגעים ובטמא מת וזוקק ליבום ופוטר מן היבום ומאכיל בתרומה ופוסל מן התרומה ונוחל ומנחיל והורגו חייב כולהו בקים לן שכלו חדשיו עכ"ל ויש להעיר על המהר"ע גם בסי' נ"ז שכתב דלהתעסק עם נכו"ם שתפיל אסור לגמרי דעובר על לפ"ע אם לא שיש רופאים אחרים ולא הוי כתרי עברי דנהרא וק"ל עליו דסוף סוף היבואה דרבנן מיהא איכא וכמ"ש התוס' פ"ק דשבת ומוכח מזה דסיבר דבעכו"ם לא שייך זה וכמ"ש הש"כ יו"ד סי' קנ"א אוכם בגא"ס ק"ל פ"ז דאם יש רופאים אחרים אינו מקרי מגוי כו כיון דגם אחרים יעשו איסור וכמ"ב המל"מ (פ"ד מהל' מלוה ה"ב) ומוכח מזה דמהר"ע סובר כשיטת הפני מזה גם דגם בכה"ג מותר ע"ב ותו ק"ל על הרדב"ז שסותר דברי עצמו שכתב גם (ח"ה סי' פ"א קנ"ג) דלכן לא הוי התראת כ' בתנוכה לכ"ג משום לא יהלכ זרעו אף דשמא לא תלד דהוי רוב דרוב נשים מתעברות ויולדות ע"ב והנה מ"מ משום דהוי כרוב לא הוי הת"ס כנה

עין משפט
נר מצוה

מסורת
הש"ס

גרושה שנעשית אלמנה את אמר מה דאמר ר' שמעון על ראשה. מה אמר רבי שמעון בבעלת מאמר. נישמעינה מן הדא רבי שמעון אומר ביאתה והליצה של אחת מהן פוטרת צרתה. ואם חלץ לבעלת מאמר אף השנייה צריכה חליצה. את אמר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. מה נפשך קנה מאמר שתיהן נשיו נפטרה בחליצת חבירתה. לא קנה מאמר אין הראשונה צריכה חליצה ואם חלץ לבעלת מאמר אף השנייה צריכה חליצה שמא לא קנה מאמר. ולא נגעה בה חליצה וייבום שמא קנה מאמר ונפטרה בחליצת חבירתה. מה נפיק מן ביניהון. חלץ לראשונה ובא על השנייה. על דעתין דרבנין ביאת ערוה. על דעתיה דרבי שמעון אינה ביאת ערוה. בא של הראשונה ובא על

פני משה

גרושה שנעשי' אלמנה. אם נימא דלר"ש מותר' לכהן הדיוט הואיל ועכשיו בהיתרא היא לו: את אמר כו'. אדבתרה קאי וכמו אמר מר הוא כלומר דאת אמר ר"ש דאמר מייבם כו' ארישא דמתני' קאי ובעי הש"ס מה אמר ר"ש אסיפא אם עשה בה מאמר ואם בא עליה או חלץ לה כדלקמן. והאי בעיא דלעיל ממילא איפשיט דלא אמר ר"ש אלא ביבום כדלעיל ולא רצה הש"ס להאריך: נשמעינ'. האי בעיא מן הדא כו' ברייתא הובאה בבלי י"ט עשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח ולא הספיק לכונסה עד שמת ר"ש אומר ביאתה או חליצתה של א' מהן כו' כדמפרש לקמיה דעל השניה קאי: ואם חלץ לבעלת מאמר כו'. כלומר הא דאת אמר ביאתה כו' של א' מהן לאו אבעלת מאמר קאי אלא אחבירתה דפוטרת לבעלת מאמר כדמפרש ואזיל: את אמר כו'. דמה נפשך אם קנה מאמר הוי ליה כינס ולבסוף נולד: שתיהן נשיו. כלומר דאפי' הראשונה מותרת לר"ש: ונפטרה בחליצת חבירתה. דהא מאמר ככנוסה והוו להו מבית אחד: לא קנה מאמר. הרי שפיר יכם לשניה דאשת אחיו שהיה בעולמו היא ולאו צרת ערוה היא ואין הראשונה צריכה חליצה אלא יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו וממ"כ בעלת מאמר פטורה: ואם חלץ כו'. כלומר אבל אם חלץ לבעלת מאמר שהיא ראשונה לא נפטרה השני' וצריכה חליצה דשמא לא קנה מאמר ולא נגעה בה חליצה ויבום בראשונה דממילא פטורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והליצתה אינה חליצה: שמא קנה כו'. והזרת ליבנא היא: מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו דר"ש ורבנן בזה הא רבנן במתני' נמי אמרי השניה חולצת: חלץ לראשונה. לבעלת מאמר ובא על השניה איכא בינייהו והאי חלץ לראשונה לאו דיקא דהא חליצתה לאו כלום היא אלא כלומר אפי' חלץ לראשונה כו': על דעתין דרבנן. דאמרי המאמר קונה מקצת ביאת ערוה היא דהוית צרת ערוה במקצת: אינה ביאת ערוה. דהא לדידיה ממ"כ השני' מותרת: בא על הראשונה כו'. לאחר שעשה בה מאמר זה שמת

לרבנן

קרבן העדה

גרושה שנעשית אלמנה. ונולד בן לכהן ומלאה כשהיא אלמנה מי אמרינן כיון שמלאה בהיתר מותרת לו או דלמא כיון שנאסרה שעה אחת אסורה עליו לעולם: את אמר וכו'. אדלעיל קאי דאמרינן ר' שמעון ארישא פליג אבל בסיפא עשה בה מאמר לא פליג ומיבעי' ליה מה דינה של בעלת המאמר לר"ש פטורה היא לגמרי או חולצת ולא מתייבמת: נשמעינה מן הדא. תא שמע: רש"א ביאתה או חליצתה וכו' פוטרת צרתה. שעשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח קאי והכי מסיק בבבלי: של אחת. היינו של השנייה כדמסיק בסמוך: את אמר וכו'. לפרושי דברי ר"ש קאתי: שתיהן. הראשונה והשנייה נשיו של היבם הן וה"ל ייבם ואח"כ נולד ושתיהן מותרות לאח הנולד ובחליצת אחת מהן נפטרה צרתה: לא קני מאמר. ואם נאמר מאמר לא קני השניי' שפיר מתייבמת דאשת אחיו שהי' בעולמו היא ואינה צרת ערוה והראשונה פטורה לגמרי שהיא אשת אחיו שלא היה בעולמו שעדיין קידושי הראשון עליה והשני לא עביד בה מידי: ואם חלץ לבעלת המאמר לא נפטרה. וצריכה חליצה דשמא לא קנה המאמר וה"ז כחולץ לנכרית שהרי לא היתה אשת אחיו השני ומשום אחיו הראשון א"צ חליצה שהרי לא היה בעולם כשמת הלכך לא נגעה בה החליצה: ופריך וייבום. השנייה: ומשני שמא קנה מאמר. וכבר נפטרה השנייה בחליצת הראשונה והרי הי' עליו בלא יבנה: מה נפיק מן ביניהון. מאי איכא בין ר"ש לרבנן בעשה בה מאמר בראשונה: ה"ג חלץ לשניי' ובא על הראשונה: ע"ד דרבנן ביאת ערוה. שהרי היא אשת אחיו שלא הי' בעולמו: ע"ד דר"ש אינה ביאת ערוה. ודאי אלא ספק דשמא קנה מאמר וה"ל ייבם ואח"כ נולד דמותרת לו וספק ממזר מותר לבא בקהל: בא על הראשונה וכו'. כלומר ועוד כ"מ:

והשנייה

תוס' הרי"ד

אשה יקימנו ואשה יפירנו דבעינן שיהא ידוע בשעת הפרה כו' עיי"ש הרי מוכח בפירוש דלאחר דחלץ לה חד הוברר הדבר למפרע דלא היתה זקוקה להבירו ובתרי יבמין קודם החליצה חשובה זקוקה לאחד מהן ואינו ידוע איזהו וא"כ לפ"ז אין כאן כלל פלוגתא בין בבלי וירושלמי אך כל עיקר הפלוגתא היא בפ"ק כן דבש"ס דילן ס"ל לרשב"ל דאחין חייבין על החליצה כרת משום דלבתר החליצה הי' קמה גם עליו באיסור א"א והי' חייב כרת אף היבם גופיה אך רחמנא נתקיה מכרת ללאו כפי' התוס' ז"ל עם עיי"ש אבל אחין כדקיימי קיימי לבתר החליצה בטלה הזיקה עומדת באיסור א"א ור"י ס"ל דמי איכא מידי כו' אע"ג דלבתר החליצה בל חד איגלאי מילתא למפרע דלא היתה זקוקה לאחין מ"מ האיסור. דא"א לא משכח"ל כיון דבשעת נפילה הברירה היה בידו לחלוץ וליבם וע"כ לא היתה עליו האיסור דא"א בשעת נפילה ומי איכא מידי דמעיקרא הותרה לו ועכשיו תיקום עליו באיסור א"א הרי כיון דהיתה הברירה בידו כמו אחיו ע"כ שליחותא דאחין כו' ובשיטת הירושלמי לא ס"ל האי סברא דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה לו רק גבי החליצה אבל על הערה לא כ"ל הסברא דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה וחייב כרת על הערה משום דלאחר החליצה בנפלה הזיקה עומדת באיסור א"א והי משום דמעיקרא הותרה לא ס"ל ההי סברא על הערה כיון דנתגלי השתא דמעיקרא ג"כ לא הותרה אבל הבבלי ס"ל אע"ג דנתגלי למפרע דלא היתה זקוקה מ"מ כיון דהי' הברירה בידו ליבמה וע"כ דהתירה רחמנא איסור א"א והגם דנתגלי השתא דלא היתה זקוקה לו מ"מ לא נתגלי השתא דמעיקרא לא היה היכולת בידו ליבמה וכיון דעכ"פ היה היכולת בידו ליבם מכח היכולת לבד הותרה לו ע"כ איסור דא"א ומי איכא מידי דמעיקרא הותרה וכו' ומשום כח היכולת שבידו כמו אחיו ע"כ דשליחותא קעביד אבל הירושלמי ס"ל דעל כח היכולת לבד לא אמרינן מי איכא מידי דמעיקרא הותרה אלא על מי שנתברר דהותר ממש וזהו כל עיקר הנפ"מ בין בבלי וירושלמי א"כ והוא העיקר דהירושלמי הוא דקאמר רק בשיטת רשב"ל ואליבא דרשב"ל היא דקאמר הנפ"מ בינה לבין הערה דהיא חשובה כבר נראה לפטור בה והערה אינה נראה מתחלה לפטור בה אבל אליבא דר"י אמרינן מי איכא מידי גם על הערה משום היכולת שהיה בידו ורמיה לזה מהא דגרסינן ר"י בעי כמ"ד הכל מודים בערה שהוא חייב משמע אבל למ"ד בערה ג"כ פטור לא תפשי קדושין בה אפילו חלץ להבירתה רק למ"ד בערה חייב דלגבי ערה אמרינן לא נראה לפטור בה אבל למאן דאמר דפטור על הערה גבי ערה נמי אמרינן כבר נראה לפטור בה והעיקר נפ"מ בין בבלי וירושלמי היא בזה דלהבבלי לא ס"ל לרשב"ל הסברא דמי איכא מידי והי' חייב גם על החליצה אם לא הלא יבנה אבל להירושלמי ס"ל לרשב"ל הסברא דמי איכא מידי אך הוא דוקא בחליצה שנראה לפטור בה משא"כ על הערה אינו נראה לפטור בה אבל אין ס"נ דלהבבלי לרשב"ל דלא ס"ל שליחותא קעביד אין ס"נ דהוי זקוקה לאחד וא"י איזהו ומביעת הר"ן ז"ל בנדרים הנ"ל מוכח כדעת הראב"ד ז"ל דפסק כרשב"ל דהא הכתמה דגמרא בנדרים תלה בשיטתו וע"כ הא דהא"מ דלאחר מיתה פקעה הזיקה היא לאו משום להא זו כיון דלא באת לידי חליצה ויבום איתגלי למפרע דלא היתה זקוקה לו ז"א דהא השתא קאי ולימא הלכה כדברי האומר דיש זיקה אפילו בתרי והוא ר"א דהפרת נדרים וע"כ לא מוקי דעביד בה מאמר כפי המסקנא במס' נדרים דף כ"ט הנ"ל דאל"כ מאי מוכח דר"א ס"ל יש זיקה וע"כ מדמוכח דר"א ס"ל יש זיקה אפילו בתרי ע"כ דלא ס"ל דלאחר חליצה דאחד הוברר הדבר בלא היתה זקוקה אלא לאחד וע"כ דלא ס"ל דלא הוזקקה אלא לאחד ואינו יודע איזהו דאל"כ האיך מיפר הא אינו מבורר בעת הפרה כדברי הר"ן ז"ל הנ"ל ואלא ע"כ דס"ל דהוזקקה לתרווייהו בשוה עד החליצה ולבתר החליצה שליחותא קעביד א"כ מאי מבני אי אמר הכי הא"מ מתיים אין הכל לאחר מיתה פקעה לה זיקה והליך אפשר לומר מטעם דכיון דלא באתה לידי חליצה לא הוזקקה להיבם ז"א דהא ע"כ אנן קיימינן השתא דס"ל דיב זיקה אפילו לתרי וע"כ אפילו לאחר במחלוקת מחד לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע דלא היתה זקוקה לחברו ותשבינן לה זקוקה אלא אפילו שלא באתה לידי חליצה בסוף והיכי תומר כיון דמיתה ולא באתה לידי חליצה תגלי למפרע אלא ע"כ דהא דיי"ל דלאחר מיתה פקע לה זיקה הוא ענין אחר והוא כדברינו דלא אלים כח הזיקה כ"כ דנהוי אשה ערוה עליו כמו בחיי ולא אסרה ההורה הזיקה אלא בחי' כמו איסור א"א דלא הכר אלא בחייה וע"ז קמ"ל דזיקה בכדי לא פקעה ואפילו אם בתרי יבמין חשבינן לה דזקוקה לאחד וא"י איזהו ולאחר החליצה דחד חשובה לגבי אידך למפרע אינה זקוקה מ"מ לאחר מיתה לא פקעה זיקה בכדי ולא חשבינן דאיגלאי למפרע שלא היתה זקוקה דז"א אלא דחשבינן לה כמו קודם החליצה בחיים דהוי זיקה וכחד את זקוקים לו לגמרי לכדו וכתרי אחין זקוקה לאחד ואינו ידוע איזהו ולא חילק רחמנא בזיקה בין בחיים בין לאחר מיתה וכל הדין דנתגלי למפרע דלא היתה זקוקה הוא רק בבי' אחין דזקוקה לאחד ואינו ידוע איזהו:

מה נפיק מביניהון חלץ לראשונה ובא על השני' פי' היטב בפנים בדברינו ועיי' סוגיא הזאת יש להבין שפיר דברי רש"י ז"ל על הא דגרסינן בדף י' ע"ב ומ"ט אמור רבנן ביאה פסולה יש אחריה כלום המרי אי ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה ואי ביאה אחר מאמר היא גזירה ביאה אחר מאמר משום ביאה אחר ביאה ע"כ ופירש"י ז"ל מ"ט המור רבנן ביאה פסולה יש אחרי' זיקת יבמין כדהכן לגיל מאמר בזו ובעל לזו צריכות בני גיטין וחליצה ולא אמרינן תיסגי לבעלת ביאה

רידב"ז

ואם חלץ לבעלת מאמר אף השני' צריכה חליצה שמא לא קנה מאמר ולא נגעה בה חליצה ויבום. כלומר דהוי בעלת מאמר ספק שמא לא קנה מאמר ולא נגעה בה חליצה ויבום. וכדמסיק שמא קנה מאמר ונפטרה בחליצת חבירתה והוא כדאיתא בש"ס דילן בלשון הזה דהוי לי' צרה ודאי ובעלת מאמר ספק ואין ספק מוציא מדי ודאי. וזהו דמסיק הכא ג"כ הספק ודוק:

מה נפיק מביניהון חלץ לראשונה ובא על השני' ע"ד דרבנן ביאת ערוה מפני שהוי מקצת צרת ערות א"א שלה"ב וחליצה דבעלת המאמר לא מהני כדשמואל דאמר חלץ לבעלת המאמר לא נפטרה צרתה ע"ד דר"ש אינו ביאת ערוה דממנ"פ אי קנה מאמר שתיהן מותרות לא קנה מאמר לא הוית צרה עמה. וכן בא על הראשונה ובא על השני' ע"ד דרבנן הראשונה ביאת ערוה והשני' צריכה גט וחליצה לאותו לד שלא קנה מאמר דכנגדו הותר בצרה הוי ביאתה ביאה וצריכה גט דהא אסור להיות עמה משום הצד שקנה המאמר והוי צרת א"א שלה"ב וע"כ צריכה גט על הביאה ולא סגי בזה כי הביאה הזו אף לאותו צד שלא קנה מאמר והוי ביאתה ביאה וקני לה על זה הצד מ"מ לא הוי קנין גמור ועדיין יש עלי' זיקת המת קנת אפילו מהצד הזה שקנה לה היבום ע"כ אין בכח הביאה הזו לפוטרה מזיקתה דתסגי לה בגט אלא דצריכה הליצה משום דהצד שקנה המאמר פוסל להביאה דלא מהני אף לצד שלא קנה מאמר וע"כ צריכה גט ולא סגי בזה לבד אלא דצריכה נמי חליצה ע"ד דר"ש שתיהן צריכות גט על הראשונה צריכה גט שמא קנה מאמר והוי יבום ולבסוף נולד והשני' צריכה גט וצריכין שניהן גט וכדמסיק מ"ט דהא ביאה אחת יש כאן טובה וא"י איזהו אם זה או זה שמא קנה יבום ר"ל שמא הראשונה פטורה בלא"ה משום אשת אים שלה"ב דלא קנה מאמר וכיון דלא קנה המאמר לא הוי צרת ערות א"א שלה"ב או שמא קנה מאמר ונפטרת מביאת חבירתה דהוי יבום ולבסוף נולד דשתיהן מותרות וע"כ מפני שא"י איזהו צריכות שניהן גט ופטורין בלא חליצה ודי בגט לבד כי ביאת השני' הוי יבום גמור אם לא קנה מאמר ולא כדאמרי רבנן דלא די בגט על ביאתה דהביאה אינו יבום משום דהוי קנין במקצת ואין בביאה זו דין יבום רק דהוי ביאה לענין גט אבל לא נפטרה בביאה זו ע"ז קאמר ר"ש דביאה זו דין יבום היא ונפטרת מהזיקה ותלא בגט לבד:

ר' זעורת

עמודי ירושלים תנינא

הנה כי כן כתבו התוס' בשמה דוכתי דהיכי דהוס רוב לא הוי התראה ספק וכמ"ש התוס' גיטין (נ"ב א' ד"ה והפקיעינהו) נדה (מ"ו ב' ד"ה ר"י) ועי' תוס' מכות (ע"ו ב' ד"ה במאי) וכ"כ הרא"ש סוגיא בשיטה מקובלת (מנ"א) בנזיר ובתובות (נ. א) וב"ק (מ"ד ב) וכ"כ הריטב"א נדה (מ"ו ב) בשם הרשב"א ומזה תמיה לי על בוה"ת הלק"ע (ה"ב סי' כל"א) שכ' דאף דאיכא רוב הוי הת"ם ע"ש והא ליתא הן אתא בבכורה כרהם כן מת"ש המאירי ביצה (ד"כ ע"ב) שכ' דהם שתו בו ביום א' של יו"ט אע"ג דרוב פנים אדר ואז"ל אינן מעוברין אין הולכין במלקות אחר הרוב והי"ל הת"ם עכ"ל וזה מודה כדעת הסלק"ע אולם יש לייתב זה עפת"ש בזי"ת ח"ם (חיו"ד סי' ע) דרוב הנפשם בידי אדם לא הוי רוב לענין התראת ספק ע"ש וא"כ ה"נ כיון דהדבר תלוי בב"ד שוב לא הוה רוב לענין התראת ספק ע"ש ומזה תמוהין לי דברי הס' שלמי נדבה (ח"ב ד"ז ע"ב) שכ' ליישב קושית התום' ביצה (ז"ב) דאמאי לא אמר ר"ע הוא ועז"כ דלר"ע גם בזומם שלמי נדבה לוקה דדילמא פריפס יהיה וליכא למימר דהוה התראת ספק דע"כ בריית' זאת סוברת דהוה התראה דאל"כ פוטר בנדבה נמי הוה הת"ם שמא יבאו עכ"ד והנה מ"ש דהוה התראת ספק הא ליתא כיון דרובה לאו פריפות נינהו לא הוה התראת ספק (ויש לדחוק דלמאן דחייש למיעוטא הוה הת"ם) ומה שהוכיח דא"כ בעולת נדבה ניחוש שמא יבאו הוא תמוה ונפלא ממנו מ"ש התוס' גיטין (ל"ג) ובאתר דוכתי דמשום שמא יבאו לא הוי הת"ם דאוקמינן אחזקתיה וכמ"ש הפ"ז והנה"כ בבי' שכ"ג וא"כ תנוהר מזה דלדקו דברי הרקב"ז דרוב לא הוה הת"ס ולוקין ע"ז אולם ק"ל ע"ז לפת"ש הוא בעלמו דקודם שנולד לא הוה רוב כלל א"כ אין כאן רוב גם מת"ש ע"ד רש"י שס"ל דכהן הדיוט בעוה דלוקה שתים לא הוה הת"ם ועז"כ דס"ל דה"ם שמה התראה ולכאורה לפי גי' רש"י במכות (ע"ו ב') ס"ל לרש"י דלא שמה התראה וא"כ כיון דאיפליגו בזה ר"י ור"ל מהראוי לפסוק דלאו שמיה התראה דר"י ור"ל הלכה כר"י ועשו"ת שו"מ (מהדו"ג ח"א

סי'

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

והשניי' צריכה גט וחליצה. גט לביאתה וחליצה לזיקתה דמאמר קני ומשייר וה"ל צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו במקצת ואין ביאתה כלום וצריכה חליצה לאותו צד ששייר המאמר: שמא קנה המאמר. והרי היא בת ייבום: שמא קנה ייבום. כלומר שמא לא קנה מאמר כמלא הייבום של השנייה כדין היה וצריכה גט לביאתה: שמא קנה מאמר נפטר' מחליצה בביאת חברתה. וה"ק אבל מחליצה פטורה ממ"נ דאף אם נאמר דקנה המאמר נמצא ביאת השניי' לאו כלום היא שהרי היא בלא יבנה א"נ חליצה שכבר נפטרה זיקתה בביאת הראשונה: דברי ר"ש שתיהן אסורות. אם עשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח ומת שתיהן אסורות: וקשיא אם קנה מאמר שתיהן מותרות. דהא מלאה בהיתר: ומשני לא קני מאמר אלא זיקה. שהיה לאחיו בה וה"ל צרת זקוקתו: וקשיא. אם זיקה ככנוסה לר"ש שתיהן מותרות דהא מלאה בהיתר: ומשני שמא זיקה. לר"ש כמאמר לרבנן דקונה ומשייר הלכך שתיהן אסורות ביבום: ה"ג וקשיא צד שקונה זיקה כנגדו היתר בצר' צד שנה קנה זיקה כנגדו היתר בצרה. וה"פ ממ"נ תהא השניי' מותרת דצד שקנה זיקה היתר בצרה דהא מלאה לראשונה בהיתר ולא הויא שניי' צרת ערוה וצד שלא קנה כמי היתירה הוא דהא לאו צרתה היא: שמי. שם חכם: וכי. אמרי' ממ"נ בעריות: ה"ג מהו כדון. כלומר מאי קאמר הא ודאי אמרי' ממ"נ בכל התורה ומ"ש עריו' דלא: ומשני כהאי דא"ר אחא וכו' שאין כולה לפנים. שאין בה היתר מכל צד לייבמה: צד הקנוי שבה נידון לשם ערוה. כיון שנאסרה עליו מצד שאינה קנויה לו הרי היא פוטרת צרתה כערוה הלכך שתיהן אסורות

על השנייה. על דעתין דרבנין הראשונה ביאת ערוה. והשנייה צריכה גט והליצה. על דעתיה דרבי שמעון שתיהן צריכות גט. הראשונה צריכה גט שמא קנה מאמר. והשנייה צריכה גט שמא קנה ייבום שמא קנה מאמר נפטרת (מחליצת) מביאת חבירתה. *רבי זעורה בשם רבי ששת תני תמן דברי רבי שמעון שתיהן אסורות וקשיא קנה מאמר שתיהן מותרות. לא קנה מאמר אלא זיקה. וקשיא קנה זיקה שתיהן מותרות. לא קנה זיקה הראשונה אסורה והשנייה מותרת שמא זיקת ר' שמעון כמאמר דרבנן. כמה דרבנן אמרו המאמר קנה ומשייר. כן אמר זיקה קונה ומשיירת. וקשיא צד שקונה זיקה כנגדו אסור בצרה. צד שלא קנה זיקה כנגדו היתר בצרה. אמר שמי *וכי מה נפשך בעריות מה כדון כהיא דאמר ר' אחא בשם ר' בון בר חייה כל יבמה שאין כולה לפנים צד הקנוי שבה נידון לשם ערוה וערוה פוטרת צרתה:

הלכה

לרבנן. הראשונה ביאת ערוה. דהא אפי' כינס ולבסוף נולד אסרי: והשניה צריכה גט. לביאתה וחליצה לזיקתה דצרת ערוה במקצת היא: וע"ד דר"ש שתיהן צריכות גט. כדמפרש ואזיל: הראשונה צריכה גט שמא קנה מאמר. והוי יבם ולבסוף נולד וביאתה ביאה ואסור לקיימה שמא לא קנה מאמר וערוה היא: שמא קנה יבום שמא קנה מאמר. כלומר דשמא קנה מאמר ושתיהן מבית א' וא"כ קנה יבום הראשונה והשני' נפטרה מביאת חבירתה גרסינן דבית א' הוא בונה ולא בתי בתים וצריכה גט לביאתה: ר"ז בשם רב ששת אמר. דאשכח חדא ברייתא דתני תמן לדברי ר"ש שתיהן אסורות. וקשי' אמאי שתיהן אסורות דאם קנה מאמר שתיהן מותרות דהא כינס ולבסוף נולד הוא לר"ש וכדאמרן: לא קנה כו'. ואם לא קנה מאמר אלא דהוי צרת ערוה בזיקה מ"מ קשיא: קנה זיקה. כלומר אם זיקה ככניסה שתיהן מותרות דהא אפי' הראשונה מזיקת אחיו שהיה בעולמו היא: ואם לא קנה זיקה. דלא הוי ככנוסה וא"כ הראשונה אסורה דלא פקעה ממנה זיקתה הראשון מאחיו שלא היה בעולמו ואכתי השניה מותרת דזיקה לאו כלום היא ולא הויא צרת ערוה: ומשני שמא לברייתא דר"ז ס"ל זיקת ר"ש כו' דזיקה לר"ש כמאמר לרבנן דמיא דקונה ומשיירת היא והילכך אף השניה אסורה דהויא צרת ערוה במקצת ע"י זיקה: וקשיא צד כו'. כלומר דמ"מ קשיא אמאי שניה אסורה ופטורה לגמרי דהא הרי יש בצרה זו צד איסור מה שקנה זיקה וצד היתר שלא קנה זיקה והליצה מיהת צריכה: אמר רבי שמי וכי כ. כלומר דאין אומרים מה נפשך בעריות לדון בה צד היתר וצד איסור כדמפרש ואזיל: מאי כדון גרסינן. מה טעם: כהיא דאמר כו'. כל יבמה שאין כולה לפנים. לפני היבם שיש בה צד איסור צד הקנוי שבה מה שהיא זקוקה לו נידון משום ערוה שהרי אינה יכולה להתייבם והוי לה גופה כצרת ערוה וערוה פוטרת צרתה והכי אמר לקמן פ' ב"ש הל' ז' וגם גרים שאין כולה לחוץ ואדא היא. וצ"ל לפ"ז דרבנן דמתני' דס"ל המאמר קונה ומשייר וחולצת הצרה דלא סבירא להו הא דאמר ר' שמי אלא אליבא דר"ש קאמר הכי לברייתא דר"ז:

הלכה

לקמן פ"ג ה"א

לקמן פ' ב"ש ה"ז קידושין פ"ג

הלכה

רידב"ז

ר' זעורה בשם ר"ש תני תמן דברי ר"ש שתיהן אסורות. וקשיא כו' שמא זיקת ר"ש כמאמר דרבנן כו' כן אמר זיקה קונה ומשיירת ופריך וקשיא צד שקונה זיקה כנגדה אסור בצרה וצד שלא קנה זיקה כנגדה הותר בצרה והוא כדברינו דבמקום דלא קנה לכולה יבמה אלא חד צד לא קנה קנין גמור להפקיע הזיקת המת אפילו מהצד הזה גופי' ועדיין יש עליה זיקת המת אפיל. בהצד הזה. ועי"כ הצד שקנה זיקה כנגדה אסור בצרה משום דהוי צרת א"א של הב' משום דכיון דקנה הזיקה ונכנסה לרשות היבום הצד הזה ועדיין יש בהצד הזה קצת זיקת המת א"כ הוי ממילא צרת א"א של הב'. [והא דקאמר תחילה קנה זיקה שתיהן מותרות היינו אם זיקה קנה לגמרי והוי יבום ולבסוף נולד אבל אי לא קנה הזיקה לגמרי אלא מקצת לא דהוי צרתה ואסורה משום א"א של הב'] וצד שלא קנה זיקה כנגדה היתר בצרה דהא לא הוין צרות זל"ז ומשני אר"ש וכי יש מנפ"ש בעריות מאי כדון כההיא דאמר ר"א בשם רבב"ח כל יבמה שאין כולה לפנים צד הקנוי נידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה פי' דר"א בשם רבב"ח אמר בירושלמי במס' קידושין גבי קידושי אחה תופסין בה אמר לה בהאי לישנא והתם שייך המימרא הזה עכ"פ ס"ל דכל יבמה שאין זקוקה כולה נעשה הצד שאינה זקוקה כערוה לצד הזקוקה דבעינן יבמה שראוי כולה ליבום אבל מקצת יבמה לא חזיא ליבום [ומוכח ברשב"א ז"ל במס' קידושין דף ס' הירושלמי הזה עיי"ש] ור"ז בשם ר"ש תני בשם ר"ש דפליג על רבנן דס"ל דהאי זקוקה חולצת ואיהו ס"ל דהאי זקוקה פטורה לגמרי ועי' בהיבוריהו מגדל דוד במערכה במס' קידושין שמה מבואר שבכמה מקומות יש פלוגתא בזה בהאי זקוקה אם היא זקוקה לחליצה:

תוס' הרי"ד

ביאה בגט בלא חליצה ותיפטר אף הכרתם בביאתה מן החליצה· אי ביאה אחר הגט הוא. כגון גט לזו ובעל לזו דאמרינן צריכה גט וחליצה ולא סגי בגט לחודיה כשאר יבמה שכנסה. גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה. דאי אמרת תיסגי לה בגט אתי למימר מדקניא ביאה אחר הגט בביאה גרידתא אלמא מעליותא היא ואתי למיבעל לכתחלה אחר חליצה. ואי ביאה אחר מאמר היא כגון מאמר לזו ובעל לזו להכי תנן צריכות ב' גיטין וחליצה דאי אמרת בגט סגי לה אמרי ביאה של זו אחר קנין של זו מעליותא היא ואתי למיעבד ביאה אחר ביאה וקפגע באיסור א"א עכ"ל ז"ל. ולכאורה קשה מאד בכונת רש"י ז"ל מדוע לא פירש על דברי הגמרא כמו שהיא ממש דפריך ומ"ט אמור רבנן ביאה פסולה יש אחריה כלום פי' ומ"ט תנינן והבעילה בזמן שהוא בתחלה אין אחריה כלום באמצע ובסוף יש אחריה כלום ויש מאמר אחר ביאה שלאחר גט ואחר ביאה שלאחר מאמר ולמה לא אמרינן ג"כ אין אחריה כלום כדאיתא בדף כ"א ע"א מפורש ואילו ביאה אחר הגט לא קני לכולהו שיורא דגט ע"כ. ופירש"י ז"ל דיש מאמר אחר ביאה וגט כדתנן הבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחרי' כלום אבל באמצע יש אחריה כלום וקאמר טעמא לעיל מ"ט אמור רבנן ביאה פסולה יש אחריה כלום עכ"ל ז"ל. אלמא דקאי מה טעמא אמור רבנן ביאה פסולה יש אחריה כלום קאי גם על הא דמהני מאמר אחר ביאה וגט כדי שלא יאמרו ביאה מעליותא היא ומדוע פירש רש"י ז"ל הכא על פירכת הגמ' ומ"ט אמור רבנן דביאה פסולה יש אחריה כלום דקאי על הא דבעי גבי גט וביאה ומאמר וביאה חליצה ולמה לא סגי בגט לבד ומתרץ כדי שידעו דלאו ביאה מעליותא היא פלא גדולה לכאורה מדוע לא פירש"י ז"ל הדברים כפשטן של התיבות הללו ביאה פסולה יש אחריה כלום הוא דמהני מאמר אחר גט וביאה ואחר מאמר וביאה לרבנן ע"ז מתורץ סגמ' כדי שידעו דלאו ביאה מעליותא הוא דהא זהו נמי עיקר הטעם דמהני מאמר אחר גט וביאה משום גזירה דביאה אחר חליצה כדפירש רש"י ז"ל גופיה בדף כ"א הנ"ל עיי"ש ומדוע פירש"י ז"ל הכא דקאי רק על דבר אחד על הא דצריכה חליצה ולא פירש דקאי על הכל מ"ט יש אחריה כלום דתפים מאמר אחר ביאה שלאחר הגט וצריך חליצה ופריך על הכל. אבל לפי הירושלמי הזה

אמר

ביאה. בשיטת רש"י ז"ל דמוכרחין אנחנו ע"כ לפרש כן דהא בהאי סוגיא דידן דלרבנן בעי גט וחליצה בשלמא גט על צד שלא קנה מאמר ולא הוי צרת ערוה ביאה ולכאורה קשה על החליצה למה צריכה חליצה הא על הצד שקנה מאמר והוי צרת ערוה לא הוי שום זיקה ולא צריכה חליצה כלל ואי על הצד שלא קנה מאמר וזקוקה לו הא הוי ביאה וביאת יבמין היא ואין לומר משום דכיון דהוי ביאת עבירה לא קני לה ולא הוי יבום ז"א דהא מפורש איתא במס' פסחים דף ע"ב ומוכח בתוס' ז"ל על ריש מכילתן דבא על יבמה נדה קני לה והוי יבום גמור ואין לומר דשאני נדה משום דתפסי בה קידושין כדאיתא בדף מ"ט במכילתן ע"כ קני לה ביאת היבום משא"כ הכא דהצד השני הוי צרת ערוה ולא תפסי בה קידושין ע"כ דהצד ביאה של צרת ערוה מבטל הצד ביאה של הזיקה ז"א דהא לר"ע דס"ל דאין קידושין תופסין בח"ל מ"מ מוקי סברייתא דפלוג בא דאם בעלו קנו בנפלה ולבסוף נפלה בדף ע"ט ע"ב במכילתן דכיון דנפלה זקוקה אליבא דרבה כיון דאיסור פלוג בא אחר הנפילה ס"ל לרבא דזקוקה היא וקני לה הביאה אלמא מפורש דכיון דיש זיקה הוי ביאתה ביאה וקני לה ופטורה מן החליצה בביאה לבד תעפ"י שיש עלי' איסור פל"ד דהוי ח"ל דלא תפסי קידושין אליבא דר"ע אלמא דביאת יבמה בזיקה מהני אף דיש עליה איסור דלא תפסי קידושין בעלמא אבל מכיון דלא מבטל האיסור הזה הזיקה כגון שנפלה אחר הנפילה דהוי לא מבטל הזיקה קני לה בביאה זו וככר הארכתי בטעם הזה בחיבורי תנה דוד והוא דקי"ל דזיקת יבום קני אף שלא בדרך קנין כגון בישן ובשוגג משום דהזיקת ביאה גופי' הוי קנין אף באופן דלא קני בעלמא עיי"ש והכא לא שייך טעם הגזירה מדרבנן כמו בביאה אחר הגט דצריכה חליצה כדי להראות שלאו ביאת יבמין היא כדי שלא יבעלו אחר חליצה לא שייך הכא הגזירה כלל וע"כ הדבר פשוט דלא חשוב יבום דלא חשוב זיקה למקצת זיקה דלא חשוב יבום רק אתה ע"י היבום אשתו גמורה אבל מכיון דלא קני לה קנין גמור ולא הוי אשתו גמורה לא הוי יבום וע"כ צריכה גט על קצת קנין של הביאה וצריכה חליצה משום דלא קנה לה לגמרי אפי' על הצד שלא קנה מאמר והוי זקוקה ג"כ לא שייך קנין גמור דתפקע הזיקה מכל הצד הזה ז"א דכיון דלא קנה כולה גם בהצד שיש לו לקנות לא קנה אותו לגמרי והוא כמי בב"ש דילן דף נ"א ע"א דמחלק בין מאמר לביאה דביאה גריעא בזה ממאמר דמאמר קני כל שיורא דגט וביאה לא קני כל שיורא דגט עיי"ש והוא כדברינו כיון דלא מהני היבום על קנינו דגט לא מהני למקני לגמרי להפקיעה הזיקה מכל שיורא דגט ולכם לא צריכין כלל לגזירה דרבנן משום ביאה אחר חליצה דהא בסוגין דידן כתלי לצרת ערוה דלא שייך כאן הגזירה דביאה אחר חליצה נמי לא קני לכולא שיורא דמאמר דהא צריכה חליצה אלא ע"כ דדינא הכי דלא נתפס היבום למפטרה לשוק כשלא קנה לה כולה יבמה וכמו דאמרינן בית אחד הוא בונה ואין בונה ב' בתים כן נמי אמרינן בית שלם אמר רחמנא ולא חצי בית כמו דאמרינן גבי כופר [ועיי' בתוס' הרי"ד בפר"ג ה"ב] אף בקנין הזה שקנה היבום יש בו עדיין זיקת המת וכיון דאיכא חד צד דלא קני לה לא קני אף הצד השני לגמרי ולא קני כל שיורא דגט ושיורא דמאמר מצד הדין ולא מטעם הגזירה ורק אי לאו הגזירה דביאה אחר חליצה הוי קני לגמרי אף מה שקנה גט דהוי דומה לחליצה דמפקיע הזיקה אחר הגט לגמרי אף מה שקנה הגט כן היה הביאה נמי מפקיע הזיקה מכל היבמה אף מה שקנה הגט אך משום גזירה משום ביאה אחר חליצה אמרו רבנן דלא הוי ביאת יבמין מעליותא וצריכה חליצה דלא מהני הביאה על חלק קנין של הגט וממילא כיון דלא מהני הביאת יבמין על חלק של קנין הגט לא מהני קנינו אף בכאי

5 3

שנויי נוסחאות (ע"ה) מחליצת כ"ס כד"ו (ס"ו) מביאת כד"ו ליתא. (סע"ו) מה נפשך כד"ו ומה נפשך מה כדון כד"ו מהיא בהון.

עמודי ירושלים תנינא

(בי' בנ"ה) שהקשה על מה דאיתא בשבת (פ"ח ב) דשוחט חייב משום צובע ביאה ליה דליתוסף נית ההביעה דמה כי. היכי דלזבוי מיניה דהא הוי הת"ס דדילמא לא יצא דם כדאיתא בחולין (נ"ג א) השוחט ולא יצא דם ע"ש מה

במידע בזה דבר שלא ניתן להאמר אלא באמת לא קשה מידי דכיון דעפ"י רוב יוצא דם בשעת שחיטה לא הוי פס"ם וז"ב:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ו מה' יבום הי"ג טוש"ע אה"ע סי' קעד ס"א

ד

ב מיי' שם פ"ו ה"א טוש"ע שם סי' קעה ס"ב וס"ד

ה

ג מיי' פ"א מה' אישות ה"ו סמ"ג לאוין קי טוש"ע שם סי' טו

מסורת הש"ס

תורה אור

הלכה ג מתני' כלל אמרו ביבמה כל שהיא אסורה איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת [א] איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת [ב] אחותה שהיא יבמת' או חולצת או מתייבמת: **גמ'** אמר ר' זעירא עד דאנן תמן אפקינן ארבע עשרה מן דעד אחותה שהיא יבמתה מתייבמת חוץ מבתו. דסלקינן להבא שמעינן הבא דתני ר' חייה. דתני ר' חייה בתו מאנוסתו נשואה לאחיו מאביו ולו אחות מאם מאיש אחר נשואה לאחיו השני ומת בלא בנים הרי זה אסור בבתו ומותר באחותה הדא היא אחותה כשהיא יבמתה מתייבמת. פשיטא הדא מילתא. איסור מצוה ואיסור קדוש' חלץ נפטרה צרתה. ובא עליה. רבי יוסה אמר איתפלגון ר' לעזר ור' יוחנן אמר לא נפטרה צרתה. ר' שמי מחלף שמועה מסתברא על דרבי שמי דבבל אתר ר' לעזר סמך לרבי חייה רבה דתני ר' חייה איסור מצוה איסור קדושה חלץ לה ובא עליה נפטרה צרתה:

הלכה ד מתני' [ג] איסור מצוה שניות מדברי סופרים איסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל ובת ישראל לממזר ולנתין: **גמ'** איסור מצוה עריות מדברי סופרים מצוה מן התורה לשמוע את דברי סופרים. ואיסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה והלוצה לכהן הדיוט. °וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב (ויקרא כא)

פני משה

הלכה ג מתני' לא חולצת כו' אפי' צרתה כ"ש היא: ואיסור מצוה כו'. כדמפרש לקמן: חולצת כו'. ודוקא היא אבל צרתה מתייבמת דאין צרה פטורה אלא מערוה וכדאיתא בתרא בבלי ד': אחותה כשהיא יבמתה. אחותה של ערוה כגון שנפלו שתי אחיות משני אחין והאחת אסורה עליו משום ערוה או חולצת או מתייבמת אותה אחות ערוה דלא פגע באחות זקוקתו דערוה לאו זקוקה היא:

גמ' עד דאכן תמן כו'. כשהיינו בבבל היינו מוציאין במתני' י"ד עריות מן דעד כו' מן האי גוונא דמשכחת לה אחותה כו' כדמפרש רש"י ז"ל דף ט': חוץ מבתו. דלא משכחת לה בנישואין שאי אפשר לבתו של ראובן ושל שמעון להיות אחיות מן האם שהרי אשת ראובן שילדה לו בת וגירשה לא ניסאת שוב לשמעון שגרושת אחיו היא. ובבבלי שם קאמר דאיתא בכי דרישא לא משכחת לה בנישואין ולאו דוקא הוא דהא בת בתו כו' כולהו משכחת לה בנישואין אלא איידי דלא תני בתו דלא משכחת לה אלא באונסין כדלקמן לא תני לה לכולהו עריות שהן מצד בתו כדפרש"י שם. והאי תלמודא לא מדייק כ"א בתו לבד: דסלקינן. כשעלינו לכאן שמענו מר"ח דתני דמשכחת לה אף בבתו ובאונסין דבת אנוסתו של ראובן נשואה ללוי ולה אחות מאם משמעון שאנסה ג"כ וילדה לו בת נשואה לאחיו השני ליהודה ומתו בלא בנים ונפלו לפני ראובן ושמעון ה"ז אסור כו' והא דקאמר הכא מאיש אחר אריא דנקטיה לקמן פ"ג קמי: אחותה כשהיא יבמתה. דאלו בסיפא האמורה לזה כו' ע"כ דמיירי שיש לה אחות אם מאחיו ושניהם ע"י אונס וכדפרישית ועיין לקמן שם: פשיטא הדא מילתא איסור מצוה כו' נפטרה צרתה. כלומר בחליצה פשיטא לן דמיפטרה חבירתה בחליצת איסור מצוה וא"ק דהא מדאורייתא תרווייהו רמו עליה והדא מיפטרא בחליצת חבירתה: ובא עליה. לשון בעיא היא אם בא על איסור מצוה מהו אם נפטרה צרתה הואיל ומן התורה מתייבמת או לא דהואיל ומדרבנן אסורה: ר' יוסה אמר איתפלגון. דפליגי רבי לעזר ורבי יוחנן בזה דר"י אמר לא נפטרה צרה ורבי לעזר סבר דנפטרה: ר' שמי מחליף שמועה. דר' לעזר סבר דלא נפטרה: ומסתברא כרבי שמי. דבכל מקום רבי לעזר סמוך לרבי חייא רבה דהוא בר פלוגתיה: דתני ר"ח כו' ובא עליה דנפטרה צרתה. אלמא לר' לעזר לא נפטרה. א"נ ה"ל דאיתפלגון דקאמר על שאר אמוראי ור' לעזר ור' יוחנן תרווייהו אמרי דלא נפטרה ור' שמי מחליף דר' לעזר ור"י סברי דנפטרה ומסתברא כר' שמי דבכל מקום ר' לעזר סומך עצמו על דברי ר"ח רבה דקאמר דנפטרה ועיקר:

הלכה ד מתני' איסור מצוה. בגמ' מפרש: אלמנה לכ"ג. שמת אחיו ההדיוט ונפלה אשתו לפניו: גרושה כו'. כגון שעבר אחיו המת ונשא גרושה וחלוצה וקידושין תופסי בחייבי לאוין הילכך כשמת צריכה חליצה ולייבם אסורה ולפוטרה בלא כלום אי אפשר דלא אלים לאו למיפטרה כדאמרינן בריש מכילתין:

גמ' עריות מד"ס. שניות ואמאי קרי להו מצוה דמצוה מן התורה כו' מלאו דלא תסור: ואיסור קדושה אלמנה לכ"ג. וקרי לה איסור קדושה דכתיב וקדשתו וגו' ול"ג הכא אלה המצות עד לקמן: ואית

קרבן העדה

הלכה ג מתני' לא חולצת ולא מתייבמת. צרתה וכ"ש היא: איסור מצוה. מפורש בסיפא: אחותה. של ערוה כשהיא יבמתה כגון שנפלו לו שתי אחיות משני אחין והאחת אסורה עליו משום ערוה כגון שהיא כלתו או חמותו או אחד משאר עריות: חולצת או מתייבמת. דהשתא לא פגע באחו' זקוקתו דערוה לאו זקוקתו:

גמ' עד דאכן תמן. כשהייתי בבבל הוצאתי י"ד נשים מן אותן ט"ו השנויין בריש מכילתין דשייך בהו להך דינא דמתני' אחותה כשהיא יבמתה וכו': חוץ מבתו. דא"כ גם אחותה בתו היא או בת אשתו: דסלקינן להכא. כשעליתי לארץ ישראל שמעתי דתני ר"ח שאף בתו בכלל אחותה כשהיא יבמתה כדמסיק: ה"ג ולה אחות מאם. ומותר באחותה דאמה לאו אשתו היא ובתו מאנוסתו מאיש אחר מותרת לו: פשיטא. לן דבר זה החולץ ליבמתו שהיא עליו באיסור מצוה או איסור קדושה נפטרה צרתה שהרי היא צריכה חליצה מדאורייתא: ובא עליה. מיהו הא מיבעיא לן אם בא עליה אם נפטרה צרתה או לא מי אמרי' כיון דלאו איסור כרת היא עליו וקידושין תופסין בה הוי ביאתו ביאה לפטור צרתה או דלמא כיון דביאת איסור היא לא נפטרה צרתה בלא חליצה: איתפלגון. פליגי בה ר"ל ור"י: ה"ג ר"ל אמר לא נפטרה צרתה ורי"א נפטרה צרה: מחליף שמועה. ר"ל אומר נפטרה ורי"א לא נפטרה: מסתברא. כר' שמי דבכל מקום דברי ר"ל נסמכי' על דברי ר"ח הגדול והיינו סתם ר"ח בשנה הברייתות ובברייתא תני ר"ח אם בא עליה נפטרה צרתה: חלץ לה. או בא עליה:

הלכה ד מתני' שניות לעריות. שגזרו הסופרים עליהם ובגמרא מפרש לה: אלמנה לכה"ג. שמת אחיו ההדיוט ונפלה אשתו לפניו: גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. שעבר אחיו המת ונשא גרושה או חלוצה וכשמת צריכה חליצה שהרי תפסו לו בה קידושין דקידושין תופסין בחייבי לאוין אבל יבומי לא שהרי היא אסורה לו ולפטרה בלא כלום אי אפשר דלא אלים לאו למפטר' דילפינן לה מאחות אשה שהיא בכרת א"כ מויבמ':

גמ' מצוה מן התורה וכו'. לכך קרי התנא שניות איסור מצוה לפי שהן מדרבנן ומצוה מן התורה לשמוע דברי חכמים דכתיב לא תסור מן המצוה וגו': ה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וקדשתו וכו'. וה"פ לכך קרי להני איסור קדושה שאיסורן מחמת תוספ' קדושת כהני' הן באין: ה"ג

תוס' הרי"ד

במה שקנה בשורת דגט להפקיע הזיקה ולא דמי לחליצה דהתם נתפשט אף על החלק של קנינא דגט מש"ה ביאה לא נתפס על חלק דקנינא דגט וע"כ מהני ביאה ומאמר ביבמה השלישית אחריה הגם דגם ביאה לא קני על חלק דגט יותר מהראשונה אך מכיון דהראשונה לא קנה לכולה שורת דגט ע"כ מועיל בביאתו דהא כראשונה לא קני לה לכולה שורת דגט להפקיע הזיקה משורת דגט ונמצא הא דלא קני לכולה שורת דגט הוא לאו משום גזירה דביאה אחר חליצה אלא הוא ממילא כיון דצריכה חליצה משום גזירה ואמרו רבנן משום גזירה דלא הוי ביאה מעליותא משום חלק שקנה הגט ממילא לא קני לכולהו שורת דגט מצד הדין ולא משום גזירה והא דבעינן הגזירה הוא על זה גופה דלמה לא יקנה הביאה אפילו על חלק שקנה הגט כמו החליצה ע"כ צריכין להגזירה וכיון דמשום הגזירה לא הוי ביאה מעליותא ועל חלק שקנה הגט אינו מפקיע הזיקה ממילא מצד הדין לא קני לכולהו שורת דגט וע"כ יש אחריה כלום וע"כ פירש"י ז"ל דכל עיקר הפירכא מ"ט אמרו רבנן ביאה פסולה יש אחריה כלום הוא מ"ט צריכה כלל חליצה תהיה כמו חליצה דתפקיע הזיקה אפילו על החלק שקנה הגט וע"כ לא תהיה אחריה כלום אבל אי צריכה חליצה משום חלק שקנה הגט לא היה קשה למה אין אחריה כלום דזה פשיטא מצורת הדין כיון דצריכה חליצה לחלק שקנה הגט ממילא צריכה חליצה גם על חלק של שורת דגט ג"כ דלא קנה כל שורת דגט אבל קפריך למה יש אחריה כלום דאמאי לא תהא צריכה חליצה כלום ויקנה לה לגמרי ולא יהי' אחריה כלום ע"ז משני הגזירה וזהו כונת רש"י ז"ל בדף נ"א הנ"ל דלא קני לכולהו שורת דגט ויש אחריה כלום כדאמר טעמא לעיל מה טעמא אמור רבנן ביאה פסולה יש אחריה כלום דפריך על מה יש אחריה כלום כפשיטות דלמה מהני מאמר אחר גט וביאה אבל כפשוטו כל עיקר הקושיא על פשוטו דלמה יש אחריה כלום הוא דלא תהא צריכה חליצה ויקנה לגמרי ויהי' ביאה מעליותא וממילא באמת יהי' אין אחריה כלום ע"כ משני דצריכה חליצה משום גזירה ע"כ יש אחריה כלום אף להשורת דגט ועפי"ז בכלל דבעי חליצה להצד בלא קנה מאמר ולא מהני הביאה למהני כל שורת דמאמר ולא נפקע הזיקה של שורת דמאמר ע"י הביאה מובן בזה מה דגרסינן בת הכי ר"ז בשם ר"ש תני תמן דברי ר"ש שתיהן אסורות וקב"ה קנה מאמר כו' ומשני לא קנה מאמר אלא זיקה פי' דלא קנה מאמר כלל ונשארה רק זיקה בעלמא וקב"ה קנה זיקה כו' ומשני שמא זיקת ר"ש כמאמר דרבנן כמה דרבנן אמרו המאמר קונה ומשייר כן אמרו זיקה קונה ומשיירת פי' דקב"ה אם אפילו מאמר לא מהני אלא זיקה לבד והרי תשובה נולד ולא יבום וצרת ערוה הוי ע"י הזיקה לחוד מ"מ קב"ה הם קנה זיקה לגמרי ותשובה עי"ז צרת ערוה א"כ הרי תשוב יבום ולבסוף נולד כיון דתשובה כנוסה והוית צרת ערוה עי"ז וא"כ כיון דכנוסה תשובה א"כ הרי נפקע הזיקה מאחיו הראשון ותשובה בא ומלאה בהיתר כיון דנפקע הזיקה מאחיו הראשון ואלו לא קנה הזיקה הראשונה אסורה והשניה מותרת ולא הוי צרת ערוה כלל ע"ז משני שמא זיקה לר"ש כמאמר לרבנן כמה דרבנן אמרי המאמר קונה ומשייר כן ר"ש אומר זיקה קונה ומשיירת וע"כ כיון דאיכא שיור בהזיקה ע"כ לא פקעה הזיקה אפילו הצד שקנה הזיקה לא פקעה הזיקה מאחיו הראשון דהא אפילו ביאה לא פקע הזיקה כשאינו רק על צד על שורת דמאמר לא פקעה הזיקה אפילו מצד צד הזה וצריכה חליצה על הצד הזה ג"כ א"כ כ"ש דהזיקה אפילו דתשובה ככנוסה לא פקעה הזיקה מאחיו הראשון אפילו על צד הזה שקנה זיקה וכיון דלא פקעה הזיקה מאחיו הראשון א"כ לא שייך למימר בא ומלאה בהיתר וע"כ לא חשיב יבום ולבסוף נולד ופריך וקב"ה לצד שקנה זיקה כנגדו אסור בצרה לצד שלא קנה זיקה כנגדו היתר בצרה דלעולם לצד שקנה זיקה בשיר כנגדו אסור בצרה משום דהוי צרת ערוה של א"ח של הב' ולא תשובה יבום ולבסוף נולד וי"ל כיון דהזיקה לא קנה כלו אף במה שקנה לא פקע הזיקה מאחיו הראשון והא דפריך תחלה וקב"ה קנה זיקה שתיהן מותרות אלמא דעל ידי זיקה אי תשובה קנה זיקה תשוב כמי יבום ולבסוף נולד זה דווקא בהם קנה זיקה לכולהו אבל להמסקנא דלא קני זיקה רק מקצת לא פגע הקנין הזיקה אף מזה המקצת זיקת אח הראשון וע"כ לצד שקנה זיקה הוי צרת א"ח של הב' ולצד שלא קנה זיקה כנגדו הותר בצרה וצריך להיות חולצת ולא מתיבמת

שנויי נוסחאות (בכ"ז) הדיוט וקדשתו בד"ו הדיוט אלה המצות כל שם מצוה אחת וקדשתו.

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

תורה אור

ואית דמחלפין אלמנה לכהן גדול גרושה והלוצה
ויקרא לכהן הדיוט. °אלה המצות וכל שם מצוה
ט אחת. ואיסור קדושה עריות מדברי סופרים.
אמר רבי יודה בן פזי ולמה סמך הכתוב פרשת
עריות לפרשת קידושין ללמדך שכל מי שהוא
פורש מן העריות נקרא קדוש. שכן שונמית
מלכים אומרת לאישה °הנה נא ידעתי כי איש אלהים
ב ד קדוש הוא. אמר רבי יונה קדוש הוא ואין
תלמידו קדוש. רבי אבין אמר שלא הביט בה.
ורבנן אמרין שלא ראה טיפת קרי מימיו. אמתיה
דרבי שמואל בר רב יצחק אמרה מן יומי לא
שם חמית מילה בישא על מנוי דמרי. כתיב °ויגש
גיחזי להדפה. מהו להדפה אמר רבי יוסי בן
חנינה שנתן ידו בהוד שביופיה בין דדיה. מניין
ויקרא לשניות רבי הונא אמר °האל קשות מיכן שיש
יח למטה מהן. ואלו הן השניות אם אביו אם אמו
אשת אבי אביו. ואשת אבי אמו. אשת בן בנו
ואשת בן בתו. אשת אחי אמו ואשת אחי אביו
מאמו. תני רבי חנין אומר כולהון אין להן הפסק
חוץ מאשת אבי אמו. בר קפרא אמר כולהון יש
להן הפסק דבר קפרא מוסיף אם אבי אמו ואם
אבי אביו. רב אמר כלת בנו יש לה הפסק.
מה פליג. כלת בנו ממקום אחר באת. רב אמר
זרע היוצא ממנו אסור. אמר רבי יוסי בי רבי
בון טעם דרב אברהם אסור בכל נשי ישראל.
שרה אסורה בכל אנשי ישראל. רב אמר כל
שאילו נקיבה מן התורה אסורה כיוצא בו זכר
אשתו אסורה אחות אביו נקיבה אסורה. אחי
אביו זכר אשתו אסורה. אחות אמו נקיבה
אסורה. אחי אמו זכר אשתו אסורה. בת בנו
נקיבה אסורה. בן בנו זכר אשתו אסורה.
בת בתו נקיבה אסורה. בן בתו זכר אשתו
אסורה. אמר ר' יעקב דרומייא קומי ר' יוסי
אית לך אף תרתי. אמו תורה. אם אמו שנייה
לה. אסרו אם אביו מפני אם אמו. אשת בנו
תורה. אשת בן בנו שנייה לה. אסרו אשת
בן בתו מפני אשת בן בנו. א"ר כתנייא אית
לך אף תרתי אשת אביו תורה אשת אבי אביו
שנייה לה אסרו אשת אבי אמו מפני אשת אבי
אביו. אשת אחי אביו מאביו תורה. אשת
אחי אביו מאמו שנייה לה. אסרו אשת
אחי אמו מאמו מפני אשת אחי אביו מאמו
רבי

קרבן העדה

ה"ג ואית דמחלפין היסור מלוה אלמנה לכ"ג וכו' אלה המצו' וכו'. וה"פ לכך קרי להני איסור מלוה דכתיב בסוף ספר ת"כ אלה המלות ומשמע דהכולא כפרא קאי וכל אזהרות כהנים התם כתיבא: ואיסור קדושה עריות מד"ס. כדמסיק כל הפורש מעריות נקרא קדוש: ה"ג לפרשת קדושים: שכל מי שהוא פורש מעריות. שמקדש עלמו במותר לו שמוסיף עליהן איסור שלא יגע בעריות נקרא קדוש: קדוש הוא ואין תלמידו קדוש. יתורא דהוא קדריש: שלא הביט בה. לכך קראתו קדוש: שלא ראתה. בטליתו שיהן בו טיפת קרי מעולם: מן יומי. מימיה לא ראתה דבר מגונה כלומר קרי על בגדי אדוניה בכבסה אותם: מניין לשניות. רמז לשניות מן התורה מניין: האל קשות. גבי עריות כתיב כי את כל התועבות האל עשו דמשמע כל התועבות הקשות עשו דהאל לשון חוזק ותוקף הוא מכלל דיש קלות מהן בעריות והיינו שניות: אם אביו אם אמו וכו'. לקמן מפרש טעמא מאי אסרוהו: כולן. כל השניות דקחשיב אין להן הפסק והסורין למעלה כגון אם אבי אביו ואם אבי אביו עד סוף כל הדורות: ה"ג חוץ מאשת אבי אמו. שאשת אבי אבי אמו מותרת: דבר קפרא מוסיף וכו' ואם אבי אביו. והס"ד דסובר דאין להן הפסק למה ליה להוסיף הני הא הגא דברייתא נמי סובר שאם אבי אמו אסורה ועוד למה ליה למיחשב אם אבי אביו אלא ש"מ דסובר דכולן יש להן הפסק וצריך למיתני הני תרתי והשתא הני תרתי שיש בדורותיהן ערוה דאורייתא סובר דיש להן הפסק כ"ש הני אחרינא דתני בברייתא ס"ל לבר קפרא דיש להן הפסק: מה פליג. למה פליג בכלת בנו הא דאורייתא היא דכתיב ערות כלתך לא תגלה: ומשני כלת בנו ממקום אחר באת. מכח שידוכין אתיא לפיכך יש לה הפסק: זרע היוצא ממנו. אין לו הפסק ואסור עד סוף כל הדורות: טעם דרב. לסברת רב: אברהם אסור בכל נשי ישראל. שהרי כולן זרעו הן: כל שאלו נקיבה מן התורה אסורה. גזרו חכמים בזכר שיש לו קורבה כיוצא בו שתהא אשתו אסורה לו וכולהו מפרש ואזיל: אית לך אף תרתי. יש לך בשניות עוד שנים דלא קחשיב רב א"כ יש לך בשניות שגזרו גזרה לגזרה: אסר אם אביו וכו'. דתרווייהו אימא רבתא קרי להו: ה"ג אסרו אשת בן בתו מפני וכו': אסרו אשת אבי אמו מפני וכו'. דתרווייהו דבי אבא רבא קרי להו: ה"ג וגזרו על אשת אחי האם מאמה מפני אשת אחיו מאמו. וטעמא דכולהו דבי דודי קרי להו
שמע

פני משה

ואית דמחלפין. דאלמנה לכ"ג איסור מלוה הוא דכתיב בסוף ספר תורת כהנים אלה המלות וכל שם מלוה אחת היא כלומר כל מה שמפורש בזה הספר ואזהרת כהנים התם כתיבא וכר' יהודה בבבלי שם: ואיסור קדושה. עריות מד"ס כדמסיק כל הפורש מעריות נקרא קדוש. כלומר שמקדש עלמו אפי' במותר לו מן התורה כגון שניות שלא יבא לידי עריות מן התורה:
קדוש הוא כו' בבלי ברכות דף י':
על מגוי. סדין שלו: מנין לשניות. רמז מן התורה: האל. דכתיב כי את כל התועבות האל (ויקרא י"ח): קשות. דמשמע תועבות הקשות כדכתי' ואת אילי הארץ לקח (יחזקאל י"ז): מכאן שיש למטה מהן. רכות וקלות מהן ואסורות: ואלו הן השניות כו'. וכן הוא בבלי כ"א אלא שקלת הנוסחא נשתנית: אשת בן בנו. כלת בנו: ואשת בן בתו. כלת בתו: אשת אחי אמו. בין מן האב בין מן האם: ואשת אחי אביו מאמו. דאלו מן האב אסורה לו מן התורה: כולהון אין להן הפסק. דאפילו למעלה מהן עד סוף הדורות אסיר: חוץ מאשת אבי אמו גרסינן וכזעירי שם דמוסיף על רב בזה ואשת אבי אבי אמו מותרת: כולהון יש להן הפסק. כלומר אפי' הני דקחשיב מקודם כדמסיק דבר קפרא מוסיף לחשוב נמי אם אבי אמו ואם אבי אביו ואותן בלבד אסירות אבל למעלה מהן מותרות. וכ"פ הרמב"ם ז"ל פ"א מהל' אישות דאם אבי אמו ואם אבי אביו אסורות בלבד ולא ציינו המפרשים שם מקום מבוא דין זה ובבבלי אינו מבואר דין זה דלמאי דדחי שם דף כ"ב דרב אההיא מתני' קאי א"כ כולן דחשיב קודם אין להן הפסק: כלת בנו יש לה הפסק. ובבבלי מסיק דכלת בתו דוקא יש לה הפסק. דאין כלידה לך כלה דאורייתא אבל כלת בנו אין לה הפסק: מה פליג. מה חילוק ומה הטעם דיש לה הפסק וקאמר דכלת בנו ממקום אחר באת ולא ממנו ורב לטעמי' כדאמר לקמן: זרע היוצא ממנו. בנו ובתו אסור ואין להן הפסק דבת בן בנו ובת בן בתו אסור עד סוף הדורות: טעם דרב. לטעמיה דרב אברהם אסור כו' ובבבלי הן שניות דר' חייא דאמר שם שלישי שבבנו ושבבתו כו' ובעי' דלא איפשיטא היא אם יש להן הפסק. והרמב"ם ז"ל פסק שם דיש להן הפסק. ולא קביא מכלת בנו דאין לה הפסק דלאחור' כ"ש הוא בת בן בנו דקרובי עלמו הן דככר הירלו התוס' שם דכלת בנו יש לאוסר' שהן בני ירושה וכיאתא גבי': כל שאילו נקבה מן התורה אסורה. שאם היתה נקבה היא ערוה מן התורה: בזכר אשתו אסורה. משום שניה כדמפרש ואזיל: אית לך אף תרתי. בתמיה אם יש לך לומר דנגזור אף גזירה לגזירה כדמסיק: אמו תורה. מן התורה ואם אמו שניה ואסרו אם אביו מפני אם אמו ויש לפרש נמי דבניהותא קאמר דיש לך בכאן לגזור אף גזירה לגזירה כדאמר בבלי שם דכל הני גזירה לגזירה נינהו וטעמא דכולהו דבי אימא רבתא קרי להו: וכן אשת בנו כו'. אסרו אשת בן בתו גרסינן מפני אשת בן בנו כדאמר שם לא אסרו כלה אלא מפני כלה. וכן ר' מתניי' אמר דאית לך עוד הני תרתי. דגזרינן גזירה לגזירה: אשת אביו כו'. וטעמא דכולהו דבי אבא רבא קרי ליה: אשת אחי אביו כו'. וטעמא דכולהו דבי דודי קרי להו וכדאמר שם:
רבי

תוס' הרי"ד

מתיבמת כמו לרבנן ומשני אר"ש וכי יש מנפ"ש בעריות מיי כדון כהיא דאמר ר"א בשם רבנ"ח כל יבמה שאין כולה לפנים לד הקנוי שבה נדון משום ערוה וערוה פוטרת לרתה לשון הזה הוא לשון הירושלמי במס' קדושין פ"ג וכדפירש הרשב"א ז"ל במסכת קדושין פ"ג דכיון דאין היבמה זקוקה לו לגמרי לד הקנוי שבה שייך התם לענין קידושי מאה דהלד הקנוי אינו זקוק לו ונעשה הלד הזה כערוה ללד השני ופטורה אף מן החליצה ופליג על רבנן דס"ל דחלי זקוקה חוללת ואיהו ס"ל דחלי זקוקה פטורה לגמרי ועיי' בחבורי מגדל דוד במערכה במס' קידושין שם מבואר שבכמה מקומות יש פלוגתא בזה בחלי זיקה אם היא זקוקה לחליצה וע"פ דברינו אלה יש להבין בזה שיטת רש"י ז"ל ע"פ פי' הרמב"ן ז"ל גבי ר' נחמי' במשנתינו פירש"י ז"ל דאין אחריה כלום ונפקא בגט בלא חליצה ובגמ' דף כ"א ע"ב גבי ר"נ והיא ביאה פסולה כמאמר שוי' רבנן פירש"י ז"ל דלא נפקא לי' מיניה הגט דקבעי נמי חליצה לזיקתו וכבר הרעישו כל הקדמונים ז"ל על פירש"י ז"ל וכ' הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל מביאו ביתר ביאור וז"ל ז"ל דר"י ס"ל דלר' נחמי' ביאה פסולה כמאמר היא בקנינה לומר שאינה פוטרת ועדיין לריכה חליצה לזיקתו כו' אלא שאין אחרי' מאמר וטעמי' דר"נ דאיהו גזר קנת ביאה אחר הגט משום ביאה דאחר חליצה ולפיכך פכלו את הביאה במקצת שלא תהא פוטרת לרתה ותהא היא לריכה חליצה והכל יודעין שאילו היתה ביאה או חליצה בתחלה לא היתה ביאה שלאחריהן כבירה והעפ"י שאין אחר הבעילה פסולה גט ומאמר לא אתו למטעי בה כיון דמדאורייתא הוא מידע ידעי ובהכר שעשינו לה בהלרכנוהו חליצה אמרו כיון שהביאה דאחר הגט פסולה במקצת ביאה דאחר החליצה פסולה לגמרי דחליצה דאורייתא זו היא סברתו של רבי יוחנן כו' כו' והפשר בזה דעת רש"י ז"ל שפירש במשנתינו דלר' נחמי' אין אחריה כלום ויוצאה לגמרי בגט וכאן פירש שהיא לריכה חליצה דהיינו סברת דר' יוחנן עכ"ל ז"ל ולכאורה קשה דלמה באמת פירש"י ז"ל במשנתינו דלר"נ יוצאה בגט לחוד ולא פי' כדרבי יוחנן דהא בפ' ב"ש דפליג אדר"י אידהי בם כמסקנא ומטעם זה כתב הרמב"ן ז"ל דקיימא כר' יוחנן ואי משום דגרסינן בסוף הפרק אליבא דר"נ כיון דחליצה דאורייתא

שנויי נוסחאות (ב"כ) אשת אבי אמו נד"ו מאשת אביו מאמו. (סנ"ז) בן בתו מפני נד"ו בן בנו מפני.

חתם סופר

אמר ר"י בי בר בון טעם דרב אברהם אסור בכל נשי ישראל וכו'. וקשה דרבותא ה"ל לומר יעקב אסור בנשי ישראל ובנותיו באנשי ישראל דאסורים משום אשת אבי אבותיו אעפ"י שאינו אמו ודוחק לומר דרב פליג אברייתא דנשי אבותיו אין להם הפסק (וברמב"ם באמת ממשיל ביעקב וכן בש"ע) וי"ל דס"ל להירושלמי שניות דר"ח יש להם הפסק אם לא שיהיה משני לדדים בנו מאשתו ממש ולא מאנוסתו ואלו פלגשי יעקב היה נהם דין מפותה להפוסקים פלגשים בלא קידושין וכמה מפרשים התגלגו על ראובן בזה ששכב עם בלהה ולפ"ז אודא ליה ראיות הרמב"ן שהביא הרא"ש פ"ב דיבמות מזה הירושלמי והקצרתי וק"ל:

עין משפט נר מצוה

פני משה

רבי הונא שמע כולהון כו'. כלומר דפליג דלאו גזירה לגזירה נינהו אלא דילפינן מהאי קרא. וגרסי' לה לקמן ריש פ' נושאי' ועיקרא דהאי מילתא בפרק אלו הן הנשרפין וכאשר ליינתי שם עם הגי' נכונה: כתיב ערות אשה ובתה וגו' את בת בנה ואת בת בתה לא תקח שארה הנה זימה היא וכתיב ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה היא באש ישרפו וילפינן זימה זימה לג"ש: מה למטן ג' דורות. בת בתה או בת בנה שהן דורות למטן ועם אשתו הן ג' דורות אף למעלן דורות עליונים ג' דורות שאף אם חמותו אסירה: מה למטן בל"ת. דכתיב לא תקח אף למעלן דלא כתיב ביה אזהרה יליף בג"ש דבלא תעשה: מה למעלן דרך נישואין. דאיש אשר יקח כתיב ודרשינן דדוקא דרך נישואין כשהראשונה נשואה לו חייב על השניה משום אמה אף למטן כו': מה למטן עשה בת זכר כבת נקבה. דבת בנה כבת בתה: אף למעלן עשה אם זכר. אם חמיו כאם חמותו: והשתא מסיק למילתיה מה אית לך למימר מה יש לך לרבות מכאן אם חמיו ואם חמותו כדאמר לעיל מה למטן כו' אף למעלן ג' דורות וא"כ לא תהיה אם אביו כאם חמיו ואם אמו כאם חמותו ומן התורה אסורין: אסרו אשת אביו כו'. כלומר דהשתא לאו גזירה לגזירה נינהו אלא דאסרו אשת אבי אביו מפני אם אביו שהיא מן התורה אסורה כאם חמיו ואסרו אשת אבי אמו כו' וכהאי כללא דלעיל דכל שבנקבה אסורה מן התורה בזכר גזרו באשתו: לא תהיה כו'. כלומר דכן נמי אין אנו צריכין דגזרו כלת בתו אטו כלת בנו והיא גופה גזירה אלא לא תהיה אשת בן בנו כבת בן אשתו דהא הואיל בנקבה אסורה כו' וכן לא תהיה כו': והא מתניתא פליגא על רב. דאמר כל שבנקבה אסור כו' דהרי קתני בברייתא הובא' בבבלי שם מותר אדם כו': אלא הורגתו. הא אסורה עליה מן התורה משום בת אשתו ואפ"ה הרי הורגו זכר וקאמרת דאשתו מותרת ולא גזרו בה. בבבלי מקשי נמי כה"ג על רב ומפרק לה דלא אמר רב האי כללא אלא היכא דמקרב לה בחד קידושין לאפוקי אשת הורגו וכן כל בני דהשיב שם דבתרי קידושין מקרב לה: אשת חמיו כו'. משום דנראי' כחמותו: אי. ואם תאמר דמן התורה היא אסורה כחמותו הרי מצינו דוד שנשא רצפה כו' פילגש שאול. ובבבלי קאמר דאשת חמיו מותרת ודעת ר"ת בתוס' שם דאה"כ אסרוה וכהאי תלמודא וכן דעת הטור א"ה סי' ט"ו: יסבון כו'. ינשאו במקום שאין מכירין אותן שהן הורגין דליכא משום מראית העין. ובבבלי פ' משוח מלחמה דף מ"ג קאמר בהדיא דמותרת דקלא אית למילתא: תמן תניי'. פ"ג דכריתות דף י"ד הבא על בת בתו חייב עליה משום בת בתו וכלתו אם נשאה בנו כו': רבי יוסי אומר אם עבר הזקן ונשא'. אביו של זה ואח"כ בא עליה זה חייב אף על אשת האב: מה עבר. זה הזקן: עבר על ד"ס. שהרי שניה היא לו או משום שהיא בת בת בנו או משום שהיא כלת בנו דהא הייבנו לבריה משום כלתו וכן אמר שם: הדא אמרה. אם נשמע מכאן דשניות אין להן הפסק ואע"ג דהיא עצמה שניה היא דקס"ד דעבר על ד"ס דקאמר משום שהיא בת בת בנו והרי בברייתא דלעיל לא קחשיב לה משום שניה אלא ע"כ דלאו דוקא קתני והיא נמי שניה היא דבת בנו ערוה מן התורה היא וא"כ שמעת מינה נמי דכל הני שניות דקחשיב להו לאו דוקא הן ואין להן הפסק: וכי שניות כו'. לא שניות לדברי תורה בתמיה אבל לא שניה לשניות ודוקא הן: וכולהון משום כלת בנו. כלומר הא דקתני עבר הזקן משום כלת בנו הוא דקחשיב לה בברייתא דלעיל ולא משום בת בת בנו. ורש"י ז"ל שפי' שם דהוי מצי נמי למימר משום בת בת בנו לשיטתא דהבבלי אזיל וכר"ח דאמר הכי שליש שבבנו ושבבתו שניה. א"כ יש לפרש הכי דקאמר וכולהון משום כלת בנו ה"ק דודאי התם דקאמר עבר הזקן טעמא משום כלת בנו ויותר אין להוסיף על השניות והכא דאמרינן כולהון אין להן הפסק וכר' הנין לעיל טעמא משום כלת בנו דאין לה הפסק כדתני בהדיא בברייתא בבבלי כלתו ערוה וכלת בנו שניה כו' עד סוף כל הדורות וטעמא כדפרישית לעיל וגזרינן נמי בכל השניות משום כלת בנו: ור' חזקיה בשם יונה. קאמר דלא רבי אבהו אמר כן אלא

רבי

דיש קלא כמך במקרא דבני בנים נקראו בנים שנא' אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי וכתיב ערות כלתך לא תגלה אשת בנך הוא:

גמרא

רבי הונא *שמע כולהון מן הדא קרייא. °ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ויקרא יח ואת בת בתה. זימה זימה לגזירה שוה. מה למטן שלשה דורות. אף למעלן שלשה דורות. מה למטן בלא תעשה אף למעלן בלא תעשה. מה למעלן דרך נישואין אף למטן דרך נישואין. מה למעלן בשריפה. אף למטן בשריפה. מה למטן עשה בת זכר כבת נקיבה. אף למעלן עשה אם זכר כאם נקיבה. מה אית לך למימר אם חמיו ואם חמותו לא תהיה אם אביו כאם חמיו. לא תהיה אם אמו כאם חמותו אסרו אשת אבי אביו מפני אם אביו. אסרו אשת אבי אמו מפני אם אמו. לא תהיה אשת בן בנו כבת בן אשתו. לא תהי' אשת בן בתו כבת בת אשתו. התיב רבי חגיי קומי רבי יוסי והא מתניתא פליגא על רב מותר הוא אדם באשת הורגו ואסור בבתו. אלא הורגתו שמא אינו אסור בה הרי הורגו זכר ואשתו מותרת רבי זריקן בשם רבי חנינה אשת חמיו אסורה מפני מראית העין. אי תימר תורה. הרי דוד שנשא רצפה בת איה שנאמר °ואתנה לך את בית אדוניך ואת נשי אדוניך בחיקך. ש"ב יב רבי ירמיה בשם רבי לעזר שני חורגים שגדלו בבית אחד אסורין להינשא מפני מראית העין. אתא עובדא קומי רבי חנינה בריה דרבי אבהו אמר יסבון באתר דלא הכמין להון. תמן תנינן *רבי יוסי אומר אם עבר הזקן ונשאה מה עבר. עבר על דברי סופרים. ר' יוסי בשם ר' אבהו שאל לר' יוחנן הדא אמרה שניות אין להן הפסק. אמר ליה וכי שנייה לשניות שנינו לא שנייה לדברי תורה וכולהון משום כלת בנו. רבי חזקיה בשם יונה רבי אבהו לא אמר כן אלא

רבי

קרבן העדה

שמע כולהון. יליף לשניות מהאי קרא א"נ אמתני' דר"פ אלו הן הנשרפין קאי ומהאי קרא יליף שכל השנויים שם הן בשריפה: ואת בת בתה. לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זימה היא: זימה זימה לגז"ש. דכתיב איש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה היא: מה למטן ג' דורות בתה ובת בתה ובת בנה: אף למעלן ג' דורות. חמותו ואם חמותו ואם חמיו: מה למטן בל"ת. דכתיב לא תקח: מה למעלה. חמותו אי אפשר אלא דרך נישואין: אף למטן. אשה ובתה דוקא דרך נישואין וה"ה לבת בתה ובת בנה: מה למעלן חמותו בשריפה דכתיב באש ישרפו אף למטן בתה ובת בתה ובת בנה בשריפה: מה למטן עשה בת זכר כבת נקיבה. דבת בתה ובת בנה שניהם אסורין ל"א מה למטן בת בנו ובת בתו אסורין כבת בנה ובת בתה: אף למעלה. עשה אם חמיו כאם חמותו. ל"א אף למעלן עשה אם אמו כאם אמה: מה אית לך למימר. לרבות למעלה בדור שלישי אם חמיו ואם חמותו: לא תהיה אם אביו כאם חמיו. בתמיה הא כבר אמרנו דמרבינן אם זכר כאם נקיבה: מפני אם אביו. דתרווייהו אימא רבתא קרי להו: והא מתניתא. הך ברייתא דמייתי קשיא לרב דאמר לעיל כל שבנקיבה ערוה בזכר אשתו אסורה: אלא הורגתו שמא אינו אסור בה. בתמיה הא ודאי אסור בה דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה ואפ"ה מותר באשתו: אשת חמיו. שאינה חמותו: אי תימר תורה. אין לומר אשת חמיו מן התורה אסורה: הרי דוד נשא רצפה בת איה. שהיתה אשת שאול חמיו וא"ת דוד שלא כדין עשה אינו שמא לא נשאה לאשה הא כתיב ואתנה לך את נשי אדוניך בחיקך. מדנביא הוא דקאמר שניתנו לו מאת הקב"ה ש"מ דבהיתרא קנסיב לה: אתא עובדא. בא מעשה לפני ר"ח בשני חורגין הגדילים בבית ואמר שישאו זה לזה במקום שאין מכירין אותן שנתגדלו בבית אחד וכשנשאה בהיתר אינו חייב להוציא: תמן תנינן. כריתות פ' אמרו לו: אם עבר. הזקן ובא על כלת בנו: ופריך מה עבר. דהתם איירי בשנפלה כלת בנו לפניו לייבום מאחיו א"כ אדרבא כי קנסיב מצוה קעביד: ומשני עבר על דברי סופרים. דכלת בנו שנייה ותנן במתני' דהכא שנייה חולצת ולא מתייבמת: הדא אמרה. וכי אמת הוא מה שאמרו דשניות אין להן הפסק ל"א ממשנה זו שמעינן דשניות אין להן הפסק מדתנן הזקן ולא קאמר אביו דהא באביו של זה שבא עליה אח"כ איירי התם אלא מלתא אגב אורחא קמ"ל אפי' היה אבי אביו נמי באיסורא קנסיב לה לכלת בן בנו ש"מ דאין להן הפסק: א"ל וכי שנייה לשניות שנינו. הלא לא תנינן בשום מקום אלא שניות לדברי תורה: וכולהון. כל השניות לא גזרו עליהן אלא משום כלת בנו

שמנה

מסורת הש"ס

לקמן פ' נושאין סנהדרין פ"ט

כריתות פ"ג

תוס' הרי"ד

דאורייתא מידע ידעי לאו דלא גזר כלל אלא כמו שכ' הרמב"ן ז"ל כיון דמדאורייתא בית מידע ידעי ובבכר שעבינו לה שהצרכוהו חליצה אמרו כיון שבביאה דלאחר הגט פסולה במקצת ביאה דאת החליצה פסולה לגמרי דחליצה דאורייתא אבל לעולם ה"ל הגזירה דביאה אחר החליצה לענין שצריכה חליצה לפוסלה במקצת אבל לדברינו ניחא דע"כ כל הגזירה של ביאה דלאחר חליצה היא רק על דצריכה החליצה כלל על קנינו של גט אבל מכיון דצריכה חליצה על קנינו של גט ממילא גם על שיורא דגט אף דקני לה מ"מ לא פקע הזיקה מלד הדין כנ"ל ולא מטעם גזירה כדמוכח מירושלמי דסוגיא דידן וע"כ הא דקאמר אליבא דר"נ כיון דחליצה דאורייתא מידעי ידעי היא ע"כ דלא צריכה חליצה כלל אף לחלק הקנין של הגט דל"ל על הא דתפיס מאמר לאחר הביאה ע"ז קאמרינן מידע ידעי אליבא דר"נ דלפ"ז הי' משמע דצריכין הא דתפיס מאמר ביאה הוא משום גזירה וכאשר סוכתנו מוכח מירושלמי דזה הוי מלד הדין ולא משום גזירה וע"כ הא דקאמרינן אליבא דרבנן הגזירה היא על מה דצריכה חליצה וע"כ כדקאמרינן אליבא דר"נ דל"ל הגזירה ע"כ א"ל חליצה וע"כ פירש רש"י ז"ל במשנתינו דלר"נ א"ל חליצה כלל כיון דל"ל הגזירה כלל וע"כ דהגזירה לא קאי רק על מה דצריכה חליצה ולא קאי הגזירה על מה דתפיס מאמר אחר ביאה שלאחר הגט וע"כ מסתמא דגמרא סוף סוגיא ע"כ מוכח דלא כר' יוחנן אלא דאליבא דר"נ א"ל חליצה ורק ר' יוחנן לחוד הוא דס"ל דר"נ מצריך חליצה. גבי ביאה פסולה ופוסה אותו כמאמר ולא גריעא ממאמר אלא הכל כמאמר לר"נ דאין מאמר אחר מאמר ואין מאמר אחר ביאה שלאחר גט וס"ל דבביאה קונה ומפקעת הזיקה מכל שיורא דגט אבל לפי המסקנא דר"נ לא ס"ל בגזירה ע"כ דאין צריך חליצה ודוק:

כדא

חתם סופר

אי תימר תורה. עיין בתשובת מהרי"ל רס"י פ"ס נ"ל דלמהרי"ל א"א לפרש כמו שפרשוהו האחרונים וא"ת תורה היא היינו שהוא דאורייתא ממש מפרשת עריות דזה לא יעלה על הדעת מהיכי תיתי לחייב עליו כרת. אך דא"ת תורה היא ר"ל דינא הוא ככל שניות ולא רק משום מראית עין בעלמא וע"ז מייתי מרצפה ומדאמר ליה נביא נשי אדוניך בחיקך נמצא שהותרה אשת חמיו להדיא עפ"י נביא וכללא הוא כל שאותר בפירוש אין כח ביד חכמים לאוסרו כאשר הארים בכמה מקומות וא"א נשלמה לגזור עליו משום שניות כיון שהתירו הנביא לדוד להדיא אבל משום מראית עין יכולין לאסרו לפי שינוי המקום והזמן כמ"ש בקצה מגא. וזהו נ"ל שפירש מהרי"ל בדברי הירושלמי. ועיין עוד פי' אחר בשו"ת ח"ס אהע"ז סי' נ"א ד"ה מיהו:

עמודי ירושלים תנינא

אי תימר תורה. כ"ב בשו"ת ח"ס (א"א אהע"ז סימן נ"א ובח"ב סימן קכ"ט):

עמודי ירושלים

אי תימר תורה הרי דוד שנשא רצפה בת איה כו'. פ' ביבוסת יעקב אה"ע (סי' ט"ו) שכתב וז"ל קשה לי רצפה היתה פילגש לשאול ולא תהיה אשת חמיו אסורה מחמותו דקיי"ל ע"י אונס ומצוה מותר וה"ה פילגש ע"ש. ובהלכתי בא"ז ס"ל יבום וקידושין (סי' תקכ"ו) שהביא דברי הירושלמי האלו וכ' ומשמע לי משאול קידש לרצפה בת איה דאם היתה פילגש לא היתה ראויה עכ"ל וא"ש. ובבבלי שפיר על הקושיא כזאת הכנה"ג בא"ח בלשונות סר"מ גם מלכים. וע' בק"נ פ"ב דיבמות. ובשו"ת ח"מ (אהע"ז ח"א סי' נ"ט) שם הבעליק הישועת יעקב בעלמו דברי הכנה"ג ע"ש. והאיתי להעיר על דברי שו"ת כ"ב מה"ק אהע"ז (סי' כ"ו) שכתב בתמיה על דברי התוס' יבמות (כ"א א' ד"ה ומותר) שכ' באשת חמיו וכו' ערגין אסורין. מפני מ"ע וכתב ע"ז ואע"ג דבמעתקן בדי לכן אשת חמיו והורגו [illegible]

מסורת הש"ס

רבי לעזר שאל לרבי יוחנן שמנה שניות שנינו וזה הרי תשע וכולהון משום כלת בנו :

הלכה ה מתני' ^א מי שיש לו אח מ"מ זוקק את אשת אחיו לייבום ואחיו לו לכל דבר חוץ ממה שיש לו מן השפחה ומן הנכרית:

הלכה ו מתני' ^ב מי שיש לו בן מכל מקום פוטר את אשת אביו מן הייבום ^ג וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו לו לכל דבר ^ד חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרי':

גמ' רבי אבין בעי ^ה ובנו לכל דבר אפילו לפריי' ורביי' ולשנייה בן גוי שבא על בת ישראל וילדה בן ישראל שבא על גויה (וילדה משום בת) משבאת לישראל וילדה בכור לנחלה ואינו בכור לכהן. גוי שבא על גויה וילדה. רבי יוחנן אמר גוים יש להם יחסים. רבי שמעון בן לקיש אמר גוים אין להם יחסין. והא כתיב °בעת ההיא שלה מרודך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו. על ידי שכיבד זקינו זכה להתיחס. והא כתיב °וישלח המלך אסא אל בן הדד בן טברימון בן חזיון מלך ארם היושב בדמשק לאמר. קוצץ בן קוצץ. כמה דאת אמר °כי המן בן המדתא. וכי בן המדתא היה. אלא צורר בן צורר אוף הכא קוצץ בן קוצץ. א"ר תנחומא כך משיב רבי שמעון בן לקיש את רבי יוחנן והא כתיב °ולציבא חמשה עשר בנים ועשרים עבדים. ועבדים יש להן ייחוס. באלמנות שומטין של מפיבושת. שפחה °האשה וילדיה תהיה לאדניה. נכרית רבי יוחנן אמר בשם רבי שמעון בן יוחי כתיב °לא תתחתן בם. וכתיב °כי יסיר את בנך מאחרי. בנך מישראל קרוי בנך. ואין בנך מגויה קרוי בנך אלא בנה. יעקב איש כפר נבוריה אזל לצור אתון שאלין ליה מהו מיגזר בריה דארמייה' בשובתה. וסבר מישרי לון מן הדא °ויתילדו על משפחות' לבית אבותם. שמע ר' חגיי אמר ייתי אייתוניה דילקי. אמר לי' מאיכן אתה מלקיני. אמר לי' מן הדא דכתיב °ועתה נכרות ברית לאלהינו. אמר ליה ^ו מן הקבלה את מלקיני. אמר ליה °וכתורה יעשה. אמר ליה מן הדא אורייה א"ל מן ההיא דאמר רבי יוחנן בשם ר"ש בן יוחי כתיב °לא תתחתן בם. וכתיב כי יסיר את בנך מאחרי. בנך מישראל קרוי בנך. ואין בנך מגויה קרוי בנך אלא בנה. אמר

מלכים ב כ · ה"א כב · מלכים א טו · אסתר ט · ש"ב ט · שמות כא · דברים ז · שם · במדבר א · עזרא י · שם · דברים ז · שם

קרבן העדה

שמנה שניות שנינו. לעיל בברייתא דאלו הן שניות: וזה. הא דתני ר' יוסי במתני' כלת בנו נמצא שהן תשע: וכולהון. וא"ל ר"י כל מה שגזרו בשניות הוא משום כלת בנו לפיכך לא קחשיב לה בברייתא:

הלכה ה מתני' אח מכל מקום. ואפי' ממזר: אחיו לכל דבר. ליורשו ולהטמא לו: שפחה ונכרית. וולדה כמוה ובתרה אזיל: על מכתו ועל קללתו. אם הכה או קלל את אביו חייב מיתה: **גמ'** ה"ג אפי' לפריה ורביה ולשנייה. וה"פ אע"פ שנולד בעבירה קיים פריה ורביה וגזרו ביה שניות וכ"ה ברשב"א: ה"ג בן עכו"ם שבא על בת ישראל וילדה בן ישראל שבא על עכו"ם וילדה בכור לנחלה ולכהן. וה"פ אע"ג שהיה לו לישראל בן מן הנכרית ונשא אח"כ בתולת ישראל וילדה בן הרי זה בכור לנחלה ולכהן שבנו מנכרית אינו בנו וזה הנולד מבתולת ישראל ראשית אונו ופטר רחם הוא וכן עכו"ם שבא על בת ישראל וילדה ואח"כ נתגייר ונשא בת ישראל וילדה בן בכור לנחלה הוי שהנולד לו מבת ישראל בגיותו לאו בנו הוא: עכו"ם שבא על נכרית וילדה. ואח"כ נתגיירו וילדה בן מי הוי בכור לנחלה או לא: עכו"ם יש להם יחסים. מתייחסים אחר אביהם לפיכך הבא אחריו בגירותן לא הוי בכור לנחלה ויוצא בבנים שהיו להן בגיותן משום פריה ורביה: בלאדן בן בלאדן. אלמא בנים מיקרו: ומשני על ידי שכיבד זקנו. דאמרינן בפסיקתא מאי בלאדן בן בלאדן אמרי בלאדן מלכא אישתני זיו אפוי והוה כי כלבא והוה יתיב בריה אבבא כי הוה כתב היה כותב שמו ושם אביו והיינו דכתיב בן יכבד אב ר"ל שהיה חותם בלאדן בן בלאדן והיה לו להקדים בלאדן ומרודך בנו וחתם בן בלאדן דהוה משמע שחותם שם אביו ושם אבי אביו ובזה כיבד זקנו לפיכך זכה להתייחס א"כ זקנו היינו אביו: קוצץ בן קוצץ. רוצח בן רוצח: ועבדים יש להן יחוס. בתמיה והא לכ"ע עבד אין לו חיים וכיון דליבא עבד היה בניו נמי עבדים והיך קרי להו בנים ועוד דה"ל לכללם בין עבדים דבסיפא א"ו דהורחיה דקרא לקרות בן אף למי שאין לו חיים: ה"ג באלמות שומטין מבל מפיבושת. וה"פ לפי שבאלמות היו שומטין ליבא ובניו מן מפיבושת שלא להיות לו עבדים כמפורש בקרא לפיכך קרי להו בנים: שפחה. וולדה כמוה דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה: וכתיב כי יסיר את בנך. מדלא כתיב כי תסיר ש"מ דה"ק בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד לו בתך מאחרי. אבל אבתו לא תקח לבנך לא קמהדר ולא קרינן ביה כי תסיר בת העכו"ם את בנך שתלד מאחרי אלמא בנך מן העכו"ם שילדה לו בתך קרוי בנך ואין בנך שילדה בת העכו"ם לבנך קרוי בנך אלא בנה: מהו. למול בשבת בן שילדה נכרית מישראל: וסבר. להתיר להם למולו בשבת מהאי קרא דכתיב ויתילדו למשפחותם לבית אבותם וכיון דאביו מישראל הולד הולך אחריו והולד ישראל גמור הוא וחובה למולו ואפי' בשבת: ייתי. יבוא: אייתוני' דילקי. הביאוהו כדי להלקותו שטעה בהוראתו דלא קאי ויתילדו אלא אחלוקת הארץ או ביוחסין במקום שיש קידושין אבל זו אין קידושין תופסין בה: מהיכן את מלקני. מנ"ל לחלק ואי משום דלא כתיב כי תסיר י"ל דבניך ל"ל קרא דמויתילדו שמעינן ליה: א"ל מן הדין. מהאי קרא דכתיב ועתה וכו' והנולד מהן ש"מ דאף הנולדים לאו מישראל המה: א"ל מן הקבלה את מלקני. בתמיה וכי מדברי הנביאים אתה באתה הלקני משם אין ראיה די"ל הוראת שעה היתה או ע"פ הדיבור: א"ל. דכתיב שם בעזרא בסיפא דיהך קרא וכתורה יעשה ש"מ שע"פ הדין עשו: א"ל מן הדא אוריי'. כלומר מהיכן שמעינן דבר זה מקרא שהולד כמותה:

פני משה

ר' אלעזר היה דשאל כן לר"י: שמנה שניות שנינו. בברייתא דלעיל וזה הא הרי תשע מנתני' דכריתות עבר כו' דהיא כת בת בנו: וכולהון כו'. והשיב לו דכולהון משום כלת בנו וכדפרישית. והרמב"ם ז"ל פסק בזה כהבבלי וכר"ח דהשי' לה שניות אלא דפסק שם דכל השניות יש להן הפסק חוץ מד' נשים כו' ועצמית כדפרישית לעיל משום דבעיא דלא איפשט' היא ובדרבנן לקולא. אלא דעדיין צ"ע דהא בהדיא קאמר שם בכריתות כדתני' כלתו ערוה כלת בנו שניה וכן אתה מוצא בכת בנו ובכת בן בנו עד סוף כל הדורות דאלמא אפי' שניות דר"ח אין להן הפסק, וצ"ל דהי' גורס התם כמו בבבלי הכא וכן אתה אומר בבנו ובבן בנו עד סוף כל הדורות ועל כלת בנו קאי וכדאמרן:

הלכה ה מתני' אח מכל מקום. ואפי' ממזר וטעמא הואיל והוא בנו לפטור מן היבום כדלקמן הילכך מיזקק נמי זקיק. בבלי שם: אחיו לכל דבר. ליורשו ולהטמא לו: שפחה ונכרית. דולדה כמוה כדיליף בגמ':

הלכה ו מתני' וחייב על מכתו כו'. אם הכה וקילל את אביו חייב מיתה. ובבבלי שם ע"ב מוקי כשעשה תשובה. דאל"כ הא כתי' ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך:

גמ' ה"ג ובנו לכל דבר אפי' לפ ולשני' וכן מצאתי בחידושי הרשב"א ז"ל כלומר אעפ"י שנולד בעבירה גזרו בי' שניות וקיים ביה נמי מצות פ"ו. ומביאו הרנ"א אה"ע סי' א': ה"ג בן גוי שבא על בת ישראל וילדה בן ישראל שבא על גויה משבאת לישראל וילדה בכור כו' וכן גרסינן להסיפא במתני' ריש פ"ח דבכורות דבנכרי' ונתגיירה ומשבאת לישראל ילדה בכור לנחלה שהרי לזה לא היו לו בנים ואינו בכור לכהן שאינו פטר רחם: גוי כו' ר' יוחנן אמר גוים כו' ונ"מ אם היו לו בנים בהיותו נכרי ונתגייר דקיים פ"ו וכן היא פלוגתא דר"י ור"ל בבלי פ' הבא על יבמתו דף ס"ב: והא כתי' כו'. דאלמא דיש להן יחוס: ע"י שכיבד זקינו כו'. הכי כדאמרינן בבלי פ' חלק דף צ"ו דבלאדן מלכא הוי ואשתני אפי' והוי ככלבא והוי יתיב בריה על כסא מלכותא והוי כתיב שמי' ושמי' דאבוה. א"כ שכיבד לקונו גרסינן וכדאמר שם בד' פסיעות דנבוכדנצר הרשע. ובבלי הכא מפרק לה ר"ל דבהיותו נכרי אית להו חיים נתגיירו לית להו: והא כתיב כו' ומשני קוצץ כו'. כלומר בא ללמדינו שהיה רשע בן רשע: וכי בן המדתא הי'. דהמדתא היה בן אגג ולא אביו של המן: כך משיב כו'. דילפת מהכא דיש להן יחוס והכתיב ולציבא וגו' ועבדים יש להן יחוס בתמיה והכתיב עם החמור עם הדומה לחמור: ומשני כהלמי שמשין גרסינן של מפיבושת כלו' דלאו עבד ממש הי' אלא מגדולי משמשיו ובבבלי מפרק כפר בן בקר: שפחה מנלן. דולדה כמוה דכתיב האשה וגומר: נכרית כו' לא תתחתן בם. בתך לא תתן לבנו ובתו וגומר וכתיב כי יסיר את בנך ולא כתיב כי תסור ש"מ דאבתו לא תקח לבנך לא קא מהדר דאין בנך מן הנכרית קרוי בנך. וכן אמר בבלי פירקין כ"ג: מהו מיגזר כו'. אם מותר למול בשבת בן גוי' שנולד מישראל: והיה רוצה להתיר להם מן זה הכתוב דמשפחת בית אב קרוי משפח': ייתי כו'. יבא והביאוהו לכאן שילקוהו: מאיכן. מנין לך ראיה דלאו כישראל הוא: דכתיב ועתה וגו'. בעזרא גבי שכניה בן יחיאל להוציא נשים נכריות: מן הקבלה. מדברי קבלה בתמיה: א"ל וכתורה יעשה. כתיב שם בהאי קרא דאלמא דמן התורה הוא שאין להם נישואין וקידושין וולדה כמותה: א"ל מן הידא אוריי'. מהיכן נפקא לן ומאיזה מקרא מן התורה: מן ההיא כו'. הכוע

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"א מה' יבום ה"ג סמ"ג עשין נא ולאוין קא טוש"ע אה"ע סי' קנז ס"א

ז

ב מיי' שם טוש"ע שם סי' קט ס"ב

ח

ג מיי' פ"ה מה' ממרים ה"ט טוש"ע י"ד סי' רמא ס"א

ט

ד מיי' פ"ט וי"א מה' יבום ה"ד טוש"ע אה"ע סי' קט ס"ב

ציון ירושלים

^ה ובנו לכל דבר אפי' לפ"ו. עי' ברכי יוסף סי' א אות כ"ב ועי' בחידושי מהרי"ט אלגזי הלכות בכורות שנדפס בפרעשבורג דף פ"ט שהאריך בזה עיי"ש:

^ו מן הקבלה אתה מלקני. עיין מדרש רבות בראשית פרשה ז סי' ט ובקהלת על פסוק כל זה נסיתי בחכמה יש שם תוספת על הנוסחא הכתובה כאן ועיין ביפ"ת בארוכות בגוף הדברים ועיין באבני מלואים רי' טו פ"ג:

שנויי נוסחאות (פ ה) ומי כד"ו וכ"ז. (פ א) ולשנייה כד"ו ולא שנייה. (כי כ) וילדה **משום בת משבאת לישראל** וילדה כד"ו וילדה משום בת ישראל וילדה. (כ"ז) מרודך במקרא „בראדך". (כ"ע) וישלח במקרא „וישלחם". (גל ז) **נכרות** כד"ו ובמקרא „גברת".

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה אפי' כו'. וקשה הא מיבעי ליה וכו' נ"ב לא ק' מידי דבעי דהך תלמודא היינו בעיא וכ"כ בעל מראה יהושע. ב"ב פ"ד ה' י"א ע"ש [ועי' במהרי"ט אלגזי על הל' בכורות להרמב"ן פ' א' אות ס"א בד"ה ואולם לפ"מ תומר הענין כו' ועיין ביאורי הגר"א ז"ל אה"ע סי' א' ס"ק ס"ז]:

עמודי ירושלים

הגאונים ז"ל. שוב ראיתי בשו"ת ח"ם חאה"ע ח"א (סי' ל"ח) שכ' וז"ל. והנה סיב"ב כ' הבדורות האחרונים שכ' התוס' והרא"ש היינו בימי הגאונים וכו' וכוונתו בימי בה"ג גזרו. והנה התוס' והרא"ש לאו לפני נתכוונו [illegible] מבו' חורגים דר"פ מבות מלחמה דמה ראיה מר"ם לתקנות הגאונים עכ"ל ותמהני עליו בפתח"כ לא שפיל לקושיא דדברי היב"ש שכ' וז"ל וכ' התוס' והרא"ש ומיהו בתלמודא דידן מצאו דלא הבו לת"ע כו' וצריך פי' לפירושם כי אין צריך לומר כא' שלאחר התלמוד שבכו [illegible] [illegible] ... [illegible]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פ"ט מה"א סמ"ג לאוין מח טוש"ע אה"ע סי' מא ס"ב

יא
ב מיי' פ"א מה' יבום ה"א סמ"ג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קטו ס"א

יב
ג מיי' פ"א מה' יבום ה"כ טוש"ע אה"ע סי' קטו ס"ג

מסורת הש"ס

אמר ליה חבוט חבטך דהוא טבא בקלטא :

הלכה ז מתני' [א] מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע אי זו קידש נותן גט לזו וגט לזו [ב] מת ולו אח אחד חולץ את שתיהן היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידו : **גמ'** מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע לאי זו קידש נותן גט לזו וגט לזו. מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן. בכל אתר את אמר אין חליצה אחר חליצה. והכא אמר הכין. כאן בוודאי כאן בספק. היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם. בכל אתר את אמר בכל מקום שאומרים לו ייבם אין אומרים לו חלוץ. והבא את אמר הכין. כאן בוודאי כאן בספק. קדמו וכנסו אין מוציאין מידן :

הלכה ח מתני' [ג] שנים שקידשו שתי אחיות זה אינו יודע לאי זו שקידש וזה אינו יודע לאי זו קידש זה נותן ב' גיטין וזה נותן ב' גיטין מתו לזה אח ולזה אח זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן לזה אחד ולזה שנים היחידי חולץ את שתיהן והשנים אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידן : **גמ'** תני אחד ישראל ואחד כהנים כסדר הזה. הדא דאת אמר בשחלץ ואחר כך ייבם. אבל אם ייבם בתחילה אסור שמא ימות אחיו ונמצא כבא על אחות יבמתו. אמר רב חסדא (אמר) הדא אמרה הבא על אחות חלוצתו לא פסלה מן הכהונה. אמר רבי יוסי בר רבי בא תני רבי חייה הבא על אחות חלוצתו לא פסלה מן הכהונה. מתו לזה אח ולזה אח זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן. בכל אתר את אמר אין חליצה אחר חליצה. והבא אמר אבין. כאן בוודאי כאן בספק. לזה אחד ולזה שנים היחידי חולץ לשתיהן. והשני' א' חולץ ואחד מייבם. בכל אתר את אמר כל מקום

פני משה

חבוט הכיתך. הלקה מלקות שלך שהוא טוב לקלוס לפי שראוי הוא ואהיה נזהר פעם אחרת :

הלכה ז מתני' ואין יודע איזה מהן קידש. אסור בשתיהן דכל חדא וחדא איכא למימר זו אחות אשה : חולץ לשתיהן. דלא ידע איזו היא יבמתו כדמפרש בגמ' ומיחלץ הדא ויבומי חדא לא דאחות חלוצתו אסורה לו מדרבנן בחיי' ויבומי ברישא נמי לא דדילמא לא זו היא יבמתו וקפגע באחות זקוקתו דהויא כאשתו : היו לו שנים אחד חולץ. תחילה לאחת והשני אם רצה לייבם לשניה מייבם דאם זו יבמתו שפיר ואם אחותה היא לא פגע באחות זקוקתו דחליצה דהך אפקעה לזיקה ולא גזרו אטו מייבם ואח"כ חולץ כיון דאפילו הוי הכי לא מיפסיל כדתני קדמו כו' : קדמו וכנסו. קודם שנמלכו בב"ד שאם נמלכו בב"ד ועברו יוציאו כיון שעברו על דברי ב"ד. הרא"ש : אין מוציאין מידם. דכל חד וחד אמר אנא שפיר נסיבי ואי נמי הוה איפכא שהראשון לייבום כנס אחות זקוקתו הא שעתא הוא דעבד איסורא ומשבא אחיו וייבם השניה שהיא יבמתו פקע זיקתה למפרע מאידך :

גמ' בכל אתר את אמר כו'. כדקי"ל דאין חליצה אחר חליצה לא ביבמ' א' ולא בשתי יבמות כדתנן לקמן פ"ה: והכא אמר הכין. בתמיה דאהד חולץ לשתיהן : ומשני כאן בוודאי. יבמות כאן במתני' בספק דלא ידע איזו היא יבמתו כדפרישי' במתני' : היו לו שנים כו'. בכל אתר כו'. במקום שייך יבום אין אומרין חלוץ מתחלה והכא כו' : ומשני כאן בודאי. בעלמא והכא דספק הוא כדפרישית : קדמו כו'. כלומר דמסיק דהיינו טעמא נמי דאין מוציאין מידם משום דספק הוא דשמא לא פגע באחות זקוקתו אבל אי הי' ודאי היה זקוק להוציא וכן כתבו התו' שם ד"ה קדמו :

הלכה ח מתני' שנים שקידשו כו'. והם ב' נכריים : זה חולץ לשתיהן כו'. דכל חד מינייהו, אסור לייבומי דילמא פגע באחות זקוקתו : היחידי חולץ את שתיהן. שאי אפשר לו לייבם לא קודם חליצה של שנייה משום אחות זקוקה ולא לאחר חליצה משום אחות חלוצה לפיכך הואיל ואסור לייבם יחלוץ תחילה לשתיהן כדי להתיר אותה שהיא יבמתו לשוק : והשנים א' חולץ. לאפקועי זיקה מאחיו אם זו היא יבמתו ותשתרי אחותה לשני ממ"נ אי יבמתו היא שפיר ואי אחותה היא הא פקעה זיקת יבמה מינה בחליצת אחיו. ודוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקפגע ביבמה לשוק : קדמו וכנסו. אלו השנים אחר חליצת הא' אין מוציאין מידם שהרי אין כאן אלא ספק איסור אחות זקוקה בנישואי ראשונה ואיכא למימר קמא דנסיב יבמתו היא ובתרא נמי שפיר נסיב נכרי' ואי נמי הוה איפכא וקמא פגע באחות זקוקה כיון שבא שני וייבם פקעה זיקתה מאחיו והותרה לו אשתו ואיסורא דעבד עבד :

גמ' א' ישראל וא' כהנים כסדר הזה. דאפילו הן כהנים אין מוציאין מידם אם כנסו השנים אחר חליצת הא' וטעמא כיון דאיסור חליצה לכהן מדרבנן הוא וכאן דספק חליצה היא דכל אחת ואחת בספק היא שמא לא היתה זקוקה לזה החולץ דאחיו לא קידשה אלא אחותה הוא דקידש ולא גזרו בה רבנן אבל במתני' דלקמן אסיר בכהנים כמו שאפרש שם בס"ד : הדא דאת אמר. במתני' והשנים א' חולץ כו' דוקא בשהלך זה ואח"כ ייבם זה : אבל כו'. לייבומי ברישא אסור שמא ימות אחיו והיא לאו יבמתו היא אלא אחות יבמתו הזקוקה לו. ובבבלי שם קאמר הכא טעמא אחרינא כדפרישית במתני' דקפגע ביבמה לשוק וזה אפי' למ"ד דלא חייש למיתה : הדא אמרה הבא על אחות חליצתו כו'. נראה דאחות זקוקתו גרסינן דהרי אין אתה מוצא כאן שיבא על א' מהן אחר חליצתו אלא אחר חליצת האחר אלא דאחות זקוקתו שפיר שמעינן מהכא דקאמר אפי' בכהנים אין מוציאין מידם ואע"ג דאיכא למימר דקמא באחות זקוקתו פגע : מתו כו' בכל אתר כו'. כדפרישית לעיל :

קרבן העדה

אמר ליה חבוט חבטך. הכה הכאתך שהוא טוב לקבל המכות ממה שהייתי מביאך לידי חילול השבת והערוך פי' שר' חגיי אמר ליעקב רמי' ואתבטיך שיפה להלקותך בשביל פעם אחרת והראשון נ"ל :

הלכה ז מתני' ואינו יודע איזו קידש. אסור בשתיהן משום דכל חדא וחדא איכא למימר זו אחות אשה: חולץ לשתיהן. דלא ידע איזו יבמתו ומיחלץ לחדא וליבומי לאידך לא אפשר דאחות חלוצתו היא ואסורה לו מדרבנן בחייה וייבומי ברישא נמי לא דדלמא לא זו היא יבמתו וקפגע באחות זקוקתו דהויא כאשתו : היו לו שנים אחד חולץ. תחלה לאחת והשני אם רוצה לייבם לשני' מיבם שאם זו יבמתה שפיר ואם היא אחותה אינו פוגע באחות זקוקתו משום דחליצה דהך אפקעתא לזיקה : קדמו וכנסו. קודם שנמלכו בב"ד אין מוציאין אותן מהן דכל חד וחד אמר אנא שפיר נסבי וא"נ הוה איפכא שהראשון שכנס ליבום כנס אחות זקוקתו האי שעתא הוא דעבד איסורא ומשבא אחיו וייבם השניי' שהיא יבמתו פקעה זיקתה למפרע מאידך : **גמ'** ופריך בכל אתר. בכל מקום אתה אומר שאין חליצה אחר חליצה בשתי יבמות הבאות מבית אחד כדתנן לקמן פר"ג : והכא אמר הכין. וכאן אתה אומר שחולץ לשתיהן : ומשני כאן בודאי. כשאיתם הן מבית אחד הוא דאמרינן אין חליצה אחר חליצה : כאן. במתני' ספק הוא אם הן שתי יבמות יש חליצה אחר חליצה : ופריך בכל אתר. בכל מקו' אמרי' כשיש יבום אין חליצה והכא מצרכינן לייבו' וחליצ' : אחד ישראל ואחד כהני' כסדר הזה. אם קידש כהן את' משתי אחיו' ולו שני אחין ומת אחד חולץ ואחד מייבם ונקט הכי לאפוקי מסיפא דדוקא בישראל אבל לא בכהנים כדמסיק לקמן : הדא דאת אמר. הא דתנן במתני' אחד חולץ ואחד מייבם בדוקא נקט שחולץ תחלה אבל ייבומי ברישא לא דשמא ימות אחיו קודם שיחלוץ נמצא פגע באחות זקוקתו : הדא אמרה. מדתני אף כהנים כסדר הזה ש"מ הבא על אחות חלוצתו לא פסלה מן הכהונה דאף זו לאחות חלוצתו דמי' שהרי היתה עומדת לחלוץ ממנו כמו מאחיו :

הלכה ז מתני' שנים שקידשו שתי אחיות. והם נכרים : זה חולץ לשתיהן וכו'. דכל חד וחד מנייהו אסור לייבומי דדלמא פגע באחות זקוקתו : היחיד חולץ לשתיהן. שאי אפשר לו לייבם לא קודם חליצה של שנייה משום אחות זקוקתו ולא לאחר חליצה משום אחות חלוצה לפיכך הואיל ואסור לייבם יחלוץ תחלה לשתיהן כדי להוציא אותה שהיא יבמתו מאיסור יבמה לשוק : והשנים אחד חולץ. לאפקועי זיקה מאחיו אם זו יבמתו ותשתרי אחותה לשני ממ"נ אי יבמתו היא שפיר ואי אחותה היא הא פקעה זיקת היבמה מניה בחליצת אחיו : אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה. ממנ"נ אם זו יבמתו שפיר נסיב שהרי אחיו לא חלץ לזו אלא לאחותה שלא היתה יבמתו ואינו כלום ואי לאו יבמתו היא שפיר נסיב נכרית היא דאי משום אחות זקוקה ליכא שהרי חלץ אחיו את אחותה שהיא יבמתו ופקעה זיקה ואי משום יבמה לשוק הרי חללה זו מאחי בעלה : קדמו שנים. אחין של אחד וחללו לשתיהן משום דלא ידעו איזו היא יבמתן : לא ייבמו. שני אחים האחרים זה את זו וזה את זו משום דקמא דנסיב איכא למימר זו היא אחות זקוקתו אלא אחד חולץ תחלה לאחת ואחד מייבם לשניה ממ"נ כדפרישית לעיל. קדמו וכנסו אין מוציאין מידם : **גמ'** והכא אמר אכן. שחולץ לשתיהן :

רידב"ז

אמר ר"ח הדא אמרה הבא על אחות חליצתו לא פסלה מן הכהונה הק"ע ז"ל פי' הדא אמרה מדתני אף כהנים כסדר הזה והפ"מ ז"ל מגי' וכתב דכצ"ל אחות זקוקתו עיי"ש ולפענ"ד נראה דהיא גמ' מפורשת בדף מ' ע"ב דגרסינן שם אמר ר"ע ב"ק אמר שמואל. הבא על צרת חליצה הולד ממזר. מ"ט באיסורא קיימא אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא מותר אדם בקרובת צרת חליצתו אי אמרת בשלמא צרה אבראי קיימא מש"ה מותר באחותה אלא אי אמרת צרה כחליצה דמיא אמאי מותר לימא תהוי תיובתא דר"י דאמר בין הוא בין אחין אין חייבין לא על החליצה כרת ולא על צרתה כרת. אמר לך ר"י ותסברא אחות

שנויי נוסחאות (ש"ג) הכין נד"ו אבין. (בכ"ה) אמר הדא כ"ס נד"ו.

עמודי ירושלים

בס בתמני מ"ב אסור ומנ"ל לתשובת הגאונים ז"ל נומר דתפני מ"ע אסור כו' גם מהרי"ל ז"ל בהגהב"י סי' פ"ס כ' דאשת מורנו אסורה נו ול"ע עכ"ל. ותמהני כ"ו דודאי נפי שיטת הירושלמי דב' אירכין אסורין מפני מ"ע ה"ה אשת מורנו דהטעם שהעולם לא ידעו שהיא מורנו ויסברו שהיא אחותו או אחיו וא"כ מטעם זה גם אשת מורנו אסור ובאיס דהא כתוס' כ' על ההיא דירושלמי והכ"ג דבמתהין ברא נהו אשת אמיו ומורנו שמא אח"כ אסרוה ככ"ל מבואר באשת אינגו מה לב' מורנין. ועוד תמהני עליו שבתח"כ לא ראה דברי הב"ח שסביא תשובת הגאונים הזאת והביא כן פ"ב. ופ' בשירי קרבן ירושלמי מכות (פ"ב ה"ד ד"ה אלא) בכ' שגם בפסיקתא (פ' אחרי) כ' דאשת חמיו ומורנו אסורים מפני מ ע כ"ש ואינו תחת ידי ועת"ב בשו"ת מהל"ח כהן ראפופורט תהס"ע (סי' י"ו) והפלה לבי תהס"ע דיני עריות (סי' כ') פ"ב :

(עיין לדף י"ג ע"א) ר' אבין בעי ובנו לכל דבר אפי' לפ"ו ולשני' כו'. פ' בשירי קרבן בתמה על רמ"א באה"ע (סי' א') שפסק בממזר דקיים פ"ו והכא איבעיא ד.א היפשטא. ומהתימה ממנו אחרי שראה שהב"ש בחידושיו כתב כן. וכן ראיתי להריטב"א שכתב כן וג"כ הרב המאירי כמו שהביא בחמו הנרכ"י (סי' א' סי"ג) שכן היתה גירסתם בירושלמי א"כ מה לו כי יתפק על הרמ"א ומ"ב שהריטב"א לפניו דברי הירושלמי כא. לא ניתן להיאמר כלל. וע' בברכ"י שכתב בנוסחתינו בשילה אחרי שהראשונים לא גרסו כן וא"ש דברי הרמ"א. ומה שהקשה על הגירסא דלגבי דהאמי לקט עפי שניה מכל כריות בבתולה. י"ל דהיינו יכולים לומר כיון דהוא זרע פסול לא גזרו חכמים בו איסור שניה דאינו זרע כשר בלא"ה לאבי אמימין דבזה נ"ב גזרו גו רבם ומכ"ש בעליות בבתולה דבזה בודאי אסורין וה"פ :

מקום שאין אומרים לו ייבם אין אומרים לו חלוץ. והכא את אמר אבין. כאן בוודאי כאן בספק. קדמו וכנסו אין מוציאין מידן:

הלכה ט מתני' לזה שנים ולזה שנים אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחת אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה ואחיו של זה מייבם חלוצתו של זה קדמו שנים וחלצו לא ייבמו השנים אלא אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידן:

גמ' הדא דאת אמר בישראל אבל בכהנים אסור:

הלכה י מתני' [א] מצוה בגדול לייבם [ב] ואם קדם הקטן זכה הנטען על השפחה ונשתחררה ועל הנכרית ונתגיירה הרי זה לא יכנוס ואם כנס אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאוה מתחת ידו אף על פי שכנס יוציא:

גמ' מצוה בגדול לייבם שנאמר (דברים כה) והיה הבכור אשר תלד. מה אנן קיימין אם בנולד יאמר קרייה יקום על אחי שם אביו המת. אלא עד שיהא הנולד בכור. מעתה אפילו היה לו בנים ומתו ואחר כך מת הוא לא תהיה אשתו זקוקה לייבום. ויאמר קרייה ובנים לא היו לו. אלא אם איננו עניין לנולד תניהו עניין למייבם. מצוה בגדול לייבם. הנטען על השפחה ונשתחררה או על הנכרית ונתגיירה הרי זה לא יכנוס. קידש כמי שכנס. אמר שלא לכנוס וכנס מוציאו מידו. גירש מהו שיחזיר. אם אומר את כן לא נמצאת מוצי' ליזה על בניה הנטען על אשת איש. רב אמר בנטען בעדים. רבי יוסי בעי אם בנטען בעדים בהא תני והוציאוה מתחת ידו אה על פי שכנס יוציא.

ומתחת

קרבן העדה

אבל בכהנים אסור. שיהא אחיו של זה מייבם לחלוצתו של זה ואע"ג דספק חלוצה לא גזרו חכמים לאסרה לכהן דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אף בספק חלוצה גזרו רבנן הלכך אם קדמו וכנסו אפילו שניהם כהנים אין מוציאין מידן דכל אחד לא נשא אלא ספק חלוצה ומספקא לא מפקעינן מיניה:

הלכה ה גמ' שנאמר והיה הבכור. דכתיב ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור ודרשינן המייבם יהיה בכור: מה אנן קיימין. הא' אשר תלד אמאן קאי: אם בנולד. הוולד שתלד היבמה יירש נחלת המת א"כ שיקרא הנולד בשם המת יוסף קורין אותו יוסף: ה"ג ויאמר קרייה יקום על שם אחי אביו המת. וה"פ ה"ל לקרא למימר יקום על שם אחי אביו דהא בנולד קמיבתעי קרא: אלא עד שיהא הנולד בכור. וה"ק אם לא היה להמת בנים מעולם ואלו היה חי היה זה הנולד בכור יקום על שם אחיו וחייבת ביבום ואם לאו שהיו לו בנים פטורה מן הייבום קשיא א"כ יאמר קרא ובנים לא היו לו שהרי כשהיה לו בנים פטורים והשתא דכתיב ובן אין לו משמע דקפיד שיהיה לו בן בשעת מיתה: אלא אם אינו ענין לנולד תנהו ענין למייבם. שיהא המייבם בכור מכאן שמצוה בגדול לייבם דליכא למימר בכור דוקא דא"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו היכי משכחת לה:

הלכה ט מתני' הנטען. חשוד כלומר שמוענין עליו דברי לעז: לא יכנוס. משום לעז שלא יאמרו אמת היה הקול הראשון: הנטען על אשת איש והוציאוה. ב"ד מתחת בעלה בשביל זה שאסרה עליו והלך זה ונשאה: יוציא. דמדאורייתא אסורה נמי לבועל דדרשינן ונטמאה ונטמאה שני פעמים אחד לבעל ואחד לבועל: **גמ'** קידש. הרי זה כמו שכנס ואין מוציאין מידו: אמרו. הב"ד שלא יכנוס וכנסה אחר ההתראה קונסין אותו ומוציאין מידו: גירש. אחר שעבר וכנסה מהו שיחזירנה: ופשיט אם אומר את כן. שלא יחזירנה נמצא אתה מוציא לעז על בניה אשר היו לה עמו קודם הגירושין: בנטען בעדים. כגון שבאו עדים על קול הראשון שראוה שזינתה עמו: גטען כו' רב אמר בנטען בעדים. שבאו עדים על קול הראשון שראוה שזינתה עמ: בהא תני והוציאוה מתחת ידו כו'. בתמיה דמשמע הא מתחת

פני משה

הלכה ט מתני' אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה. ממ"נ אם זו יבמתו שפיר נסיב שהרי אחיו לא חלץ לזו אלא לאחותה שלא היתה יבמתו ואינה כלום ואי לאו יבמתו היא שפיר נסיב דנכרי' היא דמשום אחות זקוקתו ליכא שהרי חלץ אחיו את אחותה שהיא יבמתו ופקעה זיקה ואי משום יבמה לשוק הרי הללה זו מאחי בעלה: קדמו. שני אחין של אחד וחלצו לשתיהן. משום דלא ידעי איזו היא יבמתו: לא ייבמו. שני אחים האחרים זה את זו וזה את זו משום דקמא דנסיב איכא למימר פגע באחות זקוקתו אלא אחד חולץ תחילה לאחד וא' מייבם לשניה ממ"נ אי יבמתו היא שפיר ואי לאו יבמתו היא לא פגע באחות זקוקתו שהרי אחיו חלץ ליבמתו ויבמה לשוק נמי ליכא שהרי הללה מאחי בעלה: קדמו. אלו ב' האחרונים וכנסו אחר הליצת שנים האחרים ולא באו לימלך בב"ד אין מוציאין מידם וטעמא כדפרישית לעיל:

גמ' הדא דאת אמר בישראל. דוקא אין מוציאין אבל בכהנים אסור דמותני' דלעיל דשרינן אפי' בכהנים התם דכנסו אחר הליצת הא' ואיכא למימר על כל אחת שמא לא היתה זקוקה לזה החולץ וכדפרישית לעיל וחליצתה לאו כלום הוא אבל הכא דהשנים הללו וממ"נ יש אחת בהן דחליצתה חליצה דהרי אחיהם של אלו על כרחך אחת מהן קידש בודאי וחד מינייהו ודאי חלוצ' נסיב. אבל בבבלי משמע דאפי' הכי מותר נמי לכהנים כדגרים שם דף כ"ד אהאי מתני' תני שילא ואפילו שניהם כהנים וטעמא כדפרש"י שם דלכל חד וחד איכא למימר שמא ייבם את יבמתו ולא גזור רבנן לאפוקי מספק:

הלכה י מתני' מצוה בגדול לייב'. כדיליף בגמ': הנטען. נחשד: ה"ז לא יכנוס. משום לעז שלא יאמרו אמת היה הקול הראשון: ואם כנס. בגמ' מפרש דלאו דוקא כנס אלא אפי' קידש: והוציאוה. ב"ד מתחת בעלה בשביל זה שאסרה עליו והלך זה ונשאה: יוציא. דמדאורייתי' אסורה נמי לבועל כדדרשינן ונטמאה ונטמאה ב' פעמים א' לבעל וא' לבועל:

גמ' שנא' והיה הבכור אשר תלד. וע"כ איבם מוקמינן ליה: דמה אנן קיימין. המקרא זה: אם בנולד. שיהא הבן שנולד נקרא על שם המת או שהוא הנולד יירש את המת א"כ יאמר קרייה יקום על שם אחי אביו המת גרסי' וכדדרים לה בבלי שם וכן פי' התוס' שם: אלא עד שיהא הנולד בכור. כלומר ואם תאמר דבא ללמדינו שיהא הנולד בכור דבעינן שלא ילדה מעולם: א"כ מעתה אפי' היו כו'. וקשה ויאמר קרא ובנים לא היו לו. מעולם: אלא אם אינו ענין כו' למייבם דמצוה בגדול לייבם. והא דקרי' רחמנא בכור לגריעותא דאינו נוטל ברא' כמוחזק כבכור כדאמר בבלי שם: הנטען כו' קידש כמי שכנס. ואין מוציאין מידו ודמי להאי דאמרינן פ"ב דכתובות לא נשאת ממש אלא כיון שהתירוה לינשא כו' ואעפ"י דהכא שלא ברשות ב"ד הוא: אמרו שלא לכנוס. שהתרו בו שלא לכנוס וכנס הואיל וכנס אחר התראה קונסין אותו ומוציאין מידו. ומכאן ראיה למה שהבאתי לעיל במתני' הל' ז' בשם הרא"ש ז"ל דאם עבר על ציווי ב"ד דמוציאין מידו: גירש. אם עבר וכנס וגירש: מהו שיחזיר. כלומר שיתירו לו להזור או דהוי כלכתחילה: אם אתה אומר כן. שלא יחזיר לא נמצאת מוציא לעז על בניה מקודם הגירושין ולפ"ז דוקא אם היו לה בנים מכניסה ראשונה וכ"כ הרמב"ן ז"ל:

עין משפט נר מצוה

יג
א מיי' שם פ"ג ה"ו וי"ה סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסא ס"ד

יד
ב מיי' שם טוש"ע שם ס"ו

מסורה הש"ס

רידב"ז

אחות הגינה דאורייתא והא אמר רשב"ל כאן שנה רבי אחות גרושה מד"ת אחות חלוצה מד"ס ע"כ. ופרש"י ז"ל כיון דאחות חלוצה גופה דרבנן בחלוצה גזור באחותה בצרה לא גזור עכ"ל ז"ל וא"כ למ"ד דשליחותא קעביד אי הי' אחות חלוצה דאורייתא הי' אסור באחות צרה כאחות חלוצה אך מכיון דאחות חלוצה גופי' מד"ס ע"כ באחות צרה מותר. והנה במתניתן דידן נמי דכוותי' לענין אחין דאחד חולץ ואחד מייבם דהחולץ גופי' אסור לייבם השני' משום שמא אחות חליצתו היא. א"כ גם אחיו אסור לייבם השני' משום זה גופי' שמא אחות חליצתו היא כמו אחיו דהא שליחותא דאחין קעביד אלא ע"כ כתירוצא דר"י שם משום דכיון דאחות חליצתו מד"ס בדידה גזור בצרה לא גזרו וה"נ היא דאחות חלוצה מד"ס בדידי' גזרו באחין לא גזרו ע"כ מוכיח שפיר [illegible] מתניתן דידן. דהבא על אחות חליצתו. לא פסלה מן הכהונה. משום דאחות חלוצה דרבנן היא ואי הי' אחות חלוצה ד"ת כמו דסבירא לי' לר"ע בדף מ"ד דהוי כאחות גרושתו ופשיטא דהי' מיפסלה מן הכהונה. אבל מכיון דרבנן היא לא פסלה מן הכהונה.

תוס' הרי"ד

הדא דאת אמר בישראל אבל בכהנים אסור ונראה לפענ"ד לפרש הכ"מ מהא דגרסינן בה"ת תני אחד ישראל ואחד כהנים כסדר הזה וע"כ דקאי על לכתחלה מיזקתני כסדר הזה משמע דקאי על הסדר ולא על בדיעבד אם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם ולכאורה קשה על שיטת רש"י ז"ל וכל הראשונים ז"ל שפירשו ז"ל דקאי הברייתא דתני שילא דקאי על בדיעבד והכא מדקתני אף כהנים כסדר הזה משמע דקאי על הסדר שבמשנה זו ואף אם חלץ היחיד לשתיהן נמי אחד חולץ ואחד מיבם לכתחלה אפילו הוא כהן אבל בזמת לא קשה. מידי דהא לכאורה יש להקשות עוד על פירש"י ז"ל דלמה נקט שילא אפילו שניהם כהנים דתיבת שניהם מיותר והול"ל אפילו כהנים וע"כ דקאי על האי בבא דסיפא דאחיו ש"ז מיבם חלוצתו של זה וכו' וא"כ קמ"ל דאפילו שניהם כהנים שניהם חולין כל אחד בחבירו וקאי על לכתחלה דאי קאי על הסיפא דקדמו וכנסו על דיעבד א"כ מי כנסו שני אחין כנסו פשיטא דשניהם כהנים דהא באחין מאב אחד ע"כ דשניהם כהנים וא"כ תיבת שניהם מיותר ואלא ע"כ דקאי על לכתחלה דאחיו ש"ז מיבם חליצתו של זה כו' וקמ"ל דאפי' שניהם כהנים ובתיבת שניהם קמ"ל דקאי אפילו על לכתחלה ועוד קשה לכאורה על הרמב"ם ז"ל דפסק בפ"ח מה' יבום כל דינא דמתניתין כל הג' בבות כמו שהוא במתניתין ממש ובכל בבא דמתניתין דמסיק אם קדמו וכנסו אין מוציאין מידו כן פסק הרמב"ם ז"ל ודינא דתני שילא אפילו שניהם כהנים נקט הרמב"ם ז"ל בבבא דמציעתא ולמה לא נקטה בסיפא וגם הרמב"ם ז"ל לא נקט

ר"י

בלבון אפילו שניהם כהנים ודילג תיבת שניהם וכתב ואפי' היו כהנים שהחליצה שחלץ יחידי מספק חלץ והחלוצה אסורה לכהן מד"ס וכב' חלוצה לא גזרו עכ"ל ז"ל והדבר פשוט דלא שייך על בבא מציעתא תיבת שניהם כמובן ויש מקום ספק על מה קאי הרמב"ם ז"ל דהא דאפילו כהנים אם קאי על הבדיעבד או על אפילו לכתחלה והכ"מ ז"ל כתב שנראה מדברי הרמב"ם ז"ל דמתיר אף לכתחלה ונראה לפענ"ד דע"כ לא הכביר הרמב"ם ז"ל לכתחלה אלא על המציעתא אבל לא על הסיפא וטעמא רבה יש בזה והוא מבואר בשיטת הירושלמי הכא מפורש והוא עפ"מ שכ' הרמב"ן ז"ל ומביאו הה"מ ז"ל וז"ל ז"ל דאע"ג דבאר ספק של דבריהם אפילו לכתחלה לקולא כיון דאיכא מעשה רבה בחולץ לה בב"ד אין מתירין לא היא ולא צרתה כו' כו' תדע שהרי אחות חלוצה נמי מדרבנן ותנן במתניתין שחולץ ולא מיבם מפני שהיא אחות ספק חלוצה ואחות זקוקה נמי מדרבנן דזיקה מדרבנן היא וקאסרי ליבומי והדר מיחלץ משום דפגע באחות זקוקה וה"ט כיון דחלץ לאידך נראית כיבמה ומפרסמא מילתא עוכא הילכך חיישינן שמא אמרו אחות זקוקה מותרת לכתחלה עכ"ל ז"ל עיי"ש ולפ"ז כיון דכל איסור לכתחלה הוא משום דכיון דחלץ לאידך נראית כיבמה ומפרסמא מילתא עוכא א"כ הכ"מ בסיפא שוב

שנויי נוסחאות (פי"ח) אחי בד"ו ליתא. (ע"כ) היה בד"ו היו.

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה אם אומר כו' בנים מבעלה הראשון כו'. נ"ב זה תמוה דהא הכא ארישא קאי וליכא בעל ראשון [דקאי על הנטען על השפח ונשתחררה כו']:

עין משפט נר מצוה

טו
א מיי׳ פ״י מה׳ גירושין ה״ד טוש״ע אה״ע סי׳ יז ס״ח

מתחת ידי אחר כגון שגירשה בעלה ע״י זה הקול ונשאת לאחר וגירשה אם כנסה מעתה הנטען יקיים ואם נטען בעדי׳ אסורה עליו עולמית ואפי׳ מתחת ידי אחר שהפסיק האחר הקול ונשאה זה יוציא: אלא ע״כ כן אנן קיימין. שלא בעדים והילכך אם הוציאוה כו׳ דלא כרב. וכן מקשה בבבלי שם על רב מברייתא דתני בהדיא אם נתגרשה מאחר אם כנס לא יוציא ודחי לה התם ומסיק שם בקלא דפסיק צריך עדים כרב ובקלא דלא פסיק מוציאין אפי׳ במכוער הדבר כרבי שם:

הלכה יא מתני׳

המביא גט ממד״ה. דקי״ל דצריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם וטעמא מפורש פ״ק דגיטין לפי שאין בקיאין לשמה: לא ישא את אשתו. דכיון דאדיבורי׳ סמכינן חיישינן שמא יצרו תוקפו ומשקר: מת הרגתיו כו׳ לא ישא אשתו. הואיל ועל עדותו היא נשאת איכא לזות שפתים שמא עיניו נתן בה והעיד שקר אבל לאחר תנשא דאשה נשאת בעד א׳: ר׳ יהודה אומר הרגתיו לא תנשא אשתו. אפי׳ לאחר על פיו לפי שהוא משים עצמו רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד: הרגנוהו תנשא. כדמפרשינן בגמ׳:

גמ׳ מהו נאמן כו׳. סוגי׳ זו כתובה לקמן בקידושין פ׳ האומר הל׳ ז׳ ושם הגי׳ עיקר ועל מתני׳ דשם קאי ואגב דמקשי לקמן ממתני׳ מייתי לה הכא. דתנינן שם קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה ובא אחד ואמר אני קדשתיה נאמן. ומפרש הש״ס מהו נאמן: שמואל אמר נאמן ליתן גט. דסמכינן עליו שהוא קידשה וגיטו גט דאין אדם חוטא ולא לו בדבר שאינו נהנה ממנו ולהתיר אשת איש בחנם אבל לכנוס אינו נאמן דאימר יצרו תוקפו. ובבבלי שם דף ס״ג גרים אליבא דרב דאמר הכי: אסי אמר. נאמן אף לכנוס וכדאמר נמי שם דלא חציף איניש לשקר בזה דמירתת דילמא מכחיש ליה ואמר ידענ׳ דלאו את יהבת לי קידושין: וכן רב הונא בשם רב גרים הכא. כרב אסי: וכן ר״י אמר נאמן לכנוס ואין למידין מכאן. שיהיה אדם נאמן לדבר אחר כשהבעל דבר בעצמו מסופק כדמפרש ואזיל: א׳ משדותי כו׳ לא כל הימנו. ואינו נאמן בזה וטעמא דבשלמא בקידושין מירתת לשקר שמא לאחר זמן יבא זה שקידשה באמת ויכירו אותו ונמצא שבא על א״א אבל גבי שדה מאי מפסיד אם יבא האחר שלקחה באמת יחזיר לו השדה ועם הפירות שאכל ולא הפסיד כלום הילכך אינו נאמן דחיישינן שמא בתוך כך יקלקל השדה וישמיט הפירות ולא ימצא מה לגבות ממנו. ובבבלי אינו מבואר זה הדין כ״א האי דאמרו קידושין ע״ג נאמן בעל המקח כו׳ וזהו אם הוא יודע. ובהגהת מיימוני פ״ט מאישות ומביאו הרמ״א בח״מ סוף סי׳ רכ״ב דהלוקח נאמן ולא ידעתי מאין למד זה דהרי הכא מבואר בהדיא דאינו נאמן והש״ך שם ג״כ מביא בשם הה״מ כן וע״ש: וקאמר הש״ס אף בקידושין כן. דבכה״ג גם בקידושין אינו נאמן באומר א׳ מבנותיי כו׳ כלומר שהוא מסופק ג״כ בזה איזו מהבנות קידש ולמי קידשה דבזה אינו נאמן לומר קידשתיה לזו ולהוציא את כולן מספק אשת איש:

ומתחת ידי אחר יקיים. אם נטען בעדים אפילו מתחת ידי אחר יוציא. אלא כן אנן קיימין בנטען שלא בעדים והוציאוה מתחת ידי אחר יקיים:

הלכה יא מתני׳

[א] המבי׳ גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשתו מת הרגתיו או הרגנוהו לא ישא את אשתו רבי יהודה אומר הרגתיו לא תינשא הרגנוהו תינשא אשתו: גמ׳ *מהו נאמן. שמואל אמר נאמן ליתן גט. אסי אמר נאמן לכנוס. רב הונא אמר בשם רב נאמן לכנוס רבי יוחנן אמר נאמן לכנוס ואין למידין הימינו דבר אחר. מהו אין למידין הימינו דבר אחר. אחת משדותיי מכרתי ואיני יודע למי מכרתיה ובא. אחד ואמר אני הוא שלקחתיה לא כל הימינו. אף בקידושין כן אחת מבנותי קידשתי ואינו יודע למי קדשתיה. ובא א׳ ואמר אני קידשתיה לא כל הימינו

מתניתא

מסורת הש״ס

קידושין פ״ג

ומתחת ידי אחר. כגון ראובן נטען על דינה אשת שמעון וגירשה שמעון ונשאה נחשון וגירשה אם כנסה ראובן אח״כ יקיים: אם נטען בעדים. ואס״ד דמתני׳ בנטען בעדים איירי הרי נאסרה עליו עולמית ואפי׳ מתחת ידי אחר יוציא: אלא. הכא במאי עסקינן בנטען שלא בעדים ושפיר דייק תנא דמתני׳ ותנא והוציאוה מתחת ידו אבל אם הוציאוה מתחת ידי אחר יקיים דאפסקיה לקלא:

הלכה י מתני׳

המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. וטעמא מפורש בגיטין לפי שאין בקיאין לשמה א״נ לפי שאין עדים מצויי לקיימו: לא ישא אשתו. הואיל ואדיבוריה סמכינן: מת הרגתיו וכו׳. הואיל ועל פי עדותו נשאת איכא לזות שפתים שמא עיניו נתן בה והעיד שקר אבל לאחר תנשא דאשה נשאת בעד אחד: רי״א הרגתיו לא תנשא אשתו. על פיו אפי׳ לאחר ובגמ׳ מפרש טעמא: הרגנוהו. באומר אני הייתי עם הורגיו אבל אני לא הרגתיו: גמ׳ מהו נאמן. קאי אהא דתנן בקידושין פ׳ האומר קידשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתיה ובא אחד ואמר אני קידשתיה נאמן ומיבעיא ליה לענין מאי נאמן ופשיט דפליגי בה שמואל ואסי ומייתי לה הכא משום דפריך עלה ממתניתין: נאמן ליתן גט. סמכינן עליו שהוא קידשה ומותרת להנשא לכל אדם בגט זה דאין אדם חוטא ולא לו אבל הוא עצמו אסור לישאנה דאימא יצרו תקפו ומשקר: אסי אמר. נאמן אף לכנסה דלא חציף איניש למימר לפני האב אני הוא שקבלת הקידושין ממני דלמא מכחיש ליה ואמר ידענא דלאו את יהבת לי הקידושין ולא הועיל כלום: ואין למידין ממנו דבר אחר. דדוקא בענינא הוא שהקילו חכמים להאמינו אבל לא בדבר אחר: לא כל הימנו. לאו כל כמיניה לירד לתוך השדה דדלמא לאו דידיה הוא ויתלוש ויאכל: אף בקידושין כן. האשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודע למי נתקדשתי ובא אחד ואמר אני קידשתיה לא כל הימנו וכ״ה בבבלי פ׳ האומר. וה״פ אינו נאמן לכנוס דאינו מירתת שיודע שתחפה עליו ותתרצה בו ותכחיש את כל הבא לומר אני הוא שקידשתיה משא״כ באב שאינו חשוד לשקר כדי לחפות עליו:

הגי׳

תוס׳ הרי״ד

שזה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ואחיו ש״ז מיבם חליצתו ש״ז א״כ מה דחלץ אחיו ש״ז לאחת נראית שהיא יבמתו ומפרסמא מילתא טובא שנחלצה היבמה הזאת מראובן והיא יבמת ראובן ונסבה שמעון הכהן בתר חליצת ראובן ולא מפרסמא מילתא שחלץ לה ראובן מטעם ספק ע״כ כיון דמפרסמא מילתא טובא ונראית כיבמת ראובן וחליצת ראובן והוא מעשה רבה שחלץ לה בב״ד ומה דאח השני אחיו של ראובן יבם השני׳ לא מוכחא מילתא דהוא משום ספק דז״א דשמא בת אחי ראובן אשה בעלמא ע״כ אסור לכתחלה לשמעון הכהן לכונסה דאפילו היא בספק חלוצה מ״מ לא דמי לכל ספיקא דרבנן לקולא ע״כ משום דמעשה בב״ד הוא ונראית כחלוצת ראובן משא״כ בבבא מציעתא דהיחיד חלץ לבתיהן ונמצא דמפורסם דהיחידי מספק חלץ דהאיך חלץ ב׳ אחיות מאח אחד כדאיתא בירושלמי בסוגיא דידן כאן בודאי כאן בספק ולא משכחה״ל חליצה אחר חליצה אלא בספק וכיון דמוכחא מילתא דמחמת ספק חלץ ע״כ מותרת אף לכתחלה לשמעון כשאחיו של שמעון יחלוץ לאידך ולא יאמרו דנסיב שמעון הכהן חלוצה דהא הכל יודעין דבספק חלוצה היא ועיין ברשב״א ז״ל בר״פ החולץ דכתב מפורש דהיכי דמוכח דהחליצה היא מספק א״צ כרוז לכהונה וע״כ גרסינן בירושלמי בתר בבא מציעתא בה״א תני אחד ישראל ואחד כהנים כסדר הזה פירש כל הסדר דכיון דהיחיד חולץ לשתיהם ע״כ השנים אחד חולץ ואחד מיבם אבל בבבא דסיפא גבי לזה שנים ולזה שנים דזה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת דאחיו של זה מיבם חלוצתו ש״ז כו׳ גרסינן בדה דאת אמרת בישראל אבל בכהנים אסור פי׳ לכתחלה דהא הוי מעשה ב״ד ונראית כיבמה ומפרסמא טובא דהיא חלוצה כדברי הרמב״ן ז״ל וע״כ הא דתני שילא אפילו שניהם כהנים הוא רק על בדיעבד על אם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם כו׳ ספק חלוצה לא גזרו רבנן [מלשון לא גזרו רבנן מוכח דקאי על דיעבד דאי אלכתחלה ככל ספיקא דרבנן לא הוי למימר לא גזרו רבנן אלא

רידב״ז

ר״י אמר נאמן לכנוס ואין למידין הימינו דבר אחר פי׳ לענין אחר אין למידין ממנו ויש לפרש ב׳ משמעות אם הכונה אין למידין ממנו דבר אחר הוא לענין ממון אפילו באופן זה. או אפילו בקידושין אין למידין ממנו דבר אחר לענין אחר באופן אחר. ופ״ז שאל מהו אין למידין דבר אחר אחת משדותי מכרתי יבא אחר ואמר אני הוא כו׳ לא כל הימינו אם באופן זה שאחד משדותי מכרתי בזה אינו נאמן כיון שבא להוציא מיד הבעלים דכל אחת ואחת בספק שמא היא בחזקת מרא ובאופן זה אף בקידושין כן אחת מבנותי קידשתי וא״י למי ובא אחד וכו׳ לא כל הימינו משום דאינו נאמן להוציא מרשות האב דכל או״א עומדת ברשות האב וזהו איבעיא דלא איפשיטא דשאל מהו אין למידין ממנו דבר אחר אם הכונה בדרך אחר. ולא באומר שדי מכרתי וא״י למי דבזה נאמן אף בדיני ממונות אלא רק באופן אחר אחת משדותי מכרתי וא״י למי דבזה אינו נאמן דלא דמי לבבות בבית אני מוכר לך או שור משורי או אני שדה אני מוכר לך דנוטל הכחוש דהתם יודע למי מכר. ועכ״פ הכחוש מודה לו אע״פ שמרא דארעא הוא המוחזק והלוקח מוציא מ״מ מה בכך כיון שמודה לו שפיר מוציא מת״י אבל בשא״י למי מכר כיון דעכ״פ עדיין השדה בחזקתו והלוקח חשוב מוציא אינו יכול להוציא מידו בלא ראי׳ כיון שאינו מודה שהוא הלוקח. ובאופן זה אף בקידושין כן באחת מבנותי קידשתי וא״י למי בזה אינו נאמן לכנוס כיון דצריך להוציא מרשות האב אינו נאמן להוציא בלא עדים. וזהו הכונה אין למידין ממנו דבר אחר לאו לאפוקי דיני ממנות ולחלוק בין קידושין לממנות אלא לאפיקי אופן אחר כגון אחת מבנותי ואחת משדותי. או דלאו לאפוקי אופן אחר קאמר אין למידן הימינו דבר אחר אלא אפילו באופן זה בבת אחת קדשתי וא״י למי באופן זה אין למדין ממנו דבר אחר היא בממון אפילו שדה אחת מכרתי וא״י למי ובא אחד ואמר אני הוא אינו נאמן ומחלק בין קידושין לממונא. ובזה מתורץ שיטת הרמ״א ז״ל בחו״מ סי׳ רכ״ב סכ׳ בשם הגהת מיימוני ז״ל דמהימן ומובא בש״ך ז״ל דברי הגהת מיימוני ז״ל וז״ל ז״ל ומדייק בירושלמי אם אמר אחד שדה מכרתי וא״י למי ובא אחד ואמר אני לקחתי מהימן או לא ולא מסיק. ונראה לריב״א ז״ל דמיהמין הואיל והמוכר מודה שאינו שלו מאי אמר למוכר לאו את מודה דלאו דידך הוא זיל לשלמא ואם יבוא אחר ויכחישני בסהדי הרי אני מחזירנו עכ״ל ז״ל והק׳ הש״ך ז״ל ותימה הרי מפורש מסיק ר׳ יוחנן דאינו נאמן דהא קאמר אין למידין דין שדה מקידושין עכ״ל ז״ל ולפי דברינו לא קשה דהא דקאמר ר״י אינו נאמן הוא באחת משדותי כיון דלא מצי אמר למוכר את מודי דלאו דידך הוא זיל לשלמא דהא המוכר אינו מודה דלאו דידי׳ הוא דהא בכל שדה מסופק הוא שמא שלו הוא אבל בשדה אחת מכרתי נשאר בירושלמי איבעיא דלא איפשיטא. ע״כ פסק הגהת מיימוני ז״ל. דשפיר מצי אמר לאו בעל דברים דידי את זיל ככל איבעיא דלא איפשיטא דהוי קולא לנתבע וכיון דליכא כאן תובע הרי כל הבא ואמר אני לקחתי מי ימחה בידו מספק רק כשבא אחד ומכחישו והירושלמי מיבעיא לי׳ דילמא לא שייך נאמנות כלל בד״מ אבל מכיון דנשאר איבעיא דלא איפשיטא ממילא מיהימן כיון דליכא בע״ד כנגדו ומה שהק׳ הש״ך ז״ל ממציאה שאני התם דהמוצא המציאה בע״ד שלו הוא דהא מחויב בהשבה ומחויב לשמור לבעליו מן התורה משא״כ הכא במכר הקרקע דאינו מחויב בהשבה כיון דהלוקח כבר קנה הרי הוא הבעלים של הקרקע והבע״ב אינו מחויב בשמירה ומסולק ידו מן הקרקע הזה וע״כ נאמן ומתורץ קושית הש״ך ז״ל על רמ״א ז״ל מהג״א ז״ל פ׳ המפקיד דהתם מיירי באומר אחת משדותי ודוק:

תמן

שנויי נוסחאות (פ״ה) המביא (פי׳ גיטין דפ״א).

אמרי ברוך

בפני משה ד״ה א׳ משדותי כו׳. ולא ידעתי מאין למד זה וכו׳. נ״ב מדברי הגמ׳ שם מבואר שהיה לפניו גי׳ אחרת בירושלמי:

מתניתא פליגא על רב המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשתו. תמן הוחזקה אשת איש בפני הכל. ברם הכא לא הוחזקה אשת איש אלא בפני שנים. לכשיבאו שנים ויאמרו זה הוא שקידש מתניתא פליגא על (רבי יוחנן) שמואל זה אומר אני קידשתיה. וזה אומר אני קידשתיה שניהן נותנין גט. ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס. פתר לה באומר לאחד משני אילו קידשתיה ואיני יודע אי זה הוא רבי זעירא רבי יסא בשם רבי יוחנן קדם אחד מהן וכנס אין מוציאין מידו. הדא דאת אמר בשזה אומר אני קידשתיה וזה אומר אני קידשתיה וקדם אחד מהן וכנס. אבל אם אמר אני קידשתיה וכנסה ובא אחר ואמר אני קידשתיה לא כל הימינו. ותני כן אם משכנסה בא אחר ואמר אני קידשתיה לא כל הימינו. הרגתיו מה נפשך קטלי' החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו. לא קטליה בחיים הוא. הרגנוהו מעתה קטלי' תינשא לאחרים ולא לו. אמרו לפני רבי יודה מעשה בליסטים אחד שנתפס בקיסרין שבקפודקיי'. עם כשהוא יוצא ליהרג אמר להן צאו ואמרו לאשתו של שמעון בן כהנא שהרגתיו בכניסתו ללוד. ובא מעשה לפני חכמים וקיימו את דבריו. אמר להן רבי יודה משם ראייה והלא לא אמר אלא הרגנוהו:

הלכה יב מתני'

[א] החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה הרי זה לא ישאנה מיאנ' או שהלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד [ב] וכולן שהיו להן נשים ומתו מותרות להינשא להן [ג] וכולן שנישאו לאחרים ונתאלמנו או נתגרשו מותרות להינשא להן [ד] וכולם מותרות לבניהם ולאחיהם: גמ' החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה הרי זה לא ישאנה. אומר אני לכך מתכוין מתחילה. מיאנה או שהלצה בפניו ישאנה מפני שהוא בית דין [ה] שאין שנים מצויין לחטוא מפני אחד

תמן

קרבן העדה

מתני' קשיא לרב. ולאמוראי דסברי כוותיה דנאמן לכנוס: לא ישא את אשתו. כיון דאדיבוריה סמכינן חיישינן שמא משקר דיצרו תקפו: ומשני תמן. במתני' דהכא כיון דהוחזקה אשת איש בפני כל אדם שהרי הכל יודעין שהיתה נשואה וע"י גט זה באנו להוציאה מחזקתה הלכך לא ישאנה משום לזות שפתים ותשדא: ברם הכא. אבל התם בקידושין לא הוחזקה לאשת איש אלא בפני שנים שראו שנתקדשה שהרי לא נודע הדבר אלא ע"פ דבורו דאביה אמרינן אפשר כשיבואו אלו עדים גם הם יעידו שלזה נתקדשה ולא מרעינן לחזקה שמעולם לא הוחזקה שנתקדשה לאחר הלכך נאמן אפי' לכנוס: ה"ג מתניתא פליגי על שמואל וכ"ה בקידושין. וה"פ סיפא דמתני' דקידושין קשיא לשמואל דתנן אם רצו אחד נותן גט וא' כונס ש"מ דנישאת ע"פ דבורו: ומשני פתר לה. שמואל מפרש למתניתנו בשאומר האב לאחד מאלו שנים קידשתי בתי ואיני יודע איזהו הלכך כשאחד נותן גט השני מותר לכונסה ממה נפשך: ה"ג קדם אחד מהן וכנס מוציאין מידו וכ"ה בקידושין וכ"ה גי' הס"מ. וה"פ הא דתנן בקידושין אם רצו אחד נותן גט וא' כונס קאי אהיכא שקדם אחד מהן וכנס קודם שנתן השני גט מוציאין מידו דבאיסורא נשאה ועבר על דברי חכמים לפיכך צריכה גט משניהם: הדא דאת אמר. לא אמרן דאם קדם וכנס מוציאין מידו אלא כשבאו שניהם בבת אחת או אפי' בזה אחר זה קודם שהתירוה להנשא לאחד מהם: לא כל הימנו. לאוסרה על הראשון שכבר כנסה: ותני כן. ותניא נמי הכי: מה נפשך. אמתני' קאי לפרושי מילתיה דר' יהודה דאמר הרגתיו לא תנשא אשתו ממ"נ אם אמת שהרגו אינו נאמן להעיד דהחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו כ"ש כשהוא עצמו אומר שהוא רשע: לא קטליה. אם אין אנו מאמינים לו שהרגו א"כ עדיין חי ולמה תנשא: ה"ג הרגנוהו סייעתיה קטליה. וה"פ לכך נאמן לומר הרגנוהו דמהדרין דבריו שרצונו לומר שחביריו הרגוהו והוא עמד על גבן לפיכך תנשא לאחרים דנאמן אבל הוא לא ישאנה הואיל וסמכינן אדיבורי': והלא לא אמר. לא כך אמר הרגתיו אלא אמר הרגנוהו בלוד וכוונתו שהיה עם הורגיו אבל הוא לא נגע בו:

הלכה יא מתני' בנדר. שנדרה הנאה מבעלה ולא סיפר לה ביום שמעו ובאת לחכם להתיר לה ולא מצא פתח לחרטה: לא ישאנה. מפני החשד: שהוא ב"ד. כלומר מיאון או חליצה לא עשה חכם זה ביחידי דקיי"ל חליצה ומיאון בשלשה ותלתא לא חשידי כדמפרש בגמרא: וכולן. החכם והמביא גט והמעיד על האשה להשיא' דתנן בהו לא יכנוס אם היה להן נשים בשעת מעשה ומתו אח"כ מותרות להנשא להם דהשתא ליכא חשדא שהרי בשעה כשהעיד בה העד או שאסרה החכם היתה אשתו קיימת ולא לישא את זו נתכוין: וכולן. הנשי' הללו שנישאו לאחרים כשהאסר' החכם או כשהעיד העד שמת בעלה ומתו הבעלים השניים: מותרות להנשא. לחכם ולעד ולמביא גט: וכולן. הנשים האלו מותרות לבניהם או לאחיהם של אלו המתירי' אותן ואינן אסורות אלא להמתירין לבדן: גמ' אומר אני. יש לחוש שלכך היה מתכוין מתחלה שישאנה ולכך אסרה על בעלה:

תמן

פני משה

מתני' דהכא פליגא על רב. דקתני לא ישא אשתו אלמא כדבר שאנו סומכין על דיבורו אינו נאמן לעצמו: ומשני תמן. כלומר במתני' דהכא ואיידי דאמר בקידושין תמן גרים נמי הכא כן וכן דרך הש"ס הזה: הוחזקה א"א בפני הכל. דהרי היא כחזקת א"א והוא בא להוציאה ולהתירה ולעצמו אינו נאמן: ברם הכא. בקידושין דאכתי בחזקת פנוי' היתה ולא הוחזקה א"א אלא בפני שנים שאומר אבי' שקידשה בפניהן ואינו יודע למי: לכשיבואו כו'. כלומר דכשיבואו העדים ויאמרו זהו שקידש ולא זה ויכחישו אותו אבל כל זמן שאין מכחישין אותו נאמן: מתני' פליגא על שמואל גרסי'. וכן הוא שם דתנינן התם בסיפא דמתני' זה אומר כו' שניהם נותנין גט להתירה ואם רצו כו' דאלמא דנאמן אף לכנוס: ומשני פתר לה. שמואל באומר האב לא' משני אלו כו' והילכך האי דכנס בודאי קושטא הוא שקידשה דהרי אין כאן ספק יותר אלא אם זה האחר קידשה ומירתת שמא יכיר האב שחבירו קידשה ולא הוא אלא ודאי דשכנגדו הוא כיחש וירא לכונסה וניתן גט. וכה"ג מפרק לה התם בבבלי אליבא דרב דאמר התם כשמואל דהלכה. ומצינו כזה הרבה בש"ס הזה שנחלפו השמועות עם ש"ס הבבלי: קדם א' מהן כו'. כדמפרש ואזיל: הדא דאת אמר. דוקא בזה אומר אני כו' וקדם הא' וכנס קודם שנתן האחר הגט הוא דמוציאין מידו דאמרינן שמא הוא משקר ואין כאן ראיה דשכנגדו מכחש: אבל. ברישא אם אמר אני קדשתיה וכנסה וכרב אסי דאמר נאמן לכנוס: לא כל הימנו. לאוסרה על בעלה: ותני כן כו'. ברייתא הובאה ג"כ בבלי שם: מה נפשך כו'. על מתניתין קאי וטעמא דרבי יהודה מפרש דהרגתיו לא תנשא דמ"מ אם קטלי' רשע הוא והחשוד כו' ואם לא קטליה בחיים עדיין הוא: הרגנוהו מעתה קטליה. כלומר באמת היא דנהרג וכדמוקי בבלי כ"ה באומר הייתי עם הורגיו אבל לא נגעתי בו ולפיכך תינשא לאחרים ולא לו דעל דיבוריה סמכינן: משם ראיה כו'. וכדמפרק לה שם שנתפס ע"י ליסטיות שהיה עמהן והוא לא נגע בו:

הלכה יב מתני' בנדר. שנדרה הנאה מבעלה ולא הפר לה ובאת לחכם להתיר לה ולא מצא פתח לחרטה: לא ישאנה. כדאמר בגמ': מפני שהוא ב"ד. כלומר מיאון או חליצה לא עשה חכם זה ביחידי ולא חיישינן לחשדא כדמפרש בגמ' וקמ"ל האי תנא דמיאון נמי צריך בג' ולא קי"ל כן אלא דמיאון אפי' בפני שנים כדאמר בבלי בהדיא ריש פ' י"ב: וכולן. החכם והמביא גט והמעיד על אשה להשיא' דתנן בהו לא יכנוס: שהיו להם נשים. בשעת מעשה ומתו אח"כ מותרות להנשא להן דהשתא ליכא חשד שהרי היתה אשתו קיימת ולא ליקח את זו נתכוין: וכולן כו'. כדמפרש בגמ': גמ' החכם כו'. טעמא הוא מפני החשד שאני אומר לכך נתכוין מתחלה לאסרה על בעלה ולישאנה: מפני שהוא ב"ד. ואין שנים האחרים מצויין וכו':

תמן

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

טז
א מיי' פ"י מה' גירושין הי"ד טוש"ע אה"ע סי' יב ס"ב

יז
ב מיי' שם הט"ו טוש"ע שם ס"ד

יח
ג מיי' שם טוש"ע שם ס"ג

יט
ד מיי' שם סי"ג טוש"ע שם ס"ד

ציון ירושלים

ה שאין שנים מצויים לחטוא על פי אחד כן היא הגירסא שנכונה וכ"כ הרי"ף והרא"ש אבל בעה"ת שער כ"ד חלק ה הגירסא שאין שנים מצויים לחטוא אבל הוא ט"ס כמ"ש בברכי יוסף סי' נג עיי"ש:

רידב"ז

תמן הוחזקה א"א בפני הכל ברם הכא לכשיבואו שנים ויאמרו זהו שקידש פי' בהר"ג ז"ל בפ' האומר במס' קידושין דמפרש הירושלמי הזה ובחיבורי רידב"ז ס' ו' מבואר ג"כ ודוק:

אילו

תוס' הרי"ד

אלא הול"ל מ"ט חליצה דרבנן הוא וספיקא דרבנן לקולא אלא ע"כ דהכא לא שייך דספיקא דרבנן לקולא כדפירש"י ז"ל דחד מינייהו ודאי חליצה נסיב והוי כמו ב' שבילין כשמתירין בב"א כאשר נבאר בעז"ה לקמן אבל לא על לכתחלה כדמוכח מירושלמי הנ"ל פ"ט הדא דתימר בישראל אבל בכהנים אסור והא דנקט תיבת שניהם הוא משום דגבי אחד חולץ ואחד מייבם אם הוא כהן לא הוי רבותא רק על לכתחלה אבל אינו רבותא דהא הוי ככל ס' דרבנן לקולא אבל תני אפילו שניהם כהנים וחד מינייהו ודאי חליצה נסיב ודמי לב' שבילין ולא דמי לכל ספק דרבנן ותיבת שניהם הוא רבותא דאפילו שכניסם מיכמין דבשאת ודאי דחד מינייהו חליצה נסיב לא מיבעיא כשאחד יבם בודאי מותר היכי שהללו שנים אבל אפילו כששניהם ייבמו וחד ודאי חליצה נסיב וע"כ כתב הרמב"ם ז"ל דינא דשניהם כהנים גבי בבא מציעתא דקאי שם אף על לכתחלה כמו שכתב הק"ע ז"ל וקאי בין הלכתחלה בין על אם קדמו וכנסו כמו שכ' הטעם שבחליצה שחלץ יחידי מספק חלץ וע"כ מותר אף לכתחלה והא דתני שילא אפילו שניהם כהנים דמותר בדיעבד דאם כנס לא יוציא אבל לכתחלה לא הוי ממעט על בבא דסיפא דמיירי שאחד חולץ לאחת ואחיו ש"ז מיבם תלותו ש"ז ככ"ל את זה ממעט אם הי' כהן לכתחלה אבל מאת דקתני ואם קדמו שניים ותלו לא ייבמו השנים אחד חולץ ואחד מייבם בזה לא ממעטינן על כהן לכתחלה דהא הכ"ג כשתלו השנים הוא כ' אחין תלו ב' יבמות אחיות מאת אחד והוא ע"כ מטעם ספק כדאיתא בירושלמי בכל אחד את אחר את אמר אין חליצה אחר חליצה והכא הוא אומר כהן בודאי כהן בספק וכו' וא"כ היה כספק חליצה ונתפרסם שהיא כספק חליצה ע"כ מותר אף לכתחלה ועי' ברשב"א ז"ל בר"פ החולץ כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בטעמא

שנויי נוסחאות

(ש"ה) רבי יוחנן כ"ס בל"ו. (ש"ו) שמואל בד"ו ליתא. (ש"ז) הרגתיו בד"ו ליתא. (ש"ח) מעתה בד"ו מעת'. (ש"ט) מעשה בלסטים. תוספתא פ"ד ובבלי בפרקין כ"ה ע"ב ע"ש. (ש"כ) בליסטים בד"ו] בליסטית.

אמרי ברוך

לא דנו ולא מעידו. נ"ב יעוין תוס' סנהדרין דף ט' ע"ב ד"ה לרצונו. ובמס' בכורות דף ל' ע"א. ובב' ל"ה ע"א וע"ב. ובפסקי הרא"ש פ' זה בוררין י"ג.

עמודי ירושלים

מתניתא פליגא על רב ט' תמן הוחזקה כו' וכ"ה בקידושין (פ"ג ה"ז) וכתב בפני משה דהתם הוי בחזקת א"א כו' ואין לזה הבנה דכיון דהגורם האמינה נאמנו על בתו כביאת קטנה מאת נתי נכסי לאיש א"כ מדוע יהיה נגד החזקה. אך לא כוס דברי הרמב"ן בחי' ליבמות (דק"ז ע"ב) ספי' דהתם הוחזקה בא"א ודאי ואפי' בא כליה מ"מ יש לחוש שמא זה מוציאה מתחת בעלה בינה אחריה אבל הכא בפגן כאן אלא גם מזה או שזוכה אין לחוש שהרי אם יבאו עדים יוציאה מידו של זה:

גליון אפרים

הרגנוהו מעתה קטליה. נ"ב נ"ל מעתה קטליה פירושו שהכין הריגתו. כמו עתד לו תכריכין בירושלמי בב"ב רפ"ב והנה מעתד ירושלמי כתובות פי"ב ה"ג דף ס"ה ע"ב:

עין משפט נר מצוה

א ב מיי' פ"ז מה' יבום ה"ח טוש"ע אה"ע סי' קסה ס"ג

מסורת הש"ס

ב"מ פ"ג

לקמן פ"ד

תמן *תנינן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן. רשב"ג אומר ימכור בפני בית דין מפני השב אבידה לבעלים. אמר רב אבא בר יעקב בשם רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. מה יהא בדמים. רב יהודה אמר מחלוקת רבי עקיבה ורבי טרפון. תני בית דין לא יקחו רבי עקיבה אמר ר' חייה בי רבי שבתי מקשי הכא את אמר מיאנה או שחלצה בפניו ישאינה מפני שהוא בית דין. והכא את אמר הכין. אמר רבי יוסי תמן המקח דרכו להשתלש. ברם הכא אין שנים מצויין לחטוא מפני אחד. וכולן שהיו להם נשים ומתו מותרות לחינשא להן. לא אמרה אלא מתו הא אם נתגרשו לא. וכולן שנשאו לאחרים ונתאלמנו או נתגרשו מותרות להינשא להן שאין אדם מצוי לחטוא לאחר זמן. וכולן מותרות לבניהן ולאחיהן שאין אדם מצוי לחטוא לא מפני בנו ולא מפני אחיו:

הדרן עלך ביצד אשת אחיו

הלכה א מתני' [א] ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אילו חולצות ולא מתייבמות ואם קדמו וכנסו יוציאו ר' לעזר אומר בית שמאי אומרים יקיימו [ב] ובית הלל אומרים יוציאו:

גמ' אילו ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי נכריות שמא אינן מתייבמות. שנייה היא הכא שיש בו איסור אחיות. מעתה לא יהו צריכות הימינו חליצה. אמר רבי מתניה על ידי זיקה ואין בו איסור אחיות ברורות תמן *תנינן שומרת

פני משה

תמן תנינן. פ' המפקיד הל' ז': אפי' הן אבודין. ע"י עכברים או רקבון: לא יגע בהן. למכרן כדמפרש בבלי שם דף ל"ח דאדם רוצה בקב שלו מט' קבין של חבירו: מה יהא. באותן דמים: מחלוקת ר"ע ור"ט. דפליגי באלו מציאות דף כ"ח בדמי אבידה דר"ט אמר ישתמש בהן ור"ע אמר לא ישתמש בהן וכן הכא לרשב"ג: תני ב"ד לא יקחו. הפירות לעצמן מפני החשד: ר"ע בשם דר"ח כו' מקשי דהכא כו'. לא חיישינן בב"ד לחשדא והכא כו' דחיישינן: ומשני רבי יוסי דתמן המקח דרכו להשתלש. דכל אחד יטול חלקו ואיכא חשדא אבל הכא אין שנים כו': וכולן כו'. לא אמרה מתני' אלא דוקא מתו הא אם נתגרשו לא דחיישינן ע"י שנתן עיניו בזו גירש את אשתו ובבבלי כ"ו מוקי דארגיל הוא קטטה ולפיכך חיישינן: וכולן כו'. טעמא דמתני' מפרש:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' ארבעה אחין כו' חולצות ולא מתייבמות. דכיון דתרווייהו זקיקן להאי ולהאי קמא דמייבם פגע באחות זקוקתו דהויא כאשתו וכדמפרש בגמ': ב"ש אומרים יקיימו. ובגמ' אמרי דתרין תנאין ואליבא דב"ש:

גמ' אילו ארבעה אחין כו'. טעמא דמתניתא מפרש דאם נשואין ב' נכריות שמא אין מתייבמות בתמיה דהא מב' בתי' קאתיין: שנייא כו'. ע"י זיקה היא איסור אחיות וכמ"ד יש זיקה אבל אין בו איסור אחיות ממש ולפיכך חולצות ולא מתייבמות: תמן תנינן. פ"ד הל' י': שומרת

קרבן העדה

תמן תנינן. ב"מ פ' המפקיד: אפי' הן אובדין. ע"י עכברים או ריקבון: לא יגע בהם. למכרן דרוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבירו: מה. יעשה בדמי פירות אלו שמכר: מחלוקת ר"ע ור"ט. במוצא אבדה תנן פ' אלו מציאות המוציא דבר שאין עושה ואוכל ימכר מה יהא בדמים ר"ט אומר ישתמש בהן כדי שיהא עלייהו שומר שכר רע"א לא ישתמש בהן ודמי פירות אלו לדמי אבדה דמיין וכי היכא דפליגי באבדה פליגי הכא: תני ב"ד. שאמרו למכור הפירות שהופקדו לא יקחו מהם מפני החשד: ר' עקיבא אמר וכו'. שם אמורא: מפני שהוא ב"ד. הרי שאין שלשה מצויין לחטוא וליכא חשדא והכא אמרי' שהב"ד לא יקחו מפני החשד: תמן. התם בפירות ראוי להשתלש אפשר שיקח כל אחד שליש מהפירות ואיכא חשדא אבל אשה לבי תרי לא חזיא וליכא חשדא שיחטאו בשביל השלישי: הא אם נתגרשו לא. שיחשדו ע"י שנתן עיניו בזו שהתיר גירש את אשתו: שאין אדם מצוי לחטוא. עכשיו בוודאי בשביל ספק הנאתו שיוכל לבא לאחר זמן:

הדרן עלך פרק ביצד

הלכה א מתני' ארבעה אחין חולצות ולא מתייבמות. מפרש בגמרא משום זיקה דתרווייהו זקיקן להאי ולהאי קמא דמייבם פגע באחות זקוקתו דהויא כאשתו: **גמ'** ופריך אלו ארבעה אחין. בשני' מהן נשואין שתי נשים נכריות מי לא מתייבמו תרווייהו אע"ג דכתיב בית אחיו ודרשי' בית אחד הוא בונה ולא שני בתים הואיל ומשני בתים אתיין שריין הני נמי כיון דמשני אחין קאתיין האי לייבם חדא והאי לייבם חדא: ומשני שנייה היא. שאני הכא שיש ביבמות אלו איסור אחיות ויש זיקה החמורה לשווי אחות זקוקתו כאחות אשתו: ופריך מעתה. לדבריך דזיקה חמורה א"כ אמאי תני במתני' דחולצות אפי' חליצה לא תיבעי כצרת ערוה דתנן בריש מכילתין דפוטרות לצרותיהן: ע"י זיקה. אין זו איסור ערוה גמורה אלא ע"י זיקה ואינה חמורה וברורה כל כך לשווי כנוסה ממש אלא לחומרא לענין איסור ייבום משוינן לה ככנוסה אבל לא לפטרה לגמרי בלא חלוצה: תמן תנינן. לקמן פ' החולץ: שומרת

רידב"ז

אילו ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי נכריות שמא אינן מתיבמות שנייא היא הכא שיש בו איסור אחיות מעתה לא יהי' צריכות הימינו חליצה א"כ מתני' ע"י זיקה ואין בו איסור אחיות ברורות ע"כ פי' כפי דקי"ל לעיל בפ"ק ובפ"ב ומבואר בדברינו שם דבב' אחין יבמין הוזקקה לא' וא"י לאיזהו וכשהלך לה ראיבן נמצא דנתברר מעיקרא דלא היתה זקוקה לשמעון וכן בגרות כשחולץ לאחת הוברר מעיקרא דהצרה אינה זקוקה עי' בדברינו לעיל דביארנו דכן הוא שיטת הבבלי ושיטת הירושלמי עיי"ש ע"כ קאמר הכא דאין בו איסור אחיות ברורות שאינו מבורר למי תהי' זקוקה א"כ כל אחת הוי ספק שמא היא אחות אשתו שמא לא ואע"פ שכשכנס השני או הלך אחד להדא נתברר הדבר דלהני לא היתה זקוקה למפרע כדאמר לעיל בפ"ק הלך להבירתה ובא עלי' אלו עלי' קידושין למפרע עיי"ש מ"מ אסורה עולמית הואיל והוי יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבוא עלי' ואסורה משום דרכי נועם דדרכי נועם הוא שייך אפילו בספק זיקה כיון דלא היתה זקוקה גמורה בשעת מיתה האיך תחזור ותיזקק גמורה לאחר מכאן ע"כ אין יוצאת בלא חליצה משום דהוי ספק שמא לא הוי אחות זקוקתו ויבומי לא משום שמא הוי אחות זקוקתו ופי' אין בו איסור אחיות ברורות הוא כההיא דגרסינן במס' נדרים דף ע"ד נהי נמי דיש זיקה [בתרי] אין ברירה ע"כ עי' בר"נ ז"ל דמפרש הא אינו מבורר בשעת הפרה למי היא זקוקה וה"נ אין אחיות ברורות ודוק:

א"ל

תוס' הרי"ד

של דבר שבחליצה בחלץ יחידי מספק חלץ והיא מכיון בחלץ לשנים כדאיתא בירושלמי כאן בודאי כאן בספק ע"כ כתב הרמב"ם ז"ל על דינא דרישא של הבבא מניעתא דאפילו היו כהנים נמי אחד מייבם ואם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם כו' מפני שבחליצה שחלץ ביחידי מספק חלץ ע"כ ולא צריך הרמב"ם ז"ל לאשמועינן דינא דשניהם כהנים גבי בבא דסיפא לענין דיעבד משום דזה כבר קמ"ל במקום דשנים חלצו אי בחלץ היחידי לשתיהן דהא מותר היכו כ אפילו לכתחלה בכהניכ ומאי נפ"מ בחלץ היחידי לשתיהן אי שנים חלצו והכל אחד וכבר קמ"ל והא דמותר אפילו בכהניכ לכתחלה ואם קדמו וכנסו דחד מינייהו ודאי חליצה נסיב והוי כב' שבילין מ"מ בדיעבד לא גזרו והא דפירש"י ז"ל דהא דתני שילא היא בדיעבד על אכ קדמו וכנסו הא האי אם קדמו וכנסו הוא בשחלצו ב' אחים ובזה בבא דאחד חולץ ואחד מיבם נמי יש לאוקמי' ואפילו לכתחלה בכהן ולמה פירש על בבא דקדמו וכנסו הא יש לפרש גם על בבא אחד חולץ ואחד מיבם לכתחלה כיון דמיירי שקדמו שנים וחלצו ואי משום לשון לא גזרו כ"ל אבל על שילא גופי' יקשה לן למה באמת לא תני אפילו על לכתחלה ז"א דרבותא גדולה קמ"ל דהא בקדמו וכנסו יש כאן בודאי ניבואין של כהן לחליצה כדפירש"י ז"ל וחד מינייהו ודאי חליצה נסיב והוי כמו כב' שבילין כי מטהרת להו לשתיהן כבא לשאול עליו ועל חבירו עי' במסכת כתובות דף כ"ז עיי"ש אעפ"כ בדיעבד לא גזרו רבנן אבל ליברי להו לכתחלה הי' אסור כשאחד מהן בודאי חליצה נסיב אפילו בלא טעמא דאחות זקוקה אך בדיעבד לא גזרו רבנן והרמב"ם ז"ל נקט על בשחלץ היחידי לשתיהן דבין אחד חולץ ואחד מיבם לכתחלה בין אם קדמו וכנסו דבשתא ודאי איכא חד דנסיב חליצה לא גזרו בדיעבד דה"ת אפי' בשהיו כהנים נמלא דבשחלץ יחידי לשתיהן או שחלצו שני אחין אם כשמיבם אחד מותר לכתחלה ג"כ דהא כספק חליצה הוא והוי ככל ספיקא דרבנן להקל דל"ל דהכא שאני משום דנראית כחליצה ונתפרסם במעשה ב"ד דז"א כיון שחלץ לשתים ובכל אתר אין חליצה אחר חליצה אלא משום דכאן בספק א"כ אדרבה נתפרסם בב"ד הספק ע"כ הוי ככל ספיקא דרבנן לקולא וכשקדמו וכנסו שנים דזה לא הוי ככל ספיקא דרבנן לקולא דהא בודאי היכא כאן חד כהן דנסיב חליצה והוי כב' שבילין כנ"ל וע"כ דאין מתירין שניהם לכתחלה אבל בדיעבד לא גזרו רבנן אבל היכי כשחלץ אחד גבי אחיו ש"ז חולץ לאחת ואחיו ש"ז חולץ לאחת וזה מיכם חלוצתו של זה כזה אסור לכתחלה דלא הוי ככל ספיקא דרבנן לקולא מבוס דנראית כצרת ערוה דנתפרסם טובא במעשה ב"ד. ודע מה שכ' הרמב"ן ז"ל ותדע שהרי אחות חליצה נמי מדרבנן הוא ותנן במתניתן שחולץ מפני שהיא ספק אחות חליצה עכ"ל ז"ל הוא ג"כ כשיטת הרשב"א ז"ל אע"פ שהרשב"א ז"ל הק' מדלא משתמיט תנא ותני אם כנס אין מוציא בספק חליצה משמע דבספק הליצה מוציא וכתב דבאמת אחות ס' הליצה המורה מספק חליצה לכהן דהתם נראית כאחות גרושתו עיי"ש פי' דאף דס' אחות חלוצתו חמורה מס' חליצה לכהן מ"מ הוי תדע גמורה מס' אחות חליצה לס' חליצה לכהן דהא שתיהן הוי דרבנן ולמה לא הוי ס' אחות ככל ספיקא דרבנן לקולא וע"כ משום דנראית כאחות חליצה שנתפרסם על ידי מעשה ב"ד וע"כ גם ס' חליצה לכהן נמי איכא האי סברא דלא דמי לכל ספיקא דרבנן לקולא כיון דנתפרסם ע"י מעשה ב"ד אבל בזה לא דמו להדדי דהתם בס' אחות חליצה כיון שנתפרסם ע"י מעשה ב"ד ונראית כאחות חליצה אף אם כנס מוציא דהא נראה כאחות גרושתו דהוי מדאורייתא אבל הכא אף אם נראה כחליצה מ"מ חליצה גופה מדרבנן וע"כ אם כנס בדיעבד לא גזרו רבנן ומ"מ הוי ראיה מס' אחות חליצה לספק חליצה לכהן דלא הוי ככל ספיקא דרבנן משום דנתפרסם ע"י מעשה ב"ד ונראית כיבמתו גמורה וחליצה גמורה דאם לא אמרינן הסברא דנראית כי' גם בס' אחות חליצה מותר ככל ספיקא דרבנן והעיקר כראיה דלא הוי ע"י מעשה ב"ד ככל ספיקא דרבנן לקולא וע"פ דברינו אלה מובן מאד מה שהרמב"ם ז"ל כתב דינא דכהנים גבי בבא מניעתא דהא קאי על לכתחלה ועל בדיעבד וע"כ אי היה כתב דינא דהיו כהנים ג"כ כן ובתר בבא דסיפא היה במשמע דאף כשאתי ש"ז חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה מיכם חלוצתו ש"ז כו' נמי ה"ה אם היו כהנים כסדר הזה ובאמת ז"א כנ"ל ע"כ נקט דינא דה"ה כהנים כסדר הזה רק על בבא מניעתא דשם בין לכתחלה מותר משום דחלצו שנים בין אם קדם וכנס המפי' דחד מינייהו ודאי חליצה נסיב מ"מ כדיעבד לא גזרו וידעינן ממילא דה"ה בסיפא בשחלצו שנים דהאחד חולץ ואחד מיכם לכתחלה ובקדמו וכנסו דאיי מוציאין מידו בדיעבד וע"פ דחד מינייהו ודאי חליצה נסיב ודוק:

ר' יוסה

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום רבי יודה בן בתירה אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה מעשה. חלצו אחים או כנסו יכנוס מתה היבמה יכנוס מת היבם מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה. לא אמר אלא מתה יבמתו מותר באשתו. אבל מתה אשתו אסור ביבמתו. אמר רבי יוחנן זו דברי ר' לעזר. אבל דברי חכמים מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו מותר ביבמתו דברי הכמים כל דבר שהוא בא מחמת הגורם בטל הגורם בטל האיסור. ודרבי לעזר אפילו בטל הגורם האיסור במקומו רבי יוסי בי רבי חנינה בעא קומי רבי יוחנן הכא את אמר מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו מותר ביבמתו והכא את אמר אכין. אמר ליה איני יודע טעם אחיות מה הן. אמר רבי זעורה אמר רבי חייא בשם רבי יוחנן איני יודע טעם אחיות מה הן. ר' בא ר' חייא בשם רבי יוחנן איני יודע טעם אחיות יבמות מה הן. רבי הילא רבי יסא בשם רבי יוחנן לא דומה איסור אחיות יבמות. לאיסור אחיות שאינן יבמות. אמר ר' ירמיה תיפתר שנפל הבית על שניהן כאחת. רבי יוסה בעי אם בשנפל הבית על שניהן כאחת בדא אמר רבי יוחנן איני יודע טעם אחיות יבמות מהו. אלא בשמתו זה אחר זה הווי בעיי מימר מה

קרבן העדה

שומרת יבם שקידש. אחד מן האחין אשה לאחר שנפלה אחותה לפניהם לייבום והוזקקה לכולן: המתן. מלכנוס דקא פגעת באחות זקוקה: עד שיעשה. אחיך מעשה שיכנוס או יחלוץ ויעקר זיקתה: ה"ג חלצו לה אחים או כנסו יכנוס את אשתו מתה היבמה יכנוס מת היבם מוציא את אשתו בגט וכו'. וה"פ מתה היבמה יכנוס את אשתו דאפילו כנסה ומתה מותר באחותה מת היבם ולא נותר אח אלא זה צריך להוציא את ארוסתו בגט ואשת אחיו בחליצה דלא מצי לייבמה דאחות גרושתו היא: אסור ביבמתו. דאף דפקע איסור אחות אשה קמה עליה באיסור אשת אח שנאסרה עליו שעה אחת בשעה שהיתה זקוקה ליבם ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה והרי היא כאשת אח שיש לו בנים והאסורה עליו עולמית: ה"ג א"ר יוחנן זו דברי ר' לעזר אבל חכמים אומרים מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו מותר ביבמתו א"ר יוחנן וכ"ה לקמן פ' החולץ. וה"פ זו דברי ר"ל דאמר לקמן פ' ב"ש המגרש את אשתו והחזירה אסורה ליבם דהואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסור אסורה עליו עולמית: דברי חכמים. טעמן של החכמים: כל דבר שהוא בא מחמת גורם. כגון יבמה זו שנאסרה מחמת קידושי אחותה: בטל הגורם. שמתה האחותה שנתקדשה בטל האיסור ומותרת ליבם: הכא את אמר הכין. במתני' תנן הרי אלו חולצות ולא מתייבמות אמאי ליקו' חד מנייהו לחלוץ לה לשניה ותיהוי ראשונה לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון: איני יודע טעם אחיות מה הן. למה אמרו חכמים דר' לעזר מתה אשתו מותרת ביבמתו שהרי נאסרה עליו שעה אחת והרי היא כאשת אח שאין לו בנים ואסורה עליו עולמית אע"פ שבשעת נפילה היתה מותרת: איני יודע טעם אחיות יבמות מה הן. למה לא תתייבמה הראשונה אחר חליצת השנייה שהרי בשעת נפילה הותרה לו: לא דומה וכו'. הא דאמר איני יודע טעם אחיות יבמות קשיא לי מ"ש יבמות דנקט דאפי' אינן יבמות וקידש את אחותו נמי להאי דמיא א"כ מתני' דהכא ודפ' החולץ תרווייהו כר' לעזר אתיין ל"א לתרוצי רומיא דמתני' אתי וה"ק לא דמיא מתני' דהכא ושומרת יבם שקידש אחיו את אחותה להדדי וכדמפרש ר' ירמיה בסמוך והראשון נראה: תיפתר. תפרש למתני' דהכא דאיירי שנפלו שתי יבמות כאחת כגון שנפל הבית על שני האחין כאחת ואפשר לצמצם ואין כאן ראשונה ולא הותרה מעולם וכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה: אם בשנפל הבית וכו'. אם היה אפשר לפרש מתניתין דאיירי בשנפל הבית על שניהן כאחת ודאי לא אר"י איני יודע טעם אחיות יבמות אלא ליכא לאוקמי מתני' בכה"ג דלא סתם לן תנא כר"י הגלילי דאמר אפשר לצמצם וכיון דא"א לצמצם גבי שני הוה ספק ומותר בה ולמה תנן בסיפא אם קדמו וכנסו יוציאו: אלא בשמתו זה אחר זה. מוקי ר"י למתני' דקסבר לא סתם לן תנא כר"י הגלילי לכך קאמר איני יודע טעם אחיות יבמות מה הן: הוון בעי מימר. סברוהו למימר הא דקשיא ליה לר"

פני משה

שומר' יבם כו'. המתן. מלכנוס דקפגעת באחות זקוקה: מתה היבמה יכנוס את אשתו. דאפי' כנסה ומתה מותר באחותה: וקאמר הש"ס לא אמר במתני' אלא מתה יבמתו כו' אבל מתה אשתו אסור ביבמתו. דאע"ג דפקע איסור אחות אשה הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בשעה שהיא זקוקה ליבם ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה עליו לעולם: ה"ג כמו שהוא שם. אמר רבי יוחנן זו דברי ר' לעזר אבל דברי חכמים מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו מותר ביבמתו. וכדמפרש פלוגתייהו לקמיה וכן פליגי רב ושמואל בזה בבלי דף מ"א: דברי חכמים. טעמייהו דחכמים דסברי כל דבר שהוא בא כו' דאשתו היתה הגורם לאסור יבמתו עליו וכיון שבטל הגורם בטל האיסור וכדאמר שם דהוי כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה: ודרבי לעזר. וטעמיה דר"א דסבר אפי' כו' דר"א לטעמיה דאמר בפ' ב"ש הל' ו' המגרש את אשתו והחזירה דאסורה ליבם הואיל ועומדת עליו שעה אחת באיסור גרושת אח: הכא את אמר מתה כו'. דאלמא דאמרי' יבמה שהותרה כו' והכא במתני' את אמר אכין. בתמיה דקתני דלא מתייבמות ואמאי ליקו חד מינייהו לחלוץ לשני' ותיהוי ראשונה לאידך כיבמה שהותרה ונאסרה ותחזור להיתירה הראשון: איני יודע טעם אחיות. דמתני' מה הן וכן אמר רבי יוחנן נמי בבלי כ"ז אחיות איני יודע מי שנאן מכה קושיא זו: אמר רבי זעירא כו'. ופליגי ר"ז ורבי בא במילתיה דר"ח בשם רבי יוחנן דר"ז קאמר דהכי אמר איני יודע טעם אחיות מה הן ור' בא קאמר דהכי אמר איני יודע טעם אחיות יבמות מה הן. וכלומר דדוקא היכי דהאיסור מחמת שהן אחיות יבמות הוא דהיינו בזיקה וכדמתני' עלה הוא דמתמה ר' יוחנן ואמר איני יודע מה טעם דהואיל ואינן אסורות אלא מחמת זיקה דרבנן א"כ נימא דיחלוץ לשני' ותיהוי כיבמה שהותרה כו' אבל היכי דהאיסור מחמת אחות אשה וכגון האי דשנינן לקמן בפירקין ג' אחין שנים מהן נשואין ב' אחיות ומת אחד מהם ואח"כ מתה אשתו של שני דאסורה עלא עולמית הואיל ובשעת נפילה אחות אשתו הויא דהתם דקאי בה מתחילה איסור אחות אשה דאורייתא ולא אמרינן בה יבמה שהותרה כו' כלומר שתהיה מותרת אח"כ כשמתה אשתו של שני משום דבשעת נפילה חל עליה איסור דאורייתא. ולר"ז לא שאני ליה אלא כל היכא דתמלא בה עד ייבום אח"כ דמותרת דלא ס"ל לר"י דכל יבמה שאין אני קורא בשעת נפילה יבמה כו' דאסורה עולמית והילכך קאמר איני יודע טעם האחיות מה הן ועל גוונא דמתני' דלקמן נמי קאי: רבי הילא כו'. אמר נמי הכי וכרבי בא דאינו דומה איסור אחיות שהן יבמות כלומר שהאיסור אינו אלא מכח זיקה לאיסור כו' וכדפרישית. וכן משמע בבבלי שם דמחלק אליבא דרבי יוחנן כה"ג: א"ר ירמיה תיפתר כו'. לתרוצי מתני' קאי דהיינו טעמא דאינן מתייבמות ולא אמרינן יחלוץ לשניה כו' דמיירי שנפל הבית על שני אחין כאחת כלומר דמתו כאחת ונפלו תרווייהו בבת אחת לפניהן ולא ידעינן הי ראשונה הי שני': ורבי יוסי בעי. על אוקימתא דר' ירמי' דא"כ מה מתמה ר' יוחנן דהא אי אפשר למצוא להן צד היתר: אלא בשמתו זא"ז. וידעינן הי שניה ולהכי אמר ר"י איני יודע הטעם. ובבבלי דחי להאי אוקימתא מטעם אחר דלא סתם לן תנא כר"י הגלילי דאמר אפשר לצמצם: הוון בעי מימר. היו בני הישיבה רוצין לפרש: מה

רידב"ז

א"ל איני יודע טעם אחיות מה הן כו' ר"ה ר' יוסי בשם ר"י לא דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות. פי' לחזק דבריו כיון דזיקה מדרבנן הוא ע"כ קשה ביותר על טעם אחיות יבמות מהו. וע"כ מדייק ר"י טעם אחיות יבמות מה הן ולא קאמר סתם טעם אחיות מה הן משום דבאחיות יבמות מגדיל יותר הקושיא ממה דיקשה סתם טעם אחיות מה הן דבאחיות יבמות קשה ביותר משום שאינו דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות: מהו

תוס' הרי"ד

ר' יוסה בעי אם בשנפל הבית על שניהם כאחת בדא כו' אלא בשמתו זא"ז הוון בעי מימר מה צריכה לר' יוחנן מתה השניה למה אינו מותר בראשונה כו' היא פדה צריכה לי' ולית זיקה כלום אילו שלשה כו' אחין אין אחד זיקה כלום א"נ ה"ג אין תאמר זיקה כלום והא אסור בה משום א"א ע"כ פי' הסוגיא הואת הכי כבבלי דף כ"ז גרסינן ורב ל"ל האי סברא והא אמר רב יהודה אמר רב כל יבמה שאין אני קורא בה כו' הרי היא כא"א שיש לה בנים כו' הנ"מ היכא דקאי באפה איסור אחות אשה דאורייתא אבל הכא זיקה דרבנן היא ע"כ פי' וע"כ אפי' מתה הראשונה מותר בשניה איתיבי' ריב"ר לר"י ד' אחין שנים מהם נשואין כו' ואמאי ליקו חד מינייהו ולחלוץ לה לשניה ותהוי ראשונה לגבי אידך יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה כו' כו' ופרש"י ז"ל דאין ה"נ קשיא לרב ולדידי' קשיא ביותר לחלוץ חדא וליפתרי אידך וכן פי' הרשב"א ז"ל דלרב קשיא אף אם יחלוץ לראשונה תיפתרי אידך עיי"ש ולכאורה קשה מהאי סוגיא בירושלמי דמתני' ר' ירמיה שנפל הבית על שניהן כאחת ופריך לו ר' יוסי א"כ אמאי אמר ר' יוחנן אחיות איני יודע מי שנשאן אלא בשמתו זה"ז וע"כ קשה לחלוץ לשניה וליפתרי ראשונה אבל בשמתו כאחת לא קשי' אמר ר"י אחיות איני יודע מי שנשאן דדוקא הותרה ונאסרה וחזרה והותרה. הו שרי אף דקאי באפה זיקה דרבנן מ"מ כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה וכו' ודוקא חלץ לשניה מותר בראשונה אבל חלץ לראשונה אסור בשניה ול"ד דהכא אזיל בשיטת ר"י ז"ל דהא מסיק הוון בעי מימר מה צריכה לר"י מתה בשניה למה אינו מותר בראשונה אבל מתה הראשונה אסור בשניה אר"י היא דא היא צריכה ליה ולית זיקה כלום כו' אלמא דהוא שיטת רב לענין מתה הראשונה מותר בשניה אעפ"כ לענין חלץ לראשונה ס"ל דאסור בשניה א"כ לרב נמי לא קשיא ממתניתין רק שיחלוץ לשניה ותהוי ראשונה לגבי אידך כיבמה שהותרה וכו' אבל שיחלוץ לראשונה אסור בשניה א"כ קשה על רש"י ז"ל והרשב"א ז"ל דלא מחלקי בזה אליבא דרב וס"ל כיון דמתה הראשונה מותר בשניה אליבא דרב כמו כן כשיחלוץ לראשונה נמי מותר בשניה כיון דקאי באפה זיקה דרבנן ואילו בירושלמי מחלקינן בזה ועוד קשה באמת להבין שיטת הירושלמי בזה דמחלק בהכי ועוד קשה מאי דמסיק אילו ג' אחין שנים מן האב כו' לא הספיק השני לחלוץ וליכנס כו' שמא אינו מותר בה אין תאמר זיקה כלום יהא אסור בה משום אשת [illegible] קשה זה גופיה מנ"ל וכבר עמד ע"ז הפ"מ ז"ל ועוד קשה להבין שיטת ר"ת ז"ל כתוב' ז"ל דף כ"ז ע"ב ד"ה אבל הכא זיקה דרבנן היא וז"ל ר"ת ז"ל דרב לטעמיה

שנויי נוסחאות (ז"ג) או כנסו יכנוס מתה היבמה יכנוס מת היבם מוצא נד"ו או כנסו וכנס היבם מן היבם מוצא. (פ"ז) זו דברי ר' לעזר אבל דברי חכמים מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו מותר ביבמתו נד"ו כ"ז ליתא והוגה כמ"ב בפנים החולץ והשמיטו אחר מיעוט מותר ביבמתו עד כפנים מיעוט אמר ר' יוחנן. (פכ"ד) מהו נד"ו מתו.

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

מה צריכה לרבי יוחנן מתה השנייה למה אינו מותר בראשונה. אבל אם מתה הראשונה יהא אסור בשנייה. אמר רבי יודה היא דא היא דא. צריכה ליה. ולית זיקה כלום. אילו שלשה אחין שנים מאב ולא מאם. שנים מאם ולא מאב מת בנו של אב תחילה. לא הספיק השני להחליץ ולייבם עד שמת ונפלה לפני אחיו מאמו שמא אינו מותר בה אין מאמר זיקה כלום יהא אסור בה משום אשת אחיו מאמו מהו שיהא לה צרה. רבי הילא בשם רבי אבינא קל וחומר מה אם אחות חלוצתו כשיהא מדבריהם נתנו לה חכמים צרה. כאן שיש כאן איסור אחיות לא כל שכן. בתו פשיטא לך שיהא לה צרה. רבי בון בר חייה בשם רבי אבינא תני תמן חלצו הצרות נפטרו האחיות הלצו אחיות לא נפטרו הצרות.

וכמה

פני משה

מה צריכה לר"י מתה השניה כו'. כלומר מה מספקא כו' וקשה לו על שאין אנו מוצאין צד יבום לעולם באחיות אלא אם מתה השניה אח"כ למה אינו מותר בראשונה שהרי היתה ראוי' לייבם בשעת נפילה אלא שנפלה זו אח"כ ואסרתה וכיון שמתה זו חזרה להיתירה הראשון: אבל מתה הראשונה. מודי רבי יוחנן דאסור בשניה משום דבשעת נפילתה לא היתה ראוי' לייבם: אמר ר' יודה. דלא היא אלא היא דא היא דא צריכה ליה. דעל תרווייהו מספקא ליה לר"י ואמר איני יודע כו' כדמסיק: ולית זיקה כלום. כלומר דאין זיקה אלימא כ"כ לאוסרה אח"כ מכח שהיתה אחות זקוקתו מקודם: אילו כו' דמה אלו ג' אחין שנים כו'. כגון ראובן ושמעון אחין מן האב ולא מן האם ושמעון ולוי מן האם ולא מן האב ומת ראובן ולא הספיק שמעון להלוץ או לייבם עד שמת ונפלה לפני לוי שמא אינו מותר בה בתמיה דהרי היא נכרית אצלי ואינה אסורה מהמת שהיתה זקוקה לשמעון אחיו מאמו: אין זיקה מאמר גרסי'. כלומר דודאי לא אלימא זיקה לאשווי כמאמר ותהי' לו אסור משום אשת אחיו מאמו וכדמסיק: כלום יהא כו' אחיו מאמו. בתמיה והילכך במתני' נמי לא אלימא זיקה לאסרה לעולם ואפי' אם מתה הראשונה תהי' שני' מותרת. אבל בבבלי קאמר לר"י דסבירא לי' להלך כן וכהוון בעי מיתר דהכא: מהו שיהא לה צרה. אמתני' קאי אם זיקת אחיות פיטרות הצרה נמי משום צרת אחות זקוקתו: וקאמר ר' הילא. דק"ו הוא מה אם אחות חלוצתו דאמרינן לקמן פ' החולץ דהחולץ ליבמתו אסור בקרוביתיה מדרבנן נתנו לה הכמים צרה כדתנן שם הל' א' דאסור בצרת קרובת חלוצתו כדמפרשינן טעמא שם כאן שיש איסור אחיות לכ"ש ואע"ג דזיקה נמי דרבנן היא כדפרישית לעיל מ"מ עיקר איסור אחיות מדאורייתא וגזרו הכמים נמי בזיקה ושפיר ק"ו הוא דיש לה צרה מהתם דעיקר איסור אחות חלוצה מדרבנן הוא: בתו פשיטא לך כו'. כלומר אם היתה אחת מן האחיות בתו או שאר ערוה דתנן לקמן דמותר באחותה דלא הויא אחות זקוקתו דערוה לא רמיא קמיה אבל צרה פשיטא לך שיש לה ואסורה משום צרת ערוה דלא תימא דלא דמיא לצרת ערוה בעלמא מכיון דיש כאן ייבום באחותה והך לא רמיא קמיה כלל והויא כצרת ערוה שלא במקום ייבום ומותרת קמ"ל דאפ"ה צרת ערוה היא: תני תמן. ברייתא הובאה בבבלי שם ע"א הגי' כוותיה דרב אשי גבי שתי אחיות שנפלו לפניו משני אחין ולהן צרות דאם חלץ לאחיות לא נפטרו הצרות דחליצה גרועה היא הואיל ואי אפשר לייבמן אבל אם חלץ לצרות נפטרו האחיות דחליצתן משובחת ואע"ג דאסורין ג"כ לייבם דס"ל לרב אשי דלא אלימא זיקה לשווי' צרה כי ערוה. והאי מקשה לא ס"ל האי טעמא אלא אם גזרו הכמים בזיקה הויא הצרה ג"כ צרת אחות אשה בזיקה והילכך קא מתמה:

וכמה

קרבן העדה

לר"י אמתני' דנחלוץ לשנייה ותתייבם הראשונה שבשעת נפילה היתה מותרת אבל הא לא ק"ל ליה דלחלוץ הראשונה ותתייבם השנייה משום דשנייה בשעה שנפלה היתה אסורה וכל יבמה שאין אני קורא בשעת נפילה יבמה יבא עליה אסורה לעולם: היא דא וכו'. אף במתה הראשונה סובר ר"י שנייה מותרת וקשיא ליה אמתני' אתרווייהו: ולית זיקה כלום. דוקא היכא דקאי באפה איסור אחות אשה אמרינן כל שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה אבל הכא זיקה לחודא היא כיון דמתה דנסתלקה הזיקה ה"ל כאילו לא נאסר מעולם: אלו וכו'. כלומר ותדע דזיקה לאו כלום היא לאחר שנתבטלה: שנים אחין. ראובן ושמעון אחין מאב ולא מאם ושמעון ולוי אחים מן האם ולא מן האב ומת ראובן בלא בנים ונפלה אשתו לייבום לפני שמעון ולא הספיק שמעון לחלוץ או לייבם עד שמת גם הוא וכי לא הותרה אשת ראובן ללוי אע"פ שהיתה זקוקת שמעון אחיו מן האם: ה"ג א"ת זיקה כלום וכו'. וה"פ אם ס"ד דזיקה ככנוסה תהא אשת ראובן אסורה ללוי שהיתה זקוקת אשת אחיו מאמו אלא ודאי זיקה לאו ככנוסה היא ומשנתבטלה אין בה איסורא כלל: מהו שיהא לה צרה. שתי אחיות שנפלו לייבום משני אחין ולהן צרות מי נאסרו גם הצרות להתייבם משום שהיא צרת אחות זקוקתו או דלמא לא אלימי זיקה לאסור צרתה: ק"ו. איכא למילף שצרתה אסורה: מה אחות חלוצתו. שאינה אסורה אלא מדרבנן גזרה משום אחות גרושתו שאסורה מדאורייתא: נתנו לה חכמים צרה. דתנן לקמן פ' החולץ אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו והיינו צרת אחות חלוצתו: כאן שיש איסור אחיות ממש. שאחות זקוקתו היא: ה"ג לא כ"ש שיהא לה צרות. חלצו הצרות נפטרו האחיות. שתי אחיות שנפלו משני אחין וכל אחת צרתה עמה חלצו לצרות נפטרו האחיות שחליצה משובחת משל אחיות אע"ג דאי הוה בעי לייבמה לא הוי מצי לייבם מ"מ קל איסורא משל אחיות עצמן: ה"ג נפטרו האחיות הללו אחיות לא נפטרו הצרות. שחליצת האחיות חליצה פסולה הוא דאסור לייבמה והמיר איסורייהו הלכך לא נפטרו הצרות:

ופריך

תוס' הרי"ד

לטעמיה דס"ל דאין זיקה דאע"ג דאסור משום ביטול מצות יבמין לא השיב הך איסור לאוסרה עולמית אף כשתבוא לכלל היתר אבל למ"ד דיש זיקה ראוי לאסור משום שנאסרה עליו שעה אחת עכ"ל ז"ל וכבר הרחיב הרשב"א ז"ל לבאר דברי ר"ת ז"ל בזה עיי"ש ונראה לפענ"ד לבאר בעז"ה הסוגיא ועי"ז יאיר עינינו בע"ה לקמן בסוף הסוגיא והוא דהנה הרשב"א ז"ל כתב בדף מ"א דהא דהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה לאו לזיקתה ז"א דהא בעינן דרכי נועם אלא להיתירה בלבד ואין בה איסור אשת אח כיון דהותרה מתחלה הוי כההיא דאר"י בפ"ק דמי איכא מידי דמעיקרה הותרה לו ועכשיו תיקום עלה באיסור אשת אח ואפילו בלא זיקה ואין עלה רק איסור אחות אשה להוד כשקידם אחותה וכשמתה אשתו הרי היא מותרת אחות אשה לאחר מיתה כדאיתא בירושלמי בטל הגורם בטל האיסור משא"כ כשאין אני קורא בה בשעת נפילה כו' עומדת באיסור אשת אח ואסורה עולמית עיי"ש ונראה לפענ"ד דזה דוקא באחות אשה מדאורייתא כשנפלה ליבמה בשעה שהיתה אחות אשה אפילו מתה אשתו אח"כ אסורה עולמית משא"כ כשאינה אחות אשה גמורה מדאורייתא רק אחות זקוקה בעת הנפילה תלי בזה אם בומ"י שמתה מותר באמה או לא דהא קי"ל דף ל"ב ע"א בא עליה חייב עליה משום אשת אח ומשום אחות אשה וע"כ אפילו כשמתה אשתו הגמורה הרי נפל איסור אחות אשה ואפילו באשתו גמורה שמתה מותר באחותה ונתבטל מכאן ולהבא איסור א"א ובטל הגורם אבל האיסור דאשת אח דאסרה רחמנא בעבורה את זה לא פקע לאחר מיתתה כמו כל העריות לא נתבטל לאחר מיתת אשתו רק אחות אשה לבד מגזה"כ אבל כל העריות שבא בשביל אשתו לא נפקע במיתתה [כדאיתא במס' קידושין דף י"ג ע"ב והא עריות דאסר להו ולא שרי להו] ע"כ נשארת באיסור א"א לעולם אפילו לאחר מיתת אשתו וגם הוי בטל הגורם אבל כשהותרה מתחלה ונאסרה וחזרה והותרה כיון דלא היה עליה איסור דאשת אח רק אחות אשה ע"כ כשמתה אשתו מותר באחותה ובטל הגורם וה"נ בזוקקה בראשונה אלו כשמתה תלי בזה אם בומ"י שמתה מותר באמה למ"ד דמותר באמה ולאו דוקא איסור דאחות אשה לבד נפקע אלא כל העריות נפקע ממנה א"כ נפקע גם איסור דאשת אח דהא אשת אח בלא בנים רחמנא שרי' [ולאו משום זיקה אלא אפילו בלא שום מצוה רק מיתת אחיו לבד מסלק איסור דאשת אח כמו שמבואר בדברינו בפ"ק לשיטת הרמב"ם ז"ל עיי"ש] ורק כששיתה אחותה זקוקה ליה ראשונה אז הוי אסורה לו באיסור אשת אח ע"כ כשמתה הזוקקה ונתבטל כל איסור ערוות שהיה עליו בשבילה א"כ כמו דנתבטל איסור דאחות אשה כמו כן נתבטל איסור דאשת אח דהא ב' עניינים הן א' היתר דא"א ב' הזיקה ולא דההיתר הוא בשביל הזיקה ז"א כמו שמבואר בדברינו בפ"ק וה"כ א"א לאחר מיתה שמת אחיו נסתלק איסור ערוה ורק הזוקקה אינו מניח לו להסתלק וכיון שמתה בטל הגורם בטל האיסור כמו שאלא מזה הסברא בירושלמי בכמה מקומות אבל למ"ד דיש זיקה וס"ל דבומ"י שמתה אסור באמה והוי כאשתו דרק באחותה מותר אבל אמה אסורה עולמית דכל העריות שיש ליה בשבילה לא נתבטל במיתתה כמו כאשתו גמורה א"כ כיון דעל הבניה יש עליה איסור דאשת אח ואחות אשה ע"י הזיקה ואפילו אם מתה הזוקקה ראשונה ונתבטל איסור דאחות אשה אבל איסור דאשת אח לא נתבטל כמו איסור אמה ובתה ובזה נחלקו רב ושמואל לעיל דף י"ז ע"ב דרב ס"ל אין זיקה ובומ"י שמתה מותר באמה והא דאסור מחייס רק משום ביטול מצות יבמין אבל לא משום ערוה דאמה דהא אין זיקה ככנוסה ושמואל ס"ל דיש זיקה וככנוסה דמיא ואסורים אמה מחייס משום ערוה ע"כ אפילו מתה אסור באמה כמו אשתו גמורה ובזה מובנים דברי ר"ת ז"ל דרב לטעמיה דס"ל אין זיקה דאע"ג דאסור משום ביטול מצות יבמין לא השיב הך איסור לאוסרה עולמית והוא משום דלאחר שבאה לכלל היתר אין עלה ערוה כלל והותר איסור דא"א משא"כ למ"ד דיש זיקה והוי ככנוסה ואמה ואחותה אסורה משום ערוה כאלו לאסור משום שנאסרה שעה אחת דאל כאשתו גמורה דמיא דהוי משום השעה אחת ערוה ונאסרת משום השעה אחת ערוה לעולם דליכא בה בטל הגורם מדרבנן כמו כאשתו

רידב"ז

מהו שיהא לה צרה. הסוגיא הזאת המורה מאד והק"ע ז"ל מגי' הרבה בהך סוגיא בתו פשיטא לך שיהא לה צרה מחק לגמרי בחלצו הצרות נפטרו האחיות מגי' להיפוך כמה פעמים ועכ"ז קשה. ופי' הפ"מ ז"ל קשה להבין ונראה לפענ"ד דה"פ ר"ה בשם ר"א ק"ו מה אם אחיות חליצתו שהוא מדבריהם כו' דהנה רש"י ז"ל כתב לפרש הא דאסור אדם בצרת קרובת חליצתו הוא משום דאזלו בהדה לב"ד והעולם יסברו דאחותה הלך וע"כ כשישא צרתה יסברו העולם שנשא צרת חליצה והתוס' ז"ל פירשו משום דאחות חליצה אסורה מדבריהם ע"כ שנופלת ליבום עם צרתה חולצת ולא מתיבמת שכשם שהיא אסורה כך צרתה אסירה. דדמיא לצרת ערוה עיי"ש ונפ"מ בין ב' השיטות הללו דלשיטת רש"י ז"ל אף לב"ש דמתירין הצרות לאחין ול"ל צרת ערוה. אבל פשיטא בשנפל לפניו ב' יבמות מאח אחד וחלץ לאחת הרי הצרה אסורה ואו דחייב כרת על הצרה או דשליחותא קעבדה ועובר בלאו דלא יבנה א"כ לשיטת רש"י ז"ל הא דאסור אדם בצרת קרובת חליצתו היא לכו"ע ואפילו לב"ש אבל לשיטת התוס' ז"ל דאיסורא הוא משום דדמיא לצרת ערוה. וע"כ לב"ש דמתירין צרת הבת ליתא להאי דינא ומהאי ירושלמי מוכח כשיטת התוס' ז"ל דהוא משום איסורא דצרת ערוה דקאמר ק"ו מה אחות חלוצה שהיא מדבריהן נתנו לה חכמים צרה כאן שיש כאן איסור אחיות לא כ"ש והי צרת קרובת חליצתו היא משום צרת חליצה ולאו משום צרת ערוה א"כ לא שייך ק"ו אבל ע"כ דהוא משום צרת ערוה וע"כ שייך ק"ו ע"ז מסיק בתו פשיטא לך שיהא לה צרה כלומר משום דצרת הבת אסורה פשיטא לך וע"כ בשביל זה צרת קרובת חליצתו אסורה וע"כ הוא משום ערוה ואיכא ק"ו לאחיות. ואי דבתו לא הי' פשיטא דיש לה צרה וצרת קרובת חליצתו הי' אסורה עכ"פ לכו"ע ע"כ הוא משום צרת חליצה וליכא ק"ו אבל הא דצרת קרובת חליצתו אסירה כל עיקר הוא רק משום דבתו פשיטא לך שיהא לה צרה. וע"כ צרת קרובת חליצתו אסורה אבל אי בתו לא הי' פשיטא לא הי' פשיטא בצרת קרובת חליצתו וכל עיקר דפשיטא בצרת קרובת חליצתו דאסור הוא משום לפי דפשיטא לך בבתו שיש לה צרה ע"כ פשיטא לן הדין הא דאסור אדם בצרת קרובת חליצתו משום צרת ערוה הוא אם כן קל וחומר לאחיות ודוק:

א"ר

שנויי נוסחאות (שג"ו) האחיות חלצו בד"ו האחיות לא חלצו

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

וכמה דאת אמר חלצו צרות נפטרו אחיות. ודכוותה אפילו חלצו אחיות יפטרו צרות. אלא כרבי יוחנן בן נורי. דרבי יוחנן בן נורי אומר בואו ונתקן שיהו צרות חולצות ולא מתייבמות. והתקינו. לא כן תני לא הספיקו להתקין עד שנטרפה השעה אלא כבית שמאי דב"ש מתירין את הצרות לאחין. אמר רבי פינחס קומי ר' יוסי אין כבית שמאי אלא אפילו חלצו הצרות לא נפטרו אחיות. ותנינן רבי לעזר אמר משום בית שמאי אומרים יקיימו ובית הלל אומרים יוציאו. הוי תרין תנאין אינון על דבית שמאי. חד אמר חלצו צרות נפטרו אחיות. וחרנה אמר חלצו צרות לא נפטרו אחיות. תני אבא שאול אומר קול הווי בית הלל בדבר הזה. מה לגנאי. לשבח מליזי' מה איסור יש כאן. אשכח תני בשם רבי שמעון אם קדמו וכנסו יקיימו והן שבעלו שניהן כאחת. על דעתיה דאבא שאול מותר לבעול בתחילה. על דעתיה דרבי שמעון והוא שעבר ובעל. כנס הראשון ובעל אומר לשני שיבעול. לא בעל הראשון אסור לבעול בעילה שנייה שמא ימות אחד מהן ונמצא כבא על אחות יבמתו

תני

קרבן העדה

ופריך וכמה דאת אמר וכו'. הא מ"מ להרווייהו לא מצי לייבם ולית ליה הך סברא דצרות קיל איסורייהו מאחיות שהרי צרות אחות זקוקות הן וקיימי באיסור אשת אח: ומשני אלא. הך ברייתא אתיא כריב"ן דצרות אחות אשה שרי לייבומי כ"ש אחות זקוקתו אלא שתיקן ריב"ן שחולצות ולא מתייבמות הלכך לא נפטרו הצרות בחליצת האחיות דודאי גריעא חליצת האחיות מחליצת הצרות דבנות ייבום הן: ופריך והתקינו. בתמיה וכי התקנו כריב"ן הא אמרינן לעיל פ"ק דנטרפה השעה וקבעו הלכה כב"ה דצרת ערוה אסורה לאחין: ומשני אלא כב"ש. אתיא הך ברייתא: דב"ש מתירין הצרות לאחין. ואפי' צרת אחות אשה שרייא לייבם כ"ש צרת אחות זקוקתו: ה"ג אין כב"ש אפי' חלצו האחיות נפטרו הצרות והנינן וכו'. וה"פ כיון דס"ל לב"ש בדיעבד יקיימו א"כ בני ייבום נינהו למה לא יפטרו הצרות דהא מדאורייתא תרווייהו בני ייבום נינהו: ומשני הוי הרי וכו'. הרי דתרי תנאי נינהו אליבא דב"ש: ה"ג חד אמר חלצו אחיות נפטרו צרות וחרנה אמר חלצו אחיות לא נפטרו צרות. וה"פ מ"ד דבש"א יקיימו תני חלצו אחיות נפטרו צרות ומ"ד הא אליבא דב"ש יוציאו והיינו ת"ק דמתני' תני לא נפטרו הצרות דצרות אליבא דב"ש מותרות להתייבם: קיל הווי ב"ה בדבר זה. מקילין היו ב"ה באיסור זה: ופריך מה לגנאי. בתמיה וכי לגנאי לב"ה קאמר שהם הקילו באיסור זה אף דסברי קדמו וכנסו יוציאו א"כ שהקילו באיסור זה יותר מדאי שאמרו יקיימו: ומשני לשבח. שהיו מליזין ואומרים מה איסור יש בדבר זה דנהמר אפי' בדיעבד שיוציאו ולפלוג אר"א דמתני' קאתי דקיבל מרביה בב"ה יוציאו ובש"א יקיימו: והן. והוא שבעלו שניהן כאחת דבזה אחת נעקרה זיקתן אבל לא בעלו כאחת הראשון יוציא שכנס באיסור והשני יקיים א"כ ה"ק אם כנסו בלא בעילה אלא שעשו בהן מאמר או שכנסן לביתן לא יבעלו זה אחר זה אלא שניהן בבת אחת: ע"ד דאבא שאול. כלומר ואיכא בין ר"ש לאבא שאול דלאבא שאול לאחר שכנסו מותרים לכתחלה לבעול דבכניסה לחוד תליא מילתא ולר"ש בבעילה תליא מילתא וכל זמן שלא בעלו יוציאו ואם עבר הראשון וכנס ובעל אומרים לשני שיבעול וכל זמן שלא בעל השני אסור הראשון לבעול בעילה שנייה שמא ימות השני עד שלא בעל נמצא בעילת הראשון באיסור דה"ל כבא על אחות זקוקתו: לא בעל. השני אסור הראשון כלומר זה שעבר ובעל אסור לבעול בעילה שנייה שמא ימות וכו':

נח

פני משה

וכמה דאת אמר כו'. ודכוותה נימא נמי אפי' חלצו אחיות כו' דמאי שנא אי אין זיק יפטרו הצרות ג"כ בחליצת האחיות ואי יש זיקה לא יפטרו האחיות נמי בחליצת הצרות: אלא כריב"ן. דאמר באו כו'. לעיל בפ"ק ואפי' בצרת ערוה וא"כ קיל להו איסור הצרות והצלתן חליצה: והתקינו. בתמיה לא כן תני כו': אלא כב"ש. דמתירין לגמרי הצרות ואפי' לייבם ולא קשי' אי הכי יבומי נמי תתייבם כדמקשי בבבלי דס"ל להאי תלמודא דאה"נ ונקט חליצה לאשמועינן דחליצה פסולה מהאחיות אינה פוטרת וכסברת התוס' שם: אין כב"ש כו'. אי כב"ש מוקמינן לה א"כ אפי' חלצו הצרות לא יפטרו האחיות: ותנינן ר"א אמר משום ב"ש כו'. ה"פ דעל כרחך ב"ש סברי דאין זיקה ולא חשיבה אחות זקוקתו כאחות אשתו והילכך קאמרי במתני' דאם כנסו יקיימו וא"כ ע"כ ברייתא דקתני חלצו אחיות לא נפטרו צרות ואע"ג דחליצת אחיות הוגנת היא דהא אין זיקה לאו אשתיקן הצרות קאמר אלא אצרת אחות השנייה דהא כיון שהלך לאחות הראשונה ואותה החליצה ודאי פוטרת צרתה דכשרה היא דאי הוי בעי מצי לייבומי אלא דכשהלך אח"כ לאחות השנייה חליצה פסולה היא דלא מצי לה לייבומי דאחות חלוצתו היא וזו היא דאינה פוטרת צרתה והא דקאמר לא נפטרו צרות ע"כ צרות דעלמא קאמר כל היכי דמיתרמי כה"ג לא נפטרו צרות של אחות השנייה וא"כ קשה השתא כי הלך לצרה זו לא תיפטר נמי האחות השני' דהרי חליצתה נמי פסולה היא דאי אפשר לייבמה דצרת אחות חלוצתו היא וכדתנן אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו. וכה"ג מדייק הבבלי אדשמואל דאמר שם נמי חלץ לאחיות כו' ולדברי האומר אין זיקה. והא דמפרק התם שמואל נמי ההיא ולא התחיל קאמר דאם התחיל באחיות לא יגמור בצרות דלא פטרה חליצת צרת אחות השניה לה כדפרישית אבל אם התחיל בצרות ודאי חליצה חשובה היא ופוטרת האחיות לא שייכא הכא לפרש הברייתא כן וכדכתבו התו' שם ד"ה הגיא דהברייתא לא שייך למימר דהתחיל כו' דא"כ הוי ליה לפרושי הכי בהדיא: ומשני הווי. על כרחך דתרין תנאין ואליבא דב"ש דהד אמר כו' והיינו למ"ד דב"ש יקיימו ס"ל במתני' על כרחך דלא נפטרו האחיות כ"ל וכדאמרן. ולמ"ד אליבא דב"ש יוציאו וכאבא שאול לקמיה ס"ל דחלצו הצרות נפטרו אחיות דיש זיקה אבל לא אלימא זיקה לשווי' לצרה כערוה והיינו טעמא נמי דלא מקשי בבבלי אהא דמוקי להברייתא חלץ לאחיות כו' כב"ש הקושי' שהקשה מקמי הכי אליבא דשמואל לדברי האומר אין זיקה דיש לומר דס"ל לסתמא דהש"ס כמ"ד אליבא דב"ש במתני' דיוציאו: קול הווי ב"ה. כלומר דב"ה לקולא אמרי וכדמפרש ואזיל: מה לגנאי. לשון שאילה היא אם לגנאי הוא הדבר שמקילין בזה וקאמר דלא היא אלא לשבח: מליזין. אומרים מה איסור יש כאן אם כונס אחות הזקוקה דאין זיקה כלום: אשכח תני. ברייתא בשם ר"ש דאם כנסו יקיימו ולקמיה מפרש מה בין אבא שאול לר"ש: והן. ודוקא שבעלו שניהן כאחת דאי לאו הכי קנאה איסורא עבד דפגע באחות זקוקה: על דעתיה כו'. מפרש מאי בינייהו דלאבא שאול אפי' לכתחילה ס"ל לב"ה דמותר לבעול דאמר מה איסור יש כאן ולר"ש דוקא בדעבר ובעל כדקתני אם כנסו יקיימו. ובבבלי כ"ח קאמר דאבא שאול מפיך להו לב"ש לדב"ה במתני' ולר"ש לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה וכ"ע יקיימו ס"ל: כנס הראשון. ובעל לאחת: אומר לשני שיבעול. לאחרת ויפקע זיקתה וכר"ש: לא בעל. עדיין השני אסור לראשון לבעול בעילה שנייה דחיישינן שמא ימות אחד מהן כלומר השני ונמצא כו':

תני

רידב"ז

א"ר פנחס קומי ר' יוסי אין כב"ש אפילו חלצו האחיות נפטרו צרות כצ"ל כגי' הק"ע ז"ל כיון דבדיעבד בת יבום היא צ"ל חלצו האחיות נפטרו צרות וכן מוכח לקמן מפורש הוי תרין תנאין אינון על דב"ש חד אמר חלצו אחיות נפטרו צרות וכו' כגי' הק"ע ז"ל ומוכח היא והוא הפלוגתא דבין ר"א וא"ש אליבא דב"ש ודוק:

הני

תוס' הרי"ד

באשתו גמורה מדאורייתא והיכור אשת אח עלה לעולם דליכא בה בטל הגורם א"נ דלרב דס"ל אין זיקה והא דאסור באמה לאו משום ערוה אלא משום בטול מצות יבמין והא דחולצין ב' האחיות ואין מיבמין הוא ג"כ לאו משום ערוה אלא משום במ"י א"כ כשמתה אחת מהן מותר בשניה ולא שייך ב"י באין אני קורא בה כו' והשים אסורה משום א"א ז"א דהא לא היה עליה האיסור דא"א מעולם משא"כ לר"י דס"ל יש זיקה והוי אחותה כערוה גמורה מדרבנן וחייב עליה מדרבנן משום א"א ומשום א"א וע"כ אפילו כשמתה אחת ונפקע איסור דאחות אשה אבל אשת אח לא נפקע:

1 דזכינו בפ"ה להבין זאת יתבאר שיטת הירושלמי כפין חומר וגל קושיתנו מתורץ בזה דגרסינן בדף מ' ע"א החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותי' והיא אסורה בקרוביו כוא הסור באמה פי' איבעיא להו גזרו שניות בחליצה או לא בערוה דאורייתא גזרו בהו רבנן שניות כו' ואילו הא אם אמה כו' עיי"ש ובירושלמי פ"ד ה"א גרסינן מפני שחלץ לה הא אם לא חלץ לה ומתה מותר באמה א"ר אבינא כדא היא דמר ר' יעקב ב"א בשם ר"ב בומ"י שמתה מותר באמה זיקה היתה לו בה כיון שמתה בטלה זיקתה ר' אבין שמע לה מן דבתרה ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין ואחותה אגל האחין לא כמתה היא ע"כ והסוגיא הזאת צ"ב לפי פירוש המפרשים ז"ל דלמה נקט ואחותה אגל האחין ולא נקט אכולהו וכולהו אגל האחין לא כשמתה היא ע"כ נראה לענ"ד דה"פ מדלא קתני והאחין מותר בכולן מדייק בבבלי דאי תני אם אם אמה הה"מ באחין מותרין דוקא באם אם אמה אבל באם אמה ובאמה לא ע"כ הרי מבואר די"ל דהאחין מותרין דתנא במתניתן לא קאי אכולהו מתניתן וע"כ ס"ל להירושלמי דקאי רק אאמה דסמוך ליה ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין בוא באחותה אפילו בזמן שהיא קיימת וה"פ בירושלמי מפני שחלץ לה הא לא חלץ לה ומתה מותר באמה בתמיה והיא בלשון קושיא ולמה לא תני בחולץ ליבמתו או מתה דהוי ב' דברים המפקיעים הזיקה אסור בקרובותיה ומדלא תני רק החולץ משמע דבמתה מותר באמה ומתמה על זה אמאי ולא דאין כ"כ במתה דאסור באמה כמו בחולץ א"כ ליבמועינן במתניתן גם מתה ע"ז אמר ר"א סדא היא דמר ר"י ב"א בשם ר"ל בומ"י שמתה מותר באמה וע"כ לא אתמה ע"ז מדוע לא משמע לן התנא בחולץ ליבמתו או מתה אסור בקרובותיה דאין כ"כ דמתה מותר בקרובותיה וע"כ לא משמע לן התנא דין דמתה ר' אבין שמע לה מן דנהרה פי' דר' אבין חולק על הא דלעיל וכן הוא לישנא דר' אבין בירושלמי כשחולק על הא דלעיל [עיין במסכת דמאי כפ"ה ולשגו"ת ז"ל] ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין שהבין ואחותה אגל אחין לא כמתה היא בתמיה פי' דמדוע מותרין האחין באחותה בשהיא קיימת ע"כ משום דהחליצה חשובה אגל אחין כמתה וע"כ אסורין באמה וכו' פשוט דבומ"י שמתה אסור באמה [ובשיטת הירושלמי דהאחין מותרין קאי רק אאחותה דאל"כ אלא כפי' המפרשים ז"ל לא הוי ליה להתחיל מן ואחותה בזמן שהיא קיימת ולכייס המפרשים ז"ל באחין לא כמתה היא הו"ל לנתחיל מן והאחין מותרין והחליצה אגל האחין לא כמתה היא א"ו כרור הדבר דר' אבין פליג אליבא דר' אבין בכ"מ כשחולק על הא הכריא ליה להירושלמי דהאחין מותרין לא קאי רק אאחותה בזמן שהיא קיימת משום דהחליצה לאחין חשובה כמתה וע"כ אינו מותר רק באחותה משא"כ בהעריות דלא שמיתה כגון באמה כו' וא"כ וריב"א בשם ר"א דסבירא ליה דבומ"י שמתה מותר באמה ומ"מ האחין של החולץ אסורין באמה כו' משום דחליצה חמורה ממתה דבומ"י שמתה מותר באמה ואיט חלץ לה אסור באמה דגזרו רבע בחליצה ואסור בקרובותיה כמו באשתו וכמו כן עשאוה על האחין כדין אשתו שמתה דאסור באמה ומותר באחותה. ועפ"ז מתורץ קושית הש"ך ז"ל ד"ה הא דמקשה קושיא חמורה דמנ"ל להוכיח דבומ"י שמתה מותר באמה מדלא קתני החולץ ליבמתו או שמתה אסור באמה ז"ג בשום דקביי

שגוי . סהאות (צ"ס) בתחילה צ"ל כתחילה .

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

תני מת השני הראשון מוציא את אשתו בגט יאת אשת אחיו בחליצה אפילו מת השני לא רבי שמעון היא דרבי שמעון פוטר את השנייה מן החליצה ומן הייבום. אמר רבי זעורה קיימתי' כל יבמה שנראית לצאת בחליצה אינה מותרת בלא חליצה היה לראשונה צרה חלץ לה. נפטרה צרתה ובא עליה ביאת איסור היא ולא נפטרה צרתה. הלץ לה ובא עליה מה נפשך אם בחליצה היא תתיר. אם בביאה היא תתיר. אמר ר' יודן קיימתי' כהדא *הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת כמה דתימר תמן צרתה לא תינשא עד שתדע במה היא ניתרת אם בעובר אם בביאה. אף הבא צרתה לא תינשא עד שתדע במה היא ניתרת אם בחליצה אם בביאה. *היה לשניי' צרה כונס את הצרה ומקיים את אשתו ואסור בשניי'.

הדא

פני משה

תני מת השני. לאחר שכנס הראשון: הראשון מוציא אשתו בגט. דנאסרה עליו משום אחות זקוקה: ואשת אחיו בחליצה. דעדיין זקוקה היא לו: וקאמר הש"ס אפי' מת השני. קאמרת דזקוקה עדיין השנייה לו ולא תצא משום אחות אשה: לא רבי שמעון היא. לא אתיא כר"ש דאמרינן לקמן הל' ג' דרבי שמעון פוטר את השנייה כו' כדמפרש שם דלא עלה על דעת שיקנה אדם שתי אחיות כאחת: ומשני ר"ז קיימתיה אפי' לר"ש וטעמא דכל יבמה שנראית לצאת בחליצה כמו כאן דהיתה צריכה חליצה או שהשני יכנוס אותה להפקיע זיקתה לפיכך אפי' אם מת השני אינה מותרת בלא חליצה: הי' לראשונה צרה גרסי'. השתא מפרש למ"ד לעיל אין זיקה וחליצת האחות הראשונה פוטרת צרתה כדפרישית לעיל ולפיכך חלץ לה נפטרה צרתה: בא עליה. אחר חליצתה ביאת איסור היא ולא נפטרה צרה וכדמפרש והזיל: ומתמה הש"ס חלץ לה ובא עליה. קאמרת דלא נפטרה צרה ואמאי מה נפשך כו' דהרי החליצה כשרה היתה: ומשני רבי יודן קיימתיה כהדא. דאמרינן לקמן פרק החולץ הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת דלא תנשא עד כו' והע"ג דממ"נ פטורה היא צריכה שתדע במה היא נפטרת כדמפרשינן שם: אף הכא נמי לא תנשא עד שתדע כו'. כלומר הואיל ובעל לזו אחר החליצה למפרע חליצה פסולה היא ואין מתרת להצרה עד שיחלוץ לה: היה לשניה צרה כונס את הצרה. דמבית אחרת היא ומקיים את אשתו כדמפרש טעמא לקמיה: ואסור בשנייה. שהיא אחותה וביאת צרתה פוטרתה:

קרבן העדה

מת השני. עד שלא בעל: מוציא את אשתו בגט. דבאי"נ רא קנסינן לה ועדיין באיסורא קאי הלכך יוציא: ואשת אחיו. אחות אשתו בחליצה: ופרי' אפי' מת השני. אמאי יוציא אשת אחיו בחליצה: לא ר"ש היא. הך ברייתא כמאן אתיא כר"ש דלהכא שאול מותר באשתו ואשת אחיו פטורה לגמרי: ור"ש פוטר את השנייה וכו'. דתנן לקמן בפרקין ג' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות וכו' הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ר"ש פוטר ופירש ר' הושעי' ר"ש פוטר את השניי' מן החליצה ומן הייבום דבשעה שנפלה השנייה כבר היתה אחות זקוקה לו וזיקה ככניסה וה"ל שנייה כאחות אשתו שפטורה מחליצה וייבום והכא למה יוציא אשת אחיו בחליצה הא שנייה אחות זקוקתו היא ותהא פטורה מחליצה: קיימתיה. אתיא הך ברייתא כמ"ד כל יבמה וכו' וזו בשעה שנפלה לא נפטרה מטעם אחות זקוקתו שהרי שני אחיו היו קיימים ומודה ר"ש בשני אחין דגם השנייה חוללת הלכך עכשיו שמת באיסורה קיימי ואינה ניתרת בלא חליצה:

ה"ג היה לראשונה צרה וכו'. קאי אהא דתנן לקמן ג' אחין נשואין ב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות דפוטר ר"ש השנייה וקאמר לר"ש אם היה לראשונה צרה כיון שחלץ לראשונה נפטרה צרתה דחליצת הראשונה חליצה מעלייתא היא שגם הראשונה בעלמה ראויי' לייבום א"נ אהא. דתני מת השני וכו' קאי: ובא עליה. לאחר שחלץ לראשונה בא עליה ה"ל ביאת איסור דכיון שלא. בנה שוב לא יבנה ולא נפטרה צרתה: ופריך חלץ ובא עליה. תפטור צרתה ממה נפשך או בחליצה או בביאה: קיימתיה כהדא. אתיא כהא דתנן לקמן ר"פ החולץ: אם בעובר אם בביאה. אף על גב דממ"נ מותרת אפ"ה לא תינשא עד שתדע במה היא ניתרת הכי נמי לא תינשא צרתה עד שתדע במה ניתרת: ה"ג היה לשנייה צרה חולץ את הצרה או כונס. דאף על גב דפוטר ר"ש את השנייה מכל מקום אין צרתה פטורה כצרת חייבי כריתות כדתנן ברים מכילתין דמדרבנן מיהא צריכה חליצה א"נ מדאורייתא בעי' חליצה דלא קאי לצרור הכה"ג שהשנייה גם היא נפלה לייבום וכן נראה והא דקאמר כונס את הצרה היינו כשחלץ לראשונה: ומקיים את אשתו. היינו הראשונה: ואסור בשנייה. דאחות אשתו היא:

הדא

תום' הרי"ד

דקבעי למיתני כהאין מותרין ואילו במתה גם האחין אסורין אבל לפ"ז ניחא שפיר דפ"כ שיטת הירושלמי לכו"ע דוהאחין מותרין לא קאי רק אסיפא ובאחותה בזמן שהיא קיימת] ורהיה עלומה לזה מהסוגיא דידן דמחלק הירושלמי בין מתה הראשונה לבין חלץ אחיו לראשונה דמתה הראשונה מ"מ מותרת השניה משום דאין זיקה כלום פי' לאחר מיתה בטל הזיקה ונסתלק איסור פרוה שיש לו בשבילה דס"ל כריש"א שם ר"ל דשומ"י שמתה מותר בחמה וכיון שמותר בחמה כמו כן כל איסור ערוה שבשבילה נסתלק דגם איסור דאשת אח נסתלק לאחר מיתה כמו אילו ג' אחין שניס מהם כו' ונפלה לפני אחיו שמה אינו מותר בה בחמיה הרי פשיטא דמותר דלמה גרע משומ"י שמתה דמותר בחמה ומ"ש איסור אשת אח מחמה ואלו דמבוא להיה מג' האין ז"א רק דזה פשיטא ליה דשומ"י שמתה מותר בחמה וע"כ כשמתה הראשונה כמו שנסתלק איסור דאחות אשה כמו כן נסתלק איסור דאשת אח ומביא ליור ע"ז דשומ"י שמתה נסתלק איסור דא"א בג' אחין שניס מן האב כו' והכא כל עיקר האיסור כשמתה הראשונה הוא משום אשת אח א"כ כשמתה דקי"ל דמותר בחמה וה"ה באיסור א"א כמו הגיור דג' אחין דהותר איסור דא"א במיתה אבל כשחלץ אחיו לראשונה דהאחין אינן מותרין רק באחותה בערוה דמיתה מתיר אבל בערוה דאין שמיתה מתיר לא הותרה אבל האחין ג"כ במיתה הכא מכח חליצה ע"כ כשחלץ אחיו לראשונה לא הותרה השניה להאין משום דאע"פ דנסתלק בחליצת אחיו האיסור דאחות אשה משום דאיסור אחות אשה מותרת לאחר מיתה אבל איסור ערוה דאשת אח דאין מיתה מתירה נשארת באיסור דאשת אח דאשת אח דחליצה מפלוה רבנן לגבי אחין כאשתו שמתה דמותר באחותה ואסור בחמה וכ"ז הוא לשיטת הירושלמי דהאין מותרין קאי רק על אחותה בזמן שהיא קיימת וע"כ הלוק חליצה להאין ממתה מבא"כ לשיטת הבבלי דוהאחין מותרין קאי על כל מתניתן א"כ שפיר פירש"י ז"ל בבבלי דהקושיא היא על רב ג"כ דכי היכי דס"ל במתה הראשונה מותר בשניה כן נמי בחלץ אחיו לראשונה מותר בשניה ואין להק' כי פריך בבבלי דף כ"ח על ר' יוחנן ומשני ר"פ כגון דנפלה הך דאינה תמותה בריבא ולכאורה קשה מאי מהני דנפלה כך דאינה תמותה בריבא הא כיון דלשיטת הבבלי והאחין מותרין בכולן הרי דהאין מותרין לאחר שחליצה בחמה וכל העריות שנאסרו עבורה הרי דאדרבה חליצה על האחין קול ממתה יבמתו וא"כ סוף סוף תקשה קושית הגמר' ליקום חד מינייהו ויחלוץ דהא בחליצה לאחין מותר לכו"ע ז"א דלמ"ד יש זיקה החליצה לא עדיף ממתה ואסור בחמה ובכל העריות וכיון דר"י ס"ל יש זיקה אין נפ"מ בין מתה לחליצה לאחין ומתניתן דקתני והאחין מותרין בכולן היא כמ"ד דאין זיקה ורק על החולץ אסור בחמה והאחין מותרין ודו"ק:

פתר

רידב"ז

תני מת השני כו' כל יבמה שנראית לצאת בחליצה אינה מותרת בלא חליצה פי' הכא כיון דאיכא עוד אח ע"כ נזקקת היא לחליצה וע"כ אפילו מת אח"כ צריכה חליצה והא דאמר ר"ש מיירי בהא אחד והא דקי"ל בכונס אחות יבמה נפטרה היבמה כדאיתא ברשב"א ז"ל דף מ"א וכן בדף ע"ט גבי נפלה ולבסוף נפלט וגבי תמתין עד שהגדיל ותלא הלוו משום א"א ולא אמרינן יבמה שנראית לצאת בחליצה התם שאני דבעת מעשה הכניסה מהני לפוטרה לשוק מבא"כ הכא דלא מהני בעת מעשה הביאה לפוטרה להין דהא איכא עוד אח וע"כ לא מהני אח"כ ג"כ דמי איכא מידי דבעת מעשה לא מהני ולבתר הכי מהני ועי' לקמן בדברינו ד"ה מתניתא פליגו על רב ודוק:

הי' לראשונה צרה הלץ לה נפטרה צרתה. משום דלר"ש אם קדמו וכנסו יקיימו הוי הדין בהלץ לאחיות דנפטרו צרות כדאיתא לעיל אין כב"ש אפילו הלנו האחיות נפטרו צרות דתנינן ב"ש אומרים יקיימו והרי מכאן ראי' גמורה לאותה גירסא ודוק:

ובא עליה ביאת איסור כ"ז שלא בעל אחיו השני' כדאיתא לעיל ע"כ בביאת איסור לא נפטרה צרה חלץ לה ובא עליה פי' דעבד תרתי חליצה וביאה פי' לאחר ביאה הלץ. דאם ימות אחיו ולא יבעול והרי היא זקוקה לו הוי כבא על אחות יבמתו כדאמר לעיל נמצא דחליצתו הוי חליצה ואם יבעול אחיו השני' והרי ביאתו ביאה מעיקרא בהיתר דנתגלי למפרע דלא היתה אחות זקוקה כדפרש"י ז"ל בדף כ"ג במתניתן א"כ חליצתו לאו כלום ופריך הגמ' עכ"פ ממנפ"ש צרתה מותרת אם בחליצה או ביבום אמר ר"י קיימתה כהדא הכנוס וכו' עד שתדע במה היא ניהרת אם ביבום או בחליצה ודוק:

הי' לשניה צרה כונס לצרה ומקיים את אשתו. וכזה איתא לקמן בה"ג ושם הגי' הי' לראשונה צרה כונס את הצרה ומקיים את אשתו ואסור בשניה וכל הסוגיא כולה אות באות ושם הגיהו המפרשים ז"ל כמו בכאן. ובאמת בדפוס קראטשין גרסינן הי' לראשונה צרה וה"פ דהי' לראשונה צרה כונס את הצרה ומקיים את אשתו ר"ל בתחלה כונס את הצרה ונפקע הזיקה מן האחיות ע"י הכונס בלבד כדס"ל לאבא שאול לעיל בסמוך וכמו שכתב הק"ע ז"ל דלאחר שכנסה מותר לכתחלה לבעול עיי"ש והיינו דקאמר כונס את הצרה ומפקיע את הזיקה מהאחיות ועי"ז מקיים את אשתו ר"ל דלאחר הכניסה אשתו היא ומותר לקיימה לכתחלה לבעול אותה לכתחלה כדאיתא לעיל לאבא שאול. ואסור בשני' אע"פ שנפקע זיקת אחותה הראשונה. מ"מ אסור בשניה משום דהוי אחות צרת אשתו ואסורה מדרבנן ועי"ז פריך ב' קושיות והלא היא מותר אדם בקרובת צרת הליצתו והא זהו כמו אחות הלוצה אסורה ואחות צרת חלוצה מותרת ולא גזרו רבנן ולמה אסור בשניה הא אין איסור באחות צרת ערוה מדרבנן ועוד קשה אי השני' אסורה וצריכה חליצה ויהא אסור בצרה משום צרת אחות חליצתו. ע"ז משני א"ר יודן אילו ביקש לבעול את הצרה עד שלא כנס ר"ל אפילו עד שלא כנס בלא הענה דיכנוס תחלה לאפוקי הזיקה בכניסה ואח"כ יהי' לכתחלה הביאה בהיתר אלא אף אם ירצה לבעול לכתחלה ג"כ מותר הצרה והכניסה תחלה הוא רק ליתר בטחון שמא אינו מותר בה בתחלה הוא מותר בה ובסוף הוא אסור בה. אם אומר את כן נמצאת תיבת נמצאתה ט"ס וכן איתא בה' ג' לקמן נמצאת עושה צרה לאחר מיתה ואין צרה לאחר מיתה פי' דהא דאסור בצרת אחות חליצתו הוא כפי' התוס' ז"ל דהוא משום צרת ערוה. כדאיתא בירושלמי לעיל והא דאסור צרת ערוה כמו צרת אחות אשה הוא לאו דאסרה הכתוב להצרה באיסור אחות אשה במקום מצוה ז"א אלא דהיא אסורה רק משום איסור דא"א להוד כדאיתא בבבלי דף ג' מש"ה תני פוטרת ופרש"י ז"ל דכיון דנפטרה ממילא הוי באיסור א"א וכן איתא בירושלמי לעיל בפ"ק מפורש דעל הצרה אינו חייב רק באיסור אשת אח להוד וקי"ל כר"י דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה ועכשיו תיקום עלה באיסור אשת אח וע"כ פשיטא דאין איסור בצרת ערוה רק כשהוי בשעת נפילה צרת ערוה אבל בשומ"י שקידש את אחותה אין הצרה אסורה כלל. דהא כיון דהותרה שוב אי אפשר שתיאסר משום אשת אח כפי' הרשב"א ז"ל דף מ"א המובא כמה פעמים בדברינו וכן איתא בפ"ק בירושלמי מפורש עיי"ש וע"כ אילו ביקש לבעול את הצרה עד שלא כנס את הראשונה שמא אינו מותר בה מתחלה היא מותר בה ולבסוף הוא אסורה בתמי' [כדאיתא לעיל בירושלמי בפ"ק שכבר נראה לפטור בה] אם אומר

את

שנויי נוסחאות (פ"ו) היה כד"ו הא

צרתה. הלין לה ובא עליה מה נפשך

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

הדא היא מותר הוא אדם באחות צרת חלוצתו ויהא אסור בצרה משום צרת אחות חלוצתו. אמר רבי יודן אילו ביקש לבעול את הצרה עד שלא כנס שמא אינו מותר בה בתחילה הוא מותר בה ובסוף הוא אסור. אם אומר את כן נמצאתה עושה צרה לאחר מיתה ואין צרה לאחר מיתה. היו חמשה אחין שלשה מהן נשואין לשלש אחיות ומתו. רב אמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית חולצת מאי זה מהן שירצה. שמואל אמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית חולצת משניהן. רבי אומר חליצה קניין. שמואל אמר חליצה פטור. רבי זעירא אמר חליצה קניין. רבי הילא אמר חליצה פטור. *מיליהון דרבנין אמרין חליצה פטור. *שמעון בר בא בעא קומי ר' יוחנן מה בין חולץ מה בין מגרש. א"ל את סבור חליצה אינו קניין אינה אלא פטור. אין האחין חייבין עליה משום אשתו של חולץ. אבל חייבין עליה משום אשתו של מת. לוי אמר זיקה קניין וכל אחת ואחת צריכה חליצה משניהן. מתניתא פליגא על שמואל *החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותי' והיא אסורה בקרוביו. שנייה היא הכא שכבר נראה לפטור בה. מתניתא פליגא על רב *החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת. הדא מסייעא למאן דאמר חליצה פטור ברם הכא כמאן דאמר חליצ' קניין. ויש אדם מתכוין לקנות שתי אחיות באחת. פתר לה לאחר מיתה. אין לאחר מיתה ייבום פתר לה כרבי לעזר דרבי לעזר אמר אף על פי שבטל

פ"ק הל' ס

לקמן פ"ד ה"ט

לקמן פ"ד ה"ח

לקמן פ"י ט

הדא היא מותר אדם כו'. כדתנן לקמן והכי נמי דמקיים אשתי והיא אחות צרת יבמתו עכשיו כשכונס הצרה: ויהא אסור בצרה. דהא קי"ל שם דאסור בצרת אחות חלוצה יכן בצרת אחות יבמתו דחד טעמא אית להו דאזלה בהדה לבי דינא: ומשני ר' יודן דה"ט דאלו ביקש כו'. דמתחלה עד שלא כנסה לזו נראית לו הצרה נ"כ: בתחלה הוא מותר ובסוף הוא אסור. בתמיה: אם אתה כו' ואין צרה לאחר מיתה. כלומר דאין צרה נעשית לאיסור לאחר מכאן הואיל וכבר ראוי' היתה קודם שכנס הראשונה והאי דצרת אחות חלוצה אסורה גזירה דרבנן בעלמא היא ובכי הא לא גזרו רבנן: היו המשה אחין כו' והשלישית חולצת מאיזה מהן שירצה. ובבבלי כ"ו ע"ב גרים איפכא דלרב השלישית חולצת משניהם וכן גרים הרשב"א ז"ל הכא נמי כן וטעמא דכשחלץ זה לאחת וזה לאחת חליצה פסולה היא דאחות חלוצתו היא על שניהן ולפיכך צריכה לחלוץ משניהן דסבר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין: ולשמואל גרסינן השלישית חולצת מאיזה מהן שירצה. דשניהן בוין בה וקסבר חליצה פסולה אין צריך כו': רב אמר חליצה קנין. דנקנית היא לו ולפיכך אחות חלוצתו כאחות אשתו ואסורה הג' על שניהן וצריכה לחזור כו': ושמואל אמר חליצה פטור. הוא ולא קנין ואחות חליצה אינה אלא מד"ס כדלקמן: מיליהון דרבנן כו'. גרסינן לה לעיל פ' קמא הל' א' עד אבל חייבין עליה משום אשתו של מת ושם פירשתי: לוי אמר זיקה קנין. ואפי' לא חלץ עדיין כא' מהן דאלימא זיקה ולא מצי לייבומי נחדא מינייהו הילכך כל אחת ואחת צריכה חליצה משניהן דחליצתן לשו מעלייתא היא: החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה. לקמן פרק החולץ הל' א' דאלמא דחליצה קנין היא: ומשני שנייה היא הכא. דאין שם אלא יבם א' וכבר נראה הוא לפטור בה. א"נ י"ל איפכא דהכא דשני אחין הן ולכל אחד ואחד אסורה משום אחות זקוקה וחליצתה לפטור זיקתה ולא קנין היא אבל התם מודה שמואל דאסור בקרובותיה מד"ס: החולץ ליבמתו. לקמן פ' החולץ וקתני חולצת הדא מסייע למ"ד חליצה פטור היא דאי כמ"ד קנין ויש אדם מתכוין כו' בתמיה ותפטור לגמרי כמו באחות גרושה: ומשני פתר לה רב לאחר מיתה. שמתה הראשונה: ופריך אין. אם לאחר מיתה הוא ייבם אותה ואמאי קאמר ולא מתייבמת דהא מתה אחותה: פתר לה כר' לעזר. דאמר לעיל ריש פירקין אעפ"י שבטל

הדא היא. וזו היא ששנינו לקמן פ' החולץ מותר הוא אדם באחות צרת חלוצתו שהראשונה אחות צרת חלוצתו היא שכבר חלץ לצרת השנייה: ופריך ויהא אסור בצרה. דתנן התם בסיפא ואסור בצרת קרובת חלוצתו ואיך תני שכונס הצרה כשחלץ לראשונה הא צרת השנייה היא צרת אחות חלוצתו: ה"ג אלו ביקש לבעול את הצרה עד שלא חלץ שמא וכו'. לא דמיא לצרת קרובת חלוצתו דעלמא דקודם החליצה נאסרה לו משא"כ כאן צרת השנייה מותרת לו קודם החליצה ודאי שאין החליצה אוסרתה משום גזרה בעלמא ופליג אהא דא"ר הילא לעיל שצרת אחות זקוקתו אסורה מק"ו: ובסוף. כשמת אחיו השני הוא אסור: והשלישית חולצת מאיזה מהן שירצה. דמן הדין א"צ חליצה דאחות חלוצתו היא וחליצה קנין אלא מדרבנן צריכה חליצה שבשעה שנפלה היו כולן חייבין בחליצה הלכך חליצה מאחד מהן פוטרתה: חולצת משניהן. דחליצה פסולה חוזרת על כל האחין ואין אחד מהם יכול לפטור זיקתו של חבירו: ה"ג רב אמר חליצה קנין. כאלו קנאה תחלה אלא שפטרת' בחליצה: חליצה פטור. שפוטר אותה ממנו ומאחיו כדי שתהא מותרת לשוק: מיליהון דרבנן. ממה שהשיב ר"י לשמעון בר בא ש"מ דחליצה פטור: מה בין חולץ מה בין מגרש. אמתני' דפ' החולץ קאי דתנן התם החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת ה"ז פטורה והקשה שמעון לר"י מה בין חולץ למגרש: ה"ג א"ל את סבור חליצה קניין. לכך לא חילקת בינה לגרושה ואינו כן שהחליצה אינה אלא פטור שפוטרת להכא לשוק ודקשיא לך למה האחין חייבין עליה כרת אינו משום שנושאין חלוצת אחיהם אחי שהיא כאשת אח אלא חייבין משום אשת האח שמת דכיון דנפטרה מהן איסורא דאשת אח כדקיימי קיימי: זיקה קנין. והויא להו זקוקתו של כל אחד ואחד הלכך כל אחת צריכה חליצה מכל אחד ואחד מן האחין דחליצה פסולה היא זו וחוזרת על כל האחין: מתני'. לקמן פ' החולץ קשיא לשמואל: הוא אסור בקרובותי'. ש"מ חליצה קניין דאי לא הויא אלא פטור למה יאסר בקרובותי' ע"י חליצה: ומשני שנייה היא הכא. שאני הכא בחולץ ליבמתו דלקמן: שכבר נראה לפטור בה. ע"י ייבום וגזרו חכמים בקרובותיה כמו ביבמה ממש א"נ הכא חלוצה פסולה היא וכבר נראית לפטור בלא חליצה והראשון נראה: מתני'. לקמן פ' החולץ קשיא לרב: ולא מתייבמת. דה"ל אחות חלוצתו: הדא מסייעא למ"ד חליצה פטור. דאין לפוטר' מחליצה בשביל כך דהא מדאורייתא נראי' לייבום: ה"ג ברם כמ"ד חליצה קנין. קשיא כיון שקנה אחת מן האחיות היך יחלוץ השניי' וכי יכול אדם לקנות שתי אחיות כאחת ואפי' חליצה לא תיבעי: ומשני פתר לה. מפרש למתני' דהחולץ שמתה חלוצתו קודם שמת אחיו השני לכך צריכה שנייה חליצה: ופריך אין. אם"ד דמתני' איירי לאחר מיתת חלוצתו למה הכן ולא מתייבמת וכי עדיפא החלוצה מאשתו שמותר באחותה לאחר מיתה: ומשני פתר לה. למתני' דאתיא כר"ל דאמר לקמן פ' ב"ש אע"ש כנ'

רידב"ז

את כן נמצאת עושה צרה לאחר מיתה ואין צרה לאחר מיתה דאין צרת ערוה אלא בשעת נפילה אבל לאחר מיתה שנעשית צרת ערוה אין עלה שום איסור צרת ערוה כדברינו דאיסור צרת ערוה הוא משום אשת אח. ומי איכא מידי דמעיקרא הותרה ועכשיו תיקוס עלה באיסור א"א וכדאמר ר"י אילו ביקש לבעול את הצרה עד שלא כנס כו' מתחלה הוא מותר כו' והוי כההיא דא"ר יוחנן מי איכא מידי דמעיקרא הותרה ועכשיו כו' וכיון דהיא ראשונה והותרה מתחלה מי איכא מידי דמעיקרא הותרה ועכשיו כו':

הוי המשה אחין רב אמר חולץ לאחת והשלישית חולצת מאיזה שירצה ושמואל אמר כו' והרשב"א ז"ל מפיך הגירסא. ואתיא שפיר הא דמסיק רב אמר חליצה קנין ואזדו לטעמי' ודיק:

רב אומר חליצה קנין פי' דרב ס"ל אין זיקה ככניסה רק דע"י החליצה הוי ככניסה והוי כדגרסינן בבבלי דף מ"ד ע"א אמר רהב"א אר"י הוא טעמא דר"ע א"ק בית חלוץ הנעל הכתוב קראו ביתו ופרש"י דל"ל לר"ע אחות חלוצתי מד"ם והא דאיתא לעיל החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת תנינת ל"ל לר"ע כן הלא פטורה לגמרי לדידי' עיי"ש וזהו שיטת רב דס"ל [חלי]צה קנין [ובמתניתין דדף מ"ד בתירוץ הראשון תני קרובת גרושתו ובזה מסיק בסיפא דמודים חכמים לר"ע] והא דהכתוב קראו ביתו והוי ביתו ע"י החליצה עד שהגמה הוי קרובת גרושתו. לאו דנעשה ע"י החליצה קנין חדש ז"א אלא [ע]"י החליצה אז הוי הזיקה ככנוסה ונעשית זיקה גמורה ככנוסה והוית ביתו [וע]ד שקרינן עלי' והלאה מביתו כמו ישלחה מביתו. ע"ז מסיק לוי אמר זיקה קנין

פי' דאף בלא חליצה ס"ל יש זיקה דזיקה ככנוסה דמיא. ושמואל ס"ל דאף ע"י חליצה לא הוי זיקה ככנוסה. ע"ז אומר מתניתא פליגא על שמואל דהולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותי' וס"ל להמקשן דהוא משום החליצה דנעשית ככנוסה דהכתוב קראו ביתו דאל"ה אמאי אסור בקרובותי' ומשני שניה היא הכא שכבר נראה לפטור בה פי' לאו משום החליצה אלא משום קודם החליצה שנפלה לפניו והיתה ראוי' לפניו וכמו שנאסר בקרובותיה קודם החליצה כמו כן לאחר החליצה. והאי לישנא איתא לעיל בפ"ק שכבר נראה לפטור בה ופירושו שם פשוט ג"כ על יבמה שראוי' להתייבם ע"ז פריך מתניתא פליגי על רב החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת כו' ברם כמ"ד חליצה קנין ויש אדם מתכוין לקנות שתי אחיות כאחת פי' דצריכה להיות פטורה לגמרי כמו דבעי שמעון בר בא קומי ר"י מה בין חולץ למגרש ע"ז משני פתר לה לאחר מיתה. פי' דהירושלמי לטעמי' אזיל דס"ל לעיל ברפ"ק ולקמן בה"ז והי"א אינו דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות דאימתי אמרינן כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה י"ע ה"ה כא"א וכו' הנ"מ באיסור אחיות שאינן יבמות דאחת היתה אשתו גמורה בעת הנפילה אבל אחיות יבמות ס"ל להירושלמי בר"פ ג' דאפילו מתה הראשונה מותר בשני' דלית זיקה כלום דאפילו יש זיקה מ"מ הנ"מ בחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה כדגרסינן כו"כ פעמים בירושלמי ריבא בשם ר"ר שומ"י שמתה מותר באחה זיקה היתה לו בה כיון שמת בטלה זיקתו דאע"פ דהיתה לו בה זיקה אבל הנ"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקע להזיקה וא"כ כל עיקר דאסורה עולמית אפילו כשמתה אשתו

עין משפט נר מצוה

שבטל הגורם כו' דהואיל ונאסרה עליו שעה אחת: שלשה אחין שנים מהן כו'. לקמן הל' ד' וגרסי' שם מוליא את אשתו בגט ובחליצה ואת כו' כבי' המתני' בבבלי וכדמפרשינן שם וגרסינן הכא כדלעיל הדא מסייע למ"ד חליצה פטור ברם כמ"ד חליצה קנין ויש אדם כו' כלומר דהרי חלץ לאשתו ואם חליצה קנין היא אמאי צריך לחלוץ לאחותה: פתר לה כו'. כדפרישית: שומרת יבם כו'. לקמן פ' החולץ הל' י': הדא מסייע כו'. ואע"ג דהכא ודאי אין אשתו צריכה חליצה אלא בגט להודי' שני דהא קידושין גמורין קידשה וכדמפרשינן שם נראה דפריך על דקאמ' כאחיות חליצה דאם קנין היא לא שייכא באחיות כלל דאין אדם מתכוין כו' וכן צריך לפרש לעיל: פתר לה כר"א. כדפרישית: כ"ג כו' ולא מייבם. באיסור באלמנה לקמן פ"ו הל' ד': אומרים לו עבור על ד"ת. בתמי' שהרי הוא קונה אלמנה כבתולה: וכן התיב רבי חמא ממתניתין דלקמן הל' ג' על רב דקתני אשה ובתה כו' חולצות כו' שנייה היא כו'. כלומר וכי שנייה גבי אשה ובתה בין בחיים בין לאחר מיתה בתמיה והא ליכא לאוקמי במתה כהך מתני' קמייתא וקתני חולצות: וקאמר הש"ס אילין תרין אחרייתא. אלו שני משניות האחרונות כ"ג שמת כו' ואשה ובתה פליגין ודאי על רב: ולית להון קיום. שאי אתה יכול לתרץ ותיובת' על רב:

הלכה

מסורת הש"ס

שבטל הגורם שמתה אחותה האיסור במקומו עומד ולא דמי' לאשתו דאיירי שמתה הגולהו לאחר שנפלה לפניו לייבום וס"ל לר"ל כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה אסורה לעולם: מתני'. לקמן בפרקין קשיא לרב: ה"ג הדא קשיא למ"ד חליצה קניין. בכיון שעשה מאמר בראשונה ה"ל קנין א"כ איך יחלוץ לשניי' ויכול אדם לקנות שתי אחיות כאחת בתמי': פתר לה לאחר מיתה. שמתה הראשונה והשני' עדיין לא ניסת לריכה חליצה: מתני'. לקמן פ' החולץ קשיא לרב: עד שיעשה. אחיך הגדול מעשה: ה"ג פתר לה לאחר מיתה אין לאחר מיתה ייבום פתר לה כר"ל וכו': מתני'. לקמן פ' הבע"י קשיא לרב דתנן כה"ג וכו': אמור לו וכו'. בתמיה וכי אמרינן לי' לכה"ג שיעבור על דברי תורה דהא לרב חליצה קנין וכה"ג אסור לקנותה דבעולה היא: והא מתני'. לקמן בפרקין: הרי אלו חולצות ולא מתייבמות. ואם"ד חליצה קנין איך חולץ לשתיהם וכי יש אדם במתכוין לקנות אשה ובתה וליכא לשנויי כדשנינן לעיל דאיירי לאחר מיתה דבאיסור אשה ובתה אין חילוק בין בחיים בין לאחר מיתה לעולם באיסורייהו קיימי: שנייה היא וכו'. בתמי': אילין תרין אחרייתא. הנך שני משניות דנזכה מהן באחרונה כה"ג שמת

לקמן פ"ד

פ"ד הל' ו

לקמן פ"ו ה"ד

לקמן הל' ג

שבטל הגורם האיסור במקומו. מתניתא פליגא על רב *שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות יעשה בה המופנה מאמר ואחר כך מת אחיו השני בית שמאי אומרים אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה. בית הלל אומרים מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה. הדא מסייעא למאן דאמר חליצה פטור. ברם כמ"ד חליצה קניין. ויש אדם מתכוין לקנות שתי אחיות כאחת. פתר לה לאחר מיתה. ואין לאחר מיתה ייבום פתר לה כרבי לעזר דרבי לעזר אמר אף על פי שבטל הגורם האיסור במקומו. מתניתא פליגא על רב *שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום רבי יודה בן בתירה אמרו אומר לו המתן עד שיעשה מעשה. חלצו אחין או כנסו יכנסו את אשתו. מתה היבמה יכנים. מת היבם מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה. הדא מסייעא למאן דאמר חליצה פטור. ברם כמאן דאמר חליצה קניין. יש אדם מתכוין לקנות שתי אחיות כאחת. פתר לה כרבי לעזר דרבי לעזר אמר אף על פי שבטל הגורם האיסור במקומו. מתניתא פליגא על רב *כהן גדול שמת אחיו חולץ ולא מייבם. הדא מסייע למאן דאמר חליצה פטור. ברם כמאן דאמר חליצה קניין אמר לו עבור על דברי תורה. התיב רבי חמא חברין דרבנן והא מתניתא פליגא על רב *שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה הרי אלו חולצות ולא מתייבמות. שנייא היא איסור אשה ובתה בין בחיים בין לאחר מיתה. אילין תרין אחרייתא פליגי על רב ולית להון קיום:

הלכה

אחיו והא דאשה ובתה ודאי קשיין לרב: ולית להון קיום. ואין מקום לתרלם והרשב"א גורס ולית קוום פי' ואי אפשר לקיים דברי רב:

הלכה

תוס' הרי"ד

פתר לה כר"א פי' כדברינו בפניס דמבואר היטב בע"ס ואין להקלות האיך הוי זקוקה נחליצה לאחר מיתה הא כתיב דרכי נועם וככר הקשה הב"ך ז"ל והבית בג"ע ולפענ"ד נראה דהירושלמי לא ס"ל הא דלא כוי דרכי נועם אם הזיק נאסר מכאן והראיה דכר"פ כולה קפריך הירושלמי ולמה לי קרא על א"א בלא"כ דאסורה פשיטא דא"כ תלערך להמתין במאי יבא אחיו אשה ויוליד בן ותהא אשתו זקוקה ליבום [וכה"ג מק' בתוס' ז"ל דלמה לי קרא פשיטא דהא דרכי נועם כתוב] והירושלמי לא פריך מדרכי נועם אלא וכו"ה אין ה"נ ויאמר קרא וכן והא אין לו ופי' הרשב"א ז"ל דה"פ דהא אחיו והכיו הוכרין אותה לכנגא אין אחיו קורא אני יי"ע והכיו קורא אני לא תהיי וגו' שהולה ויאמר קרא וכן אין לו ויש לו הא יי"ע ואם יש לו אב לא תהי' החולה פיי"ש הרי דהירושלמי לא ילפי' זאת מדרכי נועם והא דנעשה מתים כחיים בבנים לענין יבום הוא

רידב"ז

אשתו היא משום דהיסור אשת אח דהיתה עליו גרמה הערוה דאחות אשה דלא תסתלק במיתת הבעל הערוה דאשת אח והי' הייב עלה משום אשת אח ומשום אחות אשה. והשתא אפילו דמתה אשתו מאי מהני מיתתה דלא מהני מיתת אשתו רק לאפוקי איסור דאחות אשה אבל כל העריות דבא מהמתה לא מהני מיתתה א"כ לא מהני לאיסור דאשת אח וקאי כדקאי אבל בשומ"י שמתה דאפילו יש זיקה וככנוסה דמיא מ"מ לאחר מיתה פקעה לה זיקה ומותר באמה וע"כ כל העריות דנאסרו מחמתה לאחר מיתה נפקע ונסתלק כל העריות הבאה מחמתה א"כ שפיר הויא לי' השני' ואין עלה איסור דא"א עוד. ואפילו לרב דס"ל חליצה קנין הוא דהחליצה קנה הזיקה ובזיקה לאחר מיתה פקעה לה זיקה מכל העריות שבא מחמתה וע"כ ניחא מתניתן שפיר דמחלקינן בין חליצה לגרושה דהחולץ ליבמתו וכבא אחיו את אחותה ומת הולצת ולא מתייבמת וכן המגרש את אשתו וכבא אחיו את אחותה ומת פטורה. דבהמגרש את אשתו אפילו לאחר מיתה הויא מתיר מיתתה רק באחותה אבל לא באמה משא"כ בשומ"י במתה דמותר אף באמה דפקעה זיקה לאחר מיתה דלא דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחות אשה שאינן יבמות כדאיתא לקמן בה"ו על מתניתן דג' אחין דהתינן שם דנאסרה עולמית הואיל ונאסרה שעה אחת דהיינו דומה איסור אחיות יבמות. לאיסור אחיות שאינן יבמות וע"כ שפיר חולץ ופריך אין לאחר מיתה יבום פתר לה כר"א דר"א אמר אע"פ שבטל הגורם האיסור במקומו דלרבנן כיון שבטל הגורם האיסור בטל ג"כ והיינו דומה לאשתו שמתה דהתם כיון דנפלה בשעה שאחותה נפניו דלאסורה עולמית לכו"ע הוא משום דשם לא בטל הגורם דהא מיתת אשתו לענין כל העריות כחיי' השובה משא"כ כשהותרה מתחלה ונאסרה יחזרה והותרה כיון דלא נאסרה באיסור א"א לעולם כדכתבתי בשם הרשב"א ז"ל דמי היכא מידי דמעיקרא הותרה כו' ואלא כל איסורא הוא רק משום אחות אשה שפיר ס"ל לרבנן דבטל הגורם בטל האיסור וא"כ הכא באחיות יבמות דכיון דהמיתה מפקעת הזיקה מכל העריות שפיר דלרבנן הוי בטל הגורם בטל האיסור. ולר"א אע"פ שבטל הגורם האיסור במקומו [ומזה ראי' גדולה לכל דברינו לעיל ברפ"ק]:

מתניתא פליגא על רב ג' אחין כו' ב"ה אומרים מוליא את אשתו בגט ובחליצה וא"א בחליצה כו' ויש אדם מתכוין כו' פתר לה לאחר מיתה כו' הוא מתפרש כדלעיל:

מתניתא פליגא על רב שומ"י שקידש אחיו את אחותה כו' מוליא. א"א בגט ואת א"א בחליצה ברם כמ"ד חליצה קנין ויש אדם מתכוין כו' פי' דהאי קושיא עתפרשת כפ"מ דגרסינן כמש' יומא דף י"ג ע"א ומי שני לי' בתקנתא ביתו אמר רחמנא והאי לאו ביתו היא דמקדש לה והא כל כמה דלא כניס לי' לאו ביתו היא דכנוס לה ע"כ. והנה בהא דשומ"י שקידש אחיו את אחותה דלריכה חליצה בכר האריך הרשב"א ז"ל בזה הרבה ומסקנא מדבריו ז"ל דככנוסה פשיטא דנפטרה היבמה לגמרי אף בקידושין לבד, דנראה היבמה כמקודשת דראשונה לריכה חליצה מדבריהם עיי"ש. וא"כ לרב דס"ל חליצה קנין דהא הכתוב קראו ביתו בית חלוץ הנעל א"כ ס"ל דע"י החליצה נקראת ביתו וביתו נקראת כנוסה ולא מקודשת וא"כ פשיטא בגירושין דהכתוב קראו ביתו ושלחה מביתו. וא"כ פשיטא כמגרש המקודשת נעשית ביתו ע"י הגירושין ודין כנוסה עלה א"כ קשה למה לריכה היבמה חליצה דהא כנוסה לכו"ע נפטרה היבמה לגמרי. ויש אדם מתכוין לקנות ב' אחיות כאחת. פתר לה לאחר מיתה והכא אין עלה איסור אשת אח דהותרה מתחלה ולא הוי אלא איסור דאחות אשה ולאחר מיתה מותרת ואין לאחר מיתה יבום. פתר לה כר"א וכו' והא דניחא לי' אליבא דרב גופי' דס"ל דאמגעית לריכה חליצה או מאיזה מהן בירלה או משניהן. הוא משום דאמר לעיל כל יבמה שנראית לנאת בחליצה אינה מותרת בלא חליצה. והא דקי"ל בכונס אחות יבמה שנפטרה היבמה לגמרי ה"מ בבא אחד כמו בהא דר"ג אומר אם מיאנה מיאנה וכו' שתגדיל ותלא הלזו משום אחות אשה ולא אמרינן כל יבמה שנראית לנאת בחליצה וכן בדף ע"ט גבי נפלה ולבסוף נפלא עי' ברשב"א ז"ל דף מ"א בארוכות אבל כשיש עוד אח כדמיירי לעיל דאפילו לאחר שכנס אחד להראשונה מ"מ לא נפטרה השני' לחוץ בכניסתו של זה ועדיין אגודה משום אח השני ע"כ אפילו מת אח"כ האח השני מ"מ נבהרת באיסור ולריכה חליצה דהא הכניסה שלו לא פטרה לחוץ ע"כ אינה מותרת בלא חליצה כדאיתא שם והוא הואיל בשעת מעשה הכניסה לא מהני לפוטרה לחוץ ע"כ לא מהני על אח"כ ג"כ דמי היכא מידי דבשעת מעשה לא מהני לפוטרה לחוץ ואח"כ מהני משא"כ כשחלץ אחר מיתת אחיו ובשעת מעשה החליצה נפטרה לחוץ הרי היא פטורה לעולם. וא"כ בענין דמיירי רב לא פטרה החליצה לאמגעות דהא כשחלץ אחיו ראשונה לא נפטרה ראמגעות לחוץ משום אח השני וע"כ אפילו לאחר שחלץ אח השני דמי כמו במת אח השני. וע"ז אמרינן לעיל כל יבמה שנראית ללאת בחליצה כו' אבל כשחלץ או גירש אחותה בשעה שאין כאן עוד אח והואיל דמהני בעת מעשה הכניסה או החליצה והגט לפוטרה לחוץ פשיטא דא"ל חליצה כמו דקי"ל בכונס אחות יבמתו דנפטרה היבמה והולכת לה. ודוק:

מתניתא פליגא על רב ג' אחין שנים מהן נשואין ב' אחיות או אשה ובתה כו' שניא היא איסור אשה ובתה בין בחיים כו' והכא לא נפלו כי אם לפני אח אחד וא"כ האיך יחלוץ שתיהן ויש אדם מתכוין לקנות ב' אחיות כיון דחלץ לאחת נפטרת שני' אליבא דרב כיון דבשעת מעשה החליצה שלו. נפטרה ולא אגידה כלל ונפטרה לחוץ נפטרה לגמרי וא"ל חליצה כלל ודוק:

שלא

שנויי נוסחאות (פ"מ) חליצה פטור ברם כמ"ד בד"ו כ"ח ליתא.

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה אמר לו לעביר כו' בבבלי קדושין דף פ"א ע"ב ול"ע. נ"ב ויש לומר דסוגיא דהכא כ"ל כאביי שם:

עמודי ירושלים

אמר לו עבור על ד"ת כו'. ש' בשירי קרבן שכ' קשה הא ודאי שפיר קא חליץ דהאי עשה דיבום ודאי ל"ת דאלמנה כו' ול"ע עכ"ל. ונלפתי י"ל זה לפי שיטות הירושלמי לעיל (פ"א ה"א) דמדהוריתא חייבי לאוין אינם עולים ליבום והיה מהכאוי שגם לא יכלו לחליצה וכן יבמתו ריבה לחליצה א"כ י"ל דהריבוי הוא רק לבאר חייבי לאוין אבל לאלמנה לכה"ג דכתיב לא יקח ומשמע אפי' קידושין (בשיטת אגי בקידושין דכ"ח) ואם קידש לוקה א"כ אם נימא דחליצה הוי קנין כמו קידושין א"כ עושה איסור בחליצה ופ"כ אסור לחלוץ ומוקמינן הריבוי לבאר חייבי לאוין דבהם אם קידש אינו לוקה ולא באלמנה לכה"ג דעושה איסור בחליצה ולכן הקשה בפירוש אמר לו עבור על ד"ת. ובזה י"ל מה בירושלמי פ"ק אמרינן אחרי דאמרינן יבמתי ריבה לחליצה איבעית אלמנה לכה"ג מהו ודחק שם הכפי מבה דלית ליה דבאה דיבמתו והוא דחוק ולהנ"ל א"ש דאפי' אם אית ליה הדרשא דיבמתו מ"מ איבעיא ליה משום דס"ל דחליצה קנין והוי כמו הקידושין וא"כ מסתברא דלא קאי פ"ז הריבוי. ובזה י"ל מה שהקשה שם השירי קרבן דהא מתני' היא אלמנה לכה"ג יולאת ופ"ש מה שדחק בזה. ולהנ"ל י"ל דהאיבעיא היא דו"ל דאמתנה פ"ל דחליצה פוטר והוא פ"ל דחליצה עושה קנין ובת"ש י"ל מה שהקשה בש"ק ביבמות (פ"ו ה"ד) על מ"ש התוס' ביבמות (פ"ח א' ד"ה כה"ג) בב' דאתמוטינן דהוגן דבד"א דמשום בזיון לא תחוג קמ"ל. והקשה השירי קרבן דהא בכל שני לא בליבא ועוד הוכי פד"א דמשום בזיון לא תחלוץ ע"ש ולהנ"ל י"ל דה"א דחייבי לאוין לריכין חליצה הוא מריבוי דיבמתו וכל אלמנה לכה"ג לא קאי כיון בשיבין לו בזיון וקאי על שאר חייבי לאוין. ות"ב הבה"ק דכי החיל עכוד כה"ג מכבוד המ"ח. י"ל דהוי המיבה דהמיר דהא כ' פסוקי' נכתבו (מ"א ב' ד"כ. מ"ט) דגלות כיבוד המלך הוא מועל גם על המ"ח ובכ"ז כביד הכ"ג מתיר מפל מלך דהכ"ג אינו עומד לפני המלך אלא המלך עומד לפני הכ"ג כמ"ש הר"מ (פ"ב מהל' מלכים

הלכה ב מתני' [א] היתה אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה והשני אסור בשתיהן [י] איסור מצוה או איסור קדושה חולצת ולא מתייבמות [ג] היתה אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה והשניה אסורה. על זה איסור ערוה האסור לזה מותר לזה והאסור לזה מותר לזה וזו היא שאמרו אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתייבמ': **גמ'** אנס אשה וילדה בת והלכה ונישאת לאחיו ולה אחות מאם מאיש אחר נשואה לאחיו השני ומת בלא בנים הרי זה אסור בבתו ומותר באחותה. הדא היא בתו אחותה שהיא יבמתה מתייבמת. היתה אחת מהן אסורה על זה כו'. אנס אשה וילדה בת ובא אחיו ואנסה וילדה בת ונשאו שתיהן לשני אחים מאב אבל לא מאם. זה אסור בבתו ומותר באחותה. וזה אסור בבתו ומותר באחותה הדא היא האסור לזה מותר לזה והאסור לזה מותר לזה:

הלכה ג מתני' [ד] שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה הרי אילו חולצות ולא מתייבמות ורבי שמעון פוטר היתה אחת מהן אסורה על זה איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה איסור מצוה או איסור קדושה חולצות ולא מתייבמות ורבי שמעון פוטר: **גמ'** עולא בר ישמעאל אמר כך פירשה רבי הושעיה אבי המשנה רבי שמעון פוטר את השנייה מן החליצה ומן הייבום. אמר רבי יוחנן חבורה היתה מקשה שלא עלת על דעת שיקנה אדם שתי אחיות כאחת. אמר רבי חנינא קומי רבי מנא ופליגא. ולמה רבי שמעון פוטר את השנייה מן החליצה ומן הייבום. אמר ליה שלא עלת על דעת שיקנה אדם שתי אחיות כאחת.

המן

קרבן העדה

הלכה ב מתני' איסור ערוה. כגון חמותו ואם חמותו: ומותר באחותה. דלאו אחות זקוקתו היא דערוה לא רמיא קמיה ליבום: איסור מלוה. רמיא קמי' מדאורייתא לכך אסור באחותה דאחות זקוקתו היא: אחותה כשהיא יבמתו. אחותה של ערוה כשהיא יבמתה אשת אחי בעלה כשנופלת עמה ליבום: או חולצת או מתייבמת. דלאו אחות זקוקתו היא דערוה לא רמיא קמיה: **גמ'** אנס אשה וכו'. דתני ר"ח בכל ע"ו נשים השנוי' ברים מכילתין בכולן אני קורא כאן אחותה כשהיא יבמתה וקאמר דבהו משכחת לה באנס אשה וכו' דבהו מאנוסתו ליכא להשכוחי דא"כ אף אחותה אסורה מטעם אשה ובתה: הדא היא. זו היא בתו דאיכא להשכוחי בה אחותה כשהיא יבמתה שמותרת לו וה"ה בת בתו וכל השנוין בשיטא בבא דריכא כולן באונסין איירי: הדא היא האסור לזה וכו'. שנושא בבתו ואחותה: **הלכה ג מתני'** ור"ש פוטר. בגמרא מפרש טעמא: **גמ'** אבי המשנה. כלומר בקי בפירוש המשנה כאלו הוא הוליד: פוטר את השני'. אבל בראשונה מודה ר"ש דחולצת או מתייבמת: חבורה. בני ישיבה שלמדו בחבורה הקשו על הת"ק למה יחלוץ אף לשנייה וכי יש אדם מתכוין לקנות שתי אחיות כאחת וכיון שכן די בחליצת הראשונה: שלא עלה על דעת וכו'. דמיד שחלץ לראשונה נפטרה השנייה דחליצה קניין: אמר ר"ח. לפני ר' מנא ופליג אר"י דאמר שחבורה הקשו על הת"ק ור"ח אמר שחבורה הקשו מ"מ דר"ש וא"ל שלא עלת וכו':

גמ' כך פירשה רבי הושעיה. דר"ש פיטר את השניה קאמר וטעמא דכיון דשמיע לן לר"ש דסבר זיקה ככנוסה דמיה דאמר לעיל בפ"ב הל' ב' גבי אשת אחיו שלא היה בעולמו שני אחין כו' דמייבם לאחיו מהן פירלה ור' הושעיה אזיל לשיטתיה דאמר שם בבלי י"ח דחלוק היה ר"ש אפי' בנולד ולבסוף ייבם דסבר דיש זיקה וזיקה ככנוסה היא וכשנפלה לפני את השני קודם לידתו של זה ונזקקה לו לשני אלימא הויא זיקה לשוויה ככנוסה והוי ליה כיבם ולבסוף נולד והילכך במתני' דהכא אמרינן נמי כיון דנפלה הראשונה זיקתה ככנוסה משווי לה והשני' פטורה משום אחות אשה ותו לא אסרה אקנויית' ומותרת הראשונה להתייבם. והכי אמר רב עמרם שם לר"ש ואליבא דר' הושעיא: חבורה היתה מקשה. שפי בני החבורה נזרקה קושיא זו: שלא עלת כו'. כלומר אמאי דאמר לר"ש דוקא השניה פטורה מקשה וכי עלה על דעת שיקנה אדם ב' אחיות כאחת וא"כ שתיהן פטורות הן: א"ר חנינא קומי רבי מנא ופליגא. כלומר דהש"ס קאמר לה דמה דאמר רבי חנינא לפני רבי מנא לקמיה פליגא על בני חבורה דאמר לו ולמה רבי שמעון פוטר בשניה והשיבו שלא עלת כו' דאלמא אפילו לטעם זה דוקא השניה פטורה. ונראה דבני החבורה ורבי מנא פליגא באוקימתא דמתניתין דלבני חבורה מיירי שנפלו שתיהן כאחת וא"כ שתיהן פטורות וכדמפרש טעמא התם לר"ש דכתיב ואשה אל אחותה לא תקח לצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחין אפי' באחת מהן ולר' מנא מיירי בנפלו בזה אחר זה וא"כ זיקת הראשונה ככנוסה שוויי' ואפי' לטעם שלא עלת כו' אינה אוסרת על הראשונה וכן מהלך בבלי שם. א"נ י"ל דגרסינן בדברי ר"ח ולמה ר"ש כיגר את שתיהן כו' ובעיקר הדין פליגי לר"ש ואפי' לטעם שלא עלת כו':

תמי

פני משה

הלכה ב מתני' היתה כו' איסור ערוה. כגון חמותו ואם חמותו כדפרש"י משום דקריא ליה מילתא להכוחי בשאר עריות ובגמ' מפרש לה הכא: ומותר באחותה. דלאו אחות זקוקתו היא כיון דערוה לא רמיא קמיה: והשני אסור בשתיהן. משום אחות זקוקה ובבבלי דף כ"ח מוקי לה אליבא. דרבי יוחנן דקי"ל כוותיה דיבמה שהותרה בשעת נפילה ונאסרה וחזרה והותרה שתחזור להיתירה הראשון דמיירי הכא שנפלה קך דאיגה אמות בריטא דאי דנפלה המות בריטא א"כ ליזיל חתן לייבם קך דאינה המות ותיהוי חמות לגבי אידך יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה כשייבם זה ותחזור להיתירה הראשון: איסור מצוה. הואיל ורמיא קמיה מדאורייתא אסיר באחותה דאחות זקוקתו היא: וזו היא שאמרו אחותה. של ערוה כשהיא יבמתה אשת אחי בעלה כשנופלת עמה ליבום: **גמ'** אנס אשה כו'. ריבא דמתני' מפרש היתה אחת מהן אסורה כו' דמשכחת לה נמי בבתו מאנוסתו שנשאת לאחיו מאביו ולה אחות מאם מאיש אחר כו' הדא היא בתו אחותה כו' כלומר בבתו משכחת אחותה כו' דמותר באחותה דלאו בת אשתו היא והיינו הא דתנינן לעיל פ' ב' הל' ג': היתה אחת כו'. סיפא דקתני האסורה לזה כו' משכחת לה נמי באונסין אנס אשה כו' ובא אחיו ואנסה דאלו נשאת השניה נמי אסורה לו משום בת אשתו: **הלכה ג מתני'** שנים מהן כו'. ונמצא שנופלות לפניו ב' אחיות או אשה ובתה ליבום ויש זיקה מדרבנן ולפיכך חולצות מדאורייתא ולא מתייבמות מדרבנן: ור"ש פוטר. דסבר זיקה ככנוסה וכערוה גמורה היא ורחמנא פטרה ובגמ' מפרש אם פוטר בשתיהן או בשניה להודה: היתה אחת מהן כו'. בבבלי שם קאמר דלר"ש איצטריך דמהו דתימא הואיל ולר"ש זיקה דאורייתא היא ליגזור באחת מהן ערוה משום אחות דעגמא קמ"ל: איסור מצוה כו' ור"ש פוטר ובנוסחת המשנה שבבבלי לא גרים באיסור מצוה ור"ש פוטר וכדמפרש התם דבהא ר"ש מודה דחולצות דגזירה משום איסור מצוה בעלמא שהיגה אחות ערוה שלא יאמרו איסור מצוה יוצאת בלא חליצה אבל באחת מהן ערוה לא גזרו משום דכ"ע גמירי לה וידעי דלא רמיא קמיה ולא אתי למיסרי אחות זקוקה דעלמא. ולפי הנוסחא דהכא נ"ל דלא ס"ל לחלק בזה ולא גזיר מידי דהואיל ומדאורייתא הזיא ליבומי וזיקה היא הוו להו כאלו ב' אחיות שנעשו צרות זו לזו ולר"ש כגזרה אחות זקוקה מן החליצה :

עין משפט נר מצוה

ב

א מיי' פ"ז מהל' יבום ה"א טוש"ע אה"ע סי' קע"ה ס"ד

ג

ב ג מיי' שם פ"ג טוש"ע שם ס"ה

ד

ד מיי' פ"ו שם הכ"ה סמ"ג עשין נ"א טוש"ע שם ס"ו

מסורת הש"ס

רידב"ז

עולא בר ישמעאל אמר כך פירשה ר"ה אבי המשנה ר"ש פוטר את השני' מן החליצה ומן היבום אר"י חבורה היתה מקשה שלא עלה על דעת שיקנה אדם ב' אחיות כאחת אר"ח קומי ר"מ ופליגא פי' אם דחבורה פליגין על ת"ק מטעם דהאיך יקנה ב' אחיות כאחת א"כ ולמה ר"ש פוטר השניה גו' פי' ולמה פירשה ר"ה אבי המשנה דר"ש פוטר בשניה ולמה לא פירש כמו החבירא דפטור לגמרי משום דאין אדם קונה ב' אחיות כאחת דקס"ד דר"ח דהחבורה ס"ל דשתיהן פטורות דאין כל אחת זקוקה לו משום דאי זקוקות לו א"כ ב' אחיות נקנין לו כאחת ואין חל הקנין בב' אחיות כאחת כמו במקדש ב' אחיות כאחת אין הקידושין חל וכמו כן בנופלת ב' אחיות כאחת אין הזיקה חל על שניהן וא"כ מנין לר"ה לפרש דר"ש פוטר דווקא בשניה ע"ז א"ל ר"מ שלא עלת על דעת שיקנה אדם ב' אחיות כאחת פי' דמשום הטעם שלא עלת על דעת שיקנה אדם ב' אחיות כאחת פטורה השניה דווקא כיון דהוזקקה לו הקמייתא שוב אין חל הזיקה על השני' וכדמסיק תמן אמרין דברי ר"ש אין זיקה נופלת למקום זיקה פי' אין זיקה נופלת כלומר אין נופלת זיקתה במקום דהי' ראשונה זיקת אחותה אבל זיקת הראשונה נופלת ודוק:

מתה

תוס' הרי"ד

הוא ג"כ מקרא זה ילפינן בירושלמי מדכתיב ובן אין לו הא יש לו בן תהיה החולה דהל"ב אפילו יש לו בן נמי לא תהיה החולה דגבי דיבום לא שייך בית בן אבל שייך לא תהיה החולה והא דכל יבמה שאין אני קורא בשעת נפילה יי"ע אסורה עולמית אפילו כשמתה אבתו הוא משום דמאי מהני מיתתה דהא לענין עריות הכא נתמתה כתי' הבוכה ולא מהני רק לענין אחות אשה לחוד אבל לא לאשת את מה"ט באחיות יבמות דלאחר מיתה פקע זיקה בעיר חוזרת לזיקתה ומזה סירושלמי דאי' גמורה דבשיטת הירושלמי הא דמיתה בטלה זיקתה הוא לא למפרע דהל"ב אלא דלמפרע בטל זיקתה ובאילו לא היתה אחות זקוקה מעולם ה"נ מאי מהני דמוקי כר"א דס"ל דאפשי' בטל הגורם לא בטל האיסור דאלי האין הוא זה דהתם לא בטל הגורם למפרע אבל הכא בטל למפרע א"כ אף כר"א לא אתיא אלא ע"כ דנפקע מכאן ולהבא ועי' בדברינו לעיל בר"פ כילד ומתוך סוגיא הזאת יש ראיה כגורס ... בר"פ ד"ה ד"ה ר"י כפי אם כנפל הבית כו' דכתבנו שם כפי' דברי ר"ת ז"ל דכתב רב לטעמי' דנ"ל זיקה אבל אי יש זיקה [ופי' הרשב"א ז"ל אפילו מדרבנן] היתה אסורה עולמית כו' והאסרה בעה אחת לכו"ע והא הירושלמי בסוגיא דידן למ"ד דחליצה קנין והוי מדאורייתא זיקה גמורה [כדפריך שמעון בר בא מה בין תולין למגרש] מ"מ מותר לאחר מיתה כדפריך אי לאחר מיתה יבום ומשני רק כר"ת אבל לרבנן מתייבמת כשלמה מר"פ ד"ה דאמר מתה ראשונה מותר בשניה לא קשי' על ר"ת ז"ל דדילמא לשיטת הירושלמי ר"י נמי ס"ל אין זיקה אבל הכא בהאי סוגיא דמפורש אפילו למ"ד חליצה קנין והא פשיטא דיש זיקה ואף מדאורייתא מ"מ כמתה מותר באחותה ה. ע"כ כדבריו דלא נפ"מ בי"ש זיקה ואין זיקה רק העיקר דלב"ש דילן, למ"ד דיש זיקה שומ"י שמתה אסור באמה דלא פקעה הזיקה לאחר מיתה ולמ"ד מבום במי"י מותר באמה וכדבריו שם וא"כ לשיטת הירושלמי אף למ"ד דיש זיקה לאחר מיתה פקעה לה זיקה והוי כמו כב"ש דילן דאין זיקה וגם ראיה מזאת הסוגיא דלא אמרינן לשיטה ירושלמי דכשמתה בטלה זיקתה למפרע כדברי הגמ"י ז"ל דהא באמת צריך טעמא מדוע נפקע למפרע ואי משום הסברא דכתב הגמ"י ז"ל כיון דמתה לבסוף ולא אתיא לידי הלי'

ויבום

שנויי נוסחאות (ס"ד) איסור מצוה. לעיל פ"ב מ"ג. הולצת בד"ו חולצות. (ס"ס) מתייבמות בממד"ג מתייבמת. (ס"ז) האסור בד"ו האסור.

בן אריה

במתניתין ציון תיבת נמ' שמלויין אחר תיבת ור"ש פוטר הוא מוקף וצ"ב צ"ע ציון תיבת נמ' קודם תיבות ור"ש פוטר [וצ"ל כנוסח זה או איסור קדושה חולצת ולא מתייבמת:

גמ' ור"ש פוטר עולא בר' ישמעאל אמר כך פירשה רב הושעיה אבי המשנה כו' ור"ש פוטר שייך להגמ' כי במתניתין שבגמ' הבבלית וכן במשניות ליתא בסיפא ור"ש פוטר וכן מפורש בגמ' בבלי דף כ"ט ע"א דר"ש לא פליג בסיפא ומפרש שם טעמו הרי למדנו מפורש שלא נמצא במתניתין בסיפא

עמודי ירושלים

מלכים ה"ה) קמ"ל דלא וגם הכ"ג חולץ. ומ"ב הפ"ק דת"ח אמגינן לה מריש לק"מ דדוקא התנא להשמועינן אגב דין אף בשבר שגלו במקום אחר וכמ"ש התוס' בברכות (ד"ב א') וכ"כ התוי"ט (בפ"ו מ"ד) אחרי שהביא דברי התוס' אנו וז"ל ומ"ש נראה ברכות ושוגתי למה אכתבתי. ובדקך הג"ב העיר על מ"ב שתפארת ישראל בסנהדרין (פ"ב ציון כ') על מ"ש במשנה ר' יהודה אומר אם רצה נחלוץ או ייבם זכור לטוב וז"ל דס"ל דיכול למחול על כבודו ואפילו בלא מקום מצוה כנשיאת אלמנה וצוית המת דמתיר לקהן במשנה ע"ב ועגה בזה ונעלם ממנו ש"ב מפורש בסנהדרין (די"ט ע"ב) דמקשה הש"ס על ר' יהודה והא אמר רב אפי' מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול ומתרץ משום שאני מבואר לכדיא דגם לר' יהודה אין שמלך יכול למחול על כבודו אלא הכא משום מצוה שאני. ומה שהביא התפארת ישראל ראיה מנשיאת אלמנה לא מוכח מידי דלר' יהודה אין זה כלל בזיון מה שמלך נושא אלמנתו והכי הר"מ בפי' המשנה והרע"ב פסקו באמת בזה כר' יהודה ומ"ש מסלוים התם גם זה מטה ודברי התפארת ישראל משובשים :

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

תמן אמרין דברי רבי שמעון אין זיקה נופלת למקום זיקה. רבי בא בשם רבי לעזר והוא שעבר ובעל. היך עבידא קידש אחד מן השוק את השנייה על דעתין דרבנן קידושין גמורין. על דעתיה דרבי לעזר קידושין תלויין לכשיבעל את הראשונה קידושין תופסין את השניי'. בא על השנייה. על דעתין דרבנן ביאת ערוה. על דעתיה דרבי לעזר אינה ביאת ערוה. מתה הראשונה על דעתין דרבנין מותר בשניי'. היה לראשונה צרה [חלץ לה נפטרה צרתה היה לשניי' צרה] כונס צרה ומקיים את אשתו ואסור בשניי'. הדא היא מותר הוא אדם באחות צרת חלוצתו. ויהא אסור בצרה משום צרת קרובת חלוצתו. אמר רבי יודן אילו ביקש לבעול את הצרה עד שלא כנס שמא אינו מותר בה בתחילה הוא מותו ובסוף הוא אסור. אם אומר את כן נמצאת עושה צרה לאחר מיתה. ואין צרה לאחר מיתה. מחלפא שיטתיה דרבי שמעון תמן הוא אמר מייבם לאי זו שירצה וחולץ לשנייה. והכא הוא אמר אכין. אמר רבי זעירא עד אנן תמן שמעית טעמא תמן זיקת שני יבמין אינה זיקה וזיקה נופלת למקום זיקה. ברם הכא זיקת יבם אחד ואין זיקה נופלת למקום (מאמר) זיקה. אמר רבי מתנייה מה איכפלין אחיות גבי נכריות. אין את בעי מקשייא קשית' על ההיא דרבי זעורא בשם רב ששת תניי תמן דברי ר' שמעון שתיהן אסורות.

מחלפא

פני משה

תמן אמרין. בבבל אומרים הטעם לדברי ר"ש דס"ל דאין זיקה כו' כלומר אין זיקה אחר הזיקה לאחר שנפלה הראשונה שוב אין זיקת השניה אוסרתה ובדנפלו זה"ז והשניה פטורה קאמר וכו' הושעיא דלעיל אלא דלדידיה אפי' לפי הטעם שלא עלת כו' השניה לבדה פטורה וכרבי מנא: והוא שעבר ובעל. כלומר דרבי לעזר פליג ואליבא דר"ש דס"ל דלא אלימא זיקה לשוויה ככנוסה אלא דוקא שעבר ובעל את הראשונה דאז השניה פטורה ומותרת לשוק בלא חליצה ולרבנן דמתני' לעולם חולצת: היך עבידא קידש כו'. כלומר איך הדין אם קידש אחד השניה לדידהו: וקאמר הש"ס דעל דעתין דרבנן. דלעיל ואליבא דר"ש דיש זיקה והשניה פטורה ואסורה על היבם קידושין גמורין הן ותופסין בה: על דעתיה דר' לעזר קידושין תלויין. בספק דלכשיבעול הראשונה אז השניה פטורה ותופסין בה הקידושין: בא יבם על השניה ע"ד דרבנן ביאת ערוה. דיש זיקה וכערוה היא: וע"ד דר"א אינה ביאת ערוה. דשניה אם לא בעל עדיין לראשונה דלא אלימא זיקה: מתה הראשונה ע"ד כו'. כלומר אפי' לרבנן נמי מותר בשניה דאין זיקה לאחר מיתה דלא תימא דאע"ג דפקע איסור אחות אשה הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בשעת נפילה הרי היא כאחת אח שיש לה בנים ואסורה לעולם קמ"ל והא דאמרינן כן לר' לעזר בריש פירקין לר' לעזר דמתני' היא וכאשר לייתא שם והאי ר' לעזר אמורא הוא: היה לראשונה צרה. ע"כ דמשובשת הגי' דהרי אי אפשר לו לכנוס הצרה של הראשונה ולקיימה ג"כ אלא דגרסינן כמו לעיל הל' א' הי' לראשונה צרה חלץ לה נפטרה צרתה כו' היה לשניה צרה כונס את הצרה דמבית אחרת היא ומקיים אשתו היא הראשונה כדאמר לקמיה דמותר אדם באחות כו' וכן באחות צרת יבמתו כו' וכולה כדפרישית לעיל: מחלפא שיטתיה דר"ש דתמן הוא אומר. לקמן הל' י' שלשה אחין נשואין ג' נכריות ומת אחד ועשה בה השני מאמר ומת דקאמרי רבנן דחולצות ולא מתייבמו מפני שיש עליה זיקת ב' יבמין ורבי שמעון אומר דמייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה דמספקא לי' לר"ש דילמא יש זיקה והוו שתי יבמות מבית א' ונא מתייבמות וחדא נמי לא מיפטרא ביבום חבירתה דדילמא אין זיקה ככניסה והוו להו שתי יבמות הבאות משני בתים: והכא הוא אומר אכין. בתמיה דפשיטא ליה דיש זיקה וככניסה היא: עד אנן תמן. בעוד שהיינו בבבל הייתי שומע טעם והירוץ לזה דהתם זיקת ב' יבמין ואינה זיקה כלומר אין זיקה חשובה ככנוסה ולפיכך זיקה נופלת למקום זיקה. זיקתה לשני שעשה בה מאמר נופלת יחלה על זיקתה מהראשון ונמצא שיש עליה זיקת ב' יבמין: ברם הכא. אבל הכא במתניתין זיקת יבם א' הוא דהשני אחין מתו ונופלות לפני הג' וכשנפלה הראשונה זיקתה ככנוסה היא דאלימא זיקת יבם א': ואין זיקה נופלת למקום זיקה גרסינן. כלומר דאין זיקה של השניה חלה על זיקה מהראשונה ולאסרה. וכה"ג מחלק בבבלי שם על מתני' דהתם בשני אחין היא וזיקת יבם א' היא וכן הכא: מה איכפלון כו'. כלומר דהקושי' מעיקרא ליתא דמה שייך להקשות מן אחיות דהכא לנכריות דשאני גבי אחיות דזיקה מחשבא לה כאחות אשה ולפיכך השניה פטורה: אין את בעי מקשייא. ואם אתה רוצה להקשות על דברי ר"ש תקשה על ההיא ברייתא דלעיל פ"ב הל' ב' דאר"ז כו' דשתיהן אסורות לדברי ר"ש וע"ז הקשה

מהלפא

קרבן העדה

תמן. בבבל אמרו טעמו דר"ש אין זיקה נופלת למקום זיקה דזיקה ככנוסה דמיא וה"ל שניי' כאחות אשתו ופטורה מחליצה ויבום: והוא שעבר ובעל. את הראשונה פטור' השניי' אבל עד שלא בעל אין זיקה ככנוסה ממש לפטור השניי' בלא כלום: היך עבידא. היכי דמי כלומר מאי איכא בין ר' לעזר לרבנן דתמן: קידושין גמורין. דלעולם שניי' פטורה מחלי' וייבום: בא. היבם על השניי': ביאת ערוה. כאלו בא על אשת אחיו והולד ממנה ממזר: אינה ביאת ערוה. דאין זיקה ככנוסה ממש לשוויי הולד משניי' ממזר: ה"ג היה לשנייה צרה כונס או חולץ את הצרה. דאע"ג דפוטר ר"ש את השנייה מ"מ אין צרתה פטורה בצרת חייבי כריתות דמדרבנן מצריך. ר"ש חליצה ואפשר אפי' מדאורייתא בעי חליצה דלא קאי לצרור בכה"ג שהשנייה גם היא נפלה לפניו לייבום וכן נראה והא דקאמר כונס את הצרה היינו בשחלץ לראשונה: ומקיים את אשתו. היינו הראשונה: ואסור בשנייה. דאחות אשתו היא: הדא היא. וזו היא ששנינו לקמן פ' החולץ מותר הוא אדם באחות צרת חלוצתו שהראשונה אחות צרת חלוצתו היא שכבר חלץ לצרת השניי': ופריך ויהא אסור בצרה. דתנן התם בסיפא ואסור בצרת קרובת חלוצתו ואיך תני שכונס הצרה כשחלץ לראשו' הא צרת השנייה היא צרת אחות חלוצתו: אלו ביקש לבעול את הצרה עד שלא כנס וכו'. לא דמיא לצרת קרובת חלוצתו דעלמא קודם החליצה נאסרה לו משא"כ כאן צרת השנייה מותרת לו קודם שכנס הראשונה דקסבר צרת אחות זקוקתו שריא: בתחלה הוא מותר ובסוף. כשכנס הראשונה יהא אסור בתמיה: אם אומר וכו' ל"ג הכא ואגב שיטפא דסוגי' דלעיל בפרקין נכתב כאן. תמן. לקמן בפרקין תני שלשה אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר הרי אלו חולצות ולא מתייבמות רש"א מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניי' אבל ייבומי תרווייהו לא דדלמא יש זיקה וה"ל שני יבמות מבית אחד ייבומי חדא ואיפטר אידך לא דדלמא אין זיקה ככנוס' וה"ל שתי יבמות הבאות משני בתים אלמא מספקא ליה אי ככנוסה דמיא אי לא: והכא הוא אמר הכין. דשנייה פטורה מן החליצה ומייבום אלמא קסבר זיקה ודאי ככנוסה דמיא: עד אנא תמן. כשהייתי בבבל שמעתי פירוקא לקושיא זו: ה"ג תמן זיקת שני יבמין אינה זיקה ואין זיקה נופלת למקום מאמר ברם הכא זיקת יבם אחד ואין זיקה נופלת למקום זיקה. וה"פ התם בנכריות כשמת הראשון היו עליה זיקת שני יבמין ואינה זיקה ממש אלא שאין זיקה נופלת למקום מאמר דמספקא ליה לר"ש אי מאמר קונה או אינו קונה הלכך מותר בבעלת מאמר ממ"כ אי מאמר קונה אשת שני הוא בועל ואי אינו קונה אשת ראשון הוא בועל ושנייה צריכה חליצה דלמא אין מאמר קונה וה"ל אשת ראשון ואינה פוטרת השנייה אבל הכא בשעה שנפלה לא היה עליה אלא זיקת יבם אחד שהרי אסורה להשני משום ערוה ואין זיקה נופלת למקום זיקה וזיקת השנייה כמאן דליתא דמיא דלא עדיפא מזיקת הראשונה: מה איכפלין וכו'. כלומר מעיקרא ל"ק דר"ש אדר"ש דמאי שייכא אחיות לגבי נכריות דהתם מדאורייתא מיבמי חדא ומיפטר חדא ומדרבנן הוא דאסור גזרה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות משני בתים חדא מיבמה ואידך מיפטרא בולא כלום אבל הכא באחיות מדאורייתא השנייה פטורה דיש זיקה וככנוסה דמיא: אין. אם אתה רוצה להקשות דר"ש אדר"ש תיקשי מהא דאר"ז בשם רב ששת: תני תמן. לעיל פ"ב תנן שני אחין ומת אחד מהן וייבם השני את אשת אחיו ואח"כ נולד להן אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושנייה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שנייה חולצת ולא מתייבמת רש"א מייבם לאיזו שירצה וכו' ותני עלה רב ששת רש"א שתיהן אסורות וצריכן חליצה:

מחלפא

תוס' הרי"ד

יבום איגלאי למפרע דלא היתה זקוקה לו וכתב בר"פ ד"א דלפיכך מתה הראשונה מותר בשניה משום כיון דלא בא לכבוש לידי מעבה חליצה או יבום איגלאי מילתא למפרע דלא שיתה זקוקה לו ז"א דהא הכא דתלנה ומתה אחר חליצה ואעפ"כ לאחר מיתה מותר באחותה והכא צ"ל דנפקע הזיקה למפרע מטעם דלא ההא לבכוף לידי מעבה חליצה או יבום דהא תלנה אלא ע"כ מכאן ולהבא הוא ודו"ק:

מ"ד

רידב"ז

מתה הראשונה ע"ד דרבנן מותר בשני' פי' לא מיבעיא לר"א דודאי הותר בשני' משום דהוי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה אלא אפילו לרבנן נמי מותר בשניה כדאמר לעיל בר"פ ד"א עיי"ש ודוק:

א"ר מתני' מה איכפלין אחיות גבי נכריות פי' דמהא לא מוכח להק' מר"ש אר"ש דמגין לנו דר"ש פוטר בשני' מן הטעם דאין זיקה נופלת למקום זיקה והוא על השני' משום דר"ש ס"ל יש זיקה מנ"ל דילמא ר"ש אין זיקה ס"ל והכא במתניתין ר"ש פוטר בשניהן משום דבשעה שנעשו צרות זל"ז לא יהא לך ליקוחין אפילו באחת מהן אין את בעי מקשייא קשיתא על ההיא דר"ז כו' תניי תמן דברי ר"ש שתיהן אסורות וע"כ דס"ל יש זיקה כדפירש המפרשים ז"ל והוא ברייתא מפורשת ועדיף מינה להקשות ודוק:

ב"ש

שנויי נוסחאות (כ"א) הין כד"ו אין. (פ"י) [חלץ לה נפטרה צרתה היה לשניה צרה] כד"ו כ"י ליתא. (פמ"ו) בתחלה הוא כד"ו כתה"ה הא. (כל"ג) מאמר כ"ס כד"ו. זיקה כד"ו ליתא.

בן אריה

בסיפא תיבות ור"ש פוטר רק הוא התחלת דברי הגמ' וכן דרך הגמ' להביא דבר מה מן המשנה ולפרשה וכן הביא הגמ' כאן מה דקתני ברישא ור"ש פוטר והוסיף שאלה בר' ישמעאל אמר על זה שכך פירשה ר' הושעיה אבי המשנה ר"ש פוטר את השניה:

מהלפא שיטתיה דרבי שמעון. תמן הוא אמר שתיהן אסורות. והכא את אמר שתיהן מותרות׃

הלכה ד מתני׳

שלשה אחין שנים מהן נשואים שתי אחיות ואחד מופנה ומת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואחר כך מת אחיו השני בית שמאי אומרים אשתו עמו והלז תצא משום אחות אשה ובית הלל אומרים [א] מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה וזו היא שאמרו אוי לו על אשתו אוי לו על אשת אחיו: **גמ׳** ב״ש אומרים כר׳ לעזר בן ערך. דרבי לעזר בן ערך אמר המאמר קונה קניין גמור ביבמה. אין כרבי לעזר בן ערך נירש לבעלת מאמר לא תהיה צריכה חליצה. ואמר רבי הילא בשם ר׳ לעזר מודיי בית שמאי שאם נירש לבעלת מאמר שהיא צריכה ממנו חליצה. אלא כר״ש דרבי שמעון אמר המאמר או קונה או לא קונה. אין כר״ש מה נפשך קנה מאמר ואין אחריו כלום. לא קנה מאמר למה לי אשתו עמו והלז תצא משום אחות אשה. שמא מאמר דבית שמאי כזיקת רבי שמעון. על דעתין דרבנן דתמן כמה דרבנין דתמן אמרין המאמר קונה ומשייר כן רבי שמעון אומר קונה ומשיירת. ר״ש אומר אין זיקה נופלת למקום זיקה. כן בית שמאי אומרים הכא אין זיקה נופלת למקום מאמר. *ר׳ יודן בעי קידש אשה מעכשיו לאחר שלשים יום ונפלה לו אחותה בתוך שלשים יום אפילו

קרבן העדה

מהלפא שיטתיה דר״ש. קשיא דר״ש אדר״ש: תמן הוא אומר שתיהן אסורות. וקשיא ממ״נ אי מאמר קונה שתיהן מותרות וכו׳ כדפריך הש״ס לעיל פ׳ כילד ומסיק התם טעמא דר׳ שמעון משום זיקה וזיקה לר״ש קונה ומשיירת וקשיא איך קאמר כאן שתיהן מותרות שהראשונה הולכת או מתייבמת והשנייה פטורה מן החליצה ומן הייבום וע״כ לומר דהשנייה פטורה דזיקה כנשואה דמיא ולא משיירה כלום:

הלכה ד מתני׳ ואחד מופנה. בלא אשה: בש״א וכו׳. בגמ׳ מפרש טעמייהו: והלז תצא. אף בלא חליצה משום אחות אשה: מוציא את אשתו בגט. דלא אלים מאמר לשוויה ככנוסה וזו אוסרתה משום אחות זקוקה וצריכה גט מפני המאמר דהוי קידושין במקצת ולא פקעי קידושיה בלא גט וצריכה חליצה דהואיל ולא הוי מאמר קידושין גמורין עדיין זקוקתו היא וצריכה חליצה לזיקתה: **גמ׳** דר״ל בן ערך אמר. לעיל ריש פ״ב: המאמר קונה קנין גמור ביבמה. נמצא שזו היא אשתו: ופריך אין. אם כר״ל בן ערך סברי ב״ש כשגירש לבעלת המאמר אינה צריכה חליצה דלכ״ע בא על יבמתו וגירשה א״צ חליצה וקשיא לר׳ הילא דאמר מודו ב״ש אם גירש לבעלת מאמר צריכה חליצה לזיקתה: אלא. ב״ש כר״ש ס״ל: ופריך אין. אם כר׳ שמעון קשיא אב״ש ממ״נ אם מאמר קונה קנין גמור אין אחר המאמר כלום ולמה צריכה חליצה אחר הגט: ה״ג לא קנה מאמר למה תני אשתו עמו וכו׳. וה״פ אם לא קנה מאמר למה מותר באשתו הרי אחות זקוקתו היא ולמה תצא השניה בלא חליצה הא משני בתים קאתיין: ומשני שמא מאמר דב״ש כזיקה דר״ש ע״ד דרבנן דתמן. דאמרי לעיל פ״ב לר״ש זיקה קונה ומשייר: ה״ג כמה דרבנן אמרין המאמר קונה ומשייר כן רש״א הזיקה קונה ומשיירה. וה״פ כמו דסברי רבנן דפליגי אר״ש לעיל ר״פ כילד דמאמר קונה ומשייר כן סובר ר׳ שמעון בזיקה דקונה ומשיירה והא דפוטר ר״ש שנייה מחליצה דקסבר אין זיקה נופלת למקום זיקה כשנפלו בזה אחר זה אין זיקת השנייה חלה מפני זיקת הראשונה: אין זיקה נופלת למקום מאמר. לא אלים זיקת השנייה לחול במקום זיקת ומאמר הראשונה: ה״ג ר׳ יודן בעי מר׳ יוחנן. וכ״מ בסמוך: מעכשיו ולאחר שלשים יום. דתנן ר״פ האומר בא אחר וקידשה תוך שלשים יום מקודשת ואינה מקודשת: ונפלה לו אחותה בתוך ל׳ יום. כגון שהיה אחותה נשואה לאחיו ומת אחיו תוך שלשים יום בלא בנים:

אפילו

פני משה

מהלפא שיטתיה דר״ש דתמן כו׳. וכאשר פירשתי שם מהמסקנא דההיא ברייתא דהטעם לר״ש דזיקה לדידיה כמאמר לרבנן הוא דקנוי׳ ומשויירת היא והילכך שתיהן אסורות והתם נמי נכריות הן: והכא את אמר. גבי מתני׳ דנכריות דשתיהן מותרות לר״ש דקאמר מייבם לאיזו מהן שירצה ואמאי כיון דזיקה קנוי׳ במקצת היא ונמצאת שיש על כל אחת מקצת זיקת ב׳ יבמין. ועלה הוא דשייך ג״כ לתרץ כדלעיל דהתם זיקת יבם א׳ היא והכא זיקת ב׳ יבמין הן:

הלכה ד מתני׳ וא׳ מופנה. שאין לו אשה והה״ד אם היה נשוי נכרית אלא לאשמועינן דאין צריך שיהי׳ נשוי דבמופנה סגי ליה דאלו במתניתין דלקמן לא סגי במופנה אלא צריך שיהיה נשוי נכרית. כ״י: אשתו עמו. דמאמר ככנוסה היא לב״ש וכי נפלה אחותה לא מיתסרא ההיא משום אחות זקוקתו ובגמ׳ פריך עלה: והלז תצא. אף מן החליצה משום אחות אשה: מוציא את אשתו בגט. דסברי ב״ה דלא אלים מאמר לשוויה ככניסה וזו אוסרתה משום אחות זקוקה וצריכה גט למאמר דהוי קידושין במקצת והליצה לזיקתה דהואיל והמאמר לאו קידושי גמורין נינהו וברישא יהיב לה גיטא יהדר הלין לה וחסר כאן במתניתין ובחליצה וכן הוא בנוסחת הבבלי:

גמ׳ ב״ש אומרים כרבי לעזר בן ערך. דאמר לעיל ריש פ״ב דהמאמר קונה קנין גמור והילכך הלז תצא משום אחות אשה: ופריך אין כרבי לעזר. סברי א״כ אם נירש כו׳ לא תהא תי צריכה חליצה ממנו דהא כאשתו הויא: ואמר רבי הילא כו׳. כלומר אלמה אמר רבי הילא דמודיי ב״ש דאעפ״י כן צריכה חליצה אחר הגט לאפקועי זיקתה וכדפרישית במתני׳ לב״ה. וכדאמר רבי אלעזר בבלי כ״ט דמאמר לב״ש אינו קונה אלא לדחות בצרה אבל אי בעי לאפיקה קודם שכנסה לא סגי לה בגיטא: אלא כר״ש. סברי ב״ש דמספקא ליה אם המאמר קונה או לא כדאמרינן בפ״ב שם: אי כר״ש. סברי אכתי קשה דמה נפשך אם מאמר קונה הא אין אחריו כלום ואמאי מיבעיא חליצה: ואם לא קנה מאמר. כלומר דלהכי בעיא נמי חליצה דילמא לא קנה מאמר א״כ למה לי אשתו עמו והלז כו׳ כלומר היך שייך למימר הכי דהא מדקתני תצא משום אחות אשה משמע מבעת מאמר תצא הלזו ואפי׳ בלא חליצה ואעפ״י שלא כנס דסתמא אעשה בה מאמר קתני ועוד דקתני אשתו עמו דאלמא הופקעה זיקת השני׳ לגמרי ויכול הוא לכנוס לבעלת המאמר ואמאי שמא לא קנה מאמר וזיקת שתיהן עדיין קיימת: שמא. הא דאמר דב״ש כר״ש היינו מאמר לב״ש כזיקה לר״ש דקונה ומשייר הוא וכדמפרש ואזיל: על דעתין דרבנן דתמן. כלומר כמו דאמרינן לעיל פ״ב סוף הל׳ ב׳ אליבא דרבנן דהתם דסברי דהמאמר קונה ומשייר במקצת וכן נמי אליבא דר״ש דהזיקה בלא מאמר קונה מקצת ומשייר במקצת וכדפרישית שם אליבא דברייתא דרבי זעירא: ר״ש אומר אין זיקה כו׳. כלומר דהשתא מסיק למילתיה כמו דלר״ש אמרינן שם דהזיקה קונה ומשיירת ושמעינן ליה לר״ש דאמר נמי דאין זיקה נופלת למקום זיקה במתני׳ דלעיל דאם נפלו זו אחר זו אין זיקת השניה כלום לאסור על הראשונה כן נמי אמרי׳ לב״ש הכא דאין זיקה נופלת למקום מאמר והילכך תצא הלזו משום אחות אשה ואע״ג דהמאמר משייר במקצת הוא דלא אמרינן זה אלא לענין דלא תסגי לה בגיטא אבל אם רצה לכונסה אין זיקת השניה אוסרתה וכמו דלר״ש אין זיקה אחר הזיקה ואעפ״י בהזיקה משיירת היא וטעמא כדאמרינן בבלי שם אליבא דרב אשי דמתני הכא אליבא דב״ש דהמאמר דוחה ומשייר הוא ומתניתין דקתני תצא משום אחות אשה דיבמה דהוי׳ לכולהו הויא למקצתה כגון ב׳ יבמות האחות מבית א׳ דבשעת נפילה כל א׳ ראויה ליבום ולחליצה והילכך אמרינן בה כי עבד מאמר בתרא לא מיפטרא אידך בלא חליצה. וכן במתני׳ בריש פירקין דקתני לב״ש יקיימו הואיל ובשעת נפילה כל א׳ ראויה לכל מילי דיבום מן התורה דהרי איסור אחות זקוקה מדרבנן היא הויא נמי למקצתה כלומר דאלימא זיקתה לאצרוכה חליצה אבל יבמה דלא חזיא לכולהו מילי בשעת נפילה כגון האי דב״ש במתניתין דהכא דכיון דעבד מאמר בראשונה עד שלא נפלה לפניו השניה מדהיא שניה דבר תורה מן היבום וכדדרים הכא לעיל בריש פ״ב דהמאמר קונה ד״ת אלא שאינו גומר הילכך לא הויא למקצתה דלא אמרינן בה דמזיקתה תיבעי חליצה אלא מאמר הראשונה דוחה אותה לגמרי. וזה מסתייע לפי׳ התוספות והרשב״א ז״ל שפירשו כן והקשו שם על פירש״י בד״ה אלא יבמה דהויא כו׳ וע״ש אלא דהמסקנא לבית שמאי דדוחה ומשייר הוא וכדמשמע הכא: קידש אשה מעכשיו ולאחר ל׳ יום. דנמי קנוי׳ ומשויירת היא דהרי אמר מעכשיו יתחילו הקידושין ולאחר ל׳ יום יגמרו ואם נפלה אחותה לו ליבום בתוך הל׳ יום:

אפי׳

רידב״ז

ב״ש אומרים כר״א בן ערך כו׳ אין כר״א ב״ע נירש לבעלת מאמר לא תהי׳ צריכה ממנו חליצה כו׳ אלא כר״ש דר״ש אמר המאמר או קונה או לא קונה ע״ז פריך מנפ״ש כו׳ ואין לשנות דס״ל לב״ש כרבנן בר״פ כילד דמאמר קונה ומשייר ז״א דא״כ לצד שלא קנה המאמר כנגדה הותר באחותה ולמה פטורה אף מן החליצה ומשני שמא מאמר לב״ש כזיקת ר״ש ע״ד דרבנן דתמן והוא ר״ז בשם ר״ש תני תמן דברי ר״ש שתיהן אסורות המובא לעיל סוף ה״ג ובפ״ב ה״א דאמרינן שם כמה דרבנן אמרין המאמר קונה ומשייר כן ר״ש אמר קונה ומשיירת פי׳ הזיקה. אלמא דר״ש סבירא ליה דהזיקה קונה ומשיירת ואף על פי כן ר׳ שמעון אומר אין זיקה נופלת למקום זיקה כשנפלה אחותה פטורה משום דאין זיקה נופלת במקום זיקה אף על פי דהזיקה הראשונה קונה ומשיירת לא אמרינן דזיקה נופלת להצד שלא קונה זיקה בראשונה אלא דאחותה פטורה לגמרי. ואין זיקה נופלת למקום שיש בראשונה צד שקנה זיקה כן סבירא ליה נמי לבית שמאי דאין זיקה נופלת למקום מאמר דסבירא ליה דמאמר קונה ומשייר כרבנן ואין זיקה נופלת אפילו לצד שלא קנה מאמר: ר״י בעי קידש אשה מעכשיו לאחר ל׳ יום ונפלה אחותה בתוך ל׳ יום אפילו כן אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה פי׳ דמעכשיו לאחר ל׳ יום ס״ל לקמן במס׳ קידושין בירושלמי דהוא ג״כ קנין מקצת בלא גמר [עי׳ בתוס׳ ז״ל וברשב״א ז״ל במס׳ קידושין דף ס׳ ע״א עיי״ש דכתבו ג״כ כן] וע״כ מיבעיא לי׳ אם לב״ש אמרינן ג״כ הכא אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה ומסיק דלא אמרו ב״ש אלא ע״י זיקה וע״י מאמר פי׳ דווקא ע״י זיקה ס״ל לב״ש דאין זיקה נופלת במקום שקנה בראשונה מקצת ודווקא שקנין מקצת דראשונה הוא ע״י מאמר ובעינן ב׳ תנאים א׳ דקנין המקצת דראשונה יהי׳ ע״י מאמר וב׳ דווקא ע״י זיקה אין חל על השני דזיקה לא נתפס באחותה או בשאר ערוה דווקא זיקה אין נתפס משום דהוי מקצת ערוה אבל שלא ע״י מאמר ושלא ע״י זיקה נתפס כמו דמסיק והיא דאמר ר״א בשם ר״י אפילו קידושי מאה תופסין בה ולא כב״ש בתמי׳ פשיטא דלכו״ע אמר והא לב״ש

האיך

[א] שנויי נוסחאות (בי״ס) על אשתו עי׳ לקמן פי״ג מ״ז (דף כ״: פ״ג).

מסורת הש״ס

כ״א

עין משפט נר מצוה

ה

א מיי׳ פ״ו מה׳ יבום ה״ו סמ״ג עשין נא טוש״ע אה״ע סי׳ קעה כ״ן

אפילו בן אשתו עמו והלז תצא משום אחות אשה. אמרי לא אמרו בית שמאי אלא על ידי זיקה ועל ידי מאמר. והדיא *דאמר ר' אבהו בשם רבי יוחנן אפילו קידושין מאה תופשין בה ולא כבית שמאי:

הלכה ה מתני' שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות יכנס נשוי נכרית את אשתו ומת שנייה יוציא משום אחות אשה וראשונה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** בין רבנין בין רבי שמעון מודין בה. כרבנין צד שקנה מאמר כנגדו אסור בצרה. וצד שלא קנה בה מאמר כנגדו (אסור) מותר בצרה לפיכך חולצת ולא מתייבמת. כרבי שמעון קנה מאמר שתיהן (מותרות) אסורות. לא קנה מאמר הראשונה אסור' והשניה מותרת מספק חולצת ולא מתייבמת:

הלכה ו מתני' [ה] שלשה אחים שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית ומת נשוי נכרית וכנס אחד מבעלי אחיות מהן את אשתו ומת ראשונה יוצאה משום אחות אשה והשנייה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית הולצת ולא מתייבמת: **גמ'** בין רבנין בין רבי שמעון מודיי בה:

הלכה ז מתני' [ו] שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומתה אשתו של שני ואחר כך מת נשוי נכרית הרי זה אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת: **גמ'** אמר רבי אבינא הדא דאמר רבי יוסי בשם רבי יוחנן לא דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות:

הלכה ח מתני' [ג] שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכרית וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו וכולן אם מתו או שמיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילוניות צרותיהן מותרות:

גמ'

פני משה

אפילו כן. כלומר מי נימא דאפי' כאן נמי לבית שמאי אשתו עמו והלזו תצא אפי' בלא חליצה. והגי' מוחלפת כאן וגרסינן הכא הא דבתרה והיא דאמר רבי אבהו כו' כלומר והא דאמר רבי אבהו בשם ר"י לקמן בקידושין פ' האומר הל' ח' גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר וקידשה בתוך הל' ואמר לאחר ד' ובא אחר ואמר ולאחר עברה דאפי' קידושין מאה תופסין בה כדמפרשינן טעמא התם דכל חד רווחא להבריה שביק דהרי קנויה ומשויירת היא: ולא כב"ש. כלומר אם נימא דלא אזלא מילתיה דר"י אליבא דב"ש וכל זה מן הבעיא היא דהרי אם עדיין קידושין תופסין בה דקידושין דקמא להו קידושין גמורין הן א"כ אחותה נמי הליצה מיהת צריכה: ודחי לה הש"ם אמרי. לא אמרו ב"ש כן אלא ע"י זיקה וע"י מאמר וכדאמרן לעיל דהמאמר קונה מד"ת לב"ש ולדחות אחותה לגמרי אבל לא בקידושין מעכשיו כו' כיון דיש בה אכתי צד קידושין לכולהו:

הלכה ה מתני' נכרית. שאין קרובה לא לזו ולא לזו: ומת. הנשוי נכרית ונמצא שנופלות שתיהן לפני האח שנשוי אחות השניה: שני' יוצאת כו'. שניה לכניסה ובנוסחת הבבלי גרים הראשונה והדא היא דהיא ראשונה לנפילה ובמתניתין דלקמן גרים הכא ראשונה והיא ראשונה לנשואין וכן היא גי' הרי"ף ז"ל ובתוס' דף ל' גרסי איפכא: עשה בה מאמר. הנשוי נכרית ולא כנסה ומת חולצת כו' כדמפרש בגמ':

גמ' בין רבנן כו'. אעשה בה מאמר קאי: כרבנן. לרבנן הטעם דחולצת דס"ל דמאמר קונה במקצת וכדאמרינן לעיל ריש פ"ב וכן גרסינן שם להא: צד שקנה כו' וצד שלא קנה כו'. כנגדו מותר בצרה גרסינן והויא צרת אחות אשה במקצת ולפיכך חולצת ולא מתייבמת: כר"ש. ולר"ש דמספקא ליה אם המאמר קונה או לא: קנה מאמר שתיהן אסורות גרסינן. דאם קנה המאמר הויא הנכרית צרת אחות אשה: לא קנה המאמר. הראשונה לנפילה אסורה משום אחות אשה והשניה היא הנכרית מותרת דלא חשיבא צרת ערוה מכח הזיקה ולפיכך מספק חולצת כו':

הלכה ו מתני' ראשו'. לנישואין. ובבבלי שם בעי למה ליה למיתני הך מתניתין דהא במכ"ש אתיא ממשנה ראשונה דהכא אחות אשה עיקר נשואה היא והתם צרה לנכרית הויא ואפ"ה נכרית אסורה ומשני דהך תנא ברישא ומתניתין דלעיל הוי' להיתירא וכי הדר והזי' לאיסורא אקדמה איידי דהביבא ליה והך משנה לא זזה ממקומה:

גמ' בין רבנן כו'. כדפרישית לעיל:

הלכה ז מתני' שעה א'. בנפילה הראשו' כשנפלה מאחיו הראשון שאז היתה אשתו קיימת וכדמפרש בגמ'. ונראה לדעת הרמב"ם ז"ל חולצת ולא מתייבמת:

גמ' הדא דאמר רבי יוסי כו'. כלומר זו היא שאמרנו לעיל ריש פירקין אליבא דר"י דיש חילוק בין איסור אחיות יבמות באיסור אחיות הוא מאמת הזיקה של יבמין בלבד דהיא אחות זקוקתו כמתניתין דארבעה אחין כו' דמתמה שם רבי יוחנן ואמר איני יודע מה טעם דהואיל ואינן אסורות אלא מכח זיקה דרבנן אם כן יחלוץ לשניה ותהוי כיבמה שהותרה כו' כמפורש שם אבל הכא איסור אחיות ממש והואיל ובשעת נפילה אחות אשתי ממש היתה דהויא איסור דאורייתא לא אמרינן בה יבמה שהותרה אלא דהואיל בשעת נפילה לא היתה ראויה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה לעולם:

הלכה ח מתני' וכנסה המגרש ומת. מותרת זו להתייבם שהרי עד שלא כנסה גירש הראשונה שהיא ערוה ולא היתה נכרית זו צרתה מעולם: וזו היא שאמרו. בפרק קמא דאם נתגרשו העריות צרותיהן מותרות:

גם

קרבן העדה

אפילו כן מי אמרי. ב"ש אף בכהג. גוונא שעדיין לא חלו הקידושין אשתו עמו ופוטרת אחותה בלא חליצה או לא: אמר. ליה ר' יוחנן: אלא ע"י זיקה ועל ידי מאמר. אבל בקידושין כהאי גוונא לא דאינן זיקה ומוליא אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה: ואפי' קידושי מאה תופסין בה. המקדש אשה מעכשיו ולאחר ל' יום אם קידשה אחר אפי' מאה בני אדם זה אחר זה תוך אותן ל' יום קידושי כולן תופסין בה וצריכה גט מכולן: ולא כב"ש. כ"ש דמודו ב"ש דלא דחיין קידושין כאלו זיקה דאחותה דהא טעמא דר"י כדמפרש ר"ל פ' האומר כל אשה שאינה קנויה לאדם אחד אפי' קידושי מאה תופסין בה ל"א ולא כב"ש לחוד לא דחיין זיקה אלא אפי' רבנן דפליגי אריב"ב לקמן פ' החולץ ואמרי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה פוטר את יבמתו אם לא קידשה אלא מעכשיו ולאחר ל' יום אינו פוטר את אחותה כיון שאינה קנויה לו לבדו:

הלכה ה מתני' נכרית. שאינה קרובה לא לזו ולא לזו: נכרית חולצת ולא מתייבמת. ה"ה אע"ג דלא עשה בה מאמר ומת נכרית מחלץ חלצה יבומי לא מייבמא דה"ל צרת אחות אשה בזיקה והא דקתני מאמר לאפוקי מדב"ש דאמרי מאמר קונה לדחות חברתה דאפי' חליצה לא בעיא קמ"ל דצריכה חליצה: **גמ'** בין רבנן. דסברי מאמר קונה ומשייר: בין ר"ש. דקסבר המאמר קונה או לא קונה: מודין בה. בדינא דמתני' דנכרית חולצ' ולא מתייבמ' כדמסיק: ה"ג צד שלא קנה בה מאמר כנגדו הותר בצרה לפיכך וכו' כר"ש קנה מאמר שתיהן אסורות מאמר וכו': בין רבנן בין ר"ש מודיי בה. בסיפא נמי לא פליגי ולתרווייהו חולצת ולא מתייבמת כדאמר טעמא בסמוך:

הלכה ו מתני' שעה אחת. בנפילה הראשונה כשנפלה מאחיו הראשון שאז היתה אשתו קיימת וזו אסורה עליו משום אשת אח: וכנסה המגרש ומת. מותרת זו להתייבם שהרי עד שלא כנסה גירש את הראשונה שהיא ערוה ולא היתה צרתה מעולם: וזהו שאמרו. בפ"ק כשנתגרשו העריות צרותיהן מותרות:

גמ'

עין משפט נר מצוה

ו

[א] מיי' פ"ו מה' יבום וחליצה הל' כ"ג סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעה ב"ז

ז

[ב] מיי' שם הי"ח טור אה"ע שם ב"א

יח

[ג] מיי' פ"ז מה' יבום הי"ב טוש"ע אה"ע סי' קפה

מסורת הש"ס

קידושין פ"ג ה"ג

רידב"ז

איך נתפס בה קידושין מהשני כיון דנקנית מקצת ע"י הראשון וא"כ הוי אשת איש במקצת והאיך נתפס א"כ קידושין מהשני אפילו מהצד שיור שלא קנה הקידושין מהראשון והא הוי מקצת ערוה דאשת איש. ולב"ש כיון דנקנית הראשונה במקצת והוי השני' מקצת ערוה דאחות אשה לא נתפס הזיקה וה"נ לא יתפוס הקידושין של שני כיון דהוי מקצת ערוה דא"א. אלא א"כ דלא אמרי ב"ש אלא ע"י מאמר וע"י זיקה דקנין הראשון היא מאמר והשני זיקה אז אין נתפס הזיקה באחותה משום ערוה דמקצת אחות אשה אבל בלא ב' התנאים הללו נתפס הצד שלא קנה הראשון לפיכך בהאיך דקידושין מאה תופסין בה כיון דמה שקנה הראשון המקצת הוא ע"י קידושין ולא ע"י מאמר והנשאר הנתפס הוא נמי ע"י קידושין בהשני אע"פ דהיא מקצת ערוה דאשת איש מ"מ נתפס דלא אמרו ב"ש אלא ע"י זיקה וע"י מאמר דאל"כ והדיא דאמר ר"א בשם ר"י אפילו קידושין מאה תופסין בה ולא כבית שמאי' אלא על כרחך דלא אמרו בית שמאי אלא על ידי זיקה וע"י מאמר אבל בלא תנאים הללו אף בית שמאי מודין ודוק:

אמר רבי אבינא הדא היא דאמר ר"י בשם ר' יוחנן לא דומה איסור אחיות יבמות פי' היכן מלינו איסור אחיות שאינן יבמות דכימא ע"ז דלא דומה איסור אחיות יבמות לזה האיסור הוא הדא מתניתין דמלינו דגבי אחיות שאינן יבמות אע"פ דמתה הראשונה אסור בשני' על הדא אמר ר"י דאינו דומה להך מתניתין איסור אחיות יבמות דהתם מתה הראשונה מותר בשני' ועי' בר"פ זה אתי מימרא דר' יוחנן דקאמר דאיסור אחיות יבמות דהוא אך ע"י זיקה מתה ראשונה מותר בשניה ואינו דומה לאיסור אחיות שאינן יבמות ר"ל דהיתה אחות אשתו ולא אחות זקוקתו דבהיתה אחות אשתו אסורה עליו עולמית אבל היכי דקאי באשה אך זיקה דרבנן שריא והיכן מלינו איסור אחיות שאינן יבמות דאסורה עליו עולמית הואיל ואסרה עליו שעה אחת היא מתניתן דידן:

א"ר

שנויי נוסחאות (ס"ג) אמרי נד"ו אמר. (ב"פ) שנייה. פי' גי' ספוס' בבלי נת"ד. (פ"ד) כנגדו אסור כ"ס נד"ו. מותר כד"ו ליפא. (פס"ז) מותרות כ"ס נד"ו. אסורות נד"ו ליפא.

מסורת הש"ס

רי"ש פ"ק

בגיטין פ"ט מ"ג

עין משפט נר מצוה

ט

א מיי' פ"ו מהל' יבום הל"ג כמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעג ס"ג

י

ב מיי' פ"ד מהלכות אישות הכ"ב טוש"ע אה"ע סי' ו ס"ב

גמ' גירש. רבי חניי בשם רבי זעירא לא סוף דבר בשגירש ואחר כך כנס. אלא אפילו כנס ואח"כ גירש. הדא היא *דתנינן שאם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות. אמר רבי יודן אף רבי לעזר מודה. אמר רבי יוסה ויאות אילו מי שהיה לו בנים ומתו ואח"כ מת הוא שמא אין אשתו זקוקה לייבום. תמן והוא שהיו לו בנים בשעת מיתה והכא והוא שתהא צרה לאחר מיתה:

הלכה ט מתני'

[א] וכולן שהיו להן קידושין או גירושין בספק הרי אלו חולצות ולא מתייבמות כיצד ספק קידושין [י] זרק לה קידושיה ספק קרוב לו ספק קרוב לה זו ספק קידושין כיצד ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין עליו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד זהו ספק גירושין:

גמ' *לית כאן ספק גירושין ממש. כיצד ספק קידושין זרק לה קידושיה. ספק קרוב לה ספק קרוב לו זהו ספק קידושין. והכא זרק לה גיטה ספק קרוב לה ספק קרוב לו זהו ספק גירושין. ר' יוחנן בשם רבי חלפתא דמן הוה וכולן אם נישאת בו לא תצא שלא להוציא ליזה על בניה. בתו שנישאת לשוק בגט זה לא תצא כדי לזוק צרתה לאביה. צרתה שנישאת לשוק בגט זה תצא. בתו שנישאת לאחיו בגט זה תצא. צרתה שנישאת לאחיו בגט זה אפילו לאביה לא תצא. תני שלשה שטרות הללו גובה מבני חורין ואינו גובה מן המשועבדין. אמר ר' בא

הדא

קרבן העדה

גמ' לא דומה איסור אחיות יבמות וכו'. כלומר איסור אחיות יבמות חמורות מאיסור יבמות דאלו איסור יבמות מתה אשתו מותר באחותה ויבמות תנן במתני' אסור באחותה לעולם: לא סוף דבר. לאו דוקא: אלא אפי' כנס. אחד מהנשואין האחיות את הנכרית וגירש את אשתו הראשונה ואח"כ מת מותר האח השלישי לייבם את הנכרית ואף בזו תנינן אם מתו או נתגרשו וכו': אף ר"ל. דאמר אפי' בעל הגורם האיסור במקומו כדפרישית לעיל בר"פ מודה כאן דמותר וכדמסיק ר' יוסה: ויאות. שפיר קא"ר יודן: שמא אין אשתו זקוקה ליבם. בתמיה ודאי דזקוקה ליבום ולא אמרי' כיון שכבר נאסרה על היבם שעה אחת דהיינו בשעה שהיה לו בנים תהא אסורה עליו עולמית: תמן. התם בשהיה לו בנים ומתו מ"מ חייבת ביבום דלא קפיד קרא אלא אשעת מיתה אם יש לו בנים בשעת מיתה פטורה ואם לאו חייבת ביבום הכא נמי בעינן שתהא צרת אחות אשתו בשעת מיתת אחיו אבל אם גירש אחות אשתו קודם שמת צרתה שהיתה לבדה בשעת מיתה מתייבמת: ה"ג והוא שתהא צרה בשעת מיתה:

הלכה ז מתני' וכולן. ט"ו עריות שהיו בהן לאחיו קידושי ספק או גירושי ספק דהוי ספק צרת ערוה: חולצת. ולא מיפטרה בלא כלום דדלמא לאו צרת ערוה היא: ולא מתייבמת. דדלמא צרת ערוה היא: ספק קרוב לו שהיו ה' אמות מצומצמות ביניהן ברשות הרבים וד' אמות קונות שם וזרקו ספק בד' אמותיו ספק בד' אמותיה: **גמ'** ה"ג לית כאן ספק גירושין אלא גירושין ממש וכ"ה בגיטין. וה"פ הנך ספק גירושין דתנן במתני' כגון כתב בכתב ידו וכו' אין לקרותן ספק גירושין דמן התורה ודאי הגט כשר ומדרבנן ודאי פסול כדתנן בגיטין פ"ט ג' גיטין ואם ניסת הולד כשר אלא משום ספק דתני גבי קידושין ספק קרוב לו וכו' דשייך נמי גבי גירושין כדמסיק כלל נמי הנך השנויין במשנתינו בכלל הספק: דמן הוה. שם מקום: וכולן. כל הנך ספק גירושין השנויין במשנתינו: אם נישאת. בגט זה לא תצא שלא להוציא לעז על בניה: בתו. הנשואה לאחיו שנישאת לשוק בגט שקיבלה מאחיו ובו א' מהנך פסולין דמתני' ואח"כ מת אחיו: לא תצא. כדי להזיק ולאסור הצרה על אביה שתהא כצרת ערוה אלא האב מותר בצרה וקמ"ל דאפי' לכתחלה מותר אביה בצרה: צרתה שנישאת לשוק בגט זה. הפסול שקבלה בת היבם מבעלה וסברה שגט זה אינו מועיל וה"ל צרת ערוה ופטורה מייבום ונישאת לשוק: תצא. דלאו צרת ערוה היא והרי היא זקוקה ליבם וקמ"ל דלא חיישינן ללעז בניה כיון שיש איסור דאורייתא בנישואיה וה"ל בכלל איסור יבמה לשוק: בתו. שנישאת לאחיו של המת לאחר שקיבלה גט זה מבעלה שמת תצא דה"ל כנושא גרושת אחיו דאסורה מדאורייתא: צרתה שנישאת לאחיו בגט זה. שקיבלה בת אחיו מהמת: אפי' לאביה. שזה המייבם את הצרה הוא אביה של זה שגירש לא תצא דגט הכרוח גט מעליא הוא ולא ה"ל צרת ערוה: תני. ב"ב פ' גט פשוט: ג' שטרות הללו. דתנן במתני' כתב בכתב ידו וכו':

הדא

פני משה

גמ' גירש כו' לא סוף דבר כו'. ה"פ לפי מה דדייק בבבלי שם מדקתני זו היא דטעמא דגירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ואחר כך מת נשוי נכרית הוא דהנכרית מותרת דלא היתה מעולם צרתה אפילו בזיקה הא מת נשוי נכרית ואחר כך גירש נעשה לזו הואיל וקודם שגירש נעשית צרתה בזיקה אסורה על אחיו כשימות המגרש משום צרת אחות אשה הכי דייק רב אשי שם דס"ל דיש זיקה ואמרינן שם דאליבא דרבא דס"ל מיתה מפלת ומתניתין דפ"ק דקתני ואם נתגרשו צרותיהן מותרות מיירי אפי' כנס את הצרה ולבסוף גירש הערוה ואעפ"י שהיו צרות זו לזו קודם הגירושין הואיל ובשעת מיתת הבעל לא היתה צרת ערוה שריא וה"נ לדידיה ליכא למימר דזו היא דקתני הכא למעוטי אשיפא קאי דקתני וכנסה המגרש ומת טעמא דכנס אחר שגירש כו' דהא אפי' כנס ואח"כ גירש מיתר ואריפא דקתני גירש כו' ומת נשוי נכרית נמי לא מצי למימר דזו היא למעוטי מת ואח"כ גירש וכדיוקי' דרב אשי דהשתא כנס ואח"כ גירש שריא לרבא ואע"ג דנעשו צרות בנישואין מת ואח"כ גירש דלא הויא צרה לערוה אלא בזיקה לא כ"ש אלא ע"כ לרבא הכי דייקינן דזו היא למעוטי מת א' מבעלי אחיות ולא גירש אשתו ודייק למתניתין הכי טעמא דגירש דבשעת מיתה לא היו צרות הוא דנכרית מותרת אבל אם מת הנשוי נכרית ולא הספיק א' מבעלי אחיות לגרש אשתו עד שמת ואפילו לא כנס הנכרית אסירה היא לאח הנשאר כיון שהיתה צרת אחות אשה בזיקה ובשעת מיתה נעשו צרות אבל אם כנס א' מבעלי האחיות את הנכרית וגירש את הערוה ומת בזה אין חילוק דל"ש אם גירש הערוה ואח"כ כנס הנכרית ול"ש כנס ואח"כ גירש דמותרת הנכרית לאח הנשאר דהכל הולך אחר שעת מיתה דאז לא היו צרות זו לזו זהו העולה מסוגית הבבלי וכפירש רש"י ז"ל וגרסתו שם. והשתא קאמר נמי הכא ר' חגיי דלא סוף דבר בשגירש ואח"כ כנס כדתני במתניתין וכנסה המגרש דמשמע שכנס הנכרית אחר שגירש אשתו אלא אפילו כנסה ואחר כך גירש הואיל ובשעת מיתה לא היו צרות וזו היא למעוטי מת ולא גירש וכדאמרן: הדא הוא דתנינן. בפ"ק שאם מתו או נתגרשו כו' ואפי' כנס ולבסוף גירש וכדפרישי': אף רבי לעזר. דאמר לעיל בריש פירקין אפי' בעל הגורם האיסור במקומו וכדפרישית שם דסבירא ליה המגרש אשתו והחזירה דאסורה לייבם הואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסור גרושת אח אסורה עליו לעולם מודה הוא הכא דמותרת הנכרית ואף על פי שהיתה צרת אחות אשה הואיל ובשעת מיתה לא הויא צרה. ונראה דטעמא דהתם איסורא הוא דרכיב עלה מחמת גרישת האחי והרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה לעולם אבל הכא דאיסורא מחמת צרת ערוה היא והואיל ואין צרה אלא במקום יבום ליבום גופי' הוא דמדמינן לה דהכל הולך אחר שעת המיתה וכדמסיק: ויאות. שפיר הוא כן דאילו מי שהיו כו' שמא אין אשתו זקוקה ליבום בתמיה וכמו דהתם הדבר תלוי אחר שעת המיתה והכא נמי: והוא שתהא צרה לאחר המיתה. כלומר בשעת נפילה שהיתה עדיין לאחר מיתה צרת ערוה:

הלכה ט מתני' וכולן. ט"ו עריות: שהיו בהן. לאחיו קידושי ספק או גירושי ספק דהויא ספק צרת ערוה: הרי אלו. הצרות חולצות ולא מפטרה בלא כלום דילמא לאו צרת ערוה היא: ספק קרוב לו. שהי' ה' אמות מצומצמות ביניהן בר"ה וד' אמות קונות שם וזרקו ספק בד' אמותיו ספק בד' אמותיה אי נמי בשתי כתי עדים אחת אומרת קרוב לו ואחת אומרת קרוב לה דהוי נמי ספיקא דרבנן כדמסיק בבלי דף ל"א: כתב בכתב ידו כו'. כדאמרינן בפרק בתרא דגיטין דהרי אלו ג' גיטין פסולין לכתחילה ואם ניסת הולד כשר וה"נ חולצת כיון דבדיעבד גיטא הוא ולא מתייבמת כיון דלאו גיטא מעליא הוא ואי שרית לה אמרי אינשי צרת ערוה מתייבמת:

גמ' לית כאן ספק גירושין ממש. בתמיה: כיצד כו'. כלומר דמתמה על דלא נקט האי גוונא דקידושין נמי בגירושין דהא נמי ממש ספק גירושין הוא ולא משני הכא כלום ובבבלי שם מסיק דכל שיש בקידושין יש בגירושין וזהו דגירושין לאו דוקא ומשום דזהו בקידושין נקט לה דדוקא הוא למעוטי זמן דליכא בקידושין. ואפשר לפרש הכא נמי בניחותא לית כאן כו' כלומר דזהו דנקט לאו דוקא דלא זה ממש ספק גירושין אלא דאיכא נמי ספק קרוב לו כו' כדמפרש ואזיל: בשם רבי חלפתא דמן הוה. שם מקום ובבבלי גיטין דף פ"ו גרים דמן הונא וכן נמי אמר שם הא דלקמיה: וכולן אם ניסאת כו'. אשלשה גיטין פסולין קאי דחשיב להו במתניתין ופליגתא היא שם אם תצא ורבי יוחנן אמר לא תצא שלא להוציא לעז ממזרות על בניה: בתו כו'. השתא קאמר דבמתני' נמי לענין הערוה וצרתה הכין הוא ולהומרא: בתו. והה"ד כל העריות וחדא מינייהו נקט ואם ניסאת לשוק בגט זה מאלו הג' גיטין שנתגרשה מאחיו: לא תצא. דאמרינן דהוי גיטא וצרתה לא הויא צרת ערוה: וכדי לזיק. כלומר לזקק הצרה להתייבם: צרתה שנישאת לשוק בגט זה. כלומר ע"י גט של הערוה והרי חשבינן לגיטא והצרה זקוקה ליבום הוא ולפיכך תצא ומרישא לא שמעינן אלא לכתחילה וקמ"ל אפי' בדיעבד: וכן בתו שנישאת לאחיו. כלומר אם יש כאן עוד אח וייבם את היבמת והרי גיטה הוי גט ואינה זקוקה דהויא גרושת אחיו ולפיכך תצא: צרתה שנשאת לאחיו כו'. כלומר שיש כאן עוד אח אחר וייבם את הצרה לא אמרינן דהואיל והבת נישאת לאחיו השני אם כן זו לאו בת ייבום היא דהא מבית א' הן אלא אמרינן דגט לבת הוי גט ואח"כ זו זקוקה ליבום היא וכן אפי' לאבי' דלאו צרת ערוה היא וכל הני חדא מחבירתה שמעינן אלא דקמ"ל בזה אפי' דיעבד וכמו דגט כשר בעלמא הוא ולא תצא וכן לענין יבום בדיעבד ואף על פי דלכתחילה חולצת ולא מתייבמת: ג' שטרות הללו. במלוה גובין מבני חורין כו' ובכתב ידו תניי כהדיא סוף פרק גט פשוט הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסי' בני חורין וקא משמע לן דאף בהני תרתי אחריני:

הדא

עין משפט
נר מצוה

יא
א מיי' פ"ו מה' יבום הל"ז סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קעד ס"ד

הדא דתימר בשלא הוחזק השטר ביד המלוה אבל הוחזק השטר ביד המלוה גובה. רבי יוסה בעי אם שלא הוחזק השטר ביד המלוה אפילו מבני חורין לא יגבה. אלא כן אנן קיימין כשהוחזק השטר ביד המלוה. ולמה אינו גובה [ז]אמר ר' ביסנא מפני קינונייא. רבי אבון אמר מפני שהוא פסול. עד כדון בשלוה הזקן ושיעבד הזקן. לוה הזקן ושיעבד הבן אית לך מימר מפני קינונייא לא מפני שהוא פסול. והכא מפני שהוא פסול. אמר רבי אבון והא תני אף בגיטי נשים כן אית לך מימר מפני קינונייא. לא מפני שהוא פסול והכא מפני שהוא פסול:

הלכה י מתני' [א] שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהן

ועשה בה שני מאמר ומת הרי אילו חולצות ולא מתייבמות שנאמר יבמה יבא עליה שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין רבי שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשנייה:

גמ' אילו שומרת יבם שנפלה לפני כמה יבמין שמא אינה מתייבמת. תני רבי חייה אשת אחד מתייבמת. לא אשת שני מתים. ניחא חולץ לבעלת מאמר על שם אשת מת אחד מתייבמת לא אשת שני מתים. שנייה למה אינה מתייבמת. אמר ר' לעזר דרבי מאיר היא *דאמר רבי מאיר כל שאין את מייבמנו אין את מייבם צרתו. אמר רבי יוחנן אם אמרה רבי לעזר מני שמעה ואמרה. אמר רבי יוסי מתניתא אמרה כן *בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו משהגדיל ונשא אשה אחרת אם לא ידע את הראשונה משהגדיל השנייה או חולצת או מתייבמת. הראשונה חולצת ולא מתייבמת. הכא את אומר חולצת. והכא את אומר מתייבמת. הא דאת אמר חולצת רבי מאיר ורבי שמעון. והן דאת אמר מתייבמת רבי שמעון ורבנן. ר' אבון ר' ביסנא בשם ר' אחא והוא שייבם ואחר כך הלץ. אבל אם חלץ בתחילה אכור שמא קנה מאמר ונפטרה בחליצת חבירת':

הלכה

פני משה

הדא דתימר. לא שנו אלא בשלא הוחזק כו' כלומר שאין החייב מודה לו: אבל הוחזק. שלאחר שמסר הלוה למלוה כתב ידו בא לפני הב"ד הודה בפניהם שהוא כתב ידו וכתבו לו ב"ד קיום הרי הוא מעתה כשטר שיש בו עדים וגובה ממשעבדי: ורבי יוסה בעי. על זה דאם אין החייב מודה אפי' מב"ח לא יגבה: אלא כן אנן קיימין. בזה דאפי' הוחזק אינו גובה ממשעבדי וכן אמרינן בבלי שילהי גט פשוט: ולמה אינו גובה. ממשעבדי דהרי כשטר הוא עכשיו: מפני קנוניא. דחיישינן שהמלוה עם הלוה עושין קנוניא על הלקוחות: מפני שהוא פסול. שלא נעשה כתקנת חכמים בעדים ומבנ"ח גובה שהחייב הודה: עד כדון כו'. כלומר דרבי אבין מסיים למילתיה דעל כרחך טעמא לאו משום קנוניא הוא דעד כאן שייך קנוניא כשלוה הזקן כלומר האב לוה ושיעבד נכסיו בכתיבת ידו דאיכא למימר דשקר הוא וקנוניא עושין: אלא בשלוה האב ושיעבד הבן. בשביל חוב זה נכסיו אית לך לומר מפני קנוניא בתמיה דהיכי שייכא כאן קנוניא דהרי כבר יש בידו כתב ידו מאביו ועכשיו הבן הוא שיעבד הנכסים אלא ע"כ בזה טעמא מפני שהוא פסול וה"נ בעלמא אפי' הוא ביעבד בעלמו טעמא מפני שהוא פסול: א"ר אבין כו'. כלומר דהוסיף עוד ראיה מגיטי נשים דלא שייך קנוניא אלא כו':

הלכה י מתני' זיקת ב' יבמין.

דכל זמן שלא כנסה זה עדיין זיקת ראשון עלי' וניתוסף עליה זיקת מאמרו וכשמת נותרו עליה זיקת ב' יבמין: רש"א כו'. כדמפרש בבלי ריש פ"ב דמספקא ליה אם מאמר קונה או לא והילכך מייבם לאיזו שירצה דאי מאמר קני אין עליה אלא זיקת שני ואי לא קני לא הוי עליה אלא זיקת הראשון: וחולץ לשניה. דהדא לא מפטרא בביאה דאידך דדילמא מאמר לא קני והוו ב' יבמות מב' בתים ויבומי תרווייהו נמי לא דדילמא מאמר קני והוו ב' יבמות מבית א':

גמ' אילו כו' שמא אינה מתייבמת. בתמי' משום דיש עליה זיקת הרבה יבמין: ומשני תני ר"ח. דהיינו טעמא במתני' דאשת מת א' מתייבמות ולא אשת ב' מתים כלומר דיש עליה מזיקת שני יבמין זא"ז כדמתניתין וכדמפרשינן טעמא בבבלי שם דגזירה שמא יאמרו ב' יבמות הבאות מבית א' מתייבמות ולא שייך למיגזר אלא בגוונא דמתני' וכדפרישית: ופריך ניחא דחולץ לבעלת מאמר. ולא מייבם על שם כו' דיש עליה זיקת בעלה הראשון ומבעל המאמר: אלא שניה כו'. דאין עליה אלא זיקה אחת: דאמר ר"מ כו'. לעיל פ' קמא סוף הל' א': מני. ממני שמע זה ואמרה: מתני' אמרה כן. לקמן סוף פרק י' וכן הוא שם: בן תשע כו'. וטעמא דעשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול והוו עליה זיקת ב' מתים ולפיכך הראשונה חולצת ולא מתייבמת: ופריך הכא את אומר חולצת. אפי' השניה כדקתני במתני': והכא את אומר מתייבמת. כדקתני התם והשניה או חולצת או מתייבמת: ומשני הא דאת אמר הכא חולצת ר"מ ור"ש. כלומר דרבנן דר"ש דהכא ר"מ הוא דאמר לעיל כל שאין אתה כו': והן כו'. כלו' דהתם רבנן דר"ש הם רבנן דר"מ דמתירין צרה להתייבם דהרי אין עלי' זיקת ב' מתים: והוא שיבם כו'. כלו' לרבנן דר"מ דמתירין השניה להתייבם דווקא לייבם השניה מעיקרא ואח"כ חולץ לראשונה: אבל אם הלץ בתחילה. לראשונה אכור דשמא קנה המאמר והוו להו שתי יבמות מבית א' ונפטרה השניה בחליצת הראשונה הבעלת מאמר ואסורה להתייבם דבית א' הוא בונה כו' וכן גרים בש משנה גבי בן תשע מתחילה השניה או חולצת כו' והדר הראשונה וטעם א' להן. אבל בנוסחת הבבלי שם אינו כן וכדמפרשינן התם בס"ד:

הלכה

קרבן העדה

הדא דתימר. לא אמרן אלא שלא הוחזק כתב ידו של הלוה בב"ד שהוד: הלוה למלוה בב"ד שזהו כ"י: גובה. אפי' מנכסים משועבדים דקיום ב"ד כשטר בעדים הוא: אפי' מבני חורין לא יגבה. דיכול הלוה לטעון פרעתי במגו דאי בעי אמר מזוייף הוא: אלא. הכא במאי עסקינן בשהוחזק השטר והא דאינו גובה ממשעבדי: מפני קנוניא. שהלוה יתן למלוה שטר מוקדם בכתב ידו להוציא מהלקוחות שקנו ממנו אחר זמנו של שטר אבל בשטר בעדים ליכא למיחש לכך דאין העדים חותמין שטר מוקדם: מפני שהוא פסול. כל שאין השטר עשוי כתקנת חכמים פסול: ה"ג עד כדון בשלוה הזקן ושיעבד הנכרי. ר' אבין מייתי סייעתא לדבריו דאין הטעם משום קנוניא דהניחא כשמכר הלוה נכסיו לאיש נכרי איכא למיחש לקנוניא: לוה הזקן. כלומר אלא כשהלוה הוא האב והשטר ביד איש נכרי והשיעבוד מהקרקעות ביד הבן שמכר לו אביו נכסיו: אית לך למימר מפני קנוניא. בתמיה וכי יש לחוש לכך שיעשה אדם קנוניא על בנו אלא ודאי מפני פסול אינו גובה בו: א"ר אבין. ועוד ראיה לדברי דהא תנן במתני' אף בגיטי נשים כתב בכתב ידו וכו' פסול וכי יש לך לומר בגט דפסול משום קנוניא דמה קנוניא שייך בהן אלא ודאי הטעם משום פסול:

הלכה ח מתני' זיקת שני יבמין.

דכל זמן שלא כנסה זה עדיין זיקת ראשון עליה ונתוסף עליה זיקת שני בשביל המאמר וכשמת נותרו עליה זיקת שני יבמין: רש"א וכו'. קסבר ר"ש מאמר או קונה לגמרי או אינו קונה כלל לכך מייבם לאיזו שירצה דאי מאמר קני אין עליה אלא זיקת השני ואי לא קני אין עליה אלא זיקת הראשון: וחולץ לשנייה. דלא מפטרא חדא בביאת אידך דשמא לא קנה מאמר והן ב' יבמות הבאות משני בתים וייבומי תרווייהו לא דשמא קני מאמר והוו שני יבמות הבאות מבית אחד: גמ' ופריך אלו שומרת יבם שנפלה לפני כמה יבמין. שעליה זיקת כולן אפ"ה מתייבמת ופריך לרבנן הך נמי אע"פ שיש עליה זיקת שני יבמין תתייבם: לא אשת שני מתים. שיש עליה זיקת שני מתים וכתיב ומת אחד מהם יבמה יבא עליה: ופריך שנייה למה אינה מתייבמת. שהרי אין עליה אלא זיקת מת אחד: ומשני אר"ל. מתני' דר"מ היא: כל שאין את. יכול ליבם אחת מהם אף צרתה אינה מתייבמת גזרה שמא יאמרו בית א' מקלתו בנוי ומקלתו חלוץ: מני שמעה. ממני שמע תירוץ זה ואיקפד על שלא אמר דבר הלכה משמו: מתני'. לקמן ס"פ החשה רבה אמרה כן דאיכא תנא דפליג: ה"ג ומשהגדיל נשא אשה אחרת: הכא את אומר חולצת. לתרווייהו: והכא. ובמתני' דלקמן אמרינן ושנייה מתייבמת אע"ג שהיא צרה לאשה שיש עליה זיקת שני יבמין דביאת בן תשע כמאמר בגדול: הא דאת אמר. אלא ודאי מתני' דהכא אתיא כר"מ דפליג אר"ש וסובר כל שאין את מייבמני אין את מייבם לרתי: והן. והא דתנן התם ששנייה מתייבמת אתיא כרבנן דפליגי עליה דר"ש דלא גזרו לרה אטו בעלת מאמר דבעלת מאמר גופא גזרה אטו אשת שני מתים: והוא שייבם ואח"כ חלץ. אר"ש קאי דאמר מייבם לאיזו שירלה וחולץ לשנייה דוקא מיבם תחלה אבל איפכא לא כדמסיק:

הלכה

מסורת הש"ס

פ"ה כתובות ה"א

לקמן פס"י

ציון ירושלים

[ז] א"ר ביסנא מפני קינוניא עי' סמ"ע וש"ך סי' עט וש"ך סי' קו ועיין חו"מ סי' קע מה שנחלקו הסמ"ע והעיר פושן בשטר שלא ניתן לכתוב ע"ש ודו"ק:

רידב"ז

א"ר ביסנא מפני קנוניא ר"א אמר מפני שהוא פסול. עד כדון בשלוה הזקן ושיעבד הזקן לוה הזקן ושיעבד הבן פי' דלאחר שלוה הזקן מת ונשאר בנו וירש הקרקע של אביו ומכר הבן מ"ע לא גובה בהשטר מהלקוחות דהא ל"ל שאביו עשה קנוניא ודוק:

א"ר אבין והא תני אף בגיטי נשים כן אית לך מימר מפני קנוניא כו' עי' בפ"ך ז"ל ועי' בתוס' ז"ל במס' גיטין דף ג' ע"ב ד"ה כתב ודוק:

הדא דאת אמר חולצת ר"מ ור"ש והא דאת אמר מתייבמת ר"ש ורבנן פי' דמתניתין דהכא פליגי רבנן ור"ש והתם גבי בן תשע פליגי נמי רבנן ור"ש ומפרש דהחכמים דהכא והכמים דהתם ת"ק דר"ש הוא לאו אחד דבמתניתין דהכא היא ר"מ ור"ש ת"ק דר"ש הוא ר"מ והתם ת"ק דר"ש הוא רבנן דפליגי אר"מ ולא ס"ל כל שאין את מייבמני אין את מייבם לרתי דהא ס"ל לרת איילונית מתייבמת עי' בפ"ק בה"א ודוק:

אמר

שנויי נוסחאות (פ"ד) כשהוחזק כד"ו בשהוחזק. (סי"ז) פי' לסתו פ"ד מ"א ופ"י ס"ו [(דף כ"ח וס"ח (דף נ"ג ע"ב).

הלכה יא מתני'

ª שני אחין נשואין שתי אחיות ומת אחד מהן ואחר כך מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת: גמ' אמר רבי אבינא הדא היא דאמר רבי הילא ר' יוסא בשם רבי יוחנן לא דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות:

הלכה יב מתני'

ᶜ שנים שקידשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו את של זה בזה ואת של זה לזה הרי אלו חייבין משום אשת איש ואם היו אחין חייבין אף משום אשת אח ואם היו אחיות חייבין אף משום ואשה אל אחותה ואם היו נידות חייבין אף משום נידות ᵍ וכולן מפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן ואם היו קטנות שאינן ראויין לילד מחזירין אותן מיד אם היו כהנות נפסלו מן הכהונה: גמ' אם בא על השנייה. חייב שתים. משום אשת אח. ומשום אשה אל אחותה. תני רבי חייה פעמים ארבע פעמים שמונה פעמים שתים עשרה. פעמים שש עשרה. הרי אילו חייבין משום אשת איש ההין תרתיי ההין תרתיי. אם היו אחין משום אשת אח ההין ארבע וההין ארבע. אם היו אחיות משום אשה אל אחותה ההין שיתא וההין שיתא אם היו נידות משם נידה ההין תמני וההין תמני. הן קטנים והן גדולות פטורין וכולן הן גדולין והן קטנות חייבין שתים שתים משום נידה. ואם השיאן אביהן משום שמונה. היו אחד גדול ואחד קטן הנבעלת מן הקטן הייבת משום אשתו של גדול הנבעלת מן הגדול פטורה משום אשתו של קטן. רבי בא בשם רבי ירמיה ᶻאנוסה אינה צריכה להמתין שלשה הדשים. והא תנן מפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן. אם לא היו ראויות לילד מחזירין אותן מיד. שנייא היא הכא מפני תיקון הוולד. אם היו כהנות נפסלו מן הכהונה. אמר רבי יוסי זאת אומרת שהאונסין פוסלין בכהונה כאשת איש:

הדרן עלך ארבעה אחין

הלכה א מתני'

ⁱ החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהוולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה בזמן שאין הוולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה:

גמ'

קרבן העדה

הלכה ט גמ' הדא היא. אף ממשנה זו איכא סייעתא להא דא"ר הילא וכו':

הלכה י מתני' היו אחין אף משום אשת אח וכו'. אע"ג דקיי"ל אין איסור חל על איסור אית ליה להאי תנא באיסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת כי הכא איסור חל איסור וחייב קרבן על כל איסור ואיסור: ומפרישין אותן. שלא יחזירו לבעליהן: שמא מעוברות הן. והוולדות ממזרים ובעינן הבחנה בין זרע כשר לזרע פסול שלא יתלו העוברים בבעליהן: ואם היו כהנות. בנות כהנים: נפסלו מתרומה. מלאכול בתרומת בית אביה אפי' אחר מיתת בעלה אע"פ שנאנסה: **גמ'** אם בא על השנייה וכו'. כלומר משום כניסה לחופה לחוד אינו חייב אא"כ בא עליה: ההן תרתיי. איש ואשה חייבין שתים וכן השנים האחרים חייבין שתים: הן קטנים. היו האנשים קטנים והנשים גדולות: ה"ג פטורין מכולן. דאין קנין לקטן וגם ביאתו לאו ביאה אם הוא פחות מבן תשע שנים ויום אחד: ה"ג הן גדולים והן קטנות חייבין שתים משום נדות. וה"פ היו הזכרים גדולים והנקבות קטנות אין כאן שום חיוב דהא קידושי קטנה לאו דאורייתא אלא משום נדות חייבין עליהן דתינוקת בת יום אחד טמאה נדה: ואם השיאן אביהן. לאותן קטנות דה"ל קידושי תורה: חייבין. האחין שמנה אבל הקטנות פטורין דאין חיוב לקטן: היו אחד. מן האחין גדול ואחד קטן והנקבות שניהן גדולות: חייבת. משום שהיא אשתו של גדול ואיירי בשהקטן יותר מתשע שנים ויום אחד: פטורה. מפני שהיא אשה קטן שאין קידושיו קידושין: אנוסה. פנויה שנאנסה אינה צריכה להמתין ג' חדשים קודם שתינשא דאנוסה לא שכיח ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן: ומפרישין אותן ג' חדשים. והא הכא אנוסות היו דאטו ברשיעי עסקינן ועוד במזיד מי שריין ואפ"ה צריכות הפרשה: שנייה היא. שאני הכא לכך מפרישין אותן מפני תיקון הולד לידע אם הוא מן הראשון והוא ודאי ממזר ויהא מותר בממזרת או שהוא מן האחרון והוא כשר ואם אין מפרישין אותן הולד ספק ממזר ואסור בודאית ובממזרת: שאונסין. פוסלין בכהנת כאשת ישראל שנבעלת ברצון לאסרה על בעלה:

הדרן עלך פרק ארבעה אחין

הלכה א מתני' החולץ ליבמתו. הוא מותר בקרובותיה. דלאו חלילה היא דהא לא בעיא חליצה וקרובותיה וקרוביו דתנן במתני' הן הנך שנאסרו על האיש מחמת נשואי אשתו ועל האשה מחמת בעלה: בזמן שאין הולד של קיימא. שהוא נפל:

גמ'

פני משה

הלכה יא מתני' שני אחין כו'. בבבלי דף ל"ב מפרק לה דמשנה זו נשנית ראשונה ממתני' ז' דהתם חזיי' להיתירא דבשלשה אחין היא ולא מידחיא מהאי ביתא לגמרי דחזיא לנשוי נכרית וקורא אני בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה והדר סברה התנא לאיסורא ואיידי דחביבא ליה דחידוש הוא אקדמה ומשנה זו האחרונה לא זזה ממקומה: **גמ'** הדא הוא דאמר כו'. מבואר לעיל הלכה ז':

הלכה יב מתני' החליפו. בבבלי דף ל"ג קאמר תני הוחלפו בשוגג: היו אחין כו'. ואע"ג דקי"ל אין איסור חל על איסור האי תנא ס"ל דבאיסור בת אחת ואיסור כולל ואיסור מוסיף כי הכא איסור חל על איסור וחייב קרבן על כל א' וא' דהכא בשעה שקידש ראובן את רחל נאסרה על שמעון משום אשת איש ומשום אשת אח בבת אחת וכשחזר שמעון וקידש לאה אחותה ניגו דאסרי ליה הנך קידושין בכולהו שאר אחיותי' משום אחות אשה אסרי לה נמי משום אחות אשה להך ואע"ג דאסורה וקיימא ואיסור כולל הוא שכולל דברים אחרים שהיו מותרים עם הדבר' אלו שאסור עליו ועדיין רחל זו מותרת לראובן בעלה פירסה נידה מיגו דאיתוסף בה איסור לגבי בעלה איתוסף בה איסור לגבי שמעון והיסור מוסיף הוא שניתוסף איסור על האיסור בעצמו או על הנאסר הראשון כמו שמתחלה היה איסור אכילה ולבסוף איתוסף איסור הנאה: מפרישין אותן. שלא להזור לבעליהן: שמא מעוברות הן. ובניהן ממזרין הן ובעינן הבחנ' בין זרע כשר לזרע פסול שלא יתלו העוברים בבעליהן: אם היו כהנות. בנות כהנים ונשואות לישראל דאע"ג דלא מהני זנות אונס לאסרה על בעלה אפ"ה נפסלו מן הכהונה ליטא לכהונה וכן מן תרומת בית אביה אפי' אחר מיתת בעלה:

גמ' אם בא על השניה כו'. כדפרישית במתני' והכא מפרש נמי לגבי ראובן דכשחזר שמעון וקידש לאה והם בא עליה ראובן חייב עליה נמי משום אשת אח ואע"ג דאסורה עליה וקיימא משום אחות אשה מיגו דאיתוסף בה איסור אשת איש לכ"ע ואיסור אשת אח לגבי שאר אחי איתוסף בה נמי לגבי ראובן: תני ר"ח. תוספתא סוף פ"ה: פעמים כו'. כדמפרש ואזיל דמשום אשת איש לבד יש כאן ד' חטאות: ההין כו'. כלומר הזכרים שתים והנקבות שתים דעל שניהם הוא אומר ונכרתו הנפשות העושות וכן אם היו אחין כו': הן. האנשים הקטנים והנשים גדולות פטורין האנשים כדתנן סוף פ"ב דכריתות כל העריות א' גדול וא' קטן הקטן פטור וכן איפכא וכדתני בהדי' שם בתוספתא וגי' אחרת שם כהא דלקמיה וגי' דהכא עיקר: וכולן שהיו אחים ואחות אשה כו'. כדתשיב במתני' והיו האנשים גדולים והנשים קטנות וקידשו עצמן דלא הוי קידושין ואין חייבין אלא שתים משום נידה דנידה אף אשה קטנה במשמע: ואם השיאן אביהן. וקידושין גמורין הן חייבין הזכרים משום שמנה כל א' ארבע א"א ואשת אח ואחות אשה ונידה והנשים פטורות: היו. האנשים א' גדול ואחד קטן והנשים גדולות: הנבעלת מן הקטן כו'. דא"א גמורה היא: אנוסה אינה צריכה להמתין. כרבי יוסי בבבלי ל"ה דקסבר אשה מזנה מהפכת עצמה כדי שלא תתעבר: והא תנן כו'. והכא אנוסית הן: ומשני שנייה הכא דמפני תיקון הוולד הוא. כדפרישית במתני' וכן פסק הרי"ף ז"ל: זאת אומרת שהאונסין כו'. דאף על גב דמותרת לבעלה ישראל מן הכהונה נפסלה כא"א וכדרב ששת בבלי שילהי פירקין:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' החולץ ונמצאת מעוברת. ולאו חליצה היא דלא בעיא: קרובותיה וקרוביו. מפרש לקמן במתני' הנך דנאסרות על האיש מחמת אשתו ושנאסרות על האשה מחמת בעלה: בזמן שאין הולד של קיימא. שהוא נפל:

גמ'

עין משפט נר מצוה

יב
א מיי' פ"ב מהל' יבום וחליצה הל' ... טוש"ע אה"ע סי' קעה ס"א

יג
ב מיי' פ"ד מהל' שגגות הל' ח

יד
ג מיי' פי"א מהל' גירושין הי"ח סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג ס"ט

א
ד מיי' פ"א מהל' יבום הכ"ג סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסד ס"ב

ציון ירושלים

ᶻאנוסה אינה צריכה להמתין ג' חדשים עיין פ"מ מ"ש בזה ועי' ברכי יוסף אהע"ז סי' נג מ"ש בזה ע"ש:

מסורת הש"ס

רידב"ז

אמר רבי אבינא הדא היא דאמר רבי הילא. כלו מבואר בה"ז ודוק:

בשעז

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

תורה אור

גמ' בשעבר הא בתחילה לא די מתניתא *היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיהא לה שלשה חדשים. ותחלוץ מיד מה נפשך אם בן קיימא הוא לא נגע בה חליצה. אם אינו בן קיימא הוא הרי חליצתה בידה. רבי זעירה רבי זייה בשם רבי בון בשם רבי יוחנן שלא תהא צריכה כרוז לכהונה. רבי בא רבי יעקב בר אידי בשם ר' הושעיה שלא תהא צריכה כרוז לכהונה. תני ר' הושעיה °מאן יבמי (דברים כה) את שאומרין לו ייבם אומרים לו חלוץ. ואת שאין אומרין לו ייבם אין אומרים לו חלוץ. מה נפק מן ביניהון היתה כשירה ונתחללה כגון אלמנה לכהן גדול. וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט. מאן דאמר שלא תהא צריכה כרוז לכהונה וזו הואיל ואינה צריכה כרוז לכהונה חולצת. מאן דאמר את שאומרים לו ייבם אומרים לו חלוץ (אינה חולצת). חלץ בתוך שלשה חדשים מהו שתהא צריכה לאחר שלשה חדשים נישמעינה מן הדא *קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשירה. רבי מנא אמר לה סתם. רבי יצחק בריה דרבי חייה מטי בה בשם רבי יוחנן דרבי מאיר היא. דרבי מאיר אמר אין חולצין ואין מייבמין את הקטנה שמא תמצא איילונית. כמה דאת אמר תמן אף על פי שחלצה חולצת. והכא נמי אף על פי שחלצה חולצת. רבי יודן בעי חלץ לה מעוברת והפילה. נישמעינה מן הדא. הרי שמת והניח את אשתו מעוברת יכול תהא זקוקה ליבם תלמוד לומר °ולא ימחה (דברים כה) שמו מישראל את ששמו מחוי. (יצא זה שאין שמו מחוי יכול תהא מותרת להנשא) תלמוד לומר להקים

פני משה

גמ' בשעבר. כלומר דמדייק מדקתני ונמצאת מעוברת דבשעת חליצה לא הוכר עוברה דעבר וחלץ לה תוך ג' חדשים ולהכי קתני החולץ דלכתחילה אסור: די מתניתא. כהאי דאמרינן במתניתין לקמן הל' י"א היבמה לא תחלוץ כו': ותחלוץ מיד. דמה נפשך אם יהי' הולד בן קיימא לא נגע בה חליצה לאו כלום הוא ומה בכך: שלא תהא צריכה כו'. דשמא יהיה הולד בן קיימא וצריכה כרוז להכשירה לכהונה ודילמא איכא אינש דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה ואתי למימר קשרי חלוצה לכהן. וכה"ג מפרק בבבלי ל"ו על הא דמקשי ממתני' דרים האשה בתרא ומהאי מתני' דייק לקמן דף מ"א ומותיב על רבי יוחנן דסבר חליצת מעוברת שמה חליצה והאי תלמודא קאמר איכא למאן דס"ל דשמה חליצה וכדלקמן והיינו דקאמר הכא הרי חליצתה בידה: וכן אמר ר' בא בשם רבי הושעי' זה הטעם: תני. בברייתא בשם ר' הושעי' טעם אחר דכתי' בחליצה מאן יבמי ודרשינן את כו' דכל שאינה יכולה להתייבם אינה יכולה לחלוץ: מה נפיק. מאי ביניהן בין ב' הטעמים: כשירה ונתחללה. בכך איכא ביניהו כדמפרש ואזיל דלמ"ד משום כרוז וזו דבלאו הכי פסולה לכהונה אין צריכה כרוז וחולצת: ומ"ד את כו'. חלוץ אינה חולצת גרסינן: חלץ בתוך ג' חדשים. בעלמא קאי דאם עבר על תקנת חכמי' ולא המתין מהו שתהא צריכה חליצה אחרת לאחר ג"ח: נישמעינה. ת"ש מזו המתני' דתנינן לקמן פי"ב הל' ה' קטנה כו' ואם לא חלצה חליצתה כשירה וכדמפרש שם בס"ד הא דגרים כשירה: אמר לה סתם. ולא בשם רבי יוחנן: דרבי מאיר היא. מתני' דאמר אין חולצין כו' וגזירה דרבנן בעלמא היא: וכמה דאת אמר תמן אעפ"י שחלצה. וחליצתה כשירה בדיעבד ואפילו הכי לכתחילה חולצת משהגדיל: וה"נ אף על פי שחלצה. וחליצתה כשירה בדיעבד תוך ג' כדקתני במתני' דאם אין הולד של קיימא כו' ותוך ג' איירי: חולצת. לכתחילה חליצה אחרת לאחר ג': והפילה מהו. שתהא צריכה חליצה אחרת וממתני' ליכא למישמע מדקתני אין הולד כו' פסלה מן הכהונה דדילמא מדרבנן בעלמא ולחומרא כדדחי לה בבלי ריש פירקין למ"ד חליצת מעוברת לא שמה חליצה: נישמעינה. לזה מן הדא ברייתא וה"ג את שמו מחוי יצא זה שאין שמו מחוי יכול תהא מותרת להנשא תלמוד לומר

קרבן העדה

גמ' בשעבר. מדק' ונמצאת מעוברת משמע שלא הוכר העובר בשעת חליצה ולא תנן החולץ למעוברת ש"מ דדוקא בדיעבד הויא חליצה אבל לכתחלה אסור לחלוץ למעוברת: די מתני'. והיינו דתנן במתני' לקמן בפרקין: עד שיהא לה ג' חדשים. לידע אם היא מעוברת שאז ניכר העובר אסורה לחלוץ: ותחלוץ מיד. אמתני' דלקמן (לקמן ה"א) פריך למה תמתין בחליצה תחלוץ מיד לאחר מיתת בעלה דממ"נ אין הפסד בחליצה זו: אם בן קיימא. אם מעוברת היא והולד בן קיימא: לא נגע בה חליצה. הוי כאלו לא חלצה מעולם: שלא תהא צריכה כרוז לכהונה. דמי שראה בחליצתה מחזיקה כפסולה לכהונה ואתה צריך להכריז דעו שזו לא פסלה חליצתה ואיכא דשמע בחליצתה ולא שמע בהכרזה ויאמר חלוצה כשרה לכהונה: תני ר' הושעיא. טעם אחר למה אין חולצין למעוברת ולא תוך ג' חדשים: מאן יבמי. שהחלוצה אומרת בב"ד מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל: את שאומרים לו ייבם וכו'. (לקמן ה"ג) ותוך ג' חדשים ודאי אינה ראויה ליבום דשמא מעוברת היא נמצא פוגע באשת אח שיש לו בנים לכך אינה ראויה גם לחליצה: מה נפיק מן ביניהון. מאי איכא בין ר' בא לר' הושעיא: היתה כשרה ונתחללה. קודם שנעשית יבמה דאינה ראויה לכהן אפי' בלא חליצה: ה"ג מ"ד את שאומרים לו ייבם אומרי' לו חלוץ אינה חולצת חלץ וכו': חלץ בתוך ג' חדשים מהו וכו'. למ"ד את שאומרים לו ייבם וכו' מיבעיא ליה: נישמעינה מן הדא. הא שמע: קטנה וכו'. מתני' לקמן פ' מצות חליצה: ר' מנא אמר לה להך שמעתתא סתם ולא אמרה משמיה דר' יוחנן ור' יצחק אמרה לה משמיה דר"י: דר' מאיר היא. הך מתני' אתיא כר"מ: שמא תמצא איילונית. ונמצא פוגעים בערוה כשמייבמה ובחליצה איכא למיחש לצרתה שאין חליצת האיילונית פוטרת לצרתה: כמה דאת אמר תמן אע"פ שחלצה. חליצה כשרה דהא חזינן למפרע דלא הויא איילונית אפ"ה צריכה חליצה אחרת ה"נ אע"ג שחלצה חליצה כשרה דחזינן דלא הויא מעוברת אפ"ה צריכה לכתחלה חליצה אחרת: והפילה. מהו שתהא צריכה חליצה אחרת או דלמא אמרי' איגלי מילתא למפרע דחליצה מעלייתא הוי: יכול תהא זקוקה ליבם. דכתיב ובן אין לו כל שאין לו בן בשעת מיתה קרינן בה יבמה יבא עליה: את שמו מחוי. יצא זה שאין שמו מחוי שהרי עתידה להוליד בן להמת: ה"ג יכול אומר צרתה מותרת להנשא תלמוד לומר להקים

תוס' הרי"ד

מ"ד את שאומרים לו ייבם אומרים לו חלוץ חלץ בתוך ג' כו' בפ"מ ז"ל מחק הא דגרסינן מ"ד את שאומרים לו ייבם כו' והק"ע ז"ל מקיים הגירסא ועי' בביאור הגר"א ז"ל דמקיי' הגי' ועי"כ למ"ד משום שלא תהא צריכה כרוז לכהונה פשיטא דחליצתה חליצה רק למ"ד משום שאין עולה לייבום קמיבעיא ליה וכן משמע מתוס' ז"ל דף ל"ה ע"ב ד"ה ונמצאת דהא דלא הוי חליצה בתוך ג' הוא רק משום הטעם דכל שאין עולה לייבום כו' עיי"ש ודוק: רבי יודן בעי חלץ לה מעוברת והפילה עי' בפנים בדברינו וע"פ הירושלמי הזה יומתק לנו מאד להבין שיטת הש"ס דילן ע"פ שיטת התוס' ז"ל בר"פ החולץ דהתוס' ז"ל כתבו ז"ל דתוך ג' חדשים אמאי אסור בקרובותיה דהא תנן לקמן היבמה לא תחלוץ וכו' עד שיהיו לה ג' חדשים ט' והר"י ז"ל דנהי דלאו חליצה היא מ"מ אסור בקרובותיה כיון דמדאורייתא הוי החליצה ועוד דבדיעבד אם חלצה אפילו מדרבנן אינה צריכה חליצה אחרת דאמר לקמן יבמה שחלצו לה אחין בתוך ג' צריכה להמתין ג' חדשים משמע דלא בעיא חליצה עכ"ל ז"ל והק' מהרש"א ז"ל על תירוץ הראשון שבתוס' ז"ל דבתוך ג' אף לר"י צריכה חליצה אחרת א"כ מאי דהק' רשב"ל לר"י בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעוברת לא שמה חליצה היינו דקתני כו' אלא לדידך דאמרת חליצת מעוברת ב"א אינה צריכה חליצה מן האחין מבעיא ליה ומאי מותיב ליה הא מתניתין בתוך ג' איירי ותוך ג' אפילו ר"י מודה דצריכה חליצה עוד הפעם מדרבנן [דלר"י תוך ג' חמורה ממעוברת עיי"ש] וי"ל דרשב"ל סובר תירוץ השני עיקר דתוך ג' א"צ חליצה אף מדרבנן אליבא דר"י כו' וגם התוס' ז"ל אינם תופסין שינויא קמא לקושטא דמילתא לומר דמדרבנן אינה חליצה כלל אלא רצונם לומר דהא דקתני אסור בקרובותיה אתי שפיר אפילו את"ל דלא הוי חליצה כלל דנהי דלאו חליצה היא מ"מ אסור בקרובותיה משום דמדאורייתא הוי חליצה עכ"ל ז"ל הע"פ שאין לשונו ממש עיי"ש שהאריך בזה אבל כד תעיין בשו"ע סי' קס"ד ס"כ בהג"ה מבואר שהתירוץ הראשון של התוס' ז"ל הוא שיטה גמורה דפסק בהג"ה דבאמת צריכה חליצה אחרת וכתב ביאור הגר"א ז"ל דהוא תירוץ הראשון בתוס' ז"ל וצריכה חליצה אחרת משום כיון דאינה עולה לייבום עיי"ש שמביא הירושלמי הזה וא"כ חוזרת קושית המהרש"א ז"ל לדוכתה למה פריך רשב"ל לר"י דליתני א"צ חליצה מן האחין הא בתוך ג' אף ר"י מודה כיון שאין עולה לייבום צריכה חליצה אחרת ולא שייך אם יבוא אליהו ויאמר כו' דאיפולי מפלי כיון דאיכא תקנתא דרבנן דלא תחלוץ ותתיבם בתוך ג' אמרינן לקמן דף מ"א ע"ב מפורש דאפילו אם יבוא אליהו ויאמר דהא לא עיברה מי מבגתין ביה כמו שכתב המהרש"א ז"ל זה באורך וכמבואר בתוס' ז"ל דף ל"ו ע"א ד"ה בשלמא וכן יש להקשות כמה דפריך ר"י לרשב"ל יחזור ויבטול ויקיים מיבעי"ל והא לדידיה נמי קשה הא מתניתין מיירי בתוך ג' ובתוך ג' לא שייך הסברא דאם יבוא אליהו ויאמר דהא לא איעברה דבהא אפילו ר"י מודה כיון דאיכא תקנת חכמים אתוך ג' כמו שביאר מהר"ם ז"ל וע"פ הירושלמי הזה ניחא שפיר דהא קאמרינן חלץ בתוך ג' תחלוץ לאחר ג' ואם לא חלצה חליצתה כשרה דהא דמי כמו גבי קטנה וכ"כ הט"ז ז"ל סי' קס"ד [ובזה מדויק בתירוץ השני שבתוס' ז"ל ועוד דבדיעבד אם חלצה אפי' מדרבנן ט' תיבת דדיעבד אם חלצה לכאורה מיותר דהא מיירי מאם חלצה

רידב"ז

בשעבר הא בתחלה לא דמתניתא היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהא לה ג' חדשים כו' הרי חליצה בידה כו'. כו' כרוז לכהונה חלץ בתוך שלשה חדשים מהו שתהא צריכה לאחר ג' חדשים נישמעינה מן הדא קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשירה ר"מ אמר לה סתם כו' דר"מ אמר אין חולצין ואין מייבמין את הקטנה כו' כמה דאת אמר תמן אע"פ שחלצה חולצת וכו' פי' דהוא מטעם קנס צריכה חליצה עוד הפעם. אבל בדיעבד סגי בזה החליצה ועי' בירושלמי סוטה פ"ד דהוא מטעם קנס ודוק: ר"י בעי חלץ לה מעוברת והפילה פי' אם זה דווקא בחלצה תוך ג' צריכה חליצה לכתחלה ובדיעבד די בחליצה הזה אבל אם חלץ למעוברת אם ג"כ כן או לא וע"ז אמר נשמעינה מן הדא הרי שמת והניח את אשתו מעוברת יכול תהא זקוקה ליבם ת"ל ולא ימחה כו' יצא זה שאין שמו מחוי יכול תהא מותרת להנשא ת"ל להקים לאחיו וגו' עד שתדע אם בן קיימא הוא יכול אף אשת סרים כו' אלמא דמעוברת אין זקוקה ליבום מדאורייתא ע"כ אין חליצתה חליצה אפילו בדיעבד אם לא חלצה חליצתה פסולה יכול אומר צרתה מותרת להנשא פי' גבי חלץ בתוך ג' דצריכה חליצה עוד הפעם ואינה מותרת להנשא לכתחלה בלא חליצה ואם נשאת א"צ חליצה עוד הפעם וחליצתה כשירה רק לכתחלה אינה מותרת להנשא עד שתחלוץ עוד הפעם והוא משום קנס ואפשר דלדידיה קנסו לצרה לא קנסו דלא עבדה איסורא. ופשיט מהא הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת משמע דחלץ לה קודם שנודע דמעוברת היא והיא בתוך ג' הר"ז לא תינשא צרתה [והברייתא הזאת מובא בבבלי דף ל"ה ע"ב] כמה דאת

שנויי נוסחאות (כ"א) בתחילה. בד"ו כתחילה. (ש"ז) אינה חולצת בד"ו ליתא. (ש"ס) לא בד"ו ליתא (שכ"ע) יצא זה, עד להנשא בד"ו כ"ז ליתא.

מסורת הש"ס

להקים לאחיו שם בישראל עד שתדע אם בן קיימא הוא אם אינו בן קיימא. יכול אף אשת סרים תהא צריכה לייבום תלמוד לומר ולא ימחה שמו מישראל את שאין שמו מחוי. יצא זה שאין שמו מחוי. יבול אומר צרתה מותרת להינשא. הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת כמה דאת אמר צרתה לא תינשא עד שתדע במה היא מותרת אם בעיבור אם בביאה. אף בחלוצה כן. חליצה פטור וביאה פטור. כמה דתימר בביאה כך את מר בחליצה. שמואל אמר [ז]זכין בעוברין. רבי לעזר אמר אין זכין בעוברין. אמר ר' יוסי אף על גב דשמואל אמר זכין לעוברין מודי והוא שיצא ראשו ורובו בחיים. די מתניתא החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת כמה דאת אמר (תמן) כאן הוא למפרע לא נגעה בה חליצה והכא בן הוא למפרע והוא שיזכה. תמן תנינן *האומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה. ילדה זכר נוטל מנה. אם נקבה מאתים. ילדה נקבה נוטלת מאתים. רבי לעזר אמר לא אמר אלא בנו הא אחר לא. רבי יוסה אמר אפי' אחר. על דעתיה דרבי לעזר ובלבד שכיב מרע הא בריא לא. בלבד מטלטלין הא קרקעות לא. מתניתא פליגא על ר' לעזר גר שמת וביזבזו ישראל את נכסיו ונודע שיש לו בן במדינת הים. או שהיתה עיברה הכל חייבין להחזיר.

מה

קרבן העדה

להקים וכו'. וה"פ יכול כשהניח אשה אחת מעוברת תהא צרתה מותרת להנשא לשוק כמי שמת ויש לו בנים תלמוד לומר להקים לאחיו שם בישראל דמשמע דקפיד קרא אקריאת שם ואי אפשר להקרא שם עד שיהא הולד בעולם מכאן אמרו אין הולד פוטר עד שילא לאויר העולם: ה"ג יצא זה ששמו מחוי. וה"פ יצא סרים שאף בחייו היה שמו מחוי שאינו ראוי להוליד: ה"ג יכול אומר צרתה מותרת להנשא ת"ל להקים וכו' מכאן אמרו הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת ה"ז לא תינשא צרתה עד שידע שהוא עובר של קיימא שאין הולד פוטר עד שילא לאויר העולם כמה דאת אמר וכו'. וה"פ מדכתיב להקים וכו' דילפינן מיניה שאין העובר פוטר את הצרה ש"מ דאפי' כנס היבם המעוברת אסורה צרתה דשמא הולד בן קיימא דאין הביאה פוטרה אלא הולד ואין הולד פוטר עד שילא לאויר העולם וכי היכא דאמרת דאין ביאת המעוברת פוטרת צרתה ולא אמרי' דמותרת ממ"נ אי בן קיימא פטורה מחמת הולד ואם אינו בן קיימא פטורה מחמת ביאת צרתה דבעי שתדע במה היא מותרת אם בולד או בביאה כדאמרינן טעמא שמא יהא הולד בן קיימא וכו': אף בחליצה. הדין כן שהרי כשם שביאה פוטרת הצרה כך חליצה פוטרת הצרה וכמו דאמרי' בביאה כך את אומר בחליצה: ה"ג זכין לעוברין וכן הוא בבבא בתרא. וה"פ המזכה מתנה לעובר שבמעי אשה ע"י אחר קנה העובר: מודה. דלא קנה עד שילא ראשו ורובו בחיים: די מתני'. והיינו מתני': ונמצאת מעוברת. וילדה בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה וכו': ה"ג כמה דאת אמר תמן בן הוא למפרע וכו' והכא בן הוא למפרע וכו'. וה"פ כמו דאמרי' במתני' דוקא כשילדה בן קיימא הוא דלא הוי חליצה למפרע וכאלו לא חלץ לה מעולם אבל עד שלא ילדה לא ה"נ לענין זכיה אינו זוכה עד שנולד והוא בן קיימא: תמן תנינן. ב"ב פ' מי שמת: לא אמרו. שיכול לזכות לעובר אלא דוקא בבנו שדעתו של אדם קרובה אלל בנו: הא אחר לא. דמזכה לעובר לא קנה: ובלבד שכיב מרע. תקנו רבנן דמלי להקנות לבנו כדי שלא תטרוף דעתו עליו: בלבד מטלטלין. ואפי' בנו עובר אינו יכול להקנות אלא מטלטלין שאין צריכין קנין אבל מקרקע דצריכין קנין גמור לא קנה: וביזבזו. כל מה שמצאו בזוז איש לו והחזיקו בו: או. שהיתה אשתו מעוברת: חייבין להחזיר. הכל לבנו וכי היכי דעובר זוכה בירושה ה"נ זוכה במתנה:

מה

ב"ב פ' מי שמת

פני משה

להקים כו' יכול אף אשת סרים כו' יצא זה ששמו מחוי גרסינן ומביאו בבלי כ"ד ואיידי דדריש מהמקרא זה מייתי לה הכא: יכול אתה אומר. בזו שהניחה מעוברת דתהא צרתה מותרת להנשא וקפשיט לה מדתניא הכונס את יבמתו כו' ברייתא הובאה בבלי פירקין: אם בעובר אם בביאה. כלומר דשמא היה הולד בן קיימא ובזה ודאי לכ"ע אמרי' דביאת מעוברת לא שמה ביאה כדמפרש טעמ' התם דלמ"ד דשמה ביאה משום דשמא יבא אליהו ויאמר נפל הוי והכא ליכא למימר הכי והולד נמי אין פוטר עד שילא לאויר העולם: אף בחליצה כן והשתא פשיט לה להבעיא דלעיל דהוא ושניהם לפטור הן וכמה דאת אומר בביאה כן נמי בחליצה ומדקאמר לעיל אם בעובר אם בביאה משמע דה"ק אם בעובר דשמא יהיה בן קיימא ואי הולד פוטר כו' כדפרישית ואם בביאה דשמא לא יהיה בן קיימא ואז ביאה פוטרת ומדביאת מעוברת שמה ביאה כן בחליצה נמי שמה חליצה והכי מפרש רבא שם אליבא דרבי יוחנן דסבר כן זכין בעוברין. כלומר לעוברין דס"ל המזכה לעובר ע"י אחר קנה. ופלוגתא היא ג"כ בבבלי ב"ב דף קמ"ב: והוא שילא ראשו ורובו בחיים. כלומר שיהיה בן קיימא ולא נפל: די מתני'. כלומר וכדאמרי' במתני' החולץ כו': וכמה דאת אמר כאן הוא גרסי' למפרע כו'. דאם הולד בן קיימא לא הוי חליצה למפרע והכא נמי בן הוא למפרע הוא שיזכה: תמן תנינן. פ' מי שמת שם: לא אמר אלא בנו. דלטעמיה אזיל דס"ל אין זכין לעוברין והכא שאני מפני שדעתו של אדם קרובה אלל בנו ומקנה לו בכל לבו אבל לעובר אחר לא. וכדרבי יוחנן שם: ע"ד דרבי לעזר ובלבד בש"מ. דמפני שדעתו של אדם קרובה לבנו חששו שמא תטרוף דעתו ודוקא במטלטלין כדקתני במתניתין יטול מנה. וכ"כ הרי"ף ז"ל פ' מי שמת שם אבל דעת הרמב"ם ז"ל פ' כ"ב מהל' מכירה דאין לחלק בין שכ"מ לבריא וכ"כ הה"מ שם וכדעת רוב הפוסקים: גר שמת. ברייתא שם: או שהיתה עיברה. אשת הגר: הכל חייבי להחזיר. כיון דאשתו מעוברת ועובר יורש הוי הלמא דהמזכה לעובר קנה

עין משפט נר מצוה

ציון ירושלמי

[ז]זכין בעוברין עיין ש"ך חו"מ סי' רי ובקצה"ח סימן ער"ז ובשו"ת נודע ביהוד' מהדור' תנינא בסוף:

רידב"ז

דאת אמר צרתה לא תינשא עד שתדע במה היא נותרת או בביאה או בולד פי' דאם לא יהי' הולד בן קיימא הרי ביאתה דתוך ג' ביאה גמורה הוא דביאת תוך ג' א"נ ביאה הותרת רק לכתחלה משום קנס ולדידה קנסו לצרתה לא קנסו אך דאינה רשאי להנשא עד שתדע במה היא נותרת אף הכא בחליצה אף דלצרה לא קנסו מ"מ אסירה לינשא בתוך ג' עד שתדע במה היא נותרת [ושיטת הירושלמי דלא משום דאין הולד פוטר עד שילא לאויר העולם כן בש"ס דילן אלא משום דבעינן שתדע במה הוא נותרת כדמוכח בפ' ד"א] וכגונן הגמ' כך היא מתחלה בעי הלך בתוך ג' שבה מהו שתהא צריכה חליצה לאחר ג' וקפשיט דלכתחלה צריכה ובדיעבד אינה צריכה והדר מיבעיא אליך הדין במעוברת גמורה ובחלוה גופה ופשיט דאף בדיעבד צריכה חליצה עוד הפעם מדאורייתא והדר מיבעיא אליך הדין בצרת דתוך ג' שמא אף לכתחלה מותרת ומסיק דצריכה להמתין עד שתדע כן נראה לפענ"ד ברור פי' הך סוגיא:

אמר ר' יוסי אע"ג דשמואל אמר זכין בעוברין מודה יהוא שילא ראשו ורובו בחיים פי' אם אח"כ נולד ויצא ראשו ורובו בחיים אז דיינינן ליה על למפרע אבל אם הי' נפל לא זכה די מתניתא ר"ל דכן מוכח ממתניתין דידן דדיינינן העובר רק על למפרע לאחר הלידה החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת כמה דא"ה כאן למפרע לא נגעה בה חליצה ר"ל דווקא לאחר הלידה חשוב העובר למפרע לבן אדם ולא נגע בה חליצה דחשוב לבן וה"נ חשוב העובר כאדם למפרע בעודו בבטן והוא שיזכה בלאתו ראשו ורובו בחיים אז חשוב למפרע לבן אדם וזכי למפרע אבל אם הפילה אותו לא חשוב לבן אדם בעודו במעי אמו ול"ל זכי' כמו דבהפילה נגעה בה חליצה למפרע וא"ל חליצה מן האחין ודיינינן השבר רק לאחר הלידה על למפרע אבל בשעה שהוא במעי אמו לא דיינינן לי' אך לאחר הלידה דיינינן ליה על למפרע:

א"ר

תום' הרי"ד

חלצה בדיעבד אבל לפ"ז ניחא דבתירוץ הראשון ס"ל דלריכה חליצה עוד הפעם מדרבנן ואעפ"כ ע"כ דהם לא חלץ עוד הפעם חלילתה כשרה ובתירוץ ב' הוסיפו כיון דככר בדיעבד חללה א"ל עוד חליצה כיון דלפי תירוץ הראשון איכא ב' דיעבד ע"כ הוסיפו בתירוס הכ' דבדיעבד סגי פי' בחד בדיעבד סגי) ונקדים עוד מה שיש לדקדק בל' הגמ' בהא דמשני רשב"ל מאי יקיים יחזור ויבעול ויקיים דלא סגי בלא"ה תיבת דלא סגי בלא"ה מיותר וכבר עמד על זה הרשב"א ז"ל עיי"ש וכן מה דמסיק אלא לדידך רלה יוליא רלה יקיים מיבע"ל א"ל אין ה"נ ואיידי דתנא רישא יוליא תנא נמי סיפא יקיים ע"כ ולכאורה קשה אמאי לא קמשני לי' מאי יקיים רלה יקיים ואין ה"נ אם רלה יוליא דהא מתחלה פריך ר"י על רשב"ל וס"ל מאי יקיים רשות ובזה נחלקו דר"י ס"ל דיקיים רשות ורשב"ל סבר חובה א"כ כמו דרשב"ל משני מאי יקיים חובה כן יתרץ ר"י נמי מאי יקיים רשות ולמה ליה לשנוי אין ה"נ ואיידי דתנא רישא יוליא תני נמי סיפא יקיים ועוד קשה למה לא משני רשב"ל ג"כ על הא דפריך ליה ר"י יחזור ויבעול ויקיים מיבע"ל אין ה"נ ואיידי דתנא רישא יוליא תנא נמי סיפא יקיים כמו דמשני לר"י דלפיכך לא קתני רלה יקיים איידי דתנא רישא יוליא כתם תני נמי סיפא יוליא סתם כן הוי ליה לשנוי אליבא דרשב"ל דלפיכך לא תני יחזור ויבעול ויקיים איידי דתנא רישא יוליא סתם תני נמי סיפא יקיים סתם ועוד קשה הא דהקשה כתוס' ז"ל ד"ה רלה יוליא רלה יקיים מיבע"ל וזה דקתני לעיל גבי ד' אחין ב"ש אומרים יקיימו ולא קתני רלו משום דהתם ליכא למטעי עכ"ל ז"ל וא"כ לפ"ז קשה על רשב"ל דמפרש יקיים יחזור ויבעול ויקיים ג"כ קשה דיחזור ויבעול ויקיים מיבע"ל ואי משום דכן הפירוש דיקיים הא איכא למטעי מאי יקיים דאם רלה יקיים כמו דאיתא בפ' ד"ה הנ"ל אבל עפ"י הירושלמי הזה ניחא בפיר דהנה רשב"ל מקשה לר"י בשלמא לדידי כו' היינו דקתני פסולה מן הכהונה לחומרא ולא קתני הל"ת מן האחין כו' לכאורה למה לא פריך סתם בשלמא לדידי היינו דלא קתני הל"ת מן האחין אלא לדידך אל"ת מן האחין מיבע"ל ולמה הקדים היינו דקתני פסלה מן הכהונה לחומרא הלא ע"כ דזהו עיקר קושיתו דע"כ התנא ס"ל דלא הוי חליצה לקולא רק לחומרא דאל"כ למה נקט פסלה מן הכהונה הול"ל אם אין הולד של קיימא חלילתה חליצה וממילא אסורה בקרובותיה וכל הדינים האלו גם אלא ע"כ מדפרט החומרות די"ש על החליצה ע"כ דאין החליצה חשובה חליצה רק לחומרא לפיכך הקדים היינו דקתני פסלה מן הכהונה לחומרא ולא תני א"ל חליצה מן האחין ולא תני דהוי חליצה אף לקולא אלא לדידך דס"ל דאף לקולא נמי הוי חלילתה חליצה לענין אם לריכה לחלוץ עוד מן האחין דאם חלץ בדיעבד ואינו רולה עוד הפעם לחלוץ לדידך בכיר דמי החליצה הזאת א"כ שייך הלי חליצה אף לענין קולא וממתניתין מוכח ע"כ דלא חשובה חליצה רק לחומרא מדתני התנא רק החומרות בשלמא לדידי ליכא באמת קולא אבל לדידך הא איכא קולא ג"כ דהל"ת מן האחין באם אינו חולץ עוד הפעם די בחליצה זו א"כ קשה למה לא נקט התנא עיקר הדין הא דרבנן לא עקרוהו לעיקר הדין לקולא רק לחומרא בעלמא והלריכו חליצה עוד אבל לא מיעכב בשאינו רולה וא"כ נמצא גם קולא במליאות בחליצה הזאת דבדיעבד אין לריכה חליצה מן האחין ולאו הפי' דהל"ת מן האחין מיבע"ל הוא על לכתחלה ז"א אלא על בדיעבד דסגי בלא"ה אל"ת מן האחים ואין לשני דלא תני אל"ת מן האחין משום דמדרבנן לריכה חליצה אבל אין ה"נ דבדיעבד שפיר דמי והוי חליצה ז"א דא"כ הוי ליה לתנא למיתני בפירוש דהא אל"כ הא"מ דרק לחומרא הוי חליצה ולקולא כלל לא וא"כ הו"ל לתנא למיתני דשייך הלי חליצה לקולא ומדלא תנא משמע דליכא בהאי חליצה שום קולא ולריכה חליצה מן האחין ולא סגי בלא"ה ע"ז משני ליה דממתניתין אין מוכח

עין משפט
נר מצוה

ב
א מיי' פ"א מה' יבום הכ"א טוש"ע אה"ע סי' קכד ס"ב
ג
ב מיי' פ"א מה' שגגות ה"א
ד
ג מיי' פ"א מה' יבום הכ"ג סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסד ס"ו
ה
ד מיי' פ"ח מה' שגגות ה"י

מסורת הש"ס

מה עבד לה ר' לעזר. שנייה היא הבא שהוא בנו. וסיפא פליגא על שמואל מן הדא דרבי יוסה החזירו הכל אח"כ מת הבן או שהפילה כל הקודם באחרונה זכה בראשונה לא זכה. אפילו בראשונה (לא) יזכה. לא כן אמר רבי יוסה אף על גב דשמואל אמר זכין לעוברין מודי והוא שיצא ראשו ורובו מחיים. הרי אינו בן קיימא. אמר ר' יצחק בר אלעזר משום ייאוש. רבנן דקיסרין רבי חייה בר ווא בשם רבי אבא בר נתן חזר בה רבי נתן. מן מתניתא אם זכר מנה. אם נקבה מאתים. ונקבה גבה לא בעניין כאחד הוא. תני בר קפרא בן יומו זכין לו:

הלכה ב מתני'

[א] הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהוולד של קיימא יוציא [ב] וחייבין בקרבן ואם אין הוולד של קיימא יקיים [ג] ספק בן תשעה לראשון ובן שבעה לאחרון יוציא והוולד כשר [ד] וחייבין באשם תלוי: **גמ'** אמר רבי יוסי כל שאיפשר לך לעמוד על וודאו אין חייבין על ספיקו אשם תלוי. היך עבידא היו לפניו שני זיתים אחד של חלב ואחד של שומן ואכל אחד מהן וחבירו מונח בתיבה ואמר מאחר שאילו אמצא את המפתח יכול אני לעמוד על וודאו. מהו שיהו חייבין על ספיקו אשם תלוי. נישמעינה מן הדא הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת עד שלא יוודע לו אם בן קיימא הוא אם אינו בן קיימא מביא. הדא אמר' שאינו מביא. רב אמר כל שאיפשר לו לעמוד על וודייו (אין) חייבין על ספיקו אשם תלוי. היך עבידא היו לפניו שני זיתים אחד של חלב ואחד של שומן ואכל אחד מהן ובא עורב ואכל את השני מאחר שאינו יכול לעמוד על וודייו אין חייבין על ספיקו אשם תלוי. אבל אם אכל עורב תחילה ואחר כך אכל הוא מאחר שהוא יכול לעמוד על וודייו חייבין על ספיקו אשם תלוי.

לא

פני משה

מה עבד לה רבי לעזר. להאי ברייתא: שניא כו'. ובבנו מודי דירושה הבאה מאליה היא ויש לה כח לתפוס: ופריך וסיפא כו' מן הדא דרבי יוסי. כלומר אליבא דר"י דאמר לעיל מי · שמואל כו' דקתני התם החזירו כו': כל הקודם לזכות באחרונה. מאחר שמת הבן או הפילה זכה דהפקר הויא: בראשונה. כשהיתה מעוברת: אפי' בראשונה יזכה גרסי'. לשמואל דלא כן אמר רבי יוסי כו' והרי אינו בן קיימא שהרי הפילה ולא זכה העובר מקודם: ומשני רב יצחק משום יאוש. כלומר דהמחזיקים בראשונה היו מתייאשין בעצמן מאז שהיו בספק שמא יש לו יורשין או אם אשתו מעוברת שמא לא הפיל ולא נתכוונו להחזיק חזקה גמורה. וכשינויא דרבא שם: חזר בה רבי נתן. דאמר מתחילה כרבי לעזר וכטעמיה. א"נ דחזר בו רבי לעזר גרסינן: מן מתני'. כלומר מכח המתני' חזר מדבריו דקתני אם נקבה מאתים ונקבה גבה לא בענין כאחר היא דהא נקבה לאו יורש היא ולא שייכא טעמא דירושה הבאה מאליה ואפ"ה קנתה: בן יומו. ד"ה מודים דזכין לו וכדתנינן בנידה דף מ"ד תינוק בן יום א' נוחל כו':

הלכה ב מתני' וחייבין בקרבן. שבא על אשת אח שלא במקום מצוה: הולד כשר. ממה נפשך: וחייבין באשם תלוי. מפרש בגמ':

גמ' כל שאיפשר לך כו' בכריתות דף י"ח פלוגתא דתנאי היא אם בעינן באשם תלוי התיכה מב' התיכות כדמפרשינן לקמן או לא. והכא איפכא פליגי רבי יוסי ורב דלרבי יוסי כל שאיפשר לעמוד על וודאי ולברר איסורו אין חייבין על ספיקו אשם תלוי אלא ימתין עד שיברר ויביא חטאת דקיימינן להולין לעזרה: היך עבידא. דברי רבי יוסי היא ונקט לה בלשון בעיא משום דפשיט לה ממתניתין דהכא כלו' היך הדין זה היו לפניו וכו' וחבירו מונח בתיבה גרסי' דמאחר שאם ימצא המפתח ויחקור אחר זית הנשאר ולעמוד על וודאו אם חייב על ספיקו אשם תלוי כל זמן שלא נתברר: נישמעינה כו'. דנוכל לפשוט זה ממתני' דקתני הכונס כו' דאם הולד בן קיימא חייבין בקרבן: עד שלא כו'. כלומר דמן הדין היה לו להביא אשם תלוי כל זמן שלא יוודע לו אם בן קיימא או לא ובמתני' לא תני אלא אם הוא בן קיימא דאז חייבין בקרבן חטאת הדא אמרה שאינו מביא אשם תלוי בכה"ג: רב אמר כל שאיפשר לו לעמוד על ודאו חייבין כו' גרסינן. כלומר דבכה"ג דאפשר לברר האיסור אז הוא דחייב על ספק אשם תלוי להגן עליו מן היסורין עד שיתודע לו כדמפרש ואזיל: היך עבידא. והגי' נשתבשה בכאן וה"ג ברישא אכל אחד מהן ובא עורב ואכל את השני מאחר שהוא יכול לעמוד על וודאו חייבין כו' אבל אם אכל עורב תחילה ואחר כך אכל הוא מאחר שאינו יכול לעמוד על וודאו אין חייבין כו'. כלומר דברישא בשעת אכילה היה אפשר לעמוד ולברר האיסור אבל בסיפא לא היה יכול לעמוד כבר בשעת אכילה וכן משמע בהדיא שם:

ופריך

קרבן העדה

מה עביד לה ר"ל. איך מתרץ להך ברייתא: שנייה היא. שאני הכא שהוא בנו הלכך זוכה בירושתו אבל עובר אחר לא קנה: וסיפא. דהך ברייתא קשיא אף לשמואל וכ"ש לר' לעזר אי סבר לי' כהא דא"ר יוסי: או שהפילה. וחזרו ישראלי' והחזיקו בנכסיו: כל הקודם באחרונה. שהחזיקו לאחר שמת הבן או שהפילה זכה כיון דאין עוד שם יורש: בראשונה לא זכה. דאיגלי מלתא למפרע שהיה לו בן או עובר ואע"ג שלא יצא העובר חי לאויר העולם חשבינן לי' ליורש גמור ומרע לחזקתייהו דהנך ראשוני': ה"ג אפי' בראשונה יזכה לא כן אר"י וכו'. וה"פ אם"ד דמודה שמואל דבעינן עד שיצא ראשו ורובו בחיים וזה שהפילו מעולם לא זכה בירושה גם לא שייך לומר בנפל דעתו של אדם קרובה אצל בנו וקשיא למה לא יזכו הראשוני' שהרי חזקתם הראשונ' לא נתבטלה מעולם: משום יאוש. הראשונים כששמעו שיש לו בן ייאושי מייאשי מיניה וזכו השניים מדין הפקר: ה"ג חזר בו ר' לעזר מן מתני' אם זכר מנה אם נקבה מאתיי' ונקבה גבה בן לא כאחר הוא. וה"פ חזר ר"ל מהא דאמר אין זכין לעוברין משום דקשי' ליה מתני' דליכא לשנוי טעמא דמתני' משום דדעתו של אדם קרובה אצל בנו דעדיין קשיא מהא דתנן אם נקבה מאתיים למה נקבה נוטלת מאתיים אע"ג שיש שם בן והא ודאי אין דעתו של אדם קרובה אצל בתו במקום שיש בן ש"מ זכין לעוברין אפי' אינו בנו: בן יומו זכין לו. אבל עובר לא:

הלכה ב מתני' וחייבין בקרבן. שבעל אשת אח שלא במקום מצוה: והולד כשר. ממה נפשך: וחייבין באשם תלוי. שכל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת חייבין על לא הודע שלהן אשם תלוי: **גמ'** היך עבידא. היכי דמי: ואכל אחד מהן. ואינו יודע איזה מהן אכל: ה"ג וחבירו מונח בתיבה. ואבד המפתח: יכול אני לעמוד על וודאו. אם חלב אכל מביא חטאת ואם שומן אכל פטור מקרבן: מהו שיהו חייבין על ספיקו. קודם שיתברר אשם תלוי: ונמצאת מעוברת. וילדה בזמן שהוולד של קיימא יוציא וחייבין בקרבן הא עד שלא ילדה פטורין מקרבן אפי' מאשם תלוי כיון שסופו להתברר: ה"ג אם אינו בן קיימא אינו מביא הדא אמרה. זאת אומרת שאינו מביא אשם תלוי כל שיש לברר איסורו: ה"ג רב אמר כל שאי אפשר לעמוד וכו' מאחר שיכול לעמוד על וודאו חייבין על ספיקו אשם תלוי וכו' ואח"כ אכל הוא מאחר שאינו יכול לעמוד על וודאו אין חייבין על ספיקו אשם תלוי. וה"פ אכל הוא תחלה אחת משתיהן והניח השני כיון שלאחר שאכל היה אפשר שיבא בקי ויברר שזו שהניח היה שומן ומה שאכל היה חלב והיינו שאפשר לברר איסורו אעפ"י שהשתא אי אפשר לברר איסורו שגם השני נאכל אפ"ה חייב אשם תלוי אבל אם אכל עורב תחלה אחת משתיהן ואח"כ אכל הוא השני שלאחר שאכל לא היה אפשר לברר איסורו עוד אינו חייב אשם תלוי דמעיקרא לא חייבה התורה אשם תלוי אלא להגן מן היסורין עד שיוודע ויביא חטאת וזה מיד כשאכל לא היה אפשר לברר ולהוודע אם אכל איסורא אין כאן אשם תלוי:

ופריך

תוס' הרי"ד

מוכח דליכא קולא בהאי חליצה והא דמנה התנא החומרות הוא איידי דתני רישא לא פסלה תנ נמי סיפא פסלה אבל באמת איכא קולא ג"כ ותשובה חליצה אף לקולא וכן מקבר בסיפא ר"י לרשב"ל לדידך יחזור ויבעול ויקיים מיבע"ל בשלמא לדידי קולא קתני דאם רצה יקיים ע"פ עיקר הדין לחומרא דיחזור ויבעול חומרא בעלמא היא דהיינו מעכבת א. קתני כיון דסגי בלא"ה ואי תני יחזור ויבעול ויקיים הא"מ דלא סגי בלא"ה וע"כ קמ"ל הקולא דאם אינו רוצה לבעול יוציא ורשאי להנשא אבל לדידך קשיא דליתני יחזור ויבעול ויקיים ומשני ליה מאי יקייב יחזור ויבעול ויקיים דלא סגי בלא"ה באמת וא"ד דרשב"ל מקשי לר"י בשלמא לדידי היינו דקתני יקיים מאי יקייב יחזור ויבעול ויקיים דלא סגי בלא"ה ולא צריך למיהני בפירוש משום דאיכא למטעי דלקולא קתני יקיים אם רצה יקיים ז"א דע"כ ליכא למטעי דלקולא' הוא דהא מוכח מרישא דע"כ דלא תשובה ביאה והליצה רק לחומרא דהא קתני פסלה מן הכהונה ולחומרא ולא קתני א"ל חליצה מן האחין

כמו

רידב"ז

א"ר יוסי כל שאיפשר לעמוד על ודאי כו' פי' הסוגיא בענין ר' יוסי ורב נראה לפענ"ד דלא נחלקו דאל"כ יקשה מתניתן דידן על רב דהא עד שיוודע לו בן קיימא הוא אינו מביא. אלא ע"כ דר' יוסי ס"ל דלא חייב א"ת כ"ז שהוא בספק ואפשר לברר אבל בשלא יהי' אפשר לברר כגון שתמות האשה בעודה מעוברת או שתלד ס' ב"ז לבני וב"ט לראשון אז מביא א"ת ורב ס"ל ג"כ כן אך דמוסיף דלעולם אינו חייב א"ת בשלא הי' מעולם בידו להתברר והינו חייב א"ת רק כשהי' זמן מה בידו לברר ולא נתברר אבל אם לא הי' בידו זמן מה בינתים לברר אינו חייב א"ת. אבל בזה מודה רב דכ"ז שיש בידו לברר. אינו חייב א"ת ופריך לא כן אמר רב. והוא שיוכיח לפניו. חלב ברור. כלומר דבעינן ב' התיכות משמע דכל התנאי הוא דבעינן שיוכיח חלב ברור וכיון דהי' בכאן חלב ברור חייב אפילו אכל העורב תחלה אחת מהן.

ומשני דב תנאין ס"ל לרב א' ב' התיכות שנתחזק בכאן חלב ברור. ב' אפי' נתחזק חלב ברור אינו חייב כשאכל העורב אחת מהן תחלה ודוק:

ביצד

עין משפט נר מצוה

לא כן אמר רב והוא שיוכיח לפניו חלב ברור. אף על גב דרב אמר והוא שיוכיח לפניו חלב ברור. מודה הוא הכא שיכול לעמוד על וודאו. מתניתא פליגא על רב. כוי רבי לעזר אומר חייבין על חלבו אשם תלוי. מה עבד רב פתר לה חלוקין על דברי ר' לעזר. מתניתא פליגא על רב *התיכה של חולין וחתיכה של קודש אכל את אחת מהן ואין ידוע את אי זה מהן אכל מביא אשם תלוי. אכל את השנייה מביא אשם וודאי. אכל את הראשונה ובא אחר ואכל את השנייה זה מביא אשם תלוי. וזה מביא אשם תלוי. ניהא ראשון מבי' אשם תלוי. שני למה. אמר רבי יוסה [ז]תיפתר שהיתה חתיכה גדולה ואכל הצייה והניח הצייה. מתניתא פליגא על רב ספק בן תשעה לראשון בן שבעה לאחרון יוציא והוולד כשר וחייבין אשם תלוי. הרי אפשר לך לעמוד על וודייו וחייבין על ספיקו אשם תלוי. אמר רבי יוסה קיימה רבי זעירא קומי רבי חייה בר ווא. ר' חזקיה רבי חייה בר בא קיימ' ר' זעורה קמינן מאחר שהוא יכול להערות ולפרוש ולידע אם ממנו היא אם מאחר הוא במשהו יכול לעמוד על וודייו מה אנן קיימין אם בשבא עליה לאחר מיתת בעלה מיד הוכר עוברה לאחר שני חדשים ניתני בן ט' לזה ולזה בן ז' לזה ולזה. אלא כן אנן קיימין בשבא עליה לאחר שני הדשים והוכר עוברה לאחר ג' חדשים. ניתני היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיהו לה חמשה חדשים. אלא כן אנן קיימין כשבא עליה לאחר ארבעים יום והוכר עוברה לאחר חמשים יום. הרי יש כאן שלימין לראשון ומקוטעין לשני. שמע מינה שהאשה יולדת להדשים (שלימים) מקוטעים. את שמע מינה שהן [ז]שתי יצירות. את שמע מינה שהאשה יולדת לחדשים מקוטעין. את שמע מינה שהאשה

קרבן העדה

ופריך לא כן אמר רב והוא שיוכיח וכו'. שיהיה מונח לפניו תחלה ודאי איסור הא אם היה שם ודאי איסור חייב באשם תלוי אפי' אי אפשר לברר איסורו: ומשני אע"ג דרב וכו'. כלומר רב תרתי בעי יכול לברר איסורו וגם איקבע איסורו שיהא שם איסור ודאי ככ"ל פי' סוגיין מסוגית הבבלי פ' ספק אכל: ה"ג מתני' פליגי על רב כוי ר"ל אומר וכו'. וה"פ כוי ספק בהמה ספק חיה אם אכל כזית מחלבו בשוגג חייב אשם תלוי אע"ג שא"א לברר איסורו: ומשני פתר לה. רב מפרש להך ברייתא דר"ל הוא דקאמר הכי דקסבר א"צ שיברר איסורו אבל חכמים פליגי עליה וסברי צריך לברר איסורו: מביא אשם ודאי. כדין אוכל קודש: ניחא ראשון מביא אשם תלוי. שבשעה שאכל היה אפשר לברר איסורו: שני למה. מביא אשם תלוי הא אי אפשר לברר איסורו: תיפתר. תפרש שהיתה חתיכה שאכל ממנה השני גדולה שני זיתים ואכל חציה והניח חציה שאפשר לברר איסורו עוד א"נ החתיכה שאכל הראשון היתה גדולה ואכל חציה והניח חציה והשנייה שממנה נולד הספק מונחת עדיין אף לאחר אכילת השני והא דנקט ובא אחר ואכל את השנייה היינו הנותר מאכילת הראשון ופי' ראשון נראה: ה"ג הרי אי אפשר לעמוד על וודאו. שהרי אי אפשר לברר ממי הוא ואפ"ה חייבין באשם תלוי: א"ר יוסה. פירשה ר"ז לפני ר"ח בר בא ור' חזקיה אמר פירשה ר"ז לפנינו: מאחר. שאלו הערה בה היבם ולא גמר הביאה היה אפשר לידע אם הולד מן הראשון חייב חטאת או לא דע"י העראה לחוד אי אפשר שתלד וכל העריות חייבין על הערה הלכך מיד כשהערה כאן אפשר לברר איסורו נתחייב באשם תלוי ומה שגמר בעילהו אח"כ וע"י כך אי אפשר לברר היסורו אין זה פוטרו מקרבן דה"ז כאוכל חתיכה אחת משתי חתיכות ואח"כ נאכל השני דלכ"ע חייב כדאמר רב בסמוך: ה"ג אם מאחר הוא. כמו שהוא יכול לעמוד על וודאו: מה אנן קיימין. אמתני' פריך דתנן ספק בן תשעה וכו' במאי עסקינן: והוכר עוברה לאחר ב' הדשים. למיתת בעלה ולבעילת היבם: ניתני בן ט' לזה ולזה וכו'. שהרי בעילת שניהן היה ממש בזמן אחד: אלא. הב"ע שבא עליה היבם לאחר ב' חדשים למיתת הבעל והוכר העובר לאחר ג' חדשים לבעילת היבם א"כ נ"ל אף שלא הוכר העובר עד לאחר ה' חדשים למיתת הבעל איכא למימר דמבעלה הוא העובר דיש אשה שאין עוברה ניכר עד לאחר חמשה חדשים ליצירתו דאל"כ ודאי מהיבם נתעברה: עד שיהא לה ה' חדשים. ולתני במתני' עד ג' חדשים ש"מ דתו ליכא למיחש שמעוברת מבעלה אם לא הוכר העובר: אלא. הב"ע שבא עליה היבם לאחר מ' יום למיתת הבעל והוכר העובר לאחר מ' יום לבעילת היבם: הרי יש כאן. שלשה חדשים שלימים להבעל שהן תשעים יום: ומקוטעין לשני. עשרה ימים מחדש הראשון ואמלוי שלש ויו"ד ימים מחדש האחרון והא דנקט בן שבע לאחרון לאו דוקא אלא כיון דט' חדשים אינן שלימים קרי ליה בן ז': ש"מ. מהך מתני': שהאשה. כלומר שיש אשה שיולדת לחדשים שלימים ומלאים אע"פ כך מנינן לחדשי עולם הן יותר מתשעה והיינו בן ט' לראשון: שהן שתי יצירות. יש ולד שנולד לשבעה חדשים ויש שנולד לתשעה חדשים מקוטעין. היינו תשעה לאחרון: ה"ג

פני משה

ופריך לא כן אמר רב והוא שיוכיח לפניו חלב ברור. כלומר דבעינן חתיכה משתי חתיכות א' של חלב וא' של שומן דכשאכל א' מהן איפשר להוכיח ולברר אם הוא חלב ברור ולאפוקי חתיכה אחת ספק חלב וספק שומן והכא נמי אין יכ"ל להוכיח שהרי העורב אכל השני: ומשני אע"ג כו' מודה הוא הכא. דחייב שיכול לעמוד על וודאו בשעת אכילה דהוה התיכה משתי התיכות: מתני' פליגא על רב. דאמר דבחתיכה א' לא: כוי גרסינן דר"א אומר חייבין על חלבו וספק בהמה וספק חי' הוא וחתיכה א' היא: מה עבד רב. להאי מתני': פתר לה דחליקין כו'. וסבר לה כחכמים: חתיכה של חולין. מתני' היא שם דף כ"ג ובסיפא גבי חתילת הלב וחתיכת חולין תני שם הכי: ניחא דראשון מביא. דהיו לפניו ב' חתיכות אלא שני למה מביא לרב: ומשני רבי יוסה תיפתר שהיתה חתיכה גדולה ואכל השני הצי' כו'. דאפשר לברר האיסור: הרי אפשר לך לעמוד על וודייו. בתמיה דודאי אין יכול לעמוד ואפ"ה קתני דחייבין: קיימה. תירצה ר"ז לפני ר"ח בר בא. ורבי חזקי' קאמר איפכא דר"ח בר בא תירצה לפני ר"ז דמתני' קיימינן דה"ט: דמאחר שהוא יכול להערות ולפרוש. כלומר דהרי בהערא' בלבד קונה ביבמה ולפרוש הימנה כו' א"כ במשהו יכול לעמוד על וודאו ויכול לברר איסורו קרינן ביה. אבל התם מוקמינן להאי מתני' נמי כרבי לעזר דלא בעי התיכה מב' חתיכות: מה אנן קיימין. במאי עסקינן המתני' דקתני הספק אם בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון: אם כשבא עלי'. היבם מיד לאחר מיתת בעלה והוכר עיברה לאחר ב' הדשים דהיינו בחודש הג' א"כ הרי הוא בספק שוה מן הראשון או מן האחרון וניתני או בן ט' לזה ולזה או בן ז' כו': אלא כו'. ואם דמיירי שלא בא עלי' אלא לאחר ב' חדשים: והוכר כו'. כלומר ואימתי הוכר עוברה דהרי אם הוכר אחר חודש אחד ודאי מן הראשון הוא ואם דהיכר לאחר ג' הדשים מן האחרון ואפ"ה חוששין שמא מן הראשון הוא א"כ ניתני לקמן היבמה כו' חמשה חדשים בתמיה כלומר הא ודאי ליכא למיחש לזה דאם מן הראשון הוא כבר הי' העובר ניכר לאחר ג' חדשים: אלא ע"כ כן אנן קיימין כשבא עלי' לאחר מ' יום והוכר עוברה לאחר חמשים יום. מן האחרון שהן ג' חדשים מן הראשון: הרי כו'. כלומר אם ילדה לט' יש כאן ספק זה או שהן ט' שלימים לראשון או שהן ז' מקיטעין לשני והוכר עוברה לשליש ימיה שהן לאחר המשים יום: ש"מ שהאשה יולדת להדשים מקוטעים גרסי': את ש"מ כו'. לאו אמתני' קאי דיצירות גימים הן כדלקמן אלא מילתא באפי נפשה היא וכלומר נריך אתה לידע זה: ב' יצירות. יצירת הולד אחר קליטת הזרע שהוא נקלט בתוך ג' ימים כדאמר בבלי פ' ר"ע מ"מ אין הצורה מתחלת להצטייר עד ז' ימים או ט' לקליטה והגמר של צורת הולד לאחר מ' יום כדאמר פ' המפלת: שהאשה

ציון ירושלים

[ז]תפתר שהית חתיכה גדולה עי' תוס' יום דף סי' כ"ג לא כמ"ש דר"ע ורבי אמרו דראשון לא אכל כל התתיכה רק חצייה וכשאכל השנייה היו כל הב' חתיכות לפניו. ודבריהם תמוהין דא"כ מ"ט דרבנן דפליגי על רבי וסברי דפטור דהא הוה חתיכ' מכ' ב' חתיכות וכבר תמה בזה בספר מי כאן ובחידושי אמר' הרבה בזה אמנם אדרבה כאן בקצרי דהנה הרשב"א בתשובה כי ער"ב הקש' הרב הבוחל אשם תלוי היכא משכחת לה הא בטל ברוב וכתב הרשב"א לא משכחת רק כששניהם שוות והדב' תמוהים דהרי א"ת לגמרם. אמנם נראה דלפי מ"ש הר"ם מיינב"ל בכמה מקומות היכא דיש ב' לדדין לחיוב שפיר אמרינן אפשר לגמור א"כ כאן דיש שני לדדים לחיובא בכה"ג אמרינן אפשר לגמרם לפ"ז אני אומר דבר חדש דלאחר שנאור תליו א"כ ש. יש ב' ספיקו לפטור דילמא הוי האיסו' קי ואת"ל שהי' האיסור ה גדול או שוות דילמא נאכל ככר ועכשיו נתבטל מהשנייה הגדולה וכה"ג ודאי א"ה לגמרם ופטור לפ"ז הדבר תלוי במחלוקת א"א איקבע איסורא או כרבה דאם אמרינן איקבע איסורא א"כ בשעה שהיו שניהם שלמים היה חייב דהא הוי שני לדדים לחיוב ואפשר לגמרם וכל שככר איקבע איסורא שוב חייב באשם תלוי ולפ"ז י"ל דרבי ס"ל איקבע איסורא

תום' הרי"ד

כמו דדייק לעיל ופ"כ התנא סבירא ליה דלא חשובה ביאה וחליצה רק לחומרא וע"כ האי יקיים הוא דיחזור ויבטול ויקיים דמהני ביאה שאסור לחלוץ וצריך לחזור ולבטול ולקיים ולא להומרא בעלמא אלא דלא סגי בלאו הכי אבל לדידך אם רצה מקיים מיבע"ל דהא איכא למטעי דעל כרחך לחומרא הוא דיחזור ויבטול ויקיים ולא לכתחלה אלא דלא סגי בלא"ה ואי על לכתחלה לא הי' קשה על ר"י דעל לכתחלה ר"י נמי מודה כמו דמוכח מריבא דתשיב ליה להתנא החליצה והיבום רק לחומרא ולמה לא תשיב התנא בסיפא דיש לקולא כהביאה תוך ג' ונמלאת מעוברת דכיון דבריבא קתני עכ"פ רק החומרות משמע דקולא דבתחלה נהי דבריבא לא קתני הקולא דהגליצה משום איידי אבל מסיפא קשיא דלמה לא נקט בסיפא הקולא דבתחלה כיון דעל כל פנים לא תני רק החומרות הוי ליה למיתני בהכרת גם הקולות דנהי דבריבא אין מקום ליתני הקולא משום איידי אבל בסיפא יש מקום לזה ע"ז משני ליה כדלעיל דלא מוכח מהתנא דסבירא ליה דלא חשובה חליצה וביאה רק לחומרא מדלא קא משמע לן בסיפא לכל הפחות דאם רצה יוציא ואם רצה יקיים דה"ל איידי דתנא רישא כו' כדלעיל ונמצא דכל עיקר הפלוגתא דבין ר"י ורבנן ל ביחזור ויבטול ויקיים הוא רק בזה אם סגי בלאו הכי או לא אבל לכו"ע יחזור ויבטול ויקיים וכן לענין אם צריכה חליצה מן האחין נמי פליגי בזה אם לא סגי בלא"ה או לא אבל לכתחלה בתוך ג' צריכה חליצה מן האחין רק לר"י סגי בלא"ה ולרבנן לא סגי בלא"ה וזה מתורץ קושית הש"ך ז"ל ד"ס תלן ודו"ק:

חליצה

ורבנן סבירא להו כרבה ודו"ק היטב והרבה אמרתי בזה ואכ"מ: [ז]שתי יצירות עי' שו"ת מהר"י מ"י ושו"ת מעיל לדקה סי' א' עיי"ש:

שנויי נוסחאות (ס"ד) כוי רבי לעזר בד"ו כרבי לעזר. (ס"ו) אפשר בד"ו איפשר. (של"ב) שלימים כ"ס בד"ו. מקוטעים בד"ו ליתא.

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

תורה אור

ישהאשה מעוברת וחוזרת ומתעברת. את שמע מינה שהאשה אינה מתעברת משני בני אדם באחת. ופליגא על דרבנן דאגדתא דרבנן דאגדתא אומרים °ויצא איש הביניים ממערכות פלשתים. ממאה ערלות פלשתים שהערו בה מאה ערלות פלשתים. אמר רבי מתנייה ולא פליגין. עד שלא נסרח הזרע האשה מעוברת משני בני אדם כאחת. משנסרח הזרע אין האשה מעוברת משני בני אדם כאחת. מניין שתי יצירות. רבי זעירא בשם רבי הונא °וייצר יצירה לשבעה ויצירה לתשעה. נוצר לז' ונולד לשמונה חיי כל שכן לתשעה. נוצר לתשעה ונולד לשמונה. אינו חיי. נוצר לתשעה ונולד (לשמנה) לשבעה איתא חמי אם לשמונה אינו חייה לא כ"ש לשבעה. בעון קומי ר' אבהו מניין לבן שבעה שהוא חייה אמר לון מדידכון אנא יהב לכון זוטא אבטא. זוטא אבטא. בא הספק ליטול את חלקו של אביו אמרין ליה הני אביך בא היבם ליטול חלקו של אחיו א"ל הני בריה. הא כיצד עושין שיפיות ביניהן ומחלקין נכסי המת. נמצאת אומר שיפיות לאחין הפסד לאחין. תחרות באחין שבר באחין. מת הזקן הרי יש באים בנים בוודאי ובין בן בספק. מת הספק הרי יש בן אחי אב בוודאי ואם בספק. מת אחד מן האחין הרי יש בן אח בודאי ובן אח בספק. מתה אמו של ספק הרי יש כאן בן בודאי ובעל בספק. מת הספק ואח"כ מתה אמו הרי יש בן אחי אם בוודאי ובעל בספק. מת הייבם ובא הספק ליטול חלקו של אביו אי הוה קדמייא מיסכן אמרין ליה הני אבוך. אי הוה עתיר אמרין ליה כולן אחין בני אחין בואו ונירש חלקו של אבינו והלקו של אחי אבינו *תני הראשון ראוי להיות כהן גדול. והשני ממזר בספק. רבי ליעזר בן יעקב אומר אין ממזר בספק. מודי ר' ליעזר בן יעקב בספק כותים ובספק חללים כהדיא דתנינן תמן עשרה יוחסין עלו מבבל על דעתיה דר' ליעזר בן יעקב שמונה.

על

שהאשה מעוברת כו'. ובבלי פ' המפלת דף כ"ז גרים אין האשה מתעברת וחוזרת: ממאה ערלות. כדאמר בבלי פ' מבוי מלחמה דף מ"ב בר מאה פאפי וכפי' התו' שם: מנין לשתי יצירות. לימים רמז מן התורה: ויצר כו'. כיון דיצירת האדם עתידה להיות כן רמז לה השתא ואע"ג דביצירת אדה"ר לא שייכא: נוצר לז' ימים ונולד לשמנה חדשים חיי. וכ"ש לתשעה חדשים:

ה"ג נוצר לתשעה ונולד לשבעה איתא חמי כו'. בתמיה כלומר מסום דקאמר כשנולד לשמנה אינו חיי ושואל אם נולד לשבעה מאי והשיבו בלשון תמי' אתה רואה אם לשמנה כו' וס"ל דהא שאמרו בן שמנה אינו חיי היינו אם נוצר לט': מנין לבן שבעה. הנולד לז' חדשים: מדידכון. מלשוניכם: זוטא. ובב"ר גריס לה זיטא איפטא אוטא אופטו ופי' בערוך זיטא ז' איפטא חי כלומר בן הז' יחי' אוטא ח' אופטו מת: בא הספק ליטול את חלקו של אביו. להלוק בנכסי המת: אומרין לו הני אביך. היבם הוא אביך: בא היבם ליטול בחל' אחיו המת אומרים לו הני ברי'. זה הספק הוא בנו של מת ואין לך כלום: עושין שיפיו'. מלשון פשר' שיתפשרו להלוק דממון המוטל בספק הוא וכן הוא בבלי ל"ז: שיפיות לאחין. הפסד לאחין. דכשאלו עושין פשר' ביניהן הפסד הוא לשאר האחין: תחרות באחין שבר באחין. דכל זמן שהן מריבין זע"ז האחין נשכרין דיכולין לכל אחד לדחותו: מת הזקן. וספק ויבם שבאו להלוק בנכסי שבא הוא: הרי יש בין בנים בודאי כו' גרסינן. כלומר דיש כאן טענה בין הבן וודאי הוא היבם ובין הבן הספק ואין ספק מוליא מידי וודאי וכדאמר שם: מת הספק. ובאין יורשיו מן האב ויורשיו מן האם להלוק דהואיל ולא נודע מי אביו באין יורשיו מן האם לדחותן: הרי יש בן אחי אב בוודאי. כלומר בני היבם דהן ממ"נ יורשין אותו אם בן היבם הרי אחיהם הוא ואם בן המת בן אחי אביהם הוא: ואם בספק. יורשיו מן האם הן ספק ואין ספק מוליא מידי ודאי: מת א' מן האחין. ובאין היבם והספק להלוק. וה"ג הרי יש כאן אח בודאי ובן אח בספק דהיבם הוא ודאי והספק ספק שמא בן היבם הוא: מתה אמו של ספק. ובא היבם לירשה מכח ירושת הבעל: הרי יש כאן בן בודאי. הספק: ובעל בספק. דשמא הספק בן המת הוא ואבת אה שיש לה בנים היא ולאו בעלה מיקרי: מת הספק. דכל זמן שהוא קיים הוא יורש את אמו דודאי הוא כדאמרן ואם מת ואח"כ מתה אמו ובא הבעל ליטול ירושה מאשתו ולדחות יורשיה: הרי יש כאן אחי אם בודאי גרסינן ובעל בספק. וקמ"ל דיורשי האם נמי דוחין להיבם דשמא זה בן המת הי' וא"כ היבם לאו בעלה הוא כדלעיל. וכל אלו הדינים הינם מבוארים בבבלי ולמד דבר מדבר הוא: מת היבם כו'. זהו דין המוזכר ג"כ שם ספק ובני היבם שבאו להלוק בנכסי היבם ולאחר דפלגו בנכסי המת כדלעיל ברים המימרא: אי הוי קדמייא מיסכן. אם הי' הראשון המת עני ונכסיו מועטין: אומרים לו הני אביך. את הוא בן המת דס"ל להאי תלמודא כרבי ירמיה שם דאמר הדר דינא אלא דהכא אמר שידם על העליונ' ולפיכך אם נכסי המת מועטין דוחין אותו אצל נכסי המת דהוא אביך הי' ואין לך הללנו מהלק אבינו כלום: ואין. אם היה עשיר הראשון אומרין לו כלנו אחין באת ג"כ בן היבם ובני אחין של הראשון: באו ונירש כו'. וחולקין הכל בשוה. אבל בבבלי משמע כרב דאמר שם קם דינא אחר שחלקו בנכסי המת אין יכולין לערער וכדפסק הרי"ף והרמב"ם ז"ל: תני הראשון כו'. הספק: והשני. שנולד לאחר בקיימא ממזר מספק הוא דשמא הראשון בן המת הוא וולד מחייבי כריתות הוא: אין ממזר בספק. כלומר אין ספק בממזר אלא וודאי ממזר הוא דמותר בממזרת. וכאביי שם ע"א וכדמוכח מלקמן: מודי ראב"י בספק כותים ובספק חללים. כלומר להשוותן כספק ולא כודאי וכ"מ דאסור בודאן וכההיא דאמרי' בקידושין ודאן בודאן מותר ודאן בספקן וכן ספקן בספקן אסור: כההיא דתנינן. כמו והיא דתנינן ברים עשרה יוחסין כו' דחשיב שם שתוקי ואסופי וממזרי: ע"ד דר' אב"י שמנה הוו. דהא לדידיה שתוקי ואסופי שהן ספק כודאי ממזר משווי להו:

על

ה"ג שהאשה מתעברת אינה חוזרת ומתעברת. וה"פ אם"ד חוזרת ומתעברת אפי' לאחר ג' חדשים לא תיקשה דניחוש דלמא התעבר גם משני ותלד שניהם כאחד שהרי אפשר שתלד הראשון בתשעה שלימים והשני בשבעה מקוטעין נמלא הולדות מעורבין אלא ודאי שאינה חוזרת ומתעברת: שהאשה אינה מתעברת משני בני אדם כאחת דלא מהני ביאת השני ליצירת הולד כלום: ופליגא על רבנן דאגדתא. רבנן בעלי הגדה: ממערכות פלשתים. קרי והכתיב ממערות פלשתים ודרשו בו נוטריקן ממאה הערות שהערו בה בערפה מאה פלשתים ולכך היה גלית גבור שקיבל כח ממאה בני אדם ש"מ שמתעברת משני בני אדם כאחת: עד שלא נסרח הזרע. היינו קודם שלשה ימים אם בא עליה השני מתערב הזרע יחד ומתעברה משניהם יחד: יצירה לשבעה. חדשים ולתשעה חדשים א"נ לשבעה ימים לזריעה ולתשעה ימים: נוצר לשבעה. אם היתה תחלת יצירתו של הולד בענין שיולד לשבעה פעמים משתהה לבוא בשמיני וחי וכ"ש אי משתהה עד החדש התשיעי שהוא חי: נוצר לתשעה. שיוולד בחדש התשיעי אם נולד בשמיני וכ"ש לשבעה אינו יכול לחיות שעדיין לא נגמרה יצירתו א"נ נוצר בשבעה ימים אפילו נולד בשמיני חי ואם נוצר לתשעה ימים לזריעה אם נולד לשמנה חדשים אינו חי וכ"ש לשבעה כך פי' היפ"ת והראשון נ"ל: איתא חמי. בא וראה אם לשמנה אינו חי כ"ש לשבעה שלא נגמר עדיין: בעון. שאלו חכמי אומות לר' אבוה מניין לבן שמנה שאינו חי: מדידכון. מלשונכם אשיב לכם: זוטא אבטא זוטא אבטא. דרך בני אדם לומר למה האבטיח קטן לפי שנולד בימים מועטים או שהתחיל להעלות נלו זמן מועט אחר הביכורי' כך בני אדם הנולדים קודם זמנם אינם נגמרים ובערוך ערך זוטא יש לו גי' אחרת זוטא אבטא ונראה בלשון לע"ז אבטא הוא שמנה ואמר כל שהוא שמנה הוא קטן: ליטול חלקו של אביו. בנכסי המת: אמרין ליה. אהי המת אי הב"ד היבם הוא אביך ואין לך בנכסי המת כלום: א"ל. ליבם זהו בן המת ואין לך כלום: עושין שיפיות. פשרות ביניהן וחולקין בנכסי המת: נמלאת אומר. שזה הספק גורם פשרות לאחין והפסד לאחין: תחרות. מחלוקת בין האחין: שבר באחין. שאינן נוטלים כלום: מת הזקן. אבי המת והספק אומר לחלוק עם האחין בנכסי הזקן שהוא בן המת והן אומרים שהוא בן היבם ואין לו בנכסי הזקן כלום: ה"ג הרי יש כאן בנים בודאי ובן שבן בספק. וה"פ הרי היבם ואחיו וודאין ומוחזקין בנכסי הזקן והספק ספק ואין ספק מוליא מידי ודאי: מת הספק. והיבם ואחיו באין לחלוק בנכסיו: ה"ג הרי יש כאן אחי אב ודאי ואב בספק. וחולק היבם עם אחיו בנכסיו: מת אחד מן האחין. של היבם ובאו היבם והספק לחלוק בנכסיו: ה"ג הרי יש כאן אח בוודאי ובן אחיו בספק. מוקמינן הנכסים בחזקת היבם: ובעל בספק. דאם הבן מן הראשון אין היבם בעלה הלכך הנכסים של הבן: ה"ג הרי יש כאן אחי האם בודאי ובעל בספק. דשמא עדיין יבמה היא ודינה כדין שומרת יבם שמתה ומפורש דינה בסמוך: אי הוה. הראשון היינו המת עני ולא ירש היבם ממנו יכולין בני היבם הוודאים לומר לספק הראשון היה אביך ואין לך בנכסי אבינו כלום: אין. אם היה הראשון עשיר אמרי בני היבם לספק כולנו בני איש אחד אנחנו ונחלק יחד ירושת המת והיבם: הראשון. זה שנולד ספק בן תשעה לראשון בן שבעה לאחרון ראוי להיות כה"ג ממה נפשך: והשני. שנולד מהיבם והיבמה לאחר מכאן ממזר בספק. שמא הספק בנו של הראשון נמצא יבם בא על אשת אח שיש לו בנים והולד ממנה ממזר: אין ממזר מספק. ספק ממזר כשר לבוא בקהל דדוקא ממזר ודאי הוא שלא יבא ולא ספק: ופריך כההיא דתנינן תמן. ריש פ"ד דקידושין: עשרה יוחסין עלו מבבל. כהנים וכו' ממזרים שתוקי ואסופי וכותי מותרין לבוא זה בזה ש"מ דספק ממזר מותר בוודאי ממזרת ויש ממזר מספק: ומשני ע"ד דראב"י שמנה. יוחסין הן דשתוקי ואסופי מותרין לבא בקהל דספיקות הן:

על

קידושין פ"ד מ"א

ציון ירושלים

ישהאש' מעוב' וחוזר' ומתעב' עי' פ"מ וע' ברכי יוסף סי' ד ס"ק ח שהאריך בזה ועיין רב"י ביבעיה ח ומ"ב בגליון שם:

שנויי נוסחאות (ס"ה) ממערבות בד"ו ובמקרא (ש"א י"ז פסוק ד') "ממחנות". אבל סדרא ס.א מפסיק כ"ג כדאיתא בבבלי סוטה מ"ב פ"ב כתיב מתערות וקרינן ממערכות בסבל סכערו בה. (ס"ג) לתשעה. ונולד לשבונה כ"ה בד"ו. (ס"ד) לשבעה בד"ו ליתא. (סב"ו) מיין ב"ל פ"ב ובמד"ג פ"ד. (ס"ב) ויוצר (ב"ר פ"ד ופ"כ): (סכ"א) שיפיות לאחין בד"ו שיפיות לאחיו. שבר בד"ו שבר. (סכ"ד) בן אח בודאי ובן אח בד"ו בן בודאי ובן אח. ;ו"ג יש אח בודאי ובן אם בספק. (ס"ע) או בד"ו אין.

על דעתיה דרבן גמליאל ורבי ליעזר תשעה. על דעתיה דרבנן עשרה:

הלכה ג מתני׳

א שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודין בית שמאי ובית הלל שהיא מוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה בית שמאי אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ובית הלל אומרים ב הנכסי׳ בחזקתן כתובתה בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב: **גמ׳** הכא את אמר מוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשה בכתובתה. והכא את אמר יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב. אמר רבי יוסי בן חנינה הן דאת אמר מוכרת ונותנת וקיים. כשנפלו לה עד שלא היתה שומרת יבם. והא דאת אמר יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב. בשנפלו לה משנעשית שומרת יבם. נפלו לה עד שלא נעשית שומרת יבם ועשו פירות משנעשית שומרת יבם כמי שנפלו לה משנעשית שומרת יבם. אמר רבי זעירא ההן יבם דהכא צריכא דבית שמאי כבעל הוא או אינו כבעל. אין כבעל הוא יורש את הכל. אם אינו כבעל לא יורש כלום. מספק יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. בית הלל פשיטא ליה כבעל ויורש את הכל. שכן אפילו אחיו אין לו אלא אכילת פירות בלבד תני רבי הושעיה ירשו היורשין את כתובתה חייבין בקבורת׳. אמר רבי יוסה אילולי דתניתה רבי הושעיה הוות צריכא לן מאחר שאין לה כתובה אין לה קבורה. וקשיא אילו אשה שאין לה כתובה שמא אין לה קבורה. אשה אף על פי שאין לה כתובה יש לה קבורה. ברם הכא אם יש לה כתובה יש לה קבורה. אם אין לה כתובה אין לה קבורה:

הלכה ד מתני׳

ג כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ד ובלבד שתהא כתובתה על ניכסי בעלה הראשון: **גמ׳** *כיצד הוא עושה כונס ומגרש ומחזיר. והיא שוברת לו על כתובתה. אמר רבי יוסה לצדדין

קרבן העדה

על דעתיה דר"ג ור"ל. דתנן בפ"ק דכתובות ר"ג ור"ל אומרים נאמנת האשה לומר לכשר נבעלתי אין כאן אלא תשעה דאין כאן שתוקי שהרי אנו נאמנת:

הלכה ג מתני׳ שומרת יבם. שהיא ממתנת ומצפה ליבם: שנפלו לה נכסים. מבית אביה: בכתובתה. מנה ומאתים ותוספת ונדוניא שהכניסה לו וקיבל עליו אחריות: ובנכסים הנכנסים והיוצאין עמה. נכסי מלוג שכשנכנסה נכנסו עמה וכשיוצאת מבעלה יוצאים עמה: יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. בגמ׳ מפרש טעמא: ובה"א נכסים. דצאן ברזל בחזקתן בחזקת יורשי הבעל הואיל ואחריותן עליו: **גמ׳** ה"ג הכא את אומר מוכרת ונותנת וקיים והכא וכו׳. וה"פ ברישא תנן מוכרת ונותנת וקיים אפי׳ לב"ש משמע דמודו שהנכסים בחזקת האשה קיימי ובסיפא כשמתה אמרי ב"ש יחלוקו משמע דמספקא להו אי קיימי בחזקתה: הן דאת אמר. הא דתנן מוכרת ונותנת וקיים איירי בשנפלו לה בעודה תחת בעלה הראשון ובנשואה ידו וידה שוין ואין לו יד בהן יותר ממנה וכשמת שאין ליבם בה אלא זיקה ידו גריעה מידה הלכך הנכסים בחזקתה: בשנפלו לה שנעשית שומרת יבם. מכיון דנפלו לה בשעה שהיא זקוקה לו ידו וידה שוין וזיקה עדיפא מאירוסין: ועשו פירות. והשביחו: ההן יבם דהכא. הך בס דמתני׳ מספקא לב"ש אם הוא כבעל או אינו כבעל לפיכך יחלוקו מספק דספק נשואה היא וזוכה היבם בחצי ירושתה שהבעל יורש את אשתו הנשואה: ב"ה פשיטא להו. שהוא כבעל לפיכך יורש את הכל והא דקאמרו בנכסים הנכנסים והיוצאין עמה שהן בחזקת יורשי האשה שכן בעלה שהוא אחי היבם אין לו בהן אלא אכילת פירות ואינן כשלו שאינן באחריותו: ה"ג יורשיה היורשין את כתובתה. והן יורשי הבעל חייבין בקבורתה דלעולם הבעל חייב בקבורתה תחת כתובתה: אילולי. אי לאו דתני ר"ה מי הוי מיבעיא לן מי קוברה דליכא למימר מאחר שאין לה כתובה מהיבם שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדתנן בכתובות פ׳ האשה נאמר שאינו חייב בקבורתה וקשיא מאי ס"ד לומר כן וכי אשה שאין לה כתובה כגון שמחלה או מכרה כתובתה לבעלה וכי נאמר שאינו חייב בקבורתה הא סתם מתני׳ בכתובות פ׳ נערה משמע לעולם הבעל חייב בקבורת אשתו: ומשני אשה. אחרת אע"פ שאין לה כתובה ראוי שיהא בעלה חייב לקברה כיון דראוי ליורשה: ברם הכא. אבל שומרת יבם כיון שאין היבם יורש כל נכסי צאן ברזל שלה ראוי שאין היבם חייב בקבורתה אא"כ הניח בעלה נכסים כדי כתובתה אבל אם לא הניח נכסים לתשלומי כתובתה אין היבם חייב לקברה:

הלכה ד מתני׳ כאשתו לכל דבר. שמגרשה בגט ולא בעיא חליצה ולא אמרי׳ ויבמה אמר רחמנא ועדיין ייבומי הראשונים ולא תיסגי לה בגט וכן כשגירשה אם רצה מחזירה ולא אמרי׳ מצוה דרמי רחמנא עליה עבד ותהא עליו באיסור אשת אח ויהא אסור להחזירה דכתיב ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר: **גמ׳** כיצד הוא עושה וכו׳. ה"ג בתוספתא פ"ט דכתובות מי שמת והניח אשתו שומרת יבם אפי׳ הניח נכסים של מאה מנה אין היורשין יכולין למכור מפני שכל הנכסים אחראין לכתובתה כיצד הוא עושה כונסה ומגרשה ושוברת לו על כתובתה כלו׳ כותבת לו שובר על כתובתה ונראה דגרסי׳ בתוספתא ומגרשה ומחזירה ושוברת וכו׳: לצדדין

פני משה

על דעתיה דרבן גמליאל ור"א. דאמרו פ"א דכתובות הלכה י׳ דנאמנת האשה לומר מפלוני וכשר הוא ולדידהו אין כאן שתוקי וכדאמר האי תלמודא שם מעתה לרבן גמליאל ור"א אין שתוקי וכדמפרש שם בסייעתא דשמיא. תשעה הוו: על דעתין דרבנן. דפליגי עלייהו שם לדידהו הוא דעשרה הן דשייך למחשביניהו:

הלכה ג מתני׳ שומרת יבם. ממתנת ומצפה ליבם כמו ואביו שמר את הדבר: שנפלו לה נכסי׳. מאביה ובגמ׳ מפרש לה: ובנכסים כו׳. הן נכסי מלוג כשהיא נכנסת נכנסין עמה וכשהיא יוצאת יוצאין עמה: יחלוקו יורשי הבעל. הוא היבם עם יורשי האב דספק נשואה היא שהבעל יורש את אשתו וזה דספק נשואה היא אלא זוכה בחצי ואנכסי מלוג קאי ופלוגתייהו מפ׳ בגמ׳:

גמ׳ הכא. ברישא כשהיא קיימת את אומר לב"ש דמוכר׳ כו׳: מתה כו׳. ובסיפא דאם מתה הכא את אומר יחלוקו ומאי שנא סיפא דלא פליגי ב"ש לאוקמי נמי הנכסים בחזקת יורשים: ומשני ריב"ח הן. מה דאת אמר ברישא כו׳ לפי גי׳ הספר צריך לפרש דעד שלא היתה שומרת יבם היינו בעודה ארוסה ולא תחת הבעל ולפיכך מוכרת. והיותר נראה דאיפכא גרסינן והוא כשינויא דאביי בבבלי ל"ח דרישא כשנפלו משנעשית שומרת יבם ולפיכך מוכרת והה"ד אם מתה נכסים בחזקת יורשים דלא מהניא זיקה למיקני נכסים דהשתא והא דאת אמר בסיפא יחלוקו שנפלו עד שלא נעשית שומרת יבם אלא תחת בעלה הראשון: כמי שנפלו לה משנעשית כו׳. דלאחר שעת עשיית פירות אזלינן ואז היא זקוקה ויחלוקו. ולפי גי׳ הבבלי וכדפרישית הנכסי׳ בחזקתה הן: אמר ר"ז. טעמא דפלוגתייהו מפרש: ההן. האי: יבם דהכא צריכא דב"ש. מספקא לי׳ לב"ש אם כבעל הוא או לא ולפיכך מספק יחלוקו וזהו לפי גי׳ הספר וכדלעיל: וב"ה פשיטא ליה. דכבעל הוא ומשמע מהכא דבכתובה הוא דפליגי וכפי פשטא דמתני׳ דהא בנכסי מלוג ס"ל לב"ה דבחזקת יורשיה הן. אבל בבבלי דייק דלא אמר ב"ש יחלוקו אלא בנכסי מלוג מדקתני יורשי הבעל עם יורשי האב דהכי שייך לומר על נכסי מלוג ולא קתני יורשי האב עם יורשי הבעל וה"ק מה יעשה בכתובתה ושבקה עד דמפרש הדין לב"ה וה"ה לב"ש בכתובה דבחזקת יורשי הבעל היא דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים וכשהיא מתה בחיי יבם לא גבו יורשין דילה הכתובה דיבם במקום הבעל קאי: שכן כו׳. אסיפא קאי דנכסי׳ היוצאין עמה בחזקת יורשי האב שכן אפילו אחיו אין לו בהן אלא אכילת פירות ובחזקתה היו: ירשו היורשין כו׳. היינו היבם חייב בקבורתה ומביא הברייתא בבלי כתובות דף פ"א: הוות צריכה לן. היינו ספוקים בזה דאיכא למידק עלה דמאחר שאין לה כתובה דהא לא ניתנה לגבות מחיים ולמה עליו לקוברה. וכן מדייק שם: שמא אין לה קבורה. בתמי׳ דהא כל אשה לא ניתנה כתובתה לגבות מחיים ואפ"ה תקנו קבורתה תחת כתובתה: ומפרק דודאי באשה בעלמא יש לה קבורה דהוא יורש אותה אבל הכא בשומרת יבם אם יש לה כו׳ כלומר דמן הדין היה לומר כן דאע"ג דיורש כתובתה יכול הוא לומר מאחי אני יורש ולא ממנה:

הלכה ד מתני׳ הרי היא כאשתו. מפ׳ בגמ׳: ובלבד. כלומר ובלב, לענין זה אינה כאשתו שאין כתובתה על נכסיו:

גמ׳ כיצד הוא עושה. הכי תני לה בתוספתא דכתובות ריש פ"ט: ומגרש. דלא תימא עדיין יבומי הראשון עלי׳ ובחליצה דוקא קמ"ל: ומחזיר. דלא תימא מצוה דרמי רחמנא עליה עבדה והשתא תיקום עליה באיסורא דאשת אח קמ"ל. בבלי ל"ט דכתיב ולקחה וגו׳ כיון שלקחה הרי כאשתו לכל דבר: והיא שוברת כו׳. כן גרסי׳ בתוספת׳ שם וכדמפרש ר"י לצדדין

עין משפט נר מצוה

ו
א מיי׳ פכ"ב מה׳ ליבות ה"י ופ"ג מה׳ נחלות ה"י סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי׳ קס ס"ס

ז
ב מיי׳ שם טוש"ע אה"ע שם ס"ו

ח
ג מיי׳ פכ"ב מהלכות ליבות ה"ב טוש"ע אה"ע סי׳ קסח ס"א

ט
ד מיי׳ פ"א מה׳ יבום ה"א טוש"ע אה"ע שם ס"ג וסי׳ קסו ס"ד

מסורת הש"ס

תוספתא דכתובות פ"ט

רידב"ז

ביצד הוא עושה כונס ומגרש ומחזיר והיא שוברת על כתובתה א"ר יוסה לצדדין היא מתניתא דלאו שוברת לו דוקא בגירשה והחזירה אלא שיכולה לשוברת אף בכניסה הראשונה ואם בגירשה והחזירה אינה צריכה לשבור משום דכיון שהחזירה הרי כתובתה עליו ודוק:
ר"י

שנויי נוסחאות (פ"ח) כתובתה בד"ו כתובה. (בפ"ז) בשנפלו בד"ו בשנפלו׳.

עין משפט
נר מצוה

י
א מיי' שם פ"ב ה"ח טוש"ע אה"ע סי' קס"א ס"ב

יא
ב טוש"ע אה"ע סי' קסג ס"ב

יב
ג מיי' פ"ג מה' נחלות ה"ז סמ"ג עשין נה טוש"ע שם ס"א

לצדדין היא מתניתא או שוברת לו על כתובתה. רבי זעירא בשם רב המנונא כנסה וגירשה והחזירה אם חידש לה כתובה כתובתה על נכסיו ואם לאו כתובתה על ניכסי בעלה הראשון. ר' יוסי אמר בשם רב חסדא מתניתא אמרה כן *שהמגרש את האשה והחזירה על מנת כתובה הראשונה החזירה. סוף עד שיכנים ויגרש ויחזיר. דרובא אתא מימר לך אפי' כנסה וגירשה והחזירה אם חידש לה כתובה על נכסיו ואם לאו כתובתה על ניכסי בעלה הראשון. רבי זעורה בשם רבי המנונא אמר ארוסה שמתה אין לה כתובה שלא הותרה להינשא לשוק שלא תאמר יעשה כמי שנירש ויהא לה כתובה לפום כן צריך מימר אין לה כתובה:

הלכה ה מתני' מצוה בגדול לייבם לא רצה מהלכין על כל האחין. לא רצו חוזרין אצל הגדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם:

הלכה ו מתני' [א] תלה בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבוא ממדינת הים ובחרש ובשוטה אין שומעין לו אלא אומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם:

הלכה ז מתני' [י] החולץ ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה אם יש שם אב הנכסים של אב [ג] הכונס את יבמתו זכה בניכסי אחיו רבי יהודה אומר בין כך ובין כך אם יש שם אב הנכסים של אב:

גמ' שלא תאמר חליצה פטור וביאה פטור. כמה דתימר הכונס את יבמתו זכה בניכסי אחיו. ודכוותה החולץ ליבמתו זכה בנכסי אחיו לפום כן צריך מימר הרי הוא כאחד מכל האחין לנחלה. רב יהודה אמר בשם שמואל העושה מאמר ביבמתו לא זכה בניכסי אחיו. ואף בית שמאי מודיי בה. ואף רבי שמעון מודיי בה ולא

פני משה

דלצדדין הוא הברייתא דברישא קתני התם מי שמת והניח אשתו שומרת יבם אפילו הניח נכסים של מאה מנה אין היורשים יכולין למכור מפני שכל נכסים אחראין לכתובתה כיצד יעשה כונס ומגרש ושוברת לו על כתובתה וקאמר הכא דאו או קתני או דכונסה ומגרשה וגובה כתובתה מן הנכסים והשאר יכולין למכור או דכותבת לו שובר על הכתובה: אם חידש לה כתובה. ממנו: מתני' אמרה כן. ומאי קמ"ל דהא תנינן באשתו בסוף פ"ט דכתובות שהמגרש כו' ומאי אולמי' דיבמתו דאיצטריך ליה למימר דלית לה כתובה מיני' אם לא חידש: סוף כו'. כלומר דהכא נמי כן הוא וסוף עד שיכנים ויגרש ויחזיר איצטריך ליה לאשמועינן דכתובתה על נכסי הראשון בתמיה ומה חידש רב המנונא בזה: ומשני דהכא אתא כי' גרסינן. א"נ דרובא הוא כמו דרבה ועל רב המנונא קאמר דאתא למימר לך דאפי' כנסה כו' דה"א השתי דכתובה מיני' היא הוא דע"מ כתובה הראשונה מהזירה אבל יבמתו דלא איהו כתב לה כתובה אימא היכא דגירשה והחזירה דעכשיו לקחה בנישואי עצמו דמחויב לעשות לה כתובה מלבד כתובה הראשונ' קמ"ל. והכי מפרק לה בבבלי כתובות שם דמקשי הכי על המתני' דקתני החזירה הרי היא ככל הנשים כו': אין לה כתובה. כלומר אין לה דין כתובה שאין חייב בקבורתה ומבואר בבבלי בהרבה מקומות ובמכילתין דף כ"ט: שלא הותרה כו'. כלומר דלא דמי לנירש דיש לה כתובה כדמסיק. ובבבלי פ"ק דכתובות בעיא דלא איפשיטא היא אם ארוס' יש לה כתובה כלל ואפשר דהכא בדכתב לה מיירי כדמוכח שם וכ"פ הרמב"ם ז"ל פ"י מהל' אישות:

הלכה ה מתני' מצוה בגדול לייבם מוהי' הבכור כדלעיל פ"ב: לא רצה. בבבלי שם מפרש דלא רצה לייבם אלא להלוץ הולכים על כל האחין למי שהוא קרוב לו בשנים וכן לעולם דיבום דקטן עדיפא מחליצת גדול. וקטן הוא קטן דאחים אבל בן י"ג שנים הוא והביא ב' שערות נ"י:

הלכה ו מתני' תלה בקטן. קטן ממש: או בגדול כו'. שהי' גדול שבאחין במדה"י ויש לו כאן אח הגדול מן האחין שלפניו ותלה באותו גדול שהוא במדה"י: עליך מצוה. כיון שאתה גדול האחין שלפנינו דשהוי מצוה לא משהינן: ובחרש ובשוטה. אפי' תלה לייבם לאחר אין שומעין וכן במוכה שחין לפי שאין כופין אותה. תוספת' ד"ה ובחרש:

הלכה ז מתני' הרי הוא כא'. מפרש בגמ': נכסים של אב. דהאב קודם לכל יוצאי ירכו: הכונס את יבמתו. ואפילו גירשה למחר דיקום על שם נהלתו אמר רחמנא והרי קם. בבלי מ':

גמ' שלא תאמר כו'. טעמא דמתני' מפרש דפשיטא דהרי הוא כא' מן האחין אלא שלא תאמר דמקשינן חליצה ליבום דשניהם לפטור הן וה"א כמה דתימא כו' ודכותיה החולץ כו' לפום כן צריך למימר הרי הוא כא' מכל כו'. ובבבלי שם דחה להאי פירושא דא"כ הוי ליה למיתני אינו אלא כא' מן האחין אלא דס"ד דליקנסי' הואיל והפסידה מיבום. ודלא דייק הכא. כן נראה דגריס במתני' הרי הוא כא' מכל האחין דהיינו הוא כא' כל שאר האחין וכדגרים בגמ': ואף ב"ש מודי בה. דלאו קנין גמור מנה משוה למאמר כדלעיל פ"ג הלכה ד': ואף ר"ש מודי. דמספקא ליה אם מאמר קונה כדלעיל שם:

ולא

קרבן העדה

לצדדין היא מתני'. או מגרשה ומחזירה או שוברת לו על כתובתה בעודה תחתיו דקסבר הא דתנן בכתובות פ' האשה החזירה הרי היא ככל הנשים ויש לה כתובה היינו שכתובתה על נכסי היבם ולא על נכסי המת: אם חידש לה. אם הוסיף לה על כתובתה הראשונה שיש לה מאחיו המת כתובתה על נכסיו וכו' ונראה דפליג אר' יוסה: מתני'. כתובות סוף פ' האשה מפורשת כן דאם גירשה והחזירה כתובתה על נכסי בעלה הראשון ודלא כר' יוסה ומאי קמ"ל ר"ז: על מנת כתובתה הראשונה מחזירה. וביבמה כשמחזירה כתובתה על נכסי בעלה הראשון כמו שהיה קודם הגירושין: ה"ג סוף עד שיכנים ויגרש ויחזיר ושוברת כתובתה כדתניא בתוספתא: ומשני דרובא אתי מימר לך. ר"ז גדולה מזו אתי לאשמועינן דאפי' באינה שוברת כתובתה אלא שחידש לה דבר כשהחזירה כתובתה על נכסי בעלה האחרון א"כ ממתני' לא שמעינן אלא בבעל שגירש אשתו הנשואה לו כתובתה הראשונה שכתב לו הבעל הזה שגירשה והחזירה קיימת ור"ז קמ"ל אפי' ביבמה הדין כן אע"פ שהוא לא כתב לה כתובה הראשונה: ה"ג ארוס שמת אין לה כתובה וכו'. וה"פ ארוס שמת והניח ארוסתו שומרת יבם אין לה כתובה מבעלה הראשון אע"ג דתנן בכתובות פ' אע"פ נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנישואין גובה הכל שאני שומרת יבם כיון שלא הותרה ע"י מיתתו להנשא לשוק אין לה כתובה: שלא תאמר. זו נמי כמו שגירשה מן האירוסין ויש לה כתובה לכך איצטרך רב המנונא לאשמועינן שאין לה כתובה ל"א אתוספת כתובתה קאי ואליבא דראב"ע דסובר ארוסה אין לה אלא מנה ומאתים קמ"ל ר"ז ארוסה שומרת יבם נמי לית לה תוספת כתובתה אע"ג שלא הותרה להנשא לשוק ע"י אירוסין הללו אפ"ה אין לה תוספת לא מן הראשון ולא מן השני אם חלצה ולא תאמר דחליצה ה"ל כגט ויש לה כתובתה קמ"ל דאין לה כתובה:

הלכה ה מתני' מצוה בגדול לייבם. דכתיב והיה הבכור: לא רצה. הגדול לייבם: או בגדול. שהיה גדול האחים במדינת הים ותלה גדול האחין שלפנינו בו לומר המתינו לו שהוא גדול ממני: ובחרש ובשוטה. עד שיבריאו אין שומעין לו: עליך מצוה. אע"פ שאחיך הגדול שבמדינת הים הוא גדול ממך כיון שאתה גדול האחין שלפנינו עליך מצוה דשהויי מצוה לא משהינן: החולץ ליבמתו וכו'. בגמ' מפרש למאי קתני לה: זכה בנכסי אחיו. אפי' גירשה למחר דיקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם: רי"א וכו'. בגמ' מפרש טעמיה: **גמ'** שלא תאמר. כלומר למה ליה למיתני החולץ ליבמתו ה"ה כאחד מן האחין לנחלה דס"ד חליצה פוטרת היבמה וביאה פוטרת כי היכי דהכונס יבמתו זוכה בנכסי אחיו אף החולץ כן לפיכך איצטרך למיתני ה"ה כאחד מן האחין לנחלה ואין לו בה יותר משאר אחין: ואף ב"ש. מודים בה דאע"ג דתנן לעיל פ"ג בש"א אבהו עמו וכו' לא משום דסברי מאמר קונה לגמרי אלא קונה ומשייר הלכך אינו זוכה בנכסים דלא אלים מאמר שיזכה בנכסי אחיו:

ה"ג

רידב"ז

ר"ז בשם רב המנונא כנסה וגירשה והחזירה אם חידש לה כתובתה כתובתה על נכסיו ואם לאו כתובתה על נכסי בעלה הראשון. ר' יוסי אמר בשם ר"ח מתניתא אמרה כן שהמגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה החזירה וס"ל לר' יוסי בשם ר"ח דכנסה וגירשה והחזירה הוא נמי על כתובה הראשונה על נכסי המת. ופליג על ר' יוסי לעיל דס"ל דכנסה וגירשה והחזירה כתובתה על נכסי יבום ור' יוסה להיד ור' יוסי לחוד א"כ דר' יוסי קאמר בשם רב חסדא ולו לא ס"ל ודוק:

סוף עד שיכניסו ויגרש ויחזור. פי' מילת סוף בירושלמי היא משמש בלשון דווקא. ומצוי כמה פעמים לדוגמא עיי' ברפ"ק דמס' דמאי אר"ז לא סוף הקלין שבדמאי אלא אפילו דמאי עצמו והכונה מבואר בפשיטות לאו דווקא בהלין אלא אפילו בלא קלין הרי פירש המילות לא סוף דבר היא לאו דווקא וממילא מילת סוף הוא פי' דווקא וכן לקמן הי"ד ר' יודן בעי סוף דבר עד שתלד לא אפילו הפילה ופי' סוף היא דווקא וה"פ סוף עד שיכנס ויגרש ויחזור פי' דווקא עד שיכנס ויגרש ויחזור אז אם חידש לה כתובה כתובתה עליו אבל בלא גירשה והחזיר' אלא בכניסה ראשונ' אם חידש לה כתובה אין כתובתה עליו בתמי' הא כיון דחידש כתובתה אפילו בכניסה ראשונה כתובתה עליו. ומאי שנא דנקט דינא דחידש כתובה גבי גירשה והחזירה ומשני דרובא אתא מימר לך אפילו גירשה והחזירה אם חידש לה כתובה על נכסיו ואם לאו כתובתה על נכסי בעלה הראשון פי' הא דתני גירש והחזירה לאו משום דינא דאם חידש לה כתובתה עליו אלא העיקר רבותא קמ"ל דאם לא חידש לה כתובתה על נכסי בעלה הראשון אפילו גירשה והחזירה ונקט גירשה והחזירה לרבותא דאם לא חידש לה כתובתה על נכסי בעלה הראשון ודוק:

אמר

ולא כרבי לעזר בן ערך דרבי לעזר בן ערך אומר המאמר קונה קניין גמור ביבמה. היו שתי יבמות עשה מאמר בזו ובעל לזו מה נפשך אם במאמר יזכה אם בביאה יזכה. אמר רבי יוסה מאחר שאינו יכול לקיים את אחת מהן לא זכה בניכסי אחיו. רבי יצחק בר טבליי בשם רבי לעזר טעמא דרבי יהודה °והיה הבכור אשר תלד. מקישו לבכור. מה הבכור אינו יורש בחיי אביו אף זה אינו יורש בחיי אביו. אי מה בכור יורש לאחר מיתת אביו אף זה יורש לאחר מיתת אביו. אמר רבי זעורה מינה מה הבכור לא יורש בשעה שהוא ראוי לירש אף זה אינו יורש בשעה שהוא ראוי לירש. עוד אינו יורש. רבי אבא בר כהנא רבי חייה בר אשי בשם רב הלכה כרבי יהודה. רבי יהושע בן לוי אמר הלכה כרבי יודה. רבי אבהו רבי לעזר בשם רבי הושעיה הלכה כרבי יודה. אמר רבי יוחנן זימנין סגי יתבית קומי רבי הושעיה ולא שמעית מיניה הדא מילתא. אמר ליה ולית בר נש דו שמע מילה ולית חבריה שמיע ליה:

הלכה ח מתני׳

[א] החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו הוא אסור באמה ואם אמה ואם אביה בבתה בבת בתה ובבת בנה ובאחותה בזמן שהיא קיימת האחין מותרין והיא אסורה באביו באבי אביו בבנו ובבן בנו באחיו ובבן אחיו [ב] מותר אדם בקרובת צרת הלוצתו [ג] ואסר בצרת קרובת חלוצתו: **גמ׳** מפני שהלץ לה. הא לא הליץ לה ומתה מותר באמה. אמר רבי אבינא הדא היא דמר *ר׳ יעקב בר אחא בשם רבי לעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה. זיקה היתה לו בה כיון שמתה בטלה לו זיקתה. והכא כיון שמת בטלה זיקתו. רבי אבון שמע לה מן דבתרה ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין. ואחותה אצל האחים לא כמתה היא. אסורה באביו ובאבי אביו בבנו ובבן בנו ובאחיו ובן אחיו. הדא אמרה שניתנו שניות לחולץ. והיידא

קרבן העדה

ה״ג ולא כר״ל בן ערך האומר מאמר קונה קנין גמור. וה״פ הא דשמואל לא אתיא כרלב״ע דלר״ל מאמר ככנוסה דמיא א״כ זכה ג״כ בנכסי אחיו: היו שתי יבמות. מאמר לאחד ובעל. לשנייה: מה נפשך. זכה בנכסי אחיו: מאחר שאינו יכול לקיים אחת מהן. כדתנן לקמן הורה אור פר״ג מאמר לזו ובעל לזו צריכה שני גיטין וחליצה: אף זה יורש לאחר מיתת אביו. אם מת האב לאחר יבומו של זה מודה ר״י דנוטל חלקו וחלק אחיו: ה״ג מה הבכור לא ירש בשעה שהוא ראוי לירש עוד אינו יורש אף זה וכו׳. וה״פ מה הבכור כל שלא היה מוחזק בשעת מיתת אביו אינו נוטל פי שנים שאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק אף יבם כן כל שלא היה ראוי לו בשעת מיתת אחיו שוב אינו יורש: זימנין סגין. פעמים רבות ישבתי לפני ר׳ הושעיה ולא שמעתי ממנו דבר זה דהלכה כר״י ואיך שמעת אתה: א״ל. וכי אין זה דבר רגיל אדם שומע דבר מרבו וחבירו לא שמע אף אתה אל תתמה בדבר זה:

הלכה ו מתני׳ אסור בקרובותיה. כאלו היא אשתו וכל קרובות הנאסרות מחמת אשה גמורה אסורה מדרבנן בחלוצתו: בזמן שהיא קיימת. אאחותה קאי ולא על שאר עריות: מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו. ולא אמרי׳ צרה כחלוצה ויהא אסור באחות צרת חלוצתו כמו דאסור באחות חלוצתו: ואסור בצרת קרובת חלוצתו כיון דעביד בה מעשה דמיא לגרושה ואסרו גם צרת קרובותיה הנשואה לאחין דדמיא לערוה אבל צרת חלוצתו דלא אתעביד בה מעשה לא דמיא לגרושה הלכך קרובותיה שריא: **גמ׳** מפני שחלץ לה. דוקא החולץ ליבמתו הוא דאסור בקרובותיה הא לא חלץ לה כגון שמתה אע״פ שאין לו אח אלא הוא או שהוא גדול האחים מותר אפי׳ באמה דזיקה אינה אוסרה דאל״כ ליתני מתה וכ״ש חלץ: הדא היא. מהכא דייק ריב״א בשם ר״ל שומרת יבם שמתה מותר באמה: והכא כיון שמת בטלה זיקתו. לא שייך הכא ואגב שטפא דסוגיין דלעיל פ״ג נכתב כאן: מן דבתרה. מסיפא דייק ליה ר׳ לעזר: ואחותה אצל האחין. כיון שחלץ לה אחיו כמתה היא ובטלה הזיקה שהיה לכל האחין עליה ה״ה מתה מותר בחותה אפי׳ ביבם אחד: הדא אמרה. זאת אומרת כלומר ממתני׳ שמעינן שגזרו שניות בחלוצה: והיידא

פני משה

ולא כר״א בן ערך דאמר לעיל ריש פ״ב דקונה קנין גמור ממש: מה נפשך. לשון בעיא היא אם נאמר דמ״כ יזכה בנכסים. וקאמר רבי יוסה דמאחר שאינו יכול לקיים א׳ מהן. כדתנן לקמן פ״ה מאמר בזו ובעל לזו צריכה ב׳ גיטין וחליצה דשתיהן אסורות: לא זכה בנכסי אחיו. ואינו דומה למתניתין הכונס כו׳ דאעפ״י שנים וכדפריטית דשאני התם דאם רצה לקיים יקיים אבל הכא דאינו רשאי לקיים לא: טעמא דר״י דאמר בין כך כו׳ דוהי׳ הבכור כתיב הכתוב מקישו לבכור כו׳ וכן הוא בבבלי שם: אי מה בכור כו׳. אף זה דאם מת אביו אח״כ יזכה בכל הנכסים: ומשני ר״ז מניה. מן גופא נלמוד דמה הבכור כו׳ בשעה שהוא ראוי כלומר בראוי לבא לאחר זמן דאינו נוטל הלק בכורה בראוי כבמוחזק אף זה כו׳: עוד אינו יורש. כלומר דבשעה שראוי היה אינו יורש ועוד אינו יורש אף לאחר מיתת אביו כ״א כאחד מן האחין: ולית בר נש דשמע כו׳. ומה את מתמה שזה את לא שמעת ואני שמעתי ממנו. ובבבלי מסקינן דאין הלכה כרבי יודה וכר׳ נהגו שם:

הלכה ח מתני׳ אסור בקרובותי׳. כאלו היא אשתו ואסורות מדרבנן בחלוצה: בזמן שהיא קיימת. אאחותה קאי: מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו. ולא אמרינן צרה כחלוצה שיהא אסור בקרובותיה כמו בקרובות חלוצה: ואסור בצרת קרובת חלוצתו. ראובן חלץ ללאה ורחל נשיאה לנכרי ולה צרה ומת הנכרי אסירה אותה צרה לראובן. כך פירש״י ז״ל. והקשו עליו דא״כ מאינו צרה שלא במקום מצוה וקי״ל דאין צרה אלא מאח כדאמרינן הכא בפ״ק וכן בבבלי ועוד דאפי׳ חלוצה עצמה שנשאת לאחר ולו אשה אחרת ומת צרתה ודאי שרי׳ דלא עדיפא חלוצה מגרושה וצרת גרושה מישרא שריא ומכ״ש לצרת קרובת חלוצה אלא דה״פ כגון שני אחין נשואין לב׳ אחיות לאה ורחל מת ראובן וחלץ יהודה לאשתו ואח״כ מת שמעון הרי הוא אסור ברחל משום אחות חלוצה דרבנן ואסור בצרתה וחולצת ולא מתייבמת. הריטב״א ז״ל וכן כתב הרשב״א ז״ל וכן בתוס׳ דף מ״א ד״ה הך כו׳ תמהו שם על פירש״י מכח קושיא הא׳ ופירשו ג״כ בנשואה לאחין ולא לנכרי ולפי פירושו גרסי שם בגמ׳ בטעמא דאסרו הא דאזלה לבי דינא ולא גרסינן בהדה לבי דינא פי׳ שהולכת לחלוץ וכיון דהלצה דמיא לגרושה טפי ואסרו גם צרת קרובתה בנשואה לאחין דדמיא לצרת ערוה אבל צרת חלוצתו דלא אתעביד בה מעשה לא דמיא לגרושה הילכך קרובתה שריא:

גמ׳ מפני שהלץ לה. טעמא דחלץ לה הוא דאסור בקרובותיה ואפי׳ לאחר מיתה: הדא היא כו׳. ממתני׳ זה מסייע ליה להא דאמר רבי יעקב דאין זיקה לאחר מיתה לעיל פרק ב׳ סוף הלכה א׳: והכא כו׳. לא שייך הכא אלא התם ואגב גררא נכתב: שמע לה מן דבתרא. מן הסיפא הביא ראיה לזה כדמפרש ואזיל דמרישא לא מוכחא מידי דאפשר דלרבותא נקט החולץ דלא תימא כיון שהלץ לה פקעה זיקתה ממנו ומותר בקרובותיה: ואחותה אצל האחין לא כמתה היא. בתמיה דודאי למתה דמיא דממילא בטלה הזיקה ממנה כשחלץ אחיו לאחותה ולא היתעביד בה מעשה כלום וכן נמי בשומרת יבם שמתה ממילא בטלה הזיקה ומותר באמה: היא אסורה כו׳ הדא אמרה. זאת אומרת: שניתנו. דגזרי׳ שניות ג״כ בחלוצה: והיידא

מסורת הש״ס

דכרים כה

לעיל פ״ב ה״א

עין משפט נר מצוה

יג
א מיי׳ פ״א מה׳ יבום ה״ג סמ״ג עשין נג ולאוין קי טוש״ע אה״ע סי׳ קסב ס״ג

יד
ב מיי׳ שם סמ״ג שם טוש״ע שם ס״ד

טו
ג מיי׳ שם פ״ו ה״כ סמ״ג שם טוש״ע שם ס״פ

האחין לאו דוקא !

ידב״ז

אמר ר״ז ומינה מה הבכור לא יורש כו׳ עוד אינו יורש כנ״ל וכ״כ הק״ע ז״ל ומוכח הוא ודוק:

מפני שהלץ לה הא אם לא חלץ לה ומתה מותר באמה כבר מבואר הסוגיא הזאת בר״פ ד״א וה״פ דמדייק מפני שחלץ לה דהא חליצה ומיתה הוי ב׳ המתירין ואי ס״ד דמתה אסור באמה ליתני החולץ ליבמתו. או מתה הוא אסור בקרובותי׳ כו׳ אלא ע״כ דווקא בחליצה אסור הא אם מתה מותר בקרובותיה דלאו ככניסה דמיא הדא מסעי׳ לריב״א בשם ר״א שומ״י שמתה מותר באמה דאפילו זיקה ככניסה דמיא מ״מ לאחר מיתה מותר באמה לשיטת הירושלמי כדמסיק זיקה היתה לו בה כיון שמתה בטלה זיקתו [והכא כיון שמת כו׳ הוא אגב גררא מביא לישנא דלעיל בר״פ כילד כדרך הירושלמי וכ״כ הק״ע ז״ל]:

ר׳ אבין שמע לה מן דבתרה פי׳ דר׳ אבין חולק על הדא דלעיל וכן הוא ליטנא דר׳ אבין בירושלמי כשחולק על הדא דלעיל. [עי׳ במס׳ דמאי בפ״ה ובשו״ת ז״ל] ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין ואחותה אצל אחין לא כמתה היא בתמי׳ פי׳ דמדוע מותרין האחין באחותה כשהיא קיימת ע״כ משום דהחלוצה חשובה אצל אחין כמתה ועכ״ז אסורין באמה וכו׳ משום דשומ״י שמתה אסור באמה. ושיטת הירושלמי דהאחין מותרין קאי רק אאחותה דאל״כ אלא כפי׳ המפרשים ז״ל לא הוי ליה נהתחיל מן ואחותה בזמן שהיא קיימת ולסיים ואחותה אצל האחין לא כמתה היא הו״ל להתחיל מן והאחין מותרין והחלוצה אצל האחין לא כמתה היא א״ו ברור הדבר דר׳ אבין פליג כלישנא דר׳ אבין בכ״מ כשחולק על הא דלעיל וס״ל להירושלמי דהאחין מותרין לא קאי רק אאחותה בזמן שהיא קיימת משום דהחלוצה לאחין חשובה כמתה וע״כ אינו מותר רק באחותה משא״כ בהעריות דאין המיתה מתיר. כגון באמה כו׳ וז״ב וריב״א בשם ר״א דס״ל דשומ״י שמתה מותר באמה. ומ״מ האחין של החולץ אסורין באמה כו׳ משום דחליצה המורה ממתה דאילו שומ״י שמתה מותר באמה ואילו חלץ לה אסור באמה דגזרו רבנן בחליצה ליאסר בקרובותי׳ כמו באשתו וכמו כן עשאוה על האחין כדין אשתו שמתה דאסור באמה ומותר באחותה [ועפ״ז מתורץ קושית הש״ק ז״ל ד״ה הא. דמקשה קושיא המורא. דמנ״ל להוכיח דשומ״י שמתה מותר באמה מדלא קתני החולץ ליבמתו או שמתה אסור באמה ז״א משום דקבעי למתני האחין מותרין ואילו במתה גם האחין אסורין. אבל לפ״ז ניחא שפיר דע״כ שיטת הירושלמי לכו״ע דוהאחין מותרין לא קאי רק אסיפא ובאחותה בזמן שהיא קיימת] ועי׳ בדברינו בר״פ ד״א. דביארנו שם בארוכה בע״ה ודוק:

כיני

והיידא אמרה דא בבנו ובבן בנו באחיו ובבן אחיו הדא אמרה שניתנו שניית לחוליץ. ביני מתניתא מותר הוא אדם בקרובת צרת חלוצתו. ואסור בצרת קרובת הלוצתו. הדא מסייעא לההיא דאמר רבי הילא בשם ר' אבינא קל וחומר מה אחות חלוצתו שהיא מדבריהן נתנו לה חכמים צרה. כאן שיש כאן איסור אחיו לא כל שכן:

הלכה ט מתני' [א] החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת וכן [ב] המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה:

גמ' שמעון בר בא בעא קומי רבי יוחנן מה בין הולץ מה בין מגרש. אמר ליה מה את סבור חליצה קניין אינה אלא פטור. אין האחין חייבין עליה משום אשתו של חולץ. אבל חייבין עליה משום אשתו של מת:

הלכה י מתני' [ג] שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום ר' יהודה בן בתירה אמרו אמר לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה חלצו לה אחין או כנסו יכנוס את אשתו מתה היבמה יכנוס [ד] מת היבם מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה: **גמ'** *לא אמרו אלא מתה יבמתו מותר באשתו. אבל אב מתה אשתו אסור ביבמתו. אמר רבי יוחנן זו דברי רבי לעזר. אבל דברי חכמים מתה יבמתו מותר באשתו. מתה אשתו מותר ביבמתו. אמר רבי יוחנן דברי חכמים כל דבר שהוא בא מחמת הגורם בטל הגורם בטל האיסור. ודברי ר' לעזר אף על פי שבטל הגורם האיסור במקומו:

הלכה יא מתני' [ה] היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיהא לה שלשה חדשים וכן [ו] שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן שלשה חדשים אחת בתולות ואחת בעולות אחת אלמנות ואחת גרושות אחת ארוסות ואחת נשואות רבי יהודה אומר הנשואות יתארסו והארוסות ינשאו חוץ מן הארוסה שביהודה מפני שליבו גס בה

רבי

פני משה

והיידא אמרה. ומאיזה דבר אתה שומע זה דאי משום דקתני באבי אביו דהויא ליה כלת בנו שני' ודילמא משום דמת הוא דהיתה כלת בנו ולא משום חולץ וכן מדמי לה בבלי מ': דא. מזה ש"מ דקתני בבנו ובבן בנו כו' ובבן בנו ע"כ משום הולץ הוא דהוי' ליה אשת אבי אביו שניה דאי משום המת דהוי' ליה אשת אחי אבי אביו הא לא הויא שניה וכאמימר דמכשיר שם בזה. ושם מסיק אליבא דכ"ע מדתני רבי חייא דבן בתו אסור נמי בחלוצה דמשום חולץ הוא דהויא ליה אשת אבי אמו דאי משום מת הא הויא ליה אשת אחי אבי אמו ולא הויא שניה כלל:

ביני מתניתין. כן הוא הוא דמותר אדם כו' וכדפרישית טעמא במתניתין ועפ"י טעות הדפו' נשמט כאן בספרים הא דכתוב למטה בהל' ט' וגרסינן לה הכא. הדא מסייע לההיא דאמר ר' הילא כו' עד לכ"ש והאי דרבי הילא כתוב לעיל פ"ג הלכה א' ושם פירשתיו:

הלכה ט מתני' וכן המגרש. בבבלי שם מפרק לה דאבל המגרש קתני וטעמא דחילוק בין חולץ למגרש מפ' בגמ':

גמ' שמעון בר בא כו'. כתוב לעיל פ"ק הלכה א' ושם פירשתיו:

הלכה י מתני' שקידש. אחד מן האחין את אחותה אחר שנפלה זו לפניהן והוזקקה לכולן: המתן. מלכנוס דקא פגעת באחות זקוקתו: עד שיעשה כו'. שיכנוס את היבמה או יחלוץ לה ויעקור זיקתה מעליך: מתה היבמה יכנוס. את אשתו. דאפי' כנסה ומתה מותר באחותה: מת היבם. ואין כאן אח אלא זה שקידש אחותה: ואשת אחיו בחליצה. אבל יבומי לא דאחות גרושתו היא והליצה מיהת בעיא הואיל וזיקתה קודם לקידושי הגרושה היא:

גמ' לא אמרו כו'. לעיל ריש פרק ג' ושם פירשתי:

הלכה יא מתני' לא תחלוץ כו'. כדמפרש טעמא בריש פירקין ממאן יבמי כו' דאת שאין אומרים לו ייבם אין אומרין לו חלוץ ועיין שם במראה בד"ה מאן: בתולות. דגזרינן אטו בעולות וארוסות אטו נשואות: גרושות. בגמ' מפרש מאימתי מונין לה: הנשואות יתארסו. דטעמא דאסורה כדי להבחין בין זרע ראשון לזרע שני ובארוסות ליכא למימר הכי: והארוסות ינשאו. דהא לא איעבור מראשון: שביהודה. שהיו מיחדין שם את החתן עם הכלה קודם החופה כדי שיהא רגיל ומשחק עמה ולא יהיו בושי' זה מזה בבעילת מצוה הילכך חיישינן דילמא בעיל. והה"ד לנשואה שלא התארס מה"ט שמא יבעול:

רבי

קרבן העדה

והיידא אמרה דא. והיכן אמר התנא דבר זה דמדתנן היא אסורה באבי אביו ליכא למשמע דאסורה משום כלת בנו דה"ל שנייה אלא משום שהיא כלת בנו המת: ומשני בבנו ובבן בנו וכו'. ש"מ שגזרו שניות בחלוצה: ביני מתני'. כן היא הגירסא במתני': מותר הוא אדם וכו'. גראה דצריך לומר שכן היא מתני' משום דאיכא דגרסי מותר אדם באחות צרת חלוצתו וכ"ה לעיל פ"ג הדא אמרה מותר אדם באחות צרת חלוצתו: הדא וכו' מדתנן במתני' אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו אע"ג דאחות חלוצתו אינה אסורה אלא מדבריהם ש"מ אפי' בערוה דרבנן נתנו צרה: כאן וכו'. קאי אהא דתנן ר"פ ד' אחין שתי אחיות יבמות שנפלו לפני שני אחין אף צרותיהן אסורות דאחיות אסורות מדרבנן משום אחות זקוקתו ה"ה צרותיהן:

הלכה ז מתני' וכן המגרש את אשתו. ה"ק אבל המגרש וכו' שאחות גרושה מדאורייתא אסורה באיסור כרת הלכך פטורה מן החליצה ומן הייבום אבל אחות חלוצתו אינה אסורה אלא מדברי סופרי' הלכך צריכה חליצה מדאורייתא ולא מתייבמת מדרבנן:

גמ' חליצה קנין. כאלו קנה יבמתו וגירשה לכך קשיא לך מה בין גרושה לחלוצה אבל אין הדבר כן אלא חלוצה פטור הוא שפטרה להנשא לשוק ודקשיא לך למה האחין חייבין כרת אם באו על החלוצה אחר החליצה: אין האחין חייבין עליה. משום חליצת אחיהם החי אלא משום שהיתה אשת אחיהם המת דכיון שנפטרה מהם ע"י חליצת אחיהם קיימי עלייהו כאשת אח שיש לו בנים:

הלכה ח מתני' שומרת יבם. ממתנת ליבם: שקידש. אחד מן האחים את אחותה אחר שנפלה זו לפניהן והוזקקה לכולן: המתן מלכנוס. דקא פגעת באחות זקוקה: עד שיעשה אחיך מעשה. שיכנוס אחיך את היבמה או יחלוץ לה ויעקור את זיקתה מעליך: מתה היבמה יכנוס את אשתו. דאפי' כנסה ומתה מותר באחותה: מת היבם. ולא נותר אח אלא זה שקידש אחותה: מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה. אבל יבומי לא דאחות גרושתו היא: **גמ'** אסור ביבמתו. דאע"ג דפקע איסור אחות אשה קמה עליה באיסור אשת את הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בשעה שהיתה זקוקה ליבם ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה וה"ל כאשת אח שיש לו בנים ואסורה עליו עולמית: א"ר דברי חכמים. טעמן של החכמים דפליגי אר"ל: כל דבר שהוא בא מחמת הגורם. כגון יבמה זו שנאסרה מחמת קידושי אחותה: בטל הגורם. שמתה אחותה המקודשת בטל האיסור ומותרת ליבם:

הלכה ט מתני' לא תחלוץ וכו'. שכל שאינה עולה לייבום אינה עולה לחליצה: בתולות. גזרינן אטו בעולות וארוסות אטו נשואות: הנשואות יתארסו. דהא דאסורות עד ג' חדשים הוא משום הבחנה שמא הלד ולא יוודע בן מי הוא הנולד אם ילדה בן ט' והוא בן להראשון או בן שבעה והוא בן להשני אבל באירוסין ליכא למיחש להכי: והארוסות ינשאו. דהא לא איעבור מהראשון: חוץ מן הארוסה שביהודה. שהיו מיחדין את הכלה ואת החתן ביהודה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא רגיל ומשחק עמה ולא יתביישו זה מזה בבעילת מצוה וחיישינן שמא בעל:

כל

רידב"ז

ביני מתניתא מותר הוא אדם בקרובת צרת חלוצתו ואסור בצרת קרובת חלוצתו פי' נראה לפענ"ד דלא הי' הגירסא במתניתין כמו שהיא לפנינו וע"ז קאמר ביני מתניתין כו' ואסור בצרת קרובת חלוצתו דמתחלה הי' הגירסא במתניתין רק הרישא מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו לחוד ולא הי' מסיים הסיפא ואסור בצרת קרובת חלוצתו והי' הרישא סיפא דמתניתין והרישא דהמתניתן נקט החולץ ליבמתו אסור בקרובותי' ומסיים הסיפא אבל מותר בקרובת הצרה דברישא נקט דאסיר בקרובת החלוצה ובסיפא נקט דמותר בקרובת הצרה. וכן נראה לכאורה לפי עג"ד מגי' רבותינו בעלי התוס' ז"ל בדף מ"א כמו שמבואר ברשב"א ז"ל באורך מ"ש רישא ומ"ש סיפא הך דאזלה לב"ד גזרו בה רבנן הך דלא אזלה לב"ד לא גזרו בה רבנן ופי' הרשב"א ז"ל והתוס' ז"ל דפריך מ"ש הליצה מצרה ומשני החליצה דאזלה לב"ד גזרו בה רבנן והצרה דלא אזלה לב"ד לא גזרו בה רבנן. ועיי"ש ברשב"א ז"ל דכתב דטוב יותר לגרוס ומ"ש ולא כמו דגרסינן מ"ש רישא ומ"ש סיפא ושוב כתב דאפשר לקיים גי' הספרים וקרי סיפא סיפא דרישא דהבבא מותר אדם בקרובת צרת חליצתו הוא סיפא דרישא. ומהאי ירושלמי נראה לקיים גי' הספרים בפשיטות דפריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא בפשיטות דהבבא מותר אדם בקרובת צרת חליצתו היא סיפא ממש דלא הי' גורסין כלל הסיפא. דאסיר אדם בצרת קרובת חליצתו. וע"ז גרסינן בירושלמי דגרסינן במתניתין אסור אדם בצרת קרובת חליצתו. ומסיק הדא מסייעא לההיא דמר ר"ה בשם ר"א ק"ו מה אחות חליצתו. שהיא מדבריהן. נתנו לה חכמים צרה כו' וע"כ לפי דביני מתניתא דאסיר אדם בצרת קרובת חליצתו. מסייעא לההיא דר"ה בשם ר"א דקאמר דאחות חליצה נתנו לה חכמים צרה ומימרא דר"ה בשם ר"א הוא בפ' ד"א ודוק:

ר"פ

עין משפט נר מצוה

טז
[א] מיי' פ"ז מהל' יבום הי"ג סמ"ג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קעד ס"ג

יז
[ב] מיי' שם ה"ט סמ"ג עשין נג נג טוש"ע שם סי' קעג ס"א

יח
[ג] מיי' שם פ"א ה"ג ופ"ו ה"ח סמ"ג עשין נג טוש"ע שם סי' קנט ס"ב

יט
[ד] מיי' שם טוש"ע שם ס"ז

כ
[ה] מיי' פ"א מהל' יבום הי"ט סמ"ג עשין נג טוש"ע שם סי' קסד ס"א

כא
[ו] מיי' פי"א מהל' גירושין הי"ח סמ"ג עשין נ טוש"ע שם סי' יג ס"א

מסורת הש"ס

[נעיל נפ"ג]

מסורת הש"ס

רבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האיבול: גמ' עד כמה הכרת העובר. סומכוס אומר משום רבי מאיר עד שלשה חדשים. אע"פ שאין ראיי' לדבר זכר לדבר. שנא' ויהי כמשלש חדשים. אמר רבי יודן אפילו מעוברת רוח הרינו חלנו כמו ילדנו רוח תהרו חשש תלדו קש. רבי זעירא רבי בא בר זוטרא אמר ר' חנינה בשם רבי חייה רבה אפילו רובו של ראשון ורובו של אחרון והאמצעי שלם. ר' אסי אמר תשעים יום שלימין. שמואל אמר הן עיבוריהן אתא עובדא קומי רבנן דתמן דלא ידעין אם שלשה עשר מן הראשון ושבעה עשר מן האחרון. או. שבעה עשר מן האחרון ושלשה עשר מן הראשון וחמשה שלימין באמצע. וביקשו ליגע בוולד משום ספק ממזירות. אמר לון רב נחמן בר יעקב כההין עובדא אתא קומי רבה בר בא ואכשרן. אבא בר ווא פליג על שמואל בריה. אמר רבא שנייא היא הכרת העובר. שנייה היא לידתו. הכרת העובר לחדשים שלימין ולידתו להדשים מקוטעין. תמן תנינן *וכמה היא קישויה ר' מאיר אומר אפילו ארבעים חמשים יום. רבי יודה אומר דייה חדשה. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים א אין קישוי יותר משתי שבתות. ר יוסה בשם רבי ווא זאת אומרת שהאשה יולדת לחדשים מקוטעין דלכן ניתני שלשים יום. ר' יוסה בי רבי בון בשם רבי ווא זאת אומרת שהאשה יולדת לחדשים שלימין דתנינן דייה חדשה. רבי יודן בעי סוף דבר עד שתלד. לא אפילו הפילה. אמר רבי מנא שמעית בשם שמואל היא הכרת העובר היא לידתו. ולית אנא ידע מן מה שמעת. אמר ר' בא בר כהן קומי רבי יוסי רבי ירמיה אמרה. אמר ליה רבי חזקיה לא אמרה רבי ירמיה. ואיקפד רבי יוסי לקיבלי'. אמר ליה שכן אפילו יהושע שהיד קושר למשה לא אמר כן ואת אומרת כן

חזר

קרבן העדה

כל הנשים יתארסו. משום דר' יהודה לא מפליג בין אלמנה לגרושה ומתיר לאלמנה ליארס אפילו תוך שלשים יום של ימי אבלה אתא ר' יוסי לאפלוגי עליה בהא ואסר לאלמנה ליארס תוך שלשים של ימי אבלה: גמ' עד כמה. קאי אהא דתנן פ"ק דנדה דא"א ד' נשים דיין שעתן ואחת מהן מעוברת משיודע עוברה וקאמר עד כמה זמן ניכר שהוא עובר ומייתי ליה הכא דמתני' נמי משמע דזמן הכרת העובר עד ג' חדשים: אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר. וראיה גמורה לא הוי די"ל יולדת לשבעה הוא דסגי בג' חדשים אבל יולדת לתשעה משתהי יותר מג' חדשים ואמר יולדת לשבעה הוי א"נ מדכתיב כמשלש חדשים משמע דלא הויין מלאים א"נ מעשה שהיה כך היה לכך קאמר דזכר לדבר מיהא הוי: אפי' מעוברת רוח. הוי הריון ודיה שעתה ואינה מטמאה מעת לעת למפרע משעת ראייתה: כמו ילדנו רוח. ש"מ דמעוברת רוח נמי הוי הריון: תהרו חשש. דבר שאין בו ממש: אפי' רובו וכו'. כלומר לא בעינן ג' חדשי' שלימים להכרת העובר אלא אפי' אם נתעברה קודם שיצא רובו של חדש הראשון וכו' איכא הכרת העובר: הן ועיבוריהן. הני ג' חדשים להכרת העובר בעינן שיהו שלימין עם עיבור החדש דהיינו תשעים יום והיינו דר' אסי א"כ סגי בשמנים ותשעה יום דג' חדשים מלאים לא שכיח ופליג אדר' אסי: אתא עובדא. בא מעשה לפני רבנן דבבל באשה שילדה לאחר שבעה חדשים מקוטעין לנשואיה ולא ידעינן אם היה המעשה שהנישואין היו בי"ג לחדש והלידה היתה בחדש השביע בי"ז בו או שהיו הנישואין בי"ג בחדש והלידה היתה בי"ג בחדש השביעי: ה"ג או י"ז מן הראשון וי"ג מן האחרון: משום ספק ממזרות. לפי שלא היו שלימין ואמרו שנבעלה מאחר כשהיתה ארוסה שאי אפשר לה להתעבר ולילד בזמן כזה והא דחשו לספק ממזר ולא ממזר ודאי דחששו אימר מארוס נתעברה א"כ שהספק היה לחכמים אם היו הנישואים בי"ג בחדש והלידה בי"ז בחדש השביעי נמצא דה"ל רובו של ראשון ורובו של אחרון או שהנישואין היו בי"ז בחדש והלידה בי"ג בחדש נמצא דלא היה רוב לא מן הראשון ולא מן האחרון: א"ל רנב"י. כהך עובדא בא לפני רבה בר בא והכשיר הוולד: ופריך אבא בר ווא. דהוה אבוה דשמואל: פליג על שמואל ברי'. בתמיה דקס"ד כי היכי דמצריך שמואל חדשים שלימים להכרת העובר ה"נ ללידה בעינן חדשים שלימים א"כ ודאי ממזר הוי: שנייא היא. שאני חדש הכרת העובר מחדשי הלידה דלא בעינן שיהו שלימי': תמן תנינן. נדה פ' בנות כותים: וכמה היא קישויה. דלא אתיא לידי זיבה אפי' ראתה כמה ימים זה אחר זה: אפי' ארבעים וכו'. כל שלא פסקה יום אחד מלראות עד יום הלידה לא הויא יולדת בזוב דאמרי' כל הדמים שראתה מחמת קישוי הלידה באו: דייה. אם נטהר הקושי חדש התשיעי אבל אם ראתה דם בחדש השמיני בי"א יום של זבה אפי' מקשה והולכת עד יום הלידה ה"ז יולדת בזוב מחמת ג' ימים שראתה בשמיני: לחדשים מקוטעין. אחד מלא ואחד חסר: דלכן. דאל"כ ה"ל לר"י למימר דיה שלשי' יום אלא ש"מ דאין קצבה לחדש התשיעי פעמי' מלא פעמים חסר ל"א לחדשים מקוטעין דקסבר ר"י חדש התשיעי גורם לידת הולד דמכי עייל הוה זמן לידה הלכך כל הדמים שרואה בו בקושי מחמת הולד הוא ואפי' איכא שופי בתרייהו ואפי' בתחלת התשיעי הוי מחמת הולד דיולדת לתשעה יולדת למקוטעין לכך קאמר חדשה שזה החדש כולו ראוי ללידתה כ"מ. בבבלי בנדה: לחדשי' שלימין. שיכלו תשעה חדשי' יום אל יום בעת לדתה: דייה חדשה. ש"מ שכל החדש התשיעי צריך שיהיה במילואו: סוף דבר עד שתלד. מי אמרינן דוקא כשילדה בן קיימא הוא דתלינן הדם בקישוי הלידה הא אם הפילה הויא זבה או דלמא אפי' הפילה תלינן בקישוי ולא איפשיטא: היא הכרת העובר היא לידתו. בתרווייהו בעינן שלימין: ולית. ולא ידעתי ממי שמעתי דבר זה: ר"י אמרה. בשם שמואל: ואיקפד. וכעס ר' יוסי לנגדו: א"ל שכן אפי' יהושע. שהיה קשור ודבוק במרע"ה לא אמר כן למשה רבו ואיך אתה אומר כך לר' בי רבך שאתה מכחישו:

חזר

פני משה

רבי יוסי. אנשואות קאי ומשום דרבי יודה לא מפליג בין אלמנה לגרושה ומתיר לאלמנה ליארס אפי' תוך ל' יום של ימי אבלה אתא לאפליגי עליה רבי יוסי בהא דאסור לאלמנה ליארס תוך שלשים של אבלה:

גמ' עד כמה כו'. משום דמתני' קאמר' עד שיהא לה ג' חדשים מייתי להא לומר דמשום הכרת העובר בעי' ג' חדשים. ובפ"ק דנדה דף ה' מייתי לה לענין דיה שעתה: אעפ"י שאין ראיה לדבר כו'. מפרש שם משום דאיכא ילדה לט' ואיכא דילדה לז' וניכר עוברה לשליש ימיה והילכך לאו ראיה גמורה היא: רוח. פעמים יקרה לאיזה סיבה בנשים שנראות כמעוברות ובעת הלידה הוא רוח. ולענין דיה שעתה הוא דקאמר וכדאמר שם דאי לענין הכרת העובר למאי כ"נ ועוד הא אין ניכר עד עת לדתה: הרינו וגו'. אלמא הריון רוח שמיה הריון: אפי' רובו כו'. ניכר העיבר דכמשלש הדשים כתיב והן ס"ב יום: שלימין כל הג' הדשים של שלשים יום: וכן שמואל אמר הן עיבוריהן. כמו שהן בעיבוריהן דמלאין בעינן: אתא עובדא כו'. מעשה בא לפני רבנן שבבבל שילדה אשה לחמשה הדשים שלימין באמצע ולא היה רובו של ראשו ורובו של אחרון כ"א ספק י"ג ימים מן הראשון וכו' דהן ששה חדשים שלימים לימים: משום ספק ממזורת. דאי אפשר שתלד לזמן זה בן קיימא: כההין. מעשה כזה בא לפני רבה בר בא הוא אבוה דשמואל ואכשרי' דסבר החדשים גורמים והרי ילדה לז' מקוטעים וכדמסיק: וקאמר הש"ס דאם הוא פליג על שמואל ברי'. דאמר שלימין בעינן: ומשני רבא שנייה היא כו'. דבהכרת העובר אזלינן בתר רוב נשים וג' חדשים בעינן: תמן תנינן. בפ"ד דנדה דף ל"ו: וכמה היא קישוי'. דכל דמים שהיא רואה מחמת קושי הלידה רחמנא טהרינהו מזיבה דכתיב זוב דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ועד כמה תלינן בקישוי: אפי' ארבעים והמשים יום. אם לא שפתה יום א' סמוך ללידתה לא אתיא לידי זיבה ולא הויא יולדת בזוב: דיה חדשה. דיה אם נטהר את הקושי חדש א' דהיינו חדש ט' אבל קשתה ג' ימים בתוך י"א ימי זיבה בחודש הח' ואפי' תקשה והולכת כל ט' הרי זו יולדת בזוב מחמת הג' ימים של שמיני: זאת אומרת כ דלכן. דאם לא כן כלומר דרבי יוסה דייק מדלא קתני לר"י שלשים יום דהוי משמע כל הל' יום של חדש הט' צריכין שיהו בקישוי ולא שתשפ' סמוך ללידה אלא דחדשה קתני דאפי' הקושי היה בתחילת חדש הט' ואה"כ שפתה אין זו יולדת בזוב ובלבד שלא תראה דם בימי השופי וטעמא דאמרינן דיולדת למקוטעין ומכי עייל החדש הט' הוי זמן לידה הילכך כל דמים שהיה רואה בו בקושי ואפי' בתחילת החדש אינו אלא מחמת הולד ואע"ג דאיכא שופי בתרייהו. וכן מדייק שם ל"ח דלר"י מיפורא גרים מהברייתא דקתני שם בהדיא בתחילת תשיעי לר"י: ורבי יוסי בר בון. פליג דמדייק מדתנינן דיה חדשה ולא חדש דהוי משמע אפי' בתחילת חדש אלא דחדשה שלם הוא דקאמר צריך שיהא בקושי דאין יולדת למקוטעין: סוף דבר עד שתלד. אם דוקא בולד מטהרינן דם קישוי' מזיבה: וקאמר הש"ם לא דאפי' הפילה מטהרינן. אבל בבבלי שם מסיק דאין קושי לנפלים: שמעית. שמעתי משמי' דשמואל דלא מחלק בין הכרת עיבר ללידה וכולן שלימין הן ואיני יודע ממי שמעתי זה: ואיקפד. הכעים רבי יוסי לנגדו על שמכחיש בזה: שכן כו'. כלו' שהיה תמיד עומד ומשמש לפניו לא אמר כן דהפשר שאמר דבר מה והוא לא שמע: ואת אמרת כן. בתמיה:

חזר

עין משפט נר מצוה

כב

א מיי' פ"ז מה' איסורי ביאה ה"ה

עין משפט נר מצוה

כג
א מיי' פי"א מה' גירושין הל' כב סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג ס"ו

כד
ב שם ס"ו

כה
ג שם ס"ס

חזר ואמר אין דאמרה אלא כאינש דשמע מילה ומקשי עליה. ואבא בר ווא פליג על שמואל בריה. ר' ברכיה בשם שמואל *לעולם אין האשה יולדת או למאתים ושבעים ואחד או למאתים ושבעים ושנים. או למאתים ושבעים ושלשה. או למאתים ושבעים וארבעה. א"ל ר' מנא כנן שמע ר' הדא מילתה. א"ל מן ר' בא. מחלפה שיטתיה דרבי בא תמן הוא אמר שנייא הוא הכרת העובר שנייא הוא לידתו. והכא אמר הכין. ר' אבא בר זוטרא בשם שמואל כל שהוא בה"י רבה באל"ף רבא. רב חייה בר אשי הוה יתיב קומי דרב. חמיתיה מבעת. אמר ליה מהו כן. אמר ליה חמרתי מעברה והיא בעיא מילד ואנא בעי מרבעתה עד דלא תצנן. א"ל אימתי עלה עליה הזכר. א"ל ביום פלן. וחשב א"ל בעיא היא עד כדון. ותני כן המרתה פוחתת אינה פוחתת מימות הלבנה והמוספת אינה מוספת על ימות החמה מילתי' דרבי יהושע בן לוי פליגא דאמר ריב"ל בקורת משל מלכות עיברה והרביעו של בית רבי ממנה שוורים ויש מהן שילדו עכשיו ויש מהן שילדו לאחר זמן. כאן בבהמה טהורה כאן בבהמה טמאה. והא כתיב °הידעת עת לדת יעלי סלע וגו'. תספור ירחים תמלאנה וידעת עת לדתנה. הידעת עת לדת חיה טהורה כבהמה טמאה. רבי מאיר חשש לגיטין. רבי יודה חשש לוולד. ר' יוסי חשש לגיטין ולוולד. אין תימר דלית (רבי מאיר) רבי יוסי חושש לגיטין דתנן ארוסות ינשאו מיד. רבי זעורה בשם רבי גדולה. א *ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה היוצאה בגט צריכה להמתין שלשה חדשים. הדא מסייעא לר"מ. דרבי מאיר חשש לגיטין. ר' בא בשם ר' אבא בר ירמיה ג אנוסה אינה צריכה להמתין שלשה חדשים. מסייעא לרבי יוסי דרבי יוסי חשש לגיטין ולוולד תני *הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו ג צריכות להמתין ג' חדשים דברי ר"י. רבי יוסי אומר אינן צריכות להמתין. ובדמים:

תורה אור: איוב לט

פני משה

חזר ואמר כו'. אפשר הוא שאמרה אלא כאיש שהוא שומע דבר ומתמה עלה כך אני אומר דקשה לי ואבא בר ווא פליג על שמואל בריה אם לשמואל שניהן שוין הן כדלעיל: לעולם כו'. כדאמר נדה שם וכמ"ד דט' חדשים שלימים הן: או לרע"א כו'. דהן ט' שלימים ופי' רש"י שם בקליטת זרע תליא מילתא דאם נקלט ביום ראשון הן לרע"א ואם ביום ב' לרע"ב וביום ג' לרע"ג ולאחר ג' ימים הזרע מסריח. וצ"ל הא דקאמר הכא לרע"ד דלא מני יום הקליטה מכלל הרע"א יום. יפ"מ: מן רבי בא. ומתמה עלה דמחלפה שיטתי' כו' דלעיל אמר דשנייא היא לידתו שהן למקוטעין: והכא אמר הכין. דשלימין הן: כל שהוא כו'. ובב"ר פ' וירא גרים כל שהוא בהרבה הרי הוא בארבה ומלת הרבה ארבה קדרים כלומר הרבה בגי' רי"ב שהן ז' חדשים והוא סימן שהוא חי: חמיתי' מבעת. שהיה רואה אותו נבהל ונבער ושאל לו על מה הוא כן והשיבו האמורה שלי מעוברת והגיע זמן לידתה: מרבעתה. צריך אני לשימרה שלא תצטנן: בעיא היא עד כדון. שחשב מיום שעלה הזכר וא"ל עוד צריכה היא להמתין כמה ימים עד שתלד: ותני כן. בתוספתא המרתה כו' כלומר יש פוחתת ויש שמוספת מ"מ הפיחתה אינה פוחתת מימי הלבנה שהן שנ"ד יום ולא מלאו ימיה עדיין: פליגא. על רב: בקורת. נקבה של בקר: והרביעו של בית רבי ממנה שוורי' ויש כו'. דקס"ד כי היכי דבהמה טמאה אין פוחתת מי"ב חודש שהן ימי עיבורה כדאמר פ"ק דבכורות דף ח' כך בהמה גסה טהורה שימי עיבורה לט' חדשים אינה פוחתת: ומשני כאן בבהמה טהורה. דאין לה זמן קבוע: והכתיב הידעת עת לדת יעלי וגו'. דאלמא יש להן עת וזמן: ומשני חי' טהורה כבהמה טמאה. דיש לה זמן: ר"מ חשש לגיטין. פלוגתייהו במתניתין מפרש דלת"ק דהוא ר"מ וכדלקמן דאמר אחת ארוסות דגזרינן ארוסות אטו נשואות ואעפ"י שאין כאן תיקון ולד וכמו כן הוא חושש לגיטין כלומר בקטנה שנתגרשה דצריכה להמתין דאין ראויה לילד וגזרינן אטו גדולה היוצאה בגט: חשש לולד. היכי דיש כאן תיקון הולד ולפיכך מתיר במתני' בארוסות: ורבי יוסי חושש לשניהם. דהאי כל הנשים יתארסו דקאמר רבי יוסי למעוטי נמי ארוסה לינשא דארוסין אטו נשואין לא גזור אבל ארוסה אטו נשואה גזור ולפיכך הוא הדין נמי בגיטין בקטנה. וזה מסתייע לפי' רש"י בעירובין דף מ"ז ולא כפירושו דהכא במתני': אין תימר. כמו אית דאמרי הוא דאיכא דאמרי דלית רבי יוסי גרסינן חושש לגיטין דתנן ארוסות נשאו מיד לרבי יוסי וכדגרים בברייתא בבלי מ"ב הרי כו' וכגי' הר"י בתוס' שם דמתיר לינשא מיד וכמו כן אין חושש לגיטין בקטנה אטו גדולה: ר' גדולה. שם הכס: ממאנת אינה צריכה להמתין. דליכא למיגזר אטו גדולה דאין גדולה יוצאה במיאון. וכשמואל בבלי ל"ד: הדא מסייע כו'. דגזרינן אטו גדולה כדלעיל: אנוסה כו'. בסוף פירקין דלעיל מקשינן שם והא תני במתני' ומפרשין אותן כו' ומשני שנייא במתני' דאיכא מפני תיקון הולד והיינו דקאמר מסייע לר' יוסי כו' כלומר דאף לולד חושש ר' יוסי והא דלא קאמר מסייע לר' יודא דמימרא דאנוסה כר' יוסי אתיא וכאשר ציינתי שם: תני הגיורת כו'. ברייתא בבלי שלהי פירקין דלעיל: ובדמים

קרבן העדה

חזר. ר' חזקיה ואמר שאין כונתו להכחישו אלא שאמת אמרה רבי ירמיה אבל לא אמר כן להלכה אלא כאדם השומע דבר ומקשה עליו והיינו דקשיא ליה לר"י שאבא בר ווא שהכשיר לעיל במקוטעין אם"ד היינו הכרת העובר היינו לידה וכי פליג על שמואל בנו: או לרע"א. יום לאחר הביאה דהשעה פעמים שלשים יום הן ר"ע וביום ראשון לחודש העשירי יולדת: או לרע"ב וכו'. דימי קליטת הזרע הן שלשה ומעת הקליט' מתחילין ימי העיבור לפעמים קולטת הזרע ביום הראשון וה"ל רע"א יום וכן כולן: מנן. מתי שמע ר' דבר זה: מחלפה שיטתיה דר' בא. קשיין דברי ר' בא אהדדי: תמן. לעיל אמר דחדשי הלידה אינן צריכין להיות שלימין: והכא אמר הכין. דבעינן שלימין: כל שהוא בה"י. בסוף הוא רבה כלומר הא דלעיל רבה אמרה והך דהכא רבא אמרה משמיה דשמואל ולא מותבינן גברא אגברא: חמיתיה מבעית. ראה אותו שהוא בהול ונחפז ללכת ואינו שומע דבריו יפה: א"ל מהו כן. למה זה אתה מבעית: והיא. רוצה לילד וצריך אני לרבעה זכר לחממה שלא תצטנן ותמות: א"ל. ביום פלוני: וחשב. רב כמה ימים הם עד היום: א"ל. צריכה היא עוד ימים רבים עד שתלד: ותני כן. ותניא נמי הכי: המרתה פוחתת. לכל הפחות אינה יולדת פחות משנ"ד יום שהם ימי שנות הלבנה: והמוספת. בעיבורה אינה מוספת משס"ה ימים שהם ימי שנות החמה וזו לא היו לה שנ"ד יום לעיבורה: פליגא. פליג אהך ברייתא: ה"ג ביקורת של מלכות הרביעו של בית ר' ממנה שוורים. וה"פ מבקרים זכרים של המלכות אנטונינוס הרביעו של בית ר' פרות הרבה ביום אחד: ויש מהן שילדו. מיד בכלות י"ב חדש מיום הרביעה ויש מהן שאיחרו לילד לאחר מכאן יותר מי"א יום ש"מ שבהמה גסה אין לה זמן קבועה ללידתה: ומשני כאן בבהמה טהורה. אין זמנה קבוע כל כך אבל בהמה טמאה כגון חמורה זמנה קבוע או שנ"ד או שס"ה יום: ופריך והא כתיב הידעת וכו' הספור ירחים תמלאנה וכו'. ש"מ שממלאת ימים ואתרוייהו פריך ארב וריב"ל: ה"ג עת לדתה חיה טהורה וכ"ה בנדה: ומשני חיה טהורה כבהמה טמאה. יעלי סלע הוא איל האמורה בתורה גבי חיות טהורות והיא ממלאת ימיה כבהמה טמאה אבל בהמה טהורה אין זמנה קבוע: ר"מ. והיינו ת"ק דמתני' חשש לאסרה שלא תינשא תוך ג' חדשים משום גרושה שמא יאמר המגרש אלו הייתי יודע שאשתי מעוברת אלו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה נמצא הגט בטל ובניה מאשתי ממזרים לכך צריכה להמתין ג' חדשים עד שיוכר העובר ומשום גרושה גזר בכל הנשים הראויות להתגרש: רבי יהודה חשש לולד. לידע אם הוא מן הראשון או מן השני כדפרישית במתני': ר' יוסי חשש לגיטין ולולד. כל הראויה לצאת בגט וראויה להוליד היא דצריכה להמתין ג' חדשים אבל בחדא מינייהו א"צ להמתין: דתנן. בסיפא רי"א הארוסות ינשאו מיד ש"מ דת"ק והיינו ר"מ אוסר בארוסה משום דראויה לצאת בגט: ה"ג ר"ז בשם ר' גידול ממאנת א"צ להמתין. דליכא למגזר משום גדולה דאין גדולה יוצאת במיאון: שיוצאת בגט. קטנה שיוצאת בגט צריכה להמתין דמיחלפא בגדולה: דר"מ חשש לגיטין. הלכך אפי' קטנה צריכה להמתין: דר"י חשש לגיטין ולולד. ובאנוסה לא שייך הלכך א"צ להמתין: צריכות להמתין ג' חדשים. שלא תנשא להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע הנזרע שלא בקדושה: ובדמים

מסורת הש"ס: נדה דכ"ח ע"א | יבמות לד ע"ב ודף לה ירושלמי לקמן פ"ו ה"ס | שם וכתובות ט ע"א

ציון ירושלים

א מעולם אין האשה יולדת או לער"א או לער"ב לער"ג פ' בו"ת מהר"י מינץ ובכבוד שור להתב"ש במס' נדה:

רידב"ז

ר"מ חשש לגיטין פי' לגיטין לחוד במקום שצריכה גט אף דלא הוי חשש ולד כגון ארוסה לינשא ונשואה ליארס אך כיון שצריכה גט לחוד צריכה להמתין לאפוקי ממאנת או אנוסה כיון דא"צ גט לא גזרו רבנן גבה ור' יהודה חשש לולד לחוד במקום דאין חשש ולד כגון בארוסה או ליארס לא גזרו רבנן רק ביש חשש ולד אף במקום דלא צריכה גט דהא באנוסה ובגיורת לקמן ס"ל לר' יהודה דצריכה להמתין אע"פ שאין כאן גט ור' יוסי חשש לגיטין ולוולד דבמקום דא"צ גט לא גזרו רבנן כדס"ל גבי אנוסה וגיורת אלא דווקא במקום שצריכה גט גזרו רבנן ואפילו במקום דצריכה גט נמי לא גזרינן אלא דווקא בחשש ולד וכדמפרש אין תימר פי' כמו מאין תימר דלית ר' יוסי חשש לגיטין פי' דלגיטין לחוד כמו ר"מ לא חשש דתנן ארוסות ינשאו מיד אע"פ דבמתניתין לא גרסינן אלא הנשים יתארסו ואיכא למימר דארוסה ינשא ס"ל לר' יוסי דאסור. וס"ל דגזרו רבנן על נישואין אפילו גבי ארוסה דליכא חשש ולד רק על אירוסין לא גזרו רבנן [וכדאיתא בבבלי דף מ"ב איכא ביניהו נשואה ליארס עיי"ש] ה"נ יש לומר דאיכא ביניהו ארוסה לינשא דר' יוסי ס"ל דארוסה אסורה לינשא אע"פ דאין

שנויי נוסחאות (פי"מ) והרביעו בד"ו והרביעי. ממנה כד"ו ממנא. (פכ"ו) רבי מאיר כ"ס בד"ו. (פנ"ו) רבי יוסי בד"ו ליתא. (פנ"ו) ר"י בד"ו רבי יודה.

חדושי הגרמ"ש בק"ע ד"ה ויש מהן שילדו מיד בכלות י"ב חודש כ"ב צ"ל ט' חדשים.

מסורת הש"ס

ובדמים רבי יודה אומר מטמא מעת לעת רבי יוסי אומר דייה שעתה. אמר רבי נראין דברי ר' יודה בדמים ודברי רבי יוסי בוולד. אמר רבי חנינה בריה דרבי אבהו אבא הוה ליה עובד'. ושלח שאל לרבי חייה ולרבי יוסי ולרבי אמי והורין ליה כרבי יוסי בוולד. דלא כן מה אנן אמרין רבי יודה ורבי יוסה אין הלכה כרבי יוסי. אלא בגין דאמר ר' נראין. לא כן אמר רבי בא בשם רבי זעורה כל מקום ששנה רבי נראין עדיין המחלוקת במקומה חוץ מעיגול של דבילה דדין מודי לדין ודין מודה לדין. אמר רבי יוסי קשייתה קומי רבי חנינה בריה דרבי אבהו אפילו דבר בריא שנבעלו. אמר לו וסתם גויות לא כבעולות הן *שמעון בר בא אמר אתא עובדא קומי רבי יוחנן והורי כרבי יוסי והוה רבי לעזר מצטער אמר שבקין סתמא ועבדין כיחידייא. אשכח תני לה רבי חייה בשם רבי מאיר כרבי שמעון שמע לה דתני לה רבי חייה בשם רבי מאיר אמר יאות סבא ידע פירקי גיטא. רבי מנא בעא קומי רבי יודן תמן *אמר רבי חזקיה רבי אבהו בשם רבי לעזר *כל מקום ששנה רבי מחלוקת וחזר ושנה סתם הלכה כסתם משנה. והכא את אמר הכין. אמר ליה לא רבי דילמא חורן אמר. מן מה הן דשנה רבי כתניתין *מחלוקת וחזר ושנה סתם הלכה כסתם. אתאי דלא אשכח רבי מתניתא מחלוקת אלא אחרים שנו מחלוקת ור' שנה סתם לא כל שכן תהא הלכה כסתם. אתא רבי חזקיה ורבי יעקב בר אחא ורבי שמעון בר אבא בשם רבי לעזר ואפילו שנו אחרים מחלוקת ורבי שנה סתם הלכה כסתם. ולמה הוא מורי ליה כיחידייא. רבי שמואל בר איניא בשם רבי אחא הדא דתימר כשאין מחלוקת אצל סתם. אבל אם יש מחלוקת אצל סתם לא בדא הלכה כסתם. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי אחא הדא דתימר ביחיד אצל יחיד. אבל ביחיד אצל חכמים לא בדא הלכה כסתם אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה סתם משניות דרבנן עד שיפרש לו רובו. רשב"ל אומר כל סתם משניות דרבי מאיר עד שיפרש לו רובו. אמר ר' זעירא קומי רבי יוסי לא דרשב"ל פליג אלא דו חמי רוב סתם משניות דרבי מאיר. רבי זעירא בעא קומי רבי מנא הידינו רבה רבה דמתניתא רבה דאולפנה.

לית

קרבן העדה

ובדמים. שראתה הגיורת מיד לאחר שנתגיירה וכן השבויה והשפחה: מטמאה מעת לעת. לפני ראייתה כל הטהרות שנגעה בהן: אבא ה"ל. מעשה שבא לפניו בגיורת אם צריכה להמתין ג"ח: ופריך דלא כן. אלו לא הורו ליה כן וכי לא הוה ידע ר' אבוה דר' יודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי: ומשני אלא. בשביל שאמר ר' נראין. ס"ד לומר הלכה כר' יהודה אלא שנראין לו דברי ר' יוסי: ופריך לא כן. וכי לא כן א"ר בא וכו': חוץ מעיגול של דבלה. דפליגי ביה ר"י ור' יוסי בתוספתא פ"ד דתרומות וקא"ר עלה נראין וכו' והתם כוונתו שזה מודה לזה אבל בשאר כל המקומות כשאומר ר' נראין עדיין המחלוקת במקומה עומדת ה"נ ה"נ אף דקאמר ר' נראין מ"מ הלכה כר' יוסי ומאי מספקא ליה לר' אבוה: אפי' דבר. ברור שנבעלה מקרוב קודם שנתגיירה מי לא חייש רבי יוסי משום ולד: וסתם גויות לאו. כודאי בעולות הן בתמיה ואפ"ה מתיר ר' יוסי לינשא מיד: והורי כר' יוסי. דיתארסו מיד: והוה ר"ל מצטער. שסגג ר' יוחנן רבו בהוראה זו: שבקין סתמא. שבק סתם מתני' דתנן כל הנשים לא יתארסו וכו' ועביד כיחידאה והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה: אשכח. מצא ר"ל ברייתא דתני ר"ח ת"ק דמתני' בשם ר"מ: ה"ג כד שמע לה וכו': אמר. יפה יודע הזקן כלומר ר' יוחנן הלכות גיטין ובתענית פ"ב הגירסא ידע פירקי גרמה יודע הלכות השנויות סתם והן כיחידאה וזו היא הגירסא הנכונה: והכא את אמר הכין. דסתם מתני' ברישא ואח"כ שנה מחלוקת מסברא י"ל כ"ש דהלכה כסתם ולמה א"ר יוחנן דהלכה כר' יוסי: א"ל לא רבי שנה המחלוקת בלשון סתם אלא ר"ח הוא דתני בשם רבי מאיר הלכך אין הלכה כרבי מאיר: ופריך מן מה הן וכו'. ר' מנא השיב לו ולאו ק"ו הוא ומה היכא דשנה ר' המחלוקת ואח"כ שנה הסתם הלכה כסתם כ"ש היכא דר' לא תנה המחלוקת אלא אחרים שנו הסתם בלשון מחלוקת פשיטא דהלכה כסתם: ה"ג אתר דלא אשכח וכו': אתא ר"ח וכו'. ותנו בפי' אפי' שם אחרים המחלוקת בלשון יחיד הלכה כסתם: ולמה הוא וכו'. כלומר והדרא קושיא לדוכתה למה פסק ר' יוחנן כיחידאה: הדא דתימר הא דאמרת הלכה כסתם בשאין המחלוקת שנויה אצל הסתם אבל כשמחלוקת שנויה אצל הסתם לא בזה הלכה כסתם: הדא תימר. דהלכה כסתם כשהמחלוקת היא בין יחיד ליחיד אבל אם רבים פליגי על היחיד לא בזה הלכה כסתם ולא קאי אמתני' דהכא אלא כללא קאמר: כל מקום ששנה. ר' סתם משנה היא דעת חכמים דהיינו רבים: ה"ג עד שיפרש לו רבו. שכן אתיין כיחידאה: לא דרשב"ל פליג. על ר' יוחנן רבו מסברא או מקבל': אלא. שהוא ראה שרוב סתם משניות אתיין כר"מ לכך סובר דכללא הוא: הידינו רבה. איזה רבי יפרש לו אם רבו דברייתא שיגלה ששנה ר"ח בברייתא דהך סתמא יחידאה היא או רבו ממש הלומד עמו:

ומשני

תענית פ"ב ה' יד

מגילה פ"א ה"י

פסחים פ"ו ה"א

פסחים פ"ו ה"א

פני משה

ובדמים. לענין דם שלה: מע"ל. אם ראתה ביום שנתגייר' מטמא למפרע: די' שעתה. מעת הראי' דהא מקודם לא היה דמה טמא מן התורה ובתוספתא ריש נדה גרים איפכא דר' יודה לר' יוסי: נראין דברי ר' יודה בדמים. דמשנתגיירה הרי היא ככל הנשים: ודברי ר' יוסי בולד. דאין צריכה להמתין אלא היכי דיש תיקון ולד וכדפרישית טעמא לעיל דסבר השה מזנה מתהפכת: כר' יוסי בולד. כלומר דאין צריכה להמתין: ומתמה מה הידוש הוא זה דלא כן מה אנן אמרין כו'. אין הלכה כר' יוסי בתמיה: אלא בגין. ואם בשביל דאמר ר' נראין דברי ר' יוסי דמשמע דלא הוחלטה הלכה כדבריו או דאפשר נראין דברי ר"י לר' יוסי ודברי כו' בקצת ומודו זה לזה כדאמר לקמי' ואין אנו יודעין במה: לא כן כו' במקומה. וא"כ אכתי הדרין לכללא ר"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי: חוץ מעיגול של דבילה. דאיפלגו ר"א ור' יהושע פ"ד דתרומות ליטר' קציעות כו' וכן בעיגול של דבלה שדרסה ואין יודע באיזו עיגול דר"א אומר יעלו ור"י אומר לא יעלו כו'. וכן הוא בתוספתא שם ואמר ר' נראין דברי ר"א לר"י כו' דזה מודה לזה כדאמר שם דאם יודע באיזה מקום דרס' דמודה ר' יהושע: קשייתה. שאלתי לפני ר"ח אם אפילו דבר ברור הוא שנבעלו נמי אין צריכות להמתין: לא כבעולות הן. בתמיה דודאי מחזקינן להו כבעולות ואפ"ה אין צריכות כדפרישית טעמא לעיל: שבקין סתמא. דמתני' כל הנשים לא יתארסו כו': ועבדין כיחידאה. בתמיה ולקמן מתרץ לה: אשכח. ברייתא דתני לה ר"ח בשם ר"מ הא דכל הנשים כו' וכן היא בתוספתא: כר"ש. ושם לא גרים כר"ש אלא כד שמע לה דתני כו' כלומר משמע דתני לה ר"ח בשם ר"מ ולא סתמא היא: אמר יאות סבא ידע פירקי גיטא. שפיר יודע הזקן הלכות גיטין ועל ר' יוחנן אמר דהשתא שפיר פסק כר' יוסי ומשום דלעיל אמר דר"מ חושש לגיטין לטעמיה וכדפרישית לזה אמר בהלכות גיטין. ובתענית ובמגילה שם גרים יאות סבא ידע פירקי גרמה כלומר שיודע בעצמו לכוין האמת: והכא את אמר הכין. כרבי יוסי והוא הקושיא דלעיל: לא רבי דילמא חורן אמר. לא ר' שנה המחלוקת דילמא אחר אחר שנה: ומקשה דלאו ק"ו הוא מן מה הן כו' אתיא. מזה דאם שנה ר' מחלוקת וחזר וסתם דאמרת הלכה כסתם גלמוד: דלא אשכח כו'. ואם רבי בעצמו לא מצא המחלוקת אלא אחרי' ורבי סתם במתני' לכ"ש דהלכה כסתם: וכן אתא ר' חזקיה כו'. ואמרו בהדי' בשם רבי לעזר דאפי' שנו אחרים כו': ולמה כו'. וא"כ למה הוא מורי רבי יוחנן כיחידאה: ומתרץ רבי שמואל כו' הדא דתימא. דהלכה כסתם בשאין כו'. אבל אם יש מחלוקת אצל סתם. כלומר אחר הסתם: לא בדא. בזה לא הלכה כסתם. וכן מחלק בזה בבבלי מ"ב: אבל ביחיד אצל חכמים כו'. דהסתם כיחיד ורבי' פליגי לא בדא כי דיחידאה היא וכן הכא רבים פליגי: סתם משניות דרבנן. כרבנן אתיא: עד שיפרש לו רובו. כגו רבו: לא דרשב"ל פליג. מטעמיה דנפשיה על רבי יוחנן רבו: אלא דו חמי. שראה רוב סתם משניות אתיין אליבא דר"מ: הידינו רבה. מי הוא הגדול: רבה דמתני' רבה דאולפנ'. הרב של הברייתא או של הגמ' על מי לסמוך:

לית

עין משפט נר מצוה

רידב"ז

דאין חשש ולד מ"מ אסורה משום חשש גיטין לחוד בבגמא דאפילו בשיש חשש ולד בעינן נמי חשש גיטין ידעינן מר' יוסי מהא דאנוסה אבל מנ"ל דל"ל חשש גיטין לחוד דאימא חשש גיטין לחוד עיקר וכיון שיש חשש גיטין תו לא מצריך חשש ולד ועזרו אפילו בלא חשש ולד ע"ז מביא ראי' דע"כ ר' יוסי לא חשש גיטין לחוד כמו ר"מ והראי' דתנן ארוסות ינשאו מיד אליבא דר"י א"כ אעפ"כ ס"ל לר' יוסי דאין חשש ולד מותר לינשא וע"כ לא חייש לגיטין לחוד: ר"ז בשם ר' גידול ממאנת א"ל נ' הואיל בגם צריכה להמתין נ' הדא מסייעא לר"מ דר"מ חשש לגיטין דאל"כ למה תני דווקא שנתאלמנו או נתגרשו וע"כ משמע דאינו אסור אלא במיתה וגירושין ולא גזרו רק באלמנה וגרושה ולא במיאון: רבי בא בשם רבי אבא בר ירמיה אנוסה אין צריכה להמתין ומסייעא לר' יוסי דרבי יוסי חשש לגיטין ולולד דאי רבי יהודה הא בפירוש סבירא ליה דאנוסה צריכה להמתין בבבלי במס' יבמות דף ל"ה ובמס' כתובות דף ל"ז עיי"ש וכן לקמן גבי גיורת אלא מסייעא לרבי יוסי ולרבי מאיר לא מצינו להביא ראי' דמנ"ל דבעינן חשש ולד מצריך ר' מאיר נמי חשש גיטין דילמא ס"ל דבחדא סגי אך ר' יוסי סבירא ליה ברור דתרתי בעינן דאף בשיש חשש ולד בעינן נמי חשש גיטין:

ומהו

שנויי נוסחאות (שכ"ו) מתניתא נד"ו מתני'. (של"ג) כשאין נד"ו בשאין. (של"ט) רובו כד"ו רבו.

עמודי ירושלים

ר' יהודה אומר מטמא מעל"ע כו'. פלוגתא זאת הובא ג"כ בתוספתא נדה (פרק א') וראיתי שם בפני זקן שכ' א"ל לא ידעתי מהו אם סובר דמעל"ע במוד שהיא עכו"ם לא מיטמאה פשיטא ואם כגר שיתה גיורת מה חילוק יש בין גיורת לישראלית עכ"ל ובתחה"כ לא ראה שהפלוגתא הזאת הוא ג"כ בש"ס בבלי בכתובות (ל"ו א') ופי' שם רש"י דראתה בו ביום דס דר"י ס"ל דיש בעתה דכיון דלא אפשר לקיים בה טומאת מעל"ע דבשמעל"ע עדיין היתה עכו"ם לכן גם מפקידה לפקידה אינה מטמאה ור"י ס"ל דמטמאה מעל"ע כלומר בתורת מעל"ע מעפת כטבילה וכן פירשו שם התוס' והרא"ש והריטב"א. ובפירוש מקובלת פי' שם דאפילו אם ראתה אחר מעל"ע אינה מטמאה למפרע דטומאת מעל"ע גזירה דרבנן היא ולא גזרו בגיורת רק מבפנים מהראה ואילך. וראיתי להפירי קרבן שכ' [illegible] מיהא אין הנכרית מטמאה כנדה ואין כאן שום טומאה ועוד קשה דהא בלא"ה מאין הטהרות שנגעה בהן דקיי"ל דגזרו על העכו"ם שיהיו מטמאין כזבין לכל דבריהם ואפשר דכ"מ דעל טומאת עכו"ם אין שורפין תרומה מה"כ בטומאת מעל"ע עכ"ל. ובעמכ"ת דברי' תמוהים דקושיתו הראשונה שהקשה דלמה תהא מטמאה כו' נק"ט וגלה מתנו מ"ש רש"י דגם אחר הטבילה אינה מטמאה כיון דאי אפשר לקיים בה גזירת מעל"ע. ומ"ש דבטומאת מעל"ע שורפין תרומה הוא תמוה דהכי בטומאת מעל"ע אין שורפין כמבואר בש"ס נדה (ד"ו ע"ב) וברמב"ם המו"ת (פ"ג ה"ג) ובטומאת עכו"ם מבואר בש"ב (פ' תלורע) בפרבם זבים דשורפין עליהן וכ"ה בתוספתא זבים פ"ב ותו"ב שם. אולם י"ל קושיתו דכ"מ בגיורת פחותה מג' שנים ויום א' שאז לא גזרו עליהם כמבואר בש"ס פ"ג [illegible] ב'

לית מילתא דרבי לעזר אמרה רבה דמתניתא כרבי שמעון דתני לה רבי חייה בשם רבי מאיר אמר יאות סבא ידע פירקי גיטא. נאמר אולפן קביל מן רבה דמתניתה כד שמע דתני לה רבי חייה בשם ר' מאיר *החולצת מונה משעת מיתה היוצאה בגט מינה משעת נתינת גיטה. רבי חנינה אמר משעת נתינת גיטה. רבי יוחנן אמר משעת כתיבה. רב ושמואל רב כרבי חנינה. ושמואל אמר כרבי יוחנן. מתיב שמואל לרב על דעתך דאת אמר משעת נתינה. משום מה את חושש משום שנתייחדה בנתים. וניחוש לה לגט ישן. מתיב רבי חנינה לרבי יוחנן על דעתך דאת אמר משעת כתיבה היו שני גיטין אחד נכתב עכשיו ואחד נכתב לאחר זמן וניתנו שניהן ביום אחד לזו את אוסר ולזו את מתיר. מן דהוה מותבה רב לשמואל התיב רבי חנינה לרבי יוחנן. מאן דהוה רבי יוחנן מותבה לרבי חנינה התיב שמואל לרב והלכה מונה לגט משעת כתיבה אם לא נתייחד עמה. חוץ מן האלמנה מפני האיבול. *וכמה הוא האיבול שלשים יום. הדא דתימר בנשים אבל באנשים שלשה רגלים בשיש לו בנים. אבל אם אין לו בנים מיד בשיש לו מי שישמשנו אבל אם אין לו מי שישמשנו מיד בשאין לו בניו קטנים אבל אם היו בניו קטנים מיד. כהדא מעשה שמתה אשתו של רבי טרפון עד כשהוא בבית הקברות אמר לאחותה היכנסי וגדלי את בני אחותיך אעפ"כ כנסה ולא הכירה עד שעברו עליה ל' יום:

הלכה יב מתני' *ארבעה אחין נשואין לארבעה נשים ומתו אם רצה הגדול שבהם מייבם את כולן הרשות בידו היה נשוי לשתי נשים ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה היתה אחת כשירה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשירה: **גמ'** ארבעה מאחין כו' דלמא תלת עשר אחין הויין ומתין תרין עשר דלא בנין אתיון בעיון מתייבמה קומי רבי אמר ליה רבי איזיל ייבם אמר ליה לית בהיילי. והם אומרות כל חדא וחדא אנא מזיינא ירחי. אמר ומאן זיין ההוא ירחא דעיבורא. אמר רבי אנא זיינא ירחא דעיבורא וצלי עליהון ואזלון להון בתר תלת שנין אתון טעינין תלתין ושיתא מיינוקין אתון וקמנו להן קומי דרתה דרבי. סלקין ואמרין ליה לרע קרייא דמיינוקין בעיין מישאל בשלמא. אודיק ר' מן כוותא וחמתון. אמר לון מה עיסקיכון. אמרין ליה אנן בעיין תיתין לן ההוא ירחא דעיבורא. ויהיב להון ההוא ירחא דעיבורא. כתיב °וישב ארון יי עם עובד אדום בביתו שלשה חדשים ויברך יי וגו' במה בירכו בבנים. הדא הוא דכתיב °כל אלה מבני עובד אדום המה ובניהם ואחיהם איש חיל בכח לעבודה ששים וגו'. דהוות כל חדא מינהן ילדה תריי בכל ירחא. הא כיצד טמאה שבעה. וטהרה ז' וילדת. טמאה ז' וטהרה ז' *וילדת שית עשר לכל ירח לתלתא ירחין הא ארבעין ותמניי' והוא אשתין הא חמשין וארבעה ותמנותיהון

פני משה

לית מילתא כו' כד שמע הני לה גרסינן. כלומר לא זה הדבר דאמר רבי לעזר לעיל דרבה דמתני' הוא עיקר דהרי כששמע זה הברייתא של ר"ח בשם ר"מ הוטב בעיניו: ודחי לה נאמר אולפן קביל כו' בשם ר"מ. כלומר שקיבל מגמ' מרבה דמתני' זה ועל זה סמך: ההולצת. מימרא בפני עצמה היא דהחולצת מונה ג' חדשים משעת מיתה. בבלי שם: משעת נתינת גיטה. ולא משעת כתיבה ופליגי אמוראי בזה רבי חנינא כו'. משום מה אתה חושש. דשמא נתייחדה עמו בין כתיבה לנתינה וא"כ הוי ליה גט ישן ופסול הוא כדאמרינן פ"ח דגיטין אלא ע"כ דאין חוששין לזה מן הסתם: לזו את אוסר ולזו כו'. דאין שניהן שוין בכתיבה ואיכא לעז דלאו כ"ע ידעי. וכן מקשי בבלי גיטין י"ח: מאן דהוה מותבה כו'. מה שהקשה רב לשמואל התיב כו' כלומר זה הקושיא הקשה ג"כ רב לשמואל דס"ל כוותיה וכן מאן כו': והלכתא מונין לגט משעת כתיבה כו'. ולסתמא אין חוששין. וכן פסק בבלי שם לפי גירסת הרמב"ם ז"ל פי"א מהל"ג. אבל דעת הרא"ש ז"ל משעת נתינה וכתב וכן נהגו כל רבני צרפת ואשכנז: הדא דתימר בנשים. ל' יום: אבל באנשים. לא ישא עד ג' רגלים ודוקא בשיש לו בנים כו' בבלי מ"ק כ"ג אלא דמוסיף הכא אין לו מי שישמשנו וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' אבל: כהדא כו'. מפני שהיו לו בנים קטנים ובבלי שם גרים יוסף הכהן: ולא הכירה. שלא בא עליה עד אחר ל' יום:

הלכה יב מתני' ומתו. מפ' בגמ': הרשות בידו. לכנוס את כולן והא דנקט ד' עלה טובה קמ"ל כי היכי דנמטייהו עונה בחדש. בבלי מ"ד. כלומר דלית ליה לגרועי בפחות מעונה בחדש אפי' הוא סתם אדם ולא ת"ח: ביאתה כו'. בגמרא מפרש: **גמ'** ארבעה מאחין כו'. כלומר ארבעה מאחין ומתו כו' קאמר במתני' דאלת"ה כי מתו כולן מאן מייבם. וכן בבלי שם: דילמא. מעשה היה בי"ג אחין שמתו י"ב מהן בלא בנים: לית בהיילי. אין בידי לפרנס כולן: אנא. אני אפרנס חדש אלי: אמר היבם ומאן כו'. ואמר רבי אני אפרנס חדש העיבור והתפלל עליהן והלכו להן: אתון טעינין. באו טעוני' ל"ו תינוקות ועמדו לפני חצרו של רבי: סלקין ואמרין ליה לר' לרע כו'. למטה כפר של תינוקות באין לשאול בשלומך: אודיק. הציץ רבי מהחלון וראה אותם: במה בירכו בבנים כו'. וכן הוא בבלי סוף ברכות כדמפרש ואזיל: והוא אשתין. ששה בנים שילדה לו אשתו: ותמנותיהן

קרבן העדה

ומשני לית מילתא וכו'. וכי לא מוכח מדברי ר"ל דמייתי בסמוך דרבו דברייתא יפרש לי: ה"ג כד שמע דתני לה: אמר אולפן קביל וכו'. כלומר לאיזה היה מלטער מתחלה ה"ל להשיב לעצמו מסתמא כך קיבל ר' יוחנן מרבו דמתני' יחידאה היא אלא הורה אור ש"מ מן רבה דמתני' לריך שיקבל והוה מלטער עד ששמע דכן תנא ר"ח הי' מתנחם שר"י בקי בברייתות ויודע איזה משנה נשנית כיחידאה: החולצת מונה. ג' חדשים משעת מיתת בעלה ולא משעת חליצה: היוצאת בגט נאנה. ג' חדשים משעת נתינת הגט אע"ג דמשעת כתיבה לא נתייחד עמה דא"כ ה"ל גט ישן אפ"ה אין מתחילין למנות אלא משעת נתינה: וניחוש לה לגט ישן. וה"ל גט פסול ותהא אסורה לעולם: היו שני גיטין. שכתב לשתי נשיו ואחד נכתב לאחר זמן. של ראשון ג' חדשים וניתנו שניהם ביום כתיבת גט האחרון: לא. שזמנו של גטה ביום הנתינה את אוסר עד שתמתין ג"ח ולזו שזמנו של גטה לפני ג"ח את מתירה להנשא מיד ודמיא מילי דרבנן כחוכא ואטלולא ולא ישמעו להן בני אדם על כך: מן דהוה. מאי דהוה מקשה רב לשמואל הקשה נמי ר"ח לר"י ומאי דהוה מקשה ר"י לר"ח הקשה נמי שמואל לרב: וכמה הוא האיבול. של האלמנה שלשים יום דהיתא בכל דהו ניחא לה ולאחר שלשים כבר נשכח בעלה ממנה: אבל באנשים ג' רגלים. כדי שתשקע הראשונה מדעתו בשעה שהוא עם השנייה וקבעו זמן ג' רגלים אע"פ שאין זמן הרחקת ג' רגלים שוין מ"מ שמחת הרגלים מסייעין להשכיחה מדעתו: אבל אם אין לו בנים. מותר מיד לאחר שבעה כדי לקיים מצות פריה ורביה: בשיש לו מי שישמשנו. כגון בתו או כלתו: אבל אם היו בניו קטנים. מותר מיד משום פרנסתן: ה"ג אע"פ שכנסה לא הכירה עד לאחר ל' יום. זו היא גירסת הר"ח וכ"ה במסכת שמחות אבל גירסת הרא"ש במ"ק פ"ג אע"פ שכנסה לא הכירה עד לאחר ג' רגלים: לא הכירה. היינו שלא בא עליה:

הלכה י מתני' ד' אחין וכו'. ה"ה אפי' נשי טובא נמי מותר לכנסן אם אפשר בסיפוקייהו והא דנקט ד' עלה טובה קמ"ל ארבע אין טפי לא כי היכי דנמטייהו עונה בחדש: ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. אבל ייבומי תרוייהו לא כדמפרש בגמרא: חולץ לפסולה. ולא יפסול את הכשרה לכהונה שחלוצה פסולה לכהונה ולא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכין לו: **גמ'** דלמא. מעשה בשלשה עשר אחין שמתו י"ב מהם בלא בנים ובאו י"ב נשותיהם ותבעו להיבם לפני ר' שייבם אותן: א"ל. ר' להיבם לך וייבם אותן: א"ל. היבם לר' אין בכחי לפרנסם: והם. היבמות אמרו כל אחת מאתנו תזון אותו ואת בני ביתו חדש אחד בשנה: אמר. היבם ומאן יזון אותי ואת ביתי חדש העיבור שאין כאן אלא י"ב נשים ואין נכסי כל אחת מהן מספיקין לזון רק חדש אחד: א"ר. אני אפרנס אותן בחדש העיבור והתפלל עלייהו שיולידו בנים והלכו להם: בתר. שלש שנים באו אותן י"ב נשים טעונים ל"ו בנים שכל אחת מהן ילדה בן בכל שנה: אתון. באו והעמידו עצמן לפני דירת בית ר': סלקון. עלו ואמרו לרבי למטה עומדין כפר של תינוקות שרוצים לשאול בשלומך: אודיק. הציץ ר' מן החלון וראה אותן: אמר. להו מה עסקיכון שבאתם הנה: אמרין ליה. אנחנו רוצים שתתן לנו מזון חדש העיבור כאשר אמרת ונתן להן מזון לחדש העיבור: ה"ג לעבודה ששים ושנים: דהוית. כל אחד מנשי שמנה בניו יולדת שני בנים בכל חדש: וטהרה ז' וילדת. שבשבעה ימים טהרה וילדה: ה"ג והוא שיתא. ועובד אדום עצמו הוליד בג' חדשים ששה בנים הרי ס' פעמים ששה שהן חמשי' וארבעה ותמנותיה:

עין משפט נר מצוה

כו
א מיי' פ"א מה' יבום ה"ט סמ"ג עשין יג טוש"ע אה"ע סי' קסד ס"א

כז
ב מיי' פי"א מה' גירושין סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג ס"א

כח
ג ד מיי' פ"ו מהלכות אבל סמ"ג עשין דרבנן ב טוש"ע יו"ד סי' שצב ס"ב

כט
ה מיי' פ"א מהלכות יבום הי"א סמ"ג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קסא ס"א

ל
ו ז מיי' שם פ"ס י סמ"ג שם טוש"ע שם סעיף א ב

מסורת הש"ס

יבמות מב גיטין יח ע"א

פי' יבמות מב ע"ב מ"ק כג ע"א

יבמות מג ע"ב

פי' יבמות מד

°(ש"א ו) °(דה"א כו)

שנויי נוסחאות (ס"ו) לארבעה בד"ו לארבע. (ס"ג) היה בד"ו מי שהיה. (ס"ח) בשלמא בד"ו בשלמך. (במ"ג) עם עובד אדום בביתו שלשה במקרא ש"ב ו' „בית עובד אדום הגתי שלשה" ובדה"י א' י"ג „עם בית עובד אדום בביתו שלשה".

עמודי ירושלים

ב' פעמים ונראה דלכן השמיט הר"ת הך דינא כיון דאין נפקא מינה רק לענין היניקה כשראתה ב' פעמים בזה לא בכית. ומה שמקשה השירי קרבן עוד על עבדים דהא אף שאינם משוחררים ממתאים בזוגם ע"ש היה נראה מזה לקיים לגירסת הילקוט פרשת מלוים (רמז תקס"ז) דגרס כבדים משוחררים ע"ש. אך לא נראה כן ע' בנס"כ ביו"ד (סי' א') ובעי"ק קושיתו נראה דפלוגתתן הוא רק בגיורת ולא בעבדים ולכן אמרו בירושלמי גם דיש שמפס ולא שנתו דקאי רק על גיורת וכ"ה בתוספתא הפלוגתא רק בגיורת ולא קשה מידי ולפמ"ש סנן המלך (סי' ק"א) דספתה אינה מעמאה רק מאחמתבא א"ש אך דבריו תמוהין וכמ"ש הב"ש ביו"ד (סי' קפ"ג סק"א) ע"ש ופ"ב סנכוי כמ"ב לעיל:

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

קרבן העדה

ותמנותיהון. ושמנה בניו בעצמן הרי ששים ושנים: בית שהוא ניתר בחליצה אחת. יתורא דקרא קדריש דאין לקרות שמו אלא חלוץ הנעל ולא בית אלא ללמד בית אחד הוא חולץ ולא שני בתים הלכך חליצת אחת מהן פוטרת צרתה: אף בביאה כן. שהרי חליצה פטור וביאה פטור וכי היכי דבחליצה אינו חולץ אלא אחת משתי יבמות הבאות מבית אחת ה"נ ביבום אינו מייבם אלא אחת משתי יבמות הבאות מבית אחת: מהו להערים. יבם שבא לחלוץ לכשרה מהו שיערימו הב"ד להטעותו לומר לו שאסור לחלצה וכן לענין יבום אם בא לייבם הפסולה שיאמרו לו שאסור לייבמה או הערמה אחרת: ומשני וכי ר"ט. שהיה חשוב כאלו הוא אביהן של כל ישראל לא הערים כדי להאכיל לנשים כשרות תרומה בשני רעבון אף כאן מותר להערים להטעות ליבם שלא יפסלנה מתרומה: ופריך תמן. התם לא היו ראויות לאכילת תרומה אילולי שהערים ר"ט: ברם. אבל כאן כל אחת ראויה ליבום מן התורה היכא למימר דאסור להערים דבדידיה תליא מילתא לחלוץ או לייבם איזה מהן שירצה:

הלכה יא מתני' המחזיר את גרושתו. משנישאת: והנושא את חלוצתו. דקיימא עליה בלאו דלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה: והנושא קרובת חלוצתו. דקסבר ר"ע חלוצתו כאשתו דהכתוב קראה ביתו דכתיב בית חלוץ הנעל וקסבר נמי יש ממזר מחייבי לאוין: **גמ'** ופריך בלא כך. הלא לא החזירה מי לא פסולה מן הכהונה בתמי' הרי מיהת גרושה היא ואסורה לכהן: ומשני אלא פסולה מלאכול בתרומה. דבי נשא שנבעלה לאסור לה ולא קרינן בה ושבה אל בית אביה כנעוריה: כי תועבה היא. משמע מיעוטא:

הלכה יב מתני' כל שאר בשר שהוא בלא יבא. קורב' שהיא בלאו ואפי' אין בה כרת: כל שחייבין עליו כרת. אבל לא חייבי לאוין: **גמ'** וכולהם. כל הני תנאי דמתני' בהאי קרא פליגי: ולא יגלה כנף אביו. וסמיך ליה לא יבא ממזר וקסבר ר"ע לא יגלה באנוסת אביו איירי ד"ה חייבי לאוין ממזר: שהיא בלא יבא. שאסור לבא עליה: התיבון. הקשו: הרי אלמנה לכה"ג. שהיא בלא יבא שאסור לכה"ג לבוא עליה ולד"ה אין הוולד ממנה ממזר: שנייא היא. שאני אלמנה לכה"ג שפירש בה הכתוב לא יקח ולא יחלל זרעו ללמדך שזרעו חללים ולא ממזרים: מה אשת אב שהיא בכרת. קסבר בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר דה"ל אשת אחי אביו שהיא בכרת: הרי נדה. שהיא בכרת ואין הולד ממנה ממזר והך קושיא כ"ש דקשיא נמי לר"ע: שנייא היא. שאני נדה שאין כתוב בה שאר בשר דלאו מחמת קורבה אסורה עליו וכל שאין איסורה משום שאר בשר אין הולד ממזר: שחייבין עליה מיתת ב"ד. דדוקא דומיא מאשת אביו דה"ל חייבי מיתות ב"ד הוא דהוי ממזר אבל לא חייבי כריתות:

ירושלמי

ותמנותיהון הא אשתין ותריי. הדא היא דכתיב ששים ושנים לעובד אדום א"ר בא בר זבדא (דברים כה) כתיב ° ונקרא. שמו בישראל בית חלוץ הנעל'. בית שהוא ניתר בחליצה אחת. אף בביאה כן. חליצה פוטר וביאה פוטר. כמה דאת אמר בחליצה. כן את אמר בביאה. ומהו להערים. וכי רבי טרפון אביהן של כל ישראל לא הערים. קידש שלש מאות נשים בימי רעבון על מנת להאכילן בתרומה. תמן אין כל אחת ואחת ראויה לוכל בתרומה. ברם הכא כל אחד ואחד ראוי לייבם. ר' יודן בי רבי ישמעאל עבדין ליה כן:

הלכה יג מתני' *המחזיר את גרושתו והנושא את חלוצתו והנושא את קרובת חלוצתו יוציא והוולד ממזר דברי רבי עקיבה וחכ"א אין הוולד ממזר ומודים בנושא את קרובת גרושתו שהוולד ממזר: **גמ'** ר' חייה בשם ר' יוחנן המחזיר את גרושתו משנישאת פסלה מן הכהונה. בלא כך אינה פסולה מן הכהונה. אלא פסולה מלוכל בתרומה. רבי זעירה ר' חייה בשם ר' יוחנן [א] *המחזיר גרושתו משנישאת בתה כשירה לכהונה. ומאי טעמא (דברים כד) °כי תועבה היא. היא תועבה ואין הוולד תועבה:

הלכה יד מתני' *ואי זהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבוא דברי ר"ע שמעון התימני אומר [ב] כל שחייבים עליו כרת בידי שמים והלכה כדבריו ר' יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת ב"ד:

הלכה טו מתני' אמר שמעון בן עזאי מצאתי מגילת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש לקיים דברי ר' יהושע: **גמ'** *ר' יוסי בן חנינה אומר וכולהם מאשת אב למדו (דברים כג) °לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו. ר"ע דורש מה אשת אביו מיוחדת שהיא בלא יבוא הוולד ממזר אף כל שהוא בלא יבא הוולד ממזר. התיבון הרי אלמנה לכ"ג. שנייא היא שפירש בה חלל. שמעון התימני דרש מה אשת אב מיוחדת שחייבין עליה כרת בידי שמים הוולד ממזר. אף כל שחייבין עליה כרת בידי שמים הוולד ממזר. התיבון [ג] הרי נידה. שנייא היא שאין כתוב בה שאר בשר. רבי יהושע דרש מה אשת אב מיוחדת שחייבין עליה מיתת ב"ד והוולד ממזר. אף כל שחייבין עליה מיתת ב"ד הוולד ממזר.

אע"ג

פני משה

ותמנותיהן. שמנה בניו הראשונים דקאמר שם לעובד אדום הרי ששים ושנים: כתיב ונקרא וגו'. טעמא דמתניתין מפרש דביאתה וחליצתה של אחת מהן כו' בית שהוא ניתר בחליצה אחת קאמר קרא ולחלוץ לתרווייהו אי אפשר דבית א' הוא חולץ כו': אף בביאה כן. דביאה של אחת מהן פוטרת דביאה פטור וחליצה כו' וילפינן ביאה מחליצה ובבבלי שם יליף ביאה מקרא דלא יבנה בית אחיו בית א' הוא בונה כו' והאי תלמודא ס"ל דלאו על החליצה הוא דאתא ועיין בתו' שם: ומהו להערים. לעשות הערמה לקדש כילן ולישא אחת מהן אם הוא צריך לכך: ומביא ראיה מר"ט שהערים כו'. ודחי לה דתמן אין כל א' וא' כו' והי' מוכרח לעשות כן: אבל הכא כל אחת כו' ראויה היא ליבם. ולישא כולן אי אפשר א"נ י"ל דעל יבמות מהרבה בתים קאמר: עבדין ליה כן. שהערים לעשות כך:

הלכה יג מתני' המחזיר את גרושתו. משנישאת: חלוצתו. דקיימא עליה בלאו דלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה: קרובת חלוצתו. דאע"ג דמדרבנן היא בבבלי מתרץ לה דר"ע ס"ל דחלוצתו כאשתו דהכתוב קראה ביתו ודתנן לעיל החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת דחולצת לא אתיא כר"ע דלדידי' פטורה לגמרי: בנושא קרובת גרושתו. דגרושתו כאשתו וקמ"ל דיש ממזר מחייבי כריתות:

גמ' בלא כך כו'. בתמיה: בתרומה. דתועבה כתיב: בתה כשרה. וכן מסיק בבבלי פ"ק דף י"א:

הלכה יד מתני' כל שאר בשר. כל קורבה וכל שהיא בלאו ואפי' אין בה כרת: כל שחייבין עליו כרת. אבל לא חייבי לאוין: מיתת ב"ד. פלוגתייהו מפרש בגמרא:

הלכה טו מתני' לקיים דברי ר"י. אריפא קאי אמר שמעון בן עזאי לקיים דברי ר"י: מא"א. הוא מיתת ב"ד:

גמ' וכולהם. תנאי דמתני': לא יקח וגו'. וסמיך ליה לא יבא ממזר: שהוא בלא יבא. דסבר לה כרבי יודה דבאנוס' אביו הכתוב מדבר דהויא לה חייבי לאוין: התיבון. לריב"ח הרי אלמנה לכ"ג שהיא בלאו וכמ"ד לר"ע דמודה באלמנה לכ"ג שאין הולד ממזר: ומשני שנייא היא שפירש בה חלל. דכתיב ולא יחלל חילולין הוא עושה ולא ממזרות. וכרבי סימאי בבלי הכא דף מ"ט ובכתובות דף כ"ט: שחייבין עליה כרת. דקסבר לה כרבנן דבשומר' יבם של אביו הכתוב מדבר: הרי נדה. דא"כ ואין הולד ממזר: שאר בשר. ובבבלי קאמר טעמא דהואיל ותפסי בה קידושין דכתי' ותהי נדתה עליו:

אע"ג

ס"ג

ב"ז

ומהו להערים וכי ר"ט אביהן של כל ישראל לא הערים כו' לפענ"ד דה"פ דמהו להערים קאי על היבמין דבית שהוא נותר בביאה אחת ויבם אחד פיטר את כל אחיו היבמים אם מותר להערים ליבם אחד מן היבמים שלא ייבם אותה. כמו שהיא דלהטעותו. דבבלי דף ק"ו ע"א עיי"ש. והתם מיירי ליבם אחד לענין חליצה ולדחותו מן מ"ע דיבום והכא קמיבעיא בב' יבמין לענין יבום של אחד אם יכולין להערים להיבום באיזה הערמה שלא ייבם אותה היא ויבום אותה אחר אם מותר ופשיט מר"ט דהערים וקידש ג' מאות נשים בשני רעבון להאכילן תרומה אלמא בשביל טובתה מותר להערים בנישואין וה"נ בשביל טובתה מותר לעשות יבום שלא אחד ע"י הערמה להערים האח אחר

ע"ז מסיק דלא דמי דתנן אין כל אחת ואחת ראוי' לוכל בתרומה. ברם הכא כל אחד ואחד ראוי לייבם והוי כההיא דגרסינן בירושלמי במס' סוטה פ"ח ה"ו אפילו שומ"י לחמשה אחין חוזרין ודכוותי' אפילו בית אחד להמשה אחין תמן אין כל אחד ואחד ראוי לישב בו ברם הכא כל אחד ראוי לייבם והפי' מבואר בהמפרשים ז"ל דלגבי בית אין כל א' ואחד ראוי לישב בו דישיבת הבית אינו על אחד אחד זה או זה אלא כולן שוין ברם הכא כל אחד ואחד ראוי לייבם אותה לבדו כלומר דמצות יבום הוא אחד אחד או זה או זה ולא כולן. ואחד מייבם ופוטרה מכולן וחשוב לכל אחד כאילו שלו לפיכך כל אחד חוזר עיי"ש וה"נ ה"ק דגבי תרומה אין כל אחת ואחת ראוי לאכול תרומה לבדה דהא כילן ראוין לאכול תרומה

שנויי נוסחאות (כ"מ) התיבון הרי נדה שנייא היא שאין כתיב בה שאר בשר ניכפת סמכות סלן סלמוד „בר מנדה„ מאי טעמא שניית היא הנדה שאין בה שאר בשר לפיכך אין ממזר ממ.ה.

עין משפט
גר מצוה

לג
א שם סעי' ס וסעי' יט

לד
ב מיי' פי"ב משגגות ה"א

לה
ג מיי' פי"ב מה' א"ב סמ"ג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סי' ט בכ"ז

*אע"ג דרבי יהושע אמר הבא על אחות (הלוצתו) הוולד כשר. מודה שאם היתה הוולד נקיבה שהיא פסולה מן הכהונה. אע"ג דרבי שמעון בן יהודה משום ר' שמעון א גוי ועבד שבאו על בת ישראל הוולד כשר מודי שאם היתה נקיבה שהיא פסולה מן הכהונה הדי בר נש אתא לגבת רב אמר בנין דילידת אמה דההוא גברא ארמאי. אמר ליה כשר. אמר ליה רב המא בר גוריא הן דעייכך רגליך עד דלא ייתי שמואל ויפסלינך. אע"ג דרב אמר גוי ועבד שבאו על בת ישראל הוולד כשר. מודי שאם היתה נקיבה שהיא פסולה מן הכהונה ומה ראוי לומר הלכה כר"ש התימני. אמר ר' יוסי בי רבי חנינא מקום שנכללו כל העריות להיכרת. יצאת אשת אב ללמדך על הממזר. מהלפה שיטתיה דרבי יוסי בי רבי הנינא תמן הוא יליף ליה מכללא והכא הוא יליף ליה מפרטה. *דתני °מצות יי' הייתי אומר אף אוכלי שקצים ורמשים בכלל. הרי את דן לומר נאמר כאן °מעיני ונאמר להלן °מעיני. מה עיני שנאמר להלן דבר שחייבין על שגגתו חטאת ועל זדונו כרת. אף מעיני שנאמר כאן ב חייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. אי מה עיני שנא' להלן שיש בו מיתת ב"ד. אף מעיני שנאמר כאן דבר שיש בו מיתת ב"ד. אמר רבי יוסי בי רבי הנינה מקום שיצאת עבודה זרה ללמד על מחוייבין כריתות לא יצא עמם כרת אלא כרת בלבד. אבל מיתה ממקום אחר באת. מחלפה שיטתיה דרבי יוסי ברבי חנינה תמן הוא יליף לה מכללא והכא הוא יליף לה מברטה. תמן נכללו כל העריות לקרבן יצאת עבודה זרה ללמד על מחוייבי קרבנות. אית לך מימר הכא נכללו כל העריות לממזר. יצאת אשת אב ללמד על הממזר:

הלכה טז מתני' ג *אשתו שמתה מותר באחותה גירשה ומתה מותר באחותה נישאת לאחר ומתה מותר באחותה יבמתו שמתה מותר באחותה הלץ לה ומתה מותר באחותה נישאת לאחר ומתה מותר באחותה:

גמ' הא באמה אסור. לא כן א"ר יעקב בר אחא בשם ר' לעזר *שומרת יבם שמתה מותר באמה. אלא

פני משה

אע"ג דאמר כו'. הבא על אחותו הולד כשר גרסינן: גוי ועבד כו' שאם היתה נקבה כו'. בבלי לעיל מ"ה וכדפרש"י שם דהא דאמר בנה פגום לאו דוקא אלא משום בתו נקט לה. אבל דעת הרמב"ן ז"ל דבנה נמי פגום הוא ואם בא על כהנת לויה וישראלית בתו פסולה לכהונה דכיון דיליף שם ק"ו מאלמנה לכ"ג בנה הלל כאלמנה: אתא לגביה דרב כו'. שהולידו אמו מארמאי ושאלו אם הוא כשר: הן דעייכך רגליך. האסף רגלך ולא מהר מכאן עד דלא יבא שמואל ויפסול אותך דסבר דהולד פסול ובבבלי דף מ"ה קאמר לשמואל נמי הולד כשר: ומה ראו לומר כו'. וללמוד מכרת דאשת אב ולא ממיתה דאשת אב וכר' יהושע: ממקום שנכללו כו'. כלומר דהרי כאן ילפינן מאשת אב הואיל ויצאת מכלל כל העריות ולא ללמד על עצמו כו' ומקום שנכללי אשת אב בפ' עריות כרת שם כתיבא כי כל אשר יעשה מכל התועבת האלה ונכרתו והולכין אחר הכלל מהיכן דיצאת ללמד על ה"כ דהוית ממזר: מהלפא שיטתיה כו' תמן כו'. כלומר הכא בעריות מכללא הוא דיליף דהילך אחר מקים הכלל והכא בע"ז וכדלקמיה הולך אחר הכתוב במקום הפרט: דתני. ברייתא זו כתובה בהוריות פ"ב ובבבלי שם דף ח' בניסחא אחרת: מצות ה'. כתיב בחטאת דנשיא ובציבור: אף אוכלי שקצים. דנהייבו קרבן חטאת: נאמר כאן מעיני. ונעלם דבר מעיני הקהל: ונאמר להלן. בע"ז פ' שלח לך והיה אם מעיני העדה: מה עיני כו' ועל שגגתו חטאת. ופריך הש"ס בה עלה אי מה עיני כו' דהרי ע"ז מיתת ב"ד היא וימא מחוייבי מיתת ב"ד חייבין בקרבן בשוגג: ואמר שם ריב"ח. והגי' חסרה התם וגרסינן כדהכא: דמקום שיצאת ע"ז ללמד כו' לא יצא עמה אלא כרת בלבד גרסינן. כלומר דמקום דפרשה דע"ז כתיבא שם כרת כתיבא הכרת תכרת הנפש והילכך למדין על מחייבי כריתות לקרבן: אבל מיתה בע"ז ממקום אחר באת. ולא נרמזה שם במקרא: מהלפא שיטתיה כו'. השתא מפיק לקושיא דלעיל אמר דהולכי' אחר הכלל וממקום שיצאה והכא בע"ז יליף ליה ממקום הפרט: ומשני תמן נכללו כל העריות כו'. כלומר דעל כרחך התם בע"ז לא שייך לילף ממקום הכלל דהא כתיב מכל מצות ה' וא"כ נכללו כל העריות לומר דהכל בכלל הן חייבי כריתות הן חייבי מיתה ובשהכתוב ממעט בע"ז דיצאה מן הכלל ללמד כו' היינו למעט שאין מחויב קרבן אלא חייבי כריתות וכדכתיבנא שם וא"כ ממקום הפרט ע"כ דנילף: אבל הכא אית לך למימר הכא כו'. בתמיה דמידי ממזר כתיבא בפ' עריות דנאמר דאשת אב ממעט הכלל וע"כ דנילף ממקום הכלל דכרת התם כתיבא:

הלכה טז מתני' יבמתה שמתה מותר באחותה. מפרש בגמ':

גמ' ומדייק מדקאמר יבמתה מותר באחותה. דקס"ד דבשומרת יבם קאי דאל"כ פשיטא היא אלא ודאי לאשמועינן הא באמה לא: לא כן אמר רבי יעקב כו'. לעיל הלכה ח' דמותר באמה דאין זיקה לאחר מיתה: ומשני אלא

קרבן העדה

ה"ג אע"ג דרי"א הבא על אחותו הולד כשר. וכ"ה בקידושין פ' האומר דקסבר אין ממזר מחייבי כריתות: שהיא פסולה מן הכהונה מק"ו מאלמנה לכה"ג שאין איסור' שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום: עכו"ם ועבד וכו' שהיא פסולה לכהונה. דכיון דלא תפסי בהו קידושין כחייבי כריתות דמיין והולד פגום לכהונה: בגין. בשביל שהולידה אמו אותו מן הארמאי מהו שיהא כשר לבוא בקהל: הן דעייכך רגליך. אע"פ שרגליך כהות ועייפו' לך מזה עד דלא יבא שמואל ויפסליך דקסבר שמואל עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וי"מ הנה תראה שעמך רגלך לך מהרה מכאן והראשון נ"ל וכן עיקר: מקום שנכללו וכו'. כלומר מאינו מקום שנכללו כל העריות דהיינו לענין כרת שהוקשו זה לזה דכתיב ונכרתו הנפשות העושות וגו' ובכללן אשת אב ולא מקשינן לענין פסול ממזרות אלא חייבי כריתות שבניהם ממזרים: ופריך מחלפא וכו'. קשיא דריב"ח אדריב"ח: דתניא מצות ה'. בחטאת כתיב ואם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשנה וגו' והביא קרבנו וגו': הייתי אומר אף אוכלי שקצים ורמשים בכלל. כלומר כל חייבי לאוין יהיו חייבין עליהן קרבן אם עבר עליהן או שהורו ב"ד וטעו בשוגג: נאמר כאן. בשגגת הוראה כתיב ונעלם דבר מעיני הקהל: ונאמר להלן. בפ' ע"ז והיה אם מעיני העדה וגו': אי מה עיני וכו' דבר שיש בו מיתת ב"ד. דאע"ז חייבין מיתת ב"ד: ה"ג לא יצא עמה מיתה אלא כרת בלבד. וה"פ בהך פרשתא שנאמר שם קרבן ע"ז וכתיב והיה אם מעיני העדה וגו' לא נאמר בע"ז אלא כרת דכתיב שם ונכרת' הנפש ההיא מקרב עמה אבל מיתת ב"ד של הע"ז לא נאמר שם אלא במקום אחר נאמרה הלכך כל מצוה שהיא מח"כ חייבין עליה חטאת וב"ד מביאין קרבן: מחלפא וכו'. חוזר לקושיתו התם בעריות יליף מעונש שנזכר בכללא והיינו כרת ולא יליף מעונש שנזכר בפרטא במקום שיצאה אשת אב דהתם לא כתיב אלא לאו לחוד והכא בע"ז יליף מעונש שנזכר במקום שיצאת ע"ז ולא אמרינן דע"ז ה"ל דבר שחייבין עליה מיתת בית דין: ומשני תמן. לענין קרבן כל לא תעשה נכלל בכלל מצות ה' אשר לא תעשנה ויצאה ע"ז ללמד מי הוא החייב קרבן אין לנו להוציא ולמעט אלא הנך דלא דמיין לע"ז בהנך מילי הנזכרי' בהך פרשה: ה"ג תמן נכללו כל העבירות לקרבן: אית לך למימר הכא נכללו כל העריות אפילו חייבי לאוין לממזר. דנימא יצאה אשת האב ללמוד על הממזר ולא כתיב בפרשה שיצאה ללמד לאו דנאמר בני חייבי לאוין הן ממזרים הרי לא נכללו מעולם לענין זה אלא מהיקשא הוא דמרבינן שאר ח"כ שהוקשו זה לזה בקרא ונכרתו הנפשות וגו': הא באמה אסור. מדתנן במתני' יבמתה שמתה מותר באחותה משמע הא באמה אסור דאל"כ ליתני מותר בקרובותי' וקשיא לריב"א בשם ר"ל: ומשני אלא

מסורת הש"ס

יבמות מה
ירושלמי קידושין פ"ג ה"ב (עשרה יוחסין הל' יד)
ירושלמי הוריות פ"ב ה"ד
יבמות פג ע"ם
לעיל דף יט ה"ג

תורה אור
ויקרא ד
שם
במדבר טו

רידב"ז

תרומה בשוה ואין אכילת תרומה על כל אחת ואחת כלומר אחת אחת או זה או זה ברש הכא כל אחד ואחד ראוי לייבם כלומר כל אחד ר"ל אחד אחד או זה או זה ואם אחד מייבם אותה שוב אינה ראוי לשני' והאיך אתה מערים האחד להפסיד זכותו ויטול השני כיון שייבם השני שוב אין ראוי לו דהא המצוה דווקא אחד אחד זה או זה משא"כ בתרומה דאין אכילת תרומה אחת אחת דווקא זה או זה ז"א אלא כולן אוכלות ולפיכך מותר להערים דהא אין מפסיד לכולם. ואם הי' באכילת תרומה ג"כ דאחת אחת אוכלת או זה או זה הי' אסור להערים דהא בזה הי' מפסיד לחבירתה כשזו אוכלת אז אסור לאחרת לאכול אבל באמת תרומה אחת אחת אלא כולן אוכלות ע"כ מותר להערים לעשות לה טובה בשני רעבון דהא אין בזה הפסד לחבירתה משא"כ ביבום דהמצוה הוא אחד אחד וע"כ ע"י הערמה אתה מפסידו ע"כ אסור להערים יבום אחד שתתייבם להשני. ומסיק הגמ' ר' יודן בר' ישמעאל עבדין ליה כן. פי' דערמו אותו. ומדויק לפי דברינו מה דמסיק בלשון זכר ברש הכא כל אחד ואחד ראוי לייבם ולא בל' נקבה כל אחת ואחת וגם הא דמסיק ר' יודן ברבי ישמעאל עבדין ליה כן דאילו לפי' המפרשים ז"ל להפ"מ ז"ל הי' צריך לגרוס ר"י בר"י עביד כן ולשון עבדין לי' אין לו שום פירוש ולהקרבן עדה ז"ל בוודאי קשה לרבי יודן ברבי ישמעאל פשיטא שאין צריך להערים באחת כשירה ואחת פסולה דוודאי הי' עושה כמתניתין ולפי דברינו שפיר ניחא. ומתורץ לפי דברינו קושיית השירי קרבן ז"ל דמקשה על רבינו ירוחם ז"ל בשם הרמ"ה ז"ל:

ויפטור

שנויי נוסחאות (פ"א) חלוצתו כ"ס בד"ו. (פ"ז) בנין בד"ו בנין. (פי"ב) ראוי בד"ו ראו.

עמודי ירושלים

אע"ג דר' יהושע אמר כו': וכ"ה בקידושין (פ"ג סי"ב) וראיתי לגיד המלך (כה"ג פי"ח ה"א) שכתב וכנה מלתא ע דסירושלמי כאמרה ונשנית בלא טעם כו' ע"ש ונעלם ממנו ב"ס יבמות (דמ"ס פ"א) דאיתא התם דין פגום ומייתי לה בק"ו מאלמנה לכה"ג ע"ש וכ"ה דברי הירושלמי וז"פ:

מסורת הש"ס

אלא. לעולם אף באמה מותר והא דתני מותר באחות' איידי דסיפא דתני חלץ לה ומתה מותר באחותה דהתם דוקא באחותה מותר אבל באמה אסור כדתנן בריש פרקין החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה באמה וכו' לכך תני כמי ברישא מותר באחותה:

הדרן עלך פרק החולץ

הלכה א מתני' רבן גמליאל

אומר אין גט אחר גט. שתי יבמות ליבם אחד מאח אחד ונתן גט לראשונה וחזר ונתן גט לשנייה דהיינו צרתה לא נאסרו קרובות השני' עליו דמכי יהב גט לראשו' פקע' זיקת דהרווייהו דגט ביבמה מהני למיקס עליה בלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה לא הוא ולא שאר האחי' ואסורים לייבם בעלת הגט וצרתה הלכך כי הדר ויהיב גט שני לשני' אינו כלום וה"ל כנותן גט לאשה נכרית דעלמא וכן שני יבמין ליבמה אחת ונתנו לה זה גט וזה גט אין במעשה האחרון כלום ומותר בקרובותיה: ולא מאמר אחר מאמר. בין שני יבמין ליבמה אחת בין שתי יבמות ליבם אחד המאמר השני אינו כלום ואינה צריכה ממנו גט ומותר בקרובותיה: יש גט אחר גט. קמא לא דחי לגמרי הלכך אכתי איכא פלגא זיקה דהא בעי חליצה הלכך ההוי גט בתרא והוי גרושתו ואסור בקרובותיה:

גמ' ת"ל יבמה יבא עליה. ולקחה לו לאשה ויבמה אע"ג שלקחה לאשה דהיינו שעשה בה מאמר צריך שייבם אותה בביאה: שרת. עירב את כל הפרשה כולה שתהא צריכה ייבום דוקא: לאוסרה לאחין. אם עשה בה אח' מן האחין מאמר אסורה על כל האחין: או קונה. לגמרי או אינו קונה כלל: והרי היא לקוחה לו. ע"י ביאה זו אבל המאמר אינו מועיל כלום: הרי היא כקידושי אשה. מלאשה יתירא קדריש: הרי את מקודש' בכסף ובשוה כסף. ולרבנן אע"ג דיהיב לה מידי לאו קידושין גמורי' הם כקידושי אשה: הגט פוטר ומשייר. הלכך לאחר הגט אסור לו להתייבם ואפ"ה צריכה חליצה:

ופריך ויפטור הגט וכו' מה אם האשה. היבמה עצמה כשבא עליה היבם נפטרת בגט ואינה צריכה חליצה: ה"ג הגט פוטר בה יבמה שחליצה וכו': ופריך ולא תפטור בה. הגט שנותן לה היבם אפי' מקנת בשלמא בכסף כתיב ולקחה אבל בגט מנ"ל דמועיל כלום: ומשני כתיב ולא תהיה. אשת המת החולה לאיש זר וקרא יתירא הוא דהא כתיב יבמה יבא עליה ממילא שמעינן דאסורה לזר: מה אנן קיימין. במאי מוקמינן להאי קרא: אם בשבא עליה היבם. פשיטא דאסורה לזר שהרי אשתו של יבם היא: אם. לאחר שחלץ לה היבם. למה לא תינשא לאיש זר הרי הותרה לשוק: אלא. הכא במאי עסקינן בשנתן לה היבם גט וקמ"ל קרא דאסורה ליבם בגט זה שנעשה זר אצלה: אשר שלח. דכתיב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה והאי אשר שלחה מיותר אלא ה"ק יש לה משלח שאסור להחזירה אחר שילוח אע"פ שלא היה בעלה בראשונה ואיזו זו שומרת יבם שנתן לה היבם גט: ה"ג אצל האחין אני קורא אשר שולחה. וה"פ אחרי שנשתלחה מאחד מאחים:

ופריך

יבמות נ פ"א

פ' כלל ה"א (הי"ג)

קדושין יד פ"א

יבמות כב ע"ב

קדושין ג יד

תורה אור

אלא בגין דתנינן חלץ לה ומתה מותר באחותה. הא באמה אסור. לפום כן תנא אחותה:

הדרן עלך החולץ ליבמתו

הלכה א מתני'

*רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט ולא מאמר אחר מאמר ולא בעילה אחר בעילה ולא חליצה אחר חליצה [א] וחכ"א יש גט אחר גט [ב] ואחר מאמר [ג] אבל לא לאחר בעילה ולא לאחר חליצה כלום:

גמ' *[דברים כה] יבמה יבא עליה זה הביאה. ולקחה לו לאשה זה המאמר. יכול כשם שהביאה גומרת בה כך יהא המאמר ת"ל יבמה יבא עליה. עודה את כל הפרשה כולה ליבום. מה הביאה גומרת בה אף המאמר גומר בה. ואם כן מה הועיל בה מאמר לאוסרה לאחין. רבי שמעון אומר המאמר או קונה או לא קונה. מאי טעמא דרבי שמעון יבמה יבא עליה זה הביאה ולקחה לו זה המאמר. וכשם שהביאה גומרת בה כך המאמר גומר בה. או יבמה יבא עליה והרי היא לקוחה לו והמאמר לא הועיל בה כלום. ר' לעזר בן ערך אומר המאמר קונה קניין גמור ביבמה. מה טעמא דרבי לעזר בן ערך ולקחה לו לאשה הרי היא כקידושי אשה. מה קידושי אשה קונין קניין גמור אף המאמר קונה קניין גמור. [ד] אי זה מאמר ביבמה הרי את מקודשת לי בכסף ובשוה כסף. כמה דרבנין אמרין המאמר קונה ומשייר כן אינון אמרין *הגט פוטר ומשייר. ויפטור הגט פטור גמור ביבמה מקל וחומר. מה אם האשה שאין חליצה פוטרת בה הגט פוטר בה. יבמה שחליצה פוטרת בה אינו דין שיהא הגט פוטר בה. תלמוד לומר וחלצה בחליצה. היא ניתרת ואינה ניתרת בגט ולא תפטור בה כלום. כתיב ולא תהיה לאיש זר מה אנן קיימין אם בשבא עליה אשתו היא. אם בשהלץ לה תלך ותינשא לאיש זר. אלא כן אנן קיימין בשנתן לה גט ותני חזקייה כן [ה] *מניין לנותן גט ליבמתו שהיא אסורה עליו ועל אחיו. אצלו אני קורא אשר שילח. אצל האחין אני קורא אשר שילח'. *ותתיר חליצה באשה מק"ו מה אם היבמה שאין הגט פוטר בה חליצה פוטר בה אשה שהגט פוטר בה אינו דין שתהא [שם כד] חליצה פוטרת בה. ת"ל [ו] וכתב לה ספר כריתות וגו'. [ו] בגט היא ניתרת ואינה ניתרת בחליצה.

ותפטור

אלא בגין כו'. דבחלוצה אסור באמה ודאי כדתנן לעיל הכי נקיט גם ביבמתו אעפ"י שאינה צריכה וכדמסיק בבלי שילהי פירקי דמשנה שאינה צריכה היא:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני'

רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט. שתי יבמות ליבם אחד מאח אחד ונתן גט לראשונה וחזר ונתן גט לשנייה לא נאסרו קרובות השנייה עליו דמכי יהיב גט לראשונה פקעה זיקת שתיהן מעליו דגט מהני ביבמה למיקס עלה בלא יבנה ושוב לא ייבם לא הוא ולא שאר האחין לא יבמה שקבלה הגט ולא לצרתה הילכך כי הדר ויהיב גט לשנייה אינו כלום דהוי כמגרש נכרית דעלמא וכן הדין בשני יבמין ליבמה אחת ונתן זה גט וזה גט האחרון אינו כלום ומותר בקרובותיה: ולא מאמר אחר מאמר. בין שתי יבמות ליבם אחד בין שני יבמין ליבמה אחת האחרון אינו כלום ואינה צריכה ממנו גט ומותר בקרובותי'. וטעמא דר"ג מסיק בגמ' דסבר לה הגט פוטר קלא ושייר קלא וכן במאמר דקונה קלא ושייר קלא ומש"ה כל מה שעתיד השני לדחות ולפטור בגט כבר דחה הראשון וכמאמר מה שעתיד השני לקנות כבר קנה הראשון ומה"ע מודה ר"ג דיש מאמר אחר גט וגט אחר מאמר כדמפרש בגמ': יש גט אחר גט. דהא קמא לא דחה זיקתה לגמרי דהרי בעי' חליצה הילכך אכתי איכא פלגא זיקה ואהני גט שני לשניה לאסור בקרובותיה: אבל לא לאחר בעילה כו'. דאם בא על זו וחזר ובא הוא או אחיו על צרתה ביאת זנות בעלמא היא ולא אסור בקרובותיה וכן בחליצה:

גמ' יבמה יבא עלי' כו'. הובאה לעיל ריש פ' כיצד ושם פירשתי: כמה דרבנן אמרין כו'. לאו אטעמא דרבנן דמתני' מהדר דבהא כ"ע לא פליגי כדפרישית במתני' אלא דכמו שאמרו הכמים דהמאמר קונה מקצת ומשייר מקצת וכן בגט דפוטר במקצת ומשייר במקצת ולכל חד וחד כדאי' לי' וכדלקמן: ויפטור כו'. כחליצה: ולא תפטור בה כלום. ואפי' לאסרה עליו ועל האחין דהא מיעטה רחמנא: ומשני כתיב ולא תהיה וגו'. וקרא יתירא הוא דהא כתיב יבמה יבא עליה: ומה אנן קיימין. המקרא זה: אם כשבא כו'. דע"כ לא מיתוקמא לא כשבא עלי' ולא אחר שחלץ אע"כ כן אנן קיימין בשנתן לה היבם גט לזיקתו דמיפסלא עליו וקמה עליה ועל האחין בלא תהיה דבגט זה נעשית זרה אצלן: ותני חזקי' כן. דיש רמז מן התורה דהגט אוסר ביבמה: אצלו כו'. דכתיב במחזיר גרושתו לא יוכל בעלה הראשון וגו' אשר שלחה וקרא יתירא הוא אלא לומר לך דיש משלח שאסור להחזיר אחר שילוה אפילו לא נישאת ואיזו זו יבמה וכדדריש לה ר' עקיבא בבלי כ"ב: אצל האחין כו'. כלומר מדכתיב שלחה בה"א לרבות האחין דנאסרה עליהן. אבל שם מסיק דגט ביבמה מדרבנן היא וקרא אסמכתא בעלמא: ת"ל וכתב לה וגו' בגט כו'. דספר כורתה ואין דבר אחר כורתה וכן אמרי' בבלי קידושין דף י"ד:

ותפטור

עין משפט נר מצוה

א

[א] ב' מיי' פ"ה מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קע ס"ג ו

ב

[ג] שם סעי' יב

ג

[ד] מיי' פ"ב מה' יבום ה"א סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו ס"ב

ד

[ה] מיי' שם פ"ה טוש"ע שם סי' קע ס"א

ה

[ו] מיי' פ"א מגירושין ה"א

רידב"ז

ויפטור הגט פטור גמור ביבמה מק"ו כו' ולא תפטור בה כלום כתיב ולא תהי' לאיש זר מה אנן קיימין אם כשבא עלי' אשתו היא אם בשחלץ לה תלך ותנשא לאיש זר אלא כן אנן קיימין בשנתן לה גט. פי' לשיטת הירושלמי היא דגבי ב' יבמות אתא אחד דלא שייך לא תהיה גבי יבמה אחת. אם לא שבא אח"כ היבם עלי' או חלץ לה אבל אם בא או חלץ לחבירתה מוכח למפרע דהיא הזקוקה והיבמה אחרת לא היתה זקוקה מעולם וכדאיתא לעיל בפ"ק ר' יודן בעי קידש אחד מן השוק אחת מהן ובא היבם וחלץ לה נפקעו ממנה קידושין חלץ לחבירתה ובא עליה חלו עליה קידושין למפרע [ועי' בפרש"י ז"ל במתניתין דף כ"ג ע"ב] ולהמסקנא שם מוכח דלמ"ד לא תהי' היא ל"ת קשה האיך משכח"ל הל"ת לכתחלה דלא תהי' לאיש זר הא לא משכח"ל לכתחלה דממנפ"ש אם חלץ לה הרי ניתרת לשוק אם בא עלי' הרי אשתו היא בלא"ה ולא משכח"ל לעולם דיעבור בודאי ל"ת לכתחלה ולא משכח"ל רק כשלאחר שנשאת לזר חלץ לה

ותפטור בה ותשייר. תמן כתיב (ולו תהיה לאשה) לא תהיה לאיש זר. הכא מה אית לך כמה דרבי שמעון אומר *המאמר או קונה או לא קונה כן הוא אומר הגט או פוטר או לא פוטר. נישמעינה מן הדא רבי שמעון אומר [א] הבעילה בזמן שהיא בתחילה אין אחריה כלום. הא בסוף יש אחריה כלום. בבעילה שהיא לאחר הגט אבל בבעילה שהיא לאחר מאמר מה נפשך קנה מאמר אין אחריו כלום. לא קנה מאמר תקנה הביאה. ולא יהא אחריה כלום. אלא כן אנן קיימין בבעילה שהיא לאחר הגט. הדא אמרה שהגט פוטר ומשייר. רבן גמליאל בר רבי שמעון אומר המאמר או קונה או לא קונה. והכא מדר"ש הגט פוטר או לא פוטר. נישמעינה מן הדא מודה *רבן גמליאל לחכמים [י] שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר גט. גט אחר ביאת מאמר ומאמר אחר ביאת הגט. גט אחר ביאת מאמר היך עבידה. היו שלש יבמות עשה מאמר בזו ובעל לזו ונתן גט לשלישית. הדא אמרה שהמאמר קונה ומשייר אי תאמר המאמר או קונה או לא קונה. מה נפשך קנה מאמר אין אחר זו כלום. לא קנה המאמר תקנה הביאה ולא יהא אחריה כלום. הדא אמרה שהמאמר קונה ומשייר. מאמר אחר ביאת גט היך עבידה. היו שלש יבמות נתן גט לזו ובעל לזו ועשה מאמר בשלישית. הדא אמרה שהגט פוטר ומשייר. ואם תאמר הגט פוטר או לא פוטר. מה נפשך פטר הגט אין אחריו כלום לא פטר הגט תפטור הביאה ולא יהא אחריה כלום. הדא אמרה שהגט פוטר ומשייר. היך רבן גמליאל כרבי שמעון ואיז מאמר אחר מאמר ביבמה כר' שמעון היא. אלא

פני משה

ותפטור בה ותשייר. הלילה באשה דלא מיעטה רחמנא אלא שלא תפטור לגמרי וכ"מ דאם קדשה אחר לאחר חליצה דתיבעי' גט נמי מהשני דכמו דאמרינן דגט ביבמה פוטר ומשייר כן נמי נימא בחליצה באשה: ומשני תמן כתיב ולא תהיה לאיש זר גרסי'. כלומר בשלמא ביבמה דגט פוטר ומשייר נפקא מלא תהיה וכדדריש לעיל: הכא. באשה מה אית לך דמהיכי תיתי דתאסרה חליצה: כמה דר"ש אומר כו'. בעיא היא דלעיל ריש פ"ב אמרינן לר"ש דמספקא ליה במאמר אם קונה או לא: כן הוא אומר בגט כו'. אם כמו כן ס"ל דגט ספק הוא אם פוטר ביבמה: נישמעינה. לזה מן הדא ברייתא ר"ש אומר כו' כדמתני' סוף פירקין: הא בסוף יש אחריה כלום בבעילה כו'. כלומר דע"כ לא מיתוקמא אלא בביאה שלאחר הגט דביאה גרועה היא ואין פוטרת האחרת יש עליה זיקת יבמין וכי מפיק לה בעיא חליצה ולא סגי לה בגט: אבל בבעילה כו'. כלומר דהאי בסוף לא מיתוקמא אחר המאמר לר"ש דהא ממ"נ אם קנה מאמר כבר קנה אותה ואין אחריו כלום ואם לא קנה המאמר א"כ תקנה הביאה דהויא ביאה בתחילה ואין אחריה כלום: אלא ע"כ אנן קיימין בבעילה לאחר הגט הדא אמר' כו'. דאל"כ אף אחר הגט לא מיתוקמא: ה"ג ר' גמליאל כר"ש אומר המאמר כו' וכן גירסת הרשב"א ז"ל. כלומר נשון שאיל' היא אם ר"ג כר"ש ס"ל דהמאמר ספק הוא ולהכי קאמר אין מאמר אחר מאמר דאי קמא קני השני ולא כלום הוא ואי קמא לא קני השני נמי לא קני: והכא מדר"ש הגט פוטר כו'. כלומר ובגט נמי אם כר"ש במאמר ס"ל דספק הוא אם פוטר ומה"ט נמי אין גט אחר גט דאי קמא דאי השני לא כלום הוא ואי קמא לא דאי השני נמי לא דאי: וקאמר נישמעינה כו' מודה ר"ג לחכמים כו'. ברייתא בבלי נ"א: גט אחר ביאת מאמר. אחר ביאה שהיא אחר המאמר וכן מאמר אחר ביאת גט וכדמפרש ואזיל: גט אחר ביאת מאמר היך עבידה. כגון שהיו ג' יבמות כו' דמודה בזה ר"ג דהגט של השלישית מהני לאסור בקרובותיה: והשתא פשיט לה הדא אמרה שהמאמר קונה ומשייר. ס"ל לר"ג דאם תאמר דמספקא ליה א"כ קשה מה נפשך דאם קנה מאמר של הראשונה אין אחר זו כלום ולא אהני תו ביאה וגט אבתרה: לא קנה המאמר. א"כ תקנה הביאה של השניה דהוי ביאה בתחילה היא וכשרה ואין אחריה כלום ולא תהני גט השלישית אלא ע"כ הדא אמרה שהמאמר כו' וכן במאמר אחר ביאת הגט כו' וע"כ נמי דס"ל דגט פוטר ומשייר ומה שמשייר המאמר קני ביאה שלאחריה וכן בגט מה שדחה כו': ומקשה היך ר"ג כר"ש ואין מאמר כו'. דהא חזינן דר"ג דאמר אין מאמר אחר מאמר ש"מ דמספקא ליה במאמר כר"ש ומעתה היך ר"ג כר"ש דהאמרת אליבא דקונה ומשייר כ"ל: אלא

קרבן העדה

ופריך ותפטור בה ותשייר. תהא חליצה פוטרת באשה מקלת ותשייר מקלת כמו הגט ביבמה ונפקא מיניה אם בא אחר וקידשה לאחר חליצתה מבעלה אסורה לראשון ולשני: ה"ג תמן כתיב לא תהיה לאיש זר. וה"פ גבי יבמה כתיב לא תהיה לאיש זר ודרשינן מיניה דקאי איבם לאחר שנתן גט ליבמתו כדאמרינן בסמוך אבל הכא באשה מה קרא אית לך למדרש מיניה דחליצה פוטרת ומשיירת: כמה דר"ש וכו'. מיבעיא ליה מי מספקא ליה לר"ש גט אי פוטר לגמרי או אינו פוטר כלל כי היכי דמספקא ליה במאמר או דלמא בגט כרבנן ס"ל דפוטר ומשייר: נישמעינה מן הדא. תא שמע: אין אחריה כלום. אם עשה מאמר בשנייה או בא עליה א"ל לא גט ולא חליצה: הא בסוף. גט לזו וביאה לזו יש אחר ביאה זו זיקת יבמין וכי מפיק לה בעיה חליצה ולא סגי בגט: בבעילה שלאחר הגט. עלה קאר"ש בזמן שהיא בסוף יש אחריה כלום: אבל בבעילה שלאחר מאמר. ודאי לא אר"ש שיש אחריה כלום דממ"נ אין אחריה כלום: קנה המאמר אין אחריה כלום. כמו הביאה: לא קנה מאמר תקנה הביאה דהא המאמר כמאן דליתא דמיא וה"ל ביאה זו כאלו היא בתחלה ואין אחריה כלום: הדא אמרה. זאת אומרת דס"ל לר"ש גט פוטר ומשייר דאי בגט נמי מספקא ליה קשיא נמי בגט תקנה הבעילה אחריו ממנ"כ: ה"ג ר"ג כר"ש המאמר וכו'. וה"פ מיבעיא ליה אי ר"ג כר"ש ס"ל דמאמר ספק קונה לגמרי או לו קונה כלל וסובר דגט נמי ספיקא הוא אי פוטר או לא או דלמא במאמר כרבנן ס"ל דמאמר קונה ומשייר ולכך אין גט אחר גט ולא מאמר אחר מאמר דמאי דשייר הראשון אין השני יכול לפוטרו או לקנותו: והכא מדר"ש. כלומר יותר מדר"ש אית ליה לר"ג דאפי' בגט מספקא ליה אי פוטר או אינו פוטר: שיש גט אחר מאמר. מאמר לזו וגט לזו פסל את הראשונה ואסור בקרובות שתיהן: ומאמר אחר גט. גט לזו ומאמר לזו בעלת מאמר צריכה גט: ה"ג גט אחר ביאה ומאמר ומאמר אחר ביאה וגט. ובסמוך מפרש לה א"כ אפשר לקיים הגירסא שלפנינו וה"פ גט אחר ביאה של מאמר ר"ל ביאה שלאחר מאמר וכ"נ עיקר דלפי הגהתי והיא גירסת הבבלי קשיא ה"ל למנקט גט אחר מאמר וביאה: גט אחר ביאה ומאמר היך עבידא. היכי דמי: ונתן גט לשלישי. מהני הגט לאסור בקרובותיה: הדא אמרה. זאת אומרת שהמאמר קונה ומשייר נמצא שלא קנה לבעלת המאמר אלא במקצת ויש אחריו כלום והביאה שלאחר המאמר ביאה פסולה היא שכבר קנה המאמר מקצת ובית אחד הוא בונה ולא שני בתים לפיכך יש גט אחריהן: ועשה מאמר בשלישית. קונה מאמר וצריכה גט ואסור בקרובותיה: ה"ג היך ר"ג דלא כר"ש וכו'. וה"פ קשיא ליה איך ר"ג דלא כר"ש דהא דייקינן דסובר מאמר קונה ומשייר ומדקסבר ר"ג אין מאמר אחר מאמר משמע דכר"ש ס"ל הלכך אי קמא קני בתרא מאי קעביד ואי קמא לא קני בתרא נמי לא קני דאי קונה ומשייר נימא דבתרא קני מאי דשייר הראשון: ומשני

רידב"ז

לה היבם ואיגלאי למפרע דהיא הזקוקה ומלבד שז"א דא"כ לא עבר על הל"ת דהא בשעה שנשאה בהיתר נשאה כמבואר שמה באריכות בדברינו לעיל בפ"ק מלבד זאת לא מצינו וודאי ל"ת לכתחלה ומסיק שם דלא שנייא היא איסור יבמה אחת לאיסור ב' יבמות והקרא מיירי בין ביבמה אחת בין בשתי יבמות והאיך משכח"ל בב' יבמות הל"ת האזהרה לכתחלה דלא תהי' אשת וגו' עיי"ש בדברינו ובזה מבואר כאן דמוכח מינה דע"כ גט מהני מקצת ושייר מקצת וע"כ משכח"ל הל"ת דלא תהי' וגו' לאחר שנתן לה גט דאז איגלאי דהיא הזקוקה ועדיין היא זקוקה לו. דבלא גט לא משכח"ל הל"ת דלא תהי' בב' יבמות דהא לא שנייא הל"ת בין יבמה אחת לב' יבמות ע"כ בב' יבמות לא משכח"ל הל"ת דלא תהי' אלא ע"י גט דשייר מקצת ודוק:

ר"ג כר"ש המאמר קונה או לא קונה כן גי' הרשב"א ז"ל והכא מדר"ש לכאורה נראה דצ"ל ורובא מדר"ש במקום ורובא כדפס והכא הגט פוטר או לא כו' הדא אמרה שהמאמר קונה ומשייר כ"ז שהגט פוטר ומשייר היך ר"ג כר"ש. מסקנת הפשיטות היא על מה דשאל אם כר"ש ס"ל דהמאמר קונה או לא קונה ופשי' דע"כ ס"ל דקונה ומשייר והיך ר"ג כר"ש בתמי' אלא ע"כ דלא כר"ש ופריך ואין מאמר אחר מאמר ביבמה כר"ש היא בתמיה דהא ע"כ מדר"ג סובר דאין מאמר אחר מאמר ע"כ כר"ש היא דס"ל אלא דלית טעמא דהדין כטעמא דהדין דטעמא דר"ג דס"ל אין מאמר אחר מאמר וטעמו דר"ש דס"ל ג"כ אין מאמר אחר מאמר כדאיתא בבבלי דף י"ט ע"ב א"ל ר"ש לחכמים אם מאמרו של ראשון מאמר כו' ואם מאמרו של ראשון אינו מאמר עיי"ש ובדף נ"א ע"ב גבי ביאת בן תשע איתא מפורש דר"ש ס"ל אין מאמר אחר מאמר לאו חד טעמא היא אלא ר"ג ס"ל כל מה שמאמר השני עתיד לקנות כבר קנה הראשון כדאוקי אביי בבבלי דף נ"א ע"א עיי"ש טעמא דר"ש קנה הראשון קנה השני בתמי' לא קנה הראשון אף שני לא קנה פטר הראשון פטר השני בתמי' לא פטר הראשון אף השני אינו פוטר וה"ה דהמ"ל דר"ש ס"ל כר"ג בטעמא אלא משום דמפורש אמר ר"ש לחכמים אם ביאת ראשון ביאה ביאת שני אינו ביאה ומסיים דכן הה"נ בגט יכול לסבור נמי כן אף דבאמת ס"ל בגט דפוטר ומשייר כמו דמסיק תהלה:

ע"ד

שנויי נוסחאות (א"א) ולו תהיה לאשה כ"ה בד"ו.

עין משפט נר מצוה
ו מיי' פ"ה מה' יבום טוש"ע אה"ע סי' קע סי"ד
ז טוש"ע שם ס"ג

מסורת הש"ס
פ יבמות נ ע"ב
שם נח ע"א ודף כ'

אלא דלית טעמא דהן כטעמא דהן. טעמא דהן דר"ג כל מה שמאמר השני עתיד לקנו' כבר קנה הראשון. כל מה שהגט השני עתיד לפטור כבר פטר הראשון. טעמא דרבי שמעון קנה הראשון קנה השני לא קנה הראשון אף השני לא קנה. פטר הראשון פטר השני לא פטר הראשון אף השני לא פטר על דעתיה דרב"ג מהו שיהא הגט לאחר גיטו של מאמר ומאמר אחר גיטו של מאמר. גט לאחר גיטו של מאמר היך עבידא. היו שתי יבמות עשה מאמר לזו ונתן לה גט ונתן גט לשנייה. א"ת הגט פוטר כל מה שקנה מאמר כמי שיש כאן גט ואין גט לאחר גיטו של מאמר א"ת אין הגט פוטר כל מה שקנה מאמר כמי שאין כאן גט ויש גט לאחר גיטו של מאמר. מאמר אחר גיטו של מאמר היך עבידה. היו שתי יבמות עשה מאמר לזו ונתן לה גט עשה מאמר לשנייה. א"ת הגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר כמי שאין כאן מאמר ויש מאמר אחר גיטו של מאמר. וא"ת אין הגט פוטר יותר ממי שקונה מאמר כמי שיש כאן מאמר ואין מאמר לאחר גיטו של מאמר על דעתיה דר"ג מהו שתהא ביאה פסולה אחר ביאה פסולה. ביאת בן תשע אחר ביאת בן תשע ביאה פסולה לאחר ביאת בן תשע ביאת בן תשע לאחר ביאה פסולה. מהו שיודו חכמים לר"ג. ואין מאמר אחר מאמר ביבמה אחת היך עבידא. עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט ועשה מאמר אם תאמר יש מאמר אחר מאמר לא נפטרה באותו הגט. אם תאמר אין מאמר אחר מאמר נפטרה באותו הגט. רבי יודן בעי *קידש אשה מעכשיו

מסורת הש"ס

לעיל פ"ג ה"ד בשינוי

עין משפט ב׳ מצוה

קרבן העדה

ומשני אלא. לעולם ר"ג דלא כר"ש ס"ל ואפ"ה אין מאמר אחר מאמר דס"ל לר"ג כל כח שיש במאמר לקנות קנה המאמר הראשון ומה ששייר אין כח בשני לקנות וכן בגט כל כח שיש בגט לדחות כבר דחה הראשון ומה ששייר אי׳ כח בשני לדחות : טעמא דר"ש. דאין מאמר אחר מאמר ולא גט אחר גט דמספקא ליה במאמר אי קני לגמרי או לא קני כלל וכן בגט אי דוחה לגמרי או אינו דוחה כלום : אם תאמר הגט פוטר וכו׳. נראה שהגירסא הפוכה וכצ"ל א"ת הגט פוטר יותר ממה שקנה המאמר כמי שיש כאן גט וכו׳ א"ת אין הגט פוטר יותר ממה שקנה המאמר כמי שאין כאן גט וכו׳ וה"פ מיבעיא ליה אם הגט פוטר המאמר וגם הזיקה נמצא שאין הגט השני פוסל לר"ג ואין גט לאחר גט ואם אין גט אחר מאמר פוטר רק המאמר וזיקה הראשונה כדקאי קאי א"כ יש גט אחר גט המאמר ובבעיא שבסמוך גרסי׳ א"ת הגט פוטר כל מה שקנה המאמר כמי שאין כאן מאמר וכו׳ וא"ת אין הגט פוטר כל מה שקנה המאמר כמי שיש כאן וכו׳ וה"פ מיבעיא לי׳ אם הגט פוטר כל מה שקנה המאמר נמצא כאלו לא היה כאן מאמר מעולם וחל המאמר השני ואם אין הגט פוטר כל מה שקנה המאמר ונותר זיקה מלד המאמר אין המאמר השני חל שאין מאמר אחר מאמר : ע"ד דר"ג. דאמר אין מאמר אחר מאמר מי ס"ל נמי דאין ביאה פסולה אחר ביאה פסולה שכל קנין הראוי לביאה עשתה הביאה הראשונה ואין אחרונה יכולה לתפוס אחריה אע"ג דראשונה לא קנאה לכולא שיורא דגט או דלמא כיון דלא קניא ביאה פסולה לכולא שיורא דגט יש ביאה אחר ביאה : ביאת בן תשע וכו׳. ה"נ מיבעיא לן מי הוי ביאת בן ט׳ כמאמר ואין ביאת בן תשע הבא אחריו כלום א"ד לא הוי כמאמר ושניהם אסורים בקרובותיה : ביאה פסולה. כגון הנך דמתני׳ לאחר ביאת בן תשע או איפכא ביאת בן תשע לאחר ביאה פסולה מי מהני לאסור בקרובותיה או לא : מהו שיודו חכמים לר"ג. שאין מאמר אחר מאמר ביבמה אחת או דלמא אף ביבמה אחת פליגי : היך עבידא. היכי דמי שיהא נפקותא ביבמה אחת בין מאמר אחד למאמר אחר מאמר : לא נפטרה באותו גט. וצריכה גט שני למאמר השני :

מעכשיו

פני משה

אלא דלית טעמא דהן. דר"ג : כטעמא דהן. דר"ש במאמר אחר מאמר : דטעמא דר"ג. דס"ל קונה ומשייר וא"כ כל שמאמר הב׳ עתיד לקנות כבר קנה זה הראשון ואין אחריו כלום וכן בגט כל מה שהגט כו׳ הכל טעמא דר"ש מהמת הספק הוא : קנה הראשון לא קנה השני גרסינן א"כ קנה השני בתמיה. וכן מוכח משיטת הבבלי שם גבי ביאת בן תשע דכמאמר הוא לר"ש : על דעתיה דר"ג מהו כו׳. השתא בעי למאי דאמרינן דרבן גמליאל מודה דיש גט אחר מאמר דמאמר לזו וגט לזו פס׳ את הראשונה ואסור בקרובות שתיהן וכן במאמר אחר גט דבעלת מאמר צריכה גט ואמרינן נמי לר"ג דס"ל בשניהם משייר הוא דלא לגמרי קונה מאמר ולא לגמרי דוחה הגט כדפרישית מיהו הא קא מיבעיא לן בגט אחר מאמר אם הגט פוטר ודוחה כל קניית המאמר שלפניה וביבמה אחת כדמפרש ואזיל דבשתי יבמות לא נפקא לן מי׳ סוף סוף אסור בשתיהן אלא באותה יבמה עצמה ונפקא מינה לגט של השניה שלאחר הגט של זו שהיא אחר המאמר כדלקמיה : ומאמר אחר גיטו של מאמר זו בעיא שניה היא וכדרך את"ל מיתפרשא כדלקמן : גט לאחר כו׳ היך עבידא. השתא מפרש לבעיא הראשונה כגון ב׳ יבמות עשה מאמר בא׳ מהן ונתן לה גט וחזר ונתן גט לשניה מהו : אם תאמר כו׳. דאי אמרינן דהגט פוטר כל קניית מאמר שעליה ודוחה וא"כ אפילה הויא כמו גט בתחלה וא"כ תו לא מהני הגט בשניה לאסור בקרובותיה דהרי אין גט אחר גט לר"ג וזהו ואין גט לאחר גיטו של מאמר : אם תאמר אין הגט פוטר כו׳. ואי אמרינן דאין הגט פוטר כל קניית המאמר אלא לאוסרה עליו הוא דמהני ומה דשייר המאמר בזיקתה הוא דדחה הגט אבל עדיין יש מקניית המאמר עליה : כמי שאין כאן גט. כלומר דלאו גט בתחלה הוא דעדיין המאמר על ז וא"כ אהני גט בשניה לאסרו בקרובותיה דהרי מודה ר"ג דיש גט אחר מאמר וזהו ויש גט לאחר גיטו של מאמר : מאמר אחר גיטו של מאמר היך עביד׳. השתא בא לפרש הבעיא השניה ואת"ל קאמר וה"פ דאת"ל בבעיא ראשונה דהגט פוטר כל מה שקנה המאמר וא"כ יש כאן גט וכדפרישית וא"כ יש כאן לקולא ולחומרא לקולא לגבי גט של השניה דאי גט ראשונה הוי גט של שניה לאו כלום הוא דאין גט אחר גט ומותר בקרובותיה ולגבי מאמר לחומרא דאם עשה מאמר בשניה ואם גט ראשונה הוי גט אסור בקרובות שניה דיש מאמר אחר הגט. והיינו דקא מיבעיא ליה דאפי׳ אמרה דהגט פוטר כל מה שקנה המאמר הייני דוקא לקולא ומשום דגט ומאמר ביבמה מדרבנן הוא ואמרינן כל מה שקנה המאמר דחה הגט והגט שלאחריו לאו כלום הוא אבל לחומרא לא אמרינן דהמאמר של ראשונ׳ לאו כלום הוא שדחאו הגט וכדי להיות מאמר של שניה מאמר דהואיל המאמר והגט שוין הן בכחן זה לקנות וזה לדחות הילכך אמרינן דהמאמר קנה במקצת ושייר מקצת הזיקה והגט דחה למקצת הזיקה ששייר המאמר וא"כ אכתי איכא מקצת קניית המאמר והמאמר של השניה לאו כלום הוא דלא אמרינן כל מה דעביד המאמר שקליה גיטא אלא לקולא וכדאמרן א"כ צריך אתה להוסיף ולומר דכח הגט עדיף ופוטר יותר ממה שקנה המאמר ודוחה אפי׳ ממקצת הזיקה ששייר המאמר ואז ודאי המאמר של ראשונה לא כלום חשיב ואפי׳ לחומרא ולא חשובים למאמר של שניה למאמר והיינו דקאמר עשה מאמר לשניה אם תאמר הגט פוטר יותר כו׳ וכמו דלקולא בבעיא ראשונה אמרינן דאין כאן מאמר של הראשונה וגיטה הוי גט כן נמי הכא לחומרא דאין כאן מאמר ואז מאמר השניה הוי מאמר וזהו ויש מאמר אחר גיטו של מאמר : ואם תאמר אין הגט פוטר יותר כו׳. הו דאמרינן דאין פוטר יותר אלא שוין הן והף דלעיל לקולא אמרינן דגם ראשונה הוי גט אפ"ה לחומרא לא אמרינן אלא כמי שיש כאן מאמר של ראשונה ומאמר של השניה לא כלום הוא וזהו ואין מאמר לאחר גיטו של מאמר ולא נפשטה הבעיא. הדין פירושא דהאי סוגיא ובבבלי לא דייק מזה מידי אלא דאמר שם לר"ג בגט אחר מאמר מה דשייר המאמר דחי הגט ולפ"ז אפשר דדוקא לקולא אמרינן דיש גט אחר מאמר וכגוונא דלעיל וכדפרישית: ע"ד דר"ג מהו שיש ביאה פסולה כו׳. השתא קא מיבעיא ליה לר"ג דאמר אין מאמר אחר מאמר אבל יש מאמר אחר ביאה פסולה כדאמר לעיל ומאמר אחר ביאת הגט כדמפרש בשלש יבמות שנתן גט לזו ובעל לזו ומאמר לשלישית דמהני לאסור אחר ביאה שבאמצע שהיא פסולה דלאחר הגט היא וכן בגט אחר ביאת מאמר כו׳ ומי אמרינן דכמו שיש מאמר אחר מאמר אחר ביאה פסולה כן נמי ביאה אחר ביאה פסולה וטעמא דס"ל לר"ג דביאה פסולה גריעה ממאמר בזה דבמאמר שהוא אחר הגט קני ליה מאמר לכל מה ששייר הגט והילכך נמי לא מהני מאמר אחריו לכלום אם היה עושה מאמר בשלישית דסתמא קאמר אין מאמר אחר מאמר ואפי׳ לאחר מאמר שאחר הגט אבל בביאה שאחר הגט לא קני לכל השיור ששיי׳ הגט מהזיקה והילכך קאמר דמהני המאמר שאחריה ולפ"ז כמו דהביאה ביאה פסולה מן השיור מקום לתפוס המאמר שאחריה כן נמי הניח׳ לתפוס הביאה שאחריה ויש ביאה פסול׳ אחר ביאה פסולה או דילמא דאמרינן לר"ג לא גריעה ביאה פסולה ממאמר אלא דבמאמר נמי לא קני לכל שיור הגט והא דאין מועיל מאמר אחר מאמר שאחר הגט טעמא הואיל ושוין הן ואין כח במאמר לחול אחר המאמר אעפ"י שיש ביאה אחר המאמר וא"כ כמו כן אמרינן דאין ביאה אחר ביאה פסולה ואעפ"י שיש מאמר אחריה. ובבבלי משמע דפשיטא ליה דלר"ג גריעה ביאה פסולה ממאמר בזה דאפי׳ ביאה יש אחריה וכדפרש"י שם וכהוכחת התוס׳ שם וכדפרישית: ביאת בן תשע. דהיא נמי ביאה פסולה אם מהני לאחר כו׳ : וכן בעי מהו שיודו חכמים לר"ג ואין מאמר כו׳. כלומר ביבמה אחת ליבם אחד אם מודו לר"ג דאין מאמר אחר מאמר דהא דאמרי ביבמה א׳ לשני יבמין אין מאמר כו׳ וכן ביבם א׳ לשתי יבמות היינו לאסור שניהן בקרובות שתיהן אבל ביבם אחד ויבמה אחת אפשר דמודו וכדמפרש ואזיל: היך עבידא עשה כו׳. דאם המאמר שני אינו כלום ונפטרה כבר באותו הגט וכלומר דאין צריכה ממנו אלא חליצה וכדין העושה מאמר ביבמתו ונתן לה גט כדקתני במתני׳ ואין צריכה גט אחר למאמר השני ולא נפשטו כל הני בעיות: קידש אשה

מעכשיו

רידב"ז

ע"ד דר"ג מהו שיהא הגט לאחר גיטו של מאמר כו׳ האיך עבידא הי׳ שתי יבמות כל"ס שנתחלף בדפוס הגירסא מהאיבעיא ראשונה לשני׳ ומשני׳ לראשונה כמו שכ׳ הק"ע ז"ל בראשונה גרסינן הגט פוטר יותר ובשני׳ גרסינן כל מה שקנה המאמר ודוק :

מהו שיודו חכמים לר"ג ואין גט אחר גט ביבמה אחת פי׳ ביבמה אחת וביבם אחד :

ר׳ יודן בעי קידש אשה מעכשיו לאחר ל׳ יום ונפלה אחותה בתוך ל׳ יום אפילו כן אין מאמר אחר מאמר פי׳ כיון דס"ל לר"ג גבי מאמר דקנה ומשייר אין מאמר אחר מאמר דלא נתפס המאמר הב׳ אפילו מה ששייר המאמר הראשון וגבי מעכשיו ולאחר ל׳ יום ס"ל לירושלמי בפ"ג דמס׳ קידושין דהוי קנוי׳ ומשוירת וכ"כ הרשב"א ז"ל במס׳ קידושין דף ס׳ עיי"ש ולפ"ז כמו דס"ל לר"ג דלא נתפס מאמר אחר מאמר אף דהמאמר הראשון קנה ומשייר אעפ"כ לא נתפס

נתפס

עין משפט
נר מצוה

ח
א מיי' פ"ז מה' יבום הל' ב' סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קע ס"ד

ט
ב מיי' פ"ה מה' יבום סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קע ס"כ

מעכשיו לאחר שלשים יום ונפלה לה אחותה בתוך שלשים יום אפילו כן אין מאמר אחר מאמר לא אמר רבן גמליאל אלא על ידי גט (ולא) על ידי מאמר. והוא דמר רבי אבהו בשם רבי' יוחנן א אפי' קידושין מאה תופסין בה דלא כרבן גמליאל:

הלכה ב מתני' ג *כיצד עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה הימינו

חליצה עשה מאמר וחלץ צריכה הימינו גט עשה בה מאמר ובעל הרי זו כמצותה: **גמ'** הדא אמרה שהגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר אם תאמר אין הגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר. יבם אמר לא יפטור גיטי אלא מה שקנה מאמרי. ואפילו מה שקנה מאמרי לא פטר גיטי. כריתות אין זו כריתות. חליצה פסולה פוטרה ולהידא מילת שאם יבא אחר וקידש את הצרה תפשו בה קידושין.
בא

פני משה

מעכשיו כו'. כה"ג בעי לעיל פ"ג הלכה ד' לב"ש דס"ל דמאמר קונה ומשייר וכדפרישית שם והכא נמי בעי לר"ג דאמר אין מאמר אחר מאמר והרי המאמר קונה ומשייר הוא ואפ"ה לא הל אחריו השני ואם נימא דאם קידש אשה מעכשיו ולאחר ל' יום דנמי קנויה ומשיירת היא: אפילו כן אין מאמר כו'. כלומר מי נימא דאפילו כאן הוי כמו אין מאמר אחר מאמר לר"ג דאם נפלה אחותה בתוך ל' יום דלא תהא זקוקה לו מעכשיו הואיל וקידושי אחותה חלו מתחילה ואעפ"י דלא גמרו עדיין הקידושין ודמי למאמר אחר מאמר: וגרסינן הכא הא דבתרא. והיא דאמר רבי אבהו כו' וכאשר פירשתי שם: ופשיט ליה דלא אמר ר"ג אלא ע"י גט וע"י מאמר גרסינן. כלומר דוקא הכא לענין אין גט אחר גט ואין מאמר אחר מאמר הוא דקאמר דלא חל השני וכדפרישית לעיל דמאחר שכא שניהן היא מה שיעשה השני כבר עשה הראשון אבל גבי קידושין מעכשיו מודה ר"ג דחלה זיקת אחותה עליה בתוך ל' יום ולאסרה עליו משום אחות זקוקתו דהואיל ולא גמרו הקידושין ויש כאן מקום להול לקידושין אפילו למאה וכדרבי אבהו בשם רבי יוחנן:

הלכה ב מתני' כיצד עשה כו'.

לאו אפלוגתא דר"ג ורבנן קאי אלא מילתא באפי נפשה היא ואיבם אחד ויבמה אחת קאי והכי קאמר כיצד דין יבם ויבמה. וכללו של דבר ארבעה דברים הם ביבמה ביאה וחליצה דאורייתא ומאמר וגט דרבנן והתנא מפרש לה לכולהו על כל הדא מינייהו ובתחלה פירש כשהמאמר ואחריו גט וביאה וחליצה וכן השאר ומפרש דיני מאמר והגט קודם משום דהוי דרבנן וחביבא ליה כ"י. ופירש דרכים אלו בתחלה ביבם א' ויבמה אחת ואח"כ ביבם אחד ושתי יבמות והדר מפרש דהה"ד בשני יבמין ויבמה אחת: צריכה הימנו חליצה. ואם רצה לכנוס לא יכנוס דכיון דהתחיל בגירושין קיימא עליה בלא יבנה: צריכה הימנו גט. דחליצה אפקעתה לזיקתה ובעיא גט להפקיע קידושי דיליה דחליצה לא מפקעה קידושין: ה"ז כמצותה. מפ' בגמרא:

גמ' הדא אמרה שהגט פוטר כו'. דלעיל בהלכה א' מיבעיא לן וממתניתין שמעינן דהגט פוטר יותר מקניי' מאמר דאפי' מקלת הזיקה ששייר המאמר הגט דוחה וכדמפרש ואזיל: אם תאמר. דאי לא תימא הכי אלא דאין פוטר יותר א"כ יבם יכול לומר לא יפטור גיטי אלא מה שקנה מאמרי ומאי דעבדי שקלי ויהא מותר לכונסה: ואפי' כו'. כלומר לא מיבעי דיכול לומר לא יפטור גיטי כו' אלא אפי' מה שקנה מאמרי לא פטר גיטי דכריתות כתי' ואין זו כריתות הואיל ואכתי אגידא ביה במקלת הזיקה אלא ע"כ דפוטר יותר אפי' מקלת הזיקה והילכך אסור בה משום לא יבנה ובעי חליצה להתירה דאין יבמה יוצאה בגט. וכן משמע מהבבלי דף ל"ב וכדפירשו התו' במתני' ד"ה עשה ובנותן גט סתם ועיין במראה לעיל ד"ה מהו: חליצה פסולה פוטרה. אעשה מאמר וחליצה קאי דהוי חליצה פסולה ופוטרת לרתה: ולהידא מילה. ולאיזה דבר אמרינן דפוטרת שאם יבא אחר וקידש את הצרה דהקידושין תופסין בה אבל לא שתהא צרה מותרת לשוק דאמרינן לעיל פ"ג דחליצה פסולה אינה פוטרת לגמרי וע"ש הלכה א' ובמראה ד"ה ודכוותה אפי' אלגו:
בא

קרבן העדה

מסורת הש"ס

מעכשיו לאחר שלשים יום. דתנן ר"פ האומר בא אחר וקידשה תוך שלשים יום מקודשת: ונפלה לו אחותה תוך ל' יום. כגון שהיתה אחותה נשואה לאחיו ומת אחיו תוך ל' יום בלא בנים מהו: אפי' כן. מי אמרי' ס"ל לר"ג הכך קידושין לא גריעי ממאמר ואי עביד מאמר ביבמתו אינו כלום דאין מאמר אחר מאמר או דלמא לא אר"ג אלא במאמר וגט אבל בקידושין לא קאמר ויש אחריה מאמר: ה"ג אלא ע"י גט וע"י מאמר: ואפי' קידושי מאה תופסין בה. המקדש אשה מעכשיו ולאחר ל' יום אם קידשו אותה אפי' מאה בני אדם זה אחר זה תוך אותן ל' יום קידושי כולן תופסין בה וצריכה גט מכולן: דלא כר"ג. דבקידושין פ' האומר מפרש ר"ל לטעמה דר"י שכל אשה שאינה קנויה לאדם אחד אפי' קידושי מאה תופסין בה א"כ ה"נ לר"ג דאמר מאמר קונה ומשייר דאוי שיהא מאמר אחר מאמר אפי' ביבמה אחת כי היכי דאמרי' בקידושין ממש אלא ודאי דלא כר"ג ואפשר בא לפשוט בעיא דלעיל דאין חכמים מודים לר"ג במאמר אחר מאמר אפי' ביבמה אחת דא"כ ר' יוחנן דלא כמאן:

קידושין ד' פא

הלכה ב מתני' כילד. לאו אפלוגתא קאי אלא מילתא באנפי נפשה ואיבם אחד ואיבמה אחת

קאי וה"ק כילד דין יבמה אחת ויבם אחד: צריכה הימנו חליצה. ואם רצה לכנוס לא יכנוס וטעמא מפרש בגמ': צריכה הימנו גט. דחליצה אפקעתא לזיקה ובעיה גט להפקועי קידושין דיליה דחליצה לא מפקעי קידושין: **גמ'** הדא אמרה. מדתנן עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה חליצה ולא תנן צריכה חליצה או ייבום ש"מ לכנסה אסור ע"כ לומר הגט פוטר יותר ממה שקנה המאמר לכך אסור לכנסה: א"ת אין הגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר. קשיא אמאי אסור לכנסה: יבם אמר וכו'. כלומר וא"ת אף שהגט פוטר יותר ממאמר מ"מ איכא למימר שצריכה חליצה או ייבום ואיירי בשאמר היבם בפירוש שנותן הגט למאמרו דוקא ולא לזיקתו אינו כלום דאם אמר כן אפי' למאמרו אין הגט פוטר דכתיב גט כריתות ואין זה כריתות אלא ה"ל כמגרש חצי אשה: חליצה פסולה. כגון שעשה בה מאמר וחלץ לה אע"ג שחליצה פסולה היא שעדיין צריכה גט אפ"ה פוטרת: ולהיידא מילה. ולאיזה דבר פוטרת: תפסי בה קידושין. שהרי נחללה הצרה ונעקרה הזיקה:
בא

תוס' הרי"ד

חליצה פסולה פוטרה ולהיידא מילה שאם יבוא אחר וקידש את הצרה תפסי בה קידושין בא אחר וקידשה מכיון שנתעקרה הימנה זיקת המת תפסי בה קידושין או מאחר שהיא צריכה גט למאמרו לא תפסי בה קידושין אע"פ שהמאמר קונה ומשייר ואינו גומר כקידושין דעלמא מ"מ לא דמי להאיך דקידושי שיור דאפילו מאה תופסין בה משום דהגמ' אזיל בשיטת ר"ח הנ"ל דמאמר עילוי זיקה קרמי כדפירש"י ז"ל דף נ"ב ע"ב דנדבק עם הזיקה וניתוסף עליה עכ"ל ז"ל וכן פירש גבי רבי בסוף העמוד מאמר עילוי זיקה קרמי היכי דקיימי זיקה ואתא מאמר ואיתוסף עלה עכ"ל ז"ל ונמצא דכח המאמר הוא רק שניתוסף זיקה והוי זיקה גדולה מלבד זיקה של אחיו הוסיף עלי' הוא עצמו והחליצה אין לה כח רק לפטור חלק הזיקה של אחיו המת והגט פוטר חלק הזיקה מן המאמר וטגט קלת בחלק הזיקה של אחיו המת וע"כ כשחלץ לה נסתלק חלק הזיקה מן האחיו המת ע"כ נפטרה הצרה כי מה לה להצרה זה שיש על החליצה חלק הזיקה של היבם פשיטא דתפסי בה קידושין אבל החליצה בעלמא מיבעיא לן אם תפסי בה קידושין אם לא מי אמרינן כיון דחלק הזיקה של אחיו המת נסתלק ע"כ תפסי בה קידושין דהא דכתב רחמנא לא תהי' וגומ' להיש זר דלא תפסי קידושין על הזקוקה ליבום היא דווקא על הזיקה של אחיו המת אבל על חלק הזיקה שבא מן המאמר חלק הזיקה הזאת לא הוי בכלל דלא תפסי בה קידושין ובזה לא גזרה רחמנא דלא תפסי קידושין או דילמא כיון דעכ"פ הוי זקוקה ויש עלה קלת זיקה לא תפסי קידושין דלא פלוג רחמנא בין חלקי הזיקה וכיון דעכ"פ הוי זקוקה ליבום לא תפסי בה קידושין ואפילו בקידושי שיור שאין נגמרין דבעלמא תפסי בה קידושי מאה אבל הכא לא יתפוס בה קידושין משום דע"י המאמר הוי זקוקה ליבום ומאמר בתורת זיקה היא ובמקום זיקה גזירת הכתוב דלא תפסי קידושין דאפילו למ"ד אין זיקה דזיקה להו ככנוסה דמיא ומותר מדאורייתא באחותה וגריע מארוסה מ"מ לא תפסי בה קידושין לשוק דהא רב דס"ל דאין קידושין תופסין ביבמה ס"ל אין זיקה הרי דע"י הזיקה לא תפסי בה קידושין ע"כ ע"י זיקה מקלת של חלק המאמר נמי לא תפסי בה קידושין ולקמן בסוף ה"ג מפורש דבמקום מקלת זיקה לא תפסי בה קידושין דגרסינן כל יבמה שאין כולה נתונה לעולם היא בפנים עד שתלא לחוץ לענין תפיסת קידושין עיי"ש דמפורש כן או דילמא דלא גזרה רחמנא על תפיסת קידושין רק דוקא על זיקת אחיו המת מבא"כ על הזיקה שע"י המאמר תפסי בה קידושין דווקא בזיקת אחיו המת לא תפסי בה קידושין אבל זיקת היבום שהוא ע"י המאמר דהוא זיקת החי תפסי בה קידושין:

ומוכח מהאי ירושלמי דמאמר הוא בתורת הוספת זיקה ולא בתורת קידושין רק דמיבעיא ליה לענין תפיסת קידושין אי אזלינן בתר זיקת אחיו המת דווקא או דס"ס אפילו זיקתו שע"י המאמר ומדויק לשון אחיו המת דהל"כ הול"ל מכיון שנעקרה הימנה הזיקה וע"י זה יש לתרץ קושיא אחת בבבלי מה שקשה לי דגרסינן במכילתין דף נ"ב ע"א אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה אף היא מאי דעביד בה בקליה ע"כ ונתלקו בזה רש"י ותוס' ז"ל בדף נ"ב ע"ב דשיטת רש"י ז"ל דהותרה לאחיו ושיטת התוס' ז"ל דהותרה אפילו לו וקשה לי על שיטת התוס' ז"ל דגרסינן בדף נ"ח אמר רבא ותסברא כו' כו' מידי הוא טעמא אלא לרב כו' הכ"ע כגון דעבד בה מאמר וב"ש הוא דאמרי מאמר קונה קנין גמור ופרש"י ז"ל ליעשות ארוסה גמורה והפרית את זיקת היבום ותו לא מקניא ליה בביאת מזיד אלא כמכירת תופס כאשה בעלמא כדאמרינן כד"א ומשום שכי
קרי

רידב"ז

נתפס השני בהגד שלא קנה מאמר ה"כ ס"ל גבי נפלה אחותה בתוך ל' יום דלא נתפס הזיקה מגד שקנה הקידושין והוי אחות אשתו וע"כ לא נתפס אפילו בהגד שלא קנה הקידושין ולא הוי אחות אשתו לזה הגד מ"מ לא נתפס הזיקה ומסיק לא אמר ר"ג אלא ע"י גט וע"י מאמר פי' דווקא דאין גט אחר גט ואין מאמר אחר מאמר ולא אמר אלא גבי גט וגבי מאמר כיון שיש עליו קנין מקלת ע"י מאמר לא נתפס קנין לגבי חבירתה אפילו לגד שלא קנה המאמר והיא דמר ר"א בשם ר"י ואפילו קידושי מאה תופסין בה דלא כר"ג בתמיה דאי כר"ג כיון שנתקדשה לאחד במקלת האיך נתפס הקידושין גבי שני הא הוי אשת איש במקלת אלא ע"כ מדס"ל דנתפס הקידושין גבי שני לגד שיור של ראשון וא"ת דלא שאני לר"ג בין מאמר לקידושין א"כ הא דאמר ר"א בשם ר"י אפילו קידושי מאה תופסין בה הוא דלא כר"ג בתמי' אלא ע"כ דלא אמר ר"ג דלא נתפס המאמר בשני אפילו לגד שלא קנה המאמר אלא גבי מאמר דווקא אבל לא ע"י קידושין ועי' בדברינו לעיל פ"ג ה"ד ודוק:

הדא אמרה שהגט פוטר יותר ממה שקנה המאמר אם תאמר אין הגט פוטר יותר ממה שקנה המאמר יבם פי' דאי ס"ד דהגט פוטר רק המאמר א"כ קשה ליבם אותה הא מאי דעביד שקלי' ונמצא דלא הוי רק זקוקה כדמעיקרא אלא ודאי דהגט נוגע יותר מן המאמר ונוגע אף בזיקה קלת ע"כ אסור ליבמה וצריכה חליצה:

אמר לא יפטור גיטי כו' השתא מפרש דאם אמר בפירוש שלא יפטור הגט אלא רק למאמרו ולא לזיקתו דאפילו מה שקנה המאמר לא פטר משום דמאמר עילוי זיקה רמי וה"ל כמגרש חצי אשה דאין זה כריתות. כדאמר רב הונא בגמ' בבבלי דף נ"ב ע"ב עיי"ש:
חליצה

מסורת הש"ם

בא אחר וקידש את החלוצה. קודם שנפטרה בגט למאמרה מהו מי אמרי' כיון שנחלצה נעקרה ממנה זיקת המת ולא נשאר אלא מאמרו של זה לא אלים המאמר לדחות קידושי השני: לא תפסי בה קידושין. דעדיין יבמה לשוק היא ואין הקידושין תופסין בה דכתיב לא תהיה לאיש זר לא תהיה בה הויה דהיינו קידושין לאיש זר וכדאמרי' לעיל פ"ק ה"א ל"א או דלמא אלים המאמר כקידושין ואין קידושין תופסין באשת איש: הדא אמרה. מדתנן עשה בה מאמר ובעל ה"ז כמצותה זאת אומרת שמצוה לקדש אשה בכסף ולבעול אח"כ דמה אם יבמה דמדאורייתא ביאה עיקר אפ"ה מדרבנן צריך שיקדש תחלה כ"ש אשה דצריך שיקדש תחלה ואח"כ יבעול: ה"ג מה אם יבמה שאין וכו':

יבמות דף נב
שם דף נ

הלכה ג מתני' נתן גט ועשה בה מאמר צריכה גט וחליצה. דגט דחי קצת ושייר קצת ומאמר קני שיורא דגט הלכך צריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו: נתן גט ובעל. דגט דחי קצת וביאה שלאחריו ביאה פסולה היא צריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו:

לעיל פ"ב ה"ב

גמ' ה"ג גט לביאתו וחליצה לזיקתו: ביאה פסולה. כי הך דמהני' אינה פוטרת דאי פוטרת תו לא היתה צריכה אלא גט שכבר בעלה זיקתו: ופריך איתא חמי. בוא וראה מ"ט חליצה דגריעא פוטרת וביאה דעדיפא מיניה דמצות יבום קודמת למצות חליצה למה אינה פוטרת: ומשני חליצה ע"י שעיקרה פסולה. שעיקר מצוה הוא הייבם הלכך אפילו חליצה פסולה פוטרת משא"כ ביאה: ופריך ולא תפטור וכו'. כלומר נהי דלא מהני ביאה פסולה להקל לפטור צרתה מ"מ לחומרא ניחוש לה: ולאיזה מילה. ולאיזה דבר ניחוש לה לחומרא: ומשני שאם בא אחר וקידש את הצרה. לאחר שבא היבם על הצרתה ביאה פסולה נאמר שקידושין תופסין בהצרה וצריכה גט מהמקדש: ה"ג כל יבמה שאין כולה לחוץ וכו'. שמותרת לזר לכתחלה: לעולם היא בפנים. זקוקה היא ליבם עד שתצא כולה לחוץ:

הלכה ד מתני' אין לאחר חליצה כלום. בגמרא מפרש:

בא אחר וקידשה מכיון שנעקרה הימינה זיקת המת תפשו בה קידושין או מאחר שהיא צריכה גט למאמרו לא תפשי בה קידושין. א"ר בא בר ממל הדא אמרה שמצוה לקדש ואח"כ לבעול. מה אם שאין כתוב בה קידושין את אומר הרי זו כמצותה האשה שכתוב בה קידושין לא כ"ש:

הלכה ג מתני' [א] *נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה נתן גט וחלץ [י] אין לאחר חליצה כלום: גמ' גט למאמרו וחליצה לזיקתו. הדא אמרה ביאה פסולה אינה פוטרת. איתא חמי חליצה פסולה פוטרת וביאה פסולה אינה פוטרת. חליצה על ידי שעיקרה פסולה פוטרת ביאה על ידי שאין עיקרה פסולה אינה פוטרת. ולא תפטור בה לקול ותפטור בה לחומר. ולײדה מילה שאם בא אחד וקידש את הצרה תפשו בה קידושין. אמר ר' יודן קייםתיה *כל יבמה שאין כולה לחוץ לעולם היא בפנים עד שתצא לחוץ:

הלכה ד מתני' חלץ ועשה בה מאמר נתן גט ובעל או בעל ועשה מאמר נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום אחד

בא אחר וקידשה. בעיא היא דאם בא אחר וקידשה לחלוצה עצמה קודם הגט מהו מי נימא מכיון שנעקרה זיקת המת בחליצה תפסו בה: או מאחר כו'. ואכתי ביה היא הגידה ואע"ג דמאמר ביבמה מדרבנן בעלמא הוא איכא למימר דהואיל והחליצה אחר מאמר לאו הליצה מעלייתא היא להפקיעה לגמרי. א"נ דאתיא כההיא דדריש לעיל ריש פ"ב דהמאמר יש לו מדרש מן התורה וע"ש במראה ד"ה ולקחה: הדא אמרה. זאת אימרת ממתניתין דאמרה הרי זו כמצותה שמצוה לקדש אשה ואח"כ לבעול דק"ו מיבמה: מה אם יבמה שאין כתיב בה קידושין. אלא ביאה את הומר כו' ובבבלי נ"ב דחי לה להא דרצה להוכיח דביבמה מצוה לקדש דאף זו כמצותה קאמר אלא דמוסיף דמדרבנן מצוה היא שיקדש ואח"כ יבעול והכא נמי מצוה דרבנן קאמר:

עין משפט נר מצוה

י
א שם סעי' ע' יא
ב שם סעי' יד

הלכה ג מתני' נתן גט ועשה בה מאמר צריכה גט וחליצה. דגט דחי קצת ושייר קצת ומאמר קני לשיורא דגיטא הילכך צריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו כדמפרש בגמ': נתן גט ובעל. אסור לקיימה שמשעה שנתן לה גט קיימא עליה בלא יבנה וצריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו. ובגט לחודי' לא מיפטרא כשאר כונס יבמתו שיכול לפטרה בגט משום דהך ביאה פסולה היא משום גט קנאה ולא קניי' לגמרי ובגמרא פריך עלה: אין לאחר חליצה כלום. דאע"ג דחליצה פסולה היא דאי בעיא ליבומי לא מצי הפ"ה דהי' לגמרי ואין לאחריה כלום דאי הדר ומקדש לה במאמר או בביאה לא בעיא גט וכר"ע דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין והכי מיקי למתני' בבבלי כר"ע וכן הכא לקמן:

גמ' גט למאמרו. ארישא קאי נתן גט כו' וכדפרישית במתני': הדא אמרה. אמליעתא קאי נתן גט ובעל דביאה פסולה היא ואינה פוטרת והילכך צריכה חליצה כדפרישית במתניתין: ומתמה הש"ס איתא חמי: בא וראה חליצה פסולה פוטרת דקתני בסיפא אין אחר חליצה כלום וביאה פסולה אינה פוטרת בתמיה: ומשני חליצה ע"י שעיקרה. היא לפסול עליו ולפטור ממנה פוטרת אבל ביאה שעיקרה היא לקיימה אין ביאה פסולה כלים: ולא תפטור בה לקולא. שלא תהא צריכה חליצה אלא ותפטור בה להומרא כדמפרש וחזי: ולײדה מילה. ולאיזה דבר כגון אם בא אחר וקידש את הצרה דנימא דביאת ראשונה ביאה הויא ויפטרה זיקת הצרה ותפסו בה קידושין: קייםתיה. אתה מקיים לטעם זה כדאמרי' בעלמא כל יבמה שאין כולה נהיך דהכתי אגידא ביה קצת לעולם כו' וכן אמרינן לקמן פ' כ"ב:

הלכה ד מתני' הלן ועשה מאמר. או הו קתני ועשה מאמר או נתן גט או בעל אחר הליצה אינו כלום כדתני בסיפא אין אחר הליצה כלום שאין מאמר וביאה תופסין אחר החליצה וכר"ע וגט דאחר הליצה לא הוי צריך למיתני דאינו כלום דלמאי ליהני דהא כבר מיהסר בקרובותיה מהמת החליצה אלא איידי דבעי למיתני גט דאחר בעילה כדקתני או בעל ועשה מאמר ונתן גט ולאשמועינן דאין לאחר ביאה כלום זיקת יבומין ובהאי גט סגי לה בלא הליצה תנא נמי גט דלאחר הליצה והכא מפרש בבבלי: או בעל ועשה מאמר. או נתן גט אחר ביאה או הלן אחר ביאה אין לאחר ביאה כלום זיקת יבמין דגט שאחר הביאה הוי כמגרש אשתו גמורה ולא בעיא הליצה וחליצה שלאחר הביאה אינה מועלת כלום דאין עליה זיקת יבמין ומאמר אחר הביאה לא הוי צריך למיתני דלמאי ליהני הא אפי' מאמר אחר מאמר ביבם א' ויבמה אחת בתרא. כמאן דליתיה דמי' דמאי קעביד הא מיתסר וקאי בקרובותיה אלא איידי דתנא רישה הלן ועשה מאמר דאיצטריך לאשמועינן דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין וכרבי עקיבא והין קידושין תופסין בהלוצה תנא נמי בעל ועשה מאמר והכי מפרש בבבלי: אין אחר חליצה כלום. ארישא קאי אהלן ועשה מאמר ואליסנא דסיפא דקתני או בעל ועשה מאמר כו' הוה שייך למיתני אין אחר ביאה כלום וליסנא קלילא הוא למיתני הדא והתרת יבמה לשוק עדיפא ליה למיתני והכי מתרן לה בבבלי:

אחת

רידב"ז

הליצה ע"י שעיקרה פסולה פוטרת פי' כיון דלאחר הליצה פסולה עליו ע"כ פוטרת אבל ביאה לקיימה. והאיך יקיים אותה שנפסלה כבר עליו וכ"פ הפ"מ ז"ל והירושלמי לא צריך להביא דאמרינן בבבלי דף נ' ע"ב דבביאה הטעם דצריכה הליצה בביאה אחר הגט גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה ז"א דדווקא לשיטת הש"ס דילן דגט ביבמה מדרבנן ע"כ צריך הגזירה אבל להירושלמי דגט ביבמה מדאורייתא ע"כ פשיטא דלא מהני הביאה להלק הגט ע"כ לא קני אף לשיורא דגט לגמרי וצריכה הליצה אף להלק הביאה ועל הלק הביאה צריכה הליצה אף בלא הגזירה הנ"ל כמבואר בדברינו לעיל פ"ב ה"ב עיי"ש ותפטור בה להומר ולײדה מילה שנתפסת קידושין בצרה כו' כל יבמה שאין כולה להוץ לעולם היא בפנים עד שתצא לחוץ פי' כיון דעדיין זקוקה במקצת לא נתפס בה קידושין. והא דבה"ל הקודמת מיבעיא לי' בשחלץ לבעלת מאמר די"ל דתפסי בה קידושין שאני התם משום דנעקר זיקת המת ואין עלה רק זיקת היבום הנוסף כנ"ל ואינה לחוץ ורק משום זיקה הנוספת. אבל הכא שאינה כולה להוץ משום זיקת אחיו המת לא נתפס בה קידושין. ומוכח מכאן דמקצת זיקה לא תפסי בה קידושין והירושלמי לטעמי' בפרק זו הלכה א' דגט פוטר מקצת מדאורייתא וע"כ אפילו לאחר הביאה לא נעקרה זיקת המת לגמרי מדאורייתא:

תוס' הרי"ד

קרי לה שומ"י אפילו לאחר ביאה דאי לב"ה לא אלים מאמר להפריח זיקת יבמין וליחול זיקת אירוסין ונשואין והוי קני לה בביאת זנות לגמרי פכ"ל ז"ל ופריך הגמ' אי הכי היינו ארוסה וכו' וקשה מאי פריך היינו ארוסה ליבעי דנתן גט לאמארו אחר הבעילה וגמלא דלא הוי רק זקוקה לחוד ושומ"י קרי לה ולא ארוסה וקדמה בבינת בעל איכא דהא בעלה אחר המאמר ולא קני לה בביאת זנות משום דהי' עלי' או מאמר והפריח זיקת היבום ועכשיו לאחר שנתגרשה שמאמר חוזרת לזיקתה לחוד ונקראת שומ"י דזקוקה לחליצה לפקור זיקת אחיו המת בשלמא לשיטת רש"י ז"ל דלדידי' אסורה א"כ אינו ראוי לקיימה ומתילא אינה שותת כמו דגרסינן במשנה ר"פ ארוסה אילונית כו' אינה שותה כיון דאין ראוי לקיימה מדרבנן ולא נאמרה פרשה אלא בראוי לקיימה אבל לשיטת התוס' קשה אבל לפ"ז ניחא שפיר דהנה לכאורה יש לדקדק בדף כ"ט בהא דבעי רבה מאמר לב"ש נשואין עושה ה"ל שאני אומר כל העושה מאמר ביבמתו פרחה ממנו זיקת יבמין ותלה עליה זיקת אירוסין ע"כ ויש לדקדק על הלשון שאני הומר הול"ל אין לב"ש העושה מאמר ביבמתו פרחה ממנו זיקת יבמין כו' ולשון שאני אומר משמע דקאי אליבא דבו"ע וגם יש לדקדק בדף נ"ב דגרסינן שם אף זה כמצותה פשיטא כד"א כיון דאמר מר העושה מאמר ביבמתו פרחה ממנו זיקת יבמין ותלה עלי' זיקת אירוסין ונשואין היתא לאו מצוה קעביד קמ"ל ע"כ ויש לדקדק מ"ט לא קאמרינן בד"א לב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור פרח ממנו זיקת יבמין כו' כמו בדף נ"ח קאמרינן סב"ע דעבד בה מאמר וב"ש היא דאמרי מאמר קונה כו' וגרסינן כיון דאמר מר העושה מאמר כו' משמע דקאי אליבא דכו"ע ונראה לפענ"ד לכאורה דזה הוי באמת אליבא דכו"ע דאף לב"ה דס"ל מאמר מדרבנן נמי פרחה ז"י ותלה זיקת אירוסין ובעי מסירה לחופה מדרבנן ותדע דהא"כ ה"כ קשה הליכה דמאן אמר רבה שאני אומר כל העושה מאמר ביבמתו פרחה ממנו זיקת יבמין ותלה עליה זיקת אירוסין כיון דמיבעיא לרבה מאמר הליצה דכ"ש אם נשואין עושה ה"כ היכי קאמר שאני אומר כל העושה כו' תלה עלי' זיקת אירוסין אלא ע"כ דאליבא דכו"ע קאמר וע"כ מיבעיא לב"ש אם נשואין עושה לא בעי חופה והא אירוסין עושה בעי חופה וע"כ קאמרינן בדף נ"ב כד"א הואיל ואמר מר כל העושה כו' ותלה עליה זיקת אירוסין ונשואין אימא לאו מצוה קעביד ע"כ קמ"ל דהפ"ה מצוה קעביד משום דעדיין זוקקה עלי' ב"ש אף דבעי מסירה לחופה דפרחה זיקת יבמין לא פרחה אלא לענין זה דבעי מסירה לחופה אבל מ"מ לענין מצות יבום לא פרחה והוי מצות יבום אבל בדף נ"ח דשם מיירי ודאי בדיעבד לא קנאה בביאת מזיד משום דמתסרי מסירה לחופה ע"כ דב"ש היא דאי לב"ה דמאמר הוא מדרבנן ובעי מסירה לחופה היינו לכתחלה אבל פשיטא דאם בעלה כלא

עין משפט
נר מצוה

יב
א ב ג מיי' פ"א מה' יבום ה"יב סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסב סעיף ב

מסורת הש"ס

אחד יבמה אחת וא' שתי יבמות: **גמ'** אף על פי שאמרו אין חליצה אחר חליצה אבל ביאה שלאחר חליצה פוסלתה מן הכהונה. בלא כך אינה פסולה מן הכהונה. אלא פסולה מלוכל בתרומה. הבא על חלוצתו חלוצתו פסולה מלאכל בתרומה. אלא כשבאו אחיו עליה. ניחא כמאן דמר הוא אינו חייב על חלוצה. והאחין חייבין על חלוצה ברם כמאן דמר [א] בין הוא בין אחין אינן חייבין על חלוצה. אלא כשבא על הצרה. ניחא כמאן דמר הכל מודין בצרה שהוא חייב. ברם כמאן דמר [ב] *הוא אינו חייב לא על חלוצה ולא על הצרה. אלא כשבאו אחין עליה. ניחא כמאן דמר בין הוא בין אחין אינן חייבין על החלוצה אבל חייבין על הצרה. ברם כמאן דמר [ג] בין הוא בין אחין אינן חייבין לא על החלוצה ולא על הצרה. אלא כר"ע דר"ע אומר יש ממזר בחלוצה. א"ר יוסי תיפתר שהיה יבמה כהן ובא עליה וחיללה נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום. ולא כבר תנינן אין לאחר חליצה כלום. בגין ניתנינה דבתרא אחד יבמה ואחד שתי יבמות. אילו המקדש חלוצתו שמא תפשו בה קידושין. תיפתר *אי כרבי שלא לדעת או דברי הכל במתכוין לקנותה לשום מאמר יבמתו ואינה יבמתו. א"ר בא

ותני

פני משה

אחד יבמה אחת. ליבם אחד ואחת שתי יבמות ליבם אחד שוין הן שיש אחר הגט הראשון או אחר מאמר הראשון כלום ואין אחר ביאה שבתחילה או אחר חליצה כלום:

גמ' אעפ"י שאמרו אין חליצה כו'. לאו דוקא דהא אין לאחר חליצה כלום אלא כלומר דבחליצה אחר חליצה אין אחריה כלום ממש דלמאי תיהני אבל ביאה שלאחריה פוסלה מכהונה: בלא כך כו'. בתמיה דהא חלוצה היא: הבא על חלוצתו פסלה מלאכול בתרומה. בתמיה דאע"ג דנבעלה לחייבי לאוין פסולה מתרומה כדדרשינן בהבא על יבמתו מובת כהן כי תהיה לאיש זר הא בעינן דוקא בזר אללה מעיקרא וכדאמר שם בבלי ס"ע לאפוקי הכא דלאו זר מעיקרא הוא: אלא כשבאו אחיו עליה. דחייבי כריתות הן כדלקמי' ובא"כ לא בעינן זר מעיקרא וכ"כ התוס' שם ס"ה ד"ה נכרי: ופריך ניחא כמ"ד כו'. והאחין חייבין על החלוצה כרת ופלוגתא היא בפ"ק הלכה א': ברם כמ"ד כו'. דאין חייבין קשיא: אלא כשבא הוא על הצרה ופריך ניחא כו'. כדאמרינן שם: אלא כר"ע. דאמר יש ממזר מח"ל ולדידיה המירא ליה כחייבי כריתות ולא בעינן זר מעיקרא וכדמוכח מתוס' שם: ור' יוסי משני דאפי' תימא לד"ה וכגון שהיה יבמה כהן ונעשית חללה בביאתו וכחללה ודאי פוסלה מתרומה ואפי' אין זר מעיקרא כדאמר שם: נתן גט והלך כו'. ולא כבר תנינן ברישא אין אחר כו': ומשני בגין ניתנינה דבתרה. בשביל דתני בסיפא וא' ב' יבמות דאי מרישא ה"א דוקא ביבמה א' אין כלום לאחר חליצה דחלוצתו היא: אילו המקדש חלוצתו שמא תפסו בה קידושין. בתמי' והחולץ ועשה מאמר קאי ואחר חליצה כתירה ודאי לא תפסי בה קידושין דהא אליבא דר"ע קיימינן ואמאי איצטריך למיתני: ומשני תיפתר אי כרבי ובלא לדעת. היה מאמר וס"ל דהמאמר קונה בע"כ. והדברים הללו קשים להולמן דאי אליבא דר"ע מי עדיפא שלא לדעת מלדעת ועוד דהיא גופה אתא לאשמועינן דכר"ע אתיא ומאי קשיא ליה וכדאמרינן בבבלי דאין הדברים הללו אמורי' אלא לר"ע. לכך נראה דה"ג שמא לא תפסו בה הקידושין דהאי תלמודא לא מוקי למתני' כר"ע ולבתר תירוצא דרבי יוסי דלעיל שהיה יבמה כהן כו' א"כ לעיל דמוקי כר"ע אברייתא דאמרה פסולה מלאכול בתרומה קאי אבל מתני' מוקי לה כד"ה ולא כשיטת הבבלי והילכך פריך שמא לא תפסו בה הקידושין. ובשינויא נמי איפכא גרסינן אי כרבי במתכוין לקנותה לשום מאמר ביבמתו ואינה יבמתו ואי כרבנן שלא לדעת. וה"פ דלרבי דס"ל נמי כרבנן בזה דקידושין תופסין בחלוצה אלא דדוקא שקידשה לשם אישות בקידושין גמורין אבל אם קידשה לשם מאמר ביבמתו אין קידושין דאינה יבמתו באמת שהרי אין כאן לך יבום וקידושי טעות הוו והכי אמר בבבלי בהדיא דף נ"ב והילכך אם קידשה לשם מאמר איני כלום ואי כרבנן דרבי דהכא דלא מחלקי וס"ל דלעולם תופסין בה מוקמי מתני' במאמר שלא מדעת ולטעמייהו אזלי דפליגי נמי בעלמא ארבי דמאמר בע"כ לא הוי מאמר. ואי גרסינן למאי דאפכי או דברי הכל ושלא לדעת ולא למחוק כ"כ צריך לדחוק ולפרש דבזה רבי נמי מודה דלא הוי מאמר בע"כ כלום הואיל ואחר חליצה היא ולכ"ע כרבנן דר"ע אתיא. ועם כל זה לא רציתי לשלוח יד ולהגיה כאן:

ותני

קרבן העדה

אחד יבמה אחת. ליבם אחד ואחד שתי יבמות ליבם א' הן שוין שיש אחר גט או מאמר הראשון כלום ואין אחר ביאה שבתחילה ואחר חליצה כלום: **גמ'** ופריך בלא כך. שלא בעל אחר חליצה וכי אינה פסולה ליכנס לכהן מטעם שהיא חלוצה שאסורה לכהן: ומשני אלא פסולה. ע"י ביאה זו מלאכול בתרומה דהוי כשלא דנבעלה לפסול לה ואינה חוזרת לבית אביה כנעוריה לאכול בתרומה: ופריך הבא על חלוצתו פסלה מלאכול בתרומה. בתמי' הא כתיב כי תהי' לאיש זר בעינן שתהא זר אללה מעיקרא וזו לאו זר אללה מעיקרא: ומשני אלא. הא דקאמר ביאה שלאחר חליצה פוסלתה מתרומה היינו כשבא עליה אחד מאחיו של החולץ דה"ל חייבי כריתות ואפי' אינו זר אללה מעיקרא פוסלתה ופריך הניחא. למ"ד ר' יוחנן דאמר לעיל בפ"ק: הוא. שחולץ שבא על חלוצתו אינו חייב עליה כרת אבל האחין חייבין על החלוצה כרת דקיימא עלייהו באיסור אשת אח נמצא שביאת האחין פוסלתה מכהונה: ברם. אבל למ"ד היינו רשב"ל דאמר בין הוא וכו' אינן חייבין על החלוצה כרת כיון דמעיקרא אי בעי להאי חליץ ואי בעי האי חליץ והאי דחליץ שליחות' דאחין קעביד אמאי פסולה לתרומ' דאינה אלא מחייבי לאוין ולא זר אללה מעיקרא: אלא. הא דקאמר ביאה שלאחר חליצה פוסלתה מתרומה היינו כשבא על הצרה לאחר שחלץ להברתה דכיון שנפטרה הצרה בחליצת חברתה הרי היא הצרה על כולן באיסור אשת אח שהיא בכרת: ופריך ניחא. לר' ירמי' ור' בא דאמרו לעיל בפ"ק דר"י ורשב"ל תרווייהו מודו בין החולץ בין האחין חייבין על הצרה איכא לאוקמי שבא החולץ על הצרה: ברם. אבל למ"ד לרשב"ל הוא אינו חייב אף על הצרה למה יפסלנה: אלא. מוקי לה כשבאו האחין על הצרה: ופריך הניחא. למ"ד בין הוא וכו' אבל חייבין על הצרה אלא למ"ד לרשב"ל או לר"י בין הוא וכו' אינן חייבין על הצרה במאי מוקי לה: ומשני אלא כר"ע. מוקי לה דאמר יש ממזר בחלוצה וכדתנן לעיל ס"פ החולץ הנושא חלוצתו יוליא והולד ממזר וכיון דהולד ממזר מיפסיל בביאתו באכילת תרומה מיבעיא: א"ר יוסי. לעולם כרבנן נמי אתיא תפרש לבריית' דאיירי כגון שהיה היבם כהן ונעשית חללה בביאה זו וחללה אסורה בתרומה: ופריך ולא כבר. תני רישא אין לאחר חליצה כלום הא תו למה לי: ומשני בגין. בשביל שרוצה לשנות בסיפא אחת יבמה אחת וכו' הדר תני לה לכולא בבא: ה"ג אלו המקדש חלוצתו שמא לא תפסי בה קידושין. וה"פ הא דתנן חלץ ועשה מאמר וכו' אין אחר חליצה כלום אמאי לא תפיס בה מאמר הא חלוצה להחולץ לכ"ע אינה אסורה לו אלא בלאו וחייבי לאוין קידושין תופסין בהן: ה"ג תיפתר או כרבנן שלא לדעת או ד"ה במתכוין וכו'. וה"פ משני תפרש למתניתין הא דעשה בה מאמר לאחר חליצה היינו שלא לדעת היבמה וסברי רבנן דפליגי ארבי אינו קונה או דאתיא מתני' ככ"ע ואפי' כרבי והיירי דאמר לה התקדשי לי במאמר יבמין כיון שאסורה עליו לא תפסי בה מאמר זה:

ותני

תוס' הרי"ד

בלא חופה קני דלא עקרו רבנן קנין מדאורייתא ע"כ קאמרינן שם לענין דאף בדיעבד לא קני דהא מני כ"ש היא כן נראה לכאורה וע"כ לפ"ז נראה לכאורה דמאמר הוא כתורת קידושין לכו"ע דהא חלה זיקת אירוסין לכו"ע מ"מ נראה לפענ"ד דזהו דווקא לרבה אבל לכמה אמוראי מאמר הוא כתורת זיקה ולא כתורת קידושין ואישות מלבד הראיה שכתבנו מן הירושלמי הנזכר עוד מוכח מהא דבעי ר"ה למאמרו ולא לזיקתו מאמר עילוי זיקה רמי וכו"ל מגרש חצי אשה ופירש"י ז"ל דנדבק על הזיקה ונתוסף עליה אלמא דהוא משום זיקה והוי נדבק עם הזיקה של אחיו המת ניתוסף זיקה ע"י המאמר זיקת היבום בעצמו ואפילו לרבה דס"ל דהאי לתודיה קאי והאי לתודיה קאי מ"מ כ"ל דמאמר בתורת זיקה הוא ורק דלא נדבק עם זיקת אחיו המת וקאי לתודיה אבל אין ה"נ דהוה בתורת זיקה דאל"כ הו"ל האי מילתא אחריתי הוא והאי מילתא אחריתי הוא אלא ע"כ דחד מילתא הוא רק האי לתודיה קאי והאי לתודיה קאי ונראה לכ"ל גמורה דלרבה פשיטא דמאמר הוא בתורת זיקה ולא בתורת קידושין מהא דאמר רבה בדף ל"ב אמר רבה כהן גט למאמרו כותרה אפילו היא מ"מ מאי דעבד בה בקליה ע"כ לשיטת רש"י ז"ל מותרת לאחיו ולשיטת התוס' ז"ל מותרת אף לעצמו וכ"ש לאחיו ואי ס"ד דמאמר הוא בתורת קידושין ואישות א"כ קשה האיך מותרת לאחיו והא הוי מקלת גרושת אחיו לא מיבעיא אם מאמר דאורייתא ואליבא דכ"ש פשיטא דהוי מקלת ערוה מדאורייתא אלא אפילו לב"ה דמאמר דרבנן הוא נמי הוי ערוה במקלת מדרבנן ופשיטא דאסורה לאחיו דהא גרסינן בריש כילד במתניתן גבי א"ת בלה"ב עשה בה מאמר ומת שניה תולנת ולא מתיבמת ופרש"י ז"ל דמאמר קונה במקלת והוי לרת ערוה במקלת מדרבנן עכ"ל ז"ל וא"כ פשיטא דמקום דהוי מקלת ערוה גופיה מדרבנן דאינה מתיבמת והאיך כ"ל לרבה דמאי דעבד שקלי' ומותרת לאחיו א"ו דמאמר הוא בתורת זיקה בין לב"ש דמדאורייתא הוא בין לב"ה הוי מדרבנן הוא רק בתורת זיקה והגט שגירשה את"כ אינו עושה גרושה כמו בעלמא בכ' יבמין שפוסל אחד על חבירו [illegible] הוא רק משום לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא בנה כדפרש"י ז"ל [עיין ברש"י ז"ל דף ל"ו ע"א ע"י"ש] אבל לא משום גרושת אחיו דאיסור גרושת אחיו הוא רק על בגירושין של קידושין אבל בעל הזיקה לא ואפילו לב"ש דדבי ולקחה לו לאשה זה המאמר וס"ל דתפסי בה מאמר מדאורייתא היינו ג"כ בתורת זיקה דניתוסף זיקת היבום ע"י שמאמר מלבד זיקת אחיו המת והראי' דפא בירושלמי בסוגיא דידן דס"ל דמאמר דאורייתא ואפ"ה הוא רק בתורת זיקה כבעלמא כמו שהוכחנו. ויראה מדבריהם דאם מאמר הוא בתורת קידושין או בתורת זיקה הוא בפלוגתא דלרבה

רידב"ז

אילו המקדש חלוצתו שמא לא תפסי בה קידושין כצ"ל וכן הגי' המפרשים ז"ל ומוכרח הוא ומשני תיפתר אי כרבי שלא לדעת או דברי הכל במתכוין לקנותה לשם מאמר יבמתו ואינה יבמתו פי' דמיירי בעשה מאמר שלא מדעתו דזה לא מהני לבתר חליצה ואי אפילו דבכ"מ לא מהני לרבנן אף קודם חליצה ע"כ מוקי אליבא דרבי דלדידי' מהני בעלמא הג"מ קודם החליצה משום דגמר מביאה דיבמה [כדאיתא בכמה דוכתי בש"ס בבלי וירושלמי] כמו דקונה בביאה שלא מדעתו אף כן מאמר שלא מדעתו וע"כ בתר חליצה דלא קנה לה בביאה שלא מדעתו ע"כ לא מהני המאמר שלא מדעתו. אי כד"ה אתיה ומיירי שקידשה במאמר יבמין. דלא מהני דלא הוי יבמתו כדאיתא בבבלי דף נ"ב ע"ב עיי"ש. ולא הבנתי מדוע הגי' המפרשים ז"ל בזה ולפענ"ד מבואר כדפירשנו בע"ה ועי' בדברינו בסמוך:

שנויי נוסחאות (ע"ה) פסולה בנ"ו פסלה. (ע"ו) כשבאו בנ"ו בשבאו.

בן אריה.

בשירי קרבן ד"ה הבא על חלוצתו כו'. למיתני הוולד ממזר וכן מוכח התם בבבלי כו'. נ"ב ועי' בפי' המשנה להרמב"ם פרק רבן גמליאל מ"ש בדעת ר"ע והרשב"א תמה עליו. ונראה דהולרך לפרש כן לפי שיטתו בחיבורו והכן ועי"ש בחידושי הרשב"א יבמות דף נ"ג ע"ב ד"ה הא דאמרינן ע' דברי ר"ע וכו' ומה שנדפס בדברי הרשב"א שם בזה"ל והרמב"ן ז"ל שכ' בפי' המשנה הוא ט"ס וצ"ל והרמב"ם. ועיין רמב"ם פ"א מהל' יבום וחליצה ה' י"ב:

מסורת הש"ס
יבמות יט ע"ב קידושין מד
יבמות נ ע"ב
שם

ותני כן *המאמר קונה בין לדעת בין שלא לדעת דברי רבי וחכמים אומרים [א] אין קונין אלא לדעת. מודה רבי בקדושין שאינן קונין [ב] אלא לדעת ומאי טעמא דרבי ביאה קונה ומאמר קונה מה [ג] ביאה קונה בין לדעת בין שלא לדעת אף המאמר קונה בין לדעת ובין שלא לדעת. וכמה דר' אומר המאמר קונה בין לדעת בין שלא לדעת כך הוא אומר הגט פוטר בין לדעת בין שלא לדעת. ולמה רבי אומר המאמר קונה בין לדעת בין שלא לדעת שכן ביאה בגדול קונה בין לדעת ובין שלא לדעת. ויפטור הגט שלא לדעת [ד] והליצה אינה פוטרת אלא לדעת:

הלכה ה מתני'

[ה] *באי זה צד עשה. מאמר בזו ומאמר בזו שני גיטין וחליצה [ו] מאמר בזו ובעל לזו שני גיטין וחליצה [ז] מאמר בזו וגט לזו צריכה גט וחליצה [ח] מאמר בזו וחלץ לזו הראשונה צריכה גט:

הלכה ו מתני'

[ט] *גט לזו וגט לזו צריכות הימינו חליצה [י] גט לזו ובעל לזו צריכה גט וחליצה גט לזו [כ] ומאמר לזו צריכה גט וחליצה [ל] גט לזו וחלץ לזו אין

קרבן העדה

ותני כן. ותני נמי הכי: מודה ר'. בקידושי אשה שאינו קונה אלא מדעת שניהם שנאמר והלכה והיתה לאיש אחר מדעתה משמע: מה ביאה קונה. ביבמה אפי' בע"כ שנא' ויבמה בע"כ דאפי' בא עליה באונס קנאה: כמה דר' אומר וכו'. מיבעיא לי' מי קסבר ר' דאף גט פוטר ביבמה אפי' שלא לדעת דומיא דמאמר או לא: ופשיט ולמה ר' אומר. שמאמר פוטר אפי' שלא לדעת דמאמר לכנוס וביא' לכנוס אמרי' מאמר דומיא דביאה מה ביאה ביבמה קני' אפי' שלא לדעת אף מאמר כן: ויפטור הגט. איך נאמר שהגט יפטור שלא לדעת הא גט לפטור דומיא דחליצה וחליצה אינה פוטרת שלא לדעת דמקשינן אשה לאיש: ה"ג ע"ד דר' מהו שיהא מאמר לבן תשע. וה"פ כיון דסובר ר' דמאמר קונה אפילו שלא לדעת א"כ ה"ה קטן אף שאינו בן דעת יש לו מאמר א"ד דוקא גדול דיש לו דעת קונה אפי' שלא לדעת משא"כ קטן: ופשיט ביאת גדול גומרת ומאמר דגרע מביאתו ה"ז קונה ומשייר: ה"ג ביאת קטן קונה ומשייר ומאמרו קונה ומשייר. א"כ מה בין ביאתו של קטן למאמרו אלא ודאי דאין לקטן מאמר וביאתו קונה ומשייר כמאמר בגדול: ואית דבעי מימר. ואיכא דאמרי דהכי פשטי הס"ד דיש מאמר לקטן קשיא מה בין מאמ' של קטן לשל גדול דהא מאמר של גדול נמי קונה ומשייר: דברי ר"מ. לחכמי' אין הי' אתם מודי' לי שעשו ביאת בן ט' שנים כמאמר של גדול דקונה ומשייר א"כ כמו דאמריתו דביאת קטן דכוותה נאמר בחליצת קטן שהוא קונה ומשייר כגט בגדול דשניהן לדחות ולפטור היבמה: ה"ג ודכוותה וכו' כגט בגדול: ורבנן. פליגי אר"מ ואמרו אין חליצת קטן כלום ודקשיא לך מביאת קטן שעשו כמאמר בגדול שכן ביאה של גדול קונה אפי' שלא לדעת הלכך ביאת קטן מהני אע"פ שאין בו דעת אבל היך נעשית חליצת בן ט' כגט בגדול הא חליצת גדול עצמו אינה פוטרה אלא לדעת:

הלכה ה מתני' כיצד. בשני יבמות ליבם אח': צריכות שני גיטין. כרבנן דיש מאמר אחר מאמר ויבומי לא דהיכי ליעביד ליבומי לתרווייהו ה"ל שני בתים ואי לחדא הואיל וחבירתה אגידא ביה ה"ל בונה שני בתים: וחליצה. לאחת מהן ופוטרת צרתה: מאמר לזו ובעל לזו שני גיטין וחליצה. זו גט למאמרו וזו לביאתו וחליצה לאחת מהן ופוטרת צרתה: מאמר בזו וגט לזו. פסל גט של האחרונה את הראשונה דקם ליה בלא יבנה וצריכה גט למאמרו וחליצ' לזיקתו: גט לזו וגט לזו צריכות הימנו חליצה. אחת ופוטרת צרתה: גט לזו ובעל לזו צריכה גט וחליצה. ואסור לקיימה דקם עליה בלא יבנה משום גט הראשון ובגט לחודא לא נפקא בעלת ביא' דביאה פסולה היא שכבר נדחה הזיקה במקצת בגט:
אין

פני משה

ותני כן. דפליגי ר' ורבנן במאמר בע"כ. וגרסינן לפלוגתייהו בבלי פ' כלל דף י"ט: מה ביאה. ביבמה קונה בע"כ כדדרשינן בפרקין דלקמן מויבמה וטעמייהו דרבנן מסיק התם דניחא להו למילף מילי דקידושין מקידושין דעלמא דמדעתה נינהו: וכמה דר' כו'. לשון בעיא היא מי נימא דלר' הגט פוטר בע"כ ביבמה כמו המאמר: ופשוט לה ולמה רבי אומר כו'. כלומר דמה טעם דרבי דמאמר קונה בע"כ דגמר מביאה דגדול כלומר דשייכא ביה דעת. והילכך מאמר שפיר הוא דשייך לילף מביאה דתרווייהו לקנות הן: אבל ויפטור הגט שלא לדעת וחליצה אינה פוטרת אלא לדעת. דבגט ודאי ילפינן מחלוצה דשניהם לפטור הן ולחליצה צריך שיהו מתכוונין לפטור. ובבבלי לא מצינו בהדיא בדין גט שלא לדעת אלא דמשמע משם דכל גט דפוסל בכהונה פוסל ביבמה וכ"פ הרמב"ם פ"ה מהלכות יבום הלכה א':

הלכה ה מתני' באיזה צד. כיצד שתי יבמות ליבם אחד: צריכות שני גיטין. כרבנן דיש מאמר אחר מאמר ויבומי לא דהיכי ליעביד אי לייבם לתרווייהו הוי ליה שני בתים ולחדא נמי לא דהואיל וחבירתה אגידה ביה ה"ל בונה שני בתים ומכיון דיהיב גיטא דהדא קם עליה בלא יבנה אף לשניה וצריכה נמי גט: וחליצה לאחת מהן. ופוטרת צרתה: מאמר בזו ובעל לזו. צריכות שני גיטין זו גט למאמרו וזו לביאתו: וחליצה לאחת מהן. ופוטרת צרתה דבגט לחודה לא נפקא בעלת ביאה דביאה פסולה היא: מאמר בזו וגט לזו. פסל גט האחרונה את הראשונה דקם ליה בלא יבנה וצריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו: מאמר בזו וחלץ לזו הראשונה. בעלת המאמר צריכה גט למאמר דחליצה דאידך לא מיפקעה למאמרו:

הלכה ו מתני' גט לזו וגט לזו צריכות הימנו חליצה. אחת ואסור בקרובות שניה וכרבנן דאמרי יש גט אחר גט: גט לזו ובעל לזו צריכה גט וחליצה. דאסיר לקיימה דקם עליה בלא יבנה משום גט דראשונה ובגט לחודה לא נפקא דביאה פסולה היא: ומאמר לזו צריכה גט. למאמרו וחליצה לזיקתו:
אין

עין משפט נר מצוה

יג
א מיי' פ"ב מייבום ה"א סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו ס"ג
יד
ב מיי' פ"ד מאישות ה"א סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מב ס"א
טו
ג מיי' פ"ב מייבום ה"ג סמ"ג עשין נא טוש"ע שם סי' קסו ס"ז
טז
ד מיי' פ"ז שם הט"ז טוש"ע שם סי' קסט סעיף מד
יז
ה מיי' פ"ה שם טוש"ע שם סי' קע ס"ג
יח
ו ז שם ס"ז ח
יט
ח שם ס"א
כ
ט שם ס"ב
כא
י שם ס"ד
כב
כ שם ס"א
כג
ל שם ס"ד

רידב"ז

ומאי טעמא דרבי ביאה קונה ומאמר קונה מה ביאה קונה בין לדעת בין שלא לדעת אף המאמר קונה כ' פי' שלא לדעת הוא לאו בע"כ דשלא מדעת ובע"כ ב' דברים הן כמוכח בפירוש בר"פ הבע"י בירושלמי עיי"ש אלא שלא לדעת הוא שלא לשם קנין שאינו מתכוין לקנותה בביאה אלא לשם זנות בעלמא וכמו כן אינו מתכוין לקנותה במאמר. וכן בסמוך לעיל דמוקי כרבי. ושלא לדעת או כד"ה במתכוין לקנותה לשם מאמר יבמין ה"נ ה"פ או שלא מדעת שאינו מתכוין לקנותה כלל או שמתכוין לקנותה אבל לשם מאמר יבמין ישראל וכמה דרבי אומר המאמר וכו' כך הוא אומר הגט פוטר בין לדעת בין שלא לדעת פי' אפילו אינו מתכוין לפיטרה בגט זה ע"ז אומר דלא דמי דמאמר שפיר ילפינן מביאה דיבמה וביאה בגדול פוטר בין לדעת בין שלא לדעת פי' אפילו אינו מתכוין לקנותה אבל האיך יפטור הגט שלא לדעת דהא חליצה ג"כ אינו פוטרת אלא לדעת כדקי"ל גבי חליצה נתכוין הוא ולא נתכונה היא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם וה"נ גבי גט אינו פוטר עד שיתכוין לפוטרה בגט אבל חליצה בע"כ לא איירי בהאי סוגיא ופשיטא דבמקום שאין מייבמין כופה אותה לחלוץ בע"כ. דהא למשנה אחרונה כותבין איגרת מרד על שומ"י כשאינה רוצה לחלוץ וכופין אותה בע"כ וה"ה במקום דהוליא ולא מתייבמת פשיטא דכופין אותה כן נראה לפענ"ד ביאור דהאי סוגיא. ודע דהא דגרסינן שכן ביאה בגדול תיבת בגדול נשתרבב מסוגיא הסמוך ודוק:

תוס' הרי"ד

דצריכה דכ"ל כל הטובה מאמר ביבמתו פרחה ממנו ז"י ע"כ דמאמר הוא בתורת קידושין וצריכה וכו"ח ולשיטת הירושלמי הוא בתורת זיקה וכיון שזכינו לזה בפ"ים יש לתרץ קושיתנו בע"ה דכנה ע"כ דלמ"ד דמאמר בתורת קידושין ואישות פשיטא דלא מבכח"ל דינא דרבא דנתן גט למאמרו דהותרה אף היא אפילו לעצמו משום דלכאורה היכא נפ"מ הליכה דב"ש דדרבי ולקחה לו לאשה זה שמאמר אם הוא תוספת זיקה או בתורת קידושין ואישות דאם הוא בתורת קידושין ואישות וגזרה רחמנא ולקחה לו לאשה זה המאמר רק דהביאה גורמת ואין המאמר גומר בה אלא קנה ומשייר קצת ע"כ פשיטא דמפקיע הזיקה במקצת ומכניסו לפנים במה שקנה במאמר וכשנעשה אח"כ מפקיע הזיקה לגמרי ונגמרה הפקעת הזיקה ומכניס כל הזיקה בפנים כיון דקנה לה במקצת בתורת אישות לאשה דקרינן ולקחה לו לאשה פשיטא דכלל שקנה בה לאשה והוי אתחלתא דיכום הזיקה מזה הצד ונכנס לפנים אבל אם הוא בתורת תוספת הזיקה לא נכנס מאומה מזיקת אחיו המת לפנים ולא נגע עדיין בזיקת אחיו המת כלל אלא ניתוסף עוד על הזיקה:

וזה דבר פשוט דע"כ בדין יבם ויבמה או דמייבם ויכנוס כל הזיקה לפנים או דחולץ ומוציא כל הזיקה לחוץ דהא כתיב לא יבנה בית אחיו ואמרינן בית אחד הוא בונה ולא ב' בתים ובית חלוץ הנעל בית אחד הוא חולץ ואינו חולץ ב' בתים כמו כן בית שלם הוא בונה וחולץ ולא חצי בית כמו גבי כופר אמרינן כופר אחד א"ר ולא שנים ושלם כופרים וכופר שלם א"ר ולא חצי כופר ה"נ בית אחד ולא ב' בתים בית שלם ולא חצי בית אבל אם הכנים בפנים רק מקלת מזיקת המת ושייר בקנינו לחוץ או דהוציא מקלת זיקה לחוץ ושייר בקנינו לפנים לאו כלום הוא אלא או דיכנס כל הזיקה מפנים ולא ישייר בקנינו בחוץ או דיוציא כל הזיקה לחוץ ולא ישייר בקנינו לפנים [ומה דגרסינן בדף ל"ב וכדף מ"ד גזירה שמא יאמרו בית מקלתו בנוי ומקלתו חלוץ ופריך ויאמרו התם בב' יבמות דבאמת א"ל חליצה ויבום רק באחת א"כ קשה מאי איכפית לן אם יאמרו דאיזה ריעותא יהי' מזה ומשני דחיישינן לריעותא דילמא חלוץ והדר מייבם. וקם בלא יבנה עיי"ש אבל ביבמה אחת דצריכה או יבום או חליצה פשיטא דצריך או להכניס כל הזיקה לפנים ולא ישייר בקנינו לחוץ או דיוציא כל הזיקה לחוץ ולא ישייר בקנינו לפנים] וע"כ כשעשה מאמר ובעל הרי הכניס כל הזיקה לפנים למה שבייר המאמר תחלה אתה הביאה וגומרת וכן אם נתן גט למאמרו וחליצה לזיקתו הרי הוציא כל הזיקה לחוץ דמקלת הזיקה שהכניס תחלה לפנים ע"י המאמר הוציא אח"כ לחוץ ע"י הגט ונמצא דבשעה שחולץ לא נשתייר בקנינו כלום לפנים ואת"כ לפי"ז למ"ד דמאמר בתורת קידושין לא מבכת"ל דינא דרבא דהותרה אף היא דדוקא כשעשה מאמר ובעל הרי הכניס כל הזיקה לפנים דמה שבייר המאמר גומרת הביאה אבל אם גירש בינתים בין מאמר לביאה הרי זה דומה למ... דגרסינן במס' שבת דף פ' הוציא חצי גרוגרות והניחה וחזר והוציא חצי גרוגרות ולא הספיק להניחה עד שנשרפה הראשונה פטור ופרש"י ז"ל דכי גמרה הוצאתה בטלה להנחה קמייתא עכ"ל ז"ל [וככר מחלק בירושלמי בין דין זה לדין דהכל חצי כזית והקיאו וכו' עי' בירושלמי פ"ק במס' שבת ה"א] ונמצא דלא קנה מעולם כל בית אחיו ולא נכנס כל הבית לפנים דבשעה שעשה מאמר לא קנה רק מקלת ובשעה שגמר ככר נשרף הראשונה ויצאה לחוץ ויתר לשוק דמה שהכנים בראשונה לפנים הוציא אח"כ לחוץ הזיקה שהי' קנוי ליה ויתר לשוק בשלמא כשנתן גט למאמרו וחלץ לה שפיר הרי יצאה כל הזיקה לחוץ דהמקלת בית שהכנים תחלה בפנים כבר הוציאה ג"כ לחוץ לשוק בשעה שחלץ לא נשאר בקנינו מאומה בפנים ומובן מאד הטעם על פי' המשניות להרמב"ם ז"ל והרע"ב ז"ל דכתבו בפ"ב מ"ה דגט למאמרו וחליצה לזיקתו דהוגון דיתן תחלה גט למאמרו ואח"כ יחלוץ לה עכ"ל ז"ל וככר עדת הבית מאיר ז"ל לנכון כענין הזה ומה טעם הוא זה ולדרכנו שפיר ניחא דכ"ז דלא נתן גט והמאמר עדיין עליו הרי מקלת בית לפנים:

ע"ד

שנויי נוסחאות (ע"ג) באי זה נד"ו כאי זה

עין משפט נר מצוה

כד
א מיי' פ"ה מייבום הי"ח טוש"ע אה"ע סי' קע סט"ז

כה
ב מיי' פ"ד שם הלכה ט"ז סמ"ג עשין נב טוש"ע שם סי' קסו ס"ג

כו
ג שם סי' קפ ס"ג

פני משה

אין לאחר חליצה כלום. דאי הדר מקדש לה או לצרתה לא תפסי בה קידושין וכר"ע כדמוקי בבבלי:

גמ' ע"ד דרבי. דאמר לעיל מאמר קונה בע"כ: מהו למאמרו שיהא מאמר לבן תשע. אם מאמרו של בן ט' כמי הוי מאמר דהא לא בעינן לדעת: ופשיט לה ביאת גדול גומרתו כו'. כלומר דבשלמא בגדול הואיל וביאתו קונה לגמרי הילכך במאמרו אמרינן דקונה ומשייר: ביאת קטן גומרת. בתמיה כלומר אבל בקטן מי גומר לקנות בביאה דהרי ביאת בן ט' אינו אלא כמאמר בגדול דקונה ומשייר כדלקמן: מאמרו כו'. ואי אמרת למאמרו הוי מאמר יקונה ומשייר א"כ מה בין ביאתו למאמרו: ואית דבעי מימר. דהכי מקשינן דאם מאמרו הוי מאמר א"כ מה בין מאמרו של גדול כו' ולא ניחא להו למיפרך כליפנא קמא דמאי קושיא דבאמת בקטן לא שייך לחלק והילכך מקשי ממאמרו של גדול ומסיק דלית ליה לבן ט' מאמר: דברי ר"מ. בשם ר"מ דעשו ביאתן כו' דקונה ומשייר: וכמה דאת אמר כו'. בניחותא דלר"מ כמו דביאתו כמאמר בגדול הוא ודכוותה נעשה חליצת בן ט' כגט בגדול גרסינן וכן הוא לקמן פ' האשה הלכה י"ז וכן בבלי צ"ו דחליצתו לר"מ דומה כגט בגדול שפוסל ע"י אהין וצריכה חליצה וכן חליצת בן ט' אינה לפטור אלא לפסיל: ורבנן אמרי. דאין לו חליצה ומפרש טעמא ולמה אמרו עשו ביאת בן ט' כו' דהואיל דמלינו ביאה בגדול קונה שלא לדעת ובקטן דאין לו דעת מיהת כמאמר שווי' רבנן: אבל דנעשה חליצת כו'. דהרי חליצת גדול עצמה אינה אלא לדעת:

הלכה ז מתני' חלץ וחלץ. שחלץ לזו וחזר וחלץ לזו וכן חלץ לזו ועשה מאמר לזו או שנתן גט לזו אחר חליצת הראשונה או בעל לזו אחר חליצת הראשונה על כל אלו קתני בסיפא אין אחר חליצה כלום דלאחר שחלץ להראשונה אין כאן זיקת יבמין ואין מעשה האחרון כלום: או בעל ובעל. שהיתה ביאה בתחילה בעל לזו ובעל לזו או בעל לזו ועשה מאמר לזו או נתן גט לזו אחר ביאה הראשונה או חלץ לזו אחר ביאת ראשונה ועל כל אלו שייך לומר אין אחר ביאה כלום דאין אחר ביאת ראשונה כלום ומעשה האחרון לא חשיבא כלום ומותר בקרובות שני' ודקתני אין אחר חליצה כלום ארישא קאי וכדפרישי' והתרת יבמה לשוק עדיפא לי' למיתני כלעיל הל' ד': ובין שני יבמין ליבמה אחת. בכל הני דינים האמורים למעלה ביבם א' ושתי יבמות:

הלכה ח מתני' חלץ ועשה מאמר. האי דינא תנינן לעיל הלכה ד' והא דהדר תני לה הכא משום סיפא דבעי לאפלוגי בין ביאה לחליצה כדקתני דחליצה לעולם אין אחריה כלום וכביאה דוקא כשהיא בתחלה ולאשמועינן נמי פלוגתא דר' נחמיה ורבנן: בין בתחלה. כדקתני חלץ כו' בין יבמה אחת ליבם אחד בין שתי יבמות ליבם אחד כדתני לעיל דשוין לדינא:

אין אחר חליצה כלום: **גמ'** על דעתיה דרבי מהו למאמרו שיהא מאמר לבן תשע. ביאת גדול גומרתו מאמרו קונה ומשייר ביאת קטן גומרת מאמרו קונה ומשייר. מה בין ביאתו למאמרו. ואית דבעי מימר מה בין מאמרו של גדול למאמרו של קטן. *שמואל אמר דברי רבי מאיר [א] עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול. וכמה דאת אמר עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול. ודכוותה נעשית חליצת בן תשע שנים ויום אחד כגט בגדול. ורבנן אמרי [ב] אין חליצת בן תשע שנים ויום אחד כלום. ולמה עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול שכן ביאה בגדול קונה בין לדעת בין שלא לדעת. נעשית חליצה בן תשע שנים ויום אחד כגט בגדול. וחליצה בגדול אינה פוטרת אלא לדעת:

הלכה ז מתני' [ג] *חלץ וחלץ חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל או בעל ובעל או בעל ועשה מאמר נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום בין יבם אחד לשתי יבמות ובין שני יבמין ליבמה אחת:

הלכה ח מתני' חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל או בעל ועשה מאמר נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום בין בתחילה בין

קרבן העדה

אין לאחר חליצה כלום. ואי הדר מקדש לה או לצרתה אין הקידושין תופסין כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין א"כ קידושין ממש תופסין אלא מתני' איירי בשאמר התקדשי לי במאמר יבמין כדאמרינן לעיל בגמרא: חלץ וחלץ. לזו ולזו מותר בקרובות שנייה שאין לאחר חליצה ראשונה שום זיקת יבמין וחליצה בתריית' לאו כלום היא ואפי' לכהונה כשרה: או חלץ. לזו ומאמר בזו וכן נתן גט לזו אחר החליצה של זו אין מעשה האחרון כלום: או בעל. תחלה לראשונה וחזר ובעל לשניה או בעל תחלה ועשה מאמר בשני' או נתן גט לשניה או חלץ לשניה אין אחר ביאה כלום ומעש' אחרון לא חשיב ומותר בקרובות השניה: אין אחר חליצה כלום ארישא קאי ואסיפא צריך למימר אין אחר ביאה כלום: חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל. אע"ג דתנן לעיל הדר תנא הכא משום סיפא דבעי לאפלוגי בין ביאה לחליצה ולאשמועינן נמי פלוגתא דר' נחמיה ורבנן: בין בתחלה בין

מסורת הש"ס

(התשו רבה ה"א) ע' יבמות נו ע"א וירושלמי גם פ"י ה"ט

יבמות וב"

תוס' הרי"ד

לפנים ומאי מהני החליצה הא בית ההד הוא חולץ ולינו הולך כ' בתים ובית שלם שוה חולץ ואינו חולץ אלי בית והכא הרי חולץ הלי בית ונשאר בקנינו מקלת בית בפנים ולא חשובה חליצה ע"כ מהנכון שיתן תחלה גט על המאמר ויוציא את מקלת הבית שהכנים לפנים תחלה יוליאנס בחוץ לשוק ואח"כ הוי חליצה שלמה דלא נשאר בקנינה לפנים דכשעה שחלץ כבר מקלת זיקה בחוץ לשוק וחלץ כל שזיקה שיש עלי' מן אחיו המת ומ"מ בדיעבד אם חלץ תחלה ואח"כ נתן גט הרי כשעה שהגט מוליא לחוץ והז לא נשאר שום קנין בפנים הרי החליצה חשובה חליצה למפרע וזהו דווקא בחליצה יש תקנה בגט הבא אחרי' אבל בביאה שלאחר הגיטו של מאמר אין לו שום תקנה דהא מעולם לא קנה כל בית אחיו דהא קנה חלי חלי ונצרף בינתים חלי הראשונה כנ"ל ולא הביא יבום דלא קרינן עלי' שבנה בית אחיו מעולם וע"כ להמ"ד דהעושה מאמר בימתו פרחה ממנו ז"י ותל עלי' זיקת אירוסין דלדידיה ע"כ מאמר בתורת קידושין ואיבות ונמלא דהמאמר קונה מקלת זיקת המת ומכניסו לפנים לא שייך אליבי' הא דרבא דנתן גט למאמרו הותרה אפילו לדידי' ליבום כנ"ל אלא ע"כ דרבא דא"ל האי דינא משום דס"ל דמאמר שוא בתורת הוספת זיקה של שיכנס מלבד זיקת אחיו המת כנ"ל וע"כ בהלך שקנה המאמר לא נגע כלל בזיקת אחיו המת ועדיין זיקת אחיו המת לא נכנס כלל לפנים וע"כ כשגירש את המאמר מאי דעבד שקלי' ופש לה גבה זיקת אחיו המת לגמרי והותרה לדידיה ליבם ובונה כל בית אחיו כדת התורה וע"כ לפי האוקימתא כדף נ"ח ע"ב דמוקמינן דעבד בה מאמר וכ"ש היא דהמדי מאמר קונה קנין גמור כדפרש"י ז"ל להפרית את זיקת היבום ותו לא קניא ליה בלא חופה א"כ לפ"ז הוי מאמר בתורת קידושין ואיבות והתחלתא דיבום וא"כ קנה מקלת זיקת אחיו המת והכנים בפנים ובמגרשה הוליא לחוץ המקלת זיקה שביתה קנויה ליה והאיך שייך יבום הא"כ הא אינו בונה בית אחיו מעולם רק חלי בית ובייר בקנינו דבמאמר שעשה בראשונה בהלי בית שייר בקנינו ואח"כ כשבעל ככר הוליא חלי הראשון שביתה קנוי לו תחלה בפנים הוליא לחוץ ובייר בקנינה לחוץ וניתר מקלת זיקה לשוק ומכנים רק מקלת בית אחיו לפנים והשאר מכנים מן השוק ע"כ פריך שפיר אי הכי היינו הרוכה ולא מצי דכתב גט למאמרו כנ"ל:

ועפ"י דברינו אלה היה נראה לכאורה לומר הא דמיבעיא להירושלמי בפ' ר"ג הנ"ל בשחלץ לבעלת המאמר ולא נתן גט אם תפסי בה קידושין לעלמא דהיה קשה לן דמאי מיבעיא לן פשיטא דתפסי קידושין דהא בקידושי המאמר הוי שיור ובקידושי שיור לית מאן דפליג דתפסי קידושין וע"כ הוכחנו דע"כ ס"ל להירושלמי דמאמר הוא בתורת זיקה כנ"ל וע"פ דברינו לכאורה יש לומר דלעולם מאמר הוא בתורת קידושין ועכ"ז מיבעיא שפיר אם תפסי בה קידושין לעלמא או לא די"ל דלא תפסי בה קידושין משום דכיון דלא גירש עדיין המאמר ומקלת זיקה עדיין בפנים לא הוי החליצה לע"ע חליצה גמורה דהא לא חלץ כל בית אחיו דעדיין מקלת בית בפנים אבל ז"א דהא מפורש גרסינן בירושלמי מכיון שנעקרה הימנה זיקת אחיו המת תפסי בה קידושין או מאחר שצריכה גט למאמרו לא תפסי בה קידושין אלמא דזה פשוט דנעקרה זיקת המת רק דמיבעיא ליה אם מועיל המאמר לבעל הקידושין או לא אלא ע"כ דס"ל דמאמר הוא בתורת הוספת הזיקה וכשהוי עלה קלת זיקה לא תפסי קידושין כמו שהוכחנו מירושלמי מפורש כנזכר לעיל וכיון דהוא בתורת הוספת הזיקה ולא קידושין והתחלתא דיבום ע"כ החליצה עוקרת כל זיקת המת לפיכך קאמר בירושלמי מכיון שנעקרה הימנה זיקת אחיו המת תפסי בה קידושין או כו' ודוק:

רידב"ז

ע"ד דרבי מהו למאמרו שיהא מאמר לבן תשע כיון דס"ל דלא בעינן דעת גבי מאמר כמו גבי ביאה א"כ צריך המאמר ג"כ לקנות ומסיק ביאת גדול גומרת מאמרו קונה ומשייר ביאת קטן גומרת מאמרו קונה ומשייר מה בין ביאתו למאמרו וכו' המפרשים ז"ל הגי' בכאן והפ"מ ז"ל מפרש בתמיה לשון ביאת קטן גומרת ואית דבעי מימר מה בין מאמרו של קטן למאמרו של גדול מפרשים בתמי' דא"כ מאי נפ"מ בין גדול לקטן ובודאי איכא נפ"מ ולפענ"ד מהנאר באר היטב כפשוטו ע"ד דעת הרמב"ן ז"ל דהנה כל עיקר הענין דביאת קטן ב"ט שנים הוא כמאמר בגדול ואילו ביאת חרש ושוטה הוי ביאה גמורה כדאיתא בבבלי דף נ"ו בת ישראל פיקחת כו' ונפלה לפני יבם חרש אוכלת עיי"ש דביאתו ביאה גמורה וכן בירושלמי ר"פ הבע"י גרסינן הוין בעי מימר בפיקח שיש בו דעת שהוא קונה בין לדעת בין שלא לדעת וחרש שאין בו דעת לא יקנה אלא לדעת אשכח תני ר"ח אחד החרש ואחד השוטה שבעלו קנו יפטרו את הצרות ע"כ היינו טעמא אף דביאת יבמין א"ל דעת והי' שוה חשו"ק מ"מ קטן גרע מגזה"כ דילפינן במס' קידושין דף י"ט א"א פרט לאשת קטן ושיטת התוס' ז"ל במכילתין דף ס"ה ע"א דהוא גזה"כ דלא קניא לי' לקטן ואין בה קנין ולא מלינו שום אישות לקטן בעולם כלל מדאורייתא והא דגרסינן בדף ס"ה ע"א ביבם בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו עסקינן דמדאורייתא קניא לי' כתבו בתוס' ז"ל דגרסינן דמדאורייתא חזי לי' וה"פ סד"א כיון דמדאורייתא זקוקה וכו' ולא בעי כונה ביבמה קס"ד דקני לה מדאורייתא ותיאכל בתרומה קמ"ל דלא משום דלא קני לה עכ"ל ז"ל זהו שיטת רבותינו בעלי התוס' ז"ל אבל שיטת הרמב"ן ז"ל דקני לה מדאורייתא והא דממעטינן אשת איש פרט לאשת קטן היא רק על איסור אשת איש להוד והא דקני לה מדין תורה טעמא דמילתא כדתני עלה בתוספתא דמכילתין זה הכלל כל ביאה שצריכה דעת אין ביאתו ביאה אינה צריכה דעת ביאתו ביאה וכן בירושלמי עכ"ל ז"ל ועי' בהה"מ ז"ל בפ"ה מה' יבום הי"ח עיי"ש דלשיטת הרמב"ן ז"ל רק הכמים עשו ביאת ב"ט כמאמר בגדול. והוא ע"כ להומרא. ועפ"ז לשיטת הרמב"ן ז"ל מתפרש הסוגיא דידן לפי פשוטו דלרבי דיליף מאמר מביאה וע"כ מהני מאמרו של ב"ט שנים כמו בגדול ביאת גדול גומרתו ומאמר קונה ומשייר ה"כ ביאת קטן גומרת מאמרו קונה ומשייר. דהא מדאורייתא הוי ביאתו ביאה ורק להומרא. מדרבנן עשו אותה כמאמר בגדול. וע"כ פשיטא דלרבי דיליף מאמר מביאה הרי גם בקטן כן דבמקום דקנה הביאה שלא מדעת קנה המאמר וכמו דקונה הביאה אף שלא לדעת דהא קטן הוא כמו כן קני המאמר כמו דמסיק מה בין ביאתו למאמרו בניחותא דמ"ש דביאתו קונה ומאמרו אינו קונה ואית דאמרי באופן אחר מה בין מאמרו של קטן למאמרו של גדול בניחותא מדוע לא יקנה המאמר בקטן כמו בגדול ודוק:

שמואל אמר דברי ר"מ עשו ביאת בן תשע כו' ודכוותי' נעשית חליצת בן תשע כו' הכל מדברי ר"מ היא כדמיכח מבבלי דף צ"ו ורבנן אמרי אין חליצת ב"ט כו' כלום וכדמפרש ולמה עשו ביאת ב"ט כו' כמאמר בגדול פי' דקשה ליה מ"ש ביאה ומ"ש חליצה ולכאורה לשיטת התוס' ז"ל הא"ל ניחא כיון דמדאורייתא ממעטינן נאסר יגאף א"א פרט לאשת קטן ולא מלינו שום אישות לקטן ודכוותי' גבי חליצה ממעטינן קטן דאיש כתיב בפרשה ע"כ שפיר ניחא

שנויי נוסחאות (ע"י) כגט נד"ו כמאמר. (שכ"ב) בתחילה נד"ו בבתחילה

בין באמצע בין בסוף א הבעילה בזמן שהיא בתחילה אין אחריה כלום רבי נחמיה אומר אחד בעולה ואחד חלוצה בין בתחילה בין באמצע ובין בסוף אין אחריהן כלום: **גמ'** *תמן אמרין דברי רבי נחמיה ביאה פסולה פוטרת. על דעתין דרבנן דתמן ביאה בין שהיא לאחר המאמר בין שהיא לאחר הגט פוטרת. ועל דעתין דרבנן דהכא ביאה שהיא לאחר המאמר פוטרת. שהיא לאחר הגט אינה פוטרת. ולא שמע דאמר רבי הילא בשם רבי יוחנן רבי נחמיה ורבי שמעון ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד דתניא *שלש יבמות ליבם אחד עשה מאמר בזו ובעל לזו. ונתן גט לשלישית. רבי נחמיה אומר הראשונה צריכה גט וחליצה ואין אחר בעילה כלום קל וחומר מה אם חליצה שהיא פוסלתה מן הכהונה אחד בעולה ואחד חלוצה אין אחריה כלום. ביאה שאינה פוסלתה מן הכהונה אחד בעולה ואחד חלוצה

אינו

מסורת הש"ס

בין באמצע. כגון גט לזו וחלץ לזו וחזר ועשה בה או בבעלת הגט מאמר לא מהני המאמר ואינה צריכה גט למאמרו: בין בסוף. אם חלץ אחר מאמר וגט אין אחר החליצה כלום דחליצה גמורה היא ואי הדר ועביד מאמר לא בעיא גט דחליצה גירושין גמורים דזיקה ניהו אע"ג דהוי חליצה פסולה: הבעילה. באמצע כגון גט לזו ובעל לזו וחזר ועשה מאמר בשלישית אסור בקרובותיה: בסוף. גט לזו ומאמר לזו וחזר ובא על אחת מהן יש אחר ביאה זו זיקת יבמין וכי מפיק לה בעיא חליצה ולא סגי לה בגט: אין אחריה כלום. ונפקא בגט בלא חליצה ואי הדר וקדים לאידך אחר ביאה זו אין במעשיו כלום: **גמ'** תמן. בבבל אמרו טעמא דר"נ דאמר אין אחרי הבעילה כלום משום דקסבר אפי' ביאה פסולה פוטרת ועוקרת כל זיקת היבם הלכך אין אחריה כלום: ע"ד וכו'. ולפי סברהם אפי' ביאה שלאחר הגט פוטרת: וע"ד דרבנן. דארץ ישראל טעמא דר"נ דלא גזרינן ביאה שלאחר מאמר משום ביאה אחר ביאה דהכל יודעין דעיקר מצות יבמין היא הביאה ואין המאמר נגדו כלום משא"כ בביא' אחר ביא' אבל ביאה שאחר הגט וודאי איכא למגזר אטו ביאה שלאחר חליצה דהעולם טועין וסוברים דגט מהני ביבמה כמו החליצה ולסברתם ביאה שלאחר הגט מודה ר"נ שיש אחריה א"כ סברי רבנן דתמן טעמא דר"נ שאין מאמר כלום ובקל נדחה וכן נראה: ה"ג ור"ש ור"ג אמרו דבר אחד וכ"ה בבבלי. וה"פ כולהו ס"ל מאמר קונה קנין גמור ר"ג דתנן במתני' אין מאמר אחר מאמר אלמא חשיב קמא למיקני כל כח מאמר ור"ש הא מספקא לי' אי מאמר קונה קנין גמור או לא כמפורש לעיל רפ"ב ור"נ דתניא שלש יבמות וכו': ה"ג בתוספתא פ"ז אע"פ שאמרו אין אחר בעילה כלום חליצה אחר בעילה פוסלת בכהונה כיצד ג' יבמות ויבם אחד עשה מאמר בזו ובעל את זו וחזר ועשה מאמר בזו ר"נ אומר הראשונה צריכה גט ואין אחר בעילה כלום מק"ו ומה חליצה שפוסלת בכהונה חליצה אחר בעילה אין אחריה כלום בעילה שאין פוסלת בכהונה בעילה אחר חליצה

אינו

יבמות קיא

תוספתא פ"ז כאן

עין משפט נר מצוה

כו
א טוש"ע אה"ע סי' קע סי"י

בין באמצע. בין מאמר לגט כגון גט לזו וחלץ לזו וחזר ועשה בה מאמר או בבעלת הגט לא מהני המאמר אחר חליצה ולא בעיא גט למאמרו: בין בסוף. אחר מאמר וגט הלך אין אחריה כלום וחליצה גמורה היא ואי הדר ועביד מאמר לא בעיא גט משום דחליצה כגירושין גמורין היא וקיימה בלאו עלי' ואע"ג דחליצה פסולה הואי: והבעילה. דוקא בזמן שהיא בתחילה אין אחרי' כלום אבל באמצע ובסוף יש אחריה כלום. והביאה באמצע כגון שהיא אחר מאמר או אחר הגט ואם חזר ועשה מאמר בשלישית אסור בקרובותיה. ובסוף כגון גט לזו ומאמר לזו וחזר ובא על האחת יש אחר ביאה זו זיקת יבמין וכי מפיק לה בעיא חליצה ולא סגי לה בגט: ור' נחמיה אומר כו' אין אחריה כלום. ונפקא בגט בלא חליצה ואי הדר וקדים לאידך אחר הביאה אין במעשיו כלום ובגמ' מפרש לפלוגתייהו:

גמ' תמן. בבבל אמרינן דברי ר"נ כו' כלומר דטעמא דר' נחמיה דאמר אפילו באמצע ובסוף אין אחריה כלום דסבר ביאה פסולה שהיא לאחר המאמר או לאחר הגט פוטרת ונפקא בגט בלא חליצה ומעשה שאחריה אינו כלום ומפרש ואזיל פלוגתא דאמוראי ואליבא דר' נחמיה: ע"ד דרבנן דתמן. דאמרי דסבר ביאה פסולה פוטרת אין חילוק בין שהיא לאחר המאמר כו' וכדפרישי' וטעמא כדמפרש בבבלי סוף פירקין דהא טעמא דרבנן דאמרי ביאה פסולה יש אחרי' כלום משום דאי ביאה אחר הגט היא כגון גט לזו ובעל לזו דאמרינן צריכה גט וחליצה ולא סגי בגט לחודי' כשאר יבמה שכנסה דגזרינן ביאה שאחר הגט משום ביאה שאחר החליצה דלא נטעה למימר מדקניא ביאה אחר הגט בביאה גרידתא אלמא מעליותא היא ואתי למיבעל לכתחילה אחרי חליצה. ואי ביאה אחר המאמר היא כגון מאמר לזו ובעל לזו דצריכה נמי גט וחליצה דבלא חליצה לאחת מהן לא סגי לה בגט דגזרינן משום ביאה אחר ביאה דאי אמרת בגט סגי לה דביאה של זו אחר קנין המאמר של זו מעליותא היא אתי למיעבד ביאה אחר ביאה וקא פגע באיסור אשת אח וזה לטעמייהו דרבנן אבל ר' נחמיה סבר דלא גזרינן דהואיל וביאה וחליצה מדאורייתא מידע ידיע דאסור למיבעל בתרייהו והילכך בין ביאה שאחר המאמר בין שאחר הגט פוטרה וסגי בגט ואין אחריה כלום דליכא למיגזר מידי: וע"ד דרבנן דהכא. דסברי דהא דאמר ר' נחמיה ביאה באמצע דפוטרת דוקא שהיא לאחר המאמר אבל לא שאחר הגט וטעמא דסברי דר' נחמי' נמי גזור אלא דביאה שאחר המאמר לא גזור משום ביאה אחר ביאה דאמירא להו כיון דאיכא איסור כרת דפגע באיסור אשת אח אבל לאחר חליצה איסור לאו הוא דאיכא: ומתמה הש"ס ולא שמעי. רבנן דתמן הא דאמר ר' הילא בשם ר' יוחנן כו' דמשמע דביאה שאחר המאמר דוקא אמר ר' נחמי' כדתני עשה מאמר בזו ובעל כו': ור' ישמעאל. ובבבלי כ"א גרים ור"ג דאמר נמי המאמר קונה דאין מאמר אחר מאמר וכן ר"ש נמי אין מאמר אחר מאמר ס"ל כדאמר התם מביאת בן ט' דכמאמר הוא ואין ביאת בן ט' השני אחריו כלום: ר' נחמיה אומר הראשונה צריכה גט. למאמרו וחליצה לזיקתו: ואין אחר הבעילה כלום. והשני' נפקא בגט ולא נאסר בקרובות השלישית דאין אחר ביאה שאחר המאמר כלום והיינו נמי כר"ג דביאה פסולה לר"נ כמאמר הוא וכמו דאין מאמר אחר ביאה פסולה כן אין מאמר אחר מאמר וכן תני בתוספתא בהדיא דהביאה שאינה בתחלה הרי היא כמאמר: ק"ו מה כו' אחד בעולה וא' חלוצה אין אחריה כלום. כלומר אם בעל לזו וחלץ לזו שהיא החליצה פסולה אין אחריה כלום וחליצה דקאמר דפוסלת מן הכהונה ואפי' חליצה שאחר הביאה וכן אמרו בתוספתא שם: אחד חלוצה ואחד בעולה אינו דין כו' גרסינן. וכן משמע מהתוספתא דגרים התם סוף פ' ז' מה חליצה שפוסלת בכהונה חליצה אחר בעילה אין אחרי' כלום בעילה שאין פוסלת בכהונה בעילה אחר חלי׳

אינו

רידב"ז

הא' ירושלמי דמיבע"ל דמ"ש ביאה מחליצה כיון דמדאורייתא תרווי' שוין צין בב אה בין בחליצה. מ"ש דבביאה העלו חכמים ביאתו למעלה המאמר ומ"ש בחליצה דלא העלו חכמים מעלת החליצה למעלת הגט אבל לשיטת הרמב"ן ז"ל הנ"ל קשה לכאורה דמאי פריך מ"ש ביאה מחליצה הא ביאה מדאורייתא שפיר קנה אף קטן והך רבנן הורידו מדריגתו ועמדיהו על מעלת המאמר משא"כ בחליצה דמדאורייתא אינו כלום לא העלו חכמים מדריגתו למעלת הגט וי"ל דאפ"ה פריך שפיר דאימתי ס"ל להרמב"ן ז"ל דביאת קטן קנה מן התורה היא רק לבתר דמסיק הטעם שכן ביאה בגדול קנה בין שלא לדעת וקטן כשלא מדעת דמי ע"כ קנה מן התורה אבל בלא זה הסברא גם ביאה לא קנה מן התורה גבי קטן ע"כ מסיק זה הסברא גופי' דביאה בגדול קונה בין מדעת בין שלא מדעת ע"כ בקטן מדאורייתא שפיר דמי דאיש דממעטינן קטן רק מאיסור א"א אבל הכא גבי חליצה דאינו קונה בגדול רק מדעת וע"כ מאיש נתמעט לגמרי ולא מהני החליצה כלום ויש להאריך בזה:

תמן אמרין דברי ר"נ. ביאה פסולה פוטרת. ע"ד דרבנן דתמן בין ביאה שהיא לאחר מאמר בין שהיא לאחר הגט פוטרת וע"ד דרבנן דהכא. ביאה שהיא לאחר המאמר פוטרת משום דביאה ומאמר תרווי' שייך ליבום אבל ביאה לאחר הגט דמתנגדת זל"ז אינה פוטרת וצריכה חליצה רק דלא תפס אחרי' כלום ופריך הגמ' על הא דאמר דלאחר המאמר פוטרת כמו רבנן דהמן ולא שמיע דרבנן דהכא ס"ל דאינה פוטרת אפילו לאחר מאמר וצריכה חליצה רק דלא תפס אחרי' כלום דאמר ר"ה בשם ר"י ר"נ ור' שמעון ור' ישמעאל אמרו דבר אחד [גי' הק"ע ז"ל ור"ש ור"ג אמרו דבר אחד וכן האמת] דאין מאמר אחר מאמר דהא ביאה פסולה כמאמר שייהו רבנן וקאני דאין אחרי' כלום כן גרסינן בבבלי ופרש"י ז"ל דכמאמר שוינהו רבנן דבעי חליצה ואעפ"כ אין אחרי' כלום ואי מהא דקתני במתניתין לר"נ דאין אחרי' כלום לא מוכח מידי דאימא לר"נ אין אחרי' כלום דאפילו חליצה נמי לא בעי כדפרש"י ז"ל באמת במתניתין אליבא דר"נ ומנ"ל לר"י דלר"נ צריכה חליצה כמו מאמר רק איי אחרי' כלום ע"ז מביא ראי' מהתוספתא דתניא שלש יבמות ליבם אחד עשה מאמר בזו ובעל את זו וחזר ועשה מאמר בזו כן גרסינן בתוספתא אות באות כמו שמביא הק"ע ז"ל וז"ל התוספתא אע"פ שאמרו אין אחר ביאה כלום חליצה אחר ביאה פוסלת בכהונה כילד ג' יבמות ויבם אחד עשה מאמר בזו ובעל לזו והזר ועשה מאמר בשלישית ר"נ אומר הראשונה צריכה גט ואין אחר בעילה כלום מק"ו ומה חליצה שפוסלת בכהונה חליצה אחר ביאה אין אחרי' כלום ביאה שאינה פוסלת בכהונה בעילה אחר חליצה א"ד שלא יהא אחריה כלום ע"כ. והק"ע ז"ל מגי' התוספתא לפרשה כי לכאורה קשה הבנה. ונראה לפענ"ד לפרשה בע"ה כפי הגירסא שלפנינו בלא שום ש"ה וה"פ דהשלישית אינה צריכה גט למאמרו דלא תפסי המאמר לאחר ביאת מאמר וק"ו מחליצה דהנה חליצה וביאה עומדים שניהן על קו השוה דאינו פועל אחד על חבירו דהא חליצה לאחר בעילה פסולה פוסל בכהונה. ולא אמרינן דהביאה עשה פעולתה שלא יפעול אח"כ החליצה כלל אף לפוסלה מכהונה דהוי כמו חולץ לנכרית ז"א אלא דמהני החליצה לפוסלה מן הכהונה. והשוב חליצת יבמה ולא עשה הביאה פסולה פעולה לבטל לגמרי הזיקה מחליצה שלאחריו וכן גם החליצה פסולה לא עשה הפעולה לבטל לגמרי ביאת יבמין שלאחריו דיהא כמו ביאת זרה ותפסול מהרומה. כמי זונה בעלמא בח"ל בעלמא ז"א אלא דמהני ביאת יבמין אפילו לאחר החליצה לענין שלא פסלה מן הכהונה ומגא דהליצה ובעילה עומדים על קו השוה דהליצה לאחר ביאה פסולה מהני החליצה לענין לפוסלה מן הכהונה וביאת יבמין לאחר החליצה פסולה מהני שלא לפוסלה מן הכהונה. והוי שם ביאת יבמין לאחר החליצה הפסולה ושם חליצת יבמה לאחר ביאת יבמין הפסולה משום דלא נפטרה לגמרי לשוק. וע"כ איכא ק"ו בעיל' מחליצה דבחליצה לא מלינן כח החליצ' לאחר ביא' פסול' רק לענין לחומרא לפוסלה ולא משכח"ל כח החליצ' לאחר ביאה פסול' לקולא ולא משכח"ל רק להומרא לפוסלה ואילו ביאת יבמין משכח"ל כח הביאת יבמין אף לקולא שלא לפוסלה א"כ מלינו כח הביאה גדול מכח החליצה כשבאין זאח"ז וא"כ מה חליצה אין אחרי' כלום ביאת יבמין לא כ"ש שאין אחרי' כלום ולשון התוספתא כך הוא מה חליצה שפוסלת בכהונה חליצה אחר ביאה ותיבת חליצה אחר ביאה הוא אלמעלה שפוסלת בכהונה אפילו בחליצה אחר בעילה ואין

אחרי'

אינו דין שלא יהא אחריה כלום. ורבנן אסור בקרובות שלשתן וצריכות שלשה גיטין וחליצה לאחת מהן:

הדרן עלך רבן גמליאל

הלכה א מתני' א *הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון אפילו הוא שוגג והיא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת הוא אנוס והיא לא אנוסה היא אנוסה והוא לא אנוס אחד המערה ואחד הגומר קנה ולא חלק בין ביאה לביאה: **גמ'** אנן תנינן *אפילו הוא שוגג והיא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת. תני רבי חייה אפילו שניהן שוגגין. אפילו שניהן מזידין. הוון בעיי מימר בפיקח שיש בו דעת שהוא קונה בין לדעת בין שלא לדעת. וחרש שאין בו דעת לא יקנה אלא לדעת. אשכח *תני רבי חייה ב אחד החרש ואחד השוטה שבעלו קנו ופטרו את הצרות *°יבמה יבא עליה (דברים כה) לדעתו ולקחה לו לאשה שלא לדעתו. ויבמה אפילו על כרחה. יבמה יבא עליה לדעתה. ולקחה לו לאשה שלא לדעתה. ויבמה אפי' על כרחה. יבמה יבא עליה כדרכה. ולקחה לו לאשה שלא כדרכה. ויבמה אפי' מן הצד. *יבמה יבא עליה ביאה גמורה. ולקחה לו לאשה ביאה שאינה

פני משה

אינו, דין שלא יהא אחריה כלום: ורבנן. סברי דאסור בקרובות שלשתן דביאה פסולה יש אחריה כלום: וצריכות ג' גיטין. לפי גי' דהכא שני גיטין לראשונות מלבד הג' קאמר. אבל בתוספתא גריס שלש יבמות ליבם א' עשה מאמר בזו בעל את זו וחזר ועשה מאמר בזו ר' נחמיה אומר הראשונה צריכה גט ואין אחר הבעילה כלום מק"ו כו' וחכמים אומרים צריכות שלשה גיטין וחליצה לא' מהן ופוטרת את כולן:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' הבא על יבמתו שוגג. כסבור אשה אחרת היא: מזיד. לשם זנות ולא לשם מצוה: באונס. מפרש בבבלי שנתכוין לאשתו ותקפתו יבמתו: ברצון. דמכוין למצות יבום ואף על גב דפשיט' הוא קתני לה דהכי אורחי' בכל דוכתי'. תוס' ריש פירקין: אפילו. בבבלי מפרש דלא מיבעיא הוא שוגג או מזיד והיא מכוונה למצוה אלא אפי' דתרווייהו לא מכווני דהיא שוגג והיא מזידה או איפכא אפילו הכי קנה: קנה. בגמ' מפרש למאי קנה: בין ביאה לביאה. כדרכה ושלא כדרכה כדיליף בגמ':

גמ' אנן תנינן אפילו הוא שוגג כו' תני ר' חייא בברייתא אפילו שניהן שוגגין. ולא דפליג ר' חייא אלא דבמתני' אשמועינן דאפילו שניהן אינן מכוונין לשם מצוה בגוונא דא' מהן שוגג וא' מזיד ור' חייא אשמועינן האי גוונא כששניהן שוין. וכן משמע מהבבלי ריש פירקין דלא פליג ר"ח והרי"ף והרמב"ם דלא הביאו הא דר"ח משום דחד דינא וחד טעמא הוא: הוון. בני הישיבה בעיי למימר מתחילה דדוקא בפיקח שיש בו דעת כו' דכעין שאמרו כל הראוי לבילה כו': וחרש כו' לא יקנה אלא לדעת. כלומר הואיל ואין בו דעת לא יקנה ביבמתו אע"ג בפיקח ונתחרש דממתינין לו עד שיתפקח: אשכחו ברייתא דתני ר"ח אחד החרש כו'. שמייבמין אבל לא חולצין ותוספתא היא פ' י"א והביאה הרי"ף ספ"ק: יבמה יבא עליה. אי לא הוי כתיב אלא יבמה וגו': שלא לדעתו. שוגג: ויבמה. בתרא דרשינן אפי' ע"כ שהוא אנוס: יבמה כו'. כלומר וכן נמי ביבמה: יבמה יבא עליה כדרכה. דנמי דרשינן מהאי קרא אבל בבבלי ריש פירקין קאמר דכדרכה מלהקים לאחיו שם נפקא ויבמה יבא וגו' אתיא לבין בשוגג כו' ולקחה אייתר לשלא כדרכה: אפילו מן הצד. נמי כעין שלא כדרכה היא: שאינה

קרבן העדה

אינו דין שלא יהיה אחריה כלום וחכ"א צריכות ג' גיטין וחליצה לאחת מהן. ואף שגירסא זו יותר מכוונת מ"מ אף היא צריכה תיקון ברישא צריך להיות אע"פ שאמרו אין אחר חליצה כלום בעילה אחר חליצה פוסלת בכהונה וכ"ה שנויה לעיל בפרקין דף יט ע"א ובמליעתא צ"ל ומה חליצה שפוסלת בכהונה בעילה אחר חליצה אין אחריה כלום בעילה שאין פוסלת בכהונה חליצה אחר בעילה אינו דין שלא יהי' וכו' וכצ"ל גם בסוגיין וה"פ ר"נ יליף ק"ו ומה חליצה שבעילה שלאחריה מהני לענין זה שפוסלתה מתרומה כדאמרי' לעיל אפ"ה לעולם אין אחריה כלום דגט ומאמר בשנייה אינו כלום ואפי' ביאה לא מהני לאסרו בקרובותיה בעילה כשהיא בתחלה אם חלץ לשנייה או היא עלמה אינה נפסלת לכהונה דה"ל כחולץ לנכרית אינו דין שלא יהא אחריה כלום אפי' היא באמצע או בסוף ורבנן סברי דביאה כשהיא בתחלה אין אחריה כלום אבל באמצע יש אחריה כלום הלכך צריכות ג' גיטין וחליצה לאחת מהן לאפקועי הזיקה והשתא דייק ליה דר"נ סובר המאמר קונה קנין גמור דאף במאמר איכא למילף ק"ו כמו בבעילה א"כ ה"ה למאמר דאין אחריו כלום ורבנן דהכא ודאי לא שמיע להו הך ברייתא דמינה שמעינן דה"ה ביא' שלאחר הגט פוטרת כמו החליצה שלאחר הגט דאין אחרי' כלום דהא מחליצה יליף לה ר' נחמי':

הדרן עלך פרק רבן גמליאל

הלכה א מתני' הבא על יבמתו שוגג. קסבר אשה אחרת היא: מזיד. לשם זנות ולא למצות יבום: אפי' הוא שוגג והיא מזידה. לא מבעיא היכא דהיא מכוונה לשם מצוה אלא אפי' היכא דתרווייהו לא מכווני למצוה כגון שהוא מכוין לאשה אחרת והיא מתכוונה לשם זנות קנה דאמר קרא יבמה יבא עליה מ"מ: המערה. שלא גמר ביאתו ובגמ' מפרש: קנה. וזכה בנחלה ואם בא להוציאה בגט א"צ חליצה: ולא חלק בין ביאה לביאה. בין ביאה כדרכה לשלא כדרכה: **גמ'** אנן תנינן. במתני': תני ר"ח. בברייתא: הוון בעי מימר. סברוהו למימר: לא יקנה אלא לדעת. שיאמר בפירוש הריני בועל לשם מצות יבמין: שבעלו. דיעבד משמע והיינו שבעלו שלא לשם מצות יבמין ואפ"ה קנה: ולקחה לו לאשה. למה לי דכבר כתיב יבמה יבא עליה לרבות שאם בא עליה שלא לדעתו קנה: ויבמה אפי' בע"כ. כגון שנתכוין לאשתו ובאו אחרים ותקפוהו ודבקום זה בזה ובא עליה: אפי' מן הצד. נראה דהיינו כמו יולא דופן שיש לה נקב בדופן: ביאה שאינה

רידב"ז

אחרי' כלום ביאה שאינה פוסלת בכהונה ביאה אחר חליצה פי' אפילו לאחר חליצה א"ד שלא יהא אחריה כלום וז"ב והיינו דמביא ר"י ראי' דלר"נ ביאה פסולה כמאמר הוא ובעי חליצה דהכא מביא התוספתא דר"נ הנ"ל אית באות בכונה אחת רק בשינוי לשון קלת כמלוי כמה פעמים ורק דגורס בתוספתא הנ"ל דהראשונה צריכה גט וחליצה ואין אחר בעילה כלום מק"ו מה חליצה שפוסלת בכהונה אחד בעילה ואחד חליצה פי' אפילו דבעל תחלה לאחת וחלץ אח"כ לשני' [דהוא חליצה אחר ביאה פסולה דמוזכר בתוספתא] אין אחרי' כלום ביאה שאינה פוסלת בכהונה אחד בעילה ואחד חליצה פי' אפילו חלץ לאחת ובעל אח"כ לשני' [דהוא ביאה אחר חליצה פסולה המוזכר בתוספתא] א"ד שלא יהא אחרי' כלום אלמא דלר"נ ביאה פסולה כמאמר היא דצריכה חליצה דיש עלי' עדיין זיקה והראי' דהא החליצה פוסלה מן כהונה אלמא דעדיין יש זיקה גבה כמו מאמר ואין מועיל מאמר אחרי' דהבליפית א"ל גט ע"כ ר"נ ור"ג ור"ש אמרו דבר אחד הרי חזינן דלרבנן דהכא ר"ה בשם ר"י ס"ל דלר"נ ביאה פסולה אינה פוטרת וצריכה חליצה בין ביאה לאחר מאמר בין לאחר הגט ונשאר בקושיא על מה דבעי להלק אליבא דרבנן דהכא בין מאמר לגט ולא שמיע הא דר"ה בשם ר"י וכפי שנתבאר בע"ה הסוגיא הזאת מהורץ בע"ה מה דקשה על רש"י ז"ל דבמתניתין מפרש אליבא דר"נ דפטורה מן החליצה ובדף נ"א מפרש דבעי חליצה רק אין אחריה כלום וכתב הרמב"ן ז"ל ותירץ דהכא בדף נ"א דר"י להוד קאמר כן אליבא דר"נ עיי"ש. וכזה הירושלמי מוכן מאד דבמתניהין פרש"י ז"ל אליבא דרבנן דתמן דהא בבבלי והכא בדף נ"א גר"י דהוא ס"ל בירושלמי מפירש דלר"נ צריכה חליצה ודוק:

יבמה יבא עלי' לדעתה ולקחה לו לאשה שלא מדעתו. כבר ביארנו בע"ה בריש המסכתא הא דכתב הנמו"י ז"ל דלהבא שאול דס"ל יבמה יבוא עלי' מצוה ושלא לשם מצוה כאילו פוגע בערוה כו' הוא רק מדרבנן דהא ע"כ אבא שאול ס"ל גם כן מהניהין דריש הבא על יבמתו. והתם דרשינן יבמה יבא עלי' בין בשוגג כו' ולמה לא קמהדר גמ' לאבא שאול מה"ל א"ו דאף אבא שאול דרש נמי יבמה יבא עליה בין בשוגג כו' אך אבא שאול מדרבנן קאמר וכתבתי דזהו אליבא דרבא והגמ' אזיל כריש הבא ע"י בשיטת רבא וע"כ לא מייתי שום דרשא אליבא דאבא שאול משום דלרבא אבא שאול מדרבנן קאמר אבל לרב יצחק בר אבדימא ע"כ אבא שאול מדאורייתא קאמר. ואין להק' א"כ האיך על מתניתין דריש הבא ע"י ובודאי ליכא שום תנא דיהלוק על המתניתין דריש הבא ע"י ולדידי' ליכא למידרש י"ע בין בשוגג כו' דהא דרש י"ע למצוה דווקא ז"א דהא ע"פ הירושלמי הזה מבואר דנהרדי דקנה לה בדיעבד אפילו בביאת שוגג מולקחה לו לאשה אפילו שלא לדעתו. ולעולם י"ע הוא דווקא למצוה ואם לאו כאילו פוגע בערוה ומ"מ בדיעבד קני לה מגזה"כ דולקחה. ואף הגמ' בריש הבא ע"י לא איצטריך לאתוי הדרש אליבא דה"ש משום דהגמ' אזיל בריש הבא ע"י אליבא דרבא דלדידי' אבא שאול מדרבנן קאמר ועיי"ש ודוק:

יבמה י"ע לדעתה פי' מתכונת לשם קנין ולקחה לו לאשה שלא מדעתה פי' אינה מתכונת לקנין אלא לשום זנות ויבמה אפילו על כרחה. כן כתבתי לעיל בפ' ר"ג ה"ד עיי"ש ודוק:

ויבמה אפי' ע"כ ולקחה לו לאשה שלא לדרכה ויבמה אפילו מן הצד אולי מן הצד הוא כמו דאיתא במס' כלה ומובא בטוש"ע א"ה סי' תר"מ דהיא למעלה והוא למטה דרך עזות שניהם כאחד דרך עקש עיי"ש והיינו מן הצד שלא כדרך ביאה הוא למעלה והיא למטה. כדאיתא במס' נדה דף ל' ע"ב עיי"ש אלא מן הצד דהוי דרך עקש והא"מ דבדרך עקש לא קני קמ"ל דקני ומן הצד רבותא יותר משלא כדרכה דשלא כדרכה מותר כאקראי כדכ' התוס' והרא"ש ז"ל בכ"פ ד"ה עיי"ש ומביא הרא"ש ז"ל ראי' מדקאמר התורה התירתך לו במס' נדרים דף כ' ע"ב עיי"ש ואילו מן הצד הוי דרך עקש שאמר דוד המלך ע"ה לב עקש הכר נומני ע"כ קמ"ל דאפילו בדרך עקש מ"מ קני לה. ועי' בני"ב ז"ל מא"ת שפירש בדרך אחר והגלפענ"ד כתבתי ודוק:

יבמה י"ע ביאה גמורה ולקחה לו לאשה ביאה שאינה גמורה רק הכנסת עטרה ויבמה אפילו בהערא' והנה בבבלי דף נ"ד לא דרשינן כלל שום ריבוי גבי יבמה על הערא' ורק ילפינן יבמה ליכנס מנ"ל אתיא ביאה ביאה מא"ל. משום דהבבלי והירושלמי אזלי לטעמי' דהנה בבבלי גרסינן הערא' דא"ל מנ"ל

שנויי נוסחאות (פ"מ) כרחה ג ש כרחו.

בן אריה

יבמה יבוא עליה כדרכה כדרכה וכו'. נ"ב נ"ל יבמה יבוא עליה כדרכה ולקחה לו לאשה שלא כדרכה ויבמה אפילו מן הצד [וכן נדפס בד' המדשים] ונ"ב עיין נודע ביהודה מהדורא תנינא א' אה"ע סי' כ"ג וגם פירושו דחוק מאד ויותר נראה לפרש מן הצד היינו בהספייה עיין כתובות דף ו' ע"ב בפירש"י שם ד"ה בהספייה שמסין לגדלין ועיין תוס' שם סוף ד"ה רוב בקיאין כו' דבהספייה אין אשה מתעברת [וקמ"ל אע"ג דליכא בזה הקמת שם שאינה מתעברת מ"מ קונה (עיין יבמות נ"ד א') ואע"ג שריבה גם שלא כדרכה אולי יש איזה סברא לחלק וצריך קרא גם מן הצד, ואולי מחד קרא הוי מוקמינא למסתבר יותר וע"ד שאמרו בקידושין ד' ע"א בא זה ולימד על זה או הלי שניהם שקולין ומחד קרא נפקא]:

א מיי' פ"ב מהל' יבום הל' ג סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו ס"ו

ב מיי' פ"ו מיבום ה"ג טוש"ע שם סי' קעג סעי' יב

יבמות נג ע"ב; שם; ע' תוספתא פי"ד כאן בבלי נד ע"א; שם שם

מסורת הש"ס

קרבן העדה

שאינה גמורה. כגון דש מבפנים וזורה מבחוץ א"נ אפי' משמש באבר מת בלא קישוי והראשון נראה דללשון השני קשה הא בעינן ביאה להקים זרע וזו אינה ראויה להקמת זרע: עד שיהא נראה. אבר התשמיש בין שפתי בית הבושת: עד שתכנס העטרה. הוא בשר הערוה ואינו מן הגיד עצמו: זו היא גמר ביאה. והעראה הויא כדאמר שמואל ופליג ר"ח בר בא אהא דאמר כתנאי דש"מ בשם ר' יוחנן: מה אנן קיימין. למאי הלכתא קאר"י זו היא גמר ביאה: עשה ובהן את המערה כגומר. כדתנן בסיפא א"כ מאי נפקא מיניה אי הוי גמר ביאה או לא: אם בשפחה חרופה. והיינו חציה שפחה וחציה בת חורין כדכתיב והפדה לא נפדתה אם בא עליה בן חורין מביא אשם: עד שיפלוט. אינו חייב עד שיפלוט זרע כדכתיב ואיש אשר ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וגו' והיינו ביאה ממש: שכבת זרע. שנא' בשפחה חרופה היינו דבעינן עד שיפלוט: אלא. כי קאר"י הכנסת עטרה זו היא גמר ביאה כ"מ לאלמנה לכה"ג וכדמסיק ר' בא בר ממל: חייב משום חללה. נעשית חללה וכהן אסור בחללה: חייב משום ביאה. לא יקח: תמן תנינן. נדה פ' יוצא דופן כל הנשים מטמאות נדה אפילו כשהדם הוא בבית החיצון והעמידוהו כותלי בית הרחם ועדיין לא יצא לחוץ: עד מקום שהתינוקות יושבות. להטיל מים ונפתח מקצת רחמה: עד בית השינים. הלחלי בשר יש ברחם כמין שינים: ומבין השיניים. עלמן כלפנים: בית הבושת. בית הערוה: קרוי בית החיצון. וגמר ביאה דקאמר לעיל היינו בית השיניים: לא קנה. באחת מן הביאות גרועית הללו דתנן במתני': אלא לדברים. האמורים בפרשת יבמין שכתוב בה יבמה יבא עליה דדרשינן מיניה בין בשוגג בין במזיד וכו': לירש. דכתיב יקום על שם אחיו: ה"ג ולאסרה לאחיו. אם מת ולו בנים מאשה אחרת או אם הוציאה בגט אסורה לאחיו: ולהתיר צרתה לשוק. אם יש לה צרה נפטרה בביאתה של זו אע"פ שהיא גרועה: קונה כל הדברים. מיד אם הוא כהן אפי' הלך למדינת הים ולא בא עליה ביאה גמורה: מה פליגין. כי פליגי בהערא' אבל אם גמר הביאה אפי' בשוגג או באונס אף שמואל מודה שקנה לכל הדברים: ה"ג אבל אם בא עליה בבית בעלה וכו'. וה"פ כיון שהכניסה לביתו דבאשה קנה לכל הדברים אפי' בלא ביאה כדתנן בכתובות פ' נערה אף ביבמה קנאה אפי' בביאה גרועה: מתני'. לעיל פ' החולץ אמרה כן שבכניסה קונה אותה לכל דבר: כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר. משמע בכניסתה לחופה או לבית היבם דדמיא לחופה ה"ה כאשתו וכ"ש בביאה גרועה בבית בעלה: מהו שתאכל בתרומה. בביאה גרועה כשהיבם כהן: אם היתה אוכלת בתרומה בחיי בעלה. כגון שנתאלמנה מן הנישואין מבעלה שהיו ראוי לאכילה: ואם לאו. כגון שנתאלמנה מן האירוסין או שהיה בעלה חרש: אינה אוכלת. דלא אלים היבם מן הבעל דבחיי בעלה לא אכלה דאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה: אפילו לא אכלה אוכלת. דהא רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד:

תורה אור

שאינה גמורה. ויבמה אפילו בהערייה ^ז^אי זו היא העריה רב יהודה בשם רב שמואל עד כדי שתהא אצבע נראית בין השפיות. רבי יוחנן אמר ^א^ עד שתיכנס העטרה. רבי בא בר חייה בשם רבי יוחנן נכנסה העטרה זו הוא גמר ביאה. מה אנן קיימין ^ג^ אם בשאר כל העריות עשה בהן את המערה כגומר. אם בשפחה חרופה עד שיפלוט. *ואמר רבי ירמיה רבי בא בר ממל בשם רב שכבת זרע עד שיפלוט. אלא כן אנן קיימין באלמנה לכהן גדול. ואמר רבי בא בר ממל *הערה בה חייב משום הללה. נכנסה עטרה חייב משום ביאה גמר את הביאה חייב משום °ולא יהלל זרעו בעמיו תמן *תנינן ^ג^ כל הנשים מטמאות בבית החיצון. אי זה בית החיצון רבי יוחנן אמר עד מקום שהתינוקות יושבות למים ונראות. אמר ליה רבי שמעון בן לקיש והלא כל הטמאות שהיא מטמא אינה מטמאה אלא ^ד^ עד בית השיניים. תני רבי זכיי עד בית השיניים ומבין השיניים ולפנים. רבי יוסי בר רבי בון בשם שמואל כל בית הבושת קרוי בית החיצון. קנה ולא הלק בין ביאה לביאה מה קנה. שמואל אמר *לא קנה אלא בדברים האמורים בפרשה לירש ניכסי המת ולאסרה לאחיו ולהתיר צרתה לשוק. רבי יוחנן אמר ^ה^ קנה כל הדברים. אמר רבי יצחק בר אלעזר ^ו^ מה פליגין בשהערה בה אבל אם גמר את הביאה כל עמא מודיי שקנה בכל הדברים. אמר ר' מתנייא ^ו^ מה פליגין בבא עליה עודה בבית אביה אבל אם בא עליה עודה בבית בעלה כל עמא מודיי שקנה בכל הדברים. אמר ר' יוסי *מתניתא אמרה ^ח^ כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר מהו שתאכל בתרומה. רבי בא בשם שמואל נראין הדברים ^ט^ *אם היתה אוכלת בתרומה בחיי בעלה אוכלת ואם לאו אינה אוכלת. ר' יוחנן אמר אפילו לא אכלה אוכלת. רבי יוסי אומר אפילו

ירושלמי סוטה פ"א ה"ב

לקמן ה"ב

נדה פ"ה) בבלי מא

ויקרא כא

בבלי ט

כ לא

בס ט וירושלמי לקמן פי"ז ה"ז ועי' תוס' בס ד"ה לדברים

פני משה

שאינה גמורה. אפי' אינו גומר: אפי' בהערא'. וכדמפרש ואזיל: שתהא אצבע כו'. זו נשיקה קרוי' בבבלי: ור' בא פליג אליבא דר' יוחנן וכן הוא פלוגתא דאמוראי בבבלי נ"ה אליביה ומסיק דהכנסת עטרה היא אלא דשם קאמר לחד מ"ד דבשפחה חרופה קאמר דהכנסת עטרה ביאה היא והכא לא משמע כן: מה אנן קיימין. להא דקאמר דהכנסת עטרה גמר ביאה היא: אם בשאר כל העריות. ולא יהא אלא הערא' הא עשה בהן המערה כגומר: אם בשפחה חרופה. הא בעינן עד שיפלוט הזרע וכדדרי' ר' ירמי' כו' דשכבת זרע כתיב בה: אלא כן כו'. דהא דאמר דהכנסת עטרה גמר ביאה היא כ"מ לאלמנה לכ"ג וכדאמר ר' בא בר ממל: הערה בה. נעשית חללה והייב משום לא יחלל: חייב משום ביאה. לאו דלא יקח ולהכי קרי לה גמר ביאה: גמר את הביאה ופלט חייב משום ולא יחלל זרעו. ובבבלי קידושין דף ע"ח קאמר נמי בלא גמר ביאתו חייב שתים אלא דמשם משמע דלאו דלא יקח אקידושין הוא: תמן תנינן. ריש פ' יוצא דופן: מטמאות. מכי אתא דם לבית החיצון אע"ג דהעמידוהו כותלי רחמ': יושבת למים. להטיל מים ונפתח רחמה קצת: והלא כל הטומאות כו'. כלומר שהרי אפי' בטומאת מגע שרץ היא מטמאה אפילו משם ולהלן דגלוי מיקרי אלא שאינה אלא עד בית השיניים בתוך הרחם דשם בית הסתרים מיקרי וכן פריך לה שם דף מ"א ומוחלפת השיטה התם: ומבין השיניים ולפנים. בין השיניים עצמן כלפנים הן ולא מיטמאה. וכן אמר שם: ור' יוסי בר בון פליג דכל בית הבושת קרוי בית החיצון. א"נ דלא פליג אלא חד שיעורא הוא כהאי מתני' דאיתמר התם דהויא עד בין השיניים וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל ריש פ"ה מהל' א"ב: קנה ולא הלק כו' מה קנה. לענין מאי: בפרשה. בפרשת יבמין כדמפרש לירש כו' ולאסרה על אחיו בביאה זו ולקנייה מפרש אהי קאי: קנה כל הדברים. ואפילו בתרומה אוכלת מיד אם כהן היא. ובבבלי כולה פלוגת' דרב ושמואל היא: ופליגי רבי יצחק ור' מתנייא בפי' הפלוגתא דשמואל ור"י. דלרבי יצחק לא פליגי אלא בשהערה בה כלומר דביאה גרועה זו שהיא בשוגג לא היתה אלא בהערא' אבל בא עליה ביאה גמורה ואפי' בשוגג כ"ע מודים שקנה לכל ור' מתניי' קאמר דלא פליגי אלא שבא עליה ביאה גרועה זו בעודה בבית אביה אבל אם הכניסה לביתו כ"ע מודים שקנאה לכל ואפילו בשוגג: מתני' אמרה כן. לעיל פ"ד כנסה כו' דמשמע שהכניסה לביתו וכל כניסה במשמע ואפי' בביאה גרועה אבל בבבלי משמע דלא פליגי אלא בביאה שוגג וכיוצא בה אבל בהערא' דקני' נמי בעלמא וביאה היא לכל דבר לא פליגי וכדכתבו התו' שם: מהו שתאכל בתרומה. בביאה גרועה ומשום דלעיל שתמא קאמר ר' יוחנן קנה בכל הדברים ויש לומר דלענין ליורשה ולהטמא לה ולהפר נדריה קאמר אבל לא לתרומה הילכך מפרש פלוגתייהו הכא בהדי' לענין תרומה וכ"כ התוס' בס ד"ה מן הנשואין דזימנן שהיא כאשתו לכל דבר ולא אכלה בתרומה: בחיי בעלה. ומשמת בעל קינו ופסקה מלאכול אוכלת עכשיו דקניה בביאה זו הועיל ובחיי בעל אכלה: ואם לאו. כגון שמת מן האירוסין דלא אכלה עדיין אינה אוכלת בביאה גרועה. וכן אמר בבבלי דמן האירוסין פליגי:

אפילו

עין משפט נר מצוה

ג
א ב מיי' מא"ב ה"
טוש"ע אה"ע
סי' כ סעי' א
בהגה"ה

ד
ג ד מיי' פי"ה
מא"ב ה"כ
סמ"ג עשין
קיא טוש"ע י"ד
סי' קפג ס"א

ה
ה ו ז מיי' פ"ב
מיבום טוש"ע
אה"ע סי' קסו
סעי' ע

ו
ח מיי' פ"ב
מאיסות טוש"ע
שם סי' קסח
ס"א

ז
ט מיי' פ"ח
מתר-מות ה"ו

ציון ירושלים

^ז^ איזו העראה וכו' ...

רידב"ז

מנ"ל מדגני רחמנא ש"ז בשפ"ח מכלל דה"ל בהערא' אדרבה מדגלי רחמנא הערא' בה"כ מכלל דא"ל בגמר ביאה. אמר רב אשי א"כ לישתוק קרא משפ"ח ע"כ וזהו דיוקא לשיטת הבבלי דס"ל דגמר ביאה בשפ"ח זו הכנסת עטרה אליבא דשמואל או אפילו למ"ד גמר ביאה ממש בדף נ"ה ע"ב. אבל עכ"פ לא בעינן עד שיפלוט. א"כ שפיר הוי הוכחה דה"ל בהערא' משפ"ח וא"ל אדרבה מדגלי רחמנא הערא' בה"כ מכלל דה"ל בגמר ביאה ז"א דא"כ לישתוק קרא משפ"ח אבל לשיטת הירושלמי דבשפ"ח בעינן ש"ז עד שיפלוט א"כ ל"ל דלישתוק קרא משפ"ח דהא ידעינן מדה"כ בהערא' מכלל דשפ"ה בגמר ביאה. ז"א דהא איצטריך ש"ז גבי שפ"ח עד שיפלוט לשיטת הירושלמי הכא ובמס' סוטה בפ"ק הלא ע"כ דלא ילפינן ה"ל משפ"ח ויבמה ביאה ביאה מה"ל אלא אדרבה ילפינן ביאה ביאה ה"ל מיבמה וביבמה נתרבי הערא' מויבמה אפי' בהערא' וה"ל דכהונה גמרינן בירושלמי בפרקין ה"ב קיחה קיחה מיבמה. וממלא דהבבלי והירושלמי אזלי לטעמי' לשיטת הבבלי גמרינן ה"ל משפ"ח וה"ל דכהונה מג"ש דקיחה מה"כ כדפירש"י ז"ל והייבי עשה ביאה ביאה מה"ל ויבמה ליבום ביאה ביאה מה"ל ובירושלמי איפכא הוא דיבמה ליבום נתרבי מויבמה וה"ל לא אתיא משפ"ה כנ"ל אלא ביאה ביאה מיבמה וה"ל דכהונה מקיחה קיחה דיבמה כנ"ל:

איזהו הערא' ר"י בשם ר"ש עד כדי שתהא אצבע כו' ר"י אמר עד שתיכנס עטרה. פי' דעד שתיכנס מקצת מעטרה או כל עטרה [והלי כפלוגתא הפ"ז והב"ש ז"ל] אבל כדי שתהא אצבע היא נשיקה יפטור עלי'. ר' בא ב"ח בשם ר"י נכנסה העטרה זו היא גמר ביאה. הערא' היא כדי שתהא אצבע ופריך מה אנן קיימין לענין מאי נפ"מ לענין מאי הוי הכנסת עטרה גמר אם בכל העריות לא בעינן גמר ואם בשפ"ה הא בעינן עד שיפלוט ומסיק דנפ"מ לענין אלמנה לכה"ג ודוק:

אלמנה

שנויי נוסחאות (ש"ג) ולאסרה כד"ו ולארסה.

מערכת הערוך (פכ"ג) בדברים האמורים בפרשה לירש נכסי המת ולאסרה לאחיו ולהתיר צרתה לשוק גירסת הספרים (ערך דגל א') דברים האמורים בפרשה לאוסרה לאחיו ולירש נכסי המת ולהתיר צרתה לשוק. (פכ"ד) כל הדברים במלוך (שם) לכל הדברים. (פכ"ה) בר אלעזר. במלוך ליתא. (פכ"ו) כל עמא מודיי שקנה בכל הדברים (במלוך שם) כולי עלמא מודו שקנה הוא לכל הדברים. (פכ"ז) מתנייא מה פליגין בבא עליה אביה (שם) מתנה מה פליגין כשבא עליה. (פכ"ח) עודה כו' עודה כו' במלוך שם ליתא. (פכ"ט) כל עמא מודיי שקנה בכל הדברים. שם (במלוך דפוס רל"א) כולי עלמא מודי שקנו לכל הדברים (ומפרש שם במלוך) "ש"ם לר' יוחנן ואפי' בהעראה בבית אביה קנה לכל הדברים ואסורה לבעלה נמי כיבמה ליבם. יבמה לבעלה אתיא ביאה ביאה ואשה לבעלה אתיא קיחה קיחה" (ועיין מכאן ספרים):

עין משפט
יר מצוה

ח
א מיי' פ"ח מתרומות הט"ו
ט
ב מיי' שם
י
ג מיי' פ"א מאיסורי ביאה הי"ח סמ"ג לאוין קיג טוש"ע אה"ע סי' ו ס"ע וכי' ב פ"א

פני משה

אפי' נראית לאכול. כגון שהגיע זמן שנותנין לבתולה כו' כדאמרינן בכתובות ומת דאוכלת עכשיו בביאה גרועה: מתני' כו'. דתני' כוותי' דשמואל וכוותי' דר' יוהנן כדמפרש ואזיל: מת ונפלה לפני היבם. אפילו הוא חרש אלא שנפלה מן הפיקח כדמסיק: אם היתה פיקחת. כלומר אשת פיקח מעיקרא ואכלה בחיי בעלה אוכלת ואע"ג דביאת יבם החרש ביאה גרועה היא הואיל ובחיי הבעל אכלה: חרשת. אשת חרש: בת ישראל פיקחת כו'. וכן מייתי לה ברייתא זו שם לסיוע לרב דקאמר כר"י: בזו יפה כח היבם. דמאכיל ואפי' לא אכלה מעיקרא וטעמא דלא גרע ביאת חרש מביאת שוגג ורחמנא רביי' ליבם. ובבבלי מתרץ לה לליגנא קמא אפילו לשמואל:

הלכה ב מתני' וכן הבא על אחד מכל העריות. באחת מכל ביאות הללו: או פסולות לכהונה. כגון אלמנה לכ"ג כו' פסלה לכהונה משום זונה ואע"פ שאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה פסולה הוא לכהונה כדאמרינן לעיל סוף פ"ג: וגרושה. נמי אם היא בת כהן מיפסלא בהך ביאה מתרומה דבי נשא: ממזרת כו'. לאו אפסולה לכהונה קאי אלא למילקי עלי' האי ישראל בהעריי' ובביאה שלא כדרכה איירי:

גמ' אלמנה לא יקח כתיב יכול אפי' אנס. האי אפי' אמיעוטא קאי כלומר יכול מדכתיב לא יקח לשון אישות דלא הקפידה התורה אלא שלא ישאנה אבל אנס לא דלא פסלה בביאת אונס: ת"ל לא יחלל. מדלא כתיב לא יחול כדמסיק: יכול אפילו הערה. דמיעט' הכתוב דלאו קיחה מיקרי: ת"ל לא יחול. ה"ל למיכתב וכתיב ולא יחלל לרבות אפי' באונסין ואפי' בהעריי' דעובר בלאו ופוסלה: עד כדון כר"ע. זו דברי ... דיליף הערה נמי מריבויא דלא יחלל: כר' ישמעאל. אבל לר"י נפקא לי' מדרשא אחרינא כדתני ר"י כו': ונא' להלן לקיחה. בשאר כל העריות. בחייבי כריתות ואשה אל אחותה לא תקח: מה לקיחה כו'. כדיליף בבבלי נ"ד דהוקשו כל העריות לנדה בהערא' אף לקיחה כו' וכן אמרי' בבבלי כר"י חייבי לאוין דכהונ' אתי' קיחה קיחה: אי מה לקיחה שנאמר. בחייבי כריתות הולד ממזר ונימא נמי בח"ל דכהונה דהולד ממזר: ומשני ר' יוסי ליידא מילה כו'. כלומר דא"כ לאיזה דבר איצטריך הכתוב לומר ולא יחלל אם הילד ממזר: לא דממזר רוב. גדיל איסורו מן החלל בתמי' והא אפילו ממזר הוא אלא מדכתיב לא יחלל ללמד דחללין הוא עושה ולא ממזרות: אתא ר' בון. ואמר דמהכא ילפינן ג"ש ושמעינן דאין הולד ממזר: לקיחה בשומרת יבם. יבמה יבא עליה ולקח' ודרשינן ולקחה לו ולא לאיש אחר. א"נ איבמה ליבם קאי דמה לקיחה שנאמר בשומרת יבם דהמערה כגומר וקנאה כדיליף בבבלי ביאה ביאה מחייבי לאוין דקהל לא יבא ממזר ומה התם הולד כשר אף חייבי לאוין דכהונה המערה כגומר והולד כשר. ולליגנא קמא דמפרשינן אהי' הא כרבנן בפ"ק דאין ממזר מיבמה: דא"ר בא בר ממל כו'. כלומר וכדר' אבא דאמר לעיל באלמנה לכ"ג הערה בה כו' חייב משום מחלל זרעו דאלמא דחלל הוא עושה ולא ממזר:
הלכה

אפילו נראית לאכול. מתניתא מסייעא לדין מתניתא מסייעא לדין מתניתא מסייעא לשמואל [א] בת ישראל פיקחת שנישאת לכהן חרש אינה אוכלת בתרומה. מת ונפלה לפני היבם אם היתה פיקחת אוכלת חרשת אינה אוכלת. מתניתא מסייעא לרבי יוחנן [ב] בת ישראל פיקחת שנתארסה לכהן פיקח לא הספיק לכונסה לחופה של נישואין עד שיחרש הוא או עד שנתחרשה היא אינה אוכלת בתרומה מת ונפלה לפני היבם אפילו חרש אוכלת. בזה יפה כח היבם מכח הבעל שהיבם חרש מאכיל והבעל חרש אינו מאכיל:

הלכה ב מתני' [ג] *וכן הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה או פסולות אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל ובת ישראל לממזר ולנתין פסל ולא חלק בין ביאה לביאה:

גמ' ° אלמנה לא יקח יכול אפילו אנס תלמוד לומר לא יחלל זרעו בעמיו. יכול אפילו הערה תלמוד לומר לא יחול ולא יחלל אפילו באונסין. לא יחול ולא יחלל אפילו בהעריה. עד כדון כרבי עקיבה. כרבי ישמעאל. תני רבי ישמעאל נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן °לקיחה בשאר כל העריות. מה לקיחה שנאמר בשאר כל העריות עשה בהן את המערה כגומר אף לקיחה שנאמר כאן נעשה בה את המערה כגומר. ר' חגיי בעי אי מה לקיחה שנאמר בשאר כל העריות עשה בהן את המערה כגומר והוולד ממזר אף לקיחה שנאמר כאן נעשה בה את המערה כגומר והוולד יהא ממזר. א"ר יוסה ליידא מילה איתמר חלל לא דממזר רוב מן החלל. אתא רבי בון בר ביסנא בשם רבי בא בר ממל נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן °לקיחה בשומרת יבם. מה לקיחה שנאמר בשומרת יבם עשה בה את המערה כגומר והוולד כשר. אף לקיחה שנאמר כאן נעשה את המערה כגומר והוולד כשר. *דא"ר בא בר ממל הערה בה חייב משום חללה. נכנסה העטרה חייב משום ביאה. גמר את הביאה חייב משום מחלל זרעו:

הלכה

קרבן העדה

אפי' נראית לאכול. כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה. מתני' מסייעא וכו'. כלומר תניא כוותיה דשמואל ות"כ דר"י: אינה אוכלת בתרומה. דחרש מדאורייתא אין לו קידושין הלכך אינו מאכיל וכדתנן לקמן פ' אלמנה חרש פוסל ואינו מאכיל: ה"ג בתוספתא פ"י אם היה פיקח אוכלת חרש אינה אוכלת עד שתכנס לחופה לשם נישואין ותבעל לשם אישות. וה"פ הא דאמרי' אם היה היבם פיקח אוכל' היינו דוקא לאחר נישואי היבם ממש שאוכלת בשבילו אבל קודם נישואין אע"פ שהוא פיקח או לאחר נישואין אם הוא חרש אינה אוכלת ולאפוקי מברייתא השניה בסמוך שיבם חרש מאכיל אפי' בשהיה גם בעלה חרש: עד שיחרש וכו' אינה אוכלת בתרומה. דהך חופה לאו חופה היא דגזרינן נשואי חרש אטו קידושי חרש: אפי' חרש אוכלת דלא גרע ביאת חרש מביאת שוגג וזנות ואונס שאין מתכוין לקנות ורבייא רחמנא לגבי יבם וזו אע"פ שלא אכלה בחיי בעלה אפ"ה יבם חרש מאכיל ה"ה לביאות הגרועות והיינו כר' יוחנן:

הלכה ב מתני' וכן הבא על אחד מכל העריות. באחת מכל הביאות הגרועות השנויות ברישא: או. על הפסולות כגון אלמנה לכה"ג וכו'. פסלה לכהונה משום זונה ואפי' באונס דמותרת לבעלה ישראל מ"מ לכהונה פסולה וגרושה אע"ג דפסולה וקיימא לכהונה מ"מ אם היא בת כהן מיפסלא בהך ביאה מתרומה דבי נשא: ממזרת ונתינה לישראל. לאו אפסולה לכהונה ולתרומה קאי דהא פסולה וקיימא אלא לענין הערה נקט לה למלקי עלה בהערה כגמר ביאה

גמ' אלמנה לא יקח. בכה"ג כתיב אלמנה וגרושה וכו' לא יקח ולא יחלל זרעו בעמיו משמע דתרתי בעינן קידושין וגמר ביאה ואז חייב שתים אבל אחדא לא מיחייב: יכול אפי' אנס. וגמר ביאתו יהא פטור עד שיהיו קידושין קודם הביאה: ת"ל ולא יחלל זרעו בעמיו. והרי חילל: יכול אפי' הערה. יהא פטור: ה"ג ת"ל לא יחול ולא יחלל אפי' בהעריה. וה"פ ה"ל למכתב לא יחול וכתיב ולא יחלל לרבות העריה שחייב עליו משום לא יחלל: עד כדון כר"ע. הניחא לר"ע דדורש בכל התורה לשונות כפולים: כר' ישמעאל. אלא לר' ישמעאל דאמר דברה תורה כלשון בני אדם ולא דריש כפולי' מנ"ל דחייב בהעריה: נאמר כאן. בחייבי לאוין דכהונה לא יקחו: בשאר כל העריות. איש כי יקח אחותו: עשה בהן את המערה כגומר. דכתיב כי את שארו הערה: והולד ממזר. דולד חייבי כריתות ממזר הוא כיליף בגז"ש וולד חייבי לאוין דכהונה הוי ממזר: ליידא מילה. א"כ דהולד הוי ממזר לאיזה צורך כתב קרא דזרע חייבי לאוין דכהונה הוי חלל הא ממזר פסול טפי מחלל שאסור לבוא בקהל ש"מ דחלל הוא דהוי ולא ממזר: ונאמר להלן לקיחה בשומרת יבם. ולקחה לו לאשה: ה"ג גמר את הביאה חייב משום ולא יחלל זרעו בעמיו. הלכך לא מלי ר' בא בר ממל לשנויי כר' יוסה דא"כ ולא יחלל ל"ל דאיצטריך ולא יחלל למלקי עלה משום ולא יחלל זרעו:

הלכה

מסורת הש"ם
יבמות נג: ע"ב
ויקרא כא
יקרא יח
דברים כה
נזיר ב"א

רידב"ז

אלמנה לא יקח יכול אפילו אנס פי' דאינו חייב רק בלקיחה אבל בביאה להוד פטור אפילו אנס ת"ל ולא יחלל זרעו בעמיו הרי דכיון דיש לו זרע עובר כיון דראוי להזרע זרע יכול אפילו הערה פטור ת"ל לא יחול ולא יחלל דמשמע תרתי אונס והערה וכריך עד כדון כר"ע דמרבה לשונות כפולים כר"י. מנ"ל תני ר"י כו' כו' כו' נאמר כאן לקיחה בשומ"י כו' כו' נאמר כאן לקיחה בשומ"י כו' ויליף הירושלמי ח"ל דכהונה לקיחה לקיחה מיבמה. וזה אינו ברייתא בשום מקום אלא הגמ' בעצמה מוכיח ע"כ דיש הערה בח"ל דכהונה לר"ע ילפינן מלא יחלל ולר"י ע"כ ילפינן מג"ש דיש הערה בח"ל דכהונה ומסיק הגמ' מנ"ל דילפינן לקיחה אימא באמת לא ילפינן הג"ש הזאת ובאמת אין הערה בח"ל דכהונה ע"ז מסיק דע"כ יש הערה בח"ל דכהונה וילפינן ע"כ הערה בח"ל דכהונה מהא דאמר ר' בא בר ממל הערה בה חייב משום חללה כו' הרי דע"כ יש הערה בח"ל דכהונה וע"כ סקלינן וטרינן ללמוד זאת וילפינן זאת לר"ע מן הקרא דלא יחלל ולר"י ע"כ ילפינן בג"ש. ואי דלא אמר רבב"מ הא"מ דאין ה"כ דלא דרשינן הג"ש ואין הערה באמת לא"ל דכהונה ואי ממתניתן דתנינן וכן הבא וכו' לאו ראי' היא די"ל דאין הערה בח"ל דכהונה והא וכן היא על ל"ש בשוגג ול"ש במזיד כדאוקי רב עמרם בבבלי דף נ"ו עיי"ש אבל מהא דאמר רבב"מ מפורש דהערה קונה בח"ל דכהונה מוכח ע"כ דילפינן לר"ע מלא יחלל. ולר"י מג"ש דיש הערה בח"ל דכהונה ודוק:

מסורת הש"ס

הלכה ג מתני' מן האירוסין לא יאכלו בתרומה. מפני שנתקדשו קידושי עברה נפסלה מתרומה דבית אביה אם בת כהן היא: מכשירין. עד שתבעל ותעשה חללה דכתיב ולא יחלל שני חילולין אחד לה ואחד לזרעה וזה דוקא לאחר שנבעלה: נתארמלו או נתגרשו. תורה אור מן הכהנים הללו: מן הנישואין פסולות. דשויה חללה בביאתן: מן האירוסין כשרות. דאף הת"ק לא פסלן מן האירוסין אלא בחייהן שמשתמרו' לביאה פסול' אבל מתו לא: **גמ'** נאמר כאן הויה. ובת כהן כי תהיה לאיש זר וגו' ולקמן מפרש: מ"ט דר"ל ור"ש נאמר כאן הוי'. אלמנה לא יקח וקיחה לשון הוי' הוא: לא מן הדין קרייא. הלא אין להם לימוד אחר אלא מדכתיב כי תהיה לאיש זר והוי' אירוסין משמע: הכא. ללמד דארוס. בת ישראל אינה אוכלת בתרומה מפרשין כי תהיה לשון אירוסין וכאן באו למילף גז"ש ומפרשין כי תהיה לשון נשואין אלא ודאי טעמייהו דר"ל ור"ש כדפרישית במתני' דמלא יחלל נפקא: מה טעמון דרבנן. הא לאיש זר כתיב וכה"ג לאו זר הוא: לאיש המאכיל. כתיב כי תהיה לאיש האי לאיש מיותר דהמ"ל כי תהיה לזר אלא ה"ק כי תהיה אפי' לאיש המאכיל לאשה אחר' אלא שהוא זר לזו שהיא אסור' לו אף זו היא בתרומת הקדשים לא תאכל: והלא דין הוא. ול"ל לאיש המאכיל: מה אם בישראל. בת כהן שניסת לישראל: שאין ביאתו פוסלתה מן הכהונה. אלא מת בעלה מותרת לכהן: ביאתו של ישראל פוסלתה לבת כהן מתרומה דבי נשא: שביאתו פוסלתה מן הכהונה. שנעשית חללה ע"י ביאתו: שאינו מאכיל את אחרות. אפי' נשא אשה כשרה: נשבר הק"ו. מיפריך הק"ו וצריך ראיה ממקרא לפיכך צרי' הכתוב לומר לאיש יתירא ללמד דאפי' איש המאכיל פוסל: ה"ג מ"ט לא אר"ל ור"ש אירוסין פוסלין מן התרומה מה עביד לה ר"ל ור"ש משום שהיא ראוי' לאכול או משום שהוא ראוי להאכיל. וה"פ מ"ט מכשירין ר"ל ור"ש באירוסין מספקא לן משום מה אמרו ר"ל ור"ש דמיפרי' הק"ו אי משום שכשמגרשה מן האירוסין לכ"ע ראוי' לאכול כדתנן בסיפ' דמתני' הלכך אף קודם הנישואין אע"פ שמשתמרת לביאה פסולה אוכלת או משום שכה"ג ראוי להאכיל אשה כשרה מאכיל גם אות': נישמעינ' מן הדא. תא שמע ממתני' לקמן פ' הערל: ה"ג אם לא ידעה משנעשה פלוע דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו. וה"פ הנשואה לכהן ואח"כ נעשה פלוע דכא אם לא בא עליה אחרי כן אוכלת אע"ג שמשתמרת לביאה פסולה והתם אף בבת ישראל שניסת לכהן איירי: דר"ל ור"ש היא. הך מתני' אתי' כר"ל ור"ש דסברי ארוסה המשתמרת לביאה פסולה אוכלת אף זו כיוצא בה: אית

הלכה ג מתני' [א] *אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין נתאלמנו או נתגרשו מן הנישואין פסולות ומן האירוסין כשירות: **גמ'** מה טעמון דרבנן נאמר כאן הוייה ונאמר להלן הוייה (דברים כב) כי יהיה נערה מאורסה לאיש. מה הוייה שנאמר להלן אירוסין אף כאן אירוסין. מה טעמון דרבי לעזר ור' שמעון נאמר כאן הווייה ונאמר להלן (ויקרא כב) ובת כהן כי תהיה לאיש זר. מה הווייה שנאמר להלן נישואין אף כאן נישואין. אמר רבי יוסה מנא לרבי לעזר ולרבי שמעון [ב] בת כהן שנתארסה לישראל שאינה אוכלת בתרומה לא מן הדין קרייא ובת כהן כי תהיה לאיש זר. הכא אינון עבדין ליה אירוסין והכא אינון עבדין ליה נישואים מה טעמון דרבנן לאיש לאיש המאכיל והלא דין הוא מה אם בישראל [ג] שאין ביאתו פוסלתה מן הכהונה. ביאתו פוסלתה מן התרומה. כהן גדול שביאתו פוסלתה מן הכהונה אינו דין שתהא ביאתו פוסלתה מן התרומה. לא אם אמרת בישראל שאינו מאכיל את אחרות. תאמר בכהן גדול שהוא מאכיל את אחרות הואיל והוא מאכיל את אחרות לא תהא ביאתו פוסלתה מן התרומה. נשבר קל וחומר וחזרת לך למקרא. לפום כן צריך מימר לאיש לאיש המאכיל. מה טעמא לא אמר רבי לעזר ורבי שמעון נישואין פוסלין אותה מלוכל בתרומה מה עבד לה רבי לעזר ורבי שמעון משום שהוא ראוי לוכי או משום שהוא ראוי להאכיל. נישמעינה מן הדא [ד] *אם לא ידעה משעה שנעשה פצוי דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו. אמר רבי לעזר דרבי לעזר ורבי שמעון היא אית

הלכה ג מתני' מן האירוסין. מפני שנתקדשה קדושי עביר' נפסלה מתרומה דבי נשא אם בת כהן היא: ר"א ור"ש מכשירין. עד שתבעל לו ותעשה חללה כדכתיב ולא יחלל שני חילולין א' לה וא' לזרעה: נתאלמנו או נתגרשו. מן הכהני' הללו: מן הנישואין פסולות. דשויה חללה בביאתו: מן האירוסין כשרות. דהפי' ת"ק לא פסל מן האירוסין אלא בחייהן שהיא משתמרת לביאה פסולה אבל מתו לא:

גמ' מה טעמון דרבנן. ת"ק דפסיל מן האירוסין: נאמר כאן הוי'. קדוש יהי' לך: ונאמר להלן. בנערה המאורסה. ובבבלי נ"ו לא יליף מקרא אלא מק"ו ומה קידושי רשות כו': ונא' להלן ובת כהן כי תהיה וגו'. ודרשי כי תבעל לאיש זר מה להלן כו' אף כאן נישואין דווקא: ומתמה עלה ר' יוסה דמנא לי' לר"א ור"ש. דארוסה בת כהן לישראל לא אכלה בתרומה וכסתמא דמתני' לקמן פ"ז השוכר והיכם והאירוסין פוסלין כו': לא מן הדין קריא. וכי לא מזה המקרא אנו למדין דכי תהיה משעת הווי' איפסלה דקניי' בהוי': הכא כו'. בתמיה דהכא הן מפרשין הוי' לשון אירוסין והכא מפרשי לשון נישואין ולא משני מידי: מ"ט דרבנן. השתא מהדר לפרש עיקר טעמא דאלמנה לכ"ג פוסלה מתרומו' ולכ"ע קאי דאימר קרא דכי תהיה לאיש זר דווקא לישראל שהוא עצמו אינו אוכל ומנא לן דאלמנה לכ"ג או גרושה לכהן הדיוט דאינם אוכלים בתרומה דאימא חללה לכהונה לבד הם עושים: לאיש. קרא יתירא דמצי למיכתב לזר ודרשינן לאיש המאכיל כלו' אפי' לאיש המאכיל לאשתו אם היא זרה לו אינו מאכיל אותה. וברייתא היא בספרא פ' אמור פ"ה: והלא דין הוא. ולא אצטריך קרא: כ"ג. שעושה חללה וביאתו פוסל' מן הכהונה אינו דין שתהא ביאתו פוסלת נמי מתרומה: לא אם אמרת בישראל. שאין ביאתו לא מחמת פסול אלא מחמת שהו' אינו אוכל ואינו מאכיל אחרות' תאמר בכ"ג שהוא אוכל ומאכיל אחרות. הכשרות לא תהא כו': נשבר ק"ו מעתה. וע"כ צריך למקרא לאיש כו': ה"ג מ"ט אמר ר' אלעזר ור"ש כו' מה עבד לה ר' אלעזר ור"ש משום שהוא ראוי לוכל או משום שהוא ראוי להאכיל כלומר דמ"ט אמרו דווקא נישואין פוסלין ולא אירוסין אם דטעמן משום שהוא עצמו ראוי לאכול והללה עדיין לא נשוי לה או דטעמן משום שהוא ראוי להאכיל לאחרו' והילכך לא ילפינן מקידושי ישראל לבת כהן דפוסל' דהתם או משום שהוא אינו אוכל או משום שהוא אינו ראוי להאכיל וכ"מ כדאמרי' לקמי'. ויש לפרש נמי לפי גי' הספ' מ"ט לא אמר כו' דר"א ור"ש אינם פוסלין אפילו מן הנישואין אלא דווקא כשנבעלו וכדאמר לקמן: נישמעינה. לזה מן זו המתני' דקתני לקמן ריש פ' הערל פלוע דכא וכרות שפכה הן ועבדיהן יאכלו ונשיהן לא יאכלו דפסלה בביאתו ואם לא ידעה משנעשה כו' יאכלו: וא"ר אלעזר. עלה דר"א ור"ש היא דסברי משתמרת לביאה פסולה אכלה:

יא א מיי' פ"ו מתרומו' הכ"א
יב ב מיי' שם פ"ח ה"ו
יג ג מיי' פ"ו מתרומות ה"ח
יד ד מיי' פ"ו שם הל' יג

בגמ' ט ע"ב ובב"ב (לקמן ר"פ הערל) בבלי פ

רידב"ז

מה טעמון דרבנן נאמר כאן הוי' ונאמר להלן הוי' כי יהיה נערה מאורסה מה להלן אירוסין אף כאן אירוסין פי' בת כהן כי תהי' ילפינן מכי יהי' נערה מאורסה מה להלן אירוסין אף כאן אירוסין מ"ט דר"א ור"ש נאמר כאן הוי' ונאמר להלן הוי' מה הוי' שנאמר כאן כו' לכאורה צ"ל נאמר להלן הוי' ונאמר כאן הוי' ובת כהן כי תהי' מה להלן נישואין אף כאן נישואין ולא ידעתי היכן היא הוי' דקאי על נישואין. ושמא לשוב לקחתה להיות לו לאשה וס"ל לר"א ור"ש דהיא דווקא על נישואין. אבל עכ"פ לכו"ע בנישואי עבירה לכהן מיפסלא מתרומה ע"ז פריך ר' יוסי דמנא לי' לר"א ור"ש בת כהן שנתארסה לישראל שאינה אוכלת לא מן הדין קריא ובת כהן וגו' בתמי' הרי דמוקי הקרא באירוסין והיכי מוקי הקרא הכא בנישואין ודרש ג"ש דלא נתחללה באירוסין הא ע"כ דהקרא דבת כהן מיירי בארוסה א"כ ה"נ אף ארוסה נפסלה מתרומה. וע"כ צ"ל דבהא פליגי רבנן ור"א ור"ש אם מוקי קרא באירוסין או דווקא מן הנישואין ולכו"ע דאם מן הנישואין נפסלה מן התרומה ז"א דע"כ לכו"ע מוקי קרא באירוסין. והכא בהא קמיפלגי אם חללה מן הכהונה דהיא בנישואין נפסלה מן התרומה. דרבנן סברי דמגזה"כ הוא דהללה מן הכהונה פסולה מן התרומה ור"א ור"ש ס"ל דלית כאן גזה"כ והיינו דמסיק אלא טעמא דרבנן וחסר תיבת אלא בדפוס או דיש לפרש כמו אילו גרסינן אלא. מה טעמון דרבנן לאיש לאיש המאכיל ומביא הת"כ בפ' אמור דיליף שם מהאי קרא דבת כהן וגו' לאיש זר אין לה אלא זר מנין כה"ג באלמנה ת"ל לאיש מדלא כתיב כי תהי' לזר אלא לאיש זר האי איש מרבה אפילו אדם חשוב ופריך והלא דין הוא כו' כו' כ"ז לשון הת"כ עד דמסיק דמק"ו אין ללמוד מישראל והה"מ דבכהן גדול אע"פ דנתחללה לכהונה. מ"מ אין נפסלה לתרומה ע"כ ילפינן מאיש. ולפ"ז רבנן ור"א ור"ש פליגי בהאי דרשא אם דרשינן הריבוי מאיש או לא דרבנן ילפינן מן איש ור"א ור"ש לא יליף מן לאיש פליגי אם הילל דכהונה מועיל לענין לפסול לתרומה או לא. והילכך בין מן האירוסין ובין מן הנישואין מכשירין ר"א ור"ש לאכול בתרומה דביאת כה"ג אע"פ שביעלתו פוסלה מן הכהונה אבל הואיל והיא מאכיל את האחרות אין ביאתו פוסלתה מן התרומה והריבוי דלאיש לא דרשי והא דתני במתניתין אלמנה לכה"ג וכו' מן האירוסין היא לרבותא לת"ק ולר"א ור"ש אין נפ"מ בין אירוסין לנישואין דלענין הקרא דבת כהן לזר ממש לתרווי' בין מן האירוסין בין מן הנישואין אך נחלקו לענין כה"ג באלמנה לפוסלה מן התרומה ושאל הגמ' מאיזה טעם לא ס"ל לר"א ור"ש דנישואין פוסלין מן התרומה נהי דלא דרשי לאיש על כהן אבל הק"ו למה ל"ל ולא ילפי בק"ו מביאת ישראל אי משום הפירכא לא אם אמרת בישראל שאינו ראוי לאכול בעצמו תאמר בכה"ג שהוא אוכל בעצמו. או משום אי אמרת בישראל שאינו מאכיל לאחרים תאמר בכה"ג שהיא מאכיל לאחרים ונפ"מ לפצוע דכא. דקי"ל היא אוכל ואינו מאכיל ופשיט נשמעינה מן הדא אם לא ידעה משנעשה פ"ד וכרות שפכה הרי אלו יאכלו אמר ר"א דר"א ור"ש היא אית לך מימר הדא ר"ל בפצ"ד משום שהוא ראוי להאכיל והכא משום שהוא ראוי לאכול בתנוי'

הורה אור

איח לך מימר הדא משום. שהוא ראוי להאכיל והכא משום שהוא ראוי לאכל. אמר רבי יוסי בי רבי בון לא סוף דבר מן הנישואין. נבעלו בין מן האירוסין בין מן הנישואין פסולות לא נבעלו בין מן האירוסין בין מן הנישואין כשירות:

הלכה ד מתני׳

א *כהן גדול לא ישא את האלמנה ב בין אלמנה מן האירוסין בין אלמנה מן הנישואין ג לא ישא את הבוגרת רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין בבוגרת ד *לא ישא את מוכת עץ ה ארס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס. מעשה ביהושע בן גמלא שקידש את מרתא בת בייתוס ומינהו המלך להיות כהן גדול וכנסה ו שומרת יבם לכהן הדיוט ונתמנה להיות כ״ג אע״פ שעשה בה מאמר לא יכנוס ז כהן גדול שמת אחיו הולץ ולא מייבם: **גמ׳** °אלמנה לא יקח בין מן האירוסין בין מן הנישואין ח *גרושה לא יקח בין מן האירוסין בין מן הנישואין. לא ישא את הבוגרת ר׳ לעזר ורבי שמעון מכשירין בבוגרת שוין שלא יקח את מוכת עץ. מה בין בוגרת. מה בין מוכת עץ. בוגרת כלו בתוליה במעיה מוכת עץ יצאו בתוליה לחוץ. ואית דמחלפין לא ישא את מוכת עץ רבי לעזר ורבי שמעון מכשירין במוכת עץ. ושוין שלא ישא את הבוגרת. מה בין בוגרת מה בין מוכת עץ. בוגרת עברו ימי הנעורים. מוכת עץ לא עברו ימי הנעורים *אחות מוכת עץ ר״מ ור״ש אומר לא יטמא לה וחב״א ט יטמא לה. יאות ר״מ ור״ש על דעתין דאילין תני. מחלפתה שיטתין דרבנן תמן אינון אמרין נערה לא בוגרת בתולה לא מוכת עץ והכא אינון אמרין הכין. א״ר הילא כל מדרש בעניינו תמן °ולאחותו הבתולה׳ פרט לאנוסה ולמפותה. או יכול שאינו מוציא את מוכת עץ ת״ל °אשר לא היתה לאיש. את שהיתה בידי איש. לא שהיתה על ידי אחר °הקרובה י לרבות את הארוסה. אליו כ לרבות את הבוגרת. מחלפה שיטתין דרבנין. תמן אינון אמרין נערה ולא בוגרת בתולה ולא מוכת עץ מ קרוב לא ארוסה. אליו לא גרושה. והכא אינון אמרין הכין. א״ר הילא כל מדרש בעניינו. אחותה לעולם היא בפנים עד שתצא לחוץ. ארוסתו לעולם היא בחוץ עד שתכנס לפנים

אנוסתו

פני משה

ה״ג איח לך מימר הדא משום שהוא ראוי להאכיל והכא משום שהוא ראוי להאכיל. כלומר וכי יש לך לומר גבי פצוע דכא משום שהוא ראוי להאכיל בהמיה הרי אין לך אשה מותרת לו אלא ודאי משום שראוי לאכול וה״נ משום שראוי לאכול הוא. ובבבלי הכא נמי משוי לה ההי דינא למתני׳ וקאמר לר״א ור״ש מפני שראוי להאכיל עבדיו ולשיטה זו אין צ״מ בטעמא דכ״ג לר״א ור״ש:

לא סוף דבר מן הנישואין. לאו דווקא מן הנישואין קאמר דנתאלמנו פסולות אלא בנבעלו תלי׳ מילתא דבבעילה משוי לה חללה וכדמוכח בבבלי נ״ז דאמר אין חופה לפסולות:

הלכה ד מתני׳ לא ישא את הבוגרת. מפרש פלוגתייהו בגמ׳: מוכת עץ. דאין לו בתולי׳ כלל: יכנוס. דבתר שעת קידושי אזלינן: אעפ״י שעשה בה מאמר. דל קנאה קנין גמור כדמפרש בגמ׳: חולץ בגמ׳ מפרש:

גמ׳ אלמנה לא יקח. כתיב ודרשינן בין מן האירוסין כו׳ כמו דבגרוש׳ דמן האירוסין נמי קריא גרושה וכדאמר בבבלי נ״ט דמהו דתימא נילף אלמנה מתמר דדווקא מן הנישואין קמ״ל: שוין כו׳. כדמפרש ואזיל: בוגרת כלו בתולי׳ במעי׳. כלו׳ שנתמעטו קצת ומיהת לא יצאו לחוץ ולר״א ור״ש כשרה דרבתה התורה מבתולי׳ ואפי׳ מקצת בתולי׳: ואית דמחלפין. בפלוגתייהו דבבוגרת הכל מודים שלא ישא ובמוכת עץ פליגי כדמפרש טעמא דמוכת עץ לא עברו עדיין ימי נעורי׳ ועדיפא טפי. ומסתברא כלישנ׳ קמא וכן משמע בבבלי דלא פליגי במוכת עץ: אחות מוכת עץ. אחית של כהן שהיא מוכת עץ: לא יטמא לה. דאין הכהן מטמא לאחותו אלא להבתול׳: ופריך יאות ר״מ ור״ש על דעתין דאילין תני. כלומר ללישנא קמא דבמוכת עץ לא פליגי ולד״ה לאו בתול׳ מיקרי׳ ולר״מ ור״ש שפיר הוא: מהלפא שיטתין דרבנן. אלא דלרבנן אדרבנן קשיא: דתמן אינון אמרין נערה כו׳. כלומר לעיל בכ״ג דאין כשר אלא בנערה ולא במוכת עץ דלאו בתול׳ מיקרי׳ והכא אמרי׳ דיטמא לה והא דקאמר נערה ולא בוגרת לאו דדרש מנערה קאמר דנערה לא כתיבא בכ״ג אלא כדפרישית: ומשני ר׳ הילא כל מדרש בעניינו. מעניני דקרא ושניא הכא גבי טומאה דרביי׳ קרא כדמסיק: פרט לאנוסה ומפותה. דלאו בתולה היא ואייתר לא היתה לאיש לרבות מוכת עץ אע״ג דלאו בתולה היא אין הוייתה ע״י איש: ע״י אחר. ע״י דבר אחר שנשרו וכן דרבי ר״מ ור״י בבבלי דף ס׳: הקרובה לרבות הארוסה. וזה נמי כשיטת ר״מ ור״י התם דאפי׳ ארוסה שלא נתגרשה מטמא לה דקרובה מיקריא הואיל ולא ניסאת: אליו לרבות הבוגרת. דלא תימא דנילף בתולה בתולה מכ״ג להכי צריך קרא: ה״ג תמן אינון אמרין קרוב לא ארוס׳ אליו לא גרושה והכא אינון אמרין הכין. וכן גי׳ הרשב״א ז״ל וגי׳ הספר נשתבשה מהא דלעיל. כלומר דפריך דמחלפא שיטתייהו בארוסה דהתם גבי אשתו דכתיב כי אם לשארו הקרוב אליו ודריש לה בת״כ פ׳ אמור קרוב ולא ארוסה דאין מטמא לאר סתו והכא אמרינן דארוסה קרובה מיקרי׳: ומשני דכל המדרש בעניינו הוא דאחותו לעולם היא בפנים. כלומר לעולם אחותו מיקרי׳ ואעפ״י שנתארסה קרובה היא עד שתלא לחוץ ותנשא דאז לא יטמא לה: אבל ארוסתו לעולם היא בחוץ. לו ואינה קרובה אללו עד שתכנס לפנים ותינשא לו דאז מטמא לה. ובבבלי מסיק כרבי יוסי ורבי שמעון דארוסה שנתגרשה דווקא קרובה מיקרי׳:

אנוסתו

קרבן העדה

איח לך מימר. וכי יש לך לומר הכא הטעם משום שהיא ראויה לאכול דהא בבת ישראל נמי איירי ועוד נשואה היא ואין אוכלת בתרומה דבי נשא אא״כ שבה אל בית אביה אלא הטעם משום שהוא ראוי להאכיל לעבדיו ושפחותיו ה״נ משום שראוי להאכיל לאשה כשרה: לאו דוקא מן הנשואין הא דמכשרו ר״ל ור״ש באירוס לאו דוקא שאינה נאסרת עד שתהא נשואה ממש אלא בבעילה תליא מילתא כל שנבעלה לכהן נעשית חללה ואסור׳ בתרומ׳ ואפי׳ נתארמלה או נתגרשה מן האירוסין ואם לא נבעלה אפ׳ ניסת מותרת בתרומה:

הלכה ד מתני׳ לא ישא את הבוגרת. דכתיב והוא אשה בבתוליה יקח פרט לבוגרת שכלו בתוליה:

גמ׳ אלמנה לא יקח. משמע בין מן האירוסין וכו׳ גרושה סתמא כתיב משמע אפי׳ מן האירוסין וקמ״ל דלא ילפי׳ אלמנה מתמר דהוי׳ מן הנישואין אלא אמרי׳ אלמנה דומיא דגרושה: בוגרת כלו בתוליה במעיה. וקורא אני בה והוא אשה בבתוליה יקח: בוגרת עברו ימי הנעורים. וילפינן בתולה מנערה המאורסה דדוקא נערה משמע: ה״ג אחות מוכת עץ. וה״פ אחות כהן שהיתה מוכת עץ ומתה: לא יטמא לה דבטומאת כהנים כתיב ולאחות הבתולה וילפינן מכ״ג כל שאינה ראוי׳ לכ״ג אינו מטמא לה: יאות. שפיר קאמרו ר״מ ור״ש על דעת התנאי׳ דבסמוך דתני ושוין שלא יקח מוכת עץ דלהנאי דמחלפין ור״ל ור״ש מכשירין במוכת עץ קשיא מ״ט דר״ש דאמר שאינו מטמא למוכת עץ אלא גם להנך תנאי קשיא מחלפה שיטתון דרבנן: תמן. באונס כתיב כי ימצא איש נערה בתולה ותפשה וגו׳ ודרשי׳ נערה ולא בוגרת בתולה ולא מוכת עץ: והכא אינון אמרין הכין. דהכהן מטמא למוכ׳ עץ והכא נמי כתיב בתולה: כל מדרש בענייני. כלומר הכא מעניינו דקרא והתם מעניינו דקרא: תמן. גבי טומאה: פרט לאנוסה ומפותה. אחותו שנאנסה או שנתפתתה דלאו בתולה היא: ה״ג או יכול שאיני מוליא וכו׳. שאף היא אינה בתולה: את שהיתה בידי איש. שנאבדו בתוליה ע״י איש הלכך אמרו רבנן דמטמא לה אבל בכה״ג לא כתיב אשר לא היתה לאיש בעינן בתולה ממש ולא מוכת עץ: לרבות את הארוסה. דסד״א אשר לא היתה פרט לארוסה שהיתה לאיש דהוי׳ קידושין משמע: ה״ג תמן אינון אמרין הקרוב ולא ארוס׳ אליו לא גרושתו והכא אינון אמרין הכין וכ״ה בחי׳ הרשב״א וה״פ בפ׳ נאלות כתיב לשארו הקרוב אליו ודרשו רבנן הקרוב ולא ארוסה שאין הארוס יורש ארוסתו וכתיב אליו ללמוד שאם מתה לאחר שנתגרשה אין הבעל יורשה והכא באחותו דרשינן הקרובה לרבות ארוסה: אחותו לעולם היא בפנים. לעולם מוקמינן לה אחזקה קמא שמטמא לה עד שהלא לחוץ מרשות האב בבירור הלכך מרבינן ארוסה שמטמא לה: ארוסתו. לעולם הוא חוץ מרשות בעלה עד שתיכנס לחופה:

אנוסתו

מסורת הש״ס

בבלי נט | שם כ׳ ע״א | כב ע״א | כב נט | שם | שם | שם

עין משפט נר מצוה

טו א מיי׳ פי״ג מהל״ב ה״ה סמ״ג לאוין קב ועשין כו | טז ב מיי׳ שם טוש״ע אה״ע סי׳ ו | יז ג מיי׳ שם הל׳ יג יד | יח מיי׳ שם הל׳ יב | יט ד מיי׳ שם ופ״ה מהל׳ כלי המקדש ה״י | כ ה מיי׳ פי״ג מהל״ב ה״א טוש״ע אה״ע סי׳ ו ס״א | כא ע מיי׳ פ״ב מהלכ׳ אבל ה״י טוש״ע יד סי׳ שעג ס״ד | כב פ מיי׳ פ״ב מהלכ׳ ה״י טוש״ע י״ד סי׳ שעג ס״ד | כג מיי׳ שם ה״ו טוש״ע י״ד | כד מיי׳ פ״ג מהל׳ נערה בתולה ה״ו ופ״א מהל׳ כ׳ פא״כ עי״ש

רידב״ז

בתמי׳ פי׳ כיון דמוקי כר״א ור״ש דס״ל דמשתמרת לביאה פסולה אוכלת. והא לר״א ור״ש כ״ל דאפילו חללה לכהונה לא נפסלה מלאכול בתרומה א״כ אפילו ידעה משנעשה פצ״ד וכ״ש נמי יהא מותרת לאכול דהא חללה מכהונה לא נפסלה מתרומה דאם המרת ביעראל שהוא אינו אוכל תאמר בפצ״ד וכ״ש שהוא אוכל ע״כ אין ביאתו פוסל מתרומה ולא דמי לישראל שהוא אינו אוכל כצ״ל ע״כ ביאתו פוסלת א״ו דהעיקר דה״ל לר״א ור״ש הא דאין ביאתו פוסלת מתרומה שכן אינו מאכיל אחרות תאמר בכה״ג שמאכיל אחרות באשה שהיא ראוי׳ לו וע״כ בפצ״ד וכ״ש באיו שום אשה ראוי׳ לו ע״כ שפיר ביאתו פוסלת ק״ו מביאת ישראל ואח״כ ע״כ מוכה דטעמא דר״א ור״ש התם משום דבעינן ראוי להאכיל וע״כ הכ״ג משום שהוא אינו ראוי להאכיל דאית לך מימר הדא דפצ״ד וכ״ש משום שהוא ראוי להאכיל עיקר ההכשר ובעלמא ההכשר משום שהוא ראוי לאכול בתמי׳ דמ״ש הכא מהדא אלא ע״כ טעמא דר״א ור״ש ההכשר בכ״מ משום שראוי להאכיל. והא דמוקי ההיא דלא ידעה כו׳ כר״א ורבי שמעון משום דאי רבנן הא ס״ל משתמרת לביאה פסולה לא אכלה לכאורה נ״ב בשלמא לשיטת הבבלי שפיר מוקמינן דף ע״ה ההיא דלא ידעה כר״א ור״ש משום דס״ל משתמרת לביאה פסולה אכלה משא״כ לשיטת הירושלמי דטעמא דר״א ור״ש משום דס״ל לפסילו

אנוסתו ומפותתו. של כ"ג עצמו: לא יכנוס. דכתי' בתולה יקח בשעת ליקוחין תהיה בתולה: מוליאין מידו. דזו ודאי בעולה היא: לא ישא את הקטנה. דכתיב בתולה מעמיו יקח אשה ולא קטנה: ופריך וממאנת לאו קטנה היא. בתמי' הא גדול' איכה בת מיאון. ומשני ממתינן לה עד שתגדיל. דסד"א לגרושה או לאלמנה דמיא קמ"ל דשריא לכה"ג כשהיא גדולה אע"ג שמיאנה כשהית' קטנה ובמיאנ' מאירוסין איירי: ה"ג ודכוותה אירס את האלמנ' ונתמנה להיות כה"ג לא יכנים קורא אני וכו'. וה"פ כל זמן שהיא קטנה לא יכנוס דכתיב אשה ולא קטנה אבל אלמנה מרבינן מדכתיב כי אם בתולה מעמיו יקח אשה ואשה קרא יתירא הוא למדרש מיני' דלפעמים נושא אשה והיינו כשאירס אלמנה עד שלא נתמנה: שאל וכו': אמתני' קאי דתנן ומינוהו המלך ולא תכן ונתמנה אלא ש"מ שע"פ פעולה מינוהו המלך אע"פ שלא הסכימו אחיו הכהני' והיינו שמתה אמה של מרתא שאל יהושע בן גמלא ממרתא מהו להושיב אמה בקברו' אבותיו לקברה שם: פיריו. אפירותיו: שמעת. מרתא ונתרלי' לכך השומע סבר מדנתרלית לקבור אמה בקבר משפחתו מסתמ' נתקדש' לו ודעתה שגם אמה תקבר במקום שתקברנה בעלה וע"י כך ילא שמה בעיר מקודשת: ותניא. סוף מסכת גיטין: ה"ז מקודשת. ולריכה גט והיתה אשה גדולה וזוכה לקבל גט ועייל' תרקב' דדינרי למלך סימנ' לו לכה"ג וניסת לו: אף ב"ש מודה בה. אהא דתנן במתני' שומרת יבם וכו' עשה בה מאמר לא יכנוס אתיא אפי' ב"ש דאמרי מאמר קונה ומסייר כדמסיק לעיל פ"ד אפין מודי הכא שלא יכנוס שהרי לא קנה קנין גמור קודם שנתמנה ולא דמיא לאירוסין דאלמנה: ואף ר"ש. דאסיקנ' לעיל ריש פ"ב דמספקא ליה אי מאמר קני או לא מודה הכא דלא יכנוס דדלמא לא קני נמלא עובר על דברי תורה: ולא כר"ל בן ערך. אבל כרלב"ע לא אתיא מתני': המאמר קונה קנין גמור ביבמה. דכיון שקונה קנין גמו' עדיף מאירוסין דאלמנה ולמה לא יכנוס: אומר לו עבור על ד"ת. בתמי' הא כיון דחליצה קנין גמור הוא ה"ל ככונס יבמתו ועובר על לאו דאלמנה לא יקח:

*אנוסתו ומפותתו לא יכנים ואם כנס אין מוציאין מידו. אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא יכנוס ואם כנס מוציאין מידו. [א] לא ישא את הקטנה אבל נושא את הממאנת. וממאנת לא בקטנה היא ממתינין לה עד שתגדיל. *אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנים. ודכוותה אירס את הקטנה ונתמנה להיות כהן גדול יבנים. קורא אני עליה אשה לא קטנה. הערמה עשה שאל פיריו מהו ייתב לאמה בנויה שמעת וקיבלת עליה ותני' [ג] *יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת. אף בית שמאי מודה בה. ואף רבי שמעון מודה בה. ולא כרבי לעזר בן ערך דרבי לעזר בן ערך אומר המאמר קונה קניין גמור ביבמה. כהן גדול שמת אחיו חולץ ולא מייבם. הדא *מסייעא למאן דאמר חליצה פטור. ברם כמאן דמר חליצה קניין אומר לו עבור על דברי תורה:

הלכה ה מתני' *כהן הדיוט [ג] לא ישא את איילונית אלא אם כן יש לו אשה ובנים ר' יהודה אומר אף מי שיש לו אשה ובנים לא ישא את איילונית שהיא זונה האמורה בתורה וחכמים אומרים [ד] אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות:

גמ'

הלכה ה מתני' אא"כ יש לו אשה ובני'. דמלוה על פריה ורבי': אלא גיורת ומשוחרר'. דביאת עכו"ם ועבד פסלה: ושנבעלה בעילת זנות. כגון חייבי לאוין או חייבי עשה וכ"ש חייבי כריתות ומיתת ב"ד אבל הבא על הפנויה לא עשאה זונה:

אנוסתו ומפותתו. של כ"ג לא יכנוס דכתיב בתולה יקח בשעת ליקוחין תהי' בתולה: ואם כנס כו'. ובבבלי שם גרסינן אנוסת ומפותת עלמו לא ישא ואם נשא נשוי אנוסת ומפותת חבירו לא ישא ואם נשא הולד חלל כר"א בן יעקב ואמר רב עלה ומוליא בגט והלא הא דקתני ואם נשא נשוי לומר שאין משלם קנס במפותה וכדפי' רש"י שהמפותה אין משל' קנס אלא כשאין כונסה ואהני ליה נישואין למיפטרי' והכי נמי לריך לפרש אליבא דרב דאל"כ מ"ש אנוסת ומפותת עלמו דאין מוציאין מידו ושל חבירו דמוציאין מידו הא בתרווייהו בעול' היא בשעת לקיחה אלא ע"כ כשיטת הבבלי אתיא וברישא דקאמר אין מוציאין מידו נמי לענין קנס קאמר וכמסקנת הפיסקים כרב. ואם נפרש דחולק על מסקנת הבבלי לריך לחלק דהואיל ובעולת עלמו היא אין מוציאין מידו וכרב אשי שם דסופה להיות בעול' תחתיו ועיקר: לא ישא את הקטנה. דכתיב אשה ולא קטנה וברייתא היא בבבלי דף ס"א דבעינן שילאת מכלל קטנות ולכלל בוגרת לא באת: אבל נושא את הממאנת. וקס"ד דנושאה מיד כשילאת במיאון: לא בקטנה היא. בתמיה דאין גדולה יולאת במיאון: ומשני ממתינין כו'. דאין מיאון פוסלה לכהונה כגט כדתנן לקמן פ' ב"ש וקמ"ל דאפילו לכ"ג כשרה ובשלא נבעלה מיירי. וכן משמע בבבלי דף כ"ט: אירס את האלמנה כו' ודכוותה. בקטנה דאם אירסה ואח"כ נתמנה שיכנום: ופריך קורא אני אשה ולא קטנה. ווה למאי דגרסינן בבבלי שם כ"ג שקידש את הקטנה ונגרה תחתיו מהו בתר ניסואין אזלינן ואסורה אי בתר אירוסין אזלינן ושרייא ופשיט לה ממתני' אירס את האלמנה כו' ודחי לה שאני התם דכתיב כי אם בתולה מעמיו יקח אשה והאי אשה קרא יתירא הוא ודרשינן מינה לרבות דאם אירס אלמנה ונתמנה לכ"ג דיכנוס ופריך הכא נמי כתיב אשה ומשני אחת ולא שתים ופי' רש"י דאמ' יש לך לרבות ולא שתים ומה ראית הא אישתני גופה הא לא אישתני גופה. והיינו נמי דפריך הכא קורא אני כו' דבשלמא אלמנה יש לך לרבות ואע"ג דהכא שתיהן שוות הן לרבות דלא אישתני גופייהו מ"מ פריך דאהא מרבינן ולא שתים ומנא לך לומר דקטנה כוותה דאלמנה: הערמ' עשה וה"ג שאל פריומה וייתב לאמה בגוי' שמעת וקבלית עלה ותנינן ילא כו'. פריומה היא חופה. וכן הוא לקמן פ"ב דכתובות ותיבה אחת שנחלקה לשתים היא. וה"פ דהרי כמו דאמרינן בבגרה תחתיו דנשתני' היא בין אירוסין לנישואין ואם בתר קיחה דאירוסין אזלינן שרייא כן הכא נמי דנשתנה הוא בין אירוסין לנישואין ואם בתר קיחה דאירוסין אזלינן שרייא דכהן הדיוט הי' והיינו דמקשי דמנא לך דבתר קיחה דאירוסין אזלינן דאין לנו לרבות אלא אחת וכדפרישית וע"ז משני דלעולם בעלמא לא אזלינן בתר קיחה דאירוסין כיון דעדיין מיחסר' כניסה לחופ' ואלמנה שאני דרחמנא רביי' והכא דאמר בקטנה יכנוס מיירי דע"י הערמה שעשה היה ומפרש מה היא הערמה ששאל וביקש ממנה שתשב ותכנוס עמו לחופה וסברת וקבלית עלה ולפיכך אזלינן הכא בתר קיחה דאירוסין כיון דהאירוסין בעודו כהן הדיוט עם כניסת החופה היו וקמ"ל דאעפ"י שנכנסה לחופה ולא נבעלה עד שנתמנה לכ"ג דמותר לכונסה ולקיימה: ותנינן ילא שמה כו'. מתני' היא בשלהי גיטין ואמרינן שם לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיהיו נרות דולקות ומטות מולעות ובני אדם נכנסין ויולאין ואומרים פלונית נתקדשה היום וכלומר דמייתי סייעתא כמו דאמרינן שם דמהני מנהג הנישואין להחזיק הקול שהיא מקודשת ולא תינשא לאחר בלא גט ה"נ מהני מנהג הנישואין שעשה עמה בשעת האירוסין להחזיק' כנשואה לו בעודו כהן הדיוט ואעפ"י שלא נבעלה עד שנתמנה לכ"ג רשאי לקיימה ואפי' היא עדיין קטנה: אף ב"ש מודי בה. אמתני' קאי דקתני אעפ"י שעשה בה מאמר בעודו כהן הדיוט ה"ז לא יכנוס וקאמר דאפי' ב"ש דסברי דהמאמר קונה ביבמה וכן ר"ש מ"מ לאו קנין גמור הוא וכדאמרינן לעיל ריש פ"ב: ולא. אבל לא כר"א בן ערך דקאמר שם דקונה קנין גמור וכאשתו היא כבר: הדא מסייע. מתני'. דאמרה כ"ג חולץ מסייע למ"ד לעיל פ"ג סוף הלכה א' דחליצה פטור היא ולא כקנין מיקרי דאי כקנין אומרים לכ"ג עבור על ד"ת בתמיה וכן הוא שם:

הלכה ה מתני' כהן הדיוט. לאו דווקא כהן דאפילו ישראל אסור כשאין לו בנים והא דנקט כהן מפ' בגמרא: שהיא זונה האמורה בתורה. כדיליף טעמא בגמ': גיורת ומשוחררת. לפי שהעכו"ם שטופי זימה הן ובניהם ילדי זנונים המה ולפיכך תנן סתמא ואפילו היא פחותה מבת ג' ויום א' שלא נבעלה: ושנבעלה בעילת זנות. כגון ישראלית שנבעלה לפסול לה:

גמ'

רידב"ז

דאפילו ביאה פסולה גופא לא פסלה מן התרומה משום שראוי להאכיל באחרות ממילא גבי פצ"ד שאינו ראוי להאכיל אימא משתמרת לביאה פסולה פוסל אפילו לר"א ור"ש יש להרץ ע"פ התוס' ז"ל דף כ"ז ד"ה אבא עיי"ש אפילו לפי מה דאמרינן עד כאן לא אמר ר"א ור"ש אלא התם אלא דיש לו להאכיל במקום אחר אבל גבי פצ"ד דאין לו להאכיל במקום אחר אפילו ר"א ור"ש מודים א"כ קשה אמאי מאכילה בלא ידעה לאביי דס"ל שכבר אכלה לא אמרינן ומתרלינן דאליבא דר"א ור"ש לכו"ע מהני הואיל שכבר אכלה שתאכל בלא ידעה אע"פ שאינו מאכיל במקום אחר ולא פליגי אם אמרינן הואיל שכבר אכלה או לא רק אליבא דר"מ עיי"ש פי' דלר"א ור"ש הואיל דאוכלת ביש לו להאכיל במקום אחר מהני לכו"ע הואיל שכבר אכלה אפילו אין לו להאכיל במקום אחר עיי"ש וא"כ ה"נ לר"א ור"ש דאוכלת אפילו לבתר ביאה פסולה כיש לו להאכיל מהני הואיל שכבר אכלה בלא ידעה אפילו אין לו להאכיל במקום אחר כן נראה לפענ"ד פירוש דהאי סוגיא בע"ה ודוק:

הערמה עשה הוא כפי' הק"ע ז"ל דקאי על מתניתין מעשה ביהושע בן גמלא שקידש את מרתא בת ביתוס ומפרש ע"י הערמה עשה שנתקדש לו שאל פירמוהו תיבה אחת היא כפי' הפ"מ ז"ל והוא חופה ייתיב לאמה בגווה והיא שמעית וקובלת עלי' ויצא הקול שנתקדשה לו והי' צריכה גט ממנו בלא"ה ע"כ נתרלית אח"כ להתקדש לו ברצונה. והא דגרסינן במתניתין מעשה ביהושע בן גמלא שקידש את מרתא בת ביתוס היא קידושין גמורים בפני עדים ולא שקידש הוא ע"י מעשה החופה ז"א דא"כ האיך כנסה אח"כ לאחר שנתמנה כה"ג הא יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת היא רק ספק מקודשת כדפסק בשו"ע סי' מ"ו עיי"ש ובספק מקודשת אסור לכונסה לאחר שנתמנה כה"ג דהא מסיק בסמוך גבי שומ"י שעשה בה מאמר דלא יכנוס. היא ע"כ לא מטעם דיליף בש"ס דילן אשה ולא יבמה דא"כ אפילו לראב"ע נמי לא ומאי מסיק בסמוך דלא כר"א ב"ע אלא ע"כ דאם הי' קנין גמור הי' יבמה כמו אשה בעלמא ואך מסיק דב"ש מודי בה משום דלא הוי קנין גמור כארוסה [עי' ברשב"א ז"ל בדף כ"ט ע"ב] ואף ר"ש מודה משום דהוי ספק אם קנה או לא קנה ע"כ אסיר. וא"כ האיך נשא יהושע בן גמלא למרתא בת ביתוס ע"כ שקידש אותה קידושין גמורין לאחר אותו מעשה ודוק:

מגין

מסורת הש"ס: עי' יבמות כ ע"ב; גם כא; (גיטין פ"ט) בבלי פ"ח ב; (פ"ג ה"א); יבמות כז

עין משפט נר מצוה: כה א מיי' פי"ז מה' א"ב הי"ג; כו ב מיי' פ"ט מה' אישות טוש"ע אה"ע סי' מו ס"ז; כז ג מיי' פט"ו מה' אישות סמ"ג עשין מט טוש"ע אה"ע סי' א ס"ח; כח ד מיי' פי"ח מא"ב ה"א סמ"ג לאוין קפא טוש"ע אה"ע סי' י ס"ח

תורה אור

גמ' הא ישראל שאין לו אשה ובנים מותר בה עוד הוא אסור בה אלא בגין דתנינן תמן *אין זונה האמורה בתורה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות וכולהון לכהן לפום כן לא תנינה אמר רבי יודה בן פזי כתיב °בין שורותם יצהירו °ולא יפנה דרך כרמים. שלא היתה בעילתן לשום בנים. אמר ר' סימון כתיב °אכלו ולא ישבעו הזנו ולא יפרוצו שלא היתה בעילתן לשם בנים. כתיב °ויקח לו למך שתי נשים. עדה שהיה מתעדן בגופה צילה שהיה יושב בצילה של בנים. מתיבין לרבי יודה הגע עצמך שהיתה עקרה ואין סופה לילד. הגע עצמך שהיתה זקינה. תני רבי לעזר אומר אף הפנוי הבא על הפנויה שלא לשום אישות הרי זו בעילת זנות. אמר ר' בא בר ממל הדא אמרה כהן גדול שקידש אשה בבעילה אינו כבא על הבעולה:

הלכה ו מתני' * לא יבטל אדם מפירייה ורביה אלא אם כן יש לו בנים בית שמאי אומרים שני זכרים ובית הלל אומרים זכר ונקיבה שנאמר °זכר ונקבה בראם * נשא אשה ושהתה עמו עשרה שנים ולא ילדה אינו רשאי לבטל *גירשה מותרות לינשא לאחר רשאי השני לשהות עמה עשר שנים ואם הפילה מונה משעה שהפילה האיש מצווה על פרייה ורבייה אבל לא האשה רבי יוחנן בן ברוקה אומר על שניהם הוא אומר °ויברך אותם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו וגו': גמ' *בית שמאי אומרים שני זכרים שנאמר במשה °גרשום ואליעזר בית הלל אומרים זכר ונקבה מברייתו של עולם שנאמר זכר ונקבה בראם. אמר רבי בון לכן צריכה אפילו זכר ונקבה. דלכן היא מתניתא מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה *בני בנים כבנים. בני בנות אינן כבנים. בן בן ובת בת עולין. בת בן ובן בת אינן עולין. איילונית והסרים ושאינן ראויין לוולד אינן עולין. ר' אמי בשם רבי שמעון בן לקיש טעמא דהן תנייא °מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען. צא שנים שעשה בחוצה לארץ.

ותני

פני משה

גמ' הא ישראל כו'. בתמיה: עוד הוא אסור בה. דודאי ישראל נמי אסור בה דהרי מצוה על פ"ו: אלא בגין כו'. אלא בשביל דתנינן שם בסיפא דמתני' גיורת כו': וכולהון לכהן. דכולהו לא שייכי אלא לכהן ולא לישראל ולפיכך לא תנינן ברישא ג"כ לישראל. והכי מפרק לה בבבלי שם: בין שורותם יצהירו. יעל דור המבול קאי שלא היתה כו' ודרך כרמים קדריש לשון עשיית פירות ובב"ר דריש נמי כן ובנוסחא אחרת: ולא יפרוצו שלא כו'. וכדאמרי' בבבלי שם כל בעולה שאין בה פירצה אינה אלא בעילת זנות וטעמא דר' יהודה קא מפרש: עדה. כך דרכן של בני המבול היה לוקח לו ב' נשים א' שותה כוס עיקרין שלא תתעבר ויהא מתעדן בגופה והא' לפריה ורביה ובב"ר גרים איפכא עדה דעדה מיניה וצלה שהיתה יושבת בצלו: מתיבין. הכמים לר"י לדידך דאיילונית זונה היא: הגע עצמך שהיתה עקרה. כלומר שנתעקרה עכשיו ואין סופה לילד או שהזקינה ולדבריך זונה קרית לה בתמיה ויהא אסור לקיימה: תני ר' לעזר אומר אף הפנוי כו'. וכ"ש נשוי שמזנה על אשתו דהשוכה זונה תו' שם: ה"ז בעילת זנות. ועשאה זונה לפסול מן הכהונה. בבבלי בהרבה מקומות ובפירקין דף נ"ט: הדא אמרה כ"ג כו'. בבבלי קידושין דף י' איבעיא להו תחילת ביאה קונה או סוף ביאה קונה ונ"מ לכ"ג דקני בתולה בביאה דאם סוף ביאה קונה נמצאת בעולה משעת הערארה שלא לשם קידושין ואסורה ליה. והיינו דדייק הכא מדאמר ר"א הרי זו בעילת זנות ולא קאמר עשאה זונה (כגי' הבבלי) ש"מ דמשהערה בה עשאה זונה והילכך קרי לבעילה עצמה בעילת זנות ולא אשמעינן דתחילת ביאה חשובה היא ומדחשיבא להשוות לה לזונה כן נמי חשיבא לענין קנייה וא"כ זאת אומרת דכ"ג מותר לקדש בבעילה כר"א. אבל בבבלי שם [illegible] דכל הבועל דעתו על גמר ביאה אם לא שהערה בה ופירש מיד או במפרש שדעתו לקנות בהערארה דהא קי"ל דהערארה קונה וכב' התירוצים של התוס' שם דשניהם אמת לדינא וכ"כ הרא"ש שם:

הלכה ו מתני' לא יבטל. שאם לא קיים פ"ו חייב לישא אשה בת בנים ג"י: ב"ש. טעמייהו יליף בגמ': עשר שנים. כדיליף בגמ': אינו רשאי לבטל. אלא יגרשנה או ישא אחרת עמה: גירשה מותרת לינשא. ולא אמרינן דעקרה היא דשמא מיניה הוי ולא מינה ולענין הכתובה מפ' בגמרא: האיש מצוה כו'. כדיליף טעמא בגמ':

גמ' ב"ש כו'. טעמייהו דילפי ממשה דכיון שהיו לו שני זכרים פירש מן האשה ולא ילפי מברייתו של עולם דס"ל אין דנין אפשר משאי אפשר כדאמר בבלי ס"ב: וב"ה. סברי דנין וילפי מברייתו של עולם ושם מפרש טעמייהו דב"ה דלא ילפי ממשה משום דמשה מדעתי' הוא דעבד והכא ע"כ לא ס"ל האי טעמא כדלקמן: לכן צריכה. לכן צריך אתה ע"כ לפרש דב"ה מוספי אב"ש ואפילו זכר ונקבה קאמרי: דלכן. דאם לא כן אלא דוקא זכר ונקבה קאמרי א"כ הוי מתניתא מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל ואמאי לא השיב לה בעדיות. ומשמע דפליג אבבלי דהא לטעמא דהתם דמפרש דליכא למילף ממשה דמשום שכינה עשה ואסור לכל אדם לעשות כן א"כ ב"ה דוקא זכר ונקבה קאמרי. ולשיטת הבבלי נמי אפשר לפרש דכיון דב"ש נמי דוקא שני זכרים ס"ל וכדפירש"י ז"ל במתני' וגי' אחרת הי' להרשב"א ז"ל בדבריו שם א"כ לית כאן קולא והומרא כ"כ הרשב"א ז"ל: בני בנים כבנים. דאם היו לו בנים ומתו דלא קיים פ"ו וכדמסיק בבבלי שם ואם הניחו בנים קיים ודוקא בני בנים שהזכרים יהיו מהבנים: בני בנות. כלומר אם הזכרים מהבנות אינם כלום וכדמפרש ואזיל: בן בן כו'. דאם הזכר מהבן והנקבה מבת עולין וקיים פ"ו: בת כו'. אבל איפכא לא וזה כאביי שם דאמר ברתא לברא לא אלא דשם קאמר אליביה דברא לברתא מהני וכ"ש הוא מברתא לברתא והכא משמע דדוקא ברא לברא וברתא לברתא אבל מסקנת הפוסקים כרבא שם דאפי' איפכא עולין דהא איכא שבת: איילונית כו'. ובבלי שם לא קאמר אלא הסרים וחד טעמא אית להו וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' אישות הלכ' ד': טעמא דהן תנייא. טעמי' דהך תנא דמתני' ששהה עמה עשר שנים כו' דגמרי' מאברהם דכתיב מקץ וגו' ואח"כ לקח הגר: לא שנים. דהשנים שהי' בח"ל מקודם לא נחשבו ומשום דעון ח"ל גרם ודוקא לאברהם מפני שנענש על שהזר מא"י לחרן אבל לא לדורות כן משמע מהרמב"ם ז"ל וכן פי' הרא"ש ז"ל:

ותני

קרבן העדה

גמ' הא ישראל וכו' מותר בה. לישא איילונית: עוד הוא אסו' בה. הא גם ישראל אסור בה דהא כהנים מיפקדי אפרי' ורבי' ולא ישראל: ה"ג אלא בגין דתנינן בתרה ר' יהודה אומר אף מי שיש לו אשה ובני' אסור באיילוני' שהיא זונה האמורה בתורה וחכ"א אין זונה וכו' וכולהון לכהן וכו'. וה"פ אלא בשביל דתני בסיפא רי"א וכו' שהיא זונה האמור' בתורה ופליגי חכמים עליה וזונה לכהנים היא אסורה ולישראל שריא לפיכך תני אף ברישא כהן: בין שורותם יצהירו. אדור המבול קאי ודרך רמז דריש לקרא על עניני זנות דסיפ' דקרא ויקבי' דרכו וילמאו שבעלו שלא לעשות פרי וכן דריש נמי רישא בין שורותם יצהירו ולא יפנה דרך כרמי' שכל השורות שבתוכו אינן אלא להוציא פרי וכתיב בדור המבול ומלאה הארץ זימה ש"מ דכל בעילה שאינה לבנים ה"ל בעילת זימה וזנות וכר' יהודה: הזנו ולא יפרוצו. לשון פריה ורביה כדכתיב ויפרוץ לרוב ומדנקט הזנו ש"מ כל שאין בעילתו לשם בנים זנות מיקרי: שהי' מתעדן בגופה. ובעלה בענין שלא תלד כדי שלא להכחיש יפיה וצלה היתה לו להוליד ממנה בנים: הגע עצמך. לדבריך כל שאינה ראוי' להוליד אסורה לכהן משום זונה א"כ עקרה וזקינה יהיו אסורי' לכהן וזה לא שמענו ואקטנה לא פריך דעתידה להוליד: הדא אמרה. מדר"א שמעינן דוקא הבעילה שלא לשם אישות עשא' זונה אבל לשם אישות לא הוי בעילת זנות הלכך כה"ג שקידש בתולה בביאה מותרת לו וכ"ש דאינו חייב עליה משום זונה ולא אמרי' גמר ביאה הוא דקונה ובתחלת ביאה נעשית בעולה ובגמר ביאה עובר עליה:

הלכה ו מתני' בש"א שני זכרים. בגמרא מפרש טעמייהו: אינו רשאי ליבטל. אלא או יגרשנה או ישא אחרת עליה: מותרת לישא לאחר. אפי' אין לו בנים ולא אמרי' דלמא עקרה היא אלא אמרי' שמא הראשון לא זכה להבנות ממנה: אבל לא האשה. בגמרא מפרש טעמא:

גמ' שנאמר במשה גרשום ואליעזר. וכיון שהיה לו שני בני' פירש מן האשה: מברייתו של עולם. אדם וחוה: לכן צריכה. לא נצרכה אלא הא דאמרי ב"ה זכר ונקבה היינו אפי' בזכר ונקבה וכ"ש בשני זכרים דקיים פריה ורביה: דלכן. דאל"כ ה"ל הך פלוגתא דבית שמאי ובית הלל דמתני' מקולי בית שמאי ומחומרי דבית הלל דלבית שמאי סגי בשני זכרים ולב"ה לא יצא בשני זכרים: בני בנים כבנים. אם מת הבן או הבת והניחו בנים הרי הן כבנים כדמסיק בסמוך: ה"ג בן בן ובת בת עולין וכו'. והא דקאמר בני בנו' אינן כבני' היינו בנים זכרים א"כ ה"ג בן בן ובת בן עולין בת בת ובן בת אינן עולין וכ"כ עיקר וה"פ לעולם בני בני' כבנים אפי' בנות הבני' ובני בנות אפי' זכרים אינן כבני': איילונית והסרים וכו' אינן עולין. דלשבת ילדה בעינן והנך אינן ראויין לשבת: טעמא. דהך תנא דמתני' דקאמר אם שהה עשר שנים אינו רשאי לבטל דיליף ליה מאברהם: מקץ עשר שנים וגו'. בא על הגר: לא שנים. ששהה עם שרה בח"ל שאינן עולין מן המנין דדלמא משום עון ח"ל היו עקורים:

ותני

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פט"ו מאיסורי ביאה הל' ב' סמ"ג לאוין קי"ב טוש"ע אה"ע סי' ו' ס"ח

ל ב מיי' שם סמ"ג שם טוש"ע שם ס"א

לא ג טוש"ע שם ס"ה

לב ד מיי' שם ה"ז סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קל"ד ס"י

לג ה טוש"ע שם סי' א'

לד ו מיי' שם ה"ב טוש"ע שם סי' א' ס"א

לה ז טוש"ע שם סי' ג'

לו ח ט טוש"ע אה"ע סי' א' ס"ה

לז י טוש"ע שם ס"ה

ציון ירושלים

יהדא אמרה כה"ג בקידש בביאה אינו כבא על הבעולה. עי' פ"מ ומה"פ ת"ב כוס וע' מלמ"ל פי"ז מאיסורי ביאה גבי כה"ג בקידש בביאה ב"ש ודו"ק:

מסורת הש"ס

יבמות כא

שם ע"ב

שם כד

שם סה

שם כא

תוספתא פ"ח כאן ויבמות סב ע"ב

שינויי נוסחאות (ש"ז) ולא יפנה במקרא "לא יפנה". (ש"ז) אכלו במקרא "ואכלו". (שכ"ב) עשרה במשנ"מ עשר. (שכ"ד) מותרות גד"ו מותרת.

מסורת הש"ס

ותני כן. והכא נמי הכי דתלינן בכל דבר שאפשר שמנעה מבנים: לרביעי ולחמישי אין לה כתובה. דבתלתא זימני הוי חזקה: לשלישי עצמו אין לה כתובה. דבתרי זימני הוי חזקה: מה. שיחזרו הראשוני' לתבוע ממנה הכתובה שנתנו לה דאיגלי מילתא למפרע דמקחם מקח טעות דאיהי גרמה

תורה אור

ותני כן [א] *חלתה היא או שחלה הוא או שהלך לו למדינת הים אינן עולין נישאת לראשון ולא ילדה יש לה כתובה. לשני יש לה כתובה. לשלישי יש לה כתובה. לרביעי ולחמישי אין לה כתובה. רבי חנינה בר עגול בשם רבי חזקיה [ב] לשלישי עצמו אין לה כתובה. נישאת לרביעי ולחמישי ולא ילדה מה דיחזרון קדמאי עליה [ג] יכלה היא מימר כדון איתעקרת ההיא איתתא [ד] *נישאת לחמישי וילדה מהו תחזיר על רביעייא. אומרים לה שתיקותיך יפה מדיבוריך *נבעלת ורואה דם נבעלת ורואה דם אית תניי תני שנייה תיבעל שלישית לא תיבעל. ואית תניי תני [ה] שלישית תבעל רביעית לא תבעל. הוון בעיין מימר מה דמר שנייה תיבעל ושלישית לא תיבעל כמאן דמר שלישית אין לה כתובה. ברם כמאן דמר שלישית תיבעל רביעית לא תיבעל כמאן דמר שלישית יש לה כתובה *היתה יולדת זכרים והיו נימולים ומתים אית תניי תני שני ימול [ו] שלישי לא ימול. אית תניי תני שלישי ימול רביעי לא ימול. הוון בעיין מימר מאן דמר שני ימול שלישי לא ימול כמאן דמר השלישית אין לה כתובה. מאן דמר השלישי ימול הרביעי לא ימול כמאן דמר השלישית יש לה כתובה. אפילו כמאן דמר השלישית יש לה כתובה מודי הוא הכא שלא ימול מפני סכנה *תני אמר רבי נתן מעשה שהלכתי לקיסרין של קפוטקייא והיתה שם אשה אחת והיתה יולדת זכרים והיו נימולים ומתים. ומלת את הראשון ומת שני ומת שלישי ומת. רביעי הביאתו לפני נסתכלתי בו ולא ראיתי בו דם ברית. אמרתי להם הניחוהו לאחר זמן והניחוהו ומלוהו ונמצא בן קיימא והיו קורין אותו נתן בשמי. היו לה בנים ומתו מונה משעת מיתה יכולה היא מימר רוחא חנקת בנים דההיא איתתא ועקרתא *ר' לעזר בשם ר' יוסי בר זימרה טעמא דהן תנייא [ס] פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה וכבשה כתיב מי דרכו לכבוש האיש לא האשה רבי ירמיה רבי אבהו רבי יצחק בר מריון בשם רבי חנינה הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה רבי יעקב בר אחא ורבי יעקב בר אידי רבי יצחק בר חקולה בשם רבי יודן נשייא [ז] אם תובעת להינשא הדין עמה. רבי לעזר בשם רבי חנינה הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה. אמר ליה רבי בא בר זבדא עמך הייתי לא איתאמרת אלא אם היתה תובעת להינשא הדין עמה. הדא הוא דתנינן תמן * [ח] שבת שחלה תשעה באב להיות בתוכה אסורין מלספר ומלכבס. ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת רבי בא בר זבדא בשם רבי חנינה ביקש רבי לעקור תשעה באב ולא הניחו לו. אמר לו רבי לעזר עמך הייתי ולא איתאמרת אלא *ביקש רבי לעקור תשעה באב שחל להיות בשבת ולא הניחו לו אמר הואיל ונדחה ידחה. אמרו לו ידחה למחר וקרא עליהם טובים

יבמות כד ע"א — המניעה או דלמא מלית אמרית השתא הוא דכחשי: ופשיט יכולה היא לומר עכשיו נעשי' עקרה ולא בזמן הראשון ואין מוציאין ממון בספק: מהו תחזור על הרביעי. לתבוע ממנו כתובתה דהא חזינן דממנו הוא. ופשיט אומרי' לה שתיקותיך יפה

שם סה ע"א / נדה סה סו — מדיבוריך. דמצי אמר לה אנא אדעתא דהכא שאפשר לך להוליד לא גרשתיך נמצא הגט בטל ובניה ממזרים: שלישי' לא תיבעל. דבתרי זימנא הוי חזקה א"כ הרי היא מוחזקת לראות דם מחמת תשמיש ואסור' להבעל שלישית: הוון. סברוהו למימר

יבמות סד ע"ב — הנך תנאי נמי פליגי אי תרי זימנא הוי חזקה או תלתא זימנא בעינן: מודו הוא הכא שלא ימול מפני סכנת נפשות. וחמיר' סכנתא מאיסורא: הניחוהו לאחר זמן. המתינו לו עד שיפול בו דמו דאין לך דבר עומד בפני פיקוח נפש חוץ משלשה דברים ודמו של זה היה נבלע בין עור

שבת קלד ע"ב / תוספתא פט"ז / שם חולין מז / בבימוי — לבשר והדם הוא הנפש ומתוך שאין בו חיות הוא מת במכה קלה: רוחא חנקת בני דהאי איתתא. ע"י צער שמת בנה נעשית עקר' כלו' אתיליד בה כחישות' לפי שעה כדאמרי' לעיל דתלינן בכל דבר: טעמא דהן תנא. דפליג אר"י בן ברוקה: וכבשה כתי'. מי שדרכו לצאת

יבמות כה ע"ב — למלחמה ולכבוש הוא דחייב בפרי' ורבי' והיינו האיש אבל לא האשה: אם תובעת. אשה שאין לה בנים שיגרשנה בעלה ותנשא לאחר: הדין עמה. וכופין אותו להוציא ודוקא בבאה מחמת טענה מי לא בעי האי איתתא חוטרא לידה ומרא לקבורה אבל אם לא תבעה אם יש לבעלה בנים מאשה אחרת אין כופין אותו להוציאה בשבילה שלא קיימה פרי' ורבי' דלי' הלכתא כריב"ב:

תענית פ"ד ה"ט / תענית כו ע"ב — ה"ג כהדא דתנינן וכו'. וה"פ כיולא בזה אירע להנך תרי אמוראי בענין אחר: דתנינן תמן. סוף מסכת תענית: לעקור ט' באב. משמע לגמרי

מגילה ה — רלה לעקרו דבזמן דאין שלום ואין לרה תליא ברלון ואין בזה מבטל דברי ב"ד חבירו שכך התנו מתחלה דברלון ב"ד הדבר תלוי: עמך הייתי. כשאמר ר"ח דבר זה ולא כך אמר אלא ט"ב שחל בשבת היה ורלה לעקו' שלא יצומו למחר דהואיל ונדחה ידחה לגמרי: א"ל ידחה למחר. דהא בליל עשירי באב נשרף ההיכל כולו:

ותני כן. בתוספתא פ"ח חלתה היא כו' כלו' נהיו חולין מייתי ראי' דאמרינן דאפשר שאיתו העון שגרם להן להיות חולין מנעם נמי מלהוליד כמו דישיבת ח"ל באברהם וכן פי' הרא"ש ז"ל לפיכך חלה כו' בבבלי ס"ד: או שהלך לו למדינת הים. דהואיל שלא היה אצלה וכ"פ הרמב"ם ז"ל שם הלכה י"א: נישאת כו'. יש לה כתובה כשיולאת וכן לשני ולשלישי דסבירא ליה כרבי שמעון ב"ג בבלי שם דבתלתא זימני הוא דהוי חזקה ובבבלי דף ס"ה קאמר דלשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים: לשלישי עצמו אין לה כתובה. דסבר לה כרבי דבתרי זימני הוי חזקה: מה דיחזרון קדמאי עלה. להוציא ממנה הכתובה שנתנו לה דהרי איגלאי מילתא שהיא גרמה: ופשיט לה יכולה היא למימר. עכשיו נתעקרה היא וכן פשיט לה בבלי אשלישי להאי מ"ד דב' זימני דמלי אמרה השתא הוא דכחשי: מהו דתחזור היא על רביעי. להבוע ממנו הכתובה דאיגלאי מילתא שהוא שהיה הגורם: ופשיט דאומרים לה שתיקותיך יפה מדיבוריך. כיון דיכול לומר אילו הייתי יודע שאת בת בנים לא גרשתיך ונמלא גט בטל למפרע ובני' ממזרין. אבל בבבלי מסיק דאי איתא דמלי אמר לה הכי אי איהו שתקה אנן מי שתקינן אלא דמטעם זה הוא דפטור מליתן לה הכתובה דאמרינן השתא הוא דאיברית: נבעלה ורואה דם מחמת תשמיש וכן בפעם השני אית תניא דתני. דלא תבעה פעם ג' דסבר כרבי: ואית תנייא תני דג' תיבעל דסבר לה כרשב"ג. וזה מסתייעא לפי' רש"י בנדה דף ס"ו דקאמר שם נמי בהא משמשת פעם א' וב' ושלישית דכרשב"ג אתיא ולא כר' וכדלקמן: הוון. בני הישיבה בעיין למימר דהני תנאי כהני תנאי דמ"ד הכא דשלישית לא תיבעל לו אלא תתגרש דהיחוקה להיות רואה מחמת תשמיש כמ"ד הכא דמשלישי אין לה כתובה: ברם כמ"ד כו'. ומשמע מהכא דלא מחלק בין איסורא לממונא א"נ דהכא נמי איסורא הוא דהרי כתנא קאמר לשלישי כו' ואפילו אין לו בנים: הוון בעי מימר כו'. דמתחילה היו רוצים לדמות גם בהא דהליא בפלוגתא דלעיל: השלישית. שניסאת פעם שלישי: ודחי לה הש"ס דאפי' כמ"ד בכתובה יש לה מג' דבתרי זימני לא הוי חזקה מודי היא במילה שלא ימול לג' דהואיל וסכנה היא בתרי זימני הוי חוקה. אבל בבבלי מדמה לה לענין פלוגתייהו כי היכי דפליגי בנישואין פליגי במילה אלא דהש"ס מסיק שם דאנן נקטינן בנישואין ומלקיות כרבי ובוסתות ושור המועד כרשב"ג וטעמא דמילתא דנישואין הואיל ואיסורא הוא להומרא ומלקיות כיון דעבר ושנה בחייבי כריתות מבערין עושי רשעה מישראל אבל וסתות כהאי דתנן אין אשה קובעת וסת לסמוך עליה להיות דיה שעתה עד שתקבענה שלש פעמים משום דוסתות דרבנן ניהו ושור המועד נמי משום דממונא הוא ולא מפקינן ממונא אלא בדבר הברור אבל בקטלנית דסכנה היא וכן במילה לחומרא נמי כרבי וכן מסקנת הפ סקי': מעשה כו'. ובבבלי שבת דף קל"ד גרים שלישי הביאתו לפני וצ"ל לפי הגי' דהכא דר' נתן סבר כי היכי דפליגי בנישואין פליגי במילה וכרשב"ג אתיא דאין לומר דמעשה הכי הוה דא"כ מאי אסהדותיה וכגוונא דאמרינן הכא בבבלי גבי אחיות והרב אלפס ז"ל בפ' אלו טרפות גרים כמו הכא: היו לה בנים כו'. אמתני' קאי דקאמר מונה משעה שהפילה וכן אם הי' לה בנים ומתו מונה משעת מיתה משום דיכולה היא למימר רוחא כו' אותו רוח רעה שגרם להנוק ולהמית בני גרמה לעשותה עקרה מאז: טעמא. דהך תנא דאמר

האיש מלוה כו' וכבשה כתיב לשון יחיד מי דרכו כו' וכרב נחמן בר יצחק בבלי שם: ר' יעקב בר אחא כו'. דפליג אר' ירמיה דאין הלכה כריב"ב אלא אם תובעת לינשא לאחר דבאה מחמת טענה בעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה דאז הדין עמה וכן מסיק בבבלי דבכה"ג כייפינן ליה להוציאה וליתן כתובתה מש לם: עמך הייתי. כשאמר ר' חנינא: ולא איתאמרת. ולא כך אמר דהלכה כריב"ב אלא דוקא אם היתה תובעת כו' כדלעיל: הדא הוא דתנינן תמן. סוף מס' תענית ואיתא נמי התם להא וכלומר דכה"ג נמי אשכחן התם דחד אמר בשם ר' חנינא הכי והבירו מזכירו דלא כך נאמר: ביקש ר' לעקור ט' באב. ולא לגמרי דהרי אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא שרצה לעוקרו מחומרא שיש בו יותר מסאר תעניות. תו' מגילה דף ה': ולא איתאמרת הכי. לא ביקש לעקור ט' באב אלא אותה שנה בלבד: טובים

עין משפט נר מצוה

לח
א מיי' פט"ו מאיסורי ביאה הי"א טוש"ע אה"ע סי' קנד סי"א

לט
ב ג ד שם סמ"ג יז יח

מ
ה מיי' פי"ד מאיסורי ביאה הל' כא סמ"ג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפו ס"א

מא
ו מיי' פ"א ממילה סמ"ע עשין כח טוש"ע יו"ד סי' רסג סעי' ב

מב
ז מיי' פט"ו מאיסורי ביאה טוש"ע אה"ע סי' קנד סעי' ז

מג
ח מיי' פ"ה מתענית סמ"ג עשין מד"ס ג טוש"ע או"ח סי' תקנא סעי' ג

ציון ירושלים

[א] כמ"ד שלישי יש לה כתובה ע' מה"ש מה שכתב כאן בשם התוספות דלענין ממון מודה רבי דלא הוי חזקה בב' פעמים וש"כ הגאון בעל בכת דהרסנה הביא בשם דו"ז הגאון מוהר"ר בעל האבד"ק הלא שתמה מהר"ם בש"ד קו ובאמת בבית קוביא הויה והאי בתשובו' למדינ' הגר יעבץ על נכון קוביא זו ולא נפניתי כעת להעב אח"ז ועי' ברבי יוסף סי' ט: [ב] עיין ביאות לפני ע' חיבורי יד שאול סימן רס"ג האריכתי בחילופי הגירסאות שבין בבלי להלמוד ירושלמי והבאתי דברי המפרשים בזה:

שנויי נוסחאות (סנ"ד) בנים נד"ו בניה. (סמ"ד) איתאמרת נד"ו את אמרת. (סמ"ו) שהלה כד"ו שחלה.

עמודי ירושלים

נשאת לחמישי וילדה מהו תחזור על רביעי אומרים לה שתיקתיך יפה מדיבורך. ראיתי נכיד המלך ס' איבות (פמ"ו סי"ד) בכ' פ"ד הירושלמי שלנו וז"ל ובגמרא דילן אמרי טעם זה ומסיק דטעמא הוא משום דשתא הוא דבריית ומתמיה על תלמוד ירושלמי דלשיטתו קיימא קושיות גמרא דידן דאם הוא שתק אנן מי שתקינן ליה ונמלא הגט בטל ובניה ממזרים ול"ע עכ"ל ולפע"ד נק"מ והוא בסקדם מה שראיתי בתי' הריטב"א יבמות (דס"ה א') שכ' וז"ל אמר רב פפא השתא הוא דבריית פי' משום' דהכא לא מלי לקלקלה משום דיהולם למימר השתא הוא דבריית ומש"ה התם דבאיילונות ליכא למימר השתא היא דבריית כו' ורש"י ז"ל פי' אלא אמר רב פפא כו' ע"ש מבואר מדבריו דשיטת התוס' דלא גרסי אלא והיינו דלא חזו מהא דאמרינן לה שתיקתך יפה מדיבורך דבאמת אינו יכול לקלקלה דאמרינן השתא היא דבריית רק אם תתבע כתובתה לומר דגם המפקדת סיתה בריאה אמרינן לה שתיקתך יפה מדבורך דלפי דבריך א"כ יכול לקלקלם וע"כ משתוק ולא תתבע הכתובה וגפ"ו א"ש דברי הירושלמי דגם הירושלמי ס"ל כש"ס דילן והמרינן לה שתיקתך יפה מדיבורך. ובזה א"ש מה דקשם

עין משפט
נר מצוה

א
א מיי' פ"ז מתרומות ה"כ טוי"ד סי' שלא

ב
ב מיי' פט"ז מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פה סעי' ב

ג
ג מיי' פכ"ב שם סמ"ג שם טוש"ע שם סעיף טז

ד
ד שם פט"ז טוש"ע שם סעי' ב

ה
ה ו מיי' פ"ו מתרומות ה"א טוי"ד סי' שלא

ו
ז מיי' פ"ו שם הי"א טור שם

ז
ח מיי' פ"ו מתרומות הי"ח יו"ד שם

טובים השנים שהייתי טועה בדבר עכשיו טוב לי שלמדתוני האמת :

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' עבדי מלוג. מה שאשה משיירת לעצמה ואינה כותב' בכתובת' נקראים נכסי מלוג שהבעל מולג הנכסים כמליגת תרנגולים מפני שהוא אוכל פירות אותן נכסים ואם פחתו פחתו לה ואם הותירו הותירו לה ונכסי צאן ברזל הם הנכסים שהכניסה לו ומה שהוסיף הוא לה וכתבו בכתובה סך הכל קבל עליו פלוני כך וכך ונקראים צאן ברזל שהקרן קיים כברזל שאם מתו כלן חייב הבעל לשלם ולפי שהיו רגילין ליתן להרועה צאן והוא מקבל אחריותן כפי השומא אפילו אם מתו כל הצאן לכך נקראו הנכסים שהבעל מקבל עליו אחריותן נכסי צאן ברזל : עבדי מלוג לא יאכלו. לפי שהן שלה והיא חללה :

גמ' מניין לכהן כו'. בבבלי ריש פירקין : ועבדיה עבדים. לקמיה מפרש : קנין כספו. קרא יתירא הוא ודריש הכי כי יקנה קנין כספו נפש שעבדו קנה עבד הוא יאכל בו : ור' יעקב דריש מהם יאכלו. קרי בהם נמי והם יאכילו : בעבד שקנה עבדי' ע"מ שיהיה לרבו כו'. וכן גרים נמי הרשב"א ז"ל ופיר' דמיירי דיהיב להו אחר מנה לקנות ע"מ שישמשו להן והם קנו אותן ע"מ שישמשו האדון והוא כעין נכסי מלוג שהגוף לאשה והפירות לבעל : אבל בעבד שקנה ע"מ שלא יהי' לרבו כו' גרסינן. לפי הגי' של הרשב"א ז"ל וטעמא דכיון שאין לרבו רשות בהן כלל לא אכלי דכלהו כי אכלי מכחו של כהן קא אכלי : קנינו הוא. כלו' קנינו של עבד בלחוד הוא ולית ליה לכהן קנין כלל בגווייהו והילכך לא אכלי : כל הקודם בהן זכה. דכהפקר הן : והכא. במתני' לא קנין קנינו הוא בתמיה ואמאי עבדי מלוג לא יאכלו : ומשני ר' הילא הראוי כו'. והרי היא חללה ואינה ראוי' לאכול : משום קנס. וכדרבא שם דרבנן גזרו בהו כדי שתאמר אני ועבדיי אינם אוכלין וכזונה היא אצלו ותצא ממנו : מה נפיק. מאי ביניהו בין הני ב' טעמים :

טובים השנים מן האחד :

הדרן עלך הבא על יבמתו

הלכה א מתני' [א] *אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה ועבדי צאן ברזל יאכלו בתרומה [ב] ואילו הן עבדי מלוג אם מתו מתו לה ואם הותירו הותירו לה אף על פי [ג] שהוא חייב במזונותן. לא יאכלו בתרומה [ד] ואילו הן עבדי צאן ברזל אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו הואיל והוא חייב באחריותן הרי אילו יאכלו בתרומה: **גמ'** [ה] *מניין לכהן שנשא אשה [ו] וקנה לו עבדים שיאכלו בתרומה תלמוד לומר וכהן כי יקנה נפש קניין כספו וגו'. מניין לאשתו [ז] שקנתה עבדים ועבדיה עבדים שיאכלו בתרומה. ת"ל וכהן כי יקנה נפש קניין כספו. אף קנינו שקנה קניין אוכל. ר' יעקב בר אחא רבי הילא בשם רבי לעזר הם יאכלו והם יאכילו בעבד שקנה עבדים על מנת שיהיה לרבו רשות בהן היא מתניתא. אבל בעבד שקנה עבדים על מנת שיהיה לרבו רשות בהן קניינו הוא. רבי יעקב בר אחא רבי הילא בשם רבי לעזר עבד שקנה עבדים על מנת שלא יהא רשות לרבו בהן וכות כל הקודם בהן זכה. והכא לא קניין קניינו הוא. רבי הילא בשם רבי לעזר הם יאכלו והם יאכילו [ח] הראוי לוכל מאכיל. ושאינו ראוי לוכל אינו מאכיל. ר' יוחנן אמר משום קנס. מה נפק מן בינידהון

עבד

קרבן העדה

טובי' השני'. שלומדי' מן הרב בפע' אחת מן האחד שלומד אצל הרב לבדו דשנים מזכירין זה את זה דברי הרב כגון הכא שהזכיר ר' בא בר זבדא את ר"ל והתם הזכיר ר"ל את ר' בא וע"י כן ניצולו שניהם מן הטעות וכיוונו אל האמת : הדרן עלך הבא על יבמתו :

הלכה א מתני' אלמנה לכה"ג. עבדי מלוג. מה שאשה משיירת לעצמה ואינה כותבת בכתובת' נקראי' נכסי מלוג שהבעל מולג אותן נכסים כמליגת התרנגולים מפני שהוא אוכל פירות מאותן נכסים ואם פחתו פחתו לה ואם הותירו הותירו לה ונכסי צאן ברזל הן הנכסים שהכניסה לו ומה שהוסיף הוא לה וכתבו בכתוב' סך הכל קבל עליו פלוני כך וכך בכתוב' ולכך נקראי' צאן ברזל שהקרן קיים כברזל שאם מתו חייב הבעל לשלם ולפי שהיו רגילים לשום הצאן לרועה והי' חייב באחריותן כפי השומא אפי' אם מתו לפיכך נקראו גם הנכסים שהבעל מקבל עליו אחריותן נכסי צאן ברזל : עבדי מלוג לא יאכלו. לפי שהן שלה והיא חללה : בת ישראל שניסת לכהן. אפי' עבדי מלוג יאכלו דהיינו קנינו שקונה הכהן ובגמרא יליף דהקניין שקנה הכהן אוכל בתרומה : **גמ'** שנשא אשה. או קנה לו עבדים : מנין לאשתו. בת ישראל שניסאת לכהן וקנתה עבדים מנכסי מלוג שלה או עבדיה שקנו עבדים שיאכלו בתרומה : קנין כספו. קרא יתירא הוא ודרשינן הכי כהן כי יקנה קנין נפש יאכל בו והיינו עבד של כהן שקנה עבד אף הוא יאכל בתרומה : הם יאכלו. קרי ביה הם יאכילו קנין כספו של כהן הם יאכילו לאחרי' וקנין כספו דמיותר איצטרך לדרשא אחרינא א"כ מנא יתורא דקנין כספו דריש יאכילו : היא מתני'. איירי הך ברייתא : קנינו. של עבד לבדו הוא ואין לכהן קנין בגויה ולמה יאכלו בתרומה : כל הקודם בהן זכה. דשל עבד הן והרי הן כנכסי גר דהפקר הן וכל הקודם בהן זכה : והכא. במתני' תנן עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה קשיא לי' אמאי לא יאכלו בתרומ' לאו קנין קניינו הוא בתמיה הא אשה זו אע"ג דאסורה לו מ"מ קניינו היא ועבדי מלוג קנין קניינו הן : הראוי לאכול מאכיל. לכך כתיב יאכלו ללמד הנקני' לכהן כשהן אוכלי' יאכילו לאחרי' אבל כשהן אינן אוכלי' אינן יכולי' להאכיל לאחרי ואלמנה לכה"ג היא עצמה אסורה מלאכול הלכך גם עבדי' לא יאכלו : משום קנס. מדאורייתא מיכל אכלי ורבנן קנסוה שלא יאכלו כי היכי שתתן על לבה הני איני אוכל ועבדי אינן אוכלין כזונה היא אצלו ותצא ממנו : מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו :

עב

מסורת הש"ס

יבמות סו ע"א

שם

תורה אור

אמור

ויקרא כב

רידב"ז

מנין לכהן שנשא אשה וקנה לו עבדים שיאכלו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה כו' מנין לאשתו שקנתה עבדים ועבדו עבדים ת"ל וכו' ובבבלי גרים רש"י ז"ל. ועבדיו שקנו עבדים. ור"ח ז"ל ועבדי' עבדים. והוא גירסא דהכא ודוק :

ר' יעקב בר אחא ר"ה בשם ר"ל הם יאכלו והם יאכילו בעבד שקנה עבדים ע"מ שיהי' לרבו רשות בהם היא מתניתא אבל בעבד שקנה עבדים ע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהם קנינו היא כן גי' הרשב"א ז"ל בר"פ אלמנה לכה"ג עיי"ש דמפרש דווקא כשיהי' לרבו רשות בהם או אוכל מכח הכהן אבל ע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהם קנינו הוא פי' קנינו של עבד לחוד וכיון דל"ל לכהן קנין כלל בגווי' לא אכלי ומפרש דע"מ שיהי' לרבו רשות בהם פי' דיהיב לי' אחר מנה ע"מ ישמשום להן ולכל מי שירצו והם קנו אותן ע"מ שישמשו רבו והוי כנכסי מלוג של אשתו שהגוף שלה והפירות לבעל ומסיק הרשב"א ז"ל דקשה למימר כן. וע"כ כדעת רש"י ז"ל שפירש בדף ס"ו ע"א דהאי עבדיו שקנו עבדים ע"כ בע"מ שאין לרבו רשות בהם דאל"כ הרי גם המה עבדיו של כהן אלא בע"מ שאין לרבו רשות בהם ואכלי מכח העבד לחוד וע"כ דאכלי מכח העבד לחוד אע"ג דאין לרבו שום קנין בהם דהא עבדי מלוג לאחר מיתה של הבעל אוכלים מהמתה כדאיתא מפורש דף ס"ז עבדי מלוג אוכלים כדרך שהיא אוכלת אע"פ שאין ליורשין בהם כלום ואפשר לומר דהתם שאני כיון שהיא אוכלת עבדי' אוכלים אבל אלמנה וגרושה דמתניתין שהיא אינה אוכלת כלום אף עבדי' אין אוכלין שאין אוכלין לא מהמתו ולא מחמתה. וההיא דירושלמי אלמנה וגרושה דמתניתין קאי עכ"ל ז"ל עיי"ש וקשה מאד להבין כונתו ז"ל דהאיך כתב דאלמנה וגרושה דמתניתין קאי האיך יתפרש הירושלמי הזה וכבר תמה הפ"מ ז"ל בזה וכתב שהוא דוחק ע"כ נראה לי להגי' עי' במה"פ ז"ל ונראה לפענ"ד פי' הירושלמי לפי הרשב"א ז"ל דעולה יפה כפתור ופרח. וה"פ דהברייתא יליף לקינו של כהן שאוכל מקרא דכהן כי יקנה נפש וגו' ואתא ריב"א ר"ה בשם ר"ל ומוסיף עוד קרא אחר הם יאכלו והם יאכלו ומוסיף עוד תנאי דהקנין הראשון צריך שיהא ראוי לאכול וע"כ אם העבד הראשון אינו ראוי לאכול כגון עבד ערל אין קנינו שקנה אוכל ג"כ ומפרש דבריו כמו דמסיק דהא דהברייתא לא מביא הא דכל האוכל מאכיל דהם יאכלו והם יאכילו ויליף מקרא אחרינא דעבד השני אוכל משום דמיירי בע"מ שיהי' לרבו רשות בהן והילכך קמ"ל אע"פ שעבד הראשון אינו אוכל מ"מ השני אוכל משום כח הכהן וצריך הקרא להשמעינן דלא תימה למעט קרא דיאכלו יאכילו והא"מ במקום דקנין הראשון אינו אוכל לעולם הקנין השני נמי אינו אוכל קמ"ל דזה דווקא מיירי בע"מ שאין לרבו רשות אבל כיש לרבו רשות אוכל השני אף דהראשון אינו אוכל אבל בע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהם קנינו היא פי' קנינו של עבד להוד ואין לו לרבו רק קנין פירות [והיינו דמדייק הרשב"א ז"ל דל"ל לרבו קנין כלל בגווי'] וע"כ אינו אוכל מכח רבו וע"כ אם העבד ראשון אינו ראוי לאכול אף השני אינו אוכל. והברייתא דלא יליף מיאכלו יאכילו ואפילו בשעבד ראשון אינו ראוי לאכול מ"מ השני אוכל משום דמתניתא מיירי בע"מ שיש לרבו רשות ויש לו קנין הגוף ע"כ לא איכפית לן מה שהראשון אינו אוכל אבל אם בע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהן ע"כ כיון שהראשון אינו אוכל אף השני אינו אוכל משום יאכלו יאכילו ע"כ אינו אוכל מכח העבד הראשון ומכח הכהן גם כן אינו אוכל דל"ל קנין כלל בגוף העבד כמו דמסיק ר"ה בשם ר"ל גופי' עבד שקנה עבדים ע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהם ומת כל הקודם בהם זכה ולא אמרינן אע"פ שהם שייכים להעבד מ"מ יורש אותו כמו בכל הדברים ששייך למורים לאוד מ"מ היורש יורש אח"כ ז"א דהא כיון שקנה ע"מ שאין לרבו רשות מסלק אותו אף מירושה ג"כ] וכיון שאין לרבו שום זכות בו בגופו ושום שייכות אפילו מירושה נמי מסולק האדון ע"כ אינו אוכל לא מכח העבד הראשון משום דנתמעט מן יאכלו יאכילו ומכח האדון נמי אינו אוכל דהא אין לו שום שייכות כלל בגווי' והמתניתא דלא תני התנאי הזה דיאכל יאכילו הוא משום דמיירי בע"מ שיש לרבו רשות ויש לו קנין בגווי' אוכל מכח הכהן אע"פ שהראשון אינו אוכל ופריך על מתניתין דאלמנה וגרושה והכא לא קנין קנינו הוא רבי הילא בשם ר"ל הם יאכלו והם יאכילו כנ"ל ואזיל לטעמי' דבעינן התנאי דיאכלו יאכילו והא דקאמר ר"ה בשם ר"א דבאין לרבו רשות אינו אוכל

השני

עמודי ירושלים

דקשה על הירושלמי דהא שם אמרו לעיל טעמא דאם נשאת לרביעי ותמיתי ולא ילדה דאין יכולים הראשונים לחזור עליהם דאמרינן השתא הוא דנתפקרה א"כ אמאי לא אמרו גם הכא טעמא דהשתא הוא דאבכים. ולפמ"ש בביאור הירושלמי א"ש דגם כאן השונה כן רק דנקט לה ביתר שאת דאמרינן לה שאם סדבר או סקלקל ובאמת אינו יכול לקלקל דאמרינן השתא הוא דאבכים וא"כ אינו מגיע לה כתובה וא"ש :

עבד ערל שקנה לו עבדים. אין תימר קנס אין כאן קנס. ואין תימר הראוי לאכול מאכיל. וזה הואיל ואינו ראוי לאכול אינו מאכיל. רבי יעקב בר אחא אמר בעבדי צאן ברזל פליגין. רבי יוחנן אמר מכרן אינן מכורין. אמר ליה רבי לעזר אוכלין בתרומה מכוחו ואת אמרת אכין. אמר ליה *הרי עבדי מלוג הרי הן אוכלין תרומה מכוחו ואת אמר מכרן אינן מכורין. משלך נתנו לך. בדין הוא שלא יאכל בתרומה והן אמרו שיאכל. והן אמרו מכרן אינן מכורין. ר' יעקב בר אחא בשם ר' יאשיה מתניתא מסייעא לדין. ומתניתא מסייעא לדין. מתניתא מסייעא לרבי אליעזר *עבדי מלוג יוצאין בשן ועין לאשה אבל לא לאיש א. ועבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה. מה עבד ליה רבי יוחנן קל הוא בשהרור כהדא *דתני העושה עבדו אפותיקי ג מכרו אינו מכור. ג שיחררו משוחרר. כתניתא מסייעא לרבי יוחנן אחד עבדי מלוג ואחד עבדי צאן ברזל אינן ביום ויומיים ואינן יוצאין בשן ועין בין לאיש בין לאשה. מה פליגין בשמכרן לעולם או בשמכרן לשעה. אין תימר בשמכרן לעולם ולא מכרן לשעה דברי הכל מכורין. אין תימר בשמכרן לשעה אבל לא מכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין. נישמעינה מן הדא ד *העושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה ולבעל חובו על חובו מכרה הרי זו מכורה. הלוקח

קרבן העדה

עבד שהוא ערל. שאסור לאכול בתרומה דלא עדיף מכהן ערל א"נ בגז"ש ילפי' מפסח שערלות פוסל בתרומה והוא עבד ערל קנה עבדים: אין כאן קנס. לא שייך הכא קנס דהיירי בשהוא אנוס וא"א למול הלכך עבדיו אוכלים בתרומה: בעבדי צאן ברזל פליגין. ר"ל ור"י כדמסיק בסמוך: מכרן. בכה"ג נשא אלמנה איירי אם מכר עבדי צאן ברזל שלה אינן מכורין א"נ בכל אדם איירי אם מכר מנכסי צאן ברזל של אשתו אינן מכורין ופי' זה נראה: אוכלין בתרומה. אפי' נשאת לכהן באיסורא והיא אינה אוכלת אפ"ה עבדי צ"ב אוכלין ש"מ דשלו הן ואיך קאמרת דאינן מכורין: א"ל הרי עבדי מלוג. כהן שנשא כשרה לכ"ע עבדי מלוג שלה אוכלין בתרומה ואם מכרן אינן מכורין ש"מ שאין הדבר תלוי באכילת תרומה דאע"ג דאוכלין בתרומה אפ"ה אינן מכורין: ומפני משלך נתנו לך. בשלמא עבדי מלוג בדין היה שלא יאכלו בתרומה דאינן קנין כספו אלא חכמים אמרו בעל אוכל פירות נכסי אשתו והרי הן כשלו לפיכך יאכלו בתרומה והם אמרו נמי אע"פ שאוכלין בתרומה מ"מ מכרן אינן מכורים אבל נכסי צאן ברזל דמדאורייתא אוכלין בתרומה למה לא ימכרן: מתני' וכו'. כלומר תניא כוותיה דר"ל ות"כ דר' יוחנן: יוצאין בשן ועין לאשה. אם סימא עינו: אבל לא לאיש. אם סימא את עינו דלאו דידי' הוא: קל הוא בשחרור. אע"ג דלענין מכירה אינו מכור לענין שחרור יוצא הוא לחירות: אפותיקי. אפה תהא קאי כלומר לא יהא לך פרעון אלא מזה: אינו מכור. וב"ח גובה הימנו: שיחררו משוחרר. אם שיחררו הלוה יצא לחירות והמלוה גובה ממקום אחר הרי שהקילו בשיחרור: אינן בדין יום או יומיי'. יעמוד אלא דינו כאלו הכה עבדו של חבירו ואפי' אי מעת לעת אחר שהכהו ואח"כ מת מחמת המכה חייב עליו: בין לאיש בין לאשה. לא לאיש כיון שאינו יכול למוכרן ולא לאשה הואיל והבעל אוכל פירו' ומדאינן בדין יום או יומיים אף לאיש ש"מ אם מכרן אינן מכורין: מה פליגין. מיבעיא ליה במאי פליגי ר"ל ור"י אי בשמכרן הבעל לעולם אפי' כשימות הוא תחלה פליגי או דלמא אפילו בשמכרן כל ימי חייו ולכשימות יחזרו לה נמי פליגי: ה"ג א"ת בשמכרן לעולם אבל מכרן לשעה ד"ה מכורין א"ת בשמכרן לשעה אבל מכרן לעולם ד"ה אינן מכורין. וה"פ אם נאמר בשמכרן לעולם פליגי א"כ בשמכרן לשעה אף ר"י מודה שהן מכורין וא"ת בשמכרן לבע' פליגי א"כ בשמכרן לעולם אף ר"ל מודה דאינן מכורין: נשמעינה מן הדא. תא שמע: מכר'. הבעל או הלוה אם מכרו להשדה:
הלוקח

פני משה

עבד ערל כו'. דלא שייכא בי' קנס: בעבדי נ"ב פליגין. אמוראי דלקמן: מכרן. הבעל אינן מכורין ולקמן מפרש לה במאי פליגי: ואת אמרת אכין. בתמי' דהרי כשלו הן והמאי אין לו רשות למכור: הרי עבדי מלוג. דנמי אוכלין בבת ישראל שנישאת לכהן ואפ"ה אתה מודה בהו דאינן מכורין דהן ודאי לאו שלו הן: משלך נתנו לך. כלומר בעבדי נ"ב דלאו מדאורייתא אכלי כדמסיק: בדין הוא שלא יאכלו. דהרי הם לאו כשלו ממש אלא הואיל וחייב באחריותן קתני וכן קאמר רב ספרא בבבלי שם והן אמרו והן אמרו: עבדי מלוג. ברייתא בבלי ב"ק דף פ"ט: לאשה. אם הפילה היא שינו או סימאה עינו יוצא לחירות: אבל לא לאיש. שאין גופו קנוי לו: ועבדי צאן ברזל יוצאין לאיש. אלמא דכשלו הן וכר' אליעזר וכן מביא הבבלי פירקין מזה סייעתא לר' אמי דאמר במכנסת לו שום הדין עמו כשאומר דמים הני נותן וא"כ לר' אמי אם רצה למכור נמי מוכר וכן משמע שם: מאי עבד לי' ר"י. להאי ברייתא: קל הוא בשיחרור. דאעפ"י דאינן כשלו לענין מכירה לענין שילא לחירות מיהא מהשבינן כשלו שהקלו בשיחרור כדאשכחן דהילקו בזה כהדא כו': העושה עבדו אפותיקי. לב"ח מזה יהא לך פירעון: אינו מכור. וב"ח גובה ממנו. מימרא דרבא בבלי ב"ק דף י"א ובכמה מקומות: משוחרר. כמימרא דרבא בכמה מקומות ובפירקין דהקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד דאלמא דשאני לן בין מכירה לשיחרור: אינן ביום ויומיים. כדין המכה עבד כנעני שלו: בין לאיש בין לאשה. דאלמא דלאו כשלו הן. ובפ' החובל שם לא גרים עבדי נ"ב ושם קאמר אליבא דר"א אינן בדין כו' כדמפרש התם טעמא: מה פליגין. הש"ס בעי הב"ס במאי פליגי ר"י ור"א לעיל: בשמכרן לעולם. פליגי והתם הוא דקאמר ר"י דאינן מכורין וכדמסיק: אין תימר כו'. כלו' דאם נימא דדוקא בשמכרן לעולם: ולא בשמכרן לשעה ד"ה מכורין. כלו' דלמכירת שעה לא פליגי דד"ה בזה מכורין ואין המכר בטל מיד אלא לכשתגבה: אין תימר כו'. או דנימא בשמכרן לשעה הוא דפליגי ואפילו בזה קאמר ר"י דאינן מכורין כלל: אבל מכרן לעולם. כלומר דלא פליגי במכרן לעולם דבזה ד"ה אינן מכורין: נישמעינ'. לזה מן הדא ברייתא: דתני' העושה כו'. וכן מביא בבבלי גיטין דף מ"א: ה"ז מכורה. לשעה:
והלוקח

מסורת הש"ס: ע' תוס' גיטין דף מא ע"א ד"ה אשה; ב"ק דף פט ע"ב, יבמות דף כו ע"ב; ב"ק דף יא ע"ב וירושלמי פסחים פרק ב הלכה ב וגיטין פ"ד ה"ד; גיטין דף מא ירושלמי שביעי'

עין משפט נר מצוה: ח א מיי' פ"ב מעבדים הט"ז טוש"ע י"ד סי' רלא סעי' לו; ט ב מיי' פ"ח ממלוה ה"ב סמ"ג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' קז ס"ב; י ג מיי' פ"ח מעבדים סמ"ג עשין פו טוש"ע שם ס"ז וש"ע י"ד סי' רסז סעי' סח; יא ד מיי' פי"ז ממלוה ולוה ה"ד סמ"ג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' קז ס"א

רידב"ז

השני הוא דווקא כבמתניתין דידן דר"ה בשם ר"א קאי על מתניתין דידן דהאלמנה וגרושה לפרש הטעם שאינן אוכלין משום דמיירי בלקחו ע"מ שאין לרבו רשות בהן אבל כשהראשון אוכל אוכל גם השני אע"פ שאין לרבו רשות בהן וזהו כונת הרשב"א ז"ל דהאלמנה וגרושה דמתניתין קאי ר' יוחנן אמר משום קנס ול"ל התנאי דיאכלו יאכילו ומפרש מה נפיק מביניהון. עבד ערל בקנה עבדים פי' ע"מ שאין לרבו רשות בהם. אין תימר קנס אין כאן קנס וע"כ אפילו קנה ע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהן נמי אוכל העבד השני מכח הראשון דל"ל יאכלו יאכילו והוי כמו ממזר דאינו אוכל ומאכיל הכ"כ הקנין הראשון אינו אוכל ומאכיל עי' במכילתין דף ס"ו ע"א והמתניתא דהוא הברייתא דלעיל מיירי בכל אופנים שבעולם ולא בעינן התנאי דיאכלו יאכילו ולעולם אוכל עבד השני אפילו בע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהן לשיטת ר"י ואין תימר הראוי לאכול מאכיל וזה הואיל ואין ראוי לאכול אינו מאכיל כשיטת ר"ה בשם ר"ל גופי' לעיל וז"ב ומתירץ קושית הש"ק ז"ל דמקשה וכי פליג ר"ל על הברייתא דילפינן בברייתא מקרא אחרינא ולפי דברינו ניחא דהגמ' גופי' מפרש ואת דהברייתא מוקי ר"ל בע"מ שיש לרבו רשות אע"פ שאיני ראוי לאכול והינו אוכל הכה העבד מ"מ אוכל מכח הכהן וקמ"ל דלא תימא דלעולם ממעטינן מיאכל יאכילו דכל שקנין הראשון אינו אוכל אינו אוכל השני ע"ז קמ"ל דכיון שיש לרבו רשות בו אוכל ולא ממעטינן מיאכל יאכילו דבמקום שאין קנין הראשון אוכל השני אינו אוכל ג"כ רק דווקא באין לרבו רשות בו ור"ה בשם ר"ל קמ"ל בע"מ שאין לרבו רשות אינו אוכל רק בראוי לאכול וע"כ צריך ב' קראי הקרא דמביא הברייתא קמ"ל דאוכל מכח הכהן ביש לו קנין והקרא דמביא ר"ל קמ"ל בע"מ שאין לרבו רשות בו בראוי לאכול בעצמו אוכל מכח העבד להוד ומתורץ נמי קושית המה"פ ז"ל דמקשה דמאי מסיק מה נפיק מביניהן בעבד ערל הא טובא איכא ביניהו דר"ה בשם ר"ל מדאורייתא הוא ולר"י הוא רק מדרבנן אבל לדברינו שפיר ניחא דאין ה"נ דטובא איכא. אך משום דכל הסוגיא מעיקרא במימרא דר"ה בשם ר"ל קאי ע"ז שמהדש ר"ה בשם ר"ל על הברייתא דבעבד שאינו ראוי לאכול אינו מאכיל להעבד השני. ומוקי הברייתא בע"מ שיהי' לרבו רשות בהם. ע"כ צריך להשמעינן. דבזה גופה לר' יוחנן דס"ל משום קנס אינו כן ולעולם אוכל על כל אופנים בין ע"מ שיש לרבו רשות בין ע"מ שאין לרבו רשות לעולם אוכל והברייתא קאי על כל אופנים שבעולם:

ועי"ז שנתבאר הסוגיא הזאת בע"ה פלוגתא דר"י ור"ל תבין מה דגרסינן בסמוך: ר"י ב"א אמר בעבדי צ"ב פליגין ר"י אמר מכרן אינן מכורין פי' דהא פלוגתא דלעיל דפליגי ר"י ור"ל דלר"י אכלי עבדי מלוג בתרומה באלמנה לכה"ג מדאורייתא ול"ל קנין אוכל מאכיל ולא ס"ל יאכלו יאכילו ור"ל ס"ל יאכלו יאכילו. וע"כ אינן אוכלין לא מכחה ולא מכחו נמצא מזה דפליגי בזה גם בנכסי צ"ב. דר"י אמר מכרן אינן מכורין א"ל ר"ל אוכלין בתרומה מכחו ואת אמרת אינן מכורין פי' דהא לשיטת ר"א הוא דעבדי מלוג אינן אוכלין גבי אלמנה לכה"ג משום דלא אכלי אלא מכחה וכיון דאינה ראוי' לאכול אינה מאכלת וע"כ הא דעבדי צ"ב אוכלין הוא משום דאוכלין מכחו. דלא נתמעט מן יאכלו יאכילו רק באוכל מכח הקנין בע"מ שאין לרבו רשות בו אבל בע"מ שיש לרבו רשות בו לא נתמעט מן יאכלו יאכילו ואוכל מכח הכהן כנ"ל וע"כ הא דנכסי צ"ב אוכלין הוא משום דאינן אוכלין מכחה רק מכחו לשיטת ר"א וע"כ פריך לר"י איך אמרת דאם מכרן אינן מכורין דאין עומדים ברשות הבעל לגמרי ואינן שלו א"כ איך אוכלין בתרומה דהא מכחה אינן יכולין לאכול משום דהוי קנין שאינו אוכל ע"ז קמהדר לי' ר"י לטעמי' דבאמת אף צ"ב אוכלין מכחה דל"ל יאכלו יאכילו ולא בעינן קנין אוכל ואפי' עבדי מלוג דאוכלין מכחה אוכלין נמי מה"ת רק משום קנס כדאיתא בבבלי דף ס"ו ע"א אני איני אוכלת עבדי אינן אוכלין זונה היא כו' וזה הקנס דווקא גבי עבדי מלוג אבל לא גבי עבדי צ"ב ע"כ לדידי' לא קשה כלל האיך אוכלין בתרומה מכחו ז"א דבאמת לא אכלין מכחו רק מכחה וע"כ קאמר לי' דז"ה דאין תימר הא דעבדי צ"ב אוכלין בתרומה הוא ע"כ מכח הכהן דווקא ולא מכח הקנין הראשון ז"א דגם הא דעבדי מלוג אוכלין ג"כ מכחו הוא [לשיטת ר"י דעבדי מלוג אינן אוכלין רק משום קנס] וע"כ לשיטת ר"י אין להלק בין עבדי מלוג לנ"ב דזה אוכל מכחה וזה מכחו דאי הא דל"ב בעלמא אוכלין הוא מכחו א"כ גם עבדי מלוג

עמודי ירושלים

א"ל הרי עבדי מלוג כו' משלך נתנו לך כו'. פ' בפני משה שכתב משלך נתנו לך כלומר בעבדי צאן ברזל דלאו מדאורייתא אכלו כדמסיק בדין הוא שלא יאכלו דהרי הם לאו כשלו ממש אלא הואיל וחייב באחריותן קתני וכן קאמר רב ספרא בבבלי שם כו' ולפ"ז לא תירץ ר"א כלום לר' יוחנן וא"כ מודה ר"א לר"י כיון שלא מצא תשובה וא"כ איך מבואר אח"כ בירושלמי דעדיין הוא מחלוקת וגם הדבר הוא תמוה דעבדי צאן ברזל לא יאכלו מדאורייתא הא הוא חייב באחריותן וסבירא דאכלו מדאורייתא פטור זה ואין זה דומה לזה דמבואר בבבלי יבמות (ס"ו ב') דהתם קאי כשנירשה והוא רוצה ליקח הנכסים שלה וע"ז אמר דכדין עמה דאין לו כליון כ"א היוב אחריות וכשרוצה ליקח אותן הדין עמה אבל לענין אכילת תרומה בודאי דמה"ת הן אוכלין בשביל חיוב אחריות. כאמנם מצאתי בתמים דעים נסחה ב"ד (סי' רל"מ) שגרס אמר ליה ר' אליעזר הגע עצמך כו' וכ"ל פירושו דר"א אמר לר"י על מה שהקשה לו להלא גם עבדי מלוג מכוחו הן אוכלין בתרומה וכ"ז אינן מכורין כשמכרן כ"ה. בנכסי צאן ברזל הע"ג דהן אוכלין מתרומה מכוחו לא יהיה מכורין ותירץ לו ר"א דאינו דומה דבאמת נכסי צאן

הלוקח יחוש לעצמו. רבן שמעון בן גמליאל אומר לאשה בכתובתה אינה מכורה שלא עלת על דעת שתהא אשה מחזרת על בתי דינים. אמרו אתייא דרבי לעזר כרבנן. דר' יוחנן כרשב"ג. [א]הוי בשמכרן לשעה אנן קיימין. אבל אם מכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין וולד בהמת מלוג לבעל. וולד שפחות מלוג לאשה. חנניה בן אחי יהושע אמר [ב]*וולד בהמת מלוג כוולד שפחת מלוג. רבי לעזר אמר לחברייא הוון ידעין דו רבי יוחנן כחנניה בן אחי יהושע. רב ושמואל. רב כרבנן ושמואל כחנניה בן אחי יהושע. מתיב שמואל לרב על דעתך דאת אמר משל אשה הן מעתה לא יטול הבכור פי שנים. הגע עצמך שהכניסתן קטנים וגדלו הרי הן של אשה הן ואת מודה לי [ג]שהבכור נוטל פי שנים *תני הכניסתן ילדים נוטלתן נערים. הכניסה לו שני כלים היה אחד יפה בכתובתה נוטלתו בכתובתה. היה אחד ומחצה יפה ככתובתה רב הונא ורב נחמן בר יעקב. חד אמר הוא נותן דמי השני ונוטלו. והורנה אמר היא [ד]נותנת דמי השני ונוטלתו. רבי אבא בר כהנא אמר קומי רבי אמי רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסא אפילו היה יפה אחד ומחצה בכתובתה היא נותנת דמי השני ונוטלתו שלא עלת על דעת שישתמשו אחרים בכליה. רבי יעקב בר אחא בשם ר' זעירא מתניתא אמרה כן *הכניסתן בדמים נוטלתן בדמים רבי חייה בר אדא בעא קומי רבי מנא מהו עבדי מלוג. אמר ליה כמה דאת אמר מליג מליג תמן תנינן [ה]*המקבל צאן ברזל מן הגוי הוולדות פטורין

עין משפט נר מצוה

ב
א מיי' פי"ז מהלוה ולוה ה"ד סמ"ג כאין לד טוש"ע חו"מ סי' קיז ס"א

יג
ב מיי' פכ"ב מאישות הכ"ח סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פה סט"ז

יד
ג מיי' פ"ג מנחלות ה"ב טוש"ע חו"מ סי' רעח ס"ד

טו
ד מיי פכ"ה מאישות הכ"ו טוש"ע אה"ע סי' פח ס"ג

טז
ה מיי' פ"ד מבכורות סמ"ג עשין ריא טוש"ע יד סי' שכ ס"ו

פני משה

והלוקח יחוש לעצמו. שאם ימות או יגרשנה המוכר תטרוף כתובתה ממנו שאינה מכורה אלא כל זמן שהוא חי ולא גירשה כדמסיק שמכרו לשעה וכן הב"ח אם לא ימצא משאר הנכסים לגבות: אינה מכורה. כלל אפי' לשעה: שלא עלה כו'. שאין דרכה של אשה לחזור על ב"ד ולפיכך המכר בטל מיד: אמרו. ואמרו בני הישיב' בזה דאתיא דר"א דאמר בנכסי צאן ברזל מכורין כרבנן דהכא דנכסי צאן ברזל שוין הן לאפותיקי: דר"י כרשב"ג. דאמר נמי דהמכר בטל: הוי בשמכרן כו' וש"מ דבמכרן לשעה פליגי ר"י ור"א דמדמי להו לפלוגתא דרבנן ורשב"ג והתם בשמכרן לשעה הוא כדפרישית: ולד בהמת מלוג. ברייתא בבבלי כתובות דף ע"ט וכדמפרש התם טעמא דרבנן חיישי למיתה הילכך ולד בהמת מלוג דאי מייתא לא כליא קרנא דאיכא עירה לבעל: ולד שפחת מלוג. דאי מייתא כליא קרנא לאשה: חנניה כו' ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג גרסי'. כדגרים התם וכן מוכח הכא מדלקמן דקא מותיב לרב על דעתך כו' ורב כרבנן: הוו ידעין. דר' יוחנן פסק כחנני' וכן מסיק בבבלי כהנני' דלא חיישינן למיתה: על דעתך דאת אמר משל אשה הן. ולד שפחת מלוג וקס"ד דטעמא דרב דלא מחשב לוולדות כפירות דהן לבעל אלא כשבח הנכסים הן ואין לבעל בהן כלום: מעתה. דשבחא קרית להו לא יטול הבכור פי שנים בולדות שילדו לאחר מיתת אביהן דהא קי"ל דאין הבכור נוטל פי שנים בשבח: הגע עצמך. תשובת רב היא שהשיב לשמואל לדבריך דשבחא משוית להו ואפ"ה לק"מ דהגע עצמך בהכניסתן קטנים וגדלו דודאי של אשה הן כדלקמן דניטלתן כמה שהן ואת מודה לי בזה דהבכור נוטל פי שנים בכה"ג דשבח מאמת עצמן הן וכן נמי בולדות דכשבחא דאתיא ממילא הוא. ומיהו עיקר טעמא דרב כדפרישית ומש"ה מחלק בין ולד בהמה לילד אשה: הכניסתן ילדים. ונעשו נערים נוטלת כמה שהן: הכניסה לו כו'. ובבבלי דף ס"ז גרסי' אמר רב יהודה הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על שני אלפים א' נוטלתו בכתובתה ואחד נותנת דמים ונוטלתו מפני שבח בית אביה ונראה דהכא נמי גרסי' הכין דהל"כ מאי מוסיף ר' אבא לקמי' וה"נ. הכניסה לו שני כלים היו יפי' ככתובתה ניטלת בכתובתה וקמ"ל דהדין עמה כשאומרת כלי אני נוטלת: הי' אחד יפה ככתובתה. כגון ששבחו ועמדו עד הכפל בזה פליגי רב הונא ור"נ דחד אמר הואיל ויותר על כתובתה הוא במיתן דמי ומישקל לא אמרי' הדין עמה יכמרו דתימה דקאמר התם לרב יהודה: ור' אבא מוסיף דאפילו היה אחד ומחצה. מן השני בכתובתה לא אמרינן בזה הואיל ויש לו הלי השני דהוא נותן דמיה אלא היא נותנת דמי המותר מהשני ונוטלתו שלא עלה על דעתו שישתמשו אחרים בכליה לאחר שיגרשה: מתניתא אמרה כן. תוספתא שהבאתי לעיל דאם הכניסתן בדמים כו' כלומר דאפי' הוקרו היא נותנת דמים ונוטלתן: מליג מליג. כעין מליגת הראש כלומר שהוא אוכל פירות והקרן קיים: תמן תנינן. בבכורות פ"ב דף י"ו: המקבל צאן ברזל מעכומ"ז. שהם אותן בדמים קיצין והישראל מקבל אחריות עליו עד לזמן ובאותו זמן מה שיוולדו יחלקו ביניהן:

קרבן העדה

הלוקח יחוש לעצמו. שמא לא תמות האשה בחיי בעלה או שמא לא ישלם הלוה למלוה כמלא מקחו בטל שאם אין להם להאשה ולבע"ח לגבות מבני חורין יטרפו את זו אע"ג שבשעה שלקח היו שם בני חורין אפ"ה לא מלי למימר הנחתי לך ב"ח לגבות הימנו כיון שעשה לשדה זו אפותיקי משא"כ בלוקח סתם שדה כשיש שם עוד בני חורין כפי החוב או כתובת אשה ליכא למיחש מידי שיאמר להם הנחתי לכם מקום לגבות: שתהא אשתו מחזרת. לאחר מותו על בתי דינין לדון עם הלוקחי' ולא תדע על מי לחזור מי קנה ראשון ומי אחרון ומסתמ' על מנת כן נישאת לו שתהא אחריות כתובתה על שדה זו הלכך אינה מכורה: אמרו. בני הישיבה אתיא דר"ל דאמר בנכסי נ"ב אם מכרן מכורין כרבנן דס"ל הא דלא ימכור נכסי נ"ב הטעם שלא תצטרך לחזור על ב"ד להוציא את שלה מן היורשין ור"ל דאמר מכורין ש"מ בדיעבד לא חיישי לכך היינו כרבנן ור"י דאמר אינן מכורין כרשב"ג דאין אדם רוצה שתהא אשתו מחזר' על ב"ד וע"מ כן ניפאת שלא ימכור נכסי נ"ב שלה: הוי. ש"מ בשמכרן לשע' פליגי ר"ל ור"י דהא רבנן ורשב"ג נמי במכרן לשעה פליגי דמודה ת"ק שהלוקח יחוש לעצמו: וולד בהמת מלוג. נפלה לה בהמה בירושה וילדה הרי הוא לבעל דאף אם תמות אין הקרן כולו כלה דאיכא שיור עור' והא דתנן במתני' ואם הותירו הותירו לה היינו שהשביחו הן עצמן כגון שנתיקרו או שהגדילו: וולד שפח' מלוג לאשה. דחיישינן שמא תמות השפחה ונמצא כליא קרנא: כולד שפחת מלוג. דחיש למיתה ועורה לא הוי שיור שאם היה רוצה לשחטה אינו יכול ויותר נראה דה"ג חנני' בן אחי יהושע אומר וולד שפחת מלוג כוולד בהמת מלוג וכ"ה בבבלי כתובות פ' האשה וכ"מ בסמוך מהא דמותיב שמואל לרב וטעמא דחנני' דלא חייש למיתה: הוון ידעין. שר' יוחנן סובר כחנני' בן אחי ר"י לכך קאמר אם מכרן אינן מכורין דהן של אשה לגמרי ולגירסתי בסמוך אתיא כפשטא דהה"ל דר' יוחנן אמר הלכתא כחנניה: רב ושמואל. פליגי: רב אמר הלכה כרבנן. דאת אמר וולד שפחת מלוג לאשה. ש"מ דס"ל דלשבחא דאתא מעלמא דמי ולא תקינו לי' רבנן לבעל: מעתה לא יטול הבכור פי שנים. אם הניח להן אביהן פרה וילדה לאחר מיתת אביהן ותניא הניח להן אביהן פרה וילדה בכור נוטל פי שנים והובא' בבבלי פ' יש נוחלין דף קכ"ג: ומשני הגע עצמך. אמור לנפשך אם הכנים' בהמו' כשהן קטנים והגדילו מי לא מודה שהשבח הוא לאשה ולדברי הכל בכור נוטל פי שנים בשבח זה דה"ל שבחא דאתי ממילא הכא ודאי שאין לדמות נכסי מלוג דהשה לחלק בכור: הכניסתן. לעבדי' כשהן קטני' והגדילו ונעשו נערים נוטלתן כמו שהן: הכניסה לו שני כלים. בכתובתה: היה אחד יפה ככתובתה. שהשביחו הכלים ועמדו כפלים ממה שהיו בשעת נישואין: נוטלתו בכתובה. והשני שלו דברשותיה אשבחו: והורנה. והידך: ואפי' היה יפה א' ומחלה ככתובת' וכו'. וה"ה אפי' יפה אחד בכתובתה נמי נוטלת השני לפי שלא עלת על דעת וכו' אלא נקט אחד ומחלה לפי דפליגי בה ר"ה ורנב"י: מתני' אמרה כן. תניא נמי הכי: הכניסתן בדמים. ששמו כלי' שהכניסה בדמי' כדתנן במתני' בכתובות פ"ו: נוטלתן בדמי'. והא ודאי בשהשביחו איירי דאל"כ פשיטא שנוטלתן בלא דמי' בהרי הן שלה: מלוג מלוג. כענין מליגת התרנגולי' שתולשין הנוצות והגוף קיים כך הבעל אוכל פירות והקרן קיים לה ואין לו רשות לכלותו: תמן תנינן. בכורות פ"ב: המקבל צאן ברזל מן העכו"ם. כגון שיש לו מאה צאן אומר לו הרי הן עשויות עליך במאה דינרין וולדו' חלבן וגיזותן שלך ואם מתו חייב אתה באחריותן ואתה מעלה לי סלע בכל אחת משלך באחרונה הכי מפרש לה בירוש' פ' איזהו נשך: הוולדו'. של אותן צאן ברזל כשנתגדלו וביכרו פטורין מן הבכורה:

וולדי

רידב"ז

בעלמא אוכלין הוא ג"כ מכחו וא"כ כיון דכל עיקר הא להוכל קנין קיניי הוא רק מכח הכהן א"כ קבה כמו כן המהי בעבדי מלוג דמכרן אינן מכורין והוכלין מכחו אך משלך נתנו לך בדין הוא שלא יאכל בתרומה משום שאינן שלו ואף הם אמרו שיאכל והם אמרו מכרן אינן מכורין כיון הם דאמרו מכרן אינן מכורין הם אמרו והם אמרו שיאכל בתרומה. אבל ר"ה ס"ל דלא דמי עבדי מלוג לנ"ב דזה אוכל מכחה בעלמא ועבדי נ"ב גבי אלמנה לכה"ג אוכל מכחו בע"כ. וע"כ לא הוי ראי' מעבדי מלוג לנ"ב דהמרינן הם אמרו והם אמרו משלך נתנו לך דז"א וזהו דקאמר ריב"א בעבדי נ"ב פליגין כלומר דההיא פלוגתא דר"י ור"ל הכא נגמא דפליגין ג"כ בנ"ב דלר"א אוכל נ"ב באלמנה לכה"ג ע"כ מכחו ועבדי מלוג בעלמא מכחה ולר"י תרוויי' שוין דאם נ"ב באלמנה לכה"ג לא אוכל רק מכחו א"כ גם עבדי מלוג בעלמא אוכל ע"כ רק מכחו וע"כ משלך נתנו לך והא דמהלקינן באלמנה לכה"ג בין עבדי מלוג לנ"ב הוא לאו משום דזה מכחו וזה מכחה אלא משום דקנס לא שייך רק בעבדי מלוג כמבואר לעיל.

תני

שנויי נוסחאות (ש"ה) אנן בד"ו אינן. (ש"ז) בכתובתה בד"ו ככתובתה. (סכ"ו) זעירא בד"ו זעורא.

עמודי ירושלים

לאן ברזל דהן אוכלין מדאורייתא בתרומה שפיר י"ל דגם אם מכרו אינן מכורין כיון דחזינן דיש לו כח להאכילן בדאורייתא בתרומה משא"כ בנכסי מלוג דרק מדרבנן הן אוכלין בתרומה ומדינא לא היה להם ראוי לאכול כלל בתרומה א"כ י"ל דכיון דרק מדרבנן הן אוכלין הן אמרו והן אמרו כנ"ל נפרש דברי הירושלמי:

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

פטורין. ולדי וולדות חייבין. רבי ירמיה בעי תמן את אמר הוולדות לראשון. והכא את אמר הוולדות לשני. אמר רבי יוסה תמן על ידי שעיקרה לראשון הוולדות לראשון. ברם הכא על ידי שעיקרו לשני הוולדות לשני:

הלכה ב מתני׳

*בת ישראל שנישאת לכהן והכניסה לו בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אילו יאכלו בתרומה ובת כהן שנישאת לישראל והכניסה לו בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אילו לא יאכלו:

הלכה ג מתני׳

*בת ישראל שנישאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר העובר פוסל ואינו מאכיל דברי רבי יוסי א"ל מאחר שהיעדתה בנו על בת ישראל לכהן ואף בת כהן לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר: **גמ׳** א"ר אלעזר כיני מתניתא עבדיה יאכלו עבדיו לא יאכלו. דל כן היא אוכלת ועבדיה אינן אוכלין. רבי יאשיה בשם רבי יוחנן אם מזו אפילו היא לא תאכל. אמר רבי חניי קומי ר' יוסה לא דרבי יוחנן פליג לא אמר אלא מזו אפילו היא לא תאכל. אתא עובדא קומי רבי יהושע בן לוי אמר צא וראה היאך הציבור נוהג. רבי אבון בשם רבי יהושע בן לוי ולא דבר הלכה זו. אלא כל הלכה שהיא רופפת בבית דין ואין את יודע מה טיבה צא וראה היאך הציבור נוהג ונהוג. ואנן חמיי ציבורא דלא מיכלון. אמר רבי יוסה הדא

קרבן העדה

וולדי וולדו'. של צאן ברזל שביכרו ונתנו הבכורו' שהן רביעית לצאן ברזל לכהן: תמן. בבכורות את אומר הוולדו' לראשון. לבעל הצאן שהוא העכו"ס לפיכך פטורין מן הבכורה: והכא. בצאן ברזל דמתני' את אמר הוולדות לשני שהוא הבעל דע"כ לא פליגי רבנן וחנני' אלא בוולדות בהמות מלוג אבל בוולדות צ"ב לד"ה הרי הן של בעל: תמן. בבכורות ע"י שעיקרו שגוף הבהמות הן של עכו"ס הלכך גם הוולדות נקראי' על שמו: ברם הכא. אבל כאן ע"י שעיקרו לשני שהרי א"צ להעלו' לה אם מהן גם לפעמי' הגוף שלו שאם מתה בחיי הבעל הוא יורשה הלכך הוולדות שלו:

הלכה ב מתני׳ לא יאכלו עבדיה בתרומה. בגמרא מפרש: שהעובר פוסל. אם בת כהן לישראל היא והניחה מעוברת ואין לה בן אחר פוסלה מלאכול בתרומה דבית אביה: ואינו מאכיל. בת ישראל לכהן והניחה מעוברת אין כח בעובר להאכיל את אמו ועבדיו בתרומה: אף בת כהן לכהן וכו'. כיון דאמרת שאינו ילוד אינו מאכיל אף בת כהן לכהן אין העבדים אוכלים בתרומה מפני חלקו של עובר שהרי גם עבדיו הם ואינן אוכלין אלא בשבילו והרי אין בו כח להאכילם: **גמ׳** כיני מתני'. כן היא מתני' לא יאכלו עבדיו בתרומ': דלכן. דאל"כ אלא כדתנן במתני' דעבדיה לא יאכלו בתרומה קשיא היא אוכלת בתרומה למה לא יאכלו עבדים בשבילה: אם מזו. מכאן אין ראיה דאיכא למימר אף היא לא תאכל כשהיא מעובר': לא דר"י פליג. על ר"א אלא מוד' ר"י דעבדיה יאכלו בתרומה אלא ה"ק מכאן אין ראיה די"ל אפי' היא לא תאכל אבל לדינא מודינא לך: אתא עובדא. מעשה בא לפני ריב"ל במעוברת אם תאכל היא או עבדיה: האיך הציבור נוהג. אף אתה נהוג כך: ולא דבר הלכה זו. ולאו דוקא דין זה אלא כל הלכה שהיא רפוי' ביד ב"ד ומסופקי' בה סמכינן אציבורא איך הם נוהגי' כך עבדינן עובדא: ואנן רואין דנוהגין הציבור שאין עבדיה אוכלין בתרומ' כשהיא מעוברת:

פני משה

פטורין. וולדות של אותו צאן ברזל כשיגדלו ויבכרו פטורין מן הבכורה: הוולדות לראשון. לעכומ"ז הנותן: הוולדות לשני. לבעל המקבל ממנה דהא אפילו וולד בהמת מלוג אמרינן לעיל לבעל: ומשני ר' יוסה דהתם ע"י שעיקרה. האם נמי שייכה לעכומ"ז כדמפרש התם דאלו עכומ"ז בשו זוזי ולא יהב לי' תפיס לבהמה ואי לא משכח בהמה תפיס לוולדות והוי יד עכומ"ז באמצע ופטורה מן הבכורה: ברם הכא. לא שייכא יד האשה כלל בעיקר כ"ז שלא גירש' לפיכך הוולדות ג"כ לבעל:

הלכה ב מתני׳ בת ישראל שנישאת לכהן: אפי' עבדי מלוג יאכלו דהוי קנינו שקנה קנין וכדילפינן לעיל מקנין כספו:

הלכה ג מתני׳ בת ישראל שנישאת לכהן ומת והניחה מעוברת. אעפ"י שיש לה בנים ממנו והיא אוכלת בתרומה: לא יאכלו עבדי'. עבדיו נ"ב ודקתני עבדי' מפרש הכא בגמ' וטעמא לפי שהן של יורשין ויש לעובר חלק בהן. וקסבר ר' יוסי דעובר במעי זרה זר הוא כדמסיק טעמי' בבבלי: שהעובר פוסל. אם בת כהן לישראל היא והניחה מעוברת ואין לה בן אחר פוסלה מלשוב אל בית אביה: ואינו מאכיל. שאם היתה בת ישראל לכהן והניחה מעוברת אין בו כח להאכילה והוא הדין לעבדיו: אף בת כהן לכהן. כלומר דרבנן הוו סברי דטעמיה דר' יוסי הוא משום דסבר הילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל וא"כ אפילו בת כהן לכהן אין העבדים אוכלין בתרומה מפני חלקו של העובר שהרי עבדיו הן ואין אוכלין אלא בשבילו והוא אין בו כח להאכיל:

גמ׳ כיני מתני'. כן צריך לפרש המתני' דהא דקתני עבדי' לאו דוקא דעבדי' והן עבדי מלוג יאכלו שהם שלה ואין לעובר חלק בהן: עבדיו. עבדי צאן ברזל הן הוא דלא יאכלו: דל כן. דאם לא כן אלא אפילו עבדיו לא יאכלו קשיא דהרי היא אוכל' בשביל הבנים שיש לה: ועבדיה אינן אוכלין. בתמי' הא קי"ל כל שהיא אוכלת מאכלת: אם מזו. אתה בא להשיב: אפילו היא לא תאכל. כלומר דאפשר דאין ה"נ דהיא אינה אוכלת שהעובר פוסלה: לא דר' יוחנן פליג. דלדידי' אפי' היא אינה אוכלת ואעפ"י שיש לה בנים דכוה ודאי אף ר"י מודה אלא לא אמר דאם מזו כלומר מהוכחה דר' אלעזר לא מוכחא מידי דמנא לך לומר לר' יוסי דאין העובר פוסל אפילו אמו: אתא עובדא. שאלו לפניו אם הלכה כר' יוסי או לא: ואנן. רואין דהציבור נוהגין שאין מאכילין עבדים בכה"ג. א"נ דהשאלה היתה על עבדיה ואמר אעפ"י שאין הלכה כן הלך אחר המנהג דאפילו עבדיה נוהגין שלא להאכילן. ובבבלי קתני ברייתא בהדיא דעבדי מלוג יאכלו לר' יוסי:

יז א מיי' פ"ז מהלכות תרומות ה"ח טוש"ע סי' שלא

יח ב מיי' שם ה"ט

יט ג מיי' שם ה"כ פ"ד טור שם

יבמות כו ע"א

בב פו ע"ב

תוס' הרי"ד

אמר ר"א כיני מתניתא עבדיה יאכלו עבדיו לא יאכלו עד חמיי ציבורא דלא מיכלון הר"י הדא המרה אין העובר פוסל את מי שהוא ראוי להאכיל כו' הסוגיא בזאת חמורה מאד ולא הבנתי פי' המפרשים ז"ל ונראה לפענ"ד לבאר הסוגיא הזאת ועי"ז יתבאר שיטת הרמב"ם ז"ל בענין הזה אשר הוא ממקומות המאירים ונקדים ע"פ סוגיות הבבלי דף ס"ז ע"א דגרסינן שם איבעיא להו טעמא דר"י משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא או דילמא ילוד אינו מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל נפ"מ לעובר במעי כהנת אמר רבה היינו טעמא דר' יוסי משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא ורב יוסף אמר ילוד מאכיל כו' מיתיבי כו' ומסיק בקושיא על רב יוסף וקם ליה כרבה משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא עוד שם אר"י אמר שמואל זו דברי ר' יוסי אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלים משום בנים אין לו בנים אוכלים משום אחים אין לו אחים אוכלין משום משפחה כולה כו' כו' המזכה לעובר קנה אלא זו וכ"ל ע"כ וכתוס' ז"ל ד"ה למאי נפ"מ לעובר במעי כהנת אע"ג דע"כ דרשינן היא דרבה דילוד מאכיל דמה"ט אמרינן לקמן דבת ישראל לכהן והניחה מעוברת דלא מאכיל דהתם לא שייך טעמא דעובר במעי זרה זר הוא דאפילו זר מאכיל את אמו כו' מ"מ מיבעיא ליה לענין עבדים דאיכא למימר דווקא לענין אמו דכתב ביה קרא יליד ביתו הם יאכלו דמיני' דרשינן במאכיל את אמו דרשינן ילוד מאכיל אבל עבדים שאוכלים מטעם קנין כספו לא קאמר קרא דיליד מאכיל שאינו יליד לא עכ"ל ז"ל וכתוס' ז"ל ד"ה אוכלין בשביל כל המשפחה כולה הוא"ל דטעמא דרבנן דלא ס"ל דרשה שאינו יליד אינו מאכיל לגבי עבדים ול"ל נמי דעובר במעי זרה זר הוא אלא קבלה היתה בידו דטעמא משום דלא זכי כהו עובר עכ"ל ז"ל וגרסינן במס' נדה דף מ"ד אר"ש ככא בכהן שיש לו בתי נשים אחת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים מאינה גרושה ויש לו בן יום אחד מן הגרושה דפוסל עבדי אביו מלאכול בתרומה ולאפוקי מדרבי יוסי דאמר עובר נמי פוסל קמ"ל בן יום אחד אין עובר לא פירש"י ז"ל דרבי יוסי דס"ל עובר במעי זרה זר הוא וק"ו לבן גרושה ע"ז קמ"ל דאינו כן דאפילו חלל גמור נמי אינו פוסל משום דלית זכי' לעובר עיי"ש ולכאורה קשה ל"ל לאוקמי' בבן חלל הו"ל להתנא לאשמעינן דין דעובר אינו פוסל בפשיטות דלר' יוסי פוסל עובר יקמ"ל דלא דהא כל עיקר אתא לאשמעינן דאין עובר פוסל כר' יוסי ולא אתא לאשמעינן דלכן יום אחד פוסל עיי"ש בסוגיא א"ו הדבר פשוט דרבותה קמ"ל דאי אשמעינן דעובר אינו פוסל הא"מ בהיא משום דל"ל דרשה שאינו יליד אינו מאכיל לגבי עבדים ול"ל עובר במעי זרה זר הוא אבל עובר חלל פוסל ע"כ קמ"ל דאפילו חלל אינו פוסל בעובר משום דל"ל זכי' אלא לכשיולד פוסל וזהו פשוט וגרסינן בירושלמי לקמן ה"ד גבי עובר דפוסל ואינו מאכיל א"ר שמעון כזו מדת הדין נוקה שאם מעשה הוא לפסול יהא מעשה להאכיל ואם אינו מעשה להאכיל לא יהא מעשה לפסול וצריך יהות הר"ש מאי טעמא דרבנן הם יאכלו והם יאכילו נמצא יליד מאכיל שאינו יליד אינו מאכיל יליד פוסל שאינו יליד אינו פוסל כו' בניה היא כו' כנשורי' פרע למעוברת [וזקי' כש"ק ז"ל דמאי פריך דכשם שאינו יליד אינו מאכיל כן נמי אינו יליד אינו פוסל דילמא שאני להאכיל דגזה"כ יליד ביתו וי"ל כיון דחזינן שאינו יליד אין לו כח להאכיל כן נמי אינו יליד אין לו כח לפסול וסברת הוא כדהר"ש ודוק עכ"ל ז"ל] כרי מפורש דאי כלא גזרת הכתוב דאינו מאכיל וגזה"כ דפוסל ה"מ דתלי זה בזה דסברא הוא דזר אינו פוסל כראוי לאכול בלעדו רק דווקא באופן שזרע כהן בכה"ג מאכיל אבל אם כה"ג כורע כהן אין לו כח להאכיל אין לו כח כורע הוה לפסול כראוי לאכול:

ועבשיו דהיום נכ"ז בע"ס יש לחקור אף אם לא דרשינן יליד מאכיל שאינו יליד אינו מאכיל לענין עבדים אם הוא דווקא בעבדי צ"ב אבל בעבדי מלוג כיון דדרשינן שאינו יליד אינו מאכיל על אמו א"כ ממילא עבדי מלוג שלה אין אוכלין ג"כ ודרשינן ה"מ אמו ועבדיה או דילמא כיון דגרסא בבבלי דף ס"ז ולר' יוחנן בירושלמי כר"ש דקנין שאינו אוכל מאכיל ג"כ ודבת ישראל שניסאת לכהן ומת והניח בן יליד פשיטא דמאכיל בעבדי מלוג ואוכלין מכחה וכיון שאוכלין מכחה לא איכפית לן מה שבניתה עוברה והיא אינה אוכלת אעפ"כ עבדי דאוכלין מכחה אוכלין אע"פ דהיא אינה אוכלת ואף דדרשינן יליד מאכיל שאיי אינו מאכיל לענין עבדים הנ"מ בצ"ב אבל במלוג אוכלין מכחה גם אי סבירי לן על בת"ר לאכול ואעפ"י שאינו מאכיל אותה מ"מ היא מאכלה עבדי' מהו ...לגבי צ"ב אע"ג דבכה"ג אינו מאכיל אותה מ"מ היא מאכלת עבדי' מדאורייתא או דילמא דשאינו יליד אינו מאכיל דדרשינן על אמו ממעט אמו ועבדי' כאחת דאין אוכלין:

וע"פ הספק הזה יש לנו לפשוט עוד ספק אחד דתלי בזה הספק בעבדי צאן ברזל אם העובר פוסל אפילו לפי דלא דרשינן שאינו יליד אינו מאכיל על עבדים ואפילו לא ס"ל דעובר דמ"ז זר הוא מ"מ באם העובר הוא חלל דפוסל למ"ד דיש זכי' לעובר אבל עכ"פ תלי בזה באם דעובר בשר כה"ג אינו מאכיל בעבדי מלוג של אמו וכיון דאין לו כח להאכיל כמו כן בגוונא זו דהוא פסול והא אין לו כח לפסול משום המתנס"ב וא"כ תלי זב"ז באם מאכיל עבדי אמו בכשר פוסל כה"ג בחלל עבדי צ"ב ואם אין לעובר כח להאכיל נאים יליד כבני אמו אין לו כח לפסול עבדי צ"ב ולא מלינו דעובר כשר יאכיל עבדים רק בעבדי תליא שאה"כ בצ"ב דמאכיל לא מבכח"ל רק כאים ראוי להאכיל בלעדו אבל במקום דראוי לאכול בלעדו שפי לא נקרא מאכיל ולפ"ז בצ"ב דראוי לאכול בלעדו דאי לאו עובר היו אוכלין בשביל המשפחה לא מבכה"ל בעובר מאכיל רק בעבדי מלוג ועיי"ש נתבאר

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

הדא אמרה אין העבד פוסל את מי שהוא ראוי לאכול ולא מאכיל את מי שאינו ראוי לאכול. *תני רבי ישמעאל בר יוסף משום אביו היה בת מאכלת. רבי אימי בשם רבי יוחנן שכן היה ראויה לתופשן מן המזונות. ואשה אינה ראויה לתופשן מן המזונות. ראוי' היא לתבוע כתובתה ולאבד כתובתה. וקשיא כתובה מדבר תורה ומזון הבנות מדבריהן ודבריהן עוקרין דבר תורה במאן

עיין שם כו ע"ב

הדא אמרה. מדהיא אוכלת: אין העובר פוסל גרסי': את מי שהוא ראוי לאכול. דכיון שיש לה בנים ראוי' לאכול היא: את מי שאינו ראוי לאכול. אם היא בת ישראל לכהן ואין לה בנים שאין ראוי' לאכול כשמת אפילו היא מעוברת אין בי כח להאכילה וכן העבדים: הי' בת. אם יש כאן בת עם העובר מאכלת עבדים וכדלקמיה: שכן כו'. כלומר דמוקי טעמא כדאמר אביי בבבלי שם על דברי ר' ישמעאל בר"י ומיירי בנכסי' מועטים דתקינו רבנן הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים והיינו דקאמר שכן ראוי' הבת להופשן לנכסים מועטין מן המזונות בשביל מזונות ומיירי נמי שיש בן עם הבת דאז מתקנתא דרבנן היא דתופשת לתזונות ולפיכך אין כאן להעובר זכיה דממ"נ אם העובר זכר הוא לא עדיף טפי מבן דקאי ושקלינהו רבנן מיניה ואוקמינהו ברשות בת ואי נקבה היא הכתי לית לה זכיה דכל כמה דלא נפקא לאויר העולם לא תקינו לה רבנן ואוכלין העבדים בשביל הבת אבל אם אין כאן בן בהדי בת אית לי' זכיה לעובר נקבה מדאורייתא בתורת ירושה ומפרשינן תלותיה דר' ישמעאל הכי הבת עם הבן מאכלת אבל בן לבדו אינו מאכיל: ואשה אינה ראוי' כו'. בתמיה הרי האשה הוכסת למזונות בנכסים מועטין ואפילו אצל הבת דקי"ל עשו אלמנה בנכסי' מועטים כבת אצל בן ואמאי אינה מאכלת אפי' היא מעוברת: ומשני ראוי' היא כו' ולאבד מזונתה גרסי'. כלומר כשהאלמנה תובעת כתובתה אזי מפסדת מזונותיה ולפיכך לא פסיקא ליה למיתני א"נ דלא עדיפא תקנתא דילה להאכיל אלא העובר משום דראוי' היא לתבוע כו': וקשיא כתובה מד"ת. כלומר בשלמא בשביל כתובת אשה ומזונותיה למאן דס"ד דמאכלת שפיר דמד"ת היא וכמ"ד כתובה דאורייתא: ומזון הבנות. אלא מזון הבנות תקנתא דרבנן היא בנכסין מועטין: ודבריהן עוקרין ד"ת. בתמיה דבשביל מזון הבנות נאמר שמאכילין תרומ' שהיא ד"ת הרי מן התורה אין לבן זכיה בנכסי' וא"כ אכתי העובר פוסל:

ומשני

ה"ג הדא אמרה אין העובר פוסל וכו'. וה"פ מדתנן במתני' לא יאכלו עבדיה בתרומה אבל היא עצמה אוכלת זאת אומרת שאין העובר פוסל את מי שהיה ראוי לאכול בחיי אביו: ולא מאכיל. את עבדיה שקנת אמו עכשיו לפי שלא היו ראויין לאכול בחיי אביו: ה"ג תני ר"י בר יוסי משום אביו: היה בת. זה שמת והניח אשתו מעוברת אם הניח בת ובן ונכסי' מועטי' דתקנת הכמים היא הבנות יזונו והבני' ישאלו על הפתחי' אוכלין העבדי' ממ"נ אי האי דמעברא בן הוא לא עדיף מזה שהוא בעולם שאינו נוטל כלום אי בת היא כל כמה דלא נפק' לאויר העול' לא תקינו לה רבנן מזונות: ר"א בשם ר"י. פריך אפי' הניח בן למה לא יאכלו בתרומה: שכן היה ראוי' לתופסן. לעבדיה למזונות כדאמרי' בכתובות פ' אלמנה אפי' תפסה אלף זוז למזונותיה אין מוציאין מידה: ה"ג ראוי' היא לתבוע כתובתה ולאבד מזונותי'. וה"פ כיון שאם תובעת כתובת' אין לה מזונות נמצא מה שתפסה צריכה להחזיר והרי הן מעכשיו בחזקת הבנים ויש לעובר חלק בהן ואינו מאכיל: ה"ג וקשיא תרומה מדבר תורה וכו'. וה"פ איך יאכלו עבדיה בתרומה אם יש שם בן ובת ונכסי' מועטין הא תרומה מדאורייתא אסורה לזרי' ומזון הבנות שאינו מצל אביהן לאחר מיתהו אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא הכל לבנים ואף לעובר יש לו בו חלק ואינו מאכיל מדבר תורה:

ומשני

תוס' הרי"ד

מתבאר בירושלמי דא"ר אלעזר כיני מתניתא עבדיה אוכלין עבדיו אין אוכלין דאוכלין בשביל אמו הע"ג דאמו אינה אוכלת מ"מ אוכלין דהא מתניתין קאי על כל אופנים אפילו כיש לה ג"כ בנים ואז פשיטא דאוכלת וא"כ אפשר לומר היא אוכלת ועבדי' אין אוכלין אלא ע"כ דקאי דווקא על ל"ב אבל ע"מ אוכלין ופריך ר' יאשיה בשם ר' יוחנן אם מזו אף היא לא תאכל דמזה אין ראיה דילמא מיירי מתניתין באין לה בנים דווקא והיא ג"כ אינה אוכלת כו' לא דר"י פליג כו' פי' דלדינא מודה ר' יוחנן ג"כ דעבדי' אוכלין רק אמתניתין קאמר דאין ראיה אהא עובדא קומי ריב"ל בעבדי מלוג במעוברת דאוכלין מנ"הה אם אוכלין במעוברת כו' ואכן תמיי ליכורא דלא מיכלון במעוברת ע"ז קאמר ר' יוסי הדא אמרה דכיון דדרשינן שאינו ילוד אינו מאכיל על אמו ועל עבדי' אפילו על עבדי' האוכלין מכחה מ"מ אין אוכלין רק בילוד דאוכלין עבדים אבל לא בעובר מזה נשמע דאין העובר פוסל בראוי לאכול ואין מאכיל באינו ראוי לאכול כיון דאין לעובר כבר כח להאכיל עבדי מלוג של אמו כמו ילוד כן נמי עובר אין לו כח לפסול בנ"ב משום ממנפ"ב דר"ש דאין זרע פסול פוסל רק במקום דזרע כשר כה"ג מאכיל וכיון דעובר כשר אינו מאכיל ע"מ כן עובר פסול אינו פוסל בל"ב:

ועפ"ז יובן הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' תרומות ה"ד וז"ל ז"ל בת ישראל שניסאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה בשביל העובר שהילוד הוא שמאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל לפיכך אם היה העובר חלל אינו פוסל העבדים אלא אוכלין בגלל אחיו הכשרים עד שיולד זה החלל ויאכלו העבדים מלאכול עכ"ל ז"ל וכתב הראב"ד ז"ל וז"ל ז"ל א"א מאי לפיכך והם אינו מאכיל אפ"ה פוסל דקי"ל עובר אית לי' זכי' ואפילו במתנת אביו הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו וכ"ש בירושה הכא מאליו הילכך העבדים אין אוכלין מפני חלקו של החלל עכ"ל ז"ל ורבותינו הפוסקים ז"ל נחלקו בזה שיטת הרי"ף ז"ל דאין הלכה כר' יוסי משום דקי"ל עובר אין לו זכי' והראב"ד ז"ל הלך עליו והרא"ש ז"ל מסכים לשיטת הראב"ד ז"ל וכוונת הרמב"ם ז"ל כתוב הכ"מ ז"ל דשיטתו כשיטת הרא"ש ז"ל ובב"י ז"ל הו"מ כי ר"י כתב על הא דכתב הרא"ש ז"ל בפ' מ"ש דהרמב"ם ז"ל פסק כר' יוסי דמסיק זו וכ"ל וז"ל ז"ל לא ידעתי היכן מלא כן בדברי הרמב"ם ז"ל שהעפ"י בתחלת דבריו בפ"ח מהלכות תרומות משמע לכאורה שסובר כר' יוסי שכתב שאינו ילוד אינו מאכיל הלא תיכף כתב לפיכך אם היה העובר חלל אינו פוסל את העבדים וזה כדברי הכמים והגם כי דבריו ז"ל באותה בבא יש בהם קושיות והויות ילעקך נגר להולמן ולייבכן ע"פ סוגית הגמרא דברי התנאים לא אאריך בזה עכ"ל ז"ל ובכ"מ ז"ל בפ"ח מהלכות תרומות מיישב דעת הרמב"ם ז"ל כדברי שיטת הרא"ש ז"ל עיי"ש וקשה מאד להבין פירושו ז"ל דמחלק כיש לו בנים אין לעובר זכי' וכאין לו בנים יש לו זכי' ורישא מיירי דאין לו בנים ויש לו זכי' וסיפא מיירי כיש לו בנים ואין לו זכי' קשה לפענ"ד מאד להבין תיבת לפיכך שכתב הרמב"ם ז"ל דמשמע דמבבא דרישא מוכיח דינא דסיפא ולפי הנ"ל קשה מאי לפיכך אבל לפי שנתבאר בע"ה שיטת הירושלמי עפ"ז מובן מאד שיטת הרמב"ם ז"ל דהוא ממש אות באות שיטת הירושלמי ונדייק בלשון הרמב"ם ז"ל בבבא דרישא כתב לא יאכלו עבדי' ובבבא דסיפא כתב עבדים כהם ולא עבדי' וגם בבבא דרישא כתב לא יאכלו עבדי' בתרומה בשביל העובר ולא כתב מפני העובר כמו שכתב בהלכה ב' בת ישראל המעוברת מכהן לא תאכל בשביל העובר ובת כהן המעוברת מישראל אסורה לאכול מפני העובר עכ"ל ז"ל הרי דברישא כתב לשון בשביל ובסיפא לשון מפני והדבר מובן דברישא דאין לה לאכול בלעדי העובר קמ"ל דלא תאכל בשביל העובר אבל בסיפא דראוי לאכול אי לאו העובר הרי דהעובר הוא הפוסל ע"כ שייך מפני העובר הרי מפורש במקום דנקט העובר אינו מאכיל שייך לשון בשביל ובמקום דנקט דהעובר פוסל שייך לשון מפני וא"כ קשה מדוע נקט הכא בבבא דרישא לשון בשביל אם כוונתו הוא דהעובר פוסל אלא ע"כ דהרמב"ם ז"ל לא נחית כלל בזה הדין אם יש קנין לעובר או לא אלא פסק הלכה כחכמים דאין העובר פוסל ולאו מטעמא שאין זכי' לעובר ז"א דדווקא שמואל היה לו בקבלה דטעמא דחכמים הוא משום שאין זכי' לעובר אבל באמת יש עוד טעמים אחרים דאין העובר פוסל כדכתבנו בשם כתוב' ז"ל עיי"ש וכן דעת הרמב"ם ז"ל דיש זכי' לעובר אך דהלכה כחכמים דס"ל דעובר

רידב"ז

תני ר"י בר"י משום אביו הי' בת מאכלת פי' בנכסים מועטים כדאיתא בבבלי ר"א בשם ר"י שכן הוא ראוי לתופשו מן המזונות ופריך ואשה אינה ראוי לתיפשן מן המזונות ומשני שכן ראוי' לתבוע כתובתה ולאבד מזונותי' וקשיא כתובה ד"ת ומזון הבנות מדבריהן ודבריהן עוקרין ד"ת ע"כ. והגי' המפרשים ז"ל שצ"ל תרומה מד"ת ולפענ"ד נראה שאין כאן הג"ה אחריתי וכמ"ש ממש והיא ירושלמי מפורש ב' פעמים לקמן במכילתין פט"ו ה"ג ובכתובות פ' נערה ה"ח דגרסינן שם ר"ח עביד כתובה מדרש דרש ר"ח הבנים ירשו והבנות יזונו מה הבנים יורשין מן המטלטלין אף הבנות ניזונות מן המטלטלין שמואל אמר אין הבנות ניזונות מן המטלטלין כו' אמרינן הזר בו ר"ח אמרין יאות כתובה ד"ת מזון הבנות מדבריהן ודבריהן עוקרין ד"ת. אלא בכסף כתובת אמן פליגין ופריך וכסף כתובת אמן לא קרקע הוא ע"כ ובכתובות מפורש הגירסא ואפילו תימר בכסף כתובת אמן פליגין וכסף כתובת אמן לא קרקע הוא ע"כ וגם שם לא הבנתי פי' המפרשים ז"ל ונראה לפענ"ד דה"פ עפ"מ דגרסינן בבבלי דף נ' ע"ב יתיב רב יוסף קמי דרב המנונא ויתיב ר"ה וקאמר בשם שאין הבנים יורשין אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע ווש עליה כל"ע מאן דשביק ארעא ירתון לי' בני' מאן דלא שביק ארעא לא ירתון לי' בני' א"ל רב יוסף ודילמא כתובת בנין דכרין קאמר מר א"ל מר דגברא רבה הוא ידע מאי קאמינא ע"כ ופרש"י ז"ל כפי דקאמר ר"ש עד שיהי' מותר דינר דמותר הדינר צריך להיות מקרקע וכתב בשט"מ ז"ל הא דצריך למימר הליבא דר"ש הא בעיקר כתיבת בנין דכרין אף רבנן מודי דמקרקע ולא פליגי רק על המותר דינר דלרבנן סגי שיתקיים נחלה דאורייתא במותר דינר אף במטלטלין ולר"ש בעינן קרקע אבל בעיקר כתובת בנין דכרין לכ"ע מקרקע היא י"ל משום דליפנא דרב המנונא דקאמר מה הבנים יורשין אלא מן הקרקע סתם הוא משמע דקאי אירושה דאורייתא ע"כ פירש אליבא דר"ש במותר הדינר דצריך להיות מן הקרקע עיי"ש בשט"מ ז"ל הנ"ל דמפרש ומבאר שם דע"כ אין ללמוד מזון הבנות מירושת הבנים בשלמא דז"א אלא ע"כ מכתובת בנין דכרין דהוי שתי תקנות שתיקנו חכמים ולמידין זמ"ז עיי"ש ולפ"ז אין ללמוד אלא מכתובת בנין דכרין גופי' או מן המותר דינר של כתובת בנין דכרין דהוי ירושה דאורייתא המותר דינר מ"מ למידין מזון הבנות ממנו מדרש כתובה והנה פי' מדרש כתובה פי' בשט"מ ז"ל בפ' המקבל דהוא דמדקדקין ודורשין אותם כמו שדורשים בד"ת ולא כפשוטן אלא מדרשות אחרים כמו דרשת ראב"ע הבנים ירשו והבנות ניזונות מה הבנים אין יורשין אלא לאחר מיתת אביהם כו' עיי"ש שכתב כן בשם גאון עיי"ש וזהו ג"כ הדרש בדרש ר"ח הבנים ירשו הבנות יזונו מה הבנים יורשין מן המטלטלין אף הבנות ניזונות מן המטלטלין אע"פ שאינו מבואר בפירוש שנשתעבד על מזון הבנות ממטלטלין אעפ"כ דורשין אנהנו מתוך הדרש שנשתעבד על המטלטלין מכתובת בנין דכרין ולכאורה קשה למה לא נדרוש גם על גוף הכתובה שנשתעבד על *מטלטלין מכתובת בנין דוכרין וגימא דכתובת בנין דכרין מלמד על כל המבואר בשטר כתובה אבל ז"א דלא נוכל למדרש על כל המבואר בכתובה הר"ז דומה למה דגרסינן בר"פ הכותב הכותב לאשתו דין ודברים א"ל בנכסיך הר"ז אוכל פירות כו' ופריך בגמ' ולימא מכל מילי סליקת נפשך אמר אביי יד בעה"ש על התחתונה פרש"י ז"ל המוציא שטר מן המוחזק בדבר מה שמפורש בשטר יכול לתבוע עליו ואם השטר סתום ואינו ידוע האיך לפרשו מירידים אותו לפחות שבמשמעות כו' עיי"ש ופריך ואימא מפירי כו' אימא מירושה כו' עיי"ש וה"נ מכיון שאינו מבורר בפירוש האיך לדרוש אין דורשין על הכל כמו שלא תוכל לטעון מכל מילי סליקת נפשך כיון שאינו מפורש בהדיא לדרוש על הכל ואין להקשות למה נבחר מזון הבנות יותר לדרוש עליו מן הכתובה אימא דרשינן יותר על גוף הכתובה כמו דפרכינן שם ואימא מפירי ואימא מירושה וה"נ קשה אימא בגוף הכתובה דרשינן ופרשינן על גוף הכתובה ולמה פרשינן על מזון הבנות יותר מגוף הכתובה בשלמא על הכל לא פרשינן משום דאינו מפורש ויד בעה"ש עה"ת אבל מנ"ל לפרש ולדרוש על מזון הבנות יותר מגוף הכתובה בשלמא על מזונות אשה בהתנאי דאת תהא יתבה בביתי ומתזני מנכסי לא דרשינן בההי מן מטלטלין משום דעדיף יותר כח מזון הבנות ממזון האשה כדאיתא בסוגין משום דכח המזונות של אשה חלשה ממזון הבנות שכן ראוי לתבוע כתובה ולאבדה מזונותי' משא"כ כח מזון הבנות ע"כ כח מזון הבנות אלים מכח מזון האשה אבל מגוף הכתובה במה אלים כח מזון דבנות לדרוש ולפרש עליהם מלדרוש ולפרש על גוף הכתובה בשלמא אי ר"ח יליף מגוף כתובת בנין דכרין דהוי מטלטלין ע"כ שפיר דרשינן ופרשינן על המזונות דבנות דשתיהן הוי ב' תקנות שתיקנו חכמים ולמדין זמ"ז וכן פי' הרשב"ם ז"ל במס' ב"ב דף קל"א דבחד ב"ד איתקון או בתרי ב"ד איתקון דהוי דומים תקנות זל"ז. אבל אין ללמוד

מסורת הש״ס

שביעית פ״ו (ה״א)

תוספ׳ דאהלות פי״ח כבינוי

ומשני מאליהן קבלו עליהן המעשרות. בימי עזרא דכתיב בעזרא ובכל זאת אנחנו כורתי׳ אמנה וגו׳ ואת ראשית עריסותיכם תרומותינו וגו׳ נביא לכהנים הרי שע״י כריתות ברית חייבו עצמם לתרומו׳ ומעשרו׳ ולא מדין תורה דבעינן שיהיו כל יושביה עליה והארץ ביד ישראל ואין עליהם שום מלך ושר מהאומות: ה״ג אשכחת אומר ריב״י פליג על אביו. וה״פ נמצאת אומר ריב״י דסובר מעשרו׳ בימי עזרא דאורייתא כדמסיק חולק על אביו דהא דאמר בשם אביו הכא מאכלת אוקימנא לה כמ״ד מעשרות דרבנן: ה״ג נמנו על אויר אשקלון וטיהרוה וכ״ה בשביעית. וה״פ נמנו שאין אויר אשקלון מטמא כאויר א״ל שאשקלון היה סמוך לארץ ישראל ואין ביניהן מקום טמא ושנינו בתוספתא דשביעי׳ ארץ העמים אם יכול לכנוס בטהרה טהורה: ה״ג לסידקי של אשקלון. והוא שוק של מוכרי תבואות: ולוקחין חטי׳. בשביעי׳ או בשאר שני שבוע ולא חשו לעשרן: ה״ג וטובלין ואוכלין את פסחיהן לערב. וה״פ היו טובלין משום דבשעת הלקיחה היו עכו״ם נוגעין בהן אבל אין חוששין משום טומאת ארץ העמים להצריך הזאה שלישי ושביעי כנוגע במת: לפוטרו מן המעשרות. כדאר״פ בן יאיר שאין מעשרות נוהג בו: ומשך ריב״י את ידיו. להסכים עמהן לפטרה מן המעשרות אע״פ שאמר רפב״י: שהיה מסתמיך. בידיו על ר״א בן הקפר: ה״ג א״ל בני למה לא אמרית לי למה משכת את ידיך והייתי אומר לך. כך היה ריב״י אומר לר״א בן הקפר: ה״ג ועכשיו אני אומר לך אתמול וכו׳. ועכשיו שלא שאלתני אני אומר לך מעלמי אתמול נמניתי עמהם לטהרה מפני שטומאת ארץ העמים דרבנן והם אמרו שטמא והם אמרו שספקו טהור א״כ הם אמרו כל שאין פסק בין ארץ העמים לא״י אוירו טהור והיינו דקאמר אני טמאתי ואני טהרתי כלומר שניהם מדרבנן: ועכשיו. שאיני רוצה להסכים עמהם אני אומר לך הטעם המעשרות דאורייתא ושמא נתכבשה אשקלון בכיבוש הארץ נמצא שחייב במעשרות מדבר תור׳ וה״ל ספיקא דאורייתא איך אני מתיר ספק דאורייתא ש״מ דס״ל מעשרות דאורייתא נמצא שחולק ריב״י על אביו: ה״ג מאימתי היא טמאה משום ארץ העמים ר״י סימון בשם ר״י משתשהא ארבעים יום. וכ״ה בשביעי׳. וה״פ מאימתי אשקלון מטמאה משום ארץ העמים משישהא הנכרי במדור מ׳ יום הוא דטמא משום מדור העכו״ם כא״י אבל טומא׳ ארץ העמים אין בה וכ״פ הר״ש ודלא כהרא״פ ומייתי לה הכא אגב שיטפא דסוגיא דשביעית: אשכח תני. בתר הכי מצא ברייתא מפורשת דתני בשם ר׳ יוסי מאליהן קבלו המעשרות ואינן אלא מדרבנן: ואמר. יפה א״ר יוסי לעיל אם היתה בת מאכלת בתרומה דס״ל תרומות ומעשרות בזמן הזה דרבנן הלכך מזון הבנות אף שהוא דרבנן דוחה תרומה דרבנן:

ה״ג

א כמאן דמר *מאליהן קיבלו עליהן את המעשרות. אשכחת א״ר ישמעאל בר רבי יוסה חלוק על ר׳ אבון דאמר רבי סימון בשם חילפיי *רבי ורבי ישמעאל בי רבי יוסי ובר הקפר ב נמנו על אביך אשקלון וטיהרוהו מפי רבי פינחס בן יאיר שאמר יורדין היינו לסירקי של אשקלון ולוקחין חטים ועולין לעירינו וטובלין ואוכלים בתרומתינו. למחר ביקשו להימנות עליה ג לפוטרו מן המעשרות ומשך רבי ישמעאל בי רבי יוסי את ידיו שהיה מסתמך על בן הקפר. אמר לו בני למה לא אמרת לי מפני מה משכת את ידיך והייתי אומר לך אתמול אני טמאתי ואני טיהרתי עכשיו אני אומר לך שמא שנתכבשה מדבר תורה היאך אני פוטרה מדבר תורה מאימתי היא טמאה משום ארץ העמים. אשכח תני בשם אביי מאיליהן קיבלו עליהן את המעשרות. ואמר יאות מעשרות מדבריהן ד ומזון הבנות מדבריהן ודבריהן עוקרין את דבריהן.

היו

ומשני כמ״ד מאליהן קבלו את המעשרות. פלוגתא היא בפ״ו דשביעית הל׳ א׳ דלחד מ״ד מאליהן קבלו תרומות ומעשרות בבית שני כדדריש התם ר׳ אלעזר דכתיב ובכל זאת אנחנו כורתים אמנה וגו׳ דמשמע שמעצמן קיבלו עליהן וא״כ תרומה נמי דרבנן היא וכדמסיק לקמן: אשכחת. מצינו שר׳ ישמעאל בר״י חולק על ר׳ אבון והוא אביי לקמן דאשכח ברייתא׳ דמאליהן כו׳ ור׳ ישמעאל פליג דמד״ת הן כדלקמן: דא״ר סימון כו׳. סוגיא זו הובאה לעיל במס׳ שביעית שם דקאמר תהומי א״י כל שהחזיקו עולי בבל ופליגי באשקלון אם כלהון היא או לא וקאמר דנמנו על אויר אשקלון וטהרו מטומאת ארץ העמ׳: מפי ר׳ פנחס בן יאיר. מכח עדותו שהיו יורדין לשם על הירוד של ישמעאלים דאלמא לא גזרו עליה לטמא משום ארץ העמים שהרי כהנים היו כדמסיק: וטובלין. מפני ליגורות של גוים שניהזו עליהם: למחר. וחזרו ליום המחרת למנות עליה לפטור מהמעשרות דלא חשו להאי עדות דס״ל כהאי מ״ד אשקלון להוץ: ומשך כו׳. שהיה רגיל לסמוך עליו ומשך ידיו ממנו כדי שיבין שאין דעתו מסכמת לזה: למה לא אמרת לי מפני מה משכת כו׳. למה לא שאלת הטעם על שמשכתי ידי והייתי אומר לך דאתמול הייתי מהמנוים לטהר ועכשיו אמנה עמהם לפוטרה מן המעשרות ולהשיבה כה״ל: אני טמאתי ואני טהרתי בתמי׳. והר״ש ז״ל פי׳ דבשלמא בטומאה אין כאן בית מיחוש אני טמאתי כו׳ דגזירה דרבנן היא: עכשיו. אבל לענין מעשרות אני אומר לך שמא נתכבשה מד״ת להתחייב במעשרות וכמ״ד שם לעיל דאע״ג דלא כבשו עולי בבל נתחייבו מד״ת כאלו כבשו והאיך אני פוטרה והלמא דסבר ר׳ ישמעאל דמן התורה נתחייבו ופליג על הברייתא דאביי: מאימתי היא טמאה משום ארץ העמים לא גרסי׳ הכא ואגב גררא דהתם נסבה דפליגי שם לבתר ההיא דלעיל: אשכח תני כו׳ ואמר יאות כו׳. כלומר השתא מסיק לשינויא דלעיל דאליבא דברייתא דאביי דמדרבנן הוא שפיר הא דאמרינן דמזון הבנות מאכילין בתרומה דדבריהן עוקרין דבריהן: מעשרות. לאו דוקא דכולל נמי תרומות כדאמר התם:

היו

עין משפט נר מצוה

כ

א מיי׳ פ״א מתרומות הכ״ו

כא

ב מיי׳ פי״א מטומאת מת הי״ב

כב

ג מיי׳ פ״א מתרומות ה״ס וכמ״ל

כג

ד מיי׳ פי״ב מאישות ה״ב טוש״ע אה״ע סי׳ סט ס״ב

רידב״ז

ללמוד כתובה דאורייתא מתקנת ב״ד רק דילפינן תקנה מתקנה אבל לא דאורייתא מתקנה. אבל אי ר״ח יליף מזון הבנות ממותר דינר דכתובת בנין דכרין והוא ירושה דאורייתא קשה למה לא נילף גוף הכתובה דד״ת מירושה דאורייתא ושיעבוד א״ע על מטלטלין כמו על ירושה דאורייתא והיינו דקאמר הזר ר״ח אמרין יאות כתובה ד״ת ומזון הבנות מדבריהן ודבריהן עוקרין ד״ת פי׳ הלא עדיף יותר למדרש על כתובה יותר ממזון הבנות משום דכא הכתובה אליס דהוא מן התורה ונילף כתובה ד״ת מירושה דאורייתא דמותר דינר של כתובת בנין דכרין והאיך הפרש על מזון הבנות ולעקור גוף הכתובה. א״כ דבריהן חזק טפי מד״ת שיהא דבריהן עוקרין ד״ת בתמי׳. ע״ז משני דלא כדאמרת דר״ח יליף ממותר דינר דכתובת בנין דכרין אליבא דרבנן דס״ל דמותר דינר אף ממטלטלין ז״א אלא בגוף כסף כתובת אמן פליגין דר״ח ס״ל דכסף כתובת בנין דכרין נמי ממטלטלי היא אליבא דרבנן דר״ש [כמו שכ׳ הב״י ז״ל בסי׳ ק״א לשיטת הרב אלפס ז״ל] ויליף תקנתא מתקנתא שתהא ב׳ התקנות דומין זל״ז אבל לא מירושה דאורייתא. ושמואל ס״ל דאף כתובת בנין דכרין נמי מקרקע הוא לד״ה אף לרבנן ולא פליגי אר״ש אלא במותר דינר. ע״ז פריך הגמ׳ וכסף כתובת אמן לאו מקרקע היא בתמי׳ דהגמ׳ לא ניחא למימר דרבנן דפליגי על ר״ש ס״ל דגוף כתובת אמן נמי מטלטלי הוא ז״א דע״כ לכו״ע גוף כתובת אמן מקרקע היא ולא פליגי רק במותר דינר דלר״ש הוי מקרקע ולרבנן הוי מטלטלי א״כ ע״כ הא דיליף ר״ח מה הבנים יורשין מן המטלטלין ע״כ על מותר הדינר של כתובת בנין דכרין אליבא דרבנן דהוא ירושה דאורייתא א״כ לפ״ז חוזר הקושיא כתובה ד״ת ומזון הבנות מדבריהן כנ״ל ולמה לא נילף כתובה מירושה דאורייתא ממותר הדינר של כתובת בנין דכרין והאיך דרשת על מזון הבנות שהיא מדבריהן ולעקור כתובה שהיא מד״ת כן נראה לפענ״ד ברור פירוש דהאי שמעתתא [מתורץ בזה קושיית הש״ק ז״ל עיי״ש דפריך מב״ח דעלמא ודחק להגי׳] ומהירושלמי הזה מוכח כשיטת הרא״ש ז״ל דלא פליגי רבנן ור״ש רק במותר דינר אבל בגוף כתובת אמן לד״ה מן קרקע הוא. ועפ״ז מבואר מאליו סוגיא דידן דקאמר הבת מאכלת שכן ראוי לתופסן מן המזונות וא״כ ע״כ דמזון הבנות ממטלטלין [עי׳ בתוס׳ ז״ל דף ס״ז ע״ב ד״ה מועטין] [דעבדא כמטלטלי דמי] והיא ממדרש כתובה ופריך ולמה עדיף למידרש ולפרש על מזון הבנות ממזון האשה ומשני שכן הלא כח מזון האשה ממזון הבנות שכן ראוי לתבוע כתובתה ולאבד מזונותיה ופריך מכתובה וקשיא על המדרש כתובה דקילפות מזון הבנות ממטלטלי ולא לעיקר כתובה גופה וקשיא כתובה ד״ת ומזון הבנות מדבריהן. ודבריהן עוקרין ד״ת ונשאר בקושיא כמו בכל ב׳ הסוגיות הנ״ל ביבמות פט״ו וכתובות פ״ד וכן דרך הירושלמי למי שרגיל בו שנקט הכא בקצרה ומבואר באורך במקום אחר:

במ״ד מאיליהן קבלו את המעשרות הוא דיבור המתחיל ולא שייך לדלעיל פי׳ דע״כ מוכח מר׳ יוסי דס״ל הבת מאכלת בתרומה ע״כ דמעשרות מדבריהן דאל״כ האיך תאכל בתרומה דאורייתא מתקנתא דרבנן אשכחת אמר דרי״ש בר״י חלוק על אביו דר״י ס״ל ע״כ מאיליהן קולי המעשרות ור״י בר״י חלוק עליו כדמסיק דאמר ר׳ סימון בשם חולפיי רבי ור״י בר״י כו׳ כו׳ ומשך ר״י בר״י את ידיו כו׳ דס״ל מעשרות מד״ת ואה״כ אשכח תני בשם אביו דיאות ר׳ יוסי מפורש מאיליהן קבלו את המעשרות ואמר יאות דיאות תני בשם אביו כן דע״כ שיטת אביו כן לפי שיטתו דס״ל דהבת מאכלא הכא ע״כ מעשרות מדבריהן ודבריהן עוקרין את דבריהן ודוק:

רבי״י ור״י בר״י ובר הקפר נמנו על אויר אשקלון כו׳ עי׳ ברידב״ז של מס׳ שביעית פ״ו השייך לזה הענין:

תוס׳ הרי״ד

דעובר במ״ז לאו זר ואינו ילוד אינו מאכיל לא ס״ל בעבדים אף ר׳ יוסי דאיתותיב רב יוסף והלכה כרבה אך אם היה העובר חלל כיון דמזכה לעובר קנה היה פוסל ועפ״כ פסק הרמב״ם ז״ל מתחלה הדין דעבדי מלוג לפי הלכה כפי שאמיין ליכורא דלא מאכיל בעבדי מלוג במעוברת כמו דאינו מאכיל את אמו משום אינו ילוד אינו מאכיל כן נמי אינו מאכיל אמו ועבדיה כאחת ואף דלא דרשינן אינו ילוד אינו מאכיל לענין עבדים דווקא לענין ל״ב אבל מכיון דע״כ דרשינן א״י אינו מאכיל לענין אמו דרשינן דאיי א״מ את אמו ועבדי׳ ומתחלה בה״ב כתב הרמב״ם ז״ל דינא דעובר אינו מאכיל את אמו וכס״ד כתב הדין דעובר אינו מאכיל גם עבדי מלוג משום שאינו ילוד אינו מאכיל קאי על אמו ועל עבדי׳ כאחת וע״כ מסיק לפיכך פי׳ כיון דאינו מעשה להאכיל עבדים בעובר כשר במקום דלא ראוי לאכול בלעדו ע״כ אין בו כח בעובר פסול לפסול בכל עבדי׳ בין בעבדי מלוג בין בצ״ב אפילו אם הוא חלל אלא אוכלין בגלל אחיו הכשרים עד שיולד זה החלל ועובר כשר דאינו פוסל לא צריך להשמיענן כיון דל״ל עובר במ״ז זר ולא דרשינן א״י א״מ על עבדי צ״ב אך בעובר חלל צריך להשמיענן [וה״ה אפילו אם אין אחין אוכלין עבדי צ״ב משום משפחה כולה אבל משום דנקט סתם עבדים וקאי בין אעבדי מלוג בין אצ״ב ע״כ נקט אחיו הכשרים] וע״כ דינא של הרמב״ם ז״ל הוא ממש דינא דר׳

א״ז

שנויי נוסחאות (פ״א) לי מפני מה משכת נד״ו לו לא משכת.

עין משפט נר מצוה

כד א טוש"ע סי' בלא

כה ב מיי' פ"ח מהלכות תרומות ה"א טוש"ע סי' בלא

כו ג מיי' שם סי"א טור שם

כז ד מיי' פ"ו מייבום כמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעג ס"ח

כח ה מיי' פ"ו מהלכות תרומות הי"ג

כט ו מיי' פ"ח שם ה"א

ל ז שם ה"ב

א היו שם זכרים מאכילין נקיבות אין מאכילות. היו שם זכרים מאכילין שהוא ספק אחד ספק זכר ספק נקבה. וספק מדבר תורה להחמיר. נקיבות אינן מאכילות שהן שני ספיקות ספק זכר ספק נקיבה. (משנתארסה ספק עד שלא נתארסה) ספק בן קיימא ספק לאו בן קיימא וספק דבריהן להקל. מה נפשך זכר הוא כולה דידיה. נקיבה היא נסבה חולקה עימהן:

הלכה ד מתני'

ב *העובר והיבם והאירוסין והחרש ובן תשע שנים ויום אחד פוסלין ולא מאכילין ג ספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד ספק שהביא שתי שערות ספק לא הביא נפל עליו הבית ועל בת אחיו ואינו ידוע איזה מת ראשון ד צרתה חולצת ולא מתייבמת: גמ' אמר רבי שמעון *בזו מידת הדין לוקה שאם מעשה הוא לפסול יהא מעשה להאכיל. ואם אינו מעשה לפסול לא יהא מעשה להאכיל. יאות אמר רבי שמעון וכה טעמון דרבנן °הם יאכלו והם יאכילו. הראוי לוכל מאכיל. ושאינו ראוי לוכל אינו מאכיל. התיבון הרי ממזר ה הרי אינו ראוי לאכול ומאכיל. שנייא היא דכתיב °יליד בית. מעתה הילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל. שנייא היא דכתיב °ושבה אל בית אביה ו *פרט לשומרת יבם כנעוריה ז פרט למעוברת. אמר רבי יוסי הדא

תורה אור: ויקרא כב

מסורת הש"ס: יבמות כז ע"ב וס"ג; תוספתא פ"ט; יבמות כז ע"ב

פני משה

היו שם זכרים. אלא העובר מאכילין כדמפרש טעמא. והגי' נשתבשת בכאן וה"ג היו שם זכרי' מאכילין שהן שני ספיקות ספק זכר ספק נקבה ספק בן קיימא ספק לא בן קיימא וספק דבריהן להקל. כלומר דהעובר ספק נקבה ולא יהי' לה חלק עמהן ואת"ל זכר ספק נפל הוא וכדעת ר"ש בן יוחי בבבלי שם דכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ומיעוט מפילות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות והוו ליה זכרים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן והיינו דקאמר דהוי כספק דבריהן ולהקל: נקבות אינן מאכילות. שהוא ספק אחד וספק מד"ת להחמיר: מה נפשך זכר הוא כו'. כלומר דאין כאן אלא ספק א' שמא נפל הוא אבל ספק זכר ספק נקבה ליכא דמ"מ אם זכר הוא כל הירושה שלו ואם נקבה היא תטול חלקה עמהן והוי ספק מד"ת ופוסל וכמ"ד דהתרומה בבית שני מד"ת היא:

הלכה ד מתני' העובר. פוסל בת כהן שניסת לישראל ומת והניחה מעוברת כדמפרש טעמא בגמ' ואינו מאכיל בבת ישראל לכהן דשאינו יליד אינו מאכיל: והיבם. אי בת כהן שומרת יבם לישראל פוסלה ואי בת ישראל לכהן אינו מאכילה דקנין כספו אמר רחמנא וזו קניין אחיו היא כל זמן ששומרת ליבם אבל אחר שיבמה הרי היא כאשתו לכל דבר: והאירוסין. בת כהן מאורסת לישראל פסלה ובת ישראל לכהן אינו מאכילה וגזירה מדרבנן היא שמא ימזגו לה כוס ותשקה לאחי': והחרש. אי בת כהן לישראל היא פסלה דקנאה בתקנתא דרבנן ואי בת כהן לישראל לא מאכילה דקנין כספו אמר רחמנא והרש מדאורייתא לא קני: ובן ט'. מפרש בבבלי ס"ח דאפסולין קאי בן ט' ויום א' מן הפסולין שבא על הכהנת או על הלויה וישראלית שאוכלין הרויה בשביל בניהם נתחללה בביאתו ופסלה מלאכול תרומה. ואי בת ישראל נשאת לכהן בן ט' ויום א' אינו מאכילה שאין קניינו קניין גמור: ספק שהוא בן ט' כו'. הוי נמי כבן ט' ופיסל ואמילתא דלעיל קאי: ספק שהביא כו'. לעיל קאי לענין האירוסין דקטן שקידש אשה ספק הביא ב' שערות וקידושיו קידושין ספק לא הביא פוסל בת כהן המאורסת לו מן התרומה. רש"י. והרמב"ם ז"ל מפרש בחולץ ליבמתו קאי דנפל הספק אם הביא ב' שערות וחליצה גמורה היא או לא חולצת ולא מתייבמת ואדלקמיה קאי: נפל הבית עליו ועל בת אחיו. שהיא אשתו ספק הוא מת ראשון ונפלו שתיהן לפני אחיו ופטורה צרתה משום צרת הבת ספק היא מתה ראשונה ובשעת נפילה לא הויא צרתה צרת ערוה כדתנן בפ"ק וכלן אם מתו' כו' צרותיהן מותרות ולפיכך צרתה חולצת כו' ובגמ' מפרש דאיידי דאיירי בספק לחומרא תני להא בהדייהו:

גמ' בזו מדת הדין לוקה. בעובר: שאם מעשה. דאם חשוב הוא לפסול יהא חשוב נמי להאכיל: ואם אינו מעשה להאכיל לא יהא מעשה לפסול גרסי'. וכן הוא בתוספתא פ"ט: ופריך יאות כו'. ומה טעמייהו דרבנן בהמת: וקאמר דהם יאכלו כתי'. קרי בי' נמי יאכילו הראוי לאכול כו': הרי ממזר. דאין אוכל ותנן לקמן דמאכיל אם אמו בבת ישראל שנים' לכהן וילדה הימנו בת והבת נשאת לעכו"ם ועבד וילדה בן ומתה הבת והבן קיים דמאכיל לאם אמו שיש לה זרע מכהן: ומשני שנייא היא. גבי ממזר דכתיב יליד בית ודרשינן מ"מ. ובבבלי סוף פירקין דריש זרע אין לה עיין עלה: מעתה כו'. כלומר דתרלת שאינו מעשה להאכיל ואכתי קשה דלא יהא נמי מעשה לפסול: שנייא היא. דזה דרשינן נמי ומקרא דפוסל דכתיב ושבה ודרשינן פרט לשומרת יבם דלאו שבה מיקריא ואכתי אגידא בי' וכנעורי' פרט למעוברת דדוקא בזמן שהיא דומה לנעוריה: הדא

קרבן העדה

ה"ג רשב"י אומר היו שם זכרי' מאכילין נקבות אין מאכילו' הי' שם זכרי' מאכילין שהוא שני ספיקו' ספק זכר ספק נקבה ספק בן קיימא ספק אינו בן קיימא שתי ספיקות מד"ת להקל נקבות אינן מאכילו' שהוא ספק א' ספק בן קיימא ספק אינו בן קיימא מה נפשך זכר וכו'. וה"פ אם יש זכר בבנים אוכלים העבדים בשבילו ולא חיישינן לחלקו של עובר דיש כאן שני ספיקות שמא העובר נקבה ואין לה חלק במקום בן ואת"ל זכר שמא הפיל שכל היולדות מחצה זכרי' ומחצ' נקבו' ויש שמפילות סמוך מיעוטא דמפילו' למחצה נקבות ה"ל זכרי' מיעוטא ולמיעוט' לא חיישינן נקבות אין מאכילות דה"ל חד ספיקא דספק זכר ספק נקבה ליכא דממ"נ יש לעובר זה חלק בעבדים ועובר פוסל ואינו מאכיל דאם זכר הוא כל הירושה שלו דאין לבנות במקום הבן ואם נקבה היא יש לה חלק כשאר הבנות הנולדים וס"ל לרשב"י תרומה בזמן הזה דאורייתא וכ"מ בבבלי:

הלכה ג מתני' העובר. פוסל ולא מאכיל דהאי עובר אי בת כהן לישראל היא פוסל את אמו מתרומה דבי נשא ואי בת ישראל לכהן היא אינו מאכיל את אמו ובגמרא מפר' טעמא: והיבם. בת כהן שומרת יבם לישראל פסלה מתרומ' אביה ובת ישראל שומרת יבם לכהן אינה מאכילה קנין כספו אמר רחמנא והא קנין דאחיו הוא: והאירוסין. בת כהן מארוס' לישראל פסלה דנשעת הוי' איפסל' דכתיב ובת כהן כי תהי' לאיש זר ובת ישראל לכהן אינו מאכילה גזרה שמא ימזגו לה כוס יין של תרומה בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה א"כ קרא מלאו וסמכו עליו לאסור ארוסה בתרומה כדאמרי' בכתובות דף כ"ח: והחרש. בגמר' מפרש: ובן ט' שנים ויום אחד וכו'. אחד מן הפסולים לכהונה שהוא בן ט' שנים ויום א' ובא על כהנת או לויי' או ישראלי' פסלה מן התרומה וכגון שהייתה לויי' או ישראלי' אוכלת בשביל בניה דבן ט' שנים ויום אחד ביאתו ביאה ונתחללה בביאתו ובת ישראל שניסת לכהן בן ט' שנים ויום אחד אינו מאכילה בתרומה דקטן הוא ואין קנינו קנין גמור: ספק שהוא בן ט' שני' ויום אחד וכו': מפרש בגמרא: נפל הבית עליו ועל בת אחיו. שהיא אשתו ספק הוא מת ראשון ונפלו שתיהן ליבום לפני אחיו ופטורה צרתה משום צרת הבת ספק היא מתה תחלה דבשעת נפילת הלרה כבר מתה בתו והתנן פ"ק וכולן אם מתו או מיאנו וכו' צרותיהן מותרות וכיון דספיקא הוא הלכך צרתה חולצת ולא מתייבמת: גמ' בזו. בהנך שפוסלין ולא מאכילין לקתה מדת הדין שאין טעם בדבר דאם יש בהן כח לפסול למה לא יהא בהן כח להאכיל: ה"ג ואם אינו מעשה להאכיל לא יעשה לפסול: מעשה. לשון פעולה: יאות. ופריך שפיר קאר"ש ומ"ט דרבנן: ומשני הם יאכלו. דכתי' ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי בי' הם יאכילו ואילו אינן ראויין לאכול אינן מאכילין: ופריך הרי ממזר שאינו ראוי לאכול דחלל הוא ומאכיל את אמו אם בת ישראל לכהן כדתנן לקמן בפרקין ממזר פוסל ומאכיל: ומשני שנייא היא. שאני הכא דכתיב יליד בית אפי' ממזר אוכל בשביל אביו כל זמן שאביו קיים: ופריך מעתה. כי היכי דאמרי' ילוד מאכיל שאין ילוד אינו מאכיל נימא נמי ילוד פוסל שאינו ילוד אינו פוסל ובת כהן לישראל אפילו מעוברת תאכל: פרט לשומרת יבם. שאינה ברשותה לשוב דהא אגידא ביה: כנעוריה. משמע בזמן שהיא דומה לנעוריה פרט למעוברת: הדא

רידב"ז

א"ר שמעון בזו מדה"ד לוקה כו' מעתה הילוד מאכיל כו' עי' היטב בדברינו בתוס' הרי"ד לעיל ה"ב שביארנו שיטה הזאת וביארנו שמה שיטת הרמב"ם ז"ל ודוק:

תוס' הרי"ד

נר' יוסי דהדא אמרה אין העובר פוסל את מי שראוי לאכול ואינו מאכיל את מי שאינו ראוי לאכול והדא אמרה היא מדתמיי' ליבורא דעובר כשר אינו מאכיל עבדי מלוג ודכותי' נקט הרמב"ם ז"ל לבון לפיכך דממש כמו הדא אמרה ולפיכך מדייק הרא"ש ז"ל דהרמב"ם ז"ל פסק דיש זכי' לעובר דאל"כ למה לו להוציא הדין דאינו פוסל עבדי נ"ב מלפיכך משום שאין בו כח להאכיל אין בו כח לפסול הו"ל משום דאין זכי' לעובר כדמפורש טעמא דרבנן בגמ' במס' נדה אלא ע"כ דס"ל יש זכי' לעובר ומ"מ הלכה כחכמים מטעמא אחרינא כר' יוסי דהדא אמרה ומשה לפי פסק הלכה פסק הרמב"ם ז"ל כהרב אלפס ז"ל דאין העובר פוסל ולאו מטעמי' דטעם הרב אלפס ז"ל כטעם דחכמים המוס' בגמ' בבבלי דקבלה הוא ביד שמואל כנ"ל והרמב"ם ז"ל פסק דירושה הבאה מאליו יש לו זכי' כשמואל ופסק מ"מ דאין העובר פוסל כהרב אלפס ז"ל אך מטעמא דר' יוסי דהדא אמרה דבירושלמי והכל אחד רק נפ"מ בטעמים והרא"ש ז"ל פסק הכל כהבבלי דכל טעמא דחכמים משום שאין זכי' לעובר והוא ז"ל פסק כשמואל דיש זכי' לעובר ולא פסק כהירושלמי משום דהבבלי לא תלי זה הדין רק ביש זכי' לעובר ואין זכי' לעובר ורק ביש בנים אחרים ס"ל דאין זכי' משום דסמיך מיעוטא כו' עיי"ש וע"פ דברינו מתורץ קושית הרהכ"ד ז"ל דה"ק מאי לפיכך ואם אינו מאכל אפ"ה פוסל דקי"ל עובר יש לו זכי' ולפי דברינו מתורץ שיטת הרמב"ם ז"ל ודוק:

רבי

שנויי נוסחאות (ב"ה) משנתארסה ספק עד שלא נתארסה כ"ה בד"ו. (ב"ו) ספק בן קיימא ספק לאו בן קיימא בד"ו ליתא. (בכ"ס) יוסי בד"ו יוסה.

תלמוד ירושלמי

הדא אמרה העובר עשו אותו כממש לפסול ולא עשו אותו כממש להאכיל. מיליהון דרבנן פליגין דמר זעירא תני תמן ארוסה ושומרת יבם ומעוברת משלמות את הקרן. ואינן משלמות את החומש. מה אנן קיימין אם ^ה^בבת כהן שנישאת לישראל [א] אפילו יולדת הימינו בנים אינה זרה לו. אלא כן אנן קיימין בבת ישראל שנישאת לכהן אם אומר את העובר עשו אותו כממש לפסול ולא עשו אותו כממש להאכיל למה משלמות את הקרן ואינן משלמות את החומש. וישלמו קרן והומש. חרש פוסל. לא כן תני ר' חייה אשתו של חרש ושל שוטה טובלת מחיק בעלה ואוכלת. רבי אבא מרי ורבי מתניה חד אמר בהרש פוסל. וחורנה אמר בחרש ייבם. ספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד ספק שאינו כמי שהוא בן תשע שנים ויום אחד לפסול. ספק שהביא שתי שערות ספק שלא הביא שתי שערות כמי שהביא שתי שערות להאכיל: נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע אי זו מהן מת ראשון צרתה הולצת ולא מתייבמת. והכא אתינן מיתני ספיקות אלא בגין דתנינן צרות תנינן ספק צרות:

הלכה ה מתני' [ג] *האונס והמפתה והשוטה לא פוסלין ולא מאבילין ואם אינן ראויין לבוא בישראל הרי אילו פסולין באי זה צד היה ישראל שבא על בת כהן תאכל בתרומה [ג] עברה לא תאכל נתחתך העובר במעיה תאכל היה כהן שבא על בת ישראל לא תאכל בתרומה עיברה לא תאכל ילדה תאכל נמצא כוחו של בן גדול משל אב: **גמ'** הדא אמרה שאין אונסין פוסלין בכהונה בפנויה. הדא מסייעא לההוא דתני רבי חייה אשתו של חרש ושל שוטה טובלת מחיק בעלה ואוכלת. ודלא כרבי לעזר דר' לעזר אומר *אף הפנוי שבא על הפנויה שלא לשם אישות הרי זו בעילת זנות. רבי בא בשם ר' אבא בר ירמיה [ז] *אנוסה אינה צריכה להמתין ג' חדשים. אמר רבי יונה קומי רבי יוסה אמר ליה לא תקבל עליו קל הוא באכילת תרומה. אילו בת כהן שנישאת לישראל והלך בעלה למדינת הים ושמעה עליו שמת שמא אינה אוכלת בתרומה מיד. ולעניין [ה] העובר צריכה

קרבן העדה

הדא אמרה. מדילפינן מקרא דעובר פוסל ואינו מאכיל ש"מ שעובר עשו אותו כממש כאלו כבר ילדה לפסול את אמו: ולא עשו אותו כממש להאכיל. אלא הרי הוא כאלו אינו בעולם: מיליהון דרבנן. דברי ר"ז דבסמוך דפירש ברייתא דבסמוך דאיירי בבת ישראל שניסת לכהן פליג אר' יוסי כדמסיק: ארוסה ושומרת יבם. לכהן ומעוברת מכהן לאחר מיתת בעלה שאכלו תרומה: מה אנן קיימין. במאי עסקינן: אינה זרה לו. לתרומה ומשלמת קרן ואינה משלמת את החומש כדתנן פ"ז דתרומות בת כהן שניסת לישראל ואכלה משלמת קרן ואינה משלמת את החומש וקאמר התם בירושלמי הטעם מפני שהיא ראויה לחזור לבית אביה ולאכול ולמה תני' מעוברת: אלא. הכא במאי עסקינן בבת ישראל שניסת לכהן שאינה אוכלת אלא בשביל בעלה ובניה קמ"ל דאפ"ה אינן משלמין חומש: אם אומר. מעתה אם נאמר כר' יוסה דעובר לא עשו אותו כממש להאכיל למה לא תשלם המעוברת קרן וחומש הלא זרה ממש היא: טובלת מחיק בעלה. דצריכה טבילה לקריו ואוכלת בתרומה דבית אביה אם בת כהן היא דאין קנין לחרש לפסלה והרי היא כאלו היא עדיין בבית אביה: בחרש פסול. מתני' איירי שניסת לחרש פסול הלכך פוסל מתרומה דבי נשא שנבעלת לאסור לה ונעשית זונה או חללה: בחרש יבם. שנקנית לו בקנין אחיו פקח שמת: לפסול. הנך ספיקות אמילתא דלעיל קאי וקאמר דספק בן תשע דמספק הוי כבן ט' לפסול אבל להאכיל אין חילוק אם הוא בן ט' או שאינו בן ט': להאכיל. דכהן קטן שנשא אשה כל זמן שלא הביא שתי שערות אינו מאכילה בתרומה: ופריך והכא אתינן מיתני ספיקות. וכי בא התנא לשנות כאן כל הספיקות שבגמרא דהנא כאן נפל הבית עליו וכו': ה"ג אלא בגין דתנינן ספק צרות תני צרות. וה"פ דתנן במתני' קטן שקידש אשה שהיא ערוה לאחיו ספק הביא שתי שערות ספק לא הביא וכשהגדיל נשא אשה ומת צרתה חולצת ולא מתייבמת לפיכך תני גם דין נפל הבית וכו' כאן:

הלכה ד מתני' והשוטה. אפי' ע"י חופה וקידושין לא פוסל ולא מאכיל שאין קניינו קניין: הרי אלו פוסלין. שהרי נתחללה בביאת פסול לה: היה ישראל שבא על בת כהן. באונס או בפיתוי שלא לשם קידושין: עיברה לא תאכל. כדילפי' לעיל העובר פוסל דכתיב בנעוריה פרט למעוברת: נתחתך העובר במעיה תאכל. וה"ה אם ילדה ומת: עיברה לא תאכל. שהעובר אינו מאכיל עד שילא לאויר העולם: גדול משל אב. שהבועל אינו מאכיל לפי שלא בא עליה לשם קידושין ולאו קניינו הוא ובנו מאכיל: **גמ'** הדא אמרה. מדתנן במתני' האונס והשוטי' לא פוסלין זאת אומרת: שאין אונסין פוסלין בכהנות. פנויה שנאנסה ומותרת לאכול בתרומה: טובלת מחיק בעלה. לקריו ואוכלת בתרומה לערב דקידושין אין להם: אף פנוי הבא על פנויה. וכ"ש נשוי הבא על פנויה דחשיבא זונה אלא אורחא דמילתא נקט: ה"ז בעילת זנות. וזונה אסורה בתרומה: אנוסה א"צ להמתין ג' חדשים. דבשאר כל הנשים תנן לעיל פ' החולץ שלא ינשאו לאחרים עד שיהו להן ג' חדשים לאחר שנתארמלו או נתגרשו כדי לידע אם מעוברת היא מראשון או משני אבל אנוסה א"צ להמתין ומותרת להנשא מיד דודאי מתהפכת אחר הביאה מיד שלא תתעבר דהלת"ה קשיא הא דתנן האונס וכו' לא פוסלין ניחוש שמא עיברה ובסיפא תנן עיברה לא תאכל אלא ודאי דלא חיישינן לעיבור דודאי מתהפכת וה"ה בנשואה לשוטה אמרי' דודאי מתהפכת דאינה רוצה להתעבר הימנו לפי שיראה שלא תוכל לסבלו: לא תקבל עליו. לא תשמע לו דאין ללמוד ממתני' דמתהפכת ודאי אלא דשאני תרומה שהקילו בה חכמים ולא חשו לספק מעוברת אבל ליוחסין חשו דמעלה עשו ביוחסין ואסורה להנשא עד אחר ג' חדשים: אלו בת כהן וכו'. כלומר ותדע שהקילו חכמים באכילת תרומה: שמא אינה אוכלת בתרומה מיד. בתמיה הא ליכא למיחש דמעוברת היא ואפ"ה צריכה

פני משה

הדא אמרה כו'. כלומר דס"ל להאי תנא דמקרא ילפי' דפוסל ואינו מאכיל: וקאמר מיליהון דרבנן. דלקמן פליגי דסברי דלאו מן התורה הוא דהעובר פ כל: דאמר זעירא תני תמן כו'. ברייתא זו לא מצאתי לא בתוספתא ולא בת"כ: מה אנן קיימין. הא דקאמר דמעוברת אינה משלמת את החומש: אם בבת כהן כו'. מאי אריי' מעוברת אפילו ילדה הימנו בנים אינה משלמת החומש דאינה זרה לתרומ' מיקרי'. ואפי' בעודה נשואה לישראל תנן בפ"ו דתרומות דאינה משלמת החומש כדדריש בספרא דכתיב בחומש וכל זר לא יאכל פרט לזו שאינה זרה: אלא כן כו'. על כרחך דמיירי בבת ישראל מעוברת מכהן ואם את אומר דאין בעובר ממש להאכיל מן התורה כדדריש לעיל א"כ למה אינה משלמת החומש: וישלמו כו'. ממעוברת קאמר דתשלם גם החומש דהרי זרה היא אלא ע"כ דרבנן דהאי ברייתא פליגי אהאי דרשא וס"ל דאסמכתא בעלמא היא: חרש פוסל. קתני במתני' ומתמה הש"ס לא כן כו': טובלת. משום ביאה כדכתיב ואשה כי ישכב איש אותה שכבת זרע וגו' (ויקרא ט"ו) דאלמא דאין החרש פוסל: בחרש פוסל. כלומר חד מהני פסולין ולא אסתם חרש קאמר בחרש יבם. שהיא זקוקה ליבם חרש וקמ"ל דפוסלה משום דאגידא בי' ביבם הפיקח דפוסל: ספק שהוא ב ט' כו' לפסול. כלומר דמחשבינן ספק כודאי בן ט' לפסול ובפסולין מיירי כדפרישית במתני': נפל כו' והכא כו'. נראה דה"ג והכא אתינן מיתני צרות אלא בגין דתנינן ספקות תנינן ספק צרות כלומר דמתמה מה שייך הכא למיתני צרות במתני' וקאמר משום דאיירי הכא בספקות לחומרא תני נמי לספק צרות בהדייהו וכדפי' רש"י ז"ל במתני':

הלכה ה מתני' האונס והמפתה. כדמפרש ואזיל: והשוטה. אפי' ע"י חופה וקידושין לא פוסל ולא מאכיל דאין קנינו קנין ולא תקינו ליה רבנן נישואין כדמפרש טעמא בבבלי ריש פ' חרש דאין אדם דר עם נחש וכן לקטן והא דלא תני הכא קטן משום דקתני בסיפא וילדה דלא מיתני לי' לקטן. תוס' דף ס"ט ד"ה והמפתה: הרי אלו פסולין. שהרי נתחללה בביאת פסול לה ותני סיפא דהכא לגלויי רישא דלעיל בבן ט' ויום א' דמוקמינן לה בפסולי כהונה דלא תאמר רישא בפסולי קהל דוקא. תוס' ס"ח ד"ה רישא ועיין לעיל פ"ו הלכה ה' במראה ד"ה ושנבעלה: הי' ישראל שבא על בת כהן. באינס או בפיתוי שלא לשם קידושין: עיברה לא תאכל. דהעובר פוסל ובגמרא דייק עלה: נתחתך כו' תאכל. מיד וה"ה אם ילדתו ומת: עיברה לא תאכל. שהעובר אינו מאכיל: גדול משל אב. שהבועל אינו מאכיל לפי שלא בא עליה לשם קידושין ולאו קניינו הוא ובנו מאכילה:

גמ' הדא אמרה. מדקתני האונס והמפתה לא פוסלין: שאין כו' בפנוי'. דלא נעשית זונה ולאפוקי מדר"א וגרסי' הכא הא דבתרה ודלא כר"א כו': הדא מסייעא כו'. מתני' דקתני שוטה אינו פוסל ועיין לעיל במראה ד"ה לא כן: אנוסה כו'. לעיל סוף פ"ג ומייתי לה הכא דדייק ממתני' דקתני עיברה לא תאכל אבל מספיקא לא חיישינן שמא מעוברת היא כדחיישינן בנשואין וכדאמרינן התם טעמא אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר: אמר ר' יונה. לפני ר"י הוכחה זו ממתני' בשם ר' בא: לא תקבל. זה ממנו דשאני תרומה דקל היא כו' ולפיכך לא חששו בה מספק אבל ליוחסין חששו דמעלה עשו ביוחסין וכדמסיק: אילו. דמה אילו כו' שמא כו' בתמיה דודאי אוכלת כשאין לה זרע ולא חיישינן לעיבור: ולענין העובר. כלומר אבל להנשא ודאי אסורה וחיישינן להעובר

מסורת הש"ס

יבמות כט ע"א

בס נט ע"ב וב"ב

(לעיל סוף פ"ג)

לעיל פ"ד ה"א

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"י מתרומות הי"ב

לב ב מיי' פ"ח בס הי"ג טוי"ד סי' שלא

לג ג בס הי"ד

לד ד מיי' פי"א מגירושין הכ"ב סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג ס"ו

לה ה מיי' בס טוש"ע בס ס"ה

ציון ירושלים

[ה] בבת כהן שנשאת לישראל ע' מה"פ כאן מה שתמה על רש"י וכבר קדמו אותו בפרשה דרכים בסופו והידושי כתבתי לייבמ ואכ"מ:

שנויי נוסחאות (כ"א) העובר כד"ו העיבור. (שכ"ס) באי זה צד כד"ו כאי זה צד.

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה אילו בת כהן וכו' ולא מצאתי מזה דבר כו'. נ"ב דברי הרב תמוהין שהכל מבואר בבבלי כאן [דף ס"ט ע"ב]:

צריכה להמתין שלשה חדשים. אם אינן ראויין לבוא בישראל הרי אילו פסולין. *ואלו הן [א] בן תשע שנים ויום אחד *גר עמוני ומואבי ומצרי ועבד וממזר חלל נתין כותי וגוי שבאו על בת ישראל על בת כהן על בת לוי פסולה מן הכהונה. רבי יוסי אומר כל שזרעו פסול ביאתו פוסלת. כל שאין זרעו פסול אין ביאתו פוסלת. רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שאת מותר בבתו מותר באלמנתו. וכל שאין את מותר בבתו אין את מותר באלמנתו. ומה ביניהון רבי יוחנן אמר גר עמוני ומואבי ביניהון. מאן דאמר כל שזרעו פסול ביאתו פוסלת. זה הואיל וזרעו פסול ביאתו פוסלת. מאן דאמר כל שאת מותר בבתו אין את מותר באלמנתו. וזה הואיל ואין את מותר בבתו אין את מותר באלמנתו. דברי חכמים. רבי ירמיה בשם רבי בא תריהון אמרין בה גר עמוני ומואבי ובת דור שני מצרי אע"פ שאת מותר בבתו את אסור באלמנתו. ר' זכיי ר' אלכסנדריה משלח שאול בת גר עמוני ובת דור שני של מצרי. אמר ליה רבי יוסה לא שמיע להה‍וא דמר רבי ירמיה בשם רבנן ורבי בא תריהון אמרין בת גר עמוני ובת דור שני של מצרי אע"פ שאת מותר בבתו את אסור באלמנתו. וכל שזרעו פסול ביאתו פסולה. לא כן צריכה בשהיתה אמה מישראל שלא תאמר כשם שנתחללה אמה כך נתחללה בתה. ועוד מן הדא דאמר רבי יעקב בר אחא פליגי ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש בת גר עמוני ובת דור השני מצרי רבי יוחנן אמר כשירות. ריש לקיש אמר פסולות. רבי יוסי בי רבי בון אמר בזקינות פליגין. רבי יוחנן אמר כשירות. ריש לקיש אמר פסולות.

הלכה ו מתני' [ב] *העבד פוסל משום ביאה ואינו פוסל משום זרע באי זה צד בת ישראל לכהן בת כהן לישראל וילדה ממנו בן הלך הבן ונכבש על השפחה וילדה ממנו בן הרי זה עבד היתה אם אביו בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל האכל בתרומה: **גמ'** *העבד מניין שביאתו פוסלת. רבי יוחנן אמר בשם רבי ישמעאל °ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה (ויקרא כב) שיש לה עליו אלמנות וגירושין חוזרת. את שאין לה עליו אלמנות וגירושין אינה חוזרת. התיב רבי ירמיה הרי אלמנה שזינתה הרי אין לה אלמנות וגירושין [ג] וחוזרת. רבי יוסי לא אמר כן אלא מחלפא שיטתיה דר' יוחנן *בגיטין הוא אמר כותין משום מה הן פסולין ר' יוחנן בשם ר' ישמעאל משום גוי ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר.

בקידושין

צריכה להמתין: אם אינן ראויין כו' ואילו הן כו'. ובפסולי קהל מיירי וזהו כגי' ר"ח שם כדפרי' במתני': כל שזרעו פסול כו'. ולאפוקי מצרי שני ואדומי שני דאין זרעו פסול כדאמר בבלי שם: ומה ביניהון. בין ר' יוסי ור' שמעון בן גמליאל: מ"ד כל שזרעו כו'. וזה נמי מקלת זרעו פסול דבנו פסול עד סוף העולם: וזה הואיל ואת מותר בבתו את מותר באלמנתו גרסינן. כדקי"ל עמוני ולא עמונית: דברי חכמים. אבל לדברי חכמיר קאמרי ר' ירמי' כו' בת גר עמוני כו דאעפ"י שהן מותרות אלמנתו אסורי דביאתו בעבירה היא: משלח שאול שלח לשאול לבה"מ בת כו' וקס"ד דמשום אלמנה של גר עמוני כו' שאי וה"ק מי נימא הואיל ובת עמוני ומצר שני מותרות אלמנתו מותרת: לא שמיע לי כו'. דס"ל דאעפ"י כן אסו באלמנתו דביאתו בעבירה: וכל כו' ועוד ראי' לגר עמוני נקט דהא זרע פסול: ומבני הש"ס דלא כן צריכה לשאול אלא בשהיתה כו' ולענין בת גופה קא מיבעיא ליה: שלא תאמר. כמו אם נימא דהואיל והאם נתחללה אסורה הבת לכהונה: ועוד מן הדא כו' דמייתי ראי' דפליגי ר"י ור"ל בבת ועל כרחך בשאמה מישראל היא ופליגי אם כשרה לכהונה הואיל ונתחללה האם: ור' יוסי בר בון דחי לה דבזקנות פליגי. ר"י ור"ל באמן אם כשרות לכהונה הואיל והבת כשרה ובפלוגתא דר' יוסי ורשב"ג לעיל אבל בבת ד"ה לא אמרינן הואיל וא"כ נפשטה הבעיא דר' אלכסנדרי' דהא אמרי רבנן לעיל דאעפ"י שאת מותר בבתו את אסור באלמנתו:

הלכה ו מתני' העבד פוסל משום ביאה. אם בא על הכהנת פוסל' מתרומה כדיליף טעמא בגמרא: ואין פוסל משום זרע. אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר שהוא עבד דלאו זרעו מיקרי: ונכבש. נדחק ולשון גנאי הוא: ה"ז עבד. שולד שפחה כמוה: בת ישראל לכהן. ומת בנה מכהן ובנו בן בנה קיים והוא עבד לא תאכל בתרומה דלאו זרע הוא: בת כהן לישראל. ומת אביו תאכל בתרומה דאע"ג דולד בעלמא פוסל האי לאו זרעו הוא דלא שדינן ליה בתר אבוה: **גמ'** שיש לה עליו. דיש לו אלמנות וגירושין בה חוזרת בזו אני קורא ושבה וגו' יצאו עכומ"ז ועבד כו' וכן אמר בבלי שם: הרי אלמנה שזינתה. לאו דוקא אלמנה אלא בת כהן פנוי' שזינתה דהרי אין לה אלמנות וגירושין ביה והא דנקט אלמנה משום דאקרא קאי דכתיב אלמנה וגו': וחוזרת. כלו' דלא נפסלה מן התרומה כדתנן במתני' דלעיל ולא משני מידי: ר' יוסי לא אמר כן. כטעמי' דר' יוחנן אלא דמקשי על דבריו דמחלפ' שיטתי': בגיטין. בפ"ק דגיטין הלכה ה' דקאמר שם כותים משום מה הן פסולין דאפי' למ"ד גירי אריות הן הואיל וחזרו ונתגיירו לשם שמים מ"מ אין מקבלין אותן כדמקשי התם: וקאמר ר' יוחנן כו'. והתם גרים משום ר"א הולד ממזר. והרי הן כשאר אומות שנשאו בנות ישראל ולהכי מסיק לקושיא דמהלפא שיטתיה:

בקידושין

עין משפט נר מצוה

לו
[א] מיי' פי"ח מאיסורי ביאה הל' ג סמ"ג לאוין קכ טוש"ע אה"ע סי' ו ס"ח

לז
[ב] מיי' פ"ו מתרומות הט"ז טוי"ד סי' שלא

לח
[ג] מיי' שם פ"ח ה"ג טוש"ע י"ד סי' שלא

צריכה להמתין מלהנשא עד לאחר ג' חדשים מיום השמועה דלא חילקו חכמים ש"מ דבתרומה הקילו: ואלו הן. שאינן ראויין לבא בישראל: בן ט' ויום אחד. שהוא גר עמוני וכו' דאסורים לבא בקהל: ה"ג ומצרי ואדומי. עד דור שלישי בעשה: חלל. פסול לכהונה: נתין וכותי. בלא תתחתן בם וקסבר כותים גירי אריות הן: פסלה מן הכהונה. אם בת כהן היא מן התרומה ולויה וישראלית להנשא לכהן: רי"א וכו'. בסמוך מפרש מאי קאמר: ומה ביניהון: מאי איכא בין רשב"ג לר"י: גר עמוני ומואבי. איכא בינייהו שהזכרים אסורים עד סוף כל הדורות והנקבות מותרות מיד דדרשינן עמוני ולא עמונית: זה הואיל. ואיכא מקצתו זרעו שפסול פוסל דומיא דאלמנה לכה"ג שזרעו פסול ופוסל: ה"ג מ"ד כל שאת מותר בבתו מותר באלמנתו וזה הואיל ואת מותר בבתו את מותר באלמנתו. וה"פ וזה גר עמוני הואיל ואת מותר בבתו דנקבות מותרות מיד אף אלמנתו מותר דיליף מאלמנ' לכה"ג מה אלמנה לכה"ג שכל זרעה פסול פוסל אבל מי שאין כל זרעו פסול אינו פוסל: ופריך דברי חכמים. כלומר מאי איכא בין ת"ק לר' יוסי: ה"ג ר' ירמיה בשם רבנן ור' בא תרווייהון אמרי גר אדומי שני וגר מצרי שני אע"פ שבניו מותרין את אסור וכו'. וה"פ אלמנת גר מצרי ואדומי שני איכא בינייהו: דביאתן בעבירה דכתיב דור שלישי יבא להם וגו' ולא שני דלת"ק אע"פ שבניו מותרין את אסור באלמנתו כיון דנבעלו לאסור להן ולר' יוסי כיון שכל זרעו כשר את מותר באלמנתו: ה"ג ר"ז אלכסנדריא משלח שאול. שלח לשאול לחכמים: בת גר עמוני וכו'. מהו לכהונה קס"ד דקמבעיא ליה על אלמנתו אם כשרה לכהונה: את אסור באלמנתו. לרבנן ולר' יוסי דוקא כל שזרעו פסול פוסל בביאתו ואלמנת מצרי שני כשרה לכהונה: לא כן נצרכא. לא כך מיבעיא ליה אלא מצרי שני שנשא בת ישראל קמיבעיא ליה בתו מהו מי אמרי' הואיל ונתחללה אמה לת"ק אף בתה פסולה או לא: בת גר עמוני וכו'. שנשאו ישראלית: ר"ל אמר פסולות. הואיל ואמם נתחללו בביאתן אף בנותיהן פסולות: בזקינות פליגין. באלמנות פליגי: רי"א כשרות. דס"ל כר"י וכרשב"ג: ר"ל אמר פסולות. דסובר כת"ק ומיבעיא ליה לר' זכיי אם יש לסמוך על דברי ר"י בר אחא או על דברי ר"י בר בון:

הלכה ה מתני' העבד פוסל משום ביאה. אם בא על כהנת פסולה מלאכול בתרומה ובגמ' מפרש מנ"ל: ואינו פוסל משום זרע. אם יש זרע לבת כהן מישראל כשר שהוא עבד ומת בעלה ישראל ונשאר זה לא אמרי' הרי יש לה זרע מישראל ולא תשוב לתרומת אביה דעבד ודאי לאו זרע הוא ומפרש ואזיל היכי משכחת לה שיהא זרע ישראל כשר עבד: נכבש. נדחק ובא עליה ולשון גנאי הוא: ה"ז עבד. שולד שפחה כמותה: היתה אם אביו בת כהן לישראל תאכל בתרומה. אם מת אביו והוא קיים אע"ג דבעלמא ולד ולד פוסל האי אינו פוסל דלאו בתר אביו שדינן ליה דלאו זרעו הוא: **גמ'** שיש לה עליו אלמנות וגירושין. כגון ישראל שהוא בתורת גיטין וקידושין הוא דחוזרת אם נתאלמנה או נתגרשה ממנו או אפי' בזנות: את שאין לה עליו אלמנות וגירושין. כגון כותי ועבד שאין קידושין תופסין בהן אינה חוזרת: הרי אין לה אלמנות וגירושין. דבזנות בא עליה ואפ"ה חוזרת לתרומה דבי נשא: לא אמר כן. לא פריך הכי אלא דקשיא ליה דר"י אדר"י: בגיטין הוא אומר. כששנינו מסכת גיטין אמר ר"י כותים משום מה הן פסולין איזה פסול נתערב בהן שאסרוהו: ה"ג ר' יוחנן בשם רבי לעזר משום עכו"ם ועבד וכו' וכ"ה במס' גיטין. וה"פ משום שנתערבו בהם הנולדים מעכו"ם ועבד שבאו על בת ישראל שהן ממזרים וגזרו על כולן שפסולים לבוא בקהל:

בקידושין

מסורת הש"ס

יבמות דף כח סע קידושין עד ירושלמי סוטה פ"ד ה"ב

יבמות סט ע"ב

בב כח ע"ב וב"ב

ירושלמי גיטין פ"א ה"ה וקידושין פ"ג הי"ד ובבלי יבמות מה ע"א וב"ב

שנויי נוסחאות (פל"ג) באי זה צד נד"ו כאי זה צד.

גליון אפרים

הרי אלמנה שזינתה נ"ל הרי יבמה שזינתה. כקדושין פ"ג מ' ע"ב הרי יבמה שזינתה הרי אין לה עליו ולא על אחרים קידושין. מפס ירושלמי:

בקידושין הוא אמר רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין הוולד ממזר. הכא אמר ליה משום גרמיה. והכא אמר לה משום רבי ישמעאל שכן לדברי חכמים הוולד ממזר. רבי חזקיה לא אמר כן אלא מחלפה שיטתיה דרבי יוחנן בגיטין הוא אמר הכותין משום מה הן פסולין. רבי יוחנן בשם רבי ישמעאל משום גוי ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר בקידושין הוא. ר' יוחנן ר' שמעון בן לקיש תריהון אמרין הוולד ממזר והכא הוא אמר את שיש לו עליו אלמנות וגירושין חוזרת ואת שאין לה עליו אלמנות וגירושין אינה חוזרת. אמר רבי מתנייא סלקית לסחורה ושמעית ר' יוחנן ור' ישמעאל בני יישוע ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה. את שיש לה עליו אלמנות וגירושין חוזרת. ואת שאין לה עליו אלמנות וגירושין אינה חוזרת. ואמרת יאות אין ממזר כר' יהושע [ה] שאין ממזר אלא מאשה שהיא אסורה עליו איסור ערוה וחייבין עליה כרת:

הלכה ז מתני' [ג] *ממזר פוסל ומאכיל באי זה צד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה ממנו בת והלכה הבת ונישאת לעבד או לגוי וילדה ממנו בן הרי זה ממזר היתה אם אמו בת ישראל לכהן תאכל בתרומה בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: **גמ'** *לית הדא פליגא על רב דרב אמר [ג] גוי ועבד שבא על בת ישראל הוולד כשר. פתר לה בגוי פסול ובעבד פסול:

הלכה ח מתני' [ד] *כ"ג פעמים שהוא פוסל כיצד בת כהן שנישאת לישראל וילדה ממנו בת הלכה הבת ונישאת לכהן וילדה ממנו בן הרי זה ראוי להיות כהן גדול ועומד ומשמש על גבי המזבח מאכיל את אמו ופוסל את אם אמו זאת אומרת לא כבני כהן גדול שהוא פוסליני מן התרומה: **גמ'** תני בר קפרא [ה] בן יומו פוסל ומאכיל. כיני מתניתא לא כבן בתו כהן גדול שהיא פוסלתו מן התרומה. הא כיצד בת כהן שנישאת לישראל וילדה ממנו בת. ובת ישראל שנישאת לכהן וילדה ממנו בן ונישאו שניהן זה לזה והולידו בן הרי זה ראוי להיות כהן גדול עומד ומשמש על גב המזבח. מאכיל את אמו ופוסל את אם אמו. זאת אומרת לא כבן בתי כהן גדול שהוא פוסליני מן התרומה:

הדרן עלך אלמנה לכהן גדול

הלכה א מתני' [ו] *הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה נשיהם ועבדיהם יאכלו [ז] פצוע דכא וכרות שפכה הן ועבדיהן אוכלים ונשיהם לא יאכלו אם לא ידעה משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה הרי אילו יאכלו:

גמ'

קרבן העדה

מסורת הש"ס

בקידושין הוא אמר. ובמסכת קידושין שנינו: תריהון אמרין. עכו"ס ועבד שבאו על בת ישראל הולד ממזר וקשיא א"כ ל"ל קרא שפוסלין בביאתן השתא ממזר הוי מיפסל בביאתן מיבעי: ומשני הכא. בקידושין א"ל משמיה דנפשיה: והכא. וכאן ביבמות אמר משמי' דר' ישמעאל כלומר הא דידיה הא דרביה ור' ישמעאל סובר עכו"ס וכותי שבאו על בת ישראל הולד כשר: שכן לדברי חכמים. כלומר סובר להלכה דהולד ממזר שהרי חכמים פליגי על ר' ישמעאל וסברי דהולד ממזר: ר"ח לא אמר כן. הקשה בענין אחר דשמע מרבי' דר"י אמר בשם רבי ישמעאל כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ואמר נמי בשם ר' ישמעאל הך דרשא דהכא מי שיש לו אלמנות וגירושין עליו וכו' ול"ל הך דרשא כיון דממזר הוא מיפסל בביאתו מיבעיא ולא משני מידי דהשתא ליכא לשנויי הא דידיה הא דרבי': סלקית לסחור'. עליתי למקום ששמו סחורה: ואמרתי אות שפיר קאמריתו דאיצטרך קרא לעכו"ס ועבד שפוסל בביאתו שאין ממזר אלא מחייבי כריתות וכותי ועבד אע"ג דאין קידושין תופסין בהן מ"מ חייבי לאוין נינהו והולד כשר אבל אי הוה ממזר מעכו"ס ועבד לא צריך קרא דהשתא ממזר הוה מיפסל בביאתו מיבעיא: ה"ג אין ממזר כשמעון התימני שאין ממזר וכו':

יבמות כט ע"ב

בס מה

הלכה ז מתני' כ"ג פעמי' שהוא פוסל. את בת כהן מן התרומה משום זרעה מישראל: מאכיל את אמו. לאחר מיתת אביו: ופוסל את אם אמו. אפי' לאחר מיתת אמו דאי לאו הוא הדרא אם אמו לתרומה דבית אביה לאחר מיתת בתה וכל זמן שזה קיים אינה חוזרת דכתיב וזרע אין לה עיין עליו או בת הבת או בן הבן עד סוף כל הדורות פוסלין: לא כבני כ"ג. כלומר לא ירבו כמותו שהוא פוסליני מתרומה: **גמ'** ופריך לית הדא. וכי אין משנה זו קשיא לרב דתנן ניסת לעבד וכו' ה"ז ממזר ורב קאמר דהולד כשר: ומשני פתר לה. רב מפרש למתני' בעכו"ס פסול כגון עמוני ומואבי מצרי ואדומי: ועבד פסול. מאומות אלו הפוסלין לבא בקהל: בן יומו. כלומר מיד לאחר שיצא חי מרחם אמו פוסל ומאכיל: כיני מתני'. כן היא פירושו דמתני' לא כבן בתי כה"ג דבני דתנן לאו דוקא אלא בן בתה הוא: ובת ישראל שניסת לכהן. כלומר בתה שהיא בת ישראל שניסת לכהן וילדה הימנו ראוי להיות כ"ג ומאכיל את אמו ופוסל את אם אמו כדתנן במתני':

בס כט

בס פ ע"א

הדרן עלך פרק אלמנה לכהן גדול

הלכה א מתני' הערל וכו'. כהן ערל שמתו אחיו מחמת מילה: נשיהם ועבדיהם יאכלו. דהא משום ערלה וטומאה לא נפקו מכלל כהנים אלא אינהו גופייהו מחסרי תקנתא: ונשיהם. של פצוע דכא וכרות שפכה לא יאכלו דשויה חללה בביאתו שהרי נבעלה לפסול לה: ואם לא ידעה. לא בא עליה אחרי כן והיתה נשואה לו קודם לכן:

גמ'

פני משה

בקידושין. ובפ' בתרא דקידושין נמי אמר שם הל' י"ד דלר"י ולר"ל לתרוייהו הולד ממזר: הכא אמר לי' משום גרמי'. נראה דה"נ גרסי' ר' יוחנן בשם ר' אליעזר משום עכומ"ז כו' כדגרים בגיטין והילכך מפרק לה דהכא בקידושין קאמר ר"י מטעמא דנפשיה והכא דקאמר טעמא משום חוזרת בשם ר' ישמעאל היא דלא ס"ל הולד ממזר ולא קשה מידי כדמקשי הזקי' לקמי': שכן לדברי הכמים כו'. טעמא דר' יוחנן קאמר דס"ל ה לד ממזר כהכמים דמתני' דלקמן: ר' הזקי' לא אמר כן. כלומר דגרים ר' יוחנן בשם ר' ישמעאל התם ולפיכך מחלפ' שיטתי' כו': והכא הוא אמר את שיש לי כו'. בתמי' דהשתא הולד ממזר הוי מיפסיל בביאתו מיבעיא וקרא למה לי וכן מקשי לה בבלי עשרה יוחסין דף ע"ה: סלקית. כשעליתי לסחורה שמעתי מהם שהיו דורשים זה הטעם מוכת כהן כו' ואמרתי להם שפיר האי טעמא דאין הולד ממזר מעכומ"ז ועבד והילכך צריך קרא: כר' יהושע. לא גרסי' אלא כר"ע דאיהו אמר יש ממזר מא"ל: שאין כו'. וכשמעון התימני:

הלכה ז מתני' ממזר פוסל ומאכיל. כדדריש בבבלי שם דכתיב וזרע אין לה מ"מ דלזרע זרעה לא איצטריך דבני בנים הרי הן כבנים כי איצטריך קרא לזרע פסול:

גמ' ומקשה לית הדא מתני' פליגא על רב כו'. ובמתני' אמרי' הולד ממזר: פתר לה רב בעכומ"ז פסול כו'. כגון מהנך פסולין דלעיל נתין ועמוני כו'. אבל בבבלי מוקי לה כמ"ד הולד ממזר וכן גרים שם לרב ועיין בהאלך:

הלכה ח מתני' כ"ג פעמים שהוא פוסל. את בת כהן מן התרומה משום זרעה מישראל: מאכיל את אמו. לאחר מיתת אביו: ופוסל את אם אמו. אפי' לאחר מיתת אמו דאי לאו הוא היתה אם אמו חוזר' לתרומת אבי' לאחר מיתת בתה: לא כבני כ"ג. כלומר לא ירבו כמותו בישראל שהוא פוסלני מן התרומה ולא כבני מפ' בגמ':

גמ' תני בר קפרא בן יומו כו'. כדאמרי' בפ' יוצא דופן ודנקט' הכא אמתני' כלומר לאו דוקא כ"ג דאפי' בן יומו פוסל לבת כהן מישראל או מאכיל לבת ישראל לכהן אלא ראוי להיות כ"ג כו' כלומר כהן כשר הוא ופוסל אם אמו: כיני מתני'. מתני' דקתני לא כבני לאו דוקא הוא דהא לאמו ממש מאכיל הוא אלא כן הגי מפרשין לא כבן בתי כו' כדמפרש ואזיל: ובת ישראל כו' ונישאו שניהן זה לזה. ומתני' דקתני סתמא והל' הבת ונישאת לכהן נוכל לפרש נמי דנישאת לכהן שנולד מבת ישראל. והא דנקט' בכה"ג משום דדייק זאת אומרת משמע אבל אם אמו אחריתא אוכלת. לומר דלא משכחת לה שיאכיל אמו ויפסול אם אמו אלא בבן בתה אבל לא בבן בנה:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' הערל. כהן שמתו אחיו מחמת מילה אינו אוכל בתרומה כדיליף בגמ': נשיהם ועבדיהם יאכלו. דהא מכלל כהנים לא נפקו אלא דאינהו גופייהו מחסרי תקנתא: נשיהם. של פצוע דכא וכרות שפכה לא יאכלו דשווי' חללה בביאתם דנבעלה לפסול לה: ואם לא ידעה. שלא בא עליה משנעשה פצוע דכא והיתה לו נשואה מקודם לכן: הרי אלו יאכלו. דהואיל וכבר אכלה:

גמ'

עין משפט נר מצוה

לט
[f] מיי' פט"ו מא"ב הל' ב' סמ"ג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סי' ד סי"ג

מ
[ב] מיי' פ"ו מתרומות הל' יד

מא
[ג] מיי' פט"ו מא"ב סמ"ג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סי' ד ס"ה וסי"ט

מב
[ד] מיי' פ"ו מתרומות הט"ז

מג
[ה] מיי' פ"ו הל' י"ג יג

א
[ו ז] מיי' פ"ו מתרומות הל' י' יב יג

שנויי נוסחאות (מ"כ) באי זה צד כד"ו כאי זה צד. (שנ"ז) בתו נ"נ בתי. שהיא כד"ו שהוא. פוסלתו נ"נ פוסליני.

גליון אפרים

אין ממזר כר' יהושע נ"ע אין ממזר כר' שמעון שאין ממזר כו' וכדאיתא בברייתא בירושלמי קדושין פ"ג דף מ' ע"ב תני עכו"ס ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר ר' שמעון בן יהודה אומר בשם ר"ש אין הוולד ממזר שאין ממזר אלא מאשה שהיא אסורה עליו אסור ערוה וחייבין עליה כרת:

עין משפט נר מצוה

ב
א מיי' פ"ג מבכורים ה"ה
ג
מיי' פ"ט מק"פ ה"ח
ד
ג מיי' שם פ"ו ה"ט
ה
ד מיי' פ"ו מעשה הקרבנו' ה"ט
ו
ה מיי' פ"ג ממע"ש ה"ט
ז
ו מיי' פ"ו מתרומות ה"ה
ח
ז מיי' פ"ב ממע"ש ה"א
ט
ח מיי' פ"י ממעשה הקרבנות ה"ט
י
ט י מיי' פ"ב מביאת מקדש ה"ח ט ופ"ו מק"פ ה"ט
יא
כ מיי' פ"י מתרומות ה"ב

גמ' *°איש איש לרבות את הערל . או איש איש לרבות את האונן . אמר רבי יוסי בן חנינה כתיב °כל זר לא יאכל קודש . *משום זרות אסרתי לך [א] ולא אסרתי לך משום אנינה . ר' טיופה סמוקא בעי קומי רבי יוסי או נאמר זרות אסרתי ולא אסרתי משום ערלה ומשום אנינה . א"ל מאחר שבתוב א' מרבה וא' ממעיט מרבה אני את הערל שהוא מחוסר מעשה מגופו . ומוציא את האונן שאינו מחוסר מעשה מגופו . עד כדון כרבי עקיבה . כרבי ישמעאל . תני ר' ישמעאל נאמר °תושב ושכיר בפסח . ונאמר °תושב ושכיר בתרומה . מה תושב ושכיר האמורים בפסח [ב] פסל בו את הערל . אף תושב ושכיר האמור בתרומה פסל בו את הערל . רבי חגיי בעא אי מה תושב ושכיר האמור בפסח [ג] פסל בו את האונן . אף תושב ושכיר האמור בתרומה נפסול בו את האונן . א"ר הילא לא למדו (תחת תחת) תושב תושב אלא דברים האמורים בפרשה . [ד] טומטום ואנדרוגינס ממקום אחר באו . אונן [ה] ממעשר שני בא ר' אבון בעי ותהא תרומה אסורה לאונן מקל וחומר . ומה אם המעשר שהוא מותר לזרים הרי הוא אסור לאונן . [ו] תרומה שהיא אסורה לזרים אינו דין שתהא אסורה לאונן . לא אם אמרת במעשר [ז] שהוא טעון מחיצה . תאמר בתרומה שאינה טעונה מחיצה . הא לפי שיש בזה מה שאין בזה . ובזה מה שאין בזה לא צרכו ללמד זה מזה . קדשים מהו שיהו אסורים בערל . ללמד מן הפסח אין את יכול שאין בו שבירת העצם . ולא מן התרומה שהוא למד מן הלמד . הוי סופך לומר ממנו וממנו מה ממנו שנאמר בפסח פוסל בו את הערל . אף °ממנו שנאמר בקדשים [ח] פוסל בו את הערל . קדשים מהו שיהו אסורין לאונן [ט] . ממנו ממנו . מה °ממנו שנאמר במעשר פוסל בו את האונן . אף ממנו שנאמר [י] בפסח פוסל בו את האונן . ומופנה הוא . והלא דרושה היא . כהדא דתני [כ] *תושב זה קנוי קניין עולם . שכיר זה קנוי קניין שנים . יאמר תושב מה תלמוד לומר שכיר . הקנוי קניין עולם אינו אוכל . והקנוי קניין שנים אוכל . אילו כן הייתי אומר תושב זה הקנויי קניין שנים . וכשהוא אומר שכיר בא השכיר ללמד על התושב שהוא קניין עולם . א"ר מתיה מכיון דכתיב °וכל ערל לא יאכל בו כמי שהוא מופנה מצד אחד . על דעתיה דר"ע לאי זה דבר נאמר תושב ושכיר בתרומה . כההיא דאמר רבי הילא בשם רבי יוסא הלוקח עבדים ערלים מן הגוי על מנת למוהלן . רבי יוסא בשם רבי יוחנן שמעון בר בא בשם ר' יוחנן הלוקח עבדים ערלים מן הגוי על מנת למוהלי

פני משה

גמ' איש איש . כתיב אצל אכילת תרומה איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב וגו' (ויקרא כ"ב) לרבות את הערל כטמא דלא יאכל תרומה : או . אימא לרבות האונן : ולא אסרתי לך משום אנינה גרסינן : או נאמר כו' . דממעט נמי משום ערלה . א"כ דגרסינן ולא אסרתי משום ערלה להודי' . דמה ראית לרבות ערלה ולמעט אנינה : עד כדון כר"ע . זו היא שיטת ר"ע וכן אמר בבלי דף ע"א : כר' ישמעאל . ולר' ישמעאל נפקא לי' מג"ש כדהני כו' : תושב ושכיר . כשיטת ר"א בבלי שם : לא למדו תושב תושב גרסינן : אלא דברי' האמורים בפרשה . בפסח גופי' דכתיב וכל ערל לא יאכל בו אבל אנינות פסח גופי' ממעשר ילפינן כדלקמן דיליף ממנו ממנו . וכדבא בס וכדמסיק : טומטום ואנדרוגינס . דאינן אוכלין בקדשים ממקום אחר ילפינן דלא כתיב בפסח גופי' וכן אונן ילפינן ממעשר שני : הרי הוא אסור לאונן . דכתיב לא אכלתי באוני ממנו : טעון מחיצה . לפנים מחומות ירושלים אבל תרומה נאכלת בגבולין : הא לפי שיש בזה כו' . תרומה אסורה לזרים ומעשר טעון מחיצה : לא צרכו . לא דקדקו חכמים ללמד א' מחבירו : קדשים . שאר קדשים דמנין אתה למד : מן הפסח . אי אתה יכול ללמוד דאיכא למיפרך מה לפסח שכן יש בו משום שבירת העצם משא"כ בקדשים : שהוא למד מן הלמד . דהרי תרומה עצמה ילפינן מפסח ותרומה קדש איקרי וקי"ל אין למדין מן הלמוד בקדשי' : הוי כו' . ע"כ צריך אתה ללמוד בג"ש ממנו ממנו ומופנה הוא ואין משיבין : שנאמר בפסח . אל תאכלו ממנו : ממנו שנא' בקדשים . והקריב ממנו אחד מכל קרבן גבי אכילת תרומת לחמי תודה (ויקרא ז') : ממנו שנא' במעשה . לא אכלתי באוני ממנו (דברים כ"ו) : ומופנה הוא . בתמיה לעיל קאי דיליף ג"ש דתושב ושכיר : והלא דרושה היא . דתושב ושכיר של תרומה צריך לדרשה כדמפר' : זה קנוי קניין עולם . עבד הנרצע : קניין שנים . סתם עבד עברי : קניין עולם אינו אוכל . בתרומה דלא קני ליה רבי' : קניין שנים אוכל . בתמי' : בא השכיר . יתירא ללמד ע"כ דהאי תושב לקניין עולם הוא דאתא : ומשני ר' מתיה . דשל פסח מופנה הוא : מכיון דכתיב וכל ערל . כלומר דעל כרחך תושב ושכיר הנא' בפסח בעכו"ז הוא דהא כתיב לא יאכל ולגופי' לא איצטריך דהא כבר כתיב וכל ערל לא יאכל בו אלא לאפנויי והוה מופנה מצד א' וס"ל לר' ישמעאל דלמדין ואין משיבין ובבבלי מהדר לה אליבא דר"א וכדפירש' התוס' שם : ע"ד דר"ע . דיליף מאיש איש האי תושב ושכיר לאיזה דבר נאמר בתרומה : כההיא כו' . דאיצטריך לגר שמל ולא טבל דאינו אוכל כדאמר רבי הילא וכן רבי יוסא בשם רבי יוחנן : למוהלן

קרבן העדה

גמ' איש איש . מזרע אהרן והוא צרוע או זב לרבות ערל כטמא אצל אכילת תרומה דבהאי קרא תרומה כתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והיינו תרומה דסגי לה בהערב שמש : ופריך או . נימא איש איש לרבות האונן שאסור בתרומה כי היכי דאסור במעשר וקדשים : כתיב כל זר . וה"מ למכתב זר כל ל"ל : ה"ג משום זרות אסרתי לך ולא משום אנינות : ה"ג או נאמר זרות אסרתי לך ולא אסרתי משום ערלה א"ל וכו' . וה"פ ר' טייפה פריך מה ראית לרבות ערל ולמעט אונן אימא איפכא : שהוא מחוסר מעשה בגופו . למול עצמו דומיא דזב ומצורע שמחוסרים מעשה בגופן : ופריך עד כדון כר"ע . הניחא לר"ע דדריש לשונות כפולות שבתורה שפיר איכא לרבויי ערל מאיש איש : כר"י . אלא לר"י דאמר דברה תורה כלשון בני אדם מנ"ל דערל אסור בתרומה : ונאמר תושב ושכיר בתרומה , תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש : פסל בו את האונן . כדילפינן לקמן : ה"ג לא למדו תושב תושב אלא לדברים האמורים בפרשה . וה"פ לא שבקינן ערלות דכתיב בגופיה דפסח ולפינן אנינות מפסח דפסח גופיה ממעשר גמרינן הלכך מסתבר לאוקמי מיעוטא דוכל זר למעט אונן וגז"ש דתושב תושב לרבות ערל : ה"ג טומטום וערל ממקום אחד באו . וה"פ טומטום מרבינן לאיסורא בפסח ובתרומה שהרי ספק ערל הוא וכתיב וכל ערל לא יאכל בו : אונן . שאסור בפסח לאו בפסח גופיה כתיב אלא ממעשר שני יליף : מק"ו . ממעשר שני : הרי הוא אסור לאונן . דכתיב לא אכלתי באוני ממנו : שהוא טעון מחיצה . שאסור לאכלו חוץ לירושלים דכתיב לפני ה' אלהיך תאכלנו : לא צרכו . אי אפשר ללמוד זה מזה : ללמד מן הפסח . מה פסח ערל אסור בו אף שאר קדשים כן : לית את יכיל . דאיכא למפרך מה לפסח שאסור בשבירת עצם משא"כ שאר קדשים : ולא מן התרומה . איכא למילף שאר קדשים : שהוא למד מן הלמד . דתרומה גופה דערל אסור בה ילפינן מפסח בגז"ש דתושב תושב ובקדשים לא ילפינן למד מן הלמד : הוי סופך . ע"כ צ"ר דילפינן שאר קדשים דערל אסור בהן מכח גז"ש דבפסח כתיב לא תותירו ממנו עד הבקר ובקדשים כתיב לא תותיר ממנו : ופשיט ממנו ממנו . ילפינן בגז"ש ממעשר : מה ממנו שנאמר במעשר . לא אכלתי באוני ממנו : ופריך ומופנה הוא . בתמיה והלא דרושה היא הא איצטריך ממנו דפסח לגז"ש ותושב ושכיר אצטריך לדרשא אחריתא כדמסיק וכיון דלאו מופנה איכא למפרך מה לפסח שכן חייבין עליו משום פגול נותר וטמא ושבירת עצמות משא"כ תרומה א"כ אגז"ש דתושב ושכיר דלעיל פריך דאינה מופנה וכ"כ עיקר : זה קנוי קנין עולם . עבד עברי הנרצע בא הכתוב ללמדך שאין גופו קנוי לכהן זה שיאכילוהו ככנעני : זה קנוי קנין שנים . סתם עבד היוצא בשש שנים : והקנוי קנין שנים אוכל . בתמיה : אלו כן . דלא נאמר אלא תושב הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים אבל הקנוי קנין עולם אוכל לכך כתיב שכיר תירא ללמד דתושב היינו נרצע שהוא מיושב אצלו לזמן מרובה ושכיר זה שעומד לצאת : הכי גרסינן אמר רבי מתיה מכיון דכתיב כל ערל וכל בן נכר לא יאכל בו כמי שהוא מופנה משני לדין . וה"פ תושב ושכיר דפסח מותני דאי בתושב ושכיר דישראל איירי משום דה"ל תושב ושכיר איפטר ליה מפסח בתמיה הא כתיב וכל עדת ישראל יעשו אותו אלא בתושב ושכיר עכו"ם איירי ולגופיה לא איצטרך דלא עדיף מערל ובן נכר אלא לאפנויי ותושב ושכיר הרי קראי נינהו שדי חד אלמד וחד אמלמד וה"ל מופנה משני לדדין ולמדין ואין משיבין : ופריך על דעתיה דרבי עקיבא . דיליף דערל אסור בתרומה מדכתיב איש איש תושב ושכיר דכתיב גבי תרומה ל"ל : הכי גרסינן ע"מ שלא למוהלן

מסורת הש"ס: יבמות ע ע"א וחגיגה ד . יבמות עא ע"א . יבמות ע ובי"ן

תורה אור: ויקרא כב . שם . שמות יב . ויקרא כב . דברים כו . שמות יב

שנויי נוסחאות (ס"ב) יוסי בד"ו יוסה . (ס"ג) כל זר במקרא „וכל זר" . (ס"ד) אנינה בד"ו ערלה . (סי"ג) האמורים בד"ו האמור . (סי"ח) תחת תחת כ"ס בד"ו . תושב תושב בד"ו ליתא .

בן אריה

א"ר הילא לא למדו תחת תחת אלא דברים האמורים בפרשה טומטום ואנדרוגינוס ממקום אחד באו אינן ממעשר שני בא כ"ב עי' בכורות כ"ז ורב הילא שבירושלמי כאן תירץ על קושיא שבגמ' דבכורות שם [מ"ש לא ממעט ת"ק גם טומטום ואנדרוגינוס מג"ש דתחת תחת] לא למדו תחת תחת אלא לדברים האמורים בפרשה טומטום ואנדרוגינוס ממקום אחר באו והמפרשים בירושלמי פה שהגיהו את הירושלמי לא ירדו לביאורו וביאור הירושלמי הוא כן שכמו שתירץ רב הילא על קושיא דבכורות שם דהיינו טעמא דתנא דמתניתין שם לא ממעט נמי טומטום ואנדרוגינוס מגז"ש תחת תחת משום דהגז"ש לא נאמרה אלא לדברים האמורים בפרשה דשור או כשב דכתיב התם תחת אבל טומטום ואנדרוגינוס למדו ממקום אחר (היינו מקרא דזכר ונקבה זכר ודאי ונקבה ודאית דכתיב בשלמים פ' ויקרא) הכא נמי גבי גז"ש דתושב ושכיר לא נאמרה אלא לדברים האמורים בפרשה (היינו גבי פסח) אבל אונן ילפינן גבי פסח גופו ממעשר דכתיב לא אכלתי באוני ממנו וכמו שתירץ רבא בבבלי יבמות דף ע' ע"ב רק דרבא שם תירץ לא שבקינן כו' אבל אם לא הוי מיעוט דכל זר הוי ילפינן מגז"ש אף לאונן דלא נאמר בגופו דפסח הלכך לא שייך בבכורות שם תירוצו דרבא ביבמות שם אבל רב הילא בירושלמי יש לומר דסבר דגם היכא דליכא מיעוטא אמרינן הכי לא למדו אלא לדברים כו' [ויש לומר עוד דגם רב הילא טעמו משום דלא שבקינן כו' ודריש ג"כ קרא דכתיב גבי מעשר כל אשר יעבור תחת השבט כל ריבויא הוא רק משום דמקשה מה ראית לרבות טומטום ואנדרוגינוס מריבויא דכל ולמעט בגז"ש דתחת תחת יתוס כו' נימא איפכא ועל דרך שהקשה בגמרא דיבמות ע' ועל זה אומר רב הילא לא למדו תחת אלא

תורה אור

למוהלן אפילו מלן לא יאכלו בתרומה. רבי יוסי בשם ר' יוחנן שמעון בר בא בשם ר' יוחנן ה *הלוקח עבדים מן הגוי ע"מ למוהלן והזרו בהן מגלגל עמהן שנים עשר חדש אם קיבלו עליהן הרי יפה ואם לאו מותר למוכרן לגוי. ר' יצחק בר נחמן בשם רבי יהושע בן לוי מעשה באחד שלקה עיר אחד של עבדים ערלים מן הגוי ע"מ למוהלן והזרו בהן. אתא שאל לרבנין אמר ליה גלגל עמהן שנים עשר חדש. אם קיבלו עליהן הרי יפה ואם לאו הכל במנהג המדינה. ואמר רבי יצחק בר נחמן רבי יהושע בן לוי היה בלדוקיא והוה תמן ר' יודן נשייא בעא מיקרוץ. אמר ליה המתן ואנו מטבילין את הגיורת הזו למחר. רבי זירא שאל לר' יצחק בר נחמן למה. מפני כבוד הזקן. או משום שאין מטבילין את הגיורת בלילה. אמר ליה משום ו שאין מטבילים את הגיורת בלילה. אתא עובדא קומי דרבי יוסי מהו להטביל את הגרים בלילה ולא הורו. ו עבד תושב לעולם. גר ותושב הרי הוא כגוי לכל דבר. ר' שמואל בר חייה בר יהודה בשם רבי חנינה גר ותושב מגלגלין עמהן שנים עשר חדש אם חזר בו הרי יפה ואם לאו הרי הוא כגוי לכל דבר. רבי שמואל בר חייה בר יהודה רבי חנינה בשם רבי *גר תושב צריך לקבל עליו על מנת שיהא אוכל נבילות. אמר רבי הילא יאמרו הדברים ככתבן. מה יאמרו ז *הדברים ככתבן אמר ר' יוסי בר חנינה °לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה. איתת תניי תני גר תושב אין מקבלין אותו עד שיקבל את כל המצות שכתוב בתורה. אית תניי תני *גר תושב אין מקבלין אותו עד שיכפור בע"ז שלו. רבי בא בשם ר' חייה בר אשי גר תושב אין מקבלין אותו
עד

דברים יד

קרבן העדה

למוהלן אפי' מלן לא יאכלו בתרומה. דכיון דקנה אותן שלא למוהלן לאו קנין כספו הן שהרי צריך למכרם הלכך אע"פ שמלן אח"כ אסורין בתרומה שהן בכלל תושב ושכיר וכתיב תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש: ואם לאו מותר למכרן לעכו"ם. דשאר עבדים אסור למכרן לעכו"ם שמבטל ממצות ה' שהעבדים מצווין בהן: הכל כמנהג המדינה. ימכרנו כמו שנוהגין למכור שם: בעא מיקרוץ. רצה להשכים לצאת לדרך: למה. אריב"ל לר"י נשיאה שימתין עד למחר: מפני כבוד הזקן. מפני כבודו של ר"י הנשיא שלא להטריחו בלילה אמר להמתין עד למחר או דלמא משום שאין מטבילין את הגיורת בלילה דכתיב ביה משפט וה"ל תחלת דין והינו אלא ביום: ולא הורו. לא רצו לפסוק דין זה: עבד תושב. אם רוצה להיות עבד ישראל על מנת לקיים שבע מצות אבל לא שאר מצות שעבדים חייבין בהן מותר להשהותו לעולם: גר תושב. שאינו מקבל עליו אלא שבע מצות הרי הוא כעכו"ם לכל דבר: ה"ג גר תושב מגלגלין עמו י"ב חדש וכו': א"ר הילא. א"כ יבואו לטעות ויאמרו הדברים ככתבן: לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה. או מכור לנכרי והניא אין לי אלא לגר בנתינה ולנכרי במכירה לגר במכירה מנין ת"ל לגר תתננה ואכלה או מכור לנכרי בנתינה מנ"ל ת"ל תתננה ואכלה או מכור לנכרי דר"מ רבי יהודה אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולנכרי במכירה והשתא כי יאמרו שצריך גר תושב לקבל על עצמו לאכול נבלות יטעו השומעים ויסברו שהדברים ככתבן: עד שיקבל עליו כל המצות שבתורה. חוץ מאכילת נבלות דאל"כ ישראל מעליא הוא ובבבלי ע"ז פ' השוכר תני לה בשם אחרים: עד שיכפור בע"ז שלו. אע"ג דמקבל עליו שלא לעבוד ע"ז אינו כלום עד שיכפור ויבטל לע"ז שלו:

מסורת הש"ס

יבמות מח ע"ב

ע"ז ס"ד ע"ב

פסחים כא ע"ב וב"ב

ע"ז כב ע"ב

פני משה

למוהלן. ולא טבלו: לא יאכלו בתרומ'. עד שיטבלו דס"ל גר שמל ולא טבל כעכומ"ז דמי: מגלגל עמהן. אולי יחזרו ויתרצו: מותר למוכרן לעכומ"ז. ואין מלין אותו בע"כ. וברייתא היא בבלי החולץ דף מ"ה: הכל כמנהג המדינה. ומותר למכרן לפי המנהג: בעא מיקרוץ. שהיה רוצה לפרוש ולילך לדרכו: למה. המתין עד למחר אם מפני כביד הזקן ר' יודה הנשיא שציה לו להמתין או משום דאין מטבילין גרים בליל' דמשפט כתיב ביה. א"נ י"ל דרבי יודה הנשיא היה רוצה לילך וביקש ממנו ריב"ל להמתין ור"ז מסתפק אם מפני כבוד הזקן ריב"ל הם להמתין או משום כו' וא"ל דמשום הדין דאין מטבילין בלילה: ולא הורו. להם להתיר וכן אמרינן בבלי שם דף מ"ו: עבד תושב לעולם. עבד שלא קיבל עליו למול לעולם הרי הוא כעכומ"ז לכל דבר וכגון שהתנה מתחלה עמו ע"מ כן וכדאמרינן בבלי שם איזהו עבד ערל שמותר לקיימו זה שלקחו רבו ע"מ שלא למולו: וכן גר תושב לעולם. הרי הוא כעכומ"ז לכל דבר: רבי שמואל כו'. פליג דס"ל כהאי מ"ד לקמן דגר תושב צריך לקבל עליו כל המצות ולפיכך כל י"ב חדש מגלגלין עמו: ר' שמואל כו'. כלומר דרבי שמואל לטעמי' דאמר גר תושב צריך לקבל על מנת שיהא אוכל נבלות כלומר שלא יעבור אלא זה אבל שאר כל המצות צריך לקבל עליו: אמר רבי הילא. לדידך יאמרו הדברים ככתבן וכדלקמיה: ומפרש רבי יוסי ב"ח. מה יאמרו דכתיב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה וכתיב או מכור לנכרי. וה"פ דלמאי דפליג ר"מ ור"י בבבלי פסחים וע"ז דף כ' לר"מ אחד גר וא' עכומ"ז בין במכירה בין בנתינ' והא דכתיב או מכור הוא להקדים הנתנה דגר למכירה דנכרי ור"י סבר דברים ככתבן לגר בנתינה ולנכרי במכירה ודייק מדכתי' או מכור דאלו להקדים לא צריך קרא כיון דגר אתה מצוו' להחיותו סברא הוא והקשו התוס' בע"ז כיון דסברא הוא למה נכתבה נתינה דגר כלל במכ"ש ממכירה דנכרי ידעינן ותירצו דאי לא כתב נתינה דגר ה"א דאסור ליתן לו נבילות כדי שיתן לב להתגייר לגמרי ע"כ. והיינו דקאמר הכא לדידך דאמרת דצריך לקבל עליו כל המצות חוץ מנבלות וא"כ מעכשיו יאמרו להחליט כר"י דדברי' ככתבן מדכתיב או דלא קיימא ל"ל נתינה דגר כלל כיון דע"כ לדידך סברא הוא להקדים משום דאיכא למימר דהוי אמינא דאסור ליתן לו כיון שאינו חסר אלא אכילת נבלות ויתן לב להתגייר: אית תניי תני כו' עד שיכפור כו'. כלומר דאינו צריך אלא לכפור בעכומ"ז וכהא להודי' סגי ופלוגתא היא שם פרק השוכר את הפועל דף ס"ד:

עין משפט גר מצוה

יב
א מיי' פ"א ממילה ה"ו ופי"ד מא"ב ה"ח סמ"ג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז ס"ד

יג
ב מיי' פי"ג מא"ב ה"ו טוש"ע י"ד סי' רסח ס"ג

יד
ג מיי' פ"א ממילה ה"ו ופי"ד מא"ב ה"ע סמ"ג עשין פו טוש"ע שם סי' רסז ס"ד

טו
ד מיי' פ"י מע"ז ה"ד

נתנ"ב

רידב"ז

עבד תושב לעולם גר ותושב הרי הוא כגוי לכל דבר פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ונראה לפענ"ד דה"פ עפ"מ דפסק הרמב"ם ז"ל בה' א"ב פי"ד דהליקה עבד מן הנכרי אם רצה לקבל עול מצות כגר עושין עמו כסדר שעושין עם הגר ואם אינו רוצה מגלגלין עמו י"ב חודש ומוכרו כו' ואם התנה עמו מתחלה שלא ימול ולא יטבול אלא יהי' גר תושב מותר לקיימו בעבודתו כשהוא גר תושב כו' עכ"ל ז"ל עיי"ש הרי דהם בתחלה לא קיבל עליו להיות גר תושב אלא לא רצה כלל מגלגלין עמו י"ב חודש ומוכרו וכו' ולא מהני שיקבל עליו אח"כ להיות גר תושב אלא א"כ התנה בתחלה ע"ז. אבל אם לקחו בתחלה סתם בלא תנאי הרי בסתם לקחו ע"כ לשם גר והעבד אינו רוצה אח"כ רק להיות גר תושב לא מהני כיון דמתחלה לא התנה עמו ע"ז ולקחו סתם וסתם ע"כ לשם גר הוא ולא מהני כשרוצה אח"כ להיות גר תושב. ועפ"ז מתפרש הכא יפה עבד תושב לעולם אם כשלקחו לשם עבד תושב נשאר עבד תושב לעולם גר ותושב פי' אם כשלקח לשם גר ואח"כ רוצה להיות תושב הרי לא מהני והרי הוא כגוי לכל דבריו וכדמסיים ר"ש ב"ח ב"י בשם ר"ח גר ותושב כשלקחו סתם דלשם גר הוא. ותושב כלומר דרוצה אחר המכירה להיות תושב מגלגלין עמו י"ב חודש אם חזר בו הרי יפה ואם לאו הרי הוא כגוי לכל דבר. ועי"ז מובן הא דקאמר מתחלה. עבד תושב לעולם פי' דאם לקחו לעבד תושב א"צ לגלגל עמו אלא לעולם הוא עבד תושב אבל לשם גר ותושב פי' כשלקחו לשם גירות ורוצה להיות אח"כ תושב אסור להשהותו לעולם אלא הרי הוא כגוי ומגלגלין עמו י"ב חודש:

ר"ש ב"ח ב"י בשם רבי גר תושב צריך לקבל עליו ע"מ שיהא אוכל נבילות. פי' דצריך לקבל עליו כל המצות חוץ מאיסור נבילות וזהו כדעת אחרים המוזכר בבבלי במס' ע"ז דף ס"ד ע"ב עיי"ש. וס"ל דלא כתניא תנא דמובא אח"כ דצריך שיקבל עליו כל המצות חוץ ממילה והוא ס"ל דמקבל עליו כל המצות חוץ מאיסור נבילות ע"ז אמר ר"ה יאמרו הדברים ככתבן וכדמפרש ר"י בר ר"ח לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה פי' דאע"פ דנחלקו ר"מ ור"י באם דברים ככתבן או לא דר"מ דרש לגר במכירה מנין ת"ל תתננה ואכלה או מכור לנכרי בנתינה מניין ת"ל תתננה ואכלה או מכור לנכרי נמלאת אומר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה דברי ר"מ ר"י אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולנכרי במכירה. ולפ"ז אם הדין כאית תניא תנא דגר תושב צריך לקבל עליו כל המצות שכתוב בתירה. בלבד שלא ימול א"כ ע"כ דגר תושב אסור לאכול נבילות. והיכי שייך הקרא לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה הא גר תושב אסור בנבילה וע"כ דאין הדברים ככתבן אלא ע"כ דהאי ואכלה לא קאי אגר וע"כ נתפרש הקרא הכי לגר וגו' תתננה. התתנה ואכלה או מכור לנכרי וקאי תתננה אלמעלה ואלמטה דל"ל דקאי תתננה אלמעלה דווקא והדברים ככתבן כדא"ל לר"י א"כ היכי מסיק הקרא ואכלה [דע"כ ההתחלה הוא מתיבת תתננה אי התחנהתא על תיבת תתננה דל"ל דההתחלה הוא מתיבת ואכלה ותתננו קאי אלמעלה והתחלה על למטה מתיבת ואכלה וי"א דואכלה לא הוי התחלה כמובן] ול"ל דקאי אלמטה לגמרי א"כ מהו לגר אשר בשעריך דאין לו שום פירוש וע"כ דקאי אלמעלה ואלמטה האי תתננה כמו לר"מ רק מכור לא קאי אלא אלמטה אבל תתננה קאי אלמטה ואלמעלה וא"כ להאי מ"ד ע"כ ל"ל דדברים ככתבן לגר בנתינה דווקא ולנכרי במכירה דווקא ז"א דא"כ האי ואכלה דכתוב לבתר תתננה אהי קאי וע"כ דתתננה קאי אלמעלה ואלמטה. וע"כ דלנכרי בין במכירה בין בנתינה מותר. אבל לפי מה דס"ל לרבי דגר תושב מותר באכילת נבילה. א"כ יכול למימר דהדברים ככתבן. דתתנה ואכלה קאי דווקא על גר ומכור לנכרי קאי דווקא אנכרי אבל לנכרי בנתינה לא דתתננה ואכלה קאי דווקא אגר תושב והיינו דקאמרינן א"ר הילא ואמרו הדברי' ככתבן כדמסיק ריב"ח לגר אשר וגו' תתננה ואכלה פי' דקאי ואכלה אגר א"כ יכול למימר דתתננה לא קאי אנכרי רק אגר לחודה ובאמת ואכלה:

ולפי דברינו אלה מובן דהא דגרסינן. אית תניא תנא גר תושב אין מקבלין אותו עד שיקבל עליו את כל המצות שכתוב בתור'. ופליגי על רבי דס"ל חוץ מאיסור אכילת נבילות אלא מקבל עליו הכל רק דאינו מל עלמו. ומכאן מוכח דגר תושב א"צ למול א"ע אליבא דכולהו תנאי למ"ד דצריך לקבל ז' מצות ג"כ א"צ למול א"ע וכדעת המהרש"א ז"ל במס' סנהדרין דף נ"ח עיי"ש דכתוב בהדיא דגר תושב שמוזכר בתורה א"צ למיל א"ע. והמל"מ ז"ל בפ"י מה' מלכים ה"ז פליג עליו וס"ל. דגר תושב המוזכר בתורה צריך למול א"ע והא דלא חשוב רק שיקבל ז' מצות ולא חשוב ח' דהוא מילה משום דלא חשוב קום ועשה עיי"ש ולפי הירושלמי הזה מוכח כדעת המהרש"א ז"ל ודוק:

ר' בא בשם ר"ח בר אשי גר תושב מבטל ע"ז כגוי כצ"ל וכן מסיק מפורש בסמוך ותיבת עד שיכפור נשתרבב מהא דלעיל ודוק:

א

שינויי נוסחאות (ב"ה) הורו גד"ו הודו. (ב"ע) ותושב גד"ו תושב. (ב"כ) בר חייה גד"ו בר בר חיה.

בן אריה

אלא לדברים אחרים כו' ומשום דלא שבקינן כו' ועל דרך שאמר רבא ביבמות שם ור"ש בן יהודה משמו דר"ש דפליג על ת"ק בבכורות יש לומר דס"ל דאצטרך כל למה שדרשו במכילתא פ' בא על פסוק והעברת כו' כל אשר יעבור לרבות נקבות שלא ילמוד העברה העברה מבכור כמש"כ שם ות"ק יש לומר דס"ל דלא צריך כל לזה דילפינן תחת תחת מקדשים שלמים שהם ג"כ בנקבות עיין היטב גמ' בכורות י"ב ע"א קמ"ע תחת כו' ור"ש בר יהודה מסמיה דר"ש לשיטתו בבכורות כ"א ע"ב דיליף העברה מבכור גם במקום ג"ש תחת תחת מקדשים וע"ש בתוס' ד"ה העברה ועי' נדה דף כ"ב כ"ג וכ"ז לשיטת הירושלמי. ותלמודא דידן בבכורות שם שמתרץ ספיקא הוא יש לומר דס"ל דכו"ע דרשי כל לרבות נקבות ע"ד הנ"ל ועיין תוס' פסחים מ"ג ע"ב ד"ה מאן ועיין מש"כ בהגהות בן אריה על מס' בכורות שם. ובדפוס זיטאמיר הדפיסו בפנים כמו שהגיה בפני משה בלא סימן שיש כאן הג"ה והוא שלא כהוגן ועי' יורה דעה סי' רע"ש ובהגר"א ז"ל שם סק"ז ופ"ת סק"ג]:

עד שיכפור בע"ז כגוי. א"ר זעירא מדברי כולהון עד שיכפור בע"ז כגוי. דל כן מה אנן אמרין הואיל והוא מצוה על ע"ז לא יבטל. [א] וגוים אינן מצווין על ע"ז [ב] ומבטלין. אמר רבי יוסה שלא תאמר והוא שוה לישראל בשלשה דברים. בלא תעשוק ולא תונה [ג] וגולה כישראל. הוא לא לבטל. לפום כן צריך מימר מבטל ע"ז כגוי. מאן תנא בלא יעשוק. רבי יוסה בי רבי יודה דתני *גר תושב הרי בלא תעשוק דברי רבי יוסה בי רבי יודה. רבי יודה אומר גר תושב בשבת כישראל ביום טוב. מה ישראל ביום טוב אופה ומבשל ואסור בכל מלאכה אף גר תושב בשבת כן. רבי יוסי אומר גר תושב בשבת כישראל בחולו של מועד. [ד] מה ישראל בחולו של מועד מגבב מעל פני השדה ואסור בכל מלאכת השדה אף גר תושב בשבת כן. ר"ש אומר גר תושב בשבת כישראל בשאר ימות השנה. מה ישראל בשאר ימות השנה חורש וזורע וקוצר אף גר תושב בשבת כן. רב אדא רב המנונא רב אדא בר אחוה בשם רב [ה] הלכה כרבי שמעון. כתיב °וכל עבד איש מקנת כסף וגומר. *עבד איש את מוהלו בעל כורחו. בן איש אין את מוהלו בעל כורחו. רבי יוחנן בעי הא בן קטן את מוהלו על כורחו. אפילו כבנו של *אורכנים. רבי חזקיה בשם רבא הא כיני מצא בתוכה תינוק מושלך הטבילו לשום עבד. את מוהלו לשום עבד. לשום בן חורין את מוהלו לשום בן חורין. רבי יוחנן בעי לשום עבד הרי הוא כעבד אפילו כבנו של אורכנים. רבי אבהו ורבי אלעזר בשם ר' הושעיה לא אמר כן אלא וכל עבד איש מקנת כסף. עבדך איש את מוהלו על כורחו. בנך איש אין את מוהלו על כורחו. כההיא דמר רבי הילא בשם ר' יסא הלוקח עבדים ערלים מן הגוים על מנת למהול. מה נפשך כעבד איש הוא את מוהלן על כרחן. על מנת שלא למוהלן כבן איש הוא אין את מוהלו על כרחו. המשוך והנולד מהול והמל עד שלא נתגייר לא יאכלו בתרומה. רבי זריקן רבי ינאי בי רבי ישמעאל בשם רבי יוחנן משום קנס. רבי ירמיה רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב *גזירה גזרו. מה נפק מן בינֵיהון. משך לו אחר ערלה או שנמשכה מאיליה. אין תימר קנס אין כאן קנס. אין תימר גזירה גזרו אפילו כן גזירה גזרו °המול ימול *גזירה לשתי מילות [ו] אחד למילה ואחד לפריעה. אחת למילה ואחת לציצין. עד כדון *כר' עקיבא. דו אמר לשונות ריבוין הן. כרבי ישמעאל דו אמר לשונות כפולין

הורה אור

שמות יב / בראשית יז

פני משה

עד שיכפור בעכומ"ז כעכומ"ז. כלו' שיבטל העכומ"ז שלו וקמ"ל בזה דגר תוש' מבטל העכומ"ז כמו העכומ"ז. ובעיא היא שם: מדברי כולהון כו'. קושיא היא דמאי קמ"ל ר' בא בזה דאפי' למ"ד דעובד עכומ"ז ואינו לריך לקבל עליו אלא שלא יאכל נבילות אע"פ כן מבטל הוא העכומ"ז כעכומ"ז: דעל כן מה כו'. כלו' דאי לאו הכי דאשמעינן ר' בא מה הייתי אומר דאינו מבטלה אליבא דהאי מ"ד הואיל והוא מלוו' על עכומ"ז: ועכומ"ז אינם מלווין על עכומ"ז. בתמי' ואפ"ה מבטלין וכן גר תושב. ומשני רבי יוסה דלהכי איצטריך למימר שלא תאמר הואיל ושוה לישראל בהלו ג' דברים כו' ולא יבטל כישראל: לפום כן. לריך לאשמעינן דאפ"ה מבטל כעכומ"ז הואיל וכר מיפלא לעכומ"ז הוא. אבל בבבלי קאמר רב נחמן שם מסתברא דפלה מבטל דלא פלה לא מבטל: מאן תנא בלא יעשוק. דקאמר לעיל דגר תושב יש בו משום לא תעשוק שכר שכיר: רבי יוסי בר' יהודה היא כדתני כו'. ברייתא בבלי ב"מ דף קי"א: ר' יודה כו'. זו מילתא באפי נפשה ופלוגתא היא ג"כ בכריתות דף ט' ושם גריס רבי יוסי כר"ש דהכא: כישראל בי"ט. דאוכל נפש בלבד מותר אף לגר תושב בשבת כן: כישראל בחולו של מועד. דמותר לו כל מלאכת האבוד: מגבב. מלקט כדי שלא יתקלקל מה שנקצר כבר: כתיב וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו (שמות י"ב). ודייקינן עבד איש ולא עבד אשה בתמיה וברייתא היא בבלי החולץ שם: אלא דהכי דרשינן עבד איש. עבד שהוא גדול ובן דעת אתה מוהלו בע"כ אבל בן איש נכרי בעלמא שאינו עבד אי אתה מוהלו בע"כ: ורבי יוחנן בעי עלה דמשמע בן קטן דלאו איש הוא אתה מוהלו בע"כ: ואפילו כבנו של אורכנים בתמיה. אורכנים שם עשיר וגדול בדורו היה וכן מלינו בש"ס הזה בכמה מקומות כעין זה כלו' דמתמ' דהיכי ס"ד לומר דאתה מוהלו בע"כ: הא כיני. כלומר כה"ג נמי אשכחן דבע' רבי יוחנן כעין זה: מלא בתוכה תינוק מושלך. מתני' היא במס' מכשירין פ"ב בעיר שישראלי' ונכרים דרין בה ומלא בה תינוק מושלך אם רוב נכרים נכרי וקאמר עלה דאם הטבילו לשם עבד כו' ובעי רבי יוחנן נמי עלה דאפילו הוא כבנו של אורכינס אמרינן דמטבילו לשם עבד בתמיה: לא אמר כן. כהאי דרשא דלעיל אלא דהכי דריש עבדך עבד שלך אתה מוהלו בע"כ ואי אתה מל בע"כ בנך איש דגר הבא להתגייר אין לו כח למול בנו גדול בע"כ. וזה כלשון הב' דפירש"י שם: כההיא כו'. דאמר לעיל הלוקח עבדים ע"מ למוהלן דמשמע דע"מ שלא למוהלן רשאי לקיימן ואין יכול למוהלן בע"כ ומהא דאמרינן הכא סייעתא לרבי הילא: מה נפשך. כלומר טעמא הוא דמפרש דאם ע"מ למוהלן לקח כעבד איש הוא ואין רשאי לקיימן ומוהלן בע"כ: ואם ע"מ שלא למוהלן כבן איש הוא. דמתחלה התנה ע"מ כך ואין יכול לכופן: המשוך. מהול שנמשכה ערלתו וכסתה העטרה: והנולד מהול. ולא הטיף ממנו דם ברית: משום קנס. אמשוך קאי וסבר לה כרב הונא בבלי פירקין דף ע"ב דמן התורה אוכל אלא דרבנן גזרו משום קנס או משום גזרה דנראה כערל וכדמסיק דאיכא בינייהו דאם משך אחר כו' דקנס ליכא וגזירה איכא: המול ימול. מכאן דגזירת הכתוב לשתי מילות: לציצין. שנשתיירו ולא החך כל הערלה: עד כדון. זו היא אליבא דר"ע דאמר לשונות הכפולים במקרא לרבות באו: כרבי ישמעאל. אבל לר"י דאמר לשונות כפולין

קרבן העדה

עד שיכפור בע"ז. וכל זמן שלא כפר ה"ה כעכו"ם ל"א עד שיכפור בע"ז והרי הוא כעכו"ם לבטל ע"ז של עכו"ם: מדברי כולהון. שמעינן: דלריך שיכפור בע"ז: ופריך דל כן. דאל"כ מה הייט אומרים שגר תושב אינו מבטל ע"ז הואיל והוא מלווה על הע"ז וכי עכו"ם אינן מלווין על ע"ז הא ע"ז מכלל שבע מלות היא ואפ"ה עכו"ם מבטל ע"ז שלו ושל חבירו: א"ר יוסה. אילטרך לאשמועינן דגר תושב מבטל ע"ז שלא תאמר כיון דהושווה לישראל בג' מלות בלא תעשוק וכו' הא ע"ז לא יבטל כישראל לפיכך לריך לאשמועינן דמבטל כעכו"ם: בלא תעשוק. דכתיב בשעריך זה גר תושב דכתיב לגרך אשר בשעריך תתננה: ולא תונה. דכתיב לא תסגיר עבד אל אדוניו עמך ישב וגו' לא תוננו והאי קרא בגר תושב איירי: וגולה כישראל. גר תושב גולה ע"י גר תושב כישראל כדתנן פ"ב דמכות: ה"ג הרי בלא תעשוק דברי ריב"י: ואסור בכל מלאכה. שאינה לורך אוכל נפש: מגבב. מלקט עלים מן השדה וכיולא בו שאר דבר האבד: עבד איש. עבד שלקחו מן העכו"ם אתה מל בע"כ של עבד אע"פ שהוא גדול ובן דעת ואי אתה מל בן עכו"ם בעלמא דלאו עבד והוא גדול בע"כ: הא בן. עכו"ם קטן אתה מל בע"כ אפי' הוא בן שר גדול שבאומות בתמיה הא אינו כפוף תחת ידיך: אורכינס. שר ומושל: הא כיני. הא דפריך ר' יוחנן הא בן קטן וכו' לאו אהא דלעיל קאי אלא אהא דמלא בתוכה תינוק וכו' כדמסיק: מלא בתוכה וכו'. במכשירין תנן מלא תינוק מושלך אם רוב עכו"ם עכו"ם ותני עלה אם המולא תינוק מושלך הטבילו לשם עבד ה"ז עבד לשם בן חורין ה"ז בן חורין: אפי' כבנו של אורכינס בתמיה איך יכופו להטבילו לשם עבד הא קי"ל בן איש אי אתה מל בע"כ: לא אמר כן. דבן איש אתי למעוטי קטן אלא כדמסיק: בנך. שהוא גדול והיה לאיש אין אתה מחוייב למול בע"כ אלא העונש חל על הבן ואינו מעכב האב לאכול פסחו ולא אמרי' דבכלל מילת זכריו הוא: ה"ג כההוא דא"ר הילא הלוקח עבדים ערלים מן עכו"ם ע"מ שלא למול. לא אתיא הך דא"ר הילא דאילטרך גר ותושב דתרומה לר"ע ללוקח עבדים ערלים וכו' כדאמרינן לעיל בסוגיין כהא דאמר ר' אבוה ור"א: דממה נפשך אם אתה עושהו לזה שנקנה מן העכו"ם ע"מ שלא למוהלו כעבד איש למה לא ימהלנו בע"כ ואם אתה עושהו כבן איש כיון דע"מ כן מכרו אדוניו מ"מ יכול למוהלו בע"כ דלא ממעטינן מבן איש אלא בנך איש שאין אתה מוהלו בע"כ אלא ודאי סובר ר' הילא כמ"ד בן איש אין אתה מוהלו בע"כ והאי עבד לבן איש דמיא: ה"ג מה נפשך כעבד איש הוא הא מוהלו בע"כ כבן איש הוא את מוהלו בע"כ: המשוך. מהול שנמשך ערלתו וכסתה את העטרה: והמל עד שלא נתגייר. כגון ערבי וגבעוני מהול שנתגיירו: לא יאכלו בתרומה. עד שיטיף מהם דם ברית: משום קנס. אסור משוך בתרומה הואיל ומשך ערלתו: גזרה גזרו. לפי שנראה כערל וגזרו אטו ערל ממש: מה נפיק וכו'. מאי בינייהו: אין כאן קנס. דהא איהו לא עביד מידי: אפי' כן. במשך לו אדם אחר או שנמשכה מאיליו נמי אסור מטעם גזרה: ה"ג המול ימול שתי מילות וכן הוא בשבת פר"א: לציצין. שנשתיירו שלא חתך כל הערלה: עד כדון. הניחא לר' עקיבא שסובר כל לשונות כפולין שבמקרא אתיין לדרשא דרשינן שפיר מהמול ימול ציצין ופריעה: כרבי ישמעאל. אלא לר"י שהוא אומר לשונות כפולין

עין משפט נר מצוה

טז
ב מיי' פ"ט מהלכים ה"ה פ"ה מע"ז ה"ט סמ"ג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמו ס"ה

יז
ג מיי' פ"ה מרולח ה"ג

יח
ד מיי' פ"א ממילה ה"ו

יט
ה מיי' שם פ"ב ה"ב טוש"ע י"ד סי' רמב סעי' ה

ציון ירושלים

[ד] מה ישראל בחולו של מועד מגבב מע"פ השדה. מכאן ונוהג דמגבב ביו"ט הוה הלכה גמורה ובחוה"מ הותר כדי שלא יתקלקל מה שנקצר כבר כמו בבלי הפ"מ כאן וע' ר"ן פ"ד דביצה ובבה"מ שהאריך בזה בהלכות יו"ט ובתשובותי כתבתי לבאר דברי כר"י:

מסורת הש"ס

כריתות ט

יבמות מז

פי' ערוך ערך אורכנים וכמוסף שם שהוא פי' שר ומושל

יבמות מו

(שבת פרק דמילה)

נדרים פ"א ה"א

שנויי נוסחאות (ע"ז) לבטל בד"ו יבטל. (ע"ש) בלא תעשוק בד"ו בלא תעשה. יוסה בד"ו יוסי. (שמ"ד) אחת למילה בד"ו אחת לפריעה.

כפולין הן התורה דיברה כדרכה. °הלוך הלכת כי נכסף נכספתה °גנב גנבתי. מנלן. אמר רבי יודה בר פזי °אז אמרה חתן דמים למולות מיכן לשתי מילות אחת למילה ואחת לפריעה. אחת למילה ואחת לציצין. רב אמר המול ימול *מיכן לנולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית. המול ימול מיכן לישראל ערל שלא ימול עד שימול ואין צריך לומר גוי ערל. אמר ר' לוי כתיב °ואתה את בריתי תשמור. אתה וכל כיוצא בך תני *ישראל מל את הכותי. והכותי אינו מל את ישראל מפני שהוא מהול לשום הר גריזים דברי רבי יודה. אמר לו רבי יוסי וכי איכן מצינו בתורה שהמילה צריכה כוונה אלא יהא מל והולך לשם הר גריזים עד שתצא נפשו *המשוך לא ימול שלא יבא לידי סכנה דברי רבי יודה. אמר לו רבי יוסי הרבה משוכין היה בימי בן כוזבא וכולן מלו וחיו והולידו בנים ובנות. המשוך והנולד מהול והמל עד שלא נתגייר צריך להטיף ממנו דם ברית. תני רבי שמעון בן אלעזר *לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שנולד מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית מפני שהיא ערלה כבושה. על מה נחלקו על גר שנתגייר מהול שבית שמאי אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובית הלל אומרים אין צריך להטיף ממנו דם ברית. רבי יצחק בר נחמן בשם רבי הושעיה הלכה כדברי התלמיד. אתא עובדא קומי רב ואמר מן הא דתני מפני שהיא ערלה כבושה. הדא אמרה ערל ברור הוא ודוחין עליו את השבת. רבי אבהו אמר *אין דוחין עליו את השבת וצריך להטיף ממנו דם ברית. רב אדא בר אחווא אתיליד ליה חד בר (נש) כן מימסמס בה מית. א"ר אבין נעשה כרות שפכה ונתענה עליו שימות. רבנין דקיסרין אמרין נעשה פצוע דכא ונתענה עליו שימות. °ערלתו וודאי דוחה את השבת ואין הספק דוחה את השבת. *ערלתו. ערלתו ודאי דוחה את השבת. אין אנדרוגינס דוחה את השבת. שהיה רבי יודה אומר אנדרוגינס דוחין עליו את השבת וחייבין עליו כרת. ערלתו ערלתו ודאי דוחה את השבת. ואין בין השמשות דוחה את השבת. ערלתו ערלתו ודאי דוחה את השבת. אין שנולד מהול דוחה את השבת. שבית שמאי אומר צריך להטיף ממנו דם ברית. תמן תנינן *הכל חייבין בראייה חוץ מחרש שוטה וקטן וטומטום ואנדרוגינס מה אמר בה רבי יודה. נישמעינה מן הדא רבי יוחנן בן דהבאי אמר משום רבי יודה אף הסומא. לית בר נש אמר אף אלא דו מודה על קדמייתא. מחלפא שיטתיה דרבי יודה תמן אמר פרט. והכא אמר לרבות. רבי יודה ורבנין מקרא אחד הן דורשין.
רבנן

קרבן העדה

כפולין הן ודברה תורה כלשון בני אדם כמו הלך הלכת וכו' דהכך לשונות ודאי לאו לריבויי אתיין אלא כך דרך לשון בני אדם מנלן לילין ופריעה דמעכבין: למולות. לשון רבים משמע שני מילות: שצריך להטיף ממנו דם ברית. דדלמא ערלה כבושה היא העור דבק בבשר: עד שימול. תורה אור את עצמו וה"ק המל מי שהוא בעצמו נימול ימול לאחרים: ואצ"ל עכו"ם ערל. שאינו בר מילה שלא ימול לאחרים: ואתה את בריתי תשמור. לאברהם נאמר ואתה מיותר אלא ללמד אתה וכל כיוצא בך שהם בני ברית ונימולים כשרים למול לאפוקי עכו"ם אפי' מהול והכותי. אע"פ שהוא מהול: לשום הר גריזים. דמות יונה עמונה להם בראש הר גריזים ולשם אותו דמות הן מלין ולא לשם שמים: שהמילה צריכה כוונה. שתהא המחשבה פוסלת בה: עד שתצא נפשו. של המוהל: המשוך לא ימול שלא יבא לידי סכנה. שיעשה כרות שפכה: בימי בן כוזיבא. שמפני אימת עכו"ם משכו ערלתם שלא יכירום שהם יהודים א"כ שמשכום עכו"ם באונס וגברה יד בן כוזיבא ונלחם בהם ומלך על ישראל שתי שנים ומחצה וחזרו ומלו בימיו: שצריך להטיף ממנו דם ברית. דחיישינן שמא ערלה כבושה היא: על גר. כגון ערבי מהול דליכא לספוקי בערלה כבושה: הלכה כדברי התלמיד. הלכה כרשב"א אע"ג דר' יהודה רבו פליג עליה וסובר דאף בנולד מהול פליגי כמפורש בבבלי פר"א דמילה: אתא עובדא קומי רב. מעשה בא לפני רב בתינוק שנולד מהול בשבת ושאלו מהו להטיף ממנו דם ברית בשמיני בשבת: ואמר. ופשיט מהא דתני רשב"א מפני שהיא ערלה כבושה ולא תני חיישינן שמא היא ערלה כבושה ש"מ דסובר דודאי ערלה כבושה היא וה"ל ודאי מילה בזמנה ודוחה את השבת: אין דוחין וכו' וצריך להטיף ממנו דם ברית. בחול דספק ערל הוא ועבדינן לחומרא: ה"ג אתיליד ליה חד בר כי מסמס ביה מית. וה"פ רב אדא בר אהבה נולד לו בן כשהוא מהול ומיסמס ביה להטיף ממנו דם ברית ומת ע"י מסמוס: א"ר אבין. לא כך היה המעשה שמת מיד אלא מתחלה נעשה פצוע דכא ע"י התבורה שהטיף ממנו דם וכיון שנפסל לבא בקהל התענה עליו רב אדא והתפלל שימות: ערלתו ודאי דוחה את השבת. דבהאי קרא וביום השמיני דילפינן מיניה אפי' בשבת כתיב בסיפא ערלתו דמשמע מיעוטא ערלתו של זה ולא של אחר ולמעוטי ספק אתי כגון שהוא ספק בן ז' ספק בן שמנה חדשים' ואין אנדרוגינוס דוחה את השבת. דספק הוא: ואין. נולד בין השמשות דוחה את השבת דספק זמנו הוא או לא: אין נולד מהול דוחה את השבת. דספק הוא שמא ערלה כבושה היא או מהול גמור הוא: ה"ג שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית וכה"א אינו צריך וכ"ה בבבלי פר"א דמילה: תמן תנינן. חגיגה פ"ק הכל חייבין במצות יראה כל זכורך שצריכין להתראות בעזרה ברגל: חוץ מחש"ו. דלאו בני דעה נינהו ופטורין ממצות: וטומטום ואנדרוגינוס. פטורין שהן ספק זכר וכתיב זכורך: ה"ג מה אמר בה ר"י. מה אמר ר"י הכא באנדרוגינס מי אמרי' כיון דסובר דמחללין עליו את השבת ש"מ דס"ל דזכר ודאי הוא חייב במצות ראייה או לא: נשמעינה מן הדא. תא שמע: אף הסומא פטור. מן הראייה ואמתני' דחגיגה קאי: לית בר נש. אין אדם אומר אף אא"כ הוא מודה במה שאמר זה שלפניו אלא שהוא בא להוסיף ש"מ דמודה ר"י באנדרוגינוס לעניין ראייה דפטור דכתיב זכורך דמשמע זכר ממש ולא אנדרוגינוס: ופריך מחלפא שיטתיה דר"י. א"כ קשיא דר"י אדר"י: תמן בראייה קאמר זכורך למעט אנדרוגינוס: והכא. במילה אמר זכר לרבות אנדרוגינוס: ומשני ר"י ורבנן וכו'
רבנן

פני משה

כפולין הן ודיבר' תורה כדרכה וכדרך לשון בני אדם כדכתיב: מנלן. לפריעה ולצילין: למולות. לשון ריבוי: רב אמר. דפליג אדרש' דלעיל וס"ל לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו: כשהוא מהול. ודריש המול שהוא מהול ימול פעם שנית: המול ימול מכאן כו'. וקרי ביה המל ימול: ואצ"ל עכומ"ז ערל. כלומר אע"ג דנימול הוא כערל דמי דאין הערלה קרוי' אלא על שם עכומ"ז כדאמרינן פ"ג דנדרים: אתה וכל כיוצא בך. דבכלל ברית הן: מפני שהוא מהול. שמל לשם דמו' יונה שמצאו בראש הר גריזים ועובדין לה. בבלי ע"ז שם: לידי סכנה. שלא יעשה כרות שפכה: בימי בן כוזיבא. שמשכום עכומ"ז באונס בכרך ביתר וגברה יד בן כוזיבא ונלחם ומלך על ישראל שתי שנים ומחצה וחזרו ומלו בימיו: מלו וחיו. ובבבלי פירקין לא גרים וחיו: המשוך. לא שייך הכא וכן בבבלי פר"א דמילה לא גרים ונראה דהסר כאן וצ"ל דכתיב את בריתי הפר לרבות המשוך וסיומא דברייתא דלעיל היא וכמו דגרים בבלי וכן הוא בתוספתא שם: הנולד מהול כו'. בבלי שם: ערלה כבושה. העור דבק עם הבשר: הלכה כדברי התלמיד. רבי שמעון ב"א דלר' יהודה שם פליגי ב"ש וב"ה בנולד כשהוא מהול: הדא אמרה ערל ברור הוא. דלא קאמר מפני שספק ערלה כבושה היא אלמא דודאי ערל הוא ומחללין עליו את השבת: ורבי אבהו. פליג דלחומרא אמר ערל כבוש' דבחול צריך להטיף אבל אין מחללין עליו את השבת: אתיליד ליה חד בר כן גרסינן. וכן הוא פר"א דמילה שנולד לו בן כשהוא מהול ומיסמס בו להטיף דם ברית ונסתכן ומת: ורבי אבין. אמר לא מת ע"י כן אלא שנעשה כרות שפכה שחתך מן הגיד מהעטר' ולמעלה וכן הוא בבלי שם: ונתענה עליו שימות. שאינו ראוי לבא בקהל: ערלתו ודאי דבההוא קרא כתיב וביום השמיני וילפינן מיניה ואפי' בשב' וכתיב ערלתו דמשמע מיעוט ערלתו של זה ולא של אחר ולמעוטי ספק וכל הני דחשיב ספיקי נינהו: בין השמשות. שנולד בין השמשות וספק אם שבת זמנו הוא ור' יהודה לקמן יליף מינה: שב"ש אומרי' צריך להטיף. ומודו דאין מחללין עליו את השבת: תמן תנינן. בריש חגיגה: מה אמר בה רבי יודה. אם פליג הוא באנדרוגינוס ומחייבו בראייה כמו דמחשיב ליה לזכר ודאי לענין מילה: נישמעינה. לזה מן זו הברייתא: אף הסומא. פטור מן הראייה ואמתני' דהתם קאי: לית בר נש. לא שייך לו' אף אא"כ דמודה הוא בדברי הראשון וה"מ דלרבי יודה אנדרוגינוס פטור מן הראיה: ופריך מחלפא שיטתיה. קשיא דר"י אדר"י: תמן. דהתם בראיה מודה לרבנן דזכורך למעט אנדרוגינוס: והכא. במילה אמר זכר לרבות אנדרוגינוס: ומשני דשאני הכא דר"י ורבנן מקרא א' הן דורשין. אלא דרבנן נקטי לרישא דקרא לדוקא ור"י לסיפי' וכדמפרש ואזיל:
רבנן

מסורת הש"ס

יבמות עא שבת קלה

ע"ז כז תוספתא שם פ"ג

יבמות עב תוספתא דשבת פט"ז

תוספתא שם ושבת קלה

שבת שם

שם

(ריש חגיגה) ירושלמי חגיגה פ"א ה"א ושבת פי"ט ה"ג

עין משפט נר מצוה

כ
א מיי' פ"א ממילה ה"ז סמ"ג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסג ס"ד

כא
ב מיי' פ"ב שם סמ"ג שם טוש"ע שם סי' רסד ס"א

כב
ג ד מיי' פ"א שם ה"ז סמ"ג שם וטוש"ע שם סי' רסח ס"א

כג
ה מיי' שם סמ"ג שם טוש"ע א"ח סי' של"א ס"ה וטוש"ע י"ד סי' רסו סע"י

כד
ו ז מיי' שם סמ"ג שם טוש"ע שם

כה
ח מיי' פ"ב מחגיגה ה"א סמ"ג עשין רכו

כו
ט מיי' פ"ב מחגיגה ה"א סמ"ג עשין רכו

שנויי נוסחאות (פי"ג) יוסי נד"ו יוסה. (שם"ו) המשוך נד"ו המושך. (שי"ח) המשוך נד"ו המושך. (של"א) נש פ"ס נד"ו כן נד"ו בן.

עין משפט נר מצוה

רבנן דורשין ערל. דכתיב וערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה וגו' ומדכתי' ערל מה תלמוד לומר זכר אלא לדרשא אתא עד שיהא כולו זכר ולמעט אנדרוגינוס: ורבי יודה דריש זכר. לדוקא לומר דביה לחוד סגי ומה תלמוד לומר ערל אלא לדרשא ואפילו מקצת ערל חייב כרת: כל זכורך כו'. ולא משמע ליה כל לרבות: תמן תנינן. פר"א דמילה: שעה אחת. ונתרפא אפ"ה ממתינין לו עד ל' יום מפני הסכנה. ובבבלי שם קאמר ז' ימים מע"ל מיום שהלנתו חמה: מהו להאכילו מחלבה. מחלב הנעשה מחטי תרומה. כלומר אי כערלה שלא בזמנה היא ואמרינן לקמן דלא מעכבא בתרומה. או דלמא הואיל שכנגדו בריא בר מימהל הוא ערלה הויא ומעוכב מן התרומה: נשמעיניה כו'. ופשיט לה ממתניתין דקאמר הערל לא יאכל ומשמע דאפילו ערל שמתו אחיו מחמת מילה ואע"ג דאי אפשר' לו למול מפני הסכנה הוי ערל כיון שהגיע הזמן וה"נ לא שנא. וכפירש רש"י ז"ל במתני וכן הביאו התו' שם ראיה לפירוש מהיא דהכא: אין ערלה כו'. דאע"ג דאמרי' בתוך שלשים דלאו בר מימהל הוא מעוכב הוא מן התרומה מ"מ קודם ח' לאו ערלה היא דעדיין לא הגיע זמנה: משמיני והלאה. דאז הוי ערלה ואע"ג דאי אפשר למול מחמת אונס: ותני כן. דמשמיני והלאה הוי ערלה: לילי שמיני מה את עבד לה. אם כהגיע זמנה מחשבינן או דילמא כיון דלילה לאו זמן מילה היא ערלה שלא בזמנה כו': ופשיט לה מן מה דתני כו'. ברייתא היא בפ"ק דזבחים דף י"ב דכבר לילה אין מחוסר זמן וכן נמי הכא ליל שמיני כשמיני וערלה הוי: ותני כן כל שבעת ימים כו'. ולא ליל שמיני: בחופה רוב גובהה. לא תימא רוב עטרה דקתני רוב היקיפה אלא אפילו רוב גובהה במקום אחד וכן הוא בבבלי שם: רוב גגה. במקום גובהה ביותר ומיקל מדרבי אבינא: שהוא מקשה. האבר שמתוך הקישוי מתפשט בשרו ואם אז נראה מהול א"צ למולו. וכן הוא שם: וענוש כרת. בבבלי שם דף קל"ג מוקי אאומן גבי ציצין המעכבין ובבין השמשות דשבת משום דעביד חבורה ולא קיים המצוה וכן הכא לענין פריעה וכדלקמיה: בשאין ביום. שאין עוד שהות בשבת כדי לגמור הפריעה דעביד חבורה בלא מצוה: אבל אם יש. שהות כדי לגמור ג"כ הפריעה אפילו אם אחר ממרק: ואינו חושש. הראשון משום דאמר להו אנא עבידנא פלגא דמצוה אתון עבידיתון פלגא דמצוה: כל שעה שהוא עוסק. שלא סילק ידו חוזר בשבת ואפילו על ציצין שאינן מעכבין דכולה חדא מילתא היא וניתנה שבת לדחות אצלה: פירש. שסילק ידיו: אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין. דהרי הן כמילה עצמה אבל על שאינן מעכבין אינו חוזר דהוי כהתחלה בפני עצמה: דברי ר"י. ולדברי ר' יוסי לעולם חוזר ואפי' על שאינן מעכבין: היידן ר"י. הי ר' יוסי: ההיא דתנינן תמן. סוף פ"ג דסוכה: מפני שהוציאו ברשות. מצוה שהיה טרוד במצוה וכדמוקי הכי תלמודא שם טעמי' דרבי יוסי כדתני' כך הי' מנהג בירושלים הדם הולך לבה"כ לולבו בידו נכנס לבקר החולה לולבו בידו כו' דאלמא אע"פ שעשה המצוה ואינו אלא משום היבוב מצוה בעלמא טעה בדבר מצוה קרינן ביה ופטור אם הוציא לר"ה בשבת ומדחזינן דר' יוסי מיקל בגמר מצוה הכא נמי חוזר אע"פ שעשה המצוה דכולה גמר מילתא היא: אף בסכין כו'. לשון שאילה הוא אם אף בסכין של מילה או במצ' ושכח והוציאן לרה"ר מחמת טירדא פטור לרבי יוסי: ופשיט לה ממה דאמר

רבנן דורשין ערל. כתיב וערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה וגו' ובערל הוי סגי זכר ל"ל אלא ללמד דאינו חייב עד שיהא כולו זכר: רבי יודה דרש זכר. לאוד משמע טטו זכר וערל ל"ל ללמד דאפילו על מקצת ערל חייבין כרת אם לא מל: תמן תנינן. שבת פרק רבי אליעזר דמילה: אחזתו חמה. חולי המחמם כל הגוף: ממתינין לו שלשים יום. מאותו יום שאחזתו חמה ואחרי כך מלין אותו שסכנה היא לו שמפני תשות דאתיליד ביה ימות מחבורת המילה: מהו להאכילו. באותן שלשים יום: מחלבה של תרומה. מחלב העשוי מחיטי תרומה מי אמרי' ערלה שלא בזמנה כי האי שלא הגיע זמנו למול הוי ערלה או לא: מהו לסוכו. באותן הימים בשמן של תרומה: אין ערלה אלא משמיני והלאה. אבל משעבר יום שמיני אף על פי שנתעכב מן המילה באונס ה' ערלה דאם לא כן פשיטא דאינו ערל קודם יום שמיני דאין לך אונס גדול מזה: ותני כן. והתניא נמי הכי: כל שלשים יום. משאחזתו החמה ביום השמיני: לילי שמיני מה את עביד ליה. מי הוי כערל שהגיע זמנו ואסור בתרומה או דלמא כיון דלילה לאו זמן מילה דכתיב ביום השמיני ימול ודרשינן ביום ולא בלילה. לא הוי כערל: ופשיט מן. הא דתני לילי שמיני מיום לידת הולד נכנס לדיר להתעשר אבל קודם ליל שמיני אינו נכנס לדיר להתעשר דמחוסר זמן לקרבן הוא דכתיב מיום השמיני והלאה ירצה לקרבן ש"מ לילה אינו מחוסר זמן אע"ג דאין הלילה ראוי להקרבה דכתיב ביום זבחכם ה"ה במילה ערל הוא בליל שמיני ואסור בתרומה: ותני כן. ותניא נמי הכי שבעת ימים וכו' משמע דוקא ז' ימים אבל לא בליל שמיני: תמן תנינן. שבת פרק ר"א דמילה: אלו הן ציצין המעכבין את המילה. בשר החופה רוב העטרה: בחופה רוב גובהה של העטרה. כלומר לא תימא רוב העטרה דתנן במתני' רוב היקיפו אלא אפי' רוב גובה במקום אחד מעכב: בחופה רוב גגה של העטרה. ומיקל מר' אבינא ואינו מצריך גילוי כל העטרה: בשעה שהוא מקשה. שמחמת הקישוי בשרו מתפשט ואם נראה אז כמהול אסור למולו שניה בשבת: מל ולא פרע כאלו לא מל. סיפא דמתני' דשבת דמייתי בסמוך היא: וענוש כרת. אם לא פרע את המילה ל"א ענוש כרת על החבורה שעשה בשבת ולא קיים המצוה: בשאין ביום כדי למרק. שאין שהות ביום השבת לגמור ולעשות גם הפריעה אז חייב כרת על החבורה אבל אם יש שהות ביום כדי לגמור ולעשות הפריעה פורע ואינו חושש ופטור מכרת שהרי קיים מצות מילה כתיקונה: כל שעה שהוא עוסק במילה. ולא סילק ידיו ממנה ורואה שנשתיירו בה ציצין בין שחופין העטרה ובין אינן חופין חוזר וחותכן דסיומא דמילה היא והרי ניתנה שבת לדחות אצלה: פירש. סילק את ידיו: אלא על ציצין המעכבין. שהן כמילה עצמה: היידן ר"י. הי ר' יוסי דמתיר אפי' פירש: ההוא דתנינן תמן. סוכה פ"ג: מפני שהוציאו ברשות. אע"ג מדאגבהי' נפק ביה ותו לא קעביד מצוה כיון שיש קצת מצוה בנטילת הלולב בידו בכל מקום אשר הוא הולך אף על ההוצאה פטור דה"ל כגמר מצוותו ה"ה ה"נ אף על הציצין שאינן חופין חוזר דגמר מצוה היא: אף בסכין של מילה כן. מיבעיא ליה אם גם בסכין של מילה הדין כן אם הוציאו לאחר גמר מצוותו פטור משום חיבוב מצוה או לא: אף במצה כן. אם הוציאה אחר שאכל כזית מהו: ופשיט מן מה דא"ר

תורה אור

רבנן דורשין ערל מה תלמוד לומר זכר עד שיהא כולו זכר. רבי יודה דרש זכר מה תלמוד לומר ערל ואפילו מקצתו ערל. ברם הבא כל זכורך פרט לאנדרוגינס. תמן תנינן קטן החולה אין מולין אותו עד שיבריא. שמואל אמר אפילו אחזתו החמה שעה אחת ממתינין לו עד שלשים יום ואותן שלשים יום מהו להאכילו מחלבה של תרומה. מהו לסוכו שמן של תרומה. נישמעינה מן הדא הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה ונשיהם ועבדיהם יאכלו. רבי אחא בשם רבי תנחום בי רבי חייה אין ערלה אלא משמיני והלאה. ותני כן כל שלשים יום אסור להאכילו חלבה של תרומה ואסור לסוכו בשמן של תרומה. לילי שמיני מה את עבד לה. מן מה דתני לילי שמיני הנכנס לדיר להתעשר. הדא אמרה לילי שמיני כשמיני הוא. ותני כן כל שבעת ימים מותר להאכילו חלבה של תרומה ומותר לסוכו בשמן של תרומה. תמן תנינן אילו הן ציצין המעכבין את המילה. ר' אבינא בשם רבי ירמיה בחופה רוב גובהה של עטרה. רבי יוסי בן יוסי אמר בחופה רוב גגה של עטרה. רבי טבי בשם שמואל בודקין אותו בשעה שהוא מקשה. מל ולא פרע את המילה כילו לא מל. תני וענוש כרת. רבי אחא בשם רבי אבהו הדא דתימר בשאין ביום כדי למרק. אבל אם יש ביום כדי למרק ממרק ואינו חושש. תני כל שעה שהוא עוסק במילה חוזר בין על ציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאין מעכבין את המילה. פירש אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין את המילה. אמר ר' יוחנן דברי רבי יוסי אפילו פירש חוזר אפילו על ציצין שאין מעכבין את המילה. היידן רבי יוסי ההיא דתנינן תמן רבי יוסי אומר יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת שכח והוציא את הלולב ברשות הרבים פטור מפני שהוציאו ברשות. אף בסכין של מילה כן אף במצה כן. מן מה דאמר

מסורת הש"ס

ציון ירושלים

ריד"ז

אף בסכין של מילה כן אף במצה כן עי' בדברינו במס' סוכה פ"ג שם מבואר היטב בס"ד עיי"ש:

תני

חדושי מהר"א מנרידיץ

בקרבן העדה ד"ה אלו הן ציצין המעכבין את המילה. בשר שחופה את רוב העטרה. ל"ב ליתא בשבת בירושלמי רוב העטרה רק בשר שחופה העטרה, ודאי כן למד רבי בילדותו כמ"ש בב"מ בהזהב שבילדותו הוא גירסת הירושלמי ואילו הוי בירושלמי רוב העטרה איך יאמר ר' יוסי רוב גגו וכי הגג נקרא עטרה והלא אם כל ההיקף כמ"ש התוס' או כל המשופע אבל לא הגג לבד. [כוונתו דהנה בה"ס נבלי בשבת קל"ז א' איתא במתני' להדיא בשר החופה את „רוב" העטרה וכן הוא ביבמות מ"ז ב' ודף ע"א ב' וכן הוא הגירסא במשנה שבמשניות ורק בירושלמי שבת ס"ו ליתא שם הגירסא „רוב" ומשום דהרמב"ם וכל הפוסקים פסקו כגירסת הגמרא שבבבלי לכן כתב הגאון ז"ל דגירסת המשנה שבירושלמי שנה רבי בילדותו וגירסת המשנה שבבבלי שנה רבי בזקנותו וע"כ פסקו הפוסקים כמו ששנה רבי בזקנותו כמובן. ועוד כתב הגאון ז"ל ראיה לדבריו דבירושלמי לא גרסינן „רוב" דאם גרסינן „רוב" איך יאמר ר' יוסי רוב גגה של עטרה דהלוא אף אם נאמר דעטרה נקראת כל ההיקף היינו החוט הגבוה בעצמו כמ"ש התבו"ש או דעטרה נקראת כל המשופע שמשפע ויורד וע"ש בחידושיו לשבת קל"ז א' ד"ה רש"י אבל נומר דהגג לבד נקרא עטרה זה אי אפשר לומר כן]:

דאמר רבי יוחנן· דברי ר' יוסה אפילו פירש חוזר אפילו על ציצין שאין מעכבין את המילה הדא אמרה אף בסכין של מילה כן אף במצה כן. אם לא ידעה משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו. *אמר רבי לעזר דרבי לעזר ודרבי שמעון היא אמר רבי יוחנן דברי הכל היא שנייא היא הכא שלא הוסיף בה קניין אחר לפסול. אתיין אילין פלוגוותא כאינון פלוגוותא דאיתפלגון שומרת יבם כהנת שנפלה לפני שנ כהנים יבמים עשה בה אחד מהן מאמר לא הספיק לכונסה לחופה של נישואין עד שנעשה פצוע דכא וכרות שפכה. אמר רבי שמעון בן לקיש מכיון שהיא זקוקה לביאה פסולה פוסלת. רבי יוחנן אמר לכשיבעול. היה אחד מהן כשר ואחד פסול אף רבי יוחנן מודה. רבי חייה בר אדא בעא קומי רבי מנא עשה בה הכשר מאמר אמר ליה מחלוקת רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש:

הלכה ב מתני' [א] *ואי זהו פצוע דכא כל שנפצעו הבצים שלו אפילו אחת מהן וכרות שפכה כל שנכרת הגיד ונשתייר בעטרה אפילו כחוט השערה כשר [ב] פצוע דכא וכרות שפכה מותרין בגיורת ובמשוחררת ואינן אסורין אלא מלבוא בקהל שנאמר °לא יבוא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל יי': **גמ'** *פצוע הייתי אומר עינו. תלמוד לומר שפכה פצוע שבצד שפכה. אם פצוע שבצד שפכה עינו שבצד חוטמו תלמוד לומר דכא. שבא בין עקיביו. אמר רבי חגיי קומי רבי יוסי אין לך נמוך באדם בשעה שהוא יושב אלא ביציו בלבד. אמר רבי יוסי בי רבי בון ויאות תדע לך שהוא כן שבכולן כתיב דורות חוץ מזה שאינו מוליד. ולא סוף דבר נפצעה *אלא אפילו נימוקה אפילו יבשה. [ג] אפילו חסרה תני רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר שמעתי בכרם ביבנה כל שאין לו אלא ביצה אחת אינו

תורה אור: דברים כג

קרבן העדה

דאר"י וכו' הדא אמרה. זאת אומרת לר' יוסי כל גמר מלוה מותר דה"ל כעוסק במלוה עצמה: דר"א ור"ש היא. מתני' אתיא כר"א ור"ש דתנן לעיל פ' הבא על יבמתו אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה ר"א ור"ש מכשירין אע"ג דמשתמרת לביאה פסולה אפ"ה מכשירין ה"נ אע"ג דמשתמרת לביאת פצוע דכא שהיא ביאה פסולה אוכלת אם לא ידעה משנעשה פצוע דכא: שנייא היא. שאני הכא שלא עשה בה קנין משנפסל אלא הקנין נעשה בה בהכשר הלכך אפי' רבנן מודו דאוכלת משא"כ בארוסין של האלמנה לכה"ג שתחלת הקנין היה בפסול: אתיין וכו'. פלוגתייהו דר"י ור"ל דהכא אתיין כפלוגתייהו דלקמן: שומרת יבם. בת כהן שנפלה לפני שני יבמים כהנים כשרים דממ"נ אוכלת בתרומה: עד שנעשה פצוע דכא. או כרות שפכה: לכשיבעול. נפסלה אבל כל זמן שלא בעל אע"פ שמשתמרת לביאה פסולה מותרת בתרומה כיון שלא עשה בה קנין בפסול: היה אחד מן היבמים כשר. לכהונה והשני חלל אף ר"י מודה דאסורה לאכול כבת כהן שהיא שומרת ליבם ישראל דאסורה בתרומה דבי נשא דכתיב ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם כמפורש לעיל פ' אלמנה: עשה בה. היבם הכשר מאמר מהו מי אמרינן כיון דעשה בה הכשר מאמר כמי שאינה משתמרת לביאה פסולה היא ומותרת בתרומה או דלמא כיון דזקוקה נמי ליבם האסור לה כמי שמשתמרת לביאה פסולה היא ואסורה: א"ל. אף בזו פליגי ר"י ורשב"ל דמאמר לאו קנין גמור הוא:

הלכה ב מתני' ונשתייר. ואם נשתייר מהעטרה למעלה לצד הגוף אפי' כחוט השערה כשר שאין גיד אלא מהעטרה ולמעלה לצד הגוף: **גמ'** פצוע. אלו כתיב פצוע ולא כתיב דכא ה"א אפי' נפצע עינו או אחד משאר אבריו: ת"ל שפכה: שיהא הפצע סמוך למקום ששופך וכרות שפכה היינו הגיד ששופך ופצוע היינו הבצים: אם פצוע שבצד שפכה. כלומר אף מכאן אין ראיה די"ל פצוע הוא העין וכרות שפכה היינו סמוך למקום ששופך והיינו החוטם: ת"ל דכא. דבר שנידוך תמיד והן הבצים שמונחים בין עקיביו של אדם ונידוכים: אין לך נמוך באדם וכו'. מפרש דכא לשון שפלות כמו דך נכלם: ויאות. שפיר שמעינן דפצוע דכא הוא באותו מקום: שבכולן. כל הכתובים בפ' שאסורין לבא בקהל כגון עמון ומואב מצרי ואדומי וממזר כתיב דורות עד דור עשירי ודור שלישי: חוץ מזה. שאין כתיב בו דורות לפי שאינו מוליד: ולא סוף דבר. ולאו דוקא נפצעו כמו פצע שהוא ע"י מכת חרב וסכין: נימוקה. מחמת מכה והקטינה מאליה: אפי' חסרה. כל שהוא: בכרם. שהיו יושבין שורה כברם הנטוע שורות שורות: והוא

פני משה

דאמר כו'. דאלמא אפי' לשאינו עיכוב מצוה חוזר כמצוה עצמה הואיל וניתנה שבת לדחות וכן במכשירי מצוה פטור לר"י אם שכח מחמת טירדא כמצוה עצמה: אם לא ידעה כו' הרי אלו יאכלו. ואע"ג דמצפה ומשתמרת לביאתו: דרבי לעזר ור"ש היא. דאמרי בפרק הבא על יבמתו אלמנה לכ"ג כו' מן האירוסין יאכלו בתרומה משום דמשתמרת לביאה פסולה אוכלת בתרומה: ד"ה היא. ואפילו תימא ר"מ היא דאמר שם משתמרת לביאה פסולה לא אכלה דשייא הכא שלא הוסיף בה קנין אחר לאחר שנעשה פצוע דכא לפוסלה דהרי לא בעלה אחר כך. ובבבלי פירקין אמר לרבי יוחנן טעמא דכבר אכלה והיינו הך: אתיין אילין פלוגוותא. דר"ל ורבי יוחנן אליבא דרבי מאיר כהאי פלוגתא דפליגי לקמיה: שומרת יבם כהנת. אשת כהן: לפני שני כהנים. משום דלקמיה נקט לה ב' כהנים: מכיון שהיא זקוקה לביאה פסולה. של זה שעשה בה מאמר פוסלה מהתרומה לר"מ ואע"פ שכבר אכלה: לכשיבעול. ואפי' לר' מאיר דהואיל וכבר אכלה בפני בעלה וזה לא הוסיף בה קנין לאחר שנעשה פצוע דכא: וא' פסול. מתחילה ועשה בה הפסול מאמר: אף ר"י מודה. דפסלה דהרי עשה בה קנין אחר פסולו: עשה בה הכשר מאמר. מהו אי מדמינן לה כמו עשה בה מאמר ונעשה פסול כדלעיל דהא הכא נמי עדיין לא נקנית להכשר דהרי אין מאמר קונה קנין גמור: מחלוקת ר"י ור"ל. דלר"ל פסלה אליבא דר"מ כיון דעדיין לא בא עליה כזקוקה לפסול מיקריא ולר"י לא פסלה:

הלכה ב מתני' ואם נשתייר בעטרה. שנחתך מהעטרה ואילך כשר שאין גיד אלא מהעטרה ולמעלה נגד הגוף. עטרה היא שורת בשר המוקפת במקום המילה וכין שנכרת בגיד או בבצים וכין בחוטי הבצים כולן פסולין וה"מ בידי אדם אבל בידי שמים כשר ואם ניטל מחמת חולי לדעת הרמב"ם ז"ל מיקרי בידי שמים ולדעת רש"י והרא"ש ז"ל מיקרי בידי אדם ופסול וכדמפרשינן בגמ': מותרין בגיורת. דלא איקרו קהל ובגמ' פליגי בה:

גמ' פצוע. אילו נאמר פצוע לבד: שבצד שפכה. במקום ששותת: שבא בין עקיביו. במקום נמוך כדמסיק אין לך נמוך כו': ויאות. שפיר הוא דבאותו מקום הוא נדלא מנה כאן דורות ש"מ שאינו מוליד ובבבלי דף ע"ה מקשי עלה דדילמא איהו לחודיה הוא דאסור והיפכא מסיק שם דילפינן פצוע דכא מכרות שפכה דודאי באותו מקום הוא דאיני שופך אלא ע"י כריתה: ולא סוף דבר נפצעה. שהוא מחמת חרב או סכין: אלא אפילו נימוקה. מחמת מכה: אינו

מסורת הש"ס: יבמות דף עה ע"א | שם דף ע ע"א | ציין שם עה ע"ב | ע"ש עה

עין משפט נר מצוה

לה
א ב מיי' פט"ז מאיסורי ביאה הל' ג סמ"ג לאוין קיח טוש"ע אה"ע סי' ה ס"א

לו
ג מיי' פט"ז מא"ב ה"ז טוש"ע אה"ע סי' ה ס"ז

תוס' הרי"ד

תני רבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה אומר שמעתי בכרם ביבנה כו' עד סוף הסוגיא. הסוגיא הזאת מובא בתוס' והרא"ש ז"ל והרמב"ן והרשב"א ז"ל התוס' ז"ל מפרשין דר"י לא פליג את"ק ורק דס"ל דניטל עדיף מנפצע ור"י בר תניי ס"ל ובלבד של ימין הם נפארה בילת ימין והשמאלית חסרה אבל להיפוך הוי כאלו נטלו שתיהן ומה שהק' בקרבן נתנאל ז"ל דכיון דהירושלמי ס"ל דאינו מוליד א"כ מאי נפ"מ בין שמאל לימין עיי"ש שמאריך בזה לא הבנתי קושייתו דהא בשניטלו ב' הבילים לכו"ע פסול כדאיתא בתוס' ז"ל מפורש לבתר דמחלק בין ניטל לנפצע והא דאמרינן לקמן נכרתו בילים או חוטי בילים היינו דווקא ב' בילים עכ"ל ז"ל אלמא דאפילו בניטל ובשני הא דווקא בבילה אחת ולא בב' בילים א"כ שפיר ס"ל לר"י בר חנין דבניטל הימנית הוי כאילו ניטלו ב' בילים דבב' בילים לכו"ע אף ניטל פסול ומה דמסיק אח"כ פצוע אית תניי תני אלא בידי אדם פסול בידי שמים כשר אית תניי תני בין בידי אדם בין בידי שמים פסול כו' בוי בעי מימר מ"ד בידי אדם פסול בידי שמים כשר רבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה מ"ד בין בידי אדם בין בידי שמים פסול רבנן לשיטת ר"ת הכי מתפרשא דר"י בני הישיבה לדמות ולתלות בילה אחת לבידי שמים ורצו למימר למאן דמכשיר בבילה אחת אף שאינו מוליד ה"ה בידי שמים כשר אף שאינו מוליד ולמאן דפסול בבילה אחת משום שאינו מוליד ה"ה דפסול בידי שמים כיון שאינו מוליד ע"ז א"ר אחא בר פפא קומי ר"ז כולה רבנן כלומר אפילו רבנן דפסלי בבילה אחת משום דאינו מוליד מודין דבידי שמים כשר אף שאינו מוליד וכה"ג איתא בירושלמי במס' סוטה פ"ב ה"ב אית תניי תני בבלי תרב לא במפוחם ואית תניי תני אפילו במפוחם סוון בעי מימר מ"ד לא במפוחם ר"א ומ"ד אפילו במפוחם רבנן ומדחה לא כולה רבנן מ"ד לא במפוחם רבנן ומ"ד אפילו במפוחה רבנן פי' דבני הישיבה רצו למימר דתלי במפוחה אי לא בפלוגתא דר"א ורבנן למאן דבעי חדשה פסול במפוחה ומ"ד דלא בעי חדשה כשר במפוחה ומדחה דז"א דלא תלי זב"ז וכולה רבנן ולא דמי מפוחה לישנה דאפילו למאן דמכשיר בישנה מ"מ במפוחה פסול עיי"ש וה"נ כוותי' דבני הישיבה תולין הכשר בידי שמים להכשר דבילה אחת כמו דמכשיר בבילה אחת אעפ"י שאינו מוליד ה"נ כשר בידי שמים אפילו שתיהן אע"פ שאינו מוליד ומאן דפוסל בבילה אחת משום שאינו מוליד כמו כן פוסל בידי שמים בשתיהן משום דאינו מוליד ע"ז אמר ר' אחא בר פפא קומי ר"ז דכולה רבנן ולא תלי זב"ז ולא קאמר ר' אחא בר פפא שום טעם וכמו במס' סוטה הנ"ל לא קאמר שום טעם אלא מתחלה רצו לומר בני הישיבה דתלי בפלוגתא דר"א ורבנן ומסיק כולה שום טעם כולה רבנן וכה"ג איתא בירושלמי במכילתין פט"ו ה"י עיי"ש והרי שאלתה הטעון הוא מימרה בפני עצמה וכן המרפ"ל ז"ל כ"ס ש"ש ז"ל לפי שיטת הרמב"ם ז"ל דהא הרי שאלתה הטעון היא מימרא בפני עצמה ולא צריך לתלה והקרבן נתנאל ז"ל כתב על הש"ס ואיני יודע האיך שבן מה דמשני כולה רבנן כילד מתורץ תרתי ברייתות אהדדי ואינו אלא כמנהג שואלא מפי השליט עכ"ל ז"ל והאמת איכא כה"ג בירושלמי במס' סוטה הנ"ל כעין זה ועיי' בדברינו בסמוך הכל שיטת הרמב"ן ז"ל והרא"ש והרשב"א ז"ל דשיטת הירושלמי בטעמא דרבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה הוא משום בידי שמים כשר וה"ה אפילו בב' בילים ניסולין אם נפלטו כשר והא דנקט בילה אחת ה"ה אפילו ב' בילים ושאין לו כלל אפילו פל"ד מהתלת ילירהו כגיד וחוטי בילים אלא דשכיח נקט ולא קתני מילתא דלא שכיחא עיי"ש ברמב"ן

שנויי נוסחאות (ע"ז) אחר בד"ו אחד. (סכ"א) השערה בד"ו ליתא. (סכ"ד) דכא במקרא „דכה" [ועיין מנחם שי].

חתם סופר

לא סוף דבר נפצעה אלא אפילו נימוקה וכו' עד סוף הענין. עיין ביאורו בשו"ת חת"ס אהע"ז סי' י"ח בארוכות:

עמודי ירושלים תנינא

ולא סוף דבר נפצעה. ל"ב ע' בשו"ת מ"ס אהע"ז (ח"א סימן ס"ו):

אמרי ברוך

בשירי קרבן ד"ה כל שאין לו וכו'. שמעתי הלכה כר"י וכו'. לא כן מדקדק הראב"ד ודבריו בזה המה בספר הזכות והרמב"ן מדחה דבריו ומפרש כל הירושלמי בכאן ונראה שבכוונתו פירושו היה מפרש כרא"ש ובזה יסורו מעליו כל הקושיות שמקשה מחבר זס:

תורה אור

אינו מוליד והוא סרים חמה. א"ר יוסי שמעתי הלכה כר"י בר"י בן ברוקה ולית אנא ידע מן מה שמעית. א"ר אימי לא הוה ר"י שמע לה מן בר נש זעיר °שמואל אמר אם יבוא לפני בעל ביצה אחת [א] אני מכשירו. רבי חונה אמר דו סבר כר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן. אמר רבי יודן בר חנין [ב] ובלבד של ימין. אתא עובדא קומי רבי אימי אמר לה אין ברתי דאת שרייה ליה אלא הוי ידעת דלא מוליד והוה ר' זעירא מקלס לה דו משים מילתא על בררא. פצוע אית תניי תני [ג] בידי אדם פסול בידי שמים כשר. אית תניי תני בין בידי אדם בין בידי שמים פסול. מאן דאמר בידי אדם פסול בידי שמים כשר יליף לה מממזר °לא יבא ממזר. לא יבוא פצוע דכא. מה ממזר בידי אדם אף פצוע דכא בידי אדם. מאן דאמר בין בידי אדם בין בידי שמים פסול מנן ליה. אמר רבי מנא מהכא לא יבוא פצוע דכא לעולם. אמר רבי יוסי בי רבי בון עוד הוא יליף לה מממזר לא יבא ממזר לא יבא פצוע דכא. מה ממזר בידי שמים. אף פצוע דכא בידי שמים. וממזר בידי שמים. יצירתו בידי שמים. הוון בעיי מימר מאן דאמר בידי אדם פסול בידי שמים כשר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה. מאן דאמר בין בידי אדם בין בידי שמים פסול כרבנן. אמר רבי אחא בר פפי קומי ר' זעירא כולה דרבנן. הרי שעלת חטטין מי מחכך בה או מסיית והרי הוא בידי אדם כמי שהוא בידי שמים. וכרות שפכה כל שנכרת הגיד ונשתייר בעטרה אפילו כחוט כשר. רבי יוסי בשם רבי חנינה בעטרה העליונה. רבי חייה בשם רבי חנינה בעטרה התחתונה. ריב"ל אמר בעטרה התחתונה. תמן אמרי [ד] העשוי כמרזב

דברים כג

פני משה

אינו מוליד. אבל סרים חמה הוא וכשר: לא הוה ר' יוסי שמע לה כו'. דודאי מאדם גדול שמע מכיון שנגור בפיו היה: דסבר כרבי ישמעאל. וכרבי יוסי דפסק הלכתא כותיה: ובלבד שלימין. שהיו שתיהן שלימים ואפילו אותה שנטלה היתה שלימה כשנטלה דאלו נפלעה גרע טפי מנטלה. א"נ דגרים של ימין והיא הגירסא הנכונה לתוס' והרא"ש כלומר דצריך שיהא של ימין קיימת: אתא עובדא. כהאי לפני רבי אימי באיש אחד שהיה בעל ביצה אחת ושאלה האשה אם מותרת לו: אין ברתי. הן בתי דאת מותרת לו אבל תהא יודעת דלא מוליד הוא: והוה ר"ז. משבח ליה לרבי אמי שהוא מסי' הדבר על בוריו מפני שרמז לה בדבריו שתבין לפרוש ממנו ואע"פ דמותרת לו מן הדין: בידי שמים כשר. וכשמואל שם: מנן ליה. מנין לו לפסול אף בידי שמים: לעולם. דסתמא כתיב ואף בידי שמים משמע: עוד הוא יליף. דהאי מ"ד נמי יליף מממזר כדמסיק דלידתו בידי שמי'. וממזר בידי שמים. בתמיה: הוון. היו רוצים בני הישיבה לומר דמאן דמכשר בידי שמים כרבי ישמעאל דאמר לעיל והוא סרים חמה דאלמא בידי שמים איירי: כולה דרבנן. תרווייהו אליבא דרבנן ומאן דפסל אפילו בידי שמים ע"י חולי מיירי ולפיכך קרי לה בידי שמים אע"פ שהיא ניטלת ע"י אדם כדמפרש ואזיל: הרי כו' מחכך או מסיית. כמו מחתך ומסת': והרי הוא בידי אדם. ולפיכך פסול: כמי שהוא בידי שמים. כלומר דלהכי קרי לה בידי שמים מפני שבאת לו ע"י חולי אבל פסול הוא דאין כשר בידי שמים אלא כשהוא לקוי ממעי אמו או ע"י רעמים וברד: בעטרה העליונה. דצריך שישתייר מלא חוט לצד גופו אבל אם נחתכ' לצד גופו ונשתייר מלא החוט מן העטרה בגלדה כלפי קרקע וזהו עטרה תחתונה פסול וכן קאמר בבלי שם: בעטרה תחתונה. אפילו התחתונה: תמן אמרי. בבבל: העשויה כמרזב

קרבן העדה

והוא. כסרים חמה דתנן לקמן דכשר דלא אסרה תורה אלא פלוע ודך וכרות: ה"ג הל' כר"י בן ריב"ב: ולית. ואין אני יודע ממי שמעתי דהלכה כר' ישמעאל בנו של ריב"ב: לא היה ר"י שמע. דבר זה מאדם קטן אלא מגברא רבא שמיע ליה ומנו רב הונא כדמסיק וראוי לסמוך עליו: דו סבר. דהוא שמואל סובר כר"י בנו של ריב"ב ומכאן שמע ר' יוסי דהלכה כר"י: ובלבד של ימין. תהא קיימת ושל שמאל חסרה אבל איפכא אף ר' ישמעאל מודה דפסול ויש גורסין ובלבד שנטילה כולה כשהיא שלימה אבל נפלעה אפי' אחת פסול דגרע מניטל: אתא עובדא. מעשה בא לפני רבי אימי באשה ששאלה אם מותרת לבעל בילה אחת א"ל אין בתי דאת מותרת להנשא לו כר"י בנו של ריב"ב אבל הוי יודע שאינו מוליד: והוה ר"ז. משבח לר' אימי שהוא מסיק דבר על בוריו שהבין הא דאמר ר"י והוא סרים חמה כוונתו שאינו מוליד וכשר כסרים חמה: בידי שמים. ע"י רעמים או ברד או ממעי אמו: לא יבא ממזר לא יבא פלוע דכא. מדסמיך ליה קדריש א"כ בגז"ש דלא יבא יליף וכן נראה מדמייתי לא יבא ממזר תחלה אע"ג דכתיב בתורה בתר לא יבא פלוע דכא ללמד דלאו מסמוכים דריש אלא בגז"ש: לא יבא פלוע דכא. סתמא כתיב משמע לעולם בכל ענין אסור: עוד הוא יליף וכו'. אף מ"ד בידי שמים פסול יליף ליה מלא יבא ממזר: ופריך וממזר בידי שמים הוא. בתמיה הלא ע"י שהזנו בני אדם בא פסולו: ומשני יצירתו של ממזר בידי שמים הוא: הוון בעי מימר. סברוהו למימר: בידי שמים כשר. אתיא כר"י בנו של ריב"ב דסברי דאינו מכשיר אלא בידי שמים אבל בידי אדם מודה ר"י דפסול: כולה דרבנן. הנך תרי ברייתות כרבנן אתיין ותרווייהו סברי בידי שמים כשר והא דתני בחדא בידי שמים פסול היינו דע"י שמים בא שנפלע ע"י אדם כגון שעלה לו חטטין בבליו וכשהוא מחכך נימס כיון שתחלתו ע"י חולי שהוא בידי שמים קורא לה הך תנא בידי שמים אבל רבי ישמעאל אפילו בידי אדם מכשיר: בעטרה העליונה. כלפי ראשה לצד גופו נשתייר מלא החוט על פני רוב הקיפה אבל אם נחתך כלפי הגוף ונשתייר מלא החוט מן העטרה על פני היקף כל הגיד בגלדה כלפי קרקע פסול: בעטרה התחתונה. אפילו כלפי קרקע כשר ל"א בעטרה העליונה היינו כלפי קרקע ובעטרה התחתונה היינו כלפי הגוף: כמרזב

עין משפט נר מצוה

לז
א ב טוש"ע אה"ע סי' ה ס"ז בהג"ה
לח
ג מיי' פט"ז מה"ב ה"ט טוש"ע שם ס"י
לט
ד ה טוש"ע אה"ע סי' ה סעי'

מסורת הש"ס

פי' תוס' יבמות עה ע"א ד"ה שאין

תוס' הרי"ד

ברמב"ן וכרשב"א ז"ל ומביאין ראיה מהירושלמי דמסיק הוון בעי מימר מ"ד בידי שמים כשר רבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה אלמא דרבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה בידי שמים קאמר ונראה לפרש ע"פ שיטתם ז"ל הכי א"ר יוסי שמעתי הלכה כרבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה אף דלשיטתם ז"ל דרבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה מיירי מבידי שמים וליכא בש"ס דילן שום פלוגתא עליו כמבואר ברמב"ן ז"ל דבזה ליכא פלוגתא בגמרין מ"מ בירושלמי ס"ל דרבנן פליגי עלי' מההיא ברייתא דמביא לקמן אית תניא תנא בין בידי אדם בין בידי שמים פסול וכההיא דהוון סברין מימר דרבנן פליגין על ר"י בנו של ר"י ב"ב ע"ז קאמר ר' יוסי דשמעתי הלכה כר"י בנו של ר"י ב"ב אר"א ר"י לא שמע מבר נש זעיר אלא מבשמואל שמואל אמר אם יבוא לידי כו' כדמסיק די סבר לה כר"י בנו של ר"י ב"ב והשתא מפרש גוף המימרא של ר"י בנו של ר"י ב"ב דס"ל כל שאין לו אלא בילה אחת אינו מוליד פ"ז אמר ר"י בר חנין ובלבד של ימין כלומר דחסר לו של ימין אתא עובדא קומי' ר"א א"ל אין ברתי דאת שרי' לו אלא הוית ידעת דלא מוליד וסבר ג"כ דאינו מוליד והשתא מביא ב' הברייתות דתני חדא בידי שמים כשר ותנא חדא בידי שמים פסול והוון סברין רבנן למימר דהוא פלוגתא על ר"י בנו של ר"י ב"ב ולפיכך הוי אילון רבנן אמרי דהלכה כר"י בנו של ר"י ב"ב ומסיק רא"ב"פ קומי ר"ז דז"א דלא פליגי רבנן על ר' ישמעאל בנו של ר"י ב"ב וכולהו ס"ל דבידי שמים כשר כר"י בנו של ר"י בן ברוקה והא דקתני בברייתא דבידי שמים פסול הרי שעלתה חטטין כו' דהוי דינו כבידי אדם בזה פסול אבל בידי שמים לכו"ע כשר וה"פ דסמ"ל כולה כר"י בנו של ר"י ב"ב אבל מדלא מליגו דרבנן פליגי על ר"י בם של ר"י ב"ב אלא כההי ברייתא וכיון דמוקמינן האי ברייתא דהרי שעלתה חטטין דהוי כבידי אדם א"כ ממילא לא מלינו דפליגי רבנן כלל אר"י בנו של ר"י ב"ב וע"כ לפ"ז מסיק הרא"ש ז"ל דבירושלמי מוכח דמחמת חולי הוי כבידי אדם ונמלא לפ"ז דבתחלה דפסקי רבנן הלכה כר"י בנו של ר"י ב"ב המה סברין דפליגי הברייתות אהדדי ולהמסקנא לר"א ב"פ לא פליגי כלל רבנן אר"י בנו של ר"י ב"ב דמיירי בעלתה חטטין דהוי בידי אדם כמו שהוא בידי שמים ודינו כמו בידי אדם. ונמלא לפי דבריהם כאם ע"י חולי הוי כמו בידי אדם או בידי שמים תלי בכי השיטות לשיטת ר"ת ז"ל אינו מוכחא מהירושלמי דע"י חולי הוי כבידי אדם אלא אדרבה מוכח דהוי כבידי שמים דהכי שעלתה חטטין מימרא כפני עלמה ולא שייך לעיל מידי כמו שכתב הסי"ם ז"ל וכי הברייתות דאית תניא תנא מוקי ר"א ב"פ תרווי' כרבנן ולא כמו דאלו רבנן למימר דזה תלי בפלוגתא דר"י בנו של ר"י ב"ב ורבנן דלמאן דס"ל דבילה אחת כשר אף שאינו ראוי לילד כמו כן ס"ל דבידי שמים אע"פ שאינו מוליד כשר ולמאן דס"ל דאפילו בילה אחת פסול מפני שאינו מוליד כמו כן ס"ל דבידי שמים כיון שאינו מוליד פסול פ"ז קאמר ר"א ב"פ דאינו כן ולא תלי זב"ז ותרווי' רבנן אפילו רבנן דפליגי אר"י בנו של ר"י ב"ב לענין בילה אחת וס"ל כיון שאינו מוליד פסול מ"מ לענין בידי שמים לא איכפית לן מה שאינו מוליד ונמלא דלהמסקנא רבנן דפליגי על ר"י בנו של ר"י ב"ב ע"כ פלוגתתן דבבילה אחת הוא בידי אדם דבידי שמים אף רבנן מודי דכשר והיינו דמסיק ר"ת ז"ל ומשמע מירושלמי מתוך המסקנא דאיירי בידי אדם עכ"ל ז"ל והוא מפורש בהמסקנא דלא תלי זב"ז דאפילו רבנן דפסלי בבילה אחת מפום דאינו מוליד מ"מ יכולין לסבור דבידי שמים כשר אף שאינו מוליד הרי מוכח בפירוש דפלוגתתן של בילה אחת מיירי בידי אדם ולפ"ז לא שייך האי דהרי שעלתה חטטין לעיל כמו במס' סוטה הנ"ל ומימרא אחריתי היא וע"כ ה"פ דהרי שעלתה חטטין כו' הרי הוא בידי אדם כמו שהוא בידי שמים ע"כ מפורש דמחמת חולי הרי הוא כבידי שמים אבל לשיטת הרא"ש ז"ל דמפרש ע"כ דר"י בנו של ר"י ב"ב בידי שמים קאמר וסברינן בכל הסוגיא דרבנן פליגי עליו והוא מסברי זה דאית תניי תני דבידי שמים פסול ואתא ר"א ב"פ למימר דלא פליגי דכולהו ס"ל דבידי שמים כשר והא דתני מפורש דבידי שמים פסול ע"כ מוקי בעלתה חטטין וע"כ דהרי שעלתה הטטין שייך לעיל לפרש מדוע בידי שמים פסול וע"כ מוכח דמחמת חולי הוי כבידי אדם ופסול ושיטת הרמב"ם ז"ל כר"ת ז"ל כפירוש הירושלמי וס"ל דר"י בנו של ר"י ב"ב פליג עם הת"ק לענין בילה אחת דמפורש פלוגתתן בזה והוון בעי מימר דלו להלות פלוגתא בידי שמים שאינו מוליד לפלוגתא דבילה אחת שאינו מוליד ור"א ב"פ מדחה לכא דלא תלי זב"ז כנ"ל והרי שעלתה הטטין מימרא בפני עלמה ומוכח דמחמת חולי הוי כבידי שמים והא דפסק דבבילה [illegible] פסול כיון דמפרש כר"ת ז"ל א"כ מוכח מהירושלמי דהלכה כר"י בנו של ר"י ב"ב [illegible] דלהירושלמי ס"ל לר"י בנו של ר"י ב"ב דאינו מוליד ע"כ פסקינן כת"ק דהא בש"ס [illegible] קי"ל גבי הבוא גברא דאיסתתום גובתי דקני דפסול לפי שאינו מוליד והיפסקא [illegible] דבידי אדם כיון שאינו מוליד פסול והא דפסק ר"ת ז"ל דכשר בבילה אחת כבר [illegible] הב"ח ז"ל בהגהותיו על הרא"ש ז"ל משום דס"ל דמוליד [ולכאורה ל"ב דברי הב"ח ז"ל דהאיך יחלוק ר"ת בזה אחרי שמבואר בירושלמי מפורש דאינו מוליד וי"ל דנ"ל [illegible] ר"ת ז"ל דהלכה כר"י בנו של ר"י ב"ב מפום דאיפסקא בפ' החולץ דמתניתין [illegible] הדר בי' וע"כ איפסק הלכה כר"י בנו של ר"י ב"ב וע"כ כ"ל לשיטת הש"ס דילן [illegible] ועוד מביא ראיה מירושלמי דאיפסק בם הלכה כר"י בנו של ר"י ב"ב כמו שכ' [illegible] נמי משמע שהוא כשר אבל משמע שאינו מוליד עכ"ל ו"ל הרי מפורש דסמך על [illegible] הילכתא כש"ס דילן כמתניתין דכרמא ולי דס"ל לש"ס דילן דכאינו מוליד פסול ע"כ ס"ל דמוליד אבל בירושלמי משמע אף שאינו מוליד ג"כ כשר אבל הרמב"ם ז"ל [illegible] פסק רק כת"ק דיחיד ורבים והי ממתניתא דכרמא כא מכיון דאינו מוליד ע"כ [illegible] שיטת הש"ב דילן ועפ"ז נתבאר בעז"ה כל שיטות [illegible] ז"ל ודוק:

שנוי נוסחאות

שנוי נוסחאות (ע"ב) כר"י בר"י בן ברוקה נ"א כרבי יוחנן בן ברוקה. (ע"ס) ידעת נ"א ידעה. (ע"ע) משים נד"ו משי'.

עמודי ירושלים תנינא

הרי שעלתה חטטין. כ"ב עפ"ש מ"ש מהס"ע (ס"א סי' מ"ד):

חתם סופר

א"ר יוסי שמעתי הלכה כר"י בר"י בן ברוקה וכו'. עיין ביאורו בשו"ת ח"ס אהע"ז סי' י"ט: הרי שעלתה חטטין מי מחכך והרי הוא בידי אדם כמו בי"ש. ומ"ש בפ"מ לא יתכן להרמב"ם וסייעתו דע"י חולי כשר ע"כ לע"ד דהך מ"ד ס"ל ממזר בי"ש וגם בידי אדם מי יכול להכחיש זה ע"כ ס"ל כל שתחלתו בי"ש וסופו בידי אדם אינו דומה לממזר שתחלתו ע"י אדם וגמרו בידי שמים ע"כ אם אדם פלע בו והוליד לו חולי ועי"ז ממילא נפלע בי"ש פסול דהיינו ממזר ממש אך אי משמים נולדו בו חטטים והתכו הרופאים וממסמסו בו אינו דומה לממזר וכשר והוא בידי אדם כבי"ש וכשר ודלא כפ"מ. ח"ס אהע"ז סי' י"ד:

חדושי הרמ"ש

אתא עובדא קומי רבי אימי. עי' לקמן פט"ו סוף ה"ד: תמן אמרי העשוי כמרזב בבלי דף ע"ה ע"ב:

כמרזב כשר. רבי הילא בשם רבי יוחנן *בקולמוס הרי זה כשר. בקולמוס הפוך ה"ז פסול. ניקב בו נקב מבפנים פסול מבחוץ כשר. רבי בא בשם רב יהודה מבפנים מן העטרה ולפנים מבחוץ מן העטרה ולחוץ [א] ניקב הרי זה פסול. נסתם הרי זה כשר. ניקב הרי זה פסול מפני שהוא שופך נסתם הרי זה כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול החוזר להכשירו. *תני [ב]אין בין פצוע דכא לבין כרות שפכה אלא הלכות רופאין שפצוע דכא חוזר. שבכרות שפכה אינו חוזר. כיצד הוא עושה. רבי יעקב בר אחא בשם רב יהודה מביא נימולין ומנשכין וקוצץ. רבי חלקיה רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי לא שנו אלא פצוע דכא ישראל אבל פצוע דכא כהן לא בדא. תמן *תנינן כל האסורין לבוא בקהל מותרין לבוא זה בזה. רבי יודה אוסר רבי ירמיה אמר כללא פצוע דכא ישראל מותר לו לישא ממזרת. אמר רבי יוסי בלבד פסול משפחה. הא פסול גוף לא בדא. חייליה דרבי יוסי מן הדא דאמר רבי חלקיה רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי לא שנו אלא פצוע דכא ישראל אבל פצוע דכא כהן לא כמה דאת אמר תמן אם כהן ברור הוא פסול לו לישא גיורת. אף הכא ישראל ברור [י] אסור לישא ממזרת על דעתיה דרבי יודה ממזר לא ישא ממזרת נישמעינה מן הדא דמר רבי אימי תני רבי יעקב גבליא קומי רבי יוחנן רבי יצחק בר טבליי בשם רבי שמעון בן לקיש דברי רבי יהודה ממזר לא ישא ממזרת

כד

קרבן העדה

כמרזב. שנחקק כסילון ויש לו דפנות משני לדדים והחקק באמצע כמין סינור: כקולמוס. כחיתוך קולמוס שמחתכין את חודו באלכסון לכתוב בה: כקולמוס הפוך. שהחוד הוא כלפי מטה: ניקב בו נקב מבפנים. ברייתא היא ומפרש לה בסמוך: מן העטרה ולפנים. כלפי הגוף פסול: מפני שהוא שופך. שהזרע אינו נמשך מן הגוף בקילוח שמחממות התאוה יוצא דרך הנקב ואינו יורה כחץ וקיי"ל זרע שאינו יורה כחץ בשעת יציאתו אינו מזריע: אין בין. נקב של פצוע דכא דהיינו נקב בגיד או נקב בביצים אלא משום הלכות הרופאין כלומר לכך נקב בגיד כשר שיש לו רפואה ושבבצים אין לו רפואה: כיצד הוא עושה. לרפאות פצוע דכא: מביא נימולין. סכינים קטנים כמין איזמלין ומושך עור הגיד כדי שיסתום הנקב וקולץ העור שנכפלה ל"א מביא נמלים חיים ומניח ראשן על הנקב וע"י נשיכתן נדבק ראשן בנקב וחותכין הראש הנדבק וכל זמן שראש הנמלה בלה בשרו עולה ומתחבר וכן עיקר וכעין רפואה זו אמרי בבבלי בסוגיין: לא שנו. מתני' קאי דתנן פצוע דכא מותר בגיורת וקאמר ריב"ל לא שנו אלא ישראל אבל כהן פצוע דכא לא בדא אינו בכלל הזה אלא בקדושתיה קאי ואסור בגיורת ומשוחררת: תמן תנינן. קידושין פרק עשרה יוחסין: ה"ג כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זה בזה. וה"פ ממזרי ושתוקי אע"ג שזה ודאי פסול וזה ספק אפ"ה מותר בו דכתיב בקהל יתירא ודרשינן בקהל ודאי לא יבא אבל בקהל ספק יבא: ר"י אוסר. בסמוך מפרש טעמו: כללא. כל דתנן במתני' אתי לרבויי פצוע דכא ישראל הואיל והוא אסור לבא בקהל מותר בממזרת: בלבד פסול משפחה. הא דתנן שמותרין לבוא זה בזה דוקא הנך שאסורין לבוא בקהל מחמת פסול משפחה דאית בהו כגון ממזר ועמוני אבל פסולי גוף כגון פצוע דכא וכרות שפכה אסורין בממזרת ופליג אדר' ירמיה: חיילי' דרבי יוסי. כמו וראייתו דר"י מהא דאר"ח וכו': אבל פצוע דכא כהן. אסור בממזרת: כמה דאת אמר תמן. כמו דאריב"ל כאן כיון שהוא ודאי כהן אע"פ שפסול בגופו בקדושתיה קאי ואסור בגיורת שהיא זונה אף הכא ישראל ודאי הוא בקדושתיה קאי ואסור בממזרת: ע"ד דר"י. דאוסר גר בממזרת מיבעיא לן אם הוא אוסר אף ממזר בממזרת מי אמרי' טעמא דר"י משום דקהל גרים איקרי קהל ומותר בממזרת או דלמא טעמו שלא יתרבו ממזרים בישראל ואפי' בממזרת אסור:

כדי

פני משה

כמרזב. שנחקק כסילון ויש לו דפנות מב' הצדדין והחקק באמצע כמין צינור: בקולמוס. כחיתוך קולמוס שמחתכין את חודו באלכסון וכמו שפירש שם: בקולמוס הפוך. מחודד לצד הגוף דשליט ביה אוירא: מבפנים. כדמפרש ואזיל: מן העטרה ולפנים. למעלה מן העטרה: ניקב. מבפנים ה"ז פסול ומשום שיפא נקט לה: שופך. שותת ואינו מוליד: וזהו כו'. בבלי ע"ז: אלא הלכות רופאין. שזה אפשר ברפואה: תני כו'. וכן הוא ברייתא בספרי ופליג אדלעיל דקאמר בכרות שפכה חוזר להכשירו: כיצד הוא עושה. לסתום הנקב: מביא נימולין. נמלין: ומנשכין וקוצץ. כדאמ' בבלי שם שפינן בתרבא ומייתי שומשנא ומנכתינן ליה הנמלה נושך ודבק ראשו בנקב ופסקינן לרישי' להיות סתומה והבשר הולך ומתחבר: לא שנו. מתני' דקתני פצוע דכא מותר בגיורת אלא דוקא ישראל: לא בדא. לא כן הוא דאסור בגיורת דבקדושתיה קאי: תמן תנינן. בעשרה יוחסין הלכה ג': כללא. דהכל בכלל בין פסולי קהל בין פסולי גוף מותרין זה בזה ולפיכך פצוע דכא מותר בממזרת: ורבי יוסי פליג דפסול משפחה. בלבד הוא דמותרין לבא זה בזה: הא פסול גוף. עם פסול קהל: לא בדא. לא כן הוא ופצוע דכא אסור בממזרת: חייליה דרבי יוסי. סייעתי' של ר"י מן הא דאמר ריב"ל לעיל דפצוע דכא כהן אסיר בגיור' אלמא בקדושתיה קאי: כמה דאת אמר כו'. כמה שאנו אומרין דכהן ברור וגמור הוא לאסור בגיורת והכא נמי ישראל גמור הוא לאסור בממזרת: ע"ד דרבי יודה כו'. בעיא היא לרבי יודה דאוסר פסולי קהל לבא זה בזה אם נימא לדידי' אפי ממזר אסור בממזרת: נישמעינה כו'. ופשיט לה מן דתני רבי יעקב גבליא כו' בהדיא דלדברי ר"י ממזר אסור בממזרת:

כדי

מסורת הש"ס

יבמות עו תוספתא פ"י כאן חולין מח

ספרי פ' תצא פסקא רמ

ריש עשרה יוחסין בבלי עד וירושלמי קידושין פ"ד ה"ג

עין משפט נר מצוה

ש

א מוש"ע אה"ע סי' ה סעי' ג ד

מא

ב מיי' פט"ו מה' א"ב הל"ז טוש"ע שם ס"א

ציון ירושלים

[א]אין בין פצוע דכא לכרות שפכה אלא הלכות רופאין. עפ"מ שפי' לזה אפשר ברפואה ויפה כיון ועיין כל הסוגיא כאן ובאה"ע סי' ה ובגו"ב מהד"ק האריך בהרבה פנים. וכל האחרונים וגם אני הארכתי בשמה תשובות ופי' כוס"ע:

רידב"ז

תני אין בין פצ"ד לכ"ש אלא הלכות רופאין כו' עי' בהוט המשולש סי' י"א שמבאר זאת ודוק:

תמן תנינן. כל האסורין לבוא בקהל. מותרין לבוא זב"ז כו' חיילי' דר' יוסי מן הדא כו' כמה דאת אמר תמן אם כהן ברור הוא כו' אף הכא ישראל ברור הוא עי' בבבלי מכילתין דף ע"ז ע"א ב"מ מר"ם פצ"ד כהן מהו בגיורת כו' פצ"ד ישראל מותר בנתינה כו' עיי"ש:

ע"ד דר"י ממזר לא ישא ממזרת פי' אם הוא אוסר לבוא זב"ז אפילו במין אחד ופשיט נשמעינה מן הדא דמר ר"א תני ר' יעקב קומי ר"י ר' יצחק בר טבליי בשם רשב"ל דברי ר' יהודה. ממזר לא ישא ממזרת כדי שיתכלו ממזרים מן העולם פי' מדרבנן. וה"פ דמתניתין דכל האיסורין לבוא בקהל מותרין לבוא זב"ז. ור"י אוסר מדרבנן כדי שיתכלו מן העולם. ע"ז שאל ודכוותה. עמוני לא ישא עמונית ולכאורה צ"ב מאי שאלה היא זו פשיטא דאסיר. דהא קי"ל. עמוני ולא עמונית. ע"ז מסיק א"ר יוסי בר רבי בון על דרבנן נצרכה פי' דשאלה הזאת מקשה לא אליבא דרשב"ל דמוקי האי דר' יהודה דמתניתין. דאוסר. הוא מדרבנן דאסורין ממזרין לישא זא"ז כדי שיכלו מן העולם אליבי' לא פריך כלל רק דפריך על דרבנן דפליגי על רשב"ל בפירושא דמתניתין וס"ל. דר' יהודה אוסר לבוא זב"ז כגון עמוני ומצרית וממזרת דס"ל כיון דעמוני לא יבוא בקהל ע"כ בכל שום קהל לא יבוא. דאפילו כל אחד מן הפסולין חשוב קהל ד' בפני עצמו וע"כ מוזהרין כל אחד שלא יבוא בקהל ד' דכל אחד חשוב קהל ד' לגבי חבירו ע"כ אסורין לבוא זב"ז רק כל אחד נושא את קהל שלו מצרי מצרית וממזר ממזרת אבל ממזר ומצרי לא ישא זא"ז דכל אחד חשיב קהל ד' בפני עצמו. ע"כ שניהם אסורין לבוא זב"ז כדמסיק דאין יכבור ר' יהודה. גרין פסולין קהל ד' אינון. וה"פ דמתניתין דכל האסורין לבוא בקהל מותרין לבוא זב"ז ור' יהודה איסר לבוא זב"ז משום דגרין פסולין קהל ד' אינון. ואינן מיתרין רק לישא כל אחד במינו ממזר לממזרת ומצרי למצרית א"כ מה יעשה עמוני לישא בת מינו דהוא עמונית אינו יכול דהא היא הוי קהל ד' אלו דהא קי"ל עמוני ולא עמונית ולישא מצרית אינו יכול דהוא קהל ד' אצלה וא"כ קשה אליבא דרבנן דמפרשי פלוגתא דת"ק ור' יהודה. אם כל האסורין לבוא בקהל מותרין זב"ז מין בשאינו מינו א"כ לפ"ז קשה לר' יהודה האיך יעשה עמוני פ"ז משני א"ר מתני' משחררין לו שפחה פי' דכיון דס"ל לר' יהודה דכל האסורין לבוא בקהל אסורין זב"ז משום דס"ל דקהל גרים אקרי קהל ואפילו הגרים הפסולין לבוא בקהל נמי קהל אקרי וחשוב עמוני קהל לנגד מצרי ע"כ לפ"ז יש תקנה שישא משוחררת דאפילו לר"י דס"ל קהל גרים אקרי קהל הנ"מ קהל גרים הוי קהל גמור כישראל אבל קהל משוחרר לא אקרי קהל גמור ממש כישראל דהרי ביבמות דף כ"ג עבדינן צריכותא בין שפחה לנכרית דאי אשמועינן שפחה משום דאין לה חייס אבל נכרי דאית ליה חייס ופרש"י ז"ל דשפחה אין לה חייס דעם הדומה וכו' אבל נכרי אית לי' חייס ואי אשמועינן נכרית משום דלא שייכה במצות כו' עיי"ש וא"כ מדמצינו לר"י דאפילו האומות השפלים שהרחיקן הכתוב. לבוא לקהל אפילו כשנתגיירו ובאים לדת ישראל מ"מ אסורין לבוא בקהל האומות השפלים הללו. עמוני ומואבי ומצרי משום שהצירו לישראל עמוני ומואבי לא קדמו בלחם ובמים ומצרי ואדומי הצירו עוד יותר לישראל במצרים. וע"כ אפילו כשהרחיקן הכתוב. להאומות שפלים הללו. מ"מ מצרי אומה שפילה יותר ועמוני חשוב קהל ד' לנגד מצרי כמו כן חלוק שם גר משפחה לענין לקרי קהל ד' גמור דגר עדיף ממשוחרר משום דאית לי' חייס אבל שפחה אומה שפילה יותר דדומה להמור דלא חייס. והא דשפחה עדיפה מנכרית דשייכי במצות זה לא שייך לבתר שנתגיירו ומאי נפ"מ בין אם נתחייבה תחלה במצות איזה שנים קודם לנכרי כיון דאחר הגירות תרווי' שוין לענין חיוב מצות דהא לענין לקרות קהל ד' לא אזלינן בתר השתא לאחר גירות דהא עמוני ומצרי תרווי' נתגיירו ונכנסו לדת ישראל ככל הגרים. ומ"מ עמוני ומואבי רחקן הכתוב משום דבהיותן נכרים הוין אומה שפילה יותר. וכמו כן בין עמוני למצרי. דנמי ס"ל לר"י דאפילו לאחר הגירות נמי חשוב עמוני קהל ד' לנגד מצרי משום דמצרי הוי מאומה השפילה ביותר מעמוני [ועוד דלפי המסקנא גרע שפחה מנכרית משום דאין לה חייס עי' במכילתין דף כ"ג תוס' ד"ה ואי וכתוס' ז"ל נוס' סנהדרין דף פ"ג ע"ב ד"ה טבו"י עיי"ש דבחד קרא הוי מוקמינן. דשפחה גרוע מנכרית עיי"ש] וע"כ לפ"ז גר הוי קהל ד' גמור לגבי משוחרר ולפ"ז לר"י לשיטת הירושלמי דס"ל דכל הגרים נתרבו בקהל ד' ורק מדריגות יש דאינו קהל ד' גמור דעמוני הסור לבוא בקהל ישראל גמור דהוי קהל ד'. ומצרי אסור לבוא בקהל עמוני דהוי קהל ד' אצלו א"כ כמו כן עבד משוחרר אף דמשוחרר הוי בקהל ד' אבל לא הוי קהל ד' גמור כישראל ומותר לעמוני לבוא למשוחררת דאינה כקהל ד' גמור וכיון דמשוחררת אינה כקהל ד' גמור ע"כ מותרת לעמוני וכיון דבקהל ד' שאינו גמורין חשוב עמוני יותר מכולן דהוי הוא קהל ד' לנגד מצרי ואדומי אינו

כדי שיתכלו ממזרין מן העולם. ודכוותה עמוני לא ישא עמונית. אמר רבי יוסי בי ר' בון על דרבנן נצרכה. דאין יסבור רבי יודה גרין פסולין קהל יי' אינון. לישא עמונית אינו יכול שהוא קהל יי' אצלה. לישא מצרית אינו יכול שהוא קהל יי' אצלה. אמר רבי מתניה משחררין לו שפחה. ודכוותה מצרי לא ישא מצרית. נישמעינה מן הדא תני רבי אבהו קומי רבי יוחנן אמר ר' יודה *בנימן גר מצרי היה מתלמידיו של רבי עקיבה אמר אני גר מצרי נשוי לגיורת מצרית. בני בן גר מצרי ואני משיאו לגיורת מצרית נמצא בן בני כשר לבוא בקהל. אמר לו רבי עקיבה לא בני אלא אף אתה השיאו לבת גיורת מצרית כדי שיהו שלשה דורות מיכן ושלשה דורות מיכן. רב יהודה בשם רב א *הלכה כרבי לעזר דברי חכמים. רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק כתיב לא יבא ממזר בקהל ה'. בקהל ברור אינו בא. בא הוא בקהל ספק. תמן תנינן ב *ספק בן תשעה לראשון. בן שבעה לאחרון יוציא והוולד כשר וחייבין אשם תלוי. תני הראשון כשר להיות כהן גדול. ג והשני ממזר בספק. רבי אליעזר בן יעקב אומר אין ממזר בספק מודה ר' אליעזר בן יעקב בספק כותים ובספק חללים כההיא דתנינן תמן עשרה יוחסין עלו מבבל. על דעתיה דרבי ליעזר בן יעקב שמונה. על דעתיה דרבן גמליאל ורבי ליעזר תשעה. על דעתין דרבנן עשרה. אמר רבי חיננה *מתניתא דלא כרבי יודה. דרבי יודה אמר ארבעה קהילות אינון קהל. קהל כהנים. קהל לווים. קהל ישראלים. קהל גרים.

מתיבין

פני משה

כדי שיתכלו. שיכלו הממזרין ולא ירבו דהא אפשר שיטהרו כגון ממזר לישא שפחה ומנוזרת לעבד: ודכוות'. סתמא דהש"ס קאמר לה דכן נמי עמוני לא ישא עמונית משום דעמונית מותרת לבא בקהל ועמוני אסור וכדמפרש ואזיל: על דרבנן נצרכה. כלומר דלא התיא אלא אליבא דרבנן דס"ל קהל גרים לא איקרי קהל ואם לא ישא עמונית עדיין יש לו תקנה בגיורת: דאין יסבור ר' יודה. כלומר דאי לר' יודה דהוא סבר בעשרה יוחסין דף ע"ג דקהל גרים איקרי קהל: גרים פסולין. כמו גרים גרידי דקהל ה' נמי הן איקרו וא"כ גר עמוני אין לו תקנה: לישא עמונית. הא אמרת אינו יכול שהיא קהל ה' אצלו גרסינן שהרי היא מותרת בקהל: לישא מצרית. נמי אינו יכול שהוא קהל ה' אצלה דהוא גר הוה. א"כ דמפרשינן דאין יסבור ר"י גרים פסולין כו' דאי אמרינן דסיבר ר"י אפילו גרים פסולין קהל ה' הן ולאו קהל ממש דהא אסורין לבא בקהל אלא לו' דאסורין הן ג"כ בפסולי קהל כמו שאר הפסולין דאסורין לבא זה בזה אליבא דרבי יודה א"כ גר עמוני אין לו תקנה אלא ודאי דרבנן היא: וקאמר רב מתניה. דאפי' תימא ר' יודה דמשחרר לו שפחה כלומר דנושא שפחה ואם אה"כ משחררין אותה יש תקנה לולד כדאמרינן סוף פרק האומר גבי ממזר: ודכוותה כו'. לשון בעיא היא אם לרבי יודה מצרי לא ישא מצרית דפסולי קהל הן: נישמעינה. לזה מן הדא דתני כו': אני גר מצרי. ראשון נשוי למצרית ראשונה: ואני משיאו לגיור' מצרית. ראשונה דהי' כגיור דבתרי' דידיה שדינן ליה ויהא בן בנו כשר דהוי שליבי: לבת גיורת מצרית. דהיא שניה והז בן בנו כשר. ובבבלי ע"א גרים דהוא אומר בעצמו השיא לבני מצרית שניה ועל כל פנים שמע מיניה מזה דמצרי ראשון נושא למצרית ראשונה לרבי יודה דהמר הא: הלכה כרבי לעזר דברי חכמים. כרבי אליעזר דאמר שם אליבא דחכמים דמתירין לבא זה בזה וקאמר רבי אלעזר דודאן בודאן מותר. ודאן בספקן אסור והלכה כמותו: ר' ירמיה כו'. דפליג דאפי' ודאן בספקן מותר דכתיב לא יבא ממזר בקהל בקהל ברור אסור אבל בספקן מותר ובבבלי עשרה יוחסין שם מסיק דמן התורה מותר אלא דרבנן אסרו משום מעלה עשו ביוחסין: תמן תנינן. לעיל פרק ההולך סוף הלכה ב' גרסינן נמי להאי סוגיא ושם פירשתי: מתני'. דקתני פלוע דכא מותר בגיור' דלא כר"י דאמר קהל גרים איקרי קהל דר' יודה כו'. טעמיה מפרש דסבר ד' קהל כתיבי לרבות קהל גרים נמי

מתיבין

קרבן העדה

כדי שיתכלו ממזרים מן העולם. שגם בניו ממזרים עד סוף כל הדורות דבממזר הולכין אחר הפגום כדתנן ס"פ האומר: ודכוותה. מיבעיא לן לר"י דאוסר גר בממזרת משום דקסבר קהל גרים איקרי קהל מי אוסר גר עמוני בעמונית או לא: על דרבנן. לר"י ולרשב"ל דאמרי בסמוך קסבר ר' יהודה ממזר אסור בממזרת: נצרכה. בתמיה הא ודאי לדבריהם מותר בעמונית דאל"כ אתה אוסר גר עמוני מלישא אשה א"כ לדידהו קשיא וכי גר עמוני לא ישא אשה: דאין יסבור ר"י גרין. אפילו בפסולין כגון גר עמוני נמי בכלל קהל ה' הוא נגד פסולין אחרים גר עמוני לא ישא אשה דבת ישראל ודאי אינו נושא שהיא קהל ה' אצלו וה"ה גיורת לר"י: לישא. גיורת עמונית אינו יכול שהיא מותרת לבא בקהל והויא לה קהל ה' אצלו: לישא מצרית אינו יכול. שהוא קהל ה' אצלה. אבל למ"ד גר מותר בממזרת שפיר מיבעיא לן דאיכא למימר גר עמוני ישא ממזרת: משחררין לו שפחה. ונושאה ואסור בעמונית שהיא קהל ה' אצלו ואסור בממזרת כדי שיתכלו ממזרים מישראל והאשה אשר כשרה היא לו שפחה משוחררת דאינה בכלל קהל ה': ודכוותה. מיבעיא לן אם גר מצרי מותר בגיורת מצרית דשניהם אסורים לבא בקהל ואין בהם איסור דלא יבא או דלמא כיון שהם בכלל האסורין לבא בקהל אוסר ר"י לישנא אחרינא מיבעיא ליה מי סובר ר"י כר"ש בסיפא דמתני' דאף במצרי נקבות מותרות מיד: והאי משיאו לגיורת מצרית ראשונה. דקסבר הולד בתר האב שדינן ליה א"כ ס"ל כר"ש נקבות מצרית מותרות מיד: אלא אף אתה השיא לבנך בת מצרית שנייה. דתנן הלך אחר הפסולים ונקבות מצרית אסורות עד ג' דורות: כדי שיהיו ג' דורות. מן האב ומן האם ש"מ דמצרי מותר במצרית: הלכה כר' לעזר. דמתני' פ' י' יוחסין דאמר ודאי בודאן מותרין ודאן בספיקן וספיקן בודאן וספיקן בספיקן אסור: דברי חכמים. מ"ט דחכמים דפליגי אר' לעזר ומתירין ספק איסורא דאורייתא: לא יבא ממזר בקהל ה'. מיותר ללמד בקהל ודאי הוא דלא יבא אבל בקהל ספק כגון שתוקי יבא: תמן תנינן. לעיל פ' החולץ: ספק וכו'. הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת ספק בן ט' והוולד מן הראשון שמת וספק אם הולד בן שבע והוא מן היבם: יוליא מכבק. והוולד כשר ממה נפשך: וחייבין באשם תלוי. שמא בעל הבת את שלא במקום מלוה: תני הראשון. אם לא הוליא היבם את היבמה וילדה לו בנים הולד הנולד לו ראשון והוא הספק דתנן במתני': כשר להיות כה"ג. דממ"נ כשר הוא: והשני. שנולד מהיבם והיבמה לאחר מכאן: ממזר בספק. שאם היה הראשון בן המת הרי היבמה אסורה ליבם באיסור אשת אח שיש לו בנים שהוא בכרת והולד השני ודאי ממזר ואם היה הראשון בן היבם ולד השני כשר שהרי יבמתו היה: אין ממזר בספק. דספק ממזר מותר לבא בקהל דדוקא ממזר ודאי הוא דלא יבא אבל ספק יבא כדאמרינן בסמוך לרבנן: מודה ראב"י בספק כותים ובספק חללים. דאסורין לבא בקהל וכ"ש דפסולים לכהונה דדוקא ממזר דרבייא קרא דאייתר לן חד קהל להתיר ספק ממזר אבל כותי וחללי לא: ופריך כההוא דתנינן תמן. ריש פ"ד דקידושין: עשרה יוחסין עלו מבבל. כהנים וכו' ממזרים שתוקי ואסופי וכותי מותרין לבא זה בזה ש"מ דספק ממזר מותר בודאי ממזרת ויש ממזר מספק: ומשני ע"ד דראב"י שמנה יוחסין הן דשתוקי ואסופי מותרין לבא בקהל דספיקות הן: ע"ד דר"ג ור"ל. דתנן פ"ק דכתובות ר"ג ור"ל אומרים נאמנת האשה לומר לכשר נבעלתי אין כאן אלא תשעה שתוקי כשר שהרי אמו נאמנת: מתני'. רפ"י יוחסין דתנן גר מותר בממזרת דלא כר"י: ארבע קהילות אינון. ארבע פעמים כתיב קהל בפסולי יוחסין לא יבא ממזר בקהל ה' עד דור עשירי לא יבא לו בקהל לא יבא עמוני ומואבי בקהל לא יבא להם בקהל וה"מ למכתבינהו כולהו בחד קהל לא יבא ממזר ועמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם עד עולם אלא ללמד ארבע קהלי ניהו ואי לא כתיב אלא חדא ה"א בקהל כהנים הוא דלא יבא: קהל גרים. וכיון דנכרי' קהל נקראו אף גר אסור בממזרת ודלא כמתני':

מתיבין

עין משפט נר מצוה

מב
מיי' פט"ו מאיסורי ביאה סמ"ג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סי' יד סעי' כד

מג
ב מיי' פי"א מיבום הכ"ג סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסד סעי' ו

מד
ג מיי' שם סמ"ג לאוין קלז טוש"ע שם סי' יז סעי' כה

מסורת הש"ס

תוס' קידושין פ"ה יבמות עו וב"ג

קידושין עה

(לעיל פ"ד ה"ב וה"ג)

פי' קידושין דף עג (עשרה יוחסין ה"א)

רידב"ז

אינו נופל גם ממשוחררת דהוי נמי בכלל קהל ד' שאינו גמור ומדריגת משוחררת אינו עולה על מדריגת עמוני דהא תרווייהו הוין קהל ד' שאינו גמור החשובין יותר וכיון דמשוחררת לא הוי כקהל ד' גמור הוי במדריגת קהל ד'. כמו עמוני. דהא עמוני נמי נקרא קהל ד' שאינו גמור יהוי עמוני ומשוחרר בחד מדריגה ונמצא דלר"י קהל גרים הוי קהל כישראל גמור אבל קהל משוחררין הוי קהל כעמוני בחד מדריגה וכ"ז דווקא לשיטת הירושלמי דאף דכל הגרים אפילו פסולין נמי נתרבו דהוי קהל ד' ומדריגות מדריגות יש א"כ משוחרר נמי אף דפשיטא דהוי בקהל ד' מ"מ מדריגות יש ואינו קהל ד' גמור משא"כ לשיטת הבבלי במס' קידושין דף ע"ז ע"ב דמסקינן שם באוקימתא דרבא דלר"י גר פסול אינו בקהל ד' כלל וליכא מדריגות כלל ע"כ שפיר פריך בדף ע"ז ע"ב אליבא דר"י מצרי שני במה יטהר. דל"ל דישא משוחררת ז"א מלבד דמצרי עומד בקהל ד' שאינו גמור במדריגה גרוע יותר ממשוחררת דמשוחררת הוי קהל ד' אללו. מלבד זה כיון דלשיטת הבבלי ליכא מדריגות כלל בקהל ד' בגרים הפסולין כמו כן ליכא מדריגות בגרים הכשרין לקהל וע"כ אסור למצרי לישא משוחררת כיון דהוא אסור לבוא בקהל ומשוחררת הוי כגר גמור דאקרי קהל גמור. ולישא שפחה ולשחררה אח"כ להכניס ז"א דכבר תירץ הרשב"א ז"ל דא"כ

אמרי ברוך

ובספק חללים. נ"ב יעוין בפלתי סי' קי' ס"ק ל' ובב"ש א"ע:

עמודי ירושלים

אמר ר' מתנה משחררין לו שפחה כו'. בשירי קרבן תמה ע"ז וגלם משיאין לו שפחה ולפ"ז מוכח דעמוני מותר בשפחה ולא כהחלקת מחוקק (סי' ד') שנסתפק בזה וכבר תמה עליו הספר המלך (פפ"ו מהא"ב) מדברי הירושל' הלזו וביאושעת יעקב הפיר ג"כ על סמ"ח כן. ומ"ש בישועות יעקב דהרשב"א גרס ג"כ משיאין הוא תמוה דהרשב"א גרס משחררין לו וכמבואר בחי' הרשב"א יבמות (דפ"ז ע"ב) ע"ש:

גליון אפרים

עמוני לא ישא עמונית. נ"ל שצ"ל עמוני לא ישא ממזרת (דעמונית בודאי אסור לו לישא מדאורייתא כיון דקהל גרים איקרי קהל לר"י וכדאמרינן בבבלי ע"ח ע"ב אי לאו דאמר ר"י כו') אמר ריב"ב על דרבנן דהכא נצרכה דאין יסבור ר"י גרין פסולין קהל ה' אינון (כרבנן דהכא. דלרבנן דהתם גרין פסולין לאו קהל ה' הם לר"י כמפורש בקדושין ע"ד ע"ב) לישא עמונית אינו יכול שהיא קהל ה' אצלו כו' ואם לא ישא לר"י גם ממזרת מדרבנן מה ישא. אמר ר"מ משחררין כו'. ודכוותה מצרי לא ישא מצרית (מדרבנן) ומסיק דמותר אבל בממזרת אסורין גם פסולין. כדין שיכלו ממזרין מן העולם.

מסורת הש"ם

קרבן העדה

מתיבין. מקשים על ר"י הא כתיב לא יבא פלוע דכא וכו' בקהל ה' הרי חמשה קהל הן: ומשני פסולי גוף אינון. פלוע דכא וכרות שפכה הן פסולי גוף ולא קחשיב אלא קהל דכתיב בפסולי יוחסין: ופריך והכתיב. גבי מצרי ואדומי בנים וכו' יבא להם בקהל ה' הרי פסולי יוחסין חמשה הווין: ומשני בעשה אינון. ולא קחשיב אלא הנך דכתיבי בלאוין: שלשה קהלות הן. דפסולי יוחסין ארבע הן ולא קחשיב אלא הנך שהן בלא יבא לאפוקי קהל דמצרי ואדומי וחד לגופי' ותלתא לדרשא כהנים לוים וישראלים וקהל גרים לא איקרי קהל: דלמה. מעשה בר"ה הגדול ור"י הנשיא יושבין ורץ ר' יוחנן ולחש לר"ה בחזנו פלוע דכא כהן מהו שישא בת גרים ויאכילנה בתרומה: א"ל. ר"י הנשיא לר"ה מה אמר לך ר"י: א"ל. ר"ה אמר דבר שגם ת"ח ובן ת"ח אינו יכול להשיב תשובה על בעייתו: לא א"ל גיורת. לא שאל מהו שישא גיורת להאכילה בתרומה שגיורת עצמה כזונה היא אצלו דגיורת פסולה לכהונה וכזונה דמיא: ולא. שאל על בת ישראל כשרה שודאי אינו מאכילה בתרומה שנעשית חללה בביאתו וחללה אסורה בתרומה: לא א"ל. לא שאלני אלא על בת גרים אם מתחללת בביאתו או לא: ופריך ובת גרים לאו כישראלית היא. בתמיה ופשיטא דמשויא לה חללה: ומשני פתר לה כר"י וכו'. וקמיבעיא ליה אליבא דר"י מי אמרינן אע"ג דס"ל דבת גר זכר אסורה לכהן כבת חלל זכר מ"מ לאו זונה היא ואיהי נמי אינה מחוללת דהא בלא"ה אסורה לכהן או דלמא הא מיהת לכהן כשר אסורה אף לכהן פלוע דכא אסורה: והוליד בת בת הבת מהו. אבתו לא קמיבעי' ליה דהא תנן במתני' בקידושין פ"י יוחסין בת חלל זכר פסולה לכהונה אלא אם נשא ישראל בת חלל זכר והוליד ממנה בת מיבעי' לן אם כשרה לכהן או לא: חד אמר כשרה. דכתיב לא יטמא בעל בעמיו וכתיב לא יחלל זרעו בעמיו מה לענין טומאה זכרים ולא נקבות אף לענין פסול זכרים ולא נקבות מיהו מדכתיב זרעו ולא כתיב בנו שמעי' דנקבות פסולות וגז"ש אהני לבת בתו דכשרה וכן א"ר יוחנן שם בקידושין: וחד אמר פסולה. דזרעו דמרבינן נקבות לפסול אפי' זרע זרעה משמע וגז"ש איצטרך לחללה מכהנה כלומר ממכונה שהיא עצמה נעשית חללה ע"י ביאת איסור אבל מעיקרא היתה לה שעת הכושר אם נשאת לישראל בתה כשרה אבל בת חלל שלא היה לה שעת הכושר מעולם אף בתה פסולה לכהונה והיינו כדאמר רב שם: ה"ג בת חלל זכר פסולה לעולם וחללה מכנה אינה פסולה משום מה את פוסלה וכ"ה בקידושין. וה"פ דהקשה למ"ד פסולה ממתני' דקידושין דתנן בת חלל זכר פסולה לכהונה משמע דוקא בתו אבל בת הבת כשרה לכהונה ושנייא ליה' וחללה מכנה וכו' כלומר לא תידוק הא בת הבת כשרה אלא דוק מינה דוקא בת חלל עצמו שלא היה לה שעת הכושר פסולה אבל בת חללה ממכונה שנעשי' חללה ע"י ביאת איסורי כהונה וילדה אח"כ בת מישראל כשרה לפי שהיה לאמה שעת הכושר ומשום מה תהי' הבת פסולה הלא לא היה ילירתה בעבירה שחללה מותרת לישראל גם לאמה היה חזקת כשרות אבל בת בת חלל זכר שלא היה לאמה שעת הכושר אף בתה פסולה: ה"ג מעשה במשפחה אחת בדרום: ערער. לפסלה מכהונה: פחות מבת ג' שנים ויום א'. וניסת לכהן ובני המשפחה בני בניה היו: והכשירה. לאותה משפחה לכהונה: כר"ש הכשירה. דאר"ש גיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד כשרה לכהונה: ד"ה היא. כדברי הכל הכשירה דאף רבנן דר"ש מודי' דמשפחה זו כשרה כדמסיק: ה"ג כהדא דאר"ז וכו': וולד בוגרת. כה"ג שנשא בוגרת והולידה בת כשרה לכהונה: עשה היא. ואין חלל הלא מחייבי לאוין לא מחייבי עשה:

ה"ג

תורה אור

דברים כג / שם

מתיבין דרבי יודה והכתיב °לא יבא פצוע דכא בקהל ה'. פסול גוף אינון. והכתיב °בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה'. בעשה אינון. דרבנין אמרין שלשה קהילות אינון. קהל כהנים קהל לווים קהל ישראלים. לא יבא. לא יבא לא יבא. *דלמה רבי יהושעיה רובה ורבי יודה נשייא הוון יתיבין רהט ר' יוחנן ולחש ליה באודנא דרבי הושעיה רובה פצוע דכא כהן מהו שישא בת גרים. אמר ליה מה אמר לך. אמר ליה מילה דנגר בה נגרין לא מפריק ליה. לא אמר לי גיורת שהיא כזונה אצלו. ולא בת ישראל שהיא כחללה. לא אמר לי אלא בת גרים. ובת גרים לא כישראל היא. פתר לה כרבי יודה *דר' יודה אומר בת גר זכר כבת חלל זכר. כהן שבא על גרושה והוליד בת ובת בת מהו. רבי חיננא ורבי מנא *חד אמר [א] כשירה וחד אמר פסולה. מתיב מאן דאמר כשירה למאן דאמר פסולה. בת חלל זכר אינה חללה מכהונה. אינה מישראל מה את פוסלת. *ר' יעקב בר אידי בשם ר' יהושע בן לוי מעשה במשפחה אחת ברודום שהיו קורין עליה ערער *ושלח רבי את רבי רומנוס לבודקה ובדק ומצא שנתגיירה זקינתה פחות מבת שלש שנים ויום אחד והכשירה לכהונה. רב הושעיה אמר כרבי שמעון הכשירה. אמר רבי זעירה דברי הכל הוא. הבא דאמר ר' זעירא בשם רב אדא בר אחווא. רבי יודן מטי בה בשם רב. רבי אבהו בשם רבי יוחנן [ב] ולד בוגרת כשר שהיא בלא תעשה שהוא בא מכח עשה. °והוא אשה בבתוליה יקח [ג] ולא בוגרת. כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה הוא.

ויקרא כא

ודכוותה

פני משה

מתיבין לר"י והכתיב נמי לא יבא פלוע וגו'. ומ"ע לא חשיב האי קהל: ומשני פסול גוף אינון. ולא קחשיב להו בהדי פסול משפחה: בעשה אינון. ולא קחשיב להו בהדי אינך קהל דלאוין: דרבנן אמרין. טעמייהו דרבנן ג' כו' דלא חשיבי אלא הני ג' קהלי דכתיב בהו לא יבא. וכל זה איתא נמי בעשרה יוחסין וע"ש במראה: דלמה. מעשה היה רבי יהושע רבה כו' ורץ רבי יוחנן והלחיש באזן רבי יהושע רבה בעיא זו: א"ל. רבי יודן נשיאה מאי אמר לך: מילה דנגר כו' לא מפריק ליה. לא ידע לפרשה ואיני יודע כוונתו: לא אמר כו'. דגיור' לא קא מיבעיא ליה שהיא אסורה מדלא אמר אלא בת גרים ש"מ דפשיטא ליה דאסור בגיורת שהיא כזונה ואסורה לכהן ואפי' הוא פלו' דכא דס"ל בקדושתיה קאי: ולא בת ישראל. וזה נמי לא מיבעיא ליה בבת ישראל דודאי אסור שהיא כחללה אצלו כלומר דמתחללת בביאתו שהרי אסור לבא בקהל ואסור לקיימה: לא אמר לי אלא בת גרים. ולפיכך אני תמה דלא אמר אלא בת גרים ומ"ש דבת גרים קא מיבעיא ליה יותר מבת ישראל: ובת גרים לא כישראל היא. בתמיה דודאי אסור בה כבת ישראל ומ"ט נסתפק בזה: ומשני הש"ס אליבא דרבי יוחנן דקא מיבעיא ליה דפתר לה כר' יודא דאמר בת גר זכר כבת חלל זכר. והיינו דס"ל דטעמא דר' יודא משום דכתיב מזרע ישראל עד שיהא אבי' מישראל כדדריש בעשרה יוחסין ולא דתהוי ממש כחללה אלא דוקא ליכשא לכהונה וזהו לכהן ברור אבל זה דהוי פלוע דכא אפשר דמותר בה הואיל ולא הויא ממש כחללה ולפיכך קא מיבעיא לי' לר' יוחנן: כהן שבא על גרושה והוליד בת. והויא חללה: ובת בת. ואותה בת הולידה בת מישראל מהו שתהא כשרה לכהונה: כשירה. דס"ל דדוקא בת חלל זכר פסולה לכהונה שנולדה מחלל זכר אבל לא זו שנולדה מחללה נקבה דבני ישראל מקוה טהרה לחללות כדאמרינן בעשרה יוחסין. וכן גרסינן להאי פלוגתא שם: מתיב מ"ד כו' בת חלל זכר. רישא דמתני' דהתם נקט וקאמר דוקא דמחלל זכר נולדה אבל ישראל שבא על חללה קתני התם דכשירה לכהונה וכדאמרן והשתא מסיק להקושיא: אינה חללה מכהונה. הא אינה נולדה מחלל כהן: אינה מישראל. בתמי' הרי מישראל נולדה וכשירה היא כדקתני התם ומפני מה את פוסלה: מעשה כו'. כל הסוגיא איתא נמי ביכורים פ' א' הלכה א' ולקמן בעשרה יוחסין: ברודום. ושם גרים בדרום: והכשירה לכהונה. וכן הוא בבלי דף ס': כר"ש הכשירה. דס"ל שם גיורת פחות' מבת ג' כשירה לכהונה: ור' זעירא פליג דד"ה היא הכא. דאפי' לרבנן כשירה הולד שנולדה מהגיורת כדמפרש ואזיל: ולד בוגרת כשר. מפני שבא מאיסורי עשה כדמסיק ולא מלאו:

עין משפט נר מצוה

מה

א מיי' פי"ט מא"ב הי"ד סמ"ג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סי' ז סעי' טז

מו

ב מיי' פי"ט שם ה"ד

מז

ג מיי' פ"ז שם הל' יג

(עשרה יוחסין ה"ו)

קידושין עז

שם עו

(ביכורים פ"א ה"ה ועשרה יוחסין ה"ו) יבמות דף סב

רידב"ז

דא"כ לא הוי דור שלישי דמצרי אלא דהוי עבד משוחרר עיי"ש משא"כ להירושלמי כיון דלר"י גרים פסולין נמי נקרא קהל ד' וחלוק למדריגות. ועי"כ מצרית אסור בעמוני כמו כן בגרים כשירים נמי יש מדריגות גר ומשוחרר גר הוי קהל ד' כישראל. ומשוחרר הוי קהל ד' אבל לא כישראל גמור כמו דעמוני הוי קהל ד'. אבל לא כישראל גמור. ומ"מ משוחררת מותר בישראל ג"כ אפילו אי קהל משוחרר לא הוי' אקרי קהל כלל דהא לא נאסר לבוא בקהל רק עמוני ומואבי ומצרי ואדומי אבל לא גרים משאר אומות אפילו למ"ד דקהל גרים לא אקרי קהל מ"מ מותר בישראל [ומה שכ' הק"ע ז"ל והפ"מ ז"ל. דנושא שפחה ומשחררין אח"כ לבני' עיי"ש אינו מובן לי דא"כ האיך משכח"ל הא דכ"ר גבי עמוני דלא יבוא בקהל עד שלש האיך משכח"ל עד העולם הא לא משכח"ל עמוני לעולם דהא לא הוי שוב דור שני עמוני אלא עבד. כמו שכ' הרשב"א ז"ל הנ"ל דליכא לאוקמי' דמצרי יטהר ע"י שפחה דא"כ לא הוי דור שלישי דמצרי אלא משוחרר ונזכרנו דבריו ז"ל בסמוך וה"נ דכוותי' דהאיך משכח"ל איסור עמוני לעולם דהא דור שני לא הוי עמוני כלל אלא עבד אלא ע"כ כדברינו. ומסיק הגמ' ודכוותה. מצרי לא ישא מצרית פי' דעכשיו חוזר להא דלעיל אליבא דרשב"ל דמפרש למתניתין. דכל האיסורין לבוא בקהל כו' ר"י אוסר אפילו מין במינו מדרבנן. כדי שיתכלו פסולין מן העולם אם דכוותה. מצרי ראשון לא ישא מצרית ראשונה משום דבניהם יהי' פסולין. או דילמא דווקא ממזר לממזרת אוסרים רבנן. משום דלאיסורין איסור עולם אע"פ שיש תקנה כר"ט משא"כ מצרי ראשון למצרית ראשונה כיון דדור שלישי יטהר לא אסרו רבנן ופשיט נשמעינה מן הדא א"ר יהודה בנימין וכו' אלמא דלר"י גופי' מותר למצרי ראשון ליצא למצרית ראשונה משום דדור יטהר נגליו:

שנויי נוסחאות (ב"א) דכא נמקרא "דכה". (פ"ז) יודה נד"ו יודן. (פ"י) בה נד"ו בר. (ב"מ) פוסלת נד"ו פוסלה. (שכ"ס) הוא נד"ו היא.

עין משפט נר מצוה

מה ... נא ... נב ... נג

ודכוותה °כי אם בתולה מעמיו יקח אשה ולא (בוגרת) גיורת. כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה הוא. התיב רבי הושעיה הרי שני למצרי שהוא בלא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה הוא. חזר רב הושעיא ואמר לא דומה עשה שבישראל לעשה שבכהנים. עשה שבישראל אסור בכל. עשה שבכהנים. אסור בכהנים ומותר בלוים ובישראל:

הלכה ג מתני׳

*עמוני ומואבי אסורין ואיסורן איסור עולם אבל נקבותיהן מותרות מיד מצרי ואדומי אינן אסורין אלא עד שלשה דורות אחד זכרים ואחד נקיבות אמר רבי שמעון קל וחומר הדברים מה אם במקום שאסר הזכרים איסור עולם התיר את הנקיבות מיד מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה דורות אינו דין שנתיר את הנקיבות מיד אמרו לו אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה אמר להן לא כי הלכה אני אומר ממזרין ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות: **גמ׳** *עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. ודכוותה אדומי ולא אדומית. מצרי ולא מצרית. כתיב °על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים. היה להם לנשים לקדם. *כתיב °אשר שכר עליך ואשר יעץ. מי דרכו לשכור האיש ולא האשה. מי דרכו ליעץ האיש ולא האשה. כתיב °ושחרים הוליד בשדי מואב מן שלחו אותם חושים ואת בערא נשיו. שחרים זה בועז שהיה משוחרר מן העונות. הוליד בשדה מואב שנשא את רות המואביה. מן שלחו אותם שהיה משבטו של יהודה דכתיב ביה °ואת יהודה שלח לפניו וגו׳. חושים ואת בערא נשיו. וכי יש לך אדם שהוא מוליד את נשיו. אלא שחש כנמר וביאר את ההלכה. ויולד מן חודש אשתו לא צורכה דלא ויולד מן בערה נשיו אלא על ידיה נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. כתוב אחד אומר °ושמו יתרא הישראלי. וכתוב אחד אומר °יתר הישמעאלי. רבי שמואל בר נחמן אומר ישמעאלי היה ואת אמרת ישראלי. אלא שנכנס לבית דינו של (ישעיה) ישי. ומצאו יושב ודורש פנו אלי והושעו כל אפסי ארץ. ונתגייר ונתן לו את בתו. ורבנין אמרין ישראלי היה ואת אמרת ישמעאלי. אלא שחגר מתניו כישמעאלי ונעץ את החרב בבית דין או נהרוג או נהרג או נקיים דברי רבי כל מי שהוא עובר על הלכה זו בחרב זו אני הורגו. עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. א״ר שמואל בר נחמן אני אין לי אלא משנה °ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה השבה משדי מואב זו היא ששבה משדי מואב תחלה. אחורי אמר לה °ותעזבי אביך ואמך אמר לה אילו באת אצלינו מאתמול שלשום לא היינו מקבלין אותך. *תנא רבי זכיי קומי רבי יוחנן בת גר עמוני כשירה בת גיורת עמונית פסולה. אמר ליה רבי יוחנן בבלייא עברת בידך תלתא נהרין ואתבדת. אלא היא בת גר עמוני. היא בת גיורת עמונית כשירה. רבי יוסה בשם ר׳ יוחנן

לא

פני משה

ודכוותה. הכא דרשינן מעמיו יקח אשה ולא גיורת גרסי׳ ואיסור עשה הוא: הרי שני למצרי. הנולד ממצרי ראשון ואיסור עשה הוא והולד אסור: לא דומה כו׳. דהתם עשה השוה בכל הוא והכא בעשה דכהנים קאמרינן דולד עשה מותר: **הלכה ג מתני׳** אם הלכה. שמעת מרבותיך שהנקבות מותרות מיד במצרי ואדומי נקבל ממך: ואם לדין. שאתה דן ק״ו מעצמך יש להשיב ובגמ׳ מפרש מה היה להם להשיב: לא כי. בבבלי מפרש אפי׳ אני דן בעצמי אין לכם תשובה ות״מ הלכה אני אומר כך מקובל אני מרבותיי: נתינים. גבעוני׳ שנתגיירו בערמה בימי יהושע ונתנם לעבדים לחוטבי עצים ושואבי מים: **גמ׳** עמוני. כתיב ודרשינן ולא עמונית: ודכותה. ניחא נמי אדומי כו׳. ומשני כתיב על דבר אשר לא קדמו כלומר דשאני הכא דמפרש טעמא דקרא על דבר אשר לא קדמו דרכו של איש לקד׳ ואין דרכה של אשה לקדם: היה להם לנשים לקדם. לקראת נשים: ומשני כתיב אשר שכר כו׳ ואין דרכה של אשה לשכור. ובבבלי מתרץ לה כל כבודה בת מלך פנימה: שהיה משוחרר מן העונות. שהיה צדיק וגבר על יצרו: שחש. עלמו כנמר בזריזות: וביאר את ההלכה. נוטריקון חושים ובערא לשון ביאר והוליד לשון לימוד שהוליד ולימד ההלכה עמוני כו׳: לא צורכה דלא ויולד מן כו׳. לא היה צריך לכתיב אלא כן ויולד מן נשיו: דלא. הוא לשון אלא בש״ס הזה דפשיטו של מקרא משמע דהושים ובערא נשיו היו: אלא ע״י נתחדשה כו׳. ולהכי קאמר מן שע״י נתחדשה: כתוב א׳ אומר הישראלי. בשמואל. וכתוב כו׳ בד״ה א׳ ב׳ ופליגי בזה דרשב״נ דריש דישמעאלי היה ושם ישראלי לדרשא ע״ש שנתגייר: לב״ד של ישי גרסינן. דהא אביגיל בת ישי היתה והמר ג״כ להאי קרא פנו אלי וגומר כלומר שהיה דורש ג״כ ענין זה שיפנו כל אפסי ארץ לה׳: ורבנן אמרו. דמפקי שם ישמעאלי לדרשה: או נקיים דברי רבי. שמואל הרמתי וכן הוא בבבלי פירקין: אני אין לי אלא משנה. ברייתא דלקמיה כלומר דיהיב טעמא דלא דריש לה כרבנן שחגר מתניו כו׳ דאין לי אלא כברייתא זו דשמעינן שכבר נתחדשה הלכה זו בימי בועז ולא היה צריך יתר הישמעאלי להגיר חרבו על זה: משדה מואב תחילה. דאז נתחדשה הלכה שיהו מקבלין נקבות משדה מואב וזו שבה תחלה והשבה וגו׳ קרא יתירא דריש: אחורי. ראי׳ אחריתי שאמר לה ותעזבי וגו׳ שמעצמך עשית שעדיין לא ידעת שמקבלין אותך דעכשיו נתחדשה הלכה. א״נ אחורי אמרי לה כמו אית דאמרי לה מהאי קרא דרשינן ועיקר: מאתמול שלשום. אל עם אשר לא ידעת מאתמול שלשום קדרים: לא היינו מקבלין אותך. דעדיין לא נתחדשה הלכה אלא היום ועכ״פ ש״מ דבב״ד של בועז כבר נתחדשה ההלכה: בת גר עמוני כשרה. לכהונה כדלקמן: בבלייא עברת בידך תלתא נהרין ואתבדת. כ״כ דרך מרחוק הלכת עד שעברת ג׳ נהרות עד שבאת לכאן ואתבדת שהבאת דברי כזב דמ״ש בת גר עמוני מבת גיורת עמונית אלא היא כו׳:

לא

ישי את בתו אביגיל: כישמעאל. שהם קלים וזרוזי מתנים: או נהרוג או נהרג. דדמי׳ לבועל ארמית שקנאין פוגעין בו ואי הפך הבועל והרג הקנאי פטור: או נקיים דברי רבי. היינו דברי ב״ד של שמואל הרמתי: כל מי שעובר על הלכה זו. ופוסל עמונית מלבוא בקהל דינו כזקן ממרא שחייב מיתה: אני אין לי אלא משנה. דהלכה למשה מסיני היא דנקבות עמונית ומואבית מותרין מיד ולא מיו״ד יתירא קדריש: השבה משדי מואבי. השבו ה״ל למכתב שהרי גם נעמי שבה משם: זו היא ששבה משדי מואב תחל׳. שאז נתחדשה ההלכה עמוני ולא עמונית: אחורי. ועוד ראיה אחרת שאז נתחדשה ההלכה: ותעזבי אביך ואמך. ותלכי אל עם אשר לא ידעת מתמול שלשום וקרא יתיר׳ הוא אלא ה״ק אלו באת אלינו מתמול שלשום לא היינו מקבלין אותך שעדיין לא נתחדשה ההלכה: עברת בידך תלת נהרין. כלומר באת מרחוק מבבל לא״י ועברת בכחך שלשה נהרות: ואתבדת. ובדית דברי כזב מלבך ששנית בברייתא בת גר עמוני כשרה ודקדקת מינה דבת גיורת עמונית פסולה וליתא אלא ל״ש דכתיב כי אם בתולה מעמיו והמ״ל עמיו אלא להביא בתולה הבאה משני עממין כגון גר עמוני שנשא בת ישראל או גיורת עמונית שניסת לישראל או לעמוני בתה כשרה:

לא

קרבן העדה

ה״ג ודכוותה כי אם בתולה מזרע בית ישראל ולא גיורת וכו׳ עשה היא. וה״פ מהאי קרא כי אם בתולה וכו׳ ממעטינן בקידושין פ״ד יוחסין לכולהו תנאי דגיור׳ פסולה לכהונה שמעינן דכהן שנשא גיורת עובר בעשה הלכך בניה כשרים: הרי דור שני תורה אור של מצרי. שאינו אלא עשה דור שלישי דוקא אבל לא שני ולאו הבא מכלל עשה עשה ואפ״ה אם ניסת בניה חללים: לא דומה. אינו דומה עשה השוה בכל ישראל כגון מצרית שנייה שאסורה גם לישראל חמיר איסורא הלכך אם ניסת לכהן בניה חללים א״כ בניה מישראל פסולות לכהונה משא״כ עשה שאינה נוהגת אלא בכהנים קיל ואין בניה חללים: **הלכה ג מתני׳** אם הלכה. שמעת מרבך שהנקבות מותרות במצרי ואדומי מיד נקבל מנך: ואם לדין. שאתה דן קל וחומר מעצמך יש תשובות להשיב ובגמרא מפרש לה: לא כי. אפי׳ אם אני דן מעצמי אין לכם תשובה כדמפרש בגמרא ומ״מ הלכה אני אומר: **גמ׳** עמוני. כתיב ולא כתיב עמון ומואב אלא יו״ד יתירא לטפויי קאתי להתיר נקבות דעמון ומואב עמוני ולא עמונית: ופריך ודכוותה. נדרוש מיו״ד יתירא דכתיב גבי אדומי ולא אדומית ומצרי ולא מצרית ויהיו נקבותיהם מותרות מיד: ומשני כתיב על דבר וכו׳. ואין דרכן של נשים לקדם: ופריך היה להם לנשים לקדם. לקראת נשים: ומשני כתיב אשר שכר וכו׳. מי דרכו לשכור ולתת עצה אנשי׳ אבל לא נשים ש״מ דנקבו׳ מותרות: כתיב ושחרים וכו׳. מקרא הוא בד״ה וכל השמות שבד״ה ניתנו לדרוש: שהיה משוחרר מן העוונות. שהיה צדיק וגבר על יצרו: אלא שחש כנמר. שמיהר כנמר לבאר ההלכה שאשתו מותרת לו: לא צורכה וכו׳. לא ה״ל לקרא למימר הכי אלא ויולד מן בערא נשיו כדכתיב בקרא קמא: אלא על ידיה וכו׳. וה״ק ויולד דבר חדש מן אשתו שע״י נתחדשה ההלכה עמוני ולא עמונית וכו׳: ישמעאלי הי׳. דאל״כ לא היה הכתוב מכנה אותו לגנאי: ה״ג לבית דינו של ישי א״כ של יהושע והראשון נראה: פנו אלי והושעו כל אפסי ארץ. אף אומות העולם יושעו: ונתגייר ונתן לו.

מסורת הש״ס

יבמות עו ע״ב ... יבמות עו

ציון ירושלים

שנויי נוסחאות [illegible]

חדושי הרמ״ש [illegible]

עמודי ירושלים [illegible]

הורה אור

לא כן צריכה כשהיתה אמה מישראל. שלא תאמר כשם שנתחללה אמה כך נתחללה בתה. רבי אבהו בשם רבי יוחנן כשירה אפילו לכהן גדול. מאי טעמא °בעמיו. עם שהן עשויין שני עממין. זכרים אסורין ונקיבות מותרות. ר' חגיי בשם ר' פדה: רבי שמעון בן לקיש לא אמר בן אלא בת גר עמוני פסולה שהיא באה מטיפה פסולה. אמר רבי יוחנן ותני כן עממין זה בזה עד שלא נתגיירו זכרים אסורין איסור עולם. ונקיבותיהן מותרות מיד. נתגיירו זכרים אסורין איסור עולם ונקיבותיהן מותרות לאחר שלשה דורות. רבי חזקיה בשם אחא מתניתא אמרה כן *מניין אתה אומר אחד מכל משפחות הארצות שבא על אחת מן הכנענים וילדה ממנו בן מותר לקנותו עבד. [ת"ל °וגם מבני התושבים הגרים עמכם יכול אפילו אחד מן הכנענים שבא על אחת מן האומות]. ת"ל אשר הולידו בארצכם ולא מן הגרים אשר בארץ שמואל בר אבא בעי עבדים מהו שיעלה להם דורות. היך עבידה גר עבד עמוני שנשא לגיורת שפחה מצרית לאחר שלשה דורות נתגיירו אין תימר עבדים עלו להם דורות [מותרין מיד ואין תימר לא עלו להם דורות] זכרים אסורין איסור עולם ונקיבות מותרות לאחר שלשה דורות. *אמרו לו אם הלכה נקבל. אם לדין יש תשובה. מה היה להם להשיב. ר' אבהו בשם רבי יוסי בי רבי חנינה הרי בת בנו ובת בתו הרי הן אסורין עד שלשה דורות אחד זכרים ואחד נקיבות. רבי אבהו אמר ר"ש בן לקיש בעי משיבין דבר שהוא ממזר על דבר שאינו ממזר. רבי חגיי אמר ר' אבהו בעי משיבין דבר שהוא כרת על דבר שאינו כרת. אמר להון לא כי הלכה אני אומר ומקרא מסייעיני. °בנים לא בנות. *ר' יעקב בר אחא בשם רבי יאשיה דור אחד עשר שבממזר כר"ש כשר. ולא דרש עשירי תני רבי אלעזר בי ר"ש אומר דור אחד עשר שבממזר זכרים אסורין נקיבות מותרות. [מה להלן זכרים אסורים ונקיבות מותרות]. אף הכא זכרים אסורין נקיבות מותרות. רבי שמואל בריה דרבי יוסי בי ר' בון אמר אתיא דרבי לעזר בי רבי שמעון כרבי מאיר *כמה דרבי מאיר אמר גזירה שוה במקום שכתוב. כן רבי לעזר בי ר' שמעון אומר גזירה שוה במקום שכתוב. מה להלן זכרים אסורין ונקיבות מותרות אף הכא זכרים אסורין ונקיבות מותרות.

מעתה

(ויקרא כא; שם כה; דברים כג)

קרבן העדה

לא צריכה. ר' יוחנן להשמועינן דבת גר עמוני כשרה אלא כשהיתה אמה מישראל כשואה לעמוני דסד"א כשם שנתחללה אמה דהא נבעלה לפסול לה כך תהא בתה מחוללת קמ"ל דכשרה אבל בת גיורת עמונית שניסת לישראל או לגר עמוני שאין ביאתן בעבירה פשיטא דכשרה: כשרה אפי' לכה"ג. בת גר עמוני שאמה מישראל כשרה לכה"ג וכה"ג דנקט לאו דוקא דבאיסור גיורת אין חילוק בין הדיוט לכה"ג אלא כיון דהך קרא בכה"ג כתיב נקט כה"ג: ה"ג מ"ט מעמיו. כי אם בתולה מעמיו והמ"ל עמיו אלא להביא בתולה הבאה משני עממין כגון גר עמוני שנשא בת ישראל וכולא קרא מעמיו מיותר דרשינן נמי דאפי' גר שהוא משני עממין כגון גר עמוני דדמי לשני עממין שזכרים אסורים ונקבות מותרות וכ"ה בבבלי בפרקין: מטיפה פסולה. דביאתה בעבירה דבת ישראל אסורה בעמוני: ותני כן. ותניא נמי הכי: עממין זה בזה. שהתחתנו עמוני ומואבי ומצרי ואדומי זה בזה כגון שנשא מצרי עמונית הכל הולך אחר הזכר הלכך נקבות מותרות מיד ונקבותיהם מותרות לאחר ג' דורות דמשנתגיירו הכל הולך אחר הפגום וכרשב"ל דאמר בת גר עמוני פסולה: מתניתא אמרה כן. מהך ברייתא שמעינן דעד שלא נתגיירו הכל הולך אחר הזכר: ה"ג שבא על אחת מן הכנענים. אע"ג שהן בלא תחיה כל נשמה מותר לקנות הבן לעבד: ת"ל אשר הולידו בארצכם. היינו בני שאר אומות הולידו מבנות ארצכם במקומות אחרים מבנות שאר האומות ובאו הבנים לגור כאן אלא אבות א"כ ה"ג ולא מן הנכרים אשר בארץ. דהכל הולך אחר הזכר: היך עבידא. היכי דמי: גר עבד עמוני. כלומר עמוני שנתגייר להיות עבד ונשא לשפחה מצרית: ה"ג לאחר שלשה דורות נשתחרר. אם תאמר אף כשהן עבדים חשבינן להו דורות אע"ג דאין לעבד חיים דורות מיהת ניהו א"כ נקבות מותרות לאחר ג' דורות ממ"נ אי כשדינהו בתר האב נקבות מותרות מיד ואי כשדינהו בתר האם הרי ג' דורות כמצרית: ה"ג עריות יוכיח הרי בת בנו ובת בתו הרי הן אסורין עד ג' דורות. שלא אסר בהן אלא ג' דורות בת בתו אסורה לו והוא בכלל ג' דורות ועשה בהן נקבות כזכרים בת בתו כבת בנו: ר"א אמר רשב"ל. הקשה מאי השיבו רבנן עריות יוכיחו וכי משיבין מדבר שהוא ממזר שאם בא על בתו הולד ממזר הלכך זכרים ונקבות שוין באיסורן תאמר במצרי ואדומי שאינו אלא עשה דור שלישי יבא להם בקהל ה' ולא ראשון ושני ולאו הבא מכלל עשה עשה ואין הולד ממנו ממזר הלכך לא נעשה בו נקבות כזכרים: משיבין דבר שהוא כרת. הבא על העריות חייב כרת ומצרי אינו אלא חייבי עשה ור' אבהו בא להוסיף על קושית רשב"ל: לא כי הלכה אני אומר. ועוד מקרא מסייעני: בנים. אשר יולדו להם דוקא בנים זכרים ולא נקבות: ולא דרש. גז"ש עשירי עשירי בממזר נאמר עד דור עשירי לא יבא להם בקהל ולא נאמר עד עולם ובעמון ומואב כתיב גם דור עשירי וגו' עד עולם וכיון דלא יליף גז"ש א"כ עשירי שנאמר בממזר דוקא אבל דור אחד עשר שרי: ה"ג ונקבות מותרות ר' שמואל וכו' וכ"ה בקידושין: גז"ש במקום שכתוב. כל היכא דגמרינן מילתא ממילתא בגז"ש גמרינן כולא מילתא מינה כאלו נכתבה כל הפ' בדבר הלמוד וה"נ כיון דילפי' ממזר מעמון ומואב בגז"ש ה"ל כאלו כתיב עד עולם אף גבי ממזר ודומיא דעמון ומואב מה התם נקבות מותרות אף דור אחד עשר שבממזר נקבות מותרות:

ופריך

פני משה

לא כן צריכה. לא היה צריך להשמיענו דבת גר עמוני כשירה אלא כשהיתה אמה מישראל וקמ"ל שלא תאמר כשם שנתחללה אמו כו' דביאתה בעבירה ובתה פסולה לכהונה קמ"ל דאפ"ה כשירה כדלקמיה: עם שהן עשוין ב' עממין. דהיינו עמוני דזכרי' אסורין ונקבות מותרות ואפילו נשא ישראלית בתה כשירה דהכי דרשינן עמיו מעמיו להביא בתולה הבאה מב' עממין מישראלית וגר ומעם שיש בו ב' עממין זהו גר עמוני וכאיכא דאמרי בבבלי דף ע"ז: לא אמר כן. דפליג על דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן אלא דרבי יוחנן ס"ל דבת גר עמוני מישראלית פסולה לכהונה: מטיפה פסולה. שביאתו בעבירה: ותני כן. דאם נתגיירו דהולכין אחר הפגום כדלקמיה וכן בגר עמוני שנשא ישראלית בתו פסולה: עממין זה בזה. כגון עמוני שנשא מצרית: עד שלא נתגיירו כו'. דהאומות הולכין אחר הזכר: נתגיירו כו' לאחר ג' דורות. דהלך אחר הפגום שבשניהם ובבבלי ע"ח משמע דהא דאמר רב יוחנן שם בעכומ"ז הלך אחר הזכר בז' עכומ"ז ולענין לא תחיה כל נשמה לבד וכדרבי חזקיה דהכא לקמיה ולענין בת גר עמוני מישראלית לכהונה מסיק התם לעיל לרבי יוחנן דכשירה וכדרבי אבהו דהכא: מתניתא אמרה כן. דבעכומ"ז הלך אחר הזכר: מותר לקנותו עבד. אשר כאן וה"ג כמו גי' הבבלי ת"ל וגם מבני התושבים הגרים עמכם. שבאו מעכומ"ז אחרים ונעשו אביהם תושבים עמכם: יכול אפי' א' מן הכנענים שבא על אחת מן העכומ"ז ת"ל אשר הולידו כו'. שאמו מארצכם ילדתו שם ולא מן הגרים אשר בארץ שאמו משאר עכומ"ז ואע"ג דבא לגור אצל אביו בארץ דדרך האשה לדור במקומה ודרך האיש לגלות הילכך המולדי' בארץ ודאי אמו מז' עכומ"ז והנולדים במקום אחר ודאי אמו משאר העכומ"ז ואביו כנעני ומעטי' קרא דהלך אחר הזכר: עבדים מהו שיעלה להם דורות. לאחר שנשתחררו ונתגיירו כדמפרש ואזיל: היך עבידא. ה"ד כגון גר עבד שהיה מתחילה עבד עמוני ונשא שפחה מצרית לאחר ג' דורות. א"כ דקרי ליה גר עבד ע"ש שצריכין להתגייר לשם עבד ולשם שפחה: נתגיירו. ואח"כ נתגיירו מהם ומיבעיא לן אם אותן ג' דורות עלו לה בהיותה שפחה. וה"ג אין תימר עבדי' עלו להם דורות מותרין מיד ואין תימר עבדי' לא עלו להם דורו' זכרים כו' ונקבות אין מותרות אלא לאחר ג' דורות דלא עלו לה אותן הדורות והוי כמו שנתגיירו מתחילה והלך אחר הפגום כדלעיל ולא איפשיטא: מה היה להם להשיב. להכמים לדר"ש במתני': הרי בת בנו ובת בתו. יוכיחו כדאמר בבלי שם עריות יוכיחו שלא אסר בהן אלא ג' דורות והוא בכלל ועשה בהן נקבות כזכרים דבת בתו כבת בנו: משיבין דבר שהוא ממזר כו'. בתמי' דמ"מ ממזר הוי: משיבין דבר שהוא כרת. בתמיה דמה לעריות שיש בהן כרת: ומקרא מסייעני. דכתיב במצרי ואדומי בנים אשר יולדו להם וגומר בנים ולא בנות דמותרות מיד דרבנן דרשו אשר יולדו הכתוב תלאן בלידה כדאמר התם דכל הנולדים להן אפי' נקבה במשמע: כר' שמעון. לר"ש שמענו דס"ל דכבר כדמפרש ואזיל: ולא דריש עשירי. בניחותא כלומר דלא ס"ל ג"ש דעשירי ממזר מעמוני כדפי' רש"י ז"ל דתנא בספרי דבי רב נאמר כאן עשירי ונאמר בממזר עשירי מה להלן איסור עולם אף בממזר איסור עולם ור"ש לית ליה האי ג"ש. א"נ י"ל כר"ש לדברי ר"ש דמדייק בני' ולא בנות וכן נמי דור אחד עשר שבממזר כשר לדידי' דדייק עשירי והג"ש לית ליה: תני ר"א בר"ש. דפליג דלא מכשר אלא נקבות לאחר עשרה דורות וכר"ל בבבלי שם. וה"ג מה להלן זכרים אסורין ונקבות מותרות אף הכא כו': כר"מ. דס"ל ג"ש במקום שכתוב כלומר ממקום שכתוב שם כדאמר לקמן פ' נשאין הלכה א' וילפינן ממנה דהכל נילף ממנה וזהו כמ"ד דון מינה ומינה בבבלי: כן רבי אליעזר בר"ש אומר ג"ש כו'. דהא דממזר אסור איסור עולם ילפינן מעמוני וילפינן נמי מה להלן זכרים כו':

מעתה

מסורת הש"ס

יבמות עז ע"ב

בכ פז ע"ב

(עבדה יוחסין פ"ה)

לקמן פי"א ה"א

עין משפט נר מצוה

נד

א מיי' פי"ט מא"ב הי"ג טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ו ז ח

נה

ב מיי' פ"ט מעבדים ה"ג סמ"ג עשין רז

ציון ירושלים

מותרות אבל במצרי דכתיב לא תתעב מצרי איך אפש' לומר דלא מצרית ויהיה א"כ לגיפך דמצרית תהיה אסורה אף לאחר ג' דורות וזה א"א דהרי ר"ש דרים ק"ו מה הותן שהזכרים אסורים איסור עולם נקבותיהן מותרות מיד מצרי לא כ"ש ואף דר"י דהה הק"ו היינו דעריות יוכיחו דאסורין ג' דורות כדאמר ביבמו' דף ע"ז ע"ב אבל יוהג מג' דורות ה"ה בשום הופן לאסרם וא"כ האיך אפשר לדרוש מצרי ולא מצרית והוא קושיא נפלאה. ולכאורה רציתי לומר דהק"ו אינו ק"ו דהא י"ל דשאני עמוני ומואבי' דכתי' לא קדמו והנשים אין דרכם לקדם ולא לשכור כדאמרו בבבלי ובירושלמי כאן וא"כ מצרית אפשר שתאסר אף דכתיב ג' היית בארצו אבל אבה לא ארצה היא דמס שקנתה אבה קיה בעלה אף בעכו"ם כמ"ש בשו"ת שבות יעקב ח"א לענין חמץ בפסח אי חייב הבעל לבער של אשתו הגויה וע"ש אמנם בש"ס דילן דהיה להם נשים לקדם לקראת נשים ובזה אני אומר דבר נחמד דהרי בש"ס סנהדרין דף ק"א אמרו דר' יהודה בעלמא לא דרים טעמא דקרא רק במקום דמפרש הטעם ולפי"ז בפסוק

שנויי נוסחאות (ס"א) כשהיתה כל"ו בשהיתה. (פמ"א) ת"ל וגם וכו' עד האומות וכו' כ"ה ליתא בד"ו (פכ"ג) מיתרין וכו' עד דורות כ"ה ליתא בד"ו. (סכ"ו) בת בנו ובת בתו כד"ו בן בנו ובן בתו. (פל"ו) [מה להלן וכו' עד "מותרות"] כ"ה ליתא בד"ו.

עין משפט נר מצוה

מעתה אפי׳ מיד. יהו הנקבות מותרות: ומשני מעשירי ולמעלן. דוקא דזה לבד ילפינן מעמוני דהא עד עשירי לא איצטריך לן למילף מג״ש: דלא הוה. דלא חיי וכדמסיק: שלא לפרסם את החטאים. וכן הוא בבבלי סוטה פרק ואלו נאמרין ואע״ג דעולה באה ג״כ על חטא שבאה על הרהור הלב מ״מ אין כ״כ גנות כהטא שיש בו מעשה: וגם הוא חכם ויבא רע: כתיב בישעיה ל״א: לא מסתברא דלא כו׳. כלומר הכי הוי צריך למימר ויבא טוב דלא מסתבר לומר אחר החכמה אלא הרעה: אלא ללמדך כו׳. כלו׳ דבסילוק ממזרים איירי שאף שמביא דבר לעולם בחכמה הוא מביאו שנוטל הכשרים עמהן שלא לפרסמן: ואת דברו לא הסיר. סיפיה דהאי קרא ודריש דבריו מלשון דבר וכ״כ למה וקם וגו׳ כדי להכרית הממזרים: מהו כן הא אזלא כו׳. זהו שאני שומע לקרות ממזר דלא כרב הונא: עמך הייתי. שגם אני באותו מעמד הייתי כדאמר רב הונא זה אלא שסיים בדבריו דדוקא כשאינו מפורסם ומה את מתמה: אף לעתיד. כי היכי דהשתא אין הקב״ה מפרסם הממזרים: אין הקב״ה נזקק. לפרסם אלא לשבטו של לוי: כאדם שהוא שותה בכוס נקי. מזקק ומצרף אותו להיות נקי: נפסיד. בתמיה שיהו הממזרים שלהן מתפרסמין: עושה עמהן צדקה. דאין זה הפסד אלא צדקה הקב״ה עושה עמהן דאין השכינה שורה אלא על משפחה המיוחסת. א״נ דר״ח פליג דקאמר אף עמהן עושה צדקה שלא לפרסמן וכדדריש בבלי עברה יוחסין מאי מגישי מנחה בצדקה צדקה עושה הקדוש ברוך הוא עם ישראל משפחה שנטמעה נטמעה וכדרבי יוחנן לקמיה: מתניתין אמרה כן. דלא רצו חכמים לפרסמן: אבל כו׳. וכן הוא שם ועיין כל זה שם ומ״ש שם ובסוף פ״ג דקידושין: ה״ג העבודה שאני מכירן ומה נעשה ונשתקעו בהן גדולי הדור וכן בעשרה יוחסין: לפשחור בן אמר. בימי ירמי׳ הי׳ וכולן נשתקעו בכהונה גרסינן שמתוך שהיו אוכלין בתרומה מאמת עבדי כהנים היו מחזיקין עצמן ככהני׳ ונשאו בנות כהונה ונטמעו: עיקר טרונייא. היחוס והשבח שלהן הן עזותן ובני מריבה מדכתיב ועמך כמריבי כהן: הדא עירו דמושהן. עיר הנקראת מישא בבבלי גם היא מינייהו:

הלכה ד מתני׳. שמעתי שהסרים. יש סרים שחולץ וחולצין לאשתו: והסרים כו׳. ויש סרים לא חולץ כו׳ דכתיב ולא ימחה פרט לזה ששמו מחוי: ואין לי לפרש. איני יודע לפרשה איזה סרים בר חליצה ואיזה פטור: סרים אדם. שנסתרס לאחר שנולד:

סרים

מסורת הש״ס

ופריך מעתה אפי׳ מיד. יהיו נקבות מותרות בממזר דהא קאמרה כולא מילתא ילפי׳ מעמון ומואב: ומשני ובלבד מעשירי ולמעלה. עד עשרה דורות דאיסורא בגופיה כתיב ליכא למגמר מעמוני דנקבות מותרות דהא ממזר מום זר משמע ואפי׳ נקבות אבל מעשירי ואילך דגמרי׳ איסורו בגז״ש אמרי׳ דיו דומיא דעמון דנקבות מותרות: הביאו לי דור שלישי וכו׳. כלומר דבר שאי אפשר הוא שיהיה דור שלישי בעולם שהקב״ה מסלקן מן העולם וכדמסיק: אחת לששים. או לשבעים שנה: ואייתינהו. ואתיא כי הא דאמר רבי לוי: שלא לפרסם את החטאים. לכך לא קבע לחטאת מקום בפני עצמו לשחיטתו שלא יבינו הרואים שהוא חטאת ומתביישׁ שבעולה הבעלים עומדים על גבה גם סמוך לשחיטה סמיכה: ה״ג לא מסתברא דלא וגם הוא חכם ויבא טוב. וה״פ אלא ה״ל למכתב ויבא טוב דחכמה להרע איננה אלא גנות ולאו חכמה היא: ואת דברו לא הסיר. דכתיב וגם הוא חכם ויבא רע והא דברו לא הסיר דריש דברו מלשון דבר ומגפה וה״ק והדבר לא הסיר מן העולם כדי לכלות על ידו בית מרעים והם הממזרים כדכתיב זרע מרעים: ועל עזרת פועלי און. כלומר אותן הכשרים שמתו עמהם בדבר הם אותן שלא עשו הרע בעצמן אבל סייעו לדבר עבירה או שלא מיחו בהן א״נ כשרים מהו להיות לעזרת פועלי און שלא יתפרסם: ה״ג פועלי און רב הונא וכו׳ וכ״ה בקידושין: אין ממזר חי יותר משלשים יום. כדי שלא יטמעו בכשרים ובאינו מפורסם איירי כדמסיק: ר״ז כשעלה לא״י שמע שאמרו זה ממזר וזו ממזרת: א״ל מהו. זה לפ״ז ליתא לדר״ה דאמר ממזר לא חי ל׳ יום: עמך הייתי. כשאמר ר״א בשם ר״ה אין ממזר וכו׳ וסיים בה אימתי בזמן וכו׳ והכך שבא״י מפורסמים היו לפיכך הם חיים: אין הקב״ה נזקק. לבער הפסולים מישראל אלא שבט לוי הוא מטהר: כאדם שהוא שותה בכוס נקי. כך הלוים שמשמשים לפניו צריך לטהרן אבל שאר שבני ישראל מניחן כמות שהן: בנין דאנן לוים נפסיד. רב הושעיא לוי היה ואמר למה יפסידו הלוים להוציא לעז עליהם לפרסים הממזרים שבהם: אף לעתיד הקב״ה עושה. עם הלוים צדקה שאי אפשר שלא לצרפן אלא שאינו מגלה שהן ממזרים אלא יאמר עליהם שהן ישראלים וזה מפני כבודן של בני לוי וזהו הצדקה שעושה עם בני לוי שהם מגישי מנחה שלא יפרסם חטאיהן: שנשתקע בה פסול. ולא נודע לרבים אין מדקדקין אחריה לגלותו: מתני׳. דסוף עדיות נמי דיקא: בן ציון. אדם חשוב ואיש זרוע: וריחקה. שהכריז עליה שהיא פסולה: בשבוע. בשמיטה: העבודה. לשון שבועה: לפשחור בן אימר. היה כה״ג בימי ירמיה: וכולם נשתקעו בכהונה. ול״ג גדולה: נשתקעו. שהיו מחזיקים עצמן בכהנים לפי שאכלו תרומה והם לא אכלו אלא מפני שהיו עבדי כהן: עיקר טירונייא שלהן. עיקר יחוסן של הכהנים תמלא במעיזים ומריבים שבהם שכן דרך הכהנים להיות עזים וקנטרנים כדכתיב ועמך כמריבי כהן: י״ג עיירות נשתקעו. נתערבו בכותים בימי השמד ואמרו עיר ששמה מישן דאמרי׳ לעיל פ״ק שכל הדרים בה פסולין הן היא היתה אחת מי״ג עיירות אלו:

הלכה ד מתני׳ והסרים לא חולץ. דכתיב להקים לאחיו שם בישראל והאי לאו בר הכי הוא: ולא חולצין לאשתו. דכתיב ולא ימחה שמו מישראל פרט לזה ששמו מחוי: ואין לי לפרש. איני יודע לפרש איזה סרים בר חליצה ואיזה פטור מחליצה: סרים אדם. שנסתרס לאחר שנולד:

סרים

הורה אור

מעתה אפילו מיד בלבד מעשירי ולמעלן. *שאלו את רבי אליעזר דור אחד עשר שבממזר מהו. אמר להן הביאו לי דור שלישי ואני מטהרו. ומה טעמא דרבי אליעזר דלא הוה אתייא דרבי ליעזר כר׳ חנינה דאמר רבי חנינה אחת לששים ולשבעים שנה הקדוש ברוך הוא מביא דבר בעולם ומכלה ממזיריהן ונוטל את הכשירין עמהן שלא לפרסם את חטאיהן. ואייתינה כיי דמר רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש *°במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני יי׳. שלא לפרסם את החטאים. ומה טעם °וגם הוא חכם ויבא רע. לא מסתברא דלא אלא זהו ויבא טוב אלא ללמדך שאפי׳ רעה שמביא הקדוש ברוך הוא בעולם בחכמה הוא מביאה. °ואת דברו לא הסיר. כל כך למה וקם על בית מריעים ועל עזרת פועלי און (ואתייא בההיא דמר ר׳ לוי בשם ר׳ שמעון בן לקיש במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני יי׳ שלא לפרסם את החטאים) *רב הונא אמר אין ממזר חי יותר משלשים יום. ר׳ זעירה כד סלק להכא שמע קלין קריין ממזירא וממזרתה. אמר לון מהו כן. הא אזילא ההיא דר״ה דרב הונא אמר אין ממזר חי יותר מל׳ יום. אמר ליה רבי יעקב בר אחא עמך הייתי כד אמר רבי בא רב הונא בשם רב אין ממזר חי יותר משלשים יום. אימתי בזמן שאינו מפורסם. הא אם היה מפורסם חי הוא. רבי יסא בשם ר׳ יוחנן אף לעתיד לבוא *אין הקדוש ברוך הוא נזקק אלא לשבטו של לוי מאי טעמא °וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אותם כו׳. אמר ר׳ זעורה כאדם שהוא שותה בכוס נקי. אמר רב הושעיה בגין דאנן לויים נפסיד. אמר רבי חנינה בריה דרבי אבהו אף לעתיד לבוא הקדוש ברוך הוא עושה עמהן צדקה ומה טעמא °והיו ליי׳ מגישי מנחה בצדקה. אמר ר׳ יוחנן כל משפחה שנשתקע בה פסול אין מדקדקין אחריה. אמר ר׳ שמעון בן לקיש *מתניתא אמרה כן משפחת בית צריפה היתה בעבר הירדון ריחקה בן ציון בזרוע ועוד אחרת היתה שם וקרבה בן ציון בזרוע אף על פי כן לא ביקשו חכמים לפרסמן. אבל חכמים מוסרין אותן לבניהן ותלמידיהן פעמים בשבוע. אמר רבי יוחנן העבודה שאיני מכירין ונשתקעו בהן גדולי הדור. אמר רבי יהושע בן לוי *חמשת אלפים עבדים היו לו לפשחור בן אמר הכהן וכולן נשתקעו בכהונה גדולה. הן הן עזי פנים שבכהונה. אמר רבי לעזר עיקר טירונייא שבהן °ועמך כמריבי כהן. אמר רבי אבהו שלש עשרה עיירות נשתקעו בכותיים בימי השמד אמרין הדא עירו דמושהן מיניהון:

הלכה ד מתני׳ *א״ר יהושע שמעתי שהסרים חולץ וחולצין את אשתו והסרים לא חולץ ולא חולצין את אשתו ואין לי לפרש אמר ר׳ עקיבה אני אפרש סרים אדם חולץ וחולצין את אשתו שהיתה לו שעת הכושר

סרים

יבמות עח · סוטה דף נב וירושלמי שם פ״ח ה״ט · ויקרא ו · ישעיה לא · שם · (פ״ג דקידושין הל׳ יב) · קידושין ד, ע״ד · מלאכי ג · שם · (עדיות פ״ח משנה ז) · שם דף ע · הושע ד · יבמות דף עט ע״ב

ציון ירושלים

שנויי נוסחאות (פי״ד) דברו במקרא דבריו. (בפ״ז) ואתייא וכו׳ עד החטאים כ״ס נד״ו. (בנ״ח) ריחקה נד״ו וריחקה. (ש״מ) ותלמידיהן נד״ו ולתלמידיהן. מכירין נד״ו מכירן.

א *סרים חמה לא חולץ ולא חולצין את אשתו שלא היתה לו שעת הכושר ר"א אומר לא כי אלא סרים חמה חולץ וחולצין את אשתו שיש לו רפואה סרים אדם לא חולץ ולא חולצין את אשתו שאין לו רפואה העיד ר' יהושע בן בתירא על בן מגוס' שהיה בירושלים סרים אדם וייבמו את אשתו לקיים דברי רבי עקיבה:

הלכה ה מתני'

הסרים לא חולץ ולא מייבם וכן ב איילונית לא חולצת ולא מתייבמת ג הסרים שחלץ ליבמתו לא פסלה ד בעלה פסלה מפני שהיא בעילת זנות וכן איילונית שחלצוה לה אחין לא פסלוה בעלוה פסלוה מפני שהיא בעילת זנות: **גמ'** אי זהו סרים חמה רבי חייה בשם רבי יוחנן *כל שלא ראתו החמה בכושר אפילו שעה אחת. הושיט ידו וסירסו מבפנים דברי הכל אסור לבוא בקהל ואינו לא חולץ ולא מייבם. נותנין עליו חומרי סרים אדם וחומרי סרים חמה במחלוקת. מחלפה שיטתיה דרבי אליעזר. תמן הוא אומר לא כי אלא סרים חמה חולץ וחולצין לאשתו ואת אמר הכין. אמר רבי איניא לא אמר רבי אליעזר אלא לעונשין רבי חייה בשם רבי יוחנן זו דברי רבי ליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבה. אבל דברי חכמים אחד סרים אדם ואחד סרים חמה אינו לא חולץ ולא חולצין לאשתו. לא מייבם ולא מייבמין את אשתו דו מתניתא *הסרים שחלץ ליבמתו לא פסלה. בעלה פסלה מפני שהיא בעילת זנות. ה אנדרוגינס שחלץ ליבמתו לא פסלה. בעלה פסלה מפני שהיא בעילת זנות. וכן איילונית שחלצו לה אחים לא פסלוה. בעלוה פסלוהו מפני שהיא בעילת זנות:

הלכה ו מתני'

ו *סרים חמה כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה ר' יוסי ורבי שמעון אומר אנדרוגינס שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה רבי יהודה אומר טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יהלוץ מפני שהוא כסרים ז *אנדרוגינס נושא אבל לא נישא רבי לעזר אומר חייבין עליו סקילה כזכר: **גמ'** תני ח מאכילה בחזה ושוק. רבי יוחנן אומר אוכלת בתרומה ואינה אוכלת בחזה ושוק. רבי שמעון בן לקיש אמר כמה קולי חומרין בדבר. רבי יוסי בי רבי חנינה בעא קומי ר' שמעון בן לקיש מהו כמה קולי חומרין בדבר. אמר ליה פתח חיכך וקבל. אמר ר' מנא מגחך הוה עימיה. אמר רבי אבון מילה אמר ליה. מה אם תרומה שאינה ראויה לישראל בכל מקום הרי היא אוכלת. חזה ושוק שהן ראוין לישראל בכל מקום אינו דין שתאכל. ראויין היו לישראל וכשנתחייבו ניטלו מהן וניתנו לכהנים. יכול בשם שנתחייבו וניטלו מהן וניתנו לכהנים כך

קרבן העדה

סרים חמה. שהוא סרים ממעי אמו שהיה עד שלא ראה החמה: לקיים דברי ר"ע. עדות זו העיד ריב"ב לקיים דברי ר"ע: לא פסלה. מן הכהונה שאין חליצתו חליצה: בעילת זנות. שאסורה לו משום אשת אח שלא במקום מצוה: **גמ'** הושיט ידו. למעי אמו וסירסו בעודו בפנים: ד"ה אסור לבא בקהל. דה"ל כסרים אדם וכסרים חמה: נותנין עליו חומרי סרים אדם וחומרי סרים חמה במחלוקת. כדפליגי ר"א ור"י במתני' דאיכא חומרא וקולא בכל אחד אם בעלה פסלה וגם בחליצה פסלה: ופריך מחלפה שיטתיה דר"א. קשיא דר"א אדר"א: ה"ג תמן הוא אומר הזכר כב"ה והכא את אמר הכין לא כי אלא סרים חמה חולץ וחוללין לאשתו. וה"פ בפ' יוצא דופן תנן בן עשרים שנה ולא הביא שתי שערות יביא ראיה שהוא בן עשרים והוא הסרים לא חולץ ולא מייבם וכו' דברי ב"ה בש"א בן י"ח רא"ה הזכר כדברי ב"ה הרי דסובר ר"א סרים חמה אינו חולץ כב"ה והכא תנן דסובר ר"א סרים חמה חולץ: לא אר"א. הזכר כדברי ב"ה אלא שאם הוא בן עשרים ה"ה סרים והוה גדול לכל עונשין שבתורה אבל לענין חליצה פליג אב"ה וסובר סרים חמה חולץ: דו מתני'. והיינו דתנן במתני' בסיפא סתמא הסרים לא חולץ וכו' משמע בין סרים אדם בין סרים חמה והיינו כחכמים דסברי שאין חילוק בין סרים אדם ובין סרים חמה:

הלכה ה מתני' סרים חמה כהן וכו'. אבל סרים אדם מיפסל נמי פסיל לה מתרומה דבי נשא דהיינו פלוע דכא: לא יחלוץ. אם יש לו אח אחר: אבל לא נישא. שהוא כזכר והשוכב עמו בין בזכרות בין בנקבות הרי הוא כבא על הזכר: חייבין עליו סקילה כזכר. דוקא במקום זכרות כלומר מאחוריו אבל לא בנקבות שלו: **גמ'** תני. סרים חמה כהן שנשא בת ישראל מאכיל' אף בחזה ושוק: כמה. ק"ו הן דמאכילה אף בחזה ושוק: פתח חיכך וקבל. כלומר פתח פיך וקבל תשובתך: מגחך הוה עימיה. מלחק היה בו כשהפתח פיך מיד תדע הק"ו שדבר פשוט הוא אבל האמת אין כאן ק"ו אלא לרוב פשיטותו אמר כאלו הוא ק"ו *לא רשב"ל סובר דאפי' בתרומה דאורייתא לא קאכלה וכ"ש בחזה ושוק וכ"ה בבבלי: מילה א"ל. דבר נכון השיבו שיש כאן ק"ו ל"א מחיך שהוא טועם המאכל יש להשיב ק"ו והראשון נראה: שאינה ראויה לישראל בכ"מ. שמעולם לא היתה ראויה לישראל אפי' לבכורים ועוד שהתרומה ניתנה לכהנים תמורת חלקם בארץ ולא היתה לישראל מעולם: חזה ושוק שהן ראוין לישראל בכ"מ. מתחלה היו ראוין לישראל כדמסיק בברייתא בסמוך אינו דין שתהא אשתו אוכלת אותן: ראוין היו וכו'. ה"ג בת"כ כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל ראוין היו לישראל וכשנתחייבו ניטלו מהן וניתנו לכהנים וה"פ מאי לקחתי הל"ל יתנו בני ישראל אלא ראוין היו לבכורי ישראל אלא שנלקחו בעוונם בעון העגל:

פני משה

סרים חמה. ממעי אמו נולד כך כדמפרש בגמרא כל שלא ראתו החמה בכושר כו': לקיים דברי ר"ע. עדות זו שהעיד ר"י בן בתירא לקיים דברי ר"ע העיד:

הלכה ה מתני' הסרים. סרים חמה דדומיא דאיילונית קתני דבידי שמים וסתמא כר"ע דלא חולץ ולא מייבם ולא חוללין ומייבמין לאשתו: וכן איילונית. כדאמרינן בפ"ק: בעלה פסלה. שהואיל יהיא פטורה מן היבום אסורה משום אשת אח שלא במקום מצוה:

גמ' איזהו סרים חמה כו' אפילו שעה אחת. שלקה ממעי אמו ובבבלי דף פ' מפורש סימניו: הושיט ידו. למעי אשה וסירסו מבפנים קודם שיצא לאויר העולם: ד"ה אסור כו'. דהרי סרים אדם הוא ומיקרי נמי סרים חמה דהרי לקוי ממעי אמו הוא וכדמפרש ואזיל: נותנין כו' במחלוקת. כלומר לפי המחלוקת דר"א ור"ע לגמר סרים אדם גרע לענין חליצה ולמר סרים חמה גרע ובזה נותנין עליו חומרי שניהן ולד"ה לא חולץ ולא מייבם: מחלפ' שיטתי' דר"א. קשיא דידיה אדידי'. וחסר כאן וצריך לגרוס הכא מקודם המתני' דנידה סוף פ"ה וכדפריך בבבלי שם דתנן בן כ' ולא הביא ב' שערות יביא ראיה שהוא בן כ' והוא הסרים לא חולץ ולא מייבם. כלומר שנולדו בו סימני סרים חמה כדאמר התם דברי ב"ה כו' וקאמר שם ר"א הזכר כדברי ב"ה אלמא לר"א סרים חמה לא חלין: תמן. במתניתין דהכא וכן דרך הש"ס הזה לנקוט בלישנא כמו שהוא גורס במקום אחר דשייך לשון תמן: ואת אומר הכין. בתמיה כדפריכית דקאמר במתניתין דנידה דלא חלין: אלא לעונשין. הא דאמר התם הזכר כדברי ב"ה לאו אהא דאמרי לא חולץ אלא לאשמועינן דעד עשרים מחשבינן ליה לקטן אם לא הביא ומכאן ואילך גדול הוא אלא שהוא סרים וחייב בעונשין בתורה. וכן משני רבי אלעזר התם: זו דברי ר"א כו'. במתניתין: דו מתניתא. דמתני' הכי משמע דקתני סתמא הסרים כו' וא' סרים אדם וא' סרים חמה במשמע. אבל בבבלי מוקי לה כרבי עקיבא דדומיא דאיילונית קתני וכדפרישית במשנה: אנדרוגינס. בתוספת' סוף פ"ב דמכילתין קתני דלא חולץ ולא מייבם ולפיכך בעלה פסלה שעומדת עליו באיסור אשת אח וכן פסק הרמב"ם ז"ל ריש פ"ו מהלכת יבום דאנדרוגינס אין לו זיקה כלל:

הלכה ו מתני' סרים חמה כהן כו' מאכילה בתרומה. בבבלי דף פ"א מתרץ לה דאע"ג דכשר לבא בקהל איצטריך למיתני דמהו דתימא מוליד מאכיל דדייקינן ויליד ביתו הם יאכלו הראוי להוליד מאכיל שאינו מוליד אינו מאכיל קמ"ל: אנדרוגינס כהן כו'. ובבבלי משמע דהל' כר' יוסי דברייתא דאנדרוגינס בריה בפני עצמו ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה הילכך אינו מאכיל בתרומה וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ז מהל' תרומות הלכה י"ד דאין מאכיל לנשיו: לא יחלוץ. אם יש אח אחר: אנדרוגינס נושא אבל לא נישא. מפני שהוא כזכר והשוכב עמו הוי כבא על הזכר בין במקום זכרות שלו בין במקום נקבות שלו: כזכר. דוקא במקום זכרות שלו ולא בנקבות שלו וכדמפרש בגמ':

גמ' תני מאכילה בחזה ושוק. אאנדרוגינס קאי וכן היא פלוגת' בבבלי אלא דמפיך שם דר"י לדר"ל: כמה קולי חומרין בדבר. כדמפרש לקמיה דק"ו הוא דאוכל בחזה ושוק: פתח חיכך. פתח פיך וקבל הק"ו: מגחך. מלחק עמו דרך שחוק וכי משיבין כן: מיל' אמר לי'. שאמר לו הדבר להבין מעצמו הק"ו: שאינה ראויה לישראל בכ"מ. כלו' דלא מצינו שם תרומה שהיא ראוי' לישראל: חזה ושוק שהן ראוין לישראל בכ"מ. כלו' אע"ג דחזה ושוק של קדשים לכהנים הן מ"מ מצינו שם חזה ושוק דהיינו בחולין דאין חזה ושוק נוהג בהן כדאמר בפ' הזרוע וראוי' לישראל הן אינו דין שתאכל בחזה ושוק: ודחי לה הש"ס ראוי' היו לישראל כו'. כלו' דהיכי קרית לה ראוי' לישראל דנהי"כ בקדשים הוא דניתני' לכהנים ולא שייך לומר ראוי' לישראל הואיל ובחולין אוכלין דהאי חולין דאין נוהג בהן: יכול כו'. אסוקי מילתא היא ולא קאי אדלעיל: אמר

מסורת הש"ס

יבמות עט ע"ב ובכורות דף מב
יבמות פ
תוספתא פ"ב ניאן
יבמות פא
שם
נ"נ אלא

עין משפט נר מצוה

נח
א ב מיי' פ"ו מיבום ה"א
נט
ג מיי' פי"ז מא"ב ופ"ד מיבום סמ"ג שם טוש"ע בש ס"א
ס
ד מיי' פי"ר מא"ב סמ"ג לאוין קכה טוש"ע אה"ע סי' ו ב"ח
סא
ה מיי' פ"ו מיבום ה"ג סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעב ס"ח
סב
ו מיי' פ"ז מתרומות הי"ד סמ"ג לאוין רלא טוש"ע י"ד סי' שלא
סג
ז מיי' פ"א מא"ב הט"ו
סד
ח מיי' פ"ז מתרומות הי"ז וככ"מ ומל"מ

עין משפט
נר מצוה

סה
א מיי' פ"ז מיבום ה"ד טוב"ע אה"ע סי' קעג ס"ע
סו
ב מיי' פ"ז מתרומו' הט"ז ובכ"מ
סז
ג מיי' שם

תורה אור

כך אם יזכו יחזירו להן. תלמוד לומר °ואתן אותם (ויקרא ז) לאהרן ולבניו לחק עולם. מה מתנה אינה חוזרת אף אילו אינן חוזרין ר' יעקב בר אחא אמר שמעתתא על בת ישראל שנישאת לכהן. רבי יוחנן אמר אוכלת בתרומה ואינה אוכלת בחזה ושוק. רבי שמעון בן לקיש אמר כמה קולי חומרין בדבר. ר' יוסי בי רבי חנינה בעא קומי רבי שמעון בן לקיש מהו כמה קולי חומרין בדבר. א"ל פתח חיכך וקבל. אמר רבי מנא מגחיך הוה עימיה. אמר ר' אבין מילה הוה אמר ליה. מה אם תרומה שאינה ראויה לישראל בכל מקום הרי היא אוכלת. חזה ושוק שהן ראויין לישראל בבל מקום אינו דין שתאכל. ראויין היו לישראל וכשנתחייבו ניטלו מהן וניתנו לכהנים. יכול כשם שנתחייבו וניטלו מהן וניתנו לכהנים כך אם יזכו יחזירו להם ת"ל ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם מה מתנה אינה חוזרת אף אילו אינן חוזרין. ואין חלוקין על דברי רבי יודה. מן דאמר רבי יוסי בשם רבי הילא מייבמין את אשתו הדא אמרה (אין) [א] חלוקין על דברי ר' יודה. קידש אינן חוששין לקידושיו. נתקדש חוששין לקידושיו [ג] נבעל נפסל מן התרומה כנשים (וקשיא) ר' ניחא ברבי סבא ר' יונה בשם רב המנונה אפי' מין במינו כל שהוא. וקשיא אם זכר הוא אין זכר פוסל זכר. אם נקיבה היא אין נקיבה פוסלת נקיבה. צד זכרותו של זה פוסלת צד נקיבתו של זה. מאכיל את נשיו [ג] ואינו מאכיל את עבדיו. מאכיל את נשיו מכח זכרותו. ואינו מאכיל את עבדיו. מכח זה וזה. נתחלל צד נקיבה שבו. ר' יעקב בר זבדי בשם ר' אבהו בשם ר' יוחנן *ובלבד ממקום זכרות. ר' סימון בשם ריב"ל אפילו ממקום נקיבה. רבי יעקב בר זבדי בשם רבי אבהו חזר בה ריב"ל מן הדין קרייא °ואת זכר לא תשכב משכבי אשה. (שם יח) את שיש לו שני משכבות באשה ואי זה זה זה אנדרוגינס. א"ר ביקשתי ולא מצאתי דברי בן שמוע באנדרוגינס וחברה עליו חבורה ולמה משום שלא לגרוע בו. או משום שאינו כדיי. מה נפק מן ביניהון היה דרכו לגלע. אין תימר משום שלא לגלע בו הרי גילועו בידו. הוי לית טעמא דלא משום שאינו כדיי מה היה לו לגלע בו. יורש מעיד. מנחתו קריבה בבלל מזמנין עליו כזכר:

הדרן עלך הערל

הלכה

פני משה

אמר שמעתתא. הך פלוגתא דלעיל על בת ישראל לכהן דאיפליגו בה הכי: ואין חילוקין על דברי רבי יודה. לשון בעיא היא אם החכמים אינן חלוקין על דברי ר"י במתני' דאמר טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ: ופשיט ליה מן מה דאמר רבי יוסי דמייבמין את אשתו. ש"מ דדיני' כסרים אדם הוא וכדר"ע: הדא אמרה חלוקין על דברי ר' יודה גרסינן. דהא לדידיה סרים אדם חולץ וחוללין לאשתו וכן משמע מהבבלי דאין הל' כרבי יודה: קידש. אנדרוגינס את האשה אין חוששין לקידושיו דמספקינן ליה עפי בנקבה ולפיכך אם נתקדש חוששין לקידושין: נבעל. שנבעל אנדרוגינס לפסול: נפסל מן התרומה כנשים. שהן נפסלות כשנבעלו לפסול להן: וקשיא ל"ג הכא עד לקמן: רבי ניחא ברבי סבא אומר בשם ר"י כו' אפילו מין במינו כל שהוא. כלומר אפילו נבעל למינו שהבועל ג"כ אנדרוגינס ואפי' כל שהוא בין שנבעל דרך זכרות או דרך נקבות נפסל: וקשיא. על זה דהיאך מלינו שהו' נפסל במינו דהא מספקא לן אם זכר אם נקבה הוא וממ"נ אם זכר הוא אין זכר כו' ולא שייך לפסול והא ליכא למימר דמספקי בבועל לזכר ובנבעל לנקבה דהרי כולם ממין אחד הן: ומשני צד זכרותו כו'. כלומר דמיירי שבא עליו דרך נקבות ולא בצד זכרות וזהו כל שהוא דאמר רב המנונא דאין הכוונה שיפסול אותו בכל ענין אלא בצד נקבות לבד דכיון שזה בועל כזכר וזה נבעל כנקבה ראוי הוא לפסול מן התרומה וכן דעת הרמב"ם ז"ל פ"ז מהל' תרומות הלכה י"ו וכמ"ש הכ"מ בשם הר"י קורקוס ז"ל: מאכיל את נשיו. אאנדרוגינס שנבעל לפסול קאי וכדמפרש ואזיל: מאכיל את נשיו מכח זכרותו ואינו מאכיל את עבדיו מכח זה וזה. מכח שיש לו ג"כ צד נקיבות ונתחלל צד הנקבות שבו כדאמרן והללה אין מאכל' עבדי' בתרומה: ובלבד במקום זכרות. אר"א דמתני' קאי דחייבין עליו סקילה כזכר ודוקא במקום זכרות וכדמסיק לקמי' טעמא: אפילו ממקום נקיבה. דס"ל כמ"ד דחייבין עליו מב' מקומות דכתיב משכבי אשה זה אנדרוגינס שיש לו ב' משכבות: חזר בו ריב"ל. מדרשי' דלעיל וס"ל נמי דאין חייבין אלא במקום זכרות: מן הדין קרייא ואת זכר וגו'. כלומר דואת זכר כתיב דמשמע את זכרותו של מי שיש בו שתי משכבות לא תשכב וכדמפרש לה בבבלי להאי מ"ד וכ"פ הרמב"ם ז"ל: ולא מצאתי דברי בן שמוע באנדרוגינס. שלא מצאתי יותר מדבריו באנדרוגינס אלא דבר זה: וחברה עליו חבורה. שחברו עליו תלמידיו על רבי ולא הניחו לו יותר ללמוד ממנו מדין אנדרוגינס וכדאמר בבלי סוף פירקין: ולמה. וטעמא מאי לא הניחו לו: משום שלא לגרוע בו. אי טעמא שלא רצו שלא יגלה רבי דבריו ואתו לפלוגי עליה ולגרוע מדברי ר"א: או משום. שלא היה רבי כדאי בעיני תלמידי ר"א ללמוד יותר: וקאמר מאי בינייהו. מב' הטעמים: הי' דרכו לגלע. כמו לגלות כלומר שהיה דרכו של ר' לגלות דבריו דאם תאמר דטעמא שלא לגלות הרי גילועו בידו הרי כבר למד דבר זה ויש בידו לגלות וא"כ למה הניחו לו ללמוד אפילו דין אחד אלא ע"כ שלא היה כדאי בעיניהם מללמוד יותר מדבר א': מה היה לו לגלע בו. מה יש עוד דינים באנדרוגינס לר"א: ומפרש יורש. כזכר: מעיד. בעדות כזכר: מנחתו קריבה בכלל. כלומר כולה כליל אם כהן הוא כדין מנחת כהן דמנחת כהנת נאכלת כדאמרינן בפרק ג' דסוטה: מזמנין עליו. ברכת המזון כזכר אבל בבבלי קאמר לא לכל אר"א אנדרוגינס כזכר כו' וכן פסק הרמב"ם ז"ל דדוקא בסקילה דגזירת הכתוב הוא כדדרים לעיל ולפיכך לענין תרומה מספקינן ליה בנקבה ואינו מאכיל בתרומה כדפרישית לעיל:

סליק פירקא בס"ד

קרבן העדה

כך אם יזכו. ישראל ויעשו תשובה שלימה יחזירו לכן מתנות אלו: ריב"א אמר. כך הלכה דאר"י אינה אוכלת בחזה ושוק אבת ישראל שניסת לכהן ולא אאשת סרים: ואין חולקין. אמתני' קאי וכי לא פליגי ר"י ור"ש דמתני' על דברי רבי יהודה דאמר אנדרוגינס הוא כזכר מנש או דלמא חולקין אלא דמקילין בתרומה: מייבמין את אשתו. של אנדרוגינס ש"מ דזכר וודאי הוא ואס"ד דחולקין א"כ הלכתא כוותייהו דרבים נינהו ועוד ר' יוסי נימוקו עמו: ה"ג קידש חוששין לקידושיו נתקדש אין חוששין לקידושיו. והיינו כרבי יהודה דאמר זכר ודאי הוא: נבעל. לפסול נפסל מן התרומה כנשים שנבעלו לפסול: ה"ג כנשים ר' ניחא בר סבא וכו': אפי' מין במינו. שנבעל אנדרוגינס לפסול ממינו פוסל אותו: בכל שהוא. בין דרך זכרות בין דרך נקבות: וקשיא אם. אנדרוגינס זכר הוא למה יפסול למינו הא אין זכר פוסל כהן זכר בבעילתו וה"ה אם נקבה הוא והא ודאי אין סברא לומר שיהא הבועל זכר והנבעל נקבה דודאי שניהם מין אחד הם: ומשני צד זכרותו. של אנדרוגינס פוסל צד נקבותו של השני דכשנבעל בנקבות דינו כנקבה א"כ מדרבנן גזרינן אטו נקבה ממש ופליג אר' ניחא ל"א כל שהוא דא"ר המנונא היינו שפוסל מקלת ומאכיל מקלת דהיינו עבדיו כדמסיק: מכח זכרותו. שהרי גם כהן כשר מאכיל אשתו מפני שהוא זכר אף זה כיוצא בו שהרי צד זכרות לא נפסל כלל: מכח זה וזה. כלומר מכח כל גופו הן אוכלין וכבר נתחלל צד נקבות שבו: ובלבד ממקום זכרות. הא דתנן אנדרוגינס חייבין עליו סקילה כזכר דוקא אם בא עליו ממקום זכרות אבל ממקום נקבות פטור: אפי' ממקום נקיבה. נמי מחייב ר"א סקילה: ה"ג ר"י בר זבדי בשם ר' אבוה. מהאי קרא דכתיב ואת זכר לא תשכב משכבי אשה איזהו זכר שיש לו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינס ועל שני משכבות הזהיר הכתוב: ביקשתי. להבין דברי ר"א בן שמוע באנדרוגינס ועל בוריו ולא מצאתי וכשבאתי ללמוד אלו: וחברה עליו. תלמידי ר"א בן שמוע בחבורה ולא הניחוני ללמוד הימנו: ה"ג ולמה שלא לגלע בו או משום שאינו כדאי. וה"פ משום מאי חברו עליו אי משום שלא יגלה לו ר"א דעתו או משום שחשבו שאין ר' כדאי ללמוד תורה מר"א: מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו: היה דרכו. של ר"א לגלות דין זה שלא לכל אמר אנדרוגינס כזכר: אין תימר משום שלא לגלות. הרי כבר גילה ר"א דעתו לענין קדשים דאנדרוגינס אינו קדוש דלענין קדשים בעינן זכר ודאי או נקבה ודאית: הוי. הרי שאין הטעם שחברו עליו אלא משום דסברי שאין ר' כדאי ללמוד מר"א תורה: מה היה לו. לגלות עוד באנדרוגינס: יורש וכו'. סימני הלכות הם שאנדרוגינס יורש כזכר במקום שיש נקבות: מעיד. כשר להעיד כזכר אפי' עדות שאין אשה כשרה לה: מנחתו קריבה בכלל. אם הוא כהן מנחתו אינה נקמצת וכולה כליל כמנחת כהן ולא ככהנת שמנחתה נקמצת כדתנן בסוטה: מזמנין עליו. ברכת המזון כזכר ועוד הרבה חילוקים ביניהם:

הדרן עלך פרק הערל

הלכה

מסורת הש"ס

פ' יבמות פב ע"ב

שנויי נוסחאות (ש"ג) לאהרן ולבניו במקרא „לאהרן הכהן ולבניו". (ש"ג) אין כ"ה בד"ו. (שכ"ג) וקשיא כ"ה בד"ו.

(ר מצוה מסורת)

הלכה א מתני' יש מותרות. ה"ג כהן הדיוט שנשא את האלמנה כ"מ בגמרא: כשר שנשא כשרה וכו'. בגמרא מפרש: **גמ'** למה לי נשא. אכהן הדיוט שנשא אלמנה פריך למה תנא נשא הא אפי' אם קידש אחיו אלמנה מאיש אחר ומת גם הוא ונפלה לפני אחיו הרי זו מותרת לבעל ואסורה ליבם: למה לי אלמנה. כלומר ותו קשיא למה תנן אלמנה הא אפי' אם נשא בתולה ומת אסורה לכה"ג דהא השתא מיהת אלמנה היא ולא משני מידי א"כ ר' ניחא לא בעי אלא למה תנן נשא ולא תני קידש (יבמות נט) ור' יונה השיב תיקשי לך נמי למה תנן אלמנה ולא תנן בתולה אלא משום דקבעי למיתני סיפא כ"ג שנשא אלמנה ויש לו אח כהן ודוקא אלמנה אבל בתולה חזיא ליה משום הכי תני רישא אלמנה מהאי טעמא נקט נמי נשא דסיפא דוקא נשא: ה"ג (חליצה כ"ד) ואילין אינון הא אית לי חורנין. וה"פ ותו ליכא והא איכא צרת סוטה כגון שהיה נשוי שתי נשים (קידושין פג, יבמות פד ע"ב, וירושלמי קידושין פ"ג סי"ב) וזינתה אחת תחתיו בעדים ומת בלא בנים היא וצרתה פטורות מן החליצה ומן הייבום דטומאה כתיב בה ונסתרה והיא נטמאה והרי היא כעריות שפוטרות צרותיהן ולבעלה הצרה מותרת: אחיו וכו'. והא איכא נמי אם נשא אחיו המת לאחות חלוצתו של היבם שמותרת לבעל כדתנן לעיל פרק החולץ ליבמתו וכו' (יבמות פד ע"א) ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין: כשר שנשא כשרה וכו'. כלומר והא היכא נמי כשר וכו' אע"ג דבמתני' תנן כשר שנשא כשרה ויש לו אח חלל מ"מ לפי מאי דמסיק בסמוך שמינן ממתני' הך בבא קאמר הש"ס מאן דפליג על ר"י בר בון קשיא למה לא תני נמי הא ויותר נראה דל"ג הך בבא כשר שנשא כשרה כאן אלא ה"ג אחיו שבא וכו' ומותרת ליבם הדא וכו': הדא. משכחתינו סייעתא לר' יונה דאמר כללות שנה ר' במתני' הן להו דוקא אפי' במקום דתנן ואלו: ופריך ולא כן וכו' וחלל מותרין. בכהנות שלא הוזהרו הכשרות להנשא לפסולין א"כ אף היבם מותר בכשרה: ומשני כיני מתני'. כן צריכין להגיה במתני': ה"ג חלל שנשא כשרה ויש לו אח כשר. וה"פ כיון שבא עליה החלל נעשית חללה ואסורה לכהן הכשר: ה"ג ופסולים על הכשרות ופסולות על הכשרים אבל לא כשרות על הפסולין: ופריך והתני לא יקחו לא יקחו. כתיב אשה זונה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו תרי זימנא לא יקחו ל"ל ללמד שהאשה מוזהרת ע"י האיש וכל שהאיש לוקה אף האשה לוקה: ה"ג סברין מימר בכשרות על הפסולין. וה"פ סברוה למימר קרא יתירא דלא יקחו אתי להזהיר אף הכשרות על הפסולין וקשיא לר' יוסי בר בון ואינו כן דקרא לא אתי אלא להזהיר פסולות על הכשרים שכשם שהכהן מוזהר שלא ישא זונה חללה וגרושה כן הפסולות מוזהרות שלא תנשאו להם:

הלכה ב מתני' כהן גדול שקידש. בגמרא מפרש: ויש לו אח כה"ג. כגון משוח שעבר כדתנן פ"ק דמגילה:

גמ'

הלכה א מתני' *יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן מותרות לאילו ולאילו ואסורות לאילו ולאילו אילו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כהן הדיוט שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול. כשר שנשא כשירה ויש לו אח חלל ישראל שנשא ישראלית ויש לו אח ממזר. ממזר שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן: **גמ'** *רבי ניחא בר סבא בעא קומי רבי יונה למה לינשא ואפילו קידש למה לי אלמנה ואפילו בתולה. ואילין אינון זו וצרה. אית לי חורנין צרת סוטה מותרת לבעל ואסורה ליבם. אחיו שבא על אחות חלוצתו מותרת לבעל ואסורה ליבם (כשר שנשא כשירה ויש לו אח חלל מותרת לבעל ואסורה ליבם) הדא מסייעא לרבי יונה *דרבי יונה אמר לית כלליה דרבי כללין. כשר שנשא כשירה ויש לו אח חלל מותרת לבעל ואסורה לייבם. לא כן אמר ר' יוסי בי ר' בון בשם רב *גר ועבד משוחרר וחלל מותרין בכהונה. כיני מתניתא כשר שנשא כשירה ויש לו אח חלל. ר' יוסי בי רבי בון בשם רב [א] גר ועבד משוחרר והחלל מותרין בכהונה מאי טעמא כשירין הוזהרו על הפסולות ופסולים על הכשרות אבל לא פסולות על הכשירין ולא כשירות על הפסולין. והתני (ויקרא כא) לא יקחו לא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת על ידי האיש. סברין מימר בכשירות על הפסולות. ואינן בפסולות על הכשירים:

הלכה ב מתני' *אילו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן כהן גדול שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט. כשר שנשא חללה ויש לו אח חלל. ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ממזר ממזר שנשא ישראלית ויש לו אח ישראל מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן:

גמ'

(עין משפט נר מצוה) **הלכה א מתני'** כהן הדיוט שנשא את האלמנה. הה"ד לבתולה דכשמת נעשית אלמנה ואסורה לכ"ג ובגמרא פריך לה ואע"ג דתנינן להו בפ' כילד איכא למימר אסורות לבעליהן ומותרות ליבמיהן קמ"ל דלא תנן. הרשב"א ז"ל וכתו' השני של התו' ריש פירקין: כשר שנשא כשירה ויש לו אח חלל. כן היא הגי' במתני' דהאי ש"ס דס"ל להאי תנא דהוזהרו כשרות ליגשא לפסולין וכדדייק בגמרא אבל בנוסחת הבבלי גרים הלל שנשא כשרה ויש לו אח כשר ודייק לה התם דלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין וכרבי יוסי בר בון הכא בגמ':

(א מיי' פי"ט מה"ב הי"א סמ"ג לאוין קנא קנב טוש"ע אה"ע סי' ב ס"ג וסי' ז בכ"ב)

גמ' רבי ניחא כו' בעי לפני רבי יונה למה לינשא. מאי אירייא דקתני במתני' כהן הדיוט שנשא אלמנה ואפי' קידש נמי מותרת לבעל ואסורה ליבם: ל"ל. וכן מאי אירייא אלמנה ואפילו בתולה הרי נעשית אלמנה: וה"ג זו וצרה. כלומר דקתני חדא בשביל צרתה חבירתה דקתני בסיפא כ"ג שנשא אלמנה גבי אסורות לאלו ולאלו דהתם דוקא נשא דשווי' חללה ואז אסורה נמי ליבם כהן הדיוט וכן אלמנה דוקא. ובבבלי קאמר משום בת בוקתא היינו חלל בנשא כשירה וזהו לפי גירסתו וכדפריפית במתני': ה"ג ואילין אינון אית לי חורנין. כלו' וכי אלו דוקא דמותרות לבעליהן כו' הא יש לך עוד אחרים כדמפרש ואזיל: צרת סוטה כו' ואסורה ליבם. כדאמרינן בפ"ק טומאה כתיב בה כעריות: וכן אחיו שבא על אחות חלוצתו. דמותרת לו וכשמת אחיו אסורה לו דאחות חלוצתו היא ואסור לו לייבם. ול"ג הכא כשר כו' עד לקמן: ומשני הדא מסייע כו'. דהני כללות לאו דוקא אלא תנא ושייר וכן מפרק בבבלי על הא דמדייק התם: כשר כו'. וגרסינן הכא כיני מתניתא כשר כו' דמקיים הגירסא כדגרים במתני' כשר שנשא כשרה ויש לו אח חלל דס"ל דהוזהרו כשרות לינשא לפסולין וגרסינן עלה לא כן כו' כלומר דרבי יוסי בשם רב פליג עלה דקאמר הפסולין מותרין בכהנת דס"ל דלא הוזהרו. ואם נקיים לפי סדר הגי' דהך לא כן קושיא היא צריך לשבש הגי' דכיני מתני' דה"ג כיני מתניתין חלל שנשא כשרה כו' וכגירסת הבבלי אבל לא מצינו כן מהמפרשים דכולהו מקיימי הגירסא דהך תלמודא כדגרי' במתני' ולפ"ז לא גרסינן הכא כיני מתניתין אלא מתחלה כדפרישית: מ"ט. והשתא מפרש מ"ט דרבי יוסי בשם רב וקאמר דהוזהרו כו': והתני לא יקחו לא יקחו. למה לי תרי זימני לא יקחו אלא להזהיר להאשה ע"י האיש וקס"ד להזהיר כשרות שלא ינשאו לפסולין: וה"ג סברין מימר בכשרות על הפסולין ואינן בפסולות על הכשרים. כלומר לא כשהיו סוברין לומר דהאשה מוזהרת בכשרות על הפסולין אלא דאינן כ"א בפסולות על הכשרים דכל היכא דהוא מוזהר עליה היא מוזהרת עליו אבל בכשרות על הפסולין הוא אינו מוזהר עליה. א"נ דה"ג סברין מימר בכשרים על הפסולית ובניחותא קאמר ואינן בפסולין על הכשרות ולא כדקאמר מתחלה דפסילין הוזהרו על הכשרות ועיקר:

הלכה ב מתני' אילו מותרות ליבמיהן. כ"ג שקידש. דוקא קידש כדמפרש בגמ':

גמ'

רידב"ז

ר' ניחא בר סבא בעי קומי ר' יונה למה לינשא אפילו קידש למה אלמנה אפילו בתולה ונשאר בקושיא ולא משני מידי:

ואילין אינון זו וצרה אית לי' חורנין צרת סוטה כו' המפרשים ז"ל דוחקים את הפירוש של זו וצרה עד שהק"ע ז"ל מחקו ועי' בנו"י ז"ל ולפענ"ד נראה דה"פ דמשום דבעי מקשה מאחות חלוצה. ובאמת אחות חלוצה מד"ס והתנא נקט רק אלו שמד"ת והא דהוי מד"ס נקט בסיפא שניות מד"ס שני' לבעל כו' שני' ליבום ולא שני' לבעל אסורה ליבם ומותרת לבעל וככלל כל מה דהוי מד"ס ולמה צריך לפרוט אחות חלוצה שהיא מד"ס לחוד ע"ז מקדים דצריך ע"כ לאשמועינן דנפ"מ בין מד"ס דאחות חלוצה לכל שמד"ס. דאילו כולן הינן אסורות רק הם להודיי' משא"כ אחות חלוצה היכא איסיר גם בצרתה ע"כ קשה דישמע לן עוד אחות חלוצה דאסורות אפילו צרותיהן וע"כ מקדים ואילו הינון זו וצרה בתמי' הא אית לך חורנין דיכול לאשמועינן זו וצרתה וישמע לן איסור צרה צרת סוטה אסורה ליבם. אחיו שבא על אחות חלוצתו מותרת לבעל ואסירה ליבם ובזו הוי זו וצרתה כדקי"ל אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו. וכן לקמן בה"ג גבי אסורות לאלו ואלו דקפריך דליחשב חלוצה אף דחלוצה הוי מדרבנן מ"מ נפ"מ בזה לכל דרבנן לענין צרה:

כשר שנשא כשירה ויש לו אח חלל כו' המפרשים ז"ל מחקו כל השורה הזאת וכל הבבא שאין שייכות לכאן. ובאמת ברור הדבר בלא ספק שבמקום חלל צ"ל פנ"ד. וכן ע"כ מוכרח הוא מפורש לקמן בה"ב דחשוב פנ"ד שנשא כשירה ויש לו אח כשר ובה"ג חשוב פנ"ד שנשא כשירה ויש לו אח פנ"ד וע"כ חשוב לו בבבא דרישא ג"כ כשר שנשא כשירה ויש לו אח פנ"ד ועי' בבבלי במכילתין דף פ"ד ע"ב גבי שייר פנ"ד. ועי' בפירש"י ז"ל דחשוב לכל הג' בבות הללו וע"כ דגם בירושלמי חשוב נמי כן ושייך להקושיא ע"ז אמר הדא מסייעה לר' יונה ודוק:

ואילון

שנויי נוסחאות (כ"ס) הדיוט שנשא. בד"ו הדיוט שקדש. (פי"ד) כשר שנשא וכו עד ליבם כ"ז כ"ס בד"ו. (כ"ס) על הכשרים בד"ו על הכשירות.

עמודי ירושלים

כשר שנשא כשירה ויש לו אח חלל כו'. כ"ה הגירסא כאן בירושלמי והיינו דהמשנה סוברת דהוזהרו כשירות להנשא לפסולין. וכ"ה גירסת הרמב"ם בפי' המשנה. ומזה תמיה לי על פו"ת מאיר נתיבים (ח"ב פרשה תצא) שכתב שם דבכה"ג מותרות להתייבם דבביאה הראשונה מתקיימת מצות יבום. וזה מוכח מש"ס למיבעי נמיו ואינו אסור רק משום גזירה אטו ביאה שניה. וכאן בביאה הראשונה תעשה חללה ותהיה מותרת לו אח"כ. דהא מבואר כאן להדיא דאסורה להתייבם. ועל שאר הפוסקים לק"מ די"ל דהם סוברים כפי' התוס' דבחללה איכא ג"כ עשה והוא עשה ול"ת ותה"ת אינו עולה ליבום אבל גם יעשה לשיטת הרמב"ם שגם הוא העתיק הגירסא הזאת והוא ס"ל כפי"ם תמה"ב דליכא רק לאו מוכח דלא ס"ל כשיטת המאיר נתיבים:

גמ׳ לא אמר אלא קידש הא אם בעל נפסלה בבעילה. הדא דתנינן אסורות לאילו ולאילו ואילין אינון הא אית לך חורניין המחזיר את גרושתו משנישאת אסורה לבעל ומותרת ליבם הוא שבא על אחות חלוצתו אסורה לבעל ומותרת ליבם. פצוע דכא שנשא כשירה ויש לו אח כשר אסורה לבעל ומותרת ליבם. הדא מסייעא לרבי יונה דר׳ יונה אמר לית כללוי דר׳ כללין:

הלכה ג מתני׳

אסורות לאילו ולאילו כהן גדול שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול או כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח כשר ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל ממזר שנשא ישראלית ויש לו אח ממזר אסורות לאילו ולאילו ושאר כל הנשים מותרות לבעליהן וליבמיהן: גמ׳ ואילין אינון הא אית לך חורניין סוטה אסורה לזה ולזה חלוצה אסורה לזה ולזה. *פצוע דכא שנשא כשירה ויש לו אח פצוע דכא אף אסורה לזה ולזה. הדא מסייע לרבי יונה דאמר לית כללוי דרבי כללין:

הלכה ד מתני׳

שניות מדברי סופרים שנייה לבעל ולא שנייה ליבם [א] אסורה לבעל ומותרת ליבם שנייה ליבם ולא שנייה לבעל אסורה ליבם ומותרת לבעל שנייה לזה ולזה אסורה לזה ולזה [ב] *אין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והולד כשר [ג] כופין אותו להוציא [ד] אלמנה לכ״ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין ויש להן כתובה: גמ׳ *השניות מדברי סופרין שנייה לבעל ולא שנייה ליבם אסורה לבעל ומותרת ליבם. מהו שיהא לה כתובה אצל היבם. מאחר שהיא מותרות לו יש לה כתובה. או מאחר שכתובתה על ניכסי בעלה הראשון והיא אסורה לו [ה] אין לה כתובה. שנייה ליבם ולא שנייה לבעל אסורה ליבם ומותרת לבעל מהו שיהא לה כתובה אצל היבם. מאחר שהיא אסורה לו אין לה כתובה. או מאחר שכתובתה על ניכסי בעלה הראשון והיא מותרת לו יש לה כתובה: *ולא פירות. אמר רבי ירמיה שאין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד. תני רבי יוסי ציידניה קומי ר׳ ירמיה ופליג על רבי ירמיה וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה. מהו

פני משה

גמ׳ לא אמר אלא קידש. דוקא אם קידש אבל נשא אלמנה שווי׳ חללה ואסורה נמי ליבם והוא הדא דתנינן לקמן אסורות לאלו ולאלו כ״ג שנשא כו׳: ואילין אינון. בתמיה: הא אית לך חורנין. הרי יש לך עוד דמותרו׳ ליבמיהן ואסורות לבעליהן כדחשיב ואזיל: ומשני הדא כו׳ כדלעיל:

הלכה ג מתני׳ אסורות כו׳ שנשא את האלמנה. כדפרישית:

גמ׳ ואילין אינון כו׳. כדפרישית לעיל:

הלכה ד מתני׳ שניות כו׳ שניה לבעל ולא שני׳ ליבם. אם אמו של בעל ולא של יבם כגון אחין מן האב ולא מן האם: אין לה לא כתובה. מנה ומאתים שהם עיקר כתובה הוא דלית לה אבל תוספת יש לה דמתנה בעלמא יהב לה משום חיבת ביאה: ולא פירות. שאין משלם לה פירות נכסי מלוג שאכל דאע״ג דפירות תיקנו תחת פירקונה וזו אין חייב לפדיתה דלא קרינן בה ואותבינך לי לאינתו והיה ראוי שישלם לה מה שאכל אפ״ה קנסוה רבנן דלא תגבה הפירות שאכל בתנאי כתובה כי היכי דקנסוה בעיקר כתובה דתנאי כתובה ככתובה דמי׳: ולא מזונות. אנ״ל בעודה תחתיו דבעמוד והולא קאי אלא אפילו בלותה ואכלה דבאשה כשירה כה״ג הבעל חייב לשלם דלא אמרינן בכתובות במי שהלך למדה״י ופרנס א׳ את אשתי דהניח מעיתיו על קרן הצבי אלא במי שפרנסה שלא בדרך הלואה אבל אם הלויה לה חייב הבעל לשלם ואם היא מן השניות אינו חייב לשלם: ולא בלאות. אם נשתמש הבעל בנ״מ שלה עד שבלו אין חייב לשלם דס״ד אמינא הואיל ואין לה כתיבה אם אכל הבעל נכסי מלוג שלה חייב לשלם קמ״ל דקנסוה רבנן שלא ישלם הבלאות אבל מה שימלא מהן קיימין נוטלתן תוס׳ פירקין דף פ״ה: והולד כשר. ואפי׳ מזוהם לכהונה לא הוי. כ״י: וכופין אותו להוציא. אע״פ שיש לה בנים ואיכא לעז אין חוששין: אלמנה לכ״ג כו׳. יש לה כתובה ופירות דמשלם הבעל מה שאכל ומזונות ודוקא לאחר מיתה אבל בחייו בעמוד והוצא קאי וכן אם לותה בחיי הבעל אין חייב לשלם ובלאות נמי יש להן וכן הוא בתוספתא פ״ב ודוקא בשהכיר בה אבל לא הכיר בה אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות שבלו אבל הקיימין נוטלתן וכן יש להן תוספת וטעמא דשניה אין לה כתובה ואלמנה לכ״ג כו׳ יש לה דהללו מד״ס וצריכין חיזוק והללו מד״ת ואין צריכין חיזוק:

גמ׳ השניות כו׳. דקתני במתניתין ומותרת ליבם ובעי מהו שיש לה כתובה מיבם דקי״ל כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן מן השני ובכה״ג מאי: מי נימא מאחר שהיא מותרת ליבם. ומבעלה אין לה יש לה כתובה ממנו: או דלמא מאחר שכתובתה של יבמה על כו׳. ולו אסורה ואין לה מיבם נמי אין לה: וכן שניה ליבם כו׳ מהו שיש לה כתובה אצל היבם. כלומר שתגבה מהיבם מנכסי בעלה הראשון דהא לו מותרת היתה ולא איפשיטא. ובבבלי דף פ״ה לא נקט אלא הבעיא הראשונה ופשיט התם דאין לה: ולא פירות א״ר ירמיה שאין לו כו׳. כלומר דפירות ודאי אוכל כמו בשאר אשה אבל אין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד ולאפוקי דאינו זוכה בשאר דברים שהבעל זוכה באשתו כגון מציאתה ומעשה ידיה והפרת נדריה ודקאמר במתני׳ אין לו פירות ע״כ מפרשינן דאין לו דין פירו׳ והיינו פירקונ׳ ואע״ג שהוא אוכל הפירות: תני רבי יוסי צידני׳. לפני ר״י ופליג עליה דזוכה ג״כ בשארי דברים וזכאי כו׳:

עין משפט נר מצוה

ב
[א] מיי׳ פ״ו מיבום הל׳ יג סמ״ג עשין נא טוש״ע אה״ע סי׳ קעד סעיף ב

ג
[ב] מיי׳ פכ״ד מאישות ה״ב סמ״ג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ קטז ס״ד

ד
[ג] מיי׳ וסמ״ג שם טוש״ע שם סי׳ קנד ס״ב

ה
[ד] מיי׳ וסמ״ג שם טוש״ע שם סי׳ קטז ס״א

ו
[ה] מיי׳ פ״ב מיבום ה״ז טוש״ע אה״ע סי׳ קסח ס״ט

קרבן העדה

גמ׳ לא אמר. לא תנן במתני׳ אלא כה״ג שקידש אלמנה אבל אם בעל נתחללה בביאתו ואסורה אף ליבם שהוא כהן הדיוט: ה״ג הדא דתנינן אסורות לבעל ומותרות ליבמיהן ואילין אינון וכו׳. וה״פ הא דתנן במתני׳ ואלו מותרות ליבמיהן וכו׳ קשיא ותו ליכא והאיכא אחרנייתא המחזיר גרושתו משניסת שאסורה לבעל דכתיב לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה וגו׳: ומותרת ליבם. ולא אמרי׳ ק״ו הוא דאסורה ליבם מה במותר לה אסורה באסור לה לא כ״ש דלא אלים ק״ו למידחי מצות יבום: הוא. הבעל שנשא אחות חלוצתו שאסורה לו כדתנן לעיל פ׳ החולץ והאחין מותרין: פצוע דכא וכו׳ ומותרת ליבם. שאין ביאת פצוע דכא אוסרתה מקהל: ואילין אינון. אסיפא דתנן אסורות לאלו ולאלו כה״ג וכו׳ פריך והא איכא סוטה אשה שזינת׳ תחת בעלה בעדים ומת הבעל בלא בנים פטורה מן החליצה ומן הייבום דטומאה כתיב בה כעריות: חלוצה. עלמה אסורה לבעל וליבם בלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה:

הלכה ג מתני׳ שנייה לבעל ולא שנייה ליבם. אם אמו של בעל ולא של יבם כגון אחים מן האב ולא מן האם: ולא פירות. בגמרא מפרש: ולא מזונות. אינו חייב לזונה בעודה תחתיו א״נ אם הלך למדינת הים ולותה ואכלה אינו משלם: ולא בלאות. אם הבלאות ושחקי׳ מבגדים שהכניסה לו עדיין קיימים אינה נוטלתן כשיוצאת דקנסוה רבנן: אלמנה לכה״ג. בגמרא מפרש טעמא:

גמ׳ מאחר שהיא מותרת לו יש לה כתוב׳. דהא בכל יבמה אי לית לה כתובה מבעלה הראשון כגון שלא הניח נכסים תקינו לה רבנן כתובה מנכסי השני וזו נמי לית לה מראשון אית לה משני דהיינו מהיבם: אין לה כתובה. קף מהיבם ולא איפשיטא: מהו שיהא לה כתובה אצל היבם. מנכסי המת: והיא. היתה מותרת לו להראשון: שאין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד. לענין זה היא כאשתו שאוכל פירות נכסיה אבל לשאר דברים אינה כאשתו ומתני׳ ה״ק ולא פירות שאין הפירות שלה אלא שלו אע״פ שאינו חייב בפרקונה וחכמי׳ התקינו שיאכל הבעל פירות תחת פרקונה וזו דלא קרינן בה ואותבינך לאינתו פטור מלפדותה מ״מ אינו חייב לשלם פירות שאכל מנכסי מלוג שלה: תני ר״י צודנייה. ברייתא לפני ר״י והיא קשיא על ר׳ ירמיה: צידונייה. מצידון היה א״נ אומן לעשות מצודות: וזכאי במציאתה וכו׳. מהך ברייתא שמעינן דלאו לאכילת פירות לחוד היא כאשתו אלא גם לכל דבר שהבעל זוכה מאשתו: מהו

מסורת הש״ס

יבמות דף פה ע״ב

יבמות פה כתובות ק

יבמות דף פה

(כתובות פי״א ה״ז)

רידב״ז

ואילין אינון הא אית לך חורנין המחזיר את גרושתו משנשאת אסורה לבעל ומותרת ליבם. פי׳ משום דגרסינן בבבלי במכילתין אי משום פל״ד לאו שיורא הוא דהא תני חייבי לאוין כו׳ עי׳ בתוס׳ ז״ל ד״ה שייר פל״ד דכתבו שם וכפל״ד לא שייך הק״ו במותר לה אסורה כמו במחזיר גרושתו אפי׳ כשנעשה פל״ד אח״כ עיי״ש וכונתם ז״ל דאי שייך ק״ו במותר לה אסורה א״כ לא שייך למימר דפל״ד לאו שיורא הוא דהא תני ה״ל הא טובא קמ״ל דמותר ליבם דלא נימא ק״ו במותר לה כו׳ וע״כ מדייק הירושלמי למיתני מחזיר לגרושתו לאשמועינן דלא נימא ק״ו קמ״ל דמותרת ליבם וכן הוא שבא על אחות חליצתו היא דבר והיפוכו נריגא וכריגא ככר כתבנו דבאחות הלוגה איכא חידוש בזרה וכפל״ד הוי אותו חידוש דלא אמרינן ק״ו במותר לה כו׳ אפילו כשנעשה פל״ד אח״כ ולאו דהכונה הוא דליתני תרווי׳ מחזיר גרושתו ופל״ד ז״א דהא תרווי׳ שוין ואין בזה חידוש דהא תני ח״ל כדאיתא בבבלי אלא העיקר דצריך לאשמועינן דבר חדש מה שאין נמצא בח״ל דחשיב במתניתין ע״ז מקשה הא מחזיר גרושתו הוא חידש מה שאין בח״ל. דקחשיב במתניתין וא״כ פל״ד הוי ג״כ אותו דבר חדש מה שאין בח״ל דקחשיב במתניתין ודוק:

ואילין אינון הא אית לך חורנין. סוטה אסורה לזה ולזה וניתוסף הידוש דאסור היבם בצרה ג״כ כנ״ל חליצה אסורה לזה ולזה וניתוסף ג״כ בצרה ליבום דהא לא גרע צרת חליצתו מצרת קרובת חליצתו וכן פל״ד דבר והיפוכו ודוק: ר׳

שנויי נופחאות (פנ״ג) מותרות נד״ו מותרת. (סמ״ג) ובהפרת פנ״ו ובהפר.

עמודי ירושלים

אמר ר׳ ירמיה שאין לו עליה אלא אכילת פירות כו׳. ולפי דבריו תקשה מה שמקשה אח״כ מהו ולא פירות. ובשירי קרבן הקשה כן. וכ׳ דנ״ל דס״ג אמר ר״י שאין לו עליו אכילות פירות פ״ש. ומצאתי בחי׳ הרמב״ן ליבמות (פ״ד א׳) שהביא דברי הירושלמי הללו וגרס גם כן יפה״ש:

מהו ולא פירות שאינה יכולה להוציא ממנו אכילת פירות שאכל. א"ר יוסה כל שעה הויא רבי אילה אמר לי תני מתניתך יורשה ומיטמא לה. ותני כן [א] *מטמא הוא אדם לאשתו הכשירה. ואינו מיטמא באשתו פסולה. ר' אבון בעא קומי רבי מנא עבדי שניות מהו שיאכלו בתרומה. אמר ליה שתוק ויפה לך [ב] היא אוכלת ועבדיה אינן אוכלין. תמן תנינן [ג] *גט מעושה בישראל כשר ובגוים פסול. שמואל אמר פסול ופוסל לכהונה. ומר שמואל אכרזון בקריבון [ד] פסול ופוסל בכהונה. שמואל אמר אין מעשין אלא לפסולין. *שמואל אמר אין [ה] מעשין אלא כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. והא תנינן שניות. לא בגין דא אמר שמואל. והא תנינן [ו] *המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס יותר מיכן יוציא ויתן כתובה. שמענו שהוא מוציא שמענו כופין. *מה בין אילו לאילו. [ז] אלא על ידי שהן דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חיזוק לפיכך יש להן כתובה. ואילו על ידי שהן דברי סופרין ודברי סופרין צריכין חיזוק לפיכך אין להן כתובה אית דבעי מימר אילו *על ידי שקנסן בידן וביד הוולד ולא קנסו בהן דבר אחר לפיכך יש להן כתובה. ואילו על ידי שאין קנסן בידן וביד הוולד וקנסו בהן דבר אחר לפיכך אין להן כתובה. מה נפק מן בינֵיהון המחזיר את גרושתו משנישאת מאן דאמר אילו על ידי שהן דברי תורה. וזו הואיל והוא דבר תורה לפיכך יש להן כתובה. ואית דבעי מימר אילו על ידי שקנסן בידן וביד הוולד. וזה הואיל ואין קנסה בידה וביד הוולד לפיכך אין לה כתובה. רבי יעקב בר אחא אמר רבי זעירה ורבי הילא תריהון אמרין במזונות פליגין. רבי יוחנן אמר יש לה מזונות. אמר ליה ר' לעזר אומר לה הוציא ואת אמר הכין. הוון בעיין מימר כן בתניי כתובה פליגין. כל עמא מודיי [ח] שאין לה מזונות. ביורשיה קנסו לא כל שכן בה. ומאן דמר במזונות פליגין הא בתניי כתובה לא למה בה קנסו ולא קנסו ביורשיה:

הלכה ה מתני׳ [ט] *בת ישראל מאורסת לכהן

מעוברת מכהן שומרת יבם לכהן וכן בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה בת ישראל מאורסת ללוי מעוברת מלוי שומרת יבם ללוי וכן בת לוי לישראל לא תאכל במעשר

קרבן העדה

מהו ולא פירות. כלומר אלא מהו ולא פירות דתנן במתני': אכילת פירות שאכל. הבעל מנכסי מלוג שלה אינה יכולה להוציא ממנו דקנסינן לה: בכל שעה. כלומר תמיד היה מרגלא בפומיה דר' אילא שנייה יורשה ומטמא לה דכיון דהוא יורשה ה"ל כמת מצוה שאין לו קוברים הלכך אפי' הוא כהן מטמא לה: ותני כן. בתמיה וכי תני הכי בברייתא ל"א בניחותא ותניא נמי הכי ואינו מטמא לאשתו הפסולה היינו פסול' דאורייתא דאל"כ ה"ל למתני ואינו מטמא לנשים האסורות לו: היא אוכלת. דמדאורייתא קנין כספו היא: ועבדיה אינן אוכלין. בתמיה הרי אין הפסול בעבדים אלא בה וכיון דהיא אוכלת כ"ש עבדיה: תמן תנינן. גיטין פ' הזורק: מעושה. בחזקה שכפוהו ליתן גט: פסול. וצריכה גט אחר: ופוסל לכהונה. משום ריח הגט: ומר שמואל. ואמר שמואל לתלמידיו הכריזו בעיירות גט מעושה פסול ופוסל לכהונה: ה"ג אין מעשין אלא לפסולין וכ"ה בגיטין: שמואל אמר אין מעשין אלא כגון אלמנה לכה"ג וכו'. שהגוא דש"ס קאמר הא דאמר שמואל אין מעשין אלא לפסולין משמע דוקא אלמנה לכה"ג דאיכא איסורא דאורייתא אבל שניות דרבנן אין מעשין: ופריך והא תנינן. במתני' שניות כופין אותו להוציא וקשיא לשמואל: ה"ג לא כגון אמר שמואל. וה"פ משני וכי לא אמר שמואל כגון בתמיה ובא לרבות אפילו איסורי דרבנן שכופין ולא בא למעט אלא כגא אשה ששהה עמה עשר שנים ולא ילדה שאין כופין להוציא הואיל ואין עברה בנישואיה: ופריך והא תנינן. כתובות פ' המדיר: יעמיד פרנס. שליח שיפרנסנה: יוציא ויתן כתובה. קס"ד ה"ה דכופין: ומשני שמענו שמוציא. מבקשין ממנו שיתן גט וכי שמענו ממתני' שכופין בתמיה דודאי כל שאין עברה בנישואין אין כופין אותו להוציא: מה בין אלו לאלו. אמתני' קאי מה בין שניות שאין להן כתובה לאלמנה לכה"ג וכו' שיש להן כתובה: ה"ג אלו על ידי שהן דברי תורה. אלמנה לכה"ג וכו' שהן אסורין מדאורייתא אינן צריכין חיזוק לפיכך יש להן כתובה: ואלו. שניות שהן מדרבנן צריכין חיזוק שלא יעברו עליהן לפיכך אין להן כתובה כדי שלא תינשאו להן: אית דבעי מימר. איכא דאמרי: אלו על ידי שקנסן בידן וכו'. אלמנה לכהן גדול על ידי שהיא נעשית חללה על ידי ביאתו והולד ממנו חלל לא צריך לקנסן עוד בקנס אחר: ואלו. שניות שהיא לא נפסלה בביאתו וגם הולד ממנו לא נפסל הוצרכו חכמים לקנסו בדבר אחר שלא יהיה לה כתובה: מה נפיק מן ביניהון. מאי איכא בין הנך תרי טעמי: וזו הואיל והוא דבר תורה. דכתיב לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה: וזו הואיל ואין קנסה בידה וביד הולד. דאי למיפסלה לכהן לא מיפסלה בהך חזרה דהא פסולה וקיימא משעת גירושין ואי למיפסלה מתרומה לא מיפסלא בהכי דכתיב ובת איש כהן כי תהיה לאיש זר בעינן שיהא זר אצלה מעיקרא וזו אין זר אצלה מעיקרא ובניה כשרים דכתיב בה כי תועבה היא ודרשינן היא תועבה ואין בניה תועבין ובניכת לישראל איירי: במזונות פליגין. אם יש לאלמנה לכהן גדול מזונות פליגי ר"י ורבי אליעזר: אומר לו הוציא. ב"ד כופין אותו להוציא ואת אמרת הכי שיש לה מזונות בתמיה: הוון. סברוהו למימר בתנאי כתובה פליגי ר"י ור"א כגון כתובת בנין דכרין ומזונות הבנות לאחר מיתת אביהן: ה"ג בתנאי כתובה פליגין רבי יוחנן אמר יש לה תנאי כתובה א"ל רבי לעזר כל עמא מודיי וכו'. וה"פ ר' לעזר השיב כיון דכ"ע מודים שאין לה מזונות אע"ג דמתנאי כתובה הוא כ"ש שאין ליורשיה תנאי כתובה: הא בתנאי כתובה לא. אלא הכל מודים שיש להן: למה. ומאי טעמא: ומשני בה קנסו. כדי שיוציאנה אבל ביורשיה לא קנסו חכמים:

הלכה ד מתני׳ לא תאכל בתרומה. כדתנן לעיל פ׳ אלמנה העובר והיבם והאירוסין פוסלין ולא מאכילין: לא

פני משה

ומהו ולא פירות. לדברי ר' יוסי שאינה יכולה להוציא כו' וכדפרישית במתני': כל שעה כו'. שמעתי מר' אילה שאמר לי בכל שעה תני במתני' דיורשה ומטמא לה לשני': ותני כן כו'. בתמי' דהא מצאתי ברייתא דאין מטמא לפסולה וסתמא קתני דמשמע אפילו לפסולה מד"ס: שתוק ויפה לך. שתיקותיך דמהיכי תיתי לא יאכלו דהרי היא אוכלת דלאו חללה היא: ועבדי' אינן אוכלין. בתמי' והא קי"ל קנין האוכל מאכיל בפרק אלמנה לכ"ג: תמן תנינן. בשלהי גיטין וכן איתא להאי סוגיא שם וכן איתא לכל הסוגיא בכתובות פ' י"א הל' ז': גט מעושה. שאנסוהו לגרש ע"י ישראל כשר וע"י עכומ"ז פסול: ופוסל לכהונה. משום ריח הגט דפוסל בכהונ': ואמר שמואל אכרזון בקריבון. שם מקום: אין מעשין. אין כופין ליתן גט אלא לפסולין: שמואל אמר. כמו ואיכא דאמרי דהכי אמר שמואל אין מעשין כו': והא תנינן שניו'. במתני' דכופין להוציא: ומשני לא בגין דא אמר שמואל. לא להפוקי הא אמר דשניות נמי פסולין מיקרו אלא למעוטי בכל הני דינים דתנן בהו יוציא וקאמר דאין כופין לבד הפסולין: והא תנינן. בכתובות פ"ז המדיר כו' וקס"ד דיוציא ע"י ב"ד קאמר: ומשני שמענו שהוא מוציא אבל שמענו כופין. בתמי' דלא קתני כופין להוציא: מה בין אלו לאלו. מה בין שניות דאין להן כתובה להאלמנה לכ"ג כו' דיש להן: ואית דבעי מימר. ואיכא דאמרי דהיינו טעמא: אילו אלמנה לכ"ג כו' דע"י שקנסן בידן וביד הולד. דהן נקנסו שנפסלות וכן ולדן ולפיכך לא קנסו בהן שוב דבר אחר ויש להן כתוב'. ובבבלי נתן טעם לזה דכל שהוא פסול והיא פסולה הוא מרגיל' ולפיכך יש לה כתוב' וכל שהו' כשר והיא כשירה היא מרגילתו דלא מפסדא מידי ולפיכך אין לה: מה נפק. מאי בינייהו וקאמר המחזיר גרושתו משנישאת איכא בינייהו. וכן קאמר התם: ואית דבעי נימר. כלומר ולאיכא דאמרי דטעמא שכבר קנסן בידן וזו הואיל ואין קנסה בידה ולא ביד הולד דשניהן כשרין הן וכן אמר בבבלי פרק החולץ דף מ"ד לדברי הכמים שם דהיא כשרה והולד כשר ולפיכך אין לה כתובה: במזונות פליגין. רבי יוחנן ורבי לעזר דלקמיה: יש לה מזונות. להאלמנה לכ"ג: אומר לה הוציא. שהרי כופין אותו להוציאה ואת אומר הכין דיש לה מזונות בתמיה: הוון. היו בני הישיבה רוצין לומר דלא כר"ז ורבי הילא אלא בתנאי כתובה הוא דפליגי כגון במזונות לאחר מיתה או לזון בנותיה דהוא נמי מתנאי כתובה: כל עמא. אבל כ"ע מודים שאין לה מזונות בחייו: דביורשיה קנסו. דהא איכא למ"ד אפילו בהנאי כתובה אין לה: ולכ"ש בה. דקנסו וזהו כמו מאן דמתני דפליגי בתנאי כתובה וכ"ע מודים דאין לה מזונות: ומ"ד כו'. ומאן דמתני דבמזונות פליגי הא בתנאי כתובה לזון הבנות לא פליגי דיש לה דבה קנסו ולא ביורשי':

הלכה ה מתני׳ בת ישראל כו׳ לא תאכל בתרומה. כדתנן פרק אלמנה הלכה ד׳ העובר והיבם והאירוסין פוסלין ולא מאכילין: לא תאכל במעשר

מסורת הש"ס

ז [א] מיי׳ פ"ב מאבל ה"ט סמ"ג עשין כח ולאוין רלה טוש"ע יו"ד סי׳ שעג ס"ד

ה [ב] מיי׳ פ"ו מתרומות ה"כ

ט [ג] ד מיי׳ פ"ב מגירושין סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי׳ קלד סעי׳ ז ח

י [ה] מיי׳ פי"ז מא"ב סמ"ג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי׳ קנד סעי׳ ו וסעי׳ י

יא [ו] מיי׳ פי"ב מאישות הכ"ג ופי"ה ופי"ב מנדרים סמ"ג נ; רמב טוש"ע אה"ע סי׳ עג וטוש"ע יו"ד סי׳ רלה סעי׳ ג

יב [ז] מיי׳ פכ"ד מאישות ה"ד

יג [ח] מיי׳ שם ה"ב טוש"ע אה"ע סי׳ קטו ס"א

יד [ט] מיי׳ פ"ה מתרומות הל׳ א ס טוי"ד סי׳ בלא

עין משפט נר מצוה

עי׳ יבמות כב ע"ב ודף ז

(גיטין פ"ט דף פ"ח ע"ב וש"נ ירושלמי כתובות פי"א הלכה ז גיטין פ"ט ה"ט)

כתובות עז

עי׳ תוס׳ כתובות דף פא ד"ה יוציא ותוס׳ יבמות דף סד כד"ה יוציא

כתובות דף ע

עי׳ יבמות דף פה

יבמות דף פה ע"ב

שנויי נוסחאות (ס"י) בקריבין נ"ו בקרויכין. (ס"ב) לפסולין נ"ו פוסלין. (ס"ד) בגין דא אמר נ"ו בגין אמר. (ס"ה) להן נ"ו לה (ס"נ) בידה נ"ו בידו.

במעשר בת לוי מאורסת לכהן מעוברת מכהן שומרת יבם לכהן וכן בת כהן ללוי לא יאכלו לא בתרומה ולא במעשר: **גמ'** בת ישראל מאורסת לכהן. °כל טהור בביתך יאכלנו. ולית היא גו בייתה. מכהן. °ליליד בית אין כאן יליד בית. לשומרת יבם לכהן כל טהור בביתך יאכלנו. ולית היא גו בייתה. וכן בת כהן לישראל. °ובת כהן כי תהיה לאיש זר. מעוברת מישראל שומרת יבם לישראל. *°ושבה אל בית אביה. פרט לשומרת יבם. °כנעוריה. פרט למעוברת בת ישראל מאורסת ללוי. °אתם וביתכם ולית היא גו בייתה. מעוברת מלוי יליד בית ואין כאן יליד בית. אמר רבי יוסי כלום כתיב יליד בית אלא בכהן כמה דתימר תמן הילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל. הכא נמי הילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל. שומרת יבם ללוי אתם וביתכם. ולאו היא גו בייתה. וכן בת לוי ובת כהן כי תהיה לאיש זר. ולא בת כהן כתיב. אמר רבי יוסי בת אחת בת כהן ואחת בת לוי. [א] בת כהן שנישאת לישראל חוזרת ואוכלת. בת ישראל שנישאת לכהן חוזרת ואינה אוכלת מעוברת מישראל שומרת יבם לישראל ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם. כנעוריה פרט למעוברת בת לוי מאורסת לכהן. כל טהור בביתך יאכלנו. ולית היא גו בייתה. מעוברת מכהן יליד בית ואין כאן יליד בית שומרת יבם לכהן. כל טהור בביתך יאכלנו ולית הוא גו בייתא. *וכן בת כהן ללוי לא יאכלו לא בתרומה ולא במעשר. ניחא בתרומה לא תאכל. במעשר מה נפשך כהנת היא תאכל. לוייה היא תאכל. רבי הילא בשם רבי יוחנן כמאן דאמר אין נותנין מעשר לכהונה. הוי הוא דאמר נותנין מעשר לכהונה:

הלכה ו מתני' [ג] *בת ישראל שנישאת לכהן תאכל בתרומה [ג] מת ולה ממנו בן תאכל בתרומה נישאת ללוי תאכל במעשר מת ולה ממנו בן תאכל במעשר [ד] נישאת לישראל לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר:

הלכה ז מתני' מת בנה מישראל תאכל במעשר מלוי תאכל בתרומה מת בנה מכהן לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר:

הלכה ח מתני' [ה] בת כהן שנישאת לישראל לא תאכל בתרומה מת [ו] ולה ממנו בן לא תאכל בתרומה נישאת ללוי תאכל במעשר מת ולה ממנו בן תאכל במעשר [ז] נישאת לכהן תאכל בתרומה מת ולה ממנו בן תאכל בתרומה מת בנה מכהן לא תאכל בתרומה מלוי לא תאכל במעשר מת בנה מישראל חוזרת לבית אביה על. זו נאמר ושבה אל בית אביה כנעוריה: **גמ'** רבי ליונטי בעא קומי ר' יונה ניחא בת כהן שנישאת לישראל חוזרת ואוכלת.

בת

(הורה אור: במדבר יח; ויקרא כב; שם; שם; שם; במדבר יח)

פני משה

במעשר. בבבלי שם מוקי לה כרבי מאיר דאמר מעשר ראשון אסור לזרים ואינה הלכה: לא יאכלו לא בתרומה. דלוי' לענין תרומה נמי זרה היא: ולא במעשר. מפרש בגמרא:

גמ' בת ישראל כו'. ומפרש טעמא דארוסה לא אכלה: דכתיב כל טהור בביתך יאכלנו ולית היא גו בייתה. דעדיין לא הכניסה לביתו: מכהן. מעוברת מכהן לא אכלה דכתיב ויליד בית ואין כאן יליד בית גרסי': לשומר' כו'. דנמי לאו בביתי' היא: וכן בת כהן לישראל דכתיב ובת כהן וגומר היא בתרומת הקדשים לא תאכל: שומרת יבם. בת כהן לישראל דכתיב ושבה אל בית אביה כנעוריה ודרשינן ושבה פרט לשומרת יבם דאגידא ביה כנעוריה פרט למעוברת דדוקא בזמן שהיא דומה לנעוריה וכדדרים פרק אלמנה שם: אתם וביתכם. כתיב במעשר: כלים כתי' כו'. ומנא לך למילף במעשר: ומשני כמה דתימר תמן. בתרומה דדרשינן הילוד כו' שם וגלי רחמנא בתרומה והה"ד במעשר: וכן בת לוי לישראל. דנעשית זרה דכתי' ובת כהן וגו': ולא בבת כהן כתיב. בתמיה: אמר רבי יוסי בת. דכתיב עוד ובת כהן כי תהיה אלמנה והאי בת קרא יתירא הוא ללמדך אחת בת כהן ואחת בת לוי כיון שנישאו לזר כזרות הן: חוזרת ואוכלת. כשמת בעלה ישראל ואין לה זרע: חוזרת ואינה אוכלת. כשמת בעלה כהן ואין לה זרע וכדקתני במתני' דלקמן ואגב ריהטא מפרש לה הכא: מעוברת מישראל כו'. ל"ג דהא תני לה לעיל: בת לוי מאורסת לכהן כו'. כדלעיל: וכן בת כהן ללוי כו'. ופריך ניחא דבתרומה לא תאכל דנעשית זרה אלא במעשר ממ"נ תאכל כו': ומשני כמ"ד אין נותנין מעשר לכהונה. אלא ללוים והילכך הכא דבת כהן מאורסת ללוי או מעוברת או שומרת יבם לא אכלה במעשר דהיא בת כהן ומהמת בעלה אינה אוכלת כדלעיל והא דקתני בת לוי כו' לא תאכל במעשר ע"כ מיקמינן כדאמר בבבלי דף פ"ו שאין חולקין לה בבית הגרנות גזירה משום גרושה בת ישראל והה"ד אפי' נשואה אלא משום רישא דקתני בת ישראל המאורסת לכהן דהתם דוקא מאורסת דאלו נשואה אכלה קתני נמי בסיפא גבי בת לוי מאורסת: הוי. מדקאמר ר' יוחנן כמ"ד אין כו' ש"מ דהוא ס"ל כמ"ד נותנין מעשר אף לכהונה ופלוגת' דר"ע וראב"ע היא שם:

הלכה ו מתני' בת ישראל כו' מת ולה ממנו בן תאכל בתרומה. דכתיב ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו וכל זמן שבנה קיים מאכילה בתרומה: נישאת ללוי. אחר שילדה מכהן תאכל במעשר ולא בתרומה ואע"ג שיש לה בנה מכהן דהדר הויא לה זרה: מת ולה ממנו בן תאכל במעשר. בשביל בנה מלוי אבל לא תאכל בתרומה בשביל בנה מכהן דבנה מן הלוי פסלה דכתיב וזרע אין לה ושבה והרי יש לה זרע ואע"ג דקרא בבת כהן כתיב מרבינן מיניה בגמרא נמי בת ישראל האוכלת בשביל בנה כהן וניסת לזר שחוזרת ואוכלת בשביל בנה והילכך כי היכי דבת כהן כי אית לה זרע מישראל לא הדרה בת ישראל נמי האוכלת בשביל בנה כי אית לה זרע מלוי או מישראל לא הדרה אוכלת בשביל בנה כהן:

הלכה ז מתני' מת בנה מישראל. הדרה אכלה במעשר דילפינן מבת כהן:

הלכה ח מתני' בת כהן שנשאת לישראל לא תאכל בתרומה. דמפסל לה מדקאמר רחמנא וזרע אין לה ושבה מכלל דבחיי בעלה לא אכלה: מת בנה מכהן לא תאכל בתרומה. דפסיל לה בנה מלוי:

גמ' רבי ליונטי בעי לפני רבי יונה ניחא בבת כהן הנשואה לישראל דחוזרת ואוכלת. כשמת בנה מישראל כדכתיב וזרע אין לה וגו':

קרבן העדה

לא יאכלו לא בתרומה ולא במעשר. בגמרא מפרש טעמא:

גמ' ולית היא גו בייתה. ארוסה אינה בבית בעלה הכהן: ה"ג מעוברת מכהן ויליד בית אין כאן יליד בית שומרת יבם לכהן וכו'. וה"פ כתיב ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל: ולית היא גו בייתה. שומרת יבם עדיין אינה בביתו דהא מצי לחלוץ לה: ובת כהן כי תהיה לאיש זר. היא בתרומת הקדשים לא תאכל והוי' לשון קידושין משמע: פרט לשומרת יבם. שאינה שבה אל בית אביה כנעוריה דהא אגידא ביבם: אתם וביתכם. במעשר ראשון כתיב: אלא בכהן. כלומר בתרומה אבל במעשר מנ"ל: ומשני כמה. דאמרינן התם בתרומה ילוד מאכיל וכו' אמרינן נמי כן במעשר דגילוי מלתא בעלמא הוא א"נ מדכתיב כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה איתקש מעשר לתרומה בכל עניניו: ופריך ולא בת כהן כתיב. ומנ"ל למעט בת לוי: ה"ג א"ר יוסי ובת אחת בת כהן וכו'. וה"פ וי"ו דובת כהן כי תהיה לאיש זר לרבויי אתי לבת לוי דאירוסין דישראל אוסרתה במעשר: חוזרת לבית אביה. אם היא כנעוריה בלא בנים ואוכלת בתרומה: ופריך ניחא. דבת לוי לכהן ובת כהן ללוי לא יאכלו בתרומה דלד כהונה שבהם גריעא מחמת האירוסין אלא במעשר יאכלו ממה נפשך כדמסיק: כהנת היא תאכל. דאף כהנים מותרין במעשר ראשון: כמ"ד אין נותנין מעשר לכהונה. אלא ללוים דוקא וזו לאו לויה גמורה היא ויטעו לומר שנותנין לה מעשר בשביל שהיא כהנת: הוי הוא דאמר וכו'. מדקאמר מתני' אתיא כמ"ד אין נותנין ש"מ דר"י סובר נותנין מעשר אף לכהנים:

הלכה ה מתני' ניסת ללוי. אחר שילדה מכהן: תאכל במעשר ולא בתרומה. דהדר הויא זרה: מת ולה הימנו בן תאכל במעשר. בשביל בנה מלוי אבל לא בתרומה בשביל בנה מכהן שהרי יש לה זרע מזר: **גמ'** ניחא. בשלמא בת כהן שניסת לישראל מת ולה הימנו בן לא תאכל בתרומה לפי שאינה אוכלת בשביל בעלה אלא בשביל עצמה והיא אינה חוזרת ואוכלת אלא כנעוריה דהיינו כשאין לה בנים

אלא

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ו מתרומות ה"ח
טז מיי' שם ה"ג יו"ד סי' שלא
יז ג שם הי"ב טור שם
יח ד שם הי"ז
יט ה שם ה"ה טור שם
כ * שם ה"ח והלכה יג
כא ז שם הי"ח

מסורת הש"ס

ע' יבמות דף פו
יבמות פו
שם פו ע"ב

רידב"ז

ר' ליונטי בעי קומי ר' יונה בת כהן שנשאת לישראל חוזרת ואוכלת בת ישראל שנשאת לכהן הואיל והיא ראוי' לאכול למה אינה אוכלת פי' דמקשה מניין לנו גוף הדין כשמת הכהן חוזרת לאיסורה דהא לא מצינו רק הדין לקולא דכשמת הישראל ב"כ כי תהי' אלמנה וגרושה מבעלה ישראל חוזרת לאכול אבל היכן מצינו להומרא דבת ישראל כי תהי' אלמנה וגרושה מבעלה כהן תוזרת לחומרא שלא תאכל דילמא אמרינן ג"כ לקולא דתאכל הואיל והיא היתה ראוי' לאכול אוכלת כו' ומשני ב"כ מתלמדתה של כהן ושניהן במשמע שחוזרין לבתר אלמנות וגרושה למדריגתן הראשונה וע"כ כשם שב"כ חוזרת לאכול כן בת ישראל אלמנת כהן חוזרת שלא לאכול וכן מסיק ר"י בר"ב בשם רב שתי בנות אמורות בפרשה אחת חוזרת ואוכלת ואחת חוזרת ואינה אוכלת פי' דגזה"כ דשתיהן חוזרת ממילא ב"כ חוזרת לאכול ובת ישראל חוזרת שלא תאכל אבל מוכח מן הכתוב דשתיהן חוזרת למקומן הראשון ודוק:

ולא

שנויי נוסחאות (פ"פ) כאן גד"ז בין. (ס"ז) היא פד"ו הוא. (פמ"ו) הבא גד"ו והבא. (פ"ז) היא גד"ו הוא. (סכ"פ) היא גד"ו הוא.

מסורת הש"ס

אלא בת ישראל שניסת לכהן ומת לה הימנו בן וניסת ללוי או ישראל למה אינה אוכלת בתרומה הא אינה אוכלת אלא בשביל בנה והוא עדיין חי ולא אימעיט בת ישראל מקרא שלא תאכל בשביל בנה ואי משום שניסת לאיש זר הא לא כתיב אלא ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל אבל לא ישראלית: מתלמדתה של כהן. המורגלת אצל כהן ואפי' בת ישראל הנשואה לכהן כשתהיה לאיש זר לא תאכל בתרומה: כמה דתימר בת בבל השדודה וגו'. וכי בת בבל היתה הא קרא באדום איירי כדכתיב ברישא זכור ה' לבני אדום וגו' אלא לפי שהורגלו בני אדום אצל בני בבל למדו ממעשיהם להחריב מקדש ה' לכך נקראו בני אדום בת בבל: שתי בנות אמורות בפרשה. תרי זימני כתיב בפרשה ובת ברישא כתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת קדשים לא תאכל והדר כתיב ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל מוקמינן חדא לבת כהן שניסה לישראל שחוזרת ואוכלת והשני דמיותר דהא בבת כהן משתעי קרא מוקמינן באם אינו ענין לרבות אף בת ישראל שניסת לכהן ומת לה הימנו בן וניסת לישראל והיינו שתהיה לאיש אינה אוכלת אע"ג דבת כהן דרישא אילטרך לגופיה מ"מ שדינן ובת כהן דסיפא דמיותר נמי לקרא קמא ולתרוצי לקושית ר' ליונטי אהי: ופריך אמור מעתה. דלמא תרווייהו בבת כהן ממש איירי וחד לבת כהן שניסה לפסול לה אע"ג דאין לה בנים הימנו נפסלה מתרומה דבי נשא דלאיש זר היינו מי שהוא זר אצלה וחד לבת כהן שניסת לישראל אם יש לה זרע הימנו אינה חוזרת לתרומה דבי נשא: הלכה כשהיא חוזרת לבית אביה חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לאכילת חזה ושוק: מלחם אביה תאכל לרבות וכו'. כלומר מהלחם שאוכל אביה תאכל והיינו מלחמי תודה ורקיקי נזיר שנקראו לחם וה"ה מחזה ושוק:

הדרן עלך פרק יש מותרות

הלכה א מתני' האשה שהלך וכו'. ואמרו לה מת בעלך. שא"ל עד אחד מת בעלך וניסת ע"פ עד אחד לפיכך תצא מזה ומזה כדין אשת איש שזנתה שאסורה לבעל ולבועל דלאו אנוסה וכדמפרש בגמרא: וצריכה גט מזה ומזה. אם תרצה להנשא לאחר וטעמא דבעיא גט משני מפרש בגמרא: לא מזונות. אפי' מה שלותה ואכלה תחתיו: ולא בלאות. שחיקת בגדים שהיו לה לא תוציא משם א"כ בלאות שנאבדו לית לה מבעל אבל הקיימים אית לה: והוולד ממזר מזה ומזה. בגמרא מפרש: נפסלה מן הכהונה. משום זונה: מן המעשר. בגמרא מפרש: יורשים כתובתה. מפרש בגמרא: חוללין. אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא דרבנן גזרו שלא ייבם ואחיו של שני חולץ מדרבנן כי היכי דבעיא גט משני: **גמ'** ופריך כמה דתימר תמן. כי היכי דאמרינן לעיל ס"פ ארבעה אחין אשה שנבעלה באונס באיסור מפרישין אותה מבעלה ג' חדשים להבחין בין זרע כשר לפסול ואם היתה קטנה שאינה ראוי' לילד מותרת מיד: ואמר אף הכא כן. ה"נ נאמר במתניתא באשה שהלך בעלה וכו' שתהא מותרת לבעלה אחר ג' חדשים ולמה תנן שתצא מזה ומזה: ומשני שנייא היא. שאני התם שאחרים הטעו אותה שבשעת כניסתה לחופה נתחלפה כדתנן התם במתניתא והיא לא ידעה להיכן מוליכין אותה שאלה בהינומא א"כ כלה הופכ' פניה תנן ומתביישה לראות ולהבחין ועל השושבינין לבדוק: ופריך והכא לא אחרים הטעו בה. בתמיה הא העדים או העד שבא וא"ל שמת בעלה הוא שהטעה:

ומשי

בת ישראל שנישאת לכהן הואיל והיא ראויה לוכל למה אינה אוכלת. אמר ליה כן אמר רבי זעירה רב ענן בשם רב מהו בת כהן מתלמדתה של כהן כמה דתימר °בת בבל השדודה. וכי בת בבל היתה אלא שנעשית כמעשה בבל. ר' יוסי בי רבי בון בשם רב שתי בנות אמורות בפרשה אחת חוזרת ואוכלת ואחת חוזרת ואינה אוכלת. בת כהן שנישאת לישראל חוזרת ואוכלת. בת ישראל שנישאת לכהן חוזרת ואינה אוכלת. אמור מעתה [א] *נישאת לכשר חוזרת ואוכלת לפסול חוזרת ואינה אוכלת. רב אמר הלכה [ב] אוכלת בתרומה ואינה אוכלת בחזה ושוק. רבי יוחנן אמר אוכלת בחזה ושוק. תני רבי חייה מסייע לרב °מלחם לא כל הלחם. תני ר' שמעון בן יוחי מסייע לרבי יוחנן מלחם אביה תאכל לרבות חלות תודה ורקיקי נזיר:

הדרן עלך יש מותרות לבעליהן

הלכה א מתני' [ג] *האשה שהלך בעלה למדינת הים באו ואמרו לה מת בעליך ונישאת ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה אין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות על זה ועל זה ואם נטלה מזה ומזה תחזור והוולד ממזר מזה ומזה [ד] לא זה וזה מטמאין לה [ה] ולא זה וזה זכאים לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה [ו] היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה [ז] ובת לוי מן המעשר [ח] ובת כהן מן התרומה אין יורשיו של זה ולא יורשיו של זה יורשין כתובתה [ט] מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין: **גמ'** כמה דתימר תמן [י] *מפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן ואם היו קטנות ולא היו ראויות לוולד מחזירין אותן מיד. ואמר אף הכא כן. שנייא היא תמן שאחרים הטעו בהן. והכא לא אחרים הטעו בה.

קנם

אלא בת ישראל שניסת לכהן. ויש לה הימנו בן: הואיל והיא ראויה לאכול. בשביל בנה למה אינה אוכלת כשניסת לזר הא עדיין בנה מכהן קיים: מהו בת כהן. דכתיב לאו דוקא בת כהן קאמר אלא מתלמדתה של כהן כלו' מתלמדת לאכול בתרומה כמו בת כהן דאוכלת בשביל בעלה ובשביל בנה ואע"פ שהי' בת ישראל והילכך הוי' דינה כמו בת כהן דכי אית לה זרע מישראל לא הדרה כו' כדפרישית במתני': כמה דתימר. כלו' דמביא ראיה מן הכתוב דקראה בת בבל: וכי בת בבל היתה. והרי קרא באדום משתעי כדכתי' זכור ה' לבני אדום אלא שעשתה כמעשה בבל קרי לה בת בבל וה"נ כן הוא: רבי יוסי בר בון בשם רבי קאמר דה"ט דשתי בנות אמורות בפרשה. שתי פעמים כתיב בת וחלקן הכתוב: אחת חוזרת ואוכל'. בת כהן כשאין לה זרע מזר דראוי' לאכול כמו מתחילה היא: ואחת. בת ישראל אינה אוכלת אעפ"י שראויה לאכול היא בשביל בנה מכהן הואיל וניסת לזר: אמור מעתה נישאת לכשר. אבת כהן קאי דדוקא אם נשאת לזר כשר חוזרת ואוכלת כשמת אבל לפסול אינה אוכלת דכמו בת ישראל הניסת לזר אינה אוכלת אע"פ שעדיין ראויה היתה בשביל בנה מכהן דעכשיו נעשית זרה כן נמי בבת כהן דכיון שנשאת לפסול פסלה ואינה אוכלת אפי' כשמת: הלכה אוכלת בתרומה. בת כהן החוזרת ואינה חוזרת לחזה ושוק וכן מסיק לה בבבלי אבל אוכלת בשביל בנה דמתני' מסיק התם דחוזרת אף לחזה ושוק: מלחם. מלחם אביה תאכל: מלחם ולא כל לחם. פרט לחזה ושוק והאי לחם כל מאכיל משמע כדכתי' בלשצר מלכא עבד לחם רב והילכך מעטי' קרא לא כל לחם: תאכל. לרבות הוא לחלות תודה ורקיקי נזיר וכן לחזה ושוק דכולן מורם מן הקדשים הן:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' באו ואמרו לה מת בעליך. שאמר לה עד א' וכדדייק בבבלי מסיפא והאי ואמרו לה כמו ונאמר לה: תצא מזה ומזה. כדין אשת איש שזנתה דהך לאו אנוסה היא דאע"ג דהמנוהו רבנן לעד א' באשה משום עיגונא טעמא מאי משום דהיא גופה דייקא ומנסבא והך דלא דייקא קנסינן לה: וצריכה גט מזה ומזה. וטעמא דבעי' גט מהשני מפרש בגמרא: לא כתובה. מנה ומאתים ותוספת: ולא פירות. מהשני מה שאכל קודם שבא הראשון כדמפרש בגמרא: ולא מזונות. ואפילו מה שלותה ואכלה תחתיו: ולא בלאות. ואפילו שחקי בגדים שהיו לה לא תוציא משם: ואם נטלה מזה ומזה תחזור. בבבלי מפרש דאפילו תפס' שלא בעדי' דלא מהני לה מינו ובגמרא דהכא מפרש דתפסה אימת: והולד ממזר מזה ומזה. אם ילדה מהשני הוי ממזר גמור ואם שוב החזירה הראשון וילדה לו הוי ממזר מדבריהם ואסור בממזרת ובגמ' מפרש אימת החזירה: לא זה וזה מיטמאין לה. כדמפרש בגמ': לא במציאתה. כדמפרש בבבלי דטעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה משום איבה הכא תיהוי לה איבה ואיבה: ולא במעשה ידיה. דטעמא מאי אמור רבנן מעשה ידיה לבעלה משום מזוני והכא לית לה מזוני: ולא בהפרת נדריה. דטעמא מאי בעל מפר נדרי אשתו כי היכי דלא תתגנה הכא תתגנה ותתגנה: נפסלה מן הכהונה. דזונה היא אעפ"י דאנוסה היא: מן המעשר. משום קנסא הוא דהא בת לוי שזנתה לא נפסלה מן המעשר: מן התרומה. ואפילו בתרומה דרבנן: יורשין כתובתה. כתובה בנין דכרין דאפי' לזרעה קנסו רבנן כדמפרש בגמ': חולצין ולא מיבמין. אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ורבנן גזרו דלא לייבם ואחיו של שני חולץ מדרבנן שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמלאת אשת איש יוצאת בלא הליכה כמו דאמרינן גבי גט בגמ': **גמ'** כמה דתימר תמן. כלו' דפריך כמה דאמרינן לעיל סוף פ"ג גבי שנים שקידשו ב' נשים והוחלפו כו' דמפרישין כו' דאלמא דמותרין לחזור לבעליהן: ואמר אף הכא כן. דנימא הכא נמי כן ואמאי תצא מזה ומזה: ומשני שנייא היא תמן שאחרים הטעו בהן. דהרי בטעות הוחלפו ומאי הוי להו למיעבד: והכא לא אחרים הטעו בה. בתמיה שהרי על פי עד נשאת:

קנס

שנויי נוסחאות (מל"ן) בהפרת נד"ז בהם.

עין משפט נר מצוה

כב
א מיי' פ"ו מתרומות ה"
כג
ב מיי' שם
א
ג מיי' פ מגירושין ה"ס סמ"ג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' יז סכ"ו
ב
ד מיי' פ"ב מאכל סמ"ג לאוין רלה טוש"ע שם
ג
ה מיי' פ" מגירושין טוש"ע שם
ד
ו מיי' פי" מא"ב טוש"ע שם
ה
ז מיי' פ"א ממעשר ה"ב טוש"ע שם
ו
ח מיי' פ"ו מתרומות ה"ז טוש"ע שם
ז
ט מיי' פ"ח מיסורי ביאה סמ"ג עשין נב טוש"ע שם סי' קטו ס"ד
ח
י מיי' פ"יא מגירושין סמ"ג עשין נ טוש"ע שם סי' יג פ"ס

יבמות פז
שם פו ע"ב
(תרומות פ"ו) שם נג ע"ב

קנם קנסו בה שתהא בודקת יפה. ויקנסו בה אצל השני ולא יקנסו בה אצל הראשון. אמר רבי יוחנן מריח ערוה נגעו בה. *מעתה לא תהא צריכה ממנו גט. שנייא היא שנישאת לו דרך היתר. שמואל אמר אומר אני שמא שילח לה ניטה ממדינת הים. התיב רבי חגיי קומי רבי זעירא והתנינן *אמרו לה מת בעליך ונתקדשה ואח"כ בא בעלה [א] מותרת לחזור לו. אם אומר את שמא שילח לה ניטה ממדינת הים תהא אסורה לחזור לו. אלא כרבי יוסי בן כיפר *דרבי יוסי בן כיפר אמר מן האירוסין מותרת. ולא מודי רבי יוסי בן כיפר שאם נתן לה האחרון גט פסלה מן הכהונה. והתנינן *אף על פי שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה. רבנין דקיסרין בשם רבי הילא כדי לברר איסורו של ראשון. עד כדון ביודעת שהיא אשת איש. לא היתה יודעת שהיא אשת איש. נישמעינה מן הדא קטנה שהשיאה אביה נתגרשה והלכה והשיאה את עצמה וא"ר אילא תני תמן [ג] *כל העריות אינן צריכות הימינו גט חוץ מאשת איש בלבד. רבי עקיבה אומר [ג] אף אחות אשתו ואשת אחיו. שנייא היא תמן בין שהיא יודעת בין שאינה יודעת והכא לא שנייא בין שהיא יודעת בין שאינה יודעת: *ולא פירות. ואמר ר' אבינא [ד] שאינה יכולה להוציא ממנו אכילת פירות שאכל. הדא דתימר בשאכל עד שלא בא הראשון. אבל אם אכל משבא הראשון מוציאה: ואם נטלה מזה ומזה תחזור. [ה] הדא דתימר בשנטלה משבא הראשון אבל אם נטלה עד שלא בא הראשון

כמה

פני משה

קנס קנסו בה הכא שתהא בודקת יפה. אחר העדים דילמא משקרי אבל התם לא שייך שתבדוק דהרי כל א' סברה שזה בעלה: ולא יקנסו בה אצל הראשון. דמה שייך גביה קנס ואמאי לא תחזור לו: מריח ערוה נגעו בה. מחומר עריות דנראית כאשתו של השני: מעתה. דאמרת משום קנס לא תהא צריכה ממנו גט מן השני דהא כזנות בעלמא היא: שנייה היא שנשאת לו דרך היתר. דסברה שמת בעלה וכנישואין גמורין הן וכ"ע לא ידעי ואיכא משום גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצאת א"א יוצאה בלא גט. והכי מפרק לה בבבלי פירקין: שמואל אמר אומר אני כו'. כלומר דבאמת חיישינן שמא שילח לה הראשון גט ממדה"י ונישואין דשני נישואין גמורין הן והילכך צריכה הימנו גט: והתנינן כו'. לקמן דהם לא נשאת אלא נתקדשה מותרת לחזור לו ואי אמרת בשלמא דטעמא דנשאת לו דרך היתר שפיר דמחלקין בין נשאת לנתקדשה דבנתקדשה אין חוששין שמא יאמרו כו' כדאמרן דתלו למימר דקידושי טעות הוו שהיתה סבורה שמת בעלה ולא היה אמת הואיל ולא עבדה איסורא לא קנסו רבנן אבל בנשאת דעבדא איסורא קנסוה רבנן. וכדאמר בבלי דף פ"ט למסקנא דהתם: אם אתה אומר כו'. אלא אי אמרת דחיישינן באמת שמא שילח לה גט א"כ בנתקדשה נמי ניחוש וכי תימא דאין ה"נ דבעיא גט א"כ תהא אסורה להזור להראשון דמחזיר גרושתו הוא: אלא כרבי יוסי בן כיפר. כלומר לעולם דבעיא גט ואפ"ה מותרת לראשון ואע"ג דחוששין שמא שילח לה הראשון גט ולהכי מצרכינן להשני לגרשה ונמצא זה מחזיר גרושתו משנתארסה רבי יוסי בן כיפר היא דאמר מחזיר גרושתו מן האירוסין מותרת. הא דרבי יוסי בן כיפר בפ"ק וכן שקיל וטרי בבבלי אליביה: ופריך ולא מודי כו' שאם נתן לה האחרון. כלומר במחזיר גרושתו משנתארסה שנתן לה האחרון גט דודאי פסלה מן הכהונה והכא התנינן שם אעפ"י כו' דלא פסלה מן הכהונה דאלמא דלא בעיא גיטא והילכך לא פסלה דגט לאו כלום הוא: רבנן דקיסרין כו'. אמרי ה"ט דצריכה גט משני: כדי לברר איסורו של ראשון. שידעו אימת יגרש ואם החזיר הראשון קודם גירושי השני שיהא הולד ממנו ממזר: עד כדון.

עד כאן לא שמענו ממתני' אלא ביודעת שהיא אשת איש ולפיכך קנסוה: לא היתה יודעת שהיא אשת איש. כגון שקדשה אביה והיא לא ידעה ונשאת לאחר מהו: נישמעיניה לזה מן הדא. כדפסיק רבי אילא לקמיה: וה"ג קטנה שהשיאה אביה והלכה והשיאה את עצמה ול"ג ונתגרשה והגב סיפא דפרק י"ג היא דהתם שייך ונתגרשה. כלומר דבעי אם הנישואין שלה צריכין גט וא"ר הילא עלה דצריכה: דתני תמן. ברייתא הובאה בבלי פירקין דף נ"ד: כל העריות כו' חוץ מאשת איש. שנשאת על פי ב"ד או ע"י עדים וטעמא משום גזירה שמא יאמרו גירש זה כו': אף אחות אשתו ואשת אחיו. כגון שקידש אחיו את האשה והלך אחיו ושמע בו שמת וייבם את אשתו ואח"כ בא אחיו וכן באחות אשה ע"י קידושין כדמוקי התם: שנייא היא תמן כו'. כלומר וכי יש חילוק התם בין יודעת כו' דודאי אין חילוק דסתמא קאמר דא"א בנשאת בטעות דצריכה גט והכא נמי במתני' אין חילוק וכולהו איכא טעמא שמא יאמרו כו' וצריכה גט משניהם: ולא פירות כו' אכילת פירות שאכל. מפני שאומר לה אני בדין אכלתי: הדא דתימר. לא שנו אלא בשאכל עד שלא בא הראשון אבל מה שאכל לאחר שבא הראשון דעכביו שלא כדין הכל מוציאה ממנו. וכן פסק הטור אה"ע סי' י"ז: ואם נטלה כו' הדא דתימר כו'

כמה

קרבן העדה

ומשני אלא קנס קנסו. אותה חכמים שתהא דייקת שפיר אם אמת העיד ואח"כ תנשא אבל אשה שנחלפה לא ה"ל למידק כמ"ש בסמוך: ופריך ויקנסו. אותה אצל השני שניסת לו באיסור אבל לראשון שניסת לו בהיתר למה קנסו אותה אחרי שחפץ בה: מריח ערוה נגעו בה. מפני חשש הרואים אסרו שיאמרו שנבעלת באיסור לשני ברצון שלא בעדים ויאמרו סוטה ודאית מותרת לבעלה: ופריך מעתה. דיאיא השני כאשת איש שנבעלה ברצון חשבינן לה א"כ לא תהא צריכה ממנו גט דהא זנות בעלמא הוא: ומשני שנייה היא. שאני הכא דמ"מ צריכה גט מפני אותן בני אדם שיודעין שבאו עדי' וא"ל מת בעלך ואינן יודעין שבא בעלה ויאמרו אשת איש יוצאת בלא גט: אומר אני. לכך צריכה גט משני דחיישינן הרואין שהראשון חי יאמרו בעלה הראשון שלח לה גט ממדינת הים ושני שפיר קנסיה ויאמרו אשת איש יוצאת בלא גט: והתנינן. לקמן בפרקין: תהא אסורה לחזור לו. שיאמרו מותר להחזיר גרושתו משנתארסה: אלא. מתני' דלקמן נמי צריכה גט והא דמותרת לחזור לו דמתניתא אתיא כר"י בן כיפר דאומר גרושתו מן האירוסין מותרת לחזור: ופריך ולא מודה ר"י בן כיפר. שאם היה הראשון כהן ונתן לה הארוס גט שפסלה מן הכהונה דהא אפילו ריח הגט פוסל בכהן כ"ש כאן דצריכה גט מדרבנן: ותנינן. בסיפא דהך אע"פ שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה ולא חיישינן שיאמרו שמן הדין צריכה גט משני שגירשה הראשון קודם שנתארסה לשני: כדי לברר איסורו של ראשון. לכך ברישא צריכה גט משני כדי לברר שנאסרה לראשון ולאו משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה דכ"ע תלו טפי בנישואי טעות ולא בהיתר אשת איש בלא גט ופליגא אשמואל אבל בסיפא אינה צריכה גט: עד כדון. הניחא בשיודעת שהיא אשת איש ועברה ונסבה ראוי' לקנוס שהי' לה לדקדק ולחקור: ה"ג לא היתה יודעת שהיא אשת איש והיידא קטנה שהשיאה וכו'. וה"פ אלא באינה יודע' שהיא א"א ואיזו זו קטנה בשעה שהשיאה אביה והלך בעלה ממנה בקטנותה וגדלה וניסת לאחר מי קנסוה וצריכה גט או לא: ה"ג וא"ר אילא נשמעינה מן הדא תני תמן וכו': כל עריות שאמרו. שהן ערוה אין צריכות גט אם נישאו לאסור להן: חוץ מאשת איש בלבד. שניסת ע"פ ב"ד דאצרכוה רבנן גיטא כדהכן במתני': אף אחות אשתו ואשת אחיו. אם נשאה בטעות צריכה גט: שנייא היא תמן בין שהיא יודעת וכו'. כלומר בתמיה וכי יש לחלק באחות אשתו ואשת אחיו בין שהיא יודעת או שאינה יודעת הא מסתמ' יודעת בנישואי אחותה וגם הבעל יודע מזה ה"ה לת"ק באשת איש לעולם צריכה גט אפילו אינה יודעת: שאינה יכולה להוציא. מן השני הפירות שאכל מנכסיה אע"ג דנישואין דידי' לאו נישואין נינהו דקנסוה חכמים: הדא דתימא: כא דאמרן דוקא פירות שאכל עד שלא בא הראשון אין מוציאין מידו: בשנטלה. הכתובה או המזונות:

כמה

רידב"ז

ולא יקנסו בה אצל הראשון אר"י משום ריח ערוה נגעו בה פי' ערוה דסוטה דאסורה לבעל ופריך מעתה לא תהא צריכה גט משני כו' רבנן דקיסרין בשם ר"ה כדי לברר איסורו של ראשון מובא ברשב"א ז"ל במכלתין דף פ"ט דהוא שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצאת א"א יוצאת בלא גט ולא יתלו בנישואי טעות משא"כ בקידש כיון דמותרת לחזור ולא עבדה איסורא ולא קנסיה רבנן להזור לראשון ע"כ א"צ גט ותלינן בקידושי טעות. ונמצא דסוגית הבבלי והירושלמי הכל אחד דהא דצריכה גט בנישואין ולא בקידושין הוא הכל תלי באסורה לחזור דבמקום דאסורה לחזור ע"כ כדי שיהא מבורר איסורה על הראשון עשאוה רבנן כא"א על הראשון כמו כשגירש הראשון ונשאה השני והוי א"א על הראשון ולאחר הגט מהזיר גרושתו משנשאת אבל במקום דמותרת לחזור והוא בקידושין לא אמרינן דהוי כמו שגירש זה ונשאה זו ולא הוי כמו א"א אלא תלוין בקידושי טעות וע"כ לפ"ז לשיטת ר"ה דהוא כמו מסקנת הבבלי לא הוי ממזר מן הראשון מדרבנן רק כשהחזירה קודם שגירש השני דהרי עשאוה רבנן כמו א"א של שני אבל לאחר שגירש השני אינה על הראשון רק כמהזיר גרושתו משנשאת ואינה רק ח"ל ומזה מוכיח הרמב"ם ז"ל בפ"י מה"ג דאין הולד ממזר מדרבנן. רק קודם שגירש השני משום דכל עיקר דעשאוה רבנן כמו א"א להצריכה גט ולא אמרינן דיתלו בנישואי טעות הוא כדי שיהא ברור איסורה על הראשון ע"כ עשאוה כא"א להצריכה גט ממילא הוי הולד ממזר מדרבנן מהראשון דחד טעמא הוא כיון דצריכה גט מן השני ממילא הולד ממזר מן הראשון וממילא אין ממזר אלא א"א משום דבעי גט אבל לאחר שגירש דהוי ח"ל מהכ"ת דיהא הולד ממזר ומנ"ל דגזרו רבנן על הולד גזירה חדשה הא באמת חדא גזירה הוא כיון דצריכה גט משני משום כדי לעשותה א"א על הראשון ממילא הוי הולד ממזר ומה שרצה בנוה"פ ז"ל לחלק בדין הזה בין הרמב"ם ז"ל והרמב"ן ז"ל ומפרש לדעת הרמב"ם ז"ל פי' לברר לידע אימת כו' ולפי דברינו אין כאן פלוגתא ועי"ז יתבאר מה דנסיק לקמן:

ניתא

שנויי נוסחאות (עפ"י) המוזהמין כד"ז המוחהמין.

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה כדי כו' דעביד איסורא וכדי לבור איסורו. נ"ב ועי' חידושי הרשב"א יבמות דף פ"ט ד"ה כך היא גירסת הספרים כו' ומוכח שם דמוכיח מן האלפס מדגרס אלא כו' [מדגרים אלא רישא דעבדא איסורא כו' משמע מתיבת אלא דהדר ביה מסברא הראשונה שמא יאמרו וכן משמע שמוכיח הרא"ש מן הרי"ף דסבירא ליה כן ע"ש ועיין מ"ש תוספי פני שם על האלפס אות ב']:

אמרי ברוך

בשירי קרבן ד"ה מריח ערוה נגעו בה וכו' שחכמים העמידו וכו'. נכתב בגליון יש לעיין היכא שנתגרשו אם כל אחד מותרת למי שנבעלה ממנו כשהותלפה. אם קונסים אותו דהא לפי דברי הירושלמי במסכת סוטה ר"ש כשם הוא מזיד והיא שוגגת אסורה לבועל ולגבי דידים שייך דבוס ליה גמידק ויש לומר דמשום זה קונסים אותו לדונו כמזיד:

עין משפט נר מצוה

ט
א מיי' פ"י מגירושין סמ"ג ע' כ טוש"ע שם סי' יז סנ"ת וסי' קג ס"א
ב מיי' פ"י שם סמ"ג לאוין קכג טוש"ע אה"ע סי' טו סכ"ז
יא
ג מיי' וסמ"ג שם טוש"ע אה"ע סי' קנט ס"ד
יב
ד ה טוש"ע שם סי' יז סכ"ו

מסורת הש"ס

יבמות דף פט ע"ב
שם לב
שם יא וש"נ
שם לב
יבמות דף לב ע"ב
פ"ט דף פט ע"א תוס' ד"ה אלמנה

כמה דלא מפקא מיניה כן לא מפקא מינה: והוולד ממזר מזה ומזה. ניחא דוולד ממזר מן השני. הוולד ממזר מן הראשון. רבי בא בשם רבי זעירא אמר דרבי עקיבה היא דרבי עקיבה אמר הבא על סוטתו הוולד ממזר. המחזיר גרושתו משנישאת הוולד ממזר. ר' יוסי בשם רבי הילא דברי הכל הוולד כשר [א] כגיטה כן ממזירה. מה נפק מן ביניהון. נתן לה השני גט ואחר כך בא עליה הראשון על דעתיה דרבי בא בשם רבי זעירא הוולד ממזר כרבי עקיבה. על דעתיה דרבי יוסי בשם רבי הילא דברי הכל הוולד כשר: לא זה וזה מיטמא לה. הדא היא דתני רבי חייה [ב] *מטמא הוא אדם לאשתו כשירה. ואינו מיטמא לאשתו פסולה. אית תניי תני תצא בשלשה עשר דבר. ואית תניי תני תצא בארבעה עשר דבר. מאן דמר תצא בשלשה עשר דבר. עבד במציאתה ובמעשה ידיה חדא. ומאן דמר בארבעה עשר דבר. עבד כל חדא וחדא מינהון חדא. אמר רבי ירמיה *לוייה שזינת אוכלת במעשר. ותני כן [ג] לוייה שנשבית או שבא עליה אחד מן הפסולין לה לא כל הימנה לפוסלה. לויים המזוהמין מאימן לא חשו להם משום ריח פסול. והתנינן בת לוי מן המעשר. אמר ר' יוסי תיפתר שבא עליה ישראל וילדה ממנו בן. רבי ביסנא בשם רבי יהושע בן לוי כהנת שזינת אוכלת במעשר. ולא מתניתא היא בת כהן מן התרומה הא במעשר אוכלת. כמאן דאמר *אין נותנין מעשר לכהונה. אמר רבי נסא מיליהון דרבנן פליגין דאמר ר' הילא ר' שמעון בן יוסינא בשם רב הושעיה [ד] *כהן שבא על גרושה והוליד בן ומת האב בתוך שלשים הבן חייב לפדות את עצמו. לאחר שלשים יום חזקה שפדיין אביו. ואם לאחרים הוא פודה לא כל שכן בנו.

ולא

קרבן העדה

כמה. שאינה מוציאה מידו הפירות שאכל קודס שבא הראשון דבהיתירא בא לידו כך אין מוציאין מידה מה שנטלה מכתובה ומזונות עד שלא בא הראשון: ופריך הניחא דהוולד ממזר משני. שהרי נולד מאשת איש אלא מהראשון מ"ט הוי ממזר הא אשתו היא ואינה אסורה לו אלא בלאו דטומאה וישראל מעליא הוי ואיך שרינן ליה לישא ממזרת: הבא על סוטתו. היינו אשת איש שנבעלה לאחר הולד ממזר דטומאה כתיב בה א"כ בכלל לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה היא וקסבר ר"ע מחייבי לאוין הוי ממזר: המחזיר גרושתו משניסת. נמי חייבי לאוין היא הולד ממזר: ד"ה הולד כשר. מדאורייתא אלא ממזר מדרבנן הוא: כגיטה. שהצריכו חכמים דבעיא גט מהראשון משום ריח ערוה כך גזרו חכמים דליהוי הולד ממזר. ואסור בבת ישראל מדרבנן ובממזרת מדאורייתא: מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו: הולד ממזר כר"ע. דה"ל מחזיר סוטתו: ד"ה הולד כשר. דע"כ לא גזרו חכמים אלא עד שלא גירש השני דאיכא למטעי באיסורא דאשת איש אבל אחר שגירש השני ליכה למטעי אלא באיסור דמחזיר גרושתו והגט מן השני נמי אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא לא בעיא גט לא גזרו רבנן והולד כשר: הדא וכו'. כלומר תנינן להא דתני ר"ח: בי"ג דבר. השנויים במשנתינו: עבד. חשיב: ותני כן. ותני נמי הכי: לוי' שנשבית. דחיישינן שנבעלה לשבוי ונעשית זונה: או. שידוע בבירור שבא עליה א' מן הפסולין כגון עבד או כותי וכל הנך הפוסלין בביאתן לכהנת מתרומה לא פסלי את הלויים ממעשר: לויים המזוהמין מאמן. שאמותיהן חללות וכפ' יש בכור משמע דאיירי בבת לוי דאיעבר מעכו"ם ועבד בנה לוי: לא חשו להם. חכמים לפסול בניהם ממעשר אפי' משום ריח פסול: ופריך והתנינן. במתני' בת לוי נפסלת מן המעשר והיינו משום דנבעלה בעילת איסור: אר"י. הפרש למתני' שהשני ישראל הוא וילדה ממנו בן ונפסלה ממעשר בשביל בנה: כהנת שזינתה. אע"ג דאיפסלה מתרומה לא נפסלה ממעשר למ"ד כהנים מותרים במעשר: ופריך ולא מתני' הוא דמותרת במעשר ומאי קמ"ל ריב"ל: ומשני כמ"ד וכו'. אי ממתני' סד"א דאתיא כמ"ד אין נותנין מעשר לכהן לכך לא צריך למתני דנפסלה גם מן המעשר וריב"ל קמ"ל דאפילו למ"ד נותנין לא נפסלה: מיליהון דרבנן. דברי חכמים שבסמוך שאמרו משמיה דר"ה פליגי על ריב"ל: כהן שבא על גרושה והוליד בן. וה"ל חלל ואינו פוטר עלמו מבכורה כישראל: הבן חייב לפדות את עצמו. דהא לא זכה אביו בפדיונו שהרי לא איחייב אב מעולם אלא בן נתחייב לאחר מיתת אב ואיחייב ליה למיתבי' לכהן אחר גם לא היה כח לאביו לפדותו קודם שלשים: לאחר שלשים יום. ישנו במלות פדייה דכתיב ופדויו מבן חדש תפדה: חזקה שפדיי' אביו. אע"ג דהפדיון הוא שלו מ"מ חייב לפדותו ש"מ שכהנת שנפסלה וה"א חללה אף במעשר אינה אוכלת דאס"ד שאוכלת במעשר ליהוי כלויה שפוטרת את בנה ואפילו מת האב קודם שלשים אינו צריך פדיי' אלא ודאי משנפסלה כזרה חשיבא וגריעא מלויי' שנבעלה לפסול לה: אם לאחרים וכו'. פירושא קמפרש למה אמרי' חזקה שפדאו אביו דאם הכהן פודה אחרים כ"ש שפדה בנו א"כ הש"ס מהמה ל"ל חזקה הא אפילו פדיון אינו צריך דהשתא לאחרים הוא פודה כ"ש לבנו אלא הכי הל"ל שכבר זכה אביו בפדיונו וכ"ה פ' יש בכו' והראבון נרא':

ולא

פני משה

כמה דלא מפקא מיני' כו'. כלו' דאעפ"י שמן הדין היה לה להחזיר מה שנטלה קודם שבא הראשון דהא לא ידעה שאסורה לו אלא דהושוו במדותיהם דכל מקום שהיא אינה יכולה להוציא ממנו דהיינו קודם שבא הראשון כן הוא אינו יכול להוציא מידה אם תפסה קודם שבא הראשון. וכן פסק שם: והולד כו' ופריך ניחא כו' הולד ממזר מן הראשון. אמאי דהא כזונת בעלמא היא: ומתרץ רבא בשם רבי זעירא דר"ע היא. דאמר יש ממזר מח"ל: הבא כו' המחזיר גרושתו משניסאת. וה"נ המחזיר גרושתו משניסאת הוא: ורבי יוסי בשם ר"ה קאמר דד"ה היא מתניתין: הולד כשר. כלומר מדאורייתא' אין ה"נ הולד כשר אלא דמדבריהם הוי ממזר: כגיטה כן ממזרה. כמו שהצריכו חכמים גט מהשני משום קנסא כן נמי ממזר מהראשון משום קנס: מה נפק כו'. מאי בינייהו וקאמר דאם בא עליה הראשון לאחר שנתן לה השני גט איכא בינייהו דלמאן דמוקי כר"ע לעולם הולד ממזר ולמאן דמוקי כד"ה אלא דמדבריהם הוא ממזר הולד כשר דלא קנס אלא אם החזיר קודם שגירש השני וכדפריש' לעיל: הדא היא כו'. זה מסייע ליה דאין מטמא לאשתו פסולה וזו פסולה לו דאשת כהן אפילו נאנסה אסורה לבעלה וכן הוא בבבלי דף נ': אית תניי תני. איכא דתנא אלא בי"ג דבר כלומר י"ג דרכים קא חשיב במתני' דקנסו בה: ואיכא. דמני להו בארבע עשר ומפרש דמאן דקחשיב י"ג דבר מונה למציאתה ולמעשה ידיה בהדא וטעמא דמותר מעשה ידיה נמי אלו וכמציאתה דמי והילכך חשיב להו בחדה: ומ"ד בי"ד. מונה לכל אחד בפני עצמו דמעשה ידיה הם תחת מזונות ומציאתה משום איבה והילכך מני להו בתרתי: לויה שזינת. אינה נפסלת מהמעשר כמו בת כהן מהתרומה: ותני כן. תנ"ה לוי' שנשבית ושתם שבוי' חיישינן שמא נבעלה לנכרי: לא כל הימנה לפוסלה. מן המעשר: לויים המזוהמין מאימן. שיש באימן שמץ פסול: לא חשו להם. חכמים לפוסלן מן המעשר משום ריח פסול: והתנינן. במתניתין היתה בת לוי נפסלת מן המעשר: תיפתר. המתני' שבא כו' כלומר שהשני ישראל הי' וילדה ממנו בן והילכך נפסלת מהמעשר כדין לויה שיש לה בן מישראל כדתנן בפירקין דלעיל. ובבבלי מפרק לה משום קנסא: כהנת שזינת אוכלת במעשר. דאינה נפסלת אלא מן התרומה: ולא מתני' היא. ומאי קמ"ל דהא קתני בת כהן מן התרומה דמשמע הא במעשר אוכלת: כמ"ד כו'. כלומר דממתני' ליכא למשמע מינה דאיכא לאוקמי כמ"ד סוף פירקין דלעיל דאין ניתנין מעשר לכהנים קמ"ל: מיליהון דרבנן. דלקמי' פליגי אהא דריב"ל דאמר כהנת שזינת אוכלת במעשר דאלמא דלא פקעה קדושתה לגמרי ולאו כזרה ממש מחשבינן לה דאליבא דר"מ דכוותיה מוקמינן למתני' דפירקין דלעיל דמעשר ראשון אסור לזרים לא אכלה אם כזרה ממש הויא: דאמר רבי הילא כו' כהן שבא על גרושה כו'. תימרא בבכורות פ"ח דמ"ז: בתוך שלשים. דאכתי לא אל פדיונו ולא זכה בו אביו: הבן חייב לפדות את עצמו. דנולד מחללה ונתחלל וחייב בפדיון: לאחר ל' יום חזקה שפדיו אביו. כלומר שזכה בפדיונו כדמסיק אם לאחרים כו' לכ"ש בנו דזוכה ומחזיק לעצמו וכשמת הבן יורש זכותו ואינו חייב לפדות עצמו ועכ"פ שמעינן דנתחללה מקדושתה וכזרה מחשבינן לה. וכן פי' התו' שם ד"ה אלא כהנת וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ע מהלכות ביכורי' הלכה כ' דכהנת חללה אינה אוכלת ואפי' מתנות:

ולא

עין משפט נר מצוה

יג

א מיי' פ"י מגירוש' וסמ"ג לאוין ק"ג טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף ט

יד

ב מיי' פ"ב מאכל סמ"ג לאוין רלה טוש"ע י"ד סי' שעג ס"ד

טו

ג מיי' פ"א ממעשר ה"ב סמ"ג עשין קלא טוי"ד סי' שלא

טז

ד מיי' פי"א מבכורים הי"ב סמ"ג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שה ספי' יע

מסורת הש"ס

יבמות ל ולב

בס דף לא ובכורות דף מז הוספתא יבמו'

לעיל פ"ם ה"ם

בכורות מז ע"ב

רידב"ז

ניחא דולד ממזר מן השני ולד ממזר מן הראשון באמי' ר"ב בשם ר"ז דר"ע הוא דר"ע אמר הבא על סוטתו הולד ממזר המחזיר גרושתו משנשאת הולד ממזר פי' א"כ בין לטעמא דריח ערוה בין לטעמא דשמואל משום שנשאה בהיתר והוי כמו שגירש הראשון ונשאה זה הוי הולד ממזר. ר' יוסי בשם ר' הילא ד"ה הולד כשר פי' מדאורייתא ואף כגיטה כן ממזירה פי' דר"ה לטעמי' דס"ל דהא דצריכה גט הוא משום לברר איסורה על הראשון שתהי' אסורה על הראשון כמו א"א וכיון דעשאוה רבנן כמו א"א על הראשון ממילא הוי הולד ממזר כמו מא"א גמורה והוי מילתא הוא ולא גזירה אחרת על הולד והוי הולד ממזר משום דבעי גט דהא רבנן עשאוה כא"א ומסיק מה נפיק מביניהון נתן לה השני גט ואח"כ בא עלי' הראשון ע"ד דר"ב בשם ר"ז. הולד ממזר. כר"ע. כיון דמוקי לאו כד"ה אלא כר"ע וע"ד דר' יוסי בשם ר"ה דטעמא משום דתלי בגיטה ולא תלי כר"ע אלא לד"ה אפילו לחכמים ואו ממילא לאחר הגט לד"ה דהוא אליבא דחכמים הולד כשר ודוק:

סוטה

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה פ"ד דר"י כו' הא איכא לאוקמא ביבמה ס'. ל"ב נק"מ דאי ביבמה בלא"ה היא פלוגה מפורש שמה:

מעיני יהושע

דרבי עקיבא אמר הבא על סוטתו הוולד ממזר. ל"ב דלא כאביי סוף פרק השולח דבסוטה מודה ר"ע גם לא כר"א (אולי צ"ל כמר בר ר"א) ביבמות פ"ס.

עין משפט
נר מצוה

יז
א מיי' פ"ב מסוטה הי"ב טוש"ע אה"ע סי' יא ס"א וסי' קעח סי"ז

יח
ב ג מיי' פ"ז מגירושין סמ"ג לאוין קכג טוש"ע אה"ע סי' טו סכ"ז וסי' קנט כ"ד

פני משה

ולא כבר תנינן ואין לה כתובה. אמתני' קאמר דתני ואין יורשין כתובתה הא כבר תנינן ברישא דאין לה כתובה: ומשני רבי יוסי שלא תאמר כו'. דמרישא לא שמעינן אלא דקנסו בה והוי אמינא ולא ביורשיה דכתובת בנין דכרין יש להן: לפום כן צריך מימר. בסיפא דאין יורשין כתובתה לומר דאין לה כתובה אפי' כתובת בנין דכרין. וכן אמר בבלי דף צ"א: סוטה כשם כו'. כדדריש לה ריש פ"ה דסוטה ואיידי דלקמן מייתי לה הכא וכל הסוגיא זו כתובה לקמן פ"א דסוטה הלכה ב': כשם שהיא אסורה לאחיו כו'. כדתנן בפ"ק דסוטה אם מת הבעל חולצת ולא מתייבמת: כך אסורה לאחיו של בועל. דס"ל הא דדריש שם ג' ונטמאה כו' וא' ליבם בין יבם דבעל בין יבם דבועל משמע: יכול כשם שצרת סוטה אסורה. כדאמרינן לקמן וכן בבבלי פ"ק דמכילתין דף י"א דצרת סוטה אסורה להתייבם: כך היא אסורה לאחיו של בועל. דנימא נמי אם עבר הבועל ונשאה ולו אשה אחרת ומת דכשם שהיא אסורה לאחיו כך צרתה אסורה: נישמעינה. *לזה מן הדא: האשה כו'. תוספתא בפרק בתרא דמכילתין: והי' לה יבם כאן כו' אסור בה. דכסוטה היא: ומותר בצרתה אסור בה ומותר באשת אחיו. כפל לשון הוא ופרושי קא מפרש וכן הוא בתוספתא שם: והשתא מסיק ואשת אחיו זו לאו כצרת סוטה היא. בתמיה דודאי צרת סוטה הואי דהרי היבמה זו שנתייבמה בטעות הויא כסוטה וקאמר דמותר באשת אחיו: הדא אמרה כו'. דזה אחיו של בועל שייבמה בטעות הוא: אמר ר' יודן. דרבי יודן דחי לה דאין ראיה מכאן דאיכא למימר אתייא כרבנן דתמן. של בכל דאמרי אשת אחיו שנתייבמה בטעות אינה צריכה גט מהשני ולפיכך לא הויא צרתה כצרת סוטה דהא לדידה גופה לא מחשבינן כסוטה גמורה ולהצריכה גט כגון האשה שהלך כו' במתני': דאמר רבי הילא כו'. כדפרישי' לעיל ורבנן דפליגי על ר"ע ולא הצריכו גט לאשת אחיו ולפיכך מותר בצרתה קתני בתוספתא: מן לא כצרת כו' עד של בועל ל"ג. והגה שיטפא דלעיל טעה הסופר וכן ליתא הא בסוט' שם: ברם כרבנן דהכא. דלקמיה דרבי אחי' בשם רבי יוחנן דהכל מודים באשת אחיו צריכה הימנו גט דלא פליגי רבנן ור"ע אלא באחות אשתו:
משום

ולא כבר תנינתה אין לה כתובה. אמר רבי יוסי בן יעקב שלא תאמר בה קנסו ולא קנסו ביורשיה. לפום כן צריך מימר אין לה כתובה. *סוטה [א] כשם שהיא אסורה לבעל כך היא אסורה לבועל. כשם שהיא אסורה לאחיו של בעל כך היא אסורה לאחיו של בועל. יכול כשם שצרת סוטה אסורה לאחיו של בעל כך תהא אסורה לאחיו של בועל. נישמעינה מן הדא *האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך והיה לה יבם כאן ויבמה ומת ואחר כך בא בעלה אסור בה ומותר בצרתה. אסור בה ומותר באשת אחיו. ואשת אחיו לא כצרת סוטה היא. הדא אמרה שצרת סוטה מותרת לאחיו של בועל. אמר רבי יודה אתייא כרבנן *דתמן דאמר ר' הילא ותניי תמן [ב] כל העריות אינן צריכות ממנו גט חוץ מאשת איש בלבד. ר' עקיבה אומר [ג] אף אחות אשתו. ואשת אחיו (לא כצרת סוטה היא הדא אמרה צרת סוטה מותרת לאחיו של בועל) ברם כרבנן דהכא. רבי אחייא אמר בשם רבי יוחנן הכל מודין באשת אחיו שהיא צריכה הימנו גט
משום

קרבן העדה

ולא כבר וכו'. אהא דתנן במתני' ולא זה וזה יורשין כתובתה פריך הא תנן ברישא ואין לה כתובה א"כ מאי ס"ד דיורשין כתובתה: שלא תאמר וכו'. אי מרישא ה"א בה קנסו רבנן דלית לה כתובה דעבדא איסורא אבל לזרעה לא קנסו ויטלו כתובת בנין דכרין קמ"ל שאף יורשיה אין יורשין כתובתה: לפום כן. לפיכך אילטריך התנא לאשמועינן שאין להן כתובה: ה"ג אין להן כתובה: כך אסורה לבועל. שנאמר ונטמאה ונטמאה שני פעמי' אחת לבעל ואחת לבועל: כשם שהיא אסורה לאחיו של בעל. אם מת הבעל ונפלה לפני אחיו ליבום אסורה לו שהרי מחמת אחיו באתה ולא היתה אסורה כ"ש לאחיו: כך היא אסורה לאחיו של בועל. לעולם: יכול כשם שצרת סוטה אסורה לאחיו של בעל. דטומאה כתיב בה כעריות דכתיב ונסתרה והיא נטמאה ובעריות כתיב אל תטמאו בכל אלה וצרת ערוה אסורה ליבם כדתנן ריש מכילתין: כך תהא אסורה לאחיו של בועל. לעולם וכ"ש לבועל עצמו: נשמעינה מן הדא. תא שמע מברייתא השנוייה בתוספתא סוף מכילתין: ה"ג והיה לה יבם כאן ויבמה וכ"ה בסוטה: אסור בה. באשתו שנתייבמה הואיל ונטמאה בבעילת אחיו: ומותר בצרתה. באשתו השנייה שלא נתייבמה: אסור בה. באשתו שנתייבמה: ומותר באשת אחיו. שמת: ואשת אחיו לאו כצרת סוטה הי'. בניחותא ולא אמרינן דצרת סוטה היא דהא לא תפסי בה קידושין דאשת איש היתה: הדא אמרה. מדקאמר ומותר בצרתה ש"מ צרת סוטה מותרת לאחיו של בועל דאל"כ יהא אסור באשתו שהרי אלו מת הוא לאחר שבא לכאן ואחיו קיים היה אחיו אסור בצרתה שזו שייבם בחיי אחיו אסורה לו מדאורייתא ופוטרת צרתה א"כ דין הוא שתאסור גם עליו כצרת סוטת אחיו של הבועל אלא ודאי צרת סוטה אסורה לאחיו של בועל ויותר נ"ל דה"ג ואח"כ בא בעלה וגירשה ומת אסור בה וכו' וה"פ היבם הראשון מת קודם שבא הבעל ואח"כ בא הבעל וגירש את זו שנתיבמה ומת אחיהם השלישי שבא לייבם נשי שני אחיו אסור בה בסוטה ומותר בצרתה היינו אשת היבם שמת ואסור בסוטה ומותר באשת אחיו היינו אשתו של זה שהלך למדינת הים שלא נתייבמה וקאמר ואשת אחיו לאו כצרת סוטה היא בתמיה הא ודאי לאחיו היבם כצרת סוטה הויא ואסורה לו ש"מ דצרת סוטה מותרת לאחיו של בועל דאל"כ אסורה להאח השלישי דהיינו היבם השני משום צרת סוטה של אחיו הבועל: אתיא. הא דתניא ומותר באשת אחיו: כרבנן דתמן. כחכמים שבבבל דאמר ר' הילא משמן דרבנן ור"ע פליגי באשת אחיו שנשאה בטעות אם צריכה גט ולדידהו אתיא הך ברייתא כרבנן: כל עריות שאמרו. שכן ערוה אין צריכות גט אם נשאה בטעות למי שהיה ערוה עליו: חוץ מאשת איש. שניסת ע"פ ב"ד הצריכו חכמים גט משני כדתנן במשנתינו: אף אחות אשה ואשת אחיו. שנשאן בטעות שסבר שמתה אשתו או שמת אחיו ואח"כ נודע לו שטעה צריכות הימנו גט שיאמרו בהיתירא נשאו וקידושין הראשונים היו קידושי טעות ואם לא יתן גט יאמרו אשת איש יוצאת בלא גט וכיון דמחמת חששא זו מצריך ר"ע גט ה"ה אשת אחיו נמי אסורה לו שהרי הסוטה צריכה חליצה שיאמרו היבם כדין נשאה נמצא גם צרתה אסורה שלא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד אחת חולצת ואחת מתייבמת. ולנ"ב שפירשתי ה"פ איך ייבם שתיהן הא מיהת צריך לחלוץ הסוטה משום אחיו היבם שמת דהא לא מהני הגירושין שגירשה בעלה דעדיין יש לחוש שהיבם כדין נשאה הדרינן לקמייתא שיאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד אחת חולצת ואחת מתייבמת: ה"ג אף אחות אשתו ואשת אחיו ברם כרבנן דהכא וכ"ה בסוטה פ"ק. וה"פ אבל לרבנן דהכא והיינו ר"ח בשם ר' יוחנן דבסמוך דקאמר באשת אחיו שניסת בטעות לכ"ע צריכה גט קשיא ברייתא זו דלא כמאן:
משום

מסורת הש"ס
(סוטה פ"א ה"ב)
תוספתא פרק בתרא כאן
סוטה כו ע"ב
לעיל ה"א

רידב"ז

סוטה כשם שהיא אסורה לבעל כך היא אסורה לבועל כו' יכול כשם שצרת סוטה כו' נשמעינה מן הדא כו' כל הסוגיא מפרש המ"ל ז"ל בפ"ו מה' יבום עיי"ש:

אמר רבי יודן אתיא כרבנן דתמן כו' דסבירא ליה דא"ל גט גבי אשת אחיו וע"כ אין ראי' מכאן דצרת סוטה מותרת לאחיו של בועל דשאני הכא דלא קני לה אף מדרבנן ולא חשיבה צרת סוטה אבל בעלמא כשעבר הבועל ונשאה ומת ונפלה לפני אחיו כיון דקני לה הוי צרתה צרת סוטה ופטורה ברם כרבנן דהכא כיון דצריכה הימנו גט אין הכי נמי כיון דקנה בה ערוה היא וערוה פוטרת בעלמא צרתה ואם כן הכי נמי אף דהוי מדרבנן מכל מקום דומה לבעלמא כיון דבעלמא צרתה כמותה ופוטרת צרתה כמו כן הכא צרתה כמותה כשם שהיא אסורה כך צרתה אסורה [והא דנקט לשון ערוה פוטרת צרתה הוא בעלמא] [ומתורץ קושיית התל"ד ז"ל] וע"ז אמר ר"ח דלא דמיא לבעלמא אף על גב דבעלמא צרת ערור כמותה. אבל הכא דמדרבנן הוא בה קנסו ולא קנסו בצרה והא דלא הביאו הראשונים ז"ל האי ירושלמי דתמה ע"ז המל"מ ז"ל נראה לפי עניות דעתי משום דהירושלמי אזיל בשיטה אחריתא ואינו שייך לב' תירוצינו הנאמרין בתוס' ז"ל דף ג' ע"ב דלתירוץ הראשון סוטה לבועל הוי כמו סוטה לבעל אבל לא אמירא מסוטה לבעל וכיון דלגבי בעל לא משכח"ל צרת צרה כן נמי בסוטה לבועל אינו אסור צרת צרה. וכתירוץ הב' דלגבי בועל לא הוי ונטמאה כעריות כיון דלא כתיב לאו. והירושלמי אזיל לטעמי' דשיטת הירושלמי פליג רב ור' יוחנן דלרב צרת סוטה אסורה טומאה כתיב בה כעריות והוא כמו רב בש"ס דילן אבל ר' יוחנן ס"ל דצרת סוטה אסורה רק מדרבנן כדאיתא בסוף הסוגיא ר"י אמר מריח ערוה נגעו פי' דמדרבנן הוא וע"כ מיבעיא שפיר אם רבנן אסרו גם צרת סוטה גבי בועל דאין דומה גזירת חכמים ולפ"ז ואפילו לתירוץ הראשון שבתוס' ז"ל דגבי בועל הוי כמו גבי בעל מ"מ לירושלמי מיבעיא ליה דכיון דגבי בעל גופי' מדרבנן הוא האיסור דצרת סוטה אפשר דגבי בועל לא אסרו רבנן וכן לתירוץ השני שבתוס' ז"ל דגבי בועל צרת סוטה מותרת הנ"מ לרב דסבירא ליה דכל עיקר דצרת סוטה אסורה הוא רק משום דכתיב ונטמאה וגם כתיב לאו ממילא בבועל דליכא לאו מותרת משא"כ להירושלמי דהוי מדרבנן ולא משום דכתיב נטמאה וגם לאו רק מדרבנן הוא ע"כ מיבעיא לן אם כמו דגזרו רבנן בצרת סוטה גבי בעל כמו כן גבי יבם. ולהכי לא הביאו הראשונים ז"ל האי ירושלמי משום דלדידן דקי"ל כרב. דצרת סוטה אסורה מדאורייתא משום שנאמר ונטמאה. ע"כ תלי בב' התירוצים שבתוס' ז"ל הנ"ל:
צרת

שנויי נוסחאות (ס"ע) הים ואמרו נד"ו הים באו ואמרו. (פ"י) כאן נד"ו כהן. (ס"מ) לא כצרת סוטה כו' עד „בועל". כ"ז כ"ס נד"ו.

פעיני יהושע

כך תהא אסורה לאחיו של בועל. נ"ב כשנפלה לפניו ליבום כשנשאה אחיו הבועל באיסור ודברי הש"ק אינם נכונים:

מסורת הש"ס

משום הלכה אשת איש קנה בה ערוה. וערוה פוטרת צרתה. אמר רבי חנניה אפילו כרבנן דהכא אתייא היא. בה קנסו ולא קנסו ביורשיה. אמר רבי חנניה בריה דר' הילל אם כרבנן דתמן יהא מותר בה. ר' זעירא בשם ר' יוחנן [א] צרת סוטה אסורה *וצרת גרושה מותרת. ר"י בר אחא בשם רבי יוחנן כל הצרות מותרות חוץ מצרת סוטה. שמואל אמר גרושה עצמה מותרת לביתה. מה פליג. בגין דהוון עסקין בצרות לא אדכרין גרושות. [ב] צרת סוטה למה היא אסורה רבי יוחנן אמר מריח ערוה נגעו בה. רב אמר מפני שכתוב בה טומאה כעריות:

הלכה ב מתני'

*רבי יוסי אומר כתובתה על ניכסי בעלה הראשון רבי לעזר אומר הראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה רבי שמעון אומר ביאתה וחליצתה מאחיו הראשון פוטרות צרותיהן ואין הוולד ממנו ממזר נישאת שלא ברשות מותרת להזור לו נישאת על פי בית דין תצא ופטורה מן הקרבן ושלא על פי בית דין תצא וחייבת בקרבן ייפה כח של בית דין שפטורה מן הקרבן הורוה בית דין להינשא וקילקלה חייבת בקרבן שלא התירוה אלא להינשא: **גמ'** *רבי בא רב המנונא ורבי זעירא תריהון אמרין זהו ראשו של פרק מה אמר רבי יוסי בשאר כל הדברים נישמעינה מן הדא *ר' יוסי אומר כל שהוא פוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו וכל שאינו פוסל על ידי אחרים אינו פוסל על ידי עצמו. ואמר רבי בא רב המנונא ור' זעירא תריהון אמרין זהו ראשו של פרק. הדא

קרבן העדה

משום הלכות אשת איש קנה בה וערוה היא וערוה פוטרת לרתה וכ"ה בסוטה. וה"פ כיון שניסת לו בהיתר גמור החמירו בה כאילו היא אשתו א"כ כיון דבאיסור אשת אחיו ואיכא נמי איסור אשת איש החמירו בה כאשת איש דעלמא שניסת בטעות דתנן במתני' שצריכה גט: וערוה היא. סתמא דש"ס קאמר לה לדברי ר' יוחנן שדנו באשת אחיו דין אשת איש א"כ ה"ל כמו ערוה הנשואה להשני שהרי היא אסורה לו כערוה אחרי שנטמאה וערוה פוטרת לרתה ואיך תני יבמות יח בברייתא דמותר בלרתה ומותר באשת אחיו: אר"ח. לעולם אפי' כרבנן דהכא והיינו ר' יוחנן נמי אתיא והא דמותר באשת אחיו היינו טעמא כמו דאמרינן בעלמא לענין ממון בה קנסו ולא קנסו ביורשיה ה"נ בה קנסו ולא קנסו באשת אחיו לענין שם נז ע"ב מלות יבם: אר"ח בריה דר"ה. לא כדקאמרת אפי' כרבנן דהכא אתיא אלא דוקא כרבנן דהכא אהיא דלריכה גט הלכך אסור בה דלבעלה אסורה גזרה שמא יאמרו שני שפיר קנסיב דהראשון קידשה בטעות ולאחר הגט אסורה משום גרושת אחיו ולא כרבנן דתמן דלדידהו דסברי לקמן פ"ו שא"ל גט מהשני דאנוסה היא אפי' בה יהא מותר מיהו אף יבמות לה ע"ב רבנן דתמן מלי לאוקמי הך ברייתא כר"ע: לרת סוטה אסורה. דטומאה כתיב בה כעריות: ולרת גרושה. כלומר לרת מחזיר גרושתו משניסת מותרת וקס"ד דדוקא קאר"י לרת גרושתו אבל גרושה עלמה אסורה ליבם מק"ו השתא בהותר לה דהיינו בעלה זה שמת שהיתה מותרת לו קודם שניסת להשני אסורה לו לאחר שניסת באסור לה והיינו היבם שהיתה אסורה לעולם קודם שניסת להשני משום גרושת אחיו לא כ"ש שאסורה לו לאחר שניסת אבל לרתה מותרת דלא אלים ק"ו למדחי לרה מיבום: גרושה עלמה מותרת לביתה. כלומר ליבם דלא אמרי' ק"ו במקום מלוה: מה פליגי. מבעיא ליה מי פליג שמואל אר"י דלא קאמר ר"י אלא לרת גרושה אבל גרושה עלמה אסורה כדפרישית: ופשיט בגין וכו'. לעולם לא פליגי והא דקאמר ר"י לרת גרושה ולא אמר גרושה עלמה בשביל שהיו עוסקין בדיני לרת נקט לרת גרושה אבל באמת סובר דאף גרושה עלמה מותרת: מריח ערוה נגעו בה. סוטה דמיא לערוה לבעלה וליבם לפיכך החמירו בלרתה כמו בלרת ערוה וכן א"ר יוחנן לעיל בריש פרקין: מפני שכתוב בה טומאה כעריות. דכתיב בה ונסתרה והוא נטמאה ובעריות כתיב אל תטמאו בכל אלה:

הלכה ב מתני' ביאתה או חליצתה. ארישא פליג דקתני ולא מייבמין: ואין הולד ממזר. אם החזיר הראשון: ניסת שלא ברשות. ב"ד שבאו שנים ואמרו מת בעלך שאינה לריכה להיתר ב"ד: מותרת לחזור לו. דאנוסה היא ומאי הוה לה למיעבד: ופטורה מן הקרבן. דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור: שלא ע"פ ב"ד. אלא בעדים חייבת בקרבן דשוגגת היא ואין זה אונס להפטר מקרבן דה"ל לאנתוני: וקלקלה. כגון אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט: **גמ'** זהו ראשו של פרק. ר' יוסי פליג ארישא בניסת ע"פ עד אחד ואח"כ בא בעלה כתובתה על נכסי בעלה הראשון: מה אר"י בשאר כל הדברים. השנוים במשנתינו מי אמרי' אכתובה דוקא פליג או דלמא קסבר כולהו ליתנהו בה כיון שעשתה ברשות: נישמעינה מן הדא. תא שמע ממתני' דלקמן בפרקין: זהו ראשו של פרק. ר"י ארישא קאי ניסת ע"פ ב"ד תלא ופטורה מן הקרבן ע"פ עדים תלא וחייבת בקרבן וקאמר ת"ק ל"ש ע"פ עדים דאשת גיסו שריא ול"ש ע"פ ב"ד דהיינו ע"פ עד אחד דאשת גיסו אסורה אשתו שריא וא"ל ר"י ע"פ ב"ד דפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עלמו ע"פ. עדים דאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עלמו: הדל

פני משה

משום הלכה אשת איש. כלומר דבאשת אחיו משום הלכות אשת איש נגעו בה דלא ליתי למיטעי בשאר אשת איש ושמא יאמרו גירש זה כו' כדלעיל ואע"ג דלא שייכא באשת אחיו מ"מ הואיל והיא אשת איש נגעו בה משום הלכות אשת איש דעלמא אבל באחות אשתו אין כאן הלכות אשת איש: קנה בה ערוה. כלו' דהויא כערוה ממש דהרי לריכה הימנו גט ואסורה לו: וערוה פוטרת לרתה. ולרתה נמי אסורה וא"כ לא אתיא כרבנן דהכא: אמר רבי חנני'. אפי' תימא דאפי' כרבנן דהכא אתייא והא דתניא דמותר בלרתה דס"ל האי ברייתא דבה קנסו דבסיפה בה קנסו לא ביורשי' וכמ"ד בפירקין דלעיל הל' ד' דכל היכא דקנסו בה קנסו ולא ביורשי' וא"כ הכא נמי בה קנסו ולא בלרתה ואפי' כרבנן דהכא דאמרי דלריכה גט היבמה שנתיבמה בטעות אפ"ה מודו דמותר בלרה: ורבי חנניה בריה דרבי הילל. מוסיף דודאי כרבנן דהכא אתייא הברייתא דאם כרבנן דתמן דסברי אינה לריכה גט באשת אחיו שנתייבמה בטעות א"כ יהא מותר אפילו בה דהרי כללא הוא דכל היכי דאינה לריכה גט הימנו מותרת לו וכדאמרינן האי כללא בבבלי דף נ"ה גבי אשתו וגיסו אלא ודאי כרבנן דהכא אתייא ולא קנסו בלרה: לרת סוטה אסורה. להתייבם: ולרת גרושה. לרת מחזיר גרושתו מותרת וכדאמרינן בבלי פ"ק: כל הלרות מותרות. כלומר מה ששנינו בפ"ק לרת איילונית לרת ממאנת לרת מחזיר גרושתו חוץ מלרת סוטה: גרושה עלמה מותרת לביתה. להתייבם וכדגרס' בבבלי שם לרב נחמן בר יצחק דמתני הכי כו' דדחי לה התם דאיכא למימר מחזיר גרושתו משניסת היא עלמה מותרת להתייבם דלא כתיב בה טומאה וכרבנן דר' יוסי בן כיפר דאהרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה היא: מה פליג. לשון שאילה הוא דאם שמואל חולק על הני אמוראי דלעיל דאמרי לרת גרושה מותרת ולא גרושה עלמה. וקאמר הש"ס דלא נחלקו דהן מודים נמי דהיא עלמה מותרת אלא בגין כו' שהיו עוסקין בענין לרות ולפיכך אמרו לרת גרושה ולא הזכירו הן עלמן אעפ"י שמודו בזה: מריח ערוה. משום חומר עריות ודכוות' אמרינן לעיל בהלכה ז': מפני שכתוב בה טומאה כעריות. דכתיב ונסתרה והיא נטמאה וכי היכי דעריות לרותיהן אסורות כן נמי לרת סוטה וכדאמר נמי רב בבלי פ"ק:

הלכה ב מתני' רבי יוסי אומר כתובתה על נכסי בעלה הראשון. כדמפרש טעמא בגמרא דרבי יוסי כממונא לא קנים: ביאתה או חליצתה. ארישא פליג דקתני ולא מייבמין ור"א סבר דביאתה נמי פוטרת לרתה: ואין הולד ממנו ממזר. אם החזירה הראשון. ואין הלכה כהני תנאי אלא כת"ק: ניסת שלא ברשות. ב"ד כגון שאמרו לה שני עדים מת בעלך שאינה לריכה להיתר ב"ד מותרת לחזור לו דאנוסה היא דמאי הוה לה למיעבד. ובבבלי מסיק דלית הילכתא הכי אלא לא שנא נשאת עפ"י ב"ד בעד אחד ול"ש נשאת עפ"י שני עדים אם בא בעלה הראשון תלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: עפ"י ב"ד תלא ופטורה מן הקרבן. דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור מן הקרבן: שלא עפ"י ב"ד. אלא בשני עדים חייבת בקרבן דשוגגת היא ולית הילכתא כי הא מתני' אלא לעול' חייבין בקרבן היא ובעלה השני: וקילקלה. בגמ' מפרש:

גמ' רבי בא בשם רב המנונא כו' זהו ראשו של פרק. לקמן סוף הלכה ו' גרסינן להא ושם קאי על הא דאמר רבי יוסי שם כל שפוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עלמו כדמפרשינן שם ועלה קאמרי רבי המנונא ורבי זעירא דזהו ראשו של פרק כלומר דזהו נמי טעמא דרבי יוסי הכא ברראשו של פרק דס"ל כל שפוסל כו' ומייתי לה הכא להביא ראיה להא דלקמיה דרבי יוסי לא פליג אלא בכתובה וכדלקמן: מה אמר רבי יוסי בשאר כל הדברים. אם פליג נמי אשאר דרכים ששנינו במשנתינו תלא מזה: וקאמר נישמעיניה. ת"ש מזה דרבי יוסי אמר לקמן כל שפוסל כו' ואמר רבי בא כו' דזהו טעמא דראשו של פרק דהואיל והשני פוסל ע"י אחרים הראשון פוסל על ידי עלמו ותלא מזה ומזה: הדא

עין משפט נר מצוה

יט
א מיי' פ"ו מיבום טוש"ע אה"ע סי' קנג סי"א

כ
ב מיי' שם הי"ג טוש"ע שם סי' קעד סעי' ב

רידב"ז

צרת סוטה למה היא אסורה ר' יוחנן אמר מריח ערוה נגעו בה פי' מדרבנן רב אמר מפני שכתוב בה טומאה כעריות והוי מדאורייתא עי' במל"מ ז"ל ודוק:

ש:ויי נוסחאור (פ"ו) ר"י גד"ו ר' יעקב.

הדא אמרה לא חלוק רבי יוסי בשאר כל הדברים. מה א"ר לעזר בכתובה. מה אם דברים שנפלו דרך איסור את אומר זכאי. כתובה שנפלה לו דרך היתר לא כל שכן. מסתברא *דר' לעזר יודי לרבי יוסי ר' יוסי לא יודי לרבי לעזר רבי יוסי ור' לעזר יודון לר' שמעון. ר' שמעון לא יודי לרבי יוסי ור' לעזר. הדא אמרה על דרבי שמעון ביאה פסולה פוטרת. לא מסתברא דלא ניסת ברשות מותרת שלא ברשות אסורה. *אמר רבי יוחנן דברי ר' שמעון עשו בית דין הורייתן כזדון איש ואשה. נישאת שלא ברשות כשגגת איש ואשה. אמר ר' יוחנן לית כאן פטורה [ה] אלא חייבת. התיב ר' חגיי קומי ר' יוסי ויהא כן בהורייה בשהורו מותר לבוא על אשת איש. ולא עקירת גוף הוא. *בשהורו עד חמש שנים אסורה. מיכן ואילך מותרת. ויהא כן בקילקול. הקילקול דומה לאכילת חלב ודם בשהורו מותר לאכול חלב ודם:

הלכה ג מתני' [ו] *האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים ובאו ואמרו

מת בעליך ואח"כ מת בנך ונישאת ואח"כ אמרו לה חילוף היו הדברים תצא והוולד הראשון והאחרון ממזר: **גמ'** מה את עבד כעידי מיתה או כעידי גירושין אין תעבדינה כעידי מיתה פליגא על רבנן דתמן. אין תעבדינה כעידי גירושין פליגא בין על רבנין דהכא בין על רבנין דתמן. *אמר ר' יוחנן ותני כן [ז] *שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת לא תינשא ואם נישאת לא תצא. [ז] שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תינשא ואם נישאת תצא

תמן

פני משה

הדא אמרה. דלא פליג רבי יוסי בשאר הדרכים דכל מקום שאמרו תלא מזה ומזה כל הדרכים האלו בה מלבד בכתובה הוא דפליג כדמפרש טעמא לקמן שנפלה לה דרך היתר: מה אמר ר"א בכתובה. אם מודי לרבי יוסי דיש לה כתובה מהראשון: וקאמר ק"ו הוא אליביה דרבי לעזר דמה אם דברים שנפלו לו דרך איסור. אחר שנאסרה לו וזהו מציאתה ומעשה ידיה דקתני הראשון זכאי בהן: כתובה שנפלה לה דרך היתר. דהא נתחייב [illegible] מקודם שנאסרה לכ"ש: והשתא [illegible] מסתברא דר"א יודי לרבי יוסי. בכתובה כדאמרן: רבי יוסי לא יודי לרבי לעזר. במציאתה ובמעשה ידיה דשאני כתובה שנפלה לה דרך היתר. וכזה הוא כרב הונא בבלי דף צ"א אלא דשם נתן טעם אחר דרבי יוסי לא יודי לר"א דכתובה למשקל ולמיפק קאי הוא דלא קנים אבל הני דיתבא תותי' קנים: רבי יוסי ורבי לעזר יודי לר"ש. דביאתה של ראשון פוטרת צרתה דמה הני דמחיים לא קנסי ביאה דלאחר מיתה לכ"ש: רבי שמעון לא יודי כו'. דביאה דלאחר מיתה היא דלא קנים אבל הני דמחיים קנים: ובזה הוי כרבי יוחנן שם: הדא אמרה על רבי שמעון. זאת אומרת לדברי ר"ש דביאה פסולה פוטרת דהרי ביאת אחיו של הראשון ביאה פסולה היא דסוטה היא וסוטה אסורה להתייבם ור"ש לטעמיה דסבר לעיל פ"ה דביאה פסולה פוטרת: לא מסתברא. אמתני' פריך דקתני ניסת שלא ברשות מותרת לא מסתברא איפכא בתמיה: דלא. כמו אלא דאם ניסת ברשות תהא מותרת דאנוסה היא. ושלא ברשות. ב"ד אסורה דהוה לה למידק: ומשני רבי יוחנן דברי ר"ש היא דאמר עשו ב"ד הורייתן. בהורייתן לינשא בעד אחד: כזדון איש ואשה. כהבא בזדון על האשה ונאסרה על בעלה: נישאת שלא ברשות. ב"ד אלא עפ"י עדים: כשגגת איש ואשה. ולא נאסרה. דר"ש מייתי לה בבלי שם: א"ר יוחנן לית כאן פטורה. מילתא באפי נפשה היא ואמתני' קאי דקתני נישאת עפ"י ב"ד תלא ופטורה מן הקרבן וזה נמי לשיטת ר"ש הוא דעפ"י ב"ד הויא כזדון ופטורה מן הקרבן וכן אמר התם ורבי יוחנן פליג דאין הלכה כר"ש ולית כאן פטורה אלא חייבת בקרבן אפילו עפ"י ב"ד: ויהא כן בהוריי'. בתמיה דמי אמרינן הכי בהוריי' ב"ד דמתני' קרי לה הוראת ב"ד שהורו מותר לבא על אשת איש: ולא עקירת גוף הוא. בתמיה וכה"ג מי הוי הוראת ב"ד דהא קי"ל בפ"ק דהוריות דהורו ב"ד לעקור כל הגוף כל עיקרה של מצוה הרי אלו פטורין דהוראתן לאו הוראה היא כדמפרש התם שנאמר ונעלם דבר קרי ביה מדבר מקצת דבר ולא כל הגוף ויחיד שעשה עפ"י הוראה זו חייב בקרבן: בשהורו. הכא במאי עסקינן שהורו עד חמש שנים תהיה אסורה דשמא יבוא הבעל: מכאן ואילך. הורו להיות מותרת וכמקצת דבר הוא: ויהא כן בקילקול. ואמאי תנן במתני' הלכה וקילקלה חייבת דקס"ד מאי קילקלה זינתה ואמאי חייבת דהא הב"ד פטרוה משוו לה: ומשני הקילקול דומה לאכילת חלב ודם וה"נ בשהורו מותר לאכול חלב ואכל דם. דודאי היי' דלהא לא שרו ליה וה"נ דמיירי שקילקלה ונשאת אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה דבהא לא שרו לה ב"ד. וכרבי יוחנן בבלי דף צ"ב. א"נ דגרסי' בשהורו מותר לאכול חלב ואכל חלב ודם דדמי לקילקול באלמנה לכ"ג:

הלכה ג מתני' האשה כו' ואח"כ מת בנך. ולא הוזקקה ליבום ונשאת לשוק: והולד ראשון ואחרון ראשון שלפני שמועה והאחרון שלאחר שמועה והא דלא קתני סתמא הולד ממזר איידי דבעי למיתני בסיפא לקמן אמרו לה מת בעלך ונשאת ואח"כ אמרו לה קיים היה ומת הולד ראשון ממזר והאחרון אינו ממזר תנא נמי ברישא ראשון ואחרון הכי מתרץ לה בבלי שם והתם מוקי לה כר"ע דיש ממזר מח"ל: **גמ'** מה את עבד. מתני' דתרי ותרי הוו דשנים הראשונים אומרים מת בעלך ואח"כ בנך והאחרונים אמרו חילוף הדברים וקתני תלא ובעי הש"ס מה את עבד להא ולאיזה דין מדמית לה: כעדי מיתה. כדין שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת או כעדי גירושין כדין שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה ולקמן מפרש לה: וה"נ אין תעבדינה כעדי מיתה פליגא בין על רבנין דהכא בין על רבנין דתמן ואין תעבדינה כעדי גירושין פליגא על רבנן דתמן. והשתא קאמר רבי יוחנן מאי רבנן דהכא ומאי רבנן דתמן: ותני כן. דתניא הכי שנים אומרים כו' וזהו כדקאמר רבי יוחנן בבבלי כתובות דף כ"ב דראה דבריו של רבי מנחם בר' יוסי דקאמר התם תלא בגירושין ולא ראה דבריו במיתה וכדמפרש טעמא לקמן:

תמן

קרבן העדה

הדא אמרה. זאת אומרת דאין ר"י פליג אשאר כל הדברים דהא קאמר דע"פ ב"ד פוסל ע"י אחרים והיינו כדתנן במתני' דתלא מזה ומזה: מה אר"ל בכתובה. מי מודה לר"י או לו: ומשני מה אם דברים אלו. מציאתה ומעשה ידיה: שנפלו דרך איסור. בשעה שהיתה יושבת תחתיו באיסור: כתובה שנפלה דרך היתר. דלמשקל ולמיפק קאי דזהו תחלת גירושין לא כ"ש שיש לה: מסתברא דר"ל יודה לר"י. כדאמרן: ר"י לא יודה לר"ל. דדוקא כתובה דלמיפק קאי יש לה אבל מציאתה ומעשה ידיה איכא למימר דאין לו דאתי לקיימה הואיל ונוהג בה מנהג נשים: ר"י ור"ל. מודים לר"ש דמה אלו שהן מחיים לא קנסינן לה ביאה דלאחר מיתה לא כ"ש: ר"ש לא מודה לר"ל ולר"י. דדוקא ביאה דלאחר מיתה לא קנסינן אבל אלו שהן מחיים קנסו: הדא אמרה. ממתני' שמעינן דסבר ר"ש ביאה פסולה פוטרת צרתה: לא מסתברא. לשנות מתני' כמו שהיא שנויה לפנינו אלא נישאת ברשות מותרת שכא ב"ד יפה ניסת שלא ברשות אסורה הואיל ומעלמא עבדה איסורא: א"ר יוחנן. לעולם כדקתני במתני' שלא ברשות מותרת ומתני' כר"ש דאר"ש: עשו בית דין בהוראתן. שהורו להנשא בעד אחד ואח"כ בא בעלה: כזדון איש ואשה. כהבא בזדון על אשת איש ונאסרה על בעלה וע"פ עדים כשגגת איש באשה ולא נאסרה על בעלה: אר"י לית כאן פטורה. הא דתנן במתני' ניסת ע"פ ב"ד תלא ופטורה מקרבן ליתא אלא חייבת בקרבן דטעות הוא ואין זה הוראה לסמוך עליה ולפטור היחיד דהא גלוי לכל דטעות הוי שהרי בעלה לפניו הוא אלא דסמכו אעד: ויהא כן בהורייה. ואפי' כימא שהוראת ב"ד היא ולא טעות אפ"ה חייבת בקרבן שהרי ההוראה היא שמותר לבא על אשת איש: ולא עקירת הגוף היא. בתמיה וכיון שעקירת גוף המצוה דאשת איש היא חייבת בקרבן דקיי"ל הורו ב"ד לעקור כל הגוף ועשה יחיד על פיהם חייב בקרבן יחיד ולא מיפטר בהוראת ב"ד: ומשני בשהורו. ב"ד עד חמש שנים אסורה ולאחר מכאן מותרת כמלא שעקרו מקצת וקיימו מקצת וה"ל הוראת ב"ד שהיחיד פטור עליה: ופריך ויהא כן בקלקול. נמי תהא פטורה מקרבן שהרי ע"פ ב"ד נעשה שעשאו הותה פנויה וע"י כן קלקלה: ה"ג הקלקול דומה לאכילת חלב ודם בשהורו מותר לאכול חלב ואכל חלב ודם. וה"פ מי שאכל חלב ודם והב"ד לא התירו לאכול דם אלא חלב חייב על הדם דהא לא על פי בית דין עשה ה"נ כיון שעברה עוד על איסור אחר מה שלא התירו לה ה"ל כאלו לא עשתה על פי בית דין:

הלכה ג מתני' ואח"כ מת בנך. ולא הוזקקה ליבום: וניסאת. לשוק: ראשון ואחרון. ראשון שלפני השמועה ואחרון שלאחר השמועה ממזר ומתני' כר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין וה"ה מיבמה לשוק: קיים היה. כשניסת: הולד הראשון. שהיה לה בעודו חי: **גמ'** ופריך מה את עביד. למאי מדמינן הנך תרי סהדי קמאי ובתראי דמתני' אם מדמינן להו לשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת או לעידי גירושין שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה: ה"ג אין תעבדינה כעידי מיתה פליגי בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן אין תעבדינה כעדי גירושין פליגא על רבנן דתמן. וה"פ אם עדים דמתני' לעידי מיתה דמיין קשיא מתני' לרבנן דהכא ודהתם דמייתי בסמוך דשניהם מודים בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת לא תינשא ואם ניסת לא תלא ובמתני' תנן תלא ואם לעידי גירושין מדמינן לרבנן דהכא דאמרו שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה אם ניסת תלא ניחא אלא לרבנן דהתם דאמרו אף בעידי גירושין אם ניסת לא תלא קשיא מתני': רבנן דתמן. חכמים שבבבל ורבנן דהכא חכמים שבא"י והיינו ר' יוחנן שבסמוך וכ"ה בבבלי כתובות פ"ב דר' יוחנן פליג עם סתמא דברייתא דמייתי התם: ותני כן. לא שייך הכא ואגב שיטפא דסוגיא דכתובות פ"ב נדפסה כאן: ואם ניסת תלא. בסמוך מפרש מ"ש רישא ומ"ש סיפא:

תמן

עין משפט נר מצוה

כא
א מיי' פ"ה משגגות הל' ס

כב
ב מיי' פ"ג מיבום הי"ג סמ"ג לאוין פג טוש"ע אה"ע סי' קעט ס"כ

כג
ג מיי' פי"ב מגירושין הכ"ז טוש"ע שם סי' יז סעי' מב ולהיפך

כד
ד מיי' שם ה"ו טוש"ע שם סי' קנג סעי' ג

מסורת הש"ס

יבמו'

שם

פ"ב דף לב

שם

(כתובות פ"ב ה"ב) כתובות כב

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

תמן אמר לא שנייא היא מיתה היא גירושין לא תינשא ואם נישאת לא תצא. על דעתיה דרבנין דתמן ניחא היא מיתה היא גירושין. על דעתיה דרבנן דהכא מה בין מיתה מה בין גירושין. ר' זעירה אמר לה סתם רבי חייה בשם רבי יוחנן אמר הדעת מכרעת בעידי מיתה מאחר שאילו יבוא הוא מבחיש. אמר רבי חזקיה רבנן דתמן כדעתין כמו דרבנן דתמן אומר בשעה שיצאת בעידות ברורה יצאת בו. כן רבנין דהכא אמרין בשעה שניסית בעידות ברורה ניסית. אמר רבי יוסי מסתברא דלא מחלפא שיטתין דרבנן דתמן. לא מודיי רבנן דתמן שאילו משעה ראשונה שנים אומרים מת אביה מתוכה ושנים אומרים לא מת אביה מתוכה שהשדה בחזקת של ראובן. *אילו אמרו שנים (נתקדשה) נתגרשה ונישאת ושנים אומרים לא נתגרשה לא תצא. יאות מתניתא פליגא על ר' יוחנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה לא תינשא ואם נישאת לא תצא. אמר רבי הושעיה פתר לה רבי יוחנן שנים אומרים נתקדשה ונתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תינשא ואם נישאת לא תצא. מה בינא לקדמיתא. תמן הוחזקה אשת איש בפני הכל ברם הכא לא הוחזקה אשת איש אלא בפני שנים לכשיבואו שנים ויאמרו זהו שקידש. *מתניתא פליגא על רבי יוחנן שנים אומרים נשבית

קרבן העדה

תמן אמר. חכמים שבבבל אמרו ל"ש מיתה ל"ש גירושין אם ניסת לא תלא: ופריך ע"ד וכו'. בשלמא לרבנן דהתם ניחא דהשוו מידותיה' במיתה וגירושין אבל לרבנן דהכא קשיא מ"ש מיתה מגירושין: ר"ז א"ל להך שינוייא דבסמוך בסתם ולא אמרו משמיה דרבי יוחנן ור' חייה אמרו משמיה דר"י: הדעת מכרעת בעידי מיתה. שדין הוא בעידי מיתה דמהימנינן לקמאי טפי מבתראי דמסתמא ברי לה שמת בעלה דאל"כ מירתת שמא יבא בעלה ואינה יכולה להכחישו והלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה אבל גירושין יכולה להכחישו ולומר גרשתני ואי שרית לה תסמוך אהכחשה ומינסבא: כדעתן. אזלו לשיטתייהו: בשעה שילאה בעדות ברורה ילאת בו. ראובן אוכל שדה בחזקת שהוא שלו והביא שמעון עדים כשמת אביו היתה בידו וטוענין ליורש ואמרינן של אביו היתה מוליאין אותה מראובן ונותנין לשמעון חזר ראובן והביא עדים כשמת אביו של שמעון לא היתה שדה זו ברשותו רבנן דתמן סברי כיון דתרי ותרי נינהו אין מוליאין השדה מיד שמעון המוחזק בה בעדות ספק אע"ג דאיגלאי מילתא למפרע שהיה לנו להניח השדה ביד ראובן המוחזק בה בראשונה כיון דבשעה שילאה מיד ראובן בעדות ברורה ילתה שהרי לא היו שם עדים אחרים זולתם ה"ל חזקת שמעון חזקה גמורה ואין מוליאין מידו: ה"ג כן רבנן דתמן אמרין הכא בגירושין בשעה שנשאה בעדות ברורה נשאה. והשתא שהן תרי ותרי לא תלא מספק: ה"ג אמר רבי יוסי לא מסתברא דלא מחלפא וכ"ה בכתובות וה"פ לא מסתברא אלא למחלפא שיטתייהו דרבנן דתנן: לא מודיי. דמי לא מודו רבנן דהתם דאם באו תרי ותרי סהדי בעוד שהשדה ביד ראובן דאין מוליאין מידו ואם הוליאו מידו שמחזירין לראובן דלאו בעדות ברורה הוליאו מידו ואלו בגירושין לרבנן דתמן דאמרי ל"ש מיתה ל"ש גירושין אפי' באו תרי ותרי בהדי הדדי וניסת לא תלא: ה"ג אלו שנים אומרים נתגרשה וניסת וכו'. וה"פ אלו אמרו בשנים אומרים נתגרשה וניסת ואח"כ באו שנים ואמרו לא נתגרשה דלא תלא הויא דמיא מנוש לשדה: יאות. אתיא שפיר דאזלו לשיטתייהו אבל בבאו בבת אחת ודאי קשיין אהדדי למה לא תלא הא לעולם היתה בחזקת אשת איש: ופריך מתני'. ברייתא דמייתי קשיא לר' יוחנן: לא תלא. קס"ד ה"ה שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תלא: שנים אומרים נתקדשה ונתגרשה. הנך שנים שאומרים נתקדשה אומרים נמי דנתגרשה והנך האומרים שלא נתקדשה אומרים נמי שלא נתגרשה הלכך לא תלא: ופריך מה. בין זו לשנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה דאמר ר"י אם ניסת תלא: ומשני תמן. בגרושה דשני כיתי עדים מודים שהיתה אשת איש אלא שמכחישים אהדדי בגירושין אמרינן אוקי תרי בהדי תרי ואוקמא לאשה באיסור אשת איש הלכך תלא: ברם הכא. אבל כאן בשנים אומרים נתקדשה ונתגרשה ושנים אומרים לא נתקדשה ולא נתגרשה תרווייהו בפנוי' קא מסהדי אלא כשיבאו שנים ויאמרו שנתקדשה והנך אומרי' שלא נתגרשה השתא מיהא ליתנהו הלכך לא תלא: שני' אומרים נשביר

כתובות כג

תוספ' כתובות פ"ב בשינוי

פני משה

תמן אמרי. בבבל אומרים וזהו ת"ק של רבי מנחם בר' יוסי התם דאין חילוק בין במיתה בין בגירושין לא תלא והיינו דקאמר לעיל דאם מדמינן המתניתין לעדי מיתה וקתני תלא פליגא על כולהו דבין רבנן דתמן ובין רבנן דהכא סברי בעדי מיתה לא תלא ואם לעדי גירושין מדמית לה לא פליגא אלא על רבנן דתמן: על דעתיה כו'. השתא מפרש לטעמייהו במאי פליגי וקאמר דבשלמא ע"ד דרבנן דתמן ניחא דלא מחלקי בין מיתה לגירושין דהואיל תרי ותרי נינהו הוי ספיקא דרבנן ולא תלא וליכא למימר דלוקמה אחזקה קמייתא דהכא איכא חזקה דאשה דייקא ומנסבא ומרע להך חזקה וכדכתבו התוס' שם ומיירי שניסת לא' מעדיה והיא אומרת ברי לי כדמוקי התם: אלא ע"ד דרבנן דהכא. דמחלקי מ"ט דמה בין מיתה לגירושין: ר"ז אמר לה סתם. ולא בשם רבי יוחנן: הדעת מכרעת בעדי מיתה. דהיינו טעמא דלא תלא בעדי מיתה: דמאחר שאלו יבא הוא. הבעל מכחיש את העדים שהוא חי בפנינו הילכך אי לאו דברי לה שמת מירתתא ולא מינסיבא אבל בעדי גירושין אפילו כשיבא יכולה היא שתאמר לו גרשתני דהיכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה בפניו כדאמר התם: א"ר חזקיה רבנן דתמן כדעתין. לאו אהני רבנן דתמן דמביא כאן לעיל קאי אלא אהא דאמר בכתובו' פ"ב הלכה ב' וכל הסוגיא זו כתובה שם ובריש' דסוגיא איתא להתם כן ראובן אוכל שדה בחזקת שהיא שלו והביא שמעון עדים שמת אביו מתוכה כלומר שהי' בחזקת אבותיו מפקין לה מראובן ומחזירין ליה לשמעון דארעא בחזקת אבהתא קיימא חזר ראובן והביא עדים שלא מת אביו מתוכה שהכחיש עדי שמעון א"ר נחמן בר יעקב אנא אפיקתיה מראובן אנא מחזיר ליה לראובן דאוקי תרי להדי תרי ומחזירין אותה לרשותו של המחזיק שהוליאו מידו. וכעין הא דאמרינן בבבלי פ' חזקת הבתים גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי אנן אחתינן אנן מסקינן ליה ולזילותא דבי דינא לא חיישינן. וקאמר עלה התם רבנן דהכא סברין כן זה לדעת רבנן דהכא. רבנן דתמן שבבבל אמרין משעה שילאת בעדות ברורה ילאת כלומר דרבנן דתמן פליגי דסברי בשעה שילאת מראובן בעדות ברורה ילאת דעדיין לא באו עדי הכחשה שלא מת אביו מתוכה והילכך תשאר השדה בחזקת שמעון ולא מהדרינן לה לראובן משום זילותא דבי דינא ע"כ הסוגיא מהתם. והשתא מהדרינן לפרש סוגיא דהכא דקאמר רבי חזקיה רבנן דתמן דפליגי בשדה כדאמרן. כדעתין כדעת רבנן דהכא בשנים אומרים נתגרשה כו' כלומר דרבי חזקיה מפרש הא דרבנן דהכא דאמרי לעיל בנתגרשה דתלא דוקא שבאו עדים קודם שניסת אבל אם אחר שניסת באו עדים ואמרו לא נתגרשה לא תלא וטעמא דבשעה שניסת בעדות ברורה ניסת וזהו כדברי רבי מנחם ברבי יוסי בכתובות התם אלא דרבנן דהכא לא סברי בעדי מיתה כוותיה כדפרישית טעמא לעיל והיינו דאמר רבנן דתמן בשדה כדעתין כרבנן דהכא בעדי גירושין: א"ר יוסי לא מסתברא דלא מחלפא כו' גרסינן וכן הוא התם. כלומר דהשתא מקשה ר"י דברי רבנן דתמן אהדדי והיינו רבנן דתמן של שדה ורבנן דתמן של עדי גירושין: לא כו'. דמי לא מודו רבנן דתמן גבי שדה שאלו משעה ראשונה קודם שהוליאו מראובן באו שנים והעידו שמת אביו של שמעון מתוכה ושני' מכחישין שלא מת אביו מתוכה דודאי אמרינן השדה בחזקתו של ראובן דאוקי תרי לבהדי תרי וארעא בחזקת מרא קיימא: והכא נמי אילו אמרו בדבריהם כן שנים אומרים נתגרשה ונשאת ושנים אומרים לא נתגרשה לא תלא: יאות. שפיר דמיין להדדי הוה דהואיל וניסת קודם שבאו עדים לא תלא דבעדות ברורה ניסת כמו דאמרו גבי שדה אבל עכשיו דאמרו שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תלא דמשמע אפי' באו מקודם לא תלא ואמאי דנימא דאוקי תרי לבהדי תרי ונוקמא אשה אחזקתה. כמו דאמרי גבי שדה והיינו דקאמר לא מסתברא דלא מהלפא שיטתין. על כרחך אי אתה יכול לומר אלא דמחלפא שיטתין דרבנן דתמן: מתני'. ברייתא שם בכתובות וקתני דנתקדשה לא תלא וקשיא לרבי יוחנן דמ"ש נתקדשה מנתגרשה: פתר לה ר' יוחנן. להאי מתניתא דה"ק שנים אומרים נתקדשה ונתגרשה כו' כלומר דהן הן העדים שהעידו על הקידושין ואמרו נתגרשה אח"כ ובכה"ג לא תלא בעדי הכחשה כדמפרש ואזיל: מה בינה לקדמייתא. לדרבי יוחנן: ומשני תמן הוחזקה באשת איש בפני הכל אבל הכא לא הוחזקה אלא בפני שנים. והן הן שאומרים נתגרשה ולפיכך מהימני: לכשיבואו שנים. כלומר לכשיבאו אחרי' ויעידו על הקידושין דהרי לא היו כאן עדי קדושין אלא אותם שאמרו נתגרשה אח"כ. ובבבלי שם איכא אוקימתא אחריתי: מתני' פליגא על רבי יוחנן. תוספתא בפ"ב דכתובות ושם גרים עד אומר נשבית

רידב"ז

תמן הוחזקו א"א בפני הכל ברם הכא לא הוחזקה א"א אלא בפני שנים לכשיבאו שנים ויאמרו זהו שקידש הכונה דתרווייהו בפנוי' קמסהדי והא דמסיים לכשיבאו שנים ויאמרו זהו שקידש תפס הלשון דאיתא בירושלמי ב' פעמים א' במס' יבמות פ"ב וב' במס' קידושין פ"ג והתם פירש הר"ג ז"ל בפ' האומר במס' קידושין דאינו בחזקת א"א דהא אותן שאומרים נתקדשה מודין דזהו שקידש ולא הוי עליו א"א ואינו אלא מברר דבריו של האב וקאי התם אמתניתין קידשתי את בתי וא"י למי נתקדשתי ובא אחד ואמר אני הוא דנאמן משום דלאין העדים שיבואו ויעידו שקידש יאמרו גם כן שזהו שקידש ולא יעשו עדי קידושין עליו לאיסור אשת איש ע"כ תפס האי לישנא גם כאן כדרך הירושלמי והכונה דלא עשו אותה אשת איש במה שאומרין נתקדשה כיון דלא הוי עדים אחרים על הקידושין כי אם הם והמה אומרים שנתגרשה:

ומיפ

שנויי נוסחאות (בפ"ו) נתקו שה כ"י גד"ו. נתגרשה גד"ו ונתגרשה. (בכ"ג) בינא גד"ו בינה.

תורה אור

נשבית והיא טהורה. ושנים אומרים נשבית והיא טמיאה לא תינשא ואם נישאת לא תצא. אמר רבי יוסי מאחר שאילו אומרים טהורה ואילו אומרים טמיאה כמי שאילו אומרים נשבית ואילו אומרים לא נשבית ואנו כחיין מפיה. שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה. רבי יונה מדמי לה לחלבין אילו שנים אומרים פלוני אכל חלב ושנים אומרים לא אכל חלב שמא אינו מביא אשם תלוי מספק. והכא יתן גט מספק. אמר ליה רבי יוסי לא תדמינה לחלבין שכן אפילו אמר ליבי נוקריני מביא אשם תלוי. מתניתא פליגא על רבי יוסי שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה לא תינשא. וסיפא פליג על רבי יונה אם נישאת תצא. אמר ר' מנא לא דרבי יוסי אמר תינשא. ולא דר' יונה אמר אם נישאת תצא. לא אמר לה אלא לא תדמינה לחלבים שאפילו אמר ליבי נוקריני מביא אשם תלוי:

הלכה ד מתני' *אמרו לה מת בנך ואחר כך מת בעליך ונתייבמה ואחר כך אמרו לה חילוף היו הדברים תצא והוולד הראשון והאחרון ממזר: **גמ'** *לא ד זה צריכה להינשא אלא להתייבם. והוא יבמה שנישאת בלא חליצה. רבי ירמיה אמר זה חולץ וזה מקיים. רבי יודה בר פזי בשם ר' יוחנן תצא רבי יוסי בשם ר' הילא תצא. רבי יוסי שאיל לר' פינחס היך סבר רבי אמר ליה כרבי ירמיה. אמר ליה חזור בך. דלא כן אני כותב עליך זקן ממרא. אמר רבי זבידא *מתניתא מסייע לרבי יוחנן תצא מזה ומזה ושלשה עשר דברים בו כדברי רבי מאיר שאמר משום רבי עקיבה רבו. וחכמים אומרים אין ממזר ביבמה. לא אמר אלא אין ממזר ביבמה הא לצאת תצא. והתנינן תצא ואמר רבי יוחנן תצא:

הלכה ה מתני' *אמרו לה מת בעליך ונישאת ואחר כך אמרו לה קיים היה ומת הוולד הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר אמרו לה מת בעליך ונתקדשה ואחר כך בא בעלה מותרת לחזור לו אף על פי שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה זה מדרש דרש רבי לעזר בן מתיה ° אשה גרושה מאישה לא מאיש שאינו אישה: **גמ'** *רבי יוחנן בשם רבי ינאי אין לה אלא משום זיהום כהונה. ואין בית דין מזהמין אותה. מה

פני משה

נשבית והיא טהורה כו' ותניא לא תלא ומ"ש מנתגרשה דרבי יוחנן: א"ר יוסי. דשאני גבי שבוי' דמאחר כו' ואנו כחיין מפיה והוי כאומרת נשביתי וטהורה אני ומ"מ לכתחילה לא תנשא דהוי הרי לגהדי תרי והא דלא אמרינן הכי בנתגרשה דבשבוי' הקלו וכהאי גוונא אמרינן התם: שנים כו'. מילתא באפי נפשה היא דפליגי רבי יונה ורבי יוסי בשנים אומרים כו': דרבי יונה מדמי לחלבין. כמו דהתם ב' אומרים אכל חלב וב' אומרים לא אכל דמביא אשם תלוי מספק וה"נ דיתן גט מספק: וא"ל רבי יוסי. דשאני חלבין שכן אפילו לא עדים כלל והוא בעצמו אמר לבי נוקדני או נוקרני והדא היא כלומר שלבי מפקפק ומסופק אני מביא אשם תלוי: מתני' פליגא על רבי יוסי. ברייתא דלעיל דקס"ד דרבי יונה לגמרי מדמי לחלבין דבחזקת ספק א"א קיימא ואפילו בדיעבד אם ניסת תצא וכן רבי יוסי לא מדמי לה ולא קיים לה כלל לקידושין ואפילו לכתחילה והילכך פריך לרבי יוסי מרישא דברייתא דקתני לא תנשא וסיפא קשיא לרבי יונה דקתני אם נשאת תצא: א"ר מנא. לא היא דלא רבי יוסי אמר דתנשא אפילו לכתחילה ולא דרבי יונה סבר דאפילו דיעבד תצא: אלא כו'. כלומר דרבי יונה רצה לדמות לחלבים והיינו טעמא דלא תנשא לכתחילה אלא ניתן גט מספק וקא"ל רבי יוסי לא תדמינה לחלבים דשאני התם שאפילו כו' ולא דמיין להדדי אבל בגופא דדינא לא פליגי ובין לר' יונה ובין לר' יוסי לכתחילה לא תנשא ואם נשאת לא תצא:

הלכה ד מתני' אמר לה מת בנך כו' והולד ראשון ואחרון ממזר. אליבא דר"ע שהרי פוגע באשת אחיו שלא במקום מצוה וכרת היא:

גמ' לא היתה צריכה כו'. בעלמא קאי יבמה שהיתה זקוקה ליבם ונשאת לאחר בלא חליצה ופליגי בה רבי ירמי' ור"י וכן גרסינן להאי סוגיא בגיטין פרק הזורק הל' ז': זה חולץ. היבם חולץ לה וזה השני מקיים דאע"ג דנשאת באיסור כשהיבם חולץ לה מותר לקיימה ורישא דהך מתני' שאני דליכא יבם להתירה והילכך תצא: תצא. כמתני' דפרק הזורק שם ורבי ירמיה מוקי להאי מתני' כר"מ דלקמן דקס"ד דפליגי אף בזה: היך סבר רבי. בזה: חזור בך. דאם לא תחזור אני כותב עליך זקן ממרא שאתה חולק על החכמים דלא פליגי אלא בהולד ממזר וכדלקמן: מתניתא. תוספתא פ"ו דגיטין מסייע לר"י דאמר תצא דקתני התם על מתני' דהכונס את יבמתו והלכה לרתה ונשאת לאחר ונמצאת זאת שהי' איילונית כו' פ' הזורק שם: תצא כו'. ומסייע בתוספתא כדברי ר"מ כו': וחכמים אומרים אין ממזר ביבמה לא אמרי אלא אין ממזר ביבמה. כדאמרי' פ' החולץ הא לצאת תצא דלא פליגי בהא אר"מ: והתנינן. בניחותא: ואמר כו' ל"ג דהרי רבי יוחנן לעיל אמר כך וכן ליתא להא שם:

הלכה ה מתני' אמרו לה מת בעליך וניסת כו' תלא. דקנסינן לה אעפ"י שסבר מת משום דאיבעי לה לאמתוני ולחקור האמת ולית לה כתובה ולא שום תנאי כתובה. נ"י: הוולד הראשון. שהיה לה בעודנו חי: והולד האחרון אינו ממזר. ולדברי הרא"ש ז"ל ממזר מדבריהם מיהא הוי וכ"כ הנ"י: מותרת לחזור לו. דאין צריכה גט מן האחרון דאין חוששין כאן שמא יאמרו גירש זה וקידש זה כו' כדלעיל בנשאת דהכא תלו למימר דבטעות הוו קידושין והואיל לא עבדא איסורא לא קנסו רבנן כדפרישית לעיל ריש פירקין: לא פסלה מן הכהונה. כדמפרש בגמ':

גמ' רבי יוחנן כו' אין לה אלא משום זיהום כהונה. בזה דנותן לה האחרון גט דאין אלא השם זיהום בעלמא ואין ב"ד מזהמין אותה לפסלה מן הכהונה משום ריח הגט דאין כאן אפילו ריח הגט הואיל ואינה צריכה:

קרבן העדה

נשבית והיא טהורה וכו' לא תלא. והא הכא דתרווייהו בשבוי' קמסהדי אפ"ה לא תלא: כמי שאלו אומרים וכו'. וה"ל כאילו אין כאן עדים כלל: ואנו כחיין מפיה. ואמרי' הפה שאסר הוא הפה שהתיר ונאמנת לומר נשביתי וטהורה אני כדתנן פ"ב דכתובות: מדמי לה לחלבין. לאכל חלב: שמא אינו מביא אשם תלוי מספק. בתמיה דודאי מביא אשם תלוי כדתנן בכריתות: והכא. נמי זה שאומרים עליו שקידשה יתן גט מספק: לבי נוקרני. לבי נוקפי שמא אכלתי חלב נמי מביא אשם תלוי ואפי' אין כאן עדים כלל הלכך החמירו חכמים בתרי ותרי שיביא אשם תלוי אבל בשאר ספיקי דאורייתא' לא מחמרי' אפי' בעדו' המכחישות זו את זו: מתני'. רישא דברייתא קשיא לר' יוסי דאמר דלא מחמרינן בשאר ספיקות א"כ למה לא תינשא: וסיפ'. קשיא לר' יונה כיון דמדאורייתא אסורה למה לא תלא: לא דר"י אמר תנשא לכתחילה. אלא אמר דלא דמיין לחלבים כדמסיק אבל מודה מיהא דמדרבנן לא תנשא לכתחילה: ולא ר' יונה אמר אם ניסת תלא. ודאי מדאורייתא אלא אמר דיש לדמותו לחלבים וקשיא ליה כיון דהבא עליה באשם תלוי קאי למה לא תלא אבל לדינא לא פליגי ותרווייהו סברי כהך ברייתא: ה"ג לא ר' יונה אמר אם ניסת תלא אלא שיש לדמותו לחלבים ולא ר' יוסי אומר "תלא לא אמר אלא לא תדמינה לחלבים וכו': לא היתה צריכה להנשא. כלומר ממתני' שמעינן דאם היה הבעל והיבם קיים כשניסת ואח"כ מתו שניהם אבל אם לא היה הבעל קיים והיבם עדיין קיים לאחר שניסת מיבעיא ליה מי מהני חליצת היבם אח"כ להתירה לבעלה או לא: והיא יבמה וכו'. כלומר והיינו ככל יבמה שניסת בלא חליצה והחולץ עודה תחת בעל' השני והבעל מקיים אותה: היך סבר ר'. לרבי פנחס א"ר "ירמי' כן איך הוא סובר: דלא כן. דאם לא יחזור מדין זה יכתוב עליו שהוא זקן ממרא כדמסיק בסמוך: ה"ג זו דברי ר"מ שאמר משום ר"ע. וה"פ זו דברי ר"מ שי"ג דברים השנויי' במשנתינו בריש פרקין באשה שהלך בעלה וכו' כולן ביבמה שניסת בלא חליצה ואחת מכהון שהולד ממזר מזה ומזה: הא לצאת. מזה שנשאה קודם חליל' ושלא ישאנה היבם אחר גירושי השני מודו חכמי' דתלא שהרי אמרו דפליגי חכמים בכל י"ג דברים אלא שאין ממזר מיבמה אבל בשאר כל הדברים מודו חכמים ומדרבנן תלא משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו מת בעלך וניסת ואח"כ בא בעלה דאסרינן להחזירה לבעלה הראשון שמא יאמרו גירשה הראשון ונשאה השני בהיתר וגירשה וחזר הראשון ונשאה נמלא מחזיר גרושתו משניסת אע"ג שבאונס ניסת להשני כ"ש דנגזור כאן שמא יאמרו חלץ לה היבם קודם שנשאה לשני וגירשה נמלא היבם מחזי' חלולתו: והתנינן תלא. גם במתני' ובברייתא ור' יוחנן נמי אמר תלא איך לא נכתוב זקן ממרא אמאן דמור' כר' ירמי' דלא תלא:

הלכה ד גמ' אין לה אלא משום זיהום כהונה. שהכהנים מדקדקים ונוהגים סלסול בעצמן שלא לישא אותה אבל הב"ד אין פוסלין אותה בשביל כך דגיטא לאו כלום הוא דמן הדין אינה צריכה גט:

מה

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

ציון

רידב"ז

וסיפא פליג על ר' יונה אם נשאת לא תלא כצ"ל:

רה

שינויי נוסחאות (פ"מ) אשה במקרא ואשה.

עמודי ירושלים

לא מדמינה לחלבים שכן ס'. פ' בשירי קרבן שכתב בנ"מ על הכסב"א בתהכ"א שהוכיח דסד"א לאומרת מ"כ דהל"כ אשם תלוי האיך מסכתם לה דהא לר' יוסי ליכא לדמויי אשם תלוי לשאר ספיקות יעו"ש. וי"ל זה לפמ"ש בק"א לשו"ש שמן רוקח ח"ב פי' י"א דל' יוסי ס"ע כר' אליעזר דאדם מתנדב אשם תלוי בכל יום וככא כוונתו עפמש נדבה פ"ע. א"כ א"ש דלדיק דלא סבירא ליה כר"א עפיר כוכיה הכסב"א והבן:

מה את מקיים לה בעד אחד או בשני עדים. אין תקיימינה בעד אחד נמצאת אומר [א] עד אחד מתירה ליבם. אין תקיימינה בשני עדים הוה פליגא על רב דאמר רב נחמן בשם רבי יעקב בשם רב נישאת על פי שנים אפילו דהוא אתי אמר לה לית *תני. [ג] ומניין שאין קידושין תופסין באשת איש רבי אימי בשם רבי ינאי °ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר כשתצא מביתו יהא לה הויה אצל אחר. ומניין [ג] שאין קידושין תופסין בכל העריות. רבי תנחומא בשם רב הונא ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר. ומה תלמוד לומר אחר. פרט לפרשת עריות:

הלכה ו מתני'

[ד] *מי שהלכה אשתו למדינת הים באו ואמרה לו מתה אשתך ונשא את אחותה ואחר כך באת אשתו מותרת לחזור לו הוא מותר בקרובות שנייה והשנייה מותרת בקרוביו ואם מתה הראשונה מותר בשנייה [ה] אמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה ואחר כך אמרו לו קיימת היתה ומתה הוולד הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר רבי יוסי אומר כל שהוא פוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו וכל שאינו פוסל על ידי אחרים אינו פוסל על ידי עצמו *אמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה מאביה מתה ונשא את אחותה מאמה מתה ונשא את אחותה מאביה מתה ונשא את אחותה מאמה מותר בראשונה ובשלישית והמישית ופוטרות צרותיהן ואסור בשניה וברביעי' ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ואם בא על השנייה לאחר מיתת הראשונה מותר בשנייה וברביעית ופוטרות צרותיהן ואסור בשלישית ובחמישית ואין אחת מהן פוטרת צרתה:

גמ' כתיב *°ושכב איש אותה. שכיבתה אוסרתה. ואין שכיב' אחרת אוסרתה. ואמר אף הכא °תחת אישך פרט לאונסין. אמר רבי מתנייה גזרו על דבר שהוא מצוי. ולא גזרו על דבר שאינו מצוי. דרך האיש לצאת למדינת הים. אין דרכה של אשה לצאת למדינת הים. תני *אמר רבי יודה מודין בית שמאי ובית הלל בבא על חמותו שפסל את אשתו. ועל מה נחלקו בבא על אחות אשתו שב"ש אומרים פסל. ובית הלל אמרו לא פסל. הברייא בשם רבי יוחנן טעמא דרבי יודה *°באש ישרפו אותו ואתהן. [י] מה אנן קיימין אם לענין שריפה אין נשרפת אלא אחת אלא אם אינו עניין לשריפה תניהו ענין לאיסור. עד כדון [י] כרבי עקיבא. כרבי ישמעאל. תני ר' ישמעאל באש ישרפו אותו

(הורה אור; קידושין כו ע"ב; יבמות לד; שם דף לו וה"ג; יבמות לה; שם; שם וסנהדרין דף עו; במדבר ה; שם; ויקרא כ)

קרבן העדה

מה את מקיים לה. אהא דתנן ברישא א"ל מת בנך ואח"כ מת בעלך ונתיבמה וכו' פריך במאי מוקמת לה שאמרו לה עד אחד או שא"ל שני עדים: אין תקיימינה. אי מוקמת למתני' בעד אחד תפשוט הא דמיבעיא לן עד אחד שהעיד שמת בעלה מי מתירה להתיבם: הוה פליגא וכו'. קשיא אדרב: אפי' דהוא אתי. שבא הבעל בעצמו לא מהימנינן ליה אלא שמכחישין העדות הראשונים כ"ש כאן דאין מוליאין מהיבם בשביל הנך שאמרו אח"כ חילוף הדברי' והא דתנן בר"פ שלא ע"פ ב"ד הלא וחייבת בקרבן מוקי לה רב בעד אחד: ופשיט אמר לה לית תני. ליכא תנא דתני במתני' אמר לה אלא כולן תנו במתני' אמרו לו דמשמע שני עדים ודלא כרב א"כ ה"ג אמר לית תני וה"פ ליכא מ"ד דאמר הכי משמי' דרב דהא קאי גברא ולמה לא הלא: כשתצא מביתו וכו'. אבל כל זמן שהיא בבית בעלה אין בה הוי' דהיינו קידושין אצל אחרים: פרט לפרשת עריות. וה"פ דקרא והיתה כלומר קידושין הן כשנתקדשה לאיש שהוא אחר אצלה ולא שקרובה אליו ובא למעט כל הקרובים האמורים בפרשת עריות:

הלכה ה מתני' מותרת לחזור לו דקידושי שניי' אינן כלום וזנות בא עליה ובגמרא מפרש טעמא: ומותר בקרובו' השניי'. ליקח בתה דקיי"ל נושאין על האנוסה ועל המפותה:

גמ' ואין שכיבת אחרת. אם בא בעל' על אשה אלו היתה האשה ההיא נשואה לבעלה תחלה היה אסור בה אין שכיבתו באשה ההיא בזנות או בשוגג אוסר' אשתו עליו: ופריך ואמר אף הכא וכו'. ונאמר אף כאן באשה שהלך בעלה למדינת הים וא"ל מת בעלך וניסת לא תהא שכיבת אחר אוסר עליו ותהא מותר' לחזור לו שנאמר ואת כי שטית תחת אישך ודרשינן מיניה פרט לאונס שאינה נאסר' לבעלה באונס וזו אנוס' היא: גזרו וכו'. שזה מצוי שיהא איש הולך למדינו' הים שדרך האיש לצאת לפיכך גזרו חכמים שתהא אסורה לחזור לו שיאמרו מחזיר גרושתו מששניסת מותרת אבל באשה שהלכה למדינת הים ונשא אחות' לא גזרו שיאמרו אחות אשתו מותרת לאחר גירושי הראשו' לפי שאינו מצוי שתלך אשה למדינת הים ולא גזרו חכמים בדבר שאינו מצוי: בבא על חמותו שפסל. שאס' את אשתו על עצמו ולקמי' יליף לי' מקרא: שבש"א פסל. מק"ו כדאמרינן לקמן: מה אנן קיימין. במאי עסקינן: באש ישרפו. רישא דקר' ואיש אשר יקח אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו וגו': אין נשרפת אלא אחת. והיינו חמותו אבל אשתו הראשונה מה תלמ' והתנן שניהם משמע: תנהו ענין לאיסור. ע"י ביאת חמותו נאסרה גם אשתו עליו: עד כדון כר"ע. הניחא לר"ע דמפ' לקרא יתו

פני משה

מה את מקיים לה. כל הני מתני' דתני בהו באו ואמרו לה במאי עסקינן אם בעד א' או בב' עדים דאע"ג דעד א' מהימן באשה מ"מ בעי להא דלקמי': וקאמר הש"ס דנ"מ דאין תקיימינה בעד א'. ומתני' דאמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנך ונתייבמה נמי מיירי בעד א' נמצאת אומר דעד א' מתירה נמי ליבם כמו לשוק. ובעיא היא בבבלי דף צ"ג ופשיט שם רב ששת דמהימן אפילו ליבמה: אין. ואם תוקמי לכל הני בב' עדים הוי מתני' פליגא על רב: דרב אמר ניסת על פי שנים אפי' דהוא. אפילו בא הבעל לפנינו: אמרה ליה לית תני. איני מכירך וכדאמר רב בבבלי דף פ"ח וכדמוקי שם דאנן לא ידעינן ליה: ומניין שאין קידושין תופסין באשת איש. דקאמר במתני' אם נתקדשה אינה צריכה גט: כשתצא מביתו. אז יהיה לה קידושין ולא קודם: רבי תנחומא. אמר מהכא נפקא דאחר יתירא הוא אלא פרט לפרשת עריות לא' מעריות האמורים בפרשה דלאו אחר הוא אצלה:

הלכה ו מתני' מי שהלכה אשתו כו' מותרת לחזור לו. דקידושי שניה אינן כלום ואינן אוסרתה כדאמר בגמ': ומותר בקרובות שניה. ליקח בתה ושאר קרובותיה דקי"ל נושאין על האנוסה ועל המפותה: ושניה מותרת בקרוביו. דנושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו: רבי יוסי אומר כל שפוסל כו'. מפרש בגמ': אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה. שלא מאמה: וחזרו ואמרו לו מתה השניה ונשא אחותה מאמה. שלא מאביה ונמצאת זו השלישית נכרי' אצל הראשו': וחזרו ואמרו לו מתה השלישית ונשא אחותה. של שלישית זו מאביה ולא מאמה נמצאת רביעית רחוקה מן השני' וכ"ש מן הראשונה: וחזרו ואמרו לו מתה זאת הרביעית ונשא אחותה מאמה. והיא רחוקה מן הג' ומן הב' ומן הא' ואח"כ אמרו לו כולן קיימות: מותר בראשונה בשלישית ובחמישית. שאינן קרובות זו לזו ואע"ג דהשלישית אחות השני' היא שריא דקידושי שני לא תפסי דאחות אשה היא לראשונה שלקח מקודם והויא לה כאנוסה ומפותה וקי"ל אנס אשה מותר ליקח בתה וכן אחותה דלא אסרה תורה אלא אחות אשה בלבד והיכא דלא תפסי קידושין לאו אחות אשה היא וכן בחמישית אעפ"י שהיא אחות הד' מותר בה דהואיל והפסו הקידושין בשלישית נמצאת ביאת רביעית שהיא אחות השלישית ביאת זנות היא ולא אסרה להמישית עליו: ופוטרות צרותיהן. אם מת ובא יבם וייבם אחת מהן פוטרת צרתה: ואסור בשניה. מפני הראשו': וברביעי'. מפני השלישי': ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה. שאמת היו הדברים של הראשונה ושאר הדברים שקר היו אסורי' בג' מפני הב' ובה' מפני הד':

גמ' כתיב ושכב איש אותה כו' ואין שכיבת אחותה אוסרתה. ולפיכך מותרת להזור לו: ואימר אף הכא תחת אישך כתיב ודרשינן פרט לאונסין. כלומר דהא ברישא הלך בעלה למדה"י ואמרו לה מת בעליך וניסאת דנמי אניסה הויא ואפ"ה גזרו בה רבנן ואמאי גזרו התם יותר מכאן דהא בשניהם אוגסין אין אוסרין ואי משום דהוי לה למידק הכא נמי הוי ליה למידק ולא ליסא אחותה: ומשני רב מתניי' דגזרו על דבר שהוא מצוי. כדמסיק דדרך האיש לצאת ואין דרכה של האשה לצאת ומילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן: תני אמר רבי יודה כו' בחמותו. אם בא על המיתו נאסרה אשתו עליו וכדדריש לה מקרא לקמן. וכן הסוגיא בבבלי דף נ"ה: שב"ש אומר פסל. דלית להו דרשא דאותה וילפי להו מק"ו לקמן: טעמא דר"י. דחמותו פסלה אשתו דכתיב בחמותו באש ישרפו אותו ואתהן: ומה אנן קיימין. מקרא הזה אם אינו ענין לשריפה דהא אין נשרפה אלא אחת דאשתו מה הטאה אלא תנהו ענין לאיסורא: עד כדון כרבי עקיבא. זהו היא אליבא דרבי עקיבא דלא אייתר ליה קרא דאתהן לדרשא אחריתא: כרבי ישמעאל. אבל לר' ישמעאל תני דמפיק לה לדרשא אחריתא:

רידב"ז

רב נחמן בשם ר' יעקב בשם רב נשאת ע"פ שנים אפילו אתא אמרין לה לית אתינן כן הגי' לקמן בפט"ו ה"ד ופי' הק"ע ז"ל ופ"מ ז"ל שם דאמרי לית את הוא ואינו מכירך:

שנויי נוסחאות (בי"ד) ואברה נד"ו ואמ"ו.

עין משפט נר מצוה

ל; לא; לב; לג; לד; לה

ציון ירושלים

עין משפט נר מצוה

לו

א ב מיי' פ"ב מהא"ב ה"י טוש"ע אה"ע סי' ט בהגה"ה

מסורת הש"ס

אותו ואתהן. הוא ואת שנייא. והיו בית שמאי דנין מה במקום שבא איסור הקל על איסורה הקלה אסר את אוסריו כיון שבא איסור החמור על איסורה החמורה אינו דין שנאסור את אוסריו. והיידין איסור קל. אמר רבי יוחנן ראשה דפירקא והחן נוקל אינו אלא חומר. שנייא היא שנישאת לו דרך היתר. רבי הושעיה רבה אמר במחזיר את גרושתו משנישאת היא מתניתא. למה לי משנישאת אפילו משנתארסה. בגין דרבי יוסי בן כיפר *דר"י בן כיפר אמר מן האירוסין מותרת. רבי ליעזר אומר ביבמה שנפלה לפני שני יבמין היא מתניתא. עשה בה אחד מהן מאמר. ואח"כ בא עליה השני. למה לי עשה בה מאמר אפילו לא עשה בה מאמר. למה לי בא עליה. אפי' לא בא עליה. בגין בית שמאי בגין רבי שמעון. דתני אמר רבי שמעון לא נחלקו בית שמאי ובית הלל *בבא על אחות אשתו [א] שלא פסל את אשתו. ועל מה נחלקו בבא על חמותו שבית שמאי אומרים פסל. ובית הלל אומרים [ב] לא פסל. והיו בית הלל דנין האיש מותר בכל הנשים והאשה מותרת בכל האנשים. קידש' הוא אסרה והיא אסרתו. מרובה איסור שאסרה מאיסור שהיא אוסרתו שהוא אוסרה לילך להינשא לאיש זר. והיא לא אסרתו אלא על קרובותיה בלבד. והרי הדברים קל וחומר מה אם היא שאיסורה איסור מרובה ושגגה עליו באיסורה ולא נאסרה (אלא) למותר לה. הוא שאיסורו איסור ממועט ושגג באיסורו אינו דין שלא יהא אסור (אלא) למותר לו. הדין דין בשוגג. במזיד מניין תלמוד לומר אותה אותה שכיבתה אוסרתה אין שכיבת אחרת אוסרתה. אימי אבוי דשמואל בר אימי בשם רב יהודה הלכה כר"ש. אתא עובדא קומי ר' מנא ואפיק לה דהוא סבר כר"י אלא שהיתה מתרגלת לבוא אצלו. *ר' בא ורב המנונא ורבי זעירא

תרויהון

אותו ואת שניי'. השנית כלומר אפילו אין כאן אלא השנית דאשתו מתה חייב בשרפה על חמותו וכן דריש בבבלי ואת אחת מהן אפילו אחת מהן קיימת וחמותו לאחר מיתה איכא בינייהו: והיו ב"ש דנין. דאחות אשתו פסל' עליו אשתו: ומה במקום שבא איסור הקל כו'. אשת איש ולקמיה מפרש אמאי קרי לה איסור קל: אסר את אוסרו. נאסר בה בעלה האוסרה על אחרים: על האיסור החמורה. אחות אשתו: אינו דין שנאסר את אוסריו. שתאסר אשתו האוסרה את אחותה: והיי דין. איזהו איסור קל שנאסר האוסר: ראשה דפירקא. מה ששנינו בריש פירקין דאמרו לה מת בעלך ונשאת דתצא מזה כו': והחן נוקל. וזה קל קרית לה בתמיה: אינו אלא חומר. דהא אשת איש גמורה היא: וקאמר שנייא היא הכא שהרי נשאת לו דרך היתר. דהרי סברה שמת בעלה ואפ"ה נאסרה עליו והוי ק"ו. ובבבלי מפרש דאשת איש קרי לה קל שאין האוסרה אוסרה כל ימיו שהרי יש לה היתר בגט ואחות אשתו חמורה שאשתו אוסרת אחותה כל ימיה: במחזיר גרושתו היא מתניתא. ברייתא דקרי איסור קל במחזיר גרושתו משנישאת מיירי דהיינו אלא בלאו ואסר את אוסריו דהרי האחרון אוסר על הראשון ואם חזר וגירשה השני והחזירה הראשון אסרה על השני דהדר הויא לגביה מהזיר גרושתו משנישאת והיינו אסר את אוסריו דנאסר השני זה שהיה אוסרה על הראשון וכדמוקי רב חסדא בבלי שם: ומדייק הש"ס למה לי משנישאת. דאפי' נתארסה נאסרה: ומשני בגין דר' יוסי בן כיפר. דס"ל מהזיר גרושתו מן האירוסין מותרת ולהכי נקט משנישאת. דר' יוסי בן כיפר ריש פירקין: ביבמה וכו'. והיינו איסור קל דלאו בעלמא הוא וכדמפרש ואזיל: עשה בה הא' מאמר. אסרה על השני וחזר ובא עליה השני אסרה על הראשון והיינו אסר את אוסריו: למה לי כו'. אמאי נקט מאמר אפילו בא עלי' הראשון בלא מאמר וחזר השני ובא עליה: למה לי בא עליה. כלומר והשתא נמי דנקטת מאמר למה לי בא השני עליה אפי' עבד בה השני מאמר נמי אסרה: ומשני בגין ב"ש ובגין ר"ש. דסברי לעיל פ"ה דהמאמר קונה והילכך קמ"ל דאפי' במאמר לחודי' קנה הראשון ואסרה על השני והאי דלא נקט מאמר בשני דר"ש סבר כר"ג לעיל פ"ה דאין מאמר אחר מאמר: דתני. כמו תניא אידך היא וכן דרך הש"ס הזה: אמר ר"ש. דפליג על ר' יודא דלא נחלקו כו' וכר' יוסי בבבלי: שב"ש אומרים פסל. את אשתו וכטעמא דר' יודה לעיל: והיו ב"ה דנין. ק"ו על אחות אשתו שלא תפסל אשתו ואע"ג דב"ש מודו בה נקט ב"ה שמקובל היה בידם דהק"ו היו ב"ה דנין. ובבבלי קאמר ר' יוסי הק"ו בפשיטות לכ"ע: האיש מותר כו'. קודם שקידשה: מרובה איסור שאסרה. בעלה מאיסור כו': שהוא אוסרה לילך כו'. לכל העולם: ושגגה עליו. ואם שגגה עליו באיסורה שזינתה בשוגג עליו: ולא נאסרה למותר לה. לא נאסרה לבעלה כדדרשינן והיא לא נתפסה הא נתפסה מותרת: ושגג באיסורו. אם שגג באיסור שאסרה עליו והיא אחותה: אינו דין שלא יהא אסור למותר לו. לאשתו: הדין. זה הדין מלמדינו לשוגג דלא פסל אשתו: הלכה כר"ש. וכן מסיק בבבלי דאין הלכה כרבי יודה והבא על חמותו לא פסל אשתו וכב"ה אליבא דר"ש: אתא עובדא. בא' שבא על חמותו: ואפיק לה. הוציא אשתו ממנו: דהוא סבר כר' יודה. לשון שאילה אם סבר כר' יודה: אלא. וקאמר דלא היא אלא מטעמא שהיתה חמותו מתרגלת לבא אצלו ואצל בתה ולפיכך הוציא אשתו ממנו כדי להפרישו מאיסורא אבל לא מדינא:

זהו

אותו ואת שתיהן ש"מ דשתיהן אסורין אלא לר"י דדרי' אותו ואת אחת מהן שכן בלשון יון קורין לאחת הינא והיינו חמותו שנשא באיסו' תשרף מנ"ל דאשתו אסורה ע"י אמו: ה"ג הוא ואת שניהן תרוצא הוא כלומר וקאי ר"י אדר"י אלא לענין איסור מודה דשניהן אסורי' מדלא כתיב אותו ואותה א"כ ה"ל למכתב באש ישרפו אותן וממילא נדע דקאי אבעל ועל אשה השניי' אלא ודאי דנוהגי ביאה"ל לאשתו הראשונה שתיאסר על בעלה ויותר נ"ל דסוגיא דקושיא היא ולא משני מידי וה"ג הוא ואת שנייה: במקום שבא על איסור קל. על אשת איש ולקמן מפרש למה קרי ליה איסור יבמות יח קל: אסר את אוסריו. נאסרה על בעלה האוסרה על אחרים: כיון שבא איסור החמור. כגון אחות אשתו שאשתו אוסרה אחותה כל ימיה: אינו דין שנאסר האוסר. שתיאסר אשתו האוסרת אחותה: והיי דין איסור קל. ואיזהו איסור קל: ראשה שם דף דפירקא. מתני' דריש פרקין אשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו וא"ל מת בעלך וניסת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה: ופריך והחן נוקל. אינו אלא חומר וזה שנשאה ע"פ עד אחד שא"ל מת בעלך שעדיין לבו נוקפו אולי יבא הבעל למה קורא אותו איסור קל הא איסור אשת איש החמור הוא א"כ כיון דלבו נוקפו תמיד אינו איסור קל: ומשני שנייה היא. שאני הכא לכך קורא אותו איסור קל שהנישואין של השני היו בהיתר בשעה שנשאה שסברו שמותרת להנשא: במחזי' גרושתו משניסת. איירי הך ברייתא וקרי לי' איסור קל לפי שאינו אלא בלאו נזיר פ"ג וכשניסת להשני נאסרה על הראשון גירשה השני והחזיר' הראשון נאסרה על השני דהדר הויא לגבי' גרושתו שניסת והיינו דקאמר נאסר האסור שנאס' השני שאסרה על הראשון מלהחזיר'. ופריך למה ליה לר"ה למוקמי מתניתא במחזי' גרושתו משניסת הא אפי' נתארס' אחר הגירושין לאחר אסורה להראשון: ומשני בגין. בשביל ר"י בן כיפר דפליג ומתיר להחזיר גרושתו שנתארסה לכך מוקי לה משניסת ואליבא דכ"ע: ביבמה שנפלה לפני שני יבמין. איירי הך ברייתא וקרי איסור קל: עשה בה אחד מהן מאמר. ואסרה על אידך ומאמר יבמין דרבנן ולאו קידושין גמורין הוא למהוי כאשת איש: ואח"כ בא עליה השני. דאינו אלא איסור קל איסורא דרבנן ואפ"ה אוסרה על הראשון שאסרה עליו: ופריך ל"ל וכו'. כלומר מאי איריא עשה בה הראשון מאמר אפי' נתן גט נמי נאסרה על האחין ולא דמיא לאחות אשתו דאתיא לאוסרה ע"י ביאת איסור אבל ביבמה בזיקה תליא מילתא: ותו ל"ל בא עליה. השני אפי' עשה בה השני מאמר נמי נאסרה לבעל המאמר הראשון כרבנן דלעיל ר"פ ר"ג דאמרי יש מאמר אחר מאמר: ה"ג בגין ב"ש ובגין ר"ג. וה"פ בשביל לאוקמי הך ברייתא ככ"ע אפי' כב"ש דסברי מאמר קונה קנין גמור וכר"ג דאמר אין מאמר אחר מאמר: ה"ג תני אמר ר"ש וכו': שבש"א פסל. דכתיב אותו ואתהן: הוא אסרה. על כל אדם: והיא אוסרתו. על קרובותיה: ושגגה עליו. ואם שגגה באיסורא שנבעלה לאיש אחר באונס מותרת לבעלה דכתיב והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת לבעלה: ה"ג ושגגה עליה באיסורה לא נאסרה במותר לה וכו' אינו דין שלא יהא אסור במותר לו: הדין דין בשוגג. הדין הזה מלמדינו על השוגג שאין ביאת חמותו בשוגג פוסלת אשתו עליו אבל אם בא על חמותו במזיד מנין שאין אשתו נאסרה עליו: אתי עובדא. בא מעשה לפני ר' אמי בא' שבא על חמותו ואסר עליו את אשתו: ה"ג לא דהוא סבר כרבי יהודה אלא שהיתה מתרגלת לבא אצלה. וה"פ לא הוציאה מפני שהוא סובר דהלכה כר"י דאמר לעיל הכל מודים בבא על חמותו שאשתו פסולה אלא לפי שהיתה חמותו רגילה לבא אצל בתה לכך אסר עליו אשתו שלא תהא רגילה לבא אצלו:

הלכה ו מתני' כל שפוסל וכו'. הרישא קאי ניסת ע"פ ב"ד תצא ופטורה מקרבן ע"פ עדים תצא וחייבת בקרבן וקאמר ת"ק ל"ש ע"פ עדים דהשתא גיסו שריא ול"ש ע"פ ב"ד דהיינו בעד אחד דהשתא גיסו אסורה אפילו שריא וקא"ל ר' יוסי ע"פ ב"ד דפוסל על אחרים פוסל ע"י עצמו ע"פ עדים דאינו פוסל על אחרים אינו פוסל ע"י עצמו:

גמ'

שינויי נוסחאות (בכ"ה) אגרא כ"ס בד"ו. (בכ"ע) אלא כ"ס ב:"ו. (בל"ד) כר"י בד"ו כרבי יהודה.

הגהות

אתא עובדא קומי ר' מנא ואפיק לה דהוא סבר כר"י וכו'. עיין בב"ר פ' האשה רבה וז"ל וכן אם זינתה חמותו עמו אין אשתו נאסרת עליו וכו' ובע"ז סימן ט"ו ס"ק י"ט ובתו"ת הת"ס אהע"ז סי' מ':

תרויהון אמרין זהו ראשו של פרק מה אמר ר' יוסה בשאר כל הדברים נישמעינה מן הדא רבי יוסי אומר כל שהוא פוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו וכל שאינו פוסל על ידי אחרים אינו פוסל על ידי עצמו. ואמר רבי בא ורב המנונא ורבי זעירא תרויהון אמרין זהו ראשו של פרק. ר' הילא בשם רבי שמעון בן לקיש אחות אשתו נשואה *הואיל והוא פוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו. ואחות אשתו פנויה הואיל ואינו פוסל על ידי אחרים אינו פוסל על ידי עצמו. דמר רבי הילא בשם ר' שמעון בן לקיש צריכה הימנו גט. והיך עבידא גבר אית ליה ברתא וחורגא ואינתו אית לה ברתה וחורגה ואסבון דין לדין ואולידון ברתא משריי מן חורגתא דאיתתא:

הלכה ז מתני'

[א] *בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל על ידי אחים ואחים פוסלין על ידו אלא שהוא פוסל תחילה ואהין פוסלין תחילה וסוף כיצד בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו פסל על ידי אחים בא עליה אחים עשו בה מאמר נתנו גט או הלצו פסלו על ידיו: **גמ'** הא בסוף אינו פוסל אלא לאחר מאמרו אבל לאחר ביאתו פוסל אלא [י] שהוא פוסל בדבר אחד והן פוסלין בארבעה דברים. כיצד בן תשע שנים ויום אחד. °ואם לבנו ייעדנה *לבנו הוא מייעדה אינו

קרבן העדה

גמ' תריהון אמרין. שניהם אמרו הא דא"ר יוסי לעיל בפרקין כתובתה על נכסי בעלה הראשון אריש פרקין קאי אניסת ע"פ עד אחד: מה א"ר יוסי בשאר כל הדברים. השנויים בר"פ דקנסינן אותה מי פליג ר"י אכולהו דלא קנסינן אותה כיון שעשאה ברשות או הורה אור דלמא אכתובה לחוד פליג ובשאר כל הדברים בה: נשמעינה מן הדא. תא שמע: זהו ראשה של פרק. רבי יוסי דמתני' אריש פרקין קאי כדפרישית במתני' ש"מ דבשאר דברים לא פליג דהא קאמר דע"פ ב"ד פוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו והיינו כדתנן במתני' הגא מזה ומזה: אחות אשתו נשואה וכו'. פליג אהא דא"ר בא דר' יוסי אריש פרקין פליג אלא מתני' כפשטה כל שפוסל ע"י אחרים היינו אחות אשתו הנשואה וכל שאינו פוסל היינו אחות אשתו פנויה: צריכה הימנו גט. אחות אשתו לכך נפלאת אגיסו ואשתו אסורה לו שלא יאמרו קנסיב אחות גרושתו:

הלכה ז מתני' אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה. שלא מאמה וחזרו וא"ל מתה השנייה ונשא אחות השנייה מאמה ולא מאביה נמצא השלישית נכרית אצל הראשונה וחזרו וא"ל מתה השלישי' ונשא אחותה מאביה ולא מאמה נמצא הרביעית רחוקה משנייה וכ"ש מהראשונה וחזרו וא"ל מתה גם הרביעית הזאת ונשא אחותה מאמה וזו החמישית אין לה קורבה דאחיות עם הראשונה ושנייה ושלישית ואח"כ א"ל כולן קיימות: מותר בראשונה וכו'. שאינן קרובות זו לזו אע"ג שהשלישית אחות השנייה שריא דקידושי שניה לא תפסו בה דאחות אשתו הראשונה היא וה"ל השניה כאנוסה ומפותה ותניא אנס אשה מותר לישא בתה דלא אסרה תורה אלא אחות אשה בלבד והיכא דלא תפסי קידושין לאו אחות אשה היא וכן החמישית אע"ג שהיא אחות הרביעית מותר בה כדאמרן: ופוטרת צרותיהן. אם מת ובא יבם וייבם אחת מהן פוטרת צרתה: אסור בשנייה. מפני הראשונה וברביעית מפני השלישית: ואם בא על השנייה לאחר מיתת הראשונה. שאמת היה שמתה הראשונה ושאר עידי שקר הם אסור בשלישית מפני השנייה ובחמישית מפני הרביעית:

גמ' והיך עבידא. והיכי דמי שתהיה הראשונה אחות השנייה מאביה וכן כלן: ה"ג גברא אית ליה ברא וחורגא ואינתו אית להו ברת וחורגא ונסבון דין לדין ואולידין ברת משריי מן חורגתא דאיתתא. וה"פ ראובן נשא שרה וילדה לו בת ומת ראובן וניסת לשמעון וילדה גם לשמעון בת ולוי נשא רבקה וילדה לו בת ותמת רבקה ונשא לרחל וילדה לו בת אח"כ מת לוי ושרה אשת שמעון ונשא שמעון את רחל וילדה לו בת ויהודה נשא בת לוי מרבקה אשתו א"ל מתה ונשא בת לוי מרחל אשתו שהיא אחות הראשונה מאביה ולא מאמה א"ל מתה ונשא בת שמעון מרחל אשתו שהיא אחות השנייה מאמה ולא מאביה א"ל מתה ונשא בת שמעון משרה אשתו שהיא אחות השלישית מאביה א"ל מתה ונשא בת ראובן משרה אשתו שהיא אחות הרביעית מאמה: משריי. מתחיל הסדר מהורגת האשה ולא הוא כסדר משנתינו כדפרישית:

הלכה ח מתני' בן ט' שנים ויום אחד. אם בא על יבמתו פסלה על שאר אחיו דביאתו ביאה וכן אם נתן לה גט או עשה בה מאמר פסלה אבל אינו גט ומאמר גמור: אלא הוא פוסל תחלה. בגמרא מפרש במאמר הוא פוסל תחלה ולא בסוף: **גמ'** הא בסוף אינו פוסל. בתמיה וכי אינו פוסל בן תשע בביאתו אחר שעשה הגדול מאמר: ה"ג אלא במאמרו אבל בביאתו פוסל. וה"פ אלא בן תשע שעשה מאמר אחר מאמרו של הגדול אינו פוסל אא"כ עשה הקטן מאמר בתחלה פוסל ע"י אחין אבל לא בסוף אבל בביאתו פוסל אפילו בסוף דהיינו אפילו אחר מאמרו של הגדול: אלא שהוא פוסל וכו'. כלומר וה"פ דמתני' אלא שהוא פוסל תחלה וסוף בדבר אחד והיינו ביאה אבל בגט ובחליצה ובמאמר אינו פוסל אלא תחלה ולא בסוף והאחין פוסלין על ידו בארבע דברים בתחלה וסוף כיצד בן תשע שבא על יבמתו וכו' ובבבלי משמע דברייתא באנפי נפשה היא ולאו אמתני' קאי מיהו מתני' נמי איכא לפרושי הכי: אינו

פני משה

זהו ראשו של פרק. אדר' יוסי במתני' קאי דאמר כל שפוסל כו' וזהו טעמיה דר' יוסי נמי בראשו של פרק כו' כדפרישית ריש הל' ב' וע"ש: רבי הילא בשם ר"ל אחות אשתו נשואה כו'. לפרושי מילתיה דר' יוסי קאי. ולגי' דהאי תלמודא דנקט אחות אשתו נשואה אחות אשתו פנוי' ע"כ דהכי מפרשינן דת"ק ור' יוסי פליגי בפלוגתא דר"ע ורבנן בריש פירקין אם אחות אשתו צריכה גט או לא וה"פ דת"ק סבר כרבנן דהתם דכל העריות אין צריכו' גט חוץ מאשת איש שניסת עפ"י בית דין כדמפרשינן התם טעמא דשמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצאת א"א יוצאת שלא בגט והילכך באחות אשתו אינה צריכה גט דליכא להאי חששא דהרי אם גירש אשתו אסיר באחותה ולפיכך לת"ק לעולם אשתו מותרת לחזור לו אם נשא אחותה בין שהיא אחות אשתו נשואה וכגון דאזלי אשתו וגיסו למדה"י ובאו ואמרו לה מתה אשתך ולזו אמרו לה מת בעלך ועמד ונשאה ואח"כ באו אשתו וגיסו ובין שהיא אחות אשתו פנוי' דהרי אין אחות אשתו צריכה הימנו גט אפילו נשואה היא והילכך מותר באשתו ור' יוסי סבר כר"ע דאחות אשתו צריכה גט אלא דמחלק בין אחות אשתו נשואה דצריכה גט ובין אחות אשתו פנוי' דאינה צריכה גט וטעמא דאחות אשתו נשואה כיון שהיא נאסרת על בעלה צריך להוציאה בגט כדי לברר איסורו דמתוך אותו הגט נאסרה נמי אשתו של זה עליו דאחות גרושתו היא וכעין דאמר לעיל בריש פירקין כדי לברר איסורו של ראשון לפי פי' הרמב"ן ז"ל שכתבתי שם במראה ע"ש ומשום קנסא דהואיל ונאסרה על בעלה מוציאה בגט כדי לאסור אשתו עליו אבל באחות אשתו פנוי' דליכא האי טעמא אין צריכה גט והילכך מותר באשתו. והיינו דקאמר ר' יוסי הכא כל שפוסל כו' דשמעי' לת"ק דאמר ל"ש אחות אשתו נשואה ל"ש אחותה פנוי' מותרת אשתו לחזור לו דהרי אין אחות אשתו צריכה גט ועלה קאמר ר' יוסי אחות אשתו נשואה פוסל ע"י אחרים הוא וכדפרישית פוסל ע"י עצמו דצריכה הימנו גט ונאסרה נמי אשתו עליו. אחות אשתו פנוי' דאין כאן פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו דאין צריכה הימנו גט ולא נאסרה אשתו עליו הדין פירושא דהאי סוגיא: והיך עבידא. על המתני' קאי דקתני אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאבי' ואח"כ מאמה כו' דהחמישית נכרי' עם הג' והג' עם הראשונה וכדפרישית במתני' ומפרש היכי דמי האי גוונא: גבר אית ליה ברתא גרסינן והורגה ואינתו אית לה ברתא והורגה. ראובן יש לו בת ושמה רחל ובת אשתו מבעלה הראשון לאה והרי הן אחיות מן האם: ואינתו. וכן אשה אחת שרה יש לה בת בלהה והורגה בת בעלה זלפה והרי הן אחיות מן האב: ואסבון דין לדין. ונשא ראובן את שרה: ואולידון ברתא גרסינן. והולידו בת אחת ושמה דינה הרי דינה זו עם רחל אחיות מן האב ועם לאה נכרי' וכן דינה עם בלהה אחיות מן האם ועם זלפה נכרית: משריי' מן חורגת' דאיתתא. כלו' התחלתו היתה מן החורגה של האשה ובכה"ג דוקא משכחת לה דנשא מתחילה זלפה ואמרו לו מתה ונשא בלהה אחותה מאבי' ואח"כ נשא דינה והיא אחותה מאמה ועם זלפה נכריות ואח"כ לרחל ואח"כ ללאה ונתבארה משנתינו:

הלכה ז מתני' בן תשע שנים כו' פוסל על ידי אחין. אם בא עליה דביאתו ביאה וכן יש לו מאמר אבל אינו מאמר גמור כדלקמן: אלא שהוא פוסל תהלה. בגמ' מפרש דאמאמר קאי: והאחין פוסלין תהלה וסוף. דביאת בן תשע לא קניא לגמרי הלא כמאמר דעלמא וקי"ל דיש מאמר וגט וביאה וחליצה אחר המאמר: כיצד. בבבלי קאמר דחסורי מחסרא והכי קתני בד"א במאמר אבל בביאה פוסל תחלה וסוף כיצד בן ט' שנים ויום א' שבא כו': ע"י אחים. שעשו בה מאמ' מתחלה והגי' כיצד אבסוף קאי: **גמ'** הא בסוף אינו פוסל. בתמיה דהא קי"ל ביאתו פוסל בסוף: אלא לאחר מאמרו. הוא דאינו פוסל אלא בתחלה: אבל לאחר ביאתו. כלו' לאחר שבא עליה פוסל אפילו בסוף אלא שהוא פוסל בסוף בדבר אחד בביאה: והן פוסלין בד' דברים. בביאה ובמאמר ובגט ובחליצה: כיצד כו' ואם לבנו ייעדנה. סוגיא זו כתובה לקמן פ"ק דקידושין הלכה ב' ואיידי דמקשי לקמן ממתני' מייתי לה הכא: ואם לבנו. כתיב לבנו הוא מייעדה בכסף מקנתו ואין

מסורת הש"ס

עיין יבמות לה ע"ב

יבמות דף לג

קידושין פ"א ה"ב

שמות כא

עין משפט נר מצוה

לז
[א] מיי' פ' מיבום הלכה כ סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קע סעי' ט

לח
[ב] מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם

שנויי נוסחאות (פ"נ) ברתא נ"א בר. (פ"נ) ברתא נ"א בר. (פ"נ) ברתא נ"א ברא.

אינו מייעדה לאחין אלא אם אמרת בבן. וייעדנה לאחין מקל וחומר מה אם הבן שאינו קם תחתיו לחליצה ולייבום הרי הוא [א] מייעדה לו. אחיו שהוא קם תחתיו לחליצה ולייבום אינו דין שייעדנה לו (תלמוד לומר ואם לבנו ייעדנה. הוא מייעדה אינו מייעדה לאחיו) לא אם אמרת בבן שהוא קם תחתיו [ב] בשדה אחוזה. תאמר באחיו שאינו קם תחתיו בשדה אחוזה. הואיל ואינו קם תחתיו בשדה אחוזה אינו דין שייעדנה לו. תלמוד לומר ואם לבנו ייעדנה. לבנו הוא מייעדה ואינו מייעדה לאחיו. ואם לבנו ייעדנה לבנו הוא מייעדה ואינו מייעדה לבן בנו שמואל בר אבא בעא קומי רבי זעירא בפרשת נחלות את עבד [ג] בן בן כבן והכא לית עבד בן בן כבן. אמר ר' זעירא מאן דמר לי הדא מילתא אנא משקי ליה קונדיטון. התיב ר' תנחום הרי פרשת נחלות הרי עשיתה [ד] אח כבן ושאר כל הקרובים כבן. ואין את עושה בן בן כבן. התיבון רבנן דקיסרין הרי פרשת טמאות הרי עשיתה [ה] אח כבן ושאר כל הקרובים כבן. ואין את עושה בן בן כבן. אמר הא אזיל קונדיטון. *ואם לבנו ייעדנה [ו] לדעת. אמר רבי יוחנן לית כאן לדעת. אמר רבי יעקב בר אחא כן אית כאן כרבי יוסי בי רבי יהודה. אמר רבי שמואל בר אבודמא אפילו תימר אית כאן כר' יוסי בי רבי יהודה לא קטן הוא. אם לבנו ייעדנה לדעת. רבי יוחנן אמר מייעדנה בין לבנו הגדול בין לבנו הקטן בין לדעת בין שלא לדעת. ר' שמעון בן לקיש אמר אינו מייעדנה אלא לבנו הגדול [ז] בלבד לדעת. בן תשע שנים ויום אחד עושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. על דעתיה דרבי יוחנן דהוא פתר לה בייעודין ניהא ייעודין שיש לו קניין בה עושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש דהוא פתר לה בנישואין תהא פטורה מן החליצה ומן הייבום. והתנינן [ח] *נשא אשה ומתה הרי זו פטורה. אמר ר' אבין אתיא דרבי שמעון בן לקיש ברבי יוסי בי ר' יהודה. ותני כן [ט] *בן תשע שנים ויום אחד עד בן שתים עשרה ויום אחד שהביא שתי שערות

הרי

פני משה

ואין מייעדה לאחין: גרסינן אלא אם אמרת בבן. כלו' דאם בבן הוא מייעדה נימא דייעדנה לאחין מק"ו כו': ת"ל כו' ל"ג עד לקמן וכן הוא בקידושין: שהוא קם תחתיו בשדה אחוזה. דהמקדיש שדה אחוזה ופדאה איש אחר יוצאה לכהנים ביובל ואם פדאה הוא עצמו אינה יוצאה לכהנים ואם פדאה בנו קם תחת אביו ואין יוצאה לכהנים כדתנן פ"ז דערכין: הואיל ואינו כו' ת"ל כו'. ואע"ג דק"ו פריכא הוא ולמה לי קרא משום דאיכא למימר שדה אחוזה גופא תיפוק מק"ו דיבום דאחיו קם תחתיו והאי הואיל כו' ה"ק הואיל דאמ' משום שאין קם תחתיו הא ליתא דנילף שדה אחוזה וייעוד מק"ו דיבום: אינו דין שייעדנה לו. בלשון תמיה דאפ"ה דין הוא כדאמרן: ת"ל ואם לבנו. והשתא דמעטי' קרא מיעוד הוי יעוד גופא פירכא לשדה אחוזה. ובבבלי קידושין י"ז וכ"ב וערכין קאמ' פירכא אחריתא על ק"ו לשדה אחוזה דכלום יש יבום אלא במקום שאין בן: ואם לבנו. וכן דרשינן למעט בן הבן דאינו מייעד: בפרשת נחלות את עבד בן הבן כבן. דבן הבן יורש במקום הבת כבן: והכא. אמאי לית את עביד כו': מאן דאמר לי. טעמא דהדא מילתא אני משקה לו כוס של יין קונדיטון: והשיב ר' תנחום הרי פ' נחלות. כלו' דשאני נחלות דמצינו דעשיתה אח כבן כלו' דאפילו אח ושארי קרובים יורשין אם אין שם יורש היותר קרוב ועכ"פ מצינו דשייכי' בירושה אבל ביעוד אין שום יעוד בקרובים: התיבון רבנן דקיסרין. על תשובת ר' תנחום דאין ראיה מזה דהרי פ' טומאה כו' דכהן מטמא לאחיו ולשארי קרובים האמורים בפרשה כמו שהוא מטמא לבן: ואין כו'. ואפ"ה לא מטמא לבן הבן כבן: אמר לו ר"ז הא אזיל קונדיטון. שהפסדת א"נ ר"ת בעצמו קאמר על שהשיבו לו: לדעת. שצריך שיהיה היעוד מדעת: ור' יוחנן פליג לית כאן לדעת אין צריך מדעת ור"י לטעמיה דאמר לקמן מייעד אפי' לבנו הקטן: אית כאן כר"י בר יהודה. כלו' הא דאמר דבעינן לדעת ר"י כרבי יהודה היא דאמר שם וכן בבלי שם דף י"ט דמעות הראשונים שקיבל האב בעד כסף מקנתה לאו לקידושין ניתנו ולפיכך צריך דעת שתקבל עליה וקס"ד דכמו דבעינן דעת דידה כן נמי לדעת דידיה: וקאמר ר' שמואל עלה דלא היא דאפי' תימר כר' יוסי בר"י דוקא דעת דידה אבל לא דידיה: לא קטן הוא. בתמיה לא משמעות הכתוב הוא דאפי' לבנו קטן מייעדה דהא לבנו סתמא כתיב וקטן מי אית ליה דעת: אם כו'. מימרא אחריתא היא דמייתי פלוגתא דר"י ור"ל: לדעת. דעת דידה א"נ אדידיה קאי ור"י פליג דמייעדה אפילו לבנו קטן וה"נ לדעת: בלבד לדעת. כלו' דצריך לדעת ולפיכך אינו מייעדה אלא לבנו הגדול בלבד א"נ לדעת דידה נמי קאמר וכדר' ינאי בבבלי שם: עושה אלמנה לכ"ג. כדמפרש לקמיה: וקאמר הש"ס ע"ד דר' יוחנן. דאמר יש ייעוד לקטן ופתר לה הא דקאמר עושה אלמנה לכ"ג בייעודין שייעדה: ניחא הוא ייעודין שיש לו בה קנין. והויא כאשתו ולפיכך עושה אלמנה אם ייעדה ומת הויא אלמנה לכ"ג כו': אלא ע"ד דר"ל. דלית ליה ייעוד בקטן וע"כ פתר לה בנישואין בתמיה: תהא פטורה כו' והתנינן. כלומר דאפילו פטורה מן החליצה ומן הייבום היא אשת קטן כדתנן הכא נשא אשה ומת פטורה ואת אמרת דעושה אלמנה לכ"ג: אתייא דר"ל כר' יוסי בר' יהודה. דלקמן: ותני כן. פלוגתייהו דרבנן ור"י בר' יהודה ולקמן מסיק לה הא דמוקי ר' אבין כר' יוסי בר"י: בן תשע כו'. ברייתא פ' יוצא דופן דף מ"ו:

קרבן העדה

אינו מייעדה. האדון אינו יכול לייעד האמה העבריה לאחד מאחיו שיאמר לה הרי את מיועדת לאחי כדרך שאומר לה כשמייעד' לבנו ובכך היא מתקדשת כשאר ארוסות: אלא אי אמרת בבן. השתא דכתיב דמייעדה לבנו נימא דק"ו הוא דמייעדה לאחין ולא נמעט את האחין ובקידושין פ"ק דף ה' ע"ב ל"ג אלא אם אמרת בבן: וליבום. דכתיב כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם ובן אין לו וגו' אבל הבן אינו מייבם את אמו: ה"ג אינו דין שייעדנה לו לא אם אמרת וכו' וכ"ה בקידושין: שהוא קם תחתיו בשדה אחוזה. המקדיש שדה אחוזתו פודה בית כור זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף ואם לא פדאה ומכרה הגזבר לאחר אינו יכול לפדותה עוד וכשיוצאה מיד הלוקח ביובל מתחלקת לכהנים אבל אם לקחה בנו של המקדיש אינה יוצאה הימנו ביובל להתחלק לכהנים דכתיב ואם לא יגאל את השדה דהיינו הבעלים ואם מכר את השדה דהיינו הגזבר לאיש אחר לא יגאל עוד ודרשינן לאחר ולא לבן או אינו אלא לאחר ולא לאח כשהוא אומר לאיש הרי אח אמור הא מה אני מקיים לאחר ולא לבן: ואינו מייעדה לבן בנו. אע"פ שקם תחת אביו בשדה אחוזה מ"מ אינו יכול לייעדה: בפ' נחלות. לענין ירושה בן הבן עד סוף כל הדורות הן כבן וקודמין לשאר קרובים והכא דרשינן בנו דוקא ולא בן בנו: מ"ד לי. תירוץ הקושיא זו אשקנו יין קונדיטון. והוא יין המעורב בדבש ופלפלין: התיב ר' תנחום. לתרץ קושית ר"ז: ה"ג ושאר כל הקרובים כבן את עושה בן בן כבן וכאן שלא עשית אח כבן ושאר כל הקרובים אין את עושה בן בן כבן וכ"ה בקידושין. וה"פ כיון דמצינו דלא קפיד קרא אבן דוקא אמרי' נמי דבן הבן כבן אבל כאן אף אם נאמר אח כבן מק"ו מ"מ שאר כל הקרובים דליכא ק"ו ודאי אינו מייעד להן הלכך אמרי' נמי בן הבן אינו כבן: הרי פרשת טומאות. הכהן שעשה אח כבן וכן שאר כל הקרובים אביו ואמו ואשתו ואחותו כדכתיב לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו ואפ"ה אינו מטמא לבן הבן דלא מנו חכמים אלא ז' מתים א"כ גם ביעוד לא צריך קרא למעוטי בן הבן גם בנחלות אין לרבות בן הבן: אמרין אזיל קונדיטון. שהיה לר"ז להשקות לר' תנחום שלא תירץ מידי אקושית ר"ש בר אבא: לית כאן לדעת. כלומר ליתא להך ברייתא אלא אפי' שלא לדעת בנו יכול לייעדה לו: אית כאן. לעולם הך ברייתא לאו משבשתא והא דתני לדעת היינו לדעתה וכריב"א דאמר מעות הראשונו' לאו לקידושין ניתנו ואין יעוד אלא בפרוטה שעליה לפיכך אין דעת האב בהן מתחילה לקידושין ואם אינו מודיעה שתקבל עליה אין כאן קידושין: אפי' תימא אית כאן וכריב"י. מ"מ לשון הברייתא דתני ואם לבנו ייעדנה לדעת משמע דבעינן דעת בנו והא ודאי ליתא דהא מייעדה אפי' לבנו הקטן וכדאמר"י בסמוך וקטן לית בו דעת ל"א ה"פ ע"כ צ"ל לדעת אדעתה דאי לדעת בנו קשיא הא אפי' לבנו קטן מייעדה: אינו מייעדה אלא לבנו הגדול ובלבד לדעת. מ"ט קאמר מ"ט אין יעוד אלא בגדול לפי שאין יעוד אלא מדעת וקטן אין בו דעת ל"א ובלבד לדעת דידה וכריב"י: עושה אלמנה לכה"ג וכו'. בן ט' שנים ויום אחד שנשא אשה ומת ועדיין היא בתולה הרי היא אלמנה ואסורה לכה"ג ואם נתן לה גט או שחלץ לה או שמת וחלץ לה אחד מן האחין אסורה לכהן: ע"ד דר"י. בשלמא לר"י דאמר שמייעדה לבנו קטן ניחא דמצינו אישות לקטן וקנין יעוד קנין גמור מדאורייתא הוא והא דתניא בברייתא בן ט' שנים עושה אלמנה וכו' איירי ביעוד ובעיא חליצה ויבום ומיפסלא לכהונה אלא לרשב"ל דאמר אין ייעוד אלא בגדול ע"כ דברייתא בנישואין דקטן איירי א"כ תהא פטורה מן החליצה ומן היבום כדתנן במתני' נשא אשה ומת פטורה מן החליצה ומן היבום דאע"ג דביאתו ביאה אין קנין קטן כלום: אתיא דרשב"ל כריב"י. רשב"ל מוקי לברייתא כריב"י דאמר אם עמדו הסימנין מן ט' שנים ויום אחד עד שיהיה בן י"ב שנים ויום א' הרי הוא גדול למפרע מיום שנראו בו סימנין הללו וכדמסיק ובקטן זה איירי תנא דברייתא

שומא

עין משפט נר מצוה

לט [א] מיי' פ"ד מעבדים ה"ז

מ [ב] מיי' פ"ד מערכין ה"כ

מא [ג] [ד] מיי' פ"א מנחלות ה"ג טוש"ע חו"מ סי' רעו

מב [ה] מיי' פ"ב מאבל ה"א טוש"ע יו"ד סי' שעג

מג [ו] [ז] מיי' פ"ד מעבדים ה"ז [ח]

מד [ח] מיי' פ"ו מיבום ה"ב סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו וסי' קעב סעי' טו

מה [ט] מיי' פ"ב מאישות הי"ח סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סע"ד

מסורת הש"ס

עי' קידושין מט

יבמות צו פ"ב

נדה מו וקידושין סג

שינוי נוסחאות (ב"פ) תלמוד לומר ט' כד „לאחיו" כ"ה כ"ס כד"ו.

מסורת הש"ם

הרי זו שומא. רבי יוסי בי רבי יהודה אומר הרי אילו סימנין. רבי יעקב בי רבי בון בשם רבי יוסי בן חנינה והן שעמדו בו בשעת סימנין. ר' יוסה בעי עמדו בו בשעת סימנין למפריעו הוא נעשה איש. או מיכן ולבא. רבי אבון פשיטא ליה למפריעו הוא נעשה איש כל שכן לבא. די פתר הדא דרבי שמעון בן לקיש כרבי יוסי בי רבי יהודה ולמה לית רבי יוסי פתר הדא דרבי שמעון בן לקיש כרבי יוסה בי רבי יהודה. אמר רבי מנא דהיא צריכה ליה רבי יוסי בעי עמדו בו בשעת סימנין למפריעו נעשה איש. או מיכן ולהבא. ניחא אלמנה וגרושה. תיפתר שבא עליה משהגדיל נתן לה גיטו. חליצה תיפתר שבא עליה ומת וחלצו לה אחין ועל ידיו היא נעשית חליצה. מעתה אפילו פחות מתשע. אמר רבי שמואל בר אבודמא וכיני אלא בגין דתנא כולהון תשע תנא אף הוא עמהון. רבי יודה בר פזי בשם רבי יהושע בן לוי מאחז למד רבי יוסי ברבי יודה. *דתני אחז הוליד בן תשע

והרן

קרבן העדה

שומא. ורוא"ה בלע"ז ודרכה ליגדל בה שער: והן. והוא שסימנין אלו שנראו בו מתשע שנים ואילך עמדו בו אף לאחר שהגדיל אבל אם נשרו בינתיים איגלאי מלתא למפרע דשומא הן ואף לריב"י לא הוו סימנין: עמדו בו בשעת סימנין. דהיינו משנעשה בן י"ב שנים לריב"י למפרע משעה שנראו בו סימנים אלו הוא נעשה איש או דלמא מכאן ולהבא פליגי את"ק כיון שנראו בו סימנים אלו קודם שהגדיל אף שעמדו בו לאחר שהגדיל *לאו כלום הן וריב"י סובר דמכאן ולהבא מהני סימנים אלו לעשותו גדול אבל למפרע לכ"ע לא הוי גדול: די פתר וכו'. דהוא מפרש הא דרשב"ל מוקי לברייתא דתני בן ט' שנים ויום אחד עושה אלמנה לכה"ג וכו' כריב"י כדפרישית בסמוך ש"מ דסובר למפרע הוא נעשה איש: ופריך ולמה לית ר"י וכו'. כלומר כיון דלרשב"ל צריכין לפרש כן דברי ריב"י א"כ מאי קמיבעיא ליה לר"י: דהוא צריכה ליה. אף אי מוקמינן הברייתא כריב"י לא מיתרצא שפיר לרשב"ל דקשיא ליה גרושה כדמסיק וע"כ לומר רשב"ל הך ברייתא לא שמיע ליה ל"א ה"ג א"ר מנא דהוא צריכא ליה לר' יוחנן אליבא דריב"י עמדו בו וכו' וה"פ הא דמיבעיא לר' יוסי היינו אליבא דר' יוחנן אבל לרשב"ל לא קמיבעיא ליה: ניחא אלמנה. הא דתני בברייתא בן ט' שנים עושה אלמנה לכה"ג וכו' קשיא ליה הניחא אלמנה עושה לר' יוחנן ע"י ייעוד אלא גרושה מי הוה גטו גט הא קטן הוא: ומשני תיפתר לה. תפרש לה שבא עליה כשהוא קטן וכשהגדיל נתן לה גט וה"ל גרושה גמורה אם היה תחילת קנינו קנין גמור כדתנן ביבמה: ופריך חלוצה. הא דתני שעושה חלוצה ס"ד שחלץ ליבמתו וקשיא לר' יוחנן דקטן אין חליצתו כלום ואי משהגדיל חלץ פשיטא: ומשני תיפתר. תפרש לאו בשחלץ הוא ליבמתו איירי אלא בשבא על יעודתו איירי דה"ל קנין גמור וזקוקה ליבם ואם חלץ לה אחד מן האחין נעשית ע"י חלוצה: מעתה. דמוקמת לה בייעוד אפי' בפחות מבן ט' נמי קנייתו קנין גמור הוא ולמה תניא בן ט': וכיני. וכן הוא דה"ל להני למתני אפי' פחות מבן ט' אלא משום דתני נמי בהך ברייתא מילי דלא שייכי אלא בבן ט' כגון קטן שבא על עריות שחייבין על ידו תני נמי הלו בבן ט': מאחז למד ריב"י. דבן ט' יכול להוליד: אחז הוליד בן ט'. דבן ד' הי' כשמלך וט"ו שנה מלך הרי כל שנותיו היו ל"ה וחזקיהו בנו הי' בן כ"ה שנים כשמת אביו הרי שנולד חזקיהו כשהיה אחז בן עשר שני' וכד מדלית ט' חדשי' ימי עיבור הרי בן ט' שנים היה אחז כשנתעבר' אשתו עם חזקיהו בנו:

והרן

סנהדרין סט בשינוי

פני משה

הרי זו שומא. בעלמא ולא הוו סימנין: סימנין. וכדמפרש ר' יעקב: והן. ודוקא שעמדו בו בשעת סימנין בשעה שהוא ראוי להביא סימנין דהיינו בשנת י"ב ויום אחד כדאמר שם ועודן בו דכשהגיע לי"ב לא נשרו: עמדו בו בשעת סימנין. מי אמרינן למפרע נעשה איש ונ"מ אם קידש אשה לאחר שנראו בו או אם אכל חלב להביא חטאת: או מיכאן ולבא. דוקא נעשה איש וקמ"ל דאותן שתי שערות כסימנין נחשבין אע"פ שהביא קודם זמן הואיל ועמדו בו בשעת סימנין: וקאמר הש"ס דר' אבין ודאי פשיטא ליה דלמפרע נעשה איש וכ"ש להבא. וטעמא דאמרינן דפשיטא ליה: די פתר הדא דר"ל כר"י בר"י. הואיל דחזינן דמוקי הא דר"ל כמותו ש"מ למפרע נעשה איש ומשכחת לה אליביה הא דאמר ר"ל לעיל דבן ט' עושה אלמנה לכ"ג דאם עלדו לו סימנין מאז וקידש אשה למפרע הוי איש: ולמה לית כו'. ומ"ט לא מוקי ר' יוסי הכי: וקאמר ר' מנא דהיא צריכה לי'. דהיא מספקא לי' כדבעי ר' יוסי כו' כלומר דהש"ס בעי הוי לי' לר' יוסי למיפשט אליבא דר' יוסי בר"י דלמפרע נעשה איש דאל"כ ר"ל כמאן אמרה לשמעתיה וקאמר ר' מנא דאפ"ה מספקא ליה אליביה והא דר"ל איכא למימ' להומרא בעלמא קאמר וג"מ דלענין קרבן לא אמרינן מספיקא להביא חולין לעזרה: ניחא אלמנה. לר' יוחנן פריך דמוקמינן לעיל אליביה הא דבן ט' עושה אלמנה לכ"ג ע"י יעוד והילכך פריך הניחא אלמנה דעושה דביאתו ביאה והקנין ע"י יעוד מקרי קנין ושפיר אלמנה הויא: וגרושה. בתמיה כלו' היכי משכחת לה דעביד גרושה הא גיטו ודאי אינו גט אפילו כי קני לה ע"י יעוד: ומשני תיפתר שבא עליה משהגדיל. ואז נתן לה גט ולקמיה פריך אפי' פחות מט' נמי: חליצה. היכי משכחת לה דעושה: תיפתר שבא עליה כו'. ואע"ג דאבת בן ט' פטורה מן החליצה ומן היבום כדתנן הכא שאני התם דע"י קנין יעוד הוא והוי קנין: ועל ידו. כלו' דלהכי קאמר עושה אע"פ שהוא אינו חולץ משום דע"י הוא מביא לה להיות חלוצה: מעתה אפי' פחות מתשע. אגרושה קאי דלא משכחת לה אלא כשבא עליה כשהגדיל ונתן גט והפ"ה קרית ליה בן ט' עושה גרושה דבתר מעיקרא אזלינן אי הכי אפי' פחות מט' בעלמא ולא ע"י יעוד ובא עליה משהגדיל לקנותה ונתן לה גט נמי: וכיני. כן הוא באמת והא דקתני בן ט' בגין דתנא כולהון תשע גבי אלמנה וחליצה דע"כ בן ט' דוקא דביאתו ביאה וקנין הוי ע"י יעוד תני אף גרושה עמהן: מאחז למד ר' יוסי ברבי יהודה. לומר דבן ט' ביאתו ביאה שהרי מצינו בדורות הראשונים שהיו מולידים בני כך: דתני כו'

והרן

עין משפט נר מצוה

רידב"ז

ולמה לית ר' יוסי פתר הדא דרשב"ל כר"י בר"י א"ר מנא דהיא צריכה ליה כו' המפרשים ז"ל עמלים לבאר זאת הסוגיא דלכאורה אינו מובן דפריך דמ"ע מספקא ליה לר' יוסי אם למפרע או להבא ולמה צריכה לו הא יש לו למיפשט מדרשב"ל דע"כ צריך לפתור הדא דרשב"ל כר"י בר"י וע"כ מוכח דלמפרע הוא ומתרץ דלפיכך לא פתר הדא דרשב"ל כר' בר"י משום דצריכה לי' הא ע"ז גופא אנו דנין מדוע צריכה לי' ולא פתר הדא דרשב"ל כר"י בר"י וליפשוט הספק מרשב"ל וגם כל עיקר הקושיא אינו מובן דמאי מקשה ולמה הוא ספק לר' יוסי ולא פשיט ספיקו מהיא דרשב"ל ז"א דכיון דספיקא היא לו למפרע נעשה איש או מכאן ולהבא ע"כ לא פתר הדא דרשב"ל כר"י בר"י והק"ע ז"ל מגי' דל"ל דהוא צריכה לו לר' יוחנן אליבא דר"י בר"י ובלישנא קמא כתב להבר הא דמסיק ניחא אלמנה ודחוק מאד וכן פי' הפ"מ ז"ל קשה להבין דמפרש דהא דרשב"ל איכא למימר להומרא בעלמא קאמר עיי"ש וקשה להבין מאד דלפ"ז עיקר חסר מן הספר וכן הנו"י ז"ל עמל בזה הרבה להבין ומפלפל טובא וגם העיקר חסר מן הספר ע"כ נראה לפענ"ד לפרש הסוגי' בע"ה ומתחלה צריך להבין ראש הסוגיא ואם לבנו יעדנה לדעת א"ר יוחנן לית כאן לדעת א"ר יעקב בר אחא אית כן כר"י בר"י אר"ש בר אבדימא אפילו תימר אית כאן כר"י בר"י לא קטן הוא עי' בהמפרשים ז"ל שעמלים מאד לבאר הסוגיא הזאת ואני בעניי לא זכיתי להבין הפשט בזה הסוגיא ולא נתקררה רוחי עד שנראה לפענ"ד שיש כאן ט"ס קטן המצוי מאד מאד בדפוס וקלת מוכרחני לזה הא דפליגי ר' יוחנן ור' יעקב בר אחא ולא מצינו דר' יוחנן יחלוק עם ר' יעקב בר אחא ובעלמא איתא ר' יעקב בר אחא ר' יוסי בשם ר' יוחנן הרי דר' יוסי תלמידו דר' יוחנן ור' יעקב בר אחא תלמידו דר' יוסי ע"כ נראה לפענ"ד דהא דגרסינן א"ר יוחנן לית כאן לדעת הי' כתוב בר"ת אר"י והיא ר"ת ר' יוסי והמדפיס הדפיס ר' יוחנן [ודבר זה מצוי כמה פעמים בירושלמי ובמדרש אר"י בר"ת ובעוה"ר אין אנו יודעים מי הוא הבעל מימרא עד שיבוא משיח לדקינו ויגלה לנו וכן כתב המחבר מתנות כהונה ז"ל על המדרש בהקדמתו עיי"ש] ועפ"ז יהי' דבר גדול אלינו ויאיר עינינו בע"ה בכל הסוגיא בלא שום שיבוש ועי"ז יאיר עינינו האיך דקאמר אמורא על הברייתא דלית כאן דמכ"ל דלית כאן אלא הענין הוא דבראשית הסוגיא קאמר הגמ' סתם ברמז ואח"כ מבאר הגמ' שיטה אחרת ועי"ז יאיר עינינו מה דקאמר לעיל וכמה פעמים מצוי בירושלמי דגרסינן סוגיא סתומה לנו וע"י סוגיא אחרת אנו רואין האיך אור גנוז בסוגיא הסתומה אצלינו במקום אחר וכמה פעמים נתבאר מהסוגיא שלאחרי' תומ"י ועלמו מספר ולדוגמא עי' בר"פ כ"ג ובדברינו שם ובמס' כתובות פ"ק ה"ב [וה"נ מתחיל ב' שיטות ואם לבנו יעדנה חדא סמוכה להבירתה ומהסוגיא השני' נתבאר הראשונה] וה"פ דאמר ר' יוסי לית כאן לדעת דהא קשה לו מהברייתא דמביא בסוגיא אחרי' דמתחיל אח"כ ואם לבנו יעדנה דגרסינן שם בן תשע שנים עושה אלמנה לכה"ג דמבאר בסוגיא השני' דלא משכח"ל רק ביעוד לקטן ע"כ קאמר ר' יוסי לית כאן לדעת ע"ז השיב לו סתם ר' יעקב בר אחא אית כאן ודוקא מדעת ואך דאתיא כר"י בר"י כמו דמשני בסוגיא השני' ר' אבין כן משני ר' יעקב בר אחא והוא ר"י בר"י דמוכח בסוגיא השני' דר"י בר"י אומר סימן ומשכח"ל בבן תשע שיעשה אלמנה לכה"ג אף בלא יעוד אף דיעוד ליכא בקטן מ"מ אתיא הא דבן תשע עושה אלמנה לכה"ג משום דלר"י בר"י בן תשע לאו קטן הוא וכמו דמפרש תומ"י ר"ש בר אבדימא כמו ר' יעקב בר אחא אר"ש בר אבדימא אפילו תימא אית כאן ומ"מ ניחא דכר"י בר"י ולא [ובמס' קידושין גרסינן ולא קטן בוא"ו] קטן אליביה דר"י בר"י בניהותא אבל שלא לדעת לא מהני ביעוד בקטן והסוגיא הזאת סתומה ואח"כ מתחיל סוגיא אחרת פלוגתא דר"י ורשב"ל בזה והסוגיא הזאת נשנית מפורש פלוגתן של האמוראים וכל השקלא וטריא בזה הענין דפריך על דרשב"ל דס"ל דצריך דעת ביעוד מהברייתא דבן תשע ומשני ר' אבין מפורש דאתיא כר"י בר"י ומביא הברייתא דר"י בר"י מפורש דס"ל דמשכח"ל בן תשע שאינו קטן ואח"כ מביא הא דר' יוסי מיבעיא ליה אם למפרע או לאח"כ מכאן ולהבא ומפרש דר' אבין פשיטא ליה ע"כ דלר"י בר"י למפרע נעשה איש. והשתא מסיק הגמ' לפרש ולהסביר הטעם דלפ"ז מובן הא דבהסוגיא הקודמת מדוע אמר ר' יוסי לית כאן לדעת ולמה לא רצה לאוקמי' כר"ש בר אבדומא דאית כאן לדעת כר"י בר"י ויפתור גם הוא הא דרשב"ל כר"י בר"י ולמה לי' למימר על הברייתא לית כאן לדעת ומ"ט דידי' ע"ז מפרש להו ר' מנא משם דלר' יוסי צריכה לי' אם למפרע או מכאן ולהבא כמו דמסיק ר' יוסי בעי עמדו בו סימנין למפרע כו' וע"כ לא פתר ר' יוסי הדא דרשב"ל כר"י בר"י וא"כ אמר לית כאן לדעת ובהאי סוגיא השני' דמפורש האיבעיא דר' יוסי מסמיך הגמ' הא דפילפלו הבני הישיבה עם ר' מנא בההיא דר' יוסי דסוגיא דלעיל. וזה מצוי כ"כ פעמים כן נראה לפענ"ד בע"ה פירוש דהאי סוגיא:

והרן בן שש וכלב בן עשר כמ"ד הוא כלב בן חצרון הוא כלב בן יפונה :

הלכה ח מתני' [א] *בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואח"כ בא אחיו שהוא בן תשע שנים ויום אחד עליה פסל על ידיו ר' שמעון אומר לא פסל [ב] בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואחר כך בא על צרתה פסל על ידי עצמו רבי שמעון אומר לא פסל [ג] בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת [ד] נשא אשה ומת הרי זו פטורה [ה] בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו משהגדיל נשא אשה אחרת אם לא ידע את הראשונה משהגדיל השנייה או חולצת או מתייבמת והראשונה חולצת ולא מתייבמת רבי שמעון אומר מייבם לאי זו שירצה וחולץ לשנייה [ו] אחד שהוא בן תשע שנים ויום אחד ואחד בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות:

גמ' *שמואל אמר דברי רבי מאיר [ז] עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול וכמה דאת אמר עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול. ודכוותה נעשה חליצת בן תשע שנים ויום אחד כגט בגדול ורבנין אמרין [ח] אין חליצת בן תשע שנים ויום אחד כלום. ולמה עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול שכן ביאה בגדול קונה [ט] בין לדעת בין שלא לדעת נעשה חליצת בן תשע שנים ויום אחד כגט בגדול [י] וחליצה בגדול אינה פוטרת אלא לדעת. *אילו שומרת יבם שנפלה לפני כמה יבמין שמא אינה מתייבמת. תני ר' חייא [כ] אשת מת אחד מתייבמת ולא אשת שני מתים. שניה

פני משה

והרן בן שש וכלב בן עשר. ובבבלי פ' בן סורר ומורה דף ס"ט גרים הרן בן שמונה וכן כלב כדהשיב שם מדכתיב ובצלאל בן אורי בן חור וחור בנו של כלב היה כדכתיב בד"ה ותלד לו את חור ובצלאל כשעשה המשכן בר תליסר הוי כדכתיב איש איש ממלאכתו וגו' וכתוב בכלב בן מ' שנה אנכי בשלח משה מרגלים אשתכח דהוי בצלאל בשנה שניה כשנשתלחו מרגלים בר ארביסר פשו להו עשרין ושית דל תרתי שני לתלת עיבורי אישתכח דכל חד לתמני אוליד. ולפי גי' דהכא צ"ל דכלב לבד הוליד בן עשר והאחרים בני שבע או הא' בן ח' והא' בן שש כדקאמ' הכא הרן הוליד בן שש דהא ע"כ בצלאל בן י"ג הי' כשעשה המשכן: כמ"ד הוא כלב כו'. כדאמרינן בסוטה בן יפונה שפנה מעצת מרגלים דהאי קרא בן ארבעים שנה אנכי בכלב בן חצרון כתיב :

הלכה ח מתני' בן תשע שנים ויום א' שבא כו' פסל ע"י. דהוי ליה כמאמר אחר מאמר דשניהם תופסין בה וכיון דבעיא גט משני קם ביתה עליה בכיון שלא בנה שוב לא יבנה: ר"ש אומר לא פסל. דביאת בן ט' לר' שמעון ספק קניא ספק לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא מהני ביאת אחיו ואי לא קניא הוי ליה כמי שלא בעל לא הוא ולא אחיו הילכך לא פסיל ואין הלכה כר"ש: פוסל ע"י עצמו. שפסל לראשונה ע"י עצמו וכ"ש לשני' דבית א' הוא בונה ואין בונה ב' בתי': ור"ש אומר לא פסל. דלר"ש ספק אי קניא כו' ואי קניא קני הראשונה ולא מהניא ביאת צרתה ואי לא קני הוי כמי שלא בעל כלל לא לזו ולא לזו ומותר לקיים הראשונה אבל שניה לא דדילמא קניא בראשונה וקיימא שניה עליה באיסור ב' בתים: ומת [חו]לצת ולא מתייבמת. שיש עליה זיקה שבביאתו של זה הקטן שהוא כמאמר בגדול ולא יצאת מידי זיקת נפילה ראשונה וחל עליה זיקת נפילה שניה ותנן פרק ד' אחין מי שעליה זיקת יבם א' ולא זיקת ב' יבמין: נשא אשה. שאינה יבמתו ולו אחין הרי זה פטורה דאף על גב דביאתו ביאה אין קנינו כלום עד שיביא ב' שערות אבל ביבמה הואיל וזקוקה ליה שווי' רבנן כמאמר: אם לא ידע את הראשו' משהגדיל הראשונה חולצת ולא מתייבמת דזיקת ב' יבמין עליה הואיל ולא ידעה משהגדיל לא יצאת מידי נפילה ראשונה: ר"ש אומר מייבם לאיזו שירצה. דלית ליה זיקת ב' יבמין וה"נ אמר בפרק ד' אחין: וחולץ לשני'. דהא לאו ערות נינהו לאפטורי חדא ביבום חבירתה ויבומי תרוייהו לא דדילמא מאמר קני והוו ב' יבמות מבית אחד: א' בן תשע ואחד בן כ'. שניהם שוין לדין שלמעלה דכל כמה דלא אייתי ב' שערו' קטן הוי עד שיהיה בן ל"ה שנה ואם הגיע לל"ה ולא הביא ב' שערות אף על פי שלא נראו בו סימני סרים ה"ז סרים חמה:

גמ' שמואל אמר דברי ר"מ כו'. גרסינן לה לעיל פ"ה הלכה ה' ושם פירשתי: אילו שומר' יבם שנפלה כו'. כתוב' לעיל פ' ד' אחין הלכה י' ושם פירשתי. והקושיא אילו כו' שם אמתני' קאי ואגב גררא נסבה הכא משום דמייתי ראיה ממתני' דהכא:

קרבן העדה

והרן בן שש. אברהם הי' גדול מנחור שנה אחת ונחור היה גדול מהרן שנה אחת נמצא הרן קטן מאברהם שתי שנים ואברהם קשיש משרה עשר שנים כדכתיב הלבן מאה שנה יולד ואם שרה בת תשעים שנה תלד תן שנה לעיבורה של מלכה ושנה לעיבורה של יסכה דהיינו שרה הרי כשהוליד הי' בן שש שנים ומיהו כיון די"ל שנים מקוטעות הן ובן שבע הוליד לכך לא יליף ריב"י מהרן: וכלב בן עשר. בן ארבעים שנה היה כשהלך לרגל את הארץ ואז הוה בצלאל בן בנו בן י"ד שנה שכשהוקם המשכן היה בצלאל בן י"ג שנה דכתיב איש איש ממלאכתו ואין איש פחו' מי"ג שנה דל י"ד דבצלאל פש להו כ"ו דל תרתי שני דתלתא עיבור' אשתכח כל חד וחד בר תמני אוליד והא דקאמר כלב בן עשר כלומר לא יותר מעשר דא"כ צ"ל דאורי וחור הולידו כשהיו בני שש או פחות: וכמ"ד הוא כלב וכו'. דבמרגלים כתי' כלב בן יפונה ובד"ה כתיב ותקח לו כלב בן חצרון את אפרת ותלד לו את חור וכתיב בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה א"כ אם נאמר כלב בן יפונה הוא כלב בן חצרון ש"מ דבצלאל בן בנו היה והחשבון מכוון :

הלכה ט מתני' פסל על ידו. דה"ל כמאמר אחר מאמר דשניהם תופסין בה וכיון דבעיא גט משני אסורה עליו דכיון שלא בנה שוב לא יבנה: רש"א לא פסל. קסבר ר"ש ביאת בן ט' ספק קניא ספק לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא מהני' ביאת אחיו בה או בצרתה ואי לא קניא ה"ל כמי שלא בעל לא זו ולא זו ומותר לקיים את הראשונה אבל שניי' לא יקיים דדלמא ביאתו קניא בראשונה וקיימ' שניי' עליו באיסור שני בתי' ואיירי ששגגה בביא' השני דאי במזיד הא קיי"ל דביאת בן ט' ביאה ונהרגת על ידו כ"ש דאסורה לבעל': פסל. לראשונ' על עצמו וכ"ש לשניי' דבית אחד הוא בונה ולא שני בתים וכיון דאין ביאתו בראשונה קנין גמור מהני ביא' שנייה להצריכ' גט וכיון דיהיב גט קם כולי' ביאה בלא יבנה: רש"א לא פסל. דלר"ש ביאת בן תשע לא קניא ומשירה אלא ספק קניא ספק לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא קמהניא ביאת אחיו וכן ביאתו בצרתה ואי לא קניא הוה ליה כמי שלא בעל לא זו ולא זו ומותר לקיים הראשונה אבל שנייה לא מקיים דלמא ביאתו קני בראשונה וקיימא שנייה עליה באיסור שני בתים: גמ' דברי ר"מ. לחכמים אי אתם מודים לי שעשו ביאת בן ט' שנים כמאמר של גדול דקונה ומשייר הכי נמי נאמר בחליצת קטן שקונה ומשייר כגט בגדול דשניהן לדחות ולפטור היבמה באין: ורבנן. פליגי אר"מ ואמרו אין חליצת הקטן כלום ודקשיא לך שביאת קטן עשו כמאמר בגדול שכן ביאה של גדול ביבמה קונה אפי' שלא לדעת כדתנן לעיל ר"פ הבע"י הלכך ביא' קטן מהני אע"פ שאין בו דעת אבל היך נעשה חליצ' בן ט' כגט בגדול הא חליצת גדול עצמו אינה פוטרה אלא לדעת :

הלכה י מתני' חולצת ולא מתייבמת. שיש עליה זיקת שני יבמין שבביאת הקטן שהיא כמאמר בגדול לא יצאה מידי זיקת נפילה הראשונה וחלה עליה זיקת נפילה השנייה ותנן לעיל פ' ארבע אחין שעליה זיקת יבם אחד מתייבמ' ולא שעליה זיקת שני יבמין: נשא אשה. שאינה יבמתו ומת בלא בני' ולו אחי' ה"ז פטור' דאע"ג דביאתו ביאה אין קנינו כלום עד שיבי' שתי שערו' אבל ביבמה הואיל וזקוקה לו עשו אותה רבנן כמאמר: והראשונה חולצת ולא מתייבמת. דזיקת שני יבמין עלי' הואיל ולא ידעה משהגדיל לא יצאת ידי נפילה הראשונה: רש"א מייבם לאיזו שירצה. דלית ליה זיקת שני יבמין: וחולץ לשנייה. דהא לאו ערות נינהו לפטור חדא ביבום חברתה והויא ליה במקלת כמאמר דרבנן ואתי למימר שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות א"כ דלמא מאמר קני נמצא שתי יבמות מבית אחד מתייבמות: אחד בן ט' ואחד בן עשרים. שניהן שוין לכל האמור למעלה דכל כמה שלא הביא שתי שערות קטן הוא עד שיהיה בן ל"ה שנה ואז אם לא הביא שתי שערות הרי הוא סרים חמה: גמ' ופריך אלו שומרת יבם שנפלה לפני כמה. אחין יבמין ועליה זיקת כולן שמא אינה מתייבמ' בתמיה א"כ לרבנן אף זו התייבם אע"פ שיש עליה זיקת שני יבמין: אשת מת אחד. דכתיב ומת אחד מהם יבמה יבא עליה ולא שעליה זיקת שני מתים א"כ מדכתיב לא תהיה אשת המת החוצה יליף וכ"מ מלשון המשנה פ"ד אחין לפי גירס' הירושלמי: שנייה

רידב"ז

שמואל אמר דברי ר"מ עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול ודכוותי' נעשה חליצת בן תשע כו' הכל מדברי ר"מ היא כדמוכח מהבבלי דף ל"ו ורבנן אמרי אין חליצת בן תשע כלום וכדמפרש למה עשו ביאת בן תשע כו' פירש דקשה ליה מ"ש ביאה ומ"ש חליצה עי' לעיל בדברינו בפרק ה' ה"ו שביארנו שם יפה האי סוגיא לשיטת התוס' ז"ל והרמב"ן ז"ל

הבא

עין משפט נר מצוה

מו
א ב מיי' פ"ס מיבום סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קע סע"ז

מז
ג מיי' פ"ו שם סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קעד ס"ו

מח
ד מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' קסו ס"ח וסי' קעב סע"ז

מט
ה טוש"ע שם סי' קסד ס"כ

נ
ו מיי' פ"ב שם הכ"ב וס"ב מאיסורי ביאה ה"ח

נא
ז מיי' פ"ס מיבום שם טוש"ע שם סי' קע סע"ז

נב
ח מיי' פ"ד מיבום הט"ז סמ"ג עשין נב טוש"ע שם סי' קסו ס"ג

נג
ט מיי' פ"ב שם ה"ג סמ"ג עשין נא טוש"ע שם סי' קסו ס"ז

נד
מיי' פ"ד שם הט"ז טוש"ע שם סי' קסט סמ"ד

נה
כ מיי' פ"ו מיבום הכ"ז סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעד ס"ד

מסורת הש"ס

יבמות לב

לעיל פ"ה ה"ה

לעיל פ"ג ה"י

שנויי נוסחאות (בי"ג) נשא נד"ו ונעא.

שניה למה אינה מתייבמת אמר רבי לעזר דר"מ היא דאמר ר' מאיר כל שאינו מייבמני אין מייבם צרתו. אמר רבי יוחנן מיני שמעה רבי אלעזר ואמרה אמר רבי יוסי מתניתא אמרה כן בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו משהגדיל נשא אשה אחרת אם לא ידע הראשונה משהגדיל השנייה או חולצת או מתייבמת. הראשונה חולצת ולא מתייבמת. הכא איתמר חולצת והכא איתמר מתייבמת. הן דתימר חולצת רבי מאיר ורבי שמעון. והן דתימר מתייבמת רבי שמעון ורבנן. *פשיטא הדא מילתא. פחות מבן עשרים שהביא שתי שערות למפריעו הוא נעשה איש. ויותר מבן עשרים שהביא שתי שערו' מיכן והילך הוא איש. מה פליגין בבן עשרים. שמואל אמר למפריעו הוא נעשה איש. רב אמר מיכן והילך הוא איש. מתניתא פליגא בין על דין בין על דין. [א] הסרים אינו נעשה בן סורר ומורה שאין בו הקפת זקן. ויתיר בו שמא יביא שתי שערות בתוך שלשה חדשים. כמאן דמר אין מקבלין התרייה על הספק. מתניתא פליגא על שמואל אחד בן תשע שנים ויום אחד. ואחד (בן שתים עשרה שנה ויום אחד) בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות (למפריעו נעשה איש) כמה דתימר בן תשע שנים ויום אחד ועד בן שתים עשרה שנה ויום אחד שהביא שתי שערות למפריעו הוא נעשה איש. ודכוותה בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות מיכן והילך הוא נעשה איש. מה עבד לה שמואל. פתר לה סמוך לעשרים שנה:

הדרן עלך האשה שהלך בעלה

הלכה א מתני' [ב] *נושאין על האנוסה ועל המפותה [ג] האונס והמפתה על הנשואה חייב [ד] נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ובמפותת אביו:

גמ'

קרבן העדה

שנייה למה אינה מתייבמת. הך קושיא לא שייכא הכא אלא אמתני' דפ' ארבע אחין קאי דתנן התם ג' אחין נשואין לג' נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר הרי אלו חולצות ולא מתייבמות וקשיא למה לא תתייבם השניי' ואגב קושי' הראשונה דאיתא נמי התם מייתי לה הכא:

כל שאין את. יכול לייבם אחת מהן אף צרתה אינה מתייבמת גזרה שמא יאמרו בית אחד מקלתו בנוי ומקלתו חלוץ: מני שמעה. ממני שמע ר"ל דבר זה ואיקפד על שלא אמר דבר הלכה משמו: מתני' אמרה כן. דאיכא תנא דפליג: הכא. פ' ארבעה אחין תנן דתרווייהו חולצות ולא מתייבמות: והכא. במשנתינו תנן שנייה מתייבמת אע"ג שהיא צרה לאשה שיש עליה זיקת שני יבמין כדפרישית במתני': הן דתימר חולצת. אלא ודאי הא דתנן פ"ד אחין אתיא כר"מ דפליג אר"ש וסובר כל שאין את מייבמני אין את מייבם לצרתה: והן. והא דתנן במשנתינו שנייה מתייבמת אתיא כרבנן דפליגי אר"ש ולא גזרו לצרה אטו בעלת מאמר דבעלת מאמר גופא גזרה אטו אשת שני מתים: פשיטא. לן דבר זה מי שהביא שתי שערות קודם שהגיע לשנת עשרים: למפרע הוא נעשה איש. משנת י"ג ויום אחד ואילך ה"ל גדול לכל דבריו: מכאן ואילך הוא איש. ולא מחזקינן ליה בגדול אלא משעה שהביא שתי שערות ואילך: מה פליגין. כי פליגי רב ושמואל במי שהביא ב' שערות בשנת עשרי' עצמו שמואל סובר שנת עשרי' כלפניו ולמפרע נעש' איש ורב סובר שנת עשרים כלאחריו ומכאן ולהבא נעשה איש: מתניתא. ברייתא קשיא בין לרב בין לשמואל דשניהן מודים אם הביא ב' שערות קודם עשרים למפרע נעשה איש משנת י"ג ויום א': ה"ג הסרים אינו נידון בבן סורר ומורה וכו' ה בבבלי ס"פ הערל: שאין בו הקפת זקן. ואינו נעשה בן סורר ומורה עד שיקיף הזקן כולו בשערות סביב דכתיב בן ולא קטן: ה"ג ויתרה בו וכו'. וה"פ אמאי אינו נידון כלל כבן סורר ומורה להתרותו לפני זקני העיר יתרו בו מיהא בשעת מעשה שמא יהיו לו שערות תוך ג' חדשי' ויהיה גדול למפרע משעת מעשה אלא ודאי אפי' הביא ב' שערות קודם עשרים אינו נעשה גדול אלא משעת הבאתו: ומשני כמ"ד. הך ברייתא אתיא כמ"ד התראת ספק לאו שמה התראה ופלוגתא היא לקמן ס"פ נושאין: מתניתא. משנתינו קשיא לשמואל: ה"ג ואחד בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות כמה דתימר בן ט' שנים ויום א' עד בן י"ג שנים ויום אחד למפרע אינו נעשה איש ודכוותה מבן י"ג שנה עד בן עשרים שהבי' שתי שערות מכאן ואילך הוא נעשה איש. וה"פ מדתנן אחד בן ט' וכו' משמע דשניהן שוין וכי היכי דבן ט' שבא על יבמתו ומשנעשה בן י"ג הביא שתי שערות אינו נעשה גדול למפרע ה"נ בן עשרים אינו נעשה גדול אלא מיום הבאת שערות ולא מקודם לכן: מה עביד לה שמואל. כלומר ולשמואל תיקשי מתני': ומשני פתר לה. שמואל מפרש למשנתינו כגון שהביא ב' שערות בשלשים ימים האחרונים של שנת עשרים ואז לא נעשה גדול אלא משעה שהביא ב' שערות ודינו כסרים אבל אם הביא מקודם לכן למפרע נעשה גדול משנת י"ג ויום אחד

הדרן עלך פרק האשה שהלך

הלכה א מתני' נושאין על האנוסה. בג"מ: ר"י אוסר. דכ' לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף שראה אביו לא יגלה:

גמ'

פני משה

פשיטא הדא מילתא. בשילהי פ' יוצא דופן תנן בן כ' שנה שלא הביא ב' שערות יביאו ראיה שהוא בן כ' שנה והוא הסרים לא חולץ ולא מייבם וכדמפרש התם שנולדו בו סימני סרים ואז מחשבינן ליה כגדול לעונשין אלא שהוא סרים והיינו דקאמר הכא דפשיטא הוא זה וכולא עלמא מודין בה שאם הביא ב' שערות פחות מבן עשרים דלמפרע מחשבינן ליה לאיש עד בן י"ג דדוקא בן כ' שנה ולא הביא קאמר במתני' דצריך שנולדו בו סימני סרים להשבו כגדול אבל אם הביא מקודם נעשה איש למפרע לענין אם אכל חלב מבן י"ג ויום אחד דמביא קרבן או לענין קידושין: ויותר מבן עשרים כו'. דהואיל ולא הביא עד לאחר מכאן לא מחשבינן ליה למפרע לאיש לכ"ע: מה פליגין. כי פליגי רב ושמואל לקמיה: בבן עשרים. אם הביא בשנת עשרים גופה דשמואל אמר למפרע הוי איש הואיל ולא שלמו לו עשרים והביא איגלאי מילתא למפרע שהיה גדול: ורב אמר כו'. דמדמי ליה כמו לאחר עשרים. ובבבלי פרק הערל דף פ' פליגי רב ושמואל באכל חלב מבן י"ב ועד י"ח לתינוקות וכן לתינוק מבן י"ג עד בן כ' ונולדו בו סימני סרים ואפי' הביא לאחר מכאן ואיפכא גרים שם דלרב נעשה סרים למפרע: מתניתא פליגא כו'. ברייתא זו פליגא על שניהם דתניא הסרים כו' בבבלי פ' הערל שם דהיוב בן סורר ומורה משיביא ב' שערו' עד שיקיף הזקן התחתון כדתנן ריש פ"ח דסנהדרין ואי אמרת דלמפרע מחשבינן ליה לאיש קשיא: ויתיר בו. ויתרו בו דניהוש שמא יביא ב' שערות בתוך ג' חדשים דהן ימיו של בן סורר ומורה כדאמר התם דף ס"ט כל ימיו של בן סורר ומורה אינן אלא ג' חדשים דאז ראוי' אשה שתתעבר ממנו ובן כתיב ולא הראוי לקרותו אב והילכך קאמר בתוך ג' חדשים כלומר דאפילו אם לא הביא יתרו בו דשמא יביא עוד בתוך זמן זה: ומשני כמאן דמר כו' דהתראת ספק לאו שמה התראה: מתני'. משנתינו קשיא לשמואל דקתני אחד בן ט' שנים ויום אחד ואחד בן עשרים שלא הביא ב' שערות. ול"ג הכא למפרע נעשה איש עד לקמן: כמה דתימר כו' למפרע נעשה איש. בתמיה כלומר דודאי הכא לא שייך לומר למפרע מבן ט' נעשה איש אם הביא ב' שערות בי"ב אלא מיכן ולהבא: ודכוותה בבן עשרים כו'. נימא נמי אם הביא מיכן והילך נעשה איש דהא במתני' מדמה להו דקתני אחד כו' וקשיא לשמואל: פתר לה. שמואל הא דקתני ואחד בן עשרים שלא הביא דמשמע אם הביא נעשה איש להבא: סמוך לעשרים. כלומר אחר עשרים סמוך ורבותא הוא דאפילו נולדו לו סמוך לעשרים מיכן והבא נעשה איש אבל בשנת עשרים למפרע נעשה איש:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' נושאין על האנוסה. לאחר שאנס או פתה אשה מותר לישא בתה כדדריש בגמ' בכולן נאמר שכיבה וכאן נאמר לקיחה לומר לך דרך ליקוחין אסרה תורה: ר' יודה אוסר באנוסת אביו. כדמפרש טעמיה בגמ' ואין הלכה כר' יודה:

גמ'

מסורת הש"ס

יבמות פ

יבמות לו א / הי"ג

עין משפט נר מצוה

נו

א מיי' פ"ז ממרים ה"ט

א

ב מיי' פ"ב מא"ב ה"א סמ"ג לאוין קג קד טוש"ע אה"ע סי' טו ס"ג

ב

ג שם ה"ב

ג

ד מיי' שם ה"ג

ב"ן

הכא איתמר חולצת והכא איתמר מתייבמת הן דתימר חולצת רבי מאיר ורבי שמעון והן כו' פי' דהתם בפ"ג דפליגי רבי שמעון ות"ק לענין מאמר לענין אשת ב' מתים דת"ק סבירא ליה דעל ידי מאמר הוי אב"מ ורבי שמעון סבירא ליה דעל ידי מאמר לא הוי אב"מ וסבירא ליה נמי כת"ק דשתיהן חולצת ולא מתייבמת אף הצרה דאב"מ אינה מתייבמת והכא ס"ל הת"ק דר' שמעון דעל ידי מאמר הוי אב"מ דהצרה מתייבמת ע"ז משני דהכא הת"ק דר"ש והתם הת"ק דר"ש לאו חד תנא הוא אלא הכא בפ"ג הת"ק דר"ש הוא ר"מ דס"ל כל שאין מיבמוני אין את מייבם צרתי והכא הת"ק דר"ש הוא רבנן והיינו דגרסינן ההיא דלא אומר חולצת ר"מ ור"ש וההין דלא אמר מתייבמת רבנן ור"ש ולאו חד ת"ק הוא אלא הכא ר"מ ור"ש והכא רבנן ור"ש ודוק:

כמה דתימר בן תשע שנה ויום אחד עד בן שתים עשרה שנה ויום אחד שהביא ב' שערות למפריעו אינו נעשה איש כצ"ל ודכוותי' בן עשרים שנה שלא הביא ב' שערות פי' האי בן עשרים שלא הביא ב' שערות השנוי' במשנתינו דומיא דבן תשע כו' מכאן ואילך הוא הוא נעשה איש אפילו אם יביא בשנת העשרים:

כיני

שנויי נוסחאות (פ"ד) יוסי בד"ו יוכה. (פ"ס) נשא בד"ו ונשא, (פכ"א) בן שתים עשרה שנה ויום אחד כ"ס בד"ו. (פכ"ב) בן עשרים שנה בד"ו ליתא. (פכ"ג) למפריעו נעשה איש כ"ס בד"ו.

חתם סופר

פשיטא הדא מילתא פחות מבן כ' שהביא ב' שערות וכו'. עד כמאן דאמר אין מקבלין התראות על הספק. וכפשוטו אין לו שחר דא"כ אפשר דשם אדם המאחר לבוא שערות נאמר שנעשה גדול למפרע מבן י"ג אע"כ שערות למה לנו כלל נימא כל אדם שהגיע לכלל שנותיו הרי הוא גדול וז"א דלא קיי"ל כחזקה דרבא רק למיאון. וגם חזקה היא שאלי היה לו ונשרו אבל נומר נעשה איש למפרע הוא תמוה ובפני משה לא הרגיש בזה. ונלע"ד דמיירי במי שנולדו בו סימני סרים דמיירי ביה לעיל מיניה אבל אינו סרים בודאי אלא סימני סרים נולדו בו ושוב הביא שערות קודם כ' ומזה נתברר שאינו סרים וסימן סרים של שינוי בעלמא בגופו הוא וביבמות פ' ע"א איתא ונולדו בו סימני סרים והביא ב' שערות פליגי רב ושמואל ופירש"י

עמודי ירושלים תנינא

פשיטא הדא מילתא. ע"ב עיין ביאורו בשו"ת ח"ס (אה"ע סימן י"ד).

גמ' *כיני מתני' נושאין אחר האנוסה ואחר המפות' אנס אשה מותר באמה פיתה אשה מותר בבתה. האונס והמפתה על הנשואה חייב. אמר רבי יוחנן דרך נישואין שנו. נשא אשה ואחר כך אנס את אמה חייב. נשא אשה ואחר כך פיתה את בתה חייב. תמן תנינן *שחטה ואת בת בתה ואחר כך שחט את בתה [א] סופג את הארבעים סומכוס אמר משום ר' מאיר סופג שמונים. אמר רבי לעזר סומכוס ורבי יוחנן בן נורי שניהן אמרו דבר אחד. דהא תנינן תמן *רבי יוחנן בן נורי אומר הבא על חמותו חייב עליה משום חמותו ואם חמותו ואם חמיו אמרו לו שלשתן שם אחד הן. ר' יודה בר פזי בשם ר' יוחנן מודה סומכוס בראשונה. אשכח תני עוד היא מחלוקת. מ"ט דר' יוחנן בן נורי מה אשה ובתה ובת בתה בב' לאוין אף אשה ובת בנה ובת בתה בב' לאוין. מה טעמון דרבנין מה בת בנה ובת בתה בלאו אחד? אף אשה ובת בתה ובת בנה בלאו אחד. *כתיב °ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה היא. בכולהון כתיב שכיבה וכאן כתיב לקיחה ללמדך לעולם אינו מתחייב על השנייה עד שתהא הראשונה זקוקה לו. או אינו אלא דרך נישואין כבר אמרנו [ג] שאין קידושין בעריות. והכתיב

תורה אור: ויקרא כ

עין משפט נר מצוה

ד
א מיי' פ"ב משחיטה ה"ב

ה
ב מיי' פ"ד משגגות הל' ד

ו
ג מיי' פ"ד מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד ס"ז

פני משה

גמ' כיני מתני'. כלו' דמפרש הא דקתני על האנוסה כן אנו מפרשים כמו אחר האנוסה וליסנא דעל כמו סמוך ואחר הוא כדמפרש ואזיל: מותר באמה. וה"ה בבתה וכן בסיפא פיתה כו' וה"ה באמה אלא דחדא בכל גווני נקט: דרך נישואין שנו. הא על הנשואה דרך נישואין קאמר אם הראשונה דרך נשואין היא חייב על האונס והפיתוי בשניה: תמן תנינן. פ' אותו ואת בנו דף פ"ב וגרסי' להאי סוגיא ריש פ' ואלו הן הנשרפין והגי' בכמה נוסחאות נשתנית ומשובשת וכאן תמצא הגי' נכונה וברורה שבררתי משתיהן: שחטה ואת בת בתה. ואין כאן עדיין איסור: ואח"כ שחט את בתה. ויש בשחיטה זו שני איסורין אותו ואת בנו משום אמה ובנו ואותו משום בתה של זו שכבר נשחטה: סופג את הארבעים. דחד לאו הוא וחד התראה וחד מעשה: סופג שמונים. דס"ל לסומכוס דמיחייב בהתראה אחת ובלאו אחד ב' מלקיות: ה"ג אמר ר' לעזר סומכוס וריב"ן שניהן כו'. וכן הוא בכריתות דף י"ד: דהא תנינן תמן. בכריתות שם: חייב עליה משום חמותו ואם חמותו כו'. כגון שהיה נשוי בתה ובת בתה ובת בנה ובבא עלי' חייב על חמותו ואם חמותו ואם חמיו וזה נמי כסומכוס דבחד מעשה עבד לכולהו: מודה סומכוס בראשונה. במשנה ראשונה דקתני התם שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג את הארבעים ומודה נמי סומכוס בזה וכלומר דר' יודה בר פזי בא להוזק דברי ר' לעזר שאמר סומכוס וריב"ן אמרו דבר א' דע"כ מדמודה סומכוס בראשונה ש"מ דטעמיה דבסיפא שמות מחולקין הן אותו ואת בנו ובנו ואותו דאי טעמיה משום דגופות מחולקין הן א"כ אפילו ברישא נמי אלא ע"כ דשאני רישא דתרווייהו בנו ואותו ניגהו והשתא סומכוס וריב"ן אמרו דבר א' דהתם נמי שמות מחולקין הן חמותו ואם חמותו כו': ודחי לה הש"ם דאשכחן ברייתא דתני עוד היא במחלוקת. דחלוק סומכוס אף בראשונה וכן הביא רש"י ז"ל שם בשם תוספתא ואם כן ע"כ דטעמיה דגופות מחולקין הן אבל בחמותו דלאו גופות מחולקין הן לא. ובכריתות שם דחי לה נמי כה"ג אלא דמכם משמע דאותו ואת בנו ובנו ואותו נמי לאו שמות מחולקין קרי להו: מ"ט דריב"ן. דחייב על כל אחת ואחת: מה אשה ובתה. דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח והלקן הכתוב אשה ובתה בלאו אחד ובת בנה ובת בתה בלאו אחד ללמדך שחלוקין בלאוין ואפילו עביד לכלהו בלא כאחד נמי חלוקין בלאוין הן: דמה אשה ובתה ובת בתה בשני לאוין. דהרי חלוקין בכתוב בשני לאוין וה"ה לבת בנה עם אשה ובתה והדא מינייהו נקט: אף אשה ובת בנה ובת בתה. אפילו עביד לכלהו: בשני לאוין. כלומר נמי חלוקין בלאוין הן דכמו דאשה ובת בתה בשני לאוין כך אשה ובת בתה בשני לאוין ואי איכא לכלהו חייב בשלשה לאוין: מה טעמון דרבנן. דהתם דפליגי על ריב"ן וסברי דאינו חייב אלא אחת דשלשתן שם אחד הן: מה כו'. דרבנן ילפי איפכא דמה בת בנה ובת בתה בלאו אחד כללן הכתוב: אף אשה. אפילו עביד לכולה נמי בלאו אחד הוא ואף על גב דאשה ובתה לאו בפני עצמו דילפינן מבת בנה ובת בתה: בכלהון. טעמא דמתני' מפרש דנושאין על האנוסה דבכל עריות כתיב שכיבה: לקיחה. ואיש אשר יקח וגו': זקוקה לו. כלומר כשהראשונה נשואה לו חייב על השניה משום אמה או משום בתה ואפי' אנס השניה: או אינו אלא דרך נישואין. שאינו חייב על אונס השניה אלא דוקא נשאה נמי דאשר יקח אתרווייהו קאי: ומשני כבר אמרנו שאין קידושין בעריות. דהרי למדנו שאין קידושין תופסין בעריות כדאמרינן פירקין דלעיל הלכה ה' ולא שייך בשניה לקיחה:

והכתיב

קרבן העדה

גמ' כיני מתני'. כן הוא פירושא דמתני': נושאין אחר האנוסה ואחר המפותה. דעל האנוסה משמע שעדיין היא אצלו ונושא אחת מקרובותיה עליה וזה ודאי אסור אלא הכונה אחר שאנס או שפיתה אשה מותר לישא בתה או אחת מקרובותיה: דרך נישואין שנו. הא דתנן האונס והמפתה על הנשואה חייב לאו דוקא שהיא נשואה לו עכשיו אלא אפי' נשא אשה ומתה או גירשה ואח"כ אנס אמה חייב כיון שבתה היתה נשואה לו מעיקרא: תמן תנינן. חולין פ' אותו ואת בנו: שחטה ואת בת בתה. לא עבד איסורא: ואח"כ שחט את בתה. של הראשונה בו ביום נמצא בשחיטה זו עבד תרי איסורי הראשונה ובתה דה"ל אותו ואת בנו ושנייה ושלישית ה"ל בנו ואותו: סופג את הארבעים. דחד לאו הוא וחדא התראה וחד מעשה: סופג שמנים. אע"ג דשם אחד הן מ"מ תרי איסורי עבד: ה"ג א"ר לעזר סומכוס וריב"נ וכו': דהא תנינן תמן. כריתות פ' אמרו לו: חייב עליה. לפעמים משום חמותו ואם חמותו ואם חמיו כגון שהיה נשוי את בתה ואת בת בתה מבתה אחרת ואת בת בנה: שם אחד הן. בחד קרא כתיבו ובחד לאו הלכך אין חילוק חטאת ביניהם: מודה סומכוס בראשונה. ברישא דמתני' דפ' אותו ואת בנו תנן שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג ארבעים לא פליג סומכוס דשם אחד הן אבל סיפא שני שמות הן אותו ואת בנו ובנו ואותו נמצא דסומכוס וריב"נ לא אמרו דבר אחד דהתם שם אחד הן: אשכח תני. בברייתא דאף ברישא פליג סומכוס דתניא בתוספתא שחט חמשה בניה ואח"כ שחטה סומכוס אומר משום ר"מ חייב משום חמשה לאוין: מה אשה ובתה ובת בתה בשני לאוין. דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח: אף אשה ובת בנה ובת בתה. אע"ג דבלאו אחד נאמרו חייב עלייהו שני לאוין: בכולהון. בכל העריות הכתובים בפ' קדושים כגון כלתו דודתו זכר ובהמה כתיב שכיבה: וכאן. באשה ואמה: כתיב לקיחה. איש אשר יקח את אשה ואת אמה: עד שתהא הראשונה זקוקה לו. דהיינו כשהיא נשואה לו חייב על השני אפי' בא עליה באונס: או אינו אלא דרך נישואין. שגם שנייה לקוחה לו: ומשני כבר אמרנו שאין קידושין. תופסין בעריות, אלא ודאי בנישואי הראשונה איירי קרא:

והכתיב

מסורת הש"ס

(סנהדרין ס"ט)

(פ' אותו ואת בנו) כריתות טו

(כריתות פ"ג) בבלי יד ב

פ' יבמות א

ידב"ז

כיני מתניתא נושאין אחר האנוסה ואחר המפותה אנס אשה מותר באמה פיתה אשה מותר בבתה האונס והמפתה על הנשואה חייב א"ר יוחנן דרך נישואין שנו נשא אשה ואח"כ אנס את אמה כו' פי' משום דבמתניתן גרסינן נושאין על האנוסה ועל המפותה בלשון על וכן בסיפא נקט ג"כ בלשון על האונס והמפתה על הנשואה והיכי משכח"ל לשון על דלשון על מורה דעדיין הוא נושא את אשתו ואח"כ אנס את בתה עלי' כמו מלשון נושא אשה על אשתו פי' דמחזיק עדיין את אשתו ונושא אחרת עלי' וא"כ בשלמא בסיפא שפיר שייך הלשון דעל. כלומר דאנס ופיתה על אשתו בשעה שעדיין נושא ומחזיק את אשתו אנס בתה עלי' מש"א"כ ברישא לשון על האנוסה ועל המפותה קשה דמשמע דאנוסה ומפותה אשתו הוא ונשא בתה עלי' בתמיה והאיך שייך לשון על הא אנס אותה פעם אחת או כמה פעמים ואחר האונס והפיתוי הרי היא כנכרית אצלו והאיך שייך לשון על דנשא בתה או אמה עלי'. וע"כ קאמר כיני מתניתא נושאין אחר האנוסה ואחר המפותה לא בלשון על אלא בלשון אחר פי' אנס אשה נושא אח"כ אמה וכדמסיק אנס אשה מותר באמה פיתה אשה מותר בבתה. האונס והמפתה על הנשואה חייב. פי' אבל בסיפא גרסינן שפיר על וס"ל דדווקא על אז חייב אבל לאחר שמתה אשתו אינו חייב שריפה על אמה או על בתה וכמו שמבואר בסוף הסוגיא דס"ל דדווקא כשאנס או פיתה על אשתו בחיי אשתו אבל אם מתה או נתגרשה אשתו אז אינו חייב שריפה על אמה וע"ז קאמר ר' יוחנן דאינו כן דעל דתני במתניתין לאו דווקא וכיני מתניתא למתניתא בסיפא כמו דכיני למתניתא ברישא כדמסיק נשא אשה ואח"כ אנס את אמה חייב נשא אשה ואח"כ פיתה את בתו חייב פי' לא תימר דאינו חייב אלא כשאנס ופיתה על אשתו ז"א אלא אפילו לאח"כ נמי חייב דאפילו לא אנס ופיתה על אשתו אלא נשא אשה ואח"כ אנס את אמה ולא עלי' נמי חייב. והא דקתני על הנשואה פי' דרך נישואין שנו והנפ"מ בין רישא לסיפא הוא דברישא נושא על האנוסה ובסיפא אנס על הנשואה ועל דרישא ועל דסיפא חדא הוא דפירושו לאח"כ ותיבת על האנוסה ועל המפותה או על הנשואה הוא לאו דתיבת על מורה דעדיין היא אנוסה ועדיין היא נשואה אלא כונת על הוא מורה על איזה דרך הוי לי' בהאשה על דרך אונס ופיתוי או על דרך נישואין. ובזה יתבאר הא דגרסינן בסמוך: **כתיב** ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה הוא בכולהון כתיב שכיבה וכאן כתיב לקיחה ללמדך לעולם אינו מתחייב על השני' עד שתהא הראשונה זקוקה לו פי' דתהא עדיין לקוחה לו האשה ואז חייב שריפה כשפיתה את אמה אבל אם מתה או נתגרשה אז פטור משריפה [עי' במס' סנהדרין דף ע"ו גבי המותו לאחר מיתת אשתו דאינו בשריפה ושם יליף מאותו ואתהן והכא יליף ממה דמפיק בלשון שכיבה ללשון לקיחה דללמדך בא דאינו חייב רק דווקא כשהיא לקוחה אבל כשאינה זקוקה לו אפילו שהיא בחיים כגון נתגרשה נמי אינו חייב] ופריך אינו או אינו אלא דרך נישואין פי' לאו דלשון לקיחה מורה דאינו חייב עד שתהא עדיין לקוחה ז"א דמנ"ל דצריך דתהי' עדיין לקיחה דילמא א"ל אלא דתהי' דרך נישואין ואי כתב איש אשר ישכב את אשה ואת אמה וגו' הא"מ דאפילו דרך שכיבה כגון שפיתה את אשה ואח"כ פיתה אמה חייב. ע"כ כתוב אשר יקח ללמדך דאינו חייב אלא כשנשא הראשונה דרך נישואין ולא כשפיתה אבל מנ"ל דצריכה להיות עדיין זקוקה לו ז"א אלא דהעיקר בא ללמדינו דאינו חייב אלא א"כ הראשונה היתה בדרך נישואין ואפילו כשמתה או גירשה אח"כ ג"כ חייב [ופי' דרך נישואין כמו דרך נישואין דגרסינן ברישא] ע"ז משני דז"א דללמדך דצריכה הראשונה להיות בדרך נישואין לא צריך לאשמועינן כיון דהכתוב כתיב בפ' עריות וכבר למדנו שאין קידושין בעריות לעיל בפ' י' ה"ה ילפינן דבפרשת עריות לא תפסי קידושין. וע"כ אינה נכתב

בפ'

שנויי נוסחאות (ש"ו) שחטה ואת. כד"ז שחטה את. (ג"א) אמר רבי לעזר סומכוס ורבי יוחנן גד"ו אמר ר' ר' לעזר ור' יוחנן.

חתם סופר

ב' שערות לאו דוקא ולירושלמי הוא דוקא אלא שבירושלמי גרסי' בהיפך כרב ושמואל מש"ס בבלי דלרב קטן שיש באותה שעה וס"ל לירושלמי דמ"מ אהני לן הני שינוי שבגופו שתלינן איחור הבאת סי' גדלות בשינוי גופו הללו ונאמר שיש הוא למפרע ואלו לא היה בו שינוי אלו הוה אמרינן השתא הוא דנתגדל מדלא אקדמו שערות ואתאי בזמנן אבל השתא תלינן השינוי בגופו שיכנו לאת השערות ולעולם גדול הוא למפרע ואם אחר כ' הביא לא נעשה גדול שאין כח השינוי לעכב יותר מכ' שנים ובזאת כ' פליגי רב ושמואל כן נראה לפי עניות דעתי:

והכתיב לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו. בא להודיעך שהיה מותר בה עד שלא נישאת לאביו. והכתיב ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה היא. בא להודיעך שהיה מותר בה עד שלא נישאת לאחיו. ותני כן על ידי ייבום. והכתיב ואשה אל אחותה לא תקח לצרור. בא להודיעך שהיה מותר בה עד שלא נשא את אחותה. ותני כן לאחר מיתת אחותה. והכתיב ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא. אמר רבי אבין *שלא תאמר קין נשא את אחותו הבל נשא את אחותו חסד הוא. חסד עשיתי עם הראשונים שייבנה העולם מהן. אמרתי עולם חסד יבנה. והכתיב אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח. בא להודיעך שאם קידשה שתופסין בה קידושין. *רבי חונה שמע כולהון מן הדין קרייא ערות אשה ובתה לא תגלה וגו'. זמה זמה לגזירה שוה מה למטן שלשה דורות. אף למעלן שלשה דורות. מה למטה בלא תעשה. אף למעלן בלא תעשה. מה למעלן דרך נישואין. אף למטה דרך נישואין. מה למעלן בשריפה אף למטן בשריפה. מה למטן עשה בת זכר כבת נקיבה אף למעלן נעשה אום זכר אום נקיבה וכדרבי מאיר דר' מאיר אומר גזירה שוה במקום שבאת. דור שלישי (שלמטן) שלמעלן מניין שהוא בלא תעשה. וכרבנן דאינון אמרין גזירה שוה כאמור בה דור שלישי שהיא שלמעלן מניין שהיא בשריפה בין ברבי מאיר בין כרבנן דור שלישי שלמעלן שהיא

קרבן העדה

והכתיב לא יקח איש את אשת אביו. כתיב לשון קיחה אע"ג שאשת אביו מחייבי מיתות ב"ד היא שאין קדושין תופסין בה: ומשני בא להודיעך. דאינו חייב משום אשת אב אלא כשהיתה מותרת לו עד שלא נשאה לאביו: והכתיב איש אשר יקח אשת אחיו נדה היא. ואשת אחיו בכרת וכתיב גביה כי יקח: ה"ג ותובן ע"י ייבום וכ"ה בסנהדרין. וה"פ ועוד איכא לאשכוחי לקוחין באשת אחיו ע"י ייבום: ה"ג ותובן לאחר מיתת אחותה. וה"פ ועוד כיון דשייך לקוחין באחות אשתו לאחר מיתת אשתו לכך נקט בה לשון קיחה: שלא תאמר קין. והבל איך נשאו אחותם ומשני קרא חסד הוא שעשה הקב"ה חסד עם בריותיו והתיר להן אחותם כדי שיבנה העולם וכיון שאז בהיתר נשאן שייך בהו לשון קיחה: אמרתי עולם חסד בנה. כלומר ע"ז נאמר עולם חסד יבנה: והכתיב אלמנה וכו' לא יקח. לר"ע פריך דס"ל אין קידושין תופסין בחייבי לאוין: שאם קידשה. כה"ג לאלמנה קידושין תופסין בה אע"ג דאסר חייבי לאוין אין קידושין תופסין בהן בהכך תופסין: שמע כולהון וכו'. אמתני' דר"פ הנשרפין קאי כל הנשויה שם שהן בשרפה יליף מהאי קרא מגז"ש וכיון דילפי' לעריות בגז"ש שוין לכל הדברים לבד מה שמפורש בקרא דאינן שוין בהן וילפינן נמי מחמותו דבעינן דרך נישואין כדמסיק: ערות אשה ובתה לא תגלה. את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה היא וכתיב איש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא אהיא זמה לגז"ש: מה למטה ג' דורות. בתה ובת בנה ובת בתה: אף למעלה שלשה דורות. חמותו ואם חמותו ואם חמיו אסורות: מה למטה. בתה ובת בתה בל"ת דכתיב לא תקח: מה למעלה. חמותו אינו אלא דרך נישואין כדקאמרינן לעיל דכתיב גבה לשון לקיחה ללמדך שאינו חייב עד שתהא הראשונה זקוקה לו א"כ דרך אונסין לא מיקריא חמותו: אף למטן. אשה ובתה דוקא דרך נישואין וה"ה בת בתה ובת בנה: מה למעלן. חמותו בשרפה דכתיב איש אשר יקח את אשה ואת אמה באש ישרפו אותו ואתהן אף למטן בתה ובת בנה ובת בתה בשרפה: מה למטן עשה בת זכר כבת נקבה. בת בנה ובת בתה שוין ל"א מה למטן בת בנו ובת בתו אסורין כבת בנה ובת בתה: אף למעלה עשה אם. חמיו כאם חמותו ל"א אף למעלה עשה אם אמו כאם אמה: ה"ג וכדרבי מאיר דרבי מאיר אומר גזירה שוה במקום שבאת דור שלישי שלמעלה מנין שהוא בשרפה וכרבנן דאינון אמרין גזירה שוה כאמור בה דור שלישי שלמעלה מנין שהוא בלא תעשה בין כרבנן בין כרבי מאיר דור שלישי שלמטן מנין שהוא בשרפה. וה"פ לרבי מאיר דאמר גזירה שוה במקום שכתוב כלומר דון מינה ומינה פי' לכל דבריה נלמוד ממנה מאחר שעיקרו של הדבר למדנו מחבירו אף לכל דבריה נלמוד ממנה קשיא אחרי שבאת ללמוד דור ג' למעלה מלמטה ולמטה אינו אלא בלא תעשה דהא לא כתיב שרפה למטה אם כן אף למעלה לא יהא אלא בלא תעשה אף על גב דגבי חמותו שהוא למעלה כתיב שרפה מכל מקום אם חמותו דילפינן מבת בתה תהא כאמור בבת בתה עלמה שהיא בלא תעשה. ולרבנן דאמרי גזירה שוה כאמור בה והיינו דון מינה ואוקי באתרה פי' עיקר הדבר למדין מחבירו אבל לשאר דבריו שאתה מולא דינו מפורש ואתה יכול ללמוד מיניה וביה דבר מדבר ואיך לריך ללמדו מחבירו העמידנו במקומו ואל תשווהו לחבירו קשיא דור שלישי שלמעלה מנין שהוא

פני משה

והכתיב לא יקח את אשת אביו. וניחא נמי דדוקא דרך לקיחה הא באונס מותר: ומשני בא להודיעך כו' עד שלא נשאת לאביו. כלומר דוקא אם נשאת אביו היא ולא אנוסת אביו דלא כר' יהודה והלכך כתיב בה קיחה דקיח' אאביו קאי: בא להודיעך כו' עד שלא נשאת לאחיו. דאם אנסה אחיו מותר בה דלא אסרה תורה אלא ע"י קידושין וקיחה אאחיו קאי: ותני כן על ידי ייבום. כלומר דתניא נ"ה דאאחיו קאי דהרי על ידי יבום מותרת כשמת אחיו: עד שלא נשא אחיתה. דאם אנס אחותה מותר בה: ותני כן. דקיחה אאחותה קאי דהרי לאחר מיתת אחותה מותר בה דהלכא דכל זמן שהיא לקוחה לו אסרה תורה: והכתיב ואיש אשר יקח את אחותו וגו'. וניחא נמי דע"י אונסין מותר: ומשני ר' אבין שלא תאמר כו'. כלומר דהתם משום האי דרשא כתיב דמלינו שהתירה התורה קיחת אחותו פעם אחד: קין כו'. לכך נאמר חסד כו' שאמרתי עולם חסד יבנה וכן אמרינן בבלי סנהדרין דף נ"ח: בא להודיעך כו'. ללמדך דקידושין תופסין בחייבי לאוין: ר' חונה שמע כולהון מן הדין קרייא. הא דר' חונה לא שייכא הכא מידי ולעיל פרק כילד הלכה ד' גבי שניות קאי דקאמר שם אם אמו ואם אביו שניות וקאמר עלה התם דרבי חונה יליף לכולהו מזה הכתוב כדפרישית שם ומייתי התם האי ברייתא דלקמיה ואגב מייתי הכי נמי לדרבי חונה: כתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה וגו' שארה הנה זימה היא וכתיב בפרשת קדושים ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה היא באש ישרפו ודרשינן זמה זמה לגזירה שוה: מה למטן שלשה דורות. בת בתה ובת בנה בהן ג' דורות למטן ועם אשתו הן שלשה דורות: אף למעלן. דורות עליונים ג' דורות ולומר לך שאף אם חמותו אסורה: מה למטן בלא תעשה. דכתיב לא תקח אף למעלן דלא כתיב בה אזהרה ילפינן בגזירה שוה דבל"ת: מה למעלן דרך נישואין. דאיש אשר יקח כתיב וכדדרים לעיל דוקא דרך נשואין אסרה תורה אם נשא אשה אסור באמה: אף למטה דרך נשואין. אם נשא אשה אסור בבתה: מה למטה עשה בת זכר. דבת בנה כבת בתה אף למעלה נעשה אם זכר אם המיו כאם חמותו וזה כאביי בבבלי סנהדרין דף ע"ה: ופריך וכדרבי מאיר. דרבי מאיר אומר גזירה שוה במקום שבאת וכדאמר לעיל פרק הערל הלכה ג'. כלומר דרבי מאיר סבר בכל גזירה שוה דון מינה ואוקי באתרה שבכל מקום דלמדין ג"ש דנין עיקר הדבר מחבירו אבל לשאר דברים העמידנו במקומו ואל תשווהו לחבירו קשיא: דור שלישי שלמעלן גרסינן. דהא למטה בהדיא כתיב לא תקח אלא דלמעלן מנין שהוא בלא תעשה דהרי דור שלישי שלמעלן ילפינן מלמטן ואוקי באתרה כמו שלמעלן אין מפורש אזהרה באשה ואת אמה כן דור שלישי אם חמותו אינו בל"ת: וכרבנן. וכן נמי לרבנן קשיא דאינון אמרי גזירה שוה כאמור בה דהיינו דון מינה ומינה שכל דבר נלמד מחבירו האמור בו: דור ג' שלמעלן מנין שהיא בשריפה. דהרי אתה למד דור ג' שלמעלן מלמטן שהוא מפורש בה ומה למטן אינו מפורש בשריפה אף דור שלישי שלמעלן מנין שהיא בשרפה: ומשני בין כרבי מאיר כו' שהוא

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ם

סנהדרין נח בשינוי

לעיל פ"ב ה"ד ירושלמי סנהדרין פ"ט ה"א ובבלי שם פה

רידב"ז

בפ' עריות אלא א"כ לא תפסי בה קידושין ולא משכח"ל קידושין בעריות לעולם. וזה כבר למדנו וא"כ למה לן לשון קיחה ללמדך דאינו חייב עד שתהי' הראשונה בדרך נישואין ולא בדרך פיתוי דבל"ז הא"מ דאפילו אם פיתה אשה וא"כ אמה הוי ערוה וחייב דז"א דהאיך הוי אמינא כן. דזה הוי ערוה וא"כ יהיה ערוה בפ' עריות והי' בה תפיסת קידושין וזה אי אפשר דכבר למדנו שאין קידושין בעריות וע"כ כיון דנכתב בפ' עריות. ממילא ידעינן דע"כ הראשונה בדרך נישואין וע"כ הוי השני' ערוה דאין קידושין תופסין בה וא"כ ל"ל דלשון קיחה בא ללמד לן דהראשונה הוא בדרך נישואין דז"א דזה כבר למדנו שבעריות אין קידושין דאין תפסי קידושין והוי ערוה וממילא בע"כ הוי הראשונה בדרך נישואין דאל"כ הי' קידושין בעריות אלא ע"כ דלשון קיחה בא ללמד שתהא עדיין לקוחה לו וצריכה הראשונה להיות זקוקה לו ופריך והכתיב לא יקח איש את אשת אביו פי' גם שם קשה למה כתיב בלשון לקיחה ולא בלשון שכיבה ומה בא ללמדינו שם בלשון לקיחה ולמה לא כתב שם שכיבה ומשני בא להודיעך שהי' מותר בה עד שלא נשאת לאביו פי' דבל"ז הא"מ דאינו אסור רק בשנולד לאחר שנשאת אביו אשה אבל אם אביו נשאה אח"כ כיון שהי' מותר בה מתחלה מותר אח"כ ולא דמי לדודתו וכלתו דכתיב לשון שכיבה דהתם ליכא למטעי משא"כ כאן וכן מסיק על אשת אחיו דהא"מ דהיתה מעולם אשת אחיו. וכן גבי אחות אשה הא"מ דהיתה מעולם אחות אשתו ונולדה אחר שנשא אשתו ע"כ קמ"ל לשון לקיחה ללמדך שהי' לו בה ליקוחין מתחלה:

רויד"א

שנויי נוסחאות (שכ"א) למע'ן גד"ו למעלה. (שכ"ה) שבאת גד"ו שבת. (שכ"ו) שלמטן כ"ס גד"ו. שלמעלן גד"ו ליתא. (שכ"ז) כאמור בה גד"ו נאמר בם.

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה בא להודיעך כו'. מיגרע גרע ולא יתחייב זה וי"ל. נ"ב ויש לומר משום דאין איסור חל על איסור וכר"ש דלית ליה לא בכולל ולא באיסור מוסיף ועי' בבבלי פרק ד' אחין דף ל"ב ל"ג:

עין משפט נר מצוה

ז מיי' פ"ב מא"ב ה"ו

ח

כ מיי' ר"ד מבגגות ה"ד

ט

נ מיי' פ"א מכלי המקדש ה"ד ה סמ"ג לאוין רלב רלג

שהוא בלא תעשה ובשרפה גרסינן מכיון כו'. כלומר מכיון דילפינן גזירה שוה זימה זימה: כמי שכולהן כן. הוי כמו שכתובין בכתוב אחד: דכולהן כן. וכולן שוין בזה דקאי שרפה והל"ת אכל הג' דורות בין מלמעלן בין מלמטן: עד כדון בת בתו מן הנישואין. עד כאן לא ילפינן אלא בת בתו דהיא נמי בכלל אשה ובתה ובת בתה והתם מן הנשואין דכתיב לא תקח: בת בתו מן האונסין. מניין: ערות בת בנך וגו' כתיב ומה אנן קיימין. המקרא הזה כו' על כרחך לאונסין: לעונש מנין. בת בתו מאונסין שהיא בשרפה: הנה מהנה. כתיב באונסין ערות בת בנך וגו' לא תגלה כי ערותך הנה וכתיב באשה ובתה שארה הנה מה להלן זימה עמו אף כאן זימה עמו והדר ילפינן זימה זימה מאשה ואמה דבשריפה. וכן אמר בבלי שם: עד כדון כר"ע. זו היא שיטת ר"ע דיליף הנה הנה זימה זימה: כר' ישמעאל. אבל לר"י מלינו ברייתא דלא יליף הכי: דתני ר"י הנה מאתהן דכתיב התם באש ישרפו אותו ואתהן ודריש מאתהן דהן נמי לשון הנה: עד כדון בת בתו מן האונסין. כדילפינן בתו. מן האונסין מנין: רב אמר. דילפינן מק"ו על אזהרה ועל העונש וגלויי מילתא בעלמא היא דבת בתו מכח קורבה דבתו קאתיא: בעון קומי ר' אבהו בת בתו מן הנישואין. כתיבא: בת בתו מן האונסין. מנין: כל שם בת בת אחת. דמ"ש מן הנישואין או מן האונסין כולן שם בת להן ולית ליה לר' אבהו אם אינו ענין דלעיל דבת בתך סתמא כתיב והכל בכלל: הבא על האשה וילדה בת ואח"כ בא כו'. ע"כ גי' זו טעות היא דמה שייך כאן בת בתה ובת בנה. ובכריתות שם גבי חמותו ואם חמותו כו' דהוי אשה ובתה ובת בתה ובת בנה והתם על ידי נשואין מיירי שהיה נשוי לבת בתה ולבת בנה וחזר ובא על חמיתו ושפיר משכחת לה כל הג' איסורין כאחת וכדפרישית לעיל. לכך נראה דה"ג הבא על האשה וילדה בת ובא בנה עליה וילדה בת וחזר ובא עליה. על אותה הבת שנולדי' מבת אשה ומבנה דהויא בת בתה ובת בנה כאחת ולא גרסינן משום אשה ובתה דלא משכחת לה לגוונא דנקט הכא והבעיא לא הוה אלא בת בתה ובת בנה כאחת אם חייב שתים. א"נ דגרסינן הבא על האשה וילדה בת ואח"כ בא עליה. על אותה הבת שנולדה מבתו דהויא בתו ובת בתו כאח' וכן מוכח מדלקמן דהבעיא הוי בכה"ג וגרסינן בבעיא חייב עליה משום אשה ובתה ובת בתה ולא גרסינן ובת בנה והא דנקט משום אשה ובתה ולא משום בתו דבתו לא כתיבא בהדיא אלא מכללא דבת אשה נפקא: כולהון משום זימה. הכתיב עשאן לכולן זימה אחת דאינו חייב בביאה אחת אלא אחת: למה לית אינון אמרין. מ"ט אמרו דאינו חייב אלא אחת משום דהכתוב עשאן זימה אחת ולמה לא נאמר דהיינו טעמא בתך לא תגלה בת בתך לא תגלה בתמיה. כלו' מי כתיב אשה ובתה לא תגלה ובת בתך לא תגלה הא לא כתיב אלא הדא לא תגלה וכללן בלאו אחד והילכך אינו חייב אלא אחת והא דקאמר בתך ובת בתך לאו דוקא דהרי בתך לא כתיבא אלא בת אשה קאמר דבתך בכללא היא כדלעיל: א"ל אילו הוה כתיב ערות אשה ובת בתה לא תגלה. כלומר אי הוה כתיב האי לא תגלה בתר בת בתה ערות אשה ובתה ובת בתה לא תגלה שפיר הוינן אמרין דה"ט בתה לא תגלה בת בתה לא תגלה לא כתיב אבל השתא דכתיב ערית אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח וגו' זימה היא והוי אמינא הואיל דלא כלל הכתוב לבת בתה עם בתה בלאו אחד חייב שתים אפילו בביאה אחת והילכך נריכין לטעמא דעשאן זימה אחת דזימה אכלהו קאי: שני לאוין וכרת אחד. כל מקום שאתה מוצא בכתוב כן אע"פ שכרת אחד כתיבה הלאוין חולקין כריתות ואם עשאן שניהם בהעלם א' חייב שתים: מה טעמא. כלומר היכן מלינו דכתיב במפטם שמן המשחה והסך על בשר אדם וגו' וכתיב איש אשר ירקח כמוהו ונכרתה וגו' הרי כאן כו' וחולקין הלאוין לכריתות להילוק חטאות. והכי אמרינן בריש כריתות ובבבלי מכות: וכר'

מסורת הש"ס

שהוא בל"ת דכיון שלא יהא אלא בשרפה האמור למעלה בחמותו. ובין לר"מ ובין לרבנן קשיא דור ג' שלמטה מנין שהוא בשרפה דלר"מ דאמר דון מינה ומינה דור ג' למעלה איני יודע שהוא אסור אלא מדור ג' שלמטה וכיון דגבי דור ג' למטה כתיב ל"ת אף למעלה בלא תעשה אע"ג דכתיב שרפה למעלה לא מהני כיון דדנין מינה ומינה כדפרישית ולרבנן אף דילפי' למטה מלמעלה מ"מ כיון דגז"ש כאמור בה א"כ לא ילפינן מלמעלה אלא דור שני שיהא בשרפה אבל דור שלישי הרי הוא כאמור בו בלא תעשה ופירוש זה מבורר ומנופה והבן: ומשני כיון דאייתר לן זמה זמה לגז"ש כאילו נכתב למעלה גם כל מה שנכתב למטה ולמטה כל מה שנכתב למעלה כלומר כאלו נכתב שרפה ולא תעשה למעלה ולמטה: עד כדון. עד כאן לא שמעינן מקרא אלא בת בתו מאשתו הנשואה דכתיב ערות אשה ובתה ובת בתה ובת בנה לא תגלה ומשמע בין שילדתו לך בין שילדתו לאיש אחר והאי קרא בנישואין איירי כדילפי' בגז"ש דזמה: בת בתו מן. אנוסתו מנין שהיא אסורה לו: ומשני כתיב ערות בת בנך וגו' מה אנן קיימין. במאי איירי הך קרא אי בנישואין למה לי הא כתיב את בת בנה וגו': ופריך עד כדון. עד כאן לא שמענו אלא דבת בנו ובת בתו מאנוסתו באזהרה כדכתיב ערות בת בנך וגו' לא תגלה: לעונש.

תורה אור

שהיא בלא תעשה מכיון דכתיב זמה זמה לגזירה שוה כמי שכולהן כן דכולהן כן. עד כדון בת בתו מן הנישואין. בת בתו מן האונסין. °ערות בת בנך או בת בתך. מה אנן קיימין אם מן הנישואין כבר הוא אמר אלא אם אינו עניין לנישואין תניהו עניין לאונסין. עד כדון לאזהרה לעונש מניין. אמר רבי שמואל בר רב יצחק °הנה מהנה. זמה מזמה. עד כדון כר' עקיבה. כר' ישמעאל. תני ר' ישמעאל הנה מאתהן. עד כדון בת בתו. בתו מניין. רב אמר א *אם על בת בתו הוא מוזהר. לא כל שכן על בתו. אם על בת בתו הוא ענוש לא כל שכן על בתו. בעון קומי רבי אבהו בת בתו מן הנישואין בת בתו מן האונסין. אמר לון כל שם בת בת אחת. בעון קומי רבי אבהו הבא על אשה וילדה בת ואח"כ בא בעלה חייב עליה משום אשה ובתה ובת בתה ובת בנה אמר לון °שארה הנה זמה היא. ב כולהון משום זמה. רבי חגיי בעא קומי רבי יוסי למה לית אינון אמרין בתך לא תגלה. בת בתך לא תגלה. אמר ליה אילו הוה כתיב ערות אשה ובת בתה לא תגלה הוינן אמרין בתך לא תגלה. בת בתך לא תגלה. ר' אבהו רבי לעזור בשם רבי הושעיה *שני לאוין וכרת אחד ג לאוין חולקין כריתות. מה טעמא °על בשר אדם לא ייסך ובמתכונתו לא תעשו כמוהו. וכתיב °איש אשר ירקח כמוהו הרי כאן שני לאוין וכרת אחד לאוין חולקין כריתות. וכרבי

ויקרא יח

שם

שם

סנהדרין

שם

כריתות ג מכות יד

שמות ל

שם

שרפה מנין: הנה מהנה זמה מזמה. מעיקרא מייתינן לה בהנה הנה והדר בזמה זמה כתיב הכא ערות בת בנך וגו' כי ערותך הנה וכתיב ערות אשה ובתה וגו' שארה הנה זמה היא מה להלן זמה עמו אף כאן זמה עמו ובמה דאייתינן זמה לשאר דידיה ילפינן בה שרפה כאמור כאן זמה ונאמר להלן באשה ואמה באש ישרפו זמה היא מה להלן שרפה אף כאן שרפה: ופריך עד כדון. הניחא לר"ע דיליף למד מלמד כלומר דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בגז"ש אלא לר' דלית ליה למד מלמד קשיא בת בתו מאנוסתו מנ"ל שהיא בשרפה ופלוגתייהו דר"י ור"ע מפורשת בירושלמי קידושין פ"ק הל' ב': ומשני תני ר"י. יליף הנה דכתיב בבת בתו מאנוסתו מאתהן דכתיב באשה ואמה דכתיב באש ישרפו אותו ואתהן דר"י דורש אותו ואת אחת מהן שכן בלשון יוני קורין לאחת הינה כ"ה בבבלי סנהדרין דף עו וה"ל כאילו כתוב בהו הנה: בתו. מאנוסתו מנין דבקרא דערות בת בנך דאוקימנא באונסין לא כתיב בתו: לא כ"ש על בתו. ואין זה עונש מן הדין אלא גילוי מלתא בעלמא הוא דהא בת בתו מקורבה דבתו אתיא מיהו בסוגיין לא משמע כן: בת בתו מן הנשואין. בא על בת בתו מן הנשואין ועל בת בתו מן האונסין בהעלם אחת א"נ שהיא בת בתו מן האונסין כגון שאנס אשה והולידה בת ואח"כ נשא אנוסתו מהו מי אמרי' הואיל ומשני לאוין אתיין חייב שתים או דלמא כיון דשם אחד הן אינו חייב אלא אחת: כל שם בת בת אחת. היא ואינו חייב אלא אחת: ה"ג הבא על אשה שנשא בתה ובת בתה ובת בנה חייב עליה משום אשה ובתה ובת בתה ובת בנה. שלש חטאות או דלמא כולן שם אחד הן אשה ובתה: כולהון משום זמה. הכתוב עשאן לכולן אחת דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה היא ללמד שכולן זמה אחת הן ואינו חייב אלא אחת אם בא על כולן בביאה אחת כאיבעיא דידהו: למה. לא נאמר שיהא חייב לפחות שתים ודאי בת בתה ובת בנה שם אחד הן דבלאו אחד נאמרו אבל בתה ובת בתה שני לאוין הן דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח וה"ג בתך לא תגלה בת בתך לא תקח: ה"ג אלו הוה כתיב ערות אשה ובת בתה לא תקח הוינן אומרים דחלוקין בלאוין. אבל השתא דרישא דקרא גם אבת בתה דסיפא קאי כמאן דאינן חלוקין בלאוין דלא הדרי קרא אלא אשה ל"א אפשר לקיים הגירסא שלפנינו וה"פ אלו הוה כתיב בתרווייהו לא תגלה הייני אומרים שחלוקין בלאוין אבל השתא דכתיב לא תגלה ולא תקח אילטריך תרווייהו ללמד דאינו חייב דרך אונסין אלא בעינן שתהא הראשונה זקוקה לו כדאמרי' לעיל בסוגיין והראשון נראה: לאוין חולקין כריתות. אף אם לא נאמר בשניהן אלא כרת אחד כיון שנאמר לאו על כל אחד בפני עצמו אם עשאן לשני דברים אלו בהעלם אחד חייב שני חטאות: מה טעמא. כלומר מנ"ל: וכתיב איש אשר ירקח כמהו. ואשר יתן ממנו על זר ונכרת הרי כרת אחד לשניהן ותנן ריש כריתות שלשים ושש כריתות וקחשיב נמי מפטם וסך שמן המשחה לשנים וא"ר יוחנן מונאה למה לי לומר שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת ש"מ דלאוין מחלקין ובבבלי כריתות דף ג' דייק ליה בענין אחר: ופריך

וכרבי ישמעאל דרבי ישמעאל אמר למידין מקל וחומר. ואין עונשין מקל וחומר. מנן ליה ואתייא כההיא דתני חזקיה °ובת כהן כי תחל לזנות מה תלמוד לומר איש. להביא את הבא על בת בתו מן האונסין שתהא בשריפה. אמר רבי יוסי בי ר' בון אפילו לאזהרה את ש"מ. °אל תחלל את בתך *ומ"ט דר' יודה °לא יקח איש את אשת אביו. זו אשת אביו. ולא יגלה כנף אביו זו אנוסתו. מה מקיימין רבנן כנף אביו. תמן אמרין ולא ידעין מן מה שמועה זו כנף הסמוכה לאביו. בלא כך אינו חייב עליה משום אשת אב. אמר רבי הילא להתרייא. שאם התרו בה משום אשת אב לוקה. משום כנף אב לוקה. מודה רבי יהודה במכות. מודה רבי יהודה בקרבן. מודה רבי יהודה בשאר כל הספיקות שהוא פטור. מודה רבי יהודה שאם קידשה שתפסו בה קידושין. רבי חגיי בעא קומי רבי יוסי מהו שיהא הוולד ממזר כר' יודה. א"ל °לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה הפסיק העניין. הפסיק העניין לעניין אשת אב. א"ל אשת אב בבלל כל העריות הייתה ויצאה מכללה ללמד על כל העריות לממזר. ותצא אשת אב ותלמד על כל העריות ממזר ותצא אנוסה ותלמד על כל האונסין לאיסור. אמר ליה אשת אב בבלל כל העריות הייתה ויצאת מכללה ללמד על כל העריות לממזר. אית לך למימר הכא אנוסה בכלל כל האונסין הייתה ויצאת מכללה ללמד על כל האנוסין לאיסור. ותצא אשת אב ותלמד על כל אנוסתה. אמר ליה אם אשת אב היא אינה אנוסה. ואם אנוסה היא אינה אשת אב:

הלכה ב מתני' [א] *גיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין אפי' הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה וכן שפחה שנשתחררו בניה עמה: **גמ'** *והלא הגר חייב על אמו ואינו חייב על אביו כדברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבה אומר אביו

קרבן העדה

ופריך וכר"י. דאמר מזהירין מן הדין אבל אין עונשין מן הדין בתו מאנוסתו מנ"ל שהיא בשרפה דליכא למילף עונש שרפה מק"ו דבת בתו: ומשני ואתי'. הא דר"י כהא דתני חזקי': ובת כהן כי תחל לזנו'. ה"ל למכתב ומה ת"ל ובת איש כהן: ה"ג להבי' הבא על בתו מן האונסין שתהא בשרפה. והכי פירושו ובת איש מאנוסתו שאינה בת אשתו כי תחל לזנות את אביה כלומר שזנתה עם אביה באש תשרף: אפי' לאזהרה. כלומר ולא תיקשי לך עונש שמענו אזהר' מנין דאפי' לאזהר' נילף למילף לבתו מאנוסתו: אל תחלל את בתך. להזנותה כלומר אתה בעצמך אל תחלל את בתך בזנות: ומ"ט דר"י. דמתני' דאוסר באנוס' אביו: מה מקיימין וכו'. ורבנן האי כנף אביו מאי עבדי ליה: ומשני תמן בבבלי אמרו תירוץ לקושיא זאת ולא ידעו מי אמרו: כנף הסמוכה לאביו. ואיזהו זו אשת אב: ופריך בלא כך. אפי' לא נאמר ולא יגלה כנף אביו מי לא הי' חייב עליה משום אשת אב וקרא למה לי: להתרייה. שאם התרו העדים למי שבא על אשת אביו משום כנף אביו הוי התראה וחייב עליה: מודה ר"י במכות. הבא על אנוס' או מפותת אביו שאינו לוק': מודה ר"י בקרבן. אם בא עליה בשוגג שאינו מביא קרבן: ה"ג מודה ר"י בשאר כל העריות שהוא מותר. וה"פ אם אנס אשה מותרת להנשא לאחיו: שאם קידשה. לאנוס' אביו שתופסין בה קידושין שאינ' אלא חייבי לאוין וצריכה הימנו גט: מהו שיהא הולד ממזר כר"י. אם בא על אנוסת אביו והוליד ממנו מי הוה הולד ממזר דהא סמוך ללא יגלה כתיב לא יבא ממזר או לא: לא יבא פצוע דכא וכו' הפסיק הענין. בין לא יגלה כנף אביו ובין לא יבא ממזר להודיעך דמכנף אביו דהיינו אנוסת אביו לא הוה ממזר: ופריך הפסיק הענין לאשת אב. נימא נמי דהפסיק קרא לא יבוא פלוע דכא אף לענין אשת אב דכתיב לפני לא יגלה כנף אביו ולעיל ס"פ החולץ אריב"ח כל הנאים השנויי' שם במשנתינו ופליגי איזהו ממזר כולהו למדו מקרא לא יקח איש את אשת אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר: בכלל כל העריו' היתה. דכתיב ונכרתו הנפשות העושות ויצאה אשת אב מן הכלל דכתיב לא יקח איש אשת אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר: ופריך ותצא אשת אב וכו'. כי היכי דקאמרת דיצאת אשת אב ללמד על כל העריות לממזר ה"נ נימא שיצאת אנוס' דהיינו לא יגלה ללמד על כל אנוסין שבעריות לאיסורא ולעיל אמרינן מודה ר"י בשאר כל העריות: א"ל. בשלמא אשת אב היתה בכלל כל העריות דכתיב ונכרתו הנפשות העושות שבו נכללו כל העריות כולן ושפיר דנין אותו בדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל אבל אונסין מעולם לא נכללו במקו' אח' דליהוי אנוסת אביו יוצא מן הכלל: ופריך ותצא אשת אב ותלמוד על אנוסת אביו. הא מיהת אשת אב ממש הוי בכלל ואנוסת אביו כמי אשת אביו היא אלא שאין חייבין עליה מיתה כנשואה מ"מ ה"ל דבר שהיה בכלל: א"ל אם. היא אשת אב אינה אנוסה כלומר אין אנוסה בכלל אשת אב דאנוסתו מיקרי ולא אשתו ושני שמות הן ואין לדון אנוסה בדבר שהיה בכלל שלא נכללה מעולם:

הלכה ב מתני' לא חולצין וכו'. דאחוה מן האב בעינן וגרים אין להם שאר מן האב: **גמ'** והלא הגר וכו'. ברייתא שנוי' בת"כ אביו ואמו קלל יכול לא יהא חייב עד שיקלל שניהם כאחת ת"ל אביו קלל אמו קלל והלא הגר וכו' כלומר עכשיו שלמדנו שחייב על אחד מהם כלמוד נמי שהגר אע"פ שאינו חייב על אביו שאין אבות לעכו"ם מ"מ חייב על קללת אמו וה"ק והלא גר יש ללמוד מכאן שחייב על אמו אע"פ שאינו חייב על אביו:

אביו

פני משה

וכר' ישמעאל. לעיל קאי דילפינן בתו מק"ו דבת בתו וקאמר לר"י דאמר למדין ואין עונשין מק"ו: מנן ליה. בתו מנין לו ולית ליה לר' ישמעאל דגלויי מילתא בעלמא הוא: וקאמר אתייא לר' ישמעאל כההיא כו' ובת כהן. הוה ליה למיכתב ומה ת"ל ובת איש כהן להביא את הבא על בת בתו מן האונסין כו' כלומר בת איש היא ואינה בת אשתו אלא מן האונסין כי תחל לזנות את אביה כלומר מאביה בשרפה: אפילו לאזהרה את ש"מ. דהא לאזהרה נמי אין למדין מבת בתו דאין מזהירין מן הדין אלא את שמע מינה מהאי קרא דכתיב אל תחלל את בתך ודרשינן זו אזהרה לבתו מאנוסתו אל תחללה בזנות וכדר' אילעאי בבבלי סנהדרין שם: ומ"ט דר' יודה. במתני' דאיסר אנוסת אביו: דכתיב לא יקח וגו' כנף אביו זו אנוסתו. דכנף שראה אביו ואפי' אנוסתו לא יגלה: מה כו' תמן אמרין. בבבל אומרים לתרץ אליבא דרבנן: ולא יודעין כו'. ולא ידענו ממי באה שמועה זו דקשיא לן עלה כדלקמיה: כנף הסמוכה לאביו. דבבבל אומרין לרבנן דכנף הסמוכה כלומר שהיא סמוכה וראוי' לאביו והיא שומרת יבם שלו כדאמר בבבלי ריש פירקין: בלא כך כו'. וקשיא דהא בלא כך אינו חייב עליה משום אשת אב בתמיה דהא זקוקה כאשתו דמיא: א"ר הילא. דל"ק דלהתריי' כ"מ שאם התרו בו משום אשת אב או משום כנף אב לוקה ואם התרו בו משום שניהם לוקה שתים וכדאמר התם על דמקשה ותיפוק לי' משום דודתו לעבור עליו בשני לאוין: מודה ר"י במכות כו'. דלא אמר אלא דאסור באנוסת אביו אבל אינו לוקה ואינו מביא קרבן: בשאר כל הספיקות. ובסנהדרין גרים בשאר כל האנסים ועיקר כלומר בשאר כל העריות כגון אנוסת אביו וכיוצא בהן: שהוא פטור. כלומר מותר דלא אסר אלא באנוסת אביו מהיא דרשא דלעיל: שאם קידשה. לאנוסת אביו שתפסו בה קידושין וצריכה גט: מהו שיהא הולד ממזר לר"י. באנוסת אביו: לא יבא פצוע דכא הפסיק הענין. בין ולא יגלה כנף אביו ללא יבא ממזר לומר לך דאנוסת אביו אין הולד ממזר: ופריך הפסיק הענין לאשת האב. דהא בהד קרא כתיבי לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו ונימא נמי דהפסיק הענין מאשת אב דלא הוי ממזר: אשת אב בכלל כל העריות. דכבר מפורשת בפ' עריות: ויצאת כו'. כלו' דממנה למדו על כל עריות. דה"ב דהוי ממזר וכדאמרי' סוף החולץ: ותצא כו'. דנימא דיצאת אשת אב ללמד על כל העריות לממזר: ותצא אנוסה. קרא דלא יגלה כנף אביו ללמד נמי על כל האונסין של עריות לאיסור: א"ל. לא דמי דבשלמא אשת אב בכלל כל העריו' היתה והילכך אמרינן ויצאת מכללה כו': אית לך למימר. אבל יש לך למימר דאנוסה בכלל כו' בתמיה דהיכן מצינו אזהר' לאונסין דנימא בכלל היתה: ותצא אשת אב ותלמד על כל. נימא דאשת אב גופה מלמד על כל הכתוב דכתיבא בה על עריות לממזר ועל האונסין לאיסור: אנוסתה. כלומר ואנוסתה נמי תלמד: א"ל. דלא שייך לומר כן דהרי חלוקין הן: אם אשת אב היא לא מיקריא אנוסת אב כו'. ולאו כהדא הוו ללמד זה על זה:

הלכה ב מתני' גיורת שנתגיירו בניה עמה. והורתן ולידתן שלא בקדושה: לא חולצין כו'. דאחוה מן האב בעינן וגרים אין להם שאר מן האב דדהמנא אפקרי' לזרעי' כזרע בהמה שנאמר וזרמת סוסים זרמתם: אפי' הורתו של ראשון כו' כדמפרש בבבלי דאפילו השני הורתו ולידתו בקדושה והוי אמינא דכשתי אמהות דמי ותיהוי עליה כנכרית בעלמ' ואי בעי לייבומי מייבם קמ"ל דאפ"ה אסור' וקיימא עליה באיסור אשת אח: **גמ'** והלא הגר כו'. ברייתא היא בת"כ בפ' קדושים פ' ט' ורישא דברייתא הכי היא אביו ואמו קלל מה ת"ל. דהלא כבר נאמר אשר יקלל את אביו ואת אמו. לפי שנאמר ומקלל אביו ואמו מות יומת יכול לא יהי' חייב עד שיקלל שניהם כבת אחת ת"ל אביו קלל אמו קלל אפי' אחד מהם. דברישא דקרא סמך קלל לאביו והכא לאמו לומר לך אפי' קלל א' מהם חייב: והלא הגר חייב על אמו ואינו חייב על אביו. כלו' מכאן נשמע דהגר חייב על אמו אע"פ שאין חייב על אביו דאין אבות לעכומ"ז דהרי אפילו על אחד מהן חייב: ר"ע אומר

אביו

מסורת הש"ס: פי' יבמות לז ודף ד | יבמות דף נז ע"ב | תו"כ פ' קדושי'

עין משפט נר מצוה: א מיי' פ"א מיבום ה"ה ופי"ד מהב"כ ה"א טוש"ע יו"ד סי' רסט סעי' ג וטוש"ע אה"ע סי' קנ סעי' ג

מראי מקומות בגליון: ויקרא כא | שם יח | דברים כג | שם

שנויי נוסחאות (מ"מ) דכא במקרא דכה.

תורה אור

°אביו ואמו קלל [א] את שהוא חייב על אביו חייב על (ויקרא כ) אמו. ואת שאינו חייב על אביו אינו חייב על אמו. מודה ר' עקיבה [ב] בשתוקי שהוא חייב על אמו אף על פי שאינו חייב על אביו. רבי יעקב בר אחא ר' יסא בשם ר' יוחנן מה פליגין בגר שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה אבל בגר שהיתה הורתו ולידתו בקדושה אף ר"י הגלילי מודה. רבי יסא אזל לחמץ אתון ושאלון ליה אילין דבר עשתין גירין מהו שייבמו. אמר לון כן אמר רבי יוחנן אסור. הוון בעיין מימר באשה שיש לה בנים. אבל באשה שאין לה בנים. מה נפשך אשת אחיו ייבם. ואם אינה אשת אחיו יהא כנושא אשה מן השוק. אתא ר' יעקב בר אחא בשם רבי יצחק בר נחמן אפילו כן אסור. שלא יהו אומרין מצות ייבום ראינו בגירים. במה דברים אמורים בזמן שהכירה משנתגייר אבל אם לא הכירה משנתגייר כל עמא מודיי שהוא כנושא אשה מן השוק. [ג] *גר שנתגייר והיה נשוי אשה ובתה או אשה ואחותה כונס אחת ומוציא אחת. במה דברים אמורים שלא הכיר אחת מהן משנתגייר אבל הכיר אחת מהן משנתגייר אותה שהכיר אשתו. ואם הכיר את שתיהן כיון שהכיר הכיר. גר אחותו בין מאב בין מאם יוציא דברי ר' מאיר. ר' יודה אומר [ד] אחותו מאם יוציא מאב יקיים. אחות אמו יוציא אחות אביו יקיים. דברי ר"מ. ר' יודה אומר [ה] אחות אמו מאמה יוציא אחות אמו מאביה יקיים. שאר כל העריות כנס אין מוציאין מידו לא אמר אלא כנס הא [ו] בתחילה אסור. *גוי אחותו בין מאב בין מאם יוציא דברי רבי מאיר רבי יודה אומר אחותו מאם יוציא. אחותו מאב יקיים. אחות אמו יוציא אחות אביו יקיים דברי ר' מאיר. ר' יודה אומר *אחות אמו מאמה יוציא אחות אמו מאביה יקיים. אמר ר' חנין פשט הוא לן על דברי רבי מאיר °על בן יעזב איש את אביו ואת (בראשית ב) אמו. בסמוך לו מאביו בסמוך לו מאמו. ר' ביבי מעתה אחות אביו אסורה שהיא סמוכה לאביו. אחות אמו תהא אסורה מפני שהיא סמוכה לאמו. התיב ר"ש בריה דרבי אייבו. והכתיב °ויקח עמרם (שמות ו) את יוכבד דודתו לו לאשה. מעתה אפי' כבני נח

לא

פני משה

אביו ואמו קלל את שהוא חייב על אביו חייב על אמו גרסינן וכן הוא התם. כלומר דלהכי אתי יתורא דקרא אביו וגו' ללמדך על הגר שאינו חייב על קללת אמו הואיל ואין חייב על קללת אביו. ולר"ע נפקא ליה דאין צריך לקלל שניהם מדר' יונתן דאמר משמע זה כפני עצמו כו' עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו: מודה ר"ע בשתוקי כו'. דוקא בגר דאביו ידוע ואינו חייב על אביו קאמר דאינו חייב על אמו לאפוקי שתוקי דטעמא דאינו חייב על אביו משום דלא ידעינן מנו: מה פליגין. ע"כ לא פליגי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבה דרבי יוסי הגלילי מחלק דמלינו דחייב על אמו ולא על אביו ורבי עקיבה אינו מחלק: אלא בגר שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה. כלומר אף על פי שלידתו בקדושה: אף ר"י הגלילי מודה. דאין חילוק וחייב נמי על אביו כשם שהוא חייב על אמו והאי מודה לאו מודה לר"ע הוא אלא דכמו דר"ע אינו מחלק בהורתו שלא בקדושה דפטור אף על אמו כן נמי לר"י הגלילי בהורתו ולידתו בקדושה דחייב נמי על אביו: לחמץ. שם מקום: אילין דבר עשתין. שם משפחה אחת וגרין היו: מהו שייבמו. ומתני' דקתני לא חולצין ולא מייבמין ליכא למיפשט דהיכא למימר לאו משום דאסירי אלא שאינן בתורת חליצה ויבום ושריא לעלמא ואינהו נמי שרו בנשותיהן זה לזה וכן אמר בבבלי גבי יודן אמתא לחד תרוצא התם: הוון בעיין מימר. היו בני הישיבה רוצין לומר הא דאמר ר' יוחנן אסור דוקא באשה שיש לה בנים כלומר באחין מן האם דכאשה שיש לה בנים הוי דהא לא שייך כאן תורת יבום ומטעמא דשמא יאמרו באנו מקדושה המורה לקדושה קלה שהרי בעכומ"ז יש להן שאר מן האם: אבל באשה שאין לה בנים. כלומר היכי דשייכא תורת יבום באין לה בנים והיינו באחין מן האב מותר דהא אין להן שאר אב וטעמא דשמא יאמרו ליכא דבגיותן נמי אין להם שאר האב ומה נפשך מותר: דאם אשת אחיו. מייבם אותה שפיר כלומר אם חשבינן אותה כאשת אחיו: ואם כו'. דלא הוי כאשת אחיו מותר נמי דהוי כנושא אשה מן השוק: אתא ר' יעקב. וקאמ' דלא היא דאפי' כן אסור אפי' באחין מן האב דלא יאמרו מצות יבום ראינו נוהגין בגרין ואתו למימר דיש בהן תורת יבום ואם יקדשנה אחר אתו לאפוקה למ"ד דאין קידושין תופסין ביבמה: בזמן שהכירה. שבא עליה אחיו לאחר שנתגייר: אבל. אם לא בעלה לאחר מכאן כ"ע מודים שהיא מותר דהוי כנושא אשה מן השוק דאין אישות לעכומ"ז וקמ"ל דלא ניגזור אטו כשבא עליה לאחר שנתגייר. וכה"ג אמרינן בבבלי דף נ"ה: גר שנתגייר כו'. רישא דברייתא גרסינן שם ע"ב: והיה נשוי אשה ובתה. בהיותו עכומ"ז ונתגיירו עמו: או אשה ואחותה. מן האם דאלו מן האב אינו מוציא וכ"כ התוס' שם: ומוציא אחת. דלא ליתו למישרי בישראל אשה ובתה או אשה ואחותה: במה דברים אמורים. דאיזו שירצה יכנים: שלא בא על אחת מהן לאח"כ: אותה שהכיר. היא אשתו לקיימה דבא עליה כשהוא בישראל וקנאה ומוציא האחרת: כיון שהכיר הכיר. דבדיעבד לא מפקינן להו מיניה לאחר שכנסן. ובבבלי דלא מחלק בזה משמע דלעולם מפקינן מיניה אחת מהן: גר. שהיה נשוי אחותו בהיותו עכומ"ז ונתגייר מיירי וטעמא באחותו מן האם שמא יאמרו באנו מקדושה המורה כו' וכן פירשו התוס' שם אלא דכתבו דברייתא דבבלי פליגא על ההיא דהכא נדלקמן: בין מאב. ובבבלי מחלק באחותו ואפי' לר"מ: מאב יקיים. דליכא שמא יאמרו דאפי' בעכומ"ז אין להם שאר אב: אחות אמו יוציא. דדמיא טפי לאחותו מאם והא דקאמר ר"מ באחותו מן האב יוציא נמי משום אחותו מאמו גזור דהא אין להן שאר אב אלא דבאחות אביו דמיפלגא טפי לא גזיר ר"מ. א"נ משום דבעכומ"ז נמי ס"ל לקמן דאסור ודריש לה מקרא ועיקר: אחות אמו מאמה יוציא. דליכא לד אב כלל: מאביה יקיים. כחכמים שם: שאר כל העריות. לאתויי אשת אב כדאמר התם: לא אמר אלא כנס. אם כנס בהיותו עכומ"ז ונתגייר אין מפרישין אותן: הא בתחילה. לאחר שנתגייר אסור וכן מפרשינן הא דקאמר בבבלי ושאר כל העריות מותרות לו לומר שאין מפרישין אותן וכ"כ הרמב"ם ז"ל פי"ד מהלכות א"ב: עכומ"ז. נמי דינא הכי אחותו כו' דפליגי לפי שיטתא דלעיל ויהילך מה דאסר בעכומ"ז אסיר לגר למר וכן למר דכולהו טעמא שמא יאמרו כו': פשט הוא לן. טעמא דר"מ פשט לן מהאי קרא: את אביו. ודריש את לריבויא: מעתה. נימא לר"מ דאחות אב נמי אסורה שהיא סמוכה לאביו ואמאי אמר ר"מ יקיים: אחות אמו תהא אסורה. אע"ג דבאמ' אסורה לר"מ ה"ק לדידך דדרשת בסמוך וכמו דלא מחלק ר"מ בין אחותו מן האב או מן האם דשתיהן סמוכות כן נמי לא יחלק בין אחות אב לאחות אם אלא דלאחות אב תהא אסירה מאת אביו ואחות אם תהא אסורה מאת אמו דהרי סמוכין הן נמי שתיהן: התיב ר' שמעון. על קושיית ר' ביבי דהאי לא מצית אמרת דהכתיב ויקח עמרם וגו': מעתה אפי' כב"נ כו'. בתמיה אם לב"נ אסור אחות האב היאך נשא עמרם יוכבד דודתו דאחות אביו היתה:

אמר

קרבן העדה

אביו ואמו קלל. קרא יתירא הוא ללמדך שאינו חייב על קללת אחד מהם אא"כ שייך בו חיוב על שניהם לאפוקי גר שאינו חייב על קללת האב פטור נמי על קללת האם: בשתוקי. שמשתקין אותו מנכסי אביו דלא ידעינן אבוה מני דלירש עם שאר אחיו: שהוא חייב על אמו. דאלו אתי סהדי ומסהדי אבוה מאן הוא חייב גם על קללת אביו הרי הוא כמי שחייב על שניהם וחייב על אמו: מה פליגין. כי פליגי: ה"ג אבל בגר שהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה אף ר"י הגלילי מודה: לחמץ. שם מקום: אתון. באו הנך משפחת בר עשתין ושאלו ממנו שני אחים גרים ומת אחד מהם מהו שייבם השני את אשתו: הוון. סברוהו למימר כי אר"י דגר אסו' ליקח אשת אחיו דוקא שהניח אחיו בנים: מה נפשך. מותר באשת אחיו גר דאם באמת אחיו הוא מותר לייבם: אפי' כן. שלא הניח בנים אסור באשתו: מצות ייבום ראינו בגרים. ואם יקדש אחד מן השוק אשת גר שמת ואין לו אחים תצא בלא גט דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק: בד"א. שהגר אסור באשת אחיו בזמן שבא עליה אחיו לאחר שנתגייר אבל אם לא בא עליה לאחר שנתגייר הכל מודים שהוא כנושא אשה מן השוק דאין להם אישות ומותר בה: והיה נשוי. בגיותו אשה ובתה: כונס אחת ומוציא אחת. לאחר שנתגייר דלא ליתי למשרי אשה ובתה בישראל: בד"א. שכונס איזה מהן שירצה: שלא הכיר. שלא בא על אחת מהן כשנתגייר: כיון שהכיר הכיר. ומותר בשתיהן: גר. נשוי אחותו בין מאב בין מאם יוציא דב"נ אסו' באחותו בין מן האב בין מן האם הלכך אף גר אסור בה שלא יאמר באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה: אחות אביו יקיים. דכיון דאיתפליג דרא ואין בה שאר האם יקיים: אחות אמו מאביה יקיים. דלא דמיא לאחותו מן האם: לא אמר אלא כנס. משמע דש"ס דייק הכי מלשון הברייתא דוקא בדיעבד מותר בהן אבל לכתחלה לא יכנוס אחת מכל העריות: עכו"ם אסור באחותו בין מן האב בין מן האם. בסמוך מפרש טעמו: פשט הוא לן. כלומר ברור הוא לן טעמא דר"מ מדכתיב על כן יעזב וגו': ה"ג על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ר' ביבי מעתה וכו'. וה"פ ר' חנין סתמא קאמר קרא דעל כן ולא פירש כלום וס"ד דר' ביבי דהכי קדריש ר' חנין ע"כ יעזוב איש את האשה הסמוכה לאביו והיינו אחותו מאביו וקשיא לי' א"כ אף אחות אביו תהא אסורה לו מדאורייתא שגם היא סמוכה לאביו ולא סיים ר' ביבי קושיתו אבל ר' שמעון בריה דר' אייבו סיימו דלפ"ז קשיא יוכבד וכדמסיק א"כ ר' ביבי פריך מברייתא דתני אחות אביו יקיים דר"מ ור' שמעון פריך מקרא:

לא

עין משפט נר מצוה

יא
א ב מיי' פ"ה ממרים ה"ט טוש"ע יו"ד סי' רמ"א ס"ח

יב
ג מיי' פי"ד מאס"ב הט"ו טוש"ע יו"ד סי' רס"ט סעי' ה

יג
ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב ג

יד
ו מיי' שם טוש"ע שם

מסורת הש"ס

עי' יבמות לח סנהדרין נח

ב"ר פ' יח

סנהדרין נח ע"ב ועי' תוס' יבמות לח ע"א ד"ה גמא

רידב"ז

במד"א בזמן שהכירה משנתגייר כו' הוא כשיטת הבבלי דעיקר אתא מתניתין לאשמועינן דפטורה מן החליצה אבל אי בעי למנסב שרי: ר"פ

שנויי נוסחאות (פ"א) את שהוא חייב על אביו ט' פד אינו חייב על אמו נד"ו את שהוא חייב על אמו חייב על אביו ואת שאינו חייב על אמו אינו חייב על אביו. (פל"ע) ר"ש נד"ו ר' שמעון.

גליון אפרים

אילין דבר עשתין. נ"ל עשתור כדאיתא בירושלמי בסוף פרק המה דע"ז ובש"מ וע"ע בירושלמי בכורים פ"א ה"ו שהיו גרים בני גרים:

מסורת הש"ס

לא היו ישראל נוהגין. שהרי יוכבד בת לוי היתה אחות אביו של עמרם והיך לקחה עמרם לאשה: ומשני א"ר הילא בסמוך לו מאביו וכו'. לאו בסמוכה מאביו מפרשי' לקרא אלא הסמוכה לו הלכך אחותו בין מן האב בין מן האם אסורה לו מדאורייתא דסמוכה היא לו דע"כ יעזב איש כתיב אבל אחות אביו ואחות אמו מדאורייתא שריין שאינן סמוכין לו אלא לאביו ולאמו והא דקאסר ר"מ אחות אמו היינו מדרבנן דאמו ודאית והני לאחלופי בישראל אבל אין אבות לעכו"ם: וגם אמנה אחותי בת אבי וגו'. הרי דאחותו מאב שרי' וקשי' לר"מ דאמר אחותו בין מן האב בין מן האם יוצא: משם ראי'. בתמי' וכי לא כתי' נמי התם בסיפי' דקרא ותהי לי לאשה דקרא יתיר' הוא אלא ה"ק קורבא דאבא אית לי בהדה שהיתה בת אחיו אבל לא קורבא דאמא לפיכך ותהי לי לאשה: מאי כדון. הלכתא מאי: וכל ערוה שאין ב"ד של ישראל ממיתין עליה. כגון חייבי כריתות אחותו ואחות אביו ואחות אמו ואשת אחיו ואשת אחי אביו ואחות אשתו: ה"ג התיבון הרי אחותו שאין ב"ד של ישראל ממיתין עליה ובני נח מוזהרין עלי'. וה"פ הא אמרי' לעיל בברייתא דאחותו מאמו לכ"ע אסורה: ר' הילא בשם רשב"ל. מוסיף להקשו' אכללא דר' יוסי מדתניא בספרי פ' שופטים הובא בבבלי בסנהדרין דף נו ובגלל התועבות האלה וגו' א"ר שמעון מלמד שהוזהרו כנענים על כל המעשים האלו שאין עונשין את האדם אא"ל מזהירי' וכתיב סוף פ' עריות כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ ולא תקיא הארץ אתכם כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם וכיון דנענשו עלייהו ש"מ שבני נח מוזהרין על כל העריות אפי' חייבי כריתו': א"ל שמעת אפי'. באחותו מאם שרי: א"ל והתנינן וכן שפח' שנשתחררו בניה עמה. קס"ד לכל מילי דמיין שפחה שנשתחררו בניה עמה לגיור' שנתגיירו בניה עמה וגר לכ"ע אסור באחותו מאמו שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה: ומשני לחליצה וייבו'. הא דמודמי התנא שפחה שנשתחררו בניה עמה לגיורת שנתגיירו בניה עמה היינו דוקא לענין זה שלא חולצין ולא מייבמין שלא יאמרו מצות יבום ראינו בעבדים כדאמרינן לעיל גבי גרים: ה"ג ואמרת אליהם. בתחלת פ' עריות בפ' אחרי מות כתיב ואמרת אליהם דמיותר ומרבינן מיניה עבדים שמוזהרין על העריות כישראל ובת"כ דורש מואמרת אליהם דאתוי' חוץ לרבות גרים ועבדי': ה"ג או נאמר למיתה ולא לחלבי' איתאמרת מה מלינו בשפחה שעשה בה לד שנשתחררה כלד שלא נשתחררה אף זיקת אם נעשה בה לד שנתגייר' כלד שלא נתגיירה. וה"פ או נאמר הא דמרבינן עבדים היינו שחייבים על העריות מיתה אבל לא לקרבן נתרבו ומשני מה מלינו בשפחה חרופה דהיינו חציה בת חורין וחציה שפחה המאורסת לישראל ובא עליה ישראל אחר במזיד אינו חייב עליה מיתה אלא קרבן אע"פ שראוי לחייבו מיתה על לד שנשתחרר שתפס בה קידושין אלא ש"מ שעשה בה הכתוב לד שנשתחררה כלד שלא נשתחררה ופטורים ממיתה ה"נ בעבד שבא על אמו שפחה או על אמו גיורת כיון שיש בעבד לד שנתגייר שהרי חייב במקלת המצות ולד שלא נתגייר שהרי אינו חייב בכולן נעשה בו לד שנתגייר כלד שלא נתגייר ופטור ממיתה ולא קיתרבה אלא לקרבן:

הלכ'

תורה אור

לא היו ישראל נוהגין. אמר ר' הילא בסמוך לו מאביו בסמוך לו מאמו. מתיבין לר' מאיר והכתיב (בראשית כ) °וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי. אמר להן ר' מאיר משם ראייה לא ותהי לי לאשה. מאי כדון אמר רבי יוסה *כל ערוה שבית דין של ישראל ממיתין עליה בני נח מוזהרין עליה וכל ערוה שאין ב"ד ממיתין עליה אין בני נח מוזהרין עליה. התיבון הרי אחותו הרי בית דין של ישראל ממיתין עליה ואין בני נח מוזהרין עליה. רבי הילא בשם רבי שמעון בן לקיש (דברים יח) °ובגלל התועבות האלה י"י אלהיך מוריש אותם מפניך. מלמד שאין הקדוש ברוך הוא עונש אלא אם כן הזהיר. רבי אידי אמר קומי ר' יוסי בשם רב חסדא עבד מותר באחותו. אמר ליה שמעת אפילו מאם. אמר ליה אין. אמר ליה והתנינן וכן שפחה שנשתחררו בניה עמה לחליצה ולייבום. רבי פינחס אמר קומי רבי יוסי בשם ר' יוסי עבד שבא על אמו חייב חטאת. (ויקרא ה) °ואמרת אלהם לרבות עבדים. או נאמר להלבין אית אמרת. מה מצינו בזיקת אם שעשה בה צד שנתגיירה כצד שלא נתגיירה. אף שפחה נעשה בה צד שנשתחררה כצד שלא נשתחררה:

הלכה

עין משפט נר מצוה

פ' סנהדרין נו ע"ב

אמר רבי הילא. ר' הילא בא לתרץ דמכל מקום קשיא מאי טעמא באמת לא דרשינן נמי על אחות האב. דלא מרבינן אלא בסמוך לו מן אביו או מאמו והיא אחותו אבל לא אחות האב דסמוכה לאביו היא וטעמא דאסר רבי מאיר אחות האם הואיל ואיכא לד האם ודמיא טפי לאחותו מאם: והכתיב וגם אמנה אחותי בת אבי וגו'. ולרבי מאיר אחותו מאב אסורה: משם ראיה. ובב"ר פ' י"ח גרים בשיטתן השיבן. כלומר דהם אין חוששין לזרע האב ואמר כן כדי שלא יקחוה ממנו. ואפשר לפרש נמי הכא כן דמשם ראיה לא ותהי לי לאשה כתיב כלומר דלמה לו שיאמר ותהי לי לאשה דהרי יודעין היו עכשיו שאשתו היא אלא דקאמר לשיטתכם מותרת היא לי ותהי לי לאשה אבל באמת לא היתה אחותו אלא בת אחיו ובבבלי סנהדרין דף נ"ח מקשי לה התם אליבא דר"ע דאמר אפי' אחותו מאם מותרת מהכא דקאמר אך לא בת אמי ומשני דה"ק קורבא דאחוה אית בהדה מאבא ולא מאימא וליתקוני דיבורא קמא דקאמר אחותי היא וכדפרש"י שם דקרי לה אחותי דבני בנים הרי הן כבנים והיא מותרת לי והיינו נמי דקאמר הכא משם ראי' דהא לאו אחותו היא לא ותהי לי לאשה קאמר דודאי מותרת לי דאין לי אלא קורבא בהדא כו': מאי כדון. מאי הוי עלה וקאמר ר' יוסה דכל ערוה כו' ולאפוקי חייבי כריתות וכדר' יוחנן בבבלי שם: התיבון לו הרי אחותו הרי ב"ד של ישראל אין ממיתין. עליה ובן נח מוזהר עליה גרסינן. דהרי אחותו מאם לכ"ע אסורה וכדהשיבו שם הכנוים לר"מ דקאמר הכי דכל ערוה כו' הרבה עריות שאין ב"ד של ישראל ממיתין עליה ב"נ מוזהר עליהן ומפרק שם דרבי מאיר אליבא דרבי עקיבא היא דאמר לא הוזהרו על חייבי כריתות דדריש את אביו על אשת אביו ואת דקאמר אחותו רבי מאיר אליבא דר"א היא אלא דשיטתא דהכא לא אתייא כן אליבא דר"א הא דלעיל דהתם אמר ר"א דאפילו אחות אב אסורה: ר' הילא כו'. דפליג על זה ואמר דמוזהרין על חייבי כריתות דלא ענש אלא אם כן הזהיר: עבד מותר באחותו. אפי' באחותו דעכומ"ז אסור וכ"ש שאר עריות. ובבבלי שם גרים מותר באמו כדמפרש התם טעמא דילא מכלל העכומ"ז ופקע שם בן נח מיניה ולכלל ישראל לא בא דליגזר שמא יאמרו באנו מקדושה המורה לקדושה קלה: שמעת אפי' מאם. דסתמא קאמרת וא"כ אפי' באחותו מן האם מותר דקס"ד דאליבא דר"מ קאמר דאסר בעכומ"ז אפי' אחותו מן האב והילכך קאמר דעבד מותר דאי לר' יודה מאי מספקא ליה פשיטא דמן האם דמן האב אפי' עכומ"ז מותר: אין. ואפי' מן האם: והתנינן וכן שפחה כו'. וקס"ד דטעמא משום אחוה הוא דאסור דהוי' ליה אשת אחיו מאמו ומכ"ש דאסור באחותו: ומשני לחליצה וליבום. כלומר דטעמא דמתני' לאו משום איסורה אלא משום דאין בתורת חליצה ויבום ושריא לעלמא ואינהו נמי שרו וכדפרישית לעיל: עבד שבא על אמו חייב חטאת. לשון בעיא היא אם נאמר דחייב דואמרת אליהם כתיב בפרשת קרבנות ודרשינן לרבות עבדים: או נאמר להלבין איתאמרת. כלומר דהתורה רבתה עבדים לשאר הטאות להלב יכולא בו אבל לא לעריו': ופשיט ליה מה מלינו בזיקת אם. באיסור אמו בגר דקי"ל דאסיר באמו: שעשה בה לד שנתגיירה. כלומר אחר שנתגיירה: כלד. כמו עד שלא נתגייר' דטעמא דגר אסיר באמו הוא משום שלא יאמרו כו' הוא דקודם שנתגיירה אסור בה היה וכדאמרינן בבבלי פ' כילד דף כ"ב: אף שפחה כו' נעשה בה. כלומר דפשיט ליה דמד"ם הוא אבל חיוב חטאת ליכא:

הלכה

רידב"ז

ר"פ אמר קומי ר' יוסי בשם ר' יוסי עבד שבא על אמו חייב חטאת ואמרת אליהם לרבות עבדים או נאמר להלבים. אית אמרת פי' דילמא דווקא להלבים איתרבי בפ' קרבנות על העבדים חטאת חלב וה"ה לכל החטאות והא דנקט חלב משום דכן דרך הגמ' להזכיר תמיד חלבים ועריות גבי חטאת של חייבי כריתות וה"ה לכל חייבי כריתות עי' בירושלמי בר"פ כלל גדול בה"א עיי"ש ע"כ במקום דבעי לאפוקי עדיות ולהביא במקומה שאר חייבי כריתות מזכיר חלבים להודה. ופי' אימא אית אמרת חלבים וה"ה שאר ה"כ אבל עריות פטור כיון דליכא גביה מיתה וכרת. ונשאר בקושיא:

מה מלינו בזיקת אם שעשה בה לד שנתגיירה כלד שלא נתגיירה כו' פי' דהוא התחלת ענין. וקאי על המתניתן דגרסינן בלשון המשנה כך. גיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין אפילו הרתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה [ומפרש בבבלי דהרבותא היא דאפילו תרווי' לידתן בקדושה ואתא לאחלופי בישראל אפ"ה שרי] וכן שפחה שנשתחררו בניה עמה וע"כ הסיפא דשפחה שנשתחררו בני' עמה יש לפרש בשני אופנים או דקאי על כל המתניתין כמו בגיורת שנתגיירו בני' עמה דרישא וכן גם הסיפא אפילו היתה הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה כדאיתא בבבלי דף צ"ז ע"ב אע"ג דתרוויהו לידתן בקדושה ואתא לאחלופי בישראל להיות אסורה לעלמא עד שתחלוץ ע"כ קמ"ל דאפ"ה שריא לעלמא ולא לריכה חליצה כמו כן גבי שפחה שנשתחררה אפילו היתה הורתו של ראשון שלא בקדושה ילידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה נמי אין חולצין ואין מייבמין או דילמא מדמפיים וכן שפחה שנשתחררה בני' עמה משמע דווקא בגוונא דרישא. הגיורת שנתגיירו בני' עמה אבל לא בגוונא דסיפא דאינו מפורש במתניתין גבי שפחה. ע"ז קאמר הגמ' דמפרשינן בסיפא גבי השפחה שנשתחררה בני' עמה. כמו דינא דרישא לגמרי גבי גיורת שנתגיירו בניה עמה מה מלינו בזיקת אם דעשה בה לד שנתגיירה כלד שלא נתגיירה ובאם איכא לד שנתגיירה ולד שלא נתגיירה דנתגיירה בין הריון ללידה

רי

הלכה ג מתני'

[א] *חמש נשים שנתערבו וולדותיהן הגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו ארבעה חולצין לאחת ואחד מייבם הוא ושלשה חולצין לאחת ואחד מייבם נמצאו ארבע חליצות וייבום לכל אחת ואחת :

גמ' *בכל אתר את אמר [ב] אין חליצה אחר חליצה והכא את אמר הכין. כאן בודאי כאן בספק. בכל אתר את אמר בכל מקום שאין אמר ייבם אין אומר חלוץ והכא את אמר אכין כאן בודאי כאן בספק :

הלכה ד מתני'

[ג] *האשה שנתערב וולדה בוולדי כלתה הגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו בני הכלה חולצין ולא מייבמין שהוא ספק אשת אחיו ואשת אחי אביו ובני הזקינה או חולצין או מייבמין שהוא ספק אשת אחיו ואשת בן אחיו [ד] מתו כשירין התערובות לבני הזקינה חולצין ולא מייבמין שהיא ספק אשת אחיו ואשת אחי אביו ובני הכלה אחד חולץ ואחד מייבם :

גמ' אמר רבי יוחנן כיני מתניתא לנשי בני הכלה לנשי בני הזקינה. אמר רבי חגיי [ה] *זאת אומרת שמותר אדם לישא את אשת בן אחיו :

הלכה ה מתני'

*כהנת שנתערב וולדה בוולד שפחתה הרי אילו אוכלין בתרומה וחולקין חלק אחד בגורן ואין מטמאין למתים ואין נושאין נשים בין כשירות בין פסילות :

גמ' הרי אילו אוכלין בתרומה [ו] שכן עבדי כהנים אוכלין בתרומה. וחולקין חלק אחד על הגורן. הדא היא דתני רבי חייה [ז] נשים ועבדים אינן חולקין על הגורן אבל נותנין להן מתנות כהונה ולויה מתוך הבית. ואין נושאין נשים לא כשירות ולא פסולות. לא כשירות מפני הפסול ולא פסולות מפני הכשר. מהו שיביאו מנחה אחת ותהא

פני משה

הלכה ג מתני' חמש נשי' שנתערבו ולדותיהן. הזכרים ויש לכל אחת מהן בן ודאי שלא נתערב : ארבעה חולצין לאחת. בן ודאי של כל אחת מן הארבעה חולץ לאחת מהן דכל אחת ספק היא לו באשת אחיו ובן החמישית ישאנה ממ"כ אם אשת אחיו היא הרי טוב ואם לאו הרי חלץ לה יבמה : הוא ושלשה. זה שייבם חולץ לאחרת ושלשה עמו והחמישי מייבם ממ"כ וחוזרין השנים הללו וחולצין להשלישית ושנים עמהם והחמישי מייבם וכן כלם : נמצאו ד' חליצות. תחלה חולצין לפי שאין אחד רשאי לייבם עד שיחלצו לה הארבעה כי היכי דלא ליפגע ביבמה לשוק. והה"ד דמצי הארבעה למיחלץ לכלהו והאחד לייבם את כלן אלא דאמר בבבלי דהכי שפיר טפי דילמא לכל חד וחד מיתרמא דיליה ומתקיימא מצות יבום :

גמ' בכל אתר. בכל מקום אמרי' דאין חליצה אחר חליצה לא ביבמה אחת ולא בב' יבמות כדתנן לעיל פ"ה : והכא את אמר הכין. בתמיה דארבעה חולצין לאחת : ומשני כאן בודאי. יבמות אין חליצה אחר חליצה. כאן בספק. מתני' דלא ידעי' איזו יבמתו וכטעמא דפרישית במתני' : בכל אתר את אמרת בכל מקום שאומרים לו ייבם אין אומר חלוץ גרסינן. דקי"ל במקום דשייך יבום אין אומרים חלוץ מתחילה : והכא את אמר אכין. בתמיה : כאן בספק. דאי אפשר לייבם מתחילה דלא יפגע ביבמה לשוק כדפרישית במתני' וגרסינן להך קושיא ופירוקא נמי לעיל פ' כילד הלכה ז' :

הלכה ד מתני' האשה כו' בני הכלה. הודאין:

מהו כשירין. הודאין : התערובות לבני הזקנה. כלומר לנשי בני הזקנה כדמפרש בגמ' : ובני הכלה. לנשי בני הכלה ודאין : אחד. מן התערובות חולץ תחילה והדר מייבם אידך ממ"כ אי האי דחלץ לה היא בן הכלה וחלץ לאשת אחיו הא איפטריא לה בהך חליצה ושפיר נסיב לה אידך שהוא בן הזקנה דהיא אשת בן אחיו ומותרת לו ואי האי דחלץ לה הוא בן הזקנה ואשת בן אחיו חלץ הויא כחוללת מן הנכרי ובן הכלה כי מייבם לה שפיר קא מייבם :

גמ' א"ר יוחנן כיני מתני'. כן אנו מפרשין להמתני' דהאי לבני הכלה לבני הזקנה דקאמר כמו לנשי בני הכלה כו' כדבמתני' : זאת אומרת. ממתני' דקתני דמייבמין לכתחילה לאשת בן אחיו : שמותר אדם לישא אשת בן אחיו. ולא חיישינן משום ביטול מצות יבמין דשמא ימות והפול לפני אחיו והיה אסירה לו משום כלתו. והכי דייק לה בריש מכילתין מכלתו דמתני' התם והכא עיקר דלכתחלה מיירי כמה שכתבתי שם :

הלכה ה מתני' כהנת כו' הרי אלו אוכלין בתרומה. כדמפרש בגמ' שכן עבד כהן נמי אוכל בתרומה : וחולקין חלק א'. בגמ' מפרש דדוקא אם באו כאחד חולקין דאין חולקין לעבד בגורן אא"כ רבו עמו : בין כשירות. כדמפרש בגמ':

גמ' הרי אלו כו'. דטעמא שכן עבדי כהן כו' ואפי' דמספקינן לכל א' בעבד כהן אוכל בתרומה בשביל רבו : וחולקין חלק א' הדא היא דתני ר"ח כו'. כלומר דהא דקאמר חלק אחד כאחד הוא שבאין כאחד לגורן יאז חולקין להן וכדתני ר' חייא דנשים ועבדים אין חולקין על הגורן וכדמפרש טעמא בבבלי דף ק' דאשה משום גרושה שמא יגרשנה בעלה ואסורה בתרומה ולא ידעי אינשי ופלגי לה א"נ משום יחוד היכי דלא שכיחי בה אינשי בגורן. ועבד נמי דילמא אתו לאסוקי מתרומה ליוחסין : מתוך הבית. כשהן בביתן משגרין להן : ואין נושאין כו'. דטעמא הוא לא כשרות יכולין להנשא מפני הפסול דכל א' מהן ספק עבד הוא וכשרות אסורות לעבד : ולא פסולות מפני הכשר. דכל א' מהן ספק כהן היא ופסולות אסירות לכהן וספק איסורא לחומרא : מהו שיביאו מנחה אחת כו'. דבסיפא דמתני' גבי הגדילו ושחררו זא"ז תנן דנוהגין עליהן חומרי ישראל וחומרי כהנים וכדמפרש בבבלי התם דמנחת כהן נשרפת כולה כליל ומנחת ישראל נקמצת והשיריים לכ־נים ושלהן נקמצת כמנחת ישראל וקרב בפני עצמו ואין שירים נאכלין ונשרפת כמנחת כהנים והכא בעי ברישא דעדיין לא שחררו זא"ז אם מביאין מנחה אחת

קרבן העדה

הלכה ג מתני' שנתערבו וולדותיהן. זכרים ויש לכל אחת מהן בן ודאי שלא נתערב : ארבעה חולצין לאחת. בן ודאי של כל אחת מן הארבע חולץ לכל אחת מהן דכל אחת ספק ליה באשת אחיו ובן החמישית ישאנה ממ"כ אם אשת אחיו היא הרי מייבם לה ואם לאו הרי חלץ לה יבמה והרי היא מותרת לכל אדם : הוא ושלשה. זה שייבם חולץ לאחרת ושלשה עמו והחמישי מייבם ממ"כ וחוזרים השנים הללו וחולצין לשלישית ושנים עמהם והחמישי מיבם וכן כולם ארבעה חולצין תחלה לפי שאין אחד מהם רשאי לייבם עד שיחלצו לה הארבעה כי היכי דלא לפגע ביבמה לשוק וה"ה דמלו הארבעה למחלץ לכולהו והאחד כונס את כולן אלא דהכי שפיר טפי דלמא לכל חד וחד מתרמי דיליה ומתקיימת מלות יבום : **גמ'** ופריך בכל אתר. בכל מקום אומרי' שאין חליצה אחר חליצה כדתנן לעיל פר"ג : והכא את אמר הכין. שארבע חולצין זה אחר זה : ומשני כאן בודאי. שחלץ הראשון כראוי אין החליצה שאחריה כלום : כאן בספק. אם חלץ הראשון כראוי יש אחריה חליצה עד שיבורר שנחלצה מהיבם הראוי לה כדפרישית במתני' : ופריך בכל אתר. בכל מקום אמרינן כל שאינה עולה לייבם אינה עולה לחליצה והכא אמרי' שארבעה הראשונים חולצין אע"פ שאינן ראויין לייבם שמא יפגעו ביבמה לשוק : ומשני כאן בודאי. שאינה ראוי' ליבום בודאי כגון עריות ודומיהן אמרי' כל שאינה עולה לייבום אינה עולה לחליצה : וכאן. במשנתינו אינו מייבם משום ספק הלכך מהני לה החליצה :

הלכה ד מתני' מתו הכשרים. הודאין : לבני הכלה. לאשת בן הכלה ודאי : אחד חולץ. תחלה והדר מייבם אידך ממ"כ אי האי דהלץ הוא בן הכלה וחלץ לאשת אחיו הא אשתריא ליה בהך חליצה ושפיר נסיב לה אידך שהוא בן הזקנה דאשת בן אחיו מותרת לו ואי האי דחלץ הוא בן הזקנה ואשת בן אחיו חלץ לה הויא לה כחוללת מן הנכרי ובן הכלה כי מייבם לה שפיר קמיבם : **גמ'** כיני מתני'. כן הוא פירושא דהא דתנן במתני' לבני הכלה היינו לנשי בני הכלה וכן לבני הזקנה דנקט היינו לנשי בני הזקנה : זאת אומרת. ממתני' שמעינן שמותר אדם לישא אשת בן אחיו ולא אמרי' דאסור בה כיון שיכול לבוא לידי ביטול מלות יבמין שהרי אחיו אסור בה דכלתו אסורה לו לעולם ל"א ממתני' שמעינן דלא גזרי' באשת בן אחיו משום אשת אחיו כי היכי דגזרו בשניות דשאר עריות ופי' זה נראה עיקר :

הלכה ה מתני' אוכלין בתרומה. אחד כהן ואחד עבד כהן : וחולקין חלק אחד. בגמרא מפרש : **גמ'** שכן עבדי כהנים אוכלין בתרומה. א"כ שניהם מותרים לאכול בתרומה ממ"כ : הדא היא דתני ר"ח. מתני' מסייעא לר"ח דליכא למימר דקמ"ל שנוטלים חלק אחד קשי' פשיטא אלא ה"ק נוטלי' חלק כאחד אבל לאחד מהם אין חולקין על הגורן וכר"ח שאין חולקין תרומה לנשים ועבדים אא"כ בעליהן עמהן : מפני הפסול. משום עבד : ולא פסולות. כגון שפחה משום כהן : מהו שיביאו. שניהם מנחה אחת ומתנין עליה שתהא קריבה לשם מי שהוא כהן : והא

עין משפט נר מצוה

טו
א מיי' פ"ח מיבום ה"י טוש"ע אה"ע סי' קעו ס"ח

טז
ב מיי' פ"ב שם ה"ד טוש"ע סי' קע סי"ב

יז
ג ד מיי' פ"ח שם ה"ד ה טוש"ע שם סי' קעו ס"ה י

יח
ה טוש"ע אה"ע סי' טו סכ"ס

יט
ו מיי' פ"ו מתרומות ה"ח

כ
מיי' פי"ב שם הכ"ב

מסורת הש"ס

יבמות לח ע ב

(פ"ב ה"ז)

שם לט ע"א

(פ"ק ה"א)

עי' תוס' יבמו' לט ע"א ד"ה ספק

ירושו' לט וש"נ

רידב"ז

הרי נעשה בה לד שנתגיירה כלד שלא נתגיירה ולא אמרינן דזקוקה ליבם להליצה משום הלד של גיורת משום דהיתה ולידתו בקדושה ודמיא לישראל אלא עשה בה לד שנתגיירה כלד שלא נתגיירה אף סיפא גבי שפחה נעשה בה לד שנשתחררה כלד שלא נשתחררה ואפילו היתה הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה שנשתחררה בין הריון ללידה אין אל הזיקה על לד שנשתחררה אף דשפחה דומה קלת לישראלית ויותר יש להוש משום אחלופי בישראלית מ"מ דינה כמו ממש גבי גיורת בין ברישא בין בסיפא וזיקת אם קרי לרישא גבי גיורת ונדמה במה מליו :

אמר

שנויי נוסחאות (פי"ח) שהיא ספק אשת נד"ו שהיא אשת.

ותהא קריבה בכליל. תני מביאין מנחה אחת ומתנין עליה ותהא קריבה בכליל. מהו שיביאו שתי מנחות אחת קריבה בכליל ואחת נקמצת ונאכלת. תני מביאין שתי מנחות אחת קריבה בכליל ואחת נקמצת ונאכלת. מהו שיעידו עדות אחת ותעלה להם עדות אחת או ייבא כההיא דמר רבי זעירא רב יצחק בשם רב אסי אחת מאחר שאילו ימצאו העדים זוממין אין נהרגין ואין ההורג נהרג אף הכא כן:

הלכה ו מתני׳

*הגדילו התערובות ושיחררו זה את זה נושאין נשים ראויין לכהונה ואינן מיטמאין למתים ואם ניטמאו אין סופגין את הארבעים ואינן אוכלין בתרומה ואם אכלו אינן משלמין קרן וחומש ואינן חולקין על הגורן ומוכרין את התרומה והדמים שלהן ואינן חולקין בקדשי המקדש ואין נותנין להן קדשים ואין מוציאין את שלהן מידיהן ופטורין מן הזרוע והלחיים והקיבה ובכורן יהא רועה עד שיסתאב ונותנין עליהן חומרי ישראל וחומרי כהנים:

גמ׳ לשעבר הא לכתחילה לא. כיני מתניתא *מותר לשהרר בתחילה. אף ר׳ יוסי הגלילי אמר [א] אסור לשהרר מודה הוא הכא שהוא מותר מפני תיקון הוולד. מהו ראויות לא פסולות [י] *מניין לכהן שהוא מקריב קרבנותיו בכל משמר שירצה תלמוד לומר °ובא בכל אות נפשו ושרת. היה זקן או חולה נותנו לכל משמר שירצה ועורן ובשרן שלו. היה טמא ובעל מום נותנין לאנשי המשמר ועורן ובשרן עליהן. אילין בני התערובות מה את עבד להון *כזקן וכחולה או כטמא ובעל מום. מסתברא מיעבדינון כטמא ובעל מום. ומתניתא

קרבן העדה

ותהא קריבה בכליל. שבמנח׳ כהן כתיב כליל תהיה אבל מנחת ישראל נקמצת ושיריה נאכלין לכהנים ופשיט תני וכו׳: ומתנין עליה. דאי אפשר שיקריבו שניהם מנחה אחת דכתיב נפש כדתנן במנחו׳ ס״פ המנחו׳ והנסכי׳: שתי מנחות. ומתנין עלייהו אותה שהי׳ קריבה כליל תהא תורה אור של כהן והנקמצת של העבד: ותעלה להם עדות אחת. כעד אחד: או. אתיא כהא דאר״ז וכו׳: ה״ג בשם רב אסי מאחר וכו׳. וה״פ כל עדות שאי אתה יכול להזימה כגון שיכולין לומר אף שהדבר שקר לא על פינו הי׳ ראוי ליהרג אם הוזמו אינן נהרגין ואם לא הוזמו אינו נהרג ע״פ עדותן כיון דלא שייך בהו דין הזמה: אף הכא כן. עדות זו אי אתה יכול להזימה דהא לא דעינן הי מינייהו כשר שישלם או יענש משום שהעיד שקר:

הלכה ו מתני׳ ראויין לכהונה. ולא גרושה וחלולה משום כהן: אין סופגין וכו׳. דכל חד אמר אנא לאו כהן אנא: ולא משלמין. דכל חד אמר אנא כהן ואין מוליאין ממון מספק: ומוכרין את התרומה. תרומת תבואתו כשמפרישין אותה אין נותנין אותה לכהן דכל חד אמר אייתי ראיה דלאו כהן אנא ומ״מ אי אפשר להן לאכלה אלא מוכרין אותה לכהן והדמים שלהן: ואין חולקין בקדשי המקדש. כגון עורות קדשי׳ דלכל חד מינייהו אמרי הייתי ראי׳ דכהן את: ואין נותנין להן קדשים. להקריב ע״י שלוחן: ואין מוליאין שלהם מידם. אם היו חייבין חטאת או אשם או עולה אין כופין אותם לתתם לאנשי משמר ולהיות עבודתם ועורם לאנשי משמר דכל חד אמר אנא כהן וכהן מקריב כל שעה שירלה ואפי׳ במשמר שאינו שלו אלא או יקריבו להם קרבנותיהם ויחזרו להם העור והבשר ויתנו לכל מי שירלה או אלו יעשו שליח לכל כהן שירלו להקריב קרבנם או שיהו קרבנם עד שיתרלו הם לתתם לאנשי משמר: ובכורו יהא רועה וכו׳. אפילו בזמן הבית דהא לא מצי למכפינהו למיתן לכהנים לאקרובי ולאכול את בשרו ואינהו נמי לא מצי למיתבי׳ לכהן ולהחזי׳ להן הבשר דבכור תם אינו נאכל אלא לכהנים דכתיב ביה ובשרם יהי׳ לך כחזה התנופ׳ הלכך ירעה עד שיסתאב ומותר לשחטו במדי׳ ויאכלוהו הם דבכור בעל מום אין בו משום זרות אלא משום גזל דמתנות כהונה והכא גזל ליכא דהמוליא מחבירו עליו הראי׳: חומרי ישראל וחומרי כהנים. שמנחתן נקמלת והקומץ קרב בפני עצמו והשיריי׳ אינן נאכלי׳ כשירי מנחת ישראל ואינן קריבין כשירי מנחת כהן אלא מתפזרי׳ על בית הדשן ונשרפים שם: **גמ׳** ופריך לשעבר. מדתנן ושחררו משמע בדיעבד מהני השחרור אבל לכתחילה אין משחררין זה את זה אמאי הא תנן מי שחליו עבד וחליו בן חורין כופין את רבו ומשחררו דלישא שפחה אינו יכול ולישא בת חורין אינו יכול ואף אלו כיולא בו: ומשני כיני. כן היא פירושא דמתני׳ ושחררו זה את זה כדינו שחייבין לשחרר זה את זה או דיניהם שנושאין נשים כשרות לכהונה וכו׳: אף ר״י הגלילי. דאמר כל המשחרר עבדו עובר בעשה דכתיב לעולם בהם תעבודו: מודה. הוא הכא דמותר לשחררו כדי שישאו נשים שכל שלא שחררו זה את זה אסורין בכשרו׳ ופסולות: מאי ראויות. דתנן במתני׳: לא פסולות. לכהונה כדפרישית במתני׳: שהוא מקריב קרבנותיו. המוטלים עליו כגון חטאת ואשם ועולה ונדר אפי׳ במשמר שאינה שלו: היה זקן או חולה. ורלוי לעבוד ע״י הדחק: עליהן. של אנשי המשמר כיון שאינן ראוין לעבודה כלל: אילין בני התערובות. דתנן במתני׳ למאי מדמינן להו לזקן וחולה או לטמא ובעל מום: ופשיט מסתברא. הסברא נותנת שהן כבעל מום וטמא שהרי גם הם אינן יכולין לעבוד עבודה ואינן ראויין לאכילה: ומתני׳.א

פני משה

ותהא קריבה כליל. משום ספקא דמנחת כהן או דילמא דאי אפשר להקריבה כליל משום חלקו של העבד דיש בה׳ שיריים וקרי כאן כל שממנו לאישים הקומץ הרי הוא בבל תקטירו: וקאמר דתני בברייתא מביאין מנחה אחת ומתנין עליה. למחול כל אחד הלקו לחבירו: ותהא קריבה בכליל. לאומרא א״נ דמתנין עליה שתהא הקטרת שיריים לשום עצים ולא לשם מנחה וכעין דמפרק לה בבבלי על הסיפא באם אחד מהן מביא מנחתו: מהו שיפאו ב׳ מנחות. בשותפות ויהא אחד קריבה בכליל כדין מנחת כהן ואחת נקמלת ונאכלת כמנחת ישראל: תני. נמי דמביאין בהאי גוונא וצ״ל דמתנין בה נמי כדלעיל: מה שיעידו עדות אחת. דעבד פסול לעדות ובעי אם יעידו שניהן כאחת אם תעלה להן לעדות אחת כלומר לאיש אחד: וקאמר אתייא כההיא דאמר ר״ז כו׳. דבפ״ק דמכות תנן אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו שניהן דכתיב והנה עד שקר העד ואמר מר כל מקום שנ׳ עד הרי כאן שנים עד שיפרוש לך הכתוב א׳ כדאמרי׳ בריש סוט׳. וקאמר רב אסי בעלמא מאחר שאלו ימלאו כו׳ דבכל מקום שאין העדים נהרגין אין ההורג נהרג נמי דעדות שאי אתה יכול להזימ׳ היא ולאו שמה עדות וכדאמרי׳ בבלי סנהדרין מ״א: אף הכא כן. דהרי עדות שאי אתה יכול להזימה היא דעדותו של עבד לאו עדות היא ואינן נהרגין עד שיזומו שניהן וא״כ לא הויא עדות כלל:

הלכה ו מתני׳ הגדילו התערובת ושחררו. בגמרא מפרש דאפי׳ לכתחילה מותר לשחרר׳ ראיין. ולא גרושה והלולה משום הכהן אין סופגין את המ׳. דכל חד אמר אנא לאו כהן: אינן משלמין. דכל חד אמר כהן אנא ומספיקא לא מפקינן ממונא: ואין חולקין. אין נותנין להם תרומה על הגורן דהמשוחרר ישראל הוא ואפי׳ יבאו שניהם כיון דאינן אוכלין דילמא אתי לידי תקלה: ומוכרין את התרומה. תרומת תבואתן אין נותנין אותה לכהן כשמפרישין אותה דכל חד אמר אייתי ראיה דלאו כהן אנא ולאוכלה אי אפשר אלא מוכרים לכהני׳ והדמים שלהן: ואין חולקין בקדשי המקדש. כגון עורית קדשים: ואי׳ נותנין להם קדשים. להקריב: ואין מוליאין את שלהן מידיהן. אם היו חייבין חטאת או אשם או עולה אין כופי׳ אותם לתתם לאנשי משמר ולהיות עבודתם ועורם לאנשי משמר דכל חד אמר כהן אנא ודיניה דכהן דמקריב בכל שעה שירלה ועבודתו ועורם שלו כדמייתי הכא בגמ׳ והילכך אין יכולין להוציא מידם אלא הם יקריבו קרבנותיהן ויחזרו להן הבשר והעור ויתנו לכל מי שירלו או הללו יעש׳ שליח כל כהן שירלו להקריב את קרבנם: ובכורו ירעה עד שיסתאב. ואפי׳ בזמן הבית דהא לא מצי למכפינהו למיתן לכהנים לאקרובי ולאכול את בשרו ואינהו נמי לא מצי למיתביה לכהן ולהחזיר להן הבשר דבכור תם אינו נאכל אלא לכהנים כדאמרי׳ בבכורות פ״ד דף כ״ח הילכך ירעה עד שיסתאב ומותר לשוחטו במדינה ויאכלוהו הם דבכור בעל מום אין בו משום זרות אלא משום גזל מתנות כהונה והכא גזל ליכא דהמוליא מחבירו עליו הראיה: חומרי ישראל וחומרי כהנים. כדפרישית לעיל בגמ׳:

גמ׳ לשעבר. ושחררו דמתני׳ דייק דמשמע דוקא לשעבר אם שיחררו בדיעבד הא לכתחילה לא ישחררו זא״ז בתמיה הא אין להן תקנה עד שיסחררו זא״ז: ומשני כיני מתני׳. דבאמת כן צריך לפרש המתני׳ דמותר לשחרר אף בתחילה: אף ר״י הגלילי. כלומר אפי׳ לר׳ יוסי הגלילי דאמר בעלמא אסור לשחרר העבד דעובר בעשה כדאמרי׳ פ״ד דגיטין מודה הוא הכא שהוא מותר לשחרר: מפני תיקון הולד. כלומר מפני תקנה תערובות הללו דהרי אי אפשר להן לישא אשה דכל אחד ספק עבד ספק בן חורין הוא עד שיחררו זא״ז. ובבבלי שם קאמר רבא כופין ומשחררין זא״ז כדין מי שחליו עבד וחליו בן חורין. ואפשר דהכא נמי קאמר דמדמותר לשחרר כופין אותן מפני תיקון הוולד: מהו ראויות. דקתני במתני׳ מאי ראויות: לא פסולות. לאפוקי פסולות לכהונה: מנין לכהן כו׳. ברייתא בבבלי פ׳ הגזול דף ק״ט: שהוא מקריב קרבנותיו. שהי׳ מוטל עליו אפי׳ במשמר שאינו שלו: ת״ל כו׳. והתם מסיק לה ומנין שעבודת׳ בשרה ועורה שלו ת״ל ואיש את קדשיו לו יהיו וכן לריך לגרוס הכא כדלקמן: היה זקן או חול׳. שראוין לאכול הן וכן נמי ראוין לעבודה ע״י הדחק כדמוקי לה התם ולפיכך עורן ובשרן שלו: היה טמא ובעל מום. שאינן ראוין להקרבה לפיכך עורן ובשרן עליהן. של אנשי משמר וכן גרים רש״י ז״ל שם בבעל מום בלשון אחר שפירש: ובעי אילין בני התערובות. דמתני׳ מה את עבד להן כזקן וכחולה ועבודתן ועורן שלהן: או כטמא ובעל מום. ושל אנשי משמר היא: וקאמר מסתברא. מן הסברא ראוי לעשותן כטמא ובעל מום שהרי אינן ראוין להקרב׳: ומתניתא

מסורת הש״ס

סנהדרין לג ע״ב

פי׳ יבמות ק

ב״ק קט מנחות עד

פ׳ תוס׳ יבמו׳ ק ע״ב ד״ה ואין

עין משפט נר מצוה

כא. א מיי׳ פ״ט מעבדים הל״ , עבין פב טוש״ע יו״ד סי׳ רמ כמי׳ עט

כב. ב מיי׳ פ״ד מכלי המקדש הל׳ ז ח וכהנות וכ״מ

שגויי נוכחאות (ב:ה) בתחי ה בד״ו כתחי ה.

אמרי ברוך

בפ״מ ד״ה אף הכ׳ כן וכו׳ עד שיזומו שניהן וכו׳. נ״ב לכאורה לא הולרך כלל לזה דהכא א״א להרוג שום א׳ מאותן שנים דעל כל אחד מהם הספק דלמא הוא העבד וכיון שא״א לעשות בהם דין הזמה אינם ראויים להצטרף עם עד אחר שנ״ע שיהיה באפשר לקיים דין הזמה בשני העדים הבאים לחייב:

עמודי ירושלים

מהו שיעידו עדות אחד ותעלה לכן עדות אחת או ייתא כהדא כו׳ פ״מ. ופ׳ בשירי קרבן שתמה על זה דהא קיימא לן עדות שבעלה מקלמה בעלה טלה כ״פ שהנית בקושיא ובן תמה בגו״ת שיבת ליון (סי׳ ק״א) וכתב דדברי הירושלמי סתומים ולריכים ביאור. ומתחי׳ הסעם מהם דברי סתום׳ סנהדרין (נ״א א׳) שכתבו דהא דקיימא לן אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה הוא דוקא היכא שידעינן מי הוא העד הפסול אבל היכא דלא ידעינן מי הוא העד הפסול לא שייך הך דינא יעו״ש. ואם כן הכא דלא ידעינן מי הוא העד הפסול ועל כל חד מהן מספקינן אם הוא הכשר או הפסול לא שייך הך דינא דעדות שבטלה מקלמה בטלה כולהו זה נכור:

ומתניתא עבדא לון כזקן וכחולה דתנינן אין מוציאין את שלו מידו :

הלכה ז מתני' א *מי שלא שהת אחר בעלה שלשה חדשים ונישאת וילדה ואין ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון היו לה בנים מן הראשון בנים מן השני חולצין ולא מייבמין וכן הוא להן חולץ ולא מייבם היו לו אחין מן הראשון ואחין מן השני שלא מאותה האם הוא חולץ ומייבם והן אחד חולץ ואחד מייבם ב היה אחד ישראל ואחד כהן נושא אשה הראויה לכהן ואינו מיטמא למתים ואם ניטמא אינו סופג את הארבעים ואינו אוכל בתרומה ואם אכל אינו משלם קרן וחומש ואינו חולק על הגורן ומוכר את התרומה והדמין שלו ואינו חולק בקדשי המקדש ואין נותנין לו קדשים ואין מוציאין את שלו מידו ופטור מן הזרוע והלחיים והקיבה ובכורו יהא רועה עד שיסתאב ונותנין עליו חומרי ישראל וחומרי כהנים היו ג שניהן כהנים הוא אונן עליהן והן אוננין עליו היא אינו מיטמא להן והן אינן מיטמאין לו הוא ד לא יורש אותן אבל הן יורשין אותו ופטור על מכתו ועל קללתו של זה ושל זה ה ועולה במשמרו של זה ושל זה ואינו חולק ואם היו שניהן במשמר אחד נוטל חלק אחד : **גמ'** מה נן קיימין אם לאחר מיתה לית יכיל דתנינן *הוא אונן עליהן והן אוננין עליו. ניחא לשני אינו מטמא שאני אומר בנו של ראשון הוא. לראשון למה אינו מטמא. אלא בשגירש מה נפשך בנו הוא יטמא לו אם אינו בנו חלל הוא ומה בכך שיטמא. אלא בשאנס. לא כן אמר רבי בא בשם אבא בר ירמיה ו *אנוסה אינה צריכה להמתין שלשה חדשים וסברנן מימר כרבנן והכא כרבי יוסי אנן קיימין. תני רבי חייה אוננין ומיטמאין על הספק. אמר רבי יוסי מתני' אמרה כן הוא אונן עליהן והן אוננין עליו. רבי אשייאן בר יקום הוה ליה עובדא שאול לרבי יסא ז אמר ליה לית צריך. אמר ליה והתנינן אמר רבי חייה אוננין ומיטמאין על הספק. ח סימנין היו ניכרין. לא כן אמרין חברייא בשם רבי יוחנן סימנין בן שמונה אין עושין מעשה.

סימן

פני משה

ומתני' עבדא לון. אלו דממתני' שמעינן דעושה להן כזקן וחולה: דתנינן אין מוציאין שלו מידו. דמשמע אפי' עבוד' ועירות קרבנותיהן. וזה כלשון ראשון דרש"י ז"ל במתני' וכדפריסית וכן הוכיחו התוס' שם מההיא דהכא ומה שהקשה רש"י דהיכי מצי למיעבד שליה הא אמרי' בהגוזל שם דהיכי דלא מצי עביד עבודה בליה נמי לא מצי כבר תירצו התוס' שם דשאני הכא אם יבא אליהו ויאמר שהוא כהן היה ראוי לעבוד עבודה כמו חול' וזקן שנותן לאיזה משמר שירצה הואיל וע"י הדחק ראוי לעבודה :

הלכה ז מתני' מי שלא שהת כו' חולצין ולא מייבמין. לאשתו של ספק זה בני הראשון חולצין שמא בן אביהן הי' ולא מייבמין שמא בן אחרון הוא והרי הוא אחיהן מן האם ולא מן האב ואשתו עליהן בכרת וכן בני האחרון וכן הוא לנשותיהם חולץ ולא מייבם: היו לו אחין מן הראשון ומן השני. שלא מאותה האם: הוא. או חולץ או מייבם לאשת בן הראשון או לאשת בן האחרון דאם אחיו הוא הרי טוב ואם לאו נכרית היא אצלו וכגון שאין שם אח אלא הוא דליכא לספוקי ביבמה לשוק: והם א' חולץ וא' מייבם. או בן הראשון או בן האחרון חולץ לה וחבירו מייבם אם יבמתו היא הרי טוב ואם לאו נכרית היא ומשום יבמה לשוק ליכא למיחש שהרי חלץ לה יבמה: היה א' ישראל וא' כהן. א' מן הבעלים ישראל וא' כהן: נושא כו'. כדפריסית במתני' דלעיל: הוא אונן עליהם. על כל א' ביום מיתתו ואסור בקדשים דשמא זה אביו הוא: והם אוננין עליו. וביום מותו אסורין שניהן לאכול בקדשי'. ובגמ' פריך לה דהיכי משכחת דאונה במיתת שניהם וכהן כשר הוא דהרי אינו מיטמא להם ומפרק לה: הוא לא יורש אותן. דיורשים מדחין אותו אלו אצל אלו: אבל הם יורשין אותו. בשלא הניח זרע וחולקין הממון בין שניהן : פטור על מכתו כו'. אם הכה וקלל את זה וחזר והכה וקלל את זה אבל שניהם ביחד חייב כדמפרש בגמ' : ועולה במשמרו. לעבוד ואין בני משמר מעכבין על ידו אבל אינו חולק דכל בני משמר דחי ליה גבי חברי': במשמר א'. ונוטל אב אחד כדמפרש בגמ' : **גמ'** מה אנן קיימין. במאי עסקינן מתני' דקתני ונשאת וילדה: אם לאחר מיתה. לאחר שמת ראשון נשאת: לית יכיל. אי אתה יכול לפרש כן: דתנינן כו' והם אוננין עליו. אלמא דשניהן חיין: וגרסי' הכא הא דלקמן אלא בשגירש. כלומר דע"כ בשגירש הראשון מוקמינן ומאי אחר בעלה אחר גט בעלה וא"כ קשיא: ניחא לשני אינו מטמא. הא דאינו מטמא לשני שפיר דשמא בנו של ראשון הוא : לראשון למה אינו מטמא מה נפשך כו'. דאם בנו שפיר מטמא ואם אינו בנו אלא של שני א"כ חלל הוא שנולד מגרושה ומה בכך שיטמא: אלא באנס. הראשון אנסה בזנות ומאי אחר בעלה אחר בועלה. והכי מיקי לה בבבלי מעיקרא אלא דלמיחל התם דס"ל דבזנות גזרו רבנן לפוסלו מדין כהונה ומתני' דקתני עולה במשמרו כו' אלמא דאין פסול לעבודה ע"כ מוקמינן בקידושי טעות שקידשה הראשון על תנאי ולא נתקיים ויוצאת בלא גט וכר' ישמעאל התם : ופריך ולא כן אמר ר' בא כו'. לעיל סוף פ"ג דאנוסה אין צריכה להמתין וטעמא משום דכל המזנה מתהפכת ואם באנוסה מיירי מתני' קשה מאי דקתני מי שלא שהת ג' חדשים דמשמע שעברה ולא שהתה הא אנוסה מדינא אינה צריכה להמתין: ומשני וסברן מימר כרבנן. כלומר דמתני' מוקמינן אליבא דרבנן דר' יוסי דפליגי התם וסבירא להו דאנוסה נמי צריכה להמתין: והכא. מילתיה דר' בא אליבא דרבי יוסי אנן קיימין וכן אמרי' לעיל פ' החולץ הלכה י"א אליבא דרבי יוסי הכי : אוננין. שחייבין בדין אונן על הספק : ומטמאין על הספק. לאו בספיקא דמתני' איירי אלא ספק בן ח' ספק בן ט': מתני' אמרה כן. דאוננין על הספק דתנינן הוא אונן והם אוננים עליו והכא ספק הוי: הוה ליה עובדא. שמת לו תינוק א' וספק הוי: לית צריך. אתה לנהוג אנינות ואבילות: סימנין היו ניכרין. הא דר"ח מיירי שיש בו סימנין וקס"ד דגמרו שערו וציפרניו וסומכין על זה שכלו חדשיו: ופריך לא כן כו'. סימנין בן שמנה אין עושין מעשה. אף על פי שגמרו שערו וציפרניו אין סומכין עליהן להשוותו לבן קיימא עד שיהא בן עברים כדאמר בבבלי פרק הערל דף פ':

ומשני

קרבן העדה

ומתני'. משנתינו עושה אותן כזקן וחולה שהרי תנן ואין מוציאין שלהן מידן כדפרישית במתני' וטעמא שאם יבא אליהו ויאמר שהוא כהן היה ראוי לעבוד ולאכול הלכך עדיף מטמא ובעל מום :

הלכה ז מתני' חולצין ולא מייבמין. לאשתו של ספק ואחד מבני הראשון חולץ שמא בן אביהן היה ולא מייבמין שמא בן האחרון הוא והרי הוא אחיהן מן האם ולא מן האב ואשתו עליהם בכרת וכן בני האחרון וכן הוא חולץ לנשותיהן ולא מיבם: היו לו אחים מן הראשון ומן השני. שלא מאותה האם: הוא או חולץ או מייבם. לאשת בן הראשון אם אחיו הוא הרי טוב ואם לאו נכרית היא אצלו וכגון שאין שם אח אלא הוא דליכא לספוקי ביבמה לשוק וכן אשת בן האחרון: והן. אחין אחד חולץ ואחד מייבם או בן הראשון או האחרון חולץ לה וחבירו מיבם אם יבמתו היא הרי טוב ואם לאו נכרית היא ומשום יבמה לשוק ליכא למיחש שהרי חלץ לה יבמה: היה אחד. מן הבעלים ישראל ואחד כהן: אינו סופג. דלמא לאו כהן הוא: הוא אונן עליהם. לחומרא שמא זה אביו וביום מיתתו אסור לאכול קדשים: והן אוננין עליו. וביום מיתתו אסורים שניהם בקדשים ובגמרא פריך ה"ד דשניהן חיין והולד כהן: אינו יורש אותן. דהיורשים מדחין אותו אלו אצל אלו: והן יורשין אותו. אם לא הניח זרע דמי מעכב עליהן והוי ממון המוטל בספק וחולקין בין שניהם: ועולה במשמרו וכו'. לעבוד ואין בני המשמר מעכבין עליו אבל אינו חולק דכל משמר דחי ליה לגבי חבריה: **גמ'** ופריך מה נן קיימין. הא דתנן מי שלא שהתה וכו' במאי עסקינן : אם לאחר מיתה. שנשאה השני לאחר מיתת הראשון: לית יכיל. אי אפשר לומר כן דהא תנן בסיפא והם אוננים עליו ש"מ דאיירי שעדיין בעלה הראשון והשני קיימים לאחר שנולד הספק: ה"ג אלא בשגירש ניחא לשני אינו מטמא שאני אומר בנו של ראשון הוא אלא לראשון למה אינו מטמא ממ"נ וכו'. וה"פ אלא בשגירשה הראשון ומאי אחר בעלה אחר גט בעלה הניחא לשני אינו מטמא שיש לומר שהספק הוא בן הראשון וה"ל כהן כשר אלא לראשון ליטמי ליה ממ"נ אם בנו הוא שפיר מיטמא ליה ואם אינו בנו אלא של שני למה לא יטמא ליה שהרי הוא בן גרושה וה"ל חלל : אלא באנס. הראשון אנסה ומאי אחר בעלה אחר בועלה : ופריך לא כן וכו' אנוסה א"צ להמתין ג' חדשים. ובמתני' תנן מי שלא שהתה וכו' משמע דה"ל להמתין : ומשני סברין מימר. סברוהו בני הישיבה למימר מתני' אתיא כרבנן דפליגי אר' יוסי וסברי דאף אנוסה צריכה להמתין ג' חדשים והא דאמר ר' בא דא"צ להמתין אתיא כר' יוסי ופלוגתייהו דר' יוסי ורבנן באנוסה מפורשת בבבלי בברייתא ס"פ ד' אחין ולעיל פ' החולץ: על הספק. אם הוא בן ח' חדשים או בן ט': מתני' אמרה כן. מתני' נמי דייקא: והן אוננין עליו. אע"ג דספק הוא אם הוא בנו אפ"ה אוננין עליו: ה"ל עובדא. אירע לו מעשה שמת לו ילד שהי' ספק בן ח' או בן ט': שאל לר' יסא. אם צריך לנהוג אנינות ואבילות וליטמא לו: א"ל לית צריך. פטור אתה מכולם: ומשני סימנין היו ניכרין. הא דאמר"ח אוננין ומיטמאין על הספק היינו בשניכרו בו הסימנין שגמרו שערו וצפרניו והאי דר' אשייאן בשלא גמרו שערו וצפרניו איירי: ופריך ולא כן וכו' סימנין בן ח'. אע"פ שיש בו סימני' שגמרו שערו וצפרניו אין עושין בו מעשה להחזיקו בבן קיימא ומדר' חייה פריך דתני דמיטמאין לספק:

ומשני

עין משפט נר מצוה

כג
א מיי' פ"ד מיבום הל' ו ז ח טוש"ע אה"ע סי' קעו סעי' ז

כד
ב מיי' פ"כ מאס"ב הל' יז טוש"ע אה"ע סי' ג סעי' ח

כה
ג מיי' שם הי"ח טוש"ע שם סעי' ט

כו
ד מיי' פ"ה מנחלת ה"ג סמ"ג עשין לו

כז
ה מיי' פ"כ מאס"ב הי"ו

כח
ו מיי' פ"א מגירושין הכ"ב טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' ו

כט
ז מיי' פ"א מאבל הלכה ו ז טוש"ע יו"ד סי' שעד סעי' ח

ציון ירושלים

זאמר ליה לית צריך. עי' תוס' פ' החולץ דף ל"ו ודו"ב.

מסורת הש"ס

יבמות ל' ק

(ג' נ' ס"ב)

שנויי נוסחאות ה(ס"ע) והן אחד חולץ ואחד מייבם בד"ו והן חולצין ומייבמין. ו(סל"א) רבי בא בד"ו רבא.

עמודי ירושלים

שאל לר' יוסי א"ל לית צריך כו'. ע' מה שפי' בו הפני משה והקס"ע. ועי' תי' הרמב"ן יבמות (דף פ' ע"ג) בהביא דברי הירושלמי האלו ולפי מה שפי' בו נראה הסיפור ממה שפי' הפ"מ והקס"ע דהסימנים היה בו כו' קאי על הפעובדא והיה בו סימנים בן ח' וכן נמה שמשני כשפי' כו' היינו שהיה בן ח' וכבר האריך בזה בבו"ת בית דוד בק"א (סי' ב') ע"ש. ועי' בספרי ירושלמי בהגהות וחידושים (דף ג ע"א) שמחלק בין אנינות דלא רייהא לאנינות בזה"ז עיין שם ול"ע משובדא דירושלמי:ל דהעובדא היה לאחר החורבן ויש להאריך בזה:

סימן היה לו שבעל ופירש. [א] *בן שמונה הרי הוא כאבן ואין מטלטלין אותו בשבת. אבל אמו שוחה עליו ומיניקתו. רבי יוסי בעי אילין תינוקות ספיקות מהו לחלל עליהן את השבת. אמר ר' יוסי בי רבי בון ויאות מה נפשך בן תשעה הוא ימול. בן שמונה נעשה כמחתך בשר שלא לצורך. רבנן דקיסרין אמרי רבי יעקב בר דסיי שאל מי אמר שמותר לחתוך בשר שלא לצורך. תני *רבן שמעון בן גמליאל אמר [ב] כל המתקיים באדם שלשים יום אינו נפל °ופדויו מבן חודש תפדה. [ג] ובהמה שמונה ימים אין זה נפל °ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לי"י. תמן אמרי בשם שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אמר רבי בא מה פליגין בשלא נולד להדשיו [ד] אבל אם נולד לחדשיו אף רבן שמעון בן גמליאל מודה. *הכה את זה וחזר והכה את זה. קילל את זה וחזר וקילל את זה פטור. רבי חנניא בעי לית הדא פליגי על רבי יוחנן דאיתפלגון. *בשני ימים טובים של גליות. רבי יוחנן אמר מקבלין התרייה על הספק. רבי שמעון בן לקיש אמר אין מקבלין התרייה על הספק. אמר רבי חנינא אמר רבי לית היא פליגא תמן איפשר לך לעמוד עליו. ברם הכא אי איפשר לך לעמוד עליו. הכה שניהן כאחת קילל שניהן כאחת חייב רבי יודה פוטר. רבי יוחנן בעי מחלפה שיטתיה דרבי יודה דתנן תמן [ה] *אכל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים. רבי יודה אמר אינו סופג אלא ארבעים. אמר רבי קרוספי אינה מוחלפת תמן עיקר לאוין ספק היה ברם הכא ודאי היה ונסתפק לו. רבי יודה בעי מעתה נבילה שביטלה בשחוטה. מאחר שודאי היה ונסתפק לו אכל ממנה יהא פטור. אמר רבי יוסי מודה רבי יודה בשאר כל הספיקות שהוא (פטור) חייב. ברם הכא קריי. דרש רבי יודה °אביו וודאי לא הספק אמו וודאי לא הספק. *יעולה במשמרו של זה ושל זה.

לא

קרבן העדה

ומשני סימן הי' לו שבעל ופירש. ומשעת בעילה עד הליד' היה תשעה חדשים והא דקרי לי' ספק שלא נגמרו עדיין שערו ולפרניו ל"א לדר' יוחנן קאי הא דאר"י בן ח' לא מהני סימנין היינו בשידוע שהוא בודאי בן שמנה כגון שבעל ופירש ומשעת בעילה ועד עכשיו הן שמנה חדשי' ור' חייא איירי בספק בן ז' וספק בן ח' כיון שגמרו שערו ולפרניו אזלינן בתר רובא ומחזקינן בבן קיימא: בן שמנה הרי הוא כאבן. איירי בשלא גמרו שערו ולפרניו וידוע ודאי שהוא בן ח': שוחה עליו ומניקתו. מפני לערה מריבוי החלב שבדדיה: אילין תינוקות ספיקות. הנך תינוקות דמספקא לן אם הם בן ט' או בן ח' מהו למוהלן בשבת: ויאות. שפיר דמי למוהלן בשבת ממ"נ: כמחתך בבשר. שחוט' ולאו חבורה היא: ה"ג נעשה כמחתך בשר רבנן דקסרין וכו': מי אמר שמותר לחתוך בשר. באינו ראוי לאכילה שלא לצורך דהא מיהת טלטול שלא לצורך הוא ואסו': ופדויו. בבכור אדם כתיב: מבן חדש תפדה. מדתלי בהכי ש"מ עכשיו נתברר שהוא בן קיימא ולא קודם לכן: מה פליגין. כי פליגי רשב"ג וחכמי': בשלא נולד לחדשיו. לשבעה או לט' אלא נולד לשמנה וגמרו שערו ולפרניו דרבנן משוו לי' לבן קיימא ורשב"ג מצריך שלשים יום: אף רשב"ג מודה. דלאלתר הוי בן קיימא: פטור. דההראה ספק הוא ולאו שמה התראה: ר"ח פריך לית הדא וכו'. וכי אין ברייתא זו קשיא לר' יוחנן דאמר התראת ספק שמה התראה: דאיתפלגון. דפליגי ר"י ורשב"ל: בשני ימים טובים של גליות. דספק הוא איזה מהן י"ט ואיזהו חול ועשה מלאכה שלא לצורך אוכל נפש בשניהם וקודם עשיית המלאכה התרו בו בשני הימים והתראות אלו ספיקא נינהו דבכל התראה איכא לספוקי דלמא היום חול ומותר במלאכה: מקבלין התראה על הספק. אם התרו בו בשני הימים ועבר ועשה מלאכה חייב מלקות דהא ודאי עבר על איסור מלקות וקשיא לר' יוחנן אף בהכה את זה וחזר והכה את זה יהא חייב: לית היא פליגא. לא קשיא דהאי י"ט של גליות דאפשר לעמוד עליו כשנחקור אצל הב"ד בארץ ישראל איזה יום שקבעו י"ט ולא הוי ההראת ספק אע"ג דבשעת מעשה לא אתיידע לן מ"מ איגלאי מלתא למפרע דההראה ודאית הויא: ברם הכא. אבל כאן אי אפשר לעמוד עליו איזהו אביו מודה ר"י דהתראת ספק הוא ולאו שמה התראה: כאחת. שחבטן במקל שניהם בהכאה אחת: חייב. דבהתראת ודאי התרו בו אל תכה שניהם שבהכאה זו אתה מתחייב: ר"י פוטר. קס"ד כיון שאין האיסור ניכר וברור ה"ל התראת ספק: ר' יוחנן פריך מחלפה שיטתיה דר"י אדר"י: דתנן תמן. פ' גיד הנשה: אכל. מגיד הנשה של ימין ושמאל מכל אחד כזית סופג שמנים דעל כל אכילה כזית חייב מלקות ארבעים: אינו סופג אלא מ'. דס"ל לר"י איסור גיד אינו נוהג אלא באחת בימין או בשמאל ומספקא ליה באיזה מהם איסור גיד נוהג הלכך אינו סופג אלא מ' דהא לא עבר אלא אחדא. איסורא ארבעים מיהא סופג אע"ג דספיקא הוא ובהכאה פוטר לגמרי: ומשני תמן. בגיד הנשה עיקר. הלאו ספק הוא באיזה נוהג ואם לא ילקה בכה"ג נמצא שאין לוקין על לאו זה לכך מלקין אותו: ברם הכא. אבל כאן אלו שהכה אמו ג' חדשים היה ודאי הלכך אין לוקין על הספק: ר' יודה. פריך א"כ נבלה שנתערבה בשחוטה ויש בה כזית בכדי אכילת פרס ואכל שניהן בבת אחת נימא שאין לוקין עליו הואיל והיה ודאי קודם שנתערב וזה אינו דא"כ כזית בכדי אכילת. פרס דחייביה רחמנא היכי משכחת לה: ה"ג מודה ר"י בשאר כל הספיקות שהוא חייב. וקסבר התראת ספק שמה התראה: ברם הכא. אבל כאן קרא מלא ודרש שהוא פטור: אביו ודאי ולא הספק. בת"כ משמע מדכתיב אביו ולא כתיב אב קדריש בידוע שהוא אביו בודאי ולא בהוא ספק כי הא דפרכי': אמו ודאי ולא הספק. כגון שתי נשים שילדו במחבוא ונתערבו וולדותיהן ואינו ידוע איזה מהן אמו:

ופריך

פני משה

ומשני סימן היה לו. דבהכי מיירי שבעל ופירש דודאי סימן גמור הוא לסמוך בכלו חדשיו והא דקרי' לה ספיקות' משום דלא איטתהי ל' יום דבעלמא ספיקא קרי לה כרשב"ג לקמן היכא. דלא שהה ל' יום. ולהכי קרי לה נמי בברייתא ספיקות אף על גב דקים לי': בן שמנה כו'. ברייתא פרק הערל שם: ומיניקתו. מפני הסכנה דאיכא נמי סכנת אמו שלא ירבה חלב הדדין: אלו תינוקות ספיקות. ספק בן ה' או בן ט' מהו לחלל את השבת ולמול אותן: ויאות. דשפיר מהלינן דמה נפשך כדמסיק אם בן ט' הוא ימול ואם בן ח' נעשה כמחתך בשר בעלמא שלא לצורך: רבנן כו'. שאל על זה מי אמר לך דמותר לעשות כן ולחתוך שלא לצורך. אבל בבבלי פ' ר' אליעזר דמילה דף קל"ו מסקינן להאי טעמא דמש"ה מותר בכל התינוקות אליבא דר' שמעון בן גמליאל דכל ששהה ל' יום ספיקא הוי אלא דבספק בן ח' אין מלין בשבת מהאי טעמא לדעת הרמב"ם ז"ל: תני רבי שמעון בן גמליאל כו'. פ' ר"א דמילה שם: שלשים יום. שלימין: ופדויו מבן חודש. מדתלי בהכי ש"מ שעכשיו נתברר שהוא בן קיימא ולא קודם לכן: ובהמה שמנה ימים. ויום שמנה כלאחר שמנה וכ"כ התוס' שם: מה פליגין. לא נחלקו אלא בשלא נולד לחדשיו דלא קים לן שכלו חדשיו אבל אם כלו חדשיו אף רבי שמעון בן גמליאל מודה דלא נריך ל' יום. וכן מוכח התם מעובדא דרב אשי: הכה את זה כו'. המתני' קאי דקתני פטור על מכתו כי' דוקא בשהכה או קילל זא"ז דהוי התראה בספק. וברייתא היא נ"כ בבבלי פירקין: לית הדא פליגא. אם מתניתא לא פליגא על ר' יוחנן דס"ל התראת ספק שמה התראה: דאיתפלגון. דפליגי בב' י"ט של גליות אם עשה בהן מלאכה דר"י אומר דלוקה דמקבלין התראת ספק: ור"ל כו'. וכן פליגי בבבלי פ' אלו הן הלוקין: ומשני ר' חנינא א"ר דלית היא פליגא. על ר"י דבהאי הכא ומודה בה ר' יוחנן: תמן איפשר כו'. דהתם הרי אפשר לעמוד על הספק אחר שיודע להם מתי קדשו ב"ד את החדש וכשנודע אגלאי מילתא למפרע דההראה הוי ולא חשיבה התראת ספק בכה"ג אף על גב דבשעת התראה היה ספק: ברם הכא הרי אי אפשר לך לעמוד עליו: מי הוא אביו ואפילו ר"י מודה בה: הכה שניהן כאחת כו' חייב. דהתראת ודאי היא: ר"י פוטר. כדדריש לה מקרא לקמן: מחלפה שיטתיה דר' יודה. וקשיא דידיה אדידי': דתנן תמן. פ' גיד הנשה נוהג בשל ימין ובשל שמאל ר' יודה אומר אינו נוהג אלא בשל אחת ותנינן שם אכל מזה כו' משל ימין ומשל שמאל סופג פ': אינו סופג אלא ארבעים. ובבירא ליה להאי תלמודא דלר"י כפוקי מספקא ליה באיזו נוהג כדלקמן ואפילו הכי קאמר סופג מ' אלמא דלר"י הילי דודאי איסורא עבד אע"פ שנסתפק לנו באיזה מהן חייב והכא נמי הס. הכה בבת אחת אמאי פטור לר' יודא: ומשני ר' קרוספי דאינה מוחלפת דהתמן עיקר לאוין ספק היה. כלומר לר"י עיקר לאו דגיד הנשה נסתפק לנו באיזו. נוהג והסריך בשניהם מספיקא וכשאכל שניהם ודאי איסורא קאכיל והילכך חייב: ברם הכא ודאי היה. כלומר שהיה לנו לידע איזו. אביו והיינו כשאר. אב מהזקה: ונסתפק לו. ואירע ספק זה וכלומר דעיקר האיסור נלטוה על אביו הזקה ולא על הספק וכדלקמן: מעתה נבילה שביטלה בשחוטה. כל מר שנתערבה בשחיטה ולא נודע איזו היא ואכל שתיהן ונימא נמי מאחר שודאי היה ונסתפק לו עכשיו שיהא פטור בתמיה והרי ודאי אכל נבילה: וקאמר ר' יוסי דמודה ר"י בשאר כל הספיקות שהוא חייב גרסי'. כלומר בכה"ג דודאי אכל האיסור אעפ"י שבספק איזו היא: ברם הכא. היינו טעמי' דר"י דקרא. דריש דאביו ודאי כתיב ולא הספק. אמו אגב גררא נסבה א"נ דכמו אמו ודאי כן אביו וכלומר דלא נלטוה מתחלה על גוונא שיש בספק בהכיו איזה הוא ואע"ג דהכה שניהן כא' פטור: ועולה כו'.

ופריך

יבמות ד' פ תוספתא שבת פט"ו שבת קלה ב"ב דף כ

שבת שם ופ"נ

יבמות קא וב"ג

ירושלמי מיר פ"ח ה"א ובכורים פ"ב ה"ד

(חולין פ"ז) חולין צו ע"א וב"נ

יבמות קא

עין משפט נר מצוה

ל
א מיי' פ"א ממילה ופכ"ט מהלכות שבת ה"ו טוש"ע או"ח סי' של סעי' ח וטוש"ע יו"ד סי' רכו סעי' א

לא
ב מיי' פ"א ממילה ופכ"ט מהלכות שבת ופ"א מיבום ופ"ב מרוצח ופ"א מהל' כמ"ג עשין נח ועשין מד"ס כ טוש"ע יו"ד סי' שם סעי' ל וסי' שעג סעי' ד וסי' שעת סעי' ז טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' ג

לב
ג מיי' פ"ד ...לות הכורות ה"כ ופ"ג מאכורי מזבח ה"ח סמ"ג לאוין עט וקעג ועשין קעת

לג
ד מיי' פ"ה ... ה"ב ופ"ה מהלכ סמ"ג עשין נה ועשין מד"ס כ טוש"ע יו"ד סי' שעג ס"ד וטוש"ע אה"ע סי' קנו ס"ד

לד
ה מיי' פ"ה ממ"א ה"ג

ציון ירושלים

בתמן אפשר לך לעמוד עליו הכא ה"א לעמוד עליו. ע' בו"ת רמ"ע סי' כב ועי' הגהות מהרי"ף בב ובתשובה בענין התראת ספק כתבתי בזה ולכ"מ וע' בירושלמי מיר פ"ח הלכה ובמאה הדי"ח על בגינן:

שנויי נוסחאות (פנ"מ) בשחוטה בד"י בשחיטה. (בנ"ד) פטור כ"ה בד"י. חייב בד"ו ליתא.

עמודי ירושלים

הכה את זה כו'. פ' כל הסוגיא בירושלמי ובמה בפי' כפני משה. והנה מבואר מסוגיא דהיכא דאגלאי מלתא למפרע סובר ר"י דכ"ע מודו דלא הוי התראת ספק. ור"ל סובר דאין חילוק כלל בין היכא דאגלאי מלתא להיכא דלא אגלאי מילתא למפרע. ופי' בירושלמי (ס"פ האשה בתרן) ובפסק ב' נזירין (ס"ו) ופני משה שם. ובזה נ"ל ליישב מה שהקשה כמל"מ (פי"ח מה' סנהדרין מסמידה דברי התוס' יבמות (ד"ה פ"א) שכתבו דנתגלה מילתא למפרע הוי התראה אף דהוי ס"ס ובנדה (דמ"ז ע"ב) כתבו דהוי התראת ספק כ"ב בכניה בג"ס. ולי קשה ג"כ מתוס' חולין (ד"ה ע"ב ד"ה וכ"ס) דגם שם הוי איגלאי מילתא. ומ"מ כ' דהוי ס"ס. וכן קשה לי על כתהרב"א קידושין (י"א ד"ה מיניהם) של דמ"מ הוי ס"ס אף דהוי נגלה הדבר למפרע. הולם לפי דברי הירושלמי כלו אתי שפיר דביבמות כתבו דלא נלך גומר דרב סובר דה"ם לא במה ספקא ד"ל דסובר כשיטת ר' יוחנן תה"כ בנדה אלי נר"ל ולדידיה אין חילוק כלל וה"ם ככל. ומצאתי בספר סמלך (פ"ב מהל' איסור) בחקר בזה וכמעיין יראה דלפמ"ם א"ש. ובזה י"ל דברי הגאון בכוכיה דהתוס' ס"ל דה"ם לא במה ההראה מת"ב בכתובות (נ"ב ה') בכתבו ומיבוק ליה דהוי ה"ם ומאי קושיא דלמאי ה"ל לרבא דה"ם הוי ספק התראה אה"כ דס"ע נכרה דה"ם במה התראה ה"ם במה התראה. ורגי כמו כן ראיתי בשם מ"ם שיטה מקובצת שם ודו"ק וא"כ תקשה על הרב"א. וכרימב"ה דס"ע לרבא דה"ם במה התראה דזה היפוך ה"ם אינן כנ"ל (ופ"ב בגירסת רש"י ותוס')] ופי' באור אבר פסחים (ד"ה פ"א) בכ' דרבא ס"ל דה"ם ל"ב התראה פ"ב וכ"כ בפני יהושע בפסחים ד"ם וליתא. אמנם עם האמור י"ל דעד כאן לא אמר רבא בחולין דלא שמה התראה אלא בספק אם יתפך כדם אם לא ואף באה"כ נספך הדם מ"מ בשעה ההתראה הוי ספק ולא הוי גילוי מילתא מעלה"כ סגא כשבאו העידו גב"ד והעידו ומקדם כשחו בין בלא יעידו שקר והא"כ שאינו שקר א"כ הדבת טובה דגם תפיקא בלא גב"ד פי מגת כן והוי כמו איגלאי

עין משפט
נר מצוה

לה
א מיי' פ"ב מא"ב הי"ח

א
ב מיי' פ"ד מיבום ה"ט סמ"ג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קסט ס"ה

ב
ג מיי' שם ה"ח יט סמ"ג שם טוש"ע שם סכ"ב

ג
ד מיי' שם פ"ד מיבום ה"ט טוש"ע אה"ע סי' קסט סל"ט

ד
ה מיי' שם סמ"ג שם טוש"ע שם ס"ב

ה
ו מיי' שם הט"ז טוש"ע שם ס"ג ובסדר חליצה ס"ד

ו
ז מיי' פי"א מסנהדרין הי"א טוש"ע חו"מ סי' ז ס"א

ז
ח מיי' פי"ב שם טוש"ע שם סי' ג ס"א

ח
ט מיי' פ"ד מיבום ה"ה טוש"ע אה"ע סי' קסט סי"ו בסדר חליצה בפי' יא

ט
י מיי' פ"ג מסנהדרין ה"ג ופי"א שם ה"א סמ"ג עשין נג טוש"ע חו"מ סי' ה ס"ב

י
כ מיי' פ"ד מיבום ה"ה טוש"ע אה"ע סי' קסט ס"א

פני משה

ופריך לא יעלה מאחר דאינו חולק: מפני פגם המשפחה. דהללו משפחות בושין עליו שאומרין עליו פסול לעבודה הוא. וכן הוא בבבלי שם: תני והן. הא דקתני שניהם של משמר א' נוטל חלק א'. ודוקא שיהיו שניהן בית אב א' דאי לאו הכי בית אבות מדחי ליה וכדאמר שם: סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' מצות חליצה בג' דיינין ואפי' בג' הדיוטות. שאינן מסנהדרין

ובבבלי מפרש הא דקרי להו דיינין שצריך שיודעין להקרות הפסוקים כעין דייני': במנעל. של עור רך חליצתה כשירה אבל לכתחילה לא כדאמר התם טעמא גזירה שמא יחלוץ במנעל מרופט שנקרע מלמעלה דאפילו כי קרוע מייתב אכרעי' הואיל והוא רך ואכן מידי דמגין בעינן והא ליכא אבל סנדל שהוא של עור קשה וכי קרוע לא מייתב אכרעיה ליכא למיגזר שמא יחלוץ בסנדל הקרוע הלכך עיקר חליצה בסנדל היא: באמפילייא. כמין בתי רגלים של בגד: חליצתו פסולה. דמידי דמגין בעינן דכתיב הכא נעלו וכתיב התם ואנעלך תחש והוא עור: שיש לו עקב. עור של סנדל המכסה את גובה הרגל שכנגד שוקיו מאחוריו: מן הארכובה ולמעלה. שהיו רצועית המנעל קשורות למעלה מן הארכובה חליצתה פסולה דכתיב מעל רגלו ולא מעל דמעל:

גמ' כתיב זקנים. ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים: ואת אמר הדיוטות. בתמיה: ומשני מצוה. לכתחילה בזקנים קאמר קרא: ומנין אפי' הדיוטות. אם לא ימצא זקנים: ת"ל חלוץ הנעל מ"מ. הגרים' דקרא דכתיב ונקרא שמו בישראל ישראל כל דהו. וכן דריש בבבלי ריש פירקין לר' יודה: ואית תנא תני חליצה בגרים פסולה. וכשיטת הבבלי דליכא שם למ"ד דכשירה: כמ"ד בישראל לרבות. דהיינו דריש האי בישראל לרבית הגרים אתא כדדרשינן בעלמא לרבות וכדלקמן: פרט לגרים. וכדדריש התם ואפילו אמו מישראל עד שיהא אביו ואמו מישראל: ופריך להאי מ"ד דלמעט אתא הכא אמר. בישראל פרט לגרים: והכא. בסוכה דכתיב האזרח בישראל ודרשינן לרבית את הגרים וכדאמרינן בבבלי סוכה דף כ"ח דקרא לרבית גרים הוא דאתא: ומשני תמן. הרי מיעוטי כתיבי האזרח פרט לגרים וכן בישראל ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות: ברם הכא. הדא בישראל כתיבא ודרשינן למעט הגרים. וצ"ל להאי מ"ד דלרבות הוא דס"ל כדדריש התם האזרח להוציא את הנכים ודרשינן מהד בישראל לרבו' הגרים וה"נ כן: אית תניי תני כו'. פלוגתא היא לקמן במתני': כמ"ד חליצה בגרים פסולה: דמדפסיל בגרים ש"מ ב"ד מעליא בעינן ואין ב"ד פחות מג': ודהי הש"ס דלא היא דאפי' למ"ד חליצה בגרים כשרה מודה בשנים דפסול שהרי מליני כדיני ממונות דכשרה בגרים אפילו לישראל ואפ"ה בשנים פסולה כדתנן דיני ממונות בשלשה והה"ד בחליצה: אית כו'. כדלעיל: ופסולין בלילה. לתחילת דין: יודעים לקרות. להקרות להיבם ויבמה הפסוקים לא חפצתי לקחתה וגו' בלשון הקודש: ה"ג מ"ד אפי' אין הדיינים יודעים לקרות עד שלא סמכוהו למקרא ומ"ד והן. דדוקא שיהו כו' משסמכוהו למקרא: משסמכוהו למקרא. משמלאו רמז וסמך לזה מן המקרא דצריך להקרותם ולא שיאמרו מעצמן דכתיב וענתה ואמרה אין לשון עניה אלא אם הוא מפי אחר שמקרא אותו והוא עונה אחריו: ולא עבדין כן. לא נהגו כן אלא אפי' מפי אחר. ובבבלי משמע דדוקא הדיינים מקרין אותו:

לא יעלה. ר' אחא ר' חיננא בשם ר' יוסא מפני פגם המשפחה. תני א והן שיהו שניהן בית אב אחד:

הדרן עלך נושאין על האנוסה

הלכה א מתני' י *מצות חליצה בשלשה דיינין אפילו שלשתן

הדיוטות חלצה במנעל חליצתה כשרה י באמפילייא חליצתה פסולה בסנדל שיש לו עקב כשר ושאין לו עקב פסול י מן הארכובה ולמטה חליצתה כשירה מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה:

גמ' כתיב °זקנים ואת אמר הדיוטות. מצוה בזקנים. מניין אפילו הדיוטות. ת"ל °חלוץ הנעל מכל מקום. אית תניי תני חליצה בגרים כשירה ואית תניי תני חליצה ס בגרים פסולה. מאן דאמר חליצה בגרים כשירה כמאן דאמר °בישראל לרבות את הגרים. מאן דאמר חליצה בגרים פסולה כמ"ד בישראל פרט לגרים. הכא את אומר פרט לגרים והכא את אמר לרבות את הגרים. תמן *°האזרח פרט לגרים בישראל פרט לגרים. מיעוט אחר מיעוט לרבות את הגרים ברם הכא בישראל לא גרים. אית תניי תני י חליצה בשנים פסולה. ואית תניי תני חליצה בשנים כשירה. מאן דאמר חליצה בשנים פסולה כמאן דאמר חליצה בגרים פסולה. מאן דאמר חליצה בשנים כשירה כמאן דמר חליצה בגרים כשירה. אפילו כמאן דמר חליצה בגרים כשירה מודיי בשנים שהיא פסולה. שהרי דיני ממונות י כשירה בגרים פ ופסולין בשנים. אית תניי תני חליצה בלילה כשירה אית תניי תני חליצה בלילה פסולה. מאן דאמר חליצה בלילה כשירה כמאן דמר חליצה בגרים כשירה. מ"ד חליצה בלילה פ פסולה כמאן דמר חליצה בגרים פסולה. אפילו כמאן דאמר חליצה בגרים כשירה מודה בלילה שהיא פסולה שהרי דיני ממונות כשירים בגרים י ופסולין בלילה. אית תניי תני והן שיהו הדיינים כ יודעין לקרות. אית תניי תני אפילו אין הדיינין יודעין לקרות. מאן דאמר והן שיהו הדיינים יודעין לקרות עד שלא סמכוהו למקרא. ומאן דאמר אפילו אין הדיינין יודעין לקרות משסמכוהו למקרא. °וענתה ואמרה אין עונה אלא מפי אחר. אמר רבי יוסי ובלבד מפי הדיי' ולא עבדין כן: חלצה במנעל חליצתה כשירה.

למי

קרבן העדה

ופריך לא יעלה. מדקא תנן עלה במשמר של זה ושל זה אינו חולק משמע אם עלה אינו חולק אלא תנן עולה במשמר של זה וזה משמע דכייפינן ליה לעלות מ"ט א"כ הכי פריך למה עולה לעבוד כי היכי דיכולין לדחותו מחלוקה כך ידחהו מעבודה: מפני פגם משפחה. שבושין עליו שיאמרו בני אדם שפסול לעבודה הלכך יכולין לכופו שיאמרו הואיל ואינך עובד במשמר שלנו מסתמא פסול היא וכן במשמור' השנייה: והן. הא דתנן ונוטל חלק אחד והוא שיהיו שניהן בבית אב אחד שכל משמר חלוק לששה בתי אבות וכל אחד מהן עובד ביומו ונוטלין עורות קדשים הנקרבים ביומו:

הדרן עלך פרק נושאין

הלכה א מתני' מצות חליצה בשלשה. והא דלא תנן החליצה בשלשה כדתנן פ"ק דסנהדרין לאשמועינן דמצותו בשלשה אבל חכמי' תקנו להוסיף עוד שנים משום פרסומי מילתא: ואפי' שלשתן הדיוטות. והא דקרי להו דיינים שצריך שידעו לקרות פרשת יבמין כ"מ בבבלי ובגמרין משמע דה"ק לכתחלה עיקר מצות חליצה בדיינין ובדיעבד אפי' שלשתן הדיוטות כשרה: מנעל. של עור רך הוא: חליצתו כשרה. אבל לכתחלה לא גזרה שמא יחלוץ במנעל קרוע מלמעלה דאפי' כי קרוע מייתב אכרעיה הואיל והוא רך ואנן מידי דמגין בעינן והא ליכא אבל סנדל ליכא למגזר שהוא של עור קשה וכי נקרע לא מייתב אכרעיה הלכך תיקנו עיקר חליצה בסנדל: באמפילייא. כמין בתי רגלים של בגד חליצתו פסולה דמידי דמגין בעינן דכתיב הכא וחלצה נעלו וכתיב התם ואנעלך תחש והוא עור: מן הארכובה ולמעלה. שהיו רצועות המנעל קשורות למעלה מן הארכובה חליצתו פסולה: **גמ'** ופריך כתיב ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים דמשמע ת"ח ואת אמרת דאפי' הדיוטות כשרים: ומשני מצוה. לכתחלה מצותו שיהיו זקנים ובדיעבד כשרים אפי' הדיוטות: ופריך מנין אפי' הדיוטות. כשרים: ת"ל חלוץ הנעל. מיותר ללמד בכל ענין שחלצה הנעל הויא חליצה: בישראל. ונקרא שמו בישראל: לרבות את הגרים. דבישראל משמע את הטפלים אליהם והדביקים בהם: בישראל פרט לגרים. דבעינן שיהא כולו מישראל פרט לגרים: ופריך הכא את אומר בישראל למעוטי גרים אתי וגבי סוכה לדברי הכל דרשינן בישראל לרבות גרים: ומשני תמן. התם גבי סוכה כתיב האזרח למעט גרים וכתיב נמי בישראל דמשמע מיניה מיעוטא לגרים וה"ל בישראל מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ומרבי' גרים: ברם הכא. אבל כאן בחליצה לא כתיב אלא בישראל ממעטינן שפיר מיני' גרים: מ"ד חליצה בשני' פסולה. קס"ד דטעמו דסובר חליצה הוי דין וצריך שלשה הלכך אף בגרים פסולה דגר פסול לדון ומ"ד דכשרה בשנים סובר לא הוי דין א"כ אף בגרים כשרה: אפי' כמ"ד וכו'. לעולם לדברי הכל חליצה בגרים כשרה והא דפוסל בשנים דחליצה לדיני ממונות דמיא וגרים כשרים לדון דיני ממונות: מ"ד חליצה בלילה כשירה. קס"ד טעמו דסובר חליצה לא הוי דין הלכך כשרה בלילה: אפי' כמ"ד בגרי' כשרה. מודה שהיא פסולה בלילה דחליצה הויא כדיני ממונות דכשרים בגרי' ופסולין בלילה דכתיב ביום הנחילו את בניו: והן. והוא שיהיו הדיינים יודעי' לקרות ליבם לא חפצתי לקחתה ולידה מאן יבמי וכו' ככה יעשה לאיש וכולן בלשון הקודש: עד שלא סמכוהו למקרא. דבאחד שני שיקרא לפניהם וכדמסיק ל"ה עד שלא סמכוהו למקרא חלוץ הנעל מ"מ ואפי' הדיוטות כשרים כדאמרי' בר"פ והראשון נראה וכ"מ בביכורים פ"ג: ובלבד. שיהא המקרא אחד מן הדיינים: ולא עבדין כן. ולא נהגו כן אלא מקרין אפי' ע"י אחר שאינו מן הדיינין:

למי

מסורת הש"ס
יבמות קא
סוכה כח

עמודי ירושלים

אבלאי מילתא נמפרש וא"כ מנ"ל לסתום' להקשות דלמא מודה רבא בכו דסוי סתראה אע"כ דבוברים דבכל מקום לא סוי הסתראה [ועי' סנהדרין (דע"ז ע"ב) דאיתה סתם ואמר רבא זרק לבור בבוסל וחזרה לאחוריה והרגה חייב ותנא סונא כגון אבן המבחק בכדור שהרגו במזיד נהרגין בשוגג גולין פשיטא במזיד נהרגין איצטריך ליה מהו דתימא ה"ם הוא תי ייתר דהדרם קמ"ל וא"כ גם רבא הולך לאשמועינן זה משום דה"א דהוי ה"ם ש"ת שס"ל שס"ם לא שמה סתראה] ודע דהר"מ פסק דה"ם לא הוי סתראה רק בבוסא תפורע ופי' בשו"ם נ"ב מהר"ת (מאה"ע סי' פ"ז) דודקא היכא שלבסוף תהיה ספק או שמה כסתראה מהא"כ שיכא שיוכל נסיות ודאי. ומיושב בזה מה שהקשה שעבר סמלך (פ"ט מהל' כלאים) דמשמע מהר"מ דאפי' הרביע עליו בהמה וחיה אינו לוקה דלדעת הר"מ דה"ם שמה סתראה ילקה. ולהנ"ל א"ש דלאו דהכנסה מבכחת לה ודאי. [ודנרי סלח"מ פ"ח מהל' ק"ש לב"ג ונפרע לפת"ג נעלמו בפ"ה מהל' שטעום. אך ראיתי ביד דוד פסחים דכ"ג שכ' שה"ם הוא בלח"מ ובתפארת ישראל פ"ד דפסחים סתם נ"כ על הלח"מ] ובזה י"ל דברי ה"ס (פ"כ מהא"ב הי"ג) שכ' על ת"ב סר"מ שם דתי בבא בזה"ז ואהר שכהן הוא אינו נאמן ואין מעלין אותו לכהונה אבל אוסר עצמו בזונה גרושה וחללה ואם בא או נטמא לוקה וכתב ה"ס הטעם דכיון שהחזיק עצמו לכהן כשכן מסרין בו לאו ה"ם הוא לגבי עצמו. וראיתי בשו"ת מהר"ם גרוטינבורג סאחרונים מהס"ע (סי' י"ב) שכ' ע"ד ה"ס דסיא משנה שאינה צריכה דלא יהא ה"ם הלא רבינו פסק בהל' סנהדרין דה"ם שמה התראה ע"ש. ולהנ"ל א"ש דכיון דיוכל להיות ודאי בזה סובר הר"מ דלא שמה סתראה. ובזה י"ל דברי א"ש דכתב סחכם סכובא בש"ת תפארת צבי (ס' נדה סי' קפ"ה) שכ' וז"ל ותמה באתר סחכם שאינו לוקה מפני הספק. שגג שגגה גדולה דהא פסקינן דלוקין על ה"ם דה"ם שמה סתראה. ולהנ"ל לדקו לדברי סחכם דבנדה פסקינן דה"ם לא שמיה סתראה דיוכל להיות ודאי בזה ודו"ק. וראיתי להגודע ביהודא שם שכ' וז"ל דפלוגתא דרבי יוחנן ור"ל לדעתי לא נחלקו אלא בתלקות אבל בתיתה מודה ר"י לר"ל דלא שמיה סתראה. ובכליונות שמואל (חוה"מ סי' ל"ג) חיזק דבריו. ובזה י"ל דברי רמ"ה סנהדרין (פ"ח ב') שכ' בנמסרין להרוג את סנפשו והרג את האדם דפטור משום דהוי ה"ם. וראיתי לתפארת ישראל בסנהדרין פ"ט שכ' פ"ז ומפוס דהלי קי"ל כר"י ור"ל הלכה כר"י לגבי מתלא ור"י ס"ל דה"ם שמה סתראה ע"ש. ואתגם לפי האמור דבמיתה לכ"ע לא שמיה סתראה א"ש. ומיושב בזה קושית תוס' [גיטין] (ל"ג א' ד"ה אפקינהו) שהקשו שם דהא הוי ה"ם. וראיתי בשו"ת מנחת עני (סי' ק"ח) שהקשה דהא קיי"ל שמה התראה. ולהנ"ל א"ש דבמיתה כ"ע ס"ל דלא שמיה סתראה. כן באמת במדברי הרשב"א בתשובותיו (ח"א סי' קמ"ו) ומדברי ר' יונתן בספר אדם (נתיב א' ח"ד) מבואר דגם במיתה קיי"ל דשמיה התראה.

סהמ"ס

מסורת הש"ס

למי נצרכה. מתני' לאשמועינן דחליצה במנעל כשרה בדיעבד דוקא לר"מ דאמר אין חולצין במנעל לכתחלה אבל לרבנן אפי' לכתחלה חולצין במנעל: ונמתי לו. אמרתי מורגל לך שהיית אצל ריב"ב: ואמרתי. כלומר ותמהתי על ר"מ: שחולצין במנעל. לכתחלה שומעין לו: ויאמר שאין חולצין במנעל.
לכתחלה שומעין לו וכל כמה דלא אתי אליהו חולצין במנעל לכתחלה: ה"ג ר"ז מחוי לר' בא בר יצחק חולץ כיצד הוא עושה כפף. פי' העמיד עצמו בכפיפה: א"ל ועבדין כן. לכתחלה ואינו צריך לעמוד ממש בשעת קשירה: א"ל הא רבן כפף. ר"ז הוסיף לומר לא מיבעיא דעבדי כן אלא אף רב שלנו כלומר רב או ר' יוחנן היה כפף בשעה שחלץ ליבמתו: קושרו לנעל: שיכול להלוך בו. ואינו נופל מרגלו מאליו ואין צרין לקשרו קשר חזק: כיצד הוא עושה. שלא יהיה קשר חזק ולא יפול מרגלו והרא"ש ל"ג כיצד הוא עושה ונראה מדבריו דסובר דר"ח פליג אר"ז: ה"ג כיצד הוא עושה. לאחר שקשרו הוא ברגליו: מתרתו בימין וכו'. מתירת את הקשר ביד ימין כשהגביה לרגלו מן הארץ תופסתו ביד שמאל ושומטת המנעל מן העקב ביד ימין וגוררתו להמנעל מאחר הרגל בימין כדי שיהיה הכל ביד ימין בלי סיועת שמאל: עיקר חליצה התרת הרצועה. אע"פ שלא שמטה מעל רגלו דכשהותרה הרצועה נתקיים והלצה נעלו ל"א זהו עיקר מצות החליצה ולשון זה עיקר: ופריך לא כן אמר רבי בא וכו' ומטי בה בשם רב. ויש שאמרו כן משמיה דרב א"כ ר' זריקן מסיים בה דרב יהודה אמר כן בשם רב: דברי חכמים. חכמים דפליגי על ר' לעזר: עד שתחלוץ ותרוק. ש"מ דאף הרקיקה מעיקר החליצה: ומשני אע"ג דא"ר עד שתחלוץ ותרוק אינה אלא תקנת חכמים דרקיקה מעכבת אבל מודה דמדאורייתא עיקר המצוה התרת הרצועה: עיקר החזקה. של השדה שיהא ראיה לדבריו שהשדה היא שלו היא אכילת פירות מייתי לה הכא דדמי להא דאמר רב עיקר החליצה וכו' כדמסיק: ופריך לא כן אמר רב. והוא שראו העדי' שהי' מנכש ומעדר אבל הכנסת פירות לחוד לא מהני: ה"ג אר"י חלץ הוא והתירה היא: אם רצה להחזיר. לייבמה אחר חליצה פסולה זו: לא יחזיר. דמדאורייתא חליצה מעליא היא א"כ מדרבנן אסור' מפני חשש הרואים ל"א אם רצה לחזור לנעול המנעל בלא קשירה ותחלצנו מעל רגלו או שאם חסר' שההרה תחזור ותתר לחוד בלא חליצה לא מהני והראשון נראה עיקר: למה. חליצה פסולה אי משום שאין בחליצ' זו שתיהן החליצה והתרה ע"י היבמה עצמה או משום שאינן על הסדר שצריכה להתיר תחלה ולחלוץ אח"כ: מה נפיק וכו'. מאי איכא בין הנך הרי טעמי: חזרה והתירה. לאחר שהתיר היבם וחלצה היא חזר היבם ונעלו וקשרו וחזרו היבמה והתירתו הרי שעשתה היבמה חליצה והתרה אלא שלא עשאתן על הסדר שהתרה צריכה להיו' קודם חליצה:

יבמות קב תוספתא פי"ב כאן

עי' בתוס' דף קג שם ד"ה ועל

עי' תוס' יבמות דף קב ד"ה ואע"ג ודף קג ד"ה מי

תוקת הבתים ה"ג

לקמן פ"ג ועיין בבלי דף קג

יבמות דף קב בשינוי

'מי נצרכה לרבי מאיר ורבי מאיר אמר אין חולצין במנעל. תני *אמר רבי יוסי מעשה שהלכתי לנציבין וראיתי שם זקן אחד ונמתי לו בקי לך ר' יהודה בן בתירה מימיך ונומה לי ר' שולחני הייתי בעירי ועל שולחני היה תדיר. ונמתי לו ראית חולץ בימיך במה היה חולץ במנעל או בסנדל. אמר לי רבי וכי יש סנדל במקומינו ואמרתי מה ראה ר"מ לומר אין חולצין במנעל. ר' בא רב יהודה בשם רב אם יבא אליהו ויאמר שחולצין במנעל שומעין לו. שאין חולצין בסנדל אין שומעין לו. שהרי הרבים נהגו לחלוץ בסנדל. והמנהג מבטל את ההלכה. רבי זעירה רבי ירמיה בשם רב [א] אם יבוא אליהו ויאמר שאין חולצין במנעל שומעין לו. שאין הולצין בסנדל אין שומעין לו שהרי הרבים נהגו להיות חולצין בסנדל. והמנהג מבטל את ההלכה. רבי זעירא מחוי לרבי בא בר יצחק כפף. אמר ליה ועבדין כן. אמר ליה ועבדין. אמר ליה הא רבן כפף. רבי זעירא מחוי לר' בא בר יצחק *כיצד הוא עושה [ב] קושרו כדי שיהא יכול להלך בו מאליו. כיצד הוא עושה אמר רבי חנניה ברי' דרבי הילל [ג] עונבו כדי שיכול להתירו באחת מידיו. כיצד הוא עושה [ד] מתרתן בימין ותופסתן בשמאל ושומטת עקב בימין ונוררתן בימין כדי שתהא חליצה והתרה בימין. *רב אמר עיקר חליצה התרת הרצועה. לא כן אמר רבי בא בשם רב יהודה *רבי זריקן מטי בה בשם רב דברי חכמים חלצה ולא רקקה. [ה] רקקה ולא חלצה לא עשה כלום עד שתחלוץ ותרוק. אע"ג דרב אמר עד שתחלוץ ותרוק מודה רב עיקר חליצה התרת הרצועות. רב אמר [ו] עיקר חזקה הכנסת פירות. לא כן אמר רב והן שראו אותו מנכש ומעדר. אע"ג דאמר רב והן שראו אותו מנכש ומעדר. מודה רב עיקר חזקה הכנסת פירות. אמר רבי ינאי [ז] *חלץ הוא והחזירה היא חלצה היא והתירה הוא חליצתה פסולה. אם רצה להחזיר לא יחזיר. למה משום שאין שתיהן בה. או משום שאינן על סדר. מה נפק מן ביניהון חזרה והתירה. תאמר משום שאין שתיהן בה הרי שתיהן בה.
הרי

למי נצרכה. לומר דכשר, בדיעבד: לר"מ דאמר אין חולצין במנעל. לכתחלה וקמ"ל דמודה דבדיעבד כשרה: בקי לך. כלום אתה מכיר לו: וכי יש סנדל במקומינו. דלא שכיח ובמנעל היה חולץ. ובבבלי שם בנוסחא אחרת וגרים שם אמר לו וכי חולצין במנעל ועל זה השיבו שם מה ראה ר"מ לומר במנעל חליצתה כשירה דאף בדיעבד פסולה לר' יוסי. והכא מפרשינן לגי' דהאי ש"ס כן מה ראה ר"מ לומר אין חולצין במנעל. כלו' דאפי' אין שם סנדל אין חולצין לכתחילה לר"מ דאפילו על ידי הדחק אין חולצין במנעל שהרי אמר לו וכי יש סנדל במקומינו ואעפ"כ השיבו לו ממנה לדברי ר' מאיר. כן פי' הרמב"ן ז"ל דלא כמי שפי' שם בענין אחר: אם יבא אליהו ויאמר שהולצין במנעל כו' ור"ז אמר בשם רב אם יבא אליהו ויאמר אין הולצין כו'. וכן פליגי התם רבה ורב יוסף אליבא דרב ואמרינן שם מנעל לכתחילה איכא ביניהו דללישנא קמא עד דלא אתי אליהו ויאמר הולצין אין חולצין לכתחיל' וללישנא בתרא כל כמה דלא אמר אליהו אין חולצין חולצין לכתחילה כן פי' רש"י ז"ל. ומשמע מהסוגיא דהלכה כלישנא בתרא דהא מתרץ לה התם הא דקתני במתני' לישנא דדיעבד משום סיפא דבאנפיל' פסולה אפי' בדיעבד וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' יבום דחולצין במנעל לכתחילה: ר"ז מחוי לר' בא בר יצחק כפף. שהראה לו צורת הסנדל שצריך להיות כפוף: אמר ליה ועבדין כן. כלומר שר' בא הראה לו עוד בענין אחר ושאלו אם מותר לעשות כן: א"ל ועבדין. שעושין כן: הא רבן כפף. הרי רבי הורה לי מתחילה שצריך להיות כפוף והוא סבר דלאו דוקא אלא שבתחילה צריך להיות כפוף לישבו שיעב על הרגל: ר"ז מחוי כו'. בקשירת המנעל: קושרו. קשר גמור: כדי שיכול להלוך בו מאליו. שלא ישמט מעל רגלו: כיצד הוא עושה. לא גרסינן אלא דר"ח פליג דלא צריך לקושרו בקשר גמור אלא בעניבה סגי כדי שיכולה להתיר כו' ואפשר דלפי גי' הספר ה"ק כיצד היא עושה אחר זה עונבו. שצריך להיות עניבה ע"ג קשר וכ"כ בהגמי"י בשם סמ"ג ומביאו בש"ע בסי' סדר חליצה: כיצד הוא עושה. אחר כך: מתרתן בימין. היבמה ותופסת הרגל בשמאל שצריך התרה והליצה להיות בלי סיוע יד השמאל אלא הכל בימין. וכן הביאו התוס' שם ד"ה ואע"ג שצריך שתתירנו בידה הימנית וכ"כ הרא"ש ז"ל דאף דבגמ' דידן לא אשכחן שהצריך ימין אלא ברגל וכן הרמב"ם ז"ל לא הזכיר יד ימין לענין חליצה. מ"מ נהו עלמא כההיא דהכא וכן פסק הטור סי קס"ט: רב אמר עיקר חליצה התרי הרצועה. וקס"ד דסבר דאין מעכב אלא התרת הרצועה ומידי אחרינא לא: ופריך לא כן כו' דברי חכמים. לדברי חכמים לקמן הל' ג' גבי פלוגתא דר"א ור"ע וקאמר שם רב דלדברי חכמים חליצה ורקיקה מעכבין: ומשני אע"ג דרב אמר עד שתחלוץ ותרוק מודה כו'. כלומר דתרווייהו בעינן וה"ק אעפ"י שרקיקה עיקר חליצה צריך נמי התרת הרצועות ואגב נמי קמ"ל בזה דכסדרן לא מעכב וכדאמרי' בבבלי שם דהקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי והיינו דקאמר עיקר חליצה כו' לומר דכשהתירה ואפי' אחר הרקיקה הויא עיקר חליצה. א"כ דבחליצה גופה קאמ' דעיקר הויא התרת הרצועות ואעפ"י שלא שלפה מעל רגלו קיימא עיקר החליצה ולעולם צריכה נמי שתרוק דתרווייהו בעינן אליבא דרב: עיקר חזקה. חזקת ג' שנים בשדה: הכנסת פירות. שצריך שיראו אותו מכנים פירותיה לביתו. וגרסינן לה לקמן פרק חזקת הבתים הלכה ג' ואגב דאיירי במילתי' דרב ודמיא להאי דלעיל מייתי לה הכא: לא כן אמר רב והן. ודוקא שראוהו מנכש ומעדר בשדה זו דאז הוי חזקה: אע"ג כו'. כדלעיל דתרווייהו בעינן קאמר ואפילו ראוהו מנכש ומעדר אינו כלום עד שיכניס הפירות וכן פסק הטור ח"מ סי' קמ"א: חלץ הוא. שמט המנעל מן הרגל: והתירה היא גרסינן. שהתירה הרצועות: חליצתה פסולה. עד שתתיר היא ותשמיט היא וכדאמר נמי בבלי שם: אם רצה להחזיר. כדמפרש ואזיל: ובעי למה פסולה אי טעמא משום שאין שתיהן בה. שלא עשתה היא שתיהן או דטעמא שאינן על סדר חליצה דבעינן התרת הרצועות מקודם ונ"מ דאפילו תתיר הרצועות לאחר מכאן אינו כלום כדמסיק מה נפק כו':

עין משפט נר מצוה

יא
א מיי' פ"ד מייבום הל' יח יט טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' טו טז

יב
ב טוש"ע שם סעי' ל

יג
ג ד שם סעי' כח

יד
ה מיי' שם הי"ג טוש"ע שם סעי' מה

טו
ו טוש"ע חו"מ סי' קמא סעי' ז ס

טז
ז מיי' פ"ד מיבום טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' לו

ה

רידב"ז

אמר ר' ינאי חלץ הוא והתירה היא חלץ היא והתירה הוא חליצתה פסולה. אם רצה להחזיר לא יחזיר. פי' דנפסלה עליו. ושאל למה משום שאין שתיהן בה או משום שאינן על הסדר. פי' למה הטעם דהחליצה פסול. בשלמא ברישא החליצה פסול משום שחלץ הוא. מאח"כ בסיפא דאין לנו טעם רק לפסול רק התרה ולא החליצה ולמה החליצה פסולה. ע"ז שאל למה או משום שאין שתיהן בה ור"ז דלא הותרה. גם החליצה פסולה. או משום שאינן על סדר דהי' קודם החליצה ואח"כ ההתרה וע"כ אפילו התיר אח"כ לא מהני ג"כ עד שתחזור החליצה לאחר ההתרה [כמו דקי"ל במס' יומא דף מ"ט קטורת שהפנה קודם שחיטת הפר לא עשה כלום ואם בפר ולא בדמו של פר. וצריך לשחוט פר אחר מתויב לעשות עוד הפעם קטורת הדשה] והיינו דפשיט מה נפיק ביניהו:

שנויי נוסחאות (צפ"ז) בר יצחק נל"ז רבי יצחק. כפף אמר ליה נל"ז כפף אמר לה..

עמודי ירושלים

האמנם תמיה ליה על הב"ב דא"כ נסתרה קושית הירושלמי דמקשה לר"י ור"ל דאיתפלגין בב' יו"ט של גליות מהכא אזו ואזל והכא זה. דשאני התם דהוי תיסה אע"כ דאין לחלק. ומדברי הירושלמי שלנו יש לסתיר ג"כ על שו"ת תוספת ראם (אהע"ע סי' ל"ד) והתורת גיטין בתי' לגיטין (דפ"ו פ"ב) שחלקו בין היכא שהספק הוא בעיקר האיסור להיכא שספק נבגרה וכבר קודם בזה הספר המלך ונסתר זה מדברי הירושלמי שלנו דהא מבואר דגם בב' י"ט של גליות אגלאי מילתא למפרע אף דהוי הספק בעיקר האיסור. וגם בש"ס הב"ב דהיכא דהדבר תלוי בידי אחרים ולהשוכר בעצמו הוא ספק לא אמר אדם תמולם דיהיה בתה התראה קפה מב' י"ט של גליות דלא נודע להשוכר בעצמו אם קידשו ב"ד את החודש ובב"ז נחלקו בזה. ולאיתי לנפני מבה ש"פ שאמה שהלך בכ' על מה דמקשה הירושלמי דלמה אינו נעשה סרים בן סורר ומורה דשמא יביא שערות בתוך ג' חדשים כמ"ד אין מקבלין התראה על הספק. וכ' כפני מבה דאף דאגלאי מלתא למפרע. סתם דהתרי בי' מספק למיקטלים לא שייך אגלאי מלתא למפרע כנ"ל והדברים סתם סתומים ותמוהים אין לו ביאור כלל דמ"ב זה מאוכל אלב פ'. ובאמת נראה שפי' הירושלמי כמ"ד אין מקבלין התראה על הספק היינו אף בהכ"ג וכמו בסובר ר"ל וכמ"ש נמצא (ולדעת הכ"ב הכ' לחלק בין תלקום למיתה י"ל ג"כ דלענין בן סורר ומורה דהיא קבלה לא אמרינן כן. אך כבר כתבתי דלא נראה כן מהירושלמי) וי"ל לפי מ"ש הרמב"ם (פ"ז מהל' ממרים) דמותמים שנקרע אף דאגלאי מלתא למפרע דהוי בן ח"ת כיון שבשעת ההתראה לא ידענו אינו נעשה בן סורר ומורה א"כ נימא כן גם לענין גדול כיון דבשעת ההתראה לא ידענו אף דאח"כ אגלאי מילתא לא נעשה בן סורר ומורה. אך י"ל דדוקא לענין אי הוי זכר גלי קרא ולא לענין גדלות דהא לפירש"י צריכין שנו לידע שהוא בן תעשת לידה ופשיטא דלא שייך זה לענין גדלות א"כ ה"ס לפי' הר"מ. ובביאור הירושלמי י"ל לפת"ב בשו"ת נ"ב תה"ק (אהע"ג סי' ו') דר"ע כוונת הש"ם לענין מקחם אבל תלקום אין לוקין ע"ש א"כ מתייבנין ג"כ דברי הירושלמי הנ"ל גם י"ל לפי מה דאמרינו דבן סורר ומורה נידון על שם סופו וא"כ י"ל דאין דומה

הרי לית טעמא דלא משום שאינן על הסדר. אמר רבי לעזר יש מהן שאמרו חליצתה פסולה ואם רצה להחזיר יחזיר. ויש מהן שאמרו חליצתה (כשירה) פסולה. ואם רצה להחזיר לא יחזיר. *באמפילייא [א] והחולצה לקטן חליצתה פסולה ואם רצה להחזיר לא יחזיר. חלצה באמפילייא אית תניי תני חליצתה כשירה אית תניי תני חליצתה פסולה. מאן דאמר חליצתה כשירה באמפילייא של עור מאן דאמר חליצתה פסולה באמפילייא של בגד. במנעל באמפילייא אית תניי תני חליצתה כשירה אית תניי תני חליצתה פסולה. מאן דאמר חליצתה כשירה כשהיתה באמפילייא של בגד ומנעל של עור. מאן דאמר חליצתה פסולה כשהיתה אנפילייא של עור ומנעל של עור. *אית תניי תני [ב] יוצאין באמפילייא ביום הכיפורים. ואית תניי תני אין יוצאין באמפילייא. אמר רב חסדא מאן דאמר יוצאין באמפילייא של [ג] בגד. ומאן דאמר אין יוצאין באמפילייא של עור. בסנדל שיש לו עקב כשר. תמן אמרין כגון אילין קנסורס. ורבנן דהבא אמרי כגון אילין דידן. אמר רב אילולא דחמיי רבי חייה רובא חביבי *חלץ בהדין שורציפא דשנצוי לא הוה לבן רב עליהן למיעבד כן. אחוי דאימיה דרב כהנא חלץ בלילה ביחיד בלילי שבת בסנדל של שעם ומעומד. א"ר זריקה ולא רקקה. שמע רב ואמר *מאן יעבד דא אלא אחוי דאימיה דרב כהנא. [ד]כיני מתניתא [ז] בקושר מן הארכובה ולמטן כשירה. מן הארכובה ולמעלן פסולה. כתיב °ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם. ותני עלה ביד עד הפרק. וברגל עד הסובך. והבא

°שמות ל

פני משה

הרי לית טעמא דלא כו'. מדקאמר אם רצה להחזיר לא יחזיר דמשמע דאכיפה קאי הלצה היא והתיר הוא ואינו מועיל שתחזיר הרצועות ותתיר היא והרי שתיקן בה ש"מ דאין הטעם אלא משום שאינן על הסדר דאלו ברישא למה לא יועיל חזרה כשישים המנעל על רגלו ותשמיט היא דהא התירה הרצועות מקודם והרי שתיקן בה ועל הסדר הן. א"נ הא דקאמר אם רצה להחזיר כו' לומר שאין החליצה כלום ולא נפסלה לאחין וכדמפרשינן לקמן והכא לא קאמר אלא מדאמרינן דאפילו חזרה והתירה אח"כ לא הויא חליצה ש"מ דטעמא מפני שאינן על הסדר הוא: יש מהן שאמרו כו'. דיש חליצה פסולה דיכול להזור ולחלוץ חליצה כשירה וכלומר דפסולה ופוסלת על האחין היא ואם רצה להחזיר ולהתירה יחזיר ויחלוץ חליצה כשירה: ויש מהן שאמרו חליצה פסולה ואם רצה להחזיר לא יחזיר. כלומר דיש מהן דחליצה לאו חליצה כלל ולא פסלה על האחין דאפילו מתייבמת היא והאי לא יחזיר כמו אין צריך להחזיר. וזהו לפי כללא דנקטינן דכל מקום שאמרו אינה חליצה לא נפסלת על האחין ולא מן הכהונה וכל מקום שאמרו חליצה פסולה נפסלת וצריך לחלוץ לה חליצה כשירה וכן אמר בבבלי פרק כל הגט וכ"כ הרמב"ם ז"ל פ"ד מהלכות חליצה: ומפרש באמפילייא וכן החולצת לקטן כו' לא יחזיר. דלאו חליצה היא כלל ומותרת להתייבם וכ"כ הרא"ש ז"ל לקמן גבי והחולצת לקטן: באמפילייא של בגד. דעור בעינן מידי דמגין. וכן מחלק רבא בבבלי שם: במנעל באמפילייא. שהלצה בשתיהן זה ע"ג זה: באמפילייא של בגד ומנעל של עור. והאמפילייא בתוך המנעל דכיון דשל בגד אין ראוי לחליצה בטלה לגבי המנעל וקרינא ביה מעל רגלו: כשהיתה אמפילייא של עור ומנעל של עור. דכיון דתרוייהו של עור וראוין לחליצה הן הוי כמנעל דמנעל ולא מעל רגלו ולפיכך חליצתה פסולה: יוצאין באמפילייא ביום הכיפורים. דלא הוי מנעל: קנסורס. שם צורת סנדל ידוע: אילין דידן. כעין סנדל שלנו: שורציפא דשנצוי. סנדל שיש לו שנצות ונוח להנצו: לא הוה לבן רב עליהן. לא מלאנו לבנו לעשות כן. וכדאמר בבלי שם דלא הואי חליצתא אלא בסנדלא דעייא דמיהדק טפי: חלץ בלילה כו'. כולן במעשה אחד: שעם. נמי קשה ומגין הוא: ור' זריקה אמר דגם זה היה שלא רקקה. והכשיר: מאן יעבד דא. להתיר כולן: אלא אחוי כו'. דרב גיברי' ובבבלי ק"ד גריס כמוק וביהידי ובלילה וכדמסיק שם דכולהו יחודאה קתני להו: כיני מתני'. הא דקתני מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה כן אנו מפרשים בקושר הרצועות מן הארכובה למטה כשרה ולמעלן פסולה וכדפרישית במתני' ולא בנקטעה רגלו למטה מהארכובה מיירי דקוטע לא חליץ כלל וכן פירשו בתוס' דף ק"ג ד"ה מאן דמסגי וכן דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל: ותני עלה. שיעור קידוש ביד עד הפרק: סובך. פי' הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה סוף פ' הזרוע שכבת הרגל ר"ל ענפי המיתרים והם הקורסלים הלמא דלא מיקרי רגל למעלה מקירסלים:

והכא

קרבן העדה

הרי. מדקאמר אם רצה להחזיר לא יחזיר ש"מ שאין הטעם אלא משום שאין על הסדר והיינו כלישנא בתרא שכתבתי בסמוך וללשון ראשון ה"פ הרי מדברי ר' לעזר בסמוך יש להוכיח דאסדרא קא קפיד: יש מהן שאמרו וכו' ואם רצו להחזיר יחזיר. והיינו אמפיליא והחולצת לקטן דמייתי בסמוך וכדרב דאמר זו דברי ר"מ דאמר החולצת לקטן חליצתה פסולה אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום אפי' לפוסלה עליו וה"ה החולצת באמפיליא אינה כלום: ה"ג ויש מהן שאמרו חליצה פסולה ואם רצה להחזיר לא יחזיר. והיינו בשהתירה היא וחלץ הוא וחזרה וחללה אחר שהנעילו שניה או שחללה היא והתיר הוא וחזרה והתירה א"כ אפי' לא חזרה והתירה נמי לא יחזיר דמדאורייתא בחד מינייהו סגי דכל מעשה בפני עצמו התרה או החליצה בכלל וחללה נעלו הן אלא דרבנן גזרו שצריך שניהן לפיכך לא יחזיר וש"מ דאין פסולו אלא משום דבעינן על הסדר וסדרא מדאורייתא לא מעכב דאי הטעם משום שאין בה שתיקן ומדאורייתא צריכין שתיקן למה לא יחזיר הרי זו כמו אמפיליא ויהא מותר להחזיר ולהך לישנא צריכין להגיה בסמוך באמפיליא והחולצת לקטן חליצתו פסולה ואם רצה להחזיר יחזיר חלץ הוא והתירה היא וכו' חליצתה פסולה ואם רצה להחזיר לא יחזיר ולל"ב שפירשתי ה"ק בחלץ הוא והתירה היא אם רצה להחזיר להשלים החליצה אף ההתרה הראשונה כשרה משא"כ באמפיליא דלא מהני החליצה הראשונה כלום ודוחק: במנעל באמפילייא. שהי' לבוש מנעל ע"ג אמפיליא וחללה למנעל: מ"ד חליצתו כשר' כשהיתה אמפיליא של בגד ומנעל של עור. דאמפיליא הואיל ואינה ראוי לחליצה בטלה לגבי מנעל וקרינן בי' מעל רגלו: כשהיתה אמפיליא של עור וכו'. הואיל ואמפיליא היא של עור אינה בטלה למנעל וחליצתה פסולה דמעל רגלו כתיב ולא מעל דמעל: אר"ח מ"ד יוצאין באמפיליא של בגד. דלאו מנעל הוא ולית ביה משום איסור נעילת הסנדל: תמן אמרין. רבנן שבבבל: כגון. הנך מנעלים הנקראי' קנסורס שהן מחפים את העקב: רבנן דהכא. חכמי' שבא"י אמרו כגון מנעלי' שלנו: אמר רב. אי לאו שראיתי דודי ר"ח הגדול שחלץ בשרשיפ' דשנצוי והוא סנדל שיש לו שנצין לפתחו ולסגרו ונוח הוא לחלוץ לא היה לבינו ושכלינו רב וגדול כל כך להתיר לחלוץ בו: ה"ג לא הי' לבן רב עליה וכו': הר"ז. ועוד זאת עשה שחלץ בלא רקיקה: שמע רב ואמר. מי יעשה כן אלא בן אחותו של רב כהנא ובלשון גנאי קאמר דבכולהון לאו שפיר עבד שחלץ בלילה לכתחילה ולאו שפיר עבד דת"ק דמתני' דמכשיר בלילה בדיעבד דוקא הוא דמכשיר דתנן חליצתו כשרה אבל לא לכתחילה וחלץ ביחיד בזה עביד כיחידא' דתנן לקמן בפרקין דר"ע הוא דמכשיר ביחיד אבל חכמי' פליגי עלי' וחלץ בלילי שבת וקיי"ל לא דנין בשבת ואיהו קסב' הואיל ומותר ביחיד לאו דין הוא ושרי וחלץ בסנדל של שעם תניא בברייתא בבבלי בפרקין חליצתה כשרה דיעבד ואיהו לכתחל' עבד וחלץ מעומד שהוא עמד בשע' שחלצ' בפניו וכיון דקיי"ל דחליצ' דין היא לכתחלה צריך לעמוד כדאמרינן לענין חליצ' בליל' ואיהו דחלץ בליל' וסבר חליצה לאו דין היא לפיכך חלץ נמי מעומד וחלץ בלא רקיק' ועבד כר"ע דתנן לקמן בפרקין דמכשי' בלא רקיק' מיהו אימור דאר"ע בדיעבד לכתחלה מי אמר: כיני מתני'. לא תאמר הא דתנן מן הארכובה ולמטה היינו שנקטע רגלו מן הארכובה ולמטה אלא כן הוא פירושא דמתני' שקושר סנדלו מן הארכובה ולמטה הוא דחליצתה כשירה אבל אם כשר למעלה מן הארכובה פסולה: ופריך כתיב וכו': ותני עלה. קידש ידים עד הפרק ורגלי' עד הסובך והוא הפרק שבין קוליות לעצם האמצעי וארכובה גופה אינה בכלל הזה:

והכא

עין משפט נר מצוה

יז
א מיי' פ"ד מיבום טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' י וסעי' כב

יח
ב ג מיי' פ"ג משביתו' עשור סמ"ג לאוין סט טוש"ע א"ח סי' ריז ס"ב

יט
ד מיי' פ"ד מיבום טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' לט

ציון ירושלים

[ז]כיני מתני' בקושר מן הארכוב' ולמט' היינו דמתניתא מיירי בקושר מן הארכובה ולמטה. וכיני הוא מל' כן כמו שכתב המפרש פ"מ כאן וז"פ. וכן נמצא זה הלשון בירושלמי בכמ' מקומות:

מסורת הש"ס

פ' גיטין כט

יום הכפורים ה"א) ירושלמי תענית פ"א ה"ו

פ' יבמות קב

פ' תוס' יבמות קג פ"א ד"ס מאן

רידב"ז

מכיניהן חזרה והתירה לאחר החליצה וא"ת משום שאין שתיקן בה הרי שתיקן בה ולמה נקט סתם הלצה היא והתיר הוא חליצתה פסולה ולא נקט הנפ"מ החליצה פסולה עד שתחזור ותתיר היא ונקט סתם אף שהלצה היא מ"מ חליצתה פסולה בשלמא ברישא כשחלץ הוא שפיר נקט החליצה פסול. דהא מעשה החליצה פסול וצריכה לחזור מעשה החליצה אבל בסיפא למה פסול מעשה החליצה הא מעשה החליצה היה כדת ורק מעשה ההתרה לא הי' כדת הול"ל דהחליצה פסולה עד שתחזור ותתיר היא אלא ע"כ הוי לית טעמא דלא משום שאינן על סדר ופ"כ אפילו כשתחזור ותתיר ע"כ צריכה לחזור מעשה החליצה וע"כ נקט בהם הליצתה פסולה דאפילו כשתתיר אח"כ נמי חליצתה פסולה. וכה"ג איתא בירושלמי כמה פעמים דשאל מה טעם או כך או כך ומסיק דמה נפק מביניהון כך וכך וע"כ דהטעם הוא כך והוא ג"כ משום דהתמא נקט ואי לפי טעם כך הי' נפ"מ כדין ונקט סתם בלא שום חילוק אלא ע"כ דהטעם הוא כך וע"כ אין שום נפ"מ ונקט סתם. ולדוגמא עי' בפ"ג דמס' ברכות ספ"ג ובפ"ג דמס' סוכה ה"ו ותמצא ממש כזה והכי נמי ממש דכוותי' דשאל הטעם וזה נפקא מינה לדינא ופשיט מזה גופיה דאם כן מה נפיק מביניהון כך וכך נפקא מינה. ומדוע נקט סתם. דלעולם החליצה פסולה אלא על כרחך משום שאינן על הסדר ובל כרחך אין שום נפקא מינה לדינא ועל כן נקט סתם:

שמואל

שנויי נוסחאות (ב"ו) כשירה כ"ס גד"ו. פסולה בד"ו ליתא.

עמודי ירושלים

דומה לשאר איסורין דכמה איסור נפגם משא"כ בבן סורר ומורה דאינו אסור בעצמותו רק גזירת הכתוב שיהיה נידון על שם סופו וא"כ כשלקקן אינו ראוי לכך אים איסור דלא היה בזה גזה"כ ואינו דומה לאכילת חלב ודכן. שוב נדפס שו"ת נודע בשערים וראיתי בתכ"ת (אהע"ע סי' ר"ז) שפי' דברי הירושלמי עפ"י דברי כר"ת וכבר כתבתי בזה לפקפק בזה. עכ"פ נראה מדברי סר"מ דדוקא בבן סורר ומורה אם נקבע אח"כ גלי קרא דלא מסכי ומזמע דבשאר איסורים לא אמרינן כן ולכאי מתסמי על כפרי מגדים בפתיחה כוללת לאורח חיים (פ"ב סי' כ"ס) שכתב ואם שגג אמנו ונקרב ונמצא זכר אין לוקין עליו דאף על גב דס"ם שאם סמראה כהאי גוונא לא במה סמראה נטלי עלתא עכ"ל והוא מסתימה דמדברי סר"מ נראה לסיפוך. ושוב ראיתי בשאלות ותשובות בית ציון (סי' פ"ע) בנראה שסביר מהירושלמי על כנ"ב. ובשו"ת ח ם (סו"ד סי' פ') נמת ת (סי' כ"ס):

והכא את אמר הכין. שנייא היא דכתיב מעל רגלו. מעתה אפילו מן הארכובה ולמעלן תהא כשירה. שנייא היא דכתיב מעל רגלו. מעל רגלו ולא ממעל דמעל רגלו. התיב כהנא והא כתיב ובשלייתה היוצאת מבין רגליה וכי מבין רגליה היא יוצאת. אלא נראית כמבין רגליה. כההיא דתני תמן כיור היה בין האולם ולמזבח ומשוך כלפי דרום. וכי מבין האולם ולמזבח היה נתון אלא נראה כבין האולם ולמזבח:

הלכה ב מתני׳

חלצה בסנדל שאינו שלו בסנדל של עץ או בשל שמאל בימין חליצתה כשרה חלצה בגדול שהוא יכול להלוך בו או בקטן שהוא חופה רוב רגלו חליצתה כשרה חלצה בלילה חליצתה כשירה ר׳ ליעזר פוסל ובשמאל חליצתה פסולה ור׳ ליעזר מכשיר: **גמ׳** שופר של ע״ז ושל עיר הנדחת ר׳ לעזר אומר כשר. תני ר׳ חייה כשר. תני ר׳ הושעיה פסול. הכל מודין בלולב שהוא פסול. מה בין שופר מה בין לולב. אמר רבי יוסי בלולב כתיב ולקחתם לכם משלכם לא משל איסורי הנייה ברם הכא יום תרועה יהיה לכם מכל מקום. אמר רבי לעזר תמן בגופו היה יוצא ברם הכא בקולו הוא יוצא ויש קול אסור בהנאה. הכל מודים בסנדל של עיר הנדחת שהוא כשר דכתיב חלוץ הנעל מכל מקום. אמר רבי מנא כמא דאת אמר תמן יום תרועה יהיה לכם מכל מקום. כן את אומר הכא חלוץ הנעל מכל מקום. סנדל של עץ חברייא בשם רב. והן שיהו חובטין של עץ. רבי בא בשם רב והן שהיו מעמידין של עץ. תמן אמרין בשם רב והן שיהו תרסיותיו של עץ. רבי הילא בשם רבי יוחנן אפילו כולו של עץ כשר. מתני׳ מסייעא לר׳ יוחנן סנדל של קש טמא מדרס והאשה חולצת בו דברי ר׳ עקיבא אבל חכמים לא הודו למדרס. סנדל שנפסקו אזניו נפסקו חבטיו נפסקו תרסיותיו או שפירשה אחת מכפיו טהור. נפסקה אחת מאזניו אחת מחבטיו אחת מתרסיותיו או שפירשו רוב כפיו טמא

קרבן העדה

והכא את אמר הכין. שקושר למעלה מן השוק על הארכובה וזהו נקרא רגלו: ומשני שנייא היא. באני הכא דכתיב מעל רגלו דמשמע מן הרגל עצמו: ופריך מעתה. דמעל למעלה משמע אפי׳ קשרו למעלה מן הארכובה תהא החליצה כשרה ובמתני׳ תנן למעלה פסולה: ומשני שניא היא דכתיב מעל רגלו. דוקא והיינו ארכובה אבל למעל׳ מארכובה ה״ל מעל דמעל: בשלייתה היוצאת מבין רגליה. ש״מ דקרי רגל אפי׳ למעלה מן הארכובה: ומשני וכי מבין רגליה יוצאת. השליא אלא אינה יוצאה אלא מבטן מאי קאמרת שנראית כאילו יוצאת מבין רגליה ה״נ כיון שנופלת לארץ מבין רגליה קרי לה א״נ כיון שכורעת לילד נראי׳ כיוצא מבין רגליה: כההיא דתנן תמן. מייתי ראיה דמשתעי הכי: דתני תמן. מדות פ״ג: וכי מבין אולם ולמזבח הי׳ נתון. הלא היה משוך לכותל דרום ולא הי׳ בין אולם ולמזבח ממש אלא נגד חלל הלדדים שבין אולם ולמזבח אלא כיון שהי׳ נראה כעומד בין אולם ולמזבח תני כן אף בקרא משתעי הכי:

הלכה ב מתני׳

בסנדל של עץ כשרה. והוא שיהיה מחופה עור: בגדול. שהסנדל גדול ממידת רגלו אם יכול להלוך בו כשרה: או בקטן. ממדת רגלו אם חופה רוב רגלו כשירה: **גמ׳** שופר של ע״ז. ששימשו בו לע״ז או אפי׳ בשל ע״ז ממש והוא של נכרי כיון דבביטול סגי לא מיכתת שיעורי׳ אבל בע״ז של ישראל שאין לה ביטול עולמית כתותי מיכתת שיעורי׳ ולדברי הכל אין יוצאין בו: תני ר״ח כשר. כר׳ לעזר: משלכם. שיהא ראוי לכם לאפוקי איסורי הנא׳: יום תרועה יהיה לכם. יהי׳ משמע בכל ענין שמשמע יצא: אר״ל. בלאו קרא נמי איכא לחלק בין שופר ללולב דבלולב יוצא בגופו והוא אסור בהנאה ה״ל מצוה הבאה בעבירה: ברם הכא. אבל כאן בשופר בקול שופר לחוד הוא יוצא ויש קול אסור בהנאה בתמי׳: בסנדל של עיר הנדחת. אף על פי דלשריפה קאי כשר: והן. והוא שלא יהיה של עץ אלא אותו חתיכה שע״ג המנעל שאוחזין בו להלבישו והוא מכה ודופק ע״ג המנעל ובלשון אשכנז נקראים קלפפי״ן לשון מכה וחבטה אבל שאר המנעל של עור: מעמידין. הוא מה שתחת המנעל והולך בו על הארץ: תרסיותיו. רצועות המנעל: מתני׳. ברייתא דמייתי בסמוך מסייעא לר״י: סנדל של קש. משמע שכולו קש: לא הודו למדרס. כיון שאינו יכול לעמוד אלא זמן מועט אינו מקבל טומא׳ מיהו מודו שכשר לחליצה: אזניו. מקום קביעות הרצועות אחת מבחוץ ואחת מבפנים כעין שים למנעלי׳ שלנו: חבטין. עור שע״ג הרגל לאחוז בו כבנועלו: תרסיותיו. רצועות המנעול: מכפיו. שול״א בלע״ז עור שתחת פרסת הרגל: טהור. דתו לא מתקני לי׳ ואי נמי מתקנו חידוש הוא והשתא מיהא בטיל ליה: טמא

פני משה

והכא את אמר הכין. בתמיה דעד ארכובה והוא השוק מיקרי רגל: שנייא הכא דכתיב מעל רגלו. משמע מדבר שהוא על רגלו מדלא כתיב מרגלו: היוצאת מבין רגלי׳. אלמא דירכים נמי מיקרו רגל: ומשני וכי מבין רגליה אלא נראית כמבין רגליה. כעין שאמרו בכיור: דתנינן תמן. פ״ג דמדות: וכי מבין כו׳. דמשוך כלפי דרום הי׳: אלא נראה. שהיה מכוון כבין האולם ולמזבח. ובבבלי שם משני על הא דקאמר בהני רגליה דלישנא מעליא היא:

הלכה ב מתני׳

חלצה בסנדל שאינו שלו. כדיליף בגמ׳ חלוץ הנעל מכל מקום: בסנדל של עץ. בגמ׳ פליגי בה: חלצה בגדול. בסנדל שגדול ממדת רגלו אבל יכול להלך בו: בקטן. ממדת רגלו אבל חופה הוא את רוב הרגל כשרה: בלילה. בגמ׳ מפרש פלוגתייהו: ור״א פוסל. והלכה כר״א דחליצה בלילה פסולה יאין הלכה כמותו במה דמכשיר חליצה בשמאל:

גמ׳ שופר של עכומ״ז. שנשתמשו בו לעכומ״ז. וגרסינן לה לעיל פ׳ לולב הגזול: כשר. וכן תני ר׳ חייא דכשר: לכם משלכם. ואיסורי הנאה לאו משלכם הוא: יהיה לכם. ויהיה ריבויא הוא דמ״מ: א״ר לעזר. טעם אחר דבלולב בגופו הוא יוצא ושייך בו איסור הנאה: ברם הכא. בשופר בקול הוא יוצא: ויש קול אסור בהנאה. בתמיה דלא שייך איסור הנאה בקול: הכל מודים בסנדל. של חליצה של עיר הנדחת דכשר דמרבינן מחלוץ הנעל: ור׳ מנא פליג דלאו הכל מודים בה אלא כמה דאת אמר תמן כו׳. כלומר למ״ד דס״ל בשופר כשר דמרבינן מיהיה וכן הכא ס״ל דחלוץ הנעל ריבויא הוא אבל למ״ד דפסול דיהיה לאו ריבויא הוא ס״ל דהכא נמי לאו ריבויא הוא. ובבבלי בר״ה מסיק דכולן של עכומ״ז יצא דמלות לאו ליהנות ניתנו ושל עיר הנדחת פסול דכתותי מיכתת שיעורא הוא הואיל ולשרפה עומד וכן הכא בפירקין דף ק״ד בסנדל של חליצה של עיר הנדחת פסול: סנדל של עץ כו׳ והן. ודוקא שיהיו חובטין. גביו שהן חובטין ע״ג הרגל: של עץ. אבל השאר של עור: והן שיהיו מעמידין של עץ. תחתיתו של סנדל שהן מעמידיו אבל גביו צריך שיהיה של עור וכדמוקי בבבלי במחופה עור: תמן. בבבל אומרים בשם רב: תרסיותיו. מקום קביעות הרצועות: מתניתא. תוספתא דכלים מסייע לר״י דאפי׳ כולו עץ כשר: סנדל שנפסקו אזניו. ברייתא בבבלי פ׳ ואלו קשרים דף קי״ב וגרסי׳ נמי להאי סוגיא הכא פ׳ במה אשה: אחת מכפיו. שניטל כל הכף שלו וזהו מה שתחת פרסות הרגל זול״א בלע״ז: טהור. דתו לא מתקני ליה וא״נ מתקני ליה חידוש הוא והשתא מיהא בטל ליה: טמא

מסורת הש״ס
פי׳ יבמות קג וערכין יט
(מדות פ״ג)
יבמות קג
[illegible]
ר״ה דף כח ע״א (לולב הגזול פ״א)
פי׳ שבת כו
שם קב ובתוספתא כלים ב״ב פד יבמות הבא פ״ב

עין משפט נר מצוה
כ
א מיי׳ פ״ז מבית הבחירה ה״ז
כא
ב מיי׳ פ״ד מיבום הי״ט טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סי״ד וסכ״ה
כב
ג מיי׳ שם טוש״ע שם ס״ו
כג
ד שם סכ״ב
כד
ה מיי׳ פ״א משופר ה״ג טוש״ע א״ח סי׳ תקפו ס״ג
כה
ו מיי׳ פ״ח מלולב הל״ג ועיין מד טוש״ע שם סי׳ תרמ״ט ס״ג

ציון ירושלים

[ז] שופר של ע״ז ושל עיר הנדחת כו׳. כל הסוגיא היא בירושלמי סוכה פרק לולב הגזול הלכה א׳ ועי׳ ב״י סי׳ תקפ״ו שהאריך בזה וכתב די״ל דמה דמכשיר ר״א בשל עיר הנדחת היינו לפמ״ש רבי הושעיה דפסול משום איסורי הנאה אמר הוא דמה״ט יש להכשיר אבל אה״נ ס״ל לר״ח דפסול משום כתותי מיכתת שיעוריה כדאמרו ביבמו׳ דף קג קד. והנה זה כתב לפמ״ש בירו׳ סוכה הנ״ל אבל לפי מאי דאיתא כאן הכל מודים בסנדל של עיר הנדחת דכשר והרי גם כאן הוא כתותי מכתת שיעוריה וכן קיימא לן בטוש״ע אה״ע סי׳ קסט סק״ג ואף שהפ״מ כאן פי׳ דהך כולי עלמא לאו דוקא רק דקאי

למאן דדריש מיניה הכל ככ״פ אי פ״ל לר״ח דפסיל משום כתותי מיכתת שיעוריה שוב מסתברי לפסול בעיר הנדחת ועי״כ דהירושלמי לא קאי בהך סברא דכתותי מכתת שיעוריה וכמ״ש הפ״מ כאן ובסוכה שם שהאריך בזה. איברא דתמוה לי באמת על הירושלמי איך אפשר דבעיר הנדחת יהיה כשר לחלוץ והא כתותי מיכתת שיעוריה דלשריפה עומד כדאמרינן בש״ס דילן ביבמות דף ק״ג בכ״ל אמנם נראה לפמ״ש הכ״מ פ״ח מלולב דתלויה כיון דאין שיעור קלוב הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו אף דבעינן שיהא חופה רוב רגלו מ״מ הרי אנו רואין דתופס את רוב רגלו ולא בעיך כתותי מיכתת שיעוריה פ״ש וא״כ י״ל דהירושלמי ס״ל כן אמנם נראה דהרמב״ם מפרש דלאו להילוך עביד ואינו עומד להילוך וילא נו מכלל עיר הנדחת עם זקן ואינו לפי כבודו. וביאור הדברים הוא דכל שיש לו ביטול א״כ יש לומר דלהילוך עביד כביטולו אבל מה שאין לו ביטול כתקרובת ע״ז ובל עיר הנדחת דאין לו ביטול לאו להילוך עומד וא״כ אף שאין לו שיעור קלוב מכל מקום פסול בשביל דלאו להילוך עביד שוב מלאתי בכס״מ פ״ח מלולב שמביא בשם המקהלי קודש שהקשה על הכ״מ מדברי הרמב״ם דפוסל חליצה של עיר הנדחת והוא נדחק מאוד אמנם בסוף הדברים הביא דברי רבינו ירוחם נתיב ק״ה ח״ב שכתב דתקרובת ע״ז דפסול בחליצה לא משום איסורי הנאה ולא משום ביטול דדוקא בתקרובות אוכלין הוא דאין לו ביטול רק משום דלא עביד להליכה ע״ש ואני אומר דהרמב״ם ביאר בהדיא משום דלאו להילוך עביד אמנם הוא סבירא ליה דכיון דאין לו ביטול שוב לאו להלוך עביד וא״כ דברי הכ״מ נכונים ות״ל כיוונתי לסברת רבינו ירוחם ולאו מטעמיה ועל כל פנים יהיה איך שיהיה דברי הכ״מ יש להם מקום דעל כל פנים בירושלמי כאן מבואר דהכל מודים בסנדל של עיר הנדחת דכשר ולא מיפסיל משום כתותי מיכתת שיעוריה וגם לא ס״ל דלאו להילוך עביד ובזה נראה לפי עניות דעתי לבאר דברי הירושלמי שאומר א״ר מני כמה דאת אמר יום תרועה יהיה לכם מ״מ כן את אומר הכא חלוץ הנעל מ״מ ואין לו ביאור ולפענ״ד המבואר הוא כן דהנה שופר של ע״ז ע״כ מיירי בשל עכו״ם דיש לו ביטול ולכך לא איכפת לן במה דהוא איסורי הנאה דהא יש לו ביטול ויהיה מותר והייט אף דלא בטלו כל דיש לו ביטול עכ״פ יום תרועה יהיה לכם והיינו דיכול להיות יום תרועה כשיבטלו כן בחלוץ הנעל דאין לו שיעור כמ״ש הכ״מ והגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו א״כ מקרי חלוץ הנעל דהא אין לו שיעור לנעל וכל דיכול לבטל שוב מקרי להלוך עביד כנלע״ד:

[ז] תמן בגופו הוא יוצא ברם הכא בקולו הוא יוצא ויש קול אסור בהנאה. עי׳ הרב המגיד פרק א׳ משופר שפירש מפני שהעיקר מצוה היא השמיעה ואין בשמיעה שום נגיעה בשופר ואין בקול משום גזל וע״ש ובב״י סי׳ תקפ״ה מביא דברי ר״ת דס״ל דבתקיעה תליא מילתא ולכך יש לברך לתקוע ע״ש מ״מ בשם המזרחי ובשו״ת מהר״ם אלשקר האריך בענין זה. ולפ״ז יש לומר דמאן דיליף מיום תרועה יהיה לכם ס״ל דתלוי בתוקע וא״כ לא בעיך סברת הירושלמי דבקול הוא יוצא ולפ״ז הרמב״ם דס״ל דעיקר המצוה היא השמיעה ולכך פסיק דאין בקול דין גזל ומיושב קושיית הראב״ד שכתב דיום תרועה יהיה לכם מ״מ. ולפמ״ש נחלקו בזה האמוראים בירושלמי ועכ״פ מדברי הירושלמי והרמב״ם נלמד דמה דתלוי בקול אין בו משום גזל ואף להראב״ד היינו דוקא בקול שופר דעכ״פ תוקע ונוגע בשופר כן נלע״ד ברור ובספר חסידים כתב דאם גזל סידור לא יצא בתפלה שמתפלל בזה הסידור ולא הזכיר דברי הירושלמי הנ״ל

עמודי ירושלים

סנדל של עץ הברייתא בשם רב כן הן שיהיו חובטין של עץ כו׳. פירש הפני משה והן שיהיו כו׳ תחתיתו של סנדל שהן מעמידין אבל על גביו צריך שיהיה של עור. אולם סלבין הוא דאמר והן שיהיו משמע דקפידא הוא שיהיה לו חובטין של עץ וכל״ש דדוקא כשחובטין יהיה של עץ דכשאי אבל ע״ג לא. אולם דאיתי בתי׳ הרמב״ן שבת (ס״ו א׳) שכתב הירושלמי הזה בזה״ל חבטיה של עור תמן אמרין כו׳ והוא שיהיה תרסיותיו של עור פירש הבטים מה שהסנדל חובט עליה והיינו מגפיים מתופס של עור ותרסיותיו עור וכן הוא בתי׳ הרשב״א שם ואתי שפיר:

עין משפט נר מצוה

ח ב מיי' פ"י משבת הי"ד סמ"ג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סי"ט

כז

ג מיי' פ"ס ממחוסרי כפרה ה"א

כח

ד מיי' פ"ד שם ה"ג

טמא. רבי יודה אמר הפנימית טמאה והחיצונה טהורה. רבי יעקב בר אחא ר' טבליי חנין בר בא בשם רב [א] הלכה כר' יודה לענין שבת. רבי שמואל בר רב יצחק הוה ליה עובדא שלח שאל לר' יעקב בר אחא לגבי רבי חייה בר בא. אמר ליה כשם שהן חולקין בטומאה כן הן חולקין בשבת. והורי ליה כרבנן. ר' שמואל בר רב יצחק בעי ושמע מימר הלכה כר' יודה והוא מורי ליה כרבנן. רבי אחא בר יצחק הוה ליה עובדא שלח שאל לר' זעירה ושאל ר' זעירה לרבי אימי א"ל אם כדברי מי שהוא מטמא מותר לצאת בו. ואם כדברי מי שהוא מטהר אסור לצאת בו ולא אפיק גביה כלום. תני אבל מטייל הוא בו עד שהוא מגיע לפתח חצירו. רבי אחא ורבי זעירא הוון מטיילין באיסרטן אפיק סנדלא דר' אחא. מן דמטון פילי אמר ליה רבי זעירא ההן פתח חצירך. רבי אחא [ב] כרך סבנה. רבי אבהו כרך אגוד מלבניקי. סבר ר' אבהו אגוד מלבניקי מן המוכן הוא. רבי יונה טלקא לחנותה דחליטרה ויקר אף ציבחר הוה. סדרה יקר של ר' לעזר מסלק לה. ר' ירמיה בעא קומי ר' זעירא מהו להחליף. א"ל שרי אפילו כך. א"ל פוק חמי חד סב וסמך עלוי. נפק ואשכח רבי בא בר ממל ושאל ליה ושרא. אמר ר' יוסי מתניתא אמרה שהוא מין מלבוש. דתנינן או בשל שמאל בימין חליצתה כשירה. הדא דתימר לרוחב אבל לאורך צריך שיהא חופה את רוב הרגל. ומה טעמא דרבי ליעזר °לעיני הזקנים. מה מקיימין רבנן לעיני הזקנים פרט לבית דין הסומא. ר' יוחנן בעי מחלפא שיטתיה דר' ליעזר תמן הוא אמר [ג] הימנית מעכבת. והכא הוא אמר אין הימנית מעכבת. א"ר יוסי תמן דכתיב °ימנית הימנית מעכבת. ברם הכא דלית כתיב ימנית אין הימנית מעכבת. תני *רבי יוסי ציידנייה קומי רבי ירמיה °אזנו °אזנו. מה אזנו שנאמר להלן [ד] הימנית אף כאן הימנית. ואמר

(דברים כה; ויקרא יד; ויקרא יד; עי' יבמות קד ע)

פני משה

טמא. לא פרחה טומאתו מעליו דאכתי מנא הוא ואפילו נפסקה החיצונה דאי בעי מפיך ליה מימין לשמאל ונמצאת חיצונה נעשית פנימית: הלכה כר' יודה לענין שבת. כדלקמן דחלוקין נמי בשבת ואם נפסקה החיצונה אסור לצאת בו ברה"ר: הוה ליה עובדא. שנפסקה לו החיצונה: והורי ליה כרבנן. דמנא הוא ומותר לצאת בו בשבת: ושמע מימר הל' כר' יודה גרסי'. בתמיה הלא שמע לרב דאמר לעיל הל' כר"י לענין שבת ואמאי הורה לו כרבנן: אם כדברי שהוא מטמא כו'. דכחלוקין לענין טומאה כך לענין שבת: ולא אפיק גבי' כלום. שלא הוציא ממנו דבר ברור לומר הלכה כדברי מי: אבל מטייל הוא. אם נפסקה לו ברה"ר או בכרמלית מטייל בו משום דלא מינטר ליה: עד שמגיע לפתח חצירו. דאז צריך להניחו שם דמינטר ליה ואסור ליתן בידו להגיעו וכדלקמן: באיסרטן. ברה"ר: אפיק סנדלא. נפסקה סנדל שלו ולא הרגיש כלום: מן דמטון פילי. כשהגיעו לשער חצרו: ההן פתח חצרך. זה פתח חצר שלך וצריך אתה להניחו כאן וכלומר דמתחילה לא רצה להגיד לו שנפסקה סנדלו שמותר לטייל בו עד פתח החצר: כרך סבנה. סיב של דקל היה כורך על הסנדל כשנפסק בהילוכו: אגוד מלבניקי. אגודה של גמי לח. הערוך: מן המוכן הוא. הואיל וחזי למאכל בהמה מותר לטלטלו לכרוך בו וכעין דאמר בבבלי שם ר' ירמיה הוי קאזיל בתריה דר' אבהו בכרמלית היפסיק רצועה דסנדלי' א"ל מאי נעביד א"ל שקול גמי לח דחזי למאכל בהמה וכריך עילוי' וכן שמעינן מהש דבחצר אסור לטייל בו גבי הביי דהוי קאי קמי דרב יוסף היפסיק רציעה דסנדליה אמר מאי אעביד וא"ל שבקי' ומ"ש מדר' ירמיה התם לא מינטר הכא מינטר: טלקיה. השליכו ויש'ליכה אל ארץ אהרת ת"י וטלקינון לארע אוחרן: לחנותא דחליטר'. חנות שמוכרין בו מיני חליטין ורקיקין הערוך. ורבים מלוין שם וככרמלית היא דאע"ג דחנות בעלמא רה"י היא הכא הואיל ושכיחי בה רבים דמיא לבקעה בימות החמה דהויא נמי כרמלית משום דשכיחי בה רבים ורא'יה לזה מדאמרי' בהאי תלמודא בריש שבת איזו היא כרמלית ר' יכא בשם ר' יוחנן כגון חנותי' דבר יוסטיני אלמא דזמנין משכחת לה לחנות לדונה ככרמלית והתם נמי משום דשכיחי שם רבים: ויקר אף ציבחר הוה. כלו' דהשמעינן הכא חשיבותן דהני אמוראי ר' יונה ור' לעזר דאע"ג דמדינא מותר לטייל בו עד פתח החצר א"נ ע"י כריכת נמי לא כדלעיל מ"מ הן החמירו על עצמן ור' יונה נהג כשנפסק' לו סנדלו השליכו מעליו לכרמלית ואע"ג דעדיין לא מינטר ליה שפיר דשכיחי בה רבים מ"מ לא רצה לטייל בו משם לפתח חצירו כיון דמינטר ליה קצת והיינו דקאמר ויקר אף ציבחר הוה כלומר דהשיבות הוא ואעפ"י שלא היה אלא חשיבות מעט נגד חשיבות דר' לעזר לקמיה מ"מ חשיבות וחומרא יתירא היא: סדרה יקר של ר' לעזר מסלק לה. כלומר אבל סדר ומנהג השיבות של ר' לעזר היה שהיה מסלק ממנו לגמרי במקום שנפסקה ולא רצה לטייל בו כלל משום חומרא וזהירה יתירה ביותר: דדין הות פירושא דהאי מלתא: מהו להחליף. אם נפסקה החיצונה אם מותר להחליף של שמאל בימין ולצאת בו בשבת ואליבא דר' יודה קא מיבעיא ליה דאמר אם נפסקה החיצונה תו לא הוי מנא ואם מחליף לה מי נימא דאכתי חזיא ליה: אפי' כך אמר ליה פוק חמי כו'. אפ"ה אמר לי' לא זרחה אם יש עוד איזה זקן והכם אחד שיורה כן ואז תוכל לסמוך להלכה למעשה: מתני' אמרה שהוא מין מלבוש. ומתניתינו שמעינן דחזי להפוכי ומין מלבוש הוא דקתני בשל שמאל בימין חליצתה כשירה והואיל בעלמא סנדל הוא משום דחזי להפוכי הכא נמי חזי להפוכי: הדא דתימר לרוחב. הא דאמרינן לעיל או שפירס רוב כפיו טמא דעדיין מנא הויא דוקא שנפרס לרוחב דמתיישב עדיין על הרגל אבל אם פירס לאורך צריך שיהא בלד השלם שלא נפרס שיעור כדי שיהא חופה את רוב הרגל: ומה טעמא דר' ליעזר. במתני' דפוסל חליצה בלילה דכתיב לעיני הזקנים פרט בלילה: מחלפא שיטתיה דר' ליעזר דתמן. במצורע הוא אמר הימניה מעכבת כדתנן פי"ד דנגעים אין לו בהן יד בהן רגל אזן הימנית אין לו טהרה עולמית ר"א אומר נותן על מקומן ר"ש אומר אם נתן על של שמאל יצא דע"כ לא מכשר ר"א אלא על מקומן דס"ל לא בעינן קרא כדכתיב ועכ"פ פליג על דר"ש דלא יצא אם נתן על של שמאל והכא הוא מכשיר בחליצה בשמאל. וקאמר ר' יוסי. דמאי קושיא דהתם כתיב הימנית והכא לא כתיבא רגל הימנית: אזנו אזנו. דילפינן ג"ש לרציעה שהיא באזן הימנית מאזנו דמצורע: ואמר

קרבן העדה

טמא. לא פרחה טומאה מעליו דאכתי מנא הוא ואפילו נפסקה אזן החיצונה דאי בעי מפיך לי' מימין לשמאל ונמצא חיצונה נעשית פנימית: והחיצונה טהורה. דבטיל ליה מתורת מנעל: הלכה כר"י לענין שבת. שאם נפסקה החיצונה אסור לצאת בו דלאו כלי הוא כדמסיק דלענין שבת נמי פליגי: הוה ליה עובדא. אירע לו מעשה שנפסקה החיצונה ושאל לריב"א ולר' חייא בר בא אם מותר לצאת בו בשבת: והורי ליה כרבנן. כלי הוא ומותר לצאת בו בשבת: ה"ג שמע מימר הלכה כר"י וכו'. וכ"ה בשבת פ' במה אשה וה"פ היה מתמיה על ריב"א דאמר משמיה דרב הלכה כר"י ולמה פסק הלכה כרבנן: אם כדברי מי שהוא מטמא. והיינו רבנן מותר לצאת בו דכלי הוא: ולא אפיק גביה כלום. לא הוציא מתשובתו הלכתא כמאן: אבל מטייל הוא בו. בסנדל שנפסק בשבת עד שמגיע לפתח חצירו אע"ג שאסור לצאת בו לכתחלה ברה"ר מ"מ כשנפסק ברה"ר מותר לטייל בו עד ביתו: הוון. היו הולכים לטייל ברחובות קטנות שבתוך החצר: ה"ג איפסק סנדלא דר' אחא: מן דמטין פילי. כשהגיעו לשער הרחבה: א"ל ר"ז. זו היא פתח חצרך ואסור לך לצאת בו מכאן והלאה: כרך סבנא. סיב של דקל כרך ע"ג סנדל שנפסק ויצא בו: כרך אגוד מלבניקי. כרך על סנדל שנפסק אגודת ירק ששמו מלבניקי: סבר ר"א. ש"מ דקסבר ר"א אגוד מלבניקי מאכל בהמה הוא ומותר לטלטלו לכל דבר הצריך לו: טלקא לחנותא וכו'. סנדל שנפסק לו ברה"ר זרקו לחנות שמוכרים בו תכשיטים ומרגליות ודברים יקרים ואמר אף שנפסק דבר מועט מ"מ כנגד שרד היקר הוא נחשב ומותר להביאו לרה"י: טלקא. לשון השלכה ותשלך את הילד מתרגמינן וטלקת ית טליא: חליטרא. הכשיט ותעד נזמה וחלייתה מתרגמינן ואיתקנת בקדשהא ובחליט מרגליתא: ציבחר. מועט: סדרה. שרד מתרגמינן סרד: ה"ג יקר ר' לעזר מטלק לה. וה"פ ר"ל היה זורקו ברה"ר במקום שנפסק: מהו להחליף. סנדל יש לו שתי רצועות אחת מבחוץ ואחת מבפנים בין שתי הרגלים כעין שיש למנעלים שלנו ושנפסקה החיצונה ראוי להפך המנעלים וליתן של שמאל בימין ומיבעיא ליה אם מותר להחליף ולצאת בו בשבת ולא גזרינן דלמא מחייכא עליה ואתי לאתויי ארבע אמות ברה"ר: א"ל שרי. ואף שאני מתיר לך לא ורצה אם יסכים עוד זקן ות"ח אחד להתיר אז תוכל לסמוך עליו למעשה להיתר: ה"ג מתני' אמרה שהוא מין מלבוש. וה"פ מתני' נמי דייקא שמנעלים הפוכים מין מלבוש הן: חליצתה כשרה. ש"מ דמלבוש הוא אפי' ע"י היפוך: הדא דתימר. לא אמרן דשל שמאל בימין חליצתו כשרה ויוצאין בו בשבת כשנתנו לאורך רגלו אבל אם נתנו לרוחב רגלו צריך שיחפה הסנדל רוב רגלו:

הלכה ג מתני' לעיני הזקנים. וירקה לעיני הזקני' ובלילה אי אפשר לראות הרוק לפיכך בלילה חליצתה פסולה: פרט לב"ד הסומא. שאינו יכול לראות הרוק שפסול לחליצה: ר"י. פריך קשיא דר"א אדר"א: תמן. גבי מצורע כתיב על בהן רגלו הימנית ולדברי הכל ימין מעכב ובחליצה מכשיר ר"א בשמאל: אזנו אזנו. ר"א יליף רציעה שהיא באזן ימנית מגז"ש דאזנו אזנו נאמר במצורע על אזן המטהר הימנית ונאמר ברציעה ורצע אדוניו את אזנו מה מצורע ימנית אף רציעה ימנית: ופריך

מסורת הש"ס

(עי' יבמות קד ע)

שנויי נוסחאות (פ"ז) כן בד"ו כך. (פ"ס) מימר הלכה בד"ו מימר אין הלכה. (פ"ג) גביה בד"ו גבה. (פ"א) ציבחר בד"ו ציבחד. סדרה בד"ו סדדה.

ואמר °רגלו רגלו. מאן דאית ליה אזנו אזנו לית ליה רגלו רגלו. והא תניי בשם ר' ליעזר רגלו רגלו. הוי תרתי מתניין אינון על דברי ר' ליעזר. מאן דאית ליה אזנו אזנו אית ליה רגלו רגלו מאן דלית ליה אזנו אזנו לית ליה רגלו רגלו. והדא מתני' לית ליה אזנו אזנו ולא רגלו רגלו:

הלכה ג מתני'

*חלצה ורקקה אבל לא קראתה חליצתה כשירה קראתה ורקקה אבל לא חלצה חליצתה פסולה חלצה וקראתה אבל לא רקקה רבי ליעזר אומר חליצתה פסולה ורבי עקיבה אומר חליצתה כשירה אמר רבי ליעזר °ככה יעשה דבר שהוא מעשה מעכב אמר לו ר' עקיבה משם ראייה ככה יעשה לאיש דבר שהוא מעשה האיש:

גמ' שמואל אמר חלצה ולא רקקה תרוק ואתיא כרבי ליעזר. ר' הילא בשם ר' ליעזר חלצה אבל לא קראתה ולא רקקה חליצתה פסולה. עוד היא דרבי ליעזר. דברי חכמים ר' בא בשם רב יהודה זריקן מטי בה בשם רב *חלצה ולא רקקה רקקה ולא חלצה לא עשה כלום עד שתחלוץ ותרוק. ר' בא בעא קומי ר' אימי *הקדימה רקיקה לחליצה. א"ל כמי שהן על סדר. קידש בגופו של סיפין. אמר ליה בתניין שבו קידש. מהו לפתוח חלון מצרית להצר השותפין למעלה מארבע אמות. אמר ליה כן אנן אמרין לסתום אוירה בעלמא באפוי. אמר ר' נסא כן אמר מאן דבעי מיעבד ביתא כמין שובך לא שמעין ליה:

הלכה ד מתני'

*החרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת לקטן חליצתה פסולה קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשירה:

גמ'

קרבן העדה

ופריך ואמר רגלו רגלו. ונילף כמי בחליצה דבעינן רגל ימנית מגז"ש דרגל רגל ממצורע: ומשני מאן דאית ליה וכו'. אפי' מאן דאית ליה גז"ש דאזנו אזנו לית ליה גז"ש דרגלו רגלו דאינו מיותר: ופריך והא תני וכו'. וקשיא ברייתא ומתני' אהדדי: הוי. הרי ע"כ לומר תרי תנאי אליבא דר"א: והדא מתני'. כלומר ולמשנתינו לית ליה לר"א גז"ש ממצורע לא אזנו אזנו ולא רגלו רגלו:

הלכה ד מתני' חליצתה כשרה. דקריא' אינה מעכבת דכתיב ככה יעשה וקריאה אינה מעשה אלא דיבור בעלמא: דבר שהוא מעשה מעכב. דכי כתיב ככה דמשמע עיכובא אמעשה כתיב דכתיב ככה יעשה: כל דבר שהוא מעשה באיש. חליצה שהאיש עושה מעשה בגופו של איש לאפוקי רקיקה דלאו מעשה בגופו של איש היא:

גמ' תרוק. דרקיקה מעכבת והיינו כר"א דמתני': חלצה אבל לא קרא. או שחלצה וקראה אבל לא רקקה חליצתה פסולה: עוד היא כר"א. אף זו כר"א דמתני' אתיא דר"א סובר אף קריאה מעכבת: ה"ג דברי חכמים אמר ר' בא בשם ר"י ור"ז מטי בה. להמרה בשם רב דחכמים פליגי אר"א ור"ע דמתני' וסברי חליצה ורקיקה מעכבין החליצה אבל לא הקריאה: הקדימה רקיקה לחליצה. למ"ד רקיקה מעכבא מי בעינן שתחזור ותרוק לאחר החליצה כסדר שהן כתובין במקרא או דלמא אין הסדר מעכב: אמר ליה כמי שהן על הסדר. דסדרא לא מעכבא ואינה צריכה רקיקה אחרת: ה"ג קידש בגופו של סופין. וה"פ עוד שאל ר' בא מר' אימי המקדש אשה בענף מאילן תאנה ובענף שהוברים סופי תאנים והן תאנים רעות שאינן נגמרין באילן עד סוף הקיץ מבעיא ליה מי אמרינן כיון דתאנים רעות הן בעינן שיהא בענף שוה פרוטה דמסתמא דעתה אענף ולא אהתאנים או דלמא אפ"ה דעתה אהתאנים אם יש בהן שוה פרוטה מקודשת: ה"ג א"ל בתאנים שבו קידש: מהו לפתוח. ועוד זאת שאלו מהו לפתוח חלון מצרית והוא חלון קטן שאין ראשו של אדם נכנס לתוכו: לחצר השותפין. לחצר שיש לו בו שותפות: למעלה מד' אמות. מקרקע הבית יכול השותף למחות ולעכב או לא: א"ל כן. אנו אומרים דמותר לפתוח דאין שכנו יכול לסתום אויר העולם בפניו וחלון קטן כזה לא נעשה אלא לאוירו: כן אמר. בלשון הזה אמר ר' אימי: מאן דבעי. מי שרוצה לעשות ביתו כמין שובך שיש בו חלונות למעלה וכי אין שומעין לו אף זה כיוצא בו ואינו יכול למחות:

הלכה ה מתני' החרש שנחלץ חליצתה פסולה. שאין חליצת החרש כלום לפוטרה במקום אח כשר: והחרשת שחלצה חליצתה פסולה. היא עצמה אינה נפטרת בחליצה ואין לה תקנה אלא בייבום ואם רצה להוציאה אחר כך יוציאה בגט:

גמ'

פני משה

ואמר רגלו רגלו. כלומר דפריך דנימר נמי ג"ש רגלו דחליצה מרגלו דמצורע: מאן דאית ליה כו'. כלומר דאפילו מאן דיליף ג"ש אזנו אזנו אפילו הכי לא יליף רגלו רגלו וטעמא כדאמר בבבלי פירקין שם דאזן מופנה רגל רגל לא מופנה: והא תני. ברייתא בשם ר' ליעזר דאית ליה ג"ש רגלו רגלו ופוסל בשמאל: ומשני הוי. ע"כ ש"מ דתרין תנאין אליבא דר"א: מאן דאית ליה כו'. כלומר דלהאי מאן דאמר ס"ל דילפינן להרווייהו והאי מ"ד סבירא ליה דלא ילפינן כלום לא אזן אזן ולא רגל רגל ולא סבירא להו להני תנאי לחלק בין מופנה ללא מופנה אליבא דר"א אלא דמר יליף ג"ש ממצורע ומר לא יליף ליה: והדא מתניתא. משנתינו דמכשיר בשמאל סבירא ליה כמאן דאמר דלא יליף ממצורע:

הלכה ג מתני' חלצה ורקקה אבל לא קראה חליצתה כשירה. דכי כתב רחמנא ככה דמשמע עיכובא אמעשה הוא דכתיב וקריאה דיבורא בעלמא הוא: ככה יעשה. ורקיקה מעשה היא: מעשה באיש. חליצה שהאשה עושה מעשה בגופו של איש לאפוקי רקיקה דלאו מעשה בגופו של איש הוא:

גמ' שמואל כו' ואתיא כר' ליעזר. כלומר דשמואל מפרש דלר"א רקיקה הוא דמעכבא נמי סבירא ליה אבל ברישא אם לא קראה רבי אלעזר נמי מודי דכשרה דקריי' לא מעכבא: ורבי הילא כו'. פליג דקאמר בשם ר"א דקריי' נמי מעכבא ורישא דמתני' לאו ר"א היא: עוד היא דר"א. זו דברי ר"א דקריי' מעכבא: דברי חכמים. אבל דברי הכמים. כדאמר רבי בא כו' דהליצה ורקיקה מעכבין אבל לא קריאה ומסקנת דברי רבי הילא היא. אבל בבבלי מסיק כרבי עקיבה דרקיקה נמי לא מעכבא: הקדימה רקיקה להליצה. מהו: כמי שהן על הסדר. דכסדרן לא מעכבא וכן אמר בבבלי דף ק"ה: קידש. ועוד שאלו ר' בא לר' אימי אם קידש מי הטאת בגופו של סופין. ספוג מהו שיהו כשרים דבפ"ו דפרה תנן המקדש בשוקת והיה בו ספוג המים שבתוך הספוג פסולין דלאו כלי הוא ואנן מים חיים אל כלי בעינן והיינו דבעא מיני' הכא אם קידש בגופו של ספוג אם המים מקודשין: א"ל בתניין שבו קידש. כלומר במים השניים שבשוקת יקדש ולא בשל ספוג כדאמרי' שם כילד יעשה יזלף עד שמגיע לספוג. ולבי מגמגם בה דמאי בעי מיניה הא מתני' היא לכך נראה דגרסינן קידש בגופו של סופין ולענין קידושי אשה מיירי וסופין הן תאנים שאינן מבישלין כל צרכן כמו סופי תאנים ומשמר שדהו מפני ענבים. ובעי אם קידש בגוף ובו סופי תאנים אם אמרינן דדעתו אתאנים ולא הוי קידושין דאינן ראוין לכלום או דדעתי' אגופו ואם יש בו שוה פרוטה מקודשת וא"ל בתניין. כמו בתאנים דדעתיה אתאנים שבו לקדשה וצריך שיהא בהן שוה פרוטה. תניין כמו תינין: מהו לפתוח. ועוד שאלו אם מותר לפתוח חלון המצרית והוא חלון קטן שעשוי להביט דרך שם לשמור פרדיסו וגנתו כדתנן פרק חזקת הבתים איזו חלון המצרית כל שאין ראשו של אדם יכול ליכנס לתוכה ואם אותו החלון מותר לפתוח לחצר השותפין למעלה מד' אמות דהואיל דלאו קביעותא הוא לא חיישינן ולא הוי בכלל הא דתנן שם לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין: כן אנן אמרין לסתום אוירה בעלמא באפוי. בתמיה אם אני נאמר דיכול למחות בידו ולסתום אויר העולה בפניו דאפי' חלון המצרית לא יוכל לפתוח למעלה מד' אמות דודאי בזה אין יכול למחות בידו: אמר ר' נסא. דהוא נמי סבר הכי אלא דאמרה בדרך אחר וג"כ בלשון בתמיה אם כן אומרים: מאן דבעי למיעבד ביתא כמין שובך. כלומר בחורים קטנים שאינן עשוים אלא כחורי שובך לא ישמעון לו בתמיה דמה היזק יש לזה האחר. ובבבלי פרק חזקת דף נ"ט איפליגו ר"י ורבי אילעאי אם יכול למחות למעלה מד' אמות ולפי' הרשב"ם שם דבחלון צורית מיירי לא פליגא אדהכא אבל לפי' ר"ת שם דבחלון המצרית קאמר צ"ל דאתיא האי דהכא דלא כרבי אילעאי דאמר שם דיכול למחות:

הלכה ד מתני' החרש שנחלץ. חליצתו פסולה שאינו פוטרה במקום שיש לה אחר כשר: והחרשת שחלצה. פסולה שהיא עצמה אינה נפטרה בחליצתה ואין לה תקנה אלא ביבום ואם רצה אח"כ להוציא מוציא בגט: והחולצה להקטן. בגמ' מוקי לה כר"מ: קטנה כו' ואם לא חלצה חליצתה כשרה. ובנוסחת הבבלי גרים חליצתה פסולה דאיש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש וכתבו התוס' דף ק"ה ד"ה קטנה דהאי תלמודא סובר דהא דמקיש רבי מאיר אשה לאיש היינו מדרבנן אבל לחכמים והיינו ר' יוסי שם הולכת לכתחילה:

גמ'

מסורת הש"ס

יבמות קד

לעיל הלכה ב

עי' יבמות קה

שם דף קד פ"ב ועי' תוס' דף קה ד"ה קטנה ובדף קי ד"ה וחרשת

עין משפט נר מצוה

כט

א ב מיי' פ"ד מיבום סמ"ג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מג

ל

ג מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם

לא

ד שם סעי' מב

לב

ה שם סעי' מג

לג

ו שם

רידב"ז

שמואל אמר חלצה ולא רקקה תרוק ואתיא כר"א פי' תרוק דמחויבת לרוק אבל מעשה החליצה הוי מעשה ואם רצה להחזיר לא יחזור כדאיתא בהלכה דלעיל ואתיא כר"א דאי לר"ע הרי חליצתה כשירה ואם באת לשוק די בדיעבד בחליצה לחודה וא"כ לרוק ר"ה בשם ר"א חלצה אבל לא קראתה ולא רקקה חליצתה פסולה עוד היא דר"א דאילו לר"ע כשירה דברי הכמים כו' כו' לא עשה כלום עד שתחלוץ ותרוק ואי לא רקקה לא אמרינן כשמואל דתרוק אבל מעשה החליצה הוי מעשה ומועיל שלא יחזור ז"א אלא דלא עשה כלום עד שתרוק:

א"ל בתנאים שבו קידש פי' כמו דגרסינן מפורש במס' קידושין בירושלמי פ"ק ה"א גבי שטר קידושין שכתב על איסורי הנאה דפליגי שם אם הפסי קידושין או לא ומסיק דבאיסור הנאה דדבריהן מקודשת ופריך מההיא דאמר רב המקדש בחמץ משש שעות ולמעלו אפילו בחוטי קרדייתא אין חוששין לקידושין

שנויי נוסחאות (בפ"ז) בשם ר' ליעזר כד"ו בשם ר' לעזר. (שכ"ג) סופין כד"ו סופין.

עמודי ירושלים הנינא

מהו לפתוח חלון מצרית כו' בפ"ת שכתב ובבבלי פ' חזקת כו' אולם גם לפירוש הרשב"ם שם קשיא תהוא דירושלמי דאמר שם דבחלון מצרית בין מלמטה מד' אמות בין מלמעלה אין לו חזקה וגם שכנו אין לו למחות והכא מדבעי רק מלמעלה מד' אמות משמע דבלמטה יכול למחות וע"ש בחידושי הרמב"ן שסבירא דהסוגיא דהירושלמי והבבלי אחד הוא ע"ש והמפרשים לא כתבו אותו:

עמודי ירושלים

אמר ליה כן אנן אמרין לסתום אוירא כו'. כתב הפני משה דלפיר"ת דבחלון המצרית קאמר צ"ל דאתיא כן דהכא דלא כר' אלעי דאמר שם דיכול למחות ובאמת אינו מוכרח לדייק כן דיש נוסח דהר"ח פירוש הירושלמי כפי' הי"מ הסוגיא בחי' הרמב"ן לב"ב דר"ח דהפי' הוא בניחותא דלסתום אוירא באפי' ושייט ההיא דר' אלעי וא"ש:

עין משפט נר מצוה

לד
א מיי' פ"ב מחגיגה ה"א סמ"ג עשין רכו

לה
ב מיי' פ"ב שם סמ"ג עשין שם

לו
ג מיי' פ"ד מתרומות ה"ד טוש"ע י"ד סי' שלא כל"ב

לז
ד מיי' פ"ד מיבום הט"ז סמ"ג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט ס"א

לח
ה מיי' פ"ד מיבום סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קסו ס"א

לט
ו מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' קסט סכ"ט

גמ' אמר רבי יוחנן שאינן יכולין לומר. °ואמר ואמרה. וקרייה מעכבת. אמר רבי שמואל בר ר' יצחק *הראוי לקרייה אין קרייה מעכבת ושאינו ראוי לקרייה קרייה מעכבת. תמן תנינן א *הכל חייבין בראייה חוץ מחרש שוטה וקטן. חברייה בשם רבי לעזר °למען ישמעון ולמען ילמדון. עד כדון במדבר ואינו שומע. ב שומע ואינו מדבר. רבי הילא בשם ר' לעזר למען ילמדון למען ילמידון. א"ר יונה הדא אמרה לית כללין דר' כללין. דתנינן תמן ג *חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום. וסברנן מימר מדבר ואינו שומע חרש שומע ואינו מדבר חרש. ותנינן חרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת לקטן חליצתה פסולה. ואמר ר' יוחנן שאין יכולין לומר ואמר ואמרה ותנינן *חרש שדיברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר. הדא מסייעא לרבי יונה דרבי יונה אמר לית כללין דרבי כללין. ר' ישמעאל בי ר' יוסי בעא קומי רבי *מה בין קטן מה בין קטנה אמר ליה *°איש כתיב בפרשה. ברם הבא °ונגשה יבמתו אליו מכל מקום. רבי מנא אמר לה סתם ר' יצחק בריה דר' חייה מטי בה בשם ר' יונה דרבי מאיר היא דאמר אין חולצין ולא מייבמין את הקטנה שמא תימצא איילונית:

הלכה ה מתני' ד *חלצה בשנים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול חליצתה פסולה ר' שמעון ור' יוחנן הסנדלר מכשירין מעשה שחלצה בינו לבינה ולבית האסורין *ובא מעשה לפני ר' עקיבה והכשיר:

גמ' בבית האסורים היה מעשה. ולבית האסורים בא המעשה. רבי יוחנן הסנדלר עבד גרמיה רוכל יומא עבר קומי בית חבישה דר' עקיבה והוה מכריז ואמר מאן בעי מחטין מאן בעי צינורין. חלצה בינו לבינה מהו. אודיק ליה ר"ע מן כוותא. אמר ליה אית לך כושן אית לך כשר:

הלכה ו מתני' ה *מצות חליצה בא הוא ויבמתו לפני בית דין והן נותנין לו את עצה ההגון לו שנאמר °וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ו והיא אומרת מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי והוא אומר לא חפצתי לקחתה בלשון

פני משה

גמ' אמר ר' יוחנן כו'. טעמא דמתני' מפרש דחליצת חרש פסולה שאינן יכולין לומר ואמר ואמרה דקסבר שומע ואינו מדבר נמי בכלל חרש כדלקמן והואיל ואינן בני קריי' ועמד ואמר לא חפצתי וגו' וענתה ואמרה וגו': וקריי' מעכבת. בתמיה הא תנן לעיל דאין קריי' מעכבת: ומשני ר' שמואל הראוי לקריי' כו'. וכר' זירא דאמר הראוי לבילה כו' וכדמפרק בבבלי שם: תמן תנינן. ריש חגיגה: עד כדון במדבר ואינו שומע. דנפקא מלמען ישמעון שומע ואינו מדבר מנלן דהא יכול הוא ללמוד כדאמר שם: וקאמר ר' הילא דלמען ילמדון כתיב. קרי ביה למען ילמידון לאחרים: הדא אמרה. זאת אומרת ממתני' דכללי דרבי דהוא כייל במשנה לאו דוקא הן כדמסיק: דתני תמן. ריש תרומות חרש המדבר כו' לא יתרום דצריך להשמיע לאזניו כשיברך: וסברנן מימר כו'. כלומר דס"מ דתרווייהו בכלל חרש הן דהתם קרי למדבר ואינו שומע חרש והכא תנינן חרש שנחלץ ואמר ר' יוחנן עלה דטעמא שאינן יכולין לומר ואמר ואמרה דאלמא דשומע ואינו מדבר נמי חרש מיקרי: ותנינן. ושם בתרומות קאמר דחרש שדברו כו' והרי מהכא שמעינן דאינו מדבר נמי בכלל חרש ובחגיגה נמי חד מינייהו חרש קרי ליה: הדא מסייע כו'. דהאי כללא לאו דוקא. וכן איתא להא בתרומות שם: מה בין קטן ובין קטנה. דבקטנה חליצתה כשירה בדיעבד: איש כתוב בפרשה. דדוקא ביה איממעט קטן אבל ביבמה כתיב ונגשה יבמתו מכל מקום ואפילו קטנה בדיעבד אלא דלכתחילה מקשינן אשה לאיש ומדרבנן כדפרישית במתני': אמר לה סתם. ולא בשם רבי יונה: דרבי מאיר היא. מתני' דאין קטנה חולצת לכתחילה אבל לחכמים ואפילו לכתחילה חולצת וכדפרישית במתני' לפי הגי' דהכא:

הלכה ה מתני' חלצה בשנים. כשירים או בשלשה והיה אחד מהן קרוב או פסול ולא נשתיירו אלא שנים כשרים חליצתה פסולה: מכשירין. ובבבלי קאמר דאין הלכה כאותו הזוג: בבית האסירי'. מפ' בגמ':

גמ' בבית האסורים היה מעשה. של חליצה וכן נמי לבית האסירים שהיה ר"ע חבוש בא המעשה לפניו כדלקמן. וכן אמר בבבלי שם: עבד גרמי' רוכל. עשה עצמו כרוכל המחזיר בעיירות עם סחורה שלא ירגישו והי' מכריז כו' ובתוך דבריו שאל חלצה בינו לבינה מהו: אודיק. הציץ ר"ע מן חלון של בית האסורים והשיבו גם כן ברמז אית לך כושין למכור אית לך כשר החליצה:

הלכה ו מתני' מצות חליצה כו' עצה ההגון לו. כדמפרש בגמרא: בלשון

קרבן העדה

גמ' שאינן יכולין לומר. דחרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר הלכך חרש וחרשת לאו בני חליצה נינהו שאינן יכולים לדבר וכתיב ביבם ועמד ואמר וביבמה וענתה ואמרה: ופריך וקרייה מעכבת. בתמיה הא לכולא עלמא אין הקריאה מעכבת כדתנן לעיל במתני' ולמה תהא חליצת החרש פסולה: ושאינו ראוי לקרייה. כגון אלם ואלמת: תמן תנינן. בריש חגיגה: בראייה. לראות פנים בעזרה אי נמי להביא קרבן ראייה: ופריך עד כדון. עד כאן לא שמעינן דפטור מראייה אלא מדבר ואינו שומע דכתיב למען ישמעון והאי לאו בר שמיעה ולאו בר לימוד הוא אלא שומע ואינו מדבר דבר שמיעה ובר לימוד הוא מנ"ל דפטור: ה"ג למען ילמדון ולמען ילמדון זכ"ה בחגיגה. וה"פ ה"מ למכתב למען ילמדון וכתיב בוי"ו ולמען ילמדון למידרש שילמדו הם אחרים וכיון שאינו מדבר אינו בכלל הזה: הדא אמרה. זאת אומרת דכללים דתני ר' במתני' לאו דוקא ואין למדין מהם: דתנינן תמן. פ"ק דתרומות: חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום. ואם תרם תרומתו תרומה חרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר: וסברינן מימר. ואנן סברנו לומר דהחרש דתנן במתני' דחגיגה איירי בשומע ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע כמו שלמדנו מקרא ש"מ דכללא דר' לאו דוקא: ותנינן. כלומר משנתינו נמי דייקא כר' יונה דאין למדין מן הכללות כדמסיק: ואר"י שאינן יכולין לומר ואמר ואמרה. הרי אפי' שומע ואינו מדבר חרש הוא: מה בין קטן מה בין קטנה. דקטן חליצתה פסולה אפי' בדיעבד וקטנה בדיעבד חליצתה כשרה: א"ל איש כתוב בפרשה. ככה יעשה לאיש: ר' מנא אמר לה. להא דמסיק דמתני' דר"מ היא משמיה דנפשיה ור"י בריה דר"ח אמרה לה משמיה דר' יונה: דר"מ היא. הא דתנן קטנה לא תחלוץ אתיא כר"מ דמקיש אשה לאיש מיהו מדרבנן הוא וכיון דמדאורייתא חולצת הלכך בדיעבד חליצתה כשרה:

הלכה ו מתני' חלצה בשנים. כשרים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול ולא נשתיירו רק שנים כשרים חליצתה פסולה: גמ' בבית האסורים היה המעשה. שחלצה בינו לבינה: ולבית האסורים. כשהי' ר"ע בבית האסורים באה שאלה זו לפניו כדמסיק: עבד. עשה עצמו כרוכל המחזיר בעיירות למכור תכשיטי נשים: יומא. יום אחד עבר לפני בית האסורים שהיה ר"ע אסור בו והכריז מי חפץ לקנות מחטין או ציטורין והוא הברזל שעל הכוש שטוין בו והבליע תוך דבריו שאלה זו חלצה בינו לבינה מהו: אודיק ר"ע. הציץ ר"ע מן החלון: א"ל אית לך כושין וכו'. כדי שלא יבינו השומרים שעוסקים בדברי תורה שגזרת המלכות היתה שלא לעסוק בדברי תורה לכך היו מבליעים השאלות והתשובות במילי דעלמא:

הלכה ז מתני' עצה ההוגנת לו. בגמרא מפרש: בתלמידים

מסורת הש"ס

לקמן ס"ו
(חגיגה פ"ק ס"א)
(תרומות פ"ק ס"ב)
תרומות פ"ה מ"ה
חגיגה ב
פי' יבמות קה ע"ב ולעיל ס ע"ב וסוטה י ע"א
פי' תוס' בכורו' דף יט ע"ב ד"ה אים
יבמות קד
פי"ב קה ע"ב ופי' תוס' שם ד"ה וכא
שם קו ע"ב

תורה אור

דברים כט
כט
דברים לא
שם כה
כה
שם כה

רידב"ז

לקידושין ומשני תמן בגופו קידש ברם הכא בתנאים שבו קידש פי' בתנאים ובדברים שכתוב בו האמ"ל כפי' הפ"מ ז"ל ופריך מעתה אפילו באיסור הנאה. ד"ה תהא מקודשת כיון דלא קידש בגופו של שטר אלא ע"כ מדאינה מקודשת בכתב על איסיר הנאה ד"ת. ע"כ דקידש גם בגופו של שטר ג"כ ומקדשה בגוף השטר שהי' גוף השטר קנוי לה אז מתקדשת בתנאים שבו אבל לא בתנאים לבד [והא דנקט לשון תנאים שבו ולא נקט לשון בדברים שבו הוא משום דהי' רגילין לכתוב שטר קידושין בתנאים ואותו קראו הכמים סימפון כדאיתא במס' גיטין פ"ק מ"ב ובקידושין פ' האומר כדר סימפון כך הוא אני פב"פ מקדש ליד את פב"פ ע"מ ליתן ליך מוקמת פלן כו' עיי"ש וכיון שכן הי' רגילין לכתוב בשטר קידושין ע"כ קאמר בתנאים שבו קידש] והיוצא לנו מזה דאיכא פלוגתא בזה במקדש בשטר אם קידשה גם בגופו של שטר ג"כ או רק בתנאים שבו. ונפ"מ באם השטר הי' כתוב על איסור הנאה. וזה דשאל ר' אבא מר' אימי אם קידש בגופו של סימפון או בתנאים שבו א"ל בתנאים שבו קידש והוא הסוגיא דפ"ק דקידושין ה"א:

תמן תנינן הכל חייבין בראי' כו' עד סוף הסוגיא עי' בפ"ק דמס' תרומות בשנו"א ז"ל עיי"ש היטב ודו"ק:

וקרי'

מסורת הש"ס

לשון הקודש היו אומרין ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו [א] רוק שהוא נראה לדיינים וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו עד כאן היו מקרין וכשהוקרא רבי הורקנוס תחת האלה בכפר אבום וגמר את כל הפרשה והוחזקו להיות מקרין את כל הפרשה ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדיינים לא מצוה בתלמידים רבי יודה אמר [ג] מצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל חלוץ הנעל: **גמ'** והן נותנין לו עצה את ההוגן לו. מהו את ההוגן לו. *אין הוה סב אומר לה. ההין סב לאן ליך. אין הוית סבתא אומר ליה הדא סבתא לאן ליך. היא טליתא והוא סב אמרין ליה טליתא היא והיא מכלמה עלך. הוא טלייא והיא סבתא אמרין לה טלייא הוא והוא מכלמה עלך. הוא רוצה והיא אינה רוצה שומעין לה. היא רוצה והוא אינו רוצה שומעין לו. כללו של דבר כל המעכב שומעין לו. היו שניהן רוצין אתא עובדא קומי רבי יוסי אמר אפיק לבר. ר' יוחנן בעי ביבמה מי מרדף אחר מי. התיב רבי לעזר והכתיב ועלתה יבמתו השערה. כד שמעה רבי יוחנן אמר [ג] יפה לימדנו רבי לעזר. *וקרייה מעכבת. אמר רבי שמואל בר רב יצחק הראוי לקרייה אין קרייה מעכבת ושאינו ראוי לקרייה קרייה מעכבת. אמר ר' מנא אף על גב דרבי שמואל בר רב יצחק אמר [ד] אין קרייה מעכבת מודה שאם בא לאומרן שהוא אומר על הסדר. ובלחוד דלא תימר מאן יבמי להקים. לא אבה יבמי. לא חפצתי לקחתה. אלא מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי. לא חפצתי לקחתה. תמן אמרין [ה] *קרבת קדמנא ושלפת סיניה מעילוי ריגליה דימינא ורקת קדמנא רוק דמיתחזי על ארעא ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו. אמר ר' אבהו מכיון שנראה הרוק שהוא יוצא מתוך פיה אפילו הפריחתו הרוח כשר. *רקה דם ר' בא בשם ר' יהודה ר' זריקן מטי בה. רבי ירמיה בשם אבא בר אבא רבי זעירא מטי בה בשם שמואל [ו] אם יש בו צחצוחית של רוק כשר. הנידמת במה [ז] חולצת. בשיניה. בני סימונייא אתון לגבי ר' אמרין ליה בעא תתן לן חד בר נש דריש דיין וחזן ספר מתניין ועבד לן כל צורכינן. ויהב לון לוי בר סיסי. עשו לו בימה גדולה והשיבוהו עליה. אתון ושאלון ליה הנידמת במה היא חולצת. ולא אגיבון. רקה דם. ולא אגיבון. אמרין דילמה דלית הוא מרי אולפן. נישאול ליה שאלון ליה דאגדה. אתון ושאלון ליה מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת. ולא אגיבון. *אתון לגבי דרבי אמרון ליה הדין פייסונא דפייסנתך. אמר לון חייכון ב"נ דכוותי יהבית לבון. שלח אייתיתיה ושאל ליה. אמר ליה רקה דם מהו. א"ל אם יש בו צחצוחית של רוק כשר. הנידמת במה היא חולצת. א"ל בשיניה. א"ל מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת. אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת. א"ל

עד

קרבן העדה

בתלמידים. היושבים שם לפני רבן בשעת החליצה: **גמ'** אין הוה סב. אם היה היבם זקן אומרים לה זקן זה למה לך אם היתה זקנה אומרים לו זקנה זו למה לך: היא טליתא. אם היא ילדה והוא זקן אומרים ליה היא ילדה והיא מבזית אותך ואם הוא ילד והיא זקנה אומרים לה ילד זה למה לך והוא מבזה אותך: כל המעכב. היבום שומעין לו לכפות השני לחלוץ: היו שניהן רוצין. לייבם ואחד מהן זקן או זקנה מי מניחין אותן או דלמא חיישינן שמא אין עושין לשם מצוה וקפגע באשת אח שלא במקום מצוה: ה"ג אפי' לבר מזה. שנים כמי אין מעכבין את היבום: מי מרדף אחר מי. דקיי"ל התובע הולך אחר הנתבע אם היבם במקום אחר מיבעיא ליה אם היבמה צריכה לילך אחר היבם שהיא תובעת כתובתה או דלמא היבם צריך לילך אחר היבמה שהוא תובע נכסי אחיו: ועלתה יבמתו השערה. משמע שהיא תובעת אותו א"כ צריכה היא לילך אבתריה: כד שמע ר"י. להא דר"ל אמר יפה למדני ר"ל שהקרא משמע כדבריו: וקרייה מעכבת. אהא דתנן במתני' מצות חליצה היא אומרת מאן וכו' פריך וכי קרייה מעכבת הא ארשב"י לעיל בפרקין כל שראוי לקרייה אין הקרייה מעכבת: ומשני א"ר מנא וכו' שהוא אומר על הסדר. והיינו דתנן מצות חליצה שתהא כסדר הזה: ובלחוד. הא דאמרי' שיאמר על הסדר מפרש ובלבד שלא תאמר מאן יבמי להקים לא אבה יבמי לאחיו שם בישראל דמשמע שאין רצונו להקים לא אבה יבמי אלא לעשות לאחיו שם בישראל א"כ אע"פ שאין בו שינוי משמעות כיון שהפך הדברים מעכבת: ה"ג חפצתי לא לקחתה אלא מאן וכו': תמן אמרין. בבבל המנהג לכתוב נוסח גט חליצה: קרבת. באה לפנינו יבמה פלונית וחלצה נעל מעל רגלו הימיני וירקה לפנינו רוק הנראה על הארץ ואמרה ככה וכו': אפי' הפריחתו הרוח. שהעביר הרוק ולא נפל לארץ לפני היבם והב"ד: רקה. היבמה דם ולא רוק: סימוניא. שם מקום ואנשי מקום ההוא באו לפני ר' וא"ל רצונינו שתתן לנו אדם אחד שהוא דרשן ודיין וראוי להיות חזן ומלמד תינוקות ולעשות לנו כל צרכינו ונתן להם לוי בר סיסי: ולא אגיבון. לא השיב להם דבר: רקקה דם. עוד שאלו יבמה שרקקה דם מהו ולא השיבון: אמרין. שמא אינו בעל הלכות אלא בעל הגדה נשאל ליה דברי אגדה ושאלו ממנו דברי אגדה: ה"ג שאלין דאגדה: אמת למה רשום. דאמת משמע כתב מפורש ומובן לכל ורשום משמע סימנא בעלמא: אתון. באו לגבי ר' וא"ל וכי על אדם כזה בקשנו ממך: בר נש. אדם שכמותי גדול בתורה נתתי לכם

עד

פני משה

בלשון הקודש היו אומרים. כדיליף לה מקראי במס' סוטה פרק ואלו נאמרין: בתלמידים. היושבי' שם לפני רבן בשעת חליצה: מצוה על כל העומדין שם. והלכה כרבי יודה: **גמ'** מהו את ההוגן לו. אמאי עלה הוגנת: אין הוה סב. אם היה הוא זקן אומרים לה זה הזקן למה לך: היא טליתא. ילדה והוא זקן אומרי' לו ילדה היא והיא תבזה אותך תמיד ואל תכניס קטטה לתוך ביתך וכן הוא ילד כו': היו שניהן רוצין. להתייבם ומיירי דאין שניהם שוין מלד שנותם והילכך אמר ר' יוסי אפיק לבר. דאפ"ה אומרים שיוציאה ויחלוץ לה: ביבמה מי מרדף אחרי מי. אם הוא צריך לילך אחריה או היא צריכה לילך למקומו: והכתיב ועלתה יבמתו השערה. דמשמע שהיא צריכה לילך אחריו: יפה לימדנו רבי לעזר. ממקרא זה: וקריי' מעכבת. בתמיה ואמאי דקתני היא אומרת כו' פריך דמשמע דמעכבת הואיל וקפדינן על הסדר והא תנן לעיל דאין קריי' מעכבת: אמר ר' שמואל כו'. כלומר וכן תירץ רבי שמואל לעיל הלכה ד' גבי חרש הראוי לקריי' כו' אלמא דאינה מעכבת לכ"ע: אע"ג כו'. דלכתחילה אם בא לאומרן מודה דמצוה לאומרן על הסדר: ובלחוד. ובלבד שלא תאמר מאן יבמי להקים לא. אבה יבמי. כלומר שלא תפסיק בין לא לאבה יבמי דמשמע אבה יבמי וכן הוא בין לא לחפלתי אלא מאן וגו' הכל בלי הפסק וכדאביי בבבלי סוף פירקין: תמן אמרין. בבבל כשכותבין נוסח גט חליצה: קרבת קדמנא כו' רוק דמתחזי על ארעא. וכן גרים בבבלי פ' החולץ דף ל"ט: ור' אבהו. פליג על זה דלא צריך מיתחזי על ארעא דמכיון שנראה הרוק יוצא מתוך פיה אפילו הפריחתו הרוח אח"כ כשר. וכן משמע בבבלי פירקין דלא קפדינן אלא להדי אפיה והתוס' כתבו דשמא למצוה מן המובחר הוא דבעינן על ארעא: רקה דם. מהו: ר' זריקן מטי בה בשם ר' ירמיה כו' דאם יש בו צחצוחית של רוק. כגון במוללת דאי אפשר לדם שנמצץ בלא ציחצוחי רוק כשר. וכן מוקי בבבלי דף ק"ה: בשיני'. דלא כתיב וחללה ביד והא דקאמר הכא ברים פירקין דחוללת בימין למצוה בעלמא אבל עיכובא ליכא. תוס' שם: בני סימוניים. כההיא גי' גרים בב"ר ובבבלי גרים שם לוי נפיק לקרייתא כו': בעא תתן לן. רצוננו שתתן לנו איש אחד שיהא דורש כו' וכל המעלות הללו בו: ולא אגיבון. ולא השיב להם כלום: דילמא דלית הוא מרי אולפן. שמא אינו בעל הלכות וגמרא אלא בעל אגדה: אם אמת למה רשום. דאמת משמע כתב העשוי להתקיים בכתיבה תמה ורשום אינו אלא כסי' ודרך ערתי בעלמא. ובבבלי קאמר וכי יש כתב שאינו אמת: הדין פייסונא. וכי זה הוא הפיוס והרצון שבקשנו ממך ונתת לנו אדם שאינו יודע להשיב: שלח אייתיתי'. להביאו ללוי לפניו:

עד

עין משפט נר מצוה

מ
א טוש"ע אה"ע סי' קסט סל"ח

מא
ב שם סמ"ב

מב
ג שם סי' קסו ס"א

מג
ד שם סי' קסט סמ"ג

מד
ה מיי' פ"ד מיבום סמ"ג עשין נב טור שם

מה
ו מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם ס"מ

מו
ז שם סל"א

רידב"ז

וקרי' מעכבת הוא לשון הגמ' לעיל ה"ד ומובא הכא אגב גררא כדרך הירושלמי דמיירי מסדר החליצה כולה נקט להא לסיים עלה אע"ג דאין קרי' מעכבת בכמה מקומות כדי לסיים עלה הענין הנוגע להלכה זו ובהלכה א לר"ש בר"י מ"מ סדר הקרי' צריך להיות על הסדר כדמסיק ודוק:

שנויי נוסחאות (ע"מ) במה חולצת כד"י במה היא דולצת. (שמ"ג) והשיבוהו כד"י והושיבוהו.

עין משפט
נר מצוה

מסורת
הש"ס

פני משה

עד שלא נתחתם גזר דין רשום. דיכול לבטלו בתפלה. וכר' אלעזר בבבלי פ"ק דר"ה והכי קאמר בבבלי בגזר דין שאין עמו שבועה וכדר' יצחק שם דיפה צעקה אפי' לאחר גזר דין אא"כ יש עמו שבועה: וטפח. גבה רוחי עלי וע"י כן נכשלתי מלידע להשיבם: הלוך לה ויהיא נתרת כו'. שבכך אתה כונסה: עד שיהו שניהן מתכוונין. לפטור ואת אמרת דהליצה כשרה היא זו בתמיה: והיינו חליצה מוטעת לר' יוחנן כל שאומרים לו כו'. וכן היא פלוגתא דר"י ור"ל בבבלי ק"ו: אם אמר על מנת. שתתן לי מאה מנה מחויבת לקיים התנאי ונותנת: ועבד כר"ל. שאמר לו בכך אתה כונסה: כד שמע. רב הונא דר' יוחנן פליג עלה חזר וכפה אותו לחלוץ לה שנית חליצה מעלייתא דהואיל ואיפסילה עליה כופין אותו לחלוץ חליצה אחרת להתירה לעלמא וכן אמר בבבלי בעובדא דר' חייא בר אבא: מן דחלץ. לאחר שחלץ לה א"ל עכשיו אם יבאו משה ושמואל לא יוכלו להתירה לך והליצה גמורה היא: וקרא עלוי. עליה דר' חייא בר ווא: להרע. על שהשיאו עלה מוטעת: גנאי. להולך שלא קיים מצות יבום: כמשנה הראשונה. בסוף פ"ק דבכורות בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות יבם קודמת: כמשנה האחרונה. שם דעכשיו שאינן מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת ולפיכך שבח הוא: אמר רבי יוסי. דלא היא דלא תוקמי הני תנאי אליבא דמשנה ראשונה ואחרונה דמטעם אחר פליגי ושניהם או למשנה ראשונה או למשנה אחרונה. דמ"ד גנאי אפי' למשנה אחרונה ע"י שפגם דבר א' מן התורה יבמה יבא עליה והיה לו להתכוין לשם מצוה: יבא כו'. וזהו הגנאי דקאמר: ומ"ד הליצה שבח. דלעולם אין כאן גנאי אלא שבח דילפינן מג"ש: מה קריי' שנאמר להלן שבח. וברכה. אף קריאה שנאמר בחליצה לשבח ולברכה. ושבח וברכה לנו ולכל ישראל:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' ב"ש אומרים אין ממאנין. יתומה שהשיאוה אמה ואחי' אלא מן האירוסין וטעמייהו מפ' בגמ': בבעל. אבל אם מת ולא מיאנה בו ונפלה לפני יבם אינה יוצאה במיאון אלא תמתין עד שתגדיל ותחלוץ: בב"ד ושלא בב"ד. ואפילו בפני שנים כדמסיק בבבלי ריש פירקין דלעיל: אין בנות ישראל הפקר. ואפי' מן האירוסין לא תמאן ותארס לאחר ותחזור ותמאן אלא ממאנת בזה ותמתין מלארס לאחר עד שתגדיל: ותמאן ותנשא. בבבלי מפרש לה דלאו למיהדר ולמאן זימנ' אחריתא אלא דה"ק ממאנת וממתנת מלארס לאחר עד שתגדיל או אם רוצה להנשא ממאנת בבעלה ותנשא מיד דהו לא ממאנת לב"ש דנשואה היא ובגמ' מדייק עלה: **גמ'** תמן תנינן. ריש פרק ו' דעדיות: שממאנין את הקטנות. מלמדין אותן למאן היכא דצריכין למיאון כגון ההיא דתנן לקמן שני אחין נשואין שתי אחיות יתומות אחת גדולה וא' קטנה ומת בעלה של גדולה כו' כדמפרשינן התם: ועל עדות הולקין. בתמיה אם מקובלין היו שממאנין היו יודעין אימתי ממאנין מן האירוסין או מן הנישואין והיאך חולקין בית שמאי ובית הלל בזה: על עיקר עדות חולקין. כלומר דרבי יודה כן בא לא העיד אלא שמלמדין למאן סתם ובהא נחלקו בית שמאי ובית הלל דבית שמאי אומרים דכך היתה עיקר עדותו דאין ממאנין אלא ארוסות וב"ה אומרים אף הנשואות: וקשיא על דב"ה נשואי' התירו. לקטנה וכאשתו לכל דבר היא: וזכאי במציאתה כו' ואת אמר הכין. בתמיה שתמאן בו ותעקור נשואיה:

ומשני

תורה אור

עד שלא נתחתם גזר דין רשום. משנתחתם גזר דין אמת. אמר ליה ולמה לא אגיבתינון. אמר ליה עשו לי בימה גדולה והושיבו אותי עליה וטפח רוחי עלי וקרא עליו °אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה. מי גרם לך להתנבל בדברי תורה על שנישאת' בהן עצמך. *תני חליצה מוטעת כשירה. אי זו היא חליצה מוטעת. אמר רבי שמעון בן לקיש כל שאומרים לו חלוץ והיא ניתרת לך לאחר זמן. אמר ר' יוחנן אמש הייתי יושב ושונה [א] הוא מתכוין והיא אינה מתכוונת היא מתכוונת והוא אינו מתכוין לעולם חליצתה פסולה עד שיהו שניהן מתכוונין. אי זו חליצה מוטעת על דעתו דר' יוחנן כל [ב] שאומרים לו חלוץ והיא נותנת לך מאה מנה. אמר רבי מנא אם אמר על מנת נותנת. אתא עובדא קומי רבי הונא ועבד כרבי שמעון בן לקיש. כד שמע רבי יוחנן פלג חזר וכפה וחלץ לה זמן תניינות. אתא עובדא קומי ר' הייה בר ווא ואמר לו בני האשה הזאת אינה רוצה להינשא לך דרך ייבום אלא חלוץ לה עקור זיקתך ממנה והיא נישאת לך דרך נישואין. מן דחלץ לה א"ל אין אתי משה ושמואל לא שריי לה. וקרא עלוי °חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו. אית תניי תני חליצה גנאי. אית תניי תני חליצה שבח. אמר רב חסדא מאן דאמר חליצה גנאי [ג] כמשנה הראשונה מאן דאמר חליצה שבח [ד] כמשנה האחרונה. אמר רבי יוסי אפי' תימר כאן וכאן כמשנה ראשונה. כאן וכאן כמשנה אחרונה. מאן דאמר חליצה גנאי על ידי שפגם דבר אחד מן התורה יבוא ויטול פגמו °ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל ומאן דאמר חליצה שבח נאמר כאן קרי'ה ונאמר להלן °ויקרא בהם שמי. מה קרייה שנאמר להלן שבח אף כאן שבח:

הדרן עלך מצות חליצה

הלכה א מתני' *בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות בית הלל אומרים [ה] ארוסות ונשואות בית שמאי אומרים בבעל ובית הלל אומרי' [ו] בבעל וביבם בית שמאי אומרים בפניו ובית הלל אומרי' [ז] בפניו ושלא בפניו בית שמאי אומרים בבית דין ובית הלל אומרים [ח] בבית דין ושלא בבית דין אמרו בית הלל לבית שמאי [ט] ממאנת היא קטנה אפילו ארבעה וחמשה פעמים אמרו להן בית שמאי אין בנות ישראל הבקר אלא ממאנת וממתנת עד שתגדיל ותמאן ותינשא: **גמ'** תמן תנינן *ר' יודה בר אבא העיד חמשה דברים [י] שממאנין את הקטנות. ועל עדות הולקין. על עיקר עדות חולקין כך היתה עיקר עדותן. בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות ובית הלל אומרים ארוסות ונשואות. וקשיא על דבית הלל נישואין התירה וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה כאשתו לכל דבר ואת אמר הכין.

משלך

קרבן העדה

עד שלא נתחתם ג"ד רשום. שאפשר להתבטל ע"י תפילה: א"ל ולמה לא. השבת להם: וטפח רוחי עלי. גבה רוחי ושכחתי: אם נבלת. שלא ידעת להשיב בדברי תורה למה בהתנשא לפי שהיית מתנשא עלמך ואם זמות שחשבת להתגאות בדברי תורה סוף שתשים יד לפה שלא יהיה בידך להשיב: עד שיהיו שניהן מתכוונין. לפטור זה מזו בחליצה זו ואיך אמרת שכזה חליצתה כשרה: והיא נותנת לך מאה מנה. אע"ג דלא יהבה ליה חליצתה כשרה דכל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי זהו שאפשר להתנות ע"י שליח כמו שעשה משה את יהושע שליח לתת להם ארץ גלעד אבל חליצה שאי אפשר לעשות ע"י שליח אין תנאי מועיל בה: אם אמר על מנת. מחוייבת ליתן דע"מ לא בעי תנאי כפול ולא שאר דברים שהיו בתנאי בני גד ובני ראובן: ועבד כרשב"ל. שא"ל חלוץ לה והיא ניתרת לך לאחר זמן: חזר וכפה. לחלוץ לה שניה דאסירא ליה מדרבנן ולא מעגנינן לה: להנשא לו. כלפי היבם אמר כן: א"ל. אם יבואו משה ושמואל לא יתירו לך שתשאנה מעתה תן לה חליצה אחרת: וקרא עלוי. היבם קרא עליה דר"ח: כמשנה הראשונה. שאמרו מצות יבום קודמת למצות חליצה: כמשנה האחרונה. שאמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום כדתנן בבכורות פרק ב': על ידי שפגם דבר אחד בתורה. שלא בנה בית אחיו: ויקרא בהם שמי. כתיב בברכת יעקב למנשה ואפרים: אף כאן שבח. שקיים מצות חליצה:

הדרן עלך פרק מצות חליצה

הלכה א מתני' בש"א אין ממאנין אלא ארוסות. יתומה שקידשוה אמה ואחיה ממאנת אבל אם ניסת ע"פ אמה ואחיה אינה ממאנת: בש"א בבעל. אבל אם מת ולא מיאנה בו ונפלה לפני היבם אינה יוצאה במיאון אלא תמתין עד שתגדיל ותחלוץ: אין בנות ישראל הפקר. ואפי' מן האירוסין לא תמאן ותארס לאחר ותחזור ותמאן אלא ממאנת בזה ותמתין מליארס לאחר עד שתגדיל: ותמאן. בראשון ותינשא ובגמרא מפרש: **גמ'** תמן תנינן. פ"ו דעדיות: שממאנין את הקטנות. כלומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו כדתנן לקמן בפרקין: ופריך ועל עדות חולקין. בתמיה וכי פליגי ב"ש וב"ה על עדות הא קיי"ל עדות הלכה היא: ומשני על עיקר עדות חולקין. איך העיד ר"י בר אבא בש"א כך היה העדות שאין ממאנין אלא ארוסות ובה"א שהעדות היה שממאנין ארוסות ונשואות: נישואין התירו. כלומר חכמים תקנו נישואין לקטנה ומפני כך הבעל זכאי במציאתה וכו': ואת אמר הכין. שממאנת אפי' לאחר הנישואין הרי היא כאלו לא היתה אשתו מעולם איך זכה בכל אלו וכ"ש בהפרת נדריה למ"ד מופלא סמוך לאיש דאורייתא ל"א ה"ג נישואיה תורה כלומר ע"כ נישואיה מן התורה שהרי בעלה זכאי אפי' בהפרת נדריה ואיך תלא במיאון:

ומשני

יבמות קו

יבמות קח

(עדיות פ"ו)

שנויי נוסחאות (פי"ג) דעתו כד"ו דעתיה. (פי"ח) לו כד"ו לה וג"נ ליה. (פכ"ג) חכמים המה (ירמיה ד'). (פכ"א) נישואין כד"ו נשואיה. (פכ"ג) ובהפרת כד"ו ובהפר.

משלך נתנו לך. בדין היה שלא היו נישואיה נישואין והן אמרו שיהו נישואיה נשואין והן אמרו שתמאן בו ותצא. מה טעמא דבית שמאי אם אומר את כן נמצאתה עושה כל הבעילות שבעל בעילת זנות. אמר רבי אבין אתיא דבית שמאי כר' לעזר דתני *ר' לעזר אומר אף הפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות הרי זו בעילת זנות. הדא אמרה עברה ומיאנה מן הנישואין על דבית שמאי אין מיאוניה מיאונין. נכנסה לחופה ולא נבעלה מה את עבד לה כארוסה כנשואה. ארוסה שביהודה שלבו גם בה מה את עבד לה כארוסה כנשואה. נראית שלא למאן אפילו כן חוזרת וממאנת. נישמעינה מן הדא [א] קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והלכה היא והשיאה את עצמה אפי' כן חוזרת וממאנת. מה טעמון דבית שמאי בעלה שנישאת לו לרצונה ממאנת. יבמה שנפלה לו על כרחה אינה ממאנת. מה טעמון דבית הלל אם בעיקר היא ממאנת. לא כל שכן ביבם. *רבי יוחנן אמר [ב] ממאנת היא ביבם לעקור זיקת המת להתיר צרה לאביה וכלה לחמיה. רב ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין אינה ממאנת ביבם לעקור זיקת המת להתיר צרה לאביה וכלה לחמיה. רב ורבי שמעון בן לקיש כבית שמאי דבית שמאי אומרים בבעל. מה אנן קיימין אם באומרת אי אפשי לא בנישואיך ולא בנישואי אחיך כל עמה מודיי שהיא עוקרת. אלא כן אנן קיימין באומרת אי אפשי בנישואין. רבי יוחנן אמר באומרת אי אפשי בנישואיך ולא בנישואי אחיך. רב ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין באומרת אי אפשי בנישואיך אבל בנישואי אחיך רוצה אני. מתניתין פליגין על ר' יוחנן [ג] וכולם אם מתו או מאנו או נתגרשו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות נתגרשו לא הימנו ודכוותה מאנו הימנו. *תני ר' חזקיה כן אם מאנו בחיי הבעל צרותיהן מותרות לאחר מיתת הבעל צרותיהן חולצת ולא מתייבמת. אמר ר' יודן אבוי דר' מתנייה תפתר שמתו ולא מאנו דמתניתא אמרה [ד] *כל היכולה למאן ולא מאנו ומתה צרתה חולצת ולא מתייבמת. אמר רבי אבודימי
אפילו

מסורת הש"ס: (לעיל פ"ו ה"ה) | יצ"ל עבר אלא | (לעיל פ"ק ה"ב) פ' יבמות יג ע"ב | תוספ' פי"א כאן | יבמות ב ב

קרבן העדה

ומשני משלך נתנו לך. נישואיה מדרבנן והם תקנו לה שיזכה הבעל בכל אלו ונדרים קודם שתביא שתי שערות הם דרבנן: בדין. פירושא קמפרש מדין תורה הוא שאין נישואין לקטנה אלא מדעת אביה אלא חכמים תקנו לה נישואין והם אמרו שתמאן בו אפי' לאחר נישואין ותצא: אם אומר את כן. שממאנת אפי' לאחר נישואין נמצא כל הבעילות שבעל בעילת זנות הם ומה הועילו חכמים בתקנתן שתקנו נישואין לקטנה יתומה שלא ינהגו בה מנהג הפקר הא מימנעי ולא נסבי לה דחיישי דלמא מעאנת ואין אדם רוצה לעשות בעילתו בעילת זנות א"כ אין לנו לתקן דבר שע"י עשה עבירות הרבה שבכל ביאה וביאה "אלא דלא יהיה קדש וכן עיקר: אתיא דב"ש כר"ל. דקטנה זו כשממאנת פנויה היא למפרע: הדא אמרה. זאת אומרת דלב"ש אפי' בדיעבד אין מיאוניה מיאונין דא"כ מאי הועילו חכמים בתקנתן דמימנעי מנסבי לה אולי תעבור ותמאן וה"ל בעילת זנות וללשון השני שפירשתי בסמוך ה"פ ודאי אפי' בדיעבד לא הוי מיאון דלא יעבור הבעל אאיסור דלא יהיה קדש: נכנסה לחופה ולא נבעלה. לב"ש מהו מי עבדי לה כארוסה שהרי לא נבעלה וליכא איסורא או כנשואה דלא פלוג חכמים בנשואה: ארוסה שביהודה שלבו גם בה. ויש לחוש שנבעלה מי הויא כארוסה שהרי לא נשאה עדיין וממאנת או דלמא כיון שיש חשש בעילה אינה ממאנת דלא ליהוי בעילתו בעילת זנות: נראית שלא למאן. כגון שהשיאה אביה ומת בעלה או נתגרשה בעודה קטנה ומת אביה והשיאה אמה ואחיה ובנישואי אביה ודאי שאינה יכולה למאן וקמיבעיא ליה אם יכולה למאן בנישואין האחרונים דהא נישואי דרבנן ניהו או דלמא כיון שכבר יצאה בחיי אביה מרשותו אינה יכולה למאן ובעיא זו היא אף אליבא דב"ה: נשמעינה מן הדא. הא שמע: מ"ט דב"ש. שאינה ממאנת ביבם: יבמה שנפלה לו בע"כ. מקידושי ראשון ומכח נישואין רמיא עלי' וראשון לא מיאנה: אם בעיקר. בבעל ממאנת כ"ש ביבם דאת' מחמתי': ממאנת היא ביבם. לב"ה דאמרי ממאנת היא ביבם מהני המיאון לעקור נישואי קמאי דבעל והרי היא כמפותה ואם היתה נשואה לאחי אביה מותר האב בצרתה וכלה לחמיה דלאו כלהו היא ומותרת לאבי המת והיבם: ופריך רב ורשב"ל כב"ש. דמתני' בתמי': דבש"א בבעל. ולא ביבם יכולה למאן: ומשני מה אנן קיימין. במאי עסקינן כלומר במאי פליגי: כל עמה מודיי. הכל מודים שעוקרת אף זיקת היבם: ה"ג אלא כן אנן קיימין באומרת אי אפשי בנישואין רי"א כאומרת אי אפשי לא בנישואיך ולא בנישואי אחיך רב ורשב"ל תריהון אמרין כאומרת אי אפשי בנישואין אבל בנישואי אחיך אני רוצה וכ"ה לעיל פ"ק. וה"פ כי פליגי באומרת סתם אי אפשי בנישואין ר"י סובר הלשון משמע שממאנ' בתרווייהו בבעל וביבם ורב ורשב"ל סברי אינה ממאנת אלא ביבם דקאי קמה אבל אינה עוקרת נישואי הבעל: מהני'. דפ"ק דמכילתין קשיא לר"י: נתגרשו ולא הימנו. בתמיה הא ודאי בחיי הבעל איירי א"כ ה"ה מיאנו בחיי הבעל איירי ותני תרי גווני גירושין אבל לאחר מיתת הבעל אין המיאון מתיר צרתה: תני ר"ח כן. והניא נמי הכי בברייתא דר"ח מפורש אם מיאנה לאחר מיתת הבעל צרתה חולצת ולא מתיבמת: תיפתר. תפרש הא דתני ר"ח לאחר מיתת הבעל היינו שמתו ולא מיאנו צרותיהן חולצות אבל אם מיאנו אפי' לאחר מיתת הבעל צרותיהן מותרות ומיאנו דמתני' לא הוי דומיא דנתגרשו אלא דומי' דנמצאו איילונית דאיירי לאחר מיתה: ופריך דמתניתא. דפ"ק דתנן כל היכולה למאן כגון בתו קטנה נשואה לאחיו ולא קיבל בה אביה קידושין שכבר השיאה אביה לאחר ונתגרשה והרי היא כיתומה בחיי האב שמתקדשת ע"י עצמה ויכולה למאן ואם לא מיאנה ומת צרתה חולצת ולא מתייבמת דכיון דלא מיאנה בתו הויא לה הך צרת ערוה וקשי' אמאי תמאן השתא ותעקר לנשואי קמאי ותתייבם צרתה וקושיא זו היא גם לרב ורשב"ל: ה"ג כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת כן מתניתא כל היכולה למאן ולא מיאנה °צרתה חולצ' ולא מתייבמת וכ"ה לעיל בפ"ק וה"פ אף משנה זו צריכין לפרש שלא מיאנה ומתה לאחר מיתת הבעל הלכך צרתה חולצת ולא מתייבמת אבל אם היא קיימת מנאנת וצרתה מתייבמת:
אפילו

פני משה

ומשני משלך נתנו לך. כלומר דנשואין מדבריהם וכן מיאונה דבדין היה שלא היו נשואים כלומר דמן התורה אין נשואין לקטנה אלא על ידי אביה והן אמרו דנשואין הן על יד אמה ואחיה והן נמי אמרו דיוצאה במיאון: מ"ט דב"ש. דאין מיאון בנשואה: אם אומר את כן. דאפילו מן הנשואין ממאנת נמצא כל בעילותיו בעילת זנות ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וממנעי ולא נסבי לה ומעקרא תקנתא דרבנן וכן אמר בבבלי ריש פירקין לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. א"כ דמפרשינן הכא שאין לנו לעשות בעילתו בעילת זנות וכדלקמן וחדא טעמא הוא: כרבי לעזר דתני רבי אלעזר כו'. לעיל בפרק הבא על יבמתו דכל ביאה שהיא שלא לשם אישות מיקריא בעילת זנות וכן נמי לבית שמאי: הדא אמרה כו'. זאת אומרת מדאמרינן טעמייהו דב"ש משום הכי הוא ש"מ דאפילו בדיעבד אין מיאונה מיאון מן הנשואין לב"ש דאין לנו לעשות בעילותיו בעילת זנות ולקמן פליגי בה אמוראי בדיעבד לב"ש: מה את עבד לה. לב"ש היך הדין נכנסה לחופה ולא נבעלה דלא שייכא טעמייהו אם כארוסה היא וממאנת או כנשואה וכן איפכא בארוסה שביהודה דלבו גס בה ובא עליה קודם החופה אם ממאנת הואיל וארוסה היא או כנשואה עבדינן לה הואיל וחיישינן שמא נבעלה ולא איפשיטא. ובבבלי קאמר דנכנסה לחופה כו' לא פלוג רבנן ואפשר דבארוסה שביהודה נמי לא פלוג רבנן ואפילו לקולא דכל ארוסה ממאנת: נראית שלא למאן. בעיא אחריתא היא אם בנשואים הראשונים נראית שלא למאן כגון שהשיאה אביה ואם נתגרשה והשיאה את עצמה אם אעפ"כ אמרינן דחוזרת וממאנת לבית הלל: נישמעיני' כו'. ת"ש דתני בברייתא בהדיא דחוזרת וממאנת: מה טעמון דב"ש. דאינה ממאנת ביבם: יבמה שנפלה לו ע"כ. מקידושי ראשון ואינה ממאנת לעקור זיקתה ממנו: אם בעיקר. בבעל היא ממאנת לב"ש ביבם דבא מכח הבעל: ר' יוחנן אמר ממאנת היא ביבם כו'. כל הסוגיא זו עד וכנה על כתיפה גרסינן לה לעיל פ"ק הלכה ב' ושם פירשתי עם הגי' נכונה שבררתי בס"ד וכל הסוגיא ממתני' פליגא על ר"י שייכא להתם ואגב מייתי לה הכא:
ביבמה

עין משפט נר מצוה

ו
א מיי' פי"א מגירושין ה"א סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה ס"א
ז
ב מיי' שם סי"ז סמ"ג שם טוש"ע שם סעי' יא וסי' קנג סי"ד
ח
ג מיי' פ"ז מיבום הכ"א סמ"ג עשין נא טוש"ע שם סי' קנג ס"ז
ט
ד מיי' שם הכ"כ סמ"ג שם טוש"ע שם

רידב"ז

ר"י אמר ממאנת היא ביבום עד סוף הסוגיא מבואר היטב בדברינו לעיל בפ"ק ה"ב בע"ה עיי"ש:
אמר

שנויי נוסחאות (ס"ז) לשם בד"ו לשום. (סכ"ו) עוקרת עד בנישואי אחיך רוצה אני בד"ו עוקרת ואם באומרת אפשי בנישואיך אבל לא בנישואי אחיך רב ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין באומרת אפשי בנישואיך אבל לא בנישואי אחיך רוצה אני. (סג"ז) ודכוותה בד"ו ודכוותיה.

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ו מיבום הל"ח סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעב ס"ח וסי' קעג ס"ט

הורה אור

אפילו תימר בקייםת תיפתר שאין שם יבם אחר אלא אביה. ר' יונה אומר מן האירוסין ר' יוסה אומר אפי' מן הנישואין במחזירה תניינה. חזר ביה ר' יוסה אמר ליה ר' פנחס ולא כן אלפן ר' אפילו מן הנישואין. אמר ליה והא קביעא גבך במיסמרה. אמר ר' זעירא קומי ר' מנא יאות. אמר ר' יוסה עוד לא יחזור מה אילו בתו מן הנישואין בלא איילונית צרתה אסורה מפני שניתוסף לאיילונית צרותיהן מותרת. אמר ליה איילונית כמי שאינה בעולם. אילו שתי יבמות אחת איילונית ואחת שאינה איילונית ובא היבם וחלץ לה ובא עליה שמא פטור בחבירתה כלום א הוה איילונית כמי שאינה בעולם. *בתה ממאנת ולא נשואי תורה הן °את דברים כב בתי נתתי לאיש הזה ר' הונא בשם ר' שמעון בן לקיש תיפתר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה שהיא כיתומה בחיי אביה. ר' אחא בר חיננא בשם ר"ל זאת אומרת שאין קטנה יולדת דלכן תמתין עד שתגדיל ותמאן מבעלה ותתיר צרתה לחתנה. *כלתו של רבי ישמעאל מיאינה ובנה על כתיפה. רב המנונא בשם אסי ביבמה שנפלה לפני שני יבמין היא מתניתא. ועשה בה אחד מהן מאמר תמאן במאמרו ותינשא לשוק. ותמאן במאמרו ותינשא לאחיו. תיפתר באומרת אי אפשי בך. ר' הילא בשם ר' שמעון בן יוסינא בשם ר' הושעיה ביבמה שנפלה לפני (חמשה) שני יבמין היא מתניתא. עשה בה אחד מהן מאמר תמאן למאמרו ותינשא לאחיו. ותמאן במאמרו ותינשא לשוק. תיפתר בשהשיאה אביה. והן נישואי תורה. אמרו בית הלל לבית שמאי *מעשה באשתו של פישון הגמל שמיאנו לה חכמים שלא בפניה. אמרו להן בית שמאי משם ראייה לפי שמדד בכפישה. לפיכך מדדו לו חכמים בכפישה. וקשיא אילו העושה דבר שלא כשורה שמא מתירין ערוה שלו. אמר רב חסדא הדא אמרה עברה ומיאנה מן הנישואין על דבית שמאי מיאוניה מיאונין. ר' בא בשם ר' חייה בר אשי מעשה בתינוקת שירדה לכבס בנהר אמרו לה הא ארוסיך איעבר אמר תלך אמה ותינשא לו ובא מעשה לפני חכמים ואברו אין מיאון גדול מזה. אמר רבי חנינה מעשה בתינוקת שנכנסה ליטול פשתן מן הפשתני אמרין לה

הא

ביבמה שנפלה לפני שני יבמין היא מתניתא. הא דקתני ממאנת ביבם מדקאמר הכא ותינשא לשוק על כרחך דס"ל להאי מ"ד דממאנת אפילו לזיקתו וכעולא בבבלי דף ק"ז דנישואי קמא קא עקרה וכדלקמן והא דקאמר בשני יבמין לרבותא קאמר וקמ"ל דאפילו בשני יבמין יש מיאון ולאפוקי מהאי מ"ד דאמר התם דאין מיאון בב' יבמין דאין מיאון לחצי זיקה ולהכי מוקי בעשה בה מאמר דכיון דעשה בה הא' מאמר פסלה על אחיו וכשהיא ממאנת בו תינשא לשוק: ופריך ותנשא לאחיו. דהא לא מיאנה אלא למאמרו ותהא מותרת לאחיו דמאמר דעביד בה שקלה: ומשני תיפתר באומרת אי אפשי בך. כלומר דקאמרה סתמא אי אפשי בך וכמ"ד לעיל דלא בנישואיך ולא בנישואי אחיך קאמרה והילכך קא עקרה לזיקת נשואי קמא ואסירה לאחיו ומותרת לשוק. א"נ דכיון דאמרה אי אפשי בך איתסרא ליה והויא כבעלת הגט וכיון דאיתסר לה לחד איתסרא לכולהו אחי וכמ"ד בבבלי שם מיאנה בזה אסורה לזה: ור' הילא פליג דס"ל דמיאנה בזה מותרת בזה והילכך איפכא קאמרינן: ביבמה שנפלה לפני שני יבמין היא מתני' גרסינן: ותמאן כו'. דממאנת למאמרו ועדיין הזיקה קיימת ולפיכך תנשא לאחיו: ופריך ותמאן למאמרו ותנשא לשוק. דמדקאמר בשני יבמין ע"כ דס"ל דממאנת אף לזיקתו דאל"כ מאי איריא בב' יבמין אפילו ביבם אחד כי מיאנה למאמרו עדיין הזיקה קיימת וצריכה חליצה ממנו ולפיכך אפילו לשוק תהא מותרת: ומשני תיפתר בשהשיאה אביה. לבעלה שמת ונישואי תורה היו והילכך אינה יכולה לעקור זיקה דקמא ממנה במיאונה ותנשא לאחיו והא דקאמר לאחיו קמ"ל דמיאנה בזה מותרת בזה: אמרו בית הלל לב"ש כו'. ועל דקאמרי ב"ש במתני' דדוקא בפניו היא דמקשו: לפי שמדד בכפישה. כמו בכפוי' ולשון אונא' כמודד בשולי המדה ועל שהיה מפסיד נכסי מלוג שלה. ולפיכך קנסו חכמים: וקשיא כו'. וכי בשביל שהוא עשה דבר שלא כהוגן נתיר הערוה שלו דהרי נשואה היתה ולב"ש אין ממאנין נשואות: וקאמר רב הסדא הדא אמרה. דלב"ש בדיעבד הוי מיאון מן הנשואין ופליג אדלעיל ובבבלי משני שם לב"ש תרי קיעורי עבדי ביה שקנסו בו שני קנסות:

הא

אפי' תימר בקיימת. לעולם אימא לך דמתני' ובריית' איירי בקיימת ול"ק דאיירי שאין שם יבם אחר אלא אביה דמשעת נפילה נראית כצרת בתו ואסורות. להתייבם הלכך אפי' לאחר המיאון אסור: משום מראית העין ור' יוחנן איירי בשיש שם אחים אחרים שבשעת נפילת צרות אלו עמדו להתייבם לכך לאחר שמיאנה בתו אף האב מותר בצרות: מן האירוסין. הא דתנן במתני' ריש פ"ק כנאלו העריות איילונית צרותיהן מותרת דוקא שלא נישאו לאחיו אלא נתארסו לבד ולא הכיר בה אחיו והוי מקח טעות והרי הן כאלו לא נתארסו מעולם אבל אם נישאת לאחיו דודאי הכיר בה הויא כאשתו וצרתה צרת ערוה. הך פלוגתא לא שייך הכא אלא אגב שיטפא דסוגי' דפ"ק מייתי לה הכא: אפי' מן הנישואין. דכי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסור ואיילונית דבלא ערוה נמי לא חזיא ליבום הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה: במחזירה תנינה. במהדורא בתרא כשלמדו שנית מסכת יבמות חזר בו ר' יוסי ואמר כר' יונה: לא כן. למדתנו רבינו אפי' מן הנישואין: א"ל והא קביעא גבך. מה שלמדת ממני כאלו נקבע בזכרונך במסמר כלומר אמת שאמרתי כך אבל הדרי בי: אר"ז. לפני ר"מ שפיר א"ר יוסי קודם חזרה בתמי'. כלומר איך ס"ד דר' יוסה לומר אפי' מן הנישואין צרותיהן מותרות: מפני שניתוסף. עליה איסור איילונית תהא צרתה מותרת בתמי' הא אפי' באיילונית לחוד בלא ערוה איכא למימר דאין צרתה חוללת דאיילונית אינה בת חליצה ויבום דכתיב אשר תלד פרט לאיילונית וקיימא עליה באיסור אשת אח וה"ל צרתה צרת ערוה ואף דלא קיי"ל הכי מ"מ לא גרעה בהכי מצרת צרת ערוה: ה"ג הוי איילונית כמי שאינה בעולם. אפי' הכיר בה הרי היא כאלו לא נשאת מעולם וכדפרשתי בסמוך דאיילוני' כיון דבלאו ערוה נמי לא חזיא ליבום הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה: וחלץ לה. לאיילוני' או בא עליה: שמא פטור בחברתה כלום. בתמיה דודאי אינה פוטרת צרתה ש"מ דאיילונית כאלו אינה בעולם שאין זיקה עליה כלל וה"ל צרת ערוה שלא במקום מצוה: ה"ג בתו ממאנת. קאי אהא דתנן ריש פ"ק וכולן אם מיאנו וכו' צרותיהן מותרות ובתו בכלל אלו וקשיא ליה איך אפשר לבתו שתמאן דאין מיאון אלא בקטנה והכא ודאי איירי כשקידשה אביה דקידושי עצמה כשהיא קטנה לית לה כל זמן שאביה חי וקידושי אביה דאורייתא הן ואינה יכולה למאן: ולא נשואי תורה הן. בתמי' הא כתיב את בתי נתתי לאיש הזה אלמא בדידיה תליא הנתינה: תיפתר. תפרש למתני' דאיירי בקטנה שהשיאה אביה לאחר ונתגרשה כשהיא קטנה ושוב אין לאביה רשות בה והלכה וניסת לאחי אביה בעודה קטנה ויכולת במיאון והיא נקראת יתומה בחיי האב לקמן בפרקין: זאת אומרת. מדתנן בריש פ"ק ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו שמיאנו ש"מ שאין קטנה יולדת: דלא כן. דאל"כ אלא קטנה יולדת קשיא אמאי אין חמותו ממאנת תמתין עד שתגדיל ותמאן בבעלה שמת לעקר נישואין הראשונים ויהא חתנה מותר בצרתה: מיאנה ובנה על כתפה. דסובר בניס אינן כסימנים ופליג אתנא דמתני': היא מתני'. הא דפליגי בית שמאי ובית הלל במתני' בממאנת ביבם איירי בשנפלה לפני שני יבמין וסברי בית שמאי דממאנ' למאמרו ולזיקתו ואין מיאון לחצי זיקה ומותרת אפי' לו הלכך לא מהני המיאון וב"ה סברי יש מיאון לחצי זיקה כדמסיק: ופריך תמאן למאמרו ותינשא לשוק. קס"ד טעמא דב"ש משום דעבד בה מאמר לא מהני המיאון דהכתי אגידה בי' מחמת זיקה וקשיא ליה לב"ש כיון דאי לאו מאמרו של זה מודים דיכולה למאן א"כ אף עכשיו תמאן במאמרו ובכולא זיקה ותינשא לשוק: ותמאן במאמרו וכו'. א"כ תיהני מיהת המיאון שלא תהא אגודה ביבם זה ותהא מותרת לאחיו ולמה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ: באומרת אי אפשי בך. דאינה עוקרת כל הזיקה דמשמע באחיו השני רוצה בו הלכך לא תינשא לשוק וגם בלשון זה עוקרת מאמרו של זה וגם זיקתו ואין מיאון לחצי זיקה: בשהשיאה אביה. לבעל שהן קידושי תורה ואינה יכולה למאן: ה"ג שמיאנה אשתו שלא בפניו וכ"ה בבבלי: לפי שמדד בכפישה. במדה כפוי' מדד לשון אונאה כמודד בשולי המדה שהיה מפסיד נכסי מלוג שלה: שמא מתירין ערוה שלו. בתמיה וזו לב"ש ערוה מדבריהם היא שאין במיאונה כלום שהרי נשואה היתה שאכל מנכסי מלוג שלה וגם המיאון היה שלא בפניו: ה"ג א"ל

הא

מסורת הש"ס

קידושין פד ע"ב

נדה דף נב ע"א

פי' יבמו' קי ועיין תוס' שם ד"ה תרי

שנויי נוסחאות (ס"ו) עוד בד"ו עד. (ס"ו) חמשה כ"ה בד"ו. שני בד"ו ליתא. (סל"ו) אמר בד"ו אברה.

הא ארוסיך איעבר אמרה תלך אמה ותינשא לו. ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין מיאון גדול מזה. *תני בשם רבי יודה אפי' לא נכנסה אלא ליטול חפץ מן החנווני ואמרה אי איפשי בפלוני בעלי אין מיאון גדול מזה. ובית דין יושבין במיאונין. לא כן תני *ברח מן שלש והידבק בשלש. [א] הידבק בחליצה ובהיתר נדרים. ובהבאת שלום. [ב] וברח מן דמיאונין. ומלהיות ערב. ומלהיות בעל פיקדון. אמר רבי שמעון בר בא [ז]לית שמה פיקדון אלא פוקדון. אמר רבי ברכיה °בני אם ערבת לרעך. ובית דין יושבין במיאונין. תיפתר דהויין עסוקין במילה חורי. ואתא עובדא קומיהון. כיני מתניתא ותמאן בו ותינשא הא תתארס לא. הדא אמרה עברה ומיאנה מן הנישואין על דבית שמאי מיאוניה מיאונין. רבי אחא בשם ר' תנחום בר חייה קול יוצא לנשואה ואין קול יוצא לארוסה. יכולה היא אשה להטמין עצמה ולומר לא נתארסתי ואינה יכולה להטמין עצמה ולומר לא נשאתי:

הלכה ב מתני' *אי זו היא קטנה שהיא צריכה למאן כל שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה [ג] השיאוה שלא מדעתה אינה צריכה למאן ר' חנניה בן אנטיגנס אומר [ד] כל תינוקת שאינה יכולה לשמור את קידושיה אינה צריכה למאן רבי אליעזר אומר אין מעשה קטנה אלא כמפותה בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה:

גמ' אי זהו לדעתה עבד לה גנון ומלבשין לה קוזמירין ומדכרין לה גבר. מה חלוקין על רבי חנניה בן אנטיגנס. מן מה דמר ר' יוחנן *אי זו היא קטנה שהיא צריכה להתגרש [ה] כל שנותנין לה גיטה ודבר אחר עמו והיא מוציאה אותו לאחר זמן. הדא אמרה חלוקין על ר' חנניה בן אנטיגנס. ר' לעזר אומר אין מעשה קטנה כלום. אינו זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפר נדריה כילו שאינה אשתו לכל דבר אלא שהיא צריכה ממנו מיאונין. ר' יהושע אומר זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה כילו היא אשתו לכל דבר אלא שהיא יוצאה הימנו במיאון. אמר *ר' ישמעאל חיזרתי על כל מידות חכמים ולא מצאתי אדם שמידתו שוה בקטנה חוץ ממידות ר' אליעזר אלא שהוא אמר שהיא צריכה ממנו מיאונין. אמר ר' אבהו מעשה באמו של ר' ליעזר שהיתה דוחקת בו לשאת את בת אחותו והיה אומר לה בתי לכי הינשאי בתי לכי הינשאי. עד שאמרה לו הרי אני שפחה לך לרחוץ רגלי עבדי אדוני אעפ"כ כנסה ולא הכירה עד שהביאה שתי שערות. על דעתיה דר' ליעזר מהו שתמאן בו ותטול

קרבן העדה

הא ארוסיך איעבר. כלו' הא ארוסיך עובר לפניך ותתבייש מיני': ואמרה. בפני החנוני לבדו אי אפשי בפלוני בעלה הוי מיאון ולא אמרינן משום דאטרחה להביא חפץ משלו הוא דקאמרי הכי: ופריך ובית דין יושבין במיאונין. בתמי' והתני ברח מן שלשה וכו': הדבק בחליצה. תורה אור דהכונס את יבמתו לשם נוי לשם דבר אחר כאלו פוגע בערוה וקרוב להיות הולד ממזר: ובהיתר נדרים. דתניא ר' נתן אומר כל הנודר כבונה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן דה"ל לאיתשולי עלי': ובהבא' שלום. דכתיב בקש שלום ורדפהו: וברח מן המיאונין. דלמא גדלה ומיחרטא בה: ומלהיות ערב. דכתיב רע ירוע כי ערב זר: אלא פוקדון. לא לדין דשכיחא מילתא לירד לדינא ודיינא ע"י קבלת פקדונות: א"ר ברכי'. מן התורה מנ"ל להתרחק מן הערבות דכתיב בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפך עשה זאת והנצל לך התרפס ורהב רעך: וב"ד יושבין במיאונין. לב"ש פריך דקאמרי בפני ב"ד דוקא א"נ אף לב"ה פריך דקאמרי בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד הא אי אפשר למצוא שיבואו מיאונין בפני ב"ד: ומשני תיפתר. תפרש למתני' שהיו ב"ד עסוקים בענין אחר ובאה לפניהם ומיאנה: כיני מתני' וכו'. קשיא ליה אדברי ב"ש דקאמרי אלא ממאנת וכו' ותמאן ותנשא הא מיאנה חדא זימנא בבעלה ואמאי קתני ותמאן והנשא אלא כן הוא פירושא דמתני' ותמאן בו וממתנת מלארס לאחר עד שתגדיל כדי שלא תחזור ותמאן בשני או אם רצה להנשא ממאנת בבעלה ותנשא לאחר דתו לא ממאנת לב"ש דנשואה היא: ה"ג אין מיאוניה מיאונין. וה"פ אס"ד דאף בנשואה לב"ש בדיעבד הוי מיאון א"כ מאי בין אירוסין לנשואין דהא לב"ש אין ממאנת אלא פעם אחת א"כ למה לא תמאן והתארס דהא אינה יכולה למאן שנית אלא ודאי באירוסין שנית בדיעבד מיאוניה מיאונין ובנישואין לעולם אין מיאוניה מיאונין: קול יוצא לנשואה וכו'. כלומר לעולם אף בנשואין בדיעבד מיאוניה מיאונין והא דלא חשו בנישואין שתמאן שניה דכיון שהקול יוצא לנישואין ימנעו אותה בני אדם שלא תמאן אפי' בפני אחרים כ"ש בפני ב"ד שלא תמאן משא"כ באירוסין ולא ידעו להזהר בה לעכבה מלמאן:

הלכה ב מתני' אין מעשה קטנה כלום. דכמי שלא כיסת דמי: **גמ'** גנון. חופה: קוזמירין. תכשיטין: ומדכרין לה גבר. ומזכירין לה שתינשא לבעל וגירסת הרשב"א ומדכרין לה גבר איזהו שלא לדעת עבדין לה גנון ומלבשן לה קוזמירין ולא מדכרין לה גבר: מה חולקין. מי פליגי חכמים על רבי חנניא בן אנטיגנוס או לא: והיא מוציאה אותו לאחר זמן. כשתובעו אותו ממנו ושיעור זה לאחר שיעורא דרחב"א דקודם שש שנים יודעת לשמור קידושיה ושיודעת להוציאו לאחר שנתגדלה יותר משש שנים ש"מ דהחכמים פליגי על רחב"א ורבי יוחנן אליבא דחכמים אמר שמעתיה: אלא שהיא צריכה ממנו מיאונין. דאי בכדי תיפוק תהא נראית כאלו היתה זונה אללו: זכאי במציאתה. דרבנן אפקרוה גביה והפקר בית דין הפקר: ה"ג אלא שהיא יוצאת הימנו במיאון: חוץ ממידות רבי אליעזר. דלר"א פלג דאי אשתו היא תיבעי גט: אף על פי כן. שכנסה להפיק רצון אמו לא בא עליה עד אחר שגדלה דאסור לשהק בתינוקות: ותטול

פני משה

הא ארוסיך איעבר. הרי הארוס שלך עובר לפניך: תלך אמה. ועל שם שארסה אמה שלא מדעתה אמרה כן כלומר אי אפשי בו: אפילו לא נכנסה אלא ליטול הפץ מן החנווני. חפץ של בעלה דאפילו ליכא אלא חנוני ואיכא למימר משום דאטרחה ליטול הפץ שלו אמרה. וכן הוא בבבלי ק"ח: ובית דין יושבין במיאונין. בתמיה לא כן כו' ואדלעיל קאי דמדקאמר לב"ש בדיעבד אפילו מן הנשואין הוי מיאון ש"מ דממאנין לארוסות ואפילו לכתחלה קאמר וכי בית דין יושבין להזקק למיאון: אלא פוק דין. הוצא זה מביתך: בני אם ערבת לרעך. טעמא דערב קמפרש דיש להתרחק אם ערבת לרעך נוקשת באמרי פיך וכדאמר בבבלי בערבי של ציון שסולף עצמו מן הלוה ותוקע עצמו על הערב: ובית דין כו'. מהדר לתחילת הקושיא הוא: דהוו כו'. כגון שהיו עסוקין בדבר אחר ובא ענין המיאון לפניהם ולא שישבו מתחילה לכך: כיני מתניתא ותמאן ותנשא. כן היא המתניתא דקאמרה לב"ש דתמאן ותנשא מיד ותו לא תוכל למאן וכדפרישית במתני': הא תתארס לא. בתמי' הא לב"ש אין ממאנת וחוזרת וממאנת אפי' מן האירוסין: הדא אמרה כו'. זאת אומרת דלב"ש בדיעבד אפי' מן הנשואין הוי מיאון והילכך קאמר ותנשא כלומר ותנשא עוד שאם היתה נשואה ומיאנה תנשא לאחר כמו שהיתה נשואה ולזה קאמר לשון נשואה: ור' אחא. מתרץ דה"ט דקאמר דעלה טובה קמ"ל שידעו הכל שנשאת דקול יוצא לנשואה כו' ואפשר שתטמין עצמה אירוסין שלה לומר לא נתארסתי ותנשא עוד לאחר והילכך קאמרי ותנשא:

הלכה ב מתני' איזו היא קטנה כו' כל שהשיאת' אמה. ודוקא השיאתה אבל אם קידשוה וקבלו הם הקידושין אינה צריכה למאן ואפי' היה לדעתה שלא מצינו שליחות לקטן ואפי' מדבריהם והא דאמרינן מיאון בארוסות מיירי שקבלה היא עצמה הקידושין. הרמב"ן ז"ל בשם הרב הנשיא ר' יהודה הברגלוני ז"ל: לדעתה. מפרש בגמרא: שאינה יכולה לשמור קידושי'. לשמור בשביל קידושין ולא שתשמור אותן כדרך שמשמרות אגוז וכיוצא בו: אלא כמפותה. כדמפרש בת ישראל לכהן כו' דכמי שלא נשאת דמי והלכה כר"ח בן אנטיגנוס ואין הלכה כר"א:

גמ' איזהו לדעתה עבד לה גנון. חופה: קוזמירין. מלבושים נאים ומזכירין לה בעל ואם אין מזכירין לה בעל הוי שלא לדעתה אפי' עבדין לה חופה וקוזמירין וחסר כאן הסיפא וכן מצאתי בהרשב"א ז"ל איזהו שלא לדעתה עבדין לה גנון ומלבשין לה קוזמירין ולא מדכרין לה גבר: מה חלוקין. ובעי הש"ס אם חביריו חלוקין על ר"ח בן אנטיגנוס דמתני': ופשיט לה מן מה דאמר ר' יוחנן. לקמן בגיטין פ' התקבל סוף הלכה ב': איזו היא קטנה שצריכה להתגרש. ואינה יוצאה במיאון: כל שנותנין לה גיטה ודבר אחר. כדמפרשינן שם שמבחנת בין גיטה לדבר אחר ויכולה לשמור את גיטה וקודם לזמן הזה אינה צריכה להתגרש ומשמע אבל מיאון צריכה ואעפ"י שאינה יודעת לשמור ולר"ח בן אנטיגנוס כל שאינה יודעת לשמור אינה צריכה למאן ש"מ דחלוקין חביריו על ר"ח בן אנטיגנוס: אינו זכאי כו'. וכן פלוגתא דר"א ור' יהושע בבבלי שם: כילו. כאלו: שמדתו שוה בקטנה. שהשוה מדותיו לומר דאינה כאשתו כלל אלא שצריכה מיאון: בתי לכי הנשאי. שלא רצה לישאנה דעדיין קטנה היתה ור"א לטעמיה: ולא הכירה. שלא בא עליה עד שהביאה ב' שערות דהו לא תוכל למאן: על דעתיה דרבי לעזר. דאמר אינה כאשתו כלל: מהו שתמאן ותטול

מסורת הש"ס

פאה פ"ג יבמות קח

יבמות קט

מש"ו מ"ג (מצלי ו)

שם קו ב

(גיטין פ"ז ה"ג)

שם קח

עין משפט נר מצוה

יא
א ב מיי' פ"י מגירושין הט"ז

יב
ג ד מיי' פ"ד מאישות פי"א מגירושין סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מג סעיף ב וסי' קנה סעי' א ב

יג
ה מיי' פי"ב מגירושין הי ט סמ"ג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ו וכמל"מ

ציון ירושלים

[ז]לית שמה פקדון אלא פוקדון ע' מדרש רבה פ' ויגש ובנזיון שם ועיין יפה תואר שם:

שנויי נוסחאות (ב"י) בני אם ערבת (משלי'). (שכ"ב) קוזמירין גד"ז קוזמידין. ומדכרין גד"ז ומדברין. (של"ס) במיאון גד"ז בגט.

בן אריה

קרבן עדה ד"ה ומדכרין לה גבר כו'. וגירסת הרשב"א ומדכרין כו' נ"ב שכן הוא בעיטור [אות ג' גט מיאון]:

הגהות הרמ"ש הרי אני שפחה, נ"ב נבון שכתוב (ש"א כ"ה מ"א):

ותיטול קנס ממנו. על דעתיה דר' יהושע מהו שתמאן בו ותיטול קנס מאחר. מהו שתמאן בו ותעקור גיטה. חללה וממזרת. ר' יצחק שאל מהו שתמאן בו ותחזור למזונות אביה. פשיטא שאינה חוזרת למזונות בעלה שכן הוא כותב לה ואת תהוין יתבא בביתי ומיתזנת מן ניכסי. ולית היא ביתה. לא צורכה דלא. מהו שתמאן בו ותחזור למזונות אביה. תמן תנינן *קטן שלא הביא שתי שערות. רבי יהודה אומר תרומתו תרומה. תני בשם ר' מאיר לעולם אין תרומתו תרומה עד שהביא שתי שערות. רבי אבין כהנא בשם ר' הילא. °ולא תשאו עליו חטא את שהוא בנשיאת עון תורם את שאינו בנשיאת עון אינו תורם. התיבון עכו"ם הרי אינו בנשיאת עון ותורם. ר' יוסי בשם ר' הילא °ונחשב לכם °תרומתכם. את שכתוב בו מחשבה תורם. ואת שאין כתוב בו מחשבה אינו תורם. התיבון הרי גוים הרי אין כתוב בהן מחשבה ותורם. תני ר' הושעיה גוים אין להן מחשבה בין להכשיר בין לתרומה. רבי אחא בר חיננא בשם כהנא כדברי מי שהוא אומר אינו תורם ואינו מקדיש. ולמה לא אמר כדברי מי שהוא [א] תורם [ב] ומקדיש. בגין דר' יודה אמר תורם ואינו מקדש. אמר ר' יוחנן אפילו כמאן דאמר אינו תורם מקדש. מהו מקדש עולה ושלמים. להביא חטאת חלב אינו יכול שאין לו חטאת חלב. חטאת דם אינו יכול שאין לו חטאת דם. מהו שיביא קרבן זיבה וקרבן צרעת מאחר שהיא חובה אינו מביא או [ג] מאחר שהוא מטמא בהן מביא

כותי

פני משה

ותטול קנס ממנו. כלומר דמאחר שאינה אשתו אם תוכל לתבוע קנס כמפותה ממני: ע"ד דר"י. דכאשתו היא וממנו ודאי אין נוטלת קנס אלא מהו שתמאן ותטול קנס מאחר. דבקידושי קטנות איירי שילאה במיאון ועדיין בתולה היתה ואם אנס או פיתה אותה אחר מהו שהועיל המיאון לבטל הקידושין למפרע ונמצאת פנויה היתה ונוטלת קנס מזה וממיתה ודאי פטור הוא דקידושי דרבנן נינהו. א"נ דבעי אם אנסה אחר לאחר שמיאנה בו וכלומר דאם קידשה ויצאה במיאון אם דמיא להא דקי"ל בפ"ג דכתובות יתומה שנתארסה ונתגרשה דהאונסה חייב בקנס וכן נמי מיאון ביתומה קטנה: מהו שתמאן בו ותעקור גיטה חללה וממזרת. כלומר למאי דתנן לקמן דמיאון אחר גט מותרת לחזור לו והיינו בגיטא דידי' אתי מיאון ומבטל הגט וכי קא מיבעיא לן בגיטא דחבריה שנתן לה הראשון גט ונשאת לאחר ומיאנה אם מבטל גט הראשון ומותרת לחזור לו ואע"ג דתנן נמי לקמן בסיפא המגרשת כו' לאחר וגירשה לאחר ומיאנה כל שהיא יוצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו דאלמא דלא אתי מיאון ומבטל גיטא דחבריה. כבר רמז בבבלי שם עליה דמרישא שמעינן דמבטל אפי' גיטא דחבריה דקתני מיאנה בו והחזירה נתן לה גט ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה אסורה לחזור לו וטעמא דנתאלמנה או נתגרשה מהאחר הא מיאנה בו מותרת לחזור לו דמבטל גט הראשון ומפרק לה התם תברא מי ששנה זו לא שנה זו והיינו דקא מיבעיא ליה הכא הלכה כמאן ולכ"ע בעי. וזהו כעין בעיא ראשונה בבבלי ששאלו לר"ע בבית האסורין: חללה. כלומר אם לאחר שגירשה הראשון נשאת לכהן והוית חללה ואם מיאנה מהו שתבטל הגט נמי לענין זה דלמפרע לא תיהוי חללה. א"נ היכי דנשא חללה או ממזרת ומיאנה בו מהו שתעקור המיאון נמי לאיסור לאו דחללה וממזרת ולא לקי כמו שעוקרת הנישואין. ולא שייכא הכא למיפרך מהו לאיסור כרת התרת איסור אשת איש דנפקעת מינה איסור לאו לכ"ש כדפריך בבבלי על הבעיא הראשונה לענין מחזיר גרושתו דהתם מפקע המיאון להגט ולא מיקרי מחזיר גרישתו אבל הכא איסורא דעבד בשעת מעשה עבד או דנימא דעוקרת נמי הלאו למפרע דלא הוו נישואין כלל ולא איפשיטו כל הני בעיא: מהו שתמאן בו ותחזור למזונות אביה. לאחר שמיאנה אם תחזור להאחין וחייבין לזונה מנכסי אביה דלא הוי כנשאת כלל או דדמיא לשאר נשאת ונתגרשה דאין לה מזונות מהאחין דמיאון שלה כגט דידה הויא: פשיטא כו'. כלומר הא ודאי פשיטא לן דאם מת בעלה דאינה חוזרת ליזון מנכסיו מתנאי כתובה: שכן הוא כותב לה כו' ולית היא ביתי'. שכבר יצאת מביתו: לא צורכה דלא מהו כו'. כי קא מיבעיא לן אלא אם חוזרת להאחין ליזון מנכסי אביה ולא איפשיטא: תמן תנינן. בפ"ק דתרומות הלכה ג' וכל הסוגיא זו וכתבתי כאן הגי' עיקר עם מה שבררתי משתיהן ועל דמקשי לקמן אדרבי יהושע מייתי לה הכא: ר' יודה אומר תרומתו תרומה. דלא ס"ל לר"י הך דרשה מאת כל איש פרט לקטן וכן הגי' שם במשנה ובבבלי פ' יוצא דופן גרים לר' יהודה אין תרומתו תרומה: לעולם כו'. משום דר' יוסי מחלק התם דעד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה ומשבא לעונת נדרים תרומתו תרומה להכי קאמר אליבא דר"מ דלעולם אין תרומתו תרומה עד שיביא ב' שערות: ר' אבין כהנא קאמר בשם ר' הילא. דהיינו טעמא דר"מ דכתיב בתרומה ולא תשאו וגו' את שאינו בנשיאות עון דלאו בר עונשין הוא עד שיביא ב' שערות אינו תורם: התיבון. לר' אבין הרי עכומ"ז דאינן בכלל עונשין ותורם את שלו כדתנן בסוף פ"ג דתרומות העכומ"ז והכותי תרומתן תרומה: וקאמר ר' יוסי בשם ר' הילא. דהיינו טעמא דכתיב ונחשב לכם תרומתכם את שכתוב בו מחשבה שיש לו מחשבה להפוקי קטן דאין לו מחשבה וכדתנן בפ"ג דמכשירין חש"ו יש להן מעשה ואין להן מחשבה: התיבון ליה הרי עכומ"ז. דאין להם מחשבה ואפ"ה תורם: ותני ר' הושעיה. כלומר דמייתי סייעתא לתיובתיה דרבי הושעיא תני בהדיא דאין להן מחשבה: ומשני כאן להכשיר כאן לתרומה גרסינן וכן הוא בתרומות: כלומר דלהכשי' אין להן מחשבה כדתנן גבי הכשר חשב עליהם שירדו גשמים הרי זה בכי יותן. משום דלאו בר מקבל טומאה הוא ומחשבתו לאו מחשבה היא לענין הכשר: כאן לתרומה. אבל לתרומה מחשבתו מחשבה היא דשייך בתרומה דנפשיה אבל קטן לא שייך ביה מחשבה כלל: כדברי מי שהוא אומר. לדברי האומר דקטן אינו תורם וכן אינו מקדיש דאין הקדשו הקדש וכקמן מפרש: ולמה לא אמר כו'. דהיה לו לסיים דבריו נמי ולדברי האומר תורם מקדיש: ומשני בגין דר"י. בשביל שמטעו אליבא דר' יודה דאעפ"י שהוא תורם ס"ל דאינו מקדיש והילכך לא מצי למינקט הכי וטעמיה דר' יודה דס"ל דמאת כל איש אהקדש קאי: ור' יוחנן. פליג אדברי ר' אחא דאפילו למ"ד אינו תורם אפ"ה מקדיש דשאני תורם דמיעטי' קרא: מהו מקדיש וקאמר עולה ושלמים. כלומר קרבן נדבה אבל לא חובה כדמסיק להביא חטאת חלב והטאת דם אינו יכול שאין לו דלאו מחויב חטאת הוא: מהו שיביא קרבן זיבה וקרבן צרעת. מי אמרינן מאחר שהוא חובה אינו מביא או דמאחר שהוא מטמא בהן דקטן אפי' בן יומו מטמא בזיבה וכן בצרעת מביא:

פשיטא

קרבן העדה

ותיטול קנס ממנו. אם מיאנה בו מן האירוסין ואח"כ בא עליה באונס מהו שיהא חייב לשלם לה קנס: ותיטול קנס מאחר. פשיטא ליה דהמאנס ארוסתו אחר שגירשה דאין לה קנס ממנו וזו ודאי כארוסתו שגירשה היא לר"י אלא הא מיבעיא ליה אם יש לה קנס מאחר דה"ל כנשואה שנתגרשה דודאי אין לה קנס או דלמא כיון דיוצאת במיאון יש לה קנס: מהו שתמאן בו ותעקור גיטה. כאלו לא נתגרשה מעולם ומותרת לכהן או לא וקך נמי לר"י הוא דקמיבעיא ליה אבל לר"א אף גיטה אינו כלום ופשיטא שהמיאון מבטלו: ה"ג חלל וממזר ר' יצחק שאל וכו'. וה"פ קטנה בת כהן נשואה לחלל או לממזר מהו שתמאן בו ותחזור למזונות בית אביה כאלו לא ניסת לו כלל ולא מיפסלא מתרומה דבי נשא: פשיטא שאינה חוזרת למזונות בעלה. שהיתה נשואה לכהן ומת וניסת לישראל ומיאנה בו פשיטא שאינה חוזרת למזונות בעלה שמת דמיד כשניסת נתעקרה מהאי ביתא אע"ג שהמיאון עוקר לנישואין האחרונים מ"מ כבר יצאה מביתו של הראשון שמת ואין לו נמנו מזונות שכך כותבין ואת תהוין וכו' וזו אין זה ביתה ולר' יהושע פריך דס"ל קטנה בת ישראל שניסת לכהן אוכלת בתרומה אבל לר"א אין מעשה הקטנה כלום ואינה אוכלת בתרומה: לא צורכא. לא קמיבעיא לן אלא אם היא חוזרת למזונות אביה: תמן תנינן. ריש מסכת תרומות: ולא תשאו עליו חטא. בהרימכם את חלבו ממנו ובתרומה איירי קרא: ואת שאינו בנשיאת עון. דקטן עד שלא הביא שתי שערות ודאי אינו בנשיאת עון דלאו בר עונשין הוא עד שיביא שתי שערות אף הוא אינו תורם: התיבון. השיבו חכמים לר"מ הרי עכו"ם שאינו בנשיאת עון אם אינו תורם כלל או אם תרם מן הרע על היפה ואפ"ה תרומתו תרומה כדתנן פ"ג דתרומות: ונחשב לכם תרומתכם. כלומר טעמא דר"מ מהכא: את שכתוב בו מחשבה. כלומר את שיש בו דעת: ואת שאין כתוב בו מחשבה. דקטן אין לו מחשבה לכ"ע: הרי אין כתוב בהן מחשבה. דהא כתיב ונחשב לכם תרומתכם דהיינו תרומת ישראל אבל לא תרומת עכו"ס ואפ"ה תרומתו תרומה א"נ עכו"ם אין מחשבה שלהם מועלת וכן עיקר: תני ר"ה וכו'. מייתי ראי' מהא דתני ר"ה דעכו"ם אין להם מחשב': בין להכשיר. את הזרעים דכתיב כי יתן מים על זרע וקרינן כי יותן ודרשינן כי יותן דומיא דכי יתן דניחא ליה אבל אם נפל מים על זרעי' ולא ניחא לי' אינן מכשירין את הזרעי' ובישראל במחשבה בעלמא דניחא לי' סגי אבל עכו"ם וקטן בעינן שיעשו מעשה ומדרבנן סגי שתהא מחשבתן ניכרת מתוך מעשיהם דניחא להו: בין לתרומה. דאין תרומתו תרומה עד שיוציא בשפתיו ויאמר הרי זו תרומה משא"כ ישראל דסגי במחשבה דכתיב ונחשב לכם ולא לעכו"ם: כדברי מי שהוא אומר אינו תורם. מ"ד קטן אינו תורם סובר נמי דקטן אינו מקדיש והקדשו אינו הקדש: ופריך ולמה לא אמר. נמי ומ"ד דתורם סובר נמי הקדשו הקדש: ומשני בגין דר"י. בשביל ר"י דסובר קטן תורם ואפ"ה סובר קטן אינו מקדיש: ואפי' כמ"ד אינו תורם. עד שיביא שתי שערות אפ"ה משהגיע לעונת נדרים הקדשו הקדש ופליג אדרב כהנא: מהו. יכול להקדיש דוקא עולה ושלמים שהן באין בנדבה להביא חטאת. על חלב או על דם וה"ה שאר חייבי חטאות לא קמיבעיא ליה דודאי אינו מקדיש דקטן אינו ממחויבי חטאת כי קמיבעיא לי' אם הקדיש קרבן על זיבתו ועל צרעתו אי קדוש או לא: מאחר שהיא חובה. קרבנו של קטן שהיה זב או מצורע הוא חובה ואין הקטן מביאו דהא לאו בר חיובא הוא אלא אביו מביא עליו קרבנותיו: או מאחר שהוא מטמ' בהן. דאפי' קטן בן יומו מטמא בזיבה אף מביא ומפריש בעצמו קרבנותיו:

כותי

עין משפט נר מצוה

יד
א ב מיי' פ"ד מתרומות ה"ד ופ"א מנדרים הל' ד

טו
ג מיי' פ"ט מטומאת צרעת ה"א ופ"ה ממחוסרי כפרה הל' ד

מסורת הש"ס

(תרומות פ"ק ה"ג) תרומות פ"א משנה א

במדבר יח
ס"ס
ס"ס

שערי נוסחאות (פ"ז) ומיתזנת בד"ו ומיתזנה. (פ"ז) היא בד"ו הוא.

בן אריה

מזונות כו' וכו' ופירשו אם חוזרת להיות ניזונת מן האחים ע"ב ... וכסוגיא ונראה שגם כאן פירושו כן ... מהו שתמאן בו ותחזור למזונות אביה. כ"ב עי' בבלי כתובות ... [דשם איתא בעו מיניה מרב ששת ממאנת יש לה מזונות או אין לה

תורה אור

כותי פשיטא לך שהוא מביא. מהו שיעשה בהן שליח. מאחר שהוא מטמא בהן נעשה בהן שליח או מאחר שאינו נעשה שליח לכל הדברים אינו נעשה בהן שליח. התיב ר' יודן הרי יש לו טבל דבר תורה פוטר טיבלו דבר תורה והכא אע"פ שהוא מטמא בהן אינו נעשה שליח. מהו שיביא ביכורין כר' יודה *דר' יודה אמר הוקשו לקדשי הגבול אינו מביא. כרבנן דאינון אמרין [א] הקשו לקדשי המקדש מביא. מהו שיביא חגיגה. מאחר שהוא חובה אינו מביא. או מאחר שהוא [ג] משנה לשם שלמים מביא. כותי פשיטא לך שהוא מביא מהו שיביא פסח. מאחר שהיא חובה אין מביא או מאחר דאמר רבי שמעון בן לקיש בשם רבי הושעיה [ג] מביא הוא אדם פסח בשאר ימות השנה ומשנהו לשם שלמים מביא. מהו שיביא מעשר בהמה אין יסבר כר' מאיר דר"מ אמר (במדב' יח) *מכל מעשרותיכם הוקשו מעשרות זה לזה. כשם שאינו מביא מעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה. מהו שיעשה תמורה אין יסבר כר' מאיר דאמר מכל מעשרותיכם הוקשו מעשרות זה לזה. כשם שאינו מביא מעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה כשם שאינו מביא מעשר בהמה כך אינו עושה תמורה. ויסבור כר' שמעון דאמר מעשר בהמה לימד על כל הקדשים לתמורה כשם שאינו מביא מעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה. כשם שאינו מביא מעשר בהמה כך אינו עושה תמורה. (כשם שאינו עושה תמורה כך אינו ממר בו) כשם שאינו מימר בו כך אינו מימר בכל הקדשים *מהו שיהו חייבין על קדשיו בחוץ. כהנא אמר אין חייבין על קדשיו בחוץ. רבי יוחנן ר' שמעון בן לקיש תריהון אמרין חייבין על קדשיו בחוץ. וקשיא דרבי כהנא על דרבי יודה דר' יודה פוטר טיבלו דבר תורה ואת אמר הכין. *כמאן דאמר [ז] מאיליהן קיבלו עליהן את המעשרות. וקשיא דרבי יוחנן על

קרבן העדה

מסורת הש"ס

כותי פשיטא לך שהוא מביא. שמפרי' קרבנותיו נדרים ונדבות כישראל מיהו הא מיבעי' לן מי נעשה שליח להפרי' קרבן בשביל ישראל הואיל ואית בהקדש קרבן דנפשי' או דלמא כיון דבכל התורה ומצות אין שליחות לעכו"ם ה"נ לא שנא: הרי יש לו טבל ד"ת. מן התורה אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מן המעשרות א"כ טבל שקנה מישראל ופוטר טבלו מן התורה כדתנן עכו"ם וכותי שתרמו תרומתן תרומה ואפ"ה אינו נעשה שליח לתרום את של ישראל כדתנן בריש תרומות (ביכורים פ"ג משנה יב) עכו"ם שתרם את של ישראל אפי' ברשות אין תרומתו תרומה: ה"ג והכא אע"פ שהוא כהן אינו נעשה שליח. וה"פ גבי קדשים נמי אע"ג שהוא מפריש קדשי עצמו אינו נעשה בהן שליח: מהו שיבי' עכו"ם ביכורין. כי היכי דמפרי' תרומות ומעשרות: ה"ג כר"י דרי"א הוקשו לקדשי גבול וכו' הוקשו לקדשי המקדש. (ספרי פ' ראה) וה"פ פשיטא לר"י אינו מביא ולרבנן מביא דתנן פ"ג דביכורי' רי"א נותנין את הביכורי' לכהן חבר בטובה דרך צדקה וגמילות חסד דדמיין לקדשי גבול לתרומות ומעשרות וראשית הגז ודדמיין להו ורבנן אומרים נותנין אותו לאנשי משמר כשאר קדשי מקדש והשתא לר"י לתרומה דמיין ועכו"ם מביא ביכורים ולרבנן דדמיין לקדשי המקדש אינו מביא: (מה מו) מהו שיביא. עכו"ם קרבן חגיגה כלומר אם הפריש בהמה לחגיגה קדוש או לא מי אמרי' כיון דחגיגה בישראל קרבן חובה הוא וכל דבר שבחובה אין מקבלין מהן כדתנן בשקלים פ"ב או (דמאי דף ז: ב ס"ג) דלמ' מאחר שאם נאבד' החגיג' ונמצאת לאחר זמן קריב שלמים ה"ל כבא בנדבה וקדוש: כותי פשיטא לך שהוא מביא ל"ג וכ"ה בתרומות: מביא הוא אדם פסח. שנאב' לו בזמנו ומצאו בשאר ימות השנה עוקר שם פסח ממנו ומביאו לשם שלמים וה"ל כשלמים וקדוש: ה"ג מהו שיביא מעשר בהמה. וכ"ה בתרומות וה"פ מי אמרינן לשלמים דמי שהרי נאכל לזרים א"ד כיון שהוא חובה אינו מביא: ופשיט אין סובר כר"מ. אי קיי"ל כר"מ פשיטא דמביא כדמסיק: מכל מעשרותיכם. כתיב בפ' תרומת מעשר וכתיב לשון רבים ללמד דהוקשו כל המעשרות זה לזה: ה"ג כשם שמביא מעשר דגן כך מביא מעשר בהמה ובסמוך נמי גרסי' כשם שמביא מעשר דגן כך מביא מעשר בהמ' וכשם שמביא מעשר בהמה כך עושה תמורה וכ"ה בתרומות. וה"פ כשם שמביא מעשר דגן כדתנן בתרומות פ"ג עכו"ם מעשרותיו מעשר ה"נ מעשר בהמה שלו קדש וכשם שמעשר בהמה שלו קודש ה"נ עושה תמורה דכתיב במעשר בהמה והי' הוא ותמורתו יהיה קדש: ויסבור כר"ש. ואי סבירא לן כר"ש דהאי מעשר בהמה בכלל כל הקדשים היתה ולמה יצאה להקיש לה שאר כל הקדשים שעושין תמורה אף בכל הקדשים אינו עושה תמורה אפי' בקדשים דאית בהן: כשם שאינו מביא מעשר דגן. דר"ש אית לי' פ"ג דתרומות תרומות עכו"ם אין חייבין עליה חומש דס"ל אין תרומתו תרומה א"כ אף מעשר בהמה אינו מביא: מהו שיהו חייבין. על קדשי קטן אם שחטן גדול בחוץ: דר"י פוטר טבלו דבר תורה. טבלו שהוא אסור מן התורה קאר"י תרומתו תרומה ופוטרו אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דאורייתא אתי גברא דאורייתא ומתקן טבל דאורייתא אלא אי אמרת דרבנן איך פוטר איסור דאורייתא וכיון דמדאורייתא גדול הוא למה לא יהא הגדול חייב על שחיטתו בחוץ: ומשני כמ"ד מאליהן קבלו המעשרות. כלומר תרומה בזמן בית שני ובזמן הזה דרבנן והא דאר"י תרומתו תרומה היינו בתרומה בזמן הזה: וקשיא. אר' יוחנן דאמר חייבין על קדשיו בחוץ ש"מ הקדישן דאורייתא הוי הקדש וה"ה נדריהן מדאורייתא הן נדר: על

פני משה

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ג מביכורים ה"א

יז ב ג מיי' פ"ז מק"פ ה"ז

יח ד מיי' פ"א מתרומות הל"ג

פשיטא לך שהוא מביא גרסינן ולא גרסינן כותי וכן הוא בתרומות. כלומר דזה פשיטא שהוא מביא מאחר דשייך בהן ואף על פי שהן חובה: מהו כו'. אלא דהא קא מיבעיא לן מהו שיעשה הקטן שליח לאחרים להביא קרבן זיבה וקרבן לרעת מי נימא מאחר שהוא מטמא בהן כו' או מאחר דאין שליחות לקטן בכל התורה כולה אינו נעשה בהן אפי' שליח: התיב רבי יודן. דמאי קא מיבעיא לן ודאי אינו נעשה שליח אע"פ שהוא שייך בהן דהרי טבל דיש לקטן טבל ד"ת בתבואה שלו דחייב בתרומות ומעשרות: אינו פוטר טבלו דברי תורה גרסינן וכן הוא שם. ואפילו הכי אינו פוטר הוא אם תרם טבל של אחרים: והכא. נמי דאף על פי שהוא שייך בהן אינו נעשה שליח לאחרים: מהו שיביא הקטן ביכורים: כרבי יודא. לרבי יודא דאמר הוקשו ביכורים לקדשי הגבול אינו מביא כשם שהוא אינו תורם. פלוגתא דרבי יודא ורבנן בסוף ביכורים ובפ' ד' דחלה דחכמים אומרי' הביכורים כקדשי המקדש ליתנם לכל כהן ואפילו לכהן שאינו נזהר בחולין בטהרה ולרבי יודה אין נותנים ביכורים אלא לחבר שאוכל חולין בטהרה דהואיל ולא עביד בהו עבודה לא מיזדהרו בהו ודינן כקדשי הגבול שאין נתנין לכל כהן: מהו שיביא הקטן חגיגה. אם נימא מאחר שהוא חובה דחגיגת יום טוב הראשון חובה היא אינו מביא: או מאחר שהוא משנה לשם שלמים. דשלמי חגיגה מיקרו. אי נמי דיוצא בהן משום שלמי שמחה וכדאמרינן פרק קמא דחגיגה דשלמי שמחה אינן חובה במקום שיש בשר: מביא. כותי פשיטא לך שהוא מביא. לא גרסינן לה בתרומות ואפשר לפ' לפי גי' הספר דסבירא ליה כמאן דאמר גירי אמת הן וכן הא דלעיל גבי קרבן זיבה ולרעת: ומשנהו לשם שלמים. דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ושלמים באין נדבה מביא. ולא איפשטו כל הני בעיא: מהו שיבי' מעשר בהמה גרסינן וכן הוא שם: אין יסבור כרבי מאיר. אם יסבור האי תנא כרבי מאיר ובתרומות גרים אין יסבור רבי מאיר וכן נראה דהא אליבא דר' מאיר קיימינן ואפשר נמי דאליבא דרבי יוסי קאמר דהא איהו נמי סבירא ליה עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה ואם יסבור בזה כרבי מאיר: מכל מעשרותיכם הקשו כו'. ובריש פרק ט' דבכורות סבר רבי עקיבה להא דהוקשו מעשר דגן ומעשר בהמה זה לזה והתם יליף לה מדכתיב ואת מעשרותיכם בפרשה ראה ממקום שאתה מעלה מעשר דגן כו' וכן נמי הוקשו לענין זה דכשם שאינו מביא מעשר דגן כלומר הוא עצמו אינו מפריש כדלעיל כך אינו מפריש מעשר בהמה: מהו שיעשה הקטן תמורה. וקאמר אין יסבור כרבי מאיר כו' כלומר הואיל וככר נפקא לן דאינו מביא מעשר בהמה כן נמי אין עושה תמורה דעיקר תמורה במעשר בהמה כתיבה: ויסבור כרבי שמעון. כלומר לצריך אכתי נמי להא דרבי שמעון דאמר סוף פ"ק דתמורה דמעשר בהמה לימד על כל הקדשים לתמורה כדאמר שם מעשר בכלל היה ולמה יצא לומר לך מה מעשר קרבן יחיד יצאו קרבנות ציבור כו' ולהכי קאמר דיסבור נמי כרבי שמעון דאלו מדרבי מאיר להודי' לא נפקא לן אלא דאינו עושה תמורה במעשר בהמה הואיל דאינו מביא ולרבי שמעון נפקא לן שפיר בכל הקדשים דכשם שאינו מביא מעשר דגן כו' מהיקישא דלעיל. וה"נ כך אינו עושה תמורה וכשם שאינו ממיר בו כך אינו ממיר בכל הקדשים וכן הוא שם: מהו שיהו חייבין על קדשיו. שהקדיש הקטן ואכל הגדול או הקריב בחוץ: אין חייבין. ואפילו הגיע לעונת נדרים דסבר מופלא הסמוך לאיש לאו דאורייתא והא דילפינן מאיש כי יפליא לנדור כשהוא מופלא ויודע לפרש לשם מי נדר הוי נדרו נדר והקדשו הקדש מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא: חייבין. דקסברי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא וכן פליגי פ' יוצא דופן דף מ"ו: וקשיא דרב כהנא כו'. כלומר הא דרב כהנא פליגא על ר' יודה וכן הוא בתרומות דהא ר' יודה פוטר טיבלו מן התורה דהא ס"ל תרומתו תרומה: ואת אומר הכין. בתמיה דאין נדרו נדר ואין הקדשו הקדש מן התורה אלא מדרבנן והיכי אתי גברא דרבנן ומתקן טיבלא דאורייתא: כמ"ד. לעיל פ"ג דשביעית והובא לעיל פ' אלמנה לכ"ג הלכה ג' דמאליהן קבלו המעשרות בבית שני וכן תרומה נמי לא הוי בזמן הזה אלא מדרבנן: וקשיא דר' יוחנן. דקאמר דהקדשו ונדרו דאורייתא דקס"ד דהקדש ונדר חדא היא דמקדשה בדיבורו: על

שנויי נוסחאות (פ"א) בהן בד"ו כהן. (פ"ג) שהוא מטמא בהן בד"ו שהוא כהן. (פ"ז) הוקשו בד"ו הוקדשו. (פ"ח) הקשו בד"ו הוקדשו. (פט"ז) בהמה בד"ו דגן. (פכ"ו) כשם שאינו עושה תמורה כך אינו מימר בו כ"ס בד"ו.

עמודי ירושלים

וקשיא דר' כהנא על דר' יהודה כו' כמ"ד מאליהן כו'. בשירי קרבן כ' קשה הא ר"י סובר תרומה בזה"ז דאורייתא במפורש בבבלי פ' יוצא דופן וכ"מ בכ"ע. ולא ידענא מאי קושיא דהיכן מוכח דר"י ס"ל דתרומה בזה"ז דאורייתא אי משום דאיתא התם (דמ"ו ע"ב) קטן שלא הביא ב' שערות ר' יהודה אומר אין תרומתו תרומה לק"מ מזה על הירושלמי דאזיל בזה לשיטתו בתרומות (פ"א ה"ג) דגורס שם ר' יהודה אומר תרומתו תרומה וכמו שהאריך בזה הכ"מ שם דמוכח כן מהירושלמי שם. ועי' ביאורי הגר"א שם ואם מתה דאיתא התם (דמ"ו א') דמיקרי שנתמעטה כו' חייבת בחלה י"ל דס"ל דנהי דמיבעיא בחלה דאורייתא עכ"ז בתרומה ס"ל דהוא דרבנן וכדס"ל לרבנן דבי רב שם וכ"ה שיטת הירושלמי ולא קשה כלל ועמ"ש בגו"ס בזות בתוספ (סי' י"ד סעף ז') והבן:

עין משפט
נר מצוה

יט
א מיי' פי"א מנדרים הלכה א כ
ג סמ"ג לאוין רמא טוש"ע יו"ד סי' רלג ס"א

כ
ב מיי' פי"א מגירושין הט"ז סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' הנה ס"י

על דרבי יהושע. נישואיה (תורה) דרבנן. הפר נדריה תורה ואת אמר הכין. אמר רבי זעירא *לית כאן הפר נדרים מן הדא דרבי יוחנן על הדא דרבי יהושע. רבי ניסא שאל ויהי כן באסורות. רבי יוחנן אמר אין לוקין על האסורות. הוי ההיא דתנינן תמן *קודם לזמן הזה אף על פי שאמרו [א] יודעין אנו לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו אין נדריהן נדרים ואין הקדישן הקדש. לאחר הזמן הזה אף על פי שאמרו אין אנו יודעין לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו נדריהן נדרים והקדישן הקדש. והדא מתניתא מהו על דעתיה דכהנא במחלוקת על דעתיה דרבי יוחנן ור' שמעון בן לקיש דברי הכל:

הלכה ג מתני'

*ר' ליעזר בן יעקב אומר כל עכבה שהיא מן האיש כאילו היא אשתו וכל עכבה שאינה מן האיש כאילו אינה אשתו: **גמ'** תני *ר' ליעזר בן יעקב אומר כל עכבה שהיא מן האיש כאלו שהיא אשתו בגט ושאינו מן האיש כאילו שאינה אשתו במיאונים:

הלכה ד מתני'

[ב] *הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה נתן לה גט והחזירה מיאנה בו ונישאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה מותרת לחזור לו מיאנה בו והחזירה ונתן לה גט ונישאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה אסורה לחזור לו זה הכלל גט אחר מיאון אסורה לחזור לו מיאון אחר גט מותרת לחזור לו: **גמ'** *רבי יוחנן בשם רבי ינאי אין בה משום זיהום כהונה. ואין בית דין מזהמין אותה:

הלכה ה מתני'

*הממאנת באיש ונישאת לאחר ונירשה לאחר ומיאנה בו לאחר ונירשה לאחר ומיאנה בו כל שיצאת ממנו בגט אסורה לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו: **גמ'** רבי יוחנן בשם ר' ינאי אין בה אלא משום זיהום כהונה ואין בית דין מזהמין אותה. אמר ר' יוסי בי ר' בון והוא שיהא הגט בסוף:

הלכה

פני משה

על דרבי יהושע. דאמר הכא לעיל דזכאי באשתו קטנה בהפרת נדרים: נשואים דרבנן גרסינן והפר נדרים תורה ואת אמר הכין. בתמיה היאך אתו נשואים דרבנן ומפר לנדרים שהיא מן התורה: לית כאן הפר נדרים מן הדא דר' יוחנן כו'. סמי מכאן הפרת נדרים לר' ייחנן בדברי ר' יהושע: ויהי כן באסורות. בתמי' דקמדמית נדרים להקדשות דשאני נדרים לר' יוחנן דלדידיה לא לקי על לאו דלא יחל דנדרים דר' יוחנן אמר לקמן כרים נדרים וכרים נזיר דאין לוקין על האסירות היינו קונמות שאסר עליו שאינן אלא נמים איסור בל יחל כדמפרשינן שם והילכך הוא מפר נדריה דנדרי' בעלמא נמי אין לוקין עליהן ולא חמירי כהקדשות והשתא אפי' דגרסינן בדברי ר' יהושע הפרת נדרי' לא קשיא על דר' יוחנן: ומשני הוי הדא דתנינן תמן. פ' יוצא דופן שם: קודם לזמן הזה. היינו בשנת י"א לקטנה ובשנת י"ב לקטן: אע"פ כו'. א"כ ע"כ ש"מ דמדמינן נדרים להקדשות: לאחר הזמן הזה. לאחר י"ב לתינוקת וי"ג לקטן דבתוך הזמן הזה קאמר שם דנבדקין אם יודעין הן ואם כן על כרחך דסמי מכאן הפרת נדרי' בדברי ר' יהושע לר' יוחנן: והדא מתניתא מהו. כמאן אתיא: על דעתיה דכהנא במחלוקת. דלא אתיא כר' יהושע דהרי לרב כהנא דאמר אין חייבין ואפי' בהגיעו לעונת נדרי' וגרים נמי בדברי ר' יהושע זכאי בהפרת נדרים דאלמא דנדרי' דרבנן ניגהו בקטנה בת מיאון והוא קודם י"ב ואע"ג דיודעת לשם מי נדרה דסתמא קאמר והתם קתני דבתוך הזמן הזה נדריה קיימין אם יודעת לשם מי נדרה: ועל דעתיה דר"י ור"ל. דלא גרסי בדברי רבי יהושע בהפרת נדרי' משום דנדרים קיימין ד"ת ולא אתו נשואי' דרבנן כו' אתיא כדברי הכל ואפי' כרבי יהושע:

הלכה ג מתני' ראב"י אומר כל עכבה שהיא מן האיש. כדמפרש בגמ':

גמ' תני כו'. לפרושי מתני' דכל עכבה שהיא מן האיש: בגט. נתן לה גט זו היא עכבה שהוא מן האיש דכיון דלא מיאנה גלתה דעתה שכל מה שהיתה מעכבת אללו היה בשבילו וכאלו שהיא אשתו היא שנתעכב' משום אישות: במיאונים. דזו היא עכבה שאינו מן האיש שלא נתעכבה אללו משום אישות וכאביי בר אבין בבבלי פירקין שם וכמתני' דלקמן מפרש לה ואזיל:

הלכה ד מתני' הממאנת כו' נתן לה גט. ואפי' היא קטנה הרי היא כשאר גרושה ופסלה בקרוביו: מותרת לחזור לו. אע"ג דאם לא החזירה ונשאת לאחר מתוך הגירושין ונתארמלה אסורה לראשון אפ"ה כי החזירה ומיאנה בו אתיא מיאון וגלי עלה דקטנה היא ובטלי' לגט ולא הוי בחזרה שניה כמחזיר גרושתו משנשאת: זה הכלל. כלומר אפילו גירש' פעמים הרבה והחזירה ומיאנה בו אם נשאת לאחר מתוך גט אסורה לחזור לו ומתוך מיאון מותרת לחזור לו:

גמ' ר' יוחנן כו'. אין בה משום זיהום כהונה. דמיאון לא הוי כריה גט כלל: ואין ב"ד מזהמין אותה. לכהונה וכה"ג אמר לעיל פ' י' הל' ז':

הלכה ה מתני' הממאנת באיש ונשאת כו' לאחר ומיאנה בו. כלומר חזרה ונשאת לשלישי ומיאנה בו: כל שיצאת ממנו בגט אסורה לחזור לו. אף על פי שיצאת משל אחריו במיאון לא בטלי' לגיטא דידיה הכי דייק לה בבבלי ופריך שם רישא לסיפא כדפרישית לעיל ריש הלכה כ'. ובגמרא דהכא לא דייק הכי:

גמ' ר' יוחנן כו'. כדלעיל: והוא שיהא הגט בסוף. נראה דלא גרים במתני' לאחר ומיאנה בו דבתרא אלא לאחר ונירשה לאחר ומיאנה לאחר ונירשה ותו לא כדגרים במתני' בנוסחת הבבלי ולא דייק הכא לומר דהיוצאת משום גט אסורה לחזור אפילו היה אחריו מיאון אלא דוקא קתני כל שהיא יוצאת הימנו בגט אסורה לחזור והיינו להאחרון שהיה הגט בסוף ולא היה אחריו מיאון לבטלו והיוצאת במיאון מותרת לחזור לעולם ולפ"ז לא קשה דיוקא דרישא אסיפא כדקאמר שם ועיין לעיל הלכה ב':

הלכה

קרבן העדה

על דר' יהושע. מהו דא"ר יהושע לעיל בשמעתין יתומה קטנה שניסת בעלה זכאי במציאתה ובהפר נדריה ונישואי יתומה קטנה אינו אלא דרבנן ונדריה קיימין מדאורייתא: לית כאן הפר נדרים סמי מדברי ר' יהושע ובהפר נדריה כי היכי דלא תקשי מדברי ר' יהושע אדברי ר"י ובבבלי פ' יוצא דופן משני כל הנודר' על דעת בעל' היא נודרת: ויהי כן באסורות. אסר הקטן את שלו על אחרי' בנדר חייבין עליו או לא: אין לוקין על האסורות. האוסר דבר על חבירו ועבר הנאסר ונהנה ממנו אינו לוקה: הוי. הרי זה כהא דתנינן תמן פ' יוצא דופן: קודם לזמן הזה. תינוקת קודם שנת י"ב ותינוק קודם שנת י"ג: אין נדריהם נדר. דקטנים הם: לאחר הזמן הזה. בתינוקת בת י"ב שנה ויום אחד ותינוק מן י"ג שנה ויום א' ולמעלה: אע"פ שאמרו אין אנו יודעין וכו'. גדולים הן ובכלל שוטה לא חשבינן להו דסופן לבוא לכלל דעת ואין שוטה אלא המקרע כסותו והלך בבית הקברות ויוצא יחידי בלילה אבל תוך הזמן הזה בתינוקת כל שנת י"ב ותינוק כל שנת י"ג אם יודעין לשם מי נדרו נדריה נדר ואם לאו אין נדריהן נדר דחשבינן להו לקטנים: והדא דמתני' מהו. הך מתני' כמאן: ע"ד דכהנא. דאמר לעיל מ"ד אינו תורם אינו מקדיש ואין חייבין על קדשיו בחוץ צריכין לומר הך מתני' במחלוקת שנוי' ואתיא כמ"ד תורם ומקדיש והיינו כר' יוסי דאמר משהגיע לעונת נדרי' תורם ולא כר"מ דאמר אינו תורם עד שיביא שתי שערות: דברי הכל. דאפי' למ"ד אינו תורם מקדיש וכדא"ר יוחנן לעיל:

הלכה ג מתני' כל עכבה וכו'. כל מה שהיא מעכבת אללו בשבילו כאילו היא אשתו ובגמרא מפרש: **גמ'** בגט זו היא עכבה מן האיש. דכיון שלא מיאנה בו גלתה דעתה דבשבילו היתה מעכבת אללו ואשתו היא לאסור בקרובותיה ופסלה בגיטו מן הכהונה: במיאונין. עכבה שאינה מן האיש שלא נתעכבה אללו בשביל אישות וסיפא דתנן נתן לה גט וכו' פירושי קמפרש:

הלכה ד מתני' נתן לה גט. אפי' היא קטנה הרי היא כשאר גרושות ואסורה בקרוביו: מותרת לחזור לו. אע"ג אם לא החזירה וניסת לאחר מתוך הגירושין ונתארמלה או נתגרשה אסורה לראשון אפ"ה כי החזירה ומיאנה בו אתי מיאון וגלי עלה דקטנה היא ובטלה לגיטא ולא הוי בחזרה שני' כמחזיר גרושתו משניסת לאחר: לאחר ומיאנה בו. כלומר חזרה וניסת לשלישי ומיאנה בו: **גמ'** אין בה אלא משום זיהום כהונה. הא דתנן ופסלה מן הכהונה אינו פסול גמור אלא שהכהנים מזהמין אותה כאלו היא פסולה אבל אין הב"ד פוסלין אותה דמדאורייתא אין מעשה קטנה כלום ונשואיה אינן אלא מדרבנן א"נ אסיפא קאי גירשה וניסת לאחר ומיאנה בו שאסורה לזה שיצאה הימנו ע"י מיאון אין הב"ד פוסלין אותה דאמרי' אתי מיאון דחברי' ומבטל גיטא דידי' אלא שהכהנים מזהמין אותה: הממאנת כו' אר"י וכו' עד א"ר יוסי ל"ג לי': והוא שיהא הגט בסוף. אסיפא קאי דתנן זה הכלל כל שילא' הימנו בגט אסורה לחזור לו דוקא כשגט בסוף אבל אם המיאון בסוף מותרת לחזור לכולם דאתי מיאון ומבטל לגט ומתני' שגילשה בגיטין א"נ ל"ג מיאון השלישי וכ"ה בבבלי:

הלכה

מסורת הש"ס

ירושלמי נדרים פ"א ה"א
נזיר פ"א ה"א
נדה מה ע"ב (נדה פ"ה)
יבמות קו ע"ב
שם קח
שם
נ"י פ"י פ"ה
ירושלמי גיטין פ"ח ה"א
יבמות קח ע"ב

שנויי נוסחאות (ב"א) תורה כ"ס בד"ו. דרבנן בד"ו ליתא.

מסורת הש"ס

הלכה ה מתני' מותרת ליבם. ולא אמרינן נשואין הראשונים מפילין היבמה לפני היבם ומשעה שגירשה אחיו קיימא עליה באיסור אשת אח דהויא לה גרושת אחיו: ורבי אליעזר אוסר. מפרש טעמא בגמ':

כיתומ' בחיי האב. אף על פי שהאב חי הרי היא כיתומה לענין קידושין דשוב אין לאב כח לקבל קידושין: ומודי' חכמים וכו'. כולה הך בבא ליתא בבבלי במתני' אלא ברייתא שנוי' שם: (יבמות קח ע"ב) החזירה. בקטנותה ומת בעודה קטנה אסור' ליבם אפי' לרבנן דקידושי חזרה אינן כלום דהא פקע רשות האב מינה והיא הואיל והיא קטנה אין לה יד לקדש את עצמה וה"ל כאלו עדיין היא גרוש': (פי' יבמות קט ע"א) או שגידלה תחתיו. (שם) אמרי' סתם ביאה משגדלה קידושין הן: **גמ'** מפני שעמדה עליו באיסור. גרושת אחיו שהיא בכרת שעה אחת דהיינו כל זמן שהיתה גרושה הימנו: קידושיה וגירושיה תורה. דאורייתא הן דמן התורה האב יכול לקדש בתו כשהיא קטנה וכדפרישית במתני': צרתה. של גרושה שהחזיר לר"א מהו מי הויא כצרת ערוה ופטורה מחליצה ויבום או חולצת ולא מתייבמת או אפי' מתייבמת כצרת חייבי לאוין: בין על רבנן דהכא. ר' יוחנן שהי' מא"י בין על רבנן דתמן רב שהי' מבבל ולא מצאתי אדם שסובר כמותי דצרתה מותרת חוץ רבי שמעון בן לקיש: ה"ג (לעיל פ"ב ה"ב) א"ל רב ור"י אמרו צרת גרושה אסורה אמר חזרו. וה"פ רב המנונא אמר והא רב ור"י אמרו צרתה אסורה אמר רב אדא בר אחוה חזרו בהן רב ורבי יוחנן ואמרו שמותרת א"נ רב אדא בר אחוה אמר הדרי בי ואסורה והרמב"ן והרשב"א אמר גירושין אמר אוסרה אמר חזריו ל"ג לי': ברם. אבל למאן דאמר צרתה אסורה קשיא ממה נפשך: ה"ג צד שקנה בה כנגדה היתר בצרתה וצד שלא קנה בה כנגדה היתר בצרתה וכ"ה גי' הרשב"א. וה"פ למה ההא הצרה אסורה שהרי צד הקנוי בגוחזרת כלומר הא אינה אלא מחייבי לאוין וקידושין תופסין והיסור הוא דעבד עכ"פ אותו צד שגרשתו קנויה לו אותו צד פשיטא דצרתה מותרת וצד שלא קנוי בה ואסורה לבעלה באותו הצד אינה אלא כנכרי' ואינה אוסרת על הצרה: וכי יש מה נפשך בעריות. וכי אומרים ממה נפשך להתיר עריות: מהו כדון. מאי קאמרת הא אמרינן ממה נפשך בכל התורה ולמה לא נאמר אף בעריות ממ"נ: ה"ג כל יבמה שאין כולה לפני'. וה"פ משני לכך לא אמרינן כאן להתיר ממה נפשך שכל יבמה שאינ' מותרת ליבם מכל צד נידון צד הקנוי שבה משום ערו' הואיל ונאסר' עליו מצד שאינה קנוי' לו וערוה פוטרת את הצרה ואסורה להתייבם הלכך ה"נ אין ראוי להתיר הצרה ביבום:

הלכה ו מתני'

[א] *המגרש את האשה והחזירה מותרת ליבם רבי ליעזר אוסר [ב] ובן המגרש את היתומה והחזירה מותרת ליבם רבי לעזר אוסר [ג] קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב החזירה אסורה ליבם *ומודין חכמים לר' לעזר בזמן שגירשה קטנה והחזירה קטנה מפני שהיו גירושיה גירושין גמורין ולא היתה חזרתה גמורה אבל אם גירשה קטנה והחזירה גדולה או שגידלה תחתיו מותרת ליבם:

גמ' *מאי טעמא דר' לעזר מפני שעמדה עליו באיסור שעה אחת. מודין חכמים לר' לעזר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה שהיא כיתומה בחיי אביה קידושיה וגירושיה תורה. חזרתה אינה תורה. צרתה מהו. רב אמר צרתה אסורה רבי יוחנן אמר צרתה אסורה. ר' שמעון בן לקיש אמר צרתה מותרת. אמר ר' לעזר חוזרתי בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן לא אשכחית בר נש דכוותי אלא ר' שמעון בן לקיש דו אמר צרתה מותרת. רב המנונא הוה יתיב קומי רב אדא בר אחוה אמר צרתה מהו. אמר ליה מותר אמר גירושין אמר אסורה. אמר חזריו. אמר רבא בר ממל מסתברא כמאן דאמר [ד] צרתה מותרת. ברם כמאן דאמר צרתה אסורה. מה נפשך צד שקנה בה כנגדו (אסור) התיר בצרתה וצד שלא קנה בה כנגדו התיר בצרה. *אמר ר' שמי וכי יש מה נפשך בעריות מהו כדון כל יבמה שאין כולה לחוץ צד הקנוי שבה נידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה.

ר'

עין משפט נר מצוה

כא
א ב מיי' פ"ז מיבום הי"ב סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעג סע"
כב
ג ד שם טוש"ע שם.

הלכה ו מתני' המגרש כו' מותרת ליבם. ולא אמרינן נשואין הראשונים מפילים היבמה לפני היבם והרי נאסרו עליו אותן נשואין דמשעה שגירשה אחיו קיימא עליה באיסור אשת אח דהויא לה גרושת אחיו: ור"א אוסר. מפרש טעמי' בגמ': וכן המגרש את היתומה. קטנה שהשיאוה אמה ואחי' והחזירה בין בקטנותה בין בגדלותה מותרת כדאמרי' דמיתה מפלת ובשעת מיתה היתה אשתו: כיתומה בחיי האב. אע"פ שהאב חי הרי היא כיתומה לענין קידושיה דשוב אין לאב כח לקבל קידושין כדאמרינן פרק נער' אם משהשיאה אין לאביה רשות בה: והחזירה. ולקמיה מפרש דהחזירה בקטנותה ומת בקטנותה: ד"ה אסורה ליבם. ואפילו לרבנן דקידושי חזרה אינן כלום הואיל ופקע רשות האב מינה והיא אין לה יד והויא כגרושה ועומדת: ומודין חכמים כו'. הך ומודי' ליתא בשום נוסחא דמתני'. ותוספתא היא ומייתי לה בבבלי בגמרא דף ק"ט וכלומר דהא דמודים חכמים לר"א בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה דוקא כשהחזירה כשהיא קטנה כדמפרש טעמא דגירושיה היו גירושין גמורין וחזרתה לא היתה גמורה דאין לה יד: אבל אם כו'. דהחזרה היתה בגדלותה או שגדלה תחתיו מותרת ליבם דאמרינן ביאה הראשונה משגדלה היתה לשם קידושין וכאשתו היא ובהא לא מודו חכמים לר"א אבל לר"א אמרי' בתוספתא דפליג ואפילו בכי הא גזר וס"ל חולצת ולא מתייבמות וכן הוא בבבלי בברייתא שם:

גמ' מאי טעמא דר"א. דאוסר ברישא: שעה אחת. כשגירשה קמה עליו באיסור גרושת אחיו שהיא בכרת. ובבבלי לא קם הך טעמא דאי הכי חליצה נמי לא תיבעי ושמעינן ליה לר"א דאמר בברייתא חולצת אלא דטעמא דגזר בהאי משום יתומה בחיי האב: מודים כו'. דקידושיה וגירושיה תורה וחזרתה אינה מן התורה דאין לה יד וכדפרישית במתני': צרתה. של יתומה בחיי האב מהו: צרתה אסורה. דעד כאן לא אמר ר' אליעזר דצרתה מתייבמת כדמסיק בבבלי על דבעא מיניה רבא מרב נחמן והתם בצרת מוחזרת גדולה מיירי כדקאמר התם דהיא גופה גזירה היא משום יתימה בחיי האב ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה אבל הכא מיירי בצרת יתומה בחיי האב דהיא ודאי ערוה היא וגזרינן צרתה אטו היא: צרתה מותרת. דלא גזרינן וכדלקמן: אמר רבי לעזר. הוא ר' אלעזר בן פדת אמורא: חוזרתי. על כל רבנן בין דהכא בין של בבל ולא מצאתי לאדם שאמר כמותי אלא לר"ל בהא דאמר ג"כ צרתה מותרת: אמר גירושין. כלומר שאלו היא עצמה שנתגרשה מהו ואמר אסורה: אמר חזריו. כלו' שחזר ושאלה מה טעמא אם היא אסורה הויא צרתה צרת ערוה. ובחידושי הרשב"א לא גרים להך דאמר גירושין כו' וכן ליתא להא בהרא"ש שהביאו שם: מסתברא כמ"ד צרתה מותרת. דאלו למ"ד צרתה אסורה קשה מה נפשך צד שקנה בה כנגדו התיר בצרה גרסינן וכן הוא בחידושי הרשב"א וכן הביא הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות: וצד שלא קנה בה כנגדו התיר בצרה. כלומר דהרי קטנה קנוי' ואינה קנוי' היא וממ"נ צרתה מותרת דמצד שקנה בה הויא כאשתו וחזרתה חזרה גמורה ואפילו היא עצמה מותרת מצד זה וצרתה פשיטא מותרת: וצד שלא קנה בה. והיא עצמה אסורה משום הך צד אבל לצרתה כנגדו נמי מותר דלא הויא צרת ערוה דאינה קנוי' לו הך צד: וכי יש מ"נ. וכי אומרין מ"נ בעריות בתמיה: מה כדון. מ"ט: דאמרינן כל יבמה שאין כולה לחוץ. שאינה פטורה לגמרי אלא נשאר בה צד הקנוי: צד הקנוי נידון משום ערוה. דס"ל לר' שמי הואיל ויש בה צד קנוי וצד שאינו קנוי עשאוה כקנוי' ומשויירת ואסורה עליו משום ערוה וערוה פוטרת צרתה וכתב הרמב"ן ז"ל שם דלדידן דקי"ל דקטנה קנוי' ואינה קנוי' ממש היא אזלא ליה טעמיה דר' שמי ומותרת צרתה ממה נפשך וכן פסק שם רב אלפס ז"ל דצרת יתומה בחיי האב מותרת לרבנן. הך דר' שמי גרסינן לה נמי לעיל פ' כילד סוף הל' ב' ושם גרים כל יבמה שאין כולה לפנים והיינו הך: אמר המפרש בכאן גי' הספר נשתבשה וצריך להפוך הגי' כמו שהביאו התוס' פ' מצות חליצה דף ק"ד ד"ה מר סבר דהרבה דברים יש בירושלמי שצריך להפכם. וגרסינן הכא הא דכתוב בגי' הספר אחר מתני' דלקמן

רבי

הלכה

רידב"ז

אמר גירושין כו' עד חזריו. לא גרסינן לזה כן משמע ברשב"א ז"ל וברמב"ן ז"ל וכן כתבו המפרשים ז"ל:

אמר רבב"מ מסתברא כמ"ד צרתה מותרת ברם כמ"ד צרתה אסורה מנפ"ש צד שקנה בה כנגדו היתר בצרתה וצד שלא קנה בה כנגדו היתר בצרתה פי' דצד שקנה בה דהיי כזה הצד צרתה הא זה הצד לא הוי ערוה דהא לא הוי שוב גרושת אחיו זה הצד ואלא הצד שלא קנה בה דהוי ערוה של גרושת אחיו הא בזה הצד לא הוי צרה. ומשני אר"ש וכי יש מנפ"ש בעריות מהו כדון כל יבמה שאין כולה לפנים צד הקנוי שבה נידון משום ערוה. וערוה פוטרת צרתה. פי' לשון הזה היא לשון הש"ס הזה בירושלמי במס' קידושין פ"ג ושייך התם לשון הזה ומשמע בזה הלשון בכל הש"ס וכן לעיל בפ"ב ה"ב גרסינן נמי זה הלשון וכן דרך הירושלמי תמיד ולפעמים גם בבבלי הוא כן אבל עכ"פ הכונה אחת דכיון דהצד של הקטנה שלא קנה בה הוי ערוה וע"כ אפילו הצד השני אסור משום דדמיא לצרת ערוה. וע"כ ממילא הצרה דהוי צרתה לצד השני הוי ג"כ כצרת ערוה דדמיא לצרת צרה וע"כ ממילא כיון דהצד הזה שלא קנה בה בקטנה אסור ופטורה אף מחליצה כערוה וע"כ הצד השני הוי כצרת ערוה וממילא צרתה של הצד הזה נמי אסורה משום צרת ערוה דדמיא לצרת צרה אבל הרשב"א ז"ל והרמב"ן ז"ל כתבו דלדידן דלא קיימא לן בקטנה שני צדדים אלא מדאורייתא לא קנה לה ומדרבנן קנוי' לגמרי אם כן ממה נפשך מותרת בין לפי הדאורייתא בין לפי הדרבנן עיין שם:

ר'

שנויי נוסחאות (בנ"ו) אסור כ"ה בד"ו. התיר בד"ו ליתא.

ר' יודן בעי כמה דאת אמר תמן ויחלוץ צד הקנוי שבה ויפטור צרתה. אף הבא ויחלוץ צד הקנוי שבקטנה ויכנים צרתה. עד דאת מקשי ליה על דר' לעזר קשייתה על דירבי לעזר. ליתני יכול למיקשי לה על דר' אליעזר דר' ליעזר שמתי. בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות:

הלכה ז מתני'

א *שני אחים נשואין לשתי יתומות קטנות מת בעלה של אחת מהן תצא משום אחות אשה וכן שתי חרשות גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה תצא משום אחות אשה מת בעלה של גדולה ר' ליעזר אומר ב מלמדין את הקטנה שתמאן בו רבן גמליאל אומר אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה ר' יהושע אומר אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה: **גמ'** כקיניינה של זו כן קיניינה של זו. ובקניינה של זו כן קניינה של זו. ולא כן תנינן קטנה וחרשת. *תני ר' חייה קטנה וחרשת. מת בעל הקטנה בעל החרשת מוציאה בגט והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ. ותחלוץ מיד. לית יכיל בגין דרבי מאיר. דר' מאיר אמר *אין חולצין ואין מייבמין את הקטנה שמא תמצא איילונית. מת בעל החרשת בעל הקטנה מוציאה בגט והחרשת אסורה איסור עולם. עבר ובא על החרשת יוציא בגט והותרה. כההיא דאמר ר' הילא מפני תקנתה.

ביני

כג
א מיי' פ"ז מיבום הט"ו סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעה כ"ע
כד
ב שם כ"א

יבמות קט וש"נ
תוספתא פי"ג יבמות קיא
יבמות קח וש"נ

פני משה

רבי יודן בעי כמה דאת אמר כו' עד אלא ארוסית. וה"פ דרבי יודן בעי הנאי דאמר דצרתה אסורה מפני צד קיניה של קטנה הא אפשר לה בתקנה דכמה דאת אמר תמן לקמן במתני' גבי מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת דביאתה וחליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה כדמפרש התם דכקיניה של זו כך קיניה של זו וכשחולץ צד הקנוי שבה פוטרת צד הקנוי שבצרתה וכן אם בא על אחת מהן וטעמא דנקט הכא חולץ משום דכאן אי אפשר בביאה דהרי ערוה היא לו מצד שאינו קנוי בה כדפרישית לעיל: אף הכא נמי ויחלוץ צד הקנוי. שבקטנה זו דהא אין איסור בחליצה ומעתה יהא מותר לכנוס צרתה ולקמן בעי נמי כהאי גוונא גבי קטנה וחרשת ומשני התם דלא מצינו ב' יבמות מבית אחד אחת חולצת ואחת מתייבמת וכן שייך האי שנויא גם כן הכא: עד דאת מקשי לה על דרבנן גרסינן קשייתה ועל דרבי ליעזר. כלומר דמתמה על דמקשי אליבא דמ"ד צרת יתומה בחייה הבעל אסורה לרבנן ומהדר אתקנתא דצרה אליבייהו ולמה לא מקשי נמי לר' אליעזר דלדידיה אפי' בקטנה דעלמא אסורה כשגירשה והחזירה וכן צרתה אסורה אליבא האי מ"ד דהד טעמא הוא ואמאי והא אפשר בתקנת צרה לר"א דאמר לקמן גבי שתי אחיות אחת קטנה ואחת גדולה ומת בעלה של גדולה דמלמדין את הקטנה למאן בו ויהא מיבם את הגדולה והכא נמי ילמדו את הקטנה למאן ותעקור נשואיה למפרע ולא הויא הך צרת ערוה ותתייבם: ומשני ליתני יכול למיקשי על דר"א אין אני יכול להקשות לדבריו כן ולמיהדר בתקנתא דמיאון הכא: דרבי אליעזר שמתי. כלו' מתלמידי ב"ש הוא וב"ש אומרין אין ממאנין אלא ארוסות והכא נשואה היא ולא אפשר במיאון:

הלכה ז מתני' שני אחין כו' תלא משום אחות אשה. ופטורה מן החליצה ומן היבום כדמפרש טעמא בגמ' דקיינן שוות: תלא. הקטנה משום אחות אשה: מת בעלה של גדולה. ונופלת לפני בעל הקטנה זיקתה של הגדולה שהיא מן התורה אוסרת הקטנה עליו משום דנשואיה מדרבנן הוו ולא אלימי לאפקועי זיקה דאורייתא והויא לה אחות זקיקתו ומה יעשו: מלמדין הקטנה שתמאן בו. ותעקור נשואי' ויהא מייבם את הגדולה וכן הלכה: ר"ג אומר אין זיקת גדולה אוסרת הקטנה. דלא אלימא זיקה לאסור את אשתו עליו הילכך אם מיאנה מיאנה ותתייבם הגדולה: ואם לאו. תמתין הקטנה אלו עד שתגדיל ויהיו נשואיה דאורייתא ואה"כ תלא הגדולה מבוס אחות אשה אבל לחלוץ הגדולה לא דפסל את הקטנה עליו משום אחות חלוצה: אי לו. אוי לו על אשתו שמוליאה בגט ואין מלמדין אותה למאן דאמרינן שיהרחק אדם מן המיאונין ומיתב נמי לא יתבא תותי' דקסבר יש זיקה ואשת אחיו נמי לא תתייבם משום אחות גרושה אלא תלא בחליצה: **גמ'** כקיניה של זו כו'. טעמא דמתני' מפרש דשתיהן קיינן שוות והוי' אחות זקוקתו ותלא משום אחות אשה: ולא כן תנינן קטנה וחרשת. כלומר דבקטנה וחרשת אחיות אין הדין כן אלא כדתני ר"ח לקמיה: תני ר' חייה. דתני ר"ח בתוספתא פ' י"ג ומייתי לה בבבלי לקמן דף קי"א שני אחין נשואין שתי אחיות קטנה וחרשת מת בעל הקטנה החרשת יולאת בגט משום דקי"ל קטנה קנוי' ואינה קנוי' וחרשת קנוי' ומשויירת והילכך זיקת הקטנה אוסרת על החרשת דשמא קטנה קנוי' לגמרי והויא לה חרשת אחות זקוקתו: והקטנה תמתין כו'. כדמפרש טעמא דלחלוץ מיד לית את יכיל בשביל דר' מאיר כו' דאתיא כוותיה: בעל הקטנה מוליאה בגט. דזיקת אחותה חרשת אוסרתה דשמא קטנה אינה קנוי' כלל והויא כמפותה וחרשת קנוי' ומשויירת והויא לה אשתו אחות זקוקתו: והחרשת אסורה איסור עולם. דלכונסה אי אפשר שמא קטנה קנוי' היא וזו אחות גרושתו ובחליצה אי אפשר דלאו בת חליצה היא: עבר ובא על החרשת. אחר שגירש הקטנה מוליאה בגט: והותרה. לשוק ממה נפשך אי קטנה קנוי' היא הא נפקא לה מעיקרא משום אחות אשה והך כניסה זנות בעלמא היא ואי קטנה לאו קנוי' היא שפיר ייבם להחרשת: כההיא דאמר ר' הילא מפני תקנתה. כעין דאמר ר' הילא לקמן דאין לה תקנה אחרת באם עבר ובא על החרשת אלא שמוליאה בגט והכא לא שייך למיפרך כדלקמן דהא אהיית ניהו:

ביני

קרבן העדה

הלכה ו מתני' תלא משום אחות אשה. ופטורה מן החליצה ומן היבום: וכן שתי חרשות. דאין לחרשת נישואי דאורייתא דלאו בת דעת היא אלא רבנן תקינו לה נישואין דלא תהוי פנויה לעולם וינהגו בה מנהג הפקר: מת בעלה של גדולה. ונפלה לפני בעל הקטנה זיקתה של הגדולה אוסרת הקטנה עליו דנישואיה דרבנן והויא לה אחות זקוקתו מה יעשו: רא"ה מלמדין את הקטנה שתמאן בו. ותעקור נשיאיה ויהא מייבם את הגדולה: רג"א. אין זיקת הגדולה אוסרת את הקטנה דלא אלימא זיקה לאסור אשתו עליו הלכך אם מיאנה מוטב ותתייבם הגדולה ואם לאו תמתין הקטנה אצלו עד שתגדיל ויהיו נשואיה נשואין גמורין ותצא הלזו משום אחות אשה אבל מיחלץ לגדולה לא דפסל את הקטנה עליו משום אחות חלוצתו: אי לו. אוי לו שמוציא את אשתו בגט ואין מלמדין אותה למאן דלעול' יתרחק אדם מן המיאונין ומיתב נמי לא יתבי תותי' דקסבר יש זיקה אלא בגט וזו לא תתייבם דה"ל אחות גרושתו אלא תצא בחליצה: **גמ'** ר' יודן וכו' עד אלא ארוסות ל"ג: כקיינו של זו וכו'. הא דתנן במתני' שתי יתומות קטנות תצא הלזו משום אחות אשה היינו טעמא דשני הקייני' שוין ונדחית היבמה מפני קיינה של אשתו וכן הטעם בשתי חרשות: ופריך ולא כן תני. במתני' בסיפא קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה וכן תני ר"ח קטנה והרשת מת בעל הקטנה בעל החרשת מוליאה בגט וכו' שמעינן מיהת דאין קנין קטנה וחרשת שוין וקסבר הא דקאמר כקיינה של זו וכו' אקיין קטנה וחרשת קאי דקנין שניהן שוין והגב גררא מפרש לכולא ברייתא דר"ח: ה"ג תמתין עד שתגדיל ותחלוץ מיד. וה"פ קשיא לי אר"ח דתני תמתין עד שתחלוץ ולמה לא תחלוץ מיד: ומשני לית יכיל. אי אפשר שתחלוץ מיד משום רבי מאיר דאמר רבי מאיר קטנה לא חולצת ולא מתייבמת שמא תימצא איילונית נמצא שאין קנין אחיו כלום ואינה פוטרת צרתה בחליצתה: מת בעל החרשת וכו'. סיומא דברייתא דר"ח היא: והחרש' אסורה איסור עולם. דלאו בת חליצה היא: מפני הקנת'. דאי אמרת לא תפטר בגט אין לה תקנה לעולם ונשואי חרשת דרבנן לפיכך הקילו בה:

ביני

רידב"ז

ר' יודן בעי כמה דאת אמר תמן ויחלוץ הוא שייך לבתר מתני' דקמן ה"ז וכן הי' גי' הישנה ורק המפרשים ז"ל הכניסו בזה הלכה והק"ע ז"ל מוחק לגמרי ודוק:

ר' יודן בעי כמה דאת אמר תמן ויחלוץ צד הקנוי שבה ויכניס צרתה הוא הגי' הישנה לקמן בה"ה והמפרשים ז"ל הגי' ויפטור וע"כ נשתרבב גם כאן הגי' הזה ובאמת הוא כגי' הישנה שם וכאן דגרסינן ויכנים צרתה. ופי' הוא כמו שפי' בנו"י ז"ל דתמן הוא לעיל בס"פ האשה רבה גבי בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואם לא ידעה משהגדיל הראשונה חולצת ולא מתייבמת והשני' או חולצת או מתייבמת עיי"ש בנו"י ז"ל ולפי דרכינו יתפרש בע"ה הסוגיא הזאת כך דהאי ר' יודן בעי שייך בסוף הלכה ז' ונשתרבב ונדפס בסוף ה"ו ומצוי דבר זה כמה פעמים בירושלמי [ואין זה חידוש וגירסא אחרת ויש להראות כו"כ פעמים לדוגמא ואכמ"ל] וה"פ דמקשה על סיפא דמתניתין דר' יהושע דס"ל דמוליא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה אמאי לייבם אשת אחיו הא קי"ל גבי נישואי קטן גבי בן ט' שבא על יבמתו ולא ידע משהגדיל דהראשונה של נישואי קטן חולצת והצרה כונס. א"כ גבי קידושי קטנה נימא ג"כ כן דיוליא אשתו בגט ויכנוס אשת אחיו כמו דלא אמרינן בקידושי קטן כיון דחולץ להראשונה הוי השניה אסורה משום לא יבנה זה לא אמרינן בחליצה מנישואי קטן דהוי רק על חד צד אלא דחולץ צד הקנוי לו וכונס השני' אף הכא ויחלוץ תיבת ויחלוץ כו' ויכנים צרתה הוא נשתרבב מסוף ה"ח לקמן דגרסינן שם ויחלוץ כו' ויכנים צרתה והכונה הכא היא דויגרש צד הקנוי בבקטנה ויכנים אשת אחיו ולא הוי מקלת אחות גרושתו כמו דלא הוי מקלת לאו דלא יבנה ופריך הגמ' עד דאת מקשי על דר' יהושע כנ"ל [ומוכח הוא] קשייתה על דר"א כלומר דלמה את מקשה על סיפא על דר"י הרי יש לך להקשות על דר"א ולמה דלגת ועברת רישא דמתניתן על דר"א ולא מקשית כלום עד הסיפא דר' יהושע הרי לית כן יכול למיקשי לה על דר"א בתמי' הא ר"א שמותי הוא ובית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות ובמתניתין מיירי בנישואין דגרסינן ברישא דמתניתין שני אחין נישואין ב' אחיות ועלה קאי כל המתניתין גדולה וקטנה ומיירי על כרחך גם כן בנשואה וכן לבית שמאי אין ממאנין אלא בבעל ולא כיבם ומדוע עברת על רישא דמתניתין בדרבי אליעזר ולא הקשית כלום ודוק:

כמה

שנויי נוסחאות (ס"א פד פ"ח) ר' יודן וכו' עד ארוסות בד"ו נדפס כ"ז אחרי מתניתין „שני אחים" ואחר המלה „ארוסות" מתחיל „בקיניית וכו' (בכבי"ח): בעי בד"ו ליתא. תמן ויחלוץ בד"ו תמן בעי ויחלוץ.

כיני מתניתא והקטנה תמתין עד שתגדיל ותגיע לפרק ותינשא. אמר ר' לעזר לית כאן תינשא אלא תתארס. אמר ר' יוחנן זו דברי רבן גמליאל. המקדש אחות יבמתו נפטרה יבמתו מן החליצה ומן היבום. הוי ההיא דתנינן תמן *שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה דלא כרבן גמליאל. רבי חגיי אמר קומי ר' זעירה מנחם בשם ר' יוחנן *הלכה כר' אליעזר. אם מיאנה מיאנה. רבי ליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ואת אמר הכין. ר' זעירה ר' חייה בשם ר' יוחנן הלכה כר' יהושע. אם מיאנה מיאנה. ר' יהושע אומר אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו ואת אמר הכין. ר' הילא ר' יוסי בשם ר' יוחנן הלכה כרבן גמליאל מודה ר' יהושע לרבן גמליאל אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ואם לאו מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה:

הלכה ח מתני'

א *מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה וכן שתי חרשות ג קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה: **גמ'** כקניינה של זו כן קניינה של זו ובקניינה של זו כן קניינה של זו. כיצד הוא עושה רב חייה בר אשי בשם רב כונס את החרשת ומוציאה בגט והקטנה תמתין עד שתגדיל והחלוץ. ותחלוץ מיד. לית יכיל בגין דרבי מאיר דר' מאיר אמר אין חולצין ולא מייבמין את הקטנה שמא תימצא איילונית. ואם בא על הקטנה מוציאה בגט והחרשת אסורה איסור עולם. עבר ובא על החרשת מוציאה בגט והותרה. אמר ר' הילא מפני התקנתה. ר' בון בר חייא בעי קומי ר' הילא מהו מפני תקנתה. כמה דתימר תמן יחלוץ צד הקנוי שבו

קרבן העדה

כיני מתני'. כן צריך להיות בברייתא דר"ח מת בעל החרשת הקטנה תמתין ותגיע לפרק לי"ב שנה ויום אחד ותנשא לו משנעשית גדולה דאפי' להכנס לו מותרת דזיקת חרשת דרבנן ואין אוסרין עליו את אשתו בשבילה אלא המתין עד שתגדיל ותנשא ותלא החרשת משום אחות אשה ל"א אמתני' קאי אדברי ר"ג וצריך להיות תמתין עד שתגדיל ותנשא ותלא הלזו משום אחות אשה אבל אי לא בעל משגדלה לא נפטרה אחותה הגדולה דקידושי קמאי לאו כלום נינהו וא"ר לעזר שאין צורך להגיע ותנשא אלא אפי' אירסה לאחר שגדלה סגי ונפטרה אחותה אע"ג דקדמה זיקה לקידושין וכדמסיק ר' יוחנן ולשון זה עיקר: ה"ג דא"ר י' זו דברי ר"ג: נפטרה יבמתו מן החליצה ומן היבו'. דאתיא קידושין ומבטלי לזיקה: הוי. הרי הא דתנן פ' החולץ שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה וכו' מת היבם מוליא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה אתי' דלא כר"ג דאומר אף הקידושין לחוד מבטלין הזיקה: ופריך ר"ל אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ואת אמר הכין. דהלכה כר' ליעזר אם מיאנה מיאנה הא לר' ליעזר לא שייך לשון אם מיאנה מיאנה: ר"ז ר"ח וכו'. כלומר אלא אר"ז וכו'. הלכה כר"י אם מיאנה מיאנה: ופריך רי"א אי לו על אשתו וכו' ואת אמר הכין. הא גם לר"י לא שייך לשון אם מיאנה מיאנה: ר' הילא וכו'. אלא א"ר הילא: הלכה כר"ג ומודה ר"י לר"ג. כלומר ולא פליג אדר"ג אלא מוסיף שאם אינו רוצה לטגן את היבמה ואת הקטנה שתמתין מוליא את אשתו בגט וכו':

הלכה ז מתני' שתי יתומות. נכריות: או חליצתה. לאחר שתגדיל: וכן שתי חרשות. כלומר כשם ששתי קטנות ביאת אחת מהן פוטרת צרתה כך שתי חרשו' אבל חליצה ליכא למימר בחרשת דלאו בת חליצה היא: קטנה וחרשת. אע"ג דשתיהן אין נשואיהן נשואין גמורי' מ"מ לא ידעינן בהי מינייהו ניחא ליה והי מינייהו חשובה אשתו טפי: ביאת הגדולה פוטרת את הקטנה. דביאת מי שנשואיה נשואין גמורין פוטרת אותה שאין נשואיה נשואין גמורים אבל איפכא לא: לא פסל את הראשונה. שהרי ביאתן שוה ואי הראשונה קנוי' היא הרי היא אשתו וביאת האחרונה ביאת זנות ואי לאו קנוי' היא הרי שתיהן נכריות הללו שלא היו קנויות לאחיו ומקיים את הראשונ' שלא נפסלה עליו אבל אחרונה לא דלמא קנויות הוו ומשבא על הראשונה קיימא הך עליה באיסו' שני בתי': פסל את החרשת. דשמא קטנה קנוי' כולה וקנין החרשת משויירת וה"ל שני בתים: **גמ'** כקניינה של זו וכו'. כלו' שתי קטנות או שתי חרשו' קניינהן שוין הלכך ביאה אחת מהן פוטרת צרתה: כילד הוא עושה. קטנה וחרשת דתנן אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה וחרשת לאו בת חליצה היא דניפוק תרווייהו בחליצה ואי מייבם לחרשת וחליץ לקטנה משתגדיל מיפסלה חרשת דקם עליה בלא יבנה דהא קודם חליצת הקטנה לא פקעה זיקה שאין ביאת החרשת חזקה כל כך דנימא דאין אחריה כלום: כונס את החרשת ומוציאה בגט. כשיחלוץ לקטנה דחליצתה פוסלה': ה"ג והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ: מיד. למה תמתין עד שתגדיל תחלוץ מיד בקטנותה: ומשני לית יכיל. אי אפשר שתחלוץ מיד משום הא דר"מ קטנה אינה חולצת ולא מתייבמת עד שתגדיל שמא תימצא איילונית ואינה פוטרת צרתה שאין לאחיו בה קנין: ה"ג שמא תימצא איילונית א"ר הילא מפני תקנתה. דאי אמרת לא יכנוס את החרשת ותפטור בגט אין לה תקנה לעולם ונשואי חרשת דרבנן לפיכך הקילו בה: מהו מפני תקנתה. הלא יש לה תקנה אחרת טובה הימנה: ה"ג כמה דתימ' תמן יחלוץ צד הקנוי שבה

פני משה

כיני מתניתא והקטנה כו' ותינשא. כלומר דכן אנו מפרשין המתני' הא דקתני והקטנה תמתין עד שתגדיל ותגיע לפרקה שתינשא והיינו שתיבעל לו דאז תלא אחותה הגדולה משום אחות אשה דקידושי קמאי לאו כלום הן ולפיכך צריכה שתיבעל לאחר שגדלה. ובבבלי נמי בעיא דר' אלעזר מרב היא אם צריכה שתיבעל לאחר מכאן או לא: ור' אלעזר פליג ואמר לית כאן תינשא. אין אנו צריכין שתיבעל לאחר מכאן: אלא תתארס. כלומר דקידושי דקמאי הוו קידושין מהשתא דס"ל כהאי דאמרינן שם דקידושי קטנה מיתלי תלוי וכי גדלו גדלו בהדה ואע"ג דלא בעל ואיגלאי מילתא למפרע דזיקה דהך לאו כלום היא: זו דברי ר"ג. במתני' דסבר המקדש אחות יבמתו נפטרה יבמתו מן הזיקה ואע"ג דזיקתה קדמה לקידושי אחותה הואיל ועכשיו אסורה עליו משום אחות אשה פקעה זיקתה וס"ל לר' יוחנן דבקטנה דמתני' נמי אמר ר"ג דוקא לכשתיבעל דאז הוו קידושין ואע"ג דזיקת אחותה קדמ' תלא משום אחות אשה וכרב שם: הוי. ש"מ הא דתנינן תמן פ' החולץ הלכה י' שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה דאומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה ולא יכנוס את אשתו משום הך אחות זקוקה דלא כר"ג דלדידיה לא אלימא זיקה לאסור אשתו עליו: הלכה כר"א אם מיאנה מיאנה. וקס"ד הלכה כדברי ר"א קאמר: ומתמה הא ר"א סבר ליה מלמדין כו' ואת אמר הכין. דאם מיאנה מיאנה: וקאמר ר"ז דהלכה כר' יהושע אם כו'. קאמר: ואת אמר הכין. בתמיה דהא לר' יהושע לית ליה תקנתא אלא מוציא כו' וקס"ד דרבי יהושע אפילו דיעבד קאמר: וקאמר רבי הילא דה"ק דאם מיאנה מיאנה. לכ"ע היא והל' כר"ג בזה דר' יהושע נמי מודה לו בדיעבד: ואם לאו. שלא מיאנה ולא רצה להמתין דאז אמר רבי יהושע מוציא כו' אבל בבבלי מסיק דהלכה כר"א דאמר מלמדין שתמאן:

הלכה ח מתני' מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות. נכריות: או חליצתה. לאחר שתגדיל: וכן שתי חרשות. כלומר כשם ששתי קטנות ביאת אחת מהן פוטרת צרתה כך בשתי חרשות אבל חליצה ליכא למימר בחרשת דלאו בת חליצה היא: אחת קטנה ואחת חרשת. אע"ג דשתיהן אין נשואיהן נשואין גמורין מכל מקום לא ידעינן מהי מינייהו ניחא ליה אי בקטנה דאתיא לכלל דעת אי בחרשת דגדולה ובת ביאה היא ולא ידעינן הי הביאה אשתו טפי הילכך אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה: **גמ'** כילד הוא עושה. בקטנה וחרשת דהא חרשת לאו בת חליצה היא ולכונסה א"א דהכתי צריך לחלוץ לקטנה דאין ביאת החרשת פוטרתה ואם כן מיפסל' עליה החרשת דקאי עלה בלא יבנה וחליצה של זו נמי אינה פוטרת לחרשת: כונס את החרשת כו' והקטנה כו'. כדלעיל: ואם בא על הקטנה. ועדיין זיקת החרשת קיימת מוציאה בגט ואי קשיא הא קטנה ספק קנוי' היא ספק לא ואם כן תיתיב גביה ממ"נ אי קנוי' היא הא קנויה היא וליכא מידי בתר ביאתו אי לאו קנוי' היא נכרית בעלמא היא והחרשת תיפוק בגט ככר תירץ רש"י ז"ל שם ד"ה נאסרו שתיהן דגזרינן דילמא אתי למיבעל להרשת בריש' וביאת קטנה פסלה לה דבמא קנוי' היא ואתי נמי למימר תיתיב הרשת גביה הילכך צריך גט לקטנה: והחרשת אסורה לעולם. דלחלוץ לה א"א ולכונסה אסור מאחר דנתן גט לקטנה קאי עלה בלא יבנה: עבר ובא על החרשת. לאחר שגירש הקטנה מוציאה בגט והותרה לשוק ממ"נ אם קטנה קנויה היא הא מעיקרא נפקא הרשת משום שני בתים והך כניסה זנו' בעלמא הויא ואי לאו קנוי' היא שפיר ייבמה: מפני תקנתה. של החרשת אמרינן כונסה ומוציאה בגט כדלעיל: מהו מפני תקנתה. דהא אופשר לה בתקנה אחרת: כמה דתימר תמן. בשתיהן קטנות דרישא: יחלוץ לד הקנוי שבה

מסורת הש"ס
יבמות קט
שם מא
שם קי

עין משפט נר מצוה
כה
א מיי' פ"ה מיבום הכ"ו סמ"ג עשין י טוש"ע אה"ע סי' קעא ס"ב
ב
ג שם ס"א

רידב"ז

כמה דתימר תמן יחלוץ לד הקנוי שבו ויכנוס לרתה אמר אף הכא כו' הוא כמפורש לעיל בה"ז דמקשה מהא דס"פ הבא ע"י דכן תשע שבא על יבמתו דחולץ להראשונה והשני' או חולץ או מייבם אלמא דכיון דאינו קנוי' לגמרי יכול לחלוץ לד הקנוי ולכנוס להשניה ולמה לא אמרינן גם כאן כן ע"ז משני כן אמר רשב"ל לא מלינו ב' יבמות אחת חולצת ואחת מתייבמת והתם בבן תשע שבא על יבמתו דלא הייבינן לזה יפה פירש הגו"י ז"ל דהתם יאמרו הא דחלץ לראשונה הוא מפני זיקת המת והא דמיבם להשניה הוא מהמת נישואי אחיו השני:

אומרין

שינויי נוסחאות (שב"כ) עד שתגדיל ותחלוץ בד"ו עד שתחלוץ.

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ס מיבום הל"ו טוש"ע אה"ע סי' קעב סעי' יח

כט ב ג מיי' שם טוש"ע שם כי' קעג סעי' ג ד

ל ד ה מיי' שם סמ"ג עשין נ טוש"ע שם סעי' ה ו

לא ו שם סעי' ו ז

לב ח שם סעי' ט

לג ט י שם סעי' י

לד כ מיי' פ"א שם סט"ו סמ"ג עשין נא טוש"ע שם סי' קעו סעי' ה

לה ל מיי' פ"ב שם הט"ו סמ"ג שם טוש"ע שם ס"ז

שבה ויפטור צרתה גרסינן. כדלעיל סוף הלכה ו' וכדקתני במתני' דחליצה של אחת מהן פוטרת צרתה: אוף הכא נמי ויחלוץ לד הקנוי שבקטנה. והיינו לאחר שתגדיל: ויכנים את החרשת גרסינן. ואמאי מוליאה בגט: לא מלינו שתי יבמות מבית אחד דא' חולצת וא' מתייבמת. דקאי על שניה שלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה: ופריך ומלינו. בתמיה והיכן מלינו דא' יולאת בגט ואחת בחליצה: א"ל. אין דמלינו: הוי כההיא דתנינן תמן. לעיל פ"ה מאמר לזה כו' הראשונה צריכה גט למאמרו דחליצה אינה מפקעת אלא הזיקה הרי מלינו חליצה לאחת וגט לאחת:

הלכה ט מתני' פיקחת וחרשת ביאת הפיקחת כו'. והה"ד חליצתה אלא משום דלא מצי למינקט בסיפא ואין חליצת החרשת דלאו בת חליצה היא:

גמ' פיקחת וחרשת כו'. כלומר הא דקאמר אין ביאת החרשת פוטרת לאו דוקא אלא אפי' פוסלת את הפיקחת דהא חרשת קנוי' ומשויירת היא ובהך מקלת דקנוי' היא פסנה את הפיקחת דאינו יכול לייבם אותה משום בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים:

הלכה י מתני' גדולה וקטנה ביאת הגדולה כו'. דביאת מי שנשואי' נשואין גמורין הן פוטרת אותה שאין נשואיה נשואין גמירין אבל איפכא לא:

גמ' גדולה כו' אלא פוסלת את הגדול'. דשמא קנוי' היא וכדלעיל ואינה פוטרת דשמא אינה קנוי' היא:

הלכה יא מתני' מי שהיה נשוי כו' ולא פסל את הראשונה. שהרי ביאתן שוה ואי ראשונה קנויה היא הרי היא אשתו וביאת האחרונה בעילת זנות ואי לאו קנוי' היא הרי שתיהן נכריות אלו שלא היו קנויות לאחיו ומקיים את הראשונה שלא נפלה עליו אבל אחרונה לא דילמא קנויות הוו ומשבא על הראשונה קיימא קך עליה באיסור שני בתים: קטנה וחרשת. דמסקינן בבבלי דקטנה ספק אם קנוי' היא לגמרי הואיל וראוי' לביאה לאחר זמן ספק אינה קנוי' כלל והרשת קנוי' ומשויירת כלומר קנוי' במקלת ואינה קנוי' קנין גמור ואם בא על החרשת לאחר שבא על הקטנה לא פסל את הקטנה ממה נפשך אי קנוי' לגמרי הרי קנאה וביאת החרשת שאחריה לאו כלום היא ואי אינה קנויה כלל אף לאחיו לא היתה קנוי' ונכרית בעלמא היא אבל אם בא תחלה על החרשת ואחר כך על הקטנה פסל את החרשת דשמא קנין הקטנה קנין גמור הוא ופסל קנין החרשת שהוא קנין המשוייר ורש"י ז"ל גרים בנוסחת המשנה אם בא על הקטנה וחזר ובא על החרשת פסל את הקטנה וכדאפרש שם דגזרינן דילמא בעיל חרשת ברישא:

גמ' אפילו לא בא כו'. כלומר דמפרש הא דקתני וחזר ובא על הקטנה פסל את החרשת לאו דוקא בא על הקטנה אלא אפי' לא בא עליה פסלה זיקת הקטנה דשמא קנויה לגמרי היתה לאחיו וזיקתה פוסלת להחרשת דקנין משוייר הוא אלא היינו טעמא דקתני ובא על הקטנה לומר שאפי' מתה אח"כ: שאילו לא בא. עליה ומתה היה מותר בחרשת ועכשיו אשמעינן דאפי' מתה הקטנה אחר שבא עלי' פוסלת החרשת דשמא קטנה קנוי' היתה ובית א' הוא בונה כו':

הלכה יב מתני' פיקחת וחרשת כו'. כול' מתניתי' לא צריכה דנשמעינה ממתני' דלעיל אלא דהתנא בעי למיתני לכל הנדדין משום יגדיל תורה ויאדיר:

גמ' אפי' כו'. כדפרישית לעיל דבכל מקום זיקת הקנוי' לגמרי פוסלת ביאת שאינה קנוי' לגמרי אלא לאשמועינן אפי' מתה אח"כ:

הלכה יג מתני' גדולה וקטנה כו'. כדלעיל:

ר' לעזר. גרסינן בלא יו"ד ובמתני' קמייתא גרסינן ר' ליעזר ביו"ד והכי אמרינן בפ"ק דנדה דף ח': מלמדין את הקטנה שתמאן בו. ותעקור נשואי' ויקיים את הגדולה: גמ' אפילו לא בא על הגדולה כו'. כדפרישית לעיל: לשעבר. הא דאמרינן דמלמדין הקטנה כו' בדיעבד אם בא על הקטנה: הא בתחילה לא. כלומר דאשמועינן דהא דקאמר בא על הקטנה לאו לכתחילה איירי דהא אסור לייבם הקטנה וכדמסיק דמהני' ר"מ היא: אמר לה סתם. ולא בשם דר' יוחנן: דר"מ היא. מתני' דאין מייבמין את הקטנה כו':

הלכה יד מתני' יבם קטן כו'. יגדלו זה עם זה. ואינו יכול לגרשה עד שיגדיל דגט קטן אינו גט: בתוך שלשים יום. שכנסה היבם: לא

שבו (ויכנים) ויפטור צרתה אמר אוף הכא (יחלוץ צד הקנוי שבה ויכנים צרתה) ויחלוץ צד הקנוי שבקטנה ויכנים את החרשת. אמר ליה כן אמר ר' שמעון בן לקיש לא מצינו שתי יבמות אחת חולצת ואחת מתייבמת. ומצינו שתי יבמות אחת חולצת ואחת יוצאת בגט. אמר ליה הוי ההיא דתנינן תמן [א] *מאמר לזה והלץ לזה הראשונה צריכה גט:

הלכה ט מתני'

[ב] *פיקחת וחרשת ביאת הפיקחת פוטרת את החרשת אין ביאת החרשת פוטרת את הפיקחת: **גמ'** פיקחת והרשת ביאת הפיקחת פוטרת את החרשת אין ביאת החרשת פוטרת את הפיקחת אלא פוסלת את הפיקחת:

הלכה י מתני'

[ג] גדולה וקטנה ביאת הגדולה פוטרת את הקטנה ואין ביאת הקטנה פוטרת את הגדולה: **גמ'** גדולה וקטנה ביאת גדולה פוטרת את הקטנה. אין ביאת הקטנה פוטרת את הגדולה אלא פוסלת את הגדול':

הלכה יא מתני'

*מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת בא היבם על הראשונה וחזר ובא על השנייה או שבא אחיו על השנייה [ד] לא פסל את הראשונה [ה] וכן שתי חרשות קטנה וחרשת [ו] בא היבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת לא פסל את הקטנה [ז] בא היבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה פסל את החרשת: **גמ'** אפילו לא בא על הקטנה פוסל את החרשת שאילו לא בא על הקטנה ומתה היה מותר בחרשת ועכשיו שבא עליה אפילו מתה פסל את החרשת:

הלכה יב מתני'

[ח] פיקחת וחרשת בא היבם על הפיקחת וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת לא פסל את הפיקחת בא היבם על החרשת וחזר ובא על הפיקחת או שבא אחיו על הפיקחת פסל את החרשת: **גמ'** אפילו לא בא על הפיקחת פוסל את החרשת שאילו לא בא על הפיקחת ומתה היה מותר בחרשת. ועכשיו שבא עליה אפי' מתה פסל את החרשת:

הלכה יג מתני'

[ט] גדולה וקטנה בא היבם על הגדולה וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה לא פסל את הגדולה בא היבם על הקטנה וחזר ובא על הגדולה או שבא אחיו על הגדולה פסל את הקטנה ר' לעזר אומר [י] מלמדין את הקטנה שתמאן בו: **גמ'** אפילו לא בא על הגדולה פסל את הקטנה שאילו לא בא על הגדולה ומתה היה מותר בקטנה ועכשיו שבא עליה אפילו מתה פסל את הקטנה. ר' לעזר אמר מלמדין את הקטנה שתמאן בו. לשעבר הא בתחילה לא. רבי מנא אמר לה סתם ר' יצחק בריה דרבי חייה כתובה בשם דרבי יוחנן דר' מאיר היא דר' מאיר אמר אין חולצין ולא מייבמין את הקטנה שמא תימצא איילונית:

הלכה יד מתני'

[כ] *יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה בא על יבמה גדולה תגדלנו [ל] היבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא

שבה ויפטור צרתה אף הכא יחלוץ לד הקנוי שבקטנה ויכני' החרשת. וה"פ כי היכי דאמרינן בשתי קטנות ביאתה או חליצתה פוטרת צרתה ומטעמא דשניהן שוין בקנין ה"נ קטנה וחרשת שניהן שוין דקנוי' ומשויירת ונימא שיחלוץ לקטנה לפטו' קנינה ויכנים החרש':

לא מלינו שתי יבמות. הבאות מבית אחד שתהא אחת נפטר' בחליצה והשניי' מתייבמת: ופרין ומלינו וכו'. כלומר הא אף לפי הקנקך נמי קשיא והיכן מלינו שתי יבמות הבאות מבית אחד שאחת חוללת ואחת יולאת בגט דאמרת הקטנה חוללת והחרשת יולאת בגט: א"ל. הרי תנינן כיולא בה לעיל פר"ג מאמר לזו וחלן לזו הראשונה לריכה גט הרי גט וחלילה לשתי יבמות הבאות מבית אחד: אלא פוסלת את הפקחת. שהיא נאסרת על ידי ביאת החרש' להתייבם לו ולריכה גט וחלילה: אלא פוסלת את הגדולה. מלהתייבם: ופריך אפי' לא בא על הקטנה פוסל את החרשת. דהא איכא לספוקי דלמא קטנה קנוי' לגמרי והחרשת קנוי' ומשויירת נמלא שהקטנה לריכה חלילה ואוסרת את החרשת ול"ל למיתני בא יבם על הקטנה וכו' ואפי' אם נאמר איפכא שהקטנה קנוי' ומשויירת והחרשת קנוי' ואינה קנוי' מ"מ הקטנה לריכה חלילה שמא אין החרשת קנוי' ואוסר החרשת שלא יאמרו שתי יבמות מבית א' אחת חולל' וא' מתייבמת: ומשני שאלו לא בא על הקטנה ומתה. היה היבם מותר בחרשת הנשארת לבדה אבל עכשיו שבא על הקטנה פסל את החרשת ליבום לעולם אע"פ שמתה. דה"ל שתי יבמות הבאות מבית אחד: ופריך אפי' לא בא על הפקחת פוסל את החרשת. שהרי החרשת קנוי' ומשויירת והפקחת קנויה לגמרי ולריך לחלוץ את הפקחת ולפסול את החרשת: לשעבר. דוקא בדיעבד שבאו על שניהם כדי שלא לדחות שניהם הוא דלמדין את הקטנה שתמאן אבל לכתחלה אין מלמדין את הקטנה שתמאן דים להתרחק מן המיאונין כדאמרי' בריש פרקין:

הלכה ח מתני' יגדלו זה עם זה. ואינו יכול לגרשה עד שיגדיל דגט קטן אינו גט: היבמה שאמרה תוך ל' יום. שכנסה היבם לא

מסורת הש"ס

יבמו' ד' נב

שם ק

שם ק"א

יבמות ק"ח

שנויי נוסחאות (ש"א) ויכנים כד"ו ויכנוס. ויפטיר כד"ו ליתא. יחלוץ צד הקנוי שבה ויכנים צרתה כ"ס כד"ו. (ש"ה) בתחילה כד"ו כתחילה. (ש"ס) יגדלו כד"ו וגדלו.

מסורת הש"ס

לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים יום מבקשין ממנו שיחלוץ לה בזמן שהוא מודה אפילו לאחר שנים עשר חדש כופין אותו שיחלוץ לה ‎א הנודרת הנייה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו עד שיחלוץ לה לאחר מיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה אם נתכוונה לכך אפילו בחיי בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה:

גמ' *טענת בתולים עד שלשים יום דברי ר' מאיר וחכמים אומרים מיד. מה נן קיימין אם בשבעל מיד. ואם בשלא בעל אפילו לאחר כמה. אלא כן אנן קיימין בסתם. ר' מאיר אמר חזקה אדם מעמיד עצמו שלשים יום ורבנין אמרין אין אדם מעמיד אפילו יום אחד. ר' ירמיה בעי מהו שיהא נאמן לומר על דר' מאיר העמדתי עצמי שלשים יום בשביל לעשות הוולד שתוקי. ניישמעינה מן הדא היבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה. לאחר שלשים יום מבקשין ממנו לחלוץ לה (לאחר שלשים) ואמ' ר' לעזר דר' מאיר היא. ואמר ר' לעזר לא שנו אלא אצלה ‎ג הא אצל צרתה לא. כמה דתימר תמן לא הכל ממנה לחוב לצרתה. אף הכא לא הכל ממנו לחוב לבנו. כהדא ‎ג *הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אף על פי שחזר ואמר לא בעלתי לא הכל ממנו שכבר משעה הראשונה אמר בעלתי. אבל אם אמר משעה הראשונה לא בעלתי שניהן יכולין לעקור חזקה. חברייא בעיי מה נן קיימין אם ‎ד כמשנה הראשונה שמענו שמותר ליבם אם ‎ה כמשנה אחרונה שמענו שמותר לחלוץ. שמענו שכופין. רב הונא בשם רב והוא שיהא הגט יוצא מתחת ידו לתוך ידה. הוא אמר גט אשה והיא אומרת גט יבמה בתוך ל' חזקה לא בעל כופין אותו שיחלוץ לה. לאחר ל' יום מבקשין ממנו שיחלוץ.

ר'

לא נבעלתי ליבם והוא אומר בעלתיך ודייך בגט כופין אותו לחלוץ ולא סגי בגט דהיא נאמנת דעד תלתין יומין מוקי איניש נפשי' ולא בעיל: לאחר ל' יום. הוא נאמן דלא מוקי איניש נפשיה ומיהו איהי שויא נפשה חתיכה דאיסורא ולא משתרי בלא חליצה ומבקשים ממנו שיחלוץ אבל אין כופין שהרי הוא אומר שכבר בעל: כופין אותו שיחלוץ לה. דלא אסקא דעתה שימות בעלה ותפול לפניו ליבום ונוטלת כתובתה: אבל לאחר מיתת בעלה. הויא מורדת וקיי"ל כותבין אגרת מרד על שומרת יבם: מבקשים הימנו שיחלוץ לה. ויתן כתובת' אם ירצה ואם אינו רוצה לחלוץ והיא מורדת בו ובא להפסיד כתובתה כופין אותו לחלוץ: **גמ'** אמר לה סתם. לקך שמעתתא דבסמוך ולא אמרה מבעי' דר' יוחנן ור' יצחק אמרה בשם ר' יוחנן: ר"ח כתובה. כך שמו: ה"ג דלא כר"מ היא. וה"פ הא דתנן יבם קטן שבא וכו' יגדלו זה עם זה בא על יבמה גדולה תגדלנו אתיא דלא כר"מ דלר"מ דאמר אין חולצין ומייבמין את הקטנה כל ביאה ביאה דאיסורא היא שמא ימצא הקטן סריס נמצא שבעל אשת אח שלא במקום מצוה וכן בקטנה אם תימצא איילונית: טענת בתולים. להפסיד כתובתה: עד שלשים יום. דיכול לטעון לא בעלתי עד עתה: מה נן קיימין. במאי עסקינן: אם בשבעל. דידעינן שכבר בעל ושתק ועכשיו בא לערער פשיטא דאינו נאמן: ואם בשלא בעל. דידעינן שלא בעל עד עכשיו פשיטא דנאמן אפי' לאחר כמה ימי' אחר שהכניסה לחופה: אלא הכא במאי עסקינן בסתם. דלא ידעינן אימתי בעל והוא אומר שלא בעל עד עכשיו ר"מ סובר כיון דאפשר לעמוד על עצמו שלא לבעול עד ל' יום נאמן לומר עכשיו בעל תחלה ולא מצא בתולים ורבנן אמרי אין אדם מעמיד עצמו אפי' יום אחד וכל שכן טען מיד כשמצא ב"ד לאחר הנישואין אינו נאמן: על דר"מ. לדברי ר"מ: בשביל לעשות הולד. הנולד מהיבמה שתוקי שהרי היבם אומר שלא בא עליה וה"ל כולד הנולד לשומרת יבם מאיש זר שאין הולד ממזר לדברי הכל אבל שתוקי הוא א"כ אפי' בשאר נשי' מיבעי' ליה שאמר תוך שלשים לא בעלתי אם הבעל כהן נאמן לשתקו מדין כהונה והראשון נראה: נשמעינה מן הדא הא שמע: ה"ג לחלוץ. וא"ר לעזר וכו' וכ"ה בכתובות: דר"מ היא. מתני' אתיא כר"מ אבל לחכמים אין הדבר תלוי בשלשים יום אלא בסתירה: לא שנו. דכופין ומבקשין וצריכה חליצה: אלא אצלה. לגבי יבמה עצמה: הא אצל צרתה לא. אם אמרה יבמה לאחר שכנסה לא נבעלתי אין צרתה נאסרת בשביל דיבורה של זו דכל כנוסה בחזקת בעולה לאתר ואיהי דשויא נפשה חתיכה דאיסורא: לא הכל ממנה. אין כל הנאמנות שלה לאסור צרתה: אף הכא. נמי אין כל הנאמנות שלו לאסור בנו. כהדא לא גרס הכא ואגב שיטפא דסוגיא דקידושין נכתב כאן אי נמי ה"ק כי היכי דאמרינן הכא לא הכל ממנו ה"ה אם חזר ואמר לא בעלתי לא הכל ממנו ואינו נאמן: לא הכל ממנו. לאו כל כמיניה להוציאה בחליצה לחוד אלא צריכה נמי גט שכבר משעה הראשונה אמר בעלתי וגם החזקה מסייעו דעד תלתין יומין מוקי איניש נפשי' טפי לא מוקי נפשי' מיהו צריכה נמי חליצה דהא איהי שויא נפשה חתיכה דאיסורא: אבל. אי לא אמר משעה ראשונה בעלתי אלא מודה שלא בעל: שניהן יכולין לעקר חזקה. דלא מוקי איניש נפשי' אלא חמרי' קושט' קאמרי ופטורה בחליצה לחוד בלא גט: חברייא. מקשים הא דתנן במתני' כופין אותו שיחלוץ במאי עסקינן אם כמשנה הראשונה דתנן ספ"ק דבכורות מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום וקאמ' מתניתין במאי מוקמ' לה אי למשנה הראשונה עד שכופין אותו לחלוץ נכפנו לייבם. שמענו שמותר לייבם. כלומר שמצוה לייבם: אם למשנה אחרונה. שמצות חליצה קודמת: שמענו שמותר לחלוץ. אבל הא לא שמענו שכופין אותו לחלוץ אם הוא רוצה לייבם: שמענו שכופין. בתמיה: והוא שיהא הגט וכו'. לעולם למשנה ראשונה אתיא מתני' והא דכופין אותו לחלוץ ולא לייבם דאיירי שיש עדים שראו שנתן לה גט סתום א"כ אין העדים יודעין אם היה גט יבמין לזיקתה או גט אשה לביאתה: חזקה לא בעל. ומסתמא היה גט יבמין ונאסרה עליו הלכך כופין אותו לחלוץ: לאחר שלשים יום. מסתמא היה גט אשה הלכך מבקשין ממנו שיחלוץ:

ר"י

לא נבעלתי. ליבם והוא אומר בעלתיך ודייך בגט כופין אותו לחלוץ דהיא נאמנת כדאמר בגמרא דעד תלתין יומין מוקי איגש נפשיה ולא בעיל: לאחר שלשים יום. הוא נאמן דלא מוקי איגש נפשיה מלבעול יותר משלשים יום ומיהו איהי לא מישתרא דשויתה נפשה חתיכה דאיסורא ובעיא חליצה ומבקשים ממנו שיחלוץ אבל לא כופין שהרי הוא אומר שבעל ובגמ' מוקי לה כגון שהגט יוצא מתחת ידה ונפסלה עליו ולפיכך אין אומרים לו לייבם ומיהו חליצה בעיא למשריי' לעלמא: הנודרת כו'. כופין אותו שיחלוץ לה. דלא אסקא אדעתה שימות בעלה ותפול לפניו לייבם ולא נתכוונה לפטור עצמה ממנו לאחר מיתת בעלה אלא מחמת כעס שהיה להם זה על זה נדרה: לאחר מיתת בעלה. הויא מורדת וקיימא לן כותבין אגרת מרד על שומרת יבם:

גמ' תני טענת בתולים. להפסיד כתובתה: עד ל' יום. יכול לטעון עדיין לא בעלתי עד עתה: מיד. כדמפרש ואזיל: מה. במה אנן קיימין פלוגתייהו: אם כשבעל. דידעינן שבעל: מיד. יכול הוא לטעון ולא מכאן ואילך: בסתם. דלא ידעינן דר"מ סבר כל ל' יום נאמן לומר לא בעלתי דחזקה אדם כו' וכן אמר בבבלי פירקין קי"א: על דר"מ. לדברי ר"מ אם אדם נאמן נמי לומר לא בעלתי בתוך ל' יום כדי לפסול את בנו לעשותו שתוקי דהרי לא ידעינן אבוה מנו או דשאני התם בטענת בתולים דממונא הוא ונאמן הוא להפסידה ולהחזיק הממון שבידו אבל לפסול את בנו לא: נישמעינה. לזה מן הדא דר' לעזר לקמיה: ואמר ר' לעזר דר' מאיר היא. מתני' דאדם מעמיד עצמו שלשים יום ולפיכך הכא היא נאמנת: ואמר ר' לעזר. עלה לא שנו דנאמנת אליבא דר"מ: אלא אצלה. דשווי' נפשה חתיכה דאיסורא אבל אצל צרתה אינה נאמנת לומר לא נבעלתי כדי לאסור הצרה לשוק אלא אמרינן חזקה דבעל מיד: כמו דתימר. וכמו דאמרינן התם אצל הצרה דאינה נאמנת לר"מ ואע"ג דאיכא למימר אדם מעמיד עצמו: אף הכא. נמי לענין לפסול את בנו מודה ר"מ דאינו נאמן: כהדא. כלומר וכה"ג דאם הוא אומר מתחלה בעלתי והיא כו' בזה אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי אינו נאמן להכחיש דיבורו הראשון וצריכה גט לביאתו וחליצה נמי לזיקתו דהרי היא אומרת לא נבעלתי וכן אומרים בבבלי שם: שניהן יכולין לעקור חזקה. כלומר אפילו לאחר ל' הואיל ושניהם מודים: חברייא. בני הישיבה בעו מה אנן קיימין מתני' דקתני כופין לחלוץ ולא לייבם: אם כמשנה הראשונה. דמצות יבום קודמת כדתנן בסוף פ"ק דבכורות: שמענו שמותר לייבם. דאפי' מצוה קודמת היא ואמאי לא נכפיני' לייבם: אם כמשנה האחרונה. כלומר ואפי' למשנה האחרונה דאמרינן שם דעכשיו אמרו מצות חליצה קודמת: שמענו שמותר לחלוץ. לא שמענו ממשנה זו אלא שמותר לחלוץ ומצוה יותר מיבום: שמעני שכופין. בתמיה וכי היכן שמענו דכופין דוקא לחליצה ולא ליבום: והוא שיהא כו'. דמתני' מיירי שהגט יוצא עכשיו מידו לידה וגם כתם הוא והוא אומר בעלתי וגט אשה הוא כשאר גיטין ושוב אינה צריכה חליצה: והיא אומרת. לא נבעלתי וגט יבמה הוא ופסולה עליו בגט זה ועדיין צריכה חליצה לזיקתו והילכך אמרינן בתוך ל' יום היא נאמנת דחזקה לא בעל דאדם מעמיד עצמו כ"כ וכופין לחלוץ דנפסלה עליו בגט. וכן משני רב בבבלי שם:

ר'

עין משפט נר מצוה

לה
א מיי' פ"ב מיבום הט"ו טוש"ע אה"ע סי' קסה ס"ב

לו
ב טוש"ע שם סי' קנז ס"ו

לז
ג טוש"ע שם

לח
ד מיי' פ"א ופ"כ שם סמ"ג עשין נב טוש"ע שם סי' קס"ה ס"א

לט
ה שם ס"א בהגה וסי' קסא ס"ו בהגה

יבמות קיא ב ותוספתא כתובות פ"א (כתובות פ"א ה"ד)

יבמות קיב ירושלמי קידושין פ"ג ה"ב

שנויי נוסחאות (ס"א) טענת נד"ו תני טענת. (בי"א) לאחר שלשים כ"ס נד"ו. (בכ"א) במשנה נד"ז במשנה. (בכ"מ) במשנה נד"ו במשנה.

עין משפט נר מצוה

ר' יוסי בעי כו'. היינו נמי כעין בעיא דהברייתא אלא דנקט לה בגוונא אחריתא ומיהלפא ליסנא בעלמא הוא: לאחר ל' יום חזקה בעל. כלומר דודאי לאחר ל' חזקה אין אדם מעמיד עצמו ואת אמר כופין להלוץ בתוך ל' ואמאי נימא דימתין עד לאחר ל' והז הזקה דיבעול וייבם אותה: אלא כיני כו'. כדאמר רב לעיל: כהדא כו'. כלומר וכהאי גוונא דהוא אומר בעלתי פשיטא לן דמעלה לה מזונות דמחייב עלמו בדבר הוא: פשיטא. וכן פשיטא הוא דאינו יורשה אם מתה שהרי אמרה לא נבעלתי ואינו נאמן להוציא נכסי' מחזקת יורשיה: לא צריכא דלא. כי קא מיבעיא לן אלא מהו שיהא נאמן לירש בנכסי אחיו המת כדין הכונס את יבמתו דזוכה בנכסי אחיו מי אמרינן דהואיל והזקתו שוה בהן עם שאר האחין נאמן להחזיק בנכסים: היא אומרת נבעלתי כו'. דפשיטא לן בזה דאין מעלה לה מזונות שהרי מכחישה וכן פשיטא שאינו יורש בנכסי אחיו גרסינן: לא צריכא דלא. כי קא מיבעיא לן אלא מהו שיירשנה הואיל והיא אמרה נבעלתי או דילמא הואיל והוא עלמו אמר לא בעלתי אינו יורשה ולא איפשיטא ותיקו דממונא היא ולקולא:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' כשם שהוא כונסה ברמיזה. מה טעם קאמר כלומר כקידושין כך גירושין וכן פקח בחרשת ברמיזה כנס לה עד שנתרצית לו וברמיזה יוציא אם רצה להוציא: פיקח שנשא פיקחת ונתחרש'. אע"פ שקידושי' קידושין גמורין היו אם רצה יוציא דבגט לא בעינן דעת האשה כדמפ' במתניתן דלקמן: נשטתה לא יוציא. אעפ"י שיודעת לשמור את גיטה ומתגרשת מן התורה תקנו חכמים שלא יגרשנה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר והילכך לא קתני הכא עולמית כדקתני בסיפא משום דבדיעבד אם נשאת בגט זה לא תצא והכי מפרש לה בבבלי ובגמרא דהכא פליגי בה אמוראי: נתחרש. הוא לאחר קידושין הואיל וקידושין קידושי' גמורין לא יוציא עולמי' דלא אתי גירושין שאינן גמורין ומפקיעין קידושין גמורין:

גמ' כילד הוא עושה. בגירושי חרש רומז כו': כשם שהוא רומז. כלומר כשם שסומכין על רמיזה שלו כך אם הוא נרמז מאחרים סומכין על זה ולא אמרינן אפשר שטעה במה שנרמז לו וכדתנן פ"ה דגיטין חרש רומז ונרמז: מתניתא. דקתני כשם שהוא כונס כך הוא מוצי' דוקא בשקידשה בכסף דלאו קידושי מעשה הן: קידושיו מעשה. ולא מבטלי להו גירושי רמיזה שאינן מעשה: אשתו של חרש. שבא עליה אחר מהו: אפי' אשם תלוי אין בה. דלא מספקינן לה באשת איש כלל מן התורה. וכלישנא קמא דשמואל בבבלי ריש פירקין: וקאמר הש"ס מכיון דאת אמר דאפי' אשם תלוי אין בה. ואפי' השם קידושין אין להרש מדאורייתא' ש"מ דאם בא אחר וקידשה תפסו בה הקידושין: גירשה. זה האחר שקידשה: מותרת לחזור להראשון. החרש דאע"ג דגבי קידושי ספק אם בא אחר וקידשה דקי"ל מגרש ראשון ונושא שני אבל לא יגרש שני וישא ראשון שמא יאמרו גירש ראשון ונשא שני ונמצא זה מחזיר גרושתו הני מילי כשהראשון יש לו קידושין מן התורה שאז יש לחוש שמא גירש אבל החרש שאין לו לא קידושין ולא גירושין דבר תורה ליכא שמא יאמרו גירש החרש משום דיתלו בגירושי הפיקח הואיל וקידושי החרש דרבנן הן ותפסי קידושי הפיקח ולא אתו למיטעי: הדא היא דתני ר' חייה כו'. מתוספתא דר"ה אית לן למילף דין זה דאם גירשה הפיקח אחר קידושיו מותרת לחזור להחרש: אשתו של חרש שגירשה החרש ונשאת להרש אחר או לפיקח. כלומר ואצ"ל לפיקח קורא אני כו' דהואיל ונשאת לכיולא בו אסור להחזירה דהוי מהזיר גרושתו ומכל שכן כשנשאת לפקח דמהזיר גרושתו מן הנשואין גמירין הוא:
אשתו

ר' יוסי בעי לאחר שלשים יום חזקה בעל ואת אמר כופין. אלא כיני רב הונא בשם רב והוא שיהא הגט יוצא מתוך ידו לתוך ידה. הוא אמר גט אשה והיא אומרת גט יבמה בתוך שלשים הזקה לא בעל כופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים יום מבקשין ממנו שיחלוץ לה. כהדא הוא אמר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי פשיטא דהוא מעלה לה מזונות. פשיטא שאינו יורשה. לא צריכא דלא מהו שיירש ניכסי אחיו. היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי פשיטא שאינו מעלה לה מזונות פשיטא (שהוא) [שאינו] יורש ניכסי אחיו לא צריכא דלא מהו שיירשנה:

הדרן עלך בית שמאי אומרים

הלכה א מתני' [א] *חרש שנשא פיקחת פיקח שנשא [ו]חרשת אם רצה להוציא יוציא אם רצה לקיים יקיים. כשם שהוא כונס ברמיזה כך הוא מוציא ברמיזה [ב] פיקח שנשא פיקחת ונתחרשה אם רצה יוציא ואם רצה יקיים נשטתה לא יוציא [ג] נתחרש או נשתטה לא יוציא עולמית: גמ' כיצד הוא עושה רומז והוא נותן לה גיטה. [ד] *כשם שהוא רומז כך הוא נרמז. מתניתא בשקידשה בכסף אבל אם קידשה בבעילה קידושיו מעשה וגירושיו אינו מעשה. ר' לעזר שאל לר' יוחנן אשתו של חרש ושל שוטה אמר ליה [ה] *אפי' אשם תלוי אין בה. ר' יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן ר' הילא בשם ר' לעזר אפילו אשם תלוי אין בה. מכיון דאת אמר אפילו אשם תלוי אין בה [ו] ובא אחר וקידשה נתפשו בה קידושין גירש מותרת להינשא לראשון. הדא היא דתני ר' חייה [ז] אשתו של חרש שגירשה חרש והלכה ונישאת לחרש או לפיקח קורא אני עליה °לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה. אשתו של פיקח שגירשה והלכה ונישאת לחרש (או לפיקה) קורא אני עליה לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה.
אשתו

(דברים כד)

ר"י בעי. מקשה אסיפא דמתני' דתנן לאחר שלשים יום מבקשין הימנו שיחלוץ כיון דחזקה בעל מאי מהני החליצה לחוד הא בעיא נמי גט: אלא כיני. כן היא פירושא דמתני' כדר"ה אמר רב וכו'. הלכך לאחר שלשים יום חזקה בעל ומסתמא גט אשה נתן לה וא"ל גט אלא שצריכה חליצה דשויא נפשה חתיכה דאיסורא ואין לכפותו לחלוץ אלא דרך בקשה: פשיטא דמעלה לה מזונות. דהא איהו הוא דאמר אשתו היא: פשיטא שאינו יורשה. בנכסים הנכנסים והיוצאין עמה כדתנן לעיל פ' החולץ: לא צריכא. לא קמיבעיא לן אלא מהו שיירש נכסי אחיו המת כדין יבם ואין לשאר אחיו חלק בהן או דלמא כיון דהיא מכחשתו אינו יורש לבדו נכסי אחיו: פשיטא שאינו מעלה לה מזונות. שאין מוציאין ממון מיד המוחזק אלא בראיה ברורה: ה"ג פשיטא שאינו יורש נכסי אחיו: לא צריכא. כי קמיבעיא לן מהו שיירשנה מי אמרינן כיון דהיא אומרת נבעלתי יורשה הו דלמא הודאת בעל דין כמאה עדים דמי והוא אומר לא בעלתי:

הדרן עלך פרק בית שמאי

הלכה א מתני' חרש. היינו שאינו שומע ואינו מדבר: כשם שהוא כונס ברמיזה. מה טעם קאמר מ"ט יכול להוציאה בגט הא לאו בר דעת הוא וקאמר כקידושיה כך גירושיה וכן פקח בחרשת שכנסה ברמיזה שרמז לה עד שנתרצית אם רצה להוציאה מוציאה ברמיזה: ונתחרשה. אע"פ שקידושין גמורין היו שפקחת היתה באותו זמן אפ"ה אם רצה להוציאה יוציא דלא בעינן דעת האשה: נשטתה לא יוציא. בגמ' מפרש טעמא: נתחרש. הוא לאחר הקידושין הואיל והיו קידושיו קידושין גמורים לא יוציא עולמית שאין גירושין שאינן גמורים מפקיעין קידושין גמורים. שהשיאה אביה. בקטנותה עד שלא בגרה וקיבל קידושיה והוו קידושין גמורים אע"פ שהיא חרשת שעל דעת אביה נתקדשה ולא על דעתה יוציא בגט אפי' לאחר שגדלה ופקע כח האב היא בעצמה מקבלת את גיטה: אף זו. פקחת שנתחרשה כיוצא בה: גמ' כילד הוא עושה. חרש שנשא פקחת ורוצה להוציאה במה ידעינן שדעתו לגרשה: כך הוא נרמז. אם אחרים רומזין לו ונתרצה הכל קיים ולא אמרינן דלמא טעה במה שנרמז לו: אבל אם קידשה. החרש בביאה קידושיו קידושין גמורין ואין לו כח להוציאה בגט: אשתו של חרש ושל שוטה. הבא עליהן מהו שיהא חייב כהבא על אשת איש: אפי' אשם תלוי אין בו. דאפי' ספק קידושין אינן ולא אמרי' שמא בהותו שעה שקידשה היה בו דעת דסמכינן אחזקתו שאין בו דעת ואין לו קנין מן התורה אלא מדרבנן: בא אחר. שלומר אם בא פקח וקידש אשת החרש תפסו בה קידושין ואסורה לשניהם: גירש. הפקח מן האירוסין מותרת לחזור לחרש ולא אמרינן כיון דבעיא גט מפני יאמרו גירש החרש וקידש הפקח נמלא מחזיר גרושתו מן האירוסין כדאמרינן לעיל פרק האשה רבה שכיון שאין לו קידושין מן התורה ואף אם יגרשנה ותינשא לאחר ונתארמלה או נתגרשה ומחזירה אין כאן איסור דאורייתא הלכך לא גזרינן א"נ כיון דאשת פקח כה"ג מותרת לחזור לו אף בחרש כן: הדא היא דתני ר' חייה. ברייתא דר"ח מסייעא ליה דדוקא בשניסת לחרש או לפקח הוא דאסורה לחזור לחרש דכל דתקון חכמים כעין דאורייתא תקנו ובקידושי דאורייתא אם גירשה ונתארסה לאחר ונתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו הך בקידושי דרבנן כן ולא דמיא למקדש אשת חרש וגרשה שמותרת לחזור לחרש דהתם אלו הוה פקח לא הוי ממש בקידושי השני שהיא אשת איש ואין קידושין תופסין בה הלכך אף בחרש מותרת לחזור לו: לחרש או לפקח. זו וא"צ לומר זו קתני:
תלא

מסורת הש"ס: יבמות קיב ב וב"ב | פ' גיטין נט | פ' יבמות קיג וירושלמי נדרים פ"י ס"ב

שנויי נוסחאות (פ"ג) יוצא כד"ו יוצא. (פ"א) שהוא כ"ס כד"ו. שאינו כד"ו ליתא. (פ"ב) נשטתה נ"ע נשטתה כמ"ב כד"ג וכת"ס ובמסב"ג נשתטית. (פ"כ) נשתטה כד"ו נשטה. (סג"ד) או לפיקה כ"ס כד"ו.

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה אשתו כו'. וצ"ל סמך וראיה כו'. נ"ב וכ"כ במגדל עוז ע"ש [בהל' גירושין פרק י"א הלכה ס"ו]:

עמודי ירושלים

אפילו אשם תלוי אין בה כו'. פ' בשירי קרבן שתמה על הר"ב למה פסק אקידושי חרש אינן הק"ת הא בב"ס יבמות (קי"ג א') היכא כ' ליבמי והר"מ פיסק כנ"ג וגם ר"א סובר כן ע"ש ולדעתי י"ל דהר"מ כתך א"ע כל סוגיא דשבת (קנ"ג ב') בשם מגואר דקיי"ל כרבנן וכת"ב התוס' שם וגם סא אי נימא דקידושי חרש הם קד"א היינו משום שבספק שמא הייבים במלות וכת"ס רש"י שם. והנה בב"ם חגיגה (ג' א') מבואר שם בלא מחלוקת דחרש פטור ממלות ולהכי כתב הר"מ וכל הפוסקים דקידושי חרש הם דרבנן. ודאיהי בשו"ם מהר"מ מיוחרבא (חאה"ב סי' כ"ז) דהש"ג בשבת דנותנין לקטן היינו משום דס"ל כר"א ע"ש ולפנ"ד אינו מוכרח לומר כן ומ"ב דנותנין לקטן י"ל דס"ל כדעת רש"י הובא בתוס' פ"ז (ז' א' ד"ה ב"ש) וכר"ן שם בשם הרי"ף דבבל ד"ס קיי"ל כאיכא דאמרי נמרא ולכן כיון דהאיכא דאמרי בתרא ס"ל דגם נרבנן יהבינן לקטן דהרב אתי לאחלופי לכן פסק כמותן וכל הפוסקים כ"ל דקידושי חרש המה רק מדרבנן. ודאיתי להעיר פ"ד הפנ"י בגיטין (פ"ה א' ד"ה אמר ר"ז) שכ' וז"ל אמנם ראיתי בהרמב"ם ז"ל כ' בהל' עדות דעשרה פסולין לעדות וקחשיב חרש בהדייהו ויהיב טעמא נבונהו מהיכא מיתמעו והחרש לא כ' בום טעם וכן הא דחרש אינו חייב במלות נמי לא הלכה פסוקה דנמש מדומות בירושלמי מייתי תנאי דחרש חייב בכל המלות וקידושיו קידושין גמורין ובתלמודא דידן נמי מלינו ביבמות דאשת חרש לר"א חייבין באשם תלוי כו' עכ"ל. והנה ת"ב דהר"מ לא יהיב טעמא למה חרש פסול לעדות המהני עליו להדיא כ' הר"מ בהל' עדות (פ"ט הי"א) שחרש כשוטה שאין דעתו נכונה ואינו בן מלות עכ"ל הרי שכ' להדיא שהטעם משום שאינו בן מלות. ומ"ב דנהו הלכה פסוקה הוא הנה אלינו הוא הלכה

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

קרבן העדה

תלא מזה ומזה. אע"פ שנשאת לחרש כיון דקידושי שניהם דרבנן דינו כשני פקחים: הוינן סברין מימר. סברוהו למימר יוציא החרש ויקיים הפקח דליכא למיגזר שמא יאמרו גירש זה ונשא זה נמלא מחזיר גרושתו משניסת דהפי' גירש הפקח ונשאה חרש וגירשה מותרת להזור לפקח דקידושי חרש דרבנן ולא קרינן בה לא יוכל וגו': עוד היא וכו'. ואסיקנן דאף זו עדיין היא בהנך קנסות שקנסו חכמים באשה שהלך בעלה למדינת הים כדתנן ר"פ האשה רבה וכדתני ר"ח בסמוך אשתו של פקח שגירשה וכו' קורא אני עליה לא יוכל וגו': מפני גדירה. שעושין לה גדר שלא ינהגו בה מנהג הפקר ויש גורסין גרירה פי' נגררת אחר כל אדם לזנות: שאינה יכולה לשמור את גיטה. דכתיב ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה כלומר שיודעת לשמור את גיטה: תלתא. תלת מילין איכא נפקא מיניה בין הנך תרי טעמי: עבר וגירש. אשתו שנשתטית: מ"ד מפני גרירה גירש. הוי גט דהא אינו אלא איסורא דרבנן שלא להתגרש שלא ינהגו בה מנהג הפקר ובדרבנן ודאי אי עביד מהני: אסור. דהא מדאורייתא לא הוי גט ובדאורייתא אין חילוק בין תחילה לדיעבד: יש לה בן ואב ואח. שיכולין לשמור גיטה, ולא אותה שלא ינהגו בה מנהג הפקר: מ"ד מפני גרירה אסור. שעדיין היא נגררת להפקר שאין אביה יכול לשמרה: יש לה אב. והוי כאילו היא עצמה יכולה לשמור את גיטה: חלומה. דעתה צלולה: מפני גדירה אסור. שאינה יכולה לשמור עצמה בשעת שטותה: יש לה עתים. יכול לגרשה בשעה שהיא חלומה ואז יכולה לשמור את גיטה: רבי חנניה. הקשה לפני ר' הילא אהא דתנן א"ל לא דומה וכו' נראין הדברים פקחת שיכולה לצאת לדעת אף היא מתגרשת בעל כרחה שלא לדעת אבל החרשת שאין בה דעת לא תצא בע"כ וכדר"ז כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת: ולא עדות הוא. ר' הילא השיב לר"ח הא עדות העיד ר"י בן גודגדא וכל עדות הלכה ואף זו פקחת ונתחרשה כיוצא בו ולא שייך לומר נראין הדברים: ומוסיפין על העדות. ר"ח השיב וכי מוסיפין על העדות דקס"ד ר"י בן גודגדא העיד זו שהיתה חרשת בשעה שהשיאה אביה וקמ"ל אע"פ שהשיאה אביה כיון שהיתה חרשת בשעת נישואין מוליאה בגט אבל פקחת ונתחרשה ליכא למילף מן העדות והדברים נראין דלא דמיא לפקחת שמתגרשת שלא לרצונה: בפקחת שהשיאה אביה ונתחרשת. העיד ר"י בן גודגדא והא דא"ל אף זו כיוצא בו אע"ג דהיינו הך ועדיפא מינה הכי א"ל אף זו כיוצא בה כלומר ר"י העיד בכיוצא בו דהיינו בפקחת ונתחרשה: ה"ג בקטנה חרשת שהשיאה אביה ונתחרשה. וכדפרישית במתני':

ה אשתו של חרש שהלך לו בעלה למדינת הים ובאו ואמרה לה מת בעליך והלכה ונישאת להרש אי לפיקח ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומזה. אשתו של פיקח שהלך בעלה למדינת הים באו ואמרו לה מת בעליך והלכה ונישאת לחרש ואחר כך בא הפיקח. הוינן סברין מימר יוציא החרש ויקיים הפיקח. [ז]עוד היא באילין קנסיא. נשתטתה לא יוציא. דבית ר' ינאי אמרי [ו]*מפני גרירה. ר' זעירא ור' אילא תריהון אמרין שאינה יכולה לשמור את גיטה. ר' נחמיה בר מר עוקבן בריה דרבי יוסי אמר תלתא. עבר תירש. מאן דאמר מפני גרירה גירש מאן דאמר שאינה יכולה לשמור את גיטה אסור. יש לה בן ואב ואח מאן דאמר מפני גרירה אסור מאן דאמר שאינה יכולה לשמור את גיטה יש לה אב ויכולה היא לשמור את גיטה. פעמים שוטה פעמים חלומ' מאן דאמר מפני גרירה אסור מאן דאמר שאינה יכולה לשמור את גיטה יש לה עיתים ויכולה היא לשמור את גיטה:

הלכה ב מתני' *א"ר יוחנן בן נורי וכי מפני מה האשה שנתחרשה יוצאת והאיש המתחרש אינו מוציא אמרו לו לא דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת [ג] שהאשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו העיד ר' יוחנן בן גודגדא [ד] על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט אמרו לו אף זו כיוצא בה: **גמ'** *ר' חנניה בעא קומי רבי הילא נראין הדברים בפיקחת שיש בה דעת שהיא יוצאה בין לדעת בין שלא לדעת. והחרשת שאין בה דעת לא תצא אלא לדעת. ולא עידות היא. אף זו כיוצא בה ומוסיפין על העדות. ור' חנניה סבר מימר בפיקחת שהשיאה אביה ונתחרשה. רבי יוסה סבר מימר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה אמר ר' יוחנן לית כן על ראשה אית כן על סופה. מה

פני משה

אשתו של פקח. אבל אם היתה מתחלה אשת פקח וגרשה ונשאת לחרש ולא גרסינן הכא או לפקח: איני קורא עליה כו' גרסינן דלא אתי נשואי' דחרש דמדרבנן ואסרי אפקח משום מחזיר גרושתו הואיל ולאו נשואין גמורין הן לגבי נשואי הראשון הלמא דלא גזרינן דאתו למטעי ולומר דזה מחזיר גרושתו משנשאת משום דכ"ע ידעי דנשואי חרש לאו כלום הן לגבי נשואי פקח והכא נמי אם קידשה הפקח אחר נשואי החרש וגירשה מותרת להזור להחרש הואיל והחרש לא גירשה לא אסרה עליו וליכא למיגזר שמא יאמרו גירש כו' משום דרואין שנשאה הפקח דכ"ע ידעי דקידושי חרש דרבנן הן ויתלו דלהכי תפסי בה קדושי הפקח ולא משום שגירשה החרש: אשתו של חרש שהלך בעלה כו' תלא מזה ומזה. כדתנן לעיל ריש פ"י הואיל ונשאת לכיוצא בו ומכ"ש כשנשאת לפקח: אשתו של פקח שהלך כו' הוינן סברין מימר. היו מתחלה רולים לומר דדמיא לדלעיל דנשואי חרש לא אסרי אפקח והילכך יוליא החרש ויקיים הפקח: עוד היא באילין קנסייא. כלומר דהזרו לומר דלא דמיה להא דלעיל דהתם דלא עבדה איסורא אבל הכא דעבדה איסורא קנסו בה רבנן בכל הקנסות דתנן התם גבי אשה שהלך בעלה וניסת ואח"כ בא בעלה: נשתטתה כו' מפני גרירה. שנגררה אחר כל אחד ונוהגין בה מנהג הפקר: אמר תלתא. תלת מילי איכא בינייהו: עבר וגירש. דלמ"ד מפני גרירה גירש. בדיעבד הוו גירושין כיון דליכא אלא איסור דרבנן שלא ינהגו בה הפקר בדיעבד הוי גט: מ"ד. ולמ"ד דטעמא שאינה יכולה לשמור את גיטא אסור אפי' בדיעבד דמדאורייתא לא הוי גיטא דכתיב ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש עצמה יצתה זו שאין לה יד: יש לה בן או אב או אח. נמי איכא בינייהו דלמ"ד מפני גרירה אסור שאין יכולין לשמרה מן ההפקר: ולמ"ד שאין יכולה כו'. הרי יש לה אב ויכול לשמור גיטה ומתגרשת על ידי אביה ואחיה: פעמים שוטה פעמים חלומה. נמי איכא בינייהו דמפני גרירה אסורה שאינה נשמרת כשהיא שוטה: ולמ"ד שאינה יכולה לשמור גיטה וזו יש לה עתים שיכולה לשמור גיטה. ומתגרשת כשהיא חלומה:

הלכה ב מתני' אמר ר' יוחנן בן נורי כו' בבבלי מפרש דלדבריהם דרבנן קאמר לדידי כי היכי דאיש לא מלי מגרש אשה נמי לא מגרשה אלא לדידכו מ"ש איש ומ"ש אשה אמרו לו לא דומה כו': על החרשת שהשיאה אביה. בקטנותה וקיבל קידושיה וקידושין גמורים הן זאע"פ שהיא חרשת שעל דעת אביה נתקדשה ולא על דעתה: שהיא יוצאה בגט. אפי' לאחר שגדלה ופקע כח האב מקבלת היא את גיטה: אף זו. פיקחת ונתחרשה כיוצא בה וזה ראיה לדבריהם דרבנן דלעיל:

גמ' ר' חנניה בעי. אדברי ר' יוחנן בן גודגדא דמתני': נראין הדברים כו'. כלומר דבשלמא בפקחת שיש בה דעת דלדעתה נשאת ולא היה כאן דעת אחרת שפיר היא יוצאה בין לדעת בין שלא לדעת דבגט לא בעינן דעתה ודעת אחרת נמי לא שהרי בנשואיה לא היה דעת אחרת: והחרשת. אלא דבחרשת שאין בה דעת כ"א לדעת אביה נשאת: לא תצא נמי אלא לדעת. אביה ואנאי קאמר שהיא יוצאה בגט: ומתמה הש"ס על בעיא דרבי חנניה ולא עדות היא. שכך קיבל דאפי' השיאה אביה יוצאת היא בגט שלא מדעת אביה: אף זו כיוצא בה ומוסיפין על העדות. בתמיה דשמא לא שמענו אלא בחרשת מעיקרא אבל בפקחת ונתחרשה מנין להוסיף לך דיוצאת בגט: ומשני דרבי חנניה סבר מימר הכי. דעידותו של רבי יוחנן מיירי בפקחת שהשיאה אביה ונתחרשה אחר כך ואפ"ה קאמר דהיא יוצאת. אי נמי יש לומר דהאי ולא עידות היא כו' ומוסיפין כו' כולה הדא קושיא היא דמקשה על רבי חנניה שרצה לחלק בין פקחת מעיקרא דהואיל ויש לה גם כן דעתה ובין חרשת מעיקרא דאין לה אלא דעת אביה ופריך ולא עדות היא מוסיפין על העדות בתמיה ומשני רבי חנניה דמחלק כך סבר מימר דהתם נמי בפקחת מעיקרא מיירי ואח"כ נתחרשה הואיל והיה לה דעת בשעת נשואיה אבל בחרשת מעיקרא אימא לך דאינה יוצאת אלא לדעת אביה הואיל ומתחילה על דעתו נשאת: ורבי יוסה משני דסבר מימר דהעדות מיירי בקטנה שהשיאה אביה ונתחרשה גרסינן. והיינו הך אלא משום דסתם קטנה פקחת על דעת אביה נשאת ורבי חנניה קאמר בפקחת שהשיאה אביה דמשמע הוא הדין בנערה וקאמר רבי יוסה דבקטנה ולרבותא דאפילו קטנה הואיל ופקחת היתה יהתיא לכלל דעת: אמר ר' יוחנן לית כן על ראשה. ר' יוחנן אהנך מתני' דלקמן קאי והסידורא בעלמא קאמר דלית כאן על ראשה כלומר דסדר דמתני' דנקט ברישא לא הוה ליה למינקט כ"א בסיפא כדמפרש ואזיל: מה אית כן על ראשה. מה היה לריך לנקוט הכא ברישא: כשהיה חרש כו' פיקח כו'. היינו מתני' דלקמן הלכה ה' שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת דשניהן שוין דיש כאן חרש בעל חרשת ופקח בעל פקחת וגוונא זו שייך למינקט ברישא: אבל אם היה חרש בעל הפקחת. היינו מתני' דלקמן ב' אחין א' חרש וא' פקח נשואין לב' אחיות פקחות או פקח בעל החרשת מתני' דשני אחין פקחין כו': הדא היא דתנינן דבתר כו'. כלומר זה שייך למינקט זו אחר זו. א"נ י"ל דר' יוחנן אמתני' דלקמן שני אחים חרשין לב' אחיות חרשות קאי וקאמר דלית כאן על ראשה כלומר דלא אשמועינן הכא שום חידוש ברישא דפשיט' דפטורין מן החליצה כששניהן שוין הדמיא לפקח בעל פקחת כמו שני אחין פקחין לב' אחיות פקחות דודאי פטורין: אית כן על סופה. כלומר דהעיקר להשמיענו מה דנקט בסיפא א' היה חרש או פקח או איפכא הא דנקט דבתרה כו' והיינו דקאמר מה

ציון ירושלים

שנויי נוסחאות (ש"ג) ואברה נד"ו וא.מרו. (פ"ז) נשתטהה נד"ו נשתטה. (פ"ה) גרירה נד"ו גדירה. (פ"ג) גרירה נד"ו גדירה. (פי"ד) גרירה נד"ו גדירה. (פי"ז) גרירה נד"ו גדירה. (פכ"א) יוצאת נד"ו יוצאה.

חתם סופר

דבית ינאי אמרו מפני גרירה. עיין בשאלות ותשובות חת"ס אהע"ז ח"ב סימן ג' ד"ה תהלה:

עמודי ירושלים

הלכה פשוקה דחש"ו פטורים מכל המצות ואנן לא קיי"ל כל"א וכמ"ש למעלה. ודברי הירושלמי ממס' תרומות פ"א בהביא דקידושין גמורים אף דאתם אחרונים פירשו דמיירי לענין קידושי אשה עכ"ז העיקר דמיירי לענין קידושי אפר פרה פת"ג (סי' קכ"ח סק"ה). [ומ' ש"ס הגאון מהרי"ש בספרו לפתחי תשובה אה"ע וז"ל ואני תמה על הגאון נ"י והנמשכים אחריו היך אפשר לפטות בזה שקאי על קידושי אשה לא יכול הלשון קידה בינו לבין עצמו או בינו לבין אחרים רק בקידה בפני עדים אי שלא בפני עדים עכ"ל והא ליתא דהא הכוונה לפי שיטתם שיהיה ... (עי' ... יעקב סי' קכ"ה סק"ד) וא"כ בפיר שייך הלשון לפני אחרים] וע"כ דברי הפנ"י המה תמוהים:

עין משפט נר מצוה

מה אית כן כו'. כלומר דמה בא להשמיענו כשכונן שוין דהוי כפיקח כו' כדפרישית ועיקר וגרסי' להאי דר' יוחנן אחר הלכה ג' ב' אחין חרשין לב' אחיות חרשות כו':

הלכה ג מתני' שני אחין חרשין כו' הרי אלו פטורין. דהואיל ושניהן חרשין או שתיהן חרשות כקידושי זו כך קידושי זו ואתו קידושי דאשתו אע"פ שאינן גמורין ומפקעי לזיקת יבמתו שאינה זיקה גמורה: אם היו נכריות יכנוסו. שאין חליצה בחרש וחרשת שאינן באמר ואמרה ואה"נ אם רצו להוציא בגט יוציאו דאתא גט ברמיזה ומפקע ניסואי דידיה וזיקת אחיו דהוי ברמיזה. וגרסינן הכא גמרא להאי דאמר ר' יוחנן לעיל כו': שני אחין א' חרש כו' מת פיקח בעל פיקחת מה יעשה חרש בעל פיקחת מוציא את אשתו בגט. דזיקת אחותה הבאה מכח קידושין גמורין אוסרתה עליו ואין כח בקידושין דידיה לדחות היבמה משום אחות אשתו: ואשת אחיו אסורה לעולם. דחרש לא חליץ ולכנוס אי אפשר משום אחות אשה:

גמ' צרתה מהו. על מת חרש בעל הפקחת קאי דקתני בה תלא משום אחות אשה וצרתה של זו מהו אם כצרת ערוה ממש היא ופטורה או דלמרינן הואיל והך מכח בעלה חרש קאתייא דלא הוו נשואין גמורין לא דמיא לצרת ערוה: נישמעינה מן הדא. ברייתא דקתני בהדיא בתו פקחת נשואה לאחיו חרש ומת צרתה גם כן פטורה דהואיל והיא פקחת מיחלפא בצרת ערוה דעלמא:

הלכה ד מתני' שני אחין פיקחין כו' מוציא את אשתו בגט כדלעיל: ואשת אחיו בחליצה. דפיקח בר חליצה הוא:

גמ' צרתה מהו. חרשת מת פיקח בעל חרשת קאי: נישמעינה כו'. דהואיל והיא חרשת לא מתחזיא כצרת ערוה ולא מיחלפא בצרת ערוה דעלמא ובעיכך חולצת ולא מתייבמת דהויא צרת ערוה מדרבנן:

הלכה ה מתני' שני אחין א' חרש וא' פיקח כו'. כדפרישית לעיל:

גמ' צרתה מהו. אם מת חרש בעל החרשת: נישמעינה כו'. דהואיל והוא חרש והיא חרשת מיחלפא טפי בצרת ערוה דעלמא בשניהן שוין לפיכך צרתה פטור' אע"ג דהואיל והצרה נ"כ באה מזיקת החרש דלא הוי זיקה גמורה הכל לעיל אתיא מכח הפיקח וכמתני' דשני אחין א' חרש וא' פיקח הואיל והיא פקח' מיחלפא כדפרישית:

הלכה ו מתני' שני אחין א' חרש וא' פקח כו' או חולץ או מייבם. דנכריות הן: מת פקח בעל פיקחת מה יעשה חרש בעל פיקחת כונס ואינו מוציא לעולם. דלא אתי גט דידיה ומפקע ניסואין שהיו מכח זיקת יבומי אחיו הראשון:

גמ' מהו שתאכל בתרומה. פקח' אשת פקח שנפלה לפני יבם חרש: נשמעינה כו'. ברייתא היא לעיל פ"ט סוף הל' א': אינה אוכלת בתרומה. דחרש בפקחת אינו מאכיל וכדאמרינן הכא בבבלי דאפי' חרש בחרשת אינו מאכיל ואע"ג דקטן אוכל כבלות הוא גזירה שמא יאכיל חרש בפיקחת דאיכא עלה חיוב מיתה: אם הי' פיקח. בעלה הראשון אוכלת דהואיל ומעיקרא אכלה בחיי בעלה וכדאמרינן התם לשמואל: חרש. בעלה הראשון:

הלכה ז מתני' שני אחין פקחין כו' כונס. את החרשת ואם רצה להוציאה אח"כ יוציאה: או חולץ או מייבם. להפיקחת ולא קתני הכא אם רצה כו' דהואיל ופקחת היא מסתמא רוצה לקיימה: שני

מה אית כן על ראשה כשהיה חרש בעל החרשת. פיקח בעל הפיקחת. אבל אם היה חרש בעל הפיקחת פיקח בעל חרשת הדא היא דתנינן דבתר דבתר דבתרה:

הלכה ג מתני' [א] *שני אחים חרשים נשואים לשתי אחיות חרשות או לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פיקחת או שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחין לשני אחין חרשין לשני אחין אחד חרש ואחד פיקח הרי אילו פטורין מן החליצה ומן הייבום אם היו נכריות יכנוסו אם רצו להוציא יוציאו [ב] שני אחין אחד חרש ואחד פיקח נשואין לשתי אחיות פיקחות מת חרש בעל פיקחת מה יעשה פיקח בעל פיקחת תצא משום אחות אשה מת פיקח בעל פיקחת מה יעשה חרש בעל פיקחת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם: **גמ'** צרתה מהו. נישמעינה מן הדא בתו פיקחת נשואה לאחיו חרש צרתה פטורה מן החליצה ומן הייבום:

הלכה ד מתני' [ג] *שני אחים פקחין נשואין לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פיקחת מת פיקח בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פיקחת תצא משום אחות אשה מת פיקח בעל פיקחת מה יעשה פיקח בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה: **גמ'** צרתה מהו. נישמעינה מן הדא [ד] בתו חרשת נשואה לאחיו פיקח צרתה חולצת ולא מתייבמת:

הלכה ה מתני' [ה] שני אחים אחד חרש ואחד פיקח נשואין לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פיקחת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פיקח בעל פיקחת תצא משום אחות אשה מת פיקח בעל פיקחת מה יעשה חרש בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם: **גמ'** צרתה מהו. נישמעינה מן הדא בתו חרשת נשואה לאחיו חרש צרתה פטורה מן החליצה ומן הייבום:

הלכה ו מתני' [ו] שני אחין אחד חרש ואחד פיקח נשואין לשתי נכריות פקחות מת חרש בעל פיקחת מה יעשה פיקח בעל פיקחת או חולץ או מייבם מת פיקח בעל פיקחת מה יעשה חרש בעל פיקחת כונס ואינו מוציא לעולם: **גמ'** מהו שתאכל בתרומה. נישמעינה מן הדא [ז] *בת ישראל פיקחת שנישאת לכהן חרש אינה אוכלת בתרומה מת ונפלה לפני היבם. אם היה פיקח אוכלת חרש אינה אוכלת:

הלכה ז מתני' [ח] שני אחין פקחין נשואין לשתי נכריות אחת חרשת ואחת פיקחת מת פיקח בעל חרשת מה יעשה פיקח בעל פיקחת כונס אם רצה להוציא יוציא מת פיקח בעל פיקחת מה יעשה פיקח בעל חרשת או חולץ או מייבם שני

הלכה ב מתני' ה"ג או לשתי אחיות. פקחות או לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת או שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחין וכו': הרי אלו פטורין מן החליצה ומן הייבום. הואיל ושניהן חרשות קידושיו זו כך קידושי זו ואתו קידושי אשתו שאינן גמורים ודחיין זיקת אחותה שאינה גמורה: ה"ג ואם היו נכריות יכנוסו. שחרש וחרשת אינן בחליצה לפי שאינן באמר ואמרה הלכך יכנוסו ואם ירצו להוציאה אח"כ הרשות בידו דאתי גט ברמיזה ומפקע נישואין דידיה וזיקת אחיו שהיו ברמיזה: **גמ'** לית כן על ראשה. הא דתנן הרי אלו פטורין וכו' לא שייך למיתני ארישא דמתני' דבסמוך דתנן שני אחין אחד חרש וא' פקח נשואין לשתי אחיות פקחות גם לא אסיפא דהך שני אחין א' חרש וא' פקח נשואין לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת שהחרש נשא חרשת והפקח פקחת דלעולם כיבום חרש צריך להוציא אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם אבל שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת חרש לפקחת ופקח לחרשת בכגון זה שייך לומר שהן פטורות מן החליצה ומן היבום שהרי בשניהם אין זיקה גמורה ואתיין קידושין שאינן גמורי' ומפקעי' לזיקה: ה"ג הדא היא דתנינן דבתר דבתרה. כלומר סיפא דסיפא: צרתה. של החרש שהיא צרת אחות אשתו מאחיו החרש מהו שתהא מותרת לשוק בלא חליצה ויבום כשאר צרת ערוה או לא: נישמעינה מן הדא. הא שמע:

הלכה ג מתני' ה"ג מת חרש בעל פקחת מה יעשה פקח בעל פקחת הלא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה' יעשה חרש בעל פקחת מוציא את אשתו בגט. דזיקת אחות אשתו הבאה מכח קידושי אחיו והם קידושין גמורים אוסרה אשתו עליו ואין כח בקידושין דידיה לדחות היבמ' משום אחות אשתו: ואשת אחיו אסורה לעולם. דחרש לאו בר חליצה הוא ולכנוס אי אפשר דאחיו גרושתו היא: ה"ג מה יעשה פקח בעל פקחת הלא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת וכו': ה"ג מת פקח בעל

פקחת מה יעשה חרש בעל החרשת כונס ואינו מוציא לעולם. דלא אתי גט דידיה ומפקע זיקת יבומי אחיו הראשון: **גמ'** צרתה. של החרשת שהיא צרת אחות אשתו: צרתה חולצת ולא מתייבמת. שאין נישואי החרשת נשואין גמורים לפטור צרתה: צרתה. של חרש בעל החרשת שמת מהו שתהא פטורה מן החליצה ומן היבום או לא: צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום. ממה נפשך אם נשואי הערוה נשואין הרי צרתה פטורה ואם אין נשואי הערוה נשואין אף נשואי צרתה אינן נשואין: מהו שתאכל בתרומה. פקחת הנשואה לחרש ומת ונפלה לפני אחיו פקח מי אמרינן כיון דפקח לא אתי אלא מכח חרש וחרש אינו מאכיל אף הוא לא יאכילנה בתרומה או דלמא קנין כספו של פקח הויא וקאכלה בתרומה: אינה אוכלת בתרומה. דגזרינן נשואי חרש אטו קידושי חרש: מהו

מסורת הש"ס

יבמות קיב ופ"ג

סם

לעיל פ"ט ה"א

יב א מיי' פ"ו מיבום סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קעה סעי' יג

יג ב שם סי"ב

יד ג ד שם סעי' י יג

טו ה טוש"ע שם סי"ב

טז ו טוש"ע שם סי' קעב סי"ג

יז ז מיי' פ"ח מתרומות הלכ' י

יח ח טוש"ע שם סי' קעב סי"ד עו

שנויי נוסחאות (ס"א) או שתי אחיות חרשות בד"ו ליתא. (מ"א) יכנוסו בד"ו יהלוצו. (פ"ג) מה יעשה פיקח בעל פיקחת תצא משום אחות אשה מת פיקח בעל פיקחת כ"ז בד"ו ליתא. (פנ"כ) תצא משום אחות אשה מת פיקח בעל פיקחת בד"ו ליתא.

א שני אחין אחד חרש ואחד פיקח נשואין לשתי נכריות אחת חרשת ואחת פיקחת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פיקח בעל פיקחת כונס אם רצה להוציא יוציא מת פיקח בעל פיקחת מה יעשה חרש בעל חרשת כונס ואינו מוציא לעולם:

גמ' *מהו שתאכל בתרומה. נישמעינה מן הדא ב בת ישראל פיקחת שנתארסה לכהן פיקח לא הספיק לכונסה לחופה של נישואין עד שנתחרש הוא או עד שנתחרשה היא אינה אוכלת בתרומה. מת ונפלה לפני היבם ואפילו חרש אוכלת. בזה ייפה כח היבם מכח הבעל שהיבם חרש ומאכיל והבעל חרש ואינו מאכיל:

הדרן עלך חרש שנשא פיקחת

הלכה א מתני'

ג *האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים שלום בינו ובינה ושלום בעולם באה ואמרה מת בעלה תינשא מת בעלה תתיבם ד שלום בינו לבינה ומלחמה בעולם אין שלום בינו לבינה ושלום בעולם באת ואמרה מת בעלי אינה נאמנת רבי יודה אומר לעולם אינה נאמנת אלא אם כן באת בוכה ובגדיה קרועים אמרו לו אחת זו ואחת זו תינשא:

גמ' כמה דאת אמר ה *אם יש עדים שהיא אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת ואמר אף הכא כן. שנייא היא בעידי מיתה מאחר שאם יבוא הוא מכחיש. ותהא נאמנת לומר מת יבמ. לית יכיל דתנינן ו *שאין האשה נאמנת לומר מת יבמי שתינשא ולא מתה אחותי שתיכנס לביתה. אמר רבי בא בעלה שנישאת לו לרצונה נאמנת. יבמה שנפלה לו על כרחה אינה נאמנת. ר' הושעיה בעי הגע עצמך שנישאת לו על כרחה מעתה לא תהא נאמנת. לא סוף דבר *כמשנה האחרונה ז שעד אחד מתירה. ואפילו כמשנה הראשונה שאין עד אחד מתירה היא מותרת עצמה. מה בינה לעד אחד. עד אחד חשוד לקללה והיא אינה חשודה לקלקל את עצמה. *עד אחד מהו שיהא נאמן בשעת מלחמה. נישמעינה מן הדא חד בר נש ביומוי דרבי אמר ליה הן ההוא פלן אמר לון מית. הן ההוא פלן אמר לון מית. אמר ליה וכולהון מתים. אמר לון ואילו הויין בחיין לא הוון מייתי. רבי ירמיה בשם ר' חנינה מעשה בא לפני רבי ואמר

קרבן העדה

מהו שתאכל בתרומה. פקחת הנשואה לכהן פקח ומת ונפלה לפני אחיו חרש מי אמרינן כיון דמעיקרא אכלה השתא נמי אכלה דהא נישואיה לאו מכח חרש אתיין או דלמא השתא מיהת אשת חרש היא: אינה אוכלת בתרומה. דגזרינן נשואי חרש כי הכא שהיה פקח בשעת קידושין אטו קידש אשה כשהיה חרש דודאי אינה אוכלת בתרומה: מת. חרש זה לאחר שכנסה ונפלה לפני יבם חרש אוכלת דלא גרע ביאת חרש מביאת שוגג וחזות ואונס שאין מתכוין לקנות ורבייה רחמנא לגבי יבמה שקנאה משא"כ באשתו:

הדרן עלך פרק חרש

הלכה א מתני' האשה. שלום בינה לבינו. שאם היתה קטטה ביניהם איכא למיחש שמא מחמת שנאה משקרת וכוונתה לאסור עצמו עליו: ושלום בעולם. שאין שעת חירום דתימא בדדמי מאומד לבה שפירש ממנה זמן מה ואמרה הואיל ולא חזר ודאי לסטים הרגוהו א"נ ראתה אותו מוכה במלחמה וסברה ודאי ימות אבל השתא דליכא שעת חירום אי לא דחזיתיה דמית חיישת לקלקולא שמא יבא לאחר שניסת ותהא מקולקלת שתצא מזה ומזה וכל הדרכים האמורים ר"פ האשה רבה בה הלכך סמכינן עלה דלא אמר' בדדמי ונאמנת:

גמ' ופריך כמה דאת אמר. כתובות פ"ב האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה אשת איש ואמרה גרושה אני אינה נאמנת שכבר הוחזקה ע"פ עדים באשת איש לא סמכינן אדיבורא דידה להתירה: ואמר אף הכא כן. ונאמר גם כאן אחרי שילאה בחזקת אשת איש אינה נאמנת להתירה ע"פ עצמה: ומשני שנייא היא. שאני הכא בעדות של מיתה הקילו שירא' לשקר שמא יבא בעלה ויתגלה שקרותה לעיני כל אדם מה שאין כן בגט אף אם יבא בעלה ויאמר לא גרשתיך מכחשת אותו ואומרת גט היה לי ואבד ממני: ופריך ותהא נאמנת. נמי לומר מת יבמי שתינשא לשוק דהא יראה לשקר במיתה: לית יכיל. כיומא דקושיא הוא כלומר ואי אפשר לומר כן שתהא נאמנת לומר מת יבמי דהא תנן לקמן בפרקין שאינה נאמנת: ה"ג שתיכנס לביתו: בעלה שניסת לו. מתחילה לרצונה שאין האשה מתקדשת אלא לרצונה הלכך לא אמרי' דנתנה דעתה לשנאתו ומשקר' כדי לאסור עצמ' עליו משא"כ ביבם דניסת לו בע"כ חיישינן שמא משקרא כדי לאסור עצמה עליו: ד"ה. פריך אמור לנפשך קטנה או נערה שהשיאה אביה בע"כ לא תהא נאמנת לומר מת בעלי ואנן סתמא תנן במתני' ולא משני מידי: לא סוף דבר. הא דתנן במתני' האשה נאמנת לומר מת בעלי לאו דוקא למשנה האחרונה שבסוף מכילתין דתנן עד אחד נאמן בעדות אשה אלא אפי' למשנה הראשונה שאמרו אין עד אחד נאמן אפ"ה האשה עצמה נאמנת: ופריך מה בינה לעד אחד. מאי איכא בין עדות עצמה לעד אחד שהיא נאמנת אפי' למשנה הראשונה: והיא אינה חשודה לקלקל עצמה. אלא דייקא ומנסבא: עד אחד מהו שיהא נאמן. בשעה שיש מלחמה בעולם אם בא להעיד שמת בעלה של פלונית מי אמרי' דחיישינן שמעיד בדדמי או לא: נשמעינה מן הדא. תא שמע: חד וכו'. אדם אחד הי' בימי ר' ושאלו לי' פלו' היכן הוא אמר להו מת ושאלו אותו על אדם אחר היכן הוא א"ל גם זה מת ואמרו לי' וכי כולן מתו אמר להו ואלו היו בחיי' לא היו באים לכאן בחיי' שהי' מלחמה בעולם והרגו כל הנמצא ל"א ואלו היו בחיים מי לא היו באים לביתן בתמי' אלא דעו שכולן מתים וכן עיקר: ר"י וכו'. כלומר ואר"י בשם ר"ח מעשה זה בא לפני ר' אם העד נאמן או לא: ואמר

פני משה

שני אחין א' חרש כו' כונס ואינו מוציא לעולם. דלא אתא גט דידיה כו' כדלעיל: **גמ'** מהו שתאכל בתרומה. חרשת מפיקח שנפלה לפני יבם: נשמעיניה כו'. ברייתא זו גרסינן ג"כ התם לסיועי לר' יוחנן דיפה כח היבם דמאכיל אע"פ שלא אכלה מעיקרא וטעמא דרחמנא רביי' לייבם כדאמרינן התם:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' שלום בינו ובינה. כלו' שלא ראינו קטטה ומסתמא שלום בינו לבינה שאם היתה קטטה דילמא מחמת שנא' מכוונה לאסור עצמה עליו: ושלום בעולם. ג"כ מסתמא מיתפרשא דסתמא דמילתא הכי הוא וכדאמר בבבלי ריש פרקין דלא צריך למיתני רישא אלא איידי דקתני סיפא אין שלום כו' דדוקא היא: מלחמה בעולם. שהיה שעת חירום דאז אמרה בדדמי מאומד לבה כשראתה שהה זמן הרבה ולא חזר אמרה ודאי לסטים הרגוהו א"נ ראתה אותו מוכה במלחמה אמרה ודאי ימות אבל כשהשלום בעולם אי לא חזיתיה דמית ודאי חיישא לקילקולא שמא יבא אחר שתנשא ותהא מקולקלת: אמרו לו. לדבריך פקחת תנשא שיודעת לאמת דבריה ושוטה לא תנשא אלא אחת זו ואחת זו תנשא ואין הל' כר"י:

גמ' כמה דאת אמר. בכתובות פ"ב אמרינן האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים כו' אינה נאמנת שאין כאן הפה שאסר: ואמר אף הכא כן. דנימא הכא נמי דלא תהא נאמנת לומר מת בעלי דהא כ"ע ידעי שהיא אשת איש: ומשני שנייא היא הכא בעדי מיתה. כלו' שיש עדים שהיא אשת איש והיא אומרת מת בעלי דמאחר שאם יבא הוא מכחיש ולא תוכל לומר לא מת אתה מירתתא ודייקא אבל התם אפי' יאמר לא גרשתיך היא אומרת לו גרשתני דהואיל ומתחילה שלא בפניו אמרה גרושה אני מעיזה כדאמר התם: ותהא. אשה נאמנת לומר מת יבמי מהאי טעמא להנשא לשוק: לית יכיל. אי אתה יכול לומר כן דתניא' לקמן שאין כו' וכדמפרש ר' בא טעמא: בעלה שנישאת לו לרצונה נאמנת. דדייקא: על כרחה. וזימנין דסניא ליה ולא דייקא: הגע עצמך שניסת לבעלה על כרחה מעתה לא תהא נאמנת. בתמיה: ומשני לא סוף דבר כו'. כלומר דשאני גבי בעלה דלעולם נאמנת דלא סוף דבר למשנה אחרונה שאפילו עד אחד מתירה כדאמרי' בשלהי האשה בתרא והוחזקו להיות משיאין ע"פ עד אחד דפשיטא שהיא עצמה נאמנת: ואפילו כמשנה ראשונה. דאמר התם שמעתי שאין משיאין בא"י ע"פ עד א' מודים שהיא מתרת עצמה וכדמפרש ואזיל: והיא אינה חשודה לקלקל עצמה. ולפיכך לעולם נאמנת ואפי' ניסת לו על כרחה: עד א' מהו שיהא נאמן בשעת מלחמה. כלומר למאי דמסקינן כמשנה אחרונה דעד אחד נאמן ואם אמר מת במלחמה מהו מי אמרינן טעמא דעד א' נאמן משום דמילתא דעבידא לגלויי לא משקר ובמלחמה נמי נאמן או דילמא דטעמא דאשה גופא דייקא והכא לא דייקא דסומכת עליו יותר ממה כשאומר מת סתם כיון דאיכא מלחמה בעולם ויש רגלים לדבר: נישמעינה. לזה מן הדא דלקמן: חד כו' ושאלו אותו הן ההוא פלן. היכן הוא פלוני: וכולהון מתים. וכי כולן מתו: ואילין הוון בחיין כו'. כלומר דמסתמא מהו שאלו היו בחיים וכי לא היו באין מש: מעשה בא לפני רבי. ובאה השאלה לפני רבי: ואמר

מסורת הש"ס

לעיל פ"ו ה"א ובבבלי יבמות נו

יבמות קיד ב וש"נ

כתובות כב

נמות קח ב

שם קכב א

שם קטו א

עין משפט נר מצוה

יט הטוש"ע אה"ע סי' קעב סי"ד טו

כ ב מיי' פ"ח מתרומות הלכ' ט י

א ג מיי' פי"ב מגירושין הט"ו סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סמ"ג וסמ"ת

ב ד מיי' פי"ג שם ה"א סמ"ג שם טוש"ע שם סמ"ח

ג ה מיי' פי"ב שם ה"א סמ"ג עשין מח טוש"ע שם סי' קנב ס"ז

ד ו מיי' פ"ג מיבום ה"א סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קנח ס"א

ה ז מיי' פי' ופי"ג מגירושין טוש"ע שם סי' יז ס"ג

שנויי נוסחאות (ס"ז) שלום בינו לבינה ומלחמה בעולם כד"ו ניפא. (של"ד) מותרת כד"ו מהרת. (בל"כ) לקללה נג"ו לקלקלה.

ואמר [א] מאן דנישאת נישאת מאן דלא נישאת לא נישאת. רבי אייבו בר נגרי בשעת מלחמה הוות. הדא אמרה שעד אחד נאמן בשעת מלחמה. מה בין שלום לעולם לבין מלחמה לעולם. מלחמה בעולם סבורה בו שמת ולא מת. עד כדון כשהיתה מלחמה בצפון ובאת מן הצפון בדרום ובאת מן הדרום. היתה מלחמה בצפון ובאת מן הדרום והיא אומרת מן הצפון באתי ואני אומר מן הדרום באת והיא אומרת מן הצפון באתי סבורה להתיר את עצמה. היא אמרה על מיטתו מת ואני אומר למלחמה הלך. היא אומרת על מיטתו מת סבורה להתיר את עצמה. אי זו היא קטטה. רבי בא בשם רב חייה בר אשי *לא קידשתני ולא גרשתני ולא הייתי אשתך מימיי אין זה קטטה. קידשתני ונירשתני אלא שלא נתתה לי כתובתי הרי זה קטטה. אמרה רבי בא קומי ר' חייה בר אבא אמר ליה לוי בני אלא אפילו היא תובעת בודאי להתגרש. רבי יהודה אומר לעולם אינה נאמנת אלא אם כן באה בוכה ובגדיה קרועים. מתיבין לרבי יהודה הגע עצמך שהיתה אחת בוכה ואחת שאינה בוכה לזו את אוסר ולזו את מתיר. התיב ר' חנניה חברון דרבנין הגע עצמך שיצא בנה למדינת הים ומת שם אני אומר שמא היא מזכרת ובוכה:

הלכה ב מתני' *בית הלל אומרים לא שמענו אלא בבואה מן

הקציר בלבד אמרו להן בית שמאי אחד הבאה מן הקציר ואחד הבאה מן הזיתים ואחד הבאה ממדינת הים לא דיברו בקציר אלא בהווה חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי: גמ' אמרו להן בית שמאי והלא כל השנה כולה קציר הא כאי זה צד יצא קציר שעורים ונכנס קציר חטים יצא קציר ונכנס בציר יצא בציר ונכנס מסיק. נמצאת כל השנה כולה קציר. וקיימו את דבריהן. ולמה קציר אמר ר' מנא *דאונסה שכיח שאין החמה קופחת על ראשו של אדם אלא בשעת הקציר הדא היא דכתיב °ויגדל הילד ויהי היום ויצא אל אביו אל הקוצרים ויאמר אל אביו ראשי ראשי ויאמר אל הנער שאהו אל אמו. וישאהו ויביאהו אל אמו וישב על ברכיה עד הצהרים וימת. ורבנן אמרי דריהשא שכיח. אמר רבי יוסי בי רבי בון °סכותה לראשי ביום נשק. ביום

עין משפט נר מצוה

ו
א מיי' פי"ב ופי"ג מגירושין טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ג

מלכים ב ד

תהלים קמ

ואמר מאן דנשאת כו'. דלכתחלה לא תנשא אבל הנשאת בעדות זו לא תצא: ר' אייבו כו'. כלומר דר' אייבו קאמר עלה דבשעת מלחמה היה המעשה וא"כ ש"מ דעד א' נאמן בשעת מלחמה: מה בין שלום כו'. מ"ט במלחמה אינה נאמנת: סבורה בו שמת. ואמרה בדדמי דס"ד כולהו איקטול ולא פלט: עד כדון. עד כאן לא שמענו דבמלחמה אינה נאמנת אלא כשבאת ממקום שהיתה מלחמה: היתה מלחמה בצפון כו' והיא אומרת מן הצפון באתי. וידע אני שמת במלחמה מהו: וקאמר הש"ס ואני אומר כו' והיא אומרת מן הצפון באתי גרסינן סבורה להתיר את עצמה. כלומר דתלינן דעל מטתו מת דהרי מן הדרום באת ונאמנת והא דאמרה דמת במלחמה משום דסבורה דבזה תתיר עצמה טפי ומחזקת דבריה כן פי' המרדכי בשם הראבי"ה בפרקין דלקמן: היא אמרה כו'. כלומר דאנו יודעין דלמלחמה הלך אלא שהיא אומרת על מטתו מת דסבורה להתיר עצמה ואינה נאמנת וברישא טעמא דלא היתה במקום המלחמה. אבל בבבלי מסיק דמת על מטתו נאמנת אפילו במלחמה וכדפרישית לעיל במראה ד"ה עד אחד: אין זה קטטה. כלומר דמהאי קטטה לא תלינן לומר דמשקרת דהא לא תבעה מידי: קידשתני וגרשתני אלא כו'. דהואיל והיא תובעת כתובה חיישינן דמשקרא כדי לגבות הכתובה: אמר לי' לא בני גרסינן. לא כן בני אלא אפילו היא תובעת עכשיו להתגרש בודאי ה"ז קטטה ותלינן דמשקרת: אחת בוכה. שיודעת להערים ולאמת דבריה: ולזו את מתיר. בתמיה וכן השיבו לו רבנן בבבלי דף קי"ו: התיב ר"ח. תשובה אחרת לר' יודה הגע עצמך כו' דאני אומר שמא היא מזכרת צערה בשביל בנה ובוכה אלא דלא תלינן כלל בזה ואחת זו ואחת זו תנשא:

הלכה ב מתני' ב"ה כו' אלא בביאה מן הקציר בלבד. כדמפ' טעמא בגמ'. ובנוסחת הבבלי גרים אלא בבואה מן הקציר ובאותה מדינה וכמעשה שהיה כדאמר שם בגמרא דמעשה שהלכו בני אדם לקצור חטים ונשכו נחש לאחד מהם ומת ובאה והודיעה בב"ד ושלחו ומצאו כדבריה ולא התירו חכמים אלא דוגמתו שיהא הדבר קרוב אבל ממדינת הים אינה נאמנת: אלא בהוה. דמעשה שהיה כך היה והה"ד לשאר מקומות:

גמ' אמרו להן ב"ש והלא כל השנה כולה קציר. כלומר לדבריכם מ"מ אתם אומרים דוקא בקציר בלבד והלא כל השנה כולה יש לה דין קציר וכדמפרש ואזיל הא כילד כו' ובבבלי קאמרי לדבריכם דוקא קציר חטים וכמעשה שהיה ומנין אף קציר שעורים כו': וקיימו ב"ה את דבריהן. דב"ש ומש"ה חזרו: ולמה קציר. ולמה תלו ב"ה במתני' בקציר דוקא: דאונסא שכיח. שאז שכיח חולי ואונס לאדם מהמת שהחמה קופחת כו' כדמצינו בבן השונמית: דריהשא שכיח. דהנחשי' שכיחים בעת הזאת: סכותה וגו'. איידי דקאמר הכא דאונסא שכיח מביא להדרש הזה שדוד המלך עליו השלום היה מתפלל שהקב"ה יגלו מעת שהחולי ואונס שכיחין ביום:

ואמר. ר' אותן שנישאו לא יצאו דתלינן להקל שוודאי מת אלא שסניפין היה מביא לדבריו לברר אגלים שמת דאלו הוו בחיים היו באים: מאן דלא נישאת לא נישאת. כלומר כיון דלא נישאת לא תנשא הואיל ואמר אלו הוו בחיים לא היו באים חשש ר' שמא אמר הורה אור בדדמי: בשעת מלחמה הוות. הך מעשה דבסמוך: הדא אמרה. זאת אומרת עד אחד נאמן במלחמה ולא חיישינן שמא משקר או שאומר בדדמי דהא אלו אמר סתם מהו הי' נאמן שתינשאו אף לכתחלה: סבורה בו שמת ולא מת. כלומר אומרת בדדמי: עד כדון. הניחא דאינה נאמנת כשמלחמה בעולם דוקא בדידעינן בודאי שהמלחמה בצפון העולם והיא באה מן הצפון א"נ שהמלחמה בדרום והיא באה מן הדרום: היתה מלחמה בצפון. מיהו הא קמיבעיא לן בשהיתה מלחמה בצפון והיא באה מדרום ואומר' שבאת מצפון ושם מת בעלה מהו מי אמרינן מה לה לשקר מגו דאי בעית היתה אומרת מדרום באתי ומהימנא השתא נמי מהימנא או דלמא הכא ליכא למימר מה לה לשקר דאיהי גופא לא מכווני לשקורי אלא כיון דאתחזק מלחמה אמרה בדדמי וסבורה היא שמת: ה"ג ואני אומר מן הדרום באתי והיא אומרת מן הצפון באתי סבורה להתיר את עצמה. וה"פ פשיט האיבעיא דנאמנת שאני אומר מן הדרום באה והא דאומרת מן הצפון סבורה היא שאם תאמר שמצפון באה יאמינו להו טפי כיון דאיכא שם מלחמה וכ"ת כיון דאמרי' דמשקרא נימא נמי במה שאומרת מת משקרא הא ודאי ליתא לא אמרי' דמשקרא לקלקל את עצמה: היא אומרת על מטתו מת. שהיתה מלחמה בעולם והיא אומרת על מטתו מת מהו נאמנת דהא ליכא למיחש שאומרת בדדמי או דלמא חיישינן דמשקרא ופשיט אני אומר למלחמ' הלך וסוברת שמת ולאמת דבריה אומרת שמת על מטתו כדי שיאמינו לה דאע"ג דלא חיישינן דמשקרא כדי לקלקל את עצמה אלא כל שסובר' שאמת אומרת מוספת שקר לאמת דבריה: איזו היא קטטה. דודאי לאו בכל קטטה אמרינן דאינה נאמנת שכן דרכן של נשים להתקוטט עם בעליהן ואפ"ה רחמא לי' אלא בעינן שתהא הקטט' בענין שהיא רוצה לשמט נפשה מתחת בעלה: אין זה קטטה. שהדבר ידוע שהיא אשתו ולא אמרה כן אלא מחמת כעס: הרי זה קטטה. שנראין הדברים שהיא רוצה לפטור ממנו: אמרה ר' בא. להך דר"ח בר אשי לפני ר"ח בר אבא: ה"ג א"ל לא בני. שאמרה גירשתני אלא אפי' תובעת ממנו שיגרשנה ה"ז קטטה שנראה ממנה שרוצה לפטור ממנו ומשקרת ל"א ה"ק אלא אפי' תובעת להתגרש אין זה קטטה דרוב הנשים אומרים כך בשעת כעסן והראשון נראה: מתיבין. השיבו חכמים לר"י לדבריך שתי נשים של איש אחד שבאו לב"ד ואמרו מת בעלן אחת בוכה ואחת שותקת תתיר לזו שהיא בוכה להנשא ותאסו' את זו שאינה בוכה בתמי' הלא יהיו דברי חכמים כחוכה ואטלולא אלא אחת זו ואחת זו תנשא: התיב ר"ח. על דברי ר"י שאין הבכיה וקריעת בגדיה ראי' למיתת בעלה דשמא בנה מת ולכך היא בוכה ובגדיה קרועים:

הלכה ב מתני' אלא בבאה מן הקציר בלבד. בגמרא מפרש טעמייהו דב"ה: אלא בהווה. בדבר הרגיל שבשעת הקציר שכיח מיתה ומיהו ה"ה בכל הזמנים נאמנת: גמ' והלא כל השנה כולה קציר. ולדבריכם שאתם אומרים כמעשה שהיה בעינן נימא נמי דוקא קציר חטים בעינן דמעשה שהיה קציר חטים היה א"כ לדבריכם אין כאן סימן שהרי כל השנה כולה קציר: הא כאיזה צד. כלומר הא כילד שתהא כל השנה קציר: מסיק. קצירת הזתים קרוי מסיק: וקיימו את דבריהן. והודו ב"ה לב"ש: ולמה קציר. מאי ס"ד דב"ה לומר קציר דוקא: דאונסא שכיח. שהאדם מתעלף מחום השמש וע"י כך הוא מת: הה"ד ויגדל הילד וכו'. דקשיא לו ל"ל למימר ויצא אל הקוצרים אלא לאשמועינן הסיבה למה כאיב לי' רישיה משום שהלך אל הקוצרים וקדחה לי' חמה: דריהשא שכיח. נחש מצוי אז בשעת הקציר' ונושך וממית: ביום

מסורת הש"ס

עיין יבמות קטו

יבמות קטו ב

עיין תוס יבמות שם ד"ה לא

שנויי נוסחאות (ס"ו) כשהיתה בז"ו בשהיתה. (ס"י) הצפון בד"ו הדרום. (פל' א) להורות בד"ו להודות. (במ"ג) סכותה (תהלים ק"מ)

עמודי ירושלים תנינא

הדא אמרה שע"א נאמן בשעת מלחמה. כ"ב בתו"ח ר' שמחה בר שמואל שהופתקה בפו"ח זכרון יהודה (דמ"ע ע"ב) אי' בזה"ל שבורני דגרסינן שע"א אין נאמן במלחמה ע"ב:

עמודי ירושלים

היא אמרה על מטתו מת כו' עמ"ש הפני משה וכ' בא"ז (ה' עגונה סי' סרל"ג) שגרסתו היתה היא אומרת במלחמה ואינו על מטתו מת סבורה היא להתיר את עצמה וכיוצו דומיא דרישא ולישנא דסבורה משמע שאנו מאמינים אותה לומר מת כיון שידעו שממקום שלום באת כ"ש הכא דמוהרם. שמה שאמרה במלחמה שהיא סבורה שבזה תהיה מותרת ביותר ולפי שאנחנו יודעים שלא הלך במלחמה אנו אומרים שאמת שמת רק על מטתו מת ישא"ם באוכן:

ביום שהקיץ נושק את החורף. דבר אחר ביום נשק. זה נשקו של גוג. דבר אחר [ל]ביום ששני עולמות נושקין זה את זה העולם הזה יוציא והעולם הבא נכנס:

הלכה ג מתני'

*בית שמאי אומרים תינשא ותיטול כתובה ובית הלל אומרים תינשא ולא תיטול כתובה אמרו להו בית שמאי היתרתם את הערוה החמורה ולא תתירו את הממון הקל אמרו להן בית הלל מצינו [א] שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה. אמרו להן בית שמאי והלא מספר כתובתה נלמוד שהוא כותב לה שאם תינשאי לאחר תיטלי מה שכתוב ליך [ב] חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי:

גמ' בנות מהו שייכנסו למזונות על פיה. *בית שמאי עבדין כתובה מדרש דבית שמאי דרשין מספר כתובתה נלמוד שהוא כותב לה שאם תינשאי לאחר תיטלי מה שכתוב ליך. חזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש. בית הלל עבדין כתובה מדרש *דרש הלל הזקן לשון הדיוט היו כותבין באלכסנדריאה שהיה אחד מהן מקדש אשה וחבירו חוטפה מן השוק וכשבא מעשה לפני חכמים ביקשו לעשותן ממזרים אמר להן הילל הזקן הוציאו כתובת אימותיהן. והוציאו כתובת אימותיהן ומצאו כתוב בהן לבשתכנסי לביתי תהוין לי לאנתו כדת משה ויהודאי. רבי לעזר בן עזריה עבד כתובה מדרש *דרש רבי לעזר בן עזריה הבנים יירשו והבנות יזונו. מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת אביהן. אף הבנות אינן ניזונות אלא לאחר מיתת אביהן. ר' מאיר עבד כתובה מדרש דאמר רבי מאיר [ג] *המקבל שדה מחבירו שמין אותה כמה היא ראויה לעשות ונותנין לו. שהוא כותב לו אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא. רבי יודה עבד כתובה מדרש. תני בשם רבי יודה [ד] *מביא הוא אדם על ידי אשתו כל קרבן שהיא חייבת אפילו אכלה חלב אפילו חיללה את השבת. וכן היה רבי יודה אומר פוטרה אינו חייב בה שכן היא כותבת לו ואוחרן די אתיין לך מן קדמת דנא. ר' יוסי עבד כתובה מדרש דרש רבי יוסי מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה [ה] גובה את הכל. לכפול אינה גובה אלא מהצה. רבי לעזר אמר אין אדם רשאי ליקח לו בהמה חיה ועוף אלא אם כן התקין להן מזונות. ר' יהושע בן קרחה עבד כתובה מדרש דאמר רבי יהושע בן קרחה *המלוה את חבירו לא ימשכננו יותר על חובו. שהוא

קרבן העדה

ביום שהקיץ נושק את החורף. דהיינו כשהקיץ יוצא והחורף בא אז יכסה ראשו משריפ' החמה שמזיק ביותר כדאמרינן בעלמא שילהי דקייטא קשה מקייטא: זה נשקו של גוג. יום מלחמתו של גוג קרי ליה יום נשק שיהיו שם הרבה כדכתיב כי בנשק יבערו אש: ביום ששני עולמות נושקין זה את זה. והיינו ביום המיתה שהאדם צריך ליתן דין וחשבון א"נ בעת התחיה שיום הדין יוצא ויום תחיית המתים נכנס:

הלכה ג מתני' שאין האחין. אחי בעלה אינן נכנסין לנחלת המת על פיה דרחמנא אמר על פי שנים עדים וגומר וגבי נשואיה הקילו רבנן משום עיגונא: מספר כתובתה. מנוסח הכתוב בשטר כתובתה: שאם תנשאי לאחר וכו'. והרי היא נישאת לאחר הלכך תטול נמי כתובתה: **גמ'** בנות מהו שייכנסו למזונות על פיה. שכל זמן שהוא חי אינו חייב במזונות הבנות כדקאי"ע בסמוך מיבעיא ליה אם תיהני עדותה שאמרה מת בעלי גם לבנותיו שיזונו מנכסיו או לא: עבדין כתובה מדרש. דורשין לשון הכתוב בשטר לפסוק הדין אחריו: ה"ג הלל עבד כתובה מדרש א"כ לאחר שהודו אף הם עושין כתובה מדרש: לשון הדיוט שהיו כותבין באלכסנדריאה. שהרגילו ההדיוטות לכתוב שלא כתקנת חכמים היה דורש הלשון לפסוק הדין אחריו: וחבירו חוטפה מן השוק. ונשאה והולידו בנים ובקשו חכמים לעשות הבנים ממזרים: כתובת אמותיהן. שכותבין להם ביום אירוסין: כשתכנסי לביתי וכו'. והכשירו[ן] שלא חלו הקידושין עד שתכנס לביתו והרי חטפה השני קודם לכן: הבנים ירשו והבנות יזונו. שתי תקנות תקנו ב"ד בתנאי הכתובה הבנים ירשו כתובת בנין דכרין והבנות יזונו מנכסיו עד דתנסבון ודרש ראב"ע מה הבנים אין יורשין כתובת אמן אלא לאחר מיתת אביהן דהא אינון ירתין תנן אף הבנות אינן ניזונות אלא אחר מיתת אביהן: ר"מ עבד כתובה מדרש. לשון שהורגלו ההדיוטות לכתוב היה דורש ואפי' לא כתבו הסופר בשטר זה ה"ל כאילו נכתב דאי בשכתב דוקא פשיטא שכל תנאי שבממון קיים ולאו אסמכתא היא: המקבל שדה מחבירו. למחצה לשליש ולרביע מכל אשר תוציא השדה: אם אוביר. אניחנה בורה: ולא אעביד. לא אעשה בה פעולה הראויה לעשות בשדה כזו אשלם במיטב כפי אשר ראויה לעשות: ע"י אשתו. בשביל אשתו: כל קרבן שהיא חייבת. כגון קרבן זיבתה ואשמה וחטאת חובה שעליה אבל נדריה ונדבותיה אינו חייב לשלם: פטרה. גירשה ונתן לה כתובתה ועדיין קרבנותיה עליה אינו חייב בהן שכך כותבת לו בשובר שכותבת על קבלת כתובתה: ואוחרן וכו'. התקבלתי כתובתי וכל אחריות שהיה לי עליך מלפני היום הזה: לעשות כתובה מלוה. שכל מה שכתוב בשטר כתובה ודין נדוניא דהנעלת ליה מבי נשא לבית בעלה וכו' נפרעת ממנו כשנתארמלה או נתגרשה כדרך שבעל חוב נפרע ככל הכתוב בשטר מלוה כגון שכתוב בה כמו אחריות דנא קבלית עלאי: גובה את הכל. החתן גובה מחמיו כל מה שכתוב בה: לכפול. מקום שנהגו לשום את מה שמכנסת לו כפליים בדמיו בשביל כבודן וכותבין גם בכתובה כפליים בשום וכשהיא יוצאת אינה נפרעת אלא החצי: אינו גובה החתן מחמיו אלא המחצה: ה"ג ר"א הקפר עבד כתובה מדרש דרש ר"א הקפר אין אדם רשאי וכו' וכ"ה בכתובות פ"ד. וה"פ מספר כתובה דרש שאין אדם רשאי וכו' שכך כותב הוי לי לאנתו ואנא אפלח ואוקיר ואיזון ואפרנס ליכי וכו' מדמתחיל בתנאי זה ש"מ דאי לאו דאית ליה למפרנסה אסור לישא אותה וה"ה חיה ועוף אסור ליקח אא"כ התקין להן מזונות: לא ימשכנו. ע"י שליח ב"ד במשכון שהוא שוה יותר על חובו:

פני משה

ביום שהקיץ נושק החורף. שנושקין ומתחברין שהקיץ עובר והחורף בא דאז שכיחי כמה מקריי' ואולי ר"ל מחמת שינוי העתים: זה נשקו של גוג. ונשק לשון כלי זיין וכלי קרב: ביום ששני עולמות נושקין זא"ז. והוא יום המיתה והיה מתפלל שהקב"ה יצילו להגן עליו וכהאי דאמרינן על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא זו יום המיתה:

הלכה ג מתני' ב"ש אומרים תנשא ותטול כתובתה. על פיה: מצינו שאין האחים נכנסים. לנחלת בעלה על פיה דרחמנא אמר על פי שנים עדים ולגבי נישואי דידה הוא דאקילו רבנן משום עיגונא: מספר כתובתה. מנוסח הכתוב בשטר הכתובה כשתנשאי לאחר והרי היא נשאת: **גמ'** בנות. שהן ניזונות מתנאי כתובה ואין ניזונות אלא לאחר מיתה: מהו שיכנסו למזונות על פיה. מי אמרינן הואיל והיא שקלה כתובה תנאי כתובה ככתובה דמיא או דילמא שאני כתובה דמספר כתובתה נלמוד אבל מזונות הבנות דמיא לנחלת אחין שאין נכנסין על פיה. ולא איפשיטא: ב"ש עבדין כתובה מדרש. שדורשין מלשון הכתוב בכתובה כדאמרי במתני': ב"ה. לאחר שחזרו: דרש הלל הזקן. היה ג"כ דורש לשון הדיוט שהנהיגו לכתוב בשטרות וכן אמר בבבלי ב"מ פ' המקבל דף ק"ד: היו כותבין כו'. ולאחר קידושין היה חבירו חוטפה: לכשתיכנסי לביתי. וקידושיהן על מנת כן היו ולא חלו הקידושין עד כניסתן לחופה: מה הבני' כו'. ואין האב חייב במזונות בתו בחייו: ר"מ עביד כתובה מדרש. לשון הדיוט הכתוב בשטר: שמין אותה. כשהובירה שלא חרשה ולא זרעה וכגון בקבלנות שקיבלו ממנו למחצה ולשליש ולרביע: כל קרבן שהיא חייב'. שהוא חייב בקרבן לידתה ומביא עליה קרבן עשיר אם הוא עשיר ואע"פ שאין לה כלום וכדאמרינן בנגעים פי"ד ואפילו קרבן חובה הבאה לה ממקום אחר שאכלה חלב וחיללה שבת: פוטרה. ה"ג לה בת"כ פ' מצורע פרשה ד' לפיכך אם פטרה אינו חייב בה שכן היא כותבת לו כו' כלומר אם גירשה ונתן לה כתובתה ועדיין קרבנותיה עליה אינו חייב בהן שכך כותבת לו בשובר שנתנה לו על קבלת הכתובה התקבלתי כתובתי ואחראין די הית לי עלך מן קדמת דנא כל אחריות שהיה לי עליך מלפני היום הזה. וכן גי' רש"י ז"ל שם ובגמ' שם ובנדרים ובנזיר גי' אחרת והיא גי' התוספתא בכתובות: מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה. שכל מה שכתיב בכתובה ודן נדוניא דהנעלת ליה כו' נפרעת ממנו כשנתאלמנה או נתגרשה הכל כדרך ב"ח שנפרע בכל הכתוב בשטר מלוה וכמו שאנו כותבין אחריות דנא קבלת עלי: גובה את הכל. הבעל כשגובה מאבי הבת כל מה שכתוב בכתובה כאלו הלוהו: לכפול. מקום שנהגו לשום מה שמכנסת לו כפליי' בדמיו מפני הכבוד וכותבים כפליי' בכתובה וכשיוצאת אינה נפרעת אלא החצי: אינו גובה. החתן מחמיו ג"כ אלא המחצה: ה"ג ר' לעזר הקפר עביד כתובה מדרש דר' לעזר אמר כו'. וכן הוא בכתובות שם דדורש נמי לשון המקרא ונתתי עשב בשדך לבהמתך: שהוא

עין משפט נר מצוה

ז [א] מיי' פ"ו מנחלות סמ"ג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רפ"ד

ח [ב] מיי' שם ופט"ז מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' יז סמ"ג

ט [ג] מיי' פ"ח משכירות הי"ג סמ"ג עשין פט טוש"ע חו"מ סי' שכח ס"ב

י [ד] מיי' פ"י משגגות ה"ו סמ"ג עשין רי

יא [ה] מיי' פכ"ג מאישות הי"א סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו סי"א

ציון ירושלים

[ל]ביום ששני עולמות נושקי זה את זה העוה"ז יוצא והעולם הבא נכנס. עפ"מ דהוא יום המיתה. והכוונה לפי עניות דעתי כמו דשינוי עתים מקיץ לחורף וכן איפכא מחורף לקיץ השינוי מסבב כמה מקריים וכמו דדרים לעיל ביום שהקיץ נושק את החורף כמו כן ביום המיתה אף הצדיק הגדול שכל ימיו עוסק ה' בכ"ז העולם בעלמותו הוא חושך ונגאלה מטומא' וכאשר יצא לאור כאור החיים קשה עליו כמו שקשה על הילד בהיותו יצא מבטן המלוכלך סגיר ומסוגר וכא לאור שלם הוא בוכה מכ"ש דיוצא מעוה"ז המטונף[ומכונף]' לאור לא ומלותלא וכזה מבואר מה שאמרו גדולים לדיקים במיתתן כי בעוה"ז אף אם הוא לדיק גמור מ"מ הוא יושב בארץ טמאה וכזה מיושב מ"ש ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך מה ביאתך בלא חטא כמו כן יציאתך והקשו 'המפרש' דא"כ מה אמר ארור אתה בבואך

ולפמ"ש ביה כפשוטו דהתינוק שבא לעול' הוא בוכי' מפני השינוי ומכ"ש כמותו אבל ברוך אתה בבואך קשיא. דמה ברכה ביא זו וכן ביציאה ופ"ז דרשו דקאי לענין החטא דבא לעולם בלא חטא וברוך הוא ודו"ק. וכזה יש לפרש מ"ש והשחק ליום אחרון שיינו באם נזדכך התומר כ"כ עד שנעשה רוחני אף"כ שייך והשחק ליום אחרון שיינו מה שמעשקים בעולם כזה והעוה"ב דהוא יום האחרון:

שכן

שנויי נוסחאות (פ"ג) יוציא גד"ו יוצא. (בי"ג) להורות גד"ו להודות. (בי"ח) להורות גד"ו להודות.

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה תני בשם ר"י כו'. וקשה כשיטה דמתניתין דר"י פליג ומוסיף כו'. נ"ב עי' בבלי נזיר דף כ"ד ע"א דמשם נ"כ מוכח דרבנן פליגי עליה דר"י (ועיין מש"כ בהגהות בן אריה על הש"ס נדרים ל"ה):

שהוא כותב לו תשלמתה מן ניכסיי די אתיין לידי דאקנה לקבל דנה. רב חונה עבד כתובה מדרש. דרש רב חונה הבנים יירשו והבנות ייזונו. מה הבנים יורשין מן המטלטלין אף הבנות ניזונות מן המטלטלין. שמואל אמר אין הבנות ניזונות מן המטלטלין. מתניתא מסייעא לשמואל *בנן נוקבן דיהוון ליכי מינאי יהוויין יתבן בביתי ומיתזנן מניכסיי. ותני עלה [א] ממקרקעי ולא ממטלטלי. אמר רבי בא בר זבדא אתיא דרב הונא כרבי ורבי שמואל כרבי שמעון בן לעזר. דתני [ב] *אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות נפרעין מהן למזון האשה והבנות דברי רבי. ר' שמעון בן לעזר אומר נכסים שיש להן אחריות הבנים מוציאין מן הבנים והבנות מן הבנות והבנים מן הבנות והבנות מן הבנים. ושאין להן אחריות הבנים מוציאין מן הבנות ואין הבנות מוציאין מן הבנים. אמרין חזר בה רב הונא. אמרין יאות כתובה דבר תורה ומזון הבנות מדבריהן. ודבריהן עוקרין דבר תורה. אלא בכסף כתובת אמן פליגין. וכסף כתובת אמן. לא קרקע הוא. היורד לניכסי אשתו ונתן עיניו בה לגרשה וקפץ ותלש מן הקרקע הרי זה זריז ונשכר. [ג] *היורד לניכסי שבויין ושמע עליהן שהן ממשמשין ובאין וקפץ ותלש מן הקרקע הרי זה זריז ונשכר. ואילו הן ניכסי שבויים כל שהלך אביו או אחיו או אחד מכל המורישין אותו למדינת הים ושמע עליהן שמת וירד לו לנחלה. אבל ניכסי נטושין מוציאין אותה מידו. ואילו הן ניכסי נטושין כל שהלך אביו או אחיו או אחד מכל המורישין אותו למדינת הים ולא שמע עליהן שמתו וירד לו לנחלה. אמר רבן שמעון בן גמליאל שמעתי הוא שבויין הוא נטושין. [ד] אבל ניכסי רטושין מוציאין מידו. ואילו הן ניכסי רטושין כל שהלך אביו או אחיו או אחד מכל המורישין אותו למדינת הים ואין ידוע איכן הוא. שמואל אמר שבוי זה שיצא שלא לדעת שאילו יצא לדעת היה מצוידו. נטוש זה שיצא לדעת תדע לך שעילה היה רוצה להבריחו מנכסיו. הרי לדעת יצא ולא ציוהו. ר' אחא ר' בא רב יהודה בשם שמואל המטלטלים אין בהן משום ניכסי רטושין. רבי יעקב בר אחא בשם רב יהודה [ה] קמה עומדת להיקצר וגפנים עומדות להיבצר ממטלטליי הן. רב ששת שאל

אילין

פני משה

שהוא כותב לו תשלמתה. שכשמשיב לו העבוט לזמן מרובה שמין את המשכון וכותב לו בשטר יהיה לך כל תשלומין עלי ליפרע ממני דמי משכון זה שבא לידי ושנקנה לי מזה ואם משכנו יותר על חובו נמלא גובה שלא כדין: מה הבנים יורשים מן המטלטלים. אף מן המטלטלים: אף הבנות. שניזונות מתנאי כתובה גובין אפי' מן המטלטלין: מתני'. ברייתא דלקמיה דדוקא מקרקע ולא ממטלטלי: דתני. ברייתא זו הובאה בבבלי כתובות דף נ"א: נפרעין מהן. מן היתומים: הבנים מוציאים מהבנים. כגון שהחזיקו הגדולים בנכסי' הקטנים מוציאין מהן לחלוק בשוה: והבנות. שאין שם אלא בנות מוציאות הקטנות מן הגדולות שהחזיקו בנכסים: והבנים מן הבנות. בנכסים מרובין והחזיקו הבנות בנכסים: והבנות מן הבנים. למזונות ולפרנסה: ושאין כו' ואין הבנות מוציאין מן הבנים. למזונות והיינו כשמואל: אמרין. אמרו שחזר בו רב הונא והודה לשמואל וכן מסיק בבבלי שם דהלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי: אמרין. שהקשו בני הישיבה על הא דקאמר דמוציאין למזון הבנות מן היורשין ואפי' ממטלטלי: יאות כתובה דבר תורה. בשלמא כתובת אשה שפיר דמוציאין מהיורשים דמן התורה היא וכמ"ד כתובה מדאורייתא: ומזון הבנות. אלא דמזון הבנות מדבריהן הוא: ומדבריהן עוקרין ד"ת. בתמיה וכי היאך מלו לעקור ולהוציא מירושה שהיא ד"ת: אלא בכסף כתובת אימן פליגין. פלוגתייהו דר' ורשב"א אם מוציאין מיורשי כתובת בנין דכרין שהיא נמי מדבריהן: וה"ג ואפי' תימר בכסף כתובת אימן פליגין וכסף כתובת אימן לאו קרקע היא וכן הוא בכתובות. כלו' דדחי לה הש"ס דאפי' תימא בכסף כתובת בנין דכרין הוא דפליגי אם מוציאין מהן לא אתיא שפיר דכסף כתובת אמן לאו קרקע היא בתמיה דהרי קי"ל דכתובת בנין דכרין אינה נגבית אלא ממקרקעי וא"כ מאי האי דקאמר רבי אחד נכסין שאין להן אחריות מוציאין למזון הבנות. ולא משני מידי: היורד לנכסי אשתו. נכסי מלוג שאוכל הפירות והקרן שלה: ה"ז זריז ונשכר. ואע"פ שנתן עיניו לגרשה הואיל ותלש הפירות קודם שגירשה ואיידי דלקמן נקט לה: היורד לנכסי שבוין. ברייתא בבבלי פ' המפקיד דף ל"ח: ושמע עליהן. ואפי' שמע שממשמשין ובאין: ואילו הן נכסי שבוין. שאין מוציאין מידו הפירות שתלש כששמע עליהן שמתו: אבל נכסי נטושין. שהנכסים נטושין: שמעתי הוא שבוי' הוא נטושין. ובשתיהן אין מוציאין מידו: אבל נכסי רטושין. שהנכסין רטושין וכדמפרש לה לקמיה שעזובים בעלי' מדעתם כדאמר התם דכתיב אם על בנים רוטשה וכשילא בע"כ קרי לה נטישין כמו השביעית תשמטנה ונטשתה דאפקעתא דמלכא היא: ואין ידוע איכן הלכו. דכיון דהיה לו לצוות הורידו קרובי לנכסי ולא צוה ש"מ לא ניחא ליה: שמואל אמר שבוי כו'. כלומר טעמא דת"ק מפרש דמחלק בין שבוי לנטוש דלדידיה נטוש נמי יצא לדעת הוא ולפיכך מוציאין מידו וכדמפרש ואזיל: תדע שעילה. מצא להבריח לזה הקרוב מנכסיו דהרי לדעת יצא ולא צוה כלום: המטלטלין אין בהן משום נכסי רטושין. לאו דוקא אלא כלומר שאין בהן דין נכסי שבוין או רטושין דמחלק לעיל אלא לעולם אין מורידין קרוב להמטלטלין כ"א יהיו מופקדים ביד נאמן על פי בית דין וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' נחלות: ממטלטלין הן. דכבכורות הן וכמטלטלין דמו וכדאמר שם דמעמידין אפוטרופוס וקוצר ובוצר ומוכר הפירות ומניח דמיהן עם שאר המטלטלין בבית דין דאין מורידין קרוב אלא לקרקעות כדי שלא יפסדו:

אילין

קרבן העדה

שכן הוא כותב לו תשלמתה וכו'. כשמשיב לו העבוט לזמן מרובה שמין לו את המשכן וכותב לו בשטר זה יהיה לך כל התשלומין עלי ליפרע ממנו דמי המשכון הזה מנכסים שיבואו לידי ואפי' דאקנה מהיום ואם יפרע יותר מחובו כמלא גובה שלא כדין: אף הבנות ניזונות. אפילו מן המטלטלין: ה"ג ודשמואל כרשב"א וכ"ה בכתובות: נכסים שיש להן אחריות. מקרקעי ושאין להן אחריות מטלטלי: נפרעים מהן. מן היתומים: ה"ג הבנים מוציאין מן הבנים. קטנים מן הגדולים לחלוק בשוה: והבנות מן הבנות. הקטנות מן הגדולות אם אין שם אלא בנות והחזיקו הגדולות בנכסים מוציאין מידם וחולקות בשוה שאין הקטנות כזוכות מנכסי אביהן במקום שאין שם אלא נקבות הואיל וכולן שוין בירושת אביהן: והבנים מן הבנות. אם לקחו עפי ממה שצריכין למזונות: והבנות מן הבנים. למזונות ולפרנסה: ואין הבנות מוציאין מן הבנים. שאינן ניזונות ממטלטלי: אמרין חזר בו ר"ה. והורה כשמואל: אמרין יאות. שפיר עבד דהדר ביה: כתובה דבר תורה. כתובת אשה דאורייתא ואפ"ה אינה נגבית ממטלטלי דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה כ"ש מזון הבנות שאינן אלא מדבריהן שאינן ניזונות ממטלטלי: ופריך ודבריהן עוקרין דברי תורה. בתמיה וכי יש יכולת ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ולמה לא תגבה האשה ממטלטלי: אלא בכסף כתובת אמן פליגי. היינו כתובת בנין דכרין בה פליגי ר"ה ושמואל וקסבר שמואל אף כתובת בנין דכרין אינן גובין ממטלטלין ושתי תקנות הללו שתקנו חכמים בתנאי כתובה למדות זו מזו וכדדרש ראב"ע ור"ה סובר כתובת בנין דכרין גובין ממטלטלין: ה"ג ואפי' בכסף כתובת אמן פליגין. נמי קשיא לר"ה דהא תנן פ' מי שהיה נשוי כתובת בנין דכרין אינה נגבית אלא ממקרקעי דאפי' רבנן דפליגי אר"ש התם בכתובות לא פליגי אלא במותר דינר שיכול להיות מטלטלין דמקיים ביה ירושה דאורייתא אבל מודו רבנן לר"ש דבעינן מקרקעי שיעור שתי כתובות דתנאי כתובה ככתובה אלא מחוורתא במזון הבנות פליגי ולאו מפני קושיא הדר ביה: ותלש. פירות שנה זו: הרי זה זריז. מהיר לזכות בשלו טרם יפסיד שכל פירות התלושים מן הקרקע הן שלו בילאה כדתנן כתובות פ' האשה שנפלו ונשכר בזריזות: אלו הן. כנכסי שבויין שאין מוציאין אותן מידו: נכסי נטושים. שהנכסים נטושים: הן שבויין הן נטושין. כלומר הנטושים כשבויין ואין מוציאין אותן מידו: רטושים. שהנכסים רטושים ועזובים מבעליהן: שבוי זה שילא שלא לדעת. אלא בע"כ נשבה פתאום לפיכך אין מוציאין מידו דאמרינן אלו יצא לדעת הי' מצוה לקרוב שירד לנכסיו לעבדם ולשמרם וכן נטוש הוא היוצא בע"כ כדכתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה: ה"ג רטוש זה שילא לדעת וכ"ה בבבלי פ' המפקיד כדכתיב אם על בנים רוטשה ושמואל לפרושי דברי רשב"ג קאתי: תדע לך. שעילה היה רוצה להבריח קרובו מנכסיו דכיון שילא לדעת אלו היה רוצה שירד קרובו לנכסיו היה לו לצוות כן קודם יציאתו אלא ודאי לא ניחא ליה לפיכך מוציאין אותו מידו: המטלטלין אין בהן משום נכסי רטושין. ואין מוציאין אותן מיד הקרוב כיון שצריך להחזיקן בעינייהו: קמה עומדת לקצור וכו'. והינן צריכין עוד לקרקע כמטלטלין הן ואין בהם משום נכסי רטושין:

אילין

עין משפט נר מצוה

יב
א ב מיי' פט"ז מהלכות אישות טוש"ע אה"ע סי' קיב ס"ז
יג
ג טוש"ע ח"מ סי' רפ"ה ס"א
יד
ד ה מיי' פ"ז מנחלות הי"ו ח טוש"ע שם ס"א
ג ד

מסורת הש"ס

(כתובות פ"ד) בבלי נג
כתובות נג
ב"מ לח ותוספתא כתובות פ"ט

רידב"ז

אמרין יאות כתובה ד"ת ומזון הבנות מדבריהן כו' אלא בכסף כתובת אמן פליגין מבואר בע"ה יפה הסוגיא הזאת בפ"ו עיי"ש:

שנויי נוסחאות (פ"ג) לארבעה נד"ו לארבע. (שם"א) היה נד"ו מי שהיה. (שם"ב) בשלמא נד"ו בשלמך. (שם"ג) עם עובד אדום בביתו שלשה במקרא ש"ב ו' „בית עובד אדום הגתי שלשה" ובדה"י א' י"ג „עם בית עובד אדום בביתו שלשה".

עמודי ירושלים

ב' פעמים ונראה דלכן השמיט הר"מ הך דינא כיון דאין נפקא מינה רק לענין היעקת כשלאהם ב' פעמים שזה לא שכיח. ומה שהקשה השירי קרבן עוד על עבדים דהא אף באינם המשוחררים מטמאים בזיבה ע"ש היה נראה מזה נקיים לגירסת הילקוט פרשה תצוה (רמז תקמ"ז) דגרס עבדים משוחררים פ"ש. אך לא נראה כן מ' בנס"כ ביו"ד (סי' א') ובעיקר קושיתו נראה דפלוגתתן הוא רק בגיורת ולא בעבדים ולכן אמרו בירושלמי שם דיה שעתה. ולא שעתו דקאי רק על גיורת וכ"ה בתוספתא הפלוגתא רק בגיורת ולא קשה מידי ולפמ"ש הגן המלך (סי' ק"א) דשפחה אינה מטמאה רק מאסמכתא א"ש אך דבריו מתוכן וכמ"ש הש"ע ביו"ד (סי' קפ"ג סק"א) ע"ש וע"כ הנכון כמ"ש לעיל:

אילין דיקליא דבבל דלא צריכין מרכבא לא מסתברא מיעבדינן כקמה עומדת להיקצר וגפנים עומדות להיבצר:

הלכה ד מתני'

[א] *הכל נאמנין להעידה חוץ מחמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח [ב] *עד אחד אמר מת ונישאת ובא אחר ואמר לא מת הרי זה לא תצא עד אמר מת ושנים אומרים לא מת אף על פי שנישאת תצא שנים אומרים מת ועד אחד אמר לא מת אף על פי שלא נישאת תינשא: **גמ'** תני כשם שאינן נאמנות עליה כך אינה נאמנת עליהן. בן המותה כבת חמותה. בן בעלה כבת בעלה. [ג] צרתה אפילו נשואה יבמתו אפילו אחותה. אמר רבי יוסי מתניתא אמרה כן שלא עשו זכרים כנקיבות דתנינן תמן [ד] *שאין האשה נאמנת לומר מת יבמי שתינשא ולא מתה אחותי שתיכנס לביתה. מפני שאין לה בנים. אבל אם יש לה בנים נאמנת. והכתוב מוכיח ולא מפיה מאמינין אותה. שאילו לא אמר בפניי נכתב ובפניי נחתם אף את שמא מתירה להינשא. אמר רבי יוסי בי רבי בון כההיא *דאמר רבי בון אינו חשוד לקללה בידי שמים. בבית דין חשוד לקללה. שמתוך שהוא יודע שאם בא ועירער עירערו בטל אף הוא מחתמו בעדים כשירים. והכא מתוך שהיא יודעת שלא עשו בה דבריה אצל חבירתה כלום אף היא אומרת אמת: פיסקא: עד א' אומר כו'. עד א' אמר מת ונישאת ובא אחר ואמר לא מת הרי זו לא תצא. מפני שאמר משנישאת

הא

פני משה

אילין דיקלייא. תמרים שבבבל דלא צריכין להרכך עוד מהו: וקאמר לא מסתברא כו'. כלומר דודאי מסתברא הוא דנעבין אותן כקמה כו' וכמטלטלין הן: **הלכה ד מתני'** הכל כ' חוץ מחמותה. טעמא דכולהו מפני שסונאות אותה ומתכוונות לקלקלה · חמותה. בינאתה שאומרת בלבה זאת תאכל כל עמלי: ובת חמותה. אומרת זאת תירש כל עמל אבי ואמי: יבמתה. יראה שמא סופה להיות צרתה: ובת בעלה. אומרת זאת באה במקום אמי ותאכל כל עמלה: מה בין גט למיתה. דאמרינן סוף פ"ב דגיטין אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה: שהכתב מוכיח. דהעיקר סמכינן על הגט ובגמ' פריך דהא עלייהו נמי סמכינן שצריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם ומשני לה: עד אומר מת וניסאת. בבבלי מפרש לאו דוקא נשאת אלא כיון שהתירוה לינשא אע"פ שלא נשאת ואח"כ בא עד א' ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון: עד אומר מת ושני' אומרים לא מת כו'. בבבלי פריך פשיטא אין דבריו של א' במקום שנים ומשני בפסולי עדות מיירי דהואיל והאמינה התורה כאן עד אחד אין כאן תורת עדות וכי היכי דהד השיב פסולי עדות נמי חשיבי והלך אחר רוב דיעו' וכגון דאתי אשה מעיקרא ואשמעינן דהלא ע"פ שתי נשים הבאות אח"כ אבל אם אתא עד כשר מעיקרא והתירוה ואח"כ באו הפסולים לא תצא דשתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמי: שנים אומרים מת כו'. הא קמ"ל דאזלינן אחר רוב דיעות בפסולי עדות בין לקולא בין לחומרא:

גמ' תני כשם כו'. ואין הכלה נאמנת להמותה ולא אשת האב לבת הבעל וכן משמע מהבבלי: בן חמותה. כלומר דלאו דוקא נקבות אלא אפילו זכרים ובן חמותה אין נאמן עליה כבת חמותה ואע"ג דלא שייך גביה לומר זו תירש כל עמל אבי ואמי מ"מ שונאה הואיל והיא תירש עמו: בן בעלה. דאיכא נמי טעמא זו באה במקום אמי: צרתה אפילו נשואה. כלומר אפילו כבר ניסאת לאחר מ"מ עדיין השנאה כבושה ביניהן וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפי"ג מהל' גירושין הלכה ג': יבמתה. אשת יבמה אפי' אחותה היא דליכא טעמא שמא סופה להיות צרתה אפ"ה אינה נאמנת עליה דלא פלוג רבנן. הרמב"ם שם: א"ר יוסי. דר"י פליג אהא דקאמר עשו זכרים כנקבות דממתניתא דלקמן סוף פירקין מוכח דלא עשו דהרי לדידך דאמרת דבן המותה אין נאמן עליה וא"כ היא אינה נאמנת ג"כ להעיד עליו לפי האי כללא דכשם שאין נאמנות כו': והא תנינן שאין האשה נאמנת לומר מת יבמי שתינשא. ומדקאמר שתנשא ש"מ מפני שאין לה בנים הוא דאינה נאמנת לפטור עצמה מזיקתו הא אם יש לה בנים נאמנת עליו להשיא אשתו והרי יבמה בן המותה הוא דמי לא עסקינן שהיה יבמה אח בעלה מן האב ומן האם ועוד דעכ"פ בן חמיה הוא ובת המיה נמי אינה נאמנת ואפ"ה אמרינן כשיש לה בנים נאמנת וא"כ ע"כ דהוא נאמן נמי עליה מכח האי כללא· דכשם כו': והכתוב מוכיח. בתמי' דקתני מתני' מה בין גט למיתה כו' וכי הכתב בלבד מוכיח: ולא מפיה. נמי מאמינין אותה שהרי צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ ואילו לא אמרה שמא את מתירה להנשא ומעתה ניחוש דילמא משקרת: ומשני רבי יוסי כההיא דא"ר בון. בריש גיטין על הא דאמרינן שם דהומר שהחמרת עליה מתחלתה שהצריכו לומר בפ"נ ובפ"נ הקלתה עליה בסופה שאם בא הבעל ועירער ערערו בטל ופריך שם והא לומר שמא התמו בעדים פסולין. כלו' דעדיין השאלה זו לא מיתקן באמירה בפ"נ ובפ"נ ושמא יכוין הבעל לקלקלה ולחתום הגט בעדי פסולין ומשני שם ר' בון אינו חשוד לקלקלה בידי שמים בב"ד הוא חשוד לקלקלה שמתוך שהיא יודע שאם בא ועירער ערעורו בטל אף הוא מחתמו בעדים כשרים כלומר דלא חיישינן שיבא לקלקלה באמת שתנשא שלא כדין אלא דחיישינן שיבא לערער בב"ד ויאמר מזויף הוא שלא יניחוה להנשא ומעתה אמרינן מתוך שהוא יודע שאין מאמינין לערעורו שהרי כבר אמר השליח בפ"נ ובפ"נ אף הוא מחתמו בעדים כשרים שלא יבא קילקול בידי שמים על ידו: והכא. נמי לא חיישינן דתהא משקרת דמתוך שהיא יודעת שלא עשו כו' ואין סומכין על דבריה להוד כ"א העיקר על הכתב אף היא אומרת אמת בפ"נ ובפ"נ: עד אחד אומר מת וניסאת כו'. ומפרש הש"ס דדוקא מפני שאמר השני לא מת משניסאת הוא דלא תצא:

הא

קרבן העדה

אילין דיקלייא דבבל. אותן דקלים שבבבל שאין צריכין להרכבה שדרך הדקלים להרכיבן זכר בנקבה שיעשו פירות ויש דקלים שאין צריכין הרכבה: מי לא מסתבר לעשותן כקמה העומדת לקצור וכו'. כיון דהדרו בעיניה וממילא קא רבו ואינן עלולים להפסד או דלמא כיון דצריכין השגחה מיהת קצת ואין לשום כמה הן מוציאין בכל שנה מוציאין אותן מיד הקרוב כשהן נכסי רעושין:

הלכה ד מתני' חוץ מחמותה וכו'. טעמא דכולהו מפני שסונאות זו את זו ומתכוונות לקלקלה חמותה שונאתה שאומרת בלבה זו תאכל כל עמלי: בת חמותה. אומרת זאת תירש כל עמל אבי ואמי: יבמתה. יראה שמא סופה להיות צרתה: ובת בעלה. מאשה אחרת אומרת זו באה במקום אמי ואוכלת כל עמלה: מה בין גט למיתה. דתנן פ"ב דגיטין אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה ממדינת הים אע"ג דעלייהו סמכינן דצריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם: שהכתב מוכיח. וסמכינן עיקרא על הגט הכתוב לפנינו ואמרינן מסתמא נכתב כדינא: **גמ'** כך אינה נאמנת עליהן. דכתיב כמים הפני' לפנים כן לב האדם לאדם כמים הללו שהאדם צופה ורואה בהן פנים כפניו אם הוא שוחק הם שוחקות ואם הוא עוקם אף הם עקומות כן לב האדם לאדם אחר אם זה אוהב את זה גם זה אוהבו הלכך כלה פסולה לחמותה ולבת חמותו ולבת בעלה: בן חמותה. פסול להעיד לכלה מחמת שנאה כבת חמותה דטעמא מאי בת חמותה אינה נאמנת דאומרת זו תירש כל עמל אבי ואמי בן חמיו נמי אע"ג שגם הוא יורש מ"מ שונאה שנוטלת כמוהו וכן בן בעלה סני לה כבת בעלה שאומר זו באה במקום אמי ואוכלת כל עמלה: צרתה. דתנן במתני' שפסולה להעיד אפי' ניסת כבר שגירשה בעלה א"נ ניסת ע"פ עצמה וכן יבמתה שהיא אחותה שאי אפשר שתהיה צרתה אין נאמנות דלא פלוג חכמים: מתני' אמרה כן. ממתני' איכא למידק שלא עשו זכרים כנקבות לענין עדות אשה לחוש שמא יעידו שקר מחמת שנאה: דתנינן תמן. לקמן בפרקין: ה"ג שתיכנס לביתה ואין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו מפני שאין לה בנים וכו'. וה"פ דוקא ליבם את אשת אחיו הוא דאינו נאמן אבל נאמן עליה כשיש לה בנים ואינה נופלת לפניו לייבם שמע מינה בן חמותה והיינו אחי בעלה אינו חשוד לשקר מחמת שנאה: ופריך והכתב מוכיח. בתמיה וכי הכתב לחוד הוא המתיר הלא אלו אינה אומרת בפ"נ ובפ"נ מי מתירין אותה להנשא נמצא שעליה סומכין: כההיא דא"ר בון. אהא דפריך הש"ס ריש גיטין מאי מהני שאומר השליח בפ"נ ובפ"נ ניחוש שמא חתם הבעל הגט בעדים פסולים וקא"ר בון אין הבעל חשוד לקלקלה בידי שמים ולהכשילה באיסור אשת איש דלמה יעשה ככה הלא ברצונו הדבר תלוי לגרשה או שלא לגרשה: בב"ד חשוד לקלקלה. מתוך שנתחרט על הגט שנתן אומר שהגט מזוייף: ה"ג שמתוך שהוא יודע שאם בא וערער ערעורו בטל אף הוא. מחתמו וכו'. וה"פ כיון שאינו נאמן לערער כמלא אם מחתימו בעדים פסולים מקלקלה בידי שמים ולא חשדי' ליה בכך: שלא עשו בה דבריה אצל חברתה. ואינה מקלקלה שאף אם יבא הבעל ויערער אינו מועיל כלום שהרי כשאמרה בפ"נ ובפ"נ אינו נאמן אף היא אינה משקרת ואומרת האמת:

הלכה ה מתני' עד אחד אומר מת ונשאת. בגמרא מפרש: ובא אחר. אח"כ ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון: עד אומר מת ושנים אומרים לא מת. כגון שהיו פסולי עדות וקמ"ל הואיל והאמינה תורה עד אחד אין כאן תורת עדות וכי היכי דחד חשוב פסולי עדות נמי חשיבי והולכין אחרי רוב דעות: שנים אומרים מת וא' אומר וכו'. קמ"ל דאזלינן בתר רוב דעות בפסולי עדות אפי' לקולא: **גמ'** מפני שאמר. העד השני לא מת אחר שניסת

הא

מסורת הש"ס: כתובות קי א · שם פ"ב · שם קיח ב (לקמן ס"פ) · (גיטין פ ק כ"ח) ירושלמי גיטין פ"ב ה"ז

עין משפט נר מצוה:
טו
א מיי' פי"ב מגירושין הט"ז סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז ס"ד
טז
ב מיי' שם סמ"ג שם טוש"ע שם סל"ז
יז
ג מיי' פ"ז שם ה"ג טוש"ע שם סי' קמא סכ"ד
יח
ד מיי' פ"ג מיבום סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קנח ס"א

שנויי נוסחאות (ס"א) מרכבא נד"ו מרכבא. (פי"ד) יבמתו נד"ו יבמתה. (פכ"ג) לקללה נד"ו לקלקלה. (פכ"ד) לקללה נד"ו לקלקלה ועירער עירערו נד"ו ועדיו עמו

עין משפט נר מצוה

יט ה מיי' פי"ב מגירושין הי"ט טוש"ע אה"ע סי' יז סל"ז

כ ו מיי' פי"ב מגירושין הי"ט טוש"ע שם סי' יז סמ"ג

כא ג שם ס"ט וכמ"ז

מסורת הש"ס

הא אם עד שלא נישאת ונישאת תצא. אמר ר' יוחנן זו דברי רבי מנחם בי רבי יוסי. אבל דברי חכמים [א] בין אמר משנישאת בין שאמר עד שלא נישאת לא תינשא. ואם נישאת לא תצא. רב נחמן בר יעקב בשם רב נישאת על פי עדים שנים אפילו אתון אמרין לה לית אתנו. רבי שמואל בר רב יצחק בעי הג"ז עצמך שהוא אדם מסויים כגון אימי. אמר רבי יוסי בי ר' בון ולית כמן בר נש דמיי לרבי אמי. אתא עובדא קומי דרבנן דתמן אמרין ליה לית אתנו. קם אבא בר בא ולחש לה גוי אודנה. אמר לה בחייך הב לה גט מספק. קמו תלמידוי דרב ומהוניה אמר ערקתא יקד וספסלה יקד. שמואל אמר תמן הוינא ולא ערקתא יקדת ולא ספסלה יקדת אלא אבא הוא דלקה. וקם לה. אתא עובדא קומי רבי אימי א"ל אין בריא דהיא שריא לך אלא תהא יודע דבניה דההוא גברא ממזירא קומי שמייא. והוה רבי זעירא מקלס ליה דו מקים מילתא על ברראַ:

הלכה ה מתני' [ג] *אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאמרה מת תינשא ותיטול כתובה וזו שאמרה לא מת לא תינשא ולא תיטול כתובה אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג ר' מאיר אומר הואיל והן מכחישות זו את זו הרי אילו לא ינשאו ר' יודה ור' שמעון אמר זו וזו מודות שאינו קיים [ג] הרי אילו ינשאו: גמ' *רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן רבי הילא בשם רבי לעזר מודה רבי מאיר בראשונה. אשכה תני עוד הוא במחלוקת מה בין שנייה מה בין ראשונה. ראשונה לא עשו בה דבר זה אצל חבירתה כלום. א"ר לעזר מודה

פני משה

הא. אם בא עד השני עד שלא נשאת ונשאת תלא ופליג בזה אאוקימתא דבבלי אליבא דעולא דאפילו התירוה לינשא כו' כדפריסית במתני': אבל דברי חכמים. דסברי בין בא עד השני משנשאת בין בא עד שלא נשאת לא תנשא לכתחילה ואם נשאת לא תלא: נישאת ע"פ עדים שנים אפי' אתא גרסינן. אפי' בא הבעל: אמרין ליה לית אתני. אין את אתנו כלומר שיכולה לומר איני מכירך וכגון שאנו נמי אין מכירין אותו וכן אמרינן לעיל פ"י הלכה ה' וכאשר ליינתי שם: הגע עלמך שהוא אדם מסויים. מפורסם: כגון אימי. כמו רב אמי שהיה מפורסם בדורם אם נאמר נמי איני מכירך: ולית כמן כו'. אם אין בן אדם דומה לר' אמי בתמי': אתא עובדא. כזו שנשאת בב' עדים ובא בעלה והורו כן: קם אבא בר בא. הוא אבוה דשמואל ולחש ליה להבעל מתוך אזנו שיתן לה גט מספק: ומהוניה. הכיהו לאבא בר בא על שהתרים נגד רב שלא לקיים דבריו שהורה להיתר: אמרי ערקתא יקד. הרלועה בוערת וכן הספסל כלומר ראוי להלקותך מלקות בשביל זה: תמן הוינא כו'. שלא אמרו מזה כלום: אלא אבא הוא דלקה. שהכוהו כך בלא רלועה וספסל: וקם ליה. עמד והלך לו. א"כ וקם לה שהבעל קיים אותה ולא הדבר בהיתר: אתא עובדא. כהאי קמיה דר' אימי וא"ל להבעל שנשאה אין בני ודאי דשריא לך מדינא: אלא תהא יודע דבניך ממזירים קמי שמיא. כלומר דהכתי ידי שמים לא יצאת דאפשר אמת היא שזה בעלה: והוה ר"ז. משבח ליה לר' אימי: דו מקיים. שהוא מקיים הדבר על בוריו ולצאת נמי ידי שמים:

הלכה ה מתני' אחת אומרת מת. שתי צרות הבאות ממדינת הים אחת אומרת מת בעלי ואחת אומרת לא מת: וזו שאמרה לא מת לא תינשא. בבבלי פריך הא איסתיקא תנשא הא אין צרה מעידה להברתה וכדפי' התוס' שם דליכא למימר דאשמועינן דאפי' היא מכחשת צרתה תנשא דא"כ לא הוה ליה למיתני אלא תנשא והלא ידענא דלאומרת מת קאי דההיא דלא מת שוויי' נפשה התיכה דאיסורא ומשני הא קמ"ל דמהו דתימא כיון דאתיא ומערערה גליא דעתה דלגעורא קאתיא ולענגה שלא תנשא ותמות נפשי עם פלשתים קעבדה והילכך אם חוזרה בה ונתנה אמתלא לדבריה תהא נאמנת ואפילו היא תשתרי ולא אמרינן לעיל דאין צרה מעידה לחברתה אלא כי שתק' השניה קמ"ל: הואיל והן מכחישות כו'. ובגמרא פליגי בה אי מודה ר' מאיר בראשונה ואין הלכה כר"מ:

גמ' ר' יעקב כו' מודה ר"מ בראשו'. באחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת דאע"פ דמכחישות זו את זו תנשא כדמפרש טעמיה לקמיה וכן אמר ר' יוחנן בבלי דף קי"ח: אשכח. מלינו ברייתא דתני עוד היא במחלוקת שחולק ר"מ אף בראשונה: מה בין כו'. לר' יוחנן: ראשונה. היינו טעמא דלא עשו בה דבר זה. הכחשה דלא מת אצל הברתה כלום דכל לא מת בעדה לאו הכחשה היא שמכחשת לצרתה ואין לנו להאמינה דרבנן הימנוה לקמא אבל א' אומרת מת ואחת אומרת נהרג הוי ודאי הכחשה כיון דשתיהן באות להתיר עצמן ואין מכוונות דבריהם דאמרי בדדמי ואינן יודעות אמתת הדברים. תוס' שם ד"ה דכל לא מת: מודה

קרבן העדה

הא אם בא עד השני קודם שניסת וניסת תלא: זו דברי ר' מנחם בר' יוסי. דאמר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת ואח"כ ניסת הלא וה"ה בעד אומר מת ועד אומר לא מת קודם שניסת וניסת תלא: אבל דברי חכמים. בשני עדים בין שבאו בבת אחת בין שבאו בזה אחר זה לא תנשא מפני שהוא ספק ואם ניסת לאחד מעדיה והיא אומרת ברי לי לא תלא וה"ה בעד ועד: אפי' אתון. אפי' באו בעליהן אח"כ: ה"ג אמרין ליה לית אתנו. אין בנו כח להוליאה הואיל ואמרו שנים שמת בעלה של זו אמרינן זהו איניש אחרינא הוא וקלסתר פניו דומה להראשון א"נ לית אתנו אין אתם בעליהן של אלו שהרי העדים העידו שמתו: הגע עלמך. אמור לנפשך אם הבעל השני הוא אדם חשוב ומפורסם כר' אימי שהכל מכירין אותו וכי נאמר שאחר הוא: ה"ג ולית תמן א"נ ולית כאן בר נש וכו'. וה"פ וכי אין בכל העולם אדם גדול בתורה כר' אימי ואיכא למימר זה אדם אחר שבא לכאן מסוף העולם וטעמא דמלהא כיון שילאה בהיתר ע"פ שני עדים שוב אינו נאמן אע"פ שבא בעלמו: אתא עובדא. בא מעשה כזה שניסת ע"פ עדים ואח"כ בא בעלה לפני חכמים שבבבל: אמרין ליה לית אתנו. ואין מוליאין אותה מן הראשון: ה"ג ולחש ליה גו אודניה וא"ל בחייך הב לה גט מספק. וה"פ אבא לחש לבעל השני באזנו שיתן לה גט מספק דנראה שזהו הבעל הראשון ושקר העידו: קמו תלמידיה דרב. והכו אותו על שחלק על רב רבן בפניהם או באתרא דרב: אמר. מאן דהוה: ערקתא יקד. הרלועה שהוכה בה אבא וגם הספסל שרבע עליה בשעה שלקה שתיהן נשרפו להראות שלא כדין לקה: שמואל אמר. שם הייתי בשעת ההכאה ולא הרלועה ולא הספסל נשרפו אלא ראיתי שאבא נלקה ועמד והלך לו ל"א וקם לה הלכתא כתלמידי דרב: אתא עובדא. בא מעשה כזה לפני ר"א וא"ל להבעל השני שנשאה אין בני היא מותרת לך אלא הוי יודע שבניך מאשה זו קרוב לודאי שהן ממזרים לפני המקום ב"ה שלפניו גלוי אם האמת אתה שאין זה בעלה: והוה ר' זעירא. משבח ליה לר' אימי שהוא יודע להעמיד הדבר על בוריו שעשה לדברי שניהם:

הלכה ו מתני' אחת אומרת מת. שתי צרות הבאות ממדינת הים אחת אומרת מת בעלי ואחת אומרת לא מת: הואיל זו וזו מודות וכו'. הא אחת מודה ואחת אינה מודה לא ינשאו שתיהן אלא האחת: גמ' מודה רבי מאיר בראשונה. ברישא אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת מודה ר"מ זו שאומרת מת תינשא דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא דרבנן הימנוהו לקמא: אשכח תני. מלא ברייתא דתני אף ברישא פליג ר"מ ורישא ר"י ור"ש היא דאמרי צרה לא מכחשה דלנערה קא מכוונת: מה בין שנייה וכו'. לר' יעקב בר אחא פריך דקאמר מודה ר"מ ברישא מ"ש רישא מ"ש סיפא וקאמר רישא לא עשו דבריה כלום אצל חברתה מטעמא דפרישית דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא: מודה

רידב"ז

ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן ר' הילא בשם ר' אלעזר מודה ר"מ בראשונה באחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת דלא הוי הכחשה הגם דבעדים כה"ג כשבאו בב"א לא תנשא אבל בב' נשים תנשא ודווקא באחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג בזה הוי הכחשה. וכדמסיק מה בין שני' לראשונה ראשונה לא עשו בה דבר אצל חבירתה כלום כדאיתא בתוס' ז"ל בשם רבינו יואל ז"ל דבצרה אומרת לא מת לא הוי הכחשה דכיון דמכחשת צרתה אין לנו להאמינה אבל בסיפא דאומרת נהרג הוי הכהשה דשתיהן באות להתיר עצמן ואין מכונת דבריהם דאמרי בדדמי עכ"ל התוס' ז"ל ומובן עי"ז כונת הירושלמי דברישא הרי באתה להעיד על חבירתה ולא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום משא"כ בסיפא דלא באתה להעיד על חבירתה אלא על עצמה:

אמר ר"א מודה ר"י ור"ש בעדים כדמסיק דלא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום משא"כ בעדים הוי הכחשה וס"ל כר' יוחנן לקמן דהכחיש עדות בתוך עדות בטלה העדות. ע"ז אמר ר' יוחנן אם אמרה ר"א מני שמעה ר"ל דהוא שמע שיטתי דהכחיש עדות בתוך עדות בטלה העדות משא"כ לרב ה"ה בעדים דהכחיש עדות בתוך עדות לא בטלה העדות ולאו משום דלא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום ז"א דווקא אליבא דר"מ דס"ל הכחיש עדות בתוך עדות בטלה העדות וס"ל דהוי הכחשה מ"מ מודה ברישא ע"ז צריך לומר משום דלא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום משא"כ במת ונהרג דלא מעידה על חבירתה אלא על עלמה כנ"ל אבל אליבא דר"י ור"ש דס"ל דתנשא לאו משום טעמא דלא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום אלא דאפילו הי' הכחשה אין בכך כלום ולפ"ז ממילא כיון דאנן קי"ל כרב ממילא ה"ה עדים וע"כ שפיר פסק השו"ע מחשו' הרא"ש ז"ל דה"ה בעדים משום דקי"ל כרב וכן מפורש בירושלמי:

תהא

שנויי נוסחאות (א"ג) הוא בד"ו היא.

חדושי הרמ"ש

אתא עובדא קמי רבי אימי. נ"ב עי' לעיל פ"ח הלכה ד' ומצאת שם שנוי נוסחאות:

מודה ר' יודה ור' שמעון בעדים. מה בין עדים. מה בין צרה. לא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום. אמר ר' יוחנן אילו אמרה רבי לעזר מני שמעה ואמרה. [ז]תמן תנינן *מי שהיו שתי כיתי עדים מעידות אותו אלו מעידין אותו שנזר שתים ואלו מעידין אותו שנזר חמש. רב אמר בכלל נחלקו אבל בפרט כל עמא מודיי שיש בכלל חמש שתים שיהא נזיר שתים. אמר רבי יוחנן במונה נחלקו אבל בכלל כל עמא מודיי נחלקת העדות אין כאן נזירות. והידינו כלל והידינו מונה. כלל ההן אמר תרתיי וההן אמר חמש. מונה ההן אמר חדא תרתיי. וההן אמר תלת ארבע וחמש. רב אמר הכחיש עדות בתוך עדות לא בטלה העדות. ר' יוחנן אמר הכחיש עדות בתוך עדות בטלה העדות. דברי הכל הכחיש עדות לאחר עדות לא בטלה העדות. רבי יוחנן כדעתיה דמר ר' בא ר' חייה בשם ר' יוחנן הוחזק המונה זה אמר מן הכים מונה. וזה אומר מן הצרור מונה. הכחיש עדות בתוך עדות. ואף רב מודה שבטלה העדות. מה פליגין כשהיו שתי כיתי עדים אילו אומרים מן הכים מונה ואילו אומרים מן הצרור מונה הכחיש עדות בתוך עדות בטל העדות וכרב לא בטלה העדות. אילו אומרים בתוך חיקו מנה ואילו אומרים בתוך פונדתו מנה דברי הכל הכחיש העדות לאחר עדות לא בטלה עדות. זה אמר במקל הרגו וזה אמר בסייף הרגו הכחיש עדות בתוך עדות בטלה העדות. ואף רב מודה שבטלה עדות. מה פליגין כשהיו שתי כתי עדים אלו אומרים במקל הרגו ואילו אומרים בסייף הרגו הכחיש עדות בתוך עדות בטלה העדות. וכרב לא בטלה העדות. אילו אומרים בדרום פנה ואילו אומרים בצפון פנה ד"ה הכחיש עדות לאחר עדות לא בטלה העדות. חייליה דרב מן הדא רבי שמעון ורבי יודה אומרים הואיל וזו וזו מודות שאינו קיים ינשאו ולא שמיע דמר רבי לעזר מודה ר' יודה ור' שמעון בעדים. מה בין עדים מה בין צרה לא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום. מתניתא פליגא על רב [ח] *אחד חקירות ואחד בדיקות בזמן שהן מכחישין זה את זה עדותן בטילה. אמר רבי מנא פתר לה רב עד בעד. א"ר אבון ואפילו תימר כת בכת שנייא היא בדיני נפשות

צדק

קרבן העדה

מודה ר"י ור"ש בעדים. אחד אומר מת ואחד אומר נהרג ובאו שניהן בבת אחת שאינן נאמנין ומשני לא עשו דברי צרה אצל חברתה כלום דאמרי' לקלקלה קמכוונת שלא תנשא משא"כ בעדים: אלו אמרה ר' לעזר. אם אמת הדבר שר"ל אמר להך שמעתתא ראוי שאקפיד עליו שלא אמרה משמי שממני שמעה ואמרה: תמן תנינן. ספ"ג דנזיר: שנזר שתים. שתי נזירות. ה"ג ואלו מעידין שנזר חמש בש"א נחלקה העדות ואין כאן נזירות ובה"א יש בכלל חמש שתים דין הוא שיהא נזיר שתים: בכלל נחלקו וכו'. בסמוך מפרש איזה כלל ואיזה פרט: כל עמא מודיי. הכל מודים: שיהא נזיר שתים. שאין הכחשה במונה בפרט דכי אמרו איך שמנה שלש ארבע וחמש לא כיוונו למעט שלא אמר אחת ושתים: ה"ג אר"י במונה נחלקו: אבל בכלל. ודאי כוונת האומרים חמש להכחיש שלא אמר שתים ונחלקה עדותן: והידינו כלל וכו'. ואיזה כלל ואיזה מונה: כלל. אלו אומרים שאמר הריני נזיר שתים ואלו אומרים שאמר הריני נזיר חמש: מונה. אלו אומרים שאמר הריני נזיר אחת ושתים ולא יותר ואלו אומרים שאמר הריני נזיר שלש וארבע וחמש: ה"ג רב אמר הכחיש עדות בתוך עדות. כלומר שההכחשה היא בדבר שאינו נוגע בגוף העדות וקודם עיקר המעשה שמעידים עליו אפ"ה לא בטלה העדות כיון שאינן מכחישין זה את זה בעיקר העדות: ד"ה הכחיש העדות לאחר העדות. שמכחישין זה את זה במעשה שנעשה לאחר עיקר הדבר שמעידין עליו וכדמסיק בסמוך ד"ה לא בטלה העדות: כדעתיה. לשיטתו: הוחזק המונה. במונה סוברים ב"ה דיש כאן נזיר שתים ששתי הכיתות אינן מכחישות זא"ז על שתים אלא על המותרת אבל בכולל לד"ה בטלה העדות וה"נ במכחיש עדות תוך העדות לכולל דמיא ל"א הוחזק המונה כלומר הדבר ברור לפי דברי שתי עדות שמנה לו מעות אלא שזה אומר מן הכים מנה מלוה מעות שהלוה ללוה וזה אומר מן צרור הכסף אשר לקח בידו מתוכו מנה וזהו הכחיש עדות בתוך העדות שהרי במעשה שנעשה בשעת ההלואה מכחישין זא"ז: ואף רב מודה שבטלה העדות. סתמא דש"ס קאמר בהא אף רב מודה כיון שאינן אלא כת אחת והן מכחישין זה את זה: מה פליגין. כי פליגי רב ור"י: וכרב לא בטלה העדות. דהא איכא תרי סהדי שמעידים בשוה: בתוך חיקו המה וכו'. אלו אומרים המעות שקיבל הלוה הכניס בתוך חיקו ואלו אומרים שהכניסן לתוך אזורו הוי הכחשה לאחר גמר העדות ולד"ה לא בטלה העדות וי"ג לתוך חיקו מנה והיא היא: זה אומר במקל הרגו וכו'. קמ"ל דאף בעידי נפשות פליגי: אלו אומרים בדרום פנה. הרולא או סברלא לאחר שקטלו וי"ג בדרום חנה: חייליה דרב מן הדא. כחו וראייתו של רב מהא דתנן במתניתין: ה"ג הרי אלו ינשאו. ש"מ אע"ג דמכחישות זא"ז לא בטלה העדות: ולא שמיע. כלומר ולא ס"ל לרב הא דאמר ר"ל לעיל דמודו ר"י ור"ש בעדים המכחישות זא"ז שבטלה עדותן ודוקא בצרה הוא דאינן מכחישות זא"ז שאין הצרות נאמנת על חברתה: מתני'. דר"פ היו בודקין קשיא לרב: עדותן בטלה. ובדיקות הן הדברים שאינן בגוף העדות כהאי דלעיל במה הרגו ואפ"ה עדותן בטלה: פתר לה רב עד בעד. רב מוקי לה בעד אחד מכחיש את העד השני בבדיקות הוא דעדותן בטלה ובהא אפי' רב מודה וכי קאמר רב עדותן קיימת בשתי כיתי עדים המכחישות זא"ז: ואפי' תימר. דמתני' איירי נמי בשתי כיתי עדים לא קשיא מינה לרב דשאני דיני נפשות דכתיב

לדק

פני משה

מודה ר' יודה ור"ש בעדים. דאחד אומר מת ואחד אומר לא מת דהוי הכחשה וכדתנן במתני' דלקמן ומודו ר"י ור"ש ברישא דהתם: מה בין כו'. לר"י ור"ש: לא עשו. דלדידהו לא עשו כלום דברי צרה בחברתה אפילו באחת אומרת נהרג דכל דברי' של צרה אין כאן ממש לגבי חברתה אבל בעדים הוי הכחשה אפי' א' אומר מת ואחד אומר לא מת וכן פירשו התוס' שם דהא דאמרו כל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא דוקא בצרה אמרו: מני. ממני שמע זה: תמן תנינן. בנזיר פ"ג הלכה ז' וכל הסוגי' זו שם וכן היא בסנהדרין פ' היו בודקין הלכה ב': מי שהיו ב' כיתי עדים כו'. דנחלקו שם ב"ש וב"ה שב"ש אומרים נחלקה העדות ואין כאן נזירות וב"ה אומרים יש בכלל חמש שתים ויהא נזיר שתים: רב אמר בכלל נחלקו. כדמפרש לקמן דכלל קרי ליה היכא דא' אומר שתים וא' אומר חמש דשניהם תפסו כלל הדבר. ופרט או מונה קרי היכא דאחד אומר א' וב' ואחד אומר עוד ג' וד' וה': אבל בפרט כ"ע מודיי. ואפי' ב"ש: שיש בכלל חמש ב'. דלא מיקרי הכחשה בכה"ג אלא דמוסיף עליו דכי אמר אידך ג' ד' וה' לא מיעט שלא אמר הנודר א' וב': ור' יוחנן אמר במונה. והיינו פרט מחלוקת אבל בכלל אפי' ב"ה מודים דנחלקה העדות. וכן הגירסא בנזיר אבל בסנהדרין גרים איפכא דבמונה הוי הכחשה עפי: והידינו. ואיזהו כלל ואיזהו פרט: כלל ההן. זה אומר שתים וזה אומר חמש וזהו כלל: מונה ההן. זה אומר א' שתים וההן כו' דהוי מונה: רב אמר הכחיש עדות בתוך עדות. הכחשה שהיא בגופה של עדות: לא בטלה העדות. וכגון בב' כתי עדים כדמפרש לקמן: ד"ה הכחיש עדות לאחר עדות. הכחשה דלאו בגופה של עדות היא אלא לאחר שנעשה הדבר כ"ע מודים דלא בטלה העדות: ר' יוחנן כדעתיה. דאזיל לטעמיה: דאמר ר' בא בשם ר' יוחנן. בסנהדרין שם: הוחזק המונה. ראוהו למלוה שמנה המעות ליד הלוה: זה אומר. כלומר בכת אחת זה אומר מן הכים מנה: וזה אמר מן הצרור. מן קישורי מעות שלו דהוי הכחשה בגופה של עדות ואף רב מודה הכא שבטלה העדות דכיון דאחד מהן ודאי שקרן הוא שוב אין כאן עדות: מה פליגין. לא נחלקו אלא בב' כיתי עדות אילו כו' דהוי הכחשה בתוך העדות ובטל העדות. לר' יוחנן וכרב. ולרב לא בטלה העדות דכיון דב' כיתי עדים הן לא אמרינן דתרווייהו משקרי אלא אחת מהן אמת אמרי ויש כאן עדות: אילו כו' אבל אילו אומרים בתוך חיקו מנה גרסינן ואילו אומרים בתוך פונדתו מנה. שמכחישין זא"ז לאיזו כלי מנה הלוה אח"כ דהוי כהכחש' לאחר גופה של עדות ד"ה לא בטלה העדות: זה אומר. כלומר כי היכי דפליגי בדיני ממונות כך פליגי בדיני נפשות דבכת אחת כ"ע מודים דבטלה העדות וכדאמר רב חסדא פ' זה בורר שם דא' אומר בסייף הרגו וא' אמר בארירן הרגו אין זה נכון דאפילו בבדיקות כי מכחישין זא"ז עדותן בטלה היא דהוי בגופה של עדות: אילו אומרי' בדרו' פנה. הרולא אחר שהרגו דהוי הכחשה לאחר גופה של עדות ד"ה לא בטלה העדות: חייליה דרב. ראייתו של רב דאמר דאפי' בגופה של עדות לא הוי הכחשה: מן הדא דר"י ור"ש. במתני' דא' אומר מת וא' אומר נהרג דינשאו דלא הוי הכחשה הואיל ומודים שאינו קיים והכא נמי בב' כיתי עדים דמי דהרי האמינה התורה כאן עד א' וכן נמי בב' כיתי עדים א' אומרת במקל הרגו וא' אומרת בסייף לא הוי הכחשה: ופריך עלה דלא מסייע ליה לרב ולא שמיע ליה מה דאמר ר' לעזר. לעיל דמודו ר"י ור"ש בעדים דהוי הכחשה דלא אמרו אלא בצרה כו' וכדפרישית לעיל: מתניתא פליגא על רב. מתני' דריש פ' היו בודקין דקתני שם דאפי' בבדיקות בזמן שמכחישין זא"ז עדותן בטילה וקשיא לרב: פתר לה רב. למתני': עד בעד. דבכת אחת מודה רב דעדותן בטילה: ואפילו תימר כת בכת. בשתי כיתות עדות מיירי מתני'. ושניא היא בדיני נפשות דמהדרינן אזכותא דכתיב

לדק

עין משפט נר מצוה

כב

א מיי' פ"כ מעדות ה"א סמ"ג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ל ס"כ

מסורת הש"ס

(נזיר פ"ג ה"ז סנהדרין פ"ה ה"ב)

(סנהדרין פ"ה ה"ג)

ציון ירושלים

[ז]תמן תנינן מי שהיו שתי כתי עדים. עי' ביאור כל הסוגיא בתו"ש נב"י מהד"ק חלק אה"ע סי' מו וקושייתו בתמורה על הרא"ש והטור וש"ע כבר קדמו במהר"ש כמ"ש בשנות ס"י למורה וכיבוד הקושיא אמרתי תכלית ואכ"מ:

שנויי נוסחאות: (נ"פ) במנה נד"ו בזמנה. [ו](פכ"א) בשהיו נד"ו בשהיו. (פכ"ז) מנה נד"ו המה. (פכ"ס) מנה נד"ו המה. (פנ"כ) קיים ינשאו נד"ו קיים לא ינשאו.

°צדק צדק תרדוף ·

הלכה ו מתני' א *עד אומר מת ועד אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תינשא: **גמ'** *גידל בר בנימין בשם רב *בכל מקום שהכשירו עדות אשה כאיש האיש מכחיש את האשה ניתני עד אומר מת ואשה אומרת לא מת אשה אומרת מת ועד אומר לא מת. תני דבית רבי כן. תני בשם ר' נחמיה ב *הולכין אחר רוב העדות. היך עבידה. שתי נשים ואשה אחת עשו אותן כשני עדים ועד אחד. הדא את אמר באשה ונשים ה אבל אם היו מאה נשים ועד אחד כעד בעד אינון:

הלכה ז מתני' ג *האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים באת ואמרה מת בעלי תינשא ותיטול כתובה וצרתה אסורה ד היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי ר' טרפון ר' עקיבה אומר אי זה דרך מוציארה מידי עבירה עד שתהא אסורה להינשא ואסורה מלוכל בתרומה: **גמ'** חשודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל צרתה מעתה אפילו על עצמה לא תהא נאמנת מתוך שהיא יודעת שלא עשו דבריה אצל חבירתה כלום אף היא אומרת אמת. מעתה אפילו על צרתה תהא נאמנת. אמר רבי הילא חוזר לקילקול הראשון השודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל צרתה:

הלכה ח מתני' אמרה מת בעלי ואחר כך מת חמי תינשא ותיטול כתובה והמותה אסורה היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי ר' טרפון רבי עקיבה אומר אי זו דרך מוציאתה מידי עבירה עד שתהא אסורה להינשא ואסורה מלוכל בתרומה: **גמ'** ותהא נאמנת לומר מת חמי לא כן סברינן מימר כשם שאינן נאמנות עליה כך היא אינה נאמנת עליהן. אמר

עין משפט נר מצוה

כג

א ב מיי' פי"ב מגירושין הי"ג טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' לז לח

כד

ג שם סמ"ה

כה

ד מיי' פ"ט מתרומות ה"ד

ציון ירושלים

ה אבל אם היו מאה נשי' וע"א כעד בעד אינון ע' בפ"מ וע' בר"ן פרק שני דכתובות גבי שבוית וטהורה ותבותה טמאה מבית נוסח אחר כאן:

פני משה

צדק צדק תרדוף ודריש לה אד"נ שהב"ד יראו להפוך בזכות ובבבלי שם ריש פ"ד דריש לה אפשרה ולדרשא אחריתא שם:

הלכה ו מתני' עד אומר מת ועד אומר לא מת כו' לא תנשא. הואיל ובאו שניהן כאחת ובעד א' כשר וא' פסול שבאו שניהן כאה' מפרש בגמ':

גמ' גידל בר בנימין אמר בשם רב כל מקום שהכשירו עדות אשה כאיש. כגון הכא ובסוטה שנטמאת: האיש מכחיש את האשה והאשה מכחשת את האיש גרסינן וכן הוא בסוטה. כלומר דהוי כעד בעד ואם באו שניהן כאחת לא תנשא: ופריך ניתני עד אומר ואשה כו'. ולאשמועינן רבותא טפי: ומשני הני דבית ר'. באמת כן דאפי' עד כשר ועד פסול שבאו שניהן כא' לא תנשא דאשה הכא כעד כשר דמיא: תני בשם ר' נחמיה הולכין אחר רוב העדות. גבי עדות אשה וכדמפרש ואזיל: היך עבידה. היכי דמי ומפרש ב' נשים ואשה אחת המכחישות עשו אותן כב' עדים ועד אחד והולכין אחר רוב דיעות: הדא דאת אמר. דוקא באשה אחת וב' נשים: אבל אם היו מאה נשים ועד א' כעד בעד אינון גרסינן. כלומר כפלגא ופלגא דמי והיינו כלישנא בתרא דמסיק בבבלי אליבא דר"נ גבי מתני' דלעיל עד אומר מת ונשאת כו' דכל היכי דאתא עד כשר מעיקרא והתירוה לינשא אפי' מאה נשים דאתו בתרייהו כעד א' דמיין ואין דבריהן כלום אלא דשם מיירי כגון דאתי אשה מעיקרא כו' ואם אתו ב' נשים ואיש אחד כאחת כפלגא ופלגא דמו ולא תינשא. ובמרדכי סוף פירקין גרים הכא היך עבידא שתי נשים ואיש א' עשו אותן כשני אנשים ועד אחד. בתמיה ומשני הדא דאת אמר באשה ונשים כו' והיינו הך:

הלכה ז מתני' האשה שהלכה כו' היתה. צרתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה בחזקת שבעלה קיים ואינה חוששת לעדות צרתה שהואיל דאינה נאמנת להשיאה אינה נאמנת לפוסלה והלכה כר' טרפון בהני תרתי מתני' קמייתא:

גמ' חשודה כו'. כלומר דמפרש טעמא דרואין אנו שהיא נשאת ע"פ עדות זו אפ"ה לגבי צרתה אינה נאמנת דחשודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל צרתה עמה: ופריך מעתה. דמשקרת אפי' על עצמה לא תהא נאמנת: ומשני מתוך שהיא יודעת כו'. שאין מאמינין לה לגבי צרתה ולא תקלקלה אף היא אומרת אמת דמה לה לקלקל עצמה אם אין דיבורה כלום לגבי צרתה: מעתה. דמחזקינן לה שאומרת אמת אפי' על צרתה תהא נאמנת: ומשני ר' הילא חוזר לקילקול הראשון כו'. דאם נאמינה נמי על צרתה אז תחזור להיות חשודה משקרת לקלקל עצמה עם צרתה:

הלכה ח מתני' אמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי המותה אסורה. שאין כלה מעיד' על חמותה כדאמרינן לעיל כשם שאינן נאמנות עליה כך היא אינה נאמנת עליהן ובגמרא פריך עלה: היתה. חמותה בת ישראל לכהן כו' כדלעיל:

גמ' ופריך ותהא נאמנת לומר מת חמי. דכיון דאמרה מת בעלי תו אינה כלתה והויא נכרית ותהא נאמנת: לא כן כו'. מסקנת הקושיא היא דלא כן אמרינן לעיל כשם שאינן כו' והתם חשיב חמותה דמשמע כשהיא חמותה אינה נאמנת עליה וכן היא על חמותה אבל הכא תו לא הויא חמותה: ומשני

קרבן העדה

לדק לדק תרדוף שלא יהא בהן שום הכחשה ורב איירי בדיני ממונות ור' אבין פליג אהא דאמר סתמא דש"ס לעיל דאף בדיני נפשות פליג רב: ה"ג האיש מכחיש את האשה והאשה מכחשת את האיש. וכ"ה בסוטה: ופריך וניתני במתני' עד אומר מת ואשה אומרת לא מת וכו'. דהו"ל רבותא כיפי דאפ"ה לא תנשא וכ"ש בשני עדים שוין: ומשני תני דבית ר' כן. באמת שנו כך תלמידי ר' במשנתם עד אומר מת ואשה אומרת לא מת וכו' לא תנשא: ה"ג הולכין אחר רוב הדיעות: היך עבידה. היכי דמי הולכין אחר רוב דיעות הא קיי"ל תרי כמאה: עשו אותן כשני עדים ועד אחד. ואין דבריו של אחד במקום שנים: הדא דאת אמר. הולכין אחר רוב דיעות דוקא באשה ושתי נשים דכולן פסולי עדות נינהו בעדות אחרת: ה"ג ועד אחד כעד ועד אינון וכ"ה בסוטה. וה"פ דינייהו כעד אומר מת ועד אומר לא מת:

הלכה ז מתני' היתה. צרתה בת ישראל לכהן: תאכל בתרומ'. בחזקת שבעל' קיים ואינה חוששת לעדות צרתה דכשם שאינה נאמנת להתירה לעלמא כך אינה נאמנת לאסרה בתרומה: וחמותה אסורה. שאין כלה מעידה לחמותה ואע"ג דאמרה ברישא מת בעלי דתו אינה כלתה והויא נכרית אפ"ה לא מהימנא דאמרי' לא בעלה ולא חמיה מת וקאמרה הכי לקלקל חמותה: **גמ'** חשודה היא לקלקל עצמה וכו'. טעמא קיהיב למה אינה נאמנת על צרתה כשם שנאמנת על עצמה משום דחשידא לקלקל את עצמה כדי לקלקל גם את חברתה: ופריך מעתה. כחשודה היא בכך כל מקום שיש צרה אפי' על עצמה לא תהא נאמנת דנימא דמשקרא כדי לקלקל צרתה: ומשני מתוך שהיא יודעת. שאין דבריה מועילין כלום להתיר צרתה אף היא אומרת האמת שלא לקלקל את עצמה: ופריך מעתה. שאתה מחזיק דבריה בא:מת שאינה מקלקלת את עצמה אף על צרתה תהא נאמנת: חוזר לקלקול הראשון. אם תהא נאמנת גם על הצרה חיישינן שתחזור לקלקול הראשון שתגיד שקר ותקלקל את עצמה כדי לקלקל את צרתה: ופריך ותהא נאמנת לומר מת חמי. דהא לא תנן לעיל בפרקין במתני' בנשים שאינן נאמנות להעיד אלא חמותה דאמרי קאכלה לעמלי שסופה לירשנה אבל כלה מעידה לחמותה דלא כניא לה: ומשני לא כן סברוהו למימר. לעיל אמתני' דהכל נאמנין להעידה חוץ מחמותה וכו' כשם שאינן "נאמנת עליהן דאף היא שונאתן דכתיב כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם:

ה"ג

מסורת הש"ס

תורה אור דברים טז

יבמות קיז ב

(סוט' פ"ו ה"ד ופ"ט שם ה"ז) ע' תו' יבמות קיח ד"ה אשם

יבמות פ"ט וש"נ

שם קיט

ה"ג נאמנת עליה כך היא אינה

רידב"ז

והא נאמנת לומר מת חמי לא כן סברינן מימר כשם כו' פי' המפרשים ז"ל קשה מאד וגם הגו"י עמל הרבה וג"כ קשה להבין ונראה לפענ"ד דמתפרש בפשיטות עפ"מ דגרסינן לעיל בפרקין ה"ד רב נחמן בר' יעקב בשם רב ניבאת ע"פ עדים שנים אפילו אינן אמרין לי' לית אתנו [והוא כדאיתא בש"ס דילן ע"פ שני עדים לא תנא אפילו כשבא בעלה כדמסיק שם ל"ל בשאין ידעינן לי' ויכר יוסף את אחיו וגו' עיי"ש בגמ' דבלא ידעינן לי' אפילו ע"פ ע"א לא תנא אך בדאתא בי תרי ואמרין אנן הוינן בהדי' מכי נפק עד השתא אז בנשאת ע"פ ע"א תנא וע"פ שנים לא תנא] ר"ל לית את אין אנו מכירין אותך ר"ש בר רב יצחק בעי הגע עצמך שהוא אדם מסוים כגון אימי אר"י בר"ב ולית כמן בר גש דמיי לר' אמי ועפ"ז מבואר היטב הסוגיא הזאת בפשיטות דלשון המשנה הוא כך האשה שהלכה היא ובעלה למדה"י באת ואמרה מת בעלי תנשא ותיטול כתובה וצרתה אסור' ומסיים הפלוגתא דר"ט ור"ע בענין תרומה וכן באמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי תנשא ותיטול כתובה והמותה אסורה ומסיים ג"כ הפלוגתא דר"ט ור"ע לענין תרומה. משמע מלשון זה האשה שהלכה היא ובעלה למדה"י משמע דהיו בכאן והלכו מכאן למדה"י היא ובעלה כן ברישא לענין צרתה כן בסיפא לענין חמותה ומדלא נקט בסיפא שהלכה היא ובעלה והמיה למדה"י משמע דהחמיה הוא מעולם במדה"י אך המותה באת לכאן והוחזקה א"א והה"כ הלכה היא ובעלה למדה"י ואמרה שמת בעלה וא"כ חמי דאינה נאמנת על הצרה ועל חמותה ע"ז מקשה דלמה אינה נאמנת על חמותה הא כל עיקר הטעם דאינה נאמנת משום דחשודה לקלקלה מפני שנאה כדאיתא לעיל בחמותה וצרתה וכל החמש נשים דהוא מפני שנאה השודים לקלקלה וכמים פא"פ כו' א"כ הכא גבי חמותה לא יקלקלה דהא אנן לא ידעינן לי' הכא ואין מכירין לו וכשיבוא בעלה ג"כ לא יקלקלה כלל והיינו דפריך ותהא נאמנת לומר מת חמי לא כן סברינן מימר כשם שאינן נאמנות כו' והרי הוא רק משום שנאה וחשודה לקלקלה ולא מטעם אחר והכא היאך יקלקלה. ומשני אר"ח תיפתר שהי' חמי' כאן וסיימה ר"ל דמכירין לו כאן מלשון אדם מסוים דלעיל לענין דמכירין לי' וכיון שהיה כאן ומכירין לו בכאן ע"כ תקלקלה. וכזה לא שייך החשש דקילקול שמא יבואו עדים ממדה"י להעיד שהוא הוא בעלה ז"א בשביל זה לא שייך החשד דקילקול דלא סלקא אדעתיה להכי שמא יבואו עדים ובעלה ממדה"י ולא. מלינו רק שמקלקלת בביאת בעלה להוד דכיון דבעלה חי בודאי יחזור כדאיתא בתוס' ז"ל:

ר"ח,

שנויי נוסחאות (ס"ג) בעד בעד אינון גז"ו בעד אינין.

חתם סופר

והא נאמנת וכו'. עד וסיימה ופי' הפני משה רחוק ולפע"ד קושית הירושלמי הוא קושית תוס' יבמות קי"ז ע"ב ותהא נאמנת לומר מת חמי אחר שנשאת כבר לאחר שכבר פסקה. שנאת חמותה שלא תאכל שוב את הונה וליכא הכא כשם שאין נאמנת עליה וכו' פי' משום כמים הפנים אל פנים ולא כוון שכבר נישאת ובטלה שנאת חמותה ממנה גם שנאתה בטל מחמותה והדי עדותה נאמנת על המותה ולא ס"ל להירושל' כתירוץ התוס' שם דגזרינן אחר נשואין אטו קודם נשואין ומשני ר"ח תפתר כשהיתה חמות כאן וסיימה וכפי' פני משה בזה שכבר היתה המיה דר בכאן עם חמותה במדינה ואז היתה שונאות זה"ז ותו לא פקע שנאה ישנה אבל אה"נ אי לעולם לא היה מכירה ואומרת שמת בעלה וחמיה ונישאת שוב הותרה חמותה זהו נלפע"ד פי' הירושלמי:

עבודי ירושלים הנינא, והא נאמנת לומר. כ ב עבו"ת ח"ב האה"ע ח"א סי' מ"ב:

מסורת הש"ס

ה"ג תיפתר שהיה חמיה כהן וסיימה. וה"פ שגם חמיה היה שם במקום בנו שהוא בעלה וסיימה ג"כ מן חמיה כדי לאמת דבריה והא דלא מפרש כן במתני' משום דמסתמא דרך הבן להיות אצל אביו:

ותני ר"ח תיפתר המתני' שהי' חמיה כאן וסיימה. והכירה כלומר שהיה חמיה עם אשתו כאן והיא היתה אצלם והכירה להמותה וכבר הרגישה לערה מהמותה. וכעין דאמר בבבלי דף קי"ז דרגיש לה לערא ואיכא למימר דלא בעלה מית ולא חמיה מית ולקלקולא לחמותה הוא דמתכוונה סברה לבתר שעתא כשיבוא בעלי ובעלה לא תיתי הלטערן:

אמר רבי הנינה תיפתר שהיה חמיה כן וסימה:

הלכה ט מתני'

[א] *קידש אחת מחמש נשים ואין ידוע אי זו קידש כל אחת ואחת אומרת אותי קידש נותן גט לכל אחת ואחת וכתובה ביניהן ומסתלק דברי רבי טרפון ר' עקיבה אומר אי זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שיתן גט וכתובה לכל אחת ואחת גזל אחד מחמשה ואין ידוע אי זה מהן גזל וכל אחד ואחד אומר אותי גזל מניח את הגזילה ביניהן ומסתלק דברי ר' טרפון רבי עקיבה אומר [ג] אי זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד: **גמ'** אמר רבי אסי מתניתין דר' עקיבה דלא כרבי טרפון דתנינן תמן [ג] *אמר לשנים גזלתי את אחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם הוא אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע איזה מכם הוא נותן לזה מנה ולזה מנה שהודה מפי עצמו. רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן דברי הכל היא אומר צא ידי שמיב. רבי בא בשם רב יהודה כאן שיש עדים יודעים כאן שאין עדים יודעים. רבי הילא בשם ר' אלעזר כאן בשותקין כאן במדברים. רבי ירמיה בשם רב *כאן בנשבע כאן בשלא נשבע רבי יוחנן אמר אם בשנשבע היה לו לעשות שליח בית דין ולמסור. ר' יוחנן סבר מימר בית דין שעשאו גוזל לא בית דין שעשאו נגזל. רב אמר בית דין שעשאו נגזל ולא בית דין שעשאו גוזל. חיליה דרב מן הדא דמר רבי שמעון בן לעזר בית דין שעשאו נגזל ולא בית דין שעשאו גוזל רבי ירמיה בעי אם בשנשבע היה לו לשתוק ר' ירמיה סבר מימר היה לו לשתוק ולא להודות. רבי יוסה סבר מימר היה לו לשתוק ולא להשבע. אמר רבי יודן ואפילו תימר דאינון אמרין היא שותקין והיא מדברים בגזילה מודי בפקדון דשתק מתגר ודמשתעי מספר. דשתק מתגר מן הדה [ד] *שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים זה אומר מאתים שלי וזה אומר מאתים שלי נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו.

דמשתעי

הלכה ח מתני'

נותן גט לכל אחת. אם אינו חפץ ליקח את כולן: **גמ'** מתני'. דב"מ דמייתי בסמוך אתיא כר"ע ולא כר"ט: דתנינן תמן. בב"מ פ' המפקיד: ה"ג אמר לשנים וכו': נותן לזה מנה ולזה מנה. ולא סגי בהנחת מנה: שהודה מפי עצמו. הואיל והודה מפי עצמו: ד"ה היא. אפי' כר"ט נמי אתיא דהתם איירי בבא לצאת ידי שמים ובואל מהב"ד כיצד יעשה להנצל מעונש גזל מורין ליה שיתן מנה לכל אחד שאם יהא מונח עד שיבא אליהו הנגזל מפסיד על ידו ובכה"ג מודה ר"ט: כאן שיש עדים. מתני' דהכא איירי שיש עדים המעידים שגזל אחד מהן ואין יודעין ממי גזל והוא עצמו אינו יודע אם גזל הלכך סובר ר"ט דדי בהנחת דמי גזלה ביניהם ובהמפקיד איירי שהודה מפי עצמו שכבר נתחייב בהודאתו לכל אחד ה"נ כיון דידע דגזל ה"ל למידק שפיר: כאן בשותקים. מתני' דהכא איירי שאין הנגזלין תובעין אותו אלא הוא אומר כן מעצמו: כאן במדברים. מתני' דהמפקיד איירי שתבעו אותו מודה ר"ט שחייב לשלם לכל אחד דה"ל כמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם: כאן בנשבע. מתני' דהמפקיד איירי שכבר נשבע להנגזל בשקר שלא גזלו ואינו יודע לאיזה מהם דהשתא צריך לעשות השבה מעלייתא לפיכך אפי' לר"ט צריך ליתן לזה מנה ולזה מנה: ה"ג ר' יוחנן אמר אם בשנשבע היה לו לעשות שליח ב"ד ולמסור ר' יוחנן סובר מימר שליח ב"ד שעשאו גוזל ולא שעשאו נגזל וכ"ה פ' המפקיד. וה"פ אם בשנשבע איירי מתני' למה יתן לזה מנה ולזה מנה יתן מנה אחת לשליח ב"ד שהוא יתן להנגזל שכך תנן ב"ק פ"ט הגוזל את חבירו שוה פרוטה יוליכנו אחריו למדי לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו אבל נותן הוא לשליח ב"ד וקסבר ר' יוחנן הגזלן עושה שליח ב"ד לשלוחו ואפ"ה פטור מכל אונס לכך קשיא ליה למה לא יתן מנה אחת לשליח ב"ד וסגי בכך: ה"ג רב אמר שליח ב"ד שעשאו נגזל ולא שליח ב"ד שעשאו גוזל. וה"פ הא דפטור הגזלן כשעשה הנגזל שליח ב"ד לשלוחו אז ה"ל השבה מעלייתא כאלו מסרו לידו ממש וה"פ דמתני' לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו של נגזל אבל אם עשה הנגזל שליח ב"ד לשלוחו נותנו לשליח ב"ד אבל בשעשה הגזלן שליח ב"ד לשלוחו *הוי השבה לכך מוקי מתני' בשנשבע דהא לא ידעינן הי מינייהו ליעבד שליח לפיכך חייב לשלם לכל אחד מנה: חיליה דרב. כחו וראייתו של רב מהא דארשב"א דנתינה לשליח ב"ד הוי השבה כשעשאו נגזל ולא כשעשאו גזלן: ה"ג ואם בשנשבע היה לו לשתוק וכ"ה בב"מ. ובסמוך פליגי אמוראי ממאי ה"ל לשתוק: היה לו לשתוק ולא להודות. כיון שאינו יודע וכל זמן שלא הודה אינו חייב לעשות השבה מעלייתא: היה לו לשתוק ולא לישבע. הואיל ואין אדם תובעו: ה"ג א"ר הילא ואפי' תימר וכ"ה בב"מ. וה"פ ואפי' תימר כו'. אכי דפליג אהא דאר"ה בשם ר"ל דאמר לעיל מתני' דהמפקיד כר"ע ודלא כר"ט דאין חילוק בין שותקין בין מדברים ה"מ בגזלה הוא דפליג אבל בפקדון מודה דיש חילוק בין תובעין או שאינן תובעין אלא שמודה מפי עצמו דבתובעין תנן בסיפא דמתני' דהמפקיד שנים שהפקידו וכו' נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח ובמודה מפי עצמו צריך ליתן לכל אחד כפי הפקדון כדתנן ברישא דהך אמר לשנים אביו של אחד הפקיד אצלי מנה נותן לזה מנה ולזה מנה: דשתק מתגר. מרוית לשון איתגורי איתגר:

דמשתעי

הלכה ט מתני'

קידש אחת מחמש נשים. בבבלי מסיק דקידש בביאה מיירי ומשום דעבד איסורא דרבנן דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה קנסיהו רבנן ולפיכך סבר ר"ע דנותן גט וכתובה לכל אחת ואחת אם אינו חפץ בכולן אבל אם קידש בלא ביאה מודה ר"ע שמניח כתובה ביניהם ומסתלק: גזל א' מחמשה. תנא גזל להודיעך כחו דר"ע דאפי' עביד איסורא דאורייתא לא קניס ותנא קידש להודיעך כחו דר"ע דאפי' באיסור' דרבנן קניס אבל לקח מקח מהמשה ואינו יודע מאיזו מהן לקח אפי' לר"ע מניח דמי מקח ביניהם ומסתלק דלא עביד איסור והלכה כר"ע בהך מתני':

גמ' א"ר אסי מתני'. דמייתי לקמיה דפ' המפקיד כר"ע דהכא אתיא ודלא כר"ט: דתנינן תמן אמר לשני' כו' דנותן לזה מנה ולזה מנה. כר"ע במתני' דלר"ט מספיקא לא מפקינן ממונא: דברי הכל היא. דמודה התם ר"ט דהאומרים לו לא ידי שמים כדקתני שהודה מפי עצמו דמשמע שלא היה אדם תובעו אלא שהוא בא לימלך ואומרי' לו ידי שמים לא יצאת עד שתתן לשניה'. וכן משני בבבלי התם דף ל"ז: כאן שיש עדים יודעין. דהתם מיירי שעדי' יודעים מה גזילה ומה פקדון שאצלו אבל אינם יודעים ממי ולפיכך צריך ליתן לכל א' וא' אפי' לר"ט דכל אחד יכול לתובעו בעדים: כאן במדברי'. דהתם מיירי שהם תובעים כל אחד ממנו מנה: כאן בנשבע. דהתם מיירי שנשבע על הגזילה ואח"כ הודה. וכעין דמסיק בבבלי פ' הגוזל דף ק"ג מודה ר"ט היכא דמשתבע דאמר קרא לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו ולקמן פריך עלה: ה"ג ר' יוחנן אמר אם בשנשבע היה לו לעשות שליח ב"ד ולמסור. וכן הוא בפ' המפקיד דאם כשנשבע עדיין יש לו תקנה לעשות שליח ב"ד ולמסור בידו המנה ובזה יצא י"ח כדתנן פ' הגוזל אבל נותן הוא לשליח ב"ד ואמאי צריך ליתן לשניהם: ר' יוחנן סבר מימר. וקאמר הש"ס דר' יוחנן דהקשה כן משום דסבר שליח ב"ד שאמרו בהגוזל חבירו ונשבע דכשירצה לחזור עבדי רבנן תקנת השבים דיתן לשליח ב"ד: ב"ד שעשאו גוזל. כלומר אפילו בשליח ב"ד שעשאו הגזלן הוי שליח: לא ב"ד שעשאו נגזל. כלומר דלא צריך שיעשנו הנגזל לשליח: רב. פליג על דר' יוחנן דשליח ב"ד שעשאו נגזל דוקא הוי שליח: חיילי' דרב. סייעתו וראייתו מן הדא דאמר רשב"א דדוקא ב"ד שעשאו נגזל וכן קאמר רשב"א בבבלי הגוזל דף ק"ד: ה"ג ר' ירמיה בעי אם כשנשבע היה לו לשתוק. וכן הוא בהמפקיד כלומר דבעי על מה דאמר בשם רב לעיל דכשנשבע מיירי אמאי דקתני שהודה מפי עצמו וכדמפ' ואזיל: ר' ירמיה. דבעי הכי סבר מימר היה לו לשתוק ולא להודות דאם כשנשבע אמאי הודה ואם רצה לצאת ידי שמים א"כ מאי איריא כשנשבע אפילו לא נשבע נמי דעיקר היובו הודאתו גרמא: ר' יוסי סבר מימר. כלומר דבעי הכי דהיה לו לשתוק ולא לישבע דאם מתני' מיירי שרצה לכפור מתחילה היה לו לשתוק דהרי אין אדם תובעו כלום: א"ר יודן. דפליג אהא דמחלק לעיל בין שותקין ובין מדברים אלא אפילו תימא כמו הנך אמוראי דאינון אמרין דהיא שותקין והיא מדברין הדא היא ומתני' מוקי לה בבא לצאת ידי שמים אלא דמחלק בין גזילה לפקדון והיינו דקאמר בגזילה מודי ר"ט דאם בא לצאת ידי שמים דנותן לשניהם ואפי' אינם תובעין אותו: בפקדון. הוא דיש לחלק דשתק מתגר נשכר אם הוא שיתק ולא הודה ואפי' הם תובעין: ודמשתעי מספר. נפסד כלומר שצריך לספר וליתן לכל א' וא' ואפילו הם שותקין: דשתק מתגר מן הדה. דקתני התם שנים שהפקידו כו' דאפילו הם תובעין נשכר שאין צריך ליתן לשניהם:

דמשתעי

עין משפט נר מצוה

כו
א מיי' פ"ט מאישות טוש"ע אה"ע סי' מט ס"א

כז
ב ג מיי' פ"ד מגזילה ואבדה סמ"ג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסה ס"א ב

כח
ד מיי' פ"ד משאלה ופקדון ה"ד וכמ"ע סמ"ג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' פ ס"א

יבמות קיח ב
(המפקיד ה"ד) ב"מ דף לז
ב"ק קג קד
(המפקיד פ"ד) ב"מ דף לז
*צ"ל לא הוי

שנויי נוסחאות (בי"ד) אמר גד"ו ליתא. (בכ"ג) בנשבע גד"ו בשנשבע. (בכ"ג) רבי יוחנן אמר אם בשנשבע כ"י גד"ו ליתא. (בכ"ה) גוזל גד"ו נגזל. (בכ"ס) רבי ירמיה בעי אם בשנשבע כ"י ליתא גד"ו. (ב"ע) היה לו לשתוק [גד"ו ואם לא היה לשתוק. (בל"א) להודות גד"ו להורות.

עמודי ירושלים

קידש א' מה' נשים כו'. ע' בפני משה דמיירי בקידושי ביאה דקנסוהו חכמים כו'. וכן הוא בבבלי (דף קי"ח ע"ב) ומצאתי בבעל הפימוד (אות ק' קידושין דף א' ע"ב) בנראה שנתכתו היסה בירושלמי בשינוי ממה שלפנינו וז"ג וה"ג בירושלמי במה דברים אמורים בקידשה בשטר אבל בכסף נותן גט וכתובה לאחת וגט וכתובה לאחת ומסתברא דלא גרסינן בכבלי ביאה ואם קידשה בביאה קנסוה חכמים ונותן כתובה לכ"א עכ"ל. והן אמת שלא"ם ע"ז מירושלמי ב"מ (פ"ג ה"ג) באיתא שם אמר ר' אילא אוף אנן תנינה ואמר היה גזילה כיה בגילה היא מלוה (כלומר דבכולהו פליג רבי טרפון עם ר' עקיבה). ואם כן מדמכנה לדינא, דהמשנה בלשון בגילה שמא מינה במיירי בקידושי ביאה וכדמוקי בב"ם דילן ועצ"ק:

חדושי הרמ"ש מספר נ"ב נ"ל בצ"ל מספד.

עין משפט
נר מצוה

כט
א מיי' פ"ג מיבום הל' ... סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' יא
ל
ב שם סעי' יב
לא
ג מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' קנה ס"ב
לב
ד שם סעי' א
א
ה מיי' שם סמ"ג עשין נ טוש"ע שם סי' קנו ס"ג
ב
ו מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' קנו ס"ט

מסורת הש"ס

יבמות קיח ע"ב
פ"ב ע"א
(לעיל ס"ד)
יבמות קיט א ודף נו

פני משה

דמשתעי מספר מן הכא אמר גזלתי את אחד מכם ואינו יודע איזה מכם כו'. והסיפא קאי או אביו של אחד מכם הפקיד כו' דנפסד הואיל והוא מעצמו אמר כדקתני שהודה מפי עצמו:

הלכה י מתני' האשה כו' מת בעלי ואח"כ מת בני. והרי מותרת לשוק נאמנת כדמפרש טעמא בגמ' הואיל והיה לה בן ולא היתה בחזקת זקוקה ליבם כשילאת השתא נמי כי אמרה מת בעלי ואח"כ מת בני שאין בה זיקת יבם מהימנת אבל כי אמרה מת בני ואח"כ מת בעלי ורולה להתייבם לא מהימנא לאפוקי מחזקה קמייתא: וחוששים לדבריה. דאפקה נפשה מחזקה ושויתה לנפשה חתיכה דאיסורא לעלמא ולא מישתריא לשוק בלא חליצה: ניתן לי בן. והיא יצאה בלא בן ובחזקת עתידה להתייבם היתה ואמרה מת בני ואח"כ בעלי נאמנת ומותרת להתייבם דלא אפקה נפשה מחזקה קמייתא: מת בעלי ואח"כ מת בני אינה נאמנת. להנשא לשוק בלא חליצה דכי הימנוה רבנן לאשה גבי בעלה הימנוה משום דדייקא ומינסבא אבל לאפיקי נפשה מיבם לא הימנוה משום דזמנין דסני לי' וכדאמרי' בריש פירקין: וחוששין לדבריה. דאפקה נפשה מיבם וחולצת ולא מתייבמת: ניתן לי יבם במדינת הים. שילדה חמותה בן והיא הלכה מכאן בחזקת שאין לה יבם: ואמרה מת בעלי כו'. דבתרווייהו קא שרייא נפשה לשוק נאמנת ומותרת לשוק בחזקתה הראשונה בהפה שאסר הוא הפה שהתיר: שאין האשה נאמנת לומר מת יבמי. כדפריש' לעיל: ולא מתה אחותי. דלא מקלקלא בהכי ולא דייקא ומנסבא:

קרבן העדה

דמשתעי מספר. לשון מספריים כלומר נחתך ממנו הראוי לו שאלו שתק והנפקד הודה מפי עצמו היה חייב ליתן לו מאתיים: ואיני יודע איזה מכם. או אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע איזה מכם נותן לזה מנה ולזה מנה וכדפרישית:

הלכה ט מתני' מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת. דכשילאה בחזקת היתר לשוק יצאה שהיה לה בן השתא שאמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נמי נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר: אינה נאמנת. להתייבם לו וחוששין לדבריה דלא תינשא לשוק דהויא נפשה חתיכה דאיסורא לעלמא ולא משתריא בלא חליצה: ניתן לי בן. והיא יצאה מכאן בלא בן ובחזקת עתידה ליבם: מת בני ואח"כ בעלי נאמנת. להתייבם דלא מפקא נפשה מחזקתה: אינה נאמנת. להנשא לשוק בלא חליצה דכי הימנוה רבנן לאשה גבי בעלה משום דדייקא ומנסבא אבל לאפוקי נפשה מיבם לא הימנוה משום דזימנין סניא ליה וחוששין לדבריה דאפקא נפשה מיבם וחוללת ולא מתייבמת: ניתן לי יבם. שילדה חמותה בן במדינת הים וכשילאה בחזקת שאין לה יבם יצאה: מת בעלי ואח"כ מת יבמי. דבתרווייהו קשריא נפשה לשוק נאמנת ומותרת לשוק כחזקתה הראשונה שהפה שאסר הוא הפה שהתיר: **גמ'** מאן תנא חוששין לדבריה וחוללת. מדקתני לדבריה משמע לדבריה הוא דחוששין אבל לדברי צרתה אין חוששין בשום ענין להחמיר עליה והייגו כר"ט דאמר לעיל דאוכלת בתרומה ואינה חוששת לדברי הצרה: הכא אוף ר"ע מודה. כיון שאם לא ניחוש לדברי הצרה ליכא עבירה כלל אבל בפלוגתא דר"ע ור"ט אלו לא ניחוש לדברי הצרה ואכלה בתרומ' איכא עביר':

דמשתעי מספר מן הכא אמר גזלתי את אחד מכם ואיני יודע איזה מכם כו':

הלכה י מתני' *האשה שהלכה היא ובעלה ובנה למדינת הים באה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת מת בני ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת ניתן לו בן במדינת הים אמרה מת בני ואחר כך בעלי נאמנת מת בעלי ואחר כך מת בני אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת נתן לי יבם במדינת הים אמרה מת בעלי ואחר כך מת יבמי יבמי ואחר כך מת בעלי נאמנת הלכה היא ובעלה ויבמה למדינת הים אמרה מת בעלי ואחר כך מת יבמי יבמי ואחר כך מת בעלי אינה נאמנת שאין האשה נאמנת לומר מת יבמי שתינשא ולא מתה אחותי שתיכנס לביתה ואין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו ולא מתה אשתו שישא אחותה: **גמ'** רבי חנניה בעא קומי רבי אילא מן תנא חוששין לדבריה חולצת *רבי טרפון דלא כרבי עקיבה א"ל דברי הכל הוא הכא אוף ר' עקיבה מודה בה מה בינה לקדמייתא הכא תימר אינה נאמנת וכה תימר נאמנת כשיצתה מכלל היתר ליבם והן דתימר אינה נאמנת כשלא יצתה מכלל היתר ליבם. *אמר ר' יוסה מתניתא אמרה כן שלא עשו דבריו כנקיבות דתנינן שאינה נאמנת לומר מת יבמי שתינשא ולא מתה אחותי שתכנס לביתה מפני שאין לה בנים הא אם יש לה בנים נאמנת:

הדרן עלך האשה שהלכה

הלכה א מתני' *האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים באו ואמרו לה מת בעליך לא תינשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת צרתה היה לה חמות אינה חוששת יצאת מליאה חוששת רבי יהושע אמר אינה חוששת:

גמ'

פני משה

גמ' מאן תנא חוששין לדבריה. דמדקאמר לדבריה משמע מיעוטא לדבריה הוא דחוששין הא לדברי צרה אין חוששין ומאן תנא הא אם נימא דכר' טרפון אתיא דאמר לעיל גבי צרתה אם היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דאין חוששין לדברי צרה כלל ולא כר"ע דס"ל התם דחוששין ואסורה לאכול בתרומה: הכא אוף ר"ע מודה. דאין חוששין לדברי צרה כלל הלא דהתם בתרומה מחמיר משום עבירה. וקושיא התוס' דף קי"ח ד"ה לדבריה אבל בבבלי שם מסיק דכר' טרפון אתיא מכח האי דיוקא: מה בינה לקדמייתא. טעמא דמתני' מפרש דמחלק בין בני ואח"כ בעלי ובין בעלי ואח"כ בני ובסיפא גבי ניתן לי בן איפכא מ"ש דהכא תימר אינה נאמנת וכה. והכא תימר נאמנת: וקאמר כשילאת. מההלה מכלל היתר ליבם נאמנת היכי דלא אפקה נפשה מחזקה: והן דתימר. ומקום שאמרו אינה נאמנת בשלא כו' כדפרישית במתני': א"ר יוסי מתניתא אמרה כן שלא עשו זכרים כנקבות. לעיל הלכה ד' קאמר דעשו זכרים כנקבות ור' יוסי פליג עלה ודייק ממתני' דהכא וקטע לה נמי הכא ולעיל פירשתי: סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' האשה שהלך בעלה כו' לא תנשא. הואיל ובלא בנים יצא בעלה ובבבלי פריך עלה אמאי לא תנשא הלך אחר רוב נשים שמתעברות ויולדת ולד של קיימא ואם כן ילדה צרתה ולד של קיימא ומותר' לשוק ומשני משום דאיכא מיעוט מפילות וסמוך מיעוטא לחזקה דאשה זו בחזקת יבום קיימא והוי ליה פלגא ופלגא וחזקה לא עדיף כי רובא והילכך נמי לא תתייבם והאיך המתני' אפי' כרבנן דלא חיישי למיעוטא: ולא תתייבם. שמא ילדה צרתה ובגמ' פריך תחלוץ ותנשא ממנה נפשך: היתה לה חמות. במדינת הים וכשילאת לא היה לה בן ואין יבם לזו: אינה חוששת. שמא ניתן לה יבם ואע"ג דחיישינן לעיל שמא ילדה צרת' התם הוא דכל מה דילדה בין זכר בין נקיבה מפיק לה להאיך מיבם אבל חמות דאי נמי ילדה לא זקיק לה להך אלא א"כ ילדה זכר איכא למימר שמא הפילה ואת"ל לא הפילה שמא נקבה ילדה: יצאת מליאה. מעובר': חוששת. שמא ניתן לה יבם ואין הלכה כר' יהושע דאמר אינה חוששת:

רב

קרבן העדה

מה בינה לקדמיתא. המתני' קאי מ"ש רישא באומרת מת בעלי ואח"כ בני דנאמנת ובסיפא מת בני ואח"כ בעלי דאינה נאמנת: ה"ג הן דתימר נאמנת כשיצתה מכלל היתר ליבם: ברישא יצאה בחזקת היתר לשוק הלכך נאמנת משא"כ בסיפא וכדפרישית במתני': ה"ג מתני' אמרה כן שלא עשו זכרים כנקבות דתנינן ואין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו מפני שאין לה בנים הא יש לה בנים נאמן. וה"פ ממתני' איכא למידק דוקא חמש נשים אינן נעידות זא"ז מחמת שנאה אבל זכרים אינן נפסלים לעדות מחמת שנאה דדוקא לייבם אשת אחיו אינו נאמן להעידה דנוגע בעדות הוא אבל אם היה לאחיו בנים היה נאמן להעידה אע"ג דבן חמותה הוא ש"מ בת חמותה היא דאינה נאמנת אבל בן חמותה נאמן:

הדרן עלך פרק האשה שלום

הלכה א מתני' האשה שהלך בעלה וכו' לא תנשא. הואיל ובלא בנים יצא בעלה: ולא תתייבם. שמא ילדה צרתה ובגמרא פריך אמאי לא תחלוץ ותנשא ממה נפשך: היתה לה חמות. במדינת הים: אינה חוששת. שמא ניתן לה יבם אע"ג דלגבי צרה אמרינן ברישא חיישינן שמא ילדה התם שאני דכל מה שילדה צרה בין זכר בין נקבה מפיק לה להך מיבם אבל חמות אי נמי ילדה לא זקוק לה להך אא"כ ילדה זכר וכולי האי לא חיישינן שמא ילדה וזכר היה: יצאה. חמותה מעוברת: חוששת. שמא ניתן לה יבם:

גמ'

רידב"ז

רבי חנניה בעא קומי רבי אילי מאן תנא חוששין לדבריה חוללת רבי טרפון דלא כרבי עקיבה אמר ליה דברי הכל הוא הכא אוף רבי עקיבה מודה בה היא כפירוש המפרשים ז"ל ויש בירושלמי כמה פעמים בדרך הזה דמתחלה רצה לתלות דתלי בזה הפלוגתא דמאן דאמר כך סבירא ליה כהדא מאן דאמר בענין זה ומאן דאמר דסבירא ליה כך סבירא ליה כאידך מאן דאמר. ומדחה דד"ה היא הכא ולא תלי זב"ז ולא מפרש מה טעמא דלא תלי זב"ז ועי' במס' סוטה פ"ב ה"א ולעיל בפ' הערל הלכה ב' עי"ש ותמצא דכן דרך הירושלמי לפעמים ואף הכא כן דמסיק דלא תלי בדרבי טרפון ורבי עקיבה אלא ד"ה היא הכא ולא קאמר שום טעם ע"ז:

שנויי נוסחאות (ס"ז) כשלא נד"ו בשלא. (ס"ג) ואמ"ה נד"ו ואמרו.

גמ' רב שאיל לרבי חייה רובה *ותמתין שלשה ותחלוץ מיד. מה נפשך אם בן קיימה הוא לא נגעה בה חליצה אם אינו בן קיימה הרי הליצתה בידה. אמר ליה לא שני שלשה חדשים אלא אצלה. הא אצל צרתה כמה תמתין ט' חדשים. ותחלוץ מיד. מה נפשך אם בן קיימא הוא לא נגע בה הליצה אם אין בן קיימא הוא הרי חליצה בידה. אתא רבי יהודה בשם רבי אלעזר בשם רבי חייא רובא שלא תהא צריכה כרוז לכהונה. חבריא בשם רבי יוחנן טעמון דרבנן כי ישבו בודאי ולא בספק. יצאת מליאה הוששת שהוא ספק אחד ספק זכר ספק נקיבה מדבר תורה להחמיר. רבי יהושע אומר אינה הוששת שהן שני ספיקות ספק זכר ספק נקיבה ספק בן קיימא ספק אינו בן קיימא שתי ספיקות מדברי תורה להקל:

הלכה ב מתני'

א *שתי יבמות זו אומרת מת בעלי וזו אומרת מת בעלי זו אסורה מפני בעלה של זו וזו אסורה מפני בעלה של זו לזו עדים ולזו אין עדים את שיש לה עדים אסורה ואת שאין לה עדים מותרת לזו בנים ולזו אין בנים את שיש לה בנים מותרת ואת שאין לה בנים אסורה ב נתייבמו מתו יבמין אסורו' להינשא רבי לעזר אמר הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם: גמ' *שתי יבמות לזו בנים ועדים ולזו אין כלום זו ניתרת בבניה וזו ניתרת בעדיה. מה טעמא דרבי לעזר משום שאינה השודה לקלקל צרתה כל עיקר. נישמעינה מן הדא ג *האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאתה ואמרה מת בעלי תינשא ותיטול כתובה וצרתה אסורה. וסברין מימר חשודה היא לקלקל את עצמה כדי שתקלקל צרתה ולית ר' לעזר פליג הוי לית טעמא [אלא דלא מקלקלא נפשה] ולא משום שאינה השודה לקלקל צרתה כל עיקר. וחש לומר שמא שילח לה גיטא ממדינת הים.

הגע

קרבן העדה

גמ' ותמתין שלשה וכו'. מדתנן סתמא משמע לעולם לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע אם מעוברת צרתה וקשיא ליה המתין שלשה חדשים לאחר מיתת בעלה כדתנן לעיל היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד לאחר ג' חדשים ואפי' מת בעלה במדינת הים דליכא למיחש שמא מעוברת היא דהא אפי' זקנה ואיילונית צריכות להמתין ג' חדשים אלא תחלוץ מיד לאחר ג' חדשים במה נפשך: אם בן קיימא. ילדה או תלד צרתה הרי לא נגעה חליצה וכמאן דליתא דמיא דהא ממילא מותרת לשוק: הרי חליצתה בידה. ומותרת לשוק מחמת חליצתה: א"ל לא שנו. חכמים זמן שלשה חדשים אלא לעצמה דבשביל חששא שמא היא עצמה מעוברת די לה בהמתנת ג' חדשים שאם לא הוכר העובר מסתמא אינה מעוברת וחוללת: ופריך הא אצל צרתה. עד כמה המתין עד ט' חדשים דחיישינן שמא מעוברת צרתה והולד קיימא ואין הלילה פוטרת לזו אלא ולד פוטר והולד אינו פוטר עד שילא לאויר העולם: ותחלוץ מיד. לאחר ט' חדשים ותנשא ממ"נ אי בן קיימא וכו' ל"א ותחלוץ מיד לאחר ג' חדשים ותנשא לאחר ט' חדשים ממ"נ: טעמון דרבנן. דלא חששו שמא ילדה תמוהה: כי ישבו. אחים יחדיו ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה דוקא בדידעינן בודאי שישבו יחדיו אבל מספק אין חוששין: מדבר תורה. שהוא ספק איסור דאורייתא לחומרא וחוששת: שתי ספיקות. אפי' בדאורייתא להקל:

הלכה ב מתני' שתי יבמות. נשי שני אחים: מפני בעלה של זו. שמא הוא חי וזקוקה לו אע"פ שאשתו אומרת מת אינה נאמנת להתיר את זו לשוק שאין יבמה מעידה על חברתה: לזו עדים. כלומר עדות המועיל לה אפי' עד אחד מעיד שמת בעלה: זו שיש לה עדים אסורה. להנשא לשוק מפני יבמה שאין עדים שמת: וזו שאין לה עדים מותרת. שהרי בשביל בעלה אילה נאסרת שנאמנת לומר מת בעלי ובשביל יבמה נמי לא מתסרא שהרי באו עדים שמת: לזו בנים ולזו אין לה בנים. ואין עדים לא לזו ולא לזו את שיש לה בנים מותרת וכו': נתייבמו. שהיו להן כאן שני יבמין ונתייבמו ומתו היבמין אסורות להנשא לשוק זו מפני בעלה הראשון של זו אע"פ שהיו שתיהן נשואות ליבמיהן בחזקת שמתו בעליהן על פי עצמן נשאו והיו נאמנות שאשה שאמרה מת בעלי תתייבם אבל עכשיו שתייבנה נשואות לשוק לא שאם ינשאו לשוק נמצא עדותה של זו מועיל לזו ועדותה של זו מועיל לזו ואין היבמות מעידות זו לזו:

גמ' ה"ג לזו עדים ובנים ולזו אין כלום לא עדים ולא בנים שתיהן מותרות. שאין כאן זיקת יבום זו מפני בניה וזו בעידי חברתה: מ"ט דר"ל. דמתני' דמתיר אי משום דאינה חשודה לקלקל צרתה כל עיקר וצרה מעידה לחברתה או דלמא טעמו דהיא לא מקלקלה נפשה ונפקא מינה דלטעמא דהיא לא מקלקלה נפשה אסורה צרה להנשא עד אחר שתנשא היא: נשמעינה מן הדא. תא שמע: וסברין מימר. לכך צרתה אסורה דחשודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל גם את צרתה: ולית ר' לעזר פליג. ולא פליג ר' לעזר התם במתני': ה"ג הוי לית טעמא משום שאינה חשודה לקלקל צרתה כל עיקר. וה"פ הרי שאין טעמו של ר' לעזר דמתיר כאן משום שצרה מעידה לחברתה אלא משום שאינה חשודה לקלקל עצמה כדי לקלקל גם את חברתה ולכך לא פליג ברישא דהא דתנן התם וצרתה אסורה היכא לפרושי עד שלא ניסאת זו שאומרת מת בעלי: ופריך וחש לומר. וניחוש דלמא זו שאמרה מת בעלי משקרת אע"פ שניסת לא תהא נאמנת דלא מקלקלה נפשה בנישואיה שבעלה נתן לה גט במדינת הים וכדי לקלקל צרתה אומרת מת הלכך לא פליג ר"א התם משא"כ במתני' דנשאת ליבם ודאי משקרת מקלקלה נפשה:

ומשני

פני משה

גמ' רב שאל לר' חייא רבה ותמתין שלשה חדשים. כדין כל הנשים שאין הולכות בתוך ג' ותחלוץ אח"כ מיד ותנשא ממה נפשך: אם בן קיימה הוא. ולד צרתה לא נגעה בה חליצה דאינה כלום: ואם אינו בן קיימה הרי חליצתה בידה. ומותרת לשוק: לא שני שלשה חדשים. לא אמרו דלאחר ג' חדשים תחלוץ: אלא אצלה. אם אין כאן חשש משום צרתה אי אפשר לה להלוץ לאחר ג' שמא מעובר' היא וחליצה של זו אינה כלומר והולד אינו פוטר עד שילא לאויר העולם: ופריך הא אצל צרתה כמה. עד כמה תמתין אם לעולם לא תחלוץ ואמאי: תמתין ט' חדשים. דאם מעוברת היא צרתה כבר ילדה ותחלוץ אח"כ מיד ותנשא ממה נפשך כו': אתא ר' יהודה כו'. ואמר דהיינו טעמא: שלא תהא צריכה כרוז לכהונה. דאם הולד בן קיימא תהא צריכה כרוז דמותר' לכהונה ודילמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בכרוז ואתו למימר קשרו חלוצה לכהן. וכן מפרק בבבלי ריש פירקין ולעיל ריש פ' החולץ: טעמון דרבנן. דהיתה לה חמות אינה חוששת ובילאת מליאה חוששת דכתי' כי ישבו אחים יחדיו בודאי שיש לו אחים ולא בספק והיינו היכי שיש ספיקות הרבה אבל יצאת מליאה חוששת שהוא ספק אחד ספק זכר ספק נקיבה ומד"ת הוא ולהחמי': ר' יהושע אמר אינה חוששת. שיש כאן ב' ספיקות ובב' ספיקו' אפילו בדבר שהוא מד"ת להקל:

הלכה ב מתני' שתי יבמות. נשי שני אחים:

זו אסורה. לשוק מפני בעלה של זו יבמה שמא חי הוא וזקוקה לו ואע"פ שאשתו אומר' מת אינה נאמנת איבמתה שתנשא על פיה שאין יבמה מעידה על חבירתה שהיא אחת מה' נשים שאינן נאמנות: לזו עדים. שמת בעלה: זו שיש לה עדים אסורה. להנשא מפני יבמה שאין עדים שמת: וזו שאין לי עדים מותר'. שהרי בשביל בעלה היא נאמנת לומר מת בעלי ובשביל יבמה נמי לא מיתסרא שהרי באו עדים שמת: לזו בנים ולזו אין בנים. ואין עדים לא לזו ולא לזו: נתייבמו. ארישא קאי שאין להם לא עדים ולא בנים והיו להן כאן שני יבמין ונתייבמו דלענין יבום לא הוצרכו זו לעדו' של זו: ומתו היבמין אסורו' להנשא. לשוק זו מפני בעלה הראשון של זו וזו מפני בעלה הראשון של זו ואע"פ שהיו שתיהן נשואות ליבמיהן בחזק' שמתו בעליהן על פי עצמן נתייבמו והיו נאמנו' שהאשה האומר' מת בעלי תתייבם אבל עכשיו אם ינשאו לשוק נמלא עדותה של זו מועיל לזו ועדותה של זו מועיל לזו ואין היבמות מעידות זו לזו: הואיל והותרו ליבמין. בחזק' שמתו בעליהן הותרו לינשא לשוק דתו לא חיישינן שמא הם בחיים ואין הלכה כר' אליעזר:

גמ' לזו בנים ועדים גרסינן ולזו אין כלום. לא עדים ולא בנים שתיהן מותרו' שאין כאן זיקת יבום: זו ניתר' בבנים וזו ניתר' בעדיה. של חבירתה וכן הוא בבבלי דף קי"ט והוא מהתוספתא פי"ד: מה טעמא דר' לעזר. דאמר הואיל והותרו ליבמין הותרו אם נימא דסבר ר' לעזר משום שאין השודה לקלקל צרתה כל עיקר דקסבר צרה מעידה לחבירתה דהא שתי יבמו' צרות ניהו ולא נפסלו מלהעיד משום לד צרו' או דילמא טעמיה משום דאיהי לא מקלקלא נפשה וכן בעי בבבלי שם וכדאמר התם דנ"מ לאינסובי צרה מקמי דידה בעלמא כגון האשה שהלכה היא ובעלה למד"ה ובאה ואמרה מת בעלי והיה לה כאן צרה דלטעמא דאיהי לא מקלקלא נפשה שהרי היא ג"כ נתיבמה והכא נמי לא נסבינן לצרה עד דנסבה איהי: נשמעינה. לזה מן הדא ממתני' דפירקין דלעיל הלכה ז' האשה כו' וסברין שם מימר דה"ט דהשודה היא כו' כדמפרש התם וחזינן דלית ר' לעזר פליג התם ומודה הוא דאין צרה מעידה לחבירתה: הוי. ש"מ לית טעמא אלא דלא מיקלקלא נפשה גרסינן ולא כו' וכן מסיק בבבלי אליבא דר"א: ופריך וחש לומר. דאפילו נימא דטעמא דאיהי לא מיקלקלא נפשה ובעלמא כי אינסבה איהי מנסבינן לצרה לר"א ניחוש לומר שמא שלח לה גט ממדה"י ואיהי לא מקלקלא ולצרה מכוונה לקלקלה שההביאה גיטה ואמרה מת בעלי:

ומשני

עין משפט נר מצוה

א ב מיי' פי"ב מיבום כמ"ג עשין ו טוש"ע אה"ע סי' קנח ס"ס

ד

ג מיי' פי"ב מגירושין תמ"ג שם טוש"ע שם סי' יז סמ"ם

מסורת הש"ס

לעיל פ"ד ה"א ובבלי כאן קיט ב

שם קיט ב

שם ותוספתא פי"ד

יבמות קח

שנויי נוסחאות (ס"ז) הוא לא גד"ו הוא הא לא. (ב"ג) אחד גד"ו אחד. (פ"ס) בעל' זו אסורה גד"ו בעלי אסורה. (פכ"ו) ועדים גד"ו ליתא. (פל"ג) אלא דלא מקלקלא נפשה גד"ו כ"ז ליתא.

הגע עצמך שהיה כהן. אמר ר' בא בר זימנא חשודה היא לעשות כמה חללים כדי לעשות בני צרתה ממזרין:

הלכה ג מתני'

[א] *אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אף על פי שיש סימנין בגופו ובכליו [ב] אין מעידים אלא לאחר שלשה ימים. [ג] אפילו מגוייד וצלוב על הצליב והחיה אוכלת בו [ד] אין מעידין אלא עד שתצא נפשו ר' יודה בר בבא לא כל האדם ולא כל המקומות ולא כל השעות שוות:

גמ' רב יהודה אמר [ה] *החוטם עם הלסתות ואתיא דמר רבי ירמיה בשם רב °הכרת פניהם ענתה בם זה החוטם. *אמר רב חייא בר בא מאן דבעי דלא מתחכמא יהיב איספלני על נחיריה ולא מתחכם. כהדא ביומי דארסקינס מלכא הויין ציפוראי מתבעין והוון יהבין איספלני על נחירידהון ואינון לא מתחכמין. ובסיפא איתמר עליהון לישן ביש ואיתצידון כולהון מן בידו. כתיב °ויכו בהם אביה ועמו מכה גדולה מאד אמר רבי אבא בר כהנא *שהעביר הכרת פניהם של ישראל הדא הוא דכתיב הכרת פניהם ענתה בם וגו' זה החוטם. רבי אמי אמר שהושיב עליהם משמרות שלשה ימים עד שנתקלקל צורתן הה"ד °עצמו לי אלמנותיך מחול ימים. ותני כן אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם. כתיב °ולא עצר כח ירבעם עוד בימי אביהו ויגפהו ה' וימות. אמר רבי שמואל את סבור שהוא ירבעם אינה אלא אביה ולמה ניגף רבי יוחנן אמר על שחישד את ירבעם ברבים הה"ד °ואתם המון רב ועמכם עגלי הזהב אשר עשה לכם ירבעם לאלהים. ריש לקיש אמר על שביזה את אחיה השילוני. הדא הוא דכתיב °ויקבצו אליו אנשים בני בליעל על דצווח לאחיה השילוני. ורבנין אמרין על ידי שבאת ע"ז לידו ולא ביערה הה"ד °וירדוף אביה אחרי ירבעם וילכד ממנו ערים את בית אל ואת בנותיה וכתיב °וישם את האחד בבית אל ואת האחד נתן בדן. אף על פי שיש בגופו ובכליו ולא כן תני מנין לאחיך שטעה אתה מחזירו בין בגופו בין בכליו שנייא היא שהסימנין דרכן להשתנות.

כיני

מסורת הש"ס: יבמות קכ ע"א. שם. ירושלמי סוטה פ"ט. ויקרא רבה. — דה"ב יג. ירמיה טו. דה"ב יג. שם. שם. שם. מ"א יב.

עין משפט נר מצוה: ה — א מיי' פי"ג מהל' גירושין סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סכ"ד. ו — ב מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם. ז — ג שם סל"א. ח — ד שם סכ"ט. ט — ה שם סכ"ד.

פני משה

ומשני הגע עצמך שהיה כהן. זה השני שנשא' לו סוף סוף מיפסלא ליה כשיבא בעלה וצריכה להראות גיטה ולר"א לא שרינן לאנסובי לצרה אלא היכי דהיא עצמה נשאת לכהן: ור' בא בר זימנא. דחי לה דלא דמי קילקולה לשל צרתה ואפילו כי נשאת לכהן חיישינן דחשודה היא לעשו' כמה חללים מבניה מחמ' קילקולה שנשא' לכהן כדי לעשו' בני צרתה ממזרים גמורין:

הלכה ג מתני' אין מעידין. על האיש שמת אלא אם כן ראוהו בפרצוף פניו עם חוטמו שיכולין להכירו שזהו אבל לא ראו פרצ' ף או שניטל חוטמו אין מעידין עליו להשיא את אשתו שמא אין זה הוא: אף על פי שיש סימנין. כדמפרש בגמרא: אפילו ראוהו מגוייד. לשון גודו אילנא מנותח ומלא פצעים: והחי'. דורסת ואוכל' בו במקום שאין נפשו יוצאת בו אין מעידין עד שיראו שתצא נפשו ואם אוכל' במקום שנפשו יוצאה מעידין בו: אין מעידין אלא לאחר שלשה ימים. מפרש בגמרא דהיינו עד לאחר שלשה ימים ובנוסחת הבבלי גריס הכי במתניתין עד שלשה ימים דאם לא ראוהו עד לאחר שלשה ימים למיתתו אין מעידין עליו דחיישינן שמא נשתנו מראי' פניו ואינו זה שהם סבורים: לא כל האדם כו'. יש לך אדם שממהר להנפח כגון אדם שמן ויש לך מקום בההמה נוגעת בו יותר ואדם נות ממהר להסריח ולהשתנו' ויש לך שעה שהעולם חם והמת ממהר להסריח ובבבלי קאמר דר"י בן בבא בין לקולא בין לחומרא פליג:

גמ' החוטם עם הלסתות. הלחיים וזהו פרצוף פנים שאמרו דאין משגיחין על העינים ולא על הפה אלא צריך שיכירו הלחיים עם החוטם. והב"י בא"ה סימן י"ז כתב כן בשם רבינו ירוחם. ובבבלי מסיק דגם פדחת בעינן. ואתיא הא דאמרינן צריך שיכירו החוטם כהאי דאמר רבי ירמיה כו': זה החוטם. שהוא עיקר הכרת פניו של אדם כדלקמן: מאן דבעי. הרוצה שלא יהא ניכר בפניו יתן אספלנית על נחיריו ולא יוכר כהאי מעשה ביומי כו': מתבעין. אנשי ציפורי היו נתבעין ומתבקשין מן המלכות: ובסיפא. ובסוף נאמר עליהן לשון הרע ונתפסו כולם מיד: מכה גדולה מאד. ובמקרא לא מצינו אלא מכה רבה ודריש לשון רבה דמשמע רבה והולכת זולת החללים שנפלו שהעביר הכרת פניהם כדי לענן הגוים והן כמתות בחייהן: הדא הוא דכתיב הכרת וגו'. כלומר כהא דאמרינן לעיל דצריך להעיד על החוטם שהוא הכרת פנים והוא העביר הכרת פניהם מהם: שהושיב עליהם משמרו'. דר' אמי קאמר שלא עשה מעש' אכזריו' כ"כ אלא שהושיב כו' עד שנתקלקל' צורתן מאליהן ונתעגנו נשיהם: הה"ד עצמו לי אלמנותיך וגו'. לשון עוצם וגודל והיינו כמי דקאמר מכה רבה על גודל ועוצם המכה שגרם להן להיותן אלמנות חיות עד יום מותן: ותני כן אין מעידין כו'. ומחמת שנתקלקלה צורתן לא היו יכולין להעיד עליהן: את סבור שהוא ירבעם. שניגף אינו כן דהרי מצינו שירבעם היה חי אחר מות אביה כדכתיב במלכים א' ט"ו ובשנת עשרים לירבעם מלך ישראל מלך אסא על יהוד': אלא אביה ניגף. והא דכתיב שם בתרי' דוינפהו ויתחזק אביהו וישא לו נשים זה' היה מקודם: על שחישד. לשון חסד הוא שגידפו וביישו ברבים: שביזה את אחי' השילוני הה"ד ויקבצו אליו וגו'. ובזה היה נרמז גם כן אחיה שהרי הוא המחזיק את ירבעם ראשונה כדבר ה': על ידי שבאת עכומ"ז לידו כו'. שהרי הוא לכד בית אל והי' בידו לבער א' מעגלי הזהב שמה ומצינו שהיה שם אחר כן עד גלות עשרת השבטים כדכתיב בהושע י' לעגלות בית און יגורו שכן שמרון והוא בית אל: אף על פי שיש סימנין בגופו ובכליו. קתני במתני' דלא סמכינן עלייהו: ולא כן תני מנין לאחיך שטעה כדרך שאתה מחזירו וחסר כאן ת"ל לכל אבדת אחיך בין בגופו בין בכליו. שאבדו לו דבסימנין מהדרינן ליה כדאמר פרק אלו מציאו' אף השמל' בכלל אלא כו' דאלמ' סימנין דאורייית' לסמוך עלייהו: ומשני שנייא היא הכא שהסימנין דרכן להשתנו'. ממראיהן לאחר מיתה ולפיכך לא סמכינן הכא אסימנין. וכהיכא דאמרי קמא בבבלי דף ק"כ אליבא דר' אלעזר בן מהבאי דמוקי למתני' כוותי' ולעולם סימנין דאורייתא:

כיני

קרבן העדה

ומשני הגע עצמך שהיה כהן. זה שניסת לו ואי אתי בעלה ומיבעיא לאחוויי גיטא מיפסלא אכהן ונפקא בלא כתובה דה"ל מקח טעות ובניה חללים: חשודה היא וכו'. כיון דמודית דחשודא היא לקלקל צרתה ודאי אינה משגחת באיסור קל ושיהו בניה חללים כדי לעשות בני חברתה ממזרים דכשתנשא חברתה ובעלה חי יהיו בניה ממזרים:

הלכה ג מתני' אין מעידין. על האיש שמת אא"כ ראוהו מת בפרצוף פניו עם חוטמו שיכולין להכירו שזהו אבל אם לא ראוהו בפרצוף פניו או שניטל חוטמו אין מעידין עליו להשיא אשתו שמא איננו הוא: ואפי' ראוהו מגוייד. מנותח לשון גודו אילנא: ואין מעידין אלא עד ג' ימים. ואם לא ראוהו עד לאחר שלשה ימים למיתתו אין מעידין עליו דחיישינן שמא נשתנה מראית פניו ואין זה שהם סבורים: ריב"ב אומר לא כל האדם וכו'. יש לך האדם שממהר להנפח כגון אדם שמן ויש מקום שהאדם ממהר להסריח ולהשתנות כגון מקום חמה ויש זמן שהעולם חם והאדם ממהר להסריח ולהשתנות:

גמ' עם הלסתות. הם הלחיים והיינו פרצוף פנים: הכרת פניהם ענתה בם. העידה בם אלמא אין עדות בשאר הגוף אלא בהיכר פרצוף פנים עם החוטם והיינו הא דרב כמתניתין דהכא: מאן דבעי. מי שרוצה להסתיר עצמו שלא יכירנו: יהיב. יתן רטיה על חוטמו ואינו ניכר: כהדא. כהא בימיו של ארסקינס המלך היו אנשי ציפורי נתבעין לפני המלך: והוון. והיו נותנין רטיה על חוטמיהון ולא היו ניכרים: ובסיפא. ולבסוף נאמר עליהם לשון הרע שכך הם עושין ונתפסו כולן בידו ל"א נתפסו כולן ועשה עמהן כל מה שהיה בידו וברצונו לעשות: שהעביר הכרת פניהם של ישראל. שחתך מן הנהרגים את חוטמם כדי שיהו נשותיהם של הנהרגים אלמנות צרורות עד יום מותן שאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם והיינו דכתיב מכה גדולה מאוד שהכה גם את אלמנותיהם: ה"ג זה החוטם ותני כן אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ר' אמי אמר שהושיב עליהם וכו' מחול ימים כתיב ולא עצר וכו'. וה"פ ר' אמי אמר לא ע"י שחתך חוטמם גרם שלא היו יכולין להעיד עליהם אלא מפני המשמרות ודרש הכי עצמו לי אלמנותיך ולמה לא נשאו אח"כ לפי שהיו שמונים ימים רבים ודרים מחול מלשון לפון וטמון כדכתיב שפוני טמוני חול וימים כאלו כתיב בקמ"ץ ופירושו ימים רבים: אינו אלא אביה. שנגפו השם: ולמה ניגף. כלומר באיזה עון וי"ג ולמה ניגף: על שחישד את ירבעם ברבים. שביזהו לפני כל קהל ישראל דאע"ג דרשע היה ה"ל לנהוג כבוד במלכות שכן מצינו שציוה הקב"ה למשה שינהג כבוד בפרעה וי"מ בענין אחר וא"כ: על שביזה את אחיה השילוני. שאמר ויקבצו עליו בני בליעל ויתאמצו על רחבעם ואחיה הוא היה המחזיק את ירבעם בראשונה בדבר ה': ה"ג אר"י הדא הוא דכתיב: על דצווח. על שקרא לאחיה השילוני בשם בני בליעל וכדפירשתי: על שבא ע"ז לידו. והוא העגל שבבית אל ולא ביערן שכן מצינו שהיו העגלים שם עד יום גלות עשרת השבטים: וכתיב. בירבעם בן נבט: ה"ג מנין לשור אחיך שטעה שאתה מחזירו בסימנין בין בגופו בין בכליו שנאמר עד דרוש אחיך אותו. וה"פ עד דרוש אחיך אם רמאי הוא או לא במאי אלא בסימנין ש"מ סימנין דאורייתא: שנייה היא. שאני הכא שהסימנין עשויין להשתנות לאחר מיתה וחיישינן שמא אינם אחרינא הוא:

כיני

שינויי נוסחאות

(ב"ז) במגוייד בד"ו בנוייר. (ס"פ) מכה גדולה מאד במקרא „מ"ה רבה". (ב"א) הוא בד"ו היא. (בב"ד) אלמנותיך במקרא „אלמנותיו". (בכ"ו) אביה במקרא „אביהו". (ב"ו) ונגפהו ה' וימות במקרא ויגפהו ה' וימית. (ס"ע) הזהב במקרא „זהב". (בג"ג) הדא הוא דכתיב בד"ו רב יהודה הוא דכתיב. (ב"ג) אליו אנשים בני בליעל במקרא „עליו אנשים רקים בני בליעל.

חתם סופר

כתיב ויכו בהם אביה ועמו מכה גדולה מאד אמר ר' אבא בר כהנא וכו' ופשוט בעיני דהיה קשה לומר אחר שהמיתם במלחמה היה מנוולם כי מי העיר לו לנוולם דולאי מה שעינן הנשים אין לו עון אפר הפא לדרשות ביד המלך למעט שגאיו במלחמה שלא ירבו עליו ומכ"ש על שמורדים במלכות ב"ד אבל לנוול המתים על מגן כיון שסגי ליה בשומרין אין לו רשות לנוולם ומשמעות דקרא דלא ביה בן רחבעם עשה כדין והישר בעיני ה' מש"ה אמר שהושיב שומרים ולא נוולם בידים וא"כ צריך טעם לאידך מ"ד וי"ל דלוה לאנשיו בשעה שהורגים במלחמה יחתכו ראשם באופן שיובחת צורתם והגבורים יכולים זאת כדפירש"י בפסוק וטרף זרוע אף קדקד. ועיין עוד בזה בשו"ת חת"ם אהע"ז ח"ד סי' נ"ג ד"ה והנה. ועיין עוד בתשו' ח"ם אהע"ז ח"ב סי' נ"ד ד"ה ובמה וד"ה שוב:

גליון אפרים

מן בידו ר"ל על ידי שוב. ועיין בחולין ס"ג ע"א גרסתנו שהוא ביידא הוא. ובסוטה פ"ט דף מ"א ע"ב הגרסא מן בידא. שוב ראיתי שכבר הקדימני בזה בערוך השלם:

עמודי ירושלים הנינא

שהעביר הכרת פניהם. ל"ב בשו"ת ה"ם מאה"ע (חלק א' סימן כ"ב): **אע"פ** שיש סימנין בגופו ובכליו ולא כן תני כו'. ע' בישועות יעקב באה"ע (סי' ז' ס"ק כ"ב) שכתב שהירושלמי הנז נראה שנעלם מכל האחרונים וגם מדעת הקדמונים. ע' ברכ"ב"ד שובא בש"ת לב"ת כתב שם שאין צריך שברת כשויה להשתנות זולת בגימא ולא בשאר קימני בגוף ובשו"ת בגעת באול ובכלם

עמודי ירושלים

ביני מתניתא אין מעידין אלא עד לאחר שלשה ימים. ר' בריה ורב פפי רבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי *כל תלתא יומין נפשא טייסא על גופה סברה דהיא חזרה לגווה כיון דהיא חמית ליה דאישתני זיווהון דאפוי היא שבקא ליה ואזלא ליה ומן תלתא יומין ולהלן ד כרס נבקעת על פניו ואומרת לו הילך מה שגזלת וחמסת. רבי חגי בשם רבי יאשיה מייתי לה מהדא קרא (מלאכי ב) °וזריתי פרש על פניכם ואפי' פרש חגיכם באותה שעה (איוב יד) °אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל: פיסקא: אפילו ראוהו מגוייד: אני אומר בחרב מלובנת נכווה וחיה. וצלוב על הצלוב אומר אני מטרונא עברה עליו ופדאתו. והחיה אוכלת בו אני אומר נתרחמו עליו מן השמים. ה *נפל לבור אריות אין מעידין עליו אומר אני נעשה לו ניסים כדניאל. נפל לכבשן האש אין מעידין עליו אומר אני נעשה לו ניסים כחנניה מישאל ועזריה. נפל לבור מלא נחשים ועקרבים אין מעידין עליו. רבי יהודה בן בבא אומר אומר אני חבר היה. נפל ליורה בין של מים ובין של שמן אין מעידין עליו רבי אבא אמר של שמן מעידין עליו של מים אין מעידין עליו. ר' יודה בן בבא רבי זעירא רבי חננאל בשם רב הלכה כרבי יהודה בן בבא. מיליהון דרבנין פליגין דמר רבי ירמיה מעשה באחד שנפל לירדן ועלה לאחר שבעה עשר יום והכירו שצרפתו הצינה והשיאו את אשתו:

הלכה ד מתני'

*נפל במים בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף הרי אשתו אסורה אמר ר' מאיר מעשה באדם אחד שנפל לבור הגדול ועלה לאחר שלשה ימים אמר רבי יוסה מעשה בסומא שירד לטבול במערה וירד מושכו אחריו ו ושהו כדי שתצא נפשם והשיאו את נשותיהן ושוב מעשה בעסיה באחד ששילשלוהו לים ולא עלה בידן אלא רגלו אמרו חכמים ג מן הארכובה ולמעלן תינשא מן הארכובה ולמטה לא תינשא: **גמ'** נפל למים בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף אשתו אסורה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ז מים שאין להם סוף אשתו אסורה שיש להם סוף אשתו מותרת. א"ר מאיר מעשה שנפל לבור הגדול ועלה לאחר שלשה ימים. אמר לו אין מזכירין מעשה ניסים. אמר רבי מעשה בשנים שירדו לכמור מכמורת לירדן לציתותי. ראה אחד מחילה של דגים ונכנס לתוכה וביקש לצאת לא היה מוצא פיתחה של מערה ובא חבירו ועמד על פיתחה של מערה ושהא כדי שתצא נפשו ובא והגיד בתוך ביתו ובשחרית זרחה החמה והכיר פתחה של מערה ויצא ובא ומצא הספד קשור בתוך ביתו. אמר ר' עקיבא מעשה

שעשיתי

קרבן העדה

כיני מתני'. כן צריך להיות במתני' אין מעידין אלא עד שלשה ימים ולא לאחר ג' ימים: כל. שלשה ימים הראשונים לאחר מיתת האדם הנפש מרחפת על הגוף וסוברת לחזור לתוכו: כיון שהיא רואה אותו שנשתנה פרצוף פניו אף היא מניחו והולכת ומן שלשה ימים ואילך הכרס נבקע כנגד פניו משם הוא מתחיל להבקע: ואומרת לו. כלומר לכך נבקע משם התחלה כאלו היא אומרת לו הילך מה שחמסת וגזלת שכל עמל אדם לפיהו: ואפי' פרש חגיכם. ומאי אפי' אלא אפי' פרש קרבנות שהן בגזלה אזרה על פניכם כדכתיב אני ה' שונא גזל בעולה והיינו כדאמרי' דאומר לו הילך מה שחמסת וגזלת: באותה שעה. שהכרס נבקע והיינו ביום ד' נתקיים בו המקרא הזה בשרו עליו יכאב שהכרס נבקע ונפשו עליו תאבל שהנפש פורשת ממנו: אני אומר בחרב מלובנת באש. חתכו שמתוך המכוה מתרפא: אומר אני. אחת משרות שדרכן להיות רחמניות עברה לפני מקום ההוא ופדאה אותו מן הצליבה: אומר אני שנעשו לו ניסים כחנניה וכו'. כלומר שנפל לאש וברח משם בשום ענין: ה"ג מלא נחשים ועקרבים מעידין עליו. וה"פ אע"ג דחבר הוא כיון שדוחקן בעמידתו עליהן נושכין אותו: ליורה בין של מים וכו'. יורה מרותחת על האש: של שמן מעידין עליו. שכשאדם נופל לתוכו השמן ניתז על האש ומבעיר יותר ואין היורה נח מרתיחתו ורגליו נומקין ואינו יכול לצאת מתוכו: מיליהון דרבנן וכו'. דברי ר' ירמיה בסמוך פליג אהא דרב וסובר דלית הלכתא כר"י בן בבא: ה"ג שלפדתו הצינה. ולא נשתנה צורתו: לפדתו. מלשון לפד עורם על עצמם:

הלכה ד מתני' מים שיש להם סוף. שנראין כל ארבע רוחות שסביב המים ומים שאין להם סוף היינו שאין אדם יכול לראות כל סביביו בפעם אחת ויש לחוש שמא יצא ממקום שאין יכול לראותו: אשתו אסורה. שמא לאחר פרישתו של העומד על שפת הים יצא הנטבע והלך לו דקסבר ר"מ אדם יכול לחיות כמה ימים במים: ועלה לאחר ג' ימים. הלכך אפי' במים שיש להם סוף חיישינן שמא יצא אחר ימים רבים ולא חזי ליה: במערה. מים שיש להם סוף הם ופליג ר' יוסי ואמר אשתו מותרת דקסבר אין אדם יכול לשהות במים כל כך וכבר שהה כשיעור וראה שלא יצא מן המים אבל במים שאין להם סוף מודה ר"י דאשתו אסורה דחיישינן שמא יצא להלאהר למרחוק ולא ראוהו: מן הארכובה ולמטה. הואיל ויכול לחיות לא תנשא שמא יצא ולא ראוהו דמים שאין להן סוף הן: **גמ'** אמרו לו. לר"מ: אין מזכירין מעשה ניסים. שאפי' אינו מת מחמת המים היה לו למות הואיל ולא יכן שלשה ימים: לצלותי. לעיתותי ערב וכשנכנס תוך המחילה פנה היום וילאה למצוא פתח המחילה: מחילה של דגים. שחופרין סמוך לשפת הנהר למטה ולמעלה מן המים בגובה שפתו ואין מתמלאת כולה ואדם הנכנס להוכה מגביה נוחרו למעלה מן המים: הספד קשור בתוך ביתו. כלומר הרבה בני אדם שבאו לתוך ביתו להספידו ולנחם אבילים נ"א כך היה מנהגם לקשור דבר מה בפתח האבילים שידעו העוברים שיש הספד שם וכן נוהגין היום בקצת מקומות ישראל:

שעשיתי

פני משה

כיני מתניתא כו'. כלומר הא דקתני אלא לאחר ג' ימים כן צריך לפרש אלא עד לאחר ג' ימים כדפריש' במתני': כל תלתא יומין. לאחר מיתה וחייד דקאמר דלאחר ג' ימים הפרצוף פנים משתנה נקט לה הכא: ומן ג' ימים ולהלן הכרס כו'. וכן אמר בבבלי פ' השואל דף קכ"א: ואפי' פרש חגיכם. כפל פרש דכתיב בקרא דריש וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם דה"ק ואפילו פרש כרסכם יזרה עליהם כמותם וחגיכם על שאוכלים למעדנים כבחגים: באותה שעה. אדלעיל קאי דהיינו בג' ימים דנפשה טייסה על גופה. ובפ' השואל שם גרים נפשו של אדם מתאבלת ז' ימים ואפשר דהכי נמי קאמר מג' ואילך נפשו עליו תאבל עד ז' ימים: אפילו ראוהו מגוייד. אין מעידין דאני אומר בחרב מלובנת נכוה: וחיה. ונתרפא כדאמר בבבלי שם: אומר אני מטרונא. אחת עברה שם המכרת אותו ופדאוהו מהם קודם שמת: אני אומר נתרחמו כו'. וניצול מתנה: נפל לבור מלא נחשים ועקרבים מעידין עליו גרסינן. וכן הוא בבבלי דת"ק סבר אגב איצצא שדוחקן כשעומד עליהן מזקי ליה ור' יהודה ב"ב פליג דאין מעידין עליו: אומר אני חבר היה. ויודע ללחוש וכם גרים נפל לכבשן האש מעידין עליו וטעמא דאין תולין בנס ובגוב אריות דאמר שם נמי אין מעידין עליו משום דליכא איצצא שרווח הוא ואין עומד עליהן כדפרש"י ז"ל שם: של שמן מעידין עליו. מפני שהוא מבעיר: של מים. בבבלי באמרי ר' אחא גרים של יין אין מעידין מפני שהוא מכבה והה"ד של מים להאי טעמא ולאמרו לו דהתם תחלתו מכבה וסופו מבעיר הה"ד של מים וכן פסק הטור א"ה סי' י"ז דבכולם אין מעידין: הלכה כר"י בן בבא. דמתני': מיליהון דרבנן. דלקמיה פליגין אדקאמר סתם לאחר ג' ימים ולא מהלך בין יבשה למים: דאמר ר' ירמיה כו' והכירו שלרפתו הצינה. שלמתוהו המים ומנעוהו מלהשתנות ומחמת זה הכירו אותו והשיאו את אשתו ואפי' לאחר י"ז ימים: הלכה ד מתני' נפל למים כו' שיש להם סוף. שנראים כל ארבע הרוחות שסביב המים: שאין להם סוף. שאין אדם יכול לראות כל סביביו: אשתו אסורה. שמא לאחר פרישתו משם יצא והלך לו: אמר ר"מ. דר' מאיר סבר יכול אדם להיות במים ימים רבים ולפיכך לא תפליג בין מים שאין להם סוף ובין מים שיש להם סוף דאפילו במים שיש להם סוף דאי נפיק הוי חזי לי' חיים דילמא נפיק בתר ימים רבים ולא חזי ליה: ור' יוסי. פליג עליה וס"ל כחכמים דפליגי בברייתא דמים שיש להן סוף אשתו מותרת אם שהה שיעור שאי אפשר שיחיה כשיעור זה בתוך המים ומים שאין להן סוף אשתו אסורה דשמא לאחר שעלה משם יצא והלך לו: לטבול במערה כו'. ומערה מים שיש להם סוף ושהו עד שתצא נפשם והשיאו את נשותיהן: מן הארכובה ולמט'. הואיל ויכול לחיות לא תנשא שמא יצא ולא ראוהו דמים שאין להם סוף הן והלכה כר' יוסי: **גמ'** נפל למים כו'. פלוגתא דר' מאיר וחכמים בברייתא גם כן מייתי וכן הוא בבבלי: אין מזכירין מעשה ניסים. דנס אירע לו ששהה שם כ"כ ובלא זה לא יכול לחיות דלא נייס שלשה ימים כדאמר בבבלי דף קכ"א וכבי מאיר סבר אי אפשר דמסריך באבנים שבמים וניים פורתא: לכמור כו'. כדאמר הני עובדי בבלי שם: לציתותי. לעתותי ערב: מחילה של דגי'. שחופרין סמוך לשפת הנהר ואין מתמלאה כולה ואדם הנכנס שם מגביה נוחרו בתוך המערה למעלה מן המים:

אם

מסורת הש"ס

(מ"ק פ"ג ה"ט)

יבמות קכ"א א וש"נ ופי' תוס' שם ד"ה אין

יבמות שם

עין משפט נר מצוה

א טוש"ע אה"ע סי' יז סכ"ט

יא

ב ג ד טוש"ע שם סעי' לב

ציון ירושלים

ז כיני מתניתא אין מעידין אלא עד לאחר ג' ימים. עי' מה"פ מ"ש שהירושלמי גרס במשנה אין מעידין לאחר שלשה ימי' ועי' בו"ת מהרי"ט כראשונות סי' קלט ופי' מדרש רבה פרשת בראשית סי' ס"ה וע' נמוקי יוסף:

שנויי נוסחאות (מכ"ו) שצרפתו. בד"ו שצפתו (פי' פרוך מכו לפד ופכן לפר). (של"ד) נפשם בד"ו ליתא. (פל"ה) בידן בד"ו בידו. רגלו בד ליתא. (סנ"ו) ולמעלן בד"ו ולמעלה. (פ"מ) להם בד"ו ליתא.

בן אריה

והכירו שלפדתו הצינה. נ"ב בעיטור אות ק' קרוצים איתא שגרפתו וכן העתיק הרב המגיד פרק י"ג מהל' גירושין הלכה כ"ב והוא לשון חיזוק שהצינה חזקה אותו עי' רש"י שבת דף מ"א ע"א ד"ה והלא מגרף ובמכשירין

גליון אפרים

אמר לו נ"ע אמרו לו אין מזכירין מעשה ניסים בבבלי מאי מעשה ניסים כו' אלא דלא נייס כו' ור"מ מ"ס אמר רב כהנא כיפין הוו ורבנן דשישא הוו כו'. ויש לדקדק הלא ר"מ ספר מעשה שקרה שאחד נפל לבור גדול ומנ"ל לרבנן דשישא הוו. גם יש לדקדק אל לשון המשנה מעשה באדם אחד שנפל לבור הגדול לבור גדול מיבעי ליה וראיתי שבדפוס נאפולי ליתא הגדול ומהרמב"ם מפה"מ משמע שגורס לבור גדול ונ"ע שזה בור הגדול שהיה בעזרה וכמ"ש רש"י במשנה בעירובין דף י' דף ק"ד ע"א וממלאין מבור הגולה ומבור הגדול כו' כך שמם ושניהם בלשכת העזרה. וזה שאמר ר"מ מעשה באדם אחד שנפל לבור הגדול. היינו בור הגדול שבעזרה ובזה"כ אמרו לו רבנן דשישא הוו. דרבנן ידעו דהכיפין שהיו בו הוו דשישא:

עמודי ירושלים

ונפלם מהם הירושלמי הלז פכ"ל. ובאמת הגליה לומר כן על מאור עינינו הרא"ד בנעלם ממנו דברי הירושלמי ונראה בפירוש הירושלמי כמו בפירש שסירי קרבן הירושלמי מייבב דלא קביה מהמשנה כל הברייתא דמתניתין מיירי בסימנין המעיין להשתנות והברייתא איירי בסימנין שאין עשויין להשתנות [illegible] בומא נשאר סימנין ואם כן אתי שפיר דברי הראב"ד והאחרונים, ובשו"ת מצבי י אהה"ע (סי' ב') בכתב ע"ד הירושלמי הללו וז"ל משמע להדיא דקבילה ליה דסימנים דאורייתא נקט הבור דסימנין עשוין להשתנות ואיירי בקומא וכיוצא בה בכ"ל הרי שפירש דברי הירושלמי דמיירי בגומא. אולם לפמ"ש בגיאור הירושלמי א"ש יותר:

עין משפט נר מצוה

יב

א טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' לב

יג

ב מיי' פי"ג מגירושין הל"ג סמ"ג עשין נ טוש"ע שם סעי' ג ס

יד

ג ד טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' יג יד

טו

ה שם כ"ה בהגה

טז

ו שם כ"ד

יז

ז שם סי' ט"ו בהגה

פני משה

הגה"ה. פיס גליני כשפיה שקט ונח ואין הרוח מנשבת כלל קורין לו בערבי גליני ובלע"ז קאלמא: "אם הים גליני. נ"ל גבוליני כלומר שיש לו גבולי' סביב והביט כו' וכדמפרש אביי בבבלי דמים שיש להם סוף הוא כל שעומד ורואה מד' רוחותיו: תני רצו להתוך ספונים. אמן האדכובה ולמטה קאי וספונין הן מלשון קנה וסוף קמלו א"נ ספונין ממש והן גדלים בים כלומר שדימו עליו שמת ורצו להתוך הספוגים ולהפש אחריו. אי נמי שהם היו רצין כדרכן ולהתוך ספינים מהים ועל ידי זה באו לעכו שהיה על שפת הים ומצאו אותו. ועיקר: ובאו ומצאו. לזה שלהני בעכו: לא מסתברא. הא דקתני במתני' מן האדכובה ולמעלה תנשא דאין יכול להיות שניתנין לו שהות עכ"פ כדי טרפה כלומר שאין מתירין אשתו כל זמן שיכול להיות אפילו הוא טרפה והוא י"ב חודש כדאמרינן באלו טרפות דטרפה חיה עד י"ב חודש: אף אנא סבר כן. דקודם י"ב חודש אין משיאין את אשתו:

הלכה ה מתני' אפילו שמע מן הנשים. שלא היו מתכוונות להעיד ומסיחות לפי תומן: דיו. ויכול לילך ולהעיד להשיא את אשתו: הרי אנו הולכים לספוד. בבבלי מוקי דה"ק הרי אנו הולכים לביתינו שבאנו מלספוד ומלקבור את איש פלוני וכגון דאמרי מעניגא דהספד כך וכך רבנן הוו התם וכך וכך ספדני הוו התם מפני שדרך התינוקות לשחוק ולהעלות שמות ושמא נמלה או הגב קברו ומכנים אותו בשם איש פלוני: בין שהוא מתכוין. לעדות: ובעכו"ם אם היה מתכוין אין עדותו עדות. בבבלי מפרש בין שהוא מתכוין להתיר שאמר איש פלוני מת השיאו את אשתו בין שמתכוין להעיד שאמר איש פלוני מת סתם אינו נאמן אא"כ היה מסיח לפי תומו כדמפרשינן בגמרא:

גמ' שמע קול המקוננות. שמספידות ומקוננות לפלוני בין המתי' אין עדות גדולה מזו שמת ויכול לבוא ולהעיד עליו והביאה הרשב"א ז"ל לזו התוספתא וכן פסק הב"י: מקמנטריסי המלך. ממונים של המלך להרוג: מת. אם שמע מהם מת פ' כו': אין משיאין את אשתו. וכדאמר בבבלי גיטין דף כ"ח דאע"ג דעכו"ם מסיח לפי תומו נאמן ה"מ במילתא דלא שייכי בה אבל במילתא דשייכי בה עבדי לאחזוקי בקרייהו לפי שמתפארים בעצמן שהרגו בדין: אבד פ' כו' ל"ג הכא עד לקמן: מב"ד שלישי מת כו'. אם שמעו מב"ד של שלשה של ישראל מת או נהרג משיאין אשתו כדאמר התם דבתר גמר דינא תו לא שכיחא למיהוי ליה זכותא ולא מספקינן בהכי: ה"ג אבד פלוני נהרי פלוני אינו בעולם. כלומר באחד מן לשונות הללו הוי עדות כדמפרש והזיל. אבד פ' אנה אומר רבך. נרבך ונשמט מן העולם: נהרי פ' אנא אומר: שכוונתו לומר אתרי פ' מאכל כלומר שנעקר ונלקח ממנו מאכל. הערוך: אינו בעולם. היינו לומר טיפה רוחיה עליה שנפטר וקמ"ל דכולן לשון עדות מיתה הן: שקעה ספינתו בים. לשון בעיא היא אם אמרו שקעה ספינתו בים ולא הזכירו שנטבע פ' אם הוי עדות: ופשיט לה אתיא כהדה דאמר כו' והוא לא היה בתוכה והא נמי כן. דאפשר שקעה ספינתו בים והוא לא הי' בתוכה: איזו מתכוין. בעכו"ם דאמרינן אין עדותו עדות: כל שמזכירין לו אשה. אם מזכירין לו אשה של פלוני והוא אומר מת פלוני דודאי מתכוין להתיר אשה הוא: כל ששואלין אותו. על פלוני והוא משיב להם מת זה נמי הוי מתכוין ואפילו אינו מתכוין להתיר: זכור ר' בשלישי. בב"ד של שלשה שישבו ועוד כמה זקנים וכל כך היו מתריסין כנגד ר' הושעיה: ביד. מיד כלומר לקבל עליו מיד הא דר"ל ואפ"ה לא היה מקבל עליו ולדון לזה כמתכוין להעיד: אין הלכה כר"י ב"ב בישראל. דאמר עד שיהא מתכוין להעיד אלא אפי' אינו מתכוין:

ומילהון

שעשיתי מפרש בים הגדול וראיתי ספינה אחת ששקעה בים והייתי מצטער על תלמיד חכם אחד שהיה בתוכה וכשבאתי למגיזה של קפודקיא והתחיל מקדמיני ושואל לי שאלות נומתי לו בני היאך פלטת' נומה לי רבי טרפני גל לחבירו וחבירו לחבירו עד שהקיאני ליבשה. באותה שעה אמרתי גדולים דברי חכמים שאמרו מים שאין להם סוף אשתו אסורה מים שיש להם סוף אשתו מותרת. אמר רבי אבהו אם הים גליני והביט לארבע רוחותיו וראה שאין שם בריה משיאין את אשתו. ושוב מעשה באסיא באחד ששלשלהו לים ולא עלת בידם אלא רגלו. תני רצו להתוך ספונים ובאו ומצאו אותו שולחני בעכו. רבי חגי בעא קומי רבי יוסי לא מסתברא [ה] נותנין לו שהות כדי טריפה אמר ליה אף אנא סבור כן:

הלכה ה מתני' [ג] *אפילו שמע מן הנשים אומרים מת איש פלוני

דיים רבי יודה אמר [ג] אפילו שמע מן התינוקות אומרים הרי אנו הולכים לספוד ולקבור את איש פלוני בין מתכוין בין שאינו מתכוין רבי יודה בן בבא אומר [ד] בישראל עד שיהא מתכוין ובגוי אם מתכוין אין עדותו עדות: **גמ'** [ה] *שמע קול המקוננת מיבבתו בין המתים אין עדות גדול מזו. [ו] מקמנטריסי המלך מת פלוני נהרג פלוני אין משיאין את אשתו (אבד פלוני נהרג פלוני) מבית דין שלישי מת פלוני נהרג פלוני משיאין את אשתו. אבד פלוני נהרג פלוני. אינו בעולם אבד פלוני אנה אומר רבך מן עלמא. נתרי פלוני אנה אומר אתרין פלוני מאכל. פלוני אינו בעולם טיפח רוחיה עליה. שקעה ספינתו בים אתיא כהדא דתמר רבא בר זבדא בשם רב מעשה באבא סימי ששקעה ספינתו בים והוא לא היה בתוכה והכא כן. איזו היא מתכוין רבי יוחנן אומר כל שמזכירין לו אשה. רבי שמעון בן לקיש אמר כל [ז] *ששואלין אותו והוא משיב. אמר ר' חגי לרבי יהושע בן לוי זכור רבי בשלישי וכמה זקנים כל שהיו מתריסין כנגד רבי הושעיה ביד למעבד כהדה דר' שמעון בן לקיש והוא לא מקבל עליו. רב יהודה בשם רב אין הלכה כרבי יהודה בן בבא בישראל

ומילהון

קרבן העדה

שעשיתי מפרש. שהייתי פורש מן היבשה לים הגדול: נומיתי לו. אמרתי לו בני היך ניללת: אם הים גלוני. שהים מגולה ואין דבר מעכב ראייתו מכל לדדין: ה"ג וראה שאין שם בריה. היוצא או מגביה ראשו חוץ למים משיאין את אשתו אם שהה שם כדי שתצא נפשו דודאי נטבע ומת שאלו היה חי היה נראה יציאתו ואפשר לקיים הגירסא וראה שאין שם בריה ר"ל דבר לאחוז בו וי"מ אם הים גלוני שהים הולך וסוער ומגביה גלים ואין נראה שהרי בסמוך משמע בהיפך שאפשר לצאת ע"י גלים והראשון נראה עיקר: רצו לחתוך ספוגים. של נמר שהן רכים להוציאו מן המים ובאו ומצאו אותו שהוא שולחני בעיר עכו ואותו רגל שעלה בידם לא היה ממנו א"נ מארכובה ולמטה היה: לא מסתברא. וכי לא מסתבר הא דתנן מים שיש להם סוף אשתו מותרת דוקא ששהה העד שם עד כדי שיעור שאינו ראוי לחיות במים לפי אורך זמן ששהה ל"א אמתני' קאי דתנן אמרו חכמים מן הארכובה ולמעלה תנשא מ"מ לא תנשא עד לאחר י"ב חדש שכל זמן שהוא חי אע"פ שהוא טרפה אשתו אסורה:

הלכה ה מתני' אפי' שמע מן הנשים. שאין מתכוונות להעיד יכול לילך ולהעיד להשיא את אשתו: הרי אנו הולכים לספוד ולקבור את איש פלוני. וניכרין הדברים שלא אמרו כך דרך שחוק כדרך התינוקות אלא הספד ממש: **גמ'** מייבבתו. בתוך שאר מתים: מקמנטריסי המלך. ממוני המלך להרוגי חייבי מיתה אם שמע ממנו שמת איש פלוני או שנהרג: אין משיאין את אשתו. די"ל שמתפארים בזה שעשו דין ומשפט אע"ג שלא נהרג עדיין אלא יוצא לידון: ה"ג אין משיאין את אשתו מב"ד של ישראל מת פלוני משיאין את אשתו. וה"פ אם שמע שבב"ד של ישראל מת פלוני מיתה עצמו כגון שלקה ושנה שמכניסין אותו לכיפה ומת שם או שנהרג באחת מארבע מיתות ב"ד: ה"ג אבד פלוני נהרי פלוני אינו בעולם. וה"פ אמר אחד כתם אבד פלוני או נתרי פלוני או שאמר פלוני אינו בעולם אין משיאין את אשתו: ה"ג אבד פלוני אני אומר אבד רבך מן עלמה. שמת האיש המגדלו ומפרנסו דרך בני אדם לומר על איש שנאבדה פרנסתו אבד מן העולם ל"א נאבד רבו מן העולם שהיה מחזיקו ומדריכו בדרך ישרה: נתרי פלוני. משמע שקפץ ממקומו כמו לנתר בהן על הארץ: אנא אומר אתרין פלוני מאכל. אני אומר שאכל מאכל שהאדם משתגע על ידו כמו שנמצא במדינות אלו מין ירק האוכלו קופץ ומנתר ממקום למקום א"נ אני אומר זרק פלוני מאכל פלוני: אינו בעולם שאני אומר טפח רוחיה עליה. גבה רוח הוא ואין הדעת סובלתו והרי הוא כמי שאינו בעולם ל"א הוא גבר ענוותן והרי הוא כמי שאינו בעולם: שקעה ספינתו בים. א"נ הא דאמר אינו בעולם לפי שראה שטבעה ספינתו בים ל"א מילתא באפי נפשא היא ומיבעיא ליה אם העיד ששקעה ספינתו בים אם משיאין את אשתו: ופשיט אתיא כהא דאמר רבא וכו' מעשה באבא בר סימי ששקעה ספינתו בים. ספינה שלו היתה והעיד אחד ששקעה ספינתו בים דמשמע ספינה שהיה בתוכו ואח"כ נתוודע שספינתו שקעה אבל הוא לא היה בתוכה וה"נ כן הוא ואין משיאין אשה ע"פ עדות זה ועי' בבבלי ר"פ האשה שלום: כל שמזכירין לו אשה. שמדברין עמו מן האשה העגונה: כל ששואלין אותו. אי אתה יודע פלוני הכן הוא ומשיב ה"ז מתכוין ל"א כל ששואלין אותו על הנאבד והשיב ה"ז מתכוין אבל אם דיבורו עמו מן האשה אין זה מתכוין ולהקל כא רשב"ל: ה"ג זכור ר' בשלשים וכמה זקנים שהיו. מתריסין נגד ר"ה בריבי למיעבד כהא דרשב"ל ולא רצה לעשות מעשה: אין הלכה כריב"ב בישראל. דאמר בעינן עד שיהא מתכוין אלא אפי' אינו מתכוין נמי כשר:

ומיליהון

מסורת הש"ס

יבמות קכא ב

(תוספתא פ' בתרא) עיין גיטין דף כ ב

עיין יבמות קכא ב

שנויי נוסחאות (בכ"ג) אם בד ו אין. (בכ"כ) אבד פלוני נהרג פלוני כ"ה בד"ו. צ"ע בהגה"ה נפ"ל כשהיה „בעה"ב" עק"פ:

בן אריה

אמכסירין פרק ה' מ"ז וע"ע סוף פרק ג' בפסחים בירושלמי וז"ל שם שרה שעורים במים ונתבקעו הרי אלו אסורות שריין בחומץ מותר מפני שהחומץ ליפדן (וע' בבלי פסחים דף מ' ע"א דשם איתא החומץ צומתן) [והגר"א ז"ל בא"ע סי' י"ז ס"ק נ"א העתיק כמו שהוא לפנינו כאן והכירו שנפלה טעות הגיה עכ"ל והוא ע"ד שכתב כאן הקרבן עדה לשון נפל, עורם על עצמם איכה ד' פסוק ח']: במראה הפנים סוף ד"ה הלכה כרי' יהודה בן בבא כו' והרמב"ם השמיט חילוק זה ולא כתבו המפרשים מזה כלום. נ"ב עי' קונטרס ענוה למהרח"ש ז"ל דף כ"ב ע"ב ד"ה אמנם כו' [ועיין להם משנה פי"ג מהלכות גירושין הלכה כ"ב]:

חדושי מהר"א מגריידיץ

לא מסתברא נותנין לו שהות כדי טרפה. נ"ב הרשב"א בחדושיו מביא בשם הרמב"ן שפירש כוונת הירושלמי דבעי י"ב חודש וכן פסק השו"ע בסי' י"ז

אמרי ברוך

ד"ה אפילו וכו' בישראל וכו'. נ"ב במשנה בבבלי בישראל אע"פ שהוא מתכוין ובנכרי אם הוא מתכוין אין עדותו עדות: בן בבא בישראל וכו' נ"ב דברי המפרש כאן תמוהים ולא ידעתי להבין. האיך הוא מפרש בדברי ריב"ב ובעכו"ם כו' אבל בנכון כאשר הוא בנוסחאות בבלי וקרוב לשמוע שתיבת אין הוא טעות דפוס ובאמת הלכה כריב"ב

גליון אפרים

אם הים גליני ירושלמי עירובין פ"ד סוף ה"א דף כ"ח ע"א אם היה הים גלני ע"ש בק"ע ובפ"מ:

מסורת הש"ס

ומיליהון דרבנן. דאמרי בסמוך עידי אשה א"ל דרישה וחקירה אמרין כן דאפי' אינו מתכוין כשר דאל"כ אמאי לא בעי דרישה וחקירה כשאר כל העדות: ופריך מעשה באחד וכו'. משמע דבעי דרישה וחקירה: ה"ג על האשה שתנשא: ונתלה ביחור של זית. אחז בנוף של ען זית ופשחו וכרתו משם דרך שבירה ועשהו מקל ורדף הגיים במקל שבידו וחזר אצלינו: נומיתי לו. אמרתי לו משבחך אני שכחך כארי: נומה לי. אמר לי יפה כיוונת שקראתי לי ארי שכך קורין אותי בעירי: לאחר ימים חלה. יוחנן זה ומת עד כאן עדותו של העד: ומשני או נימר. דלמא לעולם סובר ר"ט עידי מיתה א"ל דרישה וחקירה והא דשאל על שמו הרי זימני משום מה בכך אם בודקו קלת א"כ חשש כיון דיוחנן ויונתן שוין קלת במבטא אולי אין העד מקפיד להפכן: אשכח תני. מלא ברייתא מפורשת שר"ט סובר עידי מיתה לריכין דרישה וחקירה ופליגי עליה חכמים:

יבמות קכב ב וש"נ

הלכה ו מתני' ומשיאין ע"פ בת

שם קכב א

קול. אם שמעו קול לווחה מת פלוני: בצלמון. שם מקום:

גמ' ה"ג אמר ר"ח אמר לי יונתן שידה והן וכו' וכ"ה בבבלי. וה"פ הא דתנן במתני' מעשה באחד שעמד על ראש ההר וכו' והלכו ולא מלאו וכו' והוא שראו מהתלה לל אדם כשלעק דאל"כ חיישינן שמא שד הוא: ה"ג והן שראה בוביא של אדם ר"א בשם ר"ח הדא דתימר בשדה וכו' אפי' לא ראו בוביא של אדם והא תנינן וכו': והא תנינן. גיטין פ' התקבל: מי שהיה מושלך בבור וכו'. ואפי' בעיר לריך שיראה בבואה: ומשני אר"א המזיקין מלויין בבורות. אפי' בעיר כדרך שהן מלויין בשדות: תמן תנינן. פרק ארבע מיתות: המסית. אשר נסקל דוקא הדיוט שהסית: ה"ג והמסית את ההדיוט. לריך שיהיה גם הניסת הדיוט אז חייב סקילה: ופריך הא חכם לא. אם היה המסית או הניסת חכם אינו חייב סקילה בתמיה: ומשני מכיון שהוא מסית או ניסת אע"פ שהוא חכם בשאר דברים אין הדיוט גדול מזה: כיצד עושין לו. להמסית להעריס עליו שיאמר כן בפני העדים: ה"ג מכמינין עליו שני עדים בבית הפנימי. וה"פ מעמידין עליו נוארבין בבית הפנימי כלומר בסתר לפי שלא ידבר אם ידע שיש שם בני אדם:

(גיטין פ"ו ה"ח) גיטין סו

פי' תוי' יבמות קכב ד"ה דחזי ותוס' גיטין סו ד"ה וליחוש

(סנהדרין פ"ז הע"ז) בבלי שם סז א.

(גיטין פ"ג ה"ג) בבלי שם כז א וש"נ

כדי שיהו רואין אותו. דאי לא מלי חזי ליה לא מלי לאסהודי לחייבו קטלא ואע"ג דשמעו קליה מלי מימר לאו אנא הוית: וכה תאמר אכן. והכא את אומר הכי דעל קול בעלמא ששמע מראש ההר סמכינן אע"פ שלא ראה אותו: ומשני שנייה היא. שאני הכא דאומר אני איש פלוני ממקום פלוני הלכך סמכינן דאיהו הוא: ה"ג ואמר אף הכא אני וכ"ה בסנהדרין. וה"פ למה לי נר במסית יאמר נמי אני איש פלוני וכו': ומשני שלא יברח וילך לו. שעל ידי שיאמר לו הניסת שיאמר אני איש פלוני יבין המסית שהכמין לו עדים וישתוק ויברח לו ויש הפסד גדול בדבר שילך ויסית אחרים עמו: תמן תנינן. גיטין פ"ג: על אתר. לאלתר: ואם לאו פסול. דחיישינן שמא מאחר נפל ואין זה שלו: סרקאי. ישמעאל: ואכשרון. דעכו"ם כיון שאינו בגט לא חיישינן שמא ממנו נפל:

ה"ג

ומילהון דרבנין אמרין כן דמר ר' שמואל רבי אבהו רבי עקיבה בר אחא בשם רבי יוסא [א] *אין בודקין עידי מיתה בדרישה והקירה. מעשה באחד שבא להעיד לפני רבי טרפון על האשה שנשאת אמר לו בני [ב] היאך אתה מעיד על האשה שתנשא. אמר לו ר' עמנו היה בשיירה וירד הגיים עלינו ונתלה ביחור של זית ופשחו ורדף הגיים וחזר נומתי לו בני משבחך אני בארי נומה לו יפה כיוונת לשמי אני נקרא בעירי יוחנן בן יונתן ארי מכפר שיחלה אמרתי לו בני יפה אמרת יונתן בן יוחנן ארי' מכפר שיחלה אמר לי לא כך אמרתי אלא יוחנן בן יונתן אריה מכפר שיהלה אמרתי לו והלא כך אמרת יונתן בן יוחנן ארי מכפר שיחלה אמר לי לא כך אמרתי אלא יוחנן בן יונתן אריה מכפר שיהלה. לאחר הימים חלה ומת ובדק רבי טרפון את עדותו והשיאו את אשתו. או נימר משום מה בכך אשכח תני אין בודקין עידי מיתה בדרישה והקירה דלא כרבי טרפון דרבי טרפון אומר בודקין עידי מיתה בדרישה והקירה:

הלכה ו מתני'

[ג] *מעידין לאור הנר ולאור הלבנה [ד] ומשיאין על בת קול מעשה באחד שעמד על ראש ההר ואמר איש פלוני בן איש פלוני ממקום פלוני מת הלכו ולא מצאו שם אדם והשיאו את אשתו שוב מעשה בצלמון באחד שאמר אני איש פלוני בן פלוני [ה] נשכני נחש והרי אני מת הלכו ולא הכירוהו והשיאו את אשתו: **גמ'** אמר רבי חנינא לימדני רבי יונתן והן שראו בוביה של אדם. רב אחא בשם רבי חננא תמן תנינן [ו] *מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע את קולי יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו ומר רבי יונתן [ז] והן שראו בוביה של אדם. רבי אחא בשם רבי חננא בשם רבי חנינא [ח] הדא דתימר בשדה אבל בעיר אפילו לא בוביה של אדם. והן תנינן *מי שהיה מושלך בבור ואמר כל מי ששומע את קולי יכתוב גט לאשתו הרי זה יכתבו ויתנו ומר רבי יונתן והוא שראו בוביה של אדם. אמר רבי אבון המזיקין מצויין בבורות כדרך שהן מצויין בשדות. תמן תנינן [ט] *המסית זה הדיוט והניסית זה ההדיוט. הא חכם לא. מכיון שהוא ניסית אין זה חכם מכיון שהוא מסית אין זה חכם. כיצד עושין לו להערים עליו [י] מכמינים עליו ב' עדים בני אדם בבית הפנימית ומושיבין אותו בבית החיצון ומדליקין נר על גביו כדי שיהו רואין אותו ושומעין את קולו שכן עשו לבן סטדא בלוד שהכמינו לו שני תלמידי חכמים והביאוהו לבית דין וסקלוהו. וכה תאמר אכן. שנייא היא דמר אני. אף הכא אני. שלא יברח וילך לו ויסית את אחרים עמו. תמן תנינן [כ] *המביא גט ואבד ממנו אם מצאו על אתר כשר ואם לאו פסול. איזהו על אתר ר' יוחנן אמר כל שלא עברו שם שלשה בני אדם. עבר גוי מהו נישמעינה מן הדא אדא בר בר חנה איתי גיטא ואבד מיניה אשכחיה חד סרקאי אתא עובדא קומי רבנן ואכשרון הדא אמרה עבר גוי כשר.

נימר

ומילהון דרבנן. דלקמיה נמי אמרי כן דסברי אין בודקין עדי מיתה עדים שמעידים פלוני מת: בדרישה וחקירה. דאין מדקדקין אחריהן כ"כ וכן נמי אפילו אין מתכוין: מעשה כו'. וכן הביא הבבלי לזה המעשה בשלהי מכלתין להביא ראיה דר"ט ס"ל דבודקין בדריש' וחקיר' מדקדק אחריו לשאלו כן: ה"ג יפה אמרת יונתן בן יוחנן כו' יוחנן בן יונתן: או נימר משום מה בכך. כלומר דבעי דמי ניחא דר"ט נמי לא ס"ל דבודקין בדריש' וחקירה ולא שאלו כן אלא משום מה בכך ולא דדינא הכי: ופשיט לה אשכח תני כו'. ומדקאמר דלא כר"ט אלמא דס"ל דבודקין בדרישה וחקירה:

הלכה ו מתני' מעידין לאור הנר כו'.

אפילו לא ראוהו אלא לאור הנר ולאור הלבנה והכירוהו: בת קול. שמעו קול לעקה פלוני מת ולא ראו אדם: בצלמון. שם מקום:

גמ' לימדני ר' יונתן. למתני': והוא שראו בוביה. צל של אדם דאי לאו הכי חיישינן שמא שד הוא וכדאמרי' בבלי פירקין דחזו ליה בבואה דבבואה דאינהו לית להו: תמן תנינן. בגיטין פרק התקבל: הדא דתימר בשדה. דוקא בעינן שראו בוביה דשכיחי מזיקין: והן תנינן. והא תנינן מי שהיה מושלך לבור דבעיר עסקינן ואפ"ה א"ר יונתן והוא שראו כו': המזיקין מצויין בבורות כו'. ולפיכך הצריך שם ר' יונתן נמי בבואה: תמן תנינן. פ' ד' מיתות: המסית זה הדיוט שהסית את ההדיוט. ומקשי על הא דקאמר הדיוט הא חכם לא בתמיה. וכן גרסי' להא התם ואגב גררא דלקמן נסבה לה הכא: ומשני מכיון כו'. לכך הוא מכנס בלשון הדיוט: כיצד עושין לו להעריס עליו. שיהו רואין אותו ושומעין קולו: מכמיני'. מסתירים: וכה תמר אכן. בתמיה דהכא אמרינן אפי' אין רואין אותו אלא שומעין קולו: שניי' היא הכא דמר אני. שהרי אומר אני איש פלוני כו' והילכך אינו צריך שיראוהו ויכירוהו דבהכי סגי: אף הכא אני. במסית ליכא נמי באני ואמאי צריך להעריס ולעשות כך שיראו אותו: שלא יברח כו'. כלומר דהתם טעמא אחרינא נמי איכא ומערימין להביאו לב"ד: תמן תנינן. פ' כל הגט: ואם לאו פסול. שמא מאחר נפל ואין זה שלו: ה"ג ר' יוחנן אמר כל שלא עבר שם בריה ר' יעקב בר אידי ר"ש בר אבא בשם ר' יהושע ב"ל כל שלא עברו שם שלשה בני אדם וכן הוא שם. דר' יוחנן סבר כר"ש בן אלעזר בבבלי שם דף כ"ז דלא עבר שום אדם שם זהו לאלתר ור' יעקב כר' נתן שם דאמר כדי שתעבור שיירא ותשרה והן ג' בני אדם דנקראו שיירא בכ"מ זהו שלא לאלתר: עבר עכו"ם. מהו מי ניחא דטעמא דפסול בעבר אדם שם דחיישינן לנפילה ואם כן בעבר עכו"ם כשר דליכא למיחש שנפל ממנו דאינ' שייך בהבאת גיטין או דילמא דטעמא דחיישינן שמא נדחף ונדרס הגט ברגל העובר שם וזה נמי אחר הוא ועבר עכו"ם נמי פסול ואליבא דר' יוחנן קבעי: ופשיט לה נשמיענה כו' ואשכחיה חד סרקאי. סיהר ישמעאל ומדאכשרון ש"מ כו' דטעמא משום חשש נפילה הוא: ודחי לה הש"ס.

וה"ג

עין משפט נר מצוה

יח א טוש"ע אה"ע סי' טו סכ"א

יט ב שם ס"ס

כ ג שם סכ"ב

כא ד שם ס"י

כב ה שם סכ'

כג ו ז מיי' פ"ב מגירושין הי"ג עשין נ טוש"ע שם סי' קמ"א ס"ע

כד ח שם

כה ט י מיי' פ"ה מע"ז הל' א ב סמ"ג לאוין טו

כו כ מיי' פ"ג מגירושין הכ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלב ס"ד

שנויי נוסחאות (ב"פ) ארי בד"ו אריה. (ס"י) יונתן בן יוחנן (בפ"ו) יוחנן בן יונתן בד"ו יוחנן בן יונתן (בפ"ו) אריה בד"ו ארי. (ס"ח) דלא בד"ו ודלא. (פ"כ) והקירה (מתני') מעידין בד"ו וחקירה אמר רבי חנינא ניתני רבי יוחנן והן שראו בוביה של אדם תמן תני שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו (מתני') מעידין. (סכ"ס) בצלמון בד"ו בצלמין. אני איש בד"ו אני בן איש. (סמ"ג) חכם כיצד בד"ו חכם מכיון שהוא ניסית אין זה חכם כיצד. (סמ"ז) סטדא בד"ו סטרא.

חדושי מהר"א מגריידין

י"ז סעיף ל"ב ואם שאין לו מניאות לחלוק בכ"ז הורה היא. ולענ"ד נראה דכוונת הירושלמי הוא בניחותא דלא מסתבר לסמתין י"ב חודש כמו בטרפה ולזה אמר ליה אנא נמי סבר כן והסברא או משום דברי הבבלי בתירוץ קמא דריפא רשב"א וכאן משום דמרזי מכה ולאוקימתא דכולהו כרבנן ומסתמא למד הירושלמי כן פשיטא כיון דככר טרפה סוא דערזי מכה פועל שימות מיד. או כיון דמים שאין להם סוף החשש אין רק מדרבנן ברוב מתים כמ"ש התוס' ב"מ כ' ריש ע"ב. ופשט זה דבניחותא יש לראות בירושלמי פ"ח דתרומות לא מסתבר בככר של תרומה ושם שבין הדגול מרבבה כמו שהבין כאן הרמב"ן דהכונה הוא בלשון תמיה ושם מבואר דהרשב"א לא פי' כן ועי' מ"ש שם:

עין משפט נר מצוה

כז
א מיי' פ"ג מגירושין סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלב ס"ד

כח
ב ג מיי' פי"ג שם טוש"ע שם סי' יז ס"ג

כט
ד טוש"ע שם ס"א

ל
ה מיי' פ"ג ופ"ח מעדות סמ"ג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' כח ס"ג וסי' מו ס"י

לא
ו מיי' פ"כ מסנהדרין ה"ו ופכ"א שם סמ"ג עשין לג טוש"ע שם סי' יז ס"ו

לב
ז מיי' פי"ח ממלוה ולוה ה"ד סמ"ג עשין לד טוש"ע שם סי' לט ס"א וסי' קיא ס"א

נימר סימן הוי ליה ביה ולא כן תני אין סימן לגיטין. בההוא דו אמר תרתי שורין ברם הכא [א] ה"א שבו היה נקוד. רבי עזרא בעי קומי רבי מנא הכא למה הוא פסול אני אומר אחד היה שם והיה שמו כשמו. הגע עצמך שבדקו כל אותו מקום ולא מצאו שם אחד כשמו. ולא משום חומר היה בעריות. והא תנינן הלכו ולא מצאו שם אדם והשיאו את אשתו הלכו ולא הכירוהו והשיאו את אשתו אמר ליה רבי מנא כן אמר ליה ר' שמי רבי אחא בשם רבי בון בר חייא האיש הזה בידו ב' גיטין ובידו א' כשר וא' פסול אבד את הכשר והשליך את הפסול בשעה שמצא אני אומר את הפסול מצא:

הלכה ז מתני' *אמר רבי עקיבא כשירדתי לנהרדעא לעיבור השנה מצאני נחמיה איש בדלא אמר לי שמעתי שאין משיאין את האשה בארץ ישראל על פי עד אחד אלא יהודה בן בבא נימיתי לו וכן הדברים אמר לי אמור להם משמי אתם יודעים שהמדינה הזאת משובשת בגייסות מקובל אני מרבן גמליאל הזקן [ב] שמשיאין האשה על פי עד אחד: כשבאתי והרציתי הדברים לפני רבן גמליאל שמח לדברי ואמר מצינו חבר ליהודה בן בבא מתוך דברים נזכר רבן גמליאל שנהרגו הרוגים בתל ארזא והשיא רבן גמליאל את נשותיהן על פי עד אחד [ג] והוחזקו להיות משיאין עד מפי עד ומפי אשה ומפי שפחה: גמ' [ד] *מצאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני רבי ירמיה אמר משיאין את אשתו. ר' בון בר כהנא אמר אין משיאין את אשתו. מתניתא מסייעא לדין ומתניתא מסייעא לדין. מתניתא מסייעא לר' ירמיה ע"פ עדים. [ה] לא על פי כתבן ולא [ו] ע"פ מתורגמן ולא עד מפי עד. ועכשיו אין משיאין עד מפי עד. ודכוותה על פי כתבן ועל פי מתורגמן משיאין. ומתניתא מסייעא לרבי בון בר כהנא יפה כח העדים מכח השטר וכח השטר מכח העדים שהעדים שאמרו מת פלוני נהרג פלוני משיאין את אשתו. מצאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני אין משיאין את אשתו. יפה כח השטר מכח העדים [ז] שהמלוה את חבירו בעדים גובה מנכסין בני חורין בשטר גובה מנכסין משועבדין:

הלכה ח מתני' ר' לעזר ור' יהושע אומר אין משיאין את האשה על פי עד אחד רבי עקיבא אומר לא על פי אשה ולא על פי קרובים: גמ' תנינן *הוהזקו להיותן משיאין עד מפי עד מפי אשה ואשה מפי אשה ומפי עבד ומפי שפחה ומפי קרובים ואת אמר הכין. מתניתין כמשנה הראשונה:

הלכה ט מתני' *אמרו לו מעשה בבני לוי שהלכו לצוער עיר התמרים וחלה אחד מהם בדרך והניחוהו בפונדק ובחזירתן אמרו לפונדקית איו חבירינו נומת להם מת וקברתיו והשיאו את אשתו אמרו לו לא תהא כהנת כפונדקית אמר להם כשתהא הפונדקית נאמנת הפונדקית הוציאה להן מקלו ומנעלו ותרמילו וספר תורה שהיה בידו: גמ' הפונדקית הוציאה להן מקלו ומנעלו ואפונדתו וספר תורה שהיה בידו. רבי אחא בשם רבי חנינא עשו

פני משה

וה"ג נימר סימן הוי ליה ביה. והיה ניכר שזה גיטו: ופריך ולא כן תני אין סימן לגיטין וכן הוא שם. דאין סומכין להחזיר הגט בסימנין: ומשני בההוא דאמר תרתי תלת שורין. כלומר סימן כזה אינו כלום שאומר כך וכך שורות בגט זה: ברם. אבל הכא סימן מובהק היה לו שה"א שבו היה נקוד ולעולם עבר עכומ"ז נמי פסול דעיקר טעמא דשמא נדרס כו' ולפ"ז מתני' דוקא במקום שהשיירות מצויות: ר' עזרא כו'. שאל לו טעמא דמתני' מ"ט לאחר זמן מרובה פסול: אני אומר כו'. דהואיל והשיירות מצויות ולא מצאו לאלתר חיישינן דילמא מאחר הוא ששמו כשמו: הגע עצמך כו'. ואמאי חיישינן: ולא משום חומר הוא בעריות. ע"כ דטעמא משום חומרא דעריות חיישינן כשהשיירות מצויות ואף על גב דלא הוחזקו: והא תנינן. הכא הלכו כו' וכן בסיפא הלכו ולא הכירוהו ולא חיישינן דילמא אחר הוא ששמו כשמו כיון דלא הוחזקו במקום פלוני: א"ל ר' מנא כן כו'. דר' שמי בשם ר' אחא פירש לנו מתני' דגיטין מטעמא אחרינא דהכא במאי עסקינן דהאיש הזה היו בידו ב' גיטין א' כשר ואחד פסול ומיירי שלא היה הפסול ניכר מתוכו כגון שנכתב שלא לשמה ואבד הכשר והשליך הפסול והילכך לזמן מרובה חיישינן בשעה שמצא את הפסול מצא אבל אם מצאו לאלתר כשר דנאמן לומר זהו הכשר כיון דזמן מועט הוא שילא מתחת ידו:

הלכה ז מתני' נימיתי לו וכן הדברי'. אמרתי לו כן הוא שכל חביריו חולקים עליו: אתם יודעים כו' משובשת בגייסות. ואיני יכול לילך אצליכם להעיד מה ששמעתי אלא אמור להם אתה זה העדות משמי: והוחזקו להיות משיאין עד מפי עד ומפי אשה. ובנוסחת הבבלי גרים מפי עבד ואין צריך להגיה כאן דנלמד משפחה:

גמ' מצאו כתוב בשטר כו'. ואינו מקוים: מתני'. תניא כוותיה דר' ירמיה ות"כ דר' בון: ע"פ עדי'. כתיב ולא ע"פ כתבן כדאמר נמי בבבלי מכלתין דף ל"א: ולא ע"פ מתורגמן. כדתנן בפ"ק דמכות ע"פ עדים שלא תהא סנהדרין שומעים מפי המתורגמן: ועכשיו אין משיאין עד מפי עד. בתמיה שהרי הוחזקו להיות משיאין ודכוותה על פי כתבן כו' משיאין הואיל והקילו בעדות אשה בעד מפי עד וכן ע"פ כתבן וקרא בעדות אחרינא מיירי: שהמלוה את חבירו בעדים כו'. כדתנן בשלהי בבא בתרא:

הלכה ח מתני' ר"א כו'. כדמוקי בגמ' דקודם שהוחזקו הוא:

גמ' ופריך תנינן הוחזקו כו' ואת אמר הכין. דאין משיאין: מתני' כמשנה הראשונה. קודם שהוחזקו וכן מפרק לה בבבלי לאו דר"ע:

הלכה ט מתני' אמרו לו. לר"ע: לא תהא כהנת. כלומר וכי לא תהא בת ישראל או כהנת מיוחסת נאמנת כפונדקית עכומ"ז זו: כשתהא הפונדקית נאמנת. כלומר שגם הפונדקית אינה נאמנת שהרי לא עליה סמכו אלא שהוציאה להן מקלו כו':

גמ' הפונדקית כו' ואפונדתו. זהו תרמילו דמתני': ר' אחא בשם ר' חנינא. טעמא דהאמינו לפונדקית עשו

קרבן העדה

ה"ג נימר סימן הוה ליה ביה ולא כן תני אין סימן בגיטין והוא דמר תרין תלת שורין ברם הכא ה"א שבו היה נקוד וכ"ה בגיטין. וה"פ פריך מהתם אין ראיה דלמא רבה בר בר חנה סימן ה"ל בגיטא ולכך אכשרוהו ומשני והא תניא אין סי' מהני בגט ש"מ הא דאכשרוהו משום דלא חיישינן שמא מעכו"ם נפל ופריך ודלמא לעולם סימן ה"ל והא דתני אין סימן בגיטין היינו סימן שאינו מובהק כגון שאומר בכמה שורות נכתוב הגט אבל אם אומר שאות פלונית היה נקוד כלומר שלא נתחבר הדיו בכל האות ונראה כאלו הוא נקודות סימן מובהק הוא וסומכין עליו: הכא. אפ"ה דסי' מובהק מהני בגט הכא במתני' אם לא מצאו לאלתר למה הוא פסול ומאי חששא יש בו הא סימן גדול יש בו ששם איש ואשתו כתובין בו: ומשני אני אומר. אדם אחר עבר שם שהיה שמו כשמו ושם אשתו כאשתו וממנו נאבד הגט ההוא: ופריך הגע עצמך. אם בדקו כל אותו מקום ולא נמצא שם אדם ששמו כשם הכתוב בגט למה יהא הגט פסול ומתני' סתמא תנן ומשמע בכל ענין פסול: ומשני ולא. אלא משום חומרא דעריות דאשת איש בכרת החמירו חכמים וחששו שמא אדם ממקום אחר עבר שם ששמו כשמו וממנו נפל ועיק' הטעם כיון דנפל איתרע וחוששין לכל דבר שאפשר לחוש: והשיאו את אשתו. ולא חששו שמא אדם אחר הי' ששמו כשמו: א"ל ר' מני כן. שפיר קשיא לך: האיש הזה וכו'. מתני' דגיטין דפסול לאו משום דחיישינן שמא עבר אדם ממקום אחר ששמו כשמו וממנו נפל אלא מתני' איירי בשהי' לו לשליח או לבעל שנאבד ממנו גט זה שני גיטין אחד כשר ואחד פסול שאינו נכתב לשמו או שאר פסול שאינו ניכר ואבד דהכשר והשליך לאשפה את הפסול ועכשיו כשמולא גט זה חיישינן שמא אחר מלא הפסול לגור ע"פ ללוחיתו ונאבד ממנו וזהו הנמלא עכשיו דכיון דנפל איתרע וחיישינן לכל מילי:

הלכה ז מתני' נומיתי לו. אמרתי לו כן הדברים שכל חביריו חולקין עליו: משובשת בגייסות. ואיני יכול לילך אצליכם להעיד מה ששמעתי אלא אמור להם אתה עדות זה בשמי: א"ל. לר"ע מעש' וכו': לא תהא כהנת כפונדקי'. כלו' לא תהא מיוחסת נאמנת כפונדקי' בתמי' והם האמינו פונדקית נכרית מסיחה לפי תומה כ"ש שנאמין אשה ישראלית: כשתהא הפונדקית נאמנת. כלומר גם הפונדקית אינה נאמנת ע"פ דבורה אלא מפני שהוציאה להם מקלו ותרמילו וה"ל עד מסיח לפי תומו וגם סימן בכליו: גמ' מתני' מסייעא לר"י. דתני' כתיב ע"פ שנים עדים ודרשי' דוקא על פיהם אבל לא ע"פ כתבן וכו': ה"ג ועכשיו משיאין עד מפי עד. א"כ ה"ה ע"פ כתבן משיאין דע"כ לומר בעדות אשה הקילו ולא בעינן דוקא על פיהם: ופריך תנינן. ברישא הוחזקו וכו'. ואיך תני סיפא ר"א ור"י ור"ע אמרי אין משיאין אשה לא ע"פ ע"א וכו': ומשני מתני'. דפליגי ר"א ור"י ור"ע בראשונה כשנית קודם עדותו של נחמי' איש בדלי ומשנה לא זזה ממקומה: עשו

מסורת הש"ס
יבמות קכב ודף קטו
ע' תוס' שם קכב ד"ה דתנן
שם קכב
שם

שינויי נוסחאות (ג"א) הוי ליה ביה ולא כן תני אין בד"ו כ"י ליתא. (סמ"פ) קרובים בד"ו קרוביה. (ש"ד) ומנעלו בד"ו ומנעליו.

חתם סופר

האיש הזה בידו ב' גטין ובידו א' כשר וא' פסול אבד את וכו'. דברי הפני משה תמוהים דא"כ מה בין לאלתר לזמן מרובה ועוד למה לא נאמין לשליח שלא היה אלנו גט פסול. ע"כ נלפע"ד פירושו דשמא במקום שנכתב הגט שם השליכו גט שנפסל ואין פסולו ניכר כמ"ש פ"מ ג"כ ושוב כ' כשר שאמרו לשליח ואבדו בכאן וחיישינן שמא גם הפסול שנשלך ע"י סיבות נתגלגל לכאן כגון שלקחו א' לצור ע"פ צלוחיתו ואותו בא ג"כ לכאן ואבד הפסול שלו ג"כ כאן ועיין ב"ב קע"ב ע"ב בסופו פי' רשב"ם בשם ר"ח כפילה דיחיד לא חיישינן דהו"ל לצוות על אבידתו וזה מרויחין הכא דלמה יצוות על גט פסול לצור על פי צלוחיתו זה נראה לי לפי עניות דעתי פירוש הירושלמי:
מצאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני ר' ירמיה וכו' עיין מ"ס בשו"ת חת"ס אהע"ז ח"ב סימן מ"ד ובסימן מ"ס ד"ה והנה:

עשו אותה כחיה [א] שהוא נאמנת על אתר. אמר ר' שמואל בר סוסרטא עשו אותה כנוי מסיח לתומו. הד אריסטון בעא קומי ר' מנא לית הדא פליג על רבי שמעון בן לקיש דרבי שמעון בן לקיש אמר [ב] כל ששואלין אותו והוא משיב. לית כן כההיא דא"ר שמואל בר סוסרטא. אית כן כההוא דמר רבי חנינא עשו אותה כחיה שהוא נאמנת על אתר:

קרבן העדה

עשו את הפונדקית כחיה. שנאמנת על הולד לומר שזהו בכור ודוקא לאלתר בלאתו מרחם אמו וזו נמי כיון שהראה פנים לדבריה בהוצאת מקלו ותרמילו לכך נאמנת: עשו אותה כעכו"ם מסיח לפי תומו. ופליג אר' אחא דסובר פונדקית לא הויא מסיח לפי תומו כיון שאלו אין חבירינו וכדמסיק: חד אריסטון. אדם אחד שדרכו להכין סעודות לבני אדם: לית כן. וכי אין מתני' קשיא לרבן שמעון בן לקיש כל ששואלין אותו והוא משיב. לא הוה מסיח לפי תומו וזו כבר שאלו ממנה אין חבירינו. ומשני לית כן. אין דברי רבי שמעון בן לקיש מתקיימין לפירוקיה דרבי שמואל בר טוסרטא אבל ליה כן אפשר נקיים דבריו לתירוצו דר' חנינא לכך פונדקית נאמנת מפני שעשו אותה כחיה:

פני משה

עשו אותה כחיה שהיא נאמנת על אתר. כלומר אף על גב דלא היתה מסיחה לפי תומה שהרי שאלו אותה אין חבירינו אפילו הכי נאמנת דעשו אותה כחי' דאמרי' בקידושין ג' נאמנין לאלתר חיה נאמנת לומר זה יצא ראשון ובכור הוא וכן בבבלי שם דף ע"ג וכן נמי הכא משום שהיתה מראה פנים לדבריה שהוציאה מקלו ותרמילו: עשו אותה כעכום"ז מסיח לתומו. כלומר לאו מסיח לתומה ממש אלא דדמיא למל"ת. חד אריסטון. משם מקום: לית הדא פליג כו'. וכי לא פליגא הדא מתני' אדר"ל דאמר לעיל כל ששואלין אותו והוא משיב לא הוי מסיח לפי תומו אלא כמתכוין הוא: ומשני לית כאן כההיא כו'. כלומר דר"ל לא מפרש טעמא דמתניתין כרבי שמואל אלא דמפרש כטעמא דר' חנינא דאפילו לא הויא מסיחה לפי תומה נאמנת דעשו אותה כחיה:

סליק פירקא בס"ד

עין משפט נר מצוה

לג
א מיי' פ"ב מנחלות סמ"ג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רעו סי"ב

לד
ב מיי' פי"ב מגירושין סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סע"ו

מסורת הש"ס

הדרן עלך האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען

הדרן עלך פרק האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

פני משה

אמר הצעיר ראיתי לכתוב פה טעם לסדר הש"ס הזה ששינה מסידור הבבלי ממש בכל סדר הזה דנקט סוטה אחר יבמות ואח"כ כתובות ונדרים וגיטין והדר נזיר וקידושין בבבלי ריש סוטה קאמר מכדי תנא מנזיר סליק מאי תנא דתני סוטה כדרבי דתניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקילקולה יזיר עצמו מן היין וליתני סוטה והדר ליתני נזיר איידי דתנא כתובות ותנא המדיר תנא נדרים ואיידי דתני נדרים תנא נזיר דדמי לנדרים וקתני סוטה כדרבי. ומבואר הוא דמה שהאריך הש"ס בלישניה וקאמר איידי דתנא כתובות ותני כו' דהכי לתרץ הקושיא מכדי הנא מנזיר סליק באיידי דתני נדרים תני נזיר כו' סגי. אבל העיקר הוא למאי דאמר ריש נזיר מכדי תנא בסדר נשים קאי מ"ט תני נזיר הנא אקרא קאי והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וה"ק מי גרם לעבירה יין וקאמר כל הרואה סוטה בקילקולה יזיר עצמו מן היין וכהבו התוספות דלא הוי מצי למימר טעמא כדקאמר בריש סוטה דאיידי דתנא בכתובות המדיר תנא נדרים ואיידי דתנא נדרים תנא נמי נזיר ולכך שנאן בסדר נשים די"ל משום דלא מיסתבר ליה דאגב נדרים ליסבק לסדר קדשים שכולו קרבנות ורהוי נזיר לשנות התם טפי ואדרבה אגביה ה"ל למיתני נדרים התם לכך צ"ל טעמא דתנא אקרא קאי. וא"כ ע"כ צריך הכא לטעמא דאיידי דתנא כתובות תני נדרים כי היכי דלא תיקשי דליתני נדרים אגב נזיר בסדר קדשים אלא דבהאי טעמא לחוד נמי לא סגי משום דלא מיסתבר ליה כו' לכך צריך עוד לטעמא דהתם דתנא אקרא קאי כדברי התוס' ז"ל והשתא מהדרינן לסידור דהאי תלמודא דנראה לכאורה דלא ס"ל טעמא דאיידי כו'. מדלא תנא נזיר בתר נדרים ולא לטעמא דתנא אקרא קאי כו' מדלא נקט נזיר וסוטה בהדי הדדי וא"כ קשה מ"ט תני נזיר בסדר נשים וכן לא נוכל לומר דלסדר הפרשיות הוא חוזר דא"כ הוי ליה למתני בתר סוטה נזיר ובתר נזיר נדרים ובתר נדרים כתובות כסדר הפרשיות וכבר הניחו התו' זה בתימא על הירושלמי בסוטה דף ג' ד"ה רבי ישמעאל וע"ש. אמנם כי דייקינן שפיר הדין הוא טעמא דסידורא דהאי תלמודא. דהתו' דיקדקו בנזיר שם על הא דקאמר תנא אקרא קאי כו' וכל הרואה סוטה בקילקולה כו' דלמה לו להאריך לשנו ולומר כל הרואה סוטה כו' דמה ענין זה לזה ותירצו דמאי דאמר תנא אקרא קאי היינו ר"ל לקרא דכתיב בפרשה אלא ר"ל אקרא קאי דכתב בסוף המגרש במסכת גיטין דכתיב והיה אם כו' ועתה ניחא שפיר מאי דכתב נזיר בסדר נשים דמי גרם לעבירה יין אבל מ"מ הוי קשה אמאי תנא נזירות אגל סוטה היה לו לכותבו אחר גיטין ומשום הכי קאמר דכל הרואה סוטה בקילקולה יזיר כו' וגם זה עבירה ובטעמא דהכא לחוד לא סגי דא"כ ליתני סוטה בריגא והדר נזיר כסדר הפרשה לכך צריך טעמא דהתם דאגב המדיר תנא נדרים ואגב נדרים תנא נזיר והדר חוזר לסוטה שהוא עיקר מסדר נשים עכ"ל כוונתם ז"ל במה דכתבו וגם זה עבירה לומר דאי הוי תנא נזיר בתר גיטין ה"א דאיטו רשאי להזיר עצמו מן היין אא"כ רואה גרם עבירה ודאי מן היין כדכתיב התם כי מצא בה ערות דבר אבל הרואה סוטה בקילקולה והיינו בניוולה ובבזיונה שמנוולין אותה כדפרש"י ז"ל בריש סוטה ואפילו לספק עושין כך ופעמים שתמצא טהורה אח"כ וכבר ניוולו אותה דמחמת זה אין מותר להזיר עצמו בנזיר והלכך קאמר וגם זה עבירה ר"ל דבא התנא להשמיענו דאפילו הרואה סוטה בניוולה לבד דמלבד שישמור עצמו מן היין בלא נדר אלא אפילו בנדר מותר להזיר עצמו מן היין וכדכתבו התו' שם בתחילת דבריהם וטעמא דמ"מ גם זה עבירה שהרי עברה על יחוד שנסתתרה עמו. והאי ש"ס לא ס"ל הכי אלא דוקא מחמת עבירה ודאי מותר להזיר עצמו אבל לא מחמיה ראיית ניוול סוטה לבד והלכך לדידיה לא נקט התנא נזיר וסוטה בהדדי אלא נזיר בתר גיטין והנא אקרא דכתב בסוף המגרש קאי כפירוש התו' אבל לא כדסיימו שם אליבא דהבבלי. וטעמא דמילתא דהאי תלמודא לשיטתיה אזיל כדבעינן לפרושי בעלהי גיטין בס"ד כי שם מקומו וס"ל נמי טעמא דאיידי והיינו איידי דתני כתובות תנא נדרים אבל לא כדמסיק בבבלי ואיידי כו' משום טעמא דלעיל דנזיר בתר גיטין דוקא. אלא דאכתי נשאר לנו לבאר מ"ט נקט סוטה בתר יבמות ונראה דלשיטתיה אזיל נמי בזה והוא למאי דמסיק בריש האשה רבה סוף הלכה א' דלרבי סוטה אסורה להתייבם ופטורה מן החליצה ושייכא שפיר סוטה בתר יבמות לומר דגם היא מן הנשים הפוטרות צרותיהן והיינו בסוטה ודאי ילפינן הואיל וטומאה כתיב בה כעריות וכרב בבבלי נמי ריש יבמות אלא דהתם אינו מבואר בהדיא המסקנא הכי הגם שמסרנת רוב הפוסקים כן הוא ועיין בריש מכלתין דלקמן הלכה ב' מ"ש שם בס"ד:

שנוי נסחאות (פ"א) כחיה שהוא נ"א כי חיה שהיא. (פ"ו) כההוא נ"א כההיא. (פ"ז) שהוא נ"א שהיא

(דף א' ע"א במתני') **חמש** עשרה נשים פוטרות כו'. דאלו כן פלגון כו' התי"ט הביא ג"כ למסקנת הגמ' אליבא דרבא והיים שם וז"ל ומ"ש הרב והה"ד לשאר עריות דאמר קרא כי כל אשר יעשה וגו' הוקשו כל העריות להדדי עכ"ל ונראה מדבריו דגם לרבא אית ליה היקישא דר' יונה בהא וכן משמע לכאורה מדברי התוס' שם ד"ה רבא וא"ת וכי לית ליה לרבא היקישא דר"י וי"ל דקסבר לענין איסורא הוא דאקשינהו רחמנא כו'. ע"ש. ולפום סוגיא דשמעתא משמע דכל השקליא והטריא דלעיל התם לא אתיא אליבא דרבא דהא דמשני לעיל לקולא ולחומרא מקשינן היינו למאי דס"ד דערוה גופה צריכה קרא אבל לרבא תו לא צריכין להאי תירוצא דלדידיה לא איצטריך כלל לא להיקישא ולא לקרא דעליה בערוה גופא ולא לצרה אלא למשרי שלא במקום מצוה וכדפרישית בפני' ולא שייך תו למיהשי וכי לית ליה לרבא כו' דודאי לית ליה בהא אלא דס"ל דהיקישא אתא לענין הערוה כדדריש ר' יונה גופי' בבבלי דף כ"ד וכ"כ הרשב"א ז"ל. א"נ לכדדריש בקידושין סוף פ"ג על ח"כ דלא תפסי בהו קידושין ואם דאפשר לדחוק ולפרש כוונת התוס' כדברי הרשב"א ז"ל דלענין איסורא דקאמרי היינו לענין הערוה אבל על התי"ט קשה דלא היה לו להביא היקישא לענין יבום לאחות אשה אחר שהביא מסקנת הגמ' אליבא דרבא:

(שם) **בתו** מאנוסתו כו' כן פי' רש"י ז"ל אבל התוס' כתבו די"ל דמן הנישואין מיירי וכ"כ הרשב"א וז"ל ולא תיקשי לך מבת אשתו דבתרה נפקא משום דאורחיה דתנא הוא בהכי דתני בתו שהיא בת אשתו ובת אשתו שלא בתו עד כאן לשונו וקצת קשה דלפ"ז היכי דייק רב אשי בבלי דף י' דמתני' ר"י היא מדקתני סיפא אמו ואשת אביו מאי אמו כו' דאימא ס"נ קתני אמו שהיא אשת אביו ואשת אביו דלאו אמו וע"כ לומר דרב אשי מפרש בתו מאנוסתו וכסתמא דהש"ס ריש מכילתין דקאמר בתו כיון דאתיא מדרשא חביבא ליה והיינו בתו מאנוסתו כדפי' התוס' שם:

(שם) **חמותו** פי' רש"י ז"ל שמת בעלה כו' ולשיטתיה אזיל דפירש בסנהדרין דף ע"ו על הא דקאמר שם לר"ע חמותו לאחר מיתה איסור בעלמא אין כאן עונש שריפה אלא איסור ארור שוכב עם חותנתו דמשמע דליכא כרת אלא איסור ארור בעלמא וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל לדעת רש"י כן ולפיכך לא מצי למינקט הכא בחמותו לאחר מיתה כגון ראובן שנשא בת שמעון ואחיו ומתה הבת ואח"כ מת שמעון כלא בנים דלא אתיא אלא כר' ישמעאל וכפלוגתא לא קמיירי אבל דעת הרמב"ם ז"ל דאפילו לר"ע לא מיעטה הכתוב אלא משריפה אבל כרת איכא וכ"כ פ"ב מהלכת א"ב הלכה ח':

(שם ע"ב) **מה** דאמר ר"ע ביבמה שזינתה. משמע מהכא דלרבנן לא הוי ממזר מיבמה ואע"ג דלענין קידושין קי"ל כשמואל דמספקא ליה אם תופסין ביבמה ולריכה גט מספק אפ"ה לא הוי ממזר מיבמה כלל ואפי' מדרבנן וכן מוכח מהאי תלמודא לקמן בסוטה פ' ה' מביא הל' ה' וכן יבמה שזינתה לא נאסרה על יבמה לרבנן וכ"פ הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' יבום הל' י"ט דאין ממזר כלל מיבמה אבל דעת התוס' והרא"ש ז"ל בהאשה רבה דף נ"ב דאפי' לרבנן יש ממזר מיבמה ומדרבנן וע"ש שהכריחו כן מהבבלי פ"ח דגיטין ועי' ריש חידושי יבמות מה שכתבתי בעזרת השם יתברך לדעת הרמב"ם ז"ל בזה:

(דף ב' ע"ב) **קין** מה אחות אשתו כו' וליכא למיפרך מה אחות אשה שכן בידו לרבות דאיכא למימר דלר"ע לא חשיבא לי' האי פירכא דדוקא באשת אח חשיב בידו לרבות לחומרא שמרבה הוא איסור על אחרים אבל מה שבידו לרבות על עצמו לא חשיבא חומרא וכ"כ התוס' דף נ"ד ד"ה שכן. וא"ת לר' ישמעאל דחשיבא ליה האי פירכא דלהכי לא יליף מק"ו א"כ חייבי כריתות דלא הפסי קידושין מנא ליה דליכא למילף מאחות אשה וי"ל דאהיקישא סמיך כי היכי דאקשינהו רחמנא לאחות אשה לענין יבום וכן נמי לענין קידושין כדמסיק סוף האומר וא"ת השתא לר"ע דלית לי' היקישא כדמוכח הכא או דס"ל דהיקישא אתא לאקשינהו לנדה לענין הערוה ולא לאחות אשה א"כ אשת איש ואשת אח דלא תפסי בהו קידושין מנא ליה דהא איכא למיפרך כדפריך שם דכשלמא שאר עריות יליף כמה מלינו או בק"ו מאחות אשה דלא חשיבא ליה פירכא דלעיל וי"ל דכבר כתבו התוס' שם דלר"ע לא איצטריך כלל למילף דכללא הוא אליביה דכל שיש ממזר לא תפסי קידושין ואפי' ח"ל ולר' יהושע הוא דאיצטריך דלית ליה האי כללא ולר' ישמעאל איכא למימר דכר' יהושע ס"ל:

(שם) **אלמנה** לכ"ג כו'. ואפשר לפרש נמי דלרבותא נקט אפי' ח"ל דאינן שוין בכל אסורות ולאפוקי גרושה לכהן הדיוט דמשכחת לה לפעמי' היתר לאחר איסורה כגון שגירש אשתו על מנת שלא תנשאי לפלוני דלדעת התוס' ריש פ"ט דגיטין דאסורה לו ואפי' לאחר מיתת המגרש אם נשאת לאחר מקודם ואם נשאת לפלוני הגט בטל למפרע ואם נתאלמנה ממנו מותרת לכהונה דאלו לדעת כה"ג אהר מיתת המגרש מותרת היא לעולי ואפי' נשאת לאחר מתחלה ועיין בהה"מ פ"ח מהל' גירושין שהכריע שם כדעת התוס' ועי' בב"י אה"ע סי' קמ"ג בשם הרשב"ץ שנסתפק בזה אם מותרת לכהונה אח"כ:

(דף ג' ע"א) **הרי** איילונית קידושין תופסין. בשהכיר בה דבלא הכיר מיקח טעות הוא ואפי' גיטא לא בעיא ואפי' מדרבנן דלאי כעי' גיטא לרתה חוללת דכלרת ערוה דמי' ואסורה להתייבם וכדדייקי התו' במתני' ולאי קיימא הא רבא מוקי למתני' בדף י"ב בשהכיר בה ותני שהיו וזה מטעם אחר הוא כדאמר הכא דהויא לרת ערוה שלא במקום מצוה וכדפירשו רש"י ז"ל שם ותוס' דף ח' וא"כ היכי דייקי דבלא הכיר בה לא בעי' גיטא תרין דהתו' דייקי לפי האמת דרבא ורב אסי לא פליגי אלא בהכיר בה ובלרה אבל בלא הכיר פה לכ"ע לא בעיא גיטא וכן דעת הרשב"א ז"ל וכבר הארכתי בזה בחידושים שם וכתבתי דעת החולקים בזה והרמב"ם ז"ל סתם דבריו פ"י מה' גירושין כדין המוליא אשתו משום איילונית לא יחזיר דהתו' שם לשיטת' מפרשי דמיירי בספק איילונית והילכך בעי גיטא והרמב"ן ז"ל הכריע להלכה דבעי' גיטא מדרבנן בלא הכיר וכדעת ר"ת בספר הישר:

(דף ה' ע"ב) **זאת** אומרת שמותר כו' והא דלא דייק מנתו דקתני ברישא דלא חיישי' לשמא יבא לידי ביטול מלות יבמין די"ש לומר דס"ל דשאני בת אחיו דמלוה איכא בנישואי' וכדפי' הרשב"ם בתוס' דף ס"ב ד"ה והנושא את בת אחותו דהה"ד בת אחיו אבל למאי דכתבו התוס' דף ל"ט ד"ה כפק והביאו שם דמדייק בהלמוד הכי ואת אומרת כו' מכאן ראי' לפי' ריב"ן שפי' בהבא על יבמתו והנושא בת אחותו דוקא בת אחותו אבל בבת אחיו אין עובה כ"כ מלוה דמבטל מלות יבמין ולפ"ז קשה דלידוק השתא מנתו דפכ"פ אין לאסור משום חשש זה ועוד דלדברי ריב"ן קשה טפי היכי דייק ממתני' דהכא דמותר לכתחילה דילמא בדיעבד ולאשוב בהלי עריות דפוטרות צרותיהן דהא על כרחך לדידיה לריך לפרושי הכי בנתו אלא דע"כ ס"ל כהאי תלמודא כפי' הרשב"ם וכ"כ הרמב"ם ז"ל סוף פ"ב מהלכות א"ב דהה"ד לבת אחיו ומה דמדייק מהכא מכלתו דאפי' לכתחילה לא חיישינן לשמא יבא כו' עיקרא דמילתא אדההם סמוך:

(דף ו' ע"ב) **איתא** עיברה וילדה. למאי דפי' התוס' שם ד"ה הרי הן כסימנין דהא דמסקינן בשמא תמות האיא נמי לרבה בר ליואי והא דקאמר תוך הזמן היא ובנה מתים לא קאי אשנת י"ב דאז פעמים שהיא חי' דעיבור' מתשבה כגדולה משעת הריון דהע"ג דאם הביאה סימנין תוך שנת י"ב לאו כלום הן אלא כשומא ניהו כדקי"ל פ' יולא דופן דף מ"ו דתוך הזמן כלפני הזמן מ"מ עיבור בני קיימא תוך הזמן הם כסימנין אחר הזמן ודרבה בר ליואי הכי מפרשינן גבול יש לה קודם זמן היינו קודם שנה שלפני גדלות היא מתעברת כל עיקר תוך הזמן היינו תוך שנה שלפני גדלות היא מתה ועוברה מת אחר זמן היינו אחר שגדלה וכן פי' רב אלפס ז"ל יע"ש ולפ"ז אתיא שפיר נמי הא דהכא דה"ק עיברה וילדה עד שלא הביאה ב' שערות דהיינו תוך הזמן שלא מיהרה גדלות שלה היא ובנה מתים משהביאה והוא לאחר הזמן שניהן חיין. עיברה עד שלא הביאה-כו' שאז פעמים היא חי' ואפי' עיברה עד לא הביאה ב' שערות אבל בנה מת ונוכל לומר דלשיטת הבבלי נמי הכי מפרשינן דשמא תמות היא אבל בנה לעולם מת אם עיברה תוך הזמן. אבל לא משמע הכי וכן כתבו התוס' שם עיבור בני קיימא כו' משמע דוקא היכא דהולד חי או מחשבינן לה לגדולה משעת העיבור וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל בהדיא ע"ש והיינו דתני התם רבה בר שמואל אי אתה מולא כו' שבכר ילדו ולא קתני שבכר עיברו לפי שאין עיבורן ראי' עד שילדו ולד חי ובהכי ניחא נמי להא דקאמר התם ואית דאמרי בנים עדיפי מסימנין והא לפי פי' התוס' לליבנא קמא נמי בנים עדיפי דמשעת עיבורה חשבינן לה כגדולה וסימנין תוך הזמן אינם כלום אלא ע"כ דיש לחלק דלמ"ד עדיפי אם מיאנה בין עיבור ללידה אין מיאנה מיאון ולמ"ד הרי הם כסימנין מיאונה מיאון בין עיבור ללידה וכ"כ הנ"י. וטעמא דהכתי לא ידעינן אם יהיה הולד בן קיימא. אבל קשה לי לפ"ז מאי דאמר התם למאי נ"מ כגון הני ליסבי דאפילו לר' יהודה דאמר עד שירבה השחור כבנים מודה דהא לדידן נמי נ"מ למיאון איכא וכן נראה מדעת הרמב"ם ז"ל פ"ב מהלכות אישות הל' ע' דלא חשבינן לה לגדולה משעת העיבור וע"ש בדברי הה"מ ז"ל ואין להאריך:

(דף ז' ע"א) **ביני** מתני' כו'. למאי דפרישית בפנים דמדייק הש"ס דבמתני' איירי נ"ל דחולק נמי בעיקרא דדינא על הבבלי דלא ס"ל הא דרמי בר יחזקאל שם דבשעת נפילה גרסינן כלרת בתו וכאלה מרי דלעיל והילכך לא מוקי לה הכא כדהתם והיינו דאזיל לשיטתיה דאמר לעיל בהדיא לרבי יוחנן ממאנת היא כינס כו' להתיר לרה לאביה ואפי' רב ור"ל לא פליגי אלא בסתם אבל בהומר' אי היפשי בנישואי אחיך כ"ע מודים כדפרישית לעיל. והיכא למימר נמי דר' יוחנן אזיל לטעמיה דאמר בבבלי דף י"ב דלרת ממאנת מותרת ולא גזרינן משום לרת ערוה ממאנת אבל בבבלי מביק שם כשמואל דגזרינן משום לרת כתו ממאנת וכרמי בר יחזקאל שם והילכך לא מוקי מתני' דהכא במתה ובדאמר הכא משום דכשעתא ניחא ליה ואליבא דהילכתא כרמי בר יחזקאל אבל בממאנת דעלמא ממאנת

אף לזיקתו וכשמואל דלית ליה הא דר' הושעיא כדמוכח בבבלי פ' ב"ש ווהו דהרמב"ם ז"ל סתם דבריו פי"א מהל' גירושין הלכה ג' וכתב שממאנת בבעל כך ממאנת ביבם אבל קשה למאי דמתרץ ר' אבא מרי לעיל תיפתר שאין יבם כו' הא אליבא דר' יוחנן מקשי ואיהו בהדיא קאמר להתיר לרתה לאביה וצ"ל דלא מתרץ ר' אבא מרי אלא אהא דמדייק ממתני' נתגרשו ולא הומנו כו' דמשמע דאינה ממאנת כלל כינס לעקור הזיקה ואפי' בממאנת דעלמא ועלה קאמר דהכא מיירי שאין שם אלא אביה אבל לפי האמת ע"כ מוקמינן לר' יוחנן בשמתה ולזה נאדי הכא מתירוצא דר' אבא מרי דלעיל:

(דף ח' ע"א) **ראה** היאך הלכה זו כו'. ובבלי גרים הולד פגום כו' ורש"י ז"ל פי' שם דאם היה כהן פסול לכהונה דאתיא בק"ו מאלמנה לכהן גדול ובהחולץ דף מ"ס גבי נכרי ועבד שבאו על בת ישראל דהולד פגום לכהונה פירש דדוקא אם תולד בת פסולה לכהונה אבל זכר מותר בכהנת וצ"ע דמ"ש דהתם נמי מק"ו מאלמנה לכהן גדול אתיא ובנה חלל ועיין לקמן בהחולץ הלכה ט"ו ד"ה גוי ועכד מה שכתבתי שם לדעת הרמב"ן ז"ל בזה ועיין במראה שם:

סליק פירקא בסייעתא דשמיא

(דף ט ע"ב) **אלא** כן אנן קיימין בשמת כו'. ולאו דוקא בשמת האב דאם אמו מעוברת הוא העיקר דאיצטריך קרא למעוטי דאינה לריכה להמתין אלא דלמאי דפריך אפי' מתה אמו כו' שמא ילך אביו כו' וע"ז משני דלהא לא איצטריך אלא בשאמו מעוברת ובשמת כלומר ואפילו בשמת האב קאמר:

(שם) **ולקחה** לו לאשה זה המאמר. ובבבלי בכולה מכילתין משמע דמאמר יבמין מדרבנן הוא ולקחה דריש לה לדרשה אחריתי כדפרי' ואפשר לומר דהויא ברייתא בב"ש אתיא דמאמר קונה מד"ת אלא שאינו גומר וכמבואר בהרבה מקומות הכא לקמן וכן בבבלי אבל רש"י ז"ל פי' בדף כ"ט דבעי שם לב"ש מאמר נשואין עושה כו' השתא ארוסה בעלמא כו' דקידושין דידה דאורייתא אינו יורשה ולא מטמא לה מאמר ביבמה דרבנן מיבעיא דהלמא אפי' לב"ש מאמר דקונה מדרבנן הוא ובדף י"ח גבי הא דקאמר הא דקתני מאיר לאפוקי מדב"ש דאמרי המאמר קונה קנין גמור פירש הוא ז"ל ותהוי לרת ערוה ותיפטר אף מן החליצה דהלמא לב"ש מד"ת הוא דפוטרת לרתה מן החליצה וכן מוכח שם מהסוגי' וכבר הקשו התוס' זה על רש"י בדף הנ"ל ד"ה ב"ש אומרים ופירשו שם פי' אחר ע"ש ואינו עולה להברייתא זו דקתני הכא לכך נראה לפירש"י דה"ק השתא ארוסה בעלמא דקידושין דידה גומרין מדאורייתא מאמר דאינו גומר אלא מדרבנן מיבעיא וכן מלאתי להרשב"א ז"ל שכתב לפירש"י כן:

(שם) **שתיהן** אסורות. וגי' הספר אי אפשר להעמידה ולאוקמי כמאן דאמר לקמן דרבי שמעון חולק אף בראשונה ואפילו הראשונה מותרת דפקעה זיקתה מהראשון ונעשית אשתו של זה השני דא"כ לא שייך לומר השניה מספק חוללת:

(דף י' ע"א) **מותר** באמה אבל בבבלי מסיק כרב יהודה אמר שמואל דאסור באמה דיש זיקה ועי' לקמן פ"ג הלכה ה' במראה ד"ה בין רבנן שם ביארתי דכל חד לשיטתיה אזיל:

(דף יא ע"א) **וערוה** פוטרת לרתה. ועיין לקמן בקידושין פ"ג סוף הלכה א' ובמראה שם ד"ה וערוה:

(שם ע"ב) **דתני** ר' חייא כו'. תוספתא פ"ו ומייתי לה בבלי פירקין שם והא דמפרק לה רבא התם לדדין קתני כא עליה אאיסור מלוה דהן שניות מד"ס וחלן לה. אאיסור קדושה דהן ח"ל היינו מקמי דמסיק לה התם דח"ל מדאורייתא רמיי קמיה ליבום אבל לבתר דמסקינן דמאורייתא חזו ליבום ורבנן גזור עלייהו דגזירה ביאה ראשונה כו' אתרוייהו קאי דא' איסור מלוה וא' איסור קדושה ביאתן ותליצתן פוטרות לרותיהן וכדמשמע הכא אבל קשה דהרי הכא אמרינן ריש פ"ק דח"ל מדאורייתא לא חזו ליבום כדדריש התם מלאים זר וכמבואר שם דבזה חולק עם הבבלי ושמא האי סוגיא דלעיל אתיא כמ"ד דלא נפטרה לרתה אלא דחזינן דמדמי הכא איסור מלוה לאיסור קדושה והרי איסור מלוה ודאי מד"ס הן ואפשר לדחוק ולומר דהבעיא דבא עליה לא קאי אלא אאיסור קדושה. והא דאמרינן דביאת ח"ל פוטרת לרתה היינו חוץ מאלמנה לכ"ג מן הנישואין דאית בה עשה ול"ת ולא חזי ליבום מדאורייתא והכי מוכח משיטת הבבלי וכ"כ הרמב"ם ז"ל פ"ו מהלכות יבום הלכה י"ז אלא דמה שכתב פ"ו הלכה י' דחליצת איסור מלוה ואיסור קדושה אינן פוטרת לרתה דמדמי לה לחליצה פסולה וכבר הקשו עליו מהברייתא דלעיל ועיין בחידושים מה שכתבתי לדעתו ז"ל בזה:

(דף י"ב ע"א) **אברהם** אסור כו'. כתב הרא"ש ז"ל בפירקין והרמב"ם ז"ל כתב דכל שניות דרבי חייא יש להן הפסק וממ"נ כתב דלא כהירושלמי דאברהם אסור בכל בני ישראל אלמא דבנו ובתו אין להן הפסק כו' ע"ש ואפשר לומר דהכא אמר לטעם דרב דאמר כלת בנו יש לה הפסק דדוקא זרע היולא ממנו אסור אבל לשיטת הבבלי דכלת בנו אין לה הפסק וא"כ אידחי ה"ז כללא דדוקא זרע היולא ממנו אסור והדרינן לכללא דהבבלי דהבעיא שם קאי על השניות דר' חייא ולא איפשיטא ובדרבנן לקולא וכלת בנו דאמירא טעמא כדפרישית בפנים:

(דף י"ג ע"א) **בן** גוי כו'. ובבבלי בבכורות שם מוכח בהדיא דחייב דקאמר התם גבי כהנת שנתעברה מן הגוי דכיון דאיבעלה לפסול לה הויא לה זרה וכיון דזרה היא בנה חייב לפדות עצמו וכן כתב שם הרא"ש ז"ל בפירוש ואין לריך לומר בת ישראל שנתעברה מנכרי דחייב ותפסתי אחר זה ולא מלאתי טעם להא דהכא לכך נראה דחסר כאן וכן לריך לגרוס בן גוי שבא על בת ישראל וילדה בכור לכהן בן ישראל שבא על גויה משבאת כו' והסיפא הוא דין המבואר במשנה שם כדפרישית ובילדה מתחילה בגיותה מיירי ולאפוקי מדר' יוסי הגלילי דאמר שם עד שיפטרו רחם בישראל:

(דף י"ד ע"א) **קידש** כמי שכנס. והרמב"ן ז"ל גורס קידש אין אומרים לו שיכנוס אלא שלא יכנים כנס אין מוליאין מידו ובחידושי הרשב"א ז"ל הגי' כמו שהיא לפנינו ועיין בב"י אה"ע סי' י' וי"א בשם תשובת הרשב"א שקיים גי' דהכא ואע"ג דקידש כנכנס דמיא ואין מוליאין מידו אם נראה לב"ד לומר לו שלא יכנוס ועבר וכנס קונסין אותו ומוליאין מידו והא דאמרינן אם כנס לא יוליא קאי נמי אכולהו דתנינן לקמן המביא גט כו' ועד המעיד והחכם כו' כן פי' רש"י ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל פי"י מהל' גירושין וכן הסכימו כל הפוסקים מלבד הרשב"א ז"ל דמחמיר בעד:

(שם ע"ב) **אחת** מבדותיי מכרתי. למאי דפרישית בפנים דטעמא לפי שאינו מפסיד כו' ולפ"ז אפי' בשדה זו אין הלוקח נאמן והא דקאמר אחת מבדותיי. משום דיוקא דקידושין הוא דקאמר דאין למדין הימנו דבר אחר ובקידושין אפי' בכה"ג נאמן והא דקאמר אף בקידושין כן סתמא דהש"ס הוא דפליגא על ר' יוחנן:

(דף ט"ו ע"ב) **המקח** דרכו להשתלם. ואין זה סותר להברייתא דמביא הבבלי דף כ"ה עדים החתומים על שדה המקח כו' לא חבו חכמים לדבר זה דהתם מיירי אם רלה א' מן העדים לקנות השדה לפי שהאחר לא היה מסכים עמו להעיד שקר וכ"כ הרי"ף ז"ל אבל אם מכרו לב' העדים החתומים אין הכי נמי דאיכא למיחש כדאמר הכא דדרכו להשתלם וכן כתב הטור ח"מ סי' ס"ו מדברי בעל התרומות ע"ש:

סליק פירקא בס"ד

(דף ט"ז ע"ב) **ולית** זיקה כלום אילו ג' אחין כו'. כדפרישית בפנים ואע"ג דהתם לא שייכא זיקה דהרי היא נכרית אצלו מ"מ מייתי ראי' דאפילו לא היתה לה שעת היתר מתחילה אפ"ה מכיון דפרח האיסור ממנה הותרה כמו התם ובבבלי דמסיק לר' יוחנן דאם מתה הראשונה אסור בשני' דלשיטתיה אזיל דס"ל יש זיקה וכדמסיק לעיל פ"ב דף י"ח דשומרת יבם שמתה אסור באמה ורבי יוחנן נמי יש זיקה ס"ל וכדכתבו התו' הכא ע"ש והילכך לא מקשי רבי יוחנן אמתני' הטעם דאחיות אלא היכי דהיתה לה היתר מקודם וכדאמר ליקו' חד מינייהו לחלוץ לשני' ותיהוי הראשונה כיבמה שהותרה כו' וכדפרישית דדמיא להא דאם מתה שני' מותר בראשונה והאי קאמר במתני' דלית כהו דין יבום כלל אבל האי תלמודא דמסיק בפירקין דלעיל הל' ב' דאין זיקה כדאמר התם בעלה זיקתה והילכך לא שאני ליה הכא דהפי' מתה הראשונה מותר בשניה:

(דף י"ז ע"א) **ודכוותה** אפי' תאלו אחיות יפטרו לרות. כדפרישית דלא ס"ל להאי מקשה כו' א"נ יש לפרש למאי דמדייק בבבלי אשמואל דס"ל כהאי ברייתא מאי שנא אחיות דלא נפטרו לרות דהוו להו אחות אשה בזיקה לגרות נמי לא ליפטרו לאחיות דהויא להו לרת אחות אשה בזיקה והאי דיוקא ע"כ לא קאי אלא לליבנא בתרא דהתם דאמר לעיל אליבא דשמואל שבי ג' אחיות יבמות כו' דא' חולץ לכולן דאע"ג דסבר הכא דתליצה מעליא בעינן ה"מ למיפטר לרתה אבל למיפטר נפשה היכא דליכא לרות בהדייהו פטרה אפי' בתליצה כל דהו ולזה מדייק דאפי' תאלו הלרות לא יפטרו האחיות מכיון דתליצת לרות נמי גרועה היא דהוי להו לרת אחות אשה בזיקה ואמאי פוטרות לאחיות דהא תליצתן של עלמן מעולה היא דלמיפטר נפשה פטרה דאלו לליבנא קמא דאמר התם מאי א' חולץ לכולן דקאמר אהמלעי' וא"כ תליצת האחיות אפי' למפטר נפשה לאו כנום בתליצה לאו מעולה איפכא הוי ליה למידק דאפי' תאלו האחיות ליפטרו הלרות דהא כולהו תליצות פסולות הן וליכא חדא מינייהו מעולה וכן פי' הרשב"א ז"ל ולפ"ז שפיר מדייק הכא אפי' תאלו אחיות כו' דלשיטתיה אזיל

לאמר

דאמר לקמן הלכה דשמואל דמימרים וטעמי' אתיא כהאי ברייתא דא' חולץ לטנן אאמלנית וכפי גי' הרשב"א דפריבית בפנים לקמן :

(שם ע"ב) **עד** שתדע כמה היא ניתרת כו'. ואע"ג דאמרי' לקמן פ"ה אין אחר חליצה כלום הא מוקמינן התם כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בח"ל אבל לרבנן תפסי ביאה או קידושין אחר החליצה וצריכה הימנו גט ולרתה אינה פוטרת דביאה פסולה היא ודקאמר הכא עד שתדע במה היא ניתרת לאו דוקא דהרי אינה ניתרת לא בחליצותה דהך ולא בביאתה אלא דה"ק כמו דביאת מעוברת אינה מתרת עכשיו דשמא יהיה הולד בן קיימא ואין הולד פוטר עד שילא לאויר העולם וכדלקמן פ"ו הכא נמי אין ביאתה של זו פוטרתה הואיל ופסול' היא והנילתה דמקודם נמי עכשיו לאו כלום היא הואיל דעדיין זקוקה היא לו מחמת הביאה בלההיא דלריכה גט ועד שיחלון לצרה עלמה :

(דף י"ח ע"א) **ואין** לרה כו'. עיין לקמן הל' ה' במראה ד"ה לא סוף דבר :

(דף כ' ע"א) **קידש** אשה מעכשיו כו'. הר"ן ז"ל כתב בקידושין שם על הא דאמר רבי יוחנן אפילו קידושין מאה תופסין בה וקאמר עלה אסברה לך טעמיה דר"י משום דשוו נפשייהו כשרגא דלבני כו' דה"פ דליכא למימר טעמיה דרבי יוחנן משום דקסבר שתי לבונות כמשמע ומספקי' לגבי האי בתנאה ולגבי האי בחזרה דא"כ לא שייך למיתני תופסין דאין תפיסה אלא באחד מהן ואנן הוא דלא ידעינן מי מינייהו ומדקאמר תופסין משמע דס"ל שיש בה לד קידושין לכולן כו' ע"ש שהאריך והעלה דקידושי כולן נתפסו בה בודאי אליבא דרבי יוחנן ותמה שם על הרמב"ם ז"ל שכתב פ"ז מהל' אישות אמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר ואמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים יום כו' כולן תופסין בה. וצריכה גט מכל א' וא' מפני שהיא מקודשת לכולם בספק וכתב עליו ודבריו תמוהי' הם הרבה שכיון שהוא פוסק כרבי יוחנן שאפי' קידושי מאה תופסין בה למה כתב שהיא מקודשת לכולם בספק והרי סוגייתינו מוכחת דלר' יוחנן קידושי ודאי נינהו עכ"ל ונראה דנ"מ בין דעת הרמב"ם והר"ן ז"ל לדינא להא דקאמר הכא דהיכא דנפלה אחותה בתוך שלשים יום דהאי קידושי קמא קידושי ודאי נינהו תלא הלזו משום אחות אשה ואי קידושי ספק לריכה חליצה דהכי לדעת הרמב"ם ז"ל מספקינן אפי' בקידושי קמא כדכתב שם הר"ן בשם הרמ"ך ז"ל לדעתו דמספקא ליה אי קי"ל כרב או כרבי יוחנן ולפיכך כתב שאפי' מאה תופסין בה מספק ולפ"ז אם נפלה אחותה בתוך ל' יום לא תלא בלא חליצה והשתא לדעת הר"ן ז"ל שפיר נוכל לקיים גי' הספר דה"ק והיא כו' ולא כב"ש דהרי לב"ש דמחלקינן הכא דע"י זיקה ומאמר הוא דקאמרי דנדחית האחותה לגמרי אבל לא בקידושין דס"ל דכיון דקידושי דקמא נמי ספיקא הוא לריכה חליצה ולר' יוחנן דקאמר לכון תופסין משמע דקידושי ודאי כן ולדידיה אפי' כבה"ג תלא הלזו משום אחות אשה :

(שם ע"ב) **בין** רבנן כו'. משמע מהכא דאין זיקה וכדפרי' בפני' וכן לרבנן דאמרי לד שלא קנה המאמר כנגדו סיתר בלרי הנואה דזיקה לחודה לא חשיבא ומתני' דוקא עשה בה מאמר קתני וכרב נחמן בבבלי שם דדייק ממתני' דאין זיקה ואע"ג דכבר שמעינן כן לעיל בריש פרק כילד איצטריך הך דהכא דאלו מהתם לא שמעינן מידי דאפשר לומר דהא דקתני התם עשה בה מאמר לר"ש איצטריך ולאשמעי' נמי מילתא אחריתי דלא פליג ר"ש בנולד ולבסוף יבם דאי פליג נמי בזה א"כ פ"כ יש זיקה כ"ל וכמבואר ועיין מ"ש לעיל בפנים הל' ג' ד"ה כך פירשה ולר' שמעון דוקא אם עשה מאמר אבל לרבנן אע"ג אפילו בלא מאמר אסורה משום לרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה והילכך איצטריך למידק מהכא דלכ"ע אין זיקה. ובהכי ניחא לי מה שהקשו התו' כאן דף ל' ד"ה אמר רב נחמן תימה שלא דקדק רב נחמן על מתני' דריש כילד עכ"ל ולפי מה שכתבתי מתיישב שפיר ובבבלי שם מסיק דיש זיקה והא דקתני מאמר להפוקי מדב"ש דאמר קונה קנין גמור והאי תלמודא לשיטתיה הויל דמסיק לעיל אליבא דב"ש דאין המאמר קונה קנין גמור ולא איצטריך משום הכי לאשמועינן מאמר :

(דף כ"א ע"א) **לא** ס"ף דבר כו'. מה שפירשתי בפנים הוא עפ"י שיטת רש"י ז"ל ולפי מה שגורס שם ולרבא כו' זו היא למעוטי מת בלא גירש אבל אם גירש בערוה מותרת הנכרית ולפי' מת הנשוי נכרית קודם שגירש זו והיתה לרת ערוה דהכל הולך אחר שעת מיתת המגרש וכמבואר בפנים והא דאם מת הנשוי נכרית ולא גירש שבעל אחות ומת דאסורה הנכרית לשלישי ואע"ג דכשעודו בחיים היא השני מותרת הנכרית להתייבם לא' מהן יכדתנן לעיל ג' אחין שנים מהן נשואין ב' אחיות וא' נשוי נכרית ומת הנשוי נכרית וכנס א' מבעלי האחיות את אשתו אפ"ה כשמת זה ונפלו שתיהן לפני הג' אסורה הנכרית וכן כתבו התו' בשם בה"ג ד"ה זאת אומרת לחלק בין מחיים בין לאחר מיתת א' מהן. וטעמא דמחיים כיון שהערוה עומדת עם בעלה הויא לה הנכרית לרת ערוה שלא במקום מלוה ובריית' אבל אם מת א' מבעלי האחיות כיון שבתיבן באות להתייבם הוויין להו לרות ואסורות דחבינן לרה כאלו נתייבמה אלא זה שמת ונפלה היא וערוה עכשיו לפני אח השלישי כן פי' הרשב"א ז"ל אבל קשה דהיכי שייך לומר דמחיים תפי' מותרת לא' מהן ואחר מיתה נאסרה דא"כ הויא לרה לאחר מיתה ואמרינן הכא לעיל א"ר יודן אלו בקש לבעול את הלרה כו' והין לרה לאחר מיתה וה"נ הכין. ולכך נראה כגי' רב אלפסי ז"ל דגרים התם אליבא דרבא זו היא למעוטי מת ואח"כ גירש ולומר דרבא כרב אבי לגמרי ס"ל וכוותיה דייק לה למתני' דאלו מת נשוי נכריה ואח"כ גירש א' מבעלי אחיות אשתו וכנס הנכרית ומת דהנכרית אסור' הואיל ונעשית לרת ערוה בזיקה ואע"ג דאפי' בכנס ולבסוף גירש בריא לרבא דמיתה מפלת ככר תירץ רב אלפסי ז"ל דשאני גבי לרת ערוה דעלמא דכיון שגירש הערוה מקמי דנפלה לפני היבם מהני הגירושין וכי נפלה לרה בהתירא נפלה קמיה אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני בה הגירושין דהך :

(דף כ"ב ע"א) **והן** גדולות פטורין. בתוספתא סוף פ"ה גרים הרי אלו חייבין י"ו חטאות משום אחיה ומשום אחיות ומשום נדות ומשום אשת איש הם אינן אחים חייבין י"ב הם אינן אחיות חייבין שמנה הכ אין נדות חייבין ארבע היו הן גדולים והן קטנות הן חייבין שתים הן גדולות והם קטנים הן חייבות ארבע אם השיאן אביהן חייבין שמנה ע"כ ופשוט הוא הא דקתני הן חייבות ארבע ע"ם הוא דהא ההם אין נדות קאי ואין חייבין אלא משום א"א וכן הא דקאמר ואם השיאן כולי אי אפשר לאוקמי אלא לפי הגי' דהכא וכדפריבית בפנים אלא מה דתני הכא בריבא הן קטנים והן גדולות פטורין דלגזירה משמע דאפי' הנקבות פטורות דסתמא קאמר והרי משנה ערוכה היא בכריתות סוף פ"ב דהגדול חייב ואין לנו לפרש זה כ"א אחיוב דאישות דאם א' מהן בקטנות לאו א"א מיקרי וכדפי' רש"י ז"ל פ' יולא דופן דף מ"ה גבי בת ג' ויום א' כו' ואם בא עליה אחת מכל העריות האמורות בתורה מומתין על ידה והיא פטורה כגון אביה אי תמיה דהלו משום אשת איש דוקא בבקיבל אביה קידושין כדפי' שם ועיין בתו' קידושין דף י' דלענין זה ודאי לאו מחולקין הם יע"ש והכא דמשום נדות לא שייך ודאי לומר דכולן פטורין והנכון כדפריבית בפני' ומה דפירש"י ז"ל בפ"ק דערכין אדתניא התם שניהם עד שיהו שניהם בוין דברי רבי יאשי' ופירש"י שנואף והנואפת יהיו בני עונשי' אבל אם היתה היא קטנה והוא גדול או הוא קטן דלאו בר עונשין והיא גדולה ובת עונשין אין הגדול נהרג אליבא דרבי יאשיה פירש כן אבל לא קי"ל הכי אלא כמתני' דלעיל לענין שאר כל העריות ועיין בתוי"ט פ' יולא דופן משנה ד' והי אפשר להוקמי נמי להא דהכא כרבי יאשי' דהא בהדיא קתני וכולן ט' חייבין שתים שתים משום נידה אלא ודאי כדאמרן :

(שם) **מפני** תיקון הולד. והרי"ף ז"ל בב"ף פירקין כתב דמכיא פלוגתא דרבי יודה ור' יוסי דלר' יודה הנוכה ומפותה לריכה להמתין דחיישינן שמא לא נתהפכה יפה יפה כתב וז"ל וחזינן למקלת רבוותא דפסקי בהא הלכתא כרבי יודה ואנן לא ידעינן מהיכא קא גמרי לה להאי פסקא דהא קיי"ל רבי יודה ור"י הלכה כרבי יוסי ואי אמרת מבום דקאי רבי יודה כסתם מתניתין דקתני ומפריבין אותן ג' חדשים שמא מעוברות הן דהא הכא הנוכות הן וקתני מפריבין ליכא למימר הכי דבהא אפי' ר' יוסי מודה דמפריבין דלא קאמר רבי יוסי אלא גאבה מזנה דידעה דמזנה היא ומתהפכת כדי שלא תתעבר אבל הא מי ידעה דמזנה היא כדי שתתהפך דהא אוקימנא כהוחלפו למימרא דבטעות הויא מלתא עכ"ל ונראה דנ"מ בין תירולא דהש"ס דהכא ובין תירולא דהרי"ף להיכא דנתכנסה תחת בעלה דידעה דמזנה היא ולהרי"ף ז"ל אינה לריכה להמתין. אבל להש"ס דהכא עוד היא לריכה להמתין מפני תיקון הולד והד"מ בתה"ע סי' י"ג בשם הא"ז כתב דאם נתכנה תחת בעלה לריכה להמתין ודוקא שלא נבעלה תחילה לבעל אבל אם נבעלה תחילה בעל תליגן שמבעלה נתעברה ואינה לריכה להמתין וכן הביא כמפה שם ואפשר דהא"ז למד מהכא הדין שלו דהכי מתני' בלא נבעלה מתחילה מיירי ולפיכך לריכה להמתין מפני תיקון הולד :

סליק פירקא בס"ד

(שם במתני') **החולץ** ליבמתו. בחולץ תוך ג' איירי כדדייקינן בגמ' הכא דקתני ונמלאת וכ"כ התו' ריש פירקין ועיין לקמן :

(שם) **ונפסלה** מן הכהונה. כתב הנ"י ואפי' בדיעבד מפקינן לה אם נשאת לכהן ולא ידעתי מנין לו זה דהא אנן קי"ל כר"ל בהא דחלילת מעוברת לא שמה חליצה ולדידיה מפרש בבבלי הא דקתני ונפסלה מן הכהונה מדרבנן ולחומרא בעלמא וע"כ דלכתחילה קאמר דהא כל חלוצה אינה אלא מדרבנן כדאמר לעיל פ"ב דף כ"ד ומנא לן דאפי' בדיעבד תלא ואם נאמר דסמך עלמו על דברי התו' שכתבו בד"ה ונמלאת וא"ת א"כ אם אין הולד של קיימא אמאי אסור בקרובותיה דתוך ג' חדשים נאו חליצה היא כדתנן לקמן כו' והר"י דנכי דלאו חליצה היא מ"מ אסור בקרובותיה כיון דמדאורייתא כוי חליצה אבל מכל זה אין מוכרח די"ל דהתו' כתבו כן אליבא דר' יוחנן דס"ל דחלילת מעוברת ומם חליצה בדיעבד ובכי דלאו חליצה היא דקאמרי הלכתחילה קאי והא דאמר שם על שאינו

פולה לייבום אינו עולה לחליצה והכיא סוגיא אליבא דר' יוחנן אתיא כדמפרק שם אליביה דף מ"א וכן מוכח מדבריהם דמסיימי שם ועוד דדיעבד אם חללה אפי' מדרבנן אינה לריכה חליצה אחרת דאמר לקמן יבמה שחלנה לה אחין בתוך ג' לריכה להמתין ג' חדשים משמע דלא בעיא חליצה עכ"ל דקשה מאי מייתי ראי' מהתם דלאו במעוברת איירי למתני' דהכא דמעוברת מסקינן ולר"ל לריכה חליצה אחרת אלא ע"כ דביטתם אליבא דר' יוחנן היא וכסוגיא דלקמן אבל לדידן דקי"ל כר"ל בחלילת מעוברת דלריכה חליצה אחרת דלאו חליצה היא כלל ובחולצת תוך ג' ולאו מעוברת אינה לריכה חליצה אחרת וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' יבום הל' י"ט אין ראיה מזה למשנתינו והא דלר"ל אסור בקרובותיה טעמיה נמי משום הא גופה דהואיל ואינה חליצה היא עדיין זיקתו קיימת וכמ"ד יש זיקה וכ"כ הרשב"א ז"ל לתרץ על הא דלא אקשי בגמרא לר"ל תיתי אכיר בקרובותיה אבל בדין לפסלה מן הכהונה ואפילו בדיעבד ובזה לא שמענו לר"ל ולא ראינו לגדולי הפוסקים שדברו מזה ומדברי הרמב"ם ז"ל משמע נמי דחלילת מעוברת לאו חליצה היא כלל שכתב שם הל' כ' החולץ ליבמתו ונמלאת מעוברת וילדה אם היה ולד של קיימא הרי זו כמי שלא נחללה לו מעולם ומותרת לכהונה ומותר בקרובותיה ואם הפילה או שלא שהה שלשים יום אחר שנולד תוזר וחולץ לה הוא או אחד מאחין שחלילת המעוברת אינה חליצה וביאת המעוברת אינה יבום ע"כ הרי שלא הזכיר אלא שלריכה חליצה אחרת ומפסול כהונה לא כתב כלום אם אין הולד של קיימא ומדבריו משמע דהא דכתב שחלילת המעוברת אינה חליצה · אואם הפילה נמי קאי וע"כ דסבר הרמב"ם ז"ל הא דקתני במתני' ונפסלה מן הכהונה לכתחילה הוא אלא שסתם דבריו בזה והדבר לריך תלמוד ומלאתי בד"מ סי' קס"ד וז"ל מלאתי כתוב בהגה"ת האלפסי ריש החולץ חלילת מעוברת פסולה מיהו פוסלת מן הכהונה כשאר חליצה פסולה וכן הוא במשנה ריש פרק החולץ ע"כ אלא דאפשר לדחות דלכתחילה נמי קאמר וצל"ע דמנא לן לעשותה כחלוצה ודאית ולכופו להוציא ואין לומר דממ"כ אסורה לכהן הואיל דלריכה חליצה אחרת דהא משמע מדקאמר ואפי' בדיעבד מפקינן לה ש"מ דמשום האי חליצה מפקינן לה וג"מ להיכא דמת החולץ קודם שחלץ לה חליצה אחרת ואין שם אח אחר שתזקק לו :

(שם ע"ב בגמ') **מאן** יבמי כו'. ובבבלי שם יליף לה מואם לא יחפון וגו' כל העולה לייבום כו' ויש לדקדק על הא דקאמר מה נפיק מן ביניהון כו' ואמאי לא קאמר דאיכא ביניהו למאן דיליף מקרא דאורייתא היא ולמ"ד שלא תהא לריכה כרוז גזירה מדרבנן בעלמא היא ושמא דהאי תלמודא לשיטתיה אזיל דיליף מקרא דמאן יבמי כריש פ"ק למעט חייבי לאוין מיבום ולא אייתר ליה קרא לדרשא דהכא אלא מדרבנן והסמכתא בעלמא היא :

(שם) **דר"מ** היא כו'. מאי דפרישית בפנים וגזירה דרבנן בעלמא היא דאי לאו הכי מה מייתי ראי' מהתם דילמא משום דחלילת קטנה מדאורייתא פסולה והילכך לריכה חליצה משתגדיל ואי"ת הא בכל סוגית הש"ס משמע דחליצה מדאורייתא היא ורבנן מודו לר"מ דאמרי יפה אמרת אין חולצין אלא בתוב בפרשה ומקבין אשה לאיש וי"ל דהאי תלמודא לשיטתיה אזיל דגרים. לקמן חלילתה כשירה וסובר הא דמקיש ר"מ אשה לאיש מדרבנן הוא ועיין בתו' לקמן דף ק"ה ובתוס' בכורות ריש פ"ג דף י"ט ד"ה איש :

(שם) **והבא** נמי כו'. וקשה דמנא לן דחלילתה כשירה היא דילמא הא דפסלה מן הכהונה מדרבנן וחומרא בעלמא היא וי"ל דלשיטתיה אזיל דסבר כמ"ד דחלילת מעוברת שמה חליצה דאמר לעיל הרי חלילתה בידה וכדפרישית בפנים ולדידי' חליצה מעליא היא לפסול מן הכהונה אבל מסוגיות הבבלי כדף מ"א משמע דאינה לריכה חליצה אחרת בחללה תוך ג' לחוד כדפריבית לעיל אלא דוקא כבנמלאת מעוברת ועיין לעיל ד"ה ונפסלה :

(דף כ"ג ע"ב) **וסיפא** פליגא על שמואל כו'. ולהכי לא מקשי לרבי לעזר דס"ל אין זכין לעוברין אלא דוקא בבנו והוא מטעמא דירושה כבאה מאליה שאני דהרי אין כהן מוכה ולא שייך לומר מטעם דדעתו של אדם קרובה אצל בנו אלא כדפריבית וכתירולא דהכי שם אבל לשמואל דס"ל דדוקא שיהיה בן קיימא ע"כ טעמא משום יחוס וכתירולא דרבה ולפ"ז קשה מה דמדייק שם מאי ביניהו איכא ביניהו שמעו בו שמת ולא מת והא"כ מת ה"ל למימר דאיכא ביניהו בשלא היה בן קיימא וע"כ לומר דלא ס"ל להבבלי לחלק כן אלא דהפי' לאביי לא קנו הרהבונים ואפי' הפילה אשתו דאתרוויהו קאי לתרץ כששמעו שמת או הפילה וכן סתם הרמב"ם ז"ל כפי' הב"ל ולא הלריך שיהיה עובר בן קיימא לבסוף ועיין בהס"מ סוף פ"ב מהל' זכי' דמשמע נמי לגירסתו בגמ' אליבא דהרמב"ם ז"ל דאפי' אין העובר בן קיימא אבל דעת הרמב"ן ז"ל בחידושיו שם דלריך שיהיה העובר בן קיימא לבסוף ומסתייע ליה מהכא שכתב אחר שהביא סוגיא דהכא וז"ל זו גי' הירושלמי ויש לנו בה סיוע במקלת דבעינן בן קיימא בסוף ובכן שמוגה שנולד חי קתני בהוספתא מס' שבת שאינו נוחל ואינו מנחיל וכן נמי מוכיח שם בגמ' והוא הדין בכטן אמו הפס"י שהוא חי כיון שאין סופו ללאת בחיי' וכדפריבית עכ"ל ולדידי' לכאורה ק"ק ה"ל למימר היכא ביניהו דלעיל ויש ליישב ואין להאריך :

(שם) **ובא** עורב כו'. וגי' הספר ודאי א"א להעמידה כמבואר ואפי' לר' דמחייב שם בא נכרי או כלב או עורב ואכל את הראשונה ואכל הוא את השני' טעמיה דלא בעי כלל תתיכה מב' חתיכות כדפי' רש"י שם והנכון כפי הגי' שכתבתי בפנים וכן מוכח מדלקמן :

(דף כ"ד ע"א) **והזכר** עוברה לאחר כ' יום. מכאן יש קלת ראי' לפסק תשובת ר"י מיגש ומביאו הרמ"ה בהגהת הס"ע סי' ד' אשה שנתעברה מבעלה סוף סיון וילדה תחילת כסליו חפפ"י שאין ביניהן רק חמשה חדשים לא חיישינן לבנה לומר שהיתה מעוברת קודם לכן דהחדשים גורמי' והוי לי' בן ז' והשתא אתי שפיר הא דהכא דהזכר עובר' לאחר חמשים יום של השני וכן לשלים ימים של ז' מקוטעים אם נאמר דהחדשים גורמים דאל"כ לא משכחת לה והא דקאמר הרי כאן שלימים להחשון כלומר ס' להחשון וז' לשני ושלימין לאו דוקא. אבל לשיטת הבבלי דף מ"ב משמע דהכרת העובר לאו מילתא היא ככה"ג כדקאמר התם אשה מתפסה עלמה כו' :

(דף כ"ה ע"ב) **מתניתא** אמרה כן. עיין לקמן פרק ח' דכתובות הלכה י"א במראה דיבור המתחיל מתניתא שכתבתי בעזרת השם יתברך להרץ על דלא מקשי על המשנה גופה דקתני הרי היא ככל הנשים כדמקשי בבלי שם :

(שם) **ובחרש** אפי' תלה לייבם כדפריבית דחרש בר יבום הוא כמבואר לקמן פ' חרש ובתוספתא סוף פ"ב החרש יהבוסה מייבמין ולא חולצין והרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' יבום הל' א' כתב אמר הגדול המתינו לי עד שיגדיל הקטן כו' או עד שיבריא החרש ונמלך בו ואם לא ירלה אני אייבם או אני החלוץ אין שומעין לו וכ"כ בפי' המשנה ומשמע דאחליצה קאי ועל פירושו במשנה לק"מ על שדחק לפרש כן משום דדומיא דרישא נקט תלה בקטן כו' דטעמיה משום דשהויי מלוה לא מהבינן והילכך פירש ג"כ בחרש לענין חלילה ומטעמא דשהויי מלוה אלא דבחיבורו ה"ל לאשמועינן רבותא טפי דהפי' לייבם לאלתר אין שומעין לו וי"ל לדעתו דס"ל דבזה לא איצטריך לומר דאין שומעין דהרי אין תוהיין אותה וסמך עלמו על מה שכתב שם לקמן הלכה י"ד :

(דף כ"ו ע"א) **מינה** מה הבכור כו'. ובבבלי שם מפרק יקום על שם אחיו כתיב ולא על שם אביו וקשה דתיפוק לי' דהוי הוא דלבכור מקשינן וכדמפרק הכא וי"ל דלאו ההוי ממש הוא כיון דמאביו קא ירית ומפרשינן הכא ג"כ כשיטת הבבלי דה"ק אין יורש בשעה שהוא ראוי לירש בשעה שמייבם אינו יורש דהביו קיים הוא ובוב לא יירש דלא מנכסי אחיו קא שקיל אלא מנכסי אביו ויקום על שם אחיו כתיב :

(שם ע"ב במתני') **שומרת** יבם שקידש. הרא"ש ז"ל כתב דוקא קידש משום דבשעת נישואין פגע באחות זקוקתו אבל אם כנסה לחופה אין לריך להמתין מלבפול דכיון דכנסה אשתו גמורה היא ופקעה לה זיקה לגמרי וכן דעת התוס' בדף י"ח ע"ב ד"ה שומרת יבם אבל הנ"י כתב דדוקא כמעשה אחיו כיבמתו הוא דפקעה זיקתה מיניה אבל משום נישואין דאחותה לא פקע וכתב בתוי"ט דדעת רש"י ז"ל נוטה לזה. ודברי הרשב"א ז"ל מטין כדעת התוס' והרא"ש וע"ש וברים פ' כילד :

(דף כ"ז ע"ב) **אן** לע"ד. היפ"מ כתב וצ"ל כו' כפי אשר הבאתי בפנים ואין לריך לדחוק כן אלא דתליא בפלוגתא דר"ע ורבנן במס' שבת פ' ר"ע כדקתני בהאי תלמודא התם בסדיא וו דברי ר"ע כו' אבל דברי חכמים עד ג' ימים מיכן והילך היא נסרחת ואתייא הא דהכא כאינך תנאי דסברי לד' ימים קליטת הזרע :

(שם) **רבי** יוסי תשש לגיטין ולולד ואיכא דאמרי כו'. דתרין תנאין ואליבא דר' יוסי ובהכי ניחא מה דפי' רש"י בעירובין שם לר' יוסי כל הנשים יתהרסו את"ק פליג דהכר אפילו ליהרס ואדר' יהודה פליג דהרי ארוסה ליכנס וזהו לליבנא קמא דהכא דגרים אליבא דרבי יוסי בברייתא דרדופה מתיר ליארס מיד וכגי' ר"ת בתו' הכא ומה דפי' הוא ז"ל במתני' דהכא דר' יוסי להו למעוטי ארוסה ליכנס דהתם כר' יודה ס"ל ולא פליג ארבי יהודה אלא בזיבול לחודיה וזו נאיכא דאמרי הכא וגרים בברייתא דרדופה רבי יוסי מתיר ליארס וליכנס מיד :

(דף כ"ט ע"א) **אף** בביאה ק. ובבבלי דף מ"ד יליף לה מקרא אשר לא יבנה בית א' הוא בונה ואין בונה שתי בתים וי"ל דהאי תלמודא ס"ל דאיצטריך לא יבנה לנתק בתלולה מכרת ללאו כדדרים שם דף י'. והילכך איצטריך ליה למילף ביאה מחליצה. ועיין בתו' שם ד"ה ומייבם לאחד ועיין בחידושי יבמות מה שכתבתי בזה לדעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"א מהל' יבום דחלילה אין האסור עליו אלא מד"ס כביות והרמב"ם ז"ל השיג עליו דהרי משמע שם בגמרא דלר"י בלאו קיימא וע"ש ודוק :

(שם) **שנייא** היא שאין כתוב בה שאר בשר. משמע מהכא דלשמעון התימני נמי ח"כ דשאר דוקא הוא דהוי ממזר כמו לאחד מ"ד אליבא דר"ע דחייבי לאוין דשאר כעינן אבל בבבלי גם קאמר אביי הכל מודים בבא על הנדה כו' שאין הולד ממזר ופי' רש"י ואפילו שמעון התימני ומפרש טעמא נדה דהא תפסי בה קידושין שנא' ותהי נדתה עליו כו' ולהאי טעמא ע"כ דלשמעון התימני נמי בתפיסת קידושין תלי' מילתא כמו דאמרינן האי כללא אליבא דר"ע דכל שאין הקידושין תופסין יש ממזר ולטעמא דהאי תלמודא איכא למימר דלשמעון התימני לית ליה להאי כללא כמו דכתבו התוס' אליבא דר' יהושע דע"כ לית ליה להאי כללא ועיין בתוס' דף מ"ד ד"ה עשאה זונה ובקידושין דף ס"ח:

(שם ע"ב) **שאם** היתה נקבה כו'. כתב הרשב"א ז"ל על הא דאמרינן בבלי דף מ"ה כולהו אמוראי דמכשרי מודו שהולד פגום לכהונה מק"ו מאלמנה מה אלמנה לכ"ג שאין איסורה בזה בכל כו' וכתב הרמב"ן ז"ל דכיון דגמר ק"ו מאלמנה כאלמנה מה אלמנה בנה חלל ואם בא על כהנה לוי' וישראלית בתו פסולה לכהונה כבת חלל זכר ואף זה כן ורש"י ז"ל שאמר בנקבה לאו דוקא נקט לה והינו נראה מדברי רש"י ז"ל אלא בהדיא פירש דאי אפשר אלא בנקבה וכנה דקאמר משום בתה נקט לה ובירושלמי מפורש כן אם ילדה נקבה פסולה לכהונה כו' ע"ש ובסוף דבריו הכריע כדעת רש"י ז"ל ואעפ"י כבס הרמב"ן ז"ל הדבר בספק ומשמע שם מדבריו דהספק אינו אלא בבן דמספיקא לא מגרשינן אתו לכהונה ואם נשאת אין מוציאין מידו והולד ספק חלל אבל בנקבה ודאי פסולה לכהונה מדברי האי תלמודא וכן משמע מהר"ם הבבלי דהספק אינו אלא בבן דקאמר שם הבי מאי תוית דבמכת אדרב דימי סמוך אדרבין כו' דמזה למדו הפוסקים להעלות הדבר בספק ושם כבן איירי כהא דאמר התם בב לי ברתך כו' ע"ש אבל מדברי הה"מ פט"ו מהל' א"ב משמע דהספק ג"כ בנקבה אם פסולה לכהונה שכתב על מה שכתב הרמב"ם ז"ל שם הל' ג' כותי ועבד שבא על בת ישראל הולד כשר וז"ל ויש מי שכתב שאם ילדה בת שתהא פסולה לכהונה והרמב"ן ז"ל העלה הדבר בספק כו' עכ"ל וכן נראה מדברי הרי"ף ז"ל שכתב ואנן מספקא לן אי הוי פגום או לא מדחזינן לגמ' בתר שקלא וטריא דפסק והלכתא נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא מסיימי הולד פגום עכ"ל דמשמע בכולא מילתא מספקא לן ומ"ש הרא"ש ז"ל שם על דברי הרי"ף ואיני רואה לכאן מקום שיפול בה ספק דהא קאמר לעיל כהמה דגמרא וכולהו אמוראי כו' וכיון דק"ו לית ליה פירכא ליכא מאן דפליג עלה כו' יע"ש ונראה דמזה אין ראיה דלהאי ק"ו ככר שדו ביה נרגא התו' לקמן פרק הערל דף ע"ז ד"ה רבי יוחנן תימא לר"י היכא ילפינן לעיל בהחולץ מק"ו דאלמנה דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד פגום הא איכא למימר לרבי יוחנן בת גר עמוני שנשא בת ישראל יוכיח שאיסורו שוה בכל ובתו כשירה ולרשב"ג דקאמר בפ' אלמנה דגר עמוני אינו פוסל בביאתו אתי שפיר כו' עכ"ל וזה ג"כ טעמי' דהרמב"ם ז"ל דפסק התם כמסקנא דהולד כשר לשיטתיה אזיל דפסק פי"ט הל' י"ג כר"י דגר עמוני שנשא בת ישראל כו' העפ"י שביאתם בעבירה והרי בנותיהן זונות בנותיהם כשרות לכהונה וא"כ הק"ו פריכא הוא. אלא דבנקבה כבר העלו הרא"ש והטו' וכן הרשב"א ז"ל דפסולה הואיל ומפורש בהאי ב"ס. ונקטינן מהא כללא דמילתא דכל מקום שאין ההבא נעשית זונה אין הולד פגום לכהונה חוץ מגר עמוני ומצרי שני דאעפ"י שבנותיהן נעשות זונות בנותיהם כשרות לכהונה כדיליף התם מקרא עמיו מעמיו להביא בתולה הבאה משני עממין וכ"מ דבן הנדה כשר לכהונה הואיל ולא נעשית זונה גברה לכהן כמ"ש הרמב"ם ז"ל ריש פי"ח ומ"ש ריש פט"ו איזהו ממזר כו' חוץ מן הנדה שהבן ממנה פגום ואינו ממזר לאו פגום לכהונה קאמר אלא ר"ל שפגום ואינה משפחה מיוחסת ולאוי להרחיק אבל לא מכח איסורא וכ"כ הד"מ בא"ע סי' ד' בשם תשובת הרא"ש ז"ל:

סליק פירקא בס"ד

(דף ל"א ע"א) **מהו** שיודו חכמים לר"ג אין מאמר אחר מאמר ביבמה אחת כו'. משמע מהכא דאפי' נתן גט למאמרו אסורה עליו ולא אמרינן מאי דעביד שקליה דאלת"ה מאי בעי הכא כיבס א' ויבמה אחת הא כי נתן לה גט הותרה לו וא"כ ודאי יש מאמר אחריו והא דאמרינן בבבלי לעיל דף ל"ב לגיסנא בתרא דרבא נתן גט למאמרו הותרה אפילו היא היינו דוקא לאחין אבל בדידי' גזרינן אטו נותן גט לזיקתו וכן דעת הרמב"ם ז"ל פ"ה הל' ד' והא דקאמר רבא כתם הותרה אפי' היא ולא פירש הותרה לאחין משום דהתם אמתני' קאי דמיירי בעשה מאמר ומת הוא וקיימי אחין וכזו נכתלקה השגת הראב"ד ז"ל שם:

(שם ע"ב) **והדיא** דאמר ר' אבהו כו'. עיין לעיל פ"ג הלכה ד' ושם במראה ד"ה קידש אשה כתבתי לקיים גי' הספר לפי דעת הר"ן ז"ל בקידושין וכן יש לפרש כאן נמי כן:

(שם) **שאם** יבא אחר וקידש את הצרה כו'. וכר"ע אתיא דאין קידושין תופסין בח"ל והילכך בעינן חליצה שיתפסו בצרה קידושין אבל למיפטר לגמרי להצרה לכתחילה חליצה מעלית בעינן כדאמרי' בבלי פ"ג דף כ"ז ואיבעית אימא כי קאמר שמואל כו' ועיין במה שליינתי בפנים:

(דף ל"ב ע"ב) **חליץ** ועשה מאמר נתן גט. פי' רש"י ז"ל וגט דלאחר חליצה לא הוי צריך למיתני' כו' כמה שכתבתי בפנים. ונראה דכ"מ אם נתן אחר כך גט לצרתה דלר"ג לא הוי גט אחר גט דגט דראשונה לאו כלום הוא כדאמרינן לעיל גבי גט לאחר גט של מאמר ואיצטריך לאשמועינן אף על גב דלאחר חליצה הוא:

(שם ע"ב) **בלא** כך אינה פסולה מן הכהונה. תימא מאי מקשה הא חלוצה מדרבנן היא כדאמר בבבלי דף כ"ד ואיצטריך למימר דפסולה מדאורייתא היא בביאה שלאחר חליצה דבלאו היא ולבאורה יש מכאן להביא ראי' לפסק הרמב"ם ז"ל בפ"א הלכות יבום דהחלוצה אינה אסורה עליו אלא מד"ס אלא דיש לדחות דהפשר דלא ס"ל להאי ש"ס כשיטת הבבלי בזה דקרא דושבה לאסמכתא בעלמא אלא דס"ל דחלוצה מן התורה פסולה מן הכהונה ובלאו הכי מקשה שפיר אבל לא מצאתי מבואר בהדיא לש"ס הזה דסובר כן והדרבה מוכח מדלעיל פ"ב הל' א' דחלוצ' לכהן דרבנן היא דקאמר שם א' ישראל וא' כהנים כסדר הזה וע"ש וכן נראה דאין שום חולק בזה דחלוצה מן התורה היא מלבד לשיטת רש"י ז"ל בריש ואלו הן הלוקין וכבר הקשו שם התו' על פירושו ע"ש ובעיקר פסקא של הרמב"ם דהחלוצה על החולץ מד"ס עיין פירקין דלעיל הל' י"ב במראה ד"ה אף בביאה:

(דף ל"ד ע"א) **תמן** אמרין דברי כו'. פוטרת לגמרי בלא חליצה כדפרישית בפנים ורש"י ז"ל פי' דף כ"ח ע"ב בסופו ד"ה והא ביאה כו' דלא נפקא מיניה בגט דקא בעי נמי חליצה לזיקתו וקשה דבהדיא אמרינן בבלי לקמן פ' ב"ש דף קי"א הא מני ר' נחמיה היא דאמר ביאה פסולה פוטרת מחליצה ורש"י ז"ל בעצמו פי' במתני' כן לר' נחמיה וכבר הקשה הרשב"א ז"ל דבריו אהדדי וע"ש:

סליק פירקא בסייעתא דשמיא

(שם ע"ב במתני') **בשוגג**. כסבור אשה אחרת. כלומר דזה נמי שוגג מיקרי אעפ"י שנתכוין לשם זנות לגבי יבמתו לאו מזיד לשם זנות היא וכ"כ התיו"ט דלאו דוקא שגג וכסבור שהיא אשתו ולא נתכוין לשום זנות דא"כ בזיא שוגגת היכי מבכחת לה דודאי לשם זנות כוה עכ"ל ומשניהן שוגגין דבברייתא איכא למידק שפיר טפי דודאי שניהן שוין קאמר דנתכוין לאשה אחרת כמו היא וכן רש"י ז"ל במתני' תפס שתיהן כסבור אשתו היא או אשה אחרת:

(דף ל"ה ע"א) **באלמנה** לכ"ג והמר כו'. מפשטא דהאי תלמודא משמע דג' לאוין דקחשיב כדאמר הערה בה כו' וחייב משום ביאה דקאמר היינו משום לאו דלא יקח דלא מלינו לאו אחר בה ואפילו לא קידש מבכחת לה ג' מלקיות באלמנה לכ"ג אבל בבבלי קידושין דף ע"ח גרסי' אמר רב יהודה כ"ג באלמנה לוקה שתים אחת משום לא יקח ואחת משום לא יחלל ולילקי נמי משום לא יחלל זרעו בשלא גמר ביאתו. והאי משום לא יקח משום קידושין הוא כדפירש"י שם וכן מוכח סוגיא דשמעתא' התם וטעמי' דתלמודא דבבלי דלשיטתי' אזיל דמסיק הכא דהערלה זו הכנסת העטרה ולא תיי' משום לא יחלל ולא מבכחת לה ג' מלקיות אא"כ קידש וגמ' ביאתו. וכדין אם גמר ביאתו ראינו לגדולי הפוסקים שחולקין בזה דלהרמב"ם ז"ל משמע דהאי תירוצא דהש"ס דלא כהלכת' משום דאביי ורבא לקמן שם לא מחלקי בין גמר ביאתו ללא גמר ולפיכך פסק בי"ז מהל' א"ב דכ"ג שבא על אלמנה לוקה אחת כו' ומשמע אפי' גמר ביאתו וכתב הה"מ ז"ל דטעמו דסוי להו בתי מלקיות מלאו דלא יחלל ואין לוקין על לאו שבכללו' ועוד פי' התם דטעמא דמשום חלול זרעו אינו אלא לכשיולד הזרע אבל חילול דידה לאחר הוא כו' ע"ש וכ"מ בין ב' הטעמי' היא בכהן הדיוט כאינך דאסורו' עליו דלטעם הראשון מלינו עכ"פ מלקות אחת בכהן הדיוט אם בעל אעפ"י שלא קידש בשגמר ביאתו דחייב משום לא יחלל זרעו דילפינן שם בג"ש מכ"ג דזרעו חולין ולטעם הב' אינו חייב בבעל ולא קידש אלא באלמנה לכ"ג דמחלל' עכשיו בביאתו אבל בכ"ס כאינך לא מבכחת לה דהא מחוללת ועומדת היא ומשום לא יקח ליכא דהכי לא קידש ולפיכך הכריע שם כדעת הרמב"ם ז"ל בזה דכהן הדיוט שבעל ולא קידש אינו לוקה וכקידש ובעל אינו לוקה אלא אחת משום לא יקח דלאו דלא יחלל ליכא לגבי דידה ודלא כדעת הראב"ד והרמב"ן ז"ל שכתבו דבכלהו איכא לאו דלא יחלל. דכל מה שאמרו בכ"ג באלמנ' הה"ד אף בכהן הדיוט באינך. אלא מה דהכריע שם הה"מ ז"ל בחלוקה אחרת דפליגי הרמב"ם והמפרשים בכ"ג באינך דלדעתו ז"ל אינו חייב עד שיקדש ויבעול ולדעת המפרשים קידש ובעל חייב שתים בעל ולא קידש חייב אחת אף כ"ג באינך וכריש כזה כדעת המפרשים קשה לי לכאורה דהרי ע"כ הוא ז"ל תופס טעם הבני לעיקר דליכא לא יחלל אלא באלמנה וא"כ אפי' כ"ג באינך לא מבכחת אלא בבעל לחודי' דהכי מחוללת ועומדת היא ומשום לא יקח ליכא ומ"מ שם וכפשטא דסוגיא כו' ולית לן לאפוקי סוגיא מהלכת' גל"ע דהא ע"כ מפקינן האי סוגיא מהלכת' אליבי' דהרמב"ם דהא מוקמי' שם בלא גמר ביאתו וע"כ לן לומר דאביי ורבא לא מחלקין בין גמר כו' כדפרישית לעיל ולפיכך לא מלינו חיוב בכהן הדיוט אליבא דהרמב"ם בבעל לחודי' דאי לדעת הראב"ד ז"ל כולא סוגיא מיירי בשלא גמר ביאתו וא"כ כ"ג באלמנה לאו דוקא כו' יע"ש אלא ודאי דטעמי' דהרמב"ם ז"ל דאין חיוב משום לא יחלל אלא כבהתילול הוא לאחר ואפי' גמר ביאתו ולא מלינו חיוב לכ"ה וכן לכ"ג באינך אא"כ קידש דהד דינא וחד טעמא הוא:

(שם) **מה** פליגי בשהערה בה. כדפרישית בפנים דאין לפרש כשנתכוין בהערה' דא"כ קשה מה דסיים אבל אם גמר כו' וכי לריך דאי' שבגומר ביאתו ביבמתו לדעת שקנה כל הדברי'. ועוד לא אתיא כשיטת הבבלי דמשמע דלא פליגי אלא בביאת שוגג וכ"כ הרמב"ן ז"ל על הא דמחלק דהם הכניסה לביתו לא אתיא כגמר' דילן דחופה מאי עבדא ביבמין. וכמה שפירשתי ניחא לי מה שהקשה הב"י על דברי הטור סוף סי' קס"ו דכתב אבל בהערה קונה לכל דבר אף כי נפלה לו מן האירוסין וכתב ע"ז ומ"מ יש לתמוה עליו דכיון שכתבו בירושלמי משמע דפליגי בהערה מידי ספיקא מיהא לא נפקא ולא ה"ל לפסוק כתם דקונה אפילו נפלה מן האירוסין ולפי מ"ש לק"מ דהטור מיירי בהערה לדעת והפשר דהב"י קאי על דברי הרא"ש ז"ל שמביא שם דמשמע דמפשט הירושלמי דפליגי בהערה במתכוין ומ"מ דברי הטור נכונים לדינא וכן הרמב"ם ז"ל סתם ולא חילק בפ"ב מהל' יבום לענין שאר דברים אלא דבתרומה כתב פ"ח מהל' תרומות הל' ו' דלא קנה בהערה מן האירוסין וזהו כליבנא בהרא דמן האירוסין ד"ה לא אכלה אבל מן הנשואין אוכלת וכרב ונראה מדבריו שם דמפרש דפליגי נמי בהערה כדהכא וכן כתב הכ"מ שם ומשמע דבהערה במתכוין פליגי וי"ל דמה דמסיים הכא אבל אם גמר כו' הייט משום דר' מתני' דמחלק בין בא עלי' בבית אביה כו' להכי נקט ר' יצחק בדבריו אבל אם גמר כו' לומר דאפילו בבית אביה ולא מדייק ליבנא דכנסה במתני' כר' יוסי אלא דכנסה על ביאה היא וכשיטת הבבלי בס"ל לר' יצחק דחופה ביבמין ליכא:

(שם ע"ב במתני') **פסל** לכהונה משום זונה רש"י אבל הרמב"ם ז"ל בפירושו כתב משום חלל וכן בחיבורו פי"ח מא"ב כתב דאין זונה אלא שנבעלת לאדם שביאה אסורה עליו איסור השוה לכל וכפשטה דברייתא בבלי דף ס"ח ודעת הראב"ד ז"ל דאין זונה אלא מח"כ ועכומ"ז ועבד וכן דעת התו' בפירקין דף ס"ח:

(שם בגמ') **לא** יחול ולא יחלל. וקשה לר"ע דלית ליה ג"ש דקיחה קיחה הערלה בכהן הדיוט מנ"ל והפשר דסמיך אג"ש דדרשי' בקידושין ס"ח זונה זונה מה להלן זרעו חולין כו' וכמאן דכתיב ולא יחלל בכהן הדיוט הוא:

(דף ל"ו ע"א) **נאמר** כאן הוי'. בבלי כ"ו יליף מק"ו לר"מ ומה קידושי רבות כו' ונראה דכ"מ הוא מפי' שיטת רש"י ותו' דאי ילפינן מק"ו לא נפקא לן אלא בת כהן וכמ"ש התו' אליבא דלשון הראשון של רש"י דתפסו לעיקר וגרסי מה קידושי רבות דפוסלין והיינו בת כהן לישראל קידושי עבירה לכ"ש ואמרינן דיו כו' ולמאי דיליף הכא מג"ש דהוי' אפי' כבת ישראל:

(שם ע"ב) **לא** סוף דבר מן הנישואין כו'. וכן הוא בתוספתא דמכילתין פ"י אלמנה לכ"ג כו' שנכנסה לבית נישואין ולא הספיק לבועלה עד שמת כשרה לכהונה וכשרה לאכול בתרומה בא עליה פסלה כו' וכתב הב"י ודעת המפרשים ז"ל דהלכתא כרב דאמר יש חופה לפסולות חדא דהלכתא כרב באיסורי ועוד דרב עמרם כו' ורובא דאמוראי הכי ס"ל ולפיכך כתב הריטב"א ז"ל כלה שהיא נדה חופתה חופה דיעבד מיהת עכ"ל ולפ"ד קשה מאי דפסק הרמב"ם ז"ל פ"ז מהל' תרומות כרב דיש חופה לפסולות וכפ"י מהלכות אישות כתב דאינה חופה עד שתהא ראוי' לבעילה אבל אם היתה נדה אעפ"י שנכנסה לחופה ונתייחד עמה לא גמרו הנישואין והרי היא כארוסה עדיין וכתב הכ"מ שם דדעת רבינו דאין חופת נדה קונה לכל דבר וצ"ע:

(שם) **תמן** ולאחותו כו'. ואי קשיא הימא לרבנן אכר לא היתה לאיש לרבות הכוגרת דעדיפא לדידהו דאיצטריך קרא למעוטי כ"ג וכמוכת עץ מסברא נפקא כעיל דלא יצא די"ל דלגבי טומאה ודאי בתולה מיקריא ולא לריך קרא לרבו' אלא דבכ"ג מיעט' קרא כדדרשי' בבתולי' עד דאיכא כל בתולי' וכי איצטריך קרא בטומאה ודאי למוכת עץ איצטריך:

(דף ל"ז ע"א) **הדא** מסייע למ"ד כו'. ובהכי מתיישב קושי' התוס' דף ס"ה ד"ה כ"ג ולא"ת מרישא שמעינן לה דקתני שומרת יבם לכהן הדיוט ונתמנה לכ"ג לא יכנוס ומתרלין דחולץ אתא לאשמועינן דס"ד משום כזיון דכ"ג שרוקקה לפניו לא תחלוץ ולמאי דקאמר הכא לא לריך לזה דלאשמועינן דחליל' פטור ולא קנין דס"ד דאפי' אלה למחול על כזיונו לא יחלוץ קמ"ל:

(שם) **ושנבעלה** בעילת זנות. כבר כתבתי לעיל הל' ב' דדעת הראב"ד והתו' והרא"ש דאין זונה מחייבי לאוין דתפסי בהו קידושין אבל דעת הרמב"ם ז"ל דמחייבי לאוין כשוין לכל וכן מחייבי עשה וכן מחלל אעפ"י שמותרת , נעשה לו עשה זונה וכפשטה דברייתא שם וכן פסקו האחרונים חוץ מסגרבעת לבהמה והבא על הנדי' והבא על הפנוי' אפי' מופקרת לכל לא עשאה זונה כמבואר שם בפ' הנזכר והטור בא"ע סימן ו' כתב דאפילו לדעת החולקים הבא על יבמה עשאה זונה כיון דלא תפסי בה קידושין וצ"ל ספק זונה דהא קי"ל כשמואל דמספקא ליה אם קידושין תופסין ביבמה וכן הקשה הב"י שם אבל לדעת הרמב"ם ביבמה ודאי זונה היא דכ"ש משאר חייבי לאוין:

(שם ע"ב) **הדא** אמרה כ"ג כו'. ולמאי דמסיק בבבלי דכל הבועל דעתו על גמר ביאה ולפ"ז כ"ג אסור לקדש בביאה את"כ פירש דדעתו לקנות בהערה וכן מוכח מדברי הר"ן ז"ל שכתב בפ"ק דקידושין וז"ל ומיהו ביבמ' דמיקדשא בהערה אפי' גמר ביאתו קנה מתחילה ביאה והיינו דתנן ביבמות דף ס"ח ובפ' כהן גדול דף י"ח כ"ג חולץ ולא מייבם ואמרי' עלה קפסיק ותני ל"ש מן האירוסין ול"ש מן הנישואין בשלמא מן הנישואין עשה ול"ת הוא אלא מן האירוסין יבא עשה וידחה ל"ת והם היתא דבסתמא לא קני עד גמר ביאה מן האירוסין נמי עשה ול"ת הוא דבעידנא דקני לה דהיינו גמר ביאה ככר נעבי' בעולה אלא ודאי דהיינו טעמא דכיון דמדאורייתא קני בהערה א"ל משום דדעתו על גמר ביאה הוא דאינו קונה בסתמא עד גמר ביאה אבל יבמה נקנית בהערה לעולם הואיל דביבמה לא בעינן דעת כלל דאפי' שניסה אנוסין קנה לא אזלינן בתר דעתי' וכ"ת א"כ דתחלת ביאה קונה ביבמה מאי קא מפרקינן התם גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שני' הוי לן למימר גזירה תחילת ביאה אטו סוף ביאה דכיון דקניי' כהערלה קיימי' לעשה ואזלן והילך קאי עלה כאיסור לאו דיש לומר דכולה ביאה ראשונה ביאת מצוה היא דעיקר להקמת זרע הוא ובעי ביאה ראויה להקמת זרע דאע"ג דעל הרוב אין אשה מתעברת בביאה ראשונה, ומנין דמתעברה כדאיתא התם עכ"ל ומדבריו נשמע דבשאר נשים אסור לכ"ג לקדש בביאה בסתמא ועיין בתו' שם ד"ה יבא עשה שתירלו תירוץ אחר על קושית הבני':

(דף ל"ח ע"א) **לשלישי** יש לה כתובה. מדלא מחלק הכא בג' בין יש לו בנים לאין לו משמע דכרשב"ג אתיא וא"ת הרי כבר הוחזקה בג' זימני ואמאי יש לה כתובה וי"ל כיון דכהיתר ניסאת לו יש לה כדמתרץ הרשב"א על הא דקאמר בבבלי לג' לא תינסב למי שאין לו בנים דאלמא דרבי היא ואפ"ה יש לה כתובה מן השני הואיל ונשאת כהיתר אבל לתירוץ התו' שם ד"ה נשאת דלענין ממון מודה רבי דלא הוי חוקה עד דאיתחזק ג' זימני א"כ קשה הכא כמאן אתי' דהרי כבר הוחזקה לכ"ע וליכא למימר דטעמא דיכולה היא לומר השתא הוא דכחשי דא"כ אף לרבי לא תפסיד כתובה מן הג' אלא ע"כ דהאי טעמא לא מהני להוציא אלא שלא תחזיר מה שגבתה מראשון ומשני הוא דמהני כדאמר שם וכן כתבו התו' בעלמן שם לקמן ומה דמכיאין התו' ראיה דאפילו לרבי בממון בג' זימני הוי חזקה משור המועד דעד נגיחה שלישית לא משלם נזק שלם יש לדחות דלא דמי לשור המועד דהתם עד שלא נגח לא איתחזיק ומכי איתחזיק לא נגח מאי משלם אבל הכא מכי שהתה עשר שנים איתחזקא וכי נפקא לא בקלה כתובה וכן הביא הרשב"א ז"ל ליש מי שאומר שם דלהאי טעמא לר' משני נמי לית לה והעפ"י דהסברא אמת ומטעם זה לא מוכחא מידי דרבי מודה לענין ממון מ"מ נדחו דברי יש מי שאומר שם דמוכח מהש"ס דאפילו לרבי יש לה מהשני וכן מוכח מהכא לקמן וע"ב וע"כ דעיקר טעמא הוא מפני שניסאת בהיתר לר' לשני ולרשב"ג לשלישי וגם אין לומר דהכא דקאמר לג' יש לה כתובה סתמא ומשמע אפילו אין לו בנים בשהכיר בה מיירי דא"כ מ"מ דר"ח בר עגיל דפליג בהא דהטו מי גרסה מאיילונית דתנן בה ואם מתחלה נשאה לשם איילונית יש לה כתובה ובזה כ"ע מודים וכן פסק הבה"ג מביאו התו' שם וכן פסק הטור סי' קנ"ד אלא ע"כ דריש' ד.כא כרשב"ג אתי' ור"ח בר עגיל סבר כר' והילכך מהג' אין לה כתובה דלא נשאה לו בהיתר. ושיטו מזה דלא מוכחא מידי דלענין ממון מודה רבי כסברת התו' אלא דהטעם הוא כדאמרן והאיא נמי שיטתא דהכא כשיטת הבבלי ור"ח בר עגיל כרבי ולפ"ז הא דקאמר התם גבאת לג' למי שאין לו בנים תלא בלא כתובה לא אתיא אלא כר' וכר"ח בר עגיל דלרשב"ג אפילו מג' יש לה כתובה ואפי' כבנשאתה עמו י' שנים כיון דבהיתר נשאת דהלו לסברת התו' כזה אפילו לרשב"ג אין לה כתובה דכבר הוחזקה ואם בבבל דחו התו' שם דלא מיירי כבנשאתה מתחילה דלקמן אלא לאחר ובעלה הכיר בה מיירי מ"מ לענין דינא לדכריהם משמע אפי' לרשב"ג אין לה כתובה ולטעם הרשב"א ז"ל לרשב"ג יש לה מהג' ולרבי מן השני והכל כמו שאמרנו:

(שם) הוון בעיין מימר כו'. ומשמע דכן מסיק לה דהני תנאי כהני תנאי ואע"ג דקי"ל הכא כר' והא דבלישי אין לה כתובה כלאין לה בנים כאשר ליינתי בפנים אפ"ה קי"ל כאן כרשב"ג דראתה דב מחמת השמים דמשמעות פעם ראשונה ובני' ושלישית כדפסק הרמב"ם ז"ל בפ"ד מא"ב משום דכלל וכתות הוא דאיפסיקא הילכתא כרשב"ג כ"כ הב"י בי"ד סי' קפ"ז בשם הרשב"א כת"ה והכא אע"ג דממונא הוא הלכתא כרבי דטעמא משום דהוי מכת איסורא דלאין לו בנים מיירי ומשום דמקח טעות הוא דבלא הכיר בה איירי וכן הוא בתוספתא פ"ח בהדיא ניסאת למי שאין לו בנים הגא שלא בהכירה מפני שבשואי' ניבואי טעות אבל בהכיר בה יש לה כתובה מפני שרלה ליזוק בנכסיו וכן פסק הטור סי' הנזכר:

(שם) היו לה בנים ומתו כו'. מדברי האי הלמודא דמדמה היו לה בנים ומתו להפילה נראה דסבר דהא דקתני מתני' ולא ילדה דמשמע הא אם ילדה אין כופין אריבא קאי דקהני לא יבטל אדם מפ"ו אא"כ יש לו בנים ועלה קהני לא ילדה לו כלומר כאותו ביאור כ"כ הרשב"א ז"ל וכתב בם עוד דמ"מ נראה לו עיקר דלא ילדה לו משמע שלא ילדה כלל הא ילדה ויש לה ולד אי' ואפי' אחד אין כופין ואעפ"י שמוליאין ממנו זו שלא ילדה כלל עד שיהא לו זכר ונקבה מאחרת מ"מ כיון שילדה זו אין מוליאין אותה ממנו וכן כתב בתשובה שביאו הב"י סי' קנ"ד וסיים שם ומ"מ לא אמרהי אלא שלא לכוף בשוטי' להוליא כמו שכופין למי ששהה עמה עשרה שנים ולא ילדה אבל הוא מלוה שלא יבטל מפ"ו והם לא מזו יצא הת:ת עכ"ל וכתב בד"מ בשם הגה' מרדכי דבזמן הזה שגזר ר"ג שלא נגרש בע"כ יש לגפק אם כופין בשהה כו' ובהגה' מיי' פט"ו מהלכות אישות כתב בשם ראבי' דבזמן הזה אין כופין ע"ש ומשמע נמי בזה כדברי הרשב"א הנ"ל דעליו עכ"פ מלוה שלא יבטל מפ"ו ועיין בד"מ שם סימן א':

סליק פירקא בס"ד

(שם פמתני') עבדי מלוג. פי' רש"י ז"ל שמשייר' לעצמה כו' ודעה הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהלכות אישות דכל שלא שם וקיבל עליו אחריות אין לשם דין נכסי נ"ב אלא דין נכסי מלוג ואעפ"י שהכניסן לו והשבן בכתובתה' וכן מוכח מהכא לקמן:

(שם בגמ') ועבדיה עבדים. כן היא גי' ר"ח ורש"י ז"ל גרים ועבדיו שקנו עבדים ופי' שנתן להם אחר מתנה ע"מ שאין לרבו רשות בו והכא מפרשינן איפכא וכדלקמן:

(שם על מנת שיהיה לרבו רשות בהן. כדפריבית לגי' הרשב"א ופירושו ז"ל דאלמנה וגרושה דמהני' קאי דאל"כ אם אין לרבו רשות בהן אמאי לא אכלי מחמת העבדים עצמן שהן אוכלין דהרי כל קנין אוכל מאכיל וכן פי' שם ודוחק ויותר נראה דגרסי' כריבא ע"מ שלא יהיה לרבו ובסיפא ע"מ שיהיה לרבו וה"פ דברייתא דהאמרה דמרבינן עבד שהנה עבדים בע"מ כו' אבל הכא יש לרבו רשות בהן קנינו של כהן הוא ולא לריך לרבויי ומשמע מהכא דע"מ שאין לרבו רשות בהן לחודיה מהני ועיין בפרק י"א דנדרים הל' ח' מ"ש בזה בס"ד:

(דף ל"ט ע"א) הראוי לאכול כו'. כלומר קנין הרלוי לאכול כדמפרש רבינא בבבלי דהרי ממזר דלאי: אוכל ומאכיל והיכא למידק על הא דקאמר הכא מה נפיק מן דיניהון הא טובא איכא בינייהו דלר' הילא מדאורייתא לא אכלי ולר' יוחנן גזלה דרבנן בעלמא היא ודאמר שם רבה בהדיא מדאורייתא מיכל אכלי ובמאי דהכי נמי קאמר דהם מן התורה הוא אפי' עבד ערל אינו מאכיל ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דתפס תירוץ דרבינא לעיקר דכתב פ"ו מהל' תרומות הל' י"ח וקנין האוכל מאכיל אחרים ומדפהם דבריו אלמא דאפילו עבד ערל אינו מאכיל:

(שם ע"ב) דר' יוחנן כרשב"ג. וכתב הרא"ש ז"ל בפירקין דכיון דר"י סבר כרשב"ג היה נראה דהלכה כרשב"ג. וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל בכ"ב מהל' אישות הל' ט"ו דכתב וכן בעל שמכר קרקע מנכסי אשתו בין בנכסי צאן ברזל כו' לא עשה כלום דמשמע דהמכר בטל מיד כרשב"ג אלא דבפי"ח מהלכות מלוה הל' י"ד כתב בעובה שדה אפותיקי לב"ח או לאשה בכתובתה ומכרה ה"ז מכורה וכשיבא ב"ח לגבות אם לא ימלא בנ"ח יטרוף אותה כד"א במכר לבעתה הכל מכר ממכר עולם אינה מכורה. ע"כ הרי דפסק כרבנן דמכורה לשעה והרי הכא הבוו דין נכסי צאן ברזל לאפותיקי והראב"ד כתב עליו בם לא הבחין ולא הבין דרך הירושלמי אבר מלא על זאת המימרא וכן הניח שם הה"מ בצ"ע ואפשר לומר לדעת הרמב"ם ז"ל שפי' כדעת המפרשים במשנה הר"ן פ' בבולת דהה דמסיים הכא אבל לא מכרן לשעה ד"ה אין מכירין לעיל קאי אנכסי צאן ברזל ולא אאפותיקי יט"ב והע"ג דנראה מהסוגיא דמדמי להו מ"מ ניחא ליה להרמב"ם לחלק בין נכסי צאן ברזל משום שנה בית אביה והמכר בטל מעכשיו ובין שדה שלו שכתבו אפותיקי דלא מכרה מכור עד נהבה לגבות כתובתה שבהי אם רלה הוא מסלקה בדמים לאו בעלת דברים דידיה היא עד שתבא לגבות הכתובה וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל:

(שם) שרבכור נוטל פי שנים. כדמסיק בש"ס הבלין דף קכ"ג דבשבחא דאתי ממילא ולא אישתנו מוזו רבנן דהבכור נוטל בהם וכרב פפא התם וכן בוולדות אתי ממילא ולא אישתנו מיקרי וכן דעת הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' נחלות הל' ג' וכתירוץ הכ"מ ז"ל בם:

(שם) הני הכניסתן ילדים. הוספתא פ"ט הכניסתן בדמים נוטלתן בדמים ילדים נוטלתן נערים נערים נוטלתן זקנים. כלומר בהכניסתן בדמים ולא שמאן לו לקבל אחריותן עליו ולפיכך ל"מ כן ונוטלתן כמה שהן ואעפ"י שכתב לה בכתובתה וזה מסתייע' לדעת הרמב"ם ז"ל שכתבתי לעיל במתני':

(דף מ' ע"א) אף בת כהן לכהן כו'. מפני שראיתי מחולקים בהאי דינא גדולי הראשונים והאחרונים ז"ל אמרתי להעיר קצת בזה כתב הרי"ף ז"ל דקסבר רבי יוסי עובר במעי זרה זר הוא ואית ליה קניה ולפיכך פוסל בעבדים מלאכול בתרומה בשביל היורשים מפני חלקו של העובר ולית הלכתא כוותיה אלא כרבנן דאמרי אין לעובר קניה ואין לו חלק עד שיולד הילכך הפי' במעי גרושה לא פסיל לעבדים עד שיולד ותנן נמי בפי' יולא דופן תינוק בן יום א' פוסל בתרומה פי' בן גרושה בזוה חלל אינו פוסל את העבדים מלאכול בתרומה אלא אוכלים בשביל בנים הכשרים עד שיהיה בן יום אחד אבל עובר במעי גרושה לא פסול דלית לי' קניה בגווייהו וכן הילכתא עכ"ל והרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' הרומות הל' ד' כתב וז"ל בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה בשביל העובר שהילוד הוא שמאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל לפיכך אם היה העובר חלל אינו פוסל העבדים אלא אוכלין בגלל אחיו הכשרים עד שיולד זה החלל ויאסרו העבדים מלאכול עכ"ל וסכ"מ שם הכריח שדעת הרמב"ם ז"ל כדעת הרא"ש ז"ל שחולק על הרי"ף ופסק דעובר יש לו זכיה ופוסל בעבדי אביו אם אין לו אחים אבל אם יש לו אחים אינו פוסל וכב"י י"ד סי' של"ה כתב דדעת הרמב"ם כדעת הרי"ף וכתב שם עוד למאי דאמרי' בגמרא למאי נ"מ לעובר במעי בתנת' הפיקה התם בקבית למ"ד דטעמיה משום שאינו ילוד אינו מאכיל וא"כ כל שהוא במעי כהנת שאכיל כאלו נולד כבר והיינו לפסק הרא"ש אבל להרי"ף והרמב"ם בפסקו דאין לעובר קניה ולא חלק עד שיולד אעפ"י שהוא במעי כהנה אינו מאכיל כלל ומיהו אמו ועבדי מלוג אוכלין מפני שהיא בת כהן עכ"ל וכ"כ בהיו"ט לדעת הרמב"ם אפי' בת כהן לכהן אינו מאכיל העובר לעבדים כלל. וקשה לי טובא בגוה דא"כ למה כתב הרמב"ם דינים בבת ישראל לכהן והשמיט מלכתוב כלל בבת כהן לכהן בכה"ג וסיה לו להשמיענו רבותא טפי דאפי' בבת כהן לכהן העובר אינו מ כיל וכמו דמקשו רבנן לר"י במתני' ועוד למאי דדהק עלמו בכ"מ להכריח דעת הרמב"ם כדעת הרא"ש דהעובר יש לו זכיה ומחלק בין יש בם בנים אחרים בין לא הניח א"כ אכתי לבון לפיכך אינו מזוקדק כדברי הרמב"ם דכך לי דין עובר החלל כדין בחר העובר אם יש שם בנים אחרים אינו פוסל ואם אין שם פוסל ועוד אפי' נימא דדעת הרמב"ם כדעת הרי"ף הכתי קשה אמאי לא אכלי בשביל המשפחה וכדעת החכמים בגמ' וכדפי' רש"י ז"ל שאין א' מישראל שאין לו יורשים וכל זמן שלא נולד העובר אין לו חלק בכן ומה אמר בגלל אחיו הכשרים. והנראה דודאי דעת הרמב"ם כדעת הרי"ף אלא דיש חילוק בין עבדי מלוג לעבדי צאן ברזל וזה לפי הכלל דאמרינן בבבלי ריש פירקין קנין האוכל מאכיל וא"כ כל זמן שהיא אוכלת מאכלת והיינו עבדיה שהן עבדי מלוג וכדמדייק הכא אלא דבבלי לא נחית לדיוקא הכי וה"פ דאמרו לו דמתני' דברי לר' יוסי דמתני' דאמר לא יאכלו עבדיה בתרומה דמשמע אפי' עבדי מלוג מדקאמר בתמא ולא מחלק כדמחלק בברייתא ומדקאמר מפני חלקו של עובר ש"מ דבים לה בנים מיירי ואעפ"י שהיא אוכלת אפ"ה עבדי מלוג אינן אוכלין ועל כרחך לומר דלא ס"ל לר' יוסי קנין האוכל מאכיל וטעמא דס"ל כמ"ד הכא לעיל הל' א' דבעבד שקנה עבדים ע"מ שלא יהיה לרבו רשות בהן לא אכלי דקנינו של עבד הוא ולא של כהן וכלבו מכח כהן קא אכלי וכדפרישית בשם הרשב"א ז"ל וא"כ בעבדי מלוג של אשה נמי הכי דכל זמן שהכהן קיים ברשותיה נמי הוו כדין נכסי מלוג ובשמת הינה אוכלין ואעפ"י שהיא אוכלת ומפני חלקו כו' דקאמר משום דאעבדי צאן ברזל נמי קאי דבתמא קאמר וכולל לכולן אלא דאיכן בין בטעמא דעבדי מלוג לא יאכלו משום דלית ליה קנין האוכל כו' ועבדי צאן ברזל לא יאכלו משום דעובר אית ליה זכיה ובאינו ילוד כו' וכדפירשו התו' דרבנן כוו סברי דטבמיה מש"ם הוא ולפיכך סקבו לו מאחר שבעדת כו' כלומר לדידך דלא ס"ל קנין האוכל כו' וא"כ לא שבירא לך נמי כל האוכל מאכיל דאדא היא דלא נאמר ברים פירקין מכללא דכל האוכל אלא משום דלא מכתבר ליה דיוקא מכח קושיא דברי ממזר וזה מבואר ולפ"ז אף בבת כהן לכהן ס' לא יאכלו עבדים ואפי' עבדי מלוג דאעפ"י שהיא אוכלת אינה מאכלת לדידך ואתה צריך להעיד כן ועבדי לאו ברזל מפני חלקו כו' אבל לדידן לעולם אוכלין ואפילו עבדי מלוג והיינו בבת ישראל אם יש לה בנים דהיא אוכלת ומאכלת ובבת כהן אפי' אין לה בנים ועבדי לאו ברזל אוכלין לעולם בשביל המשפחה דאין לעובר זכי' כלל וכחכמים דברייתא ור' יוסי ובברייתא השיב להם זו שמעתי כו' דטעמא דידי משום דעובר במעי זרה זר הוא. והשתא דברי הרמב"ם ז"ל עולים כהוגן כהדק היטב דבריו דכתב לא יאכלו עבדיה בתרומה והן עבדי מלוג שלה וכשאין לה בנים מיירי והיינו דנקט בלישני' בשביל העובר ובינה מלבון במשנה מפני חלקו כו' כלומר דלא יאכלו בשביל העובר שאין בו כח להאכיל אמו בהילוד כי' והואיל והיא אינה אוכלת אינה מאכלת דקנין האוכל כו' דוקא וכדפסק בפרק דלעיל הל' י"ז כרבינא. ומשום סיפא נקט לה והיינו דקאמר לפיכך כלומר הואיל ואין לעובר זכיה וכח כלל להאכיל א"כ נמי אינו פוסל היכי שיש כאן מאכילין אחרים אלא דהיה לנו לפסול מחמת חלקו כגון אם היה חלל כו' אפ"ה אינו פוסל העבדים והיינו עבדי לאן ברזל שיש לו חלק בהן אחר שיולד. וזהו דנקט בלישני' הכא העבדים אלא כו' ולא כדאמר ברישא עבדיה. והא דנקט בגלל אחיו כה"ד אפילו אין כאן אחים דאוכלין בשביל היורשין של המשפחה כדלעיל אלא משום סוף דבריו נקט לה דקאמר עד שיולד החלל כו' וקמ"ל בזה אגב אורחיה דין אחר דכשיולד פוסל אעפ"י שיש כאן אחים כשרים לומר אע"ג דעדיין לא חלקו ולא ידעינן אי מתרמי ליה הני עבדים לחלקו משום דבדאורייתא אין ברירה. והא דקי"ל העובר פוסל זהו בבת כהן המעוברת מישראל וטעמא כדדרשינן בנעוריה פרט למעוברת וכמ"ש שם לעיל בהותו הפרק ולפ"ז דברי הרמב"ם עולין כדברי הרי"ף ז"ל ופנקו כחכמים ומשבחת בבת כהן לכהן לכ"ע אכלי בין עבדי מלוג בין עבדי לאן ברזל אפילו אין לה בנים וכדפסק הטור בסי' הנזכר וז"ל יבת כהן שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת תאכל היא וכל העבדים אפילו קודם שתלד דמשמע אפילו אין לה בנים דאוכלין בשביל יורשי המשפחה דדין זה מוסכם הוא וכן נראה מדברי הרי"ף ז"ל דכתב ברישא ולפיכך כו' בשביל היורשים כו' דמשמע דלרבנן איכלים בשביל היורשים כל שהן ודקאמר בסיפא בשביל בניו הכשרים משום דמסיים עד שיהיה בן יום אחד וכדפרישית לעיל בדברי הרמב"ם ז"ל וכן מוכח עוד מדכתב הרמב"ם ז"ל שם בפרק שאחרי הל' י"ב וכן העבד שהיה אוכל ואמרו לו מת רבך והניח יורש שאינו מאכיל כו' כלומר שהניח בת בגבוהה שישראל או בן חלל וכמ"ש בפי' המשנה בפ"ח ממסכת תרומות דמשמע אם לא הניח כלל אוכל העבד דאין לך מישראל שאין לו יורשים. וזהו כנלע"ד בדבריו ז"ל. ועל מה שהקשה הראב"ד ז"ל דקי"ל דעובר אית ליה זכיה כבר השיב הרמב"ן ז"ל דלא קי"ל כן כמה שהניח הכ"מ שם וכייה שם הרמב"ן ז"ל דהא דאמרינן דלגבו מזכה דדעתו של אדם קרובה כו' היינו דוקא בשכ"מ אבל לא בבריא וכן דעת הרשב"א ז"ל ועיין לעיל פ' החולץ הל' א' בכתבתי בשם הה"מ דאין דעת הרמב"ם לחלק כן ומהכא מוכח דדעתו כדעת הרמב"ן ז"ל יע"ש:

(דף מ"א ע"א) כמ"ד מאליהן קבלו עליהן את המעשרות. וכן כביאו התו' פ' הערל דף פ"ב ד"ה ירושה בשם מדרש רות א"ר יוחנן מעשרות כיון שגלו נפטרו והם חייבו עצמן מאליהן וכרש"י פי' שם שהיא דהכא דכיון שגלו נפטרו בקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד ולא היה להם חובה לקדש כל א"י ואעפ"י כן חייבו עצמן מאליהן וקדשו וליין שקידשו קדוש מן התורה וכן דעת הראב"ד והר"ש ז"ל כדכתבו שם דאין נראה שום חכם יאמר שקדושה הארץ בזמן בית שני לכל המלות ההלוין בארץ היתה מדרבנן יעי"ש והאמת שזה דעת ר' יוסי בר הנינא בבביעית שם אבל לר"ה שם משמע דלא נתחייבו אלא מדרבנן כדמשמע הכא וככמ' דוכתי וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' תרומות הל' כ"ו דהתרומה בחלה היא דאפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהן:

(דף מ"ב ע"א) אם בבת כהן כו'. ורש"י ז"ל פי' בדף ס"ט ע"ב גבי הא דאמרי' הזכר עובר במעיה תהא מקולקלת למפרע לגלם תרומה שאכלה קרן וחומש דאיגלאי דזרה הוית. והימא הוא דהכי משנה ערוכה היא בם דבת כהן לעולם אינה משלמת חומש ובבת ישראל כשר אפי' לר"מ שם אינה משלמת אלא הקרן ומי גרעה בשהה דמת והניחה מעוברת ואפי' בים לה בנים אינה משנמת כדאמר הכא וזה מוסכם הוא כדפרישית וע"כ הא דקאמר תהא מקולקלת על הקרן לחודיה הוא דקאי ולע"ע:

(שם) וישלמו קרן וחומש. ומשומרת יבם לא קביא ליה דכ"ל דהא דדרשינן קנין כספו ולא קנין אחיו כדפרישית במתני' אסמכתא בעלמא הוא וכן כתבו התו' ד"ה קנין כספו בשם ר"ת וכמפורש בהדיא בהאי תלמודא פ' אעפ"י הל' ג' וע"ש:

(שם) לא כן תני ר' חייא אבתי של חרש כו'. ובתוספתא פ"ט לא מלאתי כן אלא ה"ג בת כהן פקחת שנשאת לישראל שוטה טובלת כו' וכן משמע מהבבלי דמוקי לה בכהנה חרש דפוסל דקנייה בתקנתא דרבנן אבל שוטה לא הקינו ליה רבנן נשואין וגי' אחרת היה להש"ס בזה ובוכר דהואיל מדאורייתא לאו בר קנין הוא כשוטה דמי ואינו פוסל. וז"ל למאן דמוקי הכא בחרש ינס בהיא במרת יבם לו וכדפרישית בפנים דאלה"ס קשיא הא היכא חרש מאכיל ואעפ"י דלא אכלה מעיקרא ללישנ' קמא ואליבא דרב בבבלי פ' הבא על יבמתו דף נ"ו וכן משמע הכא ריש פ"ו סוף הל' א' אליבא דר' יוחנן כמפירש שם ואפילו ללישנ' בתרא או בשואל דהכא היכא דהכלה מעיקרא מיהת מאכיל יבם בחרש וע"ש:

(שם) כמי בבכיה בתי שערות להאכיל. אם בת ישראל לכהן היא וזה סייעתא לפי' הרמב"ם ז"ל שכתבתי במשנה דבפק שבכיה כו' אדלקמיה קאי ובענין אלילה אבל בתרומה מאכיל הוא אלא שבתכורו הזר הוא ז"ל מדבריו שכתב פ"ח מהל' תרומות הל' י"ח ובת ישראל שנשאת כו' כשאת לבן י"ג ויום א' ספק בשביה ב' שערות כפק שלא הביא ה"ז אסורה לאכול והתיו"ט לא הביא ממ"ש בתכורו דזה עולה כפי' רש"י אלא שרש"י הפס כדבריו קטן בקדש האשה כפק כו' והרמב"ם נקט כאשה לבן כו' ולענין דינא חדא היא דאין קינו כלום עד שיגדיל כמ"ש שם דנשאת לבן ט' ויום א' אעפ"י שביאתו ביאה אינה אוכלת כו' ומ"ש רש"י ז"ל בגמ' ולא מאכילין את הבן ט' קאי היינו משום דיבא דקאמר פוסלי' וע"כ בבן ט' דהני פסולין מיירי כדמוקי שם דבן ט' כבר מהני ביאתי דפוסל לפיכך לא ניחא ליה לומר דלא מאכילין עליה נמי קאי דלא לריך גבי כפסול אבל באמת בן ט' אין מאכיל וכמ"ש הרמב"ם שם:

(שם במתני') ילדה תאכל. והרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' תרומות הל' י"ד סיים בזה ואעפ"י שהדבר בספק הואיל ובלא קידושין היא שמא מאחר נתעברה הרי הוולד בחזקת זה שבא עליה. ובפ"ג מהל' יבום הל' ד' כתב מי שזנה עם אשה בין פנויה כו' ונתעברה ואמר זה העובר ממני הוא ואפילו היא מודה לו כו' ה"ז ספק לענין יבום כשם שזנתה עם זה כך זנתה עם אחר והקשה בם הה"מ ז"ל דכיון דלענין תרומה דאיכא נ"כ איסורא דאורייתא בדינן הולד בתר דידיה גבי יבום נמי אמאי לא נהמני' כו' יע"ש ולענ"ד נראה דבתרומה מיירי דלא דיימא מעלמא כדכתב בם הוא ז"ל והוא שלא יצא עליה קול עם אחר וכהל' יבום מיירי שהיא זונה מופקרת לכל וזהו שכתב מי שזנה כי' והע"ג דלדינא פנויה להו זונה מיקרית היינו לפסלה לכהונה ועיין בתידושי יבמות בהארכתי בזה ובם היכחתי בכ"ד ממ"ש פט"ו מהל' א"ב דבדיימא ג"כ מעלמא מיירי הכא יע"ש:

(שם בגמ') ודלא כר"א דאומר אף בפנוי כו'. והתו' ד"ה לא פוסלין כתבו דנראה דאפי' לר"א לא מיפסלה בתרומה דאין זה לאיש זר והכי מפורש הכא בהדיא דלא כר"א. ועוד דאדרבה דמלינו דנפסלה מן התרומה ולא נעבית זונה כמו מתני' דלעיל בפסולי כהונה ולא מלינו דנעבית זונה ולא תפסול מן התרומה:

(שם) קל הוא וכו'. אבל בבבלי סוף פירקין מסיק איפכא וכר' ג"ה דהכא דטעמא דלזונות לא הששו וכדדייק התם דאשכחן דאפי' בתרומה תששו וכן הם בת כהן לישראל היא אינה אוכלת אלא עד מ' יום כדאמר התם טעמא ומשמע דאפילו נבעלה במדינת הים נמי חוששין לתרומה כמו לניבואין דלא פליג רבנן וכמסקנת הפוסקים מביטת הבבלי דלעיל פ' החולץ דף מ"ב דקאמר ממתני' דכרמה הדר ביה כו' וגזרו באינה ראויה להתעבר אטו ראויה וכן לתרומה:

(דף מ"ג ע"א) בעבום"ז פסול. הא דמחלק בין עבום"ז פסול לשאר האומות נראה דס"ל כמ"ד יש ממזר מא"ל ודוקא עבומ"ז פסול דאשכחן בהו לאוין אבל בשאר אומות לא מלינו לאו בהדיא דמותך לא תתח וגו' לוהרה להפיסת קידושין הוא ועיין בתו' פ' עברה יוחסין בם והכא בפרקין דלקמן:

סליק פירקא בס"ד

(שם במתני') ונשיהם לא יאכלו. הקשה הרשב"א ז"ל על פירש"י דשווי' חללה הא קי"ל אין חללה אלא מאיסורי כהונה כדאית' בסוף האומר והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה מפרש דמשוי לה זונה וקשיא דהא משמע לעיל פ' אלמנה לכ"ג דבחייבי לאוין זר אלמה מעיקרא בעינן דקאמר התם דף ס"ט ואימא נבעלה לפסול לה אף מחזיר גרושתו ומפרק לאיש זר אמר רחמנא מי שזר אצלה מעיקרא כו' וכיון שכן פליג דהא דלאו זר אצלה מעיקרא הוא תיכול ותירך דזר אצלה מעיקרא לא אתא למעוטי אלא מחזיר גרושתו בלבד משום שאין מפסולי קהל אבל פלוע דכא דמפסולי קהל הוא פוסל אעפ"י שאין זר אצלה מעיקרא ומ"מ להדין פירושא מהני' לאו משום חללה ולאו משום זונה אלא משום דנבעלה לפסול לה עכ"ל ודעתו ז"ל בזה כשיטת הראב"ד ז"ל דאין זונה מח"ל אבל הרמב"ם ז"ל לשיטתו אזיל דהלאוין הפוין בכל זונה היא וכ"כ בתכורו ועיין לעיל פ"ו הלכה ה' במראה ד"ה ונבעלה:

(שם ע"ב) **טומטום** והנדרוגינס ממקום אחר כתו. וצ"ל דפליג בהא אבבלי דקאמר שם דף ע"ב טעמא דטומטום דאינו אוכל משום דספק ערל הוא ולפיכך אינו אוכל נמי בתרומה והא בפסח גופיה כתיבא:

(שם) **לא** אם אמרת במעשר שהוא טעון מחילה ובבבלי דף ע"ב גבי אסור לבער ממנו בטומאה מהא"כ בתרומה ויליף ממנו כו' והימא למעט צמן קודם שנטמא וקאמר דק"ו הוא אי הכי תרומה נמי ק"ו הוא הא כתיב ממנו ומה ראית כו' ולמאי דקאמר הכא כלהו הכי לא מלית אמרת דבתרומה איכא פירכא מק"ו ובקודש ליכא פירכא:

(שם) **לא** נרצו חכמים ללמד זה מזה. ומשמע נמי מהכא דלא ילפינן נמי מעשר מתרומה שיהא ערל אסור בו אבל בבלי שם מסיק דילפינן מעשר מפסח שיהא ערל אסור בו ושמא הכא נמי ס"ל דילפינן ממנו ממנו מפסח כדלקמן:

(שם) **ללמד** מן הפסח כו'. וקבס דגילף מהיקישא דזאת התורה דהתם איתקוש כל הקדשים כדאמר בפ"ק דזבחים דף ד' והתם פסח נמי כתיב כדדרשינן שם ביום לותו זה בכור ומעשר ופסח והתו' שכא ד"ה דפסח הכיאו היקש זה לענין אנינות וצ"ל דלא ס"ל להאי תלמודא דרשא דביום לותו:

(שם) **שהוא** למד מן הלמד. האי בעיא איכא דר' ישמעאל היא דיליף תרומה בג"ש מפסח וקשה דגילף קדשים מקל וחומר מתרומה דר"י מסקינן באיזהו מקומן דף נ' דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בקל וחומר מתנא דבי ר' ישמעאל התם ובמאי האי תלמודא לא סבירא ליה אליבא דר' ישמעאל דג"ש מלמדת בג"ש אכירתהם כדרמי בר חמא התם ותו ליכא קל וחומר לג"ש מהיקש כדאמר שם:

(שם) **קדשים** מהו שיהו אסורין לאונן. ובזבחים דף ק"א יליף קל וחומר ממעשר הקל וצריך לומר דסברי ליה לג"ם דהכא דלא יליף מקל וחומר דאיכא למיפרך מה למעשר שכן טעון בסף צורה כדמקשו התו' התם וכן הכא דף ע"א והילכך צריך ג"ש אלא דהתו' כתבו דלשאר קדשים אהיקישא דזאת התורה סמיך ולמאי דאמר הכא לא צריך לזה דבקדשים נמי כתיב ממנו וילפינן בג"ש:

(שם) **ומופנה** הוא. בבבלי קאמר להפירכא דאיכא לאיפרך נוס לפסח שכן חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא. ולמאי דאמר הכא לעיל בקדשים מפסח נמי איכא פירכא מה לפסח שיש בו משום שבירת עצם וצריך לומר דג"ש דממנו ממנו נמי מופנה הוא ואף על גב דצריך ממנו לג"ש לפסח גופיה על אונן ליליף ממעשר איכא למימר דסמיך נמי אהכ"ג דאמר רבא התם לקמן דף ע"ד דתלתא ממנו כתיבו בפסח ולא כטעמיה דאמר התם חד למ"ד כא הכתוב כו' אלא חד לגופיה וחד לג"ש פסח ממעשר לאונן וחד לג"ש קדשים מפסח לערל וג"ם הבבלי לשיטתיה אזיל דס"ל דרשא דביום לותו ולא איצטריך לקדשים וערל דאהיקישא סמיך כדפרישית לעיל:

(שם) **לאיזה** דבר נאמר תושב ושכיר בתרומה. קשה דהא בתרומה שפיר איצטריך לדרשא דלעיל קנין עולם כו' ובבבלי שם מותיב ומפרק לה הכי אליבא דר"ע וגרים שם האי תושב ושכיר מאי עביד ליה ואג"ם קאי וכדפרש"י שם האי תושב ושכיר דפסח מאי עביד ליה לכך נראה דס"ל גרסינן כן לאיזה דבר נאמר בפסח ומייתי ראיה מהא דאמר רבי יוחנן בתרומה והיינו דילפינן מפסח דבים אייתר ולהאי דרשא אתיא:

(דף מ"ד ע"א) **יאמרו** הדברים ככתבן. כדפרישית בפנים דאם אמרינן דגר תושב צריך לקבל עליו כל המלות חוץ מן נבילות הכשתא איכא למימר כר' יודא דסברא הוא להקדים והפ"ה איצטריך נתינה דגר אבל למ"ד דאין צריך לקבל עליו אלא שלא לעבוד עכומ"ז ע"כ דאין לומר דמן הסברא הוא להקדים דא"כ ל"ל נתינה דגר דמסיכי תיהי לאסור ליתן לו דעדיין לא יתן לב להתגייר בבבל.זה ולדידיה איצטריך או להקדים ולא לדברים ככתבן ולפ"ז יש לומר דר"מ דס"ל להקדים צריך קרא לטעמיה הוא דאזיל דס"ל כפ' הבוכר את הפועל שם דגר תושב הוא שקיבל עליו שלא לעבוד עכומ"ז. הכל התו' בפסחים כתבו דאפילו לר"מ איכא למימר דסברא הוא אי לא הוי כתב קרא כל עיקר ולא קביא לדידיה נילף נתינה דגר במכ"ש דמכירה דנכרי דאי הוי כתיב נכרי לאודיה ס"א למעוטי מכירה דגר וע"ש ואפשר לומר דלשיטת הבבלי כתבו כן דפריך שם בשלמא לרבי מאיר כו'. א"נ יש לפרש סוגיא דהכא בשיטה אחרת דרבי שמואל קאמר גר תושב צריך שיקבל עליו ע"מ שיהא אוכל נבלות. לומר דאינו כעכומ"ז לענין שיבטל העכומ"ז כשיטתא דהכא או שלא ליתן ולבטל רבות כדאמר התם עד שיקבל עליו בפירוש על מנת שיהא אוכל נבלות ואם לא התנא בתחילה אסור בכל ואינו כעכומ"ז ועל זה מתמה רבי הילא יאמרו הדברים ככתבן כלומר לדידך בגזרת הכתוב מצוית לא הא דכתיב לגר אשר בשעריך התננה דלריך להיות גר שאוכל נבלית בתמי':

(שם ע"ב) **בלא** תעשוק. הא דמוקי הכא כרבי יוסי ברבי יודא ובבבלי שם משמע דעובר בכל השמות כדתניא שם אפי' לר"י ברבי יודא אלא דבספרי פ' תצא גרים כמו הכא או מגרך זה גר לדק מלמד שעובר עליו בשני לאוין רבי יוסי בר' יהודה אומר משום כל תעשוק וכן בגר תושב דלא עדיף מגר לדק:

(שם) **ולא** תונה. בבבלי פרק הזהב דף נ"ט קאמר המאנה את הגר עובר בג' לאוין כו' והתם בגר לדק מיירי ולא מוכח מהם לאו לגר תושב אבל בספרי מלאתי שם דדרים על קרא לא תסגיר עבד אל אדוניו אשר ינצל אליך מעם אדוניו לרבות גר תושב והתם כתיב לא תוננו:

(שם) **וגולה** כישראל. אם הרג גר תושב אחר כדתנן פרק אלו הן הגולין:

(שם) **הלכה** כרבי שמעון. וכאיכא דמתני לה בבריתות שם וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב פרק י"ד מהלכות א"ב ובהלכות עכומ"ז דכל שקבל עליו ז' מלות הוא גר תושב וכתכמים דפרק הבוכר וא"כ מותר לעשות מלאכה בשבת לעצמו דאם לא כן נפישי להו משבעה מלות וכדכתבו התו' פרק החולץ שם:

(שם) **עבד** איש כו'. לפי מה שפירשתי בפנים הוא על דרך פרש"י וכתב הרא"ש ז"ל דמתוך לשונו משמע שטבילת עבדות היא בע"כ של עבד ובלא קבלה אף לרבנן אבל מתוך רב אלפס ז"ל משמע שטבילת עבדות לרבנן לריך שתהיה מדעתו וקבלה עכ"ל וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל פ"א מהלכות מילה וכן פסק הטור י"ד סימן רס"ז:

(שם) **המשוך** והרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' תרומות הל' י' פסק כסתמא דברייתא דהבבלי שם דגרים והנולד מהול יאכל ובמשוך פסק כרב הונא והכ"מ שם כתב דסובר רבינו דבני ספרים דיקן דמסיק לרב הונא בתיובתא עכ"ל וצ"ע דהרי בהדיא כתב שם ומדברי סופרים שימול פעם שניה עד שיראה מהול לכך נראה דגרים כגירסת רש"י ז"ל דהתם לעיקר ליתא מסייע ליה לרב הונא דמן התורה אוכל ומדרבנן הוא דאסור והו שבינה שם בלבוש ז"ל דבמשוך כתב מותר לאכול כו' ובנולד מהול כתב אוכל סתם אלא ודאי כוונתו מותר לאכול מן התורה הוא ומדברי סופרים עד שימול פעם ב' וכרב הונא:

(שם) **המול** ימול לבתי מילות. וס"ל להאי הנא דניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו ודרים נמי לגילין דמחד קרא נפקי ופליג ארב דאמר בבבלי דף ע"א דלא ניתנה פריעת מילה לא"א ורב לטעמיה דדרים הכא לקמן המול ימול לדרשא אחריתא והתו' שם ד"ה סוף מילה כתבו אליבא דרב דהמול ימול לגילין לתודייהו אתא דהמול ימול משמע דבר המעכב גוף המילה וזה אתי שפיר לשיטת הבבלי פר"א דמילה דף קל"ה דרב פסק שם הלכתא כת"ק אליבא דב"ה דנולד מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית ולא ס"ל האי דרשה אליבא דרב כדהכא דהמול ימול לנולד מהול הוא דאתא שצריך להטיף ממנו דם ברית כדלקמן וצ"ל דס"ל לתנא דהכא דקרא דשוב שנית שיש-בע לציצובא הוא דאתא לגילין להקושי כוף מילה לתחילת מילה וכקושית המקשה בבבלי ודילמא לאקושי כו' לפי גירסת ר"ת ולבון הגי' דרש"י שם דלא מצני מידי וע"ש:

(דף מ"ה ע"א) **אתה** וכל כיוצא בך. למאי דאמרי' בבבלי ע"ז דף כ"ז דרב ור' יוחנן פליגי בהני תרי טעמי צ"ל דרבי לוי פליג נמי הכא אדרשא דהמול ימול וכדמסיק שם דאיכא בינייהו אשה דלרב דהתם וכרבי לוי דהכא אשה לא תמול דלאו בת מילה היא אלא דחזינן דע"כ שיטת הבבלי פליג אדהכא דאמר שם לר"י דדרים מהמול ימול מותר לערל ישראל למול דכמאן דמהילי דמי וכן אשה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות מילה:

(שם) **הלכה** כדברי התלמוד. וכשמואל שם ולרב גרים שם איפכא מדהכא ומסקנת הפוסקים כר' אבהו דהכא וכר"א בן הקפר דהתם דאין דוחין עליו את השבת וצריך להטיף דם ברית בתול בלא ברכה מפני בספק ערלה כבושה היא וכן בגר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף דם ברית. וטעמא בגר כדכתב הר"ן שם דסוגיא דפירקין דהכא אתיא כן דאמר דגר שנתגייר כשהוא מהול כו' אין נימולין אלא ביום דאלמא צריך להטיף ממנו דם ברית:

(שם ע"ב) **ערל** ואפילו מקלת ערל. ובבבלי שם דף קל"ז מפרש טעמיה דר"י דכתיב המול לכם כל זכר דריבויא הוא ולשיטתיה אזיל דאמר בפ"ק דחגיגה דזכורה לרבות טומטום והנדרוגינס וכל זכורך לרבות הקטנים ותלמודא דהכא לא משמע ליה כל לרבות כדאמר כל זכורך פרט לאנדרוגינס וממשמעות דזכורך הוא דדרים דלהוליא הוא. והתו' פר"א דמילה שם ד"ה והניא אשכו אליבא דר"י דלא דרים ממשמעותא דזכר גבי ערכין אלא מיתורא קדרים מדכתיב הזכר והפ"ה גבי מילה לריך כל לרבות כי היכי דלא נילף מערכין כו' וע"ש ולפ"ז צ"ל נמי כהאיה דדרים מייתורא מדכתיב זכורך ולא זכר והשתא ניחא דלא ילפינן ראייה ממילה ולחומרא כדכתבו שם לענין ביאה

מקדש וכן משמע בחגיגה דדרים זכור וזכורך להוליא טומטום ואנדרוגינס ובפל קרבן פסדה הקשה שם למה פטור מראייה דגילף ממילה לחומרא ולא דק בסוגיא דשמעתא. וכן מפרשינן סוגיא דהכא דמייתורא דוכרך דרשינן אלא דלא ס"ל להאי ש"ס כל לרבות דדרים הכא מדכתיב ערל ואפילו מקלת ערל ולא דרים מכל:

(שם) **אין** ערלה אלא מזכרי ובלאה. ובבבלי פירקין בעיא דלא איפשיטא היא וכ"כ התו' ותימה על הכ"מ שכתב פי"א מהלכות תרומות הלכה ז' על דפסק הרמב"ם ז"ל שם דכל שבעה אינו חשוב ערל וליין הוא ז"ל שם ברי"ם הערל בעיא דאיפשיטא. ולא משמע הכי דהא דדחיי' רבא להא דרבי זירא וקאמר ותסברא כו' הייט להא דרלה לפשוט ולומר מהא דערלות זוכריו ועבדיו מעכבין וכן בערלות דגופיה דהיא בעיא דרב חמא ולא קמה הא דרבי זירא אבל בעיא דרב חמא בערלות דגופיה לא איפשיטא וכ"כ הרשב"א בשם ר"ת ז"ל. והא דפסק הרמב"ם ז"ל דאין ערלות כל ז' טעמא הוא הואיל והאי ש"ס מיפשט פשיטא ליה כהא וכן דרכו ז"ל בהרבה מקומות דלא שבקינן פשיטותא דהאי תלמודא משום בעיא דהבבלי וזה מבואר כמה פעמים בדברי הראשונים ז"ל:

(שם) **ההיא** דתנינן תמן רבי יוסי כו'. ובבבלי שם דף קל"ג מוקי נמי להא דקאמר פירש אינו חוזר לציצין מעכבין כרבנן דר' יוסי דמנחות גבי לחם הפנים ומשמע דלרבי יוסי לעולם חוזר דכולה גמר מילתא היא כדפרש"י ז"ל שם וכדאמר הכא אלא דבסוכה דף מ"ב מוקי שם לר' יוסי דלא שנו דפטור אלא שלא יצא בו עדיין ותולק על האי ש"ס דמשמע דאפי' לאחר שילא בו פטור כמבואר שם וכדפרישית ולריך לחלק לפי שיטת הבבלי דשאני גבי לולב כיון שכבר ילא לאו ערוך במלוה הוא כלל ולא דמיא להאי דהכא דאע"פ שאין מעכבין כגמר מלוה הן:

(דף מ"ו ע"ב) **כולה** דרבנן. משמע מהכא דע"י תולי פסול וכן דעת רש"י ז"ל לפי מה שפירש הרא"ש ז"ל דבריו וע"ש ודעת הרמב"ם ז"ל פט"ז מהלכות א"ב דע"י הולי כשר דבכידי שמים הוא ולכאורה פסק נגד סוגיא דהכא ובבבלי אינו מפורש דין זה. וכבר כתב רבינו ילחק הביאו הב"י בפרקין דכל היכא דאינו מפורש בבבלי סמכינן בזה על הירושלמי אבל כד דייקינן שפיר מלינו שדבריו ז"ל נמשכים אחר המסקנא דהכא כדאמרינן לעיל הלכה כר"י והוא דהכי אירא למידק על ס"ד דבני ישיבה דבעיין מימר דהא דקתני בידי שמים כשר אתיא כר"י א"כ קשה מא אירא בעל בילה א' אפי' חסרו שתיהן נמי וקושיי' ר"ת בתו' ע"ש דסוברת לחלק מכת זה בין נפלעה לניטלה וע"כ לומר דהכריחו לפרש כן מדקאמר ר"י והוא סרים חמה משמע דבידי שמים איירי ומאי דקאמ' מאי אירית כו' י"ל דאתי לאשמועי' אפילו אם הגר בילה א' אינו מוליד וכ"מ נמי ברולה להסמיר על עלמו דבהאי כעין ההוא עובדא דרבי אמי דאמר להאשה הוי ידעת כו' ושבחו ר"ז בזה לומר דמותרת לפרוש הימנו אע"ג דמדינא שריא ליה ועוד נ"מ גדולה איכא אי חזינן דנולדו לו בנים מחזקינן להו בספק כהסיא דאמרינן לא ותוור על בניו כו' והיינו דקאמר ר"י כדבריו והוא סרים חמה כונתו כסרים חמה ממש לענין דאינו מוליד כגוונא דמפרש בבבלי לשיטתו ע"ש ומזה למדו בני הישיבה ג"כ לומר אליבא דרבנן דסברי בידי שמים פסול ואם שאינו מפורש בהדיא בדבריהם דהרי במתני' נפלעה קתני דבידי אדם הוא מ"מ מדקאמר רבי יוסי הכי מכלל דפליגי רבנן עליה וב"מ דשמיע ליה לרבי יוסי דרבנן אפי' בידי שמים פסלי דבברייתא דלעיל סתמא קתני אפילו נימוקה אפילו יבשה אפילו חסרה משמע דבכל גוונא מיירי וע"ז השיב בתמא דהש"ס כולה כרבנן דגם לרבנן בידי שמים מתם ודאי כשר אלא דבזה פליגי דרבנן מחמת מכה וחולי כבידי אדם חשבי וכדקאמר בברייתא כדפרישית בפנים ואתא ר"י למימר דע"י חולי כשר דכבידי שמים הוא וזהו דקאמר והוא סרים חמה ולא פליג אלא אהא דאפילו נימוקה כו' והא דקאמר בעל בילה אחת לאשמועי' דאינו מוליד וכדלעיל אבל כאמת אפילו ניטלו שניהם ע"י חולי כשר ובידי אדם אפי' בעל בילה א' פסול לכ"ע דבזה לא פליג ר"י ובזה יונחו כמה דיקדוקים שדיקדקו הראשונים ז"ל והונח לנו נמי קושית ר"ת ושם שדיקדק הרא"ש ז"ל בענין ע"י חולי מהאי דהכא ומעתה לדקו יחדיו שני הדינים האלה הא' מה שפסקו הרמב"ם ז"ל וסיעתו דבידי אדם אפי' בעל בילה א' פסול דזהו לכ"ע אתיא וכדאמרי' ואין חילוק בין נפלעה לניטלה ודלא כר"ת וכן הא דפסק דע"י חולי כשר כרבי ישמעאל דשבא רבי יוסי הכא הלכתא כוותיה:

(דף מ"ז ע"א) **בממה** דאמר תמן אב כהן גדול הוא כו'. משמע מהכא דאם פלוע דכא כהן מותר בגיורת פלוע דכא ישראל מותר בממזרת דחד טעמא אית להו. ובבבלי דף ע"ו דקא פשיט ליה דפלוע דכא כהן מותר בגיורת וא"כ מותר בממזרת וכרבי יוסי דהכא. והרמב"ם ז"ל שם פסק דאסור בממזרת וכבר הקשו עליו הראב"ד והרשב"א ז"ל והה"מ תירץ שם דלא ילפינן ממזרת שהוא לאו הבוה בכל מגיורת לכהן ולאוין נמי לא מפורש בקרא אלא מדברי קבלה דאי גא אדתני מתני' מותרין בגיורת ליתני בממזרת דהוי רבותא טפי וע"ש. ואכתי איכא למידק על דיוקי' דהה"מ ממתני' דאפשר לומר דקמ"ל קהל גרים לא איקרי קהל ודלא כר"י ואי הוי תני ממזרת איכא למיטעי ולומר בגיורת אסור וכר"י אלא ודאי דעיקר דיוקי' דהרמב"ם מהברייתא דקתני מותר בנתינה ולא קתני בממזרת ומה שהלה הראב"ד שם לתרץ זה דקמ"ל רבותא אפילו לר"י דאמר קהל גרים איקרי קהל דוקא בגר כשר אבל בנתינה דפסולי קהל מותר פלוע דכא וכ"ש ממזרת דלאו קהל כלל מיקרי' איכא למימר דהרמב"ם לשיטתיה אזיל דס"ל נתינים מותרין מן התורה כיון שנתגיירו כדכתב שם פי"ב ולאו פסולי קהל מיקרו מן התורה ולר"י דס"ל דפלוע דכא אסור בגיורת וכדאמר הכא לקמן מהני' דלא כרבי יודה לדידיה נמי אסור בנתינה דבשאר גרים הן מד"ת וקהל מיקרו. ולא שייך למימר הא דאמר התם לבא קמייתא כי מגיירי בישראל שרו ורבנן הוא דגזור כו' כפסולין לא גזור רבנן אלא אליבא דרבנן דקהל גרים לא איקרו קהל למיסר איכהו כפסולי קהל אבל לר"י דקהל מיקרו ואפילו נתינים כשנתגיירו מד"ת ודאי אסור פלוע דכא ואפי' בנתינה דקרי כאן לא יבא בקהל ולא אתו רבנן למיסרי מה דאסור מד"ת ועל כרחך הביא ברייתא דלא כר"י והדרינן לדיוקא דלא קתני ממזרת. וכמה שהקשה עוד הרשב"א והגאונים ז"ל כמאי דפסק הרמב"ם בעניא דנתיני' עיין במראה ריש פ"ג דכתובות מ"ב שם בכ"ד:

(דף מ"ח ע"א) **פתר** לה כרבי יודה. ובבבלי פרק הבא על יבמתו דף נ"ז הבעיא שם בגוססת אחרת ואיפכא משמע שם דמיפשט פשיטא ליה דלר"י אסור בבת גרים בבת חלל. והיינו לשיטתיה אזיל דמשמע התם בעשרה יוחסין דף ע"ז דעיקר טעמא דרבי יודה מק"ו ומה חלל זכר שבא מטיפה כשירה כו' ולפ"ז כחללה ממש מבוי לה אבל לשיטתא דהכא דקדרים מדכתיב מזרע ישראל דוקא להכשא לכהונה לכתחילה הוא דאסיר' וכ"מ אם נשאת לכהן אם פסלה מן התרומה וכן משמע בתו' שם והיינו דקאמר הכא פתר לה כר"י הואיל ולאו כחללה ממש חשיבא וכדפרישית בפנים:

(שם ע"ב) **בתולה** מעמיו יקח אשה ולא גיורת. משמע מהכא דגיורת ד"ת היא אבל בבבלי פירקין דף ע"ז דרים לה לדרשא אחריתא עמיו מעמיו להביא בתולה מבי עממין שהיא כשירה לכהונה ואפי' עמוני שנשא בת ישראל וכן משמע משיטת הרמב"ם ז"ל דגיורת לכהן לאו מד"ת היא כמ"ש לעיל במראה ד"ה כמה דאמר תמן:

(שם) **כתיב** אשר שכר כו'. ואשר יען לא מלינו במקרא כי אם במיכה ו' כתיב עמי זכר נא מה יען וגומר. ולפי תירולא דהאי ש"ם הקושיא על עמוני במקומה עומדת דלא שכר אלא מואב וצ"ל הואיל וכללם הכתוב בחד קרא דרשינן הכי לתרווייהו:

(שם) **אני** אין לי אלא מבנה. ובעל סיפ"מ פי' דרשב"ג פליג אהני דרשא דדרשינן עמוני כו' אלא דס"ל דהל' למשה מסיני היא ולפיכך הולרך שם לדחוק דנשתכחה ההלכה אחר ב"ד של בועז עד דוד ואין לריך לזה אלא מדרבות חלוקין הן והכא פליגי רשב"ג ורבנן כדפרישית בפנים:

(דף מ"ט ע"א) **משיבין** דבר שיש בו כרת. ורים לקיש לא רלה לפרוך כן מה לעריות שיש בהן כרת משום דאיכא למימר ממזר יוכיח כדאמר בבבלי שם דאין בו כרת ועבה בו נקבות כזכרים ולא ס"ל האי פירכא דפריך התם מה לממזר שכן אינו ראוי לבא בקהל תאמר בעריות שראוין לבא בקהל לכל ישראל שאינן קרובים כדפרש"י שם משום דאיהו נמי כאותן שנולדו מעריות קאמר דאיכהו גופייהו ממזרים הוו והילכך פריך מסיבין דבר שיש בו ממזר דהשתא ליכא יוכית ורבי תניי דפריך הכי איכא למימר דלא ס"ל ממזר יוכית דמה לממזר שאיסורו איסור עולם ואכן כאיסור ג' דורות קאמרינן ובבבלי מסיק שהשיבו לו חלל דחייבי עשה יוכית כגון כ"ג שנשא בעולה שהיא אנוסה או מפותה דליכא כה אלא עשה בתולה ולא בעולה והולד חלל ועשה בה הנקבות כזכרים:

(שם ע"ב) **דלא** הוה. לקמן אמרינן בממזר מפורסם בהוא חי והכי מיתוקמא קרא דדור עשירי וכם שאלו לו בפתם כדכתבו התו' ולפיכך השיב להם כן וביפ"מ פי' בענין אחר וע"ש דלא לריך לזה:

(דף נ' ע"א במתני') **הסרים** לא חולץ כו'. הא דאמר בבבלי סתמא כר"ע כדפרישית בפנים דסרים חמה קאמר היינו כמה דאמר לא חולץ. אבל לא מייבם אסרים אדם נמי שייך ואפי' אליבא דר"ע אסור שהרי אינו ראוי לבא בקהל ולפ"ז מליעתא דקאמר הסרים שחלץ ליבמתו לא פסלה זהו קאי אליבא דר"ע בסרים חמה אליבא דר"ע וכסרים אדם אליבא דר"א לא פסלה בדיעבד והא דקתני בעלה פסלה זהו אפילו סרים אדם ואפילו אליבא דר"ע דהרי אסור להתייבם אלא דבסרים חמה טעמא מפני שפטורה מן היבום ועומדת באיסור אשת אח ובסרים אדם בלאו הכי פסלה דהוא פלוע דכא והוי זונה מת"ל ובהכי ניחא מה שכתב התיו"ט ד"ה מפני שהיא בעולת זנות שהרי היא עליו באיסור אשת אח שלא במקום מלוה והר"ב שלא פי' כן בכהן אלא

בסיפא משום דלשיטתי' אזיל דס"ל דת"ל פושין זונה ותיפוק ליה משום לא יקח פלוס דקא כו' עכ"ל דלכאורה קשה הא לעיל כתב שם על מה שפירש הר"ב הכרים סרים חמה כו' דסתמא כר"ע והרי כרים חמה כשר לבא בקהל וליתא דה"ק דהא דקתני בעלה כו' אכרים אדם נמי קאי ואפילו אליבא דר"ע וכדפריבית והילכך לא פסיקא ליה להר"ב לפרש מפני שעומדת באיסור אשת אח דתיפוק ליה בכרים אדם דהוית זונה ומפני שראיתי רבים מתקשין בה כתבתי זה אף שהוא דבר פשוט:

(שם ע"ב) **קידש** אין חושבין כו'. ובבבלי לא מבואר בהדיא דין זה כ"א בטומטום איתא לחדא ברייתא בבכורות דף מ"ב דאם קידש או נתקדש הוי קידושין. והרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות אישות כתב בטומטום ואנדרוגינוס אם קידשו או נתקדשו בכניסת קידושי ספק. הוו ונתן הה"מ שם טעם לזה לטומטום משמע בפירקין דקודם שנקרע ספק זכר ספק נקבה הוא וכן באנדרוגינוס פוסק כר' יוסי דברייתא דבריה הוא ולא הכריעו בו חכמים כו' וכתב שם עוד ורבינו הזכיר ב' דברים דכשקידשו דבר פשוט דצריכין להם גט מספק להתיר אשה זו אבל כשנתקדשו יש לומר שהצריכן רבינו גט לפנין שהא פליהן דרך נקבותן בלא יהיה כאן על ספק אשת איש עכ"ל ודבר פשוט הוא דדברים לא קאי אלא באנדרוגינוס אבל בטומטום טעמא אחרינא איכא דשמא יקרע ותמצא נקבה ואיגלאי מילתא למפרע דקידושי ודאי הוו וכן אם קידש ואח"כ נמצא זכר וכן משמע מדברי התוס' בפירקין דף פ"ג ד"ה בריה ע"ש ולא הי' לו להה"מ ז"ל לכתוב בזה קדשו או נתקדשו לשון רבים אלא דמדברי הרמב"ם ז"ל דכתם דבריו דקאמר וצריכין גט מספק אפשר לומר דלא ס"ל כדעת התו' ולא אמרי' למפרע קידושי ודאי הן מדלא הזכיר מזה כלום:

(שם) **מאכיל** את נשיו. קשה דבריו מנא ליה הא אמרינן לעיל קידש אין חושבין ודוחק לחלק בין קידש לנשא נ"ל דברייתא אחריתא היא ופליגא אדלעיל וזה דלא כרבי יוסי דברייתא דאלו לרבי יוסי דברייתא ככר כתבתי לעיל דאין מאכיל נשיו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל:

סליק פירקא בס"ד

(דף נ"א ע"ב במתני') **ולא** פירות. מה שאכל כן פי' רש"י ז"ל וכן משמע מהש"ס דהכא לקמן והתוס' בפ' איזהו נשך דף ס"ז הקשו דמאי קמ"ל בפירות הא אפי' קרן אם אכלו אין לה כדתנן ולא בלאות ופירשו דאין לה תקנת פירות כגון בנכסית ולותה ופדתה עצמה ומה שרצה התוי"ט לתרץ הקושיין דמשום סיפא אלמנה לכ"ג כו' נקטה דהוה רבותא אפי' פירות שאכל יש לה אכתי איכא למידק דהיכי שייך למינקט רבותא ממה דלא קתני בהדיא במתני' דהא לא קתני בסיפא אלא יש לה כתובה ואם דקושטא הוא דיש לה נ"כ תנאי כתובה וכדקתני בהדיא בתוספתא דמכלתין פ"ב מ"מ לא שייך לומר דנקט רבותא בכה"ג במתני' ונראה לתרץ אליבא דשיטה דהאי תלמודא דמשום סיפא ולא בלאות נקטיה ולאשמעינן דדוקא בלאות שבלו אין לה דומיא דפירות שאכל אבל בלאותיה שקיימין יש לה כדפריבית בפנים אלא דלשיטת רש"י ז"ל דהכא ודפרק א"נ א"א לתרץ כן דמשמע אפי' בלאותיה קיימין אין לה:

(שם) **ולא** מזונות. מה דפריבית בפנים בלותה והכלה והו לשיטת הרמב"ם ז"ל שפסק בפכ"ד מהלכות אישות דבאלמנה לכ"ג יש לה מזונות בלותה והכלה אבל לשיטת התוס' ומסקנת הפוסקים ליכא לאוקמי בלותה והכלה דלדידהו בכה"ג אפי' אלמנה לכה"ג נמי לית לה אלא דלאחר מיתה איירי דס"ד דיש לה כמו אלמנה כ"כ התוס' פרק איזהו נשך שם:

(שם בגמ') **שנייה** ליבם כו'. ובבבלי דלא בעי אלא הבעיה הראשונה משמע דפשיטא ליה דהיכא דמותרת לבעל אית לה כתובה וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל וז"ל ואלו שניה ליבם ולא בניה לבעל לא מיבעיא כלל דודאי מבעל אית לה כתובה דהא לא אתעבדא בה איסורא כלל ואע"ג דבעיא היא בירושלמי ולא איפשיטא הגן הגמרא דילן כמכין דלא אסתפקא לן כלל עכ"ל. וכתב הה"מ ז"ל בפ"ב מהלכות יבום בזהו נ"כ דעת רבינו שכתב למעלה כל יבמה שאמרנו שדינה שתחלץ ולא תתייבם הרי זו נוטלת כתובתה ושניה ליבם ולא לבעל מן החולצות ולא מתייבמות היא עכ"ל ומזה אין מוכרח כ"כ דה"כ אלמנה לכ"ג כו' נמי יש לה כתובה לעולם דהן נמי מכח לצות ולא מתייבמות ואנן קי"ל בלא הכיר בה דאין לה כתובה ואי אמרת דהתעבדא בה איסורא מן האירוסין מאי איכא למימר ובמאי דלפ"ה אתעבדא בה איסורא בקידושין הויא אגב ברים פירקין דלקמן משמע דלא אמרינן בקידושין אתעבדא בה איסורא גבי האשה שהלך בעלה ונתקדשה ויש לחלק דהתם קידושין בטעות היו הללה אבל הכא היא עבדא איסורא:

(שם) **וזכאי** במליאתה. בתוספתא פרק בני דמכלתין איתא בהדיא כרבי ירמיה בהא דאין זכאי במליאתה ולא במעשיה ולא בהפרת נדריה. וכן מסייה התם יורשה ומטמא לה ואפשר לפרש הכא נמי הא דלקמן בגיותא וה"ק ותני כן מטמא הוא אדם לאשתו הכשירה ואינו מטמא באשתו פסולה וכך לאו פסולה מן התורה היא ולא שייך בהא דמד"ס לריכין חיזוק:

(דף נ"ב ע"א) **ואין** ד"ת לריכין חיזוק. ואע"ג דתנן נמי חלוצה במתניתין וחלוצה מד"ס היא כדאמרינן פרק כילד דקרא ואשה אסמכתא בעלמא הוא אגרת ליבנא הוא במתני' שכן דרך בכ"מ לשנות חלוצה בהדי גרושה ולא משום דדינם שוה לענין זה כ"כ התוס' בריש פרק ואלו הן הלוקין ועיין לעיל פרק ה' הלכה ד' במראה ד"ה בלא כך:

(שם) **אומר** לה הוליא ואת אומר הכין. מדלא משני ליה בלותה והכלה עסקינן ש"מ אפילו בכה"ג אין לה וכן מסיק בבבלי דדוקא לאחר מיתה יש לה וכדפריבית במתני':

(שם ע"ב) **כל** טהור כביתך יאכלנו. לאו דרשה גמורה היא דגזירה מדרבנן היא הא דאין ארוסה אוכלת אלא אסמכתא בעלמא כדאמר פרק אע"פ הלכה ד' וסמכו לכן מן המקרא כו':

הדרן עלך יש מותרות

(דף נ"ג ע"ב) **כדי** לגרר איסורו של ראשון. כדפריבית בפנים דאלו החזירה אחר שגירשה השני אין הולד ממנו ממזר כלל וכ"פ הרמב"ם ז"ל בעשירי מהלכות גירושין הלכה ז' שכתב ואם בא עליה הראשון קודם שיגרש השני הרי הולד ממזר מדבריהם וכתב עליו הה"מ דהכרת הוא דודאי אחר שגירשה השני אפי' היה הראשון כמחזיר גרושתו משנשאת הא קי"ל דאין ממזר מח"ל ולא קנסו בכן חכמים. והרמב"ן ז"ל כתב על הא דאמרו ריש דעבדא איסורא קנסוה רבנן והצריכו גט כדי להוליא עליה קול שיאמרו גירש זה ונשא זה ותהא לראשון כאלו מחזיר גרושתו משנשאת כדי לגרר איסורו של ראשון עכ"ל משמע לדידיה דלא מחלק דאפילו אחר שגירשה השני קנסו רבנן:

(דף נ"ד ע"א) **מה** נפק מן ביניהון. וקשה דטובא איכא ביניהו דלמאן דמוקי כר"ע הולד ממזר מן התורה ומותר בממזרת ודאי' ולמאן דמוקי כד"ה מדבריהם הוא ואסור בממזרת לכך נראה דלא גרסינן הכא הולד כשר ואגב ביטפא דלקמן הוא אלא ה"ג רבי יוסי כשם רבי בילא ד"ה כניעה בן ממזרה. כלומר דהכא הכל מודין דהוולד ממזר משום כי היכי דהלריכו גט בן נמי לענין ממזר וקאמר דאיכא בינייהו אם החזירה קודם גירושי השני וממילא נלמוד דהולד ממזר מדבריהם להאי מ"ד:

(שם ע"ב) **כשם** שהיא אסורה לאחיו של בעל. בבבלי פרק כשם דריש ג' ונטמאה א' לבעל ואחד לבועל וא' לתרומה והאי תלמודא לשיטתיה אזיל דדריש פ"ק דסוטה שם אחד לבעל וא' לבועל וא' ליבם דלהתרומה לא איצטריך כדמקשי שם לא מלינו בשיא הסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה והביאו התוס' פ' כשם דף כ"ט ד"ה שכן ולפיכך קאמר דלאחיו של בועל נמי אסורה דכיון דגלי קרא דבועל כבעל הה"ד לאיסורא דיבם משוינן להו:

(דף נ"ה ע"א) **מכתברא** דר"א יודי כו'. כדפריבית בפנים ואפשר לומר דזה נ"מ בין טעמא דהכא ובין טעם הבבלי דפריבית וסיינו הפרת נדרים דלטעמא דבבלי דהכי דיתבא תותי' קנים א"כ בהפרת נדרים נמי קנים רבי יוסי ולטעמא דהכא לא שייכא כ"כ נפלה דרך היתר או דרך איסור בהפרת נדרים ואפשר דזה נמי דרך איסור קרי ליה כשיושבת תחתיו עכשיו ואפי' לטעמא דהכא קניס רבי יוסי שאינו מפר נדריה הואיל והנדרים תלו דרך איסור. אך דלפ"ז יש להסתפק לרבי יוסי אם נדרה קודם שהלך למדה"י ולא שמע הבעל עד שבא ואחר שנשאת דהוי עכשיו ביום שמעו אם מפר הוא לטעמא דהכא דהא הנדר חל דרך היתר ואיכא למימר ק"ו מהאוכה השתא מדידיה לדידה לא קניס רבי יוסי דהחיוב הי' בדרך היתר הפרת נדרים דזכותי הוא לכ"ש וכה"ג אמר בבבלי שם על מליאתה ומעשה ידיה. או דאמרינן דאחר יום שמעו אזלינן ודרך איסור הוא:

(שם) **ביאה** פסולה פוטרת. משמע מהכא דדוקא בדיעבד הוא דקאמר ר"ב אבל לא לכתחילה מדקרי לה הכא ביאה פסולה וכן כתבו התו' בפ"ק דמכלתין דף י"א ד"ה לר"ש ע"ש דמסקו הכי והתוי"ט שכתב כאן בד"ה ר"ש ונ"ל שרולה לומר דפליג וסבר דאפי' בתחילה מייבם כו' עכ"ל זהו לשיטת רש"י ז"ל והבריית' פי' שם כן בד"ה ביאתה או חליצתה ע"ש:

(שם) **בה** את עבד כו'. הא דמספקא ליה אם לדמות לגירושין אע"ג דלכאורה טפי דמי לעדי מיתה במתני' משום דאיכא למימר דלא דמי ממש לעדי מיתה דהתם כדאמר לקמן שאלו יצא הוא מכחיש והכא סוף סוף מת היא אלא דלא ידעינן איזה מת ראשון ואין הספק יכול להתברר דלאו דמירתת' ולא מנסבא וכמו בעדי גירושין ואיכא למימר נמי דרבי יוחנן דמחלק בין מיתה לגירושין ממתני' למד כן דקתני הלא דהתני טעמא אית להו וכל זה אליבא דר זא בכתובות התם דמפרש טעמא דרבי יוחנן כדאמר הכא אבל לרב אבי התם דמוקי דאמרי עכביו מת עכביו גירש וטעמא דמיתה ליכא לברורי וגירושין איכא לברורי דאם איתא דהכי הוה אחוי לן גיטך ומשמע דאם מעידין לאחר זמן אפי' בגירושין לא תנשא וכו' הוא מסקנת הפוסקים וטעמא דליכא לברורי די"ל אחד הנ"ס ולפ"ז אכתי הקושיא במקומה עומדת ממתני' דהכא דליכא לברורי וקתני הנשא ונ"ל דלא דמי למתני' כדלקמן:

(שם) **פליגא** על רבנן כו'. ובבבלי דלא דייק הכי ממתני' דהכא אפשר לומר דשאני התם דבעדי הכתובה איירי כדמוכח מהסוגיא דהתם והכא בעדי הזמה שאומרים עמנו הייתם איירי דגזירת הכתוב הוא דמאמינים לאחרונים וכ"כ הג"י בהדיא ואפשר דמכח הקושיא דהכא למד לומר כן:

(דף נ"ו ע"א) **וחכמים** אומרים אין ממזר ביבמה. כלל ואפילו מדרבנן וכ"פ הרמב"ם ז"ל בסוף פרק ג' מהלכות יבום ועיין במראה ריש מכלתין ד"ה מה דאמר ר"ע וכרים חידושי יבמות הארכתי להשוות שיטת הבבלי דהכא עם שיטת האי תלמודא אבל לצאת תלא אם נשאת ואפי' יש לה בנים וכן הכריע הרי"ף ז"ל מסוגיא דהכא דקתני הולד ממזר כו' דאלמא יש לה בנים ואפ"ה לא פליגי רבנן אלא בהולד ממזר הא לצאת תלא אבל אם נתקדשה לאחר נותן לה גט והותרה ליבמה ושם ביארתי הכל בזה:

(דף נ"ז ע"ב) **בגין** דר"ש כגין דר"ש. הא דלא נקט בפשיטות כר"ג דאמר אין מאמר אחר מאמר וכדמפרש לה בבבלי טעמא דהאי ש"ס אזיל לשיטתיה דאמרינן לעיל פ"ה דר"ג לא ס"ל דהמאמר קונה קנין גמור אלא קונה ומבייר וכדפריבית שם והילכך קאמר כר"ש דס"ל קונה קנין גמור ורבותא קמ"ל דאפי' כמאמר אוסר' ולתרץ קושיא קמייתא וכגין דר"ש לתרץ קושיא שניה דנמי לא ס"ל דקונה קנין גמור אלא קונה או לא קונה אבל במאמר אחר מאמר ס"ל כר"ג ומטעמא אחרינא כדאיתא התם וכן הבבלי אזיל לשיטתיה דאמרינן לעיל פ' ר"ג דף נ"א דר"ג וב"ש אמרו דבר א' דהמאמר קונה קנין גמור וכדמוקמינן הכא אליבא דר"ג ניחא הכל ואע"ג דבבבלי לא דייק לקושיא קמייתא כדהכא מ"מ קושטא הוא אליבא דר"ג הכי ועכ"פ כמעינן מדבריהם דע"כ לריך לאוקמי הכא אליבא דמ"ד דהמאמר קונה מד"ת ואסרה על השני וכדכתבו התו' הכא ד"ה עלה וע"ש דנקטו בדבריהם כמ"ד מאמר קונה מדאורייתא. לומר דקונה אבל אינו גומר מן התורה דליכא למ"ד דגומר מן התורה ואפילו לב"ש כדמוכח בהרבה מקומות במכלתין ועיין לעיל פ"ב הל"א במראה ד"ה ולקתה מה שכתבתי מזה:

(דף נ"ח ע"א) **אחות** אשתו נשואה כו'. ובבבלי איפכא קאמר דאליבא דר"י אחות אשתו נשואה אין פוסל כו' דלשיטתיה אזיל דמוקי לדר"ע כרים סוגיא הא דלאחות אשתו לריכה גט דוקא בקידושין דאיכא למימר תנאי הוי בקידושין ושפיר נסב אחותה אבל בנשואין מי איכא למימר תנאי הוי בנשואין והילכך מוקי התם לדרבי יוסי דמחלק בין אשתו וגיסו דליכא למימר תנאי הוי ואין לריכה גט ואין פוסל ובין ארוסתו וגיסו כו' כמבואר בסוגיא אבל האי תלמודא ס"ל דדוקא בנשואין לריכה גט כדי לגרר כו' וכדפריבית בפנים ואפשר נמי לומר דר' יוסי אליבא דר"ע גופיה אמר הכי דלא מלריך ר"ע גט לאחות אשתו אלא בנשואה מטעמא דפריבית ואע"ג דר"ע קתני נמי אשת אחיו התם נמי איכא למימר כדי שיתברר איסור' על בעלה ומשום קנסא דידה וכן ראיתי להרמב"ן ז"ל שפי' להא דאמר התם לימא מתני' דלא כר"ע דקס"ד דהמקדש לומר כן אליבא דר"ע כדפריבית. והאי תלמודא נקטי' להא אליבא דאמת ות"ק דמתני' דלא כר"ע:

(דף נ"ט ע"א) **ניחא** אלמנה. לר"י פריך כדפריבית בפנים דאלו לר"ל וכר' יוסי ב"י כמו דאמרו דלמפרע הוי קדושיו קידושין כן נמי גיטו גט וא"ת דהא אף לר"ל איכא למיפרך דבשלמא אלמנה מבכתת לה שקידשה בעודו בן ט' ולאחר שעמדו בו הותן ב' שערות בשעת הבאת סימנין מת דע"כ בהכי איירי והרי אלמנה היא דלמפרע הוו קידושין אלא גרושה היכי משכחת לה דכשגירשה בעודו בן ט' ודאי מותרת לכהונה דאין סברא דחושבין שמא יעמדו בו בשעת הבאת סימנין ואם ניסת לכהן מאי לא שייך לומר דמפקינן לה אחר כך דדמי לחוכא ואטלולא וי"ל דמשכחת לה כשלא ניסת עדיין עד שהגיע לשנת י"ב ויום א' ועמדו בו:

(דף ס' ע"א) **במיד** אין מקבלין התרייי על ספק. והכא דאמרינן למפרע נעשה איש דמשמע דלקי נמי על חלב שאכל נא חשיבא התראת ספק הע"ג דבשעת התראה היה ספק שמא יביא דבשתא מיהת איגלאי מילתא למפרע שהיה גדול בשעת התראה כך כתבו התוס' פרק הערל שם ד"ה נעשה סרים למפרע אבל התם דנתרו בו מספק למיקטליה לא שייכא איגלאי מילתא למפרע:

הדרן עלך האשה רבה

(שם ע"ב) **אשכח** תני עוד היא מחלוקת. ולפי שיטת הבבלי דהתם דלאמר ע"כ לא אמר ריב"ן הכא אלא דבמות מחולקין כן דמיקריא חמותו ואם חמותו כו' אבל גבי אותו ואת בנו דלאו במות מחולקין כן דכולהו אותו ואת בנו מיקריין לא. משמע דסיפא נמי לאו במות מחולקין כן דהתם מייתי מסיפא וקא מדחי לה הכי ואפשר לומר דהתם נמי אהכיא תוספתא סמיך דחלוק סומכוס אף ברא"שונה וע"כ לאו טעמא דבמות מחולקין כן. א"נ רבא דמדחי לה התם אליבא דריב"ן הוא דלא ס"ל האי סברא לחלק בין רישא לסיפא דמ"מ בנו ואותו או אותו ואת בנו כלהון משום אותו ואת בנו כן והכא קאמר ר"י בן פזי אליבא דסומכוס דאם מודה בראשונה ע"כ דס"ל הכי דאי לאו הכי מאי טעמיה לחלק בין רישא לסיפא ולפ"ז לא קאי ר"י בן פזי אדברי ר' לעזר כדפריבית בפנים אלא מילתא באפי נפשה היא:

(דף ס"א ע"א) **וכרים** דר"מ אומר ג"ש כמקום שבאת. וכפי' הערל שם גרים כמקום שכתוב והיינו הך אלא דמכם משמע דר"מ דון מינה ומינה אית ליה כמפורש שם וע"כ ליכא לפרושי התם בענין אחר לכך נראה דס"ג לריך לפרש כן דר"מ אומר דון מינה ומינה והו ממקום שבאת ללמוד ממנו נלמד הכל ורבנן אמרי ג"ש כאמור בה היינו אחר שבלמוד אוקי כאמור בה עלמה דדון מינה ואוקי באתרה ס"ל אלא דלפ"ז לריך להפוך הגי' וכר"מ דור ב' שלמעלן מנין שהיא כשרפה וכרבנן דור ג' שלמעלן מנין שהיא בלא"ת:

(שם ע"ב) **לא** כל שכן על בתו. ואפ"ה לריכין נמי לג"ש זימה זימה וקאמר לעיל לענות דורות למעלן כלמטן ולמטן כלמעלן לילף דבשרפה לשיטת ר"ע ולר' ישמעאל הנה מאתהן וכ"כ התו' פ' הנשרפין דף ע"ו ד"ה אמר לאביי שם דיליף נמי בתו מאנוסתו מק"ו דאית ליה נמי ג"ש כדאמרינן לעיל אלא דקאמר הכא לא לריך ומה שכתבו שם ומיהו קשה מפ"ק דכריתות דף ה' דקאמר אביי לעולם אל תהי ג"ש קלה בעיניך שהרי בתו מאנוסתו בן כן גופי תורה ולא למדה הכתוב אלא מג"ש דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתיא הנה הנה לאיסורא אתיא זימה זימה לשריפה משמע דאביי לא יליף בהו מאנוסתו אלא מג"ש עכ"ל ולכאורה קושיא עלומה היא אבל אחר העיון יש ליישב קושייתם וזה דהרי מלינו ג' מחלוקת בדבר בענין אין עונשין מן הדין דלאביי היכא דגלוי מילתא בעלמא הוא כדהכא בבתו וכן לעיל שם דף כ"ד גבי אביו מאחי אביו דכא מחמת קורבא דאביו אית ליה עונשין מן הדין ולרבא אפילו בכה"ג כ"ל אין עונשין מן הדין כדאמר הכא וכן לעיל שם דקאמר בשבועות וקא מיפלגי בפלוגתא דאביי ורבא מר סבר עונשין ומר סבר אין עונשין ולר' יצחק אפי' לאו גלויי מילתא היא אלא דין גמור ס"ל דעונשין מן הדין כדאמר פ"ק דכריתות דף ג' דמייתי לאחותו בשיא בת אביו ובת אמו מק"ו מאחותו מן האב או מן האם גרידא והא לאו מכח קורבא דהאי אתייא כדפי' רש"י שם ד"ה גלויי מילתא ומלינו נמי לר' יצחק דלא פליג אלא בעונשין אבל באזהרה ס"ל דאין מזהירין מן הדין כדאמרינן במכות דף י"ז אפילו למ"ד עונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין והיינו לר' יצחק כדפירשו התו' שם לעיל דף י"ד ד"ה ולידך דהא דאמר ר' יצחק בכל דוכתי עונשין מן הדין היינו היכא שאין לריך לענין אזהרה. ולפ"ז כמו דאמרינן לר' יצחק כן נמי לאביי דאפי' היכא דגלויי מילתא היא ועונשין מן הדין אפ"ה אין מזהירין מן הדין דהרי אין עונשין אלא היכא שאין לריך לענין אזהרה לרבי יצחק בדאית ליה ולאביי כדאית ליה דבהא לא פליגי וזה מוכרח מדחזינן דבכל דוכתי דמוכיר בגמרא בא דרבא שהמא קאמר אתייא' הנה הנה אתייא זימה זימה ובכריתות בהא דאביי קאמר אתייא הנה הנה לאיסורא אתייא זימה זימה לשריפה וזה מטעמא דע"כ אביי מודה בזה דלענין אזהרה לריך לג"ש דהנה הנה לבתו מאנוסתו דלא פליג אלא בעונש דלא לריך ג"ש אלא בק"ו אתיא וקא דמסיים התם אתייא זימה זימה לשריפה דברי רבא הוא דנקט דלמד ממנו ג"ש זו ומכל מקום לא ס"ל כוותיה. אלא בג"ש דהנה הנה. א"נ משום דעל כרחך לריכין נמי לג"ש דזימה זימה לבת בתו גופה דלא מפורש בה שריפה וכדלעיל מש"ה נקט לה נמי התם וכמפרש דברי רבא הוא דהא דאמר הנה הנה לאיסורא הוא דזמה התם כתיב בתו דכתיב ערות אשה ובתה אף כאן נמי כאנוס' עשה בתו כבת בתו וכדפי' רש"י שם וזה לאפוקי מדאתוס דר' אבין שם דלית ליה הג"ש אלא לענין בת בתו ובת בנו ובתו מאנוסתו יליף מדרשא אחריתא וכדלקמן והילכך קאמר דבהא מודה לרבא דילפינן בתו ג"כ לאזהרה מהאי ג"ש כמו בת בתו ובת בנו והיינו נמי דסיים שם רש"י ז"ל בלבונו וא"ת ק"ו הוא אין מזהירין מן הדין. הרי דנבאר בזה לומר דהכא אביי מודה לענין אזהרה ולאיסורא הוא דקאמר התם כתי מאתייבהו מגופי תורה וג"ש למדה אבל לענין עונש ודאי מקל וחומר אתייא כדאמר הכא

וקיינו

והיינו דלא לריך הב"ע לענין עונש קאמר כדכתבו התוס' בתחלת הדיבור דלעיל ולאשמעינן דעונשין מן הדין גכה"ג וזהו הנלע"ד בענין יישוב קושיית התוס' בזה:

(דף ס"ב ע"א) **ובת** בנו כי"הל לנות. וכתני אבוה דרבי אבין בס והתו' כתבי בס מדבעי קרא משמע דלית ליה ג"ש דהנה הנה זימה זימה ותימא א"ב בת בתו ובת בנו מנ"ל דכבריפה. ונראה לייבב דודאי אית ליה הג"ש אלא דס"ל דלא אתיא אלא לבת בתו ובת בנו דדרך נמי להכי הנה וכדפי' רש"י שם לעיל בהא דרבא גבי הא דאמרי'. והא בשאר דידיה לא כתיבא ביה זימה אמר רבא אתיא כו' דהיינו דמעיקרא אתיא בהנה הנה מה הנה דשאר אבתו זימה כמו אף הנה דשארו ומעם נמי וכתר דאייתינן זימה לשאר דידיה ילפינן שריפה בזימה זימה. אלא דלרבה ילפינן נמי בתו תהא' ג"ש גופה כדלעיל ולאבוה דרבי אבין ולחזקיה הכל לא ילפינן אלא בת בתי ובת בנו וק"ו לית להו דאין מזהירין ואין עונשין מן הדין והילכך איצטריך להו להאי דרבא דבת כהן:

(שם ע"ב) **מודה** ר"ע בשתוקי. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהלכות ממרים פ"ב הלכה ט' והכ"מ לא ליין שם מקומו:

(שם) **אף** ר"י הגלילי מודה. כדפריבית בפנים ואי אפשר לגרוס אף ר"ע מודה דהייב על אמו דמה שייכא טעמא דהורתו שלא בקדושה לאמו אלא ודאי כדאמרן ולר"ה נמי אם הורתו ולידתו בקדושה חייב ודאי על שניהם ואפשר דהיינו נמי מודה ר"י הגלילי לר"ע קאמר דל"ע לעולם אין חילוק אלא או פטור על שניהן או חייב על שניהן וכן נראה מדברי הרמב"ם בם דדוקא הורתו שלא בקדושה אינו חייב על שניהן:

(שם) **דבר** עשאוהו גירין כו'. והורתן ולידתן שלא בקדושה היו דאלו היתה לידתן בקדושה אסירו אפי' מדאורייתא דהא אתין מן האם ניננסו:

(דף ס"ג ע"א) **ובגלל** וכו'. האי קרא לאו בפרשת עריות כתיבא אלא גבי מעונן ומנחש וגו' ובמא דתועבות תועבות דריש והא דלא מייתי מקרא דפ' עריות דכתיב אל תטמאו וגו' כי בכל אלה נטמאו הגוים וגו' ותטמא הארץ ואפקד עונה עלי' וגו' ולא ענש אא"כ הזהיר דיש לומר דעל משכב זכור ובהמה דלעיל מינה קאי ותייבי מיתות הן והילכך דריש מתועבות דהתם כתיב כי את כל התועבות וגו' דנכללו גם חייבי כריתות דקא תביב שם:

(שם ע"ב) **זאת** אומרת. עיין במראה ריש מכלתין סוף הלכה א' ד"ה זאת אומרת מה שכתבתי מזה:

(דף ס"ד ע"ב) **אלא** בשאנס. ובבבלי דף ק' רלה לשנות אליבא דשמואל בממאנת ופריך ממאנת מי קא ילדה והתני רב ביבי כו' והקשה הרמב"ן ז"ל דלמאי דמסקינן לעיל דף י"ב דשמא התעבר ושמא תמות קאמר הכתי משכחת לה בממאנת ואפילו למאי דפירשו התו' התם לרב כפרא דאמר בנים הרי הן כסימנין דמשעת העיבור הוי כסימנין אפ"ה משכחת לה שמיאנה ובאת תוך ג' ונתעבר' ובאנו עכשיו בספק אם מן הראשון נתעברה ומיאונה אין מיאון וזה בן הראשון הוא ואם מן השני נתעברה מיאונה מיאון ובן השני הוא וממ"נ כשר הוא. ונראה דמכאן סייעתא להרמב"ם ז"ל דגרים אף לפי המסקנא שמא תתעבר ותמות ודאי וכמו שכתב פ"ב מהלכו' אישות הלכה ט' הבת בילדה אחר שהיא עשרה שנה אעפ"י שלא הביאה סימנין ה"ז גדולה שנים הרי הם כסימנין. דמדכתב אחר י"ב שנה משמע שסובר דא"א לה לילד קודם לכן ורב ספרא דבא לתרץ התם שבכר ילדו כ"ק הי אתה יכול לומר בתמותו שמיאנה ואעפ"י שלא הביאו סימנין לפי שכבר ילדה ובנים לאחר שהגיעה לכלל שנותי' הרי הן כסימנין כן פי' הרשב"א ז"ל לדברי הרמב"ם וכן הה"מ שם בתחילת דבריו. ולמאי דקאמר הכא בפ"ק דתוך הזמן היא תיה הגל בנה מת מעיקרא לק"מ אלא שכבר כתבתי לעיל דאין שיטת הבבלי עולה כן ועיין פ"ק הל' ב' במראה ד"ה איתא עיברה מה שהקשיתי שם לדברי התוספתא בהא דכתבו משעת העיבור הוי כסימנין:

(שם) **ובכמאין** על הספק. ובת"כ פ' אמור תני בהדיא דאין מטמאין על ספיקות ודריש לה מדכתיב לה יטמא על הודאי הוא מטמא כו' וכ"פ הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' אבל ולמאי דמסיק הכא דבקים ליה שכלו חדשיו מיירי בפיר וכ"כ הטור י"ד סי' בע"ד דבקים ליה שכלו חדשיו מטמא ואפילו לא שהה שלשים יום:

(דף ס"ה ע"א) **סימן** היה לו. לפי שפירשתי בפנים זהו הנראה לפרש כדי להשוות ברייתא דר"ת עם ברייתא דת"כ דלעיל ודוחק. ואפשר לפרש נמי דהכן עובדא קאי ולשון שאילה היה סימנין היו ניכרין כלומר מה עלה על דעתיה לנהוג אבילות ודאי משום שסימנין היו ניכרין לא כן כו' דאין סומכין על הסימנין ומשני שסימן זה היה לו שבעל ופירש וקים ליה שכלו חדשיו אלא דלפ"ז קשה מ"מ שפסק ר' יסא דלית לריך דהרי הם קים ליה שכלו חדשיו חייב להתאבל וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"א מהלכות אבל והוא ממסקנא דפר"א דמילה ואיתא שם נמי עובדא כה"ג ואפשר דרבי יסא פליג על זה ולא קי"ל כוותיה:

(שם) **מהלפה** שיטתיה דר' יודה. ובבבלי חולין דף ל"א רלה לפשוט התם דלר' יודה מיפרש פשיטא לי' דנוהג בשל ימין מכח האי קושיא דהיינו לאידך מ"ד דשלהי פירקין דהכא דס"ל אליבא דרבי יודה הכא בזא"ז פטור ובבת אחת חייב דאלמא דטעמיה דר"י משום התראת ספק הוא והתם קתני אכל מזה כזית ומזה כזית סופג ארבעים לר"י דמשמע דאפי' בזה אחר זה חייב כדכתבו התו' שם אבל שיטתא דהאי תלמודא אזלא אליבא דמ"ד הכא דלר"י אפי' בבת אחת פטור ולאו משום התראת ספק הוא והילכך פריך מהתם דטעמיה דודאי איסורא אבל בבת אחת מיירי נמי התם והיינו דקא מבעי הכא עיקר לאוין ספק היא וכדפרישית בפנים:

הדרן עלך נושאין

(שם ע"ב) **שהרי** דיני ממונות כשירה בגרים. משמע מהכא דגר כשר לדון דיני ממונות אפילו לישראל דהרי מדמי חליצה לד"מ וכדעת רש"י ז"ל בפירש בפירקין דף ק"ב דהא דאמרי' גר דן את חבירו היינו לדיני נפשות אבל לדיני ממונות כשר לכל ישראל אבל התו' בפרק בחולץ דף מ"ה הקשו על זה והעלו שם דדוקא אם אמו מישראל כשר לדיני ממונות לישראל וכדמוכח התם מהסוגיא וכן דעת הגאונים וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב ובפי"א מהל' סנהדרין. ואיכא למימר דהכא נמי באמו מישראל מיירי דהא דפליגי בחליצה נמי באמו מישראל הוא דבגר גמור ליכא למ"ד דמכשר בחליצה ומאן דפוסל אפילו באמו מישראל עד שיהא אביו ואמו מישראל וכדקאמר הכא בבבלי ולהלכה עד שיהא אביו ואמו מישראל וכדפרישית לעיל בפנים והשתא בפיר מדמה לה חליצה לד"מ והא דפריך הכא לעיל מסוכה ה"פ דמ"ש דהכא אמרינן בישראל מיעוטא ומאי שנא בסוכה דאמרינן ריבויא הוא ולאו משום דבתרא מחתא ניננסו דהכא ממעט ואפילו אמו מישראל והתם ע"כ בגר גמור מיירי דאלו אמו מישראל לא לריך לרבויי דישראל מעליא הוי דהא קי"ל עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אלא דבחליצה אף על גב דישראל מעליא היא רחמנא מיעטי' כדאמר בבבלי מבישראל עד שיהא מכל לדדיו ישראל:

(דף ס"ו ע"א) **אמר** ר' ינאי תלן הוא כו'. ורבי ינאי פליג אדרב דאמר לעיל עיקר חליצה התרת הרצועות ולא בעינן שתשמיט היא כדפרישית בפנים לעיל ללשון הב' ועיקר ובבבלי מסיק שם כר' ינאי אלא דמאי דקאמר הכא ואם רלה להחזיר כו' לא הוזכר שם ובאמת קשה אמאי לא יחזור ויחלוץ הלילה כשירה לכך נראה עיקר כדפרישית הכא בלשון הב' אהא דקאמר אם רלה להחזיר:

(שם ע"ב) **אנפילייא** של עור ומנעל של עור. כדפרישית בפנים וכתב הרשב"א ז"ל ולא משמע כן מגמרא דילן מדבעא שם רב נחמיה מרבה שני מנעלים זה על גב זה מהו ופריבנא דקרעתיה לעילאה ובלפתי' לתתאי וקאי עילאי ומשמע דבכה"ג הוא דמיבעיא ליה הא בלפתינהו לתרווייהו כאחת חליצה מעליא היא דחליצה איכא וגלויי כרעא איכא עכ"ל ואפשר לומר דהכא מיירי דלא בלפתי' אלא לעילאי והילכך מחלק דכשהתחתון של בגד הוי חליצה הע"ג דליכא גלויי כרע' דשל בגד בטל הוא ואינו כלום אבל כשהתחתון של עור לאו חליצה היכא ולאו גלוי כרעא איכא ולפ"ז אין הש"ס הזה חולק אהש"ס דבבלי אלא במאי דפשיט הכא דחליצה לחודה שני בלא גלויי כרעא והתם קא מיבעיא ליה אי דוקא נמי גלויי כרעא בעינן אבל בחלוצה שתיהן אפילו להש"ס דהכא חליצה מעליא הויא:

(דף ס"ז ע"ב) **תני** אבל מטייל כו'. ובעל קרבן העדה פי' בשבת שם דבאלירו מטייל עד פתח החלר דמשם אסיר לנאת לרה"ר ולכך פי' שם הא דלקמן באיסרטן רחבות קטנות והן בתוך החלר וכשהגיעו לפתח הרחבה א"ל זהו פתח תליכך ואסור לך ללאת יותר. ולדעתי שגג בזה דהדרכה בחלר אסור הוא לטלטל מפני שנגמר שם כדמוכח מביעת הבבלי שם ואם דפתו בהש"ס הזה חולק על הבבלי בדין זה קשה מאי עד פתח חלירו דקאמר ה"ל למימר אבל מטייל הוא בחלר והו לא ועוד איסרטן הוא שם ידוע לרה"ר כמו באיסרטיא ופלטיא. וכן מה שפי' שם בהא דלקמן דתליטרה ויקר וז"ל ה"ג עלקי' (לחנותא דתליטרא ויקר אוף ליכתר הוא סרד יקר) כן הגי' ביבנות וה"פ היה זורק לסנדל שנפסק לו בשבת לחנות של הבשימים ומרגליות ושאר דברים יקרים ואמר אף שנפסק המעט הוה מ"מ ככנגד שרד היקר הוא חשוב עכ"ל וכמה מהדוחק הוא פי' זה וגם מתמה זה כתב דרבי יונה סבר דבנגד חשוב מותר להביאו לרה"י וחלילה לשגות על הדעת לומר כן ואם ר"ל דנתכוין להביאו לרה"י על רגלו מאי האי דקאמר היה זורק לחנות ועוד לפי זה מאי אשמועינן בהסיא

עונת לחנותא דתליטרא כו'. ומאי האי דקאמר היה זורק וכן מה שפי' עוד שם בהא דלקמן סדא דתימר לרוחב כו' וז"ל הא דאמרן דבשל שמאל כימין חליצתה כשרה ויוצאין בו בשבת כשנתנו לאורך רגלו אבל כשנתנו לרוחב רגלו לריך שיתפה הסנדל רוב רגלו ע"כ והפסוק הוא אלא מבום דתפס להגירסא דשבת לעיקר מזה ילא לו לפרש כן אבל האמת דהגירסא דהכא עיקר שז"ל הדא דתימר לרוחב כו' ושם הוא טעות דמוכח כללא דמילתא כאשר פירשתי בפנים כן הוא הנכון לפענ"ד:

(שם) **מהו** להחליף כו'. ובבבלי שם דחה לה אליבא דר"י דשאני גבי חליצה הואיל דלמילתיה מנא הוא דהא לא נפסקה כלל. והכא ע"כ מפרבינן האיבעיא אליבא דר"י דלאי אליבא דרבנן הא קאמרי אפילו נפסקה החיצונה טמא דעדיין מנא הוא ומשום דחזי להשוכי כדפריבית לעיל אלא והאי אגיבא דר"י דכוותיה פסק הלכתא לעיל דאם נפסקה התיצונה אין יוצאין בו בשבת ופשיט ר"ז לר' ירמיה הכא מסברא דנפשיה דאם התליף שרי ולא חייבינן מידי:

(שם) **מה** מקיימין רבנן לעיני פרט לב"ד הסומא. ולא ס"ל לרבנן האי דרבא דריש פירקין ונקרא שמו בישראל לרבות אפילו הדיוטות דמדאיצטריך למעט סומין ש"מ דאפילו הדיוטות דסנהדרין לריכין שיהו מנוקין מכל מום וכדאמר בבבלי ריש פירקין אלא דסבירא להו בישראל פרט לגרים ור"א נטעמיה דאמרי' הכא בריש פירקין דהפי' לר"א דפוסל חליצה בלילה מכשיר בגרים ולדידיה בישראל לרבות הדיוטות והילכך ע"כ לעיני לא אתא פרט לס מין אלא פרט ללילה. וכהכי ניחא לי מאי דאמר בבבלי הכא עלה לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר מקשינן ריבין לנגעים ומר סבר לא מקשינן לא דכ"ע לא מקשינן דאי מקשינן אפי' גמר דין בלילה נמי לא והכא בהא קמיפלגי דמר סבר חליצה כתחילת דין דמיא ומר סבר כגמר דין והקשה הרשב"א ז"ל דמאי קושיא דאי מקשינן כו' אימא אין ה"נ לר"א פסול אפילו גמר דין בלילה דס"ל כר"מ דמקשינן ריבים לנגעים והניח בל"ע ולמאי דכתבנו ניחא דהא מדמכשר ר"א בגרים ע"כ דס"ל בישראל לרבות הדיוטות ואייתר ליה לעיני וע"כ למעוטי לילה ואי דס"ל היקישא הכתי לעיני למה לי והיינו דקאמר התם מר סבר כתחילת דין ולא קאמר כדדריש הכא מלעיני משום דאפ"ר לומר לר"א דלעיני איצטריך לדרשא אחריתא וכדדריש רבא התם לריכי דייני למיחזי רוקא דנפקא מפומה דיבמה כו' והילכך קאמר דסבר כתחילת דין ובפשטי' ניחא לאוקמי קרא למעוטי לילה מהאי טעמא. ועוד נראה דבלאו הכי ליכא למימר לר"א להאי דרבא דלריכי דייני למיחזי כו' דהא לדידיה דקיקה מעכבת ס"ל ופשיטא דלריכי למיחזי וכבר נפקא ליה מדכתיב ככה יעשה וגו' כדאמר במתני' וכי איצטריך לרבנן דסברי אינה מעכבת ואפ"ה למלוה מן המובחר קאמר רחמנא וכה"ג כתבו התו' בשלהי פירקין:

(דף ס"ח ע"א במתני') **החרש** שנחלץ. כתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה ולא אמר תלן לפי שהוא חרש ואינו שלם בדעת כדי שיתייחס לו המעשה. ומה דפריבית בפנים חליצתו פסולה באינו פוטרה במקום שיש אח כן פי' רש"י ז"ל והנ"י וכתב התוי"ט על זה ומשמע דאילו אין כאן את אלא הוא דניתרת לשוק וליתא דהא דין יבום יש לו כדתנן סוף פ' י"ד וא"כ אינה נפטרה אלא ביבום הכ"ל כמו שכתבו בחרשת עכ"ל ולא ידעתי מי הכריחו לדייק כן בדבריהם ז"ל דמי לא ידע דחרש יש לו דין יבום ולא חלילה אלא דכוונתם לפרש הא דקתני חליצתו פסולה לאו דוקא היא דבכרי כשיטת הרמב"ם ז"ל שכתב פ"ד מהלכות יבום דחליצת חרש אינה חליצה כלל ואינה פוסלת על האחין כדין חליצה פסולה והיינו דקאמרי באינו פוטרה כו' לומר הא דנקט פסולה לא בפוסלת על האחין אלא באינו פוטרה מן האחין ואם יש שם אח רלה חולנה רלה מייבם והא דקתני פסולה איידי דקתני וכחוללת לקטן חליצתו פסולה והתם דוקא הוא אליבא דר"מ דמוקמי' למתני' כוותיה נקט נמי בחרש פסולה וכן פי' הה"מ ז"ל שם לדעת הרמב"ם ז"ל אבל אם אין שם את אלא הוא ודאי דאין לה תקנה אלא ביבום כמו בחרשת אלא דבחרשת לא שייך לפרש חליצתה פסולה כענין אחר אלא שהיא עלמה אינה נפטרה ולפיכך כתבו בחרשת בהדיא הכי:

(דף ס"ט ע"א) **היא** טליתה והוא סב. בריבא אין הוא סב נמי מיירי שהיא ילדה אלא דשם אומרי' לה זה הזקן מה לך והכא קאמר דאפי' היא נתרלית בו אומרין לו בישבב הוא מחמת שהיא ילדה וכדמסיק הוא רולה כו' דלכל המשבב בדבר שומעין לו אם אינם שוין:

(שם) **אפיק** לבר. וכמ"ד מלות חליצה קודמת ואפבר דאפילו למ"ד מלות יבום קודמת קאמר ר' יוסי דאפ"ה אין נותנין להם עלה להתייבם היכא שאינם שוין ואינה עלה טובה להם ואעפ"י ששניהם רולין וכן נראה מדעת הרמב"ם ז"ל שכתב שם ואם עלה טובה לייבם יועלין אותן לייבם והיינו אם היתה הוגנת להם מלד שניהם וכן כתב בפי' המשנה וכרי דעתו ז"ל דמלות יבום קודמת כדכתב בריש הלכות יבום:

(שם) **ועלתה** יבמתו השערה. ובבבלי סוף פ' זה בורר יליף לה מדכתיב וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה ולשיטתיה אזיל דיליף הכי במכילתין ריש פ"ב מועלתה יבמתו יש לך יבמה אחת שעולה לחליצה ואינה עולה ליבום ועל אלמנה לכ"ג מן הנשואין קאי כדפרישית בריש פ"ק ותלמודא דהכא יליף לה מדכתיב מאן יבמי ולא שמיאנה שמים וכמפורש התם:

(שם ע"ב) **על** מנת נותנת. והא דקאמר בבבלי בכי האי עובדא דיכולה לומר משטה אני בך וכדמייתי ראיה מבורח מבית האסורין שאני התם דביבם שאין הגון לה מי' כדאמר התם וכיון דלאו הגון לה ומלוה עליו מן התורה בחליצה ורמיא עלי' למיחלץ הויא היא כעין אנוסה והיכו נמי לא הפסיד מידי דהא לא חזיא ליה והילכך לא יהבה ליה מידי דכל מה דאתני בהדה יותר מן הראוי לו הוא ופטורה אבל הכא מיירי דהגון לה היה ומחייבינן לה ליתן מדין שכירות דלאו אנוסה היא ולא דמיא לבורח מבית האסורין כ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכן פסק הטור אה"ע סי' קס"ע:

(שם) **אין** אתי משה ומותל. וכתב הרשב"א ז"ל שהמעשה הזה הלכה היא ואפילו ר' יוחנן מודה בה דכיון שהוא מתכוין להלון ולהתירה באותה חליצה אעפ"י שטועה שיועיל לו מלד אחר כשרה וכתב הה"מ ז"ל שאין נראה כן מדעת רבינו שכתב בכיולא בדברים אלו החליצה פסולה ומה בין זה להא דר"ל חלון לה והיא ניתרת לך לאחר זמן ואפבר דשאני הכא שפירשו לו בהוא עוקר ויקתו ממנה עכ"ל וכן פסק בש"ע אה"ע שם:

הדרן עלך מצות חליצה

(דף ע' ע"ב) **ותמאן** למאמרו ותנשא לשוק. וע"כ דס"ל דממאנת אף לזיקה כדפרי' בפנים דליכא למימר הא דקאמר בב' יבמין משום דס"ל כמ"ד שם אין מאמר לחלי זיקה וזיקתה קיימת ולפיכך תנשא לאחיו אבל כחד יבם אין ה"ג דמלית עקרה לזיקה דא"ם כן מותרת לו אפילו בב' יבמין כדאמר התוס' אליבא דרב אסי וע"כ דסבירא ליה אפי' בב' יבמין עוקרת הזיקה והילכך פריך ותנשא לשוק:

(שם) **אמר** רב חסדא הדא אמרה כו'. וס"ל לרב חסדא דטעמייהו דב"ש דאינה ממאנת מן הנשואין משום דאין אדם עושה בעולתו בעילת זנות קאמרינן לעיל דאפילו בדיעבד לא הוי מיאון:

(דף ע"א ע"א) **וב"ד** יושבין במיאונין. ובבבלי לא פריך הכא מידי אלא לקמן דף ק"ט אהא דקאמר מלמדין הקטנה שתמאן בו ומי שרי והתני בר קפרא נעולם ידבק אדם כו' דהתם קשה היאך מלמדין והלא לריך להתרחק מן המיאונין אבל הכא היא מעצמה באה למאן אין נמנעין מלהזקק לה:

(שם) **הדא** אמרה תלוקין על ר"ת בן אנטיגנוס. כדפרישית בפנים וכן נמי אמרינן דלר"ת בן אנטיגנוס דקאמר כל שאינה יכולה לשמור אינה לריכה למאן דמשמע אם יכולה לשמור מיבת יולאת במיאון והתם קאמר ר' יוחנן דאם יכולה לשמור לריכה להתגרש ש"מ דתלוקין והיינו הך. והשתא אתי שפיר דמסקינן הכא בבבלי הלכה כר"ת בן אנטיגנוס ובגיטין שם דף ס"ה קאמר רבא ג' מדות בקטן לרור וזרקו אגוז ונוטלו זוכה לעלמו כו' וכנגדן בקטנה מתקדש' למיאון. דזה השיעו' בעלמו לרור וזרקו כו' היא נמי יודעת לשמור ומבחנת בין גיטה לדבר אחר וקאמר דמתקדשת למיאון ופליג על ר' יוחנן דלעיל והיינו כר"ת בן אנטיגנוס דהכא. וכל זה הוא לגי' רש"י ז"ל שם כמו גי' הגמר' שלפנינו אבל לגי' הרי"ף ז"ל דגרים שם איפכא גבי לרור וזרקו וכנגדן בקטנה מתגרשת בקידושי אביה כפעוטות והן כבר שית כבר שבע מקחן מקח כו' וכנגדן בקטנה מתקדש' לניאון וכבר דיקדק עליו הרז"ה ז"ל שם על דמחלק בין שיעו' גירושין לקידושין דהרי משמע דחד שיעורא איתמר בהו וביודעת לשמור תליא מילתא ותירץ שם דיש הפרש בין שמירת קידושין לשמירת גט דבקידושין איכא קידושי כסף שהן לריכין שמירה מעול' ומ"ה בעי שתגיע לעונת הפעוטות אבל בגט שאין לריך שמירה כל כך כלרור וזרקו אגוז ונוטלו סגי וכן כתב הר"ן ז"ל לשיטת הרי"ף אלא דאכתי קשה לפי שיטתו דמשמע דקודם זמן הפעוטות אפילו מיאון אינה לריכה ואפילו יודעת לשמור וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהדיא פי"א מהלכו' גירושין הלכ' ז' וא"כ רבא לעסקו כוותי' לפי גירסתם דאמר כמאן דהרי לחכמים דפליגי על ר"ת בן אנטיגנוס אפילו אינו יודעת לשמור לריכה מיאון ולר"ת בן אנטיגנוס ביודעת לשמור לתוד מיהת לריכה וכהדיא קאמרינן הכא הלכה כר"ת בן אנטיגנוס ונלאתי להרשב"א ז"ל בחידושיו פ' התקבל בהקשה קושיא זו ותירץ דהא דקאמר ר"ת בן אנטיגנוס כל שיכולה לשמור לריכה למאן בעיא מבא ומתן קאמר כלומר שלא תאבד כסף קידושי' במבא' ומתנה והיינו עונת הפעוטות ולרבנן לא בעינן עונת הפעוטות אבל יודעת לשמור כלרור וזרקו כו' מיהת לריכה דאי באינה יודעת לשמור כלל אפילו לרבנן אינה לריכה למאן דהא קתני במתני' לדעתה וזו אין לה דעת כלל אלא ודאי יודעת ואינה יודעת כפעוטות

כפשוטות קאמרי ופלג קאמר ר"ח בן אנטיגנוס דכל שאינה יודעת לשמור יפה כפשוטות שלא תאבדם בנשבה ונתן אינה מתקדשת למיאון והוכיח שם מדקאמר הכא מן מה דאמר ר' יוחנן כו' הדא אמרה תלוקין כו' עכ"ל והשתא ר"ח בן אנטיגנוס ורבא בהדא שיטתא קיימי וחכמים דהכא כר' יוחנן אלא דהכתי איכא למידק דלחכמים דהכא ביודעת לשמור כצרור וזרקו מיהת יוצאת במיאון ור' יוחנן קאמר התם דצריכה להתגרש וצריך לומר דרבי יוחנן נמי בקידושי אביו מיירי וכיון דמכתנת בין גיטה לדבר אחר מתגרשת ע"י קידושי אביה אבל אם קידשה עצמה כמו במתני' דהשיאוה לדעתה יוצאת במיאון והיינו דקאמר הכא תלוקין כו' דלחכמים כמו דיש לה יד להתגרש אפילו בקידושי אביה שכן תורה כן יש לה יד להתקדש למיאונין כיון שהיא יכולה לשמור שלא תזרקם ולר"ח בן אנטיגנוס צריכה נמי שתגיע לעונת הפעוטות וכדפסקי הרי"ף והרמב"ם ז"ל:

(שם ע"ב) **הדיבון** הרי עכו"ם כו'. לר"מ קפריך דס"ל דעכו"ם תורם שלו ד"ת כדפי' רש"י ז"ל רפ"ב דקידושין דקסבר אין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות אבל לחכמים הא דהגן העכו"ם והכותי הרומתן תרומה מדבריהם הוא גזירה משום בעלי כיסין שלא יתלו בעכו"ם כדי לפוטרו וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"ד מהלכות תרומות:

(דף ע"ב ע"א) **כרבי** יודה דאמר הוקשו כו'. לאו כרבי יודה ממש קאמר דהא איהו ס"ל קטן תורם ואינו מקדיש אלא הליכא דמ"ד אינו תורם ומקדיש כדאמר ר' יוחנן לעיל אלא דבביכורי' ס"ל כר' יודה:

(שם) **מהו** שיאכל פסח. ולא ס"ל האי דרש' איש למעוטי קטן אלא איש למעוטי אשה כדדריש בבבלי פ' האשה וכן משמע מהבבלי סוף פ' לולב הגזול דקאמר קטן יכול לאכול כזית בוחטין עליו את הפסח והיינו להמנו' עם שאר בני חבורה ואי מדאורייתא אימעיט אפילו עם בני הבורה נמי לא וכן פירש הכ"מ בפרק ב' מהלכות קרבן פסח לדעת הרמב"ם ז"ל שם דפסק כן:

(שם) **כך** אינו מביא מעשר בהמה. שאין הקטן מפרים כדפרישית בפנים דאילו ע"י אחר צריך לעשר וכן מוכח מהתו' שבת דף נ"ד גבי הא דקאמר הריבר אלפי עגלי הוה מעשר ר"א בן עזריה מעדרי' כל שתא ושתא שהקשו שם דהרי אין מעשר בהמה נוהג אחר החורבן ומסתמא בן י"ג שנה היה כשעיער וא"כ מאי קאמר בכל שתא ושתא דע"כ בשעת החורבן לא היה יותר כ"א בן י"ד או בן ט"ו כו' ותירצו שם לחד תירוצא דאפטרופוס הוה מעשר בקטנותו ועיין בתו' ריש פ"ט דבכורות שתירצו שם בענין אחר:

(שם) **וקשיא** דרב כהנא על דר' יודה. וכה"ג פריך שם לר' יוסי דקאמר משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה דהיכי אתא גברא דרבנן כו' ומפרק לה הכי והכא פריך לרבי יהודה דאלימא ליה הקושיא טפי דקאמר כתם תרומתו תרומה דמשמע אפילו לא בא עדיין לעונת נדרים. אבל קשה דאמאי לא פריך אדר' יודה גופי' דאמר לעיל תורם ואינו מקדיש וא"כ לדידיה לא סמוך לאיש לאו דאורייתא ואמאי תורם ואפילו דאמרינן לרבי יודה אינו מקדיש עד שיגיע לעונת נדרים ומשהגיע מקדיש קשה למה תורם קודם שהגיע וצ"ל דס"ל לר' יודה דאינו מקדיש כלל דקרא אתא כל איש פרט לקטן מוקמי למעט הקדש ולא לתרומה כדפרישית לעיל בפנים דגזירת הכתוב הוא בהקדש הכל בטבל פוטר מד"ת:

(ע"ב) **הפר** נדריה תורה ואת אמר הכין. ובבבלי שם דפריך הכי מהבריית' יתומה שנדרה בעלה מפר לה משני כר' פנחס דכל הנודרת על דעת בעלה נודרת ולעולם נדרה דאורייתא והאי תלמודא דלא משני הכי איכא למימר דס"ל דלר' יהושע בכי הא לית ליה דרבי פנחס וכמו דאמרינן בנדרים דף ע"ד וע"ש דלר"א דס"ל דכל שהבעל חייב במזונותיה יפר וכדרבי פנחס ור' יהושע התם לית ליה בכי הא דעל דעת בעלה נודרת ואין מפר עד שתכנס לרשותו וכ"כ שם הרשב"א ז"ל וטעמא דהכתי לא סמכה דעתיה ואיהי נמי לא נדרה על דעתו והכי נמי בקטנה אפילו נכנסה לרשותיה דלא סמכה דעתיה ביכולה למאן בו וכן היא לא נדרה על דעתו ותדע דהא ר"א ס"ל התם דאפי' לא נכנסה לרשותו יפר והכא בקטנה ס"ל דאין זכאי בהפרת נדריה אלמא דעדיפא ליה בוגרת שבהתה כו' דהתם מקטנה שנכנסה לרשותו וק"ו לר' יהושע. ולשיטת הבבלי ע"כ צ"ל דלרבי יהושע בנכנסה לרשותו תליא מילתא ואפי' בקטנה דאל"כ הויא ברייתא יתומה שנדרה כו' דאתיא כמאן:

(שם) **והוא** שיהא הגט בסוף. כדפרישית והפשר דאפילו לנוסחא דהכא דגרים במתני' לאחר ומיאנה בו ס"ק דהאי לאחר ומיאנה דבתרא לאו דוקא הוא דלאו כי רוצלא ליתשב וליזיל אלא הא דקתני כל שילאת הימנו בגט אסורה והוא שיהא הגט בסוף:

(דף ע"ג ע"ב) **ר'** יודן בעי כו'. כדפרישית בפנים וגי' הספר שהיה כתוב אחר מתני' דלקמן אי אפשר להעמידה כשום פנים דהרי התם בהויות מיירי ולא שייך למיפרך ויחלוץ להאתת ויכנוס את אחותה דאחות חלולה היא וכן הא דקאמר קשייתא על ר"א וכתקנתא דמיאון כדפרישית. והה"ד דלר"א נמי הפשר כתקנת חלילה להקטנה אלא דעדיפא פריך לר"א ד' פשר בתקנת מיאון ויכול נמי לקיים מצות יבום בלרה. והא דמשני דאין ממאנין אלא ארוסות הכ"ד דהוי מצי לשנויי דלב"ש אין ממאנין אלא בבעל והכא ביבם הוא אלא דנקט רישא דמילתייהו דב"ש כדקתני בריש פירקין. והא דקאמר הכי לר"א במתני' דלקמן מלמדין כו' והתם נמי בנשוא' היא שאני התם דאי אפשר בתקנה אחרת וכעין דמפרק בבבלי התם מיאון דמלוה שאני על הא דפריך ומי שרי ללמד במיאון אבל הכא אפשר בחליצה וכדקאמר בהדיא התם בברייתא משום ר"ח אמרו חולצת הקטנה וצרתה פטורה מטעמא דאמר לקמן לא מצינו שתי יבמות מבית אחד א' חולצת וא' מתייבמת:

(שם) **דר'** אליעזר שמתי. עיין בתו' פ"ק דנדה דף ז ד"ה שמותי שפירשו כן בשם האי תלמודא דפ"ק דתרומות:

(דף ע"ד ע"א) **כונס** את החרשת ומוציאה בגט והקטנה תמתין כו'. והא דלא נקט הכא תקנתא דמיאון שתמאן הקטנה ותעקור זיקתה ויהא כונס החרשת וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' יבום הכ"ד טעמא דהש"ס אזיל לשיטתי' דגרים לקמן בדברי ר"א מלמדין הקטנה שתמאן ולא גרים בכולן מלמדין דס"ל דאין מלמדין למאן אלא היכא שנוכל לקיים מצות יבום של תורה והיינו בגדולה וקטנה דלקמן במתני' אבל לא בקטנה וחרשת דכניסה מדרבנן הן וכן משמע משיטת הבבלי וזו היא שיטת הראב"ד ז"ל שם אבל גי' הרמב"ם ז"ל היתה בכולן מלמדין הקטנה שתמאן ואפי' בקטנה וחרשת וכגי' הרי"ף ז"ל ועיין בדיבור דלקמן:

(שם ע"ב במתני') **לא** פסל הקטנה. וכן גי' הרמב"ם ז"ל וכמ"ש שם הל' כ"ז שאם בא תחילה על הקטנה וחזר ובא על החרשת לא פסל את הקטנה והחרשת צריכה גט שביאת הקטנה מעולה מביאת החרשת שהקטנה ראויה לאחר זמן לפיכך יקיים הקטנה שנבעלה תחילה ע"כ דלא גזור דילמא קדים ובעיל החרשת בריבא. ובביאת החרשת תחילה כתב שם הל' כ"ח וז"ל בא היבם תחילה על החרשת וחזר ובא על הקטנה פסל את החרשת ומלמדין הקטנה שתמאן והחרשת יוצאה בגט ע"כ וכתב עליו הרשב"א ז"ל וזה תימא שהרי עקרה זיקתה לגמרי אחר שמיאנה בביאה ובזיקה דהרי קי"ל כמ"ד ממאנת אף לזיקתו וקי"ל נמי כר"א דאמר בכולן מלמדין שתמאן וא"כ תשאר החרשת עמו שהרי עקרה הזיקה במיאוני' לגמרי וכמי שלא היתה לרתה כלל ועוד שהוא ז"ל כתב גבי גדולה וקטנה בא על הקטנה וחזר ובא על הגדולה מלמדין את הקטנה שתמאן ויקיים את הגדולה שבעילה זו קונה קנין גמור ע"כ והם איתא דחרשת יוצאת בגט מפני שנפסלה תחילה בביאת קטנה ואין מיאוני' דקטנה מתירה מאי שנא גדולה והלא אפילו הגדולה נפסלה בביאת הקטנה תחילה והם מיאונה מתירה אף בחרשת כן וצ"ע עכ"ל הרשב"א ז"ל בבילהי פירקין. ואפשר לומר לדעת הרמב"ם ז"ל דשאני גבי גדולה וקטנה דנהי דהגדולה נפסלה כבר על הקטנה תחילה משום בית אחד הוא בונה ולא ב' בתים וזהו כוונת הרשב"א ז"ל מ"מ לאו פסולה לגמרי מיקרייא דנימא שלא תתירה אחר כך מיאון דקטנה דודאי ביאת הגדולה מעולה ביותר וקנין גמור הוא ופוסל' לגמרי לביאת הקטנה אלא שצריכה מיאון מפני ביאתה ואע"ג דנפסלה עכשיו וכמ"ש הוא ז"ל שם הלכה י"ג כל יבמה שנבעלה בין ביאה כשרה בין ביאה פסולה כו' הרי זה צריכה גט שהרי נעשית אשת איש בבעילה עכ"ל אלא דהקטנה יוצאת במיאון לביאתה וכשתמאן תשאר ביאת גדולה דקנין גמור הוא ומותרת אבל בקטנה וחרשת דביאת החרשת ביאה גרועה היא וכשבא אח"כ על הקטנה פסלה לגמרי מפני שביאתה מעולה יותר משל חרשת ומ"מ הקטנה נמי אינה ראויה לקיימה דנפסלה בביאת החרשת תחילה וקנייה לאו קנין גמור הוא ותלא במיאון מפני ביאתה אבל החרשת נשארה בפסולה והילכך תצא בגט ולא שייך הכא שתעקור הזיקה במיאון אחר שנפסלה החרשת ואין כאן קנין גמור כללא דמילתא דלא אמרינן הכא במיאון להתיר ולעקור הזיקה אלא היכא דיש כאן קנין גמור ומה דמלמדין למאן בקטנה וחרשת אינו אלא להתיר הקטנה מביאתה זהו הנלע"ד לדעתו ז"ל:

(שם במתני') **יגדלו** זע"ז. כתב בעל המאור ז"ל קשיא לי בשלמא לגדלותו צריכין שאין ביאת בן ט' פוטרת ואינו נותן גט עד שיגדיל אלא לגדלתה אמאי וי"ל בפתותה מבת ג' דצריכה שתגדיל עד שתהא בת ביאה א"כ כשגדל הוא ולא בעל צריכה אף היא שתגדיל כדי שיתן גט למאמרו ותלצה לזיקתו עכ"ל ולא צריכין לכל זה אלא אף היא צריכה שתגדיל כל כך שתהא יודעת לשמור את גיטה וכ"כ הנ"י:

(דף ע"ה ע"א) **אף** הכא לא הכל ממנו לחוב לבנו. משמע מהכא דאפילו בתוך שלשים אינו נאמן לומר לא בעלתי לפסול בנו כשהיא אומרת נבעלתי כדמיירי הכא וכן לענין בלרה דהכי מדמה לפסול בנו ולאסור נרה להדדי וכמו דהכא אפילו בתוך ל' אינו נאמן כן נמי היכא שהיא אומרת לא נבעלתי אינה נאמנת לאסור להלרה ואפילו בתוך שלשים אבל רש"י ז"ל פירש גבי הא

דקאמר בבבלי שם היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי דיוצאה בגט ואינה צריכה חליצה דלאחר שלשים קאי משמע אבל בתוך שלשים הוא נאמן ובעיא חליצה ומדנאמן להוסרה אעפ"י שהיא מכחישתו כ"ש שהוא נאמן לאסור הצרה כן דיקדק הרא"ש ז"ל מפרש"י ומשמע נמי מדבריו שם לחלק בין הוא אומר לא בעלתי דנאמן לאסור הצרה בתוך שלשים ואם היא אומרת לא נבעלתי דלא נאמנת כ"א תנפשה והילכך כתב שם דהירושלמי מייתי ראיה ממתני' דכמו דהוא אינה נאמנת בתוך שלשים אצרה כן הוא אינו נאמן אבנו ונראה מדבריו דאפילו לשיטת רש"י ז"ל אתיא הא דהכא שפיר אבל אין נראה כן מדברי התו' אלא דכל היכא דהיא נאמנת לאסור נפשה בלא חליצה אמרינן נמי דכ"ש אצרת' דלא קים לה בבעולה כמותה שיש לנו לאסרה בלא חליצה וכל זה הוא לשיטת רש"י ז"ל ולחד לישנא של התו' שם דבתוך שלשים אסורה הצרה ולסוגיא דהאי תלמודא משמע דאין לחלק אלא בין הוא בין היא אינן נאמנין לאסור הצרה אפילו בתוך שלשים כדאמרינן והרמב"ם ז"ל לא הזכיר מדין הצרה כלום אלא דלענין חליצה כתב בפ"ב אם היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי אינה צריכה חליצה שאין זה נאמן לאסרה על כל אדם אחר שכנסה. ומשמע אפילו בתוך שלשים וכן פי' שם הה"מ ז"ל והה"ד לענין הצרה דחד דינא וחד טעמא להו דחזקת כנוסה בעולה היא:

(שם) **והוא** שהגט יוצא מתחת ידו לתוך ידה. כלומר דראינו שעכשיו גירשה דאי קודם הכניסה אפילו לאחר שלשים יום היא נאמנת לומר לא נבעלתי דכיון דאיכא איסורא שנפסלה עליו בגט מוקי נפשיה מלבעול וכן פי' הה"מ בפ"ב מהלכות יבום הלכה ה' על מ"ש שם הרמב"ם ז"ל היבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי ואעפ"י שהוא אומר בעלתי וגרשה כופין אותו שיחלוץ הואיל וקדם וגרשה בגט ע"כ דמיירי נמי שגרשה עכשיו וכדאמרן והתיו"ט כתב ותמהני על הרמב"ם שלא פסק להא דרב אשי דאמר דהא דקתני בברייתא הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אעפ"י שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה דאע"ג דע"כ מיירי שכבר נתן לה גט כדמוכח מרישא דברייתא דהתם גט לזיקתו והכא גט לביאתו והא רב אשי בתראה הוא ומרא דגמרא עכ"ל ולא ידעתי מקום לתמיהתו דמאין למד זה דהרמב"ם לא פסק כרב אשי דהי משום שכתב כופין אותו שיחלוץ לחוד הא כבר כי' הה"מ דמיירי שעכשיו נתן לה הגט וכן הביא הוא עצמו שם ובלאו הכי צריך לפרש כן דלהכי שפיר אינה נאמנת לאחר שלשים כדאמרן והא דקאמר הואיל וקדם כו' וקדם לפנינו וגרשה קאמר ורב אשי דמוקי לברייתא שכבר נתן לה גט לזיקתו והיינו משום דמסתברא ליה לשון אעפ"י שחזר ואמר כו' להאי אוקימתא כדפירש רש"י שם ולרב אשי לק"מ דאם כבר נתן לה הגט אמאי אינה נאמנת לאחר שלשים דבאמת הסיפא דקתני היא אומרת כו' בין בתוך שלשים בין לאחר שלשים הוא כדפרישית לעיל לשיטת הרמב"ם ולשיטת רש"י דוקא לאחר שלשים הוא כדלעיל ואפי' אם נאמר דהכתי רישא דברייתא תקשי דמתלק בין תוך ל' לאחר ל' מ"מ רב אשי לא נחית לזה אלא לתרץ הסיפא דקתני גט וחליצה דמש"ה ס"ד דמקשה דבלא נתן גט מיירי וע"ז קאמר דלעולם בנתן גט אלא דהתם לזיקתו כו' והרמב"ם ז"ל לא כתב אלא כדין המשנה לחלק בין תוך שלשים לאחר שלשים וע"כ בנתן גט עכשיו מיירי מטעמא דאמרן אבל לענין דינא דרב אשי בביאה אחר הגט דצריך גט אחר לא כתב הכא מידי דסמך עלמו על מה שכתב לקמן בפ"ה מהלכה הנ"ל בכל ביאה פסולה דצריכה גט:

(שם ע"ב) **רבי** יוסי בעי כו'. מאי דפרישית בפנים הוא לפי גי' הספר והיותר נראה דגרסינן הכי לאחר ל' יום חזקה בעל והת אמר מקשין. והיינו דר' יוסי הסיפא בעי דאמאי מקשין לחלוץ לאחר שלשים הא חזקה בעל ויקיימנה וטעמא דר' יוסי לא ניחא ליה למיבעי אריבה דס"ל מצות חליצה קודמת ולהאי מ"ד שפיר כופין לחלוץ ולא לייבם וכן נראה מדברי התו' ד"ה א"ר אמ דלהאי מ"ד לא קשה מידי:

סליק פירקא

(שם) **מתני'** בשקידשה בכסף כו'. וכן הביא הרשב"א ז"ל והרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכו' גירושי סתם דבריו ולא חילק כלום וכ"כ הב"י סי' קכ"א על הב"י שהביא להירושלמי זה אבל לא ראיתי לא' מן הפוסקים שכתבו כן. ומיהו אפילו למאי דמחלק הכא היינו בקידושין דוקא שאם קידשה בכסף אפילו כנסה אחר כך מוליא ברמיזה וכדאמרינן בעלמא על דעת קידושין הראשונים הוא בועל וכן הכא אעפ"י שאין לו דעת אמרינן כשם שנקנית לו ברמיזה שאין בה מעשה כך הוא מוליאה והיינו דקאמר אבל אם קידשה כבעילה כו' ולא קאמר אבל כנסה. והכי אודא לה קובית בעל מגנה למלך שבביאה שם הרב המגיה דמתני' דלקמן קשיתיה להאי דהכא דקתני שני אחין חרשים כו' אם היו נכריות יכנוסו ואם רצו להוליא יוליאו ולמאי דפרישית לק"מ דהתם נמי מפקיע הגט לזיקת האחין שהוא ברמיזה דלאו מעשה הוא והכניסה לאו כלום הוא כמו כבעילה שלאחר קידושי כסף אלא דעיקר טעמייהו דהפוסקים שלא כתבו האי דהכא משום דהתם לן תנא למילתיה וכמ"ש:

(שם) **גירש** מותרת להנשא לראשון. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט' דהואיל ונשואי חרש מדברי סופרי' כן לפיכך אם בא פקח וקידש אשת חרש הפיקחת הרי זו מקודשת לשני קדושין גמורין ונותן גט והיא מותרת לבעלה החרש ע"כ והה"מ ז"ל המליץ שם בעדו על שהשיגו הראב"ד ז"ל שם טעה בזה כו' וכתב שם מדברי עצמו דלא טעה כו' וגמרא ערוכה היא כאן וכדפרישית בפנים והוא מדויק בדברי הרמב"ם ז"ל ומה שסיים שם הה"מ אבל חרש שאין לו קידושין ולא גירושין ד"ת אין לחוש שמא יטעו בו שאפילו יאמר שגירש ואח"כ החזירה אינו עובר באיסור תורה ואין לנו להוסיף בגזירות של דבריהם עכ"ל ואין צריך למה דאמר שאפילו יאמרו כו' אלא דלא חיישינן לכך דאתו למתלי דקידושי פקח תפסו אחר נשואי חרש דרבנן כדפרישית והשתא אתי שפיר הא דקאמר כדא היא דתני ר"ח ועיין בדיבור דלקמן:

(שם) **הדא** היא דתני ר' חייא. כן פסק הרמב"ם ז"ל פי"א מהלכו' גירושין הל' ט"ו וכפי מה שהגהתי בפנים לפי שיטתו ז"ל דברישא גרסינן קורא אני עליה כו' ובסיפא גרסינן אין אני קורא עליה וכפי מה שמיישב שם הה"מ ז"ל על מה שהשיג הראב"ד ז"ל מגירסא הספר שלפנינו. ומה שהקשה שם הלח"מ וכן המשנה למלך על דסיים שם הה"מ וזה שאמרו גירש מותרת להנשא להראשון והכרית מזה נוסחת הרמב"ם ז"ל דהיינו דמייתי ראיה מהדא דתני ר"ח כו' וכתב עליו ולא הבנתי כוונתו דמאי ראיה ומאי מוכח מהתם דהביא כאשת חרש שנתקדשה לפיקח הוי ולאו הוי דייקינן מינה הוי בהפך ממה שלא תחשו שמא יאמרו מחזיר גרושתו מכלל דאפי' גירש וכנ"ת לפקח מותר וזה אי אפשר שהרי אמרו שאני קורא בה לא יוכל אבל גבי אשת פקח שנשאת לחרש מאי גמרינן מאשת חרש שנשאת פקח עכ"ל בעל משנה למלך. ולמאי דפרישית ניחא דגמרינן כמו באשת פקח שנשאת לחרש דסיפא דאין אני קורא בה דלא אתו למיטעי כו' וכן באשת חרש שקדשה פקח לא אתו למיטעי ומותרת לחרש אחר שגירשה ספקא אבל באשת חרש שגירשה ונשאת כו' וכמו הדין דהרישא כזה ודאי אסורה לחזור להחרש הואיל וגירשה מתחלה החרש והוי מחזיר גרושתו דהואיל ונשאת לכיולא בו אחר שגירשה וכן כתב שם הה"מ ז"ל ואין לנו הכרת לדיוקי' דהרב מכלל דאפילו גירש כו' דשאני גירש מלא גירש וכמבואר. כן אמת מה דסיים הה"מ דאפילו יאמרו גירש כו' זהו לכאורה ללא לורך אלא דאמרינן דלא יאמרו גירש כו' דאתו למתלי כו' וכדפרישית בפנים וככר השיגו ג"כ בעל משנה למלך בפי' הל' ד' יע"ש ואפשר לומר דה"ק הואיל ואפי' יאמרו אין כאן איסור תורה הילכך לא חששו שמא יאמר ולא דכוונתו דאפילו אם גירש החרש מותר ומכל מקום למאי דפרישית הוא הנכון ומבואר בסוגיא לפי נוסחת הרמב"ם ז"ל ואין לורך להדוחק שנדחק שם הלח"מ לפרש האי דגירש מותרת להנשא לראשו דמילתא באפי נפשה היא כו' וככר העיד שם בעלמו על דוחק דבריו והעיקר כמ"ש:

(שם) **אן** לפיקח. דסיפא נמחק וכן נמחק שם בדברי הה"מ ומבואר הוא:

(דף ע"ו ע"א) **מפני** גריר'. וכן מסיק בבבלי קי"ג דטעמא שלא ינהגו בה הפקר ומדרבנן הוא וא"כ בדיעבד מגורשת וכ"פ הרמב"ם ז"ל סוף פ"י מהלכות גירושין ומדסתם דבריו שם משמע דלא בעינן שיודעת לשמור גיטה כדמשמע מסוגיא דהכא אלא דמסוגית הבבלי משמע דדוקא שיודעת לשמור גיטה וככר השיגו הראב"ד ז"ל שם והכ"מ תירץ לזה דסמיך על מה שכתב בפ"כ בקטנה דכל שאינה מבחנת בין גיטה לדבר אחר אינה מתגרשת ע"י עלמה ומפני שידוע היקש כשוטה לקטן בכמה מקומות לא ביאר רבינו בכאן זה. וכתב שם עוד ודע שכשם שקטנה שאינה מבחנת מתגרשת בקבלת אביה כל זמן שלא נשאת כך הדין בזו כל זמן שלא נשאת עכ"ל ואני שמעתי ולא אבין דהרי להך טעמא דמפני גרירה אפילו ע"י אביה אסור כדקאמר הכא בהדיא וזהו ג"כ לפי מסקנת הבבלי דאין שום חולק בסברא זו והתוס' והרא"ש שהביאו להך דהכא לחזק סברת ר"ת דקטנה מתגרשת ע"י אביה אפילו אינה יודעת לשמור ולא כפי' רש"י היינו דוקא בקטנה דלא שייכא בה טעמא דגרירה אלא שאין לה יד וכיון שיש לה אב הרי יש לה יד אבל שוטה מה מהני לה אב להך טעמא וגזה ודאי אין היקש שוטה לקטנה וכן נראה מדברי הרשב"א ז"ל שכתב אחר שהביא סוגיא דהכא וז"ל והילכך קטנה שאין בה אלא משום שמירת גיטה מתגרשת ע"י האב לדברי כל אדם וכן שוטה לדברי ר' ינאי ורבי ישמעאל דגמרא אלא לדברי ר' ינאי דירושלמי שוטה אינה יכולה להתגרש מפני גרירה עכ"ל הרי מבואר דלהמסקנא שם דביודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עלמה דטעמא כבך דר' ינאי דהכא וכהך דמיירי הרמב"ם ז"ל שם לדבריו דלעיל אינה מתגרשת ואפילו ע"י אביה ולע"ע בדבריו ז"ל:

(שם) **פעמים** שוטה כו'. ולפ"ז למסקנת הבבלי אינה מתגרשת. וכד"מ סי' קי"ע כתב דנראה מדברי התו' והרא"ש דהכא דמתגרשת וע"ש ודברי הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ע מהלכות מכירה

מכירה נראה כן מדפסק שם כברייתא דפ"ג דר"ס גבי פתים חלים ועתים בוטה דכשהוא חלים כפיקת לכל דבריו ועיין בתשובת הרשב"א שמביא ב"י סי' קכ"א דהה"ד בעתים בוטה ועתים חלומה ואפשר דשאני גבס דאיכא טעמא דגזירה ועיין במסכת גיטין ריש מי שאחזו ובמראה שם ד"ה לכשיתפסה מ"ש שם בס"ד :

(שם) **בקטנה** שהשיאה אביה ונתגרשה גרסינן . ולגי' הספר קשה דקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב היא ופשיטא דיוצאת לדעתה אם נשאת אחר כך ואפשר דהאי ונתגרשה אגשואי אביה קאי דיוצאת בגט כשנתגרשה אחר נשואי' הואיל ופקחת היתה כדפרישית בפנים :

(שם ע"ב) **מהו** שתאכל בתרומה כו'. ולעיל בפ' הבא על יבמתו מייתי לה להני תרתי ברייתא חדא לסיועי לשמואל דבעינן דאכלה מעיקרא וחדא לסיועי לר' יוחנן דלא בעינן כדאמר בברייתא דלקמיה והכא לא רמי להו אהדדי ואפשר דמוקי לה כעין דמוקי התם בבבלי לשמואל דהכי קאמר לא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת כנסה ואחר כך נתחרש אוכלת מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת ומאי בזו יפה דאלו חרש מעיקרא לא אוכלת ויבם חרש מעיקרא אוכלת והכא לא מייתי ראיה אלא דמלינו דיבם חרש מאכיל בכה"ג :

הדרן עלך חרש

(דף ע"ז ע"א) **מה** בינה לעד אחד כו'. משמע דהכא דהיא עדיפה מעד אחד ובבבלי פ' האשה רבה דף ל"ג קאמר גבי בעיא דעד אחד ביבמה דלהתירה ליבם לא תיבעי לך דאפילו איהי מהימנא דהלמא כל היכא דאיהי מהימנא כ"ש עד אחד דמהימן ואפשר לומר דהכא ס"ל כלישנא קמא דהתם דמשמע שם דעד אחד גרוע מינה כדפי' התוס' שם ללישנא קמא וע"ש . א"נ כדכתבו התו' שם דף ל"ד ד"ה כי תבעי לך דבעד איכא למיחש שמא שכרוהו או שנא אותה והוא עצמו חשוד לקלקלה היכא דסמכא עליה ולא דייקא שפיר והיינו דקאמר הכא עד אחד חשוד לקלקלה ולפ"ז ע"כ למאי דאמרו דעד אחד מהימן טעמא משום דמילתא דעבידא לגלויי לא משקר הוא ונפקא מינה לעד אחד במלחמה ועיין בדיבור דלקמן . אבל קשה למאי דקאמר הכא דזמנין דסניא ליה נמי לבעל בבניסאת לו על כרחה א"כ מ"ט מחלקינן בין מת בעלה למת יבמה בהיא עצמה דהרי גם ביבמה איכא להכי קילקולי כדתנן פ"ח דגיטין הלא מזה ומזה וכל הדרכים כו' ולמסקנא דהאי תלמודא אתיא אפילו אליבא דרבנן הא דאמר התם תלא כו' כדאיתא שם וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ב מהלכות יבום הלכה יח וי"ל דשאני גבי מת יבמי דהא דאמרינן התם תלא מזה ומזה היינו מדרבנן ומשום חשש דמיחלפא באשה דעלמא דהרי הולד כשר אליבא דרבנן דהתם כדמפרשינן שם אליביה דשיטת הרמב"ם והואיל ולא חמירא לה לא דייקא כ"כ כמו בבעלה ועיין לעיל פ"י הלכה ד' ובמראה שם מ"ש מזה . ומיהו משיטת הבבלי שם משמע דלא אמרינן כלל בבעלה דסניא ליה וכדפרש"י שם וכן הכא בפירקין גבי עד א' במלחמה דלרש"י לא גרסינן הא דכתוב בספרים כיון דזמנין דסניא ליה אלא דתרווייהו אמרי בדדמי וכן גריס הרשב"א ז"ל :

(שם) **עד** אחד מהו שיהא נאמן בשעת מלחמה . ופשיט לה דנאמן ומשמע דאפילו אמר מת לחוד ולא אמר קברתיו נאמן וכן דעת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א ז"ל והביאו ראיה מהא דהכא דהא דקאמר רבי מהן דנישאת ניסאת כו' היינו משום דקאמר אילו הוון כחיין לא הוו מייתי ותשש רבי דשמא בדדמי קאמר ומיהו נאמן דנשאת אמר שלא תלא דתליא להקל שודאי מת אלא שסניפין היה מביא לדבריו לברר הגלס שמתו דאלו הוו כחיין הוו מייתין וכיון שנשאת לא תלא הא אם אמר מת סהם נאמן היה אפי' להשיאה לכתחילה עכ"ל הרשב"א ז"ל אבל דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל בפי"ג מהלכות גירושין דעד א' אינו נאמן לכתחילה אא"כ אמר קברתיו וטעמייהו משום דבבבלי בריש פירקין בעייא דלא איפשיט' היא אלא דהרי"ף ז"ל פשיט לה ממה דאמרינן התם בפרקין דלקמן כמים שאין להן סוף דכמלחמה דמו ועד א' נאמן ודוקא בקברתיו כדאמרי' בההוא עובדא דדגלת והסקוה אגישרא והה"ד לעד א' במלחמה היכא דאמר מת וקברתיו אבל האשה עצמה אינה נאמנת במלחמה אפי' במת וקברתיו כדפסק הרמב"ם ז"ל שם וכבר ייסב ונתן טעם לזה הרא"ש ז"ל בתשובה הביאו הכ"מ שם דהרי"ף מפרש להבעיא דבבלי עד א' במלחמ' מהו כו' היינו אפי' במת וקברתיו מפני שהרי"ף ז"ל סובר דאפי' ב' עדים שהעידו מת במלחמה ולא אמרו קברנוהו אינם נאמנים דאיכא למיחש דאמרי בדדמי והי במת ולא קברתיו מיירי מאי קא מיבעיא ליה בעד א' אפי' ב' עדים אינן נאמנים ואפי' לדעת הרמב"ם ז"ל דחולק בזה על הרי"ף וס"ל דשני עדים נאמנים אפי' במת לחוד וכן הכריע הרא"ש ז"ל איכא למימר נמי שבפירוש הבעיא של עד א' במלחמה סובר כהרי"ף ז"ל ודייק לה מלישנא דגמרא דמדקאמר עד אחד במלחמה מהו טעמא דעד אחד משום דמילתא דעבידא לגלויי הוא ולא משקר והכא נמי לא משקר ש"מ דבמת וקברתיו מיירי דאל"כ מאי הא דקאמר וה"נ לא משקר נהי דלא משקר מ"מ איכא למיחש דאומר בדדמי שסובר שודאי מת שהרי אשה עצמה שנאמנת לומר מת בעלי משום טעמא דמילתא דעבידא לגלויי לא משקרא ועוד איכא טעמא בה דדייקא ואפ"ה במלחמה אינה נאמנת משום חשש בדדמי דסברה ואמרה כולהו איקטול והוא פליט אלא ע"כ דבמת וקברתיו איירי דלא שייך בדדמי וכיון דבעייא דעד א' במלחמה במת וקברתיו מיירי ע"כ לומר דהאשה עצמה במלחמה אפי' מת וקברתיו אינה נאמנת דאל"כ מאי קא מיבעיא ליה השתא אשה גופה מהימנא עד אחד מיבעיא . זהו תוכן דברי הרא"ש ז"ל בזה ע"ש שהאריך הרבה והכתי איכא למידק בדבריו ז"ל דלפ"ז מאי הא דקאמר התם או דילמא טעמא דעד א' משום דהיא גופא דייקא והכא כיון דאמרי בדדמי לא דייקא והא במת קברתיו מיירי דלא שייכא בדדמי וגירסא זו דהיא גי' רש"י ז"ל ע"כ נמי דהיא גי' הרמב"ם ז"ל דמה"ט מחלקינן בין מת בעלי למת יבמי כמ"ש בדיבור דלעיל וא"ל דהרמב"ם ז"ל לא גריס כגי' רש"י והרשב"א ז"ל דלעיל דתרווייהו אמרי בדדמי אלא דגרי' דאמרה בדדמי והיינו דחיישינן דהעד משקר בדבריו והיא לא דייקא דסומכת עצמה על דברי העד דסבר' דודאי מת במלחמה ואע"ג דהרמב"ם ז"ל תפס לעיקר טעמא דמשום דמילתא דעבידא לגלויי לא משקר בעד אחד וכן באשה עצמה כדכתב שם סוף הפרק אפ"ה פסק באשה עצמה דאינה נאמנת במלחמה אפי' בקברתיו דבזה חיישינן דהיא משקרת מתוך שהיא בהולה לברות מפני פחד המלחמה כדכתב שם הרא"ס ז"ל ג"כ לתרץ קושיית הרשב"א ז"ל ממה דהקשה דהכי אמרו רעבון גריעה ממלחמה וברעבון נאמנת בקברתיו וכ"ש במלחמ' ע"ש ואפשר עוד לומר דטעמא דאינה נאמנת משום דחיישינן הא דמוספ' לומר וקברתיו דסבורה להתיר עצמה בזה וכדאמר הכא לקמן במת על מטתו ואע"ג דבהא לא קי"ל כשיטתא דהכא אלא דבמת על מטתו נאמנת במלחמה וכדפסק שם הרמב"ם ז"ל הלכה ב' מ"מ יש קצת ראיה בקברתיו במלחמה דאינה נאמנת מה"ט אלא דבמת על מטתו נאמנת מטעמא דאינה בהולה לברות ולא שייכא בה בדדמי כדכתב הרא"ס ז"ל שם . ועוד נראה להוסיף טעם לדעת הרמב"ם ז"ל גבי עד א' במלחמה דדוקא באומר קברתיו נאמן דלמד מסוגיא דהכא והיינו דלא מפרש לה כפי' הרמב"ן והרשב"א ז"ל אלא הא דאמר להו אילו הוון כחיין כו' היינו שהשיב להם דכך שאלהם שאמרו לו וכי כולם מתים וע"ז השיב אילו כו' כלומר מה אתם מתמיהים כדבר אילו היו הייה לא היו מתים ר"ל שאני יודע בודאי שמתו ולפ"ז תו ליכא למימר דחשש רבי דשמא בדדמי קאמר כפי' הרשב"א ז"ל דלעיל ואפ"ה קאמר דמאן דנסא' נסהא כו' וטעמא משום דאמר מת סתם ומש"ה בדיעבד מיהא לא תלא ואילו אמר קברתיו היה רבי מתירן להנשא לכתחילה וזהו כדברי הרמב"ם ז"ל דבמת סתם בדיעבד לא תלא זהו הנלע"ד :

(שם ע"ב) **אלא** אפילו היא תובעת בודאי להתגרש . ובבבלי דף קי"ו מקשי עלה דכולהו נשי אמרי הכי ומסיק לה כר' בא דהכא דאמר' גירשתני וכגון דאמר' בפני פ' ופ' ובאילנא ואמרו להד"מ דהוחזק' שקרנית ולפיכך אפי' אם בא עד אח"כ והעיד לה שמת בעלה לא תנשא לכתחילה דחיישינן שמא שכרה אותו וכדכתב הרמב"ם ז"ל בריש פי"ג מהלכות גירושין דאע"ג דקים לן כהאי טעמא דבמילתא דעבידא לגלוייה לא משקרי וכדלעיל אפ"ה בעד אחד בקטטה דבעיא דסלקא תיקו בבבלי היא פסק להחמיר לכתחילה מה"ט דהוחזקה שקרנית :

(שם) **ולמה** קליר כו'. לשיטתיה אזיל דגרים במתני' אלא בבואה מן הקליר בלבד וכן היא נוסחת המשנה בפ"ק דעדיות וכן משמע מדברי התו' בבבלי שהביאו להך דהכא דלב"ה מן הקליר דוקא :

(דף ע"ח ע"א) **בנות** מהו שיכנסו למזונות . ולא הוזכר דין זה בבבלי ולא בפוסקים ומסתברא דאין נכנסין דלא עדיפי מבניה היורשין שאין נכנסין לנחלה על פיה ועוד דבעייא דלא איפשיטא היא הכא :

(שם ע"ב) **יאות** כתובה ד"ת . וכן אמר הכא לעיל בפ"ז הלכה ב' ולשיטתיה אזיל האי תלמודא דאמר בפ"ק דכתובות הלכה ב' כלום לימדנו כתובת אשה לא מאונס ומפתה דאלמא כתובה דאורייתא כ"ל ועיין מה שכתבתי שם בס"ד :

(דף ע"ט ע"א) **בן** חמותה כו'. ולא קיימא המסקנא הכי ובבת חמיה בעיא דלא איפשיט' היא בבבלי ולא זכרו' הפוסקים ומדברי נ"י משמע דנקטינן לחומרא כ"כ התוי"ט . ודייק מדנקט רש"י ז"ל וכן הנ"י גבי בת חמותה ואת תירם כל עמל אבי ואמי מדקאמרי עמל אבי אפשר דלאו דוקא בת חמותה אלא הה"ד בת חמיה שאינה בת חמותה עכ"ל ואינו מוכרח כ"כ דמי לא שייך גבי בת חמותה נמי עמל אבי ולהגדיל הדבר נקטי הכי ובבבלי לא מכפקא להו אלא דשמא שאני בת חמותה דאיכא נמי אימא דסניא לה ואפילו דאיכא למימר בבת חמיה דאכלה לגירסתא דכי נשאי והדרכה מדהשמיטוה הפוסקים איכא למימר דנקטי לקולא ועוד דבעיא דלא איפשיטא במידי דרבנן היא :

(שם ע"ב) **אבל** דברי חכמים כו'. דסבר האי תלמודא כמו דפליגי רבי מנחם ברבי יוסי וחכמים בתרי ותרי כדאמרי' בבבלי פ' האשה שנתארמל' וכדמייתי לה לעיל פרק י' הלכה ד' כן נמי פליגי בחד וחד ומזה למד הרמב"ם ז"ל שכ' בפרק י"ב מהל' גירושין הלכה י"ט בעד א' אומר מת ועד א' אומר לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת תלא ואם ניסת לעד שהעיד עליה והיא אומר' ברי לי שמת ה"ז לא תלא עכ"ל דכמו דאמרינן התם לדעת חכמים דקי"ל כוותייהו בתרי ותרי דאם נישאת לא' מעדיה ואומרת ברי לי לא תלא כן נמי בחד וחד לדברי האי תלמודא דמשוה אותם הכא והרמב"ן ז"ל חלק בזה וכבר דחה שם הב"מ ז"ל תשובתו שהשיב בזה :

(דף פ' ע"א) **אבל** בפרט כ"ע מודיי שים בכלל המש שתים . ובסנהדרין גרים שם בכלל נחלקו אבל בפרט כ"ע מודים דנתלקה העדות ומשמע במונה הוי הכחשה טפי דהוי כאילו אמר אחת ושתים ולא ג' וד' וה'. והשני אומר לא א' וב' כדר אלא ג' וד' וה' וכן הביאו רש"י ז"ל והתו' בסוף פרק ג' דמייר להך גירסא דסנהדרין אבל בגמרא דבבלי שם מוכח דתפסי לגי' דהכא ודמייר לעיקר דקאמר שם אמרי במערכא אין הכחשה במונה :

(שם) **שנייא** היא בדיני נפשות . וא"ת הא רב אמר אפי' בד"נ בב' כיתי עדים לא בטלה העדות וי"ל דרב גופיה לא קאמר הא דלעיל דאף בד"נ הדין כן אלא דהש"ס רלה לדמות לד"מ אליביה וקאמר ר' אבון דלא היא דלא אמר אלא בדיני ממונות אבל בבבלי מסקינן פ' זה בורר שם דבדיני ממונות לא הוי הכחשה כלל בבדיקות ואפי' עד בעד כדאמר שם אפי' א' אומר מנה שחור וא' אומר מנה לבן מלטרפים דהוי כמן הכים או מן הלרור דהכא וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' עדות הלכה ג' :

(שם ע"ב) **תני** דבית רבי כן : וכן דעת הרמב"ן ז"ל ולפ"ז אם באת אשה מעיקרא והתירוה לינשא ואח"כ בא עד כשר ואמר לה מת לא תלא דהוי כעד ועד במתני' דלעיל אבל דעת הרמב"ם ז"ל אינו כן שכתב בפי"ב מהל"ג הל' כ"א אשה הומרת מת ואח"כ בא עד כשר ואמר לא מת ה"ז לא תנשא ואם נשאת תלא וכבר פי' שם הה"מ ז"ל טעמו דלליסנא בתר' דמסקינן דשתי נשים כעד אחד דמיין וכיון שהורע כח שתי נשים לגבי עד כשר ה"נ הורע כח אשה אחת לגבי עד כשר אלא דמ"ש שם דסובר רבינו דהירושלמי אתי כלישנאקמא דגמרא דילן אבל ללישנא בתרא הורע כחן . אינו מוכרח דהרי בהדיא מסיק הכא כליש' בתרא אלא דהרמב"ם ז"ל לא פסק כתני דבית רבי הכא והטעם משום דלא נקטה לרבותא במתני' כי קושיא דהכא . והתוי"ט הביא דעת הרמב"ם ג"כ בזה ומ"ש שם אבל עד פסול ועד כשר דע"ג דכבת אחת כו' שלא בדקדוק הוא והוה ליה למימר אע"ג דאתי אשה מעיקרא וכמבואר בהדיא בדברי הרמב"ם ז"ל דאפילו נשאת תלא וכ"כ הרשב"א ז"ל לדעת הרמב"ם דאפי' התירוה לינשא ע"י עד פסול דאתא מעיקרא תלא . ובהיא עצמה שאמרה מת בעלי ואחר כך בא עד כשר בזה הודה הרמב"ן ז"ל לדברי הרמב"ם שכתב שם ואם נשאת תלא :

(דף פ"א ע"א) **כאן** בשותקין כאן במדברים . לא מלינו לפרש דהתם מיירי בשותקין דא"כ היינו דרבי יעקב אלא דלמאי דפרישית בפנים קשה הא דקתני שהודה מפי עצמו לכך נראה דס"פ דעל הגזלן קאי כאן בשותקין במתני' דהכא שותק הגזלן ואינו טוען כלום וכהאי דאמרינן בבבלי פ' המפקיד שם דשתיקה דהכא לאו כהודאה היא דמימר אמר האי דשתיקי לכל חד וחד דאמינא דילמא האי הוא כאן במדברים דהגזלן הודה כדקאמר ואיני יודע כו' והיינו דקאמר שהודה מפי עצמו ושותקין ומדברים דקאמר אנגזלים דעלמא וכן מוכח מדלקמן מדר' יודן דפליג ולא מחלק בגזילה בין שותקין ובין מדברים ואגזלן קאמר :

(שם) **בגזילה** מודו . ובכא לצאת ידי שמים כדפרישית בפנים אבל מדברי התו' שם משמע דגם בפקדון שייך לצאת ידי שמים לכך נראה דבגזל מודי הואיל ועבד איסור' קנסוהו רבנן כדמחלק התם ולרבי יודן נ"ל הא דקתני שהודה מפי עצמו אפקדון קאי :

סליק פירקא בס"ד

(שם ע"ב במתני') **לא** תנשא . מאום דאיכא מיעוטא דמפילות כו' כדפרישית וכתב הרשב"א ז"ל קשיא לי דהא איכא נמי מיעוטא דאין מתעברות והוי להו תרי מיעוטי מיעוט דמפילות ומיעוט דאין מתעברות והוו כפלגא ופלגא וכי סמכת להו לחזקה הוי להו רובא ותתייבם ותירץ דאין מצטרף מיעוט לחזקה אלא היכא דהמיעוט מרע הרוב ממש כי האי מיעוטא דמפילות שמאותו חלק המרובה יש מקצתן שמפילות ולפיכך הוא לעמוד נגד הרוב בבירוף החזקה אבל מיעוט שאין מתעברות דלא מרע הרוב ממש אלא שהוא עומד לגמרי נגד הרוב אינו חשוב להצטרף עכ"ל והיינו דלטעמיה אזיל דכתב אליבא דהרי"ף והרמב"ם ז"ל שפסקו כמתניתינו דע"כ לריך לומר דרבא דמהדרן שם ריבא חזקה ליבום כו' אליבא דכ"ע מוקי למתני' ואפילו אליבא דרבנן דלא חיישי למיעוטא והילכך איצטריך ליה להאי תירוצא דלעיל והא דמשיק שם רבא סיפא הוה ליה מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ לאו משום דפירוקא אליבא דר' מאיר בלחוד הוא אלא לומר דלאו רבנן בלחוד הוא דמודו בה אלא אפי' ר"מ נמי וכ"כ שם הוא ז"ל ומשום זה לא ידעתי מה דסיים התוי"ט אחר שהביא בשם הנ"י והנ"ל דאתי' מתני' כר"מ כו' אלא דהשתא איכא נמי לפרושי הכי אליבא דרבנן ואתיא רישא כרבנן עכ"ל דהכי ה"ל למימר ורישא וסיפא אתיא אפילו כרבנן וכמבואר :

(דף פ"ב ע"א בגמ') **שוהן** שתי ספיקות . ואע"ג דלרבנן נמי אמרינן הכי כדפרישית במתני' בסיתה לא חמית אפ"ה היכא דילאת מליאה חייבי דבעינן שילאת מליאה ועבר זמן לידתה אין אומרים שמא הפילה דה"ל כמיתה ואסיקנא בפ' כל הגט דף כ"ח דלבמא מת לא חיישינן וכיון דנסתלק מיעוט דמפילות וחזקה דבוקא לא נשאר כאן אלא ספק דמתה וגרים ומתה נקבות ולפיכך חושבת שמא ניתן לה יבם כ"כ הנ"י ומה שהוגה בתוי"ט כדברי הנ"י והוקה דהסרה לשוק נראה שהוא ט"ס דאדרבה חזקה שהיתה מותרת לשוק נסתלקה וכל"ל :

(שם ע"ב) **חשודה** היא לעבות כמה חללים . ובבבלי קיימי' הך אוקמתי' אליבא דר"א שניסת לכהן דס"ל הואיל ולר"א לית ליה תמות נפשי עם פלשתים קעבדה חובבת לעלמה אפילו לקילקול קל מדחברתה ודמיא להא דאמר התם בריש פירקין מאי הא דאורייתא והא דאורייתא מה לי איסור כרת מה לי איסור לאו וה"נ לענין הקילקול :

(שם) **מנין** לאחיך שטפה כו'. ובבבלי סנהדרין דף ע"ג נפקא ליה אבדת גופו מוהשבותו לו ולא תעמוד על דם רעיך אפילו מיטרח ואגורי דלכל אבדת אחיך דריש לה בהלו מליאות דף ל"א לרבות אבדת קרקע :

(שם) **שנייא** היא שהסימנים דרבנן להשתנות . והא דקאמר הכא בבבלי שומא דרכה להשתנות לאו דוקא דאפילו סימנין אחרים שאינן מובהקין ביותר דרכן להשתנות וכן אמר פ' אלו מליאות דף כ"ז ומשמע מהכא דסימנין דאורייתא כדפרישי' בפנים וכהך תירוצא בבבלי אלא דבאלו מליאות שם בעי' דלא איפשיט' היא ואפ"ה בסימנין מובהקין ביותר כגון חסר אבר או שינוי בא' מאבריו מסקנת הפוסקים הוא דמעידין עליו ומ"ש הרמב"ם ז"ל בפי"ז מהלכות נחלות הלכה ג' דאפילו בסימנים מובהקין בגופו אין משיאין את אשתו ככר פי' הכ"מ דבסימנים מובהקים קלת קאמר ועוד הרחיב בזה בב"י אה"ע סי' י"ז ע"ש ועיקרא דהוכחה שם מדכתב הרמב"ם כפ"ג מהלכות גירושין גבי אם השליכוהו בים והעלו ממנו אבר שהבאתי לעיל ומשמע שם נמי מדבריו דהרמב"ם והרי"ף ז"ל בחדא שיטתא קיימי דפסקו כלישנא בתרא דבבלי הכא דסימנין דרבנן והיינו בסימנין שאינן מובהקין לגמרי דבהכי הוא דאיבעיא לן אי סימנין דאורייתא או דרבנן אלא דלענין ממון אפילו בסימנין מובהקין קלת הוי דאורייתא כדכתב הרמב"ם ז"ל בפי"ג מהלכות גזילה ואבידה הלכה ה' דסימנין המובהקין סומכין עליהן ודנין על פיהם בכל מקום דין תורה וכדפי' שם הה"מ ז"ל דבסימנין שאינן מובהקין לגמרי קאמר אבל לענין איסורא לא סמכינן עלייהו כ"א בסימנין מובהקין ביותר כההיא דלעיל ובגט אשה בנקב בלד אות פלוני דסימנין מובהקין כאלו לכ"ע דאורייתא הוו וכן מוכח מדאמר שם בפ"ק דף י"ט גבי דרב אשי ודווקא נקב כו' מספקא ליה אי סימנין דאורייתא או דרבנן ולפ"ז בסימנים מובהקין בכליו ימי סומכין עליהן דהא להאי ליסנא דסימנין דרבנן לא חיישינן לשאל' כדמשמע התם דקאמר ולהך ליסנ' דרבא דאמר סימנין דאורייתא כו' כליו דחיישינן לשאלה והרי הרי"ף והרמב"ם ז"ל מסקו כליסנא בתרא כדלעיל וכן כתבו התו' הכא דלמסקנ' לא חיישינן לשאלה וכ"כ הנ"י וכן הר"ן ז"ל הביא הנ"י שם אלא דהוא ז"ל דחה דבריהם והעלו דאפ"ה חיישינן לשאל' וכתב שם על דברי הנ"י והר"ן ודבריהם אלו לאו דסמכא אינון כיון שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ובעל העיטור שהם עמודי ההוראה חולקין עליהם עכ"ל ועדיין לא ביאר לנו כל הלורך ומאין למד זה דהרי"ף והרמב"ם סוברים כן דהרי הם מפרשי' המתני' דהכא וכן הסוגיא בבבלי בסימנין שאינ' מובהקין כדאמרן וא"כ אין הכרח כלל לומר דאיכא למיחש לשאלה אלא דטעמייהו דסימנין שאינם מובהקין אין סומכין עליהן ואפשר לומר דסמך עלמו על מה שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' גירושין הל' ע' גבי אבד הגט באם מלאו בכלי שהניחו בו ויש לו טביעות עין באחרנו ורתבו של גט בה' כרוך הרי הוא כתוקתו דנראה מדבריו דגרים במתני' בפ' כל הגט הל' ג' המביא גט כו' מלאו בתפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר ולא כהך ספרים דגרסי או מכירו דאלמא אפי' מכיר להתפיסה לריך שיכיר הגט ואי דלא חיישינן לשאל' כיון שמכיר להכלי אפילו אינו מכיר להגט די בכך כדדייקי התו' הכא ד"ה ואיבעית אימא כו' אלא ע"כ ש"מ דס"ל דחיישינן לשאלה . זהו הנלע"ד בזה ועיין לקמן פ' כל הגט שם מה שכתבתי בס"ד עוד מזה :

(דף פ"ג ע"ב) **ביני** מתני' אין מעידין כו'. ונראה דגי' המשנה כש"ס שזה היה אין מעידין לאחר ג' ימים ולא היה כתוב אלא וכמקלת הספרים דלקמן ולפיכך קאמר ביני כו' ובגמלא כרוג ואין ידוע אם הוא תוך ג' ימים או לא יש מחלוקת בפוסקים והרשב"א ז"ל מהמחמירין וכתב שם שבמקלת ספרים אלא כתוב במשנה כל שעבר עליו ג' ימים אין מעידין עליו ושמעינן מינה דדוקא לאחר ג' ימים הא כתמא מעידין עליו וצ"ת עכ"ל ולדברי האי תלמודא נראה נמי דמקיים הגירסא מהספרי' שלפנינו אין מעידין אלא עד שלשה ימים דמשמע דוקא בידוע שהוא בתוך ג' מעידין אלא שהוא ז"ל עלמו הנית הדבר בצ"ת:

(שם) **אפילו** ראוהו מגוייד אני אומר כו'. משמע אפילו בסתמא דאין ידוע אם נתגייד בחרב מלובנת אם לאו אזלינן לחומרא ואין מעידין עליו וכ"כ הרשב"א ז"ל ומ"ש שם הה"מ ז"ל דנראה מהבבלי דפליג אדהכא דלרבנן מעידין על המגוייד בסתמא כל זמן שלא נודע שנתגייד בחרב מלובנת ככר כתב שם הכ"מ עליו דלא משמע הכי והכרעת הירושלמי דלא ליפלוג אגמרא דידן הכרעה היא דכל מה דמלינו לפרושי בגוונא דלא ליפלוג עדיף טפי ואע"פ שהפירוש יהי' רחוק קלת עכ"ל וכ"כ הרא"ש ז"ל בכתובות פ' מי שהיה נשוי דאף אם היה פירוש דחוק ראוי לדחוק ולפרש כדי להשוות בתי הגמרות יחד עכ"ל וכן נראה הכא מסתימת לשון הרי"ף והרמב"ם ז"ל שסתמו המשנה כפשטה כמ"ש הכ"מ וע"ש:

(שם) **הלכה** כר' יודה בן בבא. ומסקנת הפוסקים דאין הלכה כר"י ב"ב אלא כמיליהון דרבנן דהכא דפליגין ומחלקין בין יבשה למים כדפרישית ומכאן למדו הפוסקים לומר דבמים אפילו לאחר כמה ימים שנפל מעידי' עליו והרי"ף דקאמר אבל במים אפשר שישהא ארבעה וחמשה ימים ואינו משתנה לאו דוקא ד' וה' ימים אלא אפילו לימים הרבה וכ"כ הרמב"ם ז"ל פי"ג הלכה כ"ב והוא דלא שהה על היבשה אחר שהעלוהו מן המים אבל אם שהה על היבשה לאחר שהעלוהו אפילו לא שהה ג' ימים בתוך המים אמרינן מיתפח תפח כ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכתב הרי"ף ז"ל והוא דליכא מכה וכן אמר בבבלי דהיכא דאיכא מכה מיא מרזו מכה וגופה וכן פסק הטור שם והרמב"ם ז"ל השמיט חילוק זה ולא כתבו המפרשים מזה כלום:

(שם במתני') **ולא** עלה בידם אלא רגלו כו'. כתב הרשב"א ז"ל מסתברא שקשרוהו ברגלו ושלשלוהו אבל אם השליכוהו והעליכו מגודות בים ולא עלה בידם אלא א' מאבריו ואפילו כל גופו חוץ מראשו אין משיאין את אשתו דחיישינן שמא הוא ילא והלך לו וזה האבר מאדם אחר הוא ורא"ה מגברא חבוכ' וסכתא דידא דרים פירקין דלעיל עכ"ל. ודעת הרמב"ם ז"ל פי"ג מהל' גירושין הלכה ט"ו אינו כן שכתב שם וכן אם השליכוהו בים והעליכו מגודה אחריו והעלו ממנו אבר שאי אפשר שינטל מן החי ויחיה ס"ו מעידין עליו עכ"ל והמפרשים ז"ל פירשו שדעתו ז"ל בידוע וניכר שהאבר מאותו האיש כגון שיש סימן מובהק באותו אבר ומזה למדו האחרונים לומר דסימנין מובהקין בגופו סמכינן עלייהו ועיין לעיל:

(שם ע"ב) **שהות** כדי טרפה. ולא מחלקינן בין טרפות אדם לבהמה לענין זה וכ"כ הרשב"א ז"ל וכן פסק בש"ע אה"ע שם:

(שם) **שקעה** ספינתו בים. אם כוי כמעידין שנטבע וא"ת הא מים שאין להן סוף אפילו מעידין שנטבע אין משיאין את אשתו וי"ל דמיבעיא ליה לענין דיעבד דקי"ל במים שאין להן סוף דאם נשאת לא תלא כדמוכח מההוא עובדא דטבע חסא בבלי דף קכ"א וכדאמר רב אשי בה וכן פסק הרמב"ם ז"ל שם הלכה כ' ולפיכך קא מיבעיא ליה אם בשקעה ספינתו בים נמי אם נשאת לא תלא וקא פשיט ליה דדוקא באמרו נטבע אבל באמרו שקעה ספינתו ולא ראוהו שנטבע אפילו אם נשאת תלא כדאמר דאפשר לא היה בתוכה ועיין זה הביא הב"י בשם תשובת הרמב"ן ז"ל אם ראו שנשברה הספינה ולא ראוהו נטבע ממש אפילו בדיעבד תלא וא"ת אכתי מאי קא מיבעיא ליה הא מתני' היא בפ' כל הגט הלכה ד' ג' דברי' כו' ספינה שאבדה בים נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים כדאמר התם לענין תרומה ומכ"ש באיסור א"א שהוא בכרת וי"ל דאי ממתני' לא שמעינן אלא לכתחילה אלא דמדברי הרמב"ן בם משמע דפי' למתני' דאפילו בדיעבד אמרינן בחזקת שהוא קיים לכל דבר דלמד שם דינו ממשנה זו ומשמע נמי מדבריו שם דאפילו ידעינן שהיה בתוך הספינה כדכתב שם שמא ניצל ע"ג עץ כו' וכדמשמע נמי ממתני':

(שם) **כל** שנשאלין כו'. וכן הוא מסקנת הפוסקים לפי שיטת הבבלי דכשנשאלין אותו לא הוי מסיח לפי תומו ועיין בסוף פירקין:

(דף פ"ד ע"א) **עבר** עכו"ם כו'. כדפרישי' בפנים ואע"ג דלטעמא שמא נדרס נמי חשש נפילה איכא דהא על כרחך לריך אתה לומר זה גט אחר הוא ומאדם אחר נפל איכא למימר דהכי קא מיבעיא ליה דאי לטעמא דחשש דנפילה מזה אדם שעבר א"כ אפי' לנפילה דחד חיישינן וניחא דאפילו במקום שאין השיירות מלויות נמי חיישינן או דילמא לנפילה דחד לא חיישינן כדאשכחן דמחלק אביי בפ' ג"ש דף קע"ב דדוקא לנפילה דרבי חיישינן והכא טעמא דשמא נדרס גיטו מרגל העובר וזה גט אחר שנפל מקודם לזה וא"כ דוקא במקום שהשיירות מלויות והא דלא בעי הכי בהדיא אם חיישינן לנפילה דחד או לא משום דחדא טעמא וחדא בעיא היא וניחא ליה למיבעי הכי דחדא דפשיט ליה תרתי הוי וקא פשיט ליה מדאשכחן בההוא עובדא ש"מ דעבר עכו"ם כשר ולא חיישינן לשמא נדרס וזה גט אחר הוא אלא דכמתני' חיישינן שמא מזה העובר נפל ואפילו לנפילה דחד והיינו אפילו במקום שאין השיירות מלויות. ועיין בפ' כל הגט שם מה שכתבתי עוד מזה. ושם תירלתי קושית הרשב"א ז"ל כי שם מקומו:

(שם ע"ב) **והא** תנינן הלכו כו'. משמע מהכא דגרים נמי בסיפא דמתני' ממקום פלוני מדפריך נמי מסיפא דלא חיישינן לשם אחר כשמי הואיל דלא הוחזקו כאותו מקום וכן היא גי' הרי"ף והרא"ש ז"ל בסיפא וכן דעת הרמב"ם ז"ל שם הלכה כ"ג וז"ל ראו אחד עומד מרחוק ואמר שהוא פלוני בן פלוני ממקום פלוני והרי נשכו נחש והרי הוא מת והלכו ומלאוהו שנשתנה ולא הכירוהו הרי אלו משיאין את אשתו. כן היא גי' מהרי"ק כתבו' בדברי הרמב"ם ממקום פלוני הביאו הכ"י שם. ומ"ש התוי"ט על גירסת ספרי הרמב"ם שלפנינו או ממקום פלוני שהוא טעות סופר ובהדיא כתב בסוף פ' השולח כ"ז ישראל שאמר מת איש יהודי עמנו כו' אין אומרים באומד הדעת פלוני הוא עד שיעיד העד שהוא פלוני ויכיר שמו ושם עירו עכ"ל הגה"ה א מכוונת היא אבל לא מטעמיה דמסתם אין ראיה כיון שלא הזכיר שם אביו כדמחלק התשו' מהרי"ק שם דהיכא דהזכיר שם אביו אין לריך להעיד על המקום והוכיח שם דדעת הרמב"ם כן מדכתב אלאו כתוב בשטר מת פב"פ ה"ז תנשא אשתו כו' ע"ש ומה שהלריך הרמב"ם כאן לומר שהוא פב"פ ממקום פלוני שאני הכא דלריך לברר העדות יותר שהרי כשמלאוהו מת לא מלאוהו בלורת אותו איש שהזכיר ואם לא הזכיר שם מקומו היה לנו לתלות בתרי יוסף ב"ש אבל עכשיו שהזכיר שם עירו יש לנו לתלות יותר בהשתנו' הלורה מחמת נשיכת הנחש מבנתלה בתרי יוסף ב"ש מאחר שלא הוחזקו עכ"ל ותמה אני אם נעלם ממנו דברי מהרי"ק הללו והרי ל"מ גדולה היא לדינא:

(שם) **מצאו** כתוב בשטר. והרמב"ם ז"ל פסק שם הלכה כ"ח כדברי המיקל וסיים שם וגודע שזה כתב ישראל וכן הסכימו כל המפרשים ואף על פי שאינו מקוים דקיום בשטרות לרבנן ואוקמוה אדאורייתא וכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל וסיים הרמב"ן ז"ל ואפילו נעד אחד מעי כתבו ואע"פ שאינו מקוים משיאין:

(דף פ"ה ע"א) **לית** הדא פליגא על ר"ל כו'. אבל בבבלי מסיק דמסיחה לפי תומה הוית דכיו דחזיתנהו בכיא וסייני לפי תומה דקודם בשאלוה התחילה היא ואמרו לה היה חבירינו. ולפ"ז מעובדא זו נמי איכא סייעתא לדעת הרמב"ם שהלריך בהמסל"ת לומר קברתיו. וככר הסכימו כל המפרשים דאפילו לדעת הרמב"ם דוקא באינו מוכיר שמו ואינו מכירו אבל אם מכירו לא בעינן קברתיו במסל"ת. ולכאורה היה נראה מכאן דמכרת היתה לו ולא"ז הכי בעינן קברתיו לדעת הרמב"ם דס"ל דכל הני עובדי דנאמ' בכן. קברתיו לדוקא נקט ולא אמרינן דמעשה שהיה כך היה כדפירשו המפרשים ז"ל אלא דהר"ן ז"ל בתשובותיו פירש הכיאו הכ"מ שם ובכ"י דהא דאמרינן פונדקית נכרית היתה ומסיחה לפי תומה כו' וזה קבר שקברתיו כלומר שאינה מכירה אותו האיש שאמרה עליו במת אלא אמרה איש יהודי שהיה עמי וע"ש. ועוד נראה לומר דאפילו אמרינן דהיתה מכרת אותו כדמשמע ממתני' בתלה כו' והביאוהו לפונדק אין ראיה מכאן דאפילו לשיטת הבבלי לאו מסיחה לפי תומה ממש היתה לרבנן כדכתבו התוס' והביאו ראיה מדהכא דקאמר עשו אותה כעכו"ם מסיח לתומו משמע שלא היתה ממש מסיחה לפי תומה אלא שמביאין הרבנן ראיה דלא גרע מעד אחד:

הדרן עלך מסכת יבמות

גליון אפרים
לירושלמי ממסכת יבמות

(דף ג' ע"ב) **פ"א ה"א** אלא דעון דעון אית לר' יוחנן (אמוראי נינהו אליבא דר"י כפירוש הפ"מ) ואפילו תאמר דעון דעון לית לר' יוחנן. כנ"ל:

(דף ה' ע"ב) **סוף ה"א** דר"מ אמר כל שאין את מייבמיני כו'. לקמן פ"ג ה"י:

(דף ו' ע"א) **שם ה"ב** תני ר' חייא כו' לקמן פי"ג ה"א דף ע' ע"א הגירסא תני ר' חזקיה:

שם אביו דרבי ולקמן שם הגירסא אבוי דרבי וג"ל בפ"ם הוא וצ"ל ר' יודן בי רבי וכמלא יודן בריבי בבבלי קדושין כ"א ע"ב. ועיין בבכורות ל"ז ע"ב ובירושלמי בקדושין פ"א ה"ב דף י"א ע"א ר' יהודה בי רבי בון ומעות ספר הם וכמו שהגיה שם הק"ע וצ"ל ר' יודן בריבי מן כו':

(דף ו' ע"ב) **שם** רבי ישמעאל (בר) רבי יהודה עד שירבה שחור כרבי שמעון וכו'. עיין בש"ך שהביא הברייתא דבבלי כתובות דף ע"ג ע"ב קדשה בטעות כו' ר' שמעון בן יהודה משום ר' ישמעאל אמר אם בעלו לא קנו והגיה בסוגיין עפ"ז. ונעלם ממנו שבתוספתא דקדושין פרק ד' הגירסא המקדש בטעות כו' אם בעל קנה ר"ש בן יהודה אומר משם ר"ש אע"פ שבעל לא קנה שלא היתה בעילה אלא מחמת קדושין הראשונים. והובאה בברייתא זו בירושלמי בקדושין פ"ב ה"ה דף כ"ז ע"ב. ואיננו גורס בירושלמי משום ר' ישמעאל מבוב הכי שפיר אומר ר' ישמעאל כר"י עד שירבה שחור כר' שמעון על תנאי כו':

(דף ז' ע"א) **שם סה"ב** אתייא עובדא קומי ר' יוסי אמר יבדקו דדיה. נ"ל שהעובדא הוי בקטנה ובשנת י"ג שלא נבעלה לאחר י"ב ואמר ר' יוסי יבדקו בדדיה ואם אין בהם סימני נערות מיאונה מיאון והירושלמי ס"ל כר"ת בנדה מ"ו ע"א דאיזה סימניה על סימני נערות קאי וכמ"ש לקמן וע"ז אמר מה כר"י דר"י אמר עד שירבה שחור דלרבנן קטנה בת י"ב שנה ויום א' שלא נבעלה אם לא נבדקה בסימן התחתון אינה ממאנת. כמפורש בבבלי בנדה מ"ו ובב"ב קנ"ו אמר ר"נ אמר שמואל בודקין כו' ולמאונים. וע"ש בתוס'. אבל לר"י אם נבדקו דדיה ואין בהם שום סימן נערות בודאי לא רבה השחור וממאנת. והוא דאמר דלא כשמואל אין בין יתות הנערות לימות הבגרות אלא ו' חדשים בלבד כנ"ל. דהא שמואל ס"ל לרבנן. כמפורש בבבלי. בב"ב שם לאפוקי מדר' יהודה. ומ"מ אומר בבבלי כתובות ל"ט ונדה ס"ה וקדושין ע"ש אין בין כו' אלא ו' חדשים אלמא דמזמן שמביאה ב' שערות לסימן נערות עד זמן בגרות לא הוי אלא ו' חדשים ולר' יהודה דס"ל עד שירבה השחור ע"כ דעד זמן בגרות הוי פחות מו' חדשים. דקא בזמן בגרות לא פליגי. (וא"א לגרוס ר"י בן לוי דהא ריב"ל ס"ל לעיל כר' יהודה וכמ"ש ג"כ בש"ך) ופריך הירושלמי על ר' יוסי והאמר ר' אבהו בשם ר"י אין עושין מעשה נ"ל דבבבלי ביבמות פ' ע"א איתא אמר ר' אבהו סימני כרים כו' אין עושין בהן מעשה והירושלמי היה לו מאמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן בסימן עליון אין עושין מעשה וקס"ד שאין עושין מעשה ע"י סימן אחד לאחר זמן לומר שהיא ודאי גדולה ותחלוץ (וכדאמר גם בבבלי בנד מ"ו יע"ב הלכה כדברי כולן להחמיר) וכשאין בה סימן אחד לומר שקטנה היא ואע"ג שר' אבהו ס"ל לעיל כר' יהודה ועל זה מתרץ הדא דתימא בתוך הזמן. שר' יוחנן ס"ל בבבלי נדה מ"ה ע"ב בסימן התחתון דתוך הזמן כלאחר הזמן וגדולה היא. אבל בא סימן עליון בתוך הזמן ואין עושין מעשה כיון שלא בא התחתון אבל לאחר זמן עושין מעשה ע"י סימן עליון בתחלוץ. והיינו כל הסימנים העליונים וכשאין בה סימן עליון כלל נמאן לר' יהודה. וזה שמסיים ברם הכא ספק כו' כופו. אני נותן גם ואין מאינה מיאון וכו"ל לא רבה השחור אינו נוגע בגם וממאנת. ולכן אמר ר"י יבדקו בדדיה ואם אין בהם סימן נערות ממאנת:

(דף ט' ע"א) **סוף פ"א** מהדא דתני כל הרוצה להחמיר כו'. ברכות פ"א ה"ו סוטה פ"ג ה"ד וקדושין פ"א ה"א:

(דף ט' ע"ב) **פ"ב ה"א** אילו מת פי' שמא א"צ להמתין כו' עיין בש"ך שהקשה אמאי אינה מותרת להנשא מדאורייתא הא קיי"ל רוב נשים יולדות בן קיימא והעלה בצ"ע. ונ"ק דהא לקמן בפרק החולץ בה"א יליף מקרא להקים לאחיו שם דאסורה להנשא עד שתדע אם בן קיימא הוא אם אינו בן קיימא:

שם יבמה יבוא עליה זה הביאה כו'. לקמן בפ"ה ה"א ובקדושין פ"א ה"א. וצ"ל יכול כשם שהביאה גומרת בה וכמו שאיתא שם. וצ"ל עורה ובקדושין ה"ג עירה. ועיין בברייתא בנפין ל"ט ע"ב אורפס כל הפרשה כולה ללא חופסה:

(דף י"א ע"א) **שם ה"ב** שמא זיקת ר"ש כמאמר דרבנן כו' הוא דוקא לרבנן דתמן דס"ל שומרת יבם שמתה או כשנות היבם לא בטלה זיקה למפרע למאן דס"ל יש זיקה והם תנו ברייתא זו אבל רבנן דהכא לא תנו ברייתא זו דס"ל דאף אי יש זיקה ה"מ מחיים אבל כשמתה או מת יבם בטלה זיקה למפרע. עיין לעיל סוף ה"א ולקמן רפ"ג ושם ה"ג. [נועם ירושלמי]:

שם אמר ר' שמי כנ"ל. כדאיתא לקמן בפ"ג ה"ז אמר ר' שמי וכי יש מה נפסך בעריות:

(דף י"ג ע"א) **ה"ך** באלמנות שוטטין של מפיבושת וכו' נ"ל בא למנות שוממין של מפיבושת. והוא כמו שמתרץ בבבלי ס"ב ע"א בפר בן בקר. שהכתוב מונה כאן כדי לדעת מה שנשמם ונלקח ממפיבושת אח"כ כשההררו דוד ואמר לו אתה וליבא תחלקו את השדה. [נועם ירושלמי]:

(דף ט"ז ע"ב) **פ"ג ה"א** אמר ר' יודה היא דא היא דא צריכה ליה ולית זיקה כלום (כשיטת רבנן דהכא דכיון שמתה בטלה זיקתה למפרע ומביא ראיה מג' אחים והתם ג"כ הטעם דכיון שמת בטלה זיקתו ומותרת לאחיו מאמו וה"נ ס"ל דכשחולץ אחיו להראשונה איגלאי מילתא למפרע שאינה זקוקה לו ומותר בשניה דלא הוי אחות זקוקתו). נועם ירושלמי]:

שם מה אם אחות חלוצתו שהיא מדבריהם כו' לא כ"ש תהוי פסיפא עד שיהא לה גרה. כנ"ל שנ"ע. ועיין לקמן בפ"ד סוף ה"ח:

(דף י"ז ע"ב) **שם** היה לראשונה צרה כו' ובא עליה ביאת איסור היא ולא נפטרה צרתה בא עליה והלץ לה כו' (כנ"ל) עד שתדע כמה היא. ניתרת אם בחליצה אם בביאה. (והירושלמי לשיטתו אזיל שאם יחלוץ אחיו השניה איגלאי מילתא למפרע דלא הויא אחות זקוקתו ומותרת בביאה. אך שמא ימות אחיו ותהיה אחות זקוקתו והחליצה מתירתה וכיון שאינה יודעת במה היא ניתרת לכן אסורה הגרה עד שיחלוץ אחיו להשניה ואז תדע שהיא מותרת ע"י הביאה וכנ"ל). [נועם ירושלמי]:

(דף י"ט ע"ב) **סוף ה"ע** מה איכפלן אחיות גבי נבריות (כשיטת הירושלמי לעיל דכיון שמת בטלה זיקה ואין החשש אלא משום המאמר וסובר ר"ש דמאמר או קונה או אינו קונה וכן מיבם לאיזו שירלה והולץ לשניה והקושיא היא לרבנן דתמן דלא ס"ל לחלק כן והא לעיל בפ"ב דברי ר"ש שהיכן אסורות דזיקה קונה ומשיירת וכדמסיק. ורבנן דהתם מחלקי בין זיקת יבם אחד לזיקת ב' יבמים וכמו שאמר ר' זעירא. וכן איתא בבבלי י"ח ע"א ולא שני לך בין זיקת יבם אחד לזיקת ב' יבמים): [נוע"י]:

(דף כ' ע"א) **ה"ד** ר' יודן בעי כו'. הירושלמי ס"ל דמעכשיו ולאחר ל' יום הוי סיור. עיין בקדושין פ"ג. וס"ד כיון דס"ל לב"ש דזיקה ומאמר דקונים ומשיירים חוסים זיקה ה"נ כן ולתי דלא אמרו ב"ש אלא ע"י זיקה וע"י מאמר דדוקא סיור שע"י זיקה לאמר

למאמר דוחה זיקה אבל שיור דקדושין לא אלים לדחות זיקה. והיינו דאמר ר' אבהו כו' ולא כב"ש. דהא הכא הוא הם אחד. וכ"ש דלא הוי כר"ש דסובר דזיקה לבדה אף שהיא מסיירת נדחה זיקה. [נועם ירושלמי].

(דף כ"א ע"א) **ה"ט** לית כאן ספק גירושין ממש. כלומר כתב בכתב ידו כו' אין ספק גירושין אלא גירושין ממש. ואולי גם בירושלמי בגטין צ"ל כן:

שם ה"י כל שאין את מייבמיני אין את מייבם צרתי כצ"ל:

שם אמר ר"י אם אמרה ר"א כו'. לקמן פ"י ה"ח ובפ"ו ה"ה:

(דף כ"ב ע"א) **סוף הי"ב** זאת אומרת שהאונסין פוסלין בכהונה כאשת איש. עיין סוטה פ"ד ה"ד וה"ה ובמש"ש. ונראה שגם כאן צ"ל בא"א. ועיין לקמן בפ"ז ה"ה:

(שם ע"ב) **פ"ד ה"א** ר' מנא אמר לה סתם ר' יצחק בריה דר"ח מטי בשם ר' יוחנן. סוטה פ"ד ה"ג ושם הגירסא בריה דר"ח רובה ולקמן בפי"ב ה"ד הגירסא מטי בה בשם ר' יונה וש"ם הוא:

(דף כ"ד ע"א) **שם** את ש"ם שאין האשה מתעברת וחוזרת ומתעברת כצ"ל וכן הוא בנדה פ"ג ה"ד:

(דף כ"ה ע"א) **ה"ג** אמר ר"ז ההן יבם דהכא. עיין בפ"מ דס"ל דב"ש וב"ה פליגי בכתובה אבל נכסים הנכנסים והיוצאין עמה לכו"ע בחזקת יורשי האב ולפ"ז נר"ז מיושב מה שהקשה תחילה הכא את אמר מוכרת ונותנת וקיים והכא את אמר יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב. והא דס"ל לב"ש בכתובה יחלוקו אע"ג דס"ל גבי מתו בעליהן על שלא שהו שטר העומד לגבות כגבוי דמי שאני התם דמתו בעליהם ונתנה כתובה לגביה מבא"כ הכא דמתה ולא נתנה כתובה לגבות מחיים. דיבם במקום בעל קאי. לא הוי כגבוי משום הכי מספקא להו ועיין בבבלי: [נועם ירושלמי]:

(דף כ"ז ע"א) **הי"א** אתא קומי אבא בר בא ואכשרו אבא בר בא פליג כצ"ל וכן לקמן צ"ל ואבא בר בא פליג כמו שהגירסא בנדה פ"א ה"ד:

(דף כ"ט ע"א) **הי"ב** מהו להערים. הכוונה אם היו יבמות הרבה בבית אחד אם מותר להיבם להערים לומר על כל אחת ואחת שהוא רוצה ליבמה כדי שתאכל בתרומה למשנה ראשונה בכתובות פ"ה. וכמ"ש תוס' בכתובות נ"ח ע"א דמשמע מהירושלמי שהיבם מאכיל בלא ביאה. ורצה הירושלמי לפשוט מר"ט שהערים וקדש וג"כ כמשנה ראשונה דהגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה וע"ש דר"ט אומר נותנין לה הכל תרומה ודחי תמן אין כל אחת ואחת ראויה לאכול תרומה? ברם הכא כל אחת ואחת ראויה ליבם? הא בית אחד הוא בונה ואין בונה שתי בתים: [נועם ירושלמי].

(דף ל' ע"א) **פ"ה ה"א** יכול כשם שהביאה גומרת בה כך יהא המאמר גומר בה כו' ת"ל כו' שורה בו כצ"ל. כמ"ש לעיל בפ"ב בה"א:

(דף ל"א ע"ב) **ה"ב** חליצה פסולה פוטרה ולהידא מילה שאם יבוא אחר כו'. אין הפירוש כמ"ש בפה"פ דאתיא כר"ע. דהירושלמי לא מוקי מתניתין כר"ע. כמו שיתבאר לקמן בה"ד. אלא משום שהירושלמי ס"ל אין קדושין תופסין ביבמה. כלעיל בפ"ק בה"א. וכן כתב בק"ע. ולהכי מיבעי ליה בחליצה פסולה אי בא אחר וקדשה. דהירושלמי לשיטתו לעיל בה"א דהמאמר קונה ומשייר מדאורייתא. משום הכי מיבעי ליה כיון דלא מהני החליצה מדאורייתא וצריכה מדאורייתא גט למאמרו אי תפסי בה קדושין וחליצה פסולה אינה פוטרת אלא לענין הגרה. שאם בא אחר וקדשה תפסי בה קדושין: [נוע"י]:

(דף ל"ב ע"ב) **ה"ד** אילו המקדש חלוצתו שמא לא תפסי בה קידושין (כצ"ל) תיפתר כרבי שלא לדעת (לרבי מיירי שקדשה שלא לדעתה דקדושין אין כאן כיון שהיו בע"כ אלא משום מאמר יבמה משום הכי אין אחר החליצה כלום) או כל"ה במתכוין לקנותה לשם מאמר יבמתו ואינה יבמתי (משום הכי אין אחר החליצה כלום אבל המקדש חלוצתו תפסי בה קדושין כרבנן ולא כהבבלי דמוקי מתניתין כר"ע דסבירה ליה אין קדושין תופסין בחייבי לאוין: [נועם ירושלמי]:

(דף ל"ו ע"א) **פ"ו ה"ג** מ"ט דר"א ור"ש נאמר כאן הווייה ובת כהן כי תהיה לאיש זר ונאמר להלן הווייה ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה מה הווייה שנאמר להלן כזנאין כו'. כן צ"ל של"ע:

(שם ע"ב) **ה"ד** תמן אינון אמרין נערה לא בוגרת בתולה לא מ"ע. כתובות פ"ג ה"ד:

(דף ל"ט ע"ב) **פ"ז ה"א** רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסא אפילו היה יפה אחד בכתובתה היא נותנת כצ"ל:

(דף מ"א ע"א) **ה"ג** אשכח תני בשם אביי מאיליהן קיבלו את המעשרות. היא הברייתא אמר ר' יוסי גדולה היא החזקה. שהובאה בבבלי בכתובות כ"ד ע"ב ובקדושין ס"ט ע"ב. שאמרו עליה בירושלמי בר"פ ד' דקדושין כמ"ד מאיליהן קיבלו את המעשרות ועיין בבבלי יבמות פ"ג ע"ב ובתוס' שם פ"א ע"א ד"ה ואין מאכילה:

(דף מ"ג ע"א) **ה"ד** אמר ר' מתניה סלקית לסהורה ושמעית. כעין זה בגטין פ"ד ה"ב אמר ר"מ סלקית לשירה ושמעית. ואולי צ"ל בסוגיין סלקית לסידרה ושמעית כמו בברכות פ"ד ה"ג סלקית לסידרה ושמעית:

(שם ע"ב) **פ"ח ה"א** אמר ר"ה לא למדו תחת תחת כו' טומטום ואנדרוגינוס ממקום אחר באו. ראיתי פירושי בספר ס"ל בשם ספר גואלות. בבכורות כ"ו ע"א. דשם איתא מנ"מ דת"ר שור או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה כי יולד פרט ליוצא דופן והיה ז' ימים פרט למחו"ז תחת אמו פרט ליתום כו' רשב"י אומר משום ר"ש טומטום ואנדרוגינוס אין נכנסין לדיר להתעשר והנה דידן אי גמר תחת תחת מקדשים הני נמי לא ואי לא יליף הני מנ"ל. וע"ש מה שהבבלי מתרץ. והירושלמי מתרץ לא למדו תחת תחת ולא דברים האמורים בפרשה סו"א ממקום אחר באו. ולפיכך לא ילפינן במעשר בהמה סו"א מנז"ש דתחת תחת מקדשים דבפרשה שור או כשב ליכא מעוטי לסו"א בקדשים. וה"נ אומר הירושלמי דלא למדו תושב תושב אלא לדברים האמורים בפרשה אבל אונן ממעשר שני בא:

(דף מ"ד ע"ב) **שם** אפילו כבנו של אורכנוס. במסורת הש"ם מפרש בשם מוסף הערוך שהוא שר ומושל וכן נראה לי מוכח ממה שאיתא בתוספתא פ"ו דגטין כתב לשם הפרכין לשם הורכינוס כשר. ואולי גם כאן צריך לומר כבנו של הורכינוס:

(דף מ"ו ע"א) **ה"ב** דכא שבא בין עקיביו ומפרש בק"ע דבר שנידוך תמיד נראה מזה שלהתנא היו כותבים בס"ת דכה בה"א לשון מדוכה ור' חנייי אומר אין לך נמוך כו' ומפרש בק"ע מלשון דך נראה של ר"ח היו כותבים בס"ת דכא באל"ף מלשון דכא ושפל רוח. ובמקצת ס"ת שלנו כתוב דכה ובמקצתם דכא ואין הכרעה:

(שם ע"ב) **שם** והוה ר"ז מקלס ליה. כצ"ל וכדלקמן בפט"ו סוף ה"ד ושם דו מקים מילתא על בררא:

(דף מ"ז ע"ב) **שם** ודכוותה מצרי לא ישא מצרית. צ"ל דשאל לר"י אם מצרי ראשון מותר לישא מצרית שניה ושלישית וה"נ מצרי שלישי אם מותר לו לישא מצרית ראשונה ושניה. דאחד יותר כשר מחברו. ופשיט מהברייתא וס"ל דטעם ר"ע דבעינן שיהיו שוים. ואולי צ"ע בברייתא כדי שיהיו שני דורות מכאן ושני דורות מכאן:

(דף מ"ח ע"א) **שם** ולא בת ישראל שהיא כחללה. צ"ל ולא בת ישראל שהוא מחללה כמו שהגירסא בקדושין:

שם חללה מכהונה אינה. מישראל מה את פוסלה. בקדושין הגירסא חללה מכהונה אינה משום מה את פוסלה:

(שם ע"ב) **ה"ג** בבלייא עברת בידך תלתא נהרין ואתבדת. שבת פ"ו ושם הגירסא ואיתברית ובנזיר ריש פ"ו הובא ג"כ משנה ושם הגירסא ואתבדת ונראה של"ע ואיתברית. וכמו שמסיים שם הירושלמי עד דלא יתברינה בידיה כו' מן דתברה בידיה:

(דף מ"ט ע"א) **שם** ר"ח בשם ר' פדת רשב"ל לא אמר כן כו' אמר ר' יוחנן ותני כן. עיין בק"ע ובפ"מ ודבריהם אינן נראין כלל. ועיין לעיל פ"ז ה"ה דמוכח משם דר' יוחנן בודאי מכשיר בת גר עמוני שנשא בת ישראל לכהונה. ונראה של"ע אמר ר' יוחנן תני כן עממין כו' והוא ענין אחר ואינו שייך לשלפניו:

(דף נ' ע"א) **ה"ה** במחלוקת. אולי הוא דמוי שאין מתנין ע"י תאמרי סריס אדם ותומרי סריס חמה אלא שתלוי במחלוקת ר"א ור"ע דר"ע שאמר סריס חמה כו' שלא היתה לו שעה"כ ה"נ סרסו בפנים לא הייתה לו שעה"כ ודינו כסריס חמה ור"א שאמר שסריס חמה יש לו רפואה סרסו בפנים אין לו רפואה ודינו כסריס אדם:

(שם ע"ב) **ה"ו** בת ישראל שנישאת לכהן ר"י אמר אוכלת בתרומה ואינה אוכלת בחזה ושוק. עיין לקמן בפ"ט סוף ה"ח:

שם מדאמר ר' יוסי בשם ר"ה מייבמין את אשתו הדא אמרה חלוקין על ר' יהודה. להדיא מבואר בבכורות מ"ב דלר"י סריס חמה הוא ורבנן לא ס"ל כר"י וס"ל דלא הוי סריס ומייבמין את אשתו ממנ"פ אם היא נקבה לאו אשת אחיו היא דאין נשואין ואם זכר הוא לאו סריס הוא ודלא כהפני משה: [נועם ירושלמי].

שם קידש אין חוששין לקידושיו נתקדש חוששין לקידושיו נבעל נפסל מן התרומה כנשים וקשיא ר"נ בר"ם ר"י בשם ר"ה מין במינו אפילו כ"ש. כן גורס בנוע"י. ומפרש דקשיא אמאי אנדרוגינס שקידש אין חוששין לקידושיו ומתרץ ר"נ מ' מין במינו בכ"ש וקאי אמתניתין אנדרוגינס שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה ואם אנדרוגינס כהן קידש אנדרוגינס ישראל אין חוששין לקידושיו ומותר לו לאכול בתרומה ואע"ג דאירוסין פוסלין בתרומה אך כאן שקידש ולא נתקדש אין מה שיפסלו מתרומה ואם אנדרוגינס כהן נתקדש מאנדרוגינס ישראל אסור לו לאכול בתרומה דכל שהוא זכרות דאנדרוגינס ישראל פוסל לנקבות כ"ש דאנדרוגינס כהן. וקשיא אם זכר הוא כו'. מ"מ קשה דממנ"פ דאם האנדרוגינס הכהן שנתקדש זכר גם המקדשו זכר ואין זכר פוסל זכר ואם הכהן שנתקדש נקבה גם המקדש נקבה ואין נקבה פוסלת נקבה וכן קשה בסיפא אמאי נבעל מאנדרוגינס פסול נפסל מתרומה ומתרץ לד זכרותו של זה כו'. מאכיל את נשיו. (כלומר אנדרוגינס כהן שנבעל לאנדרוגינס פסיל מ"מ מאכיל את נשיו דנשיו מאכיל מצד זכרותו ועל צד זכרות לא שייך פסול ואף שאסור לאכול תרומה מפני נקבותו שנפסלה מ"מ מאכיל את נשיו מפני זכרותו שמצד זכרותו ראוי לאכול תרומה) ואינו מאכיל את עבדיו (דעבדים אוכלים מכח כל גוף אדונם. זכרותו ונקבותו וכיון שנפסל צד נקבות של האנדרוגינוס לכן לא אכלו בתרומה): [נוע"י]:

שם מנחתו קריבה בבליל כצ"ל וכן איתא לשון זה לקמן בפי"א ה"ה:

(דף נ"ב ע"א) **פ"ט ה"ד** ותני כן מטמא הוא אדם לאשתו הכשירה ואינו מטמא לאשתו הפסולה. עיין בחדושי הרשב"א ביבמות כ"ב ע"ב:

שם א"ל שתוק ויפה לך היא אוכלת ועבדיה אינן אוכלין. הרמב"ם בפ"ו דתרומות ה"ג פוסק כן דהיא אוכלת ועבדיה אינן אוכלין ודלא כהק"ע והפ"מ:

(שם ע"ב) **סוף ה"ה** ר"ה בשם ר"י כמ"ד אין נותנין מעשר לכהונה (קאי על המשנה דסוטה פ"ט ומע"ש פ"ה יוחנן כ"ג העביר הודיית מעשר שהוא כמ"ד אין נותנין מעשר לכהונה מדאורייתא ולבתר דקנסינהו עזרא נותנין גם לכהנים והעביר הודיית מעשר מפני אלה נותנים לכהנים ואינן יכולים לומר וגם נתתיו ללוי הוי הוא דאמר נותנין מעשר לכהונה (ולבתר קנסא לכהן דוקא ומתניתין דידן כוותייה משום הכי בת לוי מאורסת לכהן כו' לא יאכלו עבדים לא בתרומה ולא במעשר. והא דאיתא במשנה בנשאת ללוי שתאכל במעשר מיירי במעשר שהפרים מתבואתו וכדאמרינן בחולין קל"א ע"ב אימת דקנסינהו עזרא דלא יהבינן להו לגמלת מינייהו מי אמר): [נועם ירושלמי].

(דף נ"ד ע"א) **פ"י ה"א** דר"ע היא דר"ע אמר הבא על סוטתו הוולד ממזר (והכא אע"ג דלא הויא סוטה דאורייתא דהא נשאת ברשות קנסוה שתהא כסוטה דאורייתא) ר"י בשם ר"ה דברי הכל הוולד כשר (אפילו בסוטה דאורייתא אפילו לר"ע. וכדאמר בבבלי מ"ט ע"ב הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר כו' כגימה כן ממזירה: [נועם ירושלמי].

(דף נ"ו ע"א) **ה"ה** דאמר ר"ג ב"י בשם רב נישאת ע"פ שנים אפילו דהוא אתי אמרין לה לית אתתו כן הגירסא לקמן בפט"ו ה"ד. ואולי הגירסא לית תני היא הנכונה וכמ"ש בסוף פ"ט דשביעית:

שם ה"ו תחת אישך פרט לאונסין. סוטה פ"א ה"ב ופ"ד ה"ד ע"ש:

(שם) **ע"ב** מה במקום שבא איסור קל כו' כאן שבא איסור חמור. כן נראה של"ל:

שם ל"ל משנישאת אפילו משנתארסה. (דהא הק"ו היא ממה שנאסר ע"י ביאה ובמחזיר גרושתו אין האיסור מחמת הביאה דהא המחזיר גרושתו משנתארסה אסורה) בנין דר"י בן כיפר כו' מן האירוסין מותרת (כדאמר בבבלי י"א ע"ב המחזיר גרושתו מן הנשואין אסורה מן האירוסין מותרת משום שנאמר אחרי אשר הוטמאה ופרש"י הוטמאה נבעלה): [נועם ירושלמי]:

שם ל"ל עשה בה מאמר כו' (דהא הק"ו הוא משום הביאה שאוסרה והכא לאו משום הביאה אלא משום הזיקה וכמ"ש הבבלי וכמ"ש התוס' שם) בנין ב"ש בנין ר"ש דתמן (כצ"ל ב"ש לטעמייהו דס"ל לעיל בפ"ג ה"ד דמאמר קונה ומשייר ואין זיקה נופלת למקום מאמר. וכדאמר שם מאמר דב"ש כזיקת ר"ש ע"ד דרבנן דתמן כו'. ועיין לעיל בפ"ב ה"ב ובפ"ג ה"ג, משום הכי אם בא עליה מעטם ביאה פסולה שהיא כמאמר לא היה אוסרה על הראשון אלא שאוסרה מטעם שהיא א"א במקצת והוי שפיר ק"ו לאחות אשה שהוא איסור חמור מזה. והא דהוצרך לומר כר"ם משום דהיה אפשר לומר דב"ש שם ס"ל כר"א בן ערך דמאמרן קונה קנין גמור והיא א"א גמורה ולא הוי איסור קל משום הכי אמר בטעם ב"ש כר"ש. וכדאמר בפ"ג בה"ד ב"ש כר"א בן ערך כו' ואמר ר"ה בשם ר' לעזר כו' אלא כר"ש. ור' לעזר לשיטתו שם): [נועם ירושלמי]:

(דף ס' ע"א) **ה"ה** פשיטא הדא מילתא פחות מבן כ' שהביא שתי שערות מיכן והילך הוא איש ויותר מבן כ' שהביא ב"ש למפרע הוא איש (כצ"ל ואף שלא נולדו בו סימני סריס מ"מ למפרע הוא איש ונעשה סריס למפרע. ומפרשי המשנה בנדה ספ"ה. בת כ' שלא הביאה ב' שערות תביא ראיה שהיא בת כ' והיא איילונית כו' בן כ' שלא הביא ב' שערות יביא ראיה שהוא בן כ' והוא סריס. כפשוטה. ודלא כהבבלי שם שהוא דוקא כשנולדו בו סימני סריס ואם לא נולדו בו סימני סריס עד רוב שנותיו). וכן כתב בנוע"י. מתניתא פליגא בין על דין בין על דין כו' ויתיר בו בתוך שלשה חדשים שמא יביא ב' שערות (אחר כ' ונעשה גדול למפרע) כו'. כמה דתימר בן תשע שנים כו' ועד י"ג שנה ויום אחד כו' מיכן והילך נעשה איש ודכוותיה בן כ' שנה שהביא שתי שערות מיכן והילך נעשה איש מה עביד לה שמואל פתר לה סמוך לעשרים שנה (כצ"ל כלומר פחות מכ' שנה שלא נכנסו עוד ל' יום בשנת העשרים): [נועם ירושלמי].

(שם ע"ב) **פי"א ה"א** אמר ר"י דרך נשואין שנו. אולי הכוונה שלאו דוקא נשא אלא אפילו קדש. עיין ביבמות נ' ע"א בתוס' ובשעה"מ ה' אישות בקונטרס ח"ח ס' ה' ורחוק בעיני לפרש שכונת ר"י שבעינן נמי ביאה אבל נכנסה לחופה ולא נבעלה אין בכלל ערות אשה ובתה לא תגלה ועיין בבבלי בתוס' ד"ה עריות:

סוף ה"א והצא אשת אב ותלמד על כל אנוסתה נ"ל ותצא אשת אב ותלמד על אנוסתו כמו שהגירסא בסנהדרין:

(דף ס"ג ע"א) **ה"ב** אמר ר' יוסה כל ערוה כו' שתינון סרי ממותו סרי ב"ד של ישראל ממיתין עליה (כצ"ל ועיין בבלי סנהדרין נ"ח ע"א ובתוס' שם ולעיל בברייתא גרסינן מתה אשתו מותר בחמותו): [נועם ירושלמי].

המשך מגליון אפרים נדפס לסוף שירי קרבן לקמן עמוד 30 מהו

(דף א' ע"א במתני') **חמש** עשרה נשים פוטרות. כתבו תוס' ולא נקט ערוות כדתנן בסיפא אחת מכל העריות האלו שש עריות חמורות מאלו וכו' ע"ש תירוצם. ול"נ עריות לא שייך למיתני אלא בהנך שכתובין בתורה וכת פתה וכת בנה והמותו ואם חמותו תרווייהו מחד קרא נפקא כדפי' בקונט' וכן אשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו תרווייהו משרות אשת אחיך נפקא. אבל הנך שש עריות דבסיפא כל אחת ערוה בפני עצמה היא. גם הא דהנן בסיפא אחת מכל העריות ודאי שפיר נקט דכל אחת ערוה בפני עצמה היא אבל מנינא חמש עשרה עריות לא מלי התנא למיתני:

(שם) **בתו**. פירשתי בקונט' היינו מאנוסתו וכו' וכ"פ רש"י. ואף שהרשב"א כתב דאפשר לומר דבנישואין איירי והורה דתנא למיתני בתו שהיא בת אשתו ובת אשתו שלא בתו. לא כ"כ אלא בהא"ל כדי לתרץ לרב יהודה אבל מודה דסתמא דש"ס סובר דבאנוסתו איירי כמפורש בדבריו ע"ש:

(שם) **חמותו**. פירשתי בקונט' שמת בעלה ונשאה אחיו וכו' וכ"פ רש"י. וא"ת ה"ל לפרש בקורס שנשא בת אחיו ומתה אשתו ונפלה חמותו לפניו ליבום וי"ל דאחות אשתו דתנן לקמן במתני' ודאי לא איירי הכי דלאחר שמתה אשתו מותרת לו ה"ה חמותו נמי איירי בכה"ג שאשתו עדיין חיה. ואין לומר דבחמותו לאחר מיתה פליגי ר"י ור"ע ולר"ע אין בה איסור כרת כפלוגתא לא קמיירי כדמסיק לקמן דהא בבבלי דף י' מסיק דבפלוגתא קמיירי כדמוכח מסיפא דמתני'. ועיין במהרש"א ב' ע"ב מיהו איכא לשנויי כש"י מפ' מתני' אליבא דהלכתא דקיי"ל הלכה כר"ע מחבירו:

(שם) **ואחות** אשתו. כתבו תוס' דף ב' ע"א בד"ה ואחות אשתו אין להקשות נדה תאסר ליבם אפי' לאחר טהרתה כמו אחות אשתו שאינה מתייבמת אפי' מתה אשתו אח"כ דלא דמי דאחות אשה ושאר עריות האיסור עומד על היבם עצמו משאר בני אדם אבל נדה לכ"ע הכורה וכו' ועוד דאחות אשה כיון שנפטר' בשעה אחת פטורה לעולם משום שנא' דרכי' דרכי נועם וכו' דאין זה דרכי נועם אם יש לה להזדקק לזה שנפטרה הימנו אבל נדה דרכי נועם היא דלבעלה נמי צריכה להמתין עד שתטהר ע"כ. וראיתי להגאון מסר"ר לבי בתשובותיו סי' א' שכתב בד"ה גם מ"ש טעם למניעת האוננת מחליצה להר"ב מהרה"ג"ח משום דהיא מלוה ואונן פטור מכל המצות. תמי' לי טובא וכו' אין לך אשה שאסורה ליבום שהרי הוא יהיה נעשים אוננים וכיון שבשעת נפילה פטורה ס"ה כאשת אח שיש לו בנים ואסורה ע"כ. ואני תמה איך נעלם ממנו דברי תוס' שהרי איסור אנינות אינו חל על היבם עפי משאר בני אדם שגם היא אוננת וכ"ש לתי' בתרא דלק"מ במיעוט אנינות גם לבעלה צריכה להמתין עד שיעברו ימי אנינות וזה ברור. ומ"ש הגאון הנ"ל עוד שם ונראה דאף פטור שאונן מדרבנן ולאומרא בעלמא אמרה הרב אבל לא מן הדין הוא זה שאף מקח וממכר בכלל שמלות מנא' הרמב"ם וכו' ובכולן מעשה אוננין קיימין ע"כ. ול"נ דטעם מהרלנ"ח מדרבנן מיהת אוננת אסורה בתשמיש וכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה הלכך יש למנוע אוננת מלחלוץ. אלא דלפי"ז אף כשהיא נדה יש למנעה מחליצה כיון דהשתא בעתה אינה עולה ליבום ולא ראיתי מי שחשש לדבר זה וצ"ע:

(שם בגמ') **כיוצא** בו יבמה יצא עליה וכו'. כ' הפ"מ כדכור המתחיל יכול וכו' בבבלי בפרקין אית דמפרש לה אליבא דהלכה שאול כו' ואית דמפרש לה אליבא דרבנן וכו'. ונראה דהכא ס"ל כהלכה שאול ולהכי מייתי עובדא דריב"ת בסמוך וכו' ע"ש. ותימא שלא עיין יפה בסוגיין במכוואר דר' יוסי מוקי לה כרבנן ור' הונא כהלכה שאול ועובדא דריב"ת אתיא כהלכה שאול גם בעל הגליון לא שת לבו לעיין בפנים:

(שם) **רוצה** לוכל וכו'. בבבלי במכלתין דף מ' ע"א גרסי' רצה אינה אוכלה רצה אינה אוכלה והכתיב ואכלו אותם אשר כפר בהם מלמד שהכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים אלא רצה הוא אוכלה רצה כהן אחר אוכלה ת"ל מצות תאכל מלוה וקשה מאי פריך מואכלו אותם וכו' הא הך קרא במילואים כתיב ולמ"ד לא ילפי' דורות משעה ליכא למילף ממילואים. ועי"ש בתו' בד"ה מלית וכו'. וא"ת הא קרא ואכלו אותם בתטאת ואשם כתיב וי"ל דכתיב ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל והדר כתיב ואכלו אותם וכו' משמע דאבשר האיל ובלחם קאי. והרמב"ם כ' רפ"י מה' מעש"ק אכילת החטאת והאשם מלות עשה שנאמר ואכלו אותם וגו' הכהנים אוכלין והבעלים מתכפרים וכן אכילת שירי המנחות מ"ע שנאמר והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו ע"כ וכתב הכ"מ וכן אכילה וכו' פשוט הוא ע"כ. והימא לי הא מסוגיא זו מבואר שגם שירי מנחות מקרא דואכלו אותם יליף. וע"ק מקרא והנותרת ממנה ליכא למשמע אלא שלא יאכלוה זרים אבל שיהא מלוה באכילת כהנים לא שמעינן מיניה. וע"ק מסוגיא זו משמע בהמלוה שהכהן המקריב המנחה הוא בעצמו יאכל ממנה ולא יתן חלקו לאחרים כמ"ש תוס' בד"ה רצה וכו' והרמב"ם לא ביאר דין זה. מיהו לזה י"ל דסובר הרמב"ם דבאכילת אחד מביא אב סגי והכי' הראשון שכתבו תוס' שם. וכ"מ בת"כ פ' לו לכהן המקריב אותה לו תהיה יכול לו לבדו ת"ל לכל בני אהרן תהי' יכול לכולן ת"ל לכהן המקריב אותה הא כיצד זה בית אב המקריבים אותה. ולפמ"ש תוס' בתירוצא בתרא שכהן המקריב אותה חובה הוא שיאכל ממנה יש לייבש קושית תוס' בקידושין דף נג ע"א בד"ה מאי חולקין חוטפין וכו' וה"ה כיון שדרכן להטוף אמאי קרי להאי תמנן כפי מלהרים ע"כ. די"ל דאיירי בהטוף מכהן בהקריב הבזיכין דהובה הוא שיאכל מלחם הפנים. ואפשר לומר דהקרבת הבזיכין לא דמיא להקרבת המנחה:

(שם) **רוצה** לאכול המן וכו'. בבבלי במכלתין שם גרסי' רצה המן אוכלה והאמר ר"ש לקיש לא תאפה חמץ חלקם אפילו חלקם לא תאפה חמץ אלא רצה מצה אוכלה רצה הלוש אוכלה. וצ"ל דר' הונא לית ליה הא דר"ל. והא דתנן במנחות פ"ה כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמילו ואם החמילו שיריה עובר בלא תעשה שנאמר כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ. מפרש לה ר"ת דשירים ילפי מדכתיב מצות תאכל. ואע"ג דממצות תאכל ליכא למשמע אלא איסור עשה דלאו הבא מכלל עשה עשה י"ל כיון דאשמועינן קרא דמצות תאכל דהובא שירי' למנחה דבעינן מצות מוקמי קרא כל המנחה וכו' אף על השיריים ללא תעשה. ועיין בתו' בבילה דף י"ב. וכוונתי' דר"ת מסתבר דלריש לקיש קשיא ליה הא דמתני' דהכן ואם החמילו שיריה עובר בלא תעשה שנאמר כל המנחה. ולר"ל קרא דלא תאפה ס"ל להא למייתי וצ"ע:

(שם ע"ב) **והרי** סדין נעל. כתבו תוס' בבת קיא ובירושלמי משני דיבמות היו ולא רצה לקיים כהן מלות עונה אלא לקיים מלות ייבום דהיינו ביאה ראשונה ע"כ ואין משמעות הש"ס כדבריהם. גם לפ"ד ל"ל דהבבלי והירוש' פליגי ולענ"ד פי' השני שפי' בקונט' עיקר:

(שם) **בין** לחיים בין לאחר מיתה. וקשה מביכי תיתי לאסור לאחר מיתה דהא בכלתו וחמותו לריך קרא להסרה לאחר מיתה. ובבבלי במכלתין דף לה יליף ליה מדכתיב ערות אחיו גלה:

(דף ב' ע"א) **יחדיו** פרט לאשת אחיו וכו'. וא"ת הא אילטרך יחדיו למעט אחיו מן האם דהי מגו"ש דאחיו לחוד ה"א למילף אחים אחים מלוט כדאמרי' בבבלי דף יז ע"ב וי"ל דס"ל לירושלמי דאחים דלוט אינו מופנ' ולא דייק ליה דלכתוב רעים כמסקנא דבבלי ועי"ב במהרש"א. מיהו בהא נמי פליג הירוש' אבבלי דהתם לר"ע ילפי' מיעוטא דה"א שלא היה בעולמו מלשון ישבו ולא מיחדיו ע"ש:

(שם ע"ב) **אף** מה עליה שנאמר להלן בשאינה יבמה וכו'. אין לפרש דקאי אהא דכתיב כי בוליא עליה שם רע דא"כ גז"ש למה לי דכלאו עליה נמי לא הוינן אמרין דקרא והשבה אל אחותה איירי ביבמה. מיהו גם לפירוש שבקונט' קשיא הס"ד דבשאינה יבמה הכתוב מדבר גז"ש ל"ל. גם אין לשון הש"ס מכוין ומאי קאמר מה כדון. הרי גם על גז"ש איכא למפרך כדפרי' ב"ג לכן נ"ל דכ"ג לא דבר גידל פליג אלא דהוא מקפיד וכו' וה"פ והא דקאמר ר' אחא כאחין מן האב הכתוב מדבר השיב לו בר גידל דאין לשון זה נכון דעדיין י"ל בשאינה יבמה הכתוב מדבר וכו' ופ"ז קאמר ר"י דלא פליג ב"ג אגז"ש דעליה אלא דמקפיד על הלשון דשמע ר' אחא מרביה וקאמר הש"ס מה כדון אלא איך שמע ב"ג בגז"ש ומשני דיליף בגז"ש דביבמה הכתוב מדבר ונכון הוא:

(שם) **תני** ר"י מה אחות אשתו וכו'. בבבלי דף ג' ע"ב כתבו תוס' בד"ה מה אחות אשתו שהיא מיוחדת וא"ת מה לאחות אשה שכן בידו לרבות וי"ל דאהיקישא דר' יונה בבסיפ במעתין כמיך. ר"ל ואין מביבין על ההיקש. מיהו בסוגיין דלא מייתי כלל היקיש' דר' יונה קשה קלא ונראה כמ"ש תוס' במכלתין דף נד דוקא אשת אח תשיב יש בידו לרבות איסור על אחרים אבל מה שבידו לרבות על עלמו לא חשיב פירכא:

(שם) **עד** כדון כר"ע וכו'. וקשה לר"ע מי ניחא הא ר"ע סובר חמותו לאחר מיתה שרי' א"כ חמותו נמי יש היתר לאיסורה וליכא למילף בק"ו מאחות אשה. וא"ל דה"פ אין לי לרות לרה דפטורות מלגרור אלא לר"ע דדורש כפל לשון אבל לר"י שאינו דורש כפלות מנ"ל וכה"ג איכא טובא בירושלמי דא"כ קשיא מאי מקשי תני ר"י וכו' דעדיין קשיא לרות לרה מניין. מכאן נ"ל ראיה לשיטת הרמב"ם דסובר חמותו לאחר מיתה אפי' לר"ע בכרת ודלא כרש"י דסובר דלר"ע חמותו לאחר מיתה אין בה אלא איסור לאו:

(שם) **זו** הואיל ואין לה היתר וכו'. וקשה הא אף אלמנה לכה"ג יש היתר לאיסורה כגון שנלטרע שמותר באלמנה וי"ל סוגיין אזלא אליבא דר"ע דדרי' מריבוי' והוא דכה"ג שנעשה בעל מום אסור באלמנה אבל לר' ישמעאל דמוקי ריבוי' והיא לכהן משוח במלווה על האלמנה כמפורש בבבלי בהוריות דף יב סובר נמי דאלמנה לכה"ג יש היתר לאיסורה:

(שם) **מ"ד** ערוה שחייבין וכו'. וא"ת הא מיהת איכא למילף אלמנה לכה"ג בק"ו מאחות אשה וי"ל ק"ו פריכא הוא דבחייבי לאוין אמרינן אתי עשה ודחי ל"ת וא"ת לר"ע אין מייתי בק"ו הא פריכא הוא וי"ל כיון שאפשר לקיים שניהם ע"י חליצה לא אמרי' אתי עשה ודחי ל"ת. מיהו אי לאו ק"ו ה"א חליצה במקום יבום לאו מלוה. ועיי' בבבלי פ"ב דף כא:

(שם) **זו** אשה שהיא יכה לו. ונראה מדכתיב איש זר ולא כתיב איש אחר יליף. דודאי קרא דאיש זר אילטרך לרבות את הארוס' או שאין קידושין תופסין ביבמה כמפורש בבבלי דף יג ע"ב. אך קשה הא יבם נמי איקרי אחר כמפורש בבבלי בקידושין דף יע בשדה אחוזה. והא דאמרי' בש דף יג דיבם לא איקרי אחר. כבר כתבו תוספ' שם במקום שמדבר בכל אדם הוי יבם בכלל אחר ע"ש וי"ל הכא דליכא למעטי בינם שיהא בכלל אחר ה"ל למכתב לאיש אחר:

(שם) **יבמתו** יבמתו בתורה ריבתה בחליצה. גם בבבלי פ"ב דף כ' אמר רב כן הא דקאמר בבבלי פ"ק דף ט דר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין סובר דחייבי לאוין פטורים מחליצה וכן משמע בסוגיין מדלא פריך אר"ע מעתה לא תהא צריכה חליצה קשיא מנ"ל דלמא מודה ר"ע בחליצה דבעי דכתיב יבמתו וא"ל דה"כ קשיא לר"ע קושיית הבבלי שם בפ"ב ומה ראית וליכא לשנויי כד משני התם מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קידושין דהא לר"ע אין קידושין תופסין בחייבי לאוין. דהכתי איכא לשנויי מסתברא חייבי לאוין דקילא צריכין חליצה. וביותר תמוה למאי דמסיק רבא שם בפ"ב דחייבי לאוין צריכי חליצה מדרבנן אבל מדאורייתא עשה דוחה ל"ת ה"כ לר"ע נמי וי"ל דסוגיא דש"ס בבלי דפ"ק אזלא לרב דסובר דמיבמתו מרבי' חייבי לאוין ושובר דאין הקולא דחייבי לאוין מועלת להייבן בחליצה שהרי גם חייבי כריתות אפשר בחליצה. וראיתי להוס' שכתבו בדף ח' ותימא לר"י דאמאי לא אמרי' נמי לר"ע דליתא עשה ודחי ל"ת ע"כ ולפמ"ש ניחא. מיהו בכמה מקומות במכילהין משמע דלר"ע חייבי לאוין פטורין מן היבום ומן החליצה ודוחק לומר דאתיא כרב ודלא כרבא דהלכתא כוותיה וצ"ל דס"ל לר"ע דמדכתיב לא תהיה לשון הוי' משמע וכיון דאין קידושין הופסין בחייבי לאוין לא שייך בהו הוי' גם ליבם וה"פ לא תהיה לאיש זר אבל ליבם לריך שיהיה בה הוי' לאפוקי חייבי לאוין דלר"ע הייתר לא תהיה דל"ל קרא דאין קידושין תופסין ביבמה דמ"ש יבמה מאחר חייבי לאוין:

(שם) **אי** יבמתו יבמתו וכו'. וקשה למה לי קרא לא תהיה למעט חייבי כריתות תיפוק ליה מבנין אב דאחות אשתו וי"ל ה"א לרבויי מבנין אב דאשת אח וא"ת הא מפי איכא למילף מאחות אשה דאיכא ק"ו וי"ל ריב לקים לית ליה הך ק"ו משום דקשיא ליה חמותו לר"ע דיש היתר לאיסורה כמ"ש לעיל בתו' בד"ה עד וכו' וס"ל כשיטת רש"י. וא"ת לקולא ולהומרא להומרא מקשינן וי"ל דסובר סתמא דש"ס דהומרא היא דחייבת ביבום שהאשה אסורה לעלמא. כמ"ש תוס' בקידושין דף סח בד"ה לחומרא וכו' ע"ש. וכן משמע לקמן בסוגיין דפריך עד כאת למד וכו' ולא משני דלחומרא ילפינן. ומכאן קשיא לי הא דמשני בבבלי בפרקין דף ח' דמקשינן כל עריות לאחות אשה ולא לאשת אח משום דלחומרא מקשינן. הא לסברת תו' אדרבא חומרא היא לומר דזקוקה ליבם ואסורה לעלמא ותירץ תו' דשם לא שייך הכא דהתם ודאי חומרא היא לפסול כל בני א"כ בממזרת מש"כ כאן דקולא וחומרא שוין. וא"ל דיבמה לשוק אינה אלא איסור לאו דלענין יבום לא אמרי' חילוק זה כמפו' בבבלי דף כ' וכמ"ש בתוס' לקמן:

(שם) **ההורה** ריבתה בייבום. וקשה הס"ד דאף לייבום ריבתה תורה חייבי לאוין למה לי קרא תיפוק ליה דאתי עשה דיבום ודוחה ל"ת וי"ל דאיצטרך קרא לאלמנה מן הנישואין לכה"ג דה"ל עשה ול"ת אשה בבתוליה יקח ולא בעולה ולא הבא מכלל עשה עשה ול"ת אלמנה לא יקח ואין עשה דוחה ל"ת ועשה:

(שם) **הווי** לורכה להון דהר"י וכו'. וא"ת חייבי כריתות נמי ניליף מיבמתו דבעי חליצה והמאי פטרי' לגמרי וי"ל דא"כ עליה למה לי בהאות אשה לפטרה מיבום מדכתיב מאן יבמי שמעינן פרט למיתנו שמיה אלא ודאי דעליה למעט חייבי כריתות גם מחליצה אתי. וכה"ג צ"ל נמי לריש לקיש דיליף מלאיש זר דאילטרך עליה למעט ח"כ מחליצה דלא לחייבה בחליצה מיבמתו. מיהו לר"ת כר' אבון בסמוך דקאמר מסברה דאין מיתת האח מבטל איסור אהר ל"ק עליה למה לי די"ל דאית ליה היקישא דר"י דהוקשו כל עריות זו לזו וה"א לאקושי שאר עריות לאשת אח ולא מביבין על ההיקש לכך אילטרך עליה ואילטרך הא דר"א:

(דף ג' ע"א) **אלמנה** לכה"ג מהו שתהא לריכה חליצה. וא"ת והא מתני' היא לקמן פ"ב איסור מלוה כגון אלמנה לכה"ג חולצת ולא מתייבמת וי"ל דעיקר קושייתו מ"ש חולצת א"נ אקושיא דבתרא סמיך:

(שם) **ומבולם** אין לך אלא אמו אנוסת אביו. פשטא דליבנא משמע אמו דקחשיב בשש עריות היינו אמו אנוסה אביו דנשואה היינו אשת אביו ומתני' כר' יהודה וכ"ה בבבלי דף י' וקשה א"כ מה קא"ת דאמו אנוסת אביו יכולה להנשא לאחיו שלא בעבירה הא אף דאין בו איסור כרת איכור לאו מיהא איה בה. וע"ק מאי קאמר כ"ש נתנינה הא ר' נמי תני לה בשש עריות. ואי קשיא ליה דס"ל למתניי' ברישא ט"ו בכיפא ליתני חמשה טפי ה"ל לאקשויי ממתני' גופא ולא מדר"ת. וי"ל דסובר ר"ת אמו דקחשיב בשש עריות בין נשואה בין אנוסה משמע וקאמר דלא איירי באנוסה דא"כ יכולה להנשא לאחרים. אך קשה למאן קאמר לרבנן דפליגי אר"י א"כ מאי קאמר בגין דתנינה ר"ת וכו' הא אף ר"ת לא תנינהו וי"ל הא דאמר ר"ת שלא בעבירה היינו שאין חייבין עליה כרת א"כ י"ל ס"ק מתני' אתיא כר"י דאוסר באנוסת אביו מיהו לדידן דקיי"ל כרבנן הפשר שתהא אמו אנוסת אביו נשואה לאחיו בהיתר ופוטרת לרותיה:

(שם ע"ב) **ואת** משכת בכולהון וכו' חוץ מאמו וכו'. וא"ת הא משכחת לה בשאנס אביו אשה ונשאה ראובן אחיו מן האב ושמעון אחיו כבר היה נשוי אחות אמו ומתו שניהם ונפלו שני האחיות לפניו ליבום וי"ל דסיפא מיהת קשיא דתנן מפייבמת איך מתייבמת את אחות אמו היא:

(שם) **אלא** מילין דכל עמא מודי בהון. הע"ג דתנן בכיפא שש עריות חמורות מאלו אמו ואשת אביו ואמו היינו אנוס' אביו דאל"כ היינו אשת אביו והא כר"י ודלא כרבנן דמתירין באנוסת אביו ואינה בכלל הנשואות לאחרים י"ל ס"ו נשים דתניא ר' לא איירי בפלוגתא. ובשתא הא דחשיב ר' לגי' כמדומה שאין לאיש כזה וכו' היינו משום דבפלוגתא לא איירי והא דפריך לעיל ולא מודי ר"י וכו' לאו קושיא היא אע"ג דר"י מודה דקידושין תופסין מיהו ר"ע דסובר כר"י באנוסת אביו דאסורה לדידיה אין קידושין תופסין. ועיי' בתוס' דף י' ע"כ. מיהו בירושלמי בגיטין פ' המגרש פריך וגיהגינה ט"ו כר"א ומשני תמן כתורה אסרה וכו' ולא משני בפלוגתא לא קמיירי ע"ש. ובבבלי דף י' ע"ב משני הכך קושיא ליתני הלוגה פוטרת לרתה משום שאינה בגרה לרה ע"ש:

(שם) **אלא** דעון דכון אית לר"י וכו'. בבבלי דף י' פ"ב איתא כר' אמי. וצ"ל הא דר' יכא לאו בפירוש איתמר אלא מכלל' דגרסי' בבבלי שם א"ל ר"ל לר"י ללוי ניתני הלוגה פוטרת לרתה א"ל לפי שאינו בגרת לרה ולימא ליה חייבי לאוין וכו' לדבריו קא"ל לדידי חייבי לאוין ניהו וכו' ע"ש והשתא דר' יוסא שמע דהשיב ר"י לר"ל לפי שאינה בגרת לרה ולא השיב חייבי לאוין כן דייק ליה דר' יוחנן מחייב על החולצת כרת ור"ל הוא דפוטר. ולפ"ז הף מדברי במעון בר בא אין ראיה. דר"י לדבריו דר"ל השיבו:

(דף ד' ע"א) **הכל** מודים בלרה שהוא חייב. וקשה מאי קאמר מליהון דרבנן מסייעין לר' יוסא לר' יוסה הומר דאף בלרה פליגי וי"ל בהא מיהא איכא סייעתא לר' יוסא דר' יוחנן מחמיר עפי מדר"ל. והא דהאמר הכל מודים בלרה שהוא חייב פליג אדר"י ור' אמי וטעמא דר"י דמחייב החולץ על הלוגה כבעי' דר' יוחנן בכמוך ור"ל דפליג סובר פרוקה דר' יוחנן:

(שם) **א"ל** את סבור וכו' אינה אלא פטור. וא"ת א"כ אף החולץ עצמו יהא חייב עליה כרת וליכא מאן דאמר הכי וי"ל חולץ פטור מכרת מדכתיב לא יבנה ללמד שהוא בלאו ולא בכרת:

(שם) **אבל** חייבין עליו וכו'. מסוגיין משמע דהלכתא כמ"ד כין הוא בין האחין חייבין על הלרה דהרכה המורחים שסוברים כן. וכ"מ בבבלי דף י"א. דגרסי' שם רב אשי כר"ל דחייבין על הלרה והאחין חייבין על החלוצה ומתרץ כר"ש ורבינא כר' יוחנן דאין חייבין לא על החלוצה ולא על הלרה. וקיי"ל רב אשי ורבינא הלכה כרב אשי. והרמב"ם כ' פ"א מה' יבום הלכה יב. וכן החולץ ליבמתו נאסרת החלוצה היא וכל לרותיה על החולץ ועל שאר האחין וכולן אסורות עליהן מד"ס כשניות כו' ע"כ הרי שפסק כר"י ותימא הא רב אשי דבתרא הוא פליג עליה. ועיי' בהה"מ פ"ק דקידושין. וי"ל דסמיך אהא דרבה פ' החולץ הלכתא כר"ל בהני תלת ולא קחשיב הך דהכא ש"מ דסובר דלית הלכתא כוותיה אף דרב אשי פליג מ"מ ה"ל רב אשי חד לגבי תרי דרבה ורבינא בתרא שיטתא קיימי וצ"ע:

(שם ע"ב) **ארש** לא כן א"ר וכו'. וקשה הא גם ר' יוחנן סובר דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק דאל"כ למה כשחלץ לה פקעו הקידושין אדרבה נימא איפכא קודם החליצה לא חלו הקידושין ואם כא אחר וקדשה גם קידושי השני תלויין אבל משחלץ חלין קידושי הראשון גם קשיא הס"ד דקידושין תופסין ביבמה אם בא אחר וקדשה תהא אסורה ליבם וכיון דסובר ר"י דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק ה"ל לר"ש לאקשויי מדידיה מ"מ ריבא ומ"ש סיפא:

(דף ה' ע"א) **והיה** ר"י מקלס לה. פי' בגליון קילוס כמו לגלג כלומר על דבר פשוט כזה שהיא משנה שלימה ימנו שלשים וכמה זקנים וכו' וע"ד תוכא ואטלולא המר כן וע"ז ארשב"ל וכו'. ותימא הם לומר שר' יוחנן לגלג על הזקנים ועל ר' ינאי רבו והדבר ברור כמו

שהגהתי בקונט' וכ"ה לקמן בסוטה וקידושין וכ"מ בבבלי דף לב שר' ינאי היה מסכת לדברי ר' יוחנן דגרסי' שם א"ר ינאי בתבורה נמנו וגמרו אין קידושין תופסין ביבמה א"ל ר"י לא משנתינו היא זו וכו' א"ל אי לאו דדלאי לך חספא לא משכחת מרגניתא תותה אר"ל אי לאו דקלסך גברא רבא ה"א לך למתני' ר"ע היא ע"כ מיהו קשה מאי אמר ר"ל אי לאו וכו' דלמא ר' ינאי נמי ס"ק אי לאו דדלאי לך חספא דמודו רבנן ביבמה דכתיב לא תהיה סוגיא מוקמי למתני' כר"ע וי"ל דר"ל הקילוס המוזכר כאן קאי ואי ר' ינאי סובר דאפשר לאוקמי מתני' כר"ע לא הוה מקלסי כל כך:

(שם) תני ר"ח וכו'. וקשה למה פריך מברייתא תיקשי לי' מתני' דפ"ג ג' אחים ב' מהם נשואים ב' אחיות וכו' גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכרית וכונסה המגרש ומת זו היא שאמרו אחותה וכו' לרותיהן מותרות הרי נכרית זו באה הבליעי מייבמ'. וכ"מ מכמה משניות וצ"ע:

(שם ע"ב) את כאן יבימה שיש עמה ירושה. וא"ת למה לי גז"ש תיפוק ליה מדכתיב יקום על שם אחיו ודרשי' יקום לנחלה ש"מ דבנחלה תלה רחמנא וי"ל דה"א גזירת הכתוב הוא מי שמיכם יירש נחלה אבל מגז"ש שפיר יליף שהדבר תלוי במי שיורש עמו:

(שם) א"ל איילונית מטעם אחר וכו'. וא"ת תינח כשהאיילונית אינה ערוה אלא כשהאיילוני' ערוה למה תנן במתני' שצרתה מתייבמת וא"ל דטעמא דהוי' כמי שלא היתה אשת אחיו דאין קידושין תופסין באיילוני' תינח בשלא הכיר בה אבל בשהכיר בה מ"מ אינה פוטרת צרתה דמתני' בהמא תנן או שנמצאו איילוני' צרותיהן מותרות. ואס"ד דס"ל לש"ס לחלק בין הכיר בה לשלא הכיר בה קשיא מאי פריך הש"ס בסמוך ממתני' על אסי דלמא אסי איירי בשהכיר בה ומתני' איירי בשלא הכיר בה וכן משני בבבלי דף יב אדרב אסי וי"ל דס"ל כי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה אבל איילוני' בלאו ערוה נמי לא חזי לייבום הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה וכ"כ רש"י דף יב ע"ב. אך קשה לפ"ז כל ערוה שיש בה גם איסורא דחייבי לאוין ועשה או עשה לחוד לא תפטור צרתה דבלאו ערוה נמי לא חזי לייבום ובמתני' משמע שאין דבר בעריות שצרותיהן מתייבמות חוץ אם מתה או מיאנה וכו' אבל בשאר כולן פוטרות צרותיהן וי"ל:

(שם) א"ל כל שאין את מייבמני וכו'. וקשה א"כ חייבי עשה יפטרו צרותיהן דהא אינה מתייבמת וכ"ת ה"נ לא ליבהמיע תנא דליתני חייבי עשה פוטרות צרותיהן ולימא ר"מ היא וי"ל דסבר ר"מ דאיילוני' הוקשה להבת ההיו שלא היה בכולהו דמיעוטי דתרווייהו בחד קרא כתיבי:

(דף ו' ע"א) נתגרשו ולא סימנו וכו'. וקשה גם לרב ורשב"ל קשיא מתני' דאתי' כב"ש דדוקא בבעל הוא דממאנת אבל לא ביבם דמתגרשו וי"ל בשלמא לרב ניחא דנקט מיאון דומיא דגירושין לאשמועי' שצריכה למאן בפירוש גם בנישואי' ההיו דומיא דכהי בבעל אבל לר"י דהפי' מיאון כתם מהני קשיא מיהו גם לר"י איכא לשנויי דדייק ליה איפכא דמתני' דוקא ביבם איירי דאי בבעל היינו גירושין ועיי' בבבלי דף יב:

(שם) תני ר"ח כן וכו'. וא"ת תיקשי נמי לרב דברייתא משמע לעולם אינה יכולה למאן לאחר מיתת הבעל וי"ל דה"ק לאחר מיתת הבעל אם אמרה אי אפשי בנישואין לרתה תולכת ולא מתייבמות. והא דתנן וכל שיכולה למאן וכו' לרב ניחא דלא מיאנה היינו שלא מיאנה בפירוש בבעל הא מיאנה ואמרה אי אפשי בנישואי אחיך וכו' לרתה מותרת:

(שם) תיפתר וכו'. וא"ת מאי סלקא דעתך דמקשה דמיאנו דומיא דנתגרשו דלמא דומיא דנמצאו איילוני' ויש לומר דא"כ ה"ל למתני מיאנו או שנמצאו גבי הדדי א"נ ס"ל כר' יוסי בסמוך דאיילונית הפי' מן הנישואין ונמצאו לאו דוקא:

(שם) אפילו תימר בקיימת וכו'. כ' כת"מ פי"א מה"ג הלכה יז אם לא נשאר שם יבם אחר מיתה אינה יכולה למאן שאין לה במי תמאן והרי היא אסורה בקרוביו ע"ש. וקשה דמסוגיין משמע דאע"פ שאין לה במי תמאן יכולה למאן בבעלה שמת דהא ה"נ אין לה במי למאן ואפ"ה מהני מיאון להתיר הצרות להנשא ויש לחלק וצ"ע:

(שם ע"ב) הממאנת עד שתגדיל והמאן בבעלה וכו'. וא"ת ל"ל הממאנת הא תנן לקמן ר"פ ב"ש ב"ה אומרים ממאנות והיא קטנה אפי' ד' וה' פעמים וי"ל נקט הך לישנא דאפי' לב"ש דפליגי דממאנת עד שתגדיל והמאן נמי קביא דלא נימא דמתני' דידן בפלוגתא לא קמייר' אע"ג דלא אתיא כב"ש בגרות וצ"ל ב"ש במקום ב"ה אינה משנה כדמשני בבבלי דף ט' מ"מ מאי דאיכא לשנויי משנינן. מיהו לא ניחא לימא אמר דוקא שתמאן בבעלה הא אפילו ביבם כגון ב"ס דממאנת דרשב"ל לשיטתו דאמר לעיל לריך שתאמר בפירוש אי אפשי בנישואיו ובנישואי אחיך:

(שם) ר"י ור"ש ור"י אמרו דבר א'. מהכא שמעי' דר"י לאו לענין קידושי טעות לחוד קאמר אלא אף בקידושי קטנות קאמר דבניה אינן כשימניה. ומתני' דתנן אי אתה יכול לומר נחמוהו וכו' שמיהנו דלא כר"י. ולכך מייתי כאן הא דר"י. וזה ראיה לשיטת התוס' בפרקין דף כ' ובכתובות פ' המדיר דף עד ובנדה דף נב דר"י בקידושי קטנות נמי איירי. מיהו ראיית התוס' מדקאי' התם בנדה נמנו וגמרו עד מהי הכא ממאנת עד שתביא שתי שערות משמע דנמנו וגמרו לאפוקי מדר"י וכו' ע"ש. וקשה דלמא לאפוקי מדר"ש דאמר עד שתתפשט הכף וי"ל דבבבלי סובר הא דהר"ש עד שתתפשט הכף היינו לענין זמן בגרות ולא לגדלות וכ"מ בנדה דף מו ע"ש. ולמאי דמסיק במעתין דלר"ש משתתפשט הכף ודאי גדולה היא וממאנת עד אותו זמן דעל תנאי קידושין ראשונים בטל. י"ל דלא פליגי בירושלמי והבבלי בהא דנמנו וגמרו לאפוקי מדר"ש. וראיתנו מסוגיין נכונה היא:

(שם) וזו אימת עיברה וילדה וכו'. וקשה מנ"ל שילדה עד שלא הביאה שתי שערות דילמא עוברה עד שלא הביאה ב' שערות ולא ילדה עד אחר שהביאה ב' שערות וי"ל אף אי נימא הכי מ"מ לא מליגו המותו ממאנת שהרי אין הולד חי כדמסיק לכך נקט מילתא פסיקא וכשעיברה קודם שהביאה ב' שערות קשיא וחי הוא הולד. ועיי' בבבלי כתו' דף יב ע"ב בד"ה שמא וכו':

(שם) על דעתיה דרבי שמעון דו אמר לכשיוסיף וכו'. וקשה היינו הר"ש הכי וי"ל דס"ג מאי כדון ר"ש בן יהודה אומר משום ר' ישמעאל על תנאי קידושי הראשונים בטל. וברייתא היא שנוי' בבבלי פ' המדיר דף ע"ג קידשה בטעות וכו' אינה מקודשת שמתחת קידושין הראשונים שלא ואם בעלו קנו רשב"י אומר משום ר' ישמעאל אם בעלו לא קנו דקסבר אדם עושה בעילתו בעילת זנות ועל קידושין הראשונים בטל וכן תניא שם בנס ר"ש בעל ע"מ שי לה אביך אע"פ שלא רלה האב מקודשת שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר ובעל לשם קידושין רשב"י אומר משום ר"ב רלה האב מקודשת לא רלה האב אינה מקודשת והשתא ה"פ דסוגיין מאי כדון. מ"ט דר' ישמעאל דאמר אפילו בנה מירכב על כתיפה יכולה למאן ומשני כהאי דתני רשב"י משום ר' ישמעאל ור"ב דלעולם אמרי' ע"ה קידושין הראשונים בטל הלכך לא מהני מה שבעלה כשהיא גדולה ופריך ע"ד דר"ש מאי מהני עד שתתפשט הכף הא איהו סובר דלא מהני הבעילה עד שיוסיף קנין אחר והפי' גדולה יכולה למאן ומשני ר"י וכן היא אם מיאנה כשהיא גדולה וקידשה אחר לר"ש חוששין לקידושין אבל אם לא קידשה אחר אין חוששין למיאון כדי שלא יהו וכו':

(דף ז' ע"א) אתא עובדא קומי ר"י וכו'. מכאן נראה כמ"ש תו' במס' נדה דף מז ע"א הא דאמר ר' יוסי כדי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהא להזור לסימני נערות קאי ודלא כפירש"י. מיהו מדפריך הש"ס מריב"ל ור"י נראה דר' יוסי דהכא חומרא הוא:

(שם) והוא דאריב"ל וכו'. הפירושא שבקונט' קשיא לי הא אריב"ל לעיל בסוגין הלכה כר' יהודה. לכך נ"ל דה"פ הא דא"ר יהודה עד שירבה השחור היינו הא דאריב"ל אין בין וכו' דמשירבה השחור עד ימי בגרות הן שש חדשים. (מיהו כפולא בבלי וירושלמי משמע דמשהביא ב' שערות עד ימי בגרות הן ששה חדשים וצ"ע) ופריך והאמר ר"ח בשם ר"י אין עושין מעשה למיאון עד שיבדקו ולא אמרן אלא תוך הזמן דהיינו בת י"ב שנה אבל לאחר זמן דהיינו בת י"ג עושין מעשה לחליצה ואינה ממאנת דכיון שהגיעה לכלל שנותיה א"צ בדיקה וצ"ל לר' יוסי לבדקה ומשני הכא וכו' כלומר הא דעושין מעשה לאחר זמן היינו בסתמא אבל הכא דבדקו ונסתפקו אם ריבה השחור לכך א"ר יוסי יבדקו בדדים. ועיי' בבבלי נדה דף מ"ו ויש לכוין שתי הסוגיות דירושלמי ובבלי אהדדי:

(שם) בינִי מתני' כל וכו'. וקשה א"כ מאי פריך הש"ס לעיל לר' יוחנן ממתני' וכל היכולות למאן הא איכא לפרושי מתני' דקאי אצרת צרה וי"ל דלא ניחא ליה לפרושי מתני' דקאי ארישא ולא אסיפא. מיהו בבבלי מוקי למתני' אפי' בקיימת ואפ"ה אינה מתייבמת משום דנראה כצרת בתו בשעת נפילה. והיינו כדא"ר אבא מרי לעיל אך לא מפליג בבבלי בין שיש שם אחים אחרים לאין שם אחים ע"ש:

(שם במתני') שש עריות חמורות מאלו וכו'. כתב הרמב"ם בפי' המשנה אם נשאו בעבירה לאחיו ומת בלא בנים ונפלו לפניו לייבם לרותיהן מותרות שאינן אלו צרת ערוה הואיל ולא היו הקידושין תופסין לאחיו נמצא ערוות ע"כ. ותימא דבבבלי דף י' מסיק רב אבי דמתני' ר' יהודה היא ואמו היינו אנוסת אביו אע"ג דאינה אלא מחייבי לאוין אפילו לר"י קידושין תופסין בה מ"מ חמורות הן שאסורות להנשא לאחיו. וא"ל דדעת הרמב"ם דמתני' אתיא כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין דגרסי' שם א"ל רבינא לרב אשי לר"י נמי משכחת לה דאי עבר ונסיב וכו' ע"ש ואס"ד דמתני' כמ"ד אין קידושין תופסין בחייבי לאוין לא פריך מידי. ועי"ש בתו' בד"ה לר"י וכו' וצ"ע:

(שם בגמ') הכא כרת וכו'. כ' הרי"ף וז"ל הכא כרת והכא כרת וכו' מאי חמורות וכו'. וכתב בהגהת אלפסי ד"א בשם מהרנ"ש וז"ל חפשתי בגמרא ולא מצאתי והי' נ"ל למחוק גמרא והוא לשון הרי"ף אך שראיתי בכ"י וכו' ע"ש. ותימא שנעלם ממנו שלשון הרי"ף הוא לשון הירושלמי:

(שם ע"ב) ותהא צרה מן הצד. למסקנא דמעתין לא איפשטא בעיין. מיהו בבבלי דף ח' ע"ב יליף מדכתיב עליה לומר במקום עליה הוא דאסירא שלא במקום עליה שריא. וכ' תוס' מאן דמוליך עליה לגז"ש יליף ליה מהיכא דנפקא ליה לרבי מלקח ולקחה ויבם ויבמה ע"ש:

(שם) דאינון דרשין חוצה החיצונה. ואנן דרשינן החוצה לרבות הארוס' כמ"ש בקונט'. יש מקשים הא דגרסי' בבבלי קידושין דף יג מיתת הבעל מנלן דסברא דאמר קרא פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה מתקיף לה ר"ב אימא מאן אחר יבם. מאי פריך אדרבה דאחר קאי איבם החוצה למה לי לרבות ארוסה ליבום תיפוק ליה קרא פן ימות וגו' בארוסה איירי דכתיב ומי האיש אשר ארש אשה וכו'. ולפום סוגיין לק"מ דהכי פריך אימא החוצה למעט נשואה קאתי כדדרשי הכותים אע"ג דבית נשואה משמע דלמא אתי קרא ואפקיה מפשטיה:

(דף ח' ע"א) דלית אינון דרשין כר' נחמיה. וא"ת תיקשי נמי לב"ש הא החוצה משמע כמו לחוץ וי"ל דב"ש מה"ת קנא דהחוצה ילפי' כדמסיק בבלי בפרקין דף יג. א"נ קסבר רשב"א דב"ש ילפי מלאיש זר וה"פ לא תהיה אשת המת החוצה כשיש שם איש שהוא זר לה והיינו מקרובותיה והראשון נראה:

(שם) והא כתיב ישובו רשעים לשאולה. וקשה הא כתיב נמי המדברה ומפרשינן אל המדבר ה"נ לשאולה אל השאול וי"ל הכא דכתיב למ"ד בריבה וה"א דבסופו נמי במקום למ"ד אין לפרשו אלא כמו לשאול:

(שם) אם לקיים דברי ב"ה הולד ממזר לדברי ב"ש. בבבלי דף יד ע"ב הגירסא נעשה כדברי ב"ה הולד פגום לדברי ב"ש. ופירש"י אם היה כהן פסול לכהונה אע"ג דבני חייבי לאוין כשרים לקהל חללים הם לכהונה דאתי בק"ו מאלמנה לכה"ג. וכ' תוס' ולית ליה פירכא מה לאלמנה לכה"ג שכן היא עצמה מתחללת וכו' ע"ש. וקשה ליתרצו דס"ל כר' יהודה דיליף במה הצד מאיסור כהונה וילפי' מאלמנה ומכותי ועבד שהיא עצמה מתחללת כמ"ש תו' דף טו ע"ב בד"ה מה לאלמנה וכו' ע"ש וי"ל דא"כ קשיא לריב"ן קושית תוס' שם ל"ל קרא דעמוני ומואבי דפוסלים בביאתן ניליף במה הצד מאלמנה וכותי ועבד וליכא לתרוצי כמ"ש תוס' שם דסובר כר"ע דיש ממזר מחייבי לאוין ויסובר נמי די"ש ממזר מכותי ועבד דא"כ קשיא למה קאמר הולד פגום לדברי ב"ש הולד ממזר הל"ל דהא סובר כר"ע. אך קשיא לי להגרת תוס' ה"ל להקשות לר' יהודה גם לכותי ועבד ל"ל קרא דפוסל בביאתו ניליף במה הצד מאלמנה וחייבי כריתות או חלל וחייבי כריתות וצ"ע:

(שם ע"ב) ועל עמון ומואב וכו'. פי' בקונט' בעמון ומואב שכיבש משה מסיחון איירי וכ"פ רש"י. וא"ת דבירושלמי פ"ו דשביעית אמרי' עמון ומואב טהרה מיד סיחון ועוג הן לא א"ת חייבת א"ת לא טהרה פטורה א"ת החל רש לרשת את ארצו חולין הוא לפניך. משמע דחייבת בשביעית וי"ל דה"ק חולין הי' לפניך ואינה בכלל ארץ הקדושה ופשיט דפטורה. וכן אמר יהושע ואם טמאה היא לכם ארץ אחוזתכם עברו לכם אל ארץ אחוזת ה' אשר שכן שם משכן ה'. שמעי' מהכא דכל שאינה מא"י ארץ טמאה או חולין נקראת. וא"ת כל עבר הירדן תהי' פטורה אך תנן פ"ט דשביעית שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן וגליל וי"ל דר' תנחומא דייק לי' דקרא אתי לאשמועינן דחולין היא מדכתיב קומו סעו ועברו את נחל ארנון ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון ואת ארצו החל רש ובתר הכי כתיב ראה החילותי תת לפניך את סיחון ואת ארצו החל רש לרשת את ארצו. וקשיא לי תרי זימני החל רש למה לי מיהו בקרא קמא כתי' את סיחון מלך חשבון האמורי וחשבון הארץ מואב היא כדכתיב בפ' חקת. גם הארץ אשר מעבר לנחל ארנון הוא ארץ מואב כדכתיב שם. הרי שאין הכפילות כתיב אלא בארץ מואב ולא בארץ האמורי והבן. ועיי' בתו' בבלי דף טז בד"ה עמון וכו':

(שם) נער הייתי גם זקנתי וכו'. כ' בי"מ נראה דדריש וזרעו מבקש לחם על התורה דאיקרי לחם דכתיב לכו לחמו בלחמי לכן אמר על ראב"ע שנתקיים בו לא ראיתי וזרעו מבקש לחם וכן אמר על ר"ע שהי' בן גדולים ע"כ. ופירושו דחוק. גם לישנא דקרא אינו מתיישב לפי פירושו ויותר נראה פירושו בקונט'. ור' דוסא לא לתרץ קרא למאי אתי אלא הכל יודעים שזקן היה נכר מקדם וקאמר דקרא אתי לאשמועינן דפעמים קב"ה נותן לנערים סימני זקנה לגדל שמם. ועי"ל דר' דוסא על עצמו אמר מקרא זה שהי' מכיר אבותיו עד דור עבידי והראה לו ראב"ע שדומה לכן וה"ק נער הייתי כשראיתי עזרא גם זקנתי לראות דור העבידי דדמי' ליה והוא עשיר וכן אמר על ר"ע שהוא ממשפחת כהנים גדולים והיה עשיר גדול כדאיתא בבבלי נדרים דף סב:

(שם) מקבלין גרים וכו'. בבבלי דף טו אבל מ"ד דאין מקבלין גרים מן התרמודיי' לפי שהן פסול ממזרו' וכ"מ בסוגיין. וקשה כיון דישראלים מן התורה הם איך ידחו בשביל שלא יתערבו בכשרי' ודמי' להא דאמרי' בכמה דוכתי וכי אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך וכ"ש כאן שאין האיסור ברור דלמא יקח כדומה וגם ספק הוא וי"ל שאין מקבלין היינו שמדחין אותן כדרך שעושין בשאר גרים. ונראה שזו היא דעת רב בירושלמי בקידושין דף כג ע"ב ושאר אמוראי פליגי עליה א"נ שאין מקבלין אותן בתורת גרים אבל אין מדחין אותן:

(שם) והאשה מתקדשת בדינר ובשוה דינר. בקונט' פירשתי דל"ג. ובבבלי דף יד הגירס' בכסף ובשוה כסף בפרוטה ובש"פ. ופירש"י לענין קידושי אשה וכו' ודינר הוא כסף צורי ופרוטה היא של נחשת וה"ק בכסף ובש"כ לב"ש ובפרוטה וש"פ לב"ה ובפ"ק דקידושין קרי לדינר דב"ש כסף דאר"א כל כסף האמור בתורה סתם כסף צורי והותבי' הרי קידושי אשה וכו' לימא ר"א דאמר כב"ש ע"כ. ותימא דאמרי' בבבלי בקידושין דף י"א מ"ט דב"ש כדר"א כל כסף וכו' והדר פריך נימא ר"א דאמר כב"ש ומשני אלא אי איתמ' הכי איתמר כל כסף קצוב האמור בתורה וכו' ופירש"י וכסף קידושין אינו קצוב ולא איירי בי' רב אסי ומסיק ר"ל טעמא דבית שמאי דיליף מישוב וכיון דאסקי' מפרוטה הוקמא אדינר ורבא אמר טעמא דבית שמאי שלא יהו בנות ישראל הפקר. הרי לר"ל ורבא בדינר מדינה קאמרי ב"ש דמנ"ל להרבות בכסף קידושין. וקשיא עלייהו ברייתא זו דמשמע דינר צורי דוקא וקושית הש"ס נימא ר"א דאמר כב"ש אינה אלא לפי מאי דס"ד דטעמא דבית שמאי כר"א ע"כ לומר דבית שמאי בדינר צורי קאמר אבל לפי המסקנא אפי' לר"א לא איירי ב"ש בכסף צורי. ודוחק לומר דהאף לפי המסקנא לעולם טעמא דב"ש כדס"ד דרב אסי. ועי"ק לשיטת רש"י בס בקידושין גם מפס צורי כסף מיקרי אלא דטעמייהו דב"ש כיון דאשה מפרוטה הוקמא אדינר א"כ לא ה"ל לתנא למקרי דינר סתם כסף וצ"ע:

(דף ט' ע"א) היך עבידא קידש הראשון וכו'. לא נקט ממאנת היכא ביניהו דלב"ש הוי ממזר דהא קידושי קטנה דרבנן ולא הוי ממזר. והתוס' כתבו דף יד ע"ב בד"ה אלא ב"ש אמאי נמנעים מנ"ה וא"ת ודלמא מבס ממאנת ע"כ. ותימא הא בממאנת אף לב"ש לא הוי ממזר דקידושי קטנה דרבנן לכ"ע וצ"ע:

(שם) ר"ה בשם ר' יוחנן אלו ואלו כהלכה היו עושין וכו'. עיי' פירושי בקונט'. ועוד נ"ל לפרש דבדיעבד מודו ב"ש לב"ה אלא לכתחלה היו מחמירין כדעתן. ופריך מהא דבנותי' ב"ש ופחתוה. ומשני דהתם לכתחלה דמי כיון שלא נעשה ע"פ בית הלל. וע"ז קאמר ר' אבא מרי ויאות דאס"ד דהא בדיעבד מהגורין ב"ש קשיא למה לא עמדו כל הטהרות שנעשו ע"ג למפרע. ונראה הא דאמרי' בבבלי ביבמות לא עשו כדטריכן היינו בדיעבד. ובהכי ניחא קושיית תוס' שם ביבמות דף יד ע"א בד"ה לא עשו וכו' תימא הא אשכחן דסטה ר' טרפון כדברי ב"ש וכו' ע"ש. ומ"ש תוס' שם בדף טו ע"א בד"ה וסיכך ע"ג מטה וכו' מכאן משמע דמ"ד לא עשו אפי' היכא דב"ש לחומרא היו עושין כב"ה לקולא ע"כ. י"ל דידע הש"ס שהמעשה היה שלאחר שהורו ב"ה דפטור פיתח בגולי המעזיבה. מיהו בלא"ה תמי' לי על תמיהתם ממעשה דר"ט ומהא דהגדולה לעבות וכו' דגרסי' התם בש"ס אבע"א קודם בת קול וכגון דב"ה וכו' מדקאמר כגון ע"כ דה"פ כשהיו בשעת המחלוקת בית הלל הרוב לא עשו בית שמאי כדבריהם אבל בזמן שלא היו ב"ה הרוב או שלא עמדו למנין מודה שעשו בית שמאי כדבריהם ומה שמוקמה שם בש"ס תמ"ד לא עשו מהלכ"ל ומר' יהושע היינו למאי דקאמר הש"ס אבע"א לאחר בת קול וקים ליה לש"ס דלאחר בת קול היה או שהיו ב"ה הרוב במחלוקת ההוא וזה ברור. ובי"מ כתב אר"א מרי ויאות יפה אר"י דתני טמאו כל הטהרות שנעשו על השוקת קודם שפתחו בית שמאי כרובו למפרע ולא תני הטהרות שיעשו מכאן ולהבא משמע שלא טימאו אלא קודם שידעו דפליגי בית הלל אבל משידעו דב"ה מטהרו לא טמאו עוד כ"ש טהרות שנעשו קודם שתפחת כרובה ע"כ. וקשה לשון מה הגינן משמע דאמתני' קאי ועוד שלא נמצאו בברייתא בתוספתא שטמאו הטהרות למפרע וע"ק טמאו הטהרות למפרע משמע הטהרות שנעשו ע"ג קודם שפתחו ולפ"ד הנ"ל מעיקרא

הדרן עלך חמש עשרה נשים

כיא

(שם ע"ב במתני') **כיצד** עשה בה מאמר. פירש"י ולא מתייבמה דה"ל צרת ערוה במקצת מדרבנן ע"כ. ולא ידעתי מי דחקו לפרש דהוי מדרבנן הא בסוגיין מפורש דבין לרבנן בין לר"ש מדאורייתא בעי חליצה. ועמש"ל בד"ה שומרת יבם וכו'. ועי' בבבלי דף כ' ע"א ויש ליישב דלא פליגי הבבלי והירושלמי:

(שם בגמ') **דלא** כן וכו'. וא"ת הא צריך קרא להכרה עליו אפי' כנס' הייבם ונולד לו אח ואח"כ מת הייבם שאסורה לאח הנולד אחר מיתת בעלה הראשון אע"פ שכבר היה בעולם קודם שמת הייבם וי"ל לר"ש פריך דפליג בכיפה שהם כנס ואח"כ נולד שרי'. והרשב"א בחי' תי' קושית הירושלמי דאיצטרך קרא היכא דמת והניח אחים ואח"כ נולד לו אח. ואינו מחוור דהכי קרא אאחים שהן בעולם בשעת מיתת הבעל קאי אין סברא לומר שתהא זקוקה ליבם שנולד אח"כ. עוד כתב הרשב"א הא דקאמר מעתה וכו' דה"פ מדכתיב ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה משמע הא אין לו זה ביבא עליה מותרת לאיש זר אע"פ שיש לו אב דהל"כ יאמר קרי' ובן והב אין לו יבמה יבא עליה הא יש לו אע"פ שאין לו יבם ביבא עליה לא תהיה החוצה לאיש זר שהרי כשם שהייבם אוסר אותה כך האב אוסרה עכ"ל ואיני יודע מנ"ל הא מילתא. דהיינו מפרשין לקרא כפשטיה דדוקא כשאין לו בן והב הוא דמתייבמת אשתו אבל כשיש לו אב או בן אינה חייבת ביבום אע"פ שאין הטעם ברור למה יקפיד קרא על האב י"ל גזירת הכתוב הוא גם יש לומר בו טעם דקפיד קרא גם אאבין האב וכיון שהוא חי עדיין בידו להבנה ע"י עצמו. לכך נ"ל כמ"ש בקונט':

(שם) **שמא** אינה צריכה להמתין. פירשתי בקונטרס דודאי צריכה להמתין מדאורייתא ר"ל כיון דאקרא קאי אין לומר שצריכה להמתין מתקנת חכמים דגזרו על מעוברת חבירו. אך קשה לי הא ודאי מדאורייתא מי שמת בלא בנים והניח אשתו מעוברת מותרת להנשא ואין חוששין שמא לא יהא הולד בן קיימא דקיי"ל רוב נשים יולדת בן קיימא ומיעוט מפלת כמפורש בבבלי ר"פ החשה כתרא ומדא רייתא אזלינן בתר רובא וצ"ע:

(שם) **רישא** המאמר קונה או לא קונה. כ' תוס' דף י"ט ע"ב בד"ה רש"א וכו' פי' בקונטרס דקסבר ר"ש מאמר ספק קונה או לא וכו' דאין ר"ל שיקנה לר"ש מדרבנן וכו' ולר"י נראה דאפי' ס"ל יש זיקה ומאמר קונה מדרבנן וכו' ע"ש. וקשה הרי מפורש כאן דר"ש בדאורייתא מספקא ליה אי קונה או לא. ועמש"ל וכפ"ג:

(שם) **אין** יבמה יבא עליה והרי היא לקוחה לו. ואם תאמר אם כן ויבמה למה לי וכן קשיא נמי לר"א בן ערך וי"ל איצטרך שיבמה נקנית בע"כ כדאמרי' לקמן פ' הבע"י א"נ איצטרך למישרי נדה שלא במקום מצוה וכמש"ל בפ"ק דף ד' בתוס' בד"ה ותהא וכו'. ורבנן מוי"ו דויבמה דרשי לעשר כל הפרשה לייבום:

(שם) **מה** נפיק מן ביניהון. וקשה הא איכא ביניהו הא דתנן לקמן פ"ד האין ג' אחים נשואים ג' נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות וכו' רש"א מייבם לאיזה שירצה וחולץ לשניי' ויש לומר ה"ה דהמ"ל הכי אלא שרוצה למצוא נ"מ לדינא דמתני' דהכא ודוחק וצ"ע:

(דף י' ע"א) **שומרת** יבם שמתה מותר באמה וכו'. כ' התי"ט בר"פ בד"ה עשה בה מאמר וכו' למאי דקיי"ל כריב"ב לקמן פ"ד די"ש זיקה מפרשים בגמ' דה"ה אע"ג דלא עביד מאמר והא דנקט מאמר להפוקי מדב"ש וכו' ע"ש. ואינו מחוור די"ל מודה ריב"ב דמיתה מפקעת הזיקה כמפורש בסוגיין. והא דלא משני הכי בבבלי דף י"ח. דקושית הש"ס שם לר"י דאמר התם שומרת יבם שמתה אסור באמה דס"ל דמיתה לא מפקע' הזיקה וכן מפורש שם בש"ס וע"ש בתו' בד"ה אבל. וגרסי' שם רב אמר שומרת יבם שמתה מותר באמה ואמר אביי לר"י הא דרב יהודה דשמואל היא דאמר הלכה כריב"ב א"ל דאי דרב מאי א"ל קשיא דרב אדרב וכו'. וכ' תוס' וא"ת הא בפ"ק דכתובות נמי אמרי' הא דר"י דשמואל ולא פרכי' אי דרב מאי וכו' ע"ש. ותימא דהתם עיקר כוונת אביי דר"י כריב"ב ור"נ כר' יהושע וקשיא הלכתא אהלכתא כדמסיק שם בכתובות ואלים קושיתו אי הוה דשמואל אבל כאן אף אי הוי דרב ליכא לאקשויי מידי וקשיא ליה שפיר אי דרב מאי וצ"ע:

(שם) **מודה** ר"ש בראשונה. וא"ת א"כ רישא למה לי דמסיפא שמעי' אפילו ביבם ואח"כ נולד אסרי רבנן כ"ש בנולד ואח"כ ייבם י"ל כדמשני בבבלי לא זו אף זו קתני. ולולי דמכתפינא אמינא דתני רישא נשמועינן דמודה ר"ש ברישא מדלא פליג ברישא דאי תני סיפא לחוד ה"א דתני פלוגתייהו בייבם ואח"כ נולד לרבות' דרבנן וא"ת דלמא נטר ר"ש לפלוג עד בסיפא וה"ה ברישא פליג ורישא לרבותא דר"ש נקט י"ל א"כ עשה בה מאמר תרי זימני למה לי אלא לומר לך דלאו בהדי הדדי איתניי' ולא פליג ר"ש אלא בסיפא:

(שם) **צרת** אחות אמו וכו'. הא דמיבעיא ליה בהאות אמו ולא בשאר עריות דתנן בריש מכילתי משום דכולהון אין למצוא אותן כמי שלא היה בעולם ותהיה מותרת לאחיו מאביו הוץ אחותו מאמו ואשת אחיו מאמו וכיון דתנא אחותו ואחות אמו דקאי אמו גם על אחותו לכך נקט ר' יודן אחות אמו ובשב"ל דקבעי מאשת אחיו מאמו דבתרה משום דניחא ליה למיבעי בהיא עצמה מלמיבעי בצרתה:

(דף י"א ע"א) **וקשיא** קנה זיקה שתיהן מותרות. וקשה דלמא סבר ר"ש דזיקה מדרבנן הלכך שתיהן אסורות וכה"ג כתבו תוס' דף י"ט ע"ב ע"ש וי"ל דס"ל לירושלמי דלא גזרו חכמים במאמר וזיקה לעקור מצות ייבום כיון דתזינן דלתי' איסור כרת היכור אשת אח ועמש"ל בר"פ:

(שם ע"ב) **ובא** עליה. עי' פירושי בקונטרס. ואין לפרש דקמיבעיא ליה מי אמרינן עשה דייבום דוחה ל"ת ובפי' קא בעל או דילמא כיון דאפשר לקיים שניהם ע"י חליצה לא אתי עשה ודוחה ל"ת דלעיל דף ב' מסיק הירושלמי דחייבי לאוין מדאורייתא חליצה בעי ואין עשה דהיבום דוחה לא תעשה וכ"מ בבבלי דף כ' ע"ב ע"ש. גם משמע דהנך השנויין במתני' קבעי והאלמנה לכה"ג עשה ולא תעשה היא:

(שם במתני') **אלמנה** לכה"ג. פירשתי בקונטרס שמת אחיו ההדיוט וכ"פ רש"י. וה"ה כשמת אחיו כה"ג נמי אסורה לו וא"ל פשטא דמתני' משמע שהיה כה"ג כשמת אחיו דודאי אפשר שהיה הוא כה"ג וגם אחיו דהא משוח שעבר ומשוח מלחמה שניהן מוזהרין על האלמנה:

(שם) **גרושה** וחלוצה לכהן הדיוט. פירשתי בקונטרס שעבר אחיו המת וכו' וכ"פ רש"י. וגם זה אינו מוכרח דאפשר שהיה אחיו חלל. ולא ידעתי למה לא נקט גם חללה במתני':

(שם) **ממזרת** ונתינה לישראל וכו'. כ' התי"ט בממזרת ונתינה לא מצאתי בהם קדושה וצ"ע. ול"נ דילפינן מהא דכתיב בפ' כי תצא והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך. ודרשי' בספרי מלמד שהעריות מסלקין את השכינה. ופ' זו הלעיל קאי דכתיב פ' ממזר ועמון ומואב ומצרי והדומי וקאמר קרא דלא ימלאו מאלו במחניהם וכן מפורש בירושלמי בקידושין דף כ"ד מדברי תורה מנ"ל שמיותכים הן היוצאים במלחמה דכתיב לא יבא ממזר וגו' מה כתיב בתרי' כי תצא מחנה על אויביך וגו'. וכן מוכח מדברי הספרי דאחייבי לאוין קאי דאס"ד אעריות ממש קאי דהיינו חייבי כריתות הא מפורש בקרא פ' קדושים בתר פ' עריות את כל אלה עשו ואתן כם הלא ודאי ההנך דכתיב לעיל קאי ומי שהינו מהם נקרא קדוש:

(דף י"ב ע"א בגמ') **ואיסור** קדושה עריות מד"ס. דכל הפורש עצמו במותר לו מיקרי קדוש אבל המקיים לא מיקרי קדוש אלא דיש בין עובד הלקים ללא עבדו שזה נקרא רשע וזה אינו נקרא רשע. והיינו דגרסי' בבבלי דף כ' אביי אמר לכך שניות מיקרי קדושה שמצוה לשמוע דברי חכמים א"ל רבא ונהן דלא מקיים קדוש הוא דלא מיקרי הא רשע לא מיקרי וכו' ע"ש. ונראה קושית רבא דהי משום קיום לחוד טפי ה"ל למיקרי המקיים מצוה דאורייתא קדוש אלא אמר רבא קדש עצמך וכו' שהמצוה דרבנן גופה מיקרי' קדושה והיינו כדמוכח מסמיכות. ועיין בחי' רשב"א ולפמ"ש לק"מ:

(שם) **חוץ** מאשת אבי אמו. וא"ת מ"ט דר' הנך אי משום דלא שייכא בדורות הללו איבות אב דאורייתא א"כ ליחשוב נמי אשת אחי האב מן האם דיש להן הפסק דלא שייכא בדורותיה ערוה דאורייתא ויש לומר דקסבר ר' הנך זו שכיחא לילך לבית אביה ומיתלפא וזו אשת אבי האמו לא קאזיל התם:

(שם) **כל** שאילו נקבה וכו'. וקשה וכללא הוא והא היכא חמותו ערוה ואשת חמיו מותרת וכה"ג פריך בבבלי והא דמשני התם דכללא אתי לאתויי אשת אחי האם מן האם ע"ש. ליכא לשנויי הכי בסוגיין דא"כ ה"ל לרב למיתנייה בפירוש וע"ק הא דא"ר מתנה בסמוך אסרו אשת אחי האם מאמו מפני אשת אחי אביו מאמו ולא קאמר הטעם כל שבנקבה וכו' וי"ל דכללא דרב ר"ל דהנך הרבע שנאסרו מפני הנקבות שאסורות אין להן הפסק ובבבלי מפורש דאמר רב ארבע נשים אין להן הפסק. מיהו לקמן בסוגיין מפורש דאשת חמיו אסורה. גם פריך עליה דרב מן חורגתו. משמע דרב לאו לענין הפסק אמר למילתיה ועמ"ש שם:

(שם ע"ב) **לא** תהיה אם אביו וכו'. עי' פירושי בקונ' אך קשה הא דמרבי' אם זכר כאם נקבה במפורשת בקרא אבל אם אמו דאינה מפורשת בקרא מנ"ל לרבויי אם אביו וע"ק א"כ אם אביו תדון כשרפה כאם חמיו דתנן ר"פ הנשרפין שהיא בשרפה. וזה לא שמענו מעולם לכך נ"ל שה דהמר לא תהיה וכו' מדרבנן קאמר דלהוי לגזור כאם אביו משום שנייה:

(שם) **אלא** חורגתו שמת אינו אסור בה וכו'. וא"ת למה לא פריך מבת חמותו שהיא ערוה ואשת בן חמותו שריא וכן קשיא נמי מאשת חמיו ומאשת בן חמיו וה"נ פריך בבבלי וי"ל דהנך אינן שנויין בברייתא השנויים בבבלי דף כ"א דתני בה מותר באשת חורגו וכו' להיתירה. ולא פריך מאשת חמיו דרב קאמר הכתו אסור' יהיה האיסור משום שנייה או משום מראית העין ובסמוך מסיק דאשת חמיו אסורה מפני מראית העין ובברייתא דתני מותר אדם באשת חמיו היינו מטעם שנייה ונפקא מיניה אי עבר ונשא משום איסור שנייה יוציא ומשום מראית העין בדיעבד יקיים וכ"מ בסמוך מעוכבת דר"ח אבל באשת חורגו סובר ר' חגי שאין בהן מראית העין וכן משמע בסמוך דאמר דוקא שני חורגים שגדלין בבית אחד אסורין להנשא מפני מראית העין אבל בן חורגו שכבר נשא אשה אין בו מראית העין שאינו בביתו ובבבלי דפריך מאשת חמיו היינו אהא דקאמר התם כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו משום שניות ודאי שפיר קשיא מברייתא דלא גזרו משום שניות. וזה סייעתא לדעת ר"ת דפסק כירושלמי דאשת חמיו אסורה מפני מראית העין. ול"ק מברייתא דתני בה מותר אדם באשת חמיו. גם בפסיקתא פ' אחרי כתב דאשת חמיו וחורגו אסורים מפני מראית העין. אלא דכתב נמי דחורגה שגדילה בין האחים אסורה מפני מראית העין וזה דלא כבבלי סוטה פ"ח וכמ"ש הרשב"א בחי' וא"ת הא תנן בכריתות אר"י אם עבר זקן ונשאה חייב עליה משום אשת אב וקשיא הא אין קידושי האב תופסין בה שהרי כלתו היא דתנן בריש שחייב עליה משום אשת אח ותי' רש"י הא דחייב משום אשת אח היינו אחיו מאמו וחורגו הוה. ופריך שם מה עבר ומוקי לה שעבר על ד"ס שנשא כלת בנו תיפוק ליה משום אשת חורגו ש"מ אשת חורגו שריא וי"ל ה ס דה מ לשנויי הכי דה"נ ה"מ לשנויי משום דעבר על שנייה בת בת בנו וכמ"ש רש"י שם ועמ"ש בסמוך:

(דף י"ג ע"א) **וזה** הרי תשע. פירשתי בקונטרס הא דתני ר"י כלת בנו. ואינו מחוור דהא בכלל שמנה שניות קחשיב אשת בן בנו והיינו כלת בנו ונ"ל דסובר ר"ל הא דעבר הזקן לאו משום כלת בנו הוא אלא משום בת בת בנו הוא מדנקט עבר הזקן ולא קאמר עבר אביו אלא שהעבירה תליא מפני שהוא זקנה של האשה שהוא בא עליה ש"מ שבת בת בנו נמי שני' היא ומשני וכולהון משום כלת בנו וא"ל לאשב' ועיי"ל בת בת בנו בברייתא:

(שם במתני') **מי** שיש לו אח מ"מ וכו'. פירשתי בקונטרס לאתויי ממזר וכ"ה בבבלי. כ' תוס' וא"ת מריבא שמעינן לה כת ישראל לנתין ולממזר חולצת ולא מתייבמת ע"ש. ואפשר לומר אי מריבא ה"א דרבנן הוא שהזקוקה ליבם וממזר צריכה חליצה אבל השתא דתנן במתני' מכל מקום ה"ל דומיא דמכל מקום דסיפא דכן ממזר פוטר מן החליצה ש"מ דמדאורייתא ממזר זקק ליבום:

(שם בגמ') **ובנך** לכל דבר לפריה ורביה לא שנייה וכו'. בקונטרס הגהתי ולשנייה ופירשתי כמ"ש הרשב"א בחי'. אך תימא לי מ"ש שנייה דנקט מכל עריות שבתורה. בבלמא פריה ורביה שפיר קמיבעיא ליה לר' אבון די"ל כיון דמצות פ"ו לבנין העולם הוא וממזר אסור לבא בקהל לא הוה בנין גמור או דלמא כיון דיבולים ממזרים לטהר כדתנן בפ"ג דקידושין קיים פ"ו אבל שנייה אין טעם לספק בהן טפי מבאר עריות. לכך נ"ל גירסא שלפנינו עיקר ואדבתרא קאי לא שנא בן עכו"ם שבא על בת ישראל וכו' וכן ישראל שבא על עכו"ם וכו':

(שם) **אפי'** לפריה ורביה. כתב הרמ"ה בהגהותיו לש"ע א"ע סי' א'. היה לו בן ממזר קיים פריה ורביה. וקשה הא מבעיא ליה לר' אבון וכפיקא דאורייתא לחומרא ולא קיים ה"ל למפסק. וגרס לו שלא עיין בירושלמי רק במ"ש ב"י סוף דברי הירושלמי ולא כתב ראשיתו דמיבעיא ליה לר' אבון. גם הרשב"א בחי' כתב גרסי' בירושלמי בנו הוא לכל דבר לפריה ורביה וכו'. ולא הזכיר שאבעיי' היא. ואפשר שלא בא אלא לפרש דברי הירושלמי וצ"ע:

(שם) **בבור** לנחלה ואינו בכור לכהן. בקונטרס הגהתי בכור לנחלה ולכהן. דע"כ בבן שנולד לו אח"כ מישראלית איירי דבן הנולד מנכרית ודאי דאינו בכור לנחלה. אך קשה מאי קמ"ל שהבא אחריו מאשה אחרת בכור לכהן הא אפי' בנשוי ישראלית ובא אחרת הולד ממנה בכור לכהן דבפטר רחם תנה רחמנא. לכך נ"ל לקיים הגירסא שלפנינו וה"פ אם נתגייר העכו"ם שבא על בת ישראל ונשאה וכן אם נתגיירה הנכרית ונשאה הישראל אפ"ה בנם הנולד ראשון בכור לנחלה אבל אינו בכור לכהן דבפטר רחם תלה רחמנא:

(שם) **יש** לכן יחסין. כ' בי"מ ונפקא מיניה לעמוני ומואבי שבא על נכרית שמותרת לבא בקהל וילדה בן לרשב"ל הבן הולך אחר האם ולר"י אחר האב ע"כ. וקשה דגרסי' בבבלי בקידושין ס"פ האומר א"ר יוחנן באומות הלך אחר הזכר נתגיירו הלך אחר הפגום מאי הלך אחר הזכר דתני' מנין לאחד מן האומות שבא על הכנענית והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ת"ל מהם תקנו יכול אף כנעני שבא על שפחה והוליד בן שאתה רשאי לקנותו ת"ל אשר הולידו וכו'. ולפי פירושו קשיא לרשב"ל מהך ברייתא. מיהו בבבלי בגיטין דף ל"ז ע"ב משמע דרשב"ל פליג אהך ברייתא דמוקי נקרא מהם תקנו לדרשא אחרינא. אך פירושי שבקונטרס נראה עיקר וכ"מ בבבלי במכילתין פ' הבא על יבמתו ע"ש:

(שם) **והא** כתיב בעת ההיא וכו'. כ' בי"מ לא מייתי מכמה קראי דקרי בנים לבני עכו"ם וכני תם כוש בלק בן צפור ובאלה רבים דהיכא דבעי לאודועי מי הם צ"ל בהו בן אבל הכא הוי סגי במרודך בלאדן מלך בבל מה צ"ל תו בן בלאדן דהיינו זקנו אלא לייחסו ע"כ. נראה דסובר דשמו הי' מרודך לחוד וגם אביו ואבי אביו בלאדן והראשון שם אביו והשני שם אבי אביו ובבבלי פ' הבע"י לא משמע כן דגרסי' שם שאני התם דיחסינהו בשמייהו ובשמא דאבוהון והכא לא מפרש והבע"ת יחסינהו בדוכתא אחריתא באבוהון ובאבא דאבוהון בן הדד בן טברימון בן חזיון מלך ארם ופירש"י שאני התם וכו' שהזכיר שמו ושמו של אביו בלאדן בן בלאדן. הרי מפורש בגמ' וברש"י שלא נזכר שם אבי אביו דהל"כ למה ליה להוי' קרא דבן הדד. ול"נ דלא מייתי מקראי אחרינא די"ל לסימנא בעלמא נקטי' אבל כאן קשה הא כבר נתן סימן מלך בבל ומלך ארם ומבלק בן צפור אין ראיה שלא היה מלך למואב אלא בעת ההיא ועוד בן צפור נדרשא כמ"ש בזוהר פ' בלק:

(שם) **ע"י** שכיבד לזקנו. כ' בי"מ לא ידעתי היכא רמיזא ועוד מ"ט שייהכנו הכתוב בשביל זה וקרוב אנגי שכיבד נקנו גרסי' והיינו מ"ש בספרים שלמא רבא לחלקיה רבא כדאיתא פ' חלק ע"כ. וקשה הדרשה הנא הוא כתב ליחזקיהו קודם שהזכיר שם הקב"ה כמפורש בחלק. ומה שפירשתי בקונטרס עיקר:

(שם) **וכי** בן המדתא הוא. כ' בי"מ קשה אמאי לא ע"כ ולא ידעתי מאי קשיא ליה מסתמא היה ידוע לחכמים ששם אביו לא היה המדתא אלא ייחסו על שם אדם רשע כמותו:

(שם) **וכתיב** כי יסי' את בנך מאחרי בנך וכו'. בקונטרס פירשתי כפירש"י ור"ת פי' כי יסיר אבתו לא תקח לבנך קאי וה"ק כי יסיר החותן את בנך מאחרי והיינו הסברה שאין הזרע מייחס אחר בנך אלא אחריה דאינו קרוי בנך ע"ש. וקשה א"כ לכתוב כי תסיר שהאשה תסיר את בעלה מאחרי ה'. שהרי מקרא מפורש הוא בפ' כי תצא ולקחת מבנותיו לבניך וזנו בנותיו אחרי אלהיהן והזנו את בניך אחרי אלהיהן. וטעם זה עדיף טפי מהסברת החותן דמשמע בדליכא חותן כגון שמת ליכא איסורא אבל מטעם הסברת האשה לעולם אסור וע"ק שהת הכתוב בתרי איסורא באיסור בתך לבנו ובתו לבנך וקיה"ב טעמא אבהו לבנך ועל איסור בנו לבתך לא קיה"ב טעמא. בשלמא לפירש"י ניחא דעל איסור בתו לבנו לא צריך למיהב טעמא שכבר מפורש בפ' כי תצא שהיא תסיר את בעלה והכא קמ"ל קרא טעם איסור בתך לבנו דטפי יש לחוש שהאשה תסיר את לב בעלה כדכתיב ולא ירבה לו נשים פן יסור את לבבו אבל לפר"ת קשיא. מיהו גם לפירש"י קשה מנ"ל למעט בן בתך הבא מעכו"ם מדלא כתיב נמי כי תסיר את אף אי כתיב כי תסיר מוקמי' ליה אבן עצמו כמפורש בקרא דפ' כי תצא ולא אבן בנך. וא"ל לכתוב בפירוש כי תסיר את בן בנך. מלבד שזה דוחק קשיא נמי דטפי עדיף לאוס לאשמא קרובה דהיינו הסרת הבן מלאוס לאשמא רחוקה דבן הבן וי"ל דהכי קשיא לכתוב קרא נמי טעם איסור דבתו לא תקח לבנך ע"כ לומר דסמיך אקרא דפ' כי תצא וקשה א"כ אף האיסור עצמו ל"ל למיכתב אלא ודאי למעוטי אתי דאין הסרה אלא בבן הבן ולא בבן הבת וה"ת דלמא איצטרך למיכתב לאשמועי' דעובר בלאו בלקיחת בתו לבנו דמקרא דפ' כי תצא לא שמעינן אלא עשה וי"ל כיון דאיכא עשה ממילא שמעינן הלאו בק"ו מה בבן הבת קפיד קרא והוי בלאו כ"ש בעצמו ולא שייך כאן אין מזהירין מן הדין דאינו אלא גילוי מלתא בעלמא כמו בתו דילפינן מבת הבת (הבת) כדאמרי' בסנהדרין וכמ"ש הה"מ בפ"ב מהמ"ת. וטעמא דמלתא נ"ל דהא דאין עונשין ומזהירין מן הדין משום דק"ו ניתן לדרוש מעצמו והולי איכא שום פירכא לק"ו ואינו ראוי לעונש כלל. אבל ביכא דאיכא עשה חמור' דהאי ללא תעשה אין הפסד בעונש זה. שהרי אין עונש מלקות בעשה לפי שעונש מלקות קל הוא לעבירה זו וכיון דאיכא ק"ו ראוי לענשו במלקות ואי איכא נמי פירכא אק"ו לא ענשהו יותר מהראוי וקמי שמיא גליא ויכפר לו מעונשו והבן:

(דף י"ד ע"א) **אבל** בכהנים אסור. כ' בתי"ט בד"ה אין מוציאין מידן אפי' אם כהנים דהא בתמא ודאי קתני דטעמא דחלוצה דרבנן ובספק חלוצה לא גזרו ע"כ. ואינו מחוור דמסתימות המשנה ליכא למשמע מידי דהא רישא דהך בבא והשני' אחד חולץ ואחד מייבם וכן האיו של זה וכו' לא איירי בכהני' כדמוכח מסוגיין וכ"כ רש"י והרשב"א בחי' דלכתחלה כהן אסור בספק חלוצה והא דאמרי' בבבלי דף כד בספק חלוצה לא גזרו רבנן לא קאי אמתני' אלא אברייתא דתני שלא קאי מיהו מדברי הרמב"ם פ"ח נראה דאפי' לכתחלה ספק חלוצה שריא ע"ש ובהה"מ שם:

(שם) **שנאמר** והיה הבכור אשר תלד. כמ"ש בקונטרס כן פרש"י. וקשה הא לעיל בריש פירקין לרבנן איצטרך ויבמה לעשר כל הפרשה וי"ל דמוי"ו דהבכור נמי"ש שם בתו'. עיין

בבבלי דף ח' ממעטינן ויבמה לדרשות אחרות וי"ל ודאי לאו הוציא הבכור לחוד קאי דא"כ ה"ל למכתב בחד קרא אלא מכח סמוכים קדריש הכי :

(שם) **אלא** עד שיהא הנולד בכור וכו'. וקשה דלמא ה"ק אם יהי' בן הנולד מהיבמה בכור לנחלה אבל היבם אז יקום היבם על שם אחיו המת לנחלה אבל אם אינו בכור לנחלה כגון שיש לו להיבם בנים מאשה אחרת לא יקום היבם בנחלה אלא הרי נחלת המת לכל האחין בשוה. והשתא ליכא לשנויי כדשנינן. וטעמא רבא אית ביה דשכן היבמה הוא בכור ונוטל פי שנים באחיו היכא דינא הוא דלשקול היבם נחלת המת אבל בלא"ה לא ויש לומר לפ"ז אם קם היבם בנחלה שאין לו בן והולידה היבמה בת תהלה או שמת הבכור מוליאין מידו ואין סברא למוקים קרא בהכי וצ"ע :

(שם) **אלא** אם אינו ענין לנולד תנהו ענין למייבם. וקשה הא דרשינן בפ"ק אשר תלד פרט לאיילונית שאינה יולדת. ופי' בתוי"ט בד"ה מגוס בגדול וכו' שהאריך בזה. מיהו בסוגיין משמע דלא כותיה וכאם אינו ענין קדריש ליה על היבם לכך מוקמי' אשר תלד פרט לאיילוניה :

(שם) **הנטען** על אשת איש והוליאוה. פירשתי בקונט' ב"ד מתחת בעלה וכ"פ רש"י. אך קשה הא ב"ד לא מפקי בלא עדים ובסוגיין מסיק דמתני' איירי בלא עדים. וליכא למימר דמתני' כר' אחיא דסובר מוליאין אשה בעדי מכוער הלכך מתחת ידי אחר אין מוליאין מידו אע"פ שיש עידי כיעור דא"כ מאי פריך ר' יוסי לרב ממתני' הא שפיר איכא למוקמי מתני' בנטען בעדים והיינו בעידי כיעור וי"ל :

(שם) **קידש** כמו שכנס. כגירסא שלפנינו כך היא גי' הרשב"א אבל גי' הרמב"ן קידש אין אומרים לו שיכנוס אלא שלא יכנוס ואם כנס אין מוליאין מידו ע"כ. וא"ת לפי גי' זו מאי קמ"ל שאם כנס אין מוליאין אותה מידו פשיטא השתא אם לא קידש כנס אין מוליאין מידו קידש לא כ"ש וי"ל קמ"ל אע"פ שא"ל לאחר שקידש שלא יכנוס אין מוליאין מידו מאח"כ בשלא קידש וכמו שכתב בקונטרס :

(שם) **אם** אומר אתה כן לא נמלאת וכו'. כתב הרשב"א בשם הרמב"ן ונראה דוקא שהיה לה בנים מכניסה הראשונה ע"כ נראה דר"ל מכניסה הראשונה שכנסה זה הנטען והפשר אפילו היה לה בנים מבעלה הראשון נמי דינא הכי :

(שם ע"ב במתני') **הרגנוהו** תנשא אשתו. פירשתי בקונט' כאומר אני הייתי עם הורגיו וכ"מ בבבלי ופרש"י אבל לא נגעתי בו. וא"ת מאי דוחקיה לומר שלא נגע בו הא אפילו נגע בו נמי פטור דתניא הכהו עשרה בני אדם בעשר מקלות ומת כולן פטורין וה"נ אף על פי שהיה אחד מן ההורגים פטור וי"ל אף שפטורין ממיתה מ"מ רשעים הם כדכתיב רשע למה תכה רעך ורשע פסול לעדות :

(שם) **ואין** למידין סימנו ד"א וכו'. כתב הג' מיי' פ"ע מהלכות איבות וכס"ג דייק בירושלמי אם אמר אחד שדה מכרתי ואיני יודע למי ובא אחד ואמר אני לקחתי מהימן אי לא ולא מסיק ונראה לריב"א דמהימן הואיל והמוכר מודה שאינו שלו מאי אמר למוכר לאו את מודה דלאו דידך הוא זיל לבלמא ואם יבא אחד ויכחישני בסהדי הרי אני מחזירנו ע"כ ותימא הרי מפרש מסיק ר' יוחנן דאינו נאמן דהא קאמר דאין למידין דין שדה מקידושין ואינו נאמן : וכ"מ מהה"מ שפירש כן. והפשר במפרש הא דקאמר אין למידין סימנו דין שדה לומר דודאי נאמן אלא ספוקי מספקא ליה מיהו לשון לא כל סימנו משמע דפשיט' ליה דאינו נאמן. וכן נראה דהא אפי' בקידושין להיכא תשש עיגון מהמינים להתירה ע"פ דיבורו לעלמא הפ"ה אמר במוהל דאינו נאמן לכנוס כ"ש בשדה אע"ג דיש לחלק בין שדה לאשה מ"מ פשטא דשמעתא הכי משמע. גם תימה לפשוט בסברא בעלמא מילתא דמיבעיא ליה לירושלמי. ואטו האי דאמר אני לקחתי אינים מהימנא הוא לכ"ע ובסמוך אדיבוריה. וע"ק לסברתו כתובה מליאה ובא אחד ואמר שלי הוא יחננה לו שהרי במוצא מודה שאינו שלו והדבר מבואר בכמה מסגיות שאינו כן. וכי תאמר שאני מליאה דכתיב עד דרוש אחיך לריך לדרשו אם הוא רמאי כמפורש בפ"ב דב"מ אף אנו נאמר זו למליאה דמיא. ואף שכתב הרמ"א בח"מ סס"י רכ"ב בהג"ה יש מי שכתב האומר שדה זו מכרתי ואיני יודע למי ובא אחד ואמר אני הלוקח נאמן ע"כ. לע"ע רב לדינא ועי' שם בש"כ ס"ק ח' ותימא שלא הרגיש בכ"ש. ועמ"ש בקידושין דף כג ע"ה :

(שם) **אף** בקידושין כן. בקונטרס הגהתי. ואפשר לקיים הגירסא שלפנינו ולהגיה בסיפא ובא אחד ואמר זו קידשתי אינו נאמן. וה"פ הרתי בעיגן מירתת וחשש עיגון אבל כאן אינו מירתת כל כך דיש בו המע בההלהו ואומר לשקר בכיפו דלאו אדעתיה דאדם לזכור הכל על בוריו הלכך אע"ג דמהימן לומר שהוא המקדש אינו נאמן לומר שזו היא המתקדשת :

(דף ט"ז ע"א) **הרגנוהו** סייעתיה קטליה. פי' בקונטרס דמתרלינן דיבוריה וקשה א"כ אף האומר הרגתיו תינשא דה"ק שמלאו שהיה רודף אחר חבירו להרגו ולאו רשע הוא א"נ הא דקאמר הרגתיו היינו בשוגג וי"ל אלו הי' כן שהיתר או בשוגג הרגו ה"ל לפרש דבריו אבל הרגניהו נעשה כאומר תפורש הבירו הרגו. מיהו בסמוך דא"ל ר"י משה רחיה וכו' כיון שלא ליהרג אין רחיה שלא פירש דבריו כדאמרי' לקמן במכילתין ובגיטין הלכתא כר"ש שזורי אם כן אפילו באומר הרגתיו יהא נאמן ויש לומר דרודף ושוגג לא שכיח ותום' כתבו בדבר דלא שכיח לא מתרלין דיבוריה ע"ש :

(שם) **אומר** אני לכך מתכוין מתחלה. נראה דלאו משום תשדא אסור אלא משום דה"ל כנוגע בדבר שלצורך עלמו הוא דן בדבר זה. ונפקא מיני' במקום דליכא חשדא כגון במקום שאי אפשר להתברר שהוא שיש שמתיר ונוגע היכא. מיהו נוגע ממש לא הוי שהרי ספק הוא אם תנשא לו ועוד דא"כ אף לב"ד יהיה פסול וצ"ע :

(שם ע"ב) **תני** ב"ד לא יקחו. כ' בש"ע ח"מ סי' רלה ס"ד כל המוכר פקדון ע"פ ב"ד מוכר לאחרים ואינו מוכר לעלמו ע"כ וברייתא היא בבבלי ב"מ פ' המפקיד. וקשה למה לא הביא דין זה דירוש' דאף הב"ד לא יקחו וצ"ל דסובר הב"י דהך ברייתא מדת חסידות תניא כדהביא פ' א"ט הן הדין זכאי וחייב וכן העדים שהעידו כולם רשאי' ליקח אבל חכמים אמרו הרחק מן הכיעור וכו'. אך קשה א"כ מאי פריך בסמוך ממתני'. גם מהא דמשני שאני מקח וכו'. מוכח דס"ל הך ברייתא דינא קתני וי"ל כיון דהך ברייתא דפ' א"ט פליגא אברייתא דסוגיין שהרי מפורש דאפי' דיין אחד מותר ליקח כ"ש ב"ד פסקו כבבלי וצ"ע :

הדרן עלך פרק כיצד

(שם) **אילו** ארבעה אחין וכו'. כ' תוס' פ"ב דף יח בד"ה הני מתרי כתין קאתיין הלשון מגומגם דמשמע דאפשר להם להיות מבית אחד ולא הל"ל טפי אלא והי אין זיקה האי לייבם הדא וכו'. ע"כ. וכ"ל דבבלי קילר לשון הקושיא וכוונתו כמו שמקשה הירושלמי מ"ש ד' אחין בנים מהן נשואין שתי נשים נכריות דמתייבמות דמתרי בתי קאתיין הכי נמי מתרי בתין קאתיין וכו' ככ"ל ברור :

(דף ט"ז ע"א) **והבא** את אמר אכין. מכאן משמע כפירש"י בפרקין דף כ"ז ע"ב דאף לרב דאמר מתה ראשונה מותר בשניי' קשיא מתני' וכ"ש הוא. אבל תוס' כתבו שם בשם ריב"ן דלא פריך לרב משום דרב סובר חלילה פסולה לריכה לחזור על כל האחים דהאחת לריכה חלילה משתיהן ושוב אי אפשר לייבם השניי' דהוית אחות חלוצתו אבל ר' יוחנן כשמואל ס"ל דח"פ אינה לריכה לחזור ע"כ. וקשה לקמן בפרקין אמרינן מאן דאית ליה חלילה פטור חלילה פסולה לריכה לחזור על כל האחין, ומסקינן שם ר' יוחנן סובר חלילה פטור א"כ הדרא קושיא לדוכתא למה לא ידע ר"י טעם אחיות יבמות הא שנייה לריכה חלילה משניהם אידך ה"ל אחות חלילה. גם לקמן מסקינן רב דאמר חלילה קנין לית ליה קייס וי"ל שמעון בר בא דאמר משמיה דר"י חלילה פטור סובר כר"ז דאמר משמיה דר"י איני יודע טעם אחיות מה הן ור' בא סובר דר"י כשמואל כ"ל כמ"ש הום'. אך קשה לקמן גרסינן ר"ז אמר חלילה קנין ודוחק לומר דר"ב בר בא סבר כותיה דר"ז בחדא ופליג עליה בחדא. גם לקמן משמע דליכא מאן דפליג אהא דר"ב בר בא דקאמר מיליהון דרבנן אמרין חלילה פטור ולא מייתי דר' בא דנוכח מיניה דסובר ר"י חלילה קנין. ובעיקר תירולו של ריב"ן קשיא לי עדיין תיקשי לרב כיפא דתנן אם קדמו וכנסו מוליאין מידן אמאי בשלמא ראשון אמרינן ליה מאן שריא לך אלא שנייה אמר תכרתי שנייה ייבם אלא ראשונה מייבם. כדפריך הש"ס שם לר"י. ואין לומר לרב מוקמי מתני' בשידוע איזו הראשונה ואיזו השנייה וקדמו וכנסו היינו שכנס הראשון הראשונה והשני השנייה שניהם אסורין דהא לרב מתה הראשונה שנייה מותרת א"כ ה"ה נתייבמה הראשונה נמי מותרת השנייה דהא פקעה זיקה ביבום הראשונה. וי"ל כיון דס"ל לרב חלילה פסולה חוזרת על כל האחין גם עם ביאה פסולה לא ניתרת השנייה דגזרי' ביאה אחר ביאה אחר חלילה ואחר חלילה וודאי אסור שהרי גם היא לריך להלוך. וגדול' מזו אמרי' בבבלי דף כ' גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חלילה. ובתוי"ט במשנתינו כ' והני המה על הרמב"ם בפ"ז מה"י פסק כר"י ופסק נמי שם שאם קדמו וכנסו מוליאין מידן ולר"י אחיות אינה מפנה ע"ש ולפמ"ש ניחא דכ' בפ"מ פ"ה דהרמב"ם פוסק כרב חלילה פסולה חוזרת על כל האחין נמלא דל"ק כלל ממתני' לא מריבא ולא מסיפא וכמ"ש תו'. מיהו קושייתו על הרי"ף והרא"ש לא נסתלק בזה שהרי מפורש בדברי הרי"ף דס"ל כשמואל דח"פ אינה חוזרת על כל האחין. לכך נ"ל דהיינו טעמא דלא פריך ריב"ת לרב משום

דרב חייש למיתה וקסבר אסור לבטל מלות יבמין כדמוכח בבבלי ר"פ כילד הלכך חולצות ולא מתייבמות כמפורש שם דף יח דגזרי' חלילה ואח"כ ייבם שמא ייבם ואח"כ יחלוץ. וריב"ת דפריך לר"י ידע דר"י לא חייש למיתה וא"ת א"כ ה"ל פלוגתא דרב ור"י ה"ל למפסק כר"י וי"ל מלינו דשמואל קאי כוותיה דרב דבבלי דף יח פריך תרתי דשמואל ל"ל ומשני דסד"א דוקא מחיים וכו' גם מדלא אר"י הלכה כמ"ד יש זיקה ע"ש. פ"מ דס"ל לשמואל ור"י דכך הדעת נותנת דחיישי' למיתה ולביטול יבמין והשתא ניחא גם מה שהקשה על הרי"ף והרא"ש שפסקו דברי ר' יהודה ושמואל להלכה ע"ש ועמ"ש בסמוך ובתי' הרשב"א :

(שם) **אלא** כשמתו זה אחר זה. גם בבבלי פריך ולימא דנפלו בבת אחת ומשני לא סתם לן תנא כר"י הגלילי וכתבו תוס' לר' יוחנן הוא דמסיק הכי אבל ר"ת מוקי מתני' בשבועת העדות כר"י הגלילי. לפ"ז י"ל להכי לא פריך לרב ממתני' דלב מוקי מתני' בנפלו בבת אחת וכר"י"ס ותימא שלא תירלו תוס' כן וא"ל דמ"מ קשיא סיפא אם קדמו וכנסו אמאי יוליאו מידו הא תרוייהון בספק כנסו דאין זה ספק אלא שניהם אסורים דלא שייך למימר בהו שבותר'. מיהו לרב ודאי קשיא למה יוליא השני הא בכר הותרה אשתו בייבום הראשונה ולא גריע' זו משנייה ודאית דאמר רב מתה הראשונה הותרה השנייה ועמ"ש לעיל בסמוך :

(שם ע"ב) **היא** דא וכו'. בבבלי דף כו אמרי' דר' יוחנן סובר מתה הראשונה מותר בשנייה וצ"ל דסובר ר"י יש זיקה וכ"כ תו' שם בד"ה איתיביה וכו' ע"ש וקשה א"כ למה קאמר שאינו יודע טעם אחיות יבמות וטעמא דחולצות ולא מתייבמות משום דאסור לבטל מלות יבמין ליתא דמתני' אתיא כמ"ד אין זיקה ויש לומר דלא ניחא לאוקמי סתמא דמתני' כמאן דאמר אין זיקה דתנן לקמן בפרקין גירש ואח"כ מת אבל מת ואח"כ גירש אסורה ש"מ יש זיקה וצ"ע :

(שם) **אילו** ג' אחין וכו'. קלא קשה היא גופא מנ"ל שאחיו מאמו מותר בה וי"ל ה"ק לא ליפתמיט תנא דלימא הכי ודוחק :

(שם) **קין** ומה וכו'. וקשה לרת קרובת חלוצתו דאסורא טעמא אחרינא אית ביה משום דאחותה חולא עמה לב"ד לחלוץ ואתי למטעי דזו היא יבמתו כמפורש בבבלי פ' החולץ דף מא והך חששא לא שייך הכא וי"ל דר' אבינא פליג אבבלי וכמ"ש לקמן פ' החולץ בפירשתי בקונט' שם במתני' ועמ"ש שם :

(דף י"ז ע"א) **אלא** כב"ש. וקשה אי כב"ש אמאי תני חלץ יבומי נמי תתייבם וכן מקשה בבבלי בפירקין וי"ל דסוגיין אולא למ"ד לא עבו ב"ש כדבריהם להקל ובספ"ק מסיק דפלוגתא דרב ושמואל היא מיהו חלילה בעי לכך לא תני ייבום אבל הבבלי מסיק בפ"ק דף טו דעבו כדבריהם ליכא לשנויי הכי ומוכרח לדחוק ולומר דאתיא כריב"ן וחזרו והתקינו :

(שם) **ותנינן** ר"ל אמר בש"א יקיימו וכו'. וא"ת מ"מ חמירי אחיות מלרות דלרות מתייבמות לכתחלה ואחיות בדיעבד וי"ל לפמ"ש בסמוך אף הלרות לא מתייבמות לכתחלה לב"ש וע"ל לפי מ"ש בקונט' דסוגיין לית ליה הך סברא דלרות קיל איסורייהו ניחא :

(שם) **עיד** דאבא שאול וכו'. בקונט' פי' דאתא לאשמועינן מאי איכא בין אבא שאול לר"ש. ובבלי מבני דה"ק ר"ש לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה. ולא ניחא ליה לשנויי כדשנינן הכא משום דקסבר כיון דעיקר קנין יבמה ביאה היא מאי כניסה שייך בה ובכנו דתנן במתני' היינו בעולה. מיהו הירושלמי סובר כיון דר"ש מספקא ליה אי מאמר קונה מדאורייתא או לא כמפורש לעיל ריש פ"ב שייך כיבמות שפיר כניסה ע"י מאמר דקונה וכ"ש כאן דר"ש אליבא דב"ש קאמר ולר' אלעזר ב"ש סברי מאמר קונה קנין גמור ועמש"ל :

(שם ע"ב) **קיימתיה** כהדא הכונס וכו'. קשה הא לא דמיין להדדי דהתם העובר אינו פוטר עד שיבא לאויר העולם הלכך לא תינשא לרתה וכן מפורש בתוספת' דמכילתין פ"ה מבא"כ כאן כיון שחלץ לה נפטרה ואין אחר חלילה כלום. ותדע לפי זה מי שחלץ לאחת מיבמות שנפלו לפניו והלכה לרתה וניסת לשוק ואח"כ בא היבם על חלוצתו אתסר הלרה על בעלה ותלילה לומר כן דאין זה דרכי נועם וצ"ע :

(שם) **היה** לשנייה לרה וכו'. וקשה למה מותר בלרה הא לרת אחות אשתו היא מאי קאמרת בשעה שנפלה לפניו עדיין לא היתה לרת אחות אשתו הא מיהא לרת אחות זקוקתו הויא ור"ש דפוטר השנייה מחלילה וייבום ש"מ דקסבר דמדאורייתא פטורה וה"ל ערוה פוטרת לרתה. וצ"ל דאדלעיל קאי שבשא הראשון את הראשונה והשני כנס את השנייה ומת ולא בעל דמשכנס נעקרה זיקתה של השנייה ולרתה חוללת או מתייבמת דלא הויא לרת אחות אשתו דמשניסת שוב לא הויא כלרתה וצ"ע ולפ"ז הא דאר"י בסמוך אלו ביקש לבעול וכו' ה"ק אלו ביקש לבעול הלרה עד שלא כנס אחיו השנייה הלרה מותרת שכבר נעקר' הזיקה ע"י אחיו שכנס אחות אשתו נמלא שאחיו כמיתתו עושה לזו לרה ואין לרה לאחר מיתה :

(דף י"ח ע"א) **מתני'** פליגא על שמואל וכו' הוא אסור בקרובותיה. וקשה התם מדרבנן אסרו גזרה חלילה אטו ייבוס וי"ל ס"ד דמקשה מדאסור החולץ גם בשנייה כדמסיק בבבלי דף מ' מדיוקא דמתני' ש"מ דחולץ אסור בקרובותיה מדאורייתא דאי מדרבנן ה"ל גזרה לגזרה ומשני דהפ"ה אין האיסור אלא מדרבנן :

(שם) **פתר** לה כר' לעזר וכו'. וקשה וכי עדיפא חלוצתו מאשתו שמתה דמותר באחותה ולמה לא תתייבם וי"ל דאיירי שמתה לאחר שנפלה לפניו לייבום :

(שם ע"ב) **פתר** לה לאחר מיתה. מתני' דלקמן בפרקין ופ' החולץ מוקי להו לאחר מיתה וקשה א"כ יבמתו שהיא אחות אשתו לעולם לא תינשא שמא המות אשתו ותהא זקוקה ליבם וכתיב דרכיה דרכי נועם. ולעיל ריש פ"ב משמע דלא מלינו כהאי גונא שתאסור היבמה לעולם. ובקונט' פירשתי דאסורה דוקא עד שלא ניסת ודוחק דהא לא מלינו בקרא כה"ג שתהא יבמה מותרת לעלמא ותאסור אח"כ וצ"ע :

(שם) **שומרת** יבם וכו' פתר לה לאחר מיתה. וקשה א"כ ליתני במתני' מתה אשתו היבמה חוללת ולא מתייבמת דומיא דסיפא דתנן מת היבם מוליא את אשת אחיו בחלילה וי"ל דניחא ליה למיתני ברישא מתה היבמה דומיא דסיפא דתני מת היבם ועיי' בתו' דף מא בד"ה מתה וכו' :

(שם) **אמר** לו לעבור על ד"ת. וקשה הא ודאי שפיר קא הלין דאתי עשה דתלילה ודחי לאו דאלמנה לא יקח ועשה דאשה בבתוליה יקח אינה אלא בבעילה ממש. וגדולה מזו אמר רבא דאלאו דאלמנה לא יקח אינו לוקה עד שבעל כמפורש בבבלי בקידושין ד' עח ע"ש וצ"ע :

(שם) **אילין** תרין אמרייתא וכו'. כתב הרשב"א בתי' ומיהו בגמ' דילן משמע דבהכי פליגי רב ושמואל ע"כ ר"ל דפליגי אי חלילה קנין או פטור ואיני יודע מנין לו אדרבה בבבלי דף כ"ו ע"ב מפורש דפליגי בחלילה פסולה אי חוזרת על כל האחין או לא דרב סובר דאין חלילה גרועה עוקרת הזיקה מכל האחין ושמואל סובר דעוקרת אע"פ שהיא גרועה אבל שתהא חלילה קנין ממש אין שום משמעות בכולא סוגיא וצ"ע :

(דף י"ט ע"א) **ונשאו** שתיהן לבני אחין מאב אבל לא מאם. וקשה אפי' יהיו אחין מאם נמי מותרין ליקח בנית אלו ודוחק לומר דה"ק לאפוקי אם היו אלו האחין שמתו אחיהן מן האם ולא מן האב דזה בכר שמעני ממתני' דריש פ"ק :

(שם) **אר"י** חבורה היתה מקשה וכו'. וקשה הא ר"י אמר לעיל חלילה פטור ואפשר שיהיו שניהם חייבין בחלילה וי"ל סוגיא דהכא אתיא כר' בא דאמר משמיה דר"י חלילה קנין וכמש"ל בריש פרקין בתו' :

(שם ע"ב) **והוא** שעבר ובעל. וקשה למה נקט שעבר הא לר"ש אפי' לכתחלה מותר לבעול את הראשונה וי"ל אגב שיטפא דלישנא דסוגיין דלעיל בפרקין נקט הכי :

(שם) **כזה** איכפלין אחיית וכו'. פירשתי בקונט' דהתם מדאורייתא מיכמי חדא וכו' וקשה הא תניא לעיל ר"פ כילד רש"א מאמר קונה או לא קונה א"כ לר"ש מדאורייתא לא מיפטרי חדא בביאת חברתה וכדפריבית בסמוך :

(דף כ' ע"א) **וא"ר** הילא בשם ר"ל מודיי ב"ש וכו'. כתבו תוס' דף כט ע"א בד"ה לא תימא וכו' אע"ג דאין מאמר קונה קנין גמור מ"מ אמרי' לעיל ולקמן גבי אחות אשה דפוטרת לרתה לב"ש ע"י מאמר ע"כ. ואין זה מוכרח די"ל דרב אשי הוא דאמר הכי ואיהו פליג אר"א וסובר דלב"ש קונה קנין גמור דאי בעי לאפוקי סגי לה בגיט' וכ"ש לפרש"י דמסיק שם ע"ב בד"ה ה"ג אלא יבמה וכו' דליתא לדר"א וכ"כ הרשב"א בשמו. והיינו לרב אשי כמפורש שם בש"ס וכ"ג מפירש"י דף יח בד"ה קנין גמור ותיהוי לרת ערוה ע"ש גם מדברי תו' שם בד"ה אלא לדחות וכו' משמע דס"ל דרב אשי פליג אר' אליעזר. וכזה י"ל כל מה שמקשים תו' שם אפירש"י. ומ"ש תוס' עוד שם תימא מאי קאמר ר"ש וכו' וכ"ת דלר"ש אי קני קני לגמרי טפי מב"ש א"כ מנ"ל לר"א דלא קני לגמרי לב"ש כמו לר"ש ע"כ. ולענ"ד נראה דדייק ליה לר"א ממתני' דא"כ למה לא פליגי ב"ש וב"ה ביבמה אחת שעשה בה מאמר דלב"ש סגי לה בגיטא ולב"ה לריכה נמי חלילה וכ"ת להודיעך כחן דב"ה אדרבא כתא דהיתירי' דב"ש עדיף למיתני וכס"ג תירץ הרשב"א אקושיא אחריתא ע"ש :

(שם) **מעבשיו** לאחר ל' יום וכו'. דמשמע דלא מיבעי' ליה אלא לב"ש מדקאמר לא אמרו ב"ש וכו' וקשה הא לב"ע אם קידש אחותה בחיי אחיו ואח"כ מת היבמה פטורה מחלילה וייבום ויולאה משום אחות אשה א"כ ותיבעי לי' לדברי הכל אי מהני קידושין שאלו לפטור

[illegible] שירי קרבן ד"ה הרגנוהו וכו'. ובגיטין הלכתא וכו'. נ"ב נ"ל ובגיטין דף ס

כיבמה וי"ל דבעיית ר' יודן לד"ה אלא ר' יוחנן פשיט ליה דאפי' לבית שמאי לא מהני ועמ"ש בסמוך:

(שם ע"ב) **אמר** לא אמרו ב"ש וכו'. וא"ת מ"ש קידושין אלו משאר קידושין שא לאחר שעברו שלשים יום אשתו גמורה היא כשלא קידשה אחר תוך ל' יום וי"ל סובר ר' יוחנן אל שאינה קנוי' לאדם אחר לאו קידושין גמורים הם. ובקונט' הגהתי ר' יודן בעי מר' יוחנן מדגרסי' אמר לה אמרו וכו'. ואפשר לומר דכל זה מדברי ר' יודן ואמר כמו או דלמא לא אמרו וכו' ופשיט שב"ש והכיא דא"ר אכהו בשם ר"י אפי' קידושי ק' תופסין בה והיינו מטעם כל אשה שאינה קנוי' וכו' כמ"ש בקונט' א"כ לאו קנין הוא ואפי' לב"ש לא דחיין זיקה והא דמיבעיא ליה לב"ש לרבותא קאמר דאפי' לב"ש י"ל דלא דחיין ועמ"ש בסמוך. ומסוגיין יש ראיה לדברי תוס' פרק כילד דף יח ע"ב בד"ה שומרת וכו' אם קידש קודם נפילה א"ל להמתין ע"ש. והא דקאמר דבעינן זיקה ומאמר היינו מטעם דאין מאמר לב"ש כקידושין לאשה:

(שם) **נכרית** חולצת ולא מתייבמת. בבבלי דף ל' גרסי' טעמא דעבד בה מאמר הא לא עבד בה מאמר נכרית יבומי נמי מיבמה א"ר נחמן זאת אומרת אין זיקה אפי' בחד אחא ופי' בקונט' הוא אליבא דרב אשי. וכ' תוס' הר"נ וכו' תימא שלא דקדק ר"נ על משנה דר"פ כילד ע"כ. וג"ל לפמ"ש לעיל דף ו' ע"א בד"ה מודה וכו' איצטרך למתני עשה בה מאמר ברישא להודיעך דבהדי הדדי איתניי' רישא וסיפא ע"ש. וסיפא איצטרך משום מחלוקת דר"ש ורבנן דגם אעשה בה מאמר פליג ר"ש וכמ"ש הרמב"ם בפי' המשנה וז"ל מה שאר"ש חוזר על שני המאמרים וכו' ע"ש ור"ל דבעשה בה מאמר נמי פליג דשנייה או חולצת או מתייבמת וה"ק לעולם מייבם לאותה שהוא חולץ ובזה מסולק קושית תוס':

(דף כ"א ע"א) **ויאות** אילו מי שהיה לו בנים וכו'. וא"ת דלמא נישואין מפילים הלכך אשה שהיה לה בנים ומתו חייבת ביבום דבשעת נישואין היתה ראוי' לכך משא"כ כנס ואח"כ גירש בשעת נישואי השנייה לא היתה ראוי' לייבום וי"ל מי לא עסקינן שהיה לו בנים מאשה אחרת בשעת נישואין ומתו אח"כ ואפ"ה חייבת ביבום. ובבבלי דף יג פליגי בה אמוראי אי נישואין מפילים או מיתה מפלת ע"ש:

(שם) **לית** כאן וכו'. כ' בתיו"ט בשם נ"י ספק גירושין דקתני לאו דוקא וכו' אלא קרי להו ספק משום דסברין מדאורייתא ע"כ. ול"נ דלא קרי להו ספק אלא אגב ספק קרוב לו וכו' כמ"ש בקונט'. והנא להו במתני' לאשמועי' דזהו ספק קידושין אתי למעוטי' זמן בקידושין כדאמר רבא בבבלי דף לא ע"ב:

(שם) **לא** תנא שלא להוציא לזה וכו'. בבבלי בגיטין גרסי' אר"י בשם ר"ת דמן סונא לעולם לא תנא ואפי' אין לה בנים:

(שם) **אפי'** לאביה לא תנא. ק"ק הא בבר שמעינן לה מרישא בתו וכו' לא תנא כדי לזוק לרתה לאביה:

(שם ע"ב) **אם** שלא הוחזק וכו'. בבבלי פ' גט פשוט דף קעו איבעי' להו הוחזק מאי משמע דסובר דמתני' דב"ב בשלא הוחזק וקשה קושית ר' יוסה וי"ל סיבר הש"ס בבלי דלעולם לינו נאמן לומר פרעתי דמאי א"ל שטרך בידי מאי בעי. והיכא לאוקמי מתני' בשהלוה מודה ולא היישי' לקנוני' והא דלא גבי ממשעבדי דסד"א דוקא במקויי' בב"ד גובה ממשעבדי דב"ד מפקי לקלא אבל שודאה בב"ד לחוד לא מהני. ועיי' בכתובות דף ח' בתו' בד"ה א"ר אסי מ"ש שם בשם הרי"ף:

(שם) **לווה** הזקן וכו'. וקשה מאי ראיה היא זו ודאי דאף כאב על בנו חייבינן לקנוניא ולסברת ר' אבון כל מה שהאב תובע מבנו יהא האב נאמן ואין סברא לחלק בין שעושה קנוניא בין שהוא לבדו רוצה לגזול את בנו:

(שם) **והא** תני אף בגיטי נשים כן וכו'. וקשה למה לא ניחוש אף בגט לקנוניא וכי מפני שגירשה לא ישבה עמה קנוניא והא בשובר הגיא דלא יחזיר דחיישינן לקנוניא כמפורש בבבלי בברייתא פ"ק דב"מ ע"ש ובתוס' בסוגיין וצ"ע:

(שם) **לא** אשת שני מתים. בבבלי פריך ואי זיקת שני יבמין דאורייתא חליצה נמי לא תיבעי אלא מדרבנן וגזרה שמא יאמרו ב' יבמות שנאות מבית אחד מתייבמות. מיהו לסוגיין לק"מ דודאי הכא לא הוי אשת שני מתים ממש אלא גזרה אטו אשת שני מתים הלכך בעיא חליצה. אך לביעת הבבלי קשיא לי מאי פריך חליצה נמי לא תיבעי אמאי כי היכי דמרבינן מיבמתו חייבי עשה לחליצה כמ"ש תו' דף כ' ע"ב בד"ה גזרה וכו' אף זו בזואה בה וי"ל כיון דאימעיט בפ' יבמין ה"ל כאשת אח שיש לו בנים כדאמרי' באשת אחיו שלא היה בעולמו:

(שם) **אר"ל** דר"מ היא וכו'. וקשה לעיל פ"ק דף ג' ע"א מוקמי' מתני' דהנן וכולן אם מתו או מיאנו וכו' דלא כר"מ וקשיא סתמא אסתמא וי"ל בלא"ה נמי קשיא סתמא דהכא אסתמא דפרק האשה רבה כדמסיק בסמוך ומוקמי' להו אליבא דתנאי א"כ אף מתני' דפ"ק אתיא כרבנן דר"ש:

(דף כ"ב ע"א) **אם** בא על הבנייה וכו'. ק"ק למה לא קחשיב נמי משום אשת איש וע"ק למה קורא אותה בנייה וא"ל דה"ק אם בא אח"כ על אותה שקידש עובר עליה משום שני תרתי דהא אין אשתו נאסרת עליו משום ביאת אחותה:

(שם) **זאת** אומרת שהאונסין וכו'. וקשה דלמא שאני הכא דלאו אונסה גמורה היא דס"ל למידק אבל אונסה מנ"ל דנפסלת ועמש"ל ר"פ החולץ:

הדרן עלך פרק ארבעה אחין

(שם במתני') **החולץ** ליבמתו ונמצאת מעוברת. כתבו תו' הא דלא נקט החולץ למעוברת כדנקט בגמרא משום דרבותא הוא אע"ג דלא הוכר העובר בשעת חליצה ונראה חליצה מעולה אפ"ה לא פסלה כבוולד של קיימא. ובגמרא נקט למעוברת לרבותא אף דהוכר העובר כיון שהפילה חליצה מעלייתא היא ע"כ ולפום סוגיין לק"מ דמתני' אתי לאשמועינן דאסור לחלוץ למעוברת וא"ת הא מכיפה שמעינן דלא תחלוץ עד שיהא לה ג' חדשים י"ל אי מסיפא ה"א דנקט לא תחלוץ אטו לא תתייבם א"נ כן דרך התנא לאשמועינן אגב אורחא בקילור מה דתנן במקום אחר כמ"ש הוס' ריש ברכות. והא דנקט בבבלי בגמרא החולץ למעוברת לרבותא לרים לקיש דאמר צריכה חליצה מן האחין קמ"ל אע"פ שיודע שהיא מעוברת ולא היתה כוונתו בחליצה זו רק לפטרה אם יהיה הוולד נפל אפ"ה צריכה חליצה. ומ"ש תוס' עוד שם ונמצאת מעוברת בחולץ תוך ג' חדשים איירי דומיא דסיפא שכונס יבמתו דאיירי תוך ג' דאי לאחר ג' חדשים אמאי חייב קרבן כיון דרוב נשים עוברות ניכר לשליש ימיה וזו הואיל ולא הוכר עוברה מאי ה"ל למיעב' וכה"ג אמרי' בשבועות פרע לאנוס שלא בשעת וכתה ע"כ. ותימה למאן קאמרו הכי אי לר"ש דתנן לקמן פ' האשה רבה ניסת ע"פ עדים מותרת להזור לו ופטור' מקרבן דמאי ה"ל למיעבד א"כ ה"ל להביא ראיה ממתני' דלקמן דמפורש דפטורה לר"ש ולא ה"ל להביא ממרחק ראייתם ואי לרבנן דפליגי אר"ש הא אינהו מחייבין קרבן כמאי ה"ל למיעבד דהתם שהיה לה למידק ולחקור כ"ש כאן שהי' לו להמתין עד אחר תשעה חדשים. מכאה"כ גם אי לא תסמוך על העדים עד אן תוחיל ותתעגן. גם עיקר ראיית' מהאי דשבועות קשיא דהתם ודאי אנוס הוא דשלא בשעת וסתה הוא וכי נאמר שלעולם לא יבעול ומאי ה"ל למיעבד משא"כ כאן ולכך לא הביא בבבלי פ' האשה רבה ראיה מהאי דשבועות וגם בשבועות לא קאמר הגמרא דר' הושעי' אהיא כר"ש. וכ"מ בדברי הרמב"ם פ"ה מה' שגגות שכתב בניסת ע"פ ב"ד חייבת בקרבן. ובבא על אשתו ופירס' נדה שלא בשעת וסתה פטורה מקרבן וי"ל דלא דמיא מאי ה"ל למיעבד דהכא להאי דפ' האשה רבה דהתם לא עבידא בדיר מצוה דאשה לא מיפקדא אפריה ורביה אבל הכא דטריד במצות יבום פטור כדאמרינן בבבלי פסחי' פ' א"ד דף עב א"ר יוחנן אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור. אך קשה ליבנא דמאי ה"ל למיעבד לא שייך הכא ועוד הא אמרי' שם בפסחים בסמוך לוסתה אפי' ביבמתו חייב כיון דלא רמיא מצוה עלי' א"כ ה"נ כיון דיש לו להמתין עד אחר ט' חדשים כמאן דלא רמיא מצוה עליה דמיא וצ"ע:

(שם ע"ב) **שלא** הבא צריכה כרוז לכהונה. וקשה למה לא קאמר כשיאת קרובותיה כדתנן במתני' החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת מותר בקרובותי' ויאמרו קרובת חלוצתו מותרות דהיכא שמע בחליצה ולא שמע בילדה אח"כ וא"ל קרובת חלוצתו גופא מדרבנן גזרה אטו קרובת גרושתו ואין גוזרין גזרה לגזרה הא חלוצה דאסורה לכהן נמי מדרבנן גזרה אטו גרושה וגוזרין ולהאי טעמא אף בחללה וגרושה איכא למגזר. וקושיא זו קשיא נמי לבבלי דף מא ע"ב ע"ש:

(שם) **חלוץ** תוך ג' חדשים מהו. בבבלי ריש פרקין פליגי בה ר"י ור"ל ור"י אמר אין צריכה חליצה מן האחין. וא"ת למה לא פריך עליה ממתני' קטנה שחלצה כדפשיטו בסמוך וי"ל דבבבלי דף קה ע"ב גרסי' קטנה שחלצה וכו' אר"י אמר רב זו דברי ר"מ דאמר אים כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש. וכיון דמדאורייתא אין חליצת קטנה כלום ודאי דצריכה חליצה אחרת. ואף להרשב"א שכתב אף דקטנה אינה חולצת נר"מ אינו אלא מדרבנן נמי ל"ק דס"ל דר"מ גוזר קטנה אטו קטן ולפיכך תחלוץ משתגדיל משא"כ בחולץ למעוברת. אך קשה לשיטתו דטעמא דר"מ דגוזר קטנה אטו קטן למה ליה לרבא למימר שם בדף קה כילכתא עד שתביא ב' שערות וכר"מ פשיטא הא קיי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו כמפורש בבבלי בכתובות דף ס' וליכא מאן דפליג עלה וצ"ע:

(שם) **דר"מ** היא. לפי מאי דמסיק בסמוך דטעמא דר"מ שמא תמלא איילוני' ופירשתי בקונט' דקטנה אינה חולצת משום חשש נרתה קשה הא אמרי' בירושלמי פ"ק דף כ' דהר"מ כל שאין את מייבמנו אין את מייבם לרתו ולדידי' לרת איילוני' אסורה א"כ מה חשש איכא בחליצת קטנה אם תמלא איילוני' לרתה נמי מותרת לשוק וי"ל הא דקאמר לרת איילוני' אסורה היינו להתייבם אבל חליצה בעיא. וכן משמע בירושלמי לעיל פ"ב דף יא דתנן ג' אחין נשואים ג' נשים נכריות ומת א' מהן ועשה בה א' מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתיבמות ופריך בנייה למה לא מתייבמה ומשני ר"ל דר"מ היא דאמר כל שאין את מייבמנו וכו' ב"מ אע"ג דאין מייבם לרתה מ"מ בעי חליצה ואף יש לחלק דבפ"ג אף בעלת המאמר בעיא חליצה הלכך גם לרתה צריכה חליצה משא"כ באיילונית מ"מ נראה שאין לחלק כדמוכח מסוגיין. אבל רש"י פי' בפ"ק דף יב אהא דא"ר אסי לרת איילונית אסורה וז"ל לרת איילונית הרי שהיה נשוי שתי נשים והאחד איילונית ומת בלא בנים שתיהן אסורות להתייבם ופטורות מן החליצה ע"כ ולא ידעתי מנ"ל הא דלרתה פטורה מן החליצה ואי מהא דקאמר שם בבבלי זו היא דאיסור נפילה גרם לה לרתה בעיא חליצה איילונית אפי' חליצה לא בעיא מ"מ הא דאורייתא הא דרבנן אין מכאן ראייה דדהיי' בעלמא היא ולפי המסקנא דמחלק בין הכיר בה לשלא הכיר בה מודה רב אסי דזו היא למעוטי לרת איילונית דבריא והיינו שלא הכיר בה ומודה נמי רב אסי דלרת איילונית צריכה חליצה דמה לנו להרחיק פלוגתייהו דרב אסי ור"י. ולעשות מחלוקות בין התלמודיי' הבבלי והירושלמי וצ"ע:

(שם) **שמא** תימלא איילונית. כ' תוס' דף קה ע"ב בד"ה קטנה וכו' ומיהו בירושלמי גרסי' בסדר המשנה תחלוץ משתגדיל ואם לא הללה חליצתה כשרה משמע דסובר דמקיש ר"מ אשה לאיש היינו מדרבנן אבל לר' יוסי חולצת לכתחלה ע"כ. ותימא ודאי הירושלמי לית ליה כלל דר"מ אית ליה היקישא דא"כ למה ליה טעמא שמא תמלא איילונית תיפוק ליה מהיקישא או מטעם גזרה וכמ"ש לעיל בסמוך בשם הרשב"א וצ"ע:

(שם) **ר"י** בעי חלץ לה מעוברת והפילה. וא"ת מאי קמיבעיא ליה תפשוט ממתני' דקטנה שחלצה וכו' כדפשיט בסמוך וכ"ש דזו בשעת חליצה ודאי לא היתה ראויה לכך משא"כ קטנה וי"ל ר' יודן ס"ל דטעמא דר"מ משום דמקיש אשה לאיש וגזרה קטנה אטו קטן וליכא למפשט מידי וכמ"ש לעיל בסמוך בד"ה תנן וכו' ע"ש:

(שם) **יכול** תהא זקוקה ליבם ת"ל ולא ימחה וכו'. כ' תוס' בפירקין דף לה ע"ב בד"ה והא לית ליה כיון דהפילה לבסוף אבל בר קיימא לא א"נ כשהוא בר קיימא נפקא לן מלהקים לאחיו שם ולא ימחה שמו מישראל פרט לזה שאין שמו מחוי ע"כ ותימא שלא הביאו הירושלמי דמפורש דמלא ימחה נפקא לן בן קיימא וע"ק למה הפכו הסדר והביאו תחלה קרא להקים לאחיו שם דכתיב בתר קרא ולא ימחה שמו:

(דף כ"ג ע"א) **אף** בתולים כן. וקשה הא לא דמיין להדדי בשלמא בביאה כדאמר טעמא שאין הולד פוטר עד שילא לאויר העולם גם הביאה באיסור היתה משא"כ בחליצה כיון דאיגלי מילתא למפרע דלא היה הולד בן קיימא אינה צריכה חליצה אחרת וי"ל ס"ל לר' יודן כדתני ר' הושעי' מאן יבמי את שאין אימרים לו ייבם אין אומרים לו חלוץ וכ"ה בבבלי:

(שם) **כמה** דאת אמר תמן בן הוא למפרע וכו'. וקשה שאני לענין יבום דכתיב ולא ימחה שמו מישראל ונפל שמו מחוי. ואפי' מעוברת בן קיימא נמי ממעטינן מדכתיב להקים לאחיו שם בישראל והיינו פוטר עד שילא לאויר העולם משא"כ לענין ירושה י"ל דעובר נמי זוכה:

(שם) **ובלבד** שכיב מרע. כ' הש"ך בח"מ סי' ר"י ס"ק א' לא קיי"ל כהאי ירוש' דבש"ס פ' מ"ב לא אמרו דדוקא בשכיב מרע אלמא דאין חילוק תדע דהא קאמר נמי בירושלמי בלבד מטלטלים הא קרקעות לא ולא מצינו בש"ס ופוסקים שחילקו בכך א"ו לא קיי"ל כהאי ירושלמי ועוד הא בכולא סוגיא דפ' מ"ש מעיקרא הוה ס"ד דטעמא דמתני' משום מזכה לעובר קנה ואפי' בבריא א"כ נהי דמסיק בתר הכי טעמא דמתני' דעתו של אדם קרובה אצל בנו לא תזינן דהדר מהא דמתני' איירי אפי' בבריא ע"כ. ותימא לענ"ד לדחות דברים המפורשים בירושלמי והסכימו עליהן עמודי העולם רבי' האיי וכס"ע והרמב"ן ז"ל וכ"מ מדברי הרי"ף והר"י הלוי בלי טעם וסברא. דמ"ש תדע וכו' איני מבין הוכחה זו הרי פעמים רבות לאין מספר מביאים הראשונים דברי הירושלמי להלכה אף שלא הוזכר בבבלי דכללא הוא מקום שזה סוגר זה פותח. ומ"ש ועוד וכו' אינה ראיה כלל דכוונת הירושלמי לומר לר' אלעזר דסובר דבמתני' לא תנן בנו משום דאורחא בכך אלא נקט בנו דוקא א"כ אף בשכיב מרע דנקט מתני' נמי דוקא הוא. דמתני' איירי בש"מ מדתנן האומר המשמע באמירה בעלמא סגי והיינו ב"מ וכ"כ הש"ך שם. והלכך בעינן תרתי בנו וש"מ. ודוקא מטלטלים מדתנן יטול מנה ומאתי' ולא יטול קרקע פלוני. לפ"ז בבבלי דמסקינן דבנו דתנן במתני' דוקא ה"ה ש"מ ומטלטלי דתנן במתני' דוקא הוא. גם מ"ש דכולא סוגיא איירי אפי' בבריא הימא אדרבא כולא סוגיא איירי בש"מ דהא קאי אההוא דאמר נכסי להאי דמעברא וכ' תו' בש"מ איירי ע"ש וצ"ע:

(שם ע"ב) **מה** עבד לה ר"ל. בבבלי ב"ב דף קמב מסני אביי שאני ירושה הבאה מאיליה. ותירוץ זה שייך נמי אקושיא שניה דפריך גם אשמואל. מיהו אקושיא שניה י"ל דלאו ירושה היא כיון שהפילה וכן משמע בבבלי שם שזו היא סברת רבא. ותו קשה לי מאי פריך לר"ל מרישא דלמא הא דחייבין להחזיר הכל היינו כשנולד העובר דאז ודאי לכ"ע יורש גמור הוא וי"ל הכ"ד דברייתא איירי בשנולד העובר א"כ היינו רישא נודע שיש לו בן אלא והדי הא קמ"ל דאפי' כשהוכר העוב' נתבטל' חזקתם וקבי' לר"ל:

(שם) **משום** ייחוס. בבבלי פ' מ"ש קאמר רבא שאני התם דרפויי מרפיין בידיהו מעיקרא בשעת שכתזיקו. ולא קאמר משום ייחוס דקסבר יתום כדי לא קנה. ובאמת תימא לי מי איכא למ"ד דיאוש כה"ג שעדיין ברשות הבעלים הוא דמהני אפי' למ"ד יאוש כדי קנה היינו כשהגניבה ביד הגנב אבל כל שהוא ברשות בעלים לכ"ע לא מהני ודוחק לפרש משום יאוש דקאמר היינו דמעיקרא יאושי מייאשי מיניה והיינו כדרבא וצ"ע:

(שם) **חזר** בה ר"ל. וא"ת מאי ראיה ממתני' דלמא מתני' איירי בכאין שם אלא בת דודאי דעתו קרובה אצלה כבנו וי"ל מסיפא דמתני' דייק דתנן אם זכר מנה אם נקבה מאתים וילדה זכר ונקבה זכר נוטל מנה ונקבה מאתים. הרי אע"ג דיש לו בן זכתה הנקבה. והא דמסיק בבבלי המזכה לעובר לא קנה ומוקי למתניתין בבנו דוקא ול"ק ליה מנקבה היינו דמוקמי למתני' כרבי יהודה דברתא עדיפא ליה כמפורש שם דף קמ"ה:

(דף כ"ד ע"א) **לא** כן אמר רב וכו'. עיין פירושי בקונט'. מיהו נכון פירוקא דש"ס קשה קצת ויש לומר דהכי פריך לא כן א"ר והוא שיוכית וכו' אם כן למה ליה טעמא בשאכל עורב תחלה דפטור דה"א לעמוד על וודאו תיפוק ליה שהרי אין מוכיח לפניו חלב ברור ומשני דמודה רב היכא דאפשר לעמוד על וודאו אף על גב דאין חלב ברור מונח לפניו דחייב כאשם תלוי:

(שם) **חייבין** על חלבו אשם תלוי. וקשה הא אפשר שיהא חכם ויברר שהוא מין בהמה וי"ל דפריך אהא דאמר רב דבעינן שיקבע איסורו וכוי לא איקבע איסורו. אך קשה דגרסי' בפ"ב דביכורים מתני' דלא כרב דרב אמר כל שא"א לעמוד על וודאו אין חייבין על ספיקו אשם תלוי. גם בבבלי כריתות דף יז פריך ר"י לר"ז מהא דכוי ור"ז סובר דלא בעינן שיקבע איסורו וי"ל כיון שלא הכריעו חכמים כוי מה הוא אם חיה אם בהמה שוב אין לספק שיבא חכם ויברר. גם לא חייבינן שמא יבא אליהו ויאמר בהמה היא ועדיין הדבר צ"ת:

(שם) **ניתני** היבמה לא תחלוץ וכו'. וקשה דלמא איירי בבא עליה לאחר ב' חדשים למיתת הבעל והוכר העובר לאחר שלשה חדשים למיתת הבעל ואפ"ה יש להסתפק בשבעה לאחרון דאין הכרת העובר מתאחר יותר משליש ימיה אבל לפעמים ניכר העובר לאחר חדש הראשון ויש לומר דקים להו לחכמים דלעולם אין העובר ניכר אלא לשליש ימיה ולא קודם לכן גם אין הכרת העובר מתאחר יותר משליש ימיה וצ"ע:

(שם) **שהן** שתי ילידות. וקשה לפי מאי דפירשתי בקונט' דהא דנקט בן שבעה במתני' לאו דוקא א"כ ליכא למשמע ממתני' דאיכא ילירה לשבעה וא"ל דהא דקאמר והוכר העובר לאחר כ' יום ה"פ זה שנולד לשבעה צריך נמי יותר משני חדשים להכרה השובר שהן שליש ימיה לפיכך צ"ל מקוטעין לשני ואחר כך ילדה בתחלת חדש התשיעי למיתת הבעל דיולדת לתשעה יולדת למקוטעין ולשני ה"ל כחדש השביעי ולראשון תשעה דאם כן מאי קאמר את ש"מ שהאשה יולדת לחדשים שלימים הא לית כאן תשעה שלימין דאי ילדה בסוף החדש התשיעי א"כ ליכא לאפוקי בשני כלל דלשני כן שמנה הוא כבתחלת ארבעים יום מתשעה חדשים וי"ל שליימה דמתני' דייק מדתנן בן שבעה לאחרון. מיהו לפמ"ש לקמן בסמוך בד"ה ילידה לשבעה וכו' בשם היש"ת ניחא דאף שילדה בסוף תשעה לראשון אפשר שיהיה בן שבע לשני דאפי' בן שמנה שנולד לשבעה יצא. סוף הי ודייק שפיר ממתני' שהן שתי ילידות ואף לפירושי שם ניחא ע"ש:

(שם ע"ב) **שהאשה** מעוברת וכו'. וקשה הא כבר אמרנו שאין העובר מתאחר הכרתו יותר משלשה חדשים א"כ לאחר ג' חדשים ודאי מותר שהרי לא הוכר ואי כשהוכר העובר אסור לכנסה מטעם מעוברת חבירו ועי' בבבלי כתו' דף לו בד"ה רוב:

(שם) **אין** ממזר בספק. עי' פירושי בקונט'. ובבבלי בפרקין דף לז פריך הב"ב מאי קאמר ופירש"י ראב"י היכי מלי לאפוקי מספק ממזר ודחקו אביי ורבא לשנויי ע"ש. וקשה לפי' בקונט'

בקונט' לק"מ דה"ק דאין ממזר מספק דלעולם מותר לבא בקהל וס"ל כר' יוסי ור' יהודה דסברי הכי בבבלי בקידושין דף ע"ג וי"ל אי כר"י ור"י ס"ל א"כ אף בממזרת מותר דהכי ודאי הוא דלא יבא הא ספק יבא בקהל ודאי הוא דלא יבא בספק יבא א"כ יש ממזר בספק ונפקא מיניה במותר בממזרת. אך בסוגיין משמע כפירושי בקונטרס מדקאמר דלראב"י שמגס ניהו ש"מ דסובר דאסור בממזרת דא"כ ה"ל עברה. ונ"ל דראב"י ס"ל כר' יהודה קהל גרי' איקרי קהל וס"ל כר' יוסי דמאחד קהל לא מרבי' אלא דספק מותר לבוא בקהל אבל שיבא ספק מותר בודאי ממזרת לית לן קהל יתירי לרבויי. מיהו בבבלי בקידושין שם משמע דעפי אית לן לרבויי מקהל דספק מותר בודאי מלמדר' ביה דקהל גרים איקרי קהל ע"ש ועמ"ש בירושלמי קידושין דף כה בתוס' שם:

(דף כ"ה ע"א) הן דאת אמר מוכרת וכו'. וקשה כשנפלו לה משנעשית שומרת יבם אמאי יחלוקו מי גרעה מנשואה אדרבא מסברא י"ל דכולא ברשותה נפלו. לכן נ"ל דה"ג הן דאת אמר מוכרת ונותנת וקיים כשנפלו לה משנעשית שומרת יבם וכן דאת אמר יחלוקו וכו' כשנפלו לה עד שלא נעשית שומרת יבם ולכך יחלוקו דנשוא' ידו עדיפא מידה ובשמת אין ליבם בה אלא זיקה וידו כידה וברישא שנפלו כשהיא שומרת יבם לא מהניא זיקה למקני נכסי דהשתא. וזו היא דעת אביי בבבלי במשנתין ואמרו שם תניא משמיה דריב"ח כוותיה דאביי. ורבא פליג עליה התם ומוקי למתני' רישא דלא עבד בה מאמר וסיפא דעבד בה מאמר. והרי"ף לא כתב מכל הני פלוגתא דאמוראי דמתאמרן עלה דמתני' ולא מידי. ותמהו עליו כל הראשונים ודחקו לתרוצי'. ול"נ דפסק כוותיה דאביי ולא איצטרך לאתויי פירוקא דאביי דפשטא דמתני' משמע הכי דרישא איירי בשנפלו לה כשהיא שומרת יבם וסיפא נמי משמע דאיירי בשנפלו כשהיא נשואה כדאמר ר"פ בבבלי במשנתין מתני' כוותיה דאביי דייקא מאי נכנסים ומאי יוצאין אלא נכנסין לרשות הבעל ויוצאין מרשות הבעל לרשות האב. וא"ת הא איפליג אביי וכדאר"פ ואע"ג דקשיא ליה מתה י"ל דקשיא להרי"ף אי כפירש"י מאי קאמר אע"ג דקשיא ליה מתה הא הדא לא שייכא בתברתה והכי הל"ל אלא דקשיא ליה מתה. ועוד מאי קמ"ל ר"פ הא כבר הקשה רבה קושיא זו ועוד אביי שמע מרבה קושיא זו כדמפורש שם למה מוקי למתני' בהך אוקימתא אלא ודאי הא דפריך הש"ס שם אדמפלגי לאחר מיתה ליפלגי בחיי' ולפירות הך קושיא ליתא דגרסי' בבבלי בב"ב דף קנח אבא דתנן התם נפל הבית עליו ועל אביו ב"ה יחלוקו וב"ש נכסי' בחזקתן. בחזקת מי ר"א בחזקת יורשי האב ר"ש אמר בחזקת יורשי הבעל ר"ל אמר יחלוקו. הנה קושית הש"ס אינה אלא לר"א ור"י דלדידהו נ"ל דבשומרת יבם אף ב"ש מודו דנכסי צ"ב בחזקת יורשי הבעל כמו שהוכיחו תוס' במשנתין ובכתובות דף פ' בד"ה נכסים וכו' דרב אשי דייק מדקאמרו ב"ש יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ולא קתני יורשי האב עם יורשי הבעל ש"מ דבנכסי צ"ב מודו ב"ש לב"ה והס"ד ב"ה בחזקת יורשי האשה קאמר א"כ נכסי צ"ב קיימו טפי בחזקת האשה מנכסי מלוג והא ודאי ליתא ע"ש. מיהו לר"ל דאמר התם בב"ב דב"ה דאמרו נכסים בחזקתן היינו בחזקת שניהם ויחלוקו סובר דהכא בשומרת יבם גם בנכסי צ"ב פליגי ב"ש וב"ה ב"ש סברי נכסי צ"ב בחזקת יורשי הבעל כדדייק רב אשי מדלא"ק יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל וב"ה סברי נכסים דהיינו נ"ב בחזקתן בחזקת שניהם וזו פלוגתא המפורשת במתני'. מעתה ודאי דאיכא רבותא בפלוגתייהו דלאחר מיתה לאשמועינן פלוגתייהו בנכסי צ"ב אבל בפירות ודאי דיש ליבם מחצית הפירות וכן דעת רוב הראשונים וכמ"ש הה"מ פכ"ב מה"א ע"ש. ולדעת הרמב"ם אין ליבם כלל בפירות אפי' נכסי צ"ב מעתה מתפרשים דברי ר"פ הכי מתני' דייקא כוותיה דאביי מדלא תנן בקלרה נכסי מלוג ואע"ג דקשיא ליה מתה לא חש לאך קושיא דהלכתא כר"ל דאמר יחלוקו. וכ"פ הרי"ף בב"ב וכן דעת רוב הפוסקים. לכך פסק הרי"ף גם כאן כאביי דר"פ דהוא בתרא אמר דמתני' כוותיה דייקא ואין לחוש לקושית רבה ליפלוגי בחיי' ולפירות. והדברים ברורים. ובחידושינו ישבתי מ"ש הרי"ף פ' הכותב דברי רבא ע"ש. וכמ"ש י"ל גם דברי הרמב"ם פכ"ב מה"א דפסק דאין ליבם חלק בפירות נכסי צ"ב והשה עליו הה"מ מאין הוציא כן ע"ש דהרמב"ם מפרש הא דקאר"פ כפירש"י דלפי המסקנא קשיא לאביי מתה. וקשיא ליה הא איכא לשנויי כדשנינן דס"ל לאביי כריש לקיש וכמ"ש הרמב"ם שם אלא ודאי דאין ליבם כלל בפירות אפי' נכסי צ"ב הלכך אין סברא לומר דס"ל לב"ש דליהוי כל נכסי צ"ב בחזקת יורשי הבעל. ומהא דקאמר בסמוך שכן אפי' אחיו וכו' יש ראיה מבוררת לפסק הרמב"ם ועמ"ש בירושלמי בכתובות דף כ"ע בתוס' בסוגיין. ובחידושי הקשיתי לאמוראי בבבלי בסוגיין דמפרשי משנתינו דפליגי ב"ש וב"ה אי ספק מוציא מידי ודאי וכו' כמפורש שם א"כ תרתי פלוגתא דב"ש וב"ה הכא ובב"ב למה לי דהא תרווייהו בחדא טעמא שייכא. ותמהתי שלא הרגישו בזה המפרשים ז"ל והארכתי שם ליישבה ע"ש:

(שם) תני ר' הושעיא וכו'. בבבלי כתובות דף פ' גרסי' איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה וכו' ופשיט מהא דר"ש ופריך רבא ולימא את אני יורש אשתו אין אני קובר וכו' ע"ש. ודחקו תוס' והמפרשים בפי' הסוגיא. ונ"ל דאיבעיא דהתם למ"ד לב"ש דיחלוקו בנכסי צ"ב דהלכתא כוותיה וקאמר קיי"ל קבורתה תחת כתובתה ונדוניתה מי קוברה יורשי הבעל דקא ירתי כתובתה נוסף על חצי נדוני' דהיינו נכסי צ"ב א"ד יורשי האב דקא ירתי נכסי מלוג נוסף על חצי נדוניתה. ופשיט מדר"ש דתני יורשי כתובתה דהיינו יורשי הבעל חייבין בקבורתה ופריך רבא ולימא את אני יורש אשתו אין אני קובר וסבין אביי דסובר רבא דמיבעיא לן למ"ד נכסי צ"ב בחזקת יורשי האשה וקשיא ליה כיון שאינו יורש כלום מנדוניתה אינו חייב בקבורתה לכך השיב לו דאיבעיא לן למ"ד יחלוקו ואין עליו משני לדדים או שיותיר חצי נדוניתה או שיקברנה ואין ליורשי האב ליתן חלקם דסברי אף כשאין לה נדוני' חייב הבעל לקברה תחת כתובתה לכך כ"ש עכשיו שיש לו ג"כ חצי נדוניתה וה"ל רבא הכי קאמינא שהוא יכול עליהם משני לדדים או שיתנו לו כל נכסי צ"ב או שיתנו חלקם ואי משום כתובה מנה ומאתים לא ניתנה כתובה לגבות מחיים וזכו שירש מאחיו לעמוד במקומו כאלו הוא חי ולא ירש ממנה יותר מיורשי האב ומשני יבם כאחר דמי ומן הדין הי' ראוי בהטול מנה ומאתים שלה וה"ל יורש כתובתה וחייב בקבורתה כדאמרי' לעיל. ופריך והא בעינא לכשתנשאי וכו' פי' כיון דלא ניסאת לאחר שהרי אגידא ביבם וה"ל כארוסה א"כ קשיא רבא שגם יורשי האב יתנו מחצה ומשני יבם נמי כאחר דמי וא"ת מ"ד בחזקת יורשי האשה תיקשי ליה הא דר"ש ומתני' דפ' אלמנה ניזונית מנכסי היתומים וכו' יורשים יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אמאי הא יורשי האב יורשין כל נדוניתה וי"ל דסובר כמ"ד ארוסה שמתה אינו חייב בקבורתה דכתובתה לאחר תחת קבורתה ולא נדוניתא והרבה אמוראי' דסברו הכי כמפורש בבבלי כתובות דף נג. ודברים ברורים הן ובזה יתיישבו כל הקושיות שהקשו תוס' והמפרשים בסוגיא זו ע"ש:

(שם ע"ב) מתני' אמרה בן המגרש וכו'. עיין מה שכתבתי בכתובות דף כט בקונט' פירוש אחר בסוגיא זו:

(שם) ארוסה שמת אין לה כתובה. עיין בקונט' שני הפירושים שפירשתי לפי הגהתי. ואפשר לקיים הגירסא שלפנינו וה"פ ארוסה שמתה אין לה כתובה היינו דין כתובה והא דתניא קבורתה תחת כתובתה בנשואה איירי ונדוניתה מבית אביה בכלל שהוא יורשה אבל הכא כיון דכי מתה אינה יורשה אף הוא אינו חייב לקברה. שלא הותרה להנשא לשוק דכך היו כותבין בכתובתה כשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וכל זמן שלא מת ולא נתגרשה לא נשתעבד לה ולא יורשת ממנו כלום. שלא תאמר יעשה כמי שגירש כדר"א מאי איכא בין מיתה לגירושין הא ביוצאת ממנו בגט צריך ליתן לה מיד כתובתה אע"פ שלא ניסת לאחר ש"מ דיציאתה מרשותו מחייבו בכתובתה אם כן מתה נמי לפיכך צריך ר"ז להשמועינן דאינו כן דהא דכתב לה כשתנשאי לאחר היינו כשיהיה לה רשות להנשא לאחר וזה אינו שייך במתה וכפירוש זה נראה. וכ"מ בבבלי כתובות דף נג. ועמ"ש לקמן פט"ו בתוס' בד"ה כ"ם וכו':

(שם) שלא תאמר חליצה פטור וכו'. וא"ת ולמא ה"נ יזכה בנכסי אחיו ע"י חליצה וי"ל דדייק ליה מקרא מדכתיב והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו ודרשינן אשר תלד פרט לאיילונית יקום על שם אחיו לנחלה וקשה האי אשר תלד ה"ל למכתב ברישא לא תהיה אשת המת אשר תלד החוצה ומאי שייטא הכי בנחלה אלא ללמד והיה הבכור אשר תלד כלומר שייבם אשת אחיו הראוי להוליד יקח נחלה אבל לא בחליצה והא דממעטינן מיניה איילונית היינו מדכתיב תלד לשון נקבה ש"מ דאיבמה נמי קאי. ובבבלי פריך א"ה אינו אלא בא' מן האחין מיבעיא ליה אלא כד"א הואיל והפסדה מייבום ליקנבי' קמ"ל. נראה דהירו' לא חש לקושיא זו דה"נ משמע ה"ס בה' מכל האחין א"נ דקשיא ליה אפירוקא דבבלי לפי מאי דקיי"ל דמיאת קטן עדיפא מחליצת גדול וקודם חליצת גדול צריכה לחזור על כל האחין לייבם א"כ מאי הפסיד לשאר אחין, וכ"מ בבבלי דף לט דהכי הלכתא ואמר ליה דמתני' איירי שחלץ לה ולא חזרה על שאר אחין לייבמה דהא מתניתין סתמא תנן ואיכא לאוקמא דוקא בשלא הפסדוהו אבל בשאפסדוהו לשאר אחין אינו נוטל כלום ול"ע:

(דף כ"ו ע"א) מאחר שאינו יכול לקיים אחת מהן וכו'. וקשה כיון דמדאורייתא אין המאמר כנוס למה לא יזכה בירושת אחיו ודוחק לומר כיון דעבר אדרבנן נקנסיה ול"ע:

(שם) וטעמא דר"י והיה הבכור וכו' מקישו לבכור. וקשה מ"ט דרבנן דפליגי וכן קשיא נמי אבבלי וא"ל לית להו הך היקישא הא אמרי' בבבלי דף כ"ד ע"ב דאף אליבא דרבנן דרשי' הך היקישא ואפשר לומר דסברי רבנן דלא ממעטינן מהיקישא דבכור אלא דבר אחד דמסתבר טפי למעוטי אבל כל שאר מילי מרבינן מיקום על שם אחיו דלא דחינן מאי דמפורש בקרא אלא מדלא כתיב והיה הגדול ממעטינן חד מינה. ובהכי ניחא מה שכתבו תוס' דף כד בד"ה למאי

הלכתא לגריעותא אר"י דסמ"ל בתביעותא שאין ירושתו חוזרת ביובל ע"כ. ולפמ"ש לא מני לאוקמי לתביעותא דמיקום על שם אחיו מרבינן כל תביעות וזכות שהיה לו לאחיו וזה ברור:

(שם) הא לא חלץ לה ומתה וכו'. וקשה דלמאי לכך לא תנן מתה משום דבעי למתני סיפא והאחין מותרין ודוקא בחליצה שריין אבל לא במיתה ולכך לא פריך מינה בבבלי דף יח על רב יהודה דאמר שומרת יבם שמתה אסור באמה ואפשר דהיינו טעמא דר' אבין דמייתי מסיפא. ובבבלי לא מייתי גם מסיפא משום דסובר חליצה מאחד מן האחין עדיף ממתה דנסתלקה זיקה דאחין ונראה לכל דלא היה לאחין שום קורבה בה:

(שם ע"ב) ואסור בצרת קרובת וכו'. בקונט' פירשתי דאסורות דדמיא לגרושה וכ"כ תוס' ויותר נ"ל דהיינו טעמא שיאמרו חליצה פטור וייבום פטור כי היכי דהכי בקרובת חלוצה ה"נ בקרובת יבמה שהרי דלא הויא כאשתו אלא כאשת אחיו הלכך גם צרת קרובת חלוצתו אסורה כצרת קרובת אשתו גמורה אבל קרובת צרת חלוצתו שריא דהכל יודעים שאין זו כאשתו שלא נתייבמה ולא נחלצה ועמש"ל דף ט' ע"ב בד"ה ק"ו וכו':

(שם) מה בין חולץ מה בין מגרש. וקשה מאי קשיא ליה ודאי דאיכא בינייהו טובא אחות חלוצתו מד"ס ואחות גרושה דאורייתא כדפרישית בקונט' במתני' ול"ע:

(דף כ"ז ע"א) אע"פ שאין ראיה לדבר וכו'. בבבלי פ"ק דנדה דף ח' ע"ב קאמר משום דאיכא דילדה לט' ואיכא דילדה לשבעה ופירש"י שמא ניכר עוברה לשליש ימיה דהיינו ב' חדשים ושליש קמ"ל דאזלינן בתר רוב נשים. לא נתבאר מדבריו אם היולדת לשבעה ניכר שעוברה לב' חדשים ושליש או שלפי האמת אף זו אין עוברה ניכר עד לאחר ג' חדשים. ומדברי הרא"ש נראה שתפס כמוחלט דיולדת לז' עוברה ניכר לכ"ח ושליש. והיפ"מ האריך בסוגין להשיב על דבריו דכי הוי רובא של ראשון ואחרון ואמצעי שלם אינו אלא ס"ב יום ואנן ב' חדשים ושליש בעינן ע"ש. נראה דאשתמיטתיה הא דאמרי' בבבלי ובסוגיין דלד"ה היולדת לז' יולדת למקוטעי' וסגי בקפ"ד ימים לצורתה וה"ל ס"ב שליש ימים דכפי זמן העיבור ישתנה זמן הכרתו וזה פשוט. אך קשה לי הא מבואר בסוגיין דפלוגתא דאמוראי היא בעינן ג' חדשים שלימין להכר' העובר או אפי' חסירים ול"ע:

(שם) אפילו מעוברת רוח. כתב היפ"מ כוונת ר' יודן דלא תקשה איך סמכינן אהכרת העובר להקל דלמא רוח הוא קמ"ל דלא איכפת לן ע"כ ע"ש. וקשה הא ברייתא מפורשת תניא בנדה שם ת"ר הרי שהיתה בחזקת מעוברת וראתה דם ואח"כ הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא הרי היא בחזקתה ודיה שעתה ע"כ. הרי דלגופה איצטרך ולא ללמד על דבר אחר:

(שם) אתא קומי רבה בר בא ואכשרו. וא"ת לפמ"ש בקונטרס היה ספק אם היה רובו של ראשון ואחרון א"כ למה הכשירו רבי אבהו יולדת לשבעה יולדת למקוטעין ואינה צריכה אלא שני ימים מן הראשון ושני' מן השני וכ"ה בבבלי בפרקין:

(שם) דלבן ניתני שלשים יום. בבבלי בנדה דף לח גרסי' א"ר"א בר אהבה ש"מ קסבר ר"י שיפורא גרים כ' תוס' פי' שופר שתוקעין בר"ח בקידוש החדש תשיעי של עיבור' וא"ת והיכי מוכח דחדש לבנה גרים דלמא חדש תשיעי של שלשים יום להריונה גרים וכו' ע"ש. ותימא הרי מפורש כאן דדייק ליה מדלא תנן דיה שלשים יום ואין צריכין לכל מה שדחקו תוס' שם ע"ש:

(שם ע"ב) או לרע"ד יום. כ' הי"מ ולפמ"ש כאן או לרע"ד י"ל דלא מני יום הקליטה מכלל הרע"א יום ע"כ. ותימא מי איכא למ"ד דצריכה יותר מתשעה חדשים ונ"ל דירושלמי לשיטתו דגרסי' בשבת פר"ע ד' ע"ד ע"ב אר"י זו דברי ר"ע וראב"ע אבל חכמים אומרים שלשה ימים בעינן לקליטת זרע מכאן ואילך מסרחת. והיינו שש עונות שלמות כגירס' רש"י בבבלי שם דף פו ע"ב נמצא קליטת הזרע פעמים ביום רביעי וזה ברור ונכון:

(שם) כל שהוא בשייר רבה וכו'. היפ"מ גורס כל שהוא בהרבה הרי הוא בהרבה וה"פ מי שנולד בריב"ב ימים כמנין הרבה אותו הרבה ויחי' ומי שהוא בהרבה דהיינו ר"ח יום שהן מקוטעין לא יחי' ע"ש. וגירסא שלפנינו נראה עיקר דמתורצת קושית הש"ס דרמי ר' בא אהדדי משא"כ לגירסתו:

(שם) ר"י חשש לגיטין ולולד. מכאן ראיה למ"ש תוס' דף מב ע"ב דר' יוסי שרי לארוסה ליארס ולינשא דהא בארוס' ליכא אלא חשש גט דהיינו גזרה אטו גט דנשואה אך לפום סוגיין לא צריכין למימר טעמא דר' יוסי דמתיר בגיורת וכו' משום דאשה מזנה מתהפכ' ומזנה כדאמר בבבלי ס"פ הרבע אתין אלא משום שאינן ראויין לגט:

(שם) אין תימר דלית ר"מ וכו'. וקשה למה דייק מסיפא הא ברישא מפורש אחד ארוסות וכו' לכך נ"ל דה"ג אין תימא ר"י חושש לגיטין הא תנן ארוסות יכנסו מיד:

(שם) הדא מסייעא לר"מ וכו'. ותימא היך מייתי סייעתא מדברי המורה לתנא וי"ל דה"ק מכאן סייעתא דטעמא דר"מ משום דחשש לגיטין וכדפרישי' בקונט' דאל"כ רב גידל דלא כמאן:

(שם) מסייעא לר' יוסי. וקשה הא כר"מ נמי אתיא דהא אנוסה אינה ראויה לגט ודוחק לומר דר"מ חייש לגט לחוד ולולד לחוד:

(דף כ"ח ע"א) ובדמים ר"א מעת לעת וכו'. ברייתא זו שנוי' בתוספתא פ"ק דנדה אלא שנוי' בהיפך דר' יהודה לר' יוסי. ולא ראיתי להרמב"ם שכתב דין גיור'. וקשה למה תהא מטמאה מעת לעת דאימור כחלי בית הרחם העמידוה הא מיהא אין הנכרית מטמאה בנדה ואין כאן שום טומאה וע"ק הא בלא"ה טמאים הטהרות שנגעה בהן דקיי"ל דגזרו על העכו"ם שיהו מטמאים כזבין לכל דבריהם ואפשר דנ"מ שעל טומאת עכו"ם אין שורפין תרומה משא"כ בטומאת מעת לעת. מיהו קשה הא תנן פ"ב דזבים הכל מטמאין בזיבה אף גרים ועבדים בין משוחררים בין אינן משוחררים וה"ה דמטמאין בנדה מדאורייתא א"כ ה"נ דמטמאין מעת לעת אף קודם שנשתחררו. והר"ש מביא שם ת"כ דתניא בשם רבי יהודה דעבדים מטמאין בזיבה וי"ל ר' יוסי פליג וסובר עבדים שאין משוחררין אינן מטמאין בזיבה וה"ה בנדה ומשום ר' יוסי נקט משנשתחררו:

(שם) אלא אחרים שנו מחלוקת וכו'. מה שיש לדקדק בזה עמ"ש בירושלמי בתענית ד' ז' ע"ב בתו' בד"ה אפי' אחרים וכו':

(שם ע"ב) א"ל ר' אזיל ייבם. וא"ת הא במתני' תנן ד' הוא דשוי עלה טובה וכדפרישית במתני' אבל טפי לא אפי' יש לו לפרנסן וייבום חובה הוא על הב"ד להביאו עלה טובה ואיך אמר ר' שייבם וי"ל דעלה טובה אינה אלא לת"ח שעונתו מע"ש לע"ש אבל יבם זה מן הטיילין היה שעונתן בכל יום לפיכך יכול לייבם את כולן כ' תיו"ט נבהלתי דלמא טעמא עונה ל' יום משום טבילת הנשים בכתם וזבת ל' יום וטעות גמור הוא וכו' אבל בדורות הראשונים נדה טובלת לח' יום וכו' ע"ש. ואיני מבין דבריו דכוונת השואל נראה שראוי שתהיה העונה בליל הטבילה א"כ אין מקום לתשובתו יהיה הווסת בימי נדתה או בימי זיבתה לא תמלא לעולם אשה רואה דם שא"צ טבילה ול"ע:

(שם) אמר ומאן זיין האי ירחא דעיבורא. כ' הי"מ וקשה למה לא תזון אחת מהן ואח"כ יהיו כל אחת נוהגת חדש אחר זה אחר זה ובמה היו צריכין לחדש קבוע שלא יבואו לידי ערבוביא וכו' ע"ש ודוחק הוא ול"נ דלק"מ שנכסיהן היו מעלין פירות בכל שנה כדי לזון חדש אחד א"כ א"א לזונן חדש העיבור א"נ שהיה להן מעות בעסקא במעלם פירות למזונות לחדש אחד לשנה ואם יזונו בחדש העיבור מן הקרן מה יעשו בשנים הבאות וזה פשוט וברור:

(דף כ"ט ע"א) אף בביאה כן וכו'. וא"ת למה לי' למילף ביאה מחליצה תיפוק ליה אף בביאה כתיב אשר לא יבנה בית אחיו ואיכא למדרש מיניה בית אחד הוא בונה ולא שני בתים. מיהו לפמ"ש בקונט' דמיהודא קדריש ניחא דבית אחיו אינו מיותר דביתו זו אשתו וה"ל כאלו כתיב אשת אחיו. ובבבלי בפירקין מפורש דחליצה ילפי' מבית חלוץ הנעל ויבום מדכתיב בית אחיו. וקשה למה לי תרי קראי לחליצה וליבום בחד קרא דיבום סגי דהא כבר כתיב אם לא יחפוץ ודרשינן מיניה כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה והשני' לאחר שחלץ לראשונה שוב אינה עולה ליבום דהא כתיב לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה. וראיתי לסר"ב בפי' המשנה שכתב ולא מייבם תרווייהו דכתיב בית אחיו ואינו חולץ לתרווייהו שכל שאינו עולה וכו' ע"ש והיינו כקושין. מיהו אינו לא כבבלי ולא כירושלמי וי"ל ול"ע:

(שם) מהו להעריב. כ' ב"י א"ע סי' קסא בשם רבינו ירוחם בשם הרמ"ה כופין אותו לחלוץ לפסולה ואם עבר על דברי המזהיר מנדין אותו ואם התרו בו למלקות מלקין אותו ע"כ ומלקות דקאמר נראה דר"ל מכת מרדות וטעמו נראה כדתנן כגון זו כופין על מדת סדום. וקשה הא אפי' להעריב קמיבעיא לירושלמי מעיקרא אי שרי ואפי' למסקנא לא שרינן אלא ע"י הערמה אבל אסור לכופו על כך שאין ב"ד עוקרין דבר מן התורה בכפיי' דמן התורה שניהם ראויי' ליבום וחליצה וכמ"ש בקונט' ול"ע:

(שם במתני') המחזיר את גרושתו. פי' בקונט' משניסת' וכ"פ רש"י והר"ב. וכ' התיו"ט ובפשטי' דקרא והיתה לאיש אחר וכו' ובספ"ב דסוטה כ' הר"ב דבקידושין תלא רחמנא היינו מדכתיב והיתה והוי' קידושין משמע ע"כ. ותימא שנעלם ממנו דשני פירושים שכתב הר"ב פלוגתא דר"י בן כיפר וחכמים היא ולאו מוהיתה מכיתו יליף אלא מאחרי אשר הוטמאה כדגרסי' בבבלי פ"ק דף י"א ר"י בן כיפר אומר משום ר"א המחזיר גרושתו מן האירוסין מותרת דכתיב אחרי אשר הוטמאה וחכ"א אחת זו ואחת זו אסורה אלא מה אני מקיים אחרי וגו' לרבות סוטה שנסתרה ע"כ ול"ע. ועמ"ש בירושל' סוטה פ"ב ה"ו בתו' ד"ה שנסתרה וכו':

המחזיר

(שם בגמ') **המחזיר** גרושתו משניסת פסלה מן הכהונה וכו'. כ' הרמב"ם רפ"ח מהא"ב מפי השמועה למדנו שזונה האמורה בתורה כל שאינה בת ישראל ושנבעלה לאדם שהיא אסורה להנשא לו איסור השוה בכל וכו' הה"מ לא הולרך להוציא מחזיר גרושתו משניסת דהא ודאי לא פסל לה משום דלאו זר אללה מעיקרא הוא לפי שלא אמרו כן אלא לתרומה אבל לכהונה כבר נפסלה מחמת שנתגרשה מ"מ עדיין היה לו לבאר ע"כ. ולי קשיא ממ"ש פ"ו מהל' תרומות הלכה ו' ובת כהן וכו' שאם תבעל לאסור לה ותעשה זונה או חללה כמ"ש בהא"ב הרי היא אסורה לאכול בתרומה וכו' ע"כ. הנה סמך עלמו על הכלל שכתב בהא"ב והכא בתרומה ודאי כך כללא ליתא דהא מחזיר גרושתו משניסת אף שנבעלה לאסור לה מ"מ לא נפסלה מתרומה דלאו זר אללה מעיקרא. ואפשר בלזה כיון שה"מ שכתב ועדיין ה"ל לבאר. ודוחק לומר דדוקא כשנבעלה לאסור לה ונעשית זונה או חללה ע"י ביאה זו היא דמיפסלא בתרומה אבל כל שכבר נתחללה כגון זו שאסורה לכהן מטעם גרושה לא מיפסלה מתרומה דכי נשא ע"י בעילת האסור לה דאדרבא הסברא נותנת שזו פגיעה אסורה אי לאו היתירא דאינו זר אללה מעיקרא וצ"ע. ונראה לפי מאי דקיי"ל כרבנן דר"י בן כיפר בבלי דף יא' דאמרי טומאה דכתיב במחזיר גרושתו לאו עלה קאי דכיון דאיעקר קרא מפשטיה איעקר וכ"כ הרא"ש א"כ לרהה ודאי מותרת דלא דמיא כלל לגרת ערוה קשיא הא דכתיב במחזיר גרושתו כי תועבה היא ל"ל דללמד שאין גרושה תועבה ל"ל קרא ולריך לומר ללמד היא תועבה ואין בניה תועבין וכשרים לכהונה וקשיא מאי ס"ד לומר שיהיו בניה תועבין וצ"ל דס"ד למילף בק"ו מאלמנה לכה"ג ומה אלמנה לכה"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל לא כ"ש שבנה פגום הא ק"ו פריכא הוא מה לאלמנה שכן היא עלמה מתחללת משא"כ זו שהיא עלמה מותרת בתרומה דאינו זר אללה מעיקרא העכ"ל דאף זו אסורה בתרומה וה"א למילף בניה מק"ו מאלמנה לכה"ג לכך איצטרך היא תועבה. והיינו כדעת הרמב"ם וכדא"ר יוחנן בסוגיין. וסוגיא דבבלי פ' אלמנה דקאמר הש"ס דמחזיר גרושתו מותרת בתרומה אתיא כמ"ד בבבלי בדף יא דאף לרבנן סברא לומר אין מקרא יולא מידי פשוטו ואיצטרך היא למעט ערוה אבל לאיכא דאמרי דסובר דלרבנן אמרי' מסברא כיון דאיעקור איעקור כמ"ש הרא"ש ודאי דמחזיר גרושתו אסורה בתרומה מיהו מדברי רש"י נראה שהפריז על המדה שכתב בדף סט ע"א בד"ה ואימא וכו' אלמה תניא היא כשרה וולדה כשרה ואוקמינן כשרה לכהונה וכ"ש לתרומה ע"כ. וכ' המהרש"א דאוולדה קאי דכשר לכהונה ש"מ דהיא מותרת לתרומה דאל"כ ניליף מאלמנה לכה"ג ולרבותא בעלמא קאמר הכי דבפשיטו' אית ליה למידק מדקאמר היא כשרה ש"מ לתרומה ע"ש. ומלבד שדבריו דחוקים ורחוקים מפשט קשיא נמי דליכא למידק מוולדה דהיא מותרת בתרומה דלמא וולדה כשר מדכתיב היא תועבה ודרשינן אין בניה תועבים אבל היא עלמה אסורה אפי' בתרומה. וצ"ל דקשיא לרש"י לרבנן דר"י בן כיפר למה לי היא תועבה דלהתיר לרתה ל"ל קרא כמ"ש ולהתיר בניה נמי ל"ל קרא דמהיכי תיתי לפסלו דמאלמנה לכה"ג ליכא למילף דאיפרוך הק"ו אלא ע"כ לומר דאפי' כהן המחזיר גרושתו בניו כשרים דהא דכתיב גרושה לא יקח היינו גרושת אחרים אבל לא גרושתו. והשתא סוגיא דפ' החולץ מ"ד מידי אריא וכו' אתיא כמ"ד לרבנן דר"י בן כיפר אמרינן אין מקרא יולא מידי פשוטו ואיצטרך היא תועבה למעט לרתה ומ"ד היכא למפרך וכו' סובר לרבנן אמרי' כיון דאיעקר וכו' וכן הלכה והיא כשרה דתניא בברייתא היינו שבניה מכהן כשרים. ורש"י בסוגיא דאלמנה פירש אליבא דהלכתא ומייתי ראיה שהתא דהיא כשרה לכהן ובניה מכהן כשרים כ"ש דאוכלת בתרומה. וכמ"ש ניחא קושית המהרש"א בדף מד בגמרא בד"ה היכא למפרך וכו' ויש להקשות וכו' אי הפרכא גמורה ל"ל היא תועבה וי"ל בדוחק וכו' ע"ש ואף אם נסבול דחוקו קשה למה לא קשיא לתו' גם לרבנן לפי המסקנא ל"ל היא תועבה וכמש"ל. אלא ודאי מאן דקאמר היכא למפרך וכו' סובר דלרבנן כיון דאיעקר וכו' והיא תועבה' איצטרך למעט בניה מכהן דכשרים לכהונה. ומאן דפריך היא תועבה נמי ואין לרתה תועבה וכו' סובר דלרבנן אין מקרא יולא מידי פשוטו. ומה שתמהו תוס' לר"ע מאי דריש מהיא תועבה וכו' ולא מלי למדרש ואין לרתה תועבה דלא שייך בה לרתה דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ע"ש. י"ל דאיצטרך קרא לגופא דס"ד אף היא בת חליצה ויבום היא ככל חייבי לאוין דאתי עשה ודחי ל"ת לכך איצטרך היא תועבה דאסורה ליבם וס"ד דליהוי כערוה לפטור לרתה לכך כתיב היא למעוטי דלאו לרתה היא וחייבת ביבום וכמ"ש תוס'. וכמ"ש ניחא הא דמקשי תוס' דף ט' ע"א בד"ה והרי וכו' בכל דוכתא פשיטא ליה לש"ס דחייבי לאוין לר"ע לאו בני חליצה ויבום ניניהו וכו' ותימה לר"י אמאי לא אמרינן נמי לר"ע דליתי עשה ולידחי ל"ת ע"כ. ולפמ"ש מדכתיב היא תועבה יליף דקמ"ל קרא דהתועבה היא ליבם לפי שהיא מחייבי לאוין וכגון הוא ועמש"ל דף כ' ע"ב בתו' בד"ה יבמתו וכו' ומ"ש הרמב"ם כל שנבעלה לאדם שאסורה להנשא לו הויא זונה. כ"ה דעת רש"י כמ"ש דף סא ע"א. והראב"ד ותוס' חולקים עליהם וסברי דאין זונה אלא מחייבי כריתות. וצ"ל דראיית רש"י והרמב"ם מהא דאמרי' בבבלי בסוגיין ה"ג כיון דבא עליה עשאה זונה ופסלה מתרומה וקשיא מנ"ל דזונה אסורה בתרומה וצ"ל מדכתיב כי תהיה לאיש זר ואפי' חייבי לאוין דאית בהו הויה אם נבעלה להן פסולה מתרומה ועכ"ל מטעם זונה מיפסל הנך. דכל דמיפסלי מתרומה אסורי' לכהן מק"ו מגרושה דשריא בתרומה ואסורה לכהן ובקרא לא כתיב אלא גרושה זונה וחללה לא יקחו ואס"ד דלאו משום זונה מיפסול בתרומה הנך למה לא כתבו בקרא דכהנים וא"ל כיון דשמעינן להו מק"ו ל"ל קרא דא"כ זונה ל"ל דטפי איכא למילף זונה שנבעלה לחייבי כריתות מק"ו מגרושה מחייבי לאוין. אלא ודאי זונה דכתיב בכהנים אתי לאורויי לן מאיזה טעם נבעלה לפסול לה אסורה בתרומה משום דזונה היא. והיינו דמשמע בכל דוכתא דשם זונה גורם לפסול מתרומה ואע"ג דכתיב כי תהיה מ"מ אף מחייבי כריתות הויא זונה מק"ו דחייבי לאוין. וא"ת אף ח"כ ע"י קידושין דלא הוי זר אללה מעיקרא לא לפסול בתרומה דומיא דחייבי לאוין י"ל דהא דבעינן שיהא זר אללה מעיקרא ילפינן מלאיש דמיותר דהל"ל כי תהיה לזר אלא ללמד דבעינן שיהא זר אללה מעת היותו לאיש והשתא מדסמיך לאיש לכי תהיה ולא כתיב ובת כהן לאיש זר כי תהיה אלא ללמד דלא בעינן זר אללה מעיקרא אלא הנך דלית בהו הויה. ומתוך מ"ש מתבאר שכל מה שדחקו תוס' בסוגיין בד"ה ה"נ וכו' אינו אלא לפי שיטתם דסברי דאין זונה אלא מח"כ משא"כ לשיטת רש"י והרמב"ם ניחא הכל כמו שבארנו. ועיין היטב בדברי תוס' אלו. ומעתה מ"ש הרשב"א כתו' דף כח ע"א בד"ה מה"מ הר"י אמר רב ובת כהן וכו' לישנא קטיעה נקט וה"ק וכו' אבל לדברי חכמים וכו' שנבעלה בעילת זנות הויא זונה הכא פשיטא דהויא פסולה דס"ל זונה וזונה בהדיא כתיבא אלא לר"א דאמר אין זונה אלא כשמה שטועה מתחת בעלה קאמר מה"מ ע"ש. ופירושו דחוק למוקמי כולא סוגיא ושקלי וטריא דאמוראי טובא שלא אליבא דהלכתא. גם מ"ש דזונה בהדיא כתיבא קשה אף דכתיב בהדיא דאסורה לכהן דמיפסלא לתרומה מי כתיב ואימא דדמיא לגרושה. ולפמ"ש ניחא דלא שמעינן דנבעלה לפסול לה הויא זונה אלא מלאיש זר ופריך שפיר מנא הני מילי לכולהו תנאי והכן. ועמש"ל פ"ה ה"ד בד"ה בלא כך:

(שם במתני') **כל** שאר בשר וכו'. כפי' בקונט' כ"פ רש"י והר"ב. והרמב"ם כ' שיעור דבר"ע כל שאר בשר וכל שבוא בלא יבא לפי שעיקר דעתו כל שאין לו ביאה בקהל הולד ממזר ואפי' הוא מחייבי לאוין ע"כ. ותימא דלא משמע כפירושו בירושלמי ובבבלי. דבסוגיין פריך לר"ע הרי אלמנה לכה"ג. ש"מ דמתני' דלא כר' ישבב דאמר בשם ר"ע כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר ואפי' אלמנה לכה"ג גם לסברהו קשיא לר"ע הרי נדה דלא שייך לשנויי כדמשני הש"ס בסמוך דלא כתיב ביה שאר בשר דהא בלא יבא לחוד הוי ממזר וכ"מ בבבלי דכתב דקאמר מ"ט דר"ע פריך ולר' כימאי דמרבה חייבי לאוין דלאו דשאר ולר' ישבב דמרבה אפי' חייבי עשה מנ"ל. ש"מ דמתני' לאו בחייבי לאוין דלאו דשאר איירי וע"ק הלבון דחוק דמאי דקאמר כל שאין לו ביאה בקהל משמע אפי' חייבי עשה כדמשמע בבבלי בסוגיין ובכתובות ר"פ אלו נערות והא ודאי דמתני' לא איירי אלא בחייבי לאוין וע"ק ל"ל לתנא למתני כל שאר בשר שהוא בלא יבא לתני כל שהוא בלא יבא ובכך סיפא לחוד הוי סגי. והרב בתוי"ט הגדיל התמיהו'. שכתב וקשיא לי לפרש"י הא מחזיר גרושתו דלאו קורבה היא והר"ע לעיל דהוולד ממזר ע"כ. ותימא איך לא ראה דברי רש"י דף מ"ע ע"ב בד"ה והכא על הסוטה וכו' ופ"א בד"ה ולר' סימאי וכו'. ודבריו מוכרחי' מדברי הש"ס כמ"ש. גם לפמ"ש תוס' בד"ה הכל מודים בשם ר"ת דמחזיר גרושתו הוי מחייבי לאוין דשאר אין מקום לקושייתו וצ"ע:

(שם) **התינוק** הרי נדה. וקשה מהיכא פשיטא ליה דמנדה לאו ממזר הוא וא"ל דכתיב ותהי נדתה עליו אפי' בשעת נדתה תפסי בה קידושין וכיון דתפסי בה קידושין לא הוי ממזר וכדאמרי' בבבלי בסוגין דא"כ מאי קשיא ליה מנדה שאני הכא דכתיב קרא כדבעינן בסמוך לר"ע וי"ל דדייק ליה דבן הנדה אינו ממזר מדתנן בקידושין ס"פ האומר כל מי שאין לה עליו קידושין אבל יש לה על אחרים קידושין הולד ממזר ואיזהו זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה. ונדה אף אם נאמר שאין קידושין תופסין בה מ"מ אימה בכלל הזה שהרי גם על אחרים אין לה קידושין ואם נאמר קידושין תופסין בה אין הוולד ממזר דממזר בתפיסת קידושין תליא א"ו הבא על הנדה אין הוולד ממזר ובשתא ניחא דלא פריך לר"ע מנדה דהך מתני' דפ' האומר כשמעון התימני אתיא וכמ"ש תו' שם בקידושין ע"ש:

(שם) **מה** אשת אב מיוחדת שחייבין עליה מיתת ב"ד וכו'. וקשה א"כ לא יגלה למה לי ועוד קשה אית לן לאקושי לא יגלה דסמיך ללא יבא ממזר ורש"י דחק בפירושו בסוגיין והגיה הספרים ותמהו עליו תוס' ע"ש וגירסת הגאונים לא יקח ולא יגלה ל"ל ופירשו אי כר"ש התימני לכתוב לא ואנא אמינא אשת אב בכלל היתה ויצאה מן הכלל ללמד על הכלל כולו שהוא ח"כ בכרת כללן בכתוב דכתיב ונכרתו הנפשות העושות ולא כללן במיתה הלכך מח"כ הוי ממזר א"כ לכתוב לא יגלה

להוד דהא כשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר ורוויהו ל"ל לומר לך מחמור הוי ממזר מן הקל לא הוי ממזר כ"כ הרשב"א. ותימא אי הוה כתיבי קראי איפכא תחלה לא יגלה ואח"כ לא יקח סמוך ללא יבא ממזר הוה משמע שפיר דוקא מן החמור הוא דהוי ממזר אבל לא מן הקל אבל השתא פשטא דקרא משמע דמלא יגלה הוי ממזר וצ"ל דר' יהושע לשיטתו דתנן נדרים פ' נערה שומרת יבם בין ליבם א' בין לשני יבמין רא"א יפר ר"י א' ליבם א' ולא לשני'. והיינו טעמא דר"ל דקסבר כחד אחא יש זיקה וזיקה ככנוסה ממש שמיפר לבדו בלא שותפת האב כ"מ בבלי פ"ג אחין ובנדרי' שם. ולריך טעם מנ"ל לר"י הא ונראה דמהך קרא יליף דלא יגלה כשומרת יבם מדבר וקשיא למה לי לא יגלה אלא ללמד דאיכא שומרת יבם של אביו שחייבין עליה מיתת ב"ד והיכי דמי כחד אחא נמלא דלר"י הרווייהו במיתת ב"ד איירי ודבר נאה ומתקבל הוא. ימ"ש הרשב"א דאשת אב ה"ל דבר שבכלל ויצא מן הכלל וכו' ומסיק שכן נראה מדברי הירוש' ע"ש. תימה הא בסמוך מסיק הש"ס דאשת אב לא הוי דבר שיצא מן הכלל דפשטא הוא כלאו וכמ"ש בקונט' ולפירושו אפי' מחייבי לאוין הוי ממזר וצ"ע:

(שם ע"ב) **הא** כאמה אסור וכו'. בבבלי א"ר יוסף כאן שנה ר' משנה שא"ל. וכ' תוס' דיבמתו משנה שא"ל דכיון דתני אחתו כ"ש יבמתו ע"כ. וא"ת דלמא קמ"ל דיש זיקה דדוקא ביבמתו מותר אבל אסור באמה וי"ל קסבר רב יוסף אין זיקה לכ"ע וכ"כ תוס' במכילתין דף יז ע"ב בד"ה ולימא ע"ש וא"נ די"ל לעולם קסבר רב יוסף דיש זיקה ואפ"ה ה"ל משנה שא"ל דככר שמעינן ממתני' דפ' ג' אחין דתנן גירש ואח"כ מת אבל מת ואח"כ גירש לא ש"מ דיש זיקה וכדדייק רב אשי כמפורש בבלי דף ל' ע"א ולפום סוגיין י"ל חלץ לה ומתה קרי רב יוסף משנה שא"ל דהשתא אחתו שמתה מותר באחותה כ"ש חלץ לה ומתה. לפ"ז קשיא אריב"א בשם ר"ל למה לא תנן שומרת יבם שמתה מותר באמה דהא חלץ לה משנה שא"ל היא:

הדרן עלך פרק החולץ

(דף ל' ע"א) **רבן** גמליאל. ולקחה לו לאשה זה המאמר. לעיל ר"פ כילד כתבתי כתו' לא ידעתי מנ"ל לרש"י דלרבנן מאמר אינו אלא מדרבנן ע"ש. מיהו בסוגיין בבבלי משמע דהוא מדרבנן דגרסי' התם ומ"ט אמור רבנן מאמר ביבמה מהני וכו' ע"ש. אך היא גופא קשיא לי מנ"ל לש"ס בבבלי דתכמים סברי מאמר וגט מדרבנן הן ולפיכך לריך לדחוק בגזירת חכמים דלמא קסברי חכמים דגט ומאמר קונין ומשיירין כמפורש בסוגיין וי"ל ומה שיש לדקדק בסוגיא זו עמש"ל פ"ב ה"א:

(שם) **ר"ל** בן ערך אומר המאמר קונה קנין גמור. כ' תוס' דף כט ע"א בד"ה לא תימא וכו' וכ"ת לר"ש אי קני קני לגמרי טפי מב"ש א"כ מנ"ל לר"א דלא קני לב"ש לגמרי כמו לר"ש ע"כ. וקשה הא מפורש כאן דקסבר ר"ל בן ערך דקני לגמרי וי"ל קסברי תוס' דהבבלי לא סבירא ליה כהך ברייתא דאל"כ הא דפריך בבבלי שם דף כט ע"ב לר"א אי אמרת לב"ש מאמר אירוסין עושה אמאי מלי מיפר והתנן נערה מאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. מאי קשיא ליה דלמא ר"א עדיפא מב"ש דקונה קנין גמור וה"ל ככנוסה אלא ודאי ליכא מ"ד דס"ל מאמר קונה טפי ממאי דס"ל לב"ש. מיהו י"ל כיון דר"א מתלמידי ב"ש הוה לכך פריך מדב"ש וצ"ע. ועמש"ל פ"ג ה"ג כתו' בד"ה וא"ר הילא וכו':

(שם) **מה** אם האשה וכו'. בקונט' פירשתי דמיבמה עלמה יליף הק"ו כ"כ תוס' בקידושין דף יד ע"א בד"ה ותהא וכו' תימא מה לאשת איש שנקנית בשטר ולכך דין הוא שתלא בשטר אבל יבמה לא וכו' ואומר הר"ם דעביד ק"ו מיכם ויבמתו וכו' ע"כ. נראה כוונת תוס' בקושיתם כיון דהוקשו הוי' ויליאה להדדי לתוי שיהיו שוים גם בשטר ודלא כמ"ש בכ' עלמות יוסף. מיהו י"ל קושית תוס' דקושית הש"ס ותהא יבמה יולאת בגט מק"ו היא למ"ד מאמר קונה קנין גמור ביבמה. ודוחק לומר דאין מאמר ביבמה אלא בכסף כדקאמר הש"ס בסמוך אבל לא בשטר דמנ"ל לחלק הא ולקחה אף קידושי שטר משמע וכ"מ בבבלי בפירקין דמאמר הוי אף בשטר. ולפמ"ש בסמוך דס"ל לבבלי דליכא מ"ד מאמר קונה קנין גמור ניחא. אלא אף דליכא תנאי דס"ל הכי מ"מ איכא אמוראי דס"ל הכי לב"ש ולר"א כמפורש במכלתין דף כט וכ"ת למ"ד מאמר קונה קנין גמור ל"ל ק"ו תיפוק ליה מהיקשא דיליאה והיתה כל שישנה בקידושין ישנה בגירושין י"ל ויצאה והיתה לא כתיב ביבמה אלא באשת איש:

(שם) **ת"ל** וחללה וכו'. תימה הא איצטרך וחללה לגופה שניתרת בחליצה ומנ"ל למעט דאינה נפטרת בגט. ובבלי בקידושין דף יד מביק הנעל נעל אין מידי אחרינא לא:

(שם) **ולא** תפטור בה כלום. וא"ת ניליף ממאמר דהא כתיב ויצאה והיתה הוקשו הוויות להדדי וי"ל דביבמה לא אמרי' הך היקישא כמ"ש בסמוך:

(שם) **כתיב** ולא תהיה לאיש זר. עיי' פי' בקונטרס וקשה הא איצטרך הך קרא ללאו ואי לאיש זר הוא קדרים הא איצטריך לכדדרש רשב"ל בריש מכילתין דף כ' ע"א א"כ ללמד שאין קידושין תופסין ביבמה א"נ לרבות הרוסה כדאמרינן בבבלי דף יג ע"ב וי"ל:

(שם) **ותני** חוקיה כן וכו'. בבבלי בפרקין דף נג גרסי' והי מתני' ר"ע כי קיהיב גט מי מהני מאמר דתניא רע"א מנין לנותן גט ליבמתו שנאסרה עליו עולמית שנאמר לא יוכל וגו' א"ר אשי גט יבמין מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. וקשה מאי דוחקי' לומר דהוא מדרבנן נימא דס"ל לר"ע גט דוחה ומשייר מדאורייתא הלכך אפי' לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין הכא מודה דתפסי קידושין דהא הגט שייר בה מידי. וכן מפורש בדברי רש"י במתני' בד"ה נתן גט ובעל וכו' ואפי' ר"ע מודה הכא דתפסי קידושי ביאה דגט לאו כחליצה דמי לאפקועי כולה זיקה הלכך לא עמדה עליו בלאו גמור וצ"ע:

(שם ע"ב) **הבא** מה אית לך וכו'. וא"ת ניליף בק"ו מיבמה דחליצה דוחה מקלת וי"ל ק"ו פריכא הוא דהא חזינן דיבמה עדיפא מאשה לענין חליצה דפוטרת ליבמה לגמרי:

(שם) **הדא** אמרה שהגט פוטר ומשייר. גרסי' בבבלי דף נא ר' נחמיה סובר מאמר קונה קנין גמור דתנן ר"נ אומר אחת בעילה ואחת חליצה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף אין אחריה כלום והא ביאה פסולה דכמאמר שויוה רבנן וקתני אין אחריה כלום. כ' תוס' וה"ה אחר מאמר תימא דבס"פ מפרש טעמא דר"נ דחליצה וביאה דאורייתא מידע ידיע וליכא למגזר א"כ מנ"ל דלא יהא כלום אחר המאמר וכו' ע"ש שדחקו לתרץ ועיין בחידושי הרשב"א שהרבה מן המפרשים דתקו לפרש דברי הש"ס. ול"נ דקסבר ר"נ דגט ומאמר נמי מדאורייתא אלא מאמר קונה קנין גמור וכנוסה היא כר"ל בן ערך וגט קונה ומשייר והא דיש אחר מאמר כלום היינו טעמא דמאמר פסול דהיינו מאמר אחר גט גזרי' משום מאמר וביאה אחר חליצה דלא אמרת תיסגי לה בגט אתי למימר מדקניה מאמר אחר הגט כמאמר גרידא אלמא מעליותא היא ואתי למיבעל לכתחלה אחר חליצה וכדאמרי' בריש פרקין לענין ביאה לרבנן וא"ת כיון דמדאורייתא הוא ליכא למיתב מידי וכדא"ר"ג לענין ביאה פסולה י"ל דוקא ביאה וחליצה מידע ידיע דמפורשין בקרא משא"כ מאמר דמדרבא אתיא. הלכך אף במאמר כבר יש אחריו כלום משום דגזרינן משום מאמר פסול כיון דלא ידיע לעלמא. והשתא ה"ק והא ביאה פסולה כמאמר שויוה רבנן דבעיא חליצה לזיקתו וכפרש"י א"כ שאסורה מלאכול בתרומה וכפי' הר"א אב ב"ד וקתני שאין אחריה כלום אמאי ה"ל למגזר ביאה פסולה אטו מאמר אלא ודאי מאמר גופא מדאורייתא קנין גמור הוא וליכא למגזר ביאה אטו מאמר. ובזה יתיישבו כל מה שהקשו תוס' והרשב"א בסוגיא זו:

(דף ל"א ע"א) **טעמא** דר"ש וכו' פטר הרלבון פטר הבני וכו'. וקשה הא אסקינן לעיל דר"ש סובר גט פוטר ומשייר א"כ ע"כ לומר גבי גט טעמו דר"ש כטעמו דר"ג וע"ק מנ"ל לש"ס דסובר ר"ש כר"ג דאין מאמר אחר מאמר ואין גט אחר גט. והא דגרסי' בבבלי בפרקין דף נא ע"ב א"ר יוחנן ר"ג ור"ש ור"ש וכו' כולהו ס"ל מאמר קונה קנין גמור כבר כתבו תוס' שם דאין כל התנאים שוין ע"ש:

(שם) **ע"ד** דר"ג מהו שתהא ביאה פסולה וכו'. כ' תוס' דף נא בד"ה עדיפא וכו' ותימא דלא אשכחן בהדיא להאי מילתא שתהא לר"ג ביאה אחר ביאה פסולה ויש לדקדק דיש ביאה אחר ביאה פסולה לר"ג וכו' דאל"כ מנ"ל שמאמר קונה כולא ביאה דגט שמא גט ומאמר משייר אלא שאין במאמר כח לחול כמה שבייר כמו שאין ביאה אחר ביאה פסולה וכו' ע"כ. ותימא לי שלא הביאו דברי הירושלמי דמיבעיא ליה אי יש ביאה אחר ביאה פסולה לר"ג או לא ולא איפשיטא. גם דקדוקם מבבלי קשיא לי כיון דחזינן דמאמר חל אחר ביאה ש"מ שיש כח במאמר לחול במה שבייר הביאה כ"ש שיש לו כח לחול כמה שבייר המאמר. ומה שכתבו תוס' בשם רש"י דלר"ג יש ביאה אחר ביאה אינו מפורש בדבריו וי"ל שגם הבבלי סובר דאין ביאה אחר ביאה והא דאיכא מאמר אחר ביאה היינו משום גזרה שלא יאמרו הא דלא תנו למאמר שלאחר ביאה זו ש"מ ביאה פסולה קניא אבל בביאה אחר ביאה או מאמר אחר מאמר ליכא למיחש למידי דמידע ידיע כי היכא דקמא פסול שני נמי פסול הלכך לא מהני מידי וצ"ע:

(שם ע"ב) **לא** אר"ג אלא ע"י גט וכו'. וקשה למה לא קמיבעיא ליה אף לרבנן דלמא כי אמרו רבנן דוקא יש מאמר אחר מאמר אבל אחר קידושין אפי' כאלו אין מאמר או דלמא הני קידושין נמי למאמר דמיין דהא שייר בהם ועמש"ל פ"ג ה"ד בפירוש ובתוס'. וכמ"ש כ"ע לפרש הא דקאמר ולא כר"ג היכא נמי לפרוש הא דקאמר התם יהא כב"ש:

גליון אפרים

בש"ק ד"ה המחזיר גרושתו כו'. אף היא בת חליצה. זה טעות במחכ"ת דכיון דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין הרי אינה אשתו ואיך ס"ד דבת חליצה ויבום היא. ויי"ל דבזה ניחא קושית התוס' ביבמות ס' ע"א. התוס' שם לא הקשו אלא מנ"ע לר"ע דאם היא מחייבי לאוין ליבם ואינם מחייבי לאוין לבעל דלאו בת חליצה ויבום היא. אבל אם היא מחייבי לאוין לבעל פשיטא דלאו בת חליצה ויבום היא דכיון דס"ל לר"ע קדושין תופסין בחייבי לאוין הרי לאו היתה כלל אשת המת:

(שם) **ואפי'** מה שקנה מאמרו וכו'. לכמ"ש בקונט' איפשיטא בעיות דלעיל מהו שיהא הגט לאחר גיטו של מאמר ומאמר אחר גיטו של מאמר שהרי מוכח דהגט קונה יותר ממאמר א"כ ה"ל כמי שיש כאן גט ואין גט לאחר גט ויש מאמר אחר מאמר של גט. ובבבלי דף נב ע"ב מיבעיא ליה לרב הונא כתב גט למאמרו ולא לזיקתו ולא למאמרו מהו ע"ש:

(דף ל"ב ע"ב) **בלא** כך היא פסולה מן הכהונה. וקשה הא חלוצה אינה פסולה לכהונה אלא מדרבנן מבא"כ זו שבא עליה החלוץ מחייבי לאוין מיהא הויא דכתיב לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה וכל שנבעלת לאסור לה אפי' מחייבי לאוין ה"ל זונה וזונה אסורה לכהן ונפקא מינה אי פסולה מדרבנן אם אכלה תרומה אינה חייבת מלקות ופטורה מחומש א"נ אם ניסת לכהן וילדה בן ועבר ועבד עבודתו כשרה משא"כ בפסול דאורייתא א"נ כ"מ בספק אי מדאורייתא אזלינן לחומרא ובדרבנן אזלינן לקולא. ואפי' לשיטת תוס' דסברי אין זונה אלא מחייבי כריתות ופליגי הרב"י והרמב"ם דאמרי דמחייבי לאוין הוי זונה מ"מ מודו דביאת חייבי לאוין פוסלתה מתרומה כדאמרי' בבבלי דף סח וכיון דנפסלה מתרומה ממילא שמעינן דפסילה לכהונה מק"ו מגרושה כמפורש שם בבבלי וי"ל דשבא על החלוצה לא פסלה מתרומה דבעינן ביאת זר שאלה מעיקרא וזו אינו זר שאלה מעיקרא וכיון דאינה נפסלה לתרומה אף לכהונה אינה נפסלת אלא מדרבנן. אך קשה הא אמרי' לעיל פ"ד הי"ד במחזיר גרושתו משניסת פסלה מלאכול בתרומה ש"מ דסובר דלא בעי' זר שאלה מעיקרא וסדרא קושיא לדוכתה וי"ל דסוגיא דהכא אזלי למ"ד בעינן זר שאלה מעיקרא כשיטת הבבלי. וכן משמע בסמוך דפריך הבא על חלוצתו פסלה מלאכול בתרומה וכדפי' בקונט'. והרמב"ם כ' פי"ח מהא"ב וכן יבמה שבא עליה זר עשאה זונה. וכ' הה"מ גם זה בכלל נבעלה בעילת זנות וכ"ש הוא משאר חייבי לאוין וכו' ע"כ. ותימא הא יבמה לשוק לאו זר שאלה מעיקרא היא וכמ"ש רש"י דף טו ע"כ. ונראה שראיית הרמב"ם מהך סוגיא גופא שכתבו תוס' שם בד"ה למאי נ"מ וכו' וקשה דמאי נקט ולד מחזיר גרושתו ה"ל למפשט ולד יבמה גמורה לשוק לב"ה דקאי בה ותירוצם דחוק ע"ש. לכך סובר הרמב"ם דולד יבמה לשוק ודאי פסול דזונה היא דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק וכ"כ הה"מ שם אך קשה הא פסק הרמב"ם פ"ד מהל' איסות כמו דמספקא לן אי קידושין תופסין ביבמה לשוק. ודברי הה"מ צ"ע. ועמש"ל פ"ד הי"ד כתוס' בד"ה המחזיר גרושתו ועמש"ל פרק החשה רבה מה שיש לדקדק כמ"ש כתוס' הנ"ל ועמ"ש בסמוך וצ"ע:

(שם) **הבא** על חלוצתו וכו'. עיי' פי' בקונטרס מיהו לשיטת הירושלמי לעיל ס"פ החולץ ולשיטת הרמב"ם דלא בעינן זר שאלה מעיקרא נ"ל דס"ל לב"ס דחלוצה וצרותיה אינם אסורים ליבם אלא מדרבנן וקרא דלא יבנה אסמכתא בעלמא וכ"כ הרמב"ם פ"ק מהל' חליצה ויבום ע"ש. ובהכי ניחא גם מה שהקשיתי בתוס' בסמוך. אך קשה הא תנן ס"פ החולץ הנושא חלוצתו הולד ממזר לר"ע ש"מ דמחייבי לאוין הוא דאי מד"ס הוא לא ה"ל למיתני הולד ממזר וכן מוכח התם בבבלי דף מד דמסיק קרובת חלוצתו הוי דאורייתא לר"ע מדתנא התם והנושא קרובת חלוצתו יוציא והולד ממזר וצ"ל ודאי איכא פלוגתא דאמוראי הך סוגיא דף מד דפליג אר"ל וסובר דקרובת חלוצתו דאורייתא כ"ש חלוצה אבל ר"ל דאמר קרובת חלוצתו דרבנן ה"ה חלוצה עצמה דרבנן ופסק הרמב"ם כר"ל הדא דבבבלי דף מ' פריך הב"ס ותסברא אחות חלוצה דאורייתא וכו' ועוד לר"ל לא פליגי סתמי אהדדי. ובזה יתיישב כל מה שתמהו המפרשים עליו ועיי' בהה"מ שם:

(שם) **ברם** כמ"ד הוא אינו חייב לא על החלוצה ולא על הצרה. וקשה מי איכא למ"ד דהוא אינו חייב על הצרה והאחין חייבין דכולהו אמוראי דפ"ק דף כ' ליכא מ"ד הכי וכן הסברא נותנת דמ"ט הוא אינו חייב דאמרי' איהי שליחות דצרה עבדי א"כ האחין נמי פטורין דאיהו שליחותא דאחין קעביד. וליכא למימר דס"ק למ"ד בין הוא בין האחין אינן חייבין על הצרה דא"כ מאי קאמר אלא בבבלו אחין עליה הא שניהם פטורין והיינו קושית הב"ס בסמוך. גם הא דקאמר בסמוך ניחא כמ"ד בין הוא בין אחין וכו' אבל חייבין על הצרה. קשה א"כ איכא לאוקמי שבא החולץ עצמו על הצרה:

(שם) **אלא** כר"ע וכו'. מדדחיק סתמא דש"ס ור' יוסי לאוקמי הך ברייתא כמ"ד בין הוא בין האחין אינן חייבין לא על החלוצה ולא על הצרה משמע דהכי הלכתא וכ"פ הרמב"ם. ולעיל כ"ח ס"א כד"ס אבל חייבין וכו' כתבתי דסמיך אהא דרבא ע"ש מיהו הרב"ב"א כ' בחי' דף מ' ע"ב דהלכתא כרבינא נגד רב אשי ע"ש:

(שם) **יש** ממזר בחלוצה. עיי' פירושי בקונט'. וא"ת מה לאלמנה לכה"ג שכן היא עלמה מתחללת תאמר בחלוצה שאין היא מתחללת דהא פסולה וקיימא מבעת חליצה וכה"ג פריך בבבלי דף מד ע"ב אהך ק"ו וי"ל היא עלמה נמי מתחללת שמתחלה לא היתה אסור' לכהן אלא מד"ס והשתא נאסרה מדאורייתא ועי"ל בדרכים אחרים:

(שם) **ולא** כבר תנינן וכו'. נראה דקושייתו סיפא חלץ ועשה מאמר וכו' למה לי כיון דתנא נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום דה"ל חליצה פסולה כ"ש דאין אחר חליצה כשרה כלום אלא בשביל סיפא אחת יבמה אחת וכו' סדר ותני לה. ועיי' בתוס' בבבלי בד"ה חלץ וכו':

(שם) **תיפתר** או כר' וכו'. בבבלי משני מתני' ר"ע וכו' ע"ש. ומסוגיא זו קשיא לשיטת הרמב"ם דחלוצה וצרותיה אינה אלא מד"ס. ולפמש"ל בסמוך בתוס' בד"ה הבא על חלוצתו וכו' ניחא. ואי קשיא למ"ד חלוצה דרבנן מתני' כמאן י"ל כמו דמשני כאן דמתני' אתיא כרבנן ובלא לדעת או לדעת וכו'. וכ"ל דהא דמייתי בבבלי בפרקין דף נג ע"ב תניא אידך החולץ ליבמתו וכו' דנראה כמיותר לא בא אלא להרולי מתני' דאיירי שלא לדעת ואין לריכין לדחוק דמתני' ר"ע כדמשני מעיקרא ע"ש. מיהו הא קשיא לי אחרי שאמוראי טובא דחקו לפרושי הך ברייתא למה לא פירשו הא דקא"כ אם קידשה לשוק איבות הייתו מדעת' לריכה גט לשום יבמות שייתו שלא מדעתה א"ל גט. וא"ל דלית ליה לבבלי הך סברא הא פלוגתייהו דר' ורבנן שנויות בבבלי דף יט ע"ב ע"ש. והא ודאי ליכא למימר א"כ תרתי דר' למה לי שכן דרך הברייתות שחכמים רבים סדרו הברייתות וכל אחד שנאה בלשון אחר:

(דף ל"ג ע"א) **מה** ביאה קונה בין לדעת וכו'. משמע דסבר ר' מאמר דאורייתא. וכ"מ בבבלי דף יט ע"ב דגרסי' שם מ"ט דר' גמר מביאה דיבמה שהי' בע"כ אף קידושין בע"כ. מדקאמר גמר משמע דאורייתא הוא. אבל תוס' כ' שם אע"ג דמאמר אינו אלא מדרבנן מ"מ מר מסתבר ליה דעשאו חכמים כביאה וכו' וכה"ג איכא פ"ק דב"מ דקאמר מר יליף מליאה מגט וכו' ע"כ. לא ידעתי למה דחקו לומר דר' סובר מאמר דרבנן הא איכא תנאי טובא דסברי מאמר דאורייתא כדא"ר יוחנן דף נב ע"ב ועמש"ל פ"ב ה"א בתוס' בד"ה ר"ג. גם ראיי' תוס' מפ"ק דב"מ כבר תמה עליהם הש"ך בח"מ סי' רמ"ג ע"ש ומ"ש בחי' ב"מ ואין כאן מקומו:

(שם ע"ב) **ודבוותה** נעשית חליצת בן ט' כגט בגדול. ה"ה כמאמר וגט פליגי דר"מ סובר קטן יש לו מאמר וגט אלא דגרע ממאמר וגט דגדול דבגדול לרבנן יש מאמר אחר מאמר וגט אחר גט וקטן אחר גדול לא משני כך מסיק בבבלי פ' החשה רבה דף לו ע"ש:

(דף ל"ד ע"א) **ולא** שמע וכו' אמרו דבר אחד. בקונטרס פירשתי דדייק ר' יוחנן מדתני דר"ג בק"ו יליף א"כ אף במאמר איכא למילף ק"ו. אך קשה אם נאמר דס"ל לר"ג דמאמר אינו קונה קנין גמור ליכא למילף מאמר מחליצה בק"ו דחליצה פטור גמור היא ומאמר אינו קנין גמור וה"ל דדייק ליה דביאה פסולה כמאמר שויוהו רבנן ואפ"ה אין אחריה כלום והכי דייק בבבלי דף נא ע"ב דא"כ למה ליה לאתויי הך ברייתא ה"ל לדייק ממתני' וכדדייק בבבלי שם. וה"ל דדייק ליה מסיפא דהך ברייתא דביאה פסולה כמאמר שויוהו רבנן דתני התם וחכ"א לריכות ג' גיטין וחליצה אימתי אמרו אין אחר הבעילה כלום בזמן שהיא בתחלה אינה בתחלה הרי היא כמאמר וקסבר ר"ג קאמר לה וכ"פ הר"ח הא דקאמר בבבלי ביאה פסולה כמאמר שויוהו רבנן דא"כ ה"ל לאתויי הכא הך סיפא ועוד כבר מתי לה אמוהא הרשב"א בחידושיו דהך סיפא חכמים אמרו לה ע"ש. לכך נראה לפרש הא דאר"י בלשתן אמרו דבר אחד דייק ליה ממתני' כדאמרי בבבלי והא דקאמר ביאה פסולה כמאמר שויוהו רבנן היינו ביאת בן תשע ועמש"ל פ"ב ה"א בתוס' בד"ה הדא וכו' ומיניה דייק דכ"ש בגט סובר ר"ג דביאה שלאחר הגט אין אחריה כלום שלאחריו פוטרת ומייתי נמי הך ברייתא דמינה איכא למידק דאף בביאה שלאחר הגט אין אחריה כלום יכמ"ש בקונטרס. מיהו כל זה לפירוש השני שפירשתי בקונטרס טעמייהו דרבנן דהכא אבל לפירוש הראשון אין מדר"י ומהך ברייתא שום ראיה לכתוב סברתם וצ"ע:

הדרן עלך פרק רבן גמליאל

(שם ע"ב במתני') **הבא** על יבמתו בין בשוגג בין במזיד. פירשתי בקונטרס מזיד לשם זנות וכו' וכ"כ רש"י ותוס'. אך קשה דבבבלי דף נו ע"א גרסי' רב אמר אוכלת דהא רכי רחמנא שוגג כמזיד. ש"מ דמזיד היינו רצון דאי מזיד לשם זנות מאי רבותי' דשוגג כמזיד הא מזיד גופיה לריך ריבוי' וצ"ע:

(שם בגמ') **אנן** תנינן אפי' הוא שוגג וכו'. נראה דס"ל לירושלמי דתנא דמתני' סובר דבעינן דוקא שיכוין אחד מהם לשם מלות דאל"כ ליכמועינן רבותא טפי אפי' שניהם שוגגין ופליג אדר"ת ועיין בתוס' בבבלי בד"ה הוא אנוס וכו':

(שם) **והר"ש** שאין בו דעת לא יקנה אלא לדעת. קשה מאי ס"ד לומר כן הא דעת דחרש כשלא לדעת דמי דהא חרש אין בו דעת וי"ל דסד"א לריך שיהיה לדעת אחד מהם וביבמה לריך דעת אך קשה א"כ מאי פשיט מברייתא דר"ח הא ר"ח לא איירי אלא בחרש עלמו והפשר הך

ברייתא דר"ת דבסמוך אפי' שניהן שוגגין וכו' היא שגוי' ופשיר שמעינן מינה דאף בחרש אין לריכין אפי' דעת אחד מהם:

(שם) **ולקחה** לו לאשה שלא לדעתו וכו'. ונראה כל הנך דרשות דדריש הש"ס מולקחה לו לאשה שקולין הן וכולהו שמעינן מינה. אך בבבלי דף נד ע"א לא מסיק הכי דפריך והא אפיקתי' לשלא כדרכה וכו' אלא כי אתי קרא בין בשוגג בין במזיד וכו'. וכתבו תוס' וא"ת הא איצטרך לאשמועינן ביאה ביבמה דלא כתיב אלא הכא וכו' ע"ש. ותימא מאי קשיא להו הא לא ילפינן בין בשוגג בין במזיד ושלא כדרכה מיבמה יבא עליה אלא מדכתיב ולקחה לו לאשה כמפורש בסוגיין והא דגרסי' שם יבמה יבא עליה למלוה ד"א יבמה יבא עליה בין בשוגג בין במזיד וכו' ריבה דקרא נקט דודאי מיבמה יבא עליה ליכא למשמע דמלות יבום קודמת למלות חליצה וכדפירש"י שם אלא מדאייתר ולקחה לו לאשה וכן בין בשוגג בין במזיד ילפי' מולקחה לו לאשה וצ"ע:

(דף ל"ה ע"א) **אם** בשפחה חרופה. עיין פי' בקונטרס. ורש"י פי' בפירקין דף נה ע"א בד"ה שפחה חרופה שפחה כנענית המאורסת לעבד עברי שמותר בה כדכתיב ואם אדוניו יתן לו אשה ע"כ. ותימה דתנן בכריתות פ"ב איזהו שפחה חרופה כל שחליה שפחה וחליה בת חורין שנאמר והפדה לא נפדתה דברי ר"ע ר' ישמעאל אומר זו היא שפחה ודאית. וקיי"ל הלכה כר"ע מחבירו א"כ ה"ל לפרש כר"ע אליב' דהלכתא גם בנימוקי התורה פ' קדושים פירש"י כר"ע וצ"ע. ובחידושי הארכתי בזה דסוגיא בבבלי בפרקין אתיא כרבי ישמעאל ע"ש:

(שם) **עד** שיפלוט. כתבו תוס' בפרקין דף נה ע"ב בד"ה אינו חייב אלא על ביאת מירוק נראה דמחייב בשפחה חרופה אפי' בלא הוצאת זרע אלא שתהא ביאה הראויה להוריע כמו באשת איש דלא בעינן הוצאת זרע אע"ג דכתיב בה שכבת זרע ע"כ. וקשה מדקאמר הכא עד שיפלוט משמע מפורש דבעינן שיוציא זרע ממש. וכ"כ מפירש"י שם שכתב ביאת מירוק שמזריע וכ"מ בבבלי בכריתות דף יב ע"ב דגרסי' התם אר"ל מודה ר"מ לחכמים אם א"ל שנים בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי מהימן דאי בעי אמר להון לא גמרתי ביאה ע"כ. מעתה אי אמרת בשלמא הוצאת זרע ממש הוא דהוי גמר ביאה ודאי דמלי להכחיש העדים שהרי א"א להעדים להעיד ע"ז אלא אי אמרת גמר ביאה כשהכניס יותר מהעטרה למעלה לצד הגוף או אפי' נאמר שצריך להכניס כל האבר הא ודאי מלי העדים להסהודי שראו שהכניס כל האבר. ומה שהביאו תוס' ראיה מאשת איש ל"ע דגרסי' שם בפרקין שכבת זרע באשת איש למה לי פרט למשמש מת ופירש"י למה לי דהא איתרבאי בה הערא מהיקישא דר' יונה. א"כ באשת איש דאיכא היקישא אין למעט משכבת זרע הערא וכ"ש גמר ביאה אפי' בלא הוצאת זרע משא"כ בשפחה חרופה דממעטינן משכבת זרע הערה למה נוליה קרא נופשטיה ונאמר דלאו שכבת זרע ממש קאמר. וא"ת א"כ מנ"ל הערא בחייבי לאוין דהא לא שמעינן בהן הערא אלא מדגלי רחמנא ש"ז בשפחה חרופה ש"מ שאר חייבי לאוין בהערא וכ"מ שם בבבלי ומאי דיוקא דלמא בשפחה חרופה בהוצאת זרע וחייבי לאוין בגמר ביאה וי"ל כיון דאימעיטו חייבי לאוין דלא דמיין לבפחה חרופה ממילא מדמינן להו לחייבי כריתות ועיין במהרש"א דף נו ע"ב. והרמב"ם כ' פ"ט מה' שגגות הלכה ד כבר ביארנו בהלכות ביאות האסורות מה היא שפחה חרופה ושאין חייבין עד שיבעול כדרכה ויגמור לפיכך אם א"ל שנים בעלת ש"ח והוא אומר לא בעלתי נאמן ואינו מביא קרבן שהרי הוא יודע אם גמר ביאתו או לא גמר וזה שאמר לא בעלתי כלומר לא גמרתי ע"כ. וכ' הלח"מ תימה איך תלה רבינו דנאמן משום דאינו חייב עד שיגמור הא אפילו בשאר בעילות אסורות נאמן לומר לא בעלתי משום דהוי כאומר מזיד הייתי והע"ג דבכריתות אמרי' מודה ר"מ בש"ח אם אמר לא בעלתי נאמן דאי בעי אמר לא גמרתי היינו דוקא לר"מ כדפירש"י שם דלית ליה מגו דאי בעי אמר מזיד הייתי אבל לדידן דקיי"ל כרבנן אפי' בעלמא מלי למימר מזיד הייתי וכשאומר לא בעלתי כשוגג קאמר ולא במזיד ע"ש שדחק לתרץ. ולפי תמה פה קדוש יאמר דבר זה הא ודאי אף לרבנן בשפחה חרופה לריכין לטעמא דמלי למימר לא גמרתי דהא ודאי לא מהני מה שאומר מזיד הייתי דהא בש"ח מביא קרבן על הזדון כמפורש במתני' בכריתות שם וברמב"ם שם. ומה שמביא ראיה מדברי רש"י ליתא וז"ל רש"י שם מודה ר"מ וכו' אבל מגו דמתני' לא אמר דגוף לו לשקר לומר לא אכלתי מעשות רשע ולומר מזיד הייתי ע"כ. וכוונתו מבוארת דלכך מודה ר"מ בש"ח דלא דמיא מגו זו למגו דמתני' אבל ודאי בש"ח דנאמן מטעם דאי בעי אמר לא גמרתי ביאתי אף לרבנן לריכ' דמגו דמזיד הייתי לא מהני כלום לפטרו מקרבן דשפחה חרופה וצ"ע:

(שם) **וא"ר** ירמיה וכו' שכבת זרע עד שיפלוט. פירשתי בקונטרס דאשכבת זרע דכתיב בש"ח קאי וא"ל דעל כל ש"ז דכתיב בקרא קאי דהיינו ש"ח וסוטה ואשת איש דהא בירושלמי פ"ק דסוטה הל' ב פריך אהא דר' ירמיה מש"ז דכתיב בסוטה ובניא לה ועמ"ש שם בתוס' בד"ה לשיעורין:

(שם) **הערה** בה חייב משום הללה נכנסה עטרה חייב משום ביאה. וקשה הא תנן בסיפא דמתני' וכן באלמנה לכה"ג הוי הערה כביאה א"כ מבעת הערה ליחייב משום לא יקח לכך נ"ל דה"ג הערה בה חייב משום ביאה נכנסה עטרה חייב משום חללה ואיירי שקדשה בביאה הלכך על אלמנה לא יקח עובר מיד משעת הערה שהרי נאשה כשרה קנאה בהערה וככר נעשית הללה בהערה זו ומשהכניס העטרה דביאה גמורה היא עפי מהערה חייב עליה משום חללה לא יקח שככר נעשית הללה ע"י הערה גמר ביאתו והזריע חייב משום לא יחלל זרעו. ואתיא כמ"ש תוס' בקידושין דף י' בשם ריב"ם במפרש שרולה לקנות בהערה אע"פ שגמר אח"כ ביאתו קונה מיד בהערה ודלא כמ"ש בשם הרשב"א ע"ש. וא"ל דהכא נמי אין הערה עושה קידושין אבל לקנות אינו קונה עד גמר ביאה מ"מ אי לא קנאה אין להייבו משום חללה בהכנסת העטרה. ומעתה מ"ש הה"מ רפ"ו מהא"ב בד"ה כל כהן וכו' הא דגרסי' בקידושין דף עח א"ר יהודה כה"ג באלמנה לוקה ב' אחת משום לא יקח ואחת משום לא יחלל ולילקי נמי משום לא יחלל זרעו ומשני בשלא גמר ביאתו. משמע אם גמר ביאתו יש כאן ג' מלקיות ולאו הלכתא היא חדא דס"ל ב' מלקיות מלא יחלל ותו דאביי ורבא לא מפלגי בין גמר ביאתו ללא גמר וכו' ע"ש. לפום סוגיין לק"מ דהא דקאר"י ואחת משום לא יחלל היינו משום חללה דלאחר שהערה בה נתחללה כשהכניס מהעטרה ולמעלה חייב משום חללה וכשהוליא זרע חייב משום לא יחלל זרעו. ואביי ורבא לא איירי אלא בלאוין הנוספין בכה"ג היינו לא יקח ולא יחלל זרעו וכדעת הרמב"ם והה"מ שכהן הדיוט אינו לוקה על לאו דלא יקח ולא יחלל ולפ"ז כל הסוגיא שם בקידושין אתיא כפשטה. ותמהני על הה"מ שלא הרגיש בזה וצ"ע:

(שם) **מה** פליגין בבהערה בה אבל אם גמר וכו'. וקשה אם גמר את הביאה פשיטא דקנה לכל הדברים דהא כתיב ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר וי"ל סד"א אף בגמר ביאה אינה כאשתו אלא לדברים האמורים בפרשה. א"נ אינה אוכלת בתרומה עד שתכנוס לביתו כמו כאשה א"נ סד"א בעינן עד שיוליא זרע דכתיב להקים לאחיו שם א"נ קמ"ל דאפילו בהערה פליגי. והרא"ש כ' בפרקין וכביאת שוגג דוקא פליגי אבל בהערה לא פליגי דביאה היא לכל דבר וקניה בעלמא ע"כ. וקשה הרי כתב הרא"ש בר"פ א"נ אפי' למ"ד בעלמא משמש מת בעריות חייב בעינן ביאת ייבום דרך הקמת שם וכו'. הרי דביאת יבמה מסברא לריכה שתהא ראויה להקמת שם א"כ מאי ראיה מייתי ליבמה מהערה דקנה בעלמא. גם הרמב"ם פסק כירושלמי:

(שם) **מהו** שתאכל בתרומה. פשטה דמעתתא משמע דבביאה גרועה איירי וכ"ה בבבלי אך קשה הא אמר במוהל בסמוך לא קנה אלא בדברים האמורים בפרשה ובתמיה קאמר ואפי' נתאלמנה מן הנישואין שאכלה בחיי בעלה אינה אוכלת בביאה הגרועה וי"ל תרי אמוראי אליבא דבמוהל והך דהכא ר' בא בשם שמואל אמרה:

(שם ע"ב) **פסל** ולא חלק בין ביאה לביאה. פירשתי בקונטרס פסלה לכהונה משום זונה וכ"ש רש"י. ולא קאי על אלמנה לכה"ג דהללה משוי לה ולא זונה אלא על אחת מהעריות קאי ועיין בתיו"ט בפרקין משנה ה':

(שם) **ונאמר** להלן לקיחה בשומרת יבם. כ' תוס' דף נה ע"ב בד"ה קיחה וכו' וא"ת וניליף מקיחה דיבמה דאיירי בקנין דכתיב ולקחה לו לאשה וי"ל דאינו מופנה לגזרה שוה ע"כ. וקשה הרי מפורש כאן דילפינן קיחה קיחה גז"ש מיבמה. ודוחק לומר דר' ישמעאל לית ליה הנך דרשות דדריש לעיל בר"פ מולקחה לו לאשה. מיהו קושית תוס' תמיהא לי דודאי ליכא למילף מיבמה שאשה נקנית בביאה שככר קדמו קידושי כסף דאחיו המת והיבם קם על שם אחיו וצ"ע:

(שם) **ליידא** מילה איתמר חלל וכו'. וקשה הא איצטריך קרא שחייב על ולא יחלל ואי משום דכתיב זרעו הא איצטרך שאינו חייב עד שיגמור ביאתו שתהא ראויה לזרע וכדא"ר בא בסמוך ודוחק לומר דסובר רבי יוסה דחייב על ולא יחלל אפי' בשלא גמר ביאתו או דסובר שאינו לוקה על ולא יחלל דעטמא דלא יקח הוא משום דלא יחלל:

(דף ל"ו ע"א) **ר"א** ור"ש מכשירין. עיין פי' בקונט'. וא"ת הא אמרי' לעיל דאיצטרך ולא יחלל דחייב על הערה וי"ל דסברי כר"י דיליף הערה מגזרה שוה דכי יקח כמפורש לעיל:

(שם) **מנא** לר"א ור"ש וכו' שאינה אוכלת בתרומה. וא"ת מנ"ל לר"י דסברי ר"א ור"ש דבת כהן שנתארסה לישראל שאינה אוכלת בתרומה וי"ל דתנן לקמן פ' אלמנה העובר והיבם והאירוסין וכו' פוסלין ולא מאכילין [...] פליגי ר"א ור"ש. אך קשה לפמ"ש ר"ת שם הא דתנן במתני' דהיבם פוסל ואינו מאכיל היינו מדרבנן גזרה אטו ארוסה ע"ש א"כ י"ל ה"נ אירוסין דפוסל היינו מדרבנן אבל מדאורייתא ארוסה לישראל אוכלת דכי הגיה לשון נישואין משמע [...]:

(שם) **לאיש** המחליל. לעיל פ״ד ה״ב כתבתי בתוס׳ דהאי לאיש איצטרך ללמד דבעינן שיהא זר אילה מעיקרא ואי לאו לא פסלה וי״ל הירושלמי לשיטתו דס״ל המחזיר גרושתו פסלה מתרומה כדאר״י לעיל גם הי״א דלא בעינן זר אילה מעיקרא ואייתר ליה לאיש אבל הבבלי דס״ל בעינן זר אילה מעיקרא מוקי פלוגתייהו דת״ק ור״א ור״ש דבשבויה פליגי ת״ק סובר שבתמרת לביאה פסולה דאורייתא לא אילה ור״א ור״ש סברי כל זמן שלא נבעלה אוכלה אך קשה כיון דעיקר קובייתו מנ״ל שבה״ג פוסל אפילו בביאה למה פריך מ״ע דרבנן הא בביאה אף ר״א ור״ש מודים דפסילה. ותוס׳ כתבו דף סט בנישואין לא צריך קרא כיון דזרעו נפסל גם היא נפסלת וצ״ע:

(שם) **והלא** דין הוא וכו׳. וקשה הא איצטרך לאשמועינן דאפי׳ נתארסה לכה״ג אכורה בתרומה דכי תהיה הויה משמע דלא שמעינן מק״ו אלא ע״י ביאה. ובבבלי יליף ק״ו מקידושין ע״ש וצ״ע:

שם **ביאתו** פסלתה מן התרומה. וקשה אי מק״ו ה״א דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה ביאת ישראל אם נתאלמנה או נתגרשה חוזרת אם אין לה זרע אף ביאת כה״ג כן אם מת תהא חוזרת לתרומה דכי גבא וי״ל:

(שם ע״ב) **ושוין** שלא ישא את הבוגרת וכו׳ מוכת עץ לא עברו ימי הנעורי׳. כתבו תוס׳ דף נט בד״ה אפי׳ וכו׳ וקשה לר״י למ״ד בתולה שלימה משמע אמאי איצטרך גבי קנס ונערה המאורסה מיעוטא לבוגרת ע״ש. ואינו מבין דבריהם דהשתא דכתיב הכא ריבוי׳ דאפי׳ מקצת בתולים משמע ה״א למילף בתולה התם מהכא וצ״ל דאי לאו מיעוטא בבוגרת ה״א למילף בתולה מטומאת כהנים דלד״ה מרבינן בוגרת כדתני התם בבבלי דף ס׳ וצ״ל דאיצטרך נערה לרבות מוכת עץ ולמעט בוגרת ומבתולה הוה ממעטינן תרווייהו ואי מרבינן מוכת עץ ה״א כ״ש בוגרת אבל השתא דמרבינן מוכת עץ מדכתיב נערה ממעטינן נמי בוגרת מינה וכדאמרינן כאן בסוגיין:

(דף ל״ז ע״א) **ואם** כנס מוציאין מידו. בבבלי דף ס׳ תניא דאבי״י אומר הולד חלל. ועמ״ש בזה בקידושין דף כט ע״א בד״ה וולד וכו׳:

(שם) **לא** יבא את הקטנה. ובבבלי דף נח ע״ב גרסי׳ בעא מיני׳ רחב״י משמואל כה״ג שאירס את הקטנה ובגרה רחתיו מהו ופירש״י ובגרה תחתיו בימי האירוסין וכה״ג אסור בבוגרת כדאמרי׳ במתני׳ ומלותו בקטנה או בנערה ע״כ. וקשה הא מפורש שם דף סא בברייתא בתולה יכול קטנה ת״ל אשה הרי דאין מלותו בקטנה וי״ל דמסקינן שם דף נט הכי קמיבעיא ליה דכתיב והוא אשה בבתוליה יקח קיחה דקידושין בעינן או קיחה דנישואין בעינן. ואה״ד דס״ל לרהב״י דאשה ממעט קטנה א״כ אף קיחה דקידושין באיסורא הוי שהרי אסור לארס את הקטנה דהא מיעוטא דאשה על יקח דבתרא קאי לפום מאי דס״ל השתא קיחה היינו קידושין אלא ודאי ס״ל לרחב״י דאשה לאו למעוטי קטנה אתיא וא״ת היך פליג רחב״י אברייתא מפורשת דממעטי׳ מאשה קטנה וי״ל ס״ל לרחב״י הך ברייתא כר״א אתיא ורבנן פליגי עליה דגרסי׳ התם דף סא תניא רא״א כהן לא ישא את הקטנה ומסיק אלא אמר רב אדא בר אהבה הכא בכה״ג עסקינן לאימת קני לה לכי גדלה בעולה היא אמר רבא מגלי לב אי דקדשי׳ אבוה מהאי שעתא הוא דקני לה ואי דקדשה נפשה הא ר״א הי׳ ולא רבנן. ופירש״י בתמי׳ דקתני לעיל רא״א כהן לא ישא את הקטנה ומשמע דפליגי רבנן עליה ובכה״ג מי פליגי רבנן ע״כ. הרי דרבנן פליגי וס״ל לרחב״י כרבנן. והא דמיבעיא ליה לרחב״י באירס את הקטנה וכו׳ ולא מיבעיא ליה באירס את הנערה ובגרה תחתיו לרבות׳ נקט קטנה לאשמועינן דלית הלכתא כר״א בקטנה. מעתה מ״ש הרמב״ם פי״ז מה״א ב בכה״ג כתיב והוא אשה בבתוליה יקח אשה ולא קטנה. קשה למה פסק כר״א ודלא כרבנן. גם בפ׳ הנ״ל כ׳ אירס את הקטנה ובגרה תחתיו קודם הנישואין לא יכנוס מפני שנשתנה גופה. ל״ל הך טעמא הא גם הקידושין נעשו באיסור וכמש״ל. ונראה דסובר הרמב״ם דליכא מאן דפליג אר״א בקטנה והא דקאמר רבא ר״א היא ולא רבנן ה״פ ואי דקדשה נפשה כגון קטנה שהיא יתומה בחיי אב או יתומה ממש שהשיאה אמה ואחיה קשה הא ר״א תני לסך בברייתא ולא רבנן ותנן לקמן פ׳ ב״ש איזו קטנה שצריכה למאן כל שהשיאה אמה ואחיה לדעתה וכו׳ רא״א אין מעשה הקטנה כלום אלא כמפותה. וה״ל מפותת עלמה ומאי קמ״ל ר״א דלא יבא את הקטנה לשיטתו מילתא דפשיטא היא. והיינו דקאמר ולא רבנן דהנו לרבנן איצטרך לאשמועי׳ דכד״א כיון דמדרבנן הוי קידושין לא מיקריא בעולה אבל לר״א קשיא. ופירוש זה מרווח מפירש״י בלשון הש״ס שהרי אין בלשון הברייתא שום משמעות דפליגי רבנן. והא דמיבעיא לרחב״י באירס את הקטנה דס״ל כיון דסופה להיות נערה ודאי מותר לארסה על דעת כן לכנסה כשתהיה נערה ולא אתי קרא דאשה אלא למעט שלא יבעלנה כשהיא קטנה. ובהכי ניחא שהשמיט הרמב״ם הא דאמרי׳ בסמוך ודבוותה אירס את הקטנה ונתמנה להיות כה״ג יכנוס. דס״ל דלא יכנוס כיון שאף כשהוא כה״ג מותר לארס את הקטנה א״כ למה יכנוס כשהיא קטנה הלי אין כאן שום שינוי. א״נ הרמב״ם מפרש לבעי׳ דרהב״י כה״ג שקידש את הקטנה עד שלא נתמנה ונתמנה ובגרה תחתיו מהו והיינו דפשיט ליה במוהל מהא דתנן אירס את האלמנה וכו׳ דדמיא ליה ממש ומשני הא אישתני גופה וכו׳ ורא״ה מבוררת לשיטת הרמב״ם מהא דכ׳ בפ׳ הנ״ל הלכה יב אירס את האלמנה ונתמנה להיות כה״ג יכנוס. ובגמרא דף סא יליף לה מדכתיב יקח אשה ופירש״י האי אשה לא איצטרך אלא לדרש׳. ש״מ דלית ליה לתנא דמתני׳ להך דרשא דדרשי׳ אשה ולא קטנה. וקשה איך מוכח בגמרא לבי תרי וי״ל הא דממעטי׳ קטנה הוא מדכתיב והוא אשה וגו׳ והא דמרבינן אירס את האלמנה הוא מדכתיב כי אם בתולה מעמיו יקח אשה וכן מפורש בבבלי שם. מעתה הא״ד דלית ליה לרהב״י דרשא דאשה למעוטי קטנה מאי קאמר הש״ס שם דף נט ע״א אחת דהיינו אירס את האלמנה ונתמנה וכו׳ יש לך לרבויי מיקח אשה אבל לא שתים דהיינו אירס את הקטנה הא אשה דווקא אשה בבתוליה יקח נמי מיותר ונדרוש מיני׳ אירס את הקטנה ובגרה תחתיו אלא ודאי דאשה בבתוליה יקח איצטרך למעוטי קטנה. והנן כי דבריה ברורים הם ותמהני שלא הרגישו בזה מפרשי דבריו:

(שם) **הדא** מסייעא למ״ד חליצה פטור וכו׳. וקשה דלמא לעולם חליצה קנין והא דמתירין לו לחלוץ היינו באלמנה מן האירוסין דמדאורייתא אפי׳ ביבום שרייה דאתי עשה דיבום ודוחה ל״ת דאלמנה לא יקח ודקשיא א״כ למה לא מתייבמת י״ל דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה דלא דחי דהכר קייס מצות יבום וכן מפורש בבבלי בסוגיין. והוס׳ כתבו בד״ה כה״ג שמת וכו׳ וא״ת מריבא שמעינן לה דקתני שומרת יבם שנפלה וכו׳ לא יכנוס ואר״י דהכא חולץ אתי לאשמועינן דכד״א משום בזיון דכה״ג שרוקקה לפניו לא החלוץ אע״ג דהכר תנן לה לעיל פ״ב ע״כ. הנה אף לפי תירוצם קשיא הא כבר תני לה ועוד מאי ס״ד לככד כה״ג טפי מת״ח הדרבנא תנן מב׳ הוריות ממזר ת״ח קודם לכה״ג ע״ה ולא עלה על דעת אדם לומר שת״ח אינו חולץ לאשת אחיו דדוקא באבדה התירה התורה לזקן ואינו לפי כבודו לעבור על מצות עשה דהשבת אבדה משום דמצות השבה אינה אלא משום דחייב לחוס על ממון חבירו כשלו ובזקן ואינו כבודו דאף בשלו לא היה מטריח ודאי דפטור אף בשל חבירו אבל בשאר מצות עשה שבתורה חלילה לת״ח לדחותה מפני כבודו וכ״ש כה״ג לכך נ״ל כמ״ש דמתני׳ דל עיל ה״מ לאוקמי באירוסין דאתי מצות עשה דיבום ודחי ל״ת דאלמנה ומשנה יתירה קמ״ל לאפוקי ממ״ד חליצה קנין. וניחא בזה קושיתי הראשונה. והיינו דקאמר בבבלי בסוגיין קא פסיק יתני ל״ש מן האירוסין ל״ש מן הנישואין וכו׳ דדייק ליה ממשנה יתירה:

(שם ע״ב) **הדא** אמרה כה״ג שקידש אשה בבעילה אינו כבא על הבעולה. כ׳ הרב בעל משנה למלך פי״ז מהא״ב הלכה טו בד״ה נסתפקתי בכה״ג שבא לקדש אשה אם יכול לקדשה בביאה וכו׳ ע״ש. ומסוגיין היפשיט לן בעייתו. מיהו אפשר לומר דר׳ בא בר ממל ס״ל ביאה יבומין עושה ונפיקו דהרב ז״ל למ״ד ביאה אירוסין עושה ע״ש ובמש״ל בפרקין דף כ בתוס׳ בד״ה נערה נה וכו׳:

(שם) **דלכן** היא מתני׳ מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה. וקשה כיון דב״ש סברי דזכר ונקבה לא קיי׳ פ״ו ובעינן דוקא שני זכרים וב״ה סברי דבעינן דוקא זכר ונקבה א״כ אין זה מחומרי ב״ש וקולי ב״ה. ורא״תי שכ״כ הרשב״א בחידושיו. וכתב עוד ומיהו רש״י פי׳ כב״א שני זכרים וכ״ש זכר ונקבה והסבר דהפ״ה כיון דבנים בעי לאו קולא וחומרא היא ע״כ ותי׳ זה דחוק. לכן נ״ל דקולא דב״ש אע״פ שיש לו שני זכרים מוזהר למכור ס״ת ליקח אשה בת בנים ולב״ה אסור. אך קשה דבבבלי בסוגיין גורס רש״י מתני׳ דלא כר׳ יהושע דתניא ריה״א נשא אדם אשה בילדותו ישא בזקנותו. ופירש״י מתני׳ דקתני הא״כ וכו׳ הא אם יש לו יבטל דלא כר״י. ולתירוצי מאי פריך דלמא אף ר״י ל״ק אלא דישא אשה אבל למכור ס״ת בשביל כך מודה דאסור ומתני׳ למכור ס״ת איירי וי״ל מדסתם ר״י דבריו משמע ליה דמדמה נישואין אחרונים לראשונים בכל ענין. ומזה ראיה למ״ש הטור א״ע סי׳ א׳ דאין חילוק בין יש לו בנים לאין לו בניה אלא לענין מכירת ס״ת והיינו כדעת רש״י. וברש״י שלפנינו לא נמצא מ״ש הרשב״א בשמו דלב״ש כ״ש דבזכר ונקבה קיים פריה ורביה:

(דף ל״ח ע״א) **ותני** כן חלתה היא וכו׳. או שהלך למדינת הים אינן עולין. כ׳ הרא״ש בפרקין. ומזה הנו למידין שאם היה הוא חולה וכו׳ ומיהו מבמשין מטותיכן ורא״ויה להתעבר וכו׳ דאת״ל שהחולי מונעה מלשמש או מלהוליד צריכא למימר שלא יעלו מן המנין ע״כ. ותימא הרי מפורש כאן דהאיצטרך לאשמועינן אפי׳ בכה״ג שיש מניעה בשימושה דהא תנא שמכן או שהלך למדינת הים וי״ל הדרבא מדלא הגיה בברייתא דמייתי בבבלי הך סיפא או שהלך וכו׳ ש״מ דס״ל דברייתא איירי בשימושו וצ״ע:

(שייך לדף ל״ז ע״ב) **טעמא** דהן הניא מקץ י׳ שנים וכו׳ וקשה הא איצטרך למכתב מקץ י׳ שנים כדי לידע שנותיה של רבקה שנעלמים בתורה דכד״א ישיבת אברהם בחברון היה ל׳ שנה ובפלשתים שלשי׳ ואחד שנה ולא היתה רבקה רק בת ט׳ שנים בשעת נישואין דבפלשתים גר שנה אחת יותר ממה שגר בחברון דכתיב ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים ותניא בסדר עולם רבים מבל חברון וכיון דשמעינן מקרא דמקץ עשר שנים שלא גר בחברון רק כ״ה שנים ש״מ שעקדה היה כשנת כ״ו ליצחק וממה נתבשר שנולדה בת זוגו ויצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה ש״מ שהיתה בת י״ד שנה בשעת נישואין וצ״ל דסוגיין אתיא כמ״ד דבת ג׳ שנים היתה רבקה כשניסת ליצחק והא דפריך בבבלי וניליף מיצחק הא לפ״ז היה צריך לשהות עשר שנים עד שתהא ראויה לילד י״ל ה״ק אף מאברהם אין ראיה גמורה כמפורש שם. בבבלי הא מיצחק איכא ראיה גמורה דס״ד דמקשה הא דכתיב ויעתר יצחק לנוכח אשתו פירושו בשביל אשתו וכ״פ הרשב״ם והיינו שלא יצטרך לגרשה שלא רצה או שהיה אסור לו ליבא שתי נשים כאחת ש״מ דמשהא עשר שנים אסור להשהותה יותר אלא צריך לגרשה ומשני דקרא דיצחק איצטרך למנות שנותיו של יעקב אבל קרא דאברהם מיותר ועיין הסיב בבבלי ותמצא כי נכון הוא. ובחידושי הארכתי ע״ש:

(דף ל״ח ע״א) **לרביעי** ולחמישי אין לה כתובה. לכאורה נראה דנשאתה עם הרביעי וחמישי איירי דומיא דניסאת לרביעי וחמישי ולא ילדה דבסמוך. וקשה זו ודאי זקנה היא ואם ילדה דרך נס הוא שהרי הראשון צריך להשהותה עשר שנים אחר שנעשית בת י״ב ויום אחד שראוי׳ לבנים נמצא כשנולאה הראשון היתה לפחות בת כ״ג ומשנולאה השלישי הרי היא בת מ״ג שנה נמצא לאחר שנשאת עם הרביעי כבר שגיעה קרוב לימי הזקנה ורוב נשים אינן יולדות סמוך לחמשים וכ״ש לאחריו וביותר קשה אנישואין דחמישי שבימי זקנה נשאה. ותוס׳ כתבו דף סה ע״א בד״ה תלא וכו׳ וקשה אי בשהא עמה י׳ שנים היכי קאמר בסמוך גבי ניסאת לרביעי והיו לה בנים שתיקותיך יפה מדיבוריך דמאי א״ל אדעתא דהכי לא גרשתיך והא ע״כ היה צריך לגרשה כיון דלא זכה ליבנות ממנה ע״כ. וכ״ל אע״פ שכופין אותו להוציא דוקא בדברים אבל לא בשוטים כמ״ש תוס׳ דף סד סוף ד״ה יוציא וכו׳ וכל היכא דלא קאמר בהדיא כופין אין כופין שלא יהא גט מעושה בישראל פסול. נמצא דכאן בעינן רלונו ושפיר קאמר אדעתא דהכי לא גרשתיך וצ״ע. אך לפמ״ש תוס׳ שם דבשלא שהתה לרביעי ולחמישי י׳ שנים אלא דאיירי בשלא הכיר בה ע״ש אף קושייתו הראשונה לא קשיא:

(שם) **לשלישי** עלמו אין לה כתובה. בקונטרס פירשתי דקסבר בתרי זימני הוי חזקה. אך קשה א״כ אף לשני אין לה כתובה לכך נ״ל דהא פליגי מ״ד לשלישי יש לה כתובה סובר הא דאמרינן תלתא זימני הוי חזקה היינו דמהני לרביעי דאסור ומ״ד אף לשלישי אין לה כתובה סובר כיון דאתחזקה בפעם השלישית כבר נתחזקה ואף משלישי אין לה כתובה. ועיי׳ בתוס׳ דף סה בד״ה נשאת וכו׳:

(שם) **מודי** הוא הכא שלא ימול וכו׳. מדקאמר מפני סכנה משמע דברואה דם מחמת השמים פליג אע״ג דאיסור כרת הוא. מיהו קשה דבסמוך מייתא ברייתא דרבי נתן דבשביעית אמר שלא ימול משמע בשלישית ימול וי״ל מעשה שהיה כך היה דאלת״ה קשה אף בראשון היה לו לומר הניחוהו כיון שלא היה בו דמו וכ״ה בבבלי פר״א דמילה האי ינוקא דסומק ממתינין ליה משמע אפי׳ בפעם הראשון אלא ודאי כדאמרן. ובבבלי בחולין פא״ט דף מו מייתי נמי הך מעשה דר״נ וקאמר דבשלישי א״ל הניחו וע״ש בתוס׳ בד״ה שלישי וכו׳ ובמהרש״א שם:

(שם) **הניחוהו** לאחר זמן. פירשתי בקונטרס דאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש חוץ מג׳ דברים ע״ז וג״ע וש״ד כ״פ רש״י בחולין שם. קלת קשה בכה״ג בשב ואל תעשה אף בג״ע וש״ד אינו חייב למסור נפשו כמ״ש תוס׳ בסנהדרין ס״פ בן סו״מ דף עד ע״ב בד״ה והא אסתר וכו׳ היכא דלא עביד מעשה כגון שמשליכין אותו על התינוק ומתמעך אינו חייב למסור ע״ש:

הדרן עלך פרק הבא על יבמתו

(שם ע״ב במתני׳) **אלמנה** לכה״ג: עבדי מלוג לא יאכלו. כ׳ תוס׳ אפי׳ למ״ד קנין פירות כקנין הגוף דמי לא חשיב בהכא קנין כספו לפי שאין הגוף שלו וכו׳ ע״ש. ולפמ״ש תוס׳ פ׳ החולץ דף לו ע״ב קנין הגוף דאשה עדיף שאין לבעל פירות אלא מכוחה ועוד דאין לבעל פירות אלא כתקנתא דרבנן. לק״מ דהכא בקנין פירות דבעל איירי. מיהו מ״ש תוס׳ קנין הגוף דאשה עדיף וכו׳ תמיה לן דבבבלי בגיטין דף מז ע״ב גרסי׳ איתיביה רשב״ל לר״י דאמר המוכר שדהו לפירות מביא וקורא מדכתיב ולביתך וכו׳ ע״ש הא לא דמיא קנין פירות דנכסי מלוג לשאר קנין פירות וע״ש בתוס׳ וצ״ע:

(שם בגמ׳) **ועבדיה** עבדים. זו היא גי׳ הר״ת אבל רש״י גורס ועבדיו שקנו עבדים וא״ת מה שקנה עבד קנה רבו ולמאי איצטרך קרא לריבוייםו משכחת לה כגון שנתנו לו לעבד ע״מ שאין לרבו רשות בהן. וכ׳ הרשב״א בחי׳ בירושלמי משמע כל כהאי גוונא לא אכלי דכלהו משום תקתו של כהן קא אכלי וכו׳ אלא דקי״ל אם זו היא ככרתו של ר״ל דירו׳ הא עבדי מלוג שלה לאחר מיתת הבעל אוכלים מחמתו אע״פ שאין ליורשין בהן כלום וכו׳ וי״ל שאני התם שאוכלת לכך עבדים אוכלין אבל אלמנה וגרושה דמתני׳ שהיא אינה אוכלת אף עבדיה אינן אוכלין והאי דירושלמי שאלמנה וגרושה דמתני׳ קאי ע״כ. ותימא לפרש כן דבעבדי מלוג אף בקנה ע״מ שיהיה לרבו רשות בהן לא יאכלו ואי בעבדי לאן ברזל איירי אף בקנה ע״מ שאין לרבו רשות בהן לא יאכלו דהא כשלו הם. וכ״ל שאני עבדי מלוג שהיו אוכלין בחיי בעלה לפי שיכול להשתמש בהם וה״ל קניינו הלכך אף כשמת אוכלין בשבילה מה״כ עבד שקנה עבדים ע״מ שלא ישתמש בהן רבו כלל הנך ודאי לאו קניינו של כהן הן. וגדולה מזו י״ל שאם קנתה האשה עבדים לאחר מיתת הבעל כיון שלא היה לבעל שום חלק וגהלה בהן אף הן לא יאכלו בתרומה מחמתה והדבר צריך תלמוד:

(שם) **הם** יאכלו הם יאכילו. וא״ת וכי פליג ר״ל אברייתא דיליף ליה מקנין כספו וי״ל ר״ל מפרש לברייתא דאסיפא דקרא קסמיך א״נ ר״ל אליבא דראב״י דמוקי לקרא וכהן כי יקנה נפש קנין כספו לפלוע דלא כהן שנשא בת גרים כמפורש בבבלי דף נז ע״ש. ותוס׳ כתבו בסוגיין והא דדרשי׳ לעיל פ׳ הבע״י פלוע דלא כהן שנשא בת גרים היינו מנפש יתירה ע״כ. ולפי מאי דפרישי׳ בקונט׳ וכ״פ רש״י איצטרך נפש לגופיה לאשמועי׳ דעבדים שקנו עבדים שאוכלים בתרומה. ומאוורתא מאן דדריש נפש לפלוע דלא כהן וכו׳ יליף עבדים שקנו עבדים מדכתיב הם יאכלו קרי ביה יאכילו:

(דף ל״ט ע״א) **מתני׳** מסייעא לר״ל עבדי מלוג וכו׳. כ׳ תוס׳ דף סו ע״ב בד״ה עבדי וכו׳ תימא לר״י מה ראיה מייתי לר״א הא ר״י נמי מודה דיולאין בשן ועין לאיש דחשיב כעבדו כי היכי דחשיב קנין כספו לענין תרומה וכו׳ ותירץ הר״ם דדייק מאבל לא לאשה ומהיים לא איצטרך דפשיטא אלא לאחר מיתה קאמר משום דהדין עמו ע״כ. ובסוגיין מפורש דעיקר סייעתא מדתני יוצאין לאיש דהכי מבני לר׳ יוחנן קל הוא בשחרור. וא״ת היא גופא קשיא לר״י למה אין יוצאין לאשה הא קל הוא בשחרור ותירץ הרשב״א דהיינו טעמא דהא אפי׳ עבדי מלוג אינן יוצאין מפני תקנת אושא. מיהו לפום סוגיין ליתא לכך פירוקא דהא תני עבדי מלוג יוצאין לאשה אלא עיקר טעמא כיון דמהוכרי גוביינא כדידה דמי. והא דמשני לר״י קל הוא בשחרור היינו כיון דשחרור מפקיע מידי שיעבוד כל דמהוסר גוביינא כדידיה דמיא וכ״מ בבבלי כסוגיין. והא דמייתי בסמוך ת״כ דר״י דעבדי צ״ב אינן יוצאין בשן ועין בין לאיש בין לאשה הא תנא סובר כיון דאין הבעל יכול למכרן אף בשחרור מתרינן. ובב״ק דף פ״ט ע״ב כ׳ תוס׳ בד״ה מ״ט וכו׳ ושמא אותו שמביא ה״ר דר׳ אמי היה בנאה גריס דרבא שלא היה חושבה מחוסרת גביינא וכו׳. ותימה הא מפורש בבבלי דרבה ורב יוסף אמרו ת״כ דר״א וע״ק הא רבא גופיה אמר לר״נ והא ת״ש דר״א וכ״מ כתו׳ בסוגין וצ״ע. עוד כתבו תוס׳ בב״ק שם בד״ה כמאן אזלא וכו׳ נראה דמכירה יליף משחרור דשחרור הוא כמין מכירה ע״כ ותימה הא רב יהודה סובר דעבדי צ״ב אינו יכול למכור ואפ״ה מודה בשחרור דמשוחרר יולא בשן ועין לאיש כדמשמע בבבלי בסוגיין:

(שם) **אינן** כיום או יומיים. הרמב״ם לא ביאר בפ׳ רוצח דין עבדי צ״ב ונכסי מלוג לענין יום או יומיים. ואפשר שסמך אמ״ש בה׳ עבדים פ״ה דעבדי צ״ב יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה ועבדי מלוג לא לאיש ולא לאשה. אך קשה הא לא דמיא דין יום או יומיים לדין שחרור דקל הוא בשחרור כמפורש בסוגיין וצ״ע:

(שם ע״ב) **הלוקח** יתום לעלמו. כ׳ הרא״ש בפירקין ור״ת ז״ל כ׳ והאי מכרו שניסה לפרנסה דקאמר רשב״ג הבעל מוליא מיד הלקוחות לא איפשיטא אשר דנעביד בה עובדא וכ׳ הרמב״ן דספיקו משום דרשב״ג לטעמיה כדפרישית ובהא קיי״ל כרבנן וכו׳ וקשה כיון דמייתי מהך ברייתא סייעתא לר״י וקיי״ל כר״י א״כ הלכתא כרשב״ג וכו׳ ע״ש ול״נ דכוונת הרי״ף דמספקא ליה הא דקאמר רשב״ג הבעל מוליא מיד הלקוחות היינו אם מתה מוליא הבעל מיד הלקוחות וכפירש״י או דלמא אין המקח קיים כלל אפי׳ בעוד אחה ואפי׳ בחיי אשתו מוליא מיד הלקוחות וכפי׳ הר״ת שכתבו תוס׳ בסוגיין. והרא״ש כ׳ בפרקין והרי״ף מביא בפ׳ הבעל יוצלמי דפרקין פלוגתא דרשב״ג ורבנן ואחר שהביא מחלוקתן כתב הוי כשמכרן בשעה מחלוקת אבל לא מכרן בשעה ד״ה אינן מכורין ומתוך זה משמע דפסק כחכמים דאי ס״ל הלכה כרשב״ג מה הוצרך לו לכתוב אבל לא מכרן בשעה ד״ה אינן מכורין דהא לרשב״ג אפי׳ מכורין בשעה אינן מכורין ע״כ. ואיני מבין דבריו לפמ״ש הרא״ש דמספקא להרי״ף הלכה כדברי מי ודאי מן הלורך להביא כמאי דמודי׳ שניהם. ואף לפמש״ל דהוכר הרי״ף דהלכה כרשב״ג אלא דמספקא ליה אהכי קאי איצטרך לאשמועינן דודאי במכרן בשעה איירי אלא

דלו׳

דלא ידענא מאי קאמר דהאי שעבד מוכר ללוקח ע״כ. דלא תימא דפלוגתייהו במכרן לעולם אבל במכרן לשעה אף רשב״ג מודה כיון דתחלת הקנין לא היה אלא לשעה לא יסרב הלוקח מליתן לה וליכא למיחש לבזיון אבל בממכר עולם אף בסיה יכולה לחזור על הלוקח מ״מ ידחנה אולי תמלא מקום לגבות והא דקאמרו רבנן והלוקח יתום לעצמו מלתא בעלמא קאמרו יתום לעצמו כשאר לקוחות וכ״כ הרמב״ן בס׳ מלחמות לשיטת הרי״ף וקמ״ל דלא פליגי בממכר עולם. ועיי׳ במלחמות וכר״ן וברמב״ם פ״ח מה׳ מלוה ולוה עוד כי הרא״ש וירא״ה דוקא בקרקע הוא דמכר הבעל קיים עד שעת טריפה שהארץ לעולם עומדת וכו׳ אבל המכנסת נדוניתה במטלטלים וכו׳ אין הבעל יכול למכרן אע״פ שיש לבעל נכסי׳ נגד נדוניתה דתפלה יותר בכבת בית אביה ע״כ. ומסוגיין ראיה לדבריו דהא בעבדי צאן ברזל קאר״י אם מכרן אינן מכורין ובמוכר לשעה פליגי ש״מ דבעבדים אפי׳ לשעה אינן מכורין. מיהו לפום סוגיין משמע דאפי׳ בקרקע לשעה אינן מכורין ועמש״ל:

(שם) **מעתה** לא יטול בכור פי שנים. וקשה הא ולד שפחת מלוג דהוי לאשה טעמא אחרינא אית ביה כי היכי דלא ליכליא קרנא כדפרישית בקונטרס וא״ל דלית ליה לשמואל הך טעמא א״כ קשיא לשמואל מ״ש דרבנן דמחלקין בין בהמה לשפחה וכן פריך בבבלי בכתובות פ׳ החשה. ואי כ״ל לשמואל לחלק בענין אחר א״כ מאי פריך משפחת מלוג לבכור הא בברייתא לא תניא אלא פרה וילדה כמ״ש בקונט׳ וצ״ע. ומסוגיין סייעתא למה שפסק הרמב״ם ספ״ג מה׳ נחלות דבכור נוטל פי שנים בולדות שנולדים לאחר מיתת אביהן. מדפריך שמואל מעתה לא יטול וכו׳ וגם רב לא שניא ליה דלית הלכתא כהך ברייתא משמע דהכי הלכתא ודלא כיש חולקין שמביא הרמ״א בח״מ סי׳ רעח סעיף ז׳ ע״ש:

(דף מ׳ ע״א) **ר״י** בעי תמן את אמר הוולדות לראשון. פי׳ בקונט׳. ויותר נ״ל דקושית ר״י אמתני׳ דפ׳ איזהו נשך דתנן התם אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית משמע דברשותא דמקבל קיימי ובאחריותו ואלו הכא תנן דפטורין מן הבכורה משמע דברשותא דנותן קיימי ומשני התם בבכורית דאיירי בעכו״ם אפי׳ מכר דבר במכירה חלוטה לעולם התפן שהוא ברשותו עד שיקבל מעותיו ואי בעי זוזי ולא יהיב ליה תפיס לבהמה ואי לא משכח לבהמה תפוס לולדות ס״ל לולדות כאלו הן ברשותו אבל הכא ברבית דאיירי בישראל ונמסרו לשני כדמים כדפירשתי בקונט׳ הרי הן של השני ובדינינו אין עוד לראשון חלק כהן יותר מאחר כ״ת הלכך הוולדות לשני וה״ל רבית וכ״מ בבבלי פ׳ א״נ וע״ב כתו׳. א״נ י״ל דקאי אהא דתניא בתוספתא דבכורות בהמת ארנונא חייבת בבכור׳ וקשיא לר״י מ״ש בהמת ארנונא דחייבת משום דמצי לסלוקי ליה בזוזי א״ה צאן ברזל נמי מצי לסלוקי ליה בזוזי ומשני צאן ברזל עיקר בהמה של העכו״ם שהוא הראשון הלכך ה״ל כאלו יש לו חלק בוולדות משא״כ בבהמת ארנונא שעיקר הבהמה היא של ישראל מתחלה אלא שהיא משועבדת לישראל ועיין בבכורות דף טז ע״ב:

(שם) **אר״א** כיני מתני׳ וכו׳ עבדיו לא יאכלו. וא״ת הא איכא לפרושי עבדים היינו עבדי צאן ברזל לפי שהן של יורשים ויש לשוכר בהן חלק דעובר אין בו כח להאכיל וכ״פ רש״י וכן היא ברייתא שנויה בבבלי בסוגיין וי״ל קסבר ר״ל עבדיה משמע שהן שלה והן עבדי מלוג ואלו ודאי אוכלין כדרך שהיא אוכלת כמפורש שם בברייתא. והא דקאמר עבדיו לא יאכלו אף עבדי צ״ב בכלל שאף הם עבדיו נקראים:

(שם) **אם** מזו אפי׳ היא לא תאכל. וקשה א״כ ליבמועינן דהיא לא תאכל וכ״ש עבדים ודוחק לומר דעבדי׳ סד״א שאוכלין לפי שיש לכהן הלק כהן שאפשר שיירש את אמו משא״כ היא עצמה וי״ל קסבר ר״י דאיכא לפרושי הא דתנן במתני׳ שהעובר פוסל ואינו מאכיל היינו שפוסל בעבדי אביו ואינו מאכיל את אמו. ועיי׳ בתו׳ דף סז בד״ה פוסל וכו׳:

(שם ע״ב) **ראויה** היא להנשא כהונתה וכו׳. וא״ת אף בבת ניהוש אשה תמות נמצא שהעבדים מעכשיו הם לכהן וי״ל למיחש לא חיישי׳ א״נ כשתמות הבת הבנים יורשים נכסים אלו מן הבת:

(שם) **וקשיא** תרומה מד״ת וכו׳. וקשה כיון שכתב לה בכתובה בנן נוקבן דיהוויין ליכי מנאי אינון תיהויין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסאי הרי הוא בנפלת חוב ולמ״ד פריעת בע״ח דאורייתא ודאי ל״ק אלא אפי׳ למ״ד לאו דאורייתא מ״מ אם תפס׳ הבת מדאורייתא הוא שלכן א״כ נימא דהוויין הן לתופסן למזונות כדאר״י בסמוך:

(דף מ״א ע״א) **רבי** וריב״י וכר סקפר וכו׳. וז״ל בתוספתא סוף אהלות ר׳ וריב״י ור״א בן הקפר שבתו בלוד והיה ר״פ בן יאיר יושב לפניהם א״ל אבקלון מה אתה בה א״ל מוכרין חטים בכסילקאות שלהם וטובלין ואוכלין פסחיהן לערב א״ל מאי שהגג בה כארץ העמים א״ל כשהגיא מ׳ יום א״ל א״כ בואו וגמנו עליה לפטרה מן המעברות ולא נמנה עמהן ריב״י כשגלהו א״ל רבי מפני מה לא נמנית עמנו א״ל על שטמאתי טהרתי ולא מעברות מתיירא אני מב״ד הגדול שמא ירוצו גלגלתי ע״כ שעתקתי כל לבונה ללמד ממנה פירושא דברייתא דמייתי כאן. והר״ש פירשה בס׳ סוף פי״ח דאהלות ע״ש. ומ״ש בסוף דבריו על שטמאתי טהרתי כלומר על מקום שהייתי מחזיק בו טומאה כל ימי אני נמנה לטהר ולא לפטרה מן המעברות ע״כ. נראה דקשיא ליה לשון טמאתי ואין פי׳ מתוור שהדבר ברור דה״ק על שטמאתי כלומר דבר שהוא מדרבנן אני מטהר אבל לא איסור דאורייתא כמפורש בסוגיין. ותמהני שהכא בהנך תרי סוגיות דשביעית ודהכא וצ״ע. ועמ״ש פ״ו דשביעית דלא כהרא״ש:

(שם ע״ב) **ספק** נפל וכו׳. כ׳ תוס׳ הקשה הרשב״א הא כי הוי נמי נפל פוסל דלמ״ד המזכה לעובר קנה זוכה השוכר בנכסי אביו עד שתפיל האשה דתניא גר שמת וכזבזו ישראל נכסיו ושמעו שאשתו מעוברת והחזירו אח״כ שמעו שהפילו והחזיקו בהן בבנייה זכה בראשונה לא זכה ע״ש. ולמאי דמסקינן לעיל בירושלמי פ׳ החולץ דף יג דהתם בגר הטעם משום יאוש ואפי׳ למ״ד המזכה לעובר קנה מודי׳ והוא עד שילא ראשו ורובו כחיים לק״מ:

(שם) **מעתה** הילוד וכו׳. עיי׳ פי׳ בקונט׳. וקשה שאני מאכיל הם יאכלו כתיב וקרינן הם יאכילו משא״כ לענין פסול וי״ל דה״ק כיון דחזינן דשאינו ילוד אין לו כח להאכיל סברא הוא שאין לו כח לפסול כדאר״ש:

(דף מ״ב ע״א) **ארוסה** ובומרת יבם וכו׳ ואינן משלמ׳ את החומש. וקשה מאי קמ״ל הא תנן פ״ו דתרומות בת ישראל פנויה שאכלה תרומה וניסת לכהן אם תרומה שלא זכה בה כהן אכלה משלמת קרן וחומש לעצמה אם תרומה שזכה בה כהן אכלה משלמת קרן לבעלי׳ וחומש לעצמה וי״ל דקמ״ל אפי׳ נתגרשה בעודה ארוסה או שמת האירוס ונחללה היבמה אפ״ה אינן משלמין החומש אבל בפנוי׳ אמרי׳ התם בירוש׳ לא הספיקה לשלם עד שנתגרשה חייבת לשלם א״נ י״ל התם מיירי חייבת לשלם לעצמה משא״כ כאן אף לעצמה א״ל לשלם. ולא ידעתי למה לא כ׳ הרמב״ם דין זה בה׳ תרומות:

(שם) **וישלמו** קרן וחומש. וא״ת כי היכי דבת כהן לישראל פטורה דראויה לחזור ה״נ נימא בארוסה ושומרת יבם ומעוברי׳ שאינן משלמין חומש מפני שראויין לאכול לכשוף וי״ל שאני התם דבבת כהן איירי וכתיב ובת כהן ודרשי׳ בת כהן מ״מ כמפורש שם בירושלמי ותרכינן נמי הך אבל ברייתא הכא בבת ישראל איירי כדמסיק וליכא לרבויי לפטירה אלא משום דעובר מאכיל לפטור מחומש מיהת:

(שם) **בכי** שהוא בן ט׳ שנים וכו׳. עיי׳ פי׳ בקונט׳ ועי״ל דספק בן ט׳ אזלינן לחומרא לפסלה וספק שהיא בתי שערות אזלינן להקל לאכול וא״ת הא למ״ד תרומות דאורייתא ה״ל ספיקא דאורייתא ואזלינן לחומרא וי״ל קסבר מופלא כמוך לאיש דאורייתא וכ״פ הרמב״ם ולא הוי אלא ספק דרבנן ולקולא:

(שם) **אלא** כגון דתנינן גרות וכו׳. כ׳ בתי״ט בד״ה ספק וכו׳ כ׳ הר״ב קטן שקידש וכו׳ ותימה ממ״נ תתייבם אי קידושיו קידושין הרי מלוה ליבמה וכו׳ והקרוב אלי שהר״ב כתב תחלה פי׳ הרמב״ם ואח״כ פירש״י ונשמטו מדברי הכופר ע״ש. ול״נ שא״ל לחסר בדברי הר״ב אלא להגיה לרתב במקום אשתו ודבריו מבוארים כמ״ש בקונט׳ והיית הר״ב מבוארת בסוגיין. ומהתימא על רש״י והרמב״ם שלא פירשו כן. ומה שפירש״י לענין שפוסל בת כהן המאורסת לו מלאכול בתרומה קשה הרי מפורש בסוגיין בהיפך דקאמר כמי שהביא שתי שערות לאכיל. מיהו לפי׳ בקונט׳ י״ל פירושו. ואף לפי׳ הר״ב קשה ל״ל למימר איידי דאיירי בספיקא לחומרא תני להא דנפל הבית וכו׳ בהדייהו עפי הל״ל דדמיא לספק הבית וכו׳ דאיירי בגרות ואפשר דס״ק איידי דאיירי בספק גרות לחומרא תני להא בהדייהו:

(שם) **הדא** מסייעא לההוא דתני ר״ח וכו׳. וקשה מאי מסייעא דקאמר היינו הך דהא סוטה דתנן במתני׳ היינו בניבולין דכהונים אפי׳ ספק אינו פוסל ועוד מנ״ל ממתני׳ דהאוכלת מיד דלמא הא קמ״ל דביאתו אינו פוסלת אבל מ״מ חוששת שמא מעוברת היא ואסורה לאכול בתרומה עד שתדע שאינה מעוברת וי״ל דדייק ליה מדתנן עיברה לא תאכל משמע עד שלא נודע בבירור שנתעברה תאכל והיינו דר״ח מיהו יותר נ״ל דס״ג הדא מסייעא לדתני ר״ח סוטה וקטן שבאו כהים ומתו נשותיהן פטורים מן החליצה ומן הייבום וכ״ה בבלי בסוגיין:

(שם) **ודלא** כר״ל וכו׳. כ׳ תוס׳ דף סט ע״א בד״ה לא פוסלין וכו׳ ואפי׳ לר״א דקאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה נראה דלא מיפסלי בתרומה דאין זה אלים זר ע״כ ותימה איך נעלם מהם דברי הירושלמי דמוקי מתני׳ דלא כר״א. וראיתי להר״ב

כמשנה למלך פי״ח מהא״ב הל׳ כ׳ בד״ה ודע וכו׳ שכתב דברי תוס׳ אלו הן חידוש גדול בעיני. כוונתו כיון דזונה היא למה לא תפסול לתרומה. וראיתי לתוס׳ בגיטין דף עג ע״ב שכ׳ בד״ה וכן לה כספי׳ וכו׳ ומיהו לר״א דאמר פנוי וכו׳ ניחא ומיהו סתמא דתלמודא ביבמות לא אשכח מבנה או ברייתא כר״א ע״כ ע״ש. ותימא בבבלי בסנהדרין דף נא ע״א אמרי׳ הא דתני בברייתא יכול אפי׳ פנויה והא כתיב לזנות ופירש״י פנויה לאו זנות הוא ומשני כדר״א דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם זונה ליפסל מן הכהונה אלמא זנות מיקרייא. הרי דהך ברייתא אתיא כר״א וצ״ע:

(שם) **א״ל** לא תקבל עליו קל הוא כאכילת תרומה. עיי׳ פירושי בקונט׳. מיהו לעיל פ״ד ה״ט משמע דטעמא דר׳ בא משום דס״ל כר׳ יוסי דחושש לגיטין ולוולד וכאשה דליכא גט לא חיישינן ע״ש:

(שם) **אילן** בת כהן שניסת לישראל והלך בעלה למדינת הים וכו׳ ולענין העובר לריכה לשהות ג״ח. כך מלאתי בברייתא השנוי׳ בבבלי פ׳ החולץ דף מ״ב ע״ב. אך גרסי׳ התם דברי ר״מ ר׳ יהודה מתיר ליארס ולינשא מיד. א״כ לר״י אין חילוק בין תרומה לנישואין. ועפי ה״ל למידק מאשה שלא הלך בעלה למדינת הים ומת שאוכלת בתרומה מיד והפשר שאין ברור לו כל כך דנשיאתם תאכל בתרומה מיד. והרמב״ם כ׳ פ״ח מהלכות תרומות הלכה ג׳ בת כהן שבא עליה ישראל אין חוששין שמא נתעברה אלא טובלת ואוכלת לערב היתה נשואה לישראל ומת בעלה טובלת ואוכלת בתרומה לערב עד מ׳ יום וכו׳ ע״כ. וכ׳ הכ״מ בת כהן שבא עליה וכו׳ משנה וגמרא פ׳ אלמנה לכה״ג דף סו ע״ב. ולא מלאתי מזה דבר פ׳ אלמנה אלא מדיוקא דמתני׳ איכא למשמע. וצ״ל שדברי הרמב״ם הן לקוחים מדברי הירושלמי מסוגיין ול״ג והלך בעלה למדינת הים וזה ברור. אך עדיין קשיא לי חלוקה ראשונה בת כהן שבא עליה ישראל וכו׳ מיותרת דהא בהך פירקא הלכה י״ג כתב ואלו לא פוסלין ולא מאכילין האונס וכו׳ והיינו הך ואי לאשמועי׳ שאנוסה אינה חוששת שמא מעוברת היא הא ודאי שמעינן מק״ו מנשואה דנקט בהך בבא ויש ליישב.

(שם ע״ב) **ואלו** הן בן ט׳ שנים וכו׳. כ׳ תוס׳ כפרקין דף סח ע״א בד״ה ישא פסולי כהונה סיפא פסולי קהל וכן גירסת ר״ת ולא כספרים דגר׳ איפכא דהא תני סיפא והם אינן ראויין לבא בישראל וכו׳ ע״ש. ורש״י גורס איפכא וכ׳ בד״ה סיפא פסולי כהונה הלל ואע״ג דקתני שאינן ראויין לבא בישראל לא איירי אלא בכהונה וכו׳ ע״ש והסוגיין ראיה לגירסת הר״ת מדקאמר הכא דתנן ואם אינן ראויין לבא בישראל ואלו הן וכו׳ ש״מ דסיפא בפסולי קהל איירי:

(שם) **התיב** ר״י הרי אלמנה שזינתה וכו׳. וקשה למה נקט אלמנה הא אף בפנויה שזינתה נמי תיקשי ליה ואפשר לאו דוקא נקט אלמנה. אך קשה בפלמא כשזינתה עם כשר תוורת לפי שהוא בתורת גיטין וקידושין משא״כ בעכו״ם ועבד וכ״מ פשטא דליבנא דרבי יוחנן וכ״פ בקונט׳ ואפשר היינו טעמא דרבי יוסה דלא אמר כן:

(דף מ״ג ע״א) **הבא** א״ל משום גרמיה וכו׳. כ׳ תוס׳ פ׳ החולץ דף מה ע״א בד״ה ילאו כותי ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה וא״ת והאמרי׳ לעיל דהולד ממזר א״כ ל״ל קרא שבאת ממזר הוי מיפסל בביאתו מיבעיא וי״ל הא דידיה הא דרבי׳ ע״כ. ולפמ״ש בקונט׳ תלאה דלא מפיקן אנו חיי׳ בתירוץ זה אלא דקושיא ופירוקא הן דברי הירושלמי. והא דכתבו תוס׳ דף עז ע״ב בד״ה קסבר וכו׳ הא סתם מתני׳ ס״פ האומר מפורשת דהולד כשר ורבי יוחנן סובר הלכה כסתם משנה י״ל הא אמרי׳ בכמה מקומות המורלי׳ ניכהו אליבא דר״י אי הלכה כסתם משנה או לא ועוד הא איכא לאוקי הך מתני׳ דקידושין יחידאה היא וכדמנינן לעיל פ״ד ה״ט:

(שם) **פתר** לה בכותי פסול ועבד פסול. עיי׳ פירושי בקונט׳. וקשה למאן קאמר לה אי לר״ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין נ״ל פסול הא כלא״ס יש לאו בביאתן והכי מוקי לה ריש לקיש בבבלי בסוגיין ואי לרבנן מאי מהני פסול הא מ״מ אינו אלא איסור לאו ולרבנן אין ממזר מחייבי לאוין וי״ל לר״ע קאמר וס״ל נרב בעכו״ם ועבד לאוד אפי׳ לאו לית בהו. וכ״כ תוס׳ פ״ק דף טז ע״ב דבכותי אינו אלא איסור דרבנן ונקט כותי איידי עבד ובעבד איכא לאו דלא יהיה קדש. ורב סובר אפי׳ בעבד ליכא לאו דלא יהיה קדש לא קאי אעבד אלא לאסור ביאה דרך זנות וכ״פ דעת הרמב״ם פ״א מה״א ע״ש. הלכך נריך למוקמי מתני׳ בכותי ועבד פסול. ועמ״ש הרמב״ם פי״ב מהא״ב:

הדרן עלך פרק אלמנה לכהן גדול

(שם במתני׳) **הערל** וכיוצא לא יאכלו. פי׳ בקונטרס דשוויה חללה בביאתו וכו׳ וכ״פ רש״י וכ׳ הרשב״א ואינו מחוור דהא קיי״ל אין חלל אלא מפסולי כהונה וי״ל משום דמשוי לה זונה וכ״פ הרמב״ם משום דמשוי לה זונה ע״כ. ולדידי קשיא עוד מה ענין חללה לנבעלה לאסור לה אלא מדתנן במתני׳ כתם משמע בכל ענין לא יאכלו נשיהן בתרומה וכתים לן תנא כר׳ יהודה דסובר פלוע דכה שבאת בת גרים אסורים בתרומה והיינו מטעם דילפי׳ ק״ו מחלל נמלא שאף זו חללה היא וכ״מ ברש״י ותוס׳ דף נו ע״א וה״פ דשוויה חללה בביאתו אפי׳ הוא בת גרים ואם אינה בת גרים הרי נבעלת לפסול לה והוית לה זונה דקסבר רש״י אף מחייבי לאוין הוית זונה וכמש״ל פ״ד הי״א בתו׳ בד״ה המחזיר וכו׳. ומ״ש רש״י בדף סט במתני׳ והם אינן ראויין לבא בישראל הרי אלו פוסלין שהרי נתחלל בביאת פסול לה אין הכוונה שנעשית חללה אלא שנתחללה מכהונה שנעשית זונה בביאתן. ונראה אף מה שפירש״י כאן דשוויה חללה בביאתו ר״ל שנתחללה ונפסלה מדין כהונה, וכיוצא בזה כ׳ הרשב״א בתי׳ דף עג ע״ב בד״ה והא איכא חללה וכו׳ ותללה דהכא לאו דוקא אלא כל שנתחללה ונפסלה מדין כהונה קאמר:

(שם ע״ב בגמרא) **איש** איש לרבות את הערל. כ׳ תוס׳ ומ״מ אילטרך למיכתב ערל בפסח דאי לאו דכתיב בהדי׳ בשום מקום שהוא כטמא לא הוה מרבינן ליה מאיש איש אע״ג דמילת זכריו ועבדיו מעכבתו בפסח ע״כ וקשה ה״ל למכתב ערל בתרומה ולבתוק מאיש איש. ונ״ל דאילטרך למכתב ערל בפסח דאי מאיש איש ה״א ערל דינו כטמא ואם רוב לבור ערלים יעשו פסח קמ״ל דלעולם ערלה מעכבת וא״ת הא לא איתרבי ערל אלא כטמא זב או מנורע דכתיב התם באיש׳ דקרא ואם רוב ליבור זבין ומנורעים אינן עושין בטומאה י״ל הא מיסת אם אכלו זבין ומנורעין מפסח שבא בטומאה פטורין אף על ביאת המקדש קמ״ל דערל חייב ועי״ל הא כתיב נמי בסיפא דקרא והנוגע בכל טמא נפש:

(שם) **כתיב** כל זר לא יאכל קדש זרות אכרתי לך ולא אנינות. וכ״ה בבבלי בסוגיין דמיכל ממעטינן אנינות. וקשה בכל מקום אמרי׳ דכל ריבויא הוא והכא אמרי׳ דכל למעוטי אתא ויש לחלק וצ״ע:

(שם) **מרבה** אני את הערל שהוא מחסר מעשה בגופו וכו׳. וא״ת אנינות ה״ל לרבויי שכן אין בידו לתקן דומיא דזב ומגורע וי״ל הא זב ומגורע כל זמן שלא טבלו בטומאתן הן הרי אף שבידן לתקן נמי אסורים בתרומה ודמיין נמי בהא לערל. והא דקחשיב בבלי אין בידו לתקן לגבי אנינות היינו לענין תומרא דאונן אבל לא שיהא דומה בזה לזבין ומצורעין טפי מערל והכי אמרי׳ בבבלי דתנא דבי ר״י בזב בעל שתי ראיות הכתוב מדבר:

(שם) **לא** אם אמרת במעשר שהוא טעון מחילה וכו׳. וא״ת תיפוק ליה דכתיב וכל זר למעוטי אונן כדאמר ריב״ה בסמוך וי״ל לית ליה דרשא דכל זר אך קשה א״כ ניליף דאונן אסור בתרומה מדאיתקש תרומה לביכורים וביכורים למעשר. ותוס׳ כתבו בסוגיין דמשום הך קושייא אילטרך וכל זר ע״ש. וי״ל סוגיין אתיא כרבנן דר״ש רפ״ב דביכורים דסברי ביכורים אסורים לאונן דאיתקש למעשר ולא כר״ש דמתיר משום דתרומה קרניהו רחמנא ותרומה מותרת לאונן דכתיב וכל זר ש״מ דרבנן לית להו הך סברא דאיתקשו ביכורים לתרומה הואיל וקרניהו רחמנא תרומה ועיי׳ בבבלי בפרקין דף עג ע״ב. וא״ת הא בלא״ה ליכא למילף תרומה מביכורים דה״ל למד מן הלמד כדאמרי׳ בסמוך וי״ל דוקא בקדשים אמרי׳ הכי אבל חולין ילפי׳ למד מן הלמד ומעשר ראשון חולין הוא וכ״כ תוס׳ בסוגיין. אבל תרומה קדש איקרי כדכתיב ואחר יאכל מקדשים והיינו תרומה. מיהו בירושלמי בכמה מקומות משמע דר׳ ישמעאל סובר אף בחולין אין למדין למד מן הלמד:

(שם) **ולא** מן התרומה שהוא למד מן הלמד. וא״ת הא ליכא למילף מתרומה שכן מתפ״ז מיתה וחומש פדיון ואסורה לזרים וי״ל דס״ל כרת עדיפא כמפורש בבבלי בפרקין דף ע״ב ע״ב. אך קשה בזבחים דף נ׳ ע״ב גרסי׳ דבר הלמד בגז״ש חוזר ומלמד בק״ו מק״ו ומה היקש שאין מלמד בהיקש מלמד בק״ו גז״ש המלמדת בגז״ש אינו דין שתלמד בק״ו. וכ״ש בבנין אב א״כ למאי דס״ד דניליף קדשים מתרומה הוא בק״ו או בבנין אב מאי קאמר דהוה למד מן הלמד הא תרומה בגז״ש ילפינן מקדשים וצ״ע:

(שם) **אף** ממנו בגלו׳ בפסח וכו׳. וא״ת אכתי מיבעיא לן קדשים מנ״ל שאסורים לאונן דקדשים נמי ילפי׳ ממעשר בגז״ש הא ככר אפיקתא ממנו דקדשים לגז״ש מפסח וי״ל אף אונן ילפי׳ קדשים מפסח בגז״ש דממנו ולא הוה למ״ד מן הלמד דדבר הלמד בגז״ש חוזר ומלמד בגז״ש כמפורש בזבחים דף נ׳. ותוס׳ כתבו בסוגיין בד״ה דפסח וכו׳ וא״ת ושאר כל הקדשים מנ״ל דאסורין לאונן מק״ו ממעשר איכא למפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורי וי״ל בהיקשא דזאת התורה דכתיב נמי פסח וכו׳ אע״ג דבהאי קרא כתיב נמי מילואים וקדשי שעה נאכלים באנינות נהי בכל קדשי שעה קאמר דנאכלים באנינות אלא בכהני דאיירי בהו התם ע״כ. הנה מ״ש דאיכא למילף בהיקשא דזאת

דזאת תורת וגו' מוכח בסוגיין דליתא דא"כ מאי קמיבעיא ליה ערל דאסור בקדשים מנ"ל וגז"ש ל"ל. ומ"ש דלאו בכל קדשי שעה קאמר. קשה הא ודאי בכל קדשי שעה דמילואים אמרי' דנאכלים באנינות שהרי גם על קדשי דורות קאי משה שלא אכלו באנינות ש"מ שמשה נצטווה בתמה שיאכלוהו קרבנות היום באנינות וטעה משה בין קדשי שעה לדורות אבל כל קרבנות מילואים נאכלו באנינות וק"ו הן מחטאת נחשון ומילואים שהן קדשי קדשים. מיהו גם הגזירה שוה דקאמר הירושלמי נראה דלית ליה לבבלי דתלתא ממנו דכתיבי בפסח ובמעשר מצריך צריכי להו בבבלי בפרקין דף ע"ד ע"ב. ואף אם נאמר ממנו דקדשים מיותר מ"מ תיקשי למאן דאמר מופנה מצד אחד למדין ומשיבין. מיהו י"ל דמ"ד מופנה מצד אחד למדין ומשיבין סובר דממנו שלישי דכתיב בפסח לא כתיב קרא איידי דכתיב והנותר כדאמר התם בבבלי אלא איצטרך האי ממנו לאפנויי למילף שאר קדשים מיניה בגזרה שוה וה"ה דה"מ לשנויי הכי בבבלי אהא דפריך והכתי מופנה וכו' אלא דעדיפא מיניה משני דבמעשר גופיה מופנה:

(שם) **ומופנה** הוא וכו'. לפי' השני שבקונטרס דקאי אגזירה שוה דתושב ושכיר קשה מכדי ר' ישמעאל הוא דיליף הך גז"ש ואיהו דס"ל מופנה מצד א' למידין ואין משיבין כמפורש בבבלי נדה דף כב ודוחק לומר דירושלמי פליג אהא דנדה וס"ל לכ"ע צריך שיהא מופנה משני צדדין:

(שם) **עד** דר"ע לאיזה דבר נאמר תושב ושכיר בתרומה. וקשה הא אפיקתיה לקנוי קנין עולם וי"ל דש"ס סובר דר"ע מפרש תושב ושכיר דתרומה בעכו"ם וקשי' לי' שפיר ל"ל. אך דוחק לומר כן וטפי ה"ל לאקשויי מפסח דודאי מיותר מלומר דפליג ר"ע אהך ברייתא דמצריך תושב ושכיר דתרומה ומוקי ליה בישראל גם הבבלי לא פריך לר"ע אלא אתושב ושכיר דפסח:

(דף מ"ד ע"א) **אפי'** מלן לא יאכלו בתרומה. עיי' פי' בקונט'. ועדיין קשה כיון שמהלן באותה שעה נעשי' עבדיו ולמה לא יאכלו בתרומה וי"ל כיון שלקחן ע"מ שלא יקיימו המצות אע"ג דמלן לא מהני דס"ל כערבי מהול:

(שם) **ולא** הורו. נראה דטעמו מדתניא גר שבא ואמר מלתי ולא טבלתי מטבילין אותו ומה בכך דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אין מטבילין לפיכך מטבילין גר בשבת דברי ר"י ר' יוסי אומר אין מטבילין. וברייתא זו שנויה בבבלי פ' החולץ. ס"מ לר' יהודה כיון שמל בפנינו תו לא צריך ולא הוית טבילה תקוני גברא וכי היכי דמטבילין אותו בשבת ה"נ מטבילין אותו בלילה ולר' יוסי אין מטבילין אותו בשבת ובלילה ומספקא ליה הלכה כדברי מי. וצ"ל דלית ליה הך כללא ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי:

(שם) **עבד** תושב לעולם וגר תושב ה"ה כעכו"ם לכל דבר. וקשה הא מפורש אמרינן לקמן שהגר תושב שוה לישראל בשלשה דברים היך קאמר שהוא כעכו"ם לכל דבר וי"ל הא דקאמר ה"ה כעכו"ם לכל דבר היינו לבטל רשות וליתן רשות דישראל ששכח לערב עם בני המבוי אוסר עליהם עד שיבטל רשותו אבל ישראל הדר עם גר תושב במבוי לא מהני ביטול עד שישכור ישראל רשותו ממנו. וכה"ג מפרש בבבלי פ"ק דחולין דף ו' ע"א הא דאמרינן התם שעשאו לכותים כעכו"ם גמורים. גם בירושלמי בעירובין דף יז ע"ב תניא גר תושב עבד תושב מומר בגילוי פנים הרי הוא כעכו"ם לכל דבר. מעתה הא דקאמר עבד תושב לעולם ה"פ עבד שהוא תושב לעולם שאינו רוצה לקבל עליו רק מצות גר תושב וגר תושב עצמו ה"ה כעכו"ם לכל דבר וכ"מ בבבלי בע"ז פ' השוכר. מיהו לפום סוגיין י"ל דהוי כעכו"ם לבטל ע"ז וע"ש פ' השוכר ופי' זה נראה עיקר והרמב"ם כ' פ"ב מה' עירובין דגר תושב אינו מבטל רשות וכו' הה"מ ודין גר תושב שהוא בזה כעכו"ם מבואר בירושלמי ע"כ ותימא שכן מבואר גם בבבלי פ' השוכר דף ס"ד ע"ב. ומ"ש רש"י פ' החולץ דף מח דגר תושב היינו שקיבל עליו שלא לחלל שבת משמע דחייב נמי בעירוב קשה למה לא יבטל רשות וי"ל דעיקר הטעם בעכו"ם שמא ילמוד ממעשיו א"כ אף בגר תושב איכא למימר הכי ודוחק ועיין בגמרא בסמוך:

(שם) **יאמרו** הדברים ככתבן. וקשה למה לא נאמר הדברים ככתבן הא קי"ל ר"מ ור"י הלכה כר' יהודה:

(שם ע"ב) **דל** כן מה אנן אמרין וכו'. וקשה דלמא עכו"ם העובד ע"ז מבטל אבל שאינו עובד ע"ז אינו מבטל וכ"מ בבבלי פ' השוכר דגר תושב אינו מבטל משום הך טעמא וצ"ע:

(שם) **שלא** תאמר הואיל והוא שוה לישראל בג' דברים וכו'. וקשה למה לא קחשיב גר תושב אתה מצווה להחיותו דכתיב גר ותושב וחי עמך:

(שם) **ולא** תונו. עיי' פי' בקונטרס. גרסינן בערכין דף כט רשב"א אומר אין גר תושב נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג א"ר ביבי מ"ט אתיא טוב טוב כתיב הכא כי טוב לו עמך וכתיב התם בטוב לו לא תוננו. ופירש"י כתיב בע"ע כי טוב לו עמך וכתיב בגר תושב עמך ישב וגו' דלא תסגיר בגר תושב משתעי דהכי מוקמינן לי' בגיטין פ' השולח וכתיב בתריה עמך ישב בקרבך וגו' ע"כ מדבריו נראה דגמרי' עמך עמך בגז"ש ובגמרא כפי הגירסא שלפנינו טוב טוב יליף בגז"ש ותמהני שלא הרגיש בזה בהס"ז. גם לפי גיר' רש"י טפי ה"ל למילף מדכתיב גר ותושב וחי עמך דודאי איירי בגר תושב. גם מ"ש רש"י דבגיטין מוקי ליה בגר תושב הא לא קאי הכי במסקנא התם בפ' השולח אלא בעבד שברח מחו"ל לארץ ישראל איירי ע"ש. וא"ת א"כ למסקנא דגיטין מנ"ל דלא ישבו בארצך לא איירי אלא בשלא קיבל עליו ז' מצות י"ל דסברי דאף בשבע אומות אם קיבלו עליהם שבע מצות אין בהן משום לא תחיה כל נשמה. והרי הן כשאר גר תושב דודאי מותר לישב בארץ דכתיב לגר אשר בשעריך. והיינו טעמא דהרמב"ם דבפ"י דע"ז מוקי לקרא דלא ישבו בשלא קיבל ז' מצות ובפ"ט מה' עבדים אוקי לקרא דלא תסגיר בעבד שברח ובפ"ו מה' מלכים פסק דאף בשבע אומות משקיבל עליו ז' מצות הרי הוא כשאר גר תושב. ובזה מתיישב קושית הרב בפ"י בגיטין ע"ש. ועיי' ברא"ם פ' שופטים וכי תצא:

(שם) **מאן** תנא בלא יעשוק ריב"י. וקשה מי איכא למ"ד דגר תושב אינו בלא תעשוק הא כתיב לא תעשוק מגרך אשר בשעריך דודאי בגר תושב איירי דכתיב בי' לגרך אשר בשעריך תתננה וכן מפורש בב"מ פ' המקבל דף קיא ע"ב. ודוחק לומר דפליג הירושלמי וסובר דבשעריך נמי איירי בגר צדק. מיהו גם בבבלי נראה דאיכא תנא דסובר גרך אשר בשעריך איירי בגר צדק. דגרסי' פ' החולץ והגר זה גר תושב אתה אומר זה גר תושב או אינו אלא גר צדק כשהוא אומר וגרך אשר בשעריך הרי גר צדק אמור הא מה אני מקיים והגר זה גר תושב. ש"מ דאיכא תנא דפליג. ובהכי ניחא קושית תוס' שם בב"מ בד"ה מאחיך וכו' ועוד תימא אמאי אילטריך למיכתב גר צדק מגר תושב נפקא כ"ש גר צדק וא"ל דאי לאו דכתיב גר צדק הוה מוקמי בשעריך לגר צדק דבשעריך לא משמע אלא גר תושב שאוכל נבלות דומיא דלגר אשר בשעריך ע"כ. הרי בפ' החולץ מפורש דאיכא לאוקמי בשעריך לגר צדק וצ"ע:

(שם) **בנך** איש אין את מוהלו בע"כ. בבבלי פ' החולץ דף מח גרסי' אמר רבא מ"ט דרשב"א דכתיב כל עבד איש מקנת כסף וכו' אלא עבד איש אתה מל בע"כ ואי אתה מל בן איש בע"כ. וכ' תוס' בד"ה אלא וכו' ולא נקטי' בן איש אי אתה מל בע"כ אלא לפרושי מלתי' דרשב"א דאמר מתחלה כופין אותו לשם שפחות ולא לשם גירות א"כ משום דנקט לה במלתיה דרבנן בשם שאי אתה מל בן איש נקט נמי בדרשב"א וכו' ע"ש. וקשה מסוגיין מוכח דליתא דהא לא נקט כאן דברי רשב"א ולא דברי רבנן. ולפירושי בקונטרס קושית תוס' מעיקרא ליתא ע"ש. וא"ת למה לא ימול בנו הגדול בע"כ כדי לכופו לקיים מ"ע שיש בה כרת וי"ל דס"ק אין חיוב מצוה זו חלה על האב יותר מכל ישראל הלכך אינו מעכבו מלאכול בפסח. ורש"י פי' בן איש גר שבא להתגייר אין לו כח למול בנו הגדול בע"כ וכו' ע"ש. וכבר תמהו תוס' על פי' זה ע"ש:

(דף מ"ה ע"א) **אחת** למילה ואחת לפריעה אחת למילה ואחת לציצין. משמע דשניהם שקולין פריעה וציצין ומרבינן תרווייהו מחד קרא גם הקדים פריעה לציצין לומר קלא מסתבר לרבוי פריעה דאיתנהו בכל אדם משא"כ ציצין. ובבבלי בפרקין דף עא ע"ב גרסינן אמר רב לא ניתנה פריעת מילה לאברהם דכתיב ביהושע שוב מול את בני ישראל שנית מאי שוב זה פריעה ושנית אתי לציצין. וכ' תוס' הקשה הר"י הלבן הכא דריש משנית ציצין ולקמן דרשי' מהמול ימול ציצין וכו' ולר"י נראה אע"ג דנצטוה אברהם על הציצין שפיר יליף מקרא דיהושע אע"ג דאין בו חידוש וא"ת א"כ מנ"ל דלא נצטוה אברהם על הפריעה י"ל דוקא ציצין דכתיבי בהדיא דהמול ימול משמע דבר המעכב גוף המילה דהיינו ציצין ולא פריעה ע"כ ע"ש. הנה לסוגיין ליתא לתירוץ זה דהא מוכח דשניהם שקולין. גם קושייתן מעיקרא ליתא דגרסינן בסמוך רב אמר המול ימול מכאן לנולד כשהוא מהול וכו' מכאן לערל שלא ימול. א"כ רב מוקי המול ימול לדרשא אחריתא ולא לציצין ופריעה. מיהו בבבלי מס' ע"ז דף כז גרסי' איתמר מנין למילה בעכו"ם שהיא פסולה רב אמר ואתה את בריתי תשמור ור' יוחנן אמר המול ימול הרי דרב לא מוקי המול ימול למעוטי עכו"ם אך עדיין י"ל דרב ס"ל דברה תורה כלשון בני אדם כדאמר הש"ס שם בע"ז אליבא דר' יוסי דסובר המול ימול דברה תורה כלשון בני אדם:

(שם) **אר"ל** ואתה את בריתי תשמור אתה וכיוצא בך. נראה דמיתורא קדרי' דכתיב ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך וה"ל למכתב את בריתי תשמור אתה וזרעך אלא ואתה קמא ללמד בא אתה וכיוצא בך. ורש"י פי' בע"ז שם ואתה את בריתי תשמור וזרעך אחריך ולא נכרי ע"כ ולא ידעתי היך משמע' מכאן שנכרי פסול למול:

(שם) **ואין** ספק דוחה את השבת. בשבת דף קלה כ' תוס' בד"ה ולא ספק וכו' נראה לר"י דאסמכתא בעלמא היא וכי אילטריך קרא לאסור ספיקא וכו' ע"כ. וקשה דגרסי' שם דף קלו ע"א היכי מהלינן בשבת דלמא נפל הוא הר"ה כ"א מהלינן ממ"נ אם חי הוא שפיר ואם מת מחתך בשר בעלמא הוא ופריך והא הא דתניא ספק בן ז' וכו' אין מחללין עליו שבת אמאי נמהליניה ממ"נ וכו' ע"כ. ומאי קושיא הך ברייתא איירי בשנולד בו ספק כגון שלא גמרו שערו וצפרניו א' ספק אחר אין מחללין דאם מת הוא ספיקא דרבנן מיהא איכא דמטלטל מידי דלא צריך אבל בשהא תינוק שלא נולד בו ריעותא לא גזרו רבנן ושרי. ומ"ש תוס' דאילטרך קרא לנולד מהול וכו'. קשה לימ"ד התם דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא בשבת אבל בחול לד"ה צריך להטיף דספק ערלה כבושה היא לכ"ע ל"ל ערלתו מסיכי תיתי לחלל שבת בספק כקושית תו' בהאי ספיקות ועיי' במהרש"א וי"ל דסד"א להתיר ממ"נ אי ערלה כבושה היא שפיר ואי לאו ערלה היא ה"ל מקלקל בחבורה ופטור בין לר"י בין לר"ש דע"כ לא מחייב ר"י במילה אלא היכא דמתקן ולר"ש צריך מיהת תיקון קצת כמ"ש תוס' שם דף קו ע"ש. ולא דמיא לשאר ספיקות וצריך קרא לאסור וע"ש במהרש"א. ומ"ש תוס' א"כ קרא אתא לאנדרוגינס ונולד כשהוא מהול מסברא ידעינן דא"ל להטיף דם ברית ע"כ. וקשה דגרסי' התם דאמר רב נחמן לרשב"ע דעבר אדשמואל דאימר דאמר שמואל דצריך להטיף בחול דספיקא הוא אבל בשבת מי אמר ומשני הוא סובר ודאי ערלה כבושה היא, ומאי קושיא הא כבר אמר רשב"ע דספיקות מותר למול בשבת ממ"נ וכמש"ל דהא ליכא קרא לאסור. ואף לפמ"ש רש"י בשבת דף קו דמקלקל בחבורה חייב דס"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה א"כ לר"ש חייב בחובל ושפיר קאמר דעבר אדשמואל אי ס"ל לשמואל כר"ש. מ"מ גם זה אינו דהא בבבלי בשבת דף מב מפורש דשמואל במלאכה שאצ"ל כר' יהודה ס"ל א"כ ודאי לא עבר אדשמואל וצ"ע:

(שם ע"ב) **רבנן** דורשין ערל וכו'. ותימא לרבנן ערל ל"ל ולר"י זכר ל"ל. ובבבלי פר"א דמילה דף קלו אמרי' טעמא דר"י דכתיב המול לכם כל זכר ופירש"י כל ריבויא הוא. וקשה לרבנן כל ל"ל ודוחק לומר דרבנן אלו לא דרשי כל. דא"כ הוה לן לפסוק כר"י דהא בכולא תלמודא פסקינן כמאן דדריש כל ואנן חזינן באנדרוגינוס פסקי רוב הפוסקים דלא כר"י ועיי' ברא"ש שם. וצ"ל דלרבנן אילטרך נמי כל לאנדרוגינס שחייב למולו דסד"א כיון דבריה בפני עצמו הוא כמפורש בבבלי בחגיגה דף ג' אין בו חיוב מילה כלל קמ"ל. והיינו טעמא דלא פליגי לענין שבת דרבנן סברי דמצות עשה אית ביה אבל אין בו כרת מדלא כתיב כל גבי כרת וכיון שאין בו כרת אינו דוחה שבת ור"י סובר כיון דגילה קרא דיש בו עשה ה"ה כרת נמי איי'. והיינו דקאמר ר"י אנדרוגינוס דוחין עליו את השבת וחייבין עליו כרת. מעתה איכא לתרוצי נמי סוגיין דסבר רבנן סברי אי לאו דכתיב נמי ערל ה"א זכר דכתיב בכרת לאו כזכר ודאי איירי אלא דומיא דהמול לכם כל זכר אבל השתא דכתיב ערל קאי זכר ל"ל אלא למעוטי אנדרוגינס מכרת. ור"י סובר אי לא כתיב זכר ה"א ערל דהכא בערל ודאי איירי דומיא דערל דכתיב בפסח. דגרסי' בבבלי פסחים דף סא ע"ב מתקיף לה רב אשי ממאי דהאי וכל ערל כולה משמע דלמא האי וכל ערל כל דהו כתב רחמנא זאת על דאיכא כולה ערלה לא פסלה. וכ' תוס' תימא לשתוק מכל ועוד דנימא איפכא זאת כולה משמע כתב רחמנא כל כל דהו וי"ל דידע בעל הש"ס דאיצטרך כל לשום דרשא אחריתי ואיצטריך זאת לגלויי דלא נדרוש כל דהו אבל אי דרשינן איפכא קשיא זאת ל"ל ע"כ. ולפמש"ל נראה דאילטרך וכל ערל דגבי פסח למעוטי אנדרוגינס דערל משמע אפי' מקצת ערל כדמשמע הכא וכתיב כל דכולא ערלה מעכבת ואי לאו דכתיב וזאת ה"א למדרש לתומרא כל כל דהוא ואפי' מקצת אוכלין ערלים מעכבים ואפי' מקצת ערלה כגון אנדרוגינס מעכב כדמשמע פשטא דערל אבל השתא דכתיב זאת למעט מקצת מגויין ממילא אמרי' דכל למעוטי אנדרוגינס אתי. ולרבנן י"ל איפכא דסד"א למילף ערל דפסח מערל דכתיב גבי' כרת דבעינן כולא ערלה לאפוקי אנדרוגינס ואילטרך כל לרבויי אנדרוגינס דדרשי' כל כל דהו. והיינו דקאמר רב אשי ממאי דהאי וכל ערל וכו' דייק לומר דוקא האי וכל ערל וכו'. והבן כי דברים ברורים הם ומרפסן איגרא כהלכתא דפסחא:

(שם) **ואותן** שלשים יום וכו' מהו לסוכו שמן של תרומה. גרסי' בבבלי בפרקין דף עא ע"א בעי רב חמא בר עוקבא קטן ערל מהו לסוכו שמן של תרומה ערלות שלא בזמנו מעכבא או לא א"ר ז"ת ש"מ אין לי אלא מילת זכריו בשעת עשייה דכתיב גביה אז יקרב לעשותו ועבדיו בשעת אכילה דגבייהו כתיב אז יאכל בו מניין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה ת"ל אז אז לגז"ש בשלמא עבדיו משכחת ליה דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשייה כגון דזבנינהו ביני ביני אלא זכריו דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשייה היכי משכחת לה לאו דאתייליד בין עשייה לאכילה ש"מ ערלות שלא בזמנה הויא ערלה אמר רבא ותסברא המול לו כל זכר אמר רחמנא ואז יקרב לעשותו והאי לאו בר מהילא היא אלא הכ"ע כגון שחלצתו חמה וכו' ר"פ אמר כגון דכאיב ליה עינא ועוד דחק הש"ס לתרץ הברייתא בדרכים שונים ע"ש. והקשה אבא מארי הרב ז"ל מאי דוחקי' לשנויי דאיירי ביוצא דופן דגרסי' בבבלי בשבת דף קלה ע"א א"ר אסי כל שאמו טמאה לידה נימול לשמונה וכל שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמנה אלא חייב למולו מיד אחר לידה שנא' אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וביום השמיני ימול. ופירש"י שאין אמו טמאה לידה כגון יוצא דופן ונכרית שילדה ולמחר נתגיירה. והשתא שפיר מלינו זכריו דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשייה כגון דאתיליד ליה יוצא דופן בין עשייה לאכילה וחייב למול מיד ע"כ. ולפום ריהטא קושיא עצומה היא. ויש מי שתירץ בשבת שם מקשה אביי אדרב אסי דורות הראשונים יוכיחו שאין אמו טמאה לידה ונימול לשמונה א"ל נתנה תורה ונתחדשה הלכה. מעתה אי אפשר למוקמי גז"ש דלאו או ליוצא דופן דהא הך גז"ש נאמרה בפסח מצרים ואז אף כשאין אמו טמאה לידה נימול לשמנה. והשיב א"מ ז"ל דשגגה היא בידו דודאי פשיטות דר"ז לאו מדאילטרך גז"ש דהא מיכפיא הך גז"ש ללמד דעבדי' מעכבין העשייה אלא מלשון הברייתא דייק ר"ז דתני מנין ליתן שאמור של זה בזה ושל זה בזה והברייתא ודאי איכא לשנויי כדשנינן דאיוצא דופן קאי וקמ"ל לדידן מעכב אכילה דכולא הך פרשתא נאמרה גם לדורות. ויש מי שתירץ דבשבת שם מסיק הא דרב אסי תנאי היא ות"ק לית ליה דרב אסי ע"ש. הלכך לא מתרצי אמוראי ביבמות כדרב אסי כי היכי דלא נוקמי הך ברייתא דלא כהלכתא. וצ"ל דליתא נמי להך פירוקא דבה"ג ורוב הפוסקים כתבו דספיקא היא אי הלכתא כרב אסי הלכך יוצא דופן נימול לשמנה ואינו דוחה שבת ועיי' בהרמב"ם והרא"ש. ולפום הך פירוקא קשה מאי מספקא להו הא מהכא מוכח דלית הלכתא כרב אסי. דאי הלכתא כר"א טפי ה"ל לשנויי כהך תנא דהלכתא כוותיה מלדחוק הברייתא כמו שדחקו בתירוצם. ואחרי נשיקת עפרת רגלי א"מ ז"ל נ"ל דסובר הש"ס דרב חמא ב"ע לית ליה הא דרב אסי דא"כ תפשוט ליה בעייהו דערלה שלא בזמנה הוי ערלה. דהר"פ כ' תוס' בד"ה בערל פי' בקונט' שמתו אחיו מחמת מילה והדין עמו דלא דמי לערל שלא בזמנם דמיבעיא לן אי הוי ערלה דהתם כיוצא בו לא הוה בר מילה בשום מקום אבל אחר שמנה אע"ג דאי אפשר לו למול מפני הסכנה הוי ערל כיון שהגיע הזמן ותדע וכו' ע"כ. ואם"ד דרחב"ע כרב אסי ס"ל א"כ מלינו כיוצא בו דהוי ערל אפי' קודם שמנה ודמיא לערל דמתני' דאסור לאכול בתרומה אע"ג דמתו אחיו מחמת מילה אלא ודאי דלית ליה להא דרב אסי לכך אוקמי האמוראים הברייתא כדרב הכי. וא"ת הא במקנת כסף כ"ע סברי דנימול מיד וא"כ קשיא הא מלינו כיוצא בו וי"ל כיון דלא מלינו כיוצא בו בישראל אלא בעבדים אין למילף מהם משא"כ ביוצא דופן אם נאמר דנמול מיד ודאי הוי כיוצא בו. וכ"מ בסוגיין דערלה שלא בזמנה הוי ערלה וקודם ל"ל שמיני לא הוי ערלה. מיהו מ"ש בתוס' שם ובירושלמי מייתי לה"ה ממתני' האחזתו חמה דממתינין לו למול שלשים יום דאסור בתרומה משמע דמתני' איירי בערל שמתו אחיו מחמת מילה ע"כ. משמע דסברי דממתני' עצמה פשיט כהאי בעי' מדערל שמתו אחיו אסור בתרומה אף ערל מחמת סכנה אחרת הוי ערל. וקשה א"כ נ"ל לאתויי הא דרב אחא וכו' ולפמ"ש בקונט' ניחא. וא"ת א"כ ל"ל לאתויי מתני' י"ל רב אחא אמתני' אמר לשמעתי'. מסוגיין מוכח דערל שמתו אחיו מחמת מילה אסור בתרומה. והרמב"ם כ' פ"ז מה' תרומות הלכה ז' סכין את הקטן בשמן תרומה תוך שבעה שהנולד כל שבעה אינו חשוב ערל ע"כ. וכ' הכ"מ אבל סכין וכו' ר"פ בערל בעיא דאיפשיטא ע"כ ותימא בריש פירקין כ' תוס' בזה חולק הירושלמי על תלמודא דידן דבירושלמי פשיטא ליה דערלה שלא בזמנה לא הוי ערלה ובש"ס שלנו בעיא היא ולא איפשיטא ע"כ. והדין עמהם דהא דאמר רבא ותסברא וכו' והאי לאו בר מהילא הוא. היינו דאינו מעכב האב לאכול בפסח אבל עדיין י"ל דהוא עצמו ערל מיקרי ועכ"ל כן דהא מי שחלצתו חמה או דכאיב ליה עינא דממתינין לו דודאי ערל הוא ואפ"ה אינו מעכב האב מלאכול בפסח. וכ"כ הרשב"א בחידושיו. וכ"כ מהר"ם מלובלין בחידושיו ע"ש ונראה שהרמב"ם סמך עצמו על הירוש' דלא שבקי' מאי דפשיטא ליה להירושלמי מפום מאי דמיבעיא ליה לתלמודא דידן. וקשה למה לא ביאר הרמב"ם דין זה בהק"פ פ"ה דערלה שלא בזמנה אינה מעכבת והאפשר דסמך אמ"ש בספ"ט וכילד יכול יהא הבן ראוי למילה אחר שחיטת הפסח ולא יהיה ראוי קודם שחיטה כגון שחלצתו חמה שצריך ז' ימים מעת לעת מיום שבראתו וכו' ע"ש. ש"מ דערלות שלא בזמנה אינה מעכבת א"כ בסמך אמ"ש בה' תרומות. ופצ"ל כן דאל"כ קשיא למה לא ביאר בה' תרומות דאם אחזתו חמה תוך שבעה שאינו מעכבו אף לאחר שבעה ושאר דברים המעכבים בהק"פ בפ"ט ע"ש. ועדיין פש גבן לברורי הא דכ' הרמב"ם בה' תרומות שהנולד כל שבעה אינו חשוב כערל. משמע אבל בליל שמיני חשוב כערל כדאמרינן בסמוך בסוגיין ש"מ דקסבר ל"ל שמיני נכנס לדיר להתעשר דלילה לא הוי מחוסר זמן ולא זכר מזה דבר בה' בכורות. ובכ"מ פ"ו מה' בכורות כ' וז"ל ודע דאמרי' פ"ק דזבחים ל"ל שמיני נכנס לדיר להתעש' דלילה לא הוי מחוסר זמן ואיני יודע למה השמיטו רבינו ע"כ. ונראה שסמך

אמ"ש

אמ"ש שם בפ' בכורות פ"ו הלכה ט' לפיכך הלוקח טלאים בתוך ז' ימי הלידה כשמגיע זמנם חייב לעשרן. משמע דוקא תוך שבעה ימים אבל לא בליל שמיני. גם בפ"ג מה' איסורי מזבח הלכה ח' כ' וכל שבעת ימים נקרא מחוסר זמן ע"כ ש"מ דוקא שבעה ימים אבל לא בליל שמיני:

(שם) **מל** ולא פרע את המילה כאלו לא מל. כ' תוס' תימה אמאי איצטרך למיתני האי כיון דכבר תנא דבשר החופה את רוב העטרה מעכב המילה וכי לא פרע עדיין רוב עטרה מכוסה ע"כ. ואיני מבין תמיהתם דהא אפשר שחותך רוב עור העטרה ואפ"ה פורע מקצת הנשאר לקיים מצות פריעה. ודברי התי"ט ס"פ ר"א דמילה אין מחוורין ע"ש:

(שם) **אר"י** דברי ר' יוסי אפי' פירש וכו'. וקשה מה ראיה מפטור לרשות עד כאן לא קאמר ר"י אלא לפוטרו מחטאת הואיל והוציאו ברשותו אבל להתיר לכתחילה מי אמר ויש ליישב:

(שם) **אף** סכין של מילה כן וכו'. כ' הרמ"א בי"ד סי' רסו ס"ב מותר לטלטל האזמל לאחר המילה להצניעו בחצר וכו' ע"ש ובש"ך שם ובמג"א בא"ח סי' של"א שחולקים על הר"ב בזה. ול"נ ראיה מפורשת לדברי הרמ"א מסוגיין דסכין של מילה איירי דומיא דציצין שאין מעכבין את המילה דלכתחילה מותר. ולא מטעמייהו דהרמ"א ומהרש"ל אלא משום תיקון מצוה שרי. והא דמייתי מג"א ראיה מדברי הירושלמי ספ"ג דסוכה דף ח ע"ב הניחו בארץ אסור לטלטלו ע"ש נראה האי פליג אר' יוחנן וכוותיה דר"י אית לן למפסק דהוא מארי דתלמודא:

(דף מ"ו ע"א) **אר"י** ד"ה היא בנייא היא הכא וכו'. וא"ת הא אמרי' לעיל פ' הבעיי דף כא ע"א טעמא דרבנן לאיש לאיש המאכיל וסוגיא דהתם אליבא דר' יוחנן אזלא כמ"ש שם בתו' ע"ש א"כ ל"ל הכא למימר טעמא משום שלא הוסיף בה קנין וי"ל אי לאו הך טעמא אף הכא הוי לאסור דבעינן לאיש המאכיל ואין פצוע דכא מאכיל:

(שם) **שומרת** יבם כהנת שנפלה וכו'. פירשתי בקונטרס דממ"נ אוכלה בתרומה. וקשה הא איכא למימר איפכא דממ"נ אינה אוכלה בתרומה דבתרומה דבית אביה אינה אוכלה דכתיב ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם ומשום היבם אינה אוכלת כדתנן לעיל פ' אלמנה דף כד וע"ק אמאי קאמר ריש לקיש דהא מבתמרת לביאה פסולה הא פצוע דכא אסור בה דאתי איסור פצוע ודוחה איסור ייבום וכ"מ בבבלי בפרקין דף עט ע"ב וע"ק מאי מהני שני יבמים הא משעה שעשה בה האחד מאמר כבר נאסרה על אחיו ומאי מהני שגם אחיו כהן דהא ודאי אין זיקה זו מהני לה מידי ועיי' בתו' פ' ההולך דף מה ע"ב בד"ה עמד וצ"ע:

(שם) **כל** שאין לו אלא ביצה אחת וכו'. כ' תוס' תימה הא במתני' תנן כל שנפצעו הביצים אפי' אחת מהן וא"ל דהכא בידי שמים דא"כ אפי' שניהן ועוד דבידי אדם חזינן כמה בני אדם שכורתין מהן ביצה אחת ומולידין ע"כ. וכ' הרא"ש בשם ר"ת דיש לחלק בין ניטלה לנפצע ודוקא אחת אבל שניהן פסול ואפי' בידי אדם מכשיר ר"י. והרא"ש והרשב"א סוברים דר"י דוקא בנחסר' בידי שמים איירי וה"ה בניטלו שתיהן מכשיר ר"י אלא מילתא דשכיחא נקט ומייתי ראיה מהא דאמרי' לקמן בסוגיין מ"ד בידי אדם פסול בידי שמים כשר ר"י בנו של ריב"ב ש"מ דר"י בידי שמים קאמר ע"ש שהאריכו. וראיתי בתוספתא פ"י א"ר ישמעאל בן ריב"ב שמעתי בכרם ביבנה מי שאין לו אלא ביצה אחת זהו כרות שפכה א"ר יוסי מעשה באחד בכפר מנדון שעלה לראש זית ונפל ונפצעה אחת מביציו ובא ובעל את אשתו ומת ושאל את ר"י בן נורי אשתו מה היא שתתייבם א"ל עד שאתם שואלים אותי מה היא שתתייבם שאלוני מהו שתאכל בתרומה שנפסלה מכהונה ע"כ. ולמדנו ממנה שלשה דברים דאיכא מאן דפליג אר' ישמעאל. ורבי ישמעאל אף בידי אדם מכשיר. ואף בנפצע' מכשיר דאל"כ מאי קמ"ל ר' יוסי. וזה דלא כר"ת ודלא כרשב"א וגם קושית תוס' לא קשיא דודאי פליג ר' ישמעאל אמתני'. מיהו עדיין י"ל שסוברים דר"י לאו לאפלוגי אר' ישמעאל קאתי אלא לפרושי דלא הכשיר ר"י בנפצעה וע"י אדם. אך פשטה דלישנא דתוספתא לא משמע הכי. גם בסוגיין משמע דאיכא מאן דפליג מדא"ר יוסי שמעתי הלכה כר"י כריב"ב ש"מ דאיכא מאן דפליג. ומבואר ביותר בסמוך דקאמר הא כר"י הא כרבנן גם מדקאמר בסמוך מ"ד בידי שמים כשר ר' ישמעאל ומ"ד בידי שמים פסול רבנן ש"מ דר"י אף בשני ביצים מכשיר דאל"כ ה"ל למימר כולא ר' ישמעאל ומ"ד בידי שמים כשר בביצה אחת ומ"ד פסול בשני ביצים. ומהא דקאמר ר' יודן בר חנין ובלבד שלימין ל"ק למה לא מוקי כולא כר"י ומ"ד כשר בשלימין ומ"ד פסול בנפצעו די"ל סתמא דש"ס לית ליה הא דר' יודן אבל קושיא ראשונה ודאי קשיא. גם ראיית הרא"ש והרשב"א מן הירושל' תמוה דהא מסקינן כולא רבנן ור"י פליג אפי' בידי אדם כדפירשתי בקונטר' ועוד מדקאמ' סברין בעי מימר משמע דמסקנא לא קאי הכי. וכ"כ תוס' ומשמע בירושלמי מתוך המסקנא דאיירי בידי אדם. וראיתי שהרגיש בקושיא זו מהרי"ל בתשובותיו ח"ב סי' לב וכתב דצריכא עיונא טובא ומסיק דס"ל להרא"ש והרשב"א דעיקר כדהוון בעי מימר ודלא כר' אחי בר פפי דא"כ קשה מי גרע מהאי גברא דאיכתתם גובתא דשכבת זרע דמסיק בבבלי בפרקין דפסול לפי שאינו מוליד אלא ודאי ר"י בידי שמים מכשיר ע"ש. ואיני מבין דבריו הא לא נזכר בבבלי דהלכתא כר' ישמעאל א"כ מאי קשיא מהאי דאיכתתם גובתא דש"ז הא איכא למימר דהנך אמוראי כרבנן ס"ל דפסלי. ואם כה יאמר שרוצה להשוות התלמודיי' ובירושלמי פסק בהדיא כר' ישמעאל אף אנו נאמר הא בבבלי פסלי בגובתא משום שאינו מוליד ובסוגיין מפורש כדברי ר"י בבעל ביצה אחת אינו מוליד מאי קאמרת בידי שמים יש לו רפואה א"כ י"ל בעל ביצה אחת אף בידי אדם יש לו רפואה אבל האי דאיכתתם גובתא לית ליה רפואה ועוד דלקמן משמע כיון דעכשיו אינו מוליד. אע"ג דאפשר דמוליד אח"כ פסול דהא תנא ניקב פסול נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול שחוזר להכשירו וכ"ה בבבלי. ועוד עדיין אין דברי הרא"ש והרשב"א מכוונים דקאמרו שכן משמע בהדיא בירושלמי אדרבא פשטא דשמעתתא משמע איפכא דמסיק דר"י אפי' בידי אדם מכשיר ודי לנו לומר שאין מכאן ראיה להיפך. ונראה דקשיא עוד ר' זעירא דס"ל דהלכתא כר' ישמעאל דהא בסמוך הוה מקלס לר' אימי א"כ אמאי שתיק לרבי אחא בר פפי ה"ל למימר דאיכא לאוקמי כולא כר' ישמעאל וכדמסיק רבי אחא וכס"ד דמקשה דסובר ר"י בידי אדם פסול ובידי שמים כשר אלא ודאי דגירסא הנכונה אר"א בר פפי קומי ר"ז כולא דר' ישמעאל הרי שעלת וכו' ובזה יתיישבו דברי הרא"ש והרשב"א וגם קושיתינו. ועיין היטב בדברי הרא"ש בפירקין. ובתשובת שאלה האריכתי להכשיר בעל ביצה אחת ע"ש ושמעתי מהרבה בני אדם שכן נטולי ביצים ע"י הרופאים והולידו בנים הרבה:

(שם ע"ב) **יליף** לה מממזר לא יבא ממזר וכו'. בקונ' פירשתי דמגז"ש יליף. וכן מוכח מהא דקאמר בסמוך דאף מ"ד בידי שמים פסול יליף ליה מלא יבא ממזר ואס"ד דמסמוכי' קדריש קשיא אדדריש סמוכים מרישא לסיפא דהיינו פצוע דכא לממזר נדרוש מסיפא לרישא פצוע דכא דלא יגלה כנף אביו דודאי ע"י אדם הוא דע"י קידושי אביו נאסרת לו מיהו י"ל דלאומרא מקשינן וסברא לומר דסיפא מפרש לרישא כמ"ש תוס' פסחים דף מג ע"ב:

(שם) **והרי** הוא בידי אדם וכו'. כתב הרא"ש בפרקין בידי שמים פירש"י ע"י רעמים וברד או לקוי ממעי אמו אבל אם אירע בו חולי ונסתרס פסול וכ"מ בירושלמי דליקוי ע"י חולי חשוב כבידי אדם ע"כ. ותימא אדרבא משמעות הירושלמי דע"י חולי הוא כבידי שמים דדוקא אם בא עיקר החסרון ע"י אדם הוא דפוסל אבל אם בא החסרון ע"י חולי לאחד לא מיפסל דאל"כ ה"ל למימר כתמא כולא דרבנן וכגון שבא ע"י חולי דס"ל כבידי שמים וצ"ע:

(שם) **בעטרה** העליונה. עיי' פי' בקונט' וקשה מי איכא למ"ד דלמעלה מהעטרה לצד הקרקע לאו כשר הוא לכך נראה ע"ג הגיד שעטרה מהלכת ובתחתונו של גיד הולכת ומתקצרת לראש הגויי' כמ"ש תוס' דף עה ומ"ד בעטרה העליונה סובר צריך שישאר מלא החוט ממקום שפוסק' העטרה בראש הגוויי ומ"ד בעטרה התחתונה סובר אם נשאר מלא החוט מעטרה שהיא ע"ג הגיד די:

(דף מ"ז ע"א) **אף** הכא ישראל ברור אסור לישא ממזרת. כתב הרמב"ם ריש פט"ז מהא"ב פצוע דכא וכו' ואפי' כהן שהוא פצוע דכא מותר לישא גיורת לפי שאינו בקדושתו וכו' אבל פצוע דכא אסור בממזרת וזאת שהרי אסורה מן התורה ע"כ. וכ' הה"מ בירושלמי נחלקו בממזרת ופסק רבינו להחמיר כבל תורה ע"כ. וקשה הא מפורש בסוגיין מאן דאוסר בממזרת ראייתו מדאוסר ריב"ל גיורת לפצוע דכא כהן נמצא דברי הרמב"ם סתרין אהדדי דאוסר ממזרת לישראל ומתיר גיורת לכהן וכן מקשה הרשב"א וכן דברי הר"ן שם בהשגות דפוין הם כדברי הירושלמי גם מ"ש הרמב"ם טעמא דאסור בממזרת שהיא אסורה מן התורה קשה הא גיורת לכהן נמי מדאורייתא אסורה מטעם זונה כמ"ש פי"ח מהא"ב. והה"מ כ' שאינו מפורש בתורה ותימא הא מיהת אין לחלק באיסורייהו. ונראה דגרסי' בבבלי קידושין דף עד ע"א כל האסורין וכו' מאי כל האסורין אילימא ממזרי וכו' הא תנא ליה רישא ותו ר"י אוסר אהי וכו' ודחיק בשינויא טובא עד דמסיק דהא כולא ר"י וכו' ע"ש. וקשה לוקמי מתני' כל האסורין כפשטה וכל אתי לרבויי פצוע דכא שמותר בממזרת ור"י אוסר פצוע דכא בממזרת. ולשיטת הרמב"ם ניחא דלא בעי לאוקמי מתני' דלא כהלכתא דקיי"ל פצוע דכא אסור בממזרת אבל לשיטת הראב"ד קשיא וכן הוא:

(שם ע"ב) **משחררין** לו בפחם. ותימא מי איכא למ"ד בפחם משוחררת להו גיורת מעלייתא היא וכיון דס"ל לר"י קהל גרים איקרי קהל א"כ גר עמוני ומואבי אסור אף במשוחרר' וכ"מ בבבלי בסוגיין וצ"ל דה"ג מביאין לו בפחם ומשחררין לו זרעו. והא דקאמר משחררין זרעו דתנן ס"פ האומר דאזלינן אחר פגום א"כ כאן יש להסתפק מי הוא הפגום שבשניהם דמצד שהוא עמוני אין לו תקנה לעולם לבא בקהל אבל עבד יש לו תקנה בשחרור ומצד שהוא עבד עד שלא נשתחרר גרע מגר עמוני וסד"א דהולך אחר האב ולאו עבד הוא הלכך משחררין זרעו וא"ת כיון דגלי לן קרא דולד שפחה כמותה א"כ פשיטא דאין זרעו כעמוני י"ל דוקא לגריעותא הוא דאמרי' הכי אבל לא לחשיבותא אך נראה דאף לחשיבותא אמרי' הולד עבד מדתנן שם בקידושין ר"ט אומר יכולין ממזרים ליטהר כיצד נושא שפחה וכו' ואס"ד דאזלי' בתר פגום מאי תקנתיה הא לעולם ממזר הוא וא"ל לסגיה אלא מביאין במקום משחררין. ותוס' כתבו דף עה ע"א וא"ת יבא שתוקית דהא ר"י אית ליה פ' יוחסין בקהל ודאי הוא דלא יבא אבל בקהל ספק יבא והכא נמי לאו ממזר הוא דהא ממזר ספק יבא ודחקו לתרץ ע"ש. ונראה אפו ר' יהודה קאמר התם בקהל ספק יבא אלא סתמא דש"ס מפרש התם דר"י סובר כן ור' יוחנן פליג וסובר ר' יהודה דמצריך קהל ללמד דקהל גרים איקרי קהל ואפי' בקהל ספק לא יבא ועיי' בבבלי פ' יוחסין דף עג. גם בסוגיין בסמוך משמע כן דקאמר ר' יהודה אומר ארבע קהלי נינהו וכו'. ש"מ דליתא לכל הנך שינויי דאיתא התם בפ' יוחסין למימר דר' יהודה ס"ל דבקהל בספק יבא פ"ש. ועמש"ל פ"ד ה"ב בתו' בד"ה אין ממזר בספק וכו' ותמצא ראיה לדברינו וראיתי לתו' רי"ד שכתבו בקידושין דף עה דא"ת ספיקן בספיקן אסור נראה דל"ל דס"ל לר"א קהל גרים לא איקרי קהל דאל"כ במי יתחתנו הספיקות ע"כ. ולפום סוגיין לק"מ דכי היכי דשרינן לר"י ה"נ איכא לשווי לר"א כספיקות:

(שם) **דברי** חכמים ר"י וכו' בקהל ברור אינו בא וכו'. מהכא משמע דר"א סובר דממזר בקהל ספק לא יבא מדאורייתא דלא מוקמי' קהל יתירא לסך דרשא. אבל הרמב"ם כ' פט"ו מהא"ב הלכה כא דין תורה ספק ממזר מותר לבוא בקהל וכו' אבל חכמים עשו מעלה ביוחסין ואסרו גם הספיקות לבוא בקהל ע"כ וכ' הה"מ דפסק כר"א. וקשה דמפורש כאן דר"א מדאורייתא אוסר הספיקות. וא"ל דסמיך אהא דגרסי' בבבלי פ' יוחסין דף עג ע"א אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר וכו' ומ"ט אמרו שתוקי פסול שמא ישא אחותו וכו' ע"ש. דודאי רבא אמתני' קאי דמכשיר ספיקות דתנן גירי וחרורי ממזרי ונתיני שתוקי ואסופי וכו' מותרין זה בזה. ואפ"ה קאמר דפסולים הן. וע"כ לומר כן דלרבנן דפליגי אר"א קאמר רבא למעתתי' דהא פריך הש"ס אהא דרבא אלא מעתה שתוקי לא ישא שתוקית. וקושיא זו אינה אלא אליבא דרבנן דר"א. ובהכי יתיישב קושית תוס' שם בקידושין בד"ה אלא מעתה וכו' קשה משמע דפשיטא ליה דמותר בה וכפ' ההולך אמר דרבא גופיה ס"ל הלכה כר"א דספיקן אסור ודחקו לתרץ ע"ש. ולפמ"ש דייק הש"ס דרבא אליבא דרבנן קאמר למעתתיה מדקאמר דבר מדאורייתא דלר"א אפי' מדאורייתא אסור. וא"ת כיון דלר"א מדאורייתא אסור א"כ אייתר ליה חד קהל ע"כ כר"י ס"ל דקהל גרים איקרי קהל א"כ במה יתקנו הספיקות י"ל ר"א סובר תלתא קהלי כתיבי לדרשא כמ"ש בסמוך בתו' בד"ה שלשה וכו' א"נ סובר דמביאין לו שפחה כמ"ש לעיל בסמוך. ונפקא מיניה לפמ"ש אף ספיקות דדבריהם אסורים זה בזה דלא כמ"ש הרמב"ם דמותרים משום דאף ספיקות דאורייתא אינן אסורים אלא מדרבנן וצ"ע. ועמ"ש בסמוך:

(שם) **אין** ממזר בספק. לעיל פ"ד ה"ב כתבתי בתוס' בד"ה אין וכו' דבבבלי סובר דלא ס"ל לראב"י כר"י דבקהל ספק יבא דא"כ יש ממזר בספק הל"ל שמותר בממזרת. והא דאביי קאמר התם רא"ת אינו ספק אלא בודאי ממזר הוא ומותר בממזרת. מ"מ אי ס"ל דמותר בישראלית ומותר בממזרת טפי ה"ל לפרש דברי ר"א דקאמר אין ממזר מספק דמותר בשניהן ולת"ק אסור בשניהן. ועוד לפי סברת הרמב"ם דאף לר"א אין בספק איסור דאורייתא ה"ל לרבא לתרץ דברי ראב"י דאמר אין ממזר מספק דמדאורייתא שרי וכאביי. ואפשר לומר לסברת הרמב"ם דס"ל להא דליכא מאן דפליג דספיקות מותרות מדאורייתא וקשיא מ"ט דת"ק. ועיי' בתו' רי"ד קידושין דף עג ע"א ותמצא סייעתא למ"ש לעיל בתו' הנ"ל. ואל תקשה לך מ"ש שם מדקאמר בסמוך לראב"י שמנה דסובר דאסור בממזרת דא"כ ה"ל עשרה. הא גופא קשיא מנ"ל לתלמודא דסובר ראב"י דספק אסור בממזרת דלמא מותר בשניהן וה"ל י' יוחסין די"ל דממתני' משמע מאן דאית ליה עשרה יוחסין שתוקי ואסופי מותר בממזר אבל לא בלוים וישראלים מדלא כללינהו לשתוקי ואסופי בכלל מעשרה. ולא ניחא ליה לירושלמי לפרש אין ממזר מספק היינו שמותר בממזרת ובדקא' אביי דליכא אין ממזר בספק לא משמע הכי וטפי הל"ל יש ממזר בספק וא"ל דה"ק אין ממזר בספק להתירו בבת ישראל ואפי' בממזרת נמי אסור כר"א והיינו דקאמר מודה ראב"י בספק כותי' ותלוים דספיקות דהנך מותרים דקילא ומתיישב קושייתי בסמוך בתו' בד"ה מודה וכו'. דטפי יש להחמיר בספק חלל דמעלה עשו ביוחסי כהונה כדאמרי' בכמה דוכתי:

(שם) **מודה** ראב"י בספק כותים ותלוים וכו'. וקשה מ"ש ספק כותי' מספק גר עמוני דמרבינן מקהל יתירא שמותר לבא בקהל דהא עיקר דיוקא דר"י ור"י מדלא כללינהו לממזר ועמוני בחד קהל ש"מ דחד דינא אית להו ועוד כותי' ותלוים' ושאר כל ספק הפסולים נילוף דכשר מק"ו מספק ממזר ועמוני וי"ל דסובר ראב"י מעלה עשו ביוחסי כהונה ואסרו גם הספק הלכך ספק חלל פסול כותי' נמי פסולייהו שנתערבו בהן כהנים פסולים לאחר שנתגיירו כמפורש בבבלי קידושין דף עה ע"ב. אך קשה א"כ לראב"י שבעה יוחסין נינהו דהא כותי בכלל חללי הוא ואסופי ושתוקי מותרין בישראל וי"ל קחשיב ודאי חלל וקחשיב נמי ספק כי היכי דחשיב ממזר ודאי וממזר ספק וא"ת לרבא דאמר דבר תורה ספק כשר. כותי אמאי לא ישא ישראלית וי"ל קסבר רבה פסול כותי לרבנן משום הבא ממזרות כדמסיק בבבלי דף עה לר"ע ע"ש:

(שם) **עיד** דר"ג ור"ל תשעה. וקשה בירושלמי פ"ק דכתובות ה"ט גרסינן ר' שואל כר"י בעת מעתה אין שתוקי כר"ג וכר"א אלא כר' יהושע חזר ואמר יש שתוקי כר"ג וכר"א בשותק' ואפי' תימר במדבר' באומרת איני יודעת וי"ל סוגיא דהכא סובר הא דתני התם בברייתא בד"א בעדות אשה בגופה אבל בוולד הכל מודים שהוא שתוקי היינו שהוא כשתם שתוקי וכשר ש"מ דבוולד אפי' לא קאמרי' מידי כשר והיינו כר' זירא דמפרש התם הכי. מיהו אף לר"ז י"ל אף לר"ג ור"א איכא עבירה יוחסין לענין משפחה ע"ש בסוגית הגמרא היטב:

(שם) **ארבעה** קהלות הן. כמ"ש בקונטרס כן פרש"י בבבלי קידושין דף ע"ב. וקשה אי הוא כתיב כולהו בחדא [illegible] ה"א עד עולם קאי גם אממזר בין זכרים בין נקבות ולקמן אמרי' תני רשב"א דור אחד עשר בממזר זכרים אסורים ונקבות מותרות. ובבבלי בפרקין דף עח ע"ב אמתני' ממזרים ונתינים אסורים ואיסורן איסור עולם אחד זכרים וא' נקבות. גרסי' א"ר לקיש ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת. וקשה טפי איך פליג ריש לקיש אר' יוסי ור' יהודה. וכ"ש לפמ"ש בתוס' בד"ה דברי חכמים וכו' דאף ר"א סובר כר"י ור"י וליכא מאן דפליג עלייהו. בשלמ' מתני' ממזרים ונתינים וכו' ל"ק לרשב"ל די"ל מתני' אתיא כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא והיינו סובר כמ"ד דון מינה ומינה אבל מר' יוסי ור"י קשיא ודוחק לומר דריש לקיש סובר כרבנן דמייתי בסמוך דסברי תלתא קהלי נינהו. דבבבלי בקידושין דף עג משמע דליכא תנא דסובר הכי וצ"ע:

(דף מח ע"א) **והכתיב** לא יבא פצוע דכא וכו'. הנה רש"י ותוס' בקידושין דף עג הרגישו בקושיא זו ותירצו כדמתרץ הכא. וקשה הא אי אפשר שיכלול פצוע דכא בכלל לאו דממזר ועמון ומואב דהא לא אסירי עד דור עשירי וי"ל כיון דאינן מולידים לא שייך בהו דור עשירי וממילא ידעינן דלא קאי עלייהו ומ"ש תוס' עוד שם וז"ל ועוד אר"י משום דלא שייך בהו קהל ע"כ. נראה דר"ל דאין לכללו בלאו דממזר דלא שייך בהו לומר עד דור העשירי לא יבא להם בקהל ה' דלא שייך ביה דורות. ומ"ש המהרש"א שם לפרש דברי תו' אינו מחוור כלל ע"ש. מיהו לפמ"ש בתוס' בד"ה כל דלר"י אפי' בידי אדם כשר אפי' אינו מוליד כל שניטלו שלימין עכ"ל דלא קפיד קרא אלידה ואפי' מוליד כל שנפצע במקצת פסול הדרא קושיא לדוכתא וי"ל אם אינו מוליד הוא דיש לחלק בין שלימין לנפצע אבל כל שמוליד לעולם כשר:

(שם) **והכתיב** בנים אשר יולדו. וא"ת הא לא מצי לכללן בלאו דממזר שהרי אינן אסורי' אלא עד ג' דורות וי"ל דקהל יתירא הוא דה"מ למכתב דור ג' יבא להם בכם וכ"פ רש"י שם. אך קשה מאי כ"מ אי כתיב בכם הו קהל ועוד הא כללא הוא בכולא תלמודא לבתוק אמרי' לכתוב לא אמרי':

(שם) **שלשה** קהלות הן. וקשה הא אף מקהל דאצטרך לגופי' במעי' מיהת דלא יבא בקהל כהנים וי"ל ודאי קהל משמע דאסור בכולהו אלא דלא ממעטי' מיניה שום דבר ותלתא אחריני לדרשא ולית לן לרבויי גרים דאיקרי קהל ור"י סובר דורשין תחלות ה"נ קהל קמא מוקי לה רבנן דבעינן קהל ודאי אבל בקהל ספק יבא ועמ"ש לעיל בתוס' בד"ה ארבעה:

(שם) **פתר** לה כר"י וכו'. ותימה הא ר"י סובר קהל גרים איקרי קהל א"כ ודאי דלא אכלה להסור' לו משום פצוע דכא וא"ל פצוע דכא דלא אייתר לו קהל כדאמרי' בסמוך אף ר"י מודה דקהל גרים לא איקרי קהל דא"כ נאמר שאין פצוע דכא אסור אלא בקהל כהנים ולא לוים וישראלים דהא בממזר אלו לא כתיב אלא חד קהל לא היינו ממעטי' אלא כהנים אלא ודאי כיון דגלי קרא בממזר דקהל היינו כהנים לוים וישראלים ה"נ לענין קהל גרים לר"י. ודוחק לומר דמיבעיא ליה לר"י דאמר בת גר זכר כבת חלל זכר אי ס"ל כר' יוסי דקהל גרים לא איקרי קהל. וי"ל דיש לחלק בין קהל ה' ודאי גלי לן קרא גרים איקרו קהל ה' נגד ממזרים אבל אי אמרי' פצוע דכא כהן בקדושתי' קאי ודאי אין הגרים נקראים קהל ה' נגד פצוע דכא וכה"ג אמרי' לעיל בסוגיין לישא נכרי' אינו יכול שהיא קהל ה' הגלה שסופה להכשיר זרעה. ובהכי ניחא לן סוגיא דבבלי הבעיי דף נז ע"א אי בקדושתי' קאי האמר אבר וכו'. ולא קאמר האר"י בת גר זכר וכו' כדאמר בסמוך ודוחק לומר דקאי גם ארישא אי בקדושתיה קאי וכ"מ מדברי תוס' שם אלא ודאי כדאמרן:

[שם] **כהן** שבא על גרושה וגו' מהו. וא"ת היכי דמי אי בשנשאת בת הגרושה לכהן פשיטא שגם בתה פסולה שהרי הבת עצמה נעשית חללה ואי בשנשאת לישראל הא תנן בקידושין ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה וי"ל מתני' איכא לאוקמי בחללה מכהן וכן מפורש בירושלמי קידושין פ"ד ה"ו. מיהו רש"י והרמב"ם פירשו למתני' דקידושין כפשטא דגם בת חלל שניסת לישראל בתה כשרה ולעולם דתנן במתני' לא קאי אנקבות אלא אזכרים:

(שם) **ובדק** ומצא שנתגיירה זקנתה פחות מבת ג' שנים. בבבלי פ' הבע"י דף ס' ע"ב גרסי' ובדק ומצא בת גיורת פחות' מבת ג' שנים. ונראה דהבבלי סובר גר קטן אין מטבילין אותו ע"ד ב"ד אלא ע"י אביו ואמו לכך צ"ל בת גיורת. והירושלמי סובר גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד א"נ שתהיה בת גריס. ועיי' ברא"ש ובר"ן בבבלי פ"ק דכתובות דף יא:

(שם ע"ב) **ודכוותה** כי אם בתולה מזרע בית ישראל וכו'. עיי' פי' בקונט'. כ' הרמב"ם פי"ח מהא"ב הלכה ג' וכן הגיורת ומשוחררת אפי' נתגיירה ונשתחררה פחותה מבת ג' שנים הואיל ואינה בת ישראל ה"ז זונה ואסורה לכהן. וכ' הראב"ד אינה משום זונה אלא משום דכתיב בתולות מזרע ישראל וכ"ה בקידושין. וכ' הכ"מ דעת רבי' דלאו דברי קבלה הם וכו' א"ו מאן דאסר סובר דבכלל זונה דקרא הוא ואמרו ביבמות דף ס' ע"ב הכא אין סופה להיות זונה תחתיו ע"ש ותימא דמסוגיין מוכח דלאו זונה היא דא"כ מחייבי לאוין היא ולא מחייבי עשה לחוד. מיהו לדידן דקיי"ל כראב"י דאמר יש חלל מחייבי עשה אפי' עשה שאינה שוה בכל כמפורש בבבלי דף ס' ע"א א"כ חללה היא. ואני תמה ממ"ש הכ"מ פי"ט מהא"ב הלכה ו' ואפילו למ"ד שאסורין משום דכתיב בתולות מזרע ישראל מ"מ כיון שאיסור המיוחד בכהונה אפשר שהולד חלל מכן כמו משאר איסורי כהונה ע"כ. מאי מספקא ליה הא לראב"י דקיי"ל כוותיה ודאי חלל הוא דהא חייבי עשה מיהת הויא כמפורש בסוגיין וצ"ע. ועיין מ"ש בקידושין דף כט ע"א בד"ה וולד וכו' ובד"ה הרי דור שני וכו':

(שם) **בת** גר עמוני כשרה וכו'. וקשה מ"ט דר' זכיי הא ודאי מסברא טפי אית לן להכשיר בת גיורת עמוני' מלהכשיר בת גר עמוני לכן נ"ל דגרסי' איפכא תני ר"ז קמיה דר"י בת גר עמוני פסולה בת גיורת עמוני' כשרה וכ"ה בבבלי בפרקין דף עז ע"ב:

(דף מ"ט ע"א) **רשב"ר** לא אמר כן אלא בת גר עמוני פסולה וכו'. נראה דרשב"ל אפי' בגר עמוני שנשא גיורת עמונית נמי קאמר דבתו פסולה והא דקאמר שבאה מטיפה פסולה כוונתו כיון שהוא עצמו אסור לבוא בקהל טיפה פסולה קרינן ליה והשתא שפיר קאמר ותני כן דמשנתגיירו הכל הולך אחר הפגום אע"ג דאמה כשרה טיפה פסולה קרינן לה מלד האב:

(שם) **מה** היה להם להשיב וכו' עריות יוכיחו הרי בת בנו וכו'. הרמב"ם והר"ב פירשו ואם לדין יש תשובה מה לעמון ומואב שכן נתפרש טעמן ע"ד אשר לא קדמו ואשה אין דרכה לקדם תאמר במצרי ואדומי שלא נתפרש טעמן ע"כ. ותמהו הראשונים דגרסי' בדף עז מאי תשובה אמר רשב"א א"ר יוחנן עריות יוכיחו מה לעריות שכן כרת חלל מחייבי עשה יוכיחו וכראב"י מאי לא כי ב"ק לדידי לא ס"ל כראב"י לדידכו הלכה אני אומר. הרי מפורש שהשיבו תשובה אחרת. ותי"ט כ' לא כי פי' הר"ב אין לכם תשובה דהיה להם להקדים נשים לקהלת נשים והכ"א כל כבודה בת מלך פנימה ע"כ ותימא הרי מפורש בב"כ דר"ב סובר דנקבות עמון ומואב מותרות דכתיב אשר לא קדמו וכו' ואין דרכה של אשה וכו' ב"מ דאף ר"ש סובר דלין דרכן של נשים להקדים. ונראה דהרמב"ם מפרש הא דהר"ב לא כי היינו דלדידיה דמפ' טעמא דקרא אף באדום יש להתיר הנקבות. דרש"י פי' אקרא לא תתעב אדומי ואע"פ שראוי לך לתעבו שילא בחרב לקראתך ע"כ. ודרכו של איש לצאת למלחמה ואין דרכה של אשה לצאת. אלא לדידכו הלכה אני אומר. וא"ת א"כ לר"ש נ"ל בעמון ומואב כ"ד אשר לא קדמו וגו' הא אפי' לא כתיב הייגו דורשין טעמא דקרא (ועיין בבבלי בקידושין כ"ס האומר בפלוגתא דר"ש ורבנן בקרא דכי יסיר). וי"ל כד"א טעם ריחוקן משום פסול ממזרות דאית במקור מתלכלך ואפי' נקבות אסורות. וא"ת תינח ה"א להתיר נקבות אדומי מטעמא דקרא מצרי מ"ט וי"ל הואיל וכלן קרא באיסורן בנים אשר יולדו להם דור שלישי וכו' ב"מ דבעינהו שוות ועיין ברשב"א. וא"ת נימא איפכא לאוסרה אדום דומיא דמצרי ושניהם אסורים וי"ל להכי אהני ק"ו דר"ב לאקושי מצרי לאדום מיהו גר"י דדריש עמוני ולא עמונית קשה גליף ק"ו ממצרי ואדומי דנקבות אסורות עד ג' דורות ונימא דאהני קרא ואהני ק"ו דאי לאו קרא דעמוני ה"א דאסורות לעולם ואי לאו ק"ו ה"א דמותרות מיד וי"ל כיתירה עד ג' דורות שמעינן מדכתיב על דבר אשר לא קדמו ואין דרכה של אשה לקדם אלא דכד"א עד ג' דורות מיהת אסורות כמו אדומי וכמב"ל לכך אילטרך עמוני ללמד דמותרות מיד ור"ב סובר מדכתיב ע"ד אשר וכו' לחוד שמעינן נמי היתירא דנקבות מיד ול"ל לדרשת עמוני דילפינן מצרי לקולא מק"ו דעמוני וקרא אתיא כפשטיה. וגרסינן התם בבבלי אמתני' מנא ה"מ דנקבות מותרות מיד א"ר יוחנן דכתיב ויהי כראות שאול וכו' ע"ש עד סוף הסוגיא כל כבודה וכו'. נראה דלא שמיעא ליה לר' יוחנן להך ברייתא דפליגי בה ר"י ור"ש דא"כ אין צורך לכל האריכות דמברייתא לחוד איכא למשמע הכל ועוד דאיה מדקאמר בהשיבו אלא מעתה מצרי וכו' ולדברי יהודה לק"מ כמ"ש תוס' שם. גם דברי רבי יוחנן לא אתיין לא כר"י ולא כר"ב. גם נראה מדברי רבי יוחנן הא דנקבות עמון ומואב מותרות הלכה למשה מסיני היא וכדאר"ש בר נחמן לעיל בסוגיין. דאל"כ ל"ל למימר לדואג כך מקובלני וכו' הל"ל כל כבודה וכו' אלא ודאי מהך קרא לא שמעינן דמותרות מיד דעדיין י"ל דאסורות עד ג' דורות מק"ו ממצרי. מיהו לר"ב ליכא למימר דהלכה היא דא"כ מאי קאמר ק"ו הא תנן בנזיר פ"ו אין למדין ק"ו מהלכה וב"מ דר"ב מעמוני יליף וה"ה מצרי נמי נקבות מותרות. ומה שהשיבו לדואג אלא מעתה מצרי ולא מצרית לאו קושיא היא לר"ב. לפ"ז אין לומר דהכמים השיבו התם נתפרש טעמן ע"ד אשר וכו' דהא ר"ב לית ליה הך טעמא כמ"ש. לכך מוכחת רבי יוחנן לומר דהשיבו עריות יוכיחו וכו'. אבל השתא דמייתי הב"ס ברייתא דפליגי בה ר"י ור"ש ומעינן דלר"ש מעל דבר אשר וכו' לחוד שמעינן דנקבות מותרות מיד דהלל"כ כמאי פליגי וכמ"ש מלינן למימר דהכמים השיבו מדנתפרש טעמן של עמון ומואב וכו' כמ"ש הרמב"ם והר"ב והכן:

(שם) **משיבין** דבר שהוא ממזר וכו'. וקשה מאי חומרא דממזר שאסור לבוא בקהל הא גם מצרי בני אסור לבוא בקהל מאי קאמרת ממזר אסור איסור עולם עריות יוכיחו וכה"ג אמרינן בבבלי בפרקין וי"ל דס"ק כיון דמעריות הולד ממזר איכא למפרך מה להלד השוה שבהן שיש בהן לד ממזר שאסור לעולם:

(שם ע"ב) **אחת** לשבים ולשבעים שנה הקב"ה מביא דבר לעולם וכו'. נ"ל לתת טעם למה דוקא אחת לשבים או לשבעים שנה מביא' דבר דכתיב קח את המחתה וכו' ושים קטרת והולך מהרה וכו' החל הנגף. הרי מפורש שהקטרת מכפר על הנגף ומסברא אף הקטרת שבמקדש היה מכפר על הדבר מיהו דוקא כל מעשי הקטרת כגון בתיקתה והקטרתה ופיטומה מכפרים ואם חסר אחת מהלה אינו מכפר על הנגף ושינו אחת לשבים או לשבעים שנה היתה באה של שיריי' של כל השנה לחצאין ולא היו מפטמין בתוכה שנה אלא מחצית הקטרת והחשבון מדוקדק כמפורש בפ"ק דכריתות לכך היה אפשר ביטול הדבר בשנה ההיא:

(שם) **א"ל** מהו כן וכו'. וקשה ר"ז דלא ידע לחלק בין ממזר מפורסם לאינו מפורסם תיקשי ליה קרא דכתיב גם דור עשירי לא יבא וגו' וי"ל דסבר ר"ז קרא איירי בממזר שבא מעמון ומואב דזיל בתר טעמא למה אין ממזר חי שלא יתערב בישראל הנך בלא"ה אסורים מלבוא בקהל וא"ת קרא למה לי הא עמון ומואב אפי' בשבירי' אסורים י"ל אילטרך קרא לאסור נקבות הבאות מממזר עמוני שגם הם אסורות מלבוא בקהל דנקבה עמונית מותרת מיד כדתנן במתני'. ובהכי ניחא דבבבלי בפרקין אהא דאר"ל ממזר לא חי פריך ממתני' ולא פריך מקרא אלא ודאי כדבעינן וזה ברור:

(שם) **אף** לעתיד לבא וכו' הקב"ה עושה עמהן לדקה וכו'. נראה הא דקאמר אף קאי אמתני' דעדיות דמייתי בסמוך דתנן התם"כ לא בקשו חכמים לגלותן וקאי' אף הקב"ה יעשה כן לעתיד לבא שלא יפרש' את הפסולים. ולא כי"מ ועיי' פירושי בקונט' וקשה בממזר שאביו עדיין חי אם יכשיר אביו ללוי היך אפשר לומר שבנו ישראל א"כ בשני אחים מאי איכא למימר לכן נ"ל דר' חנינא פליג אר' ינאי וסובר אפי' לשבט לוי אינו מפרסם הממזרים שבהם והיינו דקאמר והיה לה' מגישי מנחה בלדקה:

(שם) **ועמך** כמריבי כהן. וא"ת הא גם לריב"ל ניחא שבהם כמריבי כהן וקאי אפני פנים שבכהנים שבהן עבדי פשחור בן אימר וי"ל דאי קרא ועמך כמריבי כהן הושע אמרו שהיה זמן רב קודם ירמיה כמפורש בקרא ובימיו עדיין לא היה פשחור כה"ג שזה היה בימי ירמיה אבל לר"א ניחא. ונראה שזה כוונת רש"י שפירש בקידושין דף ע' פשחור בן אימר בימי ירמיה היה ע"כ ולפום ריהטא קשיא מאי נ"מ באיזה זמן היה ולפמ"ש ניחא:

(דף נ' ע"א במתני') **הסרים** לא חולץ. עיי' פי' בקונט'. וא"ת א"כ אף סרים אדם לא יחלוץ דלאו בר הקמת שם הוא וי"ל כיון שהיה לו שעת הכושר מעיקרא ה"ל כאלו הוא עכשיו בר הקמה דומיא דזקן וזקנה וכ"מ בבבלי ור"א סובר היה לו שעת הכושר לאו מילתא היא. אך קשה לר"א זקן וזקנה נמי לא יהא חולצין ומייבמין וי"ל כיון דמלינו כמה עקרות וזקנות שנפקדו ה"ל בכלל ראויין להקים שם ואם תאמר כהן שהוא כשל כוי דומיא דסרים דלאו בר הקמת שם הוא וכ"כ הגי' בפ"ק דמכילתין ע"ש. ומ"ש שכן מלינו כמה עקרות וכו' תימא דדוקא אליבא דר"א הוא דבעינן למימר הכי הכל אבן דקיי"ל כר"ע הטעם מפני שהיה לכן שעת הכושר וכ"כ הרמב"ם פ"ו מהלכות יבום ע"ש וצ"ע:

(שם בגמ') **דן** מתני' וכו'. מיהו בבבלי מסיק דסיפא דמתני' נמי ר"ע היא דומיא דאיילונית דבידי שמים הוא. מיהו הירושלמי סובר דלכך תני תרתי לאשמועי' סריס בידי אדם ובידי שמים. והא דתני בהך ברייתא דבסמוך אנדרוגינס היינו משום דבידי שמים הוא ופסול וכ"כ הרמב"ם:

(שם ע"ב) **ואין** חולקין על דברי ר"י. בקונט' פירשתי דר"י סובר אנדרוגינס כזכר ודאי הוא מדקאמר נושא לכתחלה משמע ומסיק דאין חולקין על ר"י. ותוס' כתבו בפרקין דף פב ע"ב בד"ה תנן וכו' וא"ת והיכי פריך מאנדרוגינס נושא אמילתיה דר' יוסי ולריך לדחוק שהוא סיום מלתיה דרבי יוסי אע"פ שרבי יהודה מפסיק בינתיים. ומלבד הדוחק נ"ל דהבבלי פליג אסוגיין. ונ"ל דהכי פריך אס"ד דרבי יוסי ספוקי מספקא ליה א"כ שלש מחלוקת בדבר ר"י ספוקי מספקא ליה ור' יהודה סובר דחייבין עליו משני מקומות ור"א סובר דזכר ודאי הוא א"כ ה"ל לפלוגי כולהו באחא גווני או באכילת תרומה או לעונשין אלא ודאי אף ר' יוסי סובר כר' יהודה וא"ת א"כ דר' יהודה כודאי זכר משוי ליה במאי פליג על ר"א י"ל היינו דקאמר המתרץ התם בבבלי והא מדקתני סיפא וכו'. ואע"ג דבברייתא מפורש דסובר ר' יוסי אנדרוגינס ברי' בפני עלמה כמפורש שם י"ל היינו דקאמר רב שם ליתא למתני' מקמי ברייתא דבמתני' משמע שאין שם אלא שתי מחלוקת וכמ"ש ור' יוסי מודה לר' יהודה:

(שם) **מן** דאר"י בר אילא מייבמין את אשתו וכו'. וקשה אף אם נאמר דזכר ודאי הוא למה מייבמין אשתו הא אינו ראוי להוליד וה"ל כאשת סרים דלאו בת ייבום היא דכתיב ולא ימחה שמו פרט לזה ששמו מחוי. וכ"מ בתוספתא פ"ב ומביאה הרי"ף ספ"ק דמכילתין עריות שאמרו לא חולצות ולא מתייבמות מוסיף עליהן אשת סרים חמה ואנדרוגינס. והיינו מטעם שאינו מוליד דאל"כ למה לא מייבמין דאף אם נאמר דס"ל דספיקא הוא תתייבם ממ"נ גם למה אין חולצין וכן מפורש בדברי הרמב"ם פ"ו מה' יבום הלכה ב' ואלו שאין להם זיקה וכו' האנדרוגינס מפני שאינן ראויין לילד. ותוס' כתבו בפרקין דף פב ע"ב בד"ה תנן וכו' ועי"ל אנדרוגינס נושא משמע דחייב לישא דמפקיד אפריה ורביה ע"כ. ותימא כיון דאינו ראוי להוליד כדמוכח מתוספתא פשיטא דלא מפקד אפריה ורביה. ואף שבתוספתא שלפנינו לא תני אנדרוגינס ברישא. נראה שהוא ט"ס דהא בסיפא בכלל לא חולצין ולא מייבמין תני אנדרוגינס והיינו מטעם שאינו ראוי להוליד דאס"ד דראוי להוליד קשיא למ"ד דהוה זכר ודאי ייבם ולמ"ד ספיקא הוא יחלוץ מיהא וצ"ע. והטור אה"ע סי' קע"ב כתב אנדרוגינס מייבם לשיטת תוס' והרא"ש. וכ' הב"י דאע"ג דהוה כזכר ודאי מ"מ לענין ייבום מודה דאינו מייבם כיון דאינו ראוי להוליד ע"ש. ולפמ"ש סברת תוס' דראוי להוליד א"כ ס"ל דמייבם וכמ"ש הטור בשמם:

(שם) **קידש** אין חוששין לקידושיו וכו'. בקונט' הגהתי קידש חוששין לקידושיו וכו' דלפי הגירס' שלפנינו ל"ל דהוה נקבה ודאי' הלכך אין חוששין לקידושיו וחוששין אם נתקדש ולא מלינו מאן דאמר הכי דלכולהו תנאי או זכר ודאי הוא או ספיקא הוא או דבריה וודאין וחייב על שניהם אבל נקבה ודאית לא. וראיתי להרשב"א כתי' שהעתיק דברי הירו' כפי הגי' שלפנינו ולא ידעתי לפרשה. והרמב"ם פס' פ"ד מה' אישות בין שקידש בין שנתקדש לריכין גט מספק ע"ש ועמ"ש בסמוך:

(שם) **נבעל** נפסל מן התרומה כנשים. וקשה כיון דקאמר קידש חוששין לקידושיו ש"מ דכזכר ודאי השבינן ליה א"כ למה יפסול בביאה פסולה הא אין זכר פוסל זכר. ולפי גירסא שלפנינו קידש אין חוששין וכו' ניחא דנקבה ודאית הוא. אך כבר כתבתי בסמוך דאין גירסא זו מכוונת. והרמב"ם כ' פ"ז מה' תרומות הלכה טז אנדרוגינס שנבעל לפסול מן התרומה בין דרך נקבותו בין דרך זכרותו נפסל מלאכול בתרומה כנשים ואין עבדיו אוכלין וכן אם נבעל אחר שהוא פוסל בביאתו לאשה נפסל ואינו אוכל ולא מאכיל עבדיו והוא שיבעול אותו דרך נקבותו אבל דרך זכרותו אין זכר פוסל זכר מן הכהונה. וכ' הכ"מ בשם הרי"ק שהרמב"ם מפרש לירושלמי כמ"ש בקונט' בלשון ראשון. וקשה לפ"ז הא דקאמר מאכיל את נשיו וכו' אהי קאי דהתם אנדרוגינס כהן בלא נבעל לפסול ודאי שמאכיל את עבדיו לכך נראה כלישנא בתרא שפירשתי בקונט'. אך קשה כיון שהוא עלמו נפסל איך יאכיל לאחרים:

(שם) **אפי'** ממקום נקיבה. עיי' פי' בקונט'. גרסי' בבבלי דף פ"ג ע"ב אר"ש' א"ר אחוה דר"י בר זבדי אמר רב אנדרוגינס חייבין עליו סקילה משתי מקומות מיתיבי רא"א אנדרוגינס חייבין עליו סקילה כזכר כד"א בזכרות אבל לא בנקבות הוא דאמר כהאי תנא דתני ר' סימאי אומר אנדרוגינס חייבין עליו משתי מקומות מ"ט דר"ס אמר רבא ואת זכר וכו' ורבנן אע"ג וכו' ואת זכר כתיב. נראה דה"פ רב אמתני' קאי לפרש דלדברי ר"א הא דהר"א וחייבין עליו סקילה כזכר היינו משני מקומות ופריך מברייתא דתני אדר"א כד"א בזכרות ומשני הוא דאמר כר' סימאי דמפרש נמי דברי ר"א שחייבין משני מקומות ופריך ורבנן ר"י ור"ש ור"י דמתני' דסברי בזכרות הוא דחייב אבל לא בנקבות דהל"כ במאי פליגי על ר"א ומשני אע"ג וכו'. לפ"ז הא נאמר הלכה כר"א דמתני' חייב סקילה משני מקומות. ולכך לא אר"א דהאנדרוגינס כזכר בכל מקום כיון דחייבה תורה בשני מקומות ש"מ מיהת דנקבות אית ביה דאלו נמלא לזכר נקב בגופו ובעלו מי מחייב עליה סקילה ועכ"ל דשאני נקב דנקבות דמקום בעילה הוא כאשה וגזירת הכתוב לחייב האנדרוגינס א"כ י"ל דנקבה הוא בכל מקום וגזירת הכתוב הוא לענין סקילה כיון דיש לו זכרות. והרשב"א כ' בתי' בד"ה לא לכל תמיה' לי מי הזקיקו לר"א לומר כן מדחייב רחמנא עליה סקילה ש"מ דזכר הוא וי"ל כיון דפטור ממקום נקבות י"ל דלאו זכר הוא דא"כ ליחייב משני מבכבותיו כאשה והיינו דאקשינן ורבנן כלומר לר"א כיון דאינו חייב בשני מקומות דלמא לאו משום זכר הוא דא"כ ליחייב בשני מקומות וכו' ע"ש. ודברי תימא הם דהרשב"א מדלא מחייב משני מקומות ש"מ זכר הוא וכמ"ש. גם דוחק לפרש ורבנן היינו ר"א ולפמ"ש ניחא הכל. גם לפ"ז י"ל דר"א כר' יוסי ס"ל דבריה בפני עלמו הוא ומדוקדק יפה לשון הברייתא ולא הכריעו בו חכמים מסיכי תיתי שיכריעו חכמים אלא ודאי כיון דחייבו הכתוב משני המקומות יש לספק אם זכר ודאי הוא לכל דבר ובנקבות גזירת הכתוב או דלמא נקבה הוא בכל מקום ובשני המקומות גזירת הכתוב הוא שחייב. וכזה יש ליישב דברי הרמב"ם אלא שבפ"א מהא"ב לריך להגיה באופן אחר ממה שהגיהו בו הראשונים ע"ש ובלח"מ שם:

(שם) **יורש** וכו'. וקשה דלא קחשיב כל הני דתנן בפ"ג דסוטה דאיכא בין איש לאשה וערכין ועוד מילי טובא:

הדרן עלך פרק הערל

(דף נ"א ע"א במתני') **יש** מותרות וכו' כשר שנשא כשרה וכו'. כ' הרשב"א נמי ה"ג חלל שנשא כשרה וכו' ול"ג כשר וכו' ותדע מדקאמר משום בת בוקתא דקשיי למיתני סיפא חלל שנשא כשרה טעמא דנשא וכו' ועוד הא מינה אתיין למפשט לקמן שלא הוזהרו כשרות וכו' ומקלת ספרים כתוב כהן כשר שנשא כשרה ויש לו אח חלל ובנו הוא לפום גמרין מיהו בני מערבא הוו תני לה הכי ואתו למפשט מיניה דהוזהרו כשרות להנשא לפסולות ודלא כגמרין והרמב"ם כ' כפי' המשנה כשר וכשרה ר"ל כהן כשר וכהנת כשרה וירצה ממשנה זו שכהנת כשרה אסורה לחלל וזה דבר נדחה דקיי"ל לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין אלא חלל מותר בכהנת כשרה ע"כ נראה שסמך על גירסת גמרת בני מערבא ועל הסוגיא אשר שם ולא ירדתי לסוף דעתו שהרי היא מוחלפת השיטה מגמרתינו ואנו על תלמוד ערוך שבידינו נסמוך ע"כ. ואני תמה הא ודאי גם בירושלמי מגיה מתני' ותני בה חלל שנשא כשרה א"כ אין כאן ראיה מדברי הבבלי דלפי האמת גרסי' במתני' חלל שנשא וכו' ושפיר תני גם ברישא נשא משום בת בוקתא לפי האמת. גם דברי הרמב"ם נכונים ואין בין הירושלמי והבבלי שום מחלוקת. וכוונת הרמב"ם שמשנה כפי גירסא שלפנינו דבר נדחה הוא ולריכין להגיה חלל וכו'. וראיה שנית להרשב"א נמי אינה ראיה כל כך דמדקתני בישא כה"ג שנשא ולא תני קידש ש"מ דבת בוקתא היא חלל שנשא ואיכא סייעתא לרב וזה פשוט וברור:

(שם בגמ') **למה** לי נשא ואפי' קידש. בבבלי גרסינן וכ"ת טעמא דנשא דה"ל עשה ול"ת אבל קידש אתי עשה ודחי ל"ת הא כולא פרקין עשה ול"ת היא ולא אתי עשה ודחי ל"ת. כ' התוס' והא כולה פרקין וכו' פירש"י כגון ממזרת לישראל וחללה לכהן וא"ת דבחללה איכא נמי עשה קדושים יהיו אלא האיסור ממזרת קאי ע"כ. וקשה הא בבבלי במכילתין דף כ' מסיק דאלמנה מן האירוסין אסורה ביבום משום גזירה וכו' ולא משום דה"ל עשה דקדושים יהיו לאו מלות עשה בפני עלמה וזה מבואר מאוד שם ודברי רש"י נכונים ודברי תוס' ל"ע. עוד פירש"י מ"ע לא דחי דהא נפקא לן בפ"ב מופלתה יבמתו בשעבה ע"כ וכ' הרשב"א ואינו מחוור בעיני דהא איתיב הוי טעמא התם ואוקי רבא טעמא משום גזרה וכו' וכן עיקר ע"כ. ול"נ דס"ל לרש"י למסקנא דהדר ביה רבא ואמר הטעם משום דאפשר לקיים שניהם ולא הב להך ברייתא דתני ואם בעלו קנו דאע"ג דאיכו גופיה הקשה עינה כמ"ש תוס' שם אלא ודאי ס"ל דליתא להך ברייתא. וטעמא דרבא דאפשר לקיים שניהם ליתא דהא תליא במקום יבום לאו כלום היא וע"כ לומר דטעמא משום דכתיב ועלתה יבמתו השערה. וכ"מ בירושלמי לעיל פ"ק דהך דרשא עיקר. ועי"ל בדרכים אחרים ואין להאריך:

(שם) **צרת** סוטה מותרת לבעל וכו'. בבבלי כסוגיין קאמר דתנא ושייר מאי שייר שנשא מגרית בני' ופריך מאי שייר דהאי שייר ומשני פלוגי דכא. ולא קאמר צרת סוטה משום דרב הוא דקאמר הכי כמפורש בבבלי פ"ק דף יח. ושם דף ג' ע"ב אמרינן מגינא דרישא ודסיפא אתי למעוטי דרב ודרב הסי ע"ש ועמ"ש בסוטה פ"ו ה"כ בתוס' בד"ה ממה וכו'. ואתות חלגנא

לא קחשיב דסוי שיור דאחות חלוצתו דרבנן כמפורש בבבלי דף מ"א. ואני תמה מהרשב"א בחי' דקחשיב הני תרתי לשיורא. וכן מחזיר גרושתו לא קחשיב בבלי לשיורא דלר"י בן כיפר טומאה כתיב בה והאסורה גם ליבם ואפי' לצרתה אסורה. והיא עלמה משמע בבבלי פ"ק דף י"ב דאפי' לרבנן אסורה ליבם ע"ש:

(שם) **והתני** לא יקחו לא יקחו וכו'. כ' הרמב"ם פי"ז מהא"ב הלכה ה וכל מקום שהוא לוקה היא לוקה שאין הפרש בין אשה לאיש לעונשין וכו' ע"כ משמע מדבריו דיליף ליה מדכתיב איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם וכו'. וקשה הא מפורש בסוגיין כאן וכבבלי דמלא יקחו ילפינן. אבל מאיש או אשה ליכא למילף לאו שאינו שוה בכל. וגדולה מזו קשה אמ"ש הרמב"ם פי"ט מהא"ב הלכה י"א אבל הכהנות מותרות לחלל לגר ולמשוחרר שלא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין שנאמר בני אהרן ולא בנות אהרן ע"כ. ובסוגיין בבבלי דף פה ע"א מבואר דלא קאי מיעוטא דבני אהרן ולא בנות אהרן רק אטומאה ולא על שאר דברים הנזכרים בפרשה. וקשה הא בבבלי בקידושין דף לה ע"ב מסיק דבני אהרן אכולה ענינא דפרשה כתיב וקשיין הנך תרי סוגיות אהדדי. והרא"ש כ' בקידושין חוץ מבל תקיף ובל תשחית וכו' ומדמשני קרא בדבוריה וכו' דרשינן כל שישנו בהקפה ישנו בהשחתה וכו' ע"ש. וקשה הא בסוגיות דקידושין שם משמע דפטורין מבל תשחית דבני אהרן אכולה ענינה קאי וסדר ביה מהא דמשני הש"ס מדשני קרא בדבוריה ע"ש. ולפמ"ש ניחא שהרא"ש סמוך אסוגיין דלית לה דבני אהרן אכולה ענינה קאי. אך אחרי העיון נראה דלא פליגי סוגיות אהדדי. דבקידושין מסיק אי לאו גז"ש ה"א לה יטמא הפסיק הענין ולא קאי בני אהרן אלא אטומאה לחוד ע"ש לפ"ז אין סברא לומר דבני אהרן קאי למעט כשרות שלא הוזהרו להנשא לפסולות וכן בהיפך דהא איכא הפסק בינתיים קדושים יהיו וכו' כי את לחם אלהיהם הם מקריבים והיו קדש והא ודאי בזכרים איירי ולא בנקבות שאסורות בעבודה נמצא שתי הסוגיות קיימות. אך דברי הרמב"ם קשיין טובא ול"ע ועמ"ש בקידושין פ"א ה"ח בחו' בד"ה את:

(שם ע"ב) **שנייה** ליבם ולא שנייה לבעל וכו' מהו שיהא לה כתובה אלא שיכב וכו'. ותימא מהיכי ס"ד שלא יהא לה כתובה אטו כל ע"ז נשים הפסולות כרים מכלתין לא יהא לכן כתובה וא"ל שאני שנייה דמטעם קנס אין לה כתובה הא ודאי הכא לא שייך קנס דבהיתרא ניסת לבעל ול"ע ועיי' בחי' הרשב"א בסוגיין:

(שם) **וזכאי** במציאתה וכו'. וא"ת למה תקינו רבנן מציאתה לבעלה משום איבה הכא תיהוי לה איבה וי"ל דהכא קנסוהו לדידה מפני שהיא מרגיל: כדמסיק לקמן. אך בכתובות פ"א ה"ז פירשתי בקונט' שם בענין אחר ע"ש. והא דמשני בסמוך מהו ולא פירות שאינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל. קשה הא אף רבי ירמיה נמי הכי קאמר ומאי קשיא ליה מהו ולא פירות הא סתמו כפירושו שאינה יכולה להוציאה ממנו פירות שאכל וכ"נ.דה"נ אר"י שאין לו עליה אכילת פירות ופריך מדתניא וזכאי במציאתה וכו' ופריך שפיר מהו ולא פירות וכו'. ותוס' כתבו דף פה ע"א בד"ה אלמנה וכו' ובבנייה דקתני אין לה פירות היינו דין פירות דאם נשבית אינו חייב לפדותה אע"ג דהבעל אוכל פירות כסתי דהאשה רבה דתנן אין לה פירות ואמר עלה בירושלמי שאינה יכולה להוציאה ממנו פירות שאכל אר"ת הא דתימא כשאכל עד שלא בא הראשון וכו' ע"כ. ותימא למה כביאו ראיה מפ' האשה רבה הא בסוגיין מפורש דהא דתנן ולא פירות היינו שאינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל. גם עיקר ראייתן קשה דעדיין י"ל שאינה יכולה להוציאה ממנו הפירות אם לא נשבית אבל אם נשבית חייב לפדות וכפירש"י. ואם נאמר בכוונתם מירושלמי שמעינן שהבעל אוכל פירות קשה הא ממהני' שמעינן דתנן אין לה פירות ש"מ דהבעל אוכל פירות וי"ל ועיי' מ"ש בכתובות שם בתו' בכולא סוגיין:

(דף נ"ב ע"א) **כמה** דתימר תמן הילוך מאכיל וכו'. פירשתי בקונט' דיליף מדכתיב כי את מעשר וכו'. כ"מ בבבלי בסוגיין. דגרסינן התם ורבנן דסברי מעשר ראשון מותר לזרים לענין מאי איתקש מעשר לתרומה מה תרומה טובלת אף מעשר ראשון טובל. וכ' התוס' אע"ג דאין היקש למחצה כיון דליכא לאקושי לגמרי לאסור אף ללוים כמו תרומה ועוד דמסתבר לאוקמי היקישא אמאי דהסר קרא בדוכתא אחריתא וכו' אבל לאוקמי היקישא באיסורא דלא אשכחן לא מקשינן ע"כ. ודבריהם תמוהים וכי בשביל דגלי לן קרא דלא מקשינן לכולה מילתא נאמר היקש למחצה הא בכולא תלמודא אמרינן בהיפך מאי דגלי גלי ובשאר אמרי' אין היקש למחצה. ומ"ש ועוד דמסתבר וכו' קשה דבבבלי דף עג אמרינן ר"ש מתיר ביכורים לאונן משום דתרומה קרנהו רחמנא אע"ג דאתקש ביכורים למעשר מ"מ אלים ליה הא דקרנהו רחמנא תרומה להקל עלייהו כ"ש כאן דליכא היקשא דנאמר להחמיר בכל חומרות דתרומה כיון דתרומה קרנהו רחמנא אפי' באיסורא דלא אשכחן ול"ע. ונראה לתרץ קושית תוס' דגרסי' בספרי ונחשב ללוים המותר חולין גמורים כתבואת גורן דסד"א הואיל וקראו הכתוב תרומה תהא בקדושתה עולמית ת"ל ונחשב ללוים כתבואת גורן מאי תבואת גורן מפרישם ושאר חולין אף מעשר כן. מזה אמרו רבנן דלא סמכינן אהיקישא לאסור מעשר ראשון לזרים וזה ברור. וא"ת הא לריך קרא לגופא להתיר המעשר ללוים דסד"א כיון דתרומה קרנהו רחמנא אף הלוים אסורים בו ואינו שלהן להכילה אלא שבידן למכרו לכהנים והדמים שלהן והא דכתיב ואכלתם אותו הכהנים קאי וכן ת"י וי"ל מדכתיב ואכלתם אותו בכל מקום ודרשינן אפי' בקבר ש"מ דלוים אוכלים אותו דאם לכהן כבית הקברות פ"כ לומר ונחשב ללוים ללמד דליסוי חולין גמורים להתירו לזרים. והדברים ברורים ועיי' בחידושי שהארכתי:

הדרן עלך פרק יש מותרות

(דף נ"ג ע"א במתני') **האשה** שהלך וכו'. כ' תוס' איידי דאיירי לעיל ביב מותרות בפסול תרומות ומעשר תני הך פירקא בתריה דקתני היתה בת כהן וכו' ע"ש. ק"ק עד האידנא וכי לא תנן בפסול תרומה. ול"נ איידי דאיירי בר"פ דלעיל שנייה לזה ולזה אסור' לזה ולזה ותנא מזה ומזה ואין לה כתובה וכו' דדמי ממש למתני' דידן לכך תני לכך פירקא אבתריי':

(שם ע"ב בגמ') **קנם** קנסו בה וכו'. מכאן משמע דנשים שהחליפו וכו' אנוסות גמורות הן כמ"ש בקונט' וניחא בזה מה שהקשיתי לעיל ס"פ ארבע אחין בתו' בד"ה ואת וכו' ע"ש:

(שם) **מריח** ערוה נגעו בה. עיי' פי' בקונט'. ועי"ל דס"ל כאשת איש שזינתה ברצון דלאו אנוסה היא דס"ל למידק וכ"כ רש"י במתני' והא דקאמר בסמוך שנייה היא שניסת לו דרך היתר היינו שחכמים האמינו עד אחד באשה ודמיא לאנוסה:

(שם) **ולא** מודה ר"י בן כיפר וכו'. פירשתי בקונט' דהא אפי' ריח הגט פוסל וכו' וכ"פ רש"י דף פט. וקשה לפ"ז לריכין לדרשת ר"א בן מתיא דתנן לקמן בהך מתני' לומר אע"ג דס"ל ריח הגט אינו פוסל משום דאין הגט מאישה אלא מאיש אחר. והיינו דלא כרב דאמר בבבלי דף לד דס"ל לר"א למדרש מרגניתא ודריש חספא מאי מרגניתא דתניא אשה גרושה מאישה אפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה והיינו ריח הגט דפוסל בכהונה. דודאי ר"א תרתי דריש מיניה ואילטרך לאשמועינן דאין ריח הגט פוסל בגט שאינו מאישה:

(שם) **שאם** נתן לה האחרון גט פסלה מן הכהונה. וקשה טפי ה"ל לאקשויי אי איתא לדשמואל דתיישינן במה שלא לה הראשון גט אמאי תנן שאם נתן לה האחרון לא פסלה מן הכהונה מ"מ נפסלה מיהא מפני הגט שנתן לה הראשון ובגט מן הראשון ליכא מ"ד דאינה נפסלת מן הכהונה. וכה"ג קשיא נמי אבבלי דקושיא זו אלימתא מקושית הש"ס שם וי"ל דניחא ליה לאקשויי מגט מבעלה האחרון המפורש במתני' ודוחק:

(שם) **בדי** לבכר איסורו של הראשון. עיי' פי' בקונט' וכ"פ הרי"ף. אך מדברי רש"י נראה דאף לר' סילא משני לריכה גט בכישאת וכא דל"ל גט בנתקדשה משום דלא עבדא איסורא תלינן להקל שיאמרו קידושי טעות וכניסת דעבדי איסורא תלינן להחמיר שמא יאמרו גירש זה ונשא זה והכל משום קנס כדי לבכר איסורו של ראשון והיכא דליכא למיחש לשמא יאמרו גירש זה ונשא זה כגון אשת אח ואחות אשה א"ל גט. וכ"כ הרשב"א והרא"ש מיהו מה שמקשה הרא"ש לפי' הרי"ף א"כ אפי' בניסואי אשת אח ואחות אשה תיבעי גט י"ל דאף הרי"ף תרתי בעי דעביד איסורא וכדי לבכר איסורו אבל באשת אח ואחות אשה א"ל לבכר איסורו של הראשון דאחות אשה אשתו שריא ליה ואשת אח לעולם אסורה להראשון:

(שם) **קטנה** שהשיאה אביה נתגרשה והלכה וכו'. וקשה למה לי הא אפי' בלא גירושין נמי איכא לאוקמי כגון שלא ידעה שקיבל בה אביה קידושין כדפירשתי בקונט' ונראה דל"ג נתגרשה:

(שם) **שניא** היא התם וכו'. וקשה הא אין הנידון דומה לראיה דיי"ל ר"ע איירי בשנתקדשה לחוד וכדמסיק בבבלי דף לד דר"ע בשקידשה איירי ולא בניסואין ולא דמיא ריבה לסיפא דהשת איש אף בניסואין איירי:

(דף נ"ד ע"א) **ע"ד** דר"י בשם ר' הילא ד"ה הוולד כשר. כתב הרמב"ם פ"י מה"ג ואם בא עליה הראשון קודם שיגרש השני הוולד ממזר מדרבנן וכ' הס"מ דאחר שגירש השני אפי' היא כמחזיר גרושתו אחר שניסת הא קיי"ל אין ממזר מתייבי לאוין ולא קנסוה חכמים ע"כ.

וקשה הא גם בבבלי דף פט מסיק כר' הילא ובסוגיין מבואר דלר' הילא אפי' לר"ע אם גירש השני ואח"כ בא עליה הראשון הוולד כשר. גם ה"ל לבאר שדברי הרמב"ם מקורן מדברי הירושלמי שבסוגיין ול"ע:

(שם) **תיפתר** שבא עליה ישראל וכו'. בבבלי דף ל"א מבני משום קנסא ולא ניחא ליה בשינויא דר"י דמ"מ קשיא פשיטא שזרע פוסלה הא ודאי לאו מילתא פשיטא היא דהא גבי מעשר לא כתיב וזרע אין לה אלא בתרומה הוא דכתיב ולרבנן דפליגי אר"מ לא ילפי' מעשר מתרומה. ויש ראיה לדבריו מדלא תנן לעיל פ' יש מותרות בת לוי שניסת לישראל לא תאכל במעשר מת ולה הימנו בן לא תאכל במעשר כי היכי דתנן התם בבת ישראל ובבת כהן. וא"ל ס"ל לבבלי שאין הזרע פוסל בלוי' וכ"מ מדברי הרמב"ם פ"ק מה' מעשר דלפמ"ש תוס' דף לא דבבלי מוקי מתני' כר"מ ודאי זרע פוסל בלויי' דומיא דתרומה ומברייתא דתני לויי' שנבעלה וכו' לא כל הימנה לפסלה אין ראיה די"ל דאיירי בשלא נתעברה ול"ע. ועיי' ברמב"ם פ"ק מה' מעשרות ובמ"ל שם:

(שם) **כמ"ד** אין נותנין מעשר לכהונה. בבבלי דף לא גרסי' בת כהן מן התרומה אפי' בתרומה דרבנן ופירש"י דאלו בתרומה דאורייתא לא איצטרי' למיתני דכיון דקנסו' אמעשר כ"ש אתרומה. וא"ת דלמא לעולם בתרומה דאורייתא והתם לן תנא דמתני' כמ"ד אין נותנין מעשר לכהונה ודיוקא קמ"ל בת כהן נפסלה מתרומה אבל ממעשר אינה נפסלת דבלא"ה אינה אוכלת במעשר וי"ל דניחא לש"ס לאוקמי מתני' ככ"ע וא"ת נימא דקמ"ל דכהנת אוכלת במעשר דדוקא לוי' קנסו במעשר אבל כהנת די לן בקנסה בתרומה ועדיין מותרת במעשר וכן קשיא גם אסוגיין וי"ל ודאי עפי מסתבר לאסור כהנת במעשר מלוי' דכהנת משנבעלה בעילת זנות ה"ל זרה ואפי' קדושת לויה פקעא מינה וגריעא מלוי' וכ"מ פ' יש בכור דף מז ע"ש ובבבלי ובמכלתין דף סח ועי"ל בתרומה דאורייתא אינה נפסלת מטעם קנס אלא משנבעלה לפסול לה פסולה בין לכהונה בין לתרומה ועי' בחי' הרשב"א:

(שם) **הבן** חייב לפדות את עלמו. כתבו תוס' בכורות דף מז ע"ב בד"ה הבן וכו' דהא לא זכה האב בפדיונו אלא דהבן חייב לפדות את עלמו אע"ג דליכא חיובא על האב וכו' בפ"ק דקידושין גמרינן ממלות הבן על האב דדרשי' תפדה תפדה אשה שאין אחרים מצווי' לפדותה אינה מלווה לפדות עלמה וה"נ האי בן שאין אחרים מלווין לפדותו לא יהא חייב לפדות עלמו וי"ל דלא דמי האי בן לאשה דלא שייך בה שום פדיון כלל אבל הכא אם היה לו אב ישראל היה חייב לפדותו עכ"ל. ודבריהם תמוהים לענ"ד הא ודאי לא דמיא כלל דהכא אף האב חייב לפדותו אלא שנוטל הפדיון לעלמו וכן מפורש בדברי רש"י והרא"ש וז"ל זכה האב בפדיונו וזהו כאלו הפריש האב ה' סלעים ופדה בהן את בנו ועכבם לעלמן כן הבן יפריש ה' סלעים ויפדה את עלמו ולא יתנם לכהן אבל האשה לא שייך בה שום פדיון כלל. מיהו לנ"ב שפירשתי בקונט' משמע שאין האב פודה אותו כלל. אך ל"ק נראה עיקר ועוד שאין כונת המקשה אלא אם ידוע לן בבירור שלא פדאו האב מ"מ א"ל ליתן כלום לכהן אלא מפריש ה' סלעים ומעכבם לעלמן אבל מ"מ לריך להפרישן כדי לפדות את עלמו ול"ע:

(שם) **חזקה** שפדאו אביו. עיי' פי' בקונט'. וקשה מנ"ל דפליג רב הושעיה אריב"ל הא ר"ה איירי בגרושה כישראלית שניסת לכהן שמעולם לא היתה ראויה לתרומה לפיכך אין דינה כלויי' וריב"ל איירי בכהנת שאכלה מעיקרא בתרומה ואח"כ זינתה דנעשית חללה לא מיפסלא אלא מתרומה אבל אוכלת במעשר. ונראה דגרושה לאו דוקא אלא ככל בן חללה אמר רב הושעיה לשמעתתיה והיינו אפי' בן כהנת שזינתה וכ"מ בפ' יש בכור ע"ש:

(שם ע"ב) **יבול** כשם וכו'. ראיתי להעתיק פה מ"ש הרב בעל תבנה למלך פ"ו מה' יבום וחליצה לפרש סוגיין וז"ל יכול כשם שלרת סוטה אסורה היינו מי שזינתה אשתו והיה לו אשה אחרת ומת ונפלה לפני יבם כשם שסוטה אסורה כך לרתה אסורה ליבם הכי נמי אם עבר בועל ונשאה והיה לו אשה אחרת ומת גם הלרה אסורה ליבמה ובעי למפשט מדתניא מי שנתייבמה בטעות ומת היבם ואח"כ בא בעלה אסור בה ומותר בלרת' אסור בה ומותר באשת אחיו. והנה הא דקתני ומותר בלרתה נראה היינו שאם היה להבעל אשה אחרת מותר בה. ולא ידעתי ל"ל פשיטא מהיכי תיתי שתאסור אשתו בשביל זנות לרתה. ואולי כיון דיבום לרתה פעמים סד"א דליהוי כאלו היה ג"כ נתייבמה ותאסר על בעלה קמ"ל דלא ודוחק. ומאי דקתני ומותר באשת אחיו היינו לומר דאם היה לו ליבם אשה אחרת מותר לו ליבמה וע"ז הקשו ואשת אחיו לאו כלרת סוטה היא משום דחשיב לה ליבמה כאשתו של בועל דהיינו היבם וא"כ אם היה לו אשה אחרת אמאי מותרת לאחיו של יבם אלא ודאי לרת סוטה מותרת לאחיו של בועל. ור' יודן דחה ראיה זו משום דאמר דהך ברייתא אתיא כרבנן דתמן דאית להו מי שנתייבמה אשתו בטעות ה"ל גט מן השני וכיון דא"ל לא הויא אשת אחיו לרת סוטה ברם כרבנן דהכא דס"ל דלריכה גט גם אשת אחיו אסורה דהויא כלרת סוטה. ור' חייא בא לחלוק מעולם לא נחלקו באשת אחיו אלא לר"ע לריכה גט וס"ל דלא חלק ר"ע אלא באחות אשתו אבל באשת אחיו הכל מודים דבעי' גט משום דמהלכות אשת איש נגעו בה וא"כ תברא לדינא דהדם אמרה דלרת סוטה מותרת לאחיו של בועל וא"כ תנינה אפי' כרבנן דהכא אתיא ור"ת חולק עם ר"י במאי דאמר הכל מודים באשת אחיו שהיא לריכה גט ור"ת ס"ל דגם בזה נחלקו ואפי' תימא דברייתא אתיא כרבנן דהכא דמלריכים גט מ"מ לא תפשוט דבה קנסו ולא ביורשיה וכו' ונראה דהכוונה היא דליכא למפשט מהתם כלל דשאני התם דאפי' היסורה אינו אלא קנס דמדינא מותרת היא לו דהא אנוסה היא וא"כ נהי דקנסו אותה לא קנסו באשת אחיו. ור"ת בא להכריח דע"כ אותה ברייתא אתיא כרבנן דהכא דלריכה גט דאי כרבנן דהתם יהא מותר בה דדוקא היכא דלריכה גט אסורה משום דמיחזי כמחזיר גרושתו אבל אם א"ל גט מותר בה וכו' ושמואל אמר גרושה עלמה מותרת ר"ל דסיא עלמה מתייבמת משום דקיי"ל כרבנן דלא כתיב טומאה במחזיר גרושתו וכו' ור"י אמר מרית ערוה נגעו בה לא ידעתי פירושו והנה לא אכחד דאחר כל אלה הדברים לא נתיישב דעתי במ"ש בדברי הירושלמי ובפרט במה שאמרו ערוה היא ועריות פוטרת לרתה דמה שייך הכא פוטרת. וכבר עלה בדעתי לפרש זה באופן אחר ולאריכות האריכות לא הזכרנו. אך העולה אצלי מהירושלמי הוא דס"ל דמדינא אם עבר בועל ונשאה אסורה ליבם ואם היה לה לרה ה"ז ספק אם מתייבמת וכל זה הוא מדאורייתא ותמהני על הראשונים שלא הביאו דברי הירושלמי הללו והדבר לריך תלמוד עכ"ל. 'עלובה העיסה שהנחתום מעיד עליה שהרב בעלמו קאמר שפירושו דחוק. ולדידי א"א להעמיד דבריו ופירושו כלל וכלל דקשיא לן טובא דמ"ש מאי קמיבעיא ליה אם עבר בועל ונשאה וכו'. הא לפי מאי דפשיטא ליה שלרת סוטה אסורה לאחיו של בעל מדכתיב בה ונטמאה א"כ ודאי אי עבר הבועל ונסבה אסורה הלרה ליבם דהא אף גבי בועל כתיב ונטמאה. ועוד היך פשיט הש"ס דלרת סוטה מותרת לאחיו של בועל. קשה הא מפורש בסוגיין דלרת סוטה לד"ה אסורה. ועוד דחיית ר' יודן סייעתא היא דהא ברייתא דמי שנתייבמה בטעות וכו' סייעתא היא לרבנן דתמן דא"ל גט דא"כ הך ברייתא אמאן תרמייי' ועוד למה לא פירש ר' יודן מאי דעתן דרבנן דהכא. ועוד הא דקאמר ר"ת חולק עם ר' יוחנן וכו' קשה הא ר' יוחנן לא קאי אברייתא אלא מילתא באנפי נפשה קאמר. ולפירושי בקונט' יתיישב שפיר כל הסוגיא בטוב טעם ודעת. ויתבררו הדברים אשר כתב הרב עליהם שלא נודע לו פירושן. כי מרוב חריפותו לא שם לבו לעיין היטב ומיישב תמיהתו על הפוסקים. ועיי' מ"ש בסוטה פ"א ה"ב בתו'. ובסוגיין ביארתי קלת יותר בפירושי:

(דף נ"ה ע"א) **מריח** ערוה נגעי בה. וא"ת אמאי לא קאמר דמדאורייתא אסורה דטומאה כתיב בסוטה וי"ל ר' יוחנן סובר כר"י בן כיפר ופליג אשמואל וסובר גרושה עלמו אסורה ועמ"ש בסוטה שם בתוס' בד"ה שמואל וכו':

(שם במתני') **ביאתה** או חליצתה וכו'. פירשתי בקונט' אריפא פליג דקתני ולא מייבמין וכ"פ רש"י. וכ' התי"ט וז"ל דפליג וסובר דאפי' בתחלה מייבם והא דתנן ופוטרת לרתה משום דיש נשים שאין פוטרות לרותיהן כדתנן לקמן פי"ג ע"כ. ואין לשון רש"י מורה כפירושו ועוד ה"ל למתני רש"א מותרת ליבם ונ"ל דר"ל דלא פליג ר"ש את"ק אלא ההא דקאמר ולא מייבמין אבל בחליצה לא פליגי דאף ת"ק מודה דחליצתה פוטרת לרתה ולא אמרי' דחליצה גרועה היא שהרי אינה ראויה לייבום ולא תפטור לרתה ובמפורש בבבלי לעיל דף כז ע"ש קמ"ל דמודה ת"ק דזו פוטרת לרתה והא דנקט ר"ש חליצתה משנה שא"ל היא ואיידי דביאה נקט':

(שם) **וקלקלה** בזוריות דף כ' ע"א פירש"י וזינתה. וקשה הא בבבלי בפרקין מסקינן תניא כוותיה דר"י דקלקלה היינו אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכמ"ש בקונט'. ואמרו שם ע"ז אלמנה לכה"ג אבל זינתה לא דאמרה אתון דשויתון פנוי' ול"ע:

(שם בגמ') **והן** רלאו אל פרק. עיי' פי' בקונט'. מיהו ק"ק פשיטא דפליג בניסת ע"פ עד אחד דהא מרישא דמתני' עד כאן לא איירי אלא בניסת ע"פ עד אחד לכך נ"ל דהאי דתנן ניסת ע"פ ב"ד קאי וא"ר בא דרישא דמתני' דתנן ואמרו לה היינו בניסת ע"פ ב"ד שהוא כעד אחד והא דתנן ואמרו לה בגון רבים כ' הכ"י דאורחיה דתנא נקט ואמרו לו משום תד"ע וכ' התי"ט ותסבר לאת טעם דקמ"ל אפי' היתה שאמירה ע"י רבים כגון עד מפי עד אפ"ה תצא כדתנן סוף מכלתין וכו' ע"ש. ואינו מחוור דעיקר הרבותא דמתני' דהכא אפי' שמעה מעד עלמו אפ"ה כל הדברים הללו בה. ולפמ"ש הלשון מדוייק דהא ריבתא דמתני' בניסת ע"פ ב"ד איירי נקט שפיר לשון רבים

אמרי ברוך

אי״ב אף הב״ד אמרו לה שמת בעלה ותנשא. וא״ת לפמ״ש דר׳ בא איירי ע״פ ב״ד קאי א״כ דברי הש״ס אינן מסודרים דבתר הכי פריך מה א״י בבא״ר וכו׳ וי״ל הא מיהת ר׳ בא לפרושי רישא דמתני׳ אתא לכך סידר דבריו ברישא:

(שם ע״ב) ר״י וכ׳ לעזר יודון לר״ש. וקשה מנ״ל דמודו לר״ש דלמא סברי ביאה פסולה אינה פוטרת וי״ל כיון דסברי דלא קנסו רבנן לאו ביאה פסולה היא מיהו קשה א״כ מנ״ל דר״ש סובר ביאה פסולה פוטר׳ צרת׳:

(שם) ולא עקירת הגוף הוא. וקשה וכי הורו ב״ד שמותר לבא על אשת איש אלא שהב״ד הורו דסומכין על עד אחד דהא מדאורייתא אין עד אחד מהימן אלא חכמים תקנו דהכא עד אחד נאמן משום דדייקא ומינסבא כדאמרי׳ בבבלי ריש פרקין וכ״מ שם דף לב וי״ל הירושלמי סובר דהכא עד אחד מדאורייתא מהימן וכדס״ד דבבלי בריש פרקין אך קשה א״כ ודאי לאו הוראה היא דהא אעד סמוך ול״ע:

(שם) ויהא כן בקלקול. וקשה הא אר״י דאף ברישא בניסת ברשות חייבת וכ״ש בקלקלה וי״ל ודאי ר״י פליג אמתני׳ וסובר דבטעות ב״ד חייב קרבן אבל תנא דמתני׳ סובר דאף בטעות ב״ד פטור מקרבן וקשיא ליה רישא וסיפא אהדדי. וכ״מ בבבלי דף ל״ב דר״י פליג אמתני׳:

(שם) הקלקול דומה וכו׳. פ׳ הגליון כלומר כשהורו ב״ד מותר לאכול חלב ועשה יחיד על פיהם חייב קרבן כמו כן דבר זה הא דשרו רבנן להנשא משום דהיאי גופא דייקא ומינסבא משא״כ בזנות ע״כ. ותימא מי איכא למ״ד דהעושה ע״פ הוראת ב״ד דחייב. גם אין הנדון דומה לראיה דגבי חלב ודם בהיתירא עשה ע״פ הוראת ב״ד משא״כ כאן. וגי׳ הרשב״א הקלקול דומה לאכילת חלב ודם בשהורו היתר לאכול חלב ודם ואכל חלב. ואין לי לפרשה לכן נ״ל גירס׳ בקונט׳ עיקר דדמיא לגירסת הרשב״א אלא שנדפס שם ברשב״א בטעות:

(דף נ״ו ע״א) משתברא דלא וכו׳. משמע רבנן דתמן סברי אפי׳ באו שתי כיתי עדים כאחת אם ניסת לא תצא וא״ת מנ״ל דלמא סברו אף במיתה אם באו שניהם כאחת תצא והכא איירי בניסת קודם שבאו עדים האחרונים וי״ל דבברייתא פליג ר׳ מנחם בר׳ יוסי ואמר תצא בד״ה בניסת לאחר שבאו העדים אבל קודם שבאו העדים לא תצא וכ״ה בבבלי בפרקין ע״ש. וא״ת אי בבאו שניהם כאחת קשיא הבא עליה באשם תלוי קאי בכה״ג תירצו בבבלי בשניסת לא׳ מעדיה. אך קשה א״כ מאי פריך מחלפא שיטתייהו דרבנן דתמן דבשדה אם באו שניהם כאחת אין מוציאין מיד המוחזק דשאני הכא שהעד בעצמו נשאה לכך נ״ל דירושלמי לית ליה הך פירוקא אלא מוקי מתני׳ בשבאו שנים כראשונים והתירוה להנשא ואח״כ באו שנים אחרים ואמרו לא מת לכך לא תצא דאין דברי האחרונים כלום הואיל וכבר הותרה ובזה יתיישב כל הסוגיא:

(שם) שנים אומרים נשבית והיא טהורה וכו׳ ואם ניסת לא תצא. לא מצאתי שהביאו הפוסקים דין זה גם בש״ע אה״ע סי׳ ז׳ לא הביאו ואפשר דכ״ש הוא מעד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת ול״ע. וק״ק מאי פריך אשבוי׳ הא קיי״ל בשבוי׳ הקילו:

(שם ע״ב) אלו שני׳ אומרי׳ פלוני אכל חלב וכו׳. והא דתנן בכריתות ר״פ אמרו לו עד אמר אכל ועד אומר לא אכל מביא אשם תלוי משמע בשנים ושנים אינו מביא אשם תלוי י״ל ה״ה שנים והא דתנן עד אחד משום סיפא אשה אומרת אכל ואשה אומרת לא אכל תני נמי ברישא עד אחד:

(שם) והכא יתן גט מספק. וקשה הא לא דמיא לחלבים דהעמד אשה על חזקתה שהיא בחזקת פנוי׳ וחזקה דאורייתא בין להקל בין להחמיר ודוחק לימר דאיירי בשנים אומרים נתקדשה קודם שנולד׳ כגון שאמר לכשתתעבר אשתך נקבה הרי מקודשת לי וכ״מ היא דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם:

(שם) לא תדמינ׳ לחלבים שכן וכו׳. כ׳ הרשב״א בתה״א ד׳ קב ע״א ספיקא דאורייתא לחומרא דבר תורה הוא דהלא״ה אשם תלוי למ״ד לא בעינן חתיכה משתי חתיכות היכי משכחת לה וכו׳ ע״ש וקשה הא לר׳ יוסי ליכא לדמויי שאר ספיקי דאורייתא לאשם תלוי א״כ מאי ראיה מייתי הרשב״א ז״ל מאשם תלוי וצ״ע:

(שם) ולא ר׳ יונה אמר אם ניסת תצא וכו׳. פי׳ בקונט׳ דקשיא ליה כיון דהבא עליה באשם תלוי קאי למה לא תצא. וקשה הא איכא לאוקמי בניסת לאחד מעדיה וכמ״ש בסמוך משמיה דבבלי וי״ל דירושלמי לית ליה הך שינויי׳ ועיקר קושייתו דעכ״פ להוי שיתן גט וכמש״ל:

(שם) מהני׳ מסייעא לר׳ יוחנן וכו׳. מסוגיין דהכא ודגיטין פ׳ הזורק משמע דמוקי למתני׳ דהזורק כר״ע וכ״כ תוס׳ בפרקין דף לב ע״ש דהכי סובר הירושלמי אבל הבבלי בגיטין דקאמר נישאו אין זינו לא פליג ומוקי למתני׳ כר״ע ודייקי הכי מסוגי׳ דסוטה ספ״ב דגרסי׳ התם אמרי במערבא לית הלכתא כר״ה דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה לבעלה אלא הא דתנן שניי מהנה עמה שומרת יבם וכנוסה ר״ע היא דאמר אין ממזר מחייבי לאוין ומשוי לה כי ערוה. ש״מ דלר״ע אפי׳ זינתה הולד ממזר והלא מזה ומזה ע״ש. ולענ״ד סוגיא דסוט׳ תמיה לי טובא דרש״י פי׳ התם אלמא לר״ע משוי לחייבי לאוין תמורות כחייבי כריתות שהולד ממזר ולגבי ליאסר על בעלה נמי כי היכי דהבא על אשת איש שהיא בכרת אסורה על בעלה כן הבא על שומרת יבם נמי שהיא עליו בלא תהי׳ אשת המת החוצה לאיש זר אוסרה על יבמה ע״כ. ותימא הא ודאי אין חומר יבמה גמורה לאיש כמו שהאשה גמורה לבעלה. דהא אין חייבין עליה סקילה כנערה המאורסה ומהאי טעמא אמר ר״ע דהיבם אינו מיפר נדרי שומרת יבם כמפורש בבבלי נדרים דף עד ע״ש ש״מ דלאו לכל מילי איכא לדמויי שומרת יבם לאשת איש וכ״ש לר״ע דס״ל אין זיקה. גם אין לאסרה על היבם משום דהולד ממנה ממזר דהא אשת ישראל שנאנסה ודאי דהולד ממנה ממזר ואפ״ה מותרת לבעלה כדכתיב והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת ש״מ דאין האיסור לבעלה תלוי בפסול ממזירות של הולד. גם לשון הש״ס אינו מדוקדק דקאמר ומשוי לה כערוה דהל״ל ומשוי להו כעריות. לכך נ״ל דאף לר״ע לאו מדאורייתא אסורה אלא מדרבנן משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה וכו׳ שגם כאן הולד ממזר ומתנה אף על זנות של שומרת יבם הואיל והיא אסורה לו מדרבנן. מעתה גם מתני׳ דגיטין פ׳ הזורק וסוגיא דשם אליבא דר״ע אזלי והירושלמי והבבלי שוין בזה. והא דאמרי׳ בסוגיין דרבנן נמי ס״ל תלא מזה ומזה א״כ איכא לאוקמי מתני׳ דסוטה אף כרבנן י״ל ודאי לרבנן ליכא למגזר משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה וכו׳ אלא משום גזרה שמא יאמרו תלך זו ותבא זו ונמצא מחזיר גרושתו והיינו משום קנס כמ״ש תוס׳ בפרקין דף לב בד״ה אבל חכמים אומרים וכו׳. ודוקא בשוגג ובנישואין קנסו אבל לא במזיד ובזנות כמ״ש תוס׳ שם בד״ה נותן לה שני גטין וכו׳ ובסוטה לא היה מתנה אלא על זנות דמזיד ולא על שוגג. לפ״ז לרבנן אין ממזר מדבריהם ביבמה ודלא כמ״ש תוס׳. גם מ״ש תוס׳ בד״ה אבל וכו׳ דהירושלמי סובר כליבנא קמא דרב גידל דנישואין נמי לא אסרי לה איבם וכו׳ ע״ש. קשה הא ס״ל לירושלמי דאף לרבנן תלא מזה ומזה אלא דאיכא בין ר״ע לחכמים דלר״ע הולד ממזר ולרבנן אין הולד ממזר. וכן מפורש שם בתוס׳ בד״ה נותן וכו׳. וראיתי למהרש״א שהרגיש קצת בזה וכל דבריו אינן מבוררים מ״ש דס״ל לירושלמי טעמא דאחלופי וכו׳. קשה הא מפורש בדברי תוס׳ דלית ליה לירושלמי טעמא דמיחלף ע״ש וי״ל. גם הא דאמרי׳ בסוטה דליתא לדרב המנונא ומתני׳ כר״ע וכו׳. קשה הא ודאי דלא כרב דאמר בבבלי בפרקין דף לב קרא לא תהיה אשת המת וגו׳ ללמד דאין קידושין תופסין ביבמה אבל לאו בו א״כ י״ל דאף ר״ע ס״ל הכי. גם שמואל דמספקא ליה אי ללאו הוא דאתי אי לאין קידושין תופסין בה תפשוט ליה ממתני׳ דסוטה דללאו הוא דאתי. וא״ל דאינהו מוקי למתני׳ כרבנן וכר׳ מתנא שומרת יבם שזינתה אסורה ליבם. דהא לליבנא קמא דרב גידל משמיה דרב לית ליה לרב הא דר׳ מתנא ועוד הא פסקו הפוסקי׳ כשמואל ודלא כר׳ מתנא וכ״ל דלרב ודאי לאו אית בה ביבמה לשוק אלא מדלא כתיב לא תקח וכתיב לא תהי׳ דורש דאין קידושין תופסין בה ועכ״ל כן דאלת״ה קשה לרב ברייתא דמייתי בבבלי שם אמתני׳ זו דברי ר״ע שאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ש״מ דיבמה לשוק בלאו בלאו גם הא דמספקא ליה לשמואל היינו אי ללאו לחוד׳ אתי או גם ללמד דאין קידושין תופסין בה ומספקא ליה דלמא לכך כתיב לשון הוי׳ לאשמועינן דאף על הקידושין עובר בלאו. והא דאמרי׳ בבבלי דף סט לר״ע כי תהיה היינו כי תיבעל אין משם ראי׳ דכל מקום דכתיב תהי׳ לשון בעילה הוא ולא לשון הוי׳ ועדיין קשיא אסוגיא דאיכא לאוקמי לא תהיה לאין קידושין תופסין מנ״ל דללאו אתי דלמא לאין קידו׳ תופסין לחוד הוא דאתי וע״ש בתו׳ בד״ה כי תהי׳ וכו׳. ועמש״ל פ״א ה״א סוף ד״ה יבמתו וכו׳. ולקושיא שני׳ י״ל דשמואל מוקי למתני׳ דסוטה כמ״ד לר״ע אף מחייבי עשה אין קידושין תופסין בהן והולד מהן ממזר ויבמה לשוק לר״ע מחייבי עשה היא דכתיב יבמה יבא עליה. וסוגיא דסוטה אליבא דרב אזלי. ותו׳ כתבו בסוטה דף יח ע״ב בד״ה אמר וכו׳ ונראה אע״ג דפסק דלית הלכתא כרב המנונא הלכתא כוותיה דרב ס״ל דאין קידושין תופסין ביבמה ושמואל מספקא ליה ורב גידל אמר משמיה דרב נישואין יש בה בזנות כדר״ה וכן ר׳ יוחנן ור׳ ינאי ס״ל אין קידושין תופסין ביבמה וכו׳ ע״ש. ודבריהם תמוהין הא ודאי אף מ״ד אין קידושין תופסין ביבמה מצי סובר דלא כרב המנונא כמו שהוכחתי מליבנא קמא דרב גידל ותוס׳ לשיטתיהו אזלו דכתבו שם בד״ה שומרת יבם וכו׳ כיון דאין קידושין תופסין ביבמה שמעינן דקרא משוי לה כערוה והויא כארוסה שזינתה ע״כ. אך קשה דא״כ ה״ל למימר במערבא לית הלכתא כרב דאמר אין קידושין תופסין גם בדברי רש״י ותוס׳ והרא״ש בפירקין דף לב ע״ב מפורש דאף שאין קידושין תופסין ביבמה מ״מ י״ל אם זינתה מותרת ליבם ול״ע. ולעיל פ״ד ה״ד כתבתי בתוס׳ דלר״ע איצטרך היא הוצרכה לאשמועינן דחייבי לאוין לאו בני חליצה וייבום נינהו ולא אמרי׳ אתי עשה ודחי ל״ת ע״ש וא״ת היא תועבה במחזיר גרושתו הוא דכתיב וזו מחייבי לאוין דבעל ולר״ע לית לה צרה וקושית תוס׳ דף ט׳ אחייבי לאוין דיבם קאי וי״ל דהכי קאמר׳ מחזיר גרושתו הוא דהיא תועבה ואין צרתה תועבה לפי דלא שייך בה צרה שהרי אין קידושין תופסין בה ושתהי׳ יבמה גרושתו של יבם ליכא לאוקמי דא״כ פשיטא דלא תפסו בה קידושין מבעל׳ שמת שהיתה אשת אח אבל צרת חייבי לאוין אסירי דחייבי לאוין דיבם לעריות דמיין דאינן בני חליצה ויבום ופוטרות צרותיהן וממילא מתיישבים קושית תוס׳ דף ט׳ בד״ה והרי וכו׳ ע״ש. וקושית תוס׳ דף מד בד״ה איכא וכו׳ ע״ש. גם יש לדקדק בתוס׳ דף ט׳ בד״ה והרי וכו׳ אם נאמר דקושיתם מחייבי לאוין דבעל מאי ראיה מייתי מסוגיא דשם הא מתני׳ דפ׳ כילד איירי בחייבי לאוין דבעל לפירש״י במתני׳ שם בד״ה גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. ועמש״ל בפ״ב ה״ד בתוס׳ בד״ה גרושה וכו׳. גם לפמש״ל פ״ד סי״ד בתו׳ דרש״י סובר מקרא כי תהיה לאיש זר שמעינן כל שנבעלה לפסול לה הוי זונה. מיושב קושית תוס׳ אפירש״י ע״פ ארבע אחין בד״ה אע״פ שמותרת וכו׳. ואין צורך לכל מה שדחקו תוס׳ שם ע״ש. גם מ״ש תוס׳ בפרקין דף לו ע״א בד״ה ודלמא אינו פוסל וא״ת ומאי דוחקיה לומר כן נימא בדרב המנונא פליגי ואכולה מילתא דר״י וכו׳ ע״ש. לפמ״ש לק״מ דלא מסתבר לאוקמי רב כרב המנונא דהא לליבנא קמא דרב גידל לית ליה לרב הא דרב המנונא. ואחרי שאין כאן מקומו להאריך והלכה זו כלולה ובלולה מסוגיות רבות בש״ס אמינא המעיין היטב בכל הסוגיות שהבאתי יראה בעליל כי בדברינו מתיישבים דברים רבים אשר תמהו עליהם הראשונים והאחרונים נ״ע:

(דף נ״ז ע״א) אפי׳ דהוא אתי וקשה אתי גברא וקאי ואת אמרת לא תלא וכ״מ בבבלי דף פט דמהאי טעמא מתכו עליה דרב במערבא. וליכא לשנויי כדמשני התם לא צריכא דלא ידעינן ליה דא״כ מאי קשיא ליה הכא מדרב. ועוד הא במתני׳ תנן ניסת שלא ברשות ב״ד והיינו ע״פ שני עדים תצא וחייבת בקרבן וא״ל דשלא ברשות נמי ע״פ עד אחד איירי אלא שלא שבתה ע״פ ב״ד דלפ״ז אם שבתה שלא ברשות ראוי להחמיר עליה ובמתני׳ תנן ואם ניסת שלא ברשות מותרת לחזור לו ש״מ שלא ברשות קיל דמאי ה״ל למיעבד והיינו בשנשאה ע״פ שני עדים ואפשר לומר לעולם כולה מתני׳ בעד אחד איירי אלא לכך קיל שלא ברשות דדוקא ע״פ ב״ד קנסו בתלא מזה ומזה לפי שיאמרו מסתמא גירש זה ונשא זה ונמצא מחזיר גרושתו דאל״כ לא היו ב״ד מתירים אותה אבל בניסת שלא ע״פ ב״ד לא גזרינן ודוחק ולפי מאי דאמרי׳ לעיל ה״ג דגרסי׳ במתני׳ ניסת ברשות מותרת יש ליישב דברי רב. ואפשר לומר דרב קאי איבמה וקאמר בניסת ע״פ שני עדים מותרת לחזור לו דלא גזרי׳ שיאמרו תנאי הוה בקידושין. מיהו אין הלשון מדוקדק ועיי׳ בבבלי דף לט ע״ב. וברש״י שם בד״ה ואר״ה כו׳:

(שם) כשתצא מביתו יהא לה הויה אצל אחר. משמע דמויצאה מביתו יליף ליה. אבל בבבלי קידושין דף סז ע״ב מסיים בה לאחר ולא לקרובים ופריך ר״א ואימא לאחר ולא לבן וכו׳ ומסיק דמהיקישא יליף ע״ש. ונראה טעמו דבבלי דס״ל ויצאה איצטרך להקיש הויה ליציאה כמפורש שם בהרבה מקומות. אך דוחק לומר דהירושלמי לית ליה הך היקישא:

(שם) תנידון ענין לאיסור בבבלי דף לד מבעי לא דמי אשתו דבמזיד אסורה מדאורייתא בשוגג גזרו בה רבנן אחות אשתו דאפי׳ במזיד שריא מדאורייתא בשוגג לא גזרו. ונראה דהירושלמי סביר כי היכי דלא גזרו באנוסה ה״נ אין לגזור כאן דלאנוסה דמי׳ ולא לשוגגת א״נ ס״ל דלא גזרינן שוגג אטו מזיד:

(שם ע״ב) ראשה דפירקא. וא״ת הא דאמרי׳ באשה שהלך וכו׳ תלא מזה ומזה מדרבנן הוא שמא יאמרו גירש זה וכו׳ אבל מדאורייתא מותרת לבעלה וי״ל דוקא בשני עדים דאנוסה גמורה היא צריכין לכך טעמא גזרה שמא יאמרו גירש זה וכו׳ אבל בעד אחד דמדאורייתא אינו נאמן כשבא בעלה מדאורייתא אסורה ועיי׳ בבבלי דף לה:

(שם) והין כ״ה דנין וכו׳ משמע שדין זה אאחות אשתו קאי שלא פסלה וכ״ה בבבלי בפרקין. וא״ת הא אף ב״ש אית להו הך דינא וי״ל הא דמסיק ואין שכיב׳ אחרת אוסרתה זהו לב״ה דוקא אבל ב״ש דורשין ואין שכיבת אחותה אוסרתה אבל חמותה אוסרתה דכתיב אותו ואתהן ועיי׳ בבבלי דף נה ע״א בד״ה זה הדין וכו׳:

(דף נ״ח ע״א) ואחות אשתו שנוי׳ וכו׳. וא״ת פשיטא דאינה פוסלת אחותה וי״ל סד״א דאסורה מק״ו ומה במקום שבא על איסור קל וכו׳ כדאמרי׳ לב״ש בסמוך קמ״ל דדרשינן ושכב איש אותה ואין שכיבת אחותה אוסרתה, אך לפ״ז נ״ל דת״ק אף באחותה פנוי׳ אוסר וקשה וכי ס״ל כב״ש דהא לעיל בסמוך אמרי׳ בין לר״י בין לר״ש לב״ה אינה נאסרת בשכיבת אחותה וי״ל ת״ק סובר לא נחלקו ב״ש וב״ה בדבר זה:

(שייך לדף נ״ו ע״א במתני׳) אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה וכו׳. כ׳ תוס׳ דף נד ע״ב בתלתא הוה סגי אלא קמ״ל אע״פ שיש עירבוב בכל המשתן שלשלת אחוה וצריך להוציא האסורות לא גזרינן הנך דבריין אטו הנך דאסורות ע״כ ולפמ״ש תוס׳ עוד שם בד״ה צרותיהן אילטרך אע״ג דס״ד דמוטב שיתגון הצרות גזרה שמא יהלוך לשנייה, או רביעית ע״כ נ״ל לכך נקט חמשה דסד״א דוקא כשאין שם אלא שלשה פוטרות צרותיהן דהכל יודעין שהי אחיות אסורות והאמצעי׳ נאסרה מהראשונה ומשלישית ודאי לא יהללנה אבל בחמשה ס״ד למגזר שאינו ידוע כל כך איזו מהן אסורה ואיזו מותרת:

(דף נ״ח ע״א) גברא אית ליה כרת׳ וחורגא וכו׳. עיי׳ פי׳ בקונט׳. וס״ה דסמ״ל שהאומן היה לו שתי נשים וילדו לו שתי בנות אלא דהכי שפיר טפי הסדר דשולן כאשה אחת איירי:

(שם ע״ב) אחין שהוא קם תחתיו לחליצה ולייבום וכו׳. בבבלי מסיק דמיפריך הק״ו כלום יש ייבום אלא במקום שאין בן. והמכילתא לא חש להך פירכא דסובר קם תחת אביו בכל מילי שהרי אפי׳ אשתו יורש שאסורה לכל אדם חוץ ממנו מכ״ש הבן פוטרה והבבלי סובר מ״מ הבן עדיף דלכך פוטר כיון שעל ידו מתקיים שם אביו אבל לא ע״י אחיו וכ״כ תוס׳ ב״ב דף קח ע״ב בד״ה כלום וכו׳. ע״ש ומה שיש לדקדק בסוגיא זו עמ״ש בקידושין פ״א ה״ב בתו׳ שם:

(שם) בפרשת נחלות וכו׳ והכא לית את עביד בן בן כבן. וקשה שאני הכא דכתיב ואם לבנו למעט בן בנו כדאמרי׳ בסמוך וליכא למילף פ׳ נחלות מהכא דהתם כתיב ובן אין לו ודרשינן עיין עליו וי״ל עיין עליו לרבות ממזר שבנו הוא ליורשו ועיי׳ ביבמות דף כב ע״ב וב״ב דף קת ע״א בתו׳ שם:

(שם) ע״ד דר״י דו פתר לה בייעודין וכו׳. בנדה פ׳ יוצא דופן תנן בן ט׳ שנים ויום א׳ שבא על יבמתו קנאה ופירש״י וזכה בנכסי אחיו וכ״פ רש״י בקידושין דף יט דמדאורייתא זקוקה לו באותה ביאה לכל דבר וכ׳ הה״מ פ״ב מה׳ יבום בשם הרמב״ן דקנוי׳ לו מדבר תורה וכ״ה בירוש׳ וכתבתי לשונו לקמן בפרקין בתו׳ בד״ה ולמה וכו׳. וקשה א״כ מאי דוחקיה דש״ס לאוקמי בייעוד או בנישואין וכריב״י הא איכא לאוקמי ביבמה וא״ת מדתני׳ עושה אלמנה לכה״ג ש״מ דאיירי שהיא עדיין בתולה דאל״כ בלא״ה אסורה לכה״ג וש״מ דאיירי שלא בא עליה ובקידושין לחוד קנאה וי״ל דקמ״ל דחייב עליה נמי מלקות משום אלמנה והיסור בעולה אינה אלא בעשה. ונראה כמ״ש תוס׳ בקידושין שם דאין ביאת בן תשע ביבמה מדאורייתא כלום אלא מדרבנן היא כמאמר וברייתא איירי באיסורי דאורייתא. וכן מוכח בסמוך דפריך אחלוצה ולא מוקי לה ביבמה וכה״ג דאמר דחליצתו פוסלת כגט בגדול:

(דף נ״ט ע״א) אחז הוליד בן תשע. ק״ק דלמא שנים מקוטעות היו כדאמרי׳ בסמוך והיה אחז בן עשר ושמא גמרא גמירא להו:

(שם ע״ב) ולמה עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול שבן ביאה בגדול קונה בין לדעת בין שלא לדעת. כ׳ הה״מ פ״ב מה׳ יבום הלכה יא כ׳ הרמב״ן ביאת בן תשע מדאורייתא קנה אותה לכל דבר של יבום אבל אינה כאשת איש להתחייב עליה כדאיתא בהדיא פ״ק דקידושין דף יט אשת איש פרט אשת קטן ואוקמ׳ ר״א ביבם בן ט׳ שבא על יבמתו סד״א הואיל ומדאורייתא חזיא ליה לחייב עליה משום אשת איש קמ״ל. אבל מדבריהם עשו אותה כמאמר בגדול והא דקני לה מדין תורה טעמא דמלתא כדתני עלה בתוספתא דמכילתין זה הכלל כל ביאה שצריכה דעת אין ביאתו ביאה ושאינה צריכה דעת ביאתו ביאה וכן בירושלמי ע״כ. מ״מ שכן הוא בתוספתא דיבמות לא מצאתיה בתוספתא שלפנינו. ומ״ש שכן הוא בירוש׳. כוונתו לאמור בסוגיין ולענ״ד היא מורה ההיפך דמדקאמר למה עשו ביאת בן ט׳ כמאמר בגדול וכו׳ משמע דלכך עשו חכמים ביאתו כמאמר הואיל ושיבמה נקנית שלא לדעת וזהו טעם החכמים שהחמירו בו דליהוי ביאתו כמאמר אבל מדאורייתא אין ביאתו כלום. ומה שמביא ראיה מהא דקידושין אמת שכך פירש רש״י וז״ל מדאורייתא חזיא ליה כלומר זקוקה לו באותה ביאה לכל דבר וקנא׳ ליורשה כדתנן בנדה בן ט׳ שנים שבא על יבמתו קנאה. אך תוס׳ שם חלוקין עליו וסברי דמדרבנן הוא ומייתי ראיה מדתנן בפרקין עשו ביאת בן ט׳ כמאמר בגדול ע״ש. ולפמ״ש הרמב״ן אין מכאן ראיה כלל. והרשב״א בחידושיו בקידושין כ׳ וקשה לי לפירש״י א״כ מאי הדרינן. מלאוקמי במייעד לבנו קטן דמאי קושיא א״כ מצינו אשת איש לקטן אימא הא״כ אלא דרחמנא מיעטי׳ ממיתה כדאמרי׳ השתא כי מוקמת לה ביבמה לקטן ע״כ. ותימא והאי דמצינן למימר הכי וכן מפורש בש״ס שם והלא מאי אתו מייעד אמאי קממעט ליה קרא תיפשוט מינה דמייעד אלא דרב אשי קאמר לעולם אינו מייעד וקרא למעט יבמה לקטן וזה סייעתא לפירש״י
ההצתה

אמרי ברוך בב״ק ד״ה לא וכו׳. וקשה נ״ב לא קשה מידי כיון דספיקא לקולא מן התורה למה יהיה לנו עקפו:

דסברא יבמה לקטן דינו ממש כדס"ד מעיקרא לענין ייעוד. ודוחק לומר שלא סיה דבר זה בגי' הרשב"א ול"ע. מיהו נראה דרש"י נמי סובר הא דקטן קנאה ליבמתו מדרבנן הוא. דבמתני' בסמוך פירש בד"ה נשא אשה וכו' אבל ביבמה הואיל וזקוקה לו עשו אותה רבנן כמאמר. משמע דמן התורה אפי' כמאמר לא הוי וכ"כ הרשב"א וז"ל נראה מדבריו דמדאורייתא אפילו כמאמר לא הוי. גם בסנהדרין דף נ"ב פירש"י בד"ה פרט לאשת קטן אשמועי' דאין לקטן קידושין. וכ"כ בנימוקי החומש פ' קדושים. ש"מ דס"ל דאין לו שום קידושין לקנות ליבמתו בשום דבר דאס"ד דקנאה מדאורייתא אלא שאינה נהרגת על ידו אין לשונו מחוור דלא שמעינן מהך קרא דאין לו קידושין. ומ"ש רש"י במתני' בד"ה רש"א לא פסל וכו' וכגון ששגגה בביאת השני דאי במזיד הא קיי"ל ביאתו ביאה ונהרגת עליו ע"כ. ר"ל אי ביאת הראשון ביאה נהרגת על ביאת השני. ותימא הא בקידושין אמרי' אשת איש פרט לאשת קטן דהיינו יבם קטן שבא על יבמתו שאינה נהרגת על ידו וכמש"ל וי"ל דס"ק כיון דקיי"ל דביאתו ביאה דהא תנן אם בא על אחת מכל העריות שבתורה מתות על ידו א"כ נאסרה עליו דהא זינתה תחתיו וכ"פ רש"י פר"ג דף נא ע"ב ע"ש. אך קשה מנ"ל דנאסרה עליו ע"י זנות דדוקא כשבא הוא על אחת מכל העריות נהרגת ואוסר אשת חבירו אבל אשתו אינה נאסרת דכיון דגלי לן קרא דאם זינתה תחתיו אינה נהרגת מדכתיב אשת איש אף היא אינה נאסרת דלא קרינן בה ונסתרה והיא נטמאה. וראיתי שב"כ הרשב"א בשם הרי"א הב"ד. ובפר"ג תירץ רש"י לקושיתו דלא מיתסרא על בעלה שאין אשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה וכ' תוס' שט"ס הוא ולא פירש"י מעולם דבעדי טומאה נאסרה בלא קינוי וה"ל משום דהני נישואין דרבנן הן לא חשו לאוסרי' דכל דתיקן רבנן כעין דאורייתא תקון ועוד דתיתסר משום דרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה לבעלה ע"כ. ודבריהם תמוהים לענ"ד הא לר"ש קיימינן ור"ש מספקא ליה אי ביאת קטן קנין גמור הוא ומדאורייתא קני או לא וכ"נ מדברי הרשב"ס בחידושיו. מיהו י"ל דתוס' סוברים דאפי' לרבי שמעון ביאת קטן מדרבנן קני' ועמ"ש לקמן בסמוך. גם מ"ש דתיתסר משום דרב המנונא. ק' הא אמרי' בסוטה דף יח לית הלכתא כרב המנונא ועמש"ל הלכה ג' כתו' בד"ה מתני' וכו' ועוד אי ביאת הראשון לאו ביאה היא מדאורייתא אפי' בא עליה אחיו גדול לאו ביאת זנות היא דהא זקוקה היא לו. והפשר לומר דכוונת רש"י כיון דאין עסקי קינוי וסתירה שייך באשת קטן אף היא אינה נאסרת וכמש"ל. ובסוטה דף כו ע"ב כ' תוס' בד"ה אבל וכו' הא דתנן ע"י כל העריות מקנין חוץ מקטן ויליף ליה מדכתיב ובכב איש הותה פרט לקטן דוקא מבתייה ממעט לה קרא אבל נאסרת ע"י ביאת בן ט' אע"פ שאינו איש שהרי ביאתו פוסלת בתרומה וכו' ע"ש. ולענ"ד לא ממעטינן מהך קרא אלא קטן שהוא פחות מבן ט' אבל אם הוא בן ט' מקנין על ידו וכ"כ הרמב"ם פ"ק מה' סוטה. ונראה שתוס' סוברים דמהיב ממעטינן אפי' בן ט' ורהייתם מהא דתניא בנדה דף לב ע"ב והיא אשר תלא ממנו שכבת זרע פרט לקטן יכול שאני מוציא בן ט' שנים ת"ל ואיש ש"מ מהיב סתמא ממעטינן אף בן ט' וכ"כ הרשב"א בחי' קידושין דף יט בשם הראב"ד ומהאי טעמא מוקי לקרא איש אשר ינאף למעט בן ט' שנים אתי ע"ש גם תוס' שם מוקי לה בבן ט' ע"ש. ול"נ שאין ראיה מהך דנדה דהא מסקינן שם בן ט' שנים הלכתא וקרא אסמכתא בעלמא ע"ש. וכיון דאיכא הלכתא דביאת בן ט' ביאה גמורה הוא אין לחלק בשום מקום. וראיה לדברינו מהא דגרסי' בסנהדרין דף נד ע"א ת"ר איש פרט לקטן אשר ישכב את זכר בין קטן בין גדול. והאי פרט לקטן בקטן פחות מבן תשע איירי כדמוכח שם ע"ב דא"ר זכר לא עשו ביאה פחות מבן ט' כבן ט' וכן מוכח ממאי דאמרי' שם רב סבר כל דאיתיה בשוכב איתא בנשכב וכו' ע"ש. וזה דלא כמ"ש הראב"ד ותוס' ול"ע. ודאתאן עלה בדברי רש"י סותרים זא"ז. אפשר לומר הך ברייתא דקידושין מוקי לה כמ"ד מאמר קונה קנין גמור וה"ה ביאת קטן דעד כאן לא מספקא ליה לר"ש בביאת קטן אלא משום דגם במאמר מספקא ליה כמפורש בבבלי ובירושלמי אבל מ"ד מאמר קונה קנין גמור אף ביאת קטן קונה ועיי' בחי' הרשב"א פר"ג בד"ה ר"ש וכו' מיהו בסמוך במתני' פירש"י בד"ה וחולץ שנייה וכו' ויבומי תרווייהו לא הואיל והוי להם במקצת במאמר דרבנן וכו' ע"ש מדלא פירש דלמא מאמר קני כמש"ל פ"ד אחין ש"מ דס"ל דאפי' לר"ש ביאת קטן אפי' אי הוי כמאמר בגדול לא קנה קנין גמור מדאורייתא ועיי' בתיו"ט סוף פרקין ול"ע:

(דף ס' ע"א) **שמואל** אמר למפרעו הוא נעשה איש וכו'. לא ראיתי לפוסקים שביארו דין זה ואפשר דפסקו כרב דהלכתא כוותיה באיסורא וכתמו דבריהם וממילא משתמע דמכאן ואילך הוא איש. א"נ סברי דהבבלי פליג דגרסי' בערל דף פ' איתמר אבל חלב מוי"ב עד י"ח ונולדו בו סימני סרים ולאחר מכאן הביא ב' שערות רב אמר נעשה סרים למפרע ושמואל אמר קטן היה בהותה שעה. ע"כ לא פליגי אלא כשנולדו בו סימני סרים הא לא נולדו בו סימני סרים לכ"ע מכאן ואילך נעשה איש ועוד הא ודאי פליגי הבבלי והירושלמי דלבבלי אפי' בנולדו בו סימני סרים קסבר שמואל מכאן ואילך נעשה איש:

(שם) **ויתרו** בו. וא"ת מאי מסני התראה הא בעינן שילקה בתחלה קודם עדות השנייה דכתיב בננו זה זה שלקה בפניכם וכיון דאי אפשר להלקותו אינו נעשה בן סורר ומור' וי"ל דפריך הכא דתני אינו נידון בבן סורר ומורה משמע תחלת דינו דהיינו ההתראה הראשונה נמי אין מקבלין ודוחק:

(שם) **כמ"ד** אין מקבלין התרייה על הספק. בבבלי דף פ' כ' תוס' בד"ה נעשה סרים למפרע ולקי על חלב שאכל ולא חשיב התראת ספק אע"ג דבשעת התראה היה ספק שמא יביא שערות קודם י"ח דהשתא מיהא איגלאי מלתא למפרע שהיה גדול בשעת התראה ע"כ. ותימא הא מפורש כאן דס"ל התראת ספק. ומ"ש תוס' ולא דמי להכה את זה וחזר והכה את זה דהתם לאחר שהכה את שניהם לא ידיע איזהו אביו ע"כ. גם זה תימא הא אמרינן התם במכות דף טו ורש"ל הא ודאי הך דנותר התראת ספק היא אע"ג דנותר סופו יוודע האמת. ואפשר לומר דמ"מ יש לחלק הכא איגלאי מלתא למפרע דבשעת ההתראה היה ראוי לכך משא"כ בנותר. אך קשה הא בעינן שיתיר עצמו למיתה ולמלקות אחר ההתראה כמ"ש הרמב"ם פי"ב מה' סנהדרין וכל שאינו יודע בשעת ההתראה שהוא ודאי חייב מיתה או מלקות לאו התראה היא וכ"כ תו' זבחים דף עח ובנדה דף מו ע"ב ע"ש. וי"ל דבבבלי איירי לענין קרבן וכגון שאכל חלב בשוגג לרב חייב קרבן ולשמואל פטור ול"ע:

(שם) **פחד** לה סמוך לעשרים שנה. כ' הרמב"ם פ"ב מה' אישות הל' ד' היתה בת כ' שנה פחות ל' יום ולא הביאה ב' שערות וכו' הרי היא איילונית עכ"ל וגלאו כל חכמי לב להבין ראיה לדבריו עד שבעור הס"ע סי' ז' אמר שט"ס נפל בדבריו והרב במ"ל כ' שאי אפשר לומר כן ע"ש. ולענ"ד דברי רבינו מפורשים בסוגיין וכמ"ש בקונט'. ומכאן יצא לו לפרש הא דתניא בתוספתא פ"ו דנדה ומביאה בבבלי פ' יוצא דופן ר"י בר כיפר אומר משום ר"א בת עשרים שלא מנונה שלשים יום הרי היא כבת עשרים לכל דבריה. האי שילאו היינו שלא נתיירו יותר משלשים יום א"נ שילאו ממנה כל הימים עד שלשים יום האחרונים:

הדרן עלך פרק האשה שהלך

(שם במתני') **נושאין** על האנוסה. כתבו תוס' איידי דתנא בהאשה אין שבינת את הם אוסרתם תנא נמי בהאי פרקא אם אנס אשה מותר בקרובותיה ע"כ. ועוד נ"ל משום דתנא פ' האשה דביאת איסור אוסרתה על בעלה סד"א אף ביאת בפלס בהיכורא אוסרתם קמ"ל דנושאין על האנוסה:

(שם ע"ב בגמ') **מודה** סומכוס בראשונה. עיי' פי' בקונט'. וקשה הא ריב"ן נמי לא קאמר אלא בשמות מחולקין דמיקריא חמותו ואם חמותו ואם חמיו לכך נ"ל בהיפך דמייתי דברי ר' יוחנן לסייעתא לר' לעזר. דגרסי' בבבלי בכריתות דף טו ע"א אמר רבא דלמא לא היה ע"כ לא קאמר ריב"ן הכא אלא משום שמות מחולקין דמיקרי חמותו ואם חמותו ואם חמיו אבל גבי אותו ואת בנו דכולהו או"ב מיקריין דאין שמות מחולקין לא. ש"מ דקסבר רבא דבריתא נמי פליג דאל"כ קשיא הא גם או"ב שמות מחולקין בן אותו ואת בנו ובנו ואותו. וכ' תוס' בחולין דף פב ע"א בד"ה סומכוס ואריפא נמי פליג וכו' וסיפא נקט לרבותא אע"ג דאיכא בתי שמות או"ב ובנו ואותו פליגי רבנן כיון דתרווייהו מחד קרא נפקי ע"כ. אך קשה מאי קאמר רבא לא היה דלמא מ"ד סומכוס וריב"ן אמרו דבר אחד אמאי דתנן במתני' קאי וס"ל דלא פליג סומכוס ארישא וא"ת ראיית רבא מברייתא דבסמוך קשיא ס"ל להביא הך ברייתא ועוד מדקאמר רבא דכולהו או"ב מיקריין משמע דס"ק אף בנו ואותו או"ב מיקרי וזה דלא כמ"ש תוס' וע"ק לשיטת תו' ס"ל לאשמועינן רבותא טפי אפי' בשמות מחולקין ממש כגון חמותו ואם חמותו פליגי דאין סברא לומר דמודו רבנן דהכא במחולקין ממש דא"כ ס"ל שלש מחלוקת בדבר ת"ק דהכא וסומכוס ות"ק דריב"ן מיהו י"ל ת"ק דהכא היינו ריב"ן:

(שם) **כבר** אמרו שאין קידושין בעריות. וקשה מנ"ל שאין קידושין תופסין בעריות מהיקשא דאחות אשה אע"ג דאיכא לאקושי נמי לנדה שקידושין תופסין בה מ"מ לחומרא מקשינן כדאיתא בבבלי קידושין ס"פ האומר א"כ נימא דקרא כפשטי' ואתי לאשמועינן דקידושין תופסין באשה והמה ראיה לנדה ונפקא מיניה שאין הולד ממנה ממזר כנדה אע"ג דחייב כרת הכל מודים שאין הולד ממנה ממזר. גם הא דא"ר אחא בר יעקב שם אתיא בק"ו מיבמה לשוק דאין קידושין תופסין בה"כ. קשה דעיקר ילפותא הוא מאחות אשה כמ"ש תוס' שם די"ל נדה תוכיח אלא גילוי מלתא בעלמא הוא דיש להקיש לאחות אשה. ושבתא דאית לן אחת מחייבי מיתות דקידושין תופסין בה הא לן למילף ח"כ בק"ו ובהיקשא דחמותו ונדה וי"ל הירו' לשיטתי' דאמר לעיל פ' האשה הלכה ד' הא דאין קידושין תופסין בח"כ מדכתיב ויצאה והיתה לאיש אחר יליף ולא מהיקשא הלכך מסתבר טפי לומר דשנייה אפי' באונס וכי יקח אשתיכה קאי ונראה דדברי הירושלמי הלכתא נינהו. דק"ו דראב"י אינו אלא לרב אבל אנו דקיי"ל כשמואל דמספקא ליה אי תפסי קידושין ביבמה לשוק או לא קשיא מנ"ל דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות וכללא הוא בכולא תלמודא דודאי אין קידושין תופסין בח"כ. והריטב"א כ' בקידושין וה"מ למפרך הניחא לרב אלא לשמואל מאי איכא למימר אלא דעדיפא מיניה פריך ע"כ ואיני מבין דבריו הא אף למאי דמשני התם קשיא לשמואל מנ"ל דאין קידושין תופסין בח"כ. ועמש"ל ה"ג כתו' בד"ה מתני' וכו' דאף רב סובר דאיכא לאו ביבמה לשוק. וכ"מ מק"ו דראב"י וראיתי שכיוונתי לדעת תו' והרשב"א וע"ש בקידושין בחידושיו. והא דמשני הש"ס שם בקידושין לקולא ולחומרא מקשי' נראה מדברי הבבלי במכילתין דף ח' דליתא להך תירוצא כמש"ל הלכה ה' בתו' בד"ה אי יבמתו וכו' ע"ב ועוד אי קידושין תופסין ביבמה וליתא לק"ו דראב"י קשה נימא קידושין תופסין באשת אח בחיי בעלה דהא איקשיה קרא בפירוש לנדה ועמש"ל בסמוך בתוס' בד"ה והני כן:

(דף ס"א ע"א) **בא** להודיעך שהיה מותר בה עד שלא ניסת לאביו עיי' פי' בקונט'. וקשה ומי מפני שהיתה אסורה לו מתחלה מיגרע גרע ולא יתחייב בה וי"ל דה"ק אע"פ שהיה מותר בה מתחלה נאסרה עליו לאחר מיתת אביו דסד"א לפי שהיתה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותר' תחזור להיתירה הראשון כדאמרי' לעיל ריש מכילתין קמ"ל דאפ"ה אסורה עליו. מיהו קלא קשה לגבי בנו לא מצינו שהותרה ומהיכי תיתי לגרויי וי"ל הא מיתת לכ"ע הותרה ע"י מיתת הבעל. וכן צריכין לפרש הא דמשני בסמוך-אתאא אחיו ואחות אשה ע"י גירושי אחותה:

(שם) **ותני** כן ע"י ייבום. בבבלי פ' הערל גרסי' הדר אמר רבא בהיותן נכרי' לית לנו תתגייר נתגיירו אית להו חתנו'. לפום סוגיין י"ל לעולם קרא בגיותן איירי והא דכתיב לא תתחתן לפי דשייך בהו תיתון בגירות; כי היכי דכתיב הכא אשר יקח אע"ג דבאיסורא משתעי קרא ובאיסורא לא שייך ביה לשון קיחה אפ"ה נקט לשון קיחה הואיל ושייך בה קיחה בהיתר ה"נ נקט' בלא תתחתן. ולפמ"ש תו' דף לו בד"ה הראוי לקיחה קיחה מדלא כתיב בלשון שכיבה משמע דלדרבא דדרך ליקוחין הוא דאתי ולמעט אונסין אבל כי יקח את אחותו ליכא למעטי שר"ל קיחה אלא שכיבה דכ"ע ידעי דאין קידושין תופסין באחותו ע"כ. קשיא והיא אשר יקח אשת אחיו נדה היא נימא באונסין בריא דליכא למימר הכל יודעין דאין קידושין תופסין באשת אחיו דהך קרא באשת אחיו שאינבה איירי כמפרש בבבלי דף כד ע"ב דלמא בחיי בעלה רשות אמר קרא ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה היא מה נדה אע"פ שיש לה היתר לאחר מכאן בשעת איסורה בכרת אף זו שיש לה היתר לאחר מכאן בחיי בעלה בכרת. וזה אינו ידוע כל כך שאין קידושין באשת אח בחיי בעלה אדרבא מסברא י"ל דקידושין תופסין בה דומיא דנדה שהיא בכרת ואפ"ה קידושין תופסין בה כמפורש בבבלי קידושין פ' האומר. וא"ל כיון דאיכא לקיומי היקשא דנדה לענין היסורא והיקשא דאחות אשה שאין קידושין תופסין בה מקיימין תרווייהו דהא אף בהיקשא דאחות אשה הוקש נמי לנדה דהוקשו כל העריות ולא שבקינן היקשא דמפורש בקרא. ולא שייך הכא למימר דאהדר' למילתא קמייתא קודם שגירשה. ע"כ לומר דאף הבבלי סובר כתירוץ הירושלמי הואיל ושייך בה קידושין ע"י ייבום נקט לשון קיחה ומנדה אין ראיה כל כך דטפי אית לן למילף אשת אח בחיי בעלה מק"ו מיבמה כמפורש שם בקידושין וא"ת א"כ מאי פריך בבבלי מאיש אשר יקח אחותו וגו' הא איכא לשנויי כדמשני בסמוך וי"ל דסובר שאני אחותו דמקין ואילך אין היתר להיכורה לא ה"ל לקרא למכתב לשון קיחה. והרמב"ם כ' פי"ב מהא"ב ישראל שבעל נכרית מצהר האומות דרך אישות וכו' הרי אלו לוקין שנא' לא תתחתן בם ע"כ והקשה הטור אה"ע סי' ז' הא לא שייך לא תתחתן בגיותן ע"ש. ולפמ"ש דסוגיא דבבלי בפרקין ס"ל כדס"ד דהא מעיקרא פסק כוותיה. אע"ג דבבלי בפרקין יליף לה רבא אנס אשה מותר ליבא בתה מדרבא אחרינא ולית ליה הך שינוייא הראוי לקיחה קיחה וכו' מ"מ לדידיה נמי קשיא למה לא כתיב בכולו לשון שכיבה ועוד י"ל דהרמב"ם סובר הא דהדר ביה רבא היינו דס"ל כיון דבגיותן לא שייך בהו חתנות א"כ לא הל"ל לשון לא התחתן אלא ודאי בין בגיותן בין בגירותן איירי קרא וכיון דבגירותן שייך חתנות לא תש קרא למנקט לא תתחתן. וגם בגיותן בעינן דרך אישות וחתנות. וכן יש לפרש דברי הס"מ שם. אך מדבריו ר"פ ע"ז מהא"ב מבואר שלא כיוון למה שכתבתי ומפני כך צריך לדחוק בדברי הרמב"ם שם ר"פ ע"ז שפסק פלוגא דלא כהך לאו בקדושתיה קאי ולפי דברינו א"צ לדחוק וניחא הכל בפ"ה גם מיושב קושית תוס' בבלי דף עו בד"ה בהיותו וכו' והדברים ברורים:

(שם) **בא** להודיעך שאם קידשה שקידושין תופסין בה. וקשה למה לי קרא הא כתיב כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וכי יש שנואה לפני המקום אלא שנואה בנישואיה ואיזו אלמנה לכה"ג ואמר קרא כי תהיין וכן מפורש בבבלי קידושין דף סח ע"א ע"ש וע"ק הא איצטרך לא יקח לאשמועינן שחייב אף על הקידושין בפני עצמן א"נ מ"ט לא יקח משום לא יחלל כדאמרי' אביי ורבא בבבלי קידושין דף עח ויש לייבב:

(שם) **נעשה** אם זכר כאם נקבה. ליסנא קמא שבקונט' עיקר דלליסנא בתרא קשה א"כ נימא דהם אמו בשרפה והכן בשגיות הגינן לה וכן פריך בבבלי סנהדרין פ' הנשרפין וא"ת יקשי נמי אל"ק שבתא אם חמותו לא קמה לן אם חמיו קמיסדר עלה וכן מקשי שם בבבלי וי"ל ס"ל לירושלמי כיון דכתיב אותו ואתהן דשמעינן מיניה אם חמותו כמאן דכתיב בפירוש ובפיר מיהדר עלה ועי"ש בבבלי:

(שם ע"ב) **בת** בתו מן הנשואין וכו'. נ"ל פי' שני שבקונט' עיקר והנך תיבות שהגהתי בנפי' שנייה דבעון קמי ר' אבהו שייכי הכא וה"ג בת בתה מן הנשואין ובת בתו מן האונסין כגון שבא על אשה והולידה בת והא"כ הוא בעלה כלומר שנשאה. וא"ת מאי קמיבעי' להו הא אין גופן מחולקין וי"ל כיון דחלוקין בלאו ה"ל כגופן מחולקין ועמ"ש בסמוך:

(שם) **הבא** על אשה וכו'. לפי הגהתי בקונט' קשה הא מתני' היא בכריתות ומייתי לה לעיל בריש פרקין דריב"ן סובר דחייב ג' חטאות ותכ"א שלשתן שם אחד הן וי"ל למ"ד גופן מחולקין מחייבי מיבעיא להו הכא נמי חייב ג' או דלמא מודה הכא לחכמים וכן משמע בבבלי כריתות דף טו אבל הכא דאין גופן מחולקין אימא סומכוס כר' אבהו ס"ל דא"ר אבהו א"ר יוחנן שאדם הנה זמה היא הכתוב עשאן לכולן זימה אחת. והיינו דמשני ר' אבהו כאן וקשה ר"י למאן קאמר לה לת"ק דסומכוס למה לי קרא הא אפילו בגופן מחולקין פליג ולריב"ן פשיטא דלית ליה לכך דרשא דהא מחייב על כל אחת ואחת אלא ודאי לסומכוס קאמר לה. וא"ת הא דאמרו לי שלשתן שם אחד הוא פירש"י בחד קרא כתיבו ובחד לאו הא אם חמותו ואם חמיו מגז"ש מכת בתה יליף כדאמרי' בסמוך בסוגיין ובין למ"ד דון מינה ומינה ובין למ"ד דון מינה ואוקי באתר' לאו דהם חמותו ואם חמיו מכת בהם יליף וי"ל כיון דהם חמותו מגז"ש דזמה דכתיב גבי חמותו יליף כמאן דכתיב בלאו דחמותו דמיא:

(שם) **למה** לא נאמר וכו'. וא"ת הא כבר שניא ליה דזמה היא דכתיב ללמד שהכתוב עשאן לכולן זימה אחת וי"ל ה"ק דלמא זמה לא קאי אלא אבת בנה ובת בתה אע"ג דגופן מחולקין אינן אלא אחת אבל בתה ובת בתה שתים הן הואיל וחלוקין בלאו:

(דף ס"ב ע"א) **וכר"י** דר' ישמעאל אמר למדין מק"ו וכו'. מכאן נראה דס"ל לירוש' דאין ק"ו זה אלא גילוי מלתא בעלמא כדפירשתי בסמוך בקונט' וא"ת למה לא יליף לה מגז"ש דהנה הנה וזימה זימה כדשני רבא בבבלי בסנהדרין דף עו וי"ל הא לר"י פריך ולעיל אמרינן דר' ישמעאל לא יליף למד מלמד ולית ליה גז"ש דהנה הנה וזמה זמה וא"ת הא מיכת יליף הנה מאתהן ס"ג ניליף הנה מאתהן דבאחרו כתיב כי ערותך הנה וי"ל כיון דבתו באזהרה נמי לא כתיבא אלא בק"ו יליף האזהרה מבת בתו ה"ל למד מלמד. ותו' כתבו שם בסנהדרין בד"ה תני אבוה דר' אבין וכו' מדבעי קרא מבמע דלית ליה גז"ש דהנה הנה וזמה זמה ותימא א"כ בת בתו ובת בנו מנ"ל דבשרפה וע"ק האי היא איצטרך לכדדרשי' פ' ד' מיתות דף נא אע"פ שאינה כהנת דמהיא דריש כדפי' בקונט' ע"כ. הנה קושיא הראשונה לפום סוגיין לאו קושיא היא דאבוה דר' אבין כר' ישמעאל ס"ל דיליף שרפה בבת בנו ובת בתו מהנה ואתהן. ומ"ש דמהיא יליף כדפי' בקונט'. ודאי הדין עם רש"י כמפורש בסוגיין ומה ת"ל היא. וקושייתן איכא לתרוצי דאבוה דר' אבין כר"מ ס"ל דניסת לפסולין בחנק ולא בשרפה וניסת ללוי וישראל ל"ל קרא דהא לאו מחוללת היא והא דאינה אוכלת בשוקה נשואה לישראל אין הטעם שמחוללת שהרי חוזרת אלא גזרת הכתוב הוא. ואף הש"ס לא קאמר דצריך קרא לרבות ניסת לישראל אלא עיקרו משום ניסת לפסולין כתיב. תדע דקאמר ודלא כר"מ משמע כולא בבא דלא כר"מ א"כ י"ל עדיפא מינה ה"ל לתוס' לאקשויי לאבוה דר' אבין קשיא ניסת. דהך ברייתא דתניא יכול אפי' פנויה נאמר כאן אביה ונאמר להלן אביה מה להלן זנות עם זיקת הבעל אף כאן זנות עם זיקת הבעל או אינו אומר אביה לגז"ש אלא להוציא כל אדם שאם זינתה מאביה בשרפה אבל בשאר כל אדם תידון כבת ישראל ת"ל את אביה היא מחללת ולא שחיללה אביה. מעתה אבוה דר' אבין דמפרש אביה דוקא שזנתה מאביה כמ"ש בקונטרס מנ"ל למעט פנויה וא"ל דאבוה דר"א לא ס"ל כר"א דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ואין סברא לרבות פנויה שהרי כתבו תוס' דף ג' ע"ב בד"ה ת"ל וכו' דלכ"ע נעשית זונה בכמה ביאות וכי תימא תיקשי נמי לאבוה דר"א הא כתיב היא מחללת דשמעינן מיניה דאיירי בכל אדם ואביה לאו דוקא הא ודאי ליתא דאף אבוה דר"ל

אמרי ברוך בש"ך ד"ה כמ"ד וכו'. ולמלקות אחר וכו'. נ"ב יעוין ברמב"ם פי"ח מהלכות סנהדרין דין ס' וצ"ע במ"ש בפ"ב מהלכות שבועות דין י"ב:

דר"א סובר דבמזיד מיירי מחללת דאיירי בכל אדם ובדשני אביי אליביה פ' הנשרפין דף עו. וכ"מ בירושלמי פ"ז דתרומות הלכה ב' דר"י סובר כאביי דגרסי' שם תני ר' חיננא בר פפא קומי ר' זעירא דר' ישמעאל היא את אביה היא מחוללת את שחילולה מחמת עצמה אלא דסובר הי. לאו דכתיב היא מחוללת ה"א באביה דוקא איירי קרא קמ"ל דבכל אדם נמי איירי אבל ניחא לאוקמי לגז"ש וי"ל מכדי אבוה דר"א כמאן אמר לשמעתתי' כר' ישמעאל לפמ"ש לתרץ קושי' הראשונה וכמפורש בסוגיין לקמן ור"י סובר ארוסה בת כהן יוצאה לשרפה ולא נשואה ולדידיה לית ליה גז"ש דאביה דמסיקא דממעט נשואה ממעט נמי פנויה כמפורש בבבלי סנהדרין דף נא ע"ב. והשתא דס"ל נר' אבין דארוסה יוצאה לשרפה ולא נשואה הייתר לן היש דלרבות נשואה ללוי ולישראל ולנתין וכו' לא צריך קרא כדפריך הש"ס שם דף נ"א ע"א משום דאיכיבא להני לאו כהנת היא בתמיה וליכא לשנויי כדשנינן התם ה"מ היכא דקא מיתחלי השתא אבל הא כיון דקא מיתחלי וקיימא מעיקרא דאמר מר בת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה נפסול לה פסלה ולישראל נמי ושבה אל בית אביה כנעוריה מכלל דכי איתי' גביה לא אכלה תימא לא תידון בשרפה. דדוקא כמ"ד נשואה נמי יוצאה לשרפה אתיא אבל למ"ד ארוסה דוקא יוצאה לשרפה לא נפסלה לתרומה בשביל אירוסין לפסול לה וכ"ש לבשר לה ולא צריך קרא לריבויי. והא דתנן לעיל פ' אלמנה האירוסין פוסל ולא מאכיל ואמרינן עלה בגמרא שם אי בת כהן לישראל היא פסיל לה דהא קנייה בהוייה ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה משום דשולא. נראה אף בת כהן לישראל מדרבנן אסורה אבל מדאורייתא מותרת וכן בדין דאסו משום דקניי' פסלה הרי כהן שמכר לישראל לעבד מי לא קאכיל בתרומה אע"פ שגוף קנין כספו של ישראל. ורש"י פי' שם דף נח ע"א דקנייה בהוייה ומשעת הוייה איפסלא לה דכתיב ובת איש כהן כי תהיה לאיש זר ע"כ הכמרתא בעלמא היא ומדרבנן לא קאכלה בתרומה דומיא דבת ישראל לכהן דהא כי תהיה לאיש זר מוקמינן התם בנבעלה לפסול לה וכן דאית בהו הויה לאפוקי חייבי כריתות כמפורש שם ועיקרם מוכח אל בית אביה נפקא דב"מ מעיקרא לא אכלה כמ"ש תוס' שם בד"ה אי בת כהן וכו' ע"ש. וכ"מ בסוגיא דסנהדרין שהבאתי לעיל. גם הרמב"ם כ' פ"ח מה' תרומות האירוסין כילד בת כהן שנתארסה לישראל אסורה לאכול שהרי יש לכהן קנין בה ע"כ. הרי דמשום שהיא קנינו אסורה ולא מקרא דכי תהיה וכ"כ רש"י בעצמו יבמות דף פ"ז ע"א בד"ה במורם וכו' ע"ש וא"ת א"כ דר' ישמעאל אית ליה הא דתני אבוה דר' אבין א"כ מאי פריך בבבלי סנהדרין דף נ' ברים ע"א ור"י האי את אביה היא מחללת מאי דריש ביה הא איצטרך להא דאבוה דר' אבין וי"ל ה"ה דה"מ לשנויי הכי אלא עדיפא מיניה קמשני. דדרשא זו פשיטא לדברי הכל כמ"ש תו' דף נ' ע"ב בד"ה כשהוא אומר וכו' ע"ש. ומ"ש תוס' ביבמות דף סח בד"ה אי בת כהן וכו' ועוד אר"י משום דמהאי קרא דכי תהיה דרשינן נמי דאינה חוזרת בהויה דאירוסין לחזה ושוק נקטינן נמי הכא ע"כ. משמע לפ"ז דכי תהיה אף אניסת לבשר קאי ואינו מוכרח דהא קרא לא קאמר אלא יש לך אחרת שחוזרת לתרומה אבל לא לחזה ושוק והיינו דומיא דניסת לפסול דאיירי בנבעלה וזה ברור לענ"ד. ועוד הא ביבמות בדף פז ע"א מייתי הבבלי אמוראי טובא דדרשי מקרא אחרינא דאינה חוזרת לחזה ושוק ולא מכי תהיה ע"ש. וראיתי להרמב"ם פ"ו מה' תרומות שכתב הלכה ז' ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל בני עניינים נכללו כלאו זה שאם תבעל לאסור לה וכו' ואם הבגא לישראל הרי היא אסורה לאכול במורם מן הקדשים שהוא חזה ושוק לעולם אע"פ שגירשה או מת וכו'. מפי השמועה למדו מלחם ולא כל לחם תוזרת היא לתרומה ולא לחזה ושוק ע"כ. ותימא הא בבבלי במכלתין פז גרסי' ת"ר כשהיא חוזרת חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק א"ת מאי קרא היא בתרומת הקדשים לא תאכל במורם מן הקדשים לא תאכל ר"נ אמר רבה בר אבוה מלחם ולא כל לחם פרט לחזה ושוק. ואיך תפס הרמב"ם האכל בתרין ראשין וצ"ע:

(ישם) **ואין** עונשין מק"ו במכות דף י"ד כ' תוס' בד"ה ואידך וכו' ומעתה א"ר ילחק בכל דוכתא עונשין מן הדין היינו היכא שאין צריך לענין אזהרה ומהאי טעמא היכא דגמר עונש מאזהרה היינו דוקא משום דאיכא להעניש מן הדין ע"כ וקשה הא בבבלי אהא דאמר אביי על גר בתו עונש כרת על בתו לא כ"ש פריך וכי עונשין מן הדין וכן פריך אר"י בסוגיין טפי ה"ל למפרך ההזהרה וקשיא נמי למ"ד עונשין מן הדין מיהו לא על התוס' תלונתי רק על הגמרא דאיירי' במכות דף יז והפי' למ"ד עונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין. א"כ קשיא הו"ל להקשות וכי מזהירין מן הדין גם הבבלי פליג אירושלמי בהא דהא בסוגיין אמרי' דר' ישמעאל סובר מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין. וי"ל דהא דקאמר הכא למדין מק"ו היינו לענין איסור ויתר טומאה וטהרה אבל לא לעונשין מיהו אי עונשין מן הדין במקום דהוי גילוי מלתא פליגי בה אביי ורבא ועיי' בסנהדרין דף נד:

(שם) **בלא** כך אינו חייב עליה משום אשת אב. משמע מפורש דסובר הירושלמי לרבנן לא יגלה כנף אביו לאו בשומרת יבם של אביו איירי אלא באשת אב ממש כדפרשתי בקונט' וא"ת א"כ לשמעון התימני מנ"ל דמחייבי כריתות הוי ממזר וי"ל דיליף ליה מאשת אב דס"ל דבר שהיה בכלל וכו' ולא נכלל אלא לענין כרת דכתיב ונכרתו הנפשות וכו' וכן מפורש לעיל ס"פ החולץ ה"יב בירושלמי ע"ש:

(שם) **להתרייא** שאם התרו בו וכו'. וקשה וכי איכפל הכתוב לאשמועינן לאו יתירא בשביל לשון ההתראה וי"ל ה"ק אם התרו בו משום שתיהן לוקה שנים וכ"מ בבבלי בסוגיין דקאמר ורבנן בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר ותיפוק ליה משום דודתו לעבור עליו בשני לאוין. וקשה הא בפ' החולץ מסקינן שמעון התימני דאמר יש ממזר מחייבי כריתות סובר כרבנן בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר דס"ל חייבי כריתות א"כ מאי דוחקי' לאוקמי' בלאוי יתירא תיפוק ליה דאיצטריך למכתביה משום סמוכים וכן לר' יהושע איצטרך לא יגלה לאשמועינן דמלא יקח עד לא יגלה הוי ממזר. וכ"ש דקשיא לפמש"ל פ' החולץ ה"יב בתוס' בד"ה מה אשת אב וכו' דלר"י הא שומרת יבם של אביו מחייבי מיתות ב"ד היא כשביא לבדו דזיקא בחד אחא ככנוסה ממש היא ע"ש וא"ת היך נאמר דר' יהושע סובר שומרת יבם של אביו בחד אחא חייב מיתת ב"ד כאשת אב ממש הא אמרי' בבבלי נדרים דף עה ע"א שר"ע השיב לר' יהושע אי אתה מודה שאין חייבין עליה בקילה כנערה המאורסה ש"מ דלענין חיוב מיתה מודה ר"י י"ל ודאי לעשות מאמר כאירוסין גמורים מודה ר"י דלא אבל הכא דאיכא כרת משום דודתו סובר ר"י בחד אחא זיקה ככנוסה לחייבו משום אשת אב וא"ת א"כ לא יקח למה לי תיפוק ליה מלא יגלה לאיד שמעינן דאין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד וי"ל היא גופא קמ"ל דשומרת יבם של אביו בחד אחא דינו כאשת אב ממש וחייב עליה מיתה וי"ל הא דפריך הש"ס בבלי ותיפוק ליה משום דודתו היינו דקשיא ליה אי משום סמוכים לחוד למה שני קרא וכתב שומרת יבם של אביו ה"ל למכתב דודתו המפורשת בפ' עריות אלא לעבור עליו בשני לאוין:

(שם) **מהן** שיהא הולד ממזר כר"י. וקשה תפשוט שאין הולד ממזר דהא אמרי' בסמוך דמודה ר"י בקידושין תופסין בה ותוס' כתבו בהרבה מקומות בש"ס וכמ"ש בסמוך נמי דכל מקום שהוולד ממזר אין קידושין תופסין וי"ל היא גופא קשיא ליה כיון דסמוך ללא יקח ס"ל ממזר א"כ אין הקידושין תופסין בה ובני ליה דלא יבא פלוע דכא הפסיק הענין ולא הוי ממזר הלכך קידושין תופסין בה. ותוס' כתבו פ"ק דמכלתין דף י' בד"ה לר' יהודה וכו' וא"ת כיון דמתני' כר"י דאוסר באנוסת אביו א"כ סובר נמי דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין דהא בהא תליא כדמוכח כ"פ החולץ דמפרש טעמיה דר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין משום דסבר כר"י דמוקי לא יגלה באנוסת אביו וסמוך ליה לא יבא ממזר א"כ אפי' דאי לא מבכחת לה ע"ש תירוצם. ולפום סוגיין לק"מ דהא אפי' לר' יהודה לא הוי ממזר מאנוסת אביו דלא יבא פלוע דכא הפסיק הענין אלא דר"ע סובר אי הפסיק הענין ללא יגלה פשיטא דהפסיק הענין ללא יקח איש את אשת אביו דמוקדם בקרא. וא"ת הא מיהת הפסיק הענין וי"ל דאיצטרך למיסמך לא יבא פלוע דכא ללא יבא ממזר ללמד מה ממזר בידי שמים אף פלוע דכא בידי שמים כדאמרי' לעיל פ' הערל ה"ב וע"ש בתו' בד"ה יליף לה וכו' דמסמוכ' יליף ובבבלי פ' הערל דף עה נמי קאמר דאיצטרך לסמכו למילף מה להלן בידי אדם וכו' ע"ש וכיון דפלוע דכא אינו מוליד לא הוי הפסק. ור' יהודה סובר פלוע דכא בין בידי אדם בין בידי שמים פסול כרבנן דס"ל הכי כמפורש לעיל פ' הערל לכך סובר דהוי הפסק. ותוס' כ' דלר"ע לא יבא פלוע דכא לא הוי הפסק משום שאין בני בניס. ועמ"ש בסמוך בתו' בד"ס א"ל לא יבא וכו'. וא"ת מ"ט דר"י דקאמר בסמוך דאין לוקין עליו וי"ל דא"כ ה"ל למכתב בענינ' דעריות. וא"ת הא איצטריך למכתביה הכא כדי לסמכו ענין לונתן דנדע דבאנוסת אביו הכתוב מדבר וכ"מ בבבלי פ"ק דמכילתין דף ד' וי"ל סירושלמי סובר דמשמעות כנף אביו דריש ר"י דבאנוסת אביו איירי קרא. אך קשה הא אי לא כתיב הכא לא שמעינן דבאנוסת אביו איירי דהא ר' יהודה יליף ליה מדסמיך ליה ונתן האיש השוכב עמה וכן מפורש בבבלי פ"ק דמכילתין דף ד' דדריש סמוכים משום דמוכח דא"כ לכתבי' גבי עריות וי"ל דבירו' סובר דר"י פשטי' דקרא משמע ליה דבאנוס' איירי וא"ת למאי דמשני לא יבא פלוע דכא הפסיק הענין א"כ לר' יהודה באנוסת אבין לא הוי ממזר וה"ה בשאר חייבי לאוין א"כ לכתוב רחמנא לא יגלה תחלה סמוך לונתן האיש השוכב עמה ואף לפמש"ל בסמוך דלאו מסמוכים דריש ר"י דבאנוסה איירי מ"מ טפי שייכי אהדדי ונתן האיש וגו' עם לא יגלה והדר לכתוב לא יקח סמוך ללא יבא ממזר. ומעתה מה שכתבתי לעיל פ' החולץ הלכה יב בתו' בד"ה מה אשת אב וכו' ותימה אי הוה כתיבי קראי איפכא וכו'. יש ליישב ר' יהושע כרבנן ס"ל דבשומרת יבם הכתוב מדבר לכך לא כתיב איפכא דלא נימא דבאנוסה הכתוב מדבר משום

דסמיך לונתן האיש השוכב עמה וגו'. וי"ל אי כתיב הכי סד"א דוקא מחייבי מיתות ב"ד הוויא דאשת אביו הוא דהוי ממזר אבל חייבי כריתות לא הוי ממזר לכך כתיב לא יקח ולא יגלה לאשמועינן דמלא יקח עד לא יגלה הוי ממזר ואי"ת לכתוב רחמנא אחת מחייבי כריתות סמוך ללא יבא ממזר וה"ל להפך הסמוכים י"ל כללא הוא לשתוק אמרי' לכתוב לא אמרי':

(שם) **א"ל** לא יבוא פלוע דכא הפסיק הענין. וא"ת לר"י לא ידעינן איזהו ממזר דהשתא דלא יבא פלוע דכא הפסיק בין לא יגלה ללא יבא ממזר כ"ש שמפסיק בין לא יקח ללא יבא וי"ל האי לא יקח מופנה דהכבר כתיב איסורו בפ' עריות אלא לסמכו ענין ללא יבא ממזר כתיב הכא ועיקר מילתא איזהו ממזר ילפינן מאשת אב כדאמרי' לעיל ס"פ החולץ הלכה יב. והשתא גם לר"ע ל"ק דמאי מוקי דלא יגלה כרבנן הו כר"י אפ"ה מחייבי לאוין ממזר הוי כמפורש שם בירו':

(שם) **א"ל** אשת אב בכלל כל העריות וכו'. לעיל ס"פ החולץ מסקינן דלאו דוקא דבר שהי' בכלל ממש דפרטא בלאו הוא אלא עיקר' דמילתא היקישא סמוך ובכרת הוקשו להדדי. ואף שיש לדחוק לפרש הסוגיא דהתם בענין אחר מ"מ פשטא דסוגיא מתפרשת כמ"ש שם:

(שם) **רע"א** אביו ואמו קלל וכו'. וא"ת לפי הגהתי בקונט' כבר הפיקתיה לאביו קלל וגו' דכא ללמד דלא בעינן שניהם כאחד וי"ל ר"ע סובר כר' יונתן דמשמע שניהן כאחד ומשמע כל אחד בפני עצמו ובבבלי סנהדרין דף פה גרסי' ת"ר אביו ואמו קלל לאחר מיתה וכו' הניחא לר' יונתן דמייתר ליה קרא אביו ואמו קלל אלא לר' יאשי' מנ"ל דתניא איש איש לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס אשר יקלל אביו ואמו אין לי אלא אביו ואמו אביו שלא אמו אמו שלא אביו מנין ת"ל אביו ואמו קלל דר"י ר' יונתן אומר משמע כל א' בפני עצמו וכו' מנ"ל נפקא ליה מומקלל אביו ואמו ור' יונתן האי מיבעיא ליה לרבות בת טומטום וכו' ותיפוק ליה מאיש איש דברה תורה כל' בני אדם. והרמב"ם כ' רפ"ה מה' ממרים המקלל אביו ואמו נסקל וכו' ואחד המקלל בחייהן או לאחר מיתתן ה"ז נסקל וכו' וכן הטומטום ואנדרוגינוס. והלכה ט' כ' וכן גר שהורתו שלא בקדושה אע"פ שלידתו בקדושה אינו חייב על מכתו וקללתו כשם שאינו חייב על אביו כך אינו חייב על אמו שנאמר ומקלל אביו ואמו את שהוא חייב על אמו וזה שאינו חייב על אביו אינו חייב על אמו ע"כ. וקשה כמאן ס"ל אי כר' יונתן הא איצטרך אביו ואמו קלל לאחר מיתה ומקלל אביו ואמו איצטרך לרבות בת טומטום ולדידיה גר חייב על אמו כר"י הגלילי דהא לא אייתר לן אביו ואמו קלל לדרשת ר"ע וכן לר' יאשיה איצטריך אביו ואמו קלל לחלק ומקלל אביו ואמו לאחר מיתה וע"ק מ"ש שנאמר ומקלל אביו ואמו את שהוא חייב וכו' הא אפי' כר"ע לא אתי' דאיהו מאביו ואמו קלל יליף ליה כמפורש כאן ובת"כ. ותמהני שלא הרגישו בזה מפרשי דבריו. וי"ל דסובר הרמב"ם הא דמשני הש"ס לר' יונתן דברה תורה כלשון בני אדם זהו דוקא אם נאמר דס"ל לר' יונתן כר"י הגלילי ומדחזינן דבסוטה פ"ד פריך הש"ס ור' יונתן האי איש איש מאי עביד ליה ש"מ דאף ר' יונתן דריש איש איש ואייתר ליה ומקלל אביו ואמו ש"מ דאתיא לדרשת ר"ע דגר אינו חייב על אמו. והא דתפס להך קרא ושבק לקרא דאביו ואמו קלל דמיניה יליף ר"ע י"ל משום הך ברייתא דבבלי דיליף מאביו ואמו קלל לאחר מיתה משמע דהכי ס"ל לר' יונתן. וכזה מיושב קושית המשנה למלך ר"פ הנ"ל. והדברים ברורים באין גמגום:

(שם ע"ב) **מודה** ר"ע בשתוקי וכו'. כ' הרמב"ם פ"ה מה' ממרים הלכה ט' שתוקי חייב על אמו ואינו חייב על אביו. והרב כ"מ לא גילה מקורו. ונראה שנעלם ממנו לפי שעה סוגיין וגם הת"כ. גם אמ"ש הרמב"ם שם וכן גר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה אינו חייב על קללתו. כ' הכ"מ זה פשוט וכו' ע"ש כאלו הרמב"ם הוציא דין זה מלבו. והדבר מבואר בסוגיין:

(שם) **גירין** מהו שייבמו. וא"ת מאי קמיבעיא ליה מתני' היא גיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין וי"ל מיבעיא ליה טעמא דמתני' משום דאסירי או משום דאינן בני חליצה וייבום ושריא לעלמא ולדידהו. אך קשה הנך דסברוהו למימר כאשה שיש לה בנים וכו' ש"מ דסברוהו הטעם דאסור משום דבישראל אסור ואתי לאחלופי א"כ צ"ל דאיבעיא דידה דוקא באחין מן האב דאי באחין מן האם נמי מאי קאמר ואם אינה אשת אחיו יבא כנושא אשה מן השוק. דלמא אינה אשת אחיו מן האב אבל היא אשת אחיו מן האם דאמו ודאית והסורה לו וי"לן כ"לי הא לא תשנו ודותק ועיי' בבבלי:

(שם) **אפי'** כן אסור שלא יהו אומרים וכו'. בבבלי בסוגיין גרסי' בני יודן אמתא אשתחררו שרי רב אחא בר יעקב למינסב נשי דהדדי א"ל רבא והא רב ששת אסר א"ל הוא אסר והנא שרי ופריך ממתני' דתנן לא חולצין ולא מייבמין דמשמע איסורא ע"ש. וקשה דלמא מתני' דוקא לענין ייבום הוסר שלא יאמרו וכו' וקא מישתרי יבמה לשוק לעלמא כמ"ש בקונט' ורא"ש להו במקום ייבום איירי כמ"ש רש"י שם בד"ה נשי דהדדי וכו'. וי"ל דהבבלי לית ליה הך תשבא. ונראה דקסבר ר' יוחנן אפי' שלא במקום ייבום דהא סברוהו למימר דוקא באשה שיש לה בנים הוסר ואתא ריב"א לומר דאפי' באשה שאין לה בנים נמי אסור ש"מ דתרתי אית ליה תשבא דאיחלופי ותשבא שיאמרו ראינו מלות יבום בגרים. ומזה סייעתא לפסק הרי"ף דפסק כרב ששת דאוסר למנסב נשי דהדדי ודלא כרמב"ם דמתיר ועמ"ש לקמן בפרקין בהו' בד"ה א"ל והתנינן:

(שם) **גר** שנתגייר והיה נשוי אשה ובתה וכו' כונס אחת וכו'. כ' הרמב"ם פי"ד מהא"ב הלכה טו הנושא גיורת ובתה הגיורת או שתי אחיות מן האם יושב עם אחת מהן ומגרש השנייה וכ"כ בש"ע יו"ד סי' רסט סעיף ה'. וכ' הה"מ ברייתא פ' נושאין נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת ופי' בגר שנשא בגיותו אשה ובתה ונתגיירו עמו קאי כ"פ המפרשים ורבינו כ' דין זה כמי שנשא אשה ובתה שנתגיירו ואפי' היה זה שנשאן ישראל ודינו ודאי אמת וכ"כ רש"י ע"כ. וקשה בסוגיין מבואר כדברי המפרשים ודלא כדעת הרמב"ם שהרי מסיים בד"א שלא הכיר באחת מהן משנתגייר ש"מ דבגר שנשא בגיותו אשה ובתה איירי. ומדתשיים ואם הכיר את שתיהן כיון שהכיר הכיר ש"מ דבדיעבד לא יוציא ודלא כרמב"ם. ומ"ש הה"מ שכ"כ רש"י. לא ידענו מאי קאמר דז"ל רש"י וא"ת נשא גיורת שנתגיירו האם והבת דלית להו קורבא דקטן שנולד דמי נ"ל גר אפי' בישראל נמי מלי למימר הכי ע"כ. מדבריו אלו משמע בהיפך אס"ד דאף לאחר שנתגיירו אסורים ה"ל לתנא למיתני דינו בישראל שנשא גיורת ובתה הגיורת אלא ודאי לאחר שנתגיירו לית בהו איסורא מיהו בסנהדרין דף נח ע"א פירש"י בד"ה נשא אשה ובתה האמור גרים קאי שנשאם בגיותם ונתגיירו עמו ה"נ אהא קאי ומשום דהך גיורת קאמר וה"ה לישראל גמור. ונראה דהרמב"ם דייק פירושו מדברי הבבלי שם דגרסי' התם אמר מר נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת לכתחלה לא יכנוס השתא אפוקי מפיק לכתחלה מיבעיא התם קאי וכו'. וקשיא אס"ד בישראל איירי בדיעבד אם כנס אשה ובתה לישני כונס אחת ומוציא אחת היינו שנשאה בגיותו ולא בא עליה לאחר שנתגייר. ולאחר שנתגייר לכתחלה לא יכנוס ועוד לפ"ז צ"ל דהבבלי והירושלמי פליגי דהא לירושלמי כאם בא עליהן לאחר שנתגייר לא יוציא ובבבלי אמרי' דיוציא ואפי' בדיעבד כדאמרי' השתא אפוקי אפיק וכו' וכמ"ש. לכך מפרש הא דתניא נשא אשה ובתה איירי בישראל והוציא ואיכא תרתי לריעותא דאתי לאחלופי בישראל וגם הגיורות יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה הלכך יוציא אבל כנסאה בגיותו דליכא למיחש לאחלופי אלא משום שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה וכו' הלכך בדיעבד לא יוציא. נמצא שני התלמודים שוין. מיהו עדיין קשיא ה"ל לרמב"ם לבאר דין דנשא בגיותו אשה ובתה וצ"ע:

(שם) **אחות** אמו יוצאה אחות אביו יקיים דר"מ. כתבו תוס' בסוגיין דף לח ע"א בד"ה נשא אחותו וכו' ומיהו נראה לר"י דהך ברייתא פליגי אירושלמי וכ"ר דהא משמע דר"מ מוקי הכא קרא נאחות אב ואחות אם והיינו כרבנן דהתם ע"כ. וקשה הא בסוגיין מפורש דלר"מ אחות אב יקיים ומאי רבנן דקאמרו ונראה שט"ס הוא כתו' וצ"ל והיינו כר' ביבי דהתם ר"ל דר' ביבי קאמר מעתה אחות אביו תאסרנו שהיא סמוכה לו. ותימה ודאי אין דברי ר' ביבי אמורים אליבא דר"מ דהא מפורש הכא בברייתא דקאר"מ אחות אביו יקיים ועוד וכי אין אחותו סמוכה לאביו כמו אחות אביו אלא דר' ביבי בא להוסיף ולא לגרוע והר' הגין פריך כדפירשתי בקונט' וזה ברור. ולפמ"ש בקונט' דלמסקנא מתרץ קושית ר' ביבי וכ"מ בגמ"ר א"א לקיים דברי תוס'. וצ"ע. מיהו לענין גר פליג הבבלי. דבסוגיין אמרי' אחותו בין מאב בין מאם יוציא דר"מ ובבבלי אמרי' לכ"ע אחותו מאם יוציא מאב יקיים:

(דף ס"ג ע"א) **משם** ראיה ותהי לי לאשה. עיי' פי' בקונט' ונראה דה"פ והתהי לי לאשה למה לי אלא ה"ק והיי' ראוי' לי לאשה כדדרשי' מילו תהוי' לאהם דאונם אשה הראויה לו. וכמה היתה ראוי' שהיית בת אחיו דאמרי' בבבלי במכלתין דף סב הנושא בת אחותו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה וכ' תוס' ה"ה בת אחיו. ש"מ דא"ל מתחלה קורבא דהכא אית לי בהדה. ועמ"ש לקמן בפרקין בתו' בד"ה ולא והיפ"ת בכ"ל סי' יח האריך בפי' סוגיין. וכל מעיין ישפוט בלדק שאין פירושו מחוור. ופירשתי בקונט' אמת ויציב:

(שם) **התיבון** הרי אחותו וכו'. וקשה הא ר"י כלכתא קאמר ומאי קשיא ליה מברייתא ונראה דסובר המקשה דר' יוסה אליבא דר"מ קאמר למלתי' וכן משמע בבבלי בסנהדרין דף נח ע"א מיהו קשה מאי פריך מאחותו דלמא מדרבנן אסורה וכמ"ש בקונטרס:

(שם) **ובגלל** התועבות האלה וגו'. בבבלי סנהדרין דף נו ע"א גרסי' ת"ר שבע מצות נצטוו בני נח דינין וכו' רב"א אף על הכישוף ר' יוסי אומר כל האמור בפ' כישוף ב"נ מוזהר עליו לא ימצא בך וגו' ובגלל התועבות האלה וגו' ולא ענש אא"כ הזהיר. וקשה א"כ מאי פריך הכא מר"ם הא ת"ק פליג עליה וסובר דאינן מוזהרין על הכישוף ש"מ דלית ליה הך דרשא דר"ש אלא

אפרים.

מפרש לקרא ה' השוגה כישוף שמכחישין פמליא של מעלה גירשם ע"י כך מארצו א"נ ה"ק וכגלל אחת מהתועבות האלה גירשם מארצו אף בכולם יגרש ישראל אם יעברו וכפ' כישוף כתיב נמי ע"ז מעביר בנו למולך א"כ הכא בעריות נמי לאו מחמת עונש קאה אותם הארץ אך ה' שונא זמה והוציאם מארצו א"נ בשביל אחת מהעריות והיינו מיתת ב"ד קאה אותם אבל אינן מוזהרין על שאר חייבי כריתות. מיהו הא דגרסי' בספרי אר"ש מלמד שהוזהרו וכו' בבבלי סנהדרין דף ס' משמע דלית ליה לר"ש הך דרשה. דגרסי' רש"א אף על הכישוף מ"ט דר"ש דכתיב מכשפה לא תחיה וסמיך ליה כל שוכב עם בהמה כל שישנו בכלל שוכב עם בהמה ישנו בכלל מכשפה לא תחיה ע"כ. אך קשה מנ"ל דנלטוו מאז על הכישוף כשהיו ב"נ דלמא כשניתנה התורה נתחדשה הלכה שמצווין על הכישוף וי"ל:

(שם) א"ל וכתנינן וכן שפחה וכו'. וקשה מאי פריך מבני חורין אעבד כבני חורין איכא איסורא משום איחלופי וי"ל קסבר הש"ס טעמא דמתני' שלא יאמרו בהנו מקדושה חמורה לקדושה קלה והס"ד דעבד מותר באמו א"כ לא שייך בעבד הך חששא שיאמרו באמו וכו' ועיי' בתוס' דף לח:

(שם ע"ב) זאת אומרת וכו'. כ' תוס' דף לט בד"ה כפק וכו' אמרי' בירושלמי זאת אומרת וכו' פי' אע"פ שיכול לבוא וכו' מכאן יכול להיות ראיה לפי' ריב"ן והנושא בת אחותו דוקא בת אחותו אבל בת אחיו אין עושה כ"כ מצוה דמבטל מצות יבמין ע"כ. וקשה לפי תוס' מאי ראיה מייתי ממתני' דלמא באמי הכא דתיובתא הוא לגבא' לקיים מצות יבמין ועוד טפי ה"ל לאתויי ראיה ממתני' דריש מכלתין דקחשיב נמי בתו. א"ו פי' השני בקונט' עיקר והיינו דכתבו תוס' יכול להיות ראיה וכו' ועמש"ל בפי':

(שב) ולא פסולות. פי' בקונט' כגון שפחה משום כהן וכ"פ רש"י. וא"ת ל"ל משום כהן הא אפי' ישראל נמי אסור בשפחה וי"ל מלתא פסיקא נקט דבישראל מצינו לפעמים מותר בשפחה כגון שנמכר לעבד אבל כהן לעולם אסור בשפחה כשמואל בפ"ק דקידושין ע"ש:

(דף ס"ד ע"א) מהו שיביאו שתי מנחות וכו'. וא"ת היך יקריב העבד מנחה ממעות שאינו שלו דהא כל מה שקנה עבד קנה רבו וי"ל דמתנין מי שהוא הרב מקנה לעבדו במתנה קמח המנחה. מיהו למ"ד אם נתן מתנה לעבדו לא קנה העבד כלל צ"ל דמזכה לו הקמח ע"י אחר ועיי' בבבלי בקידושין דף כג ע"ב בתו'. בד"ה ור' אליעזר וכו':

(שם) מהו שיעידו עדות אחת ותעלה להם עדות אחת וכו'. וקשה הא תנן פ"ק דמכות נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ובאלו ודאי אחד מהן פסול וי"ל דאיבעי' היא בשלא כיונו להעיד בראיית המעשה ואמרי' התם פ"ק דמכות דאמרי' להו אי אמרי למיחזי אתינן מה יעשו שני אחין בראו באחד שהרג את הנפש. וזה שלא כדברי הרמ"ה שכתב בסמ"ע בח"מ סי' לו ס"ק ד' בשמו שאם העיד הפסול שמהן פוסל כל העדות אע"פ שמתחלה בא לראות ע"ש מיהו בטור שם כתב בשם הרמ"ה דבעינן מיהת שיעיד הפסול תוך כדי דיבור לפ"ז י"ל דהאיבעי' דהכא היא בשלא העידו תוך כדי דיבור. אך קשה דוקא בשלישי הוא דאינו פוסל אלא תוך כדי דיבור אבל בשאר הרבונים אע"פ שהעיד השני אחר כדי דיבור פוסל עדות הראשון וכ"כ הטור סי' לח וכן מפורש בדברי רש"י בש בד"ה והוא שהעידו וכו' וגדולה מזו כתבו תוס' שם דאפי' בשהעיד השלישי לאחר כדי דיבור אם לא הוזם פוסל עדות הראשון ע"ש. וא"ל דשני עדים אלו כעד אחד הן ואינו פוסל האחד את השני דמ"מ יש לנו לפסול העד שהעיד לפניהם או לאחריהם ועוד מדתנן עדותן בטלה משמע אפי' עד אחד לא הוי וזה פשוט וברור וי"ל דאיבעיא היא בדיני ממונות וכמ"ש לקמן בסמוך ואליבא דר' יוסי דתנן התם א"ר יוסי בד"א דאם נמצא אחד מהן קרוב או פסיל כל העדות בטל דוקא בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר. והוזק לאוקמי האיבעיא שלא אליבא דהלכתא ובכל הני גווני דאמרן:

(שם) או ייבא וכו'. וא"ת מאי מספקא ליה למה לא נימא דעדותן בטלה כיון דהוה עדות שאי אתה יכול להזימה וי"ל בעייתו לעדות ממון ומספקא ליה אם גם עדות ממון בעינן עדות שאי אתה יכול להזימה או לא. והרמב"ם כ' פ"כ מה' דולא וכל עדות שאינה ראויה להזמה אינה עדות בדיני נפשות. משמע דפשיטא ליה דבדיני ממונות הוי עדות וראיתי בלח"מ פ' ך' מה' עדות דמקשה על הרמב"ם דפשטא דגמרא משמע דאין חילוק בין דיני ממונות לדיני נפשות לענין עדות שא"א יכול להזימה דבטלה ע"ש. ובד"מ בח"מ סי' לג כ' בשם נ"י בדיני ממונות אף עדות שאי אתה יכול להזימה כשרה ומה"ט מכשיר בעדים הקרובים לדיינים גם כשהעד הוא טרפה ע"כ. וכ' הסמ"ע שם וקילר כאן מר"ס משום דרבים חולקים עליו ע"כ. ולא מצאתי בנ"י שכ' דבד"מ עדות שא"א יכול להזימה כשרה אלא שכ' עדים הקרובים לדיינים כשרה. וי"ל דהטעם דהא אפשר שיוזמו בב"ד אחר אבל שיהו עדי ממון כשרים אפי' במקום דליכא לקיים בהו כאשר זמם מי אמר. ומ"ש גם כשהעד הוא טרפה יכול להעיד. דברי תימא הם מי איכא למ"ד דטרפה לא יעיד בדיני ממונות הא איכא לקיומי ביה הזמה לענין ממון וצ"ע. ובעיקר הדין נראה דאף בדיני ממונות בעינן עדות שאתה יכול להזימה דאל"כ קשיא מתני' ר"פ אד"מ דתנן התם מה בין דיני ממונות לדיני נפשות וכו' ולא קחשיב הא אלא ודאי כל מאי דלא תנן התם שוין והוא בכלל משפט אחד יהיה לכם. וכ"מ מדברי תוס' ר"פ אד"מ ע"ש. ולפמ"ש הפוסקים דמ"ד דעדי ממון לא יהיו קרובים לדיינים סובר נמי דבד"מ בעינן עדות שאתה יכול להזימה א"כ צ"ל דהיר' סובר בד"מ בעינן עדות שאתה יכול להזימה דבירושלמי פ' שבועת העדות מפורש דאף בד"מ לא יהו העדים קרובים לדיינים ע"ש. שוב ראיתי שהש"ך בח"מ ס' לג האריך בדין זה וכיוונתי במקצת הדברים לדעתו והנאני:

(שם בבמתני') ובבורן יהא רועה וכו'. עיי' פירושי בקונט' וכ"פ רש"י. משמע לעולם הוא רועה עד שיפול בו מום ותימא הא חייב להקריב בכור תוך שנתו כדכתיב תאכלנו שנה בשנה. ואל תשיבני מכל הני דתנן בבכורות פ"ב ירעו עד שיסתאבו דהתם איירי בספק בכור ואי אפשר להקריבו שמא מביא חולין לעזרה אבל הכא הוא דודאי בכור הוא וכי בשביל הגאתן יעברו על מצות ל"ת. ולא ראיתי להרמב"ם שהעתיק דין זה וצ"ע:

(שם בגמ') היה טמא ובעל מום וכו'. בבבלי ב"ק דף ק"י גרסי' היה בעל מום נותנו לאנשי משמר ועבודתו ועורו שלו. וכ' רש"י ל"א גרסי' עבודה ועורה לאנשי משמר כיון דהם הקריבוהו. ומכוגיין מבואר דנירסת רש"י עיקר דאין לפרש ועורו עליהן היינו לטמא ובעל מום דקביא בבהמת בעל מום הוא שלו כיון דראוי לאכול וכפירש"י שם אבל טמא ודאי אינו שלו דהא אינו ראוי לאכול ולא להקריב. וא"ת לפי גירסת רש"י למה לא תנא גם טמא בברייתא י"ל דכ"ש הוא מבעל מום. וכגיר' רש"י כן היא גירס' הרמב"ם פ"ד מה' כלי המקדש:

(שם ע"ב) ומתניתא עבדא לון כזקן וכחולה. כ' תוס' בפרקין דף לט ע"ב בד"ה ואין מוציאין פי' בקונט' בל"ק אם היו חייבים עולה או חטאת וכו' כדפירשתי במתני' והקשו פ"ז בקונט' הא אמרי' בהגוזל קמא היכא דלא מצי עביד עבודה אף שליח לא מצי משוי ונראה לר"י דבאותי הכא אם יבא אליהו ויאמר בזוה כהן ראוי לעבוד עבודה כמו חולה וזקן שנותן לאיזה משמר שירצה וכו' וכן מצא ר"א בהדיא בירושלמי היה זקן או חולה נותנה לכל משמר שירצה היה טמא או בעל מום נותנה לאותו משמר ותערובות עבדי להו כזקן וחולה ע"כ. הנה קושית רש"י ודאי קושיא נכונה היא לפי פירושו דעיקר מה שאין מוציאין מידו היינו שפטור והשבר שלהן ליתן לכל מי שירצה כמפורש בדבריו ולא יהיו אלא כזקן וחולה הא מפורש בבבלי ב"ק דף קי אם היה זקן וחולה נותנה לכל כהן שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר. ומהירושלמי אין ראיה דס"ל בזקן וחולה עבודתה ועורו שלו כמפורש בסוגיין. וא"ל דתוס' מפרשי' ואין מוציאין מידו היינו לענין זה שנותנין לכל כהן שירצה וה"ל דומיא דזקן וחולה וה"ק אין כופין אותה להתם לאנשי משמר וכפרש"י אבל לא שיהנו פטור והשבר לכל מי שירצה דלשון אין מוציאין מידן משמע דבר שיש בו הפסד וריוח וע"ק הא ודאי מקמי דאתי לידי בל תאחר אפילו כל אדם נמי אין כופין והרשות בידו להשהותו ליתנו לכל משמר שירצה ולא שייך הכא אין מוציאין מידם. דודאי לאו ברשיעי איירי דעבר בבל תאחר וכ"כ תוס' פ"ק דר"ה דף ו' וי"ל קסברי תוס' דמטעם שאם יבא אליהו וכו' עדיפי התערובות מזקן וחולה דהם כהן הוא כהאי שעתא דאקריבי' הוא ראוי לאכול משא"כ זקן וחולה בההיא שעתא אינן ראויים לאכול:

(שם) אלא בשאנס. נראה דדוקא קאמר אבל בזנות ליכא לאוקמי דקתני סיפא ועולה במשמרו של זה ושל זה ואי בזנות אסור לשמש בכהונה דבעינן זרעו מיוחס אחריו דצריך שידע אבוה מני וא"ת א"כ אפי' באונס נמי וי"ל הא דבעינן זרעו מיוחס אחריו דרבנן ובזנות דשכיח גזרו ובאונס דלא שכיח לא גזרו. וכה"ג מחלק בבבלי בסוגיין בין זנות לנישואין. ואני תמה אבבלי דפריך השתא ממתני' ודחיק לאוקמי מתני' בשינויא דחיקא ולא אוקי לה באונס. ודוחק לומר דס"ל דזנות ואונס כהדדי שביתי דהדבר ברור דאינו כן וצ"ע:

(שם) וסברנן מימר כרבנן וכו'. עיי' פי' בקונט'. ומצינו כיוצא בזה כמה פעמים דקאמר סברוה למימר קאי הכי במסקנא וכ"כ תוס'. ומשנתינו ודאי לא אתי' כר' יוסי דתנן ואין חולקין על הגורן ור' יוסי סובר חולקין תרומה לעבד בלא רבו וכן מפורש בבבלי בסוגיין וכ"מ לעיל הלכה ד:

(שם) מתני' המרה כן הוא אונן עליהן וכו'. וקשה אדסייעא ליה מרישא תקשי ליה מסיפא דתנן הוא אינו מטמא להן ש"מ דמספק אינו מטמא ודלא כר"ת וי"ל דה"ק מתני' נמי דייקא כמה דאר"ת דאוננין על הספק:

(שם) א"ל וכתנינן א"ר אונן וכו'. וקשה למה לה הקשה ממתני' דאין לומר דשאלו גם על טומאה דגם זה ה"ל למפשט ממתני' דאינו מטמא וכמ"ש בסמוך וי"ל דשאלו לענין

טומאה ואין ראיה ממתני' דאשמעינן מ"ס בני ח' ספק בן ט' י"ל דמטמאין ואף מינייהו מטמא עצמו שלא כדין אבל בשאר ספיקות כגון ספק בן ח' ספק בן ט' י"ל דמטמאין וכדברי חייא:

(דף ס"ה ע"א) ויאות מ"נ בן ט' הוא ימול וכו'. וה"ה ספק בן ז' או בן ח' ימול ממ"נ דבן ז' מלין אותו בשבת. וז"ל הרמב"ם פ"ק מה' מילה מי שנולד כחודש השביעי אם נולד שלם ה"ז וולד קיימא ומלין אותו בשבת ספק בן ז' ספק בן ח' מלין אותו ממ"נ אם בן ז' הוא ושלם כדין הוא שידחה שבת וכו'. וכ' הטור ויראה מדבריו שבגמרו שערו וצפרניו איירי מדכתב והוא שלם א"כ אפי' בודאי בן ח' נמי מלין אותו וכ' הכ"מ הא דכ' הרמב"ם והוא שלם היינו שהוא שלם באיבריו אלא שקשה לי מהיכן הוציא מ"ש אם נולד שלם כלומר באבריו ע"כ. ואני תמה שהרי לא כל הנולדים בשביעי חיים אלא אם היתה תחלת יצירתו לכך שיוולד בשביעי אבל אם היה ראוי להוולד בתשיעי ונולד בשביעי ודאי נפל הוא מבן שמונה וכ"מ לעיל פ' החולץ דף יג וכ"כ הרמב"ם שם הל' י"א ומי שנולד בחדש השמיני קודם שתגמור בריותו שהוא כנפל מפני שאינו חי ע"כ. אלא כשהוא שלם באבריו אזלינן בתר רוב הנולדים בשביעי כשהם שלימים באבריהם שהן חיין וזה פשוט וברור:

(שם) שאל מי אמר שמותר לחתוך בשר שלא לצורך. נראה דהכי קיי"ל שסרי בתוספת העמידו דבריהם במקום כרת אפי' בודאי כ"ש הכא דספק הוא שהעמידו איסור טלטול במקום ספק. ומזה סייעתא לדעת הרי"ף והרא"ש שהשמיטו הא דרב אדא דאמר מותר למול הספק ממ"נ ובריתא דספק בן ז' או בן ח' מוקי לה בשלא גמרו הסימנים ואין מהלינן תינוק שלא גמרו הסימנים וכן משמע בבבלי פ' הערל. וכ"כ הב"י בי"ד סי' רסו. ועפ"י הדברים האלה פירשתי כל הסוגיא והוא הנכון שבזה ליכא פלוגתא בין התלמודיים:

(שם) ברם הכא אי אפשר לעמוד עליו. בבבלי מסכת מכות ד' טו גרסי' קשיא דר"י אדר"י אי לרשב"ל תרי תנאי אליבא דר"י אי לר' יוחנן ל"ק הא דידיה הא דרבי'. וקשה הא בין לר"י בין לרשב"ל קשיא ר"י אדר"י כתרווייהו וכ"פ רש"י א"כ ה"ל לשנויי סתמא תרי תנאי וכו'. ונראה ודאי לרשב"ל ל"ק מסא דקאר"י בשם ר"י הגלילי שסרי מסיי' בה ר' יהודה חוץ מנשבע לוקין עליו וקסבר רשב"ל אף להכא קאמר לוקין והא דקאמר רשב"ל טעמא דכתב רחמנא בנותר הכי לאו הכי לוקין אלמא לאו שאין בו מעשה לוקין משמע אפי' נותר ס"ל דלוקין י"ל פ"ק מסברא לאו שאין בו מעשה אין לוקין דבעינן דומיא דלאו דחסימה שיש בו מעשה אלא כיון דמצינו שחייב הכתוב בנשבע לשקר שלוקה אעפ"י שאין בו מעשה מדכתיב לא ינקה סד"א דכל לאו שאין בו מעשה לוקין לכך איצטרך לאשמועינן בנותר דפטור. ולר' יוחנן ל"ק מסא דאר"י בהכה את זה וחזר והכה את זה פטור דאי אפשר לעמוד עליו לעולם וכדאמרי' כאן דלעולם היא התראת ספק מש"כ בשבועה שאוכל ככר זה היום ולא אכלה דכשעבר היום ולא אכל נמפרע הוי התראה ודאי אבל לרשב"ל ודאי קשיא דהא איכו מדמי להו אהדדי ע"ש היטב בסוגיא דמכות והמלא כי נכון הוא ועמש"ל פ"י סל"ו בתו' בד"ה כמ"ד וכו'. א"נ ר' יוחנן סובר כאידך ברייתא דמייתי הכא ובבבלי בסוגיין דאפי' שניסס בנת א' פוטר ר' יהודה ומקרא יליף ליה דפטור כדמסיק בסמוך.

(שם) ר"י בעי מהלכה שיטתי' דר"י וכו'. בבבלי חולין דף לא מסיק דמיפשט פשיט ליה לר' יהודה דנוהג בירך ימין ומתני' כאידך דר"י דסובר התראת ספק לאו שמה התראה דתני' לא תותירו ממנו עד בקר בא הכתיב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי ר"י. וז"ל דהירושלמי סובר דלא פשיטא ליה ומוקי למתני' ככ"ע. מיהו קשיא לי בבבלי הוה מצי לשנויי דמתני' אתיא כאידך דר"י דפוטר אפי' בהכה שניסס בנת אחת דמקרא יליף דבעינן אביו ודאי כדמסיק בסוגיין בבבלי וירושלמי. והך שינויי עדיפא דאתיא ככ"ע ולפמ"ש בתו' בסמוך לא אתיא הך שינויא כר' יוחנן:

(שם) רבי יודה בעי מעתה וכו'. עיי' פי' בקונט'. וקשה השיב בו כזית בכדי אכילת פרס ה"ל כאלו עכשיו נמי ודאי הוא ולא דמי כלל להתראת ספק לכך צ"ל להגיה מעתה שבילה שביעלה בטרפה מאחר שודאי היה לו וכו' וה"פ אם נתערבו זה בזה ואכלן ה"ל התראת ספק וכן מפורש בבבלי בזבחים פ' התערובות דף פת אר"שב"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו ש"מ תלת וכו' וש"מ התראת ספק לאו שמה התראה וע"ש ברש"י ותו'. ור' יודה סובר בשביעות דחייב עלייהו. ולפ"ז אתי שפיר תירוץ הש"ס:

(שם) אבין ודאי לא הספק וכו'. כ"ה בת"כ פ' קדושים וא"ת הא אפיקתי' הכיו ולא הכי אביו וי"ל תדא מאביו ואמו דסתמא קדרים ואידך מאביו ואמו דקללה קדרים וקסבר מקשינן הכאה לקללה. ובבבלי מפיק ליה מהיקשא ע"ש:

הדרן עלך פרק נושאין

(שם ע"ב במתני') מצות חליצה. ת"ל חלוץ הנעל. וא"ת א"כ אפי' ביחי' נמי כשר וי"ל הא כתיב זקני דמשמע דבעינן דיינים ואין ב"ד פחות משלשה וקשה הא דגרסי' בבבלי קידושין דף לב ע"ב ת"ר מפני שיבה תקום יכול אפי' זקן אשמאי ת"ל זקן ואין זקן אלא חכם שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל. אמאי ניליף מהכא דזקן אפי' הדיוט במשמע ועוד בסנהדרין דף יד ובסוטה דף מו משמע דזקני סתם משמע אפי' הדיוטות וי"ל דהתם מדכתיב שיבה וזקן דייק דאס"ד אפי' הדיוט א"כ זקן למה לי. מיהו למאן דמפרש התם יכול אפי' זקני אשמאי היינו אפי' עכו"ם במשמע קשיא דלמא איצטרך זקן למעט עכו"ם דהא מיהת כדיינים משתעי קרא ועכו"ם פסול לדון ולעולם אפי' אינו חכם חייב בהידור וקימה. ועמ"ש בחידושי קידושין שם:

(שם בגמ') במ"ד בישראל פרט לגרים. תימא דפליגי תנאי כתיבה אחת לזה ס"ל ריבוי ולזה מיעוטא וצ"ל דבהא פליגי תרי בישראל כתיבי בפרשה להקים לאחיו שם בישראל ונקרא שמו בישראל מ"ד לרבות את הגרים סובר דה"ל מיעוט אחר מיעוט לרבות ומ"ד למעט סובר דאיצטרך הך בישראל לרבות הדיוטות וכ"ה בבבלי ואידך מחלוץ הנעל נפקא:

(שם) בישראל פרט לגרים. וקשה בת"כ פ' מולך תניא בישראל לרבות נשים ועבדים וכי היכי דמרבינן עבדים מבישראל כ"ש דאית לן לרבויי גרים וא"ל שאני התם דכתיב גר מפורש ועכ"ז ל"ל דלרבויי עבדים קאתי דאכתי אית לן למימר בישראל למעט עבדים קאתי דהא הך תנא אית ליה בישראל מיעוטא הוא ולא ריבויא וי"ל בברייתא דת"כ אתיא כמ"ד בישראל ריבויי הוא א"כ י"ל דטפי אית לן לרבויי מבישראל נשים ולחייבינהו ואת העבדים מלמעט עבדים לפטרינהו ואת' הנשים דקיי"ל לקולא ולחומרא מקשינן וה"כ כן הוא:

(שם) תמן האזרח פרט לגרים. בת"כ פ' מועדות תניא אזרח זה אזרח האזרח להוציא את הנשים כל האזרח לרבות את הקטנים בישראל לרבות גרים ועבדים משוחררים. וכ' בק"א בישראל לרבות את הגרים ל"ג לה דה"א דהאזרח לרבות את הגרים ואמרו בישראל אינו אלא לרבות את העבדים שבהם בהם ועמהם אבל אינן מהם ע"כ. והדבר קשה להגיה הספרים וע"ק אחר כל מלילתו לא מצאתי שמחלק בשום מקום בין גרים ועבדים משוחררים דשניהם גרים גמורים הם ובכמה מקומות בש"ס אמרו אין לי אלא בני ישראל גרים ועבדים משוחררים מנין משמע מפורש דשניהם שוין ומחד ריבויא נפקי. וגירס' הילקוט שהביא הט"ז בי"ד ריש סי' א' ע"ש נוסחא מוטעת היא כמ"ש הש"ך שם בנק"ה ע"ש והדבר ברור כל מקום שמפורש בקרא הגר עבדים משוחררים בכלל וע"ק אחרי דאיצטרך ה"א דהאזרח לרבויי גרים היך אפיקתי' הת"כ לאסמכתא להוציא הנשים. וע"ק הא מפורש בקרא בכמה מקומות האזרח והגר ש"מ דגר לאו בכלל אזרח הוא היך נאמר דה"א דהאזרח לרבויי גרים אתי אדרבא משמע טפי המיוחדים והמיוחסים שבאזרחים. וכ"ל דה"פ אזרח זה אזרח ומשמע בין איש בין אשה מישראל אבל לא הגרים וה"א דהאזרח דמשמע מיוחדים שבאזרחים ממעטינן מינה נשים. ובהא דאמרי' דמיעוטא דנשים הלכתא היא כמפורש בבבלי סוכה דף כח פריך הש"ס התם קרא למה לי היינו כולא קרא דאזרח למה לי ומשני לרבות את הגרים סד"א האזרח בישראל אמר רחמנא ולא את הגרים קמ"ל כ"ל אי לא כתיב אזרח הייתי אומר בישראל למעט גרים אבל השתא דכתיב אזרח ה"ל מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. וזו היא כוונת הת"ק דקאמר בישראל לרבות גרים ועבדים משוחררים וא"ת תרי מיעוטי למה לי י"ל קושיא זו קשיא אכלל המדה הזאת וככר עמדו עליה רבותינו בעלי תוס' ז"ל. והדברים ברורים ופי' זה כולו מחמדים. ואף שמדברי רש"י שם בסוכה אין נראה כן מ"מ יש לכוין דבריו למ"ש ולענ"ד הוא נכון:

(שם) אית תניי תני חליצה בשנים פסולה וכו'. קלת קשה למה הביא ברייתות הא לקמן בפרקין במתני' פליגי בה ת"ק ור"ש. גם הא דמייתי בסמוך שני ברייתות דפליגי בחליצה בלילה הא מתני' היא בסמוך דפליגי בה ת"ק ור' לעזר:

(שם) אפי' כמ"ד חליצה בגרים כשרה מודה בשנים שהיא פסולה וכו'. וקשה למה לא קאמר נמי איפכא אפי' מ"ד חליצה בגרים פסולה מודה בשנים שהיא כשרה דהא פסול גרים מבישראל נפקא ובעינן עד שיהא אביו ואמו מישראל אע"ג דכשר אפי' לדיני נפשות דגר אפי' בשאמו מישראל מקרב אחיך ממעטינן דפסול לחליצה כמפורש בבבלי דף קב. א"כ על כרחך נומר דלאו מטעם דחליצה דין פסול הגר אלא גזרת הכתיב הוא לפ"ז י"ל דכשרה אפי' בשנים. מיהו כל זה לפירש"י דסובר גר דן ישראל דיני ממונות אפי' גר גמור אייתר בישראל להחמיר בחליצה מדיני נפשות אבל לשיטת תוס' והרי"ף והרשב"א דגר גמור פסול לדון ישראל בד"מ א"כ בישראל לא מהני אלא להשוות חליצה לדיני נפשות ודאי אין להקל בפחות משלשה. אך קשה דמסיק שפני דיני ממונות כשרה בגרים

אמרי ברוך

בש"ק ד"ה מהו וכו' א' מהן. נ"ב יעויין בסנהדרין דף נ"א ע"א בתוס' ד"ה שב"ש כו' שכתבו בחד תירוצא דהיינו דוקא כשהפסול ידוע: ד"ה או ייבא וכו'. וא"ת מאי ט'. נ"ב נלאו רה הכא בתערובות יכולין לגבות דמי עונש הזומה מנכסים השייך להם כיון שהכל של האדון שביניהם והוא היה מן העדים ולמי שהוא באמת העבד אין לו כלום בנכסים ואינו מפסיד בתשלומי דמי עונש הזומה:

בגדים יפסולין בשנים. משמע דס"ל כרש"י דדיני ממונות גר ממש דן את ישראל וי"ל דס"ק גר שאמו פוסל להלכה דהיינו אמו מישראל הוא כשר לדיני ממונות והפ"ה בעינן שלשה וזו ראיה מבוררת בשיטת הרי"ף. אך לדברי כולם קשיא לי הא דאמרי' בבבלי שם בתחילה עד שתהא אביו ואמו מישראל מנ"ל דלמא קרא אתי למעט גר שהורתו ולידתו בקדושה דכשר לדיני ממונות דהא אמרי' בבבלי כתובות דף מד דישראל מעליא היא אבל כשאמו מישראל כשר לחליצה ודוחק לומר דשקולים הם מי שאמו מישראל ומי שהורתו ולידתו בקדושה. ואחרי כל אריכת הדברים שהאריכו המהרש"ל והמהרש"א כתו' בד"ה לענין וכו' לא מצאתי ישוב לקושיא זו וצ"ע:

(שם) וענתה ואמרה אין עניי' אלא מפי אחד. ותימה הא כתיב וענו הלוים ואמרו וגו' ושם בסתר וענו כל העם ואמרו אמן הרי שכל הלוים אמרו והעם ענו אחריהם לכך נ"ל דה"ג אין עניי' אלא מפי אחר. אך קשה הא כתיב בביכורים ועניית ואמרת וכתיב ויען איוב ופירשו שהוא לשון הרמת קול א"כ אף הכא נאמר שהאשה תאמר בהרמת קול. מיהו בירושלמי ביכורים פ"ג גרסי' המתני' בראשונה מי שיודע לקרות קורא מי שאינו יודע לקרות מקרין שהתקינו שיהא מקרין את מי שיודע ושאינו יודע תני אין עניי' אלא מפי אחד ולא עוד אלא שסמכו למקרא ועניית ואמרת. ונראה דהיינו טעמא דתנן במתני' סוף פרקין היו מקרין אותה. ולא ראיתי לא' מן הראשונים שכתב טעמא דמתני' ודלא כמ"ש תוס' בריש פרקין דהטעם דצריכין יודעין להקרות משום דעל הקריאה אינן יכולין לשאול בקיאין אם הקרו יפה ע"ש וקשה למה אינן יכולין לשאול על הקריאה הלא יכולין לקרות לפני הכם כמו שקראו לפני היבם ויבמה. אלא ודאי כמ"ש דסמכו אקרא שיקרא הדיין לפניהם:

(דף ס"ו ע"א) למי נצרכה לר"מ וכו'. וא"ת תיקשי ליה סיפא דתנן סנדל שיש לו עקב כשר משמע הא לכתחילה לא וכן מקשים תוס' וי"ל בשלמא אי רישא דוקא ניחא דתני סיפא איידי דרישא אבל דוחק לומר כולא מתני' לאו דוקא. וזה דמשני בבבלי משום דבעי' למיתנא סיפא המפיליא חליצתה דיעבד תנא רישא נמי דיעבד שינויי' דחיקא הוא וכד מסיק תנאי היא סדר כי' מהך שינויי' ומוקי למתני' כר"מ. והרא"ש כ' מדקאמר וכי יש סנדל במקומינו משמע במקום שאין סנדל חולצים במנעל לכתחלה והרמב"ן חלק עליו ומפרש בר"י תמה בר"מ אוסר לכתחלה אפי' במקום שאין שם סנדל. ולולי דמסתפינ' אמינא דפשטא דשמעתא דאף במקום שיש סנדל חולצין במנעל לכתחלה דהס"ד לכתחלה בעינן סנדל איך לא שם ריב"ב לבו על כך לסדר אחר סנדל וכי לא היה האומן שם בנליכין שיכול לעשותו אלא ה"ק מעולם לא ראינו סנדל במקומינו א"כ ש"ק בכל מקום חולצין במנעל שהולכין בו תדיר כיון שבמקומינו הולכין במנעל חולצין בו וא"מ דא"ל למיהדר למיעבד מנעל כעין סנדל וזו היא דעת הרמב"ם ועיי' בב"י א"ע סי' קסט:

(שם) א"ל הא רבן כפף. משמע דוקא כפיפה שריא אבל מיושב לגמרי אסור. מכאן ראיה לדברי הפוסקים דאסור ליישב דאפי' הכפיפה שאל ר' בא אם נוהגין להקל בכך. וטעמא דמלתא דכתיב ועמד ואמר והניא בספרי אין דברי' הללו אמורי' אלא בעמידה נראה דהכולא פרשתא קאי דהא לא כתיב אתר הכי שישב. הכל גירסת הרמב"ם בספרי אין אומרים דבריהם אלא בעמידה. משמע דוקא אמירה צריכה להיות בעמידה אבל לא בחליצה. ועמ"ש בסמוך בד"ה אע"ג וכו' ועיי' בהרשב"א ובב"י שם:

(שם) וגוררתו בימין. גירסת הוס' והרא"ש בפרקין וגוררתו בשמאל. וקשה הא דמסיים כדי שתהא חליצה והתרה בימין משמע דאף גרירה בימין דהא"כ ל"ל למתני גרירה וה"ל למימר כדי שתהא וכו' קודם וגוררתו. לכן נראה גי' שלפנינו עיקר וכ"ה גי' הרי"ף וה"מ וב"פ עיי' בב"י שם:

(שם) אע"ג דרב אמר עד שתחלוץ והרוק מודה רב וכו'. וקשה למאי קרי ליה עיקר כיון דתרווייהו בעינן והסבר לענין עמידה קאמר השתא קריאה שאינה מעכבת צריכה להיות מעומד כ"ש התרת הרצועות וכ"מ מלשון הטור אה"ע סי' קסט וז"ל ואיני יודע למה כ' ויושבת הלא מצות חליצה מעומד ועיקר חליצה התרת מנעל ותליצתו ועי"ל דכ"מ אם חלץ לה כאחין הע"פ שלא רקקה ולא קראה פסולה מש"כ בקריאה ורקיקה ולא חלצה לא פסלה ולא ידעתי למה אמר התרת הרצועה הו"ל עיקר מצות החליצה ואין לפרש כפי' קמא שפירשתי בקונ' דא"כ לא פריך מידי מהא דאמר רב דבעינן נמי רקיקה מיהו בבבלי דף קב משמע כל"ק דאמר רב התרת יבמה לשוק בשמיטת רוב העקב ופריך מדתניא רוב רגלו וכו' ועמש"ל בסמוך כתו' בד"ה כיני:

(שם) אם רצה להחזיר וכו'. וא"ת לליבנא בתרה שבקונט' כשחוללת אחר התרתה אמאי לא הא שתיהן בה וכן על הסדר וי"ל כיון דהפסקה ביניהן הליצה פסולה לאו על הסדר נינהו ובעינן שיהו שתיהם כחד נעילה וכה"ג אמרי' בתקיעות של ר"ה:

(שם ע"ב) באמפיליא והחולצה לקטן וכו'. בבבלי בגיטין פ' כל הגט גרסי' אמר שמואל כ"מ שבנו חכמים גט פסול פסול ופוסל חליצה פסולה ופוסלת' מן האחין במערבא אמרי משמיה דר"א שמאל ולילה פסולה ופוסלת קטן והנפיליא פסולה ואין פוסלת. ונראה זו היא מימרא דר"א דהכי והיינו כפירושא קמא שבקונט'. ותוס' כתבו שם בד"ה קטן וכו' וא"ת שמואל ובני מערב' במאי פליגי וכו' ע"ש. ולפי הגי' שלפנינו בבבלי בפרקין דף קה אר"י אמר רב זו דר"מ וכו' לק"מ גם גי' הרי"ף והרא"ש והרשב"א היא אר"י אמר רב. ועמש"ל בפרקין כתו' בד"ה וחולצת לקטן. כ' הרשב"א בחי' דף קב מיהו באנפיליא של בגד חליצה פסולה הויא כדתנן במתני' ומתניתא ותמהני על הרמב"ם שכתב דאינה חליצה כלל ובשל סיב כ' דהויא חליצה פסולה והא דאמר רבה האי מגין הא לא מגין האי טעמא לר"מ הוא בלחוד אבל לרבנן דדרשי תחת שניהם שוין ל"ש של בגד ל"ש של סיב ובשל בגד תנן במתני' חליצתה פסולה וכ"כ הה"מ וקיים בה ואין דברי הרמב"ם מוכרחין לחלק לרבנן בין מגין ולא מגין ע"ש. ואני תמה על הרשב"א דמוסיק אנפיליא של בגד חליצתה פסולה כדתנן במתני' הא מפורש קאמר ר"א הא דתנן באנפיליא חליצתה פסולה לאו דוקא אלא שאינה כשר' וכדברי הרמב"ם ומתני' כרבנן וא"ל דסמיך אדשמואל דפליג על ר"א שם ומפרש חליצה פסולה דמתני' פסולה ופוסלת דא"כ ה"ל להביא פלוגתייהו דשמואל ור"א ועוד דלמא ע"כ לא פליגי שמואל ור"א אלא בליבנא דמתני' אי פסולה פוסלתה דוקא וכמ"ש תוס' שם גבי קטן דלא פליגי לענין דינא אלא בליבנא דמתני' א"כ ה"נ נימא באנפיליא דמודה שמואל לר"א דלרבנן אינה פוסלתה ומתני' דר"מ היא דהא סיפא דמתני' סנדל של עץ מוקי לה שמואל כר"מ כדאיתא בבבלי דף קג ע"ב. וא"ת כיון דאינו מגין לר"מ כבגד לרבנן א"כ לשמואל אנפיליא ודאי אף לרבנן פסולה ופוסלתה כמו לר"מ וי"ל ודאי טעמא רבא איכא לחלק ביניהם דבגד לרבנן מיעטיה בקרא וכמאן דלא עביד מידי דמיא אבל אינו מגין לא מועטיה קרא אלא מסברא אמרי' נעל ראוי להגין והאי בגד נמי מגין מיהת במקצת אלא שאינו מגין כראוי הלכך פסולה ופוסלתה ועוד הא סתמא דגמרא בבבלי בסוגיין כר"א אזלי דקאמר קב הקיטע מני ר"מ אנפיליא של בגד מני רבנן וקשה ה"ל להרבות מכת בוקתיה וחוללת מן הקטן חליצתה פסולה מני ר"מ דלרבנן לא ה"ל למיתני פסולה לשמואל ואנפילי' של בגד רבנן א"ו דחליצתה פסולה לאו דוקא וכר"א ואף שיש להשיב דהש"ס רוצה לדייק אף לר"א קשיא הך ברייתא מ"מ מדכלל הך תנא אנפיליא של בגד והחולצת לקטן בחד בבא ש"מ דשוין הם. ולאביי דמוקי הך ברייתא כרבנן ודאי צ"ל דס"ל כר"א דחליצתה פסולה לאו דוקא דהא קתני והחולצת לקטן חליצתה פסולה והס"ד דוקא קאמר א"כ קשיא הך ברייתא לר"א ולשמואל לדינא דהא תרווייהו סברי לרבנן חליצת קטן אינה כלום וכמ"ש תוס' שם. כללא דמלתא לרבנן אנפיליא של בגד אינה חליצה. ועיי' בחי' הרשב"א סוף פרקין. ופש גבן לברורי מנ"ל להרמב"ם לחלק בין אנפיליא לסנדל של עץ ונראה דיצא לו מהא דגרסי' דף קג ע"ב סנדל של עץ חליצתו כשרה מאן תנא אמר שמואל ר"מ היא דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דר"מ ר"י אוסר אבוה דשמואל אומר במחופה עור ודברי הכל. וצ"ל לאבוה דשמואל הא דתניא רישא באנפיליא של בגד פסולה אתיא נמי כר"מ כיון דאינו מגין וכדרבא וכ"כ המהרש"א וסיים בה וניחא דלא מפליג בדידיה ותני ברישא סנדל של עץ פסולה כד"א בשאין מחופה עור וכו' דלר"מ סנדל של עץ דמגין כשר אפי' בלא חיפוי עור ומתני' לד"ס שנויה ע"ש. ודברי הרב אלו תמוהין שהרי עדיין קשיא לפלוג ולתני בדידה באנפיליא כד"א בשאין מחופה עור וכו' דהא באנפיליא מודה ר"מ דפסול דאינו מגין אלא ודאי תנא דמתני' אתי לאשמועינן אע"ג דלרבנן סנדל של עץ בשאינו מחופה פסול אינו דומה לפסול השנוי ברישא באנפיליא אינה חליצה כיון שאינו מגין וכסנדל של עץ פסולה ופוסלתה וקמ"ל אי הוי מפליג בדידה באנפיליא בין מחופה עור לשאינה מחופה עור לא שמעינן סנדל של עץ מינייהו לפי שאין דיניהן שוה לענין פסולייהו. וא"ת למה לא מוקי הש"ס גם לברייתא כב"ע וקושית המהרש"א לשיטתו ע"ש וי"ל דרבא לא ניחא ליה למוקמי במחופה עור כי היכי דלא ניחא ליה לשמואל למוקמי מתני' בהכי וכ"ש הוא דהא בברייתא ברישא תני בשל שעם וכו' סתמא ומסיים בה באנפיליא של עור משמע בשעם לאו במחופה עור איירי ועי"ל דרבא רוצה לשנויי אף אליבא דשמואל דודאי הא ברייתא כר"מ דתנא בה החולצת לקטן חליצתו פסולה והיינו פסולה ופוסלתה ורבנן פליגי עליה ואמרו אין חליצת קטן כלום אבל לר"א דקיי"ל כוותיה אתיא נמי הך ברייתא כב"ע. נמצא דברי הרמב"ם ברורין וקיימין. ומ"ש המהרש"א דף קב מאי קשיה ליה ממתני' דהכא אמתני' דתרומות הלשכה ויה"כ ליתני דהאיין כר"מ וצ"ע ע"ש. ול"נ דלק"מ דא"כ קשיא סתמא דהכא אסתמא דהתם דלדידהו סתמא דהכא כרבנן ולא כר"מ. גם מ"ש המהרש"א דף קד ע"א בגמ' אי מוקי סתמא תניא אע"ג דהך סתמא כיחידאה אתיא וכו' ע"ש לפמ"ש ל"ק דהך סתמא איכא לאוקמי כב"ע. וכ"ש לפמ"ש תו' דלא פריך אלא דעבד כיחידאי אבל אלכתחלה לא פריך ע"ש. מיהו קשה הא הך סוגיא דף ק"ד לשמואל אזלי וי"ל שמואל לא מוקי הך ברייתא כב"ע כמו מתני' ויש לחלק:

(שם) ב"ד חליצתה פסולה בשאיתה אנפיליא של עור ומנעל של עור. כ' הרשב"א דף קב אע"פ שאין נראה כן מגמרין מדבעא מיניה ר"נ מרבה שני מנעלים זה על זה מהו והרישבא

דקרעתי' לעילאי ושפלתיה לתתאי וקאי עלה משמע דבכה"ג מיבעיא ליה הא שפלתינהו לתרווייהו הליצה מעליא היא דחליצה איכא וגלוי כרעא איכא וכו' ע"ש. ולפמ"ש בקונט' דאיירי שלא חלצה אלא המנעל א"כ לא פליגי הבבלי והירושלמי אהדדי. א"נ בירושלמי איירי שהתירה למנעל ותזרה והתירה לאמפיליא ואח"כ חלצה למנעל ואח"כ חלצה לאמיפליא חליצתה פסולה לפי שאין החליצה וההתרה על הסדר אבל באמפיליא של בגד אין התרתו וחליצתו כלום דבעינן שלא יפסיק התרה וחליצה מדבר הכשר לחליצה:

(שם) אר"ח מ"ד יוצאין באמפיליא של בגד וכו'. כתב בש"ע א"ח סי' קכח סעיף ה' לא יעלו הכהנים לדוכן במנעלים אבל בבתי שוקים שרי וי"מ אם הם של עור. וכתב מג"א ונ"ל של בגד ומחופ' עור שרי בכל ענין ועמ"ש סי' תקנד סי' ו' ע"כ. וקשה הא מפורש כתב שם דשל בגד וממופה עור אסור וי"ל דסובר בט"ב דאסור משום תענוג אסור אפי' מחופה עור אבל בכהנים אינו אסור אלא משום קשירה ובבתי שוקים לא שייך קשירה ואינו אסור אלא משום לא פלוג ובכה"ג שהוא של בגד אין לגזור ודוחק:

(שם) בסנדל של שעם. פירשתי בקונט' דלאו שפיר עבד דתני' בברייתא וכו'. ובבלי דף קד גרסי' רבה בר חייא' עבד עובדא במוקי וכו' וכתבו תוס' ה"מ למפרך אימור דאמרי רבנן בדיעבד לכתחלה מי אמר וכו' ע"ש. דבריהם תמוהי' מנ"ל דברייתא בדיעבד תני' הי משום דקתני חליצתה כשרה הא קתני נמי בהך בבא והחוללת מן הגדול דהא ודאי לכתחלה שריא דזו היא כמצותה ועל כרחך לומר איידי דבעי ליתני בסיפא באנפיליא פסולה דאפילו בדיעבד פסולה תני נמי רישא דיעבד וכה"ג משני בבלי דף קב ע"א וע"ק בין לאביי דמוקי להך ברייתא כרבנן ומחופה עור ובין לרבא דמוקי לה כר"מ לתרווייהו לכתחלה חליצתה כשרה וצ"ע וראיתי ברשב"א בחי' דמסיק כמ"ש ועמש"ל ה"ב בד"ה הלכה וכו'. ובטור אה"ע סי' קסט כ' סנדל של עץ של סיב של שעם ומחופה עור וכו' או שחלץ באנפיליא של עור וכו' או במוק התליצה כשרה דיעבד ע"כ וכ' הב"י היכא למידק אנפיליא של עור אמאי אינה כשרה אלא דיעבד וצ"ל דצורת אנפיליא משונה וכו' ע"כ. וקשה א"כ נאמר שכל מקום יעשה סנדל של חליצה כמנהג מקומו וזה דבר אשר לא שמענו. גם מאי דקשיא לן אדברי תוס' קשיא נמי אטור. ומדברי הרמב"ם שכתב חליצתה כשרה לשון דיעבד אין ראיה שכן מנהגו לכתוב לשון הש"ס. גם מדברי הרא"ש יש להוכיח דסנדל של עץ מחופה עור אפי' לכתחלה חולצין בו שכתב והא דאר"י אמר שמואל סנדל ההפר כפשתן אין חולצין בו פירש"י בל"ק שיש תחתיו בגד וכו' ולא נהירא דלא גרע מסנדל של עץ דתנן במתני' חליצתה כשירה והוקמה אליבא דשמואל במחופה עור ודי"ה וכו' ונראה כל"ב שתפרו כמשיחת פשתן וכו' ונראה דאין חולצין בו לכתחלה קאמר וכו' ע"כ. ואס"ד דסובר הרא"ש דסנדל של עץ מחופה עור לכתחלה לא אמאי לא מפרש כפי' הראשון והא דקשיא ליה מסנדל של עץ ומחופה עור הא שמואל נמי אין חולצין לכתחלה קאמר א"ו פשיטא ליה להרא"ש דסנדל של עץ ומחופה עור אפי' לכתחלה שפיר דמי וצ"ע:

(שם) כיני מתני' בקושר מן הארכובה וכו'. כתב הרא"ש בפרקין והא דקאמר בירושלמי כיני מתני' בקושר וכו' לא בא למעוטי אלא לאשמועינן דבעינן שאף הקשירה תהא מן הארכובה ולמטה בסנדל שלהם שאינו יכולה לעמוד בלא קשירה ע"כ וכ"כ הרשב"א וקשה דבכולא תלמוד ירושלמי כשאומר כיני מתניתא בא להגיה ולפרש מתני' שאין לפרשה בענין אחר וזולת כפי מה שהגיה והא דפריך בבבלי רגלים פרט לבעלי קבין ס"פ מכתש שמעינן דמדאורייתא עד השוק איקרי רגל ולא למעלה ממנו כדפריך בסוגיין בסמוך וכ"כ הרא"ש. אך קשה מאי פריך הבבלי דלמא מרגלים ממעטינן מי שאין רגלו שלם והא ודאי דעד השוק נמי בכלל רגלו הוא. ומ"ש הרא"ש ותימה לפסול החליצה משום שנתקשרו הרצועות למעלה מן הארכובה דמאי נ"מ היכן נתקשרו הרצועות רק שחלצה נעלו מעל רגלו והא דקאמר בירושלמי עיקר חליצה התרת הרצועות נראה בסנדל שלהם לא היה יכול לעמוד ברגל בלא קשירה וכ"מ מלשון הירושלמי דקאמר קושרו עד שיכול להלוך בו וכו' אבל מנעל שיכול לעמוד בלא קשירה לא ידענא למה תפסול החליצה אם קשר למעלה מן הארכובה או אפי' חולץ בלא קשירה שלא נרמזה קשירה בתורה ולא נאמר כלל"ת ע"כ. ולענ"ד הדברים מראין בהיפך דדרך הסנדל והמנעל להיות ברגל עצמו עד השוק אלא שקושרין אותו למעלה מן השוק ובקרא כתיב וחלצה נעלו מעל רגלו הרי דקפיד קרא לחלוץ המנעל ממעל רגלו ועל החליצה שברגל עצמו לא קפיד ש"מ עיקר החליצה התרת הרצועות ומ"ש מדקאמר עד שיכול להלך בו נראה דכוונת הירושלמי שאף בעיקר חליצה התרת הרצועות מ"מ יהא המנעל ראוי לילך בו דבלאו הכי לא מיקרי נעלו. נמצאו כל דברי הירושלמי קיימין. והדברים ברורים. ועמ"ש בסמוך כתו' בד"ה שניא וכו':

(שם) והני עגה ביד עד הפרק וכו'. כ' הרמב"ם בפי' המשנה ערכין ריש פ"ה אע"פ שהיד ודאי היא עד פרק הזרוע אבל בנדרים הולכין אחר לשון בני אדם ע"כ. ותימה הא מפורש שם בגמרא דף יט ע"ב מדאורייתא הקיבורת כולו קרוי יד וכקידוש ידים הלכתא גמירי לה עד הזרוע. גם לא ראיתי להרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול שביאר דין קידוש ידים ורגלים עד היכן. ואף בפירושו פ"ב מזבחים האריך בשאר דיני קידוש ידים ורגלים ולא הזכירו וצ"ע:

(דף ס"ז ע"א) שנייא הא דכתיב מעל רגלו. כ' תוס' דף קב ע"ב בד"ה מאי מעל רגלו ש"מ שלופי הוא וא"ת הא איצטרך מעל להכשיר שוק לחליצה וכו' ע"ש. נראה שגירסתו אינה כגירסא שלפנינו דקאמר א"כ לכתוב רחמנא במעל רגלו אלא גירסתם סתמא א"כ מאי מעל רגלו וכו' ולפמ"ש לעיל בסמוך בד"ה כיני דקרא אתי לאשמועינן שיתיר הרצועות מעל רגלו ממילא שמעינן נמי מיניה דשלופי הוא דליכא למימר זרוזי הוא הא עדיין לא כתי' שילבש החלוץ המנעל בלא קשירה דנאמר שהיבמה תקשור הרצועות על רגלו בשלמא אי שלופי הוא שפיר דכתמא בשהולך לפני ב"ד נעלו קשור ברגלו ואמר קרא שתתיר הרצועות מעל רגליו אבל אי שלופי היא קשיא כמ"ש:

(שם) דהתיב בסנא והא כתיב ובשלייתה וכו'. כ' המהרש"א הא ודאי דרגלו דהכא ליכא לפרושי ירך דהא כתיב מעל רגלו ולמעלה מירך לא שייך חליצת מנעל וכו' ע"ש ולפמ"ש דחליצה דמעל רגלו היא התרת הרצועה אף למעלה מירך שייך התרת הרצועה כמו קב הקיטע שנקשר רגלו עד הארכובה וקשור למעלה מארכובה:

(שם) תני ר"ח כשר וכו'. ונראה דר"ח ור"ה לא פליגי דר"ח בע"ז של עכו"ם שיש לה ביטול ולא כתות שיעוריה ור"ה איירי בע"ז של ישראל ועיר הנדחת נמי לר"ח דמכשיר איירי בשופר מנכסי הרשעים המופקד בעיר אחר ולא נקבץ לתוך שללה והגבירים ביד הנפקד להביא לשם. והא דקאמר בסמוך הכל מודין וכו' היינו דבלולב לד"ה אפי' ע"ז של נכרי אין יוצאין בו דהע"ג דאית בי' שיעורא כשתא מיהת אינו נקרא שלכם. ודחקי' לפרש כן לקיים דברי הוס' בדף קג ע"ב בד"ה סנדל וכו' ע"ש. ועמ"ש בסמוך כתו' בד"ה הכל מודים וכו':

(שם) הכל מודים בלולב וכו'. משמע דאיירי בע"ז של עכו"ם כדפירשתי בקונט' דבע"ז של ישראל אף בשופר פסול דכתות מיכתת שיעורא ואף שופר צריך שיעור כדתנן פ"ג דר"ה. ואין סברא לומר דפליג הירושלמי אבבלי בהא. ומסוגיין קשיא לי אמ"ש המג"א בא"ח סי' תרמ"ט ס"ק כ' לולב שאינו ראוי להכילה כל שהוא שלו הע"פ שאסור בהנאה לכם קרינן ביה ע"ש. א"כ מאי קאמר ר"י בלולב כתיב לכם לא מבעל איסורי הנאה הא בלולב אף איסורי הנאה לכם קרינן ביה. ואף אם נאמר דסוגיין איירי בע"ז של ישראל כיון דאין לה ביטול לא מיקרי לכם אבל בשל עכו"ם שיש לו ביטול הע"ג דעכשיו אסורה לו מיקרי לכם מ"מ קשיא להמג"א שהרי קאמר שם דלכך הילטרך לטעמא כתות שיעוריה לפי שבלולב מיקרי לכם ע"ש ולא שייך כתות שיעוריה אלא בע"ז של ישראל כמפורש שם בש"ע סעיף ג' וצ"ע:

(שם) הכל מודים בסנדל של עיר הנדחת שהוא כשר וכו'. כ' הרמב"ם פ"ד מה' יבום הלכה כ' סנדל של תקרובת ע"ז ושל עיר הנדחת וכו' פסול. וכ' הה"מ והוסיף רבינו עיר הנדחת ופשוט הוא שהוא כתקרובת ע"ז שאין בטלה עולמית. וכתב שם בהגה"ס לפי גי' הה"מ תימה על רבינו היך מדמה עיר הנדחת לתקרובת ע"ז דלא בירושלמי שכתב בהדיא הכל מודים בסנדל של עיר הנדחת שהוא כשר דכתיב חלוץ הנעל מ"מ ע"כ. ודברי המגיה תמוהין דהא א"ר מנא כמה דאת אמר תמן יום תרועה וכו' כן את אומר הכא חלוץ הנעל מ"מ. ובסמוך מפורש מאן דדריש יום תרועה מכשיר נמי בשופר של ע"ז ה"ה מאן דדריש חלוץ הנעל מ"מ מכשיר נמי בסנדל של ע"ז ומאן דפוסל בסנדל של ע"ז פוסל נמי בשל עיר הנדחת וזה ברור:

(שם) מתני' מסייעת לר"י סנדל של קש וכו'. וקשה וכי אלימא ממתני' דתנן סנדל של עץ כשר ומפרשינן בתבטין של עץ וי"ל דדייק מדלא הודו למדרס ש"מ דבכולהו קב איירי כדפרישית בקונט'. וא"ת לר"י מ"ש אנפיליא דתנן ברישא חליצתה פסולה וי"ל שאני אנפיליא של בגד דאינו מגין והכי משני רבא בבבלי בסוגיין:

(שם) אבל חכמים לא הודו למדרס. והימא דתנן פ"ב דעדיות ג' דברים אמר ר"ע על שני הודו לו ועל אחת לא הודו לו על סנדל של סיידי' שהוא טמא מדרס ועל שירי התנור ארבעה שהיו אומרים שלשה והודו לו וי"ל הא דמייתי הכא ברייתא היא ותניא בה דלא הודו לו וכ"מ בבבלי שבת דף כו ע"א דגרסי' שם דתניא סנדל של סיידין טמא מדרס ואשה חוללת בו ויוצאין בו בשבת דר"ע ולא הודו לו והתניא הודו לו א"ר הונא מאן הודו לו ר"מ ומאן לא הודו לו ר' יוסי וקצת קשה דלא פריך בשבת ממתני' דעדיות דתנן הודו לו. ודברי הר"מ פכ"ה מהלכות כלים תמוהי'. וכבר הרגיש בזה התי"ע שם בעדיות. ולדינא משמע בסוגיין אפילו מאן דמטהר סנדל של קש מטומאת

אמרי ברוך ס"ק ד"ה הכל מודים בלולב וכו' איסורי הנאה וכו'. נ"ב דברי הירושלמי יש לפרש כיון דאסור בהנאה אין הישראל יכול לזכות בו דליכא זכיה באיסורי הנאה דקרא לכם כתיב והכא מיירי בע"ז של ישראל דהוא כבר שלו ומקרי גם עתה לכם ודו"ק:

מטומאת מדרס משום דאיירי בסנדל של סיידין שאינו עשוי כלל להילוך וקסבר האי תנא אף על גב דלפעמים מטייל בו עד ביתו לאו מנעל הוא אבל הטובה סנדל של עץ להלך בו הולך בו דסנדל מיקרי. ובבבלי בסוגיין ובפ' במה אשה מפורש מ"ד דיוצאין בסנדל של עץ בשבת מתיר נמי לחלוץ בו. ותמה אני מדברי הרמב"ם שבפ' י"ט מה' שבת פסק דאין יוצאין בו ובה' חליצה פסק דאין חולצין בו ואם חלץ חליצתה פסולה ובפכ"ה מה' כלים פסק דסנדל של סיידין טמא מדרס וצ"ע ועיי' בבבלי בשבת פ' אלו קשרים דף קיב. ומסוגיין יש ראיה לפירש"י והראב"ד דסנדל של סיידין הוא מעל קש ועיי' בחי' הרשב"א בשבת פ' במה אשה:

(שם ע"ב) **הלכה** כר"י לענין שבת. בבבלי פ' אלו קשרים דף קיב גרסי' א"ר יוחנן כמחלוקת לענין טומאה כך מחלוקת לענין שבת אבל לא לחליצה והוינן ר"י הליכה דמאן אי אליבא דרבנן לענין טומאה ולענין שבת מנא אבל לחליצה לא הוי מנא ותנן חלצה של שמאל בימין חליצתה כשירה ואלא אליבא דר' יהודה וכו' אבל לא לחליצה דמנא הוא אימר דאמרינן חלצה של שמאל בימין כשרה היכא דלמלתיה מנא הוא הכא למלתיה לאו מנא הוא דאר"י נפסקה התיזונה טהור אלמא לאו מנא הוא ע"ש. וקשה דלמא לעולם כרבנן והא דתנן חליצתה כשרה היינו דיעבד ור' יוחנן דקאמר אבל לא לחליצה מודו רבנן לר' יהודה לכתחלה לא ובבבלי בפרקין דף קג מפורש דשל שמאל בימין דיעבד דוקא כשר ואפשר לומר מכדי סתמא דש"ס דשבת למאן אזלי לר"י ור"י סובר הא דתנן במשנתינו חליצתה כשרה לשון דיעבד לאו דוקא אלא איידי דסנדל שאינו שלו נקטי'. הדע דהא לעיל בסוגיין א"ר הילא בשם ר' יוחנן אפי' סנדל כולו של עץ כשר והא אפי' לכתחלה מותר דהא מייתי סייעתא לר"י ברייתא דתניא בה סנדל של קש האשה חולצת בו והיינו אפי' לכתחלה וכן כתב הרשב"א בחי' שבת פ' במה אשה דף סו ע"ב בד"ה מאן הודו וכו' בשם תוס' הא דתנן סנדל של עץ חליצתה כשרה ה"ה לכתחלה ואיידי דבעי למיתני סיפא באנפיליא של בגד חליצתה פסולה ואפי' דיעבד תנא רישא חליצתה כשרה ע"כ ויש כאן חסרון הניכר וצ"ל ואיידי דבעי למתני סיפא בלילה חליצתה כשרה דוקא דיעבד תנא רישא חליצתה כשרה כדאמרי' התם ביבמות דף ק"ב לענין מנעל דנקט חליצתה כשרה איידי דבעי למתני סיפא אנפיליא של בגד חליצתה פסולה. ולא ידעתי למה להו להו' לומר איידי דסיפא לימרו איידי דלהתחיי' דתנא עמהן כגון סנדל שאינו שלו ושל שמאל בימין דקה"ל יוסף מפורש דדיעבד דוקא. גם דוחק לומר דכלל התנא כחד בבא הנך דחליצתן כשרה לכתחלה והנך דהיינן כשרים אלא דיעבד וצ"ע ועמש"ל הלכה א בד"ה בסנדל וכו'. במעיין מיהת דסבירא ליה לר' יוחנן חליצתה כשרה דסנדל של עץ לכתחלה הוא ה"ה לשל שמאל בימין דהא בחדא בבא תני להו חלצה בסנדל שאינו שלו או בסנדל של עץ או בשל שמאל בימין חליצתו כשרה. אך קשה מאי קשיא ליה ממתני' חלצה בשל שמאל בימין כשרה דראוי לילך בו שהרי הרצועות מחוברין בו ואפשר להדקו אבל נפסקה התיזונה אע"ג דראוי למנעל אחר התיקון כדמשמע מפירש"י שם מ"מ קודם התיקון לאו מנעל הוא לענין חליצה והיינו דקאמר"י אבל לא לחליצה. ותירוץ תוס' שם בד"ה אימור וכו' לא שייך הכא. לכך נ"ל לרבנן אפי' בלא תיקון יכול לילך בו כיון שנשארה אחת מהרצועות יכול לכרכה על המנעל ולענבה ברצועה א עצמה אע"פ שאינו יכול לקשרם כיון שאין שם אלא רצועה אחת ור' יהודה סובר דמתכו עלה ולא הוה מנא והיינו דפריך לרבנן ממתני' חלצה של שמאל בימין דלרבנן כיון דאיכא להפכה ולא מתכו עליה שפיר חולצין בו וניחא נמי קושית תוס' בד"ה אימור וכו' דלרבנן אפי' למלתיה דהיינו לשמאל מנא הוא שיכול לילך בו. ועיין היטב:

(שם) **כרך** ככנא. בקונט' פירשתי כרך סיב וכו' ויצא בו. ויותר נ"ל דנפסק לו הסנדל וכרך סיב ע"ג כדי להכניסו לביתו אבל לכתחלה אסור והא דתני בסמוך אבל מטייל הוא עד פתח ביתו נמי ע"י כריכה איירי. כן משמע בבבלי שבת דף קיב ע"ש:

(שם) **מהו** להחליף. בקונט' פירשתי דמיבעיא ליה בנפסקה התיזונה. אך קשה א"כ מאי קאמר ר' יוסי מתני' אמרה כן דלמא דוקא בצלימה דלמלתיה מנא הוא חולצין אבל בנפסקה דלמלתיה לאו מנא הוא אין חולצין וכה"ג קאמר בבבלי כמ"ש בסמוך בד"ה הלכה וכו' לכך נראה דמיבעיא ליה בצלימי' אם מותר להחליף או דלמא לאו מלבוש הוא א"נ דלמא מתכו עליה ופשיט שפיר ממתני' דמין מלבוש הוא:

(שם) **פרט** לב"ד סומא. נראה דאתי למעוטי סומא באחד מעיניו דלמעוטי סומא בשתי עיניו לא צריך קרא דלא גרע מדיני ממונות דלרוב הפוסקים פסול סומא בשתי עיניו לדיני ממונות. ובנימוקי יוסף בסנהדרין פ' אד"מ מייתי ראיה דסומא בשתי עיניו פסול לד"מ מהא דגרסי' בבבלי בריש פירקין ור' יהודה הדיוטות מנ"ל מדאיצטרך לעיני למעוטי סומין ש"מ דהדיוטות כשרים דהכ"ד סנהדרין בעי מדר"י נפקא דבעינן שיהו הסנהדרין מנוקין מכל מום והשתא אס"ד דסומא כשר לד"מ הא איצטריך לעיני למיפסל סומין בחליצה והכתי הדיוטות מנ"ל נהי דלא בעינן סנהדרין דלמא מומחין בעינן אבל אי בד"מ פסולי סומין לא איצטרך לעיני אלא למכשר הדיוטות ע"כ ותימא לדבריו למה להש"ס להזכיר סנהדרין ולהביא ראיה מדר"י תיפוק ליה אף בד"מ הדין כן ועוד מה יענה הרב בנימוקי ביום ראותו מ"ש בסמוך דאיכא לאוקמי מיעוטא דלעיני על סומא באחד מעיניו דמודה דפסול לד"מ והכתי הדיוטות מנ"ל דודאי לעיני משמע שתי עיניו נמי א"ו ליכא לאוקמי זקני דכתיב בחליצה או בסנהדרין שנקראים זקנים כדכתיב אספה לי שבעים איש מזקני ישראל או זקני הדיוטות ועמ"ש בר"פ. אבל מומחין אין נקראים זקנים אלא שופטים או אלקים והדברים ברורים כאין גמגום. ומ"ש הרי"ף שם בסנהדרין סומא באחד מעיניו כשר דר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח ד"מ דנין ביום וגומרין בלילה דהא כולי איכשי לא מצי למיחזי בלילה כדחזי סומא באחת מעיניו ביום וקתני דגומרין בלילה דין הוא שידון סומא בא' מעיניו ביום לכתחלה ע"כ לפמ"ש דלרבנן ממעטי' מלעיני סומא והיינו באחד מעיניו ובלילה מכשירין ומסיק בבבלי דף קד טעמייהו דרבנן דסברי חליצה כגמר דין ש"מ דגמר דין בלילה עדיף מסומא ודלא כהרי"ף וא"ל סובר הרי"ף סומא בשתי עיניו מותר לדון ד"מ כגמר דין וחליצה כגמר דין היא כדמסיק בבבלי בסוגיין לכך איצטרך קרא למעט בחליצה סומא בשתי עיניו דזה לא שמענו מעולם דסומא בשתי עיניו כשר לגמר דין ופשטא דמתני' כל הכשר לדון כשר להעיד משמע דלגמרי פסול דא"כ מלינו סומא בשתי עיניו ודוחק לומר דמתני' דוקא בתחלת דין איירי. וא"ל כיון דהבבלי פליג הירוש' דמוקי לעיני לכדרבא לריכים דייני למיחזי רוקא דנפיק מפומא דיבמה כמפורש שם בריש פרקין ורבנן ור' לעזר פליגי אי חליצה כגמר דין או כתחילת דין מ"מ בהא לא פליג הבבלי דמסברא סומא באחד מעיניו גרע מלילה וכמ"ש. ואפשר לומר לעולם סובר הירושלמי לעיני למעט סומא בשתי עיניו אתי ומהכא ילפינן דסומא בשתי עיניו פסול לד"מ אפי' לגמר דין. דע"כ לומר דהא הירושלמי סובר מאן דמכשיר חליצה בלילה סובר דחליצה גריעא מדיני ממונות והיינו שהיא כגמר דין דהא אמרי' לעיל בירו' בר"פ הלכה א, אפי' כמ"ד חליצה בגרים כשרה מודה בלילה שהיא פסולה שהרי ד"מ כשרים בגרים ופסולים בלילה. מיהו דעת תוס' בנדה פ' בא סימן דסומא בשתי עיניו כשר לד"מ. וא"ת מאי פריך לרבנן מלעיני הזקנים הא לעיני ארקיקה הוא דכתיב כדרבא לריכים דייני למיחזי רוקא מפומא דיבמה דכתיב לעיני זקנים וירקה ורבנן סברי רקיקה אינה מעכבת כדתנן בסיפא כ"ש דלילה אינה מעכבת. גם בבבלי בריש פרקין אמרי' לר"י הדיוטות נפקא ליה מדאיצטרך לעיני פרט לסומים וכו' כמ"ש לעיל בסמוך וקשה דלמא הא דצריך קרא למעט סומים היינו דוקא ברקיקה דאינה מעכבת אבל בחליצה דמעכבת בעינן סנהדרין וי"ל כיון דכתיב ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו משמע שפי דזקנים קאי אחליצה מלומר דקאי ארקיקה לחוד. וראיתי בסדר חליצה ממהר"ם סעיף סג שכ' יזהיר הרב ג' הדיינים וב' הנוספי' שיראו גוף הלילת המנעל ע"כ. והדין עמו דכ"ש הוא מהאי' הרוק דהא לעיני סמוך טפי לחליצה מרקיקה וכמ"ש ותימא שלא ביארו הפוסקים הראשונים דבר זה. עוד כתב בסדר הנ"ל בסעיף יב ולא יהא אחד מן המושב סומא אפי' באחד מעיניו ולא יהא בו שום מום. ובקונטרס מצות חליצה סוף ספר ג"פ בסעי' ז' כתב ואפי' באחת מעיניו דכתיב לעיני הזקנים וליכא שלא יהיה בהם מום ע"כ. ותימא דמשמע דטעמם לאו לדברי ר' יהודה הא אף ר"י לא קאמר שלא יהיה בהם מום אלא אמרי' דהדיוטות פסולים אבל השתא דמרבינן הדיוטות לכ"ע אין סברא כלל וכלל לפסול דיין שיש בו מום. וכן סומא באחד מעיניו נמי מסיק הש"ס דר"י מוקי קרא לעיני לכדרבא וכמש"ל. מיהו י"ל דמודה רבא דאיצטרך קרא לעיני נמי למעט סומא אלא דהש"ס פריך דאינו מיותר למעט סומא ואין למידק מיניה דהדיוטות כשרים כדדייק ר' יהודה. ובהגמיי' פ"ד אות י' כתב פר"ת סומא באחד מעיניו כשר לחליצה דלא ממעטי' סומא מלעיני לפי מאי דהדר ר"י וכיון דיכול לראות הרוק בעין אחת שפיר דמי ע"כ. ואפשר לפמ"ש לשיטת תוס' סומא בב' עיניו כשר לד"מ לא ממעטינן מלעיני סומא בענין אחד אבל לפוסקים דפסול לד"מ ממעטינן מלעיני סומא בא' מעיניו דתרתי ש"מ וכמ"ש ואפשר לומר שחששו לדר"מ דסובר דסומא בא' מעיניו פסול לד"מ דמקשי' ריבי' לנגעים. אבל הא דחששו לשאר מומים לא מצאתי טעם לדבר שהרי בעלי מומין כשרים לראיית נגעים חוץ מכומא כדתני' בת"כ וצ"ע:

(שם) **תמן** הוא אמר סימנית מעכבת וכו'. עיי' פירושי בקונט' ואף שהוא דחוק מ"מ הא דמשני ר' יוסי תמן כתיב ימנית משמע הכי. ועוד נ"ל לפרש דפריך תמן גבי רליעה אמר ר' לעזר דדוקא בימין כדתניא בברייתא ש"מ קסבר ר"ל אזן כתם ימין משמע וכאן גבי חליצה דכתיב רגלו מכשיר אפי' בשמאל ומשני ר' יוסי שאני התם דכתיב ימניה כלומר דהתם כתיב והגישו אל הדלת או אל המזוזה וקשיא הא בדלת אינו במזוזה אלא לקבוע מקום הוא דאתי שיהא הרליעה בדלת

וכאזן שהיא כמוך למזוזה שהיא בימין דדרשי' ביתך דרך ביאתך. ור"ל ליידי אמר לכך מלריך לעזר רליעה כאזן ימין דמגז"ש יליף אזנו אזנו ממלורע וכ"ה במכילתא ובספרי ובבלי והא דכתיב בדלת ובמזוזה דרשינן מיניה התם דבעינן מעומד ע"ש:

(דף ס"ח ע"א) **מאן** דאית ליה אזנו אזני לית ליה רגלו רגלו. פירש"י דף קד אזן אזן מופנה משני לדדין קרא דמלורע עני מיותר לגמרי ודרשיק אזן אזן לרליעה ורגל רגל לחליצה גבי רליעה תרי אזנו כתיב ורלע אדניו את אזנו ונתת באזנו ובדלת אבל רגלו אינו מופנה אלא במלורע אבל לא בחליצה ע"כ. וא"ת הא אף בחליצה מיותר דלכתוב וחללה נעלו וממילא ידעינן דמעל רגלו חוללו וי"ל דאילטרך לאשמועינן שתהא החליצה מעל רגלו ולא ממעל דמעל ועמש"ל הלכה א' בתוי' בד"ה כיני וכו':

(שם במתני') **ככה** יעשה כל דבר שהוא מעשה מעכב. כ' הא"ש דף קה וא"ת ולמ"ד עקימת שפתיו הוי מעשה האיך ממעטינן קריאה וי"ל דמ"מ מעשה גרוע הוא יותר מרקיקה א"כ לא דמי למנסיג בקול שהוא מעשה גדול ע"כ. ותימה מאי קאמרי דמעשה גרוע הוא מרקיקה עדיין קשיא למה אינה מעכבת הא בקרא סתמא כתיב ככה יעשה ומנ"ל למעט קריאה ועוד לדבריהם אף רקיקה נמעט דהא ודאי מעשה גרוע הוא מחליצה. גם מה שתי' דמנסיג בקול היא מעשה גדול קשיא דהא לא אמרו אלא עקימת פיו הוי מעשה וי"ל בתירוצם בתרא כוונו למ"ש בסנהדרין החוסם בקול בעקימת פיו קעביד מעשה שהבהמה מנהגת ראשה ואינה אוכלת וכן מימר דכדיבורו קעביד מעשה שאוסרו מבא"כ כאן דלא קעביד מידי דבקריאה לחוד אינה נפסלת אבל ברקיקה לחוד נפסלת כמפורש בבבלי. ובהכי ניחא מאי דקשיא ור"א שפיר קא"ל ר"ע. אלא דר"א מוקי לאינש אסיפא דקרא במעשה דעבדי באיש הרי הוא בכלל אשר לא יבנה וביון שלא בנה שוב לא יבנה אבל בקריאה לחוד אינה נפסלת. ותי' הראשון של תו' י"ל בדוחק:

(שם בגמ') **ואתיא** כר"ל. וקשה כר"ע מי לא אתיא דמי לא מודה ר"ע דלכתחלה בעינן חליצה ורקיקה לכך נ"ל דה"ג ואתיא כר"ע וה"פ מדקאמר תרוק משמע דבחליצה לחוד איפסלא מאחין ש"מ דאין רקיקה מעכבת דלר"א דקסבר רקיקה מעכבת ה"ל שני דברים המתירין אין מועילין זה בלא זה. וכן משמע בבבלי בסוגיין גם בסמוך גרסי' עוד היא דר"א. וא"ל לדחוק דר"א סובר אף קריאה מעכבת דסתמא דמתני' וכולה סוגיא משמע דלכ"ע אין קריאה מעכבת. והא דאמר ר' בא בסמוך דחכמים פליגי אר"ע ור"א היינו דר"א סובר דחליצה בלא רקיקה חליצה פסולה היא ופוסלתה ור"ע סובר דחליצה כשרה היא וחכמים סברי בחליצה לחוד לא עשה כלום ולא פסלה ופליגי אר"א דאף שני דברים המתירין מועילין זה בלא זה אי נמי שאני הכא כיון דעיקר חליצה התרת הרלועה לא דמיא לשני דברים המתירין דעלמא. ועמש"ל הלכה א בד"ה אע"ג וכו'. מיהו קשיא לי במתני' תנן ר"א אומר חליצתה פסולה ובבבלי בסוגיין קאמר לר"א חליצה לחוד לא פסלי דשני דברים המתירין אין מועילין זה בלא זה. והא דמשני ומוקי לה כר' היינו למאי דס"ד למוקמי ברייתא כר"א אבל לפי המסקנא דאתיא כר"ע אין סברא לומר דפליג רמב"ם אר"א הגדול אלא ר"א כר' או כרהב"ש ס"ל ובבלי גיטין דף כד ע"ב אמר שמואל כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה פסולה ופוסלתה וי"ל קסבר שמואל מדרבנן פוסל ר"א כיון דתלצה וקראה הכל יודעין דקריאה דבתר חליצה הוי ורקיקה היא לעולם קודם קריאה בתרא ואי אמרת תתייבם יאמרו הא ודאי בתר רקקה ואתי לאשתלויי חליצה לעלמא וכה"ג מבני בבבלי דף קה לר"ע ע"ש ונכון הוא. ועיין בכ"מ פ"ד מה' חליצה הלכה טו:

(שם) **א"ל** כמי שהן על הסדר. וקשה הא ר' בא קאמר בסמוך דלחכמים אף רקיקה מעכבת א"כ איך קיבל מרי אימי דאין הסדר מעכב הא אמרינן בבבלי ביומא דף מ' ע"ב מדסדרא לא מעכבת אף הגרלה לא מעכבת ש"מ כל דמעכב אף הסדר מעכב וי"ל כיון דאמר רב עיקר החליצה התרת הרלועה כמו שהן על הסדר ועמ"ש בסמוך:

(שם) **א"ל** כן אנן אמרין לסתום אוירה וכו'. עיי' פירושי בקונט'. ועי"ל בניחותא כן אנן אמרין יסתום אוירה בעלמא בהגביה ושבו יכול לעכב עניו. ועיי' בחי' הרשב"א למסכת כ"ב דף נח שהאריך בפי' סוגיא זו:

(שם במתני') **החרש** שנחלץ. כתב התוי"ט בשם נ"י בכל דוכתא תנן החולץ גבי יבם אע"פ שהוא נחלץ מפני שהיבם מסייע בחליצה שצריך שיתכוין לחלוץ מבא"כ חרש דלאו בר כוונה הוא וכ"כ הרמב"ם ע"כ. ולא ידעתי לכוון דבריו דמ"מ קשיא אין לנו להיפך הדברים ולעשות טפל עיקר בשביל כוונה מועטת. גם קשיא מאי מבני אליבא דהחולץ ליבמתו הא מיהת היא לא נחללה. וכ"ל דה"פ עיקר החליצה לומר כשם שהוללת נעלו כך היא נחללת מבית זה לזה יכוין היבם לפטרה בחליצה זו הלכך תנן החולץ ליבמתו שזו היא עיקר כונת החליצה אבל החרש אין בו כוונה לכך תנן החרש שנחלץ וכן יש לפרש דברי הרמב"ם ונכון הוא. אך קשה דמשמע לכך חליצת החרש פסול לפי שאינו בר דעת ובגמ' מפרש ר"י לפי שאינן באמר ואמרה אבל משום שאין בני דעו לא נפסלה החליצה וי"ל ר"י אתי לאשמועינן דאף תנא דמתני' סובר דתגילת חרש והרשת אינה כלום והא דתני פסולה אגב קטן. והיינו טעמא כיון דקריי' מעכבת במי שאינו ראוי לקריי' ס"ל כשני דברים המתירין שאין מועילין זה בלא זה כמש"ל בתו' בד"ה אתיא וכו' אבל משום שאינן בני דעת חליצתם פסולה ופוסלתם וכן מפורש בבבלי בפרקין דף ק"ו דה"ל חליצה פסולה אם לא נתכוונו שניהם ולפ"ז מתורץ קושית תוס' דף קה ע"ב בד"ה והא וכו' וא"ת מנ"ל לר"י האי טעמא דלמא משום דלאו בני דעה נינהו וכו' ע"ש דודאי פסולה נמי משום דלאו בני דעה נינהו אלא דנ"מ משום אינו באמר ואמרה אין כאן בית מיחוש ולא פסלה וכמ"ש, מיהו לפ"ז נ"ל דלית הלכתא כר' דאמר שני דברים המתירים מועלין זה את זה אלא כרהב"ש דאמר אין מעלין דהא בבבלי מסיק דרבא אית ליה דר' ינאי ואנן קיי"ל הלכה כר' מחבירו. גם הרמב"ם פסק פי"ז מה' פסולי המוקדשין דהלכה כר' ע"ש. ואפשר לומר דמודה ר' בכה"ג דאין מועילין זה בלא זה כיון דבלא"ה פסולה החליצה דלאו בני דעה נינהו. אבל באלם ואלמת דבני דעה נינהו פסקינן כר' דמועילין זה בלא זה. ומה נפמו דברי הרמב"ם פ"ד מה' חליצה בד"א כשיכולין לדבר שהרי ראויין הן לקרות אבל אלמת או אלם אין חולצין ואם חללו חליצתן פסולה ואין כחרש והרשת שחללו שלא עשו כלום לפי שהחרש או החרשת אינן בני דעת ע"כ הרי דפסק כר' ינאי ומפרש נמי טעמא דמתני' לפי שאינן בני דעת. ומיושב כל מה שהקשו עליו הרמב"ן והרשב"א וע"ש בהה"מ. ודברים נכונים וברורים הם והבן:

(שם ע"ב בגמ') **למען** ישמעון ולמען ילמדון. בבבלי חגיגה דף ג' גרסי' תניא למען ישמעון פרט למדבר ואינו שומע ולמען ילמדון פרט לשומע ואינו מדבר. וקשה למען ישמעון למה לי דהא ודאי מאן דלא שמע לא גמיר וכן מפורש שם בבבלי א"כ מדבר ואינו שומע נמי מלמען ילמדון נפקי ואף דמסיק התם למען ישמעון איצטרך שלא יהיו רחוקים בענין שלא ישמעו מ"מ לתנא דברייתא קשיא וי"ל דתנא בהם לא כתיב ולמען ילמדון קאמר היינו ממעטין מדבר ואינו שומע מלמען ישמעון א"כ חרש אינו מדבר ואינו שומע ל"ל קרא דלאו בני דעה נינהו וכי צריך קרא למען ישמעון למעט מדבר ואינו שומע ואייתר למען ילמדון ע"כ למען ילמדון לאחרי' הוא וממעטינן שומע ואינו מדבר אע"ג דגמיר לעצמו כיון דלא מצי למיגמר לאחריני' פטור. ובש"ס שם גרסי' רב אשי אמר ודאי למען ילמדו הוא דהס"ד למען ילמדו כיון דלא שמע לא גמיר האי ומלמען ישמעו נפקי אלא ודאי למען ילמדו הוא. והיינו כמ"ש. ופירש"י דחוק ורחוק לענ"ד. וע"ש בתוס' ובמהרש"א בד"ה בגמרא הרש וכו' מיהו בסוגיין משמע דתרוייהו ממעטין מלמען ישמעון ולמען ילמדון דהא חברייא אמרי' קאי. אך כנראה דלא פליגי. וגם חברייא אחרש כמדבר ואינו שומע ושומע ואינו מדבר אמרי' מילתייהו. והיינו דפריך עד כדון במדבר וכו' והא דמשני למען ילמדון למען ילמידון היינו כדפרישית דע"כ נ"ל דקרא למען ילמידון. ואין לורך להגיה כמו שהגהתי בקונט' ודלא כמ"ש בריש חגיגה בתוס' שם. אך קשה לי שומע ואינו מדבר איכא נמי בלמען ילמידון ע"י כתיבה. ואפשר כיון דמדאורייתא דברים שבע"פ אי אתה רשאי לכתבן לא הוי בכלל לימוד לאחרים:

(שם) **מה** בין קטן וכו'. לעיל פ' החולץ הלכה א האדכתי בסוגיא זו ע"ש. ובם בתו' בד"ה שמא וכו' המכתי על מ"ש תוס' דסובר הירושלמי דמקיש ר"מ אשה לאיש מדרבנן דמדקאמר שמא תמלא איילונית ש"מ דלית ליה היקישא ע"ש וכן יש להוכיח מדקאמר ר' מנא איש כתוב בפרשה וכו' ש"מ דלית ליה היקישא. וראיתי לטור א"ע סי' קסט שכתב קטנה שחללה לגדול נפסלה על האחין וכ' הב"י כיון דהסיקנא הלכתא עד שתביא שתי שערות משמע כל שחללה קודם לכן הויא פסולה וכ"ד הרמב"ם ע"כ. ואני תמה הא ר"מ דמתני' נמי סובר עד שתחלוץ משתגדיל ואפ"ה תנן ואם לא חללה חליצתה כשרה. גם הב"מ כתב שיש מי שנסתפק בקטנה שחללה אם היא כשירה בדיעבד או פסולה. וכ"כ הרשב"א בחי'. והאחרונים האריכו לפרש דברי הרמב"ם ע"ש. ול"נ דדייק הרמב"ם דחליצה פסולה דאל"כ לימא והלכתא כר"מ וגדולה מזו כתבתי לעיל פ' החולץ בד"ה תלן וכו' לשיטת הרשב"א למה לי הלכתא הא קיי"ל הלכה כר"מ בגזרותיו ע"ש. א"ו לאשמועי' דאפי' בדיעבד בעינן עד שתביא שתי שערות ודלא כר"מ ונכון הוא:

(דף ס"ט ע"א) **כללן** של דבר כל המעכב שומעין לו. נראה דברייתא זו אתיא כמשנה האחרונה דאמרה מצות חליצה קודמת למצות יבום דלמשנה ראשונה אין יכולים לעכב ביבום. והיינו דמיבעיא ליה כשניהן רוצין ביבום מי מעכבין עליהם וכופין אותן לחלוץ או לא. וכ"ה בבבלי פ' החולץ דף לט לכתך דמייתי משנה ראשונה ואחרונה אמר רב ואין כופין פירש"י אי ניחא לתרווייהו לייבומי אין כופין לחלוץ דנימא לאו למצוה מכוונים אלא אי בעי מייבם מיהו אם היא אינה רוצה

רוצה אם אפשר להטעותו מטעינן ליה ואם לאו כופין אותו לחלוץ דאמר ר"ש מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוכמין אותה וכו' ולאו דוקא מוכה שחין אלא כל אמתלא שתתן לדבריה כדתנן פ' המדיר מעשה בצידני במת והיה לו את צורכי אמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך אי אפשי לקבל ועוד הא פסקינן פ' המדיר הלכתא אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם. וכ' תוס' ממוכה שחין ובורסי אין ראיה שכן מאותן שכופין להוציא ומאגרת מרד אין ראיה דא"כ בלא אמתלא נמי והתם טעמא דמ"ת קודמת וכו' ע"ש והרשב"א בחי' הוסיף ולא ירדתי לסוף דעת רבינו דמהני שמשיגן שאין כופין אותה אבל לכוף אותו לא שמענו וגלא שגלוי הדברים מפי קדוש היה כ"ל בספר מדתניא בפרקין חליצה מעושית פסולה ע"ש. ול"נ שהדין עם רש"י דרש"י פי' ר"פ יש מותרות עשה דיבום אינה דוחה לא תעשה דנפקא לן בפ' כילד מועלתה יבמתו השערה. ותמה הרשב"א הא איתיה הך טעמא התם ואוקי רבא משום גזירה. ועמש"ל פ"ע ה"א בתו' בד"ה למה לי וכו'. ונראה דקשיא לרש"י קושית תוס' בבבלי פ' כילד דף כ' ע"ב בד"ה מיתיבי ואם בעלו קנו תימא דרבא גופיה מותיב מהך ברייתא והשתא אתותב מינה ע"כ. ונ"ל ודאי מעיקרא דשיין אמוראי לתרוצי מתני' דאין עשה דיבום דוחה ל"ת מדאורייתא קשיא ליה שפיר מהך ברייתא אבל השתא דאמרי' דאינה דוחה מדרים לקיש ל"ק ליה מהך ברייתא ולא חש לה דהא איכא תנאי דס"ל לא דר"ל דמסקינן בבבלי בנזיר דף מא בין לרבנן בין לר"א אית להו דריש לקיש דקאמר והס"ד במלקט ובריטני מצוה קעביד לא שרינן תער כר"ל וכו'. והא דאמרי' התם לרבנן הוכחה אחרינא דאיכא לגמרי מק"ו מנזיר מה גבי נזיר דאיסורא קעביד וכו' הא מפורש בם בתו' דליתא להך פירכא ועיקר הפירכא דפריך הרשב"א כמיך. גם לדידי קשיא אהך ק"ו דנזיר לרבנן מיר לאו הוטא מיקרי ולא קעביד איסורא ואין קרבנו ותגלחתו כא עכור עונו וכ"כ תוס' בשבועות דף ח' ועוד נמ"ד נזיר נקרא הוטא אף מצורע נמי נקרא הוטא כמפורש בם בשבועות ע"ש. לפ"ז הא דמשני הש"ס בבלי לעיל פ' כילד דף כא חליצה במקום יבום לאו כלום היא. לית ליה לרבא כלל אלא סובר רבא דשוין הם. ודחיי בעלמא דחי הש"ס דאפשר למוקמי הך ברייתא כרשב"ל אי לאו דרבא. אך גם לרבא קשיא הא קיי"ל כל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה וי"ל סובר רבא מדרשב"ל מוכח כדדרים רב דילפינן מועלתה יבמתו השערה דיש יבמה שעולה לחליצה ואינה עולה לייבום. שמעינן מהכא דלפי המסקנא יליף רבא מועלתה יבמתו השערה דחייבי לאוין בני חליצה ניהו ואסורין בייבום מדרשב"ל. מלה דברי רש"י ר"פ יש מותרות קיימין. ושמעינן נמי דליתא להך פירוקא דמשני חליצה במקום יבום לאו כלום היא אלא שוין הם והשתא דייק רש"י שפיר מדרב שאת דאף בשאר אמתלאות אין חוכמין למוכה שחין ל"ל קרא דאף בכל הנשים כופין אותו להוציא ואי משום מצות עשה דיבום הא אפשר בחליצה אלא ודאי מוכה שחין לאו דוקא. והא דמקשי תוס' מהא"ת רש"י מאגרת מרד. כוונתו מהא דפסקינן הלכתא אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם שמעינן דהלכתא כמשנה אחרונה ואין לנו לעבות פלוגתא בין רב לשמואל אלא אף הא דקאמר רב אין כופין נמי למשנה אחרונה קאמר ובשמעינן רוצין ביבום. ומה שהקשה הרשב"א מהא דתניא בפרקין חליצה מעושית וגט מעושה זימנין כשר וזימנין פסול. תמה אני פה קדוש יאמר דבר זה הא מסקינן חליצה מעושית וגט מעושה זימנין כשר וזימנין פסול הא דאמר רוצה אני והא דלא אמר רוצה אני הא כילד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ובהכי ניחא לן מ"ש תוס' אבל בשאר אמתלא אין נראה דכופין דא"כ למה היו טורחין לקמן פ' מ"ת להטעותו יכפוהו לחלוץ ע"כ. דכיון דבעינן שיאמר רוצה אני ודאי טורח גדול הוא לכפותו לכך ויש הרבה השבות והקלות בדבר וטוב מזה להטעותו. וכ"כ הרשב"א גופיה בפירקין דף קו בד"ה א"ל וכו' ע"ב כנ"ל לקיים דברי רש"י הברורים ונכונים כפי משמעות הברייתא דבסוגיין. וכמ"ש י"ל קושית תוס' פ"ק דף ט' ע"א בד"ה והרי וכו' תימא לר"י אמאי לא אמרינן לר"ע דניתי עשה ולידחי לא תעשה ע"כ. דהא אסיקנן דלרבא חייבי לאוין בני חליצה הן מדכתיב ועלתה יבמתו השערה ולר"ע ודאי לית ליה הך דרבא דקשיא קושית הש"ס בבלי דף כ' והימא חייבי כריתות וליכא לשנויי כדשנינן מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קידושין ת"כ לא תפסי בהו קידושין דהא לר"ע אף ח"ל לא תפסי בהו קידושין. מאי קאמרת א"כ ליפוי חייבי לאוין לר"ע בני ייבום דליתי עשה ולידחי ל"ת ולחליצה לחוד ליכא למימר דה; מדכתיב אם לא יחפוץ האיש לקחת ילפינן כל העולה ליבום עולה לחליצה הא והאי ליכא למימר דא"כ נ"ל דקרא כותב כללא דרשב"ל דהא אפשר נמי בחליצה והפ"ה מתיר קרא לייבם. ובכר הסיקנן לרבא חליצה וייבום שוין והיינו ממש כדיוקא דש"ס דנזיר שכתבתי לעיל בין לרבנן בין לר"א א"ו לר"ע להו בני חליצה ויבום ניהו ועמש"ל פ"א ה"א בד"ה יבמתו ופ"ו ה"ג בד"ה מתני' ופ"ד ה"א בד"ה המחזיר והבן כל הדברים ותראה שהאמת עד לעצמו:

(שם) **ועלתה** יבמתו השערה. בבבלי סנהדרין פ' ז"ב יליף לה מדכתיב זקני עירו ולא זקני עירה ולא יליף לה מועלתה יבמתו דמוקדם בקרא. אפשר לומר דסובר מועלתה לחוד ליכא למילף דודאי אף היא תובעת אלא כופו שיהיה גם היא נתבעת שגם הוא חייב בקיום המצוה. אלא כ' לעזר מיכנותו יתירא יליף ובבבלי מצריך יבמתו לחייבי לאוין שחולצין ולא מייבמין כמ"ש בתוס' בסמוך:

(שם) **וקריי'** מעכבת. וא"ת מאי פריך אע"ג דאין קריי' מעכבת לכתחלה מיהא מצותו לקרות וי"ל דפריך למה נקט התנא סדר הקריאה דמשמע דמעכבת ודוחק. לכן נ"ל דהוא כמו גופא ולא קאי אמתני' דהכא אלא שחוזר ושונה לשון הש"ס דפריך לעיל אמתני' החרש שנחלץ וקריי' מעכבת ושני ר' שמואל הראוי לקריאה וכו' כדי לאשמועינן דבעינן שיהא הקריאה על הסדר:

(שם) **מודה** שאם בא לאמרן שהוא אומר על הסדר וכו'. בבבלי בסוגיין גרסי' אר"י מצות חליצה קורא וחולצת ורוקקת וקראה מאי קמ"ל מתני' היא הא קמ"ל הכי מצוה והי אפיך לית לן בה. משמע דבדרא לא מעכב י"ל דהיינו אם היפך סדר האמור קריאה לחליצה וכן כולם אבל אם היפך בכתובים הנקראים אפשר דמודה דמעכב. מיהו גרסי' עוד שם מודה רבא בלא אבה כדר"ז כל הראוי לבילה וכו'. וכ' הרשב"א כלומר לא תנא לריכה לקרות בב"ד לא אבה בבת אחת וכ"כ הרי"ף והרמב"ם ולפ"ד אפי' בלא חפצתי לקחתה נמי כן וכו' ותימא מאי שייך הכא ראוי לבילה וכו' ואי אמרת אכולי מילתא היא לעולם לא ניחוש אפי' באינה יודעת וכו' ע"ש וכ"כ הרא"ש. ונ"ל דה"פ אע"ג דאין הקריאה מעכבת מ"מ אם קרא ושינה בה מעכבת וכדר"ז דאמר הראוי לבילה אין בילה מעכבת אפ"ה אם שינה בה כגון שבלל חוץ לחומת העזרה פסולה כדאי' במנחות דף ח' ע"א. ודוקא בלא אבה יבמי דאיכא שינוי במשמעות כדפי' רש"י משא"כ בלא חפצתי לקחתה א"נ אם שינה והפך הדברים כמ"ש בקונט' מעכבת ונכון הוא:

(שם) **מבין** שנראה הרוק שהוא יוצא מתוך פיה וכו'. נראה שר' אבהו פליג אהא דאמרו תמן דבעינן רוק דמתחזי על ארעא אלא בראיית יציאת הרוק מפיה סגי. וגם פשטא דליבנא משמע דפליג אבבלי דגרסי' שם אמר אביי רקקה וקלטתו הרוח לא עשה ולא כלום מ"ט וירקה בפניו בעינן וליכא וכו' הלכך היא ארוכה והוא גוץ בעינן עד דמטי רוק להדי אפי' והדר אזיל. משמע דס"ל וירקה בפניו ממש הוא ור' אבהו קאמר דבראייהו סגי ותו' כתבו בסוף פירקין והא דאמרי' בחולץ ורקתה קמנה רוקא דמתחזי על ארעא וכ"ה בסנהדרין ירושלמי שמא למצוה מן המובחר הוא דבעי הכי ע"כ. ותימא מאי ראי' מייתי מירושלמי הא מפורש כאן דאינו אלא למצוה מן המובחר וכדאר"א. ואי ס"ל דר"א פליג וכמ"ש א"כ אף אנו נאמר דאביי פליג אהא דהחולץ. ולא ידעתי למה לא הביאו ירושלמי דהכא. ומ"ש הב"י בא"ע סי' קסט בד"ה רקקה וכו' כ' רי"ו בשם הרמ"ה הא דאמרי' קלטת הרוח אינו כלום ולריכה לחזור ולרוק בפניו דוקא לכתחלה אבל אם עומדת שם אבל אם נתפזרו והלכו להם כשרה ע"כ. תימא וכי מפני טרחת הדיינין לא נעשה המצוה כתיקונה. ואי משום הא דאמרו בבבלי דף קה יבמה שרקקה תחלוץ ואינה לריכה לרוק פעם אחרת דלא לימרו רקיקה קמייתא לית בה מששא והתי למיסרי חלוצה לאחין. וה"נ דלמא אתי למישרי חלוצה לאחין כ"ל דלא דמי ברקיקה קודם חליצה ודאי איכא למטעי אבל ברקיקה שלאחר החליצה ודאי ליכא למטעי דא"כ בטלת מלות הרקיקה ועוד בכל מקום שאמרו תחזור ותחלוץ מדרבנן ניחוש להכי והא לחששו ברקיקה היינו טעמא כיון דסדרא לא מעכבת וככר נעשה כל מאי דאמר רחמנא חשו חכמים לטעותא ועיקרא דמלתא נראה דהכי ה"ק אם רקקה קודם החליצה רוק שלא הגיע לפני היבם לא נפסלה מן האחין. והיינו דקאמר לא עשה כלום אבל לאחר החליצה אין הרקיקה מעכבת ואם אפשר לתקן חייב' לחזור ולרוק. מיהו י"ל דלא עשה כלום לענין שלריכה לחזור ולרוק אבל אי לא רקקה כלל החליצה כשרה וכ"מ מדברי הרמב"ם שכ' פ"ד רקקה דם אינו כלום. וקשה הא כללא קיהיב בסוף הפרק כ"מ שאמרנו אינו כלום הרי היא כאלו לא נחללה וכו' ומותרת להתייבם ע"כ. וזו ודאי אסורה להתייבם שהרי החליצה כשרה אלא ודאי אינו כלום שלריכה לחזור ולרוק וכב"ש סי' קסט ס"ק לט כ' בשם הב"ח דמשמע מדברי תוס' אם הדייניס לא ראו הרוק פסול דהא כתיב לעיני הזקנים. ולא דק דלר"ע דרשת רבה לריכא דיינא למיחזי רוקה אינה אלא אסמכתא דהא וירקה קאי על בפניו ולא על לעיני וכו' ע"ש ומליאתו אל תיקו תבוב דהוא לא דק דודאי דרשה גמורה היא דבריש פרקין פריך בבבלי ואידך האי לעיני מאי עביד ליה מיבעיא ליה לכדרבא וכו' ואי לאו דרשה גמורה היא איך רלה למילף מיניה לר"י מדאיצטרך לעיני למעוטי סומים וזה ברור אך הרמב"ם כ' פ"ד מה"ח וכן אם לא ראו הדיינין שרוק כשילא מפיה כשר ע"כ. משמע דסובר דאסמכתא בעלמא היא דאל"כ למה לא תחזור ותרוק כמו ברקיקת דם או שלא בפניו וע"ש בהה"מ ול"ע:

(שם) **א"ל** אם יש בו להלותית של רוק כשר. כ' הרא"ש הגהו דבי מדרשא דאמרי מי כתיב וירקה רוק כבר דאפי' שותא דלא בעי לאלותי הרוק וכו' ע"ש. ובסוגיין משמע כשיפך דאף בבי מדרשא הלריכו לאלותי רוק והא דפשיטו מי כתיב וירקה רוק ה"פ אלו כתיב וירקה רוק משמע שתהא הרקיקה כולה מרוק אבל השתא דכתיב וירקה משמע כל שרוקקת כשרה דא"א בלא להלותי הרוק. אך הרשב"א כ' בתי' ואם רקקה ואינה שותת' ולא מוללת י"ל דאפשר שתרוק דם בלא להלותי הרוק וכ"כ הרמב"ם ע"כ. וכ' הלח"מ ונראה נוטה לזה לשון רבינו שכ' שאה"א לדם בנמלן משמע דוקא נמלן ע"כ. ולא ידעתי מאי נוטה דכ' הרב הרי מפורש כתב הרמב"ם רקקה דם או בהיה בותת מפיה אינו כלום ול"ע. גם בסוגיין קאמר אם יש בו וכו' משמע שיש רקיקה בלא להלותי רוק אלא בדם לחוד. מיהו לדינא נראה דלא פליגי אלא ה"ק אלו כתיב וירקה רוק להוד אבל השתא דכתיב וירקה סתמא אפי' בלחלותי רוק סגי:

(שם ע"ב) **כל** שאומרים לו חלוץ והיא ניתרת לך לאחר זמן. כתב הר"ב אשכנזי בתשו' סי' כה א"כ ל"ד האי דירוב' לגמרא דידן דתלוץ והיא ניתרת לך לאחר זמן כי עביד חליצה לפוטרה עביד אבל בגמרין דא"ל ובכך אתה כונסה פי' דהחליצה עצמה תתיר לך לכונסה הרי אין כוונה כלל ואדרבה כוונה הפכיית יש כאן ולכך אינה חליצה ע"כ. וקשה לדבריו מאי השיב ר"י לרשב"ל אמש הייתי בונה שהחליצה פסולה עד שיכוונו שניהם הא אף זו כוונה לפוטרה היא וי"ל קסבר הר"ב בהא פליגי ר"י ורשב"ל ר"י סובר בעינן שיכוונו שניהם לעקור הזיקה ותהא אסורה עליו כאחת אח ורשב"ל סובר כל שמכוין לעקור הזיקה ושתהא מותרת לכל אדם סגי. אך מדברי הרשב"א בחי' נראה בהיפך שכ' הך מעשה דר"ת בר ווא שבסמוך אתיא כר' יוחנן שכל שמתכוין לפטרה בחליצה אלא בטועה שיועיל לו מלך אחר כשרה ע"כ. ואפשר לומר שאני התם דאמר עקור זיקתך ממנה ורשב"ל דאמר חלוץ לה והיא ניתרת לך לאחר זמן דמשמע שעדיין זקוקה היא לו מאותו זמן והלאה. שוב ראיתי בה"מ שמחלק בכה"ג ע"ש. וכב"ש סי' קסט ס"ק נג קאמר דהמחבר חולק על הה"מ ע"ש ולא עיין יפה בדברי המחבר הן הן דברי הה"מ. מיהו נראה לי דהך מעשה דר"ת בר ווא סיינו הך מעשה דמייתי בבבלי בר"ת בר אבא שהטעו ותזר וא"ל שיחלוץ לה שנית כדפרבתי בקונט' וזו היא דעת הרמב"ם ונכון הוא. ודלא כב"ש סי' קסט סעי' נב ול"ע והא דאיתא בבבלי דאמר אביי ליכנס חלוץ לה ובכך אתה כונסה וא"ל ר"פ לא ס"ל נמי להא דאמר ר"י עד שיתכוונו שניהם והקשו הראשונים מאי קשיא ליה לר"פ דלמא כוונתו להטעותו לפסלה ואח"כ יכפנו לחלוץ חליצה כשרה ע"ש נ"ל דה"ק ליה ר"פ ש"מ דלית לך הא דר"י דאל"כ למה לך כולי האי להטעותו בענין שלריך לחלוץ שנית ולכך א"ל אביי והלא סיכא אימא ליה שלא נלטרך לחלוץ שנים. והא דר"ת בר אבא שהטעו במה שא"ל חלוץ ובכך אתה כונסה ולא א"ל ליתן לו מאתים זוז י"ל דאיירי שא"ל כך מתחלה והיכם רלה שתתן לו מעותיו קודם החליצה והא אינה יכולה להוליא מידו כמ"ש בא"ע סי' קס"ע סעי' ג' בהגה. א"נ במעשה דר"ת בר אבא כל כוונת היבם היה משום ממונא כמפורש שם והיא מתיירא כשאומר ליתן לו ממון שבחלוץ ירגיש בהטעות' דמוטב שייבמנה דהא בלא"ה רוצה ליתן לו ממון אבל במעשה דאביי אפשר שלא ירגיש בהטעאה שיסבור שהם טועים וסוברים דלאו משום ממון רוצה לייבמה אלא שחפץ בה. והיינו טעמא דמביא הש"ס באריכות מעשה דר"ת בר אבא וקיצר במעשה דאביי:

(שם) **א"ר** מנא אם אמר ע"מ נותנת. מכאן ראיה לדברי הרמב"ם פ"ו מה' אישות והגאונים דבאומר ע"מ לא בעינן דומיא דתנאי בני גד וב"ר הלכך ה"נ אע"ג דלא דמיא לתנאי ב"ג וב"ר נפי שאינו יכול לקיים ע"י שליח אפ"ה התנאי קיים. ולפ"ז אף החליצה פסולה אם לא נתנה לו. אך קשה שהרי כ' הרמב"ם פ"ד מה' חליצה איזהו חליצה מוטעת אם א"ל חלוץ לה ע"מ שאתני לך מאתים זוז או על תנאי כך וכך אע"פ שלא נתנה לו ולא נתקיים התנאי החליצה כשרה שהרי נתכוון לחלוץ לה ע"כ גם בבבלי גרסי' חליצה מוטעת חלוץ לה ע"מ שתתני לך ר' זוז. ונ"ל דס"ל לרב מנא כרבינא דגרסי' בבבלי במכילתין דף נג רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה וכו' ע"ב ברש"י ותוס' דקשיא להו מחליצה מוטעת. ולפי גירסת הירושלמי לק"מ דאיירי בדלא א"ל ע"מ ולא כפל לתנאיה אבל להרמב"ם קשיא דהס"ד בע"מ לא בעינן דומיא דתנאי ב"ג וב"ר אף בחליצה לא פקע זיקה כל זמן שלא נתקיים התנאי. וראיתי להרשב"א כתי' בסוגיין שכ' ואי הגון לנו מהייבינן נמי ליתן מדין שכירות דלאו אנוסה היא ולא דמיא לבורח מבית האסורין והיינו דאמרי' בירושלמי א"ר מנא אם אמר ע"מ נותנה ע"כ. לפ"ז אי אפשר לדחוק ולומר אף בע"מ בעינן שיהא התנאי בדבר שאפשר לעשות ע"י שליח ור' מנא מחייבה ליתן משום שכירות. אך קשה בה טובא חדא דס"ל להרמב"ם לקמן דין זה דדוקא באינו הגון לה אבל בהגון לה החליצה כשרה ולריכה ליתן; ואפשר לומר דלא בא לכאר אלא החליצה אם היא כשרה או פסולה אבל לא דין הממון. מיהו אין טעם לחלק למה יבטלנה דין דבר שא"א לעשות ע"י שליח מבאר דיני תנאי ב"ג וב"ר בשלמא הא דבעינן באומר ע"מ שיהא דבר שאפשר לקיימו לאו משום דדומיא דתנאי ב"ג בעינן אלא משום דהוי כמפליג בדבר ואין שם תנאי וכן מפורש בדברי הרמב"ם שם. ומעיקרא דינא פירכא פשטא דמעתתא משמע דר' מנא לאו משום שכירות קאמר אלא משום תנאי דהוי משום שכירות אפי' בלא אמר ע"מ למה לא תתן שכרו. וכי נאמר דבשכירות פועל לריך להיות כתנאי ב"ג וב"ר ול"ע:

(שם) **וקרא** עלוי חכמים המה להרע וכו'. ק"ק הא ודאי ביבם שאינו הגון לה איירי דאל"כ מה לו לר"ח להטעותו וכיון שכן אף דלא ידע להטיב מ"מ חכם הוא שיודע להטיב להאשה שפטרה ממנו וי"ל דכעס עלוי בשיש לו להטעותו בתנאי אחר ולא היה לריך לחליצה אחרת בעבשיו לריך לחליצה שנית כמ"ש בקונט' ועמ"ש בסמוך בתו' בד"ה כל ובד"ה א"ר מנא וכו':

(שם) **מ"ד** חליצה גנאי ע"י שפגם דבר אחד מן התורה וכו' וקשה מאי פגם הא למצוה אחרונה מצות חליצה קודמת וי"ל הא דמצות חליצה קודמת היינו משום שחששו שאינו עושה לשם מצוה ופוגע בערוה והיינו פגמו וא"ת מאי קאמר חליצה שבח למצוה שהאשונה הרי לא קיים המצוה כתיקונה דמצות יבום קודמת וי"ל היינו שבחי' דידע בנפשו שיבטול לשם נוי ולכך פירש ממנה:

(שם) **נאמר** כאן קריי' וכו'. תימה וכי מפני שנאמר קריאה בתורה בדבר טוב נאמר כל מקום שנאמר קריאה היינו לשבח לכך נ"ל דה"ג נאמר כאן וקראת שמו בישראל ונאמר להלן ונקראת שמי עליה. והיינו דכתיב ביואב כשלר על רבת בני עמון פן אלכד אני את העיר ונקרא שמי עליה. ואין בכל תנ"ך תיבת ונקרא כי אם בשני מקומות אלו ויליף להו שפיר מהדדי. א"נ ה"ג נאמר כאן קריי' ונאמר להלן ויקרא שמו בישראל והיינו דכתיב ותאמרנה הנשים אל נעמי ברוך ה' אשר לא השבית לך גואל היום ויקרא שמו בישראל והנך תיבות ויקרא שמו בישראל אין להם חיבור במקרא אלא ללמד מה כאן לשבח שהרי בועז קיים מצות יבום אף כאן ונקרא שמו בישראל דכתיב גבי חליצה לשבח:

הדרן עלך פרק מצות חליצה

(שם) **ב"ש** ועל עדות חולקין. כתב בס' יוחסין ר' יהודה בן בבא ור"י בן אבא אחד הן וריב"ב היה מן סכת הראשונים שלאחר סחרבן אלא שהרמב"ם כ' בהקדמתו לפי' המשנה ששניהם וקחשיב לר"י בן אבא בתבורה הראשונה ע"ש. וקשה הרי מכאן מוכח דר"י בן אבא היה קודם ב"ש וב"ה שאל"כ מאי פריך ועל עדות חולקין הא מלינו הרבה כיוצא בו בפ"ז דעדיות ע"ש. והא דאמרי' בבבלי ברכות פ"ד עדיות בו ביום שמינהו לראב"ע לנשיא נבנית לאו דבו ביום העידו כל העדיות השנוי' שם אלא שבו ביום חיברו מסכתא זו וקבעו בה כל העדיות שהעידו חכמים בו ביום ומה שהעידו חכמים הראשונים וי"ל בדוחק ול"ע. וא"ת מאי קשיא ליה לב"ש דלמא אף ר"י בן אבא לא קאמר אלא שאין ממאנין אלא ארוסות קטנות וי"ל דעדותו הוי שמלמדין את הקטנה שתמאן כדתנן לקמן בפרקין וכ"מ בבבלי בנדה וכ"מ ליכא לעדות דקאמר ממאנין את הקטנות משמע שאחרים מלמדין אותן ומסייעין בדבר וכה"ג דהיינו אחר נישואין ומשני בעיקר עדות חולקין דסברי ב"ש הא דקאמר ממאנין את הקטנות בארוסות איירי ובלא ע"י לימוד הגדולים אלא לפי שאין ממאנין אלא בב"ד הלכך נקט לשון ממאנין את וכו':

(דף ע ע"א) **אתיא** דב"ש כר"ל וכו'. בבבלי בסוגיין גרסי' וב"ה כיון דאיכא קידושין וכתובה לא אתי למימר דבעילתו בעילת זנות. וקשה ליבני ב"ה לית להו דר"ל ולא הוי בעילת זנות וי"ל הא דקאמר בבלי טעמא דב"ש שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לאו משום דהויא לה זונה למפרע אלא גנאי הוא שבעל אשה שאין לו בה קידושין ובהא מודו ב"ה דהא במגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי קאמרי ב"ה לריכה ממנו גט שני ומסיק בבבלי דהיינו טעמא דב"ה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ומסתמא לשם קידושין נתכוונו אבל בירוש' קאמר טעמא דב"ש דהוי זנות גמור וא"ת תיקשי לירושלמי מאי טעמא דב"ש במגרש ולנה עמו בפונדקי למה א"ל גט הא ודאי לשם קידושין בעל דודאי לא יעברו אלאו דלא יהי' קדש ולא תהיה קדשה. והו' כי בד"ה טעמא וכו' שאני התם כיון דגירשה ונתייחד עמה גלי דעתיה שבעילתו בעילת זנות אבל הכא שהי דרך נישואין וכו' ע"כ. נראה דלשיטת הירושלמי אין תירוצם מספיק דודאי אית לן למוקמינהו אחזקת כשרות ולא עברי אדאורייתא וי"ל הירושלמי לשיטתי' דקמפרש בגיטין טעמא דב"ש דמשהמא לא בעיל דס"ל לא יגרש את אשתו אא"כ מלא בה ערות דבר ומוחזקת ליה וה"ה דס"ל ככרי ב"ש כר"ל ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ומסתמא לא בא עליה:

(שם) **הדא** אמרה עברה ומיאנה וכו' אין מיאוניה מיאונין. וא"ת הא דייקינן לקמן במתניתין מפיטון הגמל דלב"ש מיאוניה מיאונין וי"ל רב חסדא דאמר לקמן בדיעבד הוי מיאון

סוכר

טכר עטמייהו דכ"ש לאו משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא משום פירי דאי אמרת תולין שמיע ואכיל וכ"ה בבבלי והיינו דקאמרו כ"ש פיסון הגמל כמדה כפיסה מדד שהפסיד נכסי מלוג שלה ונתבטל טעם התקנה שתיקנו שאין הנשואין ממאנות. וא"ת למ"ד טעמא דכ"ש משום בעילת זנות תיקשה קושית הש"ס לקמן המעשה דבר שלא כשורה מתירין ערוה שלו י"ל כמ"ש תוס' קידושי קטנה דרבנן ואפקעינהו רבנן קידושי מיניה מיהו לר' אבון דאמר לב"ש הוי איסורא דאורייתא כמה שנעשה בעילתו בעילת זנות הדרא קושיא לדוכתה וי"ל ר' אבון מפרש הא דתניא א"ל ב"ש פיסון הגמל כמדה כפוסה מדד היינו שנהג מנהג רמאות בקידושי הקטנה היא ואפקעינהו רבנן לקידושי מיניה וכה"ג מצינו בכמה מקומות בבבלי והרשב"א בחי' כר"פ כ' בפ"א אין ממאנין אלא הרובות כדיעבד מיאוניה מיאונין והיינו דקתני אין ממאנין ולא תנן נשואות אינן ממאנות ומייתי ראיה מפיסון הגמל כדמסקינן לקמן ע"ש. וקשה מאי ראיה מייתי מדלא תנן נשואות אין ממאנות דא"כ לא שמעינן נכנסה לחופה ולא נבעלה כמ"ש בסמוך בתו' בד"ה נכנסה וכו' ומפיסון הגמל אין ראיה דסוגיין לקמן למ"ד טעמא דכ"ש משום פירי וכמ"ש בסמוך ורבה ורב יוסף בבבלי פליגי עליה ומפרשי טעמייהו דב"ש משום שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ונראין דבריהם ואיך מייתי ראיה מירושלמי דלקמן ולא ראה תחילת הסוגיא דאיכא מאן דפליג וסובר לב"ש כדיעבד אין מיאוניה מיאונין וי"ל הרשב"א מפרש הא דפריך בסמוך וכי העושה דבר שלא כשורה מתירין ערוה שלו היינו לר' אבון דאמר לב"ש בעילת זנות מדאורייתא היא ומסיק ר"ת דליתא לדר' אבון וב"ש סברי אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות נמי מדרבנן וכדאמרו כולהו אמוראי בבבלי וכמש"ל וכוותייהו נקטינן. ובזה מיושב קושית תוס' הנ"ל. מיהו קושית הרשב"א צ"ע:

(שם) **נכנסה** לחופה ולא נבעלה וכו'. בבבלי בסוגיין גרסי' נכנסה לחופה ולא נבעלה מאי איכא למימר. משמע דפשיטא ליה דהפי' בנכנסה לחופה ולא נבעלה סברי ב"ש דאינה ממאנת. והדין עמו כדפירש"י מדקאמרי אין ממאנין אלא ארוסות משמע לאפוקי נכנסה לחופה ולא נבעלה או שמסרו בלותי האב לשלוחי הבעל דנפקא לה מכלל ארוסה. מיהו להירושלמי דמיבעיא ליה י"ל דלכך לא נקט נשואות אינן ממאנות לאשמועינן דכדיעבד מיאוניה מיאונין וכמ"ש בסמוך בשם הרשב"א. ויש לסניא ראיה לדעת הרשב"א בהא דגרסי' בבבלי לעיל דף פט ע"ב תניא מאימתי אדם יורש את אשתו בקטנה בב"ש משתעמוד בקומתה ובה"א משתכנס לחופה. ומסיק ב"ש תרתי בעי משתכנס לחופה ועמדה בקומתה ופירש"י את אשתי קטנה אם מתה ולא אמרינן שמא עתידה היתה למאן ואישתכח דלאו אשתו היא. וקשה לב"ש למה לי שהעמוד בקומתה הא היינו סברי משנכנסה לחופה אינה יכולה למאן עוד א"כ למה לא יירשנה. מיהו אי בדיעבד לב"ש מיאוני כשואה הוי מיאון ניחא:

שם) **קטנה** שהשיאה אביה וכו' אפילו בן חורגת וממאנת. וקשה בכיפה תנן איזו קטנה שצריכה למאן כל שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה למה לא תנן נמי את זו שהשיאה אביה ונתגרשה וי"ל כמיך אהא דתנן בנדרים פ' ואלו נדרים יתומה בחיי אביה וכיון שדינה כיתומה ממילא קידושיה קידושין כקידושי קטנה:

(שם) **מה** אנן קיימין אם באומרת וכו'. בבבלי פליגי ר' הושעיא ועולא ואתיא דר"א כרב ורשב"ל ודעולא כר' יוחנן. וכ' הרשב"א בחי' לר' הושעיא ל"ש אמרה איני רוצה בניבומיך ול"ש אמר איני רוצה לא בניבומיך ולא בניבומי אחיך לעולם אינה יכולה למאן לאחר מיתת בעלה תדע מדמקשה לעולא ממתני' כל שיכולה למאן וכו' ולא מקשי מינה לר"א ולעולא ל"ש אם פירשה איני רוצה בניבומיך ולא בניבומי אחיך ול"ש מיאנה כתם הוי מיאון לעקור זיקתה ומיהו אסורה לאביו ולשאר קרובי המת משום דרמי בר יחזקאל ע"ש. הנה מ"ש לר"א אפילו מיאנה בניבומי בעלי בפירוש לא מהני הוא דלא כירושלמי דהא ר"א כרב ס"ל ולרב דוקא באומרת כהם אי אפשי בניבומין אבל אי אמרה בפירוש אי איפשי בניבומי אחיך עוקרת הזיקה. וכן מפורש בדברי הרשב"א פ"ק דף יג בד"ה הא וכו' והא דלא כירושלמי וכו' ע"ש ולאייתו אינו ראי' דודאי עד דלא אסיק הא דרמי בר יחזקאל ע"כ לומר דר"א פליג אפילו פרשה אי איפשי בניבומי אחיך לא מהני דלא תיקשי לן מתניתא אבל לבתר דאסיק הא דרמי ב"י תו אין להפליג פלוגתייהו ואמרי' דאף ר"א מוד' בפרשה אי איפשי בניבומי אחיך דעוקר' הזיקה וכדמסיק בסוגיין. והא דלא פריך בסוגיין ממתני' כל היכולה למאן וכו' ארב ורשב"ל ככר תירצתי לעיל פ"ק ה"ב בתוס' ע"ש. ומ"ש לעולא וכו' ל"ש מיאנה סתם וכו'. כך דינא מפורש בסוגיין דבסתם פליגי וקאי' דעוקר' זיקתה. ומה שנראה מדבריו דבאומרת אי איפשי בניבומיך ובניבומי אחיך אני רוצה אף עולא מודה דאינה עוקרת זיקתה. כן מוכח בסוגיין מדמוקי פלוגתייהו בכהם ב"מ כמפרש כ"ע מודו. מיהו בהא פליגי הבבלי והירושלמי דכאן מפורש לר"י מותרה לרה לאביה וכלה בחמותה ובבבלי מסיק קסבר עולא צרת ערוה שהיא דאסורה מפני שנראית כצרת בתו בשעת נפילה. והרשב"א כ' פ"ק דף יג ס"ה דס"מ לשנויי כגון שמתה והכי מוקי לה בירושלמי אלא דבגמרין בעי לאוקמי אפילו בעודה חי' וכדרמי בר יחזקאל דקי"ל כוותי' ע"כ. הנה מ"ש דבעי לאוקמי אפי' בעודה חי'. אינו מספיק דס"מ לאוקמי כשאין שם יבם אלא אביה וכדמוקי ר' אבודימי בסמוך אלא עיקרא דמילתא ברוצה לאוקמי אליבא דהלכתא. ויותר נ"ל משום דלפי תי' הירושלמי קשיא הא דמקשה הרשב"א לעולא מהא דאמרו בבבלי דף קח ע"ב אין יבום לאחר מיתה אפילו במקום שניה ותירץ הרי"ף דהתם נמי טעמא כדרמי בר יחזקאל שנראית כשעת מיתה כלכת אחי אמו ע"כ א"כ בלא"ה נ"ל דאית ליה לעולא הא דרמי בר יחזקאל. ובעיקר קושית הרשב"א נ"ל דס"ל לעולא בשנייה כחמירו דדברי סופרים לריכים חיזוק יותר משל תורה כדאמרי' בהרבה מקומות בש"ס. ותו' כ' דף קח ע"ב בד"ה יש וכו' דוקא באיסור שנייה דהיא דרבנן קמיבעי' ליה אבל באיסור ערוה דאורייתא תנן כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת ע"כ. וקשה הא במתני' תנן ולא מיאנה אבל בשמיאנה אפשר דמהני. והא שאפשר לפרש שמגנה ולא מיאנה בחיי הבעל הא איכא נמי לפרושי ומתה ולא מיאנה כדשנינן בסוגיין והא דהבבלי משמע ליה פשוטא דמתני' שאינה יכולה למאן אחר מיתה הבעל מדפריך שם בסוגיין ותמאן השתא וכו' י"ל אף זו לעולא משום גזרה היא ובעל ההיבעי' בבבי' לא ידע גזרה דרמי בר יחזקאל וכמש"ל. וראיתי למהרש"א דף קח ע"ב דגרס בגמרא בשיתה כוותה לאכת אחי אמו שהיא שנייה לו וכו' ותתייבם צרתה ומפרש דהאי דוקא מיבעי' ליה כיון דמיאנה מבואי אחיו אין זו צרת השנייה וכו' ע"ש שהאריך ואמר שפירושו ברור. ואני תמה מפירושו זה מי איכא למ"ד דצרת שנייה אסורה אדרבא מפורש בדברי הרי"ף והרא"ש רים פ"ב ושאר פוסקים דמותרת וז"ל הטור ריש סימן קעד יבמה שהיא אסורה ליבם בלאו או בעשה או באיסור שניות מדרבנן היא חולצת וצרתה או חולצת או מתייבמת וכ"ה בש"ע שם וביותר יש לתמוה שמביא ראיה מדברי הטור ובלי ספק שע"ם יש בדברי טור סי' קע"ג וצ"ל וצרתה חולצת או מתייבמת גם בדברי הש"ע שם סעיף יג צריכין לתקן כן. ובב"ח ובח"ש לא עיינו כל הצורך ע"ש. והפשר לומר דסובר הטור הע"ג דצרת שנייה דעלמא שריא ביבום צרת שנייה ממאנת אסורה דהא כיכר שמואל צרת ממאנת דעלמא אסיר' גזרה אטו צרת בתו ממאנת כמפורש בבבלי דף יב אלא דר"י פליג ומתיר בצרת ממאנת דעלמא דלא גזר צרת ממאנת אטו צרת בתו אבל צרת שנייה גזרינן אטו צרת בתו כמפורש בדברי הרי"ף והרא"ש לכך אסור' האי שנייה למאן לאחר מיתה דלא ליתי למשרי צרת בתו ממאנת ע"ש. אך קשה בשלמא גבי שנייה פלמה גזרינן משום דנראית כשנייה בשעת נפילה והי שרינן לה לצתייבם אתי למשרי צרת בתו ממאנת אבל בצרת שנייה ממאנת ליכא למטעי ועיי' בחי' הרשב"א בסוגיין וכמ"ש בתו' בסמוך וצ"ע:

(שם ע"ב) **תיפתר** שאין שם יבם אחר אלא אביה: עיין פירושי בקונט'. וא"ת כיון דחששא משום שעת נפילה לוקמי אפי' בתרי אחי ומשום שנראית' וכו' כדמשני בבבלי בסוגיין, וכמ"ש בסמוך וי"ל דא"כ מ"מ דר' יוחנן דמתיר צרה לאביה וכלה בחמותה. גרסי' בבלי לעיל דף יב ע"ב כי אתא רבין א"ר יוחנן אחת צרת ממאנת ואחת צרת איילונית ואחת צרת מחזיר גרושתו כולן מותרות. וכ' הרשב"א ודוקא צרת ממאנת דעלמא אבל צרת בתו ממאנת אסורה כדרמי בר יחזקאל הואיל ומשעת נפילה וכו' ולקמן נמי אמרי' גבי כל שיכולה למאן וכו' ותמאן השתא ותתייבם ואסיקנא כדרמי ע"כ. וקשה אי ס"ד דר' יוחנן אית ליה דרמי ס"ל לאסור אף צרת ממאנת כדאמרי' שם בבבלי אליבא דשמואל דגזרי' צרת ממאנת דעלמא משום צרת בתו ממאנת והא נאמר דפליג ר' יוחנן אשמואל וס"ל דלא גזרי' אטו צרת בתו קשה א"כ ס"ל לר"י לפרש באיילונית אפי' היא בתו כדפריש רבא ומדסתם דבריו משמע דצרת ממאנת וצרת איילונית שוין בדיניהם וא"ל קסבר ר"י צרת בתו איילונית אסור' אם נראי' כצרת בתו בשעת נפילה דהיינו שנמלאת איילונית לאחר מיתת הבעל דא"כ קשי' הא דתני' בתוספת' וכולן שנמלאו איילונית בין בחיי הבעל בין לאחר מיתת הבעל מאי קמ"ל וכ"כ תוס' דף יב ותירצו לרב אשי איצטרך לאשמועינן דאפי' בחיי הבעל לא תיישי' שמא קיבל' ולרבא איצטרך דלא אמרי' באיילונית שנראית כצרת בתו בשעת נפילה ע"ש. והירושלם אלו ליכא לתרולי לר"י לפמ"ש דס"ל צרת איילונית אפי' הכיר בה שריא וצרת בתו איילונית אסור'. לכך נראה דר"י אף בצרת בתו ממאנת מתיר דומי' דאיילונית ולית ליה הא דרמי בר יחזקאל כמפורש בסוגיין דר' יוחנן מתיר צרה לאביה וכלה לחמותה ולכך כללן יחד צרת ממאנת וצרת איילונית דלענין צרות שניהן שוין. אך נפ"ו קשה לפוסקים שכתבו הא דרמי והא דר"י להלכה וצ"ל דהירושלמי והבבלי פליגי בדברי ר' יוחנן ודוחק גם קשה מנא להו הא וצ"ע:

(שם) **הרי** איילונית כמי שאינה בעולם. עיי' פירושי בקונט'. וכ"פ הרשב"א לעיל דף יב בד"ה אמר רבא וכו' ע"ש. מיהו ליפנא כמי שאינה בעולם לא משמע כן לכן נ"ל דה"פ איילונית

אפי' הכיר בה הוי מקח טעות והרי כמי שאינה בעולם ודמיא להא דתנן במתני' פ' המדיר יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל ועכשיו אינה יכולה לקבל וכה"ג אמרי' לענין חוקת עבן וריח והכך אפי' שתק כמה שנים לא הוי תוקה שאין אדם מוחל עליהם ועיי' בח"מ סימן קנה סעי' לו. ה"נ איילונית אין אדם מוחל על מום זה לעולם. ועיי' בתו' וכרשב"א דף כ' ע"ב בד"ה או שנמצאו וכו'. וכ"ל אע"ג דאיילונית הוי מקח טעות מ"מ לריכה גט וכדדייקו תו' והרשב"א שם ממתני' דכתובות פ' אלמנה ע"ש. ודקשי' להו א"כ לרתה תולצת ולא מתייבמת כדתנן במתני' כל שיכולה למאן ולא מיאנה וכו' ע"ש י"ל דאיילונית קלא אית לה וידוע שלא היתה אשתו אבל ממאנת אין לה קול ואין הכל יודעים שזו קטנה הראוי' למיאון וכ"כ תוס' דף יב ע"א בד"ה תני שהיו וכו' ע"ש. ומדברי הרשב"א הנ"ל נראה דס"ל לרבא בשהכיר בה לריכה גט ע"ש. וקשה א"כ מ"ט דמתני' דלרתה מותרת אפי' בשהכיר בה הא כיון דלריכה גט דמי' ללרת ערוה ותסא לרתה חולצת ולא מתייבמת וצ"ע:

(שם) **ותמאן** במאמרו ותנשא לשוק. וא"ת דלמא סובר ר' אסי אינה ממאנת לזיקתה וי"ל א"כ למה ליה למוקמי מתני' בשני יבמין הא אפי' ביבם אחד נמי איכא לאוקמי מתני' ופליגי ב"ש וב"ה אי ממאנת למאמרו אלא ודאי פשיטא ליה לרב אסי דלכ"ע ממאנת לזיקתו ופריך שפיר תמאן במאמרו ובזיקה ותנשא לשוק והא דקאמר תמאן במאמרו ה"ק מא"ל אי ממאנת במאמרו ובזיקה אמאי תמתין תמתן מיד וכשתגדיל תנשא לשוק ואי אינה ממאנת אלא למאמרו והזיקה במקומה עומדת תנשא לאחיו ומשני כאומרת אי אפשי בך אבל באחיך אני רוצה וה"ל מיאון לאו זיקה וכמ"ש בקונט'. ובבבלי קאמר רב הכי מיאנה בזה מותרת אפי' לו וע"ש:

(שם) **ביבמה** שנפלה לפני תשעה יבמין. והימא מ"ש תשעה משנים וע"ק הא דמשני דאיירי בשהשיאה אביה א"כ קשיא לב"ה וכי ממאנת בקידושי תורה לכך נ"ל להגיה ביבמה שנפלה לפני יבם אחד היא מתני' ושעשה בה מאמר ולב"ש אינה ממאנת למאמרו כיון דעדיין אגידא ביה מחמת זיקה אף למאמרו אינה ממאנת ולכשתגדיל לריכה גט למאמרו וחלילה לזיקתו וב"ה סברי דמ"מ מהני מיאון למאמרו ואינה לריכה אלא חלילה לכשתגדיל. ופריך ותמאן למאמרו ותינשא לשוק כלומר אמאי לי תמאן גם לזיקה דפשיטא ליה לב"ש דממאנת גם לזיקה ול"ג ותמאן למאמרו ותינשא לאחיו דהא אוקמינא ליה ביבם אחד ומשני פלוגתייהו בשקידשה אביה להבעל ואינה יכולה למאן לעקור זיקת הבעל אלא מאמר היבם לחוד. אך קשה מנ"ל לב"ש דקסבר ר' הושעיה דממאנת לזיקתה דלמא כרב ורשב"ל ס"ל דאמרי לעיל דאינה ממאנת לזיקתה גם בבבלי בסוגיין מפורש דסובר ר' הושעיה דאינה ממאנת לזיקתה וע"ק מאי דוחקיה למוקמי' מתני' בשקידשה אביה ול"ל ריבא וסיפא כתרי גווני דרישא אין ממאנין אלא ארוסות ודאי בקטנה שהשיאוה אמה ואחיה איירי לוקמי מהני' בשאומרת בפירוש אי אפשי בך אבל באחיך דהיינו בעלה שמת רולה אני דבכה"ג לכ"ע אינה עוקרת הזיקה כמש"ל בפרקין בתו' בד"ה מה אנן וכו':

(שם) **וקשיא** אלו העושה דבר שלא כשורה וכו'. כ' תוס' דף קז ע"ב בד"ה תרי וכו' ואין זו קושיא כ"כ דה"ל קידושי קטנה דרבנן ואפקעינהו רבנן לקידושי מיניה ע"כ. ול"נ דהכי פריך עד שאתה מתיר ערוה שלו משום שמפסיד נכסי מלוג שלה היה לכם לחכמים להוליא מידי נכסי מלוג שלה כדין בעל חוב המפסיד נכסיו שיכול לתבעו קודם זמנו של שטר כמפורש בח"מ סי' עג סעי' י' א"כ היה לנו להתירה אפי' בלא מיאון דאין לחוש לתורבה אלא לזו דהכל יודעין שלא ע"פ הדין נעשה כה אבל שבתה יאמרו מיאון אפי' שלא בפניו. ועמ"ש לעיל הלכה א' בתוס' בד"ה הדא וכו':

(דף ע"א ע"א) **ובי"ד** יושבין במיאונין. כ' הרשב"א בר"פ וי"ל דאיירי במיאון דמצוה ועי"ל דדוקא ללמדה למאן יש להרחיק אבל בשבלה מעצמה אין נמנעין מלהזקק לה דמה שנהגו יש שאין נזקקין לה שהרי אם אמרה בפני שנים ואפי' בפני הנוגי' אי אפשי בפלוני בעלי הרי זה מיאון ע"ש. והירושלמי מיאן בתירולו דדוחק להעמיד מנהגינו במצוה דוקא דא"כ ה"ל לב"ש וב"ה לאפלוגי בהדיא במיגו דלאו מצוה ועוד למ"ד צרת ממאנת אסורה למה לי פלוגתייהו דב"ש וב"ה בבעל ולא ביבם פשיטא דאינה ממאנת ביבם דהא ודאי ליכא מצוה ועמ"ש בתו' הל' א' בד"ה ב"ש ועל וכו' ולתי' השני קשיא מאי קאמר שהרי אפי' אמרה בפני תנוני וכו' הא ודאי ב"ש לא סברי הכי דהא אינהו בפני ב"ד קאמרי. אך עדיין קשיא מאי פריך הש"ס מהא דתני ברת מן המיאונין דלמא היינו דוקא בניבומין חיישינן דלמא מיתרעא לכי גדלה כדאמרינן בעלמא אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי אבל באירוסין לא חיישינן דלמא מיתרעא וי"ל:

(שם) **קול** יולא לנשואה וכו'. עיי' פי' בקונט'. ועי"ל אמתני' קאי מ"ט דב"ש דאמרי אין ממאנין אלא ארוסות משום דבתמא דארוסות אין לה קול ולא מיתרעא לכי גדלה אבל ניבומי יש לה קול יש לחוש שתתחרט ועמ"ש בסמוך בתו' בד"ה וב"ד וכו'. כתב הרא"ש פ"ק דכתובות בשם הנגיד הל"ר שמואל ברכת אירוסין לא בעי עשרה דהרי קידושין בפני שנים ואתה מלריך עשרה והרא"ש חלק עליו. ומסוגיי' נ"ל ראיה ברורה לדברי הנגיד דמ"ש אירוסין מנשואין אלא ודאי ניבומין דבעי עשרה ודאי יש להן קול אירוסין דבפנים אין להן קול. גם בבבלי בכתובות דף כג אמרי' עבידי אינשי דמקדשי ומגרשי בלנעה ע"ש ש"מ דלא בעי עשרה וצ"ע:

(שם במתני') **ר"ח** בן אנטיגנוס אומר כל תינוקת וכו'. כ' המהרש"א שהרמב"ם פי' א"ל למאן היינו שא"ל מיאון בפני שנים אלא תלך ותנשא ודקדק לפרש כן מדמייתי הש"ס הך דריב"ב ניבואיה הן הן מיאוני' המילתי' דרחב"א ולפ"ז ריב"ב לאו בקטנה דלריכה מיאון גמור איירי וכו' ע"ש. וקשה א"כ מאי קמיבעי' להו בבבלי דף קח פליגי רבנן עלי' דריב"ב וכו' ע"ש הא ודאי רבנן דרחב"א פליגי עליה ומלרכי מיאון גמור ורחב"א ודאי מודה ליה דהא אליביה אמר למעתתיה וא"ל היא גופא קמיבעיא ליה מי מודה ליה רחב"א וכמ"ש בסמוך דא"כ הא דפשיט מדקאמר שמואל הלכה כריב"ב ש"מ דפליגי דאין זו ראיה כלל כמ"ש בסמוך ועוד מדפשיט הש"ס מהא דאמר ר' אין לך מיאון גדול מזה ש"מ ניבואין מיאון גדול הוא כאומרת בפירוש אי אפשי בבעלי ומיאון גמור הוא לכל תינוקות. אך מה שהקשה הרשב"א בשם הר"ת להרמב"ם מאי איכא בין רחב"א לריב"ב דקאמר שמואל בתרווייהו הלכה כמותו ע"כ. לא ידעתי מאי קשיא ליה ודאי איכא לפרושי מדברי רחב"א שא"ל למאן כלל אלא ריב"ב חדית לן דרחב"א מיהו מיאון קלת בעי וצ"ע:

(שם בגמ') **אי** זו היא קטנה שלריכה להתגרש וכו'. עיי' פירושי בקונט'. והוא מתבאר מדברי הבבלי בגיטין דף סד ע"ב א"ר א"ר אסי לרור וזורקו הגוז ונוטלו זוכה לעלמו ואינו זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה בין לעלמו בין לאחרים. וכ' תוס' שם בד"ה כל וכו' שיעורי' דר' יהודה חפץ ומחזירו וכו' הוא לאחר שיעורא דפעוטות ע"ש. והשתא הא דקאמר ר' יוחנן ככא והיא מוליאה לאחר זמן היינו שיעורא דר' יהודה חפץ ומחזירו וכו' והיינו כדפרישי' בקונט' דשיעוריה דר' יוחנן הוה בתר שיעור דרחב"א דאמר כל שיודעת לשמור קידושיה וזהו שיעור לצרור וזורקו אגוז וניטלו כמפורש שם בבבלי. ואפי' למאי דאמר רבא התם דף סה ע"א דשיעורא כל שיודעת לשמור הוי כעונות הפעוטות מ"מ שיעורא דר' יוחנן למיאונין דהיינו חפץ ומחזירו לאחר זמן הוי בתר עונות הפעוטות כמ"ש. וא"ת מנ"ל דס"ל לר' יוחנן דחכמים פליגי אדרחב"א דלמא סובר ר' יוחנן דעונת קידושין למיאונין קודמין לעונת גירושי קטנה דה"נ אמרי' בבלי שם דף סה אמר רבה ג' מדות בקטן לצרור וזורקו וכו' וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון. הפעוטות וכו' וכנגדן בקטנה מתגרשת בקידושי אביה וי"ל סובר הירושלמי כיון דתנן בתרווייהו במיאון ובגט כל שיודעת לשמור וכו' ב"מ דשיעורא דשניהן אחת היא. אך קשה א"כ אף במתני' דהכא שיעורא כל שנותנין לה קידושיה ודבר אחר עמו ומוליאן לאחר זמן דומיא דגרושה ומנ"ל דפליגי חכמים עליה דרחב"א. ומדברי הרשב"א בחי' כאן ובמסכת גיטין נראה שסוא מפרש לירושלמי דר' יוחנן סובר דזמן גירושין הוא קודם זמן הפעוטות והיינו מביעורא דלרור וזורקו ופשיט ליה לש"ס דה"ס למיאונין ושיעוריה דרחב"א מאוחר לשיעור החכמים דפליגי עליה והיינו שיעורא דפעוטות ע"ש שהאריך. ותימא מדקאמר ר' יוחנן והיא מוליאה אותו לאחר זמן ש"מ דשיעורא דפעוטות קדים וע"ק לגירסתו בגיטין שם בדברי רבה ג' מדות וכו' שיעורא דגט קודם לשיעורא דמיאון א"כ מנ"ל ליתוב' לדייק מר' יוחנן דשיעורא דגירושין ומיאונין שוין וצ"ע:

(שם) **ע"ד** דר' לעזר מהו שתמאן ותטול קנס ממנו. עיי' פי' בקונט'. וקשה מ"ש מיתומה שנתארסה ונתגרשה דתנן פ' אלו נערות ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור וא"ל דמיבעיא ליה בממאנה לאחר הניבואין פשיטא דאין לה קנס דהא בתולה כתיב בקנס. וא"ל דמיבעיא ליה אליבא דר"י הגלילי דתנן התם בכתובות נערה שנתארסה ונתגרשה ר"י הגלילי אומר אין לה קנס דא"כ תפשוט דאין לממאנת קנס. וא"ל דמיבעיא ליה כשבא עליה אחר כאונס לאחר המיאון ותניא בבלי פ' אלו נערות דף לה ע"ב הממאנת אין לה לא קנס ולא פיתוי ופירש"י הממאנת בבעלה כגון יתומה קטנה שהשיאוה אמה ומיאנה בבעלה אין לה קנס שאינה בחזקת בתולה הואיל ונישאת ע"כ. הדבר תימא אחרי שבבר ניסת מי ס"ד דיהיב לה קנס הא כל נשואה בחזקת בעולה היא מיהו התם איכא למימר דבולה מילתא לדיוקא אתי כדמסיק התם בגמרא דף לו אבל הכא קשיא פשיטא. וכ"ל דמיבעיא ליה כשפיתה את הקטנה אח"כ כנסה ומיאנה בו אם יש לה קנס לר"א או לא. דבנערה מפותה אם כנסה אין לה קנס אלא כותב לה כתובה כשאר הבתולות כ"מ פ' אלו נערות וכ"כ הרמב"ם פ"ק מה' נערה בתולה. והשתא קטנה זו אלו לא כנסה היה חייב קנס ועכשיו שהשיאוה אמה ואחיה מי אמרי' השתא שמיאנה לר"א דאין מעשה קטנה כלום ה"ל כאלו לא כנסה וחייב קנס או דלמא הא מיהת כנסה ואין לה קנס ואף לא כתובה כשאר ממאנת. וכן יש לפרש הך בברייתא דפ' אלו נערות דתני הממאנת אין

לה לא קנס וא"ת הא תני נמי ולא פיתוי משמע דלא קנס היינו קנס דאנוסה וכ"פ רש"י וקנס דאנוסה ודאי יש לה ככה"ג י"ל תרווייהו כמפותה ולא קנס היינו ממון ולא פיתוי היינו שאר דיני פיתוי דלו היה לאבה אם הימ רוצה ליתן קנס. ותו' כתבו שם בד"ה הממאנת ונראה לר"י דה"פ אין לה קנס אם אנסה בעלה או פיתה אותה כשהיתה תחתיו קודם מיאון אע"ג כשמיאנה איגלאי מילתא למפרע דלא היתה אשתו והקשו על פי' זה מהא דקאמר התם בממאנת ס"ל כר"י וכו' דהא מודה ר"י בבעל כשהיא נערה יתי' בדוחק דאיירי כשפירש בסדיה שבועל שלא לשם קידושין ועוד דפיתוי ואונס לאו לשם קידושין ומודה ר"י ע"כ ע"ש. ותימה מאי ס"ד דכשפיתה את הקטנה שנשואה לו שיתן קנס דא"כ כל ממאנת יהא לה קנס דמסתמא בעלה ע"י פיתוי. ולפמ"ש ניחא הכל:

(שם ע"ב) **עד** דר"י מהו שתמאן בו ותטול קנס מאחר. משמע בנערה ארוסה שנתגרשה פשיטא ליה דלר"י אין לה קנס ממנו אבל מאחר יש לה קנס ולא קמיבעיא ליה אלא בממאנת וקשה הא תנן פ' אלו נערות נערה שנתארסה ונתגרשה ר"י הגלילי אומר אין לה קנס רע"א יש לה קנס וקנסה לעצמה. ושבתא כר"י הגלילי ודאי לא אתיא ולר"ע מנ"ל לחלק וי"ל דסבר ר' יהושע הא דכתיב אשר לא אורשה דרשינן הא הורשה אין לה קנס מיהו דוקא מארוס אין לה קנס כיון שבשכר היה לו בה רשות להפרת נדריה אבל מאיגש אחרינא יש לה קנס ומיגה שמעינן דקנסה לעצמה וכר"ע דמתני' דאי לאביה מ"ש ארוס מאדם אחר ובזה יש ליישב קושית המהרש"א בכתובות בש בד"ה גמרא האי לא אורסה וכו' ע"ש. אך קשה למה תיהוי כנשואה וכי עדיפא אירוסין דידה מארוסין דגדולה לכך נראה שנכנסה לחופה ויש עדים שלא נבעלה דכגדולה ודאי אין לה קנס וכקטנה שמיאנה מיבעיא ליה וצ"ע:

(שם) **מהו** שתמאן בו ותעקור גיטה. עיי' פי' בקונט'. וא"ת הא תנן לקמן בפרקין נתן לה גט והחזירה ומיאנה בו ניסאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה מותרת לחזור ש"מ אתי מיאון ומבטל גיטא וי"ל אע"ג דמבטל גט לענין זה דאינה בכלל המחזיר גרושתו מ"מ מיבעיא ליה לענין פסול כהונה דאפי' ריח הגט פוסל. ומדברי הרמב"ם פי"א מה' גירושין נראה דכשרה אפי' לכהונה שכ' בכל היוצאת במיאון אע"ג שקדמו גט ה"ז כאלו לא נתגרשה ממנו בגט מעולם ומותרת לחזור לו וצ"ע:

(שם) **כהן** שתמאן בו ותחזור למזונות אביה. בקונט' פירשתי מן הנשואין איירי. דאי מן האירוסין פשיטא דאוכלת דהא אפי' בגרושה אוכלת דתנן לעיל פ' הבע"י אלמנה לכה"ג וכו' מן האירוסין לא יאכלו בתרומה כו' נתאלמנו או נתגרשו מן האירוסין כשרות. אך קשה אי בנישואין פשיטא דפסולה ואינה חוזרת דבבעילה תליא רחמנא כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה ואפי' נבעלה באונס פסלה כדתנן לעיל ר"פ הבע"י ונראה דמן האירוסין איירי ומיבעיא ליה אם חוזרת אף לחזה ושוק או לא דכל החוזרת לבי' אביה אינה חוזרת אלא לתרומה אבל לא לחזה ושוק דכתיב מלחם אביה ולא כל לחם וזו כיון שעוקרת לקידושיה מיבעיא ליה מי נימא דאינה בכלל חוזרת ואפי' בחזה ושוק אוכלת או דלמא לר"י דה"ל כאבתו לכל דבר שהרי אוכלת בתרומה אם היא בת ישראל לכהן דינה כשאר בנות כהן שאינן חוזרות אלא לתרומה. מיהו היא גופא מספקא לי אם ארוסה אוכלת חזה ושוק או לא ולא מצאתי דבר מבואר בארוסה בת כהן לישראל שנתאלמנה או נתגרשה וחוזרת לבית אביה אם היא מותרת בחזה ושוק או לא ועמש"ל פ' נושאין הלכה א' בד"ה וכר"י וכו' וצ"ע:

(שם) **רי"א** תרומתו תרומה. בבבלי פ' יוצא דופן דף מו גרסי' ר"י אין תרומתו תרומה וכ' תוס' בד"ה אא"כ מופלא סמוך לאיש דאורייתא וא"ת אדפריך מר' יוסי לסייעי' מדר' יהודא דאמר אין תרומתו תרומה אלמא אפי' מופלא סמוך לאיש דרבנן ולכך לא מתקן טבל דאורייתא וי"ל ר"י נמי אית ליה מופלא סמוך לאיש דאורייתא ולהכי לא איתרבי להיות כגדול ע"כ וקשה כיון דמדאורייתא הוא אין טעם לחלק בין קולא לחומרא ועוד מדקאמר אין תרומתו תרומה ולא קאמר תרומה ויחזור ויתרום משמע התרומה עצמה הדרי לטיבלא ומותרת לזרים נמצאו דקולא היא דמיקל ר' יהודה. והר"ש פ"ק דתרומות כ' דגרסי' תרומתו תרומה כפי הגירס' שלפנינו וטעמא משום דלא יליף תרומה מאיש אבל ידבנו לכו דלא דריש איש פרט לקטן כדדרשי רבנן ע"כ כדפרישית לעיל וקשה הא ברים תרומות כ' הר"ש איש פרט לקטן אבל ידבנו פרט לחרש ושוטה והימא דלא ממעט קטן מידבנו וי"ל משום דכשבא לעונת נדרים יש בו דעת לנדור ע"כ. לפ"ז נ"ל לשיטת הר"ש ר' יהודא דקאמר בכל קטן תרומתו תרומה אף בן דרשא דידבנו לבו לית ליה וקשיא מנ"ל לר' יהודא חרש וקטן דלא וכ"ת ה"נ מ"ש דפליג בקטן ולא פליג בחרש ושוטה וכן מוכח מירושלמי דהתם דקאמר אמתני' תש"ו אין תרומתו תרומה מאן תנא קטן לא דלא כר"י אבל חרש ושוטה כר' יהודא נמי אתיא וצ"ע. וצ"ל להרך קושית תו' הנ"ל מר' יהודא ליכא לסייעי דלעולם אימא לך מופלא סמוך לאיש דאורייתא ותרומה שאני דכתיב ולא תשא עליו חטא ולכ"ע אין קטן בנשיאת עון עד שיביא שתי שערות ועמ"ש לקמן בסוגיין:

(שם) **התיבון** עכו"ם הרי אינו בנשיאת עון ותורם. כ' הרמב"ם פ"ד מה' תרומה העכו"ם שהפרים מאלו דין תורה שאינה תרומה לפי שאינן חייבין ומדבריהן גזרו שתהי' תרומתן תרומה משום בעלי כיסין וכו' ע"ש. וקשה א"כ מאי השיבו מעכו"ם הא תנן ריש תרומות עכו"ם שתרם את של ישראל אפי' ברשות אין תרומתו תרומה וכ"כ הרמב"ם שם ריש פ"ד ע"כ מעכו"ם שתרם את שלו השיבו דתנן פ"ג תרומתו תרומה וכיון דבשלו נמי אינה תרומה אלא מדרבנן א"כ אין קושיא כלל מעכו"ם שתורם וי"ל דתנן בדמאי פ"ה מעשרין משל ישראל על של כותים וכו' וגרסי' עלה ירושלמי דמתני' דר"מ דאמר אין קנין לנכרי בא"י להפקיע מן המעשרות ר' יהודה ור"ש אומרים יש קנין. א"כ איכא למימר דהשיבו לר"מ לדבריו דסובר דאין קנין וכו' ופירותיו חייבין בתרומות דאורייתא ואפ"ה תרומותיו תרומה ש"מ דאפי' מדאורייתא תורם לעצמו שאין כדבר תלוי בנשיאת העון. אך קשה פ"ק מה"ת פסק הרמב"ם אין לעכו"ם קנין וכו' ע"ש ובכ"מ איך פסק כאן דתרומתו דרבנן ומתיר איסור טבל שבות במיתה ובקידושין ריש פ"ב פירש"י העכו"ם והכותי שתרמו את שלהן תרומתן תרומה ליאסר לזרים דקסבר אין קנין לעכו"ם בארץ לפוטרו מן המעשרות וקשה לפי' דמשמע דפליגי תנאי בים קנין לעכו"ם וכפ' השולח פליגי בה אמוראי ואין סברא לומר דפליגי אמוראי בפלוגתא דתנאי ע"כ. ותימה איך נעלם מהם דברי הירוש' דדמאי שהבאתי למעלה דמפורש בי' דר"מ אומר אין קנין. ועיין במנחות פ' ר"י בתו' בד"ה מירות וכו' דמסקי דפליגי הבבלי והירושלמי בפלוגתא דתנאי בים קנין ואין קנין. ואין להאריך כאן. אך קשיא לי מדברי הרמב"ם מהא דגרסי' בקידושין שם ולר"ש דפוטר ועכו"ם ליתא בתרומה דנפשיה אתם גם אתם למה לי פשיטא דלא הוי שליח ע"כ. שמע מינה לת"ק תרומת עכו"ם דאורייתא דאי דרבנן קרא למה לי וצ"ע:

(שם) **תני** רבי הושעי' וכו'. בר"ש כפי' למס' תרומות גירסא מוטעת נזדמנה לו וערת הרבה לפרשה ואין צורך ופירושו אף לגירסתו מעורבב ע"ש. וכל מה שפירש בסוגיא זו אינו נכון ועתיד אני לבארה במקומה במס' תרומות בע"ה. והרמב"ם לא ביאר דין זה דאין לעכו"ם מחשבה להכשיר זרעים ולתרומה מיהו לתרומה י"ל כיון דס"ל תרומת עכו"ם דרבנן וכמ"ש בסמוך בשמו א"כ לא אתי לכם למעט עכו"ם אך לענין להכשיר זרעים היה לו לבאר וי"ל:

(שם) **בגין** דרי"א תורם ואינו מקדש. כ' הר"ש פ"ק דתרומות וא"ת ומ"ט דר"י דאמר תורם ואינו מקדש וי"ל קסבר קרא מאת כל איש גבי הקדש דוקא כתיב ע"כ. וקשה א"כ מנ"ל למעט חרש ושוטה ועכו"ם שאינן תורמין. וכמש"ל בתוס' בד"ה רי"א וכו' לכך נ"ל ודאי אף ר"י מוקי מאת כל איש התרומה אלא קסבר ר"י לא ממעטינן מאיש אלא קטן פחות מבן ט' שנים אבל בן ט' שנים ויום אחד לא נתמעט מאיש וכן הוכחתי לעיל פ"י ה"ש בתוס' בד"ה ולמה וכו' ע"ש. ועיי' בבית שמואל סי' קע ס"ק יב היינו דתנן פ"ק דתרומות קטן עד שלא הביא שתי שערות רי"א תרומתו תרומה ולא תנן סתם קטן אלא ללמד דלאו בכל קטן קאר"י דתרומתו תרומה אלא קטן שלא הביא שתי שערות דלאו גדול הוא מיהו לאו קטן הוא והיינו בן ט' שנים ויום אחד דלכ"ע גדול הוא לענין ביאה. וא"ת א"כ בהקדש נמי וי"ל שאני הקדש דכתיב ואיש כי יקדיש את ביתו מוי"ו דואיש ממעטינן אפי' בן תשע שנים דאינו מקדיש וא"ת הא איפכא שמעינן לה דגרסי' בנדה דף לב איש אשר אגה ממנו ש"ז אין לי אלא איש בן ט' שנים מנין ת"ל ואיש הרי דמרבינן מוי"ו דואיש דבן ט' שנים ויום אחד דינו כאיש וי"ל היינו מקמי דאית לן הלכתא דבן ט' שנים הרי הוא כאיש לענין ביאה אבל לבתר דמסיק שם בנדה דבן ט' שנים ויום אחד הלכתא הוא דהוי כאיש תו לא צריך קרא לרבויי קטן בן ט' שנים ועכ"ל לומר דמוי"ו דואיש ממעטינן קטן בן ט' דאינו כאיש וא"ת הא בכל מקום וי"ו לרבויי והכא המרי' דוי"ו למעוטי אתי וי"ל דגם זה ריבויא הוא וקאי כך ריבויא לענין איש דמרבינן דבעי' איש שהוא גדול ובר עונשין. ותוס' כ' שם בנדה בד"ה למעוטי אשה מלובן וכו' כיון דלא איצטרך וי"ו לרבות מיפרשי לקרא לכך אייתר לומר דדוקא איש אמרתי לך ולא אשה ע"ש א"כ ה"ה ה"נ איכא למימר לכך אייתר למעט בן ט' שנים. ונראה בכל מקום דמכשיר ר"י קטן כדתנן במגילה פ"ב איירי בקטן שהוא בן ט' שנים ויום אחד. ואל תאמר זה חדש הוא דבבבלי במגילה דף יט ע"ב גרסי' בד"א בקטן שלא הגיע לחינוך אבל בקטן שהגיע לחייך אפי' לכתחלה שר"י מכשיר בקטן ופירש"י בד"א בקטן שלא הגיע לחינוך מצות כגון בן תשע וכן עשר ע"כ הרי דר"י לא קאמר אלא בקטן שהוא בן תשע. ודבר הגון הוא:

(דף ע"ב ע"א) **מהו** שיעשה כהן שליח. הרמב"ם לא הזכיר דבר מכל הסך בעיות גם בבבלי לא מצאתי בשום מקום שנסתפקו בהן חוץ בעי' דתמורה כמ"ש בסמוך בתו' בד"ה ויסבור. מיהו האיבעי' הראשונה י"ל שפמטו אקושית ר' יודן דבסמוך גם בבבלי קידושין וגיטין פ"ב אמרי' גם אתם לרבות שלוחכם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית ממילא שמעי' דאין לכם שליחות אפי' בדבר דאית בהו. ובעל האיבעיא סובר דלא ילפינן מתרומה דהא א"ר יוחנן בסמוך דאפי' כמ"ד קטן אינו תורם מקדיש ש"מ דתרומה חמירא וא"ר יוחנן אין עבד נעשה שליח לקבל גט לאשה מיד בעלה לפי שאינן בתורת גיטין וקידושין משמע ליה לבעל האיבעיא בדבר דאיתא ביה מצי להיות שליח א"כ סובר תרומה דרבנן הוא דפוטר ועמ"ש לקמן בסוגיין בד"ה וקשיא וכו':

(שם) **כרבנן** דאיגון אמרין הוקשו לקדשי המקדש אינו מביא. וא"ת לא יהא אלא קדשי מקדש הרי הוא מביא נדרים ונדבות וי"ל שאני נדרים ונדבות דמפרש בהו קרא אבל ביכורים לאו נידר ונידב הן אלא שאין חובה וכל דבר שבחובה מקדשי המקדש אין מקבלין מהן וא"ת אף לר' יהודה איך יביא ביכורים הא כתיב ראשית בכורי אדמתך ואין לעכו"ם חלק בארץ וי"ל כיון שקנה הקרקע מישראל אדמתך קרינא ביה לא מיבעיא למ"ד יש קנין לעכו"ם בארץ להפקיע מן המעשרות אלא אפי' למ"ד אין קנין מ"מ אדמתו היא:

(שם) **אין** יסבור כר"מ דאמר מכל מעשרותיכם וכו'. נ"ל דה"ג אין יסבור כר"מ דאמר את מעשרותיכם וכו' וכ"ה בבבלי בכורות ריש פ"ט ובתמורה ספ"ג. וכן עיקר דהך קרא איירי במעשר שני ומעשר בהמה:

(שם) **ויסבור** כר"ש וכו'. מכאן מוכח הא דפליגי ר"ש ורבנן בתרומת עכו"ם בדאורייתא פליגי דאי בדרבנן ת"ק דר"ש נמי סובר דמדאורייתא אינה תרומה א"כ אף לת"ק אינה עושה תמורה מהיקישא. ודלא כהרמב"ם ועמש"ל בתו' בד"ה התיבון. מיהו בבבלי תמורה דף ג' גרסי' קדשי עכו"ם אין עושין תמורה דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר וכתיב בריש ענינא דבר אל בני ישראל ל"א ואין עושין תמורה מ"ט דאיתקש תמורת בהמה למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן ובמעשר דגן כתיב כל מעשר בני ישראל. וכ' תוס' שם בד"ה ובמעשר דגן וכו' היינו לר"ש דאית ליה הך דרשה אבל רבנן פליגי עלי' וליכא קמא שייך לרבנן ע"כ וקשה לרבנן מ"ט דדרשי בני ישראל דכתיב בתמורה למעוטי עכו"ם ובני ישראל דכתיב במעשר ותרומה לא דרשי וי"ל דרבנן דרשי גם אתם דכתיב בתרומה אתי למעוטי עכו"ם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית כמפורש בבבלי בקידושין רפ"ב והס"ד דעכו"ם ליתיה בתרומה דנפשי' למה לי קרא וכה"ג פריך הש"ס שם:

(שם) **מהו** שיהו חייבין על קדשיו בחוץ. פירשתי בקונט' דאקטן קאי ולא אעכו"ם כאינך איבעיא דכולא סוגיין מדפריך בסמוך מדר' יהושע משמע בקטן איירי מיהו י"ל הא דפריך בסמוך קאי אהא דאר"י לעיל בסוגיין אפי' מ"ד אינו תורם מקדיש. אך הא קשיא וכי כהנא ור"י פליגי בפלוגתא דר"ש ור' יוסי דתנן בזבחים פ' ב"ש קדשי עכו"ם וכו' והשוחטן בחוץ פטור דברי ר"ש ר' יוסי מחייב. ודוחק לומר שלא הי' בגירסתן במתני' דזבחים והשוחטן בחוץ. שגם בברייתא דמייתי התם בבבלי ד' מ"ה ליתא ותו כתבו שם בגמרא לא תני בברייתא שוחט בחוץ ובמתני' לא תני תמורה ונסכים דתני בברייתא וזה תימה ע"כ. גם בתוי"ט כ' שם שאינו יודע טעמו דר"ש ע"ש. ונ"ל טעמו דגרסי' בזבחים דף קיט ע"ב ד' כללות היה רש"א בקדשים הקדישן בשעת היתר הבמות והעלן בשעת היתר הבמות פטור מכולם ופירשו בתו' דאיירי בקרבנות יחיד שהוקדשו למשכן והקריבן בבמה וכדתנן שם ר"פ פרת חטאת. וקסבר ר"ש כיון דעכו"ם מותרים להקריב בחוץ כמפורש שם דף קטו וברמב"ם סוף פ' מעה"ק ה"ל כקדשים שהקדישן בשעת היתר הבמות להקריבן במשכן דפטור ור' יוסי סובר כיון דלדידן איסור במות הוא ה"ל כקדשים שהקדישן בשעת איסור במות א"נ קסבר ר' יוסי אף המקדיש בשעת איסור במות להקריבן במשכן חייב ופליג אכללות דר"ש ונכון הוא:

(שם) **וקשיא** דרב כהנא על דר"י וכו'. וקשה לפמ"ש הר"ש פ"ק דתרומות ר"י בכל קטן אפי' פחות מעונת נדרים קאמר דתרומתו תרומה וזה פשוט לפי גירסת הירושלמי דאי אף ר' יודא בשהגיע לעונת נדרים קאמר מאי פליג אר' יוסי. א"כ מאי פריך מתרומות אקדשיו הא ודאי קדשיו אינן קדושין עד שלא הגיע לעונת נדרים דע"כ לא פליגי רב כהנא ורב יוחנן אלא במופלא סמוך לאיש אי דאורייתא או דרבנן דאל"כ תיקשי ליה קדשיו גופייהו אם הן קדושין למה לא יהא חייב עליהן אם שחטן בחוץ אלא ודאי כמ"ש דפליגי אם מופלא סמוך לאיש הוא דרבנן או דאורייתא וכ"ה בבבלי בנדה פ' יוצא דופן ולא דמיא כלל לתרומה וע"ק הא דמשני בתרומה דרבנן איירי ר"י א"כ הא דקאמר לעיל בסוגיין ר"מ פליג דאינו תורם עד שיביא ב' שערות ויליף ליה מקרא ולא תשא עליו חטא הא אף ר"י לא קאמר אלא בתרומה דרבנן וע"ק הא ר' יהודה סובר תרומה בזמן הזה דאורייתא כמפורש בברייתא בבבלי פרק יוצא דופן שם וצ"ע:

(שם ע"ב) **ר'** ניסא שאל ויהי כן בהכורות. עיי' פי' בקונט'. עוד נ"ל לפרש דה"ק ר"נ שאל למה לך להגיה הברייתא דמאי לא מוקמת שזוכה בהפרת נדרים באותן נדרים שאסרה על עצמה בלשון איסור דהר"י אין לוקין על נדרים שאוסר בלשון איסור ש"מ דס"ל שאינן אלא מדרבנן ואתי נישואי דרבנן ועקרי נדרים דרבנן ועמ"ש נדרים הלכה א' בתו':

(שם) **כל** ערוה שהיא מן האיש כאלו היא אשתו בגט וכו'. עיי' פי' בקונט'. והרשב"א פי' כאלו היא אשתו ויוצאת במיאונין ותניא ממאנת אין לה כתובה ויוצאת בגט יש לה כתובה ממאנת אינה צריכה להמתין ג"ח יוצאת בגט צריכה להמתין ג"ח והא דאמרי' בבבלי מחמת פלוני בעלי זאת ערוה שהיא מן האיש וכו' כשתבעוה לאחר מיתת בעלה איירי ואומרת שאינה רוצה להנשא עדיין שמתאבלת על בעלה ה"ל כיוצאת בגט ויש לה כתובה וצריכה להמתין ג"ח כו' ע"ש. ולא ידעתי למה מעקם עלינו את הדרך לפרש הירושלמי כלישנא קמא דבבלי הלא טוב לפרש הירוש' כפירוש' בקונט' שהוא ל"ב דבבלי דגרסי' התם נתן לה גט וזהו ערוה מן האיש וכו' מיאנה בו זוהי ערוה שאינה מן האיש וצ"ע. והמהרש"א כ' דף קח ע"א בתו' בד"ה מחמת בני אדם וכו' דמהך דשואל לא תפשוט אלא נישואין וכו' ע"ש. ותימה הא ודאי תבעוה להנשא דקאמר שמואל לענין קידושין קאמר דהא כיושבת תחת בעלה איירי ומסתמא קודמין הקידושין לנישואין והפ"ה כאמירה בעלמא שאומרת מחמת בני אדם שאינן מהוגנין הוי מיאון כ"ש בנתקדשה ואף דלא שמעינן אי פליגי רבנן בקידושין דוקא או אפי' בנישואין הא ודאי לא נפקא מינה מידי דכיון דקיי"ל מבנות השב"י קב ונקי א"כ אפי' בקידושין הוי מיאון כ"ש בנישואין גם ליכא נפקותא אי פליגי רבנן עליה או לא כיון דהלכתא כוותיה והפשוט לן נמי דאפי' בנסיבה מעיקרא פליג דהא רחב"י אדר' לעזר קאי דאמר אין מעשה קטנה כלום וכנשואה איירי דהא בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה והא אפי' גדולה ארוסה אינה אוכלת בתרומה והדברים ברורים:

(שם) **אין** בה אלא משום זיהום כהונה. עיי' פי' בקונט'. כ' הטור א"ע סי' ו' כתב הרמב"ם קטנה שמיאנה בבעלה מותרת ואם אחר שגירשה החזירה ומיאנה בו מותרת לכהן שהמיאון מבטל ה"ט וכ"ל ה"ה אם אחר שגירשה ניסת לאחר ומיאנה בו מותרת לכהן אף דקיי"ל מיאון דחבריה לא מבטל גיטא דידי' ה"מ לענין שלא תחזור לו דטעמא משום דמכרת ברמיזותיו וכו' אבל להתירה לכהן אין חילוק בין מיאון דידי' לחברי' ע"כ וע"ש בב"י. ונראה שהרמב"ם מפרש הא דר' ינאי שאין בה אלא משום זיהום כהונה קאי אהך בבא דמתני' נתן לה גט והחזירה מיאנה בו ניסאת לאחר נתארמל' או נתגרשה מותרת לחזור לו ואף לכהן שרי' אלא שהכהנים נהגו סלסול בעצמן. ולפ"ז יש לקיים הגירסא שלפנינו דגם הסיפא הממאנת באיש ניסאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו וכו' כל שיוצאת הימנו בגט אסורה לו. דלא אתי מיאון דחברי' ומבטל גיטא דידי' קמ"ל ר' ינאי דהיינו דוקא לחברי' אבל לכהונה כשרה אם לא היו גירושין בסוף אלא שהכהנים מזהמין אותם משום סלסול וזהו דעת הטור. והדברים ברורים. והב"ש כ' סי' ו' ס"ק ו' דהרמב"ם אוסר לכהן במיאון דחברי' והטור מתיר ויש להביא ראיה להרמב"ם מסי' קנ"ה דלמיאון דחברי' אסורה לאחיו לכ"ע דלא שייך לומר דמכיר ברמיזותיו וכו' ע"ש. הנה מ"ש דהרמב"ם אוסר לאו בפירוש איתמר אלא מכללא מדלא כתב אלא מיאון דידי' ואין זה ראיה דהדא מינייהו נקט וכ"כ דעת הש"ע. וראייתו אינה ראיה כלל דגזרי' אחיו אטו הוא היינו טעמא דהא שרינן לה לאחיו יש לחוש דאזיל איהו ומשבש לה דרגיל אצל אחיו אבל לגבי כהן ליכא למיגזר ועוד הא קיי"ל אין מדמין גזרות חכמים זו לזו וכ"ש שאין לבדות גזרות מדעתינו וכ"ש כהן שיש לחלק כמ"ש והראי' שהבאתי מסוגיין רא"ש מבוררת היא וברוך העוזר לנו לקיים גירסת הספרים ודברי החכמים:

(שם) **והוא** שיהא הגט בסוף. כתבו תוס' דף קח ע"ב בד"ה אלמא וכו' מגופא דסיפא ה"מ לאקשויי וכו' ותמאי לא אמרינן אתי מיאונה ומפקע קידושי שני והוי כמו שזינתה אחר גירושין וכו' ע"ש. ותימה ודאי כן הוא סברת המקשה שבמיאון אחר הגירושין אינה נאסרת להמגרש הראשון מחמת קידושי הראשון אלא מחמת גירושי האחרון נאסרת להמגרש הראשון דגביה לאו ביאת זנות הוי. והיינו דקאמר ר' יוסי והוא שיהא הגט בסוף וצ"ע. והמהרש"א כ' בתו' בד"ה אלמא וכו' הוא דחוק לומר תברא המתני' דסוטה דליכא מאן דפליג עלה שאסור להחזיר גרושה שזינתה ע"כ. ונ"ב שאין זה ברור דגרסי' בבבלי פ"ק דף יא ע"ב ור"י בן כיפר לאו כסוטה לית ליה ואפי' זנאי נמי מ"ט הויה ואישות כתיב בה. ונראה ומדברי הרי"ף והרא"ש האי ואפי' זנאי לרבנן קאמר דאינהו סברי במחזיר גרושתו בעינן דוקא שניסת ע"י קידושין אבל בזנות לא וקשיא להו מאי אשר הוטמאה הא בעילת היתר היא אלא ודאי קרא לרבות סוטה שנסתרה אתי ור"י בן כיפר סובר אפי' בעילת זנות נמי אוסרתה לכך כתיב אשר הוטמאה ועיקר קפיד קרא הבעילת איש אחר והא דכתיב והיתה לאיש אחר דמשמע הויה דוקא איצטרך להקיש הויה ליציאה כמפורש בכמה מקומות בש"ס דהוקשו הויה ויציאה להדדי דכתיב ויצאה והיתה א"נ ללמד דגירושין מתרת לאחר וגומרא כמפורש בקידושין בבבלי דף יג ע"ש. ועיין ברור הוא אף דמדברי רש"י ותו' לא משמע כן ע"ב. השאלה מכל זה דאיכא פלוגתא דתנאי גרושה שזינתה אי מותרת להראשון או לא. ומ"ש המהרש"א ועוד לעולה מא"ל וכי משום שנשאה בגיט

יכו'

וכו' פ"ש כ"ל דלק"מ ודאי אינה נאסרת משום המיאון דס"ל כזנות אלא נאסרת מחמת גט השני כמ"ש בסמוך אלא דתו' כוכרים שאין חילוק אפי' היה מיאון אחר הגט לעולם אסורה לבעל הגט וכגי' הירו' במתני' והא שפיר קשיא להו והשתא דקאמר עולא לעולם אינה נאסרת עד שבלבה בגיטין א"כ שפיר נאסרת אפי' המיאון אחר הגט שבשיאי דנראית כגדולה ואפי' המיאון שלאחריו נראה כקידושין גמורים:

(דף ע"ג ע"א) **מפני** שעמדה עליו שעה אחת באיסור. בבבלי פריך א"ה חליצה נמי לא תיבעי וכ"ת ה"נ והתניא כא"ת חולצת אלא אמר עיפה טעמא דר"א לא ידענא. וכו' המהרש"א ויש לתמוה דלמא טעמו משום דא"כ אתן דלא ידע בגירושין ואתי למשרי יבמה לשוק דמהאי טעמא חולצת נמי בחיי הא"ב לרבנן אע"ג דהוי ערוה דאורייתא ול"ע ע"כ. וג"ל הא דתניא דא"ר"א חולצת אף במגרש את היתומ' תני הכי וכן משמע לישנא דמתני' דתנן ור"א אוסר ולא תני ור"א פוטרה מן החליצה ומן היבום וכן מפורש בתוספתא דהקטנה קא"ר"א דחולצת ע"ש. והשתא שפיר פריך מ"ט חולצת הא אפי' אם יאמרו שמותרת לשוק אין כאן איסור וה"ל גזרה לגזרה דהא זה שעמדה עליו באיסור נמי דרבנן הוא ועיי' בחי' רשב"א ובבבלי בסוגיין:

(שם) **מודין** חכמים לר' לעזר בקטנה וכו'. כ' הרשב"א דף קט לרבנן יתומה בחיי הא"ב ועדיין היא קטנה היא חולצת לרתה חולצת או מתייבמת וכ"כ הרי"ף אבל הרא"ב"ד כ' לרתה נמי חולצת ולא מתייבמת דדוקה בגרושה עלמה דאינה אסורה ביבום אלא מטעם גזרה הוא דלרתה בריא אבל יתומה בחיי הא"ב דערוה היא ודאי גזרינן ורתה אטו היא וכו' ופלוגתא היא בירושלמי דגרסי' התם מודים חכמים וכו' עד וערוה פוטרת לרתה הנה שרכו שם המתירין ועוד שאפי' האוסרים לא הסרוה משום גזרה אלא משום לד קנוי ושאינו קנוי ועשאוה קנויה ומשויירת ואכן הא אסיקנא לקמן דקטנה קנויה ואינה קנויה ואפי' לר' שמיי יש מה נפסך בעריות ע"כ. וקשיא לי מנ"ל דפלוגתייהו דר"י ור"ל בלרת קטנה ואליבא דרבנן דלמא בלרת גדולה ואליבא דר"א וכדבעי מיניה רבא מר"כ כמפורש בבבלי דלפי הירושלמי דעיקר הטעם משום שעמדה עליו שעה אחת באיסור ולא משום גזרה אודא ליה פשיטא דר"ג ע"ש. ואהא דדייק ליה מדמייתי תהלה הך ומודים חכמים וכו' ועלה קאמר לרתה מהו משמע דעלה קאי ומאה שהעתיק הך ומודים וכו' משמע מפורש שכך דעתו. אבל תימא הוא איך לא ראה שבנוסחת הירושלמי הך ומודים מפורש במתני' ופירש הגמרא תהלה טעמא דר"א וכתר הכי מפרש מ"ט מודים חכמים ביתומ' בחיי הא"ב ובתר דפריש לה למתני' מיבעיא לרתה מהו. מיהו פשטא דמעתתא הכי רהיטא דביתומה בחיי הא"ב פליגי דקאמר לד שקנה ולד שלא קנה בה כנגדו היתר בלרה והיינו ביתומה היכא לד שלא קנה בה מחמת קנינה אבל לפמ"ש דפליגי לר"א קשיא הא טעמו דאסור משום שעמדה עליו שעה אחת באיסור מאי קנה ושלא קנה שייך הכא הא ודאי קנוי' לבעלה דבהיתירא החזירה ולא נאסרה אלא ליבם ואין בו שום לד היתר. אך עדיין י"ל מדמלריך ר"א חליצה ש"מ דס"ל דמ"מ מהני החזרה להקנותה גם ליבם וקנוי' ומשויירת היא לו ועמ"ש בסמוך בתו' בד"ה מפני וכו'. ומ"ש דאסיקנן קטנה קנוי' ואינה קנוי' וכו'. וא"ת דאף דקנוי' היא לגמרי מ"מ אין קנינה אלא מדרבנן ומדאורייתא מיהא אסורה וה"ל לרת ערוה דרבנן וי"ל היינו דקאמר ממ"נ לרתה מותרת מדאורייתא אינה לרתה שכבר גירשה ואין קנין קטנה כלום ומדרבנן קנוי' היא לגמרי וה"ל לרה גמורה ומותרת ועדיין הדבר לריך תלמוד:

(שם ע"ב) **ר'** יודן בעי כמה וכו'. עיי' בקונט' והפשר לדחוק ולקיים הגירסא דקסבר ר' יודן הא דתנן בסיפא קטנה והרבת אין ביאת אחת מהן פוטרת לרתה תקנתן שחולץ לקטנה לרתם דהייט התרס' ולא חייבי' להא שיאמרו שתי יבמות מבית א' אחת חולצת והאת מתייבמת ועיי' לקמן במעתין. וקושית ר"י אדלעיל קאי דאמרו רב ור' יוחנן ביתומה ופוטר בחיי אביה שגירשה והחזירה לרתה אסורה אמאי יתלוץ נמי ללד הקנוי שביתומה זו מחמת ניבואי עלמה ויכניס לרתה וה"נ ר' יודן בעי כמה דאת אמר תמן חולץ לד הקנוי שבה ופוטר לרתה אף הכא יחלוץ לד הקנוי שבה ויכניס לרתה. ופריך פתוא דב"ס על ר' יודן עד דאת מקשי על האמורה ר' לעזר דאמר לעיל שלא מלא חבר מי שמתיר לרת יתומה בחיי הא"ב תיקשי ליה על התנא ר' ליעזר דאוסר לרת מחזיר גרושתו גדולה וה"ה בקטנה והלרה חולצת אמאי אין מלמדין את הקטנה שתמאן בו והאה לרתה מותרת כדתנן במתני' דהכא רא"ר"א מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומשני לית יכול להקשות על ר"א דהא ר"א שמותי הוא מתלמידי ב"ש וב"ש אין ממאנין אלא ארוסות וקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והחזירה ככר היתה נשואה אינה ממאנת עוד. וא"ת מאי פריך ר"י הא אף שיחלוץ ללד הקנוי שביתומה שהשיאה אביה והחזירה עדיין לרתה לרת ערוה דקיים לד הקנוי להסור הלרה וי"ל לא עדיפא חלילת הקטנה להסור הלרה דקנויה גמורה היא ועיי' ברשב"א דף קי ע"ב בד"ה כונס וכו' ואין זה לרת ערוה דהא אינה קנויה אלא מדרבנן ולא גרעה החליצה ממיאון. ולפ"ז ג"ל דס"ל לירושלמי לר"א דאוסר לרת מחזיר גרושתו הגדולה אוסר נמי בקטנה וכל זה סייעתא לפי' הרשב"א שכתבתי בתוס' בסמוך בד"ה מודין וכו' ועמ"ש בסוגין בסמוך הלכה ז' ול"ע:

(שם) **עבר** ובא על החרשת יוליא בגט והוהרה. פירש"י דף קיא ע"א עבר ובא על החרשת אחר שגירש את הקטנה נותן לה גט והוהרה לשוק ממ"נ אי קטנה קנויה היא נפקא לה בך מרישא משום אחות אשה והך כניס' זנות בעלמא ואי קטנה לאו קנויה היא שפיר ייבם ע"ש. וקשה מ"ש דנקט אחר שגירש הקטנה הא אפי' אם בא עליה קודם שגירש נמי הותרה ממ"נ והפשר לרבותא נקט אחר שגירש דס"ד כיון שגירש דהוי כמי אהות גרושתו א"ה הותרה ודוחק. ולפמ"ש לעיל בד"ה מודין וכו' בשם הרשב"א דהירוש' סובר קטנה קנויה ומשויירת קשיא למה הותרה הא ה"ל ביאה פסולה וביאה פסולה לא פטרה והכי פריך בבבלי וא"ל כר' נחמיה אתיא דסובר ביאה פסולה פטרה דהא בבבלי דייק מסיפא דאתיא דלא כר' נחמיה ע"ש וי"ל היינו דמשני מפני תקנתה כלומר לעולם קטנה קנויה ומשויירת והא דהותרה החרשת מפני תקנתה דאי לא בריגן אין לה תקנה לעולם אף ת"ק דר"נ סובר דביאה פסולה פטרה דהא דביאה פסולה אינה פוטרת אינה אלא משום גזרה כמפורש בבבלי פר"ג דף כ' וכתו' בסוגיין ובהרשת לא גזרו מפני תקנתה והם אמרו והם אמרו ול"ק מסיפא דכך דאמרו שהקטנה תמתין עד שתגדיל ולא מיפטרא בגט ש"מ דביאה פסולה אינה פוטרת כמפורש בבבלי בסוגיין היינו טעמא דקטנה יש לה תקנה משתגדיל וגזרו אביאה פסולה דאינה פוטרת. והבבלי סובר משום תקנתה אין להתיר איסורא:

(דף ע"ד ע"א) **אר"י** זו דברי ר"ג וכו'. בקונט' הגהתי דהר"י דליכא למימר מדתנן סתמא רג"א תמתין עד שתגדיל ותלא וכו' ולא תנן ותיפטא דייק דסובר ר"ג המקדש אחות יבמתו נפטרה וכו' די"ל מתני' כמי שקידש בהיתר דמיא שהרי כבר קנויה היא לו במקלת וכהא אפשר גם ריב"ב מודה דהא נקידש בהיתר מודה ריב"ב דה"ל להמתין כמ"ש תוס' בבבלי לעיל פ"ב דף יח ע"ב אלא ודאי דר"י תני בברייתא מפורשת דר"ג סובר המקדש אחות יבמתו נפטרה אחות'. כתבו תוס' פ"ג דף כט ע"א בד"ה אי כר"ג וכו' אע"ג דקידושי קטנה דרבנן מ"מ הקלו בה מכבעלת מאמר דכנוסה היא הללו קודם זמן גדולה והא דפריך מינה לעיל פ"ב הסא דר"מ אוסר לבטל מלות יבמין ור"ג שרי לבטל מלות יבמין אע"ג דהכא כנוסה הללו מעיקרא מ"מ פריך אהא דר"מ היים לספיקא ור"ג אפי' לודאי לא חיים ע"כ. הנה מ"ש דכנוסה היא הללו קודם זמן גדולה. קשה טפי הל"ל שכן כנוסה הללו קודם זמן נפילה דה"ל כמו כנוסה בהיתר דכ"ע מודים שדוחה הזיקה וכמ"ש כאם תוס' בסמוך. ומ"ש והא דפריך וכו' לא ידעתי מאי קשיא להו הא ודאי לא דמיא לגמרי למקדש בהיתר והס"ד דסובר אסור לבטל מלות יבמין טפי אית לן למימר מלמדין אותה שתמאן כדי לקיים מלות יבמין דהא אין שום איסור דאורייתא במיאון אלא הרחקה בעלמא שיש לרחק מן המיאונין כמפורש בבבלי בפרקין מלומר שתמתין עד שתגדיל ותדחה מלות יבום לגמרי. ובבבלי בסוגיין גרסי' מ"ט דר"ג קסבר קידושי קטנה כי גדלה גדלי בהדה או דלמא קסבר המקדש אחות יבמה נפטרת וכו' אמר רב טעמא דר"ג דקסבר המקדש אחות יבמה וכו' אי בעל אין לא בעל לא ע"כ. והכא משמע דמסברא קאמר"י זו דברי ר"ג ומאן דגרס במתני' והגבא לאו דוקא בניבואין אלא כל שגדלה גדלי בהדה. אך אין לשון הש"ס משמע כן וג"ל דהכא פליגי מ"ד ותנא סובר בבעילה סגי דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ומסתמא לשם קידושין בעל ומ"ד ותנא סובר כל הבועל על דעת קידושין הראשונים בעל וצריך לקדשה בפי' והיינו פלוגתייהו דרב ושמואל בבבלי בסוגיין ושמואל כר"י ודברי תוי"ט בד"ה תמתין וכו' איכו וכו' ע"ש ול"ע. וכמ"ש מיושב קושית תו' דף קי בד"ה קסבר וכו' וא"ת ולשמואל וכו' ע"ש דקסבר שמואל ר"ג עד שתגדיל ותתארס קאמר דהא מתני' סתמא תנן עד שתגדיל. גם מה שמקשי' תוס' שם ומיהו קשה תיקשי לשמואל מרבנן דר"א דתניא ומודים וכו' החזירה כשהיא קטנה וגדלה הללו חולצת או מתייבמת דמסתמא בועל לשם קידושין דה"ל דאיירי שפירש שבועל לשם קידושין דא"כ היכי פריך מינה בהמדיר לרבא אלא ע"כ כשבועל סתם ולא מלי לאוקמי כשפירש דא"כ היינו החזירה כשהיא גדולה ע"כ. י"ל דאיירי כשאירסה כשגדלה וא"ל א"כ היינו החזירה כשהיא גדולה דבריי' זו והא"ל זו קתני דכשהחזירה כשהיא קטנה לא עמדה על היבם באיסור אלא זמן מועט משא"כ כשהחזירה כשהיא גדולה וסד"א בכה"ג. אף רבנן מודו לר"א שחולצת ולא מתייבמת. ואף דמסיק בבבלי דף קט דאין טעמא דר"א מפני שעמדה עליו באיסור רבותא מיהו איתא אי עמדה עליה באיסור זמן רב או זמן קלר ע"ב. וכא דפריך מינה לרבא אין ראיה דהא רבא קאי התם אליבא דרב ושמואל כמפורש שם בפירש"י ורב ודאי הך ברייתא דומיא דמתני' דהכא מוקי לה דאיירי כשבעל סתם ועי"ל דביתומה שגירשה והחזירה מודה שמואל דאפי' בבעל סתם סגי דודאי בועל לשם קידושין דדוקא בכתם קטנה שלא מיאנה סובר רב אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום ובועל לשם קידושין ושמואל סובר אין אדם יודע וכו' וטעמא דשמואל דאדם טועה וסובר קידושי קטנה מיתלא תליא וכי גדלה גדלי בהדה אבל ביתומה

שגירשה והחזירה ליכא למטעי דגרסי' בבבלי דף ק"ח אר"י אמר שמואל הוזרני על כל לדדי חכמים ולא מלאתי אדם שמשנה מדותיו בקטנה כר"א ש"מ שמואל כר"א ס"ל דאמר אין מעשה קטנה כלום ואיש זכאי לא במליאתה וכו' וכן מפורש בברייתא התם א"ר נראין דברי ר"א מדברי ר"י שר"א השוה מדותיו. והיכא דא"ר נראין הכי ס"ל. והשתא קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והחזירה מעיקרא זכה בכולן וכשהחזירה אינו זכאי בכלום אי לאו לורבא מרבנן הוא ודאי מישאל שאל לחכמים מ"ש מעיקרא דזכה בכולן ומ"ש השתא דאינו זוכה ויגידו לו שאין מעשה קטנה כלום וכראשונה שזכה בכולן היינו דמעשה אביה קיימין וכיון דיודע שאין מעשה קטנה כלום בועל לשם קידושין אבל בסתם קטנה אע"ג דאינו זוכה בכלום סובר דטעמא משום דמיתלא תליין הקידושין. והא דאמרי' בבבלי כתובות אלמנה ניזונת דף ק' לימא רב דאמר כר"א ושמואל כר"י ומשני אליבא דר"א כ"ע לא פליגי כי פליגי אליבא דר"י וכו' ע"ש וכתבו הרי"ף והרא"ש הא דקאמר אליבא דר"א כ"ע לא פליגי היינו דלית הלכתא כוותיה ש"מ דשמואל לית ליה דר"א. דבריהם תמוהים לי מנ"ל דלית הלכתא כר"א דלמא ה"ק אליבא דר"א כ"ע לא פליגי דאף ליוצאת בגט לית לה כתובה ולא פליגי אלא אליבא דר"י וכן מלינו בהרבה מקומות בש"ס. ותדע מדפריך לימא שמואל כר"י ורב כר"א מאי קושיא אימא ה"נ וכי תימא דקשיא ליה לימא רב הלכה כר"א ושמואל הלכה כר"י הא רב ושמואל לאו כדינא פליגי אלא בגירסת המשנה פ' אלמנה פליגי כמפורש שם רב תני שניי' ושמואל תני ממאנת ומשני שמואל מוקי למתני' כר' יהושע ורב אפי' לר"י סובר דלית לה כתובה וא"כ מתני' דתנן ממאנת ולא תני יוצאה בגט אמאן תרמיי' לכך תני שנייה אבל לעולם תרווייהו כר"א ס"ל להלכתא. והא דמייתי הרי"ף ראיה מברייתא דפ' האשה רבה דלב"ש וב"ה יורש אדם אשתו הקטנה אין מזה ראיה דטפי אית לן למסמך אברייתא זו דאמר רבי נראין דברי ר"א וקיי"ל הלכה כר' מחביריו ושמעינן מינה דקסבר ר' דלא פליגי ב"ש וב"ה בהכי. ורבייתו מהא דהעיד ר"י בן גודגדא על קטנה בת ישראל שאוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה. אפשר לומר בקטנה שהשיאה אביה איירי דומיא דרישא דהעיד על חרשת שהשיאה אביה שיולאה בגט ואלו חרשת שהשיאה אביה אינה אוכלת בתרומה גזרה שמא יאכיל חרש בפקחת כמפורש בבבלי שם ורים פ' חרש. ואף שדברי' אלו לריכין ביאור רחב להעמידם כתבר הארכתי בחידושי לא מנעתי לכתוב מקלתן ישמע חכם ויוסף לקח:

(שם) **רבי** יהושע אומר אי לו על אשתו וכו'. עיי' פי' בקונט'. וקשה ר"ז גופיה מעיקרא הקשה לר' חגיי שאין לשון אם מיאנה שייך בדר"א איך לא הקשה כן לנפשי' וי"ל ר"ז ה"ק הלכה כר"י ואף ר"י מודה לר"ג אם מיאנה וכו' ור' סילא מקשה א"כ טפי ה"ל למימר הלכה כר"ג ור"י לכך מסיק דהלכה כר"ג. ור"י מודה לר"ג וכו הבל לית הלכתא כר"י. אך תימא מי לא מודה ר"ג שאם ירלה להוליא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה דרשאי וכ"ש הוא שהרי בזה מקיים מלות יבמין ול"ע. ועיי' בבבלי פ' ד' אחין דף כט:

(שם) **לית** יכיל בנין דר"מ וכו'. בבבלי דף קי ע"ב איתא נמי להא דרב דקאמר הקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ וקשה הא גרסי' בבבלי פ' מ"ת דף ק"ה ע"ב אר"י אמר רב זו דברי ר"מ דאמר איש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש אבל חכמים אומרים איש כתוב בפרשה ואשה בין גדולה בין קטנה ע"כ משמע דס"ל כחכמים דאשה אפי' קטנה א"כ למה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ מיד. וא"ל דמודו חכמים לכתחלה לריכה להמתין עד שתגדיל משום חשש היילונית דהא אף ר"מ בדיעבד מתיר דתנן התם הקטנה לא תחלוץ ואם חללה חליצתה כשרה וכתב תו' שם ובפרקין דף קי שגירסה זו נכונה ואפשר לומר דרב לא כר"מ ולא כחכמים ס"ל אלא כדמסיק בבבלי שם והלכתא עד שתביא שתי שערות ואפשר דאפי' בדיעבד פוסל דסובר מקשינן אשה לאיש:

(שם) **בכמה** דתימר תמן יחלוץ וכו'. בקונט' פירשתי דסובר קטנה וחרשת שוין בקנינן. וקשה א"כ קשיא מתני' דתנן אין ביאת אחת מהן פוטרת לרתה לכך נ"ל דסובר הירוש' חרשת קנויה ואינה קנויה וקטנה קנוי' ומשויירת וא"ת א"כ למה יוליא החרשת בגט תיתיב גבי' ממ"נ אי קנוי' הא קנוי' ואי לאו קנוי' היא הא נכרית בעלמא היא וכן פריך בבבלי וי"ל היינו קושית המקשה ומשני לא מלינו שתי יבמות וכו' וא"ת אף לרב דאמר כונס החרשת ומוליאה בגט נמי קשיא וכי מלינן וכו' כדפריך בסמוך ואין תירוץ הש"ס מספיק למאמר לזה וכו' איהו לא קעביד מידי והחליצה והגט ממילא אתיין אבל הכא אנן הוא דמורין ליה שייבם ויחלוץ וי"ל הכא כי כונס החרשת בדין כנסה מטעם ממ"נ וכמ"ש אלא שמוליאה קודם חלילת קטנה שלא יאמרו שתי יבמות וכו' וא"ת הא לגירסת הירושלמי במתני' בסיפא בא על החרשת לא פסל את הקטנה חזר ובא על החרשת פסל את הקטנה שמע' דקטנה קנוי' ואינה קנוי' וחרשת קנוי' ומשויירת וכמ"ש הרשב"א והמהרש"א וי"ל כי היכי שמגיהים רש"י ותו' בבבלי במתני' וגורסי' פוסל את הקטנה ה"נ יש להגיה בירושלמי מיהו מדפריך בסמוך אפי' לא בא על הקטנה וכו' מוכח דגרסי' לא פסל את הקטנה דאי גרסי' פסל ה"ל למפרך ארישא אפי' לא בא על החרשת וכו' ויותר נ"ל לכך לא פסל את הקטנה כיון דאין החרשת לריכה גט שהרי לעולם באיסורה קאי שלא להתייבם משום ביאת הקטנה ושלא להנשא לזר משום זיקה שבקנויי' ומשויירת מאי קאמרת שמא תמות הקטנה ודאי מותרת להנשא ליבם ולא לאיש זר אבל ביאת הקטנה פוסלת החרשת דקטנה בעי' גט ויאמרו שתי יבמות מבית אחד אחת מתייבמת ואחת לריכה גט ובזה מיושב קושית הרשב"א והמהרש"א א"נ י"ל כמ"ש הרמב"ם פ"ה מה' יבום שביאת הקטנה מעולה מביאת החרשת שהקטנה ראויה לאחר זמן לפיכך יקיים הקטנה שנבעלה תחלה וא"ת א"ל הך טעמא לימא בהקטנה קנוי' ואינה קנוי' כמפורש בש"ס וכן מקשי הרשב"א והלח"מ ע"ש וי"ל לשיטתי' אזיל דסובר דליתא להא דרב דאמר כונס את החרשת וכמ"ש הכ"מ שם וכדעת הרי"ף וליתא נמי להך ברייתי דמייתי רב ששת ראיה מינה א"כ אין הכרע בדבר אי קטנה קנוי' ואינה קנוי' והחרשת קנוי' ומשויירת או איפכא ומירושלמי נראה דקטנה קנוי' ומשויירת וכמ"ש לעיל בתו' בד"ה מודין וכו' לכך לרי' להך טעמא ותימא שלא הרגישו הרשב"א והלח"מ והמהרש"א בזה ול"ע:

(שם ע"ב) **אפי'** לא בא על הקטנה וכו'. וא"ת הא נפקא מיניה אלו לא בא על הקטנה היה מותר בחרשת עד שתגדיל הקטנה ותחלוץ ועכשיו אסור בה מיד וי"ל לשון פסל את החרשת משמע דבלא"ה שריא ליה לעולם דומיא דאידך ועמ"ש בסמוך בד"ה שאלו:

(שם) **שאילו** לא בא על הקטנה ומתה היה כונס מותר בחרשת וכו'. וקשה הא תנן לעיל פ"ג הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת שכל יבמה שאין אני קורא בה יבמה יבא עליה בשעת נפילה אסורה עליו עולמית וי"ל שאני הכא דניבואי רבנן ניהו והקילו בה רבנן ותדע דהא רב קאמר לעיל שכונס את החרשת אע"ג שאסור לקיימה נמלא שאין אני קורא יבמה יבא עליה בשעת נפילה שהרי אסורה היא לו אלא הואיל מדרבנן היא לא החמירו בה. אך אינה ראיה כל כך דהתם הקילו מפני תקנת החרשת אבל הכא שכבר הותרה ע"י ביאתה מה לנו להקל ועמ"ש בסמוך בד"ה לשעבר וכו':

(שם) **לשעבר** אבל לכתחלה לא. כ' הרמב"ם פ"ה מה' חליצה בא היבם תחלה על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה פסל את החרשת ומלמדין הקטנה שתמאן והחרשת יוצאה בגט וכ' הרלב"ד בהשגות לא אמרו זה אלא כדי שתקיים מלות יבום שהוא מן התורה ולעולם יתרחק אדם מן המיאונין ועוד דהא איתא מ"ד ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו ע"כ. והכ"מ בלח"מ הארכו להחזיק קושית הראב"ד ע"ש וכהרא"ש בפרקין ול"נ דלק"מ דודאי בכולן היכא מלוה דאם לא תמאן לריכה הקטנה גט ואיכא למיחש שיאמרו שתי יבמות מבית א' אחת מתייבמת ואחת יוצאה בגט או שיאמרו שניהם לריכים גט וכה"ג אמרינן לעיל בסוגיין לא מלינו וכו' וכן מפורש בבבלי בהרבה מקומות במכלתין. ותדע דקשיא אף לפי סברת הראב"ד מ"ש בסיפא דלא"ת הקטנה תמאן. והי משום דגדולה וקטנה כתדרו וכמ"ש הרא"ש כשם הראב"ד אין כל זה מספיק דהא מיהת ככר נתקיים מלות יבום בביאה הראשונה ועכשיו יגרש שניהם אלא ודאי דכך מלותו כדי שלא יאמרו שתי יבמות מבית אחד וכו' וכמ"ש בסמוך. ומ"ש הלח"מ בדברי הראב"ד ל"ע להבינם ודחק הרבה ליישב דבריו ע"ש נ"ל דלק"מ וכל"ל ועוד דהא איתא כמ"ד ממאנת וכו' ואין זה אלא טעות המעתיק שהקדים אות יו"ד לתי"ו וזה ברור וכוונתו מבוארת מדמלריך הרמב"ם לחרשת גט ש"מ דסובר דמיאון לא מהני אלא לביאת היבם אבל לא לזיקה וקשיא ליה דאתיא כמ"ד ממאנת למאמרו ולא לזיקה והרמב"ם גופא כתב פי"א מה"ג שממאנת אף לזיקה גם בסמוך גבי גדולה וקטנה כ' שהגדולה מותרת לאחר המיאון ש"מ דסובר דממאנת אף לזיקה. וזו היא בעלמה קושית הרשב"א בחי' סוף פרקין מביאו הכ"מ שם. והלח"מ תי' קנין הגדולה הוי קנין גמור הלכך אמרי' דאתי מיאון דרבנן ומבטל ביאת קטנה שהיא דרבנן אבל לעיל לא אתי מיאון דרבנן ומבטל ביאת הקטנה לקיים החרשת דרבנן ע"כ ע"ש. ותימא אם כמכוין המיאון זה להתיר בקטנה לשוק למה לא יועיל המיאון להתיר החרשת ועוד כבתי' קטנות כתב הרמב"ם שם הלכה כ"ו אבל מלמדין את השנייה שתמאן ויקיים זה יבמתו הקטנה שנבעלה תחלה ע"כ לכך נ"ל דהייט טעמא בשגדולה שבעילתה קונה קנין גמור וכמ"ש הרמב"ם והכל יודעין שהוסיף היכם בקינו מה שלא נפסל ע"י שאשת לכך א"ל להוליאם משא"כ בחרשת וקטנה שפסלה הקטנה כל הקנין שהיה ליבם בחרשת שביאת קטנה מעולה מביאת החרשת וכמ"ש הרמב"ם שם הלכה כ"ו הלכך החרשת לריכה גט. מיהו עדיין לריך תלמוד מאין יצא לו להרמב"ם לחלק בזה. וזה שכתב הרמב"ם הלכה כ"ד היה אחת חרשת ואחת קטנה אין ביאת אחת מהן פוטרת לרתה וכילד תקנתן מלמדין את הקטנה שתמאן וכונס את החרשת וכו' ע"ש. קשה הא אף כ"ה לא קאמר שתמאן אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא וכמ"ש בקונט' וי"ל דהא בדיעבד שלא לעגן את החרשת לעולם א"נ הרמב"ם מפ' הא דאמרי' הכא לשעבר הא לכתחלה לא היינו טעמא דר"א שמותי הוא מתלמידי ב"ש ותנן ברים פרקין ב"ש

בש"ה אין ממאנין אלא ארוסות אבל לא נשואות וקטנה זו נשואה היא דהא בשא עליה הינם איירי הלכך דוקא בדיעבד יכולה למאן אבל לא לכתחלה. ומכאן קשיא לי המ"ד לעיל בריש פרקין דף מ"ו ע"כ הלא המרה עכרה ומיאנה מן הנשואין על דב"ש אין מיאוניה מיאונין והכא מוכח דמיאוניה מיאונין ועמ"ש שם בתו' וצ"ע:

(שם) דר"מ היא. בקונט' הגהתי דלא כר"מ היא. דגרסי' בבבלי בסוגיין לימא מתני' דלא כר"מ וכו' אפי' תימא ר"מ כי אר"מ גדולה לקטן וקטנה לגדול דחד מינייהו ביאה דאיסורא הוא אבל קטן וקטנה דכי הדדי ניגהו לא אמר ופריך נא על יבמה גדולה הגדלנו בא שאני זהא הגדלנו קאמר אלא מחוורת' דלא כר"מ ע"כ. וקשה אמאי לא פריך מריבא דהנן יגדלו זה עם זה חטו בשפה אחת נולדו דכליה שנת י"ב ליבמה ביום אחד ולאי אין שניהם כליה ביום אחד נמלא שגדול בא על קטנה או קטן על גדולה ואף שמסיפא דייק טפי שפיר הא קיי"ל דעדיפא למפרך מדיוקא דרישא ולא ממה שמפורש בסיפא. עוד גרסי' בבבלי בסוגיין קרי כאן להקים לאחיו שם וכא. לאו בר הכי הוא אמר אביי אמר קרא יבמה יבא עליה כל דהו רבא אמר בלא"ה נמי לא מנית אמרת וכו' ע"ש. וקשה הא הנן לעיל פ' כהנים שהלך בן ט' שנים ויום אחד פוסל ע"י אחין וכו' משמע דוקא בן ט' הא פחות מבן ט' אינו פוסל ואכ"ד דמקרא יבמה יבא עליה מרבינן אפי' פחות מבן ט' אמאי לא לפסול ואי משום דכתיב ואם לא יחפוץ האיש ממעטינן קטן וכן ט' דפוסל מדרבנן הוא כמש"ל פ"י ה"י א"כ קרא יבמה יבא עליה מאי אהני לן וכ"ת דאיצטרך קרא דאין ביאת הקטן ביאה היסור הוא הע"ג שאינו בר הקמת שם למה לי קרא הא אפי' בכל עריות ליכא היסור דאורייתא בביאת קטן פחות מבן תשע וכן תשע בר הקמת שם הוא כדמשמע בכמה דוכתי וראיתי למהרש"א שהרגיש במקלת ואין תירולו מכוון לפמ"ש וצ"ע:

(דף ע"ה ע"א) אלא כן אנן קיימין נכתס וכו'. בבבלי גרסי' ר' יוסי אומר נסתרה לאחר לא נסתרה הפי' לאחר כמה שנין. משמע דבנסתרה פליגי מיהו אפשר לומר דמאי דקאמר הכא נכתס נמי פירושו שנסתרה אבל לא ידעינן בודאי דבעל וכ' תוס' לא נסתרה כלומר שאין אנו יודעין שנסתרה אע"פ שנכנסה לחופה דר"מ ס"ל לא מוקי איניש אנפשיה שלא יסתר ולא יבעל וכו' ע"ש. וכ' המהרש"א ובספרים מדויקים ראיתי שהגיהו כך ואע"פ שלא נכנסה לחופה ר"מ וכו' ור"ל הע"פ שלא נכנסה לחופה סובר ר"מ דלא מוקים היינו כהכיא דהכא ביבמה שאין שם כניסת חופה ע"כ. ותימא א"כ בעלת לר"מ כל טענה בהוגים שהרי היא נאמנה לומר לארוס נבעלתי דהא אין לך ארוסה נהות משלבים יום דתנן נותנין לבתולה שנים עשר חדש ועוד הא תניא כלה בלא חופה הסורה לבעלה כנדה וכי נחשדו ישראל על כך למיעבד איסורא וכ"כ הרשב"א וכי במקום איסורא לא מוקי איניש נפשיה ועוד לפ"ז לא דמיא ליבמה דהיתירא היא מב"כ התם דאיסורא היכא. וגי' המהרש"ל עיקר:

(שם) מהו שיהא נאמן לומר על דר"מ וכו'. והיאך הא אפי' לומר על בנו שהוא ממזר נאמן כדתנן פ"ד דקידושין כ"ש לעשוה שתוקי ודוחק לומר דמיבעיא ליה אליבא ת"ק דמתני' דקידושין דס"ל דאינו נאמן ולא אליבא דר"י דא"כ ה"ל לפרושי הכי בהאיבעיא ואפשר לומר דקים ליה דת"ק דפליג אר' יהודה וסובר דאינו נאמן לומר אבנו שהוא ממזר הוא ר"מ ועי"ל דהכא אפי' ר' יהודה מודה דאינו נאמן דהא לפי דבריו מכחיש החזקה דהזקת כל כנוסה בחזקת בעולה אבל נאמן לומר שבנו ממזר במקום שאינו מכחיש החזקה. ונפקא מינה בין הנך תרי שינוייא דלתירולא קמא לדידן דקיי"ל כר"י דנאמן לומר על בנו שהוא ממזר אף כאן נאמן וניחא שהשמיט הרמב"ם דין זה אבל לתי' בתרא קשיא הא גם באמרו בני זה ממזר מכחיש חזקת האם שהיא בחזקת כשרות וי"ל דאיירי שהיתה אנוסה. אלא הא דקיי"ל לר"י לומר שבנו הוא בן גרושה ובן חלוצה קשיא דמכחיש חזקת עצמו ואשתו ויש לחלק וצ"ע:

(שם) וא"ר לעזר דר"מ היא. בבבלי בסוגיין איתא נמי א"ר יוחנן ר"מ היא. וקשה הא אוקימנא רישא יבם קטן וכו' דלא כר"מ וקשיא רישא רבנן וסיפא ר"מ וי"ל יבם קטן וכו' לאו רישא דיבמה שאמרה תוך שלשים היא ודוחק:

(שם) וא"ר לעזר ל"ש אלא אלולה הא אבל ארתה לא. משמע אפי' בתוך שלשים אינה נאמנת אבל ארתה מדפשטינן מינה שאינו נאמן לר"מ לאוב את בנו לומר שלא בעל תוך שלשים דאי לאחר שלשים אין בין ר"מ וחכמים כלום ולמה מיבעיא ליה לר"מ אלא ודאי דאפי' תוך שלשים אינה נאמנת אבל ארתה דכל כנוס' בחזקת בעולה כמ"ש בקונט'. וזה כתירה לדעת תוס' דף קיב באוסרים הלרה עד לאחר ל' יום אם שניהם מודים שבעל ע"ש. אבל בזמן ששניהם מודים אפי' לאחר ל' נאמנים לאסור הלרה. מדלא מסיים גם סיפא דמתני' ובזמן שהוא מודה וכו' ועלה ס"ל לר' לעזר למימר ל"ש אלא ארתה ש"מ דכשניהם מודין אף הלרה אסורה. וכן משמע לבון הש"ס בסמוך שניהן יכולין לעקור החזקה ובריית לעלמה בלא גט ש"ס שנאמנים לאסור הלרה ועיי' ברה"ם וצ"ע:

(שם) שניהן יכולין לעקור החזקה. כתבו תוס' דף קיב בד"ה היא אומרת וכו' ומיהו י"ל דאיכי נמי בעיא גט הפי' שניהם מודים שלא בעל וזהו דנקט וכוא אומר בעלתי וחזר והמר וכו' ה"ה אפי' לא אמר בהתלה בעלתי אלא לאשמועינן דהפ"ה כופין אותו לחלוץ ע"כ. ותימא מדקאמר שעוקרין החזקה ש"מ דנאמנים ואינה צריכה גט. וכ"מ בירוש' קידושין פ"ב דמדמי ליה לכמפון דקידושין אם שניהם מודים שלא נתקיים התנאי נאמנים והקידושין בטלים וא"ל דאיירי שבניהם מודים תוך שלשים דהא"כ אינן עוקרין החזקה. ועמ"ש בסמוך דהפי' נגד הלרה נאמנים וצ"ע:

(שם) הוא אמר גט אבה וכו'. כ' המהרש"א דף קיב ברש"י בד"ה אר"א וכו' וקשה לר"א ע"כ הא דקתני בסיפא בזמן שהוא מודה כופין איירי בשאמר מתחלה לא בעלתי א"כ לא שייך לומר שנתן גט לביאתו וקשיא עד שכופין לחלוץ וכו' וי"ל איידי דתני ברישא כופין לחלוץ תני סיפא כופין לחלוץ ע"כ. ותימא וכי משום איידי תנא היתירא במקום איסורא דהא בסיפא לדבריו חובה הוא לכפותו ליבום ולא לחליצה. וה"ל ודאי סיפא איכא לאוקמי בשבגט יבמין יולא מתחת ידה והא דלא מוקי נמי רישא בכה"ג דא"כ ל"ל דהאומר בעלתי אחר גט יבמין ועביד איסורא פשיטא דאינו נאמן דאין אדם משים עלמו רשע אבל בסיפא דאמר מעיקרא לא בעלתי ניחא וזה ברור לענ"ד ועיי' בתי' הרשב"א בסוגיין:

(שם ע"ב) ר"י בעי לאחר ל' יום וכו'. עיי' פי' בקונט'. וא"ת ולמה לא קשיא ליה לר' יוסי אריש' ובדאקשה בסמוך דאפילו למשנה אחרונה אין כופין לחלוץ וי"ל דסבר ר' יוסי למשנה אחרונה כל שטוענת המתלא לדבריה כופין אותו לחלוץ הלכך לא קשיא ליה רישא אלא מסיפא הוא דקשיא ליה וצריך לאוקמי בשבגט יולא מתחת ידה. ומכאן סייעתא לדעת רש"י דסובר למשנה אחרונה כופין לחלוץ וכמ"ש. ועמ"ש לעיל פי"ב ה"ז בד"ה כללו וכו':

(שם) פשיטא דהוא מעלה לה מזונות וכו'. נראה בתוך שלשים איירי דאי לאחר ל' מאי קמיבעי' ליה אם יורש נכסי אחיו פשיטא דיורש דהא איכא חזקה דמסייעא ליה וקיי"ל סוקלין ושורפין על החזקות כ"ש דמוליאין ממון ע"פ חזקה והכתבה כמאן דליתא והא דמבעיא לן בהיא הומרת נבעלתי וכו' מהו שיירשנה דמספקא לן אי מהני הודאתו ובהוא אומר בעלתי וכו' פשיטא לן שמעלה לה מזונות הע"ג לפי דבריה שאומרת שלא נבעלה אין לה מזונות יש לומר בסיפא הודאתה לחייב אחרים דהיינו יורשי' המרינן הודאתו עדיפא אבל ברישא הודאתו לחייב עלמה מהני הודאתו הע"ג דגם הודאת' לחייב עלמה שאין לה מזונות אין זו הודאה להוכחה דהא לפעמים מעבה ידיה עדיפי ממזונותיה הע"ג דיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה מ"מ אית לה היבה. והנה זה כמה נכתפקתי תובע ונתבע שכפי טענת התובע נפט' הנתבע וכפי טענת הנתבע יולא חייב הדין עם מי ועלה בדעתי לפשוט ספיקא דידי מהכא דהא לפי דברי האשה אין לה מזונות הפ"ה שמעינן לדברי שבעל ויש לה מזונות אך לפמ"ש עדיין הספק במקומו עומד. וא"ת למה יפלה לה מזונות ליבוי כטענו בחטים והודה לו בשעורים דפטור דבשעורים לא תבע ה"נ היכי לא תבעה מזונות וי"ל דהתם הטעם משום מחילה דאמרי' מסתמא מחל לו השעורים אבל הכא ודאי לא מחלה לו מזונות אלא דאומרת שלא נתחייב לה מזונות כיון שלא בא עליה ומכחו במאמינים לו שבעל חייב במזונותיה וצ"ע:

הדרן עלך פרק בית שמאי

(שם) חרש. מתני' שקידשה בכסף וכו'. כתב הב"י א"ע סי' קלא בד"ה ומ"ש או שנפלה וכו' וכתב בירושלמי אמתני' דחרש שנשא וכו' מתני' שקדשה בכסף וכו' וכתבו הג"י ולא ראיתי לאחד מהפוסקים שכתבו כן ע"כ. וראיתי שגם הרשב"א כתי' מיניה. ונראה שהדין עם הפוסקים שהשמיטו דהשתא ס"ד דכתמא דש"ס אבתו של חרש חייבין עליה אשם תלוי דמספקא לן אם יש בו דעת או לא הלכך קידושי כסף שלו אינן קידושין דהספק שבכגר תקנו חכמים בכל משנה חרש אינו כלום אבל קידש בביאה לא עקרי רבנן לקידושי תורה והא דאמרי' בעלמא כל המקדש בביאה אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושי מיני' הא ודאי לא שייך הכי כיון דמספקא לן במאי הוי בהוה בשעה א"כ לא מקעי קידושין מיני' אבל לפי המסקנא דמסיק ר"י ור"ל כסמוך וגם בבבלי דאשם הלוי אין כה דוודאי אין לו דעת ומדאורייתא אין קידושיו קידושין אף אם קידש בביאה אין קידושיו קידושין. ורא' לדברינו מהא דאמרי' לעיל פ' ב"ש קטנה ואחרת אין ביאת אחת מבן פוטרת לרתה ואמרי' בירוש' ובבבלי מה תקנתן כונס את החרשת ומוליאה בגט וכו' ע"ש ואכ"ד דקידושי ביאה קידושין גמורין כן הא יש לבן תקנה שיקדש את החרשת בביאה ונפטרה

הקטנה מיהו י"ל אף בביאה אין קידושיו אלא ספק. אך מדפשט התנא לעיל ותנא וכן שתי חרשות פוטרות זו את זו משום דשניהן שוין בקנין הא איכא חרשת דעדיפא מחברתה בקנינה כגון שקידשה בביאה אלא ודאי דאין חילוק ביניהן:

(שם) אפילו אשם תלוי אין בה. בבבלי בפרקין איכא שתי לשונות בלשון קמא אמר שמואל אשם תלוי אין בה ובלישנא בתרא אמר שמואל אשם תלוי יש בה כר"א דאמר חרש ספק הוא אם יש בו דעת או לא. ויש לתמוה מן הרמב"ם שדרכו לפסוק כלישנא בתרא בפרט בדבר דאורייתא ולחומרא וגם רב אשי שקיל וטרי כדברי ר"א כמפורש בבבלי ש"מ דהלכתא כוותיה למה פסק קידושי חרש דרבנן הא לל"ב ספיקא הוא ושמואל ס"ל כר"א בתרו ייהו. מיהו הא ל"ק למה השמיט דין זה דחייבין עליה אשם תלוי דהך דשמואל אתיא כר"א דמחייב אשם תלוי על חתיכה אחת אבל אנן קיי"ל כחכמים דאין חייבין על חתיכה אחת אף אם נאמר אשת חרש ספק אין מביא עליה אשם תלוי אבל קושיא הראשונה קשיא וכן יש לתמוה ארוב הפוסקים וי"ל שסמכו אסוגיין וברייתא דר"א דבסמוך דסברי דודאי אין בו דעת ולית בקידושיו שום ספק דאורייתא. והא דא"ר יוחנן אפי' אשם תלוי אין בו כלומר למ"ד דחייב אשם תלוי אפי' על חתיכה אחת אבל היכו י"ל דסובר כמ"ד בעינן התיכה אחת מבני חתיכות א"כ אפי' איסור אשם תלוי אין בה וכה"ג כתבו תוס' כריתות פ"ד דף י"ז ע"ב ע"ש:

(שם) גירשה מותרת להנשא לראשון. כ' הרמב"ם פ"ד מה"א חרש שנשא פקחת וכו' קידושיו דרבנן לפיכך אם נשא פקחת וקידש אשת חרש הפקחת ה"ז מקודשת לשני קידושין גמורים ונותן גט והיא מותרת לבעלה החרש. וכ' הראב"ד טעה בזה שאינה מותרת לבעלה החרש שמא יאמרו גירש זה וכו'. ולפמ"ש בקונט' לק"מ דדברי הרמב"ם הן הן דברי הירושלמי. והראב"ד מפרש הא דאמרי' הדא היא דתני ר"ח קושיא היא כלומר וכי הלכה זו אתיא ככא דתני ר"ח דהא בברייתא תני אשתו של חרש שהלך בעלה למדינת הים וכו' תלא מזה ומזה ש"מ דאף כאשת החרש גזרי' שמא יאמרו גירש זה וכו'. ודלא כמ"ש הלח"מ פי"א מה"ג דלדברי הראב"ד אין לדברים הלו מובן כלל. גם מ"ש הלח"מ ומשנה למלך פ"ד מה"א דטעם דלא גזרינן בתרש שמא יאמרו גירש זה וכו' שהכל יודעים שקידושי חרש דרבנן ע"ש. דבריהם המוסים הא איכא למ"ד בבבלי בפרקין דקידושי חרש ספיקא דאורייתא נינהו וכמ"ש בסמוך בתו' בד"ה אפי' וכו' ועוד אטו כ"ע דינא גמירי. ומחוורתא כמ"ש בקונט'. ומ"ש בעל משנה למלך שם פ"ד מה"א בד"ה ומ"מ וכו' ומהתימא על הכ"מ שמביא סירושלמי כזה פ"א מה"ג והיך שכתו במקום הזה והראב"ד ז"ל אין ספק שנעלם ממנו סירושלמי הזה ע"כ ול"נ שאין כאן תימא שכבר כתבתי בסמוך שהראב"ד מפרש לירושלמי דליתא להא דר"ח דאמר גירשה מותרת וכו' ודייק ליה מברייתא דר"ח וכמ"ש בסמוך. וא"ת הרמב"ם איך מתרך דיוקא דהראב"ד י"ל דסובר כשהלך החרש למדינת הים שאני דקנסא הוא ולא חילקו חכמים בקנסות וכן מפורש בדברי הס"מ פי"א מה"ג בד"ה חרש וכו' ע"ש גם מהב"מ לא נעלם הירושלמי הלזה אלא שהוא מפרש הא דקאמר גירשה מותרת להנשא להראשון היינו בשגירש הפקחת אשתו וניסת לחרש וגירשה מותרת לחזור לפקח וכ"כ הלח"מ פי"א מה"ג שכך מפרש הס"מ לבון זה ע"ש ועיי' במ"ל פיי מה"ג:

(שם) אשתן של פקח וכו'. כ' הה"מ פי"א מה"ג גי' הרמב"ם אבהו של פקח שגירשה והלכה וניסת לחרש אינו קורא עליה לא יוכל וגו' והטעם שאין כח בקידושי חרש לגרע כח קידושי פקח ע"ש. וכ"ל כמך וראיה לגירסא זו מדלא כללינהו בהדא סבא חרש או פקח שגירשו כשיהם והלכה וניסת להרש או לפקח קורא אני עליו לא יוכל וכו' אלא ודאי חלוקין הם בדיניהם וכמ"ש הרמב"ם וכתבם שהלך וכו' מטעם קנסא הסורה לפקח וכמ"ש בסמוך:

(דף ע"ו ע"א) מפני גדירה. פיי' פי' בקונט' והוא מדברי תוס' בפרקין. ותימא לי הא דקאמר בסמוך יש לה בו ואב וכו' מ"ד שאינה יכולה לשמור גיטה יש לה אב ויכולה לשמור גיטה. מי איכא למ"ד דאב מקבל גט כתו הבוגרת שלא נראה דוקא קטנה ונערה הוא דאיכא מ"ד שאביה מקבל גיטה אבל לא בגדולה ועוד תינח אב אבל בן ואח מה טעמא. וא"י כל שיש לה אב וכן ואח ס"ל כאלו היא משמרת את גיטה דהא ודאי אין סברה אם יש מי שמשמר את גיטה לפי שעה דמשני דא"כ מ"ש בן ואב הא אפי' איש זר נמי ישמר את גיטה לפי שעה ולמה תנן בטעתה לא יוליא ועוד קטנה נמי תתגרש אפילו כאינה יודעת לשמור את גיטה ע"י אחר שמשמרו בבילה מאי קאמרת בן ואב יכולים לשמור לעולם גם זה ליתא הטו בכופה תלו לה מי לא עסקינן שימות הבן או האב עד שלא המות היא ואין מי שישמרנו ועוד הא ודאי לא קפיד קרא אלא על שעת נתינת גט דאטו אשה שנשתטית לאחר נתינת הגט יהא הגט בטיל למפרע בתמי' ועי' בתו' בבבלי דף קיב ע"כ. ועוד הא מקרא יליף דכתיב ונתן בידה הרי דקפיד קרא אשנוילתה ולא על שמירת אחרים והא דגרסי' בבבלי בסוגיין אי כשאינה יודעת לשמור את עלמה ואת גיטה דבר תורה מתגרשת הא א"ר ינאי ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עלמה יצאה זו וכו' ותדר"י ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאה זו וכו' לא לריכה דיודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עלמה ד"ת מתגרשת דהא יודעה לשמור גיטה ואמרו רבנן לא ליפקה שלא ינהגו בה מנהג הפקר ע"כ. קשה כיון שאינה יודעה לשמור את עלמה מבלוה וחוזרת היא נמלא שאינה מתגרשה ד"ת ודוחק לומר כל שיודעת לשמור את גיטה מבלחה ואינה חוזרת קרינן בה דיודעת נמי להיות כזה מלחזור דהא תינוקת פחות מבן בש יודעה לשמור את גיטה קרינן לה כל שנוטלת לרור וזורקו אגוז ונטלו כמפורש בבבלי גיטין דף סה וזו ודאי מבלחת וחוזרת גם מ"ש תו' דהגיה יכול לשמרה שלא תחזור לבית בעלה אבל אינו יכול לשמרה מזונות דוחק גדול הוא. וליכא לאוקמי הא דקאמר יש לה בן ואב וכו' בקטנה איירי דודאי יש לו לאב יד לקבל גיטה דקשיא תינח אב בן ואח מאי איכא למימר ועוד הא כתבו תוס' בקידושין דף מג דבוגיין בגדולה איירי אבל בקטנה לא שייך גדירה שאין בני אדם לפוטי אחריה ע"ש. ואף דבריהם אלו תמוהים דאף קטנה לא תתגרש ע"י אביה שלא ינהגו בה מנהג הפקר דהא קטנה עתידה להתגדל לאחר זמן ואין אביה יכול לשמרה כמ"ש תוס' מיהו בהא י"ל כל דלא שייך בה גירסה בשעת נתינת הגט תו לא חייבינן אבל קושית סהאשונות קשיין וע"ק הא דדרים תדר"י ושלחה מביתו מי שמשלחה וכו' א"כ אף פקחת ונתגרשה לא יוליא דהא כתיב ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר נאמר כל היכא שיש לה הויה אלל אחר מן התורה יצאה זו שהרבת שאין לה הויה אלל אחר לכך נ"ל דאף ר' ישמעאל לא קאמר אלא כל שאינה יוצאה מביתו לגמרי שחוזרת לא קרינן בה והלכה והיתה לאיש אחר אבל גט מעליא הוא א"נ דרבה דתדר"י אסמכתא בעלמא היא ומשום שלא ינהגו בה מנהג הפקר הוא דכל שמבלחה וחוזרת ואין לה בושת יש לחוש למנהג הפקר אלא דס"ד דמקשה דאף זו שמבלחה ואינה חוזרת דאורייתא א"נ סובר שמקשה דטעמא אתריגא הוא ולאו משום מנהג הפקר וקשיא ליה אר' ינאי ומשני כל שיודעת לשמור גיטה מדאורייתא מתגרשת ואמרו רבנן דהפ"ה לא יוליאה מפני שחוזרת וינהגו בה מנהג הפקר והיא גופה קמ"ל ר' ינאי דהא דתדר"י אסמכתא בעלמא היא ואם עבר וגירשה ה"ז מגורש'. וראיה מבוררת לדברינו ממ"ש רש"י קידושין דף מג ע"ב בד"ה וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אפי' ע"י אביה דהא שוטה היא וה"ר ינחק ושלהם מביתו כל שמבלחה ואינה חוזרת יצאה זו שמבלחה וחוזרת כיבמות פ' חרש ע"כ לפום ריהטא קשיא הא דרבא זו לאו ר' ינחק אמרה אלא תדר"י כמפורש בבבלי בפרקין אלא ודאי כמ"ש דלמסקנא ר' ינחק היינו דרבי ישמעאל ומבלחה וחוזרת מדרבנן שלא ינהגו בה מנהג הפקר. מעתה דברי הירושלמי מבוארים מפני גדירה היינו שמבלחה וחוזרת ויש לחוש למנהג הפקר וס"ל דרבנן והא דר"ז ור' הילא היינו מדכתיב ונתן בידה וס"ל איסורא דאורייתא הלכך אם עבר וגירשה למ"ד מפני גדירה שרי ולמ"ד שאינה יכולה וכו' אסור וה"ג יש לה אב מ"ד וכו' ול"ג בן ואח וכ"מ בסמוך דקאמר ויש לה אב ויכולה לשמור גיטה. ובקטנה איירי שאביה מקבל את גיטה ואפי' אי גרסי' אח י"ל כיתומה שהשיאוה אמה ואחיה וקסבר שאף הן מקבלין הגט איכו בן ודאי ל"ג דהא קטנה אינה יולדת. והרמב"ם כ' פ"י מה"ג אם גירש השוטה ה"ז מגורש' והשיגו הראב"ד דבעינן שיודעת לשמור גיטה ע"ש בכס"מ ותירולו דחוק. ונראה דסובר הרמב"ם ונתן בידה ברשותה משמע ואפי' שלא לדעת ולמסקנא דפ' חרש אף דרבת ר' ינאי ונתן בידה דרבנן והיינו מדלאמר אביי דיקא נמי דקתני גבי דידה לא יוליא וגבי דידיה לא יוליא עולמית אלא ש"מ הא דאורייתא הא דרבנן ע"כ. וקשה כיון דאיכא נמי בדידה איסורא דאורייתא כגון שאינה יודעת לשמור את גיטה ה"ל למתני גבי דידה נמי עולמית דנהדע דאיכא בה איסורא דאורייתא והוי רישא וסיפא בחד גוונא אלא ודאי לפי המסקנא אין בה איסורא דאורייתא וכמ"ש ודברים ברורים הם. וראיה לדברינו ממ"ש הרמב"ם ריש הלכות גירושין ועברה דברים הן עיקר גירושין מן התורה ולא קחשיב שתהא האשה המקבלת הגט בת דעת ומבלחה ואינה חוזרת וכן מקשה הלח"מ ולפמ"ש לק"מ שאלו אינן מן התורה. והא דכ' הרמב"ם פ"ב מה"ג וקטנה שאינה יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש ואם גירשה אינה מגורשת. היינו בקטנה שקידושיה דאורייתא אבל בשוטה דקידושיה דרבנן אם גירשה מגורשת. ומ"ש הב"ח א"ע סי' קיט שהסכימו כל חכמי הדכנו ליבא אשה אחרת על השוטה והיינו לייחד לה כתובה וליתן גט ליד אחד לסיות שליח להולכה שיהיה בידו הגט והכתובה עד שתשתפה וכו' ע"ש. ודאי שאין שום תועלת בנתינת הגט ליד השליח שהרי עתה אינה בת גירושין אך השליח יעשה שליחותו כשתשתפה ולא אף הבעל בעלמו יכול לגרשה אלא שעיקר השלשת הגט הוא משום חרם דרבינו גרשו"ם וכיון שבכגר הוליא גט מתחת ידו אינו נראה כנושא שתי נשים וכמ"ל פ"י מה"ג שהאריך לפסול הגט שהובלה ע"ש. ולפמ"ש דלפי המסקנא ד"ת שוטה מתגרשת אפי' אינה יודעת לשמור הגט וכ"ד הרמב"ם לק"מ כיון דמדאורייתא הוי גט מלוי מבוי שלים ואף שאין כן דעת תוס' סמכו אהרמב"ם ורש"י גם מן הירושלמי יש ראיה שאינו אלא מדרבנן וכבר כתבתי שגם דברי הבבלי הכי דייקי ואין להאריך אלן יותר:

נראין

ש"ק ד"ה מפני גדירה וכו'. קטנה. נ"ב ע"כ לא התיר אלא בקטנה שאינה שוטות:

(שם) דקרושיה דרבנן כו'. נ"ב תמוה דהא הרמב"ם מיירי בנשתטת אחרי נשואין:

(שם) הוי גט מלוי. נ"ב יעוין מל"מ פ"ב מהל' ביאת מקדש הל' ו' ויעוין בא"ע סימן קי"ט שפסק הל' דאף בדיעבד אינה מגורשת כשאינה יכולה לשמור את גיטה:

(שם) נראין הדברים בפקחת וכו'. כ' תו' ריש פירקין בד"ה העיד וכו' רבנן הביאוהו לבית המדרש להביא ראיה לדבריהם וה"ל אף זו כיוצא בו וא"ת לריב"ן למה אינה מתגרשת הא אינה חוזרת כשמרמזין לה וי"ל מ"מ בשעת נתינת הגט משלחה וחוזרת היא ואינה מבינה עד שיוליאנה על כרחה ע"כ. הנה תירוצם דחוק קצת מי לא עסקי' שקידש נתינת גט שוליאה בע"כ ועכשיו שנותן לה הגט משלחה ואינה חוזרת קרינן בה א"כ שהבינוה ע"י אשה אחרת וצ"ל דהיינו טעמא דריב"ן דסובר פקחת שיש בה דעת יוצאת בין לדעת בין שלא לדעת וחרשת לא תצא אלא לדעת וכדבעי ר' חנניה וכדאמרי' גבי חליצה אין קריי' מעכבת וחרש וחרשת לפי שאינן באמר ואמרה אינן בני חליצה כמפורש בבבלי פ' מצות חליצה דף ק"ד וא"ת בשלמא בחליצה כתיב ואמר ואמרה איכא לחלק בין הראוי לשאינו ראוי לעיכוב אבל הכא בגט שלא הצריך הכתוב בתחלה בת דעת מנ"ל לחלק וי"ל קרא בפקחת איירי דהא כתיב והלכה והיתה לאיש אחר וחרשת לאו בת הויה. אבל מרישא דקרא כי יקח וגו' אין ראיה דבפקחת איירי דחרשת לאו בת קידושין היא דאיכא לאוקמי בפקחת ונתחרשה. ועי"ל דסבר ריב"ן משיקתא דויצאה והיתה איכא למילף דאין אשה מתגרשת אלא לדעת כי היכי דאינה מתקדשת אלא לדעת ורבנן סברי ונתן בידה בעל כרחה משמע והביאו ראיה מעדותו דריב"ג. והא דכתבו תוס' רבנן הביאוהו לבה"מ להביא ראיה לדבריהם מה"ל אף זו כיוצא בו. משמע דהאמרו לו לאו רבנן דריב"ן אמרו. והא ודאי ליתא כדמוכח בבבלי דף קיג ע"ב וצ"ל וה"ל אף זו כיוצא בו. והרב בהוי"ע לא הרגיש בטעות זה. ולא ידעתי לכוון המשך דברי תו' דמייד אדברי ריב"ן ה"ל להקשות ולמה להו להביא תחלה דברי העדות:

(שם) בקטנה שהשיאה אביה ונתחרשה. משמע דר' חנניה להו בקטנה מוקי לה אלא בגדולה ומאי תועלת יש בהשיאה אביה הו לא ומאי קמ"ל ריב"ג. ונראה דס"ב ר"ת סבר מימר בחרשת שהשיאה אביה וכמש"ל הל' א' כתו' בד"ה מפני וכו' לשיטת ר"ת כל שיש לה אב יכולה לשמור גיטה קרינן לה אע"פ שהי' גדולה ה"ה כשיש לה אב יכולה לשמור קידושי' קרינן בה וה"ל כעין קידושי תורה וקמ"ל ריב"ג דאפ"ה יוצאה בגט. ונראה דהיינו דקשיא ליה לר' חנניא בסמוך דקאי' כהאין סהברים וכו' דקסבר עדותו של ריב"ג לא איירי בפקחת ונתחרשה דס"ל קידושי דאורייתא ור' יוסי מוקי לה בקטנה שהשיאה אביה וס"ל קידושי דאורייתא ודמיא שפיר לפקחת ונתחרשה וצ"ע:

(שם ע"ב) צרתה מהו. תימא מאי קמיבעיא ליה פשיטא שצרתה פטורה מן החליצה ומן היבום ממ"נ אי קנין חרש קנין גמור ופטורה צרתה מטעם צרת אחות ערוה כדתנן בריש מכלתין ואי אין קנינו קנין אף צרתה נכרית היא ופטורה מחליצה ויבום וגם אברייתא דפשיט מינה קשיא מאי קמ"ל פשיטא וי"ל קסבר קנין חרש קנוי ומשוייר ומיבעיא ליה מי אמרי' דשיור שניהם שוין או דלמא אותו לד ששייר בזו קנה בזו ודוחק דהא כתבתי לעיל פי"ג ס"ח בתו' בד"ה מהו וכו' דהירוש' סובר חרשת קנוי' ואינה קנוי'. ועיי' ברמב"ם ספ"ז מה' חליצה:

(שם) מהו שתאכל בתרומה. וא"ת לא יהא אלא ארוסה שנפלה לפני יבם מי איכא לספוקי שאינה אוכלת בתרומה לאחר שנתייבמה אע"ג דלא אכלה בתרומה בחיי הארוס כדתנן לעיל פ' אלמנה. ומתני' דפ' אע"פ הכי דייקא דוקא כשהיא שומרת יבם אינה אוכלת אבל משכנסה אוכלת בתרומה והך זו כיוצא בה וי"ל שאני ארוסה שעומדת לאכול אלא שהארוס כשיכניסה משא"כ כאן שלא היתה עומדת לאכול בחיי בעלה:

(דף ע"ז ע"א) מת ונפלה לפני יבם אפי' חרש אוכלת. כ' תוס' דף נו וא"ת ואמאי אוכלת ניחוש לסמפון שהרי לא בדקה שלא הספיק לכנסה עד שנתחרש וא"כ אינה זקוקה לו ולקמן נמי קאמר דגזרינן נשואין דחרש אטו קידושין תיפוק ליה משום סמפון ע"ש וג"ל הכא שאני כיון דהתקנו רבנן נשואין לחרש ואף אם יבתפה וימלא בה מום הו שלא ירצה בה לריכה גט מדרבנן שלא תהא אשת איש יוצאה בלא גט מעתה זו שנתחרשה כשהיא פקח מן התורה אוכלת בתרומה כדין כל הארוסות אלא שהחכמים אסרו משום סמפון והם תקנו לה נשואין ובנשואין של פקח לא שייך סמפון אף בנשואי חרש לא חיישי לסמפון. והכא ליכא לשנוי כיון שניסת לו וחייב במזונותיה לא חיישינן לסמפון. דאמרינן בירושלמי פ"ק דכתובות ה"ב חרש שנשא פקחת אין לה עליו מזונות ולא כתובה ואם מתה הוא יורשה. ומ"ש שם בתו' בד"ה ואם מתה יורשה. יש לתמוה שהשמיטו הפוסקים דין זה ע"ש. נעלם ממנו כהותה השעה שדין זה מבואר ברמב"ם פכ"ב מה"א ובטור א"ע סי' ל' ומדברי הראב"ד בהשגות שם והה"מ נראה שנעלם מהם דברי הירוש'. וז"ל הה"מ אבל פקח שנשא חרשת אם מתה לא יירשנה. זה למד רבינו ממה שאמרו אין לה כתובה כגו' פי"א כשם שאין לה כתובה ממנו כך אינו יורשה והיא אינה בת דעת שתוכל לזכות לו. והחרש שנשא פקחת ומתה יירשנה שהרי היא בת דעת ולדעתה נשאה וזיכתה לו ממונה. גם זה לא מצאתי מבואר אבל דברי טעם הם כיון שהיא בת דעת ולא עוד אלא שלפעמים יש לה כתובה ממנו כשהשיאוה ב"ד אליו כגו' פי"א ע"כ. וא"ת הא גם פקח שנשא חרשת פעמים יש לה כתובה כשכתב לה כגו' פי"א מה"א י"ל דשאני פקח שנשא חרשת שלעולם אין לה כתובה מתקנת ב"ד אבל חרש שנשא פקחת פעמים יש לה כתובה מחמת תנאי ב"ד. וא"ת פקח שנשא חרשת למה אין לה כתובה ותנאי כתובה נימא נמי כיון שלדעתו נשאה זיכה לה ממונה י"ל כדמשני בבבלי בפרקין וכמ"ש פי"א הטעם כדי שלא ימנעו מלישא אותה אבל איתתא בכל דהו ניחא לה. ונסתפקתי פקח שנשא חרשת וכתב לה כתובה אם יש לה גם תנאי כתובה. ומהירושלמי דכתובות פ"א ה"ב נראה דיש לה דגרסי' שם פיקח שנשא חרשת יש לה עליו מזונות וכתובה ואם מתה אינו יורשה שהוא רוצה לזוק לה נכסיו והיא לא רצתה לזוק לו נכסיה. ואיירי בשכתב לה דאי לא כתב לה מאי קאמר שרוצה להזיק נכסיו דלמה לא נשאה אלא ע"מ שלא ליתן לה כתובה ודוחק לומר דאיירי בשכתב לה גם מזונות דמילתא דפשיטא היא. וכן מוכח מבבלי דף קיג דהך ליבנא משמע שכתב לה דדייק דחרשת אין לה כתובה מדתניא ופקח שנשא חרשת אפי' כתב לה מאה מנה כתובתה קיימת מפני שרצה לזוק נכסיו טעמא דרצה הא לא רצה לא ועי"ב בפירש"י. וא"ת מנ"ל לבבלי למידק הכי דלמא הא קמ"ל אע"ג שכתב לה יותר מכתובה קניא אבל כתובה שתקנו חכמים יש לה לחרשת כמו קטנה וי"ל א"כ בתמא ה"ל למתני כתובתה קיימת מדתני מפני שרצה וכו' ש"מ דהפסידו ברצונו תליא. מיהו מרישא דהך דירוש' פ"ק דכתובות לא משמע הכי דתניא חרש שנשא פקחת אין לה עליו מזונות ולא כתובה ואם מתה יורשה מפני שרצתה לזוק לו נכסיה. וזו בשלא כתבה איירי לפמ"ש הרמב"ם. אך לענ"ד נראה שאף זו בדכתבה איירי שהרי ברצתה תליא מילתא ולכך השמיטה בבבלי וזה כדעת הראב"ד פכ"ב מה"א אף בחרש שנשא פקחת אינו יורשה ואי משום שהיא בת דעת ונשאת לו מה שבידה זכתה לו מה שלאחר מיתה לא זכתה לו ע"כ. ומעתה אין אנו צ"ל שנעלם מהראב"ד דברי הירוש'. אך קשה הא מסיק התם בירושלמי דהך ברייתא בשכנס חרשת ונתפקחה ונתחרשה איירי. עמ"ש שם בתו'. ויש להביא ראיה דאין לה תנאי כתובה מהא דגרסי' בבבלי כתובות ר"פ אע"פ א"ר ינאי תנאי כתובה ככתובה למאי נ"מ למוכרת למוחלת למורד' וכו' ע"ש. והס"ד חרשת שכתב לה כתובה יש לה תנאי כתובה ה"ל למיחשב נמי הא. וטעמא רבא אית ביה שכתבו תוס' שם ר"פ אע"פ בד"ה ולעוברת וכו' ואע"ג דבממאנת ושנייה אין לה כתובה ויש להן תוספת התם היינו טעמא דמתחלה כשכתב תוספת לאו אדעתא דכתובה כתב לה דהא אדם יודע שאין לממאנת ושנייה כתובה הלכך תוספת דכתב לה מתנה בעלמא כתב לה ולא שייכא לכתובה כלל ע"כ. א"כ ה"ה בחרשת נמי אדם יודע שאין לה כתובה וכתב לה לשם מתנה הלכך אין לה תנאי כתובה. ואי קשיא הא דכתב הרמב"ם פי"א מה"א הלכה ד' והחרשת אע"פ שיש לה נשואין מדבריהם לא תקנו לה כתובה כדי שלא ימנעו מלישא אותה וכיון שאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה ע"כ. אמאי לא קחשיב לה בריש אע"פ דנפקא מיניה נמי הך י"ל היא גופא אינה מפורשת בברייתא דאין לחרשת כתובה אלא מדיוקא שמעי' כמפורש בבבלי ר"פ וכמ"ש לעיל וממילא משמע אם לא רצה אין לה עליו כלום דומיא דרישא. ומ"ש הרמב"ם פ"ק מה' נחלות הלכה ט' כבר ביארנו בהלכות אישות וכו' ושאין פקח יורש את החרשת שנשאה כשהיא חרשת אפי' נתפקחה ע"כ. ותימא הרי דבר זה לא ביאר הרמב"ם פכ"ב מה"א דאפי' נתפקחה אינו יורשה. ולא ידעתי איך לא הרגישו בזה מפרשי דבריו. גם הלח"מ והדרישה תמהו על הרמב"ם כיון דתקינו לה רבנן נשואין ויש לה כתובה אחר שנתפקחה למה אינו יורשה ועיי"ש שדחקו מאוד לתרץ קושיא זו ועיי' בב"ש סי' ל'. ול"נ שיש חסרון בדברי הרמב"ם פכ"ב מה"א וכל"ל אבל פקח שנשא חרשת אפי' נתפקחה ונתחרשה אם מתה לא יירשנה. והיינו כדמסיק בירושלמי פ"ק דכתובות. והשתא מ"ש פ"ק מה' נחלות נמי בכה"ג איירי בנתפקחה ונתחרשה איירי וזה ברור ובזה מיושב כל מה שהשיגו הראב"ד והלח"מ. אך קשה לפ"ז דברייתא השנוי' בירושלמי פ"ק דכתובות איירי בשכנסה כשהיא חרשת ונתפקחה ונתחרשה א"כ אף רישא חרש שנשא פקחת נמי בכה"ג איירי שנשאה כשהוא חרש ונתפקח ונתחרש למה לא ביאר הרמב"ם דבר זה וי"ל סובר הרמב"ם דרישא בכל ענין איירי דכיון דירושת הבעל דאורייתא וחכמים תקנו לה נשואין זוכה בה משא"כ שתזכה החרשת במזונות וכתובה ודאי דרבנן הוא ואין לחרשת קנין ודייק ליה מהא דפריך בירו' דכתובות וחרשת יש לה קנין ויש לה כתובה בתמיה ולא פריך הכא ארישא דתני חרש שנשא פקחת אם מתה יורשה וחרש יש לו קנין אלא ודאי לריכין לחלק כמ"ש. מיהו לדעת הרמב"ם שירושת הבעל מדברי סופרים כמ"ש פי"ב מה"א ופ"ק ופ"ו מה' נחלות ע"ש קשה וצ"ע:

הדרן עלך פרק חרש

(שם במתני') האשה. שלום בינו לבינה. עיי' פי' בקונט' וכ"פ רש"י וקשה אי לקלקל נתכוונה מה לה להעיד שקר הלא אפשר לה לזנות ותיאסר עליו וכ"ת אם היא תשודה אין כל ישראל חשודים ולא תמצא מי שיזנה עמה הא יכולה היא לזנות עם עכו"ם או עבד. ואף לשיטת ר"ת שכתבו תו' כתובות דף ד' בשמו דסובר טומאה דכתיב גבי סוטה לא קאי אעכו"ם שביאתו כבהמה מודה מיהת שנאסרה על בעלה בביאתו כדמוכח ממתני' פ"ב דכתובות וסוטה ופ"ק לפ"ז צ"ל משנתינו נשנית למשנה האחרונה דסוף נדרים דלמשנה הראשונה ודאי נאמנת אפי' אשת ישראל אלא שאין לה כתובה ואף זו כשיבא בעלה אין לה כתובה מזה ומזה וי"ל דטפי ניחא לה לשקר בענין זה שיכולה לומר ששמעה מאחרים שמת או שטעתה אבל כולי האי לא מבזי נפשה לזנות לעין כל. ובבבלי בפרקין דף קטו גרסי' מ"ט דקטט' רח"א משום דמשקרא רב שימי בר אשי אמר משום דאמרה בדדמי מאי בינייהו א"כ דאתרגיל הוא קטטה ופי' תוס' למ"ד משקרא הכא דרחמא ליה אינה משקרת ולמ"ד דאמרה בדדמי יש לחוש בשביל שנאה מועטת אמרה בדדמי ע"כ וכ' הרשב"א תמיהא לי אמאי לא אמר מת וקברתיו דלר"ש נאמנת ולר"ח אינה נאמנת וכן מקשה הכ"מ והלח"מ ע"ש. ול"נ דתו' סוברים רב שימי מוסיף אדברי ר"ח לחומרי' דאפי' במקום דלא חיישינן דמשקרא אי איכא למיחש דאומרת בדדמי אינה נאמנת והיינו דקאמר איכא בינייהו מלינו דשייך תפשא דאומרת בדדמי וליכא למיחש דמשקרא. ותדע דאל"כ קשיא לר"ש מתני' דכתובות האשה שהוחזקה אשת איש ואומרת גרושה אני אינה נאמנת ע"כ לומר דהתם משקרא טפי דמכחישתו וכדאמרי' בגמרא בסוגיין וכ"ה בבבלי כתובות פ"ב הרי דחיישינן דמשקרא. וכ"ת הכא כיון שאם בא הבעל מכחשתו אינה משקרא כלל אכתי תיקשי לן אמאי אינה נאמנת לומר מת יבמי מאי קאמרת שניסת לו בע"כ כיון דקטטה ביניהם אף זו כיוצא בה אלא ודאי לכ"ע חיישינן דמשקרא ור"ש מוסיף אדר' חנינא. ועמ"ש בסמוך. וא"ת הא ודאי ר"ת סובר דאומרת בדדמי דאל"כ מ"ט אינה נאמנת במלחמה בעולם י"ל במלחמה ודאי אמרי בדדמי כמפורש בבבלי טעמא אבל שתאמר בדדמי מחמת שנאה לא אמרינן וקשה לר"ש מ"ש לא חייש דאומרת בדדמי בדאתרגיל הוא קטטה הא חזינן שרצתה לינשא לאיש אחר בלא גט מבעלה דהכי אוקימנא לה בבבלי דזו היא קטטה שאמרה לבעלה גרשתני בפני פלוני ופלוני ושאילנא ואמרו להד"ם ואם גורמת שנאה לשקר כ"ש דגורמת לומר בדדמי וה"ל בדבר דאיכא למיחש עלה דמילתא כגון מיתת בעלה לא משקרא דהא אמרה נמי גירשתני בפני פלוני ופלוני דאיכא דמיקם עלה ולפמ"ש דלשיטת תוס' רב שימי מודה לר"ח ניחא, וכ"כ המהרש"א. מיהו הא דכתבו תו' לר"ח באתרגיל הוא קטטה לא משקרא הא קחזינן דמשקרא ואמרה גירשתני בפני פלוני ופלוני ואיכא למיקם עלה דמילתא ותו' תירצו י"ל זה לא היתה עושה לומר מת בעלי ואם יבא תצא מזה ומזה וכל הדרכי' האלו בה ע"כ. ותימא אטו זו שאומרת גרשתני אין דעתה לינשא לאיש בתמי' ובשיבואו העדים שאמרה שנתגרשה בפניהם יתברר שקרותה ותצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה. ואפשר לומר בגט לא הוחזקה שקרנית ממש דהא כסותרתה שהודית אחר שבאו העדים ואמרה שלא נתגרשה הורעה כחה אבל אלו אחר שבאו העדים עומדת בדבורה ואמרה טעיתי ולא היה הדבר בפני פלוני ופלוני היתה נאמנת שהרי א"צ לומר בפני פ' ופלוני גרשתני. וראיה לדבר ממ"ש הש"ע ח"מ סי' ע' ס"ב אמר פרעתיך בפני פ' ופ' אומרים לנו הביאם והפטר לא באו ואפי' באו והכחישוהו ואמרו להד"ם ישבע היסת ויפטר ואם אומר שהזמינם לעדים כשפרעו והכחישוהו חייב לשלם ע"ש. אך נראה דהכא בהזמינם איירי דהא בגט בעינן עדי מסירה. ודוחק לומר דאומרת לא אלו היו עדי מסירה אלא שהיו אז במעמד ההוא כשגרשני דטפי ה"ל להזכיר הנך עדי מסירה ועיי' בש"ך שם וצ"ע. והרמב"ם בפי"ג מה"ג כ' טעמא דר"ח שזו הוחזקה שקרנית ורוצה להשמט מתחת בעלה. וכתבו הה"מ והלח"מ שם דהרמב"ם סובר דר"ח לחומרא ואפי' אתרגיל איהו קטטה קאמר דאינה נאמנת שהוחזקה לשקר שכבר אמרה גרשתני ונמצא שקר ע"ש שהאריכו וא"ת הא לא דמיין להדדי שקר דגרשתני למת בעלי דגירושין מצי מכחישו משא"כ שקר זה שאם יבוא הבעל אינה יכולה להכחישו וי"ל כיון שאומרת גרשתני בפני פלוני ופלוני ונמצא' שקרנית דמיה לאומרת מת בעלי לכך אינה נאמנת ואין להאריך כאן יותר ועמ"ש בסמוך בתו':

(שם בגמ') שניא היא בעידי מיתה וכו'. כ' הרא"ש בפרקין הלכתא כרב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה וא"ת הא אמרי' פ' הכותב גבי שוליאה גט א"ר יוסף הב"ע כשאין שם עידי גירושין מגו דיכול לומר לא גרשתיך יכול לומר גרשתיה ונתתי לה כתובתה ואיך יכול לומר כן כיון דמעיזה לומר גירשתני מהימנא י"ל כגון דהוי קטטה בינייהו דהו לא מהימנא ע"כ. ותימא הא לא הוי קטטה שפוסלתה מלהעיד על עצמה אלא באומרת גרשתני בפני פלוני ונמצא שקר וכמ"ש הרא"ש שם בסמוך אבל בשאר כל קטטות לא נפסלה משום כך שכן דרך הנשים להתקוטט עם בעליהן כמפורש בבבלי בפרקין א"כ ה"ל כאלו הוחזקה כפרני' לממון הכתובה ולמה ליה לרב יוסף למימר דהבעל נאמן במגו הא אפילו בלא מגו נאמן כדין כל חשוד ואפשר לחלק וצ"ע. ועיין בח"מ סי' ע"ע. עוד כתב הרא"ש סוף נדרים וכ"ל טעם טוב דהלכתא כר"ה דאפי' למשנה האחרונה היא תובעת שיגרשנה בעלה וחיישינן שמא עיניה נתנה באחר ותנשא לו לאחר הגירושין אבל ודאי חזקה שלא תאמר אשה לבעלה גירשתני להפקיע עצמה בטענת שקר להיותה באיסור אשת איש כל ימיה ע"כ וקשה הא בהוחזקה אשת איש ואמרה גרושה אני אינה נאמנת משום דיכולה מכחשתו כשיבא הרי אפילו בפניו חיישינן שמעיז וא"ל דחיישינן שמא תנשא לאיש ואז והאי מעיזה דא"כ קשיא הא דגרסינן בבבלי פ"ב דכתובות דף כג ואם משניס' באו עדים לא תצא ומסיק דנאמנת משום דרב המנונא ע"ש ולהס"ד בניסת מעיזה א"כ למה לא תצא. ורואה אני בהדברים ק"ו ומה גבי מיתה דאם יבא בעלה אינה יכולה מכחישתו לא מהימנא אלא משום דבעיגונא הקילו כ"ש בגירושין גם מעיקר החזקה שכתב שלא תעשה איסור כל ימיה ודאי ליתא דאיכא כנגדה חזקה אשת איש וכן מוכח ממתני' דכתובות וכ"ת דתרתי לא עבדי להעיז בפני בעלה ולהיות באיסור כל ימיה אף האיסור גורם ההעזה ויש ליישב וצ"ע:

(שם) הגע עצמך שניסאת לו בע"כ וכו'. י"ל דלא חש הש"ס לשנויי דכל שניסת לבעל אין חוששין לומר דסניא ליה דאיתתא בכל דהו ניחא לה אבל היכא עדיין לא ניסת לו אמרי' דלמא משקרא משום דסניא ליה. וכעין זה כ' הרשב"א בחי' בפרקין:

(שם) ואפי' כמשנה הראשונה וכו'. כ' הרשב"א בחי' בד"ה הא דאיבעי' לה ע"א במלחמה מהו פי' הרי"ף באומרת מת וקברתיו דוקא וכו' ותימה הא בעיין אמתני' קיימא ומתני' באומרת סתם היא ובאומרת מת וקברתיו נאמנת וכ"ש ע"א דלעולם ע"א מהימן טפי מאשה וכו' וי"ל לעולם בעלמא איהי מהימנא טפי מע"א משום דאיהי דייקא שפיר שלא תתקלקל ובמיתת היבם שאני וכו' ע"ש ותמהני מאי מספקא ליה הא מפורש בסוגיין דהיא נאמנת טפי מע"א וטעמו דדייקא שלא תתקלקל ובעיקר הדין אם בעינן בע"א שיאמר מת וקברתיו עמ"ש בתו' בסמוך:

(שם ע"ב) מאן דניסאת ניסאת וכו'. פירושי בקונט' הוא מדברי הרשב"א בחי' ועי"ל קסבר ר' ע"א במלחמה לכתחילה לא תנשא ואם ניסת לא תצא. והא דקאמר בסמוך הלא אמרה ע"א במלחמה נאמן היינו שנאמן לענין זה שאם ניסת לא תצא. ומסתייעא פי' זה מדברי הראב"ה ומביאו המרדכי פ' האשה בתרא וז"ל איבעיא לנו ע"א במלחמה מהו תיקו פי' ר"ח והראב"ן לחומרא דספק דאורייתא הוא ומיהו נראה לראב"ה אם ניסאת לא תצא מדמדמי ליה תלמודא למים שאין להם סוף ועוד ראיה מירוש' ע"כ. והיינו כמ"ש וכן משמע פשטא דשמעתא ומעתה י"ל דלא פליגי הרי"ף והר"ח דשניהם מודים באומר העד מת וקברתיו דנאמן ובאומר מת סתם ספיקא הוא ככל בעיא דלא איפשיטא ואם ניסת לא תצא וכן משמעין דברי הרמב"ם ועיי' בלח"מ פי"ג מה"ג שהאריך בזה:

(שם) עד כדון וכו'. בבבלי דף קיד ע"ב גרסי' איבעיא להו החזיקה היא מלחמה בעולם מהו מי אמרינן מה לי לשקר דאי בעי אמרה שלום בעולם א"ד כיון דאיחזקה אמרה בדדמי ולא אתי מה לי לשקר ומרע חזקתי' ע"כ. לפום ריהטא היה נ"ל דבירושלמי לא בעי ליה בעי' דבבלי דאיכא למפשט ממתני' דתנן שלום בעולם נאמנת היינו בשהחזיקה היא מלחמה אפילו הכי נאמנת דבאומרת מת על מטתו פשיטא דנאמנת דהא אפילו במלחמה בעולם נאמנת באומרת מת על מטתו וכן קשיא ליה לרש"י ומה שתירץ דמתני' באומרת סתם מת דנאמנת בשעת שלו' אע"ג דלא אמרה מת על מטתו דודאי אית לן למישיילה באיזה מיתה ובאיזה מקום מת דאע"ג דלא בעיא דרישה וחקירה מ"מ לריכה לברר דבריה וכ"כ הרמב"ם פי"ג מה"ג הלכה טו ויותר קשה במלחמה בעולם ואומרת מת סתם דאמרי' מסתמא מת במלחמה קאמרה אמאי לא דייקינן כדי להתיר דהא הרבה חששו להקנת עגונות וכה"ג כ' תו' פסחים דף יא ע"ב ע"ש. לכך מיבעיא ליה בשיש מלחמה בעולם אלא שהיא מחזקת שבאת משם. אך אחרי העיון ליתא דלירושלמי דמסיק בסמוך בשעת מלחמה אפי' אמרה מת על מטתו אינה נאמנת ופליג על הבבלי בהא א"כ ליכא למפשט ממתני' מידי דבשעת שלום איירי באומרת במת על מטתו אבל במלחמה בעולם אפי' בכה"ג אינה נאמנת ועמ"ש בסמוך. ותו' כתבו דף קטו בד"ה מגו דאי בעיא אמר' שלום בעולם וא"ת אמאי לא קאמר מגו שיכולה לומר מת על מטתו ע"כ. ותימא הא ודאי לאו דוקא קאמר מגו דאי בעי' אמרה שלום בעולם אלא מגו דאי בעי' שתקה וממילא הוי שלום בעולם א"כ ה"ל מגו דאי בעי שתיק עדיף ממגו דאי בעי אמרה שקר וכה"ג כ' תוס' בב"מ פ"ג דף לט ע"ב ע"ש. ואני תמה על הרשב"א בחי' שכ' דהך מגו דהכא גרע משאר מגו ע"ש וצ"ע:

(שם) ואני אומר מן הדרום באת וכו'. וקשה למה לה' שמשקר' כדי להתירה נימא דקושטא קאמרה והיא נאמנת באומרת בדדמי וי"ל דאיירי באומרת נמי שמת על מטתו ואע"ג דבמת על מטתו לחוד אינה נאמנת כדמסיק בסמוך מ"מ בכה"ג דאיהי מחזקת המלחמה (אינה) נאמנת ודוחק:

(שם) היא אמרה על מטתו מת וכו'. עיי' בקונט' רגהתי. כ' הרמב"ם פי"ג מה"ג אינה נאמנת אפי' אמרה מת במלחמה וקברתיו אבל אם אמרה מת על מטתו נאמנת וכ' הרשב"א

ואין

ואין נראה דלעולם לא מחזקינן דמשקרת אלא דאמרה בדדמי וכל שאמרה קברתיו נאמנת וכ"כ הטור ע"ש. ול"נ שמסוגיין ראיה ברורה לדעת הרמב"ם דהא דאמרי' הכא דאינה נאמנת לומר מת על מטתו היינו באומרת שהוכה במלחמה ומת על מטתו הלכך אינה נאמנת דחיישינן דמשקר' כל שאוכרת שמת והא דאמרי' בבבלי בשעת מלחמה נאמנת לומר מת על מטתו היינו שאומרת שלא ירד למלחמה כלל דאינה אומרת בדדמי לא חיישי' דמשקרת נמלא שני התלמודים שוין ודברי הרמב"ם כהאי מוצקים. וסנמי"י כ' בשם הראב"ה דמסוגין מוכח אם מת או נהרג ברחוק מן המלחמה היינו כמת על מטתו וזה פשוט. והב"ש כ' בא"ע סי' יז ס"ק קנ אם החזיקה מלחמה ואומרת קברתיו אפי' לדעת הרמב"ם נאמנת דהא בקברתיו החשש הוא שמא משקרת א"כ שייך מגו ע"ש וכ"כ בס"ק קמ"ה. ותימה הא לשיטת הרמב"ם ז"ל כל שאומרת בדדמי משקרת נמי לומר קברתיו וכ"כ הב"ש שם בכמה מקומות א"כ הו"ל דאמרי' כיון דהחזקה אומרת בדדמי ולא אתי מה לי לשקר ומרעי החזקה אף קברתיו לא מהני וכ"מ מפורש מלשון הרמב"ם דכתב תחלה נאמרה מת במלחמה אפי' קברתיו לא מהני ובסמוך לו כ' דין זה דהחזיקה היא מלחמה בעולם ודין מפולת ועיבינו עליו הבית וכל אלו אפי' אומרת קברתיו לא מהני דומיא דמלחמה את"כ כ' דין רעבון וכו' דקברתיו מהני ש"מ ככל הדינים שלפניו לא מהני קברתיו והדברים ברורים באין גמגום ודברי הב"ש צ"ע:

(שם) **איזו** היא קטטה וכו'. כ' הרמ"א בא"ע סי' יז סעיף מח בהג"ה אם המיר בעלה ה"ל קטטה בינו לבינה. וכ' הב"ש הש"ג חולק וכו' והרמ"א סובר דפליגי בפלוגתא דהרמב"ם ותוס' להרמב"ם דסובר כשהבעל מרגיל קטטה אמרי' דמשקרת ה"ה במומר דהא הוא מרגיל הקטטה ולתוס' דסוברים כשהוא מרגיל הקטטה אינה משקרת ה"ה הכא ע"ש. ודברי תימא הם ודאי אף כשהבעל מרגיל הקטטה צריך שאמרה מתחלה גרשתני בפני פ' ופ' ונמצאת שקרנית דחזינן שרצונה להשמט ממנו והפ"ה היכא מ"ד בדהרגיל הוא קטטה נאמנת אבל בשלא אמרה גרשתני מי איכא למ"ד דאינה נאמנת דא"כ אין כאן קטטה וכדפירשתי בקונט' וצ"ע ועמ"ש בסמוך:

(שם) **קידשתני** צירשתני וכו'. בבבלי דף קטז פריך והא"ה אשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ומוקי לה כשאומר' גירשתני בפני פ' ופ' ושאילנא ואמרו לא"ס. ותמה הש"ס דהירו' משמע לית ליה דר"ה. מיהו י"ל דאית ליה ואיירי בשהודית אח"כ שאמרה שקר ולא גירשה ובהא פליגי דירושלמי סובר כיון שאמרה גירשתני נראין הדברים שרוצה להשמט ממני והא דהודי' טעמא אחרינא אית לה חיישינן דשמא נמי משקרת לאפוקי נפשה ממנו והבבלי סובר הא מיהת חזרה והודי' נראין הדברים דמחמת כעס אמרה ורחימא ליה. כ' הרמב"ם פי"ב מה"ג אמר הבעל גירשתי את אשתי אינו נאמן וחוששי' לדבריו ותהי' כספק מגורשת ואפי' הודית לו שגירשה אינו נאמן שמא יתכוין לקלקל' או נגע בעל גרש' או שמא תעיז פניה בו מפני שהיא מאמינו והיא אינה יודעת הוכד האיסור שלה ע"כ וכ' הב"ש ריש סי' יז בח"מ מסופק באומרת תחלה גרשתני והוא מודה לדבריה אם נאמנת ולפמ"ש הרמב"ם דחיישי' שמא בנגע בעל גירשה ה"נ שמא מוד' שבגע פסול גירש' ואינ' מגורש' אלא במכתיבה ע"ש. ותימא מי לא מודה בהאי באמר' לבעל' גרשתני והיא אשת כהן וחזר' והמרה שקר אמרתי שאוסרין אותה עליו ואפשר דאפי' לגבי עלמה אינה נאמנת ע"כ לומר כל שבעיזה פניה נאמנת ואינה יכולה לחזור א"כ ה"נ כל שהתחילה לומר גרשתני כבר העיזה פניה שהרי לא ידעה אם יודה הבעל לדבריה או לא. וראי' לדברינו מבבלי בפרקין דף קטז דמפ' היזהו קטטה באומרת גירשתני ופריך וליהמנה מדר"ה ומשני באומרת גירשתני בפני פ' ופ'. וקשה מאי פריך הימא באומרת גירשתני והבעל מודה דאינה נאמנת ואפ"ה מיקרי קטטה דנראי' שרוצה להשמט ממנו שהרי לא ידעה שיודה הבעל וה"ל גרושה ואסורה לבעלה אלא ודאי אפי' בכה"ג מודה כל שאמרה תחלה גירשתני נאמנת וזה ברור. ולפי שיטת הרמב"ם אם אמר הבעל תחלה גירשתיך אפי' הודית אינו נאמן יש לפרש הא דאמרי' בבבלי דף קטז איכא בינייהו דהרגיל הוא קטטה. היינו שהוא אמר גרשתיך והודית ואתיא שפיר בין לשיטת תו' בין לשיטת הרמב"ם. לשיטת הרמב"ם ה"פ למ"ד מפני שמשקרת זו נמי משקרת דהא הודי' למ"ד דאמרה בדדמי זו רחמא ליה לבעלה שהרי לא התחילה בכך ואף שהשתא אינה אומרת בדדמי והא דהודית לאו מחמת שנאה אלא מהכשתה אותו לא רצתה להכחישו ולשיטת תוס' ה"פ למ"ד מפני שמשקרת זו אינה משקרת לקלקל עצמה דרחמא ליה ולמ"ד דאמרה בדדמי בדבר מועט אומרת בדדמי ועיין ברור הוא זה ועמ"ש לעיל בסמוך בתו' בד"ה איזו וכו' ובד"ה שלום:

(שם במתני') **אלא** בבאה מן הקציר בלבד. בבבלי הגירסא וכמעשה שהיה ובסוגיין דפריך ולמה קציר משמע דל"ג במתני' וכמעשה שהיה ועיי' בתוי"ט:

(דף ע"ח ע"א בגמ') **ביום** שהקיץ נושק את החורף. עיי' פי' בקונט' וכ"פ הי"מ. ויותר נ"ל דה"פ בשעה שהקיץ בא והחורף יוצא והיינו בניסן ואייר שאז זמן קציר בא"י ולדלעיל קאי מדהתפלל דוד שיהיה ה' לו לסוכה בעת ההיא מפני החמה ש"מ שאז היא קודחת ביותר והכנה היא וזה ברור:

(שם במתני') **מצינו** שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה. וקשה למה נקט כך ליתנא ה"ל למתני שאין היורשין נכנסין לנחלה ע"פ וכ"כ הרמב"ם פ"ז מה' נחלות וכן בדין מ"ש האחין היורשין מ"ש בניו יורשין וי"ל לכך נקט האחין לאשמועינן דאפי' נתייבמה היבמה אין היבם נכנס לנחלה ע"פ. והא דאמרינן בבבלי בסוגיין א"ר נתייבמה יבמה נכנס לנחלה ע"פ איכהו דרש מדרש כתובה אנו לא נדרוש מדרש תורה יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם היינו לפי מאי דמסיקנן דדרשינן מדרש כתובה דרשינן נמי מדרש תורה אבל אי לא דרשינן מדרש כתובה אף מדרש תורה לא דרשינן דדוקא להנשא התירו חכמים משום עגונה אבל לא לממון. אך קשה הא מדאורייתא אין האשה נאמנת ואין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה אלא משום דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה א"פ לא דמי מדרש תורה למדרש כתובה דבשלמא היכו דחייב נפשי' לתת לה כתובתה כשתנשא לאחר וכיון דחכמים מתירין לה להנשא אף היא נוטלת כתובה דכל תנאי שבממון קיים אבל היבם שיטול בשלמא להנשא מותרת ממ"נ אם מת שפיר קמייב' ואם לא מת הא אפקעינהו לקידושין אבל היבם נכסי אחיו אינו בדין דכיון דאפקעינהו לקידושין א"כ אינה אשת אחיו ואין לו בנכסיו כלום וי"ל עיקר הטעם משום דדייקא ומינסבא ויש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בדבר הדומה כגון להאמין כמ"ש תו' בבבלי דף פח ע"א בד"ה מתוך וכו' ע"ש וכיון שכן אף היבם יורש נכסי אחיו. ובזה יש לייבב הא דכתבו תוס' דף קיז ע"א בד"ה וחזרו וכו' הא דחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש לאו משום מדרש כתובה הוא אלא משום ק"ו דב"ש ע"ש הא ודאי ק"ו פריכא הוא שאין טעם לכתובה כטעם היתר נישואין דבנישואין אפקעינהו רבנן לקידושין ולפמ"ש ניחא. וא"ת הא דקאמר מצינו וכו' משמע דמקרא יליף ליה וכי היכן מצינו לזה רמז בתורה שאין האחין נכנסין לנחלה ע"פ וי"ל דיליף ליה מהא דגרסי' בבבלי ב"מ דף לח ע"ב רא"ה ומשמע שנאמר וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב איני יודע שנשיכם אלמנות ובניכם יתומים ומה ת"ל והיו נשיכם וגו' מלמד שנשיהם מבקשין לינשא ואין מניחין אותן ובניהן רוצים לירד בנכסי אביהן ואין מניחין אותן ופירש"י בתי קללות הן של חרב ושל שבי. וקשה עדיין תרתי ל"ל הלא חד מינייהו סגי או בנשיכ' אלמנו' או בניכם יתומי' אלא ודאי שיש זמן שהאשה מותרת להנשא ואין היורשי' יורשין וכן איפכא והיינו בשהיא מעידה לעצמה או ע"פ ע"א שהאשה מותרת ואין היורשין יורשין או שמעידו שנפל במים שאין להן סוף שהיורשים יורשין ואין האשה מותרת להנשא ולא הוה משמע מיני' קללת שבי לכך איצטרך למכתב תרווייהו שמעינן מיהת אע"פ שהנשי' שמותרת להנשא אפ"ה אין היורשין יורשין כלום. ולשבחת הרמב"ם סוף ה"ג הא דע"א או האשה עצמה נאמנים עדות אשה דאורייתא הוא ע"ש ודאי הא דאמרינן מצינו שאין האחין וכו' שפיר איכא למילף מקרא והיו נשיכם וכו' ועיי' בבבלי דף פח ע"א בתו' בד"ה מתוך וכו':

(שם) **שאין** האחין נכנסין לנחלה ע"פ. כתבו תוס' בב"מ דף לח ע"ב בד"ה אמר רבא וכו' וא"ת אמאי לא פריך אמ"ד מורידין קרוב לנכסי שבוי אפי' בשלא שמעו בו שמת ממשנתינו ולשנא לירד ולמכור תנן ע"ש תירוצם. ותימא הא מסקינן התם בב"מ בבבלי ובסוגיין דהכל מודים בילא לדעת שאין מורידין ומשנתינו בילא לדעת איירי כמפורש בריש פרקין האשה שהלכה היא ובעלה וכו'. וכ"כ תוס' בסוגיין סוף ד"ה שאין וכו' ומצינו למימר נמי הכא שילא לדעת ר"ל מעתה ה"ל לאוקמי מתני' דהכא בלירד ולמכור תנן. ונ"ק ממתני' דהכא התם והמהרש"א כ' ר"ל בשמעו בו שמת איירי לירד ולמכור ולא שמעו היינו בע"ה ולשמואל דאמר מורידין מוקי משנתינו בילא לדעת ולמ"ד התם אין מורידין מוקי משנתינו אפי' בשבוי ע"כ. ודברי תימה הם הא ודאי שמואל לאו בלירד ולמכור איירי כמפורש התם טעמו לכך מורידין דכיון דאמר מר שיימינן ליה כאריס לא מפסיד להו ועוד חי בלירד ולמכור קאמר שמואל ודאי בלא שמעו שמת ודאי דבעינן ע"א דבקול לחוד ודאי אין מוציאין ממון א"כ מאי פריך התם מר"א והיו נשיכם וכו' דר"א איירי שלא היה שם אפי' ע"א ועוד מדמשני התם דמקשי מר"א לירד ולמכור תנן ש"מ דשמואל לאו בלירד ולמכור איירי וזה ברור וצ"ע. גם מ"ש תוס' כאן בשמעו בו שמת איירי בשני עדים ולמכור קשה אי בשני עדים פשיטא וכן מקשי תוס' שם בב"מ וי"ל דשני עדים לאו בעדים ברורים ככל שני עדים איירי אלא בעדות שאין משיאין אשה על פיהם וכמ"ש הרמב"ם פ"ז מה' נחלות אין היורשין נוחלין עד שיביאו ראיה ברורה שמת מורישן אבל אם שמעו בו שמת וכו' אע"פ שמשיאין אשה ע"פ אין היורשין נוחלין מי שטבע במים שאין להן סוף ובאו עדים שטבע בפניהם והגד זכרו אע"פ שאין משיאין את אשתו היורשין נוחלין על פיהם וכן אם באו עדים שראוהו שנפל לגוב אריות וכו' או שנדקר במלחמה ומת או נהרג ולא הכירו פניו אבל

בוה לו סימנין מובהקים בגופו אם אבד זכרו את"כ יורדין לנחלה בעדות זו אע"פ שאין משיאין את האשה ע"פ עדות זו שאני אומר שלא התמירו וכו' שכיון שהעידו עדים בדבר שחזקתן למיתה והגד זכרו ואח"כ נשמע שמת הרי אלו נוחלין ע"פ ע"כ. וכ' הכ"מ ממ"ש בתחלה והגד זכרו נוחלין ע"פ משמע מדבריו שא"צ שמעו שמת ובסמוך כתב ואח"כ נשמע שמת וצ"ע ע"כ וכ"כ הלח"מ ועיי' בסמ"ע סי' רפד. ונ"ל ודאי הא דכ' הרמב"ם בסוף דבריו ואח"כ נשמע שמת לאו אכולא מילתא קאי בהרי חד מינייהו או שנדקר במלחמה ומת ונמצא שכבר העידו בו שמת אלא ודאי הנפל לגוב אריות או שראהו ללוב והחיה אוכלת בו קאי דאיירי שהכל במקום שאין הנפש יוצאה בו דא"כ אף אשתו משיאין כמפורש פי"ג מה"ג וכשראהו עדיין היה חי הלכך בעינן נמי שנשמע אח"כ ש"מ אבל בשאר כל הדברים לא בעינן שנשמע אח"כ שמת. וכל מעיין ישפוט כצדק שזהו דעת הרמב"ם. עוד כ' הלח"מ או שנדקר במלחמה וכו' תימא מדבריו משמע שנים שהעידו שמת במלחמה אינן נאמנים דאמרי בדדמי ובפי"ג מה"ג כ' הה"מ דסובר דשנים נאמנים כנ"ל וכדפוס נדפס בטעות ולא מצאתי תי' לקושיא זו אלא שנאמר בדוחק וכו' כיון שהזכירו דקירה י"ל דאמרי בדדמי ע"ש. ותימא אדרבא מכאן ראיה דסובר הרמב"ם דשנים נאמנים במלחמה ולא אמרי בדדמי אבל הכא אין יודעין שזה מת במלחמה אלא ע"י סימנים בגופו אבל לא בפניו וכל כה"ג אין משיאין את אשתו כמפורש פי"ג מה"ג הלכה כ"א ע"ש וזה ברור כשמש בצהרים. גם מ"ש הכ"מ פי"ג מה"ג בדברי הרמב"ם קשיין אהדדי שכ' פי"ג מה' גזלה סימנין מובהקים סומכין עליהם ודנין ע"פ בכ"מ דין תורה וא"ל דוקא לענין ד"מ ולא לענין איסור דא"כ מאי בכ"מ דקאמר וכו' ע"ש. ול"נ דלק"מ ודאי אף לענין איסורא סומכין על דברים אלו שאם ניכר לא תצא וכ"מ לשון הרמב"ם פ"ז מה' נחלות שהבאתי לעיל. ומה שהקשו הה"מ והכ"מ נ"ל לייבב דהכא מפני חומרא דאשת איש בעינן דוקא סימנים מובהקים בפרצוף פנים וכ"מ לשון הרמב"ם הנ"ל ואין להאריך כאן יותר:

(שם בגמ') **בנות** מהו שיכנסו למזונות על פיה. וא"ת מאי קמיבעיא ליה הא קיי"ל תנאי כתובה ככתובה וי"ל מיבעיא ליה מי אמרינן תנאי כתובה ככתובה או דלמא הא ראב"ע דורש מדרש כתובה שאין הבנות ניזונות אלא כשהבנים נוטלין כתובת בנין דכרין וכתובות בנין דכרין ירתון תנן ואין כאן ירושה שהרי אין האחין נכנסין לנחלה על פיה. והפוסקים שהשמיטו בעיא זו י"ל דסמכו אהא דר"פ אע"פ בבבלי דקתני כל הני מילי דתנאי כתובה ככתובה ולא קתני הך דהכא אלא ודאי לית להו מזונות:

(שם) **ב"ה** עבדין כתובה מדרש. בקונט' הגהתי הלל עבד כתובה מדרש. והא דלא קתני ב"ה עבדין כתובה מדרש לאחר שחזרו י"ל ב"ה חזרו מטעם ק"ו כמ"ש תו' בבבלי בסוגיין. מיהו אין נראה לומר כן דכתבו תוס' עוד שם ותימא וכי ב"ה חולקין על הלל רבן ע"ש תירוצם ול"נ לאחר שחזרו אף הלל חזר בו או לכך הודו שבמעו שגם רבן דורש לשון הדיוט. ומ"ש תוס' עוד שם בד"ה וחזרו וכו' וי"מ דלא דרשי ב"ה מדרש כתובה כל כך כמו ב"ש ולא יתכן אי מסתבר לדרשו כמו הכא אמאי לא ידרשי ב"ה ואי לא מסתבר מנ"ל דדרשי אפי' ב"ש ע"כ. ובלי ספק טעמא די"מ דסוברים ב"ה לא דרשי מדרש כתובה אלא ליפות כחה וכ"כ תוס' כתובות פ' אע"פ דף נג ע"ש. ותימא שלא הרגישו שם בקושית תוס' דכאן גם תוס' בעצמם שם הקשו מהך דפ' האשה שנפלו דקאמר ב"ש אית להו מדרש כתובה ולא ב"ה. ועיי' בחי' הרא"ה פ' האשה שנפלו ובחי' הריטב"א פ' אע"פ ודבריהם צ"ע. ול"נ ודאי ב"ה לית להו מדרש כתובה בכל מילי דא"כ אמאי פליגי בסוטה שמתו בעליהן עד שלא שתו דאין להן כתובה שהרי מספר כתובה נלמוד כשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וזו מותרת להנשא לאחר אלא ע"כ לומר ב"ה סברי דרשינן מדרש כתובה בדבר דמסתבר טפי אבל לא בכל ענין כגון הא דכתב בכתובה כשתנשאי לאחר תטלי מה שכתב ליכי לא מוקמינן אלא באשה שאמרה מת בעלי שחכמים שהאמינוה אבל לא בדבר אחר כגון סוטה או דנדרוה מיניה לא ניתנה כתובה לגבות מחיים:

(שם) **ר"מ** עבד כתובה מדרש. בקונט' פירשתי דאיירי בדלא כתב וכו'. כ"כ תוס' בב"מ דף קד. מיהו נ"ל דאפשר לומר דאיירי בדכתב דוקא דודאי אם כתב אם אוביר ולא אעביד אשלם אלפ' זוזי או הוי אסמכתא כמפורש בב"מ שם בבבלי וה"נ אשלם במיטבא אית בי' גוזמא קצת דאפי' בשנת שדפון או ירקון צריך לשלם במיטבא אלא כיון שנהגו לכתוב כן חייב לשלם ולא הו אסמכתא והשתא מיושב קושית תו' שם בב"מ בד"ה טעמא דכתב ליה וכו' ע"ש:

(שם) **תני** בשם ר"י מביא אדם קרבן אשתו וכו'. בבבלי נדרים דף ל"ה גרסי' שכן אדם מביא קרבן על אשתו שוטה כר"י דתני' רי"א אדם מביא קרבן על אשתו וכל קרבנות שחייבת שכך כותב וכו' ע"ש. וקשה למה לא מביא מתני' דסוף נגעים דתנן רי"א אף ע"י אשתו מביא קרבן עשיר וכן כל קרבן שהיא חייבת. והר"ן כ' שם ה"ג דתני אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכו' אר"י לפיכך אם פטרה אינו חייב וכו' והא שכן אדם מביא קרבן על אשתו כר"י לאו דוקא כר"י דהא רישא כתמא תני אלא משום דלא ידעינן הי ניהו ת"ק ור"י איירי בה תלינן לה לדידי' ע"כ. ותימא הא ודאי גירס' הש"ס בנדרים דתני אף ברישא ר"י עיקר כדתנן בנגעי' גם בבבלי ב"מ ובסוגיין ובסוטה ובכהונות הגירס' וכן היה רי"א. וגי' הת"כ משובשת. גם מה שמביא הר"ש סוף נגעי' בספרי זוטא והביא את קרבנה עליה יכול אפי' חולל' שבת ת"ל את קרבנה ע"ש. תימא הא ודאי סותר לשון משנה דנגעים דתנן וכל קרבן שהיא חייבת גם בסוגיין מפורש דאפי' חוללה שבת נמי וכ"כ הרמב"ם פ"י מהלכות שגגות וכ' הכ"מ אע"ג דר"י קתני לה משמע דליכא מאן דפליג עליה ע"כ. וקשה פשטא דמתני' דר"י פליג ומוסי' את"ק אשהו וכן משמע מגמרא דכתובות דבסמוך ונראה דסובר הרמב"ם ת"ק ור"י בהא פליגי אי אמרינן אף לענין קרבן עולה עמו ואינה יורדת עמו או לא דתנן בכתובות פ' נערה רי"א אפי' עני שבישראל לא יפחות משני חלילין ומקוננת וקאמר עלה התם בבבלי דף מח מכלל דת"ק סבר הני לא ס"ד אי דאורחה מ"ט דת"ק דאמר לא ואי דלאו אורחה מ"ט דר"י לא צריכא כגון דאורחה דידיה ולאו אורחה דידה ת"ק סובר כי אמרי' עולה עמו וכו' ה"מ מחיים אבל לא לאחר מיתה ר"י סובר אפי' לאחר מיתה הר"ח אמר מר עוקבא הלכה כר"י וגרסי' שם בבבלי דף כח א"ר הונא מאי קראה דעולה עמו ואינה יורדת עמו שנאמר בעולת בעל בעלייתו של בעל ולא בירידתו ר' אלעזר אומר מהכא כי היא היתה אם כל חי לחיים ניתנה ולא לצער. ונראה ר"ה כר"י הלכך אפי' לאחר מיתה ור"א כת"ק הלכך דוקא מחיים אבל לא לאחר מיתה, וה"נ לענין קרבן לת"ק דאמר לחיים ניתנה ולא לצער צריך שתהיה העליה בדבר שהוא בגופה שיש לה ממנו נחת או לצער אבל בדבר שחוץ מגופה כגון קרבן שאין לה לצער אם יהיה הקרבן קטן או גדול פטור הבעל ומביא עליה קרבן עני ואפשר לומר שאינו מביא קרבנותיה ולר"י לעולם היא בעלייתו א"כ ה"ה בקרבן וכיון דקיי"ל כר"י לענין הספד כמ"ש לעיל ה"ה לענין קרבן. ודבר נכון הוא. גם מדמסיק הש"ס נדרים שהבאתי לעיל דר' יוחנן מוקי לקרא דזאת תורת היולדת כר"י וקיי"ל כר' יוחנן א"כ הלכתא נמי כר' יהודה. ועמ"ש בסוטה ריש פ"ב:

(שם) **אין** אדם רשאי ליקח וכו'. כ' הוס' כתובות פ' אע"פ דף סג בד"ה באומר וכו' אומר רבינו אליהו חייב אדם להשכיר עצמו ללמד תינוקות או למלאכה כדי לזון את אשתו וכו' מדכתבינן בכתובה ואנא אפלח וכו' ומיהו יש לדחות כמ"ש ר"ת אפלח היינו עבודת קרקע אחרוש ואזרע ואעדור את השדה ואביא המזונות לבית אבל אינו חייב להשכיר עצמו ע"כ. ומסוגיין ראיה לפי' ר"ת דאם"ד ואפלח פי' שישכיר את עצמו מאי תיקון מזונות איכא הכא אולי לא ימצא מי שישכירנו אלא ודאי אמלאכת השדה קאי ושפיר דייק דכל זמן שאין לו שדה או שאינו בקי במלאכותיה אינו רשאי ליקח אשה:

(שם) **לא** ימשכנו יותר על תוכו. בבבלי ב"מ דף קד גרסי' טעמא דכתב הא לא כתב לא קניא והאר"י משכנו והביא לו המשכון ומת שומעו מש"ג בניו אהני כתיבה לגירעון וכ' תוס' בד"ה לא ימשכנו יותר מתוכו דאע"ג דאין משלם לו הגירעון אלא בכתב מ"מ לא ימשכנו יותר מתוכו ע"כ ודחקו במהרש"ל והמהרש"א הרבה בפירושו ע"ש. ולענ"ד כוונתם כיון דמן הדין אם לא כתב לו פטור מגירעון ואפי' ע"י כתיבה ראוי לאסרו כמ"ש תוס' שם ע"ב בד"ה אהני וכו' אלא שחכמים תקנו הכתיבה שלא ימנע המלוה מלהחזיר ע"ש. א"כ טפי ה"ל לתקן שימשכנו יותר מתוכו בלא כתיבה ואף אם יפחת יהיה בידו משכון כדי דמיו ומתרצין מ"מ לא ימשכנו יותר מתוכו עדיף טפי להלוה ותקנו או הסכימו לכתיבה לטובת הלוה:

(שם ע"ב) **אתיא** דרב הונא כר' וכו'. בבבלי כתובות פ' נערה דף נג גרסי' עלה דהך ברייתא דבסמוך אע"ג דהלכה כר' מחבירו שאני הכא דהלכ' כרשב"א דאמר שלבתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזוני. וקשה ל"ל הא דרבא הא קיי"ל הלכה כר' מחבירו ולא מחביריו והך דהכא מחביריו הוא דהא ראב"ע דלים מדרש כתובה ומקיש מזון הבנות לכתובות בנין דכרין אף כן אינן ניזונין ממטלטלי דהא כתובות בנין דכרין ודאי ממקרקעי ולא ממטלטלי וכדמסיק לקמן בסוגיין וכן מפורש בבלי דף נ' ע"ב דאמר רב המנוגא מזון הבנות ממקרקעי דומיא דכתובת בנין דכרין ומביאו הרי"ף ז"ל בהלכות. ואני תמה ממ"ש הב"י א"ע ריש סי' קי"ב אבל הרי"ף לא כ' כהרא"ש וכמ"ש בקונט' בסמוך בד"ה ה"ג ואפי' וכו' משמע דס"ל דרבנן פליגי אר"ש ואמרי דבמטלטלי נמי איתא אע"ג דכתובה ליתא במטלטלי ע"כ. ואס"ד דרבנן פליגי אר"ש מאי קאמר רב המנוגא מזון הבנות ככתוב' בנין דכרין ממקרקעי הא פליגי רבנן בהא אר"ש גם לא ה"ל להרי"ף להביא הא דר"ה וצ"ע. וכי תימא ר' פליג אראב"ע ולית ליה מדרש כתובה דהא גם ב"ה לית להו הא כבר הודו ב"ה לב"ש גם הלל הזקן סובר כן ועוד מה שדרשו בכרם ביבנה הלכתא היא כדאמרי' בבבלי יבמות דף פב ר' יוחנן ממתני' דכרמא הדר בי' ועמ"ש לעיל ע"א בתו' בד"ה ב"ה וכו'. ואפשר לומר מתני'

היכא

ליכא לפלוגי דהא כ"ע מקיש מזון הבנות לירושה ממש דירתון תנן ולא לכתובת בנין דכרין ונראה שכן כ"ד דרב הונא ולכך אמר דומיא דירושה ממש דודאי שייך אף במטלטלין והיינו דמסיק אלא בכסף כתובה אמן פליגי משמע דמעיקרא בירושה ממש איירי :

(שם) **כתובה** דבר תורה וכו'. עיי' פי' בקונט'. וקשה מאי פריך ודבריהן עוקרין ד"ת הא אף ב"ת דודאי גובה מד"ת אפ"ה אינו גובה ממטלטלי דיתמי שאין שעבודו על המטלטלים מן התורה. לכך נראה דה"ג ירושה דבר תורה וכו' וה"פ איך אתה מדמה מזון הבנות לירושת הבנים שהיא מדאורייתא בכל מילי ואיך תעקר דרבנן את דברי תורה כלומר אם גם במטלטלי יזכו הבנות כמלא פעמים בירושה דאורייתא נעקרה מכל וכל אבל השתא שאין מזון הבנות נגבה ממטלטלי רוב פעמים מתקיימת ירושה דאורייתא במטלטלי שאין לך אדם שאין לו דבר מטלטל :

(שם) **היורד** לנכסי אחיו וכו'. כתב הרא"ש בכתובות פ' האשה שנפלו אמתני' נפלו לה כספים וכו' רש"א מקים שיפה כחו בכניסתו וכו' והלכה כר"ש והראב"ד ז"ל הביא ראיה מדקתני להא דר"ש סתמא בתוספתא דפרקין וגם תני לה גבי הלכתא פסיקתא אלא היורד לנכסי שבויין ע"כ ר"ל מדתני ותלש ואכל וכו' טעמא דתלש הא לא תלש לא והיינו כר"ש דלרבנן אף מחוברין בשעת יציאה שלו דכל הגדל ברשותו שלו. וקשיא לי מנ"ל דתוספתא אתיא כר"ש דלמא כי פליגי רבנן ור"ש בפירות גמורין כגון קמה עומדת לקצור דרבנן סברי כל העומד לקצור כקציר דמי ור"ש סובר תקנת חכמים כך היא פירות שנלקטין עודה תחתיו שלו ושלא נלקטו אפי' פירות גמורים ביציאתה שלה וכ"כ הרא"ש בשם ר' יונה ע"ש. מעתה תוספתא דהכא אתיא ככ"ע ואיירי בפירות שאינן גמורים דמודי רבנן שהן שלה ביציאתה אם הם מחוברים עדיין וצ"ע ועמ"ש בכתובות פ"ת ה"ד בתוס' בד"ה והתלושין וכו' :

(שם) **היורד** לנכסי שבויין וכו' וקפן ותלש מן הקרקע ה"ז זריז ונשכר. כ' הכ"מ פ"ז מה' נחלות ובכ"י ת"מ סי' רפה יש לתמוה למה השמיט רבינו הא דתניא בגמ' שמעו בו שמת ואח"כ שמע שממשמשין ובאין וקדם ותלש ואכל ה"ז זריז ונשכר ע"כ. עוד כ' הרמב"ם שם שבוי שנשבה ושמעו שמת וירדו יורשיו לנחלה ותלקו אותה ביניהם אין מוציאין אותה מידן. ותמהו עליו מנין לו זה וכ' הה"מ בדעת הרמב"ם כיון דבשלא שמעו בו שמת מורידין קרוב כאחים בשמעו בו שמת מעלין מדרגה אחת אם ירד בתורת נחלה אין מוציאין מידו ובילא לדעת בשלא שמעו שמת אין מורידין קרוב אפי' כאחים כשמע מורידין כאחים אבל אין מעלים אותו כ"כ שאם ירד למכור שאין מוציאין מידו ע"כ. מלבד בעדיין קשיא כולא מילתא מנ"ל לחלק כך גם אין זה דרכו של הרמב"ם להוציא ענין כזה מלבו מבלי שיפרש שכן נראה לו. עוד קשה ה"ל להעלות בשמעו מדרגה אחת שאוכל כל השבח ואינו מחשב עם הבעלים ואם שמע שממשמשין ובאין ה"ז זריז ונשכר אבל לא לירד ולמכור. וכ"מ בבבלי ב"מ דף לט ע"א דקאמר לרשב"ג נטופים כשבויים כשבויין דאין מוציאין אותו מידו ולא כשבויין דאלו התם זריז ונשכר ואלו הכא שמין להם כאריס. וצ"ל דקשיא ליה להרמב"ם קושית תוס' שם בב"מ בתו' בד"ה וכולם וכו' וקשה אמאי מבעי לעיל לירד ולמכור תנן ליתני לירד ולאכול תנן דהא אפי' לאכול בחנם אינו יורד. ולית ליה כתירוץ תוס' דודאי שכל הפירות אוכל בחנם וכו' שכתב שם בלא שמעו במת כבינוה השבוי שמין אלו הקרובים שהורידו מה שאכלו כמנהג כל האריסין שבאותה מדינה. וסובר הרמב"ם כל שאוכל פירות בחנם אף למכור אין מוציאין מידו ושניהן שוין הלכך כי מבעי לירד ולמכור הכי הוא כאלו אמר לירד ולאכול בחנם ואין כאן מעלות ומדרגות. ומה שמקשים תוס' עוד שם ועוד מאי פריך בתר הכי אף בניהם כלל לא הא ודאי אין לו כלל אפילו למ"ד מורידין כיון שאין לו אלא כאריס נכרי ע"כ. תימה הא ודאי לשון הברייתא הוא דקשיא ליה דתני ובניהן רוצין לירד לנכסי אביהן ואין מניחין אותן משמע אפי' כאריס אין מניחין א תן לירד דלמא מפסיד להו דלא מהני השומא כיון דלית דמשגח ביה יאמר שהוליא הרבה והרי הוא מוחזק בכל הפירות אבל כשמורידין נכרי ישגיח עליו הקרוב כי יאמר אולי ימות השבוי והרי הכל שלי. ומה שמקשים הוס' עוד שם ותו הא דאמר שמואל לקיץ שבוי שהניח קמה לקצור מעמידין אפטרופס לקצור ואח"כ מורידין קרוב אמאי לא מורידין קרוב מיד כיון שאינו אוכל פירות בחנם ע"כ. אינו מבין קושיא זו הא קיי"ל כל העומד לקצור כקציר דמי וה"ל כמטלטלין וכשם שאין נותנין המטלטלין ביד הקרוב משום דאלו מפקידין הב"ד ואין ראוי לב"ד להפקיד דבר הנא ביד אים אמוד כדאמרי' בבבלי ב"מ דף ע' בזוזי דיתמי ע"ש. ואפשר אם הקרוב הוא איש אמוד מפקידין בידיה וצ"ע :

(שם) **המטלטלין** אין בהם משום נכסי רטושים. כ' הרמב"ם פ"ז מה' נחלות הלכה ח' מי שילא לדעת וכו' אין ב"ד לריכין להטפל בו ולהעמיד לו אפטרופס לא לקרקע ולא למטלטלין וכו' ע"ש וכ"כ בש"ע סימן רפה סעי' ד'. ותימא הא מפורש בסוגיין דמטלטלין אין בהן משום נכסי רטושין משמע שדינן כנכסי נטושין וב"ד מעמידין להן אפטרופס. ואף שפירשתי בקונט' לענין זה אין בהן משום נכסי רטושין שאין מוציאין אותן מיד הקרוב אבו לענין זה לחוד קאמינא אלא לכל מילי והפשר שמוליאין אותן מיד הקרוב אם אינו אמוד וכמ"ש בתו' בסמוך. ואין לדחוק ולומר כיון שלא נזכר מזה בבבלי לא חש לה דהא מלינו הרבה דינים כיוצא בזה שאינן נזכרים בבבלי וסמכינן הירושלמי ועוד נ"ל להוכיח כן בבבלי ב"מ דף לט דגרסינן התם אמר שמואל שבוי שנשב' מורידין קרוב לנכסיו יצא לדעת אין מורידין קרוב לנכסיו וכ' תוס' וא"ת והאמר שמואל חדא זימנא וי"ל ה"ק אע"ג דשבוי מורידין יצא לדעת אין מורידין ע"כ ול"נ דהא קמ"ל אין חילוק בין שבוי ליצא לדעת אלא בדבר שמורידין קרוב בשבוי דהיינו במקרקע בזה אין מורידין ביצא לדעת אבל במטלטלין דאף בשבוי אין מורידין קרוב אלא מעמידין אפטרופס אף ביצא לדעת הדין כן. נמצא שני התלמודים שוין. ומימרא דהכא ודהתם משמיה דשמואל נאמרו וצ"ע :

(דף ע"ט ע"א) **יבמתה** אפי' אחותה. כ' הרמב"ם פ"ז מה"ג ואלו הנשים שחזקתן שונאות זו את זו חמותה וכו' אפילו היתה צרתה נשואה לאחר ויבמת' אפילו היתה אחותה. וכתב הה"מ אבל רבי"י פי' יבמתה ירלה שמא סופה להיות צרתה וי"ל לדבריו אע"פ שהטעם כן הוא לא פלוג רבנן בין יבמה ליבמה. ואיני מבין דבריו פשיטא אף להרמב"ם הטעם הוא כרש"י דהל"כ למה חזקתן שונאות. וראיתי להרב במ"ל פי"ב מה"ג שכתב דלהרמב"ם א"ל לזה אלא הדברים כפשטן דטעמא דאינה מעידה דחכמים אמדו דעתן של נשים דסתם יבמות שונאות זו לזו אף דליכא חששא שתהיו צרות ע"כ ואינני רואה לזה שום גילוי דעת בדברי הרמב"ם. גם ריהטא דכולא סוגית דבבלי אמתני' כרש"י אזלא דבעי טעמא למה שונאה ולא מהומדן דעת חכמים ומדשינה הרמב"ם לשון הירושלמי וקאמר אפי' היתה צרתה נשואה לאחר נראה דר"ל דוקא צרתה נשואה לאחר אבל אם האשה שמעידה עליה נשואה לאחר נאמנת וכ"כ הכ"מ ריש פי"ב מה"ג. ודברי הב"ש סי' יז ס"ק יג תמוהים שהבין מדברי הכ"מ דאף אם הצרה נשואה לאחר מעידה והא ודאי ליתא שהרי הכ"מ פ"ז מה"ג מביא דברי הירושלמי להלכה דאינה נאמנת ולא קאי אלא אם נעקרה זו שמעידה עליה מהך ביתא שהיו צרות זו לזו דהא נעקרה השנאה מלבה אבל כשנדחית היא והצרה עדיין שם אפשר שניתוסף השנאה ודברים נכונים הם ועמ"ש בסמוך בתו' בד"ה והכא וכו' :

(שם) **מתני'** אמרה בן שלא עמו זכרים כנקבות וכו'. מכאן נ"ל אע"ג דקיי"ל כר"י דזונה כשר להעיד מטעם דלא נחשדו ישראל על כך דוקא בהנשים אבל בנשים במקום שהכשירו חכמים עדות אשה אם ידוע שיש שם שנאה פסולות להעיד והטעם דנשים דעתן קלות :

(שם) **והבא** מתוך שהיא יודעת וכו'. כ' הב"ש סי' יז ס"ק יג והפשר לאותו הבעל אינה מעידה דרצונה שצרתה תהיה ג"כ אסורה לו ע"כ. ותימה א"כ אף באומרת בפ"נ ובפ"נ לא תהא נאמנת דאף שאינה מקלקלת לצרתה מ"מ מועיל לעדותה להכרה על בעלה. אך עיקרא דמלתא תמיהא לי למה תהא נאמנת כשאומרת בפ"נ ובפ"נ נימא דמשקרת כדי להוציא לצרתה מבעלה ותשאר היא לבדה ודוחק לומר דאיירי בשגם היא ניסאת לאחר ע"י גט זה שלא נמצא מזה שום רמז בש"ס ופוסקים וצ"ע :

(שם) **מפני** שאמר משניסאת וכו'. בבבלי דף קיז גרסי' טעמא דניסת הא לא ניסת לא תנשא והאמר עולא כל מקום שהאמינה התורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ה"ק עד אומר מת והתירוה להנשא ובא אחד ואמר לא מת לא תצא מהיתיר' הראשון. וכ' תו' וקשה לר"י הא בפ"ב דכתובות משמע דעול' בדיעבד קאמר אבל לכתחלה מודה דלא תנשא. עוד הקשו וא"ת מאי משני התירוה להנשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהיתירה הראשון משמע ותנשא לכתחלה. עוד הקשו הכא משמע דעולא בזה אחר זה איירי וכן מוכח ממתני' דכאן דוקא בבאו בזה"ז קאמר לא תצא וכסיפא תנן עד אומר מת ועד אומר לא מת לא תנשא והיינו משום דבאו בבת אחת וכפי' מי שקינא משמע דאיירי עולא בין בבת אחת בין בזה"ז. ועוד הקשו הא דקאמר בבבלי דף קיח ר' יוחנן אמר בהא אפי' ר"מ מודה דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא וקשיא סיפא עד אומר מת וכו' דתנן לא תנשא ש"מ דבבת אחת הוי הכחשה ואין לומר דסיפא כמי אם ניסאת לא תצא ומשום לזות שפתים קשיא ריבא טעמא דניסאת וכו' הא לא ניסת לא ע"ש שדחקו מאוד לתרץ. ועיי' ברשב"א ולענ"ד נראה סוגיא דפ' מי שקינא אתיא כפשטא דעולא בין בבת אחת ובין בזה"ז קאמר אלא מודה עולא דיש חילוק ביניהם דבזה"ז אפי' לכתחלה מותר ובבת אחת דוקא דיעבד שרי אבל לא לכתחלה וטעמא רבא אית ביה דבבבא דבני אחד שהתירוה הב"ד אמרי מסתמא קמו רבנן במילתא מ"מ התירוה וליכא לזות שפתים הלכך אפי' לכתחלה מותרת אבל בבאו שניהם בבת אחת ודאי איכא לזות שפתים ואסורה לכתחלה להנשא. גם ליבא דקאמר עולא הכי דייק דמתיר לכתחלה מדקאמר הרי כאן שנים הא תו ל"ל למימר ואין דבריו של א' במקום שנים דמלתא דפשיטא הוא כדקאמר בבבלי בסוגיין עד אומר מת ושנים אומרים לא מת תנשא פשיטא דאין דבריו של אחד במקום שנים א"ו להשמועינן דבכ"מ דבריו של אחד

במקום שנים בין בב"א בין בזה"ז אך פעמים שאין דבריו של אחד במקום שנים והיינו בבאו זה"ז ודינו כשנים ממש ואפי' לכתחלה שרי. מעתה סקושיא המקשה אמתני' מדעול' דהא בזה"ז אפי' לכתחלה מתיר ומשני לא תצא מהיתירה הראשון ופריא אפי' לכתחלה וסיפא עד אומר מת ועד אומר לא מת תינשא היינו לכתחלה דבבאו בבת אחת דומיא דאחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת דאיירי נמי בבת אחת והא דאר"י כל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא ה"ק כיון דלכ"ע לאו הכחשה היא וכדעולא הלכך פי' בבת אחת מותרת והא דפריך הכא אפי' לכתחלה וכסיפא בעד ועד תנן לא תנשא כהא ודאי פליג ר"מ וקסבר דאפי' לכתחלה שרי ואינו מחלק בין בבאו בב"א בין בזה"ז א"כ ר' יוחנן לשיטה דבסוגיין מוקי מתני' כר' מנחם בר' יוסי אבל לרבנן אפי' בעד ועד בבת אחת לכתחלה לא תנשא ואם ניסת לא תצא והיינו טעמא דלכתחלה לא כיון שהדבר ספק וכדפי' בקונט' והאשה עלמה לא דייקא כל כך כיון דאיכא עד דקאמר מת אבל הכא שהאשה עלמה היא האומרת מת ודאי דייקא שפיר ואפי' לכתחלה תנשא. מעתה יבואר היטב דברי הרמב"ם פי"ב מה"ג ע"א אמר מת והתירוה ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהיתירה ותנשא שע"א נאמן בעדות אשה כשני עדים ואין דבריו של אחד במקום שנים. באו שניהם כא' וכו' ה"ז לא תנשא ואם ניסת תצא מפני שהוא ספק ואם ניסת לעד שהעיד לה והיא אומרת ברי לי ה"ז לא תצא. והן הן הדברים שהוכחנו מדברי הש"ס. ודלא כתו' והרא"ש שכ' דלא תצא מהיתירה הראשון ולכתחלה לא תנשא. ודברי הכ"מ בד"ה ואהא דאמרי' וכו' ע"ש אינן מבוררים לי דהא מיהת שמעינן מדאביי דעולא בדיעבד קאמר והא ליכא מאן דפליג וכ"כ תוס' בסוגיין בד"ה הא וכו' ע"ש. ודלא כהרמב"ן והרשב"א שכתבו בבאו בב"א אפי' אם ניסת תלא והא דלא תנן הכי במתני' דבנישואין דהיתר איירי ולא בנישואין דאיסורא ומיהו בירו' גרסי' אר"י זו דברי ר' מנחם בר' יוסי אבל חכמים אומרים בין שאמר משניסת בין שאמר עד שלא ניסת לא תנשא ואם ניסת לא תלא ובודאי בבאו בב"א איירי דאי בזה"ז אמאי לא תנשא אפי' לכתחלה תנשא כדעולא ושמא עד שלא נשאת דקאמר כגון מששהתירוה להנשא ולית להו דעולא דר"מ בר' יוסי לא איירי בגמר' דילן אלא בשני עדים כ"כ כתי' הרשב"א ובכ"י בשמם ואיני מבין דבריהם למאי לריך סייעת' דבב"א איירי ר' יוחנן הא ע"כ לומר קסבר ר' יוחנן כי היכי דפליגי ר"מ בר' יוסי ורבנן בשני עדים ה"ה בעד ועד נמי פליגי ושני עדים דפליגי בהו אין חילוק בין שבאו בב"א בין שבאו בזה"ז ועוד תימה מדמוקי ר"י למתני' אמר עד שלא ניסת וניסת תלא וע"כ לית לי' דעולא דהא משנתינו אף אי לא תנן וניסת נמי שמעינן דבבאו זה"ז איירי דתנן עד אומר מת ובא אחר ואמר לא מת וכו' ובא אחר משמע דאיירי בזה"ז וכיון דמתני' דר' מנחם בר"י פליג אדעולא ס"ל פליגי עלי' חכמים וע"ק לשיטתו מאי דוחקיה דפליג אדעולא דלמא אית ליה ואפ"ה לכתחלה לא תינשא משום לזות שפתים וכמ"ש תוס' וכדאביי וע"ק הא ע"כ לומר הא דקאר"י בין שאמר משניסת היינו משהתירוה להנשא דאל"כ איך קאמרי לא תנשא ודוחק לומר דהעד שלא ניסת לחוד קאי אלא ודאי שאמר משניסת היינו משהתירוה להנשא ועד שלא ניסת היינו עד שלא התירוה להנשא ועמש"ל פ"י הל' ג בתו' בד"ה מסתברא וכו' דחכמים ור' מנחם בר' יוסי פליגי בשהתירוה להנשא וצ"ע. וא"ת אף להרמב"ם קשיא מן ר' יוחנן דקאמר משניסת לא תנשא והיכו סובר משהתירוה להנשא תנשא לכתחלה וי"ל בהא ודאי פליג הירו' אבבלי דהא כבר הוכחנו דקסבר עולא בזה"ז אפי' לכתחלה תנשא. ומ"ש הלח"מ פי"ב מה"ג דליכא לאתמוהי עובא אדברי הה"מ שדקדק מדלא קתני במתני' בעד ועד אם ניסת תלא ש"מ דבדיעבד וניסת לא' מעידים לא תלא. ואין זה דקדוק דהא תנן א' אומרת מת וא' אומרת לא מת וכו' וזו שאומרת לא מת לא תנשא ולא תיטול כתובה ואחת אומרת מת וכו' רמ"א הואיל ומכחישות זא"ז הרי אלו לא ינשאו והני ודאי אע"פ שנשאת תלא א"כ אין כאן דקדוק ורא"י וכו' ע"ש. תמה אני אם יאמרו דברים אלו מפי הקדוש שבגם ראיה זו לאו מפי הה"מ אנו תיין אלא הרמב"ן והרשב"א הזכירוה וכמש"ל וחלילה שיטעו בזה אלא אף הם מודים דלא תנשא אפי' בדיעבד משמע אלא דקשיא להו בעד ועד ה"ל למתני בפירוש ואם ניסת לא תלא דס"ד לא תנשא היינו לכ"ע אפי' בדיעבד תלא מפני שהוא ספק אבל בשניסת לאחד מעידיה לא תלא אלא ודאי דבניסת לאחד מעידים סובר תנא דמתני' דלא תלא. אך הא ודאי איכא למידק גם לשיטת הרמב"ם קשיא ה"ל לתנא למתני ואם ניסת לא תלא כדתני בבריית' דר' מנחם בר' יוסי ב' אומרים מת וב' אומרים לא מת לא תינשא ואם ניסת לא תלא ומוקמינן לה בבבלי בכתובות דף כב בשניסת לאחד מעדיה מיהו י"ל התם נקט הכי משום פלוגתא דר' מנחם בר' יוסי דאמר תלא. וכבר כתבנו הדברים כל הצורך ואין אנו מוכרחים לראיה זו :

(שם ע"ב) **אפי'** אתין וכו'. לעיל פ"י הל' ד פירשתי הא דקאמר אמרין ליה לית אתנו כך השיבו לרב ליכא תנא דתני הכי וכו' ע"ש בפי' בקונט' וכתוס' שם. וסמכתי אהא דאמרו בבבלי ר"פ האשה רבה דמחכו עליה דרב במערבא מיהו מסוגיין משמע שכל זה מדברי רב הוא וכמו שפירשתי כאן בקונט' דבסמוך גרסי' רבנן דתמן אמרין לה לית אתנו. ולענין היתירא אמרו כן כמפורש בסמוך דהכא בר בא אמר לאיסורא. גם מ"ש שם בתו' בד"ה אפי' דהוא אתי וכו' דרב קאי איבמה ע"ש. לא משמע כן בסוגיין :

(דף פ' ע"א) **מודה** ר"י ור"ש בעדים. כ' בב"ע א"ע סי' יז סעיף ט' עד אומר מת ועד אומר נהרג אע"פ שהן מכחישים זא"ז הואיל וזה וזה מודים שאינו קיים ה"ז תנשא. ותימא הא מפורש כאן דהכל מודים בעדים דלא תנשא. ולא די לנו בזה הלער אלא שהרב ב"י תמה על הטור בתלה דבר זה בהרא"ש הא מתני' היא ע"ש. ובסוגיין מפורש דלא דמיא למתני' ואף על הרא"ש בתבו' יש לתמוה. והרב בב"ש ס"ק כ"ה מפקפק בדבר ע"ש ולא ראה שדברי הב"ג הן הן דברי הירושלמי. אך אחרי העיון נלאה שהדין עם הרא"ש דהא לקמן בסוגיא אמרי' דרב לא ס"ל להא דר' לעזר דמחלק בין עדים לגרה והא כרב קיי"ל ואפי' בעד ועד אמרינן דלא בטלה העדות אם הכחישו זא"ז בבדיקות והך דהכא לבדיקה דמיא דהא רב ור"י לא פליגי אלא בבדיקות וקאמר חיילי' דרב ממתני' ש"מ עד אומר מת ועד אומר נהרג לבדיקה דמיא והלכתא כבעל הב"ע דאיהו גברא דמהריה סייעה ודלא כב"ג שנראה שלא עיין בסוף הסוגיא וסמך על התחלתה וצ"ע. ועיי' בב"ש שם :

(שם) **בבלל** נחלקו וכו'. כ' תוס' ספ"ג דנזיר בד"ה אמרי וכו' ובירושלמי דסנהדרין משמע דמונה הוי הכחשה טפי מכולל וכו' דקאמר התם אמר רב מחלוקת בכלל אבל בפרט לכ"ע נחלקה עדותן ואין כאן נזירות ורי"ת בפרט נחלקו אבל בכלל לכ"ע יש בכלל חמש בתים ע"כ. ותימא למה תפסו גירסא שבסנהדרין עיקר הרי בסוגיין ובנזיר הגי' מהופכת ובכולל הוי הכחשה טפי ממונה ושני התלמודיים שוין דהא דאמר רב התם הכל מודים במונה אף דס"ד דה"ק הכל מודים דנחלקה עידותן וכדפי' רש"י הא לפי המסקנא אמרינן התם אמרי במערבא אין הכחשה במונה וה"פ במערבא אמרי משמיה דרב הכל מודים דאין הכחשה במונה והיינו כפי הגירסא שלפנינו ואף ברש"י לא פי' כן היינו לפי גרסתו שם בבבלי השתא י"ל תמירתא אמר רב וכו' לפיכך תלה עלמו בגירסת הירושלמי בסנהדרין אבל לגי' תוס' שם דל"ג אמר רב ודאי הא דמסיק אמרי במערבא ארב קאי וזה ברור וכן מוכח בסוגיין בסמוך דר' יוחנן סובר במונה נחלקו וצ"ע :

(שם) **ר"י** כדעתיה וכו'. ראיתי להרב מהר"ב אשכנזי בתשובותיו סי' ה' שפירש דר"ת בר בא בא לפרש פלוגתייהו וכו' ע"ש ותימא לומר כן דר' יוחנן עלמו מפרש פלוגתייהו גם לפי הגירס' דכאן ובנזיר א"א לומר כן וכמ"ש בקונט' נ"ל עיקר :

(שם) **חייליה** דרב מן הדא ר"ש ורי"ת וכו'. וא"ת מאי ראיה מייתי ממתני' הא מתני' באשה אחת איירי ובעד אחד הא אמרינן דמודה רב וי"ל כיון דעד אחד נאמן בעדות אשה הרי כאן שנים וה"ל כשני כיתי עדים :

(שם) **ולא** שמיע דמר ר"ל וכו'. וא"ת וכי לית ליה לרב הא דהר"ל לא עשו דברי לרה אלא תברתה כלום דא"כ מ"ע דרישא דמתני' אשה אחת אומרת מת וכו' זו שאומרת מת תינשא ותיטול כתובה וי"ל קסבר רב טעמא דרישא משום דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא ובסיפא פליגי בהכחיש עדות תוך עדות לר"מ בטלה העדות ולר"י ור"ש לא בטלה העדות. ומה שיש לדקדק עוד בסוגיא זו עיי' מ"ש בנזיר פ"ג :

(שם ע"ב) **בבל** מקום שהכשירו וכו'. בסוטה פ"ט הל' ח כתבתי בתוס' בד"ה אבל וכו' מיהו קושי' זו נ"ל לר"י ולעולא איצטרך למיתני' תלתי בבי לאשמועינן ממשנה יתירה דאפי' בב"א לא היתה שותה וכו' ע"ש. וא"ת הא אף לר"ת איכא לשנויי הכי דאיצטרך סיפא לאשמועינן דבזא"ז לא היתה שותה וי"ל ודאי לעולא ל"ק ליתני תרי זימני עד ועד ונתרווייהו לא היתה שותה וממשנה יתירה היינו שומעין דאף בבת אחת לא היתה שותה דאיחא לתנא לאשמועינן כן מדיוקא ולא תני דבר אחד תרי זימני כסגנון אחד אבל לר"ת ודאי קשיא לפלוג וליתני בדידי' בעד ועד וליתני כאחד היתה שותה וכאחד לא היתה שותה וממילא נדע לחלק בין באו בבת אחת ובין באו בזה"ז. דהא כה"ג תנן הכא דמעיקרא עד אומר מת וניסת וכו' ה"ז לא תלא והדר תני בסיפא עד ועד לא תנשא ואוקמינן לרישא בבאו בכ"א וסיפא בזה"ז וזה ברור. והארכתי בזה לפי שראיתי מי שרלה להשיג על דברי ולא ירד לחלק במה שחלקתי וכל היודע דרכי המשנה יודה לדברינו :

(שם) **הולכין** אחר רוב הדעות. בבבלי דייק ליה ממתני' דלעיל עד אומר מת ושנים אומרים לא מת לא תנשא ופריך פשיטא ומשני בפסולי עדות וכו' נחמיה וכו' וכן פירשתי לעיל במתני'. ופריך סיפא שנים אומרים מת וא' אומר לא מת ל"ל ומשני מ"ד כי אזלינן בתר רוב דעות לחומרא קמ"ל אפי' לקולא וכ' הרשב"א ותמיהא לי פ' מי שקינא תנא מתנה יתירה לאשמועינן רוב דעות אפי' לקולא ותרתי למה לי ע"כ. ונראה ודאי הכא איצטרך למתני' לקולא דליכא למילף מסוטה דסד"א דוקא בסוטה אזלינן בתר רוב דיעות אפי' לקולא ולא היתה שותה דאיכא רגלים לדבר אבל הכא

אמרי ברוך

ש"ק ד"ה חייליה דרב וכו' כשני כיתי עדים. נ"ב לפי דברי המפרש כאן נראה לכאורה שכוונת הירושלמי דבשארי עדים דבעינן שני עדים דכיון שא' מכחיש חבירו לא נשאר להכשיר בממ"ת רק אחד שאינו נאמן משא"כ היכא שמועיל ע"א, כמו בעדות נשים שמועיל ע"א לבדו. הוי הכחשת ב' עדים כמו בעלמא הכחשת ב' כיתות במת"ל כת אחת כשרה (ויעוין בב"ש סי' י"ז ס"ק ל"ט שכתב סברה הנ"ל ובשו"ת נ"ב סי' ו') ותוולה דרב ממשנתינו שאול זו וזו וכו' דשוי כמו כת בכת כיון דעכ"פ אחד מהן אומרת אמת. ונ"ע דהא במתני' מתירין הנ"ל בב"א לשתי הצרות שינשאו ואם תלד הכחשה בעיקר עדות שמיתה אנו מחזיקין אחת לשקרנית הרי המשרדת שבבן נשאת ע"פ עדות גרתה:

בכה לא. גם לחומרא ליכא למילף מהתם דהא דשותות לא קולא יש כה באם אינה שותות יוצאות בלא כתובה משא"כ כשהיא שותה. והתם ליכא למילף מהכא לקולא די"ל שאני הכא דאשה דייקי ומנסבא אבל התם לא. ולחומרא נמי ליכא למילף די"ל שאני הכא דהיתה בחזקת אשת איש לכך אזלינן לחומרא משא"כ התם. וניחא נמי קושית תוס' בסוטה ס"פ מי שקינא בעגלה ערופה דתנן נמי כה"ג הא תו למה לי. די"ל כיון דאית לן בסוטה ובעדות אשה סברא להקל ולהחמיר תו ליכא למילף עגלה ערופה מינייהו ולא אינהו מעגלה ערופה. וכתוס' בסוטה שם כ' וי"ל דהכא איצטרך דאפי' לקולא זע"ג דרגלים לדבר ע"כ וכ' המהרש"א אדרבא מפום דרגלים לדבר אית לן למיזל לקולא דאינה שותה כמ"ש תוס' שם בשם הירושלמי וי"ל בדוחק ע"כ. ולפמ"ש י"ל דתוס' סוברים לקולא היינו דשותה ואינה מפסדת כתובתה מבעלה ודלא כפי' רש"י וכיון דאיצטרך לאשמועינן לקולא איצטרך נמי לאשמועינן לחומרא וכמ"ש א"נ ה"ג דהכא איצטרך דאפי' לחומרא אע"ג דרגלים לדבר ואיידי קמ"ל מי לקולא. ומ"ש הרשב"א בחי' וז"ל והרמב"ם כ' אשה אומרת מת או היא בעצמה שאמרה מת עלי ואח"כ בא כשר ה"ז לא תנשא ואם ניסת תלא אינו מחזור כמ"ש ע"ש. ככר כתבתי בסוטה פ"ט ה"ח טעם לדברי הרמב"ם ע"ש:

דף פ"א ע"א) **כאן** בשותקים כאן במדברים. וקשה היינו דר"י דהא בשותקין ודאי בא לצאת ידי שמים דהל"כ מאי איכא בין שותק למדבר ונראה דה"ק בשותקין בנתבעין שותקין אע"ג דהדר לוות ואמר אחד מכם הפקיד אצלי או אחד מכם גזלתי ואיני יודע איזה מכם אמרי' שתיקה כהודאה דמיא כאן במדברין שאות מיד. ועיי' בבבלי ב"מ פ' המפקיד דף לז ע"א ובחידושי שם. ובירושלמי פ' המפקיד ליתא להא דר' יוחנן ע"ש:

(שם) **ר"י** סבר מימר היה לו לשתוק ולא להודות וכו'. צריך טעם במאי פליגי גם הא דקא"ר יוסי היה לו לשתוק ולא להשבע קשה מאי ה"ל למעבד הא ודאי לא אשתבע אא"כ תבעו. ונ"ל דהגי' הנכונה היא ר' ירמיה בשם רב כהן בשנשבע כאן בשלא נשבע תמן אמרין שם בשנשבע וכאן בשלא נשבע וכ"ה בב"מ. וטעמא דרבנן דתמן כיון שנשבע סגי בהנחתו ביד שליח ב"ד מפני תקנת השבים כדפירש"י בב"ק דף קג אבל בשלא נשבע צריך ליתן לכל אחד דלא שייך תקנה בכה"ג דמילתא דלא שכיח לא תיקנו בו רבנן. והשתא ר' ירמיה לשיטתו דמתני' דהמפקיד איירי בשנשבעו וכמ"ש בקונט' ופריך אם בשנשבע היה לו לשתוק ולא להודות אלא ודאי בבא לצאת ידי שמים איירי א"כ ה"ל לאוקמי מתני' דהתם בבא לצאת י"ש וכר' יוחנן ור' יוסה סובר מתני' דהכא איירי בשנשבע וקשיא ליה ה"ל לשתוק מהשבועה ולכל אחד יאמר איני יודע אם גזלתיך דפטור ואפי' דמי הגזלה לא יניח ביניהם. ומה שיש לדקדק עוד בסוגיא זו עמ"ש בב"מ פ' המפקיד בתו' שם בד"ה כאן וכו':

(שם) **דשתק** מתגר וכו'. והיינו דאמרי' מלה בסלע משתוקא בתרין אלו שתקו היה חייב ליתן לכל אחד מאתים ועכשיו שדברו אינו נותן לכל אחד אלא מנה:

(שם ע"ב) **הכא** אף ר"ע מודה בה. וקשה הא גם כאן איכא חשש עברה אם היא אומרת מת בעלי ואח"כ בני ולרתה אומרת מת בנה ואח"כ בעלי אם חוששין לדברי הצרה הסורה לשוק לכך קאמר לדבריה חוששין ולא לדברי הצרה. ובבבלי דף קיח גרסי' אר"י אמר שמואל הלכה כר"ע אמר אביי אף אנן נמי תנינא ניתן לי בן וכו' וחוששין לדבריה וכו' לדבריה הוא דחוששין הא לדברי צרה אין חוששין ש"מ וכ' תוס' תימא לר"י הכא אף ר"ע מודה דליכא עברה וכו' כמ"ש בקונט' ותי' והר"י דלא דייק אלא מיתור לשון וחוששין לדבריה. וגם הקושית תוס' קשיא מה שהקשיתי אירושלמי. והתירוץ תוס' קשיא הא איצטרך למיתני וחוששין לדבריה לאשמועינן אפי' נתנה אמתלא לדבריה וכמ"ש בסמוך בתו' בד"ה אינהו וכו' וע"ק הא איצטרך למתני' וחוששין לדבריה לאשמועינן דדוקא לדבריה חוששין וחולצת ואי לאו דבריה שאומרת אני ובעלי ובני נהכאנו במערה לא היתה חולצת שהאשה מגרכה כרוז לכהונה וכדאמרי' בבבלי דף קיט ע"ב וי"ל לשון חוששין משמע להחמיר וזה להקל הוא אבל קושיא הראשונה קשיא:

(שם) **אינה** נאמנת. עי' פי' בקונט' וכ"פ רש"י. כ' תוס' בבבלי דף קית ע"ב בד"ה א"ל תנינא וחוששין לדבריה וא"ת האי דאינה מתייבמת משום דשוי' נפשה חתיכא דאיסורא וי"ל דדייק מדקתני חולצת משמע שכן הדין מדלא קתני מבקשים לחלוץ א"נ משמע דחולצת אפי' נתנה אמתלא לדבריה ע"כ. ויש לתמוה טובא בדבריהם. הדא לפירש"י במתני' דטעמא דחוששין לדבריה משום דשוי' נפשה חתיכא דאיסורא א"כ מאי קמפרש בגמרא בד"ה וחוששין וכו' ולא אמרינן אוקי אחזקה ותנשא וכו' הא ודאי אסורה משום דשוי' נפשה חתיכא דאיסורא ומאי מהני החזקה לכך. גם מה שתירצו מדלא קתני מבקשים לחלוץ. לא ידעתי למה מבקשים ודאי דכופין דהא איהו אינו יודע אם האמת אתה ואינה רצוי' ליבום למה לא נכפנו לחלוץ ולא דמי להא דתנן לעיל ס"פ כ"ש דהתם ברישא הוא מכחישה ואומר שאינה צריכה חליצה ובסיפא היא הגורמת שאינה רצוי' ליבום משא"כ כאן דאפשר שדבריה המתיים. ומ"ש דמשמע שחולצת אפי' נתנה אמתלא לדבריה לא ידעתי מנ"ל הא. ואי מיתורא דחוששין לדבריה שמעינן לה הא כתבו תו' שם ע"א בד"ה לדבריה וכו' דאיצטרך לדבריה למילתא אחריתא וכמ"ש בסמוך בד"ה הכא וכו' ע"ש. גם דברי המהרש"א אינן מבוררים לי דמ"ש דאל"כ ס"ל למפשט מאינה נאמנת דרישא וסיפא דבריא אינה נאמנת משום דרחמא ליה וכו' ע"ש. וקשה בשביל כך אינה משקרת דאינה יודעת אם ייבמנה היבם שמא ירלה לחלוץ דוקא ותוסרת עלמה לכהונה בתנם וכ"כ תוס' לעיל וצ"ע:

(שם) **הא** יש לה בנים נאמנת. וקשה למה לא דייק מגופא דמתני' דוקא לייבם את אשתו אינו נאמן אבל לחלוץ לה נאמן ש"מ דאינו שוגה. מיהו היא גופא מספקא לי אם היבם נאמן לומר מת אחי לחלוץ לאשתו להתירה לשוק וא"ל דנוגע בעדות הוא שיורש נכסי אחיו מ"מ כיש שם אב או בשלא הניח אחיו נכסי' יהא נאמן ולא מלאתי כזה דבר מבואר בפוסקים. ועיי' בא"ע סי' קנח וצ"ע:

הדרן עלך פרק האשה שלום

(שם במתני') **האשה** אינה חוששת. פירשתי בקונט' אבל חמות א"נ ילדה וכו'. קלא קשה ניחוש שמא ילדה כמה פעמים ובהא ודאי אינו שייך לומר דאזלינן בתר רובא דאדרבא רוב נשים כי ילדו תרי או תלתא זימנא יולדות ביניהם זכר מיהו לסוגית הירושלמי לק"מ דהא מקרא נפקא דאינה חוששת ועמ"ש בסמוך:

(דף פ"ב ע"א בגמ') **ותמתין** שלשה ותחלוץ מיד. וקשה תיקשי ליה לרב אמתני' דהחולץ למס לא תחלוץ קודם ג' חדשים והכי פריך הירוש' לעיל ר"פ החולץ וצריכין לשנויי כדשנינן התם דא"כ אתה מגריך כרוז לכהונה א"כ משום דכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה א"כ ה"נ איכא לשנויי הכי וכן משני בבבלי בפרקין וי"ל קסבר רב הא דצריכה להמתין ג' חדשים משום הבחנה וא"ת ותחלוץ מיד ותמתין ג' חדשים י"ל חיישינן שמא תנשא מיד ועיין בבבלי בתוס' פ' החולץ דף מא ע"ב בד"ה אמאי וכו' ובגמרא שם דף מב ע"א:

(שם) **טעמון** דרבנן כי ישבו בודאי ולא בספק. מכאן נראה ראיה לשיטת הפוסקים ספיקא דאורייתא מדבר תורה להחמיר דאי מדרבנן וכדעת הרמב"ם למה לי קרא למעוטי ספיקא הא ממזור ילפי' בכל התורה להקל ועיי' ברשב"א בתהה"א דף קב ע"א וא"ת אדמותבינן תיובתא מן הירושלמי נסייעי' מהבבלי בפרקין דמשמע מפורש דלית ליה הך דרשא י"ל ודאי בהך דרשא פליגי אבל בגוף סדין דספיקא מדאורייתא לחומרא מי פליגי. וצ"ע. ועמש"ל פ"ג ה"ג בתו' בד"ה לא תדמינה וכו':

(שם) **הא** אבל לרתה כמה תמתין ע' חדשים וכו'. הכא לא משני מידי ונראה בסמך אהא דקאמר ר"פ החולץ דחיישינן שמא אתה מגריכה כרוז לכהונה א"כ משום דכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה ועמ"ש בתו' בסמוך:

(שם) **שתי** ספיקות מד"ת להקל. וק' מ"ט דרבנן וי"ל סברי הנך שתי ספיקות לספק אחד דמיין דלא ידעינן אם ילדה זכר או לא ודוחק ורחיתי להרמב"ן שכ' כיון דמלאה יצאה היא בחזקת יבום עומדת ולאו תוקה גמורה אלא חוששין ואין הולכין אחר הרוב וא"ת לאו בחזקת יבום היא דלמא תפיל וי"ל דלא חיישינן למיתה ע"ש בחי' הרשב"א. וקשיא לפ"ז נ"ל דלא חיישינן לשמא ימות ותניא בהומל להשם ס"ז גיטך שעה אחת קודם מיתה אסורה לאכול בתרומה מיד ופסק' הרמב"ם פ"ט מה' תרומות ופ"ג מה' יבום פסק כת"ק דמתני'. והרשב"א כ' דהך דהכא שמא מת הוא דלכ"ע לא חיישינן ע"ש. וקשה הא מיבת לאו חזקה היא דבשילהא סיה רחוי להסתפק שמא ימות ועמ"ש בגיטין פ"ג וצ"ע:

(שם) **ולית** ר' לעזר פליג וכו'. והא דלא פשיט ממתני' דתנן רא"ה הוחיל והותרו וכו' דוקא הוחיל והותרו הא לאו הכי אינן מעידות זו את זו כבר שניא לה בבבלי ר"א לדבריהם דרבנן קאמר פ"ש. ומדברי תו' והמהרש"א דף קיט ע"ב בד"ה מ"ט דר"א וכו' נראה שנעלם מהם דברי הירושלמי בסוגיין. גם דבריהם אינן מבוררין לי דמ"ש תוס' ואי ר"א איירי לבתר דאינסיבא צרה מ"מ ליפלגי גבי האי דמת בעלי ואח"כ מת חמי תינשא וחמותה אסורה ור"א מתיר כיון שנשאה הכלה ע"כ. משמע מדבריהם הא דתנן תנשא היינו אפי' בשכבר ניסת אפ"ה אחותה אסורה דאל"כ לוקמי מתני' בשלא ניסת וכה"ג תירץ המהרש"א לכך לא קשיא להו מרישא דאיכא לאוקמי בהינסבא לישראל. וכיון שכבר ניסת איירי הביא אפי' לרבנן נמי נתיר לחמות' דהשתא לא תיתי הלעטר ול"ל דגזרי' קודם

מיבואין אטו אחר ניבואין וכמ"ש תוס' דף קי"ז ע"ב בד"ה לאו וכו' ע"ש. לפ"ז אי הוה פליג ר"א בכלה ותמותה ה"א דוקא בחמותה פליג ר"א ולא גזר אבל בצרות מודה דאף לאחר שניסת לרתה אסורה דמקלקלא נפשה. לאסור הצרה כיון דהוה לה לער דגופיה. גם מ"ש המהרש"א רישא איכא לאוקמי בהינסבא לישראל וכו' הא בברייתא דמייתי בבבלי דף ק"ך דפליג גם ר"א סתמא תניא תנשא ותטול כתובה ולרתה אסורה מסקינן התם דבניסת לכהן נמי איירי. גם בסוגיין מוקי לה בהינסיבא לכהן וצ"ע:

(שם ע"ב) **חשודה** היא לעשות וכו'. בבבלי דף ק"ך ע"א מסיק הש"ע דאינסיב לכהן. ונראה דסובר הבבלי כיון דקאכלה בתרומה ודאי כולי האי לא מקלקלא נפשה. והירו' סובר אפשר דאינסיב' לכהן ולא קאכלה בתרומה:

(שם) **החוטם** עם הלסתות. כ' הב"י בא"ע סי' יז רי"ו כ' בשם הרמ"ה פרצוף פנים דתנן במתני' הם הלחיי' תלמן ואין מעידין לא על העינים ולא על הפה ע"כ. ונראה דדייק לי' מסוגיין דקאמר ר"י החוטם עם הלסתות משמע דהני תרי סגי להכרה. ואף דבבבלי תניא דבעינן נמי פדחת מ"מ מירושל' שמעינן דפרצוף פנים היינו הלחיים לבדן ולא דבר אחר שבפנים כגון העינים והפה. מיהו הא קשיא לי הא ודאי לכ"ע אין הפדחת בכלל פרצוף פנים דהא בברייתא תניא פרצוף פנים ולא פדחת פדחת ולא פרצוף פנים אין מעידין וכו'. א"כ מתני' דתנן פרצוף פנים עם החוטם ולא הזכיר פדחת פליג אברייתא וכמבואר בסוגיין. ולמה פסקו הפוסקים כהך ברייתא ודלא כמתני'. ולא שייך לומר מתני' תנא ושייר בכה"ג. וראיתי להרא"ש שהשמיט ברייתא זו וכ"נ מדברי הרמזים אבל הרי"ף מביאה בהלכות וכ"כ הרמב"ם והטור וצ"ע:

(שם) **ואתיא** דמר ר"י בשם רב וכו'. עיי' פירושי בקונטרס. כתבו תוס' בשם ר"ת ודוקא כשאין שם אלא הפרצוף אבל אם כל גופו שלם אפי' אין כאן פדחת והוטם ניכר היטב ע"י סימני הגוף וכו' והיכא שאינו נחבל בפני' נראה פשוט שיוכלו להכירו ואפי' לאחר כמה ימים מעידי עליו וכו' ע"ש. וקשה א"כ מאי קאמר ואתיא דמר וכו' הא מהאי קרא משמע דוקא הכרת פנים הוא דהוי הכרה אבל לא בהר הגוף גם מהא דאמרינן בסמוך שהושיב עליהם משמרות ג' ימים משמע דשוב אין בם הכרה ורוב הנהרגים אינן חבולים בפניהם. ועוד לסברת ר"ת אף שנתקלקלה הצורה מ"מ יש סימן בגופן. והרשב"א והר"ן חולקים עליו ועיי' בב"י וצ"ע:

(שם) **עיי** שבא ע"ז לידו ולא ביערה. כ' הי"מ אין להקשות דירבעם רע ממנו שעשאה וכו' ואין קושיא למה נתאחר ענשו של ירבעם שפעמים יאריך לרשע גדול כדי לענשו בעונש קשה ע"ש. ול"נ בכך היא המדה שהמהרשל מלעשות מלוה נענש מיד וכן מלינו במשה כמפורש בנדרים דף ח' ע"י שנתעלל במילה ביקש המלאך להרגו. וזהו מדה כנגד מדה הוא מתעלל בעשיית המלוה הקב"ה זריז לעשות בו דין. ומה גם עונש אביה חמור לפי שלא היה לו שום הנאה יעברה זו משא"כ ירבעם לא עשה את העגלות האלה להכעיס רק מדאגה שלא תחזור הממלכה לבית דוד כמפורש בקרא במלכים מ"ש הי"מ עוד תימא מנ"ל שלא בערה כשלכד בית אל וי"ל לפי שבנבואת הושע שהיה זמן רב אחר מלכים אלו כתיב לעגלות בית און וכו' ע"ש. משמע דהיינו עגל בית אל וכו' ע"ש. תמה אני איך נעלם מעיני הרב מקרא מלא במלכים ב' סי' י' רק חטאי ירבעם וכו' לא סר יהוא מאחריהם עגלי זהב אשר בית אל ואשר בדן ויהוא היה זמן רב אחרי מלכים אלו וצ"ע:

(שם) **שניא** היא שהסימנין דרבנן להשתות. עי' פי' בקונטרס. וקשה תינח סימני הגוף דרבנן להשתנות לאחר מיתה אלא סימני כליו קשיא ונראה דה"ק כיון דסימנין עשויין להשתנות לא סמכינן עלייהו מדאורייתא וברייתא הסמכתא בעלמא היא ומדרבנן הוא דמהדרינן דיתא לבעל אבדה למיהב סימנין ולמשקליה כדאמרי' בבבלי ב"מ דף כז א"נ ה"ק מתני' איירי בסימנין שאינן מובהקין שעשויין להשתנות וברייתא איירי בסימנין מובהקין. מיהו פשטא דמתני' משמע שאין שום סימן אחר אלא בפרצוף פנים ועיי' בחי' הרשב"א:

(דף פ"ג ע"א) **והחיה** אוכל' בו וכו'. בבבלי אמרי' דוקא במקום שאינו עושה אותו טרפה אבל במקום שעושה טרפה לא והטעם בכה"ג לא שייך לומר נתרחמו עליו מן השמים דא"כ אף כשמת נימא שמת נעשה לו נס כחבקוק אלא ודאי כיון שלא ראינו שאירע בו דבר שבודאי ימות חיישינן לכל דבר שאפשר לומר שעדיין חי וה"ה בנפל לבור אריו' ולכשן האש נמי מהאי טעמא הוא דחיישינן:

(שם) **נפל** לכבשן האש אין מעידין עליו. בבבלי גרסי' מעידין עליו. ונראה דלא פליגי דהכא איירי שנפל לתוך מדורה הלכך אין מעידין עליו שמא יצא משם לשעה והבבלי איירי שנפל לתוך כבשן עמוק שאינו יכול לעלות ממנו וכה"ג ודאי אמרינן שמת דה"ל כאלו ראוהו מת ועיי' בחי' רשב"א. ומ"ש המהרש"א בתו' בד"ה אין מזכירין וכו' והשתא ר"מ דמתני' חולק אברייתא נפל לתוך כבשן אש מעידין עליו ע"ש. דבריו תמוהין למאן קאמר לה לירושלמי ודאי דלא פליג דהא אין מעידין עליו תני בברייתא ואי להבבלי דתנא בברייתא מעידין עליו הא ס"ל דלכ"ע אין מזכירין מעשה נסים ונראה דס"ג בתו' והיינו חולק אברייתא דלעיל וצ"ע:

(שם) **נפל** ליורה בין של מים וכו'. כ' הרשב"א בחי' ומדברי רש"י נראה שבמים ויין מכנין ולבסוף מבעירין ומעידין עליו והאי פלוגתא דת"ק ור"ה דהכא דיין ושמן עבדין לה פלוגתא בירוש' במים ושמן וכל זה רחיה דמים ויין לגבי האי חד דינא אית להו ע"כ. נראה דר"ל אע"ג דבסוגיין תנא דת"ק סובר דאין מעידין עליו ובבבלי גרסי' יין ושמן מעידין עליו מ"מ חזינן דמים ויין חד דינא אית להו. ויותר נ"ל דגירסתו היה בירושלמי מים ושמן מעידין עליו כגירסת הבבלי. גרסי' בבבלי זבחים דף לה ע"ב אמר שמואל המתנדב יין מביא ומזלפו ע"ג אישים וכו' והא קמכבי כיבוי במקצת לא שמיה כיבוי אינו והר"נ המוריד גחלת מע"ג המזבח וכיבה חייב דליכא אלא האי ותב"א כיבוי דמלוה שאני ע"כ. וקשה לסברת רש"י מאי פריך מהא דר"נ שאני ניסוך היין דאינו כיבוי שהרי מבעיר לבסוף ולא יהא אלא מפות שמכבה בתחלה ומבעיר לבסוף משא"כ במוריד גחלת שמתכבה והולכת וצ"ע:

(שם) **מילידהון** דרבנן פליגין וכו'. וקשה הא רב נמי הלכה כריב"ב קאמר דאין כל המקומות שוין ובמים מסיאין את האשה אפי' לאחר כמה ימים וא"ל קסבר הש"ס ריב"ב לחומרא פליג ופעמים אפי' תוך שלשה אין מעידין דהא"כ ר' ירמיה כמאן התירה. ואי משום דמיא למתי לורת ספנים ואין מניחין להשתנות ומודו רבנן דמעידין אפי' לאחר ג' ימים קשיא מנ"ל דר"י פליג ארב דלמא אף ריב"ב דמחמיר מודה במים דמעידין אפי' לזמן מרובה. לכך נ"ל דה"ג ר"ז ר"ה בשם רב אין הלכה כריב"ב. ושפיר קאמר דר"י פליג. ונראה שכך היתה גירסת הרי"ף ולכך פסק דוקא ד' או ה' ימים אינו משתנה במים אבל לא יותר דלא קיי"ל כר' ירמיה דפליג ארב וסובר כריב"ב. ועיי' בחי' הרשב"א דף קכא בד"ה הא וכו':

(שם ע"ב) **לא** מסתברא נותנין לו שהות כדי טריפה. נראה דוקא בטריפות מן האדרוכה הוא דמהדר לי שהה י"ב חדש וכן כל הנך טרפיות המוכרים בש"ס באדם אבל הנך טרפיות שאינן מפורשות בש"ס שבאדם נטרף בהם לא מהני שהיית י"ב חדש. וכן מבואר בדברי הרשב"א בחידושיו בשם הרמב"ן. ועיי' בתו' ר"פ א"ט ובב"מ פי"ג מה"ג:

(שם) **כל** שמוכירין לו אשה. בקונטרס פי' דרשב"ל מיקל וכ"כ המרדכי בפרקין וסיים בה אבל הא דגרסינן ס"פ לית הדא פליגי על רשב"ל וכו' משמע דרשב"ל מחמיר ע"כ. וי"ל דה"פ לית הדא פליגי אפי' ארשב"ל וכ"ש דקשיא לר' יוחנן. ועיין בתשובת מהר"ב אשכנזי סי' כא שהאריך בזה והרבה יש לדקדק בפירושו ואין להאריך כאן:

(דף פ"ד ע"א) **אמרתי** לו בני יפה אמרת וכו'. משמע דר"ע אמר כן וגירסא שלפנינו משובשת וצ"ל מיד אמר העד שלאחר ימים חלה ומת ואח"כ א"ל ר"ע בני יפה אמרת וכו' וכ"ה בבבלי:

(שם) **אן** נימר מפום מה בכך. משמע אפילו למ"ד אין בודקין עידי מיתה בדרישה וחקירה רשאי לבדקן ואין איסור בדבר. מיהו בש"ע א"ע סי' יז סעיף כא בהג"ה כ' הרמ"א ואסור לדרוש ולחקור הרבה ע"כ. וי"ל דסובר לפי המסקנא דר"ט סובר עידי מיתה לריכין דו"ח למ"ד א"ל דו"ח אפי' איסורא אית ביה ודוחק:

(שם) **דר"ט** אומר אין בודקין עידי מיתה בדרישה וחקירה. בבבלי פריך ור"ט לא בעי דו"ח והתניא מעשה וכו' ומשני תנאי היא דתניא וכו' רט"א בודקין ע"כ וקשה עדיין קשיא קושית הש"ס הא ר"ט בודקין ס"ל ונ"ל דה"ג תנאי היא תניא אין בודקין וכו' וה"פ מעיקרא משני תנאי היא אליבא דר"ט והך ברייתא דמייתי מילתא באנפי נפשה היא. וכ"נ מדברי הרשב"א בחידושיו דגרסי' תניא:

(שם) **מבוין** שהוא ניסת אין זה חכם. וקשה כיון שכאמת אינו ניסת שהרי הוא מביאו לב"ד למה לא יקרא חכם וי"ל. מיהו בבבלי פ"ד מפרש מסית זה הדיוט לאפוקי נביא שהסית שהוא בחנק והניסת את ההדיוט לאפוקי מסית את הרבים ע"ש:

(שם) **וכה** תימר אכין. וקשה דלמא שאני הכא בעיגונא הקילו ותדע דהא אפילו עבד ושפחה נאמנים ועמ"ש בסמוך:

(שם) **הדא** אמרה עבד עכו"ם כשר. מכאן נ"ל ראיה לדברי ה"ג שפוסל עכו"ם להוליך גט לישראל במקום אחר שיהי' שלוחו ליתן הגט לאשה. דאל"כ ניחוש שמא עכו"ם זה היה שליח של בעל בענין שכתבתי. ודוחק לומר דלא שכיח ולא גזרו בו רבנן. שהרי הרא"ש דפליג אה"ג כ' וכן נוהגין

אמרי ברוך ש"ה ד"ה שניא היא כ' אלא סימני כליו כו'. נ"ב י"ל דמכלים בלא"ה לא קשה די"ל כתירוץ סגמ' דחיישינן לשאלה וחמור מהדרינן בסימני אוכף דלא מושלי אינשי:

שהגין כהשתא ולרפאת לבלות גם ע"י עכו"ם וממנה ישראל שבלותו מקום לבלותו. וכדבר דלא שכיח לא שייך מנהגא. ועיי' בא"ע סי' קמא ול"ע:

(שם ע"ב) **והא** תנינן הלכו וכו'. וא"ת מאי פריך ממיתה לגט הא במיתה אפי' עבד ואשה כשרין משא"כ בגט וי"ל הא דעבד ואשה כשרין במיתה משום דאשה דייקא ומינסבא ובגט פסולין דמדאורייתא אין דבר שבערוה פחות משני עדים כשרים. והשתא אס"ד דסמכינן אקלא ולא חיישינן שמא אדם אחר ששמו כשם בעלה מת כי היכי דדייקא במיתה ה"נ דייקא בגט אם הגט הזה הוא מבעלה או לא. מיהו קשה בשלמא במיתה דייקא שמא יבא בעלה ויכחישנה משא"כ בגט דכיון דאית לה גט דמסייע לה מעיזה לומר גירשתני וכ"כ תוס' כ"מ דף יט ע"ב וכ"מ לעיל ר"פ האשה שלום ול"ע:

(שם) **האיש** הזה בידו כ' גיטין וכו'. משמע דהדר ביה ממאי דבעי לעיל חומר הוא בעריות. והרשב"א פ"ג דגיטין מייתי ראיה מסוגיין דהטעם שהחמירו בנפילת הגט משום חומרא דעריות. וא"ל דהש"ס הבבלי סובר כהס"ד דירושלמי. דהא אנא לתרץ הברייתא דהתם ומסתמא לא פליג עלה הירושלמי ע"ש:

(שם) **מצאו** כתוב בשטר וכו'. בב"י בא"ע סי' יז כתב בשם רי"ו דאיתא בירושלמי אם כתוב כך בשטר בלא חתימה אין משיאין את אשתו אלא אם מלאו עד שכתב ע"כ וכ"כ

באחרונים. ולא נמצא כן בסוגיין. והנשאר דדייק ליה מברייתא דמסייעא מינה לר' כון דתניא יפה כח השטר מכח העדים וכו' והיינו כשטר בעדים דמסייע בה בשטר גובה מנכסים משועבדים וזהו בעדים דוקא. אך תימא א"כ נימא נמי דבעינן שני עדים דבע"א ודאי אינו גובה מנכסים משועבדים. וכדי הב"י כ' בשם הרמב"ן דבע"א בכתב משיאין וכ"נ מדברי כל הראשונים. ולא אשתמיט חד מינייהו דמצריך חתימת העד. והא דמצרכו קיום היינו דחיישי שמא כתבו רשע דפסול לעדות אשה וכמ"ש הרי"ף בפירקין ול"ע. וכ"ש כ' בס ס"ק כט וז"ל ועיין כתו' יבמות דף קכ"ב ד"ה דתנו לי' ירוש' במלא כתוב מת פלוני וקודם לזה כתבו אם חייבין שמא שד היה זה שלפעק פלוני מת ואין שום דביקות זה לזה. וכ"ל דהביאו ראיה מדין זה במלא כתוב מת פלוני מהני אפי' א"י שבשר כתבו ה"ע לא חיישינן שמא שד היה ע"כ. ודברי תימא הן דלא חיישינן שמא שד היה ממתני' שמעי' דסמכינן אקלא ולמה יביאו ראיה לזה מפלוגתא דאמוראי ועוד למ"ד דלא סמכינן אכתב תיקשי ליה מתני'. והדבר פשוט שדברים אלו שני ענינים נפרדים הם אלא המדפיסים לא עשו ריוח ביניהם. וכן שכאתר בדברי הגה"ש ויה ברור:

הדרן עלך פרק האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

גליון ירושלמי מסכת יבמות אפרים

(דף ס"ד ע"א) **ה"ה** מהו שיעידו עדות אחת. בש"ק מקשה הא נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה. ולפמ"ש תוס' בסנהדרין ל"א ע"א בד"ה שב"ש בהירושלמי הראשון דהיינו דוקא כשהפסול ידוע ניחא. ולשאר הפירושים י"ל כדעת התומים בסימן ל"ו הביאו הנה"מ שם באות י'. שדוקא קרוב שהוא כשר לאחרים ופסול שהיה מתחילה כשר מבטל עדות אבל אשה וקטן אינן מבטלין א"כ ה"ה עבד אינו מבטל עדות הכשרים:

שם ה"ן ראויות לא פסולות. אינו מובן מאי קמ"ל. וכ"ל שהירושלמי מישב אם הדין שכוהרו כשרות לינשא לפסולין משו"ה אומר דראויות הכונה נואליא פסולות אבל בכשנות אסורים. וכהפ"מ לעיל בפ"ם ה"א שגורם כיני מתניתא בכשר שנשא כשרה ויש לו אח חלל. וכמו שכתב הרשב"א שהביא בש"ק שם. ודלא כהש"ק שהגיה שם:

(דף ס"ז ע"ב) **פי"ב ה"ב** מחלפא שיטתיה דר"ל תמן הוא אומר הימנית מעכבת. היינו בברייתא שהובאה בבבלי נזיר מ"ו ע"ב אין לו בהן יד ורגל אין לו טהרה עולמית. [נועם ירושלמי]:

(דף ס"ח ע"א) **ה"ג** קידש בגופו של סיבפון כצ"ל. עי' בירוש' פ"ז דנסין ה"ו ופ"ג דקדושין ה"ב ר"א בשם ר"י. סדר סימפון כך הוא אנא פלן בר פלן מקדש לך אנת פלונית כו' ע"מ ליתן לך מיקמת פלן ומכניסיך ליום פלן כו' ומיבעי ליה אם קדש בגופו של סימפון שהיה שוה פרוטה אם נימא כיון שמקדשה בהסימפון בהורת ככף חזר מהתנאים הכתובים בהסימפון והשיב לו בתנאים שבו קדש. דמדלא מחק התנאים שבסימפון כשנתן לה הסימפון מוכח שלא חזר מהתנאים ואי לא נתקיימו אינה מקודשת: [נועם ירושלמי].

(דף ס"ט ע"א) **ה"ד** אמר אפיק לבר. נראה הכונה שילא חוץ לב"ד וישאו זה את זה:

שם ר יוחנן בעי ביבמה כו'. ירושלמי סנהדרין פ"ג ה"ח:

(שם) **ע"ב** וקרא עליו אם נבלת בהתנשא כו'. עי' בבלי נדה כ"ו ע"א וברכות ס"ג ע"ב:

שם וקרא עלוי חכמים המה להרע כו'. כעין זה בבלי ערובין כ"ו פ"א:

שם פי"ג ה"א ועל עדות חולקין. עיין לקמן במשנה ב' ר"א אומר אין מעשה קטנה כלום אלא כמפותה בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה וע"כ פליג על ר"י בן עזגלא שהעיד בעדיות ובנסין פ"ה בקטנה בת ישראל שנשאת לכהן שהיא אוכלת בתרומה:

(דף ע"א ע"א) **ה"ב** מן מה דאמר ר"י אי זו היא קטנה שהיא יכולה להתגרש סו' כצ"ל וכן הגיה בנוע"י. וכ"ל הכונה דבבלי בנסין ס"ה ע"א איתא צרור וזרקו אנת ונוטלו כו' וכנגדן בקטנה נתקדשת למיאון הפעוטות מקחן מקח כו' וכנגדן בקטנה מתגרשת בקדושי אביה. כן גורס רש"י ז"ל. ומפרש שמשהגיעה לימים אלו משלחת ואינה חוזרת קרינא בה. אלמא דצריך שתהא יותר גדולה לקבל גיטה מלהתקדש למיאון. ולשמירת קדושין נריכה שתהא יותר גדולה מלשמירת גטה לפי שמירת הגט אינה אלא לפי שעה שמה צורך לה בשמירתו שאינו שוה ממון אבל לשמירת קדושין צריכה להיות בת דעת שתשמרה יפה ולא תאבדם. כמ"ש בתוס' דף י"ד שם. וכיון שאמר ר"י שקטנה שנותנין לה גיטה וד"א סו' יכולה להתגרש כ"ש שצריכה מיאון ואלו ר"ח בן אנטיגנוס אמר שאינה צריכה מיאון עד שתדע לשמור קדושיה והיא קטנה שנתגדלה יותר ויש לה דעת לשמור יפה קדושיה. ועיין בנעם"מ בסוגיין ובנסין שם:

(שם) **ע"ב** מהו שתמאן בו ותעקור גיטה חללה לממזרת. מה דבעי לענין חללה מובן שפיר. כמו שפירש בפני משה אם לאחר שגרשה הראשון נשאת לכהן אם מאנה בו מהו שיתבטל הגט שלא תהיה למפרע חללה. אבל לענין ממזרת אינה מובנת האיבעיא כלל. וכ"ל ראיה מזה להרמב"ם בפט"ו מה' א"ב שאם בעל ממזרת ולא קדשה אינו לוקה על לאו דלא יבוא ממזר וא"כ אם קדש ובעל קטנה ממזרת לוקה מדרבנן על לאו זה ומשום הכי מיבעי ליה אם מאנה בו אם המאון מבטל הקדושין למפרע ואינו לוקה. ולא קשיא על הרמב"ם מהירושלמי כתובות פ"ג ה"א. דהתם ר' יודן קאמר דהבא על הממזרת לוקה ור' יודן י"ל דס"ל כאביי בקדושין ע"ח ע"א והרמב"ם פוסק כרבא שם. ובלא"ה כמו שהרמב"ם מיישב הסוגיא דבבלי שם ל"ה ע"ב כן מיישב הסוגיא דירושלמי שם:

שם ר' יצחק שאל מהו שהמאן בו ותחזור למזונות אביה. בבלי כתובות נ"ג ע"ב בעו מיניה מר"ש ממאנת יש לה מזונות כו' ומסק"ע היה בהעלם זה:

(דף ע"ג ע"ב) **סוף ה"ו** עד דאת מקשי ליה על דר' לעזר קשייתה על דר' לעזר כו'. אולי חסר הקושיא והדוגיא היא על ר' לעזר שאמר לעיל דין רבנן דתמן ובין רבנן דהכא ס"ל דצרתה דיתומה בחיי אב אסורה אמאי אין מלמדין היתומה שתמאן בו. ותקשה על ר' לעזר שפוסק בבבלי קי"א ע"ב נכה"ג שמלמדין את הקטנה שתמאן בו מרבנן דתמן ורבנן דהכא דע"כ לא ס"ל כוותיה:

(דף ע"ד ע"א) **הי"ד** ר' לעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו. (המשנה שבמשנה הגירסא ר' לעזר ולא ר' ליעזר. וכמ"ש רש"י בדף קי"א ע"ב ר' אלעזר הכי גרסינן במתניתין ובקושיא ר' אליעזר) לשטר הא לכתחילה לא (קאי על המשנה שאח"כ יבם קטן שבא כו' בא על יבמה גדולה שדוקא בדיעבד אבל לכתחילה לא ועיין בבבלי): [נועם ירושלמי]:

(דף ע"ו ע"א) **פי"ד ה"ב** ר' חנניה בעא קומי ר' הילא (בנסין פ"ה ה"ג קומי ר' אימי) נראין הדברים כו' וחרשת שאין בה דעת לא תנא אלא לדעת (מ"ש המפרשים שהכונה לדעת אביה הנה התוס' בקדושין דף י' הוכיחו מהירושלמי שקטנה שנשאת אין אביה יכול לקבל גיטה שכיון שנשאת אין לאביה רשות בה וה"נ מפרש הר"ן בירושלמי בנסין פ"ו ה"ב קטנה אביה ולא היא ניסית בין אביה ובין היא כלומר קטנה שאין בה דעת כשנשאת היא ואביה שווין שניהם אין מקבלין גיטה והרבה לא עדיפא מקטנה וגם כאן נראה הכונה לא תנא אלא לדעת וכיון שאין לה דעת לא תנא כלל וכהלשון לעיל פ"ו ה"א הוון בעיין מימר בפקחת שיש בו דעת שהוא קונה בין שלא לדעת וחרש שאין בו דעת לא יקנה אלא לדעת (כלומר ולא יקנה כלל) אשכח תני ר"ח אחד החרש ואחד השוטה שבעלו קנו כו') ולא עדות היא א (ר' הילא וכפי הגירסא בנסין ר' אימי השיב לו מה לך לפקפק בזה הלא העיד ריב"ג על חרשת שהשיאה אביה שמקבלת גיטה) אף זו כיולא בה ומוסיפין על העדות (כלומר שאין מוסיפין על עדות דוקא כיולא בה משו"ה חרשת שאין בה דעת לא תנא ומפרש הירושלמי) ר' חנניה סבר מימר (שפירוש עדות דריב"ג) בפיקחת שהשיאה אביה ונתחרשה דכיון שהיתה פקחת ואינה חרשת מלידה נשאר לה דעת קלא כשנתחרשה. ועיין בירושלמי בריש תרומות ובנסין פ"ז ה"א דרשב"ג סובר דפיקח ונתחרש כותב ואחרים מקיימין כת"י. וה"נ ילפי רבנן מזה כשהיתה פקחת גדולה כשנשאת ונתחרשה שמקבלת גיטה שזה דומה ממש לעדות דריב"ג אבל בחרשת מלידה והשיאה אביה בקטנותה כיון שאין לה דעת אינה מקבלת גיטה (ר' הילא) כצ"ל או ר' אימי כפי הגירסא בנסין סבר מימר בחרשת שהשיאה אביה ונתגרשה. כצ"ל וכמו שהגיה בק"ע. כלומר שהוא מפרש שעדות ריב"ג היתה בחרשת מלידה שהשיאה אביה בקטנותה ומ"מ קבלה גיטה משום הכי השיב לר"ח ולא עדות היא א:

שם אמר ר' יוחנן לית כן על ראשה אית כן על סופה מה לית כן על ראשה כשהיה חרש בעל שהחרשת פיקה בעל הפקחת (כלומר שהאי בבא לית כאן ברישא אבל נמצאת בסיפא בהלכה ה') אבל אם חרש בעל הפקחת פיקח בעל החרשת הדא הוא דלא אינון דבתר דבתרה כן צריך להיות. (הכונה בבא א לא הינון לא בסיפא באחיות ולא בסיפא דסיפא גבי נכריות):

(שם ע"ב) **פט"ז ה"ד** רנב"י בשם רב' נשאת ע"פ עדים שנים אפילו דהוה אחיה כו' כצ"ל וכלעיל פ"י ה"ה:

שם והוה ר"ז מקלס ליה. לעיל פ"ח ה"ב ושם דו משום מילתא כו':

(דף פ' ע"א) **ה"ה** אמר ר"י אילו אמרה ר"א. לעיל פ"ג ה"י ופ"י ה"ח:

(דף פ"א ע"א) **ה"ט** דשתק מתגר ודכשתעי מפסיד כצ"ל: [נועם ירושלמי].

(דף פ"ב ע"ב) **פט"ז ה"ג** על דצווח לאחיה השילוני. אולי צ"ל על דלוות לאחיה השילוני מלשון לווהא. כלומר שהכנים גם אחיה השילוני בכלל בני בליעל:

(דף פ"ד ע"א) **ה"ו** ר' אחא בשם ר' חננא בשם ר"ח. בנסין הגירסא ר' אחא בר חיננה בשם ר"ח:

(שם) **ע"ב** אלא משום חומר הוא בעריות כן הגירסא בנסין:

שם האיש הזה בידו ב' גיטין אחד כשר כו' כצ"ל וכן הגירסא בנסין:

הגהות והערות מהג"מ יחיאל מיכל גאלדשלאק ז"ל אבד"ק שעפס.

יבמות (פ"ב ה"ד) רבי זרוקין בש"ר הגינה אשת אחיו אסורה מפני מראית עין, אי תימר הורה הרי דוד שנשא רצפה בת איה שנ' (שמואל ב' י"ב) ואתנה לך וגו'. כ"ב איכא למידק, מנ"ל למילף מהתם דילמא ע"פ הדיבור שאני. ותו דילמא פילגש שאני וכ"ש לדעת הרמב"ן בתשו' הובא בס' נל"ד (מ"ג כלל א') ע"ש, ותו היכן מלינו בתורה דבעינן מימר תורה. והפשר דה"פ א"ת תורה שמלינו בתורה ובקבלה היתירא שהרי דוד נשא וכו' ושוב אין לאסור מפני מ"ע. ע"ז משני שנאמר ואתנה לך וגו' א"כ תו ליכא היתרא מדוד דהתם שאני דע"פ הדיבור הוה, ול"ד פילגש דהא נאמר שם נשי אדוניך וגו'. עוד י"ל פירוש אחר א"ת תורה שחשש מ"ע הוא לתא דאוריתא, והא קי"ל דאפי' בחדרי חדרים אסור וא"כ הרי דוד נשא וכו' וליכא למימר כיון שהוא מלך והוא אשת מלך והכל יודעים יחוסם ול"ש גביי' חשש מ"ע דהא אשתא דידי' משום איסור תורה ואפילו בחדרי חדרים אסיר. ע' עכו"ם (די"ב) ומשני בכ' ואתנה לך וגו' וכו' ע"פ הדיבור. וג"כ נבואה מפורסמת ול"ש שוב מ"ע, ובהכי ניחא דמייתי עובדא דר"ח בהר הכי דאמר ישבון בההר וכו' דאי משום מ"ע הא אפי' בה"ת אסור, והיא תימא לכאו'. אלא כדאמרן דילפי' מדוד דהיכא דל"ש מ"ע, שרי בהא. ולפ"ז אפ"ל דהאי תלמודא לא אסר אלא בנשאה זה אחר נשואי אחיו. דאיכא למימר שנראית כבתה כמ"ש גבי יוסף בלהה שגדלתו כאמו. ושייך מ"ע, אבל בנשאה אחיו אחר שנשאה זה שמעולם לא היו ביחד והדרבא בכה"ג א"ל דהינה רגילה אללה שבואהה כמ"ש גבי אמא נכיס דאין מעידות, ובת בעלה דהכלה נגירסנה ע"ש. והינה כהית כלל כבתה ול"ש מ"ע. ובכה"ג קאמר בש"ס דילן ובברייתא דפריה. ולא פליגי כלל, וגם ר"ה וסייעתו י"ל דהוי עובדא בנשה מת וא"כ נשא חי אבל בנשא חי ואח"כ נשא מת אין לנו מפורש לאסור, והוא דבר חדש בעזה"י ועפי' הסו' נוב"י סי'... שבקש להמליא היתר אחר מיתת אשתו דקליס איסורא מלבד דקשה מסוגית הש"ס כאסר הביא בעלמו. אני מותית ובתי אסורה דע"כ בחייו, עוד קשה דבחשש מ"ע היכא דקליס איסורא יש לחוש יותר כמ"ש הרש"ל ביש"ש, הביאו האחרו' ביו"ד (סי' פ"ז) גבי בשר עוף בחלב בקדים. די"ל דס"ל כריה"ג. וא"כ יש לחוש יותר דיעו דחמותו שריא לאחר מיתת בתה. [עוד ראי' מריש בילה בבלי ב' ב. ע"ש (יח"ז בנו)]:

שם (פ"ו הלכה ה') כתיב ויקח לו למך וגו' שהיו מתעדן בנופה וכו' כ"ב ברש"י בפי' החומש פירש בשם ב"ר להיפך, עדה לשון הסרה שהוסרה מאללו, וצילה של תשמיש שהיתה יושבת בללו ע"ש:

שם (פ"ח סוף הלכה א') בודקין אותו בשעה שהוא מקשה וכו' כ"ב ע' ש"ך יו"ד (סוף סי' רס"ד) מייתי ראי' מהירושלמי הלזה וכ"ה בירושלמי שבת פי"ט דגם בלא נימול כהלכתו בתחלה עיקר הבדיקה כשהוא מקשה ע"ש ויש שגמגמו עליו שם בהירושלמי אין דרכו לציין הענין המשנה על מה האמורא אומר והא דר"ט בשם שמואל קאי רק אסיפא דותם הי' בעל בשר במשנה שם. אבל מהכא דמביא רק אלו הם לצילין וכו' וע"ז קאמר ר"ט בשם שמואל נורח בהדי' כש"ך:

שם (פי"ג הלכה ב') תני רבי הושעי' עכו"ם אין להם מחשבה וכו'. כ"ב ולענין טומאת כלים יש להסתפק. ולכאורה נראה מד' הרמב"ם דגם עכו"ם יש להם מחשבה לענין טומאה, ול"ע:

מסורת הש"ס

הלכה א מתני' בתולה נישאת ביום הרביעי. תקנת חכמי' היא שתינשא ברביעי בשבת ולא בליל חמישי דאיכא למיחש שמא יהי' טרוד בנישואין ולא מני בעיל: ואלמנה ליום החמישי. בגמרא מפרש טעמא: שפעמיים בשבת. אבתול' קאי: ביום השני וביום החמישי. אחד מעשר' תקנות שתקן עזרא *במגילה פ"ד (דף ט"ו) ולכך תקנו שתנשא ברביעי שאם הי' לו טענת בתולים ישכים לב"ד בעוד כעסו עליו ואם יש שהות בנתיים יש לחוש שמא יתפייס ויתקרר דעתו ויקיימנה ושמא זינתה תחתיו ונאסרה עליו כדילפינן מוכסתרה והיא נטמאה ומתוך שיבא לב"ד ויצא הקול שזינתה מיהא אפשר שיתברר הדבר ע"י עדים דתחתיו זינתה: **גמ'** מפני שכתוב בם. ביום רביעי וחמישי ברכה במעש' בראשי' דקשי' לי' תינח אשת כהן [או] שנאסר' פחותה מבת ג' שני' שייך טעמ' דמתני' כדי שלא יתקרר דעתו דכיון דליכא אלא חד ספיק' מני לאסרה אלא אשת ישראל שנאסר' יתירה על בת ג' שני' מה [זה] שתינשא דוקא בד' הא ס"ס הוא כדמסיק הש"ס בסמוך ס' אנוסה ס' מפותה ואת"ל מפותה ספק תחתיו ספק אינה תחתיו ולית לי' לבר קפרא שהקול יוצא לאנוס' לכך קאמ' דבלאו טעמא דמתני' איכא נמי טעמא דברכה: ופריך והלא אין כתי' ברכ' אלא בה' ובששי. ובמתני' תנן שניסאת בד' ובה': בעופות ובדגים. פרו ורבו ומלאו את המי' בימים והעוף ירב בארץ: בששי באדם וחוה. פרו ורבו ומלאו את הארץ: רביעי אור ה'. שניסת בד' סמוך לערב ונבעלת בליל ה' ואור אורתא הוא כמלא שתחלת כניסתה לרשותו ביום שנאמ' בו ברכה: ה' אור ו'. אלמנה הניסאת בה' נבעלת תחלה בליל ו': ופריך והלא כתיב ברכה בשביעי. דכתי' ויברך אלקי' את יום השביעי א"כ בתולת אשת ישראל שנאהרסה יתירה על ג' שנים תנשא בששי ותיבעל בשבת: ומשני אין כתיב ברכה בבריות אלא ביום. ברכה דכתי' גבי שבת לא כתיב אבריות שיפרו וירבו אלא על היום השבת שהוא מבורך: ופריך מפני שאין וכו'. סתמא דש"ס פריך אדברי המתרץ טעמא דלא כתי' ברכה בשבת אבריות הוא דאינה ניסת בתולה בשבת הא אפי' אי הוה כתיב ברכה אבריות נמי אין ראוי ליבעול תחל' בשבת מפני שהוא עושה חבורה שהדופן מתפרד מחבירו וע"י כך הדם יוצא: ומשני אלא כאחרים וכו'. הא דצריך לשנויי מפני שאין כתוב בו ברכה לבריות היינו לאחרי' שמתירין לבעול תחלה בשבת דקסברי דם מיפקד פקיד כמו פקדון כנוס ועומד דם בתולים ואינו נבלע בדופני הרחם להיות יציאתו ע"י חבורה אלא שהפתח נעולה בפניו ופותחין לו ויצא: ופריך כלום אחרים מתירין לבעול בתחלה בשבת אלא בשכנס. לרשותו ונתייחד עמה אבל בשלא כנס לרשותו ונתייחד עמה אסור לבעול בתחלה בשבת הך לאחרי' דה"ל כקונה קנין בשבת דע"י יחוד או ביאה זו זוכה במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ובר קפרא קאמר דעיקר התקנ' דלהוי תחילת כניסתה לרשותו ביום שנאמר בו ברכה: הדא אמרה. זאת אומרת: אילין דכנסין ארמלין. הכונס את האלמנה: צריך לכנסה מבע"י. להתייחד עמה יחוד דביאה או לבא עליה בע"ש לפי שאלמנה אין לה חופה וביחוד או בביאה קונה אותה קנין גמור ואם יכנסנה בשבת ה"ל כקונה קנין גמור: ר"ל מייתי לה טעם דמתני'. בכולהון אפי' בגדולה בת ישראל שנתארסה שניסת בד' משום טענת בתולים: מתניתא. ברייתא דמייתי בסמוך מסייע' לי' לר"ל: מן הסכנה והילך. שגזרו בתולה הניסת ברביעי תיבעל להגמון תחילה והיכא לנוע' דמסרן נפשייהו לקטלא ואתיין לידי סכנה: בשני. אם רצה לכנוס בשני בשביל אותה סכנה אין שומעין לו: מפני הכשפים. להעלים יום הנישואין מפני המכשפים שדרכם לעשות כישוף בעת הנישואין: מה בין שני לשלישי. ודייק הש"ס ע"כ הך ברייתא כר"ל אתיא דלבר קפרא קשיא מה בין שני לשלישי כיון דמפני הסכנה נעקר יום הרביעי מאי איכא בין שני לשלישי תינשא הך בשני אלא ודאי דאתיא כר"ל והטעם דלא דומה וכו' כדמסיק: לא דומה

בתולה

א *נישאת ביום הרביעי ואלמנה ביום החמישי שפעמים בשבת בתי דינין יושבין בעיירות ביום השני וביום החמישי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין: **גמ'** בר קפרא אמר מפני שכתוב בם ברכה *והלא אין כתיב ברכה אלא בחמישי ובששי בלבד בחמישי בעופות ובדגים בששי באדם וחוה אמר רבי יוסי טעמא דבר קפרא רביעי ב אור חמישי חמישי אור ששי והלא כתיב ברכה בשביעי אין כתיב ברכה בבריות אלא ביום מפני שאין כתיב ברכה בבריות הא אילו הוה כתיב ברכה בבריות היתה נישאת בשבת לא כן תני לא יבעול אדם בעילה בתחילה בשבת מפני שהוא עושה חבורה אלא כאחרים מפני שאחרים ג מתירין כלום אחרים מתירין אלא ד בשכנס שעד שלא כנס אינו זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפר נדריה משכנס זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה אם אומר את כן ה נמצאתה כקונה קניין בשבת אמר ר' מנא הדא אמרה *אילין ו דכנסין ארמלן צריך לכונסה מבעוד יום שלא יהא כקונה קניין בשבת רבי לעזר מייתי לה טעם דמתני' שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין מתניתא מסייעא לרבי לעזר *מן הסכנה והילך נהגו לשאת בשלישי ולא מיחו בידן חכמים בשני אין שומעין לו ואם מפני האונס מותר מהו מפני האונס מפני הכשפים מה בין שני לשלישי לא דומה

הלכה א מתני' בתולה נשאת ביום הרביעי. ולא בליל חמישי דאיכא למיחש שמא יהא טרוד בנשואין ולא מלא בעיל: ואלמנה ביום החמישי. כדמפרש בגמרא דכתיב ביה ברכה: שפעמיים בשבת. אטעמא דבתולה קאי: ביום השני וביום החמישי. אחת מעשרה תקנות שתיקן עזרא כדאמר בבבלי פ' מרובה: שאם היה לו טענת בתולים. כגון שאומר בעלתי ולא מצאתי דם או פתח פתוח מצאתי אם היא קטנה או נערה: היה משכים לבית דין. בעוד כעסו עליו דאם יש שהות בנתים יש לחוש שמא יתפייס ותתקרר דעתו ויקיימנה ושמא זנתה תחתיו ונאסרה עליו אם היא אשת כהן או אפי' באשת ישראל אם קיבל אביה קידושין בעוד שהיא פחותה מבת שלש דליכא אלא חד ספיקא כדאמר בבבלי דבכה"ג נאמן הוא לאוסרה עליו וכיון דתקינו רבנן בהנהו שתהא ניסת ברביעי משום דמהימנינן ליה תקנו נמי בכל הנשים כן דעלייהו דב"ד רמי למיקם עלה דמילתא ושמא יתברר הדבר מתוך שיצא הקול ויבאו עדים שזנתה תחתיו:

גמ' בר קפרא אמר. טעמא דמתני' מפני שכתוב בם ברכה וקס"ד דבר קפרא פליג אטעמא דמפרש במתניתין ולית ליה אלא טעמא דברכה: והלא אין כתיב ברכה כו'. בעופות ובדגים כתיב בחמישי פרו ורבו ומלאו את המים וגו' ובששי באדם והוא פרו ורבו ומלאו את הארץ ומאי שייכא ברכה לטעמא דבתולה ברביעי: ומשני רבי יוסי טעמא דבר קפרא. דאבר משום ברכה לאו אנשואין קאי אלא אאור חמישי ואבעיל' קאי וה"ק בתולה נשאת ביום רביעי כדי שתהא נבעלת לאור חמישי שיש בו ברכה לדגים ועופות ואלמנה ביום החמישי ונבעלת לאור ששי שיש בו ברכה לאדם: והלא כתיב ברכה בשביעי. אכולה מתני' פריך דבין בתולה בין אלמנה ינשאו בששי שיהו נבעלות בלילי שבת דכתיב ביה ברכה: אין כתיב ברכה. בשבת בבריות אלא ביום דכתיב ויברך אלהים את יום השביעי ולא שייכא הך ברכה לטעמא דמתני' אבל בחמישי וששי איכא ברכה דבריות שיפרו וירבו: מתני'. ומקשי הלא טעמא דמפני שאין כתיב ברכה בבריות הוא דלא ינשאו בשבת הא אילו הוי כתיב ביה ברכה לבריות היתה ניסאת ונבעלת בשבת ואפילו בתולה בתמיה לא כן תני כו' דאסור לבעול בתולה בשבת: אלא כאחרים. אתיא שהן מתירין לבעול בתולה בתחילה בשבת דאין בזה משום חובל והילכך צריך לטעמא דאין ניסאת בתחילה בששי כדי שתהא נבעלת בשבת מפני שאין בו ברכה לבריות: כלום אחרים מתירין. ודחי לה הש"ס דאכתי לא צריכין לטעמא שאין בו ברכה לבריות דהא אין אחרים מתירין לבעול בתולה בשבת אלא בשכנסה מבעוד יום ותינח בתולה דשייכא בה חופה וכבר קנאה מע"ש אלא באלמנה דלא שייכא בה חופה דאין חופה קונה אותה וביאתה היא כניסתה דקני לה שיהא זכאי במציאתה כו' ואם אתה אומר כן דאילו הוי כתיב ביה ברכה לבריות היתה נבעלת בשבת א"כ נמצאת כקונה קנין בשבת: הדא אמרה. זאת אומרת דאלמנה אין לה חופה לקנות אותה ובשעת יחוד הביאה הוא דזוכה במציאתה ובמעשה ידיה ולפיכך אלין דכנסין ארמלין צריך לכונסה ולהתייחד עמה מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבת אם יתייחד עמה בו בתחילה: רבי לעזר מייתי לה. טעמא דעיקר הוא משום טענת בתולים כטעם דמתני': מתניתא. תוספתא דלקמיה דמחלק בה בין שני לשלישי מסייע לרבי לעזר דטעמא משום טענת בתולים היא כדאמרינן לקמיה אינו דומה משתהא יום אחד כו': מן הסכנה והילך. בבבלי מפרש דאמרי בתולה הנשאת ליום הרביעי תיבעל להגמון תחילה וכדאמר הכא לקמן הלכה ה' ומשום דאיכא צנועות דמסרן נפשייהו לקטלא ואתיין לידי סכנה: נהגו לשאת בשלישי. דמספיקא לא עקר נפשיה ולבא לעיר כיון שאין זמן קביעות ע"י ב"ד: אין שומעין לו. לעבור על זמן הקבוע ע"י תקנת הכמים: מפני הכשפים. שלא יאמרו כשפים עושים היהודים שמקפידי' על אותו יום. ובבבלי מפרש שר לבא בא לעיר ויקטפו צרכי הסעודה או כגון שמת אביו של חתן או אמה של כלה: לא דומה

עין משפט נר מצוה

א
א מיי' פ"י מאישות הל"ו סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סד ס"ג

ב
ב טור שם

ג
ג מיי' פ"ל משבת ה"ג לאוין סה ועשין מח טוש"ע א"ח סי' רפ ס"ב וטוש"ע אה"ע סי' סג ס"א

ד
ד ה ו מיי' פ"י מאישות ה"ד והה"מ טוש"ע אה"ע סי' סד ס"ו וטוש"ע א"ח סי' של"ט ס"ס

ציון ירושלים

אלין דכנסין ארמלין. ע' בתוספות מהרי"ט פ"ק דכתובות ובשו"ת אא"ז הכ"ן ז"ל ס' ב וס' ג ובשעה"מ בתיפה הגוים והנה גם ביו"ט אסור כמבואר באו"ח סימן תקכ"ד ב"ש וע"ש בפ"ק דאמרו בתלמודין א"ב יו"ט בתל לסיו' בע"ש דהא ביו"ט אסור וכמבואר וכבר נתעורר בזה כס' קדושת ישראל על כתובות וכו' בטעם המלך בתוספת הגוים מ"ש בזה וגם אני כתבתי בזה בחידושי ואכ"מ:

ב"כ כ"ז קד' פ"ב

כתובות דף ב א

כ' כתובות ה א

(יומא פ"ק ה"א) ע' תוס' ב"ב ל"ג ב ד"ה וה"א ומיי' יומא יג ד"ה ולתיה

(תוספתא פ"ק) כתובות ב

שנויי נוסחאות (ס"ג) בתחילה גז"ו בתחילה.

חתם סופר

בר קפרא אמר מפני שכתוב בם ברכה וכו' אין כתיב ברכה בבריות אלא ביום. נ"ל דזה תליא בפלוגתא דס"פ הבע"י יליף דאשה אינה מצווה על פ"ו ראב"ש יליף ליה מדכתיב וכבשה מי שדרכו לכבש ורב יוסף יליף ליה מדכתיב גבי יעקב פרה ורבה ולא פרו ורבו וכ' תוס' שם אע"ג דגבי אדם כתיב פרו ורבו לשון רבים ההוא לברכה ולא למצוה. וי"ל ראב"ש ס"ל דההוא דלאדם נמי למצוה נאמר ומשו"ה הוצרך למכתב הברא בלדם וכבשה. ולפ"ז הא דכתיב ויברך אותם אלקים ויאמר להם פרו ורבו תרי מילי נינהו ויברך אותם ברכה בעלמא ולא מענין פ"ו דוקא. ועוד אמר להם פ"ו למצוה. ולזה המ"ל כיון דברכה דאדם לאו לענין זיווג נאמר ודאי ברכת יום השבת עדיף מיניה או לכל הפחות שוה לו ודלא כירושלמי משא"כ לאידך מ"ד: מהו מפני האונס מפני הכשפים ונלע"ד באתרי דשכיחי בכשפים דמחבלי רחיים ורכב והסשכיחי ספי בליל רביעי דהיינו אור ליום ד' שהוא זמן מזיקים דנפקי אגרת בת מחלת וזמן שליטת מאדים ועיין יפה תואר פ' בחקתי ועיין רא"ש שם ומש"ה כיון דמשום סכנה לא מצי לישא בד' ולבעול בליל ה' וגם לישא בג' אינו יכול משום כשפים ע"כ נושאים בשני ודברי פני משה דחוקים ורחוקים וזה ברור לפע"ד:

דומה משתהא יום אחד למשתהא שני ימים וישתהא שני ימים שלא יערב עליו המקח ויערב עליו המקח לית יכול דאמר רבי אילא בשם ר' אלעזר [ה] *מצא הפתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה וחש לומר שמא אנוסה היא קול יוצא לאנוסה ואפי' תחוש לה משום אנוסה לא ספק אחד [ו]ספק אנוסה ספק *פתוחה מדבר תורה להחמיר אמר רבי יוסי *ואפילו תחוש לה משום אנוסה שתי ספיקות ספק אנוסה ספק *פתוחה ספק משנתארסה ספק עד שלא תארס שתי ספיקות מדבר תורה להקל [ז]קידשה בחופה לית ליה באילין קנסייא אמרין רבי מתניה עבד לברתיה כן על דעתיה דר' לעזר במקום *שבתי דינין יושבין בכל יום [י] תינשא בכל יום ובמקום שאין בתי דינין יושבין בכל יום לא תינשא כל עיקר שלא לעקור זמנו של רביעי ויעקור זמנו של רביעי אף הוא אית לה כהדא דתני בר קפרא אמר מפני שכתוב בהן ברכה *ותינשא בראשון וישכים לבית דין בשני אית דבעי מימר שלא לעקור זמנו של רביעי ואית דבעי מימר כהדא דתני בר קפרא דבר קפרא אמר מפני שכתוב בהן ברכה שוין שאינה נישאת לא בערב שבת ולא במוצאי שבת לא [ג] *בערב שבת מפני כבוד שבת ולא במוצאי שבת חברייא אומרין מפני הטורח רבי יוסי אומר
מפני

פני משה

דומה משתהא יום אחד. עד זמן ישיבת ב"ד למשתהא ב' ימים: וישתהא ב' ימים. ולמאי איכא למיחש: שלא יערב עליו המקח. דבשהות כ"כ איכא למיחש שמא יתקרר דעתו מכעסו שלא מצא לה בתולים ויתרצה במקחו והיינו כר"א דטעמא משום טענת בתולים הוא: ויערב עליו המקח. ומה בכך: לית יכול. אין אתה יכול להתירה לו אפי' מתרצה הוא כדאמר ר"א דאסור לקיימה משום ספק סוטה שמא תחתיו זנתה: וחש לומר שמא אנוסה היא. אמאי ניחוש לחומרא נוקמה בחזקת היתר לבעלה דניחוש שמא נאנסה: ומשני קול יוצא לאנוסה. דרוב הנתפסו' באונס יש להן קול וזו דלית לה קלא הורע חזקתה דהוי ליה רצון רובא ומיעוט אונס ורובא וחזקה רובא עדיף: ואפילו תחוש לה משום אנוס'. קושיא היא דלמאי איצטריך למימר דיש קול לאנוסה תיפוק ליה אפי' נחוש לאונס אין כאן אלא ספק אחד ספק אניסה ספק פתוחה כלומר מפותה והוי ספק אחד מד"ת ולהחמיר: ומשני ר"י דלא היא ואפי' תחוש לה משום אנוסה אתה רוצה להחמיר עליה בתמיה דהרי יש כאן ב' ספיקות כדמפרש ואזיל דספק אין תחתיו ואי לאו טעמא דלא חיישינן לאונס דיש לה קול הוי שרינן לה משום ס"ס דאפי' בד"ת להקל הוא אבל השת' דלא חיישינן לאונס ליכא אלא חדא ספקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ולהומרא: קידשה בחופה. ולא מקידם וכמו שאנו עושין: לית ליה באילין קנסייא. כלומר אין כאן כל אלו החששות דאפי' זנתה קודם לא נאסרה עליו: עבד לברתיה כן. שלא הניח לה להתקדש עד שעת החופה: על דעתיה דר"א. דאמר דעיקר הטעם משום טענת בתולים ושואל הש"ס במקום שב"ד יושבין בכל יום אם נימא דהינשא בכל יום. א"כ לשון קושיא הוא דלר"א אמאי הני במתני' סתם נשאת ליום ד' ולא קאמר במקום שיושבין ב"ד בכל יום תינשא בכל יום לטעמיה דר"א ועיקר והיינו דפריך עלה ובמקום שאין ב"ד יושבין בכל יום כלומר שלעולם אין יושבין דאין להן קביעות זמן לא תינשא כל עיקר בתמיה אלא שלא לעקור כו' כלומר דניחא לן למימר דלעולם זמנו רביעי שלא לעקור זמנו כדמסיק: ויעקור. ומה בכך הואיל ואין כאן טעמא דישכים לב"ד: אף הוא אית ליה כהדא כו'. כלומר דלר"א נמי אית ליה לטעמא דב"ק דאמר משום ברכה אבל לא לעיקר הטעם אלא היכא דלא שייכא טעמא דטענת בתולים תקנו שלא לעקור זמנו ומשום עלה טובה דברכה: ותינשא בראשון. על מתניתי' פריך דקתני נשאת ברביעי כדי שישכים לב"ד בחמישי ותנשא בראשון וישכים בשני: אית דבעי מימר. טעם שלא לעקור זמנו של רביעי ולא מסיק לה כהא דאמרינן לעיל דס"ל נמי משום ברכה אלא דסמיך אהא דאמר לקמן כדי שיהא אדם מתקן צרכיו ג' ימים: ואית דבעי מימר. כדאמרינן לעיל דס"ל כהדא דתני כו' דטעמא נמי משום ברכה והילכך תנשא ברביעי כדי שתבעל לאור חמישי: שוין. הכל שוין בזה שאין נישאת כו' אפי' במקום שב"ד קבועים בכל יום: מפני כבוד שבת. שלא יהיה טרוד בנשואין ולא יהיה פנוי להכין צרכי שבת א"נ דה"נ טעמא שמא יבא לידי חילול שבת כדלקמן: מפני הטורח. שצריך להטריח עצמו ולתקן צרכי הסעודה מקודם כדלקמיה ואם תנשא במוצאי שבת אימתי יתקן צרכיו:
מפני

קרבן העדה

דומה וכו'. כיון דניסת בד' משום טענת בתולי' אינו דומה אם שוהא שני ימים בין הבעילה ליום הקבוע לישיבת הב"ד לשוהא יום אחד בנתיים: שלא יערב עליו המקח. שמא תקרר דעתו ויאהב ארוסתו ולא יקפיד עליה אף שמצא פתחה פתוח: ופריך ויערב עליו המקח. דקס"ד שאינו נאמן אלא להפסידה כתובתה וקשיא אם הוא מתרצה בכך אנן מאי איכפת לן: ומשני לית יכיל. אי אפשר לו לישא אותה אם מצא פתחה פתוח דאסורה לו: משום ספק סוטה. שמא זינתה משנתארס' ואסורה לו דכתיב בסוטה ונטמאה ונטמאה שני פעמים אחד לבעל ואחד לבועל: ופריך וחש לומר וניחוש שמא אנוסה היא. ואנוס' בישראל מישרי שריא ומספיקא אין להוציא אשה מבעלה: ומשני קול יוצא לאנוסה. והשתא דלא יצא קול ה"ל רצון רובא ואונס מיעוט' ולא הוי בכלל ספק: ופריך ואפי' תחוש וכו'. כלומר למה לי' טעמא משום קול יוצא לאנוסה הא אפי' חוששין לאנוסה לא הוי אלא ספק אחד ספק באונס ספק ברצון וספק א' בדבר שהוא איסור דאורייתא הוא להחמיר: ומשני אר"י. אלו לא הי' הקול יוצא לאנוסה והיינו חוששי' לספק אנוסה ראוי להתירו דספק ספיקא הוא ספק באונס ספק מפות' ספק תחתיו ספק אינה תחתיו: שתי ספיקו'. אפי' בדבר שהוא אסור מדאורייתא ספיקא לקולא: קידשה בחופה. בשעה שנכנסה לחופ' אז קידשה ולא הי' לה אירוסין מקודם לכן: לית ליה באילין קנסייא. אינה נאסרת על בעלה כשמצא פ"פ ויכול לישא בכל יום דודאי אף אם זינתה לא תחתיו זינת' אלא כשהיא פנוי' ומותרת לו אם הוא רוצה בה: אמרין. אמרו שר' מתני' עשה כן לבתו שלא הניח לקדשה כי אם בשעת כניסתה לחופה כדי שתוכל להנשא בה' או בו': ופריך ע"ד דר"ל. דאמר הטעם שבתולה ניסת בד' משום טענת בתולי' שישכי' לב"ד א"כ במקו' שב"ד יושבין בכל יום ניסת בכל יום ובמקום שאין ב"ד אינה ניסת כל עיקר ובמתני' משמע בתולה דומי' דאלמנ' מה אלמנה בכל מקום ובכל זמן ניסת בה' כדי שישמח עמה ג' ימי' כדלקמן אף בתולה כן: ה"ג ובמקום שאין ב"ד יושבין לא תינשא כל עיקר. ומשני שלא לעקור זמנו של רביעי אף ר' לעזר מודה במקו' שב"ד יושבי' בכל יום או במקו' שאין ב"ד לא תינש' אלא ברביעי: ופריך ויעקור זמנו של רביעי. ומה בכך שהרי נתבטל הטעם שבשבילו קבעו יום הרביעי: ומשני אף. ר"ל אית לי' טעמא דב"ק שיש לקבוע ברביעי משום ברכה אלא דלב"ק אף בחמישי מותר משום ברכה או בששי כשנושא ובועל מבע"י ור"ל אוסר בחמישי במקום שיש ב"ד א"כ סובר ר"ל דמשו' ברכה לחוד לא הוו תקינו רבנן: ופריך ותינשא בראשון. לר"ל דאית לי' הטעם משום טענ' בתולים תינשא בראשון שהרי יכול להשכים לב"ד בשני: אית דבעי מימר שלא לעקור זמנו של רביעי. דשקדו חכמי' על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים: שוין. בין משום סכנה בין משום אונס אינה נישאת וכו': מפני כבוד שבת. שאם יעשה הנישואין בע"ש גם הסעודה תהי' בע"ש נמצא לא יאכל סעודת שבת לתיאבון: מפני הטורח. שידאג ויהרהר בשבת איך לעשות הסעודה במוצ"ש וממעט עונג שבת ל"א כדהכן פ"ד דתענית שאנשי מעמד לא היו מתענין באחד בשבת שלא יצאו ממנוחה ועונג ליגיעה ותענית וימותו ה"נ אין לו להרבות טורח הנישואין במוצאי שבת ל"א לפי שלא יטרח כלל בצורך סעודת הנישואין ופי' זה נראה עיקר:
מפני

עין משפט נר מצוה

ה
א מיי' פ"א מה"ב ה"י יא סמ"ג לאוין קנא טוש"ע אה"ע סי' ו' סי"ד וסי' סח ס"ז

ו
ב ג מיי' פי' מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סד ס"ג

ציון ירושלים

אספק אנוסה ספק פתוחה מד"ת להחמיר. ע' בנו"ב מהדו"ת תנ"ק יו"ד סי' לח באיזה בס דספק סוטה היא וסוטה עשה התורה ספק כוודאי ולכך מן התורה להחמיר ע"ש ולהורה צריך ביאור כיון דמטעם ספק סוטה כ"כנו ע"ז א"כ לפ"ז יפי' מקום להלק בין ספק סוטה ברה"ר ובין רה"י דסוטה אינה רק ברה"י הכל י"א דלד איסור שבה אין להלק בין רה"י לרה"ר ואף דסוטה גופה אינה רק ברה"י שאני סוטה דטומאה כתיב בה אבל מה בנוגע לגד איסור אין חילוק בין רה"י לרה"ר כמו שכתוב בנו"ב בעצמו שם סי' ק"ל אבל זה אינו דמטעם ספק סוטה דיינינן לה והרי ספק סוטה אינה רק ברה"י ולא ברה"ר אך נראה דהאי ספק סוטה דהספק אם נאסרה כלל בזה יש חילוק בין רה"י לרבות הרבים דברה"ר לא שייך הירי' הכא כאן הבעילה היתה ודאית והספק הוא אם היתה אנוסה אם מפותה בזה לא שייך לומר ספק סוטה ברה"ר דגם ברה"ר יכולה להפתות כמו כבס' ולכך ספק סוטה אסורה בכה"ג אף ברה"ר וזה ברור ודוק ועי' מל"מ פ"ח מהלכות איסורי ביאה בלכ"יוד ע"ב בקידשתה חופה לזה

מסורת הש"ס

פ' כתובות ט ולקמן ד' כ ב ודף ג א ודף ו א

כד"י כב' פתוחה

ע' הו' כהונות ס ד"ס וה"א

כד"י כב' פתוחה

ע' כתובות ג א

נס דף ג א

ע' דף ד א

רידב"ז

עי"ד דר"א במקום שבתי דינין יושבין בכל יום תנשא בכל יום ובמקום שאין ב"ד יושבין בכל יום לא תינשא כל עיקר. פי' כיון דכל עיקר הטעם הוא משום ישיבת ב"ד א"כ במקום שבתי דינין יושבין בכל יום תינשא בכל יום כיון דבטל הטעם בטל התקנה וכמו כן במקום שאין ב"ד יושבין כלל לא תינשא כל עיקר בתמי' ודאי תנשא דדווקא במקום שיש ב"ד ממתנת על ד' מפני הטעם שישכים לב"ד אבל במקום דליכא ב"ד דליכא טעם דהמתנה בודאי אינה מחויבת להמתין וכמו כן במקום דב"ד יושבין בכל יום בטל הטעם דהמתנה על ד' ותנשא בכל יום ומשני שלא לעקור זמנו של רביעי דאף דבטל הטעם דישכים לב"ד מ"מ לא נעקר זמנו של רביעי שקבעו חכמים ופריך ולמה לא ויעקור זמנו של רביעי כיון דבאמת בטל הטעם ומשני אף הוא א"ל כההיא דב"ק מפני שכתוב בהן ברכה [ועיי' בתוס' ז"ל ביצה דף ה' ובתוס' ז"ל יבמות דף ע"ט בעניינים הללו בשבטל הטעם דהתקנה אם בטל התקנה או לא ועיי' בבה"ט באה"ע סי' תר"ל דמביא בשם הרבה פוסקים ז"ל בעניינים הללו] ומגלא דפלוגתא הוא אם הטעם הוא שלא לעקור זמנו של רביעי ע"כ לא תנשא בכל יום אי משום דתני ב"ק. ופריך ותינשא בא' בשבת פי' דמקשה על התירוץ דלפיכך לא תנשא בכל יום משום שלא לעקור זמנו של רביעי אבל עכ"פ קשה דתינשא בא' בשבת בשלמא במקום דב"ד קבועין בכל יום לא תנשא בכל יום משום דכיון דנקבע הזמן דרביעי משום שאין ב"ד היו קבועין אלא ביום השני וביום החמישי וע"כ אע"פ שנתבטל הטעם דהא ב"ד קבועין בכל יום מ"מ לא בטל התקנה אבל על עיקר התקנה קשה למה לא תנשא בא' בשבת דלעולם קבועין בו ב"ד אבל לפי האוקימתא דלעולם רשאים לעקור זמנו של רביעי כיון דבטל הטעם אך דמשום ב"ק הוא לא תנשא רק ברביעי שפיר ניחא אך כל הקושיא הוא על האוקימתא דשלא לעקור זמנו של רביעי ע"ז קשה דתינשא באחד בשבת ומשני אית דבעי מימר שלא לעקור זמנו של רביעי ואית דבעי מימר משום ב"ק. שוין שאינה נישאת לא בע"ש ולא במוצאי שבת פי' דאפילו לאית דבעי מימר דב"ק לא נישאת בע"ש אע"ג דכתוב בי' ג"כ ברכה ולאית דבעי מימר שלא לעקור זמנו של רביעי עכ"ז לא נשאת במוצאי שבת דאע"ג דב"ד יושבין גם ביום השני מ"מ לא תינשא באחד בשבת כדמסיק מפני כבוד שבת שמא ישהא בן עוף לצורך מחר כדאיתא בבבלי או כדאמרי חבריא מפני הטורח ע"כ בין לאית דבעי מימר שלא לעקור זמנו של רביעי ובין לאית דבעי מימר דב"ק עכ"ז שניהן שוין דלא נשאת בע"ש ולא במוצאי שבת דאף דב"ק מודה דאינה נשאת בע"ש ואף אית דבעי מימר שלא לעקור זמנו דרביעי מודה שלא תינשא
באחד

חתם סופר

על דעתיה דר' לעזר מקום שב"ד יושבים בכל יום וכו' לית יכול שלא לעבור זמנו של רביעי. נ"ל שהוא ט"ס וכך צ"ל לר' לעזר במקום שב"ד יושבים בכל יום ובמקום שאין ב"ד כל עיקר תינשא בכל יום ומשני לית יכול שלא לעקור זמנו של רביעי וכדמסיק דר' אלעזר ס"ל נמי היכי דליכא משום ט"ב איכא עכ"פ משום ברכה ושקדו עיין בפנים ותראה כי כן הוא:

בר קפרא אמר מפני שכ' בהן ברכה וכו' ס"ל לבר קפרא דטעמא דמתני' משום ברכה וה"פ דהמנהג לישא בתולה ביום ד' משום ברכה והא דלא נהגו לישא ביום ה' היינו טעמא משום דרוצה להשכים לב"ד בעוד כעסו עליו והכל ממנהג ולא מתקנת חכמים. ולדבריו נ"ל דאע"ג דמנהגא בעלמא הוא מ"מ אם הגיע זמן ביום א' אינו מעלה לה מזונות משום דכל הנשאת ע"ד המנהג נשאת וסברת וקבילת להנשא בד' כן נראה סברת בר קפרא ופני משה נדחק בזה:

בר קפרא מפרש טעמא דמתני' משום ברכה ור' לעזר וכו' ופי' בפני משה דבר קפרא פליג אמתני' וכו' ור' לעזר ס"ל כמתני' ודבריו צ"ע איך מייתי סייעתא לר' לעזר מברייתא הא משנה [מפורשת כדבריו אלא שבר קפרא פליג ועוד מ"ם שקיל וטרי אר' לעזר ולא אמתני' דמפרש בהדיא שאם היה לו ט"ב היה משכים לב"ד ע"כ נ"ל פי' הירושלמי כך דהא במתני' לא מפורש טעמא דאלמנה וגם קשה הטעמא דט"ב הא הוה ס"ס ע"כ ס"ל לבר קפרא דשאם היה לו טענת בתולים אינו טעם לנשואין ואותו טעם אינו מפורש במשנתינו כלל אלא סברה חיצונה היא משום ברכה אלא דיהיב טעמא שנושאים
בכתובה

מפני כבוד שבת *מתניתא מסייעא לחברייא [א] מפני מה אמרו בתולה נישאת ביום הרביעי כדי שיהא אדם מתקן צרכיו ג' ימים זה אחר זה *ר' בא בר כהן אמר קומי רבי יוסי רבי אחא בשם רבי יעקב בר אידי אסור לאדם לישא אשה בערב שבת הדא דאת אמר [ב] לעשות סעודת אירוסין הא לארוס יארס שמואל אמר [ג] אפילו בתשעה באב יארס שלא יקדמנו אחר מהלפא שיטתא דשמואל תמן הוא אמר °אלהים מושיב יחידים ביתה וגו' °במאזנים לעלות המה מהבל יחד *ובההוא אמר אבין אלא שלא יקדמנו אחר בתפילה ואף על פי כן לא קיימה רבי חזקיה *רבי חייה בשם רבי אבהו אמר [ד] אסור לדון דיני ממונות בערב שבת והא מתניתא פליגא *לפיכך [ה] אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב דיני נפשות הא דיני ממונות דנין ותני רבי חייה כן דנין דיני ממונות בערב שבת אבל לא דיני נפשות כאן להלכה כאן לדבר תורה רבי יונה בשם רבי קריספא [ו] בוגרת כחבית פתוחה היא *הדא דאת אמר שלא להפסידה מכתובתה אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה ואתייא כיי דרבי חנינא דרבי חנינא אמר מעשה באשה אחת שלא נמצאו לה בתולים ובא מעשה לפני רבי אמר לה איבן הן אמרה ליה מעלותיו של בית אבא היו גבוהין ונשרו והאמינה רבי *הדא דתימר שלא להפסידה מכתובתה אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה ואתייא כיי *דתנינן תמן [ז] בתולה אלמנה גרושה והלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים בתולה אלמנה גרושה חלוצה מן הנשואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים הדא דאת אמר בכתובת מנה מאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה ואתייא כיי *דתנינן תמן [ח] האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שהוא מתייחד עמה הדא דמר לכתובת מנה מאתים אבל לקיימה אינו רשאי מפני ספק סוטה ואתייא כיי דתנינן *הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משאירסתני נאנסתי ונסתחפה שדך והוא אומר לא כי אלא עד שלא אירסתיך והיה מקחי מקח טעות הדא דמר לכתובת מנה מאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה ואתייא כיי דתנינן

תורה אור

קרבן העדה

מפני כבוד שבת. שלא יאכל כל שבעו בשבת וירעב עצמו לסעודת הנישואין בשבת ה"ג שמא מחמת טרד' ישכח שהוא שבת וישחט בן עוף לצורך הסעוד': כדי שיהא אדם מתקן לרכיו. לצורך הסעודה ג' ימים מאחד בשבת הרי דחשו חכמים שיטריח עצמו בסעודה ומקודם שבת אי אפשר לתקן שמתקלקל: ג' ימים. אחד ושני ושלישי בשבת: ה"ג אסור לארס אשה בע"ש. וכ"ה בבבלי ובתעני': לעשות סעודת אירוסין. בע"ש הוא דאסור אבל לארוס בלא סעודה מותר אפי' בע"ש: מחלפא שיטתא דשמואל. קשי' דשמואל אדשמואל: תמן הוא אמר. שמואל דקרא אלקי' מושיב יחידי' וגו' קאי אזיווג מושיב יחידי' ביתה. בעוד היות האדם ביחידות מושיבו עם ביתו זו אשתו שארבעי' יום קודם יציר' הולד בת קול יוצא בת פלוני לפלוני: במאזני' לעלו' המה מהבל יחד. דרשו בויקרא רבה עד שהן עשויין מהבל במעי אמן הם יחד שכבר נזדווגו ע"פ ה': ה"ג וכא הוא אמר הכין. וה"פ והכא הוא אומר שיארס אפי' בט"ב שלא יקדמנו אחר ויקחנה: אלא שלא יקדמנו אחר בתפילה. דתפילה משנה הגזרה: ואעפ"כ לא קיימה. אם זכה בה ע"י תפילה לא קיימה לו וימות הוא או היא או יגרשנה: ופליך והא מתני'. דפ"ד דסנהדרין פליגא אהא דר' אבהו: לפיכך וכו'. רישא דמתני' דיני ממונו' גומרין בו ביום בין לזכו' בין לחובה דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה לפיכך אין דנין לא בע"ש ולא בעיו"ט והיינו מטעם שאין דנין בשבת ובי"ט ואולי לא ימלא לו זכות בדיני נפשות בע"ש ובעי"ט ויהיו מוכרחים לגמור הדין בשבת ובי"ט דאין מענין את דינו ודייק הש"ס דיני נפשות הוא דאין דנין בע"ש אבל דיני ממונות דנין וקשיא לר"א: ותני ר"ח כן. בברייתא דר"ח מפורש כן דדנין דיני ממונות בע"ש: ומשני כאן להלכה. הא דאר"ח דדנין היינו להלכה שאם דנו דיניהם דין: כאן לדבר תורה. הא דא"ר אבהו שאין דנין היינו שאין מורין כן לכתחלה לדון דיני ממונות בע"ש לפי שהדין צריך מתון ועיון ואתי לאמנועי מצורכי שבת וי"ט: בוגרת כחבית פתוחה. אין רחמה צר כבתחלה ודומה לו כאלו פתחה פתוח ליסנא אחריגא לענין דמים קאמר משום דסתם חבית סתומ' לעולם יש בה יין שאין דרך לסתום חבית ריקנית אבל חבית פתוחה פעמים יש בה יין פעמי' אין בה יין כך בוגרות פעמים יש לה דמים פעמי' אין לה דמים ומשום הכי לא מצי למטען בבוגרת טענת בתולי': הדא דאת אמר. לא אמרת אלא שלא להפסידה כתובתה אם אומר שמצא פ"פ אינו נאמן דאמרינן כיון דפתחה פתוח במקצת אינו יודע להבחין: אבל לקיימה. אינו רשאי. אם הוא אומר שיודע בודאי שפתחה פתוח מחמת בעילה אסורה דהא שוי' אנפשי' חתיכה דאיסור' והרי היא עליו כספק סוט' שאסורה לבעלה אחר שקינא לה ונסתרה משום ספיקא דידי' א"כ לאיסור' איהו נאמנת במאי שנותנת אמתלא לדבריה שנאבדו באונס או שהיא מוכת עץ: ואתיא כי האי. דאמרינן שאינו נאמן להפסיד כתובת' אבל נאמן לאסרה הא דאר"ח כלומ' הא דאר"ח איירי כי האי דאמרי' שאינו נאמן להפסיד כתובתה: מעלותיו של בית אבא. המעלות שעלו עליהן לבית אביה היו גבוהות ורחוקות זה מזה וע"י פיסוק הרגלי' נאבדו בתוליה: ונשרו. ונפלו: ואתיא כי האי דתנינן תמן. לקמן בפרקין: ה"ג בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנישואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים. ואיירי בדאיכא עדים שנכנסה לחופ' עם הראשון ולא נבעל': אבל לקיימ' אינו רשאי. דהא איכא עדי' דאינה נבעלת לאחר החופה ואף שהיא טוענת שנבעלה קודם החופה אינה מוליאה מאיסור': ואתיא כי האי דתנינן תמן. לקמן בפרקין: מפני שהוא מתייחד עמה. מיד לאחר האירוסין קודם החופה ויכולה לומר ממך ה[illegible]: ואתיא כי האי דתנינן תמן. לקמן בפרקין: והיה מקחי מקח טעות. ר"ג ור"א אומרים נאמנת: דתנינן

פני משה

מפני כבוד שבת. שאם יכנוס למוצאי שבת ויהא טרוד בשבת היינן שמא ישכח מחמת טרדא ויבא לידי חילול שבת וכגונא דאמרינן בבבלי גזירה שמא ישחוט בן עוף: מתני'. ברייתא דלקמיה מסייע לחברייא דאמרי מפני הטורח דקתני מפני מה אמרו כו' והיינו שקדו דאמר בבבלי וכן הוא בתוספתא ריש מכילתין אלמא דחששו חכמים שיהא מתקן לרכי סעודה מקודם: אסור לאדם לישא אשה בע"ש. היינו לקדשה ומשום סעודה כדמפרש ואזיל דאלו לכונסה לחופ' בלא סעודה מותר אלא דמפני כבוד שבת מפני הטרדא קאמר לעיל שאינה נישאת לבתחילה וכדפרישית לעיל: הדא דאת אמר. אסור דוקא לעשות סעודת אירוסין משום דאין קובעין סעודה בע"ש: הא לארוס. בלא סעודה מותר לארוס: מהלפא שיטתיה דשמואל. דתמן אמר דהזיווג מן השמים הוא דכתיב אלהים מושיב וגו' וכדאמר בבבלי ריש סוטה ובכמה מקומות ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת כו': במאזנים לעלות המה מהבל יחד. כדדרים בויקרא רבא עד שהן הבל במעי אמן נגזר עליהן זיווגם: וכה. והכא הוא אומר הכין שמא יקדמנו אחר: אלא שלא יקדמנו אחר. היינו בתפילה שאע"פ שזיווגם מן השמים אפשר שתועיל תפלתו של זה לכונסה: ואעפ"כ לא קיימה. ומ"מ לא יתקיים הזיווג הזה דאה"כ ימות זה או יגרשנה והנשא לבן זוגה לקיים הגזירה מן השמים וכ"כ הר"ן ז"ל בפ' אלו מגלחין האי דקאמר שם שמא יקדמנו אחר ברחמים: אסור לדון. אפי' ד"מ בע"ש מפני שטרודין להכין לורכי שבת ואיידי דקאמר לעיל לא ישא כו' נקט להא נמי הכא: והא מתני'. דפ"ד דסנהדרין פליגא דקתני התם דיני נפשות דנין בו ביום וגומרין ביום שלאחריו לפיכך אין דנין כו' ומשמע דוקא ד"נ אבל דיני ממונות דנין ותני רבי חייא בהדיא כן: ומשני כאן להלכה כאן לדבר תורה. כלומר משנתינו איירי מד"ת אין דנין דיני נפשות אבל דיני ממונות דנין והא דאר"ח בשם רבי אבהו דאסור לדון היינו מד"ס ואסור לכתחילה קאמר אבל אם עבר ודן דינו דין: בוגרת כחבית פתוחה היא. ואין לה טענת פתח פתוח: שלא להפסידה מכתובת'. בטענת פתח פתוח דמספיק' לא מפסדינן לה אבל לקיימ' אינו רשאי: משום ספק סוטה. שמא זינתה תחתיו: ואתייא. הא דמחלקינן בין ממונא לאיסורא כהאי דרבי חנינא דקאמר נמי על הא דהאמינה רבי דוקא שלא להפסידה כתובה אבל לקיימה לא התירה דלענין איסור אינה נאמנת וכן כל הראיות שמביא לקמן וכר"א דאמר לעיל דאסור לקיימה באומר פתח פתוח מצאתי וסתמא קאמר משמע אפילו בבוגרת וכדמסיק וכלהון מן ההיא דאמר רבי הילא בשם רבי אלעזר: ובא מעשה לפני רבי. שתבעה הבעל והיא לא הכחישתו ושאלה רבי והיכן הן בתולים שלך: מעלותיו. מדרגות הסולם היו גבוהין הרבה זה מזה וכשעלתה עליהן נשרו בתוליה: ואתייא נמי כהאי דתנינן

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"י מאישות וסמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע ס' סד ס"ג
ח
ב טוש"ע או"ח סי' רמט ס"ב
ט
ג טוש"ע שם סי' תקנא ס"ב ומיי' פ"י מאישות כ"ד
י
ד ה מיי' פ"ד מסנהדרין ס"ג טוש"ע ח"מ סי' ה ס"ב
יא
ו מיי' פי"א מאישות ס"ב יג סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סח ס"ו ה
יב
ז מיי' שם ה"א סמ"ג שם טוש"ע שם ס"א
יג
ח מיי' שם ה"ה סמ"ג שם טוש"ע שם סי' סח סעיף א

ציון ירושלים

ליה להון כאלין קנסיא. ע' ש"ת ומראה הפנים וע' אלקה מחוקק סימן ס"ה ס"ק ח' בהיותו כן מדעתא דנפשי' ובכר קדייי הב"י ס"ו ומהתימא בלא הזכירו דברי הירושלמי הלז וע' ביטס מקובלת כהוכו' ע' ד"ה פסק הרתי ודו"ק היטב ותמצא שאינו ענין לירושלמי כאן ודו"ק:

מסורת הש"ס

תוספתא פ"א וכתובות ג ג
(גילה פ"ה ס"ב תענית פ"ק ס"ם)
פ' מ"ק יח ב
(סנהדרין פ"ד ה"ו)
סנהדרין לג
פ' תו' כתובות דף ט א ד"ה האומר
פ' תו' שם ט ב ד"ה נאמן
כתובות ד
שם יב
שם פ"ב

רידב"ז

באחד בשבת. מתניתא מסייעא להברי' פי' דאמרי מפני הטורח ע"ז מסייעא ממתניתא דתקנו רבנן שיהא אדם טורח בסעודה של נישואין. וע"כ הייטינן במוצאי שבת שמא יטרח בשבת וע"כ ס"ל תרווייהו שאין נישאת בא' בשבת אף בלא שקדו דג' ימים אבל לכל הפחות במוצאי שבת לא תנשא. וראיתי פי' המפרשים ז"ל ולא הבנתי ופי' השדה יהושע ז"ל דפירש דקאי כל הסוגיא הזאת על מן הסכנה ואילך ג"כ קשה להבין ולפי' כל המפרשים ז"ל קשה מאד האי תיבת שוין מי שוה בזה והק"ע ז"ל פי' דבין משום סכנה בין משום אונס וקשה להבין ופירושינו הוא לאמיתה ש"ת בע"ה ודוק:

א"ז

שנויי נוסחאות (ק"ע) בתולה אלמנה וכו' עד טענת בתולים בד"ו כ"ז ליתא (ק"ע) ואתייא בד"ו ותניה. (פ"מ) ואתייא בד"ו ותייא.

חתם סופר

הבתולה ביום ד' ולא ביום ברכה דאדם דעדיף ואמרו שהגו כן התתנים כדי שאם יהיה לו ט"ב ממנה ומאתים ומקח טעות וכה"ג ישכים עמה לב"ד ולא ידור עם נחש בכפיפה א' עד עמדו לפני העדה למשפט ויתברר הדבר. אמנם ר' לעזר מפרש למתני' פשטי' ומש"ה מייתי סייעתא מברייתא דמפני הסכנה התירו לכנוס בשלישי ולא בשני אי אמרת בשלמא משום אקרורי דעתיה אינו דומה מתקרר יום למתקרר יומים כמפורש שם משא"כ לבר קפרא מה בין שלישי לשני ומשום הכי שקיל וטרי אדרבי לעזר הא סוה ליה ס"ס ואתי שפיר הכל:

עין משפט נר מצוה

יד
א מיי' פ"א מא"ב פי' יא סמ"ג לאוין קא טוש"ע שם סי' סח סעי' ז
טו
ב מיי' פ"י מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' כד ס"ג
טז
ג מיי' פ"א מאבל ה"א
יז
ד מיי' פ"י מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע שם סי' סב ס"ו
יח
ה ו ז מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם ס"ד ס ו

דתנינן לקמן בתולה ואלמנה גרושה וחלוצה מן הנשואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים גרסינן: בכתובת מנה מאתים. כלומר שכן טוענין בזה דהיא תובעת מאתים שאומרת בתולה הייתי כדמוקי לקמן הלכה ד' דמיירי שיש עדים מעידין אותה שלא נבעלה ואפ"ה אין כתובתה אלא מנה ואין יכול לטעון טענת בתולים להפסידה כתובתה לגמרי ולימא מקח טעות הוא: על דעתיה דר"א. דקאמר טעמא דמתני' דנשאת ברביעי משום טענת בתולים: בוגרת. דאין לה טענת בתולים וכן בתולה מן הנשואין וכן מוכת עץ לרבי מאיר דאמר לקמן כתובתה מאתים ואין לה טענת בתולים אימתי היא נשאת אי נימא דהואיל ולא שייך בה טעמא דישכים ויצא לב"ד נשאת בכל יום או דילמא לא פלוג רבנן: נשמעינה. לזה מן הדא דתנן לקמן ריש פ"ב היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך אם יש עדים שיצאת בהינומא כמנהג הבתולות כתובתה מאתים: ולא אידכר רביעי. ולא הוזכר שם רביעי דאם יש עדים שנשאת ברביעי כתובתה מאתים ומדלא נקטה ש"מ אין רביעי כלום דאין ראיה מרביעי דשמא בוגרת או מוכת עץ היתה ולא נשאת ברביעי וכתובתן מאתים אלמא היכא דאין להן טענת בתולים אין קפידא ברביעי: ואלמנה ביום החמישי. קתני במתני' וטעמא שאם אומרת את לו באחד מכל ימות השבת גרסינן: משה התקין כו'. כלומר דיש להן רמז מן הכתוב בתורה דכתיב מלא שבוע זאת וכן באבל ויעש לאביו אבל שבעת ימים: ולא התקין לאלמנה כלום. לא מצינו לה רמז מן התורה: טעונה ברכה מבועז. אע"פ כן ילפינן לה דטעונה ברכה יום אחד מדמצינו בבועז: מכאן לקטן כו'. שבועז היה גדול שבהם ולא ישבו עד שאמר להם שבו: פ"ג מכאן לב"ד שהן ממנים זקנים. להשגיח על הדבר שלא ינהגו קלות ראש בבית משתיות שלהן ומדכתיב מזקני העיר דריש וכדאמרינן לעיל בסוף סוטה בראשונה היה אימת סנהדרין עליהן ולא דברו נבלה בשיר: אלא אפילו אלמון כו'. כדמוכחי קראי שהיה אלמון דכתיב ותהום וגו': ואיפשר כן כו'. וכי מה כל הרעש הזה שיהו כל בני העיר מתקבצין ונבהלין לצאת לקראת נעמי העלובה: עד כל עמא. עד שבאו כל העם לגמול חסד עמה נכנסה רות עם נעמי אל העיר ומחמת זה אירע הדבר שראו אותן כל בני העיר: ונמצאת זו יוצאת וזו נכנסת. כלומר אשתו של בועז מתה באותו היום וזו רות נכנסת לביתו וכעין דאמרינן בבבלי ב"ב דף צ"א היינו דאמרי אינשי עד דלא שכיב שכבי קיימא מני ביתיה ואשמעינן שהקדים לו השם רפואה למכה ויש לאדם לבטוח בהקב"ה: תני אומרים ברכת חתנים כל שבעה. חסר כאן וצריך להגיה כמו שהגהתי בפנים וכן הוא במגילה: סבר. רבי ירמיה לומר שמוציאין הכלה לחופה כל שבעה: והא תני ר"ח. באותה ברייתא וכן ברכת אבלים כל שבעה אית לך מימר שמוציאין המת כל שבעה בתמיה: מאי כדון. והלא מאי כל שבעה: מה כאן מנחם עמו. עוסק עמו בתנחומין כל שבעה אף כאן משמח עמו כל שבעה: מה כאן מזכירין. שבשעת התנחומין מזכירין מעין ברכת אבלים אף כאן מזכירין ברכת חתנים בשעת שמחה שהיא בשעת סעודה: שני שושבינין. שישגיחו על הדבר שלא יקלקלו זא"ז במעשיהם בערמה שלא יראה זה דם בתולים ויאבד וזו לא הביא מפה ממקום אחר שיש עליה טיפי דמים: אלא בשעת נשואין. ולא חששו שמא תעשה היא איזה ערמה: כדי שיהא לבו גס בה. ולא יהיו בושין זה מזה בשעת בעילת מצוה: היו השושבינין מפשפשין. אחריהן בשעת מעשה שלא יעשו ערמה וכגון במקום שאין מייחדין אותן קודם הנשואין דאלו במקום שמייחדין אין שם טענת בתולים כדאמר בבבלי דף י"ב ביהודה נמי מקומות יש: כל

דתנינן תמן. לקמן בפרקין: אלא דרוסת איש את. רבן גמליאל ור"א אומרי' נאמנת: וכולהן. וכל זה שמעינן מהא דא"ר שילא וכו' מלא פ"פ אסור לקיימה משום ספק סוטה אע"ג שהיא נותנת אתמלא לדבריה דבמודית פשיטא: ופריך ע"ד דר"ל. דסובר דבתול' ניסת בד' משום טענת בתולי' בוגרת דלית לה טענת בתולי' אימתי היא ניסת ברביעי דוקא כיון שכתובת' מאתי' או בכל יום כיון דלית לה ט"ב: בתולה מן הנישואין. דאין לה טענת בתולי' כדתנן לקמן בפרקין אימתי היא ניסת בכל יום או דוקא בד': ומוכת עץ כר"מ אימתי היא ניסת. דתנן לקמן בפרקין רמ"א מוכת עץ כתובתה מאתי': נשמעינה מן הדא. תא שמע ממתני' לקמן ריש פ"ב: אם יש עדי' שיצאת בהינומא. כתובתה מאתים שודאי בתולה ניסת: ולא אדכר רביעי. שיש סימן שכתובתה מאתים הואיל וניסת ברביעי ש"מ שיש נשים שאינן נישאות ברביעי ואפ"ה כתובתן מאתים: הדא אמרה. זאת אומרת שאין רביעי ראי' לכתובה מאתים: שאם אומר את לו. שישא את האלמנה באחד משאר ימי השבוע לא ישמח עמה רק יום אחד ולמחר משכים ויולא למלאכתו שאין משתה לאלמן שנשא אלמנה כי אם יום אחד ולר"א הוא דקאמר הכי דלבר קפרא הטעם משום ברכה: ה"ג באחד מכל ימות השבוע: חמישי. יום חופה: ששי. חיבת ביאה: משה התקין. כלומ' מדאורייתא אית לן שיהו שבעת ימי המשתה וז' ימי אבל דכתיב ביעקב מלא שבוע זאת וכתיב ויעש לאביו אבל שבעת ימים: אע"ג דהא אומר שלא התקין לאלמנה כלום. היינו שלא יהא לה ימי משתה אבל ברכה בעיא אפי' אלמנה דילפינן מבועז: דכתיב ויקח בועז עשרה אנשים. ולמאי קבץ עשרה א"ו לברכה שאין ברכת חתנים פחות' מעשרה: מכאן. מדכתיב ויאמר בועז שבו פה וישבו ש"מ קודם שאמר להו לא היו רשאים לישב דבועז גדול הוה דאבצן זה בועז: מכאן לבית הזה. לבית דוד דקאתי מבועז: שממנין זקנים וכו'. שאכילתם תמיד עם זקנים: מכאן לברכת חתני' בעשרה. מדלקח בועז עשרה אנשים: ונ"י: היתה אלמנה. לאו אלמנה ממש דלא נתגיירה אלא לאחר שמת בעלה הראשון אלא כיון דבעולה היתה אלמנה קריא לה: וכתיב ותהום וכו'. מייתי סייעתא דבועז אלמון הוה: ואפשר כן. בתמי' וכי כל העיר מתבהלת על דבר זה לצאת לקראת נעמי לראותה בקלקלתה דכתיב ותהום כל העיר: מתה באותו היום. שבאו נעמי ורות לבית לחם: עד כל עמא וכו'. בעוד שכל העם היו הולכים לקבור אשת בועז נכנסה רות עם נעמי וראו אותן כל המלוין את המת ותמהו על נעמי ואמרו הזאת נעמי: מפקין כלתא. מוליאין הכלה לחופה כל שבעת ימי המשתה להיות שמחין עמה ולכך מברכין ברכת חתנים: מפקין מיתא כל שבעה. בתמיה אלא מברכין אע"ג שאין מוליאין אותה שעה דכל שבעה כמתו מוטל לפניו דמיא ה"נ בברכת חתנים כל שבעה כיום הנישואין דמיא: מאי כדון. מאי פרכת ליה מאבל לחתן: ומשני מה כאן. באבל הברכה כדי לנחם עם האבל ה"ה בחתן הברכה כדי לשמוח עמו: מה כאן מזכירין. שם שמים על הנחמה: אף כאן. בחתן מזכירין השם על השמחה. ל"א מה כאן מזכירין האבל ומשום הזכרה זו מברכין אף כאן מזכירין השמחה ומשום הכי מברכין ואין צריכין להוציא הכלה וכ"פ הר"ן וכן עיקר: אלא בשעת נשואין. ולא משעת אירוסין: מפשפשין במקום החתן ובמקום הכלה. משמשו במעשיהן באותה הלילה שלא יקלקלו במעשיהן זה את זה בהרמית שלא יהא זה רואה דם בתולים ויאבד' ולא תהא זו מביאה מפה שיש עליה כמה טיפות דם ובמקום שנהגו לייחד דאלו במקום שנהגו לייחד מאי משמוש בעי הרי אין כאן טענת בתולים: וכל

מסורת הש"ס

כתובות יג א
לעיל דף א ב
לקמן פ"ב כתובות ס
שם ז
בד"י לבית הזה שאין כו'
(מגילה פ"ד ס"ד)
שם ח
(תוספתא פ"א) שם יב

הגהה אור

דתנינן תמן *היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את הדא דתימר בכתובת מנה מאתים אבל לקיימה איננו רשאי משום ספק סוטה וכולהן מן ההיא דא"ר הילא בשב ר' אלעזר א *מצא הפתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה על דעתיה דרבי לעזר בוגרת אימתי היא נישאת בתולה מן הנישואין אימתי היא נישאת מוכת עץ כרבי מאיר אימתי היא נישאת נישמעינה מן הדא *אם יש עדים שיצאת בהינומא ולא אידכר רביעי הדא אמרה דלית רביעי כלום *ואלמנה ביום החמישי ב שאם אומר את לו באחד מכל ימות השבת אף הוא משכים ויוצא למלאכתו מתוך שאת אומר לו בחמישי בשבת אף הוא שמח עמה חמישי ששי ושביעי ג משה התקין שבעת ימי המשתה ושבעת ימי האבל ולא התקין לאלמנה כלום אף על גב דתימר לא התקין לאלמנה כלום ד *טעונה ברכה מבועז דכתיב °ויקח בועז עשרה אנשים מזקני העיר רות ד ויאמר שבו פה וישבו אמר רבי אלכסנדרי מיכן שאין קטן רשאי לישב עד שיאמר לו הגדול שב אמר רבי פינחס מיכן *לבית דין שאין ממנין זקנים בבתי משתיות שלהן אמר רבי לעזר בי רבי יוסי מיכן ה לברכת חתנים שהיא בעשרה אמר ר' יודה בר פזי ולא סוף דבר בחור לבתולה ו אלא אפילו אלמון לאלמנה מבועז שהיה אלמון ורות היתה אלמנה וכתיב °ותהום כל העיר עליהם ואיפשר כן כל קרתא שם א מתבהלה בגין נעמי על עליבתא אלא אשתו של בועז מתה באותו היום עד כל עמא גמל חסדא נכנסה רות עם נעמי ונמצא זו יוצאת וזו נכנסת *תני ז אומרים ברכת חתנים כל שבעה (רבי ירמיה סבר מימר מפקין כלתא כל שבעה) אמר ליה רבי יוסי *והא תני רבי חייה אומרים ברכת אבלים כל שבעה אית לך מימר מפקין מיתא כל שבעה מאי כדון מה כאן מנחם עמו אף כאן משמח עמו מה כאן מזכירין אף כאן מזכירין *תני א"ר יודה ביהודה בראשונה היו מעמידין אותן שני שושבינין אחד משל כלה ואחד משל חתן אף על פי כן לא היו מעמידין אותן אלא בשעת נישואין ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו מייחדין החתן אצל הכלה שעה כדי שיהא לבו גס בה ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו השושבינין מפשפשין במקום החתן ובמקום הכלה ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו השושבינין ישינין במקום חתן ובמקום כלה ובגליל לא היו עושין כן
כל

שנויי נוסחאות (ס"א) השבת בד"ו השנה. (פ"כ) לבית דין שאין בד"ו לבית הזה שאין. (ס"ז) בועז במקרא ליתא. (שכ"ס) ותהום כו' עליהם במקרא „ותהם וכו' עליהן". (שכ"ע) רבי ירמיה סבר עד שבעה בד"ו כ"י ליתא.

חדושי מהר"א גריידץ

בקרבן העדה ד"ה משה התקין וכו' ויעש לאביו אבל שבעת ימים. כ"ב ע' מה שכתבתי בגליון ירושלמי מועד קטן פרק שלישי ה"ס על הקרבן העדה ד"ה מנין לאבל מן התורה שבעה כו':

עמודי ירושלים

הדא אמרת דלית רביעי כלום. בשיטה מקובצת לכתובות (ע"ו ב') כ' כלומר שאינה תקנה קבועה דהא היכא דבתי דינין קבועין בכל יום אשה נשאת בכל יום ע"ש ותמהני ע"ז דהא לעיל בירושלמי איתא על דעתיה דר"א במקום שב"ד יושבין בכל יום תנשא בכל יום כו' שלא לעקור זמנו של רביעי כו' ע"ש דמבואר דלר"א אף במקום שב"ד יושבין בכל יום אין נשאין בכל יום לביטול ר"א (וגם כאן קיימינן על דעתיה דר' אליעזר) ועי' פ"מ ומראה הפנים שם וזה הוא היפוך דברי הרא"ה וגם א"כ איך פשוט הירושלמי דבתולה מן הנישואין וגם בוגרות או מוכת עץ אינה נשאת ברביעי אם הפי' כאן משום דב"ד יושבין בכל יום. ומה שייכות הוא להאיכא. ולא ידעתי אמאי לא פי' כפשוטו דלכן אינה קבועה משום דשאת בתולה מן הנישואין היא או בוגרות דמוכת עץ לא חיישינן דשמא מוכת עץ היא דלא שכיח כמבואר לקמן (פ"ב ס"א) וצ"ע. ולאיסי בשו"ת בואל ומשיב (מ"א סי' כפ"ז) שכתב וז"ל וקשה לי טובא שהכי בפ"א ה"א אמר
ע"ד

כל שלא נהג כמנהג זה אינו יכול לטעון טענת בתולים *תמן תנינן כל גפן יש בה יין ושאין בה יין טרוקטי ר' ירמיה בעי מעתה אין טענת בתולים כר' יודה אמר רבי יוסה כל גרמא אמרה שיש טענת בתולים כרבי יודה דתני אמר רבי יודה ביהודה בראשונה היו מעמידין שני שושבינין א' משל חתן וא' משל כלה אף על פי כן לא היו מעמידין אלא לנישואין ובגליל לא היו עושין כן וכו' עד ישנין במקום חתן ובמקום כלה ובגליל לא היו עושין כן מאי כדון [א] עליה להביא ראיה שהיא ממשפחת טרוקטי רבי ירמיה סבר מימר מנהג יהודה בגליל אמר ליה רבי יוסי וכי מנהג יהודה בגליל עדות תורה היא אלא מנהג יהודה ביהודה ומנהג גליל בגליל מכיון דתימר אינה עדות תורה לא יעמוד אלא שלא יפרצו בנות ישראל בזימה אם בשביל שלא יפרצו בנות ישראל בזימה אפילו מעמיד לא יהא נאמן רבי יוסי בשם רבי אילא אין אדם עשוי להוציא יציאותיו ולהוציא שם רע על אשתו אם משום שאין אדם עשוי להוציא יציאותיו ולהוציא שם רע על אשתו אפילו אינו מעמיד יהא נאמן אמר רבי הילא מפני חשד אחד מפני פרוץ אחר מה אנן קיימין אם בשפישפש ומצא הרי מצא אם בשלא מצא הרי פישפש *לא פישפש אלא הכין אנן קיימין בשלא פישפש ומצא היא אומרת דם בתולים היא והוא אומר לא כי אלא דם צפור היא הורע כוחו שלא נהג כמנהג זה הדא דתימר שלא להפסידה מכתובתה אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה ותייא כיי דתנינן תמן בתולה ואלמנה וכו' וכולהן מן ההין דאמר רבי הילא בשם רבי לעזר [ב] *מצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה תני טענת בתולים כל שהן מעשה באשה אחת שלא נמצא לה בתולים אלא כעין החרדל ובאת לפני רבי ישמעאל בי רבי יוסי אמר לה כמותך ירבו בישראל רבי זכריה חתניה דרבי לוי מקללה כאינשי ראויה לסמייה סגי נהורא חבריה אמר מקנתר לה כל אשה שדמיה מעוטין וולדיה מעוטין רבי יוסי אמר מקלס

קרבן העדה

וכל שלא נהג וכו'. בגמרא מפרש: תמן תנינן. נדה סוף פרק ט': ה"ג ר' יהודה אומר כל גפן יש בו יין. כלומר כל הבתולות יש להן דם בתולים: טרוקטי. אין להן לא דם נדות ולא דם בתולים: מעתה אין טענת בתולים כר"י. שהרי יכולה לומר ממשפחת טרוקטי אני: כל גרמא. כל עצמו שהחמיר בטענת בתולים הוא ר' יהודה כדתניא אר"י וכו' והיך נאמר דלדידי' ליכא טענת בתולים: מאי כדון. מעכשיו איך נתרץ דברי ר"י: ומשני עליה להביא ראי'. שהיא ממשפחת דורקטי ואם אין לה ראי' הוא נאמן דמיעוט' דמיעוטא נינהו ולא מספקינן בהו: ר"י סבר מימר. הא דתני לעיל בברייתא כל שלא נהג וכו' היינו שלא נהג מנהג יהוד' ולא פשפש בגליל אינו יכול לטעון טענת בתולי': עדות תורה היא. בתמי' וכי מדאורייתא' הוא לפשפש דנאמר אם לא פשפש אינו נאמן ל"א וכי מנהג יהודה בגליל עדות ברורה הוא דנאמר דאז יהא נאמן וכיון דע"כ לומר דטעמא אחרינא אית ביה דנאמן א"כ אף שלא נהג מנהג יהוד' נאמן ופי' זה נראה עיקר: אלא. שלא נהג מנהג יהודה ביהודה שלא פשפש ונמצא דם אינו נאמן לומר דם ציפור הוא כיון דעבר אמנהגא איהו דאפסיד אנפשי' ואמרי' שראה דם ואיבדו: ומנהג גליל בגליל. לא נהג אלא נהג כמנהג יהוד' שנתייחד עמה לאחר האירוסין קודם החופה אינו יכול לטעון טענת בתולים: ופריך מכיון. דאת אומר שאין בפשפוש עדות גמור: לא יעמוד. כלומר למה לי להעמיד השושביני' לפשפש: ומשני אלא. שלא יהו בנות ישראל פרוצות בזימה ויהיו מתייראים מהעדים שמעמידים: ופריך אם וכו' אפי' מעמיד לא יהא נאמן להפסידה כתובתה כיון דאין לו עדים ברורים וכ"ש דקשי' לי' שלא יהא נאמן בגליל: להוציא יציאותיו. דרכי סעודה ומפסידה בחנם דאם הי' שוגה הי' מגרשה קודם הנישואין: ופריך אם משום וכו' אפי' אינו מעמיד יהא נאמן. ביהוד' כיון דאיכא חזקה דמסייעי'. ובברייתא תני' כל שלא נהג וכו' אינו יכול לטעון טענת בתולים: מפני חשד אחד. חיישי' דקאמר הכי מפני חשד אחד ששמע הא"כ או מפני פרוץ אחד שראה בה פרילות קל או שדיבר עמה פרוץ אחד הוא טוען כן ולא שיודע דבר ברור לכך אינו נאמן: מה אנן קיימין. הא דתני בברייתא כל שלא נהג וכו' במאי עסקינן: אם בשפשפש. הוא לבדו ומצא דם פשיטא שאינו יכול לטעון שהרי מצא: ה"ג אם בשלא מצא הוא פשפש היא לא פשפשה. וכ"ה בריטב"א וה"פ כיון שהיא לא פשפשה פשיטא שאינו נאמן דאמרינן שהאביד בידי' את הדם: אלא. הכא במאי עסקינן בשלא פשפש ומצא דם אלא שמחולקי' מאין הדם בא: הורע כחו. במה שלא פשפש כיון שנוהגי' לפשפש הלכך אינו נאמן: הדא דתימא. כל שלא נהג כמנהג הזה שאינו נאמן אלא שלא להפסיד כתובתה: אבל לקיימה אינו רשאי. דכיון דקאמר דם לפור הוא וקים לי' במילתא הא שויא אנפשי' חתיכה דאיסורא: ותיי' כיי וכו'. כבר פירשתי לעיל: כל שהן. אפי' לא מצא אלא כל שהו אינו יכול לטעון: מקל לה. ר' ישמעאל הי' מקלל אותה וכוונתו כמותה לא ירבו בישראל שאין אלו בתוליה שהן פחותין וי"מ פי' בחברי' בסמוך מפרשי' דברי ר"י ומה שפירשתי נראה עיקר: ה"ג כאינשי דלווחין לסמייה סגי נהורא. כמו שקורין לסומא סגי נהור בהוא ההיפך כך מה שאמר ר"י כמותך ירבו בישראל רצונו לומר לא ירבו כמותה בישראל: מקנתר לה. ודאי שבתולי' הן אלא שמקנתר לה שלא ירבה כמותה בישראל לפי שכל אשה שדמיה מועטין בניה מועטין: מקלס

פני משה

כל שלא נהג. לקמן מפרש לה: תמן תנינן. סוף פ"ט דנדה: רבי יודא אומר כל גפן יש בה יין. כל אשה יש לה דם נדה ודם בתולים: טרוקטי. ובנוסחת הבבלי דורקטי כלומר דור קטוע הן ואין להן דמים: מעתה אין טענת בתולים כרבי יודא. דכל אחת יכולה היא שתטעון ממשפחת דורקטי אני ואם נימא דר"י לא ס"ל טענת בתולים: כל גרמא אמרה. כל עיקר וכל עצמה של הברייתא דלעיל ר' יהודה הוא דאמרה בראשונה כו' וא"כ אית ליה טענת בתולים: מאי כדון. ומה טעם דהא לרבי יודא יכולה היא שתאמר כן: עליה להביא ראיה. שהיא מאותה משפחה אם טוענת כן וכל זמן שלא תביא ראיה אין מוציאין מידו כתובתה: רבי ירמיה סבר מימר. אסיפא דברייתא דלעיל קאי דקתני כל שלא נהג מנהג הזה אינו יכול לטעון טענת בתולים והיה סבר רבי ירמיה לפרש דאגליל קאי דכל שלא נהג מנהג יהודה בגליל שלא העמיד שושבינין אין יכול לטעון טענת בתולים אף בגליל: וכי מנהג יהודה בגליל עדות תורה היא. כלומר לדבריך דאפילו בגליל אם העמיד שושבינין הוא דיכול לטעון בתמיה וכי מה ענין מנהג יהודה לגליל דהעמדת שושבינין לאו עדות תורה היא שנסמוך עליה אף במקום שלא נהגו כן: אלא מנהג יהודה ביהודה ומנהג גליל בגליל. כלומר מנהג יהודה לחוד ומנהג גליל לחוד כל מקום ומקום לפי מנהגו ואין למדין זה מזה וכל שלא נהג דקאמר איהודה קאי דמקום שנהגו הוא ואם לא העמיד אינו יכול לטעון אבל בגליל אין מנהג זה כלום דבין העמיד ובין לא העמיד לעולם יכול לטעון טענת בתולים: ופריך מכיון דאת אמר דהעמדת שושבינין אינה עדות תורה לסמוך עליה מעתה אף ביהודה לא יעמיד ומה טעם דנהגו כן: אלא שלא יפרצו בנות ישראל בזימה. דמאחר שנוהגין להעמיד אף הן מתפחדין מזה ולא יפרצו בזימה: אם בשביל שלא יפרצו כו'. כלומר אי דטעמא רק שלא יפרצו אבל עדות גמורה לא הוי דאפשר שאין משגיחין כל כך מעתה אפילו מעמיד שושבינין לא יהא נאמן לטעון עליה טענת בתולים דליחוש שהעפ"כ עשה איזה ערמה ותחבולה לאבד בתוליה ועדותן לאו עדות גמורה היא: אין אדם עשוי כו'. דחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה בודאי אמת הוא טוען: אם משום כו'. מעתה דבשביל חזקה האמינוהו א"כ לעולם יהא נאמן אפילו לא העמידוהו למשמש אחריו: מפני חשד א' מפני פרוץ אחר. כלו' דהיינו טעמא דאינו נאמן כשלא העמיד דמאחר שנהגו להעמיד והוא שינה מן המנהג חושדין אותו שרמאי הוא ועשה איזו פריצו' וערמה אחת ובכה"ג לא סמכינן אחזקה:

מה אנן קיימין. הא דאמרינן שאם לא העמידו שושבינין אינו יכול לטעון טענת בתולים במאי עסקינן: אם בשפישפש. שהריה ומצא לה בתולים הרי מצא ובמה הוא טוען: אם בשלא מצא. שפישפש ולא מצא לה שום דם: הרי פישפש לא פישפש. בתמיה אם פישפושו לאו פישפוש הוא ואמאי אינו יכול לטעון והולין ברמאות דלמא אמת הוא טוען שהרי לא מצא כלום: אלא כן הכן קיימין בשלא פישפש ומצא. כלומר שלא מישמש אחריה כדקאמר שלא נהג כו' ומצא דם אלא שחלוקין בטענותיהן כן: היא אומרת דם בתולים הוא והוא אומר דם ציפור הוא. אינו נאמן שהורע כחו שלא נהג מנהג הזה כלומר הואיל ומנהג הוא והוא לא נהג למשמש אחריה שלא הוכל להכניס דם ציפור אינו יכול לטעון: הדא דתימר כו'. דלענין איסורא אינה נאמנת הואיל ומכחישתו היא: טענת בתולים כל שהן. אפילו כנולא הרדל סגי ושוב אין יכול לטעון עליה: כאינשי ראויה לסמייה סגי נהורא. כדרך האנשים הרואין לסומא קורין לו סגי נהור כך אמר לה כמותך ירבו ע"ד סגי נהור וטעמא כהבריי' דאמרי נמי מקנתר הוא לה מפני שולדיה מועטין: מקלס

מסורת הש"ס

(נדה פ"ט) בבלי פד כ
בד"י סגי' ולא מצא
גטין ב ב וש"נ

עין משפט נר מצוה

יט
א מיי' פי"א מאישות טוש"ע אה"ע סי' סח ס"ה

כ
ב מיי' פי"א מא"ב ס"א סמ"ג לאוין קנא טוש"ע אה"ע סי' ו ס"ד ומי' פ"ט ס"ז

רידב"ז

א"ל ר"י וכי מנהג יהודה בגליל עדות תורה היא. פי' דאין זה עדות ברורה לסמוך ע"ז דאף לאחר הפישפוש יכולין לעשות ערמה ותחבולה ופריך מכיון דתימר אינו עדות תורה לא יעמוד ומשני שלא יפרצו ב"י פי' ועכשיו יהיו מתיראין מזה משום דע"י עדים יהי' קשה לה לעשות תחבולה וערמה. ופריך אם משום שלא יפרצו אבל אינו עדות תורה אפילו מעמיד לא יהא נאמן ומ"ט כל עיקר דנאמן הבעל על טענת בתולים ומשני ר"י בשם ר"א אין אדם עשוי וכו' והיינו כבש"ס דילן א"א טורח בסעודה ומפסידה ופריך אם בשביל זה נאמן מבום האי חזקה דא"א טורח בסעודה ומפסידה א"כ אפילו אינו מעמיד

שנויי נוסחאות

(ב"ז) לנישואין בד"ו נושאין.

עמודי ירושלים

כ"ד דר"א בוגרות כו' ופי' הפ"מ דאין טוב לאיש מרביעי דבמא בתולה מן הנישואין או מב"ע היתה פ"ס. ולפ"ז ממ"כ מאי לאיש מהא דיולה בהיעומא דהא דלמא מוכח עך היא ואין נומר כדמתבני הכא דלא חבו לדבר שאינו תלוי דאם כן טוב להיה מרביעי וכדאמר לעיל ונפ"ג עכ"ל. מכיאר מדבריו שהבין דאין לאיה מרביעי שיכולה להנשא ברביעי ובכ"ז אין לה טענת בתולים וכן כתב להדיא בתולה ומשיב ולכן הקשה קושיתו. אולם באמת הא ליתא דהדרבה הפי' דאין לאיה מרביעי דהיינו אף בהיא אינה נשאת ברביעי ובכ"ז כתובתה מאתים וכ"כ הפ"מ והקרבן העדה. גם עיקר קושיתו לא קשה מידי דדוקא על מב"ע בעלמא אמרו שאינו שבית אבל בוגרות ובתולה מן הנישואין ומ"ש בהלעערפו כולם י"ל דזוב בביתי ומע יקרא לא קשה מידי:

מוגה

מקלם לה כל אשה שדמיה מעוטין אינה מצויה לטמא מטהרות :

הלכה ב מתני' [א] *בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה [ב] בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים [ג] *הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו שנשתחררו ושנתגיירו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים : גמ' חונה בשם שמואל בשקל הקודש רבי בא בר בינא אמר [ד] *מטבע יוצא מתניתא מסייעה לר' בא בר בינא [ה] *וחמש סלעים של בן במנה צורי [ו] שלשים של עבד [ז] חמשים של אונס ושל מפתה מאה [ח] של מוציא שם רע כולן בשקל הקודש במנה צורי ולא תנא כתובת אשה עמהן אמר ר' אבין כלום למדו מכתובת אשה לא מאונס וממפתה מכיון דתנינן האונס והמפתה כמאן דתנא כתובת אשה עמהן עד כדון בתולה אלמנה מאי אמר רבי חיננא דייה לאלמנה שתיטול מחצית בתולה אמר רבי חייה בר אדא אפילו ניתני כתובת אשה עמהן לית כל אילין רבנין פליגין רבי חנניה ורבי יונתן תריהון אמרין מטבע יוצא רבי יהושע בן לוי אמר מטבע יוצא ר' יעקב בר אחא רבי אימי רבי שמעון בן לקיש בשם ר' יודן נשייא מטבע יוצא אמר רבי יוחנן סלעים סבירניות מהגינות ירושלמיות אילין אמרין אכן ואילין אמרין אכן אלא אף הוא חזר וסבר דכוותהון ולית כל מילייא אכן אילין אמרין אכן ואילין אמרין אכן הא אף הוא חזר ואמר דכוותהון אתא עובדא קומי דרבי חנינא באשה שהיתה כתובתה פחותה ממאתים זוז ואמר תטול מה שכתב לה אמר לרבי מנא שב וחתום אמר ליה אשוי שיטתך וכה חתום לא רבי חייא דאמר בשם שמואל בשקל הקודש רבי אבודמא דציפורי בשם רבי חונה משם

ויהור

פני משה

מקלם. לשבח אמר לה לפי שאינה מצויה לטמא טהרות וכה"ג איתא בבבלי :

הלכה ב מתני' בתולה אלמנה וגרושה. כלו' בתולה שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן האירוסין וחזרה ונשאת כתובתה מן השני מאתים : ויש להן טענת בתולים. אם לא מצא לה השני בתולים אבדה כל כתובתה דמקח טעות הוא שהרי בחזקת בתולה נשאה : פחותות מבנות שלש. לפי שאפילו נבעלו בתוליהן חוזרין :

גמ' בשקל הקודש. מאתים דינרים של כתובה בשקל הקודש הן שהוא חמשים שקלים בכסף צורי ככל כסף של תורה שהן של צורי היוצא במדינת צור וס"ל כמ"ד כתובה דאורייתא ופלוגתא דתנאי היא בשלהי מכילתין : מטבע יוצא. היוצא באותו מקום והוא כסף מדינה האמור בכ"מ שהוא שמינית שבמטבע צורי שיש בו שבעה חלקים נחושת וא' כסף והוו מאתים דינרים של כתובה כ"ה דינרים של כסף צורי דס"ל כמ"ד כתובה דרבנן וכל כסף של דבריהם כסף מדינה הוא : מתניתא. דבכורו' מסייע לר' בא דאינן של צורי : חמש סלעים של בן. של פדיון הבן וכן שלשים כו' כולן בשקל הקודש במנה צורי שהוא כסף מזוקק : ולא תנא. התם כתובת אשה עמהן אלמא דכסף מדינה הוא : א"ר אבין. דאין ראיה מזה דכלום למדו כתובת אשה לא מאונס ומפתה דכתיב כסף ישקול כמהר הבתולות וא"כ מכיון דתנינן האונס והמפתה כו' דממיל' משמע דכתובת אשה נמי כסף צורי הוא : עד כדון. לא שמענו אלא בתולה אלמנה מאי מאיזה מטבע היא כתובתה : דייה לאלמנה שתיטול מחצית הבתולה. ומאותו מטבע שנוטלת בתולה מאתים אלמנה נוטלת מנה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה : אפילו ניתני כתובת אשה עמהן. כלומר על דמייתי ראיה לעיל מדלא תני התם כתובת אשה עמהן ורבי אבין פריך עלה דלא איצטריך דממילא שמעינן דבכסף צורי וע"ז קאמר רבי חייה דלא היא דאפי' הוי תני כתובת אשה עמהן לא הוי מצי למיחשב בהדייהו דהא אשכחן כל הני רבנן דלקמן פליגין וס"ל מטבע יוצא ולא הוי קי"ל כהך מתני' אלא כהנך רבנן דפליגין וס"ל כהך תנא דכתובה דרבנן : סלעים סבירוניות וכו'. מיני מטבעות ע"ש מקומן נקראו וס"ל לרבי יוחנן נמי מטבע היוצא באותו מקום : אילין וכו'. רבי יוחנן הוא דמסיק למילתא שיש אומרים כן ויש אומרים כן דלאו מטבע יוצא אלא בשקל הקודש כשמ"אל : אלא אף הוא כו'. לשון קושיא הוא הרי אף רבי יוחנן חזר ואמר כהנך רבנן דסברי מטבע יוצא ולמה לו לסיים בדבריו אילין אמרין וכו' וע"ז מתמה סתמא דהש"ס דמאי קושיא וכי לאו כל הדברים הכין שיש אומרים כך ויש חולקים : הא אף הוא וכו'. כלומר דדרכו של אמורא כך הוא לשנות בדבריו דעות החולקים ואף שמכריע כחד מינייהו : שהיתה כתובתה פחותה ממאתים זוז. צוריים ואמר רבי חנינא תטול מה שכתב לה דס"ל מטבע היוצא : שב וחתום. על השטר טירפא שכתב לה ר"ח ואמר לרבי מנא שיחתום ג"כ עמו : אשוי שיטתך וכה חתום. השוה דעתך לדברי וכן תחתום אתה שאני סובר כמ"ד בשקל הקודש כדמסיק לא ר"ח כו' :

ויתור

קרבן העדה

מקלם לה. משבח לה שע"י שדמיה מועטין לא תטמא הטהרות ותוכל לטהר לבעלה בימים מועטים :

הלכה ב מתני' בתולה אלמנה גרושה. כלומר בתולה שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן האירוסין וחזרה ונישאת כתובתה מן השני מאתים שהרי בחזקת בתולה נישאת לו : ויש להן טענת בתולים. אם לא מצא השני בתולים אבדה כתובתה דמקח טעות הוא לו : פחותות מבנות ג'. דאפי' נבעלו בתוליהן חוזרין :

גמ' בשקל הקדש. מאתים של בתולה הן כסף טהור כמו של דאורייתא והן חמשים סלעי' שהן מאתים דינרי כסף : מטבע יוצא. נותן לה מאתים דינרי' כפי מטבע היוצאת באותו מקום יהיו כסף או נחושת : מתניתא. דתנן בבכורות פ' יש בכור : וחמש סלעי' של בן. של פדיון בנו הבכור הוא במנה צורי הן בדינרי' היוצאין בצור שהסלע הוא ד' זוזים : שלשים של עבד. וכן חמשים של אונס וכו' : כולן בשקל הקדש. דהוי עשרין מעין שבמעות מנה צורי שהמטבע ההיא כסף טהור : ולא תנא כתובת אשה עמהן. ש"מ דכתובת אשה במנה מדינה היא ולא בשקל הקדש : ה"ג כלום למדנו כתובת אשה לא מאונס וממפתה וכו'. וה"פ דכתובת אשה מאתים משום דכתיב באונס כסף ישקול כמוהר הבתולו' ואונס ילפינן ממפתה דכתיב חמשי' שקלים ושקל של תורה ד' דינרים א"כ מוהר הבתולות שהיא הכתובה מאתים דינרין וכיון דתנן במתני' אונס ומפתה בשקל הקדש במנה צורי כאלו תנן כסף כתובה דילפינן מינייהו במנה צורי : עד כדון. עד כאן לא שמענו אלא כתובת בתולה שהיא בשקל הקדש דילפינן מאונס ומפתה כתובת אלמנה מאי בשקל הקדש או בשל מדינה ולשמואל מיבעיא ליה : דייה. גריעותא לאלמנה שתטול חציה ראוי שתטול עכ"פ מנה בשקל הקדש : אפי' ניתני כתובת אשה עמהן. במשנה דבכורות בפירוש שהיא בשקל הקדש לית הלכתא כהא מתני' דהא כל הני אמוראי פליגי עלה וקסברי דכתובת אשה במטבע יוצא דהיינו זוזי מדינה : סבורוניות. סוריא כ"פ תוס' בבכורות : מהגינות וירושלמי'. שם מקומות וקאר"י דאף דאמרי הני תלתא רבנן דבסמוך דכתובה משתלמת ממטבע היוצא היינו לפי שהיו משלשה מקומות אלו ששם היה הסלע משקל הקדש : אילין אמרין אכין וכו'. סתמא דש"ס קאמר מדמפרש ר' יוחנן דברי רבנן שאלו אמרו הכי ואלו אמרו הכי ש"מ דאף הוא סובר כוותייהו : ולית כל מילייא אכן. וכי אין כל הדברים כן כשמפרש האמורא דברי התנא או דברי חבירו או סובר כן : אתי עובדא קומי דר"ח. בא מעשה לפני ר"ח : פחותה ממאתים זוז. בשקל הקדש אבל היו מאתים זוז מדינה : ואמר תטול מה שכתב לה. ולא יותר דקסבר כתובת אשה בזוזי מדינה : שב וחתום. שלא תטול יותר ממה שכתוב לה : אשוי שיטתך. ע"י שרטוט ול"כ אשוי שיטתך אתה לשיטתך דקסבר' כתובת אשה בזוזי מדינה חתום שלא תטול יותר ממה שכתב לה אבל אני סובר דמאתים צורי היא כתובה דאורייתא ואיני יכול לחתום א"כ שיטתך דקסברת כר"י דר"פ אע"פ דמותר לפחות לבתולה ממאתים : ה"ג לא אמר ר' חונה בשם שמואל דכתובת אשה בשקל הקדש. ה"ל פוחת ממאתי' זוז ותנאו בטל דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה :

ויתר

עין משפט נר מצוה

כא [א] מיי' פ"י מאישות הל' ג' סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו ס"ו

כב [ב] מיי' שם פי"א הל' ג' שם טוש"ע שם סי' סז ס"א

כג [ג] מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם ס"ג

כד [ד] מיי' שם טוש"ע שם סי' סו ס"ו

כה [ה] מיי' פי"א מבכורים סמ"ג עשין קמד טוש"ע יו"ד סי' שה סעיף א

כו [ו] מיי' פ"א מנזקי ממון ה"א

כז [ז] מיי' פ"א מנערה ה"א

כח [ח] מיי' פ"ב שם הל' א

מסורת הש"ס

כתובות דף י

שם דף יא

פ' תוס' שם ד"ה נותן (בכורות פ"ח) בבלי עם ב

רידב"ז

יהא נאמן. ע"ז מסני אר"ה מפני חשד אחד מפני פרוץ אחד פי' כיון דלא נהג כמנהג זה איתרע חזקתו [כדמסיק בסמוך מפורש] ואמרינן אע"פ שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה עכ"ז הייטינן שמא טועה הוא באמת מפני איזה חשוד ואיזה פרוץ אשר ראה אותו אצלה איזה זמן אבל אם נהג כמנהג הזה לא איתרע חזקתו. ופריך במה אנן קיימין אם בשפיספס ומצא הרי מצא אם בשלא מצא הרי פישפוש לא פישפס פי' הרי שוין בין פישפס בין לא פישפס והרי פישפס ולא פישפס הכל אחד ומאי איכפת לן במה שלא העמיד עדים לפשפש כיון דלא מצא ומשני דמיירי בשלא פישפס ומצא רק היא אומרת דם בתולים היא והוא אומר דם לפור הוא והורע כחו שלא נהג כמנהג הזה נמצא לפי שיטת הש"ס במסקנא דס"ל החזקה דאין אדם טורח כו' רק היכא שלא העמיד עדים איתרע חזקתו ואמרינן מפני חשד אחד מפני פרוץ אחד. וכן בשלא מצא כלל פשיטא דלא בעינן עדי פישפוש דפישפס ולא פישפס שוין רק בשמצא והיא טוענת דם בתולים והוא אומר דם לפור הוא. ודו"ק :

אתא עובדא קומי דר"ח באשה שהיתה כתובתה פחותה ממאתים זוז ואמר תטול מה שכתוב בה א"ל לר"מ שב והתום א"ל אשוי שיטתך וחתום לא ר"ח דאמר בשם שמואל בשקל הקודש. הא דגרסינן קומי ר' חנינא צ"ל קומי ר' חונה וע"כ פריך לא חונה דאמר בשם שמואל בשקל הקודש ומוכרח הוא דגרסינן ר' חונה. ופריך מר' חונה אר' חונה דהא ר"ח ס"ל דהוי בשקל הקודש וע"כ הוי פוחת כתובה לבתולה ממאתים כו' וקי"ל דתנאו בטל [כמו שפסק הרמב"ם ז"ל] וע"ז מסני כמו שכתב הרמב"ן ז"ל במס' כתובות דף נ"ז ע"א לתרץ קושית התוס' ז"ל דדף נ"ח דהקשו על הא דפליגי ר"מ ור"י בפוחת ממאתים אי תנאו בטל או קיים והא קי"ל במס' ב"ק דף פ"ט ובכמה מקומות דיכולה למחול ע"ז מתרץ הרמב"ן ז"ל שלא אמרו תנאו בטל וקיים בין במוחלת כגון התקבלתי בין במתנה עמה ע"פ לפחות אלא בשדעתן שתהי' עומדת אח"כ עמו ומשמשתו הא בגרושה לגבות בין בתחלה בין בסוף מחילת' קיימת כיון שלא ע"ד שתנשא לו במותר הכתובה עשו כן והתוס' ז"ל משתמשין בזה שהוקשה להם מוחלת כתובתה

לבעלה

שנויי נוסחאות (על"א) וכה נד"ו ובה.

עמודי ירושלים

חונה בשם שמואל בשקל הקודש כו' ע"ש כל הסוגיא ופ"מ ומראה הפנים שם. והנה מה שהשיג שם על השדה יהושע דבכתובה אם היא דאורייתא היא כהנאי קיים דהוי דבר שבממון זה אמת ומבואר כן בחי' הרמב"ן כתובות (נ"ז א') וברמ"מ (פי"ב מה' אישות ה"ו) אך עיקר פי' הפ"מ הוא דחוק ולא כאשר דברי הרמב"ן כתובות (ק"ג ב') בשם הבית הסוגיא הזאת וביארה בדרך יפה דמקשה מדר' מנא אדר' מנא כו' פ"ש. וגם מ"ש הפ"מ ויתור מסוגיה דהוא שם מכם לא נמצא בכל הש"ס שם מכם כזה. ובחי' הרמב"ן שם מבואר דהגירסא מצוה כותבה שיש כיון שכתבה מתה כן וכתב לה כן פחות לכן אינה גובה רק מה שכתב לה :

ושם

ויתור. מעונה אשה שהיתה כתובתה פחותה ממאתים תטמין כתובתה כדי שתיטול בשקל הקודש אמר בשם ר' חונה במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין כתובה מה דו מפקא היא גובה אמר ר' יוחנן ותני כן *חרש שנשא פיקחת אין לה עליו מזונות ולא כתובה ואם מתה הוא יורשה שהיא רצתה לזוק לו נכסיה והוא לא רוצה לזוק לה בנכסיו פיקח שנשא חרשת יש לה עליו מזונות וכתובה ואם מתה אינו יורשה שהוא רוצה לזוק לה נכסיו והיא לא רצתה לזוק לו נכסיה והרשת יש לה קניין ויש לה כתובה רבי ירמיה בשם רבי לעזר תיפתר כשכנסה פיקחת כנסה רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר שכנסה פיקחת ונתחרשה מכל מקום לא פיקחת כנסה רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר תיפתר שהיתה חרשת ונתפקחה כנסה פיקחת ונתחרשה שלא תאמר הואיל והיתה חרשת תחילה אין לה כתובה לפום כן צריך למימר יש לה רבי יוסי לא אמר כן אלא אילו מי שבא על החרשת שמא אין לה קנס וכל שאין לה קנס אין לה כתובה א"ר יודן וכי בקנס הדבר תלוי הרי בוגרת אין לה קנס וכתובתה מאתים הרי בתולה מן הנישואין יש לה קנס וכתובתה מנה *חרש או שוטה שכנסו פיקחת אע"פ שחזר החרש ונתפקח שוטה ונשתפה אין לה כתובה רצה לקיימה כתובתה מנה רבי לעזר בשם ר' חנינה *והוא שבא עליה משנתפקח ומשנשתפה אבל אם לא בא עליה משנתפקח ומשנשתפה אפילו כתובת מנה אין לה פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד רבי יוסי בשם ר' חייה בר אשי רבי יונה רב חייה בר אשי בשם רב למה זו דומה לעושה גומא בבשר וחוזר ומתמלא תני רבי חייה לעוכר את העין וחוזרת וצוללת א"ר יוסי מתניתא אמרה כן *פחותות מיכן כנותן אצבע בעין (תהלים) *אמר רבי אבין אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי בת שלש שנים ויום אחד ונמלכין ב"ד לעוברו הבתולין חוזרין ואם לאו אין הבתולין חוזרין:

הלכה ג מתני' *הגדול שבא על הקטנה והקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן

קרבן העדה

ויתר מעונה. שם חכם: תטמין כתובתה כדי שתיטול בשקל הקדש. דקסבר אף דכתובה דרבנן נוטל' בשקל הקדש וכ"כ תוס' והרא"ש הלכך אי מטמנת כתובתה היא גובה בשקל הקדש: אמר. אבודמא דליפורי בשם ר"ח: אבל במקום שכותבין כתובה. לא מהני הטמנתה שהרי בלא כתובה אינה גובה כלום: מה דו מפקה. מה שהיא מוליאה כתובה היא גובה: אר"י ותני כן. הא שמעתת' דבסמוך אר"י ותניא נמי הכי בברייתא: אין לה עליו מזונות ולא כתוב'. דאע"ג דתקינו רבנן נשואין לחרש לא תקנו לה מזונות וכתובה: נזוק לה נכסיה. פי' להחזיק לו בנכסי' וכ"ה בתוספת': ופריך וחרשת יש לה קניין ויש לה כתובה. בתמי' הא אין לה דעת לקנות ואיך יתחייב במזונותיה וכתובתה: תיפתר. כשכנסה פיקחת ואח"כ נתחרשה דכיון שהיתה פקחת בשעת נשואין יש לה קנין וכתובה: ריב"א בשם ר"ל. פריך אם כשכנסה פקחת ונתחרשה איירי הך ברייתא פשיטא שיש לה כתוב' גם למה לא יזכה הבעל בנכסי': מ"מ לא פיקחת כנסה. בתמי' וכיון שכנסה פיקחת הרי היא ככל הנשים אף שנתחרש' אח"כ: ה"ג תיפתר שהית' חרשת ונתפקחה ונתחרש' שלא תאמר וכו'. וה"פ אלא א"ר יעקב וכו' ברייתא איירי כשנתפקחה לאחר נישואין ואח"כ נתחרש' וזכתה בכולן בשעה שהית' פקחת ואיצטרך לאשמועינן זה דסד"א הואיל והית' חרשת בשעת נישואין אין לה כתובה: לפום כן. לפיכך איצטרך למימר דיש לה כתובה: לא אמר כן. ופליג אר' יוחנן והך ברייתא וקסבר אע"ג שהיא חרשת משעת נישואין ועד שעת מיתת בעלה יש לה כתובה: ה"ג שמא אין לה קנס. וה"פ שבא על נערה חרשת שמא אין לה קנס בתמי' ודאי יש לה קנס וכיון שיש לה קנס אית לה נמי כתובה דהא כתובה מאונס ומפת' קיליף כדאמרינן לעיל במתניתין: הרי בוגרת אין לה קנס. דנערה כתיב בפרשה ואפילו הכי יש לה כתוב' מאתים ואם"ד דכתובה מקנס ילפינן כל שיש לה קנס יש לה כתובה אם כן בוגרת לא יהי' לה כתובה: ותו הרי בתולה וכו' אין לה כתוב'. דאין להם דעת ואין תנאו הראשון תנאי: והוא. הא דתני שיש לה כתובה מנה משקיימ' דוקא שבא עליה משנתפקח' דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות: ה"ג לעוכר את העין וכו'. וה"פ לעוכר מעיין של מים וחוזרת לאחר זמן וצוללת א"כ עין ממש קאמר שהמים שבתוך העין חוזר וצולל: מתניתא. דנדה פרק יוצא דופן אומרת כן כר"ח: ונמלכין בית דין לעברו. לעבר השנה הבתולים חוזרין כגון תינוקת שנולדה סוף אדר הבתולין חוזרין עד סוף אדר שני וכן אם עיברו בית דין החדש הבתולים חוזרי': ואם לאו. שלא עיברו השנה או החדש אין בתוליה חוזרין:

הלכה ג מתני' שבא על הקטנה. פחותה מבת ג' שנים ויום אחד שאין ביאתה ביאה שהרי בתוליה חוזרין: וקטן. פחות מבן ט' שנים ויום אחד שאין ביאתו ביאה ובא על הגדולה: ומוכת עץ. שנתקע לה עץ באותו מקום: כתובתן

פני משה

ויתור מעונה. שם חכם: תטמין כתובתה. ותיטול מתנאי ב"ד בשקל הקודש מאתים זוזי: במקום שאין כותבין כתובה. אלא סומכין על תנאי ב"ד הוא דשייך לומר בתטמין: אבל במקום שכותבין כתובה. ואינה גובה אא"כ תוליא שטר כתובתה: מה דו מפקה. כפי מה שתוליא שטר כתובתה והסך שכתוב בה כך היא גובה דהרי נתרצית מתחילה וכל תנאי שבממון קיים: ותני כן. שבדעתה הדבר תלוי אם רצתה לפחות מכתובתה דסברה וקיבלה להזיק נכסיה כמו דאמרינן בברייתא דלקמיה שהיא רצתה וכו' ומשניה קיימין: אין לה עליו מזונות ולא כתובה. דלאו בר דעת הוא ואין תנאו כלום שאע"פ שתקנו חכמים נשואין לחרש לא תקנו לה כתובה ותנאי כתובה מיניה ולא חיישינן דמימנעי ולא מנסבי דיותר ממה שאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא: שהיא רצתה לזוק. מלשון זיקה להזקק לו מניכסיה וסבר' וקיבלה להנשא לו ובתוספתא פ"ק גרים להחזיק לו נכסיה: שהוא רוצה וכו'. דבר דעת הוא ומרצונו עשה להתחייב לה אבל היא לא רצתה וכו' כלומר אין רצונה כלום דלאו בת דעת היא: והרשת יש לה קנין ויש לה כתובה. בתמיה דקס"ד דמן הסתם יש לה כתובה ואפי' שלא כתב לה ואמאי והא לית לה קנין שאינה בת דעת וכיון שאין לה קנין אין לה כתובה ולא תקינו לה רבנן אלא נשואין אבל כתובה לא דא"כ ממנעי ולא מנסבי לה: תיפתר כשכנסה פיקחת כנסה. ואח"כ נתחרשה וכן קאמר רבי יעקב בשם ר"א וקס"ד השתא דמעולם פקחת היתה ואחר הנשואין הוא דנתחרשה והילכך פריך: מכל מקום לא פיקחת כנסה. ומאי קמ"ל פשיטא דיש לה כתובה: ומפרש ר' יעקב דתיפתר הכי. שהיתה חרשת מתחילה ונתפקחה וכנסה כשהיא פקחת וחזרה ונתחרשה וקמ"ל שלא תאמר הואיל שהיתה חרשת תחילה אין לה כתובה דהא חזינן דדרכה להתחרש בכל פעם: לפום כן צריך למימר יש לה. הואיל ובשעת נישואין פקחת היתה: רבי יוסי לא אמר כן. דטעמא דחרשת אין לה כתובה מפני שאין לה קנין אלא היינו טעמא: אילו מי שבא על החרשת. באונס או בפיתוי: שמא אין לה קנס. בתמיה כלומר שמא אי אתה מודה שאין לה קנס. והיותר נכון לגרוס שמא יש לה קנס ודמסיק וכל שאין לה קנס אין לה כתובה: וכי בקנס הדבר תלוי. כלום כתובה תלוי בקנס דהרי בוגרת תנן לקמן פרק שלישי דאין לה קנס וכתובתה מאתים: והרי בתולה. שנתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין ועדיה מעידין אותה שלא נבעלה בחזקת בתולה היא לענין קנס ואפ"ה כתובתה מנה וש"מ שאין הדבר תלוי בקנס וע"כ ליתא להאי טעמא דהרשת אין לה קנס אלא ודאי טעמא מפני שאין לה קנין ולא תקינו לה רבנן כתובה כדאמרן: אין לה כתובה. כדפרישית: רצה לקיימה. אח"כ כתובתה מנה דמהשתא יש לה כתובה ובעול' היא: אפילו כתובת מנה אין לה. הואיל ולא בא עליה עדיין אחר שנתפקח ואימת הוא דקניא לה כתובה: פחותות מבנות וכו'. קתני במתני' דיש להן טענת בתולים ומפרש רבי יוסי טעמא למה זה דומה לעושה גומא בבשר באצבע וחוזר ומתמלא מיד וכן הכא אע"פ שנבעלה בתוך ג' חוזרין ומתמלאין לשעתן: תני ר' חייה. דלהכי מדמינן להו לעוכר את העין דלפי שעה היא נעכרת וחוזרת וצוללת לאחר שעה: מתניתא. דפ"ה דנדה אמרה כן כרבי חייא דתנינן התם בת שלש ויום אחד מתקדשת בביאה כו' פחות מכאן כנותן אצבע בעין דמדמעת וחוזרת ומדמעת: אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי וכו'. איידי דאיירי בפחותה מבת ג' דבתוליה חוזרין מייתי ליה להאי קרא דדרשינן מיניה שהקב"ה מסכים עם בית דין של מטה שאם היא כבר בת ג' ונמלכין הב"ד לעבר השנה הבתולין חוזרין אגלה לאחר שנבעלה שאף הטבע מסכמת עליהן ע"י גזירתו יתעלה ב"ה:

הלכה ג מתני' הגדול שבא על הקטנה. פחותה מבת שלש ויום אחד שאין ביאתה ביאה שהרי הבתולים חוזרין: וקטן. פחות מבן תשע ויום אחד שהרי אמרו חכמים שאין ביאתו ביאה ובא על הגדולה: ומוכת עץ. שנתקע לה עץ באותו מקום: כתובתן

מסורת הש"ס

יבמות קיג

(תוספת' פ"ק)

לקמן פ"ט סוף ה"י

(נדה פ"ה ה"ד) (ירושלמי נדרי' פ"ו ה"ח) פ"ו הל' ס (סנה' פ"ק ה"ב)

כתובות יא א

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"א מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו ס"י

ל ב מיי' שם פכ"ב ה"ד טוש"ע שם סי' ג סעיף ג

לא ג מיי' שם פ"א סמ"ג עשין מח טוש"ע שם סי' סו ס"ט

לב ד מיי' פכ"ב שם טוש"ע שם סי' ל' ס"ג

לג ה מיי' פ"א שם טוש"ע שם סי' סו ס"ח

לד ו מיי' פ"א מנערה ה"ט ובתולות וכ"מ

לה ז מיי' שם ה"ח

לו ח מיי' פ"א מאישות טוש"ע אה"ע סי' סו ס"ו

לז ט טוש"ע שם ס"ב

לח י שם ס"י

לט כ מיי' פ"א מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו ס"ד ה

ציון ירושלים

[א]ולם מתם יורשה. ע' מס"ם שתמה על הס"מ שלא ידע מקורו מסירוש' כאן וכבר קדמו בזה הכ"מ כאן: [ב]הרי בתולה מן הנשואין. ע' מס"ם מ"ש בזה ועי' כתמור ופרח פ' עשירי ועיין בו"ח כמיוחסות סי' קנב:

רידב"ז

לבעלה דבכולה תלמודא משמע דיכולה למחול והוא כמו שפירשתי שלא התנו להשאר תהיו בשאר אלא מוחלת ותלא ותטול שאר כתובה עכ"ל ז"ל ופשיט דלא כפינן לו להוליאה אלא אינה משמשתו. ונמלא לפ"ז אם ויתרו זל"ז העונה ואינה משמשתו כיון שלא על דעת שתשמשתו במותר הכתובה מחילתה קיימת ע"ז משני דלעולם בשקל הקודש והא דפסק ר"ת דתטול מה שכתב לה משום ויתור מעונה דכיון דויתרה אותו מעונה ע"כ התנאי קיים ותטול מה שכתב לה: **אשה** שהיתה כתובתה פחותה ממאתים תטמין כתובתה כדי שתטול בשקל הקודש סתמא דגמ'. וע"ז אמר ר"ח במקום שאין כותבין כתובה וכו' וכמ'

שנויי נוסחאות (פמ"ו) אין לה בד"ו יש לה. (פ"ו) יש לה בד"ו אין לה.

חדושי מהר"א גריידץ

אבר ר' אבין אקרא לאל עליון וכו' בת שלש שנים וכו'. נ"ב תהלים נ"ז ג' וכ"ה בירושלמי סוטה פרק קמא ובסנהדרין פ"א ה"ב וזו היא כונת התוספתא דר"ה פ"א קדשוהו ב"ד הדין נכנס וכן ר"ה שחל ביום ה' ובערב ר"ה שהוא יום ד' בא המן להם משנה והמן של יום ד' כלה מיד ביוה"כ אחר הסעודה ואם לא באו עדים והיה יו"ט גם ביום ו' נשאר המן עד שבת אחר סעודה שלישית (ועי' תוס' ביצה ב' ע"ב ד"ה והיה דביום טוב שחל להיות בערב שבת לכו"ע לא היה המן יורד) ועי' מ"ש בגליון בבבלי ר"ה כ"א ב' [מה שמליין הגאון שכ"ה בירושלמי סוטה פ"ק ליתא שם ועי' מדרש רבה פ' בא פ' ס"ו שם הובא מאמר כענין זה ועי' מדרש שוחר טוב קאפי' ד' שגם שם הובא כעין זה וכמו כן איתא בזה הלשון בירושלמי נדרים פרק ו' סוף ה' ח'. ומה שכתב הגאון ואם לא באו עדים כונתו למה דאיתא בר"ה בבלי ל' ע"א במשנה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש וא"כ היום

עמודי ירושלים

ואם מתה היא יורשה כו'. כ' הש"ק יש לתמוה למה השמיטו הפוסקים דין זה כו' גם לא ביארו הפוסקים דין פיקח שנשא חרשת שאינו יורשה כו' פ"ש. ובמהרכ"ם נעלם ממנו דברי הרמב"ם (פכ"ב מהל' אישות ה"ד) וברמב"ד שם ובטוש"ע אה"ע (סי' ל' ס"ג) שמבואר שם הדינים האלו:

נועם ירושלמי

משם ויתור נ"ל מעונה משום ויתור (והוא תירץ מפני שמחלה) מעתה אשה כו':

עין משפט נר מצוה

לט א ג מיי' פ"א מאישות הל' ... טוש"ע אה"ע סי' סז ס"ד ס

מ ג מיי' שם טוש"ע שם ס"ו

מא ד טוש"ע שם ס"ב

מב ס ו מיי' פ"ח מאה"ב ה"א סמ"ג לאוין קפא טוש"ע שם סי' ו' סעיף ח ט

מג ז ח מיי' פ"ז שם כ"ד

כתובתן מאתים דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ה מוכת עץ כתובתה מנה: **גמ'** אי זהו קטן ואי זו היא קטנה משום רבי יהודה בן חגרא אמרו ו קטן פחות מבן תשע שנים ויום אחד וקטנה פחותה מבת שלשה שנים ויום אחד ניחא גדול שבא על הקטנה הבתולין חוזרין קטן שבא על הגדולה אין הבתולין חוזרין אמר רבי אבין תיפתר שבא עליה שלא כדרכה אמר רבי יוסי ברבי אבין ואפילו תימא בכדרכה קטן ביאתו ביאה אבל אין בו כח ליגע בסימנין ותני כן מעשה שעיברה ובתוליה קיימין מתיבין לרבי מאיר בתולין אין כאן ותימר כתובתה מאתים אמר לון וכי בבתולין הדבר תלוי הרי בוגרת אין לה בתולים ג וכתובתה מאתים הרי בתולה מן הנישואין יש לה בתולים ד וכתובתה מנה מאי כדון בוגרת לא בטל חינה בתולה מן הנישואין בטל חינה מה פליגין במוכת עץ דר"מ אמר לא בטל חינה ורבנין אמרין בטל חינה (מה פליגין) ה בתולה הנבעלת מן הקטן ו וממי שאינו איש כשירה לכהונה תני ר' חלפתא בר שאול כשירה ז אפי' לכ"ג ר' ירמיה ור' אמי מקשי מה בינה לבין הנבעלת באצבע אילו הנבעלת באצבע שמא אינה פסולה לכהונה אמר ר' חגי תיפתר *שבא עליה שלא כדרכה בעא רבי חגי מיהדר ביה א"ל רבי אבא לא תהדור בך ולמה בעא רבי חגיי מיהדר ביה מן הדין דכתיב ויקרא כא ח והוא אשה בבתוליה יקח ט עד שתהא בתולה משני צדדיה ודכוות' ח"פ כד י בתולה ואיש לא ידעה בתולה מכדרכה ואיש לא ידעה שלא כדרכה אמר רבי יצחק בן אלעזר אפילו בידיה לא תבע בה שנאמר תהלים קכה כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים מה עבד לה רבי חגיי עד שלא יחזור בו פתר לה בהערייה ולמה לית רב יוסף פתר

קרבן העדה

לכתובתן מאתים. אם נשאו סתם ולא פירש לה כלום : **גמ'** ופריך הניחא גדול שבא על הקטנה. כתובתה מאתים שהרי בתולי' חוזרין אלא קטן שבא על הגדולה למה יהי' לה כתובה מאתים דהא מיהת אין בתולי' חוזרין ותהי' כמוכת עץ ולמה לא פליגי חכמי': תיפתר. תפרש שבא עליה הקטן שלא כדרכה ועדיין בתוליה קיימין: אבל אין בו כח. להסיר בתוליה : ותני כן. ותניא נמי הכי : מעשה שעיברה. גדולה מביאה קטן ועדיין היו בתוליה קיימין : מותבין לר"מ. הקשו חכמים לר"מ למה מוכת עץ כתובתה מאתים הלא אין כאן בתולים : א"ל ר"מ וכי בבתולי' הדבר תלוי שהרי בוגרת וכו'. אלא כל שאינה בעולה בתולה מיקרית וכתובת' מאתים : מאי כדון. היא גופא קשיא מ"ש בתולה מן הנישואין מבוגרת: ומשני בוגרת לא בטלה חינה. שעדיין לא היתה לאיש אחר משא"כ בתולה מן הנישואין נתבטל חינה: מה פליגין. כי פליגי ל"א במאי פליגי: ה"ג ורבנן אמרין בטל חינה בתולה וכו'. בתולה הנבעלת מן הקטן שהוא פסול לכהונה : וממי שאינו איש. היינו בהמה : כשרה לכהונה. אם לא הי' שם עדים והתראה כנבעלת לבהמה או שנבעלה באונס : ה"ג ר' יוסי ור' אמי וכו'. כן מוכח לקמן בשמעתין : שמא אינה פסולה לכהונה גדולה בתמי' דודאי פסולה לכה"ג שהרי אין בתוליה קיימין א"כ ה"ה לנבעלת מבהמה : תיפתר שבא. הבהמ' עליה שלא כדרכה שעדיין בתוליה קיימין ואלו בא עליה אדם שלא כדרכה פסולה לכה"ג כדמסיק בסמוך : בעא ר' חגיי מיהדר. אח"כ רצה ר"ח לחזור מתירוצו שתירץ שבא עליה שלא כדרכה : ופריך ולמה. רצה ר"ח לחזור בו : ומשני מן הדין. מדרשא דהאי קרא : עד שתהא בתולה משני צדדיה. מכדרכה ושלא כדרכה מיתורא דבי"ת קדריש שתהא בתולה מן ב' צדדים : ודכוותה. דרשינן מקרא דבתולה ואיש לא ידעה דכתיב גבי רבקה : אפי' בידי. שום בריה בעולם לא תבע בה לישאנה או לתשמיש ופליג אדר"ח דמפרש ואיש לא ידעה שלא ידע בה שום אדם : כי לא ינוח וכו'. אפי' מחשבת הרשע לא תהי' על גורל הצדיקים : ופריך מה עבד לה ר"ח. ביתורא דבי"ת דבבתוליה קודם שחזר בו והי' סובר דבעולה שלא כדרכה כשרה לכהן גדול : ומשני פתר לה בהערייה. לרבות שאם הערה בה אחר פסולה לכה"ג : ה"ג ולמה לית ר' יוסי פתר

פני משה

כתובתן מאתים. אם נשאו לאיש אח"כ לא אבדו בכך את כתובתן אם נשאו סתם ולא פירש לה כלום : והכמים אומרים מוכת עץ כתובתה מנה. והילכתא כוותייהו ואפי' לא הכיר בה כתובתה מנה ולא הוי מקח טעות : **גמ'** איזהו קטן וכו' פחות מבן ט' ויום אחד. דקטן לענין ביאה הוא ולא תימא קטן עד שיגדיל : ניחא גדול. וכן קטן שבא על הקטנה שאינו כלום הואיל והיא קטנה שהרי הבתולין חוזרין אלא קטן שבא על הגדולה אמאי נהי דביאתו לאו ביאה היא מ"מ הבתולין אינן חוזרין דלא גרע ממוכת עץ וקס"ד דבהסיר הבתולין מיירי : תיפתר שבא עליה שלא כדרכה. דבגדול כה"ג בעולה הויא וכתובתה מנה וקמ"ל דקטן אינו עושה אותה בעולה בשלא כדרכה : ואפי' תימא בכדרכה קטן ביאתו ביאה. כלו' דביאה מ"מ היא מיהו אין מוכת עץ בבשר מפני שאין בו כח ליגע בסימנין להיו' מסיר הבתולין : ותני כן. דמשכחת לה ביאה אע"פ שהבתולין קיימין מעשה שעיברה ובתוליה היו קיימין : מתיבין. חכמים לר"מ דאמר במתני' מוכת עץ כתובתה מאתים : בתולין אין כאן ותימר כתובתה מאתים. בתמיה : וכי בבתולין הדבר תלוי. כתובת מאתים או מנה : הרי בוגרת אין לה בתולים. שכלו בתוליה כדאמרינן לעיל בוגרת כחבית פתוחה היא ואפ"ה כתובתה מאתים : הרי בתולה מן הנשואין. דאע"פ שידעינן שלא נבעלה ויש לה בתולים וכתובתה מנה הרי דאין הדבר תלוי בבתולין : מאי כדון. והיא גופה מ"ט : בוגרת לא בטל חינה. האן של שם בתולה לא בטל ממנה דעדיין לא ניסאת והילכך כתובתה מאתים : בתולה מן הנשואין בטל חינה. שכבר נקראו שם נשואין עליה ובהא כ"ע מודים : מה פליגין. כי פליגי ר"מ וחכמים במוכת עץ ובהאי טעמא דר"מ סבר לא בטל חינה שלא ניסאת לשום אדם ורבנן אמרי בטל חינה דשאני מוכת עץ מבוגרת דהרי איתעביד בה מעשה : מה פליגין ל"ג וטעות המדפיס הוא אגב שיטפת תיבת חינה דלעיל : וממי שאינו איש. מבהמה כשירה לכהונה כדאמר בבבלי יבמות דף נ"ט דאין זנות לבהמה : אפילו לכ"ג. דכמוכת עץ בעלמא היא ומאן דשרי מוכת עץ לכ"ג שרי נמי בה : מקשי. על הא דתני רבי חלפתא דאפי' לכ"ג כשירה וכי מה בינה לבין הנבעל' באצבע שמיעכה בתוליה באצבע : שמא אינה פסולה לכהונה. גדולה הא לאו בתולה היא ולא יהא ביאת קטן או בהמה השיבא כנבעלת באצבע : תיפתר שבא עליה. קטן או בהמה שלא כדרכה ולפיכך אינה פוסלה לכ"ג : בעא. רצה רבי חגיי לחזור בו ממה שפירש דשלא כדרכה מיירי מטעמא דמפרש לקמיה וא"ל רבי אבא לא תחזור בך דרבי אבא לא ס"ל להאי דרשה דלקמיה דעל שלא כדרכה קאי אלא כר"מ ס"ל דאמר בפרק הבא על יבמתו דלמעט בוגרת אתיא כדדריש בבבלי שם אליביה בתולה אפי' מקצת בתולים משמע בתוליה עד דאיכא כל הבתולים בבתוליה דוקא כדרכה אבל שלא כדרכה אינה פסולה לכ"ג : מן הדין. מטעם זה המקרא חזר בו דכתיב בבתוליה יקח רבתה התורה עד שתהא בתולה משני צדדים ואם ביאת קטן ובהמה פוסלה בכדרכה פוסלה נמי שלא כדרכה דלאו בתולה מיקריא : ודכוותה. איידי דאיירי בבתולה משני צדדים מייתי לדרשה דהאי קרא כלומר דמצינו דהקפידה התורה אשלא כדרכה : בתולה. גבי רבקה כתיב ואיש לא ידעה מיותר הוא אלא בתולה מכדרכה ואיש לא ידעה אפי' שלא כדרכה : אפי' בידיה לא תבע בה. שום אדם מעולם כלומר בדרך שחוק וקלות ראש כדרך הנכרים לא הקלו ראש בה ע"ש שנאמר כי לא ינוח וגו' : מה עבד לה רבי חגיי. להאי ברייתא דר' חלפתא עד שלא יחזור בו ומוקי לה בשלא כדרכה והא קרא דבבתוליה קשיתיה והיאך ס"ד להכשיר בשלא כדרכה : פתר לה בהערייה. כלומר האי שלא כדרכה דהוי מוקי לה רבי חגיי להאי ברייתא לאו בביאה ממש שלא כדרכה אלא בהערא' דהוי ס"ד להלק בשלא כדרכה בין הערא' לגמר ביאה והיינו בקטן או בהמה דס"ל לאו הערייה היא וחזר בו דמאחר דמרבינן שלא כדרכה דשוה לכדרכה הה"ד בהערא' דלא חלק בין ביאה לביאה וכמו בהערא' כדרכה פסולה לכ"ג כן נמי בשלא כדרכה. א"נ י"ל דמקשי מה עבד לה רבי חגי עד שלא יחזור בו אלאחר חזרה וכולה בלשון תמיה היא וה"פ מה עבד לה רבי חגיי בהך ברייתא דרבי חלפתא. עד שלא יחזור בו בתמיה כלומר דעל כרחו הוא שלא יחזור בו מהאי אוקמתא דאל"כ במאי מיתפרשא הא דקאמר דכשרה לכהן גדול וע"ז משני דפתר לה בהערייה דס"ל דהערא' קטן ובהמה לאו הערא' היא ואינה כלום לפוסלה לכ"ג. ועיקר. והשתא פריכא שפיר הא דבתרה : ולמה לית רבי יוסי פתר

רידב"ז

וכס' נו"י ז"ל מחלק בין הני ב' תיבות ויתור מעונה וכתב דויתור קאי למעלה מבוס ויתור דנתרלית לו על כתובתה ובמקום מעונה מגי' דל"ל מעתה אשה שהיתה כתובתה פחותה ממאתים כו' ולפענ"ד כמו שכתבתי ודוק:

ניחא גדול שבא על הקטנה כו' קטן שבא על הגדולה אין הבתולין חוזרין אמר ר' אבין תיפתר שבא עלי' שלא כדרכה א"ר יוסי בר אבין ואפילו תימר כדרכה קטן ביאתו כו'. פי' דר"א ס"ל שבעולה כתובתה מנה וע"כ בקטן שבא בכדרכ' אע"ג דלא נגע בסימנין מ"מ חשוב' בעולה וכתובת' מנה וכן גדול שלא כדרכ' חשובה בעולה ובעולה כתובתה מנה ור' יוסי ס"ל דבעולה כתובתה מאתים אם יש לה בתולין דהעיקר תלוי בסימנין והילכך קטן אע"ג דביאתו ביאה כדרכה מ"מ כיון דלא נגע בסימנין כתובתה מאתים. ועי"ז יתבאר מה דגרסינן בסמוך:

בתולה הנבעלת מן הקטן וממי שאינו איש כשירה לכהונה תני ר"ח ב"ש כשירה אפילו לכה"ג ר"י ר"א מקשי מה בינה לבין הנבעלת באצבע אר"ח תיפתר שבא עלי' שלא כדרכה. דבגדול שלא כדרכה פסולה לכהונה אבל בקטן שלא כדרכה כשר דלא חשובה בעולה בקטן ע"י שלא כדרכה משא"כ בגדול חשובה בעולה שלא כדרכה ובעי ר"ח מיהדר בי' פי' דרצה לחזור מזה שאמר דבקטן ואינו איש אינו עושה בעולה שלא כדרכה אלא דאף קטן ואינו איש עושה בעולה שלא כדרכה א"ל ר' אבא לא תחזור כך ופריך הגמ' ולמה בעי ר"ח מיהדר בי' ולמה לא ס"ל באמת כמו שאמר דקטן ואינו איש אינו עושה בעולה שלא כדרכה ומנין לנו כל עיקר דשלא כדרכה הוי בעולה דס"ל לר"ח דכיון דשלא כדרכה הוי בעולה אין חילוק בין קטן לגדול מן הדין דכתיב והוא וגו' בבתולי' עד שתהא בתולה משני צדדין אם כן קשה לפי זה ודכוותי' בתולה ואיש לא ידעה בתולה מכדרכה ואיש לא ידעה שלא כדרכה. א"כ הוינן דקטן ואינו איש אינו עושה בעולה שלא כדרכה דהא איש כתיב [וכן איתא במדרש הייי שרה דדייקי מזה רבנן דמוכת עץ נקראת בתולה מדכתיב בתולה ואיש לא ידעה אלמא דבעינן ע"י איש אבל משאינו איש הוי בתולה עיי"ב] גבי שלא כדרכה ואיש לא ידעה אלמא בפירוש דלא הוי בעולם משלא

שנויי נוסחאות (ס"ו) קטן שבא על הגדורה נד"ו קטן שבא על הקטנה הבתולין הוזרין קטן שבא על הגדולה. (ס"ז) מה פליגין כ"ס בד"ו.

חדושי מהר"א גרייד

אפשר להיות שהמן שלקטו ביום אחד היה די לאם לארבעה ימים כגון שהיה ערב ר"ה ביום ד' והיה נריך המן להשאר להם עד יום ה' אחר הסעודה אכן הם באי העדים מן המנחה ולמעלה אשר אז גם למחר קודש היינו יום עב"ק. והקב"ה הסכים על ידם ולא הלך המן לא ביום ה' ולא ביום ו' כי ביו"ט לא ירד המן כמו שהובא בתוס' ביצה שם ועי' תוס' עירובין ל"ח ב' ד"ה ואין ותוס' פסחים קמ"ז ע"א ד"ה מה ואם כן היה נריך להיות המן בירד ביום ד' ערב ר"ה מוכן ליום ה' וליום ו' וליום ש"ק וזה הוא נס גדול והוא נ"טעם שהקב"ה מסכים לבית דין שבישראל וכנזכר במקומות הנ"ל אשר הבאנו בזה]:

חתם סופר

קטן ביאתו ביאה וכו'. מעשה שעיברה ובתוליה קיימין לפענ"ד פירושו דאין מוכת עץ בבשר דכל שאין מכנים מכה גדול ע"י מתיחת השרביט להוציא זרע ולהסית כחך וכל גופו מסייעו כחלים ביד גבור כל שאין הכח כל כך הם כניסת ונגיעת בשר בבשר הוא בנחת ואינו מחכך בגלדים להוציא הבתולים אם לא שמכוונה למעך באצבעה כהמר אבל אין לו כוונה לכך לא מש"ה אין מוכת עץ בבשר אפילו ע"י אצבע (כפירש"י נדה י' ע"ב) ד"ה שמעוותות אותה מכרסת ולא שפירש עושים אותה מוכת עץ אע"כ דאפילו ע"י אצבע אינה נעשית מוכת עץ ע"ה ע"י אברו של קטן שאין בו חיכוך ומתיחה השרביט כחך למטרה ומ"ש שאינו נוגע בסימנים אינו רוצה לומר אין כאן מגיע לחיכוך המוציא סמנים כיון שאין מוריע. ולהיות הדבר מתמיה איך לא תפתח הפתח עי"ז עכ"פ שהרי בתולה פתחה כהוס. עד שאפילו ריח היין איני כודף משם ואינו יכול לעבור בין בהריה. ואיך יעבור הזבר שם. ומייתי ראיה שהרי עוברה ועדיין היא בתולה ואפילו תימא באמבטי נתעברה עכ"פ טיפים בקליפה מאמבטי עברו דרך שם ויעלו עד לפתח הרחם ונכנסו לשם וע"כ אפשר הוא. והמל"מ לא הבין כן והאמת יורה דרכו:

קרבן העדה

פתר לה בהערייה. ולמה הקשה לעיל מה בינה לנבעלת באלבע דהוא צריכה לי'. דקמיבעי' לי' לרבי יוסי אי המערה בזכור ובבהמ' חייב הלכך מיבעי' לי' נמי במערה באשה אם היא פסולה לכה"ג: לא על הדא הוה ר' אמי מקשה. מה בינה לבין הנבעלת באלבע דודאי איכא לאוקמי בבא עליה שלא כדרכה וקרא בבתוליה אילטרך להעריי' שאוסרתה לכה"ג מפום בעולה:

פתר ליה בערייה אמר רבי מנא דהיא צריכה ליה *רבי יוסי בעא הערייה בזכור מהו הערייה בבהמה מהו כד שמע רבי ירמיה הדא דרבי חגיי אמר לא על הדא הוה רבי אמי מקשי:

הלכה ד מתני׳

א *בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנישואין כתובתן מנה ואין להן טַעֲנַת בתולים ב הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו או שנתגיירו או שנשתחררו יתירות על שלש שנים ויום אחד כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים: **גמ׳** *איזו היא בתולה מן הנשואין אמר רבי יוחנן כל שנכנסה לחופה ועידיה מעידין אותה שלא נבעלה אמר רבי יוסי הדא אמרה נשא אשה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין זה מקח טעות להפסיד' מכתובת מנה נשא אשה בחזקת שלא זינתה ונמצאת שזינתה אין זה מקח טעות להפסידה מכתובת מנה רבי לעזר שאל ג הבא על שפחה משוחררת מהו נישמעינה מן הדא *יכול הבא על שפחה ארמית יהא חייב תלמוד לומר ימהר ימהרנ׳ לו לאשה את שיש לו הוייה בה ד יצא שפחה או מי שאין לו הוייה בה מפני שאין לו בה הוייה הא אם יש לו הוייה בה יש לה קנס וכל שיש לה קנס יש לה כתובה אמר רבי יודן וכי בקנס הדבר תלוי הרי בוגר׳ ה אין לה קנס וכתובת׳ ו מאתים הרי *בתולה מן הנישואין יש לה קנס ז וכתובת׳ מנה אמר רבי זעירא קומי רבי מנא תיפתר בשנתגיירו או שנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד א"ל אם בשנתגיירו או שנשתחררו פחותות מבנות ג׳ שנים ויום א׳ כישראל הן ח *סומה ואיילוני׳ יש להן טענת בתולין סומכוס אומר משם רבי מאיר סומה אין לה טענת בתולים ומה טעמא דרבי מאיר אני אומר מצא ואיבד מה טעמא דרבנן יכולה היא לתופשו מה עבד לה רבי מאיר יכול הוא לדחותן ברוק *תני טענת בתולים עד שלשים יום דברי ר׳ מאיר וחכמים אומרים מיד מה אנן קיימין אם

קרבן העדה

הלכה ד מתני׳

בתולה. שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן הנשואין בגמ' מפרש לה אם חזרה ונשאת סתם כתובתה מנה דבחזקת בעולה קיימת משנכנסה לחופה: וחלוצה. איידי דמתני' קמא נקט דמכ"ש דאלמנה מן הנישואין דאין לה אלא מנה שמעינן לה הכא דמשום דהויא חלוצה בתר הכי לא יפה כחה: ואין להן טענת בתולים. אין יכול להפסידה אותה מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והיה מקחי מקח טעות: **גמ׳** איזו היא בתולה מן הנישואין. דהא מסתמא כשניסת אמרי' שנבעלה: הדא אמרה. זאת אומרת נשא אשה וכו' אין זה מקח טעות דהא ודאי בחזקת בתולה נשאה דסמך אעדים וקאמר אין יכול להפסיד כתובתה מנה הראויה לאלמנה מן הנישואין: וגנואת שזינתה וכו'. דומאלאת בעולה אפשר לפרש באונס: ה"ג הבא על שפחה משוחררת מנ"ל. שיש לה כתובה: נשמעינה מן הדא. תא שמע: יהא חייב. קנס באונס ומפתה: את שיש לו הויה בה. שקידושין תופסין בה: ה"ג יצא שפחה שאין לו הויה בה. וה"פ יצא שפחה שאין הקידושין תופסין בה כדתנן בקידושין פ' האומר: מפני שאין לו הויה בה. כלומר טעמא שפחה ארמית שאין לו בה הויה הוא דאין לה קנס הא שפחה משוחררת דיש לו הויה בה יש לה קנס וכיון שיש לה קנס יש לה כתובה דילפינן כתובה מאונס ומפתה כדאמרינן לעיל בפרקין: הרי בוגרת אין לה קנס. דנערה כתיב בפרשה ואפ"ה כתובתה מאתים ש"מ דלא ילפינן כתובתה מקנס. והו הרי בתולה וכו': תיפתר. הא דשאל ר"א שפחה משוחררת מנ"ל אפחותה מבת ג' שנים ויום אחד הוא דשאל ופשיט מקנס מדאית לה קנס ש"מ דבתולה דקרא בה נמי איירי: אם וכו' כישראל הן. ולזה לא צריך שום ראיה: אני אומר מצא. בתולי' ואיבד בידים והיא לא ראתה: יכולה היא לתופשו. שלא יאבד שלא תניח השמלה ותראנה להשושבינים: מה עבד לה ר"מ. כלומר מ"ט דר"מ דהא שפיר קאמרו רבנן: ומשני יכול הוא. לאבד הבתולי' ברוק שבפיו שלא יהו ניכרין אם הם מועטין כדאמרינן לעיל בתולים כל שהן: טענת בתולי'. להפסיד' כתובתה: (שהן) עד שלשים יום. יכול לטעון לא בעלתי עד עתה: מה נן קיימין. במאי עסקינן: אי

פני משה

פתר ליה בערייה גרסינן. כלומר דחזינן לרבי יוסי דמיבעיא ליה לקמן אם הערא בבהמה הערה הויא ולמה לא פשט ליה מהך ברייתא דלאו הערא מיקריא לענין לפסול לכהן גדול והה"ד לענין חיוב מיתה דמאי שנא: א"ר מנא דהיא צריכה ליה. כלומר מאי קושיא לרבי יוסי ספוקי מספקא ליה ולרבי חגיי מיפשט פשיטא ליה ורבי יוסי מוקי להאי ברייתא דר' הלפתא בשלא כדרכה וכרבי אבא ס"ל כדלעיל: המערה בזכור מהו. דאנן גמרינן הערא' מהיקשא דרבי יונה כדאמרינן ביבמות שם דהוקשו כל העריות לנדה וכתיב את מקורה הערה והנהו לא שייכא בהו מקור והילכך בעי אם הערא שייכא בהו: הערייה בבהמה. אם הערה את הבהמה או הבהמה הערה את האשה מהו אם שייכא שייכא או לא משום דאין דרך ביאה בכך: כד שמע רבי ירמיה הדא דרבי חגיי. אוקמתא זו האחרונה שפתר לה בהערא: אמר לא על הדא הוה רבי אמי מקשי. בתמיה כלומר דעדיין קושית רבי אמי במקומה עומדת שהרי בהערא הוא מסיר בתוליה והדרא קושיא לדוכתה מה בין זו לבין הנבעלת באצבע. הדין הוא פירושא דהך מילתא:

הלכה ד מתני׳

בתולה. שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן הנשואין כגון שנכנסה לחופה ומת בעלה ובחזקת שלא נבעלה היא: כתובתן מנה. אם נשאת לאחר סתם דבחזקת בעולה קיימא משנכנסה לחופה: ואין להן טענת בתולים. לא יכול להפסידה אותו מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והרי מקחי מקח טעות:

גמ׳ איזו היא בתולה מן הנשואין. דבחזקת שלא נבעלה היא וכתובתה מנה: ועידיה מעידין אותה שלא נבעלה. שיודעין שלא נסתרה עם בעלה ואשמעינן במתני' רבותא דאפילו הכי אינו יכול לטעון טענת בתולים ולומר מקח טעות הוא דאם אין ידוע בודאי שלא נבעלה לא איצטריך לאשמועינן דאינו יכול להפסידה מנה: הדא אמרה כו'. דהרי עדיה מעידין ובחזקת בתולה כנסה ואפילו הכי אין יכול לטעון מקח טעות ולהפסידה מנה הראוי לה: נשא אשה בחזקת שלא זינתה. שעדים מעידין לא וזה ידינו מידה ואפ"ה אינו יכול לטעון מקח טעות דאין הפטרופום לעריות וזה נלמד נמי מסיפא דמתני' הגיורת כו' דע"כ דונית דרישא איירי שיש לה עדים ובחזקת שלא זינתה כנסה ואפ"ה כתובת' מנה ואינו יכול להפסיד' דאלת"ה צריכא למימר דיש לה כתובה מנה דהרי סתם גיורת ושפחה בחזקת שזינתה הן ואדעתא דהכי כנסן: הבא על השפחה משוחררת מהו. לענין קנס ואע"ג דמתני' היא לקמן ריש פ"ג דאם נשתחררה פחותה מבת שלש יש לה קנס ויתירה על בת ג' אין לה קנס מבוס דהיכא למימר דהתם בסתמא מיירי והלכך ביתירה על בת ג' אין לה קנס דבחזקת שזנתה היא ובעולה הויא אבל הכא קא מיבעיא ליה לרבי לעזר בכה"ג דמתניתין דעדים מעידין שלא זנתה אם נסמוך על העדים לענין קנס: נשמעינה. לזה מן הדא ברייתא דשנינו לקמן ריש פ"ג: שפחה ארמית. שאינה משוחרר' יהא חייב קנס: יצא שפחה או מי שאין לו הוייה בה. נכרית דאין נה הוייה וקידושין בהן ולא שייכא בהו אישות: מפני שאין לה בה הוייה. טעמא דלית בה הווייה הא אם יש לו הווייה בה כגון שנשתחררה אע"פ שיתירה על בת ג' הואיל ומשומרת היא יש לה קנס: וכל שיש לה קנס יש לה כתובה. קושיא היא כלומר לטעמך דאמרת דשפחה משומרת יש לה קנס אע"פ שנשתחררה יתירה על בת ג' א"כ מעתה יהא לה כתובה מאתים דכל שיש לה קנס כו' ואמאי קתני במתני' כתובתה מנה: א"ר יודן כו'. הא לא קשיא מידי דאין ענין הכתובה תלוי בקנס דהרי בוגרת כו' כדלעיל הלכה א': הר"ז קומי ר' מנא. אדלעיל קמהדר דמההיא ברייתא ליכא למיפשט מידי תיפתר הא דדייקינן הא אם יש לו בה הווייה יש לה קנס בשנתגיירו או נשתחררו פחותות מבנות ג' ויום אחד דודאי בחזקת שלא נבעלו מקודם הן אבל בסתם שפחה משוחרר' לא סמכינן אפי' יש לה עדים שלא זנתה מטעמא דאמרן ואע"ג דכתובה יש לה אין הקנס תלוי בכתובה: כישראל הן. ולא הילטריך לן למידק מידי מהאי ברייתא דפשיטא דכבנות ישראל הן לענין קנס דאונס ומפתה כדקתני במתני' דהתם: סומה. פלוגתא דר"מ אמיר ורבנן נמי בבבלי דף ל"ו: והאיילונית. דוקא בשהכיר בה דאם לא הכיר בה מקח טעות היא ואין לה כלום: אני אומר מצא. לה בתולים ואיבד בידים והיא אינה מרגשת ולפיכך אינו יכול לטעון: יכולה היא לתופשו. להבחין הדם אגלה ותופשו בידיה שלאיאבד ומדלא עשתה כן יכול הוא לטעון: מה עביד לה ר"מ. להאי טעמא וקאמר דאעפ"כ אינה יכולה להזהר ממנו שיכול לדחותן ברוק ולא יוכר דם הבתולים: טענת בתולים. להפסידה כתובתה: עד שלשים יום. יכול הוא לטעון ולומר לא בעלתי עד עכשיו: מיד. כדמפרש ואזיל פלוגתייהו: אם

רידב"ז

משלא כדרכה אלא ע"י איש אבל לא משאינו איש וא"כ למה הדר ר"מ מההיא ע"ז משני א"ר יצחק בר לעזר אפילו בידי' וגו' המדרש אדם לא תבע בה שנאמר וגו' פי' דדרש ואיש לא ידעה דלא הכיר בה אדם כדי שלא לתובעה לקיים כי לא ינוח שבט הרשע וגו' א"כ האי ואיש לא ידעה הוא לזה הדרש ולא שמעת מני' דבעולה שלא כדרכה בעינן ע"י איש ז"א ופריך מה עביד לה ר"ח עד שלא יהזור בו פי' דמאי עביד ר"ה הירוץ אחר על הא דר"ח ב"ש עד שצריך לי' ר"ח למימר שלא יחזור בו דאיזה ברירה אחרת הי' לו להשיב על הברייתא דאם הי' מוקי הברייתא בכדרכה אין כאן תירוץ אחר ולא יכול לתרץ כמו שתירץ ר' יוסי לעיל גבי בתולין דאפילו תימר בכדרכה קטן ביאתו ביאה אבל אינו נוגע בסימנין בשלמא התם כיון דאינו נוגע בסימנין הוי בתולה ובעולה דרע לה דמי בתולים כתובתה מאתים אבל לכה"ג כיון דהוי בעולה אינה ראוי' לכה"ג ע"ז משני דהוי פתר לה בהעריי' דקטן אינו עושה בעולה בהעריי' ופריך ולמה לית ר'

עמודי ירושלים

הבא על שפחה משוחררת מהו כו' פ' פני משה ומראה הפנים. והפי' שכ' בשם הגדה יהושע הוא תמוה וכת"ש הפ"מ וגם פי' הפ"מ שהא פתוח מה פפי' האיבעיא לענין קנס ובאמת אינו ענין לכך דהכא דהא בענין כתובה עסקינן וגם לשון ר' יודן וכי בקנס הדבר תלוי משמע שהוא קושיא. ומצאתי פי' נחמד בכפתור ופרח פ"ז דהאיבעיא לענין כתובה רק הניכרא הוא שפחה משוחררת וסיפא דתנן בכתב שנפדים יתירה על בת ג' שנים ויום א' כתובתה מנה ומקשה הא היא משומרת מהו ופשיט דכיון שיש לה קנס כתובתה מאתים. ומקשה ר"י וכי קנס תלוי בכתובה ואמר ר"י שפסר האי ברייתא בפחות מבת ג' אבל לאחר ג' אפילו משומרת אין לה קנס' ואמר ר' מנא דלא אפשר דאם בפחותה מבת ג' ישראלית היא וזה נכון. (ועיי נדפס בגליון ירושלים רמז לזה) ורואיתי בכפתור ופרח גם שכ' דהיתה על הירושלמי דסובר דבתולה מן הנישואין יש לה קנס הא אנן נערה שנתארסה ונתגרשה פטן ולא מן הנישואין ע"ש. ויש ליישב דמאי דתנן שנתארסה היינו לרבותא דאע"פ שנתארסה מ"מ לר"י הגלילי אין לה קנס אבל לדידן אפי' בתולה מן הנישואין יש לה קנס. וע' בפני משה בפ"א ה"ב וכבן:

גליון אפרים

יצא שפחה נ"ל יצאת שפחה ארמית שאין לו הוייה בה כדלקמן רפ"ג דף מ"ו ע"ב:

אם בשבעל מיד אם בשלא בעל אפילו לאחר מיכן עד כמה אלא כן אנן קיימין בסתם רבי מאיר אומר חזקה אדם מעמיד עצמו שלשים יום ורבנין אמר אפילו יום אחד אין אדם מעמיד את עצמו רבי ירמיה בעא מהו שיהא נאמן לומר על דר' מאיר העמדתי עצמי שלשים יום כדי לעשות את הוולד שתוקי נישמעינ' מן הדא *היבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים יום מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואמר רבי לעזר דרבי מאיר היא ואמר רבי לעזר לא שנו אלא אצלה הא אצל צרתה לא כמה דתימר תמן לא הכל ממנה לחוב לצרתה וכא לא הכל ממנו לחוב לבנו:

הלכה ה מתני'

*האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שהוא מתייחד עמה אחד אלמנת ישראל ואחד אלמנת כהנים כתובתן מנה בית דין של כהנים היו גובין לבתולה ארבע מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים: **גמ'** *בראשונ' גזרו שמד ביהודה שכן מסורת להם מאבותם שיהודה הרג את עשו דכתיב ידך בעורף אויביך והיו הולכין ומשעבדין בהן ואונסין את בנותיהן וגזרו שיהא איסטרטיום בועל תחילה התקינו שיהא בעלה בא עליה עודה בבית אביה שמתוך שהיא יודעת שאימת בעלה עליה עוד היא נגררת מכל מקום אין סופה להיבעל מאיסטרטיום אנוסה היא ואנוסה מותרת לביתה כהנות מה היו עושות מטמינות היו ויטמינו אף בנות ישראל קול יוצא ומלכותא שמעה ואילין ואילין מתערבבין מה כימן היה להן קול מגרום בעיר משתה שם משתה שם אור הנר בברור חיל שבוע בן שבוע בן אע"פ שבטל השמד המנהג לא בטל *כלתו של רבי הושעיה נכנסה מעוברת תני ולאלמנה מאתים תני אחד אלמנת ישראל ואחד אלמנת כהנים

כסדר

פני משה

אם בשבעל. כלו' דידעינן שבעל: מיד. היה לו לטעון ומ"ט דרבי מאיר דאמר עד שלשים יום: אם בשלא בעל. דידעינן שלא נסתרה עמו: אפי' יכו'. לעולם יהא יכול לטעון לאחר שיבעול ומ"ט דרבנן: בסתם. שנסתרה עמו ולא ידעינן אם בעל דר"מ ס"ל כל ל' יום נאמן לומר לא בעלתי שחזקה אדם מעמיד עצמו שלשים יום מלבעול: על דר"מ. לדברי ר"מ אם אדם נאמן נמי לענין זה לומר לא בעלתי עד שלשים יום כדי לפסול את בנו שילדה לו בתוך שבעה חדשים מיום הנשואין ולעשותו שתוקי דהא לא ידעינן אבוה מנו או דילמא שאני התם לענין טענת בתולים דממונא הוא ונאמן הוא להפסידה ולהחזיק הממון שבידו אבל לעשות את הולד שתוקי לא: נשמעינה. לזה מן הדא דרבי לעזר לקמיה: היבמ' שאמרה בתוך שלשים יום. שכנסה היבם: לא נבעלתי. ליבם והוא אומר בעלתיך ודייך בגט: כופין אותו שיחלוץ לה. כדמוקי לה ביבמות פי"ג כגון שהגט יוצא מתחת ידה ונפסלה עליו ולפיכך אין אומרים לו לייבם וחליצה מיהא בעיא למשרייה לעלמא: דר"מ היא. מתני' כרבי מאיר אתייא דס"ל אדם מעמיד את עצמו שלשים יום ולפיכך בתוך שלשים היא נאמנת: ואמר רבי לעזר. עלה לא שנו דנאמנת אליבא דר"מ אלא אצלה דשווי' נפשה חתיכא דאיסורא: אבל אצל צרתה אינה נאמנת. שתאסור הצרה לשוק משום דעדיין לא פקעה זיקתה אלא דלענין הצרה אמרינן חזקה דמיד הוא בעל: כמה דתימר תמן. השתא הוא פשיט לה דכמו דאמרינן התם דאצל הצרה לא כל הימנה להוב לה ולפוסלה לשוק ואע"ג דלר"מ איכא למימר אדם מעמיד את עצמו: וכא. והכא נמי לענין לפסול את בנו מודה ר"מ דאינו נאמן דלא כל הימנו להוב לבנו ולא אמר ר"מ הכא דנאמן אלא לעצמו:

הלכה ה מתני' האוכל אצל חמיו ביהודה. שהיו נוהגין שם כשעושין סעודת אירוסין בבית אבי הכלה מתייחדין הארוס עם ארוסתו כדי שיהא לבו גס בה ולפיכך כשנשאת אח"כ אינו יכול לטעון טענת בתולים וטעמא שנהגו כך מפרש בגמרא: ואחד אלמנת כהנים. אלמנה בת כהן: היו גובין לבתולה. בת כהן כשנשאת לישראל וכדמפרש בגמרא:

גמ' בראשונה גזרו שמד ביהודה כלומר טעם המנהג שביהודה מפרש דמחמת הגזירה בא להם מנהג הזה כדמסיק: שיהא איסטרטיום. ההגמון יבעול תחילה לבתולה בשעת החופה: עוד היא נגררת. אחר בעלה ומשמטת עצמה מלהבעל לנכרי מתוך שהיא יודעת שאימת בעלה עליה ומקפיד על כך שבעלה עוד בבית אביה בתחילה א"נ נגדרת גרסינן שנודרת עצמה מלהפקיר לזנות: מכל מקום וכו'. דהרי על כרחה שתיבעל אח"כ להגמון ומאי הועילו בתקנתן: אנוסה היא. בעילת ההגמון ודאי אינה אוסרה על בעלה שהרי אנוסה היא אלא שהששו אם תיבעל להגמון תחילה שמא הגא נגררת אחריו ותיבעל לו מרצונה לפיכך התקינו שיהא הארוס בועל אותה תחילה שתהא נגרר' אחריו: כהנות מה היו עושות. מה תקנה לאשת כהן דאף אם נבעלות באונס נאסרו: מטמינות היו. הכהנות עצמן מהם: ויטמינו אף בנות ישראל. כיון שהיה יכולת בידם להשמט ולהטמין את עצמן למה להן שיפקירו עצמן אף בנות ישראל: קול יוצא כו'. אחר שכולן יטמינו עצמן ולא ימצאו להפיק ירצם ולקיים גזירתם יוודע הדבר למלכות ולבסוף יחפשו וימצאו ואלו ואלו יתערבבו הכהנות ג"כ ונאסרות לבעליהן ולפיכך מוטב שילא הדבר בהיתר ובתוך כך יגלגלו הכהנות: מה סימן להו. לידע שיש נישואין אצל יהודים ולבא: קול מגרום בעיר. קול רחיים של גרוסות שטוחנין הטים לסעודה הי' סימן להן משתה שם משתה שם: בברור חיל. שם מקום: שבוע הבן. מילה: אע"פ כו'. השתא מסיק לה דמזה נתפשט המנהג שמייחדין אותן ביהודה דלא בטל המנהג מהם וכן אירע מעשה בכלתו של ר' הושעיה שנכנסה לחופה מעוברת מהארוס שבא עליה עודה בבית אביה: תני ולאלמנה מאתים. אמתני' קאי דקאמר ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז ותני בברייתא דאף לאלמנה שלהן היו נוהגין שלכול לגבות לה מאתים: תני. אידך א' אלמנת ישראל וא' אלמנת כהנים

כסדר

קרבן העדה

אי בשבעל מיד. בלילה הראשונה מי איכא למ"ד שאם לא טען מיד כשמלא בב"ד שיהא נאמן דאין אדם רואה ושותק: ה"ג אם בשלא בעל אפילו לאחר כמה. ימים יותר משלשים כל שידעינן בודאי שלא בעל עד היום נאמן: אלא. הכא במאי עסקינן בסתם שנסתר' מיד ולא ידעינן אימתי בעל והוא אומר שהיום בעל התחלה ולא מלא בתולים וקסבר ר"מ עד שלשי' יום לאחר הנישואין נאמן דאדם יכול לעמוד על עצמו עד ל' יום מלבעול: ה"ג ורבנן אמרי אפי' יום אחד אין אדם מעמיד את עצמו. וכל שלא טען מיד לאחר הנישואין אינו נאמן: על דר"מ. לדברי ר"מ: כדי לעשות הולד שתוקי. ביבם איירי שאמר תוך שלשים יום לא בעלתי את היבמה ואח"כ הלך ממנה וידעינן בודאי שלא בעל והרי היא מעוברת מי אמרינן שהיבם נאמן והולד שתוקי כאלו נולד מיבמה לשוק או לא ומיהו ממזר לא הוי דהכל מודים ביבמה לשוק שאין הולד ממזר א"כ אפי' בשאר נשים מיבעי' לי' אם הבעל כהן נאמן לשתק בנה מדין כהונה: נישמעינה מן הדא. ת"ש ממתני' דיבמות ס"פ ב"ש: לא נבעלתי. ליבם אע"פ שכבר נתן לה גט כופין אותו לחלוץ לה דהיא נאמנת שלא בעלה דעד ל' יום מוקי איניש אנפשי': מבקשים ממנו שיחלוץ לה. דאיהו נאמן שאומר שנבעל' והיא לא משתריא בלא חליצה דהא שויא אנפש' חתיכה דאיסורא ובעי' חליצה: דר"מ היא. מתני' אתיא כר"מ ולא כחכמים דלדידהו אין הדבר תלוי בשלשים יום אלא בסתיר': לא שנו. דכופין ומבקשין ולריכה חליצה: אלא אצלה. לגבי יבמה עלמה: הא אצל צרתה לא. אם אמרה היבמה לאחר שכנסה לא נבעלתי אין צרתה נאסרת בשביל דיבורה של זו דכל כנוסה בחזקת בעולה לאלתר ואיהי דשויא אנפשה חתיכה דאיסורא: לא הכל ממנה. אין כל הנאמנות שלה לאסור צרתה: ה"ג וכא וכו' לחוב לבנה. והכא נמי לא הכל נאמנות שלו לאסור בנה:

הלכה ה מתני' האוכל אצל חמיו ביהודה. כשהיו עושים סעודת אירוסין בבית אבי הכלה ביהודה היו נוהגים שהארוס מתייחד עם ארוסתו כדי שיהא לבו גס בה לפיכך כשנישאת אח"כ אין לו טענת בתולין: אלמנת כהנים. אלמנת בת כהן: היו גובין לבתול'. בת כהן שנשאת לכהן: **גמ'** שכן מסורת. לאומות: איסטרטיים. הגמון: עוד היא נגררת. לעולם היא נגררת אחר בעלה שאין אשה מולא. קורת רוח אלא מבעלה הראשון: ופריך מ"מ. היא נבעלת מההגמון ומאי מהני שנגררת אחר בעלה מ"מ נאסרה לבעלה בבעילת ההגמון: ומשני אנוסה היא. כיון שנגררת אחר בעלה בעילת ההגמון באונס היא ואנוסה לישראל שריא: ופריך כהנות מה היו עושות. שהרי אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה: ומשני מטמינות היו. הכהנות שלא ירגישו בהן שנשואות הן: ופריך ויטמינו אף בנות ישראל. כלומר אשת ישראל שלא יבעלו להגמון דאע"ג דאנוס' לישראל שריא איסורא מיהא איכא אם אפשר להשמט דדמיא לרצון: ומשני קול יולא. אם יטמינו כולן מתפרסם הדבר שמטמינות וישמע המלך והכהנות וישראלות יהיו נבעלין להגמון לפיכך תפסו במועט שלא לאסור הכהנות: מה סימן היה להן. שיש כאן שמחה אחרי שהיו מטמינות: קול מגרום בעיר. של רחיים של גרוסות ידעו שמשת' נישואין שם: אור הנר. ביום או בלילה נרות הרבה: בברור חיל. שם מקום: ה"ג שבוע הבן. ברית מילה וקרי שבוע בן על שם שהוא לסוף שבוע: המנהג לא בטל. ועדיין מייחדין החתן עם הכלה קודם החופה ומדליקין נרות לשבוע הבן: נכנסה. לחופה כשהיתה מעוברת מהחתן שנתייחד עמה בבית חמיו: תני ולאלמנה. בת כהן כתבו מאתיים:

כסדר

רידב"ז

ר' יוסי פתר לה בהעריי' פי' בשלמא ר"ח אם פתר לה כדרכה גבי כה"ג לא יכול לשני כר"י דמוקי בכדרכה אך דאינו נוגע בסימנין גבי כתיבת מאתים אבל על ר' יוסי קשה למה לא מוקי גבי כתובת מאתים נ"כ אפילו תימא כדרכה רק דמיירי בהעריי' כמו ר"ח גבי כה"ג ע"ז משני דר' יוסי לטעמי' אזיל דר' יוסי מיבעי' לי' הערייי' בבהמה מהו ויש לספק שמא מועיל הערייי' וכדשמע ר' ירמי' הדא דר"ה אמר לא על הדא הוי ר"מ מקשה וע"כ מדמקשה ע"כ לא מוקי להברייתא בשלא כדרכה אלא אפילו בכדרכה נ"כ כשירה ורק דמקשה עלם וע"כ לפי פסק הלכה פסק הרמב"ם ז"ל דכשירה לכה"ג ודוה:

אמר

שנויי נוסחאות (פ"נ) ורבנין נד"ו ורבי. (ש"נ) ממנו נד"ו ממנה. לבנו מ"ו לבנה.

מערכת הערוך (סכ"ח) קול מגרום וכו' עד שבוע בן. בערך (פגך אור) „אור נר. בברור חיל שבוע דבן קול ריחים בבורני משתה שם" ומ"תי דבירושלמי כאן הוא להיפך ממה דאיתא בבבלי (סנהדרין ל"ב ע"ב) „אור נר בברור הי"ל משתה שם.

פירוש בימי השמד לא היו יכולין לעשות חופה ומילה בפרהסיא והיו עושין בצינעה וכל מי שהיו לו נרות דולקין באסקופה יודעין שבאותה חצר סעודת הכנסת כלה וקול ריחים מילה שם בחצר והכל נכנסין:

בן אריה

להם מאבותם שיהודה וכו'. נ"ב עי' ילקוט סוף פרשת ויחי (רמז קס"ב):

מסורת הש"ס: יבמות קיא ב; כתובות יב; ירושלמי גיטין פ"ז ה"ו; פ' הו' סנהדר' דף לב

עין משפט נר מצוה: נ; נא

כסדר הזה אמר רבי יוסי מסתברא בת כהן לישראל תגבה ששבטה גובה בת ישראל לכהן לא תגבה לא מסתייה דסליקא לכהונתא אלא דתימר תגבה אמר רבי מנא לא מסתברא דלא חליפין בת ישראל לכהן תגבה דסליקא לכהונתא ובת כהן לא תגבה דנחיתא מן כהונת' *אמר ר' יוסי ביר' בון אחת זו ואחת זו קנס קנסו בהן כדי שיהא אדם מידבק בשבטו ובמשפחתו:

הלכה ו מתני' *הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משאירסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא אירסתיך והיה מקחי מקח טעות רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרי' [א] נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין · אלא הרי היא בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו עד שתביא ראייה לדבריה:

גמ' רבי ירמיה בעי מעתה אין טענת בתולים לא כרבן גמליאל וכרבי אליעזר אלא כרבי יהושע וחזר ואמר יש טענת בתולים כרבן גמליאל וכר' אליעזר [ב] בשותקת ואפילו תימא במדברת באומרת מצא ואיבד ותהא נאמנת לית יכיל דאמר ר' אילא בשם ר' לעזר [ג] *מצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה הכא איתמר נאמנת והכא איתמר אינה נאמנת [ד] תמן שניהן מודין בשהפתח פתוח *תמן תנינן [ה] היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראייה רבי לעזר שאל לר' יוחנן מתניתא דרבן גמליאל ור' אליעזר דלא כרבי יהושע אמר ליה דברי הכל היא שנייא היא מומין שדרכן להוולד אמר רבי יוסי מקמא דנן חמיי רבנן מדמו מומין לבתולין אילין ילפין מן אילין ואילין ילפין מן אילין בתולים ממומין שאם בא עליה עודה בבית אביה צריך האב להביא ראייה מומין מבתולים שאם נולדו לה מומין ספק משנכנסה לרשותו ספק עד שלא תיכנס לרשותו הבעל

קרבן העדה

כסדר הזה. שיש לה מאתים: מסתברא. הא דתנן במתני' ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז: ששבטה גובה. שמפני כבוד שבטה שהן כהנים ראוי שתגבה ד' מאות זוז: לא מסתיי'. לא סגי דעלתה לכהונה ואיך תאמר שתגבה יותר מאלו נשאת לישראל: לא מסתבר'. אלא בהיפך: דסליקא לכהונת'. ועולת עמו: ובת כהן. לישראל לא תגב' דנחיתא מן כהונתא ואין לה חלק בכהונה עוד: אחת זו ואחת זו. בין בת כהן לישראל בין בת ישראל לכהן לא תגבה יותר ממאתים שקנס קנסו בהן חכמים שיהא כל אחד מדבק בשבטו ובמשפחתו:

הלכה ו מתני' ונסתחפ' שדך. מטר סוחף בא על שדך והפסידה כלומר מזלך גרם ותן לי כתובתי: והי' מקחי מקח טעות. ואין לך כתובה ממני: **גמ'** ר' ירמיה. פריך מעתה לר"ג ולר"א דהיא נאמנת א"כ לדידהו אין לטעון טענת בתולים ואיך יהיו כל המשניות שבפרקין דלא כוותייהו: וחזר. ר"י ואמר לעולם אף לר"ג ולר"א יש לטעון טענת בתולים בשותקת והיכ' מכחישתו שנבעלה לאחר: ואפי' תימר במדברת. כלומר אי נמי אפי' במכחישתו אפי' לר"ג ור"א הוא נאמן כגון שמכחישתו ואומרת שמצא בתולי' ואיבד אבל באומרת משארסתני נאנסתי או מוכת עץ אני היא נאמנת ובסמוך מפרש טעמא: ופריך ותהא נאמנת. במדברת דהא אית לה חזק' דגופא דבתולה נולדה וגם יש לה חזקת כשרות: ומשני לית יכיל. א"א לו' כן דתיהני לה חזקה זו דהא מיהת ס' סוטה היא וכדא"ר אילא בשם ר"ל: ופריך הכא. במתני' את אומר שנאמנת והכא בשותקת או במדברת שמצא ואיבד את אומר שאינה נאמנת מ"ש הכא ומ"ש הכא: ומשני תמן. במתני' דהכא שניהם מודים שפ"פ מצא ואין כאן הכחשה ומה שאומרת משארסתני נאנסתי או מוכת עץ אני דאיהי קים לה ואיהו לא קים ליה הו"ל ברי ושמא ברי עדיף לכך נאמנת אבל בשותקת או מכחישתו דטענתו ברי אינה נאמנת: תמן תנינן. לקמן פ' המדיר: ועודה בבית אביה. והארוס אינו רוצה לכנסה: האב. אם בא לתבוע כתובה מן האירוסי' מזה שממאן לקחתה צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין הלו ונסתחפ' שדהו: ה"ג מתני' דר' יהושע ודלא כר"ג ור"א. וכ"ה בבבלי פ' המדיר. וה"פ טעמא דמייתי האב ראיה איהו מהימן הא לא מייתי האב ראיה הבעל מהימן כר"י דמתני' דאמר לא מפיה אנו חיין ולא אמרי' הואיל וספק הוא בידינו העמד הגוף על חזקתו ובתולה נולדה ה"ה הכא לא מוקמינן הגוף על חזקתו שנולדה בלא מומין ודלא כר"ג ור"א דאמרי היא נאמנת ומעמידין הגוף על חזקתו: שנייא היא מומין. שאני מומין שדרך המומין לבוא באדם בכל שעה וכיון דשכיחי לבוא לא שייך בהו חזקה דגופה אבל בתולים אין דרכה להבעל לאחר חזקת גופה חזקה גדולה היא: אר"י. מרבני קדמאי ראינו שהן מדמין מומין לבתולין וילפי מומין ובתולין זה מזה וקשיא לר"י דאמר דלא דמיין: שאם בא עליה. הארוס או אינש אחרינא באונס: האב צריך להביא ראיה. שבא עליה הארוס או משנתארסה נאנסה כי היכי דבמומין עודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה: ספק משנכנסה וכו'. ועכשיו היא ברשות הבעל אע"פ שספק הוא שמא נולדו המומין ברשות האב אפ"ה על הבעל

פני משה

כסדר הזה שאין להן אלא מנה וכסתמא דמתניתין: מסתברא. הא דאמר ב"ד של כהנים גובין לבתולה כו' דוקא בת כהן לישראל תגבה: ששבטה גובה. כלומר מחמת מעלת שבטה הוא הגורם לה שתגב' ביותר אבל בת ישראל לכהן לא תגבה דלא די לה שעלתה למעלה זו שתנשא לכהן אלא דתאמר נמי שתגבה היא ביותר כתובה ממנו בתמיה: לא מסתברא דלא חליפין. לא מסתברא אלא איפכא דאחר מעלתה שעומדת עכשיו אנו הולכין ולפיכך בת ישראל לכהן תגבה שהרי נתעלתה במעלת כהונה: אבל בת כהן לישראל לא תגב' ביותר לפי שירדה ממעלת כהונה בנשואיה: אחת זו ואחת זו. גובין מפני שקנס קנסו בהן חכמים כדי שיהא אדם הולך להדבק בשבטו ובמשפחתו כהנת לכהן וישראלית לישראל ולפיכך קנסו להן בגביית הכתובה ביותר בין בת ישראל לכהן ובין בת כהן לישראל:

הלכה ו מתני' ונסתחפה שדהו. מטר סוחף בא על שדך והפסידו כלומר מזלך גרם ותן לי כתובתי: והיה מקחי מקח טעות. ואין לך כתובה כלל ממני: נאמנת. הוא לא דבטענת בתולים עצמן אין הכחשה שמודה היא לדבריו שלא מצא אלא שאומרת תחתיו נאנסתי נאמנת דמוקמינן לה אחזקתה ובתולה נולדה והשתא הוא דאי נבעלה אחר האירוסין וכדמפרשינן בגמרא: לא מפיה אנו חיין. והוקי ממונא בחזקת מריה: עד שלא תתארס. כלומר עד שלא נתארסה נבעלה והיה מקחו מקח טעות והלכה כר"ג ור"א:

גמ' מעתה אין טענת בתולים כר"ג ור"א. מי נימא לדידהו לעולם היא נאמנת ומעתה לא משכחת לה טענת בתולים אליבייהו אלא אליבא דר' יהושע במתני': וחזר. רבי ירמיה ופתח פיתחא לנפשיה ואמר דמשכחת לה טענת בתולים אפילו לר"ג ור"א והיינו בשותקת והיכ' טוענת כלום דהא הוא נאמן לטעון עליה ולהפסידה: ואפי' תימר. וקאמר סתמא דהש"ס דהא"ת במדברת נמי משכחת לה טענת בתולים באומרת מצא בתולים ואיבד בידים דהוא נאמן וכדמפרש טעמא לקמיה: ותהא נאמנת. בכה"ג שהוא היא טוענת ג"כ ברי ואומרת בתולה שלימה נבעלתי: לית יכיל. אין אתה יכול להאמינה דהא אמר ר"א לעיל דמצא פ"פ אסור לקיימה מספק שמא תחתיו זינתה ברצון וכיון שכן הא ניחוהו חכמים ג"כ לענין ממון להפסידה מכתובתה כיון שהוא טוען ברי פ"פ מצאתי: הכא איתמר נאמנת כו'. ופריך מאי שנא דבהכחשה דמתני' אמרי ר"ג ור"א שהיא נאמנת ומ"ש בטוענת מצא ואיבד דאמרינן אינה נאמנת: ומשני תמן. כלומר במתניתין: שניהן מודין שהפתח פתוח. שמודה לדבריו שפ"פ מצא אלא שהיא טוענת ברי משארסתני נאנסתי וטענתו אינה אלא שמא ולפיכך ברי שלה עדיף דהע"ג דקי"ל בעלמא ברי ושמא לא עדיף ברי שאני הכא דאיכא חזקה דגופה שהרי בתולה נולדה וכדפרישית במתני' וכן לענין איסורא לא נאסרה עליו דהא לא שווי' אנפשיה חתיכא דאיסורא אבל במכחישתו בפ"פ ואומרת בתולה שלימה נבעלתי אי נמי בשותקת איהו נאמן כיון בטענתו ברי שפ"פ מצא ועל כה"ג אמרינן לעיל חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכן לענין איסורא שאסור לקיימה דשווי' אנפשיה חתיכא דאיסורא: תמן תנינן. פרק המדיר: האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובתה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין הללו ונסתחפה שדהו וקתני התם בסיפא נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות: מתניתא דר"ג ור"א ודלא כרבי יהושע. דכר"ג ור"א אתיא שפיר כולה מתני' דס"ל דחזקה דגופא עדיפא כדאמרי הכא מהאי טעמא שהיא נאמנת והילכך בסיפא טעמא דמייתי הבעל ראיה שמתחילה היו בה מומין אלו הא לאו הכי האב מהימן דהעמד הגוף על חזקתו ובלא מומין נולדה ולא תיקשי ליה רישא דקתני האב צריך להביא ראיה הא לאו הכי הבעל מהימן ולא אזלינן בתר חזקה דגופ' דשאני התם דכאן נמצאו וכאן היו דכיון דבבית אביה נמצאו בה המומין איתרע חזקתה ואיכא למימר כאן היו קודם האירוסין אלא לרבי יהושע קשיא סיפא דמתני' דשמעינן מינה דאזלינן בתר חזקה דגופה וע"כ מתני' דלא כרבי יהושע דהרי קאמר הכא דאף משנכנסה לרשות הבעל הבעל מהימן לומר עד שלא אירסה נאנסה ולא אמרינן העמד גוף על חזקתו: ד"ה היא. מתני' דהתם דלא שייכא כלל לפלוגתייהו דר"ג ורבי יהושע דהכא: שנייא היא מומין שדרכן להוולד. כלומר דשאני התם דאין טענתם בברי ושמא כדמתני' דהכא אלא בשמא ושמא הוא לפי שדרכן של מומין להוולד ויש מומין שהיא עצמה אינה בקיאה בהן לידע מתי נולדו כריח הפה וכה"ג ולפיכך אמרינן התם דהולכין אחר המקום שנמצאו בה מומין ובין רישא ובין סיפא הכל מודים בה מטעמא דכאן נמצאו כאן היו: מקמא דנן. כלומר דר' יוסי פליג על רבי יוחנן דקאמר שאני מומין מבתולין ועל זה אמר מהדורות אגור לפנינו ראיתי דרבנן מדמו מומין לבתולין ולמדין אלו מאלו כדמפרש ואזיל: בתולים ממומין. ילפינן שאם בא עליה

פי' כלומר כמו דבמומין אמרינן אם נולד הספק ברשות האב האב צריך להביא ראיה כן נמי בבתולין שאם בא עליה עודה בבית אביה ונולד הספק ברשות האב הבעל מהימן ומתני' דקאמר ר"ג היא נאמנת טעמא משום דנולד הספק ברשות הבעל: מומין מבתולים שאם נולדו וכו'. כלומר וכן סיפא דהתם ילפינן מכאן כמו בבתולים דטעמא דהיא נאמנת מפני שנולד הספק ברשות הבעל וכן במומין שאם נכנסה לרשות הבעל ונולד הספק מתי נולדו בה מומין הללו הבעל

מסורת הש"ס

[א] פ"ש קידושין פ"ג ה"ד
[ב] כתובות יב ב
[ג] לעיל ה"ג
[ד] (המדיר ה"ט) כתובות עה

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פי"א מהלכות אישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סח ס"ט
נג ב שם ס"ו בהג"ה
נד ג מיי' פי"א מהל' אישות הל' יא סמ"ג לאוין קצא טוש"ע שם ס' וסי"ד וסי' סח ס"ז
נה ד מיי' פכ"ה מהלכות אישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קיז ס"ח

ציון ירושלים

תמן שניהם מודים. עיין תוס' מ"ש בזה ג"כ תוך מאוד ובו' בו"ח ג"ב חלק אה"ע סי' יב מ"ש בזה ואף בגם דבריו אינם נוחי' כ"כ ויש לי מקום עיון בזה אבל מ"מ מסתברא יותר כנ"ל ועיי"ש:

שנויי נוסחאות (פ"מ) תימא נ"ל תימר, (בב"מ) בתולים ממומין נ"ל מומין מבתולים. (בג"א) מומין מבתולים נ"ל בתולים ממומין.

עין משפט
נר מצוה

נו
א מיי' פכ"ה מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קיז ס"ח
נז
ב מיי' פי"א שם טוש"ע שם סי' סח ס"ט
נח
ג מיי' פט"ו מא"ב ה"א ופי"ח ה"ג יד סמ"ג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ו ס"ז

הבעל צריך להביא ראייה מן אילין בתולין ובתולין וכי בטלו לא בבית אביה בטלו ואת אמר הבעל צריך להביא ראייה וכא הבעל צריך להביא ראייה:

הלכה ז מתני' *היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרי' נאמנת ר' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראייה לדבריה:

גמ' אמר רבי לעזר דרבי מאיר היא דרבי מאיר אמר מוכת עץ כתובתה מאתים אמר רבי יוסי והוינן סברין מימר מה פליגין ר' מאיר ואילין רבנן בשכנסה בחזקת מוכת עץ אבל אם כנסה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עץ אף רבי מאיר מודי מן מה דתנינן היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את הדא אמרה אפילו כנסה בחזקת (מוכת עץ) בתולה ונמצאת מוכת עץ היא המחלוקת רבי ירמיה בשם רבי זעירא לא אמר כן אלא היא אומרת מוכת עץ אני וכתובתה מאתים והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ואין לך עלי כלום מה אנן קיימין אם בשכנסה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עץ אף רבי מאיר מודה אם בשכנסה בחזקת מוכת עץ ונמצאת מוכת עץ ניכר הוא בפתח פתוח בין בעץ בין באדם רבי הונא בשם רבי זעירא לא אמר כן אלא היא אומרת מוכת עץ אני כן אתניתי עמך והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את לא אתניתי עמך כלום:

הלכה ח מתני' *ראוה מדברת עם אחד מה טיבו של זה איש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ור' אליעזר אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראייה לדבריה: גמ'

פני משה

הבעל צריך להביא ראיה והיינו כר"ג וס"ל דמומין ובתולין שוין בדיניהם ולא כדרבי יוחנן דאמר שאני מומין מבתולין: ומתמה הש"ס מן אילין בתולין. אתה למד למומין ובתולין וכי בטלו לא בבית אביה בטלו בתמיה כלומר על כרחך דלא דמיא מומין לבתולין דהרי בתולין אף בשנכנסה לרשות הבעל לא בטלו אלא בבית אביה דהא הנושא את האשה קתני ומשמע תיכף שנשאה נולדה מחלוקת זו ביניהן וא"כ ע"כ בבית אביה נבעלה והיה לנו להאמין להבעל הואיל ונולד הספק ברשות האב ושמא עד שלא אירסה ומקחו מקח טעות: ואת אמר הבעל צריך להביא ראיה. ואפ"ה אמרת שהיא נאמנת דהבעל צריך להביא ראיה שעד שלא אירסה נאנסה וכל זמן שלא הביא ראיה מאמינין לדבריה: וכא הבעל צריך להביא ראיה. כלומר והכא נמי במומין נימא דהבעל צריך להביא ראיה אפי' ברישא דמתני' דנולד הספק ברשות האב ליהוי האב מהימן כמו בבתולין אלא ע"כ דלא דמו מומין לבתולין ושאני התם שדרכן של מומין להוולד כדשנינן מעיקרא:

הלכה ז מתני' היא אומרת מוכת עץ אני. בגמרא מפרש טענתייהו במאי: דרוסת איש. בעולת איש קודם שארסתיך: נאמנת. ולא הפסידה כתובתה מנה כחכמים דלעיל הלכה ג' ואפי' בלא הכיר בה:

גמ' דר"מ היא. מתני' דאמר לעיל מוכת עץ כתובתה מאתים וטענתייהו במאתים ומנה היא אומרת מוכת עץ אני וכתובתי מאתים ואע"פ שלא הכרת בי והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ואין לך אלא מנה וקסבר כנסה בחזק' בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה: והוינן סברין מימר. קודם שפירש לנו רבי לעזר טעמא דמתניתין היינו סבורים לומר דעד כאן פליגי ר"מ ורבנן לעיל במוכת עץ אי כתובתה מאתים או מנה בשכנסה בחזקת מוכת עץ שהכיר בה ונתרצה בכך ובהא קאמר רבי מאיר כתובתה מאתים: אבל אם כנסה בחזקת בתולה ונמצאת שהיא מוכת עץ אף ר"מ מודי בה שכתובתה מנה: מן מה דתנינן. אבל עכשיו ששנינו טענתייהו במתני' היא אומרת מוכת עץ וכו' ומוקמינן לה אליבא דרבי מאיר: מן הדא אמרה. מזה שמענו אפילו כנסה בחזקת בתולה גרסי' ונמצאת מוכת עץ היא המחלוקת. דאפילו בכה"ג אמר ר"מ כתובתה מאתים דאל"ה טענתייהו במאי דהא מתני' בשלא הכיר בה מיירי ומאי איכא בין טענה דידיה לטענה דידה דהרי אפי' דרוסת איש היא כתובתה מנה: לא אמר כן. דבשלא הכיר בה נמי מחלוקת אלא אם לא הכיר בה אף רבי מאיר מודה דכתובתה מנה ומוקי טענתייהו במתני' במאתים ולא כלום ולקמיה פריך הא מתני' בשלא הכיר בה היא: והוא אומר לא כי כו'. דקסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום דמקח טעות הוא: מה אנן קיימין. במאי עסקינן מתני' לרבי ירמיה דמוקי לה נמי כרבי מאיר וס"ל דדוקא בשהכיר בה מחלוקת אי הכי מתני' במאי מוקי לה: אם בשכנסה בחזקת בתולה כו'. כלומר כפשטה דמתניתין דאיירי בשלא הכיר בה: אף רבי מאיר מודה. דאין כתובתה אלא מנה כדמוקי רבי ירמיה פלוגתייהו ואם כן אמאי טוענת מאתים ועוד דטפי הוי ליה לאוקמי מתני' ככולי עלמא וטענתייהו במנה ולא כלום: אם בשכנסה בחזקת מוכת עץ ונמצאת מוכת עץ. כלומר שהכיר בה שהיה מוכה עץ והיא טוענת שנמצאת כן וכתובתה מאתים והוא טוען שלא נמצאת בחזקת שכנסה אלא דרוסת איש היא ואין לה כלום. והיותר נראה לגרוס ונמצאת שהיתה מוכת עץ כלומר לדבריו והיינו הך אלא דמתיישב טפי על הלשון: ניכר הוא בפ"פ בין בעץ בין באדם. בתמיה וכי היאך אפשר להבחין בפתח פתוח אם מחמת מוכת עץ היא או מחמת אדם ולא שייכא טענתו בהא: רבי הונא בשם ר"ז לא אמר כן. כרבי ירמיה דמוקי טענתייהו בהכחשה זו את זה במה שנמצאת עכשיו דא"כ קשיא לן כדמקשינן דבהאי גוונ' מוקמית לה למתני' אלא הכא במאי עסקינן בדאיכא הכחשה ביניהן בתנאי מעיקרא ולעולם מתני' כרבי מאיר וטענתייהו במאתים ולא כלום שהיא טוענת מוכת עץ אני וכן התניתי עמך ונתרצית בכך ויש לי מאתים שהרי הכרת בי והוא אומר כו' שלא התניתי עמך כלום ועכשיו אני טוען שמא דרוסת איש את ואין לך כלום דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה עליו כלום:

הלכה ח מתני' ראוה מדברת. פנויה שראינו אותה מדברת עם א' ובגמרא מפרש מדברת נבעלה ולישנא מעליא נקט: וכהן הוא. מיוחס: נאמנת. וכשירה לכהונה ולא מספקינן לה בנבעלה לפסול לה: גמ'

קרבן העדה

הבעל להביא ראיה דאמרינן כאן נמצא המום כאן היה ולא קודם לכן עד שיביא הבעל ראיה לדבריו: מן. הכך בתולין ילפינן שהרי היא אומרת שנאבדו בתולי' בבית אביה משנתארסה אפ"ה הואיל ונכנסה לרשות הבעל על הבעל להביא ראיה: ה"ג וכא על הבעל להביא ראיה. וה"פ גבי מומין נמי על הבעל להביא ראיה:

הלכה ז מתני' דרוסת איש. בעולת איש קודם שאירסתיך: נאמנת. ולא הפסידה כתובתה:

גמ' דר"מ היא. מתני' אתיא כר"מ דאמר לעיל דמוכת עץ כתובתה מאתים וטענתייהו במאתי' ולא כלום דהיא אומרת מוכת עץ אני ויש לי מאתים ואע"פ שלא הכרת בי והוא אומר דרוסת איש את ואין לך כלום וקסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה מקחו מקח טעות ואין לה כלום: והוינן סברין מימר. אי לאו דר"ל היינו סבורין לומר כי פליגי ר"מ ורבנן לעיל דוקא בשכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה שאין לה כלום: הדא אמרה וכו'. ש"מ אפי' כנסה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עץ נמי פליגי ר"מ ורבנן דאל"כ אלא אף ר"מ מודה דאין לה כלום מאי איכא בין טענה דידיה לטענה דידה במתני' הא לתרווייהו אין לה כלום. ומתני' ליכא לאוקמי בשכנסה בחזקת מוכת עץ כדאמרינן לקמן בסמוך: לא אמר כן. אלא מתני' כרבנן אתיא ופלוגתא דר"מ ורבנן בשהכיר בה שהיא מוכת עץ וטענתייהו להו במאתים ולא כלום אלא במנה ולא כלום כדמסיק בסמוך: ופריך מה אנן קיימין במאי עסקינן במתני': אף ר"מ מודה. דאין לה כלום: ניכר הוא בפ"פ בין בעץ בין באדם. בתמיה וכי ניכר הוא הפ"פ אם היא פתוחה מעץ או מאדם דהא פתיחת שניהם שוים ומאי מועיל טענתיה בדבר שאין להבחין: לא אמר כן. כדאר"י בשם ר"ז אלא ודאי טענתייהו במנה ולא כלום ובזה הם מחולקין שהיא אומרת הכרת בי שאני מוכת עץ שכך התניתי עמך והוא מכחישה שלא התנית כלום ודרוסת איש את דאי מוכת עץ את היה לך להתנות כן:

הלכה ח מתני' ראוה מדברת. בפנויה ומשום חששא דפסולין לנתין ולממזר וכיון שנבעלה לפסול פסלה מן הכהונה: וכהן הוא. מיוחס: נאמנת. וכשרה לכהונה ולא מספקינן לה שנבעלה לפסול לה:

גמ'

מסורת הש"ס
כתובות יג ע
ה"ג

רידב"ז

אמר ר"א דר"מ היא דר"מ אמר מוכ"ע כתובתה מאתים. דס"ל לר"א דבכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה ואי ס"ד דמוכ"ע אליבא דרבנן א"כ מאי נ"מ בין טענתה לטענתו אלא ע"כ דמוכ"ע לר"מ הוא דס"ל דכתובתה מאתים וע"ז אמר ר' יוסי והוינן סברין מימר מה פליגין ר"מ ואילין רבנן בשכנסה בחזקת מוכ"ע אבל אם כנסה בחזקת בתולה כו' מן מה דתנינן כו' הדא אמרה אפילו כנסה בחזקת בתולה כו' היא המחלוקת דהא ע"כ מיירי מתניתן בלא הכיר בה כדמסיק בסמוך וע"ז אמר ר' ירמי' בשם ר"ז לא אמר כן אלא היא אומרת מוכ"ע אני וכתובתה מנה [כן בדפוס קראקא] והוא אומר לה כי אלא כו' ואין לך עלי כלום. דס"ל כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה עליו כלום דא"ל דכנסה בחזקת בתולה כו' יש לה מנה דא"כ מה נ"מ בין טענותיהם דהא מוכ"ע נמי לכו"ע כתובתה מנה בשכנסה בחזקת בתולה כדמסיק ראי' לדבריו מה אנן קיימין אם בשכנסה בחזקת בתולה כו' אף ר"מ מודה ואם בשכנסה בחזק' מוכ"ע כו' ניכר הוא בפ"פ בין עץ לאדם בתמי' אע"כ מיירי מתניתן בשכנסה בחזקת בתולה כו' ואי ס"ד בשכנסה בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה א"כ אין נ"מ בין טענותיהם ע"ז אמר ר"ה בשם ר"ז לא אמר כן אלא היא אומרת מוכ"ע אני כן התניתי עמך א"כ ממתניתן אין ראי' דלעולם מיירי מתניתן בשהכיר בה ודקשיא לך ניכר בפ"פ בין עץ לאדם ז"א דמחולקין בזה גופה אם הכיר בה או לא א"כ אין ראי' ממתניתן לא לר' ירמי' ולא לר' יוסי. ונקוט כללא זה בידך דר' יוסי ס"ל דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה וע"כ מדייק ממתניתן דמתניתן ע"כ מיירי בשלא הכיר בה ומוכת מזה

שנויי נוסחאות (ש"ז) בחזקת מוכת עץ כ"כ בד"ו. ב עולה בד"ו ליתא.

גמ' מהו מדברת [א] נבעלת ולמה תנינן מדברת לשון נקי רבי אומר נקי רבי יעקב בר אחא בשם ר' יאשיה הלכה כרבן גמליאל וכרבי אליעזר משום שנים שרבו על אחד רבי יוסי בעי אם הלכה למה שנים ואם שנים למה הלכה מעתה אין יסבור רבי יוחנן כרבי יהושע אין הלכה כרבן גמליאל וכר' אליעזר אלא כרבי יהושע מאי כדון משום עדות שהאשה כשירה לה הוון בעיי מימר מה פליגין רבי יהושע ואילין רבנין במקום שרוב פסולין אבל במקום שרוב כשירין אף רבי יהושע מודי אתא רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן ור' אילא בשם רבי לעזר אפילו במקום שרוב כשירין היא המחלוקת סבר רבי יהושע הזנות רצה אחר הפסולים אמר רבי זעירא מתניתא אמרה אפילו כשירין מזנין דתני [ג] אפילו חסיד שבחסידים אין ממנין אותו אפיטרופוס על עריות:

הלכה ט מתני'

*היתה מעוברת אמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרי' [ג] נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת מעוברת מנתין וממזר עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' אמר רבי לעזר הכל מודין בוולד שהוא שתוקי ותני כן *במה דברים אמורים בעידות אשה גופה אבל בוולד הכל מודין שהוא שתוקי אמר ליה ר' יוחנן שתוקי סתם מצינו שתוקי כהן גדול היך עבידא [ד] *סיעה של כהנים עוברת ופירש אחד מהן ובעל הרי מצינו שתוקי כהן גדול אמר ליה רבי לעזר הרי [ה] אלמנת עיסה היא כשירה ובתה פסולה אמר ליה כדברי שהוא מכשיר בה מכשיר בבתה אמר רבי יעקב בר אחא לא אמר *כדברי מי שהוא מכשיר הא מכלל דאית חורן פוסל מני מכשיר רבי מאיר מני פוסל רבנן דתני *אי זו היא עיסה כשירה [י] כל שאין בה לא חלל ולא ממזר ולא נתין רבי מאיר אומר כל שאין בה אחת מכל אילו בתה כשירה לכהונה אבל משפחה

קרבן העדה

גמ' לשון נקי ר' אומר. במתני' כדכתיב אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און אלמא דנקיט תשמיש בלשון אכילה: ה"ג ר' אומר ול"ג נקי: משום שנים שרבו על אחד. כלומר לעולם הלכתא כרבים נגד היחיד ור' יהושע יחיד לגבי ר"ג ור"א: בעי. פריך אם הלכה שקיבל מרבו דהלכה כר"ג ור"א למה ליה למימר בה טעמא מפני שהם רבים: ואם שנים. מטעם שהם רבים הוא סובר דהלכתא כוותייהו: למה הלכה. מנא ליה דהלכתא כוותייהו: מעתה אין יסבור רבי יוחנן כר' יהושע אין הלכה כר"ג ור"א אלא כר"י. אם נאמר דמודה רבי יהושע בנאנסה א"ב הא דתנן בסיפ' א"ר יוסי מעשה בתינוק' וכו' אר"י וכו' דניסת לכהונ' אתיא כר' יהושע דלרבנן מאי איריי' נאנסה אפי' לא נאנסה כמי נאמנת ואיך קאמרת דהלכ' כר"ג ור"א מפני שהם רבי' הא הכא כמי תרי ר' יהושע ורבי יוסי: מאי כדון. מ"ט דר"ג ור"א שהיא נאמנת א"נ מ"ט הלכתא כר"ג ור"א: משום עדות שהאש' כשרה. לה דעל היוחסין אף הנשי' נאמנות הלכך אף היא עצמה נאמנת: הוון בעיי מימר. סברוהו לומר: מה פליגין. כי פליגי ר"י ור"ג ור"א במקום שרוב פסולין וקסברי ר"ג ור"א העמוד אשה על חזקתה ור"י סבר כיון דאיכא רוב נגד חזקה אינה נאמנת: אפי' במקום שרוב כשרים. נמי פליגי דקסבר ר"י הפסולים רגיש אחר הזנות: מתניתא. ברייתא פליג על ר' יוחנן ואומרת דזנות תלינן בכשרים כמו בפסולים: אין ממנין אותו אפטרופוס על העריות. דחיישינן לזנות:

הלכה ט מתני' היתה מעוברת וכו'. איצטרך להודיעך כחו *דרשב"ג דמכשיר אפי' בבתה: גמ' הכל מודין שהולד שתוקי. ופסול לכהונה דאיהי אית לה חזקה דכשרות בתה לית לה חזקה דכשרות: ותני כן. ותניא נמי הכי: בד"א. דנאמנת לר"ג: בעדות אשה גופה כלומר להכשיר את עצמה לכהונה ולא מחזקינן לה בנבעלה לפסול: שתוקי סתם. תניא בברייתא ואין הכוונה שיהא הוולד פסול לכהונה שהרי מצינו שתוקי שהוא כהן הגדול אלא שתיקי שמשתקין אותו מנכסי אביו אפי' אם תפס נכסי האיש שאמרה אמו שממנו מעוברת לאחר שנות מוציאין מידו: היך עבידא. היכי דמי שיהא שתוקי וראוי לכה"ג: סיעה. חבורה של כהנים שהיו עוברין בדרך ופירש אחד מהן ובעל אשה ולא ידעינן אבוה מני אפ"ה כשר הולד לכהונה דהא ודאי אביו כהן הוא: הרי אלמנת עיסה. משפחה שנטמע בה ספק חלל ובאה אשה אחת ונשאת לאחד מאותה המשפחה ומת הרי היא ספק אשת ספק חלל: עיסה. לשון דבר המעורבב: הרי היא כשרה. דה"ל חזקת כשרות ובתה פסולה דלא ה"ל חזקת כשרות: א"ל כדברי המכשיר בה. באלמנת עיסה מכשיר נמי בבת' דחזקתה דאמר מהני נמי לבתה: לא אר"י אלא כדברי מי שמכשיר וכו'. מכלל דאיכא אחרינא דפליג וסובר דאלמנת עיסה כשרה ובתה פסולה: ומשני מני מכשיר. בבת אלמנת עיסה ר"מ וכו': איזהו עיסה. שהעידו ר"י וריב"ב בעדיות פ"ח על אלמנת עיסה שהיא כשרה וקאמר איזו עיסה שהיא כשרה: ה"ג כל שאין בה לא ממזר ולא נתין ולא עבדי מלכים וכן הוא גירס' תו' בבבלי דף י"ד. וה"פ כל שאין בעירובי ספיקותיה אחד מאלו ספיקות אלא ספק חלל. ועבדי מלכים שהיו עשירים ובעלי זרוע ונשאו להם בנות ישראל: כל שאין בה אחת מכל אלו. ספיקות רק ספק חלל אף בתה כשרה לכהונה: אבל משפחה

פני משה

גמ' רבי אומר נקי. כלומר רבי תני במתני' לשון נקי כדכתיב אכלה ומחתה פיה אלמא נקט תשמיש בלשון אכילה: משום שנים שרבו על אחד. דהוו ר"ג ור"א תרי לגבי חד: אם הלכה. אם רבי יאשיה מקובל הוא דהלכה כן למה ליה למימר משום שהן שנים: ואם שנים. ואם דטעמו משום שהם שנים למה לי' למימר הלכה פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים: מעתה אין יסבור כו'. ותו קשיא לדבריו דהלכתא כוותייהו משום דהוו תרי ומעתה אם יסבור רבי יוחנן כרבי יהושע. ונקט רבי יוחנן משום דהוא מארי' דהאי תלמודא כלומר אם יסבור עוד א' כרבי יהושע תימא דאין הלכה כר"ג ור"א אלא כר"י הא אכתי תרי לגבי תרי נינהו אלא ע"כ דבלאו הכי הלכה כן דנאמנ' כדמפרש ואזיל: מאי כדון. מ"ט דנאמנת: משום. דזו עדות שהאשה כשירה לה שהאמינו הכמים אותה לומר לכשר נבעלתי דסבר ר"ג אשה בודק' אחר הכשירים ומזנה: הוון בעיי מימר. בני הישיבה דבמה פליגי רבי יהושע עם ר"ג ור"א במקום שרוב פסולין בעיר שרוב עכומ"ז מצויין או שאר הפוסלין אשה לכהונה בביאתם דבזה פליג רבי יהושע שאינה נאמנ' אבל ברוב כשירים אפי' רבי יהושע מודה דאזלינן בתר רובא: אתא ר' יעקב. ואמר בשם רבי לעזר דאפי' ברוב כשירים פליג רבי יהושע כדמפרש טעמא דסבר בזנות הולין בפסולין דמסתמא הם המזנין: מתניתא. ברייתא אמרה דלא כרבי יהושע דאפילו כשירים מצינו שמזנין שאין אפוטרופוס לעריות והלכך מסתמא לא תלינן דוקא בפסולין:

הלכה ט מתני' היה' מעוברת. קתני סיפא דאפילו בבתה מכשיר ר"ג ואע"ג דלית לה חזקת כשרות: נאמנת. וכשירה לכהונה היא ובתה והלכה כר"ג בכל הני בבי דמתני' ומיהו לכתחילה לא תנשא לכהן כדמפרשינן בגמרא: גמ' הכל מודים בולד שהוא שתוקי. דאפי' ר"ג לא מכשיר אלא בה אבל הולד שתוקי ופסול הוא והניא בברייתא כן: בעדות אשה גופה. לעצמה הוא דנאמנת לומר לכשר נבעלתי ומותרת לכהן: א"ל ר"י. מדברי הברייתא אין ראיה דשתוקי סתם קאמר ולא שתוקי פסול אלא שתוקי וכשר הוא דהרי מצינו שתוקי כהן גדול כלומר דכהן ודאי הוא ושתוקי מדין כהונה לבד הוא אבל כשר ליוחסין כדמפרש ואזיל: סיעה. חבורה של כהנים ופירש אחד מהן ואין ידוע איזה הוא: הרי מצינו שתוקי כ"ג. כלומר הולד שתוקי במקצת הוא ואע"פ שברור לנו שמכהן כשר בא משתקין אותו מדין כהונה שלא יעבוד עבודה ולא יאכל בתרומה דכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו מי שזרעו מיוחס אחריו אבל ליוחסין כשר הוא ואם נקבה היא תינשא לכהונה ואם זכר הוא נשא והלכתא כשירה לכהונה: הרי אלמנת עיסה. משפחה שנתערב בה כספק ה.ל ואשה שנשאת לא' מאותה המשפחה ומת בעלה היא קרוי' אלמנת עיסה כמו עיסה זו שהיא נילושה ומעורבת כך האשה זאת מעורבת בספיקות ספק אם בעלה היה זה הספק חלל ואת"ל היה שמא אינו חלל באמת והוי ס"ס ולפיכך כשירה לכהונה כדתנן פ"ח דעדיות: ובתה פסולה. משום דלא היה לה חזקת כשרות וה"נ במתני' אע"פ שהיא נאמנת על עצמה הולד שתוקי ופסול: אמר ליה. רבי יוחנן דמהתם נמי אין ראיה דאין ה"נ לדברי שהוא מכשיר בה מכשיר נמי בבתה אע"ג דלית לה חזקת כשרות דפלוגתא היא לקמן: לא אמר כדברי מי שהוא מכשיר. אלא כדברי שהוא מכשיר הא מכלל דאיכא למ"ד שהוא פוסל לבתה אבל בה הכל מודים שהיא כשירה כלומר דאי הוי קאמר כדברי מי שהוא מכשיר בה וכו' הוי ש"מ דאפילו בה איכא פלוגתא ולדברי מי שהוא מכשיר בה מכשיר נמי בבתה קאמר אבל השתא ה"ק כדברי שהוא מכשיר בה ובבתה ולא כדברי שאינו מכשיר אלא בה וכדמפרש ואזיל דפלוגתא דרבי מאיר ורבנן בבתה היא: ה"ג היזו היא עיסה כשירה כל שאין בה ממזר ולא נתין ולא עבדי מלכים. כלומר שאין בה לא ספק ממזרות ונתינו' ולא ספק עבדי מלכים משום עבדי שלמה שהיו בעלי זרוע ונשאו להם בנות ישראל וכגון זרעו של הורדוס ואין בה אלא ספק חלל גבדו זו היא עיסה שהעידו בה שהיא כשירה: בתה. אפי' בתה כשירה לכהונה: אבל משפחה

עין משפט נר מצוה

נח
א מיי' פט"ו מה"ב הי"ד ופי"ח הי"ג יד סמ"ג לאוין קכה טוב"ע א"ע סי' ו ס"ו

נט
ב מיי' פכ"ב שם הט"ו טוש"ע שם סי' כב סט"ו

ס
ג מיי' פט"ו שם הי"א ופי"ח הי"ג יד סמ"ג לאוין קכה טוב"ע שם סי' ו ס"ו

סא
ד מיי' פ"כ מה"ב ה"כ טוש"ע אה"ע ס' ג ס"ע

סב
ה ו מיי' פי"ט שם הכ"ג טוש"ע אה"ע סי' ב ס"ה

מסורת הש"ס

כתובות יג א
שם ב
יבמות ק ב
בד"ה הגי' הלא כדברי
כתובות יד תוספ' קידושין פ"ה ירושלמי קידושין פ"ד ה"ד ועי' הו' כתובות יד א ד"ה אלמנה צ"ל דר"ג

רידב"ז

מזה דאף בכנסה בחזקת בתולה ונמצאת מוכ"ע ג"כ לר"מ כתובתה מאתים. ולר' ירמי' דס"ל כנכה בחזקת בתולה ונמצאת מוכ"ע כתובתה מנה לר"מ מדייק ממתניתין:

גליון אפרים

קרבן העדה ד"ה ור' יוסי צריך לומר ור' יוחנן (בן מרי):

חתם סופר

ר' יעקב בר אחא בשם ר' יאשיה הלכה כר"ג וכו'. פי' בהקשה מה הוצרך לומר טעם ההלכה משום שנים שרבו על האחד היינו ר"ג ור"א נגד ר"י ליתא סתם הלכה כר"ג ור"א ומתרץ ר' יוסי דאם יסבור ר' יוחנן כר' יהושע הו אין הלכה כר"ג ור"א דה"ל תרי במקום תרי ור' יוחנן רוצה לומר ר' יוחנן בן ברוקה דתימקא ומספקא ליה אי אתיא כר' יהושע או אפילו כר"ג וכפלוגת רש"י ותוס' בכתובות י"ד ע"ב. ובפני משה פי' פירוש רחוק ודחוק:

עין משפט נר מצוה

סג
א ב מיי׳ פט״ו מה׳ א״ב ה״א יב טוש״ע אה״ע סי׳ ו ס״ה

מסורת הש״ס

משפחה שנשתקע בה פסול רבי מאיר אומר בודק עד ארבע אימהות ומשיא וחכמים אומרים בודק לעולם רבי ירמיה בשם רבי זעירא לא אמר כן אלא רבי לעזר שאל לרבי יוחנן אלמנת עיסה מה היא אמר ליה כשירה בתה מה היא א״ל כדברי מי שהוא מכשיר בה מכשיר בבתה הוון בעי מימר על דעתיה דרבי לעזר שתוקי פסול על דעתיה דרבי יוחנן שתוקי כשר אף רבי יוחנן אית ליה שתוקי פסול בשיטתו השיבו בשיטתך שאת אומר אף שתוקי סתם מצינו שתוקי כהן גדול היך עבידא סיעה של כהנים עוברת ופירש אחד מהן ובעל הרי מצינו שתוקי כהן גדול מילתא דרבי זירא אמר שתוקי כשר ר׳ זעירא בעא קומי רבי יוסי אף לעניין משפחה כן אמר ליה כן אמר רבי שמעון בן לקיש תמן תנינן לעניין משפחה ברם הכא לענין קדשי הגבול מילתא דרבי שמואל בר יצחק שתוקי פסול רבי שמואל בר רב יצחק בעא מעתה אין שתוקי כרבן גמליאל וכרבי אליעזר אלא כרבי יהושע חזר ואמר יש שתוקי כרבן גמליאל וכרבי אליעזר ה בשותקת ואפילו תימר במדברת באומרת ׳ איני יודעת :

הלכה י מתני׳ *אמר ר׳ יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה אמר רבי יוחנן בן נורי אם רוב העיר משיאין לכהונה הרי זו תינשא לכהונה :

גמ׳ רב יהודה בשם רב כהן קרונה של ציפורין הוה עובדא ר׳ ירמיה ר׳ חמא בר עוקבא תריהון אמרי בשם רבי חנינה בשם רבי ינִיי מודה

כתובות י״ג

פני משה

משפחה שנשתקע בה פסול. שקרא עליה עירער פסול: בודק עד ארבע אמהית. כדתנן פרק עשרה יוחסין הנושא אשה כהנת צריך לבדוק בארבע אמהות שהן שמנה כדקחשיב התם: בודק לעולם. עד שיתוודע כשרותן הואיל וקרא עליה עירער: לא אמר כן. דפשיטא ליה לרבי לעזר שהיא כשירה ובתה פסולה והציא ראיה לדבריו מאלמנת עיסה אלא דרך שאלה קאמר ליה לר״י: הוון. בני הישיבה בעי מימר דפליגי בזה רבי לעזר ור״י לפיל דע״ד דרבי לעזר ס״ל במתני׳ הולד שתוקי ופסול כדמדייק מהברייתא ור״י ס״ל דשתוקי כשר הוא ודהי לה הש״ס דאף ר״י אית ליה שתוקי ופסול הוא אלא בשיטתו השיבו דמהאי ברייתא לא מציה למידק הכי: אף שתוקי סתם. כלו׳ אפי׳ סתם שתוקי דקאמר את אומר דפסול הוא ולא היא דמצינו וכו׳: מילתא דר״ז. מתשובה שהשיב לו רבי יוסי שמעינן דשתוקי כשר מפרש להאי ברייתא דלעיל: אף לענין משפחה. אם לענין יוחסין נמי הולד שתוקי הוא: תמן תנינן. בעשרה יוחסין דקאמר איזו שתוקי כל שאינו מכיר אביו כו׳ דשם היא לענין משפחה נמי שתוקי הוא אבל הכא לענין קדשי הגבול הוא שתוקי כלומר אם כהן הוא משתקין אותו מדין כהונ׳ ומתרומ׳ אבל לא ליוחסין וכר״י דלעיל: מילתא דרבי שמואל. ס״ל דיש שתוקי פסול אפי׳ ליוחסין: מעתה אין שתוקי כר״ג ור״א. בתמיה דלעולם תהא נאמנת לומר לכשר נבעלתי : בשותקת ואפ״ת במדברת. כלומר דאה״נ אם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת ולדידהו מצינו שתוקי אם שותקת או דקאמר׳ איני יודעת אם כשר או פסול הוא דאז הולד שתוקי וכאבא שאול בעשרה יוחסין דהיה קורא לשתוקי בדוקי שבודקין את אמו ואם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת וש״מ דלרבי שמואל בר רב יצחק יש שתוקי ופסול בשותקת או באיני יודעת :

הלכה י מתני׳ מן העין. מן המעיין: אם רוב העיר. כשרין להשיא בנותיהן ואלמנותיהן לכהונה שאין רוב מן העיר מן הפוסלין אשה לכהונה בביאתן אף זו תינשא לכהונה :

גמ׳ קרונה של ציפורין הוה עובדא. ביום השוק שסיעות ושיירות ממקום אחר באו לשם היה המעשה והילכך הכשיר אותה לכהונה לכתחילה משום דאיכא תרי רובי רוב הסיעה ורוב העיר:
מודה

קרבן העדה

משפחה שנשתקע בה פסול. ודאי: בודק עד ד׳ אמהות. שהן שמנה וכדתנן במתני׳ פרק ד׳ דקידושין ואחר כך מותר להשיאה: בודק לעולם. אפי׳ לא יצא על המשפחה שום שמץ פסול אי נמי לעולם הוא בודק עד לאותן שהיו בזמן שנשתקע הפסול במשפחתן והראשון נראה: לא אמר כן. דר״ל השיב על דברי ר״י אלא ר״ל שאל לר״י: הוון בעי מימר. סברוהו למימר ר״א סובר סתם שתוקי פסול וכיון דתניא בד״א בעדות אשה גופה אבל בוולד הכל מודין שהוא שתוקי והיינו שתוקי ופסול דלית ליה לוולד חזקת כשרות א״כ אף בת אלמנת עיסה פסולה שלא העידו ר״י וריב״ב אלא על האלמנה שהיה לה חזקת כשרות אבל לא על הבת לכך שאל לר״י בתה מהו: ע״ד דר״י אית ליה שתוקי כשר. א״כ הך ברייתא לא פליגא אדר״מ דמכשיר בבתה דשתוקי דתני היינו שתוקי וכשר: אף ר״י וכו׳. כלו׳ חזרו ואמרו דיש לומר דאף ר״י סבר שתוקי פסול והא דהשיב דאף בתה כשרה כדברי המכשיר היינו לפי שיטתו דר״א דרוצה להביא ראיה מהך ברייתא השיבו דאיכא למימר דשתוקי וכשר קאמר התנא: היך עבידא. היכי דמי: מילתא דר״ז אמר. מדברי ר״ז דבסמוך מוכח דקסבר שתוקי דברייתא כשר: אף לענין משפחה כן. אם בא כשר לישא אשה נאמנת לומר שהיא כשרה לכהונה: תמן תנינן. בקידושין פ״ד הנושא אשה כהנת צריך לבדוק ד׳ אמהות ש״מ דאינה נאמנת: ברם הכא. אבל כאן דאמרינן דנאמנת לומר מאיש פלוני וכהן הייתו להאכיל את בנה בקדשי גבול דהיינו תרומות ומעשרות ש״מ דשתוקי דתני שתוקי וכשר דאי פסול איך יהא מותר בקדשי גבול: מילתא דרשב״י. מדברי רשב״י שמעינן דקסבר סתם שתוקי פסול: בעא. פריך מעתה לר״ג ור״א דקסברי דהיא נאמנת אין וולד שתוקי לעולם וכל מקום דתנן שתוקי במתני׳ ובברייתות היינו לר׳ יהושע: חזר. רשב״י ושני לעצמו דודאי אף לר״ג ור״א יש וולד שהוא שתוקי ופסול כגון שהאם שותקת כשאמרו לה שמא לפסול נבעלה : ואפי׳. נאמר במדבר׳ ומשיבה איכא למצוא שתוקי שהוא פסול כגון שמשיבה שאינה יודעת מי היה הבועל אם כשר אם פסול ומדקאי׳ ליה משתוקי לר״ג ולר״א ש״מ דקסבר סתם שתוקי פסול :

הלכה י מתני׳ מן העין. מן המעיין : אם רוב העיר. כשרין להשיא בנותיהן ואלמנותיהן לכהונה שאין רוב בני העיר פוסלין אשה לכהונה בביאתן אף זו תינשא לכהונה : גמ׳ ר״י בשם רב כהנא ובבבלי הגירסא אר״י אמר רב בקרונה של ציפורין הוה עובדא. וה״פ ביום השוק שסיעות ושיירות ממקום אחר באות לציפורי היה המעשה שנאנסה התינוקת ואותה סיעה היו רובן כשרים דה״ל תרי רובא רוב אנשי העיר ורוב סיעה אבל בחד רובא לא מכשרינן לכהונה לכתחלה אפי׳ לר״ג :
מודה

רידב״ז

נומתניתין דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה עליו כלום. וע״ז אמר ר״ה בשם ר״ז דממתניתין אין שום ראי׳ לא לזה ולא לזה דמתניתין מיירי דמחולקין בזה גופה אם הכיר בה או לא ודוק :

רב יהודה בשם רב כהן קרונה של ציפורין הוה עובדא ר״י ר״ח בר עוקבא תריהון אמרו בשם ר״ח בשם ר׳ ינאי מודה ר׳ יהושע באנוסה כו׳ א״ר אילא בשם ר׳ ינאי תוכה בציפורין בעל רבא בשם ר׳ ינאי ראוהו פורש מציפורין ובועל הזקה שפסול משם בעל פלטיא מהו ר׳ ירמי׳ בר ווא אמר ברוב ר׳ יוסי אומר אינו ברוב כן נ״ל ומוכח הוא וכן גרס בנו״י ז״ל חיליה דר׳ ירמי׳ מן הדא וכו׳ ופלטיא הולכין אחר הרוב ומהו דאמר רבא בשם ר׳ ינאי ראוהו פורש מציפורין ובעל הזקה שפסול משם בעל ע״ד דר׳ ירמי׳ והן שראוהו פורש מן הבתים ע״ד דר׳ יוסי אפילו בפלטיא ע״כ. וה״פ דרב יהודה בשם רב כהן מוקי בקרנות כמו דאוקמינן בש״ס דילן במס׳ כתובות דף ט״ו ע״ב דאיכא תרי רובא רוב סיעה ורוב העיר ובזה מודה ר׳ יהושע ור״ח בשם ר׳ ינאי ס״ל דלעולם לא הוה בקרנות של צפורי רק בתוך העיר דקרונות פי׳ בסט״מ ז״ל דהוא מחוץ לעיר ששם היו באין סוחרים בקרונות עיי״ש ור״ח בשם ר׳ ינאי ס״ל דלעולם לא היה בקרונות רק בתוך העיר ורק דמודה ר׳ יהושע באנוסה וע״ז מסיים ר׳ אילא בשם ר׳ ינאי תוכה של ציפורין בעל דר׳ ינאי לטעמי׳ דלאו בקרונות אלא בתוכה של ציפורין ורק דמודה ר״י באנוסה ורבא בשם ר״י ראוהו פורש מציפורין ובעל הזקה שפוסל משם בעל דציפורין הוי קבוע פלטיא מהו פליגי ר׳ ירמי׳ ור׳ יוסי דר״י ס״ל ברוב דלא חשוב קבוע רק בבתים אבל לא בפלטיא ור׳ יוסי ס״ל דאינו ברוב דס״ל דהוי קבוע דפלטיא שהיא אחורי הבתים ששם מתקבלין סוחרי העיר כדפרש״י ז״ל במס׳ שבת דף ו׳ ע״א וע״כ ס״ל דחשוב כקבוע שם וע״ז מסיים הא דאמר רבא בשם ר׳ ינאי ראוהו פורש מציפורין ובעל הזקה שפסול שם בעל ע״ד דר׳ ירמי׳ והן שראוהו פורש מן הבתים דאז חשוב ראוהו פורש מן הקבוע וע״ד דר׳ יוסי אפילו מפלטיא ואה״כ מתחיל היתה ציפורין נעולה ר׳ יוסי אומר עד שיוכיח כו׳. הסוגיא המורה ולפענ״ד פירושה ברור ונהמד דיש לחקור בהדין דקבוע דקי״ל דהוי מחצה על מחצה ופירוש קבוע היא דניכר האיסור במקומו ותשע חנויות קבועין על בשר שחוטה והנות עשירי קבוע בבשר אסור ואינו יודע ממי לקח קי״ל דאין הולכין אחר הרוב וכמו כן אם במקום אחד קבוע תשעה פעמים מוכרין בשר שחוטה ופעם עשירי נבילה אם לקח באיזה פעם וספק לו אם הפעם הזה הוא מפעמים הרבה של כשירה או מפעם אחר של טריפה אם הולכין אחר הרוב או לא דהוי ג״כ קבוע דהא פעם העשירי קבוע הוא דניכר הפעם הזה האיסור לעצמו והוי קבוע דמה לי אם דקבוע האיסור במקום העשירי וקבוע ההיתר במקומות התשעה וספק לו על המקום או דברור לו המקום וספק לו על הפעם דהא ה״נ רוב פעמים קבוע הוא בהיתר ומיעוט פעמים קבוע לאיסור והוי קבוע וקי״ל דבקבוע אין הולכין אחר הרוב או דלמא דווקא במקום הוא דאמרינן קבוע דבשעה שלקח הבשר מההנות היה בשעת מעשה קבוע להאיסור אבל במקום אחד ורק דמספקא לן בפעמים באיזה פעם הוא דבשעת מעשה לא נקבע האיסור רק דבמקום זה נקבע רוב פעמים היתר ומיעוט פעמים איסור ועיי׳ במג״א ז״ל סי׳ מד״ש וע״י ההקירה הזאת יתבאר הירושלמי כעין חומר דהנה בעיר אצל המים דקבוע שם פסול אחד בתוך העיר והבתים הוי קבוע דאיכא בית אחד קבוע להפסול אבל העיר גופה כמו אצל המעיין שבני העיר מסתפקין ממנה דהתם קבוע במקום הזה רוב פעמים כשירים ומיעוט פעמים פסולים בהא יש לדון אם דיינינן לה קבוע

גליון אפרים

רב יהודה בשם רב כהן קרונה. נ״ב קערוך מפרש במגילה ס׳ ע״ב ורחק בקרונה של ציפורי במעין של ציפורי וכן מביא שם בערוך השלם (ערך קרונה) וגרס כאן ר״י בשם רב (כהן) בהן קרונה של ציפורין הוה עובדא והכונה דבמעין סמוך של ציפורי והיה מעין ההוא ידוע ומפורסם :

מודה רבי יהושע באנוסה ר' חזקיה רבי אבהו בשם ר' יוחנן מודה רבי יהושע באנוסה רב חייה בר אשי אמר בשם רב הלכה כרבי יוסי שאמר משם רבי יוחנן בן נורי רבי זעירא בעא קומי רבי יסא היך עבדין עובדא אמר ליה כרבי יוסי שאמר בשם רבי יוחנן בן נורי אמר רבי אילא בשם רבי ינאי [א] תוכה שבציפורין בעל רבא בשם רבי ינאי ראו אותו פורש מציפורין ובועל חזקה שפוסל ששם בעל פלטיא מהו רבי ירמיה בר ווא רבי יוסי אומר ברוב חייליה דרבי ירמיה מן הדא *דמר רבי חייה בשם רבי יוחנן מבוי שכולה גוים וישראל אחד דר בתוכו ונפל בתוכו מפולת [י] מפקחין עליו בשביל ישראל ששם ופלטיא הולכין אחר הרוב ומהו דאמר רבי בא בשם רבי ינאי ראו אותו פורש מציפורין ובועל חזקה שפסול ששם בעל על דעתיה דרבי ירמיה והן שראוהו פורש מן הבתים ועל דעתיה דרבי יוסי אפילו בפלטיא היתה ציפורין נעולה רבי יוסי אומר עד שיוכיח וכא רבי יוסי אומר ברוב חייליה דר' יוסי מן הדא *דמר רבי זעירא רבי יוסי בשם ר' יוחנן נתחלפה קופתו אצל הטוחן אם הוחזק עם הארץ להיות טוחן שם אותו היום חושש ואם לאו אינו חושש מה בינה ולסירקי לא כן תני סירקית שהיא מסתפקת יום אחד מן האיסור נעשה אותו היום הוכיח לכל הימים סירקית איפשר לה שלא להסתפק וכא אני אומר לא

קרבן העדה

מודה ר' יהושע. לר"ג ור"א דנאמנת: היך עבדין עובדא. איך עבדינן הלכה למעשה: תוכה שבציפורין בעל. בתוך העיר בעל ואע"ג דקאזלה איהי לגבייהו וכל קבוע כמחצה על מחצה הוא אפ"ה כשרה כיון דבתוך העיר הוא לא חשיב קבוע א"כ בדקאזלה איהי לגבייהו מודה ר' אילא דה"ל קבוע אלא דקאזלי אינהו לגבה איירי וקסבר דלא גזרינן אטו דקאזלה איהי לגבייהו: ראו אותו פירש מציפורין. אע"ג דבעלמא אמרינן כל דפריש מרובא פריש הכא בזנות לא קאמרי' הכי אלא חזקה שפסול שבתוכה פירש ובעל כדאמרינן לעיל הזנות רגה אחר הפסולים: פלטיא מהו. אם נבעלת ברחבה שבציפורין ולא בתוך הבית מהו: ה"ג ר' ירמיה בר ווה אומר ברוב ר' יוסי אומר עד שיוכיח. וה"פ ר' ירמיה סובר כיון דבציפורי רוב העיר כשרים אמרינן מאן דפריש לפלטי' מרובא פריש וכשרה לכהונה ור' יוסי סבר עד שיהא הוכח' שעבר פסול באותה פלטי' באותו היום ואז לא מהני רוב העיר אבל אי ליכא הוכחה כשרה: חייליה. כחו וראייתו דר"י מהא דאר"ח וכו': ונפל בתוכו מפולת. על אדם ואין ידוע אם עכו"ם אם ישראל: מפקחין עליו. בשבת: בשביל ישראל ששם. דחיישינן שמא נפלה על הישראל ואע"ג דליכא אלא ישראל אחד כיון דקבוע שם ה"ל כמחצה על מחצה וקסבר מחצה על מחצה הרי הוא כרוב לענין פקוח נפש: ובפלטי' הולכין אחר רוב. ממש דכיון דפירש לפלטי' אמרינן כל דפריש מרובא פריש: ומהו. והא דא"ר בא וכו' ראו אותו פורש חזקה פסול ששם בעל ולא אמרינן דמרובא פריש: ומשני ע"ד דר' ירמיה והן. והוא שראו אותו פורש מן הבתים דה"ל פירש מן הקביעו' וכמחצה על מחצה דמי ואינו כרוב א"כ כיון שפירש בפנינו לא אמרינן מרובא פריש: ע"ד דר"י אפי' בפלטי'. אם פירש לשם פסול באותו יום פסול דה"ל כאלו היתה ציפורין נעולה דלא ניחוש לרובא דעלמא א"כ ה"ג היתה צפורין נעולה ר' ירמיה אומר עד שיוכיח. וה"פ אם היתה נעולה אף ר' ירמיה מודה דאי איכא הוכחה אמרינן פסול בעל: ה"ג רי"א עד שיוכיח חייליה דר"י מן הדא דאר"ז וכו': ה"ג נתחלפה קופתו אצל הטוחן. וה"פ נתחלף להמעשר פירותיו אצל הטוחן: חושש. שמא אלו פירותיו של ע"ה הן וצריך לעשרן דמאי: ואם לאו. שלא טחן הע"ה באותו יום אע"ג דדרכו לטחון שם ביום אחר אינו חושש ואמרינן של חבר אחר הן: ופריך מה בינה ולסירקי. וכי מה בין זה לסירקי דחיישינן וכדמסיק: לא כן תני סירקי'. שוק של סוחרי ישמעאל: שהיא מסתפקת. כלומר שהיא מוכרת איסור אסור ליקח ממנה לעולם שמאותו יום יש הוכחה לכל הימים שדרכה למכור איסור אם כן הכא נמי כיון שדרכו של עם הארץ לטחון שם ניחוש לעולם אף על גב דלא הוחזק לטחון היום: ומשני סירקית אפשר לה שלא להסתפק. כלל מהאיסור וכיון דהסתפקה מאיסורא איתרע חזקתה וחיישינן לעולם שמא איסור' הוא: וכא. והכא אני אומר כיון שלא

פני משה

מודה רבי יהושע באנוסה. דלא פליג אלא בהא דלעיל דאמר אינה נאמנת משום דס"ל אין האשה בודקת ומזנה אפילו עם הפסולין ואין מאמינין לדבריה אבל הכא שראינו שנאנסה לא אבדה חזקת כשרות שלה ונאמנת לומר לכשר נבעלה וכן אמר רבי חזקיה בשם ר"י: כרבי יוסי שאמר בשם ריב"ן. דמכשרינן אפילו לכתחילה היכא דאיכא תרי רובי: תוכה שבציפורין בעל. בתוך העיר היה המעשה ולפיכך הכשירו אותה דבשעת קרונות הוה ורוב סיעה מסייע לרוב העיר אבל אם בעל חוץ לעיר דרוב סיעה גרידתא היא לאו כלום הוא וכן קאמר רבא בשם רבי ינאי אלא דנקט לה בלישנא אחרינא ולאפוקי נמי רוב העיר גרידא: ראו אותו פירש מציפורין ובועל. שידוע בודאי שמציפורי הוא פסול דהוקה דפסול משם היה זה שבעל אע"פ שרוב העיר כשירין דליכא כאן אלא חדא רובא. א"נ דלא הוי רובא כלל לפי שפירש ממקום הקביעות כדקאמר לקמן שראוהו פורש מן הבתים והוי ליה קבוע וכמחצה על מחצה דמי: פלטיא מהו. אם פירש מן רה"ר שבתוך העיר מאי אם כרוב הוא או לא: רבי ירמיה בר ווא משום רבי יוסי אומר ברוב. כרובא דיינינן לה ולא הוי כפירש ממקום הקביעות: חייליה דרבי ירמיה. כחו וסייעתו מן הדא דאמר כו' דשמעינן מינה דרה"ר לאו כמקום קבוע חשיבא כיון דניידי ואמרי' בה כל דפריש מרובא פריש: מפקחין עליו. את הגל בשבת בשביל ישראל ששם אע"ג דעכומ"ז רובא הוו משום דקבוע הוא וכמחצה על מחצה וספק נפשות להקל: ופלטיא. אם פירשו לפלטיא ונפלה שם מפולת עליהם הולכין אחר הרוב ואין מפקחין וכגון דלא פריש אלא מקצתייהו ולא נתחזק ישראל שם דאי לאו הכי אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב ועכ"פ ש"מ דפלטיא כרובא הוי: ומהו וכו'. קושיא הוא כלומר והשתא מאי דאמר ר' בא לעיל דראוהו שפורש מן העיר לא הוי כרוב ע"ד דר' ירמיה משום רבי יוסי דקאמר פירש מפלטיא הוי כרוב ע"כ צריך לפרש דדוקא שראוהו פורש מן הבתים דהו הוי כפירש ממקום הקביעות: ועל דעתיה דרבי יוסי. לפי מה ששמענו מדר' יוסי דנפשיה דלקמן אליבא דרבי ירמיה: אפילו בפלטיא. אפילו פירש מן הפלטיא לא הוי כרוב דכל העיר מיחשב אליביה כקבוע כדמוכח מדלקמיה וקשיא דר' יוסי דידי' אדידי': היתה ציפורין נעול'. שהיו דלתות העיר נעולות ולא שכיחא בה רובא דעלמא: רבי יוסי אומר עד שיוכיח. עד שיהי' לנו ראי' ברורה דכשר הוי דלא אזלינן בתר רוב כשרים שבעיר משום דכל העיר כקבוע חשיבא אפילו פירש מן הבתים לרה"ר: וכא רבי יוסי אומר ברוב. מסקנת הקושיא היא והכא קאמר רבי ירמיה משמיה דר' יוסי דפלטיא הוי כרוב: חייל' דר' יוסי. וקאמר הש"ס דסייעתי' דרבי יוסי דאמר משמיה דנפשיה שאם היתה העיר נעולה צריך שיוכיח שהוא כשר ואם לאו חוששין שמא פסול הוא מן הדא דרבי יוחנן: נתחלפה קופתו. גרסינן וכן הוא בדמאי שנתחלף לו להחבר קופתו של חטין אצל הטוחן: אם הוחזק עם הארץ להיות טוחן שם. אצל זה אותו היום חושש משום דמאי דפירות ע"ה דמאי הן ומינה סייעת' לר' יוסי דהכא כמו דהתם דלא אזלינן בתר רובא אלא דאם הוחזק ע"ה להיות טוחן באותו היום חושש ולא אמרינן ניזיל בתר רוב הטוחנין הללו ועמהן נתחלף וטעמא משום דקבוע הוא וכן ה"נ אם הוחזק הפסול בתוך העיר חושש ולא אזלינן בתר רוב כשרים דכל העיר כקבוע היא: מה בינה ולסירקי. סידקית המוכר' תבואה על יד קרויה סידקית א"נ סירקית והיא סוחרת ישמעאלית והתם פריך לה אסיפא דקתני ואם לאו אינו חושש וכי מה בין זה לסידקית דתנינן שאם היתה מסתפקת יום אחד באיסור למכור הימנו חוששין לכל הימים והאי קאמרת דדוקא אם הוחזק עם הארץ להיות טוחן באותו היום ואיידי דלקמיה פריך עלה דרבי יוסי מהא מייתי לה כל הא קושי' ופירוק' הכא: ומשני שאני סידקית דאפשר לה שלא להסתפק ולמכור. בתמיה וכיון דחזינן דמסתפק מאיסור יום אחד חוששין לכל הימים: וכא. אבל הכא גבי טוחן אני אומר לה

מסורת הש"ס

(יומא פ"ה ה"ה)

(דמאי פ"ג ה"ד)

עין משפט נר מצוה

סד

א מיי' פי"ח מא"ב הי"ד סמ"ג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ו סי"ז יח

סה

ב מיי' פ"ב משבת הי"ג סמ"ג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכט ס"ג

רידב"ז

קבוע או דלמא לא דיינינן לה קבוע כיון דבשעה הואה בירדה הריעוקת לא נקבע הפסול בשעת מעשה. ובזה יתבאר הירושלמי היתה ציפורין נעולה כלומר דבלא נעולה איכא רוב סיעה כדאיתא במס' כתובות בבבלי דף ט"ו ע"א רק בהיתה נעולה בזה יש לחקור אם נקרא קבוע או לא וקאמר ר"י עד שיוכיח ופי' תיבת יוכיח הוא כמו דאמר לקמן נעשה אותו היום הוכיח לכל הימים דפירושו דהוי הוכחה לפסול כמו כן הכא פירושו עד שיוכיח דיהא הוכחה דגם פסול הי' אצל המעיין אבל בליכא הוכחה לפסול אזלינן בתר רוב ולא דיינינן לה בקבוע וכא אמר ר' יוסי ברוב כלומר דהכא גם ר"י מודה דברוב הגם דבפלטיא ס"ל דאינו כרוב דפלטיא שאני דפלטיא קבוע כשירים ופסולין משא"כ הכא בהעיר כמו אצל המעיין חיילי' דר' יוסי מן הדא דמר ר"ז בשם ר"י נתחלף קופתו אצל הטוחן אם לא הוחזק ע"ה להיות טוחן שם באותו היום אינו חושש הגם דבמקום הזה נקבע רוב פעמים חברים ומיעוט פעמים ע"ה לא אמרינן דהוי קבוע וה"נ לר"י דהמעיין לא הוי קבוע בזה דרוב פעמים קבועים כשירים ומיעוט פעמים פסולין וקפריך מה בינה ולסירקי לא כן תני סירקי' שהיתה מסתפקת יום אחד מן האיסור נעשה אותו היום הוכיח לכל הימים אלמא דאפילו בפעמים נמי אמרינן קבוע דכיון דפעם א' נקבע איסור אפי' דרוב פעמים נקבע היתר חוששין לפעם המיעוט וה"נ גבי טוחן וגבי פסול אצל המעיין ניחוש לפעם המיעוט כיון דנקבע רוב פעמים כשירים והכירים ומיעוט פעמים פסולין ועם הארץ הוי קביע ע"ז משני דסירקי טעם אחר הוא לאו משום קבוע אלא דסירקי הוא מוכר ישמעאל וכיון דנתחזק יום א' באיסור הרי הוא בחזקת איסור לעולם דאוקמינן לי' בחזקתו האחרונה דאמרינן נעשה מוכר איסור לעולם ואינו מסתפק עוד היתר רק איסור לבד וזהו דקאמר סירקי' איפשר לי' שלא להסתפק כלומר דאיפשר שלא מסתפק עוד היתר אלא בחזקתו האחרונה דאינו רוצה למכור היתר רק מוכר איסור לבד משא"כ הכא לא הוחזק אלא ע"ה להיות טוחן שם באותו היום וחושש בתמי' וכן אני אומר לא ירד אלא הפסול למלאות באותו היום וחושש בתמי' ומדויק תיבת אלא הפסול דנקט דבר והיפוכו כיון דקאמר גבי סירקית איפשר שלא להסתפק עוד בהיתר אלא באיסור ע"כ מסיים הכא אני אומר לא ירד אלא הפסול בתמי' והא ר"א בשם ר"י תוכה שבציפורן והא כמו אמר מר או גופא והא ר' בא בשם ר"י ראוהו פורש מציפורן ובעל חזקה שפסול ששם בעל רק בנמצא הולכין אחר רוב אבל בראינו פורש ממקום הקביעות הוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי מן קושיי מדמו לה גברנים

שנויי נוסחאות (ס"מ) קופתו גד"ו פתו.

לא הוחזק עם הארץ להיות טוחן שם באותו היום וחושש וכא אני אומר לא ירד הפסול אלא למלאות שם באותו היום וחושש והא רבי אילא רבי ינאי אומר תוכה שבציפורין בעל והא ר' בא בשם ר' ינאי אומר ראו אותו פורש מציפורין ובועל חזקה פסול ששם בעל [א] *ובנמצא הולכין אחר הרוב מן קושיי מדמו לה רבנן לשרצים *דתני [ב] תשע צפרדעים שרץ אחד ברשות היחיד ונגע באחד מהן ואין ידוע באיזו נגע ספיקו טמא פירש לרשות הרבים ונגע ספיקו טהור חזר לרשות היחיד ונגע ספיקו טמא ולנמצא הלך אחר הרוב אמר רב חסדא ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם אמר רבי אימי ברוך שבחר בהם ובדבריהם עד דאת מדמי לה לרשות היחיד דמיתה לרשות הרבים דתני [ג] ט' שרצים וצפרדע אחד ביניהן ברשות הרבים ונגע באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן נגע ספיקו טהור פירש לרשות היחיד ונגע בו ספיקו טמא חזר לרשות הרבים ונגע בו ספיקו טהור ולנמצא הלך אחר הרוב אמר רב חסדא ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם א"ר אימי ברוך שבחר בהן ובדבריהן קרונה של ציפורין לאו רשות הרבים הוא אמר ר' יוסי מכיון ששניהן יכולין להתייחד כמאן דהוא רשות היחיד מעשה בתינוקת שראו אותה מושלכת לאישפה אתא עובדא קומי ר' ישמעאל בי ר' יוסי ואמר תיטפל לעיסה רבי ירמיה סבר מימר לעיסה כשירה רבי ישמעאל בי רבי יוסי חלוק על אביו אמר רבי יוסי ואפי' תימא לעיסה פסולה לית רבי ישמעאל בי רבי יוסי חלוק על אביו למה כשירים מזנין ופסולין משליכין :

הדרן עלך בתולה נישאת

הלכה א מתני'

*האשה שנתארמלה או שנתגרשה היא אומרת בתולה נישאתי והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך [ד] אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה

פני משה

לא הוחזק ע"ה להיות טוחן כו' וחושש בתמיה דהא הטוחן גופיה אינו חשוד להחליף כמו הסידקית שראינו אותה בעצמה מסתפקת ומוכרת מן האיסור ואם לא הוחזק ע"ה באותו היום למאי ניחוש : וכא. השתא פריך לה על דרבי יוסי דהכא א"כ הכא נמי אמאי ניחוש בעיר נעולה וכי אני אומר לא ירד אלא הפסול למלאות שם היום וחושש בתמיה דהאמאי נתלי טפי בפסול מבכשר : והא רבי אילא. קאמר לעיל תוכה שבציפורין בעל והכשירו ומסקנת הקושיא היא דקס"ד דטעמיה דתלינן ברוב כשירי העיר והאנאי קאמר רבי יוסי דלא מהפיכ ברוב : והא וכו'. כלו' דהש"ס הוזר ומתמה על זה דאדמותבת מרבי אילא אמאי לא תייתי סייעתא מהא דרבי בא בשם רבי ינאי דקאמר אם פירש מן העיר אמרינן חזקה שפסול משם הוא שבעל דאלמא לא אזלינן בתר רוב העיר כשירין אלא ע"כ דשאני התם דהא דמכשרינן כשבעל בתוכה של עיר משום דאיכא נמי רובא דעלמא דאזלי לגבה והיינו טעמיה נמי דרבי בא דאמר כשראינו שפירש מן העיר תלינן בפסול ולא אזלינן בתר רוב כשירים שבעיר כדלעיל דכקבוע הוי וכן נמי כשהעיר נעולה היינו טעמיה דרבי יוסי דלא אזלינן בתר רוב העיר : ובנמצא הולכים אחר הרוב . קושיא היא דהא תנינן בברייתא דתשע חנויות הובאה לעיל בשקלים פ"ז תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה ונתחלפו לו חושש ובנמצא הולכין אחר הרוב ואמאי לא אזלינן הכא נמי בתר רוב העיר : מן קושיי . כלומר בקושי ובכח הוא א"נ מכח קושיא זו ע"כ לומר דמדמי להו רבנן להאי דהכא להברייתא דשרצים דלקמן ואף על גב דאיכא למיקשי עלה כדלקמן : דתני. בתוספתא : תשע צפרדעים . מתים ואינן מטמאין ושרץ אחד ברשות היחיד כו' ספיקו טמא דהוי ליה קבוע וכמחצה על מחצה דמי וספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא : פירש . שפירש בפנינו ונולד הספק במקום הקביעות והוי ליה כקבוע ולפיכך ברשות הרבים ספיקו טהור כדין ספק טומאה ברה"ר ואם חזר לרה"י ספיקו טמא דהא כמחצה על מחצה הוא : ולנמצא. שנמצא אחד מהן בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים וספק הוא אם מהטמא או מן הטהורין הולכין אחר הרוב וספיקו טהור דכיון שלא פירש בפנינו לא הוי כקבוע ורובא טהורין הן דאלמא היכא שפירש בפנינו הוי ליה קבוע ולא אזלינן בתר רובא אם נולד הספק ברה"י והכא נמי אם פירש אחד מן העיר בפנינו לא אזלינן בתר רוב העיר : אמר רב חסדא ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם . כלומר לא מצאו כאן חכמי' ידיהם ולמצוא טעם לדבריה' דמדמין לה להאי כדמסיק הקושיא לקמן ור' אימי אמר ברוך שבחר בהם ובדבריהם שיפה אמרו בזה כדמפרש ואזיל : עד דאת כו'. כלומר היינו קושיא דרב חסדא דעד שאת מדמי לה הא דהכא לרה"י היכא שנולד הספק במקום הקביעות ברה"י כדאמרן : דמיתה לרה"ר . טפי לידמי לה לרה"ר כדמסיק לקמיה דהא ציפורי רה"ר הוי והא קתני התם בהאי תוספתא ט' שרצים כו' דרוב טמאין הן וקאמר אפי' פירש בפנינו וחזר לו לר"ה ספיקו טהור דאע"ג דהשיב ליה כקבוע ספיקו טהור משום דספק טומאה ברה"ר היא וה"נ אפילו פירש בפנינו אמאי לא אזלינן לקולא דהא ציפורי רה"ר היא והיינו דקאמר רב חסדא ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם : א"ר אימי ברוך וכו'. דסמיך על הירוצא דמתרץ ר' יוסי לקמיה : קרונה של ציפורי לאו רה"ר הוא . בתמיה כלומר דהשתא מסיק להקושיא דרב חסדא דהא ציפורי רה"ר היא והא דקאמר קרונה להזק הקושיא שבבעת קרונה טפי רה"ר מיקרי ואפי' פירש מן העיר ליהוי כספק ברה"ר ולקולא : א"ר יוסי . דלא היא דמכיון ששניהן יכולין להתייחד במקום אחר כאלו כרה"י דמי ולפיכך אם פירש בפנינו ונולד הספק במקום הקביעות כקבוע ברה"י הוא וספיקו להחמיר : מושלכת לאשפה . שמצאו אותה באשפה ולא ידעו מה לידון בה אם כשירה היא או לא : היטפל לעיסה. כלומר נדמו אותה לספק עיסה והיה סבר ר' ירמי' לומר דודאי לעיסה כשירה קאמר כדלעיל וכדמפרש טעמא : ר' ישמעאל בי ר' יוסי חלוק על אביו. בתמיה כלומר דאי לאו הכי אלא לעיסה פסולה א"כ חלוק על אביו דהרי ר' יוסי מכשיר במתני' לכהונה אם רוב העיר כשירין : א"ר יוסי. הוא חבירו של ר' ירמיה דלא היא דאפ"ת לעיסה פסולה דלא מחזקינן לה בכשרות הואיל והושלכה לאשפה כדמפרש טעמא למה תופ'י שכשירים מזנין כלומר בזנות ודאי איכא למיתלי נמי בכשרים והולכין אחר הרוב אבל פסולין משליכין דמסתמא מן הפסולין היא שדרכן בכך ולא דמי למתני' דהתם היא בחזקת כשרות הויא : סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' האשה שנתאלמנה או שנתגרשה . ותובעת כתובתה : הוא אומר . אנתגרשה קאי ובנתאלמנה היורשים אומרים אלמנה נשאך אבינו ובדלא נקיטא כתובה איירי : בהינומא . מפרש בגמרא :

וראשה

קרבן העדה

שלא הוחזק עם הארץ לטחון שם אותו היום למה ניחוש לי' : וחושש. בתמי' : ה"ג וכא אני אומר לא ירד הפסול למלאות וכו'. והכא נמי אני אומר לא ירד הפסול למלאות מים מן העין באותו היום והיא כשרה דאזלי' בתר רובא אבל אם יש שם הוכחה ה"ל כקבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ופסולה : והא ר' אילא וכו'. כמו גופא ה"ר אילא: ה"ג חזקה פסול ששם בעל : מן קושיי. מדוחק מדמין רבנן דינא דר' ינאי ומסייעין ליה משרצים דשמעינן מינה דבפירש לא אזלינן בתר רובא והוי נמי מוקמינן לדר' ינאי בשראוהו פורש מן הבתים דה"ל קבוע נמי מסייעין מהך ברייתא דשרצים וכדמסיק : תשע צפרדעים . מתים : ושרץ אחד . כגון צב שדומה לצפרדע ביניהם ונגע באחד מהן ספיקו טמא ולא אזלינן בתר רובא דטהורים נינהו ש"מ דקבוע כמחצה על מחצה דמי וספיקא הוא לכך ברה"י טמא : חזר לרה"י . אותו שפירש חזר לרה"י ונגע בו ברה"י טמא מספק דלא אמרינן ברה"י כל דפריש מרובא פריש : ובנמצא . אחד מהן ואינו יודע אם צפרדע אם שרץ אזלינן בתר רובא דמשתכחי שם : ה"ג א"ר ח ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם עד דהא וכו'. וה"פ א"ר ח לא מצאו וכו' לתרץ למה מדמין זו שנבעלת מאחד שפירש מציפורין לרה"י תדמוי' לרה"ר ותהא כשרה : דתני . רישא דהך דלעיל : ה"ג ולנמצא הלך אחר הרוב א"ר אימי ברוך וכו' : קרונה של ציפורין לאו רה"ר היא. וכדמסיק וכיון דקרונ' הוה עובדא מדמינן לה לרה"י וקבוע פסולה ופירש וחזר נמי פסולה כמו רה"י : א"ר י'. לפרש דברי ר' אימי בא דלכך ה"ל רה"י כיון שיכולין להתייחד שם שאין אדם רואהו : מעשה. בקטנה שראו אותה מושלכת לאשפה בציפורין ולא ידעו אם מישראל היא או לא : היטפל לעיסה. תהא נטפלת למשפחה שיש בה ספק : ר"י סבר. למימר שתהא נטפלת לעיסה כשרה קאמר ריבר"י דאל"כ יהא פליג על אביו דתנן במתני' דכשרה לכהונה אפילו דאזלינן בתר רובא : ואפי' תימר. לעולם לעיסה פסולה אמר ריבר"י ואפ"ה אינו חולק על אביו דמודה ר' יוסי דמתני' בתינוק המושלך דפסול : למה . כלומר מ"ט דמודה בתינוקות : ומשני כשרים מזנין . אף כשרים מזנין הלכך במתני' אזלינן בתר רובא : ופסולין משליכין . מי שמשליך התינוק לאשפה ודאי פסול הוא לכך מודה ר' יוסי שתטפל לעיסה פסולה התינוקת הנמצאת :

הדרן עלך בתולה נישאת

הלכה א מתני' האשה שנתארמלה או שנתגרשה . ותובעת כתובתה : והוא אומר . אנתגרשה קאי ולאלמנה היורשין אומרים אלמנה נשאך אבינו ואין לך אלא מנה: אם יש עדים. על נישואיה שיצאת מבית אביה לבית בעל': בהינומא. בגמ' מפרש:

וראשה

עין משפט נר מצוה

סו
ה מיי' פ"ה ממ' כלות אסורי ביאה סמ"ג לאוין קמז טוש"ע י"ד סי' קס"ג וסי' כ"ג ס"ה

סז
ג מיי' פי"ה מאבות הטומאה ה"ב

א
ד מיי' פט"ז מאישות טוש"ע אה"ע סי' ו' סע"ו

מסורת הש"ס

(שקלים פ"ז ה"ה) כתובות טו ע"ב (תוספתא דטהרות פ"...)

כתובות טו ג

רידב"ז

לשרצים תשע שרצים וכו' והוי כההיא דאמרינן בבבלי קבוע מנ"ל ותסיים ההיא דשרצים עיי"ש ומן קושיי הוא פירוש רבנן דמן קושיי וכזה איתא בהדיא במס' חלה פ"א מן קושיי פתרין לה הלה תרימו וגו'. והתם מבואר בפשיטות דרבנן מן קושיי וה"נ דכוותי' : סליק פירקא בס"ד

רבי

וראשה פרוע כתובתה מאתים רבי יוחנן בן ברוקה אומר אף חילוק קליות ראייה: **גמ'** *ניחא שנתגרשה נתאלמנה מי עורר היורשים והלך אחר הרוב ורוב הנישאות בתולות נישאות אמור מעתה בתולה נישאת זאת אומרת שלא הילכו למידת הדין [א] ולממון אחר הרוב *תמן תנינן שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצידה וכי רוב הפרות מפילות אמור מחמת נגיחה הפילה אמר רבי אבהו זאת אומרת שלא הילכו למידת הדין ולממון אחר הרוב אמר רבי אבון ובדבר אחד הלכו במידת הדין ולממון אחר הרוב כהדא דתני *רבי אחא גמל [ב] שהיה אוחר בין הגמלים ונמצא שם אחד מהן מת חייב אני אומר אותו שהיה אוחר נשכו *טענו מנה וכפר בו והביא עדים שחייב לו חמשים רבי חייה רבא אומר [ג] נשבע על השאר רבי יוחנן אומר אינו נשבע על השאר משנים אוחזין בטלית למד רבי חייה רבא דתנינן תמן *שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה שתופס בחציה כמביא עדים שחציה שלו והלה אומר כולה שלי וזה שהוא תופס בחציה כמביא עדים שחציה שלו והלה אומר כולה שלי [ד] נשבע שאין כולה שלו ולא שמיע דמר רבי אילא בשם רבי יוחנן [ה] *תקנת שבועה היא שלא יהא אדם רואה את חבירו בשוק ואומר לו טלית שעליך שלי הוא בוא וחלק עמי טליתך רבי אבין בשם רב מודה *חביבי בשטר היך עבידה טענו מנה וכפר בו והוציא שטר שהוא חייב לו חמשין אין לו אלא

קרבן העדה

וראשה פרוע. שערה על כתפה וכך היו נוהגין להוציא הבתולות מבית אביהן לבית החתונות: אף חילוק קליות. רגילים היו לחלק קליות לתינוקות בנישואי הבתולות: קליות. כשהשבולין לחין מייבשין אותן בתנור והן קליות ומתוקות לעולם: **גמ'** ופריך היניחא שנתגרשה. טענתו טענת ברי ונאמן עד שתביא ראיה לדבריה אלא נתאלמנה שהיורשים הם המעוררים וטענתם טענת שמא אמאי אינה נאמנת בלא ראיה נזיל בתר רובא ורוב נשים בתולות נישאות: אמור מעתה. אף זו מן הרוב ובתולה נישאת: ומשני זאת אומרת שלא הלכו. לדיני נפשות ולממון אחר הרוב רק לענין איסורין ובפ' שור שנגח הגירסא שלא הילכו למדת הדין בממון אחר הרוב וגירסא זו נראה עיקר: תמן תנינן. ר"פ שור שנגח את הפרה: ונמצא עוברה בצדה. ומת ואין ידוע אם משנגחה ילדה וע"י נגיחה מת ואם עד שלא נגחה ילדה ומעצמו מת משלם חצי נזק לפרה כדין תם שנגח שמשלם חצי נזק ולולד משלם רביע נזק דספיקא הוא וממון המוטל בספק חולקין: ופריך וכי רוב הפרות מפילות. בתמיה אדרב' רוב הפרות אינן מפילות וזו ודאי מחמת נגיחה הפילה וניזיל בתר רובא וישלם חצי נזק אף לולד: ובדבר אחד. כגון במקום דאיכא חזקה: גמל שהיה אוחר בין הגמלים. הגמל משמש אחור כנגד אחור וסתם בהמות בשעת תשמיש מתגעגעות והזכרים מכין זה את זה: ר"ח רבא. ר"ח הגדול אומר נשבע על השאר כדין מודה מקצת הטענה שאמרה התורה ישבע כדילפינן מדכתיב כי הוא זה דאע"ג דזה לא הודה מפי עצמו כיון שיש עדים על המקצת ישבע דלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים לחייבו שבועה על השאר: משנים אוחזין בטלית. ממתני' דשנים אוחזין יש ראיה לדר"ח רבא: דתנינן תמן. ריש מסכת ב"מ: וזה אומר אני מצאתיה. זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו: זה שתופס וכו'. והא הכא זה שתופס ה"ל כאלו הביא עדים שחציה שלו: ה"ג נשבע שחציה שלו. וה"פ כל אחד הרי הוא מוחזק בפנינו בחציה ותובע את כולה שאומר גם מה שתפס חבירו הוא שלו ואנו מעידין אותו שיש לו בה מקצת ומחייבים את חבירו שבועה על השאר דהיינו החצי שעיכב לעצמו ש"מ דעדים המעידים על המקצת מחייבים על השאר שבועה דאורייתא כמודה במקצת וכדר"ח: ולא שמיע וכו'. סתמא דש"ס קאמר מאן דמסייע לדר"ח מהך מתני' לא שמיע ליה דשבועה זו תקנת חכמים היא ולא שבועה דאורייתא משום מודה דמקצת: חביבי. דודי: היך עבידא. היכי דמי ראיה במקצת ע"י שטר: אין לו אלא

פני משה

וראשה פרוע. שערה על כתיפה כך היו נוהגין להוציא הבתולות מבית אביהן לבית החתונה: אף חלוק קליות ראיה. במקומו של רבי יוחנן בן ברוקה היו נוהגין לחלק קליות בנשואי הבתולות: קליות. כשהשבלין לחין מייבשין אותן בתנור והן קליות ומתוקות לעולם: **גמ'** ניחא שנתגרשה. וטוענת עם הבעל: נתאלמנה מי עורר. כנגדה דקס"ד דלא אלים טענתייהו דהיורשין נגד טענת ברי שלה כיון דטענתן אינה אלא בשמא: היורשים. כלומר דהש"ס מפרש דחשבינן לטענת היורשין ברי כיון דטענינן ליתמי כל מה דמצי אבוהון למיטען והילכך צריכה להביא ראיה: והלך אחר הרוב. מתני' דקאמרה אם יש עדים כו' טעמא דאיכא עדים הא ליכא הבעל מהימן ואמאי הלך אחר הרוב ורוב בתולות נישאות ואם כן אמור מעתה אף זו בתולה נישאת ותהא נאמנת: זאת אומרת שלא הילכו למדת הדין ולממון. כלומר לדין הממון ובב"ק הכי איתא למידת הדין בממון אחר הרוב דלא אזיל בתר רובא אלא לאיסורא אבל לא לממונא: ונמצא עוברה בצידה. ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה ולא מת מחמת הנגיחה או משנגחה ילדה ומחמת נגיחה הפילתו משלם חצי נזק לפרה ורביע הנזק לולד משום דחצי נזק דהולד הוי ממון המוטל בספק וחולקין: וכי רוב הפרות מפילות. בתמי' ואמור מחמת נגיחה הפילה דהא רוב פרות אין מפילות וליחייב בעל השור חצי נזק לולד: ובדבר אחד. יש דבר אחד שהלכו בו אף בממון אחר הרוב: גמל שהיה אוחר. עוסק בתשמיש ועל שם שתשמישו אחור כנגד אחור כדאמר בבכורות קרי ליה אוחר וסתם בהמות מתגעגעות בשעת תשמיש ומכין הזכרים זה את זה: חייב. בעל הגמל הזה שאני אומר מסתמא אותו שהיה אוחר נשכו לזה ומת והיינו דאזלינן בתר רובא וטעמא דאומדנא דמוכחא הוא שזה הרגו כיון שמלאו עומד בצידו: טענו מנה. ראובן היה טוען לשמעון מנה וכפר בו הכל והביא ראובן עדים על החמשים והך דר' חייא רבה בריש שנים אוחזין ואיידי דמקשי לקמן למתני' מייתי לה הכא: נשבע על השאר. כדין מודה במקצת הטענה דהעדאת עדים כהודאת פיו דמיא: ר' יוחנן אומר אינו נשבע על השאר. דאין העדאת עדים כהודאת פיו: משנים אוחזין בטלית למד ר' חייא רבה. מהך מתני' למד דדייניה דהעדאת עדים מחייבתו שבועה כהודאת פיו דהרי זה שתופס בחציה כמביא עדים שחציה שלו דאנן סהדי דמאי דתפיס דידיה הוא והלה אומר כולה שלי וכופר בכל הוא: וזה וכו'. וכן חבירו אנן סהדי דמאי דתפיס דידיה הוא וקתני נשבע שאין כולה שלו כלומר שכל א' נשבע שאין לו בה פחות מחציה ואנו מעידין שיש לו בה מקצת ומחייבין לחבירו שבועה על השאר דהיינו החצי שכל אחד מעכב לעצמו אלמא דהעדאת עדים במקצת מחייבו שבועה כהודאת פיו: ולא שמיע דאמר ר' אילא וכו'. ודחי לה הש"ס האי ראיה דקאמר ממתני' דשנים אוחזין למד דלא היא דהתם שבועה זו לאו משום העדאת עדים היא דהא כי היכי דאנן סהדי להאי אנן סהדי להאי דשניהן מוחזקין לפנינו ומן הדין שיהו חולקין בלא שבועה אלא תקנת חכמים היא שלא יהא אדם תוקף בטלית של חבירו כו' כדי לחלק עמו והילכך רמו רבנן שבועה עלייהו כי היכי דלודו אבל הכא למלוה אית ליה סהדי על החמשים וללוה לית ליה סהדי שאינו חייב לו אלא החמשים וכופר בכל בהן מיקרי: מודה חביבי בשטר. רב קרי ליה לר"ח חביבי שהיה דודו כדאמרינן בעלמא. וכדמפרש ואזיל שאם הוציא שטר על החמשים מודה הוא דאין לו אלא

רידב"ז

רבי אבין בשם רב מודה חביבי בשטר. דאף דע"י עדים הוי מ"מ אבל ע"י שטר לא הוי מ"מ ושאל האיך עבידא ומפרש טענו מנה וכפר בו והוציא שטר שחייב לו החמשים אין לו אלא החמשים פי' אפילו כשכופר בכל והוציא שטר על מה שכפר דזה חשוב מודה מקצת מן טענתו מ"מ כיון דהוא שטר אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות ועי"ז אמר ר"י בר"ב נשמעינה מן הדא כלומר דפליג על ר' אבין [וזה כפי' הגר"א ז"ל] סלעין דינרין די אינון ונהקו אין פחות משנים מכאן ואילך המלוה אומר ה' והלוה אומר שנים כגי' הירושלמי בפ' ג"פ כו' מפני שאין הודיי' מן הטענה כלומר דמה שהודה לו בזה לא טענו דהא השנים לא טענו כלל דכו"ע מודים בזה כדמסיק במסקנא כו"ע מודיי שחייב לה מנה והיא תובעת מנה אחר [גבי חטים ושעורים גרסינן מין הטענה ביו"ד וכאן גרסינן מן הטענה בלא יו"ד והוא כמו מהטענה] אבל אם ההודאה מן הטענה כמו האי האיך עבידא טענו מנה וכפר בו' והוציא שטר שחייב לו חמשין חייב שבועה כמו עדים ולא מיפטר השטר משום שיעבוד קרקעות אלא משום דלא הוי ההודאה מקצת מהטענה משום דהשנים אינו תובע ממנו אבל אם הי' תובע וכופר הכל והוציא

תוס' הרי"ד

טענו מנה וכפר בו והביא עדים שחייב לו חמשים ר"ח רבא אומר נשבע על השאר ר"י אומר אינו נשבע כו' עד סוף הסוגיא וכא לא כמי שהודיי' מן הטענה הוא כ"ע מודיי שחייב לה מנה והיא תובעת בידו מנה אחר והוא אינו מודה לה המוציא מחבירו עליו הראי' מכאן קשה קושיא המפורסמת על הרמב"ם ז"ל בפט"ז מה' אישות דפסק דאם אין עדי שינואה הרי נשבע הבעל שבועת התורה כדין מודה מקצת והרי הוא מפורש בירושלמי הכא דפטור משבועת התורה וכבר הקשה הה"מ ז"ל על הרמב"ם ז"ל דהאיך מחייב שבועה הא לא הוי מ"מ דהא כבר פסק הרמב"ם ז"ל מפורש בפ"ד מה' טוען ונטען דלא הוי מ"מ בשלא יכול לכפור וכיון דקי"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ולא נאמן לומר פרעתי א"כ לא יכול לטעון על המנה שמודה פרעתיך וא"כ אינו יכול לכפור ולא הוי מ"מ וקושיא זו מפורסם הוא בכל האחרונים ז"ל ועי' בט"ז ז"ל סי' ל"ז עי"ש ומסיק הה"מ ז"ל דהכא שייך דינא דהרמב"ם ז"ל במקום שכותבין כתובה ונאבד הכתובה דהוא שיטת הרב אלפס ז"ל והרמב"ם ז"ל דנאמן לטעון פרעתי ועי' בהפלאה ז"ל דיגע ג"כ לתרץ הרמב"ם ז"ל ונראה לפענ"ד לתרץ דעת הרמב"ם ז"ל דמהאי ירושלמי גופי' הוציא הדין הזה דלכאורה צ"ב מאי שייך כל הסוגיא דר"ח קמייתא לכאן לא הי"ל להביא רק עיקר הדין אם חייב שבועה במתניתין דידן או לא ולמה צריך להך מתניתא דסלעין דינרין לדייק מינה מפני שאין הודיי' מן הטענה הא אם הודיי' מן הטענה חייב וכא לא כמי שהודיי' מן הטענה ולמה צריך להדיוק הזה בלא הדיוק הזה נמי הי' יכול להקשות כן הא דבר ידוע הוא דמודה מקצת מן הטענה צריך לישבע א"ו דכל עיקר הקושיא הוא נובע רק מסך הסוגיא והא דהרמב"ם ז"ל פסק בפ"ד מה' טוען ונטען ה"ד דאין מ"מ חייב שבועה עד שיודה בדבר שאיפשר לכפור בו כיצד מי שטען חבירו ואמר ק' דינרין יש לי אצלך חמשים שבשטר וחמשים בע"פ אין לך בידי אלא חמשים שבשטר אין זה מ"מ שהשטר לא תועיל בו כפירתו והרי כל נכסיו משועבדין לו ואפילו כפר בו' הי' חייב לשלם ע"כ וכל הפוסקים ז"ל מרעישים

עמודי ירושלים תנינא

זאת אומרת לא הלכו למדת הדין ולממון אחר הרוב ופי' הקה"ע למדת הדין לדיני נפשות ולממון כו' ולא נהירא דבאמת בד"נ אזלינן בת"ר כמבואר בש"ס סנהדרין (ס"ט א') וזה לי ימים רבים שתמהתי על שו"ת הרשב"א (ח"ג סי' שע"ח) שנסתפק על חלל שנמצא במקום שרוב ישראל אי אזלינן בתר הרוב וקטלינן ליה ע"ש דהא מבואר להדיא דגם בד"נ אזלינן בת"ר ושו"ר בשו"ת ח"ס (יו"ד סי' רמ"ה ואהע"ז סי' א' ומ"א ובח"ב סי' קי"ט וקמ"א) ובשבעה עינים (דס"ו ע"ב) שהעיר בזה וחילק דהרשב"א מיירי דהמיעוט בפנים ובסנהדרין מיירי היכי שהמיעוט אינו בפנים ע"ש שהוא דחוק דהא"כ יהיה רובא דליתא קמן עדיף מרובא דאיתא קמן ועתוס' סנהדרין ל"ג ובב"ק ר"פ שנים של' דהא דאזלינן בת"ר הוא אפי' ברובא דליתא קמן מבואר דזה עדיף וכ"ה מבואר בש"ס חולין ובשאר דוכתי ועי' פני משה סנהדרין (פ"ה ה"א ד"ה חקה) שלא ראה דברי הרשב"א שהבאתי ע"ש ועי' בשם הר"ן בחי' לחולין (די"א) על מה דאמרינן שם דאזלינן בת"ר ממכה אביו ואמו והקשה איך קטלינן הא קיי"ל בפ' יוה"כ דאין הולכין בפ"נ אחר הרוב וכו' ול"ע עכ"ל ולק"מ דגם בד"נ אזלינן בת"ר ומה שהביא ראיה מש"ס יומא דאמרינן וחי בהם ולא שימות בהם אינו ראיה כלל דהתם וחי בהם בעינן שיהיה בבירור בחותיה וגם כשיהיה רוב נגדו לא חיישינן למיעוט משא"כ בעבר עבירה קטלינן ברובא ושו"ר להג' ר"י מסלאניס שכ"כ בק"א לס' בית יצחק (ד"ג ע"ב) יע"ש וכאן בירושלמי צ"ע למדת הדין בממון וכמ"ש הקה"ע אח"כ וכ"כ הפ"מ והוא פשוט:

מסורת הש"ס

כתובות טז א

(ב"ק פ"ה) ב"ק מו ב"ב כג

ב"ב שם וב"ק

(ב"מ פ"א ה"א) ב"מ דף ג

שם דף ג

ג שם דף ג

בז' יגי' ר' חייא הבבלי

עין משפט נר מצוה

ב

א מיי' פט"ו ממכירה ה"ט סמ"ג לאוין קסת טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף כב

ג

ב מיי' פ"ח מנזקי ממון ה"ד ולהיפך טוש"ע ח"מ סי' תח סעיף ב

ד

ג מיי' פ"ד מטוען ה"ד סמ"ג עשין לה טוש"ע שם סי' פח סעיף ד

ה

ד ס מיי' שם פ"ט ה"ו סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קלח ס"ח

ציון ירושלים

שלא הלכו למידת הדין ולממון אחר הרוב. עי' תוס' שכתבו דלרב הוה הקושיא והקדמונים כתבו דגם לשמואל קאי הקושיא משום דהוי חזקה עם הרוב ומכולם נשמע דאף לגבי יורשים לא הלכו בממון אחר הרוב ומזה סתירה למה שתמה במקנה בקידושין דף מה ע"ב שכתב בפשיטו' דלגבי יורשים דלא טענינן להו מילתא דלא שכיח אין טוענין להם נגד הרוב וכו"ה שלא בפניו ומכאן מבואר סתירה ומיהו י"ל דגבי דהכא לא טענינן רק ביורשים בעלמא יכולים לטעון אף נגד הרוב ודו"ק ועי' תומים סי' קח סק"ב כתב דהיורשים אין יכולים לטעון נגד הרוב דלא כמקנה ולפמ"ש ראיה למקנה. שוב נזכרתי שבתשו' כלל פ"ו ס"ו והרמ"א קבעו להלכה בסי' קח דאף דאין בב"ד יכולין לטעון מילתא דלא שכיח אבל אפוטרופוס יכול לטעון וכו' ועי' סמ"ע בתשו' ה"א

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פכ"ג ממלוה ולוה סמ"ג עשין צ"ד טוש"ע ח"מ סי' פ"ח סעי' יח

ב מיי' פ"ד מטוען ה"ד טוש"ע ח"מ סי' פז ס"ג

ציון ירושלים

[illegible]

מסורת הש"ס

(גם פסוק ס"ב)

ע' ב"מ דף ד:

כתובות יח

פני משה

אלא חמשים ואין נשבע על השאר משום דשטר הוי ליה שיעבוד קרקעות וכשם שאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות כך אין הודאתן מביאה לידי שבועה: נשמעינה מן הדא. רבי יוסי בר בון מביא ראיה מהאי מתניתא דהודאת שיעבוד קרקעות אין מביא לידי שבועה: כסף סילעין. שטר שכתוב סלעין דאינון ונמחק הסך אין פחות משנים: מכאן ואילך. אם הם טוענין על היותר מלוה אומר חמש והלוה אומר שלש: הואיל והודה מן הטענה. שהרי בשלישי מודה הוא דאין במשמעות השטר אלא שנים ישבע: אין הודאה מן הטענה. כלומר שאינה ממין הטענה מפני שההודאה בקרקעות היא והוי כמי דשטרא לית ביה משמעות אלא שנים מ"מ כיון שהודה בשלישי הוי ליה כאלו נכתב בשטר והכפירה הוי במטלטלין וש"מ דאין הודאת קרקעות מביאה לידי שבועה: ובעי הש"ס עלה מפני כו'. טעמא דפטור משבועה שאין ההודאה ממין הטענה הא אם ממין הטענה היא חייב והרי הכא במתני' לא כהודיה ממין הטענה היא בתמיה שהרי אין לה שטר והיא טוענת מאתים והוא [מודה] מנה והוי ממין הטענה ואמאי לא מחייבינן ליה שבועה אם אין לה עדים: ומשני הכא כ"ע מודים שהוא חייב לה מנה. שהרי אין יכול לכפור באותו מנה שהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ועכ"פ מנה יש לה וכיש לה שטר על מנה דמיא והוי ליה שיעבוד קרקעות והיא תובעת ממנו מנה אחר והמוציא מחבירו עליו הראיה: בהינומה תמן. רבנן, דבבל מפרשי הינומה והוא לעיף שעל ראשה מסורבב על עיניה כמו שאנו עושין ומתוך שאין עיניה מגולין פעמים שהיא מתנמנמה בתוכה ולכך נקרא הינומא ע"ש תנומה: פירויומא. כמו אפריונא והוא חופה של הדס שעושין וכן פליגי בה כהאי בבבלי: יוצאה וראשה פרוע ר"ח בשם רבי יוחנן בגין אלו שיצאו ביום הכיפורים. כלומר דרבי יוחנן מפרש טעם המנהג שהיו נוהגין להוציא הבתולות פרועות ראש והוא זכר לאבילות ע"ש שבטלה מהן השמחה שהיו נוהגות לצאת ביוה"כ ולשמוח במחולות הכרמים כדאמרינן בסוף תענית ובשביל זה התקינו שיהו הבתולות יוצאות בשעת שמחת חופתן פרועות ראש כאבלות וכמו שהיו נוהגין לתת אפר בראש החתן במקום הנחת תפילין זכר לאבילות ירושלים: ופריך וראשה פרוע ועדיה כו'. דקאמרת בשביל שעדים מעידין שיצאה פרועת ראש בחזקת בתולה היא וכתובתה מאתים אמאי וחש לומר שמא בתולה מן הנישואין היתה ועשו לה כל הסימנין הללו ואין לה אלא מנה: זאת אומרת בתולה מן הנשואין. אסורה לצאת ראשה פרוע שכבר נקרא עליה שם נשואה: וחש לומר. אהכי ניחוש שמא מוכת עץ היתה ואין לה אלא מנה: אלא כר"מ. כלומר אם נימא דמתני' לא אתיא אלא כר"מ דאמר מוכ"ע כמי כתובתה מאתים ודלא כרבנן: לא חשו על דבר שאינו מצוי. דמוכ"ע לא שכיחא ולא תלינן בהא ומתני' ככ"ע אתייא: חבית של בסורות. שעושין לה סימן לבשר שבתולה היתה כהאי דאמר בבבלי חבית של יין תרומה מעבירין לפניה לומר זו ראשית כתרומה ראשית:

מודה

קרבן העדה

אלא חמשין. ולא ישבע על השאר דהאי שטר שיעבוד קרקעות הוא ואין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות וכן הודאתן אין מביאין לידי שבועה דקרקעות אמעיט מתורת שבועה: ונמחק. המניין שכתוב בו אחר דאינון: מכאן ואילך. יותר משנים: מן הטענה. מקצת הטענה: אין הודאה מן הטענה. דאינו אלא כמשיב אבידה דהוה מצי למימר שתים שהשטר מסייעו שנמחק הסכום ואית לן למימר דלא חשו להמחק שלא היה כתוב אלא שתים ושתים נשמע מלשון סלעין וכיון דכמשיב אבידה הוא הלוה במאי שאמר שלש פטור מן השבועה: ודייק מפני שאין הודאה מן הטענה. הוא דפטרי רבנן דה"ל כמשיב אבידה: הא אם הודאה מן הטענה חייב. שבועה אפי' לרבנן: וכא. והכא במתני': לא כמי שהודאה מן הטענה היא. בתמיה וכי אין הודאת הבעל דמודה במנה כמודה במקצת היא ולמה יהא פטור משבועה דמשמע ליה דהבעל מהימן אם לא הביאה עדים אפי' בלא שבועה: ומשני כל עמא מודיי' וכו'. הודאת מנה לאו הודאה היא דהכל יודעין דמנה מיהא אית לה דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וה"ל כתובעתו מנה בשטר ומנה בע"פ והוא אינו מודה לה במנה שבע"פ לפיכך פטור משבועה כדין כופר בכל ועליה להביא ראיה כדין המוציא מחבירו עליו הראיה והיינו דרב: תמן. בבבל מפרשין לכך נקראת המפה שפורשין על פני הכלה הינומא לפי שהיא מתנמנמת וישנה תחתיו הואיל ואין עיניה מגולות: רבנן דהכא. חכמי' שבא"י אמרי שהיא החופה של הדס שעושין לבתולות: כגון אלו שיצאו ביה"כ וכו'. כלומר לאו בשעת החופה איירי אלא שעדים מעידין שיצאה וראשה פרוע ביה"כ שבנות ישראל יוצאות וחולות בכרמי' כדתנן בסוף מסכת תענית א"כ שיצאה וראשה פרוע כדרך שיוצאין ביה"כ מסולסל ומהודר אבל בלא"ה לאו סימנא הוא. דלמ' משום דלא קפדה אפריעת ראשה יצאה כך והראשון נראה: והעדים מעידין. שלא נבעלה ביה"כ או בין יה"כ עד שעת החופה: ופריך וחש לומר וכו'. כשבאה לגבות מן היתומים ניחוש שמא לכך יצאה וראשה פרוע לפי שהיא בתולה אלמנה מן הנישואין ואין לה כתובה אלא מנה כדתנן בפ"ק: ומשני זאת אומרת. דאלמנה מן הנישואין אפילו בתולה אינה יוצאת וראשה פרוע: ופריך וחש לומר וכו'. וניחוש שמא לכך יצאה בראש פרוע שהיתה בתולה ומוכת עץ ואין לה אלא כתובה מנה: ומשני אלא כר"מ. אתיא מתני': דר"מ אמר. בפ"ק דמכלתין: אר"י. לעולם כרבנן כמי אתיא מתניתין ולמוכת עץ לא חיישינן דמוכת עץ לא שכיח ולא חשו חכמים לדבר שאינו מצוי: חבית של בסורות. חבית של תרומה כלומר זו בעילתה ראשית כתרומת ראשית:

ומודה

גמרא

אלא חמשין ואמר רבי יוסי בי ר' בון נשמעינה מן הדא א *כסף סילעין די אינון ונמחקו אין פחות משנים מיכן ואילך המלוה אומר חמש והלוה אומר שלש בן עזאי אומר הואיל *והודה מן הטענה ישבע וחכמים אומרי' אין הודאה מן הטענה מפני שאין הודאה מן הטענה והא אם הודייה מן הטענה חייב וכא לא כמי שהודייה מן הטענה היא כל עמא מודיי שהוא חייב לה מנה והיא כתובעת בידו מנה אחר והוא אינו מודה לה המוציא מחבירו עליו הראייה. בהינומה. תמן נמנומה רבנין דהכא אמרין פירויומא. יוצאה וראשה פרוע. רבי חייה בשם רבי יוחנן בגין אילו שיצאו ביום הכיפורים וראשה פרוע ועידיה מעידין אותה שלא נבעלה ב וחש לומר שמא בתולה מן הנישואין היא זאת אומרת בתולה מן הנישואין אינה יוצאת וראשה פרוע ג וחש לומר שמא מוכת עץ היא אלא כר' מאיר *דר' מאיר אומר מוכת עץ כתובתה מאתים וא"ר יוחנן לא חשו על דבר שאינו מצוי. ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף חילוק קליות ראייה וחש לומר שמא בתולה מן הנישואין היא זאת אומרת בתולה מן הנישואין אין לה חילוק קליות תני אבא שאול אומר אף מי שמוליכו לפניה חבית של בסורות וחש לומר שמא מן הנישואין היא זאת אומרת בתולה מן הנישואין אין לה חבית של בסורות:

מודה

תוס' הרי"ד

מרעישים בדבר הרמב"ם ז"ל אם העיקר הוא שאינו יכול לכפור או העיקר הוא שיעבוד קרקעות ועי' במו"מ סי' פ"ח בכ"מ בשו"ע ובש"ך ז"ל ס"ק כ"א דרבו בזה המחלוקת בפי' הרמב"ם ז"ל ועי' ביאור הגר"א ז"ל שם דמביא הירושלמי הזה ומפרש פירושו והירוץ לקושית הראב"ד ז"ל על הרמב"ם ז"ל דפט"ו מה"א לא כתב שם ותירוץ הט"ז ז"ל בסי' ל"ו באה"ע לא הבנתי דכתב דמיירי שאין עדים על הקידושין ונאמן במיגו מלבד שיש אך הקושיא מהירושלמי דידן עוד אינו מובן הא יש לה גט וה"כ א"י לומר לא קדשתיך וע"כ אלקי ה' אמרה נכשי והורה היא וללמוד אני צריך ונראה לפענ"ד לפרש הסוגיא דידן והרמב"ן ז"ל בדרך נכון וה' ינחני בדרך אמת ונדקדק בלשון הרמב"ם ז"ל שכתב בהלכות טוען מנה לי בידך חמשים שבשטר זה וחמשים בלא שטר אין לך בידי אלא חמשים שבשטר ובה"י כתב מנה לי בידך אין לך בידי כלום והעדים מעידים שחייב לו חמשים הורו כל הגאונים ז"ל שישבע כו' ולמה לא כתב בה"ד ג"כ בציור זה מנה לי בידך אין לך בידי כלום והוציא שטר שיש בידו המשים לא ישבע מפני שלא תועיל כפירתו והרי כל נכסיו משועבדין ויהי' בזה כ"מ בין שטר לעדים בציור אחד ולמה כתב באינו יכול לכפור ושיעבוד קרקעות בה"ד בציור אחר וכתב כיצד כו' ומצייר ציור אחר ואם לפי הבנת המפרשים ז"ל הי' לו לכתוב הכל בציור אחד בשטר ובעדים וע"כ נראה לפענ"ד דפי' בירושלמי הוא דיש כאן ט"ס והגי' אמיתית הוא כמו שגרסינן בירושלמי במס' ב"ב בפ' ג"פ סלעין דינרין די אינון ונמחקו מלוה אומר חמש ולוה אומר שנים בן עזאי אומר הואיל והודה מן הטענה ישבע ור"ע אומר אין הודאה מן הטענה פי' כמו דמסיק כו"ע מודיי שחייב לה חמשים והיא כתובעת מידו מנה אחר והוא אינו מודה לה הממע"ה פי' דהא המנה שהודה לה מנה זה אינה תובעת מידו וע"כ אינו חשוב מודה מן הטענה דהא בכ"מ טענה וכפירה והודאה הוא שכופר מקצת מן הטענה ומודה מקצת מן הטענה ולא מקרי הודאה רק כשמודה מן הטענה מקצת אבל אם מה שמודה אינו תובע ממנו נמצא דלא הוי ההודאה מן הטענה דהאיך חשוב שמודה מקצת מן טענתו הא אינו טוען ממנו זאת. ונמצא דלא הודה ממה שטענו לו ואנן בעינן דיודה לי מקצת מן טענתו וע"כ ה"נ גבי שטר כשמודה לו שנים לא חשוב מודה מקצת טענתו דהא השנים אינו תובע ממנו דהא זה מפורש בשטר ואינו יכול לכפור והקרקעות משועבדין ע"כ אינו חשוב מודה מקצת מן הטענה דהא בשנים [illegible]

רידב"ז

והוציא שטר על מקצת הוי כמו עדים וחייב שבועה אע"פ שיש שיעבוד קרקעות ע"ז בהל במתניתן דידן וכה לא כמודה מקצת מהטענה דהא אין כאן שטר ומסיק דה"נ כו"ע מודיי שחייב לה מנה והיא כתובעת בידו מנה אחר והוא אינו מודה לה הממע"ה. כלומר דה"נ דמי לשטר של סלעין דינרין ונמחקו דלא חשוב הודיי' מן הטענה משום דהשנים אינו תובע ממנו וה"נ המנה אינה תובעת ממנו [ושפיר מדויק לשון מן הטענה דלדברי המפרשים ז"ל לא הבנתי לשון מן הטענה] ושפיר מדויק לשון האיך עבידא דלכאורה ל"ב גדול לשון האיך עבידא דמאי צריך לפרש הא בפשיטות ניחא מודה הכיבי בשטר וע"ז מפרש דלא תימא דווקא בשתבעו בתחלה מנה לי בידך המשים שבשטר זה והמשים בלא שטר והודה רק המשים שבשטר זה שמראהו לו דז"א אלא אפילו תבעו מנה וכפר בו והוציא שטר שחייב לו המשים דבעדים כה"ג חייב ובשטר פטור אפילו בשכפר כל המנה מ"מ ההודאה בהוציא שטר לא השיב כעדים ופטור מטעם שיעבוד קרקעות. וע"ז פליג ר"י בר"ב וקאמר נשמעינה מן הדא סלעין דינרין כו' מפני שאין הודיי' מן הטענה משום שהוציא שטר בתחלה על השנים ומעולם לא הי' טענה וכפירה והודאה בשנים שבשטר הא אם הודאה מן הטענה כגון שכפר כל המנה אז חייב בשבועה אפילו בשטר אע"פ שהוי שיעבוד קרקעות:

ר"ח בשם ר"י כגון אלו שיצאו ביוה"כ וראשה פרוע. פי' זכר לאבילות שהיו בנות ישראל יוצאות ביוה"כ כדפי' הפ"מ ז"ל ופריך וחש לומר שמא בתולה מן הנישואין ועידיה מעידין אותה שלא נבעלה היא וכן הוא לעיל בפ"ק ה"ד איזהו בתולה

שנויי נוסחאות (ב"ב) פחות יד"ו פוחת. (ע"מ) אחר בד"ע אחד.

אמרי ברוך

קרבן העדה ד"ה אין הודאה מן הטענה דאינו אלא כמשיב אבידה. נ"ב ברא"ש הגי' ממין הטענה ובחידושי הרא"ה הגי' מן הטענה. ופותרו ממין הטענה ולדברי שניהם כוונת הירושלמי דעל שנים שבשטר ליכא חיוב שבועה דהוי שעבוד קרקעות. ולדעת הרא"ש גם על הסלע שלישי שמודה פטור ג"כ מחמת שעבוד קרקעות וזה כתב הירושלמי שאינו ממין הטענה. ולדברי הרא"ה אין טעם זה רק על השנים שבשטר ועל הסלע ג' פטורו משום משיב אבידה. ומ"ש בירושלמי שאינו ממין הטענה. קאי על השנים שבשטר ולא כדברי המחבר הזה שמפרש שאינו ממין הטענה דהוי משיב אבדה.

מסורת הש"ס

כתובות טו

כד"י תיבת לא [illegible]

(יבמות פ"י ה"ג) כתובות כב ב

הלכה ב מתני' *מודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר [א] אם יש עדים שהיא של אביו והוא אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן : **גמ'** מודי רבי יהושע ואין פליג בקדמיתא אינו נאמן בשלא אכלה שני חזקה [ב] אבל אם אכלה שני חזקה נאמן בשלא מת אביו מתוכה [ג] אבל אם מת אביו מתוכה אפילו *לא אכלה שני חזקה נאמן כהדא *ראובן אוכל שדה בחזקת שהיא שלו והביא שמעון עדים שמת אביו מתוכה מפקין לה מראובן ומחזירין ליה לשמעון חזר ראובן והביא עדים שלא מת אביו מתוכה א"ר נחמן בר יעקב אנא אפיקתיה מראובן אנא מחזיר ליה לראובן רבנין דהכא סברין כן רבנין דתמן אמרין משעה שיצאת עדות ברורה יצאת (כן רבנין דהכא אמרין משעה שנישאת בעדות ברורה נישאת) א"ר יוסי מודו רבנין דתמן שאילו משעה ראשונה שנים אומרים מת אביו מתוכה ושנים אומרים לא מת מתוכה שהשדה בחזקת ראובן א"ר יוחנן *ותני כן [ד] שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת לא

קרבן העדה

הלכה ב מתני' ומודה ר"י. בגמ' מפרש להיכא קאי: שהפה שאסר. זה שאינו יודע שהיתה של אביו אלא על פיו של זה ומה שאסר הרי התיר: **גמ'** ופריך מודי ר"י ואין פליג בקדמיתא. כלומר איך ומודה ר"י הא לא פליג ר"י ברישא דקתני ומודה ל"א ה"ג ואן פליג בקדמייתא וה"פ הא דקתני ומודה ר"י והיכן פליג ומשני בקדמייתא בפרקא קמא דתנן היא אומרת משארסתני נאנסתי וכו' ר"ג ור"א אומרים נאמנת מגו דאי בעי' אמרה מוכת עץ אני תחתיך דלא פסלה נפשה מכהונה ופליג ר"י וקאמר ר"י לר"ג בהאי מגו דהכא מודינא לך וכן מסיק בבבלי : אינו נאמן. הא דתנן בסיפא אינו נאמן דוקא בשלא אכל שני חזקה שלש שני' שתקנו חכמי' לכל מחזיקי קרקע דאם אכלה ג' שני' בלא ערעור נאמן לומר לקחתיה ואבד שטרי דכולי האי לא מזדהר איניש בשטרא : בשלא מת אביו מתוכה. כלומר הא דאמרן בשאכל שני חזקה נאמן דוקא כשמת אביו היה זה שמחזיק עתה מוחזק בה: אבל. אם לא החזיק בו אלא לאחר שמת אביו ואח"כ אכל שני חזקה אינו נאמן שאין מחזיקין בנכסי קטן אפי' כשהגדיל לפי שראהו כשהיה קטן היה מוחזק בו אף לאחר שהגדיל סובר שהוא שלו : ה"ג אבל אם מת אביו מתוכה אפי' אכלה שני חזקה אינו נאמן: והביא עדים. כשמת אביו היה אביו מוחזק בשדה זו: חזר ראובן והביא עדים שלא מת אביו. של שמעון מתוכה : אנא אפיקתיה מראובן. כיון שהביא שמעון עדים שמת אביו מתוכה והשתא שהביא ראובן עדים שלא מת אביו מתוכ' מחזירין לראובן ולא אמרי' אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי קרקע בחזקת שמעון שהיא עכשיו בידו כיון שאנו הוליאוה מתחת יד ראובן אין לנו להפסידו בהוצאה זו ורואין כאלו היא עדיין ביד ראובן ואוקי תרי להדי תרי ואוקי קרקע בחזקת ראובן : רבנן דהכא. חכמים שבא"י סברו כרנב"י : רבנן דתמן. חכמים שבבבל אמרין משעה שיצאה השדה מיד ראובן בעדות ברורה יצאה שהרי לא היו שם עדים אחרים וזאתם ה"ל חזקה גמורה ואף שבאו עכשיו עדים המכחישים הראשונים אין מוציאין אותה מחזקת שמעון אלא חיישינן לזילותא דבי דינא : כן רבנן דהכא אמרין משעה שניסת בעדות ברורה ניסא'. ל"ג הכא אלא לקמן בשמעתין : שהשדה בחזקת ראובן. כלומר בחזקת זה שהיא בידו עכשיו : ותני כן. ותני נמי הכי : שנים אומרים מת. אשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו שנים ואמרו מת בעלך ושנים אומרים לא מת לא

פני משה

הלכה ב מתני' מודה רבי יהושע. בבבלי מפרש דאפירקא קמא קאי אע"ג דגבי היא אומרת משארסתני נאנסתי פליג רבי יהושע אר"ג ואמר דלא מהימנינן לאשה במיגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני ולא פסלה נפשה מכהונה מודה הכא באומר שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו שהוא נאמן במיגו דאי בעי אמר שלי היא וטענה דהתם שור שהוא לפניך שלא מצא לה בתולים והם הסיתוהו לבא לב"ד ואע"פ שיש לה להשיב טענה טובה מזו לא אמרינן מיגו דדילמא איערומי קא מערמא אבל הכא אין שור שהוא לפניך כלומר אם שתק זה לא היו לו עוררים שאין אדם תובעו ואי לא דאמת הוא שלקחה לא היה אומר לו כלום הילכך אמרינן מיגו ובגמרא דהכא מפרשינן לה בענין אחר: ואם יש עדים כו' אינו נאמן. דאין כאן מיגו :

גמ' מודי ר' יהושע. ואין פליג בקדמיתא. דקתני מודה ר' יהושע משמע דפליג ואם הוא פליג בקדמייתא פליג כלומר מה ששנינו בפ"ק משארסתני וכו' כדפרישית במתני' דהא ע"כ לאו ארישא דהאי מתני' פליג דהשתא התם היא אומרת משארסתני נאנסתי והיא טוענת ברי והבעל שמא ואמר ר' יהושע דהבעל מהימן עד שתביא ראיה לדבריה הכא דברי וברי הוא לכ"ע אלא ודאי אפ"ק קאי : אינו נאמן. הא דקתני במתני' אם יש עדים שהיא של אביו אינו נאמן בשלא אכלה זה שני חזקה אבל אם אכלה שני חזקה נאמן לומר לקחתיה הימנו : בשלא מת אביו מתוכה. הא דאמרינן אם אכלה שני חזקה נאמן בשאין העדים מעידים אלא שהיתה של אביו של זה ואינם יודעים אם מת מתוכ': אבל. אם מעידים שמת אביו מתוכה אפילו אכלה שני חזקה לא נאמן גרסינן דמתני' בקטן שהגדיל איירי כדמוקי לה בבבלי ולא ידע במילי דאבוה כלום ולפיכך הזקתו של זה אינה חזקה. א"נ משום דהוכחם במה שאמר לקחתיה הימנו דהרי העדים מעידים שמת אביו מתוכ': כהדא. דאמרינן לקמי' דאם יש עדים שמת אביו של שמעון מתוכה כשהיה מוחזק בה אין הזקתו של ראובן כלום : והביא עדים שלא מת אביו מתוכה. והכחיש עדי שמעון : אנא אפיקתי' מראובן אנא מחזיר ליה לראובן. דאוקי תרי לבהדי תרי ומחזיר אותה לרשותו של המחזיק שהוציאוה מידו : רבנן דהכא סברין כן. דלא חיישינן לזילותא דבי דינא : רבנן דתמן. של בבל פליגי דאמרין בשעה שילאת מראובן בעדות ברורה יצאת דעדיין לא באו עדי הכחשה שלא מת אביו של שמעון מתוכה והילכך תשאר השדה בחזקת שמעון ולא מהדרינן לה לראובן משום זילותא דבי דינא : כן רבנן וכו' עד נשאת ל"ג וטעות המדפיס אגב שיטפא דלקמן הוא : מודו רבנן דתמן שאילו משעה ראשונה. קודם שהוציאוה מיד ראובן היו שנים אומרים מת אביו כו' שהשדה בחזקת ראובן דאוקי תרי בהדי תרי ואוקמה בחזקת מרה קיימ' ולא פליגי אלא כשהוציאוה מראובן ע"י עדי שמעון שבאו מתחילה ואיידי דלקמן מקשי מהא נקט לה אע"ג דמילתא דפשיטא היא : ותני כן. תנ"ה דבתרי ותרי מוקמינן מילתא אחזקה קמייתא : שנים אומרים. האשה שהלך בעלה למדה"י ובאו שנים ואמרו לה מת בעליך ושנים אומרים לא מת לא

עין משפט נר מצוה

ח
א מיי' פי"א מטוען כמ"ג עבין לה טוש"ע ח"מ סי' קמ ס"ה

ט
ב מיי' שם טוש"ע שם

י
ג מיי' שם טור וש"ע שם סימן קמט ס"ט

יא
ד מיי' פי"ב מגירושין טוש"ע אה"ע סי' יז סמ"ב

ציון ירושלים

כל דבאות עדים מעידים שילאת [illegible] פרוע [illegible] ניהום [illegible] והא רוב [illegible] בתולות [illegible] ועי' בבעל המאור ורמב"ן עכ"ל וכוונתו דבאמת י"ל דהקושיא לא קאי רק אליבא דרב אבל לדידן דקיימא לן כשמואל אין ראיה דהא לדידיה לא אזלינן בתר הרוב אך דהרז"ה כתב דאף שמואל מודה בזה בשביל דיש חזקה עם הרוב וא"כ אין ראיה ע"כ הורף דבריו אבל באמת הירוש' משני לפי' אליבא דשמואל דלא אזלינן בתר הרוב וא"כ לשיטת הירושלמי דלא ס"ל סברת הרז"ה וכמ"ש הרמב"ן דל"ש חזקה בזה ושפיר כתבו הפוסקים דכל בנבעלה אסור' ללכת פרוע ראש ודו"ק

רידב"ז

בתולה מן הנישואין כל שנכנסה לחופה ועדי' מעידים אותה שלא נבעלה וע"כ כצ"ל גם הכא וט"ס הוא מה שנדפס ועדי' מעידין אותה שלא נבעלה קודם ומשני זאת אומרת בתולה מן הנישואין אינה יוצאה וראשה פרוע והם לומר שמא מוכ"ע היא כו' והם לומר שמא בתולה מן הנישואין היא כו' עיי' בגליון דמקשה לפ"ק לפי' הפ"מ ז"ל עיי"ש ובאמת פי' הירושלמי בפ"ק מוזכר בשט"מ ז"ל וה"פ התם ע"ד דר"א בוגרת אימתי ניסאת מוכ"ע אימתי ניסאת בתולה מן הנישואין אימתי ניסאת אם הוא לא פליג דשם בתולה ניסאת ברביעי או דווקא למאן דא"ל ט"ב וע"ז פשט נשמעינ' מן הדא אם יש עדים שילאת בהינומה וכו' הדא אמרה לית רביעי כלום פי' דאין זה תקנה קבוע דהא במקום שב"ד יושבים בכל יום אשה ניסאת בכל יום. כן פי' הרא"ה ז"ל והרשב"א ז"ל מפרש דלית רביעי כלום דהא אלמנה נמי ניסאת ברביעי דלא איכפת לן בין ברכה דאדם לברכה דדגים עיי"ש וע"כ ה"פ כיון דלא הוי רביעי תקנה קבוע לבתולות דהא יש בתולות שנשאות בכל יום במקום שב"ד קבוע וכן אלמנה נמי דנבעלת ברביעי ע"כ לא שייך לא פליג ע"כ בתולה מן הנישואין ומוכ"ע לא קפדינן ארביעי דלא שייך לא פליג בזה וע"כ ממילא לא קשה קושית הגליון ודוק :

בשלא מת אביו מתוכה אבל אם מת אביו מתוכה אפילו אכלה שני חזקה אינו נאמן. כן מגי' הק"ע והפ"מ ז"ל ונכון הוא והיא מסוגי' במס' ב"ק דף קי"ב בר חמוה דר' ירמי' עיי"ש דמוכח אפילו החזיק כל ג' שנים בחיי האב אך בעת מיתת האב הי' איזה שעה ברשות האב ומת מתוכה אין חזקתו חזקה וכן פסק בשו"ע חו"מ סי' קמ"ט סק"ג עיי"ש ודוק : **א"ר** יוחנן ותני כן שנים אומרים כו'. פי' של ותני כן אינו מובן וע"כ מגי' הק"ע ז"ל לקמן גבי ואם ניסת תלא כדי שיתקיים האי ותני כן א"כ ואם ניסת לא תלא היינו שאם ניסת קודם שבאו עדים האחרונים והיינו כרבנן דתמן ובאמת האי ותני כן לא שייך לסוגיא דידן אלא שייך לפ"י במס' יבמות דמוכיר שם בין על רבנן דהכא ובין על רבנן דתמן ע"ז אמר ר' יוחנן ותני כן שנים אומרים מת כו' פי' דמבאר דכן תנינן פלוגתא בין רבנן דהכא לרבנן דתמן עד סוף כל הסוגיא דהכא והתחיל הכא הסוגיא מאמר ר' יוחנן ותני כן כדרך הש"ס הזה לאלפים ולרבבות והא דשייך הסוגיא הזאת מרבנן דהכא ומרבנן דתמן גבי שנים אומרים נתגרשה כו' הוא משום דפריך ר' יוסי בסוגיא הזאת מחלפא שיטתין דרבנן דתמן שאילו מעשה ראשונה שנים אומרים מת אביו מתוכה ושנים אומרים לא מת אביו מתוכה כו' ע"כ שייך הסוגיא הכא ודוק :

תוס' הרי"ד

אינו טוען כלל וכמו דכו"ע מודיי שמייב לה מנה והיא כתובעת מידו מנה אחר והוא אינו מודה לה דגבי כתובה וכמו דכ' הרא"ש ז"ל במס' ב"מ דף צ"ח כשזה אומר שכורה קיימת ושאולה מתה וזה אומר שכורה מתה ושאולה קיימת דלא משוב מודה מקצת הטענה דהא השכורה שהיא קיימת אינו תובע ממנו דיודע הוא שיחזור לו לאחר שיכלו ימי השכירות דהא קיימת בעין עי' בהרא"ש ז"ל ותמצא כן [דהא"כ ליסני דמיירי במשאיל אומר שכורה קיימת ושאולה מתה ושואל אומר שכורה מתה ושאולה קיימת עי"ש] וה"נ דכוותי' דהשנים שבשטר אינו תובע ממנו וע"כ לא הוי מ"מ טענתו ועפ"ז יתבאר הירושלמי היטב ר' אבין בשם רב מודה מבידי בשטר דאף דע"י עדים הוי מ"מ אבל ע"י שטר לא הוי מ"מ ושאל האיך עביד' ומפרש טענו מנה וכפר בו והוציא שטר שמייב לו ממשים אין לו אלא ממשים פי' אפילו בשכופר בכל והוציא שטר על מה שכפר בזה משוב מודה מקצת מן טענתו מ"מ כיון דהוא שטר אין נשבעין על כפירת' שיעבוד קרקעות וע"ז אמר ר"י בר"ב נשמעינ' מן הדא כלומר דפליג על ר' אבין [וזה כפי' הגר"א ז"ל] סלעין דיכרין די אינון ומסקו אין פמות משנים מכאן ואילך המלוה אומר ה' והלוה אומר שנים כגי' הירושלמי בפ' ג"פ כו' מפני שאין הודיי' מן הטענה כלומר דמה שהודה לו בזה לא טענו דהא השנים לא טענו כלל דכו"ע מודים בזה כדמסיק במסקנא כו"ע מודיי שמייב לה מנה והיא כתובעת מנה אחר [גבי חטים ושעורים גרסינן מין הטענה ביו"ד וכאן גרסינן מן הטענה בלא יו"ד והוא כמו מהטענה] אבל אם הודאה מן הטענה כמו האי האיך עבידא טענו מנה וכפר בו' והוציא שטר שמייב לו ממשין חייב שבועה כמו בעדים ולא מיפטר בשטר משום שיעבוד קרקעות. אלא משום דלא הוי הודאה מקצת מהטענה משום דהשנים אינו תובע

עין משפט נר מצוה

יב מיי' פי"ב מגירושין ה"ט טוש"ע אה"ע סי' קנב סעי' ג

לא תינשא ואם נישאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תינשא ואם נישאת תצא תמן אמרין לא שנייה היא מיתה היא גירושין לא תינשא ואם נישאת לא תצא על דעתיהון דרבנין דתמן ניחא היא מיתה היא גירושין על דעתיהון דרבנין דהכא מה בין מיתה מה בין גירושין ר' זעירא אמר לה סתם ר' חייה בשם ר' יוחנן הדעת מכרעת לעידי מיתה שאילו יבוא הוא מכחיש א"ר חזקיה רבנין דתמן כדעתין כמה דרבנין דתמן אמרין משעה שיצאת בעדות ברורה יצאת כן רבנין דהכא אמרין משעה שנישאת בעדות ברורה נישאת אמר רבי יוסי לא מסתברא דלא מחלפא שיטתין דרבנין דתמן לא מודו רבנין דתמן שאילו משעה ראשונה שנים אומרים מת אביו מתוכה ושנים אומרים לא מת אביו מתוכה שהשדה בחזקת ראובן אילו שנים אומרים נתגרשה ונישאת ושנים אומרים לא נתגרשה לא תצא יאות מתנית' פליגא על רבי יוחנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה לא תינשא ואם נישאת לא תצא א"ר הושעיה פתר לה רבי יוחנן שנים אומרים נתקדשה ונתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תינשא ואם נישאת לא תצא מה בינה לקדמיתא תמן הוחזקה אשת איש בפני הכל ברם הכא לא הוחזקה אשת איש אלא בפני שנים לכשיבואו

פני משה

לא תנשא דמוקמינן לה בחזקתה הראשונה: ואם נישאת לא תצא. ולקמי' מפרש לה מ"ש מיתה מגירושין: תמן. בבבל אומרים דאין חילוק בין מיתה לגירושין דבשניהם אם ניסת לא תצא וכגון שניסת לא' מעידיה והיא אומר' ברי לי שמת דאי לאו הכי היא גופה בחשש תלוי קיימא: ע"ד דרבנן דתמן. בשלמא לרבנן שבבבלי ניחא הוא דלא מחלקי בין מיתה לגירושין אם נשאת דהואיל דתרי ותרי נינהו הוי ספיקא דרבנן וליכא למימר דלוקמה אחזקה קמייתא דהכא איכא חזקה דאשה דייקא ומנסבא ומרע להך חזקה אלא על דעת' דרבנן דהכא מאי שנא מיתה ומ"ש גירושין: אמר לה סתם. להא דלקמי' ולא בשם ר' יוחנן ור"ח אמר בשם ר"י דה"ט דהדעת מכרעת לעדי מיתה דלא תצא: שאילו. דאם יבא הבעל מכחיש הוא את העדים שהרי הוא בפנינו הילכך אי לאו דברי לה שמת מירתתא ולא מינסיבא אבל בעידי גירושין אפילו כשיבא הבעל יכולה היא שתאמר לו גרשתני והילכך אי שריית לה סמכת אהכחשה דאע"ג דמסתמא אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה היכא דאיכא עדים דקמסייעי לה מעיזה ומעיזה: א"ר חזקיה. ר"ח מפרש הא דאמרי רבנן דהכא בגירושין אם נשאת תצא דוקא שבאו אלו העדים שאומרים לא נתגרשה קודם שניסת ולפיכך אם ניסת תצא דלא היתה עדותן שאומרי' נתגרשה עדות ברורה והיינו דקאמר רבנן דתמן ועל רבנן דתמן דלעיל דפליגי בשדה קאי: כדעתין. כדעת רבנן דהכא בעדות אשה בגירושין: כמה. כמו דאמרינן לעיל אליבייהו שאם הוציאו השדה מיד ראובן ע"פ עדי שמעון אין מחזירין לידו אפי' הביא עדים אח"כ שלא מת אביו מתוכה שבשעה שיצאת השדה בעדות ברורה יצאת: כן רבנין דהכא. מודו נמי בגירושין שאם ניסת בעדות ברורה ואחר שניסת באו עדים לא תצא: א"ר יוסי. כלומר דר' יוסי מקשה על רבנן דתמן דלא מסתברא דלא מחלפא כו' ע"כ מחלפא שיטתייהו דלדידהו דקאמרי אם ניסת לא תצא ולא מחלקי בין אם באו עדים מקודם או אח"כ קשיא דידהו אדידהו: לא מודו רבנן דתמן כו'. דמי לא מודו גבי שדה שאלו משע' ראשונה קודם שהוציאו' מראובן כו' דהשדה בחזקת ראובן קיימא כדלעיל: אילו כו'. והכא נמי אילו אמרו בדבריה' כן שנים אומרים נתגרשה ונשאת ושני' אומרים לא נתגרשה לא תצא שפיר הוי דמיין להדדי דהואיל וניסת קוד' שבאו אלו העדים לא תצא דבעדות ברורה ניסת כמו דאמרי' גבי שדה אבל עכשיו דאמרו שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה אם ניסת לא תצא דמשמע אפי' באו מקוד' שניסת ואמאי נימא אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמא אשה אחזקתה הראשונה כמו גבי שדה: מתני'. ברייתא פליגא על ר"י דקתני בשני' אומרים נתקדשה כו' לא תצא ומאי שנא נתקדשה מנתגרשה דקאמר ר' יוחנן לעיל תצא: פתר לה ר' יוחנן. להאי ברייתא דה"ק שנים אומרים נתקדשה ונתגרשה גרסינן וכן הוא ביבמו' כלומר דהן הן העדי' שהעידו על הקידושין מעידין נמי על הגירושין ובכה"ג לא תצא בעדי הכחשה כדמפרש טעמא: מה בינה לקדמייתא. להא דר' יוחנן דלעיל: תמן. התם בדר' יוחנן הוחזקה אשת איש בפני הכל אבל הכא לא הוחזקה אלא בפני שנים והן הן אומרים שנתגרש' ולפיכך מהימני: לכשיבואו

קרבן העדה

לא תינשא. דאוקי תרי להדי תרי ואיתתא בחזקת אשת איש: ואם נישאת. בדיעבד תצא. בסמוך מפרש מ"ש רישא ומ"ש סיפא: ה"ג ואם ניסת תצא ר' מנחם בר יוסי אמר תצא א"ר מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ ניסת אבל ניסת ואח"כ באו עדים לא תצא. וה"פ בזמן שבאו עדים שאמרו לא מת קודם שניסת שלא הותרה מעולם מפי ב"ד אבל אם ניסת ע"פ ב"ד בעדים הראשונים שאמרו מת ואח"כ באו עדי' האחרונים ואמרו לא מת לא תצא דחיישינן לזילותא דבי דינא ומשעה שניסת בעדות ברורה ניסת והיינו כרבנן דתמן א"כ דקס"ד הא דתני ואם ניסת לא תצא היינו שאם ניסת קודם שבאו עדים האחרונים לא תצא אף לאחר שבאו עדים האחרונים ופי' זה נראה עיקר דלא צריכין להגיה וכן משמע בסמוך בסוגיין: תמן אמרין. חכמים שבבבל אמרו דבברייתא תני ל"ש מיתה ול"ש גירושין אם ניסת לא תצא: ופריך ע"ד וכו'. בשלמא לרבנן דהתם ניחא דהשוו מידתן ולא חילקו בין מיתה לגירושין אלא לרבנן דהכא קשיא מ"ש מיתה מגירושין: ר"ז אמר לה. להך שינויא דבסמוך בסתם ולא אמרה משמי' דר"י ור"ח אמרה משמי' דר"י: הדעת מכרעת בעידי מיתה. שדין הוא שלא תצא בדיעבד דאי לאו דברי לה שמת בעלה לא היתה ניסת דמירתת' שמא יבא בעלה ואינה יכולה להכחישו ותצא מזה ומזה וכל הדרכים בה אבל גירושין יכולה להכחישו ולומר גרשתני ואי שרית לה תסמוך אהכחשה ומינסבא: רבנן דתמן כדעתין. אזלי לשיטתייהו דסברי לכך לא תצא דכיון דבשעה שניסת בעדות ברורה ניסת שלכך אין חילוק בין מיתה לגירושין: כמה דרבנן דתמן אמרין. לעיל בשמעתין: ה"ג כן רבנן דתמן אמרין הכא וכו': לא מסתברא אלא דמחלפה שיטתייהו דרבנן דתמן: לא מודי. וכי לא מודים רבנן דתמן לעיל בשדה שני' אומרים וכו': אלו. תניא בברייתא שנים וכו': יאות. שפיר הוית אמרי דאזלי לשיטתייהו אבל השתא דלא תני הכי בברייתא ודאי קשיא למה נאמר בגירושין דלא תצא אחרי שמעולם היתה בחזקת אשת איש ולא ניחא ליה לפרש ואם ניסת קודם שבאו עדים האחרונים: ואם נישאת לא תצא. קסלקא דעתיה הוא הדין שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה אם ניסת לא תצא וקשיא לר' יוחנן: ה"ג פתר לה שנים אומרים נתקדשה ונתגרשה וכו'. וה"פ מפרש להך ברייתא דהנך דאומרים דנתקדש' אומרים נמי שנתגרשה והנך שאומרים לא נתקדשה אומרים שלא נתגרשה לכך לא תינשא לכתחלה: ופריך מה בינה לקדמייתא. מאי איכא בין זו לשנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה דאם ניסת תצא: ומשני תמן. בגרוש' דתרי כיתי עדים מודים שהיתה אשת איש אלא שמכחישין אהדדי בגירושין אמרי' אוקי תרי להדי תרי ואוקמא לאשה בחזקת איסור אשת איש הלכך תצא: ברם הכא. אבל כאן אלו שאומרים לא נתגרשה אינן יודעין שנתקדשה ואלו שאומרים נתקדשה אם נאמין להם שנתקדשה נאמין מה שאמרו שנתגרשה ולשני הכיתות אינה באיסור אשת איש אלא כשיבואו

תוס' הרי"ד

תובע ממנו אבל אם הי' תובע וכופר הכל והוציא שטר על מקצת הוי כמו עדים ומחייב שבועה אע"פ שיש שיעבוד קרקעות ע"ז שאל במתניתין דידן וכא לא כמודה מקצת מהטענה דהא אין כאן שטר ומסיק דה"נ כו"ע מודיי שחייב לה מנה ושיא כתובעת בידו מנה אמר והוא אינו מודה לה בממע"ה כלומר דה"נ דמי לשטר של סלעין דינרין וממקו דלא חשוב הודיי' מן הטענה משום דהשנים אינו תובע ממנו וה"נ המנה אינה תובעת ממנו [ושפיר מדויק לשון מן הטענה לדברי המפרשים ז"ל לא הבנתי לשון מן הטענה] ושפיר מדויק לשון האיך עבידא דלכאורה צ"ב גדול לשון האיך עבידא ומאי צריך לפרש הא בפשיטות נימא מודה שביבי בשטר וע"ז מפרש דלא תימא דווקא שתבעו בתחלה מנה לי בידך חמשים שבשטר זה וחמשים בלא שטר והודה רק חמשים שבשטר זה שמראהו לו דז"א אלא אפילו תבעו מנה וכפר בו והוציא שטר שחייב לו חמשים דבעדים כה"ג חייב ובשטר פטור אפילו בשכפר כל המנה מ"מ שהודאה שהוציא שטר לא חשוב כעדים ופטור מטעם שיעבוד קרקעות וע"ז פליג ריב"ב וקאמר בשמעיני' מן הדא סלעין דינרין כו' מפני שאין הודיי' מן הטענה משום שהוציא שטר בתחלה על השנים ומעולם לא הי' טענה וכפירה והודאה בשנים שבשטר הא אם הודאה מן הטענה כגון שכפר כל המנה או חייב שבועה אפילו בשטר אע"פ שהוי שיעבוד קרקעות ומזה יצא להרמב"ם ז"ל דינו בשתבעו מנה לי בידך חמשים שבשטר זה [ולפיכך נקט ס כלומר שמראהו השטר] וחמשים בלא שטר אין לך בידי אלא חמשים שבשטר פטור שבשטר לא תועיל בו כפירתו וכל נכסיו משועבדין לו א"כ הוי כשכורה ושאולה כיון דקיימת בעין לפניו לא חשוב זאת לטענה וה"נ כיון שבשטר לא מועיל כפירתו ונכסיו משועבדין הם כאילו בעין לפניו מוב זה ע"כ לא הוי מודה מקצת טענתו כיון דהמנה הזה אינו תובע ממנו והוי כהסיא דסלעין דינרין אינון וממקו דהלכה כר"ע דאינו מודה מן הטענה כיון דכו"ע מודיי שחייב לו שנים ואינו חשוב תובע רק בג' דינרין והוא אינו מודה לו והוי כופר הכל ואבל כשתבעו מנה והוא כופר הכל והוציא שטר שחייב לו חמשים חייב שבועה ופסקינן כר"י בר"ב דפליג אר' אבין בהא דקאמר האיך עבידא טענו מנה וכפר בו והוציא שטר דפטור ז"א אלא דחייב באופן זה ואינו פטור אלא דווקא בשתובע מנה בשטר ומנה בע"פ והוא כופר בבע"פ דאז פטור משום דמה שהודה לו לא תבע ממנו כיון שאינו יכול לכפור והשוב בעין כמו הפרה שכורה משום דנכסיו משועבדין לו ולפיכך נקט הרמב"ם ז"ל הדין דפטור בשטר רק באופן דר"י בר"ב דמפני שאינו מודה מן הטענה דהתובע תובע אתה חייב לי מנה חמשים שבשטר זה והראה לו השטר וחמשים בע"פ והוא כופר בבע"פ אבל בהאיך עבידא דטענו מנה וכפר בו והוציא שטר שחייב לו חמשים דר' אבין בזה לא פסק כוותי' ובזה צריך לישבע וכיון דמסקינן דכן כונת הרמב"ם ז"ל וזה מקורו מהירושלמי דידן נמצא מתורץ קושית הראב"ד ז"ל ואף דלכאורה לא קשה קושיתו מכפירת שיעבוד קרקעות דהא טעמא דהרמב"ם ז"ל לאו משום כפירת שיעבוד קרקעות אלא משום דלא חשוב מודה מהטענה מ"מ עכ"פ קשה עליו מהאי ירושלמי דידן דמבואר בפשיטות בכאן דבמתני' דידן אינו מחויב שבועה דאורייתא משום דלא הוי מ"מ הטענה מ"מ שפיר נימא דהנה ר"י דס"ל דאם כותב לבתולה שטר של מאתים וכותבת התקבלתי ממך מנה וכתב הר"י מג"ש ז"ל דדווקא בכותבת התקבלתי ממך מנה משא"כ בכותבת התקבלתי ממך הכל משום דע"כ מנה דדמי בתולין מחויב ליתן ועיי"ש דכתב דהב' מנים כללו הוי ב' דברים מנה אמת הוא דמי בתולין ומנה הב' דמי כתובה וכיון שכן לא קשה על הרמב"ם

שנויי נוסחאות (בכ"א) אומרים נתקדשה ונתגרשה בד"ו אומרים נתגרשה.

לכשיבואו שנים ויאמרו זה הוא שקידש מתניתא פליגא על ר' יוחנן *שנים אומרים נשבית והיא טהורה ושנים אומרים נשבית והיא טמאה לא תינשא ואם נישאת לא תצא א"ר יוסי מאחר שאילו אומרים טהורה ואילו אומרים טמאה כמי שאילו אומרים נשבית ואילו אומרים לא נשבית ואנן חיים מפיה שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה רבי יונה מדמי לה להלבים אילו שנים אומרים פלוני אכל חלב ושנים אומרים לא אכל חלב שמא אינו מביא אשם תלוי מספק וכא יתן גט מספק א"ל ר' יוסי לא ;תדמינה להלבים שכן אפילו אמר לבי נוקדיני מביא אשם תלוי מתניתא פליגא על ר' יוסי שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה לא תינשא וסיפא פליגא על ר' יונה אם נישאת תצא א"ר מנא לא דר' יוסי אומר תינשא ולא ר' יונה אומר אם נישאת תצא לא אמר לה אלא לא תדמינה לחלבים שכן אפילו אמר לבי נוקדיני מביא אשם תלוי:

הלכה ג מתני'

[ח] *העדים שאמרו כתב ידינו זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אילו נאמנין אם יש עדים שהוא כתב ידן או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר אינן נאמנין: **גמ'** [ט]תני *וכן העדים שהעידו בין לטמא בין לטהר בין לרחק בין לקרב בין לאסור בין להתיר בין לזכות בין לחובה [י] עד שלא נחקרה עדותן בבית דין אמרו מבדין היינו הרי אילו נאמנין משנחקרה עדותן בבית דין אמרו מבדין היינו אינן נאמנין רשב"ל אמר [כ] *עשו העדים החתומין על השטר כמי שנחקרה עדותן בבית דין [ל]הן אומרים כתב ידינו הוא ואחרים אומרים כתב ידן הוא תני ר' חייה לא מעלין ולא מורידין א"ר יוסי מתניתא אמרה כן אם יש עדים שהוא כתב ידן או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר אינן נאמנין הן אומרים כתב ידינו הוא ואחרים אומרים אינו כתב ידם אמר ר' מנא נעשה כשטר שנקרא עליו ערער א"ר אסי [י] *ובלבד בשטר שנקרא עליו ערער ונתקיים בב"ד רבי

קרבן העדה

כשיבואו שנים ויאמרו זהו שקידש ואיכן יודעין בגירושין השתא מיהת ליתנהו הלכך לא תצא: כמי שאלו אומרים וכו'. וה"ל כאלו אין כאן עדים כלל: ואנו כחיין מפיה. ונאמנת לומר נשביתי וטהורה אני והדרינן לקמייתא דבשבויה הקילו: לחלבין. לאכילת חלב: שמא אינו מביא אשם תלוי. בתמיה דודאי מביא אשם תלוי: והכא. נמי יתן המקדש גט מספק: לבי נוקדי. לבי נוקפי שמא אכלתי חלב נמי מביא אשם תלוי ואפי' אין כאן עדים כלל הלכך החמירו חכמים לחייבו באשם תלוי אבל בשאר ספיקי דאורייתא לא מחמרינן עלייהו ואפי' בעדות המוכחשת זו את זו לא מחמרינן: מתניתא. רישא דברייתא קשיא לר' יוסי דאמר לא מחמרינן בשאר ספיקות למה לא תינשא: ה"ג וסיפא פליגא על ר' יונה ואם נשאת לא תצא. ולר' יונה מדאורייתא אסורה למה לא תצא: לא דרי"א תנשא. לכתחלה אלא שאמר שאין לדמות לחלבים וכדמסיק אבל מודה מיהא דמדרבנן לא תינשא לכתחלה: ולא רי"א אם ניסת תצא. ודאי מדאורייתא אלא דאמר דיש לדמותו לחלבים וקשיא ליה אברייתא כיון דבא עליה באשם תלוי הוא למה לא תצא אבל לדינא לא פליגי דתרוויהו סברי כהך ברייתא: לא אמר לה. ר' יוסי:

הלכה ג מתני' העדים שאמרו וכו'. שהיו מעידים על חתימתם לקיים השטר: אנוסים היינו. מחמת אונס נפשות שלא יהרגס: הרי אלו נאמנים. כיון שאין כתב ידם ניכר אלא על פיהם הפה שאסר הוא הפה שהתיר כי היכי דמהימנא להו הכא הימנינהו הכא: יוצא ממקום אחר. חתומים בשטר אחר שהוחזק בב"ד וכתוב בו הכפק ובא אותו שטר לפנינו עם זה וכתב חתימתן של זה דומה לשל זה ואין כאן הפה שאסר הלכך אין נאמני' לומר פסולים היינו: **גמ'** בין לטמא בין לטהר. את האדם או המשפחה מפסול ממזרות או כתינות: בין לרחק בין לקרב. שייך אפסול חללות: מבדין היינו. לשון בדאי כלומר שקר אמרנו: כמי שנחקרה עדותן בב"ד. דהיינו הגדה דידהו וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד: לא מעלין ולא מורידין. בעדו' עצמן ואינן נאמנין לשנות עדותן: מתני' אמרה כן. ממתני' שמעינן כן: נעשה כשטר שנקרא עליו ערער. ולא קרעינן ולא מגבינן ביה: ובלבד וכו'. הא דתנן אם כתב ידן יוצא ממקום אחר מקיימין השטר ממנו דוקא שכתב ידן על שטר שנקרא עליו ערעור שהוא פסול ואח"כ נתקיים בב"ד שהוא כשר ממנו מקיימין אבל אם לא נתקיים בב"ד חיישינן דלמא האי שטרא דמקיימין ממנו נמי זיופא הוא: רבי

פני משה

לכשיבאו. כלומר לכשיבאו אחרים ויעידו על הקידושין דאין כאן עדי קידושין אלא אלו והן אומרים נתגרשה אח"כ הילכך לא ראגי הכחשת השנים האומרים לא נתגרשה דאימר בלינעא נתקדש' ונתגרש': מתניתא פליגא על ר"י. תוספתא בפ"ב דמכילתין ושם גרים עד אומר נשבית כל וקתני לא תצא ומ"ש מנתגרשה דר' יוחנן: אמר ר' יוסי. שאני גבי שבוי' יהוי כמכחישין זא"ז אם נשבית או לא וחזר הדין להאשה שאמרה נשביתי וטהור' אני דאנן חיים מפיה ונאמנת דבשבוי' הקלו: שנים כו'. מילתא באפי נפשה היא ופליגי בה רבי יוסי ורבי יונה לענין טעמא להצריכה גט לכתחלה: רבי יונה מדמי לה להלבים. כמו התם דבשנים אומרים אכל חלב ושנים אומרים לא אכל שמא אינו מביא אשם תלוי מספק דפשיטא דמביא הוא והכא נמי נותן גט מספק: לא תדמינה להלבים. שאני התם שכן אפילו הוא עצמו מסופק ואומר לבי נוקדיני שמא אכלתי חלב מביא אשם תלוי: מתניתא. ברייתא דלעיל פליגא דקס"ד דר' יונה לגמרי מדמי לה להלבים דבחזקת ספק א"א קיימא ואפילו אם ניסת תצא מספק וכן ר' יוסי לא מדמי לה כלל לחלבים ולא היים מידי להני קידושין ואפילו לכתחלה תנשא והיינו דפריך לר' יוסי מרישא דברייתא דקתני לא תנשא וסיפא קשיא לר' יונה דקתני אם נשאת תצא: אמר ר' מנא. לא היא דלא ר' יוסי פליג אלכתחלה ולא ר' יונה בדיעבד דלדינא לא פליגי ולא מידי אלא כו' כלומר דלא פליגי אלא לענין הדמיון שרצה ר' יונה לדמות לחלבים והיינו טעמא דלא תנשא לכתחלה וצריכה גט מספק משום דדמיא להלב ואמר ליה ר' יוסי דלא היא דמהלבין אין ראיה אבל לענין דינא כ"ע מודו דלכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא:

הלכה ג מתני' העדים שאמרו כו'. שהיו מעידים על חתימתן לקיים את השטר: פסולי עדות היינו. קרובים ונתרחקנו עכשיו: הרי אלו נאמנין. כיון דאין כתב ידם ניכר אלא על פיהם הפה שאסר הוא הפה שהתיר וכי היכי דמהימני להא מהימני להא ודוקא שאמרו בתוך כדי דיבור: יוצא ממקום אחר. התומים בשטר אחר שהוחזק בב"ד וכתוב בו הנפק ובא אותו שטר לפנינו עם זה וכתב האותן דומין זה לשל זה אין כאן הפה שאסר ואינן נאמנין: **גמרא** בין לרחק בין לקרב. לענין יוחסין פלוני כשר או פסול: בין לאסור בין להתיר. כגון בעדות אשה פלונית נתקדשה או נתגרשה: עד שלא נחקרה עדותן בבית דין. שלא העידו עדותן בב"ד אח"כ שהיו התומין על השטר ואין כתב ידן יוצא ממקום אחר יכולין לומר מבקרין היינו ואין עדותן כלום: עשו העדים ההתומין על השטר. טעמא דמתני' מפרש כשכתב ידם יוצא ממקום אחר הרי הוא כמי שנחקרה עדותן בב"ד ואינן נאמנין לומר אנוסים היינו או מבדין: הן אומרים כתב ידינו הוא כו' לא מעלין ולא מורידין. בדיבורם ואין נאמנין לפוסלו הואיל ועדים מעידין על כתב ידן: מתניתא אמרה כן כו'. דאם יש עדים שהוא כתב ידן אינן נאמנין וגו' זו קשה היא דפשיטא דאין נאמנין לפוסלו כדקתני מתני' בהדיא ומאי קמ"ל ר' יוסי ומצאתי בחידושי הרא"ה ז"ל דגרים הכי הן אומרים אין כתב ידינו הוא זה והאחרים אומרים כתב ידן הוא לא מעלין ולא מורידין במה שמכחישין כתב ידן ומיירי בשאינן מעידין זה על זה כרבנן במתני' דלקמן והוי להו כחד לגבי תרי והשתא ניחא דדייק ר' יוסי ממתני' כמו שאין נאמנין לפוסלו כאומרים כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים כו' אם יש עדים אחרים כך אין דבריהם לא מעלין ולא מורידין להכחיש כתב ידן דלא תימא שאני במתני' דטעמא דאין כאן הפה שאסר קמ"ל דאין דבריהם כלום אם אחרים מעידין על כתב ידן: נעשה כשטר שנקרא עליו ערער. וצריך שיוחזק בב"ד לקיימו הואיל ואיכא ערער על עדותן כדמפרש רב אסי לקמי' ואם הוחזק בב"ד מקיימין שטר אחר ממנו: ובלבד כו'. כלומר שאע"פ ששתק הערער צריך שיתקיים בב"ד מאחר שקרא עליו ערער פעם א' חיישינן שמא מזויף הוא: רבי

תום' הרי"ד

הרמב"ם ז"ל דאימתי ס"ל להרמב"ם ז"ל דלא חשוב מודה מקצת הטענה רק דווקא בשתבעו ב' דברים או ב' מפלים כגון ממשים שבשטר וממשים בע"פ הוי ב' תביעות או ב' פרות אחת שאולה ואחת שכורה אמרינן דלא תבעו רק דבר אחד דהיינו מוב דבע"פ או מפן אחת דהיינו פרה אחת משא"כ בשתבעו מוב אחד גדול לא אמרינן דלא תבעו רק אלי מוב דווקא בב' דברים אמרינן דלא תבעו רק דבר אחד דהוא רק המוב דבע"פ או מפן אחת דהיא פרה אחת וגבי סלעין דינרין דהשתים הוי בשטר והג' הוי בע"פ אמרינן דלא תבעו רק הבע"פ משא"כ בשכל המוב הוי דבר אחד לא אמרינן שתובע רק אלי המוב וע"כ הירושלמי דבעי במתני' דידן דקתני אם יש עדים שילאה בהינומה כתובתה מאתים משא"כ בדליכא עדים לא תני במתני' כאיך דינו וע"ז שאל האיך הדין וע"כ קאמר דבמתניתין דידן כו"ע מודיי שחייב לה מנה הוא המנה דבעולה דעלמא והיא כתובעת מידו מנה אחר פי' מנה האחרת דדמי בתולין וע"ז הם דנין בדמי בתולין והירושלמי ס"ל במתניתין דידן בסמוך ומש לומר שמא מוכת עץ היא אלא כר"מ בתמי' עי"ש דאינו רוצה לאוקמא מתניתין כר"מ ורוצה לאוקמא מתניתין דאתיא ככו"ע א"כ לר' יהודה דס"ל דהוי ב' מנים נפרדים מנה דבתולין ומנה דעלמא א"כ במנה דעלמא אינה תובעת אלא מנה דדמי בתולין היא תובעת והוא כופר וע"כ דווקא ביש עדים שילאה בהינומה אבל בדליכא עדים פטור ומשום דמתני' אתיא ככו"ע ע"כ לא נקט רק דווקא בדיש עדים שילאה בהינומה אבל בדליכא עדים לא תנינן במתני' דישבע משום דמתניתין אתיא ככו"ע ולר"י הוי אין הודאה מן הטענה משא"כ להרמב"ם ז"ל דפסק כר"מ דכל הפוחת לבתולה ממאתי' ולאלמנ' ממנה הר"ז בעילת זנות ושייך הכל לבעולה והוי מין אחד ולא שייך לומר דתובעו אלי מוב וע"כ שפיר ישבע ומדויק לשון הירושלמי והיא כתובעת מידו מנה אחר ומדויק תיבת אחר כלומר דמנה אחרת ביניהם ואין להקשות למה פסק הרמב"ם ז"ל כהאי ירוש' הא בבבלי ס"ל לר"ע דפטור רק מטעם משיב אבידה ולא קפטר מחמת דלא הודה מן הטענה בטענו שתים לאיכא דאמרי בב"מ דף ד' ע"ב ז"א דהתם בבבלי גרסינן סלעים דינרין מלוה אומר ה' ולוה אומר שלש האי שלש דמודה הוי כמו שכתוב בשטר כדכתב הרא"ש ז"ל בר"פ דכתובות א"כ הוי התביעה שלו ה' הוא כתביעה בשטר והוי תביעה במוב גדול בשטר והוא מודה אלי מוב ולא ב' דברים דנימא דאינו תובע רק דבר אחד משא"כ בירושלמי דגרסינן סלעין דינרין דאינון ומקו מלוה אומר שמש מודה דבשטר לא הוי רק ד' רק

מסורת הש"ס

תוספתא פ"ב כתובות

כתובות יח ב

(תוספ' רפ"ב יוספ' כנה רין פ"ו)

כתובות יח וב"ג

ב: כ ח

עין משפט נר מצוה

יג ה מיי' פ"ג מעדות סמ"ג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' מו סל"ז

יד ב מיי' שם טוש"ע שם סי' כט ס"א

טו ג מיי' שם סמ"ג שם טוש"ע שם סי' מו סעיף לא כהגה

טז ד מיי' פ"ו שם סמ"ג שם טוש"ע שם ס"ז

ציון ירושלים

[ט]תני וכן העדים שהעידו וכו'. עי' שב שמעתתא ש"ז פ' יד:

[ל]הן אומרים כתב ידינו הוא זה ואחרי' אומרי' אין כתב ידן. עי' חידושי הריטב"א בכתובות שם ועיין קצות החשן סי' מו סק"ז ע"ש:

שנויי נוסחאות

שנויי נוסחאות (פי"ז) אלא לא תדמינה נ"ו אלא תדמינה.

עמודי ירושלים

וכן העדים שהעידו בין לטמא כו'. בא"ז בסוגיא (סי' תשמ"ה) גרס מבודין היינו. והיינו שאמרו שמתחילה היו משקרין והביא ראיה דאין נאמנין לומר שמתחו בשקר מדלא אמרו מבודין היינו וע"ש שגרס הסוף דאמר ר' יוסי תיכף אחר מימרא דרשב"ל והאריך בביאור הירושלמי:

עין משפט נר מצוה

יז א טוש"ע ח"מ סי' נג ס"א

יח ב ג טוש"ע שם סי' מו ס"י

יט ד מיי' פ"ז מעדות סמ"ג עשין קט טוש"ע שם ס"י יא

כ ה ו מיי' פ"ח שם סמ"ג שם טוש"ע שם כח ס"ג ופי' מו סעיף

פני משה

ר' לעזר אומר לא נתקיים בב"ד. אפי' לא נתקיים בב"ד כיון שפתק העירער סגי כדמפרש ר' אילא טעמא דעדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ושוב מקיימין נמי שטר אחר ממנו: למדין מספר מוגה. לענין קיום השטר מקיימין כתב ידי עדים מספר שכתבו: כגון אילין דאמרין ספרוי דאסי. שם היש אחד מפורסם לכתוב ספרים וכלומר שידוע בודאי שזה כתבו כמו שהיו ניכרין ספריו של אסי והר"ן ז"ל פי' כגון דהתם שמו לבסוף כמו שהיה רגיל אסי לחתום שמו: ובאילין איגרתא. וכתב האיגרא אם מקיימין מהן: צריכין. מכופקין אנחנו ומיבעיא לן דכתב האיגר' אינו מדקדק כ"כ לכתוב כל זמן באופן אחד כמו בכתב ספרים: ובלבד ג' שטרות של ג' בני אדם. הא דאמרינן לעיל דמקיימין משטר אפי' לא הוחזק בב"ד דוקא מג' שטרות והן של ג' בני אדם דאם ביד א' הן חיישינן שמא זייף לכולם: שטר אמנה. היה שלא הלוהו כלום אלא כתבו לו כשיצטרך ילוה לו והאמינו לתתו בידו: שטר פוסיטי' הוא. שטר פסים שפייסו להלוות לו שטר כה"י: דרב אמר אסור לחתום כו'. דעולה הוא: מה ופליג. ומתמה הש"ס דאם פליג על דבריו הראשונים הא אמרי בשם רב נאמנין כו' וכיון דאסור לעשות כן לחתום על שטר כזה לא מנו משוי נפשייהו רשעים וא"כ מילתא דרב כו' קשיא דידיה אדידי': אמר רב חגי כו'. כלומר לא תימא משמי' דרב דאסור לחתום קאמר אלא אסור לקיים בביתו כדדרים מקרא והילכך נאמנין העדים לומר אמנה היה לפוסלו דאינהו לא עבדי איסורא: און בידך. משמע און ושקר מעיקרא הוי זה שטר אמנה כו': ואל תשכן באהליך עולה. זה שטר פרוע שעתה עולה הוא אבל מעיקרא אמת הוה:

הלכה ד מתני' הרי אלו נאמנים. דהא איכא תרי סהדי על כל חתימה וחתימה: צריכין שיצטרף עמהן אחר. שיכיר כתב ידי שניהן דתרי סהדי בעינן על כל כתב וכתב כדמפרש טעמא בגמרא דסבר רבי על כתב ידן הן מעידין והלכה כחכמים:

גמ' למה נצרכה. רישא דמתניתן לרבי. נצרכה דהא לרבנן אין צריך כל אחד להעיד על כתב חבירו כדקתני סיפא אלא אליבא דר' מיתניא דלא תימא דלעולם צריך לצרף עמהן אחר להעיד ואין נאמנין להעיד אחד על חבירו קמ"ל דאע"ג דר' אומר בסיפא צריך שיצטרף עמהן אחר מודה הוא ברישא שהן נאמנין דהוי כב' עדים על כל כתב: תני בכתובות דבית רב. במס' כתובות שפירשו בבית מדרשו של רב דה"ט דפלוגתייהו דר' והכמי: דברי רבי כמעיד על השטר גרסינן. כלומר דסבר כשמקיימין השטר בב"ד על כתב ידן הן מעידין ולפיכך צריך שנים על כל כתב וכתב: כמעיד על המלוה. אבל חכמים סברי דלהעיד על המלוה באו אנחנו ראינו שהלוה אותו הילכך בתרי סגי ולא צריך לכל א' שיעיד על חבירו: כותב אדם עדותו. אם נמסרה לו עדות ויר[א] שמא ישתכח ממנו כותבו על פנקסו ומעיד ע"פ אותו כתב אפילו לאחר כמה שנים: והוא שיהא זכור עדותו. מעצמו אפי' בלא ראיית השטר נזכר קצת מאליו: רבי יוחנן אמר אע"פ שאינו זכור עדותו. מעצמו כלל בלא השטר אלא לאחר שראה השטר נתן בלבו ונזכר הוי זכירה: ואתייא דרב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן. כלומר דמפרש הא דפליגי ר' ורבנן במתני' אם העדות על כתב ידן הוא או על מנה שבשטר היינו דוקא כשזוכרין גם מעצמן המלוה ע"י ראיית השטר דאלו כשזוכרין המלוה אפי' בלא השטר אפי' לרבי אין צריך לצרף עמהן אחר דמתוך שהם באים להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר ועיקר העדאתן על המלוה הוא וכשאין זוכרין המלוה אפי' ע"י ראיית השטר אפי' רבנן מודו דצריכין לצרף עמהן אחר דהא ע"כ אינן מעידין אלא על כתב ידן וכי פליגי היכא שזוכרין המלוה ע"י ראיית השטר דלרבנן חשיב זכירה והוי כאלו מעידין על מנה שבשטר והיינו כר' יוחנן דמתוך השטר הוי זכירה ור' סבר זכירה מתוך השטר לא הוי זכירה וכרב הונא ואינן מעידין אלא על כתב ידן הילכך צריך לצרף עמהן אחר: אין הוא ואחר. אין עד אחד מצטרף עם א' מן השוק להעיד על חתימ' חבירו כדמפרש ואזיל: היה אחד מכיר כתב ידו. כלומר שאין כאן מכיר כתב ידו אלא הוא בעצמו ומכיר נמי כתב יד חבירו:

תורה אור

רבי לעזר אמר לא נתקיים בבית דין אמר רבי אילא טעמא דר' לעזר כיון שהוחזקו העדים להיות חתומין בשטר כמי שנחקרה עדותן בבית דין רב חנא אמר למידין מספר מוגה כגון אילין דאמרין ספרוי דאסי ובאילין איגראתא צריכין אמר רבי יוסי בי ר' בון ובלבד שלשה שטרות של שלשה בני אדם רב חונה בשם רב *נאמנין העדים לומר שטר אמנה ושטר פוסיטים הוא דרב אמר אסור לחתום בשטר אמנה ובשטר פוסיטים מה ופליג אמרי בשם רב נאמנין העדים לומר שטר אמנה ושטר פוסיטים הוא מילתא דרב פליגא על מילתא דרב אמר רבי חגי לא דרב אמר אסור לחתום אלא אסור לקיים כהדא °אם און בידך הרחיקהו זה שטר אמנה ושטר פוסיטים ואל תשכן באהליך עולה [א] זה שטר פרוע:

הלכה ד מתני'

[ב] *זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי וזה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי הרי אילו נאמנים זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי צריכין שיצטרף עמהן אחר דברי רבי והכמים אומרים אינן צריכין שיצטרף עמהן אחר [ג] אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי:

גמ' למה נצרכה לרבי אף על גב דרבי אומר צריכין שיצטרף אחר עמהן מודה הוא הכא שהן נאמנין אמר רבי זעירא תני בכתובות דבית רב דברי ר' (לעזר) על השטר ודברי חכמים [ד] כמעיד על המלוה *תני [ה] כותב אדם עדותו ומעידה אפילו לאחר כמה שנים רב חונה אמר והוא שיהא זכור עדותו רבי יוחנן אמר [ו] *אף על פי שאינו זכור עדותו ותייא דרב חונה כרבי ור' יוחנן כרבנן *רבי זעירא רב חונה בשם רב אין הוא ואחר מצטרפין על חתימת העד השני היך עבידא *היה אחד מכיר כתב ידו וכתב ידו של חבירו ואחד

קרבן העדה

רבי לעזר אמר. אפי' לא נתקיים בב"ד נמי מקיימין כדמפרש טעמו בסמוך: כמי שנחקרה עדותן בב"ד. הלכך כל זמן שלא נקרא עליו ערעור הרי הוא בקיומו וכיון שלא נקרא ערעור על השני מקיימין ממנו: למדין. ומקיימין השטר מספר ידוע לאיזה סופר מומחה מקיימין חתימתו מספר ההוא לפי שהוא זהר בכתיבתו שתהא מתוקנת ומאושרת: ובאילין איגראתא צריכין. ובאגרת שכתב מיבעי' לן אם סומכין לקיים חתימתו ממנו או לא לפי שאין אדם זהר בתיקון הכתיב' ומשתנ' לפי הקולמוס והכתן: ובלבד וכו'. ואין מקיימין את השטר משטרות שלא יצא עליהן ערעור ולא נתקיימו בב"ד משא"כ מג' שטרות שהן ביד שלשה בני אדם ואלו עדי' חתומין על השטרות: שטר אמנה. לא לוה כלום אלא כתבו ומסרו למלו' שאם יצטרך ללות ילוה והאמינו שלא יתבענו אא"כ הלוהו: ושטר פוסיטוס. היינו שטר פיוס שפייסו ליתן לו שטר אע"ג שאינו חייב לו רק דליפוק עלי' קלא דעשיר הוא והערוך פי' בלשון יון אמונה פיסטים: ה"ג רב אמר אסור וכו': מה ופליג. וכי פליג הך שמעתתא אהא דאמרי בשם רב נאמנין וכו': מילתא דרב וכו'. סיומא דקושיא היא: לא דרב אמר אסור לחתום. וקשיא לך דרב אדרב: אלא אסור לקיים. שטר אמנה ופוסיטים בתוך ביתו אמר רב: כהדא. דכתיב אם און בידך הרחיקהו. היינו שטר אמנה דמעיקרא שקר היה: ואל תשכן באהליך עולה זה שטר פרוע. שמעיקרא אמת היה והשתא עולה הוא:

הלכה ד מתני'

הרי אלו נאמני'. דהא איכא תרי סהדי על כל כתב וכתב: צריכין לצרף עמהן אחר. שיכיר כתב ידי שניהם שעל כתב ידן הן מעידין ולא על מנה שבשטר וצריך תרי סהדי על כל כתב וכתב: וחכ"א א"צ לצרף עמהם אחר. דעל מנה שבשטר הם מעידין והרי הם כאלו אומרים אנחנו ראינו המלו' וחתמנו: **גמ'** למה נצרכה. לא נצרכה רישא דמתני' שהן נאמני' אלא לר' דסד"א דבעינן דוקא אחד מן השוק אבל לרבנן פשיטא דאפי' אם אינו מעיד על כתב ידו של חבירו נאמנין כדתנן בסיפא: דברי רבי על השטר. הן מעידין ודברי חכמים על המלוה הן מעידין כדפרשתי במתני': כותב אדם. אם עשאוהו עד בדבר וירא שמא ישכח עדותו כותב עדותו ומניחו: ומעידה. על פי אותו כתב אפי' לאחר כמה שנים: והוא שיהא זוכר. העדות מעצמו אפי' בלא ראיית השטר: אע"פ שאינו זוכר עדותו. אלא ע"י כתבו: ואתייא דר"ח כרבי. דכשהעדים זוכרי' ההלואה בלא ראיית השטר אפי' רבי מודה שאין צריכין לצרף עמהן אחד מן השוק דמתוך שהן באין להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר ואם אין זוכרין ההלואה אפי' על ידי השטר אף רבנן מודו דצריכין לצרף עמהן אחר כי פליגי בשזוכרין ההלואה ע"י ראיית השטר דרבנן סברי כיון שמזכרין במלוה על ידי ראיית השטר ה"ל כמעידין על מנה שבשטר ורבי סבר דלאו זכירה היא על ההלואה ואינן מעידין אלא על כתב ידן הלכך צריך לצרף עמהם אחר והאי דכותב אדם עדותו מוקי לה ר"ח אף כר' לכך מצריך שיהא זוכר עדותו בלא השטר ור"י מוקי לה כרבנן לכך קאמר אע"פ שאינו זוכר עדותו אלא על ידי הכתב: היך עבידא. היכי דמי: היה אחד. מן השוק מכיר כתב ידו של זה העד שהוא לפנינו וגם כתב ידו של זה העד שאינו לפנינו: ואחד

מסורת הש"ס

ע' כתובות יט ב

בב כ ב

שם כ א והוספתא פ"ב

ע' תוס' שם ד"ה כ"י

ירושלמי ר"ה פ"ב הל' יא

ע' כתובות כא א

תוס' הרי"ד

הך דטוען עוד ג' והוי כשטר סי' לו ונאבד וטוען עתה בע"פ והלוה מודה בשנים שבשטר וכופר הבע"פ הוי ב' דברים ואתא שפיר לפי דברינו שיטת הרמב"ם ז"ל ודוק: **האיך** עבידא סי' אחד מכיר כ"י וכ"י ש"מ כו' חבירו מהו שיצטרף כו' שלא הוא דמר ר"ז ר"ס בשם רב אין הוא ואחר מצטרפין על חתימת העד השני לא צורכם דלא כשהיו שנים אחד סכל מכירין כ"י כו' אם אתה אומר כן נמצאת כל העדות מתקיים בעד אחד א"ר יונן ויאות כו'. לפי' המפרשים ז"ל דשיטת הירושלמי הכא בסוגיא ובמס' ר"ה דאפילו כ"י ניכר במקום אחר מ"מ אם יעיד גל כ"י חבירו נפיק נכי ריבעא דממונא אתומי' דחד סהדי והוו שלא כדברי הש"ס דילן דמסקינן ואפי ליכא

שנויי נוסחאות (ס"ס) ובאילין כד"ו וכאילין. (סכ"ש) לעזר כ"ס כד"ו. כמעיד כד"ו במעיד.

מערכת הערוך ושטר פיסטים הוא. ער' השלם (ע' פסטים) ג' פיסטים (וכ"ס בתוספתא כ"ב רפ"ג) ופירושו בלשון יון אמונה ובטחון. ובערוך (ע' פסים) ג' שטר פסים הוא זה לשון יון אמונה פיסטים.

חתם סופר

הלכה ד עד סוף ההלכה הוכיח מסיפא דמתני' דאל"כ להימני במגו דאין זה כתב ידי. מיירי שכל א' אומר אין זה כ"י עצמי דאינו מעיד על של חבירו דהו"ל חד במקום תרי דהא איכא תרי על כל כת"י שהוא כ"י מש"ה לא מהימני אבל כשכל אחד אומר אין זה כ"י ולא של חבירי וכן אידך או מודה הירושלמי דה"ל תרי ותרי ומ"מ לא קשה מהמשנה דניהמני במגו דאין זה לא כ"י ולא כ"י של חבירו דז"א דכיון דכל א' צריך לחבירו הו"ל מגו דבי תרי ומכל מקום דומה לא שייך בהו מפעם זה דיעידו שניהם וע"ז שאינו כ"י הלל:

ואחד אין אדם מכירו וחבירו מכירו חבירו מה הוא שיצטרף עם אחד מן השוק להעיד עליו הדא הוא דמר רבי זעירא רבי הונא בשם רב [א] אין הוא ואחר מצטרפין על חתימת העד השני לא צורכה דלא כשהיו שנים אחד הכל מכירין כתב ידו ואחד אין אדם מכירו וחבירו מכירו חבירו מהו שיעשה כאחד מן השוק להעיד עליו אם אתה אומר כן נמצאת כל העדות מתקיימת בעד א' א"ר יודן ויאות אלו שנים שיצאו מעיר שרובה גוים כגון הדא סוסיתא אחד הכל מכירין אותו שהוא ישראל ואחד אין אדם מכירו חבירו מכירו מהו שיעשה כאחד מן השוק להעיד עליו אם אומר את כן לא נמצאת כל העדות מתקיימת בעד אחד וכא נמצאת כל העדות מתקיימת בעד אחד רבי חגיי א"ר זעירא בעא עד אחד בפה ועד אחד בשטר מהו שיצטרפו עד אחד בכתב כלום הוא לכן צריכה כשהיו שנים מצאו לקיים כתב ידו של ראשון ולא מצאו לקיים כתב ידו של שני רבי מנא בעא עד אחד בכתב מהו לזוקקו לשבועה עד אחד בכתב כלום הוא לכן צריכה *כשהיו שנים מצאו לקיים כתב ידו של ראשון ולא מצאו לקיים כתב ידו של שני כהדא

אין

מסורת הש"ס

פ' הו' ההובות דף כ"ד ור"ה ותוס' ב"ב דף קכה א ד"ה אמר

קרבן העדה

ואחד. זה העד שאינו כאן אין אדם מכיר חתימתו חוץ מאחד מן השוק וחבירו ומספקא לן אם יצטרף חבירו עם זה העד מן השוק להעיד על חתימתו של זה שאינו כאן: הדא וכו'. וע"ז אמר ר"ז בשם רב שאין מצטרפי' אותו: לא צורכ' דלא. קשיא הא ודאי לא איצטרך לאשמועינן לרבנן דמעידין על מנה שבשטר דמיד כשמעיד העד שלפנינו בב"ד על חתימת ידו נפקא פלגא דממונא אפומי' דזה שמעיד עמו על חתימתו לא מעלה ולא מוריד דאינו צריך לו וזה שבשוק בלא העד אינו מועיל דעד א' הוא וכי הדר מצרף העד שלפנינו עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת השני הדר נפיק ריבעא דממונא אפומי' אשתכח דכולי ממונא נכי ריבעא נפיק אפומא דחד סהדא ואנן ע"פ שנים עדים בעינן חצי דבר ע"פ זה וחצי דבר ע"פ זה: אלא. הא דאיצטרך הא דר"ז היינו כשהיו שני עדים החתומי' על השטר אחד מהן שהוא כאן לפני הב"ד הכל מכירין כתב ידו ואין צורך לעדותו שיעיד על חתימתו כלל: ואחד. העד השני שאינו כאן אין אדם מכיר חתימתו אלא חבירו העד השני החתום עמו על השטר ועוד אחד מן השוק ומספקא לן אם נצרף אותו עם א' מן השוק: אם אומר את כן וכו'. ע"ז אמר ר"ז בשם רב שאין מצרפין אותו דאם אומר את כן כל העדות מתקיים על כל פנים על ידו דהאחי מתקיים על ידי חתימתו וריבעא דאידך סהדא על ידי עדותו: ויאות. שפיר קאמר רב דאין מצטרפין: אלו שני' שילאו מעיר שרובה עכו"ם. ובאין להעיד על דבר: כגון הדא סוסיתא. היא עיר שרובה עכו"ם: מהו שיעשה זה. שהכל מכירין אותו שהוא ישראל יהי' כאחד מן השוק ויעיד על חבירו שהוא ישראל שעד א' נאמן בדבר זה ואח"כ יצטרף עם זה שהעיד עליו להעיד בעדות אחרת דודאי אינו נאמן דא"כ כל העדות מתקיימת על יד אחד: וכא. והכא נמי בקיום השטר כיון שהוא חתום בשטר אינו יכול להעיד על חתימת ידו של חבירו אע"ג שאחרים מעידין על חתימת ידי עצמו: ועד אחד בשטר. קס"ד שהוא לבדו חתום בשטר: ופריך עד אחד בכתב כלום הוא. בתמיה הא כתיב מפיהם ולא מפי כתבם בשלמא שטר שחותמין עליו שני עדים במלות המוכר והלוה גלי ביה קרא דכשר דכתיב ואקח את ספר המקנה ואת החתום וגו' מה שאין כן בעד אחד: לכן צריכה. לא קמיבעיא ליה אלא בשהיו שנים החתומים על השטר ואחד אפשר לקיים כתבו והשני אי אפשר לקיים כתבו ובא אחד מן השוק והעיד בעל פה מהו שילטרפו: עד אחד בכתב מהו לזוקקו לשבועה. אם עד אחד לבדו חתום בשטר והלוה מכחיש השטר מהו שיהא עד אחד החתום מזקיקו להלוה לשבועה: ופריך עד אחד. החתום לבדו בשטר כלום הוא בתמיה: ומשני לכן צריכה. לא קמיבעיא ליה אלא שהיו שנים חתומין על השטר ואפשר לקיים יד אחד מהן ולא יד השני מי הוה כאלו ה"ל במלוה עד אחד ומחייב להלוה שבועה או דלמא כיון דאי אפשר לקיים חתימת השני ה"ל כעד א' בשטר דלאו כלום הוא: ה"ג או ייבא כהדא. וה"פ או אתיא הך איבעיא כהא דתניא כלומר לעולם אימא לך בשאין חתום עליו אלא עד אחד וקמבעיא לן אם מצטרפין אע"פ שלא ראו שניהן כאחד ולא העידו שניהם כא' ואליבא דריב"ק:

אין

עין משפט נר מצוה

כא

א מיי' פ"ג מעדות הל"ג פמ"ג עשין קטו טוש"ע ח"מ סי' מו ס"י יא

פני משה

ואחד אין אדם מכירו. חתימת העד השני אין אדם אחר מכירו אלא שזה חבירו המעיד על כתב יד עצמו הוא מכירו וזה עד האחר אינו בפנינו בהאי קאמר רב דאין הוא ואחר מצטרפין להעיד על חתימת חבירו וטעמא כיון דקי"ל כרבנן דעל מנה שבשטר הן מעידין וזה המעיד על כתב ידו נפיק פלגא דממונא אפומיה וכי הדר מצטרף עם א' מן השוק להעיד על חתימת חבירו הרי דנפיק עוד ריבעא דממונא אפומי' ואישתכח דכולה ממונא נכי ריבעא נפיק אפומא דחד סהדא ואנן ע"פ שנים עדים בעינן חצי דבר ע"י זה וחצי דבר ע"י זה: חבירו מהו שיצטרף כו'. וקס"ד דאין כאן מכירין שצריך לחתימת העד שבפנינו אלא הוא בעצמו מעיד על חתימתו והיינו דרב ולפיכך מתמה הש"ס הדא הוא דאמר ר"ז כו' ומאי קא מיבעיא ליה: לא צורכה דלא כשהיו שנים כו'. כלומר לא צריכה להיבעיא לן אלא בכה"ג כגון שהיו שנים ואחד שהוא בפנינו הכל מכירין כתיבת ידו ואין אנו צריכין לעדות עצמו וזה שאינו בפנינו אין אדם מכירו אלא חבירו זה ובהא הוא דקמיבעיא לן חבירו מהו שיעשה כא' מן השוק כלומר שלא יעיד על כתב ידי עצמו כיון שהכל מכירין כ"י אלא יצטרף עם א' מן השוק להעיד על חתימת חבירו או דילמא לא כיון דהוא בפנינו ואין אנו צריכין לעדות אחרים על כתב ידו אכתי נפיק תלתא רבעי דממונא אפומי' דחד סהדא: אם אתה אומר כן. ופשיט לה דאפי' בכה"ג נמי לא דהרי הוא בפנינו ואין אנו צריכין מה שמכירין אחרים חתימתו ואם אתה אומר שיצטרף נמצאת וכו' ולאו דוקא כל העדות אלא כלומר רוב העדות: ויאות. דאפילו בכה"ג אין מצטרף עם א' מן השוק להעיד על חבירו דמה אלו שנים שיצאו מעיר שרובה עכומ"ז דאיכא לספוקי בהו אם ישראל הם: כגון הדא סוסיתא. עיר שרובה עכומ"ז הוה: אחד הכל מכירין וכו'. כלומר ה"ז דומה להא דאם אין אנו מכירין שחבירו ישראל אלא על פי זה אם גם בזה תאמר דיעשה כא' מן השוק להעיד עליו שהוא ישראל ותהא חתימתו כשר זה ודאי אינו דכל העדות תתקיים בעד א' וה"נ כן דמה לי אם מכירין שחבירו ישראל ואין מכירין חתימתו אלא ע"י עדות זה: עד אחד בפה. שמעיד על הלוואה ועד אחד בשטר מהו שיצטרפו לעשות כמלוה בשטר: עד אחד בכתב כלום הוא. בתמיה דהא מפיהם ולא מפי כתבם בעינן דדוקא בשני עדים חתומין על השטר הוי כעדות דגלי לן קרא את ספר המקנה והעד עדים אבל עד אחד בכתב לאו כלום הוא ומהיכי תיתי להצטרף עם העד בע"פ: לא כן צריכה. לאיבעיא לן אלא כשהיו שנים חתומים על השטר ולא מצאו לקיים אלא חתימת האחד דאפשר כיון דחתומי הרי אף על פי שלא מצאו לקיים אלא חתימת יד א' מהן לא חיישינן לשני שיהא מזויף וכן בעא ר' מנא בכה"ג מהו שיהא עדות לזוקקו לשבועה דאפשר דגרע מעד א' בע"פ שזוקק לשבועה כיון שלא מצאו לקיים חתימת השני: ופשיט ליה כהדא כו'. כלומר דתליא בפלוגתא דת"ק ור"י בן קרחה דפליגי בשלמא דלרבנן אפילו שנים נמי אין מצטרפין עד שיראו שניהן כאחד ומכל שכן אחד בע"פ וא' בשטר דאין מצטרפין ולר"י בן קרחה מצטרפין:

אין

תוס' הרי"ד

ליכא תרי אלא חד מאי אמר אביי נכתוב מ"י מחספא וכו' הרי מפורש דאם לא צריך איהו לאסהודי אמ"י דידי' יכול להעיד על מ"י חבירו עי' בדף כ"א ע"א ופלא גדולה בעיני א"כ ישאר קושית התוס' ז"ל במס' גיטין דף י' ע"ב דגרסינן שם כגון דחתם ישראל לבסוף דאי לאו דכותי חבר הוי לא הוי מיחתם לי' מקמי' והק' בתום' ז"ל א"כ נפיק נכי ריבעא דממונא אפומי' דחד סהדא ומתרצין ז"ל דשאני הכא דכותים גרי אמת הם מדאורייתא ורק מדרבנן לא הוי עדות עי"ש וא"כ קשה הא בירושלמי במס' גיטין מוקי נמי כה"ג בשחתם ישראל לבסוף כה"ג דבבבלי א"כ יקשה מחד הא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומי' דחד סהדי ולא שייך תירוצא דהתום' ז"ל כיון דלא צריך סהדותא דישראל עליו אלא מדרבנן לא שייך נפיק נכי ריבעא דממונא הא הכא נמי קיום שטרות הוא מדרבנן אף לשיטת הירושלמי כדאיתא בכ"מ ועוד הק' בש"ך ז"ל מהדא סוסיתא הכל מכירין אותו שהוא ישראל וכו' הא בש"ס דילן מוכח מפורש דהא דאחד מכשיר לחבירו מצטרף להעיד עמו דכן מפורש בדף כ"א ע"ב גבי שלשה שישבו לקיים השטר וילא ערעור על אחד מהן עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם הרי מפורש דבאופן זה לא שייך נפיק נכי ריבעא דממונא עי"ש ולכאורה צ"ב ועוד קשה לי דלמה נקט הדין גבי ג' שישבו לקיים את השטר עד שלא חתמו מעידין עליו הו"ל למימר ג' שישבו לדין וכו' עד שלא חתמו מעידין עליו מאי שייכות הוא לדין קיום שטרות אכן נראה לפענ"ד דלכאורה קשה להבין קושית התוס' ז"ל דגיטין דאמאי חשוב יפיק נכי ריבעא דממונא הלא במס' כתובות דף כ"א מבואר דדוקא בצריך הוא סהדותא על מ"י ועל כן כשמסהיד עם אחר על מ"י השני נפיק נכי ריבעא דממונא אבל כשהוא א"צ סהדותא על מ"י או יכול הוא ואחר לאסהודי אמ"י השני. וא"כ הרי מפורש דלא חשוב נפיק נכי ריבעא דממונא דהא נפיק פלגי' אפומי' על מנה שבשטר ואידך הרי מעיד שיש לסמוך על מ"י חבירו דלא נימא מזויף הוא מ"י חבירו ולא חתם כלל וע"כ לפי עדותו סמכינן על חתימת חבירו ומ"מ לא חשוב נכי ריבעא דממונא כיון דלא צריך סהדותא דידי' על שיסמכו על חתימתו דדוקא במקום דצריך סהדותא דידי' לענין שיסמכו על חתימתו אבל במקום דלא צריך סהדותא דידי' לענין שיסמכו על חתימתו יכול להעיד שיש לסמוך על החתימה השני דלא הוי מזויף ולא חשוב נפיק נכי ריבעא דממונא א"כ ה"נ הרי שישראל חתם לבסוף א"ל סהדותא דיש לסמוך על מ"י וע"כ מהני עדותו לענין שיש לסמוך על מ"י חבירו ולא חשוב נפיק נכי ריבעא דממונא ומאי כ"מ בין שמעיד שיש לסמוך על מ"י חבירו דלא נימא דהוי מזויף דלא חתם אדם כלל רק הוא בעצמו זייף ובאמת לא חתם שום אדם כלל אפילו רשע ג"כ לא חתם או שמעיד שיש לסמוך על מ"י חבירו שלא נימא דחתם ע"א רשע ואין לסמוך עליו ומעיד דחבר הוא ויש לסמוך עליו ומ"מ הכא דחשוב נפיק נכי ריבעא דממונא יותר מהתם ואלא ע"כ הוא משום דלהמסקנא לתירוץ התוס' ז"ל נימא שפיר כיון דהוא מדרבנן דמדאורייתא גירי אמת הם וה"נ קיום שטרות מדרבנן ונמצא למידין אנחנו משיטת התוס' ז"ל הדרך הנכון בכל הסוגיא. וממילא יתבאר שיטת הירושלמי דלא מחולק עם הבבלי דהנה לכאורה צ"ב מאי דתירצו התוס' ז"ל כיון דמדרבנן הוא לא שייך נפיק נכי ריבעא דממונא הלא מדרבנן נמי אמרינן נכי ריבעא דממונא דהא בשצריך לאסהודי אמ"י ומעיד עם אחר גם אמ"י חבירו חשוב נכי ריבעא דממונא ואף דקיום שטרות הוא מדרבנן ורק כשא"צ לאסהודי אמ"י או לא חשוב נכי ריבעא דממונא א"כ מנ"ל להתוס' ז"ל לחלק בין דאורייתא לדרבנן הלא בפשיטות נימא במקום שצריך לאסהודי אמ"י דידי' הוי נכי ריבעא דממונא ובמקום דלא צריך לאסהודי אמ"י דידי' לא חשוב נכי ריבעא דממונא ונראה לפענ"ד דשפיר נימא דהנה מלינו מחלוקת ומבוכה

נגה

שנויי נוסחאות (פ"ד) ואחר גנ"ז ואחד.

*אין מקבלין מן העדים אלא אם כן ראו שניהן כאחת רבי יהושע בן קרחה אומר [א] אפילו ראו זה אחר זה רבי ירמיה רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב מודין חכמים לר' יהושע בן קרחה בעידי בכורה ובעידי חזקה רבי בא בשם רבי ירמיה אף בעדי סימנים כן מה דא פשיטא [ב] כשזה אומר ראיתי שתי שערות בגבו וזה אומר ראיתי שתי שערות בגבו אחד אומר ראיתי שערה אחת בגבו ואחד אומר ראיתי שערה אחת בכריסו לא כלום כל שכן גבו וגבו [ג] שנים אומרים ראינו שערה אחת בגבו ושנים אומרים ראינו שערה אחת בכריסו רבי יוסי בר בון ורבי יהושעיא בריה דר' שמאי חד אמר פסול וחורנא אמר כשר מאן דמר פסול במעיד על חצי סימנין ומאן דמר כשר שמא נשרו אחד אומר ראיתי שתי שערות בגבו ואחד אומר ראיתי שתי שערות בכרסו רבי בא אומר דברי הכל כשר רבי חגי אומר [ד] דברי הכל פסול רבי יוסי אמר במחלוקת אמר רבי יוסי לרבי חגי והא ר' יודן סבר דכוותי אמר על דרביה אנא פליג לא כל שכן עלויה אמר רבי מנא יאות אמר רבי חגי אלו. שטר שהוא מחותם בארבע חותמות וקרא עליו ערער זה מעיד על שנים וזה מעיד על שנים שמא בלום הוא ואין כל חתימה וחתימה צריכה שני עדים וכה כל סימן וסימן צריך שני עדים ר' חנינא יליף לה משני חזקה [ה] אלו אחד מעידה שאכלה שנה ראשונה שניי' ושלישית ואחד מעידה שאכלה שנה רביעית חמשית וששית שמא כלום הוא ואין כל חזקה וחזקה צריכה שני עדים וכה כל סימן וסימן צריך שני עדים :

הלכה ה מתני' [ו] *האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר [ז] אם יש עדים שהיא אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת : **גמ'** *תני אם משנישאת באו עדים הרי זו לא תצא רב חונא ור' חנינה תריהון אמרין לא סוף דבר משנישאת אלא אפילו התירוה ב"ד להינשא כהדא חדא איתא אתת לגבי ר' יוחנן אמרה ליה אשת איש הייתי וגרושה אני והתירוה מן דנפקת אמרין ליה רבי הרי עידיה בלוד אמר כך אני אומר אפילו עדיה בקסוסנון תמתין א"ר יוסי בר בון תרין עובדין הוון אחד אמרין ליה הרי עדיה בלוד וא' אמרין לו הרי עדיה בקסרין וכן הוה אמר לון כך אומר אני אפילו עדיה בקסוסנון תמתין ר' יודן בעא אשת איש הייתי ונתגרשתי במקום פלוני ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני מכחישין הן אותה רבי יוסי בעא אמרה אשת איש הייתי ונתגרשתי במקום פלוני באותו היום ובאו ואמרו נתגרשה אשה במקום פלוני ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני [ז]כהכחיש עדות בתוך עדות אנו כחיין מפיה היום

פני משה

אין מקבלין כו'. כל הסוגיא זו עד הלכה ה' ביארתי לעיל במס' סוטה סוף הלכה א' ושם כתבתי הגי' ברורה ונכונה וע"ש :

הלכה ה מתני' שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. כיון שאין ידוע שהיא אשת איש כי אם על פיה היא אסרה והיא התירה את עצמה ונאמנת במיגו דאי בעיא שתקה :

גמ' תני אם משניסאת כו'. דבמתני' לא קתני אלא בסיפא גבי שבויה אם משנכנסת באו עדים לא תצא וקמ"ל בברייתא דאף ברישא גבי א"א הדין כן : לא סוף דבר. לאו דוקא נשאת ממש אלא אפילו התירוה לינשא ולא הלא מהיתירה הראשון קאמר ותנשא לכתחילה : כהדא. כהאי מעשה שבאת אשה אחת לפני ר' יוחנן ואמרה לו כן והתירה ולאחר שיצאת אמרו לו תלמידיו הרי עדים בלוד ויודעין שהית' אשת איש : אפילו עדיה בקסוסנון. שם מקום רחוק : תמתין. בתמיה הא השתא מיהת ליתנהו והילכך נאמנת : תרין עובדין הוון. שני מעשים אירעו לפני ר' יוחנן וכך היה משיב להם : מכחישין הן אותה. אם נימא דהוי הכחשה או לא דעבידי אינשי דמגרשי בצינעא : ובאו שנים ואמרו לא נתגרש' אשה במקום פלוני. מהו אי הוי הכחשה בכה"ג דהו"ל ופרטו שם המקום והיום אמרינן דאם איתא דנתגרשה קלא אית לה למילתא ופשיט לה דהוי כהכחיש עדות בתוך עדות כלומר דהוו תרי לגבי תרי וכאין לה עדים כלל דמי וחזר הדין שתהא נאמנת דאנו כחיין מפיה כאשה שאין לה עדים כלל :

קרבן העדה

אין מקבלין מן העדים . עדותן לפסוק הדין על פיהם : אא"כ ראו שניהן כאחת . את העדות : בעידי בכורה . שמעידים על אשה או בהמה שנפטר רחמה ואפי' לא ראו כאחת נאמנין א"כ שמעידין ששמעו מן האב בזה אחר זה שאמר שזה בכורו וכ"פ תוס' בסנהדרין : ובעידי חזקה . שאחד מעיד שאכלה ג' שנים הראשונים של שמיטה וזה מעיד שאכלה ג' שני' האחרונים של שמיטה מצטרפין דאחד קרקע קמסהדי חזקה מעלייתא ל"א שני' מעידין על שנה הראשונה ושנים מעידין על השניי' וב' מעידין על השלישי' ופי' זה נראה עיקר : אף בעדי סימנים כן . כשהעידו אשתי שערות שראו בזה אחר זה מודין חכמים לריב"ק דמצטרפין : מה דא פשיטא . כלומר הא ודאי פשיטא לן : וזה אומר ראיתי ב' שערות בגבו . בזה אחר זה דמצטרפין דתרווייהו אסימן אחד קמסהדי : אחד אומר וכו' . והא כמי פשיטא לן אם אחד אומר ראיתי וכו' : לאו כלום . דחצי עדות וחצי דבר הוא דעד אחד חצי עדות ושערה אחת חצי דבר : וכ"ש גבו וגבו . שכל אחד מעיד על שערה אחת בגבו דלאו כלום הוא דאפשר דתרווייהו בחדא שערה קמסהדי : ושנים אומרים ראינו שערה אחת בכריסה . פליגי בה ר"י בר בון ור"ה ברי' דר"ש : מ"ד פסול . כמעיד על חצי סימנין וחצי דבר הוא וקרא כתיב ע"פ שני' עדים יקום דבר דבר שלם ולא חצי דבר : ומ"ד כשר שמא נשרו . כשראו השנים האחרונים זו שבכרים' כבר נשרה הראשונה שבגב' נמלא שמעידין על דבר שלם שכל מה שהיו יכולין לראות ראו וכשראו הראשונים עדיין לא נמחה זו שבכריסה : ד"ה כשר . דכל אחד מעיד על דבר שלם : ד"ה פסול . דחצי עדות וכדמסיק רבי מני בסמוך : במחלוקת . בהא נמי פליגי רבנן וריב"ק לרבנן אין מלטרפין ולריב"ק מלטרפי' : על דרבי' אנא פליג . דר' בא היה רבו של ר' יודן כ"ש שאני פליג עליו : יאות אר"ח . שפיר אר"ח דלד"ה פסול : וקרא עליו ערעור . שהוא מזוייף : זה מעיד על שנים . ובאו שני עדים והעיד אחד מהן על חתימת ידן של שני עדים הראשונים החתומים על השטר והשני מעיד על חתימת ידן של שני עדים האחרונים החתומים על השטר : שמא כלום הוא . בתמיה ודאי דלאו כלום הוא שהרי לריך שיהיו שני עדים על כל חתימה מהעדים : וכה . והכא נמי לריך שיעידו שני עדים על כל סימן וסימן : יליף לה משני חזקה. דלא מהני עידותן אם אין שנים מעידין על כל סימן : שמא כלום הוא. בתמיה דודאי לריכה ב' עדים על כל חזקה : וכה . וה"נ על כל סימן וסימן לריך שני עדים :

הלכה ה גמ' אם משניסאת באו עדים . ואמרו שהיתה אשת איש לא תלא : לא סוף דבר . לאו דוקא שניסת ואח"כ באו עדים לא תלא אלא אפי' התירוה ב"ד להנשא ע"פ עלמה ואח"כ באו עדים לא תלא מהיתירה הראשון ותינשא : כהדא . כהא אשה אחת שבאת לפני ר"י ואמרה א"א הייתי וגרושה אני והתירוה להנשא : מן דנפקת . לאחר שילאה האשה מלפני הב"ד : א"ל . התלמידים לר"י : הרי עידיה בלוד . הקול יצא שיש עדים בלוד שיודעין שאשת איש היא ודלמא אתיין לקמן למחר וליומא אוחרן לאחר שתינשא : אפילו עדיה בקסוסנין . הוא שם מקום שהיה קרוב למקומו של ר"י א"כ שם מקום רחוק מאוד ממקומו וכ"מ בבבלי בפרקין : תמתין . בתמיה הא השתא מיהא ליתנהו ושריא : תרין עובדין הוון . שני מעשים הם בשתי נשים : וכן הוה . שהיו שם עדים ואפ"ה התירן ר' יוחנן כיון שלא היו עדים בשעה שבאו להתירן : ונתגרשתי במקום פלוני . בזמן פלוני : מכחישין הן אותה . או לא מי אמרינן כיון דמשקרת איגה נאמנת על הגט ואסורה או דלמא כיון שאינה נאסרת אלא על פי עלמה . כל שאין מאמינין לה על הגט תו לא מהימנא נמי לאסור עלמה : ובאו . שנים ואמרו נתגרשה וכו' : כהכחיש עדות מתוך עדות . כשתי כיתי עדות המכחישין זה את זה דכמאן דליתא דמיין : אנו כחיין מפיה . והרי היא כאלו אין כאן עדות ואמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר או דלמא כיון דאיכא עדים דמסייעין לה חיישינן שמא משקרת : היום

תוס'

רבה בזמני האחרונים בענין אם מדרבנן נעשה דאורייתא כגון אם ע"י דרבנן יהי' קרבן מעילה ובשני' דרבנן פטור מהעשה דלו תהי' לאשה והכהנה רבות אם אמרינן כיון דמדאורייתא מחוי שוי ורבנן הוא דגזרי לא נתבטל המ"ע או לא כיון דמדרבנן לא שוי נתבטל המ"ע מדאורייתא ויש בזה מבוכה רבה ועצומה ומלאה לפעג"ד דבר חדש

הרי"ד

דאפילו לפי המ"ד דנתבטל הדאורייתא מ"מ לא אשבינן הדאורייתא ודרבנן לענין אחד אלא לב' ענינים הן חשובין כמו קיום שטרות דרבנן אף דנתבטל כל השטר מדרבנן כ"ז שלא נתקיים מ"מ עדי הקיום לא נחשב לענין אחד עם עדי השטר דאורייתא ואם סוי' הקיום מדאורייתא הי' נחשב עדי קיום ענין אחד עם עדי השטר דכ"ז שלא נתקיים אין שום

עין משפט נר מצוה

כב
א מיי' פ"ד מעדות סמ"ג עשין קיז טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף ז

כג
ב ג ד מיי' פ"ז שם ה"ז וכ"מ סמ"ג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ל סי"ג

כד
ה מיי' פט"ו מטוען ה"ב סמ"ג עשין לה טוש"ע שם סי' קמס ס"א

כה
ו ז מיי' פ"כ מגירושין סמ"ג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' קנב ס"ו ז

ציון ירושלים

[ז]כהכחיש עדות בתוך עדות אנו כחיין מפיה. עפ"מ מה שכתב בזה דה"ל כאלו אין כאן עדים כלל ועי' במה שנתלקו בתרומה הדשן והש"ך חו"מ סי' מו בהרי והרי המכחישין זה את זה ועי' קצות החושן שם ס"ק ו :

מסורת הש"ס

(סוטה פ"ק ה"א סנה' פ"ג ה"י) בבלי שבועות יג א

כתובות כב א

ע"ש דף כג א

שנויי נוסחאות (ע"ו) כשזה בד"ו בשזה. (ע"ג) כמעיד בד"ו במעיד.

היום אמרה אשת איש הייתי ולמחר אמרה גרושה אני אמרינן לה אתמול אמרת אכין ויום דין אכין אמרה לון *מפני כת של פריצים שהיו באין להזדוג לי רבי אבין בשם רבי אילא [א] מכיון שהביאה מתלא לדבריה נאמנת כהדא שמואל בעא אזדיקוקי לאיתתיה אמרה ליה טמאה אני למחר אמרה ליה טהורה אני אמר לה אתמול אמרת טמאה יומא דין טהורה אמרה ליה לא הוות בחיילי היי שעתא אתא שאל לרב א"ל [ב] *מכיון שהביאה מתלא לדבריה נאמנת:

הלכה ו מתני'

[ג] *האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר [ד] אם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת [ה] אם משנישאת באו עדים הרי זו לא תצא:

גמ' רב הונא אמר לא סוף דבר שנישאת אלא *אפילו [ו] התירוה בית דין לינשא נשים נשבו לשם אתא עובדא קומי אבא בר בא ולוי ושמואל אמרו מסרו להן עדים ניסקון לארעא דישראל אמר ליה ומה נעשה לימים הראשונים שנתייחדו אמר ליה אבא בר בא אילו הוינן בנתך כן הייתה אומר ואישתביין בנתיה דשמואל כשגגה שיוצא מלפני השליט כד סלקון להכא סלקון שביין עמהון עלין קומי רבי חנינה *אוקימן שביין מלבר אמרו ליה נשבינו וטהורות אנו [ז] והתירן מן דנפקן שלחון שביין עלין אמר ניכרות אילו שבנות חכם הן מן דאיתודעין מאן הויין אמרין לשמעון בר בא איטפל בקריבתך נסב לקדמיתא ומיתת לתניינא ומיתת למה בגין דשקרון הס ושלום לא שקרון אלא מן חטאת דחנניה בן אחי רבי יהושע שעיבר את השנה בחוצה לארץ:

הלכה ז מתני'

*שתי נשים שנשבו זאת אומרת טהורה אני וזאת אומרת טהורה אני אינן נאמנות [ח] בזמן שהן מעידות זו על זו הרי אילו נאמנות [ט] וכן שני אנשים זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אינן נאמנין [י] בזמן שהן מעידין זה את זה הרי אילו נאמנין:

גמ'

קרבן העדה

היום אמרה. אשה שאמרה היום שהיא אשת איש ועדיין לא נתגרשה: ולמחר אמרה גרושה אני. זה ימים רבים: א"ל אתמול אמרת. שעדיין לא נתגרשת והיום הזה את אומרת שנתגרשת: אמרה להם. זה שאמרתי אתמול אשת איש אני היה מטעם שבאו פריצים להזדווג וניצלתי מהם בזה שאמרתי אשת איש אני אבל האמת שאני גרושה: מכיון שהביאה מתלא. משל וטעם לדבריה למה אמרה מתחלה אשת איש אני נאמנת: ה"ג אמר לה אתמול אמרת טמאה אני יומא דין טהורה. בתמיה וכי אפשר שתהיה היום טהור אם היית אתמול בלילה טמא: אמרה ליה. זה שאמרתי אתמול טמאה אני שלא היה בכחי אז לסבול התשמיש:

הלכה ו מתני' נשביתי. לבין האומות: וטהורה אני. שלא נבעלתי לעכו"ם: נאמנת. ומותרת לכהן: **גמ'** לא סוף דבר. לאו דוקא שניסת ואח"כ באו עדים שנשבית לא תצא אלא אפי' התירוה ב"ד להנשא לכהן ואח"כ באו עדים שנשבית קודם שניסת לא תצא מהיתירה הראשון ותינשא לכהן: נשים נשבו לשם. בארץ ישראל ובאו לבבל: ה"ג ואתא עובדא קומוי אבא בר בא ולוי אמרו כו'. וה"פ בא המעשה לפני אבוה דשמואל ולוי שאמרו הנשים נשבינו וטהורין אנחנו והתירום לכהן ואח"כ באו שבוייהו ואמרו אבוה דשמואל ולוי שבהיתירן הן עומדין ויומסרו להן עדים עכשיו מפני היחוד ויעלו עמהן לארץ ישראל: ה"ג א"ל שמואל ומה נעשה וכו' וכ"ה בבבלי. וה"פ ומה נעשה לימים הראשונים שהיו ביד השבויים מי שמרן: כן היית אומר. בתמיה וכי הוית מזלזל בהו כולי האי: כד סלקון להכא. כשעלו בנתיה דשמואל לארץ ישראל ועלו השבאים עמהן: עלין. נכנסו לפני ר"ח והעמידו השבאים בחוץ שלא ידעו הב"ד שהן שבויות אלא ע"פ עצמן ויתירום: מן דנפקן. משילאו מב"ד עלו השבאים לתפסן עד שיפדו אותן: אמר ניכרות אלו. שהן בנות חכם ובעל הוראה שידעו לעשות כן: מן דאתידעון וכו'. משנודע בנות מאן הן שהן בנות שמואל: אמרין לשמעון בר בא. שהיה כהן: איטפל בקרובתך. שאחת מהן: למה. ימתו בשביל שאמרו שקר שהן טהורים ובאמת היו טמאות ואסורות לכהן משום זונה: ומשני ח"ו. לא בשביל כך מתו שלא אמרו שקר: אלא. בשביל החטא של חנניה שעיבר את השנים בח"ל ואין מעברין שנים אלא בא"י ובבבלי בברכו' מפורש שם המעשה ונראה דבנתיה דמר שמואל מזרעו של חנניה היו:

הלכה ז מתני' שתי נשים שנשבו. שיש עדים שנשבו: שמעידות זו את זו. כל אחת אומרת אני וחברתי טהורה: הרי אלו נאמנות. דבשבויה הקילו להאמין עד אחד ואפי' עבד ואפי' אשה ואפי' קטן: אינן נאמנין. ליתן להם תרומה: ובזמן שהן מעידין זה על זה. כל אחד אומר אני וחבירי כהן: רי"א אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. אפי' היכא דליכא למיחש לגומלין כ"ש הכא דאיכא למיחש לגומלין העד אתה עלי ואני עליך: עוררין. שקורין עליו שם פסול: מעלין. היכא דליכא גומלין והיינו דאיכא בין ר"א ובין ת"ק דר"י: רשב"א מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. היכא דלא אחזיקיה מכהונתו קודם לזה אפילו ע"פ עד אחד אבל בכהן דמוחזק לן באבוה דכהן הוא ואתא עד אחד ואמר שהוא בן גרושה ובן חלוצה ואחזקיה ואתא ע"א ואמר דכהן הוא אין מעלין לכהונה על פיו כיון דכבר אחזקיה ע"פ ע"א והיינו דאיכא בין ר"א לרשב"ג דלר"א דוקא בדאחזקיה ע"פ שנים הוא דאין מעלין אותו ע"פ עד אחד אבל בדאחזקיה ע"פ ע"א מעלין אותו ע"פ עד אחד:

גמ'

פני משה

היום אמרה כו'. שואלין אותה מפני מה אתמול אמרת כן והיום כן ואם אמר' מפני כת של פריצים ובני אדם שאינן מהוגנין נזדמנו לי להזדווג ומפני כך אמרתי א"א אני מכיון דנתנה המתלא לדבריה נאמנת: כהדא. כהאי מעשה אירע בשמואל שבא לזקוק לאשתו אמרה כו' אתמול אמרת טמאה יומא דין טהורה גרסינן וכן הוא בתוס' ואמרה מפני שלא היה בי כח באותה שעה ולכך אמרתי לך טמאה אני והשיב לו רב דהוי אמתלא ונאמנת:

הלכה ו מתני' נשביתי. לבין העכומ"ז: וטהור' אני. שלא נבעלתי לעכומ"ז: נאמנת. ומותרת לכהן:

גמ' לא סוף דבר שנשאת. ואח"כ באו עדים אלא אפילו התירוה להנשא לא תצא מהיתירה: נשים נשבו לשם. לבבל. ובבבלי הך עובדא קאת בנוסחא אחרת: ומסרו להן עדים ניסקון. שיעלו עמהן לא"י: ומה נעשה לימים ראשונים שנתייחדו. בין העכומ"ז בלא עדים: כן הייתה אומר. לזלזל בהן: שלקן שביין. ועלו גם השובים אותן עמהן וכשבאו לפני ר"ח הניחו' מבחוץ כדי שיאמין להם ר"ח במגו: מן. לאחר שילאו שלחו השובים להכנס ולשאול הפדיון בעדן: ניכרות אלו שבנות חכם הן. ולפיכך הערימו לעשות כן שיהו נאמנו' לומר טהורו' אנו: מן דאיתודעין. לאחר שנתוודעו מי הן: איטפל. תקח לאשה אחת מהן שהן קרובותיך: למה מתו: בגין דשקרון. אם בשביל שאיקרו במה שאמרו טהורות אנו ור' שמעון כהן היה: חס ושלום לא שקרון אלא מן חטאת כו'. נראה דטעמא במה הן בעצמן עברו על ידי קילקול העיבור כשהיו בין העכומ"ז כמו אכילת חמץ וחילול המועדות כדאמר הכא בנדרים פ"ו גבי האי עובדא דחנניה בן אחי רבי יהושע כל היכא דמטא הבליה שלא יעשו המועדות ע"פ עיבור של חנניה מטא וכל היכא דלא מטא נהגי בקילקול:

הלכה ז מתני' שתי נשים שנשבו. שיש עדים שנשבו: שמעידות זו על זו. כל אחת אומרת חברתי טהור': הרי אלו נאמנות. דבשבויה הקלו להכשיר עד אחד ואפילו אשה ואפילו עבד או שפחה או קטן מסיח לפי תומו: אינן נאמנין. ליתן להם תרומה: ובזמן שהן מעידין זה את זה. שכל אחד אומר אני וחברי כהן:

גמ'

עין משפט נר מצוה

כו ה טוש"ע אה"ע סי' קנב סעיף א
כז ב מיי' פי"ח מאיסורי ביאה סמ"ג לאוין קי"ד טוש"ע יו"ד סי' קפה סעיף ג
כח ג ד ה מיי' פי"ח שם סמ"ג לאוין קכא טוש"ע אה"ע ס' ז סעיף ד ו
כט ו מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם
ל ז טוש"ע שם סעיף ז
לא ח מיי' פ"ח שם סמ"ג לאוין שם טוש"ע שם ס"ז
לב ט מיי' שם פ"כ סמ"ג לאוין קכב קכז טוש"ע שם ס' ג ס"ז
לג י טוש"ע שם ס"ד

מסורת הש"ס

[א] תוכות כב א
פ' הוס' שם "כ ד":ואפ"ם
[ג] כתובות כב א
שם דף כג
פ' הוס' ג"כ קמט א ד"ה רב מרי
נפונים כג ב

תוס' הרי"ד

שים ממשית בעידי שטר אבל מכיון דהקיום הוא רק מדרבנן ועדי שטר מדאורייתא אף דצריך קיום מ"מ לא הוי ענין אחד אלא נחשב ב' ענינים ודוגמא לזה ולא דמי' אלא לדוגמא דגרסינן במס' ב"מ דף כ"ג גבי ההיא דמוקי' מע"ש שאין בו ש"פ וניתי מעשר דא"ל [פי' רש"י ז"ל מעשר במאי פרוטה] ונמלל עליהם ומשני דאורייתא ודרבנן לא מצטרפין פי' רש"י ז"ל דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי ליתפום בקדושה פרוטה זו דכתיב כו' הילכך אין איסור מעשר בזה אלא מדרבנן הילכך אין מצטרף עם זה לתפוס פדיונו נמצא אכי סו"פ שהביא נאכל בלא חילול עכ"ל עיי"ש ולכאורה קשה הא קי"ל דיש יכולת ביד רבנן לעקור דבר מן התורה בשב וא"ת כדגרסינן במס' יבמות דף צ' ע"ב דיכולת ביד רבנן לבטל מ"ע בשב וא"ת ע"י מדרבנן כדגרסינן שם גבי הזאה ואזמל דנדחה המילה משום דצריך להוציא האזמל בכרמלית דרבנן אלמא כיון דרבנן אסרו הולאה בכרמלית נדחה ע"ז מילה דאורייתא בשמיני ונעקר מצות שמיני בשוא"ת וכן במולא ממן ביו"ט פיי"ש בתוס' ז"ל במס' כתובות דף ז' ובמג"א ז"ל סי' תמ"ו וגרסינן במס' מכות דף י"ט ע"ב אמר ר"א א"ר יוחנן אין לוקין מון למומה אלא על מע"ש שנכנס לירושלים ויצא דלא קרינן לא תוכל לאכול בשעריך רק במקום דקרינן לפני ה' אלקי' תאכלנו עיי"ש והקשו' בתוס' ז"ל א"כ למה לריך כלל פדי' מע"ש בריחוק מקום הא לא קרינן בי' לא תוכל לאכול בשעריך ומתרצין הא דאסור לאכול לאו משום בל"ת דלא תוכל לאכול אלא משום מ"ע דולרת הכסף דצריך פדיון וע"כ האוכל בלא פדיון עובר בעשה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' מע"ש ה"ו ועיין בכ"מ ז"ל ומלינו בעשה דלעולם בהם תעבודו ומשחרר עבדו עובר בעשה כתב הטו"א ז"ל דהאיך כופין ומשום מילתא דאיסורא או ביטול פו"ר גבי ח"ש ומב"מ כקושית התוס' ז"ל דהא עובר בעשה ע"ז תירץ הטו"א ז"ל דהא כל עיקר דאסור לשחררו הוא משום דלעולם בהם תעבודו אבל כיון דח"ע ומב"ח נפקע השעבוד מתק"מ דהא יכולת ביד רבנן לעקור דבר מן התורה בשוא"ת כדאיתא במס' יבמות הנ"ל וא"כ רבנן הפקיעו ממנו השיעבוד דהוא בשוא"ת וזה יכולת בידם משום תקנתא וא"כ ממילא לאחר כך שמשחררו בנ"ש בקום ועשה אינו עובר בעשה דהא כל עיקר דאסור לשחררו הוא

שנויי נוסחאות (פ"מ) יומא דין כל"ו שמירה (פי' סוס כ"פ נמוך). (פ"מ) אמרו מסרו כל"ו אמר ומסרו.

חתם סופר

אלא מן חטאת דחנניה ב"א ר"י וכו'. הך מעשה דחנניה בן אחי ר"י עיין בברכות כ"ג סוף ע"א ועמ"ש בס"י כתובות בפי' הירושלמי הנדפס בלובלדבריו ז"ל דר' שמן בר אבא אחר שנשאה ירד עמה לח"ל עיין: ובשם הגאון מו"ה אליהו מווילנא ז"ל שמעתי אומרים שהאמת שנבעלה לשבאי בקטנותה ולפי עיבור שנים של חנניה שנגררו אחריו בח"ל לא היתה עדיין בת ג' שנים ויום אחד ומש"ה אמרה טהורה אני ובאמת שעיבור שלו אינו כלום. ולפי העיבור האמת כבר היתה ג' שנים ונשאת באיסור מש"ה מתה ודפח"ח:

עמודי ירושלים

אתמול אמרה טמאה יומא דין טהורה בנכוך (ערך סמכון) היה גירסתו אתמול אמרה טמאה אני סמכון טהורה ופי' סמכון הוא היום בלשון יון יע"ש:

עמודי ירושלים תנינא

שמואל בעא אזדקיקי נכתב בגידו רוכה (סימו ט"ו):

עין משפט נר מצוה

לד

א מיי' פ"כ מה"ב הלכה א

גמ' רבי הייה בשם ר' יוחנן מתניתא [א] לעניין קדשי הגבול אבל לעניין משפחה ולקדשי המזבח צריך שני עדים והא תני מעלין לכהונה ללויה לישראל עפ"י עד אחד ניהא לכהונה ללויה לישראל ולא לעניין משפחה *ליתן לו מעשר עני שתי חזקות לכהונה בארץ ישראל נשיאות כפים וחילוק גרנות ובסוריא נשיאות כפים אבל לא חילוק גרנות עד מקום ששלוחי החדש מגיעין עד נמרין ובבל כסוריא רבי שמעון בן אלעזר אומר אף באלכסנדריאה בשעה שבתי דינין יושבין שם תני *רבן שמעון בן גמליאל כשם שהתרומה חזקה לכהונה כך מעשר ראשון חזקה לכהונה והחולק על פי ב"ד אינה חזקה לכהונה אני אומר תרומה נפלה לו מאבי אמו כהן *אמר ר' ישמעאל בי רבי יוסי מימיי לא העדתי עדות ופעם אחת העדתי והעליתי עבד לכהונה ר' יצחק בן חקולה אמר ור"ש ברבי חד העלה אח מפי אחיו והרנה העלה בן מפי אביו חד לכהונה וחד ללויה חד בר נש אתא לגבי דרבי (אילא) אמר ליה בני הוא זה וכהן הוא אמר ליה בנך הוא ואינו כהן *אמר ליה ר' חייה רובה אם מאמינו את שהוא בנו האמינו שהוא כהן ואם אין את מאמינו שהוא כהן אל תאמינו שהוא בנו א"ל בנו הוא אלא אני אומר בן גרושה הוא או בן חלוצה הוא א"ר אבין א"ל אם מאמינו את שהוא בנו האמינו שהוא כהן ואם אין את מאמינו שהוא כהן אל תאמינו שהוא בנו ויעשה כהרחק עדות ויהא נאמן עליו אמר לו בנו הוא אלא אני אומר בן גרושה וחלוצה הוא לא כן אמר רבי יצחק בן חקולה ור' שמעון בר' חד העלה אח ע"פ אחיו וחרנה העלה בן מפי אביו נימא משהעלה רבי אח מפי אחיו אפי'

פני משה

גמ' מתניתא. דקתני דעד אחד נאמן בכהן: לענין קדשי הגבול. להאכילו בתרומה הוא דנאמן: אבל לענין משפחה. ליוחסין ולהאכילו בקדשי המזבח צריך שני עדים להעיד עליו שהוא כהן: והא תני מעלין וכו' ניחא. דלכהונה מפרשינן היינו לתרומה: ללויה לישראל ולא לענין משפחה. על כרחך דלענין משפחה מיתפרשא להשיאו אשה כשירה וקתני מעלין ע"פ עד אחד: ומשני ליתן לו מעשר עני. הוא דקאמר דעד א' נאמן ולא לענין משפחה והא דלא משני ללויה למעשר ראשון משום דס"ל מעשר ראשון לכהנים כדלקמן: שתי חזקות לכהונה. להעיד עליו שהוא כהן: בארץ ישראל. שבה בתי דינין קבועין ובודקין: נשיאות כפים. אם ראוהו נושא כפיו או שהלק תרומ' בגרנות: ובסוריא. ארם נהרים וארם צובה שכיבש דוד והיכרה לא"י וקסבר האי תנא כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש ותרומה דידה לאו דאורייתא והילכך נשיאת כפים הוי חזקה אבל לא חילוק גרנות: עד מקום ששלוחי החדש מגיעין. להודיע לגולה יום שקידשו ב"ד את החדש לעשות פסח בזמנו והן היושבים בתוך מהלך ט"ו יום: עד נמרין. שם מקום הוי נשיאת כפים חזקה לפי שב"ד קבוע שם לקבל שליחות החדש של ב"ד הגדול: ובבל כסוריא. דהוי נמי חזקה בנשיאת כפים לפי שיש שם ישיבה וב"ד קבוע ובודקין אחר נושאי כפים: אף באלכסנדריאה. של מצרים בראשונה שב"ד היו יושבין שם ובודקין: כך מעשר ראשון חזקה בכהונה. והיינו בתר דקנסינהו עזרא ללוים ויהבי מעשר לכהנים וכגון דירבי ליה בתורת חלוקה: והחולק על פי ב"ד. ירושה עם אחיו ונטל תרומה בחלקו אינה חזקה לכהונה שאני אומר הך תרומה לאו מחלק ירושת אביו אלא מאבי אמו כהן נפלה לו: והעליתי עבד לכהונה. יבבלי מסיק בסוף פירקין דה"ק בקשו להעלות דחזי העבד אוכל תרומה באתריה דר' יוסי דס"ל אין מעלין מתרומה ליוחסין ואזיל והסהיד באתריה דר' יהודה דס"ל מעלין וגרים התם ר"א בר' יוסי: ה"ג א"ר יצחק בן חקולה רבי ור"ש ברבי וכו' חד לכהונה. אחד העלה לכהונה וא' ללויה ולקמן מפרש לה: חד בר נש אתא לגבי דר' גרסינן: בנך הוא. נאמן אתה להחזיקו בבן שלך ואין אתה נאמן להעלותו לכהונה: ואם אין את מאמינו שהוא כהן אל תאמינו שהוא בנו. ולא יהא נאמן כלל אפילו להחזיקו בבנו: א"ל בנו הוא וכו'. כלומר דשמא אחת מן הפסולות נשא וזה הלל הוא ולפיכך אינו נאמן להעלותו לכהונה: אכין א"ל. כן השיבו ר' חייה לרבי: אם מאמינו וכו'. ואם אין אתה מאמינו שהוא כהן אל תאמינו שהוא בנו: ויעשה כהרחק עדות. כלומר יהא נאמן על הכל דמתוך שהיה רוצה היה נעשה כהרחק עדות שלא היה מודה שהוא בנו והיה נאמן להעלותו על פיו שהרי מעלין לכהונה ע"פ עד אחד: בנו הוא. כלומר שכיון שהודה שהוא בנו שוב לא מהימנינן ליה במנו והיישינן שמא הלל הוא: לא כן וכו'. ומדייק הש"ס על דאמר לעיל חד העלה אח כו' ונימא דודאי מה שהעלה *רבי אח ע"פ אחיו היה כלומר דהרי ר"ש ברבי לא פליג אאבוה ורבי הא ס"ל דאין אב נאמן על הבן להעלותו לכהונה וא"כ התפייס דר"ש ברבי העלה אח מפי אחיו:
אפי'

קרבן העדה

גמ' מתני'. דתנן דמעלין לכהונה ע"פ ע"א דוקא בקדשי גבול דהיינו תרומה שהיא נוהגת בגבולין חוץ למקדש ולירושלי': אבל לענין משפחה. כגון חשש ממזרות א"כ לענין בדיקת ד' אמהות כדתנן בפ"ד דקידושין דאם נשא אשה בדוקה אין להכשיר בתה בלא בדיקה או להאכילו מקדשי המזבח צריך שני עדים דוקא: הניחא לכהונה וללויה. איכא למימר דאיירי לענין קדשי גבול דעד אחד נאמן להאכילן תרומות ומעשרות: אלא לישראל ולא לענין משפחה בתמיה. וכי לא איירי לענין משפחה שמשיאין בתו לכהן ע"פ ע"א וקשיא לרבי יוחנן: ומשני ליתן לו מעשר עני. שמעיד עליו ע"א שהוא ישראל עני ונותנין לו מעשר עני כלומר מלווין להחיותו: שתי חזקות לכהונה. להעיד עליו שהוא כהן: נשיאת כפים. כשרואה שהוא נושא כפיו בא"י מעיד עליו בכ"מ שהוא כהן לפי שיש שם ב"ד קבוע שבודקין אחר נושאי כפים שיהיו כהנים כשרים: וחילוק גרנות. אוכלי חלה ותרומה דבא"י דאורייתא היא ומקפידין ב"ד על כך: אבל לא חילוק גרנות. דחלה ותרומה בח"ל דרבנן ולא קפדי כולי האי: עד מקום ששלוחי חדש מגיעין. שמודיעין יום שקדשו בית דין את החדש לעשות פסח בזמנו דהיינו עד מהלך ט"ו יום והיינו עד מקום ששמו נמרין נשיאת כפים ראיה שב"ד יושבים שם לקבל עדות החדש: ובבל כסוריא. שמחזיקין לכהן בנשיאת כפים שבבבל ישיבה וב"ד קבוע אבל חילוק גרנות אינו ראיה דגם שם תרומות ומעשרות דרבנן: אף באלכסנדריאה. של מצרים בשעה שב"ד קבוע שם הרי היא כסוריא: כך מעשר ראשון חזקה לכהונה. דבתר דקנסינהו עזרא ללוים דלא ליתבי להו מעשר ראשון אלא לכהנים הויא חזקה לכהונה: והחולק ע"פ ב"ד. תרומה בנכסי מורישו אפי' חלקו ע"פ ב"ד אינה חזקה לכהונה ולא אמרינן כיון שחלק שאר אחיו להאכילתם אף זה נמי שיאכל הוא בחלקו דאיכא למימר הנך להאכילה והאי לזבוני דאמרינן מאבי אמו כהן נפל' לו ירושה זו ואף כהנים אלו מאבי אמם יורשים תרומה זו: והעליתי עבד לכהונה על פי. לאו דוקא העלה אלא בקשו להעלות ונתגלה דטעה דהוא באתרי' דר' יוסי שחלקו לו תרומה והעיד באתריה דר"י ושם לא היו חולקין תרומה לעבד: ה"ג ר"י בן חקולה ור"ש ברבי: חד העלה אח מפי אחיו. ללויה במסיח לפי תומו: וחרנה. ואידך העלה בן מפי אביו לכהונה: ה"ג חד בר נש אתא לגבי' דר' א"ל בני הוא זה וכו': א"ל בנך הוא. נאמן אתה לומר שהוא בנך ואי אתה נאמן להעיד עליו שהוא כהן: א"ל בנו הוא. שהתורה האמינו עליו אבל אינו נאמן לומר שהוא כהן דאימא בן גרושה ובן חלוצה הוא: א"ר אבין. הכי א"ל ר"ח לרבי: ויעשה כהרחק עדות. כאלו אתה בא לפסול עדותו וזה אי אפשר שהרי האמינה התורה לאב לומר שהוא בנו ויהא נאמן גם על הכהונה: ה"ג נימא משהעלה ר"ש ברבי אח מפי אחיו ללויה. וה"פ פריך תפשוט דר"ש בר' העלה ללויה אח מפי אחיו במסיח לפי תומו דמכהמה כאבוה ס"ל דבן ע"פ אביו אין מעלין אותו לכהונה והוא הדין (מעלין) ללויה: ומשני
אפי'

מסורת הש"ס

כתובות כח והוספתא פ"ג והוספתא פ"ה ע"ד כשינוי

כתוב:· כו

שם כח ה כשינוי

ע"ש

תוס' הרי"ד

הוא משום השיעבוד והשיעבוד כבר נפקע בשוא"ת ע"י דרבנן פיי"ש דמבואר כן בשביעות וא"כ קשה אמאי כמאי פרוטה מדאורייתא לא נתפס עלה הפדיון ונאכל בלא חילול דאין בכח המאי פרוטה מע"ש דרבנן שיותפס על ידו הפדיון בפרוטה הא כיון דמדרבנן הוי מע"ש א"כ יכולת ביד רבנן שיהי' בין שניהם פרוטה וימול החילול דהא יכולת ביד רבנן לבטל מדבריהם מ"ע בשוא"ת וא"כ הכא ע"י מע"ש דדבריהם יתבטל המ"ע של פדיון במע"ש דמאי פרוטה דמדאורייתא דהוא בשוא"ת וע"כ ממילא כשאוכל אמ"כ לא עבר כלל דהא כל עיקר דאסור לאכול בלא חילול הוא משום מ"ע דפדיון וכיון דנפקע ימנו תמלה ע"י מע"ש דדבריהם המ"ע של פדיון ממילא מותר לאכול אח"כ בקום ועשה בעלמא אם הי' האיסור אכילה דמע"ש מבל"ת דלא תוכל לאכול א"כ אין כח במע"ש דדבריהם להפקיע האיסור דלא תוכל לאכול ממע"ש דאורייתא בקום ועשה אבל מכיון דאין עשה איסור אכילה מקרא דלא תוכל לאכול רק משום מ"ע דפדיון א"כ הרי היכולת במע"ש דדבריהם לפטור אותו ממ"ע הזה בשוא"ת ממילא מותר אח"כ לאכול בקום ועשה בעלמא כא דאמרינן בעלמא דטבל מדרבנן אינו מתקן לטבל דאורייתא וכן לא הוא גברא מדרבנן ומתקן טבלי' דאורייתא התם אין בכח דדבריהם לעקור האיסור טבל דאורייתא בקום ועשה משא"כ בשוא"ת פשיטא דיש כח בדבריהם להקן הדאורייתא בשוא"ת וזכו קושיא עצומה אלא ע"כ דדאורייתא ודרבנן לא מצטרפין ואימתי פוטר הדרבנן מ"ע דאורייתא בשוא"ת הכ"מ שלא בדרך צירוף אבל בדרך צירוף לא מצטרף דאורייתא ודרבנן דהכא אינו יכול המע"ש דדבריהם לפטור המע"ש דאורייתא אם לא כשנצרף שניהם יחד ולעשות משניהם דבר אחד וזה אי אפשר לצרף מדאורייתא ומדרבנן לעשותן דבר אחד רק היכולת בדבריהם להפקיע הדאורייתא בשוא"ת שלא בדרך צירוף אבל אם בדרך צירוף דרבנן ודאורייתא לא מצטרף ואין דבריהם עוקרין ד"ת בדרך צירוף משום דאורייתא ודרבנן ב' ענינים הן ותדע דהכי הוא דאל"כ הול"ל כמו דאמרינן בעלמא לא אתא מע"ש דרבנן ומפקיע איסור מע"ש דאורייתא ולמה נקט לא מצטרפין משמע דעיקר הוי הצירוף ועכשיו דהוכחנו דאינו מצטרף דאורייתא ודרבנן להיות דבר אחד ואין בדרך הזה יכולת בדרבנן לבטל מ"ע דאורייתא אף בשוא"ת דבכ"מ יכולת בידם ומ"מ בדרך צירוף אי אפשר שיהא מצורף שיהיו שניהם דבר אחד ועל כן עולה לפ"ז שיטת הירושלמי כפתור ופרח [?] זורכי' דלא כשהיו שנים הכל מכירין כו' כו' אם אומר את כן נמצאת כו' מכירין אותו שהוא ישראל כו' אם אומר את כן לא נמצאת כל העדות מתקיימת בע"א וכא נמצאת כל העדות מתקיימת בע"א ויש לדקדק מדוע גבי הכל מכירין אותו שהוא ישראל גרסינן לא נמצאת כל העדות כו' וגבי הכל מכירין

שנויי נוסחאות (מ"ס) אילא כ"ס כד"ו. (מכ"ג) כהן אל תאמינו שהוא בנו כד"ו בנו אל תאמינו שהוא כהן.

אפילו תימר בן מפי אביו ללוייה :

הלכה ח מתני'

א *ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד א"ר אלעזר אימתי במקום שיש עוררין אבל במקום שאין עוררין מעלין לכהונה על פי עד אחד רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' שמעון בן הסגן מעלין לכהונה על פי עד אחד : **גמ'** *ר' חייה בשם רבי יוחנן אין ערער פחות משני' רבי בון בר חייה בעא מה אנן קיימין אם בשהעלו אותו באחד יורידו אותו באחד ואם בשהעלו אותו בשנים אפילו כמה לא יורידו אותו אמר רבי הונא אתייא כרבנין דתמן ברם רבנין דהכא וכרב נחמן בר יעקב כשם שמעלים אותו בשנים כך מורידין אותו בשנים :

הלכה ט מתני'

ב *האשה שנחבשה ע"י עכו"ם על ידי ממון מותרת לבעלה על ידי נפשות אסורה לבעלה ג *עיר שכבשה כרקום כל הכהונות שבתוכה פסולות ד ואם יש עדים אפילו עבד אפילו שפחה הרי אילו נאמנין שאין אדם נאמן ע"י עצמו *אמר רבי זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עכו"ם לירושלים עד שיצאו אמרו לו ה אין אדם מעיד על ידי עצמו :

גמ' *תמן תנינן העיד ר' יוסי הכהן ור' זכריה בן הקצב על תינוקת שהורהנה באשקלון וריחקוה בני משפחה ועידיה מעידין אותה שלא נסתרה ולא נטמאה לפי שהעדים מעידין אותה שלא נסתרה ושלא נטמאה הא אם אין עידיה מעידין אותה שלא נסתרה ושלא נטמאה לא אמר רבי לעזר שנייה היא בהירהון שהרבים נוהגין לו בהתר : על ידי נפשות אסורה : ר' יודן בריה דרב חמא דכפר תחמין בשם חזקיה *והוא שנגמר דינה להריגה רבי יוחנן אמר ו אפי' לא נגמר דינה להריגה אמרין בשם רבי יוחנן ז אשת לסטים כלסטים . אי זהו כרקום רבי בא בשם רב חייה בר אשי כגון דוגין

קרבן העדה

אפי' תימר בן ע"פ אביו. העלה ר"ש בר' וללויה העלה דגם ר' מודה ביה משום דאם בנו הוא ודאי דלוי הוא דהרי ללוי אף בן גרושה וחלולה כשר אבל ליכא למימר דלכהונה העלה דהא פליג אאבוה: אין ערעור פחות משנים. לאפוקי חד לא הוי ערעור: מה אנן קיימין. במאי עסקינן: אם בשהעלו אותו באחד. למה לא יורידו אותו בעד אחד המערער ואומר שהוא בן גרושה: ואם כשהעלו אותו. לכהונה ע"פ שנים שהעידו שהוא כהן כשר: אפי'. הרבה עדים שבאו אח"כ וערערו לא יורידו אותו דתרי כמאה וכיון שהעלו אותו בעדות ברורה לעולם אין להוציאו מחזקתו: אתיא. הך קושיא דר' בון כרבנן דתמן דאמרי לעיל בפרקין כל שיצא בעדות ברורה אין מוציאין מחזקתו אפי' באו עדים אחרים אח"כ ואמרו שאינו כן: ברם כרבנן דהכא ורנב"י. דאמרו לעיל בשבאו שנים אחרים אחר כך והכחישו להראשונים מוציאין מחזקה הראשונה דאנן אזתינן והכן מסקינן ה"נ כשם שהעלוהו בשנים כך מורידין אותו בשנים אחרים שבאו אחריו וערערו:

הלכה ח מתני' ע"י ממון מותרת לבעלה. אפי' כהן דמפחידין להפסיד ממונם ואינן מפקירין אותה: ע"י נפשות אסורה. אפילו לבעלה ישראל דחיישינן שמא נבעלה ברצון כדי למצוא חן שלא יהרגוה: כרקום. מפרש בגמרא: פסולות. אסורות לכהן דאשת כהן אסורה אפי' באונס: ר' זכריה בן הקצב. כהן היה: המעון הזה. כדרך שבועה היא שנשבע בהיכל: **גמ'** תמן תנינן. עדיות פרק ח': שהורהנה. שנתמשכנה שילוחה עליה: ועידיה. אותן המעידין שהורהנה מעידין נמי שלא נסתרה ולא נטמאה ואמרו להן חכמים אם אתם מאמינים שהורהנה האמינו שלא נסתרה ולא נטמאה ואם אי אתם מאמינים שלא נסתרה ולא נטמאה אל תאמינו שהורהנה : ופריך לפי שהעדים מעידין אותה שלא נסתרה ולא נטמאה . הוא דאמרו חכמים שהיא טהורה הא ליכא עדים אפי' ע"י ממון אסורה ובמתני' תנן ע"י ממון מותרת אפילו ליכא עדים : שנייה היא בהרהון. שאני הרהון : שהרבים נוהגין לו בהתר . דכיון דמדעת הוא ואם הגיע הזמן ולא נפדית הרי אלו של המלוה בדיניהם לפיכך צריכין עדים אבל נחבשה ואינה נחלטת להם לא בעינן עדים הואיל וע"י ממון הוא מירתתי: אשת לסטים. שנחבשה בידי עכו"ם הרי היא כלסטים שאם נחבש בעלה להריגה היא אסורה שדרך המלכות להפקיר נשי הגנבים. וכתיבן : ה"ג כגון זווגין

פני משה

אפי' תימר בן מפי אביו. הוה בעובדא דר"ש ברבי וללויה העלהו ולא לכהונה. והיינו דקאמר לעיל חד לכהונה את מפי אחיו וחד ללויה בן מפי אב :

הלכה ח מתני' רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. אפילו היכא דליכא למיחש לגומלין וכ"ש בהא דאמר ת"ק לעיל וכזמן שהן מעידין זה"ז דאיכא למיחש לגומלין העד אתה עלי ואני עליך: במקום שיש עוררין. שקורין עליו שם פסול ואין ערער פחות מב' כדמפרש ר' יוחנן בגמרא: מעלין. היכא דליכא גומלין והיינו דאיכא בין ר' אלעזר לת"ק דר' יהודה: רשב"ג אומר מעלין לכהונה ע"פ עד א'. בבבלי פריך רשב"ג היינו ר"א דודאי במקום שיש עוררין לא אמר ר"ש דהא נאמן ומסיק דפליגי בפלוגתא דרבי נתן ורבנן אם מצטרפין לעדות וכגון דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה אפ"ה דקול בעלמא הוא משום דמעלה הוא בתרומה עד שיבדקו הדבר ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא ואסקיניה דבמקום קול הוי חד נאמן ואתו בי תרי ואמרו בן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן מעליא הוא דר"א סבר אין מצטרפין לעדות בשנים אם בא זה בפני עצמו וזה בפני עצמו והוי כעדות אחד ואין מעלין במקום שיש עוררין ורשב"ג סבר מצטרפין עד האחרון עם העד הראשון ואמרינן אוקי תרי דאמרי כהן הוא להדי תרי דאמרי בן גרושה הוא ואוקי גברי אחזקתי' כיון דמוחזק לן באבוה שהיה כהן והלכה כרשב"ג :

גמ' אין ערער פחות משנים. ערער דקאמר ר"א דוקא בשנים שערערו: מה אנן קיימין. בהא דקאמר דאין ערער פחות משנים: אם כשהעלו אותו באחד. כגון שלא היו מכירים אותו ולא הוחזק לן באבוה דכהן הוא והעלו אותו ע"פ עד אחד א"כ יורידו אותו נמי באחד דאוקי חד לגבי חד והא לית ליה חזקה ולמה לי ערער תרי: ואם כשהעלו אותו. מתחילה בשנים אפי' באו אח"כ כמה עדים וערערו לא יורידו אותו מאחר שנתקיימה עדות הראשונים: אתייא כרבנן דתמן. כרבנן דאמרי לעיל הלכה ב' גבי ראובן שאוכל שדה בחזקת אביו שלו כו' דאמר התם רבנן דתמן סברי מעשה שיצאת בעדות ברור' יצאת וה"נ הא דמקשת דאפילו כמה עדים לא יורידו. אותו זה אינו אלא לרבנן דהתם דסברי כך כיון שהעלו אותו ע"פ ב' עדים ויצא הדין בעדות ברורה שוב אין מורידין אותו דחיישינן לזילותא דבי דינא: ברם רבנן דהכא וכרב נחמן בר יעקב. דס"ל התם אנא אפיקתי' מראובן אנא מהדר ליה לראובן דלא חיישינן לזילותא דבי דינא וה"נ כשם שמעלין אותו בב' דאתו מעיקרא כך מורידין אותו אם באו שני' אח"כ וערערו :

הלכה ט מתני' על ידי ממון מותרת לבעל'. דמרתתי להפסיד ממונם ואין מפקירין אותה ובבבלי מחלק דוקא כביד ישראל תקיפה על העכומ"ז אז מותרת אפילו לבעלה כהן ולא דמי לשבויה משום דמתפחדין להפסיד ממונם אבל כביד העכומ"ז תקיפה אפילו על ידי ממון אסורה לבעלה אם היה כהן ואם בעלה ישראל מותרת בכל ענין דאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה לא חיישינן שמא נתרצית: ע"י נפשות. שהיתה נדונת למות: אסורה. אפי' לבעלה ישראל דחיישינן שמא נתרצי' כדי למצוא חן בעיניו שלא יהרגנה: כרקום. מתור תרגום כרכומה : פסולות. אסורות לכהן דלבעול יש פנאי דתקיף להו יצרייהו ואשת כהן שנאנסה אסורה: אפי' שפחה. אין מספחתה מפני שלבה גס בה : שאין. כמו ואין ומילתא אחריתא היא דאין אדם מעיד ע"י עצמו אם העיד על שבויה שהיא טהורה ה"ז לא ישאנה אם הוא כהן מפני החשד ואם פדה אותה מן השבי בממונו ה"ז מעיד עליה ונוסחא דלא שדי איניש זוזי בכדי ואם לא ידע שהיא טהורה לא נתן ממונו עליה: המעון הזה. דרך שבועה היא: **גמ'** שהורהנה. שנתמשכנה בידי עכומ"ז: וריחקוה בני משפחתה. מן הכהונה: ועדיה מעידין וכו'. אותן עדים שהעידו שהורהנה. ותנינן התם דאמרו להם חכמים אם אתם מאמינים שהורהנה תאמינו שלא נסתרה ושלא נטמאה: ומדייק הש"ס דטעמא לפי שהעדים מעידין אותה הא אם אין עדים מעידין לא. ואסורה לכהונה וקשיא על מתני' דקתני על ידי ממון מותרת דקא ס"ד לא שני לן בין הורהנה לנחבשה: שנייה היא בהירהון. דכיון שהרבים נוהגין לו בהיתר כלו' שנעשה להם כהיתר ונוהגין כן מדעת להרהן אצלם וכיון דהגיע זמן ולא נפדית הרי היא של עכומ"ז בדיניהן ומשום הכי בעינן עדים מעידין שלא נטמאה אבל מתני' דנחבשה ואינה נחלטת להם הילכך מותרת ולא בעינן עדים: והוא שנגמר דינה . דאז כהפקר היא וחיישינן שמא נתרצית מחמת פחד: אשת ליסטים כליסטים . ואפי' היא לא נת ייבה להריגה אלא שבעלה נתפס מחמת ליסטות היא נמי כהפקר מפני שדרך המלכות להפקיר ביתם ונשיהם: איזהו כרקום. דקתני במתני' כל כהנות שבתוכה פסולות: דוגין

לה
א מיי' פ"כ מאיסורי ביאה הלכה ב

לו
ב מיי' פי"ח שם ה"ל . סמ"ג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף יא

לז
ג מיי' שם הכ"ו טוש"ע שם סעיף י

לח
ד ה טוש"ע שם כ"א ב

לט
ו ז טוש"ע שם סי"א בהג"ה

מסורת הש"ס: כתובות דף כג · שם ד' כו וכ"ג · שם ע"ב · שם ע"א · שם ע"ב · (עדיות פ"ח) משנה ב כתובות כו ב · שם כז א

תוס' הרי"ד

מכירין כ"י מסיק נמצאת כל העדות כו' אבל לפי דברינו ניחא שפיר. וה"פ הכל מכירין כ"י ואמר אין אדם מכירו חבירו מכירו קבירו. מהו שיעשה כע"א מן השוק להעיד עליו ומסיק אם אומר את כן נמצאת כל העדות מתקיימת בע"א וק' מדוע גבי עדות שכוא ישראל גרסי' לא נמצאת וגבי עדות דכ"י גרסי' נמצאת אלא ע"כ דגם פירוש ס"ל כש"ס דילן אי יכתוב מ"י אחספא או לא חשיב נכי ריבעא דממונא והוא מטעם דקיום שטרות דרבנן ומנה שבשטר הוא מדאורייתא ודאורייתא ודרבנן לא הוי ענין אחד ולא חשוב דבר חד ולא חשוב חד סהדותא וע"כ כשמסיק נמצאת כל העדות מתקיימת בע"א ע"ז פריך ר' יונה ס"ד יוזו ויאות בתמי' וכן הוא כמה פעמים בירושלמי בלשון בתמי' אילו שנים שילאו מעיר כו' כגון הדא סוסיתא כו' אם אומר את כן לא נמצאת כל העדות מתקיים בע"א בתמי' האם לא נמצאת כל העדות מתקיים בע"א וכא נמצאת כל העדות מתקיימות בע"א בתמי' וכמו דהתם בתמי' האם לא נמצאת כל העדות מתקיים בע"א כמו כן הכא האם נמצאת כל העדו' מתקיים בע"א בתמי' ויש החילוק בפשיטות בין הכרה דכ"י להכרה דישראל דשנים שילאו מעיר סוסיתא דהתם עדות הכרה הוא מדאורייית' שפיר הוי נפיק נכי ריבעא דממונא דעל מנה שבשטר גופי' מהני עדותו לג' מלקים דבלא סהדותא דידי' לא הוי' מנה שבשטר כלל מדאורייתא ע"כ הוי במד סהדותא נפיק נכי ריבעא דממונא חשוי' אבל גבי הכרה דכ"י דהוא מדרבנן חשוב תרי סהדותא מנה

שנויי נוסחאות (פנ"ג) לסטים כלסטים. בד"ו ליסטים כליסטים.

עמודי ירושלים

אמרין בשם ר' יוחנן אשת לסטים כליסטים. בש"ק כ' וז"ל ונראה מזו דמתיק אמרו בשם ר"י אשת לסטים. כלסטים הרי דר"י כרב דנפי גנבי כגנבי. ומכאן נ"ל דאיה לפסק הריקנ"א שפסק כרב ודלא כלוי דהא ר' יוחנן קאי כותיה דרב. פכ"ל ודבריו תמוהים דמאין מוכח זה דאם היה ר' יוחנן סובר אשת גנבי היה מוכח כן אבל באמרו אשת לסטים אדרבה נראה הסיפוך דסתם לסטים היינו לסטים מזין והוי כההוא כלוי דאשת בן דינאי. ועי' בש"ת של אבן דינאי לים עיש היה ואם כן באמרו אשת לסטים היינו כלוי וכנ"פ אינו מוכח להיפוך דפסק כרב וה"ב:

*דוגין ושלשליות וכבלים ואווזים ותרנגולין ואפרטוטות א מקיפין את העיר ומר רבי בא בשם רב חמא בר אשי מעשה היה וברחה משם סומה אחת ב היה שם פירצה אחת מצלת את הכל היו שם מחבויים צריכה ר' זעירה ר' בא בר זבדא רבי יצחק בר חקולה בשם ר' יודן נשיאה ג ובלבד כרקום של אותה מלכות אבל כרקום של מלכות אחרת כליסטים הן ואפילו קטן ר' אימי בשם ר' יהושע בן לוי אפילו קטן אפילו קרוב אפילו קטן וקרוב נשמעינה מן הדא חנניה קרתיסיה אישתבאי הוא ובניה ואיתתיה אתון לגבי רבי חנינא ולא קבלון אתון לגבי רבי יהושע בן לוי וקבלון הדא אמרה אפילו קטן וקרוב *רבי חייה בר יוסף שלח בתר אתתיה אמר יסקון עימה ד תלתא תלמידין שאם יפנה אחד מהן לצורכו תתייחד עם שנים והא תנינן ה *מוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יבוא עליה בדרך אמר רבי אבין ובעלה הרי שלשה אף הוא שבר לה את הבית והוא מעלה לה מזונות ולא היה מתייחד עמה אלא בפני בניה וקרא על עצמו הפסוק הזה °יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי:

הלכה י מתני' *ואילו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן ו נאמן

אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של רבי וזה כתב ידו של אחי זכור אני באשת פלוני שיצתה בהינומה וראשה פרוע ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לתרומתו ושהיה חולק עמנו בגורן ושהמקום הזה בית הפרס הוא ועד כאן היינו באין בשבת אבל אינו נאמן אדם לומר דרך היה לאיש פלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לאיש פלוני במקום הזה: גמ' תני ז ובלבד דברים שהן רגילין בהן תני ח ובלבד שיצטרף עם אחרים וחש לומר שמא עבד הוא הדא מסייעא להדא דמר רבי חמא בר עוקבה בשם רבי יוסי בר חנינה ט *אסור לאדם ללמד את עבדו תורה לא

פני משה

דוגין. בעלי מלחמה כמו ארכי דוגין דריש גע פשוט והן מושלי המלחמה: ואפרטוטות. בלשון רומי דברים המוכנים למלחמה. הערוך: מקיפין את העיר. ששמו סביבות העיר שלשלאות של ברזל להשמיע קול בהכשל איש הרץ עליהן וכלבים ואווזי' צועקין והילכך כל כהנות שבתוכה פסולות דאינה יכולה לשמוט מהם ולברוח: מעשה היה כו'. דאע"פ כן אירע פעם א' שברחה משם סומא אחת: היה שם פירצה אחת. ויכולה לשמוט מהן ולערוק מצלת את הכל דתלינן כל הדא והדא לקולא: היה שם מחבוי'. שיכולה להחבא בהן: צריכה. מספקא לן אם מצלת על הכל או לא: ובלבד כרקום של אותה מלכות. הוא דחוששין לפסול הכהנות משום דהן מתיישבין בעיר ויושבים בטח ויש להם פנאי לבעול: אבל כרקום של מלכות אחרת. הבאה עליהן: כליסטים הן. דאימת המלכות שבאו בגבולה עליהן והן עוסקין בשלל ובורחין להן ואין להן פנאי לבעול ולא נאסרו הנשים: ואפילו קטן. לשון בעיא הוא דקתני במתני' אפי' עבד אפי' שפחה נאמנין להעידה אם אפי' קטן נאמן וקאמר ר' אימי בשם ריב"ל דאפי' קטן ואפי' קרוב נאמן: אפי' קטן וקרוב. כלומר אפי' קטן והוא קרוב אם נימא דנאמן לריב"ל: נשמעינה כו'. ופשיט לה מדקיבלן ריב"ל והכשירה משום עדות בנה וקטן היה דעדות בעלה לא מהני לה דאין אדם מעיד ע"י עצמו ש"מ אפילו קטן והוא קרוב נאמן: ר' חייה בר יוסף כו'. מבואר לעיל פ"א דסוטה: תני וכו'. המתני' דלקמיה קאי ובטעות נדפס ונכון לגרוס המתני' הכא:

הלכה י מתני' זה כתב ידו של אבא. ומקיימין השטר על פיו דקיום השטרות דרבנן והימנוהו הכא בדרבנן: שיצאת בהנומא וראשה פרוע. ונוטלת כתובתה מאתים כדמפרש טעמא בבבלי דכיון דרוב נשים בתולות נישאות גילוי מילתא בעלמא הוא: ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר. כשהיינו למדין תינוקות בבית רבן לאכול בתרומה וע"פ עדות זו מאכילין לו תרומה דרבנן כגון תרומת ח"ל וכה"ג אבל תרומה דאורייתא אין מאכילין דדוקא בדרבנן מהימנינן ליה ולא חיישינן שמא עבד כהן הוא שאסור ללמוד את העבד תורה: ושהיה חולק עמנו בגורן. ולא חיישי' שמא עבד כהן הוא שאין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו: ושהמקום הזה בית הפרס. החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה שכך שערו חכמים שהמחרישה מוליכה עצמות המת וטומאת בית הפרס דרבנן והילכך נאמן לומר המקום הזה הוא טמא ולא יותר: ועד כאן היינו באין בשבת. דתחומין דרבנן: אבל אין נאמן וכו'. דאפוקי ממונא הוא ובעינן עדות מעלייתא: מעמד ומספד. מקום היה לו כאן להספיד מתיו ולעשות מעמדות ומושבות כדרך שהיו עושין דסד"א דנאמן הואיל והני מפרסמי טפי ולא מסקרי בהו אינשי קא משמע לן: גמ' תני ובלבד דברים שהן רגילין בהן. כלומר באלו השלשה שהוא תמיד מצוי ורגיל בהם נאמן להעיד על כתב ידן אבל באינים דעלמא אפי' היה רגיל אצלו אינו חשוב רגילות: ובלבד שיצטרף עם אחרי'. הא דנאמן להעיד מה שראה בקטנו דוקא אם יצטרף עמו גדול אחר להעיד: וחש לומר שמא עבד הוא. אלטבול ולאכול בתרומה פריך דניחוש שמא עבד כהן הוא ואוכל בתרומה בשביל רבו: הדא מסייע להאי דאמר כו'. ובמתני' יוצא מבית הספר קתני: ופריך לא

קרבן העדה

זוגין ושלשלאות וכלבים ואווזים וכו' וכ"ה בגיטין. וה"פ כגון ששמו סביבות העיר זוגין ושלשלאות של ברזל שישמיעו קול כשירוץ איש עליהם או ששמו סביב כלבים ואווזים ותרנגולים שיזעקו בבוא בן אדם לצאת חוצה: ה"ג ואסרטוטות מקיפין את העיר. וה"פ חיילות שומרים העיר סביב:

וברחה. משם מן עיר שהקיפוה כרקום סומא אחת והכשירו את הכל דכי היכי דהיא ברחה י"ל על כל אחת ואחת: היה שם פירצה אחת. שיכולין לצאת משם מצלת על כל הכהנות שבעיר: ה"ג היה שם מחבוי' צריכה וכ"ה בגיטין. וה"פ היה בעיר מחבואה שיכולה אשה אחת להסתתר בתוכה מיבעיא לן מי מצלת על הכל דכל חדא וחדא אמרינן היינו הא או דלמא לא אמרינן הכי: ובלבד כרקום של אותה מלכות. שיושבין בטח ואין עליהן אימה לפי שאין מחנה אחריהן ויש להן פנאי לבעול אבל כרקום של מלכות אחרת שאימת מלכות שבאה בגבולה עליהן פן יבואו אחריהן אין להן פנאי והרי הן כלסטים: ואפי' קטן. נאמן להעיד על האשה שלא נטמאה: אפי' קטן וקרוב. מיבעיא ליה הא דקאמר ריב"ל אפי' קטן אפילו קרוב היינו אפילו קטן והוא קרוב נאמן או דלמא קטן או קרוב נאמן אבל קטן וקרוב לא: נשמעינה מן הדא. תא שמע: חנניה קרתיסיה. כהן היה: אישתבאי. נשבה הוא ובניו ואשתו והיה הוא ובניו הקטנים מעידין על אשתו שלא נטמאה: אתון. באו לפני ר"ח ולא קיבל עדותן דהוא אינו נאמן להעיד על עצמו ובניו קטנים היו ואין קטן וקרוב נאמן: אתון לגבי ריב"ל. וקיבל עדותן זאת אומרת אפי' קטן וקרוב נאמן: ה"ג שלח בתר איתתיה. וכ"ה בסוטה: אמר. יעלו עמה ג' תלמידים שאם יפנה אחד מהן לצרכיו ישתיירו שנים ולא יהיה יחוד: ופריך והא תנינן. בפ"ק דסוטה שמוסרין לסוטה שני ת"ח שיעלו עמה משמע דבתרי סגי: ומשני אר"א ובעלה. שעולה גם הוא עמה הרי כאן ג' ומכאן סייעתא לדר"ח בר יוסף: אף הוא וכו'. אמתני' קאי ר' זכריה בן הקצב אף שאסרו עליו אשתו שכר לה בית וכו': יגעתי באנחתי. בשעת אנחה דהיינו בשעה שנכנסו לירושלים יגע עצמו לשמרה כדי להעיד עליה ואפ"ה לא מצא מנוחה:

הלכה ט מתני' זה כתב ידו של אבא. ומקיימין השטר על פיו דקיום שטרות דרבנן והימנוה רבנן בדרבנן: שיצתה בהינומא וראשה פרוע. ונוטלת כתובה מאתים שזהו סימן שניסת בתולה וכדאמרינן ריש פרקין: יוצא מבית הספר. כשהיינו למדין תינוקות בבית רבן לאכול בתרומה ובכולהו מפרש טעמא בגמרא: ושהמקום הזה בית הפרס. ולא יותר ובא לטהר: ועד כאן היינו באין בשבת. דתחומים דרבנן: אבל אין נאמנין וכו'. דאפוקי ממונא הוא ובעינן עדות מעליותא. ובכתובה היינו טעמא דרוב נשים בתולות נשאות וגלויי מלתא בעלמא הוא: מעמד ומספד. היה לו כאן להספיד מתיו כשמוליכין לבית הקברות שלו ולעשות שם מעמדות ומושבות שהיו עושין שבעה למת: גמ' תני אין הקטן נאמן אלא בדבר שהוא רגיל בו. כגון כתב יד אביו ורבו ואחיו שהן תמיד עמהן אבל לא על כתב שאר בני אדם: ובלבד שיצטרף עם אחרים. שיהא עוד גדול עמו: וחש לומר שמא עבד הוא. אהא דתנן ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה פריך ניחוש שמא עבד כהן הוא: ומשני הדא מסייעא. מתניתין מסייעא להא דאמר ר' חמא בר עוקבא וכו': ופריך לא

תוס' הרי"ד

מנה שבשטר והכרה דכ"י דהוי ב' ענינים וע"כ לפי המסקנא בכותים דגירי אמת הם מדאורייתא הכרה דכותי חבר לא חשיב נכי ריבעא דממונא ע"כ שפיר ס"ל להירושלמי במתם ישראל לבסוף דכשר וע"כ שיטת התוס' ז"ל שכ"ל הוא כהירושלמי שזה דמחלקין בין אם גירי אמת הם מדאורייתא צריך עדות עליו מדרבנן או אם הי' צריך מדאורייתא עדות ע"כ מוכרח בע"כ דלא דמי עדותא דכותי חבר לעדות דכ"י שבירו הוא אם הי' מ"י בחספא בב"ד דהא מפורש בירושלמי הכא דגבי שוסיתא כל העדות מתקיימת בע"א והמנה שבשטר והגדה על כשרות חבירו חשיב נכי ריבעא דממונא ולפ"ז שפיר שני התלמודים אולי במד שיטה וע"כ לא קשה קושית הש"ך ז"ל הכ"ל מהא דג' שישבו לקיים את השטר דמהני עדותן להכשיר השלישי ולא חשיב נכי ריבעא דממונא חאמי' דג' דייניס ז"א דהא התם מיירי בקיום שטרות דהוא דרבנן ושהדותא לאכשורי גברא לעדות דלאו גולגא הוא כשעבד תשובה כדמסיק גם הוא מדאורייתא א"כ דאורייתא ודרבנן לא חשיב חד סהדותא ואם הי' מכשירו מפסיל דרבנן אין ה"נ דלא מהני דהוי חשיב נכי ריבעא דממונא וכמו כן אם הי' דיינין על ענין דאורייתא ג"כ לא הי' מהני כהדא שוסיתא וכהסיא דהתוס' ז"ל בגיטין דף י' הכ"ל אבל כיון דהוי דרבנן ודאורייתא לא חשיב נכי ריבעא דממונא ודוק: סליק פירקא בס"ד

שנויי נוסחאות (ע"א) ותרנגולין בד"ו ותרנגלין. (שי"ג) בתר בד"ו בת.

עמודי ירושלים

אפי' קרוב וקטן כו' בב"ק כתב לא ראיתי להפוסקים שהביאו דין זה דקרוב וקטן כשר כו' ול"ע ע"ש. והנה לא ראה במובא בירושלמי שזה בשו"ת הרא"ש (כלל ב' סי' ה') ובא"ז בתשובה (ה"ח סי' הבגנ"ז) וע' בס"ה פ"כ מהא"ב שכתב דבנו ובנו נאמנים בין גדולים בין קטנים ומבדה ושפחתה לריכים לסיות מסל"ת כו' מבואר להדיא דבנו ובנו קטנים נאמנים אף שהם קרובים. ובמוכן מפפע הביא גם כן דברי הירושלמי הללו ולפ"ת שנראה תסכ"מ דהאי מעשה קאי אקטן וכן פירש הבית מאיר דברי הש"ע אם כן מבואר כן להדיא בכ"מ וש"ע:

עין משפט נר' מצוה

מ
א ב מיי' פי"ה מא"ב הכ"ו ובהמ"מ טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף י

מא
ג מיי' שם הכ"ע טוש"ע שם

מב
ד טוש"ע שם סי' כב ס"ה ברג"ה

מג
ה מיי' פ"ג מכוטה ה"א סמ"ג עשין נו

מד
ו ז מיי' פ"ז ופי"ד מעדות סמ"ג לאוין רטו טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף ד ה ו וסי' מ סי"ז

מה
ח מיי' שם טוש"ע שם

מו
ט מיי' פ"ח מעבדים טוש"ע י"ד סי' רמו סע"א

מסורת הש"ס

ע' כתובות כז א ירושלמי גיטין פ"ג ה"ז

(סוטה פ"א ה"ו)

סוטה ז

כתובות כח

שם

תורה אור

ירמי' מה

לא כן *א"ר זעירא בשם רב ירמיה [א] העבד עולה משבעה קרייות [ב] וידבר עולה מג' פסוקים תיפתר שלמד מאיליו או שלמדו רבו כטבי וחש לומר שמא עבד הוא מסייעא לההיא דתני ר' חייה [ג] נשים ועבדים אינן הולקין על הגורן אבל נותנין לו מתנות כהונה ולוייה מתוך הבית מהו להוציא ממון מתוך עדותן היך עבידא והיו הכל יודעין עד שדה ראובן תחום שבת ובאו ואמרו עד כאן היינו באין בשבת ונמצאת השדה של שמעון מהו מפיקתה מן שמעון ומחזרתה לראובן מהו שיהו נאמנין לומר יוצאין היו ללקט בפגי שביעית ושמענו פלוני ממלל על פלונית אשתו אשה פלנית ממללת על בניה ר' אהא ר' שמואל בעי הוזמו מהו שישלימו או ייבא כיי *דא"ר בא רב יהודה בשם שמואל אין לומדין דבר מדבר בעדים זוממין וכא כן *תני [ד] שאכלנו בקציצת פלוני ופלוני מהו בקציצת *בשעה שהיה אדם מוכר את שדה אחוזתו היו קרובין ממלין חביות קליות ואגוזים ושוברין לפני התינוקות והתינוקות מלקטין ואומרים נקצץ פלוני מאחוזתו ובשעה שהיתה חוזרת לו היו עושין לו כן ואומרים חזר פלוני לאחוזתו אמר רבי יוסי בי רבי בון [ה] *אף מי שהיה נושא אשה שאינה הוגנת לו קרוביו ממלין חביות קליות ואגוזים ושוברין לפני התינוקות והתינוקות מלקטין ואומרים נקצץ פלוני ממשפחתו ובשעה שהיה מגרשה היו עושין לו כן ואומרים חזר פלוני למשפחתו: בגודלן מה שראו בקוטנן כו'. אין נאמנין אלא בגודלן מה שראו בקוטנן הא בקוטנן לא תמן תנינן [ו] *נאמנת אשה או קטן לומר מיכן יצא נחיל מהלך לתוך שחהו ונוטל את נהילו ובההוא אמר כן רבי אהא רבי חנניה בשם ר' יוחנן לא אמר ר' יוחנן בן ברוקה אלא על נחיל של דבורים שאין גזילו דבר תורה תני רבי אושעיה ובלבד במפריח אבל בשוכו לא רבי זעירא בעא קומי ר' מנא לא מסתברא על אתר הא לאחר זמן לא אמר ליה אף אנא סבור כן ותנינן *במה דברים אמורים שהעידו במאמרן אבל יצאו והזרו אני אומר מפני יראה ופיתוי אמרו:

הדרן עלך האשה שנתארמלה

קרבן העדה

לא כן א"ר זעירא בשם ר"י העבד עולה משבעה. קרואים שקורין בשבת הרי דעבד קורא בתורה: ה"ג וידבר עולה מג' פסוקים וכ"ה במגילה. וה"פ אף זה אר"ז בשם ר"י דפסוק וידבר ה' אל משה לאמר עולה ממנין ג' פסוקים שצריך כל העולה בתורה לקרות אע"ג דאין למידין ממנו כלום: ומשני תיפתר. תפרש הא דר"ז שלמד העבד מאליו ואין איסור אלא כשרבו מלמדו: או שלמדו רבו. ואפ"ה אין בו איסור כגון טבי שהיה ר"ג מלמד עם החכמים ושמע טבי והוו כמי כלומד מעצמו: וחש לומר שמא עבד הוא. אהא דתנן במתני' ושהיה חולק עמנו על הגורן פריך ניחוש שמא עבד כהן הוא: ומשני מסייעי' לההיא דתני רבי חייא וכו': מהו להוציא ממון מתוך עדותן. של הקטני': היך עבידא. היכי דמי הא תנן בסיפא שאין מוציאין ממון ע"פ עדותן: ומשני היו הכל יודעין וכו'. כמלא שבעדות זה שאמרו עד כאן תחום שבת אנו יודעין שזהו שדה של ראובן מהו להוציא השדה מיד שמעון ולהחזירו לראובן שהרי בתחום שבת נאמנין או דלמא בכה"ג אפי' אתחום שבת אינן נאמני' או דלמא פלגינן דיבורי': יוצאין היו פלוני ופלוני ללקט פגי שביעית. ואינן נאמנין בשביעית על הפירות לומר שהן של ששית: ושמענו פלוני. מדבר על אשתו שזינתה או שהיא פרוצה ביותר לאסרה על כהן: אשה פלונית. מדברת על בניה שהן פסולים: הוזמו. אנו שהעידו בגדלן מה שראו בקטנן מהו שישלמו כגון בכתובת אשה שהעידו שיצאה בהינומא וכתובתה מאתים והוזמו: או. אתיא כי האי דא"ר בא וכו' אין לומדין דבר מדבר בעדים זוממין דעדים זוממין חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו: וכא כן. והכא נמי כן הוא דוקא בגדול דאיירי ביה קרא הוא דחייב לשלם כשהוזם אבל קטן פטור מלשלם: תני'. נאמן קטן לומר שאכל בקצילת פלוני ופלוני דכיון דאית לי' קלא יתירא ומפרסמא מילתא טובא לא מחלפא לי' הלכך אפי' בממון ולפסול משפחה נאמן: אין נאמנין אלא בגודלן. אמתני' קאי דתנן אלו נאמנין להעיד בגודלן על מה שראו בקוטנן אבל להעיד בקוטנן אינן נאמנין דאין נאמנות לקטן א"כ ההא דקצילה דבסמוך קאי וזה נראה יותר דאל"כ לעיל ה"ל לשנויי: תמן תנינן. בב"ק פ"י: ה"ג אר"י בן ברוקה נאמנת וכו' מיכן יצא נחיל זה ומהלך בתוך שדה חברו להציל את נחילו. וה"פ נחיל של דבורים והיינו קבוץ של דבורים שנקבצי' עם המלך שלהם שמעינן מיהת דקטן נאמן אפי' לענין ממון: ובההוא אמר כן. והכא קאמר במתני' דבדבר ממון אינו נאמן להעיד אפי' בגודלן: שאין גזלו דבר תורה. אלא מפני דרכי שלום דהא הפקר נינהו דתני יוני שובך ויוני עליי' אין בהן משום גזל אלא מפני דרכי שלום: ובלבד במפריח. כשהן פורחין הוא דאין בהן משום גזל אבל כשהדבורים עומדים על השוכו והוא ענף האילן יש בו משום גזל דאורייתא: לא מסתברא. שיהא נאמן על נחיל של דבורים אלא לאלתר אבל לאחר זמן אין הקטן נאמן: ותנינן. ותניא נמי הכי: ה"ג בד"א בזמן שהעידו על מעמדן אבל אם יצאו וחזרו אין נאמנין שאני אומר מפני יראה ופיתוי אמרו וכ"ה בתוספתא. וה"פ דוקא בשהעידו מיד אבל אם יצאו וחזרו והעידו אני אומר שמפני אימה או שנתפתו העידו כן:

הדרן עלך פרק האשה שנתארמלה

מסורת הש"ס

(מגילה פ"ד ה"ג)

מעשר פ"א ה"ה כתובות כה ירושל' קידושין פ"ג ה"ב

עי' כתובות כח ב

(הגוזל בתרא פ"ב) ב"ק קד

ותוספתא (מכלתין פ"ג)

פני משה

לא כן א"ר זעירא העבד עולה מז' קריות. ממנין שבעה קרואין בשבת וכן אמר ר"ז הדא מילתא וידבר עולה משלשה פסוקים גרסינן וכן הוא במגיל' אלמא יש עבד שלמד תורה: תיפתר. להא בשלמד מאליו תורה או שלמדו רבו כטבי עבדו של ר"ג ומנהג עבדים נהג בו אבל מתני' קתני שילא מבית הספר דמשמע שנהגו בו מנהג בנים: והש לומר שמא עבד הוא. החולק עמנו בגורן קאי דניחוש שמא עבד כהן הוא: אין הולקין על הגורן. דקסבר מעלין מתרומה ליוחסין והילכך אין חולקין לעבד בגורן שלא יעלוהו ליוחסין וכן לנשים אין חולקין מטעמא דמפרש ביבמות פי"א משום גרושה או משום יחוד: מתוך הבית. משגרין לבתיהן: מהו להוציא ממון מתוך עדותן. אע"ג דלהוציא ממון אינן נאמנין כדקתני סיפא דמתני' היינו היכא שמתכוון להעיד לאפוקי ממונא אבל אם אין מעידין אלא על דבר שאין בו ממון אלא שמתוך עדותן יוצא ממון כדמפרש ואזיל מהו שיהו נאמנין: היך עבידא. ה"ד הא כגון שהיו הכל יודעין עד גבול השייך לשדה ראובן הוא התחום שבת: ובאו. עכשיו ואומרין ע"כ התחום שבת ונמצאת השדה של שמעון כלומר שעכשיו היתה עומדת ביד שמעון מגבול השייך לראובן ע"פ עדותן מהו שיוציאו משמעון להחזיר לראובן שהרי ידוע הוא מה שבתוך התחום הוא של ראובן: מהו שיהו נאמנין לומר. להעיד שראו אלו היו עוקרין על שביעית ויוצאין ללקוט בפגי שביעית. פגי פירות שאינן מבושלין כל צרכן וכן אם נאמנין לומר ששמענו פלוני ממלל שמוציא לעז ושם רע על אשתו וכן אשה פלונית על בניה כלומר דהבעיא היא אם נאמנין להעיד גם כן על היוב ואיסור או לא: הוזמו מהו שישלמו. אבעיא דלעיל ובדרך את"ל מיתפרשא דאם תימצי לומר היכא שאין מתכונין להעד אלא שממון יוצא מתוך עדותן נאמנין ואם חזרו והוזמו על עדותן מהו שישלמו או דאתיא כהאי דאר"י בשם שמואל דאין למדין דבר מדבר בעדים זוממין דעדים זוממין חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו כדאמרינן בפ' מרובה: וכא כן. וה"נ דאין משלמין אלא אם היו מתכונין להעיד להוציא ממון אבל אם הממון יוצא מתוך העדות לא ולא איפשטא: תני. מעידין גם כן על זה שאכלנו בקצילת פלוני כדמפרש ואזיל מהו בקצילת שהיו נוהגין בשעה כו' היו עושין זה לזכר שנקצץ פלוני מאחוזתו וכן אם היה נושא אשה שאינה הוגנת וכו' והיו עושין זכר שלא יתערב זרעו בזרעם כדאמר בבבלי: בגודלן מה שראו בקוטנן. קתני במתני' ומדייק הש"ס דמשמע דוקא בגודלן נאמנין להעיד על מה שראו בקטנן אבל אם עודן בקטנן לא הא תמן תנינן בפ' הגוזל ר' יוחנן בן ברוקה אומר נאמנת אשה או קטן לומר מכאן יצא נחיל של דבורים ומהלך זה לתוך השדה ונוטל נחילו דאלמא דנאמנין אפילו בקטנן: ובההוא אמר כן. בתמיה והכא אמר דאינן נאמנין: ומשני ר' אחא. שאני נחיל דבורים שאין גזילו דבר תורה אלא מפני דרכי שלום דהא הפקר נינהו והילכך נאמן דקנין דרבנן הוא ואין עדותו להוציא מיקרי אבל במתני' אף על גב דנמי במילי דרבנן הוא דמהימן מכל מקום על ידי עדותו גורם להוציא הוא ואינו נאמן אלא בגדלו מה שראה בקטנו: ובלבד במפריח. הא דנאמן בנחיל של דבורים דוקא שעדיין מפריחות הן ולא נחו על שוכו של חבירו ועל ענפי אילן שלו: אבל בשוכו. אם כבר נחו על ענפי אילן של חבירו לא דכבר מוחזק הוא ואינו נאמנין להוציא אפילו במילי דרבנן: לא מסתברא על אתר. מי לא מסתברא לומר דדוקא לאלתר נאמנין כשראו הנחיל של דבורים והגידו מיד הא לאחר זמן לא: אף אנא סבור כן. דאינן נאמנין אלא מיד: ותנינן. כהדיא בתוספתא כן: במה דברים אמורים שהעידו במאמרן. תוך כ"ד שראו מיד אמרו ובתוספתא גרים שהעידו על מעמדן אבל אם יצאו וחזרו ואחר כך אמרו אינן נאמנין שאני אומר מפני היראה והפיתוי שהיה מפחדן או מפתן בדברים אמרו כן ובבבלי גם מסיק דאין נאמנין אלא במסיח לפי תומו:

סליק פירקא בס"ד

עין משפט נר מצוה

מז
א ב"י א"ח סי' רפ"ב ס"ג בהג"ה

מח
ב מיי' פי"ב מתפלה סמ"ג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קל"ד ס"א

מט
ג מיי' פי"ב מתרומו' הכ"ב

נ
ד מיי' פי"ד מעדות סמ"ג לאוין רט"ו טוש"ע חו"מ סי' ל"ה ס"ו

נא
ה טוש"ע אה"ע סי' ג' סעיף א בהג"ה

נב
ו מיי' פ"ט מגזלה הט"ז טוש"ע חו"מ סי' שע

שנויי נוסחאות (פ"ג) מב' בדיו מז'.

בן אריה

במפריח אבל בשוכו לא. נ"ב ובבטל הפיסור אות ק' [קבלת עדות] דאמר ר' בא רב יהודה בשם שמואל אין לומדין דבר מדבר. נכתב בגלוי העתיק אבל בשכן ע"ש:

אמרי ברוך

ישין ריש מס' סוטה דף א' ע"ב:

הלכה א מתני׳

[א] *אילו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית והבא על הגיורת ועל השפחה ועל השבויה שנפדו או שנתגיירו או שנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנידה יש להן קנס אף על פי שהן בהיכרת אין בהן מיתת בית דין:

גמ׳ *כתיב °ולו תהיה לאשה אשה שהיא ראויה לו וממזרת היא ראויה לו רבי שמעון בן לקיש אמר °כסף ישקול כמוהר הבתולות ריבה כאן בתולות הרבה אמר רבי זעירא אילו היה כתיב בתולות כמוהריות לית כתיב אלא כמוהר הבתולות לא ריבה אותן הכתוב אלא למוהר בלבד ויידא אמרה הדא דתני חזקיה °אם מאן ימאן אביה אין לי אלא שמיאן אביה מניין שאם ימאנו אפילו מהשמים תלמוד לומר מאן ימאן מ״מ מעתה הבא על השפחה (לא) יהא לה קנס לית יכיל דתני *יכול הבא על השפחה ארמית יהא חייב תלמוד לומר °מהר ימהרנה לו לאשה את שיש לו הוייה בה [ב] יצאת שפחה ארמית שאין לו הוייה בה התיבון הרי אחותו אין לו הוייה בה והוא משלם קנס שנייא היא שיש לה הוייה אצל אחר הרי בתו יש לה הוייה אצל אחר [ג] ואינו משלם קנס שנייא היא שהוא מתחייב בנפשו שכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון. נתינה. אמר רבי יוסי *נתינים לא חשו להם אלא משום פסולי משפחה *אין תימר משום פסולי עבדות מעתה הבא על הנתינה לא יהיה לה קנס ותנינן הבא על הנתינה יש לה קנס. כותית. אתיא כמאן דאמר כותי כישראל לכל דבר ברם כמאן דמר כותי כגוי לא בדא דאיתפלגון כותי כגוי דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר כותי כישראל לכל דבר אפילו תימא כותי כגוי *כותי משום מה הן פסולין לא משום גוי ועבד גוי ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר וממזרת יש לה קנס לחומרין או לעניין משפחה את עבד ליה גוי ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר לענין

פני משה

הלכה א מתני׳ אלו נערות. דוקא נערה משהביאה ב׳ שערות עד שתבגר והם ששה חדשים שבין נערות לבגרות אבל בוגרת אין לה קנס וכן קטנה לר״מ וכסתמא דמתני׳ דלקמן קטנה יש לה מכר ואין לה קנס: שיש להן קנס. אם אנס אדם אחת מהן אפילו הן פסולות נותן לאביה המשים כסף כדכתיב ונתן לאביה וגו׳: ועל הנתינה. מן הגבעונים ועל שם שנתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים נקראו נתינים והם אסורים לבא בקהל: ועל הכותית. בגמרא מפרש משום מה הן פסולין: פחותות מבנות ג׳ ויום א׳. דבחזקת בתולות הן שאף על פי שנבעלו בשביה או בגיותן בתוליהן חוזרין: ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו. שנתקדשה לאחד מהן ונתגרשה מן האירוסין ועדיין בתולה היא: שאף על פי שהן בהכרת אין בהן מיתת בית דין. וכרת אינו פוטר מן התשלומין והני מילי שלא היתה שם התראה אבל אם היה שם התראה פטור מן הקנס דקי״ל כל חייבי כריתות שהתרו בהן לוקין ואין אדם לוקה ומשלם:

גמ׳ כתיב ולו תהיה לאשה. גבי אונס דמשמע אשה שהיא ראויה לו שהיא כשיר׳ לו: וממזרת היא ראויה לו. בתמיה ואמאי יש לה קנס: הבתולות. כתיב ריבה כאן בתולות הרבה אפילו פסולות והכל במשמע חייבי לאוין וחייבי כריתות: ומקשה עלה ר״ז אילו הוה כתיב בתולות כמוהריות. ניחא דהוי משמע ריבויא אבתולות ואכסף ישקול דרישא דקרא דרבתה התורה לקנס בבתולות: לית כתיב אלא כמוהר הבתולות. דאפסקיה קרא בתיבת כמוהר בין כסף ישקול להבתולות: לא ריבה אותן הכתוב אלא למוהר בלבד. כלומר השתא דכתב רחמנא הכי משמע דהריבוי לא קאי אכסף ישקול ואקנס אלא דה״ק כסף ישקול כפי מוהר והיא כתובה של הבתולות וכהאי דאמר בבבלי פ״ק דף י׳ מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה וכן דריש הכא לקמן הלכה ה׳ ובתולות דעלמא קאמר ומנא לן ריבויא לקנס: ויידא אמרה. ומאיזה מקרא אנו למדין עכשיו: הדא. מזה המקרא כדתני חזקיה אם מאן וכו׳: אפי׳ מן שמים. שהיא אסורה לו מנין שמשלם קנס: מאן ימאן מ״מ. וכתיב כסף ישקול רבתה התורה אפילו פסולות לקנס וכולהו במשמע בין ח״ל בין ח״כ: מעתה. דרבתה התורה אפי׳ מיאנו מהשמים: הבא על השפחה יהא לה קנס גרסינן. ומתני׳ הא קתני דוקא נשתחררה פחותה מבת ג׳: לית יכיל. אין אתה יכול לומר כן דתני וכו׳ שאין לו הויה בה דאין קידושין תופסין בה לאפוקי ח״ל דקידושין תופסין בהן: התיבון. על זה הרי אחותו והה״ד לשאר חייבי כריתות דהשיב במתני׳ וקמייתא נקט דאין קידושין תופסין בהן ואפ״ה משלם קנס: ומשני שנייא היא. חייבי כריתות שיש להן הויה אצל אחר להוציא שפחה ארמית דאין לה הויה כלל: הרי בתו. והה״ד לכל חייבי מיתות דקתני בסיפא ואין משלם קנס: שנייא היא. התם שמתחייב בנפשו שמיתתו מיתת ב״ד ואינו משלם ממון כדיליף לקמן: נתינים לא חשו להם. לאסור אלא משום פסולי משפחה כדאמר בעשרה יוחסין דיהושע לא ריחקן אלא להשבן כפסולי משפחה ולא דגזר עליהן עבדות ולאסור בלאו דלא יהיה קדש: אין תימר. דאם תאמר משום פסולי עבדות ריחקן א״כ מעתה הבא על הנתינה כהבא על השפחה ולא יהיה לה קנס ואנן תנן דיש לה קנס אלא לאו ש״מ דלא חשו להן משום פסולי עבדות: אתיא כמ״ד דכותי כישראל. ולפיכך יש לה קנס: ברם כמ״ד כותי כעכום״ז לא בדא. לא אתיא בזה כותיה דהא עכום״ז אין לה קנס דמי יהבינן לה קנסא ואזלא ואכלה בגיותה: דאיתפלגון. דהשכחן פלוגתא דהאי בהא: כותי כעכום״ז. קסבר כמ״ד כותים גירי אריות הן ולאו גרים ממש הוו: כישראל לכל דבר. דקסבר גירי אמת הן: אפי׳ תימא. דאתייא כמי כמ״ד כותי כעכום״ז ואפ״ה יש לה קנס דכותים משום מה הן פסולין לא משום עכום״ז ועבד שנטמעו בישראל ולקחו להם בנות ישראל ולפיכך פסלום וקסבר האי מ״ד עכום״ז ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר וכדאמר ר׳ יוחנן בפ״ק דגיטין וא״כ כותית ממזרת היא וממזרת יש לה קנס: לחומרין. ודחי לה הש״ס דלהימרא או לענין משפחה בהא שפיר את עביד ליה וכו׳ הוולד ממזר לענין ביהא אסור בבת ישראל וכן לענין משפחה שיהא כספק ממזר ואסור בודאן כדאמר פ׳ עשרה יוחסין ודאן בספיקן אסור וכו׳ והשיב שם כותי: לענין

קרבן העדה

הלכה א מתני׳ אלו נערות. דוקא נערה משהביאה ב׳ שערות עד שתבגר והם ששה חדשי׳ שבין נערות לבגרות אבל קטנה ובוגרת אין להן קנס וקמ״ל אלו נערות אע״פ שהן פסולות אם אנס אדם אחת מהן מתן לאביה קנס חמשים כסף וכ״ש כשרות שיש להן קנס: הנתינה. מן הגבעונים וע״ש שנתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים נקראים נתינים ודוד גזר עליהם מלבוא בקהל: ועל הכותית. קסבר האי תנא כותים גירי אמת הן אלא דסד״א דלקנסינהו שלא יהא להם קנס שלא יטמעו בהן ישראל קמ״ל דאית להו קנס: פחותות מבנות ג׳ שנים. דבחזקת בתולות הן שאע״פ שנבעלו בשביה או בגיותן בתוליהן חוזרין: ועל אשת אחיו. שנתקדשה לו ומת ועדיין בתולה היא ובגמרא פריך ולא יבמתו היא ושני לה: שאע״פ שהן בכרת. אינו פטור מן התשלומין כיון שאין בהן מיתת ב״ד:

גמ׳ כתיב. באונס ולו תהיה לאשה דמשמע אם היא אשה הראוי׳ לו חייב קנס ואם אינה ראוי׳ לו אין לה קנס: ופריך וממזרת היא ראוי׳ לו. בתמי׳ הא אסורה לבא בקהל ולמה יהי׳ לה קנס וה״ה אשאר פסולי׳ דתנן במתני׳ קשיי׳ לי׳: כסף ישקול כמהר הבתולו׳. כתיב במפתה וגמרי׳ אונס מיניה למה לי׳ למכתב בתולות לשון רבים אלא לרבות בתולות הרבה אפי׳ פסולות: אלו הוה כתיב. ישקול לבתולות כמוהריות שפיר איכא למשמע מבתולות לרבות פסולות: לית כתיב וכו׳. אבל השתא דלא כתיב אלא כמוהר הבתולות יש לרבות שאף לפסולות יש מוהר דהיינו כתובה אבל קנס ליכא לרבויי מהכא: ויידא אמרה. אלא היכן אמרה תורה דיש קנס לפסולות: מנין שאם ימאנו אפי׳ מן השמים. כגון פסולות שהתורה אסרתה עליו מנין שיש להן קנס: ה״ג מעתה הבא על השפחה יהא לה קנס. וה״פ כיון דאמרת דממאן ימאן מרבינן פסולות אף שפחה נרבינן מיניה וה״ה דהוה מצי למיפרך כן לרשב״ל דמרבי לכולהו מהבתולות: ומשני לית יכיל. אי אפשר לומר כן: יהא חייב. קנס: ה״ג שאין לו הויה בה. שאין קידושין תופסין בשפחה כדתנן בפ״ג דקידושין: הרי אחותו אין לו הויה בה. דאין קידושין תופסין בה כדתנן בקידושין שם ותנן במתני׳ דיש לה קנס: ומשני שנייא היא. שאני אחותו דאע״ג דאין לה קידושין לגבי דידיה מ״מ יש לה קידושין לגבי אחרים וכן ממזרת אע״ג דאסורה לבא בקהל ואיכא מ״ד דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין מ״מ לגבי ממזר תופסין בה קידושין משא״כ שפחה אין קידושין תופסין בה מכל אדם: ופריך הרי בתו. שקידושין תופסין בה מאחרים ואפ״ה אין לה קנס כדתנן בסיפא דמתני׳: ומשני שנייא היא. שאני בתו כדקתני טעמא דלכך אין לה קנס מפני שמתחייב בנפשו וכו׳: לא חשו להם. אינן אסורים מלבא בקהל מפני שאינן גירי אמת אלא מפני שמלאו בהן פסול משפחה שאינן ראויין לדבק בהן: ה״ג אין תימר וכו׳. וה״פ אם נאמר שאסורים לבא בקהל מפני שגזרו עליהן משום עבדות קשיא א״כ לא יהא לה קנס דהא אמרינן לעיל דשפחה ממעטינן שאין לה קנס ובנתינ׳ תנן במתני׳ דיש לה קנס אלא ודאי משום פסולי משפחה פסלו להנתינים: ברם כמ״ד וכו׳. אבל למ״ד כותי כעכו״ם לכל דבר; לא בדא. אין להן קנס דעכו״ם ודאי אין להן קנס דלית בהן הויה: דאיתפלגון. דפליגי תנאי אם כותי כישראל או כעכו״ם: ופריך אפי׳ תימא כותי כעכו״ם. ראוי שיהיה לה קנס: כותים משום מה הן פסולים. הרי גרים הם ע״כ משום עכו״ם או עבד שנתערב בהן הן פסולים וכן הוא בבבלי פ״ד דקידושין וזו׳ דקאמר כותים כעכו״ם לאו לכל דבר קאמר אלא מספק: וממזרת יש לה קנס. כדתנן במתני׳ א״כ גם לכותי יש קנס: ה״ג לחומרין לעניין משפחה וכו׳. וה״פ מסני אם״ד כותים כעכו״ם מספק קשיא ניזיל לחומרא וראוי שיהיו לענין משפחה כעכו״ם והכותית כישראלית וה״ל כעכו״ם שבא על בת ישראל שולד ממזר ולענין

עין משפט נר מצוה

א
א מיי׳ פ״א מנערה ה״י סמ״ג עשין כ׳ טור אה״ע סי׳ קעז

ב
ב מיי׳ פ״א מנערה ה״י סמ״ג עשין כ׳ טור אה״ע סי׳ קעז

ג
ג מיי׳ שם הלכה יג

מסורת הש״ס

כתובות כט א וש״נ
שם ע״ב
(נזיר פ״ק ה״ד)
(עשרה יוחסין הלכה א) עי׳ תוס׳ יבמות עט א ד״ה ונתינים ותוס׳ כתובות כט א ד״ה אל
(יבמות פ״ז הלכה ו גיטין פ״א הלכה ד)

תורה אור

דברים כב
שמות כב
שם
שם

שנויי נוסחאות (פי״ז) לא יהא לה בד״ו לא יהא לו. (פ״כ) שאין לו בד״ו שאין לה. (פכ״ו) אין בד״ו אף. (פכ״ח) לה וכו׳ לה בד״ו לו וכו׳ לו.

התם סופר

ר״ל אמר כסף ישקול כמוהר הבתולות ריבה כאן בתולות הרבה וכו׳ ר״ל מפיק מריבוי דהבתולות לחייבו קנס אפילו בפסולות ותני חזקיה מפיק ליה מאם מאן ימאן וכו׳ בפ״ג דקידושין מ״ו מפיק מיניה א׳ מיאן אביה וא׳ מיאנה היא ולפע״ד דר״ל לטעמיה דחייבי מלקות שוגגים פטורים ולא מתוקם קרא אלא בפיתוי לשם קידושין ואיצטריך קרא למיאנה היא ע״כ מפיק מהבתולות ומוקים ס״ל דלא כר״ל ומוקים אפי׳ בפיתוי שלא לשם קידושין וכרב אסי שם ולא אתרו ביה ודחיק ליה לאוקמי בשלא לשם קידושין בקידושין שם. ע״כ מוקי קרא למיאון משמים:

מעיני יהושע

דאיתפלגון כותי כגוי. נכתב בגליון עיין חולין דף מ׳ ע״א:

לענין קנס את עביד ליה כישראל הבא על הגויה הוולד גוי *א"ר יוסי בי ר' חנינא האונס והמפתה את היתומה פטור אמר רבי בא בר ממל מחלוקת כר' יוסי הגלילי ברם *כר' עקיבה יש לה קנס וקנסה של עצמה אמר רבי יוסי מתניתא אמרה פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד ולא כיתומה היא והתני °תחת אשר עינה לרבות את היתומה לקנס דברי רבי יוסי הגלילי *אמר ר' אחי תיפתר שבא עליה עד שלא מת אביה ומת אביה כבר נראה ליתן לאביה *תמן תנינן האוכל תרומה מזיד משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ותנינן *אילו הן הלוקין הבא את אמר לוקה וכא את אמר משלם א"ר יוחנן לצדדין היא מתניתה אם התרו בו לוקה לא התרו בו משלם סבר ר' יוחנן למימר במקום מכות ותשלומים משלם ואינו לוקה וילקה וישלם °כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות וישלם ולא ילקה במי שיש בו שתי רשעיות הכתוב מדבר °והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר *ר' שמעון בן לקיש אמר ואפילו לא התרו אינו משלם מאחר שאילו מתרין בו לוקה מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש *האוכל תרומה שוגג משלם את הקרן וחומש ואלו התרו בו אינו לוקה פתר לה כרבי מאיר דרבי מאיר אמר לוקה ומשלם מתניתא פליגא על דרבי שמעון בן לקיש דתנינן אילו נערות שיש להן קנס אילו התרו בו אינו לוקה פתר לה כרבי מאיר דרבי מאיר אמר לוקה ומשלם רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש מן המוציא שם רע למד כרבי מאיר *°ויסרו אותו מכות וענשו אותו ממון רבנין אמרין *לחידושו יצא המוציא שם רע ודבר שהוא יוצא לחידושו אין לומדין ממנו לפי שבכל מקום אין אדם מתחייב מדיבורו וכאן אדם מתחייב מדיבורו הואיל וכן אי את למד ממנו דבר אחר כן אין את למד ממנו לא עונשין ולא מכות לא כן אמר ר' אבהו בשם רבי יוחנן *מזיד בחלב שוגג

קרבן העדה

ולענין קנס נעבדינהו לכותי כישראל והכותית ככרית שולד שלהן עכו"ס אלא ודאי מתני' כמ"ד כותים גירי אמת הן : האונס והמפתה את היתומה פטור . שנא' ונתן לאבי הנערה וכבר מת : מחלוקת. הא דריב"ח דיתומה פטור לא אתיא לכ"ע אלא כר"י הגלילי דאמר לקמן בפרקין דנערה הורה אור שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס כיון שכבר יצאה מרשות אביה ודריש אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס ה"ה יתומה אין לה קנס דדרשינן ונתן לאבי הנערה הא אין לה אב אין לה קנס : ברם כר"ע . אבל לר"ע דפליג אר"י הגלילי וקסבר נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לעצמה ה"ה יתומה יש לה קנס וקנסה לעצמה : מתניתא אמרה . ממתני' מוכח דיתומה יש לה קנס : ולא כיתומה היא . גיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים ואפ"ה תנן שיש לה קנס ש"מ דסובר ר"ע דיתומה יש לה קנס ומתני' ר"ע היא: תחת אשר ענה. דמשמע דקנסא לעצמה תחת ענויה ומרבינן מיניה שיש קנס ליתומה וקשיא לריב"ח דאתיא דלא כמאן דלר"ע לא צריך קרא לרבויי דיש לה קנס ולר"י הגלילי מרבינן מקרא דיש לה קנס : תיפתר . תפרש להך ברייתא דמרבינן מתחת אשר עינה שבא עליה עד שלא מת אביה ומת אביה ונעשית יתומה דיש לה קנס שכבר נתחייב בקנס כשהיה אביה חי. וריב"ח איירי בשאנסה כשהיא יתומה : תמן תנינן . תרומות ריש פ"ו : ותנינן . ריש פ"ג דמכות : אלו הן הלוקין . הבא על אחותו וכו' אכל טבל ומעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו : וכא. והכא גבי תרומה תנן דמשלם וכן תנן במתני' דהכא דהבא על אחותו יש לה קנס וקיי"ל דאינו ליקה ומשלם : לצדדין היא מתני' . כלומר מתני' דמכות איירי שהתרו בו דאיכא מלקות לוקה ואינו משלם ומתני' דהכא ודתרומות איירי בשלא התרו בו משלם ואינו לוקה : ה"ג במקום מכות ותשלומין לוקה ואינו משלם : ופריך וילקה וישלם . כשהתרו בו : ומשני כדי רשעתו . כתיב דמשמע עונש אחד עבדינן למאן דמחייב מלקות ותשלומין : ופריך וישלם ולא ילקה . דאינו אלא עונש אחד : ומשני במי שיש בו ב' רשעיות הכתוב מדבר . וכתיב והפילו השופט וכו' ש"מ דהיכא דאיכא ממון ומלקו' מילקא לקי וממונא לא משלם : ואפי' לא התרו אינו משלם . וה"ה אפי' שוגג אינו משלם כיון דאלו עשאו במזיד ובהתראה היה חייב מלקות : ואלו התרו בו אינו לוקה . בתמיה ואמאי ישלם : פתר לה כר"מ . מוקי למתני' כר"מ דאמר פ"ק דמכות גבי עדים זוממין דלוקין ומשלמין ולית ליה כדי רשעתו ולקמן פריך מקרא ואיש כי יאכל קדש וגו' : אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת וכו' . אע"ג דאלו התרו בהן יש בהן מלקות כי לא התרו בהן משלמין קנס : מן המוציא שם רע למד ר"מ. כי היכי דבמוציא שם רע לוקה ומשלם ה"ה בכל מקום דאיכא ממון ומלקות שלוקה ומשלם : ויסרו אותו מלקות . דכתיב הכא ויסרו אותו וכתיב בבן סורר ומורה ויסרו אותו דהתם מלקות הוא דילפינן בן דכתיב בבן סורר ומורה מוהיה אם בן הכות הרשע: וענשו אותו ממון . דכתיב וענשו אותו מאה כסף : לחידושו יצא . מוציא שם רע חידוש הוא דבדיבורו מתחייב אע"ג דלא אתעביד מעשה ע"י דבורו אלא ע"י עדים : ה"ג הואיל וכן כשם שאי אתה למד ממנו דבר אחר כן אי אתה למד ממנו וכו' . וכ"ה בתרומות וה"פ הואיל וכן שמוציא שם רע הוא חידוש כשם שאין למידין שום דין מחידוש כך אין למידין ממנו עונשין ומלקות א"כ ה"ק כשם שאין למידין ממוציא שם רע במקום אחר דבדיבור מתחייב כך אין למדין ממנו במקום דאיכא ממון ומלקות דמשלם : ה"ג מזיד בחלב

פני משה

לענין קנס . תאמר לענין קנס דלקולא הוא לא אמרינן דכממזרת היא אלא כישראל הבא על הגויה דהולד עכו"ז כמותה והילכך לא אתייא אלא כמ"ד כותי כישראל לכל דבר: האונס והמפתה את היתומה פטור : מקנס דונתן לאבי הנערה כתיב והא לית לה אב : מחלוקת . במחלוקת שנויה הא דר' יוסי בר"ח וכר"י הגלילי אתייא דאמר לקמן נערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס דפקע זכות אב מינה וכיתומה בחיי האב היא ומכ"ש ביתומה ממש דאין לה קנס : ברם כר"ע . דס"ל יש לה קנס וקנסה לעצמה דדריש אשר לא אורשה לאביה הא אורשה לעצמה וה"נ ביתומה ונהי במפתה דפטור הוא דהא מחלה באונס מיהא חייב כדאמר ר' אליעזר לקמן הלכה ז' וכדמוקי לה התם דבשיטת ר"ע רבו אמרה : מתניתא אמרה . כר"ע דיש לה קנס דקתני הגיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' ולא כיתומה היא . בתמיה דודאי הגיורת כיתומה היא וקתני יש לה קנס : והתני . בברייתא דספרי תחת אשר עינה לרבות היתומה דברי ר"י הגלילי אלמא לר"י הגלילי יש לה קנס ליתומה : תיפתר . להאי ברייתא שבא עליה עד שלא מת אביה ואח"כ מת והילכך יש לה קנס דכבר נראה ליתן לאביה וקמ"ל אע"פ שמת האב עד שלא העמידו בדין אפ"ה חייב דכבר נראה הוא : תמן תנינן . פ"ו דתרומות : ואינו משלם את החומש . דלא חייבה תורה חומש אלא לאוכל בשגגה וקס"ד דבדאתרו ביה מיירי ולוקה ואפ"ה משלם את הקרן : ותנינן אלו הן הלוקין . וקחשיב שם חייבי כריתות וכן חייבי מיתות בידי שמים לוקין והדא מינייהו זר שאכל תרומה במזיד כדחשיב בברייתא סוף פרק הנשרפין ואיידי דמקשי ה"כ אהדדי פריך נמי אחייבי מיתות ובמס' תרומות שם גריס תנינן אלו הן הלוקין והתנינן אלו נערות וכו' : הכא את אמר לוקין . לא"כ ולחייבי מיתות בידי שמים והכא את אמר משלם והא קי"ל דאין לוקה ומשלם : ומשני ר"י דלצדדין היא מתני' אם התרו בו לוקה . והכי איירי מתני' דמכו' : לא התרו בו משלם . ומתני' דתרומות ודהכא בשלא התרו בו איירי דקסבר ר' יוחנן חייבי מיתות בידי שמים אינן פטורין מתשלומין אם לא התרו בו וכן חייבי כריתות : סבר ר' יוחנן למימר במקום מכות ותשלומין . כגון שהתרו בו ואיכא ממון ומלקות : לוקה ואינו משלם גרסינן . ולפיכך מוקי מתני' דמכות בשהתרו בו : וילקה וישלם . ואמאי לא עבדינן ליה לתרווייהו : כדי רשעתו . כתיב במלקות והכהו לפניו כדי רשעתו ודרשינן משום רשע' אחת עונש אחד אתה מחייבו ולא משום שתי רשעיות : וישלם ולא ילקה ומשני במי שיש בו שתי רשעיות הכתוב מדבר . מדכתיב רשעתו למיעוטא ש"מ שיש כאן עוד חיוב אחד והיינו ממון ואמר דהמכה והפילו השופט והכהו וגו' דהיכא דאיכא תרווייהו נעביד ביה הכאה : ר' שמעון בן לקיש . פליג וס"ל דחייבי מלקיות שוגגין פטורין ואפילו לא התרו בו פטור מן התשלומין דמאחר שאלו היו מתרין בו לוקה ולא משלם כי לא התרו ביה נמי פטור מתשלומין : מתני' וכו' . קשיא לר"ל דקתני בשוגג משלם ואלו התרו בו אינו לוקה בתמיה ואפ"ה משלם בשוגג : פתר לה . ר"ל למתני' כר"מ דס"ל במס' מכות לוקה ומשלם גבי עדים זוממין שהעידוהו שחייב להגירו ר' זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלם והילכך כי לא שייכא ביה מלקות אינו פטור מתשלומין ומתני' דהאוכל תרומה במזיד אפי' אתרו ביה ולוקה משלם את הקרן : מתני' דהכא פליגא כו' . ומשני דמוקי לה נמי כר"מ ובדאתרו ביה : מן המוציא שם רע למד ר"מ . לומר דלוקה ומשלם כמו דמצינו במוציא ש"ר דמחייבינא ליה לתרווייהו כדכתיב ויסרו אותו זה מכות וענשו אותו מאה כסף ומיניה גמר ר"מ בכל מקום דלוקה ומשלם : לחידושו יצא המוציא שם רע . כדמסיק שלא מצינו בכל מקום שיהא אדם מתחייב בדיבורו ואע"ג דעדים זוממין נמי בדיבורייהו מיחייבי מ"מ לא הוי חידוש כולי האי דע"י דיבורם היה נפסד זה המעידין עליו אבל במוציא ש"ר לא איתעביד מעשה בדיבורו אלא ע"י עדים : הואיל וכן . דחידוש הוא : אי את למד ממנו דבר אחר . להתחייב בדיבור בשום מקום : כן אין את למד ממנו לא עונשין ולא מכות גרסינן וכן גרסי' במס' תרומות . וכשם שאין למידין ממנו לדבר אחר כך אין למידין ממנו לא לעונשין ולא למכות דאין למדין ממנו נ"כ שיהא לוקה ומשלם : לא כן אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן מזיד בחלב שוגג בקרבן גרסינן . וכן הוא בתרומות אלא דשם גרים ר' אבהו בשם ר"ש בן לקיש ויש לפרש שם לטעמייהו דרבנן דמפרש ר"ל פריך : מזיד בחלב . שהזיד וידע שהוא חלב ושגג

שאינו עושה כל המעשה וה"ה כאן לר' יהודה דס"ל דאינו חייב עד שיעשו עדים א"כ העדים לינם עושים מעשה גמורה והמוציא ש"ר בלבד ודאי אינו עושה מעשה גמורה וזה לא מיקרי מעשה וסו"ל לאו שאין בו מעשה דאינו מיקרי מעשה גמורה ומ"מ דבורה דאיה כיה מעשה חשוב כן כ"ל לפי הומר הנוסחא ודו"ק: אלא כן אר"י מזיד בחלב שוגג בקרבן . ע' מס"ש דזה כמוכנו בשבת דף מח שגגת קרבן

מסורת הש"ס

(לקמן פ"ד ה"ה)

כתובות לה לט וע' ר פ' מד ב ז"ב המוציא

לקמן ה"ד

(תרומות פ"ו הלכה א)

(מכות פ"ג)

כתובות לב לג ל:

(תרומות פ"ו הלכה ה)

מכות ד ועי' תוס' מכות ד ב ד"ה אלא יעי' תוס' כתובות לב א ד"ה דאין

ירושלמי תרומות וירושלמי ב"ק פ"ו ה"ב

עין משפט נר מצוה

ד
א מיי' פט"ו מא"ב ה"ד טוש"ע א"ה ס' ד ס"ה

ה
ב ג מיי' פ"ב מנער"ה הט"ו טו סמ"ג עשי נד טוש"ע אה"ע ס' קעז

ו
ד מיי' פ"י מתרומות ה"ס

ז
ה מיי' שם ופ"א מגניבה ה"א ופי"ט מסנהדרין ה"א

ח
ו מיי' פ"י מתרומות ה"א סמ"ג לאוין רנת

ציון ירושלים

לפי שבכ"מ אין אדם מתח' בדבורו. עפ"מ שכת' אף דיש עדים אבל לא איתעביד מעשה בדיבורו רק ע"י עדים ע"ש ובתלמודן מכות דף ד' אמרו מוציא ש"ר ה"ה לאו שאין בו מעשה אף דנעשה מעשה בהגביר עדים מאתי בשטמ"ק בכתובות דף מ"ה שכתב דמ"מ בדבורו מתחייב ולא הוה מעשה וכ"כ בחידושי מהר"ם שיף ע"ש . וכנ נבאלתי על דברת הש"ס דאמרו במכות שם דהוה לאו שאין בו מעשה הקשה מהא דאמרו בפ"ק דף ד' דבורת דאית ביה מעשה לא קחשיב וע"ש בפירשו התוס' דלר' יה דה אינו חייב עד שישכור והרי במכות שם אמרו דר' יהודה יליף מוציא ש"ר דלאו שאין בו מעשה חייב והנה אף שיש לדחוק דמ"מ הדבר בעצמותו אין בו מעשה וכמ"ש בשטמ"ק ובמהר"ם שיף שם אבל זה דחוק ואני אמרתי כמו דאמרי' בעלמא דשנים שעשו פטורין ונפרש בזה אינו יכול וזה אינו יכול דהכל מודים דלא מקרי מעשה משום מעשה שלימם בשבת דף מח שגגת קרבן

שוגג בקרבן מתרין בו לוקה ומביא קרבן וכא לוקה וכשלם ר' בון בר חייה בשם רבי שמואל בר רב יצחק אמר כדי רשעתו *שני דברים מסורין לבית דין את תופס אחד מהן יצא דבר שמסור לשמים הכל מודין א שאין ממון אצל מיתה מן הדא °מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת מה מכה בהמה לא חלקתה בו בין שוגג למזיד לחייבו ממון אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד לפוטרו ממון מה פליגין בממון אצל מכות רבי יוחנן אמר אין ממון אצל מיתה ב ויש ממון אצל מכות רבי שמעון בן לקיש אומר כשם שאין ממון אצל מיתה כך אין ממון אצל מכות רבי אמי בבלייה בשם רבנין דתמן טעמא דרבי שמעון בן לקיש רשע רשע נאמר רשע במחוייבי מיתה ונאמר רשע במחוייבי מכות מה רשע שנאמר במחוייבי מיתות ב"ד אין ממון אצל מיתה אף רשע שנאמר במחוייבי מכות אין ממון אצל מכות נתן בר הושעיה אמר כאן בנערה וכאן בבוגרת ג נערה יש לה קנס ואין לה מכות בוגרת יש לה מכות ד ואין לה קנס ואין לה בושת ופגם רבנין דקסרין אמרין תיפתר ה שהפיתתו או שמחלה לו וסבר נתן בר הושעיה במקום מכות ותשלומין משלם ואינו לוקה וילקה וישלם כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות וישלם ולא ילקה כעדים זוממין כמה דתימר תמן בעדים זוממין ו משלמין ואין לוקין וכא משלם ואינו לוקה אמר רבי יונה טעמא דרבי נתן בר הושעיה כדי רשעתו את שמכותיו יוצאות כדי רשעתו יצא זה ישאומרים לו עמוד ושלם מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש ז האוכל תרומה מזיד משלם את הקרן ואינו משלם את החומש על דעתיה דנתן בר הושעיה דאמר משלם ניחא על דעתיה דרבי יוחנן דאמר התרו בו לוקה ואם לא התרו בו משלם פתר לה מזיד [בלא] בהתראה על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש לא שנייא היא שוגג היא מזיד היא התרו בו היא לא התרו בו פתר לה כרבי מאיר דאמר לוקה ומשלם אמר רבי חנינה קומי רבי מנא ואפילו יסבור

תורה אור: ויקרא כד

פני משה

ושוגג בקרבן שלא ידע שחייבין עליו קרבן : מתרין בו. משום חלב ולוקה ומביא קרבן הואיל ושוגג בקרבן הוא דאלמא דמחייבינן ליה בשתי עונשין : וכא. וה"נ נימא לוקה ומשלם וקשיא לר' יוחנן מדידיה אדידי' : ומשני ר' בון דכדי רשעתו כתיב. ומינה דרשינן דאין חייב משום שתי רשעיות והיינו דוקא בשני דברים שהן מסורין לב"ד כגון מלקות ותשלומין דבהכי איירי קרא כזה את תופס אחד מהן ולא שתיהן : יצא דבר שמסור לשמים. יצא קרבן שעונש לשם שמים הוא ולא מסור לב"ד מחייבינן ליה בתרווייהו דלא מיעטיה קרא : הכל מודים. ר"י ור"ל מודים שאין ממון אצל מיתה דאין מת ומשלם ואפי' חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין : מן הדא. מזה המקרא ילפינן דהקיש הכתוב מכה אדם למכה בהמה במכה בהמה משלם ובמכה אדם יומת ולא ישלם מקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה וכברייתא דתני דבי חזקיה בבבלי : מה מכה בהמה לא חלקתה בו בין שוגג למזיד לחייבו ממון. דמכה בהמה חייב בתשלומין לעולם אפי' בשוגג כדאמרי' בסוף כילד הרגל אדם מועד לעולם וכדדריש התם מקרא יתירא פצע תחת פצע לרבות שוגג כמזיד : אף מכה אדם. פטור דממון דמכה אדם שאין בו אלא חיוב מיתה לא תחלוק בו בין שוגג למזיד דאפילו בשוגג שאין בו מיתה פטור מתשלומין הואיל ובמזיד איכא חיוב מיתה : מה פליגין. כי פליגי ר"י ור"ל בממון אצל מכות ובשוגג אם הוא פטור מתשלומין : אין ממון אצל מיתה. אפי' בשוגג דאיתקש למכה בהמה אבל יש ממון אצל מכות בשוגג דחייבי מלקיות לא איתקוש : כך אין ממון אצל מכות. כדמפרש ר' אמי בבלייה טעמא דיליף ג"ש רשע רשע נאמר במחוייבי מיתה אשר הוא רשע למות ונאמר רשע במחוייבי מכות והיה אם בן הכות הרשע : נתן בר הושעיה אמר. מהדר לעיל לתרץ רומיא דמתני' אהדדי : כאן בנערה. מתני' דהכא בנערה דיש לה קנס ומשלם ואינו לוקה : וכאן. מתני' דאלו הן הלוקין בבוגרת דאין לה קנס והילכך לוקה : ואין לה בושת ופגם. בתמיה דהרי לא מיעט הכתוב בוגרת אלא מקנס דכתיב ביה נערה אבל בושת ופגם ודאי יש לה ואכתי ממון ומלקות איכא : תיפתר שפיתתה גרסינן או שמחלה לו. כלומר דמתני' דמכות במפותה איירי וכיון דבוגרת בושתה ופגמה שלה שהרי יצאת מרשות האב במפותה דמדעתה עבדה או שמחלה לו אה"נ אין משלם כלום והילכך לוקה : וסבר נתן בר הושעיה. הש"ס קאמר לה מדמוקי נתן בר הושעיה למתני' דמכות בבוגרת ולא מוקי לה בנערה ובשהתרו בו ומתני' דהכא בשלא התרו בו אלמא קסבר במקום מכות ותשלומין משלם ואינו לוקה הוא והילכך ע"כ מוקי להאי מתני' בבוגרת ומפותה דלא שייכא גבה תשלומין כלל : וילקה וישלם וכו'. כדלעיל : וישלם ולא ילקה כעדים זוממין. בניחותא הוא א"נ וילקה ולא ישלם גרסינן ומשני כעדים זוממין כלומר הואיל דאי אפשר לחייבו משום שתי רשעיות הילכך קאמר הא דמחייבינן ליה ברשעה אחת תשלומין הוא ולא מלקות משום דגמר מעדים זוממין : בעדים זוממין משלמין ואין ליקין. דבפירוש רבתה תורה עדים זוממין לתשלומין דמכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו יד ביד למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון : וכא. וה"נ בכל מקום דאיכא תרוייהו משלם ואינו לוקה : אמר רבי יונה. דלא צריכא למילף מעדים זוממין אלא טעמא דרבי נתן בר הושעיה למגופא דקרא יליף דמשלם ואינו לוקה : כדי רשעתו. אמר קרא דמשמע את שמכותיו יוצאות ידי רשעתו גרסינן וכן הוא בתרומות כלומר שהמכות פוטרין ממנו חיובו ורשעתו שאינו חייב אלא מלקות בלבד : יצא זה. שהוא חייב ג"כ בתשלומין שאומרים לו עמוד ושלם דאין המכות פוטרין אותו מממון חבירו ולחייבו בתרווייהו אי אפשר דכדי רשעתו כתיב משום רשעה אחת וכו' הילכך משלם ואינו לוקה : מתני'. דתרומות פליגא על ר"ל דקתני האוכל במזיד משלם ואמאי הא אין לוקה ומשלם דבשלמא ע"ד דנתן בר הושעיה דאמר כל היכא דאיכא תרווייהו משלם ואינו לוקה ניחא וכן ע"ד דרבי יוחנן דאמר דבלא התראה משלם ואינו לוקה ניחא דמוקי למתני' במזיד ובלא התראה : פתר לה מזיד בלא התראה גרסינן. וכן הוא בתרומות : על דעתיה דר' שמעון בן לקיש. אלא לר"ל דלא שנייה היא אליביה בין שוגג למזיד דסבירא ליה אפי' חייבי מלקיות שוגגין פטורים מתשלומין אף על פי שאין בו מלקות וכן במזיד בלא התראה קשיא דאמאי משלם את הקרן : פתר לה. ריש לקיש למתני' דתרומות נמי כר' מאיר דסבירא ליה לוקה ומשלם : ואפילו יסבור

קרבן העדה

ושוגג בקרבן וכו' וכ"ה במס' תרומות. וה"פ אם אכל חלב במזיד שידע שחייב עליו לאו אבל לא ידע שחייבין עליו כרת וקרבן בשוגג אם התרו בו לוקה כדין כל חייבי כריתות ומביא קרבן דשגגת קרבן שמה שגגה : והכא ילקה וישלם. וקשיא ליה א"כ גם כאן ליחייב משום שתי רשעיות כלומר ילקה וישלם כי היכי דלוקה התם ומביא קרבן : כדי רשעתו. ברישא כתיב והפילו השופט לפניו ודרשינן הכי כשיש שני עונשים בידי אדם כגון ממון ומלקות לא יעשה השופט כ"א עונש א' אבל אם עונש א' לשמים וא' להשופט השופט מענשו וגם עונשו לשמים יעשה : הכל מודין. ר"י ורשב"ל : שאין ממון אצל מיתה. אם שגג בדבר שחייב עליו מיתה וממון שפטור מתשלומין : מן הדא. מהא שמעינן דאין מיתה וממון אפילו בשוגג : מכה בהמה ישלמנה וכו'. הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לחיוב דאדם מועד לעולם דכתיב פצע תחת פצע וחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון אף מכה אדם אין בו חילוק בין שוגג למזיד דלעולם פטור : מה פליגין. כי פליגי ר"י ורשב"ל : בממון אצל מכות. חייבי מלקות שוגגין וממון : נאמר רשע במחוייבי מיתה. דכתיב אשר הוא רשע למות : ונאמר רשע במחוייבי מכות. והיה אם בן הכות הרשע : נתן בר הושעיה אמר. לשנויי רומיא דמתני' דהכא אמתני' דאלו הן הלוקין דמתני' דהכא דיש להן קנס איירי באחותו נערה דכיון דאיכא קנס ממונא משלם ומילקי לא לקי ומתני' דמכות איירי בבא על אחותו בוגרה דלית לה קנס ולקי : ופריך ואין לה בושת ופגם. בתמיה וכי אין לבוגרת בושת ופגם דגבי קנס הוא דבעינן נערה אבל בושת ופגם ממונא הוא וכיון דאיכא בושת ופגם הרי דאיכא ממון וישלם ולא ילקה : ופגם. כאלו היא שפחה נמכרת בשוק כמה פיחתה מדמיה להשיאה לעבד שיש לרבו קורת רוח הימנו והא בבוגרת נמי איתא : תיפתר שפיתתה. דאין לה בושת ופגם : או שמחלה לו. על בושת ופגם : וסבר נתן בר הושעיה. כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם ולא לקי הלכך בנערה משלם קנס ולא לקי : ופריך וסבר וכו' וילקה וישלם. מנ"ל למפטרו ממלקות : ומשני כדי רשעתו וכו' : ה"ג וילקה ולא ישלם : ומשני כעדים זוממין. כי היכי דבעדים זוממין דאיכא ממון דכתיב אשר זמם ומלקות דכתיב לא תענה ממונא משלם ומילקי לא לקי דכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו וסמיך ליה לא תחוס עינך נפש בנפש וכו' יד ביד למה לי הא מכאשר זמם נפקא אלא למידרש שיענשו בדבר הניתן מיד ליד והיינו ממון והכא נמי בכל מקום שיש מלקות וממון ממונא משלם ומילקי לא לקי : כדי רשעתו. ה"ק קרא והפילו השופט והכהו אם המכות הם כדי רשעתו ואין שם ממון אבל אם יש שם עונש ממון משלם ואינו לוקה : מתני'. דריש פ"ז דתרומות קשיא לרשב"ל דאמר לעיל דאפי' חייבי מלקות שוגגין פטורין מתשלומין: ע"ד דנתן בר הושעיה. דקסבר דהיכא דאיכא ממון ומלקות משלם ואינו לוקה ניחא דמשלם קרן : ה"ג פתר לה במזיד בלא התראה. וכ"ה בתרומות וה"פ ר"י מוקי למתני' דתרומות בשלא התרו בו שאין שם חיוב מלקות הלכך חייב בתשלומין : ע"ד דרשב"ל. כלומר אלא לרשב"ל דסובר דל"ש חייבי מלקיות שוגגין או מזידין בין התרו בהן בין לא התרו בהן לעולם פטורין מתשלומין קשיא מתני' דתנן האוכל תרומ' מזיד משלם את הקרן : ומשני פתר לה. למתני' דתרומו' כר"מ וכדפריש' לעיל : ואפי' יסבור

מסורת הש"ס

(מכות פ"ק הלכה א)

עין משפט נר מצוה

ט
א מיי' פ"א מגניבה ה"ג ופ"ד מחובל ומזיק טוש"ע ח"מ סי' שנג סעיף ד

י
ב מיי' שם ה"א ופ"ג מגניבה ה"א סמ"ג עשין כד

יא
ג ד ה מיי' שם ה"ט י"א טוש"ע אה"ע סי' קעז

יב
ו מיי' פ"ח מנערה ה"א סמ"ג עשין קי טור ח"מ ס' לח

יג
ז מיי' פ"י מתרומות ה"ב

ציון ירושלים

קרבן חשוב שגגה אבל קרבנו דמוכח שגגת קרבן אינו שגגה בירושלמי דאמת הולך על הב"ם דילן בזה והוא ס"ל דר' יוחנן ס"ל דשגגת קרבן שמה שגגה וכמ"ש הפ"מ כאן בדי' ובמס"פ והארכתי ברנה בזה ודברי הר"ש רפ"ז מתרומות המורין בנין זה והארכתי בתבונה.

שנויי נוסחאות (ס"א) שוג. בד"ו מזיד. (ס"ו) מכה בהמה. במקרא „ומכה בהמה". (בל"ה) בלא בד"ו ליתא.

מסורת הש"ס

(תרומות פ"ו מ"א)

יבמות דף צ ירושלמי תרומות פ"ו

(מכות פ"ק ה"ה)

ב"מ נא א

יסבור. ואפי' נאמר דסבר רשב"ל דמתני' אתיא כר"מ מ"מ קשיא לן קרא דכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו שמעינן היכא דאיכא מלקות וממון ממונא משלם וכי נוכל לומר דקרא אתיא כר"מ: חומש קרבן. ואינו נחשב לתשלומין אלא לכפרה וכבר אסיקנן לעיל אין שני דברים מסורין לב"ד ילא זה שהוא מסור לשמים: ופריך ואפי' תימר חומש קרבן קרן קרבן. בתמיה ולמה משלם בשוגג ובמזיד קרן: מתני' אמרה. ממתני' איכא למידק שהקרן קנס שקנסה תורה ואף הוא כקרבן: דתנינן תמן. פ"ו דתרומות האוכל תרומה שוגג אינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנים וכו' ואס"ד דמדינא משלם הקרן כדין גזלן אין לו לשלם אלא כעין שגזל תרומה שיוכל לקנותה מהכהן בזול אלא ודאי קנסא הוא: ועוד מהדא. איכא למידק דקרן קנס: ולא דמי עצים הוא חייב לו. דתרומה טמאה אינה ראויה אלא להסקה ולמה ישלם לו פירות זאת אומרת שהקרן קנס וצריך לשלם יותר ממה שגזל: ופריך וכמה דתימר קרן קנס. ה"נ תימא קנס דהא אף החומש משלם חולין מתוקנים וכן בטמאה משלם חומש חולין כדתנן רפ"ו דתרומות אם כן למה אינו משלם גם במזיד חומש ובקרא כתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה א"כ קשה ליה וכי בשני קנסות קנסינן ליה והראשון נ"ל: אלא רשב"ל כדעתיה. לשיטתו כמה מה דהוא אמר הטעם דעדים זוממין משלמין ממון לרבנן ואינן לוקין משום דהכל בין עדות שבאו לחייבו ממון בין שבאו לחייבו דבר שאינו ממון הוא בכלל לא תענה: יצא עדות שיש בו ממון. מדכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו לחייבו ממון שזהו כאשר זמם ופטור ממלקות מדכתיב כדי רשעתו: וכא. והכא בתרומה נמי: הכל הי' בכלל וכל זר וכו'. בין שוגג בין מזיד: יצא ואיש כי יאכל קדש בשגגה לחייבו ממון בשוגג. וה"ה במזיד בלא התראה כיון שאינו לוקה משלם: מודין חכמי' לר"מ. אע"ג דפליגי בעדים זוממין וסוברין דמשלם ואינו לוקה: בגונב. ישראל שגנב תרומתו של כהן: שכן האוכל תרומה. שלא במזיד לוקה הלכך ה"נ לוקה ומשלם שכבר נתחייב בגנבה קודם שבא לידי איסור תרומה דמעידנא דאגביה קנייה ומלקות לא מיחייב עד דאכיל לי': שכן האוכל חלב לוקה. ומשלם נמי שכבר נתחייב בגניבה קודם שבא לידי איסור חלב דמעידנא דאגביי' קניה ומלקות לא מיחייב עד דאכיל לי': ה"ג והתני החוסם פרתו של חבירו שהוא לוקה ומשלם שש קבין לפרה וד' קבין לחמור וכן הוא במסכת תרומות. וה"פ כך שיערו חכמים שיעור אכילתן של פרה וחמור ולוקה ומשלם שמשעת חסימה חייב מלקות ותשלומין לא מיחייב עד שעה שרצוי שתאכל וכסמוך פריך הש"ס אחסימה: שכן מחוייבי מיתות. אף במחוייבי מיתה בידי שמים כגון הגונב הקדש ואכלו הדין כן וקסבר המועל בהקדש חייב מיתה: גנב תרומת הקדש. כגון שהקדיש תרומה לבדק הבית או שגנב מדבר מאכל שקנו מתרומת הלשכה לצורך גבוה ואכלו לוקה ומשלם דמעידנא דאגבייה קניא ומלקות לא הוה עד דאכיל: מ"מ הפסידו ממון

תורה אור

יסבור רבי שמעון בן לקיש כל מתניתא דרבי מאיר קרייה דרבי מאיר והכתיב °איש כי יאכל (ויקרא כב) קודש בשגגה אלא מיסבר סבר ר' שמעון בן לקיש חומש קרבן ואפילו תימר חומש קרבן קרן קרבן א"ר יודן בר שלום מתניתא אמרה שהקרן קנס דתנינן *תמן אינו משלם תרומה א אלא חולין מתוקנין והן נעשין תרומה אילו ממה שאכל היה משלם ניחא ועוד מהדא דתני *אכל תרומה טמאה משלם חולין טהורין ואם שילם חולין טמאין יצא ולא דמי עצים הוא חייב לו הדא אמרה שהקרן קנס כמה דאת אמר קרן קנס ודכוותה חומש קנס אלא רשב"ל כדעתיה ב כמה דו אמר תמן *הכל היה בכלל °לא תענה ברעך עד (שמות כ) שקר יצא °ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו (דברים יט) לא שישלם ממון וכא הכל היה בכלל °וכל זר לא יאכל קודש (ויקרא כב) יצא ואיש כי יאכל קודש בשגגה שישלם ממון והתני מודין חכמים לר"מ בגונב תרומת חבירו ואכלה שהוא לוקה ומשלם שכן האוכל תרומה לוקה והתני מודין חכמים לרבי מאיר בגונב חלב חבירו ואכלו שלוקה ומשלם שכן האוכל חלבו לוקה והתני ג *החוסם את הפרה משלם ששת קבין לפרה וארבעה קבין לחמור שכן החוסם פרתו לוקה אמר רבי יוסי שכן מחוייבי מיתות גנב תרומת הקודש ואכלה שהוא לוקה ומשלם מכל מקום הפסידו ממון

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"י מתרומו' הי"ת

טו ב מיי' פי"ג משכירות סמ"ג לאוין קפ"ד טוש"ע ח"מ סי' שנה ס"ד

יסבור רבי שמעון בן לקיש כל מתניתא דרבי מאיר. דאוקי למתני' דהכא ודתרומות הכל כר"מ אכתי קשה קרייה דרבי מאיר בתמיה וכי יכול לתרץ המקרא גם כן אליבא דרבי מאיר דהכתיב איש כי יאכל קדש בשגגה ישלם ולר"ל הא כל חייבי מלקיות אפי' שוגגין פטורין מתשלומין: חומש קרבן. שאני חומש דלכפרה בא כקרבן ולא משום חיוב תשלומין: ואפילו תימר חומש קרבן קרן קרבן. בתמיה הא קרן ודאי קנס הוא והרי לר"ל לא שאני ליה בין ממון לקנס דאין משלם אצל מכות מדמוקי מתני' דהכא נמי כרבי מאיר: אמר רבי יודן בר שלום וכו'. כלומר דמייתי ראיה שהקרן קנס דתנינן תמן פ"ו האוכל תרומה בשוגג אינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנין והן נעשין כדין תרומה שאם הזר אכל התשלומין הרי הוא כאוכל תרומה ואילו ממה שאכל היה משלם ניחא הוי דלא היה קנס אבל השתא דמשלם חולין מתוקנין והן שוין יותר מדמי תרומה דנמכרת בזול שאינה נאכלת אלא לכהנים הרי קנס הוא דמשלם יותר ממה שהזיק: ועוד. ראיה דהתשלומין קנס מהדא דתני אכל תרומה טמאה משלם חולין טהורין כו' ילא. ובבבלי פ' האשה רבה דף צ' גרים אליבא דרבנן התם תשלומיו תשלומין והוזר ומשלם חולין טהורין: ולא דמי עצים הוא חייב לו. בתמיה שהרי תרומה טמאה אינה עומדת אלא להסקה ואפ"ה משלם חולין טהורין ש"מ משום קנס הוא: כמה דאת אמר קרן קנס ודכוותה חומש קנס. מסקנת הקושיא היא דמאי שנא דחשבת לקרן קנס ולחומש קרבן ואמאי לא נימא דחומש נ"כ משום קנס הוא דרבתה התורה לאוכל בשגגה בקנס והדרא קושיא לדוכתה דלא הוי חומש קרבן וקשיא לר"ל היכי מתרץ לה לק"א: אלא רשב"ל כדעתיה. היינו טעמא דאוכל תרומה בשגגה משלם ממון אע"ג דכל חייבי מלקיות שוגגין פטורין מתשלומין: כמה דאמר תמן. כמה דאמרי' בהאי תלמודא בריש מכות הכל היו בכלל לא תענה וגו' יצא עד זומם מן הכלל דכתיב ביה ועשיתם לו כאשר זמם וגו': לא שישלם ממון. כלומר דודאי לזה יצא מן הכלל לגלות ביה דהיכא דמיקייב תרתי ממונא משלם מילקא לא לקי: וכא. וה"נ הכל היה בכלל וכל זר וגו' בין שוגג בין מזיד דחייב מלקות יצא אוכל בשגגה דכתיב ביה ואיש וגו' שישלם ממון והשתא לק"מ לר"ל דבפירוש רבתה התורה לתשלומין לענין שוגג דאיירי ביה כמו בעדים זוממין בענין דאיירי בהו: והתני. דמודים חכמים בגונב תרומת חבירו ואכלה דלוקה על התרומה ומשלם על הגניבה אלמא אפי' במזיד מצינו דלוקה ומשלם ואפילו לחכמים: ומשני שכן האוכל תרומה לוקה. דזר שאכל אפילו תרומה שלו שהפריש לוקה והילכך בגונב משל חבירו לא איפטר מתשלומין דלא אתי מלקות דידיה ומיפטר ממון דחבריה וכדמסיק ר' יוסי לקמן דמ"מ הפסידו ממון: החוסם את הפרה. של חבירו ודש בה משלם ו' קבין כו' שכן שיערו חכמים באכילתן: שכן החוסם פרתו לוקה. כדלעיל וכן משמע בבבלי פ' השוכר את הפועלים דף צ' דאפי' רבנן מודו בה לשינוייא דרבא שם: שכן במחוייבי מיתות. כלומר ר' יוסי מסיק לטעמא דמילתא דבמחוייבי מיתות מצינו נמי לוקה ומשלם כגון גנב תרומת הקודש שהקדישו לבדק הבית דהרי מכל מקום הפסיד לחבירו ממון

רידב"ז

והתני מודין חכמים לרבי מאיר בגונב תרומת חבירו ואכלה שהוא לוקה ומשלם ומשני שכן האוכל תרומה לוקה. פי' אפילו תרומת עצמו ואימתי אינו לוקה ומשלם הכ"מ כשבאין המלקות והתשלומין אי אפשר לזה בל"ז אז אינו חייב אלא אחת מאח"כ כשמשכחת לה מלקות בלא תשלומין ע"כ מוכרח הוא דהמלקות עם התשלומין הוו ב' ענינים ולא קרינן בי' משום רשעה אחת וכו' ואח"מ משום ב' רשעיות כדפי' המפרשים ז"ל. ואף דבעדים זוממים דכתיב בהו כדי רשעתו משכח"ל נמי מלקות בלא תשלומין כגון גבי ב"ג וב"ח ז"א דהתם הרי הפסידו לחבירם ויש עליהם חיוב ההפסד רק דאין אנו יכולין לקיים בהם תשלומי ההפסד ולא משכח"ל החיוב מלקות בלא הפסד לחבירם וע"ז גזר רחמנא משום רשעה אחת כו' אבל בתרומה משכח"ל המלקות בהלאו לחודי' ולא הפסיד לחבירו כלל כגון שאוכל תרומת עצמו. וכן משני על אוכל חלב של חבירו שכן האוכל חלבו לוקה ופשוט:

ר"א

תוס' הרי"ד

והתני החוסם את הפרה משלם שש קבין כו' עד ילא נשולמיו. סוגיא הזאת תמוה מאד ונראה בע"ה לפענ"ד דה"פ עפ"מ דגרסינן במתניתין במס' מכות דף ה' מעידים אנו באיש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצא זוממין לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין דברי ר"מ ומובא במס' כתובות דף ל"ב ע"ב ופרש"י ז"ל במס' כתובו' הנ"ל דהמקרא המביאן לידי מלקות אינו מביאן לידי תשלומין מלקיה מלא תענה ותשלומין מכאשר זמם וכיון דשני שמות הן חייב על שניהן עכ"ל ז"ל והק' בתוס' ז"ל וז"ל פרש"י משום דאתו מב' קראי כו' וקשה דכ"ש אי הוי כתיבי בחד קרא כו' עי"ש. ונראה לפענ"ד בפרש"י ז"ל דכך כוונתו ויומתק מאד בע"ה דהנה הא דעדים זוממין משלמין כאשר זמם הוא גזה"כ אפילו למ"ד דעדים זוממין ממונא הוא ולא קנס מ"מ גזה"כ הוא דממונא הוא ובלא גזה"כ הוי רק דינא דגרמי ומכ"ש שלא נעשה עדיין ע"פ כדקי"ל כאשר זמם ולא כאשר עשה אלא דגזה"כ הוא דמשלמין כאשר זמם וכ"ש לר"מ דס"ל דעד"ז קנסא הוא והנה מאיזה טעם קנסן התורה אי משום דעברו על האיסור דלא תענה ע"כ קנסן התורה או לאו משום האיסור אלא משום הפסד ממון וגזה"כ הוא דמשלם ההפסד של חבירו ואף דבעלמא אין תשלומי ההפסד של חבירו עד שיפסידו לו במעשה ולאחר שנעשה ההפסד והכא בעד"ז גזה"כ הוא דמשלמין על ידי שרצו להפסידו ומחייבן התורה מפני שרצו וזממו לעשות הפסד לחבירו והנה אם הי' נכתב בחד קרא לא תענה ועשיתם לו כאשר זמם הי' ע"כ הטעם דמשלמין כאשר זמם משום האיסור דלא תענה אבל עכשיו דנכתב בתרי קראי א"כ אין זה משום האיסור דל"ת והנה אם הי' משלם כאשר זמם משום האיסור ל"ת דל"ת א"כ כאשר קיבל מלקות על עבירת ל"ת בודאי פטור מממון דהא אינו משלם משום ההפסד אלא משום העבירה וכבר קיבל העונש על עבירה אבל אי משום ההפסד דחבירו הוי התשלומין מה לן אם ילקה הלא המלקות מלקין אותו רק על העבירה דאיסור ל"ת אבל מה חייבו התורה על ההפסד דחבירו למה יפטור וכי מי שעשה עבירה ולוקה יופטר מלשלם ממון לחבירו המגיע לחבירו והיינו דקאמר ר"מ שלא השם המביאן לידי מלקות מביאן לידי התשלומין כלומר דהתשלומין דעד"ז הוא לאו משום השם המביאן לידי מלקות ולא משום דעבר בל"ת הוא משלם ז"א אלא התשלומין הוא משום הפסד דחבירו ומנ"ל הא הוא משום דכתיבי בתרי קראי ומה שהק' בתוס' ז"ל על פרש"י ז"ל במס' מכות הנ"ל מהא דגרסינן במס'

שנויי נוסחאות (צ"א) כל מתניתא בל"ו כדמתניתא. (ש"ב) איש במקרא "ואיש"

אמרי ברוך

בקה"ע ד"ה ופריך וכמה וכו' א"כ למה אינו משלם וכו'. נ"ב יעוין במל"מ פ"י מהל' תרומות דין י"ח שמביא כמה ראיות דבאכילת מזיד א"צ לשלם חולין מתוקנין ודלא כדברי הרמב"ם שם. וכ"כ בתוס' יבמות דף צ' ע"א ד"ה בשוגג. וממזיד בלא"ה נ"ק דהא המשנה דתני בה במזיד חייב אוקמי כר"מ וקרא שקאי על שוגג משני דהתשלומין באכילת תרומה שוגג הם קנס ולא קשיא לר"ל לא ממשנה ולא מקרא:

תורה אור

ממון אמר רבי מנא קומי רבי יוסי מעתה הבא על אחותו קטנה ילקה וישלם שכן הבא על אחותו בוגרת לוקה חזר ומר גבי אחותו חל עליו תשלומין ומיתה באחת ברם הכא מכיון שחסם נתחייב מכות מיכן ואילך בתשלומין התיב רבי זעירא קומי רבי מנא הרי המצית גדישו של חבירו בשבת על שיבולת הראשון חייב מכות מיכן ואילך בתשלומין ולית אמר כן על כל שבולת ושיבולת יש בה התריית מיתה וכא על כל חסימה וחסימה יש בה התריית מכות רבי יוסי בי רבי בון אמר תרין אמוראין חד אמר [א] בחוסם בתרומה ובקדשים וחרנה אמר בחוסם על ידי שליח *שליח לוקה והוא פטור [ויקרא] דם יחשב לאיש ההוא ולא לשולחיו *שוגג בתרומה ומזיד בחמץ שוגג בתרומה ומזיד בנזיר שוגג בתרומה ומזיד ביום הכיפורים אין תפתרינה בשני דברים ניחא ואין תיפתר בדבר אחד מחלוקת רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש *תמן תנינן [ב] אין בין שבת ליום הכיפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהיכרת הא בתשלומין שניהן שוין מתניתא דרבי נחונייא בן הקנה דרבי נחונייא בן הקנה אומר

יום

פני משה

ממון וכן להקדש: מעתה. דאמרת הואיל ואינו בחוסם פרתו שלוקה מיחייב נמי בתשלומין בשל חבירו אף על גב דלוקה וקא ס"ד דעיקר טעמא הואיל ואינו לפעמים מלקות בחוסם פרה וכן באינך הילכך אף על גב דאיתיה בתשלומין לוקה א"כ נימא נמי הבא על אחותו קטנה דיש לה קנס לרבנן והה"ד לנערה וקטנה דקאמר אלא בוגרת הוא ילקה וישלם ולא יהא פטור מתשלומין מחמת המלקות הואיל ואינו הבא על אחותו בוגרת דלוקה דלא שייך בה תשלומין וכגון במפותה דבושת ופגם נמי לית לה כדאוקמינן לעיל: חזר ואמר. ר' מנא לנפשיה דשאני גבי אחותו דחל עליו תשלומין ומיתה כאחת בשעת הביאה נתחייב בשתיהן והילכך אמרינן קים ליה בדרבה מיניה ופטור מתשלומין: ברם. אבל הכא בחוסם פרה של חבירו היינו טעמא דלוקה ומשלם דאין חיוב המלקו' והתשלומין באין כאחת דמכיון שחסם מיד נתחייב מלקות והתשלומין לא באין אלא מכאן ואילך שמנע ממנה אכילה והה"ד באינך בגונב תרומה ואלב היינו טעמא דלוקה ומשלם דהתשלומין באין משעת גניבה והמלקות בשעת אכילה והיינו נמי דקאמר לעיל שכן האוכל תרומה לוקה כלומר דלא שייכא אכילה לגניבה ולא באין כאחד: הרי המצית. השורף גדישו של חבירו בשבת דקי"ל בפ' המניח דפטור מתשלומין משום דמתחייב בנפשו ואמאי נימא נמי על שיבולת הראשון כלומר מיד שהתחיל לשרוף נתחייב מיתה והתשלומין באין אח"כ: ולית אמר כן. ואפ"ה לא אמרת התם כן משום דעל כל שיבולת ושיבולת יש בה התריית מיתה וסוף סוף דמיא כמו חיוב מיתה וממון באין כא' משום דשייכא התראת מיתה על כל א' וא' וא"כ ה"נ על כל חסימה וחסימה הבאין אח"כ דמיחייבת עלייהו תשלומין הרי יש בה גם כן התריית מכות על כל אחת ואחת והדרא קושיא לדוכתה בחוסם פרה דליפטר מתשלומין: ר' יוסי בר בון אמר תרין אמוראין. פליגין בתירוצא לפרש הברייתא דהחוסם פרה דסתמא קתני החוסם פרה של חבירו משלם והש"ס קאמר טעמא לעיל שכן כו' והשתא חזר בו מהאי קושיא דר"ז: חד אמר. בחוסם בדיש' תרומה וקדשים מיירי הברייתא דאינו עובר משום לא תחסום כדאמרי' בהפועלים דף צ' וכגון שהקדימה לתרומה בשבלין והילכך משלם דאין כאן מלקות: וחרנה. וחד מהני אמוראי מוקי לה בחוסם על ידי שליח שהשליח לוקה והוא פטור דאין שליח לדבר עבירה ולפיכך משלם: דם יחשב וגו'. בשחוטי חוץ כתיב ודרשי' ההוא ולא שולחיו ומכאן לכל איסורין שבתורה אין המשלח חייב כ"א השליח: שוגג בתרומ' ומזיד בחמץ. אכל תרומת חמץ בפסח ולא ידע שהוא תרומה אבל יודע היה שהוא חמץ וכן נזיר שאכל ענבים או שתה יין של תרומה ובתרומה שוגג היה וכן הזיד ביה"כ ואכל ולא ידע שהוא תרומה דתנן בכולהו שהוא משלם קרן וחומש תרומת חמץ בפ' כל שעה ונזיר ויה"כ בתוספתא דתרומות ריש פ"ז. והשתא קאמר הש"ס אין תפתרינה בשני דברים ניחא כלומר אם תעשינה כמו שני דברים שגג בא' מהן והזיד בשני שפיר ככ"ע אתייא דאין מלקות דמזיד פוטר מתשלומין דשוגג ולר"ל נמי חייב בתשלומין שוגג דתרומה כדאמר לעיל דילא מן הכלל: ואין תפתרי' בדבר אחד. שתעשה אותה כדבר אחד הואיל דבאכיל' אחת היא והזיד בה והייב מלקות: מחלוקת דר"י ור"ל. היא דפליגי לעיל דלר"י אם אתרו ביה פטור מתשלומין ולר"ל אליבא דר"מ דקסבר לוקה ומשלם חייב: תמן תנינן. פ"ק דמגילה: זדונו בידי אדם. שבת יש בה מיתת ב"ד במזיד: בהיכרת. יו"כ במזיד כרת דכתיב ונכרתה הנפש ההיא: הא בתשלומין שניהן שוין. אם היה דבר שיש בו תשלומין פטור כדמוקי לה דר"נ בן הקנה היא שהיה עושה

יה"כ

קרבן העדה

ממון. כלומר אע"ג דתשלומין להקדש נינהו מ"מ כיון שהפסיד להקדש ממון חייב נמי תשלומין כמו להדיוט א"נ קשיא ליה מ"ש הקדש מתרומה ומשני דשאני הקדש דממון הוא משלם: מעתה וכו'. מתסימה פריך כדמסיק: הבא על אחותו קטנה. לרבנן דפליגי אר"מ דקסברי קטנה יש לה קנס א"נ קטנה לאו דוקא אלא נערה: שכן הבא על אחותו בוגרת לוקה. וקס"ד דטעמא דחסימה ודאי משום דמלינו מלקות דחסימה בלא תשלומין הלכך כשיש תשלומין לא מיפטר ממלקות וקשיא ליה מאחותו דילקה וישלם ומאי דוחקייהו דר"י ורשב"ל לשנויי רומיא דמתני' דהכא ודאלו הן הלוקין בשינויא אחרינא: חזר. ר' מנא ואמר דלא דמיא הבא על אחותו לחסימה: גבי אחותו חל עליו תשלומין. וכרת כאחת: ברם הכא. אבל כאן בחסימה כיון שחסם נתחייב מלקות וכו' כדפרישית לעיל: המצית גדישו. המדליק גדישו של חבירו בשבת נאמר נמי שחייב לשלם שהרי על השיבולת הראשון שהדליק חייב מיתה ועל השאר יתחייב בתשלומין: ה"ג על שיבולת הראשון חייב מיתה מכאן ואילך בתשלומין וכ"ה בתרומות: ולית אמר כן. והא לא תנן הכי בב"ק פ"ג דתנן התם המדליק גדישו של חבירו בשבת פטור אלא ודאי היינו טעמא דעל כל שיבולת שסורף אלו התרו בו היה חייב מיתה הלכך אין שם תשלומין: וכא. והכא נמי על כל דישה שהיא חסומה אלו התרו בו היה חייב מלקות על כל אחת ואחת כדתנן סוף מכות אין כאן תשלומין: תרין אמוראין. שני אמוראים פליגי בפירושא דברייתא דתני בחסימה דמודים רבנן דלוקה ומשלם: בחוסם בתרומה ובקדשים. מתחלה חסם בחולין ונתחייב מלקות על החסימה ואחר כך דש בתרומה ובקדשים שאין בהן איסור חסימה דכתיב לא תחסום שור בדישו דוקא הראוי לו לאפוקי תרומה וקדשים שאסור להאכילן לבהמה אם הוא מיוחד למאכל אדם: בחוסם ע"י שליח. דשליח לוקה כדמסיק והמשלח חייב בתשלומין שהרי נהנה א"כ סתמא דש"ס פריך לוקה והוא פטור ובברייתא תניא לוקה ומשלם משמע דבחד גברא איירי והראשון נראה: דם יחשב לאיש ההוא. כלומר מנ"ל דהשליח חייב והמשלח פטור מדכתיב בשחוטי חוץ דם יחשב לאיש ההוא למעט דהמשלח פטור ומיניה ילפינן בכל התורה דאין שליח לדבר עבירה וכ"ה בבבלי בקידושין ריש פ"ב: שוגג בתרומה וכו'. האוכל תרומת חמץ בפסח ויודע שהוא חמץ אבל אינו יודע שהוא תרומה: שוגג בתרומה ומזיד בנזיר. יודע שקיבל על עצמו נזירות והוא שותה יין או אוכל ענבים ואינו יודע שהן תרומה: אין תפתרינה. אם תפרש איסור אחד שהוא חלוק בלאוין כגון אלו הן כשני דברים דכדי רשעתו לא קאי אלא שאינו לוקה ומשלם על איסור אחד שיש בו מלקות וממון אבל זה אין המלקות משום תרומה אלא משום איסור אחר דהיינו משום חמץ או נזיר או יה"כ והתשלומין הוא משום תרומה: ניחא. אין כאן מחלוקת ולכ"ע לוקה ומשלם: ואין תיפתר בדבר אחד. ולעולם אין מלקות וממון: מחלוקת ר"י ורשב"ל. לר"י דלית ליה דתשלומי תרומה קנס וכל היכא דאיכא ממון ומלקות מילקי לקי וממונא לא משלם א"כ יש כאן מלקות ואין כאן תשלומין ולרשב"ל דאמר לעיל תשלומי תרומה קנס הן א"כ יש כאן ממון ומלקות: תמן תנינן. מגילה פ"ק: שזה זדונו בידי אדם. שחייב מיתה בב"ד המחלל שבת במזיד: שניהן שוין. שאין תשלומין אלא מיתה אפי' בידי שמים:

יה"כ

עין משפט נר מצוה

טז

א מיי' פי"ג משכירות ה"ד ובהה"מ סמ"ג לאוין קפד טוש"ע ח"מ סי' שלח ס"ח

יז

ב מיי' פ"א מגנבה ופ"ז מסנהדרין ע"ב סמ"ג לאוין סח טוש"ע ח"מ סי' תריח ס"ב

מסורת הש"ס

קידושין מג א

(פסחים פ"ז הלכה ו)

מגילה ד' ז ב (מג לה פ"א הלכה ה)

תוס' הרי"ד

במס' ב"מ דף צ"א גבי מסימה כיא מני ר"מ הא דאמר לוקה ומשלם הא לאו דחסימה עם התשלומין הוא משם אחד ע"ז תירץ הרמב"ם ז"ל דאף אם לא הי' כתוב כלל בלאו דלא תחסום לא הי' שום תשלומין מ"מ השתא דכתיב ממילא חיוב התשלומין הוא משום והשיב את הגזילה והוי ב' שמות עיי"ש ומובא בשטמ"ק ז"ל במס' ב"מ דף צ"א ע"א עיי"ש פי' דגילתה לני התורה שיש מעב תשלומין עליו והוי כמו כל התשלומין [והא וצריך גבי עד"ז ב' קראי ואינו מוקלא אחד הי' משם אחד ובלא תחסום הוי מקרא אחד יהוי ב' שמות ז"א דהא גבי לא תחסום לא כתיב מפורש דישלם רק דידעינן ממילא דחייבתו התורה ליתן מזונות בעת הדישה וכיון דיש חיוב התורה על המזונות ממילא הוי כמו שאר חיובים דהוין בכלל והשיב את הגזילה משא"כ הכא מלאו דלא תענה לחוד לא הוי ידעינן חיוב תשלומין אלא משום דכתיב מפורש חיוב התשלומין בתורה ואי ה" כתיב בחד קרא בתר לא תענה הי' במשמע דחייבה התורה לשלם מפני שעבר בלאו דלא תענה משא"כ התם דמכלל הלאו דלא תחסום ממילא ידעינן דחייבה התורה ליתן מזונות בשעת דישה משא"כ כאן בעד"ז דמכלל הל"ת דלא תענה לא שמעינן חיוב תשלומין רק ממה שגילתה לנו התורה בפירוש ואי הוי כתיב בתר לא תענה הי' משמע דחייב משום הקנס דעבר על לא תענה לפיכך כתבה התורה במקום אחר החיוב דתשלומין לאורי לן דחיוב בפני עצמה היא]. והנה בבא על אחותו נערה לענין קנס לענין לוקה ומשלם אף דהוא משם אחד כלומר דהא כא דמשלם קנס הוא לאו משום הפסידא דידה דהא משלם בושתה ופגמה אלא ע"כ הוא קנס על ביאתו בעבירה ממילא כיון דהעבירה הוא באחותו דלוקה על הביאה וכיון דמשלם על הביאה כבר בגופו א"כ לא ישלם קנס דהוא משום הדבר שהביאו לשם מלקות הביאו לידי תשלומין וא"כ יקשה האיך קאמר רשב"ל במכלתין דף ל"ג ע"ב דמתני' דאינו בנערות ר"מ היא ר"מ נמי ס"ל דאינו לוקה ומשלם רק כשהדבר שהביאו לידי מלקו' לא הביאו לידי תשלומין אכן ז"א דהא דמשלם קנס לאו משום ביאת זנות ז"א הלא משום דאנס אותה בע"כ וכן על שפיתה בתו שלא בידיעתו והראי' דבמפותה יתומה ברצונה כיא אינו משלם קנס אף דהוי ביאת זנות הרי דהקנס אינו משום ביאת זנות הלא על האונס ולפיכך גבי אחותו אף דלוקה על הביאת זנות הזה מ"מ משלם קנס משום האונס דהא נלקה אף בבא על אחותו ברצונה ע"כ ניחא שפיר הא דמוקי רשב"ל מתני' כר"מ אבל זה דווקא לשיטת הבבלי אבל לשיטת הירושלמי המובא בתוס' ז"ל במכלתין דף כ"ט ד"ה ואחת אחותו שהוא חולק על הבבלי וס"ל דאף במפותה יתומה חייב בקנס [ובאמת בירושלמי מחלוקות בין אמוראים בפרקין הזה] ע"כ דהקנס אינו משום האונס אלא משום הביאת זנות דאי משום האונס הרי אין כאן אונס כלל ואין כאן חיוב כלל לא על האונס ולא על הפיתוי ומה לן דאי לממול הא אין כאן חיוב כלל א"ו דהוא משום ביאת

אברי בריך

בקרבן עדה ד"ה ולית אמר כן והא לא תנן הכי בב"ק פ"ג נ"ב דף ל"ד:

יום הכיפורים כשבת לתשלומין רבי שמעון בן מנסיא אומר מחוייבי כריתות כמחוייבי מיתות בית דין מה ביניהון רבי אחא בשם ר' אבינה נערה נידה ביניהון רבי מנא אומר אף אחות אשתו ביניהון על דעתיה דר' נחונייא בן הקנה מה שבת אין לו היתר אחר איסורה אף יום הכיפורים אין לו היתר אחר איסורו ואילו הואיל ויש להן היתר אחר איסורן משלם על דעתיה דרבי שמעון בן מנסיא מה שבת יש בה כרת אף יום הכיפורים יש בה כרת ואילו הואיל ויש בהן כרת אינו משלם רבי יודה בר פזי בעא מכות וכרת מה אמרין בה אילין תניי אמר רבי יוסי צריכה לרבנין רבי יונה בעא למה לא שמע לה מן הדא דתני רבי שמעון בן יוחי דתני רבי שמעון בן יוחי רבי טרפון אומר נאמר כרת בשבת ונאמר כרת ביום הכיפורים מה כרת שנאמר בשבת אין מכות אצל כרת אף כרת שנאמר ביום הכיפורים אין מכות אצל כרת אמר ר' מנא קומי רבי יוסי מה צריכה לא כרשב"ל ברם כרבי יוחנן מה מכות אצל מיתה יש לו כל שכן מכות אצל כרת דאיתפלגון *השוחט אותו ואת בנו לשם ע"ז רבי יוחנן אמר התרו בו משם אותו ואת בנו לוקה משם ע"ז היה נסקל רשב"ל אמר אפי' התרו משם אותו ואת בנו אינו לוקה מאחר שאילו התרו בו משם ע"ז היה נסקל אמר ליה אפילו כרבי יוחנן צריכה לו תמן שני דברים וכא דבר אחד על דעתיה דרשב"ל מה איכא בין אילין תנאי לאילין רבנן לאוין לא כריתות רבי יודן אמר הבא על הממזרת ביניהון ר' חנניה אמר המצית גדיש חבירו ביום טוב ביניהון על דעתיה דאילין תנאי הואיל ואין בהן כרת משלם על דעתיה דרבנין דאילו הואיל ויש בהן מכות אינו משלם מעתה אילו נערות שיש להן קנס דלא כרבנין אמר רבי מתניה תיפתר

קרבן העדה

יה"כ כשבת לתשלומין. מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מתשלומין כדתנן במתני' בסיפא גבי בא על בתו ויליף לה מולא יהיה אסון ענוש יענש אף יוה"כ שהוא בכרת אם הדליק גדישו של חבירו ביה"כ פטור מתשלומין: ה"ג ר"ש בן מנסיא אומר מחוייבי כריתות כחייבי מיתות ב"ד. כלומר לאו דוקא יה"כ אלא ה"ה שאר חייבי כריתות וכדמסיק בסמוך: מה ביניהון. מאי איכא בין ר"נ לר"ש בן מנסיא הא מיהת לתרווייהו חייבי כריתות פטורין מתשלומין: נערה נדה ביניהון. המאנס נערה נדה איכא בינייהו וכדמסיק: אחות אשתו. המאנס אחות אשתו איכא בינייהו: ואלו. נערה נדה ואחות אשתו שיש היתר לאיסורן נדה לאחר טהרתה ואחות אשתו לאחר מיתת אשתו משלמין: ה"ג ואלו הואיל ויש בהן כרת אינו משלם: מכות וכרת. עבר עבירה שיש בה מלקות וכרת: מה אמרין בה אילו תנאי. ר"נ ור"ש בן מנסיא מי הוה ככרת ותשלומין דפטרי מתשלומין א"כ מי אמרי' דהוה דומיא דשבת דאין לוקין על לאו שבו או דלמא קרא דענוש יענש לא קאי אלא אממון ומיתה אבל כרת ומלקות מילקי לקי: צריכה לרבנן. בעיא זו צריכה לחכמים לפשטה: ר' יונה. הקשה ולמה לא פשטה מהא דתני רשב"י: מה מכות שנא' בשבת אין נוכות אלל כרת. דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא ואין לוקין עליו: מה צריכה לי. כי קמיבעיא ליה לרשב"ל אבל לר"י לא קמיבעיא ליה דהשתא מלקות ומיתה סובר דלוקין כ"ש מלקות וכרת דלוקין: דאיתפלגון. דפליגי ר"י ורשב"ל: השוחט אותו ואת בנו לשם ע"ז. דעל או"ב חייב מלקות ועל ששחט לשם ע"ז חייב מיתה: היה נסקל. כי לא התרו ביה משום ע"ז אלא משום או"ב פטור ממלקות כיון דאית ביה לד מיתה קרינן ביה: אם לא יהיה אסון ענוש יענש: א"ל אפי' לר"י. מיבעיא ליה דעד כאן לא קאמר ר"י התם דלוקה שאין המלקות בא בשביל האיסור שחייבין עליו מיתה אבל בעיא דידיה כשהמלקות והכרת באין על דבר אחד כמו האוכל חלב או דם שיש בהן לאו וכרת והתרו בו על הלאו ולא על הכרת: ע"ד דרשב"ל. דסובר דלרבנן אין מלקות בדבר שיש בו כרת ה"ה דאין תשלומין בדבר שיש בו כרת: מאי איכא. בין ר' נחמיה ור"ש בן מנסיא ובין רבנן דפליגי עלייהו: ומשני לאוין. איכא בינייהו ולא כריתות כלומר חייבי לאוין גרידא לר"נ ור"ש משלמין ואינן לוקין ולרבנן ליקין ואינן משלמין: ר' יודן אמר וכו'. מפרש הא דקאמר חייבי לאוין איכא בינייהו היינו בשיש בהן ג"כ ממון כגון הבא על הממזרת באונס דאיכא ממון ומלקות: ה"ג המצית גדישו של חבירו בי"ט ביניהון וכ"ה בתרומות. דבי"ט איכא לאו דלא תעשה מלאכה ולא כרת: ה"ג ע"ד דאילו רבנן הואיל ויש בהן מכות וכו': ופריך מעתה. מתני' אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת נימא דאתיא כר' נחמיה ולא כרבנן:

פני משה

יוה"כ כשבת לענין תשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מתשלומין אף יוה"כ: כמחוייבי מיתות ב"ד. לענין תשלומין: מה ביניהון. הא לשניהן יוה"כ פטור מתשלומין: נערה נידה ביניהון. אם בא על נערה נדה אם חייב קנס או לא וכן אחות אשתו: מה שבת אין לה היתר אחר איסורה. דרבי נחוניא בן הקנה יוה"כ כשבת קאמר דוקא הני דדמיין להדדי שאין להן היתר לאחר איסורן לאפוקי נדה שיש לה היתר לאחר איסורה וכן אחות אשתו לאחר מיתת אשתו ולדידיה חייב בקנס: ע"ד דר"ש בן מנסיא. מה שבת יש בה כרת קאמר וכל א"כ שוין הן לפטור מתשלומין: ואילו הואיל ויש בהן כרת אינו משלם גרסינן וכן הוא בתרומות ובמגילה: מכות וכרת מה אמרין בה אילין תניי. אלו התנאים רבי נחוניא ור"ש בן מנסיא מה אמרו בזה אי לדידהו אין מלקות אלא כרת כשם שאין תשלומין במקום כרת או לא: צריכה לרבנן. מספקא להו לרבנן בבית המדרש בהא: למה לא שמע לה. אמאי לא שמעינן הדא בעיא מן הדא ברייתא דר"ש בן יוחי דאין מכות אלא חייבי כריתות: נאמר כרת בשבת. כל העושה בה מלאכה ונכרתה וכרת ביוה"כ כי כל הנפש אשר לא תעונה ונכרתה: מה כרת שנאמר בשבת. אין אצלה מכות דלא משכחת מלקו' בשבת דאם התרו בו חייב סקילה ואם לא התרו בו חייב כרת ולא מלקות משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין בו מלקות: אף כרת שנאמר ביה"כ. אפי' אם התרו בו פטור ממלקו' דאין חייבי כריתות לוקין: מה צריכה לא כר"ש בן לקיש. בלשון בתמיה כלו' לדידיה איכא לספוקי אם יש מכות במקום כרת או לא דאלו לר"י ודאי יש מלקות במקום כרת דהשתא אלא לאו שיש בו מיתת ב"ד ס"ל לקמן דיש מלקות אלא כרת לכ"ש: דאיתפלגון. דפליגי בהא אם יש מלקות בלאו דמיתת ב"ד: התרו בו משום אותו ואת בנו. ולא משום עכומ"ז לוקה דאין כאן מיתה: אפילו התרו משום אותו ואת בנו. לבד אינו לוקה דמאחר שאלו התרו בו משם עכומ"ז היה נסקל ואינו לוקה דקים ליה בדרבה מיניה ה"נ כשלא התרו בו משם עכומ"ז הואיל וכהך איסורא איכא לד מיתה לא לקי והשתא לר"ל הוא דמיבעיא לן אם דוקא במקום שיש בו מיתת ב"ד פוטר ממלקות או אפי' במקום כרת אבל לר"י דמחייב מלקות במקום שיש בו מיתת ב"ד במקום כרת דלא המירא כ"כ לכ"ש: אפילו כרבי יוחנן. נמי מיבעיא לן דשאני התם דשני דברים יש כאן מלקות משום אותו ואת בנו ומיתה משום עכומ"ז והואיל ושני איסורין הן ס"ל דיש בו מלקו' היכא דהתרו משום אותו ואת בנו ולא משום עכומ"ז דלאו אחר הוא ובאותו לאו אין כאן מיתה: וכא. אבל הכא מאי דמספקא לן בדבר אחד הוא באיסור אחד דיש בו לאו וכרת ואפילו לר"י נמי איכא למימר כשם שאין מלקות ותשלומין בלאו אחד כן כרת ומלקות נמי לא: על דעתיה דר"ל. אדלעיל קא מהדר לר"ל דמוקי למתני' דהכא כר"מ דאמר לוקה ומשלם אבל לרבנן לא משכחת לה קנס ואפי' בדלא התרו בו דחייבי מלקיות שוגגין פטורין מתשלומין: מה איכא בין אילין תנאין. רבי נחוניא בן הקנה ור"ש בן מנסיא: לאילין רבנן. דר"מ הא לכולהו חייבי כריתות פטורין מקנס ואפי' אין כאן מלקות דאלו לרבי יוחנן איכא בינייהו חייבי כריתות בשלא התרו בו למלקות כדמוקי לעיל למתניתין דלרבנן חייב קנס ולהנך תנאי פטור: לאוין לא כריתות. איכא בינייהו חייבי לאוין לחודייהו ואין אצליהן כרת כדמפרש רבי יודן הבא על ממזרת ביניהון דלהנך תנאי חייב בקנס ולרבנן דרבי מאיר פטור אפילו לא התרו בו: המצית גדיש חבירו ביו"ט ביניהון גרסינן וכן הוא בתרומות ובמגילה. וי"ט אין בו אלא מלקות ולא כרת דלהנך תנאי הואיל ואין בו כרת משלם דלא מתחייב בנפשו הוא ולרבנן דר"מ פטור ממון הואיל ויש בו מלקות: מעתה אילו נערות שיש להן קנס דלא כרבנין. אם נימא הא דמוקי לה ר"ל מתני' כר"מ בדוקא הוא ולא אתיא כלל אליבא דרבנן:

תוס' הרי"ד

עבירה וכמו דהבא על א"א מחויב מיתת ב"ד ועל אחותו חייב כרת ועל שפ"מ אשם כל אחד כפי חיובו שחייבה התורה כמו כן הבא על נערה מאורסה סקילה כן הבא על נערה פנוי' משלם קנס והכל משום העבירה כל אחד כפי ענינו ממילא בשהגונות היא באחותו נלקה ע"ז והאיך ישלם הא ר"מ מודה ג"כ באם שהדבר המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין כיון שנלקה נפטר וע"פ היסודות הללו אתא הירושלמי כפתור ופרח והתני האונס את הפרה משלם אף לחכמים ומשני ה"כ שכן האונס פרתו לוקה וכמו חלב ותרומה כדלעיל ואף דהכא גבי לאו דחסימה הא דבא לידי התשלומין הוא מכח הל"ת דלא תחסום כדאיתא בתוס' ז"ל הכ"ל מ"מ לוקה כיון דהלאו משכח"ל בלא התשלומין דהא באונס פרתו לוקה ג"כ כדלעיל דמודו רבנן בזה ואימתי בעינן ב' שמות רק דווקא במקום שלא משכח"ל מלקות בלא תשלומין אבל במקום שמשכח"ל ובל"ז לא בעינן ב' שמות כמו דאפילו בב' שמות ס"ל נמי לרבנן דאין לוקין ומשלמין ומ"מ במקום דמשכח"ל ובל"ז לא בעינן ב' שמות וע"ז אמר ר' יוסי שכן מחויבי מיתות כלומר אף במחויב מיתה ביד"ש ג"כ כן כדמסיק גנב תרומת הקדש ואכלה לוקה ומשלם מ"מ הפסידו ממון דאף הכניס במיתה ביד"ש ואילו בהקדש למוד דקי"ל כי יאכל פרט למזיק אילו הזיק הי' פטור מתשלומין וכל מיוחא הוא משום האכילה ונמלא חיוב התשלומין הוא משום העבירה דאכילה וכיון שילא כל עיקר חיוב התשלומין משום האכילה ועל האכילה כבר מחויב מיתה ביד"ש וא"כ מאותו שם שמביאו לידי מיתה ביד"ש מביאו לידי תשלומין [דהא הגמ' לא ס"ל דכיון דלגבי' קני' דאל"כ ל"ל גבי תרומה וחלב הטעם שכן האוכל תרומת עצמו וכן חלבו] וסי' פטור אבל מכיון דמשכח"ל מיתה ביד"ש אף בלא תשלומי' סבירא לך דחייב בתשלומין אף דבא מאותו שם ככ"ל גבי חסימה א"כ אף דבהקד"ש לא משכח"ל מיתה בלא התשלומין דהא לא משכח"ל קודש של עצמו אבל באוכל תרומת הקודש דאז משכח"ל המיתה בלא תשלומין משום התרומה בתרומת עצמו ע"כ הוי כמו גבי חסימה ולוקה ומשלם ואף דכבר נלקה על העבירה וכל עיקר חיוב התשלומין הוא משום העבירה וכבר נלקה אבל אף שהוא כבר נלקה מ"מ הפסידו ממון דהא ההפסד ממונא שלו לא נתמלא בהמלקות שלו ע"ז פריך ר"מ לר' יוסי ור"מ לשיטתו דס"ל בבל' וז דאף מפותה יש לה קנס ונמלא דהקנס אינו משום האונס [ולא משום הפגם דהא כבר נתן לה פגמה] אלא משום בילת זנות א"כ באחותו נערה למה אין לה קנס לר"מ אף לדברי חכמים ואי משום דלוקה למה גרע מחסימה דה"כ נימא כיון דמשכח"ל

מסורת הש"ס
חולין פא ב ירושלמי ע"ז פ"ד ה"א

עין משפט נר מצוה

יח
א מיי' פי"ב מנהיגה ה"ז

ציון ירושלים

בנערה נדה איכא ביניהון. כ' בבלי דף ל דאמר ר"ח הכל מודים ונידה שהוא חייב וע' מב"ח מ"ש בזה וע' נורי הבן במגילה דף ז בהקשה למה נקט רנבה"ק יוה"כ כשבה והרי משמע כל חייבי כריתות. לרנבה"ק פיטר ובאמת כיון אמרו דדוקא יוה"כ ונזה א לאות אשתו איכא ביניהון ואם כן נהי דבנדה חולק הבבלי אבל באחות אשתו מודה ודו"ק ומה שהקשה בטורי אבן בב דלהבי דס"ל דגם מיתה בידי שמים פוטר לרנבה"ק למה נקיט רנבה"ק דוקא יוה"כ דהוא חייבי כריתות הא מיתה בידי שמים קיל מכרת ואפ"ה פוטר לרנבה"ק ע"ש הנה זה אינו כדור הי מיתה קיל מכרת ועכ"מ פרק ד מגילה מקדש ע"ש אבל לפענ"ד נראה המעיין בתוספתא דמגילה ובמגילה הוא דאמרו שם אין בין שבת ליוה"כ דמוקי לה כרנבה"ק וא"כ לכך נקט רנבה"ק יוה"כ דהא ע"ז א"ר נחוניא בה"ק דינו ולכך נקט יוה"כ דוקא ודו"ק:

שנויי נוסחאות (פ"מ) ויש בהן כרת אינו משלם נד"ו ואין בהן כרת משלם, (פ"מ) ראיתפלגון נד"ו ואיתפלגון. (פנ"מ) ביום טוב נד"ו ביום הכפורים.

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"א מנערה ה"י סמ"ג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קעז

כ ב מיי' פ"א מנערה ה"ג טוש"ע

כא ג מיי' פ"ב שם ה' יד

כב ד מיי' שם בט"ז

מסורת הש"ס

ע' תוס' כתובות כט א ד"ה ועל

כתובות לו ב

(עדיות פ"ג משנה ו)

ע' תוס' כתובות כט א ד"ה ועל

לעיל הלכה א

תורה אור

תיפתר דברי הכל *בממזר שבא על הממזרת ואשת אחיו לאו יבמתו היא אמר רבי מתניה תיפתר שהיו לאחיו בנים ואירס אשה ומת ובא אחיו ואנסה:

הלכה ב מתני'

א *ואילו שאין להן קנס הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו או שנתגיירו או שנשתחררו יתרות על שלש שנים ויום אחד רבי יהודה אומר שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה אף על פי שהיא גדולה:

גמ' אמר רבי יוחנן לא ריבה אותה רבי יהודה אלא לקנס תני רבי חייה אף לכתובת מנה מאתים רבי שמעון. בן לקיש אמר אף להאכילה תרומה על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש רבי יודה ורבי דוסא שניהן אומרים דבר אחד דתנינן *תמן השבויה אוכלת בתרומה דברי רבי דוסא אתא רבי חנינה בשם רבי שמעון בן לקיש הלכה כרבי דוסא:

הלכה ג מתני'

ב הבא על בתו ועל בת בתו ועל בת בנו ועל בת אשתו ועל בת בתה ועל בת בנה אין להן קנס מפני שהוא מתחייב בנפשו שמיתתו בידי בית דין שכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון שנאמר °ולא יהיה אסון ענוש יענש: (שמות כא)

גמ' אילו אחר בא עליה ג *קנסה לאו לאביה הוא תיפתר שבא עליה עד שלא מת אביה ומת אביה כרבי יוסי הגלילי ברם כר' עקיבה ד *יש לה קנס וקנסה של עצמה רבי ירמיה בשם רבי לעזר ממשמע שנאמר ולא יהיה אסון איני יודע אם יהיה אסון ונתת נפש תחת נפש ומה תלמוד לומר אם יהיה אסון לרבות את המזיד בהתרייה אמר רבי יוסי ולאו מתניתא היא שכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון דלא אתיא אלא בשוגג אמר חזקיה

פני משה

תיפתר ד"ה. מצינן לאוקמי רישא דמתני' ואפילו כרבנן בממזר שבא על הממזרת למותר בה ומשלם קנס ומהו דתימא הואיל ופסולי קהל הן לאו בני קנסא נינהו קמ"ל: ואשת אחיו. דקתני במתני' דיש לה קנס לאו יבמתו היא בתמיה דהא ע"כ לאחר מיתת אחיו מיירי דאל"כ אשת איש היא וא"כ הרי זקוקה היא לו ומה כרת או קנס שייך בה: שהיו לאחיו בנים. מאשה אחרת ואינה זקוקה לו ואירס אשה ומת דאם לא מת בת סקילה היא ואין בה קנס:

הלכה ב מתני' יתירות על שלש שנים. דכיון דראויות לביאה בחזקת הפקר הן ונבעלות בגיותן והשבויה בשבייתה ואף על גב דמדאורייתא שבויה לא הויא בחזקת בעולה כדאמרינן בכל דוכתי בשבויה הקלו מ"מ אין לה קנס דמשום גזירה שלא תנשא לכהן עשאוה כבעולה לכל דבריה: הרי היא בקדושתה. ואינה בחזקת בעולה אע"פ שנשבית כשהיא גדולה ואין הלכה כרבי יהודה:

גמ' לא ריבה אותה רבי יהודה. לשבויה שהיא בקדושתה אלא לקנס כדי שלא יהא חוטא נשכר אבל לשאר דברים לא אמר רבי יהודה: תני רבי חייה. אליבא דרבי יהודה: אף לכתובת מנה מאתים. כמו מאתים מנה כלומר הרי היא בחזקת בתולה ויש לה מאתים לרבי יהודה: אף להאכילה תרומה. אם בת כהן היא ולא מחזקינן לה בחזקת בעולה לפסול לה ועשאה זונה ופסלה מן התרומה: על דעתיה דר"ל. דקאמר לרבי יהודה אפילו להאכילה תרומה ר"י ור' דוסא שניהן דבר אחד אמרו דס"ל לר' דוסא במס' עדיות דסתם שבויה אוכלת בתרומה ולא חיישינן למידי. ובבבלי גרים דרבי יוחנן אמר הכי ר"י ורבי דוסא אמרו דבר אחד:

הלכה ג מתני' ולא יהיה אסון ענוש יענש. הא אם יהיה אסון לא יענש אין משלם ממון מפני שהוא חייב מיתת ב"ד:

גמ' אילו אחר בא עליה קנסה לאו לאביה הוא. בתמיה ולמה לי טעמא דפטור מקנס הבא על בתו מפני שמתחייב בנפשו תיפוק ליה דהקנס שלו הוא ואפילו בא עליה אחר: עד שלא מת ומת גרסי' ואביה מיותר ואגב שיטפא דלקמן הוא. כלומר דמיירי שמת מיד אחר שבא עליה ואי לאו טעמא דמתחייב בנפשו פטור מתשלומין הוי אמינא דהוכעת מהיורשים קמ"ל: כר' יוסי הגלילי. כלומר אליבא דר"י הגלילי הוא דצריך לאוקמי למתני' כן דס"ל לקמן נערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס ולא משכחת לה קנס אלא בתו דאם לא נתארסה לאביה ואם נתארסה אין לה קנס כלל: ברם כר"ע. דאמר לקמן בנתארסה יש לה קנס וקנסה לעצמה ולדידיה לא איצטריך לן לאוקמי שבא עליה ומת אלא בנתארסה ונתגרשה מיירי: ממשמע שנאמר ולא יהיה אסון. ענוש יענש וממילא ידעינן הא אם יהיה אסון לא יענש בממון אלא חייב מיתה וא"כ מה ת"ל שוב ואם יהיה אסון וגו': לרבות את המזיד בהתרייה. האי לרבות כמו להורות הוא כלומר דאי לא כתב רחמנא ואם יהיה אסון הוי אמינא דקרא באסון ממש משתעי שאם לא יהיה מיתה או משלם ממון אבל אם יהיה אסון אע"פ שאין בו דין אסון כגון שהרג בשוגג או במזיד בלא התראה אינו משלם ממון הילכך כתיב ואם יהיה אסון ונתת נפש וגו' דע"כ דין אסון קאמר שהיה במזיד ובהתראה ולגלות על רישא דקרא דנמי בדין אסון הוא שאם לא יהיה דין אסון שהרגו בשוגג או בלא התראה משלם ממון: ולאו מתניתא היא. ומאי קמ"ל ר' ירמיה הא האי מילתא ממתני' שמעינן לה דקתני כל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון והיינו במזיד ובהתריי' הלמא דתנא דמתני' נמי מפרש לקרא בדין אסון שאינו פטור ממון אא"כ מתחייב בנפשו הוא אבל אם הרג בשוגג משלם ממון הואיל ואין בו חיוב מיתה: דלא אתיא אלא בשוגג. מסקנא דמילתא היא כלומר הכי הוי ליה לרבי ירמיה לפרש דקרא לא אתי אלא להורות אפי' בשוגג פטור מתשלומין. א"כ דלא אתיא אמתני' קאי וה"פ דרבי יוסי מקשה ולאו מתני' היא היכי אמרת דדיקא במזיד ובהתריי' פטור מתשלומין אבל בשוגג לא הא ממתני' שמעינן אפילו חייבי מיתה שוגגין פטורין מתשלומין דקתני כל המתחייב בנפשו וכו' שנא' ולא יהיה אסון ועל כרחך לא אתיא המתני' אלא אפי' בשוגג ומפרש לאסון דקרא באסון ממש ומתחייב בנפשו לאו דוקא הוא אלא שיש כאן צד מיתה קאמר אם היה במזיד דאם לא כן אלא דוקא אם היה במזיד פטור מתשלומין למה לי קרא דלא יהיה אסון תיפוק ליה מכדי רשעתו דמשום רשעה א' אתה מחייבו ולא ב' רשעיות אלא ע"כ להורות דאפי' חייבי מיתות שוגגין פטורין: אמר חזקיה

קרבן העדה

תיפתר. תפרש דמתני' אתיא ככ"ע ואיירי בממזר שבא על ממזרת דליכא מלקות וקמ"ל דאף הפסולים יש להן קנס: ופריך ואשת אחיו. דתנן במתני' יש לה קנס אמאי הרי יבמתו היא שהרי אין לאחיו בנים דעדיין נערה בתולה היא וליכא לאוקמי בשאחיו קיים דא"כ נערה מאורסה היא ובסקילה ואין לה קנס: שהיה לאחיו בנים. מאשה אחרת ואירס את זו ומת ובא עליה אחיו לאחר מיתתו וה"ה דה"מ לאוקמי בשגירשה אחיו שאף גרושת אחיו בכרת:

הלכה ב מתני' יתירות על ג' שנים. דכיון דראויות לביאה בחזקת הפקר הן ונבעלות בגיותן והשבויי' בשבייתה והשפחה בעודה שפחה: הרי היא בקדושתה. ואינה בחזקת בעולה אע"פ שנשבית כשהיא גדולה:

גמ' לא ריבה. ר' יהודה לשבויה שהיא בחזקתה אלא לענין קנס שלא יהא חוטא נשכר אבל לשאר דברים כגון לענין כתובה ולאכילת תרומה לא: ה"ג אף לכתובת מאתים. בתולה שנשבית וניסת אח"כ כתובתה מאתים דלמא ממעטי ולא נסבי לה אי פחתינן לה מכתובתה ושוין לה כבעולה: אף להאכילה בתרומה. שבויה בת כהן אוכלת בתרומה ולא מחזקינן לה כנבעלת לפסול לה המחללה בביאתו ודוקא בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאורייתא לא: דתנינן תמן. עדיות פ"ג: דברי ר"ד. וקסבר רשב"ל ר"י ור"ד אמרו דבר א':

הלכה ג מתני' ולא יהיה אסון. הא אם יהיה אסון באחד משני אלו האנשים המריבין שנהרג אחד מהן לא יענש ההורג בממון שהרי הוא חייב מיתת ב"ד כיון שהרגו לזה:

גמ' אלו אחר וכו'. אמתני' פריך דתנן הבא על בתו אין לה קנס מפני שמתחייב בנפשו וקשיא ליה הא בלא"ה נמי אין לה קנס דהשתא אלו בא עליה אחר קנסה לאביה כשבא עליה הוא פשיטא שאין לה קנס: ומשני תיפתר שבא עליה וכו'. כלומר כשם שאם בא עליה אחר עד שלא מת האב ומת האב קודם העמדה בדין קנסה לעצמה ה"נ איירי שבא על בתו ומת אין היורשין חייבין לשלם הקנס משום שמתחייב בנפשו וה"ה עד שלא בגרה ובגרה: כר"י הגלילי. כלומר לר"י הגלילי דאמר לקמן במתני' דנערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס הוא דאיצטריך לתרץ דמתני' בשבא עליה עד שלא מת ומת וה"ה בבא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה ונתגרשה דמודה ר"י הגלילי דקנסה לעצמה כדאמרי' לקמן בפרקין: ברם כר"ע. אבל לר"ע דאמר לקמן נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לעצמה איכא לאוקמי מתני' בבא על בתו שנתארסה ונתגרשה שקנסה לעצמה: איני יודע אם יהיה אסון ונתת וכו'. דהא כתיב מכה איש ומת מות יומת: ה"ג לרבות את המזיד בלא התרייה. וה"פ לרבות שאם הוא מזיד אע"פ שלא היה שם התראה פטור מתשלומין שאלו היה שם התראה היה חייב מיתה: ולאו מתני' היא. ולמה ליה לר"א לאשמועינן א"כ ממתני' שמעינן דהא מולא יהיה אסון לחוד שמעינן: שכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון. ולא תנן כל שמיתתו בידי ב"ד פטור מתשלומין אלא ש"מ דאפי' מזיד בלא התראה כיון שמתחייב בנפשו מיתת פטור מתשלומין: דלא אתיא. ר' לעזר לאשמועינן אלא דאפי' חייבי מיתות ב"ד שוגגין פטורין מתשלומין: אמר. ר' יוסי אף זה לא היה צריך ר"ל לאשמועינן דעדיין תני כן חזקיה

תוס' הרי"ד

דמשכח"ל מלקות בלא תשלומין באחותו בוגרת ולא איכפת לן מה שהוא משם אחד משום ביאת זנות אלא ע"כ דלא לקי ומשלם אקשימה בשלמא תרומה וחלב מודו רבנן משום דמשכח"ל מלקות בלא תשלומין משום דהתם הוי ב' שמות התשלומין משום ההפסד והמלקות משום העבירה משא"כ באקשימה ובנערה לא מהני מה שמשכח"ל מלקות בלא תשלומין כיון דהתשלומין הוא משום העבירה ע"ז מתרץ ר"מ תירוץ אחר דגבי אחותו בא"ס כאחד אבל באקשימה אינם באים כאחד ובזה לא איכפת לן כיון דאינו שייך לוקה ומשלם ואימתי קפדינן על שם אחד היינו דווקא במקום דלוקה ומשלם כאחד לפיכך לר"מ דס"ל לוקה ומשלם קפיד על שם אחד וכן לרבנן אם נימא דמודו לו באקשימה שייך להקפדה דשם אחד אבל מכיון דבאקשימה אינו ענין כלל לאינו לוקה ומשלם דאינן באין כאחד דכבר נתחייב במלקות קודם שבא לידי תשלומין ע"כ לא קשה מנערה לאקשימה וע"ז השיב לו ר"ז ממלית גדישתו כו' וע"ז מתרץ ריב"ם בשם תרי אמוראין מד אמר במוסם בתרומה ובקדשים והילכך משלם ואינו לוקה לפי גי' הש"ס שכא דפריך

שנויי נוסחאות (ש"כ) ולא יהיה אסון. (שמות כ"א).

אמרי ברוך

בקה"ע ד"ה שכל המתחייב בנפשו וכו'. נכתב בצידו היה לו לפרש בפשיטות דהא מתניתין מיירי בלא התרו כמו רישא דמתניתין אלו נערות כו' שמוקי רבי יוחנן בלא התרו. ואי בהתרו אף בבא על חייבי לאוין פטור:

חזקיה עוד תני מתניתא °מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת א *מה מכה בהמה לא חלקתה בו בין בשוגג בין במזיד לחייב ממון אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד לפטור ממון:

הלכה ד מתני'

*נערה שנתארסה או שנתגרשה רבי יוסי הגלילי אומר אין לה קנס רבי עקיבה אומר ב יש לה קנס וקנסה של עצמה:

גמ' מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי °אשר לא אורשה [ורבי עקיבא אשר לא אורשה] עד שלא נתארסה נותן לאביה נתארסה נותן לעצמה על דעתיה (דרבי יוסי הגלילי) דר"ע ג נערה נותן לאביה בוגרת נותן לעצמה בתולה נותן לאביה מוכת עץ נותן לעצמה שנייא היא דכתיב נערה ולא בוגרת בתולה ולא מוכת עץ לית כתיב אשר לא אורסה אשר לא אורסה מלמד הימינה לגזירה שוה מה תמן חמשין אף הכא חמשין ולית ליה לרבי יוסי חמשין אית ליה כסף כסף מה כסף שנאמר להלן חמשין אף כאן חמשין בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה (ונתגרשה) לית מילתא דרבי אחי אמרה שהוא נותן *והתני °תחת אשר עינה לרבות את היתומה לקנס דברי ר"י הגלילי א"ר אחי תיפתר ד שבא עליה עד שלא מת אביה ומת אביה כבר נראה ליתן לאביה הוא בא עליה עד שלא מת אביה ומת אביה ה והוא בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה רבי זעירא אמר רב חסדא בעא *בא עליה עד שלא נישאת ונישאת ממה דתימר תמן תחת בעלה היא הוא נותן לאביה וכא תחת בעלה היא הוא נותן לאביה: המפתה

קרבן העדה

חזקיה בברייתא דחייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין: מכה בהמה ישלמנה וכו'. מקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה מה מכה בהמה לעולם חייב דאדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד אף מכה אדם לעולם פטור:

הלכה ד מתני' ה"ג נערה שנתארסה ונתגרשה. דאילו ארוסה שלא נתגרשה חייב מיתה ואין שם קנס: אין לה קנס. מפרש בגמ' מ"ט ורישא דקתני אשת אחיו ואשת אחי אביו דיש להן קנס בנתארסה ונתגרשה או נתאלמנה איירי ור"ע היא:

גמ' ה"ג מ"ט דר"י הגלילי אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס ור"ע אשר לא אורסה עד שלא נתארס' נותן לאביה נתארס' נותן לעצמה וכ"ה בבבלי בפרקין: ה"ג ע"ד דר"ע נערה נותן לאביה וכו'. וה"פ קשיא לש"ס לר"ע אלא מעתה הא דכתיב נערה למעוטי בוגרת ובתולה למעוטי מוכת עץ נימא נמי דלא נמעט לגמרי ונדרוש נערה לאביה ובוגרת לעצמ' וכן במוכת עץ ולא משכחינן שום תנא דתני בוגרת יש לה קנס וקנסה לעצמה: ומשני שנייא היא. שאני הכא דכתיב נערה ובתולה דמשמע ולא בוגרת ומוכת עץ: ופריך לית כתיב אשר לא אורשה. בתמיה דהא הך קרא מפורש יותר למעט ארוסה מקראי דנערה ובתולה: ומשני אשר לא אורשה. אילמריך ללמוד גז"ש נאמר כאן באונס אשר לא אורשה ונאמר להלן במפותה אשר לא אורשה מה כאן חמשים כסף אף במפותה חמשים: ופריך ולית לר"י חמשין. כלומר ור"י הגלילי דלא אייתר לי' אשר לא אורשה מנ"ל במפותה חמשין: ומשני אית ליה וכו'. ר"י הגלילי יליף מפותה מאונס בגז"ש דכסף כסף נאמר באונס חמשים כסף ונאמר במפותה כסף ישקול: בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה ונתגרשה. אית לה קנס לר"י הגלילי יש לה קנס או לא: ופשיט לית מלתא וכו'. וכי לא שמעינן מדברי ר' אחא דמייתי בסמוך דיש לה קנס: והתני וכו'. דהוא קשיא והתני וכו': לרבות את היתומה לקנס דר"י הגלילי. ובמתני' תנן דסובר ר"י דנערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס דכתיב אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס א"כ הא דכתיב ונתן לאבי הנערה נמי דוקא הא אין לה אב כגון יתומה אין לה קנס: כבר נראה. הקנס ליתן לאביה כשהיה חי הלכך אף כשמת לא מיפטר המאנס ומשלם הקנס לעצמה: הוא בא עליה וכו'. כלומר השתא תפשוט לן בעיין דל"ש בא עליה עד שלא מת ומת ול"ש בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה ונתגרשה יש לה קנס אף לר"י הגלילי שהרי נראה ליתן לאביה: ה"ג והוא בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה ונתגרשה: בא עליה עד שלא נישאת ונישאת. מהו מי הוה קנסה לאביה או לעצמה: ופשיט מנה. דאת אומר התם בארוסה אע"ג דתחתו בעלה היא אפ"ה קנסה לאביה: וכא. והכי נמי לענין נישואין קנסה לאביה כיון דבשעת ביאה היה של אב לעולם הוא של אב דכתיב ונתן האיש השוכב עמה וכו' משעת שכיבה הוא של אב:

פני משה

חזקיה. כיוצא נמי דאפילו בשוגג פטור כדאשכחן ברייתא דמקיש מכה אדם וכו' כדלעיל הלכה א':

הלכה ד מתני' נערה שנתארס' ונתגרשה. דאלו לא נתגרשה חייב מיתה ואין שם קנס: אין לה קנס. כדמפרש טעמא בגמרא דכתיב אשר לא אורשה הא אורשה פעם אחת אין לה קנס: וקנסה של עצמה. דדריש אשר לא אורשה לאביה הא אורסה לעצמה והלכה כר"ע:

גמ' ה"ג מ"ט דרבי יוסי הגלילי אשר לא אורשה ורבי עקיבא אשר לא אורשה עד שלא נתארסה כו'. ובהעתקה הסר כאן מאשר לא אורשה קמא עד אשר לא אורשה בתרא וכן היא בבבלי ומוכרח' הגי' נמי הכא: על דעתיה דרבי עקיבא גרסינן. נערה נותן לאביה וכו'. כלומר דפריך לר"ע דמדייק קרא אשר לא אורסה הא אורסה לעצמה אלא מעתה הא דכתיב נערה בתולה ודרשינן נערה ולא בוגרת בתולה ולא מוכת עץ דאין להן קנס ולר"ע נידרוש נמי הכי נערה לאביה הא בוגרת לעצמה וכן מוכת עץ: שנייא היא. התם דכתיב כו' והכתוב ממעטן לגמרי: לית כתיב אשר לא אורשה. בתמיה הא ארוסה נמי ממעטה קרא: ומשני אשר לא אורסה. מיבעי ליה לג"ש דילפינן מפתה דלא כתיב ביה חמשים שקלים מאונס דכתיב ביה נמי אשר לא אורשה ובאונס מפורש חמשים מה תמן וכו': ולית ליה לרבי יוסי הגלילי חמשין. בתמיה דהא לדידיה איצטריך אשר לא אורשה למעוטי: אית ליה מהאי ג"ש כסף כסף כתיב במפתה כסף ישקול וכתיב באונס חמשים כסף: בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה. מהו אם יש לה קנס לר"י הגלילי או לא: ונתגרשה ל"ג דמאי נ"מ אם נתגרשה או לא ואגב שיטפא דלעיל הוא: לית מילתא דרבי אחי אמרה שהוא נותן. וקאמר הש"ס וכי לאו היינו דר' אחי דקאמר לעיל ומינה שמעינן שהוא נותן קנס הואיל ובא עליה מקודם שנתארסה ונראה הקנס לאביה דמקשינן לעיל על הא דקאמר לר"י הגלילי האונס והמפתה את היתומה פטור והתני תחת אשר עינה וכו' וקאמר רבי אחי עלה תיפתר הא דקתני חייב בקנס שבא עליה כו': הוא בא עליה עד שלא מת אביה ומת אביה וכו'. זה הדין כבא עליה עד שלא מת ומת וכן כבא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה דמאי שנא תרוייהו חד טעמא וחד דינא אית להו דחייב בקנס הואיל ובשעת ביאה כבר נראה ליתן לאביה: בא עליה עד שלא נישאת ונישאת. מהו אם הקנס לאביה או לעצמה ופשיט לה ממה דתימר תמן כלומר בארוסה דנמי תחת בעלה היא ונותן לאביה והכא נמי אע"פ שתחת בעלה היא נותן לאביה:

מסורת הש"ס

ויקרא כד

דברים כב

כתובות לה

כט נא

(לעיל ה"א)

כתובות לט ב

עין משפט נר מצוה

כג
א מיי' פ"א מנערה הי"ג ופ"ד מתובל סמ"ג עשין ה טוש"ע ח"מ ס' תכג ס"ד

כד
ב מיי' פ"ב מנערה הט"ז סמ"ג שם טור אה"ע סי' קעז

כה
ג מיי' שם סי"ד

כו
ד ה מיי' פ"ב מנערה הט"ו עז

בוקת

תוס' הרי"ד

דפריך אליבא דרשב"ל דלמה משלם הא הוי חייבי מלקות שוגגין וחד אמר ע"י שליח ולא קשה כלל מהסוגיא ולפי גי' הגאו' במס' תרומות דגרסינן מפורש גבי הסוגיא לוקה ומשלם נוכל לפרש מד אמר בהוסס בתרומה ובקדשים הוא כמו דמשני לעיל שכן האוכל מלבו וחסר כאן תיבת שכן וקאי אלעיל והוי כמו שאמר שכן בהוסס בתרומה ובקדשים דס"ל דמשלם וע"כ חייב אף בחולין מלקות ולא אמרינן הא בא חיוב התשלומין משום העבירה דלא תחסום ז"א דהא משכח"ל תשלומין בלא עבירה ובלא מלקות שכן בהוסס בתרומה ובקדשים משלם והוי כמו שכתב הרמב"ן ז"ל דגילוי דעת של תורה דיש כאן חיוב ממונות ומלא דהתשלומין אינו בא מן העבירה וכמו דאמרינן לעיל שכן החוסם פרתו לוקה וכמו כן אמר עוד שכן האוכל שכן החוסם בתרומה וכו' ומורגלא אמר שכן ע"י שליח אבל מסוגיתא הגי' דהכא ודוק:

א"ר אחא תיפתר שבא עליה עד שלא מת אבי' ומת אבי' כבר נראה ליתן לאבי'. בהאי סוגיא אמרתי לתרץ שיטת הרמב"ם ז"ל דהרעישו המפרשים ז"ל ליישבו דפסק בה' חובל פ"ד הי"א לענין האי איבעיא במס' גיטין דף מ"ב ע"ב גבי מעוכב ג"ש אי יש לו קנס או לא לאדוניו אמר רמאה והאי לאו אדון הוא או דילמא כיון דמוסר ג"ש אדון קרינא בי' ת"ש הפיל את שינו וסימא את עינו יוצא בשינו ונותן לו דמי עינו. ואי אמרת יש לו קנס וקנסו לרבו השתא מביל בי' אחריני יהבי לרבו מביל בי' רבו גופי' יהיב לדידי' דילמא כמ"ד א"ל ג"ש כו' ע"ז פסק הרמב"ם ז"ל דהוי איבעיא דלא איפשיטא וז"ל ז"ל כל עבד שיצא לחירות ועדיין לא הגיע ג"ש לידו אין לו קנס ואחרים שחבלו בו אין יכול להוציא מהן לעצמו שעדיין לא גמר השיחרור ולא האדון יכול להוציא מהן שהרי לא נשאר לו בו קנין לפיכך המפיל שן עבדו ואח"כ סימא עינו יוצא בשינו ואיני נותן לו דמי עינו ואם תפס אין מוציאין מידו עכ"ל ז"ל וכתב הכ"מ ז"ל משום דהוי איבעיא דלא איפשיטא ובפ"ה מה' עבדים הוא פסק וז"ל ז"ל המפיל שן עבדו וסימא את עינו הרי יצא לחירות בשינו ונותן לו דמי עינו וכל כיוצא בזה עכ"ל ז"ל וכתב הראב"ד ז"ל וז"ל דבריו ז"ל סותרים זה"ז שכבר כתב בה' חובל ומזיק שאינו

משלם דמי עינו אלא א"כ תפס עכ"ל ז"ל והרעישו המפרשים ז"ל לתרץ עי' בכ"מ ז"ל ובמ"ע ז"ל ובב"ח ז"ל יור"ד ס' רס"ז ובט"ז ז"ל שם ובכנ"י ז"ל במס' גיטין שם ועוד קשה דכתב בפי"א מה' נזקי ממון ה"א וז"ל ז"ל וכל המעוכב ג"ש אין לו קנס הואיל ואין לו אדון שהרי יצא לחירות עכ"ל ז"ל עיי"ש:

אמנם ע"פ הסוגיות הללו מובן בע"ה באר היטב דיש לדקדק דלמה בה' חובל כתב בזה"ל יוצא בשינו בלשון הוה ובה' עבדים כתב בלשון עבר הרי יצא לחירות בשינו וכן לשון הרי מוכח ג"כ כן הרי כבר יצא בשינו ואבל ע"פ הסוגיות הללו מובן מאד דהכה גרסינן במתני' ר"פ נערה לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה עמדה בדין עד שלא בגרה כו' לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה ר"ש אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה וגרסינן בדף מ"ב ע"ב בטעמא דר"ש א"ק ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה לא זיכתה תורה לאב אלא משעת נתינה אלא מעתה גבי עבד דכתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו ה"נ לא זיכתה תורה לאדון אלא בשעת נתינה ומשני יתן לחוד ונתן לחוד פרש"י ז"ל יתן לשון צווי ולעולם ונתן משמע דבר שנתון כבר עכ"ל ז"ל פי' דונתן משמע הכא דווקא לאחר הנתינה אבל יתן אינו משמע דוכה דווקא לאחר הנתינה והנה הא דלא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה אליבא דהת"ק דקי"ל כוותי' ולמה לא שייך לאבי' הרי בא עלי' בנערותה בעודה ברשות האב פרש"י ז"ל בדף ל"ט משום דכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה אם נערה היא בשעת נתינה עכ"ל ז"ל הרי אף דהביאה היתה בנערות אבל מכיון דכתיב גבי נתינה נערה אינו זוכה האב עד שתהא נערה בשעת נתינה ושייך לעצמה ויש לחקור המיך הדין בעבד אליבא דהת"ק אם נחבל העבד ע"י אחר בעודו עבד ולא הספיק לעמוד בדין עד שנשתחרר אם שייך להעבד או להאדון והנה אודות האדון פשיטא דלא שייך להאדון דהא ה"נ כתיב יתן לאדוניו ובעינן ע"כ שיהא אדון בשעת נתינה דהא אין כ"מ בין האב לאדון אליבא דר"ש רק דנתינה דגבי אב לא זכה רק לאחר שכבר בא לידו וגבי עבד לא בעינן שכבר בא לידו אבל

בזה

שינויי נוסחאות (מ"מ) ורבי עקיבא אשר לא אורשה בד"ו ליתא. (בי"א) דרבי יוסי הגלילי כ"ה בד"ו. דר"ע בד"ו ליתא. (שי"ע) ונתגרשה כ"ה בד"ו. (פכ"ד) ונתארסה בד"ו ונתגרשה.

עין משפט
נר מצוה

כו
א מיי' פ"ב מנערה ה"ב סמ"ג עשין כד טוש"ע אה"ע סי' קעז ס"ה

כח
ב מיי' פ"ב מנערה ה"ו סמ"ג שם טוש"ע סי' קעז

כט
ג מיי' שם ס"ג טור שם

הלכה ה מתני' בושת ופגם. מפרש לקמן במתני': האונס נותן את הצער. כדמפרש טעמא בגמרא אינו דומה נבעל' באונס לנבעלת ברצון: האונס נותן מיד. לאביה אע"פ שכונסה: והמפתה לכשיוציא. כלומר כשלא יכנוס שאם יכנוס אינו נותן קנס כדכתיב מהר ימהרנה ואם מאן ימאן כסף ישקול אבל גבי אונס כתיב ונתן חמשים כסף ולו תהיה לאשה: האונס שותה בעציצו. בכלי מאוס שבחר בו כלומר על כרחו ישאנה:

גמ' ודלא כרבי שמעון. אתיא מתני' דאונס נותן את הצער: ועתיד לחתכה. בעצמו או לקוץ נטיעותיו בעצמו דפטור זה וה"נ הרי סופה להצטער תחת בעלה: מה מקיים ר"ש תחת אשר עינה. ומכאן ילפינן דנותן את הצער: תיפתר. הקרא בשבא עליה על הקוצ' והיינו אשר עינה ולא צער דבעילה: בשלא רצה לקיים. האי לכשיוציא דקאמר שלא רצה לכונסה כדפרישית במתני' דהא עדיין לאו אשתו היא ולא שייך לכשיוציא: שהוא עושה אותן עליו מוהר. כלומר אם רצה לכונסה אינו משלם קנס אלא עושה אותן עליו מוהר וכותב לה כתובה כשאר הבתולות: בנות אנוסה מהו שיש להן בתנאי כתובתה. דהבנות ניזונות מתנאי כתובה כדתנן לקמן פ"ד בנן נוקבן די יהוון ליכי מנאי יהוון יתבין בביתי ומיתזנן מנכסיי כו' ובנות אנוסה מהו שיהא להן מזונות ולמ"ד אין לה כתובה מיבעיא ליה כדלקמן:
פשיטא

הלכה ה מתני' [א] *המפתה נותן שלשה דברים והאונס ארבעה המפתה נותן בושת ופגם וקנס מוסיף עליו האונס שהוא נותן את הצער והמפתה אינו נותן את הצער האונס נותן מיד והמפתה לכשיוציא האונס שותה בעציצו והמפתה אם רצה להוציא יוציא: **גמ'** ודלא כרבי שמעון דרבי שמעון פטר את האונס מן הצער למה זה דומה לחותך יבלת חבירו ועתיד לחתכה למה זה דומה לקוצץ נטיעות חבירו ועתיד לחתכן אמרו לו אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון לא דומה נבעלת באשפה לנבעלת בחופה מה מקיים רבי שמעון תחת אשר עינה אמרו בשם רב חסדא תיפתר בשבא עליה על הקוצים: והמפתה לכשיוציא. אמר רב חסדא [ב] בשלא רצה לקיים אבל אם רצה לקיים אינו נותן כלום תני רבי ישמעאל °כסף ישקול כמוהר הבתולות [ג] מגיד שהוא עושה אותן עליו מוהר ואין מוהר אלא כתובה כמה דאת אמר °הרבו עלי מאד מוהר ומתן *ר' אלעזר שאל בנות אנוסה מהו שיהא להן בתנאי כתובתה
פשיטא

קרבן העדה

הלכה ה מתני' בושת ופגם. במתני' לקמן מפרש להו: האונס נותן את הצער. בגמרא מפרש לצער דמאי: האונס נותן מיד. לאביה אע"פ שכונסה. לכשיוציא. בגמרא מפרש לכשלא יכנוס שאם יכנוס אינו נותן קנס דכתיב מהר ימהרנה לו ואם מאן ימאן כסף ישקול אבל גבי אונס כתיב ונתן חמשים כסף ולו תהיה לאשה: שותה בעציצו. בכלי מאוס שבחר בו כלומר ע"כ ישאנה כדכתיב לא יוכל שלחה: **גמ'** ודלא כר"ש. מתני' דתנן האונס נותן את הצער אתיא דלא כר"ש: ועתיד לחתכה. אף זו סופה להצטער תחת בעלה: א"ל אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון. דמחמת תאותה אין לה צער כל כך משא"כ באונס וכן הנבעלת בחופה תאותה גדולה ואינה מרגשת בצער: תחת אשר עינה. דכתיב גבי אונס דמשמע דמשלם צער: בשבא עליה על הקוצים. בשדה ולאו דוקא בקוצים אלא בשחבטה ע"ג קרקע איירי דאונס מסתמא הוא בשדה ור"ש איירי בשלא בא עליה בשדה: בשלא רצה לקיים. הא דתנן במתני' לכשיוציא לאו דוקא דהא לאו אשתו היא אלא ה"ק כשלא רצה לכנסה נותן קנס אבל כשכנסה אינו נותן כלום דכתיב מהר ימהרנה לו לאשה ואם מאן ימאן וכו' כסף ישקול: מגיד. שהמפתה עושה הקנס עליו כתובה והאונס נותן מיד אלא כשיוציא אבל כשכנסה אינו נותן קנס: ה"ג ר"א שאל בנות מפותה מהו שיהא להן. מזונות בתנאי כתובה כדתנן לקמן בפרק נערה דתנאי כתובה הוא בנן נוקבן דיהוין ליכי מינאי איכון תהוון יתבין בביתי ומתזנן מנכסי וקיי"ל כל שאין לה כתובה אין לה מזונות ומפותה הואיל ואין לה כתובה דיהיב לה בעלה מחמת קנסה כדאמרינן בסמוך שהוא עושה אותן עליו מוהר אף תנאי כתובה לית לה או דלמא כיון דכתובה מיהת אית לה אף תנאי כתובה יש לה:
פשיטא

מסורת הש"ס
תורה אור
כתובות לט ב
שמות כב
בב"ק צ
בראשית לד

תוס' הרי"ד

מה דצריך שיהא אדון ונערה בעת נתינה בזה אין נ"מ בינייהו אבל יש למקור אם שייך להעבד כמו גבי בוגרת דשייך לעצמה או לא דיש לבאורה לחלק דהתם גבי נערה הקנס שייך לה דלא אמרינן כיון שנסתלק יד האב יופטר לגמרי ז"א דגוה"כ הוא דלעצמה כמו דגרסינן בירושלמי פ"ד ה"א קנס מאימתי הוא מתחייב ר' יונה אמר משעה הראשונה ר' יוסי אמר בסוף מתיב ר' יוסי לר' יונה ע"ד דתימר משעה הראשונה והא תנינן עמדה בדין עד שלא מת האב הרי הוא של אב וכו' לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הוא של עצמה ומשני כו' ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה מתיב ר' יונה לר' יוסי ע"ד דתימר בסוף והא תנינן עמדה בדין עד שלא בגרה כו' משבגרה הרי הוא של עצמה ובוגרת יש לה קנס ומשני כו' תחת אשר עינה לרבות שהיתה נערה ובגרה ע"כ הרי דהתם גוה"כ הוא משא"כ בעבד אם נשתחרר ונסתלק האדון פטור המזבל ולמה שייך להעבד אבל ז"א דהא לפי קושיא דר' יונה דלא ס"ל הדרש דלרבות נערה שנתבגרה ניחא לשיטתו דמשעה הראשונ' והשתא בוגרת איני מפקיע הקנס אלא מן האב דבעינן נערה בשעת נתינה לאב ושייך לעצמה א"כ יקשה מנ"ל דשייך לעצמה כיון דל"ל הדרש מריבוי הכתוב אלא ע"כ כיון דנפקע האב שייך לעצמה דהא המוב הוא לה רק דזכתה רחמנא וכות הבת לאביה ומכיון שנסתלק זכות האב שייך לעצמה וה"נ אבי עבד דהא המקבלה שייך לו כדכתב הרשב"ד ז"ל ומובא בב"י ז"ל ובקצוה"ח ז"ל סי' תכ"ד עיי"ש דהאדון זוכה שהעבד ורק מכיון דהקנס שייך להאדון ע"כ הפקיע התורה הזכות שלו מהמקבלה ווכה רחמנה להאדון משום דמה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא כדאיתא בתוס' ז"ל במס' גיטין הנ"ל וכיון שנסתלק זכות האדון ממילא שייך לו וכיון שכן ניחא שיטת הרמב"ם ז"ל דהכ' מובל פסק המפיל שן עבדו ואח"כ סימא את עינו יוצא בשינו ואינו נותן לו דמי עינו דפירש יוצא בשינו לשון הוה ולא שכבר יצא הוא בע"כ ה"פ דפסקינן לדינו דצריך לצאת בשינו כלומר דהאדון מחויב לשחררו ואינו נותן לו דמי עינו דהא עדיין מעוכב ג"ש הוא והוא איבעיא דלא איפשיטא ע"כ אינו יכול להוציא מידו דמי עינו והוא כשפסקינן לדינו על העין קודם שקיבל ג"ש על שינו אבל בה' עבדים דכתב המפיל שן עבדו וסימא את עינו הרי יצא לחירות בשינו ונותן לו דמי עינו דפירש יצא בשינו הוא לשון עבר כלומר דיצא כבר בשינו ופסקינן לדינא דעין אחר שכבר נשתחרר ע"י שינו וקמ"ל הרי שיצא בשינו תיבת הרי מדויק כלומר דמה שיצא לחירות הוא ל"ו בשביל עינו אלא בשינו וכלומר דהרי יצא בשינו ע"כ נותן לו דמי עינו והילכך בה' מובל דמחויב לשחררו אין אנו מחייבין ליתן לו דמי עינו משא"כ בה' עבדים דמיירי שלא הספיק לעמוד בדין על דמי עינו אלא לאחר שכבר נשתחרר דאז כשאנו מחייבין ליתן לו דמי עינו הוא אחר שיצא לחירות בשינו דהרי מה שיצא לחירות הוא בשביל שינו לחוד ע"כ כשאנו מחייבין אז מחייבינן דמי עינו ולפיכך כתב בה' נזקי ממון הנ"ל לשון יצא שכבר יצא דשם כתב דאין לו קנס הוא בשביל שהממון כבר יצא לחירות ואין לו בו שום קנין כדכתב בה' מובל וע"כ כשמדבר מהסתלק ממון שיצא כבר לחירות כתב בלשון שכרי יצא לחירות בלשון עבר ולפי הירושלמי דידן בבא על בתו דמוכח דהוא בעצמו כשבא על בתו עד שלא בגרה ובגרה דשייך לעצמה וה"ה בעבד שמכלו האדון גופי' ונשתחרר והסוגיא דמס' גיטין הנ"ל דמוקי לה כמ"ד דא"ל ג"ש למה לא משני דאתיא ככולהו תנאי רק דמיירי שתובע אותו בדין לאחר שיצא בג"ש בשביל שינו דז"א דהא בברייתא גרסינן כמי בלשון יוצא לשון הוה משמע דב"ד מחייבין אותו לשחררו וליתן לו דמי עינו ואין לחק' למה לא משני כמו בסוגיא דידן גבי הבא על בתו תיפתר שבא עלי' ומת דאז שייך לה וה"ה ליישב דקאי על היורשין דיוצא בג"ש ע"י שינו מהיורשין ונותן לו דמי עינו ז"א מלבד שזה דוחק לשון יחיד לשון ונותן לו דמי עינו דאי קאי על היורשין הול"ל בלשון רבים מלבד זאת הדוחק הלא סוף סוף יכנס בפלוגתת אמוראים ויקשה על אמימר דס"ל בדף מ' ע"א דאין לו תקנה בג"ש ע"י היורשין א"כ יקשה לדידי' מהאי ברייתא ע"כ מוקי והברייתא אתיא כסך תנא דס"ל דא"ל ג"ש ודוק:

רידב"ז

ר"א שאל בנות אנוסה מהו שיהא להן בתנאי כתובה פשיטא לי באנוסה דל"ל כו' עד סוף הסוגיא. ופי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ונראה לפענ"ד דה"פ עפ"מ דגרסינן במס' כתובות דף ל"ט ע"ב אע"פ שאמרו אונס נותן מיד לכשיוציא אין לה עליו כלום כו' מת יצא כסף קנסה בכתובתה ר"י בר"י אומר יש לה כתובה מנה במאי קמיפלגי רבנן סברי טעמא מאי תקינו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי מפיק לה ור"י בר"י סבר הא נמי מצער לה עד דאמרה לא בעינא לך ע"כ וזהו עיקר מחלוקתן דהת"ק ס"ל דלא צריכי לרבנן לתקוני כתובה באלמנה משום היכא משום דחשיבא שנוטלת כתובה כדפרש"י ז"ל בד"ה אע"פ שאמרו נותן מיד עיי"ש ע"כ מת יצא כסף קנסה בכתובתה ור"י בר"י לא ס"ל דיצא כסף קנסה בכתובתה והשיבא דנוטלת כתובה ז"א אלא דפטר אותו המנה מכתובה ונפטר ע"י הקנס מהכתובה וע"כ שייך היכא גבי אלמנה כיון דלא נוטלת כתובה וע"כ כותב לה כתובת מנה וא"כ לפ"ז כיון דר"י בר"י לא ס"ל דכסף קנסה הוא ממש כסף כתובתה אלא דב' דברים הן א"כ לפ"ז במפותה לרבנן השיבא שנוטלת כתובה והקנס משתמש לב' ענינים לקנס ולכתובה ולר"י בר"י הקנס אינו משתמש רק במקום קנס ופטור ע"י הקנס מהכתובה א"כ הדבר פשוט דבת מפותה לר"י בר"י אין לה בתנאי כתובה כיון דל"ל כתובה. משא"כ לרבנן צריכה לן כיון דלרבנן הקנס והכתובה ביחד איפשר דיש לה בנן נוקבין כיון דנוטלת כתובה או דלמא דווקא כשיש לה כתובה כשאר הנשים אז שייך להכתובה גם תנאי כתובה משא"כ האי כתובה דנלמחת מן הקנס איפשר דאין לה תנאי כתובה:

ועי"ז יתבאר הירושלמי בע"ה כעין אומר דר"א שאל בנות אנוסה מהו ומסיק דבריו פשיטא לי באנוסה דאין לה בנין דכרין דהא כל עיקר טעמא דהתקנה דבנין דכרין כדי שיקפוץ אדם וישאנה לאיש והא מחויב באנוסה ע"כ לישאנה. במפותה דל"ל בנן נוקבין לר"י בר"י [כדמפרש בעצמו אח"כ כל דבריו] אין תימר תרוויי' צריכה פי' וא"ת דיש מקום לשאול האיבעיא על שניהן על אנוסה ועל מפותה אז נשאול על תריהון בנות אנוסה ובנות מפותה מהו שיהא להן בתנאי כתובה ואח"כ קאזיל ומפרש דבריו הן דצריכה לי כרבנן הן דפשיטא לי כר"י בר"י פי' דלרבנן תרווי' צריכי ולר"י בר"י פשיטא וסגנון הענין כך דר"א קאמר תחלה מה דצריכה לי' ומה דפשיטא לי' דצריכה לי' רק בחד ופשיטא לי' בחד וא"ת דצריכי תרווייהו יש לאמר דבאמת דתרוויי' צריכי. ומפרש אח"כ מה שאמר דצריכי לי' ופשיטא לי' ההין דצריכא הוא לרבנן והן דפשיטא הוא לר"י בר"י ודו"ק:
כהדא

בלשון יוצא לשון הוה משמע דב"ד מחייבין אותו לשחררו וליתן לו דמי עינו ואין לחק' למה לא משני כמו בסוגיא דידן גבי הבא על בתו תיפתר שבא עלי' ומת דאז שייך לה וה"כ ליישב דקאי על היורשין דיוצא בג"ש ע"י שינו מהיורשין ונותן לו דמי עינו ז"א מלבד שזה דוחק לשון יחיד לשון ונותן לו דמי עינו דאי קאי על היורשין הול"ל בלשון רבים מלבד זאת הדוחק הלא סוף סוף יכנס בפלוגתת אמוראים ויקשה על אמימר דס"ל בדף מ' ע"א דאין לו תקנה בג"ש ע"י היורשין א"כ יקשה לדידי' מהאי ברייתא ע"כ מוקי והברייתא אתיא כסך תנא דס"ל דא"ל ג"ש ודוק:

ר"א שאל בנות אנוסה מהו שיהא להן בתנאי כתובה פשיטא לי באנוסה דל"ל כו' עד סוף הסוגיא. ופי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ונראה לפענ"ד דה"פ עפ"מ דגרסינן במס' כתובות דף ל"ט ע"ב אע"פ שאמרו אונס נותן מיד לכשיוציא אין לה עליו כלום כו' מת יצא כסף קנסה בכתובתה ר"י בר"י אומר יש לה כתובה מנה במאי קמיפלגי רבנן סברי טעמא מאי תקינו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי מפיק לה ור"י בר"י סבר הא נמי מצער לה עד דאמרה לא בעינא לך ע"כ והק' בתוס' ז"ל כיון דטעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אלמנה מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה לא הי' להם לתקן אלא גרושה בלבד ואור"י ז"ל דמתוך שהוצרכו לתקן בגרושה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה תקינו נמי לאלמנה משום חינא ומיהו לכתחלה לא היו מתקינין משום חינא וקשה לרשב"א ז"ל הא דתני בהמוכר וכן היא שמכלה בבעלה כו' וא"ת אמאי תנא הכא יצא כסף קנסה בכתובתה ליתני מת אין לה עליו כלום דהא לא תקינו רבנן אלא משום גרושה והכא מכח גרושה אין לתקן ואת דהא לא מצי לגרשה ואור"י ז"ל דה"כ כיון דשייך בה חינא כמו בשאר אלמנות אין לנו לשנותה משאר אלמנות להכי איצטריך דיצא כסף קנסה בכתובתה

מסורת הש"ם

פשיטא לי באנוסה דלית לה כתובת בנין דכרין כמפותה. דתנן לקמן פרק נערה מתנאי כתובה בנין דכרין דיהוויין ליכי מינאי אינון יהוויין ירתין כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון פשיטא לן דלית להו דטעמא מאי תקינו רבנן כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו כי היכי דקפלי בני אדם וניסיב לה הנהו בלא רצון אביהם נבעלו וכבר קפלו עליה בני אדם: ה"ג ודאית לה בנן נוקבן. וה"פ והא נמי פשיטא דבנות אנוסה אית להו מזוני דהא אנוסה אית לה כתובה כדמסיק בסמוך לריב"י: (יבמות נט) ה"ג אית תימר תריהון צריכה ליה. וה"פ איכא דאמרי על שניהם קמיבעיא ליה על אנוסה ומפותה אם יש להן תקנת בנן נוקבן: הן דצריכה ליה. מאן דקמיבעיא ליה בבנות אנוסה היינו לרבנן דסברי דאנוסה לית לה כתובה דטעמא מאי תקינו רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציא וזו אינו יכול להוציא וקמיבעיא ליה כמו במפותה: הן דפשיטא ליה. מאן דפשיטא ליה דבנות אנוסה יש להו מזוני סברי כריב"י דקסבר (פ' מכות טו) אנוסה כתובה' מנה דקסבר הא נמי מלעטר לה עד דאמרה לא בעינא לך:

הלכה ו מתני' מוכת שחין. מצורעת: נמצא בה דבר ערוה. אחר שכנסה:

גמ' ה"ג לא יאמר ולו תהיה לאשה במוציא שם רע שאינו צריך שהרי היא כבר נשואה לו: מתדרש. כלומר והכי דריש לה לגזרה שוה נאמר במוציא שם רע ולו תהיה לאשה ונאמר באונס ולו תהיה לאשה מה כאן במוציא שם רע אשה הראויה לו שהרי באשה כשרה שנשאה איירי דאם לא כן עד שידונו על הוצאת שם רע ידונו ב"ד לכופו להוציא אף אנוסה באשה הראוייה לו איירי: ופריך אי מה להלן וכו'. א"כ דילפינן אנוסה ממוציא שם רע ניליף נמי מה מוציא שם רע לעולם אינו חייב קנס עד שתהא ראויה לו אף באונס נימא הכי ואנן תנן בר"פ דאף לפסולות יש קנס: מה לו תהיה שנא' להלן. במוציא שם רע:

גירש

תורה אור

פשיטא לי באנוסה דלית לה בנין דיכרין במפותה דלית לה בנן נוקבן אין תימר תריהון צריכה לה נשאול בנות אנוסה ובנות מפותה מהו שיש להן בתנאי כתובה הן דצריכה לי כרבנין הן דפשיטא ליה כרבי יוסי בי רבי יהודה דתני רבי יוסי בי רבי יהודה אומר האונס נותן כתובת מנה:

הלכה ו מתני'

[א] *כיצד הוא שותה בעציצו אפי' היא חיגרת אפי' היא סומא אפילו היא מוכת שחין [ב] נמצא בה דבר זימה או שאינה ראויה לבוא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר °ולו תהיה לאשה אשה שהיא ראויה לו: (דברים כב)

גמ' רבי ירמיה רבי חייה בשם רבי שמעון בן לקיש לא יאמר ולו תהיה לאשה זה המוציא שם רע שאינו צריך כבר היא תחת ידו ומה תלמוד לומר ולו תהיה לאשה תלמד הימינה לגזירה שוה מתדרש ולו תהיה לאשה ולו תהיה מה לו תהיה שנאמר להלן אשה שראויה לו אף לו תהיה שנאמר כאן אשה הראויה לו אי מה להלן אשה הראויה לו ומשלם קנס אף לו תהיה לאשה שנאמר כאן אשה הראויה לו ומשלם קנס רבי זעירא עולא בשם רבי ישמעאל בשם רבי אלעזר לא יאמר ולו תהיה במוציא שם רע שאינו צריך כבר היא תחת ידו *מה ת"ל ולו תהיה לאשה מלמד הימינה לגזירה שוה מתדרשה ולו תהיה ולו תהיה מה לו תהיה שנאמר להלן

גירש

פשיטא ליה באנוסה דלית לה בנין דיכרין. תקנת כתובת בנין דיכרין דתנן לקמן אינהון יהון ירתין כסף כתובתך וכו' וכיון דאנוסה לית לה כתובה פשיטא דלית לה תקנת בנין דכרין ובהא לא קא מיבעיא לן: במפותה דאית לה בנן נוקבין גרסינן. כלומר במפות' ודאי לא קמיבעיא לן דהבנות ניזונות מתנאי כתובה דהא מפותה יש לה כתובה וכן תנאי כתובה וכדמפרש ואזיל אמאי מספקא ליה באנוסה טפי מבמפותה: אין תימר תריהון צריכה לה נשאול בנות כו'. כלומר וכי תימא מאי הוית דאנוסה מיבעיא לך ובמפותה פשיטא לך ואמאי לא מספקא לך בתרווייהו והכי נשאול בנות אנוסה ובנות מפותה מהו שיש להן מזונות בתנאי כתובה: הן דצריכה לי כרבנין. כלומר דעל זה משיב דלא היא דמאי דמספקא לן לרבנן הוא דפליגי אדרבי יוסי ברבי יהודה לקמיה וסבירא להו דאנוסה לית לה כתובה והילכך בתנאי כתובה הוא דקא מיבעיא לן מי נימא הואיל דכתובה לית לה תנאי כתובה נמי לית לה או דילמא שאני כתובה משום דטעמא מאי תיקנו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא אנוסה לא מצי מפיק לה אבל הבנות יש להן מזונות בתנאי כתובה: הן דפשיטא לי כרבי יוסי ברבי יהודה דתני וכו'. כלומר לרבי יוסי בר"י פשיטא לן דיש להן בתנאי כתובה דהואיל וכתובה יש לה תנאי כתובה נמי אית לה והילכך במפותה נמי פשיטא לן דיש לה תנאי כתובה כמו דיש לה כתובה לכ"ע הלא בבנות אנוסה ולמזונות קא מיבעיא לן לרבנן ולא איפשיטא:

הלכה ו מתני' מוכת שחין. מצורעת: נמצא בה דבר זימה. אחר שכנסה:

גמ' לא יאמר ולו תהיה לאשה זה המוציא שם רע. כלומר זה המקרא ולו תהיה לאשה האמור במוציא שם רע למה נאמר הרי היא כבר תחת ידו ולא הוי ליה למכתב אלא לא יוכל לשלחה: תלמד הימנה. מדמיותר הוא לגזרה שוה מתדרש נאמר כאן ולו תהיה וכו': מה להלן. במוציא שם רע באשה שראויה לו מדבר הכתוב דודאי לא בעא אלא אשה הראויה לבא בקהל אף לו תהיה האמור בקנס שאינו יכול לשלחה בראויה לו הכתוב מדבר: אי מה להלן וכו'. כלומר אי ממוציא שם רע ילפת לה ואימא לכולה מילתא כמוציא שם רע ונילף נמי לקנס דאין משלם אלא באשה הראויה לו ואנן קיימא לן דאפילו אינה ראויה לו משלם קנס: ר"ז עולא בשם רבי ישמעאל וכו'. כלומר דלהכי ילפינן הגזירה שוה ולא תקשי לך מידי: מה לו תהיה שנאמר להלן. במוציא שם רע:

גירש

עין משפט נר מצוה

ל

א מיי' פ"א מנערה ה"ג סמ"ג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קעז ס"ג

לא

ב מיי' שם ה"ה סמ"ג שם טוש"ע שם ס"ד

תוס' הרי"ד

בכתובתה ולא קשו במה דאין לה כתובה עכ"ל ז"ל ולפ"ז מוכח לנו בדינא דמפותה אליבא דר"י בר"י לענין בנן נוקבין דבודאי צ"ל דהא לכאורה קשה לר"י בר"י למה יש כתובה לאלמנה באנוסה הא כל עיקר דתקנו כתובה לאלמנה משום חינא הוא רק משום גרושה ובגרושה הוא משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ובגרושה אליבא דרבנן שלא שייך שלא תהא קלה בעיניו להוציאה מ"מ הי' לאלמנה כתובה משום חינא משום דאין לשנותה משאר אלמנות ואעפ"כ צ"ל זהוא משום דיצא כסף קנסה בכתובתה א"כ לר"י בר"י נמי לא יהי' לה כתובה באלמנה משום דיצא כסף קנסה בכתובתה דהא אין נ"מ בין ת"ק ור"י בר"י רק בהא דגרושה דרבנן ס"ל שממילא לא שייך באנוסה קלה בעיניו להוציאה ור"י בר"י ס"ל דשייך קלה בעיניו להוציאה ורק ע"י שיש לה כתובת מנה לא תהא קלה בעיניו להוציאה אבל לענין אלמנה אין נ"מ ביניהם וכמו לרבנן צ"ל משום הסברא דיצא כסף קנסה בכתובתה כן נמי לר"י בר"י למה יש לה כתובה הא ע"י הסברא דיצא כסף קנסה בכתובתה לא איכפת לן על חינא דבזה שייך חינא והינא א"כ אם נימא דר"י בר"י ס"ל כסברא דיצא כסף קנסה בכתובתה א"כ קשה מ"ט יש כתובה לאלמנה באנוסה ואי נימא דר"י בר"י לא פליג את"ק בסברא דיצא כסף קנסה בכתובתה א"כ קשה מ"ט דר"י בר"י גבי אלמנה למה אית לה כתובה וא"ל כיון דיש לגרושה משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ע"כ יש לאלמנה משום חינא ז"א דהא לרבנן נמי אע"ג דאין לגרושה משום דממילא אין קלה בעיניו להוציאה מ"מ הו"ל להיות חייב באלמנה משום חינא כדכתבנו בתוס' ז"ל משום חינא דשאר אלמנות ומ"מ פטור משום הסברא דיצא כסף קנסה בכתובתה וא"כ לר"י בר"י נמי מ"ט יש לה לאלמנה כתובה מאי נ"מ בין חינא דשאר אלמנות לחינא דמשום גרושה אלא ע"כ דר"י בר"י לא ס"ל הסברא דיצא כסף קנסה בכתובתה וקשה הא ע"כ קי"ל דיצא כסף קנסה בכתובתה דהא במפותה לשיטת הרמב"ם ז"ל דכתובתה מאתים והוא מהירושלמי במכילתן דגרסינן שומע אני כשם שבאנוסה נותן מיד כן במפותה ת"ל מהר ימהרנה מלמד שהוא עושה אותן מהר וכן בירושלמי בסוגיא דידן כסף ישקל כמוהר מגיד שהוא עושה אותן עליו מוהר ואין מוהר אלא כתובה וכיון דבמפותה לכו"ע יצא כסף קנסה בכתובתה מה"ת א"כ באנוסה ע"כ ג"כ כן דהא גמרינן אונס ומפתה מהדדי ואך כל עיקר הנ"מ בין אונס ומפתה הוא דבאנוסה פטר הכתובה ע"י שקנס תיכף כשנושאה ובמפותה פוטר הכתובה ע"י שקנס כשיוציאנה וכן כתב הפנ"י ז"ל בפירוש כדברינו דף ל"ט הנ"ל וכ"ז הוא כל החילוק בין אנוסה למפותה עיי"ש וא"כ קשה על ר"י בר"י האיך לא ס"ל דיצא כסף קנסה בכתובתה אלא ע"כ דהפלוגתא בין ת"ק ור"י בר"י הוא כך דלר"י בר"י ס"ל דנותן הקנס במקום כתובה משא"כ לרבנן לאו דאמרינן דנותן הקנס במקום כתובה ז"א אלא דאמרינן דהקנס הוא גופיה כסף כתובתה דכסף קנסה הוא כסף כתובתה ומשנינן לה שיש לה כתובה כדאמרי רבנן יצא כסף קנסה בכתובתה ופרש"י ז"ל דכסף קנסה הוא כסף כתובתה וכ"כ התוס' ז"ל במס' יבמות דף נ"ט ע"א דהקנס כ"ז פוטר את הכתובה והוי דינא דכתובה דגובה מן זיבורית עיי"ש וע"כ בשביל זה ס"ל לרבנן דפטור מכתובה ולא חיישינן לחינא דאלמנה משום דזה הקנס גופי' נחשב כתובה ועולה לשני דברים לקנס וכתובה משא"כ לר"י בר"י דס"ל דשייך חינא באלמנה ונותן לה כתובה להדיא מנה בשביל חינא מדרבנן ע"כ דס"ל דלא אמרינן דיצא כסף קנסה בכתובתה וכסף קנסה הוא גופיה כתובתה ז"א אלא דאמרינן דנפטר מן כתובה מן התורה ע"י הקנס במפותה ובאנוסה דגמרינן מהדדי וזהו עיקר מחלוקתן דהת"ק ס"ל דלא צריכי לרבנן לתקוני באלמנה כתובה משום חינא משום דמשיבא שנוטלת כתובה כדפרש"י ז"ל בד"ה אע"פ שאמרו נותן מיד עיי"ש ע"כ את יצא כסף קנסה בכתובתה ור"י בר"י לא ס"ל דיצא כסף קנסה בכתובתה ומשיבא דנוטלת כתובה ז"א ולא דפטר אותו רחמנא מכתובה ונפטר ע"י הקנס מהכתובה וע"כ שייך חינא גבי אלמנה כיון דלא נוטלת כתובה וע"כ כותב לה כתובת מנה וא"כ לפ"ז כיון דר"י בר"י לא ס"ל דכסף קנסה הוא ממש כסף כתובתה אלא דב' דברים הן א"כ לפ"ז במפותה לרבנן משיבא שנוטלת כתובה והקנס משתמש לב' ענינים לקנס ולכתובה ולר"י בר"י הקנס אינו משתמש רק במקום קנס ופטור ע"י הקנס מהכתובה א"כ הדבר פשוט דבת מפותה לר"י בר"י אין לה בתנאי כתובה כיון דל"ל כתובה משא"כ לרבנן צריכה לן כיון דלרבנן הקנס והכתובה ביחד איפשר דיש לה בנן נוקבין כיון דנוטלת כתובה או דלמא דווקא כשיש לה כתובה כשאר הנשים או שייך להכתובה גם תנאי כתובה משא"כ הכא כתובה דנלמדת מן הקנס איפשר דאין לה תנאי כתובה:

ועי"ן יתבאר הירושלמי בע"ה כעין מומר דר"א שאל בנות אנוסה מהו ומסיק דבריו פשיטא לי באנוסה דאין לה בנין דכרין דהא כל עיקר טעמא דבנין דכרין כדי שיקפוץ אדם וישיאנה לאיש והא מחויב באנוסה ע"כ לישאנה ובמפותה פשיטא דל"ל בנן נוקבין לר"י בר"י [כדמפרש בעצמו אח"כ כל דבריו] אין תימר תרווי' צריכה פי' וא"ת דיש מקום לשאול האיבעיא על שניהן על אנוסה ועל המפותה או נשאול על תריהון בנות אנוסה ובנות מפותה מהו שיהא להן בתנאי כתובה ואח"כ קאזיל ומפרש דבריו הן דצריכה לי כרבנן הן דפשיטא לי כר"י בר"י פי' דלרבנן תרווי' צריכי ולר"י בר"י פשיטא וסגנון הענין כך דר"א קאמר תחלה מה דצריכה לי' ומה דפשיטא לי' דצריכה לי' ורק במד ופשיטה לי' במד וא"ת דצריכי תרווייהון יש לאמר דבאמת דתרווי' צריכי ומפרש אח"כ מה שאמר דצריכי לי' ופשיטא לי' הכין דצריכא הוא לרבנן והן דפשיטא הוא לר"י בר"י ודו"ק:

כהדא

שנויי נוסחאות (ב"א) במפוהה נד"ו במפותה. (שכ"ו) מה לו תהיה כנ"ו מה תהיה.

עין משפט נר מצוה

לב
א ב ג מיי' פ"ג מנערה ה' ה ופ"א גם ס"ז טוש"ע א"ע סי' קע"ז ס"ג

לג
ד מיי' פ"ג מה"ב הל' ו

מסורת הש"ס

(תוספתא פ"ג)

ירושלמי קידושין פ"א

(סנהדרין פ"ז) בבלי סו ע' תוס' סנהדרין דף עג ד"ה ממונא

א גירש אומר לו שיחזיר אף לו תהיה האמור כאן
ב גירש אומר לו שיחזיר תני ר' חייה *אחד האונס
ואחד המוציא שם רע שגירשו כופין אותן להחזיר
ג אם היו כהנים סופגין את הארבעים כהדא דתני
*°בעולת בעל להביא את המקבלת בעלה בבית (דברים כב)
אביה והיא ארוסה והבא אחריו בחנק ולא סוף דבר
מכדרכה אלא אפילו שלא כדרכה רבי אבהו בשם ר'
יוחנן לכן צריכה שלא כדרכה אפילו תימא מכדרכה
למה לי בעלה אפילו כיי דתנינן תמן ד *באו עליה
שנים הראשון בסקילה והשני בחנק נערה מאורסה
באו עליה עשרה שלא כדרכה ואחד כדרכה כולן
בסקילה כולהון כדרכה הראשון בסקילה והשאר
בחנק הערו בה עשרה בני אדם ואחד גמר את
הביאה כולהון בסקילה כולהון גמרו את הביאה
הראשון בסקילה והשאר בחנק ובפנויה באו עליה
עשרה שלא כדרכה ואחד כדרכה כולם בקנס כולהון
בכדרכה הראשון בקנס והשאר פטור בוררה לה
אחד מהן נפטרו כולן מלא תעשה אמרה איפשר
בוררת

גירש אומר לו שיחזיר. כלומר דאינו לוקה על לאו דלא יוכל לשלחה ואע"פ שקדמו העשה ולו תהיה לאשה ולא מיקרי ניתק לעשה אפ"ה אינו לוקה אלא תקנתו שיחזירנה משום דלו תהיה לאשה דמוציא ש"ר מיותר הוא שהרי היא תחת ידו ואם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו והוי כלאו הניתק לעשה ואין לוקין עליו : אף לו תהיה האמור כאן. באונס גירש אומר לו שיחזיר ואינו לוקה על לאו דלא יוכל שלחה דכתיבא ביה דילפינן ממוציא שם רע דלאו הניתק לעשה הוא : כופין אותן להחזיר. לקיים העשה ולו תהיה ואין לוקין : ואם היו כהנים. ואסורין בגרושה סופגין את הארבעים ואין מחזירין : כהדא דתני. איידי דקאמר גירש יחזיר ואינו לוקה דלא עבר בלאו שעדיין יכול לקיימו מייתי נמי להאי ברייתא דמלינו לפעמי' שפטור הוא מלא תעשה דלא יוכל שלחה כדמסיק : בעול' בעל. כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל והוי מצי למיכתב עם אשת איש : להביא את המקבלת כו'. אפילו בא בעלה עליה כשהיא ארוסה ובא אחר עליה בעולת בעל היא ובחנק הוא ולא בסקילה : בבית אביה. כלומר אפילו בבית אביה ולאפוקי אם מסר האב לשלוחי הבעל דאפילו אם עדיין לא בא עליה בעלה הרי היא כנשואה והבא עליה בחנק כדאמרינן לקמן פ"ד : ולא סוף דבר מכדרכה. ולאו דוקא בכדרכה עושה אותה הבעל לבעולה אלא אפילו שלא כדרכה : לא כן צריכה שלא כדרכה. לא צריך להשמיענו דהבעל עושה אותה בעולה אלא בשלא כדרכה : אפילו תימא מכדרכה. כמו אי תימא אפי' מכדרכה כלומר דאי כדרכה נמי צריך קרא למה לי להשמיענו דבעלה עושה אותה בעולה אפילו בא עליה אחר כדרכה עושה אותה בעולה כהאי דתנינן בפרק ד' מיתות נערה המאורסה אינו חייב בסקילה עד שתהא נערה בתולה באו עליה שנים הראשון בסקילה והשני בחנק ולא אילטריך קרא אלא לשלא כדרכה דהבעל עושה אותה בעולה ולא אחר : ואחד כדרכה . לבסוף : כולן בסקילה. כדאמרן דאין אחר עושה בעולה בשלא כדרכה ומיהו כולן חייבין סקילה אשלא כדרכה דמשכבי אשה כתיב : הערו בה עשרה וכו' . דקסבר אין הערה מאחר עושה אותה בעולה כמו שלא כדרכה ומיהו סקילה חייב על הערה כבעל גמר ביאה כדאמרינן בפרק הבא על יבמתו : ובפנויה . וכן בפנויה לענין קנס : כולם בקנס. דעדיין בתולה היא וקסבר שלא כדרכה חייב נמי בקנס : בוררה לה אחד מהן . להכנס לו : נפטרו כולן מלא תעשה דלא יוכל שלחה וקמ"ל דכל זמן שלא ביררה כולן בל"ת הן כל מי שימאן לישאנה כשתרצה : אמרה איפשר. אפשר שאכנס לפלוני אחד מהן והר"ן ז"ל גרים אי איפשי כלומר שהורה בה אחר שבוררה לזה :
בוררת

גירש אומר לו שיחזיר. דאל"כ למה לי ולו תהיה לאשה שהרי כבר אשתו היא ועוד הא כתיב בתרי' לא יוכל לשלחה כל ימיו : אם היו כהנים. זה שאנס אשה או הוציא עליה שם רע וגירשה : סופגין את הארבעים. מלקות דעבר אלאו דלא יוכל שלחה כל ימיו ואי אפשר להחזירה דכהן אסור בגרושה : ה"ג תני בעולת בעל. ואגב שיטפא דסוגי' דריש קידושין נקט הכי דכתי' כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל ומתו גם שניהם בחנק : להביא את. שבא עליה ארוסה בבית אביה שעדיין ארוסה היא לענין מציאתה ומעשה ידיה שהן של אביה אפ"ה לענין זה דינה כבעולה שהבא עליה אח"כ נידון בחנק כדין הבא על אשת איש ואינו בסקילה כדין הבא על הארוסה : ולא סוף דבר. ולאו דוקא שבא עליה הארוס כדרכה אפי' בא עליה שלא כדרכה הבא אחריו בחנק : לכן צריכה. לא אילטרך קרא שאם בא עליה הארוס שהבא אחריו בחנק אלא לשבא עליה הארוס שלא כדרכה : ה"ג אין תימא מכדרכה למה לי בעלה אפי' אחר. כלומר אם תאמר דקרא אתי לכדרכה למה לי בעלה שבא עליה הארוס הא אפי' אם בא עליה איניש אחרינא בכדרכה הבא אחריו בחנק דה"ל בעולה ולכתוב רחמנא בעולת איש מאי בעולת בעל אלא ודאי בבא עליה הארוס שלא כדרכה אתיא קרא לאשמועינן דהבא אחריו בחנק ללמד שהבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה בעולה שלא כדרכה : כיי. כי האי דתנינן תמן. סנהדרין פ"ז : באו עליה. על נערה המאורסה : והשני בחנק. דבעולה היא : נערה מאורסה באו עליה עשרה שלא כדרכה וכו'. ברייתא היא דתני עלה דמתני' : ה"ג הערו בה וכו' כולהון בסקילה. דבהערא לא נעשתה בעולה : כולם בקנס. דאונס ומפתה : בוררה לה .

הנערה אחד מאותן שבאו עליה שלא כדרכה שישא אותה : נפטרו כולם . דכיון שבידה לעכב אין החיוב חל אלא על אותו שתברור : מלא תעשה ל"ג א"נ ה"ג מעשה וה"פ פטורים מעשה דלו תהיה לאשה : ה"ג אמרה אי אפשי
בוררת

תוס' הרי"ד

בהדא דתני בעולת בעל להביא את המקבלת בעלה בבית אבי' והיא ארוסה וכו' נערה המאורסה באו עלי' עשרה שלא כדרכה וכו' עד סוף הסוגיא אין כופין את היבם. האי כהדא דתני צריך ביאור מאי ראי' הוא מהך ברייתא להביא ברייתא דלעיל ונראה לפענ"ד לפרש בע"ה עפ"מ דגרסינן במס' מכות דף ט"ו ע"א אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר ושקליא וטריא בגמ' משום דגמר ממוציא ש"ר דהתם ולו תהי' הוא לאנתוקי לעשה עד דמסיק רבא במסקנא כל ימיו בעמוד והוציא קאי פרש"י ז"ל דא"ק כל ימיו דהוא"ל לא יוכל לשלחה מאי כל ימיו ה"ק לא תהא בשלימותי' כל ימיו אלא יחזירנה וע"כ עמוד והחזיר קאמר והכי קאמר ולו תהי' לאשה אם שלחה שלא יהא שילומי' לכל ימיו הרי העשה אחר העברת הלאו ואיתא בתוס' ז"ל אבל בפ' עשרה יוחסין פרש"י ז"ל דכל ימיו אלמעלה קאי אולו תהי' לאשה כל ימיו עכ"ל ז"ל ובאמת בפ' עשרה יוחסין ליתא ואת אלא במס' פסחים דף ס"ז ע"א בפרש"י ז"ל וכן הגי' הגאון בעל מאלית השקל ז"ל והנה נ"מ גדולה בין אלו ב' הלשונות דלפי הלשון המבואר במסכת מכות א"כ אין העשה עשה תמידיות אלא מצות עשה שישאנה פעם אחת אך ל"ת יש על הגירושין אם גירשה עובר בל"ת והעשה הוא לתקן הלאו אם גירשה וע"כ אם אינו מחזירה עובר בלאו ולוקה אם ביטל העשה או לא קיימו אבל לפי הלשון שבמס' פסחים הרי העשה עשה תמידיות והילכך כשגירשה ואינו מחזירה עובר בעשה וכ"מ גדולה לדינא להך לישנא דעובר בל"ת א"כ כשלא מחזיר לאחר גירושין לוקה אבל להך לישנא דהעשה הוא עשה תמידיות עובר בעשה אם אינו מחזירה וכופין אותו על קיום העשה ומכין אותו עד שתצא נפשו והנה בהך ב' הלשונות נחלקו ב' הברייתות שבבבלי וירושלמי דלהברייתא המובא בבבלי גרסינן אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר ע"כ משמע מזה דאם אינו מחזיר לוקה הרי דלא עבר רק על הל"ת אבל לפי הברייתא שבתוספתא המובא בירושלמי גרסינן אחד האונס ואחד המפתה שגירש כופין אותן להחזיר אם היו כהנים סופגין את הארבעים ע"כ ולפ"ז עובר בעשה דהעשה הוי עשה תמידיות וע"כ כופין להחזיר והרמב"ם ז"ל פסק דאונס שגירש כופין אותו להחזיר ופסק כהתוספתא וכ"כ הגר"א ז"ל סי' קע"ז באה"ע ס"ק י"ב דפסק כהתוספתא והוא כדברינו וזה כוונתו ז"ל דאי כהברייתא דש"ס דילן האיך פסק דכופין וע"כ לשון כופין משמע דעובר בעשה וע"כ אינו פוסק כש"ס דילן דא"כ הוא"ל דלוקה דלא עבר רק אל"ת וע"כ במס' מכות פרש"י ז"ל הך לישנא דהעשה אינו עשה תמידיות וכל ימיו קאי אל"ת לחוד משום דבהאי סוגיא גרסינן אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה משמע מזה דאם לא החזיר לוקה ואבל לא כופין עד שתצא נפשו כדין כל מ"ע קודם שעבר על העשה ע"כ פרש"י ז"ל דכל ימיו קאי רק אל"ת משא"כ במס' פסחים דשם מבאר רש"י ז"ל הענין של כל"ע פסק שם אליבא דדינא כהתוספתא וכהרמב"ם ז"ל ועוד נ"מ בין אם העשה הוא עשה תמידיות דכל ימיו קאי על עשה לבין דכל ימיו קאי אל"ת עפ"מ דפסק רבינו מאיר ז"ל מובא ברא"ש ז"ל בסוף מס' מוע"ק מי שמת אביו ואמו והי' קטן באותו שעה וקודם שעברו ל' יום נעשה בן י"ג ויום אחד דחייב להתאבל וכו' והוי כמו שמע שמועה קרובה ברגל שמתאבל עליו אחר הרגל כו' ואע"פ שיש לחלק קצת בין שמע ברגל לנדון זה דהתם גברא בר חיובא הוא אלא דיומא הוא קגרים אבל הכא גברא לאו
בר

רידב"ז

בהדא דתני בעולת בעל להביא את המקבלת בעלה בבית אבי' והיא ארוסה וכו' נערה המאורסה באו עלי' עשרה שלא כדרכה וכו' עד סוף הסוגיא אין כופין את היבם. האי כהדא דהני צריך ביאור מאי ראי' הוא מהך ברייתא להביא ברייתא דלעיל. ונראה לפענ"ד לפרש בע"ה עפ"מ דגרסינן במס' מכות דף ע"ו ע"א אונס שגירש אם ישראל הוא מהזיר ואינו לוקה אם כהן הוא לוקה ואינו מהזיר. ושקליא וטריא בגמ' משום דגמר ממוציא ש"ר דהתם ולו תהי' הוא לאנתוקי לעשה עד דמסיק רבא במסקנא כל ימיו בעמוד והוציא קאי פרש"י ז"ל דא"ק כל ימיו דהוא"ל לא יוכל לשלחה מאי כל ימיו ה"ק לא תהא בשילוחי' כל ימיו אלא יחזירנה וע"כ עמוד והחזיר קאמר והכי קאמר ולו תהי' לאשה אם שלחה שלא יהא שילוחי' לכל ימיו הרי. העשה אחר העברת הלאו. ואיתא בתוס' ז"ל אבל בפ' עשרה. יוחסין פרש"י ז"ל דכל ימיו אלמעלה קאי אולו תהי' לאשה כל ימיו עכ"ל ז"ל ובאמת בפ' עשרה יוחסין ליתא זאת אלא במס' פסחים דף ס"ז ע"א בפרש"י ז"ל וכן הגי' הגאון בעל מהלית השקל ז"ל והנה נ"מ גדולה בין אלו ב' הלשונות דלפי הלשון המבואר במס' מכות א"כ אין העשה עשה תמידיות אלא מצות עשה שישאנה פעם אחת אך ל"ת יש על הגירושין אם גירשה עובר בל"ת והעשה הוא לתקן הלאו אם גירשה וע"כ אם אינו מהזירה עובר בלאו ולוקה אם ביטל העשה או לא קיימו אבל לפי הלשון שבמס' פסחים הרי העשה עשה תמידיות והילכך כשגירשה ואינו מהזירה עובר בעשה וכ"מ גדולה לדינא להך לישנא דעובר בל"ת א"כ כשלא מהזיר לאחר גירושין לוקה. אבל להך לישנא דהעשה הוא עשה תמידיות עובר בעשה אם אינו מהזירה וכופין אותו על קיום העשה ומכין אותו עד שתצא נפשו. והנה בהך ב' לשונות נחלקו ב' הברייתות שבבבלי וירושלמי דלהברייתא המובא בבבלי גרסינן אונס שגירש אם ישראל הוא מהזיר ואינו לוקה אם כהן הוא לוקה ואינו מהזיר ע"כ משמע מזה דאם אינו מחזיר לוקה הרי דלא עבר רק על הל"ת אבל לפי הברייתא שבתוספתא המובא בירושלמי גרסינן אחד האונס ואחד המפתה שגירש כופין אותן להחזיר אם היו כהנים כופגין את הארבעים ע"כ ולפ"ז עובר בעשה דהעשה הוי עשה תמידיות וע"כ כופין להחזיר. והרמב"ם ז"ל פסק דאונס שגירש כופין אותו להחזיר ופסק כהתוספתא וכ"כ הגר"א ז"ל סי' קע"ז באה"ע ס"ק י"ב דפסק כהתוספתא והוא כדברינו וזה כוונתו ז"ל דאי כהברייתא דש"ס דילן האיך פסק דכופין וע"כ לשון כופין משמע דעובר בעשה וע"כ אינו פוסק כש"ס דילן דא"כ הול"ל דלוקה דלא עבר רק אל"ת. וע"כ במס' מכות פרש"י ז"ל הך לישנא דהעשה
אינו

מסורת הש"ס

כתובות מ

בוררת וחוזרת ובוררת היה נשוי את אחותה כבר נפטר מתה כבר נפטר מת אין כופין את היבם :

הלכה ז מתני'

*יתומה שנתארסה ושנתגרשה רבי לעזר אומר האונס חייב והמפתה פטור : גמ' א"ר יוחנן אתייא דר' אלעזר בשיטת

קרבן העדה

בוררת וכו' וכ"ה בר"ן. וה"פ חוזרת מהראשון שביררה יכולה לחזור ולברור אחר עד שתיכנס לאחד מהן ואז פטורין השאר : ה"ג היה נשוי אחותה ומתה כבר נפטר. וה"פ הי' המאנס נשוי אחות אנוסתו בשעה שאנסה ואח"כ מתה אחותה ועדיין האנוסה פנויה כבר נפטר כיון שבשעה שאנסה לא היתה ראויה לו : מת. המאנס : אין כופין את היבם. לישא או לחלוץ את אנוסתו דכל זמן שלא נשאה אחיו אחר שאנסה לא אשתו היא ואין לה דין ארוסה :

הלכה ז מתני' יתומה שנתארסה ונתגרשה האונס חייב והמפתה פטור. דכיון דיתומה היא וקנס שלה הא אחילתה גביה דמדעתה נתפתתה לו ופטור : גמ' אתיא. הא דאר"א במתני' האונס חייב : בשיטת

פני משה

בוררת וחוזרת ובוררת. כלומר שעדיין הברירה בידה ועל כולן אל עדיין הלא תעשה עד שתנשא לאחד מהן : היה נשוי את אחותה כבר נפטר. מלאו שהרי אינו יכול לישאנה ומשום סיפא איצטריך : מתה. אשתו כבר נפטר מהלאו בשעה ראשונה ואע"פ שעכשיו מותר בה : מת. האונס אין כופין את היבם לייבמה וכדדריש בתוספתא דפרקין ולו תהיה לאשה לו אתה כופה ואי אתה כופה ליבם :

הלכה ז מתני' האונס חייב והמפתה פטור. דכיון דיתומה היא וקנסה שלה הא אחילתה גביה דמדעתה נתפתתה לו ופטור ובגמרא איפליגו בה בפירושא דמתני' : גמ' אתייא דרבי אלעזר בשיטת

רידב"ז

אינו עשה תמידיות וכל ימיו קאי אל"ת לחוד משום דבהאי סוגיא גרסינן אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה משמע מזה דאם לא החזיר לוקה ואבל לא כופין עד שתצא נפשו כדין כל מ"ע קודם שעבר על העשה ע"כ פרש"י ז"ל דכל ימיו קאי רק אל"ת משא"כ במס' פסחים דשם מבאר רש"י ז"ל הענין של גל"ע פסק שם אליבא דדינא כהתוספתא וכהרמב"ם ז"ל ועוד כ"מ בין אם העשה הוא עשה תמידיו' דכל ימיו קאי על עשה לבין דכל ימיו קאי אל"ת לפי מה דקי"ל יש דיחוי אצל מצות כיון דנדחה בשעתה שוב אינה הוזרת עליו כיון דאלתי אלתי משא"כ במצוה תמידיות דאינה תשלומין על השעה הראשונה בזה לא שייך דיחוי אצל מצות ועיי' בתוס' הרי"ד שמבואר זה באורך מהרא"ש ז"ל סוף מס' מ"ק ומבואר הג"מ בין דיחוי מצוה משום פטור ואינו בידו והוזר ונראה דפטור במצוה של פעם אחת ובמצוה תמידיות חייב משום דהדיחוי הוא משום פטור ולא משום דלא חזיא משא"כ בדיחוי מצוה משום דלא חזיא אפילו בעשה תמידיות נדחה ממצוה לעולם ולא משום פטור אלא דלא הזיא למצוה לעולם. וכעת מובן הירושלמי דבתר דמסיים תני ר"ח אונס שגירש אם ישראל הוא כופין אותו ע"ז מסיים כהדא דתני ומסיק לכל הברייתא [רק שמפסיק באמצע לבאר אפילו שלא כדרכה] אמרה אי אפשר בוררת וחוזרת ובוררת הי' נשוי אחותה כו' מתה כבר נפטר מכיון דתנינן כופין אלמא דהיא עשה הנמשכת ע"כ בוררת וחוזרת ובוררת דהוי עשה הנמשכת וכדברינו משא"כ בנשוי אחותה דלא חזיא והיכא דלא הו"א נדחית לעולם. משא"כ בשחזיא רק דנפטר מהמצוה משום דלא רצתה וע"כ כשחוזרת ונתרצית הוזר ונראה בעשה הנמשכת :

אר"י אתיה דר"א בשיטת ר"ע רבו כמה דר"ע אמר יש לה קנס וקנסה לעצמה כו' מעתה אפילו במפותה. פי' דהירושלמי לטעמי' אזיל דס"ל לעיל בה"א דמפותה הוי כשביר את כדי וקרע את כסותי ולא אמר ע"מ לפטור כי אם כשהתנה בפירוש ע"מ לפטור כגון שמחלה לו או שהיא פיתתה אותו וע"כ

תום' הרי"ד

בר חיובא כלל וא"כ נימא כיון דבשעת מיתה לא הי' ראוי להתאבל יפטר עולמית הא ליתא דאין דיחוי אצל מצות כדאיתא בפ' כיסוי הדם דף פ"ז והכי כמי אמר ביבמות פ' ד"א דף ל"ג כגון דאייתי שתי שערות בשבת אתא לי' זרות ושבת בהדדי ואע"ג דבה"ש דשבת קטן הי' ולא מחייב אשבת לא אמרינן הואיל ואדחי בה"ש אידחי כולי יומא מאיסורא דהאי שבת עכ"ל ז"ל וכתב הרא"ש ז"ל ואע"ג שאין משיבין את האבי לאחר מיתה מ"מ תורה היא וללמוד אני צריך והופס אני אותו סברא שיש לחלק בין היכא דגברא בר חיובא ויומא קגרים לקטן דבשעה שהי' לו להתאבל נפטר מחמת קוטנו פקע מני' חיוב אבילות לעולם ודמיא כו' לקטן שהגדיל בין ב' פסחים חייב לעשות פ"ש דברי רבי ר' נתן אומר כל שזקוק לראשון כו' רבי סבר רגל בפני עצמו הוא ור"נ סבר שני תשלומין לראשון הוא והא דיושבים על שמועה קרובה שבעה ושלשים אינה מצוה בפ"ע אלא תשלום כו' ומה שהביא ראי' מאין דיחוי אצל מצות אין ראי' לפי שיש חילוק בין מצוה שנדחת ובין גוף הדיחוי דאין דיחוי במצות אלא בקדשים כי האדם הוא המחויב לעשות המצוה אם נדחית ממנו עתה לכשתראה המצוה לעשותה יעשנה כי האדם לא נדחה מלעשותה אבל אם הי' האדם דחוי בשעת חיוב המצוה נדחית ממנו לעולם ואין לה תשלומין לעולם אפילו כשיראה לעשותה כיון דבשעת חיוב נפטר ממנה ועוד דבמצות גופי' פעמים יש דיחוי כדאמר פ' לולב הגזול דף ל"ב גבי הדס כו' ואע"ג דגבי כיסוי אמרינן דאין דיחוי אצל מצות שאני התם שיש בידו לגלות הדס ולבטל הדיחוי אלמא גבי מצוה גופי' כשאין בידו לבטל הדיחוי הוי דיחוי וקטן נמי אין בידו לבטל הדיחוי שלו ומה שהביא ראי' מאייתי ב' שערות בשבת אינו ראי' דאין סוף שבת תשלומין לתחילתו והו"ל כמו פ"ש אליבא דרבי כי סוף שבת פגע בחיוב וחייב לשמור שבת עכ"ל ז"ל והנה לכאורה הסוגיא דידן כ"מ להלכה בהנך ב' לשונות אם הכל ימיו קאי על העשה או על הל"ת לענין אם אנוסה לא רצתה לקחת לו מתחלה ואח"כ נתרצית אם נימא דהכל ימיו קאי על הל"ת כשגירשה אבל כשלא נשאה עדיין אין עליו רק העשה ולו תהי' לאשה א"כ כשלא רצתה ולא הי' מחויב לישאנה וע"כ אפילו לאחר כך כשרצתה פטור ג"כ מהעשה דהא גבי כיסוי אם לא הי' בידו לגלות הי' פטור מלכסות אפילו לאחר שנתגלה משום דנדחה מצות כיסוי מזה הדם וע"כ הכא דאין בידו שתאנה לו ברצונה א"כ נדחית מהאשה הואת כמ"ע דולו תהי' לאשה אפילו לאחר שנתרצית להנשא לו אבל אם הכל ימיו קאי על העשה א"כ הוי העשה עשה תמידיות ולא פ"א א"כ כשנתרצית אמ"כ לא שייך בזה דיש דיחוי אצל מצות כשאין בידו דהא דמיא להא דכתב הרא"ש ז"ל גבי שבת דאין זה תשלומין כשיפגע שבת חייב לשמור שבת וה"כ דכוותי' באם הי' מ"ע על פ"א לחוד וכשנדחית המ"ע ואתה רוצה להחזיר המ"ע כבראשונה ע"ז שייך דיש דיחוי אצל מצות כשאינו בידו משא"כ כשהמ"ע הוי מ"ע תמידיות לא שייך זאת דהא בכיסוי הדם אם הי' הדין דכיסהו ונתגלה דמחייב לכסות פשיטא דאם כיסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות ולא שייך הדין דיש דיחוי אצל מצות ז"א דהא אינו תשלומין על החיוב כיסוי שעליו דהא אפילו כיסה בעצמו וקיים כבר המ"ע מ"מ מחויב עוד לכסות ורק משום דעיקר הדין בכיסוי דכיסהו ונתגלה פטור לכסות וע"כ. כשנתגלה הכיסהו הרוח דחייב לכסות הוא משום תשלומין מה שנדחה מתחלה ע"ז שייך דיש דיחוי אצל מצות וא"כ הכא כיון דהמ"ע דלו תהי' לאשה הוי מ"ע תמידיות ע"כ כשנתרצית להנשא לו אינו בתורת תשלומין על המצוה שנדחית ממנו אלא חוב בפני עצמו הוא וע"כ חייב בהעשה דולו תהי' לאשה ואך מתחלה צ"ב להבין עומק הענין הא דהרא"ש ז"ל ואח"כ נבין בע"ה כל הסוגיא דידן דלכאורה צ"ב גדול להבין הראי' של רבינו מאיר ז"ל מהסוגיא דאייתי ב' שערות בשבת דנאמת כתב הרא"ש ז"ל דבשבת אין סוף השבת תשלומין לתחלתו וצ"ב מאי היא שיטתי' דרבינו מאיר ז"ל ונראה לפענ"ד דשיטת רבינו מאיר ז"ל הוא כך לאמר שנבין היטב תמצית העומק בשיטת הרא"ש ז"ל. דמה שמחלק הרא"ש ז"ל בין מצוה הנדחית לבין גוף האדם שנדחה כונתו ז"ל כך דלגבי מצוה הנדחית כמו באשירה שבטלו ועלתה בו תמרה בזו"ט הרי דהאדם לא נדחה מן המצוה ומחויב ליטול לולב והדם בדאית לי' אחריתי ואם הי' לו אחריתי המוב מוטל עליו אך דהלולב זה והדם זה נדחין מהמצוה לעולם כמו בקדשים שנדחין דקי"ל שאינן חוזר ונראה ואינו ראוי עוד להרצאה אבל במצות קי"ל דכשנראה ראוי הוא למצוה אבל אם הגברא נדחה והי' פטור מן המצוה אפילו כשנראה אח"כ נפטר לעולם כיון שכבר נפטר מן המצוה וא"כ לפ"ז גבי כיסוי הדם דנדחה המצוה דהדם אינו ראוי עוד לכיסוי ממילא נדחה גם גוף האדם דהא לא רמי חיובא עלי' רק לכסות זה הדם ומזה הדם כבר נפטר ולא שייך לאמר דעל האדם של העשה לכסות דם אחר רק מזה הדם נפטר ז"א דהא אין לו דם אחר ואם יהי' לו דם אחר מצוה אחרת הוא אבל מזה הדם כבר נפטר וא"כ הפה גבי כיסוי למה קי"ל דאין דיחוי אצל מצות הא הגברא נדחה ז"א דהא טעמא דבכיסוי אין דיחוי הוא משום דבידו לגלות הדם ולבטל הדיחוי וע"כ לפ"ז אין דיחוי אפילו בגברא וסגנון הרא"ש ז"ל כך דמתחלה קאמר אפילו אם נימא דבאין בידו אין דיחוי אצל מצות הנ"מ במצוה הנדחית אבל באדם הנדחה כשאין בידו יש דיחוי ועוד מסיק וקאמר דאף במצוה ג"כ באין בידו יש דיחוי ושאני כיסוי הדם דבידו הוא ולפיכך אין דיחוי וגם בידו אפילו בגברא אין דיחוי וע"כ שכן הוא דהיכא דבידו לא שייך דיחוי בגברא דהא מחויב לקיים המצוה עי' במס' פסחים דף ס"ע קומו מסולו נפשייכו ועבידו פיסחא עיי"ש ונמצא לפ"ז בדיחוי מצוה במד לד גריעא מדיחוי דגברא דבגברא אם נדחה וחוזר ונראה במצוה תמידיות חייב דבגברא הוא משום פטור ולא משום דלא חזיא ואינו ראוי למצוה ואת משא"כ בדיחוי מצוה כשאינה בידו אפילו בעשה תמידיות דנדחה ממצוה לעולם ולאו משום פטור אלא דלא חזיא למצוה לעולם וע"כ לפ"ז בשהאנוסה אינה רוצה להנשא לו יש כאן תרתי דחיית המצוה ודחיית גברא והמצוה נדחית ממנו וממילא נדחה גברא דלא רמי חיובא דמ"ע עליו רק על זו ולא על אחרת והאשה היא בידה לרצות אותו והאלו אינו בידו א"כ אית האן דחיית גברא ולא דחיית המצוה ולפ"ז כשחוזרת לרצות אותו הו"ל להיות פטור לשיטת הרא"ש ז"ל אם הי' המ"ע של ולו תהי' לאשה רק פעם אחת ולא מ"ע תמידי' אבל אי המ"ע הוי מ"ע תמידי' מצוה הנמשכת כל ימיו ולא פ"א כמאה דאין שייך כאן דחיית גברא והוי דומה ממש לאייתי ב' שערות בשבת דהתם אין סוף שבת תשלומין אלא כל רגע חייב בפני עצמו וחייב לשמור שבת וה"כ דכוותי' דהא כשנתרצית ונראה לקיים המצוה אין זה תשלומין אלא כל רגע חוב בפני עצמו כיון דהוי מצות עשה תמידיות ולא פ"א ואבל אם היתה אחות אשה בעת מעשה ואח"כ מתה אחותה א"כ אפילו דהוי מ"ע תמידית אבל המצוה נדחית דהא אין בידו ונקרא נדחית המצוה וכאשר המצוה נדחית אין ראוי למצוה אפילו כשנראה דהא גבי אשירה אסורה לעולם ללולב וכן גבי הדם פסולה על כל הימים דכיון דנדחה המצוה באינו בידו דהיא דומה לקדשים דלא הוי שוב להרצאה ופסול וכן הכ"נ אינה חויא עוד למצוה. וכאשר עלה בו דינו בע"ה לבאר הלכה ואת כונת הגהל להבין כונת הרבינו מאיר ז"ל לפי שעלה בידינו במצוה הנדחית נדחית לעולם אם אין בידו ויש דיחוי נדחית ממצוה זו לעולם ואפילו במצוה תמידיות לפ"ז מובן נומק דבריו של רבינו מאיר ז"ל דס"פ דלא נימא כיון דבשעת מיתה לא הי' ראוי להתאבל יפטור עולמית פי' משום דיחוי מצוה כיון דנדחה מהאי מצוה דאבילות של אותו מת א"כ שוב אינו ראוי להמצוה ע"ז קאמר דהא ליתא דהא קי"ל דאין דיחוי אצל מצות כלומר דאפילו אדמי מהאי מצוה מ"מ כשנראה הוי להאי מצוה והראי' מכיסוי הדם אע"ג דאדמי האי דם ממצות כיסוי מ"מ כשנראה הוזר ונראה עוד למצות כיסוי ומביא עוד ראי' מקטן גופי' אף דקטן הוא דומה למצוה הנדחית ולא לגברא הנדחה דבגברא לא שייך דגופו נדחה אלא רק דנפטר מהמצוה משא"כ בקטן דעצם גופו נדחה וגופו לא חויא וכיון דאידחי אידחי ולא חויא עוד לאותה מצוה ולא מתורת פטור אלא בתורת לא חויא בדאייתי ב"ש בשבת וס"ל לרבינו מאיר ז"ל דזה חשיבא חדא מצוה דכל שבת ושבת חשיבא מצוה באנפא נפשי' אבל שבת אחד חשיבא חדא מצוה ונמשכת כל היום כמו סוכה הנמשכת כל ז' חשיבא חדא מצוה ואי ס"ד דיש דיחוי אצל מצות א"כ נדחה בין השמשות ממצותא דהאי שבת דהא אם תימר דיש דיחוי נדחה מאותה מצוה אפילו במצוה תמידית הנמשכת דלאו שייך סופו תשלומין לתחלתו בשלמא בשבת הבא דלא איפגע בי' לא נדחה ממנו אבל יאותה מצוה דהאי שבת הא נדחה א"ו דאין דיחוי אצל מצות דאי ס"ד דיש דיחוי הו"ל להיות נדחה ממצוה אפילו בלא תשלומין כמו בהדס ולולב דנדחה לעולם ממצות לולב והדם למ"ד דיש דיחוי ולא תלי בתשלומין כלל בשלמא בכל השבתות חייב כמו דמחייב בשהגדיל בכל המצות משום דלא ידחה בשעה שהוא קטן מהם משום דמוכן לו משעה שהגדל ומשם ואילך נתחייב בכל המצות כמו אתרוג בשעה שהוא בוסר לא חשוב נדחה לאחר שיתגדל משא"כ באותו שבת גופי' שפגע בו ונדחה מאיתו שבת הו"ל להיות נדחה מאותה מצוה הנמשכת כמו באנוסה שמתה אחותה דנדחית לעולם ואינה חויא עוד לעולם לאותה מצוה הנמשכת אע"ג דאינו בתורת תשלומין והרא"ש ז"ל חולק עליו וס"ל דלא חשיבא שבת חדא מצוה הנמשכת אלא כל רגע ורגע מצוה באנפי' נפשי' ובפירוש מדמה לי' לרבי דס"ל רגל בפני עצמו ה"כ סוף שבת חשוב מצוה בפני עצמו ואז לא שייך גבי קטן תורת נדחה כדברינו לעיל כמו אתרוג בשעה שהוא בוסר לא חשוב נדחה לאחר שיתגדל משא"כ באשירה דביטלה נדחית לעולם על כל הספים וכעת מובן הירושלמי דבתר דמסיים תני ר"ח אונס שגירש אם ישראל הוא כופין אותו ע"ז מסיים כהדא דתני ומסיק לכל הברייתא [רק שמפסיק באמצע לבאר אפילו שלא כדרכה] אמרה אי אפשר בוררת וחוזרת ובוררת הי' נשוי אחותה כו' מתה כבר נפטר מכיון דתנינן כופין אלמא דהוי עשה הנמשכת ע"כ בוררת וחוזרת ובוררת דהוי עשה הנמשכת וכדברינו :

אר"י יוחנן אתיא דר"א בשיטת ר"ע רבו. עי' בפנים שביארנו שיטת הירושלמי בטעם דקנס דאונס ומפותה אבל שיטת הבבלי אינו כן ועי"ז יש להבין סוגית הש"ס ושיטת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' נערה בתולה דכל נערה שאין לה קנס כמו כן אין לה בופ"ג זולת בוגרת וממאנת ותמהו עליו מנין הוציא זאת ואכן יתורץ אחד בהקדם קושית

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ב מהל' נערה הל' ז סמ"ג עשין נד טוש"ע אה"ע ס' קעז

לה ב מיי' פ"ב שם

לו ג מיי' פ"ב שם טוש"ע שם

מסורת הש"ס

כתובות מ

שם מב ב

בשיטת רבי עקיבה רבו *כמה דרבי עקיבה אמר [א] יש לה קנס וקנסה לעצמה כן אמר רבי אלעזר [ב] יש לה קנס וקנסה של עצמה מעתה אפי' במפותה רבי ירמיה בשם רבי אלעזר תיפתר שמחלה לו ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו פתר לה ביתומה ותני דבית רבי כן היתומה רבי אלעזר אמר האונס חייב והמפתה פטור ויש אדם מוחל על דבר שאינו ברשותו נישמעינה מן הדא דמר רבי בון בר חייה בשם ר' זעירה קנס אין בו משעה הראשונה דתנינן *תמן [ג] עמדה בדין עד שלא מת אביה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין אם אומר את כן קנס כן הוא משעה הראשונה הרי הן של אחין משעה הראשונה רבא בשם רב חסדא *בבושת ופגם הדא מתניתא דרבי מנא אמר מהו האונס חייב בכל והמפתה פטור מן הכל רבי אבין אמר שמי בעי מהו האונס חייב והמפתה פטור האונס חייב בכל והמפתה פטור מן הבושת ומן הפגם וחייב בקנס והא רבי עקיבה אומר האונס (פטור מן הבושת וחייב בקנס) והמפתה פטור מן הכל ההיא דרבי יוסי הגלילי היא:

מתני'

פני משה

בשיטת רבי עקיבה רבו. כלומר דרבי יוחנן מפרש להא דר"א דלאו ביתומה ממש קאמר דפשיטא הוא דמפתה פטור אלא יתומה דקאמר בנערה שנתארסה ונתגרשה דהויא כיתומה בחיי האב וקסבר לה כר"ע דאמר לעיל קנסה לעצמה: מעתה אפי' במפותה. טעמא מפרש דמ"ט מפותה פטור כרבי ירמיה דאמר תיפתר טעמא דמתני' במפותה משום דמדעתה הוא ומחלה לו: ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו. כלומר נהי דקנסה לעצמה בנערה שנתארסה ונתגרשה מיהת בושת ופגמה של אביה הוא וכי יכולה היא למחול דבר שאינו שלה: פתר לה. רבי ירמיה המתני' ביתומה ממש ולא כר"א הילכך יכולה למחול שהכל שלה: ותני דבית ר' כן. בבה"מ של ר' היו שונין במשנה בהדיא הכי היתומה ר"א אומר וכו' ולא היו גורסין שנתארסה ונתגרשה: ויש אדם מוחל על דבר שאינו ברשותו. ותהא ביתומה ממש מ"מ קשה הא עדיין לא זכתה בקנס עד שעת העמדה בדין וכי יכולה היא למחול דבר שאינו ברשותה: נישמעינה כו'. מסקנת הקושיא היא כלומר וכי ס"ד דמיד זכתה והויא כדבר שברשותה והא בהדיא שמעינן דאמר רבי בון דאין זכייה בקנס משעה הראשונה כדמוכח ממתני' דתנינן לקמן ריש פ"ד: עמדה בדין וכו' אם את אומר כן. ואם איתא דהיא זוכה בקנס מיד קודם העמדה בדין: קנס כן הוא משעה הראשונה. הרי יש כאן קנס משעה ראשונה ומאי שנא עמדה בדין דקאמר אפילו לא עמדה בדין מת האב יהא של אחין אלא ודאי שאינה זוכה עד שעת העמדה בדין וא"כ קשיא היאך יכולה היא למחול הקנס: בבושת ופגם הדא מתני'. מתני' דקתני המפתה פטור בבושת ופגם הוא דפטור' דיכולה למחול אבל לא בקנס דעדיין לא זכתה בו: דרבי מנא. כלומר וכפלוגתא דאסכסכן דפליגי בה דרבי מנא אומר מהו האונס חייב דקתני מתני' בכל. בין בקנס בין בבושת ופגם וכן המפתה פטור מן הכל: רבי אבין אמר שמי בעי. עלה דהאי יהא המפתה פטור מקנס הא אינו ברשותה למחול והילכך מפרש מהו האונס וכו' דמבושת ופגם הוא דפטור המפתה שברשותה הוא למחול אבל בקנס חייב שאינה יכולה למחול. ומתני' אליבא דר' אבין מיתוקמא: והא ר"ע אומר האונס פטור וכו'. נראה דט"ס הוא ומהיכי תיתי לומר באונס דפטור מן הבשת אלא ה"ג והא ר"ע אומר האונס והמפתה פטור מן הכל. אלמא שמעינן אליביה דאפילו קנס יכולה למחול וקשיא לרבי אבין: ההיא רבי יוסי הגלילי היא. לא תיתני אליבא דר"ע אלא ר"י הגלילי כדאמרינן ריש פירקין האונס והמפתה את היתומה פטור ומוקי לה כר"י הגלילי וכדפרישית שם. ובחידושי הרא"ה ז"ל מצאתי הגי' והיא רבי עקיבא ודלעיל קאי:

מתני'

קרבן העדה

בשיטת רבי עקיבה רבו. דסתם ר"א הוא ר"א בן שמוע תלמיד של ר"ע: כמה דר"ע אמר. לעיל בפרקין נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לעצמה ה"נ סובר דיש לה קנס הלכך האונס חייב אבל לר"י הגלילי דאמר לעיל שאין לה קנס דכתיב אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס אף האונס פטור: ופריך מעתה. דיש לה קנס אפי' מפותה יהא חייב קנס: ומשני תיפתר שמחלה לו. כלומר סתם מפותה מוחלת לו הקנס וכדפרישית במתני': ופריך ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו. דלא הוה גרס במתני' יתומה וקס"ד הא דתנן מפותה פטור מכל חיוב ממון הוא דפטור אפי' מבושת ופגם וקסבר הא דאר"ע נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה קנס דוקא אבל בושת ופגם דאבוה הוה וקשיא ליה וכי יש בידה למחול בושת ופגם שאינו שלה אלא דאבוה: ומשני פתר לה ביתומה. מתני' ביתומה איירי דאף בושת ופגם שלה ויכולה למחול: ותני דבית רבי כן. התנאים ששנו בבית רבי תנו במתני' מפורש יתומה שנתארסה וכו' ר"א אומר וכו': ופריך ויש אדם מוחל על דבר שאינו ברשותו. דקנס אינו ברשותה עד לאחר העמדה בדין כדמסיק ואיך תנן במתני' המפותה פטור דמשמע מכל חיוב ממון פטור: נישמעינה מן הדא. תא שמע דקנס אינו ברשותה משעת שכיבה: דתנינן תמן. לקמן ר"פ נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה של אביה עמדה בדין וכו' לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן לעצמה ואס"ד דמשעה הראשונה זוכה בו אפי' לא עמדה בדין יהא של אחין אלא ודאי שאינו זוכה בו עד שעמדה בדין: ומשני בבושת ופגם הדא מתני'. אם נאמר דר"א כר"ע ס"ל צריכין לומר הא דתנן המפותה פטור היינו בבושת ופגם אבל קנס חייב שאינה יכולה למחול כיון שאינו ברשותה: ה"ג ר' מנא אמר מהו וכו' ר' אבין אמר ר' שמאי מה וכו'. וה"פ מהו פירושא דמתני' דתנן והמפתה פטור וקאמר ר' מנא דפטור מהכל אפי' מבשת ופגם. ור"א אמר בשם ר' שמאי דפירושא דמתני' המפתה פטור מבושת ופגם וחייב בקנס: ה"ג והיא ר"ע ומאן דאמר האונס חייב בבושת ופגם ופטור מקנס והמפתה פטור מן הכל ההיא ר"י הגלילי היא. וה"פ ר' מנא ור"א בשם שמאי לא פליגי דר' אבין מפרש למתני' אם נאמר דר"א דמתני' כר"ע אתיא דסובר דיש לה קנס וקנסה לעצמה א"כ גם מפותה יש לה קנס שהרי אינה יכולה למחול שאינו ברשותה ור' מני דקאמר מפותה פטור מן הכל מפרש למתני' דר"א כר"י הגלילי דקסבר נערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס הלכך פטור מן הכל דבושת ופגם דמפותה מסתמא מחלה א"נ מתני' ביתומה איירי וקנס אין לה והאונס חייב היינו דוקא בבושת ופגם אבל קנס אין לה והאונס חייב בכל דקאמר ר' מנא לאו דוקא:

מתני'

תום' הרי"ד

קושית הקצוה"ח ז"ל סי' תכ"ד דמקשה לשיטת הרשב"א ז"ל ודעמי' ז"ל דסוברין דהא דלר"י בדבר של ממון תנאו קיים הוא רק משום מחילה והא דשבור את כדי קרע את כסותי ע"מ לפטור פטור הוא משום מחילה עי' בתוס' ז"ל במס' כתובות דף כ"ו וזה אפילו לר"י א"כ קשה בדף ל"ב דמשני עולא אפילו תימא באחותו נערה ומפותה יקשה כיון דהא דמפותה פטור הוא משום מחילה א"כ אמאי לוקה הא אין לוקה ומשלם דהא הכא מחיב כמו שמשלם רק שמחלה לו ואימתי שייך דלוקה במקום דאינו משלם היינו דווקא במקום דליכא חיוב תשלומין כלל ונראה לפענ"ד דניחא ע"פ שיטת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' נע"ב ה"י דכל נערה שאין לה קנס כמו כן אין לה בופ"ג [ותמהו עליו ז"ל מכין לו זאת] ולא בוגרת וממאנת משא"כ בגיורת וכו' לאחר ג' שנים עי"ש והנה לכאורה אינו מובן במה דמשני בגמ' באחותו בוגרת אחותו בוגרת נמי הא איכא בופ"ג בשוטה והאיכא נער במפותה ולמה לא משני תומ"י במפותה ול"ל לשנוי בשוטה אך לפי מה שמבואר בדברינו לעיל בס"א דהא דחייב קנס באונס ומפתה לאו משום ביאת עבירה אלא משום האונס שאנס בע"כ בת פלוני וכן שפיתה בת פלוני שלא ברצון האב ונמצא לפ"ז ביתומה ומפותה אין כאן חיוב כלל דהלא מדעתה הוא דהא כל עיקר החיוב כזה הוא רק משום דאנס בתו של פלוני או דפיתה בתו של פלוני דכתוב לגבי האב כמו אנס ג"כ ממילא בשביל יתומה ומפותה אין כאן חיוב כלל בשלמא בופ"ג שייך למימר דהוא משום מחילה אבל בלא מחילה הוי מתנה עמ"ש בתורה דיהא פטור מדין נזק והוא עשה מעשה ההיזק והוא מתנה שיהא פטור מדין נזק משא"כ בקנס על אונס ופיתוי בתו של פלוני כשפיתה יתומה לא עשה מעשה הפיתוי וליכא דין פיתוי מה"ת רק מעשה ההיזק של בופ"ג אבל מכיון דאין קנס ליכא בושת ופגם ג"כ ממילא ולא משום מחילה נגעו בה ועי"כ משני תחלה הגמ' דמיירי בבוגרת דליכא דין קנס ופריך מבופ"ג ומשני בשוטה דליכא בושת ופגם ופריך מלנער ומשני במפותה דליכא לנער ומיירי בשוטה ומפותה דליכא בושת ופגם ולא לנער וליכא דין בושת ופגם ולנער ומסיק דאפי' תימא באחותו נערה ביתומה ומפותה דליכא דין קנס וממילא ליכא דין דבושת ופגם וזה רק לשיטת הרמב"ם ז"ל דבושת ופגם תלוי בקנס דבמקום דליכא דין קנס ליכא דין דבושת ופגם וממילא לא שייך לענין מחילה אלא דליכא דין דקנס ובושת ופגם מה"ת ולכאורה יש להרחות על זה ממתני' דר"פ נערה לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה וקשה במפותה למה לעצמה וכבר הק' ע"ז בר"ב ז"ל ומתרץ דלא מהני מחילתה תמנה דהא הי' שייך לאב מתחלה עי"ש וזה שייך דווקא גבי מחילה משא"כ אם במפותה אין לה דין קנס קשה דלא שייך רק לאב למה מיתות את בתי אבל לה לעצמה היכי שייך לשלם עבור פיתוי' מה בינה ליתומה כיון דשייך לעצמה אבל זה לא לדברינו למוד קשה כי אם גם על הפוסקים ז"ל דסוברין דשבור את כדי קרע את כסותי ע"מ לפטור דלאו מדין מחילה הוא אלא דאין בו דין נזק קשה ג"כ ככ"ל והנראה דע"כ כיון דיש לה אב אין לו רשות לפתותה ושייך דין נזק ומשלם אפילו לעצמה:

רידב"ז

וע"כ פריך מעתה אפילו במפותה יהא נמי חייב קנס כיון דלר"ע אינו פטור לגמרי ומשני נמי משום דמיירי שמחלה לו וע"ז פריך ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו פי' המפרשים ז"ל דקאתי שפיר לשיטת הרמב"ם ז"ל דס"ל דנערה שנתגרשה הקנס לעצמה אבל בושת ופגם שייך לאבי' וע"כ פריך מבושת ופגם אבל לשיטת התוס' ז"ל והרא"ש ז"ל בדף ל"ח ע"ב ובדף מ"א ע"ב דגזה"כ הוא דלמי שנותן זה נותן זה צ"ב להבין קושית הגמ' ונראה לפענ"ד בע"ה דאף לשיטת התוס' ז"ל נמי אתא שפיר קושית הגמ' והתירוץ לשיטת הירושלמי דכתבנו לעיל דהא דחייב קנס באונס ופיתוי הוא משום ביאת עבירה כמו הבא על א"א בחנק ועל נערה המאורסה בסקילה ועל הנדה בכרת ועל שפ"ח באשם וכמו כן הבא על הנערה פנוי' בקנס כל אחד לפי מדריגתו ע"כ פריך שפיר על הא דמשני שמחלה לו ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו ופריך מקנס דהא הקנס הוא לאו משום מעשה האונס והפיתוי בת פלוני שלא מדעתו אלא משום דין הבא על הפנוי' וא"כ האיך שייך מחילה הא כמו כן באוכל תרומה קי"ל דאם רצה הכהן למחול אינו יכול דהא לאו בשבילו משלם אלא לשם שמים ע"כ אינו יכול למחול ולא דמי לקנסא דתשלומין כמו בתם דהוא לאו משום עבירה אלא משום תשלומי הפסד משא"כ הכא דהוא משום עבירה וא"כ ה"נ פריך ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו והכי שייך בקנס מחילה

מה

שנויי נוסחאות (פ"ד) ירמיה בשם. נד"ו ירמיה אומר בשם. (פ"ס) זעירה נד"ו זעורה. (פ"ס) פטור מן הבושת וחייב בקנס כ"ה נד"ו.

חתם סופר

בקרבן העדה ד"ה ומשני בבושת ופגם כו' קנס חייב שאינה יכולה למחול. ולולא דבריהם הייתי אומר דמה"ט אין הקנס נמחל משום דע"ז גופא חייביה תורה קנס על שפיתה אותה וידבר על לבה עד שנתרצית למחול על בושתה ופגמה וע"ז בפיתוי משלם הקנס עיין רמב"ן פ' משפטים אך כ"ז כשאין בעילת איסור אך איסור ממזרת או עריות א"כ דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ומה"ת חייב ליתן לה קנס ובזה יש להשוות הירושלמי עם הבבלי:

קרבן העדה

מסורת הש"ס

הלכה ח מתני' הכל לפי המבייש וכו'. בגמ' מפרש: רואין אותה כאלו היא שפחה וכו'. אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח הימנו: **גמ'** בושת הגדול מרובה. אם אדם מבייש הגדול הוא בושת מרובה: וזקו ממועט. אם הגדול מזיק אחרים כגון שבייש לאחרים נזקו הוא דבר מועט שכן דרך בני אדם שהגדולים מלחקים עם הקטנים מהם ואין זה להם לבושת: בושת הקטן. כלומר אדם שפל שבייש:

כתובות מ ב"ק פג

הלכה ט מתני' כל מקום שיש מכר. לאב בבתו דהיינו בקטנותה אין לו בה קנס דאין קנס לקטנה: וכל מקום שיש קנס. משהיא נערה והיא כשתהיה בת י"ב שנה ויום אחד והביאה שתי שערות שזו יש לה קנס: אין מכר. דתניא יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת מכורה כבר יוצאה בסימני נערות כדתנן פ"ק דקידושין שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר: הבוגרת. מבת י"ב שנה וששה חדשים ויום אחד והביאה ב' שערות היא נקראת בוגרת ואין אביה יכול למכרה ואין לה קנס: **גמ'** דר"מ היא. מתני' דתנן אין לקטנה קנס אתיא כר"מ: ברם כרבנן. אבל לרבנן יש לקטנה מכר וקנס: ה"ג כר"מ מבת יומה ועד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביאה ב' שערות ועד שתבגור וכו': ה"ג כרבנן מבת יומה ועד ג' שנים ויום אחד יש לה מכר ואין לה קנס מבת ג' שנים ויום אחד עד שתביא ב' שערות יש לה מכר וקנס כאחת משתביא ב' שערות וכו'. וכ"ה בבבלי וה"פ עד ג' שנים ויום אחד אין לה קנס שאין ביאתה ביאה שבתוליה חוזרין: תמן תנינן. בסנהדרין פ"ז: אינו חייב. סקילה: עד שתהא נערה. אבל קטנה שקדשה אביה הבא עליה בקטנותה אינו חייב סקילה: בתולה. ולא בעולה: מאורסה. ולא נשואה ואפי' נכנסה לחופה ולא נבעלה דאע"ג דבתולה היא מיהו לא קרינא בה מאורסה: בבית אביה. למעוטי מסרה האב לשלוחי הבעל וזינתה בדרך: באו עליה שנים. כדרכה: והשני בחנק. דבעולה היא: דר"מ היא. הא דתנן במתני' עד שתהא נערה ולא קטנה אתיא כר"מ דאמר קטנה אין לה קנס דכתיב נערה ה"ה דאינו חייב עליה סקילה דנערה המאורסה כתיב: ה"ג ברם כרבנן אפי' קטנה. וכ"ה בסנהדרין וה"פ אבל לרבנן דסברי דיש קנס לקטנה ה"ה קטנה ארוסה בסקילה ולא מיעט הכתוב אלא בוגרת: ה"ג מ"ט דרבנן נער חסר כתיב מה מקיים ר"מ נער. וה"פ נער כתיב חסר בלא ה' ואפי' קטנה במשמע ופריך לר"מ הא כתיב נער חסר: נערה אחת שלימה כתיב בפרשת מוציא שם רע ונתנו לאבי הנערה:
לימדה

מתני' וגמ'

הלכה ח מתני' *ואי זהו הבושת [ה]הכל לפי המבייש והמתבייש פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת בשוק כמה היתה יפה וכמה היא יפה קנס [ב]שוה בכל אדם וכל שיש לו קיצבה מן התורה שוה בכל אדם:
גמ' לא דומה המבייש את הגדול למבייש את הקטן לא דומה מתבייש מן הגדול למתבייש מן הקטן בושת הגדול מרובה ונזקו ממועט בושת הקטן ממועט ונזקו מרובה:

הלכה ט מתני' *כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר הבוגרת לא קנס ולא מכר:
גמ' רבי חייה בשם רבי יוחנן דרבי מאיר היא ברם כרבנן [ג]יש מכר וקנס כאה. כר"מ מבת יומה ועד שלשה שנים ויום אחד יש לה מכר ואין לה קנס מבת שלשה שנים ויום אחד עד שתבגור יש לה קנס ואין לה מכר בוגרת לא מכר ולא קנס כרבנין מבת יומה ועד ג' שנים ויום אחד מכר וקנס באחת מבת שלשה שנים ויום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס [ד]משתביא שתי שערות ועד שתבגור יש לה קנס ואין לה מכר בוגרת לא מכר ולא קנס תמן *תנינן [ה]הבא על נערה מאורסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאורסה בבית אביה באו עליה שנים הראשון בסקילה והשני בחנק רבי יסא בשם רבי יוחנן רבי חייה בשם לעזר דרבי מאיר היא ברם כרבנין [ו]אפילו קטנה מאי טעמא דרבי מאיר נער חסר כתיב בפרשה מה מקיימין רבנין נער רבי אבהו אמר בשם ר"ש בן לקיש נערה אחת שלימה כתיב בפרשה לימדה

פני משה

הלכה ח מתני' הכל לפי המבייש. אדם קל שבייש בשתו מרובה: והמתבייש. לפי חשיבותו בשתו: כאלו היא שפחה. בבבלי מפרש אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לרבו קורת רוח הימנו: **גמ'** לא דומה המבייש את הגדול למבייש את הקטן. וזהו הכל לפי המתבייש: למתבייש מן הקטן. שבשתו מרובה וזהו הכל לפי המבייש. בושת הגדול. שמתבייש מרובה דאין אדם קל מגניח כ"כ בבושה: ונזקו ממועט. על פגם קאי שאין אדם גדול נפגם כ"כ:

הלכה ט מתני' כל מקום שיש מכר. לאב בבתו דהיינו בקטנותה: אין קנס. דאין קנס לקטנה ומתני' ר"מ היא כדמוקי לה בגמרא ולית הילכתא כוותיה: וכל מקום שיש קנס. משהיא נערה והיא כשתהיה בת י"ב שנים ויום אחד והביאה שתי שערות שזו יש לה קנס: אין מכר. שאין אדם מוכר את בתו כשהיא נערה: הבוגרת. מבת י"ב שנה וששה חדשים ויום אחד וכבר הביאה שתי שערות היא הנקרא' בוגרת ואין אביה יכול למכרה ואין לה קנס אבל בושת ופגם יש לה:
גמ' דר"מ היא. מתני' דקטנה אין לה קנס: ברם כרבנן יש מכר וקנס כאחת. בימי קטנותה כדמפרש ואזיל: כר"מ מבת יומה ועד ג' שנים ויום אחד יש לה מכר ואין לה קנס. ובזה אפי' רבנן מודו דלאו בת ביאה היא. חסר כאן בדברי ר"מ וה"ג כגירסת הבבלי וכן הוא בתוספתא סוף פ"ג מבת שלשה שנים ויום אחד עד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא ב' שערות עד שתבגור יש לה קנס ואין לה מכר בוגרת לא מכר ולא קנס. וכן בדברי רבנן נתחלפה הגי' וה"ג כרבנן מבת יומה ועד שלשה שנים ויום אחד יש לה מכר ואין לה קנס מבת שלשה ויום אחד עד שתביא שתי שערות מכר וקנס כאחת: תמן תנינן. בפרק ד' מיתות: דר"מ היא. דאמר אינו חייב סקילה עד שתהא נערה: ברם כרבנן אפילו קטנה גרסינן וכן הוא שם: נער חסר כתיב בפרשה. גבי נערה המאורסה ומשמע דאתא למעוטי גדולה אבל לא קטנה: מה מקיימין רבנן נער. תנא להו דאפילו קטנה: נערה אחת שלימה כתיב בפרשה. דמוציא שם רע בקרא דוענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה:
לימדה

עין משפט נר מצוה

לז
א מיי' פ"ב מנערה ה"ד ופ"ג מהי"ל ומזיק סמ"ג עשין קד עי' טור סימן קעז טוש"ע ה"מ סי' תכ סכ"ד

לח
ב מיי' פ"ב מנערה ה"ג סמ"ג שם טור אה"ע סי' קעז

לט
ג ד מיי' פ"ד מעבדים ה"א ופ"א מנערה ה"ח סמ"ג שם ושם מ"ע אה"ע סי' קעז ס"א בהג"ה ובגי' הבבלי

מ
ה מיי' פ"ג מא"ב ה"ד סמ"ג ל וין מ

מא
ו מיי' שם ה"ט

רידב"ז

מחילה ומשני פתר לה ביתומה דהירושלמי לשטתי' אזיל דס"ל כב"ח דלר"י בר"ח האונס והמפתה את היתומה פטור מגזה"כ ונתן לאבי הנערה פרט לזו שאין לה אב ופריך שם והתני תחת אשר עינה לרבות יתימה לקנס דברי ר"י הגלילי וקשה מאונס ואף דבמפותה יכול להיות שפטור אבל באונס גזר רחמנא מפני העינוי שלה ליתן לה כשהיא יתומה. [וכזה לא שייך למימר אונס ומפתה מהדדי דקא בפירוש כתב רחמנא דמשלם ליתומה משום העינוי]. ומשני ר"א בבא עלי' ואח"כ נתיתמה אבל סתמא דגמ' ס"ל דריה"ג מרבה אנוסה יתומה לקנס ונמצא דהלכה כר"י ב"ח גבי מפותה לא באנוסה אליבא דריה"ג ע"כ משני תירוץ אחר לא כדקאמר ר"י דר"א כשיטת ר"ע רבו וקמ"ל דנערה שנתגרשה הרי היא כיתומה דלעצמה כשיטת הש"ס דילן אלא אדרבה קמ"ל דאפילו נערה שנתארסה ונתגרשה אם היא יתומה דווקא פטור אבל כשיש לה אב שייך לאב [כדאיתא בתוס' ז"ל דף מ' ע"א פיי"ש דהכי יש לדייק ממתניתן] ונמצא לפ"ז דדינא דריב"ח הוא אליבא דריה"ג דברייתא דתחת אשר עינה מרבה יתומה לקנס מפני העינוי [ולא ריה"ג דפליג עם ר"ע במתניתן דנערה שנתארסה ונתגרשה] ולא ס"ל כתנא דגמ' כתירוצא דר' אחי תיפתר שבא כו' אבל לכו"ע כריב"ח דהאונס והמפתה את היתומה פטור ז"א אלא מתחת אשר עינה מרבה הברייתא אנוסה יתומה לקנס וא"כ ע"כ דבאנוסה נתרבה יתומה מפני העינוי ומתניתן דגיורת פתותה מג' שנים איירי באנוסה אבל במפותה פטור מקנס ונמצא דכל עיקר פטור דמתניתן מקנס הוא משום יתומה ויתומה מפותה פטור מן הדין מגזה"כ ונתן לאבי הנערה פרט לזו שאין לה אב ומשום דלא עינה אותה אך אנוסה יתומה נתרבה משום העינוי ממילא מפותה פטור מן הדין ולא משום מחילה ותני דבית רבי כן היתומה ר"א אומר האונס חייב והמפותה פטור פי' דלא תני כלל שנתארסה ונתגרשה אלא יתומה להוד אלמא דכל עיקר פטור הוא משום יתומה ולא משום שנתארסה ונתגרשה ושאל ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו זה אינו פירכא רק שאלה ופשיט לי' נשמטינ' מן הדא כו' פי' אם קנס בעלמא יכול למחול או לא אם משעה הראשונה שלו או משעת העמדה בדין ופשיט דקנס אין בו משעה הראשונה כו' ר' הכין אמר שימי בעי מהו האונס חייב והמפתה פטור האונס חייב בכל והמפתה פטור מבופ"ג משום דמחלה וחייב בקנס לר"ע דמתניתן דיש לה קנס וקנסה לעצמה ביתומה ואפילו מפותה אינה יכולה למחול כדפריך ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו ופריך והא ר"ע אומר האונס חייב בבופ"ג ובקנס כנ"ל והמפתה פטור מן הכל ומשני ההיא ריה"ג והוא ריה"ג דברייתא המובה לעיל כב"ח דבאונס יש לה קנס מפני העינוי אבל מפ' ה פטור. והיינו דקאמר מתהלה רבא בשם ר"ח בבופ"ג הדא מתנית' פי' דלשיטת התוס' ז"ל שייך גם בופ"ג לעצמה וזה יכולה למחול משא"כ קנס אינה יכולה למחול כדפריך ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו כן נראה לפענ"ד לפרש האי סוגיא לשיטת התוס' ז"ל ודו"ק:
תמן תנינן הבא על נערה מאורסה כו' מ"ט דרבנן נער חסר כתיב בפרשה מה מקיים ר"מ נער. כן מגי' הק"ע ז"ל ומוכרח הוא מאד ודו"ק:
רבי אבהו אמר בשם רשב"ל נערה אחת שלימה כתיב בפרשה לימדה על כל הפרשה שהיא גדולה. פי' דהוא במוציא ש"ר כתיב נערה מלא הרי זה בא ללמד על כל הפרשה דבעינן נערה שלימה ורבנן ס"ל דלא בא ללמד על כל הפרשה כולה אלא מלמד על עצמו דכאן בעינן נערה שלימה דיוקא ע"ז מתיב ר"מ לרבנן הרי המוציא ש"ר הרי כתיב בי נער והיא גדולה דאין הקטנה נסקלת כלומר דאפילו הי כתיב בו נער נמי ע"כ היא גדולה דאין הקטנה נסקלת [והוי כההיא דאיתא בבבלי דף מ"ד ע"ב טעמא דכתיב כי' נערה
כי

שנויי נוסחאות (ס:"מ) קטנה נדיו גדולה.

בן אריה
בושת הגדול מרובה ונזקו ממועט. כ"ב פי' נזק שלו. דרואין אותו כאלו הוא עבדי נמכר בשוק [כדתנן במתני'] וכל שהוא גדול ותשוב יותר אין ראוי כ"כ למלאכה כדאיתא בבבלי שבת כ"ד ע"א [כיון דעתירי ומפנקי לא עבדי עבידתא] ע"ש:

שנויי נוסחאות (ס:"מ) קטנה נדיו גדולה.

בן אריה
בושת הגדול מרובה ונזקו ממועט. כ"ב פי' נזק שלו. דרואין אותו כאלו הוא עבדי נמכר בשוק [כדתנן במתני'] וכל שהוא גדול ותשוב יותר אין ראוי כ"כ למלאכה כדאיתא בבבלי שבת כ"ד ע"א [כיון דעתירי ומפנקי לא עבדי עבידתא] ע"ש:

לימדה על כל הפרשה שהיא גדולה מתיב ר' מאיר לרבנין הרי המוציא שם רע הרי כתיב בו נער והיא גדולה דאין הקטנה נסקלת מה עבדין לה רבנן אמר רבי אבין תיפתר שבא עליה דרך זכרות יעקב בר בא בעא קומי רב הבא על הקטנה מהו אמר ליה [א] בסקילה הבא על הבוגרת מהו א"ל אני אקרא [י] נערה ולא בוגרת וקרא נערה ולא קטנה [אמר ליה ולית את מודה לי שהיא בקנס] תחת אשר עינה לרבות את הקטנה לקנס וקרא תחת אשר עינה לרבות את הבוגרת לקנס אמר רב אע"ג דנצחייה יעקב בדינה הלכה הבא על הקטנה בסקילה והיא פטורה ר' אבין בשם שמואל ולמה שמע לה מן הדא [ט] ומת האיש אשר (דברים כב) שכב עמה לבדו וכי אין אנו יודעין שאין לנערה חטא מות מה תלמוד לומר ולנערה לא תעשה דבר כי אין לנערה חטא מות להביא הבא על הקטנה מאורסה בסקילה והיא פטורה:

הלכה י מתני' [ג] *האומר פיתיתי את בתו של פלוני משלם בושת ופגם על פי עצמו ואינו משלם קנס [ד] האומר גנבתי משלם את הקרן על פי עצמו ואינו משלם לא תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה [ה] המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו המית שורי עבדו של פלוני אינו משלם על פי עצמו זה הכלל [ו] כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו: **גמ'** *רבי יצחק שאל מהו שישלם דמי העבד מפי עצמו מה צריכה ליה כל שלשים קנס או יותר מדמיו קנס

אין

פני משה

לימדה על כל הפרשה. של מוציא שם רע אפי' במקום שנאמר נער חסר שהיא גדולה ומדאיצטריך לגלות על נער שבפרשה שהיא גדולה ש"מ דכל מקום שנאמר נער חסר אפילו קטנה במשמע: מתיב ר"מ לרבנן הרי המוציא שם רע הרי כתיב בו. נמי באחד קרא נער והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה והיא גדולה ע"כ דהא אין הקטנה נסקלת ומאי סוית דאמרת דנערה שלימה הכתוב בפרשה ללמד על האי נער דכאן דוקא גדולה דילמא האי נער חסר ללמדינו בא דבכל מקום נער דוקא גדולה ועוד דאי ללמדינו על מוציא שם רע גופיה למה לי תיפוק ליה דאין הקטנה בת עונשין: מה עבדין לה רבנן. להאי נער חסר דמוציא שם רע: תיפתר שבא עליה דרך זכרות. כלומר תפרש האי קרא לדרשה אחריתא אתא דמוציא שם רע חייב אם בעל אפילו שלא כדרכה והוציא שם רע כדרכה ולהכי כתיב נער לשון זכר לומר דבא עליה דרך זכרות ולעולם כ"מ שנאמר נער אפי' קטנה במשמע: הבא על הקטנה. מאורסה מהו: אני אקרא נערה ולא בוגרת. דמיעטיה קרא מסקילה: ופריך וקרא. נמי נערה ולא קטנה: ה"ג אמר ליה ולית את מודי לי וכו'. כמו שהגהתי וכן הוא בסנהדרין שם כלומר ואין את מודה לי שהבא על הקטנה בקנס דכתיב תחת אשר עינה לרבות הבא על הקטנה לקנס וכן לסקילה: וקרא וכו'. כלומר ועליה נמי אני דן מאי חזית לומר דרבתה התורה קטנה לקנס ולא לבוגרת ואימא לבוגרת נמי: אע"ג דנלחיה יעקב בדינה. אף שיכה אותי בדין אע"פ כן הלכה הבא על הקטנה הוא בסקילה והיא פטורה ממיתה: ולמה. כן נימא נערה ולא קטנה: שמע לה מן הדא. מזה המקרא שמענו זה: וכי אין אנו יודעין שאין לנערה חטא מות. מדכתיב לבדו וא"כ מה ת"ל עוד ולנערה לא תעשה וגומר אלא ללמד יש לך אחרת שאין לה חטא מות אלא הוא בסקילה והיא פטורה ואיזו זו קטנה:

הלכה י מתני' האומר פיתיתי את בתו של פלוני. בבבלי מפרש לא מיבעיא האומר אנסתי שהוא נאמן שאין פוגם אותה כל כך שאין לעז של אנוסה גדול כמו לעז של מפותה אלא אפילו האומר פיתיתי וסד"א דלא מהימנינן ליה להחזיק הלעז קמ"ל דניחא לה לדידה או לאביה להשתכר הממון: ואינו משלם קנס. דמודה בקנס פטור דאמר קרא אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: המית שורי את פלוני. והריני חייב בכופר משלם על פי עצמו דקסבר כופרא ממונא: עבדו של פלוני. והריני חייב שלשים סלע: אינו משלם ע"פ עצמו. דקנס נינהו שאפילו אינו יפה דינר נותן שלשים: זה הכלל. לאתויי מוציא שם רע והיוצא בשן ועין: **גמ'** מהו שישלם דמי עבד מפי עצמו. כלומר דמיבעיא ליה הא דתנן במתני' אינו משלם ע"פ עצמו אם דוקא הקנס שהוא יותר מדמי שויו הוא דאינו משלם אבל דמי שויו של עבד משלם ע"פ עצמו דלאו בכלל קנס הן כדמפרש ואזיל: מה צריכה ליה. מאי קא מיבעיא ליה הא קנס של עבד שלשים סלע הן ואם הוא פטור מהקנס מאי משלם ומפרש דהכי קמיבעי ליה: כל שלשים קנס. אם כל השלשים סלע הקצובין בתורה נקראים קנס ואפילו דמי שויו: או יותר מדמיו קנס. אין נקרא קנס אלא מה שחייבתו התורה לשלם יותר מדמי שויו של העבד: ה"ג

אין

קרבן העדה

לימדה על כל הפרשה. אפי' במקום שכתיב נער חסר נמי גדולה דוקא ולא קטנה: הרי כתיב בו נער. חסר בכולא פרשתא ובגדולה דוקא איירי דהא כתיב ואם אמת היה הדבר לא נמצאו בתולים לנער והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה וקטנה לאו בת עונשין היא ואינה נסקלת: תיפתר שבא עליה דרך זכרות. לכך כתיב במוציא שם רע נער ללמד שאפי' בא עליה אחר דרך זכרות כלומר שלא כדרכה אפ"ה חייבת סקילה: הבא על הקטנה. מאורסה לר"מ מהו לגמרי ממעט ליה לגברא ממיתה דהואיל והיא פטורה דלאו בת עונשין היא ולא קרינן בהו ומתו גם שניהם כדכתיב גבי שוכב עם אשה בעולת בעל או דלמא מסקילה ממעט ליה אבל חנק כדין הבא על אשת איש מחייב ל"א לרבנן מיבעיא ליה אי מחייבי סקילה להבא על הקטנה או בחנק מחייבי ליה דכתיב ומתו גם שניהם עד שיהו שניהם שוין אבל אי אינן שוין מיתתו בחנק דלהכי אהני נער חסר לחייבו חנק מיהת ור"מ לגמרי פוטר: א"ל בסקילה. ללשון ראשון שפירשתי בסמוך צריך להגיה כאן א"ל בחנק וכן בסמוך גרסי' במקום סקילה בחנק וכ"ה בבבלי בסנהדרין פ"ז: א"ל אני אקרא נערה ולא בוגרת. ללשון ראשון פטור לגמרי קאמר וללישנא בתרא פטור מסקילה קאמר: ופריך אקרא נערה ולא קטנה. ויהא הבא על הקטנה פטור מחנק או מסקילה: ה"ג על דבר אשר ענה לרבות את הקטנה. ול"ג לקנס וה"פ על דבר אשר ענה כתיב בנערה המאורסה וזה שייך גם בקטנה ליסנא אחרינא ה"ג וקרא נערה ולא קטנה ולית את מודה לי שהיא בקנס וכ"ה לקמן בסנהדרין וה"פ דהקשה ר' יעקב לרב א"כ אקרא נמי נערה ולא קטנה ולא יהא לה קנס והא ודאי דיש לה קנס ואתיא כלשון *הראשון שפירשתי דלרבנן מיבעיא ליה דס"ל דיש קנס לקטנה והראשון נראה: ה"ג וקרא על דבר אשר ענה לרבות בוגרת. ול"ג לקנס וה"פ מנ"ל דקאי אקטנה דלמא לרבות בוגרת ומנערה לא ממעטינן אלא קטנה: ה"ג אע"ג דנלחי יעקב בדינא. וה"פ אע"ג דנלחי ר' יעקב דפריך מבוגרת אפ"ה הלכה הבא על הקטנה חייב סקילה או חנק אע"ג דהיא פטורה: ה"ג ולמה לא שמע לה מן הדא. ה"ל לרב להביא ראיה מהאי קרא: ומת האיש אשר שכב עמה לבדו. סיפא דקרא ולנערה לא תעשה דבר אין לנערה חטא מות: להביא הבא על הקטנה המאורסה וכו'. וה"פ דקרא הוא לבדו ימות בסקילה אף שאין לנערה חטא מות בכל עבירות שבתורה דהיינו קטנה שאינה בת עונשין והאי קרא ליכא לאוקמי בבוגרת דאיהי ודאי חייבת מיתה בחנק מיהת וכן חייבת על כל עבירות שבתורה:

הלכה י מתני' האומר פתיתי את בתו של פלוני לא מיבעיא האומר אנסתי שאינו פוגם כל כך שאין לעז של אנוסה גדול כל כך דפשיטא דמשלם בושת ופגם על פי עצמו אלא האומר פתיתי דפגים לה טפי וסד"א דלא מהמנינן ליה להחזיק הלעז קמ"ל דניחא לדידה להחזיק הלעז כדי להשתכר הממון כיון דאביה או היא מודים בדבר: ואינו משלם קנס. דמודה בקנס פטור דאמר קרא אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: המית שורי את פלוני. והריני חייב בכופר משלם ע"פ עצמו דכופרא ממונא הוא: עבדו של פלוני. והריני חייב שלשים סלע פטור דקנס הוא: **גמ'** מהו שישלם דמי. שויו של העבד ע"פ עצמו דשויו לא קנס הוא דכל שאינו משלם יתר על מה שהזיק לאו קנס הוא: מה צריכה ליה. מאי קמיבעי' ליה · כל שלשים. של עבד שחייב הכתוב לשלם הוא קנס ובדין הוא דלא לישלם אפי' דמיו או דלמא מה שהוא משלם יתר על דמיו כגון שהעבד אינו שוה אלא עשרה העשרים שהוא משלם יותר הם קנס אבל דמי שויו אינו קנס ומשלם ע"פ עצמו: ה"ג

אין

עין משפט נר מצוה

מב א ג מיי' פ"ג מאיסורי ביאה הלכה ד ס

מג ג מיי' פ"ב מנערה ה"ב וס"ס מסנהדרין ה"ד

מד ד מיי' פ"ג מגניבה ה"ט סמ"ג עשין כה ח"מ סי' שמח

מה ה מיי' פ"ה מסנהדרין ה"ד סמ"ג עשין ע

מו ו מיי' פ"ב מנזקי ממון ה"ח

מסורת הש"ס

כתובות ג.

רידב"ז

הא לא"ה אפילו קטנה במשמע והא כתיב ואם אמת הי' הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנערה והוציאו את הנערה אל פתח בית אבי' וגו' וקטנה לאו בת עונשין היא] א"כ ע"כ דלא לעצמה כתיב נערה מלא אלא ללמד על כל הפרשה מה עבדין לה רבנן א"ר אבין תיפתר שבא עלי' דרך זכרות פי' דלעולם לא ללמד על הפרשה כולה אתא אלא לגופי' הוא דאתא שבא עלי' דרך זכרות והילכך כתב נערה מלא דהירושלמי לטעמי' אזיל דס"ל בפ"ק ה"ג דקטן אינו עושה בעולה שלא כדרכה ועיי' לעיל שם בדברינו ופשוט דכמו דנתמעט קטן מבעולה שלא כדרכה ה"נ קטנה אינה עושה בעולה שלא כדרכה וע"ז קאמר ר' אבין תיפתר שבא עלי' שלא כדרכה דרך זכרות דהוא שלא כדרכה והתמעט קטנה מזה ע"כ כתיב נערה מלא דאי הוי כתיב חסר אף דידעינן דמיירי בגדולה אבל לא הוי ידעינן באיזה ביאה בא עלי' אם בכדרכה או שלא כדרכה והו"א דאף בבא על הגדולה הוא דווקא ביאת קטנה כלומר כדרכה דבקטנה ליכא ביאה אחרת רק ביאה כדרכה ואף דע"כ גופה צריך להיות גדולה דהל"ה לאו בת סקילה היא אבל הביאה יכול להיות דדווקא ביאה דקטנה דהיא כדרכה ע"כ כתיב נערה מלא לאורויי דאף בבא ביאה של גדולה נמי כן ודוק:

סליק פירקא בס"ד

עד

שינויי נוסחאות (פ"מ) אמר ליה כו' עד שהיא בקנס כ"ה ליתא בד"ו. (פי"מ) דנצחייה בד"ו דנצחיה. (שמ"ו) כי במקרא ליתא.

שינויי נוסחאות (פ"מ) אמר ליה כו' עד שהיא בקנס כ"ה ליתא בד"ו. (פי"מ) דנצחייה בד"ו דנצחיה. (שמ"ו) כי במקרא ליתא.

מסורת הש"ס

שבועות פ"ה (ה"ו) שבועות לו ב

שם

ב"ק דף כז ודף מ מכות דף ג

ע' ב"ק פד

כתובות מה ב

שם דף מב וש"נ

שם דף נט

אין תימר כל שלשים קנס אינו משלם אין תימר יותר מדמיו קנס משלם תמן תנינן *המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית משביעך אני ואמר אמן פטור אמר רבי חגיי קומי רבי יוסי תיפתר שהמית עבד מוכה שחין אמר לו אמור דבתרה *המית שורך את בני והוא אומר לא המית משביעך אני ואמר אמן חייב ופתרה במוכה שחין ויהא פטור אמר רבי חגיי קומי ר' יוסי תיפתר כמאן דאמר *ונתן פדיון נפשו של מזיק אמר ליה ואין כמאן דמר ונתן פדיון נפשו של מזיק כולו קנס מהו שיאמרו לו צא ידי שמים נישמעינה מן הדא *מעשה ברבן גמליאל שהפיל שן טבי עבדו אתא גבי דרבי יהושע אמר ליה טבי עבדי מצאתי עילה לשחררו אמר ליה ומה בידך ואין קנסות אלא בבית דין ובעדים ויאמרו לו צא ידי שמים הדא אמרה שאין אומרים לו צא ידי שמים רבי גמליאל בי רבי אבינה בעא קומי ר' מנא רבן גמליאל כמאן דמר מותר לשחררו אמר ליה כל גרמה אמרה שאסור לשחררו די לא כן היו לו לשחרר משעה ראשונה:

הדרן עלך אילו נערות

הלכה א מתני'

*נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה לאביה והצער בתפוסה עמדה בבית דין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בבית דין עד שמת האב הרי הן של עצמה: **גמ'** מאן תנא נערה *ר"מ ברם כרבנין אפילו קטנה והצער בתפוסה באנוסה ודלא כר"ש *דר"ש פוטר את האונס מן הצער עד כדון דברים הבאים מחמת הביאה חבל בה סימה

קרבן העדה

אין תימר כל שלשים קנס אינו משלם אין תימר יותר מדמיו קנס משלם וכ"ה בשבועות פ"ה: תמן תנינן. בשבועות פ"ה ה"ג משביעך אני ואמר אמן פטור וכ"ה קשם במתני'. וה"פ אם הודה שנשבע לשקר אפ"ה פטור מקרבן שבועה ואס"ד שאין כל השלשים קנס הרי כפר ממון דמי שויו ולמה הוא פטור מקרבן שבועה: תיפתר שהמית עבד מוכה שחין. שאינו שוה כלום וכל שלשים קנס הן: א"ל אמור דבתרה כלומר אימא סיפא ולא סיפא דמתני' היא אלא בברייתא תני הכי: ופתרה במוכה שחין. ואס"ד דמתני' במוכה שחין הך ברייתא נמי במוכה שחין למה יתחייב קרבן שבועה הרי לא כפר ליה ממון שהרי אינו שוה כלום: תיפתר. תפרש להך ברייתא דאתיא כמ"ד ונתן פדיון נפשו של המזיק הכופר שהוא משלם הוא דמי המזיק הלכך גבי בנו אע"ג דניזק אינו שוה כלום חייב לשלם המזיק דמי עצמו אבל העבד כיון שאינו שוה כלום אין כאן תשלומין אלא קנס: א"ל. ואם כמ"ד ונתן פדיון נפשו דמי מזיק א"כ כל התשלומין קנס כיון שאינו משלם כמה שהזיק ולמה חייב קרבן שבועה הלא לא כפר ממון אלא ודאי הך ברייתא אתיא כמ"ד כופר דמי ניזק ואיירי בבן חורין שאינו מוכה שחין א"כ ה"ה עבד דמתני' בשאינו מוכה שחין איירי ואיפשיטא בעיין: מהו שיאמרו לו. למודה בקנס ע"פ עצמו שישלם לצאת ידי שמים או דלמא אפי' לצאת ידי שמים פטור: נשמעינה מן הדא. תא שמע מהא: מצאתי עילה לשחררו. לפי שטבי עבד כשר היה והיה מתאוה לשחררו אלא שהמשחרר עבדו עובר בעשה כיון שהפיל שנו שמח שמצא עילה שמחוייב לשחררו: א"ל. ר' יהושע: ומה בידך. מה אתה סובר הרי עדיין אין אתה חייב לשחררו: ואין קנסות. שאין מודה בקנס חייב אלא כשתבעו בב"ד והביא התובע עדים בדבר אבל אם הודה בב"ד קודם התביעה ואין עדים בדבר פטור ואתה כבר הודית בב"ד: ויאמרו לו לא ידי שמים. ואס"ד דמודה בקנס חייב לשלם לצאת ידי שמים היה ראוי לומר לר"ג שאע"פ כן לצאת ידי שמים ישחררנו אלא ודאי דאף לצאת ידי שמים פטור: ר"ג כמ"ד מותר לשחררו. בתמיה ר"ג דרצה לשחררו וכי סובר דהותר לשחרר עבדו לכתחלה הא קעבר בעשה והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם: א"ל. כל עצמו של דברי ר"ג משמעין דאסור לשחררו דאל"כ היה לו לשחררו מיד בלא הפלת שנו אלא ודאי דאף ר"ג סובר המשחרר עבדו עובר בעשה וטבי הוא דלא תבעו בב"ד ולא היה לו עדים לכך לא היה רשאי לשחררו וכדפרישית: הדרן עלך פרק אילו נערות

הלכה א מתני' נערה שנתפתתה. והצער בתפוסה. באנוסה הצער נמי לאביה ולישנא דקרא נקיט ותפסה ושכב עמה: מת האב. משעמדה בדין בנערותה בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה הרי הן של אחין דכיון דעמד בדין זכה בהן האב: לא הספיקה לעמוד בב"ד וכו'. כיון דלא עמד האב בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו דאין אדם מוריש לבנו זכות שזכתה לו תורה בבתו: **גמ'** מאן תנא נערה. במתני' דמשמע דוקא נערה אבל קטנה אין לה כל הני דתנן במתני': ר"מ. דאמר קטנה אין לה קנס: באנוסה. בתפוסה היינו אנוסה וכדפרישית במתני': פוטר את האונס מן הצער. כדאמרינן לעיל פ' אלו נערות (די"ג) דדומה לחותך יבלת חבירו ועתיד לחתכה: עד כדון. עד כאן שמעינן ממתני' דדברים הבאים מחמת הביאה הן לאב מיהא עדיין מיבעיא לן חבל בה אדם בקטנה או בנערה או סימה

פני משה

אין תימר כל שלשים קנס אינו משלם אין תימר יותר מדמיו קנס משלם וכן הוא בשבועות. דאם תאמר שאין קרוי קנס אלא היותר על דמיו משלם דמי שויו ע"פ עצמו דאינו נפטר בהודאתו אלא מהקנס: תמן תנינן. בסוף פ' שבועות הפיקדון: המית וכו' פטור. כלומר דפשיט ליה הבעיא מדקתני התם פטור וטעמא משום דאינו משלם קנס ע"פ עצמו וכל היכא דכי אודי לא מיחייב כי כפר ליה נמי לאו ממונא כפר ליה והילכך פטור על השבועה אלמא דכל שלשים סלע קנסא הוו דאל"כ אכתי כי הוי מודי מדמיו לא איפטר ואישתכח דממונא כפר ליה: תיפתר שהמית עבד מוכה שחין. שלא היה יפה כלום ובהאי ודאי כל השלשים קנס הן: אמור דבתרה. א"כ אמור הסיפא המית שורך את בני וכו'. לא מצאתי ברייתא זו ואולי באיזה תוספתא היא ונשנית על המתני': ופתרה במוכה שחין ויהא פטור. ואם רישא במוכה שחין סיפא נמי תוקמי במוכה שחין ואמאי חייב הא אינו שוה כלום: אמר רבי חגיי קומי רבי יוסי. ובשבועות גרים אמר רבי זעירא קומי ר' מנא ושם גרים על קושית רבי יוסי שהשיב לו לית יכול דתנינן המית בן חורין נותן את שויו: תיפתר כמ"ד. בפרק שור שנגח ד' וה' דפליגי שם הכאי וכן בבבלי שם חד אמר ונתן פדיון נפשו דכתיב גבי כופר נפשו של מזיק וחד אמר נפשו של ניזק ולמ"ד נפשו של מזיק אע"פ שאינו שוה כלום הוא משלם ולעולם במוכה שחין איירי: ואין כמ"ד נפשו של מזיק. כלומר דדחי לה הש"ס דא"כ כולו קנס הוא ואמאי קתני בסיפא חייב: מהו שיאמרו לו לא ידי שמים. על מודה בקנס קאי אע"ג דמדינא פטור אם אומרים לו שישלם כדי לצאת ידי שמים: נישמעינה. לזה מן הדא: מעשה וכו' מצאתי עילה לשחררו. שהיה ר"ג שמח בדבר לפי שעבד כשר היה והיה מתאוה לשחררו ובבבלי פ' מרובה דף ע"ד גרים סימא את עין טבי עבדו: ומה בידך. אין בדבריך כלום מפני שהודית מפי עצמך ואין קנסות. להתחייב אלא בב"ד ובעדים: ויאמרו לו לא ידי שמים. אי ס"ד דצריך לצאת ידי שמים בקנסות מפני מה לא אמרו כן לר"ג אלא ש"מ שאינו צריך: ר"ג כמ"ד מותר לשחררו. אם ר"ג פליג אהא דאמרינן המשחרר עבדו עובר בעשה וקסבר מותר לשחרר דקס"ד הא דקאמר מצאתי עילה לשחררו משום דקסבר מותר אלא שחביריו לא הניחו לו ולפיכך קאמר מצאתי עילה עכשיו: כל גרמה אמרה. כל עצמה של זו המעשה משמעין מינה דקסבר אסור לשחרר דאם לא כן היה לו לשחררו משעה הראשונה קודם שהפיל שינו והרי לא היה מי שמוחה בידו:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' נערה. והצער בתפוסה. באנוסה ולישנא דקרא נקט ותפסה ושכב עמה ונמי לאביה הוא: עמדה בדין. דהאב אינו זוכה עד שתעמוד בדין עם הבועל: מת האב. אח"כ הרי הן של אחין דכבר זכה בהן האב: הרי הן של עצמה. דכיון דלא עמדה בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו ואין אדם מוריש זכות בתו לבנו כדיליף בגמרא מקרא: **גמ'** מאן תנא נערה. כלומר דמדייק דלא קתני בתולה אלא לאשמעינן נערה דוקא ולא קטנה ורבי מאיר היא דאמר בפרקין דלעיל קטנה אין לה קנס: ודלא כרבי שמעון. דקתני הצער באנוסה: דר"ש וכו'. בפירקין דלעיל הלכה ה': עד כדון דברים הבאים מחמת הביאה. עד כאן לא שמענו דזכתה התורה לאב אלא הני דחשיב במתני' שהן מחמת הביאה וטעמא שבידו למסרה למנוול ומוכה שחין: חבל בה. אחר או סימא

עין משפט נר מצוה

מז
א מיי' פ"ח משבועות ה"ב

מח
ב מיי' פ"ג מגניבה ה"ה סמ"ג עשין עא טוש"מ סי' כג

א
ג מיי' פ"ב מנערה הי"ד סמ"ג עשין נד טוש"ע סי' קעז

ב
ד מיי' שם הט"ו

ג
ה מיי' פ"ח שם ה"ח

ציון ירושלים

זהלא תורה שאין אומרים לו צא ידי שמים. הטעם כלב"ד עפמ"ש בטעם דמודה בקנס פטור משום דקנס לא שייך רק במה שאינו רוצה לשלם והוא מוכרח שאז קנסינן ליה אבל מה שמודה מעצמו והיה יכול לכפור ולא רצה אין שייך קנס והארכתי בזה בביאור כל הפרטים של מודה בקנס ולפמ"ש ולפ"ז מה שייך לומר לו שילא ידי שמים הרי זה לא מקרי קנס באם לא ירצה לשלם אין בידנו לכופו ושוב לא מקרי קנס במה שרוצה מעצמו לצאת ידי שמים ועי' שעה"מ הלכות עבדים מ"ש בזה ולפמ"ש יש לפלפל בזה והכ"מ להאריך יותר בזה:

רידב"ז

עד כדון דברים הבאים מחמת הביאה חבל בה כו' מיסבר סבר רשב"ל שמעשה ידי' שלה עד שתיבגר ר' יוחנן אמר מבגורה ואילך. פי' דהיתה בתוס' ז"ל בדף מ"ג ע"ב דפלוגתתן הוא אם שייך לאב אפילו מה שנפחתת מנערות ואילך דר' יוחנן סבר דשייך לאב כיון דנעשה לה בעודה ברשות האב אבל הפחת שעד שעת נערות שייך לאבי' לד"ה ותירוץ ב' מסקו בתוס' ז"ל התם דפליגי אפילו בהפחת שעד שעת בוגרת דאם דוקא קידושין שייך לאב אבל לא פחת קידושין עיי"ש ועפ"ז יתבאר הירושלמי דה"פ דר"י סבר לאבי' ורשב"ל סבר לעצמה ומשמע דלרשב"ל לעולם לעצמה ולר"י לעולם לאבי' א"כ לרשב"ל דס"ל לעצמה מיסבר סבר רשב"ל דמעשה ידיה אפילו עד שעת בוגרת לעצמה ולשיטת ר' יוחנן דס"ל לאבי' אפילו תבגורה ואילך לאבי' כיון דנעשה לה

שנויי נוסחאות (ס"א) קנס אינו משלם בד"ו קנס משלם. (ס"ב) קנס משלם בד"ו קנס אינו משלם. (ס"ד) אמן פטור בד"ו אמן חייב.

חתם סופר

מעשה ברבן גמליאל שהפיל שן טבי עבדו וכו' הדא אמרה שאין אומרין וכו' בשעה"מ פ"ה מעבדים ה"ו הקשה האיך מוכח דפטור מלצאת י"ש שאני הכא דאיכא עשה לעולם בהם תעבודו וצ"ל עפמ"ש הר"ן דלעולם בהם תעבודו משעם לא תחנם הוא לפ"ז אם משחררו ע"י שהעבד נותן דמי פדיונו ממש תו ליכא משום לעולם בהם תעבודו א"כ כיון דלי"ש מחויב לשלם לו ר"ג סיוק שני אם מוליאו לחרות א"כ הו"ל כנותן דמי פדיוס ויולא וליכא עשה לכ"ע:

עין משפט נר מצוה

ד
א מיי' פ"ד מהלכות חובל ומזיק הל' י"ד וסמ"ג ה' ומ"מ טוש"ע חו"מ סי' תכ"ד סעיף ו'

ה
ב מיי' פ"ג מהל' אישות טוש"ע אה"ע סי' נ' סעיף א

*סימה את עינה קטע את ידה שיבר את רגלה למי הוא משלם לה או לאביה רבי יוחנן אמר [א] נותן לאביה רבי שמעון בן לקיש אמר נותן לעצמה מיסבר סבר רבי שמעון בן לקיש שמעשה ידיה שלה עד שתבגור רבי יוחנן אמר [ג] מבגורה ואילך רבי אבין בשם רבי הילא עד שעת בוגרה פליגין אבל מבוגרה ואילך כל עמא מודיי שהן של עצמה מתניתא מסייעא לדין ומתניתא מסייעא לדין ומתניתא מסייעא לר' יוחנן *החובל בבתו ובנו של חבירו של בנו יתן מיד ושל בתו יעשה בהן סגולה אמר ר' יודן אבוי דרבי יודה אבוי דרבי מתניה אית מתני רישא וסיפא מסייעא לרבי שמעון בן לקיש *החובל בבתו קטנה ניזקה שלה ופטור מן הבושת ומן הפגם אחרים שחבלו בה נזקה שלה והשאר יעשה בהן סגולה ובושתה ופגמה של אביה מה חמית מימר כן תני רבי שמעון בן יוחי ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה הא כיצד עמדה בדין עד שלא מת אביה אשכחת אמר ונתן לאבי הנערה מת אביה אשכחת אמר ונתן לעצמה עמדה בדין עד שלא בגרה אשכחת אמר ונתן לאבי הנערה משבגרה אשכחת אמר ונתן לעצמה מנן אילין מיליא רבי אבהו בשם רבי יוחנן והתנחלתם אותם לבניכם לרשת אחוזה אותם לבניכם אין בנותיכם לבניכם בקנס הכתוב

תורה אור
דברים כב | ויקרא כה

פני משה

סימה וכו' למי הוא משלם דהכא לא שייך האי טעמא דהא אי בעי הבל בה לא מצי הבל דאין אדם רשאי להבול בבתו ועובר בה כעובר על חובל בחבירו משום לא יוסיף פן יוסיף: רבי יוחנן אומר לאביה. כדמפרש במאי פליגי: עד שתבגור. כמו עד לא עשה ארץ (משלי ח) כלומר אפילו קודם שתבגור מעשה ידיה שלה הילכך חבלה נמי שלה והיינו השבת שבטלה ממלאכה וכן הא דאפחתה מכספה: מבגורה ואילך. מעשה ידיה שלה אבל מקודם מעשה ידיה לאביה ה לכך חבלה נמי לאביה: כ"ע מודיי שהן של עצמה. הבלה שהרי יצאת מרשות האב ומעשה ידיה שלה: מתניתא כו'. תניא כוותיה דר"י ותניא כוותיה דר"ל כדמפרש ואזיל מתני' מסייע לר"י כו' וה"ג כמו שהוא בתוספתא החובל בבנו ובתו של חבירו של בתו נותנין לו מיד ושל בנו עושה לו בהן סגלה בבניו ובבנותיו קטנים של עצמו פטור מן הכל. של בתו יתן לו מיד דזכי ליה רחמנא אבל בבנו לא זכי ליה מידי: סגלה. בפרק החובל מפרש מאי סגלה ס"ת וכן פליגי התם ר"י ור"ל בהאי פלוגתא דלעיל: בבניו ובנותיו הקטנים שלו פטור. דהבלה שלו הוא וכרבי יוחנן: אית מתני'. יש עוד ברייתא אחרת ורישא וסיפא דהתם מסייע לר"ל: החובל בבתו קטנה ניזקה. דאפחתה מכספה שלה דלא זכתה לו התורה אלא דברים שהן מחמת ביאה והיינו כר"ל: ופטור מן הבושת ומן הפגם. דבזה לא פליגי מידי דהוא של אב דהא אי בעי מסר לה וכו': והשאר. השבת יעשה בהן סגלה עד שתגדיל והיינו נמי כר"ל דמעשה ידיה שלה: מה חמית מימר כן. על המתני' קאי מה ראית להלק בין מת האב משעמדה בדין ובין מת עד שלא עמדה: ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה. כלומר דקרא כתיב ונתן לאבי הנערה והוי מצי למיכתב ונתן לאביה אלא למידרש הכי פעמים שאתה נותן לנערה עצמה ופעמים שאתה נותן לאבי הנערה הא כילד כשעמדה בדין עד שלא מת מקיימינו לקיים ונתן לאבי הנערה: מת אביה. מקודם שעמדה בדין לעצמה וכן עד שלא בגרה כו': מנן אילין מילייא. מנא לן להלקין דילמא זכות שזיכתה לו התורה שלי הוא ואם מת יהא של אחין: אין בנותיכם לבניכם. זכות בנותיכם אין לבניכם כדמפרש בקנס הכתוב

קרבן העדה

מסורת הש"ס

סימה את עינה או קטע את ידה או שיבר את רגלה: למי הוא משלם. החמשה דברים לה או לאביה מי אמרינן כיון דאקניי' רחמנא לאביה שבת נעוריה תשלומי חבלה נמי דידיה הוא דהא אפחתה מכספה או דלמא שבת נעורים הוא דאקני ליה רחמנא. דאי בעי מוסר לה למוכה שחין אבל חבלה דלא מצי לחבל לה דאין אדם רשאי לחבל בבתו דהא ישראלית היא וכתיב לא יוסיף פן יוסיף תשלומי חבלה נמי לאו דידיה הוא אלא לדידה: נותן לאביה. כל דמי הפחת הוא לאב הואיל ונעשית הפחיתה קודם שתבגור: ה"ג דמעשה ידיה שלו עד שתבגור. וה"פ שלא זכתה לו תורה אלא שבת נעורים אבל מה שמשלם עבור הפחת שנפחתה ע"י חבלה זו אחר שכלו ימי הנעורים הוא לעצמה: רי"א. אף הפחת שהוא משלם מבוגרת ואילך הוא של האב אם אירע הפחת בימי נערותה: עד שעת בוגרת פליגין. דרשב"ל סובר דלא זכתה ליה רחמנא אלא קידושין ממש או למעשה ידיה אבל בגוף שנפחתה לקידושין אין לאב כלום ור"י סובר אפי' הפחת קידושין דאב הוי: כל עמא מודיי. הכל מודים שהוא שלה: מתני' מסייעא לדין וכו'. תניא כוותיה דר"י ות"כ דרשב"ל: של בנו יתן מיד. דבבנו לא זכי רחמנא לאב מידי: יעשו בהן סגולה. יקחו בהן דקל ואוכל האב פירות עד שתבגור והיינו כר' יוחנן אליבא דר' אבין: אית מתני. איכא ברייתא דרישא וסיפא אתיא כרשב"ל: ופטור מן הבושת והפגם. דודאי דידיה הוא: והשאר. שבת: יעשה בהן סגולה. דמודה רשב"ל בשבת דמעשה ידיה עד שעת בגרות דאבוה הויא: מה חמית מימר כן. אמתני' פריך מה ראית לומר כן דאם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה: ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה. דכתיב באונס ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וה"ל למכתב והאיש השוכב עמה חמשים כסף יתן לאבי הנערה כדכתיב במוציא שם רע דסמוך נתינה גבי האב אלא ודאי ה"ק קרא ונתן האיש השוכב חמשים כסף מכל מקום והיינו ונתן לנערה ואם יש שם אב והיא נערה ונתנו לאבי הנערה: הא כילד. איך מקיימין שני המקראות: מנן אילין מילייא. מנא לן שאם לא הספיקה לעמוד בב"ד שהן של עצמה דלמא של האחין: והתנחלתם אותם וגו'. בעבדים כנענים כתיב: בקנס. דאונס הכתוב

תוס' הרי"ד

מה חמית מימר כן תני רשב"י ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה הא כילד כו'. הסוגיא חמורה מאד ופי' המפרשים ז"ל קשה להולמן וקשה להבין ונראה לפענ"ד בביאור הסוגיא סוגיא בע"ה לאמיתה ועי"ז ירווח לן שיטת הרמב"ם ז"ל דפסק נערה שנתארסה ונתגרשה דקנסה לעצמה ובושת ופגם לאבי' וכבר הק' תוס' והרא"ש ז"ל על האי שיטה ז"ל דאי ס"ד דלא דרשינן מתחת אשר עינה לרבות בופ"ג דלמי שנותן זה נותן זה א"כ בר"פ נערה דגרסינן לא הספיקה לעמוד בדין עד כו' הרי הן של עצמה ומדקתני הרי הן בלשון רבים משמע דקאי לכולהו אפילו אבופ"ג ג"כ א"כ קשה בשלמא קנס ניחא דאין אדם מוריש קנס לבניו אבל בושת ופגם דממונא למה לא שייך לאחין אלא ע"כ דלא מחלקינן בין קנס לבושת ופגם לענין נתינת האב וע"כ למי שזה שייך זה שייך עי' בתוס' ז"ל דף ל"מ ע"ב וברא"ש ז"ל שם ובתוס' ז"ל דף מ' ע"ב ובר"פ נערה יבמס' ב"ק דף ע"ב ובאמת קושיא גדולה היא על הרמב"ם ז"ל גופי' דפסק בפ"ב מה' נערה דאם לא הספיקה לעמוד בדין כו' הרי הקנס ובושת ופגם לעצמה ולא שייך לאחין אלמא דע"כ דלענין נתינת האב לא מחלקינן בין קנס לבושת ופגם וזהו באמת קושיא גדולה ונראה לפענ"ד ע"י האי סוגיא יתורץ בע"ה על נכון ונקדים הא דכתב הטע"ו בחו"מ סי' פ"ו ס"ה ואם אחר שנתחייב לוי לראובן בב"ד והלך ופרע לשמעון חייב לפרוע לראובן פעם אחרת וכן כופל ומשלם כו"כ פעמים בסימן פ"ו דבעינן גבי שיעבודא דר"נ ב"ד אבל שלא בב"ד לא משתעבד מדר"נ ע"ו כתב הש"ך ז"ל דהא דכתב בב"ד הוא לאו דווקא בב"ד ולשון זה הוא לאו דווקא דמה צריך לזה ב"ד כיון דלוי הוא בע"ד דראובן א"כ ב"ד ומאריך בזה ומביא הגהת מיימוני ז"ל דס"ל דבעינן ב"ד אבל להלכה מכריע דא"צ ב"ד והא דכתב הטע"ו לשון ב"ד הוא לאו דווקא וכן כתב התומים ז"ל דהסברא מחייבת כדעת הש"ך ז"ל דלמה לן לב"ד לשיעבודא דר"נ הא כיון דלוי הוא בע"ד דראובן ולא דשמעון א"כ ל"ל ב"ד ומביא רשי' מסוגית הש"ס דב"ק דף מ' ע"ב דבעינן ב"ד ומייגע ליישב זאת גם מביא המרדכי והר"נ ז"ל ותשו' הרא"ש ז"ל דבעינן ב"ד ומייגע לתרץ תשו' הרא"ש ז"ל ותירוצו קשה קצת להבין אבל עכ"פ המרדכי ז"ל והר"נ ז"ל ס"ל דבעינן ב"ד וכן כתב הש"ך ז"ל ס"ק י"א דהכרפתים ז"ל המובא בס' התרומות ז"ל ס"ל בהדיא דבעינן ב"ד לשיעבודא דר"נ וכל שלא בב"ד לא נשתעבד כלל מדר"נ אבל חולק עליהם מכח הסברא פשוטה כיון דלוי הוי בע"ד דראובן ממילא א"צ ב"ד לזה והנה לפי הסברא שהכריע הש"ך ז"ל דהוי לוי בע"ד דראובן ממילא א"צ ב"ד וכן כתב הקצוה"ח ז"ל כסברת הש"ך ז"ל דלוי הוי בע"ד דראובן וכתב שם בס"ק א' דשמעון אינו רק כגת בהרשאה מראובן לתבוע את לוי והבע"ד של לוי האמיתי הוא ראובן עי"ש לפי הסברא

רידב"ז

לה בעודה ברשות האב וה"פ דשאיל הגמ' מיסבר סבר רשב"ל שמעשה ידיה שלה עד שתבגור ור"י אומר מבוגרה ואילך וזה שאלת הגמ' אם לשיטת רשב"ל לעולם שייך לעצמה ולשיטת ר"י לעולם שייך לאבי' ע"ז קאמר ר' אבין בשם ר' הילא עד שעת בוגרה פליגין אבל מבוגרה ואילך כו"ע מודיי שהן של עצמה ואפילו ר"י מודה מתניתא מסייעא כו' לדין כפי' הפ"מ ז"ל ודוק:

מה חמית מימר כן תני רשב"י ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה הא כילד כו'. הסוגיא הזאת חמורה מאד ופי' המפרשים ז"ל קשה להולמן וקשה להבין ונראה לפענ"ד בביאור הסוגיא הזאת בע"ה והוא גמ' ערוכה במס' כתובות דף מ"ב ע"ב בטעמא דר"ש דא"ק ונתן לאבי הנערה לא זכי רחמנא אלא משעת נתינה כו' ונתן להוד יתן להוד וכתב הרא"ש ז"ל בטעמא דרבנן דגמרי נמי מונתן רק בהא נחלקו דר"ש סבר דבעינן גבי' ורבנן ס"ל דבב"ד כמאן דגבוי דמי ור"ש סבר דבעינן נתינה ממש וגבי מוצש"ר דכתיב ונתנו לאבי הנערה כתבו בתוס' ז"ל ומבואר בשט"מ ז"ל דהתם לכו"ע הוא דסגי בב"ד דהתם מפורש לב"ד מזהיר רחמנא וענשו אותו כו' ונתנו ולא פליגי ר"ש ורבנן רק בונתן לאבי הנערה דלר"ש הוא גבי' ולרבנן הוא בב"ד וכ"כ הרמב"ן ז"ל ולכאורה למה בכ"מ דכתיב ונתן בתורה לא דרשינן על ב"ד כמו גבי אוכל תרומה ונתן לכהן את הקודש דלא בעינן ב"ד אלא ע"כ דהדבר מפורש פשוט דכיון דעיקר החוב הוא לנערה ורק רחמנא גזר שהאב יגבה היוצא של הנערה ונמצא רק דהנתינה להוד הוא לאביה ולא עיקר החוב אלא דעיקר החוב שלה רק דרחמנא גזר דהחוב שלה יגתן לאב ולא דהתורה נתנה לו החוב ז"א אלא הנתינה להוד ומה"ט כשלא הספיק לעמוד בדין שייך לעצמה דאל"כ אלא דעיקר החוב הוא לאב א"כ כי לא הספיק לעמוד בדין עד שמת מ"מ שייך לעצמה כי היכי דלא שייך לאחין כן נמי אינו שייך לה א"ו דהעיקר החוב הוא לה רק שגזר רחמנא דהגבי' יגבה האב לפיכך אם לא הספיק האב לעמוד בדין וכו' שייך לה וע"כ הא דכתב רחמנא ונתן לאבי הנערה דהוא רק הנתינה שייך לאבי הנערה א"כ ע"כ דהוא בב"ד בנתינה לרבנן או לר"ש נתינה ממש משום דאין לו בעיקר החוב אלא זכות הנתינה דלרבנן הוי בב"ד כנתינה ולר"ש נתינה ממש אבל בכ"מ דעיקר החוב שלו לא צריך ב"ד דיהא כנתינה לרבנן דז"א דהא א"צ להנתינה רק כשאין לו אלא זכות הנתינה לבד משא"כ היכא דעיקר החוב שלו ועי"ז יתבאר הסוגיא דידן כעין הומר בע"ה דפריך מה חמית מימר כן דתלי בב"ד ואם לא הספיק לעמוד בב"ד שייך לעצמה תני רשב"י וגהן לנערה ונתן לאבי הנערה פי' דצריך ליתן לנערה ונותן לאבי הנערה ע"כ לא זכי אלא בב"ד שהוא כנתינה ולר"ש בנתינה ממש וכיון שכן כשלא הספיק לעמוד בב"ד עד שמת שייך לעצמה ופריך מנן אילין מיליא פי' מנ"ל דאם לא הספיק לעמוד בב"ד עד כו' שייך לעצמה דילמא הבנים במקום אב קיימא והם

שנויי נוסחאות (פ"א) קטע בד"ו קטה. ופ' פרק הפלם פ' קטה ב'. (פכ"ג) לבניכם לרשת במקרא "לבניכם אחריכם לרשת".

הכתוב מדבר *תני רבי חייה אין להן לא בקנסי הבת לא בפתוייה ולא בחבליה קנס אימתי הוא מתחייב רבי יונה אמר *משעה ראשונה רבי יוסי אמר בסוף מתיב רבי יוסי לרבי יונה על דעתך דתימר משעה ראשונה והא תנינן עמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין אמר ליה מטינתה להדיא דתני רבי שמעון בן יוחי ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה מתיב רבי יונה לרבי יוסי על דעתך דתימר בסוף והא תנינן עמדה בדין עד שלא בגרה הרי הן של האב משבגרה הרי הן של עצמה ובוגרת יש לה קנס אמר ליה מטינתא להדיא דתני רבי חייה דברים כב תחת אשר עינה לרבות שהיתה נערה ובגרה ואתיא אילין פלוגוותא כהלין פלוגוותא דתנינן תמן [ה] *גנב משל אביו טבח ומכר ואחר כך מת משלם תשלומי ארבעה וחמשה מתיב רבי חגיי לר' יוסי על דעתך דתימר בעמידת בית דין הדבר תלוי ניתני גנב משל אביו טבח ומכר בחיי אביו לא הספיק לעמוד בדין עד שמת אביו משלם תשלומי כפל והן אמר ארבעה וחמשה ברם הכא כל עמא מודו שהן של עצמה לא צורכה דלא למי הוא נותן לעצמה נותן לאביה:

הלכה ב מתני' [ב] *עמדה בבית דין עד שלא בגרה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בבית דין עד שבגרה הרי הן של עצמה

רבי

קרבן העדה

הכתוב מדבר אבל מעשה ידיה של הבת לאחין דהא מיתזנא מינייהו: ולא בחבליה. כגון שפלעה בפניה דאפחתא מכספא שאלו היה האב חי היה שלו אם מת אין לאחין כלום דכיון דאין כסף הקידושין שלהם אין להם בחבלה כלום: משעה הראשונה. משעת מעשה והוא ממון גמור להורישו לבניו: בסוף. לאחר שעמד בדין: והא תנינן עמדה בדין וכו'. מסיפא פריך דתנן לא הספיקה לעמוד בדין הרי הן לעצמה ואס"ד משעה ראשונה הרי הוא כאלו כבר גבה האב ויהיה של האחין: א"ל מטינתה. הגעת להא דארשב"י ונתן לנערה וכו' כלומר שאני הכא דמקרא ילפינן דהן לעצמה: ובוגרת יש לה קנס. בתמיה אלא ודאי דמשעה הראשונה משעת נערות כבר נתחייב: א"ל מטינתה. הגעת אל הא דתני ר"ח ושאני הכא דמקרא מרבינן דאם היתה נערה ובגרה דיש לה קנס: ואתיא אילין וכו'. פלוגתייהו דר' יונה ור' יוסי אתיין כפלוגתא דר' חגיי ור' יוסי: דתנינן תמן. ב"ק פ"ז: ואח"כ מת. אביו משלם תשלומי ד' וה' לכל האחין: ה"ג מתיב ר' חגיי לר' יוסי: ע"ד. דאת אומר קנס מתחייב בסוף דהיינו משעה שעמד בדין ניתני גנב וכו'. דבסיפא תנן גנב משל אביו ומת אביו ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ד' וה' וקשיא לר' יוסי לפלוג ולתני בדידיה שמכר וטבח קודם שמת האב ואפ"ה אינו משלם תשלומי ד' וה' כשלא עמד בדין בחיי האב אלא ש"מ דמשעה הראשונה הוא זוכה ואפי' לא עמד בדין: ומשני והן אמר ד' וה'. והיכן אמרתי דזוכה בסוף בד' וה' בתמיה דודאי בד' וה' מודינא לך דמשעה הראשונה זוכה בו ואפי' לא עמד בדין שהרי גוף הבהמה הוא מוריש לבניו הלכך גם תשלומי ד' וה' דקאתיין מינה מוריש לבניו: ה"ג ברם הכא כ"ע מודיי שהיא של עצמה. וה"פ אבל הכא הכל מודים שאינו מוריש בתו לבניו דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם הלכך גם הקנס הבא ממנה אינו מוריש לבניו: לא צורכה. לא צריכא פלוגתייהו דר' יונה ור' יוסי אלא על הקנס שנעשה המעשה בחיי האב של מי הן לאחין או לעצמה:

הלכה ב מתני' מת האב. משעמדה בדין בימי נערות בין בגרה קודם מיתת האב בין לא בגרה הרי הן של האחין דכיון דעמד בדין זכה בהן האב:

פני משה

הכתוב מדבר שלא זכתה התורה אלא לאב ואין מוריש לבניו וכן תני רבי חייא וכו': קנס אימתי הוא מתחייב. בעלמא קאי אימתי חל חיוב הקנס: משעה ראשונה. שעת הביאה: בסוף. משעמדה בדין: והא תנינן עמדה בדין וכו'. ואי משעה הראשונה מתחייב בקנס אפי' לא עמדה בדין הרי הוא של אב: מטינתה להדיא דתני ר"ש ב"י. קא נגעת בה במתני' להדיא כו' כלומר בזה צריך אתה לבא לטעמיה דרשב"י דשאני התם דמגזירת הכתוב הוא לחלק בין העמדה בדין או לא כדדרים מקרא ונתן וכו': ובוגרת יש לה קנס. בתמיה ולדידך דאינו מתחייב בקנס עד שעת העמדה בדין הא השתא בוגרת היא: תחת אשר עינה לרבות וכו'. הואיל והיתה בת קנס מעיקרא: ואתיא אילין פלוגוותא כהלין וכו'. כלומר דהאי פלוגתא דפליגי אם חיוב הקנס חל משעה ראשונה או משעת העמדה בדין שייכא האי פלוגתא נמי בהא דתנינן בפ' מרובה גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו משלם תשלומי ד' וה' להיורשים שכבר נתחייב קודם שמת האב וקס"ד דתליא נמי בפלוגתא דרבי יונה ורבי יוסי לרבי יונה אפי' מת האב קודם העמדה בדין משלם שכבר חל עליו החיוב משעת הטביחה ולרבי יוסי דוקא אם מת האב אחר העמדה בדין: מתיב רבי חגיי לרבי יוסי גרסינן על דעתך דתימר בעמידת ב"ד הדבר תלוי. אם כן קשיא אדתני התם בסיפא גנב משל אביו ומת אביו ואחר כך טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ד' וה' ולדידך ניתני גנב כו' לא הספיק לעמוד בדין עד שמת אביו משלם תשלומי כפל בלבד ולא ד' וה' דהא לא חל עדיין חיוב הקנס קודם העמדה בדין ואפילו טבח ומכר בחיי אביו משכחת לה דפטיר מד' וה': והן אמר ארבעה וחמשה. כלומר דמשני דשאני התם דבארבעה וחמשה אמרינן ולא דמייא להך דהכא וטעמא דבשלמא התם שייכי האחין בדבר שהקנס יוצא ממנו והיינו הבהמה ובכה"ג אדם מוריש לבניו הקנס אף על פי שלא עמד בדין שהרי הבהמה עצמה מוריש לבניו והילכך לכ"ע לא משכחת לה פטורה אם טבח ומכר בחיי אביו אלא שאם מת האב קודם הטביחה היינו טעמא דפטור דבעינן וטבחו כולו באיסורא וליכא שהרי יש גם לו חלק בה: ברם הכא כל עמא מודו שהן של עצמה. כלומר אבל הכא הא ע"כ כ"ע מודים שהן שייכי' לעצמה ואין לאחין חלק בהן אלא דזכתה התורה זכותה לאב ואותו זכות הוא מוריש לבניו והיינו דוקא כשעמדה בדין שאז זכה בהן האב אבל מקודם לא שהרי עיקר הדבר שהקנס יוצא ממנו והיינו הבת אין אדם מוריש לבניו: לא צורכה דלא למי הוא נותן לעצמה נותן לאביה. דלא כמו אלא ואבוקי מילתא היא כלו' דהכא ודאי אינטריך ושייך שפיר החילוק מתי הוא נותן לע"מ ואין לאחין בהן כלום ומתי הוא נותן לאביה ואם מת הוא לאחין והיינו אם עמדה בדין או לא דמשעמדה בדין כבר זכה בהן האב וממונא הוא להורישו לבניו אבל מקודם לא כדאמרן אבל גבי טביחה לעולם הוא מוריש לבניו אפילו לא עמד בדין ולא שייכא כלל פלוגתייהו להתם כדס"ד מעיקרא:

הלכה ב מתני' מת האב. משעמד' בדין, בנערותה בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה: הרי הן של אחין. דכיון דעמדה בדין זכה בהן האב: לא הספיק לעמוד בדין כו'. דעדיין לאו ממון הוא להוריש' לבניו:

רבי

רידב"ז

והם יעמדו בב"ד ומשני ר"א בשם ר' יוחנן והתנחלתם וכו' אין בנותיכם לבניכם בקנס הכתוב מדבר וכו' ואח"כ מתחיל הסוגיא קנס מאימתי הוא מתחייב ר' יונה אמר משעה הראשונה ר' יוסי אמר בסוף פי' לר' יונה אדם מוריש קנס לבניו ואע"ג דלא עמד בדין דלא אמרינן דילמא מודי ואיפטר [וכרבא ור"נ במס' ב"ק דף ע"א ע"ב עיין ברמב"ן ז"ל בר"פ נערה שפירש כן ועיי' בתוס' ז"ל ב"ק דף ע"ב] ור' יוסי ס"ל בסוף משעמד בדין משום דילמא מודי ומיפטר מתיב ר' יוסי לר' יונה ע"ד דתימר משעה הראשונה א"כ קשיא מתניתן דידן דתנינן בהדיא עמדה בדין וכו' לא הספיקה וכו' הרי מפורש דלא זכי בקנס להוריש לבניו עד העמדה בדין ומשני ר' יונה מטינת' להא דתני רשב"י ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה פי' דצריך ליתן לנערה וגזה"כ הוא דיתן לאבי הנערה בדכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה ע"כ לא זכי אלא בנתינה לרבנן בהעמדה בדין שהוא כנתינה ולר"ש בנתינה ממש אבל בכ"מ הקנס לא תלי בהעמדה בדין והוא שיטת הרא"ה ז"ל והרמב"ן ז"ל בש"ס דילן ומתיב ר' יונה לר' יוסי ע"ד דתימר בסוף דלא זכי בקנס עד שעת העמדה בדין א"כ קשיא משבגרה אמאי הוא לעצמה ומשני כדתני ר"ח כו' ומסיק הגמ' דאתיין אילין פלוגוותא כהלין פלגוותא פי' הרמב"ן ז"ל דר' חגי ור' יוסי קמיפלגי בפלוגתא דר' יונה ור' יוסי דתנינן המן גנב משל אביו כו' מתיב ר' חגי לר' יוסי ע"ד דתימר בעמידת ב"ד הדבר תלוי ניתני גנב משל אביו וטבח ומכר ולא הספיק לעמוד בדין עד שמת אביו משלם תשלומי כפל ואינו משלם ד' וה' [כן גי' הרמב"ן ז"ל] וה"פ דמשלם כפל כשאהרו חייב אתה ליתן לו ואח"כ טבח ומכר אינו משלם תשלומי ד' וה' [א"נ דגרסינן אינו משלם תשלומי כפל] כמו בש"ס דילן דפריך כן דהוי ה' הלאי בקר וא"כ לשיטתך הו"ל לאיפלוגי כן במתני' ולמה מחלק בין שטבח ומכר ואח"כ מת אביו לבין במת אביו ואח"כ טבח ומכר בשלמא לדידי דאמינא קנס משעה הראשונה שפיר ניחא דאדם מוריש קנס לבניו ואין צריך העמדה בדין אבל לדידך קשיא ממתני'

תוס' הרי"ד

ססברא זואת פשיטא דא"צ ב"ד אבל באמת כנך מרבוותא ז"ל ס"ל דהמלוה אמיתי הוא שמעון ורק דמדאורייתא גובה ראובן חובו של שמעון ולענין גבי' היא שייך לראובן דראובן גובה חובו של שמעון ע"כ לפ"ז צריך ב"ד דכיון דלא שייך לראובן רק הגבי' שיגבה חובו של שמעון ע"כ דבב"ד הוא וכן מוכח לשון הש"ס כהנך מרבוותא ז"ל דמוציאין מזה ונותנין לזה מלשון זה משמע דב"ד מוציאין ומקור לדבריהם ז"ל הוא גמ' ערוכה במס' כתובות דף מ"ב ע"ב בטעמא דר"ש דא"ק ונתן לאבי הנערה לא זכי רחמנא לאב אלא משעת נתינה אלא מעתה גבי עבד דכתיב יתן לאדוניו ה"נ דלא זכי רחמנא לאדון אלא משעת נתינה ונתן לחוד יתן לחוד וכתב הרא"ה ז"ל בטעמא דרבנן דגמרי נמי מונתן רק בהא נחלקו דר"ש סבר דבעינן גבי' ורבנן ס"ל דבב"ד כמאן דגבוי דמי ור"ש סבר דבעינן נתינה ממש וגבי מוצש"ר דכתיב ונתנו לאבי הנערה כתבו בתוס' ז"ל ומבואר בשט"מ ז"ל דהתם לכו"ע הוא דסגי בב"ד דהתם מפורש לב"ד מוציר רחמנא וענשו אותו כו' ונתנו ולא פליגי ר"ש ורבנן רק בונתן לאבי הנערה דלר"ש הוא גבי' ולרבנן הוא בב"ד וכ"כ הרמב"ן ז"ל ולכאורה למה בכ"מ דכתיב ונתן בתורה לא דרשינן על ב"ד כמו גבי אוכל תרומה ונתן לכהן את הקודש דלא בעינן ב"ד אלא ע"כ דהדבר פשוט דכיון דעיקר החוב הוא לנערה ורק רחמנא גזר שהאב יגבה חובה של הנערה ונמצא דרק הנתינה לחוד הוא לאבי' ולא עיקר החוב אלא דעיקר החוב שלה רק דרחמנא גזר דהחוב שלה יתן לאב ולא דהתורה נתנה לו החוב ז"א אלא הנתינה לחוד ומה"ט כשלא הספיק לעמוד בדין שייך לעצמה דאל"כ אלא החוב הוא לאב א"כ כי לא הספיק לעמוד בדין עד שמת מ"ט שייך לעצמה כי היכי דלא שייך לאחין. כן נמי אינו שייך לה א"ו דהעיקר החוב הוא לה רק שגזר רחמנא דהגבי' יגבה האב לפיכך אם לא הספיק האב לעמוד בדין כו'

דב"ק

שנויי נוסחאות (ש"ז) מתיב רבי חגיי לר' יוסי בד"ו מתיב ר' יוסי לרבי חגיי.

מסורת הש"ס: ב"ק ע"א ע"ב. כתובות מג. לקמן ה"ג וה"ד. (ב"ק פ"ז) בבלי ע ועי' ב"ק עא ב. כתובות מא ב.

עין משפט נר מצוה: ו א מיי' פ"ו מהל' מגניבה ה"ו סמג... טור ח"מ סי' שנ. ז ב מיי' פ"ב מהל' נערה בתולה ה"ט.

עין משפט נר מצוה

ח
א מיי׳ פי״ט מ׳לכות טוש״ע אה״ע ס׳ ק״ב כ״ב

מסורת הש״ס

פני משה

רבי שמעון אומר. אע״פ שעמד בדין לא הוי ממון דאב להורישו לבניו עד דמטי לידיה כדיליף בגמ׳ טעמא ואין הלכה כר״ש: מעשה ידיה ומציאתה. בגמרא מפרש דה״ק מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב אחר מיתת האב לעצמה שאין האחים זוכין במה שמוצאת הבת לאחר מיתת האב כך מעשה ידיה בחיי האב לאב וזכו בהן האחים אף על פי שלא גבתה שכר פעולתה אבל מעשה ידיה שלאחר מיתת האב לעצמה ואין לאחין זכות במעשה ידי הבת שעושה לאחר מיתת האב:

גמ׳ מלמד שאין האב זוכה. בקנס אלא בנתינה והה״ד בבושת ופגם. דליתקום להדדי: ר״ש אומר וכו׳. היינו ר״ש ורבנן דמתני׳ ומפרש לה פלוגתייהו: במגבה. משעה שהוא גובה הדבר תלוי שיהו שלו להורישו לבניו: כמעשה ב״ד. כפסק דין דלא הוי ממון להורישו לבניו עד שעת הגבייה כהאי דאמרינן אין אדם מוריש שבועה לבניו: כמלוה. דמשעת העמדה בדין הקנס מלוה מן התורה עליו: גובה בעידית. כדמוכיח במעשה ב״ד דגובה מן העידית כגון נזקין: גובה בבינונית. כמלוה: אין השביעית משמטתה. כשאר מעשה ב״ד דאין השביעית משמט משום דלא קרינן ביה לא יגוש כדתנן בפ״י דשביעית: השביעית משמטתה. כשאר מלוה דכתיב שמוט כל בעל משה ידו: הבכור נוטל פי שנים. בירושת קנס כבשאר ירושת אביו: אין הבכור נוטל פי שנים. כמלוה שראוי הוא ואין הבכור נוטל פי שנים בראוי כדתנן בפ״ח דבכורות וכדאמרינן בבלי פ׳ יש נוחלין דף קכ״ד: מעשה ידי הבת. אחר מיתת האב של מי: לעצמה. אע״פ שנזונת מן האחין: מני שוקד שמואל. קרו ליה שוקד ע״ש ששוקד על דבריו לאמרם כהלכתא והלכתא כוותיה בדינא וכן אמר בבבלי דף מ״ג: ומדרש אמרוה. מדרש המקרא למדו לומר כן: במעשה ידי הבת הכתוב מדבר. כלומר אפי׳ במעשה ידי הבת אע״ג דשכיח הוא ותרי בה ממונא שהרי זונה מהן ומכ״ש בקנס שאין אדם מוריש זכות בתו לבניו כדאמר לעיל:

מתניתא

מתני׳ רבי שמעון אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה מעשה ידיה ומציאתה אף על פי שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין:

גמ׳ תני רבי שמעון בן יוחי °ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף מלמד שאין האב זוכה אלא בנתינה רבי שמעון אומר במגבה הדבר תלוי ורבי אומר בעמידת בית דין הדבר תלוי ר׳ שמעון עבד לה כמעשה בית דין ורבנין עבדין לה כמלוה על דעתיה דרבי שמעון גובה בעידית על דעתיה דרבנין גובה בבינונית על דעתיה דרבי שמעון אין השביעית משמטתה על דעתון דרבנין השביעית משמטתה על דעתיה דרבי שמעון הבכור נוטל פי שנים על דעתיה דרבנין אין הבכור נוטל פי שנים ר׳ זעירא שלח לרב נחמן בר יעקב ולרבי אימי בר פפי מעשה ידי הבת של מי אמר ליה שוקד אמר לעצמה *מני שוקד שמואל אמר רבי מתנה בשם רבי אמרוה ומדרש אמרוה °והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה אותם לבניכם ף לא בנותיכם לבניכם במעשה ידי הבת הכתוב מדבר א״ר יודן מתניתא

דברים כב (כט)

ויקרא כה (מו)

קרבן העדה

רבי שמעון אומר. אע״פ שעמדה בדין לא הוי ממון דאב להורישו לבניו עד דמטי לידיה ובגמרא יליף טעמא: מעשה ידיה. שעשתה בחיי אביה: אע״פ שלא גבתה. כגון שכר פעולה: ומציאתה. בגמרא מפרש: מת האב הרי הן של אחים. דמשבא לעולם זכה בו האב ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד שעמד בדין ויעידוה דהא אי מודה מיפטר:

גמ׳ ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה. ולא כתיב והאיש השוכב עמה חמשים כסף יתן לאבי הנערה כדכתיב במוציא שם רע דסמיך נתינה גבי האב אלא ללמד שאין האב זוכה אלא משעת נתינה: עבד לה כמעשה ב״ד. שאינו זוכה בהן אלא משעת נתינה: כמלוה. כבעל חוב ומשעמד בדין בעל חוב הוא וגובין האחין: גובה מעידית. ככל מעשה ב״ד כניזקין ודדמיא להו: גובה בבינונית. כדתנן הניזקין בעידית וב״ח בבינונית: אין השביעית משמטתה. דכל מעשה ב״ד כגבוי דמיא ואין השביעית משמטן: הבכור נוטל פי שנים. דס״ל כמוחזק דכל מעשה ב״ד כמוחזק הוא: מעשה ידי הבת. הניזונת מן האחין: של מי. מי אמרינן במקום האב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה״נ מעשה ידיה לאחין או דלמא לא דמי לאב התם מיהזנא מנכסיה הכא לאו מדידהו מיתזנא אלא מתנאי כתובת אמן: שמואל. על שום דהלכתא כוותיה בדינא ושוקד על דבריו לאמרן כהלכה: בשם ר׳ אמרוה. ולא בשם שמואל: ומדרש אמרוה. ולאו מסברא אמרה אלא שיש לו דרש מקרא: במעשה ידי הבת הכתוב מדבר. שאינו מוריש לבנו: מתניתא

כתובות מג א

תוס׳ הרי״ד

כו׳ שייך לה וע״כ הא דכתב רחמנא ונתן לאבי הנערה דהוא רק הנתינה דשייך לאבי הנערה א״כ ע״כ דהוא בב״ד שהוא כנתינה לרבנן או לר״ש נתינה ממש משום דאין לו בעיקר החוב אלא זכות הנתינה דלרבנן הוי בב״ד כנתינה ולר״ש נתינה ממש אבל בכ״מ דעיקר החוב שלו לא צריך ב״ד דיהא כנתינה לרבנן דז״א דהא א״כ להנתינה רק כשאין לו אלא זכות הנתינה לבד משא״כ היכא דעיקר החוב שלו וא״כ גבי שיעבודא דר״נ דכתי׳ ונתן לאשר אשם לו דהוא דזכה רחמנא לראובן הנתינה מחוב של שמעון א״כ לא זכי אלא בב״ד דהוא כנתינה והש״ך ז״ל לטעמי׳ דמכריע דעיקר החוב הוא לראובן וראובן הוא בע״ד ולא רק הנתינה לבד שלו אלא דעיקר החוב הוא שלו ע״כ לסברא זו א״כ ב״ד וז״ב ועי״ן יתבאר הסוגיא דידן כעין מומר בע״ס דפריך מה ממית מימר כן דתלי בב״ד ואם לא הספיק לעמוד בב״ד שייך לעצמה תני רשב״י ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה פי׳ דצריך ליתן לנערה ונותן לאבי הנערה ע״כ לא זכי אלא בב״ד שהוא כנתינה ולר״ש בנתינה ממש וכיון שכן כשלא הספיק לעמוד בב״ד עד שמת שייך לעצמה ופריך מנן אילין מיליא פי׳ מנ״ל דאם לא הספיק לעמוד בב״ד עד כו׳ שייך לעצמה דילמא הבנים במקום אב קיימי ואם יעמדו בב״ד ומשני ר״א בשם ר׳ יוחנן והתנחלתם וכו׳ אין בנותיכם לבניכם בקנס הכתוב מדבר כו׳ ואח״כ מתחיל הסוגיא קנס מאימתי הוא מתחייב ר׳ יונה אמר משעה הראשונה ר׳ יוסי אמר בסוף פי׳ לר׳ יונה אדם מוריש קנס לבניו ואע״ג דלא עמד בדין דלא אמרינן דלמא מודי ומיפטר [וכרבא ור״נ במס׳ ב״ק דף ע״א ע״ב עי׳ ברמב״ן ז״ל בר״פ נערה שפירש כן ועי׳ בתוס׳ ב״ק דף ע״ב] ור׳ יוסי ס״ל בסוף משעמד בדין משום דילמא מודי ומיפטר מתיב ר׳ יוסי לר׳ יונה ע״ד דתימר משעה הראשונה א״כ קשיא מתני׳ דידן דתנינן בהדיא עמדה בדין וכו׳ לא הספיקה כו׳ הרי מפורש דלא זכי בקנס להוריש לבניו עד העמדה בדין ומשני ר׳ יונה מטינת׳ להא דתני רשב״י ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה פי׳ דצריך ליתן לנערה וגזה״כ הוא דיתן לאבי הנערה דכתי׳ ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה ע״כ לא זכי אלא בנתינה לרבנן בהעמדה בדין שהיא כנתינה ולר״ש בנתינה ממש אבל בכ״מ בקנס לא תלי בהעמדה בדין והוא שיטת הרא״ה ז״ל והרמב״ן ז״ל בש״ס דילן ומתיב ר׳ יונה לר׳ יוסי ע״ד דתימר בסוף דלא זכי בקנס עד שעת העמדה בדין א״כ קשיא משנה האיך הוא לעצמה ומשני כדתני ר״מ כו׳ ומסיק הגמ׳ דאתיין אילין פלגוותא כהלין פלגוותא פי׳ הרמב״ן ז״ל דר׳ חגי ור׳ יוסי קמיפלגי בפלוגתא דר׳ יונה ור׳ יוסי דתנינן תמן גנב משל אביו וכו׳ מתיב ר׳ חגי לר׳ יוסי ע״ד דתימר בעמידת ב״ד הדבר תלוי ניתני גנב משל אביו וטבח ומכר ולא הספיק לעמוד בדין עד שמת אביו משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ד׳ וה׳ [כן גי׳ הרמב״ן ז״ל] וה״פ דמשלם כפל כשאמרו לו חייב אתה ליתן לו ואח״כ טבח ומכר אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה [א״כ דגרסינן אינו משלם תשלומי כפל] כמו בש״ס דילן דפריך כן משום דהוי ממשה אלאי בקר וא״כ לשיטתך הוי לי׳ לאיפלוגי כן במתני׳ שם ולמה מחלק בין שטבח ומכר וא״כ מת אביו לבין שמת אביו וא״כ טבח ומכר בשלמא לדידי דאמינא קנס משעה הראשונה שפיר ניחא דאדם מוריש קנס לבניו ולא צריך עמידה בדין אבל לדידך קשיא ממתני׳ דב״ק ואי דבמתני׳ דידן הרי החילוק מפורש דעמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה א״כ אדמתיבנא מהא דמתני׳ דב״ק מדוע לא מחלק שם ג״כ כן עמד בדין הרי הד׳ וה׳ של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיק לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמו כמו במתניתין דידן דמס׳ כתובות הא יש אדרבה סייעתא לדברי ר׳ יוסי במס׳ כתובות דמפרש התנא בהדיא כן וא״כ מדוע קשה על ר״י מדוע לא חילק התנא במס׳ ב״ק דין עמד בדין ללא עמד הרי אדרבה ראי׳ וסייעתא גדולה דמפורש במשנה דמס׳ כתובות כדברי ר׳ יוסי דמחלק בין עמד בדין ללא עמד בדין ומשמע דאם

רידב״ז

דב״ק ואי דבמתניתן דידן הרי החילוק מפורש דעמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה א״כ אדמתיבנא מהא דמתניתן דב״ק מדוע לא מחלק שם ג״כ כן עמד בדין הרי הד׳ וה׳ של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיק לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמו כמו במתניתן דידן דמס׳ כתובות הא יש אדרבה סייעתא לדברי ר׳ יוסי במס׳ כתובות דמפרש התנא בהדיא כן וה״כ למה יקשה על ר״י מדוע לא חילק התנא במס׳ ב״ק בין עמד בדין ללא עמד הרי אדרבה ראיה וסייעתא גדולה דמפורש במשנה דמס׳ כתובות כדברי ר׳ יוסי דמחלק בין עמד בדין ללא עמד בדין ומשמע דאם היה מפורש כן במתניתן דב״ק היה הדין כר׳ יוסי וא״כ לפ״ז כיון דבמתניתן דידן מפורש כן דמחלק בין עמדה בדין ללא עמדה א״כ מוכח כר׳ יוסי מהך מתניתן אבל באמת לשיטת ר׳ יונה דס״ל הטעם במס׳ כתובות דלפיכך תלי בעמידה בדין משום דכתיב ונתן ולא זכתה התורה לאב אלא בנתינה שזוכה מן הנערה בנתינה ע״כ צריך עמידה בדין דכנתינה דמי לרבנן או לר״ש בנתינה ממש א״כ לא שייך להביא ראי׳ לר׳ יוסי ממשנה זו א״כ קשה על ר׳ יוסי אם כדבריו דקנס לא זכי אלא בהעמדה בדין יקשה המשנה דב״ק למה לא מחלק בין עמד בדין ללא הספיק והיינו דמסיק והן דלא אמר בארבעה וחמשה בזה אם יחלוק בין עמד בדין ללא הספיק היה כלכריך ברם הכא במה דמחלק במתניתן דידן אין ראי׳ לדבריך דכל עמא מודיי שהן לעצמה לא צריכה דלא למי הוא נותן לעצמה נותן לאבי׳ פי׳ אע״ג דבמתניתן תנינן הרי הן של אב הרי הן של אחין לאו דעלם החוב של האב דשייך החוב להאב ז״א אלא דהעלם החוב הוא של עצמה רק הנתינה לאב [והוא כדא״ל ר׳ יונה מטינתה הא דרשב״י ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה דצריך ליתן לנערה וגזה״כ שיתן לאבי הנערה] והיינו דמסיק כל עמא מודיי שהן של עצמה לא צורכה דלא [פי׳ לא צריכה אלא] למי הוא נותן לעצמה נותן לאביה דהנתינה ג״כ לעצמה או דהנתינה לאביה בשעמדה בדין הנתינה לאביה פי׳ רק הנתינה לאביה אע״פ שהן של עצמה מ״מ זיכתה התורה הנתינה לאביה וכשלא עמד בדין גם הנתינה לעצמה א״כ ממתניתן דידן דמחלק בין עמדה בדין ללא עמידה בדין הוא משום דבמתניתן דידן דזיכתה התורה לאב רק הנתינה א״כ צריך עמודה בדין דכנתינה דמי לרבנן או לר״ש בנתינה ממש משא״כ בכשהיה מחלק בארבעה והמשה בין עמד בדין ללא עמד או הי׳ כלכריך וזהו כל דברי ר׳ חגי דקאי בשיטת ר׳ יונה דמתניתן דידן הוא משום דלא זכי רחמנא לאב רק הנתינה דלפיכך צריך עמידה בדין דכנתינה דמי לרבנן ולר״ש בנתינה ממש משום דלא זכי רחמנא לאב רק הנתינה אבל עיקר קנס ובופ״ג הן של עצמה ולאבי׳ לא זכי אלא הנתינה וכדתני רשב״י ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה וכההיא אוקימתא דר׳ יונה ואתיין אילין פלוגוותא כאילין פלוגוותא דר׳ חגי ור׳ יוסי קמיפלגי בפלוגתא דר׳ יונה ור׳ יוסי:

תני רשב״י ונתן וכו׳ ר״ש אומר במגבה הדבר תלוי ורבי אומר בעמידת ב״ד הדבר תלוי ר״ש עבד לה כמעשה ב״ד ורבנן עבדין לה כמלוה. פי׳ דבין רבנן ובין ר״ש תרווייהו ס״ל דרשא דר״ש ונתן דאין זכי׳ לאב בגוף החוב רק הנתינה לחוד ורק ר״ש ס״ל נתינה ממש ורבנן ס״ל דעמידת ב״ד כנתינה הוא

ולכאורה לפי מה דקי״ל דקנס דאונס אינו משמט ואם זקף במלוה משמטין ומאימתי נזקפין במלוה משעת העמדה בדין כדפרש״י ז״ל במס׳ גיטין דף י״ח דעמידת ב״ד הוב כזקיפת מלוה עיי״ש וא״כ כעמידת ב״ד הוב כזקיפת מלוה ויצא מכלל קנס ונכנס בשם חדש מלוה בשלמא א״כ באמת

שנויי נוסחאות (פ״ד) ונתן האיש (דברים כ״ב).

מתניתא אמרה כן מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבת ומת האב הרי הן של אחין מעשה שעשת בחיי האב אבל עשת לאחר מיתת האב כל עמא מודו שהן של עצמה :

הלכה ג מתני' [א] *המארס את בתו וגירשה אירסה ונתאלמנה כתובתה שלו השיאה וגירשה השיאה ונתאלמנה שלה ר' יהודה אומר הראשונה של אב אמרו [ב] משהשיאה אין לאביה רשות בה : **גמ'** א"ר בון בר חייה טעמא דרבי יודה כדי שיהא אדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה רבי יעקב בר אחא בשם רבי יצחק ממוציא שם רע למד ר"מ והתני רבי חייה [ג] *זינתה ועודה בבית אביה משבגרה הוציא עליה שם רע הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע אלא או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה רבי מנא בעא קומי רבי יוסי הגע עצמך הוציא עליה שם רע עודה נערה ובגרה א"ל שמענו שנותן לאביה אמר רבי ירמיה קומי רבי זעירא ותמיה אני היך רבנין מדמו כתובה לקנס ולא דמי דו כתובה משעה הראשונה וקנס בסוף ואת אמר אכן אמר ליה ומי יאמר לך ואפי' קנס *משעה הראשונה הוא ואתייא

קרבן העדה

מתניתא אמרה כן . מתני' כמי דייקא שמעשה ידי הבת לעצמה : מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה וכו'. וקשיא מציאתה ממאן גביא : מעשה שעשתה בחיי האב. כלומר אלא לאו ה"ק מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה דהא לא תיקנו מציאתה לאב אלא משום איבה אבל אחין על כרחייהו מיתזנה מנכסי' אף מעשה ידיה היינו מה שעשתה בחיי האב לאב אבל עשתה לאחר מיתת האב הכל מודים שהן של עצמה :

הלכה ג מתני' כתובתה שלו. של האב מה שהיא גובה משני אירוסין הללו וקסבר יש כתובה לארוסה ובימי נערות וקטנות קאמר : שלה . הכתובה שלה דמשהשיאה פקע רשותו ובתר גוביינא אזלינן וגבייתא בתר הכי הוא ולא אמרינן הואיל והראשונה נכתבה בעודה ברשות האב תיהוי דאב : הראשונה של אב. בגמרא מפרש טעמא : **גמ'** כדי שיהא האדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה . לכך תקנו שתחזיר לו כתובה הראשונה : ה"ג ממוציא שם רע למד ר"מ. וה"פ אמרו לו היינו ר"מ ולמד ממוציא שם רע דמשהשיאה אין לאביה רשות בה : והתני ר"ח. כלומר דתני ר"ח : משבגרה . כנסה והוציא עליה שם רע שזינתה כשהיתה בבית אביה : הוא אינו לוקה . אם כיחש : ואינו נותן מאה סלע . דכי כתיב ויסרו אותו מלקות וענשו אותו ממון בנערה כתיב וזה עקימת שפתיו גרמה לו ליענש ועקימת שפתיו בבגרות הוא דהוי : אלא או היא . אם אמת היה : או זוממיה. עדים שהעידו על זנותה ונמצאו זוממין : מקדימין לבית הסקילה. כלו' ישכימו בבקר לשם כי אין להם נס והמלטה מן המיתה הזאת קתני מיהת אינו נותן מאה סלע אע"ג דקאמר שהזנות נעשה בנערותה ש"מ דבתר גוביינא אזלינן והשתא בוגרת היא א"כ גבי כתובה נמי אע"ג דנכתבה כתובה הראשונה בבית אביה השתא שהשיאה אין לאביה כלום: הגע עצמך . אמור לנפשך אם הוציא עליה שם רע בעודה נערה ובגרה קודם שעמדה בדין דהקנס לעצמה ולענין כתובה תנן במתני' אירסה ונתארמלה כתובתה שלו משמע אע"פ שבגרה : א"ל שמענו שנותן לאביה . מאה סלע אם הוציא עליה שם רע בנערותה אפי' בגרה קודם הנתינה וה"ה בכתובה הדין כן : ותמיה אני . איך מדמין רבנן כתובה לקנס דכתובה משעת כתיבה זכה בה האב משא"כ קנס אינו זוכה אלא לבסוף משעת נתינה הלכך אם בגרה קודם נישואין אין לה כלום : ואת אמר הכי. לדמותן להדדי : א"ל ומי יאמר לך . שהדין כך שאני אומר אף קנס מתחייב בו משעה הראשונה ודמיא לכתובה : ה"ג ואתייא

פני משה

מתניתא אמרה כן. דמעשה ידיה של הבת אחר מיתת האב לעצמה דקאמר מעשה ידיה ומציאתה וכו' היאך שייך לומר גבייה במציאה דממאן גבייא אלא כמציאתה דוקא מעשה שעשת בחיי האב לאחין אבל מה שעשת לאחר מיתת האב לכ"ע ואפילו לרבנן אע"פ שלא גבתה הרי הן של עצמה :

הלכה ג מתני' כתובתה שלו. כתובה שהיא גובה משני אירוסין הללו של אב וקסבר יש כתובה לארוסה א"נ בשכתב לה ובימי נערות או קטנות קאמר: כתובתה שלה. דמשהשיאה פקע רשותיה ובתר גוביינא אזלינן ולא אזלינן בתר כתיבה לומר הואיל והראשונה נכתבה בעודה ברשותיה דאב תיהוי דאב: הראשונה של אב. קסבר רבי יהודה בתר כתיבה אזלינן והואיל והראשונה בעוד שהבת ברשות האב נכתבה הויא דאב ואין הלכה כרבי יהודה :

גמ' טעמא דרבי יודה. דאמר אף מן הנשואין הן של אב: כדי שיהא אדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה. דמתוך שיחשוב אם ימות יגיע לו כתובתה אף הוא נותן לה בעין יפה: ממוציא שם רע למד ר"מ. ת"ק דר"י במתני' הוא ר"מ בר פלוגתיה דקסבר משהשיאה אין לאביה רשות בה וממוציא שם רע למד דין זה דבתר השתא אזלינן ולא בתר מעיקרא כדמסיק : והתני ר"ח . בניחותא: זינתה ועודה בבית אביה . ועודה ברשות אביה כשהיא נערה: משבגרה הוציא עליה שם רע . על זנות דמעיקרא: הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע . אם שקר היה: אלא או היא . אם אמת היה או זוממיה עדים שמעידין עליה ונמצאו זוממין מקדימין לבית הסקילה וטעמא כדאמר בבבלי דף מ"ה זו מעשיה גרמו לה וכשהיא נערה זנאי וזה עקימת שפתיו גרמו לו והאיך שעתה בוגרת הויא ומוציא שם רע אינו חייב אלא על הנער' דכתיב והוציאו את בתולי הנערה אלמא דאמרינן אע"פ שזינתה כשהיא נערה לא אזלינן בתר מעיקרא אלא בתר השתא דהוצאת ש"ר כשנתבגרה היה וה"נ בכתובה אע"פ שנכתבה ברשות האב אין לאביה בה כלום דבתר השתא אזלינן וכשהיא גובה כבר נשאת : בעא קומי רבי יוסי. על הא דקאמר רבי יעקב ממוציא ש"ר למד ר"מ הגע עצמך אם הוציא עליה שם רע עודה נערה ובגרה א"כ דודאי נותן קנס דהרי הוצאת הש"ר בשעת חיוב היתה וא"כ מה הוית דמדמית. לה לזינתה כשהיא נערה ובגרה תדמי לה להוציא שם רע כשהיא נערה ובגרה שהוא חייב וה"נ הכתיבה ברשות אב היתה: א"ל . באמת שמענו בזה שהוא נותן קנס לאביה. ובעיקר הקושיא לא השיב לו כלום דס"ל נמי כרבי יעקב דטפי מדמינן לה לשזינתה עודה נערה ובגרה דהזנות היה ברשות אביה והוצאת ש"ר ברשות אחרת וכן בכתובה . א"נ י"ל דהבעיא מילתא אחריתא היא דבעא מיניה אם הוציא שם רע עודה נערה ובגרה אם הוא חייב קנס והשיב לו שמענו בזה שהוא נותן קנס אלא דלפ"ז ליסנא דהגע עצמך אינו מדויק דמשמע דאלעיל קאי : ותמיה אני. מעיקרא אני תמה היך רבנן אלו מדמין כתובה לקנס והא לא דמי דכתובה משעה הראשונה משעת כתיבה זכתה וקנס בסוף משעת העמדה בדין והילכך ניחא דבקנס בתר השתא אזלינן : ואת אמר אכן. בתמיה לדמות כתובה לקנס דניליף מיניה דלא אזלינן בתר מעיקרא : ומי יאמר לך. זה דקנס בסוף שאני אומר ואפילו קנס משעה הראשונה הו' החיוב ואפ"ה בתר השתא אזלינן ושפיר מדמינן כתובה לקנס : ה"ג ואתיא דר' יונה כר' ירמיה ודר' יוסי כר' זעירא . רבי יונה ור' יוסי פליגי לקמן בקנס מוציא שם רע אימתי מתחייב ר' יונה אמר בסוף ור' יוסי אמר משעה הראשונה ולפי נו' הספר יש לפרש ואתייא

מסורת הש"ס

א) כתובות מג ב
ב) (תוספתא פ"ה) כתובות מח א ולקמן ס"ד
ג) לעיל הלכה א

עין משפט נר מצוה

ט
א מיי' פ"ג ופ"י מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נג ס"ז
י
ב מיי' פ"ג שם סמ"ג שם טוש"ע שם סי' לז ס"ג
יא
ג מיי' פ"ג מנערה ה"ז וע"ג מה"ב ה"י סמ"ג שם נט

רידב"ז

באמת קשה על ר"ש נהי דס"ל דצריך נתינה ממש מ"מ אימתי בעינן נתינה ממש היינו בקנס דבתולה דאפי' פסקו הב"ד דשייך הקנס לאב מ"מ גזר רחמנא בקנס דבתולה דלא זכה רק בנתינה משא"כ אם עמידת ב"ד חשוב כזקיפת מלוה והוי כמלוה בעלמא א"כ כיון שפסקו הב"ד הדין דראובן מחויב מלוה להבי' ממילא הוי ככל מלוה דעלמא ולמה לא ירשו בניו הרי יצא מכלל קנס ונכנס לכלל מלוה א"כ הרי הוא ככל מלוה אבל באמת לר"ש לא חשוב עמידת ב"ד כזקיפת מלוה בעלמא אלא שם הראשון עדיין עליו רק דע"י ב"ד נעשה כמעשה ב"ד והנה עמידת ב"ד ומעשה ב"ד הוי ב' ענינים כדפירש הרא"ש ז"ל במס' שביעית פ"י דכתב שם דקנס אינו משמט וכל מעשה ב"ד אינו משמט א"כ למה בקנס גופיה כשעמדה בב"ד משמט ע"ז מפרש דכל זמן שלא כתבו הפס"ד רק שפסקו בב"ד שחייב לו הרי הוא כמלוה ולא חשוב מעשה ב"ד אבל אם כתבו בכתב פס"ד אז הוי מעשה ב"ד ואינו משמט וכן איתא ברמב"ם ז"ל פ"ט מה' שמיטה דלפיכך מעשה ב"ד אינו משמט דלא חשוב מלוה כיון דכתבו ב"ד בכתב הפס"ד עיי"ש וא"כ ר"ש ס"ל דעמידת ב"ד לא חשוב כזקיפת מלוה אלא עדיין שם הראשון עליו רק דע"י ב"ד הוי מעשה ב"ד דשייך לאב וב"ד מגבין מהשוכב להאב ע"כ קאמר דבזה נ"מ בין ר"ש ורבנן דר"ש עביד לה כמעשה ב"ד ורבנן עבדין לה כמלוה ע"כ כיון דלר"ש ליכא חילוק בין עמידת ב"ד למעשה ב"ד אלא דבר אחד הוא עמידת ב"ד הוא הוא מעשה ב"ד אבל לא עבד מלוה א"כ לפ"ז לר"ש גובה עידית דחשוב מעשה ב"ד ולרבנן גובה בינונית דחשוב מלוה ולר"ש אין השביעית משמטתו משום דלא חשוב מלוה אלא קנס דאונס ופיתוי שאינן משמטין אלא א"כ זקף במלוה וכיון דהעמדה בדין לא חשוב כזקיפת מלוה ע"כ אין משמטין אע"ג דלאו כגבוי דמי מ"מ אינו משמט דהא אינו משמט אלא מלוה ולר"ש לא חשוב מלוה וכיון דלר"ש לא הוי ב' דברים העמדה בדין ומעשה ב"ד אלא העמדה בדין הוא הוא מעשה ב"ד ממש א"כ במעשה ב"ד בכור נוטל פי שנים אבל לרבנן אף דכגבוי דמי מ"מ הוי כמו למ"ד שטר העומד לגבות כגבוי דמי ומ"מ אין הבכור נוטל פי שנים ודוק :

ר' יעקב בר אחא בשם ר' יצחק ממוש"ר למד ר"מ והתני ר"ח זינתה ועודה בבית אביה משבגרה הוציא עליה ש"ר הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע . פי' שמע מיניה דבתר גוביינא אזלינן דהא לא אמרינן הכא שזוכה האב משום שהוציא ש"ר על ימי הנערות וזכה בהם האב ה"נ גבי כתובה לא זכה

תוס' הרי"ד

ואם הי' מפורש כן במתני' דב"ק הי' סדין כר' יוסי וא"כ לפ"ז כיון דבמתני' דיקן מפורש כן דמחלק בין עמדה בדין ללא עמדה א"כ מוכח כר' יוסי מסך מתני' אבל באמת לשיטת ר' יונה דס"ל הטעם במס' כתובות דלפיכך תלי' בעמידה בדין משום דכתיב ונתן ולא זיכתה התורה לאב אלא בנתינה וזכה מן הנערה וזכה בנתינה ע"כ צריך עמידה בדין דכנתינה דמי לרבנן או לר"ש בנתינה ממש א"כ לא שייך להביא ראי' לר' יוסי ממשנה זו וא"כ קשה על ר' יוסי אם כדבריו דקנס לא וכי הנאה בהעמדה בדין יקשה המשנה דב"ק למה לא מחלק בין העמדה בדין ללא ססביק והיינו דמסיק וכן דלא אמר בארבעה וחמשה בזה אם יחלוק בין עמד בדין ללא הספיק הי' כדבריך ברם הכא במה דמחלק במתני' דיקן אין ראי' לדבריך דכל עמא מודיי שהן לעצמה לא צריכה דלא למי הוא נותן לעצמה נותן לאבי' פי' אע"ג דבמתניתין תנינן הרי הן של אב הרי הן של אחין לאו דבעלם המוב של האב דשייך הקוב להאב ז"א אלא דבעלם המוב הוא של עצמה רק הנתינה לאב [והוא כדא"ל ר' יונה מעיקרא הא דהסב"י ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה דצריך ליתן לנערה וגו"כ שיתן לאבי הנערה] והיינו דמסיק כל עמא מודיי שהן של עצמה לא צריכה דלא [פי' לא צריכה אלא] למי הוא נותן לעצמה נותן לאבי' דהנתינה ג"כ לעצמה או דהנתינה לאבי' בשעמדה בדין

שנויי נוסחאות

שנויי נוסחאות (ב"ו) אירסה בד"ו אנסה. (ס"ח) זעירא בד"ו זעורא.

התם סופר

מתני' השיאה ונתאלמנה ר' יהודה אומר וכו'. א"ר בון טעמא דר' יהודה כדי שיקפוץ ויתן נדן לבתו וצריך לומר בנישואי שניים שוב אין מצוה ליתן לה נדן והיינו דקמ"ל מתני' השיאה פעם שנית וקשה הא בפעם שניה היא משיאה את עצמה וה"ל למיתני ניסאת ולא לשון השיאה. אלא נרמז אפילו יהיב לה אביה נדן שנית להשיאה לבעלה השני מ"מ מודה ר"י בנישואי ב' דהכתובה לה :

אמרי ברוך

בקה"ע ד"ה ממוציא ש"ר . וכו' . נ"ב אינו מובן לכאורה דהא דין הוצאת ש"ר היא אחר שנכנסה לחופה דהיא נשואה והקנס לאביה משום דהוצאת הש"ר היא שזנתה בבית אביה . גם באסיפת זקנים בישה מקובצת לכתובות דף נ"ט ד"ה ונשואין מביא בשם הרמ"ה שכ' דלכך אין הנשואין מפקיעין את האב מקנס מש"ר משום דעיקר הקנס משום לנו וגנאי האב . (ומש שמפרש התורה מדין קנס ומלקות בהוציא עליה ש"ר כשבגרה נוה"כ היא שלא יהיה דין מש"ר כ"א כשההוצאת ש"ר בעוד נערה) גם בהוציא עליה שם רע ובגרה אח"כ שייך חיוב הקנס לאביה אף דעתה כבר יצאתה מרשותו גם בבגרותה. ויותר מסתבר לומר דר' יהודה יליף ממוש"ר ובפרט לפי מ"ש הרמב"ן עפ"ת והרמב"ם בח"ג מב' המורה דהקנס דמש"ר הוא קנס כפול על שיעור הכתובה שרצה להפסידה דאף נמ"ד דכתובה דרבנן ממש היה דרכם ליתן לכל בתולה כתובה ולכתיב כמוהר הבתולות אתי שפיר ילפותא דר' יהודה ממש"ר דנשואין והקנס לאביה והיינו מטעם שכיון שכתובת נשואה שייך ג"כ להאב והרי רצה הבעל להפסיד להאב ולא לה לכך זוכה האב בהקנס דמש"ר משא"כ בשארי קנסות : ד"ה ותמיה אני כו' אם בגרה קודם נשואין כו' . מבואר שמפרש דגם רבנן לפי פירושו המחבר ילפי מקנס דמוציא ש"ר מדין הוציא ש"ר משבגרה אינו מובן : (שם) ד"ה א"ל ומי יאמר לך כו' משעה ראשונה כו' נ"ב והיה חיוב קודם שהוציא ש"ר

עין משפט נר מצוה

יב
א מיי' פ"ג מה"נ ה"ז סמ"ג עשין נו

יג
ב מיי' שם ה"א

יד
ג מיי' פ"ג מנערה ה"ח סמ"ג עשין נה

טו
ד מיי' פ"ג מה"נ ה"א

טז
ה מיי' פ"ג מנערה ה"ו

ציון ירושלים

ואתיא דר' מנא כר' ירמיה ודרבי יוסי כר' זעירא עפ"מ מה שהגיה ועיין לעיל ה"א ועי' לקמן הלכה ד ודו"ק:

פני משה

ואתייא דר' מנא שהקשה לר' יוסי הגע עצמך כו' דמה הוית כו' כמו שפירשתי בלשון הראשון משום דלא מסתברא ליה לדמות כתובה לקנס כר' ירמיה ודר' יוסי שהשיב לו על זה כדפרישית ומדמי כתובה לקנס כר' זעירא:

הלכה ד מתני' וזינתה. מן האירוסין והיא נערה: הרי זו בחנק. ואפילו נתגיירה פחותה מבת שלשה שנים ובחזקת בתולה היא דכי כתיבא סקילה בנערה המאורסה בישראל כתיבא דכתיב כי עשתה נבלה בישראל: לא פתח בית האב. אין צריך להוציאה אל פתח בית אביה: ולא מאה סלע. אם נמצא הבעל שקרן ועדיו זוממין דכולה פרשה בישראל כתיבא: ולידתה בקדושה ה"ז בסקילה. בגמ' יליף לה מקראי: הרי היא כבת ישראל לכל דבריה. ויש לה פתח בית אב ומאה סלע: יש לה אב ואין לה פתח בית האב. כגון שאין לו בית ובישראלית קא מיירי:

גמ' יצתה זו. אפי' לידתה בקדושה פטור מן הקנס: שאינה מישראל. שאין הורתה בקדושה. על בתולה. קרא יתירא הוא דהא בבתולה משתעי לרבות לידתה בקדושה לסקילה: ורבה אותה לקנס. נרבה לה נמי לקנס דהא האי קרא בקנס מדבר וענשו אותו וגו' כי הוציא וגו': ומשני לית יכיל. אין אתה יכול לרבות לקנס דכפירוש מיעטה התורה כדתני חזקיה ממשמע וכו': שהיא בסקילה והוא פטור גרסינן. שפטור מקנס אם שקר היה דלמיתה נתרבתה ולא לקנס וכן אמר בבבלי: עד שיכנוס ויבעול. דכתיב ובא אליה: נאמר כאן. ושם לה עלילו' דברים ולמטן והנה הוא שם עלילות דברים לאמר: מה עלילות דברים האמור למטן. בטענת זנות דכתיב לא מצאתי לבתך בתולים: אף עלילות דברים האמור למעלן. בטענת זנות ואע"ג דבהאי קרא גופא ולא מצאתי לה בתולים כתיבא משום דהתם איכא למימר דבשני דברים דיבר הכתוב ושם לה עלילות מדברים אחרים או ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה וגומר אבל בהאי קרא בתרא כתיב שם עלילות דברים לאמר לא מצאתי וגו': אי מה עלילות דברים שלמטן. טענת זנות היא ממקום בתולין: אף כאן. ואקרב אליה האמור בקרא קמא דוקא שבא עליה ממקום בתולין: מניין אפילו בא עליה. הבעל ביאה אחרת שלא כדרכה והוציא שם רע עליה שזינתה ממקום בתולין שהוא חייב: מ"מ. דובא אליה קרינן ביה: פרט לייעודין. אם ייעד אמה העבריה והוציא שם רע עליה פטור ומלקהי דריש שהוא לשון קידושין פרט לייעוד כדמפרש לקמיה: לקחתי פרט לייעודין. כמו אמר מר הוא: אפילו כמ"ד. לקמן בפ"ק דקידושין דכסף הראשון שנתן בשעת קניי' לקידושי ייעודין ניתנו אפ"ה מיעטיה קרא דלאו בכלל קיחה הן: לקחתי. משמע שהוא לקחה מעצמו: פרט

ואתייא דרבי מנא כרבי ירמיה ור' יוסי כרבי זעירא:

הלכה ד מתני' [א] *הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזינתה הרי זו בחנק ואין לה לא פתח בית אב ולא מאה סלע [ב] היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה ואין לה לא פתח בית אב [ג] ולא מאה סלע היתה הורתה ולידתה בקדושה הרי היא כבת ישראל לכל דבריה [ד] יש לה אב ואין לה פתח בית האב יש לה פתח בית האב ואין לה אב הרי זו בסקילה לא נאמר פתח בית האב אלא למצוה: **גמ'** כתיב °כי הוציא שם רע על בתולת ישראל יצתה זו שאינה מישראל כי הוציא שם רע על בתולה לרבות את הגיורת שהיתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה תהא בסקילה ורבה אותה לקנס לית יכיל ותני חזקיה כן ממשמע שנאמר וסקלוה אין אנו יודעין שהיא מתה מה תלמוד לומר מתה אלא יש לך אחרת שהיא בסקילה והוא פטור ואי זו זו גיורת שהיתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה שתהא בסקילה כתיב °כי יקח איש אשה ובא עליה ושנאה *לעולם אינו חייב עד שיכנוס [ה] ויבעול ויטעון טענת בתולים °ושם לה עלילות דברים יכ"ל אפילו הקדיחה לו את התבשיל נאמר כאן עלילות דברים ולמטן נאמר עלילות דברים מה עלילות דברים למטן זנות אף למעלן זנות אי מה עלילות דברים שלמטן ממקום בתולין אף כאן מניין אפילו בא עליה ביאה אחרת ת"ל °והוציא עליה שם רע מ"מ °ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה פרט לייעודין לקחתי פרט

תורה אור: דברים כב

קרבן העדה

ואתיא דר' מנא כר'. ירמיה ודרבי יוסי כרבי זעירא. והכי פירושא דר' מנא דאמר הגע עצמך כרבי ירמיה דאמר קנס מתחייב לבסוף ודר"י שהשיב שמעגו שנותן לאביו. כר"ז דאמר קנס מתחייב משעה הראשונה:

הלכה ד מתני' הגיורת שנתגייר'. עם בתה הקטנה הפחותה מג' שנים ולפי שאין בה דעת תנא שנתגיירה עם אמה: וזינתה. מן האירוסין והיא נערה: ה"ז בחנק. אע"ג דבחזקת בתולה היא שהרי נתגיירה פחותה מבת ג' שנים. אפ"ה היא בחנק דכי כתיב בנערה המאורסה סקילה בבת ישראל כתיבא דכתיב כי עשתה נבלה בישראל: ואין לה לא פתח בית אב. אין צריך להוציאה למיתה אל פתח בית אביה: ולא מאה סלע. אם נמצא הבעל שקרן אעפ"כ אין לה מאה סלע דכולא פרשה בישראל כתיבא: ה"ז בסקילה. בגמרא יליף לה מקרא: יש לה אב. בישראלית איירי: ואין לה פתח בית אב. כגון שאין בית לאביה: **גמ'** יצתה זו. גיורת שאינה מישראל: כי הוציא שם רע על בתולת ישראל. הוה מצי למכתב בת ישראל דכולה פרשתא בבתולה איירי אלא ללמד כל שנעשית בתולה בישראל הגי והיינו שנולדה בקדושה: ופריך ורבה אותה לקנס. כמי דהא האי קרא בקנס כתיב ובמתני' תנן אין לה מאה סלע: ומשני לית יכיל. אי אפשר לומר כן מדתני חזקיה: ממשמע שנאמר וסקלוה דכתיב. וסקלוה כל אנשי עירה באבנים ומתה והאי ומתה קרא יתירה הוא דפשיטא שתמות מסקילה: ה"ג שהיא בסקילה והוא פטור. וה"פ אם שקר ענה בה פטור מקנס: עד שיכנוס ויבעול. כדכתיב כי יקח ובא אליה: ולמטן. בהך פרשתא דמוציא שם רע: מה עלילות דברים למטן זנות. דכתיב והנה הוא שם עלילות דברים לאמר לא מצאתי לבתך בתולים: אף כאן. נאמר דוקא שבא עליה בעלה כדרכה מניין שאפי' בא עליה בעלה שלא כדרכה ואומר שזינתה ונמצא שקר שחייב קנס: פרט לייעודין. שהיתה לו אמה עבריה ויעדה לעצמו או לבנו והוציא עליה שם רע דפטור: לקחתי ואקרב אליה. שתחילת הלקיחה היתה לשם כך לבא אליה יצאה זו שתחילת הלקיחה היתה לשם עבדות: לקחתי פרט

מסורת הש"ס: כתובות מד א · שיין סס.

תוס' הרי"ד

בדין הנתינה לאבי' פי' רק שנתינה לאבי' אע"פ שכן של עצמה מ"מ וכתה התורה הנתינה לאבי' ושלא עמדה בדין גם הנתינה לעצמה א"כ ממתני' דידן דמחלק בין עמדה בדין ללא עמדה בדין הוא משום דבמתני' דידן זוכתה התורה לאב רק שנתינה א"כ צריך עמידה בדין דכנתינה דמי לרבנן או לר"ש בנתינה ממש משא"כ בכשהי' מחלק באירעה ומשה בין עמד בדין ללא עמד או הי' כדבריך וזהו כל דברי ר' חגי דקאי בשיטת ר' יונה דמתני' דידן הוא משום דלא זכה רחמנא לאב רק הנתינה דלפיכך צריך עמידה בדין דכנתינה דמי לרבנן ולר"ש בנתינה ממש משום דלא זכה רחמנא לאב רק הנתינה אבל עיקר קנס ובושת ופגם הן של עצמה ולאבי' לא זכה רחמנא אלא הנתינה וכדתני רשב"י ונתן לאבי הנערה וכנ"ל אוקימתא דר' יונה ואתיין אילין פלוגוותא כהלין פלוגוותא דר' חגי ור' יוסי קמיפלגי בפלוגתא דר' יונה ור' יוסי ועפ"ז מתורץ קושית התוס' יהרא"ש ז"ל על הרמב"ם ז"ל דנ'דידיה הקנס לא תלי בבושת ופגם דלמי שנותן זה נותן זה א"כ קשה ממתני' דר"פ נערה דלמה צריך גבי בושת ופגם עמידה בדין הא ממון אדם מוריש לבניו ולדבריגו ניחא דהא אפילו לר' יונה דס"ל קנס משעה הראשונה ואדם מוריש קנס לבניו מ"מ מתניתין דידן ניחא דהא לא זכי האב אלא בנתינה כנ"ל ומתורץ אחד ועפ"ז מוכח דמעשה ידיה של הבת זכי רחמנא לאב לגמרי ולא הנתינה למוד דק כל עיקר המע"י זכה האב והפקיעה התורה הזכות שלה מהבת לגמרי ונתנה לאבי' ושם לא אמרינן דזכה רחמנא להאב הנתינה למוד ז"א אלא דזכה לגמרי בעיקר מע"י ואין לה כלום והפקיעה התורה הזכות מהתה לגמרי ע"כ מסקינן במתני' דמע"י ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין [ומה שפרש"י ז"ל דמחלקינן בין קנס למע"י דקנס אינו זוכה רק בהעמדה בדין דאין מוריש קנס לבניו משום דילמא מודי ומיפטר לאו דווקא הוא רק דמפרש כן אליבא דכמ"ד דס"ל אין אדם מוריש קנס לבניו לרווחא דמילתא אבל באמת אפילו למ"ד דקנס משעה הראשונה מוריש לבניו נמי אתיא מתני' שפיר כמו לר' יונה בירוש' דידן] וע"כ משום דשייך לאב עיקר המע"י והפקיעה התורה מאתה כל המע"י [והטעם דבקנס כתב רחמנא ונתן האיש וגו' לא זיכתה התורה אלא הנתינה משא"כ במע"י דגמרינן מלאמה א"כ שייך הכל לאב ועפ"ז יתורץ קושית התוס' ז"ל דף מ"ג של בא דיליף דמע"י הבת אין שייך לאחין משום שנאמר והתנחלתם וגו' אין בנותיכם לבניכם יעויד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו והק' בתוס' ז"ל ל"ל קרא פשיטא דהא מע"י הבת שייך לאב לא ידעינן אלא מהא דילפינן מלאמה מה אמה מע"י לאדון וכו' ובאמה

רידב"ז

זכה האב בכתובה שנכתבה בימי נערותה ולא דמי לקנס דאונס ומפתה דקי"ל במתניתן לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה והכא בכתובה אם נירשה באירוסין ולא הספיקה לעמוד בדין על הכתובה עד שבגרה דזכה האב ז"א דגבי אונס ומפתה הוא גזה"כ דונתן וגו' דלא זכה האב רק הנתינה ממש לר"ש או העמדה בדין שהוא כנתינה לרבנן משא"כ בכתובה דלא תלי בעמידה בדין אבל דמי למוצש"ר דהתם נמי לא תלי בעמידה בדין וחזינן דאזלינן בתר גובייגא דהא לא זכה האב על ש"ר דזנות של נערות וכמו כן לא זכה האב על זה הכתובה שנכתב באירוסין וע"ז פריך ר"מ קומי ר' יוסי הגע עצמך הוציא עליה ש"ר עודה נערה ובגרה דס"ל לר"מ דגם במוציא ש"ר תלי בעמידת ב"ד דקנס הוא בסוף כיון דאילו מודי מיפטר א"כ לא דמי כתובה למוצש"ר דהא בכתובה בגירשה מן האירוסין ולא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הוא לאב ואילו במוצש"ר אילו הוציא עליה ש"ר עודה נערה ולא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה לא זכה האב דס"ל לר' מנא דקנס דמוצש"ר ג"כ בסוף ומתמה ע"ז האיך מדמו רבנן כדאיתא בסמוך א"ר ירמיה ותמי' אני האיך רבנן מדמו כתובה לקנס ע"ז השיב לו ר' יוסי דשמענו נותן לאביה פי' דאע"פ שלשיטת ר' יוסי קנס בסוף מ"מ לא קשה על ריב"א בשם ר"י דס"ל דר"מ יליף כתובה ממוצש"ר ז"א דהא שמענו מעוד אמוראים דס"ל נותן לאביה וכל עיקר טעמה דמתניתן דבלא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה גבי קנס דאונס ומפתה הוא משום ונתן לנערה לאבי הנערה כר' יונה ור' חגי בהלכה א' וגבי מוצש"ר לא שייך זאת כדאיתא בתוס' ז"ל דף מ"ב ע"ב דנתן להוד ונתנו להוד ופי' הרמב"ן ז"ל ובשטמ"ק ז"ל דהתם במוציא ש"ר אב"ד קאי והם בעצמם מחייבין ולא צריך עמידה בדין א"כ שמענו מעוד אמוראים דנותן לאביה א"כ דמי כתובה לקנס דמוצש"ר ואין תמי'

שנויי נוסחאות (ס"א) ור' יוסי כרבי זעירא נד"ו וכרבי יוסי בר זעירא. (ס"ד) אב נד"ו האב. (ס"ה) והיא פטור נד"ו והיא פטורה.

אמרי ברוך

ס"ר אין השעה הראשונה היא בנערה שאז הוציא ש"ר ולפי עניות דעתי נראה שרבנן דסיפא ילפו מקנס אונס ומפתה דבלא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הוא של עצמה כמו כן בכתובה כשהגביה אחרי שניסאת שכבר יצאה מרשות אביה ושפיר אמרו לו לר"י משהשיאה אין לאביה רשות בה. והתנא קמא הוא רבי מאיר לא סבירא ליה מטעם זה רק משום דיליף ממש"ר:

פרט לשומרת יבם לקחתי פרט לארוסה לקחתי פרט לייעודין אמר רבי יונה *אפילו כמאן דמר משעה ראשונה יתן כסף לייעודין לקחתי פרט לשומרת יבם לא סוף דבר *כמשנה הראשונה א שמצות יבום קודמת למצות חליצה אלא אפילו כמשנה אחרונה ב שמצות חליצה קודמת למצות ייבום לקחתי פרט לארוסה ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים וחש לומר שמא מצא ואיבד ג שהביא הבעל עדים שזינת עודה בבית אביה ואלה בתולי בתי וחש לומר שמא דם צפור הוא שהביא האב עדים להזים עידי הבעל אמר רבי יוסי בי ר' בון ד הפרשה הזו יש בה עדים וזוממיהן וזוממי זוממיהן הבעל אומר הרי עדים שזנתה בבית אביה והביא האב עדים להזים עידי הבעל והביא הבעל עדים להזים עידי האב אית תניי תני אם אמת היה הדבר הזה בשלא מצא האב עדים להזים עידי הבעל ופרשו השמלה הכל משל *תני רבי ישמעאל ה זה אחד משלשה מקריות שנאמרו בתורה במשל °אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה וכי עלת על דעתך שיהא זה מהלך בשוק והלה נהרג על ידיו אלא מהו על משענתו על בוריו *°אם זרחה השמש עליו דמים לו וכי עליו לבדו החמה זורחת אלא מה זריחת השמש מיוחדת שהיא שלום לכל באי העולם אף זה ו בזמן שהוא יודע שהוא שלום ממנו והרגו הרי זה חייב תני ר' אליעזר בן יעקב אומר ויאמרו הדברים ככתבן מהו ויאמרו הדברים ככתבן אמר רבי יוסי בי רבי בון ז לעולם אינו חייב עד שיכנוס ויבעול ויטעון טענת בתולים ופרשו השמלה לא סוף דבר ופרשו. השמלה אלא עד שיתחוורו הדברים כשמלה רבי אסי אמר ופרשו השמלה לעולם אין העדים נסקלין ולא הבעל לוקה ולא נותן מאה סלע ח עד שיאמרו עמנו היה במקום פלוני והבעל שכרן להעיד עדות שקר אמרו עמנו היה במקום פלוני ולא אמרו הבעל שכרן להעיד עדות שקר *רבי יוסי בי ר' בון רבי יוחנן בשם ר"ש בן לקיש נאמר כאן שומה ונאמר להלן שומה מה שומה שנאמר להלן ממון אף כאן ממון והתני ט לא אמר לעדים

קרבן העדה

פרט לשומרת יבם. ארוסה דלאו איהו לקחה אלא משמים הקנוהו לו: פרט לארוסה. אם בא עליה בעודה ארוסה והוציא עליה שם רע פטור מקנס: אפי' כמ"ד משעה ראשונה ניתן כסף. מקנתה של האמה העבריה לשם ייעוד אפ"ה לא קרינן בה לקחתי שכבר היתה לקוחה לו לעבדות ופלוגתא דתנאי היא בקידושין אי משעה הראשונה לקידושי ניתנו או לא: לא סוף דבר. לאו דוקא למשנה הראשונה דתנן במס' בכורות שמצות יבום קודמת למצות חליצה שהיו מתכוונין לשם מצוה הוא דלא קרינן בה לקחתי שמיד היא כשוה לו: אלא אפי' כמשנה אחרונה. לא קרינן בה לקחתי דהשתא כשנשאה מיהת מן השמים הקנוה לו: לקחתי פרט לארוסה ל"ג: ופריך וחש לומר וכו'. וניחוש שמא מצא בתולים ומחמת מיעוטן נאבדו ולמה נוציא זו לסקילה או שיהא נאמן להוציאה בלא כתובה אם לא נמצאו הבתולים על השמלה: ומשני שהביא הבעל עדים שזינתה בבית אביה. וה"פ דקרא לא מצאתי לה כשרי בתולים עדים שיכחישו או יזימו את אלו ויכשירו את בתך לבתולה גמורה: כתיב ואלה בתולי בתי. ופריך וניחוש שמא שם האב דם צפור על השמלה דהא איכא עדים שזינתה בבית אביה: ומשני שהביא האב עדים להזים עדי הבעל. וה"ק אלה כשרי בתולי בתי: הבעל אומר הרי עדים שזינתה בבית אביה. דהא דאמר לא מצאתי לבתך בתולים היינו שהביא עדים שזינתה: והביא האב עדים וכו'. כדכתיב ואלה בתולי בתי היינו שהביא עדים והזימו עידי הבעל: והביא הבעל עדים וכו'. דכתיב ואם אמת היה הדבר היינו שהביא הבעל עדים להזים עידי האב והן נקראים זוממי זוממין: ה"ג אית תניי תני אם אמת הדבר הזה בשלא מצא האב עדים להזים עידי בעל. וה"פ איכא דתני שאין כאן זוממי זוממין אלא אם אמת היה הדבר היינו שלא מצא האב עדים להזים עידי הבעל: הכל משל. דלאו שמלה ממש קאמר אלא שבאין עדים של זה ועדים של זה ובוררין הדבר כשמלה חדשה: על בוריו על בריאותו דסלקא דעתך אמינא דכל שיכול להלוך אע"פ שאינו בכוחו אפילו הכי ונקה המכה קמ"ל קרא דבעינן שילך על בוריו כבראשונה אם מת אח"כ הוא דפטור אבל אם לא הלך על בריאתו אמרינן דמחמת מכה הראשונה מת: שהוא שלום ממנו. שהוא יודע אפי' עומד כנגדו להציל ממונו אינו הורגו כגון אב על הבן אם הרגו חייב: אלא עד שיתחוורו הדברים כשמלה. ע"י עדים: ה"ג אמר רב אסי לעולם וכו': ה"ג ולא אמרו הבעל שכרן להעיד עדות שקר פטור. וה"פ אין הבעל לוקה ואינו נותן מאה סלע: נאמר כאן שימה. ושם לה עלילות דברים: ונאמר להלן שימה. לא תשימון עליו נשך: לא אמר לעדים

פני משה

פרט לשומרת יבם. שמן השמים הקנו לו והיינו דקאמר לא סוף דבר כו' כלומר לא תימא דוקא אליבא דמשנה ראשונה דמצות יבום קודמת ומוטל עליו לייבם אלא אפי' כמשנה אחרונה דמצות חליצה קודמת והיא רשות בידו להלוץ אפ"ה לא קרינן ביה לקחתי דהא עכ"פ זיקתה רמיא עליה. משנה ראשונה בסוף פ"ק דבכורות בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות יבום קודמת ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת: פרט לארוסה. שלא נשאה עדיין ובא עליה דכתיב ואקרב אליה דמיותר הוא אלא למידרש שנתקרב אליה כבר בקירוב הנשואין: ולא מצאתי לה בתולים וחש לומר וכו'. כלו' דמפרש ואזיל כל הפרשה דבעדים מיירי דאי לאו הכי אמאי מהימנינן ליה באומרו לא מצאתי ניחוש שמא מצא בתולים ואיבד בידים אלא דמיירי שהביא עדים שזינתה תחתיו בעודה ארוסה בבית אביה: ואלה בתולי בתי. דקאמר האב מנא ידעינן דניחוש שמא דם ציפור הוא אלא דמיירי נמי שהביא האב עדים להזים עידי הבעל: הפרשה הזו יש בה. כו'. כלומר דמפרש קרא דואם אמת היה הדבר נמי בעדים מיירי שחזר והביא הבעל עדים להזים זוממיו כדמסיק: הבעל אומר הרי עדים שזינתה בבית אביה. והיינו לא מצאתי לבתך בתולים: והביא האב עדים להזים עידי הבעל. ועל זה נאמר ואלה בתולי בתי והוא לוקה ונותן מאה סלע והעדים זוממין נסקלין: והביא הבעל עדים להזים עידי האב. ועל זה נאמר ואם אמת היה הדבר והיא ועידי אביה נסקלין: אית תניי תני. תניא אידך דלא מוקי לה בזוממי זוממין וקרא דואם אמת היה הדבר בשלא מצא האב עדים להזים עידי הבעל מפרשינן: ופרשו השמלה הכל משל. למשל נאמר שמבררין את הדבר כשמלה והיינו ע"פ עדים ולא שמלה ממש: אלא מהו על משענתו על בוריו. כלומר שנתחזק כבר ועמד על בוריו מחמת המכה ואע"פ שלאחר מכאן הכביד ומת פטור וכעין דדרשינן פ' ואלו הן הנשרפין: אף זה בזמן שיודע בהוא שלום ממנו והרגו ה"ז חייב. שיודע וברור לו כשמש שלא בא עליו להרגו אלא בשביל ממון בא עליו חייב עליו זה כשהרגו אבל אם הדבר אצלו בספק אינו חייב עליו כשהרגו וכדמוקי להאי ברייתא בבבלי פרק בן סורר ומורה דף ע"ב דבבן על האב מיירי: ויאמרו הדברים ככתבן. הא דכתיב ופרשו השמלה לאו משל הוא אלא הדברים נאמרו ככתבן כדמפרש ואזיל דלעולם אינו חייב עד שיבעול ופרשו השמלה ממש קאמר: לא סוף דבר ופרשו השמלה. כלומר אפילו לראב"י דמפרש שמלה ממש לא סגי בהא דפרשו השמלה להודי' אלא עד שיתחוורו הדברים כשמלה ויתברר הדבר על ידי שנושאין ונותנין בענין זה אם הוא אמת שדם בתולין הוא ואין כאן הערמה דשמא דם ציפור הוא כדלעיל: רבי אסי אמר ופרשו השמלה. אעדים קאי ועל עידי האב המזימין לעידי הבעל דהוזכר קרא שיפרשו הדברים כשמלה ואין עידי הבעל נסקלין עד שיזומו בעמנו הייתם: והבעל שכרן. על ולא הבעל לוקה ולא נותן ק' סלע קאי שאינו לוקה ונותן קנס עד שיעידו עידי האב שבפניהם שכר הבעל להעדים שיעידו שקר: אמרו עמנו היה. בעיא היא אם לא אמרו אלא עמנו היה הבעל במקום פלוני ושם היו ג"כ העדים ולא אמרו ששכרן מהו מי אמרינן דוקא שכרן בממון בעינן או דילמא כיון דנראין הדברים שהבעל היה עם העדים ונועדו יחדיו כשכר כמי ששכרן דמי ולוקה ונותן קנס: נאמר כאן שומה. ושם לה עלילות דברים: ונאמר להלן שומה. לא תשימון עליו נשך: אף כאן ממון. דאינו לוקה עד שיעידו ששכרן בממון:

רידב"ז

תמי' על אותן רבנן דמדמו כתובה לקנס דמוצ"ר וכן ר' ירמיה מקשה כן כדמסיק א"ר ירמי' ותמי' אני האיך רבנן מדמין כתובה לקנס ולא דמי דו כתובה משעה הראשונה וקנס בסוף ואת אמר אכין פי' דהם לא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה הרי אן של אב גבי כתובה ואילו במוצ"ר אם לא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה לא זכה האב ובעין קושיא דר"מ ע"ז מתרץ לו ר"ז ומי יאמר לך ואפילו קנס משעה הראשונה פי' דקנס דמוצ"ר הוא ג"כ משעה הראשונה ולא תלי בעמידת ב"ד ומסיק ואתיא דר"מ כר' ירמיה ודר' יוסי כר' זעירא א"נ דר' יוסי לטעמיה דס"ל דקנס דמוצ"ר הוא משעה הראשונה כדס"ל לקמן בה"ה וכמו שביארנו שם בע"ה ודוק:

א"ר

תוס' הרי"ד

ובאמה גופה קי"ל דאינה עובדת לא את הבן ולא את הבת עיי"ש ולפ"ז ניחא דהא באמה מה דשייך לאדון במע"י הוא משום דקנה את גופה דע"ע גופו קנוי ע"כ כשמת ואינו מוריש לבניו הגוף ממילא אין להם המע"י משא"כ האב הא דזוכה במע"י הוא לאו זכיה מבתו דנימא כיון דאמין אינן זוכין בבת אינן זוכין במע"י ו"א אלא דהתורה הפקיעה מן הבת כל זכותה ממע"י וזיכתה לאב. א"כ ממילא הו"א כשמת האב אע"פ שאינו מוריש הבת לאחין מ"מ מה בכך הא הבת אין לה שום זכות במע"י אך כל הזכות שייך לאב לבד א"כ הו"א דזה הזכות ירשו הבנים בלא הבת בשלמא באמה לא שייך לומר דירשו המע"י בלא האמה ו"א דהא כל עיקר המע"י לאדון הוא משום האמה וכיון דלא ירשו האמה האיך יורשין המע"י דהא מה שזוכה האדון מהאמה הוא דזכה מן העבד ואפילו בע"כ דמה שקנה העבד קנה רבו הוא ג"כ לאו זוכה האדון מהנותן ו"א אלא דזוכה מן העבד כדכתב בקצוה"מ ז"ל סי' תכ"ד וע"כ כשמת האדון ואין הבנים יורשין גוף האמה ממילא אין יורשין המע"י משא"כ מע"י הבת דהפקיעה התורה מן הבת מע"י וא"כ אפילו אינו מוריש גוף הבת מ"מ הזכות שיש לו בהמע"י הו"א דמוריש לבניו וע"כ צריך קרא ודוק:

הבי"א

עין משפט נר מצוה

יז
א מיי' פ"א ופ"ב מיבום סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קסה ס"א

יח
ב שם ס"א בהג"ה וסימן קסא ס"ו בהג"ה

יט
ג ד מיי' פ"ג מנערה ה"ו

כ
ה מיי' פ"ט מגניבה ובהגהות ובמ"מ סמ"ג לאוין קס טוש"ע ח"מ סי' תכה ס"א בהג"ה

כא
ו מיי' פ"ג מנערה ה"ו

כב
ז מיי' שם ה"א

ציון ירושלים

ה זה אחד מג' מקריות וכו'. ע' לב מדות דר"א בריה"ג וברמב"ם פ"ג מנערה ובכ"מ שם ובהגהות לרמב"ם הארכתי בזה ואינו לפני כעת: ח עד שיאמרו עמנו היה במקום פלוני והבעל שכרן להעיד עדות שקר. אף דהוה הכחשה והזמה ביחד שבהי העידו שהבעל שכרן להעיד שקר ואם כן המעשה שקר הכל ז"א דמ"מ יכול לבוא שלא מצא בתולים רק שהעדים שכר שיעידו בשקר והו"ק:

מסורת הש"ס

פי' קידושין יט
בכורות יג ופ"ג
(סנהדרין פ"ח ה"ח) עיין סנהדרין עח כתובות לג
*ם בסנהדרין עב
פי' כתובות מו

עין משפט נר מצוה

כב
א מיי' פ"ג מנערה ה"א

כג
ב ג מיי' שם ה"ג פ"ה מסנהדרין הלכה ג ח

מסורת הש"ס

תורה אור

לעדים בואו והעידוני אלא הן באו מאיליהן הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע אלא [א] או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה מפני שלא אמר הא אם אמר אפילו לא שכרן כמי ששכרן הביא האב שני כיתי עדים אחת אומרת עמנו הייתם במקום פלוני ואחת אומרת הבעל שכרן להעיד עדות שקר פשיטא אותן שאמרו עמנו היה במקום פלוני נסקלין ואותן שאמרו הבעל שכרן להעיד עדות שקר לוקין ונותנין מאה סלע א"ר יוסי בי ר' בון ולא ע"י אילו ולא ע"י אילו לוקין ונותנין מאה סלע אלא לוקין משום לא תענה ברעך עד שקר ר' בון בר חייה בעא קומי ר' זעירא הביא האב עדים להזים עידי הבעל הוזמו עידי האב לוקה ונותן מאה סלע בשלשה והעדים נסקלין בעשרים ושלשה אמר ליה אילו לא הוזמו עידי האב לא נמצא הבעל לוקה ונותן מאה סלע בשלשה ועדים נסקלין בעשרים ושלשה סבר רבי זעירא שני דינין הן ר' ירמיה בשם רבי אבהו כולו דין אחד הוא מתניתא פליגא על רבי אבהו [דברים כב] אל זקני העיר זה בית דין של שלשה השערה זה בית דין של עשרים ושלשה פתר לה ברבי מאיר דר"מ אומר לוקה *ומשלם תמן *תנינן [ב] האונס והמפתה והמוציא שם רע בשלשה דברי רבי מאיר והחכמים אומרים [ג] מוציא שם רע בשלשה ועשרים שיש בו דיני נפש רבי מנא אמר בנערה מאורסה פליגין רבי מאיר אומר מפסדת כתובתה בשלשה ונסקלת בשלשה ועשרים והחכמים אומרים

מקום

פני משה

להעיד שקר: והתני. דלא כרבי יוסי ברבי בון: אלא או היא. אם אמת היה: או זוממיה. אם שקר הוא: מקדימין לבית הסקילה. כלומר שאין להן מנוס להמלט ממיתה וטעמא דהיינו לוקה מפני שלא אמר להן כלום הא אם אמר להן להעיד שקר אף על פי שלא שכרן כמי ששכרן ולוקה ונותן קנס וקשיא לרבי יוסי ברבי בון: הביא האב שני כיתי עדים. להזים עידי הבעל: נסקלין. כשחזרו והוזמו הן: לוקין ונותנין מאה סלע. דכאשר זמם לעשות היכא שעל ידי עדותן היה הבעל לוקה ומשלם: ולא על ידי אלו כו'. כלומר וכי לא ע"י עדותן של אלו ואלו הוא דלוקין כו' שהרי אם לא היו הזוממין הראשונים מעידין עמנו הייתם כלום הוי הוזמה כלל מתחילה ואפילו אם כת השניה היו מעידין ששכרן אין כאן הזמה בלא עמנו הייתם ולא היה הבעל לוקה ומשל' וא"כ הכת השניה שהיו מעידין ששכרן והוזמו עכשיו לא הן בלבד היו הגורמין מתחילה למלקות ולקנס וליכא השתא כאשר זמם אלא הן לוקין בלבד משום לאו דלא תענה: הביא האב עדים להזים עידי הבעל והורו והוזמו עידי האב. ונמצא עכשיו הוא לוקה ונותן מאה סלע כאשר זמם לעשות להבעל והעדים הן בסקילה שרצו בעדותן לגרום מיתה לעידי הבעל: לוקה ונותן מאה סלע בשלשה. אם נאמר דדין המכות והממון יהיה בב"ד של שלשה כדתנן ד"מ ודיני המכות בשלשה והעדים יהו נדונים בכ"ג או דילמא הואיל והוצרכו עכשיו לב"ד של כ"ג משום העדים נידון הוא נ"כ באותו ב"ד דכדין אחד הוא: אילו לא הוזמו עידי האב. והיה הבעל לוקה ונותן מאה סלע בב"ד של ג' ועדיו היו נסקלין בב"ד של כ"ג ועכשיו נמי כן כדמסיק דקסבר רבי זעירא שני דינין הן דין הבעל לא שייך לדין העדים והאי כדיניה והאי כדיניה הוא נידון בשלשה והן בכ"ג: ר"י בשם ר' אבהו. קסבר כולו דין אחד הוא והואיל וזקוקין לב"ד של כ"ג בשביל העדים נידון נמי הבעל באותו ב"ד: אל זקני העיר זה ב"ד של שלשה. דסתם זקני הן ב"ד של ג' כדאמרינן בעלמא זקני שנים ואין ב"ד שקול הרי כאן שלשה: השערה זה ב"ד של עשרים ושלשה. שסם סנהדרי קטנה יושבין והאי קרא כתיב גבי והוציאו את בתולי הנערה דמיירי כשהביא האב עדים להזים עידי הבעל אלמא דשני דינין הן הבעל נידון בשלשה והעדים בכ"ג וקשיא לרבי אבהו: פתר לה כר"מ דאמר לוקה ומשלם בשלשה גרסינן. דר"מ אמר בסנהדרין דדינו של מוציא שם רע שיהא לוקה ומשלם בשלשה ורבי אבהו מפרש פלוגתייהו בדינו של הבעל כרבי יוסי ברבי בון לקמן וסבר ר"מ שני דינין הן הבעל נידון בשלשה והעדים בכ"ג: תמן תנינן. בריש סנהדרין האונס כו' ופליגי רבי מנא ורבי יוסי ברבי בון בפירושא דפלוגתייהו: בנערה מאורסה פליגין. כלומר מוציא שם רע דקתני לאו בדין של הבעל וכשהוזמו עדיו מיירי שיהא הוא נידון בשלשה אלא בתחילת דין של מוציא שם רע קאמר שבא להפסיד כתובתה ולא להורגה שאין כאן עדים שזינתה תחתיו דאי אנפשות קאתי לא אמר ר"מ בשלשה וקסבר ר"מ אין חוששין ללעז דנימא שמא מחמת הקול שיצא כשיבאו לב"ד ישמעו עדים ויבאו להעיד עליה שזינתה ועכשיו אין הבעל יודע בהן ותיבעי מתחילה עשרים ושלשה דשמא יבא לידי דיני נפשות להא לא חיישינן הילכך מפסדת כתובתה בשלשה: ונסקלת בג' ועשרים. כשיבאו עדים ויעידו עליה שזנתה אז נסקלת בכ"ג:

מקום

קרבן העדה

לעדים. המעידים על זנותה: הא אם אמר אפי' לא שכרן כמי ששכרן. וקשיא לרב הסי דאמר אם לא שכרן אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע ולא משני מידי ובבבלי מפורש דפליגי בה ר' יהודה ורב: אחת אומרת וכו'. הבעל שכרן להעיד עדות שקר ונמצאו שניהם זוממין: ה"ג ולא ע"י אלו וע"י אלו לוקה ונותן ק' סלע וכו'. וה"פ והלא הבעל אינו לוקה ואינו נותן ק' סלע אלא ע"י עדות שתי כיתות המזימין א"כ איך ישלמו קנס הכת שאמרו הבעל שכרן אלא לוקין לבד ולא משום כאשר זמם אלא משום לאו דלא תענה: הוזמו עידי האב. הזמתן בפני כמה דיינים מקבלין בפני שלשה או בפני כ"ג שעידי האב באו לחייב עידי הבעל סקילה שהרי עידי הבעל באו לחייב את הנערה סקילה והוזמו ע"י עידי האב ועתה שהוזמו עידי האב אף הן חייבין סקילה ורואי שידונו בפני ב"ד של כ"ג וגם באו עידי האב לחייב הבעל מלקות ומאה סלע וזה די בשלשה דיינים ומיבעיא ליה אם קבלו הזמתן בפני שלשה מי הויא קבלה לחייבן מיתה מלקות ומאה סלע או דלמא בעינן שיעידו דוקא הזמתן בפני ב"ד של כ"ג כיון דאית ביה נמי עדות נפשות: לא נמצא הבעל לוקה וכו' בשלשה. שהרי אחר שהוזמו עידי הבעל בב"ד של כ"ג האב תובע הבעל בב"ד של שלשה שילקה ויתן קנס ה"ה אם העידו הזמתן של עידי האב בב"ד של ג' צריכין לשלם לבעל מאה סלעים ולוקין: שני דינין הן. מה שהבעל לוקה ומשלם קנס ושהיא או העדים נסקלין דין אחר הוא הלכך אמר ר' זעירא שחייבין לשלם לבעל אם הוזמו בבית דין של שלשה: כולו דין אחד הוא. כיון דאית ביה דיני נפשות צריך שיזומו בפני ב"ד של שלשה ועשרים: זה בית דין של שלשה השערה וכו'. ש"מ דשני דינין הן ובשני בתי דינין דנין אותן: ומשני פתר לה כר' מאיר. הך ברייתא תפרש כר' מאיר דקסבר בכל מקום דאיכא מלקות ותשלומין לוקה ומשלם ואפשר לומר דשני דינין הן אבל אם נאמר בכל עבירה דאינו לוקה ומשלם מלבד בעידי זוממין א"כ צריך שיהא ב"ד של כ"ג לעדותן של אלו שהרי מחמת הזמתן משלמין: תמן תנינן. ריש פ"קדסנהדרין: האונס והמפתה. נערה בתולה שנותן חמשים כסף: והמוציא שם רע. שאמר לא מצאתי לבתך בתולים: בשלשה דיינין מומחין סגי: בנערה מאורסה פליגין. שמוציא שם רע פתח פתוח מצאתי והוא בא להפסידה כתובתה קסבר ר"מ דסגי בשלשה אבל אם הביא הבעל עדים או שחזר והביא האב עדים להזימם אף ר"מ מודה דאפי' בא לדון על הכתובה או על קנס דבעל בעינן כ"ג:

מקום

רידב"ז

א"ר יוסי בי רבי בון ולא ע"י אלו וע"י אלו לוקה ונותן מאה סלע. כן מגי' הק"ע ז"ל ונכון הוא ודוק:

רבי בון בר חייה בעי כו' הביא האב עדים להזים עדי הבעל הוזמו עדי האב לוקה ונותן מאה סלע בשלשה וכו'. פי' כיון דאם הוזמו משלמין מאה סלע ונסקלין [כדאיתא במס' סנהדרין דף ע' ע"ב דהוי ממון לזה ונפשות לזה עיי"ש] אם אמרינן דהד דינא הוא דקי"ל מוציא ש"ר בכ"ג כרבנן דאמרי בפרק קמא דסנהדרין מוציא ש"ר בכ"ג משום שיש בו דיני נפש וכדמפרש עולא שם בגמ' דחוששין ללעז שמא יבאו עדים שזינתה תחתיו ויהי' דיני נפש ע"כ נפסדת כתובתה ג"כ בעשרים ושלשה ומשמע במקום שיוצא מדין אחד דיני נפש ודיני ממונות הוי בכ"ג וע"כ שאל אם זה דווקא בכ"מ אבל הכא בעידי האב אם הוזמו דצריך להיות כאשר זמם וכמו שזממו לחייב להבעל מלקות ומאה סלע בג' ולהסקיל העדים בכ"ג כמו כן צריך לקיים בהם כאשר זמם וידונו גם המה בדין הזה ממש כאשר זממו לעשות לוקין ונותנין מאה סלע בג' ונסקלין בכ"ג או לא ע"ז השיב לו אילו לא הוזמו עדי האב לא נמצא בעל לוקה ונותן מאה סלע בג' והעדים נסקלים בכ"ג וע"כ ידונו גם המה כאשר זממו ונמצא דר"ז ס"ל הא דקאמרי רבנן בכ"ג גבי מוציא ש"ר מפני שיש בו דיני נפש לא מיירי בעידי הבעל והבעל אלא בנערה מאורסה פליגין דאז סברי רבנן דבכ"ג

תוס' הרי"ד

הביא האב עדים להזים עדי הבעל. עי' בפנים בדברינו וכשתבין היטב הסוגיא ומה דאמר ר' הבמרי מאן דמר דו כן עי"ז מובן קושית התום' ז"ל במס' סנהדרין דף ע' ע"ב ד"ה עדי דמקשין האיך משכח"ל דכשהוזמו עדי האב דנהרגין הא כיון דקי"ל דעדים זוממין א"צ התראה א"כ יכולין למימר דרק לחייב להבעל מאה סלע קאתו בעדותן להזים עדי הבעל ולכאורה מאי קשה הא אם העדים פטורין ממיתה גם הבעל פטור ממאה סלע וא"כ ע"כ כשבאו למייב הבעל מאה סלע ע"כ דאיכא מייב סקילה על העדים אבל לפי דברינו לר' הבמרי באמת לא תלי זב"ז דהמאה סלע מייב רק כשהוזמו העדים למוד ולא תלי במייבת דהעדים וכן ניחא גם התום' ז"ל דף מ' ע"ב שם שכתבו לר"ת ז"ל הא דמחייב הבעל מאה סלע אע"פ דאין היא נסקלת אף דאיתא במס' כתובות דף מ"ד דהמוציא ש"ר על הקטנה פטור משום דלאו בת עונשין היא היינו דווקא קטנה אבל גדולה אע"פ שאינה נסקלת מ"מ מייב מ"ס וקשה הא מפורש הכא בירושלמי בסמוך דגדולה בלא התראה הו"ל כקטנה כיון דפטורה מסקילה אינו מייב מ"ס אבל לפי דברינו ניחא דבירושלמי תלי בפלוגתא למ"ד דאין משלם מ"ס עד שיסקלו העדים ע"כ דמיוב הנערה סקילה דאל"כ אין העדים נסקלין ולר' הבמרי דלא תלי בזה א"כ אפילו כשאין הנערה נסקלת מ"מ מייב מ"ס ג"כ וע"פ הסוגיא הזאת יש לתרץ מה דקשה לכאורה במס' ב"ק דף צ' ע"ב גבי מועד שהמית והזיק דנין אותו ד"מ וחוזרין ודנין אותו ד"נ קדמו ודנוהו ד"נ אין חוזרין ודנין אותו ד"מ ופריך וכי קדמו ודנוהו ד"נ מאי הוי ליהדר ולדייניה ד"מ וכו' ומסיק כשברחו הבעלים ואין להשתלם רק מן רדיא דעלי' דמרא הוא וכיון שדניהו ד"נ לא מהנינן צ"כ ושם' סגאין רע"א ז"ל והקצוה"ח ז"ל דמאי פריך ליהדר ולדיינוהו ד"מ הא קי"ל דשור הנסקל שהוזמו עדיו כל הקודש זכה בו וקי"ל לעיל דף י"ג ע"ב רבינא אמר כגון שנגח ואח"כ הפקיר תניא נמי הכי יתר על כן אר"י אפילו כו' וכתב הרא"ש ז"ל אף דרבנן פליגי על ר' יהודה מ"מ בנזקין מודי

מסורת הש"ס

מקום שנסקלת שם היא מפסדת כתובתה אבל במוציא שם רע כל עמא מודו מקום שהעדים נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מאה סלע אמר ליה רבי יוסי בי רבי בון אין דלא תניתה פליגא אלא במוציא שם רע פליגין ר' מאיר אומר לוקה ונותן מאה סלע בשלשה והעדים נסקלין בשלשה ועשרים ורבנין אמרין מקום שהעדים נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מאה סלע אבל בנערה מאורסה כל עמא מודו מקום שנסקלת שם מפסדת כתובתה ואתיא רבי מנא כרבי זעירא ודרבי יוסי בי רבי בון כרבי אבהו לעולם אין הבעל לוקה ולא נותן מאה סלע עד שיסקלו העדים קנס אימתי הוא מתחייב *רבי יונה אמר בסוף רבי יוסה אומר משעה ראשונה מתיב רבי יוסי לרבי יונה

על

קרבן העדה

מקום שנסקלת. כלומר באותו בית דין דהיינו ב"ד של שלשה ועשרים ששם נסקלת שם מפסדת כתובתה דחיישינן שמא יצא הקול ויבואו עדים ויעידו שזינתה תחתיו ותיבעי כ"ג דשמא יבא לידי נפשות ויש לעז לשלשה הראשונים שיאמרו לפי שלא ידעו לדון הוסיפו עליהן : אבל במוציא שם רע. שכבר הביא הבעל עדים שזינתה ועתה מביא האב עדים להזימה לכ"ע בעינן עשרים ושלשה שהרי ודאי יש כאן דיני נפשות שהרי העדים הראשונים באו לחייבה מיתה הלכך אף קנס דבעל אין מוציאין אלא בב"ד של כ"ג. אין דלא תניתה פליגא. בתמיה בדבר שאינו שנוי במתני' איך נאמר דפליגי בה דסתם מוציא שם רע הוא קנס של ק' סלעים ולא להפסיד כתובה: ה"ג אבל נערה המאורסה כ"ע מודו דבשלשה סגי. דגי' שלפנינו קשיא לעיל ה"א השתא במוציא שם רע דאיכא עדים ויש בו דיני נפשות אר"מ דבשלשה סגי כ"ש בנערה המאורסה דסגי בשלשה : ה"ג ואתיא דר' מנא כר' אבהו ודר' יוסי כר' זעירא. וה"פ ר' מנא סובר הכל דין א' כר' אבהו הלכך לכולי עלמא מוציא שם רע בעשרים ושלשה ור' יוסי סובר כר' זעירא דשני דינין הן הלכך סגי לר"מ בשלשה ורבנן דמצריכו כ"ג איירי כשתבע נפשות תחלה : קנס. של מוציא שם רע מאימת הוא מתחייב : בסוף. משנתחייבו העדים סקילה : משעה הראשונה. משעת הוצאת שם רע :

על

פני משה

מקום שנסקלת. דקסברי חוששין ללעז והילכך מתהילה בעינן שלשה ועשרים ושם היא מפסדת כתובתה דשמא יבאו עדים ויעידו עליה : אבל במוציא שם רע. כלומר אם הדין על הבעל על שהוציא שם רע שהוזמו עדיו כ"ע מודים דבמקום שהעדים נסקלין וכו' הואיל ובלאו הכי דיני נפשות איכא נידון הבעל ג"כ באותו ב"ד דדין אחד הוא: אין דלא תניתה פליגא. בתמיה מה שלא נשנה בפירוש את עבד לה פליגתא: אלא במוציא שם רע פליגין. בדינו של הבעל דר"מ סבר שני דינין הן והחכמים סברי דין א' הוא: אבל בנערה המאורסה. כשבא הבעל לדון עליה כ"ע מודו וכו' דחוששין ללעז : ואתייא דרבי מנא כר"ז וכו'. כלומר בפירוש אוקמתא דמתני' דר"י בר' בון מוקי לה נמי דפליגי בדינו של הבעל כרבי אבהו לעיל דמוקי להך ברייתא דסברה שני דינין הן כר"מ ודר' מנא כרבי זעירא דלא מוקי לה פלוגתייהו בהכי אבל לענין דינא ע"כ לא ס"ל כוותיה. ואי אפשר להחליף הגי' דה"ג רבי יוסי ברבי בון כמאן דהא אליביה סברי הכמים דין אחד הוא ור"ז סבר שני דינין הן: עד שיסקלו העדים. כלומר עד שיהו ראוין להסקל שהוזמו בעמנו הייתם אבל אם הוכחשו אין הבעל לוקה ולא נותן מאה סלע דאפשר דקושטא הוי קאמרי הנ דילמא אתו סהדי אחריני : קנס. של מוציא שם רע אימתי הל עליו החיוב: בסוף. אחר שיסקלו העדים דקסבר רבי יונה הא דקאמר בברייתא עד שיסקלו העדים עד שיסקלו ממש : משעה ראשונה. שהוזמו וראוין להסקל חייב בקנס דהא מוכחא מילתא דאסהדי שקרי קמהדר ועד שיסקלו דקאמר שיהו בדין סקילה הוא :

על

עין משפט נר מצוה

כג
א מיי' פ"ג מנערה ה"ג ופ"ה מסנהדרין הלכה ג

רידב"ז

דבכ"ג מפני שיש בו דיני נפש שאיכא בדבר אחד גד נפשות וגד ממון ודינו בכ"ג והיינו דווקא באדם אחד דנידונית הנערה המאורסה על נפשה ועל כתובתה משא"כ כשנידונין שני בני אדם הבעל ועדיו זה נידן בדינו וזה בדינו זה בג' וזה בכ"ג כדמסיק סבר ר"ז שני דינין הוא ר' ירמי' בשם ר' אבוה דין אחד הוא דסבר ר' אבוה הא דקאמרי רבנן בכ"ג הוא בדינו של הבעל ועדיו וכדמסיק דסבר כר"י בר"ב ופריך מהברייתא אל זקני וגו' השערה וכו' ומשני פתר לה כר"מ פי' דהברייתא אתיה כר"מ דפליג על רבנן במוציא ש"ר וס"ל בדינו של הבעל ועדיו בג' [והא דמסיק דרמ"א לוקה ומשלם הוא שיגרת הלשון דלעיל בפ"ג ה"א ומצוי כמה פעמים בירושלמי כזה] תמן תנינן האונס והמפתה כו' ר"מ אמר בנערה מאורסה פליגין דר"מ אמר מפסדת כתובה כו' והכמים אומרים מקום שנסקלת כו' דהוא באדם אחד אבל במוציא ש"ר כו"ע מודיי מקום שהעדים נסקלין כו' הוא שיגרת הלשון מלקמן וכצ"ל שאין מקום שהעדים נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מ"ס וכן מגי' בנו"י ז"ל א"נ דצ"ל דלוקה ומשלם מאה סלע בג' והעדים נסקלין בכ"ג ומוכח הוא דכן ע"כ צ"ל דהא ר"מ גופי' ס"ל בסמוך דבמוציא ש"ר הבעל לוקה ונותן מ"ס בג' והעדים נסקלין בכ"ג והאיך יאמר הכא דלכו"ע מקום שהעדים נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מאה סלע אפילו לר"מ אלא ע"כ מוכרח דה"ג דבמוציא ש"ר לכו"ע הבעל לוקה ונותן מ"ס בג' והעדים נסקלין בכ"ג דאפילו רבנן נמי מודו א"ל ר"י בר"ב אין דלא תניתא פליגין אלא במוציא ש"ר פליגין כו' ורבנן אמרי מקום שהעדים נסקלין כו' אבל בנערה מאורסה כו"ע מודיי מקום שנסקלת כו' משום שהוא ממון ונפשות לאדם אחד ואתיא ר' מנא כר"ז דס"ל דמוציא ש"ר כיון דהוי ב' בני אדם הבעל לוקה ומשלם מאה סלע בג' והעדים נסקלין בכ"ג ור"י בר"ב כר"א דס"ל דאף במוציא ש"ר ס"ל לרבנן דבמקום דהעדים נסקלין כו' ודין אחד הוא והא דתנינן בברייתא אל זקני וגו' הנערה וגו' אתיא כר"מ ואח"כ קאמר סתמא דגמ' לעולם אין הבעל לוקה ולא נותן מאה סלע עד שיסקלו העדים זהו דינא דסתמא דגמ' [וקבע התלמוד הסוגיא תומ"י אחר זה הפלוגתא דר"י ור' יוסי משום דשייך לזה] קנס אימתי הוא מתחייב ר' יונה אמר בסוף ר"י אומר משעה הראשונה [כהאיה דפליגי בר"פ] אם הקנס הוא משעה הראשונה או דחיובו הוי בב"ד מתיב ר' יוסי לר' יונה ע"ד דתימר בסוף לוקה ונותן מאה סלע בג' ועדיו נסקלין בכ"ג דאפילו לרבנן נמי ס"ל דווקא בנערה המאורסה בכ"ג אבל במוציא ש"ר ב' דינים הן הבעל לוקה ונותן מ"ס בג' ועדים נסקלין בכ"ג אמאי הא הד דינא הוא בשלמא לדידי דס"ל דקנס דמוציא ש"ר משעה הראשונה א"כ לא הד דינא הוא דהיובא דקנס לא תלי בב"ד והסקילה מתחיל חיובו משעת העמדה בדין א"כ ע"כ הוי ב' דינין משא"כ לדידך דקנס הוא בסוף ג"כ נמצא דתרוויי' ע"י ב"ד נתחייב למה הוי ב' דינין הא באמת דין אחד הוא אלא ע"כ הא דס"ל לרבנן דב' דינין הן הוא משום דמשפט של הבעל משעה הראשונה ומשפט העדים בב"ד והאיך הוי תרוויי' דין אחד אבל כיון דתימר קנס בסוף א"כ למה הוי ב' דינים וע"ז א"ר מנא ואפילו על דר' יוסי הכי אתיא מקשי' כמאן דמר עדים זוממים צריכין התראה פי' דמקשה מהא דקאמרינן לעיל לעולם אין הבעל לוקה ואינו נותן מאה סלע עד שיסקלו העדים דאם אפילו הוזמו העדים אך דאינם חייבים בדין גם הבעל פטור אלמא דדין אחד הוא אף דהוי ב' בני אדם מ"מ הוי דין אחד ומפרש ואזיל האיך משכח"ל דהבעל יהא פטור ואף כשהוזמו העדים בשלא הוי היובא בהעדים דמשכח"ל בלא התראה למ"ד דצריכין התראה על מיתה ואפילו הוזמו פטורין והז הבעל ג"כ פטור א"כ ע"כ דדין אחד הוא דאם ב' דינים הן הי' הבעל חייב אף בלא היובא דעדים אלמא דתלי חיוב זה בחיוב זה ולשון הכי אתייא מקשיי' כמ"ד ה"פ הגע

עצמך

תוס' הרי"ד

מודו לי' ולא פליגי רק בקטלא דשור עיי"ש וא"כ לפ"ז קשה האיך ליהדר ולדיינוהו ד"מ הא כיון שקדמו ודנוהו ד"נ הוי הפקר ולרוב מרבוותא ז"ל דלהלכה מודו רבנן לר"י בנזקין ומסיק הגרע"א ז"ל דלשיטת רש"י ז"ל דבעינן בעל אחד ואפילו מכר או הוריש פטור יקשה הא דקאמר הגמ' לעיל דמכור לרדיא ולכאורה הי' צ"ל פטור לגמרי אך רש"י ז"ל לא ס"ל כהנך מרבוותא ז"ל דרבנן מודו לר"י לענין נזקין עיי"ש אבל לפי הכי סוגיא מתורץ שפיר דהנה לכאורה יש לדקדק בלשון רש"י ז"ל שהמית והזיק שהמית אדם ואמר כן הזיק עכ"ל ז"ל ולכאורה מאי בעי רש"י ז"ל בזה ומה איכפת לן אם המית והזיק בבת אחת דדקר אותו בקרניו בלבו וקרע את בגדיו ע"י זה ונראה לפענ"ד דעפ"מ דגרסינן במס' סנהדרין דף מ' ע"א דלחכמים דס"ל דמוצש"ר בכ"ג מפני שיש בו דיני נפש וקאמר שם עולא דבמוששין ללעז קמפלגי ופרש"י דשמא יבאו עדים שזינתה תחתיו ויהי' ד"נ עיי"ש אלמא דכל היכי דאיכא ממון ונפשות ע"י מעשה אחד צריך כ"ג אף לד"מ כיון דאיכא צד נפשות ואף דלא תלי הממון בנפשות דיכול להיות דין הממון אף בלא חיוב נפשות דהא התם הד"מ דכתובה נפסדת בזנות אף בלא תחתיו ורק התחתיו מביאה לד"נ עיי"ש ברש"י ז"ל אלמא כיון דהמעשה הוה כשיתברר לב"ד בדרו"מ שאיך זינתה ומתי זינתה לענין ד"מ יתברר ממילא ע"י המעשה שיש כאן ד"נ צריך כ"ג והא דלא אמרינן דתפסיד הכתובה בג' ונסקלת בכ"ג ומה לן דאיכא צד נפשות ידונו הצד נפשות כדינו והצד דדיני ממונות כדינו הוא משום דס"ל דכולהו דין אחד הוא כדמפורש בסוגיא דידן בירושלמי דמאן דס"ל דנותן מאה סלע בג' ועדים נסקלין בכ"ג ס"ל דהוי ב' דינין ומאן דס"ל דבמקום שנסקלת שם מפסדת כתובתה ובמקום שהעדים נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מאה סלע ס"ל כולהו דין אחד הוא כיון דממעשה אחד שנתברר בב"ד יצא מזה ד"נ וד"מ והנה בדין מיתה אליבא דר"י פריך וגמר הדין לא בעינן והא השור יסקל בגמר דין הוא דכתיב אלא עד שיהא מיתה והעמדה בדין וגמר הדין שוין כאחד ואילו לענין נזקין פסק הרמב"ם ז"ל אף דרבנן מודו לר"י לענין נזקין מ"מ לא בעינן רק נגיחה והעמדה בדין שוין כאחד וגמר הדין לא בעינן וכן איתא בשט"מ ז"ל בשם כמה מרבוותא ז"ל ויש ראיות לזה וא"כ לפ"ז ניחא דהנה שור שהמית והזיק באמת ממעשה אחת המית והזיק אם יעמוד בדין ויתברר כיצד הזיקו ובאיזה אופן באבן או באגרוף וכדומה וכשיתברר המעשה יהי' דיני נפשות ג"כ כיון דבאותו מעשה יש צד דיני נפשות אף דיכול להיות ממון בלא נפשות אבל מכיון דבמעשה הזה יש בו צד נפשות הרי פשיטא דצריך לדון בכ"ג כמו מיתת השור במעשה הזה כן נמי נזקיו ועכ"פ מוכח דממון ונפשות ממעשה אחד כשיתברר המעשה משוב דין אחד וא"כ שפיר פריך הגמ' דכי קדמו ודיינוהו ד"כ מאי הוי ליהדר ולדייני' כמי דיני ממונות דהא אם הפקירו לאחר שעמד בדין קודם גמר דין חייב והעיקר שלא יפקירו בין נגיחה להעמדה בדין והכא כיון דעמד בדין על הנפשות והוי ממון ונפשות דין אחד וכשדנוהו ד"כ והפקירו יכולין נמי לגמור דינו בד"מ ולא מהני הפקירו קודם שגמרו דיני ממונות דהא לענין נזקין העיקר שלא יפקירו בין נגיחה להעמדה בדין והכא כבר עמד בדין אך לא נגמר הדין בדיני ממונות ולא משוב ד"מ דין אחר ז"א אלא דין אחד הוא וכבר עמד בדין וכ"כ הרי הפקירו קודם שעמד בדין על ד"מ ז"א דא"כ הוי דין אחר וב' דינים ואכן קי"ל דהוי דין אחד ע"כ פריך שפיר ליהדר ולדיינוהו ד"מ ומשני ע"כ בסברה ואין ממה לגבות מעלי' ומרדיא אין נגבות הא"כ דלא משכינן לי' וכ"ז אליבא דהנך מרבוותא ז"ל דפסקו להלכה לענין נזקין כר"י דנגח והא"כ כשהפקיר פטור קיימא מסקנת הגמ' דווקא כסברת הא לא"ס מוזרין ודנין אותו דיני ממונות ה"מ כשהמית והזיק בב"א אבל אם המית והזיק אחר כך ולא ממעשה אחד אפילו כשלא ברח אין מוזרין ודנין אותו ד"מ דהא כבר הופקר ככ"ל אבל לשיטת רש"י ז"ל דס"ל דרבנן פליגי על ר"י אף לענין נזקין עולה סוגית הש"ס אף כשהזיק אח"כ וצריך דווקא לזה ברח הא לא"ה לא ע"כ פרש"י ז"ל ואם"כ הזיק כלומר לאפוקי שלא תאמר כהנך מרבוותא ז"ל דסוגית הש"ס הוא דווקא כשהמית והזיק בב"א במעשה אחת ז"א אלא אפילו המית והזיק אח"כ ג"כ עולה סוגית הש"ס ודו"ק :

קנם אימתי הוא מתחייב ר' יונה אמר בסוף ר' יוסי אומר משעה הראשונה ולכאורה קשה דהא לעיל בה"א איפכא שמעינן להו ולמה בקנס דמוצש"ר נתחלפו שיטתיי' וכן לעיל בה"ג ס"ל גבי קנס דמוצש"ר כי הכא וכבר תמהו המפרשים ז"ל ונראה לפענ"ד בפשיטות דהתם גבי כל קנס טעמא דר' יוסי דס"ל בסוף משום דילמא מודה ומיפטר ור' יונה לא ס"ל כן רק דקנס דאונס ומפתה בסוף מגוה"כ ע"ש אבל בקנס דמוצש"ר ס"ל לר' יונה דהוי בסוף משום דתלי הקנס דמ"ם בסקילת העדים ע"כ ממילא אין חיובו רק בב"ד ור' יוסי ס"ל דהגם בכל קנס הוא בסוף משום דילמא מודה ומיפטר הכ"פ בעלמא כשמודה הוי נתברר שהמעשה שקר והוי

בירור

על דעתך דתימר בסוף לוקה ונותן מאה סלע בג' ועדים נסקלין בכ"ג א"ר מנא אפי' על רבי יוסי דכי אתייא מקשייה כמאן דמר עדים זוממין צריכין התרייה ולא התרה בהן לוקה ונותן מאה סלע בשלשה והעדים נסקלין בשלשה ועשרים אמר רבי אבמרי מאן דמר דו כן *רבי יוסי בי רבי חנינה האונס והמפתה את היתומה פטור אמר רבי בא בר ממל מחלוקת כרבי יוסי הגלילי ברם כרבי עקיבה א יש לה קנס וקנסה של עצמה אמר רבי יוסי מתניתא אמרה כן אין לה פתח בית אב ולא מאה סלע ולא כיתומה היא ר' אימי ורבי יהושע בן לוי תריהון אמרין המוציא שם רע על הקטנה ג *פטור אמר רבי הושעיה ויאות אילו גדולה שלא התרו בה שמא כלום היא וקטנה שהתרו בה כגדולה שלא התרו בה רבי זעירא רב המנונא בשם רב אדא בר אחוה לעולם אינה מקדמת לבית הסקילה עד שתהא נערה בשעת הוצאה מאי טעמא °והוציאו הנערה אל פתח בית אביה והא *תני רבי חייה ג זינת עודה בבית אביה ומשבגרה הוציא עליה שם רע הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע אלא או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה מתניתא פליגא על רב אדא בר אחוה *מי שנגמר דינו וברח ואחר כך הקיף זקן התחתון תמן את יכיל מימר והוציאו את הנערה שזינת אית לך מימר הכא והוציאו אותו את הבן *תני נערה מאורסה שזינת סוקלין אותה על פתח בית אביה אין לה פתח בית אביה סוקלין אותה במקום שזינת אם ד היתה עיר של גוים סוקלין אותה על פתח ב"ד ה והעובד ע"ז סוקלין אותו במקום שעבד ואם היתה עיר של גוים סוקלין אותו על פתח ב"ד והתני רבי חייה °הוצא את המקלל מחוץ למחנה מלמד שבית דין מבפנים ו ובית הסקילה מבחוץ אמר רבי יוסי שנייא היא הוא שער שקילקל בו הוא שער שנמצא בו הוא שער שנידון בו הוא שער שנסקל בו °כי עשתה נבלה בישראל

נבלה

פני משה

על דעתך דתימר בסוף. קשיא למאן דאמר לעיל לוקה ונותן מאה סלע בשלשה כו' דמשמע דמשלם קנס קודם שיסקלו העדים דאי לאו הכי כ"ע הוו מודים דמקום שהעדים נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מאה סלע ולא הוו פליגי בהא: אפילו על רבי יוסי הכי אתייא מקשייה גרסינן. כלומר אפילו לר' יוסי דקאמר מבעה ראשונה ועד שיסקלו העדים דקאמר עד שיהו ראוין להסקל אתה יכול להקשות הכי דלמ"ד עדים זוממין צריכין התראה ואם לא התרה בהן הרי אינן ראוין להסקל אף על פי שהוזמו וא"כ קשיא הא דקאמר סתם לוקה כו' דמשמע מיד כשהוזמו משלם קנס ואמאי שמא אח"כ כשיבאו לידון העדים בסקילה יתברר הדבר שלא התרו בהן דהא רבי יוסי ע"כ לא פליג אברייתא דקאמר עד שיסקלו אלא שהוא מפרש עד שיהו ראוין להסקל קאמר: **מאן דמר דו כן.** כלומר מנא לך לומר כן דילמא אין ה"נ למ"ד עדים זוממין צריכין התראה בכה"ג אינו משלם קנס ולא קאמר לוקה ונותן כו' אלא כשהתרו בהן ואז מיד כשהוזמו משלם קנס ועוד דהא אנן קי"ל כמ"ד עדים זוממין אין צריכין התראה ובלא"ה לק"מ: **רבי יוסי בר' חנינה אמר האונס וכו' היתומה פטור.** דלאבי הנערה כתיב: **מחלוקת.** כלומר דבר זה תלוי במחלוקת וכרבי יוסי הגלילי אתייא דאמר בנערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס אבל לר"ע דאמר יש לה קנס וקנסה לעצמה ולדידיה לאבי הנערה לאו דוקא ומשכחת לה גבי יתומה קנס ובאונס כדפרישית בריש פ"ג: **מתניתא אמרה כן.** דאין לה קנס דקתני הגיורת אין לה קנס ולא כיתומה היא דהא גיורת ודאי כיתומה היא וכי היכי דגבי מוציא שם רע ונתנו לאבי הנערה דוקא ה"נ גבי קנס דאונס ומפתה: **ויאות.** שפיר הוא דהא בהאי פרשה וסקלוה כתיבא ואילו גדולה שלא התרו בה שמא כלום היא וקטנה לאו בת התראה היא והילכך פטור נמי הוא מקנס דכולה פרשתא בבת עונשין מיירי: **והוציאו את הנערה.** עד שתהא נערה בשעת הוצאה אבל אם בגרה מקודם הוצאה לאו בת סקילה היא אלא תידון בחנק: **והא תני ר"ח וכו'.** כדפרישית לעיל וקתני אפילו לאחר שבגרה מקדמת לבית הסקילה וקשיא לרב אדא: **מתניתא.** דסנהדרין נמי פליגא על רב אדא בר אחוה דתנינן גבי בן סורר ומורה מאימתי חייב משיביא שתי שערות עד שיקיף זקן התחתון דכתיב כי יהיה לאיש בן ולא איש ומשיקיף זקן התחתון איש הוא ואם נגמר דינו וברח ואח"כ הקיף זקן התחתון קתני התם דחייב ואף על פי שאינו בן בשעת הוצאה וקשיא לרב אדא: **תמן.** כלומר שאני הוא התם דבשלמא גבי מוציא שם רע אתה יכול לדרוש כן דכתיב והוציאו את הנערה והוי ליה למיכתב והוציאו אותה דהא על נערה שזינת קאי אלא למידרש דוקא שתהא נערה בשעת הוצאה: **אית לך מימר הכא והוציאו אותו את הבן.** בתמיה הא לא כתיב אלא והוציאו אותו אל זקני עירו ואפי' אינו בן עכשיו בשעת הוצאה הואיל וכבר נגמר דינו כשהיה בן: **סוקלין אותה על פתח בית אביה.** אפילו באו לה עדים משניסת: **במקום שזינת.** על פתח שער העיר ההיא: **במקום שעבד.** בה ואפילו נידון בעיר אחרת: **והתני ר"ח הוצא את המקלל מחוץ למחנה.** ודרשינן בריש נגמר הדין דבית הסקילה היה חוץ לג' מחנות וחוץ לב"ד וכ"מ דאי נפיק ב"ד ויתיב מחוץ לג' מחנות עבדינן בית הסקילה חוץ לב"ד והיאך קאמרת דסוקלין על פתח ב"ד: **שנייא היא.** הכא דכתיב אל שעריך גבי עובד עכום"ז הוא שער שקילקל בו כו' וכיון דלא אפשר מוקמינן לה אשער בית דין: **כי עשתה וגו'.** כלומר וגבי נערה המאורסה נמי ה"ט דכתיב נבלה בישראל:

נבלה

קרבן העדה

על דעתך. דאת אומר בסוף קשיא הא תניא בברייתא לוקה ונותן מאה סלע בשלשה וכו' ש"מ דמתחייב הבעל אפי' קודם גמר דין דעדים: **ה"ג אפי' על ר' יונה לא מקשייא דכי אתיא כמ"ד וכו'.** וה"פ דאיכא לאוקמי הך ברייתא כמ"ד עדים זוממין צריכין התראה ואם לא התרו בהן אלא למלקות וממון בשלשה ואם התרו בהן אף למיתה בעינן כ"ג א"נ קסבר עדים זוממים צריכין התראה למיתה ואין צריכין התראה לממון ומלקות: **א"ר אבא מרי.** מי אמר שהוא כן דרישא בהתרו בהן לממון ומלקות וסיפא בשהתרו למיתה ולישנא בתרא קשיא מנ"ל דאיכא מ"ד דעדים זוממין צריכין התראה למיתה ולא למלקות וממון: **ה"ג אריב"ח המוציא שם רע על היתומה פטור.** שנאמר ונתן לאבי הנערה וכבר מת: **מחלוקת.** הא דריב"ח דיתומה פטור לא אתיא כד"ה אלא כר"י הגלילי דאמר לעיל פ' אלו נערות נערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס כיון שכבר יצאה מרשות אביה ודריש אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס ה"ה יתומה אין לה קנס דדרשינן ונתן לאבי הנערה הא אין לה אב אין לה קנס: **ברם כרבי עקיבא.** אבל לרבי עקיבא דפליג אר"י הגלילי וקסבר נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לעצמה ה"ה יתומה יש לה קנס וקנסה לעצמה: **מתניתא אמרה כן.** כלומר מתני' נמי דייקא דאיכא מ"ד דיתומה יש לה קנס: **ולא כיתומה היא.** זו שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה ולמה ליה לאשמעינן בכגון זו תיפוק ליה אפי' ישראלית מעלייתא והיא יתומה אין לה קנס אלא ש"מ מתני' כר"ע ויתומה ישראלית יש לה קנס: **ויאות.** ושפיר קאמר: **שמא כלום היא.** בתמיה וכי נסקלת ואז אין בעלה חייב קנס כדאמרינן לעיל בשמעתין לעולם אין הבעל לוקה וכו' עד שיסקלו העדים הלכך אף לקטנה אין לה קנס דהא קטנה אפי' התרו בה אין התראתה כלום והרי היא כגדולה שלא התרו בה: **עד שתהא נערה בשעת הוצאה.** לסקילה אבל אם כבר בגרה אינה בסקילה: **ומשבגרה הוציא עליה שם רע וכו' מקדימין לבית הסקילה.** והיינו דלא כרב אדא בר אהבה ולא משני מידי: **מתניתא.** דפ' בן סורר ומורה נמי קשיא לרב אדא בר אהבה: **ה"ג אם משנגמר דינו ברח וכו'.** קאי אהא דתנן התם מאימת נעשה בן סורר ומורה משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקן תחתון ואם משנגמר דינו ברח אף על פי שהקיף אחר כך זקן התחתון חייב דגברא קטילא הוא משעת גמר דין ושוב אין לנו לחפש בזכותו ולהצילו וה"נ אם בגרה אח"כ אין זה מצילה מסקילה: **ומשני תמן.** במוציא שם רע כתיב והוציאו את הנערה בעינן שתהיה נערה אף בשעת הוצאה אבל הכא בבן סורר ומורה מי כתיב והוציאו את הבן והוציאו אותו כתיב אפי' ראוי להיות אב בשעת הוצאה דנין אותו ובבבלי בסנהדרין משני נגמר דינו שאני דגברא בר קטילא הוא: **על פתח בית אביה.** אם באו עדים משניסת: **במקום שעבד.** אפי' נדון בעיר אחרת: **מלמד שב"ד מבפנים ובית הסקילה מבחוץ.** ואיך קאמר בעיר של עכו"ם סוקלין אותו על פתח ב"ד: **שנייה היא.** שאני הכא דהרבעה קראי כתיבי במוציא שם רע כתיב והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה והוא השער שקלקל בו ובע"ז כתיב כי ימצא בקרבך באחד שעריך משמע בשער שנמצא בו ובנערה המאורסה כתיב והוצאתם את שניהם אל שער העיר ההיא והיינו השער שנידון בו ובמקלל כתיב הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה והוא השער שנסקל בו א"כ כיון דכתיב ד' קראי כל שער שירצה או שאפשר לקיים בו שעריך סוקלין אותו שם: **ה"ג**

נבלה

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ג מנערה הל' ט:

כה ב מיי' פ"ג שם ה"ג סמ"ג עשין קא קב

כו ג מיי' שם הלכה ז ופ"ג מאיסורי ביאה הלכה י' סמ"ג עשין כה

כז ד מיי' פ"ג מאיסורי ביאה הלכה יא

כח ה מיי' פט"ו מסנהדרין ה"ב

כט ו מיי' פי"ב שם ה"ג סמ"ג עשין נח

תורה אור

דברים כב · ויקרא כד · דברים כב

מסורת הש"ס

נזיר פ"ג ה"א · כתובות מד ב · שם דף מה (לעיל ה"ג) · (סנהדרין פ"ו) בבלי מה ב · תוספתא סנהדרין פ"י וכתובות מה

תוס' הרי"ד

בירור משא"כ בקנס דמוש"ר דאיני חייב עד שישכור עדים וכיון דכבר העידו עדים אפילו אם יודה ששכר להעדים מ"מ מה בכך הא ע"ז נתברר שמעשה שקר הא העדים עומדים כנגדו ומעידים עדותן ומכחישין להבעל ואומרים שלא שכרן א"כ לא מהני הודאה של הבעל שמודה והרי היא זונה גמורה ונסקלת ע"י העדים ע"כ

רידב"ז

עצמך כמ"ד עד"ז צריכין התראה למיתה ולא התרה בהם הגע עצמך אם לא

לא

שנויי נוסחאות (ש"מ) והוציאו הנערה במקרא והוציאו את הנערה. (פנ"ג) המקלל מחוץ וכו' במקרא „המקלל אל מחוץ.

תורה אור

נבלה זו כל ישראל שבא לזנות בית אביה יבואו גידולים רעים שגדלו יתנבלו הן וגידולין:

הלכה ו מתני' *האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף ובשטר ובביאה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה ומקבל גיטה ואינו אוכל פירות בחייה ניסית יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל לא יפחות לה משני חלילים ומקוננת:

גמ' ניחא בכסף ובשטר האב זכאי בביאה *תיפתר שאמר לו לכשתקנה לי בתך בביאה יהיה לך כסף זה. זכאי במציאתה רבי זכאי דאלכסנדריאה מישאל שאל מציאה שנפלה לו מחמת שדה מה את עבד לה כמציאה או כאוכלת פירות שלה אין תעבדינה כאוכלת פירו' שלה נישאת יותר עליו הבעל שאוכל פירו' בחייה תקנה תיקנו שיהא מפקח על ניכסי אשתו ואוכל ואומר אף באב כן בלא כך האב מפקח על ניכסי בתו ואוכל. חייב במזונותיה ובפרקונה *תני הבעל שאמר אי איפשי לא לוכל ולא לפקח אין שומעין לו האב שאמר אני אוכל ומפקח שומעין לו. ובקבורת' תני לא רצה הבעל לקוברה האב קוברה ומוציא ממנו בדין *אמר רבי חגיי לא אמרו אלא האב הא אחר אינו גובה ר' יוסי אומר בין אב ובין אחר גובה ותייאן אילין פלוגת' [כהלין פלוגת'] דתנינן תמן (וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה) *[מי שהלך למדה"י ועמד אחד ופירנס אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי] אמר רבי חגיי לא אמרו אלא אחר הא האב גובה ר' יוסי אומר בין אב בין אחר אינו גובה על דעתיה דרבי חגי בין לקבורה בין למזוני האב גובה אחר אינו גובה על דעתיה דרבי יוסי לקבורה בין אב בין אחר גובה שלא עלת על דעת שתהא אשתו מושלכת לכלבים *תני כל מקום שנהגו להספיד מספידין:

לעולם

קרבן העדה

נבלה זו של כל ישראל לזנות וכו'. יתנבלו בהן וכו'. כלומר יתבזו בהן הן וגידוליהן לכך סוקלין אותה על פתח בית אביה:

הלכה ו מתני' האב זכאי בבתו. בקטנותה ובנערותה: בקידושיה בכסף. שכסף קידושיה שלו: בשטר. שאם קיבל שטר אירוסין עליה הרי זו מקודשת: וביאה. רשאי למוסרה לביאה לשם קידושין: במציאתה. משום איבה: ובמעשה ידיה. דכתיב וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה: ובהפרת נדריה. דכתיב בנעוריה בית אביה: ומקבל את גיטה. דכתיב ויצאה והיתה אתקוש יציאה להויה כשם שהאב מקבל קידושיה כשהיא קטנה ונערה כך מקבל גיטה ודוקא אם נתגרשה מן האירוסין וקודם שבגרה אבל אם בגרה או נישאת שוב אין לאביה רשות בה: ואינו אוכל פירות בחייה. אם נפלו לה קרקעות מבית אבי אמה אין אביה אוכל פירותיהן בחייה אלא עושין לה סגולה: בחייה. אא"כ מתה והוא יורשה: יותר עליו הבעל. שהוא זוכה בכל השנוי' למעלה שהאב זכאי בבתו ואוכל פירות הנכסים שנפלו לה בירושה משנישאת לו: ובפרקונה. אם נשבית חייב לפדותה מתנאי ב"ד כדתנן לקמן: בקבורתה. שחכמים תקנו קבורתה תחת ירושתה שהוא יורשה אם מתה: משני חלילים. להספד:

גמ' ופריך ניחא בכסף ובשטר. שייך לשון האב זכאי שמקבל הכסף לעצמו ואף בשטר שייך זכייה לצור על פי צלוחיתו אלא בביאה מה זכות הוא לאב: ומשני תיפתר שאמר לו. הבעל לכשתקנה לי בתך יהיה לך כספא כמנה שזכאי בכסף ע"י קנייתו בביאה: מישאל שאל. איבעיא לי': מציאה שנפלה לה מחמת שדה. כגון שהיתה לה שדה מירושת אבי אמה ובאה מציאה לתוכה וזכתה לה השדה: מה את עבד לה. למאי מדמינן הך מציאה: ה"ג כמציאה או כאכילת פירות אין תעבדינה כאכילת פירות שלה. וה"פ אי דינה כשאר מציאת בתו הרי היא שלו ואי כאכילת פירות כיון דמשדה אתיא הרי היא שלה שהרי אין לאב פירות: תקנה תיקנו. לכך אוכל הבעל פירות כדי שיפקח וישגיח על נכסיה: ופריך ונאמר אף באב כן. שיאכל פירות כדי שיפקח על נכסי בתו: ומשני בלא כך. אף שאינו אוכל פירות מפקח האב על נכסי בתו באהבתו אותה א"נ שיקבל כסף קידושין הרבה אם יש לה נכסים רבות: ואוכל ל"ג הכא: אי אפשי. איני רוצה לאכול ולא לפקח על נכסיה אין שומעין לו: אני אוכל ומפקח. ואם לא יאכל לא יפקח שומעין לו ואוכל ומפקח: ה"ג שומעין לו ואוכל: הא אחר אינו גובה. מהבעל מה שהוציא על קבורת אשתו: ה"ג ותייאן אילין פלוגתא כהלין פלוגתא. וה"פ ואתיין הך פלוגתא דהכא כהא דפליגי ר' חגיי ור' יוסי לקמן: ה"ג דתנינן תמן מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי א"ר חגיי לא אמרו אלא אחר וכו'. וה"פ אר"ח דוקא אחר הוא דהניח מעותיו על קרן צבי אבל אם הלך למדינת הים והוציא האב למזונות בתו חייב הבעל לשלם לו: ה"ג ובמזונות בין אב בין אחר אינו גובה תני וכו'. וכ"ה בר"ן וכ"ה לקמן פ' שני דייני גזלות:

פני משה

נבלה זו כל ישראל שבא. לפני ב"ד יראה ויבוש לפניו נבלה זו: יבואו גידולים רעים שגדלו. כלו' אלו גידולים שגידלתם ויתנבלו גם הן:

הלכה ו מתני' האב זכאי בבתו. בקטנותה ובנערות': בכסף. שכסף קידושיה שלו כדיליף בבבלי דכתיב ויצאה חנם אין כסף ודרשינן אין כסף לאדון זה כלומר לאדון שקנאה שיוצאה מידו חנם בסימני נערות אבל יש כסף לאדון אחר ומנו אב שכסף קדושיה שלו אפילו כשהיא נערה עד שתבגור: בשטר וביאה. שמקבל שטר קידושין בשביל' ומוסרה לביאה לשם קידושין למי שירצה דכתיב והיתה לאיש אחר איהקש הויות להדדי מה כסף שהוא א' מן הויות ברשות אביה אף שטר וביאה ברשות אביה: במציאתה. משום איבה: ובמעשה ידיה. דכתיב וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה ולקטנה לא צריכה קרא דהשתא זביני מזבין לה מעשה ידיה מיבעיא אלא כי איצטריך קרא לנערה: ובהפרת נדריה. דכתיב בנעוריה בית אביה וה"ק בנעוריה ברשות אביה היא: ומקבל את גיטה. אם נתגרשה מן האירוסין וקודם שבגרה דכתיב ויצאה והיתה איתקש יציאה להויה כשם שהאב מקבל קדושיה בקטנותה ונערותה כך מקבל גיטה אבל בגרה או ניסת שוב אין לו רשות בה: ואינו אוכל פירות בחייה. אם נפלו לה קרקעות מבית אבי אמה אין אביה אוכל פירות בחייה אלא עושה לה סגולה אבל אם מתה הוא יורשה: ניסת יתר עליו הבעל. שהוא זוכה בכל השנוים למעלה ואוכל פירות הנכסים שנפלו לה בירושה: וחייב במזונותיה. תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה: ובפירקונה. אם נשבית חייב לפדותה ותיקנו תחת פירות: ובקבורתה. תיקנו חכמים קבורתה תחת ירושתה שהוא יורשה: אפילו עני שבישראל לא יפחות משני חלילים. להספד וכגון דאורחייהו דבני משפחתו בחלילין ולאו אורחייהו דבני משפחתה דת"ק סבר הא דאמרינן בפ"ה בעולה בעל בעלייתו של בעל שעולה עמו ואינה יורדת ה"מ בחיים אבל לאחר מיתה לא ורבי יהודה סבר אפילו לאחר מיתה והלכה כרבי יהודה:

גמ' ניחא בכסף ובשטר. שייך שפיר האב זכאי דבשטר נמי ראוי לצור ע"פ צלוחיתו: בביאה. בתמיה מאי זכות שייך בה: שאמר לו. הבעל לכשתקנה כו' וזוכה בכסף משום שיש לו רשות למסרה לביאה: מישאל שאל. נשאלה לו שאלה זו: מחמת שדה. שלא נפלה לה מציאה כגון שחפרה בשדה ומצאה מציאה: מה את עבד לה. היכי דיינית לה: כמציאה. היא ושלו הוא: או כאוכלת פירות שלה. כלומר דהויא כאכילת פירות מן השדה ושלה היא דאין האב אוכל פירות: אין תעבדינה. האי אין בניחותא הוא כלו' באמת מסתברא הוא דתעבדינה כאוכל' פירות דהרי משדה שלה היא ואין לו זכות בחייה: נישאת כו' תקנה תיקנו. שיהא הבעל אוכל פירות כדי שיהא מפקח בנכסיה וישגיח עליהן: ואומר אף באב כן. ולמה לא אמרו אף באב לתקן כן כדי שיהא מפקח בנכסיה: בלא כך האב מפקח וכו' ואוכל. כלו' אף שאינו אוכל פירות בחייה מ"מ נהנה מזה ומשגיח עליהן דניחא ליה ברווח ביתא: אין שומעין לו. שכבר נתחייב מתקנת חכמים: אני אוכל ומפקח. ביותר: שומעין לו. דניחא לה שהרויח: ומוציא ממנו בדין. יציאותיו שהוציא בקבורתה: לא אמרו. דחוזר וגובה מן הבעל אלא האב דמאי הוי ליה למיעבד: הא אחר. שקברה אינו גובה מהבעל דלא היה מוטל עליו והילך כודאי לשם מצוה עשה ומחל: ה"ג ואתיין אילין פלוגוותא כהלין פלוגוותא דתנינן תמן מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי וכן הוא גירסת הר"ן ז"ל וכן אמרינן בפ' בתרא הלכה ב', ושם גרים כדגרים הכא ואתיין כו' דתנינן תמן וחייב במזונותיה וכו' והכא איפכא הוא: הניח מעותיו על קרן הצבי. כלומר שהוא מזומן להפסד שאין הבעל חייב לשלם לו: לא אמרו. דאינו גובה אלא אדם אחר שפירנס אשתו דרצה לאבד מעותיו שהרי לא היתה מוטלת עליו: הא האב. שפירנס אותה גובה מהבעל שלא היה לו להניח בתו יושבת עגומה בלא פרנסה: ומפרש הש"ס ע"ד דרבי חגיי. דמדייק כדקתני הכא בברייתא האב קוברה ומוציא וכו' וכן במתני' התם ועמד אחד ופירנס דוקא אחד ולדידיה בין לקבורה בין למזונות האב דוקא גובה הא אחר לא וטעמא כדפרישית: על דעתיה דרבי יוסי. דס"ל דלאו דוקא קתני התם ועמד אחד ואפילו האב בכלל וכן הכא דקאמר גובה לאו דוקא האב ואפילו אחר דהיינו טעמיה שלא עלת על דעת שתהא אשתו מושלכת לכלבים בלא קבורה ובדין הוא שישלם לכל מי שמטפל עמה לקבורה. כל מקום שנהגו להספיד. ואפילו הוא יותר משני חלילין דתנן במתניתין מספידין דהכל לפי מנהג המדינה:

לעולם

רידב"ז

פטור אף גם הבעל וקיצור לשון הוא כמו שמצוי בירושלמי כמה וכמה פעמים והכוונה הוא כמו לאמר בסמיך אלו גדולה שלא התרו בה שמא כלום היא אף למ"ס וה"נ הכוונה כמ"ד עדים זוממין צריכין התראה. ולא התרו בהם שמא כלום הוא אף למ"ס הרי מוכח דדין אחד הוא יקשה ג"כ האיך הבעל לוקה ונותן מאה סלע כו' ועדים בהתראה נסקלין כב"ג ע"ז אמר ר' אבמרי מאן דמר דו כן פי' מאן יאמר שהוא כן דילמא אין ה"נ דלא תלי חיובא דבעל בחיובא דעדים ואם לא התרו העדים ופטורין למ"ד דצריך התראה מ"מ נותן מאה סלע נמצא דלמסקנא לר' אבמרי לא תלי חיובא דבעל רק בהזמה דהעדים אבל לא בדין חיובא דהעדים:

תוס' הרי"ד

לא שייך כאן דילמא מודה ע"כ חיובו הוא משעת כרשונם ואי דתלי חיובו במיתה של עדים ובמקום דעדים פטורין מסקילה כגון שלא התרה בהם פטור הבעל ג"כ וזה לא ס"ל לר' יוסי כדס"ל לר' אבמרי וכן לעיל בה"ג ס"ל ג"כ כן וזהו:

הוא

שנויי נוסחאות (כי"ד) כמציאה או כאוכלת וכו' כאוכלת. בד"ו במציאה או באוכלת וכו' באוכלת. (שכ"ד) כהלין פלוגתא בד"ו ליתא וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה כ"ה בד"ו. (שכ"ה) מי שהלך וכו' עד "הצבי". כ"ז ליתא בד"ו.

גליון אפרים

נבלה זו כל ישראל שבא לזנות בית אביה כ"ב נ"ל נבלה זו כל בתולות ישראל. ותיבת שבא נכתב בכלדו נ"ל שצריך למחוק. וכן איתא בספרי. ואולי צריך להיות שבא. ומ"ש לזנות בית אביה יבוא כו' נ"ל שצ"ל לזנות בית אביה יראו גידולים רעים שגדלו. וכלשון הבבלי בדף מ"ה ע"א ראו גדולים כו':

מסורת הש"ס

דברים כב

כתובות מו ב ובה"ג

עיי' תוס' קידושין ג ב ד"ה האב

פאה פ"ג מ"ט? ד"ה יכולה

(בני דייני גזירות פ"ג)

כתובות קז ב

(תוספתא פ"ד)

עין משפט נר מצוה

ל
א מיי' פ"ג מהל' אישות הל' יא ופי"ג מהל' עבדים הל' יב? סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לז ס"א וטוש"ע חו"מ סי' רע סעיף ב

לא
ב מיי' פי"ח? מהל' גזילה סמ"ג לאוין קנג? טוש"ע יו"ד סי' רלד סעיף א

לב
ג מיי' פי"ב מהל' אישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף ד

לג
ד מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק סמ"ג עשין ד טוש"ע חו"מ סי' תכד סעי' ז

לד
ה מיי' פי"ב ופכ"ב מהל' אישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סט סעיף ב ג

לה
ו מיי' פי"ד שם סמ"ג לאוין פא טוש"ע שם סי' פט סעיף א

לו
ז מיי' פי"ד שם הכ"ד טוש"ע שם סי' פט ס"ב

לז
ח מיי' פי"ב שם סמ"ג עשין מח ולאוין פא טוש"ע שם סי' ע סעיף ח

לח
ט שם סעיף ח בהגה"ה

לט
י מיי' פי"ד שם הכ"ג ובהגה"מ טוש"ע שם סימן פט סעיף א

עין משפט נר מצוה

מ
א ב מיי' פכ"ב מאיסות הלכה א בפוס"ע אה"ע סי' נז סעיף א

מא
ג מיי' פ"ג מאיסורי ביאה ה"ד סמ"ג לאוין נז

מב
ד מיי' פי"ב מאישות ה"ד סמ"ג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' עא ס"א

מג
ה מיי' שכ"ג שם ה"ד סמ"ג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' ע ס"א

הלכה ז מתני'

* לעולם היא ברשות האב עד שתיכנס לרשות הבעל לנישואין מסר האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל הלך האב עם שלוחי הבעל או הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל הרי היא ברשות האב מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל: **גמ'** ב לא סוף דבר להופה אלא לבית שיש לו חופה כעין דא אמנותא טרקלין וקיטון חופה וקיטון נכנסה לטריקלין להדא מילא רבי לעזר אמר ליורשה רבי שמעון בן לקיש אמר להפר נדריה אמר רבי זעירא אף על גב דר' שמעון בן לקיש אמר להפר נדריה מודה שאינו מיפר לה עד שתיכנס לחופה אמר רבי הונה מתניתא מסייע לרבי שמעון בן לקיש לזנות בית אביה פרט שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ג שלא תהא בסקילה אלא בחנק:

הלכה ח מתני'

*האב אינו חייב במזונות בתו זו מדרש דרש רבי אלעזר בן עזריה בכרם ביבנה הבנים יירשו והבנות ייזונו מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת אביהן אף הבנות אינן ניזונות אלא לאחר מיתת אביהן: **גמ'** מצוה לזון את הבנות אין צריך לומר את הבנים ר' יוחנן בן ברוקה אומר חייב לזון את הבנות אית תניי תני הבנים עיקר ואית תניי תני הבנות עיקר מאן דמר הבנים עיקר לתלמוד תורה מאן דמר הבנות עיקר שלא יצאו לתרבות רעה רבי שמעון בן לקיש בשם רבי יהודה בן חנניה *נמנו באושא ד שיהא אדם זן את בניו קטנים אמר ר' יוחנן יודעין אנו מי היה במניין עוקבא אתא לגבי רבי יוחנן אמר ליה עוקבא זון בניך אמר ליה מנן מרי אמר ליה עוקבא רשיעא זון בניך אמר רבי עולא מתניתא אמרה כן שיהא אדם זן את בניו קטנים דתנינן תמן ה *אם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה רבי שמעון בן לקיש בשם רבי יודה בר חנניה *נמנו באושא בכותב נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהן בניו קטנים מה הן רבי אבהו בשם רבי יוסי בי רבי חנינה ואית דאמרי לה בשם רבי יודה בן חנינה הוא ואשתו ובניו קטנים ניזונין מהן אלמנתו

פני משה

הלכה ז מתני' לעולם היא ברשות האב. ואם בת ישראל מאורסת לכהן היא אינה אוכלת בתרומה וזכאי בה בכל זכות האב בבתו: עד שתיכנס לרשות הבעל לנשואין. כלומר שתכנס לחופה לשם נשואין שתהא מסורה לרשות הבעל: מסרו שלוחי האב. שהיה האב משלחה לו ע"י שלוחיו ופגעו בשלוחי הבעל ומסרוה להם:

גמ' לא סוף דבר להופה. לאו דוקא שנכנסה לחופה אלא אפי' לבית שהחופה בתוכו הרי היא ברשות הבעל כדמפרש ואזיל: כעין דא אמנותא. כעין זו המלאכה שעושין טרקלין וקיטון טרקלין הוא חדר הגדול וקיטון חדר הקטן הפתוח לתוכו ובלשון המשנה בקיטוניות פתוחות לטרקלין מדות פ"א: חופה וקיטון. כלומר החופה בתוך הקיטון והיא נכנסה לטרקלין כבר היא ברשות הבעל: להדא מילא. כמו ליידא. לאיזה דבר היא ברשות הבעל ועל מתני' קאי מסרו וכו' הרי היא ברשות הבעל: ליורשה. אם מתה יורש כדונייתה אבל עדיין אינה ברשותו שיהא הוא לבדו מפר נדריה: להפר נדריה. נמי ברשותו היא וכדמפרש ר"ז: מודה שאינו מיפר לה עד שתיכנס לחופה. כלומר הא דקאמר להפר נדריה לאו נדרה שנדרה קודם שתיכנס לחופה שיפר לה עכשיו קאמר אלא לעולם אינו מיפר לה עד שתכנס לחופה והא דקאמר להפר נדריה לאפוקי האב דעד האידנא היה האב מיפר לה בשותפות הארוס ומשנמסרה לשלוחי הבעל יצאה מרשותו: מתניתא. ברייתא מסייע לר"ל דאפילו להפר נדריה יצאת מרשות האב: לזנות בית אביה. כתיב בנערה המאורסה פרט לשמסרו וכו' דהויא בחנק דהו לא מיקרי' בית אביה וכן בנדרים דכתיב בנעוריה בית אביה ומשמסרו שלוחי האב לא קרינן בה בית אביה ואינו מפר נדריה:

הלכה ח מתני' האב אינו חייב במזונו' בתו. בחייו ובתו לאו דוקא ובגמרא איפליגו בה תנאי: זו מדרש דרש ראב"ע. ביום שמינוהו נשיא: בכרם ביבנה. על שם שהיו יושבין שורות שורות ככרם: הבנים יירשו והבנות יזונו. שהי תקנות תקנו מתנאי כתובה שהבנים זכרים יירשו כתובת בנין דכרין כדתנן במתני' דלקמן והבנות יזונו מנכסיו: מה הבנים. וכדיה אין יורשין כתובת אמן אלא לאחר מיתת אביהן כך הבנות אינן ניזונות מנכסי האב מכח תנאי כתובה אלא לאחר מיתת אביהן:

גמ' מצוה לזון את הבנות. כלומר במתני' לא קאמר אלא חובה הוא דליכא הא מצוה איכא וכר"מ בבבלי: אצ"ל את הבנים. כדמפרש לקמן דעסקי באורייתא: חייב לזון את הבנות. והיינו לאחר מיתת אביהן מתנאי כתובה אבל בחיי אביהן אפילו מצוה ליכא ואיידי דלאחר מיתה חובה תנא במתני' אינו חייב בחייו הכי מפרש לה בבבלי: הבנים עיקר. למצוה: לתלמוד תורה. בשביל שילמדו תורה: שלא יצאו לתרבות רעה. אם לא ימצאו מזונות שאין דרכן להתבזות: באושא. כשישבה סנהדרין באושא שהיא אחת מעשר גליות שגלתה סנהדרין כדאמר בפ"ד דר"ה: יודעין אנו מי היה במניין. דרך תמייה כלו' וכי אנו יודעין מי הם שהיו באותו המנין דלית הילכתא כוותייהו אלא מימר אמרינן ליה שהוא דרך אכזריות אם לא יזונם כדאמר רבי יוחנן לקמיה אבל מיכף לא כייפינן: עוקבא אתא לגבי רבי יוחנן. ושאל לו אם חייב לזון בניו קטנים: מנן מרי. מנין לך רבי: עוקבא רשיעא. גער בו בנזיפה על שלא קיבל ממנו כעין דאמר בבבלי דאמרינן להו יארוד ילדה ואבני מתא שדיא התנין הוליד הולדותיו והטיל פרנסתן על בני העיר: מתניתא אמרה כן. שחייב לזון בניו הקטנים: דתנינן תמן. בפרקין דלקמן גבי המשרה אשתו ע"י שליש: ומוסיפין לה על מזונותיה. בשביל הקטן שאוכל עמה: הוא ואשתו ניזונין מהן. אפילו כתבן להן מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים הוא: אלמנתו

קרבן העדה

הלכה ז מתני' לעולם היא ברשות האב. אם בת ישראל מאורסת לכהן היא אינה אוכלת בתרומה וזכאי בה בכל זכות האב בבתו: עד שתכנס לרשות הבעל לנישואין. כלומר שתיכנס לחופה לשם נישואין שתהא מסורה לרשות הבעל: מסרו שלוחי האב. שהיה האב משלחה לו ע"י שלוחיו ופגעו בשלוחי הבעל ומסרוה להם: **גמ'** לא סוף דבר. לאו דוקא שנכנסה לחופה אלא אפילו נכנסה לבית שיש בו חופה לצורך חופה יצאה מרשות האב לרשות הבעל: בעיא. קמיבעיא להו: דא אמנותא. בית שעשו אמנותא ויש בו טרקלין והוא חדר גדול ובו קיטון והוא חדר קטן ובו החופה ומקיטון יכולים ליכנס לטרקלין ונכנסה לטרקלין מהו שיהא כאלו נכנסה לבית שיש בו חופה או דלמא כיון דקיטון מפסיק בין חופה לטרקלין אינו ככניסה לחופה: ה"ג להדא מילא. וה"פ אמתני' קאי לאיזה דבר הרי היא כאשתו משנמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל: ליורשה. הוא דמהני מסירה שאם מתה בדרך בעל יורש כדונייתה דאף על גב דקיי"ל אשתו ארוסה מתה אינו יורשה הכא כיון דמסרה אחולי אחיל האב מהשתא מחמת קירוב נישואין אבל לתרומה ולהפרת נדרים שלא בשותפות ולמיאתה דאינה אלא משום איבה ועדיין ליכא למיחש להכי לא מהניא מסירה לחופה: להפר נדריה. אף לענין הפרת נדרים כבר יצאה מרשות האב משמסרוה שלוחי האב לשלוחי הבעל ולא קרינן בה ואם בית אביה נדרה אלא ואם בית אישה נדרה: מודה. שאין הבעל מיפר נדרים אלו עד שתיכנס לחופה: אלא בחנק. ש"מ דלא קרינן בה בית אביה משמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל:

הלכה ח מתני' האב אינו חייב במזונות בתו. בחייו ובגמרא מפרש למה נקט בתו: זה מדרש דרש ראב"ע. ביום שמינוהו נשיא: בכרם ביבנה. על שם שהיו יושבין שורות שורות ככרם וכתיב כרם חמד ענו לה: הבנים ירשו והבנות יזונו. מתנאי כתובה שהבנים זכרים ירשו כתובת אמן והבנות יזונו מנכסיו: אינן יורשין אלא לאחר מיתת אביהן. דהא ירתון תנן: אינן ניזונות. מנכסי אביהן מכח תנאי כתובה אלא לאחר מיתת אביהן: **גמ'** לת"ת. כדי שיעסקו בתורה: שלא יצאו לתרבות רעה. לזנות בית אביהן: נמנו באושא. כשישבו סנהדרי גזית באושא שם היתה אחת מעשרה גליות שגלו סנהדרין: את בניו קטנים. עד שיגיעו ב' בערות: יודעין אנו מי היה במניין. כלומר לא הי' אותו מנין כדאי לסמוך עליו דנימא שכופין את האדם לזון את בניו הקטנים אלא גוערין בו: א"ל מנן מרי. מנא לך לדוני דין זה שחייב אדם לזון בניו: מתניתא אמרה כן. מתני' נמי דייקא דכופין לזון את בניו הקטנים: דתנינן תמן. לקמן פ' אע"פ: ומוסיפין לה. לאשתו שהשרה על ידי שליש בשביל בנה שמניקו ש"מ דחייב לזון בניו הקטנים: הוא ואשתו ניזונין מהן. ואפי' כתב מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים הוא: בניו קטנים מה הן. מיבעיא לי' אם גם הם ניזונים מנכסים אלו או לא: אלמנתו

מסורת הש"ס

כתובות דף מח

שם מט א וב"ב

שם ע"ב

(לקמן פ"ס) בבלי דף ד כ

כתובות מט ב

רידב"ז

הוא ואשתו ובניו קטנים ניזונין מהם אלמנתו מהו א"ר זעירא איתותבת ולא איתפרשת. ולכאורה קשה מכאן דבבלי דף מ"ט ע"ב גרסינן שם מתקיף לה ר"ז ואיתימא רשב"נ גדולה מזו אמרו אלמנתו ניזונית מנכסיו הוא ואשתו מיבעיא ומשני מהו דתימא התם הוא דליכא דטרה אבל הכא נטרח לדידי' ולדידה קמ"ל וא"כ לר"ז דמקשה ל"ל כלל לתקנת אושא הא ידעינן מהא דשלא רבין באיגרתי' וע"ז משני דסד"א כיון דאיכא בעל דטרה אבל בליכא בעל דטרה פשיטא דניזונית אף בלא ת"א ואילו בירושלמי דמיבעיא לן על אלמנתו קאמר ר"ז דלא איתפרשת והוא פלא גדולה מדוע בבבלי פריך ר"ז דל"ל לת"א וכל עיקר הא דמיבעיא לן כלל לת"א הוא משום דאיכא בעל כדמסיק שם ואילו בירושלמי דמיבעיא לן על האלמנה דליכא בעל דטרה קאמר ר"ז דאיתותבת ולא איתפרשת ועיי' בחיבורי מגדל דוד במערכה למס' כתובות דמתורץ שם בע"ה על נכון עיי"ש ודוק: רב

שנויי נוסחאות (פ"מ) בעין גד"ז בעי. (פ"מ) מילא גד"ז מי לא.

אמרי ברוך

מודה שאינו מיפר לה וכו'. נ"ב י"ל כוונת הירושלמי שאף מיד שמסרה לשלוחי הבעל נכנסה לרשות הבעל להפרת נדריה. מ"מ כמו דחיישינן לענין תרומה לסמפון כן חיישינן בהפרת נדריה לכך לא יפר הנדרים האלו עד שתכנס לחופה שאז מבואר שסר חשש הסמפון ויעוין במג"ש שהעיר בסברה הנ"ל. וכן יש לפרש כוונת דברי הטור ביו"ד סימן רל"ד וסרה ממנו קושית הב"י:

עמודי ירושלים

נמנו באושא שיהיה אדם זן את בניו קטנים כו' אמר עולא מתני' אמרה כן אם היתה מניקה כו'. נ"ל מתוך דברי הירושלמי הללו דבוכר דתקנות אושא היתה כוללות גם לקטני קטנים. וכ' במהרי"ט בחי' לכתובות דקי"ו פ"ב ובבכי א"ש דברי הרא"ש בנדרים (ל"ז א') שכתב דתקנת אושא היתה לקטני קטנים ובדאותי זאת נפלאתי דהא בב"ם כתובות (מ"ט) מבואר דתקנת אושא היתה בקטנים ובקטני קטנים הוא מימרא דעולא שם (דף פ"ס) וא"כ נראה דתקנת אושא לא היתה לקטני קטנים וטוב ראיתי גבו"ה מהר"ם מלובלין (סי' פ"ט) בתמה כן כל הסתה"ע (סי' קי ב) בגם הוא כ' דבקטני קטנים היתה תקנת אושא וכתב דגם בהגמ"י כתב כן ע"ש. ותמהני עליו שלא הזכיר מדברי הרא"ש הללו. אך לפת"ש יש לומר דסתכים א"ע על דברי הירושלמי הללו. וראיתי להבית הלל ביו"ד (סי')

גליון אפרים

לא סוף דבר נ"ב נ"ל א"ר יהודה בן פזי לא סוף דבר לחופה אלא אפי' לבית שיש לו חופה. בעיא הדא מילתא טרקלין וקיטון חופה מקיטון (דקיטון) נכנסה לטריקלין (ר"ל שזה איבעי אם נכנסה לטריקלין שיש בו קיטון ובקיטון החופה) ליידה מילא כנ"ל וכן אי' בירושלמי בסוף סנהדרין והפ"מ הגיה שם וקלקל:

אלמנתו מהו אמר רבי זעירא אתתבת ולא אפרשת אמר רבי בא בר ממל אתתבת ואפרשת אמר ר' בא נראין דברים אם היתה אוכלת בחיי בעלה אוכלת ואם לאו אינה אוכלת לא אמר אלא כותב הא מוכר לא כתב לבניו ומכר לאחרים מה הן מסתברא אתא אמר רבי חנינה אנא לית מתת ליה אתא. רבי מנא לא מסתברא אגרין ליה שמשא ומסבין ליה איתא כמה דו דהיא שמשא *בני בנים מה הן רבי מנא אמר בני בנים שכאן הוא בנים של הלן אמר ליה רבי יוסי בי רבי בון ורבי מתניה הוון יתבין סברין מימר הוא בני בנים שכאן הוא בנים של הלן אמר ליה רבי יוסי בי ר' בון [ה]בני בנים קפסה עליהן ירושת תורה ר' שמעון בן לקיש בשם רבי יודה בר חנינה נמנו באושא במקפיד את הזקן והכהו [ג]יינתן לו *בושתו שלם מעשה באחד שהקפיד את הזקן והכהו ונתן לו בשתו משלם אמרין רבי יודה בן חנינה הוה רבי שמעון בן לקיש בשם ר' יודה בן חנינה *נמנו באושא [ג]שיהא אדם מפריש חומש מנכסיו למצות עד איכן ר' ירמיה ורבי אבא בר כהנא חד אמר [משלי ג]כדי תרומה ותרומת מעשר וחרנה אמר °כבד את יי' מהונך כמראשית כל תבואתך רבי גמליאל בר אניא בעא קומי ר' מנא מה חומש בכל שנה גר"ש כהילכתא קדמייתא דפיאה ולא מות אלא שלא ימות לעתיד לבוא *ר' לעזר בן עזריה עבד לה כתובה מדרש שדרשה רבי לעזר בן עזריה הבנים יירשו והבנות ייזונו מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת אביהן אף הבנות לא יזונו אלא לאחר מיתת אביהן דבית הלל עבדין לה כתובה מדרש *דרש הלל הזקן לשון הדיוט כך היו כותבין באלכסנדריאה שהיה אחד מהן מקדש אשה וחבירו חוטפה מן השוק וכשבא מעשה לפני חכמים בקשו לעשותן ממזרים אמר להן הלל הזקן הוציאו כתובת אימותיכן והוציאו כתובת אימותיהן ומצאו כתוב בהן לכשתיכנסי לביתי תהויין לי לאינתו כדת משה ויהודאי בית שמאי עבדין כתובה מדרש דבית שמאי דרשי *כספר כתובה נלמד שהוא כותב לה שאם תינשאי לאחר תיטלי מה שכתוב ליכי [ד]חזרו בית הלל להורות כדברי ב"ש ר' מאיר עבד כתובה מדרש דרש ר"מ *המקבל שדה מחבירו משזכה בה חבירו [ה]שמין אותה כמה היא ראויה לעשות ונותן לו שהוא כותב לו אם אוביר ולא אעביד אישלם במיטבא ר' יהודה עבד כתובה מדרש דרש *רבי יודה[ו] אדם מביא על ידי אשתו כל קרבן שהיא חייבת אפילו אכלה חלב אפי' חיללה שבת וכן היה רבי יודה אומר

פטורה

קרבן העדה

אלמנתו מהו. אם מת האב ואלמנתו תובעת מזונותיה ניזונת כל ימי מיגר אלמנותה מנכסי' אלו או לא: איתתבת ולא אפרשת. כלומר איבעי' ולא אפשיטא: איתתבת ואיפרשת. דאלמנתו ניזונת מהן: אם היתה אוכלת. מהן בחיי בעלה אוכלת מהן גם לאחר מיתתו: לא אמרינן ·

הקנה אותה: אלא כותב. נכסיו במתנה הא מוכר נכסיו אפי' לבניו אין חייבין לזון אביהם ואשתו מהן: כתב לבניו. מקצת נכסיו ואח"כ מכר לאחרים שאר נכסיו מהו שיהא ניזון מנכסי בניו או לא: ה"ג מסתברא איתא. וה"פ מסתברא אפי' מכר לאחרים שאר נכסיו ניזון מנכסי בניו: אנא. לא יהיבנא ליה אם מכר: אתא ר' מנא. ואמר לא מסתברא אלא שכופין את הבנים שישכרו לו עבד ויקחו לו אשה כמו שהיה רגיל בשימושו כשהיו לו נכסים אלו: בני בנים מה הן. הא דאמר לעיל באושא התקינו שיהא אדם זן את בניו הקטנים מיבעיא ליה אם מחייבין אותו לזון גם בני בניו הקטנים או לא: ה"ג ר' מנא אמר בני בנים הרי הן כבנים ר' יוסי אמר בני בנים אינן כבנים ר' שמואל בריה דר' יוסי בר' בון ור' מתניה הוון יתבין סברין מימר הוא בני בנים שכאן הוא בני בנים של הלן א"ל ר"י בר' בון בני בנים קפלה עליהן ירושה של תורה וכ"ה בגיטין פ"ה. וה"פ ר' שמואל ור' מתניה היו סוברין שכשם שבני בנים אינן חייבין במזונות הבנות כך אין הזקן חייב לזון אותן א"כ הואיל ובני בנים יורשים את הזקן ה"נ חייב הזקן במזונותם וא"ל ר' יוסי דהתם הטעם כיון דבני בנים יורשים מן התורה אבל מזון בניו הקטנים אינו אלא מדרבנן ואפשר לומר שהזקן פטור: במקפיד את הזקן. וליער והקניט כלומר ת"ח שנקרא זקן זה שקנה חכמה: ינתן לו בושתו משלם. כל מה שמגיע לו דהיינו ליטרא דדהבא וכן מפורש פ"ח דב"ק: אמרין ריב"ח היה. הזקן שליערו א' והולרך ליתן לו מי שליערו ליטרא דדהבא וכ"מ שם בב"ק: למצות. לצדקה: עד איכן. כנגד מה אמרו שיתן חומש דהיכא נפקא מיניה כדמסיק: ה"ג כדי מעשר ראשון ומעשר שני. וה"פ חומש לאו דוקא אלא תשעה עשר ממאה דמעשר ראשון עשרה ומעשר שני תשעה: כמראשית כל תבואתך. דאף כנגד התרומה צריך ליתן דהוה ליה עשרים ואחד ממאה דתרומה גדולה תרי ממאה ולפי זה ג"כ חומש לאו דוקא: מה חומש בכל שנה. ושנה בתמיה הרי לחמשה שנים הוא מפסיד כולה: ה"ג גר"ש בהלכתא קדמייתא דפיאה. פי' גמר ורשום שם בפ"ק דפאה כלומר התירוץ על קושית ר' מנא ושארי הדברים הנאמרים בהלכה זו תמלא שם בפ"ק דפאה עד ולא מות אלא שלא ימות לעתיד לבא וקיצרו בעלי הש"ס או המעתיקים מלכתוב שנית כאן ההלכות האמורים שם וכן הוא בכמה מקומות בש"ס זה: ה"ג ראב"ע עבד לה כתובה מדרש. דרש לשון הכתוב בשטר כתובה לפסוק הדין אחריו: דב"ה עבדין כתובה מדרש. לאחר שהודו לב"ש דתנן ביבמות פט"ו האשה שבאה ואמרה מת בעלי בש"א תינשא ותיטול כתובתה ובה"א תינשא ולא תטול כתובה א"ל ב"ש והלא מספר כתובה נילמוד שהוא כותב לה שאם תינשאי לאחר תיטלי מה שכתוב ליך חזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש. ויותר נראה דגרסינן הלל עביד כתובה מדרש וכ"ה ביבמות: לשון הדיוט. שהרגילו ההדיוטות לכתוב שלא כתקנת חכמים אפ"ה היה דורש לשון ההוא לפסוק הדין אחריו: ה"ג לשון הדיוט שהיו כותבין באלכסנדריאה מעשה שהי' אחד וכו': וחבירו חוטפה מן השוק. ונשאה והולידו בני' ובקשו חכמי' לעשות הבנים מהם ממזרים: הוציאו כתובות אימותיכן. שהיו כותבין בשעת אירוסין: לכשתכנסי לביתי וכו'. והכשירום שלא חלו הקידושין אלא בשעת כניסתה לביתו והרי חטפה השני קודם לכן: ב"ש וכו'. היינו הך דאמר לעיל ב"ה עבדי כתובה מדרש אחר שהודו לב"ש: ר"מ עביד כתובה מדרש. לשון שהורגלו ההדיוטות לכתוב היה דורש ואפי' לא נכתב כאלו נכתב דאי דוקא כשכתב למה לי' למדרש פשיטא שצריך לקיים כמה שהתנה בשטר דהא לאו אסמכתא היא: המקבל שדה מחבירו. למחצה לשליש ולרביע מכל אשר תוציא השדה: אם אוביר. אניחנה בורה: ולא אעביד. ולא אעשה בה פעולה הראויה לעשות בשדה כזו אשלם במיטב כפי אשר ראוי לעשות ע"י אשתו. בשביל אשתו: כל קרבן שהיא חייבת. כגון קרבן זיבתה ואשמה וחטאתה שעליה אבל נדרים ונדבות שלה אינו חייב לשלם:

פני משה

אלמנתו מהו. אם אוכלת לאחר מיתתו: אתתבת ולא אפרשת. נשאלה שאלה זו בבה"מ ולא פירשוה: רבי בא בר ממל. אמר שפירשוה כדמפרש ואזיל: ואם לאו. כגון שהאילה מעשה ידיה למזונותיה ולא אכלה בחיי בעלה אינה אוכלת לאחר מותו: לא אמר אלא כותב. לא שנו אלא כותב נכסיו לבניו במתנה: הא מוכר. נכסיו לבניו לא ואע"ג דמתנה כמכר לענין שיעבוד התם הוא דאי לאו דעביד ליה ניחא לנפשיה לא יהיב ליה מתנה אבל בנו ליכא למימר הכי: כתב לבניו ומכר לאחרים. כתב נכסיו לבנו והלך הבן ומכרן לאחרים מה הן אם הוא ואשתו ניזונין מהן הואיל ומכרן זה או דילמא על דעת כן לא נתן לו במתנה שיוכה כהן הלוקח בחייו: מסתברא אתא. מן הסברא הוא דהדין נמי כן: אנא לית מתת ליה. איני יכול להביא זה מן הסברא: אתא ר' מנא. ופירשה מן הסברא דלא מסתברא שסוכרין לו שפחה לשמשו מן הנכסים שכתב לבנו: ומסבין ליה איתא כמה דו דהיא שמשא. כלומר וכן משיאין לו אשה ולא יהא אלא כמו שפחה לשמשו ולפיכך אשתו ניזונת עמו מן הנכסים שלא כתב לו על מנת שימכור לאחרים ולא ימנא ממה לזון עם אשתו: בני בנים. שיש לזה הכותב נכסיו מה הן אם הן ניזונין כמו בניו הקטנים: בני בנים שכאן הוא בנים של הלן. כלומר כמו להלן בירושה דבני בנים הרי הן כבנים וכן כאן לענין מזונות: בני בנים קפסה עליהן ירושת תורה. קפסה כמו קפלה כלומר שאני בירושה שקפלה עליהן ירושה מן התורה שהן באין תחת אביהן אבל גבי מזונות דלאו מן הדין הוא אלא מתקנת חכמים ולא תיקנו אלא בבניו: יינתן לו בושתו שלם. כלו' שנותנין לו בושת כפי הראוי לכבודו ולא כמכה או מבייש לשאר כל האדם: שיהא אדם מפריש חומש נכסיו למצות. אבל לא יותר: עד איכן. הוא החיוב בלא התקנה: כדי תרומה. עין בינונית אחד מחמשים ותרומת מעשר אחד ממאה וכפי ערך זה יתן לצדקה: כבד את ה' מהונך. ומראשית וגומר: כמראשית כל תבואתך. כתרומה גדולה בלבד: מה חומש בכל שנה. ומסיים בפ"ק דפיאה ולחמש שנים הוא מפסיד כולא ומשני התם בתחילה לקרן ומכאן והילך לשכר וכו' וע"ש כל הסוגיא כדמוכיין התלמוד בעצמו עד ולא מות אלא שלא ימות לעתיד לבא והתם דריש נמי על פסוק ולדקה תציל ממות: רבי לעזר בן עזריה עבד לה כתובה מדרש. עיין כל הסוגיא עד סוף הלכה ביבמות פ' ט"ו ושם פירשתי:

מתני'

מסורת הש"ס

ירושלמי גיטין פ"ה ה"ג

(כתובות פ"ח)

(פיאה פ"ג ה"א)

כתובות ג ופי' שם ד"ה אל

יבמות פט"ו ה"ג

(תוספתא פ"ד)

ב"מ קיד יבמות קטז וב"ב

(ב"מ פ"ט)

(ת"כ פרשה מצורע) נדרים לה וב"ב ועי' תוס' ב"ק קד א ד"ה כ"ג

עין משפט נר מצוה

מד

א מיי' פי"ח מהלכות כתובות ה"מ סי' רצו ס"א

מה

ב מיי' פ"ג מהלכות חובל ומזיק ה"ג טוש"ע י"ד סי' רמג ס"ז וטוש"ע ח"מ סי' תכ ס"א

מו

ג מיי' פ"ז ממתנות עניים ה"ה ופ"ח מערכין ה"ג סמ"ג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רמט ס"א

מז

ד מיי' פט"ז מאישות ופ"ז מנחלות סמ"ג עשין ז ח טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף מג

מח

ה מיי' פ"ח משכירות ה"ג סמ"ג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שכח ס"ב

מט

ו מיי' פ"ו משגגות ה"ו סמ"ג עשין ר

שנויי נוסחאות (שכ"ד) כהילכתא בד"ו בהילכתא. (שכ"ו) מדרש בד"ו ממדרש. (של"ט) משזכה בה חבירו ביבמות פט"ו ה"ג ליתא ובגב"ת פ"ט ה"ג בתוספתא אם משזכה בה הוביריה.

עמודי ירושלים

בנ' ואפשר שהרמב"ם בתשובה פי' דברי הגמ' כמו שפירשם הרא"ש בש שפסק בין את בניו מליה הוא דאיכא ולא חיובא כדתנן בפ' נערה מלוה לזון את הבנים הקטנים ואפי' אם נאמר דכופין בכ"ב הפסק משום לדקה והוי חזמיה דפוקו את אקלו ע"ב. וכוה תמוה דהיך אפשר בב"ב יפרש כן דא"כ תינח

בנים אבל אפשו מאי איכא למימר דגזה ודאי חובה איכא. ואף בג' שם הרא"ש דבבנים מלוה הוא דאיכא ולא חובה כדהק בכתובות כו' ובקטנים ליכא לאוקמי דתקנתא דאושא היא ולא מתני' אבל לא מטעם מלוה דהוא רק (מלוה) [תקנה] וכו' בפסקי הרא"ש ומרא"ה בכן הוא ידברי הב"ה לפ"ב:

עין משפט נר מצוה

נ
א מיי' פכ"ג מאישות ה"ה סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו סעי' א

נא
ב ג מיי' פט"ו שם טוש"ע שם סי' קיב ס"ז

נב
ד טוש"ע ח"מ סי' רפה ס"א

נג
ה ו מיי' פ"ז מנחלות הל"ח טוש"ע שם פ"א ג ד

פטרה אינו חייב בה שכן היא כותבת לו ואחרן די אתיין לי עלך מן קדמת דנא ר' יוסי עבד כתובה מדרש דרש ר' יוסי מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה גובה את הכל לכפול אינו גובה אלא מחצה ר' אלעזר הקפר עבד כתובה מדרש דרש ר' אלעזר הקפר אין אדם רשאי ליקח בהמה חיה ועוף אלא אם כן התקין להן מזונות רבי יהושע בן קרחה עבד כתובה מדרש דרש רבי יהושע בן קרחה המלוה את חבירו לא ימשכננו אלא בבית דין לא יכנס לביתו ליטול את משכונו שכן הוא כותב תשלומה מן ניכסיה די אתיין לי ודי אקנה לקבל דנא רב הונא עבד כתובה מדרש *דרש רב הונא הבנים יירשו והבנות יזונו מה הבנים יורשין את המטלטלין אף הבנות ניזונות מן המטלטלין שמואל אמר אין הבנות ניזונות מן המטלטלין מתניתא מסייעא לשמואל *בנן נוקבן דיהון ליכי מינאי יהון יתבן בביתי ומיתזנן מניכסיי עד דתינסבן לגוברין ותני עלה י מן מקרקעי ולא מן מטלטלי אמר רבי בא בר זבדא אתייא דרב הונא כרבי ודשמואל כרבי שמעון בן אלעזר דתני ג אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות נפרעין מהן למזון האשה והבנות דברי רבי רבי שמעון בן אלעזר אומר נכסים שיש להן אחריות הבנים מוציאין מן הבנים והבנות מוציאות מן הבנות והבנים מן הבנות והבנות מן הבנים ושאין להן אחריות הבנים מוציאין מן הבנות ואין הבנות מוציאין מן הבנים אמרין חזר ביה רב הונא אמרין יאות כתובה מדבר תורה ומזון הבנות מדבריהן ודבריהן עוקרין דבר תורה אלא בכסף כתובת אמן פליגין אפי' תימר בכסף כתובת אמן פליגין וכסף כתובת אמן לאו קרקע היא ד *היורד לניכסי אשתו ונתן עיניו בה לגרשה וקפץ ותלש מן הקרקע הרי זה זריז ונשבר היורד לניכסי שבויין ושמע עליהן שהן ממשמשין ובאין וקפץ ותלש מן הקרקע הרי זה זריז ונשבר אילו הן ניכסי שבויין כל שהלך אביו או אחיו או אחד מכל המורישין אותו למדינת הים נשמע עליהן שמתו וירד לנחלה אבל ניכסי נטושין מוציאין מידו ואילו הן ניכסי נטושין כל שהלך אביו או אחד מכל המורישין אותו למדינת הים ולא שמע עליהן שמתו וירד לו לנחלה אמר ר"ש בן גמליאל שמעתי הן שבויין הן נטושין ה אבל ניכסי רטושין מוציאין מידו ואילו הן ניכסי רטושין כל שהלך אביו או אחיו או אחד מכל המורישין אותו למדינת הים ואין ידוע היכן הם שמואל אמר שבוי זה שיצא שלא לדעת שאלו לדעת יצא היה מצויהו נטוש זה שיצא לדעת תדע לך שעילה היה רוצה להבריחו מנכסיו שהרי לדעת יצא ולא ציווהו רבי בא רב יהודה בשם שמואל המטלטלין אין בהן משום ניכסי רטושין רבי יעקב בר אחא בשם רב אילין דיקליא דבבל דלא צריכין מרכבה לא מסתברא מיעבדינון ו בקמה עומדת לקצור וגפנים עומדות לבצור:

מתני'

פטרה. גירשה ונתן לה כתובתה ועדיין קרבנותיה עליה אינו חייב בהן שכך כותבת לו בשובר שכותבת על קבלת כתובתה: ואחרן וכו'. התקבלתי כתובתי וכל אחריות שהיה לי עליך מלפני היום הזה: לעשות כתובה מלוה. שכל מה שכתוב בשטר כתובה ודין כדוניא דהנעלת לי' מבי נשא לבית בעלה וכו' נפרעת ממנו כשנתארמלה או נתגרשה כדרך שבעל חוב נפרע ככל הכתוב בשטר מלוה כגון שכתוב בה כמו שאנו כותבין אחריות דנא קבלית עלאי. גובה את הכל. הבעל גובה מחמיו כל מה שכתוב בה: לכפול. מקום שנהגו לשום את מה שמכנסת לו כפליים בדמיו בשביל כבוד וכותבין גם בכתובה כפליים וכשהיא יוצאה אינה נפרעת אלא החצי: אינו גובה. החתן מחמיו אלא המחצה שכתוב בכתובה: אין אדם רשאי וכו'. מספר כתובה דרש הכי שכך כותב הוי לי לאנתו ואנא אפלח ואוקיר ואיזון ואפרנס ליכי וכו' מדמתחיל בתנאי זה ש"מ דאי לאו דאית לי' למפרנסה אסור ליסא אותה וה"ה חיה ועוף אסור ליקח אא"כ התקין להן מזונות: ה"ג לא ימשכנו יותר על חובו וכ"ה ביבמות. וה"פ לא ימשכן ע"י שליח ב"ד במשכון שהוא יתר על חובו: שכן הוא כותב לו תשלמת' וכו'. אם משיב לו העבוט לזמן מרובה שמין את המשכון וכותב לו בשטר זה יהי' לך כל תשלומין עלי ליפרע ממני דמי המשכון הזה מנכסים שיבואו לידי ונכסים דאקנה מהיום ואם יפרע יותר מחובו נמצא שהוא גובה שלא כדין: נכסי' שיש להן אחריות. מקרקעי: ושאין להן אחריות. מטלטלי: נפרעים מהן. מן היתומים: הבנים מוציאין מן הבנים. קטנים מן הגדולים לחלוק בשוה: והבנות מן הבנות. קטנות מן הגדולות אם אין שם אלא בנות והחזיקו גדולות בנכסים מוציאין מידם וחולקות בשוה והכא ליכא מזוני שאין הבנות ניזונות מן הבנות לפי שכולן שוות בירושה: והבנות מן הבנים. למזונות ולפרנסה: ואין הבנות מוציאין מן הבנים. שאינן ניזונות מן המטלטלים: אמרין חזר בו רב הונא. והורה כשמואל: אמרין יאות. שפיר עביד דהדר ביה: כתובה מדבר תורה. דקסבר כתובת אשה דאורייתא ואפ"ה אינה נגבית ממטלטלין דמטלטלי דיתמי לא משעבדי לבעל חוב כ"ש מזון הבנות שאינו אלא מדרבנן שאינן ניזונין ממטלטלי: ופריך ודבריהן עוקרין ד"ת. בתמיה וכי יש יכולת ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ולמה לא תגבה האשה כתובה ממטלטלי: אלא בכסף כתובת אמן פליגין. היינו כתובת בנין דכרין בה פליגי רב הונא ושמואל דקסבר שמואל אף הבנים אינן גובין כתובת בנין דכרין ממטלטלין ושתי תקנות הללו שתקנו חכמים בתנאי כתובה למדות זו מזו וכדדרש ראב"ע ורב הונא סובר דכתובת בנין דכרין נגבית ממטלטלין: ופריך ואפי' תימר. דפליגי בכתובת בנין דכרין נמי קשיא לרב הונא דהא תנן לקמן פרק מי שהיה נשוי דכתובת בנין דכרין אינה נגבית ממטלטלין אלא ממקרקעי אלא מחוורתא במזונות פליגי והדר ביה רב הונא. ותלש. פירות שנה זו: הרי זה זריז. מהיר לזכות בשלו טרם יפסיד שכל הפירות התלושים מן הקרקע הן שלו ביציאה כדתנן לקמן פ"ח ושכר בזריזתו: אילו הן. נכסי שבויין שאין מוציאין אותן מידו: נכסי נטושים. שהנכסים נטושים: הן שבויים הן נטושים. כלומר הנטושים כשבויים שאין מוציאין אותן מידו: רטושים. שהנכסים רטושים נעזבין מבעליהן: שבוי זה שיצא שלא לדעת. אלא בע"כ נשבה פתאום לפיכך אין מוציאין מידו דאמרי' אלו יצא לדעת היה מצוה לקרוב שירד לנכסיו וכן נטוש הוא היוצא בע"כ כדכתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה: ה"ג רטוש זה שיצא לדעת וכ"ה בבבלי פ"ג דב"מ כדכתיב אם על בנים רוטשה. ושמואל דברי רשב"ג אתי לפרושי: ה"ג שעילה היה רוצה. כלומר עלילה היה רוצה להבריח קרובו מנכסיו שאלו היה רוצה שירד קרובו לנכסיו היה לו לצוות כן קודם יציאתו אלא ודאי לא ניחא ליה לפיכך מוציאין אותו מידו: המטלטלין אין בהן משום נכסי רטושין. ואין מוציאין אותן מיד הקרוב כיון שצריך להחזירם בעיניהו: ה"ג רבי יעקב בר אחא בשם רב יהודה קמה עומדת לקצור וגפנים עומדות לבצור כמטלטלין הן רב ששת בהא אילין דקליא וכו' וכן הוא ביבמות פרק ט"ו. וה"פ קמה עומדת לקצור וכו' הן כמטלטלין ואין בהן משום נכסי רטושין: אילין דקליא דבבל. אותן דקלים שבבבל שאינן צריכין להרכבה שיש דקלים זכרים ונקבות וצריך להרכיבן זכר בנקבה שיעשו פירות ויש דקלים שאינן צריכין להרכבה ומיבעיא ליה מי לא מסתברא לעשותן כקמה עומדת לקצור וכו' כיון דהדרא בעיניה וממילא קא רבו ואינן עלולים להפסד או דלמא כיון שצריכין קצת השגחה מה שהן צריכין מוציאין אותן מיד הקרוב כשהן נכסי רטושין:

מתני'

מסורת הש"ס

כתובות נא

שם נב

ב"מ לח ותוספתא כתובות פ"ט

רידב"ז

רב הונא עביד כתובה מדרש כו' אמרין חזר בו רב הונא אמרין ויאות כתובה מד"ת ומזון הבנות מדבריהן כו' אלא בכסף כתובת אמן פליגין וכו'. הסוגיא הזאת תמוהה ולא הבנתי פי' המפרשים ז"ל והסוגיא הזאת כפולה במסכת יבמות פרק ט"ו ועיי' בדברינו שם דמבואר הסוגיא הזאת על נכון בעזה"י עיין שם:
כהרא

שנויי נוסחאות: (הכ"ג) דברי רבי רבי שמעון. נ"ל דברי רבי שמעון. (שמ"ו) שעילה נ"ל שעליה.

עמודי ירושלים

אע"ג דר' יוסה אמר כו'. וכ"ה בקדושין (פ"ג ה"ב) ולאתי לאיד המלך (הה"ב פי"ח ה"א) בכתב וכנס מלתא ע' דסירושלמי נאמרה וכבית בלא מעם כו' פ"ש. ונפלס ממנו ב"ס יבמות (דמ"ה ע"א) דאיתא התם דין הזה ומייתי לה בק"ו מתאמנה נכ"נ פ"ש וכן הוא דברי הירושלמי וזה פשוט:

הלכה ט מתני׳

ה *לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה

שהוא תנאי בית דין כתב לה שוה מנה תחת מאתים זוז ולא כתב לה כל נכסין דאית לי אחראין לכתובתיך י חייב שהוא תנאי בית דין:

גמ׳ מתניתא דרבי מאיר *דרבי מאיר אמר ג *כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות למי נצרכה לרבי מאיר אע״ג דרבי מאיר אומר *שטר שאין בו אחריות נכסין אינו גובה מודה הוא הכא שהיא גובה:

הלכה י מתני׳

ד *לא כתב לה אם תשתביין אפרקינך ואותיבינך לי לאינתו ס ובכוהנות אהדרינך למדינתיך חייב שהוא תנאי בית דין ו נשבית חייב לפדותה ז אמר הרי גיטה וכתובתה תפדה את עצמה אינו רשאי ס לקתה חייב לרפותה ט אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה רשאי:

גמ׳ תני י *יבמה שנשבית אין היורשין חייבים לפדותה רבי חייה בר אשי בשם רב כ לא סוף דבר שנשבית בחיי בעלה אלא אפילו שנשבית לאחר מיתת הבעל אין היורשין חייבין לפדותה רבי חייה בר אחא מתני׳ מסייע לרב ואתיבינך לי לאינתו אין כאן אינתו ובכהונות אהדרינך למדינתך מה למדינתך ממש ליישוב תני *רשב״ג ל כל מכה שיש לה קיצה מתרפ׳ מכתובתה ושאין לה קיצה מתרפא׳ מן הנכסין כהדא חדא איתא אתת לגבי רבי יוחנן אמר לה קצץ הוא אביד אמרה ליה לא לא כן אמר רבי חגי בשם רבי יהושע בן לוי *אל תעש עצמך כעורכי הדיינין שלא לגלות ליחיד את דינו יודע היה בה שהיא כשירה:

הלכה יא מתני׳

מ *לא כתב לה בנין דיכרין דיהון ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על הולקהון דעם אחוהון חייב שהוא תניי בית דין:

גמ׳ הדא דאמר ר׳ אמי *כדי שיהא אדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה תמן *תנינן י רבי יוחנן בן ברוקא אומר אם אמר על שראוי ליורשו דבריו קיימין ועל מי שאין ראוי ליורשו אין דבריו קיימין אמר רבי יוחנן לא אמר בן ברוקא אלא על בן בין הבנים ועל בת בין הבנות בת בין האח לא אח בין הבנות לא רבי יסא בשם ר׳ יוחנן מעשה היה והורה רבי כר׳ יוחנן בן ברוקה ורבי

קרבן העדה

הלכה ט מתני׳ ולא כתב לה כל נכסים וכו׳ חייב. להיות כל נכסיו אחראין לה והיא תטרוף כל מה שימכור או יתן ולא יכול למימר אין ליך אלא שדה הכתובה ליך בכתובתיך: **גמ׳** מתני׳. מני רבי מאיר דמפרש למתני׳ אפי׳ מחלה גובה כתובה שלימה ואינה יכולה למחול בעודה תחתיו: דר״מ אמר. לקמן ר״פ אע״פ כל הפוחת וכו׳ ה״ז בעילת זנות ואי ר׳ יהודה האמר התם רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה וכו׳ הרי דמהני תנאי: למי נצרכה. סיפא דמתני׳ דתנן כתב לה שדה וכו׳ חייב לר״מ איצטרך דקסבר אחריות לאו טעות סופר אפ״ה חייב דלר׳ יהודה פשיטא דהא קסבר אחריות טעות סופר: מודה הוא הכא. גבי כתובה שהיא גובה הכל ממשועבדין משום חינא ובבבלי משני מאי חייב דתני בסיפא מן המשוחררין:

הלכה י מתני׳ ובכהנת. שאינו יכול לקיימה משנשבית שאשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה כותב לה אפרקינך ואהדרינך למדינתך וחייב לתת לה כתובה אע״פ שבע״כ צריך לגרשה: הכי גרסינן תפדה את עצמה אינו רשאי לקתה חייב לרפאותה אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה רשאי. וה״פ אם אמר תפדה את עצמה אינו רשאי שכבר נתחייב בפרקונה משנשבית ואם לקתה חייב לרפאותה שהרפואה כמזונות ואם אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה רשאי שאין אדם חייב לזון גרושתו: **גמ׳** ה״ג לא סוף דבר שנשבית לאחר מיתת הבעל אלא אפי׳ נשבית בחיי הבעל אין היורשין חייבין לפדותה. וכ״ה בבבלי ובסמוך מסיק טעמא דרב: אין כאן אנתתו. שהרי כבר מת: מה למדינתך ממש ליישוב. מיבעיא ליה אם מחוייב להחזירה לעירה ממש או דלמא מדינתך לאו דוקא אלא חייב להחזירה ליישוב ולא אפשיטא: כל מכה שיש לה קצבה. כמה יהיו דמי רפואתה מתרפאת מכתובתה דלא דמי למזונות שאין להן קצבה: מתרפאת מן הנכסין. שהניח בעלה כמו שיש לה מזונות: כהדא. כהא: הדא איתתא. הך אשה חולה שבאה לגבי ר״י לתבוע מהיורשין דמי רפואתה: א״ל קלך הוא אביד. אם יש קצבה כמה דמי רפואתה אבדת שאתה צריך להוציא מכתובתך כרשב״ג: א״ל לא. אינו קלך: כעורכי הדיינין. שעורכין הדין לפני הדיינים לזכותו ומטעים זכיותו וע״י כן יבא לטעון אח״כ שקר: ומשני יודע היה. רבי יוחנן בהאשה ההיא שהיא כשרה שלא תטעון שקר:

הלכה יא מתני׳ יתר על חולקהון דעם אחוהון. אם תמותי בחיי ואירשך יטלו בניך כתובתי אחרי מותי כשיבואו לחלוק בנכסי עם בנים שיהיו לי מאשה אחרת ונפקא מיניה כגון שכתובה של זו מרובה משל אחרת או שבני האשה האחרת מרובים מבניה של זאת וטוב לאלו שיטלו כתובת אמן ואפי׳ הכתובות שוות: **גמ׳** הדא דהר״א. היינו טעמא דתקינו רבנן כתובת בנין דכרין כדי שיתן אדם לבתו נדוניא בעין יפה שלא יאמר הואיל והבעל יורש את אשתו מה לי ליתן לה נדוניא אבל עכשיו שבני בתו חוזרין ויורשין אותה לא יקפיד על כך: תמן תנינן. בב״ב פרק יש נוחלין: אם אמר וכו׳. רישא דמתני׳ האומר איש פלוני יירשני במקום שיש בת או בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום שמתנה על מה שכתוב בתורה וקאמר עלה ריב״ב אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין דכתיב והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות להאב להנחיל לכל מי שירצה: ה״ג אלא על בן בין הבנים ובת בין הבנות בת בין האחין אח בין הבנות לא וכ״ה בב״ב. וה״פ קס״ד הא דאמר ריב״ב מי שהוא ראוי ליורשו היינו שהוא ראוי לנחול אותו בשום פעם אע״ג שעכשיו אינו ראוי ליורשו כגון בת בין הבנים קמ״ל ר״י דבעינן שיהא עכשיו מקרוביו שהם ראוים ליורשו אפי׳ בלא צוואהו ואז יכול להנחיל לו כל ירושתו אבל הבת במקום שיש לה אחים אין הבת ראוי ליורשו עכשיו: ה״ג

דרי

פני משה

הלכה ט מתני׳ ולא כתב לה כל נכסין וכו׳ חייב. להיות כל נכסיו אחראין לה ולא יכול למימר אין ליך אלא שדה הכתובה ליך בכתובתיך: **גמ׳** מתני׳. דקתני לא כתב לה כתובה גובה: דר״מ. היא דאמר בפרקין דלקמן כל הפוחת וכו׳ ומתני׳ נמי אפילו הזנה עמה מיירי ואפ״ה גובה כר״מ: למי נצרכה. אסיפא קאי דקתני ולא כתב לה כל נכסיו אחראין ט׳ לרבי מאיר איצטריך דאע״ג דאמר רבי מאיר בפ״ק דב״מ גבי מצא שטרי חוב אם אין בהן אחריות נכסים יחזיר שאין ב״ד נפרעין מהן דס״ל אחריות לאו ט״ס הוא מודה הוא הכא שהיא גובה דשאני ליה בין שטר לכתובה וכתובה אית ליה אחריות ט״ס:

הלכה י מתני׳ ובכוהנת. שאינו יכול לקיימה משנשבית שאשת כהן אסורה לבעלה משנאנסה כותב לה אפריקינך ואהדרינך למדינתיך וחייב לתת לה כתובתה ואע״פ שבע״כ צריך לגרשה: אינו רשאי. שכבר נתחייב בפדיונה משנשבית: חייב לרפותה. שהרפואה כמזונות: רשאי. שאינו חייב לזון גרושתו והרי היא קבלה מזונות שהן כנגד מעשה ידיה עד עכשיו אבל בפדיון שהוא תחת הפירות אע״פ שאין אדם חייב לפדות גרושתו אינו רשאי לפי שעדיין לא קבלה תשלום הפירות שאכל עד עכשיו:

גמ׳ אין היורשין חייבין לפדותה. כלומר היבמין שיורשין נכסי אחיהן אין חייבין לפדותה כדמפרש טעמיה לקמן: לא סוף דבר שנשבית בחיי בעלה. שלא היה מוטל עליהן החיוב אלא אפילו נשבית לאחר מיתת הבעל שכבר זקוקה היא ליבם אפ״ה אינן חייבין: אין כאן אינתו. אין אני קורא ביבמה ואותבינך לי לאינתו שהרי לא היתה אשתו מעיקרא: מה למדינתה ממש. לשון שאילה היא אם דוקא למדינתה ממש צריך להחזירה וקאמר דלא אלא ליישוב בלבד הוא דחייב להחזירה ואין צריך לטפל עמה להביאה למדינתה: כל מכה שיש לה קיצה. יש לה קצבה ואינה חולה תדיר אינה בכלל מזונות ומתרפאת מכתובתה: ושאין לה קיצה. הוי בכלל מזונות ומתרפאת מנכסי בעלה: הדא איתא. אשה אחת שהיתה לה חולי ובאת לפני ר׳ יוחנן: קלך הוא אביד. כלומר אם קלך עם הרופא הרי אבדת וצריכה את להתרפאות מכתובתך: לא. עדיין לא נקלץ ודינה להתרפאות מן הנכסין: אל תעש עצמך כעורכי הדיינין. והיכי עביד רבי יוחנן הכי לגלות לה דינה מקודם שמא מתוכו תלמד לשקר: יודע היה בה שהיא כשרה. ואינה מדברת שקר:

הלכה יא מתני׳ בנין דכרין. אם תמותי בחיי ואירשך יטלו בניך כתובתיך אחרי מותי כשיבאו לחלוק בנכסי עם בניי שיהיו לי מאשה אחרת ונפקא מינה כגון שכתובתה של זו מרובה משל אשה אחרת או שבני האשה אחרת מרובים מבניה של זאת וטוב לאלו שיטלו כתובת אמן ואפילו הן שוות: **גמ׳** הדא דאמר רבי אמי. טעמא דהתקנת בנין דכרין מפרש כדי שיהא אדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה דמתוך שהוא יודע שבניה יורשין כתובתה אף הוא פוסק לה נדוניא בעין יפה וכן אמר טעמא בבבלי כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו: תמן תנינן. בפרק יש נוחלין תנן האומר איש פלוני ירשני במקום שיש בת בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר כו׳: לא אמר בן ברוקה אלא על בן בין הבנים ועל בת בין הבנות. דכתיב והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לבנים מי שירצה אבל בת בין האחים או אח בין הבנות לא דאין הבת ראויה לירש במקום הבן ולא האח במקום הבת:

עין משפט נר מצוה

נד
א מיי׳ פי״ב מאישות הל״ג
עשין מח
טוש״ע אה״ע סי׳ סט ס״א ב

נה
ב מיי׳ פכ״ס שם סמ״ג שם
טוש״ע שם סי׳ ק ס״א

נו
ג מיי׳ פי״ב שם ה״ה סמ״ג שם
טוש״ע שם סי׳ כו כ״ע

נז
ד מיי׳ שם סמ״ג שם
טוש״ע שם סי׳ עט ס״א

נח
ה מיי׳ פי״ד שם ה״ח סמ״ג שם
טוש״ע שם סי׳ עה ס״ו

נט
ו ז שם ס״א

ס
ח מיי׳ שם ה״ז סמ״ג שם
טוש״ע שם סי׳ כט ס״א

סא
ט מיי׳ שם
טוש״ע שם סי׳ עח ס״ג

סב
י כ מיי׳ פי״ח שם ה״ה סמ״ג
לאוין פא
טוש״ע שם ס״ח

סג
ל מיי׳ פי״ח שם סמ״ג שם
טוש״ע שם ס׳ עט ס״א וסי׳ נד ס״ו

סד
מ מיי׳ פי״ב שם סמ״ג עשין מח
טוש״ע שם סי׳ סט ס״א

סה
נ מיי׳ פ״ו מנחלות ה״ב ופי״ב מזכיה ה״א סמ״ג עשין נו טוש״ע חו״מ סי׳ רפא ס״א

ציון ירושלים

צא׳ תעש עצמך כעורכי הדיינין שלא לגלות ליחיד את דינו. ע׳ פ״א מאבות משנה ח׳ במדרש שמואל בדפ״י שנדפס שם ובשו״ת מפ״ל נדקה ס׳ נג ע״ש ודו״ק:

מסורת הש״ס

כתובות נא א
(לקמן פ״ה ה״ג) שם נד ובס
ב״מ דף יג
כתובות נא
כתובות נב (תוספת׳ פ״ד)
תוספתא פ״ד בס ב
ירושלמי ב״ב פ״ט ה״ד
כתובות נב וב״ב
(לקמן פ״ו ה״ו) ופ׳ יש נוחלין (ב״ב קל וב״ב

שנוי נוסחאות (פ״י) תרפא נד״ו תפדה. (פכ״ג) ובכהונות נד״ו ובכוהונות. (פל״ח) ועל בת נד״ו ועל בן.

מערכת העיון חדא איתא אתת לגבי ר׳ יוחנן אמר לה קצץ הוא אביד אמרה ליה לא לא כן אמר ר׳ חגי בשם ריב״ל אל תעש עצמך כעורכי הדיינין שלא לגלות ליחיד את דינו יודע היה בה שהיא כשירה. בערוך (ערך ערך נעמוד הכלב ובאלו דפוסים הוא בערך ע׳ כלות) ,הדא איתתא אתה לגבי ר׳ יוחנן אמר לה קצץ הוא אכיך אמרה ליה לא הן אמר ריב״ל אל תעש עצמך כעורכי הדייני׳ שלא לגלות ליחיד דינו ידע בה שהיא כשרה. עיין הגירסא בירושלמי ב״ב פ״ב סוף ס״ד:

ורבי זעירא (ר' יסא) בשם רבי יוחנן רבי שאל את נתן הבבלי *מה טעמא אמרו הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה רבי בא רבי חייה בשם רבי יוחנן מה טעם שאל את נתן הבבלי מה ראו חכמים לומר הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה לא את הוא ששניתה לנו כן ירתון אמר ליה יטלון תנית אתא לגביה אמר ליה לית כאן ירתון אלא יטלון אתא לגבי אבוי אמר ליה קפחתה את נתן הבבלי לית כאן יטלון אלא ירתון אמר רבי יוסי בי רבי בון אבין אמר ליה טעיתי טעות ששניתי לכם לית כאן יטלון אלא ירתון אמר ר' זעירא קל הוא בתנאי כתובה לפי שבכל מקום אין אדם מזכה אלא בכתובה וכאן אפילו בדברים לפי שבכל מקום אין אדם מזכה אלא למי שהוא בעולם וכאן למי שאינו בעולם אמר ר' ירמיה קומי רבי זעירא ותמיה אנא איך רבנין מדמו כתובה לירושה לא דמי דירושה מדבר תורה ה כתובה מדבריהן ותימר אכן אפילו תימר כתובה מד"ת לא מודו בתניי כתובה ט שהוא מדבריהן :

הלכה יב מתני'

י *בנן נוקבן דיהוין ליכי מינאי אינון תהון יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתינסבן לגוברין חייב שהוא תניי ב"ד: גמ' רב חסדא אמר בגרו איבדו מזונות נישאו איבדו פרנסתן תני ר' חייה *בגרו לא נישאו ד נישאו לא בגרו איבדו מזונותן ולא איבדו פרנסתן ר' אבין בשם הילא ומודין להך ט *בהדא אלמנה שהיא תובעת מן היורשין היא אומרת לא נתקבלתי מכתובתי והיורשין אומרים לה נתקבלת כתובתך עד שלא ניסאת היורשין צריכין להביא ראייה שנתקבלה כתובתה נישאת עליה להביא הראייה שלא נתקבלה כתובתה והא תנינן ו *יתומה שהשיאה אמה או אחיה וכתבו לה מאה והמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידם טעמא דקטנה הא גדולה וויתירה תיפתר שנטלה מקצת לא כן א"ר אבינא בשם רבי אסי ז *בכור שחלק כפשוט הזקה וויתר עוד היא שנטל המקצת אמר רבי יוסי בי רבי בון לא נטל זה מבכורתו כלום אתא עובדא קומי רבי מנא ובעא

עין משפט נר מצוה

סו
א ב מיי' פי"ג מהלכות טוש"ע חו"מ סי' כו פ"ו וסי' סג ס"א ב

סז
ג מיי' פי"ב שם ופי"ט שם סמ"ג עשין מח טוש"ע שם סי' כט ס"ב וסי' קיב ס"א

סח
ד מיי' פי"ב שם סמ"ג לאוין פא טוש"ע שם סי' קיב ס"א

סט
ה מיי' פי"ח מאישות טוש"ע אה"ע סי' נג סס"ז וסי' קסו בהג"ה

ע
ו מיי' פי"ב שם סמ"ג לאוין פא טוש"ע שם סי' קיג ס"ז

עא
ז מיי' פ"ג מנחלות ה"ו סמ"ג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' ע"ה ס"ה

ורבי זעירא בשם רבי יוחנן וכו'. ובפ' יש נוחלין בהאי תלמודא גריס לה הכי רבי שאל לרבי נתן מה טעמא דר"י בן ברוקה רבי זעירא אמר אכן שאילה מה ראו לומר הלכה כר"י בן ברוקה א"ל ולא את הוא ששניתה לנו כן ירתון. כלומר דר"ז אמר לא ששאלו מ"ט דריב"ב אלא כן היתה השאלה מה ראו לומר הלכה והשיב רבי נתן הבבלי לרבי ולא אתה בעצמך שנית לנו במתני' בכתובת בנין דכרין אינון ירתון והאי כמי לבן בין הבנים ומדקאמרת לשון ירושה אלמא כר"י בן ברוקה סבירא לך דיש כח לאב להוריש לבן בין הבנים: אמר ליה. רבי לרבי נתן יטלון תנית לא שניתי אלא אינון יטלון והוא לשון מתנה ולא משום ירושה: אתא לגביה. הסרון הניכר הוא כאן וע"כ צריך להגיה וה"ג אתא לגבי בריה אמר ליה לית כאן ירתון אלא יטלון אתא לגביה אבוי אמר ליה קפחתה כו' כלומר שר' נתן בא לפני רבי שמעון ב"ר והשיב לו ג"כ דלא תנן ירתון אלא יטלון וכי הדר אתא ר"ש לגבי אביו אמר ליה קפחתה את נתן הבבלי בתשובה כל כלום דודאי לית כאן יטלון אלא ירתון ורבי בעצמו חזר בו ואמר לרבי נתן מתחילה יטלון תנן וטעמא משום דקי"ל בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי ואי כ"ד יטלון תנן והוי לשון מתנה מ"ט לא טרפא ממשעבדי אלא ע"כ ירתון קאמר ולשון ירושה אינו אלא לאחר מיתה ומש"ה לא טרפא ממשעבדי דלא הלה עד לאחר מיתה ויפה הקשה לי רבי נתן. וכה"ג אמרינן בבבלי פ' י"נ דף קל"א אלא דשם גרים רבי אמר בעצמו ילדות היתה בי והעזותי פני בנתן הבבלי כו' מטעמא דאמרן: אכין אמר ליה. כן אמר לו רבי טעות הוא שטעיתי ששניתי לכם מתחילה שאמרתי יטלון דודאי לית כאן יטלון אלא ירתון: קל הוא בתנאי כתובה. כלומר אפילו תימא ירתון תנן אין ראיה ממשנתינו לר"י בן ברוקה דבהני תנאי כתובה קל הוא שהקילו בה חכמים כמו שמצינו שהקילו בה דברים אחרים כדמפרש והזיל: אלא בכתובה. בשטר ואין מזכה אלא למי שהוא בעולם וכאן אפילו בדברים נתחייב ומזכה למי שאינו בעולם שהרי הבנים לא היו בעולם: ותמיה אנא. מעיקרא איך מדמי רבנן כתובה לירושה והא לא דמי דירושה מד"ת וכתובה מדבריהן ותימר אכן בתמיה דנילף שיכול להוריש ירושה דאורייתא לבן בין הבנים מכתובה שהיא מדבריהם: אפילו תימר. כלומר ואפ"ת למ"ד בפ"ק כתובה מד"ת לא פליג אלא בכתובה אבל בתנאי כתובה כ"ע מודים שהוא מדבריהן ואין אנו למדין מכאן שיכול לעקור ירושה מן התורה מן הבנים :

הלכה יב מתני' עד דתינסבן לגוברין. עד שיתארסו ואם בגרו אע"פ שלא נתארסו אין להן מזונות דקי"ל בוגרת אין לה מזונות ולענין פרנס' פלוגתא היא בגמרא : גמ' בגרו איבדו מזונות. דהא דקתני עד דתינסבן לגוברין לאו דוקא אלא עד שיגדלו לרשותן ואם בגרו איבדו והה"ד נתארסו: נישאו איבדו פרנסתן. כדוגיא מעישור נכסים דתקינו להן נקראת פרנסה דקסבר לא תיקנו כדוגיא אלא היכא דמינסב' בקטנות או בנערות אבל בגרה איסתלקא לה מההיא ביתא לגמרי וכן אם ניסאת בנערות הואיל וגדולה היא ונתרצית אבד' פרנסתה ואין לה אלא מה שפסקו לה אבל ניסאת בקטנותה לא פליג: תני ר"ח. ופליגא אדרב חסדא אלא בגרו אפילו לא ניסאו וניסאו אפי' לא בגרו מזונות הוא דאבדו ולא פרנסתן: ומודין להך בהדא אלמנה. אע"ג דפליגי בבנות דהתם אע"פ שנשאת איכא למימר דלא מחלה נדונייתה דקסברה אחר זמן אתבענה מהיורשים אבל מודים זה לזה באלמנה שהיא תובעת כתובתה מן היורשין היא אומרת וכו' דאם ניסאת עליה להביא ראיה שאין דרכה להנשא ולא התבע מקודם כתובתה מן היורשין : והא תנינן. אדרבי הייא דלעיל פריך דקאמר ניסאו לא אבדו פרנסתן : יתומה שהשיאה וכו' להוציא מידם . עישור נכסים מה שראוי לה ולא אמרי' ויתרה ונתרצית במה שכתבו לה וטעמא דקטנה היא שהרי ניסאת בנישואי אמה ואחי' הא בגדולה כגון נערה אמרינן דויתרה וקשיא לר"ח : תיפתר שנטלה מקצת. כלומר התם היינו טעמא דויתרה בגדולה שנטלה מקצת כמו דקתני במתני' שכתבו לה במאה וכ' זוז והילכך דייקינן הא גדולה ויתרה ובשנטלה מקצת : לא כן א"ר אבינא. בכור שנטל חלק כפשוט הזקה ויתר חלק בכורתו אלמא אע"ג דלא נטל מקצת אמרי' ויתר : עוד היא שנטל המקצת. כלומר התם נמי משום דנטל חלק פשוט כנטל מקצת היא וה"ט דויתר ודחי לה רבי יוסי ברבי בון דלא נטל מקצת מיקרי שהרי לא נטל זה מבכורתו כלום ואפ"ה אמרינן דויתר ושמעינן מינה דגדולה ויתרה אע"פ שלא נטלה כלום וקשיא לר"ח:

ובעא

ר' זעירא בשם ר"י ר' שאל את נתן הבבלי מ"ט דריב"ב ר' בא ור' חייא בשם ר"י ר' שאל את נתן הבבלי מה ראו חכמים לומר הלכה כריב"ב א"ל לא את שניתה לנו כן אינון ירתון וכ"ה בב"ב. וה"פ ר' זעירא ור' בא פליגי איך שאל ר' לנתן הבבלי ולר' בא א"ל נתן הבבלי הלא תנינן במתניתין בנין דכרין אינון ירתין כסף כתובתיך יתר על חולקהון וכו' הרי שביד האב להוסיף על ירושת אחד מבניו בין שאר הבנים כריב"ב אבל לר' זעירא צריכין לומר שהשיב לו מדכתיב והיה ביום וכו' כדפרישית: ה"ג א"ל יטלון תנית אתא לגבי אביו א"ל קפחת וכו'. וה"פ א"ל ר' יטלון תנן דהוה לשון מתנה אבל ירושה לא ובא ר' לגבי רשב"ג אביו וא"ל שלא השיב על נכון לנתן הבבלי דלא תנן יטלון אלא ירתון: אכין אמר ליה. הכי א"ל רשב"ג לר' טעיתי כששניתי לכם יטלון אלא צריך להיות ירתון: קל הוא בתנאי כתובה. אע"ג דתנן ירתון אתיא מתני' ככ"ע דהקילו חכמים בתנאי כתובה דאפילו לשון שאינו מועיל במקום אחר מהני בתנאי כתובה: לפי שבכל מקום וכו'. כלומר והא ראיה שהקילו בתנאי כתובה שהרי בכל מקום אין אדם מזכה דבר לאחר אלא בכתיבה בשטר: וכאן אפילו בדברים. דהא תנן לא כתב לה וכו' חייב: וכאן למי שאינו בעולם. שהרי הבנים יורשו כתובת בנין דכרין עדיין אינן בעולם: ותמיה אני איך רבנן מדמין וכו'. על מי ששנה ירתון קא מתמה דודאי לא שייך לשון ירושה בכתובה שהיא מדרבנן א"נ ה"ק בשלמא בכתובה מהני לשון ירושה כיון שהיא מדרבנן והם אמרו דאף לשון ירושה מהני: ותימר אכן. והא אמר כן דדמיין: אפי' תימר וכו'. כלומר ואפי' למ"ד כתובה דאורייתא מ"מ תנאי כתובה לכ"ע מדרבנן הן וכתובת בנין דכרין מתנאי כתובה היא :

הלכה יב מתני' ומתזנן מנכסי. אחר מותי: עד דתינסבון. שיתארסו: חייב. אפי' לא כתב לה ועל לא כתב דלעיל קאי : גמ' איבדו מזונות. שכך כותב לה עד דתבגרן או עד דתינסבון לגוברין: פרנסתן. עישור נכסים: ולא איבדו פרנסתן. ופליג אדרב חסדא : ה"ג ומודין להך כהדא. וה"פ אם יש הכחשה בין הבת ובין היורשין שהיורשין אומרים נתקבלה פרנסתה והיא אומרת לא נתקבלתי מודין לאן כמו שמודין בהכחשה בין האלמנה והיורשין אם עד שלא ניסת על היורשין להביא ראיה אם ניסת על הבת להביא ראיה: ופריך והא תנינן. לקמן פ' מציאת האשה: הא גדולה. כגון נערה: ויתרה. מחלה על השאר אלמא ניסאו איבדו פרנסתן אפי' בימי נערות: ומשני תיפתר. תפרש טעמא דמתני' דבגדולה ויתרה הואיל ונטלה מקצת פרנסה אבל לא נטלה כלום אפי' גדולה לא אבדה פרנסתה : לא כן וכו'. מייתי סייעתא דשאני לן בין נטלה מקצת או לא נטלה כלום דא"ר אבינא בשם ר"א בכור שחלק כפשוט במקצת נכסים : חזקה וויתר. חלק בכורתו בכל הנכסים : עוד היא. אף כאן כשנטלה מקצת פרנסה כשהיתה גדולה מחלה על השאר : לא נטל זה מבכורתו כלום. כלומר לא דמיא בכור שחלק כפשוט שויתר הכל לנערה שנטלה מקצת דבשלמא בכור לא נטל מבכורתו כלום אמרינן שמחל ליטול כפשוט אבל זו שנטלה מקצת פרנסתה איכא למימר שלא מחלה השאר ל"א סתמא דש"ס פריך לא כן וכו' ואע"ג דלא לקח הבכור כלום מבכורתו אמרינן וויתר ומשני עוד היא אף זו כנוטל מקצת שחלק פשיטות שנטל מקצת הוא וא"ר בר' בון שאין זה מקצת שהרי לא נטל מבכורתו כלום וקשיא לר"ח : אתא עובדא וכו'. בא מעשה לפני ר' מנא ביתומה שניסת ולא קבלה פרנסתה מהיורשין :

ובעא

מסורת הש"ס

ע' ב"ב קלא

כתובות נג

שם סח ב

פ' כתובות עא

(לקמן פ"ו)
שם סח ב

ב"ב דף קטו

שינויי נוסחאות (צ"א) ר' יסא כ"ס בד"ו. (צכ"ה) בהדא בד"ו כהדא. (צל"ג) גדולה בד"ו גדלה. (צל"ד) בפשוט בד"ו בפשוט. (צל"ב) שנטל המקצת בד"ו שנטלה מקצת.

מסורת הש"ס

קרבן העדה

ובעא מיעבד. להורות כרב חסדא שאבדה פרנסתה: אנא אמרי שמועה. כלומר הא דרב חסדא מימרא והא דר' חייא ברייתא ודחינן מימרא מקמי ברייתא ויש לה פרנסה:

הלכה יג מתני' מיגד ארמלותיך. משך אלמנותיך וימשכו ויעלו את יוסף מתורגם ונגידו:

גמ' מעכשיו נתקיימו בה תנאי כתובה. אפילו אם מת קודם שהכניסה לביתו יש לה כל תנאי כתובה כיון שכבר בא עליה או דלמא לא תקנו רבנן תנאי כתובה אלא בנישואין ממש: זכות בניה לא איבדה. ויש להן כל תנאי כתובה או דלמא כיון דמחלה על העיקר כתובה ממילא נתבטלו כל תנאי כתובה: לא היה שם בית. ראוי לדירת האלמנה והיתומים מהו לחייב היורשין לשכור לה בית או לא: מיכן והילך. אם יש שם בית והיא אומרת בבית בעלי אני רוצה לדור והיורשים אומרים נשכור לך בית ונדור בבתינו: הדין עם היתומים. שיכולין לשכור לה בית והם ידורו בבית אביהם לפי שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא לדירה בעלמא: כהדא. כהא אשה אחת שהיתה כתובתה עשרים דינר והיה שם בית אחד ששוה עשרה דינרים ולא היה שם נכסים אחרים: ה"ג והוה תמן חד בית דטב עשרה דינר: אמר. כיון שהיא רוצה ליקח קרקע זו בכל כתובתה או יתנו לה הבית או יתנו לה עשרים דינר כפי כתובתה: ה"ג א"ר מנא מכיון דלית ביתא טב מעשרה דינרין וכו' וכן גי' כרא"ש. וה"פ כיון שאין הבית שוה יותר מעשרה דינרין לא תטול הקרקע אלא יתנו לה דמיה שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא שעבוד בעלמא יש לה על הבית ה"נ כיון שאין לה בגוף הבית כלום אלא שיעבוד יכולים לסלקה ולשכור לה בית אחר:

הלכה יד מתני' כך היו אנשי ירושלים כותבין. בגמרא מפרש טעמא:

גמ' חסו על כבודן. שלא תתזלזל אלמנתן: קיסרין. המנהג ביהודה ושאר כל הארצות מנהגן כירושלים: חד בר נש. אדם אחד כשמת אמר תנו לאשתי כתובתה מיד לאחר מותו וממילא לית לה מזונות דלאחר שגבתה כתובתה אפי' בירושלים אין לה מזונות: אתא. הך עובדא לפני ר' מנא שהיא לא רצתה לקבל כתובה כדי שתיזון מנכסיו: אמר ר' מנא יתקיימון דברי המת. וינתן לה כתובה מיד ופטורים היורשים ממזונותיה: ויש אדם מבטל תנאי כתובה בפה. בתמיה וכי בכחו לבטל זכותה בדבור בעלמא: א"ל אנת אמרת. אתה אומר כן אבל מנא לך הא שהיה תנאו כאנשי גליל: א"ל ולא בגליל אנן קיימין. שהמקום ההוא היה מגליל א"נ אף שאר ארצות שהם מנהגן כגליל כדאמרינן בסמוך: וסברנון מימר. וכך אמרנו שאנשי הגליל חסו על כבודן ולא חסו על ממונן וכל הנושא אדעתא דמנהגא הוא נושא לפיכך אינו יכול לבטל התנאי כתובה ל"א ר' מנא א"ל לר"ח שאין הדין כך שהרי אמרנו שטעמן של אנשי הגליל שחסו על כבודן ולא על ממונן וכיון שזה אינו חפץ ביקרה ודאי לית לה מזונות:

הדרן עלך פרק נערה שנתפתתה

פני משה

ובעא מיעבד כהדא דרב חסדא. דאיבדו פרנסתן: והא תני ר"ח. ופליג עלה: אנא אמרי שמועה. שמעתתא דרב חסדא ואת מייתית ברייתא דר"ח וא"כ תיבטל שמוע' דידי מקמי מתנית' דידך: בא עליה. מן האירוסין עודה בבית אביה אם נאמר כיון שבא עליה יש לה מזונות דמעכשיו נתקיימו בה תנאי כתובה או אינה אלא דרך נישואין דוקא ולא איפשטא: מחלה לו על כתובתה מהו. לענין תנאי כתובה של הבנים מי נימא דמחלה לו על הכל או דילמא זכותה אבדה אבל זכות בניה לא אבדה שאינה יכולה לנהוג זבותן ולא איפשטא:

הלכה יג מתני' כל יומי מיגד. כל ימי משך אלמנותיך. וימשכו תרגומו ונגידו:

גמ' לא היה שם בית. ראוי לדירת אלמנה והיתומים מהו: היורשין שוכרין לה בית. והם ידורו בביתם: מכאן והילך. כלומר אם אינה רוצה והיא אומרת קרקע בבית בעלי אני רוצה לדור: והן אומרים מעות. נשכור לך בית למדור ואנו נדור בבתינו: הדין עם היתומים. לפי שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא לדירה בעלמא ולפיכך יכולין לשכור לה בית אחר: כהדא. אשה אחת היתה כתובתה עשרים דינר: והוה תמן חד בית בטב עשרה דינר. שלא היה ליתומים ממה להגבותה אלא בית שוה עשרה דינר: אמר או ייבון וכו'. או יתנו לה הבית בכתובתה או עשרים דינר: אמר רבי מנא. דלא היה דמכיון דלית ביתא טב אלא עשר כמאן דלית לה פורנא אלא עשר גרסינן דאין גוף הקרקע קנוי לה אלא שעבוד בעלמא יש לה עליו ולא יתנו לה כ"א שיווי דמיו: מיכאן והילך וכו'. כלומר וה"נ לענין מדור דכיון שאין לה בגוף הבית כלום יסלקוה במעות ויבכירו לה בית אחר:

הלכה יד מתני' כך היו אנשי ירושלים כותבין. כל ימי מיגד אלמנותיך: אנשי יהודה היו כותבין עד שירצו היורשין וכו'. שבהם הדבר תלוי ואין הלכה כאנשי יהודה אלא כל זמן שלא נשאת ושלא תבעה כתובתה בב"ד ניזונת משל בעלה ודרה בבית שהיתה דרה בחיי בעלה ומשתמשת בכל הכלים שהיתה משתמשת בהן בחיי בעלה:

גמ' אנשי הגליל חסו על כבודן ולא חסו על ממונם. ולפיכך היו כותבין כל ימי מיגד אלמנותיך שהוא לכבוד להם שתשב בביתו ותזון מנכסיו: אנשי יהודה חסו על ממונם. יותר מעל כבודן ולפיכך נתנו הברירה ביד היורשים: קיסרין. נהגו כיהודה ושאר כל הארצות נהגו כירושלים: מי דמך. כשהיה נפטר היה מצוה שיתנו לאשתו כתובתה ויפטרו הוהה: ויש אדם מבטל תנאי כתובה בפה. הא מתנאי כתובה יש לה מזונות כל ימי אלמנותה ואיך יכול לבטל תנאי כתובה במה שצוה בפה: אנת אמרת. אתה בעצמך אמרת לזאת ומנא לך הא דתנאי כתובה הכי הוה: ולא בגליל אנן קיימין. וכבר סברנן מימר דאנשי הגליל חסו על כבודן יותר מעל ממונם ובודאי תנאי כתובה היה לפי המנהג ואע"פ שצוה אין מבטלין המנהג:

סליק פירקא בס"ד אף

עין משפט נר מצוה

עב
א מיי' פט"ז מאישות ופי"ז ופי"ח סמ"ג שם מח ולאוין פו טוש"ע אה"ע סימן נג ס"ב וסימן קס ס' וסי' קי"ה סע

עג
ב מיי' פי"ב ופי"ח שם סמ"ג עשין מ' טוש"ע שם סי' סט ס"ב וסי' נג ס"ג וסי' נד ס"א

עד
ג מיי' פי"ח שם ס"ג טוש"ע שם סי' נד ס"

עה
ד מיי' פי"ט שם ה"א טוש"ע שם סי' נ"ג ס'

ציון ירושלים

לכמאן דלי' לה פורנא אל עשר. עי' שו"ת נוב"י מהד"ק חלק חו"מ ס' ומ"ש בגליו' בהגהו' בנדפס שם בלבוש וע' בהלכה יד כל ודו"ק:

רידב"ז

בהדא חדא איתא הוי פורנה עשרין דינר כו'. עד סוף הסוגיא מובא בראשונים ז"ל לענין הלכה ועיי' בחיבורי שו"ת רידב"ז סי' ק"נ שהארכתי בזה בע"ה בטוב טעם ודוק:

במה

שנויי נוסחאות

(פי"מ) בטב גד"ו בדב. (פי"מ) ייבנין בד"ו ייבון. (פ"כ) אלא י' בד"ו אלא עשרים. (שכ"א) עשר גד"ו עשרים.

חתם סופר

אנשי גליל חסו על כבודם ולא חסו על ממונם אנשי יהודה חסו על ממונם וכו' צ"ע מאי בעי בזה ואולי היה קשה להירושלמי דהוה כמו לא תתגודדו ולית ליה לחלק בין בב"ד בעיר אחד לשתי עיירות עיין פ"ק דיבמות מ"ג ע"ב וי"ד ע"א וס"ל התם בית שמאי לא עשו כדבריהם בצרת הבת ואי משום מגילה נקראת כ' שם רא"ש לק"מ כיון שאין כאן מחלוקת דבמקומות תליא מילתא שהרי בני כרך אלו דרו בעיר היו גם כן עושין כמותם וכן בהיפוך וכן אנשי הכפר עם אנשי העיר ומשום הכי לא שייך לא תתגודדו ע"ש ואם כן הכי נמי כיון שכן טבע גידול אנשי יהודה לחוס על ממונם ואילו היו מגודלים בגליל היו חסים על כבודם אם כן תו לא שייך לא תתגודדו עיין וקי"ל:

ובעא מיעבד כהדא דרב חסדא אמר ליה ר' חנניה והא תני ר' חייה בגרו ולא נישאו ולא בגרו אבדו מזונותן ולא אבדו פרנסתן אמר ליה אנא אמרי שמועה ואת אמרת מתניתא תבטל שמועה מיקמי מתנית' רבין בר חייה בעי קומי רבי זעירא בא עליה עודה בבית אביה מעכשיו נתקיימו בה תנאי כתובה או אינה אלא דרך נישואין ר' בון בר חייה בעא קומי רבי זעירא מחלה לו על כתובתה מהו [א] זכותה אבדה זכות בניה לא אבדה:

הלכה יג מתני' [ב] *ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מניכסיי כל יומי מיגד ארמלותיך בביתי חייב שהוא תנאי בית דין:

גמ' רבי זעירא שאיל לרב נחמן בר יעקב ולר' אבימי בר פפי לא היה שם בית אמר ליה [ג] היורשין שוכרין לה בית מיכן והילך היא אומרת קרקע והן אומרים מעות הדין עם היתומים בהדא חדא איתא הוה פורנה עשרין דינר והוה תמן חד בית בטב עשרה דינר אתא עובדא קומי ר' הנינה אמר או ייבנין לה ביתא או יבון לה כ' דינר א"ר מנא מכיון דלית ביתא טב אלא י' [ז]כמאן דלית לה פורנה אלא עשר מיכן והילך היא אומרת קרקע והן אומרים מעות הדין עם היתומין:

הלכה יד מתני' *כך היו אנשי ירושלם כותבין אנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלם אנשי יהודה כותבין עד שירצו היורשין ליתן לה כתובתה לפיכך אם רצו היורשין נותנין לה כתובתה ופוטרין אותה:

גמ' אנשי הגליל חסו על כבודן ולא חסו על ממונן אנשי יהודה חסו על ממונן ולא חסו על כבודן רבי חנניה בריה דרבי אבהו ואית דאמרי לה בשם ר' אבהו קיסרין כיהודה ושאר כל הארצות כירושלם חד בר נש מי דמך אמר יבון לאיתתא דההוא גברא פרנא אתא עובדא קומי רבי מנא אמר יתקיימון דברי המת אמר ליה ר' חנינה [ד] ויש אדם מבטל תנאי כתובה בפה אמר ליה אנת אמרת את מנא לך אמר ליה ולא בגליל אנן קיימין וסברנן מימר אנשי הגליל חסו על כבודן לא על ממונן:

הדרן עלך נערה שנתפתתה

עין משפט נר מצוה

הלכה א מתני׳ *אף על פי שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה

א אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל רבי אלעזר בן עזריה אומר ב מן הנישואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה:

גמ׳ במה הוא מתחייב לה לא כן *רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין הכותב שטר חוב על חבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב [אינו חייב] ליתן לו רוצה הוא ליתן כמה וליקרות חתנו של פלוני עד כדון בשפסק מן האירוסין פסק מן הנשואין רוצה הוא ליתן כמה בתשמישה שהוא ערב עד כדון כשבעל לא בעל רוצה הוא ליתן כמה על קניינו שהוסיף פסק מן האירוסין פסק מן הנישואין ולקרות התנו של פלוני כבר הוא בראוי תשמיש אין בו קניין לא הוסיף מיכן רוצה הוא ליתן כמה ולא תחזור בה ויכולה היא לא כן תני ג *האיש אינו מוציא אלא לרצונו אמר רבי אבין מעיקא היא ליה הוא משבק לה *תני כשם שהבעל פוסק כך האב פוסק אלא שהבעל מזכה בכתב והאב אינו מזכה אלא בדברים ובלבד דברים שהן נקנין באמירה היך עבידא גידול בשם רב ד כמה אתה נותן לבנך כך וכך כמה אתה נותן לבתך כך וכך כיון שקידשה זכת ביז הבנות אמר ר׳ חייה בר יוסף

אשכח

פני משה

הלכה א מתני׳ אף על פי. אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף. ולא אמרי׳ שאינו רשאי כדי שלא לבייש את מי שאין לו: גובה את הכל. מנה או מאתים ותוספת: שלא כתב לה. תוספ׳ מדעתו אלא על מנת לכונסה: **גמ׳** במה הוא מתחייב לה. הא דתני במתני׳ גובה את הכל באיזה דבר הוא מתחייב לה התוספ׳ שתוכל לגבות וקס״ד דלא נתחייב לה בקנין אלא בדברים בעלמא. וה״ג לא כן ר״י ור״ל תריהון אמרין הכותב שטר חוב על חבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו. וכן הוא בפ׳ הנושא והכא לא נתחייב בתוספ׳ ואמאי חייב ליתן ואפילו כתב לה אינו כלום דהוי כנותן שע״ה לחבירו בחזקת שהוא חייב ונמצא שאינו חייב: ומשני רוצה הוא ליתן כמה וליקרות התנו של פלוני. לפעמים הוא מוסיף לה מפני כבוד אביה ומשפחתה ורוצה הוא ליתן לה כמה וכמה שתתחתן עמו ובההיא הנאה גמר ומקני לה: עד כדון. עד כאן שייך האי טעמא בשפסק לה התוספת מן האירוסין קודם שנשאה וכלומר בשעת אירוסין: פסק מן הנשואין. מאי איכא למימר אם פסק לה אחר שנשאה במה הוא מתחייב עכשיו דכבר נעשה התנו של פלוני: ומשני רוצה הוא ליתן כמה בתשמישה שהוא ערב. לו ומהנאת היבת הביאה גמר ומקני לה: עד כדון כשבעל. ושייך האי טעמא: לא בעל. עדיין והוסיף לה במה מתחייב ומתני׳ קתני מן הנשואין סתם גובה את הכל ואפי׳ לא בעל: רוצה הוא ליתן כמה על קנינו שהוסיף. כלומר דהאמת מיירי שהוסיף לה בקנין ונתחייב לה בזה: פסק מן האירוסין וכו׳. כלומר כחוזר על הקושיא הוא והניחא דמשכחת לה בשפסק מן האירוסין אי נמי כשהוסיף לה בקנין כדשנית אלא אם פסק מן הנשואין ולקרות התנו כו׳ אין כאן וכן התשמיש אין בו ואשלא בעל קאי וכן אם קנין לא הוסיף במה הוא מתחייב והיינו דעיקר הקושיא דמתני׳ סתמא קתני אם רצה להוסיף דמשמע אפילו בלא קנין: ומשני מיכאן. כלומר אפילו לאחר מכאן והיינו לאחר נשואין איכא טעמא דרוצה הוא ליתן כמה כדי שלא תחזור בה: ויכולה היא. בתמיה לא כן תני ביבמות פרק י״ד האיש אינו מוציא אלא לרצונו אבל לא לרצונה: מעיקא היא ליה. אע״פ שאין הדבר תלוי ברצונה שתחזור בה ממנו מ״מ היא מצערת לו הרבה עד שיתרצה הוא ומשבק לה בגט ולפיכך הוא רוצה להתחייב בכמה ולהוסיף לה כדי שלא תחזור בה: כשם שהבעל פוסק. יותר על כתובתה ומתחייב בזה: כך האב פוסק. ומתחייב: אלא שהבעל מזכה בכתב. אם הוסיף לה צריך לכתבה: והאב אינו מזכה אלא בדברים. כלומר אינו צריך לזכות בכתב אלא אפילו בדברים בעלמא סגי: ובלבד דברים שהן נקנין באמירה. דוקא פסיקה בשעת השידוכין שאז נקנין באמירה כדמפרש ואזיל: היך עבידא. כהאי דאמר גידול בשם רב כמה אתה נותן וכו׳ מימרא דרב גידל בבבלי פרק הנושא דף ק״ב והן הן הדברים הנקנין באמירה כלומר שלא ניתן לכתוב:

השכה

עין משפט נר מצוה

א א מיי׳ פט״ז ופי״ז מאישות סמ״ג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ סו ס״ז

ב ב מיי׳ פ״י שם סמ״ג שם טוש״ע שם ס׳ נה

ג ג מיי׳ פ״א מגירושין סמ״ג שם ג טוש״ע שם סי׳ קיט ס״ו

ד ד מיי׳ פכ״ג מאישות סי״ד פ״ו מזכיה סמ״ג עשין מח טוש״ע שם סי׳ נא ס״א

קרבן העדה

הלכה א מתני׳ אף על פי. אם רצה להוסיף וכו׳. ולא אמרינן שאינו רשאי כדי שלא לבייש את שאין לו: שלא כתב לה. תוספת מדעתו אלא ע״מ לכונסה: **גמ׳** ה״ג במה הוא מתחייב לה וכ״ה לקמן פרק הנושא. וה״פ איך יתחייב בתוספת זה הא הוית הוספה בטעות והיכה כלום: לא כן וכו׳. וכי לא כן ר״י ורשב״ל אמרי תרווייהו הכותב וכו׳: ה״ג ונמצא שאינו חייב לו אינו צריך ליתן לו וכ״ה לקמן שם: ומשני רוצה הוא ליתן. הרבה כדי שיקרא שמו עליו שהוא חתנו של פלוני ומתחלה ידע שאינו חייב לתת יותר ממאתים לבתולה ולאלמנה מנה וכתב לה לשם מתנה: ופריך עד כדון. הניחא בהוסיף מן האירוסין אלא בהוסיף מן הנשואין דליכא למימר הכי שהרי כבר חתנו הוא למה יתחייב ליתן הא טעות הוא: ומשני רוצה הוא ליתן. הרבה שתיבעל לו ברצון ל״א רוצה הוא ליתן הרבה בשביל הנאה שהיה לו מבעילה הראשונה שבעל: ה״ג עד כדון כשלא בעל כשבעל. וה״פ אם הוסיף לאחר שבעל מאי איכא למימר. וללשון השני אין צורך להגיה וה״פ אם הוסיף קודם שבעל מאי איכא למימר: ומשני רוצה הוא ליתן. הרבה על שהוסיף בקנינו שבעלה ולל״ב על שהכניסה לחופה: ה״ג פסק מן הנישואין לאחר זמן ולקרות וכו׳ בהנאת תשמיש אין בו וכו׳. וה״פ אם פסק מן הנישואין לאחר שנשאה זה כמה מאי איכא למימר דלקרות לו חתנו של פלוני כבר עבר משעת חופה הנאת תשמיש נמי ליכא למימר שכבר בעל זה כמה וגם קנין לא הוסיף לאחר מכאן שהרי כבר נשא ובעל ימים רבים: ומשני רוצה הוא ליתן. הרבה שלא תחזור האשה: ופריך ויכולה היא. בתמיה: לא כן תני. ביבמות ר״פ חרש: האיש אינו מוציא אלא לרצונו. ואין האשה יכולה לצאת ממנו שלא ברצונו: מעיקא היא ליה. מצערת אותו עד שמתרצה לגרשה לכך מוסיף לה שלא תצערנו ותשב עמו בשלום: ובלבד באותן דברים שנקנין באמירה. כלומר בשעת נישואין דמשום דמתחני אהדדי גמר ומקני: היך עבידא. היכי דמי: זכת בין הבנות. הבת שנתקדשה זכתה בדברים הללו שאמר האב ליתן ואין שאר הבנות אפי׳ הן יורשות יכולין לעכב על ידה:

אשכח

מסורת הש״ס

כתובות פד ב וב״ג

(לקמן ר״פ הנושא)

(יבמות פי״ד ה״ב) בבלי קיג ב כתובות קב וב״ג

רידב״ז

במה הוא מתחייב לה לא כן כו׳ אינו חייב ליתן לו. וה״נ כשכותב לה שחייב לה אע״פ שאינו חייב לה. ומשני רוצה הוא ליתן כמה ולקרות התיו של פלוני והוה אללו זאת ונשתעבד בעד זה ע״ז פריך עד כדון בשפסק מן האירוסין אבל בשפסק מן הנישואין א״כ לא שייך למימר דשוה לו מה שנקרא התנו של פלוני על מה שראוי לו להיות התנו של פלוני דהא כבר נראה להיות חתנו של פלוני ומשני רוצה ליתן כמה בתשמישה שהוא ערב פי׳ שיהא תשמיש שלה ערב לה פי׳ דגרסינן במס׳ סוטה בירושלמי פ״ד ה״ד ההיא דאתיא לקמי׳ דר׳ יוחנן א״ל נאנסתי א״ל ולא ערב לך בסוף א״ל ואם יטבול אדם אצבעו בדבש ויתנגה לתוך פיו ביוה״כ שמא אינו רע לו ובסוף אינו ערב וקיבלה עיי״ש פי׳ דנקרא באונס אינו ערב ע״כ אף שהאשה משועבדת לבעל לתשמיש וכופה ומשמשה בע״כ אבל התשמיש נקרא אינו ערב לה כשהוא בע״כ ע״כ רוצה הוא ליתן כמה בתשמישה שהוא ערב פי׳ שיהא התשמיש שלה ערב לה כלומר כדי שתהא מחבבתו ופריך עד כדון בשבעל לא בעל פי׳ אם מת קודם הביאה דקי״ל היבת חופה קונה ומפני מה נתחייב ומשני רוצה הוא ליתן כמה בקנינו שהוסיף פי׳ דהא דקתני אם רוצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף הוא לאו דכותב עיקר הקנין דכתובה ככל אדם ויהיבנא ליכי מוהר בתולייכי כסף זוזי מאתן ואח״כ מוסיף עוד ז״א אלא שכותב בגוף הכתובה ויהיבנא ליכי מוהר בתולייכי כסף זוזי מאה מנה וכ״כ הר״ב ז״ל דלפיכך קאמר הגמ׳ מ״ד קילותא עבדי רבנן שלא לבייש את מי שאין לו עיי״ש וכ״כ כל הראשונים ז״ל עיי״ש דמה שאדם נותן מתנה לאשתו בעלמא אין זה ביוש למי שאין לו אבל עיקר קנין דאינו מתנה בעלמא אלא הוספה בגוף הכתובה וכתובה שלו עולה במעלות על יתר הכתובות של בנ״י והו״א דאסור לו להוסיף דקילותא עבדי רבנן שלא לבייש את מי שאין לו קמ״ל דאעפ״כ שרי פיי״ש וע״כ קאמר דרוצה הוא ליתן כמה על קנינו שהוסיף פי׳ דהוי שבח ועילוי ונוהג סלסול בעצמו שניתוסף בעיקר הקנין של הכתובה וככתב כתובה שלו דיהיבנא ליכי כסף זוזי מאה מנה והוי סלסול אללו עד שבשביל זה צריך התנא להשמיענו דשרי דהו״א דאסור משום דהוי ביוש למי שאין לו וע״כ בשביל הנאה זאת שניתוסף על קנינו וה״פ על קנינו שהוסיף שאינו משעבד א״ע בקנין חדש בקנין אחר אלא הוספה על קנין הראשון ע״כ נשתעבד ופריך לפ״ז אם פסק מן האירוסין פ״א וכתב כבר כסף זוזי מאה מנה או אלף זוזי ואח״כ כשרוצה להוסיף עוד מן הנישואין א״כ בזה האיך שייך למימר בשביל הסילסול שנוסף קנינו על כל הנשים הא כבר ניתוסף הכתובה שלו על כל הנשים א״כ באיזה סילסול נשתעבד דבזה אין נ״מ עוד אם ניתוסף על אלף זוז עוד זוז מה נ״מ בזה ופריך פסק מן האירוסין ופסק מן הנישואין ולקרות התנו של פלוני בשביל הנאה שנראה לקרות התנו של פלוני כבר הוא בראוי כלומר כבר הוא נראה וכשלא בעל תשמיש אין בו וקנין לא הוסיף דהא מאי נ״מ אם ניתוסף עוד דינר דהא הסילסול של הוספת קנין הי׳ לו כבר ומכאן ולהבא לא הוסיף קנין ובמה הנאה נשתעבד ומשני רוצה ליתן כמה שלא תחזור בה כו׳:

תני כשם שהבעל פוסק. פי׳ באמירה בעלמא כך האב פוסק באמירה בעלמא אלא שהבעל מזכה בכתב פי׳ אפילו בכתב ולא צריך לאמירה אלא כותב בשטר בחזקת שהוא חייב לה כך וכך אע״פ שאינו חייב והאב אינו מזכה אלא בדברים אבל בכתב אם יכתוב בחזקת שהוא חייב לה ובאמת אינו חייב אינו מועיל וכדמסיק ובלבד דברים שהן נקנין באמירה כו׳ כמה אתה נותן לבתך כך וכך וכן משמע בר״כ ז״ל דבבעל מהני אמירה לשיטת הירושלמי בדברים כמו באב אלא ע״כ דקמ״ל דבבעל מהני כתב בלא אמירה אלא שכותב בחזקת שהוא חייב לה אע״פ שאינו חייב ומשתעבד דרוצה הוא ליתן כמה שלא תחזור וא״נ בבעל פסיקתא כמה אתה רוצה ליתן וכו׳ וא״נ לדבר בזה אלא כיתב בחזקת שהוא חייב אבל האב הא לא הוי פסיקתא לא נשתעבד והעיקר השיעבוד באב הוא בפסיקתא ודוק:

והיא

שנויי נוסחאות (ב״ג) בבה גד״ו כמה. (פ״ג) אינו חייב גד״ו ליתא. (שם) כשבעל גד״ו בשבעל.

גליון אפרים

בכר הוא בראוי תשמיש. נכתב בגלו ז״ל כבר הוא קרוי תשמיש כו׳:

סמך ירושלמי (Jerusalem Talmud), Ketubot chapter 5 — main text:

אשכח גידול רביתא ומר זעירתא אלא כיני כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך כיון שקידשה זכתה הבת בין הבנות והבן בין הבנים אמר ר' זעירא והדא היא זעירתא לא נמצא קונה אשה במטלטלין בשוה פרוטה ואין אדם קונה שתי נשים בשוה פרוטה ומה בין אין אדם קונה קרקע וכמה מטלטלין בשוה פרוטה שכן אדם קונה שתי קרקעות בשוה פרוטה ואין אדם קונה שתי נשים בשוה פרוטה ר' בא בר הייה בשם ר' יוחנן *כמה אתה נותן לבנך כך וכך כמה אתה נותן לבתך כך וכך כיון שקידשה זכת הבת בין הבנות והבן בין הבנים [א] ובלבד מן הנישואין הראשונים ותייא כיי דמר רבי חנניא [ב] *המשיא את בנו בבית זכה בבית ובלבד מן הנישואין הראשונים תני רבי הושעיה זכה במטלטלין ולא זכה בבית ופליג ר' ירמיה בשם ר' אבהו תיפתר שהיה אוצרו של אביו נתון שם ר' חזקיה בשם רבי יהושע בן לוי לבן צריכה אפילו שאולין מן השוק אמר ר' אבהו אם אמר

מסורת הש"ס

פ' מי שמת כתובות קג א ד"ס ה"פ ונמכר"א שם

כ"ב קמד ולקמן פי"ב ה"ג ירושלמי

קרבן העדה

אשכח גידול רביתא ומר זעירתא. מלא רב גידול לומר חידוש גדול בשם רב ואמר דבר קטן דהא דזכתה הבת בין הבנות דבר פשוט הוא שכן דרך בני אדם ליתן לבתו ובודאי גמר ומקני: אלא כיני. אלא כן היה לו לומר שאף הבן זכה במה שאמר אביו מלבד חלק ירושתו: והדא היא זעירתא. בתמיה וכי זה הוא דבר קטן דאמר גידול: ה"ג לא נמצא קונה אשה ומטלטלין בשוה פרוטה וכו'. וה"פ זהו חידושו שקונה אדם דבר עם אשה כאחת בשוה פרוטה דסד"א כשם שאין אדם קונה שתי נשים בפרוטה כך אינו קונה אשה ומטלטלין כאחת: ה"ג ומה כן אין אדם וכו'. וה"פ ומאי רבותיה דגידול וכי לא ידעינן דאדם קונה קרקע ומטלטלין כאחד בשוה פרוטה ואשה יליף משדה עפרון: ומשני שכן אדם קונה וכו'. שאני קרקע מאשה לענין זה שהרי אדם קונה וכו': ובלבד מן הנישואים הראשונים. שדעתו של אדם קרובה אצל בנו ומרוב שמחתו בנישואין הראשונים אפילו באמירה לחוד גמר ומקני ליה: ותיי כיי. ואתיא כי הא דאמר ר"ח: זכה במטלטלין. המונחים בבית שהשיאו אביו בו אבל בבית עצמו לא זכה: ופריך ופליג. בתמיה וכי פליג ר"ח אברייתא דר' הושעיא: ר"י בשם ר"א. אמר תפרש הא דתני ר"ה שהיה אוצרו של אביו נתון שם בבית שהשיאו בו וכיון שהאב משתמש בו לא הוציאו מחזקתו ואינו קנוי לבנו: לבן צריכה. לא נצרכה הא דר' הושעיא אלא אפי' היו הכלים שהניח האב בתוך הבית שאולים בידו מאחרים וקמ"ל ר"ה דאפילו הכי מעכבים שלא יזכה הבן בבית: אם אמר

פני משה

אשכח גידול רביתא ואמר זעירתא. בתמיה מצינו גידול הגדול ואמר דבר קטן א"נ מצא גידול דבר גדול שהיה לו לומר דבר היותר חידוש ולא אמר אלא דבר קטן שאין בו חידוש דפשיטא היא ולא צריך לטעמא שהן דברים הנקנין באמירה אלא דטעמא דמכיון שקידשה זכתה הבת בין הבנות ובאותה שוה פרוטה שנקנית היא לו נקנין לו גם המטלטלין שפסק אביה ליתן: אלא כיני. כך היה צריך לגידול להשמיענו כמה אתה נותן כו' כיון שקידשה זכתה הבת בין הבנות והבן בין הבנים כלומר שגם הבן קנה מה שפסק לו אביו דאע"ג דלא שייכא ביה האי טעמא שיהיו נקנין לו פיסוק הדמים והמטלטלין עם קידושיה שהרי הוא לא נקנה לה ולא מקבל מתנה אלא היא נקנית ואפ"ה זכה משום דדברים הנקנין באמירה הן וכך היה לו לגידול לומר: והדא היא זעירתא. בתמיה וכי זה לאו דבר חידוש הוא אפי' אצל הבת דעל כרחך לאו טעמא הוא מפני שנקנין לו המטלטלין עם האשה: לא נמצא קונה אשה במטלטלין בשוה פרוטה. כלומר דאי לטעמא דידך לא נמצאת אומר דקונה אשה עם המטלטלין באותה שוה פרוטה שקידשה והא אנן קי"ל דאין אדם קונה שתי נשים בשוה פרוטה כדתנן בפ"ב דקידושין המקדש שתי נשים בש"פ אינן מקודשות: ומה בין אין אדם. בתמיה וכי אין אדם כו' כלומר וכי תימא דמה בין אדם קונה קרקע וכמה מטלטלין בשוה פרוטה דהא קי"ל נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות וכן נימא נמי דקונה מטלטלין עם האשה בשוה פרוטה: שכן. לא אם אמרת בקרקע ומטלטלין התם היינו טעמא דבפרוטה אחת יכול לקנות כמה קרקעות ביחד ומש"ה נמי ניקנין המטלטלין עם הקרקעות בש"פ: ואין אדם קונה שתי נשים בש"פ. תאמר במטלטלין עם האשה שהרי אין אדם קונה שתי נשים בש"פ ולא מצית לדמות אשה לקרקע וא"כ אפילו מטלטלין הוי אמינא דלא ליקנו בהדה אי לאו דאשמעינן גידול דזכתה ומטעמא שהן הדברים הנקנין באמירה ולאו מילתא זעירתא היא דקמ"ל גידול: כמה אתה נותן וכו' ובלבד מן הנשואין הראשונים. דוקא בנישואין הראשונים של הבן והבת דמרוב שמחתו של האב בנשואין הראשונים גמר ומקני באמירה: ואתייא כהאי דאמר רבי חנניא המשיא את בנו בבית זכה בנו בבית. שתקנת חכמים הוא מפני כבוד החתן שיהא לו מדור לדור בו ובלבד מן הנישואין ראשונים שלו: ופליג. לבן שאילה הוא אם רבי הושעיה פליג על הא דאמרו זכה בבית וקאמר רבי ירמיה בשם רבי אבהו תיפתר הא דרבי הושעיה שהיה אוצרו של אביו נתון שם בבית דכיון דמשתמש האב בבית לא הוציאו מחזקתו והילכך קאמר לא זכה בבית אבל היכא דלא משתמש האב שם אפי' ר' הושעיה מודה דזכה בבית: לא כן צריכה אפילו שאולין מן השוק. לא צריך להשמיענו דאם היה אוצר שלו בתוכו דלא קנה הבית דמידי דקבוע הוא ופשיטא דלא הקנה לו הבית אלא כן צריכה להשמיענו דאפילו היו לו בבית דברים שהן שאולין לו מן השוק נמי לא קנה הבית הואיל ומשתמש בו האב: אם אמר

עין משפט נר מצוה

ד
א מיי' פכ"ג מהלכות אישות הי"ד ופ"ו מזכיה סמ"ג עשין מח טוש"ע א"ע סי' נא ס"ג

ה
ב מיי' פ"ו מזכי' הפ"ו טוש"ע שם סי' נט ס"א

רידב"ז

ותייא כיי דמר ר"ח המשיא אשה לבני בבית זכה בבית ובלבד מן הנישואין הראשונים כו' את אמר האב פוסק על ידי בתו אפילו בוגרת. שאלה היא וקפשיט נשמעינה מן הדא האב פוסק ע"י בתו ולא אשה ע"י בתה ולא אח ע"י אחותו שניה היא אחותו בין שהיא בוגרת כו' וכה לא שניה בין שהיא נערה בין שהיא בוגרת. פי' דבברייתא בפירוש גרסינן אבל לא אשה ע"י בתה ולא אח ע"י אחותו אפי' קטנה כגי' הרב אלפס ז"ל א"כ מפורש דאפילו היא קטנה וכ"ש גדולה א"כ כמו בסיפא לא שניה בין נערה לבוגרת כן נמי ברישא לא שניה אצל אב. ע"ז מסיק ר' אבא קרטיגנא בעא אפילו אחר אמרין אפילו בוגרת אחרת וצ"ל ת' אחר הר' או נקודה אחר הר' והוא אחרת דבוגרת אחר אין לו שייכות דבוגרת הוי ל' נקבה וזה פשוט מאד וה"פ דגבי המשיא בנו בבית זכה בבית מן הנישואין הראשונים קי"ל דצריך שלא ישיא בן אחר קודם כדאיתא במס' ב"ב דף קמ"ד והוא שהשיאו ראשון וכן בשו"ע אה"ע סי' נ"ט בזה הל' ולא השיא בן זכר אחר קודם לו אבל אם השיא בן קודם לו לא זכה בבית ע"כ מבעיא אם גבי שטרי פסיקתא נמי דכוותיה דבעינן ההנאי הזה שהשיאה ראשונה אבל אם השיא כבר בת אחת והיא אחרת לא קני שטרי פסיקתא א"ד ל"ש [וא"ל דשאני התם גבי המשיא בנו בבית קתני מפורש בנו הגדול משא"כ הכא דלא קתני בתו הגדולה ז"א דהא בירושלמי לא גרסינן המשיא בנו הגדול ואפ"ה בעינן שהשיאו ראשון] א"כ מבעיא לן האיך הדין גבי פסיקתא ע"ז מסיק אמרין אפילו בוגרת אחרת ומביא ראי' לזה נשמעינה מן הדא האב פוסק ע"י בתו ולא אשה ע"י בתה ולא אח ע"י אחותו כ"ש בוגרת אחרת פי' כמו דאמר לעיל דילפינן מסיפא לרישא כמו בסיפא דקתני אפילו קטנה וכ"ש בוגרת לא מהני הפיסוק כמו כן ברישא נמי דמהני הפיסוק בין קטנה בין גדולה במשמע כמו כן מסיק הכא כמו דבסיפא דקתני אבל לא אשה ע"י בתה ולא אח ע"י אחותו כ"ש בוגרת אחרת כמו כן ברישא נמי אפילו בוגרת אחרת דאל"כ ליפלוג ולתני בדידי' באב גופי' אימת פוסק בשלא פסק לאחרת אבל כשפסק לאחרת לא אלא ע"כ דבאב אין לחלק כלל רק באח ובאשה ע"י בתה והא דלא גרסינן לעיל נמי כן כ"ש בוגרת וכא לא שניא בין נערה בין בוגרת משום דשם גרסינן מפורש בברייתא אפילו קטנה ע"כ לא צריך הגמ' להדש כ"ש בוגרת דהא כן מפורש בברייתא משא"כ הכא צריך הגמ' להדש הכ"ש וע"כ לדינא אין נ"מ בשטרי פסיקתא אם השיאה ראשונה או שהשיא כבר בת והיא בוגרת אחרת אף למידת הדין כן תן בתך לפלוני ואתן לך כך וכך קח שדה פלוני ואני אתן לך כך וכך ואפ"ג דקי"ל בחו"מ סי' קכ"ט בהומר למלוה להלוות ללוה כי בטוח הוא ועבאו ע"פ חייב לשלם דהוי כנתערב ומכ"ש היכא דאמר תן לו ואני פורע וא"כ היכא דאמר תן שדך לפלוני בקנין ואני אשלם לך פשיטא דחייב וכשאומר תן בתך לפלוני ואני נותן לך כך וכך למה גרע מהאומר תן חפץ זה לפלוני ואני אשלם לך והוהו פלוני הלך לדרכו פשיטא דחייב לשלם לו והכא כשאומר תן בתך לפלוני וקידשה אותו פלוני ואינו יכול להחזיר את בתו אליו למה פטור מלשלם לו הוא משום דאין זכות לאב ליקח בעד בתו רק כסף קידושין אבל לא שיווי המקח כמו שמבואר בדברינו בתוס' דזה הוי כמו מכירה דמוכר את בתו ליבום ולא מצינו רק שנתנה התורה זכות לאב למכור את בתו לאמה ומוכרה לנשואות אבל אין זכות לאב למכור את בתו ליבום וכן כשאומר להבירו קח שדה פלוני ואני נותן לך כך וכך כיון שלא הוציא מזה כלום דקרקע בחזקת בעלים הוא ולא הפסידו ממון לא נשתעבד באמירה דידי' והוי כמו שפסקה האם ע"י בתה והאח ע"י אחותו דלא נשתעבד ומכאן ראי' גמורה למה שכתבנו לעיל דאין לאב זכות ליטול דמי שיווי המקח בעד בתו רק כסף קידושין לבד ודוק:

תוס' הרי"ד

אשכח גידול רביתא ומר זעירתא כו' ודא היא זעירתא לא נמצא קונה אשה ומטלטלין בש"פ ואין אדם קונה ב' נשים בש"פ ומה בין אדם קונה קרקע ומטלטלין בש"פ שכן אדם קונה שתי קרקעות בש"פ ואין אדם קונה שתי נשים בש"פ ע"כ. בהאי סוגיא אמרתי לתרץ מה דלכאורה קשה במה דגרסינן במס' קידושין דף ז' ע"ב בעי ר"פ בתך ופרתך בפרוטה מהו בתך בחצי פרוטה ופרתך בחצי פרוטה א"ד בתך בפרוטה ופרתך במשיכה בעי רב אשי בתך וקרקעך בפרוטה מהו בתך בפ"פ וקרקעך בחצי פרוטה א"ד בתך בפרוטה וקרקעך בחזקה תיקו ע"כ ולכאורה קשה מדוע נקט בתך ולא נקט אתה ופרתך כמו בכל הסוגיא לעיל קאייך בפרוטה כו' מאייך בפ"פ כו' מאייך בחצי פרוטה היום כו' עי"ש בכל הסוגיא:

ועוד קשה דמיבעיא בתך בפרוטה וקרקעך בחזקה בתך בפרוטה ופרתך במשיכה היכי ס"ד למימר כן הא הוא אמר בתך ופרתך בפרוטה סילך נימא דבר אדם מה שלא יצא מפיו פרתך במשיכה הוא אמר בפרוטה ואנן נימר במשיכה א"כ בכל הקניינים נימא כן כשאמר בלשון שאינו קנין נימא דכונה שלו כונס אמרת והא גבי לך חזק וקני היכא פלוגתא אם קפידא או מראה מקום הוא עי' במס' ב"ב דף ע"ו ע"ב עי"ש ועוד קשה למה פשיטא ליה דבקרקע לא קנה רק דמיבעיא לי' על הקידושין ואימא איפכא דבקידושין פשיטא דאינה מקודשת ורק ספק הוא על הקרקע אם בתך בחצי פרוטה וקרקעך בח"פ א"ד קרקעך בפרוטה ובתך בשטר ובזאת זה קשה מאד כי היכי דניחא בקרקע דמתכוין לקנין אמר ה"נ ניחא גבי בת דמתכוין לקנין אמר:

ונראה לפענ"ד דהנה הב"ש ז"ל סי' ל"א ס"ק י"ז הקשה ואפילו אי איכא ב' פרוטות מאי מהני הא כיון דפרש לא נקנית במעות א"כ הוי קני את וחמור [וזה לשיטת הר"נ ז"ל דס"ל דלכו"ע קני את וחמור לא קני] ומתרץ דלא חשוב קני את וחמור משום דד"ת מעות קונות ע"כ עי"ש וקשה לי להבין וכי בשביל דד"ת מעות קונות לא חשיב קני את וחמור הא לא גרע מהמקדש במיעוט קורדנייתא דאינן קידושין דכיון דאמרו רבנן דלא שוה כלום אינן קידושין וה"נ כיון דאמרו רבנן דאין מעות קונות א"כ עשאוהו רבנן כחמור והוי קני את וחמור והא דמביא הגמ' במס' ב"ב דף קמ"ג גבי תורם קישות ומרה כו' דלא הוי או"ח כיון דמדאורייתא הוי תרומה מעלייתא גם המרה ז"א דשאני התם דהתם אפילו מדרבנן נמי הוי תרומה אלא דרבנן אמרו דימזור ויתרום משא"כ הכא דרבנן אמרו דלא הוי קנין ועשאוהו כחמור א"כ הוי קני את וחמור:

ונראה לפענ"ד לתרץ קושית הש"ס ז"ל עפ"מ דגרסינן בדף ז' ע"א הילך מנה ואקדש אני לך מר זוטרי בשם ר"פ אמר מקודשת א"ל רב אשי למר זוטרי א"כ הו"ל נכסים שיש להם אחריות נקנין עם נכסים שאין להם אחריות ואנן איפכא

מיסבר

עמודי ירושלים הנינא

ובלבד מן הנשואין הראשונים כו'. ע' בקה"ע שתמה על השו"ע באה"ע (סי' נ"א) שס"ל שגם בבתו רק בנשואין הראשונים דמנ"ל זה די"ל דדוקא בבן בעינן נשואין ראשונים ובבתו בכל נשואין דבריו קיימין ע"ש ומצאתי בשו"ת מהר"ם מר"ב (ח"ג סי' קנ"ו) שכב הובאה שו"ת ר' יחיאל בר' יוסף שכתב וז"ל ודברי הירושלמי דקאמר ובלבד בנשואין הראשונים מוקמינן לה באבי הבן כי התם דמייתי המשיא לבנו בבית קנאו אבל בבתו בכל נשואין קני באמירה עכ"ל וע"כ דברי השו"ע צע"ג. ומזה מוכח דאף דאמרינן בש"ס ב"ב (דקל"ב ב') דדעתו של אדם קרובה אצל בנו דה"ה לבתו וכמ"ש בשו"ת המבי"ט (ח"ג סי' קל"ז) וה"ה דדעת אמו קרובה אצל בניה וכמ"ש המבי"ט שם והן אמת שבשעה"מ (פכ"ב מהל' מכירה) הביא בשם מהר"ח אלפנדרי שהשיג עליו מהסוגיא דפ' יוצא דופן נוחל ומנחיל נוחל ממתן והם נימא דדעתו של אדם קרובה אצל בנה נימא דבתנה מתנה לעוברה ומת במעי אמו ומנחיל לאחיו מן האב ע"ש אולם באמת לק"מ ובמכ"ת לא ראה בשו"ת מהר"ם ומייתי לה בקצוה"ח (סי' ר"י סק"ג) שכ' וז"ל וכתבתם קיי"ל כר"י כו' העג"ג דאיכא למיתמה א"כ מצינו עובר מנחיל כגון אם זכתה לו אמו כו' איכא לאוקמי נוחל ומנחיל לא אשכחנא אבל הכא בתורת מתנה זכה ולא בתורת ירושה כו' ע"ש מבואר שלק"מ על המבי"ט וגם המהר"ם מסכים לדברי המבי"ט ומה שלכאורה סתרו דברי המבי"ט אהדדי כבר יישב השעה"מ בטוב ולא כמו שרצה יתי להקהלת יעקב במדות הכמים (אות ד' סי' ס"ה) שהניח בקושיא על המבי"ט ולק"מ:

אמר לו לשאילה לא זכה בהן אתא עובדא קומי ר' יעקב בי ר' בון והורי כרבי אבהו אמר ר' זעירא עיקרא לית לה תימליוסים ורבנין בנין וסלקון עלה את אמר האב פוסק על ידי בתו אפילו בוגרת נישמעינה מן הדא [א] האב פוסק על ידי בתו ולא אשה על ידי בתה ולא אח על ידי אחותו שנייא היא אחותו בין שהיא נערה בין שהיא בוגרת וכא לא שנייא [ב] בין שהיא נערה בין שהיא בוגרת רבי בא קרטיגנא בעא אפילו אחר אמרין אפילו בוגרת אחר נישמעינה מן הדא האב פוסק על ידי בתו לא אשה על ידי בתה לא אח ע"י אחותו כל שכן (בוגרת) אחר אף למדת הדין כן תן בתך לפלוני ואני אתן לך כך וכך קח שדה פלוני ואני נותן לך כך וכך כיני מתניתא שלא הוסיף לה אלא בשביל חיבת לילה הראשון שבעל בעל גירשה והחזירה ועדיין חיבת לילה הראשון קיימת בעל מת ונפלה לפני יבם עדיין חיבת לילה הראשון קיימת רבי יעקב בר אחא ר' אלכסא בשם חזקיה [ג] *הלכה כר' אלעזר בן עזריה שאמר נתאלמנו או נתגרשו מן האירוסין גובה מאתים מן הנישואין גובה את הכל ר' חנניה אמר הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אמר אביי אמרו לר' חנניה

צא

פני משה

אמר לו לשאילה. אם אמר האב בפירוש שאינו אלא כשואל לו הבית לפי שעה להשיא בתוכו וכן המטלטלין שבתוכו לשאילה לא זכה בהן: עיקרא לית לה תימליוסים. עיקרו של דבר אין לו שורש ויסוד כדאמרינן בבבלי פרק מי שמת דף קמ"ד דהאי הילכתא המשיא את בנו בבית זכה בבית הוא מתלת מילי דשויוהו רבנן כהלכתא בלא טעמא: ורבנין בנין וסלקון עלה. ורבנין בונין ועולין עליה כלומר דשקלי וטרי בה עוד בתמיה. תימליוסים. הוא שורש ויסוד הדבר ודוגמתו בסוטה ריש פ"ו: את אמר. כמו אמר מר האב פוסק ע"י בתו ובעי הש"ס אפילו בוגרת מי נימא דוקא בתו נערה דקמטי הנאה לידיה דכסף קידושיה שלו אבל בוגרת לא או דילמא לא שנא: נישמעינה. לזה מן הדא ברייתא דקתני האב וכו' ולא אשה על ידי בתה. אשה שפסקה לבתה לא קנתה ולא אח על ידי אחותו: שנייא היא אחותו וכו'. כלומר כמו דבאחותו אין חילוק בין שהיא נערה או בוגרת דאין כאן סברא לחלק ובשתיהם לאו כלום הוא: וכא. והכא נמי גבי אב דפוסק אין חילוק בין שהיא נערה או בוגרת ובשתיהם פוסק הוא: רבי בא קרטיגנא בעא אפילו אחר. אם אמרינן דאפילו אחר שאמר לו תן בתך לפלוני ואני אתן כך וכך לנדוניא אם קנו הדברים וצריך ליתן או אב דוקא: אמרין אפילו בוגרת אחר. מאי כלומר כל זה הוא מן הבעיא דהרי אמרו אפילו בבתו בוגרת קנתה ואע"ג דלא מטי הנאה לידיה והוי כאחר או דילמא דוקא אב דדעתו קרובה היא וגמר ומקני לה באמירה אבל אחר לא: נישמעינה מן הדא כו'. וקתני לא אח ע"י אחותו וכ"ש אחר נקטינן: אף למדת הדין כן. כמו דבפסיקת אחר לנדוניא לאו כלום הוא וכן הדין לענין ממון כדמפרש ואזיל: תן בתך לפלוני וכו'. והא לאו פסיקת נדוניא היא שהרי אמר ליתן לאב עצמו וענין ממון הוא וכן אם אמר קח שדה פלוני ואני נותן לך כך וכך והלך זה ולקח השדה אינו חייב ליתן לו כלום דלאו דברים הנקנין באמירה הן: כיני מתניתא. על רהב"ע דמתני' קאי דקאמר שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה לאו דוקא לכונסה קאמר אלא בשביל חיבת לילה הראשון שבעל דחיבת ביאה הוא דקונה ולא חיבת חופה: בעל. כלומר הואיל דאמרינן חיבת ביאה הוא דקונה לה לפיכך אם בעל וגירשה והחזירה וקי"ל בסוף הכותב המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה הוא מחזירה וגובה את הכל אפילו התוספת שעדיין חיבת לילה הראשון קיימת וכן אם בעל ומת ונפלה לפני יבם גובה את הכל: אמר רבי ינאי גרסינן:

לא

קרבן העדה

אמר לו. האב להבן שהם מונחין בו לשאילה שהשאיל המקום להשיאו שיהיה שם חפציו לא זכה הבן בהבית אבל אם לא א"ל זכה בו הבן: אתא עובדא. מעשה בא לפני ר"י בר' בון וכו': עיקרה לית לה' תמליוסים. עיקר דין זה שיזכה הבן בהבית או במטלטלים המונחים בבית שהשיאו בו אין לו יסוד דהוא כהלכה בלא טעמא כדאמרינן בבבלי: ורבנין. וחכמים בונין ועולין עליו כלומר שמחדשין בו דברים דכיון דחידוש הוא הבו דלא להוסיף עליו וקסבר אפי' לא א"ל לשאילה לא זכה בו הבן: הא אמר האב פוסק ע"י בתו אפי' היא בוגרת. מיבעיא ליה מי אמרי' דדוקא בבתו נערה הוא דהדברים נקנין באמירה דמטא הנאה לידיה שכסף קידושיה שלו אבל בבוגרת לא או דלמא אף בבוגרת: נשמעינה מן הדא. תא שמע: ה"ג ולא אח ע"י אחותו ואפי' היא קטנה. וכ"ה גי' הרי"ף ר"פ הנושא: שנייא היא וכו'. סיומא דפשיטות הוא וכי יש לחלק בזה בין נערה ובוגרת וכי היכי דסיפא בין בנערה בין בבוגרת איירי ה"ה רישא דאב פוסק ע"י בתו בין בנערה בין בבוגרת איירי: ה"ג אפי' אחר נישמעינה מן הדא וכו' כ"ש אחר. וה"פ כ"ש אחר דלא מהני באמירה בעלמא: אף למדת הדין כן. אף לענין חיוב ממון כגון שא"ל קח השדה וכו' הדין כן שאין נקנין הדברים באמירה לאב: כיני מתני'. כן היא משנתינו דוקא אם הוסיף לאחר בעילה הראשונה הוא דלא בעי קנין דבשביל חיבת לילה הראשון שבעל גמר ומקני אבל אח"כ צריך קנין ממש: בעל. וגירשה לאחר בעילה הראשונה והחזירה והוסיף לה אח"כ אמרינן דעדיין חיבת בעילה הראשונה קיימת וא"צ קנין א"נ אבעילה הראשונה שלאחר שהחזירה קאי שהיא כחיבת לילה הראשונה שלאחר הנישואין הראשונים ונקנין הדברים באמירה: בעל. בעילה הראשונה ומת ונפלה לפני יבם אם הוסיף לה היבם באמירה בעלמא קנה אי נמי אף שכבר היתה נשואה לבעלה הראשון ימים רבי' אם הוסיף לה היבם נקנה באמירה דלדידיה חיבת לילה הראשונה עדיין קיימת: ה"ג אמר ר' ינאי אמרו לר"ח

לא

עין משפט נר מצוה

ז א ב מיי' פכ"ג מהל' מכירה ... טוש"ע חו"מ סי' נה

ח ג מיי' ... טוש"ע אה"ע ...

מסורת הש"ס

כתובות

תוס' הרי"ד

איפכא תנן נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות כו' פי' רש"י ז"ל דאדם הוקש לקרקע דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם וגו' לרשת אחוזה משמע מפרש"י ז"ל דאי הוי איפכא כגון שמקנה לו מנה אגב האשה נקנית וכ"כ הרשב"א בשם הרמב"ן ז"ל לשיטת רש"י ז"ל והק' התוס' ז"ל והרמב"ן ז"ל דהא לא איתקש לקרקע אלא עבדים דהאי קרא בעבדים כתיב אבל בן חורין לא איתקש לקרקעות לכן פירשו ז"ל דלאו דווקא קרי לה נכסים שיש להם אחריות דב"ס לא הוי נכסים שיש להן אחריות אלא הכונה דמטלטלין אין נקנין אגב מטלטלין עי"ש והנה אף לפרש"י ז"ל דס"ל דמטלטלין נקנין אגב האשה מ"מ לא דמי לעלמא דמטלטלין נקנין אגב קרקע דהתם בפרוטה אחת נקנה הקרקע ואגבה המטלטלין משא"כ הכא באשה כיון דב' נשים אין מתקדשין בפרוטה אחת א"כ ע"כ דבפרוטה אחת אין נקנה האשה והמטלטלין כדאיתא בירושלמי הכא ושין אדם קונה אשה ומטלטלין בפרוטה אחת מה בין אדם קונה קרקע ומטלטלין בפרוטה שכן אדם קונה כמה קרקעות בפרוטה ואין אדם קונה ב' נשים בפרוטה עי"ש ולכאורה קשה מהאי ירושלמי על שיטת התוס' ז"ל והרמב"ן ז"ל דס"ל דמטלטלין אין נקנין אגב האשה והכא מפורש בירושלמי דמטלטלין נקנה אגב האשה וכשקידשה זוכה ע"י הקידושין במטלטלין רק דע"י פרוטה אחת לא מהני אבל אי קידשה במנה נקנה המטלטלין אגבה ולכאורה היא קושיא אלימתא א"ו דהדבר פשוט דע"כ לא ס"ל להתוס' ז"ל והרמב"ן ז"ל דאדם לא איתקש לקרקע ומטלטלין אין נקנין אגב האשה אלא דווקא באשה גדולה משא"כ בבתו נערה פשיטא דהיא איתקש לאחוזה דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה וגרסינן במס' כתובות דף מ"ג ע"א ובמס' קידושין דף ע"ז אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו טעמא דמיעטה קרא הא לא"ה בלא אותם הו"א דגם בת מנחילין לבנים לרשת אחוזה שלמא דהיא נמי אקרי אחוזתו דאל"כ אלא דבת לא נקרא אחוזתו א"כ למה לן אותם למעט בת א"ו דבת נקרא אחוזתו ואיתקש לקרקע כמו עבדים א"כ בירושלמי דמיירי מבת שפיר נקנה מטלטלין דאבי' אגבה משא"כ בסוגיא דדף ז' דמיירי באשה דעלמא ע"כ ס"ל דע"כ לא איתקש לקרקע ולא נקנה מטלטלין אגבה וא"כ שפיר מבעיא לר"פ בתך ופרתך בפרוטה מהו ואם הי' ב' פרוטות הוה שפיר דמי ולא הוי קאו"מ דר"א דלו גם פרתה נקנית אגב האשה דהוי נכסים שאין להם אחריות נקנין ע"י נכסים שיש להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה והא דהשתא לא נקנה הוא משום דלא הוי רק פרוטה אחת ואין אדם קונה אשה ומטלטלין בפרוטה שכן אין אדם קונה ב' נשים בפרוטה אבל אם הי' ב' פרוטות או גם פרתה נקנית אגבה וע"כ נקט ר"פ בתך ופרתך בפרוטה ולא נקט את ופרתך בפרוטה משום דבבת מהני ב' פרוטות ורק דמיבעיא לי' על פרוטה אחת משא"כ באשה דעלמא אף ב' פרוטות ג"כ לא מהני והא דמיבעיא לרב אשי בתך וקרקעך בפרוטה ולא נקט את וקרקעך דהתם ב' פרוטות הי' מהני אף בגדולה הוא עפ"מ דגרסינן במס' קידושין דף ג' ע"א חליפין איתנייהו בפחות משו"פ ואשה בפחות משו"פ לא מקניא נפשה פירשו התוס' ז"ל דהו"א דחליפין הוי משום כסף דלאתא דכסף הוא דנותן לו הסודר ומקנה לו את החפץ קמ"ל דלאו משום כסף הוא דהא כסף ליתא בפחות משו"פ וחליפין איתא בפחות משו"פ וע"כ לאו מטעם כסף הוא וכן פירש בריטב"א ז"ל דכיון דחליפין איתא בפחות משו"פ ע"כ לאו תולדה דכסף הוא אלא הוי אב בפני עצמו ולא תולדה דכסף והא דמסיק אשה בפחות משו"פ לא מקניא נפשה ל"ג והרשב"א ז"ל כתב וז"ל נימא דחליפין איתא באשה בחליפי שו"פ זו אינה קושיא כיון דעיקר חליפין אפילו בפחות משו"פ איתנייהו כי עביד לה בכלי שוה מנה לא יהא כוחו מכלי שאין בו שו"פ דהם חליפין חד הוא דבעלמא אי חליפין לא ניהגו במורה הוי אמרינן כי יהיב לה פחות משו"פ לא מקניא נפשה אבל כי יהיב לה פרוטה מקניא נפשה ואי נמי אי עיקר חליפין ליתנייהו כלל בפחות משו"פ הוי אמרינן כיון דקנין חשוב הוא מקניא נפשה אבל השתא דקי"ל חליפין קני ע"מ להקנות הוא ולא דידה כינהו אפילו כי יהיב לה חליפין שוה מנה מאי הוי הא מ"מ לאו בגופן היא נקנית אלא בדינן ודינן אפילו בפחות משו"פ איתא וכיון שדין חליפין איתא בפחות משו"פ לא תסיבה לה וגלאי הוא לה להקנות עצמה בקנין פחות כזה שעיקרו פחות משו"פ וכו' עכ"ל ז"ל עי"ש ומשמע מזה דאם הי' מקנה לה בתורת כסף ע"מ להקנות שפיר דמי אע"ג דלא מקנה לה בגופי' דאל"כ הול"ל חליפין איתנייהו במורה וע"כ אינו בתורת כסף דתורת כסף ע"מ להקנות לחוד לא מהני אלא ע"כ דתורת כסף ע"מ להקנות מהני אף דאינו נותן לו גופו של הכסף וקונה בדינו של תורת כסף איתא בט"ז ז"ל סי' ק"כ ס"ק א' דתורת כסף הוא אפילו נותן לו הכסף רק בעד הקנין ולא נכנס בשיווי המקח נמי קנה עי"ש והנה כי יש בכסף ב' ענינים כסף קנין ודמי המקח [כהסי' דהק' הרשב"א ז"ל והראשונים ז"ל על הא דילפינן קנין כסף באמה עברי' מוהפדה מלמד שמגרעת פדיונה ויוצאה ע"כ דנקנית בכסף דאל"כ במה מגרעה והקשו ז"ל דמנ"ל דנקנית בכסף אימא דנקנית בשטר ומגרעה מדמי המקח עי"ש] וכסף קנין א"כ שיהא גם בדמי המקח וכיון דכסף משתמש לב' פעולות לכסף קנין ולדמי מקח ורשות ביד הקונה להשתמש ממנו פעולה אחת או לכסף קנין לחוד או לדמי מקח לחוד ויכול להשתמש ממנו תרווייהו לכסף קנין ולדמי מקח ג"כ ויש בידו כמו כן שיהא הכסף לקנין על חצי המקח ודמי המקח על הכל דהא עכ"פ מקנה לו גוף הכסף על דמי המקח של כל המקח ע"כ כח הקנין שבא מגוף הכסף של כל הפרוטה הוא ניתן לחצי מקח אחד ולא דמי להיכא דלא נותן לו גופו של כסף רק ע"מ להקנות לחוד אפילו אם נימא דלא מהני ע"מ להקנות לחוד ז"א דהא או אין לו כח הקנין כיון דשייר לנפשו גוף הכסף א"כ אין לו כח הקנין כלל בפרוטה זו אבל כשנותן לו גוף הכסף ויש לו כח הקנין ורוצה שכח הקנין הזה שיש לו בפרוטה הזאת נקנה על ידו חצי אחד שפיר דמי דהא נתן גוף הכסף להמקנה ויש לו כח לקנות מהמקנה בכסף והגע עצמך אחד שקנה חפץ מחבירו בעד פרוטה דמי המקח ונתן לו פרוטה בתורת כסף על דמי כל המקח ואינו רוצה לע"ע לקנות רק חצי פשיטא דקנה דמהכ"ת נימא דכולה יש לו כח לזכות ע"י פרוטה הזאת ומאי אין לו כח לזכות פשיטא דז"א ובודאי קנה נמצא לפי דברינו או דמהני כשקונה בתורת כסף ע"מ להקנות אף לא בגופו של כסף רק שמוכה לו המעות רק על דבר אחד ע"ש

להקנות

שנויי נוסחאות (ש"ג) בוגרת כ"ה בד"ו. אחר בד"ו ליתא. (שכ"א) אבר בד"ו א"ד.

צא וקרא רבי יונה ר' זעירא בשם רבי יונתן אמר הלכה כר' אלעזר בן עזריה ר' יוסא בר זעירא בשם ר' יונתן אמר אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אמר רבי יוסי סימן היה לן דחזקיה ורבי יונתן שניהן אמרו דבר אחד דתני *מי שהלך בנו למדינת הים ושמע עליו שמת ועמד וכתב כל נכסיו לאחר ואחר כך בא בנו מתנתו קיימת ר' שמעון בן מנסיא אומר [ה] אין מתנתו קיימת שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן ומר רבי יעקב בר אחא הלכה כרבי אלעזר בן עזריה והיא דראב"ע והיא דר"ש בן מנסיא ומר רבי ינאי אמר לרבי חנינה צאי קרא וא"ר יוסי בר זעירא בשם ר' יונתן אין הלכה כר"א בן עזריה וכן נפק עובדא כרבי לעזר בן עזריה:

הלכה ב מתני' *רבי יהודה אומר רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת לו התקבלתי ממך חמשים זוז ר' מאיר אומר [י] כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות:

גמ' מיסבר סבר רבי יהודה אין פוחתין לבתולה ממנה ולאלמנה מחמשים זוז ויכתוב כן משעה ראשונה

קרבן העדה

לא וקרא. שר' חנני' הי' קורא בתורה בבהכ"נ והיה נקרא ר' חנניה קרא וא"ל שאין לו עסק בהלכות שאין הלכה כראב"ע: אמר ר"י סי' הוה לן. בהלכות אלו דחזקיה ורבי יוחנן אמרו דבר אחד וממילא שמעינן דר' יונתן אמר דהלכה כראב"ע: ה"ג ומר חזקיה הלכה כר"ש בן מנסיא היא דראב"ע היא דר"ש בן מנסיא. וה"פ כיון דאמר חזקיה דהלכה כר"ש בן מנסיא ממילא הלכה כראב"ע דהא תרווייהו בחדא שיטתא קיימי דאזלינן בתר אומדנא: ומר רבי ינאי וכו'. ואיך אמר רבי ינאי לר"ח לא וקרא דאין הלכה כראב"ע הא לפי סימנא דאית לן הלכה כראב"ע: וכן נפק עובדא. הבני ישיבה נמנו וגמרו הלכה למעשה כראב"ע:

הלכה ב מתני' והיא כותבת התקבלתי. אע"פ שלא נתקבלה מוחלת וכותבת שנתקבלה:

גמ' מיסבר סבר ר"י וכו'. מדקאמר שהיא כותבת התקבלתי ממך מנה ובאלמנה חמשים זוז ולא קאמר שהיא כותבת התקבלתי ממך הכל וה"מ למתני בתולה ואלמנה בחדא בבא אלא ש"מ דקסבר רבי יהודה שאין פוחתין לבתולה ממנה ולאלמנה מחמשים זוז לכך הולך למיתנייהו בתרתי בבי: ופריך ויכתוב כן משעה ראשונה

פני משה

לא וקרא. פוק קרי קרייך לברא דאין לנו הכרע דהלכה כר"א בן עזריה שהרי רבי יונה אמר בשם ר"ז בשם רבי יונתן הלכה ורבי יוסה אמר בשם רבי יונתן דאין הלכה ואין אנו יודעין לכוין השמועה של רבי יונתן ואת אמר דהלכה כראב"ע: א"ר יוסי סימן היה לן. כלומר דרבי יוסי פליג על רבי ינאי דודאי העיקר כמי שאמר בשם רבי יונתן דהלכה כר"א בן עזריה והרי יש לנו הכרע דכך הוא דסימן היה לן דחזקיה ור' יונתן שניהן אמרו דבר אחד דאזלינן בתר אומדן דעתא כדלקמן: דתני. בתוספתא הובאה בבלי ים נוהלין דף קל"ב: מתנתו קיימת. משום דלא פירש בהדיא שבשביל שמע שמת בנו הוא נותן לו: אין מתנתו קיימת. דאזלינן בתר אומדן דעתיה שאלו היה יודע שבנו קיים הוא לא היה כותבן לאחרים נראה דגרסי' כאן אמר רבי יונתן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא: ומר רבי יעקב בר אחא הלכה כר"א ב"ע. השתא מסיק לה דודאי רבי יונתן נמי הלכה קאמר שהרי לעיל אמר רבי יעקב בר אחא בשם חזקיה דהלכה כמותו והיא דר"א ב"ע והיא דר"ש בן מנסיא כלומר דחד טעמא אית להו דאזלינן בתר אומדן דעתא שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה: ומר רבי ינאי וכו'. כלומר והיאך אמר רבי ינאי עכשיו שאמרו לו לר"ח לא וקרא שמיעתך מטעמא דאמר רבי יוסה בר זעירא בשם רבי יונתן דאין הלכה כר"א בן עזריה והרי סימן היה לן דחזקיה ורבי יונתן אמרו דבר אחד ואם ר' יונתן אמר הלכה כרבי שמעון בן מנסיא בודאי נמי דהלכה כרבי אלעזר בן עזריה קאמר וא"כ ע"כ מילתיה דרבי יונה בשם רבי יונתן הוא העיקר והלכה כר"א ב"ע וכן נפק עובדא שהורו הלכה למעשה כר"א ב"ע וכן מסיק בבבלי:

הלכה ב מתני' והיא כותבת לו התקבלתי. אף על פי שלא נתקבלה מוחלת וכותבת שנתקבלה: כל הפוחת וכו'. והלכה כרבי מאיר בגזירותיו:

גמ' מיסבר סבר רבי יהודה. קא סלקא דעתי' דרבי יהודה דוקא קאמר והיא כותבת התקבלתי מנה או חמשים אבל בפחות מכאן לא דקסבר רבי יהודה אין פוחתין לבתולה ממנה ואם כן הוא קשיא ויכתוב כן משעה ראשונה

מסורת הש"ס

תוספתא פ"ד ב"ב קלב וב"ב

כתובות נו ב

עין משפט נר מצוה

ה
א מיי' פ"ו מזכיה ה' ז סמ"ג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רמו ס"א

ט
ב מיי' פ"י מאישות ופי"ב מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו ס"ט

רידב"ז

מיסבר סבר ר' יהודה אין פוחתין לבתולה ממנה כו' ויכתוב כן משעה הראשונה אלא כפוחת והולך ויכתוב שנתקבלתי ממך כך וכך אבכה תני דר קפרא שנתקבלתי ממך כך וכך. הסוגיא הזאת חמורה ולא הבנתי פי' המפרשים ז"ל וביותר קשה על שיטת הר"י מיג"ש ז"ל מובא בשטמ"ק ז"ל וז"ל והם תשאל כיון דס"ל לר' יהודה דכתיבה מהניא מדרבנן ומתקיים התנאי שבו לבטל תקנת דרבנן אפילו כתבה לו התקבלתי ממך מאתים נמי להוי התנאי קיים הואיל ובכתיבה הוא והמאי לא קתני רצה כותב לבתולה מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך הכל ול"ל ממך מידי אחר דלאו כלום הוא יש להשיב כי אמר דכתיבה מהניא מדרבנן ומתקיים התנאי ובטלה התקנה של רבנן כולה הנ"מ כגון פירות דלא שייכי כלל בבעילה הילכך כי כתב לה דאין לי פירות שתקנו לי רבנן בנכסיך מתקיים התנאי ובטלה התקנה אבל גבי כתובה דשייכא בבעילה שהרי דמי הבתולים היא אם תכתוב לו בוכר שכבר התקבלתי ממך הכל ואין לי עליך כלום והיא לא נתקבלה נמצאת בעילתו בלא כתובה כלל והו"ל בעילתו בעילת זנות הואיל והכתובה דמי הבתולים היא הילכך א"א שלא ישאר לה עליו מנה שהוא דמי הבתולים כדי שלא תהא בעילתו בעילת זנות ואם התנה שלא ישאר לה עליו כלום תנאו בטל הוא ואפילו כתבה לו דבמנה האחר הוא שיש לה לכתוב התקבלתי והמחול לו עליו הואיל ודבר שבממון הוא עכ"ל ז"ל לכאורה קשה מאד על שיטת הר"י מיג"ש ז"ל מהאי ירושלמי מפורש דבפירוש מסיק הגמ' הכא דלא סבר ר' יהודה שאין פוחתין לבתולה ממנה אלא פוחת והולך ויכול לפחות כמה

תוס' הרי"ד

להקנות [כמו על מנת שתלא בו למירות מה שאת נושאת ומתנת בפיך] כמו שכתבנו לעיל לפי' הרשב"א ז"ל או דאפילו שצריך לקנות בגופו של כסף הרי נתן לו גופו של כסף ויש לו זכות לזכות בגופו של כסף מן המקנה בעד כל הפרוטה שרוצה לקנות שאשה בעד כסף הקנין של כל הפרוטה ולא הפרה והפרוט' שאמר על שניהם הוא שיהי' דמי מקח על שניהם על כן עולה שפיר הסוגיא דמיבעיא לן אם כוונתו על הפרוטה שנתן בעד שניהן בעד הבת והקרקע הוא שיהי' כסף קנין על שניהן נמלא מגיע הלי פרוטה על כל אחד ולא קני א"ד הפרוטה נתן על שניהם לדמי מקח אבל קנין יעשה בהקרקע קנין אחר וכח הקנין של כל הפרוטה יהי' בעד הבת דל"ל איפכא דקרקע בפרוטה ובתך בביאה דו"א דגרסינן במתניתין במס' כתובות דף מ"ו האב זכאי בבתו בקידושי' בכסף בשטר ובביאה פרש"י ז"ל בכסף דהכסף שייך להאב בשטר דמקבל השטר בעדה בביאה דיש בידו למוסרה בע"כ להבעל שיבעלה לשם קידושין וכתב התוי"ט ז"ל דבירושלמי איתא בביאה דהבעל נותן כסף להאב בעד שימסור לו בתו שיבעלה לשם קידושין וכתב שהמפרש ז"ל בירושלמי כתב דרש"י ז"ל לא ס"ל כן אלא ובביאה דמוסרה לביאה להבעל בע"כ והתוי"ט ז"ל חולק עליו [והמפרש הוא אפשר דהוא השדה יהושע ז"ל] ונראה לפענ"ד דהדין עם המפרש ז"ל הכ"ל לשיטת רש"י ז"ל וכן משמע בשטמ"ק ז"ל לפירוש רש"י ז"ל דלפיכך נקט בקידושי' בכסף בשטר ובביאה ולא נקט סתם זכאי בבתו בקידושי' משום דחלוקין בדינן בכסף אופן זה ושטר אופן זה וביאה אופן זה עי"ש וכן משמע דמוכח מש"ס דילן דע"כ דווקא כסף קידושין שייך לאב ולא כסף שנותן בעד הביאה מהא דגרסינן דף ג' ע"ב מנ"ל דמקניה בכסף וכסף דאבוה הוא אמר רב יהודה אמר רב א"ק ויצאה חנם אין כסף אין כסף לאדון זה יש כסף לאדון אחר ומאן ניהו אב עי"ש דמכאן מוכח דנקנית בכסף וכסף דאבוה הוא וקשה מנ"ל דנקנית בכסף דילמא כסף דביאה שייך להאב א"ו דלא זכה האב אלא בכסף קידושין ולא כסף דבשביל ביאה אבל בירושלמי גמרינן כסף מקיחה דשדה עפרון למוד והא דמקשה התוי"ט ז"ל על המפרש ז"ל משיטת רש"י ז"ל גופי' בדף מ' ע"ב לפענ"ד משם לא מוכח מידי דהא זה פשיטא דדמי המקח לא שייך להאב אף שבידו להשיאה לאשה לכל מי שירלה דהא לא מצינו דהאב יטול דמי מקח מהאיש שנותן את בתו לו לאשה. ולא זכתה התורה לאב רק למוכרה לאמה יטול דמי מקח אבל לא למוכרה לבעל לאשה וליטול דמי מקח כמו שמוכרה לשפחה ואין לו מבעל המקדש רק דמי קידושין אבל אין לו כח למכור את בתו לבעל בעד דמים ולא נתנה התורה לאב זכות רק למכור את בתו לאמה בעד דמים אבל לא למוכרה לאישות בעד דמים ולא נתנה לו התורה רק זכות לקבל כסף קידושי' אבל לא מצינו שמוכר אדם את בתו לאישות ולקמן ברידב"ז בד"ה ותיא כמר בע"כ מבואר ראי' גמורה לזה וכן פרש"י ז"ל במס' קידושין דף י"ח ע"א בד"ה מוכר אדם את בתו לאישות וז"ל לאישות וז"ל ז"ל מוכרה בקבלת קידושין כו' עכ"ל ז"ל הרי מפורש כדברינו רק הירושלמי מפרש למתניתין דהאב זכאי בבתו בקידושי' בכסף בשטר ובביאה דהאב נוטל דמים בעד הקידושין של ביאה ול' בעד זה שמכרה לו לאשה ז"א וב' ענינים הן דמי שווי המקח ענין אחד שנוטל דמים בעד זה שמוכר את בתו לו לאשה אבל בהיזה דבר שיתרלה האב יוכל לקדשה או בכסף או בשטר או שימסור את בתו לקידושי ביאה ואף בזה ס"ל לרש"י ז"ל דאין לאב זכי' שיטול כסף בעד שיתרלה על קידושי ביאה ז"א ורא' לזה מש"ס דילן שהבאתי לעיל דמנ"ל למילף מאין כסף דמקדשה בכסף ז"א אימא דלעולם שייך לאב הכסף שנוטל בעד קידושי ביאה אלא ע"כ דעיקר דשייך לאב הוא הכסף של קנין הקידושין ובעד ביאה לא מצינן למילף רק שכסף הקידושין גופי' שקידשה בו שייך לאב אבל לא בעד שיווי הקנין וממילא לא קשה קושית התוי"ט ז"ל על המפרש ז"ל מלשון רש"י ז"ל דהכה במס' קידושין דף ג' ע"ב שפרש"י ז"ל ג"כ שנוטל דמים וז"ל שיש בידו לביישה ולפגמה בשביל ממון שיתנו לו עכ"ל ז"ל זהו שנוטל דמים כסף קידושין וכן מה שפירש במס' כתובות דף מ"ב ע"ב ח"ל ז"ל דאי בעי מסר לה לביישה בביאה למנוול ומו"ס כדתנן לקמן האב זכאי בבתו בקידושי' בכסף בשטר ובביאה וכיון דבידו ליטול ממון לפגמה ולביישה כו' עכ"ל ז"ל שהם נמי הזכות שנוטל דמים הוא כסף קידושין ולפיכך מביא ראי' ממתניתין דהאב זכאי לשיטתו ז"ל דמפרש דבידו למוסרה לביאה בע"כ והא דנקט דאי בעי מסר לה לקדשה בביאה לרבותא נקט דאפילו כח הקנין הקידושין בידו אבל מה שמפרש דבידו ליטול ממון לביישה ולפגמה הממון הוה הוא דמי כסף קידושין וכן מה שפירש בדף מ"ו ע"ב ליטול ממון ולביישה בבושת זה למוסרה לביאת קידושין הוא ג"כ הממון דכסף קידושין והא דנקט לביאת קידושין הוא לאפוקי ביאת זנות ואולי כוונת רש"י ז"ל בדף מ' ע"ב ג"כ כן ובפרט שגי' רש"י ז"ל הי' לפני המפרש ז"ל במתני' למוסרה לביאה לכל מי שירלה ותו לא עכ"ל ז"ל וע"כ עולה הסוגיא שפיר דל"ל איפכא דקרקע בפרוטה ובתך בביאה ה"א דא"כ על מה נתן הפרוטה להאב בעד בתו דל"ל לדמי שיווי מקח דו"א דלא מצינו באב זה הזכות וכן דמי שכר של קידושי ביאה ג"כ לשיטת רש"י ז"ל לא שייך להאב ואלא ע"כ לא מצינו למימר רק בתך בפרוטה וקרקע במוקה ונמלא דגבי בתך ופרתך דאף דלא שייך למימר איפכא פרתך בפרוטה ובתך בשטר וביאה דהא פרה לא נקנית בכסף אבל מ"מ נקט בתך דאי באשה עצמה אף בב' פרוטות לא הי' מהני דהא הוי קאו"ם וגבי קרקע אף דלא שייך קני או"ם מ"מ נקט בתך דהי באשה עצמה הי' י"ל איפכא ככ"ל ע"כ נקט בתך ודוק:

מיסבר סבר ר"י אין פוחתין כו'. עיין בפנים בדברינו שמבואר ע"פ שיטת הר"י מיג"ש ז"ל ושיטת הר"י מג"ש ז"ל מוכרח הוא בע"כ דס"ל לר"י דע"כ נבעלת בלא כתובה כלל הוי בעילתה בעילת זנות דהא הכתובה שייכא להבעילה שהרי דמי בתולים היא וע"כ אי אפשר שלא ישאר לה מנה שהוא דמי בתולים ואין להקשות בתינח בתולה אבל אלמנה קשיא מדוע צריך גבי אלמנה להשאיר נ' זוז אבל ז"א כיון דבתולה ע"כ צריכה ק' זוז דמי בתולים ממילא צריכה אלמנה חמשים

סלי'

עין משפט
נר מצוה

י
א מיי' פ"ד מהל' אישות הל' ו' [?]
מלכים ה"ד
יא
ב מיי' פ"ו
וסנ"ו מהלכות
סמ"ג עשין מח
טוש"ע אה"ע
סי' ל"ח ס"ס
וסי' סט ס"ו

פני משה

ראשונה למה הוא לי לכתוב בתחילה שטר של מאתים והיא פוחתת לו מנה יכתוב לה מנה משעה ראשונה ולאלמנה חמשים: אלא בפוחת והולך. כלומר לאו דוקא נקט מנה וחמשים זוז אלא כמה שתרצה תפחות והילכך כותב לה מתחילה מאתים או מנה כדיניה והיא מוחלת אח"כ לפי רצונה: ויכתוב שנתקבלתי ממך כך וכך. פי' לאו דוקא מנה וכו' זוז קאמר דמאי נקט בלישניה הכי הוי ליה למימר והיא כותבת לו התקבלתי ממך כך וכך: אשכח. בברייתא דבר קפרא באמת כן לרבי יודא שכותבת התקבלתי ממך כך וכך: לא אמר רבי יודה. במתני' דמוחלת מכתובתה אלא בסוף שכבר זכתה בכתובה ובידה למחול: אף רבי יהודה מודה. שאינה מוחלת שעדיין לא זכתה בכתובה והוי כתנאי ותנאה בטל ופליגי חברייא ור"ז בפירוש תחילה וסוף: אין הוא בתחילה. איזה נקרא תחילה ואיזה נקרא סוף: עד שלא בעל. הוי תחילה ומשבעל הוי סוף: עד שלא כנס ומשכנס. דמשכנסה הוי סוף וכבר זכתה בכתובתה ואפילו לא בעל ומיהלת: לא בעל וגירשה והחזירה היא בתחילה היא בסוף. כלומר אע"פ שלא כנס עדיין בכניסה שניה היינו בתחילה והיינו בסוף דזו נקראת נמי סוף הואיל וכבר כנסה בפעם הראשון ומהו דתימא לא סמכה דעתה השתא כיון דעדיין לא כנסה והוי כמו בתחילה וכתנאה הויא ובטל דהא מודי רבי יודא שאין יכול להתנות קמ"ל דהמגרש אשתו והחזירה על מנת כתובה ראשונה מחזירה וכזכתה בכתובתה דמיא והילכך מוהלת: והי זו היא אשה. איידי דאיירי בפלוגתא דר"מ ור"י בכתובה נקט נמי להא דפליגי איזו נקראת פילגש: ותנאי כתובה. מזונות וכנין דכרין כדקתיב בפרקין דלעיל: זו דברי ר"מ ור"י. במתני' דפליגי אם יכול להתנות על הכתובה: ומלמדתו תורה. כדי שיהא לו פנאי ללמוד תורה בלי טרדת מזונות ופרנסה: וכיון שבאו שני רעבון וכו'.
ולא הספיקו לה שראתה אחר שחלקו הנכסים ביניהן שנתמעט כ"כ מחלקה: היא נאמנת עלי יותר מן הכל. כלומר היא בעצמה תאמר מהתנאי אשר היה בינינו: בודאי כך התניתי עמו. והאמרו לה החכמים אין אחר קנין כלום וכן הוא בתוספתא כלומר אין אחר התנאי בקנין כלום:
נותנין

גמרא

ראשונה אלא בפוחת והולך ויכתוב שנתקבלתי ממך כך וכך אשכח תני בר קפרא שנתקבלתי ממך כך וכך אמר רבי יוחנן *לא אמר ר' יודה אלא בסוף אבל בתחילה אף רבי יודה מודה אין הוא בתחילה ואין הוא בסוף חברייא בשם רבי יוחנן עד שלא בעל ומשבעל ר' זעירא בשם רבי יוחנן עד שלא כנס ומשכנס לא בעל וגירשה והחזירה היא בתחלה היא בסוף ואי זו היא אשה ואי זו היא פילגש ר' מאיר אומר [א] *אשה יש לה כתובה פילגש אין לה כתובה רבי יודה אומר אחת זו ואחת זו יש לה כתובה אשה יש לה כתובה ותנאי כתובה פילגש יש לה כתובה ואין לה תנאי כתובה רבי יודה בשם רב זו דברי רבי מאיר ורבי יהודה אבל דברי חכמים [ב] *נושא אדם אשה ומתנה עמה על מנת שלא לזונה ולפרנסה ולא עוד אלא שתהא זונתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה מעשה ברבי יהושע בנו של ר"ע שנשא אשה והתנה על מנת שלא לזון ושלא לפרנס ולא עוד אלא שתהא זונתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה וכיון שבאו שני רעבון וחלקו הנכסים ביניהן התחילה קובלת עליו לחכמי ישראל אמר להן היא נאמנת עלי יותר מן הכל אמרה להן בודאי כך התניתי עמו אין אחר קניין כלום:
נותנין

קרבן העדה

ראשונה. לבתולה כתובה מנה ולאלמנה חמשים זוז: ומשני אלא בפוחת והולך. מודה ר"י שאסור לעשות כן לבתחלה לכתוב לבתולה פחות ממאתים ולאלמנה ממנה דקא עקר לתקנת חכמים אבל אח"כ מותר לפחות: ופריך ויכתוב שנתקבלתי ממך. דמשמע שנתקבלה המעות ע"י מחילה אבל התקבלתי משמע שקיבלה המעות דמיחזי כשקרא: אף ר"י מודה. דלא מהני מחילה דעוקר תקנת חכמי': אין הוא בתחלה וכו'. איזה הוא בתחלה ואיזהו בסוף: עד שלא בעל. זהו בתחלה ומשבעל זהו בסוף: עד שלא כנס. לחופה זהו בתחלה ומשכנס לחופה אפי' קודם הבעילה זהו בסוף: לא בעל לאחר כניסתה לחופה אלא גירשה מיד ואח"כ החזירה מיבעיא לי' לר' זעירא אם זו היא בתחלה או היא לבסוף: תנאי כתובה. תוספת ובנין דיכרין וכל השנויי' בפ' נערה: ע"מ שלא לזונה ושלא לפרנסה. אע"ג דמדאורייתא חייב לה דכתיב שארה כסותה לא יגרע דקסברי רבנן המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים א"נ קסברי מזונות וכתובת אשה מדרבנן וכי היכי דמצי להתנות על מזונות ה"ה אכתובה נמי מצי להתנות: וכיון שבאו שני רעבון. ולא היה סיפוק בידה לפרנסו וחלקו הנכסים בינו לבינה: התחילה קובלת עליו לחכמי ישראל. שאינו מפרנסה: היא נאמנת עלי יותר מן הכל. שתאמר איך התניתי עמה: ה"ג אמרה להן בודאי כך התניתי אמרו לה אין לאחר קנין כלום. וכ"ה בתוספתא פרק ד' וה"פ אמרה אע"פ שכךהתניתי איגו כדין שיהיה בלא פרנסה או שאין הקנין כלום כר"מ ור"י והם אמרו אין אחר קנין כלום דלית הלכתא כר"מ ור"י:
נותנין

מסורת הש"ס
כתובות דף נו
ע' סנהדרין כא
(תוספת' פ"ד)

תוס' הרי"ד

פי' בתולה וכ"כ הק"ע ז"ל לפי דרכו הסברא כואת ובאמת הסברא כואת הוא ירושלמי מפורש בפ"א ה"ב והכי גרסינן שם עד כדון בתולה אלמנה א"ר מיישא די' לאלמנה שתטול מקלית בתולה ע"כ עי"ש דמפורש דאי איפשר לאלמנה ליגרע ממקלית בתולה ע"כ ס"ל לר' יהודה כיון דאי איפשר ליגרע לבתולה ממנה משום דשייכי לביאה דהוא דמי בתולים א"כ בע"כ שאין לגרע לאלמנה מנ' ולמדנו מתורתו של הר"י מג"ש ז"ל דע"כ אף לר"י אין לפחות לבתולה מק' ולאלמנה מנ' משום דק' דבתולה דמי בתולין הוא ועפ"ז יש לתרץ קושית הש"ך ז"ל בחו"מ סי' קנ"ס דכתב שם על הא דפסק הרמ"א ז"ל דאם התנו בהדיא דנקני דקנה דקשה כיון דתקנו חכמים דאין מעות קונות הוי מתנה על מה שכתוב בתורה ורמי' ממה דגרסינן במס' כתובות דף נ"ו ע"א דאף בדבר של ממון אם מתנה על דבר שתקנו חכמים תנאו בטל דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה כו' פשיטא דאינו יכול להתנות לעשות קנין מדבר שאינו קנין וכה"ג כתבו התוס' ז"ל וז"ל והא דתנן בית נוקלין האומר פלוני יירש במקום שיש בת כו' דהתנה עמשב"ת דהתם ה"ט דאינו יכול לומר פלוני יירש כו' ומסיק הש"ך ז"ל דכן מפורש בריטב"א ז"ל במס' קידושין וז"ל והוי יודע שכל מקום שאמרו חכמים אין קנין מן הקניינים אע"פ שפירש המוכר והלוקח שיקנה בו אינו קונה והרי הוא כאילו אמר שיקנה באמירה בעלמא כו' עכ"ל ז"ל ולכאורה הוי קושיא עצומה על מרן הב"י והרמ"א ז"ל מגמ' מפורשת הזו ותירץ הקצוה"ח ז"ל דמוכח מגמ' מפורשת כדעת השו"ע דהא גרסינן בפ' הלוקח עובר גבי קונה מן העכו"ם דהתנה עמו שיקנה במשיכה עי"ש וא"כ מוכח דאפילו למ"ד משיכה אינו קונה בעכו"ם מ"מ מהני תנאה וא"כ מוכח דכל מידי דהוי קנין בשום מקום מהני תנאה שיהי' מועיל וה"ה בקנין כסף לדידן כיון דהוי קנין בעכו"ם לדעת כמה פוסקים ז"ל וכן בקרקעות בודאי כסף קונה מהני תנאי שיהי' נקנה בקינינו עכ"ל ז"ל ורמי' נכונה היא אף דהתם הוי משיכה דלא קנה בעכו"ם מדאורייתא בב"מ ולא הוי מועיל התנאי אף לר"י דכל עיקר דמועיל בדבר שבממון הוא מתורת מחילה ולא שייך זאת בקנין כדכתב הש"ך ז"ל הנ"ל ואעפ"כ ראינו דמהני התנאי בקנין משום דמאינו קנין הוא בעלמא וע"כ דהב"י והרמ"א ז"ל לא כתבו כן רק בקנין כסף דמעשה זאת מועיל בעלמא ורק כאן לא מהני ע"כ מהני התנאי ומתורץ קושית הש"ך ז"ל ממתנה עמשכב"ת ולא קשה מהך סוגיא דמס' כתובות דף נ"ו דבתקנתא דרבנן לא מהני תנאי אף בדבר שבממון משום דהתם תיקנו רבנן שלא יהא אשה בלא כתובה י"כ לא מהני תנאה וכן בב"מ שאמרו רבנן דלא הוי קנין לא מהני תנאה כמו אם יתנה שיקנה באמירה אבל במקום דלא אמרו רבנן דלא הוי קנין אלא דבאמת הוי קנין בעלמא רק דאמרו רבנן בדבר זה דלא מהני הקנין יכול שפיר להתנות דאהני הקנין ע"כ לא קשה מסוגיא דכתובות מסוגיא דבכורות עי"ש ולכאורה קשה בסוגיא דכתובות בשלמא אם הי' מתנה שתהי' בלא כתובה כלל שפיר ניחא דהא אין אשה בלא כתובה אבל כשמתנה עם הבתולה שתהא כתובתה מנה למה לא מהני הא איכא כתובה בשום מקום כתובת מנה דהא בעלמא מהני כתובת מנה ורק בבתולה אמרו רבנן דלא מהני וכיון שכן יכול להתנות שיהא מועיל כבעלמא וכיון דבעלמא איכא כתובה כזאת צריך להיות מועיל התנאי וא"כ לפ"ז קושיא מסוגיא דכתובות לסוגיא דבכורות אבל לפי תורתו של הר"י

רידב"ז

כמה שירלה לפי פירוש המפרשים ז"ל והרי זה פלא גדולה לשיטת הר"י מג"ש ז"ל ועוד קשה לי לפי הירושלמי יקשה באמת קושית הר"י מג"ש ז"ל דלמה לא נקט ר' יהודא באמת והיא כותבת התקבלתי ממך הכל ופי' הק"ע ז"ל אינו מובן לי דעיקר הפירוש חסר מן הספר ונראה לפענ"ד דה"פ מיסבר סבר ר"י שאין פוחתין לבתולה ממנה ולאלמנה מחמשים זוז ויכתוב כן משעה הראשונה פי' כיון דס"ל דכותבת בפעם אחת התקבלתי ממך מנה ויותר אינו רשאי לפחות א"כ למה לן לעשות התחבולה הזאת שהוא כותב לה כתובה מאתים והיא כותבת לו קבלה על מנה בפעם אחת ונשאר מנה בתוך הכתובה הא יכול לעשות לכתחלה הכתובה על מנה לחוד ויתנה עמה בע"פ שהשאר מוחלת לו דהא שמעינן לר"י דבדבר של ממון תנאו קיים כיון שהתנה עמה בתחלה שתהא הכתובה מנה א"צ ל"ל התחבולה יכתוב כן משעה ראשונה כיון שכן הוא ביניהם כראשונה ומשני אלא בפוחת והולך כלומר לאו דהכונה דכותבת התקבלתי ממך מנה בפעם אחת ותו אינו רשאי לפחות ז"א אלא דמנה לאו דווקא שכותבת התקבלתי ממך מנה ומשיירת מנה אלא הכונה דפוחתת והולכת מעט מעט פעם פוחתת כך ופעם כך עד שתפחות כולה [כמו לשון פוחת והולך גבי הנכה] ופריך ולתני שקבלתי ממך כך וכך ומשני אשכח תני בר קפרא שנתקבלתי ממך כך וכך וע"ב כיון דפוחתת והולכת דיגר דיגר כל ימי' ולא מנה בב"א ויכולה לפחות עד כולה א"כ אפילו יכתוב לה מנה משעה ראשונה מאי הוי הא גם יצטרך לפחות מאותו מנה ג"כ ולא שהשוה עמה מנה בפעם אחת בשעה הראשונה אלא שהיא פוחתת והולכת מעט מעט כל ימי' וא"י בעצמו כמה תפחות ע"כ הוא כותב כל המאתים והיא פוחתת מעט מעט לעולם והא דלא קתני שיכול להתנות עמה בתחלה שלא יהא לה כתובה כלל וכותבת התקבלתי ממך הכל ז"א דאדרבה קמ"ל דיכולה לפחות מעט מעט כל ימי' אפילו לאחר ביאה דהא כמה המורחים סברי דלא מהני וע"ז אמר ר' יוחנן לא אמר ר"י אלא בסוף אבל בתחלה אף ר"י מודה וא"כ לעולם אימא לך דמיסבר סבר ר"י שאין פוחתין לבתולה ממנה והא דלא יכתוב כן משעה הראשונה הוא משום דבשעה הראשונה אין בידה למחול אף שתכתוב לו ע"כ מוהלת אח"כ שכבר כתב לה כל הכתובה ובסוף לא קשה ג"כ טעמא דכתבה לו אבל ע"פ לא ז"א דקיימינן לפסידא דבעל לר' ירמי' דמוקי כשבוררתה מתוכה וכדאיתא בשטמ"ק ז"ל וקושית הגמ' אבל ע"פ לא הוא רק לאביי עיי"ש וא"כ להירושלמי דס"ל כר' ירמי' לא קשה בסוף שיהא ע"פ נמצא דאף למסקנת הירושלמי סבר ר"י דאין פוחתין לבתולה ממנה ולשיטת הש"ס דילן אף למ"ד דמחלוקת בתחלה ולשיטת כמה מרבוותא ז"ל ושיטת רש"י ז"ל במהדורא קמא דבתחלה ס"ל לר"י דכותבת התקבלתי מ"מ ג"כ מתורץ קושית הירושלמי דיכתוב כן משעה הראשונה דהא פריך בש"ס דילן טעמא דכתבה לו אבל ע"פ לא ומשני קסבר ר"י כתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ע"כ אינו יכול לכתוב כתובה על מנה לחוד והשאר תמחול אם לא שתכתוב לו בכתב התקבלתי והוא יכתוב לה כתובה על מאתים ודוק:
ר"ם

שנויי נוסחאות (פס"ג) אמרה בד"ו אמר.

חדושי מהר"א מנריידין

שירי קרבן ד"ה ואיזו היא אשה וכו'. ונראה דשני כו'. כ"ב עי' מ"ש בגליון סנהדרין י"ט ע"ב ראי' דגם במלך סובר הירושלמי דסוי בקדושין:

מסורת הש"ס

הלכה ג מתני' נותנין לבתולה. זמן לכנסה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקדשה להזהירה על עסקי חופה להכין תכשיטיה: לפרנס את עצמה. בתכשיטיה: י"ב חדש. דכתיב תשב הנערה אתנו ימים ומאי ימי' שנה דכתיב ימים תהיה גאולתו והיינו שנה: לפרנס עצמו. בצרכי סעודה וחופה: ולאלמנה ל' יום. שאינה טורחת כ"כ בתכשיטיה שכבר יש בידה: ולא נישאו. שהבעלים מעכבין: ואוכלת בתרומה. אם כהן הוא והיא ישראלית משעה שקדשה אוכלת בתרומה מן התורה דכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וזו קנין כספו היא אלא דרבנן גזרו על בת ישראל המאורסת לכהן שלא תאכל בתרומה גזרה שמא ימזגו כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה וכשהגיע הזמן בעלה מיחד לה מקום ומאכילה שם וליכא למגזר: נותנים לה הכל תרומה. אם ירצה וכשיגיעו ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין: מחצה חולין. לאכול בימי טומאתה: **גמ'** ה"ג תני הבוגרת כתבועה ונותנים לה י"ב חדש וכ"ה בתוספתא רפ"ה. וה"פ הבוגרת משעה שבגרה היא כתבועה כאלו תבע הבעל להכין עצמה לניבואין: ונותנין לה. לבוגרת לאחר שנתקדשה ולאלמנה שלשים יום: ופריך תנינן במתני' נותנין וכו' משתבעה הבעל. משמע דנותנים לארוסה י"ב חדש ובברייתא תני שאין נותנין לארוסה אלא ל' יום ה"ג בברייתא משמע שנותנין לה י"ג חדש ובמתני' תנן י"ב חדש: לאחר בוגרה וכו'. כולה קך ברייתא בבוגרת איירי וה"ק נותנין לבוגרת י"ב חדש משעה שבגרה ואם נתארסה אחר י"ב חדש משעה שבגרה נותנין לה ל' יום כאלמנה שנותנין לה ל' יום: ה"ג ואמר לה לא כבר הזמנת יכולה היא לומר חיבתו עלי מן הראשון. וה"פ אם נתאלמנה מן האירוסין וא"ל השני כבר הזמנת תכשיטין י"ב חדש לפני הראשון וסגי השתא בשלשים יום יכולה היא לומר שהשני חביב עליה מן הראשון וצריכה להכין תכשיטיה מחדש י"ב חדש וכשהשני בחור וכשנתקדשה לשניהם קודם שעברו יב"ח אחר ימי הבגרות איירי: והוא בעי מיסב. והבעל רוצה ליסא לאחר ל' יום: והיא בעיא מיסב. לאחר ל' יום והוא אינו רוצה שגם לאיש נותנין י"ב חדש כדתנן במתני': שומעין לה. שמא אינה יכולה לסבול: מתו בעליהן. לאחר י"ב חדש וי"מ מתו בעליהן לאחר שנישאו ולגדרין קתני: והוא ששלם. י"ב חדש ברביעי בשבת דה"מ למנכבה ביומא דמשלם זימנא כדתנן בריש מכלתין בתולה נישאת ליום ד' אבל אם שלמו יב"ח ביום אחר פטור עד יום הרביעי: תריהון אמרין. דלכך פטור כשכלה הזמן בג' או בה' דנעשה כמו שחבשוהו הדייני' דפטור מטעם אונס ה"נ אונס הוא מתקנת חכמי': אם היתה עיכובה מחמתו. כגון שחלה הוא מעלה לה מזונות: שהתרומה מצוי בכל מקום. ולמה לנו להטריח אותו: שהנשים מצויות לטמא טהרות. בעת נדתן וצריכות המחלה לימי נדותה: נותנין לה כפליים בחולין. קסבר לא מטריחינן למוכרה בשווי' אלא נותן לה תרומה הרבה כדי שתמכרנה בזול ותמצא לוקחין הרבה:

הלכה ג מתני'

[א] *נותנין לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה [ב] וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו [ג] ולאלמנה שלשים יום [ד] הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה רבי טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה רבי עקיבא אומר מחצה חולין ומחצה תרומה:

גמ' תני [ה] *הבגר בשעה שנים עשר חדש אמר רבי הילא תני תמן נותנין לבגר שנים עשר חדש ונותנין לה קידושין ולאלמנה שלשים יום תנינן נותנין לבתולה שנים עשר חדש ואת אמר הכין רבי אבין בשם רבי הילא לאחר בוגרה שנים עשר חדש נותנין לה קידושין שלשים יום עשת שנים עשר חדש לפני הראשון ואח"כ בא השני אמר לה לא כבר הימתנת יכולה היא לומר חיבתו עלי (מן הבחור) מן הראשון הוא אלמון והיא בתולה והוא בעא מיסב יכולה היא לומר חיבתו עלי מן הבחור [ו] הוא בחור והיא אלמנה והיא בעיא מיסב יכול הוא מימר חיבתה עלי יותר מבתולה היא קטנה ורוצה להגדיל [ז] שומעין לה הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואינם אוכלות בתרומה *מתו בעליהן אוכלות משלו ואוכלות בתרומה אמר שמואל אחוי דרבי ברכיה והוא ששלם הזמן בד' ששלם הזמן בג' בה' ר' חמא בר עוקבא בשם רבי יוסי בי רבי חנינה ולוי תריהון אמרין [ח] נעשה כמי שחבשוהו סופרים אמר רבי יהושע בן לוי אם היתה עיכובה מחמתו ניזונת משלו תני רבי טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה שהתרומה מצויה בכל מקום רבי עקיבא אומר [ט] מחצה חולין ומחצה תרומה שהנשים מצויות לטמא טהרות תני רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מקום שהזכיר תרומה נותנין לה כפליים בחולין:

היבם

מתני' נותנין לבתול'. זמן להכניסה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקדשה להזהירה על עסקי חופה להכין תכשיטיה: לפרנס עצמה. בתכשיטין: י"ב חודש. כדיליף בבבלי דכתיב תשב הנערה אתנו ימים ומאי ימים שנה כדכתיב ימים תהיה גאולתו: ולאלמנה שלשים יום. שאינה טורחת כ"כ בתכשיטיה שכבר יש בידה: הגיע הזמן ולא נישאו. כגון שהבעלים מעכבין ואיידי דתני רישא בדידהו תני נמי סיפא בדידהו: ואוכלות בתרומה. אם כהן הוא והיא ישראלית משעה שקידשה אוכלת בתרומה מן התורה דכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו והאי קנין כספו הוא אלא דהכמים גזרו על הארוסה שלא תאכל בתרומה כל זמן שהיא בבית אביה גזירה שמא תשקה כוס של תרומה לאחיה ולאחיותיה וכשהגיע הזמן ולא נשאת אוכלת משלו ואינה אוכלת בבית אביה אלא בעלה מיחד לה מקום ומאכילה שם ותו ליכא למיגזר: נותנין לה הכל תרומה. אם ירצה וכשיגיעו ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין: מחצה חולין. לאכול בימי טומאתה והלכה כר"ע:

גמ' הבגר בשעה י"ב חודש. בתוספתא גרים הבוגרת בתביעה י"ב חודש והוא הנכון כלומר אם תבעה אחר שבגרה נותנין לה י"ב חודש מיום הבגר ולפי גירסת הספר יש לפרש נמי הכי הבגר בשעה שאם בגרה חדש אחד או יותר ונתקדשה אין נותנין לה אלא להשלים י"ב חדש משעה שבגרה. ודוקא שלא עברו עליה עדיין זמן הרבה מימי בגרותה ולאפוקי אם עברו עליה י"ב חודש בבגרות ונתקדש שאין נותנין לה אלא שלשים יום כדמסיק לקמן: תני תמן. בברייתא ונותנין לה קידושין ולאלמנה שלשים יום וקס"ד דה"ק לאחר זמן י"ב חדש נותנין לה עוד זמן ל' יום לקידושין וכן לאלמנה נותנין ל' יום: תנינן נותנין לבתולה י"ב חדש. ותו לא: ואת אמר אכין. בתמיה: ר' אבין בשם ר' הילא. ה"ק לאחר בוגרה שנים עשר חודש. אם כבר עברו לאחר בגרות י"ב חדש קודם שנתקדשה אז נותנין לה ל' יום עד שעת הקידושין כמו לאלמנה: עשתה שנים עשר חדש לפני הראשון. ונתאלמנה ממנו מן האירוסין ונתקדשה לשני ואח"כ בא השני ואמר לה לא כבר הימתנת י"ב חדש והיה לך זמן להכין כל צרכיך ואין לך עוד זמן יותר: יכולה היא לומר חיבתו עלי מן הראשון. גרסינן וכן היא גירסת הרא"ש ז"ל ושם גרים עשתה ששה חדשים בפני הראשון כו' יכולה היא שתאמר חיבתו יותר עלי מן הראשון וצריכה אני עוד לפרנס ולתקן תכשיטין ביותר ונותנין לה עוד זמן י"ב חדש: והוא בעא מיסב. הוא רוצה ליסא ולא להמתין י"ב חדש: יכולה היא לומר חיבתו עלי מן הבחור. וצריכה אני להתקשט ולהכין עצמי ונותנין לה זמן י"ב חדש: הוא בחור וכו' יכול הוא מימר חיבת' עלי יותר מבתולה. ונותנין לו זמן י"ב חדש הואיל והוא בחור: ורוצה להגדיל. רוצה היא להמתין עד שתגדיל שומעין לה: ה"ג הגיעו זמן ולא ניסאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה מתו בעליהן אוכלות משלו ואינם אוכלות בתרומה. אם מתו בעליהן ונפלו לפני היבם דהיבם אינו מאכיל בתרומה כדתנן במתני' דלקמן: והוא ששלם הזמן ברביעי. שהוא זמן נישואי בתולה ואינו מעוכב עוד מלישא והילכך אוכלת משלו: ששלם הזמן בשלישי ובחמישי. לשון שאלה היא אם שלם הזמן בג' או בה' מאי אם אוכלת משלו: נעשה כמי שחבשוהו סופרים. כלומר שמעוכב מתקנת חכמים הוא ומעוכב מלישא עד רביעי ולפיכך אין מעלה לה מזונות כדאמרי' בבבלי ריש מכילתין: אם היתה עיכובה מחמתו. מלישא שאירעו אונס ניזונת משלו: שהתרומה מצויה בכל מקום. ובזול ונותנין לה כפי השיעור שאם באת למכור התרומה וליקח בדמיה חולין לימי טומאתה שלא תפחות מדמי החולין שהן יותר ביוקר מדמי התרומה: שהנשי' מצויות לטמא טהרות. לפי שהזיבה והנדה רגילים בהן ולפיכך נותנין לה מחצה חולין לימי טומאתה: כל מקום שהזכיר. לתת תרומה נותנין לה כפליי' בחולין:

היבם

עין משפט נר מצוה

יב א ב ג מיי' פ"י מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נ"ה ב
יג ד שם ס"ג
יד ה ו ז מיי' שם פ"ז סמ"ג שם טוש"ע שם סעיף א ב ד
טו ח מיי' שם סמ"ג עשין מח טוש"ע שם סי' נו ס"ג
טז ט מיי' פי"ב שם ס"ג

תוס' הרי"ד

כר"י מג"ש ז"ל דכתב דמנה דבתולה שייך להביאה דהוא דם בתולין ואינו יכול להתנות ע"ז משום דהוי מילתא דאיסורא דהוי בעילתו בעילת זנות אם כן מאינו לפי זה דהמאתים של הבתולה מנה אחד הוא משום בתולין ומנה השני הוא ככל כתובה דעלמא נמצא לפי זה כשכתב לה מנה ל"ל דיתקיים רהנאי שאהני מנה כמו בכתובה דעלמא וא"ת דממ"כ אם המנה הזה היא מנה דעלמא א"כ לא כתב לה מנה דדמי בתולין והוי בעילתו בעילת זנות ואי כמנה הזה הוא מנה דדמי בתולין א"כ התנה על מנה דעלמא שתמחול לו ואינו נותן לה מנה דעלמא כלל ומה שנתן לה מנה הוא להו מנה דעלמא אלא מנה דבתולין ואינו נותן לה מנה דעלמא כלל דהאי מנה למוד והאי מנה למוד א"כ שפיר הוי מתנה עמשב"ת וע"כ לפי שיטת הש"ס דילן מוכרח הוא דע"כ מנה דבתולה הוא דמי בתולין ושייכה לביאה ובל"ז הוי בעילתה בעילת זנות וע"כ אינה יכולה לכתוב לו קבלתי ממך הכל וכיון דשיטה זו שיטה מוכרחת היא ע"כ דגם הירושלמי סובר כן דאל"כ יקשה קושית הר"י מג"ש ז"ל דלמה לא נקט וסיא כותבת התקבלתי ממך הכל:

יתין

שנויי נוסחאות (שפ"ז) הימתנה נד"ו הימנתי. (שפ"ז) מן הבחור ל"ס נד"ו. מן הראשון נד"ו ליתא.

חתם סופר

שכלה הזמן בג' בה' ר' חמא בר עוקבא בשם ר' יוסי וכו' נעשה כמי שחבשוהו סופרים אם היה העכבה ממנו מעלה לה מזונות. ופי' בפ"מ היינו חלה הוא ול"ע אין זה דבר והיפוכו חבשוהו רבנן ועכבה ממנו דהרי ה"נ חלתה היא וכרכה נדה לדעת הפ"מ. אבל באמת לפע"ד לא הזכיר ירושלמי זה כלל. והכל קאי על חבשוהו רבנן ואמר אי היה עכבה ממנו שהוא לא גמר צרכי תכשיטין ביום ד' הראשון שלפני יום א' או מעלה לה מזונות משום תחלתו בפשיעה וירושלמי לית ליה' טעמא דשקדו כלל כידוע והרי קמן דמייתי הגיע זמן בג' או בה' ולא ביום א' ולמאי דלית ליה טעמא דשקדו ולא הוי עיכובא לטובתה א"כ אם הוא גרם העיכוב בתכשיטין שלו נידון כתחלתו בפשיעה וסופו באונס ומעלה לה מזונות:

עמודי ירושלים

מתו בעליהן אוכלת משלו ואוכלת בתרומה ועי' בפיסה מקובלת לכתובות (דנ"ג ע"ב) בכ' בשם הרמב"ן ז"ל ושמא אחרם נאיתי בירושלמי מתו בעליהן אוכלת בתרומה ושיא נראת עיקר עכ"ל:

הלכה ד מתני'

הלכה ד מתני' [א] *היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ששה חדשים בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם ואפילו כולם בפני הבעל חסר יום אחד בפני היבם אינה אוכלת בתרומה זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהן אמרו [ב] אין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה:

גמ' אמר רבי ירמיה תני תמן *היבמה [ג] כל שלשה חדשים ניזונת משל בעלה עמד יבמה בדין וברח ניזונת משלו חלה כמי שברח דמי והלך לו למדינת הים כמי שברח אלמנה שאמרה הרי אני מיגדת אלמנותי בבית בעלי [ד] שומעין לה רבי יוסי בשם ר' הילא האומר איני חולץ כאילו אומר איני מגרש אמר ר' זבדא הורי ר' יצחק האומר איני חולץ כאומר איני מגרש עשת ששה חדשים לפני הבעל וששה חדשים בפני היבם אינה אוכלת בתרומה ולא סוף דבר ששה חדשים לפני היבם אלא אפילו כולם בפני היבם חסר יום אחד אינה אוכלת בתרומה מתניתי' לא כמשנה הראשונה ולא כמשנה האחרונה אלא כמשנה האמצעית דתני בראשונה היו אומרים ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה דהוון דרשין *°וכהן כי יקנה נפש קניין כספו דלא כן מה בין קונה אשה ובין קונה שפחה חזרו לומר לאחר שנים עשר חדש לכשיתחייב במזונותיה בית דין של אחרון אמרו לעולם אין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה *וכבר שלח ר' יוחנן בן בג בג אצל רבי יהודה בן בתירה לנציבין אמרו משמך *שארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה שלח אצלו ואמר לו מוחזק הייתי בך שאתה בקי בסיתרי תורה אפילו לדרוש בקל וחומר אין אתה יודע מה אם שפחה כנענית שאין הביאה קונה אותה להאכילה בתרומה [ה] הכסף קונה אותה להאכילה בתרומה אשה שהביאה קונה אותה להאכילה בתרומה אינו דין שיהא הכסף קונה אותה להאכילה בתרומה ומה אעשה והן אמרו לעולם אין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה וסמכו להן מקרא כמה שנאמר °כל טהור בביתך יאכלנו אמר רבי יודן הרי זה קל וחומר שיש עליו תשובה דו יכיל מימר ליה לא אם אמרת בשפחה כנענית [ו] שהיא נקנית בהוזקה תאמר בזו שאינה נקנית בחזקה וכל ק"ו שיש עליו תשובה בטל ק"ו:

הלכה ה מתני'

הלכה ה מתני' [ז] *המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת המותר רבי מאיר אומר הקדש ר"י הסנדלר אומר [ח] חולין:

גמ' ר' מאיר אומר הקדש בשלו ורבי יוחנן הסנדלר

תורה אור: ויקרא כב | במדבר יח

פני משה

הלכה ד מתני' היבם אינו מאכיל בתרומה. בעודה שומרת יבם דכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו והאי קנין דאחיו היא: עשתה ששה חדשים בפני הבעל. מהנך שנים עשר חדש הקבועים לה משתבע' הבעל: ואפילו כולם בפני הבעל חסר יום א' בפני היבם. אע"ג דרוב' בפני הבעל סוף סוף לא נתחייב במזונותיה בחייו והס"ד אם נמי נתחייב בחייו לא אכלה משמת דקנין כספו פקע אלא דאי כולם בפני הבעל הוה אכלה מיהת בחייו: זו משנה ראשונה. דמשהגיע הזמן אוכלת בתרומה: אין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה. מפרש טעמא בגמרא:

גמ' תני תמן. בתוספתא והובא בבבלי יבמות דף מ"א: כל שלשה חדשים. שהיא מעוכבת מלהנשא מחמת בעלה: ניזונת משל בעלה. אבל מכאן ואילך אינה ניזונת לא משל בעלה דהרי אינה מעוכבת מחמת בעלה ואינה דומה לשאר אלמנה דהתם כל זמן שלא נשאת לאחר ואומרת מחמת פלוני בעלי שכבודו גדול עלי יש לה מזונות אבל הך אגידה ביבם ולא משל יבם עד שיכנוס אותה: עמד יבמה בדין. עמה שתבעתו לכונסה או לפוטרה וברח ניזונת משלו דקנסינן ליה: חלה. אחר שעמד בדין או שהלך לו למדה"י כמי שברח דמי: הרי אני מיגדת. רוצה אני כל ימי להיות במשך אלמנותי בבית בעלי ולא אנשא: שומעין לה. וניזונת כל ימיה משל בעלה וקמ"ל שאין הברירה ביד היורשין ליתן לה כתובתה ולפטרה ולאפוקי מאכשי יהודה בשלהי פרקין דלעיל: האומר איני חולץ. אדלעיל קאי דקאמר ברח אחר שעמד בדין ניזונת משל יבם והיינו דוקא כשנתרצ' לייבם וברח דכיון דסופו לייבם הרי היא כאשתו אבל אם נתרצה לחלוץ וברח אין מעלה לה מזונות כיון [ד]אין סופו לייבם והיינו דקאמר האומר איני חולץ כאלו אומר איני מגרש אלא אכנוס וכמתרצה לייבם דמי ואם ברח מעלה לה מזונות: ה"ג ולא סוף דבר ששה חדשים לפני היבם אלא אפילו כולם בפני הבעל חסר יום א' אינה אוכלת בתרומה. והפירושא דמתני' קמהדר משום דקשיא ליה השתא כולן בפני הבעל קתני בסיפא אינה אוכלת ששה חדשים בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם מיבעיא והילכך קאמר דלא זו אף זו קתני: מתני'. דקתני הגיע הזמן אוכלת בתרומה ולא מקודם לא כמשנה הראשונה דתני לקמן דמשע' האירוסין אוכלת בתרומה ולא כמשנה האחרונה דתנן ב"ד של אחריהן אמרו אינה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה אלא כמשנה האמצעית היא כדמפרשינן לקמן: אוכלת בתרומה. משנתארסה: קנין כספו. והך נמי קנין כספו היא. דלא כן. דאם לא כן אלא דוקא עבדו קרית ליה קנין כספו מה בין כו' וע"כ אשה נמי קנין כספו היא: לכשיתחייב במזונותיה. וטעמא שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחותיה אבל כשנתחייב במזונותיה מייחד לה מדור ותו ליכא למיחש: עד שתיכנס לחופה. דחיישינן לסימפון שמא ימצא בה מום ונמצא דקידושי טעות הן וזרה היא אבל משנכנסה לחופה הזקה שהוא בודק לה וכונסה: אפילו לדרוש בק"ו אין אתה יודע. ומפני מה אתה מסופק בזה שהרי ק"ו הוא מה אם שפחה כנענית שאין הביאה קונה אותה אם בא עליה ולא קנאה בכסף דקנין כספו בעינן: כל טהור בביתך. משמע דוקא אחר נשואין שהיא בביתך: הרי זה ק"ו שיש עליו תשובה. ובלאו האי סמך מקרא ק"ו פריכ' הוא דיכול לומר לו לא אם אמרת בשפחה כנענית שהיא נקנית בחזקה אם התירה לו מנעל או שאר דבר עבדות ודין הוא שכספה מאכילתה בתרומה:

הלכה ה מתני' המקדיש מעשה ידי אשתו. לקמן בפרקין מפרש מה היא עושה לו משקל חמש סלעים וכו': הרי זו עושה ואוכלת. שאין מעשה ידיה קדוש על פיו: המותר. הקדיש מותר מעשה ידי אשתו מה שהיא עושה לו יותר מן הראוי שפסקו חכמים ולא הקדיש מעשה ידיה עצמן: ר"מ אומר הקדש. דסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: חולין. דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכן הלכה: גמ' ר"מ אומר הקדש בשלו ור"י הסנדלר

קרבן העדה

הלכה ד מתני' היבם אינו מאכיל בתרומה. בעודה שומרת יבם דכתיב וכהן כי יקנה נפש קניין כספו וגו' והאי קניין אחיו הוא: עשתה ששה חדשים. מהנך י"ב חדש הקבועים לה משתבעה הבעל: או אפי' וכו'. אע"ג דרובא בפני הבעל כיון דלא נתחייב במזונותיה בחייו אינה אוכלת בתרומה: זו משנה ראשונה. דמשהגיע זמן אוכלת בתרומה: אין האשה אוכלת. דחיישינן שמא ימצא בה מום ונמצאת זרה למפרע שהיה מקחו מקח טעות: גמ' כל ג' חדשי' הראשונים. לאחר מיתת בעלה שאינה יכולה לא להנשא ולא להתייבם כדתנן ר"פ החולץ ניזונית משל בעלה: עמד יבמה בדין. ואמרה לו או כנוס או חלוץ וברח ניזונית משל יבם: חלה. לאחר שעמד בדין: והלך לו למדינת הים. לאחר שעמד בדין: מוגדת. מושכת כלומר הרי אני מושך ימי אלמנותי בבית בעלי ואיני רוצה להנשא לאחר: שומעין לה. והיורשים חייבין במזונותיה: האומר איני חולץ. אלא לייבם ומעכב' כאומר איני מגרש את אשתי שודאי חייב במזונותיה: וכהן כי יקנה נפש קניין כספו. והך נמי קניין כספו היא: דלא כן. דאל"כ שאין זו קרויה קניין כספו א"כ אף שפחתו לא תאכל בתרומה דמה בין זו לשפחה: לכשיתחייב במזונותיה. דחיישינן שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה אבל משתייב במזונותיה מיחד לה מקום: שאין הביאה קונה אותה להאכילה בתרומה. אם בא עליה כהן ולא קנאה בכסף אינה אוכלת דבעינן קנין כספו וקידושין נמי לא תפסי בה שתהא מקודשת לו בביאה זו שהרי אין קידושין תופסין בשפחה: הכסף קונה אותה להאכיל בתרומה. דכתיב קנין כספו הוא יאכל בו: אשה שהביאה קונה אותה להאכילה בתרומה. דכתיב כל טהור בביתך יאכל אותו: כל טהור בביתך יאכלנו. משתיכנס לביתך והיינו חופה: דו יכיל מימר ליה. שהוא בן בג בג יכול למימר ולהשיב על הק"ו מה לשפחה כנענית שנקנית בחזקה וכו':

הלכה ה מתני' המקדיש מעשה ידי אשתו. לקמן במתני' מפרש מה היא עושה לו משקל חמש סלעים וכו': הרי זו עושה ואוכלת. אין מעשה ידיה קדוש על פיו דכיון שתקנו מעשה ידיה תחת מזונות לפיכך היא עושה ואוכלת: המותר. בגמרא מפרש: ר"מ אומר הקדש. מפרש בגמרא: גמ' ה"ג רמ"א הקדש בשלו ור"י הסנדלר

עין משפט נר מצוה

יז
א מיי' פ"ח מתרומות ה"ט

יח
ב מיי' פ"ו ה"ג ופ"ח ה"ז

יט
ג מיי' פי"ח מאישות סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קס ס"א

כ
מיי' פי"ט שם טוש"ע שם סי' נג ס"ב

כא
ה מיי' פ"ו מתרומות ה"א סמ"ג לאוין רנד

כב
ו מיי' ז"כ מאישות ה"א ג סמ"ג עשין פב טוש"ע י"ד סי' רסז סכ"ג וטוש"ע ח"מ סי' קנו ס"א

כג
ז ח מיי' פ"ו מערכין סמ"ג עשין קלב טוש"ע אה"ע סי' פא ס"ב

מסורת הש"ס

כתובות נז א

(תוספתא יבמות פ"ו) בבלי מא וכתובות קו וע' תוס' יבמו שם ד"ה עמד ותו' כתובות שם ד"ה עמד ותו' שם נ ב ד"ה לפיכך

פ' כתובות נז ב וב"ב

(תוספת' פ"ה) קידושין י

כתובות נח ב

רידב"ז

ר"מ אומר הקדש בשלו ור"י הסנדלר אומר חולין בשלו. פי' דבעי אם דפליגי ר"מ ור"י הסנדלר באם הוא שלו או שלה דלר"מ הוי שלו ולר"י הסנדלר הוי שלה וכדגרסינן במס' נדרים פי"א בירושלמי דר"י הסנדלר אומר שלה ור"ע אומר שלה ריב"נ אומר שלו עיי"ש גבי קונם שאני עושה לפיך דר"ע אומר יפר שמא תעדיף דס"ל העדפה שלה וריב"נ ס"ל שלו וכן ר"י הסנדלר ס"ל שלה ע"כ שאל הכא אם תלי הפלוגתא דר"מ ור"י הסנדלר בזה אם הוי שלו או שלה דר"מ דס"ל הקדש ס"ל דהוי שלו ור"י הסנדלר דס"ל חולין ס"ל דהוי שלה או דלכו"ע הוי שלו ומ"מ פליגי בזה דר"מ ס"ל הקדש בשלו ור"י הסנדלר ס"ל חולין בשלו דפליגי אם מקדיש דבר שלא בא לעולם וע"ז מפרש רשב"ל דפליגי במותר מה' סלעים ור"י ס"ל דפליגי במותר לאחר

עמודי ירושלים הנינא

הל"ה כמי שברח. נכתב בגליו עיין מה שכתב בשיטה מקובצת לכתובות ד"ב ע"א:

מסורת הש"ס

כתובות נח ב

(תוספתא ב"מ פ"ד) ב"מ דף פו

עין משפט נר מצוה

כד

א ב מיי' פכ"ה מהלכות הקדש סמ"ג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריא ס"א ב

הסנדלר אומר חולין בשלו ר' שמעון בן לקיש אומר במותר מה' סלעים פליגין תיפתר לה *במעלה לה מזונות ואינו נותן לה מעה כסף לצרכיה ותנינן אם אין נותנין לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה רבי יוחנן אמר במותר אחר מיתה פליגין דו אמר ליה בשאינו מעלה לה מזונות אבל אם מעלה לה מזונות דברי הכל קדשו אמר רבי זעירא תני תמן מסייע ליה לרבי יוחנן במה דברים אמורים בשאינו מעלה לה מזונות אבל אם היה מעלה לה מזונות דברי הכל קדשו ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות רבי שמואל בר רב יצחק אמר מעשה ידים ביניהון ר' מאיר אומר מעשה ידים ראויין לקדש משעה ראשונה ר' יוחנן הסנדלר אומר אין מעשה ידים ראוים לקדש משעה ראשונה א *מה שאירש מאבא היום מכור לך מה שאעלה במצודתי היום מכור לך דבריו קיימין ר' אבהו בשם רבי יוחנן ב בלוה לתבריכי אביו והוא שיהא חולה אביו או מסוכן רבי אבהו בשם רבי יוחנן

והוא

קרבן העדה

הסנדלר אומר חולין כשלה. וה"פ רבי מאיר אומר הקדש הוא דהמותר הוא כשלו ויכול להקדישו ור"י סובר דהמותר הוא כשלה הלכך חולין הוא דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ואפשר לקיים הגי' שלפנינו ואליבא דרשב"ל קאמר דתרוייהו ס"ל דהוא כשלו וטעמו דר"י הסנדלר משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ומעשה ידיה שלא עשאתן עדיין דבר שלא בא לעולם הם וכן נראה עיקר: במותר מה' סלעים פליגין. הא דתנן במתני' המותר היינו מותר מעשה ידיה שהיא מחוייבת לעשות לו והוא המותר ממשקל ה' סלעים בשמר כדתנן לקמן בפרקין ומחיים הוא קדוש: תיפתר לה. תפרש למתני': ה"ג ותנינן אם אינו נותן לה מעה כסף וכו'. וכ"ה לקמן ר"פ מציאת האשה וה"פ מדתנן לקמן בפרקין אם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה ש"מ דתקנו מותר תחת מזונות ומעשה ידיה תחת מעה כסף הלכך עושה ואוכלת כיון דאינו נותן לה מעה כסף אבל המותר הקדש כיון דמעלה לה מזונות וקסבר ר"מ מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה ואין אדם מוליא דבריו לבטלה ואדם יודע שאין אדם מקדיש דשלב"ל וגמר ואמר לשם ידים עצמן שיקדשו לשמים וידים איתנהו בעולם ור"י הסנדלר סובר כיון דלא אמר יקדשו ידיך אלא מעשה ידיה ה"ל כמקדיש דשלב"ל וה"ל חולין ליכא אחריכא ר"י הסנדלר קסבר אינו יכול לכופה למעשה ידיה א"כ אין גופה קנוי לו ולא חל הקדשו על הידים עצמן ומעשה ידיה ה"ל דשלב"ל וקסבר תיקנו מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה וה"ה דה"מ למפלגו במעשה ידי' עצמן בשאינו מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף אלא דאין רגילות למיעבד הכי א"נ קסבר רשב"ל בשאינה ניזונת אף מעשה ידיה שלה דאפי' לעבד עברי אינו יכול לומר עשה עמי ואיני זנך כ"ש אשתו: במותר אחר מיתה פליגין. כשהותירה ממעשה ידיה ומתה פליגי: דו א"ל. דהוא מוקי למתני' בשאינו מעלה לה מזונות וקסבר ר"מ אדם מקדיש ור"י סובר כיון שעדיין לא מתה ואין לו רשות במותר הואיל ואינו מעלה לה מזונות ה"ל דשלב"ל ואין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם דאי במעלה לה מזונות אמאי תני רישא הרי זו עושה ואוכלת דהא קסבר ר"י תקנו מזונות תחת מעשה ידיה: אבל אם מעלה לה מזונות ד"ה קדשו. מעשה ידיה דקסבר ר"י דלכ"ע אמרינן אין אדם מוליא דבריו לבטלה והרי זה כאומר יקדשו ידיך לשמים וה"ל דבר שבא לעולם: ואין כל וכו'. לר"י פריך דקס"ד דקסבר ר"י לד"ה אדם מקדיש דשלב"ל ולר"י הסנדלר לא קדיש משום דבשעת ההקדש לא היה לו זכות בו כיון דאינו מעלה לה מזונות וקשיא הא מיהא משועבד המותר לבעל לאכילת פירות אפי' בחייה ולמה יהיה חולין המותר לאחר מיתתה: מעשה ידים ראויין לקדש משעה הראשונה. דאדם מקדיש דשלב"ל ור"י הסנדלר קסבר אין אדם מקדיש דשלב"ל ומעשה ידיה לחוד אין ראויין להקדש אלא ידיה עצמן וכיון דאינו מעלה לה מזונות ה"ל כדבר שאינו שלו ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: במצודתי. של חיות ועופות ודגים וקשה הא אין מקדיש דשלב"ל. ה"ג בלוה לתבריכי אביו. ומשני הא דדבריו קיימין היינו משום כבוד אביו שלא לשהותו בבזיון גמר ומקני אע"ג דה"ל דשלב"ל:

פני משה

הסנדלר אומר חולין כשלו. בתמיה דקא ס"ד דהמותר דקאמר על מותר ממעשה ידיה שהן יתירין על הראוי למזונותיה קאמר והילכך קא מתמה הש"ס דהא מעשה ידיה שלו הן והיכי פליגי ר"מ ור"י הסנדלר בדבר שהוא שלו אם יכול להקדיש או לא: במותר מה' סלעים פליגין. לאו במותר שנשארו ממעשה ידיה הראוין לבעל קאמר אלא במותר ממה שפסקו חכמים למעשה ידיה והן משקל חמש סלעים שהיא עושה לו בהא פליגין ר"מ ור"י הסנדלר וכדמפרש ואזיל מתני' במאי מיתוקמא: תיפתר לה. למתני' במעלה לה מזונות ואינו נותן לה מעה כסף לצרכיה. דתנן לקמן שהוא נותן לה מעה כסף בכל שבת לצרכיה לבד מן המזונות: ה"ג ותנינן אם אין נותנין לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה. כלומר דהיינו טעמיה דר"מ דאמר הקדש דס"ל דתיקנו המותר תחת מזונות ומעשה ידיה תחת מעה כסף והיינו דקאמר ותנינן אם אין נותנין וכו' דאלמא מעה כסף תחת מעשה ידיה הוא והילכך המותר יכול להקדיש שהרי מעלה לה מזונות ושלו הוא אבל מעשה ידיה אינן שלו שהרי אין נותן לה מעה כסף והילכך עושה ואוכלת ור"י הסנדלר ס"ל כמ"ד מעשה ידיה תחת מזונות והמותר תחת מעה כסף והילכך אינו יכול להקדיש המותר: במותר אחר מיתה פליגין. אחר שתמות והוא יירשנה בהא פליגי אם יכול להקדיש כדמפרש ואזיל: דו אמר ליה בשאינו מעלה לה מזונות. כלומר דרבי יוחנן מוקי למתניתין בשאינו מעלה לה מזונות ומיירי נמי בשאינו מעלה לה מעה כסף ודכ"ע סברי מעשה ידיה תחת מזונות ומעה כסף תחת המותר והילכך מהיים אפילו לר"מ אינו קדוש דהא אינו נותן לה כלום כי פליגי במותר לאחר מיתה דר"מ סבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ור"י הסנדלר סבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כדמסיק לקמיה: אבל אם היה מעלה לה מזונות. ונותן לה נמי מעה כסף ד"ה קדשו מחיים: תני תמן. בברייתא בהדיא הכי דלא פליגי אלא בשאין מעלה לה מזונות: ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות. בתמיה דנהי דאין המותר שלו מפני שאינו מעלה לה הא על"פ משועבדים לו לאכילת פירות דלא יהא אלא כשאר נכסים שלה שהבעל אוכל פירות ואמאי אין יכול להקדיש והא מחיים משועבדים לו: מעשה ידים ביניהון. כלומר השתא מסיק רבי שמואל למילתא דבהא פליגי אם הקדש חל משעה הראשונה על מעשה ידיה דהא ליתנהו בעולם ואינו דומה לשאר נכסיה ור"מ סבר ראוין הן לקדש משעה ראשונה לכשיבאו בעולם דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ור"י הסנדלר ס"ל אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: מה שאירש מאבא. תוספתא דב"מ וריש' הכי איתא התם מה שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה מצודתי מכור לך לא אמר כלום מה שאירש מאבא היום מכור לך דבריו קיימין וכו' וכן הובאה בבבלי שנים אוחזין דף ט"ז: מצודתי. של חיות ועופות ודגים: לא אמר כלום. דאינו ברשותו אבל אם אמר היום דבריו קיימין וכדמוקי לה רבי יוחנן בלוה לצורך תכריכי אביו כגון שהיה אביו גוסס ותיקנו חכמים שיהיו דבריו קיימין משום כבוד אביו שלא לשהותו בבזיון וכן מפרש לה התם:

והוא

רידב"ז

לאחר מיתה ופליגי אם הוי שלו או שלה דלר"מ הוי שלו ולר"י הסנדלר הוי שלה ולכו"ע אם הוא שלו חל ההקדש ולא הוי דבר שלבל"ע ז"א דמע"י הכונ דשבל"ע היכא דמלוי הריווח כדאיתא בירושלמי בסמוך ורק דפליגי אם הוי שלו או שלה ורשב"ל מפרש הא דפליגי במותר איזה מותר הוא ע"ז מפרש דהוא מותר מה' סלעים ופתר לה במעלה לה מזונות ואינו נותן מעה כסף לצרכי' וע"כ מע"י שלה דמ"כ הוא תחת מע"י ומזונות תחת מותר וע"כ מותר הוי שלו לר"מ ור"י הסנדלר ס"ל כר"ע דמותר לעולם שלה כדפירש בש"ך ז"ל וכן מוכח במס' נדרים הנ"ל ור' יוחנן מוקי להו דפליגי במותר מה' סלעים ז"א ולא תלי בפלוגתא דת"ק ור"ע גבי העדפה ומכריח הוא דע"כ ליכא לאוקמי במעלה לה מזונות כדמסיק וא"כ כיון שאינו מעלה לה מ"כ ואינו מעלה לה מזונות א"כ ע"כ המותר מה' סלעים אינו שלו ואלא ע"כ לא מיירי מהמותר דה' סלעים אלא במותר שניתותר ממזונותי' וקאי ארישא המקדיש מע"י אשתו הר"ז עושה ואוכלת דשייך לה דאינה ניזונית ואינו נותן לה מעה כסף אך מה שניתותר ממזונותי' וכ"ז שהיא בחיים לא שייך שניתותר דלמא תצטרך אלא לאח"כ שמתה וניתותר אז לר"מ שייך לו וכ"כ הר"י הכהן ז"ל בשטמ"ק ז"ל דהא באמת שייך המע"י להבעל כדמסיק ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות דקנין פירות יש לו אפילו בדבר שהוא שלה ושפיר יכול להקדיש לקנין פירות שלו אך כשאינה ניזונית משועבד הקנין פירות שלו על המזונות כדאיתא בירושלמי בסמוך גבי המקדיש מע"י עבדו יוציא הוא מתהלה לפרנסה מתוכן עיי"ש אבל כשמתה וניתותר המע"י ונתבטל השיעבודה ממילא הוי הקדש דהא אין בעל השיעבוד מוציא

מן

תום' הרי"ד

ואין כל מה שיש לאשה משועבד לבעל לאכילת פירות. עיין בפנים וע"פ הירושלמי הוה מובן שיטת הש"ס דילן ושיטת רש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל דהרמב"ם ז"ל פסק בפ"ו מה' ערכין דהמקדיש מע"י אשתו הר"ז עושה ואוכלת והמותר חולין א"ל יקדשו ידיך לעושיהן הואיל וכן משועבדין לו הרי כל המע"י קודש כו' והק' הר"כ ז"ל דהא בש"ס קאמר רשב"ל מתוך שיכול לכופה למע"י נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהן אבל כשלא יכול לכופה למע"י לא מהני מה שאומר יקדשו ידיך לעושיהן דהא תימר איני ניזונית ואיני עושה ומי מעכב על ידה והראי' לזה דהא בגמ' מבית רמי' לר"ה א"ר דיכולה אשה שתאמר לבעלה אנוא"ע מהמקדיש מע"י אשתו הר"ז עושה ואוכלת מאי לאו בניזונית פי' דאפילו ברוצה לזונה מ"מ אין חל ההקדש משום דרשות בידה לאמר אנוא"ע ומסיק לא בשאינה ניזונית הרי מפורש דלר"ה א"ר דיכולה אשה שתאמר לבעלה אנוא"ע לא חל הסקדש אפילו בניזונית א"כ לדידן דקי"ל כר"ה א"ר א"כ לא חל הסקדש אפילו כשאומר יקדשו ידיך לעושיהן והוי קושיא עצומה ונראה לפענ"ד דדברי הרמב"ם ז"ל מובנים היטב דהנה יש לדייק בפרש"י ז"ל הנ"ל בד"ה מאי לאו בניזונית שיש לו נכסים ומבקש לזונה ואפ"ה תנן אין מע"י ברשותו להקדישן עכ"ל ז"ל למה נקט אין מע"י ברשותו הול"ל אין מע"י שלו ולמה נקט לשון אינו ברשותו כיון דאומרת אנוא"ע כדאיתא בתוס' ז"ל א"כ הרי אין המע"י שלו ולמה נקט אינו ברשותו ובפרש"י ז"ל בד"ה לא בשאינה ניזונית פי' רש"י ז"ל וז"ל בשאין לו במה לזונה עכ"ל ז"ל ולמה לא נקט כשאינו רוצה לזונה. ע"כ נראה לפענ"ד ע"פ מה דגרסינן בכולא תלמודא דאמר רבא הקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד ויש בזה כמה שיטות מרבוותא ז"ל דשיטת רש"י ותוס' ז"ל דדוקא קדוה"ג מפקיע מידי שיעבוד אבל לא קדושת דמים ונחלקו בטעמם דשיטת התוס' ז"ל במס' גיטין דף מ' ע"ב דטעמא דרבא משום דס"ל מכאן ולהבא הוא גובה וע"כ שפיר אקדיש ומי ההקדש אבל הבע"ח בא ומוציא א"כ מן הסקדש דלא אלים כח הקדש מכח המקדיש וכמו שמוציא מיד המקדיש כן מוציא מיד הסקדש והכ"מ קדושת דמים דיוצא לחולין ע"י פדיון א"כ הוי השיעבוד כמו נתינת דמים של פדיון אבל קדוה"ג דלא יוצא ע"י פדיון לא עדיף שיעבוד מנתינת דמים וכסס שאינו יוצא ע"י דמ"פ ויז לא יוצא ע"י שיעבוד עי"ש ושיטת רש"י ז"ל במס' פסחים

והוא

שנויי נוסחאות (ס"ג) ותנינן אם אין נותנין לה בנ"ו ותנינן אם נותנין זה.

מערכת הערוך מה שאירש מן בא היום מכור לך וכו' פי' מצודה פרושה בפני בערוך (ערך כבד א') מייתי הא דאיתא בבבלי ב"מ פ"ז מ"א משום כבוד אביו וכו' ... פי' הוא מתוספתא נדרים (פ"ב) ומפורש בירושלמי כתובות פ' אע"פ מה שאירש כאבא היום מכור לך וכו בלוה לתבריכי אביו בפני שהיה ... מה שתעלה מצודתי היום מכור לך דבריו קיימין משום חיו שאין לו מה יאכל.

עין משפט נר מצוה

כה
א מיי' פ"ו מערכין הכ"ו

כו
במיי' שם סי"ג

כז
ג מיי' פ"ד מחובל ומזיק ה"י סמ"ג עשין ע' טוש"ע י"ד סי' רפו סכ"ה וטוש"ע ח"מ סי' תכד ס"ג

כח
ד מיי' פ"ו מערכין הי"ט

והוא שהתא מצודה. הא דאמרן מה שתעלה במצודתי היום דבריו קיימין דוקא שהמצודה פרושה בפניו לציד בה וכמאן דבא לידו הוי: אף לקודש לא קדשו. כלומר אף בזה שאמר היום ואפ"ה לקדש אם אמר מה שתעלה במצודתי היום קדש לא קדשו: למה. בהקדש לא: מפני המחלוקת ר"מ ור"י הסנדלר אומר. מפני שהוא מחלוקת דר"מ ור"י הסנדלר דאמר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כדמפרש טעמא שנייא היא הקדש מצודה שאינה מצויה כלומר אע"ג דבמכירה מכור הוא התם משום כדי חייו הוא דתיקנו חכמים אבל בהקדש עשו כמצודה שאינה מצויה ואפילו הוא פרושה עכשיו מיהת אינה מצויה בידו ודבר שלא בא לעולם הוא: נהיר. זכור אני שהיית אומר אתה ורבי ירמיה בשם ר"ל דמאן הנא דעשו בהקדש כמצודה שאינה מצויה והייתם אומרים הטעם משום דמחלוקת ר"מ ור"י הסנדלר הוא והלכה כר"י (בן) הסנדלר אלמא דר"ל מוקי לפלוגתייהו דר"מ ור"י הסנדלר דפליגי אם אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם והא לעיל לא מוקי ר"ל פלוגתייהו בהכי אלא במותר ומהיים הוא דפליגי כדפרישית: הוי. ש"מ דיעון דיעון חלוקי דיעות הן ואמוראי נינהו אליבא דר"ל מר מוקי אליבא דר"ל פלוגתייהו דר"מ ור"י הסנדלר במותר מהיים ומר מוקי אליביה פלוגתייהו במקדיש דבר שלא בא לעולם. ודכוותה בריש יבמות: מהו. שיהא ההקדש חל על מעשה ידיו ולייד דקאמר להו דוקא אלא הך מכמה גווני נקט: נישמעינה. לזה מן הדא ברייתא: הוא קדש ומעשה ידיו חולין. שלא הקדיש אלא גופו ואסור ליהנות בו עד שיפדה: ומעשה ידיו הקדש. ולקמיה פריך עלה: אמר רבי יוחנן ל"ג הכא עד לקמן: והא תני. בתוספתא דערכין וה"ג כמו שהוא שם המקדיש מעשה ידי עבדו יוצא הוא לפרנסה מתוכן והשאר קדש וכן הוא בפרק החובל וקשיא על הא דקתני לעיל מעשה ידיו הקדש והא הכא השאר הקדש הוא דקאמר: אמר רבי אבא בר ממל

והוא שתהא מצודה פרושה בפניו ומר רבי אבהו בשם רבי יוחנן אף לקודש א לא קדשו למה מפני המחלוקת ר' מאיר ור' יוחנן הסנדלר אומר שנייא היא הקדש מצודה שאינה מצויה א"ר יוסי לרבי יעקב בר אחא נהיר דהויתון אמרין את ורבי ירמיה בשם רבי שמעון בן לקיש מאן תני הקדש מצודה שאינה מצויה מחלוקת רבי מאיר ור' יוחנן הסנדלר הוי *דעיון דעיון אית ליה לר"ש בן לקיש רבי ירמיה בעא *המקדיש מעשה ידי עבדו והיה צייד מהו נישמעינה מן הדא ב המקדיש את עבדו הוא קודש ומעשה ידיו חולין מעשה ידי עבדו הוא חולין ומעשה ידיו הקדש *א"ר יוחנן ג הקוטע ידי עבדו של חבירו רבו נוטל נזקו צערו בושתו ופגמו והלה יצא ויתפרנס בצדקה והא תני *המקדיש את עבדו יוצא הוא לפרנסה (מהן) מתוכן ד והשאר קודש אמר רבי בא בר ממל

לא

והוא שתהא מצודה פרושה בפניו. דאם אינה פרושה ה"ל כדשלב"ל: אף לקדש לא קדשו. אפי' אמר מה שאירש מאבא היום או מה שתעלה מצודתי היום להוי הקדש ואפי' מצודה פרושה לא קדיש: ופריך למה וכו'. כלומר מה דעתך דלא קדיש משום פלוגתא דר"מ ור"י הסנדלר והלכתא כר"י דאין אדם מקדיש דשלב"ל: ה"ג אומר שנייא היא. דלמא שאני הקדש דהכא דה"ל כמצודה שאינה מצויה דרוב נשים אינן עושות יותר ממזונותיהן או מחמש סלעים אבל המקדיש מה שתעלה מצודתי ומצודתו פרושה לדברי הכל קדוש: נהיר. זכור שהייתם אומרים אתה ור"י בשם רשב"ל: הוי רעיין אית ליה לרשב"ל. כלומר מחשבות רבות יש לו א"נ דעין דעין אית ליה לרשב"ל כלומר אמוראי נינהו אליבא דרשב"ל דמדאמר במותר ה' סלעים פליגין וכו' משמע דקסבר דאין טעמו של ר"מ משום דאדם מקדיש דשלב"ל ולפי מאי דאמרינן דאמר רבי שמעון בן לקיש דהקדיש מצודה שאינה מצויה מחלוקת ר"מ ור"י משמע דקסבר דטעמו דר"מ דאדם מקדיש דשלב"ל: המקדיש מעשה ידי עבדו. ואיירי בשאינו מעלה לו מזונות: והיה לייד. דהוה ליה כדבר שבא לעולם: מהו. מי אמרינן יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ומעשה ידיו קדש וה"ל כאשה שמעלה לה מזונות דלדברי הכל קדש כדאמרינן לעיל או דלמא אינו יכול וכיון דאינו מעלה לו מזונות עושה ואוכל דאין ההקדש חל עליו: נישמעינה מן הדא. תא שמע: הוא קדש. לדמיו: ומעשה ידיו חולין. שעושה ואוכל: מעשה ידי עבדו. אם לא הקדיש אלא מעשה ידיו: ומעשה ידיו הקדש. דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך: נוטל. הרב: נזקו. דעבד והיינו שבת קטנה כמה יכול ליטול להיות שומר קישואין אפי' בלא ידו דדמי דכולא ידו וזהו שבת גדולה כבר אמר פגמו וריפוי לא קחשיב דעבד הוא דבעי ליה לרפאות את עצמו: והלה: אותו העבד יצא ויתפרנס מן הצדקה דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך: ה"ג יוצא מהן לפרנסתו והשאר קודש. וכ"ה בב"ק פ"ח וה"פ ש"מ שאינו יכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך דאיך יאכל העבד ממעשה ידיו אחרי שהוא קודש ומברייתא דבסמוך המקדיש את עבדו הוא קדש ומעשה ידיו חולין נמי ה"מ למפרך אלא דהך ברייתא גופא קשיא רישא וסיפא אהדדי: ה"ג

לא

מסורת הש"ס

בד"י הגי' רעיון רעיון ע' גיטין לא

(פ' החובל ה"ה) גיטין יב ב (תוספתא דערכין פ"ג

תוס' הרי"ד

דף ל' ע"ב דהטעם דקדושת דמים אינו מפקיע משום דכיון דממושכנין הן למלוה הרי הם כמו שאינן ברשותו דלוה ואין בידו להקדישם ועל מה יחול ההקדש דאיש כי יקדיש את ביתו וגו' מה ביתו ברשותו כו' עי"ש ומפרש הקצוה"ח ז"ל בסי' קי"ז ומביא כן בשם הריב"ש ז"ל בשיטת רש"י ז"ל דמ"מ חל קדוה"ג משום דכמו דקדוה"ג חל על דבר שלב"ל כן נמי חל על שאינו ברשותו כדאיתא ביור"ד בב"י ז"ל סי' רל"ד ואיש כי יקדיש את ביתו וגו' קאי אקדושת דמים אבל קדוה"ג חל אפילו על שאינו ברשותו והא דקי"ל גבי גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהן אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו. וזה לפי שאינו ברשותו הנ"מ בקדושת דמים אבל קדוה"ג שפיר יכול הנגזל להקדיש וכתב כן בשם הריב"ש ז"ל והקשה הקצוה"ח ז"ל לשיטת רש"י ז"ל דא"כ דלא חל ההקדש משום שאינו ברשותו א"כ קשה אפילו כשסילקו הלוה להמלוה נמי לא יחול ההקדש דהא הוי דבר שלבלב"ע ומתרץ כיון דבידו לסלקו בזוזי לא הוי דבר שלא בא לעולם דהוי כאומר שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה תיקדוש דקדוש לכו"ע ולא הוי דשלבל"ע דהא בידו לפדותה עכ"ל ז"ל עי"ש ועפ"ז מובן הסוגיא הזאת בע"ס דהנה דהא דתיקנו רבנן מזונות תחת מע"י באם אינו נותן לה מזונות או שהיא אומרת אנוא"ע שייך המע"י אצלה אינו שייך המע"י אצלה רק קנין הגוף אבל קנין פירות של המע"י שייך אצלו דלא גרע מכל נכסי מלוג דילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות [כמו שמבואר בירושלמי דלקמן] והא דתקנו רבנן מע"י תחת מזונות היינו שבשביל המזונות הגוף מע"י שייך לבעל אבל באינה ניזונית שייך הגוף מע"י אצלה אבל הפירות שייך לעולם להבעל והנה באינה ניזונית דהוא אינו רוצה לזונה הרי משועבד הקנין פירות של המע"י להבעל למזונותי' יותר מכל הנכסי מלוג ופ"כ אם הקדיש המע"י באומרת אינו ניזונית וא"ע והוא רוצה לזונה דאינו קדוש לר"ס א"ר כדאיתא בגמ' מאי לאו בניזונית משום דבאומרת אנוא"ע הוי המע"י שלה דאף דהקנין פירות שייך להבעל מ"מ עושה ואוכלת משום דמשועבד הקנין פירות שלו למזונותי' דהא מה שתיקנו רבנן מזוני עיקר הוא רק משום שמא לא תספיק כדפרש"י ז"ל ואי בלא התקנה הי' הגוף מע"י שייך להאשה ופירות לבעל דהא כל מה שיש להאשה משועבד לבעל לאכילת פירות ומ"מ הי' מוכרח הבעל להוציא לה למזונות מן הפירות של המע"י כדאיתא בתוספתא פ"ג דערכין המקדיש מע"י אשתו הר"ז מעלה לה פרנסה מתוכן והשאר קודש עי"ש ומובא בירושלמי בסוף הסוגיא ומובא בשטמ"ק ז"ל במתני' אלמא דאף שהוא שלו מ"מ צריך להוציא מתוכן למזונותי' ורבנן תקנו מזונות דהיינו שחל החיוב עליו לזונה מנכסיו ולא שיוציא לה מזונות ממע"י שלה משום שמא לא תספיק והדר תקנו דהגוף מע"י שייך לו ובאמת אם אינה רוצה בתק"מ הרי הוא כמתחלה שהגוף מע"י שלה ופירות להבעל ומשועבד הקנין פירות שלו להוציא מתוכן פרנסה דאם לא יתן מהק"פ שלו למזונותי' מאין תאכל דהא הגוף ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות ואכפ"כ אין הק"פ שייך לה אלא שייך לו ורק משועבד למזונותי' כלשון התוספתא הר"ז מעלה פרנסה מתוכן וכן בש"ס דילן בשאינה ניזונית מאי למימרא כו' אבל ע"ע לא כ"ש אשתו להו למימרא דאו שייך לה הק"פ של מע"י ז"א אלא אף דשייך לו הק"פ מ"מ מוציאין מתוכן לפרנסה דהקדש דמים אינו מפקיע

רידב"ז

מן ההקדש כעת ודלא כרשב"ל דמוקי במותר דה' סלעים ז"א אלא במותר שניתותר ממע"י לאחר מיתה דבהיי' כיון דצריכה למזונות אינו מן הדין שתתפרנס מן הצדקה ואין בידו להקדיש כדאיתא בסמוך בסוף הסוגיא אבל כשניתותר ממנה לאחר מיתה שפיר הוי הקדש דו אמר לה בשאינו מעלה לה מזונות אבל אם מעלה לה מזונות ד"ה קדשו כדמסיק ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות דאפילו שהאמר איני ניזונית ואיני עושה מ"מ משועבד לבעל לאכילת פירות וא"כ כיון שהקדיש הקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד שמשועבד הקנין פירות שלו למזונותי' ומן הצדקה אינה צריכה להתפרנס דהא הוא מעלה לה מזונות אבל כשאינה ניזונית אינו מן הדין שיקדיש מע"י והיא תפרנס מן הצדקה רק בשניתותר לאחר מיתה לר"מ חל ההקדש דאדם מקדיש דשלבל"ע ולר"י הסנדלר אין אדם מקדיש דשלבל"ע נמצא דבין לר"י ובין לרשב"ל לכו"ע הוי גוף מע"י דבר הבא לעולם ולא נחלקו ר"מ ור' יוחנן הסנדלר רק אם הן שלו או שלה אליבא דרשב"ל ואליבא דר"י נחלקו במקדיש דשלבל"ע דלר"מ חל ההקדש לאחר מיתה ולר"י הסנדלר לאחר מיתה הוי דשלבל"ע כדאיתא ברש"י ז"ל דף נ"ט דזה הוי דשלבל"ע אליבא דר"י הסנדלר אבל גוף מעשה ידיה הוי דבר מצוי והשוב דשבל"ע ועי"ז אמר רשבר"י אמר מעשה ידים ביניהן ר"מ אומר מעשה ידים ראוי לקדש משעה הראשונה ור"י הסנדלר אומר אין מעשה ידים ראוי לקדש משעה הראשונה פי' דלכו"ע מיירי בניזונית ונותן מ"כ ונחלקו אם אדם מקדיש דשלבל"ע או לא משום דמע"י גופי' חשוב דשלבל"ע ור"מ ס"ל אדם מקדיש דשלבל"ע ור"י הסנדלר ס"ל אין אדם מקדיש דבר שלבל"ע ולא נחלקו אם הם שלו או שלה אלא באם אדם מקדיש דשנב"ע ונמצא לפ"ז דמע"י הוי דבר שלבל"ע ע"ז מביא הברייתא מה שאירש מאבא היום מה שתעלה מצודתי היום וכו' לשיטת הבבלי הוא משום כבוד אביו ומשום כדי חייו ולשיטת הירושלמי הוא משום דהוי דבר מצוי אפילו בשאינו מוכר לצורך תכריכין של אביו אלא מוכר לעצמו מ"מ כשאביו גוסס ורוב גוססין למיתה הוי דבר מצוי ולא הוי דבר שלבל"ע וכן במצודה פרוסה לפניו הוי דבר מצוי ע"כ שפיר חל המכירה כדמסיק לצורך תכריכי אביו והוא שיהא אביו חולה או גוסס כלומר או אפילו לאו לתכריכי אביו אלא לצורך עצמו והוא שיהא אביו גוסס וכו' והוא שתהא מצודה פרוסה לפניו כיון שאביו גוסס ומצודה פרוסה לפניו והוי דבר מצוי לא חשוב דבר שלבל"ע נמצא במע"י לא הוי דבר מצוי והוי דשלב"ל יע"ז קמ"ל ר"א בשם ר"י והוא שתהא מצודה פרוסה לפניו אבל מעשה ידים שאין המצודה פרוסה לפניו לא וע"ז אמר ר"א בשם ר"י אף לקודש לא קידשו בשאין מצודה פרוסה לפניו דנקרא מעשה ידיה דבר שלבל"ע אף לקודש לא קידשו למה מפני המחלוקת ר"מ ור"י הסנדלר את זה מסיק הגמ' בעצמה למה מפני המחלוקת ר"מ ור"י הסנדלר דהא מדוע נחלקו ר"מ ור"י הסנדלר הא מעשה ידיה לא הוי דשלבל"ע דהא תני בברייתא מה שתעלה מצודתי היום דבריו קיימין אלא ע"כ שניא היא הקדש דהוי מצודה שאינה מצוי' והברייתא לא מיירי אלא כשמצודה פרוסה לפניו א"ר יוסי לר' יעקב בר אחא נהיר דהויתון אמרין את ור"י בשם רשב"ל מאן תנא הקדש מצודה שאינה מצוי' מחלוקת ר"מ ור"י הסנדלר פי' דר"מ ור"י הסנדלר פליגי בהקדש מצודה שאינה מצויה ונחלקו במקדיש דשלב"ל הוי דעין דעין לרשב"ל פי' אמוראי נינהו אליבא דרשב"ל דלעיל קאמר רשב"ל דנחלקו אם הוא שלו או שלה והכא קאמר דלכו"ע שלו ונחלקו במקדיש דשלבל"ע: ר"ה

שנויי נוסחאות (ם ס) הוי דעיון דעיון בד"ו הוי רעיון רעיון. (שם ו) מהן בד"ו כהו. מתוכן בד"ו ליתא.

מסורת הש"ס

כתובות נט ב

(תוספתא פ"ה)

לא על דעתו שימות יותר מן העבדים לא כן אמר רבי יוחנן הקוטע ידי עבדו של חבירו רבו נוטל נזקו צערו בושתו ופגמו והלה יצא ויתפרנס בצדקה רבנין דקסרין בשם רבי אחא מצווין ישראל לפרנס קיטעין אפילו עבדים ר' יוחנן מן כל מה דהוה אכיל יהיב לעבדיה והוה קרי עלוי הלא בבטן עושני עשהו ויכוננו ברחם אחד:

הלכה ו מתני׳

*אילו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומיניקה את בנה ומצעת המיטה ועושה בצמר הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת שתים אינה מבשלת ולא מיניקה את בנה שלש אינה מצעת את המטה ארבע יושבת בקתידרא רבי אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה רבן שמעון בן גמליאל אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה שהבטלה מביאה לידי שיעמום:

גמ׳ *תני שבעה גופי מלאכות מנו והשאר לא צרכו חכמים למנותן. מניקה את בנה. אמר רבי חגיי לא אמר אלא בנה הא תאומים לא ילמה

קרבן העדה

לא על דעתו שימות עבדו. וה"פ לא הקדיש עבדו מתחלה אלא לדמיו ולא מעשה ידיו א"כ הקדש גופא ניחא ליה שלא ימות עבדו ברעב. ובב"ק הגירסא א"ר אחא מצווין ישראל לפרנס בני חורין יותר מעבדים: ופריך. לא כן א"ר"י וכו' והלה יצא ויתפרנס מן הצדקה. ולמה הורה אור לא יהיו מעשה ידיו הקדש ויתפרנס מן הצדקה: מצווין ישראל לפרנס קוטעים. בעלי מומין מצד רחמנות אפי' עבדים אבל כשהוא שלם לא ירחמו עליו ולא יאמינו לו שהוא הקדש וימות ברעב אם לא יהנה ממעשה ידיו: מן כל מה. שאכל נתן גם לעבדו הכנעני ממנו לאכול: הלא בבטן וגומר. רישא דקרא אם אמאס משפט עבדי ואמתי בריבם עמדי הלא בבטן וגו' מיהו ר"י ממדת חסידות הוא דהוה עביד אבל ע"פ הדין יכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך אלא תיזון מן הצדקה דאל"כ קשיא דר"י אדר"י והכי מסיק התם בב"ק:

הלכה ו מתני׳ טוחנת. בריחים של יד שהם קטנים ואם הן ריחים גדולים מכינה כל צרכי הטחינה שנותנת דבר הנטחן להפרכס וקולטת הקמח: ואופה. פת: הכניסה לו שפחה אחת. שפחה ממש או מעות או נכסים לקנות בהם שפחה אחת: יושבת בקתדרא. על כסא המנוחה ואינה הולכת בשליחותו לכאן ולכאן: אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה. כגון שאומר הנאת תשמישך אסור עלי אם תעשה מלאכה: שיעמום. בהלה תמהון לבב מתרגמינן שעמומית לבא: **גמ׳** שבעה גופי מלאכות. כלומר מלאכות שהן עיקר לצרכי הבית שהן שבעה אותן מנו חכמים במתני' וה"ה כל שאר מלאכות חייבת האשה לעשותן אלא לפי שאינן עיקר לא מנו חכמים אותן: לא אמר. תנא דמתני' אלא בנה למעט תאומים דאם ילדה תאומים אינה חייבת להניק שתיהן: ולמה

פני משה

לא על דעתו שימות. כלומר בודאי יוליא הוא לפרנסה ממעשה ידיו והא דקאמר לעיל מעשה ידיו הקדש לאו דוקא כל מעשה ידיו אלא השאר מה שנשאר יותר מכדי פרנסתו דלא תעלה על הדעת שימות העבד שהרי רבו אינו מפרנסו בהקדיש מעשה ידיו וצריך הוא להתפרנס ממעשה ידי עצמו והנשאר הוא הקדש: יותר מן העבדים. הסר כאן וגרסינן כמו דגרים בפרק החובל בהאי תלמודא ר' הילא בשם רבי יוחנן המקדיש מעשה ידי עצמו כולן קדש וחזר ותנא המקדיש מעשה ידי עבדו יוציא לו מהן פרנסתו והשאר קודש. הכא את אמר השאר הקדש והכא את אמר כולו קודש אמר רבי אחא מצווים ישראל לפרנס בני חורין יותר מן העבדים לא כן אמר רבי יוחנן כו' ע"כ. כלומר דמקשי מ"ט במקדיש מעשה ידי עצמו שאין מוציאין לו לפרנסה מהן ובמקדיש מעשה ידי עבדו קאמרת שמוציאין ומשני רבי אחא דמצווין ישראל לפרנס בני חורין יותר מהעבדים והוא בעצמו ימצא במה להתפרנס מאחרים שיתנו לו אבל העבד לא ימצא במה להתפרנס ולפיכך מוציאין לו לפרנסה ממעשה ידיו: ופריך לא כן אמר רבי יוחנן הקוטע ידי עבדו של חבירו רבו נוטל הכל נזקו וכו' וכן דמי שבתו שמתבטל ממלאכתו והלה העבד יצא ויתפרנס מן הצדקה אלמא אפילו העבדים מתפרנסין מהצדקה. וקשיא להא דקאמר דאין בני ישראל מצווין לפרנס העבדים: קיטעין. שאני עבד קיטע דאין יכול להתפרנס בעצמו ומצווין ישראל לפרנס קיטעין אפילו עבדים יותר מן השלימין: מן כל מה דהוה אכיל. בעצמו היה נותן גם לעבדו ע"ש מדת רחמנות וקרא עליו מקרא הזה הלא בבטן וגו'. ובהחובל שם גרים להא לקושיא על דלעיל והא רבי יוחנן אבל קופד ויהיב לעבדיה שתי חמר ויהב לעבדיה והוה קרי וכו'. אלמא דמפרנסין אפי' עבדים שלימין ומשני תמן במדת הדין כדס הכא במדת רחמים. דרבי יוחנן לא היה נוהג כן מן הדין אלא במדת רחמים:

הלכה ו מתני׳ טוחנת. ברחים של יד שהם קטנים ואם רחים גדולים הם מכינה כל צרכי הטחינה כגון נותנת באפרכס וקולטת הקמח: ואופה. פת: ועושה בצמר. אבל בפשתן לא כדמפרש בגמ' מפני שמסריח את הפה ומשרבע השפתים: הכניסה לו שפחה אחת. או נכסים כדי לקנות בהם שפחה אחת: לא טוחנת וכו'. הא שארא עבדה משום דאמר לה קמי דידך מאן טרח: שתים אינה מבשלת וכו'. הא שארא עבדה משום דאמר לה קמי אורחי ופרחי מאן טרח: שלש אינה מצעת את המטה. הא שארא עבדה משום דאמר לה נפיש בני ביתא נפיש אורחי ופרחי: יושבת בקתדרא. על כסא מנוחה ואינה הולכת בשליחותו ואף על פי כן מוזגת לו את הכוס ומצעת לו את מטתו ורוחצת לו פניו ידיו ורגליו שדברים אלו אין משתמשים בהם באשה אלא באשתו בלבד כדקאמר בגמרא: שיעמום. שגעון. ופלוגתייהו דר"א ורבן שמעון בן גמליאל באשה שאינה בעלה אלא משחקת במיני נהוק דלידי זימה איכא לידי שיעמום ליכא שאין שיעמום אלא ביושב ותוהה ובטל לגמרי והלכה כרבי אליעזר:

גמ׳ שבעה גופי מלאכות מנו. במתניתין שהם עיקר צרכי הבית והשאר דברים קטנים כגון מוזגת לו הכוס ונותנת תבן לפני בהמתו וכיוצא בהן כדאיתא בבבלי לא הצריכו חכמים למנותן: לא אמרו אלא בנה. אחד אבל ילדה תאומים אינה חייבת להניק שניהם אלא מניקה אחד ושוכר הבעל מניקה לשני: ולמה

תוס׳ הרי"ד

מפקיע מידי שיעבוד וע"כ אתא בצ"מ וטריף דלא אלים כח הקדש מכח המקדיש וע"כ אף דהוי קדוש מ"מ עושה ואוכלת דגביא המע"י על אכילה ולשיטת רש"י ז"ל לא של ההקדש משום דאף דהוי שלו מ"מ כיון שממושכן אצלה הוי אינו ברשותו ולא אל ההקדש לפיכך כתב רש"י. ז"ל דהמע"י אינו ברשותו להקדיש ואבל כשמסלק אותה במזונות באופן דהיא נתרצית לאמר ליטול מזונות הרי המע"י שייך לו ומל ההקדש כמו בשיסלק לכבע"ח דאל ההקדש משום דהוי כשדה שמשכנתי לך ככ"ל וה"כ כשבידו לסלקה מן השיעבוד דקנין פירות של המע"י דיכול לכופה למע"י והוי כמשכנתא דבידו לפדותה אבל לר"כ א"ר דאינו יכול לכופה למע"י ואין בידו לסלקה או אפילו כשנתרצית לסלק במזונות מ"מ אינו קדוש רק לר"מ דס"ל אדם מקדיש דבר שלבל"ע ואל ההקדש לאמר שבא לרשותו משא"כ למ"ד דאין אדם מקדיש דבר שלבל"ע או אינו קדוש אפילו כשנתרציה לאמר ליטול מזונות ונסתלקה משיעבודא מ"מ אינו קדוש כיון דאין בידו לסלקה בשעת ההקדש ולפיכך מדויק לשון המשנה המקדיש מע"י אשתו הר"ז עושה ואוכלת המותר ר"מ אומר הקדש ר"י הסנדלר אומר חולין ולכאורה קשה דמשמע מלשון המשנה דפליגי ר"מ ור"י הסנדלר רק במותר אבל במע"י לכו"ע חולין ולמה לא נקט המקדיש מע"י אשתו חולין המותר ר"מ אומר הקדש ר"י הסנדלר אומר חולין ולמה נקט ברישא לשון עושה ואוכלת אבל לדברינו ניחא דלשיטת התוס' ז"ל באמת קדוש רק דהיא אתיא וגביא למזונותי' וע"כ נקט עושה ואוכלת כלומר דמפקה מע"י לאכילה וכן לשיטת רש"י ז"ל דאינו של ההקדש הוא משום דמשועבד למזונותי' דעושה ואוכלת אבל כשמסלקה משיעבודה ע"י המזונות דנתרצה לאמר ליתן מזונות שפיר אל ההקדש לרשב"ל משום דיכול לכופה למע"י ובידו לסלקה ולר"ה א"ר ג"כ הוי לר"מ הקדש באמת דאדם מקדיש דשלבל"ע ולר"י הסנדלר הוי באמת חולין דר"י הסנדלר קאי על הרישא ג"כ וכן איתא בשטמ"ק ז"ל לענינו דפליג ר"י הסנדלר גם על הרישא אלא דנטר לר"מ עד דמסיק למילתא והדר פליג עליו עיי"ש בשטמ"ק במתני' ד"ה כתב הרא"ש ז"ל אך תקשי לפי דדמי את ר"ה א"ר ומוקי בשאינה ניזונית ובאמת יכול לכופה למע"י א"כ תקשי על ר"י הסנדלר האיך פליג על הרישא וס"ל דחולין הא אם יסלק לה במזונות הוי כשדה שמשכנתי לך ולשיטת רש"י ז"ל דהא דר"י הסנדלר ס"ל חולין במותר לאחר מיתה הוא משום דהוי דבר שלא בא לעולם משום דעדיין לא מתה כדפרש"י ז"ל בדף נ"ט אבל לא משום דגוף המע"י הוי דבר שלבל"ע א"כ קשה ממאי פליג ברישא וכן קשה כואת לקמן בדף נ"ט דאמר שמואל הלכה כר"י הסנדלר ופריך מי אמר שמואל הכי והתנן קונם שאני עושה לפיך כו' ואמר שמואל הלכה כריב"נ ופרש"י ז"ל דכיון דשמואל ס"ל הלכה כר"י הסנדלר דלא קדוש לאחר מיתה ואע"פ דהשתא לידי' ניננהו משום דבשעה שהקדיש עדיין לא מתה והוי דשלבל"ע והאיך קאמר הלכה כריב"נ הא השתא לא גירסה עי"ש ולכאורה קשה דהא בשמוקי התם בסוגיא דמעלה לה מזונות ולא מעלה לה מ"כ לצרכי' ורב ושמואל סברי מזוני תחת מע"י ומ"כ תחת מותר וכיון דלא יהיב מ"כ מותר דידה הוי ע"כ קדיש לאחר מיתה אליבא דר"מ דאדם מקדיש דשלבל"ע ופרש"י ז"ל דלמה מוקי בשמעלה לה מזונות ה"כ דה"מ לאוקמי' בשאין מעלה לה מזונות אלא משום דרב דאמר יכולה האשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה ומוקי רישא בניזונית כו' עי"ש ולכאורה קשה דלמה מוקים בשאין מעלה לה מ"כ לוקמי' בשמעלה לה מ"כ כמו דמוקי בשמעלה לה מזונות רק דהיא אינה רוצה כמו כן לוקמי' בשמעלה לה מ"כ ואך היא אינה רוצה א"ו דלכו"ע לענין מותר יכול לכופה למותר וכשיטת הרי"י מג"ש ז"ל וכ"כ המפרשים ז"ל א"כ קשה כיון דיכול לכופה למותר ובידו לסלקה בזוזי א"כ הוי כשדה שמשכנתי לך דאל ההקדש אליבא דכו"ע ולא הוי דבר שלבל"ע א"כ מאי פריך ומשמואל דהכא קאמר הלכה כריב"נ והכא קאמר הלכה כר"י הסנדלר דלא הוי הקדש משום דהוי דשלבל"ע דעדיין לא מתה וקשה הא אפילו דעדיין לא מתה מ"מ לא הוי דשלבל"ע דהא כיון דמתה ונסתלק שיעבודה השתא ובידו לסלקה מעיקרא ע"י מ"כ צריך להיות קדוש אפילו לר"י הסנדלר ע"כ פרש"י ז"ל בשאינה ניזונית שאין לו במה לזונה וכיון שאין לו במה לזונה ע"כ אינו ברשותו לסלק לה וע"כ כשמתה או שמסלק לה במזונות כשרוצה לזון אותה אבלו אפ"ה הוי לר"י הסנדלר חולין משום דבשעה שהקדיש לא הי' בידו וכדאיתא בירושלמי ספ"ק דמס' פיאה עשיר יש בידו ליקח עני אין בידו ליקח ולא הוי כמשכנתא שבידו לפדותה ולסלקי' כיון שאין לו במה לזונה וזה דבמשכנתא אמרינן שתהא בידו לפדותה ס"ל לרש"י ז"ל דווקא כשיש בידו מעות וע"כ הוי בידו משא"כ כשאין לו מעות האיך הוי בידו דל"ל דהוא משום דיש לו כח הפדיון ונשאר בידו כח הפדיון ז"א דנהדיא פי' הר"כ ז"ל דהוא משום דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי עיי"ש בר"כ ז"ל במס' נדרים דף פ"ו עיי"ש ולאו משום דלא יצא עדיין מרשותו ונשאר לו כח הפדיון ודכוותי' בשאין מעלה לה מ"כ פירש שאין לו ממה ליתן לה מ"כ וכיון שכן ניחא מאד שיטת הרמב"ם ז"ל דהא בר"פ המדיר דפריך בגמ' וכיון דמשועבד לה כל כמיני' דמפקע לשיעבודה מתרץ באומר לה לאי מע"י במזונותיך וכמה אוקימתות והרמב"ם ז"ל פסק בפשיטות כמתני' דהמדיר והק' הר"כ ז"ל א"כ יקשה כל כמיני' דמפקע שיעבודה ומתרץ דהרמב"ם ז"ל ס"ל כיון דקי"ל דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד ולא אלמוה רבנן לשיעבודה דאשה רק לשיעבודא דבעל א"כ קושית הגמ' קאי אליבא דת"ק דל"ל דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד וע"ז קאי כל הסוגיא אבל לפי מה דקי"ל דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד א"כ לא קשה כלל כל כמיני' דמפקע לשיעבודא עי"ש וא"כ לפ"ז שפיר ניחא שיטת הרמב"ם ז"ל דהנה בסוף הסוגיא דידן מסיק במסקנא אלא אמר רב אשי קונמות קאמרת שאני קונמות וכו' כרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושיחרור

שנויי נוסחאות (ד"ג) שתים אינה מבשלת ולא מיניקה נד"ו שתים לא מיניקה.

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ב ... מעבדים ה"ו וכל"מ טוש"ע י"ד סי' רסז ... ל ב מיי' פ"א מהל' מלוה ולוה ... לא עוש"ע ה"מ סי' פ ה"ו ... לב ג שם ה"ז ... לג ד שם ה"ה ... ו ז שם סעיף ז ח ... לד ח ט שם סעיף ב ג ... לה י שם סי"ג י"ד

עין משפט נר מצוה

לו

לז

לח

לט

מ

ולמה אמר בנה שלא תיניק בן חבירתה כהדין דתני *אין האיש כופה את אשתו שתניק בנו של חבירו ולא האשה כופה את בעלה שתניק בן חבירתה *נדרה שלא להניק את בנה ב"ש אומרים שומטין את הדד מתוך פיו וב"ה אומרים [ה] כופין אותה [ו] נתגרשה אין כופין אותה במה דברים אמורים בזמן שאינו מכירה [ז] אבל אם היה מכירה כופין אותה ונותנין לה שכרה שתניק את בנה כמה יהא לו ויהא מכירה ר' ירמיה בשם רב [ח] שלשה חדשים והוה רבי זעירא מסתכל ביה אמר ליה מה את מסתכל בי נימר לך מן ההיא דשמואל דאמר שמואל שלשה ימים שמואל כדעתיה שמואל אמר חכים אנא לחייתא דיילדין לי ר' יהושע בן לוי אמר חכים אנא לגזורה דגזרין לי ר' יוחנן אמר חכים אנא לנשייא דצבתין עם אימא *תני יונק התינוק והולך עד עשרים וארבעה חדשים מיכן והילך כיונק שקץ דברי ר' אליעזר ורבי יהושע אומר יונק והולך [ד] אפילו ארבע וחמש שנים פירש אין מחזירין אותו עד איכן ר' יעקב בר אחא רבי ירמיה בשם רב מעת לעת רבי חזקיה ר' אבהו בשם רבי יהושע בן לוי [ט] שלשה ימים מעת לעת תני מעת לעת ר' חזקיה רבה במה דברים אמורים [י] בזמן שפירש מתוך בוריו אבל אם פירש מתוך חולייו מחזירין אותו מיד בשאינו של סכנה אבל אם היה של סכנה אפי' לאחר כמה ימים מחזירין אותו. הכניסה. אמר רבי שמואל בר רב יצחק [י] *לא סוף דבר הכניסה אלא אפילו היא ראויה להכניס כהדא דתני [מ] אשתו עולה עמו אבל לא יורדת עמו אלמנה ובניה יורדין אבל לא עולין הפועלין עולין אבל לא יורדין [ט] *הבת לא עולה ולא יורדת ותכנים שפחה לכל הדברים אמר רבי חייה בר יודה מפני חיים של שפחה אמר רבי בון על ידי שהדברים הללו של ביזיון לפיכך תלו אותן בשפחה אמר רבי יודה בי ר' בון שאין

פני משה

ולמה אמר בנה. כלומר אי למעוטי תאומים להוד למה אמרו בנה ולא אמרו מניקה את הבן דשמעינן נמי דוקא אחד אבל תאומים לא: שלא תיניק בן חבירתה. כלומר לאשמעינן נמי דבן חבירתה לא כגון אם מת בנה אינה חייבת להניק בשכר ותעלה לו בשכרה וכן אינה חייבת להניק בן בעלה שיש לו מאשה אחרת וכן אם היה רוצה להניק בן חבירתה עם בנה לא כהדין דתני בתוספתא שאין הבעל כופה לאשתו שתניק בנו של חבירו ולא האשה כו' שאע"פ שהיא נתרצית הבעל מעכב על ידה: שומטין את הדד מתוך פיו. לא תניקנו שחל הנדר דב"ש סברי לא משעבדא ליה לבעל להניק בנה: כופין אותה. להניק דמשעבדא ליה ולא חל הנדר והכי מפרש פלוגתייהו בבבלי דף נ"ט: אבל אם היה מכירה. ואינו רוצה להניק מאחרת: כופין אותה. מפני הסכנה: כמה. חדשים יהא לו ויהא מכירה כלומר דהיכא למיתלי שהוא מכירה ומפני כך אינו רוצה להניק מאחרת: והוה רבי זעירא מסתכל ביה. ברבי ירמיה כמתמיה על דבריו: נימר לך מן ההיא דשמואל. ויותר תתפלא מזה דהא אמר שמואל בשלשה ימים אפשר ג"כ שיהא מכירה: שמואל כדעתיה. לטעמיה אזיל: דשמואל אמר חכים. מכיר אני להמילדת שלי שהכנתני בה מאז לראותה בשעת לידתי וריב"ל אמר שמכיר וזכור הוא עדיין להמוהל שמל אותו ור"י אמר שהוא מכיר להנשים שהיו נקבצות לבא אל אמו להיות לזוות לה בשעת לידתו. ובבבלי נמי מסיק הלכה דשמואל דאין שיעור לדבר אלא כל זמן שמכירה: כיונק שקץ. כאלו יונק דבר משוקץ: פירש. לאחר כ"ד חדש אין מחזירין אותו דהוי כיונק שקץ וכן הוא בבבלי בהדיא בדברי רבי יהושע: עד היכן. עד כמה הוי פרישה: שלשה ימים. וכן קאמר בבבלי דף ס': תני. בברייתא כרבי יעקב דאמר מעת לעת: שפירש מתוך בוריו. מתוך בריאותו אבל אם פירש מתוך חליו אפי' יותר מג' ימים מחזירין אותו מיד: בשאינו של סכנה. והא דאמרי' אם פירש מתוך בוריו ג' ימים אין מחזירין אותו בשאינו מסוכן אא"כ כשלא יינק: הכניסה. לו שפחה אחת קתני במתניתין וקאמר דלא סוף דבר הכניסה שפחה ממש אלא אפילו היא ראויה להכניס כגון שהכניסה לו נדוניא רבה וראוי לקנות מהן שפחה: כהדא דתני. דהכל הולך אחריה: אשתו עולה כו'. כגון דדרך משפחתו להניק ודרך משפחתה שלא להניק אזלינן בתר דידה ואם איפכא אזלינן בתר דידיה וכן כל כיוצא בזה: אלמנה ובניה יורדין וכו'. דלא אמרינן עולה עמו ואינה יורדת אלא בחייו אבל לאחר מיתה כגון לענין מזונות וכיוצא הולכין אחר משפחתו לירידה אבל לא לעליה אם משפחתו יותר מעולה: הפועלין. לענין מזונות והן רגילין בפחות ממנו עולין עמו אבל לא יורדין אם הוא רגיל בפחות מהן: הבת. לענין מזונות או לנדוניא לא עולה ולא יורדת עמו אלא הכל כדרך משפחת אמה ואע"פ שמשפחתו פחותה או מעולה: ותכניס שפחה לכל [illegible]ים. הא דקחשיב במתני' אלו המלאכות כו' ואם יש לה שפחות אינה מחוייבת לעשות דמשמע הא שאר כל הדברים מחוייבת לעשות היא בעצמה ואמאי ותכניס לו נמי שפחה לכל הדברים: מפני חיים של שפחה. שלא יהא בה כ"כ כח לסבול עול משא כל הדברים ותיקנו חכמים שתעשה היא בעצמה לשאר הדברים: רבי בון אמר. טעם אחר ע"י שהדברים הללו דקחשיב במתני' דברים של בזיון תלו אותן בשפחה אבל דברים של כבוד כגון מוזגת לו הכוס וכיוצא תעשה היא בעצמה:

שאין

קרבן העדה

ולמה אמר בנה. ולא תנן ומניקה את בנו דהיכא למשמע מיניה נמי לאפוקי תאומים: שלא תינק בן חברתה. בן בעלה מאשה אחרת אינה חייבת להניק: ה"ג אין האיש כופה את אשתו שתניק בן חברתה ואין האשה כופה את בעלה שתניק בנו של חבירו. דיכול לומר דממעטת ע"י כך מזונות בנו ולא אמרינן אי לאו דהוית לה מותר לא הוה ממליא ליה: ה"ג נדרה שלא להניק את בנה בש"א שומטין את הדד מתוך פיו. כלומר חל הנדר ולא תניקנו: כופה אותה. להניקו דמשעבדא לי' להניק ולא חל הנדר: אבל אם היה מכירה. שאינו רוצה לינק מאחרת: כמה. חדשים יהא לולד דאית לך למימר שמכירה ואינו יונק מאשה אחרת: מסתכל ביה. כמתמי' על שמועתו: א"ל מה את מסתכל בי. משום דקשי' לך דאמר שמואל משהניק בו שלשה ימי' מכירה: שמואל כדעתי'. שמואל לשיטתו שהוא שיער בנפשו שהוא היה חריף: חכים אנא. מכיר אני את המיילדת שלי שבלאתו מרחם היה בו דעת להכיר: לגזירה דגזרין לי. למוהלים שמלו אותי: חכים אנא לנשיי'. מכיר אני לנשים שהיו עם אמי בשעה שכרעה לילד עמו שכשנולד מתה אמו: כיונק שקץ. כאלו יונק דבר משוקץ: פירש. לאחר כ"ד חדש: עד היכן. כמה ישהא דליהוי פרישה: תני. בברייתא מעת לעת והיינו כוותי' דרב: בשאינו של סכנה. כלומר הא דאמרן בפירש מתוך בוריו אין מחזירין אותו דוקא בשאין שם סכנה שאינה מניקה אותו אבל במקום דאיכא חשש סכנה להאשה או לולדה אפי' לאחר שפירש כמה ימים לאחר כ"ד חדש מחזירין אותו: אלא אפי' היא ראוי' להכניס. שהכניסה לו נדוניא רבה ויש כדאי למביאה נדוניא זו לקנות ממקלתה שפחות להכניס ולשמשה: אשתו עולה עמו ולא יורדת עמו. כגון שנתעשר ויש לו ממון שראוי לקנות שפחה חייב לקנותה כדי שתפטור אשתו ממלאכות הכבדות: אלמנה ובניה. שהיא ובנותיה ניזונות מתנאי הכתובה שאפי' כשהון ביותר אין להן אלא דבר המספיק כפי הירושה הנשארת: הפועלין. שנשכרו למלאכה אצל בעל הבית ופסק עמהן מזונות אם העני צריך ליתן להן כמה שפסק עמהם ואם העשיר מוסיף להם מזונות: הבת. לענין עישור נכסים אם נתקלקלו הנכסים לאחר מיתת אביהן אין ההפסד על הבת ואם נתרבו הנכסים אין לה חלק בהן א"נ אם קיבל עליו לזון בת אשתו איירי: ופריך ותכניס שפחה אחת לכל הדברים. שתוכל לומר לבעלה הא איכא אשה אחרת דטרחת עבורה ולמה תנן במתני' אינה מבשלת וכו' משמע הא שאר מלאכות צריכה האשה לעשותן: מפני חייה של שפחה. דמלי לומר אי טרחא קמאי דידי ודידך מי מטריח עבור השפחה כדי לרבה: ע"י שהדברים הללו. לטחון ולבשל ושאר המלאכות השנויים במשנה מלאכות בזיון הם תנן שהשפחה צריכה לעשותן וכ"ש שאר מלאכות:

שאין

מסורת הש"ס

(תוספתא פ"ה) (שם) כתובות נט ב

(נדה מ"ז כ"ו) תוספתא נדה פ"ב ובכתובות פ"ה

שם סא

לקמן פ"ז ה"א

תוס' הרי"ד

ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד וא"כ בכל הסוגיא לא הוי ס"ל עדיין דהקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד ע"כ שפיר קאמר לר"ה א"ר ואפילו בניזונית כשרוצה לזונה מ"מ כשיכולה שתאמר אנוא"ע לא חל ההקדש משום דהוי דבר שאינו ברשותו או דבע"מ בא וטריף כנ"ל אבל לפי מה דקי"ל דהקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד ושיטת הרמב"ם ז"ל דאפילו קדושת דמים מפקיע מידי שיעבוד א"כ לשיטתו ז"ל דפסק בפ"ז מה' ערכין ובפי"ח מה' מלוה ולוה דהקדש דמים נמי מפקיע מידי שיעבוד א"כ לפי המסקנא אף כשיכולה לומר אנוא"ע מ"מ הרי כל מה שיש לאשה משועבד לבעל לאכילת פירות וע"כ אפילו כשתאמר אנוא"ע מ"מ הקנין פירות שייך להבעל ואפילו שמשועבד הקנין פירות למזונותי' באפותיקי והיא רוצה לגבות מן הקנין פירות דהמע"י מ"מ כיון שהקדיש הקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד וכיון דרוצה לזונה שפיר הקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד כיון דרוצה לזונה ואין בדעתי שתתפרנס מן ההלקט ותוספתא כנ"ל מיירי שאינו רוצה לזונה ודברי הרמב"ם ז"ל מפורש בירושלמי דמסיק אבל אם הי' מעלה לה מזונות ד"ה קדשו ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות וע"כ אפינו היימר אנוא"ע וכן במותר אף שאינו נותן לה מ"כ ומותר דידה הוי מ"מ משועבד לבעל לאכילת פירות ומה שמשועבד הקנין פירות שלו למזונותי' או למותר הקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד כיון דרוצה לזונה ולשון הרמב"ם ז"ל ג"כ כלשון הירושלמי א"ל יקדישו ידיך לעושיכן הואיל והן משועבדין לו הרי כו' ולשון הרי הן משועבדין לו הוא ממש לשון הירושלמי כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות ודוק:

*מ"ת הקדש מכודה שאינה מלוי'. עיין בדברינו בפנים וע"פ הירושלמי הזה ניחא קושית המהר"ם מלובלין זצ"ל דהק' על האוקימתא דמוקים לה במעלה לה מזונות ולא מעלה לה מ"כ למה לא מוקמי באמת רב ושמואל למתני' דמעלה לה מ"כ ומזונות אינה רוצה ומ"כ ניטלת ע"כ עושה ואוכלת והמותר הוי הקדש באמת מקיים וגם קשה בהא דפריך משמואל אשמואל בהא דפסק שמואל הלכה כר"י הסנדלר דאין מקדיש דשלבל"ע פרש"י ז"ל דדבר שלבל"ע הוא דהא עדיין לא עשה וכי קתני כי קאמר הלכה כריב"נ להעדפה פרש"י ז"ל וה"ה דה"מ לאקשויי סוף סוף לא בא לעולם אלא דאקשי קושיא אחריתי ולכאורה קשה למה באמת לא מקשי הקושיא הזאת דלכאורה הא עדיפא להקשות קושיא זאת אבל לפי הירושלמי ניחא דלא ניחא כ"כ לרב ושמואל לאוקמי' דמעלה לה מ"כ ולר"מ קדוש מקיים באמת ז"א דא"כ קשה מ"ע דר"י הסנדלר דס"ל דהוי חולין ולא ניחא לרב ושמואל למימר דטעמו משום

שנויי נוסחאות (ז"ג). נדרה נד"ו נדלה. (כב"ג) רבה נד"ו רב.

בן אריה

לא סוף דבר הכניסה אלא אפי' היא ראויה להכניס כהדא דתניא אשתו עולה עמו כו'. נ"ב ע' ר"ן [וזה לשון הר"ן ד"ה אלא כיון שראויה להכניס פירש רש"י ז"ל שהכניסה נדוניא רבה שיש כדאי למביאה נדוניא זו לקנות ממקלתה שפחות להכניס ולשמש ואחרים פירשו ראויה להכניס שדרך בנות משפחתה בכך או שדרך משפחתו בכך והכי מוכח בירושלמי אמר שמואל בר יצחק לא סוף דבר בהכניסה אלא אפי' בראויה להכניס כהדא דתניא אשתו עולה עמו ואינה יורדת עמו עכ"ל הר"ן]: הבת לא עולה ולא יורדת כו'. נ"ב עיין לקמן ריש פ' המדיר את אשתו:

עמודי ירושלים

לא סוף דבר הכניסה אלא אפי' היא ראויה להכניס כהדא דתניא אשתו עולה עמו אבל לא יורדת כמו בקה"ע פי' ע' מה דאמרו אפי' היא ראויה להכניס שהכניסה לו נדוניא רבה ויש לקנות ממקלתה שפחות להכניס ולשמש וכן פי' הפני משה. ותמהני בקה"ע לא כתב כר"ן פ' אף"פ וגמ"ת ה' אישות פכ"א ה"ז שהשיגו על פירש"י שפי' הא ראויה להכניס שהכניסה לו נדוניא רבה דליתא והניחו ראיה מירושלמי הזה דפירשו דהך בנות משפחתה בכך וכ"כ הריטב"א שם מבואר שפי' ירושלמי כשדרך בנות משפחתה בכך ולא בהכניסה לו נדוניא רבה. אך מצאתי בשו"ת ב"ח אה"ע [illegible] (סי' ע"ח) שכ' שאפשר לומר ולפרש ג"כ דברי הירושלמי כפירוש רש"י [illegible] יורדת אינו פי' לשון ראויה להכניס אלא [illegible]

[illegible] עולה עמו ואינה יורדת [illegible]

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

שאין דרך האשה להיות יושבת בטילה בתוך ביתו רב הונא אמר אפילו הכניסה לו מאה שפחות *כופה [א] לעשות לו דברים של יחיד מהו דברים של יחיד סכת לו את גופו ומרחצת לו את רגליו ומוזגת לו את הכוס למה משום שהיא חייבת לעשות לו או משום שאינן ראויין להשתמש בשפחה מה נפק מן ביניהון הכניסה לו עבדים אין תימר משום שאין ראויין להשתמש בשפחה הרי הכניסה לו עבדים הוי לית טעמא משום שהיא חייבת לו ר' אבודימא בצפרין בעי קומי ר' מנא לא מכתברא משום שהיא חייבת לו אמר לו אוף אנא סבר כן ותני כן כופה לעשות בצמר [ב] אבל לא בפשתן מפני שהיא מסרחת את הפה ומשלבקת את השפיות:

הלכה ז מתני'

*המדיר את אשתו מתשמיש המיטה בית שמאי אומרים שתי שבתות ובית הלל אומרים [ג] שבת אחת התלמידים יוצאין ללמוד תורה שלא ברשות שלשים יום הפועלים שבת אחת *העונה האמורה בתורה [ד] הטיילין בכל יום הפועלים שתים בשבת החמרים אחד בשבת הגמלין אחד לשלשים יום הספנין אחד לששה חדשים דברי רבי אליעזר: **גמ'** *בית שמאי אומרים שתי שבתות כימי לידת נקיבה ובית הלל אומרים שבת אחד כימי לידת זכר או כימי נדתה: *התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות בתיהן שלשים יום [ה] הא ברשות בתיהן אפילו כמה רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן °וישלחם לבנונה עשרת אלפים בחדש אמר רבי אבין חיבב הקב"ה פרייה ורביה יותר מבית המקדש מאי טעמא חדש יהיו בלבנון ושנים חדשים בביתו רב אמר °הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה הכא את אמר שבת אחד וכא את אמר פעמיים בשבת תני בר קפרא הפועלין יוצאין למלאכתן שלא ברשות בתיהן שבת אחת. העונה האמורה בתורה. אית תניי תני

שאר

קרבן העדה

שאין דרך וכו'. פליג אר' בון וקסבר דשאר מלאכות צריכה האשה לעשותן כדי שלא תהיה יושבת בטל בתוך ביתה: מה נפיק מן ביניהון. מה איכא בין הנך תרי טעמי: הכי גרסינן הרי הכניסה לו עבדים אין תימר משום שחייבת לו אפילו הכניסה לו עבדים אין תימר וכו': לא מסתברא. לך שהטעם משום שהיא חייבת לו לעשות ג' מלאכות אלו: א"ל אף אני סובר כן. שהטעם משום שהיא משועבד' לו: ותני כן. ותניא נמי הכי: ומשלבקת את השפיות. פושט וקורע את השפתים ע"י שהיא צריכה לשרות החוט תמיד ברוק:

הלכה ז מתני' המדיר את אשתו. כגון דאמר יאסר הנאת תשמישך עלי אבל הנאת תשמישי עליך לא מיתסרא דהא משועבד לה דכתיב ועונתה לא יגרע: בש"א שתי שבתות. אם הדירה ב' שבתות תמתין ואם יותר יוציא ויתן כתובה: הטיילים. שאין להם לא מלאכה ולא סחורה: החמרים. שיוצאין לכפרים להביא תבואה למכור בשוק: הגמלין. סוחרי חבילות ומביאין על הגמלים ממקום רחוק: הספנים. פורשין לים הגדול לקצווי ארץ: **גמ'** כימי לידת נקבה. שהוא שבועיים מתשמיש: בתיהן. נשותיהן: אפי' כמה. הרבה: וישלחם לבנונה וגו'. ופליג אסתמא דש"ס וקסבר אפילו ב[illegible] לא יותר משלשים יום: ושנ[illegible] ח[illegible] בביתם. שהרי ש[illegible]בים אלף א[illegible] היה המס וישלח לבנון עשרה אלפים בחדש כשמחליפין אלו הולכין עשרת אלפים אחרים ובחדש הג' עשרת אלפים שלישים נמצא שעמדו הראשונים בביתם שני חדשים [illegible] כולם בחילופיהם כך: הבאה והיוצאת. בד"ה כתיב [illegible]יקה שהיו עובדים את דוד כל מחלקות חדש ומדהוה ליה [illegible] המשרתים את המלך לכל דבר מחלקות היוצאת והבאה [illegible] אלא ללמד שהיו שתי מחלקות נלבים ומשרתים ש[illegible] [illegible] הש[illegible] זו ששה חדשים בדילוג וזו ששה חדשים בדילוג [illegible] באה וזו יוצאת מדי חדש בחדשו: ופריך הכא. ברישא [illegible] הפועלים שבת אחת משמע דעונתן משבת לשבת ובסיפא [illegible] הפועלים שתים בשבת הפועלים יוצאין שלא ברשות. נשיהם שבת אחת ורישא דמתני' דתנן שבת אחת בכהאי גוונא איירי שרשאים לשנות ולבטל עונה ממה שהיה מנהגם תחלה שדרכן שתי פעמים בשבת כדתנן בסיפא:

שאר

פני משה

שאין דרך האשה להיות יושבת בטילה בתוך ביתו. ולפיכך תיקנו חכמים לה לעשות שאר הדברי': דברים של יחיד. יחוד והיבה כדמפרש ואזיל: למה. וכעי הש"ס למה כופה לה לעשות דברים אלו אע"פ שיש לה שפחות הרבה אי טעמא משום שהיא חייבת לעשות לו דברים של חיבה או דטעמא מפני שאינן ראוין דברים האלו להשתמש בשפחה: מה נפק מן ביניהון. מאי בינייהו בין ב' הטעמים סוף סוף היא עושה בעצמה: הכניסה לו עבדים. איכא בינייהו דאין תימר משום שדברים האלו אינן ראוין להשתמש בשפחה הרי הכניסה לו עבדים וראוין הן לעשות דאין בהן משום ייחוד הוי. כלומר מדקאמר סתם כופה לעשות וכו' ש"מ אפילו הכניסה לו עבדים ולית טעמא אלא משום שהיא חייבת לו. א"נ בדרך את"ל מיתפרשא את"ל אפילו הכניסה לו עבדים נמי הדין כן א"כ ש"מ דאין הטעם אלא משום שהיא חייבת לו ואסוקי מילתא היא: לא מסתברא. הוא דאין הטעם אלא משום שהיא חייבת לו לעשות דברים של חבה: אוף אנא סבר כן. ולעולם חייבת לעשות ואפילו הכניסה לו עבדים: ותני כן. אמילתיה דר"א במתני' קאי ותני בתוספתא כן דכופה לעשות בצמר אבל לא בפשתן: ומשלבקת את השפיות. משרבטת ומארכת השפתים ע"י שהיא צריכה לשרות החוט תמיד ברוק:

הלכה ז מתני' המדיר את אשתו מתשמיש המטה. כגון שאמר יאסר הנאת תשמישך עלי אבל הנאת תשמישי אסור עליך לא מיתסרא דהא משועבד לה דכתיב ועונתה לא יגרע: בית שמאי אומרים שתי שבתות. אם הדירה שתי שבתות תמתין: ובית הלל אומרים שבת אחת. כדמפרש טעמייהו בגמרא ויותר על שבת אחת לבית הלל או ב' שבתות לבית שמאי יוציא ויתן כתובה ואפילו היה גמל שעונתו לשלשים יום או ספן שעונתו לששה חדשים שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו' דמשהדירה הרי היא כמי שאינה מצפה ליבעל: התלמידים וכו' שלשים יום. בבבלי קאמר מתני' רבי אליעזר היא אבל חכמים אומרים אפילו שתים ושלש שנים והלכה כחכמים: הטיילים. שאין להן מלאכה ולא סחורה: הפועלין. שעושין מלאכה בעירן: החמרים. שיוצאים לכפרים להביא תבואה: הגמלים. מביאין הבילות על הגמלים ממקום רחוק יותר: הספנים. המפרשים לים הגדול. ומי שהיה מתחלתו בעל אומנות שעונתו קרובה ומבקש ליעשות בעל אומנות שעונתו רחוקה אשתו מעכבת עליו חוץ מתלמוד תורה שאין אשה יכולה לעכב על בעלה שהיה טייל או פועל שלא יעשה תלמיד חכם:

גמ' כימי לידת זכר או כימי נידתה. וכן הוא בתוספתא ובבבלי מסיק דבית הלל לא גמרי אלא מנדה ובהא פליגי דבית שמאי גמרי מלידה מידי דהוא גרים לה הכעס שכועס עליה ומדירה מלידה דהוא גרם לה והא אשכחן יולדת נקיבה דדרכה לשהות שתי שבתות ובית הלל סברי גמרי מידי דשכיח ממידי דשכיח לאפוקי לידה דלא שכיחא כולי האי: שלא ברשות בתיהן נשותיהן: אפילו כמה. כלומר עד כמה הורה ארעא הוא: עשרת אלפים לחדש. וכתיב חדש יהיו בלבנון ושנים בביתו וכן הוי אורחא דמילתא להיות חדש יוצא וב' חדשים בביתו: חיבב הקב"ה פריה ורביה. שלא הותרו להיות בלבנון אלא חדש א' ובביתם שני חדשים: הבאה והיוצאת חדש וגו'. במחלוקת לדוד קכתיב שם שהיו עובדי' אותו כל מחלקות חדש וקרא יתירא דהבאה והיוצאת חדש בחדש דריש דהוי ליה למיכתב לכל דבר המחלקות לכל חדשי השנה אלא ללמדך שהיו בדילוג חדש בבית המלך וחדש בביתו ואף כאן חדש בבית רבו וחדש בביתו: הכא את אמר. בפועלין שבת אחד: וכא. לקמן במתני' קאמר בעונת הפועלים פעמיים בשבת וקס"ד דרישא לא קאי איוצאים שלא ברשות: תני בר קפרא. בברייתא דה"ק הפועלין יוצאין למלאכתן וכו' ולאו בדין עונה מיירי וקמ"ל שיכולין לשנות ממנהגם ולצאת חוץ לעירן שבת אחת:

שאר

רידב"ז

ר"ה אמר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות לו דברים של יחיד וכו' מה נפק מביניהון הכניסה לו עבדים אין תימר משום שאין ראוין להשתמש בשפחה הרי הכניסה לו עבדים הוי לית טעמא דלא משום שהיא חייבת לו ע"כ. פי' דכן דרך הירושלמי בכמה מקומות דשאל על הטעם למה כן בשביל טעם זה או טעם זה והשיב דא"כ היה נ"מ בין הטעמים לדינא דאם תימר משום טעם זה לא היה נ"מ בדינא וא"ת משום טעם זה א"כ היה נ"מ בדינא ולמה לא פירש הדין בנ"מ ונקט סתמא בלא שום נ"מ לדינא הוי ע"כ דהוא מאותו הטעם שאין נ"מ בדינא וכן איתא לשון זה בירושלמי במס' ברכות ספ"ג ובמס' סוכה פ"ד ובמס' יבמות פי"ב ה"א פיי"ש וה"נ דכוותיה דשאל מאיזה טעם אי משום שהיא חייבת לו או משום שאין ראוין להשתמש בשפחה ע"ז פשיט דא"כ מה נפק מביניהון הכניסה לו עבדים וא"כ אין תימר משום הטעם דאין ראוין להשתמש בשפחה הרי היה נ"מ בין עבדים לשפחות אליבא דדינא וא"כ למה לא פירש רב הונא הנ"מ לדינא אלא ע"כ דהוא מאותו טעם משום שהיא חייבת לו וע"כ אין נ"מ לדינא ודבר מלוי הוא בירושלמי וחסר כאן תיבת דלא וכצ"ל הוי לית טעמא דלא כדאיתא בכל מקום בירושלמי ודוק:

תוס' הרי"ד

משום דהוי דשלבל"ע דסמע"י כוי דבר שלבל"ע ז"א דלא פסיקא לנו כ"כ לאוקמי' במכודה שאינה מצוי' ע"כ מוקמי יותר לאמר מיתה א"כ טעמא דר"י הסנדלר כוא משום דבר שלבל"ע דעדיין לא מתה ובזה מתורץ מה דסק' בשט"מ ז"ל על פרש"י ז"ל דלמה לי' לפרש בטעמא דר"י הסנדלר דהוי דשלבל"ע משום דעדיין לא מתה ולמה לא מוקי בפשיטות משום דעדיין לא נעשה המלאכה אבל לפי הנ"ל ניחא דא"כ יקשה באמת מדוע לא מוקמי רב ושמואל למתני' במותר מקיים וכנ"ל אלא ע"כ דס"ל דזה לא חשוב דשלבל"ע לר"י הסנדלר אם לא לאמר מיתה וע"כ ניחא דלא פריך סוף סוף הא לא בא לעולם דעדיין לא נעשה משום דפריך דעדיפא מיני' דזה לא פסיקא לי' כ"כ אם מעש"י הוי דשלבל"ע דזה פלוגתא דאמוראי בירושלמי ודוק:

שכן

עין משפט נר מצוה

מו
א מיי' פי"ב מאישות ה"ב סמ"ג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' סט ס"ב

מז
ב מיי' פי"ג שם סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' עו סעיף א

מח
ג מיי' פ"ד שם סמ"ג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' עז סעיף א

מסורת הש"ס

כתובות מז ב

ב"ב כג א

ע' סוטה ס ב

ע' סנהדרין קז

תורה אור

*שאר זה דרך ארץ עונה זה המזון אית תניי [א] עונה זה דרך ארץ שאר זה המזון מאן דמר שאר זה דרך ארץ °איש איש אל כל שאר בשרו (ויקרא יח) עונה זה המזון °ויענך וירעיבך (דברים ח) מאן דמר שאר זה המזון °וימטר עליהם כעפר שאר (תהלים עח) עונה זה דרך ארץ °אם תענה את בנותי (בראשית לא) זה דרך ארץ ר' ליעזר בן יעקב פתר קרייה שארה כסותה שתהא הכסות לפי השאר שלא יתן לה את הילדה לזקינה ולא את הזקינה לילדה כסותה ועונתה שתהא הכסות לפי העונה [ב] שלא יתן של קייץ בימות הגשמים ולא של גשמים בקייץ מנא לה מזון מה אם דברים שאין בהן קיום נפש אינו רשאי לימנע ממנה דברים שהן קיום נפש לא כל שכן מנא לה עונה מה אם דברים עד שלא נישאת לכאן משעה ראשונה אינו רשאי לימנע ממנה דברים שנישאת לכאן משעה ראשונה לא כל שכן ממנחה ששלח יעקב אבינו לעשו אחיו למד רבי אליעזר ששילח לו כדרך הא"ץ °עזים מאתים ותיישים (שם לב) עשרים חד לעשרה רחלים מאתים ואילים עשרים חד לעשרה גמלים מיניקות ובניהם שלשים אמר ר' ברכיה הן על ידי שהוא צנוע בתשמישו לפיכך לא פירסמו הכתוב פרות ארבעים ופרים עשרה חד לארבע דאינון לעיי אתונות עשרים ועיירים עשרה חד לתרי דאינון לעיי רבי ירמיה בעא אילין תלמידי חכמים לא מסתברא מיעבדינון בטילין אמר ר' מנא לא מסתברא דלא כאספון שהן יגיעין יותר רב אמר אוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת בלשון נקייה:

הלכה ח מתני'

*המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת רבי יהודה אומר שבעה טרפעיקין עד מתי הוא פוחת עד כנגד כתובתה רבי יוסי אומר לעולם הוא פוחת והולך שאם תפול לה ירושה ממקום אחר יגבה אותה ממנה וכן המורד על אשתו [ג] מוסיף לה על כתובתה שלשה דינרין בשבת דבי יהודה אומר שלשה טרפעיקין: **גמ'** הכא את מר שבעה והכא את מר שלשה *אמר רבי יוסי בר חנינה היא על ידי שהיא חייבת לו שבע הוא פוחת ממנה שבע והוא על ידי שהוא חייב לה שלשה הוא מוסיף לה שלשה הגע עצמך שהכניסה לו עבדים הרי אינה חייבת לו כלום הגע עצמך שהתנה עמה לא שאר ולא כסות ולא עונה הרי אינו חייב לה כלום מאי כדון כיי דמר רבי יוהנן צערו של איש מרובה יותר מן האשה הדא הוא דכתיב °ויהי כי הציקה לו בדבריה כל (שופטים טז) הימים ותאלצהו מהו ותאלצהו *אמר רבי יצחק בר לעזר שהיתה שומטת עצמה מתחתיו ותקצר נפשו למות הוא קצרה נפשו למות היא לא קצרה נפשה למות ויש אומרים שהיתה עושה צורכה באחרים כ"ש דתבעה *דאמר רב נחמן בשם רב נחמן האבר הזה שבאדם הרעיבתו השביעתו הרעיבתו וכרבי

פני משה

שאר. שארה כסותה ועונתה וגומר ופליגי במשמעות המקרא: שתהא הכסות לפי השאר כו'. שהזקנה אינה יכולה לסבול משאוי בגדים הרחבים וילדה צריכה בגדים רחבים להתנאות בהן: לפי העונה. העת והזמן אם חמה ואם צנה ולא יתן הדקים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים: מנא ליה מזון. לראב"י דיליף קראי למילתא אחריתא וקאמר דק"ו הוא: שאין בהם קיום נפש. כלומר כסותה חייב מזונות שהם קיום הנפש לכ"ש: שנישאת לכאן. בשביל זה: ממנחה ששלח יעקב למד ר"א. במתניתין לחילוק העונה: ששילח לו כדרך הארץ. לפי קלות וכבדות מלאכתן וטרדתן: חד לעשרה. זכר אחד לעשרה נקיבות שאין להן שום מלאכה: הן. הגמלים שצנועים בתשמישן הן לפיכך לא פירסמן הכתוב לומר הזכרים אלא ובניהם והיינו ובנאיהם: חד לארבע דאינון לעיי. שהן יגיעין במלאכה ולפיכך לא נתן לזכר אחד אלא ד' נקיבות: חד לתרי דאינון לעיי. שהן יגיעין ועסוקין במלאכה כבידה ביותר ומשם למד ר"א להלק העונה לפי הטיול והמלאכה: לא מסתברא מיעבדינון בטילין. לא מן הסברא הוא שנעשה אותן כטיילין שאין עוסקין במלאכה ויהא עונת ת"ח בכל יום: לא מסתברא דלא כאספון. אדרבה לא מסתברא אלא איפכא שנעשה אותם כאספין ואמרין בגיתם שהן טרודין ויגיעין ביותר בלימוד ובעיון התורה. אספון מלשון אסיר ואסיף. א"נ כהאיספון גרסינן דמסתברא לעשות ת"ח כמו הספן כדמסיק שהן יגיעין יותר: רב אמר. דממתני' דלקמן יש לנו רמז לעונת ת"ה דקתני אוכלת עמו וכו' ובלשון נקייה הוא ובעלת קאמר כמו הכלה ומהתה וגומר:

הלכה ח מתני' המורדת על בעלה. מתשמיש אבל ממלאכה כופין אותה לעשות מלאכה ולא דיינינן לה כמורדת: טרפעיק. הוא חלש מעין כסף שהם חצי דינר: עד כנגד כתובתה. ואח"כ נותן לה גט ויוצאה בלא כתובה אבל אין משהה אותה כדי לפחות מנכסים שנפלו לה מבית אביה ולהפסידה ממנה: מוסיף לה על כתובתה ג' דינרין בשבת. כדמפרש טעמא בגמר' דלערא דגברא קשה מדאיתתא ולפיכך כשהיא מורדת ומצערהו פוחתין שבעה דינרין בשבת וכשהוא מורד ומצערה אין מוסיפין לה אלא ג' דינרים:

גמ' הכא וכו'. קס"ד המורדת ממלאכה קאמר וכן בסיפא המורד על אשתו ומאי שנא הכא דפוחתין ז' דינרין ומ"ש בסיפא דמוסיפין שלשה: היא ע"י שחייבת לו שבע. מלאכות כדחשיב לעיל במתני': שהוא חייב לה שלשה. שארה כסותה ועונתה: ופריך הגע עצמך שהכניסה לו עבדים. ואינה חייבת במלאכה וכן אם הוא התנה עמה שלא יתחייב עמה בכלום ואם בכה"ג לא פוחתין ולא מוסיפין והא מתני' סתמא קתני: מאי כדון. ומאי טעמא הכא ז' והכא שלשה: כהאי דאמר ר"י. כלומר לא תימא דהמורדת ממלאכה קאמר אלא מורדת מתשמיש והיינו טעמא דהכא פוחתין ז' והכא מוסיפין ג' שצערו של איש מרובה יותר מן האשה: הדא הוא דכתיב וכו'. כדדרים בבבלי פ"ק דסוטה וכדמסיק היא לא קצרה וכו' אלמא צערו של איש מרובה: ויש אומרים וכו'. שזינתה עם אחרים ולא מוכחא מידי ודחי לה הש"ס כ"ש דתבעה לתשמיש יותר ויותר אם היתה עושה צרכה באחרים כדרב נחמן וכו' וכדאמר בבבלי פ' חלק דף ק"ז אבר קטן יש באדם מרעיבו שבע וכו' וכדפי' רש"י שם (ועיין פי' רש"י בסוכה דף נ"ב) :
וכר"א

קרבן העדה

שאר זה דרך ארץ. הא דכתיב בקרא שארה כסותה ועונתה לא יגרע מפרש שאר היינו תשמיש: אל כל שאר בשרו. לא תקרבו לגלות ערוה: ויענך וירעיבך. וה"ק קרא עונתה לא יגרע דבר שהוא כעינוי כשמונעו ממנה: אם תענה את בנותי. היינו שימנע מהן תשמיש שהוא כעינוי: לפי השאר. זקנה קשה לה משאוי ואינה יכולה לסבול בגדים רחבים וילדה צריכה בגדים רחבים להתנאות בהם: לפי העונה. לפי העת אם חמה אם צנה: מנ"ל. לראב"י שחייב הבעל במזונות אשתו: שאין בהם קיום נפש. כגון כסות: מנ"ל. לראב"י שחייב הבעל שלא למנוע ממנה תשמיש: עד שלא נישאת מכאן. שלא נשאה לכתחלה לשם כך: למד ר"א. דמתני' שיש לחלק בעונת התשמיש כפי הטורח שמוטל על הזכר: חד לעשרה. לפי שהן פנויין ממלאכה דרכן להרבות בתשמיש ולעבר עשרה נקבות ובהמה משנתעברה שוב אינה מקבלת זכר: ובניהם. ובנאיהם זכר כנגד נקבה לפי שהזכר עושה מלאכה כבדה: הן. הגמלים: לפיכך לא פרסמו הכתוב. וכתב הזכר בלשון בניהם: דאינון לעיי. שהן יגעין במלאכה וממעטין בתשמיש: חד לתרי. דסתם שוורי' לחרישה עומדים ואין עבודת החרישה תמידית משא"כ החמורים למשא תמידית הן עומדין: לא מסתברא. וכי לא מסתברא לעשותן כספנין שעונתן לששה חדשי' שהן מטריחין עצמן הרבה: אוכלת עמו מלילי שבת וכו'. דתנן לקמן בפרקין: בלשון נקיה. תני תנא אוכלת וכוונתו תשמיש שאפי' גמל וספן המשרה אשתו ע"י שליש חייב בתשמיש בכל לילי שבת א"כ אתלמידים קאמר רב דעונתן בכל לילי שבת ולשון זה נראה עיקר:

הלכה ח מתני' המורד'. מתשמיש אבל ממלאכה כופין אותה לעשות מלאכה ולא דייניק לה כמורדת: טרפעיקים. כל טרפעיק משקל ז' שעורי' של כסף צרוף: עד כנגד כתובתה. ואח"כ נותן לה גט ויוצאת בלא כתובה אבל אינו משהה אותה כדי לפחות על הנכסים שנפלו לה מבית אביה ולהפסידה: שלשה דינרים. בגמ' מפרש מ"ש הוא מינה דידה:

גמ' ופריך הכא. באיש המורד תנן שמוסיפין לה ג' דינרים ובאשה המורדת תנן ברישא שפוחתין לה שבעה דינרין בשבת: היא ע"י שהיא חייבת. לעשות לבעלה שבע מלאכות כדתנן לעיל בפרקין לפיכך פוחתין לה שבעה דינרין: והוא ע"י שהוא חייב. לאשתו שלשה שארה כסותה ועונתה לפיכך מוסיפין לה שלשה: ופריך הגע עצמך. אמור לנפשך איך תנן סתמא בדידה שבעה הא בהכניסה לו שפחות אין לפחות לה כלום שאינה חייבת לעשות לו שום מלאכה א"כ קשיא ליה א"כ בהכניסה לו שפחות אין פוחתין לה כלום מה הועילו חכמים בתקנתן: הגע עצמך שהתנה וכו'. ותו אם התנה הבעל שלא יתחייב בשאר כסות ועונה כדאמרי' לעיל בפרקין שיכול הבעל להתנות על כך לדבריך לא יוסיפו לה כלום כשמורד הבעל בתמיה וכי לא ראוי לקנוס על כך: מאי כדון. מעתה מ"ט יש בדבר: כיי. כי האי דאמר ר"י: צערו של איש. בבטול עונתו הוא יותר מדידה לפיכך פוחתין לה יותר: ותאלצהו. ל' דוחק ומצוקה: מאי ותאלצהו. הא כבר כתיב ויהי כי הציקה לו: שהיתה שומטת עצמה מתחתיו. בשעת תשמיש: היא לא קצרה נפשה למות. ש"מ דצערו של איש מרובה: וי"א. דמכאן אין ראיה לכך לא קצרה נפשה לפי שזנתה מאחרים: ופריך כ"ש דתבעה. אלו זנתה מאחרים כ"ש שהיה לה לתבוע תשמיש שמשון: האבר הזה. אבר התשמיש: הרעיבתו. תאותו נחלשת והוא שבע: השביעתו. בתשמיש תאותו מתחזקת והוא רעב ומתאוה תמיד:
וכר"א

שנויי נוסחאות (סל"ו) ממנה שבע כנ"ו ממנה שבעה. (סמ"ז) דתבעה כנ"ו דתבע. רב כנ"ו רבי. רב כנ"ו רבי.

וכרבי אליעזר עד כמה הוא פוחת נשמעינה מן הדא תני רבי חייה *ארוסה וחולה נדה ושומרת יבם כותבין לה איגרת מרד על כתובתה מה אנן קיימין אם בשמרדה עליו והיא נדה התורה המרדתה עליו אלא כן אנן קיימין שמרדה עליו ג עד שלא באת נידה ובאת לנידה הרי אינה ראויה למרוד ואת אמר כותבין ג וכא פוחת מה מיפחות מפרא פרנון דידה נישמעינה מן הדא רבי יוסי אומר לעולם הוא פוחת והולך שמא תפול לה ירושה ממקום אחר ויחזור ויגבה ממנה לא אמר אלא ירושה דבר שאינו מצוי הדא אמרה אפילו לפחות מפרא פרנון דידה פוחת *ר"ז בשם שמואל כותבין איגרת מרד על הארוסה ואין כותבין איגרת מרד על שומרת יבם והתני רבי חייה נידה וחולה ארוסה ושומרת יבם ד כותבין לה איגרת מרד על כתובתה כאן ה כמשנה הראשונה כאן כמשנה האחרונה אמר רבי יוסי בר בון אפילו תימר כן כמשנה אחרונה *בית דין שאחריהן ו מתירין בה ארבע שבתות והיא שוברת כתובתה ויוצאה רבי חנינה בשם רבי ישמעאל בי רבי יסא היוצאה משם שם רע אין לה בליות מורדת יש לה רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי המורדת והיוצאת משם שם רע אין לה לא מזונות ולא בליות *אמר רבי יוסה אילין דכתבין אין שנא אין שנאת תניי ממון ותניין קיים:

הלכה ט מתני' ז *המשרה את אשתו על ידי שליש לא יפחות לה מקביים חטים או מארבעת קבין שעורין אמר רבי יוסי לא פסק שעורים אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום:

גמ' מהו סמוך לאדום לדרומה:

קרבן העדה

וכר"א. דאמר לעיל במתני' שיש עונה קבועה לכל אחד מיבעיא לן אשת הספן המורדת פוחתין לה כל שבת שבעה דינרין או דלמא כל ששה חדשים שבעה דינרין דהא אין הפחת אלא משום ביטול תשמיש ועונתו אחת לששה חדשים: נשמעינה מן הדא. תא שמע: מה אנן קיימין. במאי עסקינן: התורה המרדתו עליו. הא מן התורה אסורה לו: הרי אינה ראוי' למרוד. באותו זמן ואפ"ה כותבין כדי לפחות כתובתה הואיל שכבר מרדה בעת טהרתה לפי שאין לו פת בסלו: וכא פוחת. ה"ג ספן לר"א מיד שהתחילה למרוד פוחתין לה כל שבת שבעה דינרין דאין לו פת בסלו: מפרא פרנון. מתוספת כתובה **דידה** ולת"ק מיבעיא ליה וי"מ מפרא פרנון היינו נכסי מלוג שלה: לא אמר. לא פליגי ר' יוסי וחכמים אלא בירושה שהיא דבר שאינו מצוי אבל תוספת כתובה לדברי הכל פוחתין: ה"ג ה"ק בשם שמואל אין כותבין וכו': כאן כמשנה הראשונה. שאמרו מצות יבום קודמת למצות חליצה שהיו מכוונין לשם מצוה לפיכך תני ר"ח כותבין אגרת מרד על שומרת יבם: כאן. הא דאמר שמואל אין כותבין היינו למשנה אחרונה שראו שאין מכוונין לשם מצוה ואמרו מצות חליצה קודמת: אפי' תימר כן. דאף מאי דתני ר"ח הוא למשנה אחרונה ליכא נפקא מיניה לדינא דעכשיו אין כותבין אגרת מרד כלל: ה"ג ב"ד שאחריהן אמרו מתרין בה ד' שבתות וכו'. וה"פ ב"ד שלאחר ר"י ור"י תקנו שמתרין בה ד' שבתות ואח"כ מפסדת כתובתה ואפי' שומרת יבם וכ"ה בתוספתא בפרקין רבותינו תקנו שיהא מתרין בה ד' שבתות ואח"כ מפסדת כתובתה אפי' היא ק' מנה אחת ארוסה ואחת נשואה ואחת שומרת יבם אפי' נדה אפי' חולה: אין לה בליות. בגדים שהכניסה לו בנדונייתה שמאוס עליו בכתובתה ועדיין הבלאות קיימין תפסיד אותם: ומורדת יש לה. בלאות הקיימין: אילין דכתבין. הכך שכותבין בשטרות קודם החופה אם שנא הוא אותה אחר החופה או אם השנא היא אופו יותן לה כך וכך תנאי ממון הוא יכל תנאי שבממון קיים:

הלכה ט מתני' המשרה את אשתו ע"י שליש. שנותן לה מזונותיה ע"י אפטרופס ואינה אוכלת עמו תרגום ויכרה להם כרה גדולה שירותא: לא יפחות לה. בכל שבוע: לא פסק לה שעורים. כפלים מן החטים: שהיה סמוך לאדום. ששם השעורים רעות: דבלה. תאנים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל ולא במדה: מפץ. רך ממחללת: ה"ג ואם אין לו מפץ נותנים לה מחללת: כפה. לעיף אחד משנה לשנה: ומנעל ממועד למועד. מנעלים חדשים לכל ג' רגלים: חדשים. קשים לה בימות החמה לפי שהם חמים ויפים לה בימות הגשמים והשחקים שלה. אף כשיקנה לה חדשים שצריכה להם להתכסות בהם בימי נדותה: **גמ'** לדרומה. שאדום היה בלד דרום של ארץ ישראל: מנה וארבע ריטלין. והן תאנים גרועות צריך להוסיף ד' על המנה ול"נ שהן ד' משקלות קטנות שצריך להוסיף לקלבון: ה"ג הותירה מזונות שלו הותירה בליות שלה וכו' בין שהותירה בליות שלהם וכן הגירסא בר"ן וכ"ה בבבלי. וה"פ הותירה מזונות כגון אשה שמזונות הקלובין לה במשנתינו עודפין לה שאינה רעבתנית המותר לבעלה אבל מותר בלאות שלה להתכסו' בהן בימי נדות' שלא תתגנה על בעלה אבל אלמנה הניזונית מנכסי יתומי' ועליהם ליתן לה כלים של כ' זוז משנה לשנה מותר בלאות נמי ליתומים דלא איכפת להו שתתגנה:

פני משה

וכר"א עד כמה הוא פוחת. כלומר לר' אליעזר במתני' דלעיל דמהלך בעונות ולדידיה עד כמה הוא פוחת באלו שאין עונתן בכל שבת כגון גמל וספן דלא שייכא בהו לדון דינא דמורדת מתשמיש לפחות בכל שבת: נשמעינה מן הדא דתני ר"ח ארוסה. אם אינה רוצה להכנס וחולה כו' כותבין לה איגרת מרד על כתובתה גרסינן וכדלקמן וכן הוא בתוספתא: מה אנן קיימין. לפרושי מרד דנדה קאתי והדר מסיק למילתא. במאי עסקינן מרד' דנדה אם שמרדה עליו בשעת נדתה אמאי כותבין לה אגרת מרד הרי התורה אסרה עליו ואינה בת תשמיש עכשיו אלא הכא במאי עסקינן שמרדה קודם נדתה ובאת לנדה וקמ"ל דפוחתין מכתובתה אף בימי נדתה אע"פ שעכשיו לאו בת תשמיש היא: הרי אינה ראויה למרוד. והא נדה אינה בת מרד מתשמיש ואפ"ה את אמר כותבין ופוחתין מכתובתה בימי נדתה: וכא. וכן ה"נ אפי' באלו שאין עונתן בכל שבת פוחת מכתובתה כשמרדה וטעמא לפי שאין דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו: מהו מיפחת מן פרא פרנון דידה. פרא פרנון הן המתנות שנותנין לארוסה בלתי מוהר הכתובה. הערוך. ובעי הש"ס אם פוחתין גם מאלו המתנות אחר שנפחתה הכתובה: נשמעינה מן הדא דרבי יוסי וכו' לא אמר אלא ירושה דבר שאינו מצוי. כלומר לא פליג ר' יוסי ומוסיף אדת"ק אלא בירושה שהוא דבר שאינו מצוי ואפ"ה ס"ל לר' יוסי דפוחת ולת"ק אינו פוחת משום דמידי דלא שכיח הוא כ"כ: הדא אמרה אפי' כו'. כלומר ש"מ הא בפרא פרנון דדבר המצוי הוא פוחת אפילו לת"ק: ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם. אם תבעה לייבם והיא אינה רוצה אלא להלוץ: כאן כמשנה ראשונה. הא דר' חייא כמשנה ראשונה. שאמרו מצות יבום קודם למצות הליצה נזקקין לו אם אינה רוצה להתייבם: כאן. הא דשמואל כמשנה אחרונה שאמרו מצות הליצה קודמת: אפילו תימר כן כמשנה אחרונה. כלומר דר"י בר בון דחי לה דאפ"ת כאן וכאן כמשנה אחרונה והא דשמואל בשרוצה הוא לייבם אין נזקקין לו אם היא רוצה להלוץ והא דתני ר"ח בשאינה רוצה לא להלוץ ולא לייבם: ב"ד שאחריהן. מילתא באפי נפשה היא דב"ד שאחריהן אמרו בדינא דמורדת שמתרין בה ד' שבתות וכו' כדאמר בבבלי רבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ד' שבתות זו אחר זו ושולחין לה ב"ד הוי יודעת שאפי' כתובתך מאה מנה הפסדת: היוצאה משום שם רע. שזינתה: אין לה בליות. מבגדים שהכניסה לו בנדונייתה ועדיין הבלאין קיימין הפסידה הכל: מורדת יש לה. בלאות הקיימין: ר' סימון. פליג דאחת זו ואחת זו אין לה בליות: לא מזונות. כל זמן שאינו מגרשה: אילין דכתבין אין שנא אין שנאת. אלו שכותבין בכתובתן אם יבנא הוא וימרוד עליה שיהיה כך וכך ואם תשנא היא ותמרוד עליו יהיה כך וכך תנאי שבממון הוא וכל תנאי שבממון קיים:

הלכה ט מתני' המשרה את אשתו על ידי שליש. שנותן מזונותיה על ידי אפוטרופוס ואינה אוכלת עמו ויכרה להם כירה תרגומו שירותא: לא יפחות לה. בשבוע: לא פסק שעורים וכו'. בגמרא מפרש:

גמ' מהו סמוך לאדום. וכי באדום בלבד היא דאוכלין שעורין וקאמר לדרומה כלומר בשביל שהיה ר' ישמעאל סמוך לדרומה של אדום שהיו שם שעורין רעות ולפיכך פסק לה כפליים כהטין ובבבלי קאמר סתמא מפני שהשעורין אדומיות רעות הן

הלכה

עין משפט נר מצוה

מט

א ב מיי' פי"ד מאישות ה"ח ופ"ב מיבום ה"ג לאוין פא ועשין נא טוש"ע אה"ע ס' עז בהג"ה וסי' קסה ס"א

נ

ג מיי' פי"ד מאישות טוש"ע שם סי' עז ס"ב

נא

ד ה מיי' שם ופ"ב מיבום ה"י טוש"ע שם וסי' קסה ס"א

נב

ו מיי' פי"ד שם כמ"ג שם טוש"ע שם סי' עז ס"ב

נג

ז מיי' פי"ב מאישות טוש"ע שם סי' ע ס"ב

מסורת הש"ס

כתובות סג ס: ירושלמי קידושין פ"ז ה"ב

ע' כתובות סד

ריס נ"ח פ"ב ובב דף סג ב

ופ"יב נ הלין (ה"ב) ע' כת בוה קא בס ז' סד ב

רידב"ז

רבי זעירא בשם שמואל כותבין כו' ואין כותבין איגרת מרד על שומרת יבם ופריך והתני ר"ח נדה וחולה כו' ושומרת יבם כותבין לה אגרת מרד על כתובתה ומשני כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה. פי' למ"ר כותבין ולמשנה אחרונה אין כותבין משום דמצות חליצה קודמת למצות יבום וכיון דמצות חליצה קודמת ע"כ לא נקראת מורדת כשאינה רוצה להתיבם ע"ז אמר ר"י בר"ב אפילו תימר כאן כמשנה אחרונה כדמסיק ב"ד שאחריהן מתירין בה ד' שבתות פי' דר"י בר"ב סבר דע"כ אפילו למ"א נמי נקראת מורדת דהא איתא בתוספתא פ"ה המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת ר' יהודה אומר שבעה טרפעקין זו משנה ראשונה רבותינו התקינו שיהא מתרין בה ד' וה' שבתות ואח"ז פעמים בשבת יתר ע"כ אפילו כתובתה מאה מנה אבדה הכל אחת ארוסה ואחת נשואה ואחת שומרת יבם אפילו נדה אפילו חולה ע"כ עיי"ש ע"ז אמר ר"י בר"ב דע"כ דאפילו למ"א נמי נקראת מורדת דהא תניא בברייתא זו משנה ראשונה ב"ד שלאחריהן התקינו שמתירין אותה ד' וה' שבתית כו' יתר ע"כ כו' אחת ארוסה כו' שומרת יבם כו' אלמא דדין הזה דנקראת מורדת הוא אפילו לבתר משנה ראשונה דבפירוש שנה זו משנה ראשונה ב"ד שלאחריהן אמרו וכו' ומסיק אפילו שומרת יבם אלמא דנקראת מורדת אפילו למשנה אחרונה א"כ ע"כ הא דתני ר"ח אפילו שומ"י ע"כ דאפילו למ"א נמי נקראת מורדת ודוק:

רבי

הלכה י מתני' ונותן לה חצי קב קיטנית וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר ונותנין לה מיטה ומפץ ואם אין לו מיטה מפץ מחצלת ונותנין לה כפה לראשה וחגור למתניה ומנעל ממועד למועד וכלים של חמשים זוז משנה לשנה ואין נותנין לה לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אבל נותנין לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים והיא מתכסה בלאותיהן בימות החמה והשחקין שלה: **גמ'** אמר רבי מנא מנה וארבע ריטלין נותן לה כר נר ופתילה כוס וחבית וקדירה רבי יוסי אמר כר אין לה שאין נשי העניים ישנות על הכר רבי חייה בשם רבי יוחנן *הותירה מזונות שלו הותירה בליות שלה הדא דתימר באשת איש אבל באלמנה בין שהותירה מזונות בין שהותירה בליות שלה:

הלכה יא מתני' *נותנין לה מעה כסף לצרכיה ואוכלת עמו לילי שבת ואם אין נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן י' סלעים בגליל או משקל עשר סלעים ערב ביהודה שהן עשרים סלעים בגליל ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה במה דברים אמורים בעני שבישראל אבל במכובד שבישראל הכל לפי כבודו:

גמ' *דברים אמורים לשון נקי שמעון בר בא בשם ר' יוחנן אכילה ממש על דעתיה דרב אוכלת משלו על דעתיה דרבי יוחנן אוכלת משלה יין אין לה שאין עניות ישראל שותות יין ועשירות שותות והתני מעשה במרתא בת בייתוס שפסקו לה חכמים סאתים יין בכל יום ובית דין פוסקין יין א"ר חייה בר אדא על שום זנות יין ותירוש יקח לב והא תנינן *אם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה מהו מוסיף רבי יהושע בן לוי אמר יין שהוא מרבה את החלב רבי חזקיה רבי אבהו בשם רבי יוחנן אף לתבשילה פסקו אף על פי כן קיללה אותן ואמרה להן כך תתנו לבנותיכם אמר ר' אחא ועניינו אחריה אמן *א"ר אלעזר בר צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעכו וקראתי עליה הפסוק הזה הרכה בך והענוגה וגו' אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וגו' *והתני מעשה במרים בתו של שמעון בן גוריון שפסקו לה חכמים בחמש מאות דינר קופה בשמים בכל יום ולא היתה אלא שומרת יבם אע"פ כן קיללה אותן ואמרה להן ככה תתנו לבנותיכם א"ר אחא ועניינו אחריה אמן א"ר אלעזר בר צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה קשורה בשערה בזנב הסוס בעכו וקראתי עליה הפסוק הזה הרכה בך והענוגה כו':

הדרן עלך אף על פי שאמרו

הלכה א מתני' *מציאת האשה ומעשה ידיה של בעלה וירושתה הוא אוכל פירות בחייה בושתה ופגמה שלה רבי יהודה בן בתירה אומר בזמן שהן בסתר לה שני חלקים ולו אחד ובזמן שהן בגלוי לו שני חלקים ולה אחד שלו נותנין לו מיד ושלה ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות:

גמ'

פני משה

הלכה י מתני' גרוגרות. תאינים יבישין: דבילה. תאינים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל: ונותנין לה מיטה. מולעת: מפץ. רך ממחצלת: כפה. לעיף: ומנעל ממועד למועד. מנעלים חדשים לכל שלש רגלים: חדשים. קשים לה בימות החמה לפי שהם חמים ויפים לה בימות הגשמים: והשחקים שלה. אף כשיקנה לה חדשים מפני שצריכה להתכסות בהן בימי נדתה:

גמ' מנה וארבע ריטלין. כמו ליטרין כלומר מנה האמור במשנה הוא משקל ד' ליטרין שהיה בזמנם: נותן לה. עוד נוסף על מה שהוזכר במשנה כר וכו' כלי אכילה ושתיה שהן נמי בכלל כסות כמו כלי בית: כר אין לה וכו'. ואין מחויב לתת לה אלא מה שאי אפשר לה זולתם: הותירה מזונות שלו גרסינן. וכן הוא בבבלי סוף פרקין שאם קמצה ממזונות שפסק לה והותירה לבעל: הותירה בליות שלה. כדמפרש התם טעמא שמתכסה בהן בימי נדתה שלא תתגנה על בעלה בימי טהרתה אם לובשת בגדי ימי נדתה: אבל באלמנה. דלא שייכא שתתגנה בין שהותירה מזונות בין בלאות אינן שלה גרסינן אלא של יורשים:

הלכה יא מתני' נותנין לה מעה כסף. בכל שבת לצורך דברים קטנים: ואוכלת עמו. בגמרא מפרש לה: שתי. קשה לטוות כפליים כשל ערב ומשקל יהודה כפליים כשל גליל: הכל לפי כבודו. שעולה עמו ואינה יורדת וכן הכל כמנהג המדינה:

גמ' דברים אמורים לשון נקי. אוכלת דקתני במתני' נבעלת היא ולשון נקי קאמר והיותר נראה דגרסי' רב אמר לשון נקי כדקאמר לעיל סוף הלכה ז' וכדמשמע מדלקמיה: על דעתיה דרב אוכלת משלו. ה"פ דרב ור"י לא פליגי בליל עונה אלא בהא פליגי לרב דמפרש מאי אוכלת נבעלת משום דקסבר אוכלת משלו כלומר עמו והיינו אפילו כל ימי השבוע שאין הבעל יכול לכו"ה שתאכל לבדה אא"כ שהיא מרצונה והילכך מפרש רב דאוכלת היינו נבעלת דאלת"ה הא כל ימות השבת אוכלת משלו ומ"ש ליל שבת דנקט: על דעתיה דרבי יוחנן אוכלת משלה. כלומר כל ימות השבת אוכלת לבדה דברצונו תליא מילתא ולפיכך מפרש אוכלת עמו אכילה ממש דבלילי שבת שהוא היוב ליל עונה אוכלת עמו: יין. אין פוסקין לה שאין עניות וכו' ובעניות מיירי מתני' כדתני בד"א בעני שבישראל: ועשירות שותות. בתמיה והא אין פוסקין ייות לאשה כדמפרש טעמא לקמיה: והתני. כלומר ותניא נמי מעשה במרת' בת בייתוס שפסקו לה חכמים יין וב"ד פוסקין יין בתמיה וכל זה מן הקושיא דהרי אין ב"ד פוסקין יין לאשה כדאמר רב הייה בר אדא ע"ש זנות יין וגו': והא תנינן אם היתה מניק' וכו'. קושייא הוא כלומר דמהכא שמעינן דלמניק' פוסקין יין כדמפר' ריב"ל מהו מוסיף יין שמרבה את החלב ובהכי איירי שפסקו לה יין: ורבי חזקיה קאמר דאף לתבשילה פסקו. כלומר דבהכי נמי שרי להטעים את התבשיל הוא כדמפרק בבבלי לגיקי קדיר': צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך. כדאמר בבבלי דס"ז אל תיקרי גדיותיך אלא גויותיך: והתני. עוד מעשה אחרת כזה. ובבבלי שתי המעשיות על בתו וכלתו של בן גוריון. ובפרקין תנא שומרת יבם היתה ולא ענו אחריה אמן:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' מציאת האשה. וירושתה. אם נפלה לה ירושה הוא אוכל פירות בחייה והקרן שלה: בושתה ופגמה. נזק חבלה אם חבלו בה שלה: ובזמן שהן בגלוי. שהבושת בלו ועוד שהיא נמאסת עליו והוא סובלה: ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. בחייה והקרן שלה כשאר הנכסים אם יגרשנה או ימות ואם תמות היא הוא יורשה והלכה כר"י ב"ב אבל הנער שלה כדאמר בהחובל דלנערה לא זכי ליה רחמנא והשבת והריפוי לבעלה שהרי חייב הוא ברפואתה

גמ'

קרבן העדה

הלכה י מתני' ונותן לה מעה כסף. לכל שבת לצורך דברים קטני' כגון פרוטה לכבוס או למרחץ: ואוכלת עמו. מפרש בגמרא: מעשה ידיה. כלומר מה שעושה מותר על מזונותיה: שתי. קשה לטוות כפלים כשל ערב ומשקל סלע שביהוד' כפלי' כסלע שבגליל: הכל לפי כבודו. וכמנהג המדינה: **גמ'** דברים אמורי' לשון נקי. הא דתנן ואוכלת עמו היינו תשמיש אלא שנאו בלשון נקי כדכתיב אכלה ומחתה פיה: אכילה ממש. והיינו טעמא לפי שלילי שבת ליל עונה אוכלת נמי עמו משלו: ה"ג ע"ד דרב אוכלת משלה וע"ד דר"י אוכלת משלו. וה"פ ואיכא בינייהו לרב מזונותיה בלילי שבת משלה ולר"י מזונותיה בלילי שבת משלו: ועשירות שותות. לפיכך פוסקין להן יין: והתני. בניחותא: ופריך וב"ד פוסקין יין. לאשה בתמי' ואיך פסקו למרתא יין: אר"ח בר אדא. לכך אין פוסקין לאשה יין על שם זנות יין וגו' וה"פ יין ותירוש יקח לב לזנות: ומשני והתנינן וכו' ואריב"ל שמוסיפין לה יין. ה"נ מרתא מניקה היתה: ה"ג ר"ח רבי אבא בשם רבי יוחנן לתבשילה פסקו. לתת לתבשיל להטעימו ואין פוסקין יין לאשה היינו לשתות: אעפ"כ. שפסקו לה הרבה כל כך לגיקי קדרה קיללה אותן: מלקטת שעורים. כדי להתפרנס מהן: אם לא תדעי לך. אם לא תתני כנסת ישראל לב לשמור התורה סופך לצאת בעקבי הצאן ולרעות את גדיותיך אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך: והתני. בניחותא: שפסקו לה חכמים. כשהיתה שומרת יבם באה לב"ד לפסוק לה לרכיה מנכסי בעלה ופסקו לה ת"ק דינרין לצורך קופה של בשמים להתקשט בהן:

הדרן עלך פרק אף על פי:

הלכה א מתני' מציאת האשה. וירושתה. אם נפלה לה ירושה הוא אוכל פירות בחייה והקרן שלה: ופגמה. נזק חבלה אם יחבלו בה: ובזמן שבגלוי. שהבושה שלו ועוד שנמאסת עליו והוא סובלה: ילקח בהן קרקע. שהרי זה כשאר נכסים שנופלין לה שהן תלויין: אוכל פירות בחייה. והקרן שלה אם יגרשנה או ימות ואם תמות היא יורשה:

גמ'

שנויי נוסחאות (ע"ד) אין לו מיטה מפץ בכי"ק אין לו מפץ. (סי"ד) מזונות שלו בד"ו מזונות שלה. (פל"ב) זנות יין במקרא זנות ויין.

עמודי ירושלים

על דעתיה דרב כו'. פ' בפני משה מה שפי' ופי' דחוק למאד ובמראה הפנים כ' א"א להחליף הגירסא דא"כ מאי קא משמע לן לר' יוחנן ועוד מאי משלה הא בשבת נמי חייב במזונותיה פכ"ל ודבריו תמוהים דהא הכא במברה אשתו ע"י שליש מספיקין דטעמן לה קניים חיים ותני במשנה דאוכלת עמו ליל שבת ופליגי רב ור' יוחנן דמאן דמפרש אכילה ממש א"כ בליל שבת היא אוכלת משלה מסקביים שגמן לה ור' יוחנן דס"ל אכילה ממש ס"ל דאוכלת משלו הייזו מלבד ספקיים שנתן לה צריך הוא ליתן אליה סעודת ליל שבת וכו' וכמו בפשט סירו' וסגירסא מהופכת. ומלאתי בחי' הרמב"ן לכתובות (דס"ד ע"ב) שכ' וז"ע אבל בירושלמי גרסינן שמעון בר בא בשם ר' יוחנן אכילה ממש ואמרינן עלה על דעתיה דר' יוחנן אוכלת משלו אלמא למ"ד אכילה ממש משלו היא אוכלת עכ"ע מבואר שגם הוא מהפך הגירסא ודברי הפני משה תמוהים. ומתוך דברי המגדל עוז פ' אישות (פכ"א הי"א) הבנתי שמפרש דברי הירושלמי שלא דקאי על מניקה דמוסיפין לה מזונות אם היא רוצה יותר פליגי אם אוכלת משלו או משלה ופי' זה דחוק וגם להרמב"ן לא יולדק זה וכמ"ש בפנים והנכון כמ"ש וכן נראה מהרמב"ן שמפרש כן:

גמ' רבי הזקיה בשם רבי אימי איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש חד אמר דברי הכל וחרנא אמר במחלוקת ולא ידענא מאן אמר דא ומאן אמר דא מסתברא דרבי שמעון בן לקיש הוא דו אמר במחלוקת דו פתר לה *במעלה לה מזונות ואינו נותן לה מעה כסף לצרכיה ותנינן ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה מעשה ידיים שהן כמציאה אתא רבי יעקב בר אימי בשם רבי שמעון בן לקיש דברי הכל היא הוויי דעוון דעוון אית לרבי שמעון בן לקיש למי נצרכה לרבי מאיר אף על גב דלרבי מאיר עביד *יד העבד כיד רבו זכתה האשה זכה בעלה [א] מודה שאין עליה אלא אכילת פירות בלבד תמן תנינן [ב] *מציאת בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנענים [ג] ומציאת אשתו הרי אילו שלו שהוא יכול לשונתן למלאכה אחרת מה טעמא אמרין מציאת בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים [ד] הרי אילו שלהן שאינו יכול לשונתן למלאכה אחרת התיבון הרי אשתו אינו יכול לשנותה למלאכה אחרת ואת אמר מציאתה שלו אמר רבי יוחנן טעם אחר יש באשה מהו טעם אחר באשה אמר רבי חגיי *מפני קטטה ר' יוסי לא אמר כן אלא שלא תהא מברחת משל בעלה ואומרת מציאה מצאתי הגע עצמך שנתן לה אחר מתנה קול יוצא למתנה ואין קול יוצא למציאה

קרבן העדה

מסורת הש"ס

גמ' איתפלגון. פליגי בה ר"י ורשב"ל: במחלוקת. הא דתנן מציאת האשה לבעלה לא אתיא אלא כר"מ דאמר לעי': פ' אף על פי המקדיש מותר מעשה ידי אשתו הרי זה הקדש א"כ אף מציאתה לבעלה אבל לר"י הסנדלר דאמר המותר חולין דשלה הוא כ"ש מציאתה שלה: דו פתר לה. שהוא מפרש לפלוגתייהו דר"מ ור"י הסנדלר במעלה לה מזונות וכו' ומחייס הוא דפליגי וטעמו דר"מ לפי שיכול לכופה למעשה ידיה הלכך חל ההקדש על הידים עצמן שהיא קנויה לו כשפחה ולא הוה דבר שלא בא לעולם וכיון דקנויה לו כשפחה אף מציאה שלו ור"י הסנדלר קסבר שאינו יכול לכופה א"כ ידיה עצמן אין ההקדש חל עליהן דה"ל כדבר שאינו שלו ואמעשה ידיה אינו חל דה"ל דבר שלא בא לעולם א"כ מציאתה אינה שלו דלא תקנו לו חכמים אלא מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה אבל מציאה אינה בכלל מעשה ידיה ולא בכלל מותר אבל לר' יוחנן דמוקי לפלוגתייהו דר"מ ור"י הסנדלר בשאינו מעלה לה מזונות ולאחר מיתה ובאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם פליגי ותרווייהו סברי שאינו יכול לכופה צריכין לומר דלדברי הכל מציאה בכלל מעשה ידיה או מותר היא ומתני' ככ"ע: מעשה ידים שהן כמציאה. כלומר כי היכי דפליגי במעשה ידיה פליגי נמי במציאה: ד"ה היא. מתני' דהכא אתיא ככ"ע: הוי דעיין דעיין אית לרשב"ל. הרי דאמוראי איכא אליבא דרשב"ל דמ"ד דרשב"ל אמר במחלוקת סובר כמ"ד לעיל פ' אע"פ משמיה דרשב"ל במותר מחמש סלעים פליגי ומ"ד הכא דרשב"ל אמר ד"ה היא סובר כמ"ד לעיל משמיה דרשב"ל דטעמא דר"מ משום דהוא דשלב"ל: למי נצרכה. תנא דמתני' לאשמועינן דירושתה הוא אוכל פירות ואין כולה שלו דמלתא דפשיטא הוא מ"ש משאר נכסי מלוג: לר"מ. אילטרך דקסבר זכת האשה זכה בעלה סד"א כולה שלו קמ"ל דאפ"ה לא זכה הבעל מירושתה אלא הפירות: תמן תנינן. פ"ק דב"מ: שיכול לשנותן. לכל מלאכה שירצה הלכך אף הגבהת המציאה בכלל מלאכות בעל הבית היא: שאינו יכול לשנותן למלאכה אחרת. שלא שכרן מתחלה לכך לפיכך מציאתן שלהן: אינו יכול לשנותה למלאכה אחרת. דתנן לעיל פרק אף על פי וכופה לעשות בצמר אבל אינו כופה לעשות מלאכה אחרת ולמה מציאתה לבעלה: מפני קטטה. שאם לא תתן לו מציאתה ירגיל קטטה עמה: ופריך הגע עצמך. אמור לנפשך מה הועילו חכמים בתקנתן הלא תהא מברחת ותאמר שנתן לה אחר מתנה על מנת שאין לבעלה רשות בה: ומשני קול יוצא למתנה. אם איתא שבמתנה ניתן לה היה הקול יוצא ויראה לשקר שיש לעמוד על השקר ע"י חקירה משא"כ במציאה יש לחוש שמשקרת כיון שאין קול יוצא למציאה

(לעיל ע"ה הלכה ה)

(קידושין פ"א ע' קידושין כג ב)

(ב"מ פ"א ה"ב) בבלי יב א

פ' היש יבמי כתובות מז א ד"ה מבוס

פני משה

גמ' רבי הזקיה בשם רבי אימי. אמר דפליגי ר"י ור"ל באוקמתא דמתני' חד אמר ד"ה היא והאחר אמר דאתיי' במחלוקת דר"מ ור"י הסנדלר כדלקמן ולא ידעינן הי מינייהו אמר ד"ה והי מינייהו אמר במחלוקת: מסתברא. וקאמר הש"ס תסתיים דר"ל הוא דאמר במחלוקת ומוקי למתני' כר"מ כדמפרש ואזיל: דו פתר לה במעלה לה מזונות וכו'. דר"ל מוקי למתני' בפרקין דלעיל הלכה ה' המקדיש מעשה ידי אשתו כו' המותר ר"מ אומר הקדש ור"י הסנדלר אומר חולין ומפרש לה ר"ל התם דבמותר מחמש סלעין פליגי ולר"מ היקלו מותר תחת המזונות ומעשה ידיה תחת מעה כסף והילכך אם מעלה לה מזונות אע"פ שאין נותן לה מעה כסף יכול הוא להקדיש המותר ולר"י הסנדלר איפכא: ותנינן ואם אינו נותן לה וכו'. כדפריסית שם: מעשה ידים שהן כמציאה. כלומר מציאתה ומעשה ידיה לבעלה דקתני במתני' במותר מעשה ידיה הוא דדמייא למציאה דלא שכיחא ומפרש נמי למתניתין דהכא במעלה לה מזונות מיירי והילכך מציאתה ומותר מעשה ידיה לבעלה והיינו כר"מ ולא כר"י הסנדלר ותסתיים דר"ל אמר במחלוקת: אתא ר' יעקב. וקאמר בשם ר"ל ד"ה היא מתני' דלא מוקי לפלוגתייהו דר"מ ור"י הסנדלר בהכי אלא כהאי מ"ד בפרקין דלעיל דפליגי התם אם אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם או לא ודכ"ע מעשה ידיה תחת מזונות ומותר תחת מעה כסף ומתני' אפי' במעלה לה מזונות לבד מיתוקמא ומציאה טעמא אחרינא אית בה משום איבה כדאמר לקמן וד"ה היא: הוי דעון דעין אית לר"ש בן לקיש. כלומר ש"מ דדיעות חלוקות הן ואמוראי נינהו אליבא דר"ל וכדאמר התם אהאי פלוגתא דמר מוקי לה הכי אליבא דר"ל ומר הכי: למי נצרכה לר"מ. מתניתין דקתני וירושתה הוא אוכל פירות ומשנה יתירה היא דהא תנינן בפ"ד ניכת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה אלא לר"מ הוא דאצטריך: אע"ג דלר"מ. בפ"ק דקידושין ובכמה מקומות היה עושה יד עבד כיד רבו ויד האשה כיד בעלה ומה שזכתה האשה זכה בעלה וה"א דירושתה שנפלה לה כשהיא תחתיו זוכה הוא בכלן קמ"ל דמודה הוא ר"מ שאין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד ואי ממתני' דהתם לא שמעינן לה אלא בנכסים שהיו לה מקודם לכן ולא הכניסה בנדונייתה הילכך אצטריך לאשמעינן אפי' בשנפלו לה אחר שניסת: תמן תנינן. בשנים אוחזין: שהוא יכול לשנותן למלאכה אחרת. אעבדו ושפחתו הכנענים קאי מפני שהן ברשותו ויכול הוא לשנותן ממלאכתן ואם הוא רוצה יצוה אותם ללקט מציאות והילכך מציאתן שלו: מה טעמא אמרו מציאת וכו'. אעבדו ושפחתו העברים קאי שאין יכול לשנות ממלאכתן שבשכרן להן שאינם משועבדים לו: התיבון. על זה הרי אשתו אינו יכול לשנותה למלאכה אחרת אלא למה שהיא חייבת לעשות כדאמרינן בפרקין דלעיל כופה לעשות בצמר אבל לא למלאכה אחרת ואפ"ה קא אמר מציאתה שלו: טעם אחר יש באשה. ולא משום שהיא ברשותו: מפני קטטה. משום איבה: לא אמר כן. אלא היינו טעמא שלא תהא מברחת ותגנוב משל בעלה ותאמר מציאה מצאתי: הגע עצמך שנתן לה אחר מתנה. כלומר אכתי איכא למיחש שתהא מברחת ותאמר אחר נתן לי זה הממון במתנה ומה הועילו חכמים בתקנתן: קול יוצא למתנה. אם היה נותן לה אחר היזה מתנה היה מפורסם אבל אין קול יוצא למציאה

עין משפט נר מצוה

ה
א מיי' פ"ג מזכיה הי"ב טוש"ע אה"ע סי' כס ס"ו

ו
ב מיי' פי"ז מגניבה ואבידה הי"ג סמ"ג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' ער ס"ב

ז
ג מיי' שם ופי"ו מאישות ה"ג ופכ"א שם ה"ו סמ"ג עשין מח טוש"ע שם וטוש"ע אה"ע סי' סט ס"ג וסי' פד

ח
ד מיי' פי"ז מגזילה ואבידה הי"ג סמ"ג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' ער ס"ב

רידב"ז

רבי הזקיה בשם רבי אימי איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש חד אמר דברי הכל וחרנא אמר במחלוקת ולא ידענא מאן אמר דא ומאן אמר דא מסתברא דרבי שמעון בן לקיש הוא דו אמר במחלוקת דו פתר לה במעלה לה מזונות ואינו נותן לה מעה כסף לצרכיה ותנינן ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה פי' מעשה ידים שהם כמציאה. פי' עפ"מ דפריך בבבלי מאי קמ"ל תנינא האב זכאי בבתו בקידושיה כו' במציאתה כו' נטלת יתר עליו הבעל וכו' בושתה ופגמה אצטריכא לי' כו' מציאתה כהעדפה עפ"י הדחק דמי פלוגתא דר"ע ורבנן עיי"ש והנה הירושלמי מתרץ תירוץ אחר דקמ"ל הדין בהעדפה דממתניתן דהאב זכאי לא שמעינן רק דמציאה ומעשה ידיה שלו אבל לא שמעינן העדפה אם כת"ק או כר"ע דלת"ק העדפה שייך להבעל ולר"ע שייך לה דהא פליגי בזה ת"ק ור"ע וע"ז קאתי מתניתן דידן וכתם מציאת האשה ומעשה ידיה פי' מעשה ידיה שהן כמציאה דהוא העדפה [כדמוכח בר"פ בש"ם דילן] לבעלה ותלי זה אם בפלוגתא או כד"ה במחלוקת דר"י ורשב"ל דפליגי גבי המקדיש מעשה ידי אשתו בהא דפליגי ר"מ ור"י הסנדלר במותר דרשב"ל מוקי שם דפליגי אם המותר הוי שלו או שלה דלר"מ העדפה שייך לו ולר"י הסנדלר הוי שלה ע"כ אמר דלרשב"ל מסתברא דהוא אמר במחלוקת דר"מ ור"י הסנדלר כדמסיק דו פתר לה כו' והיינו כמבואר לעיל דפליגי אם המותר הוי שלו או שלה ומסיק כל דברי רשב"ל שם ותנינן אם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה וזהו ליטנא דרשב"ל התם ומסיק פי' מתניתן דידן מעשה ידים שהן כמציאה דהוא העדפה וכזה נחלקו התם והכא סתם לה והוי מחלוקת ואח"כ סתם אתא ריב"א בשם רשב"ל ד"ה היא דהתם לא נחלקו במותר אם הוי לו או שלה אלא נחלקו בדשלב"ל ולכו"ע הוי שלו או שלה ורק לאחר מיתה פליגי שניתותר מגוף מעשה ידיה עיי"ש הוי דאמוראי נינהו אליבא דרשב"ל ע"ז פריך א"כ אם ד"ה היא ולא הוי מחלוקת ואח"כ סתם א"כ קשה למי נצרכה מתניתן דידן אם לאשמעינן העדפה דמעשה ידיה שהן כמציאה דנחלקו ת"ק ור"ע ז"א דהא שמעינן זאת ממתניתן דהאב זכאי בפ' נערה דתני מציאתה וכ"ש מעשה ידיה שהן כמציאה דהוי לבעלה כדמוכח בש"ם דילן ר"פ א"כ קשה למי נצרכה מתניתן דידן בשלמא אם לאו ד"ה היא אלא במחלוקת א"כ צריך מתניתן דידן משום דממתניתן דהאב זכאי דפ' נערה לא הוי סתמא משום דהוי סתם ואח"כ מחלוקת מש"ה תני מתניתן דידן דליהוי מחלוקת ואח"כ סתם אבל אי ד"ה היא ור"מ ור"י הסנדלר לא פליגי בהכי בהעדפה אם הוי שלו או שלה א"כ קשה למי נצרכה מתניתן דידן ובבבלי משני דאיצטריכא לי' משום פלוגתא דריב"ב ורבנן גבי בושתה ופגמה והכא משני דאיצטריך לי' משום וירושתה הוא אוכל פירות בחיי' אע"ג דבמתניתן דהאב זכאי נקט נמי יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחיי' התם יש לומר דמיירי בנכסים שהי' לה בעת נישואין אבל בנכסים שנפלו לה בירושה אח"כ הו"א לר"מ דזכתה האשה זכה בעלה לגמרי ע"ז קמ"ל דאף ר"מ לא ס"ל אלא דהפירות לבד שלו [וזה מסתייעא לפי' הרמב"ן בפרש"י ז"ל גבי וירושתה] ועפ"ז מובן מאד לתרץ קושית הב"ד ז"ל דמקשה על סידור הגמ' דהי'

למציאה הגע עצמך שמצאה בעדים זו מפני זו אמר רבי יוחנן בשאין *טפולין לאביהן אבל אם היו טפולין לאביהן מציאתן שלו הורי ר' יצחק בהן דמשביק אינתתיה ולא ממרק לה פורנא שהוא מעלה לה מזונות עד שעה שהוא ממרקה ר' רדיפה ר' אחא בשם ר' בון בר כהנא דלא מחסד לה בסתר למה נוטל מפני צערו שמצטער עמה :

הלכה ב מתני'

*הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן : גמ' ולא דברים שהן קונין באמירה הן תני בר קפרא פוסק לשם כתובה על מנת לכנוס וכיני הפוסק מעות לבתו קטנה כופין אותו ליתן הא לגדולה לא אמר רבי אבון כופין אותו ליתן גט :

הלכה ג מתני'

*פסקה להכנים לו אלף דינר הוא פוסק כנגדו בחמשה עשר מנה כנגד השום הוא פוסק פחות חומש שום מנה ושוה מנה אין לו אלא מנה שום במנה היא נותנת שלשים וא' סלע ודינר בארבע מאות היא נותנת חמש מאות ומה שהחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש : גמ' מה ראו לומר בכספים אחד ומחצה ובשום פחות חומש אמר רבי יוסי בן חנינה שמין

פני משה

למציאה והילכך משום מציאה בלבד הוא דאיכא למיחש שלא תהא מברחת : הגע עצמך שמצאה . מציאה בעדים ומפני מה תיקנו גם בזה דמציאתה שלו הרי אין כאן חשש שתהא מברחת שהרי העדים יודעים כמה היא המציאה שמצאה : זו מפני זו . כלומר לא תיקנו מציאה בעדים שתהא שלו אלא משום מציאה שלא בעדים ולא פלוג רבנן : בשאין טפולין לאביהן . הא דקאמר מציאת בנו ובתו הגדולים שלהן דוקא בשאין טפולין וסמוכין על שלחן אביהן אבל בסמוכין על שלחן אביהן שלו וכן קאמר בבבלי התם לא קטן קטן ממש ולא גדול גדול ממש אלא בסמוך על שלחן אביו קטן הוא : בהן דמשבק אנתתיה . המגרש את אשתו ולא גמר לשלם לה כל כתובתה שהוא חייב להעלות לה מזונות עד שעה שהוא גומר לפרוע כל הכתובה : דלא מחסד לה . מלשון חסד הוא כלומר טעמא דמתני' מפרש דמחלק בין בזמן שהוא בגלוי או בסתר מפני שבסתר אין הבושת גדול כ"כ והילכך לה שני חלקים : למה נוטל . אפילו חלק אחד דהא בסתר אין לו בושת אלא שלה הוא הצער ומשני מפני צערו שמצטער עמה דהרי אע"פ כן יש לו ג"כ צער שמצטער עמה אף שבסתר הוא אלא שאינו גדול כ"כ כמו בגלוי והילכך הוא נוטל חלק אחד :

הלכה ב מתני'

ומת חתנו . ונפלה לפני יבם : יכול הוא שיאמר . או חלוץ או יבם ואפילו היה אחיו עם הארץ והוא ת"ח יכול הוא לומר לו לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך איני רוצה ליתן :

גמ' ולא דברים שהן קונין באמירה הן . בתמיה הא הפוסק מעות לחתנו דברים הנקנין באמירה הן כדרב גידל בריש פרקין דלעיל וכיון שכן זכה בהן אחיו ויהא היבם מוציא בדין מידו : תני בר קפרא פוסק לשם כתובה ע"מ לכנוס . כלומר סתם הפוסק לחתנו דעתו ע"מ לכנוס הוא וכיון שלא כנס אינו חייב לתת לאחיו : וכיני . והניא נמי הכי דאינו קונה בפסיקה אא"כ כנס וכדמפרש רבי אבין : הפוסק . בתוספתא פ' בתרא דמכילתין קתני הפוסק מעות לבתו קטנה ופשט לו את הרגל כופין אותו ליתן וקס"ד דעל האב קאי והילכך קמתמה הא לגדולה לא אמאי : א"ר אבון . מאי כופין אותו ליתן דקאמר כופין הבעל ליתן גט דעדיין לא קנה בפסיקה עד שלא כנס וכיון שאין להב מה ליתן כופין אותו לפוטרה :

הלכה ג מתני'

הוא פוסק כנגדו בט"ו מנה . אלף דינר הן עשרה מנה וכשבא החתן לקבל עליו ולכתוב בכתובה אם הכניסה לו הכלה דינרין כעין כותב שליש יותר שהן ט"ו מנה מפני שהוא משתכר בהן : וכנגד השום . ואם הכניסה לו בגדים ותכשיטין שצריכין שומא : הוא פוסק פחות חומש . שאם הכניסה לו שום של אלף זוז אינו מקבל עליו אלא ח' מאות לפי שדרך הבאים לשום הבגדים ונכסים של כלה לשום אותן יותר משוויים לכבוד הכלה ולחבבה על בעלה : שום מנה ושוה מנה . כלומר אם לא שמו נכסי הכלה ותכשיטין אלא כמו שהן שוים בשוק : אין לו אלא מנה . לא יכתבו בשטר הכתובה אלא מנה כמו ששמו ואין לו לומר תנו לי עוד המיסיתי שהרי אמרו לפחות חומש מן השום לפי שלא נאמרו דברים הללו אלא בשום ששמאוהו בבית החתנים והגבואים ומיהו תוספת שליש לא יוסיף שלא אמרו להוסיף שליש אלא לכספים שהם ראוין להשתכר מיד : שום במנה היא נותנת ל"א סלע ודינר . שום שהוא מקבלה במנה שאמרו לו כתוב מנה בכתובה והיא תכניס לך שום של מנה צריך שישומו אותו בבית החתונה שלשים ואחד סלע ודינר שהוא מנה וחומשו : ובארבע מאות . שום שיקבל עליו החתן לכתוב ד' מאות היא נותנת חמש מאות לפי שומת הנועדים שם : ומה שהחתן פוסק . ואם שמו הם תחילה והכניסה לו בין שום קטן בין שום גדול הוא כותב בשטר פחות חומש ובבבלי מפרש דכל הני בבי דקתני להשמיענו לא שנה בשומא רבה כגון כנגד השום דקתני ברישא כנגד אלף זוז ול"ש בשומא מועטת כגון הא דקתני שום במנה היא נותנת ל"א סלע ודינר לעולם פוחתין חומש בשטר הכתובה ממה ששמו אותם בבית החתונה ובין אם שמו אותם תחילה ואחר כך באין לכתוב הכתובה שאז צריך לפחות בשטר הכתובה החומש מן השומא ששמו בבית החתונה כדקתני מה שהחתן פוסק כו' ובין אם הוא כתב מתחילה הכתובה שאז צריך שתהיה השומא בתוס' חומש ממה שכתוב בכתובה כדקתני ובארבע מאות שום היא נותנת חמש מאות : גמ' מה ראו לומר בכספים אחד ומחצה . כשהכניסה לו כספים שיהא פוסק חמש עשרה מאות כנגד אלף שהוא מהנה יותר ובשום אם הכניסה לו כלים ותפלים בשום אמרו שהוא פוחת חומש : שמין

קרבן העדה

למציאה : ופריך הגע עצמך שמצאה בעדים . למה לא תהא שלה ובמתני' תנן סתמא משמע שלעולם מציאתה שלו : ומשני זו מפני זו . כלומר משום לא פלוג תקנו אף מציאה שמצאה בעדים תהא שלו : בשאין טפולין לאביהן . הא דתנן מציאת בנו ובתו הגדולים הרי אלו שלהן היינו בשאינן סמוכין על שלחן אביהן אבל בסמוכין על שלחן אביהן אפי' גדולים מציאתן לאביהן : הורי רבי יצחק . בהאי דמגרש אשתו ולא גמר לסלק לה כל דמי כתובתה אלא מקצתה חייב במזונותיה עד שגומר בתשלומי כל כתובתה : ממרק . גמר כמו קרצו ומירק אחר השחיטה על ידו : דלא מחסד לה . טעמא דמתני' קאמר למה בושתה שלה כיון דלא מחסד לה מידי פי' בזה הפסד לבעלה אלא נערה דגופה הוא שביזה אותה והרי הוא שלה א"כ אדר"י בן בתירה קאי מפני מה יש לבעל שני חלקים בבשתה לפי שעיקר הנזק אליו יגיע וה"ק דלא מחסר לה כ"כ כמו שמחסר לבעלה : בסתר למה נוטל . הבושת פריך אם הוא בסתר בינו לבינה למה יקח הבעל חלק אחד : ומשני מפני צערו שמצטער עמה . שאף לאחר שנתביישה עדיין יש לה ולו צער על הבשת ההוא לפיכך יש לו חלק בו א"נ אריב"ב קאי כשהנזק בסתר למה יטול כלום הא אינו רואהו ואינו מגיע לו צער מן הנזק ומשני שיגיע לו שליש נזק ובושת לפי שמצטער עמה על נזקה ובושתה.

הלכה ב מתני'

ומת חתנו . ונפלה לפני יבם והוא תובע מה שפסק לאחיו : יכול הוא שיאמר וכו' . או חלוץ או יבם ואלו לאחיו חייב ליתן מה שפסק : גמ' ופריך ולא דברים שנקנין באמירה הן . בתמיה וכיון שכן זכה בהן אחיו ויהא יבם מוציא מיד חמיו בע"כ : ה"ג פוסק לשם כתובה ע"מ לכנוס . דכל הפוסק דעתו על מנת שיכניסנה הוא וכיון שמת חתנו ולא כנסה אינו חייב לתת לאחיו וי"א מתני' איירי בשהתנה בפירוש ע"מ לכנוס הוא פוסק : וכיני . וכן היא אם פסק בשעת קידושין כך וכך אני נותן לבתי הקטנה אע"פ שמת חתנו כופין אותו ליתן ואינו יכול לומר לא פסקתי לבתי אלא על מנת שתכנס להראשון דאמרינן כיון דפסק לבתו קנתה : ופריך הא לגדולה לא . בתמיה כיון דטעמא דפסק לה ולא לחתנו למה לא יתן לגדולה : ה"ג כופין אותו ליתן גם לקטנה . וה"פ לא מיבעיא לגדולה דיש לה זכיה דצריך ליתן אלא אפי' לקטנה דאין לה יד לזכות לעצמה מדאורייתא כיון דבשעת קידושין פסק צריך ליתן לה :

הלכה ג מתני'

והוא פוסק כנגדן ט"ו מנה . אלף דינר הן י' מנה וכשבא החתן לקבל ולכתוב בכתובה כותב שליש יותר שהן ט"ו מנה אם הכניסה לו מעות בעין ובגמרא מפרש טעמא : וכנגד השום . אם הכניסה לו בגדים ותכשיטים שצריכים שומא הוא פוסק פחות חומש שאם הכניסה לו שום של אלף זוז אינו מקבל עליו אלא ח' מאות ובגמרא מפרש טעמא : שום במנה ושוה מנה . שפסקה לו בלשון הזה לפיכך אין לו אלא מנה דהלשון משמע אע"פ שלא יהיה שוה אלא מנה יכתוב לה בכתובתה מנה אבל אם פסקה לו שום במנה סתם יש לה להוסיף חומש דהיינו ל"א סלע ודינר : ובד' מאות שום . כשיקבל עליו החתן לכתוב ד' מאות היא נותנת ת"ק : ומה שהחתן פוסק . כלומר אף הבגדים שהחתן נותן לה שמקבל עליו אא"כ אף בהן תקנו שיפחות חומש ומשתמש בהן : גמ' מה ראו לומר . בהכניסה לו כספים שהוא מוסיף שליש ובהכניסה בגדים היא מוספת חומש על השום :

שמין

שמין

מסורת הש"ס

ע' תו' קידושין כד א ד"ה וג"ה

כתובות ט' א

שם

עין משפט נר מצוה

ט

א מיי' פי"ז גזילה ואבדה ס"ג כמ"ג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' ער ס"ב

י

ב מיי' פכ"ג מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נג ס"ה ב

יא

ג מיי' שם כמ"ג שם טוש"ע שם כי' סו ס"א בהגה

רידב"ז

דהי' לו לסדר התם תנינן מציאת בנו ובתו הקטנים כל הסוגיא מתחלה דהוא שייך להרישא ואח"כ לסדר הסיפא וירושתה הוא אוכל פירות למי נצרכה לר"מ וכו' אבל לפי הנ"ל ניחא שפיר כיון דמסיק ד"ה ור"מ ור"י הסנדלר לא פליגי בהעדפה דנימא דמתניתין סתם על מעשה ידיה שהן כמציאה א"כ למאן נצרכה מתניתן הא שמעינן ממתניתן דהאב זכאי כו' ע"ז משני דנצרכה דירושתה הוא אוכל פירות בחיי' לר"מ איצטריכא לי' ודו"ק :

ילא דברים שנקנין באמירה הן . הא דפסק סתם בשעת קידושין כההיא דר"ג א"כ קשה הא זכתה הבת והיאך יכול לומר אין רצוני לית, ומשני הני ב"ק פוסק לשם כתובה ע"מ לכנוס פי' הרב אלפס ז"ל דכל הפוסק סתם הוא ע"מ שישאנה וע"כ כשלא נשאה פטור ומסיק וכיני הפוסק מעות לבתו קטנה כופין אותו ליתן פי' דזהו בברייתא מובא בש"ס דילן דף ק"ה גבי מתניתין הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל דלת"ק תשב עד שתלבין ראשה ואדמון סבר יכולה היא וכו' או כונס או פוטר תנא בד"א בגדולה אבל בקטנה כופין וכו' עיי"ש א"כ הזינן דהפוסק מעות לחתנו הוא לאו כשישאנה דא"כ אמאי כופין אותו הא הבעל אינו מוכרח לישאנה והאב אינו מוכרח ליתן כיון שלא זכתה עדיין ומן הדין צריך להיות שלא יכפו זא"ו [עיין בתוס' ז"ל דף ק"ה

שנויי נוסחאות (ע"ו) מחסד כד"ו מחסר . (פי"ב) לכנום כד"ו לבנים . (פי"א) פחות כד"ו פוחת . (ע"כ) וא' סלע ודינר כד"ו ואחד דינר.

עמודי ירושלים תנינא

בהן דמשבק אינתיתא ולא ממרק לה פורנא . עשו"ת רדב"ז (ח"ב סי' תשנ"א) מה שכתב ע"ז דלמה לא יהיה אגר נטר :

שמין דעתה של אשה שהיא רוצה לכלות את כליה ולפחות אותן חומש *שמין דעתו של איש רוצה לישא וליתן בהן ולעשותן באחד ומחצה אמר רבי יוסה זאת אומרת [א] שאין אדם רשאי למכור כלי אשתו דלמא רבי חייה ורבי יסא ר' אימי סלקון לשומא דברתה דרבי יוסי בן חנינה אמרין ליה פחות חומש וכופל אמר לון פוחת חומש ואינו כופל שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן *הכניסה לו זהב בשוויו ותני כן תקשיטין לעשותן דינר בא' ומחצה דינר לעשותן תקשיטין בשוייהן רבי אחא בר פפא בעא קומי רבי אימי הכניסה לו בהמה אמר ליה בשוייה הכניסה לו קרקע אמר ליה בשוייה ואינו משתכר וגובה קרקע אין לו אלא אכילת פירות:

הלכה ד מתני'

[ב] *פסקה להכנים לו כספים סלעה נעשית ששה דינר והחתן מקבל עליו עשרה דינר וקופה לכל מנה ומנה רשב"ג אומר [ג] הכל כמנהג המדינה:

גמ' *פסקה להכנים לו בחמש מאות דינר שום עשה אותו ארבע מאות לא עשה כן אלא עשה אותו אלף אם עשת קיצותא גובה את הכל ואם לאו מיגרע חמשה דינר לכל סלע ואינו נוגע בתוספת פסקה להכנים לו חמש מאות דינר כספים עושה אותן שבע מאות ומחצה לא עשה כן אלא עשה אותן אלף אם עשת קיצותא גובה את הכל ואם לאו מיגרע ששה

קרבן העדה

מסורת הש"ס

שמין דעתה של אשה וכו'. דמדינא כל מה שהיא מכנסת בין כספים בין כלים אין הבעל ולא היא רשאין להשתמש בהן אבל חכמים עשו תקנה ביניהם כשמכנסת שום דהיינו בגדים וכלים הנישומין שמין דעתה שהיא רוצה להשתמש בכליה ושיפחות הבעל בכתובתה חומש משוויין ואם הכניסה כספים שמין דעת הבעל שרוצה להוסיף שליש כדי להשתמש ולהרויח בהם כל ימי חייו: לבלות את כליה. כלומר להשתמש בהן עד שיבלו: זאת אומרת שאין אדם רשאי למכור כלי אשתו. שהרי פוחת חומש בכתובתה כדי שתשתמש בכליה: דלמא. מעשה בר"ח ור"י ור"א נכנסו לשום לבת ריב"ח כלים ובגדים שהכניסה לבעלה: אמרין ליה. כלומר בעו מיניה מי אמרינן במכנסת שום לאחר שפיחת החומש הרי הוא כאלו הכניסה מעות ומוסיף אח"כ שליש בכתובתה כמו בכספים או לא: א"ל פוחת חומש ואינו כופל. אלא כותב בכתובה הקרן לאחר הפחת: הכניסה לו זהב. כלי זהב כגון נזמים וטבעות א"נ דינרי זהב באתרא דלא סגיין והראשון נראה: בשווין. לא יפחות ממנו שהרי אינן כלין בתשמישן וגם לא יוסיף שהרי אינן ראויין לישא וליתן בהן: ותני כן. ותני נמי הכי: תקשיטין. כמו תכשיטין והוא מלשון קישוט: תקשיטין לעשותן דינר. שמו לו תכשיטין העומדים למכור ולעשותן מעות מיד שאינן ראויין לאשה זו להתקשט בהן הרי זה מוסיף שליש כמו כספים: דינר. שהכניסה לו דינר זהב והתנה עמו שיעשה לה בו תכשיטין ה"ז כותב בכתובה דינר ואינו פוחת ולא מוסיף עליו והיינו כר"י בר חנינא: ופריך ואינו משתכר וגובה. שכר וריוח מהקרקע והבהמה ולמה לא יוסיף חומש: ומשני קרקע. ובהמה אין לו בהן אלא אכילת פירות אבל גוף הבהמה והקרקע אינו רשאי למכור מפני שהן שבח בית אביה וכל שאינו יכול לישא וליתן בהן כבשלו אינו מוסיף עליו:

הלכה ד מתני' פסקה להכנים כספים. דינרים בעין שמוכנים להשתכר בהן מיד: סלעה. שהיא נותנת שהוא ד' דינרין נעשה ליכתב בשטר כתובה בו' דינרין בתוספת שליש ואשמועינן תנא בדינרין בעין בין מרובין כגון אלף דינר דרישא בין מועטים כגון סלע לעולם מוסיף שליש וכן בשום לעולם פוחת חומש: לקופה. שיתן לה עשרה זוז לכל מנה שהיא מכנסת לו כדי לקנות לה בשמים ותמרוקי נשים: **גמ'** לא עשה כן. אלא כתב לה כתובה אלף זוז אע"פ שלא הכניסה לו אלא שום בת"ק זוז: קיצותא. שומא קודם כתיבת הכתובה: גובה את הכל. שהרי ידע שלא הכניסה לו אלא ד' מאות זוז ואפ"ה כתב אלף זוז א"כ מדעתיה קיהיב לה מתנה: ואם לאו. שלא עשה קיצותא: מיגרע חמשה דינרין לכל סלע. כלומר מה' דינרים עושה סלע שהוא ד' דינרים והיינו פוחת חומש: ואינו נוגע בתוספת. דדוקא בחמש מאות הראשונים אמרי' דטעה וסבר שהוא פוסק כפי מה שהיא מכנסת ולא ידע שפוחת חומש אבל בת"ק הנוספים אמרי' דודאי מתנה יהיב לה ואינו פוחת מהן דבר ל"א א"ל להוסיף עיקר הכתובה שכבר הוסיף ופי' זה נראה עיקר: עושה אותן ז' מאות ומחצה. והיינו תוספת שליש: אם עשתה קיצותא גובה את הכל. כלומר נוטלת מה שכתב לה וכ"ה בתוספתא אבל לא יותר: ה"ג ואם לאו מוסיף ששה.

פני משה

עין משפט נר מצוה

שמין דעתה של אשה. כשהיא מכנסת לו כלים בשום שהיא רוצה לכלות כליה ולהשתמש בהן ושיפחות הבעל בכתובתה חומש משוויין כלומר דמדינא אינה משתמשת בהן כיון שהכניסה אותם לבעלה והילכך תיקנו חכמים שיפחתו אותן חומש משוויין כדי שתשתמש בהן והיא מתרצי' בכך: שמין דעתו של איש וכן כשהכניסה לו כספים מדינא לא ישתמש בהן אלא שמין בהן דעתו ש

יב
אה"ע ס"ה ס' נ סי"א נהגה

איש שהוא רוצה לישא וליתן ולהרויח בהן ולעשותן עליו באחד ומחצה שהוא שליש מלבד יותר ממה שקיבל כדי שיכול להשתמש בהן: זאת אומרת שאין אדם רשאי למכור כלי אשתו שהרי הוא פוחת חומש בכתובתה כדי שתשתמש בכליה: דילמא. מעשה ברבי חייה ורבי יוסי ור' אימי שהלכו לשומא של בתו דריב"ח: אמרין ליה פחות חומש וכופל. כלומר שהכניסה לו כלים בשומא וכספים בעין ואמרו להחתן שיפחות חומש בכתובתה כנגד השום ויכפול במחצה יותר כנגד הכספים ולאו דוקא יכפול אלא שיוסיף לה כראוי מן הדין: אמר לון פוחת חומש ואינו כופל. והשיב להן שכנגד השום יפחות חומש אבל אינו רוצה לכפול כנגד הכספים מפני שאינו רוצה לישא וליתן בהם וכלומר דמייתי סייעתא להא דאמר שמין דעתו של איש והיינו מן הסתם אבל אם פירש דעתו הולכין אחריו ולפיכך קאמר שבזה הוא מרוצה שיפחהו חומש דבדעתה תלוי והיא רוצה להשתמש בכליה אבל אני אין דעתי להשתמש בכספים וכגון זה שומעין לו: זהב. כלי זהב כגון נזמים וטבעות: בשויין. שמין אותן בשוויו שלא יוסיף עליהן שליש שהרי אין עומדין להשתכר אלא להתקשט בהן וכן לא יפחות מהן חומש דזהב אינו נפחת: ותני. בברייתא כן: תקשיטין. הכניסה לו תכשיטי זהב לעשותן דינר שמין בא' ומחצה ככספים מפני שמשתכרין בהן: דינר. זהב לעשותן תקשיטין שמין בשוייהן: הכניסה לו בהמה. מאי אי הוה ככלים או ככספים שלפעמים משתכר בה:

יג
ב ג מיי' פכ"ג מאישות טוש"ע שם ס' סו סי"ח

בשוויה. שהרי אינה עשויה למכור: ואינו משתכר. קושיא היא בתמי' הא עכ"פ משתכר ממנה: ומשני וגובה קרקע. בתמיה וכי גובה הוא הקרקע להחליפה או למכרה ככספים הא אין לו אלא אכילת פירות בלבד וקרקע כדקאי קאי:

הלכה ד מתני' פסקה להכנים לו כספים. דינרים בעין שמוכנים להשתכר מיד: סלעה. שהוא ארבע דינרין נעשית לכתוב בשטר כתובה ששה דינר שהוא שליש יותר ואשמעינן תנא דדינרין בעין בין שהן מרובין כגון אלף דינר דקתני ברישא ב"ן שהן מועטין כגון סלע דקתני הכא לעולם נכתבין בשטר הכתובה בשליש יותר מפני שעומדין להשתכר בהן מיד: עשרה דינר וקופה. של בשמים כדמפרש בגמרא שיתן לה עשרה דינר על כל מנה ומנה שהיא מביאה לו כדי לקנות לה מהם בשמים ותמרוקי נשים: **גמ'** פסקה להכנים לו בה' מאות דינר שום. שהכניסה לו כלים ושמאתן בה' מאות דינר: עשה אותו ארבע מאות. כלומר מן הדין לא היה צריך לקבל עליו כי אם ארבע מאות דינר כדתנן וכנגד השום הוא פוחת חומש והוא לא עשה כן אלא קיבל עליו לכתוב בכתובה אלף דינרין: אם עשת קיצותא. כלומר שקיבל עליו סתם ולא כתב בכתובה שהוא מקבל עליו סך זה נגד השום שהכניסה לו כך וכך אלא עשה קצבה מסך אלף דינרין סתם בכתובתה: גובה. היא את הכל שהרי נתרצה בכך וקיבל עליו לכתוב בכתובה אלף זוז ואפילו לא הכניסה לו כלום נתחייב במה שכתב לה: ואם לאו. שלא עשת קיצותא סתם אלא שכתב בכתובה שהוא מקבל עליו אלף זוז כנגד השום שהכניסה לו בחמש מאות: מיגרע. מנכה לה וגורעת כנגדן שהרי הטעות ניכר מתוכו: חמשה דינר לכל סלע. כלומר שמנכה לה מהסך ומחשב לה כל סלע שהוא נותן לה בחמשה דינר ועולה לארבע מאות דינרין המגיעין לה שהרי ק' סלעים ד' מאות דינרין וכשנותן לה ק' סלע ומחשב כל סלע בה' דינר כדי למלאות השום של חמש מאות שהכניסה לו הרי נתקבלה ד' מאות דינרין: ואינו נוגע בתוספת. ביותר מהסך הזה שהוסיף לה עד סך אלף זוז אינו נוגע ואינה גובה כלום: פסקה להכנים לו חמשה מאות דינר כספים. ומן הדין עושה אותן ז' מאות ומחצה שהוא שליש יותר כדין הכספים ולא עשה כן וכו': מיגרע

רידב"ז

ק"ט הנ"ל שמדייקי ממתניתן כיון דתנא תשב עד שתלבין ראשה ולא קתני דכופין אותו מוכרח מכאן דבטרי פסיקתא דרב גידל לא מיירי רק בהזכירו התנאים בשעת קידושין והכא מיירי שפסק אח"כ והביאו הירושלמי דהכא דמיירי במתחייב א"ע על שעה שיכנסה וכן יש לפרש מתניתן דהתם דפ' שני ד". דמיירי שפסק על הנישואין] וכיון דתנא כופין ליתן א"כ ע"כ דהוי החיוב מבשעת קידושין א"כ קשה האיך כיני למתניתא זאת דתנא ג"כ כלשון מתניתא דידן הפוסק מעות להתנו וא"כ האיך תני התם דכופין והי מבוס דמסיק התם בברייתא דאין הבין לאדם אלא בפניו וקטנה כשלא בפניו דמי ואין בכח האב לקשור נישואי' במנין ע"כ כופין אותו ז"א דאם בשביל זה היה נ"ל בעל היובו דאב שקיבל ע"ע דאין בידו לחוב לבתו קטנה בשלמא גדולה שפיר התנה במעמדה כדהיא בתוס' ז"ל התם מש"כ קטנה דכשלא בפניו דמי ואין בידו לחוב לה א"כ נ"ל החוב שלו בטל ולא הל התנאי דאב דלאו כל כמיניה ע"ז מסיק דכיון דקאמרת דהפוסק מעות להתנו הוא על שעת נישואין א"כ לפ"ז וכיני ג"כ המתניתא הפוסק מעות לבתו קטנה כופין אותו דאם כפשוטו יקשה הא לגדולה לא וע"כ כדאמר ר' אבין כופין אותו ליתן גט וכיני מתניתא דכופין הוא ליתן גט ומוכרח הוא דאל"כ יקשה הא גדולה לא וע"כ דכופין ליתן גט הוא ומשום הטעם דמסיק בברייתא דאין הבין לאדם שלא בפניו ולאו כל כמיניה דאב להתנות על הנישואין שלה שיהיה תלי בהם שיתן מעות והיה עגונה דהבעל לא ירצה לישאנה בלא ממון ע"כ לא הל התנאי דאב וע"כ כופין אותו ליתן גט וברמב"ם ז"ל כתב אבל בתוספתא מסייע וכו' שזוכין לקטן ואין חבין לו עכ"ל ז"ל ולדברינו זהו ג"כ פירוש התוספתא הנ"ל אבל אין כופין לאב משום דהפוסק מעות להתנו הוא בתנאי שישאנה ודוק:
ר' אחא בר פפא בעי קומי ר"מ הכניסה לו בהמה א"ל בשווי' הכניסה לו קרקע א"ל בשווי' ואינו משתכר וגובה קרקע אין לו אלא אכילת פירות בלבד

שנויי נוסחאות: (א) וקופה במבוים לקופה.

עין משפט נר מצוה

יד

א ב מיי' פ"ב מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נח ס"א ג

טו

ג מיי' פ"ח מתנ[illegible] ס סמ"ג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנ ס"ב

מסורת הש"ס

ששה דינר לכל סלע ואינו נוגע בתוספת פסקה להכנים לו אלף זוז צריך לעשותן חמשה עשר מנה לא עשה כן אלא כתב לה שדה שוה בשנים עשר מנה תחת אלף זוז אם עשתה קיצותא גובה את הכל ואם לאו אין פוחתין לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הכא את מר מיגרע יהכא את מר אינו מיגרע כאן בנטלה מקצת כאן בשלא נטלה מקצת הכא את מר נוגע בתוס' והכא את מר אינו נוגע בתוספת תמן הוסיף ולא פיחת ברם הכא פיחת ולא הוסיף תניא בין בשום בין בכספים בשום מה לפי מה שהוא פוחת לפי מה שהוא מוסיף לפי מה שהיא מכנסת כיני מתניתא וקופת בשמים הכל מנה אמר רבי יוחנן עשו הניית בשמים כהניית כספים אמר רבי אבין עשו הניית פריה ורביה כהניית כספים כהדא תלמידוי דרבי יוסי סלקון לקדשין אשכחינון ערירין אמרון לון אתניתון ביניכון אם התניתם ביניכם הרי יפה ואם לאו הכל כמנהג המדינה:

הלכה ה מתני' [א] *המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוז [ב] פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל כשתבוא לביתי אכסנה בכסותי אלא מכסה ועודה בבית אביה וכן המשיאין את היתומה לא יפחתו לה מחמשים זוז ואם יש בכים מפרנסין אותה לפי כבודה:

גמ'

ששה דינר לכל סלע. כלומר שמנכה לה מסך אלף זוז שכתב בכתובה ומחשב לה הסך שהכניסה לו שהן קכ"ה סלעים כל סלע וסלע בששה דינרים כדון הכספים שמוסיף לה ב' דינרים על כל סלע ועולה לשבע מאות וחמשים דינרין המגיעין לה ואינו משלם לה התוספת: פסקה להכנים לו אלף זוז. כספים וצריך לעשותן מן הדין ע"ו מנה לא עשה וכו': אין פוחתין לבתולה וכו'. וגובה כדינה ולקמיה פריך עלה: הכא את אמר מיגרע וכו'. אמאי קאמרה ברישא דמנכה לה מהסך הכתוב בכתובה ונותן לה כפי ערך המגיע לה ובסיפא קאמרת דאינו מיגרע כלומר שאינו מחשב עמה לנכות לפי החשבון ואינו נותן לה אלא כדינה לבתולה מאתים וכו' ואמאי לא תגב' לפי ערך המגיע לה ומשני דסיפא איירי שנטלה מקלת המגיע לה: ופריך הכא את אומר נוגע בתוספת והכא וכו'. כלומר אמאי לא נקט נמי בסיפא דאינו נוגע בתוספת כמו דקאמר ברישא ומשני בשלמא ברישא דהוסיף לה על המגיע לה הילכך איצטריך לאשמעינן דאין משלם לה התוספת דלא תימא מדעתו הוסיף לה אע"פ שאין מגיע לה כלום אבל בסיפא דהזין דהוא פוחת לה מערך המגיע מהיכי תיתי לומר דנוגע בתוספת ולא איצטריך לאשמועינן. וכל זה דוחק וגמגום והתוספתא גרים ברישא אם עשתה קילתה גובה וכו' ואם לאו גורעת שלשה דינרין לכל סלע ובפסקה להכנים לו חמשה מאות דינר כספים כו' גרים גורע' חמשה דינרין לכל סלע וה"א נ"כ להעמיד הגי' הזאת ואם גרים בשניהם גורע' שלשה דינרין אפשר לפרש דה"ק אם עשתה קילתה כלומר שהכניסה לו כמו שנתחייבה להכנים לו החמש מאות דינרין גובה את הכל כל האלף זוז מפני שנתרצה בכך ונתחייב בעצמו להוסיף לה כ"כ על מה שהכניסה ואע"פ דמדינא אין מגיע לה. ואם לאו. כלומר שלא השלימה קצבתה מה שפסקה להכנים לו אלא כתב לה על סמך שתכנים לו ואח"כ לא הכניסה לו כלום ונמצא עכשיו שאין מגיע לה אלא כתובתה בלבד גורעת שלשה דינרין לכל סלע והיינו לפי סך הכתוב בכתובה והן ר"ן סלעים מנכה לה ג' דינרין לכל סלע ואינו נותן לה אלא ר"ן דינרים וכן בפסקה להכנים לו כספים ובסיפא שפסקה להכנים לו אלף זוז וכו' ולא השלימ' הקצ' אינה גובה אלא כתובתה בלבד וע"ז פריך אמאי קאמרת ברישא דמנכה לה לפי החשבון שלשה דינרין לכל סלע ונמצאת גובה חמשים דינרין יותר על כתובתה ובסיפא אינו מיגרע כלומר שאין מחשב עמה כלום לגרע מהסך הכתוב בכתובה ואינה גובה אלא מאתים בלבד ומשני דרישא מיירי שנטלה כבר החמשים זוז ואין מוציאין מידה. הכא את אמר נוגע בתוספת וכו' כדפרישית בליבנא קמא: תניא בין בשום בין בכספים. הכל לפי החשבון כדמפרש ואזיל בשום מה לפי מה שהוא פוחת כלומר באיזה שום שהוא בין בשומא רבה או בשומא זוטרא הכל לפי מה שהוא פוחת לה החומש וכן בכספים לפי מה שהוא בין הרבה בין מעט מוסיף לה לפי מה שהיא מכנסת וקמ"ל דלא תימא להלך בין אם הריוח מרובה או מועט או אם ההוצאות מרובין כשהוא סך הרבה או מועטין לסך מועט אלא לעולם פוחת חומש מן השום ומוסיף שליש על הכספים כעין כדפרישית במתני': כיני מתניתה. כלומר דמפרש הא דקתני במתני' וקופה לכל מנה לקופת בשמים לכל מנה ומנה שהכניסה לו קאמר דנותן לה עשרה דינר כדפרישית במתני': עשו הניית בשמים כהניית כספים. כלומר כמו בכספים דהכל לפי מה שהכניסה לו מוסיף לה וכן בהניית בשמים שכך שיערו הכמים שהאשה המביאה מנה לבעלה ראויה היא לבשמים של עשר זוז ואם יותר יותר. א"נ המנהג המדינה קאי ואדברי רשב"ג במתני' דלא פליג את"ק אלא דת"ק מיירי בעיר הדשה שאין בה מנהג וקאמר רשב"ג דבמקום שיש מנהג הכל לפי המנהג בכספים וכן נמי בבשמים: עשו הניית פריה ורביה כהניית כספים. כמו דבכספים הכל לפי התנאי או לפי המנהג כן נמי בפ"ו אם התנו ביניהם שאם לא תלד לו בנים לזמן כך וכך שיכול לגרשה הכל לפי התנאי או לפי המנהג וע"ז מייתי עובדא כהדא וכו': לקדשין. שם מקום: אשכחינון ערירין. מצאום להיש ואשתו שהיו ערירים בלא בנים ובאו לפניהם לדין והמרו להן אם עשיתם תנאי ביניכם היאך לנהוג הרי יפה ואם לאו נוהגין אחר מנהג המדינה:

הלכה ה מתני' לא יפחות לה מחמשים זוז. כשיעור הכסות שפוסקין לאשה עני שבישראל כדתנן בפרק ה': וכן המשיאין את היתומה. מפרש בגמרא מי הן המשיאין: ואם יש בכים. של צדקה:

גמ'

ששה דינר לכל סלע ואינו נוגע בתוספת. וה"פ ואם לאו שלא עשה קיצותא אמרי' מסתמא הני חמש מאות שהוסיף במתנה הוסיף ועוד צריך מאתים וחמשים זהובים על ת"ק זהובים כספים שהכניסה לו כפי תקנת חכמים ולל"ב גם כאן א"ל להוסיף עיקר הכתובה: ה"ג פסקה להכנים אלף דינר וכתב לה שום י"ב מנה וכ"ה בתוספתא. וה"פ שפסקה לו שום אלף זוז ושוה אלף זוז: גובה את הכל. כלומר נוטלת מה שכתב לה ולא יותר דמחלה לו השאר ואם לאו אין פוחתין וכו' אין פוחתין לה עיקר כתובתה אלא צריך ליתן לה גם עיקר הכתובה וכ"ה בתוספתא שם מה שהחתן פוסק פוסק פחות חומש חוץ ממאתים לבתולה ומנה לאלמנה: ופריך הכא את מר מיגרע וכו'. בפסקה להכנים ת"ק זוז שום וכתב לה אלף זוז אמרת דאם לא עשתה קיצותא מגרע ובסיפא גבי אלף זוז שום לא תני דמגרע: ומשני כאן בנטלה מקלת וכו'. ברישא אם מחשבין הפחת עדיין יש תוספת ע"כ אמרינן דמגרע אבל בסיפא אם מחשבינן הפחת אין כאן תוספת הלכך אינו מגרע לישנא אחרינא ברייתא אחריתא איתא דתני ברישא דאינו מגרע וקשיין אהדדי ומשני כאן בברייתא דתני בה דאינו מיגרע איירי בשנטלה מקלת כתובה ולא הפחית לה כלום אמרינן מסתמא כל מה שהוסיף מחל לה וכאן ברייתא דידן דתני בה מגרע איירי בשלא נטלה עדיין כלום והראשון נראה עיקר: ופריך הכא את מר נוגע בתוספת וכו'. בסיפא תניא ונוגע בתוספת דתני שיש לה עיקר כתובה ובמליעתא תניא ואינו נוגע בתוספת ולל"ק נ"ל דגרסינן בברייתא בסיפא בשום בכתב לה בשוה השום שנוגע בתוספת: ומשני תמן הוסיף ולא פיחת. ברישא אף אם מגרעין החומש עדיין יש בו תוספת הלכך אמרינן לשם מתנה יהיב ולא ידע שצריך להוסיף על הכספים הלכך צריך להוסיף מלבד התוספת שהוסיף אבל בסיפא פיחת ממה שצריך להוסיף כפי תקנת חכמים הלכך נוגע בתוספת דאמרי' שיודע דמתקנת חכמים צריך להוסיף יותר ולא נתן זה שהוסיף לשם מתנה אלא שסבר לפחות ולל"ב ה"פ במליעתא גבר הוסיף כפי שיעור הכתובה הלכך אינו נוגע בתוספת עכשיו אבל בסיפא אין כאן תוספת כפי שיעור הכתובה הלכך צריך ליתן לה עיקר. הכתובה: ה"ג תניא בין בשום בין בכספים בשום מה שהוא פוחת ובכספים מה שהוא מוסיף הכל לפי מה שהיא מכנסת. וה"פ בין כספים מרובים הו מועטים לעולם הוא מוסיף ובשום מרובה או מועט לעולם הוא פוחת חומש כפי הערך שהכניסה: כיני מתני'. כן הוא פירושא דמתני': לקופת בשמים לכל מנה. דבמתני' תנן סתמא לקופה ולא ידענא מאי ניהו הקופה זו: עשו הניית. בשמים שהבעל נהנה ממנו כהניית כספים ולא אמרי' כיון שנותן עשרה דינרים מכל מנה לנרכה לא יוסיף על אלו שליש אפי' הכניסה כספים שהרי אינו יכול ליטא וליתן בהן קמ"ל דה"ל לדידיה כהניית כספים שנושא ונותן בהם: עשו הנאת פריה ורביה. כיון שע"י הבשמים הבעל מתאוה לה ה"ל כהניית כספים: לקרשין. שם מקום: אשכחינון ערירין. מצאו אותן עוררים ומריבה ביניהם בעניני תמרוקי נשים כמה יתנו להן: אמרו להו. אם התניתם בתנאי מפורש כמה יתנו עשו כתנאי ואם לאו הכל כמנהג המדינה דהלכה כרשב"ג דמתני':

כתובות סו

הלכה ה מתני' לא יפחות לה מחמשין זוז. פשיטי שהן שמינית של צורי: וכן גבאי צדקה המשיאין את היתומה: אם יש בכיס. של צדקה:

גמ'

רידב"ז

גלבד. פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ונראה לפענ"ד דה"פ עפ"מ דגרסינן בבבלי דף ס"ו א"ר ינאי בשמים של אנטוכיא הרי הן ככספים א"רשב"נ א"ר' גמלים של ערביא אשה גובה פרנא מהן פי' רש"י ז"ל בשמים של אנטוכיא הוא עיקר סחורתן ואשה שהכניסה לבעלה שום מהן הרי הן ככספים להוסיף שליש וגבי גמלים של ערביא אשה גובה פרנא מהן פרש"י ז"ל פרנא ריווח שליש וגבי א"ר"פ הני תותי דבי מיכסא אשה גובה פרנא מהן א"ר"פ הני שקי דרודיא ואשלי דקמחוניא אשה גובה פרנא מהן לא פרש"י ז"ל וגבי אמר רבא הוי קטינא ארנקי דמחוזא אשה גובה פרנא מהן פרש"י ז"ל לזה שמעתי כתובה מנכסי יתומין ולא אמרינן מטלטלי דיתמי לא משתעבדי כו' והק' בתוס' ז"ל דלמה פרש"י ז"ל בכולהו דהשה גובה פרנא היינו ריווח שליש דא"כ למה לא נקט הרי הן ככספים כדאמר ר' ינאי ופירשו בתוס' ז"ל דה"פ שהאשה גובה כתובה מהן דהכמכתינהו עליי' כמו שפרש"י ז"ל גבי ארנקי דמחוזא ולכאורה קשה באמת דמי הכריח לרש"י ז"ל לפרש דקאי על ריווח שליש ועוד דלשון הגמ' אשה גובה פרנא מהן הרי פשוט מאד דקמ"ל דגובה מהן גופיה ומיירי מענין הגביה ממה היא גובה ולא מעיקר החיוב וא"כ הדברים כמשמען ממש דאשה גובה כתובה מהן ונראה לפענ"ד דגם רש"י ז"ל לא הוציא הדברים מפשוטן ורק

דמוכרם

גמ' רבי אבא מרי אחוי דרבי יוסי בעי לא כן תני *מניין אפילו אמר הריני עומד ערום ומכסה אין אומרים לו שיעמוד ערום ויכסה אלא מכסה בראוי לה תמן אורחא דבר נשא מימר הני לי מיקום ערטיליי ומכסייא איתתי ברם הכא לכן התנה עמה מתחילה כיני מתניתא וכן המפרנסין את היתומה אמר רבי חיננא זאת אומרת [א] שאומרים לפרנסין ללוות דו פתר לה בשאין בכיס לווין עד חמשים אבל אם יש בכיס מוסיף אמר רבי יוסי זאת אומרת שאין אומרים לפרנסין ללוות דו פתר לה בשיש בכיס אבל אם אין בכיס פוחת כהדא בילדה אתת ביומוי דרבי אמי אמר ישתבוק למועדא אמר ליה רבי זעירא גרמית יפסוד אלא יתכול דמריה דמועדיא קיים ותייא דרבי חנינא כרבי זעירה ודרבי יוסי כרבי אימי:

הלכה ו מתני'

[ג] *יתומה שהשיאתה אמה ואחיה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידם מה שראוי להינתן לה רבי יהודה אומר אם השיא הבת הראשונה יינתן לשנייה כדרך שנתן לראשונה וחכמים אומרים פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני [ג] אלא שמין את הנכסין ונותנין לה:

גמ' כיני מתניתא אם השיא את הבת הראשונה יינתן דברי חכמים שפעמים שאדם משיא את בתו ונותן עליה מעות ופעמים שאדם משיא את בתו ונוטל עליה מעות רבי זעירה שאל לרב נחמן בר יעקב ולרב אמי בר פפי

מאן

גמ' אפילו אמר. הבעל קודם נישואיה ופסק לה שאפילו יעמוד ערום מכל יכסה את אשתו בבגדים יקרים וכ"ה בתוספתא בפרקין: אלא מכסה אותה. בבגדים הראוי לה לפי עשרו ובמתני' תנן שמחוייב לכסותה אפי' עודה בבית אביה הואיל ופסק לכסותה: ומשני תמן. התם דרך בני אדם לומר כן ניחא לי לעמוד ערום ולכסה אשתי ואינן אלא פטומי מילי בעלמא: ברם הכא. אבל כאן במתני' דתנאי גמור הוא אמרינן כיון שהתנה להכניסה ערומה ודאי כך היתה כוונתו שיכסנה עודה בבית אביה שאין זה כבודה שתלא ערומה מבית אביה: כיני מתני'. כן היא פירושא דמתני' וכן המפרנסין את היתומה שנותנין לה בגדיה ותכשיטיה שאין הגבאין יכולין להשיאה אלא או היא או אביה לכך קאמר דמשיאין דסיפא היינו לשון פרנסה וכן מפורש בסיפא דמתני': דו פתר לה. דהוא מפרש הא דתנן במתניתין לא יפחתו לה מחמשים היינו כשאין בכיס לוין עד חמשים זוז דהם יש בכיס תנן בסיפא מפרנסין לפי כבודה אפי' יותר מחמשים: דו פתר לה כשיש בכיס. נותנים לה חמשים זוז ואם יש בכיס לפרנס אחרות אם הבאנה היום או מחר מפרנסין אותה לפי כבודה אבל אם יש בכיס לפרנס את זו בלבד לפי כבודה אין נותנין לה כל מה שיש בכיס אבל אם אין בכיס אין לוין כלל: כהדא. מעשה בילדה אחת שבאה בימי דר' אמי לפרנסה מן הצדקה: אמר. רבי אמי ישתבוק כלומר ישתיירו המעות של צדקה לצורך העניים במועד: א"ל ר"ז. אתה גורם שתפסיד זו בן זוגה אם לא תתן לה: אלא יתכול. יגמרו נישואיה ויתן לה כל מה שבכיס: דמריה דמועדיא קיים. כלומר השם ב"ה שהוא אדון המועד הוא קיים ויזמין צדקות לעניים כפי הצורך למועד: ותייא. דר"ח דאמר אם יש בכיס לפרנסה לפי כבודה בלבד נותנין לה הכל כר"ז שאמר שאין משגיחין על מה שצריכין העניים אח"כ ודר"י דאמר חוששין לעניים הבאים אח"כ כר"א שחשש על צורך העניים למועד:

הלכה ו מתני' למה שראוי להנתן לה. עישור נכסים: אם השיא. האב בחייו את הבת הראשונה ייתן וכו'. בין שהוא עישור בין שהוא פחות בין שהוא יותר:

גמ' כיני מתני'. כן צריך להיות במתני': ה"ג ייתן לשניי' כדרך שנתן לראשונה דברי ר"י וחכ"א פעמים שאדם משיא וכו' וכ"ה בתוספתא. וה"פ חכמים לא השיבו פעמים שאדם עני והעשיר וכו' כדתנן במתני' משום דקשיא מכלל דר"י סבר אפי' עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה הא לית ליה שסרי עני הוא אלא הכי קאמרי חכמים לרבי יהודה פעמים שאדם משיא בתו ונותן עליה מעות שבן זוגה אינו רוצה לישא בלא מעות ופעמים שימלא אדם החפץ בבתו ונותן מעות לאביה שיתאנה לו:

מאן

גמ' לא כן תני וכו'. בתוספתא המשיא את בתו ופסק עם חתנו שיעמוד ערום וילבישנה אין אומרים לו שיעמוד ערום כלומר שיתן כל מה שיש לו להלבישנה בגדים השובים אלא אין מכסה אותה אלא בראוי לה לבד ואמאי קתני במתני' פסק להכניסה ערומה שמחויב לקיים התנאי והא התם אמרינן דאין הבעל מחויב לקיים התנאי: ומשני תמן אורחא דבר נשא וכו'. כלומר התם אינו תנאי גמור שדרך בני אדם לומר כן נוח לי לעמוד ערום ולהלביש את אשתי ולא נתכוין ממש לכך אלא דברים בעלמא הן והילכך אמרינן דודאי דעתו לא היה אלא להלבישנה בבגדים הראוים לה אבל במתני' לא כן התנה עמה מתחילה להכניסה ערומה שלא יצטרך האב לכסותה והילכך צריך לקיים תנאו ומכסה אותה בבגדים הראויות לה: כיני מתניתא. כן אנו מפרשין וכן המשיאין דקתני במתני' המפרנסין קאמר פרנסים וגבאי צדקה הן לא יפחתו לה מחמשים זוז אע"פ שאין בכיס כדמסיק: זאת אומרת שאומרים לפרנסים ללות. וליתן לה עד חמשים זוז כדמפר' ואזיל דר"ח מפרש למתני' בשאין המעות בכיס של צדקה ואפ"ה לווין הפרנסים להשלים לה עד חמשים אבל אם יש בכיס יותר מהמשים מוסיף לה לפי כבודה: ורבי יוסי מדייק איפכא שאין אומרי' לפרנסי' ללות. אם אין חמשים בכיס דהוא סבר אם אין בכיס לפרנס אחרות כשתבאנה היום או מחר אפי' יש בכיס כדי לפרנס זו בלבד אין נותנין לה כל מה שיש בכיס שלא ימצאו אח"כ לפרנס אחרות אלא הא דקתני במתני' אם יש בכיס אם יש הרבה קאמר גם לפרנס אחרות אז מפרנסין אותה לפי כבודה ואם אין בכיס פוחת לה ואין אומרים להן ללות: כהדא. מעשה בילדה נערה אחת שבאת בימי דרבי אמי להנשא ותבעה מכיס של צדקה: ישתבוק למועדה. שלא היה בכיס הרבה ואמר שצריך להניח מעות בכיס לפרנסת העניים לצורך המועד ואין במה לפרנס אותה עכשיו: גרמית יפסוד. אתה הוא הגורם להפסידה מנישואין שלה אלא יכלה הכל מה שיש בכיס לצרכה דמריה דמועדיא קיים הקב"ה יזמין עוד לפרנסת לורך המועד: ואתייא דרבי חנינא. דאמר נותנין לה כל מה שיש בכיס לפי כבודה ואם אח"כ תבואנה אחרות להתפרנס הקב"ה ימציא להן עזר כר' זעירא דאמר הכי ודר' יוסי כר' אימי:

הלכה ו מתני' יתומה שהשיאת' אמה ואחיה. וכנוסחת הבבלי מדעתה ורבותא היא שאע"פ שנתרצית אין מחילתה מחילה: מה שראוי להינתן לה. עישור נכסים: אם השיא הבת הראשונה ינתן וכו'. מפרש בגמרא והלכה כר"י דאזלינן בתר אומדן דעת האב ובין לא השיא שמין באב ואם לא ידעו ב"ד אומדן דעתו נותנין לה עישור מנכסיו לפי פרנסתה:

גמ' כיני מתני' וכו'. הא דקתני ינתן לשנייה כדרך שנתן לראשונה דוקא אם השיא הבת הראשונה בחייו דגלי דעתיה אבל אם לא גלי דעתיה ס"ל לר"י דלא אזלינן בתר אומדנא ולא תימא הא דקתני במתני' אם השיא לאו דוקא והה"ד אם לא השיא ולהודיעך כחן דרבנן דאפי' גלי דעתיה לא אזלינן בתר אומדנא קמ"ל דלר"י השיאה דוקא הוא: דברי חכמים. טעמא דחכמים במתני' מפרש כלומר דלא תימא הא דקאמרי פעמים העשיר והעני עשיר ממש ועני ממש קאמרי דמאי נותנין לה הא לית ליה אלא עשיר בדעת ועני בדעת הוא דמשתנה דעתו הכל לפי הענין ולפי האיש המשתדך עמו פעמים שהוא נותן מעות לבתו ופעמים שהוא נוטל עמה מעות ולפיכך לא אמדינן דעתיה השתא אלא שמין את הנכסים:

מאן

(תוספתא פ"ו)

גהונות סה

טז
א מוש"ע יו"ד סי' רנז ס"ה

יז
ב ג מיי' פ"כ מהישות טוש"ע אה"ע סי' קיג ס"ו

רידב"ז

דמוכרח ע"כ לומר דלא קאי על גבית כתובה דא"כ. מאי שייך הוא הכא להך סוגיא דר' ינאי מיירי מבשמים של אנטוכיא שהם ככסף וקבע הגמ' הדין הכא לענין גבית כתובה ממקרקעי ואלא ע"כ דה"פ דר' ינאי קמ"ל דבשמים של אנטוכיא הואיל והוא עיקר מסחרן ע"כ דינם ככסף לענין הוספת שליש ע"ז אמר רבי שמואל בר נחמני אר"י גמלים של ערביא הואיל והוא עיקר מסחרן אשה גובה פרנא מהן ופרש"י ז"ל דנוטלת פרנא ריווח שליש והעיקר דקמ"ל הכא כיון דזה עיקר מסחרם ע"כ הוי כבשמים של אנטוכיא דעיקר מסחרן הוא ונוטלת שליש ריווח ור' ינאי קמ"ל גבי בשמים של אנטוכיא דנוטלת שליש ריווח משום דזה עיקר מסחרן ורשב"נ אר"י קמ"ל דכיון דעיקר מסחרן הוא אשה גובה פרנא מהן ופרש"י ז"ל דגובה שליש ריווח מהאי טעמא גופי' כמו בשמים של אנטוכיא אבל גבי ארנקי דמחוזא דלא שייך לאשמועינן לענין שליש ריווח דהא המה כספים עלמן ע"כ פרש"י ז"ל לזה שמעתי כתובה מנכסי יתומין אבל מעיקרא גבי גמלי ערביא מפרש דקמ"ל הדין לענין שליש ריווח והא דלא נקט הרי הן ככספים הוא משום דממילא קמ"ל אגב אורחא דגובה מהן גופי' דכיון דעיקר מסחרן הוא סמכה דעתי' עלה אבל הא דקמ"ל הדין הזה הכא הוא ע"כ משום פי' פרנא ריווח שליש אבל מודה רש"י ז"ל דגובה מהן דהא בפירוש גרסינן אשה גובה פרנא מהם וזהו עיקר כונת רש"י ז"ל לפרש הא דקמ"ל הדין הכא משום פי' פרנא ריווח שליש וקראו לריווח שליש פרנא ולא כתובה ותרתי קאמר הכניסה לו גמלי ערביא יש לה פורנא וגבייתה מהן כשיש ת"י גמלים גובה מהם כמו מקרקע אבל גבי ארנקי דמחוזא פרש"י ז"ל לזה שמעתי כתובה מנכסי יתומין דכונת רבא בארנקי דמחוזא בלשון פרנא הוא כתובה דל"ל דמיירי נמי מדין ריווח שליש ז"א דא"כ מאי קמ"ל בזה הידוש בפרנא הול"ל בע"ח גובה מהן בשלמא בריש' תרתי קמ"ל דבהכניסה לו גמלי ערביא יש לה פרנא אבל בכספים מאי חידוש הוה בפרנא ע"כ פירש דהוא כתובה בעלמא אבל בכ"מ פרנא פי' פרנא ריווח שליש והא דלא נקט הרי הן ככספים משום דאגב קמ"ל דגובה מהן כמו מקרקע דהא גבי כדוניא נמי חשוב כבע"ח עיי' אה"ע סי' ק' ומטלטלי דיתמי לא משתעבד לבע"ח וקמ"ל תרתי דין דגביה ודין מה הוא חייב לה דהסחורה הזאת מתחייב פרנא ונגבית ממנה והא דפרש"י ז"ל פרנא שליש ריווח לאו דממעט דלא מיירי מענין גביה ז"א דהא פשיטא דמיירי מדין גביה אלא דקמ"ל רש"י ז"ל דפי' פרנא הוא ריוח ומיירי הכא מדין ריוח ולא מדין כתובה דריווח וכתובה יש להן דין אחד ומיירי הכא מדין ריוח וגבי ארנקי מדין כתובה ועי"ז יתפרש הירושלמי כיון דזכינו לזה דבדבר שהוא משתכר בו מוסיף שליש ודוקא בדברים שעיקר נסחרן בהם בזה אשה גובה מהן כמו מקרקע ונוטלת שליש

במו

שנויי נוסחאות (פ"ד) זעירה גד"ו זעורה.

עמודי ירושלים

ישתבוק למועדא ה"ל ר' זעירא גרמית יפסיד כו'. פ' פני משה אולם בא"ז פ' לדקה (סי' כ"ז) גרס ודגניתי יפסיד כלומר אם ישנה [illegible]

סכלה אלא יפאכל כו' אלשון ותאכל הסעודה [illegible] ב"ה בכנמ"ע פ"ק [illegible]

עין משפט נר מצוה

יח א טוש"ע אה"ע סי' קיג ס"ד

יט ב שם ס"ח

כ ג שם ס"ט

מסורת הש"ס

מאן תנא עישור נכסים אמר לו רבי זעירה בשם רב ירמיה עישור נכסים כרבי בעון קומי רבי הרי שהיו עשר נקיבות ובן אם נטלה הראשונה עישור נכסים והשנייה עישור נכסין והשלישית והרביעית והחמישית וכן עד לעשירית אין כן לא נשתייר לבן כלום אמר להן [א] הראשונה נוטלת עישור נכסין ויוצאה והשנייה נוטלת עישור נכסים מן המשתייר והשלישית מן המשתייר והרביעית מן המשתייר עד עשירית מן המשתייר נמצאו הבנות נוטלות תרין חולקין פרא ציבחר והבן נוטל חד חולק ואוף ציבחר [ב] *הרי שהיו שתי נקיבות ובן אחד ונטלה הראשונה עישור נכסים לא הספיקה השנייה ליטול עישור נכסים עד שמת הבן רבי חנינה סבר מימר השנייה נוטלת עישור נכסים והשאר חולקות אותו בשוה אמר ליה רבי יוחנן תמן בשלא היה להתפרנס ברם הכא תמכור את השאר ותתפרנס ממנו ר' טבי בשם רבי יאשיה טעמא דרבי חנינה [ג] אין כן המשועבדין היא גובה לא כל שכן ממה שלפניה רבי יוחנן כרעתיה דמר רבי זעירא רבי יוחנן לא גבי *מאן גבי רבי חנינה גבי רבי יסא איתפקד גביה מדל דיתמין והוה תמן יתמין בעיין מפרנסא אעיל עובדא קומי רבי אלעזר וקומי רבי שמעון בר יקים אמר רבי שמעון בר יקים לא מוטב שיתפרנסו משל אביהן ולא מן הצדקה אמר ליה רבי אלעזר דבר שאילו יבוא לפני רבותינו ואין רבותינו נוגעין ואנו עושין אותו מעשה אמר רבי יוסי אנא יהיב לון ואין קמון יתמי וערון אנא יהיב לון אפילו כן חמון ולא עירון רבי זעירא בעא קומי רבי יוסי היך עבדין עובדא אמר ליה כרבי חנינה וכן נפק עובדא כרבי חנינה רבי אבון בשם רבי הילא רואין את הנכסין כאילו חריבין:

הלכה ז מתני' *המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן עלי בעלי יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ אמר רבי יוסי וכי

פני משה

מאן תנא עישור נכסים. דנותנין לבת עישור נכסים לפרנסת נדוניא כרבי היא: הרי שהיו עשר נקבות ובן. אחד ואם נטלה וכו' וא"כ אין כאן עוד ולא נשתייר לבן כלום: מן המשתייר. כל אחת ואחת נוטלת עישור ממה שנשתייר מן שלפניה וכן מפרש בבבלי: נמצאו הבנות נוטלות. שני חלקים מהנכסים פרא ציבחר פחות מעט והבן חלק א' ומעט יותר וכך החשבון מכוון דרך משל אם היה כאן מאה זהובים יגיע לחלק הבנות ס"ה זהובים וארבע חומשין אחר שיטלו עישור מכל אחת שיירה לפניה ונשאר להבן ל"ד זהובים וחומש נא והזוב: עד שמת הבן. ונפלה הירושה לפני הבנות: השניה נוטלת עישור נכסים. מתחילה כמו הראשונה ואח"כ חולקות השאר בשוה: תמן. הא דאמרינן הבת נוטלת עישור נכסים בשלא היה לה להתפרנס מהירושה והראשונה כדין נטלה שהיה הבן קיים אבל הכא שמת הבן ויש לה במה להתפרנס חולקות בשוה ותמכור את חלקה ותתפרנס ממנו וכן אמר ר"י בבבלי דף ס"ט השני' ויתרה עישור נכסים: טעמא דרבי חנינא. דאמר לא ויתרה דס"ל אם מן המשועבדין שעבדו האחין את הנכסים הבת גובה עישור נכסים מהן דקי"ל מוציאין לפרנסה ממשועבדין כ"ש דגובה ממה שלפניה שהנכסים בעין: רבי יוחנן. דלא אמר הכי כדעתיה לטעמיה הוא דס"ל דלא גבי לפרנסה מן המשועבדין: מאן גבי רבי חנינא גבי גרסינן. וכן הוא בגיטין דפליגי התם בהאי תלמודא וקאמר גם מאן גבי רבי חנינא כדקאמר הכא ונקט לה כאן נמי בהאי ליבנא: איתפקד גביה מדל דיתמין. הופקד אצלו משל היתומין ונכסיהן. את כל הון ביתו תרגומו כולא מידלא דביתיה: והוה תמן יתמין בעיין מפרנסא. והיו היתומות צריכות לפרנסה ויריי שהופקדו אצלו בשביל היתומים הזכרים ונפיכך נשאו ונתנו בדבר דאל"כ הרי מגיע לבנות עישור נכסים מן הדין א"נ דמיירי שבגרו הבנות ופלוגתא היא לעיל פ"ד הלכה י"ב וכן בבבלי פירקין אם אבדו פרנסתן: ואין קמון יתמי וערון. אם יבאו הזכרים ויערערו בדבר אטול מהן ואחזור להם: אפי' כן. ראו היתומים אח"כ ולא עירערו כלום: וכן נפיק עובדא כרבי חנינא. דהשניה נוטלת עישור נכסים וכן נמי מוציאין ממשועבדין לפרנסה. אבל בבבלי מסיק כר"י דהשניה ויתרה ומודה הוא דמוציאין לפרנסה ממשועבדין ושאני התם דאיכא רווח ביתא שנשתכרה הרבה שנוטלת אני הירושה: כאלו חריבין. רבי אבון פליג דרואין את הנכסים שנשתעבדו כאלו חריבין הן ואין מוציאין מהן לפרנסה:

הלכה ז מתני' המשליש מעות

לבתו. מסר מעות ביד שליש לצורך בתו לקנות לה שדה או נדוניא לכשתינשא: נאמן עלי בעלי. ותנם לו: יעשה השליש מה שהושלש בידו. יקנה השדה ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת: וכי

קרבן העדה

מאן תנא. שנותנין לבת עישור נכסים: ה"ג א"ל רב נחמן בשם ר"י עישור נכסים רבי היא דאמר הכי בפירוש כדתניא בתוספתא: בעון קומי ר'. שאלו לפני ר': ה"ג הרי שהיו עשר נקבות ובן אם נטלה וכו': אין כן. כמו אם כן: נוטלות תרין חולקין פרא ציבחר. הבנות כולן נוטלות שני שלישים פחות מעט שהן נוטלות ממאה ס"ה חלקים א' עשירית וחסר מן שני שלישים חלק א' וא' חומש בקירוב: והבן נוטל. שליש אחד ומעט יותר דהיינו ל"ד חלקים וג' חומשים ממאה: עד שמת הבן. ונפלה הירושה לפני הבנות: השנייה נוטלת עישור נכסים. תחלה מהנכסים כמו שנטלה אחותה ואח"כ חולקות בשוה הנותר: תמן. הראשונה נטלה עישור לפי שלא היה לה במה להתפרנס אבל זו שאפשר לה להתפרנס בחלק ירושתה כלומר השתא מגיע לה יותר מאלו נטלה מעיקרא עישור נכסים: אין מן המשועבדין היא גובה. אם גבתה הראשונה עישור מנכסים שהיו משועבד להבן שהוא היורש ולה לא היה משועבד כלום כ"ש שתגבה זו מנכסים משועבדים לה ולאחותה ליטנא אחריתא אם מן המשועבדים שיעבדו אחים את הנכסים יפה כח הפרנסה לטרוף מן הלקוחות כ"ש שתטול זו מן הנכסים שהן בעין ופי' זה נראה עיקר דכן משמע בבבלי בפרקין: ר"י. לשיטתו: דמר. דאמר ר"ז ר"י לא גבה ממשעבדי לפרנסת הבנות דקסבר ר"י אין מוציאין ממשועבדים וכ"מ בבבלי הלכך אמר ר"י דשנייה אין לה עישור נכסים דליתא לק"ו דר"ח: ה"ג מאן גבי ר"ח ור' אילא גבו וכ"ה בגיטין. וה"פ ר"ח לשיטתו דקסבר מוציאין ממשעבדי פרנסה הלכך אמר דיש לשנייה עישור נכסי מק"ו: ר' יסא. הופקד אצלו הון של יתומים והיו שם יתומים שהיו צריכין פרנסה לנישואיהן: אעיל עובדא. נכנס הדין הזה אם עישור נכסי ניתן גם ממטלטלים או דלמא ממקרקע דוקא לפני ר"א ולפני ר"ש בר יקים: ואין רבותינו נוגעין בו. שמיבעיא להו פרנסה ממטלטלי או ממקרקע אנן האיך נעשה מעשה ליגבות ממטלטלי: אר"י. אני אתן להן להיתומים פרנסה ממטלטלי ואם יגדלו היתומים ויערערו עלי אחזור להם משלי: ה"ג ואין קמון יתמי וערערין אנא וכו' אפי' כן קמון ולא עררון. וה"פ ואפ"ה כשגדלו היתומים לא ערערו ובגיטין ואפי' כן קמון וערערון: היך עבדין עובדין. הלכה למעשה כר"י או כר"ח וכן. ילא מעשה כר"ח: כאלו הן חריבין. הא דתנן במתני' שמין את הנכסים היינו שרואין אותן כאלו הם חריבין ולא שמין השבח שעלה עליהם דהשבח דמיא למטלטלי אי נמי השבח ששבחו אחר כך אין שמין:

הלכה ז מתני' המשליש מעות לבתו. מסר מעות ביד שליש לצורך בתו לקנות שדה או נדוניא לכשתנשא: והיא אומרת. בגמרא מפרש: נאמן עלי בעלי. שלא יעכבם לעצמו תנם לו והוא יקנה לי שדה לכשארצה: יעשה שליש וכו'. יקנה השדה ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת: וכי

רידב"ז

כמו גמלים של ערביא שיש בהם ב' דברים שמשתכר ונוטלת שליש ריוח וגובה מהן למו ממקרקע וע"כ דלא נוטלת שליש ריוח מסחורה רק בסחורה שעיקר מסחרן הוי באותה סחורה דאז השוכה ככספים אבל לא בסחורה שאין עיקר מסחרן בה דהא בשקי דרודיא ס"ל דנוטלת פרנא אבל בסחורה אחרת דרודיא אין נוטלת פרנא לפיכך פרש"י ז"ל בשמים דאנטוכיא דהוי עיקר מסחרן אבל בלא הוי עיקר מסחרן אף דהוי סחורה מ"מ אינה גובה מהן פרנא נמצא דלשיטת רש"י ז"ל בכל הסחורות אינה נוטלת שליש ריוח רק בסחורה שעיקר סחורתן בה ונמצא דתלי נטילת שליש בסחורה שאשה גובה מהן והוא בדבר שעיקר מסחרן בה ולא משכחת לה זה בלא זה דסחורה שאין האשה גובה מהן אינה נוטלת שנים ריוח וע"כ בעינן ב' דברים שיהא משתכר וגובה ע"כ קאמר גבי הכניסה לו בהמה והכניסה לו קרקע דבשתיהן בשוויה וקמפרש הטעם ואינו משתכר וגובה תיבת ואינו הוא כמו שאינו [וכן מצוי בירושלמי כמה פעמים ולדוגמא במס' מעשרות פ"ד ואינו רוצה בהשרשתן הוא כמו שאינו רוצה עיי"ש] מפני שאינו משתכר וגובה ואנן בעינן משתכר ואשה גובה והוי כשאר סחורות ברודיא ובקמחוניא. וזהו טעמא גבי בהמה אבל בקרקע אף דהוי משתכר וגובה אבל קרקע אין לו אלא אכילת פירות בלבד דאינו נושא ונותן בהם וקמפרש טעמא דתרווייהו גבי בהמה משום דלא הוי משתכר וגובה וקרקע אין לו אלא אכילת פירות בלבד וכל דברינו הוא רק לשיטת רש"י ז"ל אבל לשיטת התוס' ז"ל לא בעינן סחורה דוקא שעיקר מסחרן בה אלא כל סחורות פרקמטיא כדמוכח מדבריהם ז"ל דף ס"ו ע"א בד"ה פותת כו' דכתבו בהדיא דבפרקמטיא מוסיף שליש אלא דוקא בבגדי אשה שמשתמשת בהם ופוחתת אותן אינו מוסיף עיי"ש דמוכח דבפרקמטיא בכל פרקמטיא מוסיף שליש עיי"ש משום דלשיטתם ז"ל הא דבעינן דוקא שקי דרודיא ואשלי דקמחוניא הוא משום דדעתה עילוי' והוי לענין גביה כמו קרקע משום דאין להם רק סחורה הזאת וסמכה דעתה רק עליה משא"כ לענין נטילת שליש לא בעינן שקי דרודיא ואשלי דקמחוניא דוקא אלא כל הסחורה וכל הפרקמטיא והא דקמ"ל ר' ינאי בשמים של אנטוכיא הוא לאו משום דהוא עיקר סחורתן ז"א אלא משום דבשמים במק"א הוי כמו בגדים דאינן עומדים לפרקמטיא אלא שיהא לה לקופה של בשמים להשתמש משא"כ באנטוכיא הוי לפרקמטיא אבל לשיטת רש"י ז"ל מבואר כדברינו שנוטלת שליש דוקא בסחורה שעיקר סחורתן בה ולא משכחת לה נטילת שליש כ"א בשהאשה גובה מהן ודו"ק:

מכיון

שנויי נוסחאות (פ"א) זעירה כד"ו זעורה. (פ"י) ציבחר כד"ו ציבחד. (פי"א) ציבחר כד"ו ציבחד. (פכ"א) חנינה גבי כד"ו חנניה לא גבי. גיטין פ"ה ס"ג הגירסא ר' חנינא ור' אילאי גבי וכן הגיה בעל קרבן העדה מהגירסא בגיטין:

וכי אינה אלא שדה אחת והיא רוצה למוכרה והרי היא מוכרה מעכשיו במה דברים אמורים בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום :

גמ' מתניתא [א] *בפסק מן האירוסין אבל אם פסק מן הנישואין אף רבי מאיר מודי השליש מן הנישואין היא המחלוקת *האומר תנו לבניי שקל בשבת והן ראויין ליטול סלע נותנין להן סלע אל תתנו להן אלא שקל נותנין להן שקל ולמזון האשה והבנות בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנין להן שקל תני רבן שמעון בן גמליאל אומר מאיר היה אומר האומר תנו לבניי שקל בשבת והן ראויין ליטול סלע נותנין להן שקל והשאר מתפרנס מן הצדקה וחכמים אומרים [ב] גובין והולכין עד שיכלו הנכסים והשאר יתפרנסו מן הצדקה אמר רבי יוסי הדא פשטה שאילתא דחילפי אמרי איתיבון על גיף נהרא דלא אפיקת מתנייה דרבי חייה רבא מן מתניתא וירקוני לנהרא מה הוה מימר יעשה שליש מה שהושלש בידו מתו יירשו אחרים לא כן אמר רבי אבהו בשם ר' יוחנן [ג] כל הלשונות אדם מזכה חוץ מלשון ירושה לית כאן ירתון אלא יטלון רבי זעירא בעא קומי רבי מנא כאן במתנה איתפלגון [ד] כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת כתב לזה בלשון מתנה ולזה בלשון ירושה אמר רבי אלעזר מכיון שזכה בו בלשון מתנה זכה זה בלשון ירושה אמר רבי יוחנן נראין דברים בלשון מתנה זכה בלשון ירושה לא זכה אמר רבי פינחס אתא עובדין קומי רבי ירמיה מכיון דרבי אלעזר אמר אולפן ורבי יוחנן אמר נראין הלכה כרבי אלעזר אמר רבי שמואל לא רבי מאיר אמרה ואינן נראות

שמא

קרבן העדה

וכי אינה אלא שדה . וכי מה תועלת לו לקנות אפי' אם כבר קנה השדה והיא רוצה למכור הרי היא מכורה הלכך שומעין :

גמ' מתני' בפסק מן האירוסין כשהאשה אומרת כן כשהיא ארוסה הוא דאר"מ יעשה השליש מה שהושלש בידו :

אף ר"מ מודה . שאף האב לא עלה על דעתו למוסרם ליד שליש אלא עד שתינשא דמשניסאת הבעל זכאי לאכול פירות : השליש . האב המעות לאחר שניסאת ומת : היא המחלוקת . אף בזו פליגי ר"מ ור"י : שקל . חצי סלע : והן ראוין . שאין ניזונין בפחות : נותנין להם סלע . דאי הוה ידע שיתייקרו המזונות ויצטרכו לסלע לא הוה אמר שקל : אל תתנו וכו'. הרי מיחה בידם ולא עשאן יורשים אלא בענין זה : למזון האשה והבנות וכו'. נותן כפי הצורך וכיון דבתורת חוב אכלי לאו כל כמיניה להפקיע חובם : נותנין להם שקל והשאר מתפרנס מן הצדקה . דמצוה לקיים דברי המת והוא לא אמר יותר משקל : עד שיכלו הנכסים . שהניח אביהן ואח"כ יתפרנסו מן הצדקה דמוטב שיתפרנסו משל אביהן ולא משל צדקה : הדא פשטה שאילתא . ממשנתינו פשט אילפא השאלה ששאלו מברייתא זו : דאילפא . אמר אשב על שפת הנהר אם לא אפשוט ממתני' כל הדינים ששנה ר' חייא הגדול בברייתא יזרקוני לים ושאלו ממנו ברייתא זו האומר תנו שקל וכו' : מה הוה מימר . מה היה אומר אילפא : [illegible] השליש מה שהושלש בידו . תנן במתני' משום דמצוה לקיים דב[illegible] המת ופשיט אילפא דה"נ אין נותנין להן אלא שקל והך מעשה איתא גם בבבלי בפרקין : מתו יירשו אחרים . בהך ברייתא האומר תנו שקל לבני גרסי' בתוספתא ובבבלי אם אמר אם מתו יירשוני אחרים בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להם אלא שקל . ופריך לא כן אר"א וכו' בכל הלשונות אדם מזכה לחבירו חוץ משכתב לו בלשון ירושה אינו כלום דמתנה לא הוי דהא כתב לשון ירושה ובאמת הוא אינו יורש מדאורייתא א"כ למה מהני כאן מה שאמר יירשו אחרים : ומשני לית כאן ירתון . ל"ג בברייתא ואם מתו ירשו אחרים אלא יטלו אחרים תניא בברייתא : כאן במתנה . דלמא שאני הכא לכך מהני לשון ירושה כיון שגם לבניו נתן בלשון מתנה שהרי אמר תנו שקל לבני לכך מהני מה שכתב לאחרים אפי' בלשון ירושה ובבבלי פ' יש נוחלין מוקי לה בראוי ליורשו וכר"י בן ברוקה דאמר שם דאם אמר על הראוי ליורשו דבריו קיימין : איתפלגון . פליגי בה ר"א ור"י בכתב בשטר אחד לשני בני אדם לזה בלשון מתנה ולזה בלשון ירושה אי מהני : מכיון שזכה בו . זה שכתב לו בלשון מתנה זכה נמי זה שכתב לו בלשון ירושה : נראין דברים . זה שכתב לו בלשון מתנה זכה במה שכתב לו וזה שכתב לו בלשון ירושה לא זכה כלום : אמר אולפין . שכך קיבל מרבותיו : ורי"א נראין . שכך נראין לו הדברים הלכה כר א : לא ר"מ אמרה . וכי מי שנאה אותה ברייתא האומר תנו שקל וכו' ואם מתו יירשו אחרים וכו' ר"מ הוא ששנאה : ואינן נראות . לכך קאר"י ונראין הדברים דרבנן פליגי עליה :

שמה

פני משה

וכי אינה אלא שדה . כלומר אפילו כבר נקנה השדה והיא רוצה למכרה יכולה למכור הילכך שומעין לה : במה דברים אמורים דשומעין לה לרבי יוסי בגדולה אבל בקטנה אפילו ר"י מודה דאין מעשה קטנה כלום והלכה כר"מ :

גמ' מתנית'. דפליגי וס"ל לר"מ דאין שומעין לה בשפסק לה המעות מן האירוסין ואפילו השליש לאחר שנשאת כדלקמן הואיל והפסיקה היה בשעת האירוסין ועדיין לא זכה הבעל : אבל אם פסק. לה האב לאחר שנשאת אף ר"מ מודי דשומעין לה דכיון שניסאת הבעל זוכה לאכילת פירות והרשות בידה : השליש מן הנשואין היא המחלוקת . כלומר הא דאמרן דפליגי בפסק מן האירוסין אפילו השליש אותן לאחר שנשאת היא המחלוקת דהכל הולך אחר שעת הפסיקה . ובבבלי מסיק לפלוגתייהו דלא פליגי אלא בגדולה מן האירוסין אבל מן הנשואין אף ר"מ מודי ולא מחלק התם בשעת הפסיקה אימת אלא על שעת המסירה הוא דפליגי : האומר תנו . מנכסיי לבניי שקל בשבת והוא חצי סלע : והן ראוין ליטול סלע . שאינן ניזונין בפחות מסלע : נותנין להן סלע . שאלו היה יודע שיתייקרו המזונות ויצטרכו לסלע לא היה מצוה כך : אל תתנו להן . הרי מיחה בידם ולא עשאם יורשים אלא בענין זה : ולמזון האשה והבנות וכו' נותנין להן שקל . ובתוספתא גרים נותנין להן סלע . דמתנאי כתובה הן ניזונות ולגי' הספר י"ל דשאני בניס הואיל וראוין לירושה דאורייתא נותנין להן סלע כשלא מיחה אבל למזון האשה והבנות הולכין אחר דבריו : מאיר היה אומר וכו'. כלומר פלוגתא דר"מ ורבנן ור"מ לטעמיה דאמר מצוה לקיים דברי המת : גובין והולכין . לעולם וניזונין מהנכסים עד שיכלו : הדא פשטה שאילתא דחילפי . מכאן פשט חילפי והוא אילפי בבבלי . שאלתו ששאלו ממנו כדלקמיה · אמרי . שאמר חילפי אשב על חוף הנהר וכל שואלני דבר מברייתא דר' חייה רבה ואני לא אוציא סמך לדבר מן המשנה יזרקוני לנהר . ובבבלי פרקין גרים אילפא תלא נפשיה באסקריא דמכותא וכו' אתא ההוא סבא תנא ליה האומר תנו לבניי שקל בשבת וכו' ועיקרא דעובדא בתענית דף כ"א : מה הוה מימר . מה היה פושט על זה : יעשה שליש וכו'. דקתני במתני' דס"ל לר"מ מצוה לקיים דברי המת והאי ברייתא דלעיל דקתני אם אמר אל תתנו אלא שקל בין כך ובין כך אין נותנין להן אלא שקל נמי כר"מ אתייא דמצוה לקיים דברי המת : מתו יירשו אחרים . סיפא דהאי ברייתא דלעיל ואם אמר אם מתו יירשו אחרים תחתיהם בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להן אלא שקל . וכן הוא בתוספתא ומדייק הש"ס אלישנא דיירשו דקאמר לא כן אמר רבי אבהו בשם ר"י בכל הלשונות אדם מזכה לאחרים חוץ מלשון ירושה שאינו שייך אלא בראוי ליורשו ומשני לית כאן ירתון אלא יטלון הא דקאמר יירשו אחרים לאו דוקא אלא תני יתנו לאחרים ובלשון מתנה זיכה להן : כאן במתנה . בתמיה כלומר דמקשי מאי דוחקיה לאוקמי הכא בלשון מתנה הא אפילו בלשון ירושה נמי זכו האחרים דמכיון דאמר תנו לבניי הוי לשון מתנה לזה ולשון ירושה לזה והא הלכה כרבי אלעזר דאמר לקמן מכיון שזכה זה בלשון מתנה זכה זה בל' ירושה כדמסיק : איתפלגון . דפליגי ר"א ור"י בזה : כתב לזה בל' מתנה וכו'. תנתן שדה פלונית לראובן ויירש שמעון שדה פלוני' : זכה זה בלשון ירושה . דאפילו בשני בני אדם מועיל לשון מתנה של זה ללשון ירושה של זה דהואיל ולשניהם נתן כאחד אמרינן דנתכוון לזה במתנה כמו לאידך : נראין הדברים . דלא זכה אלא מי שאמר לו בלשון מתנה ולא מהני לשון מהנה של זה ללשון ירושה של זה : אתא עובדין קומי ר' ירמיה . ושאלו הלכה כדברי מי ואמר מכיון דרבי אלעזר אמר אולפן שכך הוא מקובל דמהני ור"י לא פליג עליה לגמרי אלא נראין הדברים קאמר הלכה כרבי אלעזר : אמר רבי שמואל . כלומר שהיה רבי שמואל מתמיה על דברי ר' ירמיה דאמר מכיון דא"ר יוחנן נראין הדברים הלכך הלכה כר"א . וכל הא אסוקי מילתא דרבי זעירא היא דע"כ הא דקאמר בברייתא יירשו אחרים דוקא הוא ולא איצטריך לאוקמי בלשון מתנה כדלקמן : לא ר"מ אמרה ואינן נראות

עין משפט נר מצוה

כא
א מיי' פ"כ מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נד וטוש"ע ח"מ סי' רנב ס"ב

כב
ב מיי' פ"א מזכיה הכ"ג טוש"ע ח"מ סי' רנג סי"ז

כג
ג מיי' פ"ט שם ה"ג טוש"ע שם ס"ג

כד
ד מיי' פ"ו ממתנות ה"ו ז סמ"ג עשין נז טוש"ע שם סי' רפא ס"ז

מסורת הש"ס

כתובות סט וש"נ

(תוספתא פ"ו ה"ג) כתובות סט ב וש"נ

רידב"ז

מכיון דר"א אמר אולפן ור"י אמר נראין הלכה כר"א . פי' דר' יוחנן אמר לתלמידיו במס' ב"ב דף ק"ל ע"ב לא תעבדון עובדא במימרא דידי עד דאומר לכם הלכה למעשה ופירשב"ם ז"ל דר' יוחנן החמיר על עצמו ורבא א"ל לר"פ ולר"ה בריה דר"י כי אתי פסקא דדינא דידי לקדמייכו וחזיתו בי' פירכא לא תקרעיניה עד דאתיתו לקמאי דילמא אמינא לכו טעמא עיי"ש במס' הנ"ל וע"כ אמר ר' ירמיה כאן מכיון דר"א אמר אולפן ור"י אמר נראין הלכה כר"א פי' דהא ר' יוחנן אמר דלא תעבדון עובדא עד דאמינא הלכה למעשה וכיון דר' יוחנן אמר רק נראין ר"ל דמסתבר כך ע"כ הוא בעצמו החמיר על עצמו דלא יורו כן למעשה עד שיאמר הלכה למעשה ע"ז הקשה ר"ש ולא ר"מ הוא ר"ל דהא מברייתא דר"מ דתני שקל מוכח כפירוש כר"א ואינה נראית שמא כלום הוא בתמיה ר"ל אם אפילו הי' ר"י אומר בפירוש דלא נראה לו דעתא דר"א בזה והוי כהלכה למעשה מ"מ האיך יכולין לפסוק כר"י במקום שקשה לן מן הברייתא על דבריו ובאמת פלוגתא הוא בירושלמי במס' ערלה פ"ג ובמס' ע"ז פ"ה הי"ב במקום שקשה לן על ר' יוחנן מן המשנה אם אמרינן אם היה ר' יוחנן לפנינו דילמא היה מתרץ את דבריו או דסתרינן את דבריו מכח המשנה דר"ה ליפורא' ס"ל במס' ערלה דלא סתרין דברי ר' יוחנן מכח המשנה וכן ס"ל לר' יעקב במס' ע"ז אבל ר' אימי ור' יוסי ס"ל דדחינן דברי ר' יוחנן במקום שקשה עליו מן המשנה והוא כדין הזה כאמר הבכור

שטירפו

שנויי נוסחאות (ע"א) והיא כנ"ו והוא . (ע"ג) היא כנ"ו הוא מוכרה במשניות מכורה .

שמא כלום היא לא כן *אמר רבי יוסא בשם ר' יוהנן [א] צמר הבכור שטרפו בטל ברוב ואייתי רבי חייה ציפורייא קומי רבי אימי ליטרא בשמונה ולא הורי ליה דמר רבי יוסא לא מתניתא היא [ב] האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד משער הנזיר ומפטר חמור בשק ידלק השק הדא מתניתא פליגא על רבי יוחנן [ג] *כתב בין בתחילה בין באמצע בין בסוף בל' מתנה דבריו קיימין תמן לזה בל' מתנה ולזה בל' ירושה ברם הכא כל אחד ואחד בלשון מתנה כל אחד ואחד בלשון ירושה ר' חגיי בעא קומי רבי יוסי ואינו חב לאחרים אמר ליה בשאין שם אחין ואינו חב לאחי אביו רבי חנניה בריה דרבי הילל רוצה הוא בתקנת ביתו יותר מקרוביו :

הדרן עלך מציאת האשה

הלכה א מתני' [ד] *המדיר את אשתו

מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד לה פרנס יותר מיכן יוציא ויתן כתובה רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה בכהנת

פני משה

שמא כלום הוא . בתמיה ואפילו הוי אמר רבי יוחנן בפירוש אין נראין הדברים דליהני לשון מתנה של זה לירושה של זה מי לייתינן ליה וכי לא ר"מ אמרה בהך ברייתא דלעיל אם מהו יירשו אחרים תחתיהן דמוקמינן כר"מ אלמא דמהני לשון מתנה של הבנים ללשון ירושה של אחרים : לא כן אמר ר' יוסא בשם רבי יוחנן גרסינן וכן הוא במס' ערלה . כלומר דמייתי ראיה דנדחו דברי רבי יוחנן מכח דברי ר"מ במתני' ולא רצה ר' אימי לפסוק כהכרעתו של ר' יוחנן כדלקמן: צמר הבכור שטרפו. צמר בכור אסור בהנאה הוא ואם טרפו ועירבו עם צמר אחר בטל ברוב : ואייתי. והביא ר"ח מציפורי לפני ר' אימי ליטרא צמר בכור שנתערב לו בשמונה ליטרי' מצמר אחר ולא הורי ליה רבי אמי להיתר כרבי יוחנן : דאמר רבי יוסא. משום שהקשה רבי יוסא על דברי רבי יוחנן ולא מתני' היא בפ"ג דערלה : האורג מלא הסיט. סיט הוא כמלא הפסק שבין אצבע לאמה: ידלק. כל הבגד שאינו בטל ברוב : משער הנזיר. שער הנזיר אסור בהנאה דכתיב קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו : ומפטר חמור. לאחר עריפה דלכ"ע אסור בהנאה הוא: ידלק השק. ואמרינן שם בהאי תלמודא מאן תנא סיט ר"מ הוא דאמר שם במתני' דלעיל הצובע מלא הסיט מקליפי ערלה ואורגו בבגד ידלק הבגד אלמא דלא רצה רבי אמי לפסוק כר"י משום הך מתני' דר"מ והכא נמי הלא ר"מ ס"ל דמהני לשון מתנה של זה ללשון ירושה של זה ואפי' הוי אמר רבי יוחנן אינן נראין הדברים לא עבדינן כוותיה . והשתא נפשטו דברי רבי זעירא דלעיל דע"כ הך ברייתא בלשון ירושה דוקא מיירי ונדקאמר בפשיטות דלר"מ מהני לשון מתנה של אחד ללשון ירושה של אחר : הדא מתני' גרסינן: מתני' פליגא על ר"י . בפרק יש נוחלין תנן המחלק נכסיו לבניו על פיו ריבה לאחד ומיעט לאחד והשוה להן את הבכור דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה : כתב בין בתחילה בין באמצע בין בסוף בלשון מתנה. שכתב תנתן לו שדה פלונית ויירשנה זהו בתחילה יירשנה ותנתן לו זהו בסוף יירש שדה פלונית ותנתן לו ויירשנה זהו באמצע דבריו קיימין אלמא דמהני לשון מתנה ללשון ירושה וקס"ד דהה"ד לשני בני אדם וקשיא לרבי יוחנן : ומשני תמן. כלומר בדברי רבי יוחנן לזה בלשון מתנה ולזה בלשון ירושה הילכך לא מהני דשני בני אדם הן אבל הכא במתני' לכל אחד ואחד כתב בלשון מתנה ובלשון ירושה לכך הוא דמהני . וכן מפרש רב דימי אליבא דר"י בבבלי שם : ואינו חב לאחרים . בתמיה על הא דקאמר דלשון מתנה של זה מהני לשל זה פריך אמאי מהני והא חב לאחים אחרים וניחא דבמקום שחב לאחרים אינו מועיל יפוי לשון של זה לשל זה כ"א דוקא שאמר בפירוש בלשון מתנה להוד: א"ל בשאין שם אחין . אחרים אלא הן: ואינו חב לאחי אביו . כלומר הא עכ"פ חב הוא לשאר קרוביו היורשין שהיו יכולין לירש כשימותו אלו בלא בנים : רוצה הוא בתקנת ביתו . בניו שלו יותר מקרוביו והילכך אמרינן דודאי נתכוון גם לאלו בלשון מתנה אע"פ שאמר בל' ירושה ודבריו קיימין : סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' המדיר את אשתו מליהנות לו . שהדירה ליהנות מנכסיו דאלו מתשמיש אין הנדר חל משום דמשועבד לה כדאמר בגמרא אלא דוקא באומר הנאת תשמישך עלי לפי שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו : יעמיד לה פרנס. שיפרנסנה ובאומר כל הזן אינו מפסיד דאלו שליח לא מצי משוי דשלוחו של אדם כמותו :' יותר מיכן יוציא ויתן כתובה . דעד שלשים יום לא שמעי אינשי וליכא זילותא טפי משלשים יום שמעי אינשי ואיכא זילותא : בישראל. אם ישראל הוא שיכול להחזיר את גרושתו : ובכוהנת

קרבן העדה

שמא כלום היא . בתמיה וכי יש ראיה כלום מברייתא זו לדר"א : שטרפו . בצמר חולין : ולא הורי לי' . לאיסורא משום דא"ר יסא שהוא בטל ברוב : וקשיא לא מתני' היא . דתנן בפ"ג דערלה דלא כר' יוחנן אלא ודאי משום דהך מתני' דערלה אתיא כר"מ דבעי מלא הסיט ורבנן פליגי עליה ואפי' לא יארג לא בטליה כמפורש שם בערלה א"כ גם מברייתא זו לא קשיא אר"י דאתיא כר"מ כמפורש לעיל בברייתא ובבבלי בפרקין : מלא הסיט . הוא שיעור ריוח שבין גודל לאצבע : ידלק הבגד . שאסור בהנאה וטעון שרפה : משער נזיר . שאסור בהנאה דכתיב ולקח את שער ראשו ונתן על האש : ופטר חמור . לאחר עריפה אסור בהנאה דגמרינן עריפה עריפה מעגלה הערופה : בשק . גבי צמר שייך בגד וגבי שיער שייך שק : ה"ג הורי מתני' וכו' . מתני' אחריתא קשיא עלי' דר"י והיא מתני' דפ' יש נוחלין דמייתי בסמוך : דבריו קיימין . דכיון דאיכא לשון מתנה בהדה מהני לי' דאף לשון ירושה קונה : ומשני תמן . התם איירי באדם אחד לזה שכתב לשון מתנה לאותו אדם עצמו כתב נמי לשון ירושה הלכך דבריו קיימין : ברם הכא . אבל כאן כתב לשני בני אדם לזה בלשון מתנה ולזה בירושה סובר ר"י דלא מהני לזה שכתב בלשון ירושה מה שכתב להשני בלשון מתנה : ואינו חב לאחרים . אר' יוסי דמתני' פריך דאמר שינתן לבעל האשה הא חב לאחרים שאם תמות אין האחין יכולין להוציא מידו משא"כ כשהוא ביד השליש: בשאין שם אחין . להאשה : ופריך ואינו חב לאחי אביו . לאו דוקא אחי אביו אלא וכי יש לך אדם מישראל שאין לו קרובים הראויים לירשו והרי הוא מפסיד אותן : רוצה הוא בתקנת בתו יותר מקרוביו . הלכך כשאין שם אחין בודאי לא קפיד אשאר יורשין שירשו וניחא ליה להאב שיהיו הנכסים ביד בעל בתו משום שלום ביתה :

הדרן עלך פרק מציאת האשה

הלכה א מתני' המדיר את אשתו מליהנות לו . אין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משועבד לה הלכך בשביל תשמיש אין לנו לכופו אלא בשביל מזונות ובגמר' פריך והא משועבד לה : יעמיד פרנס . שליח שיפרנסנה שאומר כל המפרנס אינו מפסיד : יותר מכאן יוציא ויתן כתובה . דעד שלשים יום לא שמעי אינשי וליכא זילותא אבל יותר משלשים שמעי אינשי ואיכא זילותא : בישראל . אם ישראל הוא שיכול לחזור גרושתו : בכהנת

רידב"ז

שטירפו בטל ברוב דס"ל לר"י דטירוף ואריגה ב' ענינים הן ואייתי ר"ח ציפוראה קומי ר' יוסי ליטרא בשמונה ולא הורי לי' כר' יוחנן מכח המשנה דהאורג מלא הסיט מצמר הבכור ואין בידינו לחלק בין טירוף לאריגה ואמר ליה ר"ה ציפוראה אילו איתותבת המן איתיהבית יאות ר"ל אילו היית בהישיבה של ר' יוחנן היית נותן לו היאות לר' יוחנן דהיית מודה לו דלא דמי טירוף לאריגה וכן אמר ר' יעקב לר' יוסי במס' ע"ז שם אילו תני קמן ר"ל אילו היה התנא דקרי לר' יוחנן תנא לקמן ר"ל לפנינו איתיהבית לי' יאות וע"כ פריך ר"ש דהעילו היה אומר ר' יוחנן אינן נראות נמי לאו כלום הוא דהא קשה עליו הברייתא דר"מ דתני שקל ומייתי ראיה דדחינן דברי ר' יוחנן מכח המשנה דכן היה גבי צמר בכור דלא הורי ר' אימי כר' יוחנן משום דקשה מהמשנה דהאורג ולא ס"ל דילמא היה ר' יוחנן לפנינו היה מראה לנו טעם לחלק בין טירפו להאורג ע"כ מביא כאן הא דר' אימי דצמר הבכור דס"ל דדחינן דברי ר' יוחנן מכח המשנה ומזה הסוגיא מוכח בפירוש דפירוש הירושלמי במסכת ערלה ובמס' ע"ז שפירשנו הוא לאמיתה של תורה :

ר' חגי בעי קומי ר' יוסי ואינו חב לאחרים א"ל בשאין שם אחין ואינו חב לאחי אביו כו' . פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ונראה לפענ"ד דה"פ דהנה בטעמא דר"מ מפרש בבבלי ובירושלמי דר"מ ס"ל מצוה לקיים דברי המת ורבי יוסי לא ס"ל מצוה לקיים דברי המת וא"כ קשה לר' יוסי דלא ס"ל מצוה לקיים דברי המת למה ס"ל דנאמנת לומר נאמן בעלי עלי ויתן המעות לאתנו הא גרסינן במס' גיטין דף י"ד ע"ב הולך מנה לפלוני והלך וביקשו ולא מצאו דהיכא דמת משלה בהיי מקבל דלמ"ד דלא ס"ל מצוה לקיים דברי המת דיחזרו נכסים ליורשי נותן דכיון דמת המשלח בטל השליחות שלו ולמ"ד דס"ל מצוה לקיים דברי המת נותן להמקבל משום לקיים דברי המת וגרסינן במסכת גיטין דף י"ח ע"ב גבי מתניתין האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שיחרור זה לעבדי אם רצה לחזור כו' אבל לא בשיחרורי עבדים לפי שזכין לאדם שלא בפניו וקאמר בגמ' ש"מ מדרבנן התופס לבע"ח קנה ופרש"י ז"ל דהא הכא כיון שחזר המשלח בטל השליחות א"כ הוי תופס לבע"ה ופריך אפילו במקום שחב לאחרים ומסיק כאומר זכו דמי עיי"ש הרי מפורש דבמקום דנתבטל השליחות והשליח נותן להמקבל נקרא תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים דהוא חב להנותן א"כ לפ"ז הכא לר' יוסי דלא ס"ל מצוה לקיים דברי המת אם כן כשמת נתבטל השליחות א"כ שייך ליורשי הנותן וכשהשליח מוסר להמקבל במקום שנתבטל השליחות הוי תופס לבע"ה במקום שחב לאחרים א"כ אליבא דר"י אמאי נאמן בעלה עליה ויתן לו המעות הא צריך להיות שייך ליורשי הנותן ושייך לאחי' [ובפירוש כתב בה"מ בחה"ע סי' כ"ד סעיף ק"ג להלכה דקי"ל כר"מ דמצוה לקיים דברי המת דפסק השו"ע דוקא שהושלש מתחלה לכך אבל בלא הושלש מתחלה לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת ע"ז כתב הה"מ ז"ל דבלא הושלש מתחלה לכך כיון דלא הוי מצוה לקיים דברי המת לא קנתה הבת כלל עיי"ש] ע"ז פריך ר"ה קומי ר"י ואינו חב לאחרים וקשיא אליבא דר' יוסי דלפי שיטתו לא קנתה הבת כלל וע"ז משני בשאין שם אחין וע"כ לא הורה הירושה לאחין [וזה מסתייעא לשיטת רש"י ז"ל דחולק על הרמ"ה ז"ל דכתב דאם מת האב ולא הניח יורשין אחרים אלא זו הבת בלבד הרשות בידה אפילו אליבא דר"מ שמיד זכתה בממון זו מכח ירושה ואתיא ירושה דאיתתא ומבטלת שליחות דממון זה לא ניתן ביד שליש בתורת מתנה אלא בתורת פקדון וירושה דאורייתא הלה על כל הממון בכל מקום שהוא ואע"פ שצוה האב בפירוש לא תתנו לה עד שתנשא או עד זמן

עין משפט נר מצוה
כה
א טוש"ע י"ד סי' קמ ס"ס
כו
ב מיי' פי"ט מפסולי המוקדשין הי"ב ופ"ג מבכורות הי"ג טוש"ע שם
כז
ג מיי' פ"ו מנחלות ה"ו טוש"ע ח"מ סי' רפא ס"ז
א
ד מיי' פי"ב מאישות ופ"ה ופי"ב מנדרים סמ"ג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלה ס"ב וטוש"ע אה"ע סי' עב

מסורת הש"ס
ערלה פ"ג ה"ג) וה"ג
(פ' י"ג ה' ב)
כתובות דף ו

בכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה :

גמ' *תמן תנינן המדיר את אשתו מתשמיש המיטה וכא את מר הכין תמן במדירה מגופו ברם הכא במדירה מנכסיו ויש אדם נודר שלא לפרוע את חובו א"ר יוסי בן חנינה מכיון שהוא עתיד לגרשה וליתן לה כתובה ולמעט ממזונותיה כמי שאין בו חוב ותהא יושבת וממתנת ואם גירש הרי יפה ואם לאו יעלה לה מזונות כמאן דמר אין מזונות האשה מדבר תורה כהדא דתני [א] *אין בית דין פוסקין לאשה מזונות מדמי שביעית אבל ניזונת היא אצל בעלה בשביעית ויעשו אותה כפועל שאינו שוה פרוטה הדא אמרה שאין עושין אותה כפועל שאינו שוה פרוטה ויעמיד פרנס כהדא [ב] *איש פלוני מודר ממני הנייה ואיני יודע מה אעשה יעמיד פרנס

רשות

קרבן העדה

בכהנת. אשת כהן שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה ושמא יתחרט באחרונה יהבו ליה רבנן זימנא טפי : גמ' תמן תנינן. לעיל פ' אע"פ : המדיר את אשתו מתשמיש המטה. בש"א שתי שבתות ובה"א שבת אחת : וכא את מר הכין. והכא אתה אומר דימתין שלשים יום דקס"ד דבכלל נדרו אף הנאת תשמיש בכלל : ומשני תמן. התם במדירה מגופו דאמר הנאת תשמישך עלי הוא דקאמרי ב"ה שבת אחת דאסיר לה : ברם הכא. אבל כאן דקאמר מליהנות לו אין בכלל אלא הנאת נכסיו דגופו משועבד לה : ופריך ויש אדם נודר שלא לפרוע חובו. בתמיה הרי אף לזונה משועבד לה ואין הנדר חל : מכיון שהוא. מוכן לגרשה ולא יהיה לה מזונות ממנו ה"ל כמי שאין החוב מוטל עליו ומנכסיו חל הנדר : ופריך ותהא יושבת וממתנת. ולמה יעמיד פרנס תמתין אם ימצא פתח לנדרו ישלם לה מזונות ואם יגרשנה יהא פטור שהרי משעת הנדר אין לה מזונות : ומשני כמ"ד וכו'. אלא מתני' אתיא כמ"ד אין מזונות אשתו דאורייתא אלא מדרבנן וכיון דמדאורייתא אינו משועבד למזונות חל הנדר : אין ב"ד פוסקין מזונות לאשה. שאין בעלה כאן בעיר : מדמי. פירות שביעית שמכר הבעל דכיון דאינו משועבד לה אלא מדרבנן דהיינו תחת מעשה ידיה ה"ל כפורע שכר פועל מדמי שביעית דאסור כדתנן פ"ח דשביעית : ופריך ויעשו אותה כפועל שאינו שוה פרוטה. שע"כ איירי בשאין מעשה ידיה מספיקין למזונותיה דאל"כ למה לפסוק לה מזונות תיזון ממעשה ידיה וכיון שכן הרי היא כפועל שאינו שוה פרוטה דודאי לא מיחזי כפורע חובו מדמי שביעית : ומשני הדא אמרה. זאת אומרת שאין עושין אותה כפועל שאינו שוה פרוטה דהא לפעמים היא עושה יותר מדמי מזונותיה והכל שלו : ופריך ויעמיד פרנס. לעולם : כהדא. דתנן בנדרים פ"ד המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל אומר לחנוני איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה הוא נותן לו ובא ונוטל ממנו : ומשני

רשות

פני משה

וכהונת. אשת כהן ואם יגרשנה לא יוכל להחזירה יהבו ליה רבנן זימנא טפי : גמ' תמן תנינן. בפרק אע"פ המדיר את אשתו מתשמיש המטה שבת אחת יוציא ויתן כתובה והכא את אמר הכין דתמתין שלשים יום : ומשני תמן במדירה מגופו. ואינה יכולה לסבול יותר משבת אחת אבל הכא במדירה מנכסיו מיירי כדפריש במתני' דבלשון הזה אינו חל אלא על הנכסים ותמתין עד שלשים יום : ויש אדם נודר שלא לפרוע חובו. והיאך הנדר חל על מזונותיה הא מחויב הוא לפרנסה : מכיון שהוא עתיד לגרשה. כלומר כיון שבידו הוא לגרשה ויתן לה כתובתה ושוב אינו חייב במזונותיה כמי שאין בידו חוב דמי שהרי יכול לפטור עצמו מחוב זה והילכך חל הנדר : ותהא יושבת וממתנת. אי דטעמא משום שיכול לפטור עצמו ממזונותיה א"כ תהוי ממתנת עד שלשים יום ותו לא תהא יושבת וממתנת עד שיגרשנה או שיעלה לה מזונות לעולם ע"י פרנס : כמ"ד. כלו' אלא דטעמא לאו מש"ה אלא דאתייא כמ"ד מזונות האשה מדבריהן הוא וחל הנדר אפילו אינו רוצה לזונה ורבנן הוא דתיקנו שיעמיד לה פרנס שלשים יום שמא ימצא פתח לנדרו ותו לא כדלקמן : כהדא דתני. בתוספתא : אין ב"ד פוסקין לאשה מזונות מדמי שביעית. משום דמיחזי כפריעת חוב : אבל ניזונת היא אצל בעלה בשביעית. משום דאין משועבד לה מד"ת ואין כאן משום אין פורעין חוב מדמי שביעית כדתנן פ"ז דשביעית דהוי כסחורה ורחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה ואפ"ה לכתחילה אין פוסקין : ויעשו. כלומר אם אין מזונות האשה מדבר תורה א"כ יעשו אותה כפועל שאין בפעולתו שוה פרוטה דרשאי לפורעו מדמי שביעית ואמאי אין פוסקין לה בתחילה אפילו בפני עצמה : הדא אמרה שאין עושין אותה וכו'. דשאני פועל בפחות משוה פרוטה דלאו ממון הוא אבל אשה הואיל ומזונותיה חובה עליו מתקנת חכמים הילכך אין פוסקין בתחילה מזונותיה בפני עצמה אלא ניזונת עם בעלה דבכה"ג מותר הואיל ואין חובה עליו מן התורה : ויעמיד פרנס. לעולם ואמאי קתני אחר שלשים יום יוציא ויתן כתובה : כהדא. כלומר ומאי שנא מזה דשנינו פ"ד דנדרים איש פלוני מודר ממני הנייה יעמיד פרנס כדתנן התם הולך אצל החנוני ואומר לו איש פלוני מודר ממני וכו' והוא נותן לו ואח"כ נוטל שכר מזה : ומשני

רשות

מסורת הש"ס
(לעיל פ"ה ה"ו)
(תוספתא דשביעית פ"ד ירושל' מעשרו' פ"ג ולקמן פי"ג ה"א)
(נדרים פ"ד כתובות עב נדרים מג)

עין משפט נר מצוה
ב
א מיי' פ"ה משמיטה ויובל ה"ד
ג
ב מיי' פ"ז מנדרים סמ"ג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכא ס"ח

רידב"ז

זמן פלוני יתנו לה דהו"ל מתנה עמ"ש בתורה ותנאו בטל תלמידי ר' יונה ז"ל ואין במשמע לשון רש"י ז"ל להלך בזה כלל עכ"ל השטמ"ק ז"ל עיי"ש והכא מוכח מפורש כשיטת רש"י ז"ל דהא מוקי מתניתין בשאין שם יורשין ואעפ"כ ס"ל לר"מ דיעשה השליש מה שהושלש בידו וטעמא דרש"י ז"ל דהכא לא נופל ל' ירושה דהא נותן לה לשם מתנה והוי רשות ב"ד אדם ליתן לבניו הירושה רק בתורת מתנה כדתנן המחלק נכסיו ע"פ ריבה לאחד ומיעט לאחד כו' דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום מפני שהתנה עמ"ש בתורה אלמא דכמחלק נכסיו בשם מתנה לא שייך מתנה עמ"ש בתורה ויכול לעשות מה שירצה וה"נ נותן רק לשם מתנה להוד וע"כ זכתה רק בשם מתנה ורשות בידו להתנות רק שיקח שדה לבתו להוד] וע"ז פריך כיון דלא זכתה רק בתורת מתנה ולא בתורת ירושה א"כ קשה סוף סוף הא נפלו נכסי קמי יורשין אחרים דאין לך אדם מישראל שאין לו יורשין דאם אין לו בנים יש לו אחין והיינו דפריך א"כ הב לאחי אביו דהא היא לא זכתה מתורת ירושה דהא בדעתו רק שתזכה בתורת מתנה ולא בתורת ירושה א"כ כשמת נפלו נכסי מגילא קמי אחי אביו אם כן חוזרת הקושיא לדוכתיה א"כ נתבטל השליחות ולא זכתה הבת כלל דהוי תופס לבע"ח במקום שחב להיורשין ומשני ר"ה בריה דר"ה רוצה הוא בתקנת בתו יותר מקרוביו פי' דאע"פ שמזכה להבת רק בתורת מתנה מ"מ אין בכח היורשין לדחותה מירושה דלענין יורשין אחרים היא עדיפא ליה שאין יכולין לדחותה מירושה ואע"פ שאינו רוצה לזכותה להבת בתורת ירושה רק בתורת מתנה אבל זה ניחא ליה שאין יורשין אחרים ידחו בירושתן את הבת ממתנתה ואף שאינו רוצה ליתן להבת רק במתנה ואינה זוכה הבת רק במתנה מ"מ גם אחי אביו אינן יורשין משום דלגבי אחי אביו חשיבא היא יורשת אך דאף ביורש מצי ליתן רק בתורת מתנה דכח ביד האב ליתן לבניו כל נכסיו לאחר מותו שיזכו רק בתורת מתנה דהא בנותן נכסיו מתנה לאחר והניח בני' קנה האחר ולא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה כמי כן בנותן נכסיו לבנו במתנה לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה ונמצא דלגבי יורשין אחרים חשיבא יורשת ולגבי עצמה חשיבא זוכה במתנה . וכמו כן כתב הט"ז ז"ל בחו"מ דאחין שהלכו לקוחות הן היינו לגבי עצמן אבל לכ"ע לענין איש אחר חשיבו יורשין וכמו כן הכא לגבי יורשין אחרים חשיבא יורשת ולגבי עצמה חשיבא מקבלת מתנה ודו"ק :

סליק פירקא בס"ד

ויש אדם נודר שלא לפרוע את חובו אר"י ב"ח מכיון שהוא עתיד לגרשה וליתן לה כתובתה ולמעט ממזונותיה כמי שאין בו חוב . כבר מפורש בחיבורי מגדל דוד הפירוש דהוא כמו סברת השואל בהרשב"א ז"ל מובא בש"ך ז"ל סי' ע"ב לענין שנים שהלוו לעכו"ם ואין בנכסי העכו"ם כדי לזה ולזה טען שמעון קרן והריבית שהרווחת אתה נוטל ומן המותר אגבה קרן חובי לפי שלא חל חוב הריבית מזמן השטר אלא בכל יום הוא נתרבה והוא יכול לפורעו בכל עת ולסלקו משיעבודו תשובה אין בדברי שמעון כלום לפי שמשעת זמן חיוב הקרן חייב עצמו בכל הריבית שעלה מעותיו וכהדיא שנינו פרק הנושא גבי בת אשתו והיא ניזונית מנכסים משועבדין מפני שהיא כבע"ח אע"פ שהמזונות דבר יום נתרבה והטענה ג"כ שאמרת כיון דיכול לפורעו בכל עת ולסלקו משיעבודו כמלא שלא חל אלא בו ביום מההיא נמי שמעינן דליתא כלל דהא הפקחים היו כותבין כ"ז שאת עמי ואילו גירש את אשתו כמה שיעבודו עכ"ל ז"ל עיי"ש וזהו מפורש בירושלמי ממש סברת השואל לפיכך חל הנדר משום דאין עליו השתא חוב המזונות דמחר דהא יכול לסלק הגט והכתובה ולפטור ממזונותיה כמלא דבכל יום הוא נתרבה וכמו שיכול לסלק הקרן ולא יהי' הריבית כן יכול לסלק הגט והכתובה ולא יהיה חיוב מזונות ע"כ חל עכשיו הנדר כיון דעדיין לא נתחייב על מזונה דיום מחר כמו באוקימתא בבבלי דמשני דנדרה כשהיא ארוסה וניסאת עיי"ש [ומה דקשה מהמשנה דפקחין בהביא הרשב"א ז"ל הנ"ל כבר הארכתי בחיבורי מגדל דוד הנ"ל בע"ה] וע"ז פריך ותהא יושבת וממתנת ואם גירש הרי יפה ואם ל"ל יעלה לה מזונות פי' כמו שמבואר בטוש"ע חו"מ סי' ס"א בעושה שטר לחבירו כל מה שיתברר שילוה אח"כ ממנו ישלם לו נשתעבד משעה הראשונה עיין בסמ"ע ז"ל שם ובתומים ז"ל שם דהוי כשטר אמנה ע"ש ע"כ פריך כיון דלא גירש ונתברר שחייב לה א"כ לא חל הנדר מעיקרא הן דלענין משועבדים ולענין בע"ח מוקדם פשיטא דהלקוחות קודמין דהא עדיין לא נשתעבד לה [כדכתב הרשב"א ז"ל] אף כשלא גירשה נתברר הדבר למפרע שנשתעבד לה מ"מ הם היו מותרין לקנות כי מאין להם לדעת שלמחר לא יגרש וישתעבד למפרע בשלמא התם בסי' ס"א הנ"ל מברר הרא"ש ז"ל הטעם דלפיכך גובה מלקוחות משום דלהלקוחות לא היה להם לקנות משום דהיה להם להתירא שמא כבר לוה בהשאי וכבר נשתעבד כי זה לא ידעו לעולם מתי ילוה עיי"ש משא"כ הכא אין להם לדעת מה יהיה יום מחר ע"כ לענין גבית לקוחות לא מהני מה שנתברר אח"כ על למפרע דהא הם לא ידעו מה יהיה למחר אבל לענין חלות הנדר שפיר קשיא דהא כיון דלא גירשה נתברר שמשועבד לה ע"פ הדין מעיקרא וא"כ אין הנדר חל וע"כ משני כמ"ד אין מזונות האשה מד"ת ודו"ק :

במ"ד אין מזונות האשה מד"ת כהדא דתני אין ב"ד פוסקין מזונות לאשה מדמי שביעית כו' ויעשו אותה כפועל שאינו יפה ש"פ כו'. פי' משום דאין מזונות האשה חוב על בעלה מה"ת ומעשה ידיה משום איבה ו"א אלא דמעשה ידיה עיקר ומזונות הוא מדרבנן בתורת פירעון על המעשה ידיה וע"כ אין פוסקין לה מזונות משביעית משום דחשיב כפריעת חוב אבל אם היה מזונות מה"ת ומזונות עיקר ומעשה ידיה משום איבה א"כ לא היה המזונות בתורת פירעון אלא בתורת חוב והחוב בשעת שנת השביעית הוא הככר להם של שביעית גופי' שיש לבעלה הככר הזה גופיה הוא חייב לה ולפ"ז לא היה חשיב פריעת חוב כיון דהחוב הוא ככר של שביעית גופי' כדאיתא במס' מע"ש פ"ק ה"ח ע"ש אבל אי מזונות הוא מדרבנן ומעשה ידיה עיקר הוי מזונות שתיקנו חכמים בתורת פירעון על המעשה ידיה ע"כ אין פורעין חוב מדמי שביעית. ופריך הגמרא על ההיא ברייתא ויעשו אותה כפועל שאינו יפה ש"פ פי' דנהי דמעשה ידיה עיקר מ"מ למה אין פוסקין מזונות משביעית ואמאי לא נימא דהא דקבעו חכמים מזונות לאשה כנגד המעשה ידיה הוא לאו דקבעו בתורת פירעון על המעשה ידיה ו"ה אלא דקבעו חוב כנגד חוב דהיא חייבת לו מעשה ידיה וקבעו חוב על הבעל מזונות והוי חוב כנגד חוב וכמו בפועל שמשעבד עצמו למלאכתו קבעה לו התורה מזונות והוא לא בתורת פירעון על מעשה ידיו דהא

סובל

עין משפט
נר מצוה

ד
א טוש"ע אה"ע סי' ע ס"ב בהגה

ה
ב מיי' פי"ב מאישות הכ"ג טוש"ע י"ד סי' רלה ס"א

רשות ביד האשה לומר אי איפשי להתפרנס מאחר אלא מבעלי והתנינן *המשרה את אשתו על ידי שליש כאן [א] בשקיבלה עליה וכאן בשלא קיבלה עליה אי בשלא קיבלה עליה אפילו יום אחד לא יעמיד מגלגלת עמו שלשים יום שמא ימצא פתח לנדרו שמואל אמר במדירה שלשים יום אבל במדירה לעולם מיד יוציא ויתן כתובה רבי זעירא רבי אבינא בשם רב [ב] *ואפילו במדירה לעולם מגלגלת עמו ל' יום שמא ימצא פתח לנדרו אית תניי תני ל' יום ואית תניי תני עד ל' מאן דמר שלשים מסייע לרב ומאן דמר עד שלשים מסייע לשמואל רבי יוסי אומר בכוהנות פליגין יותר מיכן יוציא ויתן כתובה בסוף שנים רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה בסוף שנים ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובתה בתחילת שלש ותני פליג *בסוף שלשה דברי רבי מאיר אמר ליה רבי מנא הן דלא תניתה פליגא את עבד ליה פליגא אלא בישראל פליגין יותר מיכן יוציא ויתן כתובה בתחילת שנים ר' יודה אומר בישראל חדש אחד יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה בתחילת שנים ובכוהנות שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה בסוף שלשה ותני כן בסוף שלשה דברי הכל : הלכה

פני משה

רשות ביד האשה לומר. גמאי הוא לי ואי איפשי להתפרנס מאחר אלא מבעלי הילכך אחר ל' יום יוציא ויתן כתובה: והתנינן. לעיל פרק אע"פ המשרה את אשתו ע"י שליש אלמא רשות ביד בעלה לפרנסה ע"י אחר : כאן. מתני' דהתם בשקבלה עליה מרצונה : אי בשלא קבלה עליה. מתני' דהכא אפי' יום אחד לא יעמיד פרנס אלא יוציא מיד : מגלגלת עמו. רוצה היא בכך להתגלגל עמו וליזון ע"י פרנס שלשים יום שמא בין כך ימצא פתח לנדרו : שמואל אמר. הא דקתני במתני' שלשים יום יעמיד פרנס דוקא במפרש ומדירה לשלשים יום דסמכה דעתה להתגלגל עמו אבל במדירה לעולם כופין אותו מיד להוציא ויתן כתובה ובבבלי גרים פלוגתייהו איפכא לשמואל אפילו בסתם ולרב במפרש דוקא : ואפילו במדירה לעולם. רוצה היא להמתין שלשים יום אולי ימצא פתח לנדרו : אית תניי תני. במתני' שלשים יום ואית תני עד שלשים יום : מ"ד שלשים מסייע לרב. דשלשים יום אלמטה קאי וה"ק המדיר את אשתו מליהנות לו לעולם שלשים יום יעמיד פרנס : ומ"ד עד שלשים מסייע לשמואל. והמדיר את אשתו עד ל' יום קאמר ובכה"ג יעמיד פרנס : ה"ג בדברי ר' יוסי בכהנת פליגין יותר מכאן וכו' בתחילת שנים רבי יהודה אומר וכו' בתחילת שנים ובכהנת וכו' בתחילת שלש ובדברי ר' מנא גרסינן ר' יודה אומר כו' בסוף שנים ובכהנת וכו' ועל פלוגתא דמתני' קאי וה"פ ר' יוסי אומר בכהנת פליגין משום דקשיא ליה דהא ת"ק נמי קאמר שלשים יום ומאי אתא ר' יודה לאשמעינן בישראל חדש אחד יקיים והילכך קאמר דבאמת בישראל לא פליגי ועיקר משום פלוגתא דכהנת קתני ומפרש ר' יוסי דהא דקאמר ר' יודה שנים ושלשה לאו אחר שנים ושלשה קאמר אלא הכל אתחילת חדש קאי אלא דשמעי' לת"ק דקאמר יותר מכאן יוציא ויתן כתובה והיינו בתחילת שנים אחר שלשים יום ולא מחלק בין אשת ישראל לאשת כהן וקא"ל ר' יהודה באשת ישראל מודינא לך חדש אחד יקיים תחילת שנים יוציא ויתן כתובה אבל בכהנת שנים יקיים תחילת שלש יוציא ויתן כתובה : ותני פליג בסוף שלשה דברי ר"מ. כלומר דבתוספתא קתני הכי ובכהנת שלשה חדשים דברי ר"מ ולר' יוסי מפרשינן דר"מ פליג אדר' יודה דהרי שלשה חדשים קאמר ומשמע בסוף שלשה הוא דיוציא לר"מ ורבי יודה בתחילת שלשה קאמר וג' מחלוקת בדבר לת"ק בין ישראל בין כהנת מתחילת שנים יוציא ולר"י כהנת בתחיל' שלשה ולר"מ בסוף שלשה : אמר ליה ר' מנא הן דלא תניתה פליגא. מה שלא שנינו מחלוקת בין ר"מ לר"י את עביד לה פלוגתא חדשה בתמיה : אלא בישראל פליגין. כלומר ת"ק ור"י במתני' פליגי אף בישראל וניחא ליה לר' מנא לפרש דפליגי אף בישראל מכיון דחזינן דפליגי במתני' מלמיעבד פלוגתא חדשה בין ר"מ לר' יודה בכהנת והילכך מפרש ר' מנא דברי ר' יודה דעל סוף חדש קאי ולת"ק יותר מיכאן יוציא ויתן כתובה בתחיל' שנים ופליג עליה ר' יודה בישראל נמי וקאמר ושנים יוציא ויתן כתובה בסוף ב' ובכהנ' בסוף ג': ותני כן בסוף ג' ד"ה. כלומר השתא מה ששנינו בתוספתא ובכהנ' שלשה חדשים דמשמע בסוף שלשה דברי הכל היא כלומר בין ר"מ בין ר"י מודים בה וליכא אלא פלוגתא דמתני' :

הלכה

קרבן העדה

מסורת
הש"ס

(לעיל פ"ה ה"ע)
כתובות סד ב

ע"ש ע"א א

(תוספ' רפ"ז)

רשות ביד האשה לומר. איני רוצה להתפרנס מאחר אלא מבעלי אבל עד שלשים צריכה לקבל מאחר כדמסיק שמא ימצא פתח לנדרו : ופריך והא תנינן. לעיל פ' אע"פ : המשרה. המפרנס את אשתו ע"י שליש לא יפחות וכו' הרי שהבעל יכול לפרנסה ע"י אחר : ומשני כאן בשקיבלה עליה. לעיל בפ' אע"פ איירי בשקבלה עליה האשה מרצונה להתפרנס ע"י אחר : ופריך אי בשלא קבלה עליה. איירי מתני' דהכא א"כ אפי' יום א' אינה צריכה להתפרנס ע"י אחר דודאי מיד זילא בה מילתא : ומשני מגלגלת עמו וכו'. חכמים תקנו דבר זה שלא למהר בגירושין אולי ימצא פתח לנדרו · במדירה ל' יום. הא דלא כפינן ליה להוציא דוקא בשלא הדירה אלא שלשים יום שאמר לא תיהני ממני שלשים יום · אבל במדירה לעולם . וה"ה בסתם דלעולם משמע מיד יוציא ויתן כתובה : אית תניי תני. איכא תנאי דתנו במתני' המדיר את אשתו מליהנות לו שלשים יום יעמיד פרנס ואיכא דתני עד שלשים יום יעמיד פרנס : ה"ג מ"ד שלשים יום מסייע לשמואל ומ"ד עד שלשים יום מסייע לרב . וה"פ למ"ד שלשים יום ה"פ דמתני' המדיר את אשתו מליהנות לו שלשים יום אז יעמיד פרנס אבל המדיר יותר משלשים יום יוציא מיד כשמואל ומ"ד עד שלשים יום אתיא אפי' כרב דה"ק המדיר את אשתו מליהנות לו לעולם עד שלשים יום יעמיד פרנס והגי' שלפנינו י"ל בדוחק: בכהנת פליגין. ת"ק ור"י במתני' דת"ק סובר שאין חילוק בין כהנת לישראל ור"י סובר די"ש חילוק ביניהם שהוא מפרש הא דקאמר הת"ק יותר מכאן יוציא ויתן · כתובה היינו בסוף שני חדשים בתחלת שלש . וליכא בין ת"ק לר"י אלא יום אחד בכהנת . ותני פליג . פשטא דש"ס קאמר איכא ברייתא דפליגא אר' יוסי : בסוף ג' דר"מ . והיינו ת"ק דר"י דתניא התם עד שלשים יום יעמיד פרנס ובכהנת סוף ג' הרי דת"ק מודה בכהנת א"כ דברי ר' יוסי הן וקאמר דאיכא תנא דפליג את"ק ור"י וקסבר בכהנת עד סוף ג': הן דלא תניתא וכו' היכא דלא תנן במתני' דפליגי והיינו בכהנת שהרי לא הוזכרה כהנת בדברי הת"ק אתה עושה מחלוקת ביניהם : אלא בישראל פליגי. כדמשמע פשטא דמתני' : ה"ג ושנים יוציא ויתן כתובה בסוף שנים : ותני כן . ותניא נמי הכי :

הלכה

רידב"ז

אוכל פועל אפילו יותר על שכרו דהא פועל אפילו שאינו יפה שו"פ נמי אוכל אלמא דהמזונות שלו לאו בתורת פירעון אלא בתורת חוב וא"כ ה"נ במזונות אשה דמדרבנן דילמא קבעו חכמים המזונות חוב ולא בתורת פירעון ע"ז מסיק הלא אמרה שלא עשו אותה כפועל שאינו יפה שו"פ אלא עשו אותה בתורת פירעון . ועיין בדברינו במס' דמאי פ"ג ובמס' מעשרות פ"ג שם מבואר היטב כל הסוגיא :

ר' יוסי אומר בכהנת פליגין יותר מכאן יוציא ויתן כתובה בסוף שנים וכו' עד סוף הסוגיא . פי' המפרשים ז"ל קשה להבין והק"ע ז"ל מגיה בסוף דברי ר"מ גבי שנים יוציא בתחלת שנים מגיה סוף שנים והפ"מ ז"ל מגיה הרבה ומהפך הגירסות ונראה לפענ"ד דמתפרש בפשיטות בלא שום שינוי גירסא וה"פ עפ"מ דגרסינן בתוספתא עד שלשים יום יעמיד פרנס ובכהנת ג' חדשים דברי ר"מ ר"י אומר בישראל חודש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ע"כ והנה בכהנת לר"מ פשיטא דהוא סוף ג' חדשים דהא תני עד שלשים יום יעמיד פרנס ובכהנת ג' חדשים משמע דג' חדשים יעמיד פרנס וגרסינן במכלתין דף ע"א ר"י היינו ת"ק אמר אביי כהנת אתא לאשמעינן רבא אמר חודש מלא וחודש חסר איכא בינייהו ע"ש בתוס' ז"ל ובמס' סנהדרין דף י"א ע"א בתוס' ז"ל ע"ש והנה לאביי דמפרש כהנת אתא לאשמעינן משום דס"ל דע"כ לא פליגי בתרתי רק בחדא ע"כ לאביי פליגי בכהנת ולרבא פליגי בישראל בחודש מלא ותסר אבל בכהנת לא פליגי וה"נ פליגי בזה ר' יוסי ור' מנא וסבירא להו תרווייהו דלא פליגי רק בחדא או ברישא או בסיפא או בישראלית או בכהנת וע"כ דבכהנת לכו"ע דלר"מ דהוא הת"ק הוא בסוף ג' כדאיתא בהדיא בתוספתא עד ל' יום יעמיד פרנס ובכהנת ג' חדשים הרי מפורש דבכהנת מעמיד פרנס ג' חדשים ע"כ דר' יהודא דפליג בכהנת הוא דס"ל דלא בעינן ג' חדשים וזמנו דר' יהודא זמן קצר הוא מן הת"ק וע"כ דס"ל בכהנת דשלשה יוציא ויתן כתובה הוא בתחלת שלש וא"כ הו"א דפליגי בתרתי בין בישראל בין בכהנת ע"כ מפרש ר"י דהת"ק דס"ל יותר מכאן יוציא ויתן כתובה הוא בסוף ב' חדשים ופרנס מעמיד ל' יום ובסוף ב' חדשים יוציא ויתן כתובה וה"נ ר' יהודה ס"ל בישראל [illegible] אחד יקיים ובסוף שנים יוציא ויתן כתובה א"כ ליכא פלוגתא בין ת"ק ר"י בישראל דליכא למימר הא כ"מ בין ת"ק ור"י בישראל ג"כ דהא ת"ק קאמר ל' יום ור"י קאמר חודש א"כ כ"מ בין חודש מלא וחודש חסר דהא לכו"ע חודש דרבנן הוא כ"ט יום עיין בתוס' ז"ל דף ע"א ד"ה ר"י ובתוס' ז"ל במס' סנהדרין ע"ש בדף י"א א"כ היה כ"מ בין ת"ק ור"י בישראל ג"כ ע"כ מפרש דהת"ק ס"ל ל' יום רק להעמדת פרנס אבל להוציא ס"ל ג"כ דהוא בסוף שנים א"כ אין כאן שום פלוגתא בין ת"ק ור"י בענין ישראל אלא בכהנת פליגין דת"ק ס"ל בכהנת סוף שלשה דהוא ר"מ בתוספתא דהוא הת"ק ור"י ס"ל בכהנת תחלת שלשה יוציא ויתן כתובה והיינו דמסיק ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה בתחלת שלש ותנא פליג בסוף שלשה דר"מ פי' דר"י קאמר בתחלת שלש ותנא פליג וס"ל בסוף שלשה דר"מ ומלינו דר"מ הת"ק פליג בכהנת ואי לאו דמלינו בתוספתא מפורש דר"מ ס"ל בכהנת סוף ג' לא היה בידינו לעשות פלוגתא בין ת"ק ור"י בכהנת אחרי שהת"ק לא מיירי כלל בכהנת במשנתינו והיינו אומרים אדרבה דלהת"ק שוין כהנת וישראל אבל מדמלינו בתוספתא דר"מ ס"ל בסוף שלשה בכהנת א"כ ר"י ס"ל בתחלת שלשה ואיכא פלוגתא בכהנת ע"ז א"ל ר' מנא מה דלא תניתא פליגין את עביד ליה פליגין אלא בישראל פליגין יותר מכאן יוציא ויתן כתובה בתחלת שנים ר' יהודה אומר בישראל חודש אחד יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה בתחלת שנים וא"כ איכא בינייהו בין ל' יום לבין חודש מלא וחודש חסר איכא בינייהו ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה בסוף ג' ותני כן בסוף ג' ד"ה פי' דהא תנינן כן בתוספתא דהת"ק ס"ל בישראל עד שלשים יום ובכהנת סוף ג' ור"י פליג וס"ל בישראל חודש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ותו לא מידי א"כ ע"כ דבכהנת לא פליגי כלל רק בישראל אבל בכהנת בסוף ג' ד"ה א"כ קשה מה דלא תניתא פליגין את עביד ליה פליגין דהא בתוספתא מלינו בפירוש אדרבה דהת"ק מיירי מישראל ומכהנת ור"י מיירי רק בישראל א"כ כל עיקר מחלוקתם הוא בישראל אבל בכהנת סוף ג' ד"ה ודו"ק:

ר"פ

מסורת הש"ס

הלכה ב מתני' שלא תאכל באחד מכל מיני פירות וכו'. בגמרא מפרש : **גמ'** ופריך ויש אדם מדיר את חבירו מחיים. בתמיה הא אין הנדר חל כלל כדאמרינן בנדרים האומר קונם עיני בשינה סתם לא חייל הנדר למיסר שינה : ה"ג אלא בשאמר לה אם תאכלי מחפץ פלוני. וכ"ה ברא"ש וה"פ שלא אסרה אלא ממין אחד מכל מיני פירות שאם תטעום ממנו תהא אסורה מנכסיו : ופריך אכלה וכו'. תאכל מאותו החפץ ותהא אסורה מליהנות מנכסיו ואז יעמיד פרנס שלשים יום ולמה תנן הכא במתני' יוציא מיד ויתן כתובה : והני רישה דפירקא. כלומר לאחר שתאכל אז יהא הדין כדתנן בריש הפרק המדיר את אשתו מליהנות לו וכו' : ומשני אבל וכו'. אלא באמת מתני' דידן איירי בשנדרה אשתו שלא תאכל באחד מכל מיני פירות ולא היפר לה בעלה : וכמ"ד. בשנדרה איהי וקיים לה הוא הבעל נתן אצבעו בין שיניה והשיכה לפיכך יוציא מיד ויתן לה כתובה דסברא מסנא הוא דסני לה ואינה יכולה לגלגל עמו : במקניטה ונדרה. כשהבעל מקניטה וע"י כך נדרה שהוא נותן אצבע בין שיניה ובכה"ג איירי מתני' לפיכך יוציא מיד ויתן כתובה :

הלכה ג מתני' שלא תתקשט באחד מכל המינים. שאמרה היא קונם בושם פלוני עלי והוא קיים לה : בעניות שלא נתן קצבה. באשה ענייה ואם לא נתן קצבה לדבר עד מתי יאסר עליה הוא דיוציא ויתן כתובה אבל נתן קצבה תמתין עד אותו זמן ובגמרא מפרש עד כמה מיקרי נתן קצבה : ובעשירות שלשים יום. שכן אשה חשובה נהגית מריח קישוטיה עד ל' יום : **גמ'** כיני מתני'. כן היא מתני' : בעניות שלא נתנה קצבה. ול"ג בעניות שלא נתן קצבה. דהך מתני' לא איירי בשנדרה איהי וקיים לה הוא דקסבר קישוט לאו דברים שבינו לבינה הוא ואין הבעל יכול להפר ולמה יוציא א"כ קסבר ר"ה אף דברים שבינו לבינה אין הבעל יכול להפר והראשון עיקר וכ"מ בבבלי : שאין שועל עפר פרין מת. משל הוא כשם שאין שועל מת ע"י נזק שמגיע לו מעפר חורו שגדל בתוכו לפי שהוא רגיל ובקי בו כך אינו מזיק לאדם דבר שהוא רגיל בו. וענייה זו שרגילה שלא להתקשט אין לה צער אם מדירה שלא תתקשט : חוץ מן הרגל. אף בעניות איירי בשהתנה שלא יהא נדרו חל על הרגלים שכן דרך בנות ישראל להתקשט ברגלים :

הלכה ד מתני' בזמן שהן בעיר אחרת. דרך בתים ללכת אצלם ברגלים : רגל אחד. מלי מוקמה אנפשה תרי לא מצי מוקמה אנפשה : **גמ'** בכפרים ג' חדשים. וגירסת הרמב"ם פי"ג מה"א בכפרי' ג' ימים : שאביה רודפה לבית בעלה. שדרכה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה ואביה רודפה לבית בעלה :

הלכה ב מתני' *המדיר את אשתו שלא תאכל באחד מכל מיני פירות יוציא ויתן כתובה ר"י אומר בישראל חודש א' יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכוהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה :

גמ' ויש אדם שמדיר את חבירו מחיים אלא בשנדרה אשה ושמע בעלה ואמר לה אם תאכלי מחפץ פלוני תהא אסורה מנכסיו אכלה מאותו החפץ ותהא אסורה מנכסיו והני ראשה דפירקא (אבל) [א] [אלא] בשנדרה אשתו ושמע בעלה ולא היפר לה וכמאן דמר הוא נתן אצבעו בין שיניה יוציא ויתן כתובה אמר רבי חונה אפילו כמאן דמר היא נתנה אצבעו בין שיניה תצא שלא בכתובה מודי במקניטה ונדרה :

הלכה ג מתני' *המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינים יוציא ויתן כתובה רבי יוסי אומר בעניות שלא נתן קיצבה [י] אבל בעשירות שלשים יום :

גמ' רב הונא אמר כיני מתניתא *בעניות שלא נתן קיצבה עולא בר ישמעאל אמר בעניות שלא נתן קיצבה אבל אם נתן קיצבה אפילו עד עשר שנים מותר שאין שועל עפר פרין מת נתן בר הושעיה אמר רבי יוחנן חוץ מן הרגל :

הלכה ד מתני' [ג] *המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן שהן עמה בעיר חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה בזמן שהן בעיר אחרת רגל אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה : **גמ'** אמר רבי זעירא תני תמן [ד] *הדירה שלא תרחצי במרחץ בכרכים שבת אחת ובכפרים שתי שבתות שלא תנעלי מנעל בכפרים שלשה חדשים ובכרכים מעת לעת ר' יוחנן אמר ברגל רדופין שנו אי זהו רגל הרדופין אמר ר' יוסי בי רבי בון זה רגל הראשון שאביה רודפה לבית בעלה : מתני'

פני משה

הלכה ב מתני' המדיר את אשתו. מפרש בגמרא כגון שנדרה היא וקיים לה הוא והילכך מיד יוציא ויתן כתובה : רבי יהודה וכו'. ואין הלכה כר' יודה : **גמ'** ויש אדם שמדיר את חבירו מחיים. בתמיה. והיאך יכול הוא להדירה שלא תאכל ממיני פירות : ה"ג אלא בשאמר לה אם תאכלי וכו' ול"ג בשנדרה אשה עד לקמן וכן הוא גי' הר"ן ז"ל. כלומר שכך אמר לה אם תאכלי מפירות פלוני תהא אסורה ליהנות מנכסיי שאז אם אכלה אסורה ליהנות מנכסיו והילכך יוציא ויתן כתובה : והני ראשה דפירקה. קושיא היא כלומר והיינו רישיה דפירקה דאמרינן בהדירה מנכסיו ימתין עד שלשים יום ויעמיד פרנס ואמאי קאמרת הכא יוציא מיד : אלא בשנדרה אשתו וכו' וכמ"ד הוא נתן אצבעו בין שיניה. פלוגתא היא בנדרים ומייתי לה בבבלי פרקין דף ע"א בנדרה היא והוא לא הפר לה חד אמר הוא נתן אצבע בין שיניה כלומר שהוא הגורם והילכך יוציא ויתן כתובה וחד אמר היא נתנה אצבע וכו' והילכך תצא שלא בכתובה ומתני' כמ"ד הוא נתן אצבע וכו' ויוציא ויתן כתובה : רבי הונה. אמר אפי' כמ"ד בעלמא היא נתנה אצבע בין שיניה ותצא שלא בכתובה מיתוקמא דמודי הוא במקניטה בעלה ונדרה שהוא הגורם ומתני' בהכי איירי והיינו דקאמר המדיר שעל ידו נדרה והילכך יוציא ויתן כתובה :

הלכה ג מתני' המדיר את אשתו שלא תתקשט. כגון דאמרה קונם בושם פלוני עלי וקיים לה הוא : בעניות שלא נתן קיצבה. לדבר הוא דיוציא ויתן כתובה אבל אם נתן קצבה תמתין עד אותו זמן ובגמרא פליגי בה כמה היא קצבה : ובעשירות שלשים יום. שכן אשה חשובה נהגית מריח קישוטיה שלשים יום ויכולה היא ליהנות ממה שנתקשטה לפני הנדר והלכה כרבי יוסי : **גמ'** כיני מתניתא. כלומר דרב הונא ועולא פליגי בכמה הוי קצבה לרב הונא אם לא נתן קצבה כלל יוציא מיד ואם נתן קצבה לזמן מועט כגון לי"ב חדש דסתם קצבה הכי הויא תמתין עד אותו זמן אבל אם נתן קצבה לזמן מרובה אינה צריכה להמתין אלא יוציא : עולא בר ישמעאל. קאמר דדוקא בשלא נתן קצבה כלל הוא דיוציא אבל אם נתן קצבה אפי' לזמן מרובה ואפי' עד עשר שנים מותר לקיימה : שאין שועל עפר פרין מת. כלומר אפילו נדרה בדברים שבינו לבינה שלא תתקשט בשם שמשיר את השער וה"א דיכול הוא להפר נדרה קמ"ל דלא כדאמר בבבלי שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר בעפר חור שהוא גדל שם כלומר בדבר שהוא רגיל בו בקי הוא להזהר ואינו מזיקו : חוץ מן הרגל. קצבה הויא עד הרגל שכן בנות ישראל מתקשטות ברגל. וכן פליגי בבבלי שם :

הלכה ד מתני' בעיר אחרת. דרך ללכת לבית אביה ברגלים ורגל אחד מוקמא אנפשה טפי לא : **גמ'** בכרכים שבת אחת. כפי מנהג' וכן במנעל יותר על זה יוציא ויתן כתובה : ברגל רדופין שנו : מתני' דקתני רגל אחד יקיים ברגל רדופין כדמפרש רבי יוסי בר בון זה רגל ראשון שאביה רודפה לבית בעלה כלומר שהיא רודפה לילך לבית אביה ולהגיד שבחה ואביה צריך לרודפה שתחזור לבית בעלה ובכה"ג רגל אחד יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה אבל בשאינה רודפה אפי' שנים יקיים. ובנוסח' הבבלי גרים במשנה רגל אחד יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה ורמי להו דיוקא דרישא וסיפא אהדדי ומשני כאן ברדופה כאן בשאינה רודפה וכדפירש ר"ח ז"ל כדמוכח מהלכה : מתני'

עין משפט נר מצוה

רידב"ז

ר"ה אמר כיני מתניתא בעניות שלא נתן קצבה עולא בר ישמעאל אמר בעניות שלא נתן קצבה אבל אם נתן קצבה אפילו עד עשר שנים מותר שאין שועל עפר פרין מת ע"כ. פי' דהנה במכלתין דף ע"א חשיב הנאת קישוט דברים שבינו לבינה להד תנא דהוא מניעה לתשמיש דהוא קישוט הוא סם המשיר את השער ולהד מ"ד אין בו מניעה לתשמיש דלא מצינו שועל שמת בעפר פיר ע"ש ור"ה ס"ל בבבלי דהבעל מיפר משום דחשיב מניעה מתשמיש וע"כ אזיל לטעמי' ומפרש כיני מתניתין בעניות שלא נתן קצבה וכיון דהוי מניעה מתשמיש על כרחך באינו נותן קצבה יוציא ויתן כתובה דהוא בסתם אבל אם היה קצבה לא יוציא עד זמן הקצבה וזמן הקצבה מפורש לב"ש שתי שבתות ולב"ה שבת אחת כיון דהוי משום מניעת תשמיש א"כ קצוב זמנו לעיל במשנה בפ' אע"פ ולא גרע מהמדיר את אשתו מתשמיש המטה לב"ש ב' שבתות ולב"ה שבת אחת וס"ל כרב דס"ל דפלוגתא דב"ש וב"ה הוא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה וה"נ במתניתין דידן דקתני יוציא ויתן כתובה לאלתר ע"ז קאמר ר' יוסי בעניות שלא נתן קצבה דהוא בסתם שלא פירש זמן הקצבה [ולא פירש ר' יוסי כמה הוא הקצבה דהא זמן קצבתו כבר מבואר וידוע] ובעשירות שלשים יום דלא הוי בעבירה מניעה מתשמיש שכן אשה חשובה נהגית מריח קשוטיה עד ל' יום כפי' הק"ע והפ"מ ז"ל הרי דלר"ה הקצבה מבורר דס"ל דהוא מניעה לתשמיש א"כ דינו מבורר וה"ש כיני מתניתא בעניות שלא נתן קצבה הוא סתם קצבה אבל עולא בר ישמעאל ס"ל דאין זה מניעה לתשמיש דאין שועל מת בעפר פיר ע"כ מפרש בעניות שלא נתן קצבה אבל אם נתן קצבה אפי' עד י' שנים מותר ולא בעינן ב' שבתות לב"ש ושבת אחת לב"ה דאין זה בקצבה שלו שאין שועל מת בעפר פירו גב"ה אר"י חוץ מן הרגל ודו"ק: מתני'

שנויי נוסחאות (ס"י) אבל כ"ס גד"ו. אלא גד"ו ליתא. (ס"ו) המינים יוציא גד"ו המינים שנים חדשים יקיים שלשה יוציא.

מערכת הערוך איזהו רגל הרדופין אמר ר' יוסי בי רבי בון זה רגל הראשון שאביה רודפה לבית בעלה. ערוך (ע' רדף) איזה רגל רדופים א"ר יוסי בי ר' בון רגל ראשון שאביה רודפה לבית בעלה וקודם לזה מייתי לשון הגמרא בבלי כתובות (ע"א ע"ב) כאן ברדופה כו' עד ורדופה לילך להגיד שבחה" פי' כיון שנכנסה בבית בעלה ונמצאת שלימה רגל ראשון היא רדופה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה (וצ"ל שכוונתו לפרש הלשון "רגל רדופים" ביה גו שני רדופין שרודפה לילך לבית אביה ושאביה רודפה שתחזור לבית בעלה וע' בק"ע):

תורה אור

הלכה ה מתני׳

ס *המדיר את אשתו שלא תלך לבית אבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה מפני שנועל בפניה ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי אם א"ל שתאמרי לפלוני מה שאמרתי לך או שתהיי ממלאה ומערה לאשפות יוציא ויתן כתובה : **גמ׳** י *הדירה שלא להשאיל נפה וכברה יוציא ויתן כתובה מפני שהוא משיאה שם רע בשכינותיה וכן היא שנדרה שלא להשאיל נפה וכברה תצא שלא בכתובה מפני שהיא משיאתו שם רע על שכיניו הדירה שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה שלמחר מתה מוטל לפניה ואין ברייה משגחת עליה וכן היא שנדרה שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה תצא שלא בכתובה שלמחר מתו מוטל לפניו ואין ברייה משגחת עליו *רבי מאיר אומר משום רבי עקיבה רבו °טוב ללכת אל בית אבל קהלת ז מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו מה תלמוד לומר והחי יתן אל לבו אלא עבד דיעבדון ג ספוד דיספדון קבור דיקברון לווי דילוון אם היה טוען משום דבר אחר רשאי משום שם רע אמר לה על מנת שתאמרי לאיש פלוני מה שאמרת לי ביחיד או מה שאמרתי לך ביחיד או שתהא ממלא ומערה לאשפות יוציא ויתן כתובה תמן אמרין ז כגון מעשה ער ורבנין דהכא אמרין דברים של בטלה :

הלכה ו מתני׳

ס *אילו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית ואי זו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נידה ולא קוצה לו חלה ונודרת ואינה מקיימת ואי זו היא דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו רבי טרפון אומר אף הקולנית אי זו היא הקולנית כל שהיא מדברת בתוך ביתה ושכיניה שומעין את קולה : **גמ׳** י וכולהון בעדים פלוני עישר פלוני ראה כיתמן פלוני קצה חלתה פלוני התיר את נדרה בדקו כולהון ולא אשכחון מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נידה ואינה קוצה לו חלה ונודרת ואינה מקיימת ניחא כולהון דאית לה בהון נודרת ואינה מקיימת מה אית לה בהדיה יכיל מימר אי איפשי אשה נדרית שהיא קוברת את בניה *תני בשם רבי יודן בעון נדרים הבנים מתים דכתיב °לשוא הכיתי את בניכם ירמיה ב וראשה פרוע להצר אמרו ק"ו למבוי רבי חייה בשם רבי יוחנן י היוצאה בקפלטין שלה אין בה משום ראשה פרוע הדא דתימא לחצר אבל למבוי יש בה משום יוצאה וראשה פרוע יש חצר שהוא כמבוי ויש מבוי שהוא כחצר ס חצר שהרבים בוקעין בתוכה הרי הוא כמבוי ומבוי שאין הרבים בוקעין בתוכו הרי הוא כחצר אבא שאול אומר ס אף המקללת את וולדיו בפני יולדיו ר"ט אומר אף הקולנית איזו היא הקולנית שמואל אמר כל שהיא מדברת ושכינותיה שומעות אותה רב אמר כל שקולה הולך ממיטה למיטה בשעת תשמיש תני רבי חנין בשם רבי שמואל אחד

נשים

פני משה

הלכה ה מתני׳ המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל. כל היכא דתנן יוציא מיד במנדרה היא וקיים לה הוא וכל היכא דקאמר לזמן וכגון חדש אחד רגל אחד במפרשת עד אותו זמן : מפני שנועל בפניה. דלת של שמחה והסרת יגון ובבית האבל נועל בפניה שלמחר היא מתה ואין מי סופדה : משום דבר אחר. שבני אדם פרוצים מצויים שם : שתאמרי לפלוני כו׳. מפרש בגמרא :

גמ׳ מה ת"ל והחי יתן אל לבו. שהרי כבר כתיב באשר הוא סוף כל האדם ובודאי יתן אל לבו : אלא עבד דיעבדון. עשה כדי שיעשו לך ולזה יתן אל לבו : משום שם רע. שבני אדם פרוצין מצויין שם ויוצא עליה שם רע כשתלך שם והיינו משום דבר אחר : מה שאמרת לי ביחיד. דברים של קלות : תמן. בבבל אמרין כגון מעשה ער דש מבפנים וזורה מבחוץ וזהו שתמלא ותערה : דברים של בטלה. של שפות שההא ממלאת עשר כדין מים והערה לאשפה מפני שנראית כשוטה וכן מייתי לה בבבלי להרוייהו :

הלכה ו מתני׳ מאכילתו שאינו מעושר. ולא נודע לו אלא לאחר שאכלו כדמפרש בגמרא : דת יהודית. שנהגו בנות ישראל ואף על גב דלא כתיבא : וטווה בשוק. ומראה זרועותיה לבני אדם : ומדברת עם כל אדם. משחקת עם הבחורים : אף הקולנית. מפרש בגמ׳ :

גמ׳ וכולהון בעדים. שע"י עדים נודע הדבר שסיקרה כדמפרש והזיל שאמרה פלוני עישר לי הכרי הזה או פלוני ראה כתם שלי וטיהר או פלוני תיקן לי החלה או התיר לי נדרי : ובדקו כלהון ולא אשכחון. ששאלו אותם ולא מצאו כדבריה : מאכילתו וכו׳ ניחא כולהון דאית לה בהון. שיש לו בכם קילקול על ידה אלא נודרת ואינה מקיימת מה קילקול יש לו עמה בזה ומאי איכפת ליה שאינה מקיימת נדריה : לבוא. על עסקי שוא : וראשה פרוע. לחצר אמרו דהא ראשה פרוע דאורייתא היא אלא בחצר אמרו שהוא משום דת יהודית ק"ו למבוי ובבבלי קאמר א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה אלא מחצר לחצר ודרך מבוי דלא שכיחי בה רבים ואין לה מטפחת על ראשה זהו דת יהודית : בקפלטין שלה. היא המטפח׳ שעל ראשה אין בה משום ראשה פרוע : אבל למבוי. דשכיחי בה רבים אפילו במטפחת יש בה משום ראשה פרוע : יש חצר וכו׳. וכל היכא דשכיחי רבים יש בה משום ראשה פרוע אפילו במטפחת : אף המקללת וולדיו בפני יולדיו. היינו בעלה בפני אבי בעלה. ובבבלי קאמר יולידיו בפני מולידיו שמקללת אביו של בעל בפני בנו של בעל והפסר דה"נ וולדיו כמו יולידיו הוא : כל שהיא מדברת. על עסקי תשמיש ותובעת בקול רם עד שבכינותיה שומעין אותה : שקולה הולך ממטה למטה. שבתשמיש קשה לה וצועקת והשכנים במטה אחרת שומעין קולה. ובבבלי מפמש׳ בחצר זו ונשמע קולה בחצר אחרת : אחד נשים

קרבן העדה

הלכה ה מתני׳ שלא תלך לבית האבל וכו׳. כולה מתני׳ מפרש בגמרא : **גמ׳** הדירה שלא להשאיל וכו׳. כגון שאסר הנאת כליו שלא תוכל להשאילם : ה"ג מפני שהיא משיאתו שם רע בשכיניו. וכ"ה בתוספתא ובבבלי : ואין בריה משגחת עליה. לנחמה : עבד דיעבדון. החי יתן אל לבו לעשות דברים אלו כדי שיעשו לו ג"כ דברים אלו : ספוד. אנשים שמתו כי היכי דיספדו גם אותו : לווי. ילוה את המת מבית האבל לקבר : משום שם רע. משום דבר אחר היינו משום ש"ר כגון שבני אדם פרוצים מצויים שם : ביחיד. דברים של קלות : כגון מעשה ער. והוכן שמתו ארלה אף זה אומר לה לאחר שתשמש וימלא רחמה שכבת זרע הרוץ ברגליה ותנפלנו כדי שלא תקלוט הזרע ותתעבר : דברים של בטלה. שתמלא עשרה כדים מים ותערה לאשפה מפני שנראית כשוטה :

הלכה ו מתני׳ דת יהודית. שנהגו בנות ישראל ואע"ג דלא כתיבא : מאכילתו שאינו מעושר. ולא נודע לו עד אחר שאכל וכן כולן : ומדברת עם כל אדם. משחקת עם בחורים : מדברת בתוך ביתה וכו׳. בגמרא מפרש : **גמ׳** וכולהון. כל הנך דמתני׳ צריך שיהא עדים בדבר שעשתה כך ועברה על הדת אז תצא שלא בכתובה : פלוני עישר. כלומר ואיך אפשר להעיד על כך כגון שאמרה פלוני עישר לי או פלוני החכם טיהר לי הדם שראיתי או פלוני הפריש לי החלה או פלוני החכם התיר לי נדרי שנדרתי : בדקון כולהו. שאלו לאחד מכולם ואשתכח שיקרא : ה"ג ניחא כולהון דאית ליה בהון וכו׳ מה אית ליה בהדיה. וה"פ דפריך בשלמא בכולן שתצא בלא כתובה לפי שגרמה לבעלה למיעבד איסורא אלא נודרת ואינה מקיימת מה איכפת לי׳ לבעלה : אלא האשה ההיא תשא את עונה והוא מנוקה מעון : ומשני יכיל. למימר אין רצוני באשה נדרית שע"י כך היא קוברת את בניה כדמסיק : לשוא. על עסקי שוא שהוליאו דברי שוא מפיהם שנדרו ולא קיימו : לחצר אמרו. שלא תלך פרוע ראש וק"ו למבוי דשכיחי רבים אבל לרה"ר אפי׳ דאורייתא אסור : בקפלטין. שם בגד דק שמנחת על ראשה : אף המקללת יולדיו בפני יולדיו. שמקללת אבי בעלה בפני בן בעלה והיינו יולדיו בפני יולדיו : כל שהיא מדברת. על עסקי תשמיש ושכינותיה שומעין את קולה : כל שקולה הולך וכו׳. שבתשמיש קשה לה וצועקת : ה"ג תני ר"ח בשם שמואל נשים

עין משפט נר מצוה

טוש"ע אה"ע סי׳ עד ס"ב יטוש"ע י"ד סי׳ רלד סעיף סב

יא ב טוש"ע אה"ע שם ס"ג וטוש"ע י"ד סי׳ רלה ס"ה

יב טוש"ע י"ד סי׳ הג ס"י בהגה

יג ד טוש"ע י"ד סי׳ רלה ס"ד

יד ה מיי׳ פכ"ד מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי׳ קטו ס"א

טו ו טוש"ע שם

טז ז ח ט שם ס"ד

מסורת הש"ס

כתובות עא

שם עב

(תוספתא פ"ז) כתובות עב

שם

שם

רידב"ז

תני׳ ר"ח בשם ר"ש נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה ל"ש אלא מנה מאתים אבל תוספת נוטלות ונשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה ל"ש אלא מנה מאתים אבל אפילו היתה כתובה של אלף דינר מאבדת ונוטלת בלוית כו׳. כן גי׳ הר"ב ז"ל בפ"ב הלכה ניזונות כו׳ ר"ה ר"י רבב"כ מטי בה בשם ר"ח ב"ג נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה לא שנו אלא כתובת מנה מאתים אלא אפילו היתה כתובתה של אלף דינר מאבדת וזהו מימרא אחריתי בשם ר"ה ג"כ כן ולא מסיק החילוק בין אין להם כתובה או יוצאות שלא בכתובה וגי׳ הספרים דידן דר"ה בשם ר"ש לא מחלק בין אין להם כתובה בין יוצאות שלא בכתובה ומהוורתא כגי׳ הר"ב ז"ל ר׳ סימון אמר ר׳ יוחנן כל המשניות מחוברות במשנה זו והיינו כההיא דאיתא בבבלי דף ק"א עוברת על דת והכרותיה

שנויי נוסחאות (שכ"ב) ר׳ טרפון בד"ו רבי יהושע.

מערבת הערוך תמן אמרין כגון מעשה ער. בערוך (ערך סן א׳) מייתי סגמרא בבבלי (כתובות ע"ב ע"א) שלפנינו הגי׳ שם שתמלא ונפצת והסכוך גורס על מנת שתהא מבלא ונופצת ומפרש שאמר לה כשמשמשי מכוך שתהפכי יפה כדי שלא שתעברי אלא הגפלי ע"ז. ומפרש בירושלמי (כאן) "תמן אמרי כמעשה ער ואונן" שהיו מתמיתין ש"ז עלכן :

עמודי ירושלים תנינא

כולהן בעדים נ"ב עיין ש"ק שהביא דברי הרמב"ן וכ׳ וז"ל דהרמב"ן מפרש דקאי אדברי בעל אם הוא מכחישתו צריך עדים וע׳ בש"מ בשם הריטב"א שכ׳ להדיא כן :

גליון אפרים

יש חצר שהוא כמבוי ויש מבוי שהוא כחצר. נכתב בלדו בפסחים פרק ח׳ הלכה א׳ הנוסחא יש חצר שהוא כמבוי ומבוי שהוא כחצר והמלייכס לא זיינו לפסחים :

נשים שאמרו אין להן כתובה ואחד נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה כגון היתומה והשנייה והאיילונית לא שנו אלא כתובת מנה מאתים אלא אפילו היתה כתובה של אלף דינר מאבדת ונוטלת בליות ממה שיש לפניה *והיוצאה משום שם רע אין לה בליות מהו נסב מן הפרא פרנון דידה רבי זעירא אמר נסבה ר' הילא אמר לא נסבה רבי הילא עבד לה כמיתה רבי הילא ר' יסא רבי בא בר כהן מטי בה בשם ר' חנינה בן גמליאל (אחד) נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה לא שנו אלא כתובת מנה מאתים אלא אפילו היתה כתובתה של אלף דינר מאבדת ר' סימון אמר רבי יוחנן כל המשניות מחוברות במשנה זו אמר רבי מנא קומי ר' יסא בהיי דא מתניתא בר' חנין דשמואל אמר ליה דברי הכל היא ותני רבי חייה כן [א] נשים המעברות על הדת מאבדות את הכל רבי לעזר בשם רבי חנינה [ב] ראו אותה חוגרת בסינר רוכל יוצא מתוך ביתה כאור הדבר תצא רוק על גבי מיטתה כאור הדבר תצא רוק על גבי מטתו כאור הדבר תצא סנדלו לפני מיטתה כאור הדבר תצא סנדלה לפני מיטתו כאור הדבר תצא [ג] שניהם יוצאין ממקום אפל כאור הדבר תצא מעלין זה את זה מן הבור כאור הדבר תצא שניהם טופחות על יריכה במרחץ כאור הדבר תצא חנינה בר איקא בשם רבי יהודה וכולהן אם הביאה ראייה לדבריה נאמנת רב אדא בר אחוה בשם רב מעשה בא לפני רבי ומר מה בכך בעיין קומוי אפילו ראו אותו נותן פיו על פיה שלה אמר כזה

קרבן העדה

נשים שאמרו אין להן כתובה כגון היתומה והשנייה והאילוני' לא שנו אלא כתובת מנה ומאתים אבל תוספת יש להן ונשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה אפי' היתה כתובתה אלף דינר מאבדת ונוטלת בליות וכ"ה בבבלי ס"פ אלמנה ניזונית. וה"פ נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה שלא היו ראויין משעת נישואין לכתובה כגון יתומה קטנה שהשיאה אמה ואחיה ומיאנה והשנייה ואילונית שאין יוצאין משום נד וכות יש להן נכסי צאן ברזל ונכסי מלוג שלהן וכ"ש תוספה אבל נשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה דמפני מעשיהן אבדו כתובתן אף כל תורת גיבוי הפקיעו מהן ואפי' נכסי צאן ברזל שלהן אבדו: ממה שיש לפניה. מה שנמצא בעין בעת לאחם: והיוצאה משום שם רע. שזינתה: מהו. שתקח היוצאת משום שם רע מן תוספת כתובה שהוסיף לה הבעל מי אמרינן כיון דמדעתו קיהיב לה אית לה או לא: עבד לה כמיתה. כאלו מתה שהבעל יורש הכל אף זו אין לה כלום: ה"ג בשם רחב"ג נשים שאמרו וכו': כל המשניות. דתנן בהו יוצאת שלא בכתובה מחוברין למשנה זו דהעוברת על דת: בהיידא מתניתא. באיזה דין דמתני' שוין: ה"ג א"ל בר' חנין בשם שמואל. בהאי דינא דתני רבי חנין בשם שמואל שנשים דדמיין לממאנת וחברותיה אע"ג ששנו בהן תנא שלא בכתובה יש להן תוספת ודדמיין לעוברת על דת שקלקלו לאחר נישואין אין להן תוספת דאובדת הכל: א"ל ד"ה היא. הא ר' חנין סתמא קאמר נשים שאמרו יוצאת שלא בכתובה וכו' ולא קאי אמתניתין דהכא ונראה דגרסי' א"ל על הכל היא ותני ר"ח כן וכו'. ותניא נמי הכי בברייתא דר"ח דתני נשים העוברות על דת מאבדות את הכל ואמר רבי יוחנן כל מקום ששנו חכמים תנא שלא בכתובה מאבדת את הכל כמו עוברת על דת: ראו אותה חוגרת בסינר ורוכל יוצא מתוך ביתה. מכוער הדבר שלא התירה הסינר מעליה אלא לזנות לפיכך תנא אע"פ שאין שם עדות ברורה: רוכל. מוכר בשמים לנשים להתקשט בהן: סינר. הוא כעין מכנסים הנשים חוגרות לצניעות: רוק ע"ג מטתה. ארוכל יוצא קאי ומצאו רוק בגג הכילה שעל מטתה מי זרק הרוק למעלה כי אם השוכב ופניו למעלה הלכך ודאי זינתה זו ורקקה בשעת תשמיש: רוק ע"ג מטתו. מטה שהרוכל שוכב שם כגון שלן שם הרוכל בבית: סנדלו. של הרוכל נמצאים לפני מטתה או סנדלה של האשה לפני מטתו של הרוכל מכוער הדבר ותצא: שניהם יוצאין. ראו האשה והרוכל יוצאים ממקום האפל ודאי לזנות נכנסו שם: מעלין וכו'. שנכנסו שניהם לתוך הבור וראו אותן מעלין זה את זה מן הבור: שניהם טופחות על ירכה במרחץ. שעשו דרך לחוק וטפחו זה את זה על יריכם בבית המרחץ שעומדים שם ערומים: כולהון. כל המעשים האלו: אם הביאה ראיה לדבריה. כלומר שנתנה אמתלא לדבריה למה נעשה כך ולא היה שם זנות נאמנת: מעשה בא לפני ר'. בעידי דבר מכוער: ומר. ואמר מה בכך וכי בשביל זה נוציא אשה מבעלה לישנא אחרינא מעשה בא לפני רבי שנתנה אמתלא לדבריה או שהביאה ראיה שלא היה שם זנות ואמר ומה בכך עכ"פ מכוער הדבר וכן נראה שבבבלי פ"ב דיבמות מפורש דר' אומר הואיל ומכוער הדבר תצא מיהו בסמוך משמע כלישנא קמא: בעיין קומוי. שאלו לפניו לל"ק שפירשתי בסמוך נראה דלפני ר' שאלו ולל"ב צ"ל דלאו לפני ר' שאלו: אפי' ראו. הרוכל נותן פיו על פיה מי לא תצא בדבר מכוער כזה

פני משה

נשים שאמרו אין להן כתובה. שמתחלת נשואיהן אינן ראויות לכתובה כדהשיב לקמיה הממאנת והשניה והאיילונית ואחד נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה שמפני מעשיהן אבדו כתובתן כגון עוברת על דת: לא שנו אלא כתובת מנה ומאתים. ובתוספתא פרקין גרים אין צריך לומר מאתים לבתולה ומנה לאלמנה יתר על כן אפילו כתובתה מאה מנה איבדה את הכל והתם קאי על היוצאות שלא בכתובה כמסקנא דהכא דלקמן והך ברייתא דרבי חנין פליגא וס"ל דאין חילוק בין נשים שאין להן כתובה ובין היוצאות שלא בכתובה וה"ק ל"ש אלא כתובת מנה מאתים כלומר לאו דוקא כתובת מנה מאתים שנו אלא אפילו כתובתה אלף דינר מאבדת. והר"ן ז"ל סוף פרק אלמנה ניזונת גרים הכי נשים שאין להן כתובה כגון היתומה והשנייה והאיילונית לא שנו אלא כתובת מנה מאתים אבל כתובתה של אלף דינר נוטלת. ולפי גירסא זו אתייא כמסקנא ומדלקמן מוכח כגי' הספר והך ברייתא פליגא: היתומה. היינו הממאנת ומשום דסתם ממאנת יתומה היא נקט לה כלשון יתומה כדאמר לקמן פרק י"א: והאיילונית. בשלא הכיר בה: ונוטלת בליות. מבגדים: ממה שיש לפניה. אם הן קיימין: והיוצאה משום שם רע. שזינתה: פרא פורנין. הן המתנות של הארוסה מלבד מוהר הכתובה כדלעיל פ"ה ואם נוטלת אותן הואיל דמעצמו נתן לה: ר' הילא עבד לה כמיתה. כשם שאם מת אינה גובה הפרא פורנין: ר' הילא בשם ר"ח בן גמליאל נשים שאמרו גרסינן. כלומר דוקא בנשים שיוצאות שלא בכתובה היא דלאו דוקא כתובה מנה מאתים שלו אלא אפילו התוספ' מאבד': כל המשניות מחוברות במשנה זו. כלומר דר' יוחנן קאמר בכל מקום ששנו חכמים יוצאות שלא בכתובה אין להן אפילו התוספ': בהיי דא מתניתא. באיזו מתני' אמינו כן: בר' חנין דשמואל. בברייתא דר' חנין דלעיל דלא מחלק בין נשים שאין להן כתובה ובין נשים היוצאות שלא בכתובה שאין להן התוספ' וכל זה מדברי ר' מנא דקס"ד דר"י קאמר אפי' נשים שאין להן כתובה נמי בכלל ושאלו אם הדין כן: א"ל ד"ה היא. כלומר ר' יוחנן לא קאמר אלא על הנשים היוצאות שלא בכתובה באלו אין להן אפי' התוספ' וד"ה מודים בה ולא בנשים שאין להן כתובה דאותן יש להן תוספ': ותני ר"ח כן. בתוספתא שהבאתי לעיל דנשים המעברות על הדת הן מאבדות את הכל וכן המסקנא בבבלי פרק אלמנה דף ק"א: ראו אותה חוגרת בסינר. כעין מכנסים שהיו הנשים חוגרות לצניעות: רוכל. מוכר בשמים לנשים להתקשט בהן יוצא מן הבית: כאור הדבר. מכוער הדבר הוא שלא התירה מעליה אלא לזנות: רוק ע"ג מטתה. ארוכל יוצא קאי שמצאו רוק למעלה ממטתה או למעלה ממטתו של הבעל ונראין הדברים שזינתה ורקקה למעלה בשעת תשמיש. ובבבלי יבמות דף כ"ד רוק למעלה מן הכילה מכוער הדבר ותצא: סנדלו. של הבעל לפני מטתה או סנדלה לפני מטתו של הבעל דנראין הדברים שאיש נכרי בא לכאן ושם את שלו במקום שלה ושלה במקום שלו. והיינו מנעלים הפוכין דקאמר התם וכפירוש רש"י שם בל"א: טופחות. בידיהם: אם הביאה ראיה לדבריה. שנתנה אמתלא לדבריה מפני מה עשתה כן נאמנת: מעשה בא לפני רבי ואמר מה בכך. שעשתה כדברים הללו ואינה נאסרת על בעלה משום זה. ובבבלי שם גרים דר' אמר במכוער הדבר תנא ואפשר דעל נתנה אמתלא לדבריה קאי: בעיין קומוי. רב אדא אפילו ראו אותו נותן פיו על פיה שלה אם בדבר כזה נמי לא הוי דבר מכוער לרבי. א"נ אם אפילו בכה"ג מהני אמתלא ועיקר: כזה

עין משפט נר מצוה

יז א טוש"ע אה"ע סי' קטו ס"ה
יח ב ג מיי' פכ"ד מאישות הט"ו ופ"ב מסוטה ה"ג טוש"ע אה"ע סי' יא ס"א

מסורת הש"ס

ת"ה (ס"ח)

רידב"ז

והברותיה היינו נמצא בה מומין או נדרים כדפירש רש"י ז"ל פיין שם ועל זה קאמר רבי סימון אמר רבי יוחנן כל המשניות מחוברות למשנה זו להך משנה דעוברת על דת מחוברין כל המשניות ולא קאמר באיזה דבר מחוברין כולם להך משנה על זה אמר רבי מנא קומי ר' יוסי בהיי דא מתניתא בר"ח דר"ש פי' באיזה ברייתא מחוברין כל המשניות למשנה זו דעוברת על דת באיזה דינא מאיזה ברייתא מחוברין הן אם במתניתא דתני רבי חנין בשם רבי שמואל א"ל דברי הכל היא דלאו דוקא ר"ה בשם רבי שמואל אלא דברי הכל היא ותני ר"ח כן העוברת ע"ד מאבדת הכל אם כן לאו ר"ח בשם ר"ש לחוד היא אלא ד"ה היא דעוברת ע"ד מאבדת הכל ע"ז קאמר ר"ם בשם ר"י דכל המשניות מחוברין למשנה זו דעוברת ע"ד וכההיא דאיתא בבבלי עוברת ע"ד והברותיה וזהו לד"ה ולא דשמעינן לה מר"ח בשם ר"ש לחוד דעוברת ע"ד מאבדת הכל אלא ד"ה היא ודו"ק:

שנוי נוסחאות (כ"א) אין להן כד"ו יש להו. (כ"ו) אחד כ"ה כד"ו.

עמודי ירושלים

ר' בא בר כהן כו' נשים שאמרו כו'. פפ"מ וקה"ע במחקו תיבת אחד לפי שלא יכלו לפרשו כמו שהוא לפנינו. אולם לא ראו בשו"ת הגמי"י לס' אישות (סי' כ"ס) שהעתיק שם הגירסא אחד נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה ואחד נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה כו' ולפ"ז א"ש הגירסא אחד. ולפ"ז נסתר פי' הפ"מ לכאן בירושלמי ונראה הפי' כמו שפי' בש הקס"ע ועשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (ח"ג סי' ש"י):

בן אריה

פיו על פיה שלה אמר כזה באת מעשה כו'. נ"ב ע' בעיטור אות מ' מרד שהעתיק הירושלמי שבכאן בזה הלשון מעשה בא לפני רבי ואמר מה בכך בעון קומי אפילו ראוהו פיו על פיה. בזה כעור הדבר ותצא עכ"ל וע' עוד שם [מה שכתב בזה]:

כזה באת מעשה באחד שראו אותו נותן את פיו על פיה שלה אתא עובדא קומי רבי יוסי אמר תיפוק בלא פרן והויין קריביה עררין ואמרין אין שוטה היא תיפוק בלא פרן ואין לית שוטה היא תיסב פרן שלים אמר לון רבי מנא אייתון פרנה נקריניה אייתון פרנה ואשכחון כתוב בגווה אין הדא פלנית תסבי להדין פלוני בעלה ולא תיצבי בשור פותיה תהוי נסבה פלגות פרן אמר רבי אבין מכיון שקיבלה עליה שיתן את פיו על פיה שלה כמאן דשנאת ולית לה אלא פלגות פרן היא גו חובה והוא גו חובה סוטה מגפפין סוטה מנשקין סוטה תרעה טריד סוטה מוגף צריכה :

הלכה ז מתני׳

א *המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ב כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ג על מנת שאין בה מומין ונמצאו בה מומין אינה מקודשת ד כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה ה שכל המומין שפוסלין בכהנים פוסלין בנשים ו *היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראייה שמשנתארסה נולדו בה מומין אילו ונסתחפה שדהו נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראייה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אילו והיה מקחו מקח טעות דברי רבי מאיר וחכמים אומרים במה דברים אמורים במומין שבסתר ז אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון ח אם יש מרחץ עמו באותה העיר אף מומין שבסתר אינו יכול לטעון מפני שהוא בודקה על יד קרובותיו : **גמ׳** תנינא מומין באילו נדרים *אמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוצדק ט נדרה שלא לוכל בשר ושלא לשתות יין ושלא ללבוש בגדי צבעונין אמר רבי זעירא כלי פשתן הדקין הבאים מבית שן ככלי צבעונין הן אמר רבי יוסי מתניתא בשאמר לה על מנת שאין עליך נדרים אבל אם אמר על מנת שאין עליך כל נדר י אפילו נדרה שלא לוכל הרובין נדר הוא כ *הלכה אצל הזקן והתיר לה הרי זו מקודשת ל אצל הרופא וריפאה אינה מקודשת מה בין זקן ומה בין רופא זקן עוקר את הנדר מעיקרו רופא אינו מרפא אלא מיכן ולהבא אית תניי תני אפילו הלכה אצל הזקן והתיר לה אינה מקודשת מתניתא דרבי אלעזר דתני תמן *אמר רבי לעזר לא אסרו זה אלא מפני זה מה טעמא דרבי לעזר בדין היה נדר שהוא צריך חקירת חכם יחזיר מפני מה אסרו מפני נדר שאינו צריך חקירת

פני משה

כזה. דבר כזה בא מעשה לפני ר׳ יוסי ואמר תצא שלא בכתובה : והויין קריבה עררין. והיו הקרובים שלה עוררין בדבר ואמרו אם שוטה היא כלומר שלא תהיה יודעת להתא ממתלא לדבריה מפני מה עשתה כך אז תצא בלא כתובה ואם אינה שוטה אלא תתן המותלא תקח כתובתה משלם ויבאלו אותה מקודם : אייתון פרנא. הביאו כתובתה ונקראנה היאך כתוב בה : ולא תיצבי בשור פותיה. שור ל׳ הבטה כלומר שתשנא אותו ולא תרצה בהבטת פניו תקח חצי הכתובה ותצא : מכיון. כלומר מכיון שראינו שקיבלה נפשה עליה לעשות כדבר זה ולתת לאיש אחר שיתן פיו על פיה שלה כבר נראה׳ בזה ששונאת בעלה ומניחה לאיש אחר לעשות לה דברים של חבה ואין לה אלא חצי הכתובה כפי התנאי ומיירי בשאלו אותה ונתנה אמתלא לדבריה שלא עלתה דעתה על דבר אחר ואע״פ כן אמר להן רבי מנא שנהגו לפי תנאי הכתוב בכתובה דכל תנאי שבממון קיים היא גו חיביה והיא גו חובה. ראו אותן היא יושב׳ בחיקו או הוא בחיקה וישב ידו אל חיקו תרגום ירושלמי לגו חובתיה : סוטה. זונה היא כלומר מכוער הדבר הזה ותצא : מגפפין. וא״נ או מנשקין זה את זה סוטה : תרעה טריד. נכנסו זה אחר זה וסגרו את הדלת במנעול אחריהם סוטה. כי עצר עצר תרגום ירושלמי מיטרד טריד : מוגף. לא סגרו אלא שהגיף את הדלת צריכה מיבעיא היא :

הלכה ז מתני׳ על מנת שאין עליה נדרים. מפרש בגמרא באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר וכו׳ דברים שיש בהן עינוי נפש : כנסה סתם. בגמרא פליגי בה אהי קאי : שכל המומים שפוסלין בכהנים. כדמני להו בבכורות : האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובתה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה צריך שיביא ראיה שלאחר שנתארסה היו בה מומין אלו ואע״פ שיש לאשה חזקה דגופה הוחיל ונמצאו המומין ברשות האב ואיכא למימר כאן היו קודם האירוסין לפיכך צריך האב להביא ראיה ואם לא הביא הבעל מהימן : נכנסה לרשות הבעל. נשאה ועתה בא להוציאה בלא כתובה מפני מומין שבה עליו להביא ראיה שקודם שנתארסה היו בה מומין הללו דכיון דברשותו נמצאו בה מומין אמרינן כאן נמצאו וכאן היו והילכך אם לא הביא ראיה האב מהימן : במה דברים אמורים. שיכול הבעל לטעון על המומין : במומין שבגלוי אינו יכול לטעון. דידע ונתפייס : **גמ׳** תנינא מומין. כלומר מומין כבר תנינן בבכורות מה הן המומין הפוסלין בכהנים וכן בנשים כדקתני במתני׳ : באלו נדרים. נדרים דקתני במתניתין מה הן דאמרינן שהבעל הקפיד עליהן מן הסתם ומפרש ר׳ יוחנן כגון נדרה שלא לאכול בשר וכו׳ דהוי עינוי נפש ומתגנה עליו בכך : מתניתא. דאמרינן באלו נדרים מסתמא היה דעתו אבל לא בשאר נדרים : שאין עליך נדרים. דמסתמא דעתו במאי דקפדי אינשי : כל נדר. מוסיף הוא להתנות אפי׳ בדבר שאין מקפידין בני אדם בו ואפילו שלא לאכול הרובין נדר הוא : והתיר לה. נדרה : זקן עוקר את הנדר מעיקרו. שפותח לה בחרטה אדעתא דהכי מי נדרת והוי כמי שלא היה עליה נדר בשעת קידושין : אלא מיכן ולהבא. ובשעת הקידושין הטעתו : מתניתא. הך ברייתא דתני אפי׳ התיר לה הזקן אינה מקודשת כר״א היא : דתני תמן. פ׳ הנזקין במתני׳ המוציא אשתו משום נדר לא יחזיר ר״מ אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר וכדמפרש התם טעמא משום קילקולא דסבר ר״מ רוצה אדם שתתבזה אשתו בב״ד ולילך אצל חכם להתיר נדרה הלכך נדר שצריך חקיר׳ חכם יכול הוא לקלקלה שיאמר אילו הייתי יודע שהחכם יכול להתירו אפי׳ היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך ונמצא גט בטל ובניה ממזרין ולפיכך אמרו חכמים לא יחזיר ומתחילה אדעתא דהכי מגרשה שלא יוכל לומר כן ושאינו צריך חקיר׳ חכם אלא הבעל עצמו יכול להפר ולא מצי מקלקלה שהיה לו להפר יחזיר. ור״א אמר לא אסרו זה אלא מפני זה. כדמפרש טעמא בדין היה נדר שהוא צריך חקיר׳ חכם יחזיר דאין בו קילקול דסבר ר״א אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב״ד ולאו כל כמיניה לומר אילו הייתי יודע וכו׳ ומפני מה אסרוהו מפני נדר שאין צריך חקירת

קרבן העדה

כזה : אמר תיפוק בלא פרן. תצא בלא כתובה : והויין. והיו קרוביה מערערין : ה״ג ואמרין אין שוטה היא תיסב פרן שלם ואין לית שוטה היא תיפוק בלא פרן. וה״פ הקרובים אמרו תבדקנה אם שוטה היא תקח כתובתה משלם ואם לאו שוטה היא או תפסיד : אייתין וכו׳. הביאו כתובתה ונקראנה מה כתוב בה : אייתין פרנא ואשכחין וכו׳. הביאו הכתובה ומצאו כתוב בה אם אשה הלזו תקח לאיש הלזה לבעל ולא תרצי בחברותיה דידיה כלומר שתהא עכבה ממנה תקח חצי כתובה : מכיון שנתרצית ליתן פיו על פיה. ה״ל שלא כמאן דשנאת אותה אלא העיכוב ממנה ואין לה אלא חצי כתובתה : היא גו חובה והוא גו חובה. כלומר ששניהם במחבואה אחת היא והרוכל הרי זו סוטה דמכוער הדבר : מגפפין. שחבקו זה לזה כמי הויא סוטה · מנשקין. זה לזה נמי סוטה · תרעה טריד. כשנכנסו בחדר אחד והדלת סגורה במנעול נמי הויא סוטה : מוגף. אם הדלת סגורה אבל לא במנעול ובא מן החוץ יוכל לפתחה : צריכה. מיבעיא לן אם היא סוטה או לא :

הלכה ז מתני׳ על מנת שאין עליה נדרים. בגמרא מפרש באיזהו נדרים אמרו : כל המומין הפוסלין בכהנים. בבכורות קתני להו : האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובתה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה צריך שיביא ראיה שלאחר שנתארסה נולדו בה מומין אלו : נכנסה לרשות הבעל. ניסת והוא בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה : הבעל צריך להביא ראיה. שקודם שנתארסה היה בה מומין אלו דכיון דלא נמצאו מומין אלו אלא ברשותו אמרינן כאן נמצאו וכאן היו ולאחר שנתארסה באו לה ונסתחפה שדהו : אינו יכול לטעון. דידע ונתפייס :

גמ׳ תנינא במומין. כלומר הניחא מומין הפוסלים בנשים מפורש במתני׳ שהן מומין שפוסלים בכהנים אבל לא תנינן באיזהו נדרים אינה מקודשת ותצא שלא בכתובה דאין סברא שבכל נדרים תצא : נדרה שלא לאכול בשר וכו׳ דנדרי עינוי נפש הן ומתגנה על בעלה בכך : מבית שן. שם מקום : ככלי צבעונין הן. דרוב הנשים מתכסים בבגדי פשתן הקן : הלכה. אחר קידושין אצל החכם : והתיר לה. הנדרים שהיו עליה מקודם : וריפאה. מן המומין : עוקר את הנדר מעיקרו. שהרי פותח לה בחרטה אדעתא דהכי מי נדרת והיא אומרת לו לא וחכם אומר לה הרי הנדר מבוטל לך לידי כך הלכך לאו נדר הוא ומותר לך נמצא כמי שלא היה עליה נדר בשעת הקידושין : אלא מכאן ולהבא. אבל עד עכשיו היו בה נמצא שבשעת תנאי קידושין הטעתו : אצל הזקן והתיר לה אינה מקודשת. דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב״ד הלכך אדעתא דהכי לא קידשה : מתניתא. הך ברייתא דתני בה הלכה אצל הזקן והתיר לה אינה מקודשת היא כר״א : דתנינן תמן. בגיטין פ״ד המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר וכו׳ רמ״א כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר ר״א אומר אחד זה ואחד זה לא יחזיר שלא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך : ה״ג בדין היה שאפי׳ נדר שצריך חקירת חכם יחזיר שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו ולמה אסרו נדר שהוא צריך חקירת חכם מפני נדר שאינו צריך חקירת

שינויי נוסחאות (פ״ג) שלה נ״ל שלא. (פ״ו) ונמצאו בה מומין נ״ו ליתא. (פמ״ד) יחזיר מפני מה אסרו כ״י ליתא.

עמודי ירושלים תנינא

אין שוטה היא כו׳. עי׳ קה״ע ופ״מ ועי׳ בהקדמה לס׳ ראש אפרים ס׳ פריפות שכ׳ דפ״ס הוא ונ״ל אין שוטה היא כו׳ ולא תצבי בשותפיתיה על פיו שלה כמאן דשנאת כו׳ ור״ל דהוה כמו שעשתה התנאי שביניהם כדאיתא שם אח״כ סוטה בסמ״ך וכן מבואר מתשובת הרשב״א ומה שהקשה הקה״ע לק״מ אך גם אם הגירסא בשי״ן יתפרש הכי מלשון המקרא כי תשטה ע״ש :

יד אפרים

נותן את פיו על פיה וכו׳. נ״ב עי׳ בתשובת הרשב״א סימן אלף רל״ו שכתב דמשמע מהירושלמי דאפילו פיו על פיה אינה נאסרת משום סוטה ור״ל כמ״ש הנ״י כאן [יבמות פ״ב ד״ה אמר המחבר מצאתי כתוב במגלפים תלמו הוא בדף ו׳ ע״א] ואפשר ר״ל כפירוש האגי שם ובפירוש קרבן כאן תמה על הרשב״א וכתב דאדרבה הרי מבואר בירושלמי שתצא בלא כתובה ובמ״כ אישתמיטתיה דברי הנ״י הנ״ל. שוב עיינתי וראיתי ברור שכוונת הרשב״א למאי דאיתא בירושלמי אח״כ וז״ל והוו קריבה ערערין ואמרין אין סוטה היא תיפוק בלא פרן ואין לאו סוטה היא תיסב פרן שלים ובקה״ע מגיה הגירסא להיפך ובמ״כ אינו נכון והגירסא שלפנינו נכונה וסוטה דקאמר הירושלמי ר״ל סוטה מלשון ואת כי שטית וזה פשוט. והיינו שהיו הקרובין מערערים לומר שאינה סוטה ולכך אמר ר׳ מנא אייתין פירנא כו׳ אמר ר׳ אבין מכיון שקיבלה עליה שיתן פיו על פיה שלה כמאן דשנאת ולית לה אלא פלגות פרן. ובקרבן עדה נדחק בזה. ולע״ד נראה פשוט שתיבת שלא הוא ט״ס וצריך להגיה שלה כדאיתא לעיל מיניה מעשה באחד כו׳ על פיה שלה וה״פ

גליון אפרים

מבית שן. נכתב בגליון נראה שצ״ל בבית שאן וכמו שאיתא בקדושין בפ״ב ה״ד (דף כ״ו ע״א) כלי פשתן הדקין הבאין מבית שאן :

עין משפט נר מצוה

יט א מיי׳ פ״ו מה׳ אישות הל״ג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ לט ס״א
כ ב מיי׳ פכ״ה שם סמ״ג שם טוש״ע שם סי׳ קיז ס״ג
כא ג מיי׳ פ״ז שם סמ״ג שם טוש״ע שם סי׳ לט ס״ג
כב ד מיי׳ פכ״ה שם סמ״ג שם טוש״ע שם סי׳ קיז ס״ד
כג ה מיי׳ פ״ז שם סמ״ג שם טוש״ע שם סי׳ לט ס״ד
כד ו מיי׳ פכ״ה שם סמ״ג שם טוש״ע שם סי׳ קיז ס״ח
כה ז שם ס״ט
כו ח שם כ״ו וסי׳ ל״ט ס״ד בהגה
כז ט י מיי׳ פ״ז שם סמ״ג שם טוש״ע שם סי׳ ל״ט ס״ח
כח כ ל טוש״ע שם ס״ב ו

מסורה הש״ס

כתובות פ״ג ב׳ — שם דף ע״ה — שם ע״ב (ירושלמי קידושין פ״ב ה״ד) — כתובות ע״ב — (גיטין פ״ד ה״ז) בבלי מה

הקירת חכם אית תניי תני מותרת להינשא בלא גט אית תניי תני אסורה להינשא בלא גט הוון בעיי מימר מאן דמר מותרת להינשא בלא גט רבי לעזר ומאן דמר אסורה להינשא בלא גט רבנין כולה דרבנין ומאן דמר מותרת להינשא בלא גט שמתוך שהיא יודעת שאם הולכת היא אצל הזקן והוא מתיר לה את נדרה והיא אינה הולכת לפום כן מותרת להינשא בלא גט ומאן דמר אסורה להינשא בלא גט שלא תלך אצל הזקן ויתיר לה את נדרה וקידושין הלין עליה למפרע ונמצאו בנים באין לידי ממזרות לפום כן אסורה להינשא בלא גט ר' שמעון בן לקיש אמר מתניתא אמרה בשקידשה על תנאי וכנסה סתם אבל אם קידשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה ר' יוחנן אמר אפילו קידשה סתם וכנסה סתם אין לה כתובה אמר רבי חייה בשם רבי יוחנן וצריכה ממנו גט אפילו קידשה על תניי וכנסה סתם ר' זעירא בעא קומי רבי מנא קידשה סתם וגירשה מן האירוסין מה אמר בה רבי שמעון בן לקיש נישמעינה מן הדא היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראייה הא אם הביא האב ראיה יש לה כתובה מה חמית למימר בשקידשה סתם וגירשה מן האירוסין (מה) אנן קיימין מן דבתרה במה דברים אמורים במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון ואין אף במומין שבגלוי טוען הא אמרין חברייא קומי רבי יוסי אמור דבתרה ותהא פליגא על רבי שמעון בן לקיש נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה הא אם הביא ראייה אין לה כתובה והך רבי שמעון בן לקיש יש לה כתובה רבי כהן בשם רבנין דקיסרין מתניתא בשכנם ולא בעל מאן דמר רבי שמעון בן לקיש בשכנם ובעל אני אומר נתרצה לה בבעילה: שכל המומין הפוסלין בכהנין פוסלין בנשים הוסיפו

קרבן העדה

חקירת חכם וכ"ה בגיטין ובקדושין. וה"פ בדין היה שבנדר שצריך חקירת הכם יחזיר דטעמא מאי אמרו לא יחזיר שמא לאחר שתינשא לאחר תלך אצל החכם ויתירנה ואומר אלו הייתי יודע שכן הוא אילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה נמצא הגט בטל ובניה ממזרין לפיכך הומרים לו הוי יודע שהמוליא את אשתו משום נדר לא יחזיר ואם חביבה היא עליך לא תמהר להוליאה ואי אתי תו לקלקל לא מהימן שהרי יודע שנאסרה עליו ולא חש לבדוק את הדבר וכיון שכן בנדר שצריך חקירת חכם היה ראוי שיחזיר שהרי ודאי ידע שהחכם יכול להתיר שהרי הוא עוקר את הנדר אלא ודאי שלא רצה שתתבזה אשתו בב"ד א"כ ליכא למיחש לקלקולא אלא מפני מה אסרוהו מפני נדר שאינו צריך חקירת חכם דיכול לכחש ולומר אלו הייתי יודע שאני יכול להפר לא הייתי מגרשה ויותר היה נ"ל דל"ג שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו כאן בטעמו של ר"א וכ"ה בבבלי בפרקין: מותרת להנשא בלא גט. אשה שנתקדשה על מנת שאין עליה נדרים ויש עליה נדרים שיכול החכם להתיר ולא הלכה אצל החכם מותרת להנשא בלא גט: הוון בעיי מימר. סברוהו בני הישיבה לומר • מ"ד מותרת להנשא בלא גט ר"א. דודאי ע"מ כן לא קידשה דקסבר אין אדם רולה שתתבזה אשתו בב"ד: כולה רבנין. חזרו ואמרו דאיכא לאוקמי שני ברייתות כרבנן • שמתוך שהיא וכו' והוא מתיר לה את הנדר יהיו חלין עליה קידושי הראשון ובניה ממזרין אף היא אינה נשאלת על נדרה לפיכך מותרת להנשא בלא גט: שלא תלך אצל הזקן. לאחר שניסאת לשני: מתניתא אמרה. מתניתין איירי בשקידשה על תנאי וכנסה סתם דסיפא כנסה סתם ונמלאו עליה נדרים ארישא קאי בשקידשה ע"מ שאין עליה נדרים: אפי' קידשה סתם וכנסה סתם אין לה כתובה. דסיפא כנסה סתם ונמלאו עליה נדרים וכו' איירי בשקידשה נמי בסתם: וצריכה גט אפי' קידשה על תנאי וכנסה סתם. דכיון שכנסה אמרי' אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין אפי' יש עליה נדרים אבל לענין ממון התנאי קיים שאם ימלאו עליה נדרים תלא שלא בכתובה: מה אמר בה רשב"ל. מי אמרינן טעמיה דרשב"ל כיון דכנס אחולי אחיל ונתרלה אע"פ שיש עליה נדרים אבל גירשה מן האירוסין אפי' *כנסה סתם אין לה כתובה דמלי אמר אי אפשי באשה נדרנית או דלמא טעמא דרשב"ל כיון דקדשה סתם אחולי אחיל ואפי' גירשה מן האירוסין יש לה כתובה: נשמעינה מן הדא. תא שמע מסיפא דמתני': האב לריך להביא ראיה. אע"ג דקדשה סתם אפ"ה אם לא הביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין אלו אין לה כתובה: ה"ג הא אם לא הביא האב ראיה אין לה כתובה: ה"ג מה חמית למימר בשקדשה סתם וגרשה מן האירוסין אנן קיימין וה"פ דפריך מה ראית לומר דבקדשה סתם איירי סיפא דמתני': ומשני הן דבתרה. מסיפא דהך מוכח כן: ה"ג ואין במתנה אף במומין שבגלוי יכול לטעון וכ"ה בקידושין. וה"פ אם"ד בבהתנה בפירוש על מנת שאין עליה מומין איירי מתני' א"כ אף במומין שבגלוי יכול לטעון דהא התנה כן מפורש וליכא למימר ידע ומחל: ופריך הא. אמרו חברייא לפני ר"י אמור סיפא דסיפא ותיקשי לרשב"ל לדבריך שאתה אומר דמתני' איירי בקדשה סתם: והך. אי איירי בקדשה סתם וכנסה סתם אף אם הביא הבעל ראיה דקודם שנתארסה היו בה מומין אלו יש לה כתובה לרשב"ל: מתניתא. הך סיפא איירי שנכנסה לרשות הבעל אבל עדיין לא בעל ולא מחל: ה"ג ומאי דמר רשב"ל. והא דאמר רשב"ל בקדשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה איירי בשכנס ובעל דאני אומר כיון שבעל נתרלה ומחל על המומין ואפשר דטעמא דרשב"ל אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות הלכך דוקא בבעל: הוסיפו

פני משה

הקיר' חכם דבהא יכול לכחש ולומר לא הייתי יודע שיכול אני להפר וגזרו בהאי אטו האי אלמא ס"ל לר"א אין אדם רולה שתתבזה אשתו בב"ד והילכך אפילו התירה הזקן אינה מקודשת דאדעתא דהכי לא קידשה וברייתא דלעיל דקתני מקודשת כר"מ היא והכי מוקי לה בבבלי דף ע"ד: אית תניי תני. הא דקתני במתני' אינה מקודשת אין כאן קידושין כלל קאמר ומותרת להנשא בלא גט • אית תניי תני אסורה להנשא בלא גט. ואינה מקודשת דקאמר שלא גמרו בה הקידושין וכ"מ אם קיבלה קידושין מאחר לריכה נמי גט משני: הוון בעיי מימר. בני הישיבה דמ"ד מותרת בלא גט כר"א היא דס"ל אין אדם רולה שתתבזה אשתו בב"ד והילכך לא חיישינן שמא תלך אח"כ להכם ותתיר נדרה ויהיו הקידושין הלו למפרע דאדעתא דהכי לא קידשה: ומ"ד אסורה. רבנין היא דס"ל אדם רולה וכו' וחיישינן ודהי לה הש"ס כולהו הני ברייתא אליבא דרבנן ודכ"ע ס"ל אדם רולה וכו' ובהא פליגי דמ"ד מותרת בלא גט ס"ל דלא חיישינן שמא תלך אחר זמן להכם להתיר נדרה: שמתוך וכו'. כלומר שהרי יודעת היא שיכולה לילך אצל הכם ויתירנה ולא יודע להבעל כלום תגדרה ואע"פ כן היא אינה הולכת עד שנודע נדרה לבעל תו לא חיישינן שמא תלך אח"כ דרולה היא לקיים נדרה ולפום כן מותרת להנשא בלא גט: ומ"ד אסורה. ס"ל דאפ"ה חיישינן שמא תחזור בה אח"כ ותלך להכם להתיר נדרה ונמלאו קידושי הראשון הלו למפרע ובניה מן השני באין לידי ממזרות לפום כן אסורה להנשא בלא גט: מתניתא אמרה. אכנסה סתם דמתניתין קאי הא דאמרינן תלא שלא בכתובה בשקידשה על תנאי וכנסה סתם דלא אמרינן אחולי אחיל לתנאה הואיל וכנסה בלא תנאי אלא אדעתא דתנאה כנסה והילכך תלא שלא בכתובה: אפי' קדשה סתם וכנסה סתם תלא שלא בכתובה. וכנסה סתם דמתני' לאו ארישא דקידשה על תנאי קאי אלא מילתא באפי נפשה היא ואפ"ה תלא שלא בכתובה מפני שיכול לומר אי אפשי באשה נדרני': ולריכה ממנו גט אפי' קדשה על תנאי וכנסה סתם. דאע"ג דכתובה לית לה במכ"ש מקידשה סתם וכנסה סתם גבי ממונא שאני דלא אמרינן אחולי אחיל לתנאיה אבל לגבי איסורא חיישינן דשמא אחולי אחיל לתנאה הואיל וכנסה סתם ולריכה גט: קידשה סתם ונמלאו בה נדרים או מומין: וגירשה מן האירוסין מה אמר בה ר"ל. אם יש לה כתובה או נימא דדוקא קידשה וכנסה סתם הוא דאמר ר"ל לעיל דיש לה כתובה דידע ונתפייס הוא אבל גירשה מן האירוסין אע"ג דקידש' סתם אין לה כתובה: נישמעינה. לזה מן המתני' דקתני היבה מומין כו' דכשהביא האב ראיה שנולדו אחר שנתארסה יש לה כתובה והכא בנתגרשה מן האירוסין מיירי דהא עודה בבית אביה קתני: מה חמית למימר בשקידשה סתם וגירשה מן האירוסין אנן קיימין כלומר וכי תימא דמנא לך למידק ממתניתין דבשקדשה סתם מיירי הא דקתני היו בה מומין וכו' דילמא ארישא קאי בשקידשה על תנאי ואם אח"כ נולדו בה מומין יש לה כתובה משום דנסתחפה שדהו הא בעלמא אפי' קידשה סתם ונמלאו בה מומין ולא ידעינן אם נולדו אח"כ אין לה כתובה משום דנתגרשה מן האירוסין: מן דבתרה. מן הסיפא שמעינן להא דע"כ בשקידשה סתם מיירי דקתני בסיפא בד"א במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון וע"כ דעל עודה ברשות אביה נמי קאי דבמומין שבגלוי אינו יכול לטעון ואין האב לריך להביא ראיה שנולדו בה אחר שנתארסה: ה"ג ואין בשקידשה על תנאי אף במומין שבגלוי טוען. ואי ס"ד דארישא בשקידשה על תנאי קאי אמאי אינו יכול לטעון במומין שבגלוי בעודה ברשות אביה דבשלמא בשנכנסה לרשות הבעל אינו יכול לטעון דראה ונתפייס הוא אלא בעודה ברשות אביה ונתגרשה מן האירוסין אמאי הא על תנאי שאין בה מומין קידשה אלא ע"כ דלאו ארישא קאי אלא בשקידשה סתם מיירי וש"מ קידשה סתם וגירשה מן האירוסין יש לה כתובה: ופריך הא אמרין הברייא וכו'. כלומר אלמדייקת לה להא דר"ל מרישא תיקשי ליה מן סיפא דהא אמרין חברייא לפני רבי יוסי אמור הסיפא ופליגא על ר"ל היא דהא קתני נכנסה לרשות הבעל וכו' הרי שמעינן דאם הבעל הביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין הללו אין לה כתובה אע"פ שכנסה ולא אמרינן דנתפיים הוא: והך ר"ל יש לה כתובה. כלומר והא אמר ר"ל לעיל בשקידשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה ולדידך מתני' נמי בשקידשה סתם מיירי וקשיא לר"ל: רבי כהן בשם רבנן דקסרין קאמר לא ל"ק מתניתא בשכנם ולא בעל הילכך לא אמרינן דנתפייס: מאן דמר ר"ל. ומה דאמר ר"ל בשקידשה סתם וכנסה יש לה כתובה בשכנם ובעל דבהא ודאי אמרינן דכבר נתרלה לה בבעילה וידע ומחל: הוסיפו

עין משפט נר מצוה

כט
א טוש"ע אה"ע סי' לט ס"א
ל
ב מיי' פ"ז מאישות הט"ג עיין מה טוש"ע שם סי' נא סע"ב

נ"ל קידשה

שנויי נוסחאות (פכ"ג) מה כ"ה בד"י.

יד אפרים

כיון שקיבלה כו' כמאן דניסאת ר"ל דהוי כאלו היא שינתה התנאי ולית לה אלא פלגות פרן כפי שהתנו בכתובה אלמא דלאו סוטה היא וכדברי הרשב"א ז"ל ושוב ראיתי בפירוש פני משה הגירסא שיתן פיו על פיה שלא אמנם מ"ש לפרש אין סוטה היא היינו שלא תוכל ליתן אמתלא לדבריה ג"כ אין נראה כלל ועיקר הפירוש כמ"ש דהייט סוטה בשי"ן שמאלית (ר"ל סמ"ך) גם מ"ש לפרש התנאי הכתוב בכתובה ולא תלוי בשור פותים דשור לשון הבטה היינו הבטה. בפניו לא נראה לענות דעתי, שהוא טעות סופר ולריך להיות בשותפותיה והיא תיבה אחת ורלה לומר, שלא תתרלה להיות בחברה שלו כבעל ואשתו: מאת הרב הגאון וכו' מו"ה אפרים זלמן מרגליות ז"ל מבראדי בהגהותיו לאלפס יבמות:

עין משפט נר מצוה

לא
א ב מיי' פ"ז מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט ס"ד
לב
ב ד שם וטם
לג
ה מיי' פכ"ה שם סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קנד ס"ד

פני משה

הוסיפו עליהן באשה. מומין מה שאין בכהנים : זיעה. שמזעת תמיד : שומא שאין בה שער . אפילו אין בה שער דאיכא מום בכהנים : בעור הפנים שנו. הוי מום בשומא דמאוס הוא : והא תנינן וכו' . וזה מן המומין שבגלוי ורחה ונתפיס הוא : תיפתר. בכה"ג דמטמרא לה השומא תחת קלסתה דרישא תחת הכפה של ראשה וזמנין דמתחזיא וזמנין דלא מתחזיא : הרי זה מום. ואפילו בכהנים : ושאין בה שיער בפנים מום . באשה : אבל בגדולה. אפילו אין בה שיער ה"ז מום בין בגוף בין בפנים ואפילו בכהנים : קורדיינא. שם מקום : בחצי זהב כל שהוא. כחצי דינר זהב הקטן : אשה קרחה ושיטה של שיער יש לה המקפת מאזן לאזן . דבכה"ג בכהנים לא הוי מום כדתנן בפ"ז דבכורות באשה מאי : בעיי משמע מן הדא . היו בני הישיבה רוצי' לפשוט מזה הברייתא דקתני הוסיפו עליהן וכו' ולא הזכירו שהוסיפו קרחה באשה שמעינן מינה שאינה מום : אתא רבי שמואל אמר רבי נסה (ואמר) מום הוא. לעולם מומא הוי באשה והא דלא הזכירו בברייתא משום דלא מתני אלא דבר שהוא כעור בזה ובזה באיש ובאשה אלא דבזה הוי מום ובזה לא הוי מום : אבל שהוא נוי בזה. שהוא נוי לאיש כשיש שיטה של שער מוקפת לאחוריו כדאמר בבכורות אע"ג דהוי מום באשה לא תניהה בברייתא דלא שייך לומר הוסיפו שהרי באיש אפילו נוי הוי : תדע לך שהוא כן. דלא הכיב בברייתא מה שהוא נוי לזה אע"פ שהוא מום לזה: הרי זקן נוי באיש הוא ומום באשה. ולא חשיב גבי מומי אשה ודדים נוי לאשה ולא השיב לה מום גבי איש אלא דלא חשיב כ"א מה שהוא כעור בשניהם ובזה הוי מום ובזה לא הוי : מתניתא. דמחלק בין נולדו ברשות האב לנכנסה לרשות הבעל דוקא במומין שאין דרכן להוולד בכל עת דרך מקרה והילכך ברשות האב האב צריך להביא ראיה שלא היו בה מקודם : אבל במומין שדרכן להוולד . תניד אפילו משלא נכנסה לרשות הבעל גרסינן הבעל צריך להביא ראיה שכך התניתי עמה שאפילו במומין כאלו מקפיד אני כהן :

הלכה ח מתני' שנולדו בו מומין . מתני': מומין גדולים . נסמית עינו נקטעה ידו נשברה רגלו ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל :

גמ' כיני מתני'. כן אנו גורסין במתניתין האיש שהיו בו מומין קודם שנשאה אין כופין דסברה וקיבלה אבל נולדו בו אח"כ כופין אותו להוציא. וכן פליגי בבבלי דף ע"ז בגירסת המשנה ולרבי חייא בר רב התם תני היו : בכופית. שם מקום :

וכפפו

מתני' **‏*הוסיפו עליהן באשה ריח הפה וריח הזיעה שומא שאין בה שיער רבי אמי בר עוקבה בשם רבי יוסי בר חנינה בעור הפנים שנו והא תנינן במה דברים אמורים במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון וזה מן המומין שבגלוי הוא תיפתר היא דמטמרא לה תחת קלסתיה דראשה תני שומא שיש לה שיער בין בגדולה בין בקטנה בין בגוף בין בפנים הרי זה מום שאין בה שיער בפנים מום בגוף אינו מום במה דברים אמורים בקטנה אבל בגדולה בין בגוף בין בפנים הרי זה מום עד כמה גדולה רבן שמעון בן גמליאל אומר עד כאיסר האטלקי רבי אלעזר בר חנינה אמר כגון הדין דינרא קורדיינא שיערו בחצי זהב כל שהוא ר' רדיפה רבי יונה רבי ירמיה שאיל אשה קרחה ושיטה של שיער מקפת מאוזן לאוזן בעיי משמע מן הדא הוסיפו עליהן באשה ריח הפה וריח הזיעה שומא שאין בה שיער ולא אדכרון קרחה סברין מימר שאינה מום אתא ר' שמואל בריה דרבי יוסי בי רבי בון אמר רבי נסה מום הוא לא מתני אלא דבר שהוא כאור בזה ובזה מום בזה ואינו מום בזה אבל דבר שהוא נוי בזה ומום בזה כגון הדא קרחת אף על גב דהוא טום לא תניתא תדע לך שהוא כן הרי זקן הרי נוי באיש ומום באשה ולא תנינן יתר עליהן באשה זקן הרי דדים הרי נוי באשה ומום באיש ולא תנינן יותר עליהם באיש דדים מתני' במומין שאין דרכן להיוולד אבל במומין שדרכן להיוולד אפילו משנכנסה לרשות הבעל צריך להביא ראיה ולומר התניתי עמה :**

הלכה ח מתני' **‏*האיש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א במומין הקטנים אבל במומין הגדולים כופין אותו להוציא :**

גמ' **רבי יהודה בשם רב כיני מתניתא בשהיו בו אבל נולדו בו כופין אותו להוציא רבי בא בר כהנא בשם רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אתא עובדא קומי רבי ירמיה בכופית**

וכפפו

קרבן העדה

הוסיפו עליהן . בנשים שאין בכהנים : בעור הפנים שנו . שהשומא עומדת בעור הפנים הלכך אפי' אין בה שיער נמי הוי מום : תיפתר . תפרש דאיירי בעומדת השומא תחת הכפה שבראשה שפעמים מתחזיא ופעמים מכוסה : כגון הדין דינרא קורדיינא . כהא דינר היוצא בהרי אררט ושיעורו כשיעור איסר האיטלקי : ה"ג שיער כל שהוא. וה"פ שומא שיש בה שיער כל שהוא הוי מום : ה"ג שאל אשה קרחה ושיטה של שיער וכו'. וה"פ מיבעיא ליה אשה שראשה קרחה ושורה שיער מקפת אותו מאוזן לאוזן מי הוי מום באשה דבאיש דבר נוי הוא : בעיי משמע מן הדא. סברו למפשט הך בעיי מהא : ולא אדכרון קרחה. ולא הזכירו קרחה שהוסיפו באשה ש"מ דשויא אשה לאיש בזה ולא הוי מום : רבי נסה. שם חכם : מום היא . באשה קרחה ושיטה שיער מקפת מאוזן לאוזן : לא מתני . כלומר והא דלא קחשיב שהוסיפו קרחה דלא קחשיב אלא דבר מכוער באיש ובאשה ואפ"ה באיש לא הוי מום ובאשה הוי מום : אבל דבר שהוא נוי באיש . כגון קרחה ושיטה שיער מקפת מאזן לאזן אע"ג דהוי מום באשה לא תני ליה: תדע לך שהוא כן . דלא תני אלא דבר שהוא מכוער בשניהם : מתניתא הא דתנן במתני' היו בה מומין ועודה בבית אביה על האב להביא ראיה : במומין שאין דרכן להיוולד . כגון יתרת אבר ודדמיין ליה שאין דרכן להיוולד תוך זמן מועט: ה"ג אפי' עד שלא נכנסה לרשות הבעל על הבעל להביא ראיה וכו'. וה"פ כיון שדרכן להיוולד מוקמינן הגוף על חזקתו ואמרינן השתא הוא דנולדו בו ועל הבעל להביא ראיה שהתנה עמה שאם יהיה בה מום קודם שתכנס לרשותו לא יהיו הקידושין חלים כלל א"נ ה"ג נותני' במומין שדרכן להוולד אבל במומין שאין דרכן להוולד אפי' וכו' האב צריך להביא ראיה וכו' וכ"מ בבבלי :

הלכה ח מתני' שנולדו בו מומין . משנה: מומין גדולים. מפרש בגמ' : **גמ'** כיני מתניתא. כ"ה מתני': בשהיו בו. דסברא וקבילה : אבל נולדו בו. משנה: בכופית. הוא גיבא דכתיב בקרא והוא בעל קומה ארוך ודק ופרצופו בולט לחוץ ומכוער הוא לראות:

וכפפו

מסורת הש"ס

(תוספתא פ"ז) כתובות שם

שם פז

רידב"ז

ר"י בשם רב כיני מתניתא בשהיו בו אבל אם נולדו בו כופין אותו להוציא כו' ואתיא דרב כשאין בו ודרשב"ג בשנולדו בו א"ר זעירא אתיא דרשב"ג כר"מ היידין ר"מ בקדמייתא באחרייתא כו' עד סוף הסוגיא . והנה מה שהגיהו המפרשים ז"ל אתיא דרבנן בשיש בו היא גי' אמיתית וכן הגי' בנו"י ז"ל וגירסא מוכרחת היא בלא ספק לפי שיגרת הלשון אך פירושם לא הבנתי ונראה לפענ"ד דה"פ דהגמ' ס"ל דהך מתניתין ומתניתין שאחריה ואלו כופין אותן להוציא הוא חדא דהמשנה שאחריה שייך להמשנה הזאת והוא סיומא דדברי רשב"ג אבל במומין הגדולים כופין אותו להוציא ואלו שכופין אותן להוציא מוכי שחין כו' וכ"ז דברי רשב"ג דהיינו דמפרש איזהו מומין הגדולים הוא מוכה שחין ובעל פוליפוס כו' ורבנן בהרייתא פליגי עם ר"מ בהתנה ויש לפרש באופן אחר דהמשנה שאחריה הוא ענין חדש עד כאן נחלקו רבנן ורשב"ג במומין קטנים וגדולים ואח"כ אמרה המשנה שאחריה דמוכה שחין ובעל פוליפוס כו' אפילו רבנן דקמייתא מודים וע"ז באו חכמים בהרייתא וקאמרי דמקבלת היא ע"כ ולפירוש הרמב"ם ז"ל והרמ"ה ז"ל אפילו בהם נחלקו ונמצא דב' מחלוקות בדבר רבנן קמייתא דהא ת"ק ורשב"ג ותנא בתרא ולהד שיטת הפוסקים ז"ל נחלקו רק בהתנה עמה ר"מ וחכמים [ומתורץ בזה קושית הב"ש ז"ל בסי' קנ"ד ס"ק כ' דמקשה על מ"ד שהיו בו ממשנה שאחרי' מחכמים דס"ל מקבלת היא בע"כ] ולכאורה קשה באם נימא דהמשנה שאחריה הוא סיומא דרשב"ג א"כ קשה הא דמסיק בין שהיו עד שלא נישאו ובין משנשאו נולדו לרב דסבירא ליה כיני מתניתא בשהיו בו אבל בנולדו כופין אותו להוציא א"כ קשה הא בפירוש מסיק רשב"ג גבי מומין גדולים מוכה שחין ובעל פוליפוס בין שהיו עד שלא נישאו ובין משנשאו נולדו א"כ קשה למאן קתני לה בין משנשאו נולדו דהא בזה אף רבנן מודו דכופין דהא למ"ד דכיני מתניתא בשהיו בו אבל בנולדו גם הת"ק מודה וא"כ למה נקט בין משנשאו נולדו אם למימר דקאי אכולא מתניתין למימר דת"ק פליג עלה ז"א דהא הת"ק מודה בנולדו בשלמא למ"ד נולדו בו שפיר ניחא דקאמר הת"ק אף בנולדו אין כופין ואתא רשב"ג למימר דכופין אף בשהיו בו וע"כ מסיק בין שהיו בו עד שלא נישאו ובין משנשאו נולדו ואם כן קמהדר רבן שמעון בן גמליאל אף בשהיו בו גם כן כופין ורבנן מהדרי אף בשנולדו אין כופין אבל לרב דתני מתניתא מפירש לרבנן בשהיו בו א"כ מאי מחדש רשב"ג בהא דמסיים בין שהיו בו עד שלא נשאו ובין משנשאו נולדו מאי מהדש בזה ע"כ דמהדש נולדו בו דאי שהיו בו כבר נחלק עם הת"ק בזה וע"כ פריך אליבא דרב ואתיא דרבנן בשהיו בו ודרשב"ג בשנולדו בו בתמיה א"כ לרב דתני במתניתין היו בו א"כ קשית דרבנן תנו היו בו דאין כופין ורשב"ג מוסיף דכופין אף בשנולדו בו וקשה הא בנולדו אף רבנן מודים אלא ע"כ דרבנן תנו בנולדו בו דאין כופין ורשב"ג תני דאף בשהיו בו כופין וע"ז משני אר"ז אתיא דרשב"ג כר"מ כך נשנית סתם בשם ר"ז דרשב"ג ס"ל כר"מ ע"ז שקיל וטרי בדעתא דר"ז אם זה המשנה דואלו כופין הוא סיומא דדברי רשב"ג או דברי ת"ק אחריתי וכ"מ אם הוא סיומא דדברי רשב"ג וע"כ ר"מ דמסיק במתניתין השני' ובכולן אמר ר"מ אף ע"פ שהתנה עמה וכו' ופשיטא דר"מ לפרש דברי הת"ק בא דהא לא קתני ר"מ אומר אלא ובכולן אמר ר"מ א"כ אם נימא דרשב"ג הוא דמסיק ואלו שכופין אותן להוציא א"כ ע"כ דרשב"ג ס"ל דאף בשהתנה יכולה

שנויי נוסחאות (שע"ז) קרחה ושיטה נד"ו קרוח שיטה. (שנ"ד) רבי נד"ו רב.

עמודי ירושלים הנינא

אתא עובדא קומי ר' ירמיה בכופית וכפפו. נ"ב הקה"ע פירש בכופית הוא גבח דכתיב בקרא והוא בעל קומה ארוך ודק ופרצופו בולט לחוץ ומגולי הוא לראות והפני משה פירש בכופית הוא שם מקום ומשניהם נעלמו דברי רבינו שמחה שבתשובת הגמ"י השייכים להלכות אישות סימן ל"ג וכ"ה בתשובות מהר"ם (סימן תשמ"א) שפירש שכופית הוא מין שחין השנוי בבכורות דמ"ה ע"ש . וכפפו פירושו וכפאו :

עמודי ירושלים

הרי דדים הרי נוי באשה כו' הפ"ק כ' וקשה הרי תנינ' הוא בפ' אלו מומין דדין שוכבין כשל אשה ה"ז מומין בכהן וצ"ע עכ"ל ולענ"ד לא קשה מידי דהא במשנה שם בבכורות (מ"ד ב') איתא שוכבין והיינו שהם שוכבין על בטנו וכמ"ש הרמב"ם (פ"ח מהל' ביאת המקדש ה"ע) משא"כ כאן לא כ' דדין שוכבין והיינו דסובר דלענין נישואין הוי מום באיש כל שיש לו דדין אף שהם אינם שוכבין על בטנו דגם זה הוי שינוי . ועי' שבת (נ"ג ב') ומקרי מום כן נ"ל ברור ופשוט :

אתא עובדא קומי ר' ירמיה בכופית כו' ואתיא דרב כו' הפני משה פי' כופית שם מקום כו' ע"ש וביאורו אין לו מובן כלל ומתוך דברי ר' שמחה שבהג"ה (סי' תשמ"א) והובא ג"כ בתשו' הגמי"י ה' אישות (סי' ל"ג) הבנתי מתוך דברי הירושלמי כך דאותו עובדא בכופה והיינו מה שאין בבכורות (מ"ה ב') וכפאו ואתיא דרבנן כשהיו ודרשב"ג בשנולדו כלומר דהירושלמי פוסק הלכה כרבנן בשהיו וכרשב"ג בשנולדו דלא במומין גדולים כופין כן נ"ל מתוך דבריהם לפרש הירושלמי והוא נכון :

המדיר פרק שביעי כתובות

וכפפו ואתייא דרב בשאין בו ודרבן שמעון בן גמליאל בשנולדו בו אמר ר' זעירא אתייא דרבן שמעון בן גמליאל כרבי מאיר היי דין רבי מאיר בקדמייא באחרייא אין בקדמייא עד שיתנה אין באחרייא אפילו התנה לא כלום אלא סלקת מתניתין כרבן שמעון בן גמליאל ואילו הן כופין אותו להוציא כרבנן נשמעינה מן הדא *רשב"ג אומר אם היה מום גדול כגון סומא באחת מעיניו קיטע בא' מידיו חיגר בא' מרגליו מיד יוציא ויתן כתובה הדא אמרה סלקת מתניתא כרבן שמעון בן גמליאל ואילו שכופין אותן להוציא כרבנן:

הלכה ט מתני'

*ואילו שכופין יאותן להוציא מוכי שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי בין שהיו עד שלא נשאו בין משנשאו נולדו ובכולן אמר רבי מאיר אף על פי שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל עכשיו איני יכולה לקבל וחכמים אומרים מקבלת היא על כרחה חוץ ממוכי שחין מפני שממיקתו מעשה בצידן בבורסי שמת והיה לו אח בורסי אמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל: **גמ'** *המקמץ זה המקמץ צואה ויש אומרים זה הבורסי א"ר זעירא מתניתא אמרה כן זה המקמץ צואה דתנינן והמקמץ והבורסי וצורף נחושת שמואל אמר מתיך נתושת מעיקרו תני אמר רבן שמעון בן גמליאל פגע בי זקן אחד מוכה שחין מציפורין *אמר לי כ"ד מיני שחין הן ואין לך קשה מכולם ושהאשה רעה לו אלא ראתן בלבד רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן ובו לקה פרעה הרשע הדא הוא דכתיב וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים ואת ביתו וגו' אמר ר' ברכיה על דטלמסן למגע בסמה דמטרונא *ארבעה ועשרים מיני ארזים הן ומכולן לא פירש הכתוב אלא שבע בלבד הדא הוא דכתיב אתן במדבר ארז שיטה והדס ועץ שמן אשים בערבה ברוש תדהר ותאשור יחדיו ברוש ברתא תדהר אדרא ותאשור פיקסינה הוסיפו עליהן אלונים ערמונים אלמונים אלונים בלוטים ערמונים דולבי אלמוגים אלוים:

הדרן עלך המדיר את אשתו

קרבן העדה

מסורת הש"ס

וכפפו. להוציא דה"ל מומין גדולים א"כ כיון שנולד בו לאחר הנישואין כופין אותו להוציא: ה"ג ואתייא דרבנן בשהיו בו ודרשב"ג בשנולדו. וה"פ לפי דברי רב איכא למימר דלא פליגי רשב"ג ורבנן אלא דרבנן איירי במומין שהיו בו דקבלה על עצמה ורשב"ג איירי במומין גדולים שנולדו בו: היידין רבי מאיר. איזהו רבי מאיר: בקדמייא או באחרייא. מיבעיא ליה אם אר"מ דרישא קאי דאמר אם הביאה האב ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין אלו נסתחפה שדהו ה"ה באיש הדין כן או אר"מ דסיפא קאי דתנן ועל כולן אר"מ וכו': אין בקדמייא. אם כר"מ דרישא: עד שיתנה. קשיא התם טעמו דר"מ הואיל והתנה תחלה אבל כאן באיש לא היה תנאי אמרינן סברית וקבילית: אין באחרייא. אם כר"מ דסיפא קשיא הא אר"מ אפי' התנה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל וכו' א"כ אפי' מומין קטנים יכולה היא לטעון כן: אלא סלקת מתני' כרשב"ג. רישא רשב"ג ומציעתא ואלו שכופין אותו להוציא וכו' רבנן דקס"ד דמציעתא נמי דרשב"ג היא והנך דקחשיב כגון מוכה שחין ובעל פוליפוס וכו' הן מומין גדולים וקאמר הש"ס דאינו כן: נישמעינה מן הדא. תא שמע דואלו כופין וכו' לאו רשב"ג היא: הדא אמרה. זאת אומרת מדתני רשב"ג מומין גדולים נסמית עינו וכו' ש"מ דואלו כופין וכו' כרבנן:

הלכה ט מתני' מוכה שחין. מצורע: בעל פוליפוס. ריח החוטם: המקמץ והמצרף נחשת. בגמרא מפרש: והבורסי. מעבד עורות וכולן מפני שאומנתן מסרחת היא: שממיקתו. ממסמסתו לשון המק בשרו: **גמ'** זה המקמץ צואה. לזבל השדות: וי"א זה הבורסי. שמקבץ צואת כלבים לשרות בהן עורות: מתני' אמרה כן וכו'. ממתני' מוכח דמקמץ לאו היינו בורסי מדתנן מקמץ ובורסי: מתיך נחשת מעיקרו. ממקום מוצאו מן הארץ: ראתן. שרץ יש לו במוחו: ה"ג עלה דטלמסן ליגע במסאנא דמטרונא. וה"פ עלה איש יבניעל והוא פרעה ונגע במנעל דשרה ולקה מיד בראתן: כ"ד מיני ארזים הן. מייתי ליה הכא משום דדמי לכ"ד מיני שחין: אלא שבע בלבד. שהן המובחרין: אדרא. הוא אילן שענפיו מרובי': דולבא. קסטניי"א בלע"ז: אלוים.

קורע"לי בלע"ז: הדרן עלך פרק המדיר:

מכורות עז (כס) כס ; כס עב ; פ' ר"פ כג וכ"ג ובבוי ע' הו' כס ד"ס הרבעה

פני משה

וכפפו. אותו להוציא במומין גדולים כרשב"ג: ואתייא דרב בשאין בו. כלו' בשלא נולדו עכשיו בו אלא שהיו בו והיותר נראה דגרסינן בשהיו בו כדאמר רב לעיל וכלומר דאשמעינן לרב דגרים במתני' אליבא דת"ק בשהיו בו אבל אם נולדו בו כופין להוציא ואפי' במומין קטנים: ודרשב"ג בשנולדו בו. כלומר לרשב"ג דמחלק בין מומין גדולים למומין קטנים וע"כ בשנולדו בו דאי בשהיו מהלי גדולים מה לי קטנים הא סברה וקיבלה ופליגי ת"ק ורשב"ג במומין קטנים ובשנולדו בו: אתייא דרשב"ג כר"מ. ופריך היי דין ר"מ כהי ר"מ קאמרת: בקדמייא באחרייא. אם כר"מ דמשנה ראשונה שלפני זו והיו בה מומין ועודה בבית אביה כו' דשמענו התם לר"מ דלא מחלק בין מומין שבסתר למומין שבגלוי ועלה קאמרת כמו דר"מ מחמיר במומין כן נמי רשב"ג או כר"מ דמשנה אחרונה שאחר זו ועל כולן אמר ר"מ כו' וכלומר דהא דקתני לקמן ואלו שכופין אותו להוציא אליבא דרשב"ג הוא אבל לרבנן אין כופין להיש כלל ואם עלה קאמר' קשי' דהא לא אתי' מילתיה דרשב"ג כר"מ לא בקדמייא ולא באחרי' א כדמסיק: אין בהדמייא. אם דעתך כר"מ במשנה שלפני זו: עד שיתנה. כלומר הא שמענו לר"מ לעיל דלעולם יכיל הוא לטעון אפילו במומין שבגלוי ולא אמרינן מסתמא ראה ונתפיים ועד שיתנה עמה דסביר וקיבל הוא על אלו המומין והכא הא אמרי' לרשב"ג נולדו דוקא הוא דכופין אותו הא היו בו אמרינן מסתמא סברה וקיבלה ואע"פ שלא התנה עמה: ואין באחרייא. אם כמשנה שלאחריה נמי לא אתייא דרשב"ג כר"מ דהא ר"מ קאמר התם אפילו התנה עמה לאו כלום הוא דכסבורה היתה שיכולה לקבל ועכשיו אינה יכולה לקבל. ואפשר לפרש האי ואתייא דרב כו' בלשון קושיא כלומר לרב דגרים ברישא בשהיו אבל נולדו לא קשיא הא דרשב"ג ע"כ בשנולדו בו דאלת"ה מ"ש מומין גדולים ומ"ש מומין קטנים הא סברה וקיבלה וכעין קושית הבבלי התם להאי מ"ד דתני שהיו ומשני ר"ז דרשב"ג כר"מ ס"ל ופריך כהיי ר"מ דלא אתייא לא כר"מ כו' כדפרישי' ולא ניחא ליה לשנויי כדמשני בבבלי ע"ז כסבורה היא שיכולה לקבל ועכשיו אינה יכולה לקבל דא"כ אמאי נקט רבן שמעון בן גמליאל מילתיה בסתמא היה לו להשמיענו רבותא טפי דאפילו בשהתנה עמה יכולה היא שתאמר כן כדאמר ר"מ במשנה דלקמן: אלא סלקת מתניתא כרשב"ג. כלומר לא תיתני והיו ברישא אלא כולא מתני' בהך דרשב"ג סלקא והיינו בשנולדו ועלה קאמר רשב"ג דדוקא במומין קטנים אין כופין אבל במומין גדולים כופין: ואלו הן שכופין אותו להוציא כרבנן. בעיא היא אם נימא דמתניתין דלקמן אלו שכופין כרבנן אתייא ולא כרשב"ג דלדידי' הא אמרינן דוקא בשנולדו כופין הא בשהיו אין כופין או דילמא במומין אלו אפילו רשב"ג מודה דאף בשהיו כופין דכסבורה כו': נשמעינה מן הדא. דקתני בתוספתא דמפרש רשב"ג אלו הן מומין גדולין אם היה סומא כו' אלמא דוקא במומין כאלו קאמר דכופין אבל מומין דקחשיב במתני' דלקמן מוכה שחין כו' לא: הדא אמרה דסלקת מתני'. האיש שנולדו כו' כרשב"ג כדאמר ומתני' ואלו שכופין כרבנן:

הלכה ט מתני' מוכה שחין. מצורע: בעל פוליפוס. ריח החוטם: והמקמץ והמצרף נחשת. מפרש בגמרא דכולן מפני שאומנות מסרחת היא: והבורסי. מעבד עורות: מפני שממיקתו. ממכמתו מלשון המק בשרו והלכה כחכמים:

גמ' זה המקמץ צואה. מקבץ צואת כלבים שסורין בהן הבגדים לפני כיבוסן: מתניתא אמרה כן. ממתני' שמעינן כמ"ד זה המקמץ צואה דהא תנינן והמקמץ והבורסי ואי מקמץ זה בורסי אמאי הדר תני בורסי. והיש אומרים ס"ל דתני בורסי גדול ובורסי קטן כדמפרק לה בבבלי להך מ"ד: והמצרף נחשת במוהל אמר זה מתיך. שהוא מהתך נחשת מעיקרו ומסריח הוא: ואין לך קשה מכלן ושהאשה רעה לו. שהוא קשה לתשמיש יותר מכלן כדאי' בבבלי: ראתן. שיש לו שרץ במוחו: ובו לקה פרעה הרשע. שלא יהא נוגע בשרה דכתיב נגעים גדולים קשים: על דטלמסן. נכנס המוכה והנגוע לנגוע במטרונה עלמה ועל פרעה הרשע נאמר שרצה לנגוע בשרה. ובב"ר גרים למקרב למאנא דמטרוניתא. דטלמסין. מלשון טלמין לי' ולא ידע בויקרא רבה פי"ב: כ"ד מיני ארזים הן. ובבבלי פ"ב דר"ה קאמר עשרה מיני ארזים הן והביא להו כדהכא. ואיידי דקאמר לעיל כ"ד מיני שחין קאמר להך כ"ד מיני ארזים: אדרא. אילן שענפיו מרובין והעשירים נוטעין אותו בשדותיהן לצל ולשם. ברים פ"ב דבילה אדרא כמאה: פיקסינה. מין ארז אשר עליהו לא יבול ויש לו צורת הדם וכן קורין אותו בל' יוני. הערוך: הוסיפו עליהן. על השבע המפורשין אלו השנים וכן אמר בבבלי שם: סליק פירקא בס"ד

הלכה

עין משפט נר מצוה

לד

רידב"ז

יכולה היא שתאמר כסבורה הייתי שאני יכולה לקבל כו' אבל אם דרשב"ג ס"ל כר"מ בקדמייא גבי נמלא בה מומין דאף במומין שבגלוי יכול לטעון דהתם ע"כ בדהתנה שמותר המומין אינו יכול לטעון כן ס"ל הכא גבי נמנא בו מומין דאם התנה עמה אינה יכולה לטעון א"כ ע"כ דהמתניתן דואלו שכופין אותן להוציא הוא לאו סיומא מדברי רשב"ג דהא ע"ז מפרש ר"מ ובכולן אע"פ שהתנה עמה יכולה היא שתאמר כו' א"כ מיבעיא לי' על תימרא דר"ז דקאמר אתיא דרשב"ג כר"מ היידין ר"מ אי דקדמייה או דאחרייא אין דקדמייא עד שיתנה אין דאחרייא אפילו התנה לא כלום פי' דקדמייא ס"ל כר"מ דאין טענה

שנויי נוסחאות (פ"ו) הן בד"ו כן. (שפ"ז) נולדו בד"ו למדו.

גליון אפרים

ואתיא דרב וכו'. נ"ל ואתיא דרבנן בשהיו בו ודרשב"ג בשנולדו בו פירושו בתמיה (דס"ד בשהיו בו לכ"ע סברה וקיבלה) ע"ז אמר ר"ז אתיא דרשב"ג כר"מ דלא ס"ל סבר וקבל. ע"ז אמר הירושלמי היי דין ר"מ בקדמייא (היינו דמשנה הקודמת דאינו מחלק בין מומים שבסתר למומים שבגלוי) באחרייא היא משנה ס'. אין בקדמייא עד שיתנה.-דקדמייא מיירי בסתם (כדמוכח מהירושל' לעיל הלכה ז' אמור דנתרה ותהא פליגא על רשב"ג) אין באחרייא אפילו התנה לאו כלום סלקת מתניתין כרשב"ג ואילו הן כופין אותו הוציא כרבנן (דמדלא תני במשנה שאח"כ בין שהיו עד שלא נשאו בו משנשאו נכנסו ואע"פ שהתנה עמה כו' דברי ר"מ מכלל דהת"ק ס"ל דבשהתנה עמה

מקבלת ע"כ כחכמים ור"מ הוא דפליג על הת"ק) אבל אם נימא דרשב"ג ס"ל דבשהתנה מקבלת ע"כ י"ל ואילו שכופין אותן להוציא הוא סיומא דדברי רשב"ג ע"ז מביא נשמעינה מן הדא כו' וא"כ ואילו שכופין אותן להוציא לאו סיומא מילתא דרשב"ג הוא אלא דברי חכמים ורשב"ג יכול לסבור כר' מאיר דאחרייא דאפילו התנה לאו כלום הוא. וכן מסיק הירושלמי בב"ב פ"ב תני לשכינו יכול לחזור בו משקבל עליו אינו יכול לחזור בו רשב"ג אומר אף משקבל יכול לחזור בו כו' אתייא דרשב"ג כר' מאיר דתנינן תמן ועל כולם אמר ר' מאיר אף על פי שהתנה כו'. שוב ראיתי בבני ירושלמי שפירש כן ולא הביא הירושלמי בב"ב במוכח ממנו כן:

הלכה א מתני׳

*האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודין בית שמאי ובית הלל שאם מוכרת ונותנת קיים *נפלו לה משנתארסה בית שמאי אומרים תמכור [א] ובית הלל אומרים לא תמכור [ב] אילו ואילו מודין שאם מכרה ונתנה קיים אמר רבי יהודה אמרו לרבן גמליאל הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להן על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים : **גמ׳** כיני מתניתא עד שלא נתארסה מה בין עד שלא נתארסה מה בין משנתארסה עד שלא נתארסה לזכותה נפלו משנתארסה לזכותה ולזכותו נפלו *ר׳ פינחס בעא קומי ר׳ יוסי ולמה לא תניתה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל אמר ליה לא אתינן מיתני אלא דבר חמור משני צדדין וקל משני צדדין [ג]ברם הכא חומר הוא מצד אחד וקל מצד אחד והא תנינן *בית שמאי אומרים הבקר לעניים הרי הוא קל לעניים וחומר הוא לבעל הבית ותניתה א״ל קל הוא לעניים ואינו חומר לבעל הבית שמדעתו הבקירו אמר ליה והא תנינן *העומר שהוא סמוך לגפה ולגדיש ולבקר ולכלים ושכחו הרי הוא קל לבעל הבית וחומר הוא לעניים אמר ליה קל הוא לבעל הבית ואינו חומר לעניים שאדיין לא זכו בו ואמור אוף הכא קל הוא לאשה ואינו חומר לבעל שאדיין לא זכה בה אמר ליה מכיון שקידשה לזכותה ולזכותו נפלו *אמר רבי יודא אמרו לפני רבן גמליאל הואיל והארוסה אשתו היא והנשואה אשתו היא מה זה מכרה בטל אף זה מכרה בטל אמר להן בחדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין חדשים על הישנים אילו הן חדשים משנישאת ואילו הן ישנים עד שלא נישאת ונישאת :

הלכה ב מתני׳

[ג] *נפלו לה נכסים משנישאת אילו ואילו מודין שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות עד שלא נישאת ונשאת רבן גמליאל אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר ר׳ חנינא בן עקיבה אמרו לפני רבן גמליאל הואיל וזכה באשה לא זכה בנכסים אמר להן על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים : **גמ׳** אנן תנינן מוכרת ונותנת וקיים תני רבי חייה לא תמכור ולא תתן ואם מכרה ונתנה קיים *אמר ר׳ חנינה בן עקיבה לא

פני משה

הלכה א מתני׳ עד שלא תתארס. ונתארסה : ב״ש אומרים תמכור. בעודה ארוסה אבל משנשאת לא : וב״ה אומרים לא תמכור. דאירוסין עושה ספק נישואין שמא תבא לידי נישואין שמא לא תבא הילכך לכתחילה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים : הואיל וזכה באשה. שהיא ארוסתו לא יזכה בנכסים בתמיה : על החדשים. שנפלו לה משנישאת אנו בושין מה ראו חכמים לומר אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות אלא שאתם מגלגלים עלינו נכסים שנפלו לה בעודה ארוסה לומר שאם מכרה מכרה בטל לפי שזוכה בהן הבעל :

גמ׳ כיני מתני׳ עד שלא נתארסה. אלישנא בעלמא קאי דקתני במתניתין עד שלא תתארס לשון עתיד וכן אנו מפרשים עד שלא נתארסה לשון עבר דהא שנפלו לה קתני : מה בין עד שלא נתארסה. מאי שנא רישא דלא פליגי דאטו משום שנפלו לה קודם לכן הורע כחו הרי עכשיו נתארסה : עד שלא נתארסה לזכותה נפלו. שעדיין לא היה זכאי בשלה ולא בה אלא היא בזכות עצמה הילכך כ״ע מודו שמוכרת לכתחילה : לזכותה ולזכותו נפלו. כלומר ספק לזכותה ספק לזכותו דאירוסין ספק נשואין עושה והילכך קאמרי ב״ה לכתחילה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים : ולמה לא תניתה. להאי מתני׳ בעדיות דחשיב שם מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה : לא אתינן מיתני. לא שנינו שם אלא דבר החמור לשניהם לאלו וקל לשניהם לאלו אבל הכא חומר הוא מצד אחד וקל מצד אחד לב״ש חומר לבעל וקל לאשה ולב״ה איפכא : והא תנינן. התם ב״ש אומרים הבקר לעניים. אם לא הפקיר אלא לעניים ולא לעשירים לב״ש הוי הפקר ופטור מן המעשר ולב״ה לא הוי הפקר עד שיופקר אף לעשירים כשמיטה והלו הן והרי הוא קל לעניים וחומר לבעל הבית לב״ש : ותניתה. ואפ״ה קתני : ואינו חומר לבה״ב. לא חשיב חומר שהרי מדעתו הוא מפקיר ולא שייך לומר חומרא אלא במקום שהייבוהו חכמים : לגפה. גדר של אבנים סדורות : ולכלים. של מחרישה : ושכחו. פליגי ב״ש וב״ה לב״ש אינו שכחה הואיל והניחו אצל דבר מסוים עתיד לזכרו ולב״ה שכחה כל זמן שלא החזיק בו והרי הוא קל לבה״ב וחומר לעניים לב״ש וקתני התם : ואינו חומר לעניים שעדיין לא זכו בו. ולא מיקרי חומר אלא במקום שמפקיעין חכמים זכותו ממנו : ואמור אוף הכא. אמאי קאמרת הכא דקל הוא לאשה וחומר לבעל נימא הכא נמי דאינו חומר לבעל במה שהיא מוכרת שהרי עדיין לא זכה בה קודם שנשאה : מכיון שקידשה. יש לו זכות בה וכנפלו לזכותו ולזכותה והוי חומר לבעל לב״ש : מה זה. מה בנשואה מכרה בטל כדקתני במתני׳ דלקמן שבעל מוציא מיד הלקוחות אף בארוסה תהא מכרה בטל :

הלכה ב מתני׳ הבעל מוציא מיד הלקוחות. הפירות בחייה וגוף הקרקע לאחר מיתתה : **גמ׳** אנן תנינן מוכרת ונותנת וקיים. בדברי ר״ג במתניתין היו גורסין מוכר׳ כו׳ אפילו לכתחילה הואיל ונפלו לה עד שלא נישאת : תני רבי חייה. בתוספתא שהובא׳ לקמי׳ אר״ח בן עקיבא כו׳ ושמעינן מזו הברייתא דר״ג ס״ל לא תמכור לכתחלה אלא אם מכרה ונתנה קיים וכגירס׳ המתני׳ שלפנינו : לא

קרבן העדה

הלכה א מתני׳ האשה עד שלא תתארס. ונתארסה : בש״א תמכור. בעודה ארוסה אבל משניסת לא כדתנן לקמן : הואיל וזכה באשה. שהיא ארוסתו לא יזכה בנכסים בתמיה : על החדשים. שנפלו לה משניסת אנו בושים. מה ראו חכמים לומר אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות אלא שאתם מגלגלים עלינו נכסים שנפלו לה בעודה ארוסה לומר שאם מכרה כשהיא ארוסה מכרה בטל לפי שזוכה בהם הבעל :

גמ׳ כיני מתני׳. כן צריך להיות במתני׳ : עד שלא נתארסה. דתתארס מרלוכה משמע : מה בין עד שלא נתארסה. דלא פליגי בית שמאי ובית הלל דהא מיהת השתא נתארסה ומשום דנפלו לה קודם לכן הורע כחו ומה בין משנתארסה דפליגי : ומשני עד שלא נתארסה לזכותה לבד נפלו. שעדיין לא היה זכאי בשלה ולא בה אלא היא עצמה הלכך מודים בה שאם מוכרת ונותנת קיים : לזכותה ולזכותו נפלו. דאירוסין עושה ספק נישואין שמא תבא לידי נישואין שמא לא תבא : ולמה לא תניתה. פלוגתא דבית שמאי ובית הלל דמתניתין במסכת עדיות גבי דברים שהן מקולי ב״ש וחומרי דב״ה : לא אתינן מיתני. לא בא התנא לשנות אלא דבר שהוא קל לב״ש לכל אדם ולב״ה חמיר לכל אבל פלוגתייהו כאן לבית שמאי חומרא לבעל וקולא לאשה : ופריך והא תנינן. בפ״ו דפאה : בש״א הפקר לעניים הפקר. ואע״ג דלא הפקיר לעשירים ופטור מן הפאה כשאר הפקר : תניתה. ותני לה בעדיות בהנך שהם קולי ב״ש וחומרי ב״ה : מדעתו הפקיר. ואין זה חומר אצלו : א״ל והא תנינן. בפאה פ״ו : לגפה. גדר אבנים סדורות זו ע״ג זו בלא טיט : ולכלים. כלי המחרישה : ושכחו. בית שמאי אומרים אינו שכחה ובית הלל אומרים שכחה. ותני לה בעדיות גבי קולי בית שמאי וחומרי ב״ה אע״ג דהוי חומרא לעניים וקולא לבעה״ב : שעדיין לא זכו בו. ואין זה חומר להם : ופריך ואמור. אף כאן שאינו חומר לבעל שעדיין לא זכה בנכסי אשתו והדרא קושיא לדוכתא ליתני פלוגתייהו דהכא בעדיות : לזכותה ולזכותו נפלו. וה״ל כמאן דזכה בו וחומרא היא לו : מה זה. נשואה נפלה לה משניסת מכרה בטל כדתנן במתני׳ בסיפא הבעל מוציא וכו׳ : אף זו. שנפלה לה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל ואפי׳ בעודה ארוסה :

הלכה ב מתני׳ עד שלא ניסת. כגון משנתארסה או קודם לכן ואחר כך ניסת : הואיל וזכה באשה. שניסת : על החדשים. שנפלו לה משניסת : **גמ׳** אנן תנינן. במתני׳ רג״א מוכרת ונותנת לכתחלה ור״ח תני בברייתא רג״א לא תמכור ולא תתן אלא אם מכרה בדיעבד קיים כגירסת המשנה שלפנינו : לא

רידב״ז

שענה כסבורה הייתי אכן התנאי מהני וכאהרייתא ס״ל כר״מ דיש שענה כסבורה כו׳ ואפילו התנה לאו כלום וכ״מ בזה אם ס״ל לרשב״ג כר״מ קדמייתא או כאהרייתא בהא אם סלקת מתניתן כרשב״ג ואילו שכופין אותן להוציא כרבנן פירוש אם המשנה הראשונה מסוים בדברי רשב״ג ומשנה שאחרי׳ הוא ת״ק אחריתי או עדיין לא מסוים במשנה הראשונה דברי רשב״ג ומסוים דברי רשב״ג במשנה שאחרי׳ וכ״ז איבעיא לן במימרא דר״ז דקאמר דאתיא רשב״ג כר״מ ומסיק נשמעינה מן הדא רשב״ג אומר אם הי׳ מום גדול כגון סומא באחת מעיניו קיטע באחד מידיו חיגר באחד מרגליו כו׳ הדא אמרה סלקת מתניתן כרשב״ג ואילו שכופין אותן להוציא כרבנן פי׳ דמשנה דואילו כופין להוציא לאו סיומא מדברי רבן שמעון בן גמליאל הוא ואם כן לא קשה הא דפריך אתיא דרבנן כבהיו בו ודרשב״ג בנולדו בו דהא סיפא לאו רשב״ג הוא אלא ת״ק אחריתי הוא וריש׳ פליגי ת״ק ורשב״ג במומין גדולים כשהיו בו ות״ק ממשנה אחריתי איירי מדין אחר במו״ם דכופין וקמ״ל בין כשהיו בו בין בשנולדו בו וכיון דת״ק אחריתי הוא ודין אחר הוא ע״כ נקט בין שהיו בו בין שנולדו ודו״ק : את

עמודי ירושלים

שמדעתו הבקירו. בשירי קרבן הקשה דאם כן גבי הפקר לעניים נמי נימא דשגגה היא לגבי בעל הבית במאי יחזור בו ועמ״ש בגליון הש״ס פאה (פ״ו ה״ב) ושכחה לא ראו שכבר סעיר בזה המפרש״ם נפי׳ לכתובות דף פ״ע ע״ש ליישב זה :

לא כן השיבן ר"ג אלא כן השיבן לא אם אמרת בארוסה שאינו זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפר נדריה תאמר בנשואה שהוא זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה אמרו לו הרי עד שלא נשאת ונשאת תוכיח שהוא זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה ואת מודה לנו שלא תמכור ולא תתן אמר להן כך אני מודה לכם שלא תמכור ולא תתן ואם מכרה ונתנה מכרה קיים אתא עובדא קומי רבי אמי אמר לא ר"ג יחידי הוא לא סמכון עלוי מתניתא מסייעא ליה ופליג עלוי *רבותינו חזרו נמנו והורו בנכסים שנפלו לה עד שלא נישאת ונישאת שלא תמכור ושלא תתן ואם מכרה ונתנה מכרה בטל מסייעא ליה מכרה בטל פליגא עלוי רבותינו חזרו הורו ונמנו שעד שלא נמנו לא היו חולקין עלוי:

הלכה ג מתני'

[א] *ר' שמעון חולק בין נכסים לנכסים נכסים הידועים לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל ושאינן ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים:

גמ' אמר ר' יוחנן נכסים הידועין לבעל אילו הקרקעות ושאינן ידועין לבעל אלו מטלטלין רבי יוסי בן חנינה אמר נכסים הידועין לבעל אלו שנפלו לה ברשות הבעל *ושאינם ידועים לבעל [ב] אילו שנפלו לה ובעלה נתון במדינת הים מתניתא מסייעא לר' יוסי בן חנינה אילו הן נכסים שאינן ידועין לבעל אילו שנפלו לה ובעלה נתון במדינת הים:

הלכה ד מתני'

[ג] *נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות פירות תלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות פירות המחוברין אמר רבי מאיר שמין אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות ומותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וחכמים אומרים [ד] פירות המחוברין בקרקע שלו והתלושין מן הקרקע שלה ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות:

גמ' *אמר ר' ירמיה דרבי מאיר היא דר' מאיר עבד מחוברין כתלושין אמר רבי יוסי ולא שמיע דמר רבי יוסי בן חנינה לא אמר ר' מאיר אלא בקמה העומדת להיקצר וגפנים עומדות להיבצר הא שחת לא ברם הכא אפילו שחת רבי ירמיה בעא מחלפא שיטתיה דר' מאיר תמן לא עבד מחוברין כתלושין והכא עבד מחוברין כתלושין אמר רבי יוחנן לא דרבי מאיר עבד מחוברין כתלושין אלא אם אתה רואה קמה קצורה את מייפה כוחה של אשה שדה שלא נזרעה את מייפה כוחו של איש מספק שמין אותה כמה היתה יפה עד שלא נזרעה

קרבן העדה

לא כן השיבן ר"ג. בעוד ששנו לפניו במוכרת בעודה ארוסה לא כך הולרך להשיבם על החדשים אנו בושים וכו' שהרי תשובה נלחת יש כאן שיש לחלק בין ארוסה לנשואה וכך השיבן עליה לא אם אמרת וכו': ולא בהפר נדריה. לבדו אא"כ אביה עמו כדתנן אביה ובעלה מפירין נדריה: ה"ג א"ל עד שלא ניסת וניסת שהוא זכאי וכו' את מודה לנו שלא תמכור ולא תתן. וה"פ שאלו בנכסים שנפלו עד שלא ניםאת ומכרה אף הוא מודה שלא תמכור: ואם מכרה ונתנה קיים. שאע"פ שזוכה באשה לא זכה בנכסים שנפלו לו קודם שניסת שעל החדשים אנו בושים וכו': אתא מעשה לפני רבי אמי. באשה שנפלו לה נכסים עד שלא ניסת ומכרה משניסת: אמר. הלא ר"ג יחיד הוא וחכמים חולקין עליו ולא שבקי' רבים למיעבד כיחיד הלכך מכרה בטל: מתני'. ברייתא אחת מסייע לרבי אמי לדינא ופליג עליה בטעמי': מסייעא לי'. לענין הדין שמכרה בטל: ופליג עלוי. מדתני רבותינו חזרו ונמנו והורו שמכרה בטל משמע דקודם שנמנו לא חלקו חכמים על ר"ג ואיהו קאמר דר"ג יחיד הוא:

הלכה ג מתני' חולק. יש נכסים שמכרה קיים ויש נכסים שמכרה בטל: ידועים. בגמרא מפרש: ה"ג ואם מכרה ונתנה בטל ושאינן ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים:

גמ' אלו הקרקעות. ועל מנת אותן נכסים נשאה לפיכך מכרה בטל שהיה מלפה שתפול לה אותה ירושה: אלו שנפלו לה ברשות הבעל. שהבעל כאן ויודע בהן קודם שמכרה ואפילו הן קרקע או מטלטלי:

הלכה ד מתני' והוא אוכל פירות. והקרן קיימת לה שלא תקנו חכמים תחת פרקונה אלא פירות נכסי מלוג: שמין אותן וכו'. דקסבר מה שגדל ברשותו הוי פירות ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן לפיכך מה שדמי הקרקע יקרים עכשיו בשביל תבואה זו הוי קרן וצריך ליתן לה דמים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירותיה: וחכ"א. אף אלו שלא גדלו ברשותו תורת פירות עליהן הואיל והקרקע קיימת לה:

גמ' דר"מ היא. ר"מ לשיטתו: דר"מ עביד מחוברין כתלושין. דתנן פ' שבועת הדיינין רמ"א יש דברים שהן כקרקע ואינן כקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב שבועה דסבר המחובר לקרקע אינו כקרקע: אלא בקמה העומדת להיקצר. וכקצור דמיא: הא שחת. שאינו עומד לקצור מיד לא הוי כתלוש: ברם הכא. אבל כאן סובר ר"מ דשחת הוי כתלוש דטעמיה דר"מ משום דגדל ברשותה: מחלפא שיטתיה דר"מ. קשיא דר"מ אדר"מ: תמן. בשבועה לא עביד ר"מ מחוברין כתלושין אלא דוקא בקמה העומדת לקצור והכא עושה אפי' שחת כתלוש: לא דר"מ עביד מחוברין כתלושין. אין טעמו של ר"מ במתני' דהכא משום דעביד מחוברין כתלושין אלא טעמא אחרינא אית ביה כדפרישית במתני' דמה שלא גדל ברשותו הוי קרן: שדה שלא נזרעה

פני משה

לא כן השיבן ר"ג. בעוד שהיו דנין לפניו בנזכר' עודה ארוסה לא הולרך להשיבם על ההדשים אנו בושין כו' שהרי יש תשובה נלחת מזה דיש הפרש בין ארוסה ונשואה וכן השיבם לא אם אמרתם בארוסה וכו' ולא בהפר נדריה לבדו אלא בשותפות האב כדתנן נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה: הרי. שנפלו לה עד שלא נשא' ונשאת תוכיח שהוא זכאי עכשיו בכל ואפ"ה את מודה לנו שלא תמכור: כך אני מודה לכם שלא תמכו. לכתחילה הואיל ונפלו לה עד שלא נשאת אבל בדיעבד מכרה קיים הואיל וזכאי בה עכשיו ועלב הוא דאמרו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואפי' בדיעבד נמי יהא בטל והשיבן על ההדשים כו' וש"מ דר"ג בדיעבד הוא דקאמר ולא לכתחילה: אתא עובדא קומי ר' אמי. שמכרה אחר שנשא' בנכסים שנפלו לה מקודם: לא. וכי לאו ר"ג יחידי הוא בדבר זה שהרי חלוקין עליו חביריו ולא סמכינן עליה אלא הבעל מוליא מיד הלקוחות והכי מסיק בבבלי: מתניתא. תוספתא דלקמיה מסייע ליה לרבי אמי לאחר שהזרו ונמנו דמכרה בטל ופליג עלוי כדמסיק דקתני שהזרו נמנו והורו ש"מ מקודם לא היו חלוקין עליו ורבי אמי קאמר דר"ג יחידי הוא. וגירסת ספרי הדפוס טעות הוא וצריך להגיה כמו שהגהתי בפנים:

הלכה ג מתני' חולק בין נכסי' לנכסים. יש נכסים שמכרה בטל ויש שמכרה קיים: הידועים. מפרש בגמרא והלכה כר"ש:

גמ' אילו הקרקעות. שעל מנת אותן נכסים נשאה שהיה מלפה שתפול לה אותה ירושה ולפיכך מכרה בטל: שנפלו לה ברשות הבעל. כלומר שנפלו לה כאן והבעל יודע מהן ובין קרקע ובין מטלטלין בכלל: ובעלה נתון במדינת הים. והה"ד איפכא שהיא יושב' כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים כדקאמר בבבלי דעיקר טעמא שלא ידע הבעל מהן: מתניתא. ברייתא דתניא בהדיא כוותיה:

הלכה ד מתני' שמין אותן. דקסבר מה שגדל ברשותו הוי פירות ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן ולפיכך מה שדמי הקרקע יקרים עכשיו בשביל תבואה זו הוי קרן וצריך ליתן לה דמים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: וחכמים אומרים המחוברין לקרקע. ואפילו אלו מה שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהן ושלו הן דהרי הקרקע קיימא לה והלכה כחכמים:

גמ' דר"מ היא. כלומר טעמא דר"מ מפרש דלטעמיה אזיל דשמעינן ליה דעבד פירות מחוברין כתלושין בפרק שבועות הדיינין גבי אין נשבעין על הקרקע ר"מ אמר יש דברים שהן כקרקע ואינם כקרקע כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב שבועה וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וקס"ד דהכא נמי היינו טעמיה דר"מ דעבד ליה לפירות מחוברין כתלושין ולפיכך שמין אותן ומה ששוה יותר בשביל הפירות הוי ליה כנפלו לה פירות תלושין וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: ולא שמיע ליה. לרבי ירמיה הא דאמר ר' יוסי ב"ח דלא אמר ר"מ התם שאינן כקרקע אלא בקמה העומדת להקצר וגפנים עומדות להבצר דאינן צריכין יותר לקרקע דסבר ר"מ כבצורות דמיין והכי מוקי לה רבי יוסי ב"ח בבבלי שבועות דף מ"ג: הא שחת לא. אבל אם עדיין שחת הוא ואין עומד ליקצר לא קאמר ר"מ דכתלושין דמיא וברם הכא קאמר ר"מ סתמא דשמין אותן ואפילו שחת בכלל וע"כ לאו היינו טעמיה דר"מ דהכא: ר' ירמיה בעא. כלומר השתא דקאמרת דהכא אפילו שחת שמין לר"מ והתם דוקא בקמה העומדת להקצר קאמר דמחייב שבועה א"כ מעתה קשיא דר"מ אדר"מ דתמן בשבועות לא עבד מחוברין כתלושין דלא אמר אלא בקמה העומדת להקצר והכא עבד מחוברין כתלושין דאפי' שחת שמין אותן: אמר רבי יוחנן. לא קשיא דלאו טעמיה דר"מ הכא דעבד מחוברין כתלושין אלא היינו טעמא דהאי ר"מ לייפות כחו של איש וכחה של אשה משום דהפירות שלא גדלו ברשותו בספק הן אם כפירות הוו או כקרן ואם אתה רואה אותן כקמה קצורה מייפה אתה כחה של אשה להשוב אותן כפירות תלושין והורע כחו של איש ואם אתה רואה אותה כשדה שלא נזרעה כלומר דהוי כקרן וכמו שנפל לה שדה בלא פירות וכל הפירות כמי שגדלו ברשותו א"כ מייפה אתה כחו של איש והורע כחה של אשה הילכך מספק שמין אותה כמה היתה יפה הקרקע מתחילה עד שלא נזרעה וכו': עד שלא נזרעה

עין משפט נר מצוה

ג
א ב מיי' פכ"ב מאישות טוש"ע אה"ע סי' צ סי"א
ד
ג מיי' שם טוש"ע שם סי' פה סי"ג
ה
ד שם סע"ו

מסורת הש"ס

שנויי נוסחאות (פ"ג) מסייעא ליה בד"ו פליגא עלוי. (מ"ד) פליגא עלוי בד"ו מסייעא ליה.

עין משפט נר מצוה

ו
א מיי׳ פכ״ב מאישות סמ״ג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ פח ס״ו

ז
ב מיי׳ פ״ד מביכורים ה״ו

ח
ג מיי׳ פי״ב מאישות ה״ע ופ״א מנחלות ש״ע טור אה״ע סי׳ פט

ט
ד מיימוני פכ״ב מאישות הלכה ט טוש״ע אה״ע סי׳ פה פי״ד

פני משה

נזרעה היא טבה חד דינר משנזרעה היא יפה תרין דינרין גרסינן. ואותו דינר שהקרקע שוה עכשיו ביותר נותן לה וילקח קרקע והוא אוכל פירות ונמצאת מייפה כח האיש וכח האשה:

הלכה ה מתני׳ ביציאתה. אם בא לגרשה: פירות המחוברים לקרקע בכניסתה. כלומר בשעת נפילתן שלו כדברי חכמים ובבבלי קאמר דהיכא ביניהו בין חכמים לר״ש פירות המחוברין בשעת יציאה דלא איירי בהו חכמים ולית להו הא דאמר ר״ש ביציאתה שלה דקסברי מה שגדל ברשותו שלו והלכה כר״ש:

גמ׳ את אמר בכניסתה שלו. כלומר בהא דאמרינן פירות המחוברין לקרקע בכניסתה שלו פשיטא לן דאם מכרה היא אותן אינן מכורין או אם נתנתן לאחרים ביעבוד בהן וישתכר למהנה לשלים ולרביע: הוא משתפה. נשתכר ממנו ולא היא וכן אם עשת א תן ביכורים לא קדשו דהרי שלו הן ואינם ברשותה להקדישן ולקרות עליהן שם ביכורים: את אמר ביציאתה שלה. וכן הא דאמרינן ביציאתה שלה הן ולפיכך אם מכר הוא אינן מכורין וכן אם נתנן לאחרים היא משתפה ממנו כשואלת׳: עשה. הוא אותן ביכורים בעודן מחוברין ואח״כ יצאת בזה תליא בפלוגתא דר״י ור״ל דפליגי אם אדם מביא בכורים מנכסי אשתו בעודה בחיים דאין לו בה אלא קנין פירות: ושמחת בכל הטוב וגו׳. כתיב בביכורים ודריש לה בספרי מלמד שאדם מביא ביכורים מנכסי אשתו וקורא דכתיב ולביתך ופליגי רבי יוחנן וריש לקיש ריש לקיש אמר לאחר מיתה הוא דרבתה התורה דיש לו בה קנין הגוף הא בעודה בחיים לא משום דקנין הפירות לאו כקנין הגוף דמי ורבי יוחנן אמר לא שנא בחיים ולא שנא לאחר מיתה מביא וקורא דקנין הפירות כקנין הגוף דמי: ר״ל כדעתיה. לטעמיה הוא דאזיל דס״ל אין אדם יורש אשתו מד״ת והילכך איצטריך קרא לרבות דאי ירושת הבעל מדאורייתא למה לי קרא לרבות לאחר מיתה: ע״ד דר״ל. השתא מסיק למילתיה דאם עשה ביכורים לנכסי אשתו ויצאת ממנו בעודן מחוברין לר״ל לא קדשו כלל דהא לא היה לו בהן אלא קנין פירות ולר״י קידשו שהרי בשעה שקרא עליהן שם ביכורים עדיין ברשותו היו: ופקעה מינייהו קדושתן. וג״מ דאינו קורא דקרא לא אתי לרבות א לא בהביאן עודה תחת רשותו:

הלכה ו מתני׳ ימכרו. ואינה יכולה לעכב: רשב״ג אומר לא תמכור. יכולה היא לעכב: מפני שבח בית אביה. שיהא לה ולבית אביה לשם ולתפארת והלכה כרשב״ג: גמ׳ מתניתא. דפליגי ת״ק ורשב״ג: בשאינן עושין. העבדים ושפחות: כדי טפילתן. כדי אכילתן: אבל אם היו עושין כדי

מתני׳ / גמ׳

נזרעה וכמה היא יפה משנזרעה עד שלא נזרעה היא טבה חד דינר משנזרעה היא יפה תרין דינרין אותו הדינר ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות:

הלכה ה מתני׳ [א] *ר׳ שמעון אומר מקום שייפה כוחו בכניסתה הורע כוחו ביציאתה מקום שהורע כוחו בכניסתה ייפה כוחו ביציאתה המחוברין לקרקע בכניסתה שלו ביציאתה שלה והתלושין מן הקרקע בכניסתה שלה וביציאתה שלו: גמ׳ את אמר בכניסתה שלו מכרה אותן אינן מכורין נתנתן לאריס הוא משתפה ממנו עשת אותן ביכורים לא קדשו את אמר ביציאתה שלה מכר אותן אינן מכורין נתנן לאריס היא משתפה ממנו עשה אותן ביכורים תפלוגתא דר׳ יוחנן ור״ש בן לקיש *דאתפלגון [ב] ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה׳ אלהיך ולביתך [ג] מלמד שאדם מביא בכורים מנכסי אשתו ר׳ שמעון בן לקיש אמר לאחר מיתה הא בחיים לא אמר רבי יוחנן לא שנייה היא בחיים היא לאחר מיתה ר׳ שמעון בן לקיש כדעתיה דאמר [ג] אין אדם יורש את אשתו מדבר תורה על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש לא קידשו על דעתיה דר׳ יוחנן קידשו ופקעת מינייהו קדושתן:

הלכה ו מתני׳ *נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות רשב״ג אומר [ד] לא תמכור מפני שבח בית אביה: גמ׳ מתניתא בשאינן עושין כדי טפילתן אבל אם היו עושין כדי

קרבן העדה

נזרעה. ואם נעשה כשדה שלא נזרעה כלל: היא טבא. היא יפה ב׳ דינרין:

הלכה ה מתני׳ ביציאתה. אם בא לגרשה: בכניסתה שלו. בשעת נפילתן שלו כדברי חכמים ואיכא בין רבי שמעון לחכמים פירות המחוברין בשעת יציאה דלא איירי בהו חכמים ולית להו הא דאר״ש ביציאתה שלה דקסברי מה שגדל ברשותו שלו: וביציאתה שלו. דמה שקדש ותלש בעודה תחתיו זכה בהם מדין פירות נכסי מלוג: גמ׳ את אמר בכניסתה שלו. לאיזה דבר הן שלו: ומשני מכרה וכו׳. לענין זה הן שלו שאינה יכולה למכור אותן: הוא משתפה ממנו. כלומר נדחה ממנו כמו בוקא דאטמא דשף מדוכתי׳ ל״א לשון נחת כמו אכלה בשופי וה״פ הבעל מקבל הנחת ממנו וכ״נ עיקר: עשה אותן ביכורים. אם הן ביכורים או לא היא פלוגתא דר״י ורשב״ל: ה״ג מלמד שאדם מביא ביכורי אשתו וכ״ה בביכורים. מלביתך יליף דביתו זו אשתו: לאחר מיתת. אשתו הוא דבעל מביא ביכורים מנכסיה דהכל שלו אבל בחייה לא דקנין הפירות לאו כקנין הגוף הוא א״כ כיון דאכילת פירות הבעל אינו אלא מדרבנן אינו מביא: אר״י לא שנא. בין בחייה בין לאחר מיתתה לעולם הבעל מביא ביכורים מנכסי אשתו דקרא איירי בכתס נשים שדרכן ליתן פירות נכסיהן לבעליהן וקנין הפירות כקנין הגוף דמי: כדעתי׳. לשיטתו: ה״ג דאמר אדם יורש את אשתו דבר תורה. הלכך מוקי לקרא לאחר מיתה דמביא דלמ״ד ירושת הבעל דרבנן ע״כ לומר דקרא איירי בין מחיים בין לאחר מיתה דלעולם אין הגוף שלו: לא קידשו. אם הקדיש הבעל הביכורים בעודה אללו וגירשה קודם שליקטן אינן קדושים דהא בחייה לא מלי הבעל להקדישן: ופקעת מינייהו קדושתן. לאחר שגירשה:

הלכה ו מתני׳ לא תמכור. יכולה היא לעכב: שבח בית אביה. הויא לה ולבית אביה לשם ולתפארת: גמ׳ מתני׳. הא דפליג הת״ק דמתני׳: כדי

מסורת הש״ס

כתובות עט א

גיטין מז ב ירושלמי ביכורים רפ״א

כתובות עט ב

רידב״ז

את אמר בכניסתה שלו מכרה אותן אינן מכורין נתנתן לאריס הוא משתפה ממנו עשתה אותן ביכורים לא קדשו. נ״ב מאי קמ״ל פשיטא כיון שהוא שלו פשיטא דאין במעשי׳ כלום וכן מאי דמסיק את אמר ביציאתה שלה מכר אותן אינן מכורין נתנן לאריס היא משתפה ממנו עשה אותן ביכורים תפלוגתא דר״י ודרשב״ל וכו׳ ע״ד דרשב״ל לא קידשו ע״ד דר״י קידשו ופקעה מינייהו קדושתן ע״כ וצ״ב גדול האיך נפקע קדושתן וכי קדושה שבהן להיכן הלכה הא קדושת הגוף לא פקע׳ בכדי ונראה לפענ״ד דברור הדבר הא דזכי הבעל לגמרי הפירות מחוברין היינו דווקא לבתר שנקלרו ובידו לקלור ועי״ז זוכה אותן בתלושין אבל כ״ז שהן מחוברין לא זכה בהם והוי שלה ועיקר דשייך לו לגמרי היינו דווקא לבתר שנתלשו ע״כ קמ״ל את אמר בכניסתה שלו מכרה אינן מכורין דאע״פ שמכרה אותן במחובר שעדיין לא זכה בהם הבעל אלא לאחר תלישה מ״מ לא אמרינן דקיננו של לוקח קדמה לתלישה של הבעל ז״א דכיון דאין בידה לתלוש אלא ביד הבעל לתלוש אין בכח מכירתה לעכב להבעל התלישה וכמו דגרסינן במס׳ גיטין דף מ״ד ע״א בשלוה ע״מ למשכנו ולא משכנו עי׳ בפירוש התוס׳ ז״ל ובמפרשים ז״ל וז״ל דכל עיקר הזכות שלו יהי׳ לאחר שימשכנו וקמ״ל דאפילו קודם שהשכינו יצא להירות עי״ש וכן פי׳ בס׳ גרש ירחים ז״ל עי״ש במס׳ גיטין שם וה״נ כיון דבידו לתלוש עומד ברשותו מעכשיו ולא הל המכירה וכשיבוא לתלוש מוליא מיד הלוקח נהנתן לאריס משתפה הוא ממנו אבל מחויב לשלם לאריס כדאיתא במס׳ כתובות דף פ׳ ע״א ארעא כי קיימא לאריסא קיימי עי״ש עשת אותן ביכורי׳ לא קידשו אע״פ שהיו עדיין שלה מ״מ לא הל ההקדש דביכורים ואפילו לשיטת רש״י ז״ל במס׳ פסחים דף ל״א דקדוה״ג מפקיע מידי שיעבוד אע״פ דבקדושת דמים לא חל כלל ההקדש אדבר דהוי שלו ואינו ברשותו ומ״מ קדוה״ג חל על דבר שלו ואינו ברשותו והכא אע״פ שהוי שלה עדיין ורק במשועבד להבעל על לאחר התלישה והי׳ לריך להול הקדוה״ג מ״מ בביכורים לא קדשו דהא אינן ראוין להבאה דכיון דכשיתלשו יהיו של הבעל ואנן בעינן בביכורים דיהא של המקדיש בשעת הלקיחה והבאה כדכתיב ולקחת והבאת והכא אינן שלה בשעת הלקיחה והבאה וכן ביציאתה את אמר ביציאתה שלה מכרן אינן מכורין כיון דמכר קודם התלישה עדיין לא זכה בהם נתנן לאריס היא משתפה ממנו עשה אותן ביכורים תפלוגתא דר״י ודרשב״ל כו׳ ע״ד דרשב״ל לא קידשו דקנין פירות לאו כקה״ג דמי וכיון דהקרקע אינו שלו לא הוי ביכורים כלל לשיטת הירושלמי במס׳ גיטין ס״פ השולח [ולא כשיטת הש״ס דילן דמביא ואינו קורא] ע״ד דר״י קידשו והוי כההיא דגרסינן במס׳ קידושין דף ס״ב פירות ערוגה זו מחוברין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לכשיתלשו דבריו קיימין משום דבידו לתלוש והכ״נ כן דהל קדוה״ג אפילו על דבר שאינו שלו משום דבידו לתלוש ויהי׳ שלו וכמו שכתב הר״ן ז״ל בשם הר״י ז״ל במס׳ נדרים דף ל״ד ע״א דהל ההקדש אפילו על דבר שאינו שלו הואיל ובידו לזכות בו כדאמר בפ׳ אע״פ שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תיקדש ה״ז קדוש ה איל ובידו לפדותו אבל הנ״מ כשזוכה בה אח״כ אבל אם לא זכה בה אח״כ פשיטא דנפקע ההקדש וה״נ כן כאשר בנתים קודם שזכה בהו גירש את אשתו ולא באו לרשותו נפקע ההקדש מעיקרא נמלא לפ״ז דהביכורים שהיא קרא׳ אותן לא קידשו אע״פ שהוי שלה מ״מ אינן ברשותה ובביכורים אע״פ שהוא קדוה״ג מ״מ לא הל משום דבעינן לקיחה והבאה כנ״ל וכשעשאן הוא ביכורים אם לא גירשה הוי ביכורים משום דבידו לזכות בו ויהי׳ שלו אבל הנ״מ לאחר שיזכה ויהי׳ שלו אבל אם לא זכה בהם לא קידשו ואף דהוי ברשותו והוא קדושת הגוף זה אינו דגבי שלו ואינו ברשותו מהני קדושת הגוף לשיטת רש״י ז״ל דלא קאי ואיש כי יקדיש את ביתו רק בקדו״ד אבל לא בקדוה״ג עי׳ בקצוה״ח ז״ל סי׳ ק״ז מש״כ בדבר שברשותו ואינו שלו לא מהני קדוה״ג כדמוכח במס׳ ב״ק דף ס״ח ע״ב עי״ש היטב ותמלא כן דמשני הוא דאמר כלנועין ע״כ מהני ההקדש דמים אפילו בדבר שאינו ברשותו ופריך והרי הורה קרן לבעלים ומשני כשעמד בדין ופריך היכי מיירי אי בלא תן לו כו׳ ולמה לא משני כיון דמוקי לה כלנועין דיכול להקדיש זה שהוא שלו אף שאינו ברשותו כמו כן יכול להקדיש זה שהוא ברשותו אע״פ שאין שלו וא״כ מיירי לעולם שהקדיש הגנב לפני יאוש ואלא ע״כ אפילו למ״ד דלא דריש כלל מאיש כי יקדיש כו׳ דבעינן שלו ורשותו רשותו לא בעינן אבל שלו בעינן וכן נראה לפענ״ד ברור הדין שמעתתא דהמחוברין הוי שלה עד תלישה ולאחר תלישה הוי שלו ובידו לתלוש ויזכה בהם ע״כ קדשו ונפקע קדושתן וכן עיקר ודוק:

מתניתא בשאינן עושין כדי טיפולן כו׳. מני׳ הראשונים ז״ל משמע דהיו גורסין זאת לבתר הלכה ז׳ ודוק:

רבי

שנויי נוסחאות (פ״ב) חד דינר כו׳ תרין דינרין כו׳ תרי דינרין כד״ו חד דינר. (פ״ס) שלו כד״ו שלא. (פי״א) אותן כד״ו אותו. ביציאתה כד״ו במציאתה. (פ״ב) שלה כד״ו שלו. נתנן כד״ו נתנתן. היא כד״ו הוא. (פ״ג) עשה כד״ו עשת. (פס״ו) שאדם כד״ו שאין אדם.

חתם סופר

ולביתך לרבות ביכורי אשתו וכו׳ ר״ל כטעמיה דירושת הבעל לאו דאורייי׳ ופירוש למ״ד ירושת הבעל דאורייתא א״כ הוא כבן היורש אביו וליכא למימר דהוה כקונה פירות ואח״כ קרקע ולא צריך קרא אלאחר מיתה אלא נומר אפי׳ מחיים אם הכניסה וכתבה לו הפירות קנין פירות כקנין גוף ומביא וקורא ור״ל סבר ירושת הבעל לאו דאורייתא ומיירי קרא באשה שכתבה לבעלה פרי מחיים וגוף עם פירות לאחר מיתה ואיצטרך קרא לאחר מיתה כשתלש הפירות מחיים ושוב מתה האשה וקנה גם הקרקע והוה אמינא הוה כקנה פירות מן השוק ואחר כך קנה קרקע דאינו קורא קא משמע לן ולביתך כיון דקגיד ביה מעיקרא לפירות הוה כשלו ומביא וקורא:

כדי טפילתן לא תמכור שעדיין כבוד בית אביה קיים :

הלכה ז מתני'

[ח] *נפלו לה זתים וגפנים זקנים יימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות רבי יהודה אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה : גמ' רבי אבון בשם רבנין דהתמן מתניתא [ג] בשנפלו לה זתים ולא קרקען גפנים ולא קרקען אבל אם נפלו לה זתים וקרקען גפנים וקרקען לא תקוץ שעדיין שבח בית אביה קיים ורבנין דהכא אמרין אפילו נפלו לה זתים וקרקען גפנים וקרקען לא דמי בית זיתא דנפלו ולא דמי בית כרמא דנפלו *מתניתא מסייעא לרבנין דהתמן [י] כרמא אני מוכר לך אף על פי שאין בו גפנים הרי זה מכור שלא מכר לו אלא שמו פרדיסא אני מוכר לך אף על פי שאין בו אילנות הרי זה מכור שלא מכר לו אלא שמו :

הלכה ח מתני'

[ד] *המוציא יציאות על ניכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול : גמ' רבי בא בשם רבי חייה בר אשי אפילו לא אכל אלא מלא חותלה אסי אמר והוא שתהא הוצאה יתירה על השבח אבל אם השבח יתר על ההוצאה נותן לו את השבח מתניתא פליגא על אסי *וכולהם שמין לה בעדית מתניתא (פליגא) בנטיעה מאן דמר אסי בבניין מתניתא (פליגא) בנטיעה לא כן א"ר בא בשם רב חייה בר אשי אפי' לא אכל אלא מלא חותלה אמר לי' כאן בשאכל כאן בשלא אכל :

הלכה ט מתני'

[ס] *שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודין ב"ש ובית הלל שאם מוכרת ונותנת קיים מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים

קרבן העדה

מסורת הש"ס

כדי טפילתן. כפי הטורח וההוצאה שהוא מטפל בהן :

הלכה ז גמ' בשם רבנין דתמן. בשם חכמים שבבבל : מתני'. דפליגי ת"ק ור"י: כשנפלו לה זתים ולא קרקען. כשהיה לאביה זתים שקנה בלא קרקע על מנת שיהיו בקרקע המוכר והלוקח יאכל פירות עד שייבשו וקסבר הת"ק כיון דכליא קרנא ואין כאן שבח בית אביה תמכור ור"י סובר מ"מ כל זמן שהן קיימין הן שבח בית אביה: אבל אם נפלו לה זתים וקרקען. שגדלו הזתים תוך הקרקע שנפלה לה ד"ה לא תמכור דהא לעולם שבח בית אביה קיים בהקרן דהיינו הקרקע: ורבנן דהכא אמרין. וחכמים שבא"י אמרי: אפי' נפלו לה זתים וקרקען וכו'. נמי פליגי: לא דמי בית זיתא דנפלו וכו'. כלומר וטעמא דת"ק דאין חילוק בין שיש בשדה זתים בין שאין בשדה זתים לעולם שבח בית אביה קיים דהא מיקריא בית זיתא או בית כרמא א"כ ה"ג לא דמי בית זיתא דפלוני ול"ד בית כרמא דפלוני וטעמא דר"י קמפרש דכל זמן שהזתים וגפנים קיימים שבח הוא לה דמתקרייא בית זיתא ובית כרמא דפלוני: ה"ג מתני' מסייעא לרבנן דהכא : שלא מכר לו אלא שמו. דלעולם בית כרמא מיקרי אע"פ שאין בו גפנים ה"ה הכא נמי :

הלכה ח מתני' מה שהוציא הוציא. אם גירשה : ישבע. כעין שבועת התורה וכן כל שבועת המשנה כעין של תורה הם:

גמ' אלא מלא חותלה. של מלא גרוגרות : והוא שתהא ההוצאה יתירה על השבח. הוא דתנן ישבע כמה הוציא ויטול : נותן לו את השבח. בלא שבועה : מתניתא. ברייתא פליגא על רב אסי : ה"ג וכולן שמין להם כאריס. וה"פ וכולן המוציא הוצאות על נכסי אשתו והיורד לנכסי נטושים אם באו בעלים קודם שלקט הפירות שמין להם כאריס ש"מ דלעולם אין נוטל את השבח : ומשני מתני'. הך ברייתא איירי בנטיעות הוא דשמין להן כאריס שאין השבח כולו בא מחמתו שהרי הקרקע נמי אשבחה ומאי דאמר רב אסי שנוטל את השבח היינו בבנין שאין השבח בא אלא מחמתו : ה"ג מתני' פליגא בנטיעה לא כן א"ר בא וכו'. וה"פ איך נוקמי מתני' בנטיעה א"כ קשיא לר' בא דאמר אפי' לא אכל אלא מלא חותלה ואלו בברייתא תניא שמין להן כאריס: א"ל כאן בשאכל. ר' בא איירי כשאכל הלכך אפי' בדבר מועט שאכל אמרינן דמחל אבל בברייתא איירי דלא אכל כלל ושמין להן כאריס :

הלכה ט מתני' שנפלו לה נכסים מבית אביה: בכתובתה. מנה ומאתים ותוספת ונדוניא שהכניס לו וקבל עליו אחריות: ובנכסים

פני משה

כדי טפילתן. אפילו ת"ק מודה שלא תמכור דעדיין כבוד בית אביה קיים הוא :

הלכה ז מתני' לא תמכור. ואין הלכה כרבי יהודה : **גמ'** בשם רבנין דתמן. של בבל : מתני'. דפליגי ת"ק ור' יהודה: כשנפלו לה זתים ולא קרקען. כגון שהיה לאביה זתים שקנה בלא קרקע ויאכל פירות עד שייבשו : אבל אם נפלו לה זתים. וגפנים בשדה של בית אביה אפילו ת"ק מודה דלא תקוץ שעדיין וכו': ורבנין דהכא אמרין אפילו נפלו לה זתים וגפנים עם קרקען. פליגי ולת"ק ימכרו לעצים : לא דמי בית זיתא דנפלו וכו'. בתמיה כלומר ע"כ זתים וגפנים דקתני שנפלו לה דמי בית זיתים או דמי בית גפנים והיינו זתים וגפנים עם קרקען דבלא קרקען לא שייכא למיקרי להו זתים וגפנים שהרי הזקינו ואינם עושין פירות אלא ע"כ על בית זית ועל בית גפנים קאי והא דקרי להו דמי בית זיתים שאינם עומדים אלא לדמים ואפי' בכה"ג ס"ל לת"ק דמתני' ימכרו דלא שייך שבח בית אביה בהו: מתניתא. תוספתא מסייע להו לרבנן דתמן דקתני האומר להבירו כרמא אני מוכר לך אע"פ שאין בו גפנים ה"ז מכור שלא מכר לו אלא שמו. ובבבלי ב"מ דף ק"ד מסיים והוא דמתקרי כרמא. אלמא דכרם אפילו בלא גפנים כרם מיקרי וה"נ כשנפלו לה זתים וקרקען אע"פ שאינם עושין פירות שייך בהו שבח בית אביה :

הלכה ח מתני' קימעא. דבר מועט ואפילו כל שהוא כדמפרש בגמרא: מה שהוציא הוציא. אם גירשה :

גמ' אפילו לא אכל אלא מלא חותלה. חותלה הוא כלי שעושין מהריות של דקל ומכניסין בתוכו תמרים. ובבבלי אמר רבי אסי ואפילו גרוגרת אחת והוא שאכלה דרך כבוד רבי אבא אמר אפילו שיגרא דתמרי תמרים הקבועות יחד ואינן טובות כ"כ: אסי אמר כו'. הגירסא זו א"א להעמידה דא"כ רבי אסי סבר ידו על העליונה ומאי פריך לקמן לכך נראה דהיפכא גרסינן אסי אמר והוא שתהא השבח יתר על ההוצאה אבל אם הוצאה יתירה על השבח נותן לו את השבח וכלומר דהא דאמרינן ישבע כמה הוציא ויטול יציאותיו דוקא אם השבח יתר על ההוצאה וכן אם השבח הוא כנגד ההוצאה ולאפוקי אם ההוצאה יתירה על השבח : נותן לו את השבח. כלומר אין לו אלא הוצאה כשיעור השבח דידו על התחתונה. וכדמפרש רבא להא דרב אסי בבבלי דף פ': מתניתא. תוספתא דמכלתין פליגא על אסי דקתני התם היורד לנכסי אשתו ונתן עיניו לגרשה היורד לנכסי שבויין כו' והמקבל שדה מחבירו אם יש שם מהוברין לקרקע שמין לו וכולן שמין להן בעדית כלומר שמין להן בשבח וידן על העליונה וקשיא לרב אסי. ובבבלי פרק המפקיד דף ל"ט גרים וכולן שמין להן כאריס שיטלו בשבח קרקעות ופירות כמנהג אריסי המקום והיינו הך : ומשני מתניתא בנטיעה מאן דמר אסי בבנין גרסי' ול"ג פליגא ואגב שיטפא דלעיל הוא כלומר דברייתא מיירי בשדה העשויה ליטע דשמין לו וידו על העליונה ומאי דקאמר אסי בבנין הוא דכשדה שאינה עשויה ליטע הוא כדסיים בתוספתא היורד להורבתו של חבירו וכו' שלא ברשות ידו על התחתונה אם השבח יתר על ההוצא' נותן לו את ההוצא' ואם ההוצא' יתר על השבח נותן לו את השבח וכן אמרינן בבבלי כ' המקבל דף ק"א : מתניתא בנטיעה לא כן אמר רבי בא כו'. כלומר דמתמה הש"ס על דמוקי לברייתא בנטיעה ולהא דאסי בבנין והא מילתיה דאסי על מתני' קאי והא מתניתין בשדה מיירי דהא אכל קאמר וע"כ על אכילת פירות אמרו ולא על שכר בית דהא מפרש ר' בא לעיל דאפילו לא אכל אלא מלא חותלה : כאן בשאכל כאן בשלא אכל. כלומר דמאי קושיא ריבא בשאכל והתם מפרשינן לאכיל' פירות אבל בשיפא דקאמר הוציא ולא אכל ישבע וכו' על בנין קאי. א"כ י"ל דה"פ ואי דמוקמית לברייתא בנטיעה אכתי מי ניחא דהא אמרת בשדה העשויה ליטע שמין להן וידן על העליונה והא במתני' אפילו בנטיעה קאמר דאפילו לא אכל אלא מלא חותלה מה שאכל אכל ומשני דברייתא בשלא אכל והילכך ידו על העליונה. אבל מלסקנ' הבבלי משמע דלעולם ידו על התחתונה ואין חילוק בין נטיעה לבנין :

הלכה ט מתני' שומרת יבם. ממתנת ומלפה ליבם כמו ואביו שמר את הדבר : שנפלו לה נכסים. מאביה ובגמרא מפרש לה : מה יעשה בכתובתה. מנה מאתים ותוספת ונדוניא שהכניסה לו וקבל עליו אחריות והן נכסי צאן ברזל : ובנכסים

רידב"ז

ר' אבין בשם רבנן דתמן מתניתא בשנפלו לה זיתים ולא קרקען גפנים ולא קרקען אבל אם נפלו לה זיתים וקרקען גפנים וקרקען לא תקוץ שעדיין שבח בית אבי' קיים ורבנן דהכא אמרין אפילו נפלו לה זיתים וקרקען גפנים וקרקען לא דמי בית זיתים דנפלו ולא דמי בית כרמא דנפלו מתניתא מסייעא לרבנן דתמן כרמא אני מוכר לך כו' שלא מכר לו אלא שמו. המפרשים ז"ל דחקו א"ע בפירוש זה והגו"י מגי' ולא אבין כי לפענ"ד נראה פשוט מאד דרבנן דהכא ס"ל שלא נקרא שבח בית אבי' עדיין קיים דהא אע"פ שאין בו גפנים נקרא ג"כ כרם מ"מ בדמים אינו דמי בית כרמא וא"כ האיך נימא שבח בית אבי' קיים דנקרא דנפלו לה מבית אבי' הכרם הא לא דמי בית כרמא דנפל אע"פ שכרם זה נפל לה מאבי' אבל לא דמי כרמא דמתחלה הי' שוה דמים בשביל הכרם והי' עליו שם כרם ועכשיו אין עליו שם דמים מכרם והאיך הוי עליו שם כרם וא"כ אין כאן שבח בית אבי' עדיין קיים דהא נפל לה דמי כרם ועכשיו לא נשאר כרם בדמים דהא אין עליו שיווי דמים בעד הכרם והוי כשדה פשוטה לענין שיווי הממון וע"כ אין עליו שם כרם דס"ל דלא נקרא כרם רק כשנוטל דמים בעד זה ויש בו שיווי דמי כרם ולאו ההוא דמי בית כרם שנפלו לה ע"ז קאמר מתניתא מסייעא לרבנן דתמן כרמא אני מוכר לך אע"פ שאין בו גפנים הר"ז מכור שלא מכר לו אלא שמו ולא אמרינן גם שם כן לאו ההיא דמי בית כרם שמכר לו דכיון דאין בו שיווי דמי כרם לאו כרם איקרי ואין עלי' שם כרם אלא אמרינן דהיינו ההוא כרם שמכר לו והכ"נ דכוותי' דאמרינן היינו ההוא כרם שנפל לה אע"פ שאין עליו דמי כרם ולא תטול דמים בעד כרם אלא כמשדה פשוטה אעפ"כ שם כרם עליו ושבח בית אבי' עדיין קיים וכן מסקנת הש"ס דילן דכיון דיש לה קרקע לכו"ע הוי שבח בית אבי' קיים ודוק :

ר'

עין משפט נר מצוה

ט
א ב מיי' פכ"ב מאישות ה"ט טוש"ע אה"ע סי' פ"ה סי"ד

י
ג מיי' פכ"ח ממכירה הי"ב סמ"ג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריח ס"ח

יא
ד מיי' פכ"ג מאישות הי"ג סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פח ס"ו

יב
ה מיי' פכ"ב שם ופ"ג מנחלות סמ"ג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קס ס"ס

מסורת הש"ס (שוליים)

כתובות שם ב וב"מ קט
ירושלמי מעשרות וב"ב (תוספתא ב"ב פ"ו)
כתובות שם
תוספתא פ"ח ע' דף שם
שם פ ג יבמות לח

שנויי נוסחאות (פ"א) שעדיין בד"ו שאדיין וכן בסמוך. (פ"ב) רבי בד"ו רב. (פכ"ג) בעדית בד"ו בעדים. (פכ"ד) פליגא כ"ה בד"ו. (פכ"ה) פליגא כ"ה בד"ו. לא בד"ו על.

ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה בית שמאי אומרים יחלקו יורשי האב עם יורשי הבעל וב"ה אומרים [ח] נכסים בחזקתן וכתובה בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב:

גמ' *הכא את מר מוכרת ונותנת וקיים והכא את מר יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב אמר רבי יוסי בן חנינה [ב] הן דאת אמר מוכרת ונותנת וקיים בשנפלו לה עד שלא נעשית שומרת יבם והן דאת אמר יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב בשנפלו לה משנעשית שומרת יבם ונפלו לה עד שנעשית שומרת יבם ועשו פירות משנעשית שומרת יבם כמו שנפלו לה משנעשית שומרת יבם אמר רבי זעירא ההן יבם דהכא צריך לבית שמאי כבעל הוא או אינו כבעל אם הוא כבעל יורש את הכל אם אינו כבעל לא יורש כלום מספק יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב דבית הלל פשיטא לון שהוא כבעל ויורש את הכל שכן אפילו אח אין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד *תני ר' הושעיה [ג] יורשיה היורשין כתובתה חייבין בקבורתה אמר רבי יוסי אי לאו דתנינתה רבי הושעיה הוות צריכא לן מאחר שאין לה כתובה אין לה קבורה וקשיא אילו אשה שאין לה כתובה שמא אין לה קבורה אשה אף על פי שאין לה כתובתה יש לה קבורה ברם הכא אם יש לה כתובה יש לה קבורה ואם אין לה כתובה אין לה קבורה:

הלכה י מתני' [ד] *הניח לו אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות [ה] פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות [ו] פירות המחוברין בקרקע אמר ר"מ שמין אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וחכ"א [ז] פירות המחוברין לקרקע שלו והתלושין מן הקרקע כל הקודם זכה קדם הוא זכה קדמה היא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות [ח] כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר [ט] ובלבד שתהא כתובתה על ניכסי בעלה הראשון:

גמ' ר' אבהו בשם רבי יוחנן לכן צריכא במופקדים אצלו [י] *שלא תאמר הואיל ואני הוא היורש שלי הן ר' אבהו בשם רבי יוחנן לית כאן שלו אלא להיידא מילה שאם קדם היורש ותפס *אין מוציאין מידו

אף

פני משה

ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה. הן נכסי מלוג כשהיא נכנסה נכנסין עמה וכשהיא יוצא' מבעלה יוצאין עמה: יחלוקו יורשי הבעל. הוא היבם עם יורשי האב דספק נשואה היא שהבעל יורש את אשתו וזה דספק נשואה היא אצלו זוכה בחצי ובגמרא מפרש פלוגתייהו:

גמ' הכא את אמר וכו' סוף הסוגיא גרסינן לה לעיל בפרק הזולן דף י' ע"ב ושם פירשתי:

הלכה י מתני' הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע. לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון לפיכך נכסי המת הראשון לכתובתה אלא שהיבם אוכל פירות אם מייבם אותה וסבר האי תנא מטלטלי משתעבדי לכתובה: שמין אותם. דכל מה שגדל ברשות המת הראשון לכתובה: וחכמים אומרים פירות המחוברין לקרקע שלו. בבבלי פריך והא כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובתה ומשני תני שלה: כל הקודם זכה. קסברי מטלטלי לכתובה לא משתעבדי הא"כ תפסה ומהיים דבעל בעינן תפיסה והה"ד נמי דפליגי אכספים דמ"ש כספים מפירות תלושין והלכה כחכמים: הרי היא כאשתו לכל דבר. שמגרשה בגט ומחזירה ולא אמרינן ייבמה אמר רחמנא ועדיין יבומי הראשונים עליה ולא תסגי לה בגט וכן כשגירשה נימא מלוה דרמי רחמנא עליה הא קעביד ותיקו עליה באיסור אשת אח ולא מצי להחזירה קמ"ל דאמר רחמנא ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו:

גמ' לכן צריכה במופקדים אצלו. כלומר הא דקתני הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע ומאי קמ"ל פשיטא דיקח בהן קרקע דהא משועבדין הן לכתובתה אלא להכי צריכה במופקדים המעות אצל היבם: שלא יאמר הואיל ואני היורש. שאכנים את אשתו ואזכה בנכסים ועכשיו תחת ידי הן ושלי הן אלא מוציאין ממנו ויקח בהן קרקע והוא יאכל פירות: לית כאן שלו. אדברי חכמים במתני' קאי דקאמרי פירות המחוברים לקרקע שלו והא ודאי לאו שלו הוא דהרי כל נכסים אחראין לכתובתה: אלא להיידא מילה. אלא לאיזה דבר קאמרי חכמים שלו שאם קדם היורש ותפס אין מוציאין מידו גרסינן וכדמוכח מדלקמן וקסברי חכמים דתפיסה מהני להיורש והוא שתפס מחיים וסיפא דקתני והתלושין מן הקרקע כל הקודם זכה לאשמעינן רבותא נגבי דידה דאע"ג דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אם תפסה האשה מהני:

אף

קרבן העדה

ובנכסים הנכנסים והיוצאין עמה. נכסי מלוג שכשנכנסת נכנסו עמה וכשיוצאת מבעלה יוצאים עמה: יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. בגמרא מפרש טעמא: ובה"א נכסים. דצאן ברזל בחזקתן בחזקת יורשי הבעל הואיל ואחריותן עליו:

גמ' ופריך הכא. ברישא תנן מוכרת ונותנת וקיים משמע דאף ב"ש מודו דהנכסים בחזקת האשה קיימו ובסיפא כשמתה אמרו ב"ש דיחלוקו משמע דמספקא להו אי קיימו בחזקת האשה: ה"ג הן דאת אמר. וה"פ הא דקאמרת מוכרת ונותנת וקיים איירי כשנפלו לה בעודה תחת בעלה הראשון ובנשואה ידו וידה שוין ולא יותר וכשמת אין ליבם בה אלא זיקה הלכך ידו גריעא מידה והנכסים בחזקתה: בשנפלו לה משנעשית שומרת יבם. דכיון דנפלו לה בשעה שהיא זקוקה לו ידו וידה שוין וזיקה עדיפא מאירוסין: ה"ג נפלו לה עד שלא נעשית שומרת יבם ועשו פירות וכו' וכ"ה ביבמות. וה"פ שהשביחו הנכסים משנעשית שומרת יבם: ההן יבם דהכא. הך יבם דמתני' מספקא להו לב"ש אם הוא כבעל או אינו כבעל לפיכך יחלוקו מספק דספק נשואה היא ווכה היבם בחצי ירושתה שהבעל יורש את אשתו: דב"ה פשיטא להו שהוא כבעל. לפיכך יורש את הכל והא דקאמרו בנכסים הנכנסים והיוצאין עמה שהן בחזקת יורשי האשה שכן בעלה שהוא אחי היבם אין לו בהן אלא אכילת פירות ואינן כשלו שאינן באחריותו: יורשיה היורשין כתובתה. והן יורשי הבעל חייבין בקבורתה דתנן לעיל פ' נערה קבורתה תחת כתובתה ואפי' לא הניח בעלה כלום: הוות צריכין לן. הוה מיבעיא לן מי קוברה: מאחר שאין לה כתובה. מן היבם שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדתנן לקמן בפרקין היכא למימר שאינו חייב בקבורתה: וקשיא. מאי סלקא אדעתיה דאין חייב לקברה וכי אשה שאין לה כתובה כגון שמחלה או מכרה כתובתה לבעלה וכי אינו חייב בקבורתה: ומשני אשה אחרת אע"פ שאין לה כתובה. ראוי שיהא חייב בקבורתה כיון דראוי ליורשה: ברם הכא. אבל שומרת יבם אם יש לה כתובה שהניח בעלה לתשלומי כתובתה חייב היבם לקברה אבל אם אין נכסים לכתובתה אין עליו לקברה:

הלכה י מתני' ילקח בהן קרקע. לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדתנן לקמן לפיכך נכסי המת אחראין לכתובה אלא שהיבם אוכל פירות אם מיבם אותה וקסבר מטלטלי משעבדי לכתובה: שמין אותן. דקסבר כל מה שגדל ברשות המת אחראין לכתובתה: שלו. בגמרא מפרש: ה"ג והתלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה. קסברי מטלטלי לכתובה לא משתעבדי הא"כ תפסה ומחיים דבעל בעינן תפיסה וה"ה דפליגי נמי אמעות דמ"ש מעות מפירות תלושין: הרי היא כאשתו לכל דבר. שמגרשה בגט ומחזירה ולא אמרינן ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומין הראשונים עליה ולא תסגי לה בגט וכן כשגירשה נימא מלוה דרמיא רחמנא עליה עבד ותהא עליו באיסור אשת אח ויהא אסור להחזירה קמ"ל כיון דאמר רחמנא ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו:

גמ' לכן צריכא. לא נצרכא הא דתנן הניח אחיו מעות וכו' לא איצטרך למתני דהא מדתנן פירות תלושין וכו' שמעינן אלא לאשמועינן דאפילו היו מעות אלו מופקדים ביד היבם מוציאין אותן מידו וילקח בהן קרקע: שלא תאמר. היבם במופקדים אללו: הואיל ואני הוא היורש. שאכנים את אשתו ואזכה בנכסים: שלי הן. ולא אוציאם מידי לצורך כתובתה קמ"ל דמוציאים ממנו: לית כאן שלו. הא דתנן במתני' פירות המחוברין לקרקע הרי הן שלו ל"ג שלו אלא שלה דהא כל נכסי המת אחראין לכתובתה וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע: אלא להיידא מילה. לאיזה דבר תנן במתני' בדברי חכמים כלל מחוברין דהא מודים חכמים לת"ק במחוברין: ומשני שאם קדם היורש ותפס מוציאין אותן מידו: ופריך אף בבע"מ כן. לדברי ר"מ

אף

עין משפט נר מצוה

יג
[א] טוש"ע אה"ע סי' קס ס"ג

יד
[ב] מיי' פכ"ב מאישות ופ"ג מהלכות טוב"ש אה"ע סי' קס סה"ו

טו
[ג] שם כ"ז

טז
[ד] מיימוני פכ"ב מאישות הי"ג טוש"ע שם סי' קסח ס"ה

יז
[ו] [ז] שם כ"ד ה

יח
[ח] שם ס"א

יט
[ט] מיי' שם וס"א מיבום כמ"ג שם וטוש"ע שם סי' קפו ס"ד וסי' קסח ס"ג

כ
[י] טוש"ע שם סימן כח ס"ב

מסורת הש"ס

ירושלמי יבמות פ"ד ה"ג

כתובות פה:

שם דף פ

שם דף פא בד"י סגי' מוציאין מידו

רידב"ז

ר' אבהו בשם ר' יוחנן לית כאן שלו אלא להיידא מילה שאם קדם היורש ותפס מוציאין מידו. פי' דלא תנינן במתני' מחוברין לקרקע שלו אלא שלה וכן גרס בבבלי ע"ז פריך ולהיידא מילה פי' כיון דתני שלה א"כ מאי קמ"ל בפלמא אי הוי תנינן שלו שפיר קמ"ל לאפוקי מת"ק אבל השתא כיון דתני שלה א"כ להיידא מילה קמ"ל ומשני דקמ"ל דאם קדם היורש ותפס מוציאין מידו אע"פ שלאחר שתפס הזרו למטלטלין ובמטלטלין מהני תפיסה מ"מ

שנויי נוסחאות (ש"ז) הן בד"ו אין. (שנ"ג) הקרקע כל הקודם בד"ו הקרקע שלה כל הקודם. (שנ"ח) אין בד"ו ליתא.

אף בבעל חוב כן לא כן *תני יורש ובעל חוב שקדם אחד מהן ותפס מוציאין מידו א"ר אחא בר עולא נישמעינה מן הדא א *הקדיש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה מוסיף עוד דינר ופודה נכסים הללו ולא סוף דבר דינר אלא אפילו כל שהוא שלא יהא הקדש נראה יוצא בלא פדיון רבי אבהו בשם רבי יוחנן מועלין מעילה גמורה וקשיא אם מועלין בה מעילה גמורה יהא נפדה בשווה אם אינו נפדה בשווה לא ימעלו בו מעילה גמורה מה אנן קיימין אם במחובר לקרקע ב וכי יש מעילה בקרקע אלא כן אנן קיימין בקמה מאחר שאלו עבר הגיזבר ותפס אין מוציאין מידו הוא גיזבר הוא יורש מה גיזבר עבר הגיזבר ותפס אין מוציאין מידו אף יורש עבר היורש ותפס אין מוציאין מידו רבי שמואל רבי אבהו בשם רבי יוחנן אף בשור כן אית לך מימר שור קרקע רבי תנחום בר מרי בשם רבי יוסי שור עשו אותו כהקדש שהזיל הכא את אמר מוציאין מידו וכא את אמר אין מוציאין מידו לפי שהירעתה כחה של אשה שלא תהא כתובתה אלא על ניכסי בעלה הראשון ייפיתה כוחה בדבר הזה שאם קדם היורש ותפש מוציאין מידו ותני כן

אילנות

קרבן העדה

אף בב"ח אם קדם היורש ותפס מעות או פירות מחוברין לקרקע מוליאין מידו: ה"ג לא כן תני יורש וב"ח שקדם א' מהן יתפס אין מוליאין מידו מ"ש ב"ח מאשה: נשמעינה מן הדא. מ"ש מדברי ר"י עלמם שבב"ח אם קדם היורש ותפס אין מוליאין מידו: ה"ג הקדיש תשעים מנה וכו'.

מתני' היא בערכין פ"ו ובריש' תנן המקדיש נכסיו לבדק הבית והיתה עליו כתובת אשה וב"ח אין האשה יכולה לגבות את כתובתה מן ההקדש ולא ב"ח את חובו אלא הפודה פודה ע"מ ליתן לאשה כתובתה ולב"ח חובו הקדיש תשעים מנה וכו': מוסיף. הבעל חוב להלוות עוד דינר ללוה ופודה את הנכסים אלו: ולא סוף דבר דינר. ולאו דוקא דינר לריך לפדיון אלא אפי' בפרוטה יכול לפדותן שהרי לא חל ההקדש עליהן דמשועבדים הם לבעל חוב וכיון דאין בהן אלא קדושת דמים אינו מפקיע מידי שיעבוד ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ולא הלריכו חכמי' להם פדיון אלא שלא יהא נראה כאלו הקדש יולא בלא פדיון הלכך אפי' בכל שהו סגי: מועלין מעילה גמורה. בנכסים אלו קודם הפדיון ואם מעל בהן חייב קרבן ותומש: וקשיא אם מועלין בהן מעילה גמורה. ש"מ דהקדש חל עליהן א"כ לא ילאו מהקדש עד שיפדו אותן בשוין: אם אינן נפדין בשוין. כדתנן במתני' ש"מ דלא חל הקדש עליהן א"כ לא ימעלו בהן מעילה גמורה: ומשני מה אנן קיימין. במאי עסקינן אם שהקדיש קרקע בהא מי יאמר ר"י דמועלין בהן הא קיי"ל אין מעילה בקרקעות: אלא. במאי עסקינן שהקדיש קמה הראוי לקלור ואיירי בשעבד לב"ח מטלטלי אגב מקרקעי א"כ אע"ג דמטלטלי דיתמי לא משעבדא לב"ח מ"מ מיניה אפי' מגלימא דעל כתפיה וה"ל כמקדיש דבר שאינו שלו מיהו הקדש מפקיע מידי שיעבוד הלכך אם קדם הגזבר וקלרן אין מוליאין מידו ולכך מועלין בהן: הוא גזבר הוא יורש. שניהם דין אחד להם דאם תפסו אין מוליאין מידן: אף בשור כן. אם הקדישו ב"ח מוסיף כל שהו ופודהו: ופריך אית לך מימר שור קרקע. בתמיה דמתני' איירי בקרקע ודאי דאין קדושת דמים מפקיע מידי שיעבוד משום דקרקע כגבוי דמי אלא שור שהוא מטלטלי למה יפדנו בפחות משויו הא בשעת ההקדש היה ברשות המקדיש: שור עשו אותו. חכמים מפני תקנת הלוין: כהקדש שהוזל. וכאלו אינו שוה אלא כדי פדיונו שנתן הב"ח: ופריך הכא. גבי שומרת יבם אר"י אם תפס היורש מוליאין מידו: וכא. והכא גבי ב"ח אמר אם תפס היורש אין מוליאין מידו: ומשני לפי שהורעה כחה. של השומרת יבם שכתובתה אינה אלא על נכסי בעלה הראשון לפיכך ייפו כחה בזה שאם תפס היורש מוליאין מידו: ותני כן. והניא נמי הכי בשומרת יבם דמוליאין מידו:

אילנות

פני משה

אף בבעל חוב כן. בב"ח במקום כתובת אשה אם תפס אין מוליאין מידו: ופריך לא כן תני. לקמן פ' הכותב יורש וב"ה במקום כתובת אשה שקדם א' מהן ותפס מוליאין מידו. א"כ יורש וב"ה לא מהני תפיסה הא' לגבי חבירו וכן מוכח מפרק דלקמן ולפ"ז הא דקאמר אף בב"ה כן הכא מן הקושיא היא כלומר לדידך דאמרת דתפיסת היורש מהני אנל כתובה אשה וא"כ אף אגל ב"ה מהני דמאי שנא והא לא כן הני וגו': נישמעינה מן הדא. הא שמע מהא דלקמן דאין מוליאין מידו וכלומר דרבי אחא בר עולא פשיט לה נמי כהאי דאמר ר' יוחנן הכא דאם תפס היורש אין מוליאין מידו והקושיא דהקשה הש"ס לא כן תני דמוליאין מידו הכתי לא אסיק לה עד לקמן: הקדיש תשעים מנה. בפ"ו דערכין תנן המקדיש נכסיו והיו עליו כתובת אשה וב"ה אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש ולא ב"ה את חובו אלא הפודה פודה על מנת ליתן לאשה כתובתה ולב"ח את חובו הקדיש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה מוסיף עוד דינר ופודה נכסים הללו על מנת ליתן לאשה כתובתה ולב"ח את חובו. ומפרש לה הש"ס הא דקאמר מוסיף עוד דינר ולא סוף דבר דינר דוקא אלא אפי' כל שהוא ובלבד שיוסיף ואע"ג דהחוב הוא יותר מכדי שוין משום שלא יהא נראה הקדש יולא בלא פדיון: רבי אבהו. וקאמר עלה רבי אבהו בשם ר"י מועלין מעילה גמורה כלומר שההקדש חל על הנכסים האלו ואע"פ שקדם שיעבודן של האשה וב"ה ההקדש מפקיע מידי שיעבוד ומועלין בהן כל זמן שלא נפדו: וקשיא. השתא מסיק למילתיה דשמעינן מינה דאם תפס היורש אין מוליאין מידו דהא קשיא לן אהא דקאמר ומועלין בהן דאם ההקדש חל עליהן א"כ יהא נפדה בשוויה ואמאי קאמר מוסיף כל שהוא ופודה ואם אינו נפדה בשוויה כלומר דטעמא דאין ההקדש חל עליהן ואין לריך לפדות בשוויה שאין הפדיון אלא משום גזירה שלא יאמרו הקדש יולא בלא פדיון א"כ לא ימעלו בו: מה אנן קיימין. שינויא הוא כלומר דהיינו טעמא דמועלין בהן דבמה אנן קיימין נכסים אלו אם במחובר לקרקע וכי יש מעילה בקרקע דהא קי"ל דאין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע כדאמרינן בריש פ"ה דמעילה משום דילפינן מעילה מתרומה שאינה נוהגת אלא בתלוש מן הקרקע: אלא. ע"כ כן אנן קיימין בקמה של תבואה העומדת ליקלר וכקלור דמיא וכה"ג בשארי מטלטלין דמאחר שאלו עבר הגזבר ותפס בשביל הקדש אין מוליאין מידו אע"פ שיש עליהן כתובת אשה וב"ח והילכך חל הקדש עליהן ושייכא בהו מעילה: הוא גיזבר הוא יורש. השתא פשיט לה דש"מ שאם תפס היורש במקום כתובת אשה וב"ח אין מוליאין מידו דמאי שנא גזבר ומ"ש יורש וכמו דמהני אם תפס הגזבר כן נמי ביורש: אף בשור כן. כלומר דר' שמואל מקשי למה לך להכריח דטעמא דמועלין בהן דמאחר שאלו תפס הגזבר אין מוליאין מידו משום דלא משכחת לה מעילה במחובר לקרקע אלא על כרחך בקמה עסקינן וטעמא משום דתפיסה מהני תיפוק ליה בלאו הכי דהא מילתיה דר' יוחנן אף בשור שהקדישו והיה עליו חוב דנמי מועלין בו ואית לך מימר שור קרקע בתמיה כלומר דהא נכסין סתמא קאמר ושור נמי בכלל ומשור לא קשיא מידי דודאי שייכא ביה מעילה ומדאמרינן דאינו נפדה בשוויה ע"כ דטעמא משום דתפיסה מהני: רבי תנחום וכו'. כלומר דמשני דמשור לא מוכחא מידי דשאני שור שהוא קדוש קדושת הגוף וטעמא אחרינא איכא ביה דעשו אותו כהקדש שהוזל כלומר כמו שמוזלזל בהקדש אם נהנה בו ולפיכך מועלין בו ולא דטעמא הוי משום דתפיסה מהני והילכך ע"כ אילטריך לן לאוכוחי מקמה או שארי מטלטלין דאינן אלא קדושת דמים וליכא בהו טעמא אחרינא אלא משום דמהני תפיסה: הכא את אמר מוליאין. השתא מהדר לעיל דמכל מקום קשיה דמברייתא דלעיל שמעינן דאם תפס היורש מוליאין מידו ומנתניתין דערכין שמענו דאין מוליאין מידו: ומשני לפי וכו'. כלומר ודאי מדינא אין מוליאין מידו והילכך מתני' דערכין שפיר מיתוקמא מילתיה דרבי יוחנן עלה כדאמרן ושאני הכא לפי שהורעתה כחה של אשה זו במתניתין דאין כתובתה אלא על נכסי בעלה הראשון והילכך ייפיתה כחה בדבר זה שאם קדם היורש ותפס שמוליאין מידו ובמתני' לא תיתני פירות המחוברין לקרקע שלו אלא שלה כדפרישית במתני': ותני בברייתא כן

אילנות

רידב"ז

מ"מ כיון דהיו מתחלה מחוברין וזכתה האשה בהן לכתובתה לא מהני תפיסה אף לאחר שחזרו למטלטלין והפ"מ מגי' אין מוליאין מידו והוא ללא נורך אלא דקמ"ל דמוליאין מיד היבם היורש והוי שלה אף לאחר תפיסה ע"ז שאל אם בבע"ח כן אם לנגד בע"ח נמי אמרינן כן כשנאחר מחוברין ונשתעבדו לבע"ח אם אח"כ כשנתלשו וחזרו למטלטלין אם מהני תפיסת היורש לנגד בע"ה או לא מהני כמו יורש לענין כתובה לא כן תני יורש ובע"ח שקדם אחד מהן ותפס אין מוליאין מידו [וכן מוכח לקמן בפ' הכותב ה"ג עי"ש] וכיון דהתם במטלטלין מהני תפיסה ותלי ג"כ בתפיסה כמו היבם וכתובת אשה לענין מטלטלין הכא ע"ז שאל אם לענין דין מחובר התם ג"כ ממש כמו הכא ביבם והאשה בכתובתה דהא בענין תלושין הוי התם ממש כמו הכא ע"ז שאל אם לענין מחובר נמי שוים הם לענין אם קדם ותפס היורש מוליאין מידו ע"ז קאמר נשמעינה מן הדא הקדיש תשעים מנה כו' מה אנן קיימין כו' בקמה דאי במטלטלין חל ההקדש [עי' בתוס' ז"ל במס' ערכין דף כ"ג וברשב"א ז"ל בפרק השולח דף מ' עי"ש] אלא על כרחך דמיירי במחובר לקרקע דאז לא חל ההקדש משום דמשועבד לבע"ח אך לאחר שתפס הגיזבר לאחר שחזרו למטלטלין נפקע שיעבודא דבע"ח ואין מוליאין מידו הוא גיזבר הוא יורש וש"מ דיורש ובע"ח שתפס היורש המחובר לאחר שחזרו למטלטלין מהני התפיסה ולא דמי יורש וכתובה ליורש ובע"ח ר"ש ר' אבוה בשם ר"י אף בשור כן פי' דפליג על האוקימתא דלעיל דמוקי לה דווקא במחובר לקרקע משום דבמטלטלין לא משתעבד כ"כ לבע"ה דלא יחול ההקדש אלא דבמטלטלין הי' נפדה בשוה ע"ז פליג וס"ל דבמטלטלין נמי כן הדין דפודה בכ"ש ופריך ע"ז אמאי אית לך למימר שור קרקע בתמי' ולמה לא חל ההקדש ולא לריך לפדותה בשוה ע"ז משני ר' תנחום בר מרי בשם ר' יוסי שור עשאו אותו כהקדש שהוזל מתקנתא דרבנן אף שחל ההקדש מ"מ מתקנתא דרבנן נפדה בכ"ש דעשאו אותו כהקדש שהוזל ולא שוה אלא כ"ש [ומכאן מוכיח הרשב"א ז"ל במס' גיטין דף מ' דמוכח מירושלמי בפ' האשה שנפלו דאף במטלטלין נפדה בכ"ש ומוכיח כן מהא דר' אבוה בשם ר' יוחנן דאף בשור כן וממסקנא מוכח זה] וע"ז פריך לפי האוקימתא דלעיל דמוקי בקמה ומאחר שאם עבר הגיזבר ותפס אין מוליאין מידו א"כ מוכח דיורש ובע"ח לא דמי ליורש וכתובה ע"ז פריך הכא את אמר מוליאין מידו והכא את אמר אין מוליאין מידו פי' מ"ש יורש [וכתובה מיורש ובע"ח ע"ז משני לפי. שהורעה כחה של האשה כו' ייפיתה כוחה בדבר הזה וכו' ודוק: מאחר שאילו עבר הגיזבר ותפס כו'. מה שיש לפלפל בזה בשיטת רש"י ז"ל ותוס' ז"ל בחילוק שבין קדושת הגוף לקדושת דמים לענין להפקיע

מידי

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ז מערכין הט"ז

כב ב מיי' פ"ח ממעילה ה"ה

מסורת הש"ס

(הכותב פ"ג)

(ערכין פ"ו) בבלי כג ב

עין משפט נר מצוה

כג
א מיי' פכ"ב מאישות הי"ד טוש"ע אה"ע סי' קסח ס"א ב

כד
ב מיי' פט"ו שם ה"ל ופכ"ב שם טוש"ע אה"ע סי' ק סט"ו סי' קס"ח ס"ב

כה
ג מיי' פ"ב מה"ת טוש"ע יו"ד סי' רמה ס"ח

פני משה

אילנות וקצצות. אילנות שנקצצו: זקנים ונערים. כלומר בין אילנות זקנים או ילדות מוציאין מידן והני ע"כ בתפיסה איירי דהא אילנות לאו בידו הוו וש"מ דאם תפסו היורשים מוציאין מידן:

הלכה יא מתני' כל נכסים. שירש מאחיו אחראין לכתובתה: גירשה אין לה אלא כתובה. אבל כל זמן שלא גירשה כל נכסים משועבדים לה: הרי היא ככל הנשים. דתנן בפרקין דלקמן המגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובה ראשונה החזירה:

גמ' כיצד הוא עושה כו'. כל הסוגיא עד בראשונה גרס' לה ביבמות פ' החולץ ושם מפורש היטב: דרבא אתא מימר לך. כלומר רב המנונא רבותא קמ"ל אפי' ביבמתו דדוקא אם חידש לה וכו' כדמפורש שם וע"ש: אצל אבותיה. מה שמייחד לה לכתובתה והיתה קלה בעיניו לגרשה כשהיה כועס עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך: הדא הוא דתנינן וכו'. כלומר הא דתנינן כל נכסיו אחראין לאחר תקנה האחרונה שנית שחזרו והתקינו שיהא אדם נושא ונותן בכתוב' אשתו ויהיו כל נכסיו אחראין לכתובתה והוא תקנת שמעון בן שטח כדאמר בבבלי סוף פרקין: לכלי זכוכית. כדמפרש טעמא בבבלי פ"ק דשבת דף ט"ו משום דהואיל ותחלת ברייתן מן החול שוינהו רבנן ככלי חרס ואפ"ה מיטמו מגבן משום דנראה תוכן כברן: לא כן אמר ר"ז וכו'. דזוגות הראשונים הן שגזרו על כלי זכוכית: על כלי מתכות. לטומאה ישנה: כך. ומשני רבי יוסי בר' בון דבאמת כך היתה הלכה בידם מזוגות הראשונים אלא ששכחוה וחזר ר"ש בן שטח ויסדה:

סוף

מתני'

אילנות וקצצות זקינים ונערים מוציאין מידן:

הלכה יא מתני' [א] *לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת ליך על השלחן אלא כל נכסיי אחראין לכתובתיך גירשה אין לה אלא כתובה החזירה הרי היא ככל הנשים ויש לה כתובה:

גמ' *כיצד הוא עושה כונס ומגרש ומחזיר והיא שוברת לה כתובתה אמר רבי יוסה לצדדין היא מתניתא או שוברת לו כתובתה ר' זעירא בשם רב המנונא כנסה וגירשה והחזירה אם חידש לה כתובה כתובתה על נכסיו ואם לאו כתובתה על ניכסי בעלה הראשון רבי יוסי בי רבי בון בשם רב חסדא מתניתא אמרה כן *המגרש את האשה והחזירה [ב] על מנת כתובתה הראשונה החזירה סוף דבר עד שיכנוס ויגרש ויחזיר דרבא אתא מימר לך אפילו כנסה וגירשה והחזירה אם חידש לה כתובה כתובתה על נכסיו ואם לאו כתובתה על ניכסי בעלה הראשון רבי זעירא בשם רב המנונא ארוסה שמתה אין לה כתובה שלא הותרה להינשא לשוק שלא תאמר יעשה כמי שגירש ויהא לה כתובה לפום כן צריך מימר אין לה כתובה *בראשונה היתה מונחת כתובתה אצל אבותיה והיתה קלה בעיניו לגרשה וחזרו והתקינו שתהא כתובתה אצל בעלה אף על פי כן היתה קלה בעיניו לגרשה וחזרו והתקינו שיהא אדם לוקח בכתובת אשתו כוסות וקערות ותמחויים הדא דתנינן לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השולחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה חזרו והתקינו שיהא אדם נושא ונותן בכתובת אשתו שמתוך שאדם נושא ונותן בכתובת אשתו והוא מאבדה היא קשה בעיניו לגרשה והוא התקין שמעון בן שטח שלשה דברים שיהא אדם נושא ונותן בכתובת אשתו [ג] ושיהו התינוקות הולכין לבית הספר והוא התקין טומאה לכלי זכוכית *לא כן אמר רבי זעירא ר' אבונא בשם ר' ירמיה יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלם גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית רבי יוסי אמר רבי יהודה בר טבי רבי יונה אמר יהודה בר טבי ושמעון בן שטח גזרו על כלי מתכות והלל ושמאי גזרו על טהרת ידיים רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי לוי *כך היתה הלכה בידם ושכחוה ועמדו השניים והסכימו על דעת הראשונים ללמדך כל דבר שבית דין נותנין את נפשם עליו

קרבן העדה

אילנות. הניח אחיו אילנות וקצצום בין אילנות זקנים שאינן ראויין לפירות בין נערים הראויין לפירות ותפסום מוציאין מידו:

הלכה יא מתני' אלא כל נכסיו. שירש מאחיו אחראין לכתובה: גרשה. ליבמתו אחר שכנסה: ה"ג אין לה אלא כתובה. אבל כל זמן שלא גירשה היו כל הנכסים מאחיו משועבדים לה ואינו רשאי למכרן: הרי היא ככל הנשים. דתנן לקמן בפרק הכותב המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה החזירה: **גמ'** כיצד הוא עושה וכו'. ה"ג בתוספתא מי שמת והניח אשתו שומרת יבם אפילו הניח נכסים של ק' מנה אין היורשין יכולין למכור מפני שכל הנכסים אחראין לכתובתה כיצד יעשה כונסה ומגרשה ושוברת לו על כתובתה וה"פ כותבת לו שובר על כתובתה: לצדדין היא. מיתנייא הך ברייתא דלא בעינן תרווייהו אלא או מגרשה או שוברת לו כתובתה דמפרש הא דתנן במתני' החזירה הרי היא ככל הנשים ויש לה כתובה היינו על נכסי בעלה האחרון: כנסה. לשומרת יבם: אם חידש לה. אם הוסיף לה על כתובתה הראשונה שיש לה מאחיו: ה"ג מתניתא אמרה כן החזירה הרי היא ככל הנשים. וה"פ ממתני' שמעינן דאם כנסה וגירשה והחזירה הרי היא ככל הנשים וכתובתה על נכסיו: ומשני סוף דבר עד שיכנס ויגרש ויחזיר. אי ממתני' ה"א משהחזירה כתובתה על נכסיו: דרבא אתי מימר לך. ור' זעירא גדולה מזו אתי לאשמועינן דאף בכנסה וגירשה והחזירה כתובתה על נכסי בעלה הראשון אא"כ חידש לה על כתובתה הראשונה ומפרש למתני' הרי היא ככל הנשים שכתובתה הראשונה קיימת וכדפרישית במתני': ה"ג ארוס שמת אין לה כתובה וכו'. וה"פ ארוס שמת והניח ארוסתו שומרת יבם אין לה כתובה מבעלה הראשון אע"ג דתנן בפ' אע"פ נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין וכו' גובה הכל שומרת יבם שאני כיון שלא הותרה להנשא לשוק במיתתו אין לה כתובה: שלא תאמר יעשה כמו שגירש וכו'. ה"ל למימר שלא תאמר יעשה כמי שמת דהא במתני' פ' אע"פ תנן נתארמלה וכו' אלא לפי שזה כמי מת לכך נקט לשון קלרה כמי שגירשה וה"ק שזו כמי שגירשה מן האירוסין תהא ויש לה כתובה לפיכך צריך רב המנונא למימר שאין לה כתובה ל"א התוספת כתובה קאי ואליבא דראב"ע דסובר דארוסה אין לה אלא מנה או מאתים קמ"ל ר"ז ארוסה שומרת יבם נמי לית לה כתובה אע"ג שלא הותרה להנשא לשוק ע"י אירוסין אפ"ה אין לה כתובה מן הראשון שלא תאמר דחלילתו של שני ה"ל כגט ויהי' לה כתובה מן השני קמ"ל דאין לה כתובה ולשון זה נראה עיקר: והיתה קלה בעיניו לגרשה. וכשהיה כועס עליה אמר להלכי אצל כתובתיך: אעפ"כ היתה קלה בעיניו לגרשה. שהיה אומר לה טלי כתובתיך ולכי: כוסות וקערות ותמחויים. לצרכו: הדא דתנינן. היינו דתנן במתני' שאף תקנה זו אינה שהיה אומר לה הרי כתובתיך מונחת על השולחן בקערות וכוסות ותמחוי' העומדים על השלחן לפיכך התקינו שיהא נושא ונותן במעות שהכניסה לו ויהא כל נכסיו אחראין לכתובתה: והוא מאבדה. לאו דוקא מאבדה אלא שלוקח בהן סחורות וקשה בעיניו למכור הסחורות כדי לגרשה: והוא. שמעון בן שטח התקין ג' דברים: ושיהו התינוקות הולכין לבית הספר. שבתחלה מי שיש לו אב מלמדו ומי שאין לו אב לא הי' לומד תורה התקין שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר ומכניסים אותן כבן שש כבן שבע: והוא התקין טומאה לכלי זכוכית. דלא כתיב בהו טומאה מפורש בקרא: על ארץ העמים. ופריך לא כן וכו' משום ספק קברות שלהן דעכו"ם מיטמאו במגע ובמשא ובאהל לרבנן דפליגי אר"ש ואפי' ר"ש דפליג מודה דמטמאין במגע ובמשא ובדקב: רי"א. ר"י בן טבאי לבד ורבי יונה מוסיף אף שמעון בן שטח עמו גזרו טומאה על כלי מתכות שיחזרו לטומאה ישנה אם נשתברו לאחר שנטמאו ותיקנם משום גזרה שמא יאמרו טבילה בת יומא בלא הערב שמש סגי להו שסבורה שנטמאו ומשתמשין בהן בו ביום מתוך שאינו יודע שנשברו יאמר שהטבילה היא מטהרתן: גזרו על טהרת ידים. שיהו סתם ידים מטמאות את התרומה בנגיעה שמעינן מיהת *דיוסי בן יהודה ויוחנן גזרו טומאה על כלי זכוכית ואלו הכא אמרינן דשמעון בן שטח גזר טומאה על כלי זכוכית: ומשני רבי יוסי וכו' כך היתה הלכה בידם. מהראשונים ושכחו ועמד שמעון בן שטח ויסדם וחיזק גזירתן לפיכך נקראת על שמו:

סוף

מסורת הש"ס

כתובות: (תוספתא פ"ט כתובות ה"ד) כתובות פט ב. ע"ב דף פב. (שבת פ"ק ה"ט) שבת טו. ירושלמי פסחים ושבועות ד' כ א ושבת ו ב ועיין תו' ע"ז דף לו א ד"ה והתנן וגיטין לו ב ד"ה אלא. אולי צ"ל דיוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן

רידב"ז

מידי שיעבוד מבואר היטב בחיבורי רידב"ז בסי' כ"ד ע"ש ודוק:

ביצד הוא עושה כונס ומגרש ומחזיר והיא שוברת לו כתובתה. משמע מזה דאם כנס ומגרש ומחזיר אז נסברה שיעבוד כתובתה מנכסי בעלה הראשון ע"ז אמר ר' יוסי דז"א אלא דלצדדין היא מתניתא דה"פ דכונס ומגרש ומשלם לה כתובתה ומחזירה או דשוברת לו כתובתה ברצונה אבל בשלא שילם את כתובתה בשעה שגירשה ומחזירה הרי כל נכסי אחיו משועבדין כמעיקרא ר"ז בשם רב המנונא כנסה וגירשה והחזירה אם חידש לה כתובה כתובתה על נכסיו ואם לאו כתובתה על נכסי בעלה הראשון ר"י בר"ב בשם ר"ח מתניתא אמרה כן המגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה החזירה והוזר השיעבוד כמו שהי' וע"כ כתובתה על נכסי בעלה הראשון דחוזרת לתנאי הראשון כמו שהי' השיעבוד ממש מעיקרא וע"כ כתובתה על נכסי בעלה הראשון כמו שהי' וע"כ מתניתא מוכח ג"כ כר"ז בשם רב המנונא דכנסה

שנויי נוסחאות (כ"ד) אלא בד"ו ליתא. (כ"ה) ויש לה כתובה במשנה ואין לה אלא כתובתה בלבד.

מערכת הערוך והוא התקין שמעון בן שטח. בערוך (ערך זגג) גרס שמעון בן שטח התקין.

תורה אור

סוף שהוא מתקיים בידם כמה שנאמר למשה מסיני ואתייא כמאן *דמר רבי מנא °כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם ואם רק הוא מכם למה שאין אתם יגיעין בו כי הוא חייכם אימתי הוא חייכם בשעה שאתם יגיעין בו :

הדרן עלך האשה שנפלו

הלכה א מתני׳

*הכותב [א] לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך הרי זה אוכל פירות ואם מתה יורשה אם כן למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך שאם מכרה ונתנה קיים [ב] כתב לה דין ודברים אין לי עלייך ובפירותיהן אין אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם [ג] כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינה יורשה רבן שמעון בן גמליאל אומר [ד] מתה יורשה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל : גמ׳ רבי יוחנן בשם רבי ינאי [ה] *בשלא כנס אבל אם כנס אין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה אמר רבי יוסי בי רבי בון מילתיה דרבי חייה האומר ידיי מסולקות מן השדה הזו ורגליי מסולקות מן השדה הזו לא אמר ולא כלום א״ר אבון בר חייה קומי ר׳ זעירא מתניתא אמרה כן שאין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה דתנינן תמן [ו] *מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השנייה מוציאה מיד הלוקח הא הראשונה לא אמר ליה כל גרמא אמרה שאין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה אלא כאן אפילו השנייה לא תוציא מיד הראשונה ולמה אין הראשונה מוציאה מיד הלוקח שכן

קרבן העדה

מסורת הש״ס: (פיאה פ״ג) · כתובות פג א וב׳ ג׳ · שם פג וב״ג · שם נה (לקמן פ״י)

סוף שהוא מתקיים בידן. שלא יתבטלו דבריהן ולא תבא תקלה לידן אלא יאמרו דבר הגון כמו שנאמרו למשה מסיני : ה״ג ואתיא כמאן דמר וכו׳ : ואם רק הוא. המניעה מכם שאין אתם יגיעין בתורה כל צרכה שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה ולמי שאינו מייגע בה הוא דבר רק : אימתי היא חייכם. דהא התורה נקראת תושיה שמתשת כחו של אדם ואיך כתב כי היא חייכם אלא בשעה שאתם יגעין בה כל צרכה היא נותנת חיים אבל כל זמן שלא יגעתם בה כל צרכה היא מתשת כחו של אדם א״כ אם אתם יגעין בה בעוה״ז היא חייכם בעה״ב :

הדרן עלך פרק האשה שנפלו

הלכה א מתני׳ הכותב. הרי זה אוכל פירות וכו׳. דהכי משמע בנכסייך אין לי דין אבל בפירותיהן יש לי דין וכל זמן שהן נכסייך שאת בחיים אין לי דין בהם הא לאחר מיתתך יש לי בהן דין ודברים : שהתנה על מה שכתוב בתורה. דקסבר ירושת הבעל דאורייתא דכתיב בפ׳ נחלות לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה והאי וירש אותה מיותר לדרשא שהאיש יורש את אשתו ואע״ג דשארו דקרא לאו אשתו היא דהא כתיב ונתתם את נחלתו לשארו וליכא למימר שתירש האשה את בעלה דהא ממשפחתו וירש אותה כתיב מיהו האי קרא יתירא דוירש אותה דרשינן הכי ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו שארו וירש אותה האיש יורש את אשתו : וכל המתנה וכו׳. אבל פירות תקנתא דרבנן הוא ומצי לאתנויי עלייהו : גמ׳ בשלא כנס. בשכותב לה בעודה ארוסה שלא זכה עדיין בנכסים הוא דמהני לשון זה שלא יזכה בהן כשישאנה ואין צריך לשון מתנה : אין אדם מאבד זכותו בלשון הזה. שהרי אין כאן לשון מתנה : מילתיה דר״ח. הא דר׳ ינאי אתיא כהא דר״ח : האומר. לחבירו בשדה שיש לו שותפות בה ידי מסולקת וכו׳ : לא אמר ולא כלום. דאין כאן לשון מתנה : מתני׳ אמרה כן. בתמיה הא ממתני׳ שמעינן איפכא דאדם מאבד זכותו בלשון הזה : דתנינן תמן. לקמן פ״פ מי שהיה נשוי : הא הראשונה לא. אינה יכולה להוציא מיד הלוקח אע״פ שלא כתבה לו אלא דין ודברים אין לי עמך : א״ל כל גרמה. כל עצמה של משנה זו שמעינן מינה שאין אדם מאבד זכותו בלשון הזה : ה״ג אלו כן אפי׳ השנייה לא תוציא מיד הלוקח. וה״פ אם״ד דלשון זה הוי לשון מתנה א״כ אפי׳ השניה לא תוציא מיד הלוקח דהא הלוקח במקום הראשונה קאי וה״ל כאלו כתבה לו הרשאה. ואלו התם תנן בסיפא השנייה מוציאה מיד הלוקח : ולמה אין הראשונה וכו׳. כלומר ואי קשיא [דאי] דין ודברים אין לי עמך לא מהני למה לא תוציא הראשונה מיד הלוקח : שכן

פני משה

סוף שהוא מתקיים בידם. ומסכימים לדבר כמה שנאמר למשה מסיני : כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם. ואין זה דבר והפוכו ועוד מאי מכם דקאמר והילכך דריש לה דהכי קאמר כי לא דבר רק הוא ואם רק הוא מכם לפי שאין אתם יגיעין בו : כי הוא חייכם. זה נוסף על שלמעלה שבשעה שאתם יגיעין בו לא מיבעיא שלא יהא רק מכם אלא גם הוא חייכם ומתקיימ׳ בידכם :

סליק פירקא בס״ד

הלכה א מתני׳ הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך. בגמרא מפרש דוקא בכותב בעודה ארוסה לכשתנשאי לי אין לי דין ודברים בנכסייך שנפלה הנאה לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה ובדלא קנו מיניה אבל אם קנו מיניה אפי׳ לאחר שנשאת מכרה קיים אבל אוכל הוא פירות בחייה : ואם מתה יורשה. דהכי משמע בנכסייך אין לי דין אבל בפירותיהן יש לי דין וכל זמן שהן נכסייך שאת בחיים אין לי דין ודברים בהן הא לאחר מיתה יש לי דין ודברים בהן : ר׳ יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות. כשאמר לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן אוכל הוא פירי פירות דלא סליק נפשיה אלא מן הפירות בלבד ובגמרא מפרש מה הן פירי פירות והלכה כרבי יהודה : מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה. דכתיב וירש אותה מכאן שהבעל יורש את אשתו. ומסקנא דמילתא שירושת הבעל את אשתו אינה אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ואפ״ה הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ולאו מטעמיה אלא שחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה : גמ׳ בשלא כנס. אלא בעודה ארוסה כתב לה הוא דמהני כדפרישית במתני׳ : אין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה. כשאמר דין ודברים אין לי עמך דאין כאן לשון מתנה : מילתיה דר״ח. כלומר מברייתא דר״ח שמעינן נמי הכי האומר כו׳ וכדאמר בבבלי ריש פרקין : מתניתא אמרה כן. קושיא היא וכי מתניתין אמרה כן שאין כו׳ והא ממתני׳ בפרקין דלקמן איפכא שמעינן לה : השניה מוציאה מיד הלוקח. שניה הוא דמוציאה הא ראשונה לא ואע״ג דלא כתבה לו אלא דין ודברים אין לי עמך אלמא דאדם מאבד זכותו בלשון הזה : כל גרמה אמרה. כל עצמה דמתני׳ וכלומר לעולם אין אדם מאבד זכותו בלשון הזה והא דקתני (אין) השניה להשמעינן היא גופה דאפי׳ השניה לא תוציא מיד הראשונה אלא דוקא מיד הלוקח דלא תימא הואיל והראשונה סילקה נפשה משדה זו אף השניה מוציאה ממנה : ולמה. וכ״ת אמאי אין הראשונה מוציאה מיד הלוקח משום דמיירי שכן

עין משפט נר מצוה

א
א מיי׳ פכ״ג מאישות סמ״ג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ צב ס״א

ב
ב שם ס״ד

ג
ג שם ס״ח

ד
ד שם ס״א

ה
ה טוש״ע שם

ו
ו מיי׳ פי״ז שם סמ״ג שם טוש״ע שם סי׳ ק ס״ד

רידב״ז

דכנסה וגירשה והחזירה ולא שילם כתובתה בשעת הגירושין כתובתה על נכסי בעלה הראשון ומשועבד כל נכסי אחיו לכתובה ומדייק הגמ׳ על הא דר״ז בשם רב המנונא דקאמר אם חידש לה כתובה כתובתה על נכסיו אי דווקא שחידש לה בשעה שגירשה והחזירה או אפילו בכניסה הראשונה נמי הכי דינא אם חידש לה בשעת כניסה הראשונה כתובתה על נכסיו או דווקא דמהני החידוש בשכנסה וגירשה והחזירה ע״ז מפרש הגמ׳ לא סוף דבר לאו דוקא עד שיכנוס ויגרש ויחזור דאז מהני החידוש דז״א דאפילו בכניסה הראשונה נמי מהני והא דנקט כנסה וגירשה והחזירה הוא משום דרבותא דסיפא אתא לאשמועינן דרובא אתא מימר לך פי׳ דרבותא אתא לאשמעינן [וכן לשון הש״ס הזה] אפילו כנסה וגירשה והחזירה דווקא אם חידש לה כתובה כתובתה על נכסיו ואם לאו כתובתה על נכסי בעלה הראשון אבל אם חידש לה מהני אפילו בכניסה ראשונה ולא ידעתי מדוע דחקו א״ע המפרשים ז״ל בזה ודוק :

אמר רבי אבין ב״ח קומי ר״ז מתניתא אמרה כן שאין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה. בתמי׳ דתנינן תמן מי שהי׳ נשוי ב׳ נשים ומכר את שדהו וכתבה הראשונה ללוקח כו׳ הא הראשונה לא א״ל כל גרמא אמרה שאין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה אלא כן אפילו השני׳ לא תוציא מיד הראשונה או כגי׳ המפרשים ז״ל אילו כן או כמו שהוא לפנינו כאן וה״פ כמו שהראשונה אינה מוציאה מן הלוקח אפילו השני׳ ג״כ לא תוציא מיד הראשונה פי׳ דהאיך תוציא מן הלוקח הא הוי כמו שתוציא מן הראשונה כיון דהלוקח קנה השדה מן הראשונה א״כ כשהשני׳ מוציאה מן הלוקח הוי כמו שתוציא מן הראשונה דהא מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו א״כ למה לן דווקא דהראשונה אינה מוציאה מן הלוקח הא אפילו השני׳ ג״כ לא מוציאה מן הראשונה כיון דהראשונה אינה מוציאה מן הלוקח משום דנסתלק שיעבודה מן השדה א״כ קנה הלוקח שיעבודה דהראשונה א״כ האיך השני׳ מוציאה מן הלוקח הא הוי כמו שתוציא מן הראשונה דמה לן מן לוקח או מהראשונה דהא הלוקח קנה מן הראשונה שיעבודה אלא ע״כ דאין אדם מאבד זכותו בלשון הזה ולא מהלה שיעבודה להלוקח אלא דשיעבודה קיים על השדה ולמה אין הראשונה מוציאה מן הלוקח שכן היא כותבת לו כל עירער שיש לי בשדה זו אל יהי עמך כלום פי׳ דלאו למימרא דמסלקת עצמה משיעבודה שיש לה על השדה לגבי הלוקח ז״א אלא דכל עירער שיש לה בשדה זו להוציא מידו בזה היא מסלקת עצמה אבל שיעבודה קיים על השדה רק שלא תוכל להוציא מאתו והוי כמו שנתן המוכר אחריות להלוקח באם יטרפוהו והכא הלוקח גופי׳ משעבד את עצמו שלא יטרוף מהלוקח שני וכיון שכן לא קנה הלוקח שיעבודה של הראשונה שעל השדה אלא קנה רק כח הטירפא שיש לה להראשונה אלמא בפירוש דאין מאבד זכותו בלשון הזה ולא סילק מגוף השיעבוד אלא מכח הטירפא לבד אע״פ שיש לו שיעבוד על השדה מ״מ אין לו הכח להוציא מן הלוקח ודוק :

ר׳

שנויי נוסחאות (בי״נ) פירי כה״ו ליתא

עין משפט נר מצוה

ז אפוס"ע אה"ע סי' צב ס"ב

ציון ירושלים

מסורת הש"ס

ירושלמי נדר' פ"ב ס"ס

שכן היא כותבת לו כל ערר שיש לי בשדה זו אל יהי לי עמך כלום כתב לה וכתבתה לו כשם שאינו מאבד זכותו כך אשה אינה מאבדת זכותה כתב לה מן האירוסין ומן הנשואין פלוגתא דבית שמאי ובית הלל על דעתון דבית שמאי תמכור על דעתון דבית הלל לא תמכור רבי ירמיה בעא קומי רבי זעירא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ונפלו לה לאחר מיכן מהו ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו אמר רבי בון בר חייה קומי רבי זעירא מזכותו את למד חיובו אלא לא כתב לה שנייה אין לו אכילת פירות הוי מזכותו את למד חיובו *רבי לוי בר חייתא בעא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך העתידין ליפול ליך מה הן ויש אדם מתנה על דבר שאינו בעולם מכרה פירות מחוברין לקרקע רבי אחא אמר כמוכרת פירות תלושין אמר רבי יוסי כמוכרת אחד מעשרה בקרקע רבי זעירא רב יהודה בשם רב הכותב שדה מתנה לאשתו אינה מוכרת פירות אמר ר' זעירא

מתניתא

קרבן העדה

שכן היא כותבת לו וכו'. דלשון זה מהני שאינה יכולה לערער על מכירה זו מיהו (מיד) השנייה יכולה להוציא שלא כתבה לו לשון מתנה אלא כל ערר אין לי עמך: כתב לה וכתבתה לו. דין ודברים אין לי בנכסייך עד שלא כנס שניהן שוין: כשם שאינו מאבד זכותו. כיון שכתבה לו אף היא אינה מאבדת זכותה ואם מת גובה כתובתה ונדונייתה מנכסיו: כתב לה מן האירוסין. ומכרה מן הנישואין: פלוגתא דב"ש וב"ה. בר"פ האשה שנפלו: ע"ד דב"ש תמכור. דודאי לא כתב לה שתמכור מן האירוסין דא"כ למה כתב לה דהא אפי' לא כתב לה אמרו ב"ש נפלו לה משנתארסה מוכרת ונותנת וקיים אלא ודאי כדי שתמכור לאחר הנישואין: ע"ד דב"ה. דאמרו התם שלא תמכור לכתחלה נכסים שנפלו לה משנתארסה איכא למימר דלהכי כתב לה שתמכור לכתחלה מן האירוסין אבל מן הנשואין לא תמכור: כתב לה. לאחר שכנסה: ונפלו לה. נכסים לאחר שכתב לה מהו דמהני לשון זה לסלק עצמו מהן כמו דמהני בכותב לה כן בשלא כנס דהא אף אלו נכסים לא באו עדיין לידו או דלמא כיון דנישאת ידו כידה אף במה שעתיד ליפול לה ולא מהני בה לשון סילוק: ופשיט ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו. בתמיה וכיון שעדיין לא זכה בנכסים אלו אין סילוק זה מהני: אמר רבי בון בר חייה. לפני ר"ז שיש להשיב על דבריו: ה"ג אלו לא כתב לה שמא אין לו אכילת פירות. בתמיה וכיון שזכה בהן לאכילת פירות אע"פ שלא היו עדיין ברשותו בשעה שכנסה יש ללמוד מזכותו חיובו שיכול לסלק עצמו מהן קודם שנפלה לה: ה"ג כתב לה דין וכו': מה הן. מהו מי אמרינן כיון שפירש דבריו מהני לשון סילוק או דלמא לא שנא: ופשיט ויש אדם מתנה על דבר שאינו בעולם. בתמיה דודאי לא מהני תנאי על זה הפי' בלשון מעליא: מכרה פירות המחוברין לקרקע. מהו אהא דתנן במתני' שאם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך אם מכרה ונתנה קיים קמיבעיא ליה אם מכרה פירות המחוברין לקרקע מי הויין כקרקע ומכרה קיים או דלמא כפירות הן ומכרה בטל: כמוכרה פירות תלושין. ומכרה בטל: כמוכרת אחד מעשרה בקרקע. ומכרה קיים: אינה מוכרת פירות. הגדלין בשדה זו אלא של בעל הן דלא גרע מנכסים שנפלו לה בירושה:

מתניתא

פני משה

שכן היא כותבת לו כל ערר שיש לי בשדה זו אל יהי לי עמך כלום דבלשון הזה מאבד אדם זכותו: כתב לה. דין ודברים אין לי עמך והיא כתבה לו ג"כ דין ודברים אין לי עמך במה שהוא מתחייב לה כגון מזונות ופירקונה וכה"ג שניהם אינם מאבדים זכותם אם כתב לה משכנס: כתב לה מן האירוסין ומן הנשואין. משום דבמתני' קתני אם מכרה ונתנה קיים ומשמע דסילוק שכתב לה בעודה ארוסה לא מהני אלא בדיעבד ובנכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה והיינו דקאמר אם כתב לה מן האירוסין ומן הנישואין כלומר שסילק עצמו נמי מנכסים שיפלו לה אחר הנשואין פלוגתא דב"ש וב"ה היא: על דעתון דב"ש תמכור. לכתחילה דהא לב"ש דאמרי ברים פירקין דלעיל בנכסים שנפלו לה משנתארסה מוכרת לכתחילה אפילו בדלא כתב לה ולדידהו מהני תנאה דהכא דאפילו בנכסים שנפלו לה אחר שנשאת תמכור לכתחילה: על דעתון דב"ה. דאמרי התם דאינה מוכרת לכתחילה בנפלו לה משנתארסה ובנפלו לה משנשאת אפילו בדיעבד מכרה בטל מהני תנאה דהכא לנכסים שנפלו לה משנשאת דבדיעבד מכרה קיים. א"נ כתב לה מן האירוסין ומן הנשואין שכתב לה עוד פעם שנית לאחר הנשואין דין ודברים אין לי עמך והרווייהו אנכסים שנפלו לה משנתארסה קאי והא דקאמר לב"ש תמכור אע"ג דבלאו תנאה לב"ש מוכרת לכתחילה העיקר לא בא להשמיענו אלא לב"ה דאע"פ שכתב לה גם מן הנשואין אפ"ה לא תמכור לכתחילה אלא בדיעבד הוא דמכרה קיים: ונפלו לה לאחר מכאן. כלומר שכתב לה אחר שנשאה מהו שיסלק עצמו מנכסים שיפלו לה לאחר מכאן כמו שמסלק עצמו בכך כשהיא ארוסה: ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו. בתמיה כלומר דכיון שנשאת יש לו זכות בה ולא מהני בה לשון סילוק דאינו ברשותו לסלק עצמו דידו כידה ולא דמי למסלק עצמו בעודה ארוסה: מזכותו את למד חיובו. הדלעיל קאי אם כתב לה מן האירוסין ומן הנשואין דאמרינן לב"ה דאפ"ה לא תמכור לכתחילה וא"כ למה כתב לה עוד מן הנשואין הילכך קאמר דמזכותו שיש לו בנכסים שלא תוכל למכור אתה למד חיובו כדמפרש והזיל: אלא לא כתב לה שנייה אין לו אכיל' פירות. כלומר אלא לענין מאי כתב לה שנית מן הנשואין לפי שרצה לסלק עצמו ג"כ מאכילת פירות: הוי וכו'. כלומר והיינו מזכותו את למד חיובו. ונראה דגרסי' להא דר' בון קודם בעיא דר' ירמיה ובעיא דר' לוי אחר ר"י דדמיין אהדדי: בנכסייך העתידין ליפול ליך מה הן. כלומר דמיירי נמי שכתב לה אחר הנשואין דאי בכתב לה מן האירוסין הא מהני אפילו לנכסים שנפלו לה משנשאת כדפרישית לעיל בבעיא דרבי ירמיה אלא דר' לוי מוסיף שכתב לה בפירוש העתידין ליפול ליך מהו: ויש אדם מתנה על דבר שאינו בעולם. בתמיה כלומר בסילוק לשון גרוע הזה אינו מועיל להתנות על דבר שאינו בעולם כ"א דוקא בעודה ארוסה אז הוא דמהני כדאמרן: מכרה פירות מחוברין לקרקע. אמתני' קאי אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ומכרה פירות המחוברין: כמוכרת פירות תלושין. ואין מכירתה כלום דהא מפירות לא סליק נפשיה: רבי יוסי. פליג דהוי כמוכרת אחד מעשרה בקרקע כלומר כמוכר' מקצת הקרקע הואיל ועדיין מחוברין הן ומכירתה קיים: הכותב שדה מתנה לאשתו אינו מוכר פירות גרסינן. כלומר שאין לו אכילת פירות כדאמר בהדיא לקמן:

מתניתא

תוס' הרי"ד

שכן כותבת לו כל עירעור שיש לי בשדה זו אל יהי עמך כלום. פי' בדברינו תמה מובן היטב שיטת הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' ערכין הי"ד המקדיש נכסיו וכו' עליו כתובת אשה ובפ"ם אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש כו' אבל כשימכור ההקדש הקרקע שלו ותלא השדה לחולין יש לבע"ח ולאשה לגבות מן הפודה שהרי שיעבודה עומד על קרקע זו הא למה זה דומה לשני לקוחות שכתבה לראשון דין ודברים אין לי עמך ומכר לשני שהיא טורפת מן השני עכ"ל ז"ל ובהשגות ז"ל א"א ומכין לו שאם מכר הלוקח ראשון לאחר שהיא טורפת מן השני ומה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו עכ"ל ז"ל ולפי דברינו שפיר ניחא דהכא גרסינן בירושלמי במס' גיטין פ' הסקין ראובן שגזל שדה משמעון ומכרה ללוי והלך לוי ונתנה במתנה ליהודא ובא שמעון וטרפה מיהודא יהודה לא אזיל גבי לוי דהיא מתנה לוי אזיל גבי ראובן דהיא מכירה וכו' פי"ש היטב דמבואר שם דלא אמרינן מה נתן ראשון לשני כ"ז שתבוא לידו דהא אע"פ שבמתנה ליכא אחריות הכ"מ אחריות דידי' הבל האחריות שיש ללוי על ראובן קנה המקבל מתנה דמה נתן ראשון לשני כ"ז שתבוא לידו ואפ"ה ז"א אלא אמרינן דאותו האחריות שיש לו לא נכנס בכלל המתנה והמכירה ומכאן מוכיח בתשו' הרמב"ן ז"ל דאחריות שיש להמוכר על אחרים לא נכנס בכלל המכירה אלא א"כ הקנה לו כל שיעבודא שיש לו על הקרקע ומובא בחו"מ סי' רמ"א עי"ש וא"כ. לפ"ז עולה שפיר שיטת הרמב"ם ז"ל כיון דגוף השיעבוד שיש לו על השדה לא נפקע כמו שכ' בפירוש גבי הקדש דקדושה דמפקיע מידי שיעבוד לאו למימרא שנפקע השיעבוד שלו ז"א אלא דיש לו שיעבוד רק דאינו יכול לטרוף מן ההקדש ונתבטל כח הטירפא שלו מן ההקדש אבל השיעבוד על גוף השדה יש לו וע"כ דומה שפיר לב' לקוחות דכתבה ללוקח דו"ד אין לי עמך ומכר לשני שטורפת מן השני דהא ע"כ לא מסלקת נפשה מן גוף השיעבוד אלא מן כח הטירפא שיש לה והר"ז דומה כמו אחריות דאילו המוכר שמכר לו באחריות והתנה עמו שיפלה כל עירעורין שיהא על שדה זו כדאמרינן בעלמא במס' ב"מ דף ט"ז שכך כותב לו מוכר ללוקח אנא איקום ואפצי ואדכי ואמריק זביני אלין אינון ועמליהון ושבחיהון ואיקום קדמך כו' ופרש"י ז"ל ואשקיט ואטהר מכל עירעור עי"ש והוו אחריות וכמו כן כשכתבה"ם בעצמו ההנה

רידב"ז

ר' ירמי' בעי קומי ר"ז כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ונפלו לה אה"כ מהו ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו אמר רבב"ח קומי ר"ז מזכותו את למד חיובו אלא לא כתב לה שניי' אין לו אכילת פירות הוי מזכותו את למד חיובו ע"כ. ופי' הרמב"ן ז"ל דה"פ דהא דבעי ר' ירמי' קומי ר"ז הוא בנשואה וס"ל לבעל האיבעיא דאיפשר אפילו בנשואה כיון דעדיין לא נפלה לה הוי כמו בארוסה ומהני סילוק וקמהדר לי' דכיון דנשאת ידו כידה אפילו לנכסים שעדיין לא באו והו"ל כאומר מה שאירש מאבא מכור לך שלא אמר כלום עכ"ל ז"ל והק' כמל"מ ז"ל בפכ"ג מה' אישות וז"ל דהפי' הוא דחוק דהעיקר חסר דהיינו ידו כידה ומה שהשיב ויש מתנה ע"ד שאינו ברשותו הוא הפך הכונה דהדרבה מטעם זה הי' ראוי שיועיל הסילוק עכ"ל ז"ל ולפענ"ד נראה לתרץ בפשיטות דהיינו ההיא דמסיק אמר רבב"ה קומי ר"ז מזכותו את למד חיובו אילו לא כתב לה שמא אין לו אכילת פירות כגי' הק"ע ז"ל א"כ גרסינן כמו שהוא לפנינו אילו לא כתב לה שניי' אין לו אכילת פירות וה"פ דכל עיקר הטעם דנ"מ בין ארוסה דמהני סילוק לנישואה שנפלה לה. אה"כ הוא כפי' הר"ן ז"ל כמו בירושת אביו אע"פ שעדיין לא מת אביו דכיון דראוי לירש בכל שעה הרי הוא כאילו זכה בה לענין סילוק דלא מהני וירושת אשתו לאחר שנשאת כירושת אביו דמיא הילכך לא משכח"ל אלא בכותב ועודה ארוסה עכ"ל ז"ל ונמצא דהעיקר תלי בדינא דסילוק בזכותו אם ראוי הוא לזכות באותו שעה או לא וכדכתב המל"מ ז"ל גופי' וז"ל אם הוא ראוי לזכות בשעת הסילוק במה שנסתלק לא מהני הסילוק ואם בשעת הסילוק אינו ראוי לזכות במה שנסתלק מהני הסילוק עכ"ל ז"ל והיינו הא דמסיק רבב"ה קומי ר"ז מזכותו את למד חיובו פי' דהחיוב שלו שמסתלק מנכסי אשתו אם מהני תלי בזכותו אם ראוי לזכות בשעה שמסלק אם לא הי' מסלק אז לא מהני סילוק שלו ובנשואה אילו לא כתב לה שמא אין לו אכילת פירות וכיון דראוי לזכות ע"כ לא מהני הסילוק שלו א"כ לגי' שלפנינו וקאי על ארוסה לפיכך מהני הסילוק דהא לא שנייה בין כתב לה ללא כתב לה דאילו לא כתב לה שנייה היא ז"א דהא לא שנייה בין כתב לה ללא כתב לה דאפילו בשלא כתב לה נמי אין לו אכילת פירות בנכסי אשתו והא דלא מהני הסילוק הוא רק במקום דע"י הסילוק לא יהי' לו הזכות משא"כ כשלא כתב לה הי' לו הזכות אם הי' נופל השתא ירושה לאשתו אז לא מהני הסילוק משא"כ במקום דלא שנייה היא אפילו אילו לא כתב לה נמי אין לו אכילת פירות אבל מהווראה כגי' הק"ע ז"ל ומוכח כן לפי שיגרת הלשון הרגיל בירושלמי ולפ"ז נמצא דמבואר גוף העיקר בירושלמי גופי' ולא קשה קושית המשנה למלך ז"ל:

ר"ן רבי יהודה בשם רב הכותב שדה מתנה לאשתו אינו אוכל פירות. כן גי' הרא"ש ז"ל אר"ז מתניתא לא אמרה כן כן גי' הרא"ש ז"ל. אילו הן פיר פירות

שנויי נוסחאות (פ"כ) ברשותו בד"ו ליתא.

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

מתניתא אמרה כן. ברייתא נמי דיקא כוותיה דרב: מוכר פירות ולוקח בהם קרקע וכו'. במעינן מהא אע"ג דנתן לה קרקע במתנה הבעל אוכל הפירות בהדי קרקע זו שלקח מדמי הפירות כאלו ניתן לה במתנה הם. והפ"ה הבעל אוכל פירות:

מתניתא אמרה כן. בתמיה וגירסת הרא"ש ז"ל מתניתא לא אמרה כן והתוספתא היא בפרקין דמפרש התם דברי רבי יהודה דס"ל מפירי פירות לא סליק נפשיה ואלו הן פירי פירות מוכר הפירות ולוקח קרקע והוא אוכל פירות והא הכא כותב שדה מתנה לאשתו דמיא דהא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן וקתני דיכול הוא למכור פירות: ואת אמר לא פירות ולא פרי פירות גרסינן. כדלקמן כלומר ולדידך דאמרת אינו מוכר פירות אפילו פירי

ח א טוש"ע אה"ע סי' נב ס"ב

ט ב טוש"ע שם סי' פה ס"ז

י ג מיי' פכ"ב מאישות הכ"ז טוש"ע שם

(תוספת' פ"ט) כתובות פג ב

עיין ב"ב נא ב

מתניתא אמרה כן *אילו הן פירי פירות [ה] מוכר פירות ולוקח קרקע והוא אוכל פירות רבי אימי בעא [ו] *אילו אחר כותב לה יש לו אכילת פירות הוא שכתב לה לא כל שכן לא אמר אלא כותב אבל מוכר לא מה בין כותב מה בין מוכר עילה היה רוצה להבריח מזונות מן האשה ניחא על דעתיה דר' יודה בשכתב דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירות אין לו אכילת פירות אפי' כתב דין ודברים אין לי בשדה זו ובפירותיה אין לו אכילת פירות ניחא על דעתיה דרבנין בשכתב דין ודברים אין לי בשדה זו ובפירותיה יש לו אכילת פירות אפילו כתב דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן יש לו אכילת פירות נישמעינה מן הדא דמר רב זעירא רב יהודא בשם רב [ג] הכותב שדה מתנה לאשתו אין לו אכילת פירות אמר רבי זעירא מתניתא אמרה כן ואילו הן פירי פירות מוכר פירות ולוקח קרקע ואוכל פירות מכיון שכתב דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן לא ככותב שדה מתנה לאשתו הוא את אמר לא פירות ולא פירי פירות הוי לא שנייה על דעתיה דרבי יודה בשכתב דין ודברים אין לי על שדה זו ובפירותיהן בשכתב דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן אין לו אכילת פירות ודכוותיה לרבנן לא שנייא בין שכתב דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן בין שכתב דין ודברים אין לי בשדה זו ובפירותיהן יש לו אכילת פירות *רבי ירמיה בשם רב הלכה כר"ש בן גמליאל

אבל

ר' אימי בעא. מאי קמ"ל רב פשיטא דאוכל פירות דהשתא אם נתן לה אחר שדה במתנה הבעל אוכל הפירות ממנה נתן לה הבעל שדה במתנה לא כ"ש שאוכל הפירות: ומשני לא אמר. כלומר לא איצטריך רב לאשמועינן אלא לדיוקא דדוקא שנתן לה הבעל במתנה הוא דאוכל פירות אבל במוכר שדה לאשתו אין לו פירות: ופריך מה בין כותב. לאשתו שדה במתנה ומה בין מוכר לה שדה: ומשני עילה היה רוצה. זה שנתן לה במתנה היה רוצה באשתו עילה כדי שיפטור ממזונותיה לכך נתן לה במתנה כדי שתיזון מפירות השדה אבל כשכתב לה שטר מכירה הרי היא כשאר לוקחי שדה שאף הפירות שלהן: ה"ג ניחא ע"ד דר"י בשכתב דו"ד אין לי בנכסיך ובפירותיהן יש לו אכילת פירות אפילו כתב וכו' יש לו אכילת פירות ניחא ע"ד דרבנן דו"ד אין לי בנכסיך ובפירותיהן שאין לו אכילת פירות אפי' כתב דו"ד אין לי בשדה זו ובפירותיה יש לו אכילת פירות. וה"פ הניחא לר"י פשיטא לן בשכתב לה דו"ד אין לי בנכסיך ובפירותיהן שיש לו אכילת פירי פירות כדתנן במתני' מיהו הא קמיבעיא לן לר"י אם נתן לה הבעל שדה במתנה וכתב לה הכי מהו מי אמרינן מסתמא מהכל סילק נפשיה אפי' מפירי פירות או דלמא לא בנא וכן לרבנן פשיטא לן בכתב לה דו"ד אין לי בנכסייך ובפירותיהן דאין לו אכילת פירי פירות דכיון דכתב לה בעודה ארוסה שעדיין לא בא לידו מן הכל סילק עצמו אלא בשכתב לה מתנה שדה אחת מבדותיו מיבעיא לן לרבנן מהו מי אמרינן כיון דאין לו פירות מסתמא אפי' מפירי פירות סילק נפשיה או דלמא כיון דמדידיה קיהיב לה לא סילק נפשיה מן פירי פירות: ופשיט נשמעינה מן הדא. תא שמע: מכיון שכותב וכו'. מדמדמי ר"ז אכילת פירי פירות לפירות משדה מתנה ש"מ דסובר ר"ז דשניהם שוין והיפשטו לן בעיין דלר"י אף בכותב לה שדה במתנה יש לו לבעל אכילת פירי פירות ולרבנן אין לו אכילת פירי פירות: ה"ג הוי וכו' ע"ד דר"י וכו' ובפירותיהן יש לו אכילת פירות ודכוותיה לרבנן וכו' ובפירותיהן אין לו אכילת פירות:

אבל

פירות גרסינן. כדלקמן כלומר ולדידך דאמרת אינו מוכר פירות אפילו פירי אין לו: רבי אימי בעא. נמי על הא דרב יהודה בשם רב אילו אחר כתב לה שדה במתנה יש לו אכילת פירות כדין נכסי מלוג שלה הוא שכתב לה לכ"ש: לא אמר. הא דרב יהודה בשם רב לא אמרן אלא בכותב שדה מתנה אבל במוכר לה שדה יש לו אכילת פירות: עילה. מצא הבעל שהיה רוצה להבריח מזונות מן האשה ולפיכך נתן לה שדה במתנה שתאכל הפירות והילכך אין לו באכילת פירות אבל במוכר לה שדה אמרינן זוזי הוא דאכסוהו למכור: ניחא ע"ד דר' יודה. כלומר הא פשיטא לן אליבא דר"י בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן שאין לו אכילת פירות דר"י לא פליג במתני' אלא בפירי פירות אבל מודה הוא דמפירות סליק נפשיה: אפי' וכו'. אלא הא דקמיבעיא לן לרבי יודה אם אפילו בשכתב לה בשדה זו ופירותיה נמי אין לו אכילת פירות לעולם משדה זו או דילמא לא היתה דעתו אלא לסלק נפשו מפירות השדה שהיו באותו זמן שאמר משדה זו ופירותיה אבל מפירות שיהיו לאחר זמן לא סליק נפשיה: ניחא ע"ד דרבנין וכו'. ע"כ גירסת הספרים משובשת ומוטעית היא דהרי בין לרבנין בין לר"י אין לו אכילת פירות ולא פליגי אלא בפירי פירות לכך נראה דגרסי' ניחא ע"ד דרבנין בשכתב דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן אין לו פירי פירות אפילו בשכתב דין ודברים אין לי בשדה זו ופירותיה אין לו פירי פירות. והבעיא אליבא דרבנן בפירי פירות כמו לר"י בפירות דהואיל בשדה זו ופירותיה קאמר איכא למימר דלא סליק נפשיה אלא מפירות שהן באותו זמן ולא מפירי הפירות: נשמעינה וכו'. ופשיט לה הש"ס מדאמר רב יהודה בשם רב לעיל הכותב שדה מתנה לאשתו אין לו אכילת פירות ואקשי עלה ר"ז דמתניתא לא אמרה כן וכו' כדפרישית לעיל: הוי. ש"מ מדמדמי ר"ז בשכתב לה דין ודברים בנכסייך ובפירותיהן לכותב שדה מתנה לאשתו דהוי כמו שמסלק נפשו משדה זו וכי היכי דלא שניא ליה לר"י דבתרווייהו אין לו פירות וכן נמי לרבנן בתרווייהו אין לו פירי פירות וגרסינן הכא נמי כדלעיל ודכוותיה לרבנן לא שניא וכו' בשדה זו ופירותיה אין לו פירי פירות: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל

אבל

רידב"ז

פירות מוכר פירות ולוקח קרקע והוא אוכל פירות פי' דתניק בתוספתא אליבא דר' יהודה במתני' דס"ל דלעולם הוא אוכל פירי פירות אפילו כתב לה דו"ד אין לי בנכסיך ובפירותיהן אעפ"כ מוכר הפירות ולוקח קרקע ואוכל פירות משום שהפירות הוי הגוף קרן דפירות שלו ולא לקנין פירות להוד אלא הגופן של הפירות שלו ורק בהקרקע אין לו קנין גוף אלא קנין פירות אבל הפירות זכה בגוף הפירות וגופן הוי שלו ואמרינן דכשנתן לה הפירות לא נתן לה אלא גופן אבל קנין פירות שיש בהפירות שייר לעצמו ונתן לה רק קנין הגוף שיש לו בהפירות אבל שייר קנין פירות מפירות לעצמו א"כ כמו כן בנותן לה מתנה שדה שלו שצייך לו קנין הגוף אמרינן דלא נתן לה רק קנין הגוף אבל שייר קנין פירות לעצמו וא"כ קשה על רב דס"ל דנותן שדה מתנה לאשתו נתן לה הגוף והפירות לגמרי למה לא נאמר ג"כ דלא נתן לה רק הגוף ושייר פירות לעצמו כמו לר"י בנותן לה הפירות אמרינן דלא נתן לה רק הגוף ולא הפירות והכא בנותן שדה שלו מתנה דמי כאילו נתן לה פירות מ"ש שדה ומ"ש מטלטלין [וליכא למימר דלא קאמר רב דאין לו אכילת פירות רק על פירות לחוד קאמר אבל לא על פירי פירות וה"פ שייר לעצמו כמו לר"י דז"א דהא השדה הוי כמו הפירות בדר"י דהא ר"י ס"ל דהדבר דנותן מתנה לאשתו לא נתן רק הגוף ושייר הפירות והתם בנותן הפירות אמרינן דנתן רק הגוף ושייר קנין פירות של הדבר הניתן לעצמו ואזלינן בתר דבר הניתן למימר דדבר הניתן לה לא נתן רק לגוף ולא לפירות והו כל עיקר הנ"מ בין פירות לפ"פ דאמרינן דהדבר הנותן לאשתו לא נותן רק לגוף ולא לפירות א"כ קשה על רב דמ"ש בנותן מתנה שדה דאמרינן דנתן הגוף והפירות ע"ז פריך ר"א על הא דרב אילו אחר כותב לה יש לו אכילת פירות הוא שכתב לה לא כ"ש דהא כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות ומסיק לא אמר אלא כותב אבל מוכר לא פי' דווקא בכותב מתנה אבל מוכר לא ומשני דנ"מ בין מתנה למוכר דבמוכר עילה הי' רוצה להבריח מזונות מן האשה פי' דלגלויי זוזי הוא דבעי דרצה למימר לה לאי מע"י במזונותיך ותיזון ממע"י והיא טוענת דאינה מספיק הרוחה שלה למזונותי' ורוצה לגלויי זוזי מאתה למען שירחה שיש לה ממון ממע"י ומספיק למזונותי' כדאיתא בש"ס דילן במס' ב"ב דף כ"א האי סברא לגלויי זוזי הוא דבעי והשתא שפיל הגמ' ניחא ע"ד דר"י בשכתב דו"ד א"ל בנכסיך כו' אפילו כתב דו"ד אין לי בשדה זו ובפירותיה יש לו אכילת פירות ולקמן בדרבנן גרסינן ניחא ע"ד דרבנן [פי' פשיטא לן ע"ד דרבנן] בשכתב דו"ד אין לי בשדה זו ובפירותיה אין לו אכילת פירות כו' כן גי' המפרשים ז"ל וכן מוכח בפשיטות ומסיק דהא ר"ז קפריך על רב מר"י דמתני' ואי ס"ד דבשדה זו ופירותי' קפר"י מודה דנתן הגוף והפירות א"כ מאי מקשה ר"ז על רב דהא ההיא דרב כשדה זו ופירותי' דמיא אלא ע"כ דלא שנייה לר"י בין בנכסיך ופירותיהן לשדה זו ופירותי' דבכולם יש לו הקנין פירות כמו כן לרבנן נמי לא שנייא דבכולן אין לו ודוק. ועיין בש"ך ז"ל דמקשה על הרמ"ש ז"ל והגיה בנ"ע רב ולדברינו שמבואר הסוגיא אינו מוכן כלל קושיתו ומובן שפיר כונת הרמב"ם ז"ל ומה שהק' דהרא"ש ז"ל סותר למ"ש בפ' חזקת עיי"ש ז"א דהתם בפ' חזקת בוגתו על פ"פ בשבירה וז"פ עכ"פ שפיר כתב הרא"ש ז"ל דהירושלמי מי פליג על גמ' דילן בזה ודוק:

ר'

תוס' הרי"ד

מתנה עמו שלא יהא לו עירעור והוי כמו אחריות ואת האחריות שיש לו על אחרים לא אמרינן מה מכר ראשון לשני כ"ז שתבוא לידו כנ"ל אילו הי' מסלק א"ע מגוף השיעבוד שיש לו על השדה או לא הי' יכול להוציא לעולם מיד השני אבל כיון דגוף השיעבוד יש לו על השדה אך דמסלק נפשי' מן הכא הטירפא ומסלק מן העירעור הוי כמו אחריות כמו דהמוכר קיבל עליו להשקיט כל עירעור שיבוא' מאמתו כן הבע"ם גופי' שיעבד א"ע על העירעור וזאת לא נמכר לשני ומבואר דינא דהרמב"ם ז"ל בע"ם על נכון וראיתי בנו"י ז"ל דמתרץ הרמב"ם ז"ל הוה גבאי סוגיא ולא הבנתי דבריו ז"ל ולדברינו אתי שפיר ונכון ודוק:

ר' ירמי' בשם רב הלכה כרשב"ג אבל לא לענין דברים כו' וזה תנאי ממון הוא ולמה אמרו תנאו בטל שבסוף הוא זוכה בהן. פי' הרא"ש ז"ל דה"פ דהא הוא יורש את אשתו ולא זכה אלא לאחר מיתה והו"ל כבן שסילק א"ע מירושת אביו והרב אלפס ז"ל פסק דהלכה כת"ק דתנאו קיים משום דאנן קי"ל דבדבר שבממון תנאו קיים ור"ח ז"ל פסק דהלכה כרשב"ג וכן פסק בה"ג ז"ל ואף דקי"ל להלכה דבדבר

עין משפט נר מצוה

יא
א מיי' פ"ו ופי"ב מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח ס"ה וסי' סט ס"ו

יב
ב טוש"ע שם סי' צג ס"ב וסי' קיב ס"ז

יג
ג מיי' פי"א משמיטה ויובל הכ"ה

אבל לא לעניין דברים הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יורשה אבל דברים שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על הכתוב בתורה תנאו בטל בתנאי גוף [א] אבל בתנאי ממון תנאו קיים וזה תנאי ממון הוא ולמה אמרו תנאו בטל שבסוף הוא זוכה בהן ר' אימי בשם רבי יוחנן בדין היה שאם מכרה ונתנה שיהא מכ"ה קיים שבסוף הוא זוכה בהן ולמה אמרו בטל שלא תהא אשה מוכרת נכסים מש"ל בעלה ואומרת שלי הן רבי יוסטינה הוה ליה עובדא ושאיל לרבנין אמרין ליה פוק מנכסיך שאל לרבי שמעון בן לקיש אמר ליה עול בנכסיך ר' ירמיה בעא קומי רבי זעירא היי לון רבנין הא רב הא רבי יוחנן הא רבי שמעון בן לקיש אמר ליה רבנין דר' יוסטינה בעון קומי ר' יוחנן דברי חכמים מתה מי יורשה אלין אחיה יורשין אותה רבי ירמיה בעא קומי רבי זעירא האחין שחלקו אלמנה ניזונת משלהן שלא תאמר יעשו כמו שמכרו ולא תהא ניזונת משלהן פשיטא [ב] מכרו שלהן מכרו רבי ירמיה בעא קומי רבי אבהו כתיב [במדבר לו] אם יהיה היובל לבני ישראל בשעה שהיובל נוהג הנחלות חוזרות ובשעה שאין היובל נוהג אין הנחלות חוזרות אדרבה אתא מימר לך אפילו בשעה שהיובל נוהג והנחלות חוזרות ירושת תורה [ג] אינה חוזרת ר' הלל בר פזי בעא קומי ר' יוסי מכר

פני משה

אבל לא לענין דברים. לענין הטעם מה שאמר כדמפר' וחזיל דאם מתה יורשה הלכה כוותיה אבל לא לענין הטעם שאמר מפני שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה דדוקא בתנאי גוף הוא דקי"ל הנאו בטל כגון שאמר לה על מנת שאין לך עונה אבל בתנאי ממון תנאו קיים וזה תנאי ממון הוא : ולמה אמרו. כאן תנאו בטל שבסוף הוא זוכה בהן כלומר שלאחר מיתתה הוא יורשה וכיון שאין הדבר ברשותו אינו יכול לסלק עצמו מירושתה כמו שאין אדם יכול לסלק עצמו מירושת אביו : בדין היה וכו'. אשה דעלמא קאי בשלא התנה עמה שבדין היה שאם מכרה נכסי מלוג שלה שיהא מכרה קיים שבסוף הוא זוכה בהן כלו' שאין לו זכות בגוף הקרקע אלא לבסוף כשהיא מתה הוא יורשה : ולמה אמרו. מכרה בטל שלא תהא מבריחה ומוכרת נכסים משל בעלה ותאמר שלי הן : רבי יוסטינה הוה ליה עובדא. שסילק עצמו מנכסי אשתו והיה רוצה לירש הנכסים אחר מיתתה : פוק מנכסיך. שאין לך זכות בהן מאחר שסילקת עצמך מירושתה : עול בנכסיך. דס"ל כרשב"ג : היי לון רבנין. כלומר מאן אינהו רבנין הא רב דאמר לעיל הלכה כרשב"ג הא רבי יוחנן דאמר בסוף זוכה בהן הא ר"ל דפליג נמי וס"ל כרשב"ג ואינהו רבנן כמאן ס"ל : א"ל רבנן דרבי יוסטינה. כלומר מה את מתמה רבנן דרבי יוסטינה בפני עצמן הם שהורו לו כך : בעון. בני הישיבה קומי רבי יוחנן לדברי חכמים במתני' דאמרי אם מתה אינו יורשה מי הוא יורשה. וכה"ג גרים לה בפ' יש נוחלין שהיה רבי יוחנן מסופק אם אביה יורש אותה או אחיה : א"ל אחין יורשין אותה גרסינן : האחין שחלקו. בנכסי אביהן אם האלמנה ניזונת משלהן : שלא תאמר. כלומר דמפרש טעמא משום מאי מספקא ליה שלא תאמר יעשו כמו שמכרו דקי"ל האחין שחלקו לקוחות הן וא"כ לא תהא ניזונת משלהן דהוי כמו שמכרו לאחרים : פשיטא מכרו. אם מכרו לאחרים בהא פשיטא לי שלהן מכרו ואין לה מזונות מהנכסים דקי"ל אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדין כדאמרינן פ"ו דף ס"ה : אם יהיה היובל לבני ישראל. בבנות צלפחד כתיב שאמרו ראשי האבות לפני משה אם יהיו לא' מבני שבטי ישראל לנשים ואם יהיה היובל ונוספה נחלתן על נחלת המטה אשר תהיינה להם ומתמה רבי ירמיה דמה אמרו אם יהיה היובל אדרבה בשעה שהיובל נוהג הנחלה חוזרת כו' : ומשני אדרבה אתא מימר לך. כלומר דרבותא קאמרי והאי אם כמו אפילו וה"ק אפי' בשעה שהיובל נוהג ושארי הנחלות חוזרות מ"מ ירושת תורה כלומר ירושת הבעל להשהו דס"ל כמ"ד דאורייתא ואותה אינה חוזרת ומעתה נוספה נחלתן וכו'. והיינו דקאמר רשב"ג ירושת הבעל ד"ת נקט לה :

מכר

קרבן העדה

אבל לא לענין דבריו. כלומר ולא מטעמיה : ה"ג אבל לא לענין דבריו שאמר שהתנה על מה שכתוב בתורה וכו'. ליתא דדוקא תנאי שהוא לעקר הגוף לא ניתן למחול אבל תנאי שבממון אף על גב שזכתה. לו התורה בממון זה אם התנה עליו כגון זה שמתנה אם מתה לא יירשנה תנאי ממון הוא : ולמה אמרו תנאו בטל. כלומר אם כן למה אמר רב הלכה כרבן שמעון בן גמליאל : שבסוף הוא זוכה בהן. דהא לא ידע שתמות היא בחייו דסבר שהוא ימות בחייה ולא הויא מחילה גמורה דאסמכתא היא ואסמכתא לא קניה לכך תנאו בטל : בדין היה שאם מכרה ונתנה. האשה מנכסי מלוג שלה שיהא קיים אם כתב לה דין ודברים אין לי בפירות נכסייך דאם יש לו פירות ודאי אינה יכולה למכור לר"י דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי א"כ דוקא בנכסי צאן ברזל הוא דקסבר ר"י קנין פירות כקנין הגוף דמי אבל לא בנכסי מלוג כיון שאינו אוכל אלא מתקנת חכמים והכא בנכסי מלוג איירי : שבסוף הוא זוכה בהן. שלאחר מיתתה הוא יורשה אבל בחייה אין לו לבעל בגוף נכסי אשתו כלום ויכולה לעשות בהן מה שתרצה : ה"ג ואומרת שלה הן : ה"ל עובדא. אירע לו מעשה כזה שמכרה נכסי מלוג שלה בחייה ומתה ושאל לרבנן וא"ל שילא מנכסיו שכיון שמתה אין לו בהן אפי' אכילת פירות ומכרה קיים : עול בנכסייך. א"ל שיכנוס בנכסיו שמכרה בטל : היילון רבנן. מי מחכמים א"ל שילא מנכסיו דהא רב סובר הלכה כרשב"ג ואפי' תנאי לא מהני ור"י ורשב"ל סברי מכרה בטל : א"ל רבנין דר' יוסטינה הן דבעו מר"י לדברי חכמים. כלומר לת"ק דרשב"ג דמתני' דסבר תנאו קיים ואם מתה לא ירשנה מי יורשה אם בניה מבעלה יורשים אותה ואם מתו הבנים הבעל יורש את בניו או דלמא אם מתו הבנים חוזרת הירושה לבית אביה : אילין וכו'. א"ל ר"י אילין אחי האשה יורשין אותה ש"מ דקסברי הלכה כחכמים וסברי נמי דהגוף שלה ולא הוה מתנה על מה שכתוב בתורה שהרי בידיה למכור הנכסים בחייה ולא יהא בעלה יורשה כלל ליסנא אחרינא ה"ג בעון קומי ר"י מי יורשה אר"י דברי חכמים אביה יורשה אחיה יורשים אותה וכ"נ הגירסא בב"ב . וה"פ שאלו מר"י אשה שמתה מדין תורה מי יורשה וא"ל ר"י דחכמים סברי ירושת הבעל דרבנן אבל מדאורייתא אם אין לה בנים אביה ואחיה יורשין אותה לכך הוציאו רבנן דר' יוסטינא אותו מנכסיו דקסברי דלא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה דירושת הבעל דרבנן ופי' זה מוכח מסוגיא דפ' יש נוחלין : האחין שחלקו. נכסי אביהן : שלא תאמר יעשו. החלוקה כאלו מכרו הנכסים ואינה ניזונת מהלכן קמ"ל דלא הויא כמכירה : פשיטא מכרו. היורשים הקרקעות שירשו שלהן מכרו ואין מוציאין מיד הלקוחות למזונות והן פטורין מלזון אותה דהמעות שקבלו מהלקוחות הויין מטלטלי ואין האלמנה ניזונת ממטלטלי דיתמי : אם יהיה היובל לבני ישראל. ונוספה נחלתן על נחלת המטה אשר תהיינה להם : בשעה שהיובל נוהג הנחלות חוזרות. וקס"ד אף חלוקת האחין חוזרות א"כ ה"ל כמכירה ולמה תהא האלמנה ניזונת משלהן : ומשני אדרבא. קרא אתי לאשמועינן שאין ירושות שהן דאורייתא חוזרות ביובל דהא כתיב ואם יהיה היובל לבני ישראל ונוספה נחלתן על נחלת המטה וכו' ולא תחזור הנחלה מיד היורשים :

מכר

תוס' הרי"ד

דבדבר שבממון תנאו קיים אבל משום טעם אמר קי"ל כרשב"ג משום דאין בידו לסלק עצמו מירושת אשתו כמו שאין אדם יכול לסלק א"ע מירושת אביו ומביא ראי' מירושלמי סוס דרב פסק כרשב"ג אף דדבר שבממון תנאו קיים מ"מ לא מהני תנאי משום דלבסוף הוא זוכה בהם והוי כמו בן שסילק א"ע מירושת אביו וכתב הרמב"ן ז"ל דמירושלמי אין ראי' די"ל דרב בירושלמי מוקי מתניתין בלאחר נישואין אבל אנן דמוקמינן למתני' בכותב לה ועודה ארוסה שפיר מהני הסילוק שלו וכתב הס"מ ז"ל בפכ"ג מה' אישות בשם תשו' הרמב"ם ז"ל דכתב בדעת הרב אלפס ז"ל דס"ל דמהני תנאו אפילו בכותב לה כשהיא נשואה משום דקי"ל דבדבר שבממון תנאו קיים והרמב"ם ז"ל חולק עליו עי"ש ולכאורה קשה לפ"ז מה יעשה הרב אלפס ז"ל בהאי ירושלמי ונראה לפענ"ד דהרב אלפס ז"ל ור"ח ז"ל אזלי לטעמייהו דהכא גרסינן במס' ב"ב דף קל"ט גבי בעל דטבא לי' עבדי לי' לענין יובל עשאוהו כיורש גבי דרבנן משום פסידא דאלמנה עשאוהו כיורש גבי דריב"מ משום פסידא דידי' עשאוהו כלוקח והא גבי דריב"מ איכא פסידא ללקוחות ומשני התם איכנהו דאפסידו אנפשייהו דלא איבעיא להו למיזבן מאיתתא דיתבא תותי גברא ע"כ ויש לחקור במקום דליכא לא פסידא דידי' ולא פסידא דאחריני אם הוי יורש או לוקח מי אמרינן משום פסידא דאחריני עקרוהו מלוקח ועבדו לי' כיורש ובעיקר הדין הוי לוקח או דילמא מעיקר הדין הוי יורש רק במקום פסידא דידי' וליכא פסידא דאחריני דאינהו אפסדו אנפשייהו עקרוהו מיורש ועבדו לי' כלוקח וכ"מ בכ"ד בשכתב לאשתו

רידב"ז

ר' הילל בר פזי בעי קומי ר"י מכר הוא ומתה היא א"ל מכרו בטל לבן שמכר בחיי אביו ומת אביו. פי' דהירושלמי אזיל לטעמי' דס"ל בעל בנכסי אשתו יורש הוי והא דמוציא מיד הלקוחות כשמתה היא משום תקנה שלא תהא מבריחה נכסים משל בעלה אבל כשמכר הוא ומתה היא מכרו בטל משום דבעל יורש הוי דומה לבן שמכר נכסי אביו ורבינו יונה ז"ל כתב אפילו למ"ד לוקח הוא נמי דינא הכי מוכח בהרא"ש ז"ל במס' ב"ב דף נ' עי"ש מכרה היא ומת הוא א"ל מכרה קיים לאב שמכר בחיי בנו והא דקי"ל האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות הנ"מ כשמתה היא אבל כשמת הבעל מכרה קיים ואין יורש הבעל מוציא מיד הלקוחות אפילו אי בעל לוקח הוי ומשועבד להבעל אחרי האשה ואפילו רשב"ג דסבר דכשמכר הראשון השני מוציא מיד הלוקח והכ"נ נימא כן דיורש הבעל יוציא מיד הלוקח. ז"א דהא מת הבעל בחיי' ודמי להא דמביא בסמוך מת שני בחיי הראשון כיון שלא זכה בהם השני לא זכו בהם יורשין שלו והכ"נ כיון דלא זכה הבעל דהא אינו זוכה אלא לאחר מיתתה לא זכו בהם יורשיו דומה לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו דאז בן בנו מכה אבוה דאבא קאתי אבל לא מכה אביו והכ"נ הכא ר"ח בר"מ בעי קומי ר' יונה מכרה לבעלה מהו כיון דקאמרה דאחריך דבעל לבתר האשה מהני מכירתה בשמת הבעל מהיים שלה אבל אם לא מת הבעל לא מהני משום התקנה שלא תבריח למכור נכסי בעלה אבל אם מכרה לבעל וקאי הכל על אחריך לפלוני אם יש לאשה מתנה שאחרי' לפלוני ומכרה פשיטא דלא חל המכירה משום התקנה אבל אם מכרה לבעל מהו דבמכרה לבעל לא שייך התקנה שלה

שנויי נוסחאות (ב"א) דברים בד"ו דבריה. מתה יורשה בד"ו מתרה ירושתה. (ס"י) יוסטינה בד"ו יוסטותה. (בע"ז) זעירא בד"ו זעורא. (ס"ב) אם יהיה במקרא „ואם יהיה".

חתם סופר

ר' הלל בר' פזי בעי קמיה דר"י מכר הוא ומתה היא וכו'. עיין גירסת פני משה וברא"ש פרק חזקת הבתים דף נ'. ול"נ לקיים הגירסא שלפנינו עפ"י שיטת הרשב"ם ב"ב קנ"ז ע"ב דבן שמת בחיי האב אין בנו יורש אחריו אלא חוזר לאב ודלא כריב"א שבתוס' שם והטעם כיון שאין להבן אלא קנין הגוף בלא פירות ע"כ במכירתו לאחר נסתלק הוא ואותו אחר לא הגיעו. ושוב כיון שנסתלק הוא אין בנו יורש אחריו אלא חוזר הנחלה לאב והן הן דברי הירושלמי מכרה היא ומת הוא מכרה קיים ולא נימא כיון שמכרה נסתלקו ז"א כיון שהנכסים שלה בטבע ולא מקנין לא נסתלקה ע"י מכירה לאחר וראיה מהאב שמכר סתם ומת הבן בחייו מכרו קיים לאחרים דהא דתנן במתני' מכרו קיים עד שימות הא משמע בטל היינו כשהבן קיים אבל אי מת הבן הרי חזרה נחלה לאביו לפי' הרשב"ם ואז המכר לאחרים קיים ולא נימא שהאב נסתלק ע"י מכירתו לאחרים כיון שהנחלה שלו בטבע ולא ע"י קנין בעלמא מכר הבעל ומתה היא מכרו בטל דכיון שהנכסים אינם שלו בטבע אלא ע"י קנין שהקנה לו ע"י נישואי אשתו מכיון שמכרם נסתלק ושוב מכרו בטל לגמרי וחזרו לאשתו ושוב הבעל יורש את אשתו ונמד כן מבן שמכר ומת בחיי האב לר"י מכרו בטל כנלע"ד פירושו לפי הגי' שלפנינו :

מכר הוא ומתה היא אמר לו [ה] מכרה בטל לבן שמכר בחיי אביו ומת אביו [ב] מכרה היא ומת הוא אמר ליה מכרה קיים לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו רבי חייה בר מרייה בעא קומי רבי יונה מכרה לבעלה מהו א"ל מדאמר חזקיה *הלכה כרבי יודה הדא אמרה מכרה מכר תני [ג] *האומר יינתנו נכסיי לפלוני מת פלוני לפלוני מת הראשון יינתנו לשני מת השני יינתנו לשלישי מת השני בחיי הראשון מכיון שלא זכה בהן השני לא זכה בהן השלישי אמר ליה כך פירש ר' הושעיה אבי המשנה אהריו לפלוני ואחריו לפלוני אילו אמר מת השלישי בחיי שני מכיון שלא זכה בהן השני לא זכו היורשין יאות אשכחת אמר אחריו לפלוני אחריו לפלוני *תני [ד] הראשון מוכר קרקע ולוקח פירות דברי רבי ר"ש בן גמליאל אומר אין לו אלא אכילת פירות בלבד חזקיה אמר הלכה כרבי אמר רבי מנא מן מה דאמר חזקיה הלכה כרבי הדא אמרה [ה] שאין נותנין לו במתנת שכיב מרע הכא אמר רבי מנא קומי רבי יוסי והדא אשה מכיון שמזונותיה על בעלה לא כמתנת שכיב מרע היא אמר ליה מזונותיה על בעלה כראוי לה מאכל משח ומלח והיא בעייא מזבנה ומיכל תרנגולין

הדא

מכר הוא . מנכסי אשתו בחייה ואחר כך מתה מהו שתהא מכירתו מכירה : ה"ג א"ל מכרו בטל · לבן שמכר וכו' . הא דמיא לבן שמכר ירושתו שעתיד לירש מאביו בחיי אביו שהמכר בטל דאין אדם מוכר דבר שאינו ברשותו : לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו . ואיירי בשכתן הבן קרקע מתנה לאביו הגוף מהיום והפירות לאחר מיתה ומכר האב הגוף מהיום והפירות לאחר מיתת הבן ומת הבן בחיי אביו שהמקח קיים וזכה הלוקח בגוף הקרקע ובפירותיה : מדאמר חזקיה . בסמוך הלכה כרבי שהראשון מוכר קרקע ש"מ דקנין פירות כקנין הגוף הוא הלכך מכרה לבעלה ודאי מכר הוא ואם נאמר כל"ב שפירשתי בסמוך דטעמא דרבי משום שמא ימות השני בחיי הראשון לא זכה בהן השלישי הלכך מכירתו מכירה א"כ גם כאן כיון שאפשר שימות הוא בחייה הן שלה הלכך מכירתה מכירה : מת פלוני . ואם ימות הראשון יהיו נכסיו לפלוני השני : ה"ג מת פלוני לפלוני מת פלוני לפלוני מת הראשון וכו' וכ"ה בבבא בתרא : מת השני . אחרי הראשון ינתנו לשלישי : לא זכה בהן השלישי . וינתנו ליורשי הראשון : אבי המשנה אדון המשנה כלומר שהיה בקי גדול במשניות כאלו הוא אדון להם : אחריו לפלוני וכו' . גרסינן בברייתא הלכך אם מת השני בחיי הראשון זוכין בהן יורשי הראשון דגוף ופירות נתן לראשון דהא בהדיא פריש אחרייך יירש פלוני : ה"ג אלו אמר מת מכיון שלא זכה בהן השני לא זכו בהן היורשין יאות . וה"פ כשאמר אחרייך משמע שכל זמן שהוא חי הכל שלו אבל כשלא אמר אחרייך משמע שלא נתן לו הגוף אלא הפירות הלכך כשמת השני בחיי הראשון לא זכו בהן יורשי הראשון אלא הנותן או יורשיו זוכין בהן: אשכחת אמר . מנא ברייתא דתני בה דפליגי ר' ורשב"ג באחרייך אם יכול הראשון למכור הגוף : מוכר קרקע ולוקח פירות . לצורך אכילתו בעד דמי המקח דקסבר ר' קנין פירות כקנין הגוף דמי וכיון דיש לו פירות אף הגוף יכול למכור א"נ כיון דאם ימות השני בחיי הראשון לא זכה בהן השלישי הרי הוא כאלו הגוף שלו הלכך מכירתו מכירה : אין לו אלא אכילת פירות . והשני מוציא מיד הלקוחות : ה"ג א"ר ינאי מודה ר' שאין נותנה במתנת שכיב מרע וכ"ה בב"ב . וה"פ אם נתנה הראשון במתנת שכיב מרע כגון דאמר מהיום ולאחר מיתה שהוא לשון מתנת ש"מ לא אמר כלום והשני מוציא אחרייך עם גמר מיתה משמע ומתנת ש"מ לא הויא אלא לאחר מיתה וכבר קדמו השני : והדא אשה . שמכרה לבעלה : לא כמתנת ש"מ היא דהא ודאי לא מכרה לו אלא שיזכה בהן לאחר מיתתה שבחייה הינה צריכה לכלום שכל מזונותיה על בעלה ולמה אמרינן לעיל מדאמר חזקיה הלכה כר' הדא אמרה מכרה מכר : א"ל . אע"פ שמזונותיה על בעלה בדברים הראויים לה : במאכל . באכילה ובשמן ובמלח מ"מ היא רוצה למכור ולאכול בדמיו תרנגולין הלכך ה"ל כמתנת בריא :

הדא

מכר הוא . נכסי מלוג שלה ואח"כ מתה היא מהו אם המכר קיים הואיל ועכשיו הוא יורשה או דילמא מכיון דבשעת מכירה לא היה לו בהן אלא אכילת פירות בלבד אין מכירתו כלום : מכרו בטל . ולא קנה הלוקח והגירסא מוחלפת כאן וה"ג לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו ובבעיא שניה מכרה היא גרסינן מכרה קיים לבן שמכר בחיי אביו ומת אביו וה"פ דבפרק יש נוחלין דף קל"ו תנן הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שהן כתובים לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשותו של אב מכר האב מכורין עד שימות דכיון שאין לאב בהן אלא פירות והגוף קנוי לגמרי לבן משעה שכתב לו האב אינן מכורין אלא לפירות וכשמת האב הבן או יורשו מוציא מיד הלוקח מכר הבן אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב אבל כשימות האב והבן קיים קנה הלוקח הגוף והפירות והשתא ה"ג ברישא כשמכר הבעל שאין לו אלא פירות דומה לאב שמכר נכסיו הכתובים לבנו לאחר מותו דאין לאב נ"כ אלא פירות בלבד וכשמת מכרו בטל וכן הכא כשמתה היא מכרו בטל ובסיפא כשמכרה היא דומה לבן שמכר נכסיו הכתובים לו בחיי אביו דכשמת אביו מכרו קיים וה"נ כשמת הבעל מכרה קיים : מכרה לבעלה מהו . משום דבלא"ה הבעל אוכל פירות ואין לה בחייו כלום והילכך בעי אם מכירתה הוי מכירה : מדאמר חזקיה הלכה כרבי גרסינן . כדלקמן על הברייתא דפלוגתא דרבי ורשב"ג ומינה שמעינן דמכרה מכר : תני . דתניא בתוספתא פ"ה דב"ב האומר ינתנו נכסי לפלוני ואם מת הוא פלוני ינתנו לשני ואם מת השני ינתנו לשלישי מת הראשון וכו' דלכולם לא נתן אלא לאכילת פירות כ"ז שהוא קיים מכיון שלא זכה בהן השני דעדיין הראשון קיים לא זכה בהן השלישי: א"ל רבי יונה הכי מפרש מתהילה הברייתא בהיכי מיתוקמא ואח"כ פשיט ליה הבעיא כדלקמן : כך פירש רבי הושעיא אבי המשנה אהריו לפלוני ואהריו לפלוני . כלומר דלא אמרינן מכיון שלא זכה בהן השני לא זכה בהן השלישי אלא דוקא באומר אחריו והילכך אין לשלישי כלום אלא אחר שזכה בו השני : אילו אמר מת וכו' . כלומר אילו אמר מת פ' וכו' ולא אמר אחריו אין הדין כן כשהשלישי קיים שלא ינתנו לשלישי אלא הדין הוא דהראשון אוכל פירות עד שימות וכשימות הראשון ינתנו לשלישי ואע"פ שמת השני בחייו וכך היה לו לתנא לשנות שאם מת אף השלישי בחיי השני מכיון שלא זכה בהן השני לא זכו היורשין לא יורשי שני ולא יורשי שלישי אלא יחזרו ליורשי ראשון . יאות אשכחת אמר אהריו לפלוני אחריו לפלוני . כלומר מעתה יפה נמצאת למד שאין הברייתא שנויה אלא בלשון אחריו והילכך לא זכה בהן השלישי כשמת השני בחיי ראשון דלא זכה לאחרון אלא לאחר שיזכה בו זה שלפניו : תני . ותני עלה התם הראשון יש לו רשות למכור הקרקע כו' והשתא מסקינן להא דבעי לעיל דמתה דאמר חזקיה הלכה כרבי שהראשון מוכר הקרקע הואיל ויש לו זכות בגוף הקרקע דהא באחריו מיתוקמא דמשמע כל ימי חייך יהא הכל שלך וה"נ באשה הואיל ויש לה זכות בגוף הקרקע מכרה מכר : הדא אמרה שאין וכו' . ובפ' יש נוחלין בהאי תלמודא גרים מודה ר' שאין נותנן במתנת שכיב מרע כלומר דאע"ג דאמר ר' הראשון מוכר מודה הוא שאינו יכול ליתן במתנת שכ"מ שאינה אלא לאחר מיתה וכבר קדמו השני : הכא אמר ר' מנא קומי רבי יוסי וכו' . כלומר ועל דהכא דמדמית לה האשה שמכרה דמכרה ומתנתה קיים כמו דהתם הראשון מוכר בעי עלה רבי מנא והא מתנת אשה מכיון שמזונותיה על בעלה א"כ ודאי כמתנת שכ"מ היא דמה שמוכרת ונותנת אינו אלא לאחר מיתה שאינה צריכה למכור למזונות ואמאי קאמרת דמכרה מכר והה"ד במתנתה והא מודה ר' דמתנת שכ"מ אינה כלום : מזונותיה על בעלה כראוי לה . כלומר מזונות הראויה לה ואי אפשר לה זולתם כמו מאכל ושמן ומלח זהו החיוב על בעלה אבל כשהיא רוצה לדברים יתירים ולקנות לה תרנגולין אין בזה חיוב על בעלה והיא צריכה למכור מנכסיה והלכך לא הוי כמתנת שכ"מ :

הדא

עין משפט נר מצוה

יד
א טוש"ע אה"ע סי' צ ס"ג

טו
ב שם ס"ט

טז
ג מיי' פי"ב מזכיה ה"ז ובהשגות וב"י סמ"ב פ"ין פב טוש"ע ח"מ סי' רמח ס"ג

יז
ד ה מיימוני שם ה"ח ט סמ"ג עשין פב טוש"ע ה"מ סי' רמח ס"ג ד

מסורת הש"ס
ב"ב קס וקנ"ו (פ' י"ג ה"ט)
שם קנ"ו

רידב"ז

שלא תבריח אם השני מוציא מיד הבעל או לא א"ל מדאמר חזקי' הלכה כרבי פי' דס"ל דהראשון מוכר וקיים הדא אמרה מכרה מכר ומסיק תני האומר ינתנו נכסיי לפלוני מת פלוני לפלוני מת הראשון ינתנו לשני מת השני ינתנו לשלישי מת השני בחיי הראשון מכיון שלא זכה בהם השני לא זכה בהם השלישי א"ל כך פי' ר"ה אבי המשנה אהריו לפלוני ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני פי' דווקא באמר אחריו דאז יורש השלישי מן כח השני אבל כשלא אמר אחריו דאז לא בא השלישי מכח השני אפילו מת שני בחיי ראשון שייך לשלישי אילו אמר מת השלישי בחיי השני מכיון שלא זכה בהן השני לא זכו בהן היורשין יאות פי' אם מת השלישי בחיי השני דאז כשמת השני בחיי הראשון מכיון שלא זכה בהן השני דהא מת בחיי הראשון לא זכו היורשין שלו דהא יורשין מכחו והוא בעצמו לא זכה אבל השלישי אם חי הוא זוכה כו' תני הראשון מוכר הקרקע כו' דברי רבי רשב"ג אומר אין לו אלא אכילת פירות בלבד חזקי' אמר הלכה כרבי אר"מ מודה רבי שאין נותנן במתנת שכ"מ דהא לא זכה הראשון אלא בחייו לצרכו אבל כשהולך למות וא"ל אין לו זכי' בהם ופריך ר"מ קומי ר' יוסי והדא אשה מכיון שמזונותי' על בעלה לא כמתנת שכ"מ היא אפילו כשהיא בחיים דומה נמי למתנת שכ"מ דהא לא צריך לה ומשני על מיכל תרנגולין כו' ושיטת הירושלמי הוא לאו משום דקדמה אחריך אלא משום דלא צריך לי' וקאי האיבעיא דמכרה לבעלה בשים לאשה נכסים בלאחריך לפלוני ואח"כ מביא הסוגיא דנכסי לך ואחריך לפלוני וכן מנוי בירושלמי כמה פעמים שמביא תחלה סוגיא סתומה ואח"כ מביא עוד סוגיא הפותחת פי' הסוגיא הראשונה ועי' בפ"י במס' יבמות ה"ו ודוק :

ר"י

תוס' הרי"ד

לאשתו דו"ד אין לי בירושתיך אם הוי כיורש הוי כבן שסילק א"ע מירושת אביו דלא מהני אף בקנין כמו מה שאירש מאבא מכור לך דלא עשה כלום ואי הוי כלוקח מהני כמו בהכותב נכסיו לבנו לאחר מותו דקי"ל דבמכר הבן כי מיית האב מיהא אית לי' ללוקח כדאיתא בכמה מקומות והכא ליכא לא פסידא דידי' ולא פסידא דידה דהא הוא ברצונו כותב לה וכל מה שאדם עושה ברצונו לחובתו לא נקרא פסידא דידי' כדאיתא בירושלמי פ' האשה שנפלו ובמס' פיאה פ"ו עי"ש ע"כ תלי בזה אם בעיקר הדין הוא יורש רק במקום פסידא דידי' עקרוהו מיורש או מעיקר הדין הוא לוקח רק במקום פסידא דאחריני עקרוהו מלוקח ע"כ במקום דליכא לא פסידא דידי' ולא פסידא דאחריני עומד על עיקר הדין והנה לשיטת הירושלמי בעל בנכסי אשתו יורש הוי אפילו לבתר תקנת אושא כדאיתא בירושלמי לקמן ר"א בשם ר"י בדין הי' שאם מכרה ונתנה שיהא קיים שלבסוף הוא זוכה בהם כלומר דיורש הוא ולמה אמרו מכרה בטל שלא תהא אשה מוכרת משל בעלה ואומרת שלי כן ע"כ והא תקנת אושא ולאו משום דעשאוהו רבנן כלוקח ראשון

ז"א

שנויי נסחאות (פי"ז) במתנת נד"ו כמתנת. (ס"כ) כראוי נד"ז בראוי. (סכ"א) תרנגולין נד"ו תרנוגלין.

בן אריה

האומר יתנו נכסי לפלוני כו' . נ"ב ע' ירושלמי בבא בתרא פרק יש נוחלין הלכה ס':

הדא אמרה שאם ביקש הראשון מזבנה ומיכל תרנגולין יזבן אמר רבי יעקב בר אחא תני תמן קבורה כמזונותיה כמה דאת אמר תמן מוכר קרקע ולוקח מזונות אף הכא מוכר קרקע ולוקח קבורה אמר ר' יוסי א ואילין דכתבין אין מיתת דלא בנין יהא מדלה הזר לבית אביה תנאי ממון הוא ותנאו קיים:

הלכה ב מתני'

*מי שמת והניח אשתו ובעל חוב ויורשין והיה לו פיקדון או מלוה ביד אחרים רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן רבי עקיבה אומר אין מרחמין בדין אלא ב ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה: **גמ'** רבי יוסי בר חנינה אמר לכושל שבראיותיו כגון מלוה בעדים ומלוה בשטר ינתנו למלוה בעדים רבי יוחנן אמר לכושל בגופו הגע עצמך הוה עתיר כגון אילין דבר אנדראי אמר רבי אחא לכושל בגופו ועני כהדא קריבתיה דרבי שמואל בר אבא יהבו לה משם כושל אייתי רבי שמעון בן לקיש עבדוי דרבי יודן נשייא ואפיק מינה רבי יוחנן הוה מיסתמיך על רבי שמעון בר אבא אמר ליה מה נעשה באותה העניה אמר ליה אייתי ר' שמעון בן לקיש עבדוי דרבי יודן נשייא ואפיק מינה ויפה נעשה אמר רבי ירמיה קומי רבי זעירא אי נאמר רבי יוחנן כדעתיה ורבי שמעון כדעתיה דאתפלגון *הכל מודין שאם טעו בשיקול הדעת ג שאין מחזירין ד מדברי תורה מחזירין ה מה פליגין בטעות משנה שרבי יוחנן אמר בטעות משנה שיקול הדעת רבי שמעון בן לקיש אמר ו טעות משנה דבר תורה היא טעות משנה היא טעות זקינים הגע עצמך שפטורין מן השבועה זו תורה וזו אינה תורה: הלכה

פני משה

הדא אמרה כו'. פשט דין הראשון ודין האשה שוין ואפילו לצורך דברים יתירים יכול למכור הנכסים: תני תמן קבורה כמזונותיה. דין קבורה כדין המזונות כמו ששנינו בעלמא באשה פרק נערה וכן כאן בדין הראשון כמו דאמרינן לעיל דמוכר הקרקע לצורך מזונות וכן מוכר הוא לצורך קבורה: ואילין דכתבין. השתא מהדר הוא לדין תנאי האשה דלעיל והא שכותבין אם תמות האשה בלא זרע יהא נכסיה הוזר לבית אביה תנאי ממון הוא וקיים:

הלכה ב מתני' לכושל שבהן. בגמר' מפרש מאי ניהו ואע"ג דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לב"ח ולא לכתובה הכא דלאו ברשותייהו מנהי ס"ל לרבי טרפון דמוליאין מיד הלוה או מיד מי שהפקדון אצלו ונותנין לב"ח או לכתובה שנתחייב בהן המת מחיים: ינתנו ליורשין. ולא מהני תפיסה: שכלן צריכין שבועה. כדין הבא ליפרע מנכסי יתומין לא יפרע אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבעו אין אנו יודעים אם יש להם עליו כלום הילכך משמת זכו בהן היורשים וברשותן הן:

גמ' לכושל שבראיותיו. למי שהראיה שלו חלוש ביותר כדמפרש ואזיל כגון מלוה בעדים וכו' ינתנו למלוה בעדים שנקרא כושל לפי שאינו טורף משועבדים וכעין שפי' רש"י ז"ל למי ששטרו מאוחר שלא יוכל לטרוף לקוחות הקודמים לו: לכושל בגופו. קס"ד למי שהוא רך ואינו יכול לדון ולרדוף כ"כ אחר חובו והיינו דפריך הגע עצמך הוה עתיר הא אפילו הוא עשיר כגון אילין דבר אנדראי שהיו עשירים ולא תקיפי כולי האי וא"כ לא שייך אבתריה הא דקאמר ר"ע אין מרחמים בדין: א"ר אחא לכושל בגופו ועני. הוא דקאמר וכן אמר ר' יוחנן בבבלי דף פ"ד לכתובת אשה שהיא נקראת כושל שאין דרכה להזור אחר נכסי המת ולבקש היכן יש לו קרקע כמו האיש: כהדא. מעשה בקרובתו של רבי שמואל ב"א שנתנו לה משום כושל והביא ר"ל עבדיו של הנשיא והוציאו ממנה דס"ל כר"ע שינתנו ליורשין: הוה מסתמיך. ואזיל על כתפי' דר"ש בר בא ושאל לו מה נעשה בדינה באותה העניה וסיפר לו כל המאורע שר"ל הוציא ממנה: ויפה נעשה. בתמיה כלומר שהיה ר"י מתמה אם יפה הוא לעשות כן לחזור הדין אחרי שכבר זכתה האשה: אי נאמר. אם נאמר דכך הוא דר"י ור' שמעון בן לקיש כל חד לשיטתיה הוא דאזיל במאי דפליגי לקמיה ומפרש ואזיל הכל מודים שאם טעו הב"ד בשיקול הדעת שאין מהזירין הדין שיקול הדעת הוא כגון דפליגי תרי אמוראי ולא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר וסוגיא דעלמא אזיל כחד ועביד כאידך מדברי תורה. אם טעו בדבר שהוא מפורש בתורה ד"ה מהזירין הדין: מה פליגין. לא נחלקו אלא בטעות דבר משנה שר"י אמר בטעות משנה שיקול הדעת כלומר טעות משנה הוא כטעות בשיקול הדעת ואינו הוזר הדין והילכך היה מתמה על שחזר ר"ל הדין ואפילו הוי טעות דבר משנה: ר"ל אומר טעות משנה. הוי כטעות ד"ת והוזר: היא טעות משנה היא טעות זקינים. כלומר וה"נ אע"פ שאינו שום משנה טעות זקינים היא דהלכה כר"ע והם פסקו כר"ע וכטעות משנה היא והוזר: הגע עצמך. פל דברי ר"ע במתני' קאי דיהיב טעמא שכולן צריכין שבועה והגע עצמך אם פטורין הן מן השבועה כגון שפטרום שכתב לה לא נדר ולא שבועה עליך כדתנן במתניתין לקמן וכן כשנתן נאמנות לב"ה בלא שבועה ומשני זו תורה וזו אינה תורה כלומר עיקר טעמיה דר"ע דניכסי ברשות יתמי קאי וירושתן מן התורה היא אבל כתובת אשה וב"ח הא דגובין ממטלטלי דיתמי תקנת חכמים הוא והא דנקט טעמא דשבועה לחלומי למילתיה הוא דקאמר: הלכה

קרבן העדה

הדא אמרה. זאת אומרת שאם ביקש הראשון למכור ולאכול תרנגולין מכרו מכר דסד"א דוקא לצרכו הוא דמותר למכור אבל להעדפה לא אבל מהכא שמעינן דאפי' להעדפה הוא מוכר: אף הכא מוכר קרקע ולוקח קבורה. תכריכין למת דסד"א לשווייהו איסורי הנאה כגון תכריכין שאסורין בהנאה לא יהבינהו ניהליה אלא על מנת ליהנות בהן בני אדם דניחא ליה לאינש דליהני אינשי מממוניה ולא ילך לאיבוד קמ"ל דקבורה כמזונות ויכול למכור לצורך קבורה: ואילין דכתבין. הנך שכותבין בשטר קודם הנישואין אם תמות בלא בנים יהא כל מה דלה חוזרין לבית אביה ולא ירשנה בעלה תנאי ממון הוא ותנאו קיים וכחכמים דפליגי עליה דרשב"ג:

הלכה ב מתני' ינתנו לכושל שבהן. בגמרא מפרש מאי ניהו ואע"ג דלא משתעבדי מטלטלי דיתמי לבע"ח ולכתובת אשה הכא דלאו ברשותייהו מנחי סובר ר"ט דמוליאין מיד הלוה או מיד מי שהפקדון אצלו ונותנין לבע"ח ולכתובה שנתחייב בהן המת מחיים: ינתנו ליורשין. ולא מהניא תפיסה: שכולן צריכין שבועה. דתנן בפרקין הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבעו אין אנו יודעין אם יש להן כלום עליו הלכך משמת המת זכו בהן היורשים וברשותן הן: **גמ'** לכושל שבראיותיו. שאין ראייתו חזקה כל כך לטרוף מהלקוחות כמו ראייתו של השני ייתנו למלוה בעדים. שאינו גובה ממשועבדים משא"כ מלוה בשטר טורף ממשעבדי: לכושל בגופו. מי שחלש בגופו ואין בכחו לריב עם הלקוחות כמו השני הלכך יתן להאשה שאין דרכה לחזור אחר נכסי המת ולבקש היכן יש לו קרקע: ופריך הגע עצמך. אמור לנפשך אם זה החלוש בגופו עשיר כגון הנך אנשים דבר אנדראי שהן עשירים וחלושי כח אבל הם תקיפים להוציא מלקוחות יותר משאר בני אדם ולמה יותן להם: לכושל בגופו ועני. צריך שיהי' זה החלוש שבשניהם ג"כ עני · ה"ג ויהבו לה משום כושל. ופסקו הלכתא כר"ט: ואפיק מינה. והוציא ממנה הנכסים דה"ל טעות בדין וחוזר דסובר כר' עקיבא דנותנין ליורשין ולא מהניא תפיסה: מה נעשה באותה העניה. קרובתך הניחו לה הנכסים שנתנו לה משום כושל או לא: א"ל. הביא רשב"ל עבדיו של ר"י הנשיא והוציאן ממנה: ויפה נעשה. ר"י אומר כן ויפה נעשה בתמיה דאחרי שנעשה מעשה שאוקמוהו בידה אין להוציאן מידה: אי נאמר. דפלוגתייהו בטעות בדבר משנה אם הוא חוזר וכדמסיק או דפליגי הלכתא מאי אי כר"ט או כר"ע: כדעתיה. לשיטתו: דאיתפלגון. דפליגי ר"י ורשב"ל: הכל מודים. ר"י ורשב"ל: בשיקול הדעת. כגון מחלוקת תנאים או אמוראים ועשה הדיין כאחד מהם וסוגיין דעלמא כאידך זהו טעות בשיקול הדעת ואין מחזירין הדין: מדברי תורה. אם טעה הדיין בדבר שהוא מפורש בתורה ודאי מחזירין הדין לדברי הכל: מה פליגון. כי פליגי: בטעות משנה. בטעה בדבר משנה: ה"ג שר"י אמר טעות משנה כשיקול הדעת. ואין מחזירין: טעות משנה דבר תורה. כאלו טעה בדבר שהוא מפורש בתורה ומחזירין הדין: היא טעות המשנה היא טעות זקנים. אם טעה בדברי המורא"ים מחזירין הדין כמי שטעה בדבר משנה: הגע עצמך שפטורין מן השבועה. אמתני' פריך דאר"ע ייתנו ליורשים שכולן צריכין שבועה הרי יש בעל חוב שפטור מן השבועה כגון שלא הגיע זמן התשלומין עד לאחר מיתת הלוה או שהודה בשעת מיתה או שמת בשמתא שנידוהו ב"ד על שלא רצה לשלם או שכתוב בשטר נאמנות אפי' לאחר פרעון שכל אלו גובין מן היורשין בלא שבועה: ומשני זו תורה וכו'. כלומר עיקר טעמא דר"ע דנכסי כל היכא דאיתנהו ברשותא דיתמי איתנהו אבל בע"ח מחוסר גוביינא ונקט טעמא דשבועה שאינו אלא תקנת חכמים ולא מן התורה לאלומי מילתא. לישנא אחרינא זו תורה. היורשים יורשין מן התורה אבל פריעת בע"ח מן היורשים אינו מן התורה:

הלכה

תוס' הרי"ד

רת אלא תקנה אחריתא היא ומובן בזה בהא דגרסינן במס' ב"מ דף ל"ו ע"ב בעל בנכסי אשתו פואל הוי או שוכר הוי ומסיק שם אמר רבא בעל בנכסי אשתו לא שואל ולא שוכר הוי אלא לוקח הוי מדריב"ח דאמר ריב"ח באושא התקינו כו' ולכאורה קשה מאי תבעי לן מעיקרא וכי מעיקרא לא הוי ידעינן מתקנת אושא אבל לפי הנ"ל ניחא דרבא סוה דיחדש לן דטעמא דתק"א הוא משום דעשאוהו רבנן כלוקח ובלא"ה הו"א דהוא משום התקנה דאמר ר"א בשם ר"י בירושלמי שלא תהא אשה מוכרת משל בעלה ואומרת שלי כן ע"ז מחדש רבא דהוא משום דעשאוהו רבנן כלוקח ראשון ונמצא לפ"ז לשיטת הירושלמי יורש הוי ולשיטת הבבלי לוקח הוי

שנויי נוסחאות (פ"נ) תרנגולין בד"ו תרנוגלין.

מערכת הערוך

לכושל שבראיותיו כגון מלוה בעדים ומלוה בשטר ינתנו למלוה בעדים. ערוך (ערך כשל) גרס לכושל שבראייה כגון מלוה בשטר ומלוה בעדים ינתנו למלוה בעדים שאין יכול להזור בכל מקום ובכל עת עם עדיו בבתי דינין. (פי' כושל עני כדכתיב (תהלים ק"ה ל"ז) ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל.

בן אריה

אמר ר' יוסי ואילן דכתבין אין מיתת כו'. נ"ב ע' ב"ב פרק יש נוחלין הלכה ה' אמר ר' יצחק אלין דכתבין כו' וע"ש עוד סוף הלכה ה' אמר ר' יוסי ואילן דכתבין כו' וע"ע לעיל פרק אף על פי סוף הלכה ה':

הלכה ג מתני'

א *הניח פירות התלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה זכתה האשה יותר על כתובתה ובעל חוב יותר על חובו המותר רבי טרפון אומר ייתנו לכושל שבהן רבי עקיבה אומר אין מרחמין בדין אלא יינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה: **גמ'** *רב ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין בצבורין בסורקי אבל אם צברן בביתו זכה לו ביתו רבי יוחנן אמר ואפילו צבורין בתוך ביתו ולא זכה לו ביתו דהוה סבר דאינון דידיה ולית אינון דידיה ואימתי בעל הבית זכה בפירותיו בשביעית רבי ירמיה סבר מימר משיתנם לתוך כליו אמר רבי יוסי אפילו נתנן לתוך כליו לא זכה בהן דהוה סבר מימר דאינון דידיה ולית אינון דידיה *האי ארמלתא תפסת אמהתא אתא עובדא קומי רבי יצחק אמר תפסת תפסת רבי אימי מפיק מינה דהיא סברה דידה ולית אינון דידה כהדא אילין בני שמי דדמך אבוהון שבק להון אבוהון עז אתא מרי חובה ונסתה אתא עובדא קומי רבי אבהו ואמר דידיה נסב לא כן תני *יורש ובעל חוב שקדם אחד מהן ותפס מוציאין מידו דהוון סברין דאינון דידהון ולית אינון דידהון אמר ר' יעקב בר זבדי מודה רבי אבהו שאם מכרוה או משכנוה או טילטלוה ממקום למקום ואחר כך בא בעל חוב ותפס מוציאין מידו הגע עצמך שפטורין מן השבועה זו תורה וזו אינה תורה:

הלכה ד מתני'

ב *המושיב את אשתו חנוונית או שמינה אפיטרופיא ה"ז משביעה כל זמן שירצה רבי אליעזר אומר אפי' על פילכה ועל עיסתה:

גמ' יאות אמר רבי ליעזר מה טעמון דרבנין א*אם אומר את כן אין שלום בתוך ביתו לעולם שיברה

קרבן העדה

הלכה ג מתני' כל הקודם בהן זכה. קדמו יורשים זכו ואין מוציאין מידן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ולכתובה קדם אחד מהן האשה או המלוה זכה הוא דר"ט סובר תפיסה דלאחר מיתה מהניא: זכתה האשה יותר על כתובתה. אם קדמה ותפסה ויש יותר מן הכתובה או קדם הבע"ח ותפס ויש בהן יותר על חובו: המותר יתן לכושל שבהן. זה בעל השטר שידו על התחתונה ואם יבואו ליד היתומים שוב לא יוציא מהם לא אשה ולא בעל חוב: **גמ'** בצבורין בסירקי. לר"ט צריך שיהיו הפירות צבורין ומונחין בקרן זוית הסמוכה לרה"ר ובני אדם העושין סחורה זה עם זה בשוק ורוצים לדבר דבריהם בנחת וישוב הדעת מסתלקין לשם ליושנא אחרינא סורקי הוא השוק והוא רה"ר ממש: אבל אם צבורין תוך ביתו. של המת זכה לו ביתו ליורשין דהן כמוחזקין בבית ובכל מה שבתוכו: דהוה סבר דאינון דידי' וכו'. לא מהני אא"כ כיון להחזיק וזה היורש לא כיון להחזיק שהיה סובר שהן שלו ואין צריך לחזקה ולא קנה אותן דבאמת לא היו שלו אא"כ החזיק בהן: ה"ג מאימתי בעל הבית זוכה בפירותיו בשביעית. וה"פ מאימתי הן שלו שאין אחר רשאי ליקח ממנו ואינן עוד כשל הפקר: דהוה סבר. הבעל השדה לומר כיון שהן משדה שלו אינו צריך להחזיק בהן ובאמת אינן שלו הלכך עדיין הפקר הן עד שיאמר בפירוש שכוונתו להחזיק בהן: ה"ג האי ארמלתא תפסה אמהתא. וה"פ אלמנה אחת תפסה שפחת בעלה לאחר מיתתו: אתא עובדא. בא מעשה זה לפני ר"י ואמר דשפיר תפסה: רבי אימי. חזר והוציאה ממנה שאין זו חזקה מעלייתא שלא כיונה לשם חזקה אלא דסברה כיון שהיא שמשתה בחיי בעלה ועדיין היא ברשותה הרי הוא שלה: כהדא. כהא הכך בני שמאי שמת אבוהון והניח להם אביהם עז בביתו: ה"ג אתי מרי חובה ונסבה. ובא בע"ח של אביהם ותפסה: ואמר דידיה נסב. כלומר שפיר תפס בע"ח: ה"ג לא כן תני וכו' אין מוציאין מידו. וה"פ כיון דאין מוציאין מידו א"כ הכא דהואי העז בבית היורשים למה לא תיהני חזקתם: ומשני דהוון סברין וכו'. שאני הכא דאין חזקת היורשים חזקה מעליא שהם היו סוברין שהיא שלהן ולא החזיקו בה ובאמת אינה שלהן: שאם מכרוה. היורשים: או טלטלוה. היורשים ממקום למקום לשם חזקה: ופריך הגע עצמך שפטורין מן השבועה. הבע"ח וכתובת אשה וכדפרישית לעיל הלכה ב': ומשני זו תורה. ירושת יורשין מדאורייתא וב"ח וכתובת אשה פריעתם מן היורשין ממטלטלין אינה תורה אלא מדרבנן:

הלכה ד מתני' חנונית. למכור ולקנות בחנות: אפטרופיא. להתעסק בממונו לישא וליתן: משביעה. שלא עיכבה בידה משלו כלום: כל זמן שירצה. ויכול לגלגל עמה שלא הרויחה כלום במלאכתה ובהוצאת הבית. רא"א. אפי' לכתחלה שלא ע"י גלגול יכול להשביעה על פילכה ועל עיסתה: **גמ'** ופריך יאות אר"א. שפיר קאמר ר"א ומ"ט דרבנן דפליגי דהא ודאי כבן בית היא דתנן בשבועות דיכול להשביעו: ומשני אם אמר את כן. שהוא יכול להשביעה כל זמן שירצה על פילכה ועיסתה לא יהא שלום בתוך הבית לעולם דאמרה ליה הואיל ואשבעת לי על פלכי איני יכול לסבול קפדנותך:
שברה

פני משה

הלכה ג מתני' כל הקודם בהן זכה. קדמו היורשין זכו ואין מוציאין מידם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדין לב"ח ולכתובה קדם אחד מהן האשה או המלוה זכה הוא דר"ט אית ליה תפיסה דלאחר מיתה מהניא: זכתה האשה יותר על כתובתה. אם קדמה ותפסה ויש יותר מן הכתובה או קדם ב"ח ותפס ויש יותר על חובו: המותר ר"ט אומר יתנו לכושל. זה בעל השטר שידו על התחתונה שאם יבואו לידי היתומים שוב לא יוציאו מהן לא אשה ולא ב"ח והן כושל כנגד היתומים כדלעיל: **גמ'** בצבורין בסורקי. סורקי הוא חנות הסוחרין כלומר שמונחין אצל החנות ברה"ר בהא אמר ר"ט כל הקודם בהן זכה: זכה לו ביתו. למי שהן אצלו ואינו יכול לזכות בו האחר: דהוה סבר כו'. כלומר דלא שייך כאן לומר זכה לו ביתו דהתפיסה בטעות היא שהיה סבור שהן שלו ואינן שלו מן הדין והילכך לא זכה לו ביתו. ובבבלי פליגי אליבא דר"ט אי תפיסה מהני דוקא ברה"ר או אפי' בסימטא ומשמע דלכ"ע בבית זכה לו הבית: ואימתי בה"ב זכה בפירותיו בשביעית. שלא יוכלו העניים עוד לזכות בהן: לתוך כליו. והן קונין לו: דהוה סבר וכו'. שהרי אינן שלו דהפקר הן ואיידי דדמייא להא דלעיל נקט לה הכא: האי ארמלתא תפסת אמהתא. בביתה בשביל כתובתה: תפסת תפסת. מה שעשתה עשתה: ר' אימי. הוציא ממנה דתפיסה בטעות היא: כהדא אילין בני שמי. שנפטר אביהן והניח להן עז א' ובא ב"ה ולקחה: לא כן תני. בפרקין דלעיל דלא מהני תפיסה ומשני דהתם מיירי שתפיסה בטעות הויא שהיו סבורין שהן שלהן ואינן שלהן: והא"כ בא ב"ח ותפס מוציאין מידו. דבכה"ג לא מהניא תפיסה דידיה שכבר זכו בהן היורשין: הגע עצמך וכו'. כדלעיל סוף הלכה:

הלכה ד מתני' הנוונית. למכור ולקנות בחנות: אפיטרופא. להתעסק בממונו ולישא וליתן בהן. משביעה כל זמן שירצה. שבועה כעין של תורה על טענת שמא ויכול לגלגל עליה שלא עשתה אונאה על פלכה ועל עיסתה: רבי אליעזר אומר. אפילו לכתחילה שלא על ידי גלגול יכול להשביעה על פלכה ועל עיסתה ואין הלכה כר' אליעזר: **גמ'** יאות. שפיר אמר ר"א ומ"ט דרבנן דאינו יכול להשביעה לכתחילה על פלכה ועיסתה: אין שלום בתוך ביתו לעולם. דמריבה היא תמיד עמו על ידי שמקפיד עליה כל כך:
שיברה

מסורת הש"ס

כתובות פ"ה

בס וש"נ

(קידושין פ"ק ה"ג)

(לעיל פ"ה ה"י)

כתובות פו ב

עין משפט נר מצוה

כא
א מיי' פ"ח מאישות ופי"א מהל' כמ"ג עשין מח לד טוש"ע אה"ע סי' קג ס"ב ג וטוש"ע ח"מ סי' קד ס"ג ה

כב
ב מיי' פ"ט מטוען סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נו ס"ה ג וטוש"ע ח"מ סי' נג ס"א

ציון ירושלים

א אם אומר את כן אין שלום בתוך ביתו לעולם. עיין מס"ס כלה ופ' מלמ"ל שם ופרק ו מחובל ודו"ק:

תוס' הרי"ד

הוי והנה במה שנסתפקנו במקום דליכא לא פסידא דידי' ולא פסידא דאחריני אם הוי יורש או לוקח יש לפשוט ואת משיטת הרב אלפס ז"ל ור"ם ז"ל דהנה הרב אלפס ז"ל פסק לענין לותה ואכלה מלוה ע"פ ועמדה וניסת דבעל לוקח הוי ולא גבה מאתו אע"פ דבמקום פסידא דאחריני עשאוהו כיורש הכא איהו דאפסיד אנפשי' ולא איבעיא לי' לשלות בלא שטר וכ"ב לכאורה הא הכא הוי החוב קודם לנישואין שלו. וכתב התוספות ז"ל בסי' קי"ב שפי' דלאו למימרא דאיהו אפסיד אנפשי' ז"א אלא כ"פ דכיון דבשעה שלוה הלוה ע"מ כן בע"פ שלא יגבה מלוקח ולא שם אנפשי' כאין אנו נקוט לפסידא דידי' יותר ממנו בעצמו והאיך נעקור תק"מ דעשאוהו בלוקח משום לחוס על הפסידא דידי' והוא בעצמו לא חס ע"ז הספסד עי"ש ופשוט הדבר דע"כ מעיקר הדין הוי לוקח ע"כ אין לנו לעשות תקנה עבור לעקור תק"ם ולעשות מלוקח יורש אבל אי הי' מעיקר הדין יורש רק במקום פסידא דידי' בלא פסידא דאחריני דכאחריני לקחו אא"כ עשאוהו מיורש לוקח פשיטא דהכא בשלוה קודם הנישואין אין לנו להפסיד לאחריני ולעשות מיורש לוקח דנהי דאין לנו לחוס עליו ולעשותו מלוקח יורש אבל אין לנו להפסידו לעשותו מיורש לוקח דנהי דאין לנו לחוס עליו לעשות לו טובה כיון דהוא בעצמו התרצה שלא יגבה מלקוחות אבל אין לנו להפסידו לעשותו מיורש לוקח כיון דלוה ע"מ לגבות מיורש והבעל יורש הוי ואין לנו להפסידו לעשותו מיורש לוקח במקום פסידא דאחריני ול"ל איהו בעצמו לא סיים ז"א דהא נכנס לכתחלה אדעתא למגבי מיורש והבעל יורש הוי ולא יעשו אותו לוקח משום פסידא דאחריני שלוה קודם כנשואין אלא ע"כ דס"ל לרב אלפס ז"ל דמעיקר הדין בעל לוקח הוי וע"כ אין לעקור תק"ם דעשאוהו כלוקח משום לחוס עליו דהוא על עצמו לא סיים כדכתב התוספות ז"ל בפירוש אבל ר"ם ז"ל פסק דבלותה ואכלה ועמדה ונשאת גובה מהבעל משום דבמקום פסידא דאחריני בעל יורש הוי כלומר דלא עשאו אותו מיורש לוקח ונמצא לפ"ז להרב אלפס ז"ל עשאוהו מלוקח יורש במקום פסידא דאחריני ולר"ם ז"ל עשאוהו מיורש לוקח במקום פסידא דידי' ונמצא לפ"ז במקום דליכא לא פסידא דידי' ולא פסידא דאחריני לרב אלפס ז"ל הוי לוקח ולר"ם ז"ל הוי יורש ע"כ לרב אלפס ז"ל שפיר תנאו קיים אפילו אחר נישואין משום דבעל לוקח הוי והירושלמי לטעמי' דס"ל דאפילו לבתר תק"א הוי בעל יורש אבל ר"ם ז"ל ס"ל דבעל יורש הוי אפילו לדידן במקום דליכא פסידא דידי' ולא דאחריני וכיון דיורש הוי ע"כ הנאו בטל משום דלבסוף הוא זוכה בכסף כבירושלמי ודוק:

שנויי נוסחאות (ש"י) דידיה בד"ו דידה. (ס"א) ואימתי בד"ו ואתי. (שפ"ע) דידיה בד"ו דידה. האי בד"ו הא. (פ"ס) רבי בד"ו רב.

גליון אפרים

ואימתי בעל הבית וכו'. נ"ב נ"ל ודכוותיה מאימתי בעה"ב כו' וכן איתא בירושלמי בשביעית פ"ד ה"ב ובסנהדרין פ"ג וסם ודכוותיה מיותר יותר אגירסת לישנא מכאן:

אמרי ברוך

ואפילו ציבורין בתוך ביתו. כתב בשירי קרבן ול"ת הא תנר איתרבאי משום יד וכו'. נ"ב יעויין במס' ב"ב דף נ"ד ע"א בתוס' ד"ה אדעתא דליזי וכו'. ובמל"מ פ' י"ז מהלכות גזילה ואבידה דין ח'. ובפ"ב מהל' זכיה ומתנה דין ס' ובתשו' מהרימ"ס ח"א סי' ק"כ. ובמס' גילה ל"ט ע"ב בתו' ד"ה הכא במנביה פ' נפ"ש ועד אין סברה לרב ששת שיקנה כמגביה בלא מתכוין כו' ובמ"ש בכ' אסיפת זקנים בתוס' ב"מ דף י' ע"א בשם הרא"ש בד"ה ומיהו קשה וכו':

א *שיברה את הכלים מה את עבד לה כשומרת חנם או כשומרת שכר מסתברא מיעבדינה כשומרת שכר אמרין אפילו כשומרת חנם אינה אם אומר את כן אין שלום בתוך ביתו לעולם:

הלכה ה מתני' ב *כתב לה נדר ושבועה אין לי עלייך אינו יכול להשביעה ג אבל משביע הוא את היורשין ואת הבאין ברשותה ד שבועה אין לי עלייך ועל יורשייך ועל הבאין ברשותיך הוא אינו יכול להשביעה לא אותה ולא את יורשיה ולא את הבאין ברשותה אבל יורשין משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאין ברשותה:

גמ' רבי יונה ורבי יוסה תריהון אמרין לא סוף דבר בנכסים שנשתלטה בהן בחיי בעלה אלא אפילו בנכסין שנשתלטה בהן לאחר מיתת הבעל אין היורשין משביעין אותה. תמן תנינן *השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל ישלם לשוכר רבי הילא בשם רבי ינאי והוא שנתן לו רשות להשאיל לאחרים ותני רבי חייה בן ה *אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי להשכיר ולא השואל רשאי להשכיר ולא השוכר רשאי להשאיל ולא מי שהופקד אצלו רשאי להפקיד אצל אחר אלא אם כן נטלו רשות מהבעלים וכולם ששינו את שמירותיהן שלא מדעת הבעלים חייבין והשואל (לא) אפילו לא שינה חייב אלא בגין דתנינן ו *מתנה שומר חנם להיות פטור מן השבועה והשואל להיות פטור מלשלם ואתא מימר לך שאף על פי שהיתנה עמו שהוא פטור שהוא חייב. ביקש להשביע את השואל נישמעינה מן הדא כתב לה נדר ושבועה אין לי עלייך אינו יכול להשביעה אבל משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה הדא אמרה שאם ביקש להשביע את השואל הוא משביעו הדא ילפה מן ההיא וההיא ילפה מן הדא הדא ילפה מן ההיא שאם ביקש להשביע את השואל משביעו וההיא ילפה מן הדא שאם ביקש להשביע את האשה שלא משביעה אמר רבי חנינה לא צורכת מילף ההיא מן הדא ומה צורכה תילף ההיא מן הדא כיי דמר רבי הילא בשם רבי ינאי *והוא שנתן לו רשות להשאיל והכא והוא שנתן לה רשות שיהו בניה אפיטרופים אמר רבי יוסי צריך להעלות לו

פני משה

שיברה. האשה שיברה כלי הבית מה דינה אם כש"ח היא ואינה מתחייבת אלא בפשיעה או כש"ש מפני שהוא מפרנסה ואינה פטורה אלא באונס: מסתברא. מן הסברא דכש"ש היא והדר דחי לה הש"ס דאמרינן אפי' כש"ח אינה ופטורה לעולם שאם אתה אומר כן אין שלום בית לעולם:

הלכה ה מתני' אבל משביע הוא את היורשין. אם נירשה ומתה ויורשים תובעין ממנו כתובתה נשבעין שבועת היורשים שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצאנו בין שטרותיה ששטר כתובתה פרוע: ואת הבאים ברשותה. אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעין כתובתה נשבעין אף הן שבועת היורשין: אבל יורשיו משביעין אותה. אם נתאלמנה או אם יורשיה נפרעין מן היתומין צריכין שבועה שהרי לא פטרן אלא ממנו אם תגבה כתובתה בחייו והא דאמרינן שגובין יורשים בשבועה היינו אם נתגרשה ומתה או כשמתה היא תחילה אבל כשמת הבעל תחילה הרי מת לוה בחיי המלוה ואין היורשים גובין כלום שכבר נתחייבה שבועה ליורשין ואין אדם מוריש שבועה לבניו כדאמרינן במסכתא שבועות:

גמ' לא סוף דבר. בנכסים שנשלטה בהן בחיי בעלה שפטורה מן השבועה אלא אפילו באותן שנשלטה בהן לאחר מיתת בעלה ואע"ג דמיורשיו לא פטרה ולקמן מוקי לה דמיירי באותן שנשלטה בהן משעת מיתה עד שעת קבורה: תמן תנינן. פרק המפקיד: ישבע השוכר שמתה כדרכה. שהשוכר פטור מן האונסין והשואל שחייב באונסין ישלם לשוכר: והוא שנתן לו. המשכיר רשות להשאיל לאחרים דאל"כ יכול הוא לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר: ותני ר"ח. בתוספתא כן: ששינו את שמירותיהן. כלומר שמסרו לאחר שלא מדעת בעלים חייבין וכמאן דאמר שומר שמסר לשומר חייב: והשואל אפילו לא שינה חייב. קושיא היא דהא השואל בלא"ה משלם את הכל ואמאי תני וכולן: אלא בגין דתנינן. סוף השוכר את הפועלים מתנה ש"ח וכו' דכל תנאי שבממון קיים ואתא מימר לך הכא שאע"פ שהתנה עם השואל שיהיה פטור אפ"ה הוא חייב אם שינה והשאיל לאחר שלא מדעת הבעלים: ביקש להשביע את השואל. אמתני' דלעיל קאי דקתני ישבע השוכר שמתה כדרכה ואם המשכיר ביקש להשביע את השואל וכגון שפטרו לשוכר משבועה מאי: נישמעינה. לזה מן מתני' דהכא דקתני אבל משביע את הבאים ברשותה הדא אמרה שיכול הוא להשביע את השואל שהרי ברשותו של זה הוא בא: הדא. האי מתני' דהמפקיד ילפא מן מתני' דההיא דהכא וההיא ילפא מן הדא כדמפרש ואזיל: וההיא. מתני' דהכא ילפא מן הדא דהמפקיד שאם ביקש להשביע את האשה שלא משביעה כמו דהתם אם משביע הוא להשואל שוב אין משביע להשוכר דהא הימניה לשואל שהרי נתן להשוכר רשות להשאילו וה"נ אם משביע ליורשיה ולבאים ברשותה שוב אינו משביעה: לא צורכה מילף וכו'. זה ודאי לא צריכה למילף מן מתני' דהמפקיד דפשיטא שאין משביע לאשה שהרי פטרה משבועה אלא דמה צריך תילף הכא מהתם להא כהאי דאמר רבי הילא לעיל דדוקא שנתן לו רשות להשאיל והכא נמי והוא שנתן רשות להאשה לעשות בניה אפיטרופים בהא הוא דנאמנין בשבועה אבל אם לא נתן לה רשות יכול הוא לומר לך האמנתי אבל לא לבניך: צריך להעלות לו

קרבן העדה

שברה. האשה כלים שלא בפשיעה בשעה שמשמשה בהן: מה את עבד לה. למאי מדמינן אותה לשומר חנם ופטורה מהכל חוץ מפשיעה או כש"ש היא וחייבת בגניבה ואבדה: ופשיט מסתברא. לעשותה כש"ש וחייבת לשלם: אמרין. בני הישיבה שאפי' כש"ח לגבה ואפי' שברה בפשיעה פטורה: אם אומר את כן. דכשברה בפשיעה חייבת לשלם אין שלום בתוך הבית לעולם שיאמר הבעל שתשלם דבפשיעה שברה:

הלכה ה מתני' אינו יכול להשביעה. על אפטרופיא שנעשית אלו: משביע הוא את היורשין. אם גירשה ומתה ויורשיה תובעין הימנו כתובתה נשבעין שבועת היורשים שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצאנו בין שטרותיה ששטר כתובה פרוע א"נ בשהיו בניה אפטרופסים איירי וכ"מ בגמרא: ואת הבאים ברשותה. אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעים כתובתה נשבעים אף הן שבועת היורשים: אבל יורשין משביעין אותה. אם נתגרשה ויורשיה או היא נפרעין מן היתומים צריכים שבועה שהרי לא פטרם אלא ממנו אם תגבה כתובתה בחייו: ולא לבאים ברשותי. אם אמכור נכסי ואת נפרע מהלקוחות: גמ' לא סוף דבר. הא דתנן ה"ז אין יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו לא היא ולא יורשיה וכו' לאו דוקא בנכסים שנשתלטה עליהן בחיי בעלה אינן יכולין להשביעה: אלא אפי' בנכסים. שהיו בידה לאחר מיתת בעלה אין היורשין משביעין אותה ולקמן בפרקין מסיק דאנכסים שנשתלטה בהן משעת מיתה עד שעת קבורה קאי: תמן תנינן. ב"מ פרק המפקיד: השוכר פרה מחבירו. והשאילה השוכר בימי שכירותו לאחר לעשות בה מלאכה ומתה כדרכה בבית השואל: ישבע השוכר. למשכיר: שמתה כדרכה. ופטור שהשוכר פטור מאונסין: והשואל. שחייב באונסין ישלם להשוכר: והוא שנתן לו. המשכיר רשות להשוכר להשאיל פרתו אם ירצה אבל אם לא נתן לו רשות חייב השוכר לשלם הפרה למשכיר ששינה מדעת הבעלים וה"ל פושע ששומר שמסר לשומר אחר חייב אפילו באונסין: ופריך והשואל. אמאי איצטרך ר"ח לאשמועינן דאם שינה חייב הא אפי' לא שינה השואל חייב באונסין ומשני אלא איצטרך משום הא דתנן בבבא מציעא סוף פרק השוכר את הפועלים: ואתא מימר לך. ובא ר"ח לאשמועינן אפי' התנה השואל עם המשאיל לפטרו מן האונסין אם שינה והשאילה לאחר ומתה באונס חייב לשלם: ביקש. המשכיר להשביע את השואל שמתה כדרכה מהו שיכול להשביעו או דלמא מצי למימר ליה לאו בעל דברים דידי את: נשמעינה מן הדא. תא שמע: הדא ילפא מן ההוא וכו'. וילפי' התם מהכא והכא מהתם: שאם ביקש להשביע את השואל משביעו. דהא השואל בא ברשותו של המשכיר וכי היכי דהכא יכול להשביע אותה ואת הבאים ברשותה ה"ה התם יכול להשביע את השואל: ה"ג שאם ביקש להשביע את האשה משביע וכן הוא בקידושין פרק קמא. וה"פ אם לא פטרה משבועה יכול להשביעה ולא אמרינן דה"ל כשמירה בבעלים: ה"ג ולא צורכה מיליף ההיא מן הדא. הא לא איצטרך למילף מהתם דהא ממתני' דהכא שמעינן דוקא בשפטרה מן השבועה הוא דאינו משביעה אבל בשלא פטרה משביעה: ומה צורכה וכו'. כי איצטרך למילף הכא מהתם היינו לענין זה דמתני' דהכא איירי בשנתן לה רשות שיהיו בניה אפטרופסין אבל לא נתן לה רשות חייבת לשלם כל מה שהפסיד בעלה כל זמן שיהיו בניה אפטרופוסים ל"א אבל לא נתן לה רשות אלא מעצמה עשתה בניה אפטרופסין אף על פי שפטרה משבועה משביעה כדאר"ח בשואל כיון ששינה מדעת בעלים חייב אע"פ שהתנה להיות פטור וכן עיקר: צריך להעלות לו

עין משפט נר מצוה

כג
א מיי' פכ"ה מאישות טוש"ע אה"ע סי' פ סי"ז

כד
ב ג מיי' פט"ז שם ופט"ז ממלוה סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נח כ"ה ב וטוש"ע ח"מ סי' עא ס"א וסעיף יז

כה
ד טוש"ע אה"ע שם ס"ג ד וכחו"מ שם סי"ז

כו
ה מיי' פ"א משכירות ה"ד סמ"ג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' שז ס"ד וסי' שמב

כז
ו מיי' פ"ב שם ה"ט סמ"ג עשין פט טוש"ע שם סי' רכה סי"ז

מסורת הש"ס

ע' הו' כתובות פו ב ד"ה ר"א

כתובות פו ב

ב"מ לה ב (המפקיד ה"ג קידושין פ"ק ה"ז)

(תוספתא דב"מ פ"ג) גיטין כט ב"מ כט

בה לד (ב"מ ה"ז)

ע' הו' כתובות פו ב בד"ה בגל

שנויי נוסחאות (שכ"ה) שמירותיהן כד"ו שמותיהן. שכ"ו) לא אפילו כ"ס כד"ו. (שנ"ח) ההיא מן הדא. כד"ו הדא מן ההיא.

חתם סופר

ר' יונה ור' יוסה תריהון אמרין שנשתלטה בהן וכו'. מפרש לה שבאים ברשותה להיות אפטרופסים ומייתי בב"מ השואל ישלם לשוכר מספקא ליה אי יכול להשביע את השואל אם מתה כדרכה ופשיט ליה ממתני' במשביע הבאים להיות אפטרופום ולא מצי האפטרופום למימר לאו בעל דברים דידי את אתה לא מניתני אפטרופום וה"ה השואל ישבע למשכיר והדר דחי ליה הכא בשנתן לה רשות למנות אפטרופום את הבאים ברשותה והו"ל בעל דבר דבעל וה"ה כשנתן לשוכר רשות להשאיל הכי נמי יכול להשביעו אבל לא תפשוט מזה אם נעשה שואל בלא רשותו שיהיה יכול להשביעו שוב נסתפק במשנתינו אי יכול להשביע האשה אע"ג בהימנה מ"מ כיון שמסרה ליד הבא ברשותה ואיהו לא מהימן ליה שוב יכול להשביע האשה ופשוט ליה מהתם שהשוכר נפטר בשבועה ואינו נעשה כשואל לשלם ה"נ היא נשארה בהימנותה ואינה נעשית כהבא ברשותה והדר דחי ליה דהתם נתן לו רשות להשאיל אבל אי לא היה נתן רשות באמת הי' השוכר משלם וה"נ אי לא נתן לה רשות להביא אחר ברשותה אבדה הימנותה לידם. ופני משה לא פי' כן:

לו שכר כל זמן שהיא שבורה אצלו רבי זעירא שאל לרבי אבונא שאלוה הבעלים ומתה אמר ליה כן אנן אמרין ואפילו אכלוה א"ר יוסי בר אבון אכלו שלהן אכלו ר' זעירא בעא קומי רבי יסא היך עבדין עובדא אמר ליה תריי כל קבל ארבעה ולא עבדין עובדא כסוגייא אמר ליה [א] תריי כל קבל תריי אינון רבי לעזר תלמידיה דרבי חייה רובה רבי יוחנן תלמידיה דרבי ינאי:

הלכה ו מתני'

[ג] *נדר ושבועה אין לי לא לי ולא ליורשיי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאין ברשותיך הרי זה' אין יכול להשביעה לא הוא ולא יורשין ולא הבאין ברשותו לא אותה ולא את יורשיה ולא את הבאים ברשותה [ו] הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית' אמה אם לא עשתה אפיטרופיא אין היורשין משביעין אותה ואם עשתה אפיטרופיא היורשין משביעין אותה לעתיד לבוא ואין משביעין אותה לשעבר: **גמ'** א"ר יונה [ז] *והוא שעשת אפיטרופא בחיי בעלה אבל אם עשת אפיטרופא לאחר מיתת הבעל היורשין משביעין אותה דו מתניתא לא עשת אפיטרופא אין היורשין משביעין אותה אם עשת אפיטרופא היורשין משביעין אותה לעתיד לבוא ואין משביעין אותה לשעבר איזהו לשעבר [ט] משעת מיתה עד שעת קבורה וא"ר יוסי אפי' עשאה אפיטרופא לאחר מיתת בעלה אין היורשין משביעין אותה והא תנינן לא עשתה אפטרופס אין היורשין משביעין אותה אם עשת אפטרופס היורשין משביעין אותה לעתיד לבא ואין משביעין אותה לשעבר פתר לה על ראשה ואין על ראשה כהדא רבי יונה ורבי יוסי תריהון אמרין לא סוף דבר בנכסים שנשתלטה בהן בחיי בעלה אלא אפי' נכסים שנשתלטה בהן לאחר מיתת הבעל אין היורשין משביעין אותה פתר לה משעת מיתה עד שעת קבורה דמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן משעת

קרבן העדה

לו שכר וכו' אמתני' דפ' המפקיד קאי אע"פ שנתן המשכיר רשות להשוכר להשאיל אם ירצה מ"מ צריך ליתן להמשכיר דמי השכירות כל זמן שהיא שבורה אצלו: שאלוהו הבעלים. מהשוכר ומתה כדרכה בבית בעלים מהו שיהו הבעלים חייבין לשלם להשוכר כאלו השאילה לאחר או לא: א"ל כן אנן אמרין. אפי' אכלוהו הבעלים בימי השאלה פטורין מלשלם: אכלו שלהן אכלו. לכך פטורין מלשלם ולא דמי לאחר: היך עבדין עובדא. הלכתא מאי וקאי אהא דגרסינן התם בקידושין רב יהודה שלח לר' לעזר שומר שמסר לשומר א"ל הראשון חייב ר' יוחנן אמר *השני חייב רשב"ל אמר השני חייב ומיבעיא ליה מי חייב א"ל תרי כל קביל ד' ולא עבדין עובדא כסוגייא. כלומר הא ר' לעזר ור"י דסברי הראשון חייב שפשע ור' חייא ור' ינאי נמי הכי סברי דשומר שנתן לשומר חייב אא"כ נתן לו רשות ור' יהודא ורשב"ל פליגי וסברי דהשני חייב פשיטא דלא שבקינן ארבע ועבדין כתרי: א"ל. ר' זעירא אין זה אלא כשנים נגד שנים שר"ל תלמידו דר"ח הגדול הוא ור"י תלמידו דר' ינאי הוא והרב ותלמידו אין מונין להם אלא אחד:

הלכה ו מתני' הלכה מקבר בעלה וכו'. בגמרא מפרש אהי קאי: לבית אביה. שלא נתעסקה שוב בנכסים: אין היורשין משביעין אותה. במה שנתעסקה בין מיתה לקבורה: על העתיד לבא. בגמרא מפרש:

גמ' ה"ג אבל אם עשת אפטרופס לאחר מיתת הבעל היורשין משביעין אותה וכ"ה ברא"ה. אע"פ שכתב לה בעלה נדר ושבועה אין לי וליורשי וכו' משביעין אותה דלא מהני פטורא דידיה על מה שעשתה אחר כך שהרי הנכסים של היתומים הם: דו מתניתא. וכן הוא פירושא דמתני' דקאי אסיפא דמתניתין דלעיל שפטרה ממנו ומיורשיו ואפ"ה משביעין אותה על העתיד לבא: משעת מיתה עד שעת קבורה. אבל על השאר משביעין אותה: ה"ג ר' יוסי אמר אפילו וכו' וכ"ה ברא"ה: ומשני פתר לה על ראשה. ארישא דקתני נדר ושבועה אין לי עליך שלא פטרה מיורשיו אלא ממנו ההא הוא דקאמר אין היורשין משביעין אותה לשעבר אלא לעתיד לבא דהכי משתמע פטור דידיה על כל מה שעשתה בחייו בין ממנו בין מיורשיו אבל אם פטרה מיורשיו פטורה אפי' על אפטרופס שעשתה לאחר מיתת בעלה ואיירי בשמינה אותה הבעל אפטרופוס לאחר מיתתו: ופריך ואין על ראשה כהדא ר"י ור"י וכו'. כלומר והיכי פליגי הכא ר' יונה ור' יוסי הא תרווייהו אמרו שבנכסים שנשתמשה בהן לאחר מיתה אין משביעין אותה וקשיא לר' יונה הא קאמר הכא דעל אחר מיתת הבעל היורשין משביעין אותה ולר' יוסי קשיא פשיטא דא"כ מה בין רישא לסיפא דהא ברישא נמי אין משביעין על אפטרופסת שנעשית בחיי בעלה: פתר לה. הא דקאמרי ר"י ור"י בנכסים שנשתלטה בהן לאחר מיתת בעלה אין משביעין אותה היינו מה שנשתמשה בהן משעת מיתה עד שעת קבורה אבל מה שעשתה אחר קבורה משביעין אותה עליה ורבי יונה אסיפא דמתני' קאמר לא סוף דבר וכו' ורבי יוסי ארישא דמתני' קאמר לא סוף דבר וכו' וקסבר ר' יוסי אפי' אמר נדר ושבועה אין לי עליך מ"מ פטורה היא אפי' משבועה דלאחר מיתת בעלה מה שעשתה משעת

פני משה

לו שכר. השוכר למשכיר אפילו כל משך זמן השאלה ששאילו לזה ואע"פ שברשותו השאילו: שאלוה הבעלים. אם הבעלים עצמן חזרו ושאלו מן השוכר ומתה כדרכה אצלן אם חייבין לשלם להשוכר: כן אנן אמרין. דאפי' הבעלי' עצמן משלמין: ואפילו אכלוה גרסינן וכן הוא בקידושין ובהמפקיד. כלומר שאפילו אכלוה הבעלים חייבין לשם דהרי בתוך ימי שכירותה של השוכר היא: ורבי יוסי בר' בון. פליג דאם אכלו שלהן אכלו: היך עבדין עובדא א"ל תריי כל קביל ארבעה וכו'. בקידושין בהאי תלמודא שם קאמר קודם להא דתמן תנינן רב יהודה שלח לרבי אלעזר שומר שמסר לשומר א"ל הראשון חייב רבי יוחנן אמר הראשון חייב גרסינן שם ר"ל אמר השני חייב והיינו דשאל רבי זעורא לרבי יוסי היאך הלכה וא"ל רבי יוסי פשיטא דהלכה כרבים שהרי כאן שנים נגד ארבעה הן ר"ל דס"ל השני חייב וכן רב יהודה דמספקא ליה ושאל לר"א הן בעלין במיעוטן כנגד רבי אלעזר ורבי יוחנן ורבי ינאי ורבי חייא דכולהו ס"ל אין השואל רשאי להשאיל והילכך שומר הראשון חייב: אמר ליה תריי כל קבל תריי אינון. אין כאן אלא שנים כנגד שנים שהרי ר"א תלמידו דר"ח רבה ורבי יוחנן תלמידו דרבי ינאי וכל א' אמר מה שקיבל מרבו ולא חשבינן להו אלא כחד:

הלכה ו מתני' ולא לבאים ברשותי. אם אמכור נכסי ואת באה לפרוע מן הלקוחות: הלכה מקבר בעלה. זו שפטרה בעלה משבועה: לבית אביה. שלא נתעסקה שוב בנכסים: על העתיד לבא. על עסק שלאחר מיתה שלא עכבה בידה כלום דהשתא נכסי דיתמי נינהו ולא מהני בה פטור דידי': לשעבר. על עסק שבחיי בעלה:

גמ' והוא שעשת אפיטרופא בחיי בעלה. דוקא על עסק שעשת בחיי בעלה יכול לפוטרה אף מיורשיו: אבל אם עשת אפיטרופא לאחר מיתת הבעל היורשין משביעין אותה גרסינן. דעל מה שנעשית אפיטרופא לאחר מיתה אינו יכול לפוטרה מיורשיו שכבר הנכסים ברשותן הן: דו מתניתא לא עשת אפיטרופא וכו'. כלומר דרבי יונה מפרש דסיפא דקתני אם נעשית אפיטרופא היורשין משביעין אותה לעתיד לבא והיינו במה שעוסקת לאחר מיתת בעלה אמלעיתא נמי קאי שאפילו היכא דפטרה גם מיורשיו לא פטרה אלא במה שנעשית אפיטרופא בחיי בעלה: ואין משביעין אותהלשעבר. כלומר השתא ע"כ הא דקתני לשעבר לאו על עסק שבחיי בעלה קאי דפשיטא דהא גם מיורשיו פטרה ואיזהו לשעבר משעת מיתה עד שעת קבורה דאע"ג שעל אפיטרופא שנעשית לאחר מיתה היורשין משביעין אותה היינו דוקא במה שעוסקת לאחר קבורה אבל במה שעוסקת משעת מיתה עד שעת קבורה אין היורשין משביעין אותה כדלקמן: ורבי יוסי אמר. אפי' במה שנעשית אפיטרופא לאחר מיתת בעלה מהני פטורו שפטרה מן היורשין ואין משביעין אותה: והא תנינן וכו' אם עשת אפטרופא היורשין משביעין אותה לעתיד לבא. וקשיא לרבי יוסי: פתר לה. רבי יוסי על ראשה על הרישא קאי והיא מהני' דלעיל היכא שלא פטרה אלא מעצמו אבל לא מיורשיו דאז היורשין משביעין אותה על אפיטרופא שנעשית לאחר מיתת בעלה: ופריך ואין על ראשה כהדא ר' יונה ורבי יוסי וכו'. כלומר ואם על רישא קאי קשיא הא קאמרי לעיל אפילו בנכסים שנשלטה בהן לאחר מיתת בעלה אין היורשין משביעין אותה וקשיא אדרבי יוסי והא דלא פריך נמי דרבי יונה אדר' יונה דהא לדידיה אמלעיתא נמי קאי שאפילו היכא דפטרה גם מיורשיו ס"ל דמשביעין אותה על העתיד לבא והיכי קאמר לעיל אפי' נכסים שנשלטה בהן לאחר מיתה אין היורשים משביעין אותה ואפילו היכא דלא פטרה אלא מדנפשיה משום דאיכא למימר לר' יונה לא קשיא מידי דהא דקאמר לעיל בנכסים שנשלטה לאחר מיתה אין היורשין משביעין אותה היינו משעת מיתה עד שעת קבורה כדמפרש לה לשעבר במתני' וקמ"ל התם דאע"ג דלא פטרה אלא מדנפשי' אין משביעין אותה אבל אליבא דר' יוסי אכתי לא אסיק אדעתיה סתמא דהש"ס דמודה לר' יונה בהא ולדידיה איכא למימר לשעבר דקאמר בחיי בעלה הוא והילכך מקשי ליה דידיה אדידיה: ומשני פתר לה משעת מיתה עד שעת קבורה. כלו' הא דקאמרי לעיל דאין היורשין משביעין אותה בנכסים שנשלטה משעת

משעת

עין משפט נר מצוה

כח
ה מיי' פי"א ויסנהדרין ה"ז טוש"ע ח"מ סי' י"ח ס"ה

כט
ב מיי' פט"ז מאישות טוש"ע א"ע סי' נא ס"ג ד

ל
ג ד מיי' פ"ט משותפין סמ"ג עשין מה פ: טוש"ע שם כ"ג:

לא
ה שם ס"ה

מסורת הש"ס

נ"ל הראשון שבועות פו ב

שם דף פז

רידב"ז

ר"ז שאל לר' אבונא שאלוה הבעלים ומתה. פי' אם הבעלים חייבין לשלם להשוכר כיון דהוי שואל שלו א"ל כן אנן אמרין [ד] ייב ואפילו אכלוה דהוי שליחות יד ע"ז אמר ר"י בר אבון אכלו שלהם אכלו דלא דמי למתה דהתם הוי עליו דין חיובא דשומר משא"כ אם שלח בה יד דאז אין עליו חיוב דשומר אלא חיובא דגזלן כדכתב בשטמ"ק ז"ל במס' ב"ק דף ק"א גבי סוגיא היתה פרה שאולה לו ושבחה בשבת פטור דכתב בשטמ"ק ז"ל דכששלח יד נעשה עליו חיוב אדם חיובא דגזלן ולא היובא

שנויי נוסחאות

(פ"א) זעירא בד"ו זעורא. (פ"ג) ואפילו בד"ו ליתא. (פ"ד) זעירא בד"ו זעורא. (פ"כ) הבעל היורשין בד"ו הבעל אין היורשין. (פכ"ה) אפיטרופא בד"ו אפטרופוס.

אמרי ברוך

כן אנן. נ"ב הכוונה אף באכלוה הבעלים חייבין לשלם להשוכר ור' יוסי בר אבין חולק דבאכלו פטורין ואין הבעלים חייבין רק כשמתה אלנס. וכן מבואר מדברי הירושלמי בב"מ שיש לחלק בין מתה לאכלוה:

משעת מיתה עד שעת קבורה אין היורשין משביעין אותה תני בר קפרא שלא תהא מניחתו והולכת לבית אביה:

הלכה ז מתני'

[א] *הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה [ב] עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תיפרע אלא בשבועה [ג] מנכסים משועבדים [ד] מנכסי יתומין לא תיפרע אלא בשבועה [ה] הנפרעת שלא בפניו לא תיפרע אלא בשבועה: **גמ'** *אמר רבי זעורא [ו] כעין שבועת תורה ירדו להן *וכתובה לא הוחזקה בידו לגבות אלא כמי שגבת מיכן והילך והוא כתובעה עם השטר של מאתים פרוע והיא אומרת מנה לא תיפרע אלא בשבועה תני *הפוגמת לא הפוחתת כתובתה כיצד היתה כתובתה מאתים והיא אומרת מנה [ז] נפרעת שלא בשבועה מה בין פוגמת מה בין פוחתת אמר רבי חנינא פוגמת בא משא ומתן בנתיים פוחתת לא בא משא ומתן בנתיים רבי ירמיה בעא כמה דאת אמר תמן עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תיפרע אלא בשבועה ודכוותה ועד אחד מעידה שהיא פחותה לא תפחות אלא בשבועה אמר רבי יוסי בשעה שעד אחד מעידה שהיא פחותה כעד א' מכחיש את שנים ואין עד אחד מכחיש את שנים תני [ח] יורש שפגם אביו שטר חובו הבן גובה שלא בשבועה בזה יפה כח הבן מכח האב שהבן גובה שלא בשבועה ואב אינו גובה אלא בשבועה אמר רבי אלעזר [ט] ונשבע שבועת יורש שלא פיקדנו אבא שלא אמר לנו אבא שלא מצינו שטר בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע ר' הושעיה בעא מתניתא דבית שמאי *דב"ש אומרים נוטלת כתובתה ולא שותה אמר ר' יוסי תמן טעמא דב"ש הביאו בעלי ואני שותה ברם הכא בדין היה אפילו אביו לא ישבע תקנה תיקנו בו שישבע [י]בו תיקנו בבנו לא תיקנו כיון שמת העמדתה את בנו על דין תורה

נתחייב

פני משה

משעת מיתה עד שעת קבורה דבהא כ"ע לא פליגי כדאמר ר' אבהו בשם ר"י וכדתני בר קפרא טעמא שלא תהא מניחתו מוטל בביזיון והולכת לבית אביה ולא פליגי ר' יונה ורבי יוסי אלא במה שנעשית אפטרופא לאחר קבורה דלר' יונה היורשין משביעין אותה אפי' פערה גם מיורשין ולר' יוסי אין משביעין אותה:

הלכה ז מתני' הפוגמת כתובתה. כדמפרש ואזיל במתני' דלקמן: לא תפרע אלא בשבועה. בבבלי מפרש טעמא משום דפרע דייק דמיפרע לא דייק ורמו רבנן עליה שבועה כי היכי דתידוק: עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה. תקנת הכמים היא כדי להפיס דעתו של בעל: מנכסים משועבדים. משום דאי הוי גבי מן הלוה גופיה והוה טעין לוה אשתבע לי דלא פרעתיך משבעינן ליה ואנן טענינן בשביל לקוחות דילמא אי הות גבית מן הלוה הוה טעין אשתבע לי ובעית אשתבועי השתא נמי אשתבע ושבועות הללו אע"פ שתקנת הכמים הן אינן אלא כעין של תורה בנקיטת חפץ שכל שבועות שתקנו במשנה כעין של תורה הן:

גמ' כעין שבועת תורה ירדו להן. הכמים ירדו בתקנה זו כעין של תורה וכלומר דלא תימא דהוי כמודה מקצת שהוא אומר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא נתקבלתי אלא מנה ושבועה מדאורייתא היא קמ"ל דאינה אלא תקנת חכמים כדמפרש ואזיל. וה"ג כמו שהוא בשבועות. וכתובה לא הוחזקה בידה לגבות אלא כמי שגבת מיכן והילך והוא כתובעה עם השטר וכו' ושם כתוב נפרעת שלא בשבועה וטעות הוא והעיקר כמו שהגהתי כאן וה"פ דרבי זעירא מסיק למילתיה שאין כאן שבועה דאורייתא שהרי כתובה לא הוחזק בידה לגבות כלומר שעדיין לא גבתה ועכשיו נשבעת ונוטל' ואנן קי"ל דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין הן ולא נשבעין ונוטלין: אלא כמי שגבת. כלומר אלא שהכמים עשו אותה כמו שגבתה כבר ומיכאן והילך התביעה ביניהם שהוא תובעה עכשיו נפרעת ממני שטר של מאתים פרוע ובאנס היית גובה הכל והיא אומרת מנה ונמצא שהיא עכשיו כנשבעת ונפטרת והילכך לא תיפרע אלא בשבועה והיינו דקאמר שעשו אותה כעין שבועת תורה. וכגוונא דאמר בבבלי סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דמודה מקצת הויא ודחי לה רבא דמדאורייתא נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטל' אלא מדרבנן וכדפרישית במתני': תני הפוגמת. דוקא פוגמת לא תפרע אלא בשבועה ולא הפוחתת שהיא נפרעת שלא בשבועה: היתה כתובתה מאתים. והוא אומר התקבלת כתובתיך: והיא אומרת מנה. לא התקבלתי כלום אלא שמודה אני שמתחלה לא היתה כתובתי אלא מנה: פוגמת בא משא ומתן בנתיים. כלומר יש כאן עכ"פ הודאה במה שגבתה ונתן לה במוקצת וכמודה במקצת היא אבל פוחתת לא בא משא ומתן בנתיים שהרי לדבריה לא נתן לה כלום אלא שפוחתת כתובתה מעיקרא היא: כמה דאת אמר תמן. כמו דאמרינן במתני' עד אחד מעידה שהיא פרוע' לא תפרע אלא בשבועה ואימא נמי דכוותה בעד אחד מעידה שהיא פחותה דלא תפרע אלא בשבועה: א"ר יוסי. שאני גבי פחותה דלא מהימן עד אחד לחייבה שבועה שהרי השטר לפנינו בשני עדים ובשעה שעד אחד מעיד שהיא פחותה הוי כהכחשה ואין עד אחד מכחיש את השנים אבל בפרעון לאו הכחשה היא: הבן גובה שלא בשבועה. דהא דקי"ל אין אדם מוריש לבניו ממון שיש עליו שבועה דוקא בשהיה עליו שבועה מן הדין אבל בפוגם שטרו שהיא גופה אינה אלא מתקנת חכמים בכה"ג לא אמרי' אין אדם מוריש וכו' כדמסיק לקמן וכן אמרינן בבבלי שבועות דף מ"ה: ונשבע שבועת יורש. אעפ"כ שבועת היורשין עליו שלא פקדנו וכו': מתניתא דב"ש. בתמיה האי ברייתא לא אזלא אלא כב"ש דתנן בפ"ד דסוטה מתו בעליהן עד שלא שתו בש"א נוטלת כתובה אע"פ שאינה שותה דבעינן והביא האיש את אשתו וליכא ושמא זינתה ואין לה כתובה משום דקסברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי והנכסים בחזקת בעל השטר הן והבאים להוציא ממנה עליהם להביא ראיה וקס"ד דה"נ טעמא הוא הואיל והשטר בידו וכעומד ליגבות הוא: אמר רבי יוסי. דלא דמי כלל דהתם טעמא דב"ש מפני שהיא אומרת הביאו לי בעלי ואני שותה שאני מוכנת ואין המניעה ממני אבל הכא טעמא אחרינא איכא וכ"ע מודים בה שהרי בדין היה שאפי' האב לא ישבע אלא שתקנה תיקנו הכמים שישבע משום דפרע דייק וכו' ובו תיקנו ולא בבנו דכיון שמת וליכא טעמא דרמו רבנן שבועה עליה כי היכי דלידוק העמידוהו על דין תורה שגובה בלא שבועה:

נתחייב

קרבן העדה

משעת מיתה עד שעת קבורה: שלא תהא מניחתו. לבעלה מוטל כשהוא מת ומתנוול:

הלכה ז מתני' הפוגמת כתובתה. כדמפרש ואזיל במתני' גופה: לא תפרע. השאר אלא בשבועה שהנפרע מחבירו אינו מדקדק לשום לב על כל מה שפרעו וזו הואיל ונפרעה במקצת אפשר שנפרעה הכל ורמו רבנן שבועה עלה כי היכי דתידוק: עד אחד מעידה וכו'. תקנת חכמים היא להפיס דעתו של בעל: מנכסים משועבדים. משום דאי הוי גבי מן הלוה גופיה והוה טעין אשתבע לי דלא פרעתיך משביעינן ליה ואנן טענינן בשביל הלקוחות דלמא אי הוה גבית מן הלוה הוה טעין לך אשתבע לי דלא פרעתיך ובעי' אשתבועי השתא נמי אשתבע ומנכסי יתומים והנפרעת שלא בפניו נמי מה"ט צריכין שבועה: **גמ'** כעין שבועת התורה ירדה להן. כל הנך נשבעין דמתני' הם כעין של תורה בנקיטת חפץ: כתובה הוחזקה בידה וכו'. כלומר ולא קשיא הא דתנן בשבועות כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין וזו נשבעת ונוטלת דכתובה דמי לשל תורה דשטר העומד לגבות כגבוי דמי אלא דאיתרע שהוא אומר שנפרעת כולה כיון שכתוב עליה פרעון והיא אומרת שלא נפרעת אלא מקצתה ה"ל כמודה במקצת וצריכה לישבע מיהו מודה מקצת ממש לא הוי דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות: לא הפוחתת כתובתה. כגון שהיתה כתובתה כתובה בשטר מאתים זוז והוא אומר התקבלת כולה והיא אומרת לא התקבלתי כלום אבל אני מודה שלא התנית עמי לכתובתי אלא מנה: בא משא ומתן בנתיים. מודה היא שנטלה ממנו מקצת אמרינן [illegible] דפרע דייק דמיפרע לא דייק ואימר קיבלה כולה וצריכה שבועה אבל בפוחתת שטוענת שלא קיבלה כלום נאמנת בלא שבועה: ר"י בעי. מי אמרינן גבי עד אחד מעידה שהיא פחותה שצריכה שבועה כמו דאמרינן בעד אחד מעידה שהיא פרועה או לא: א"ר יוסי. עד אחד מעידה שהיא פחותה אינה צריכה שבועה דה"ל כעד אחד המכחיש שנים שהרי השנים החתומים על השטר מעידין שאינה פחותה ואין דבריו של אחד במקום שנים: יורש שפגם אביו שטר חובו. מי שהיה לו שט"ח על אחרים ואמר שנפרע מקצתו ומת הבן גובה מותר החוב שלא בשבועה: שלא פיקדנו אבא. בשעת מיתה ושלא אמר לנו אבא כשהיה בריא ששטר זה פרוע כולו א"נ שלא פקדנו ע"י אחרים ושלא אמר לנו בעצמו: מתניתא דב"ש. הך ברייתא אתיא כב"ש דתנן בפ"ד דסוטה מתו בעליהן עד שלא שתו בש"א נוטלות כתובה ולא שותות דבעינן והביא הבעל את אשתו ובה"א לא שותות ולא נוטלות כתובתה כיון דלא נתברר הדבר שמעינן דב"ש סברי אע"ג דבחיי בעלה היתה צריכה שבועה עכשיו שאינה יכולה לישבע נוטלת בלא שבועה וה"נ כיון דיורש אינו יכול לישבע שלא נפרע יותר נוטל כפי טענתו בלא שבועה: הביאו בעלי ואני שותה. כלומר אין העכבה ממנה וב"ה סברי מ"מ כיון שהיא גרמה בסתירתה שצריכה שבועה אין לה כתובה: ברם הכא. אבל כאן אפי' ב"ה מודו דאין הבן צריך שבועה שהרי בדין תורה אפי' האב לא היה צריך לישבע וכו':

נתחייב

עין משפט נר מצוה

לב
[א] מיי' פט"ז מאישות ופי"ד ממלוה סמ"ג עשין מח לד טוש"ע אה"ע סי' צו ס"ז וטוש"ע ח"מ סי' פד ס"א

לג
[ב] מיי' וסמ"ג שם טוש"ע אה"ע שם ס"ח וטוש"ע ח"מ שם ס"ה

לד
[ג] מיי' שם ופכ"ב ממלוה טוש"ע אה"ע שם סו וטוש"ע ח"מ סי' נח ס"ע וסי' קיד ס"ד

לה
[ד] מיי' שם פי"ד ממלוה סמ"ג שם טוש"ע אה"ע שם ס"ח וטוש"ע ח"מ סי' קח ס"ג וסי"ז

לו
[ה] מיי' שם ופי"ג ופי"ד ממלוה סמ"ג שם טוש"ע אה"ע שם ס"ז וטוש"ע ח"מ סי' קו ס"א

לז
[ו] מיי' פי"ד ממלוה סמ"ג עשין פד טוש"ע אה"ע סי' צו סי"א וטוש"ע ח"מ סי' פד ס"א

לח
[ז] מיי' פט"ז מאישות טוש"ע אה"ע סי' נג סי"ד וטוש"ע ח"מ סי' פד ס"ד

לט
[ח] ט טוש"ע ח"מ סי' קח סי"ד

ציון ירושלים

[י]בו תיקנו ולא בבנו. ע' ש"כ חו"מ סי' פד סק"ח ובתומים ואתרוג שם:

רידב"ז

מיובא דשומר עי"ש וכיון דהוי גזלן ולא היוב דשומר א"כ הכא דהוי בלו לא הוי גזלן אלא שלהן אכלו וא"כ לשלם לו רק מה שקיבל ממנו על שכירות היום ולא גוף הבהמה משא"כ אם מתה כדרכה דהוי עליו חיובא דשומר דצריך לשלם להשוכר מתורת חיובא דשומר ודוק:

ר"י

שנויי נוסחאות (פ"י) ירדו כד"ו ירדה. וכתובה כד"ו כתיבה. לא כד"ו ליתא. בידו כד"ו בידה. (שי"א) אלא כד"ו ליתא. שגבת כד"ו שגבה. מיכן והילך כד"ו ליתא. כתובעה כד"ו כתוב.

אמרי ברוך

בקרבן העדה ד"ה כתובה הוחזקה בידה וכו'. כלומר כ"ב אין כן כוונת הירושלמי ואמיתת פירושו תבין מתוך לדברי הרשב"א בחדושיו המובא באסיפת זקנים [בשיטה מקובצת]:

מסורת הש"ס

בב עות מח

(גיטין פ"ה ה"ו) ערכין כב וב"ג

ע' תו' כתובות פד א ד"ה לכתובת וגיטין לב ב ד"ה משום ויבנו ות קיג ד"ה במא (הגוזל בתרא פ"א)

נתחייב אביו וכו'. אבל אם חייבו ב"ד שבועה לאביו קודם שיגבה התעות ומת אין הבן גובה כלום דל כן. דאל"כ מה אנן אומרים שיגבה הבן וכי אדם מוריש ממון שיבא לו ע"י שבועה לבניו בתמיה: את אמרת. מדבריך שמעינן דאף בפוגם שטרו בב"ד אין לבן כלום שהרי הוא כאלו כבר חייב אביו שבועה בב"ד: בגין דהליך. בשביל שהלך זה הכך שני פסיעות מביתו לב"ד הוא מפסיד הממון לבנו אלו פגמו חוץ לב"ד אמרת גובה דבנו העמידו על דין תורה אם כן אף אם פגמו בב"ד בנו גובה והא דאמרינן אין אדם מוריש שבועה לבניו היינו דוקא שבועה שהיה חייב בה אביו מדין תורה כגון עד אחד מעיד שהוא פרוע ודדמיין ליה: אלא בשטר שהרבית אוכלת בו. שלוה אביהם מעכו"ם ברבית ואיירי שקיבל העכו"ם על עלמו לדון בדיני ישראל שלא יתבע ליתומים עד שיגדלו ולא קיבל עליו שלא יקח רבית דאל"כ בלאו הכי נמי יכריחם העכו"ם לפרוע מנכסי אביהם כשיגיע זמן פרעון: מפני מזונות. דכל זמן שלא גבתה כתובתה ניזונת משל יתומים וכדי שלא יפסידו היתומים מגבין לה כתובתה: ה"ג דרש"א במזונות הדבר תלוי. דאמר לקמן פרק אלמנה ניזונת דאלמנה מן הנישואין מוכרת שלא בב"ד למזונות אבל לא אלמנה מן האירוסין מוכרת לגבות כתובתה: מאי כדון. לרבנן מ"ט נפרעין מנכסי יתומים לכתובת אשה: משום חינא. כשיהיה לה מעות תמלא חן בעיני בני אדם וישאנה ולא תתעגן עד שיגדלו היתומים: אף לגזלה. כשגזל אביהן דבר נזקקין להוציא הגזלה מיד היתומים: ולנזקין. אם הזיק אביהם נפרעין מנכסי היתומים: לגזלה. שמעינן מהא דתנן בב"ק ר"פ הגוזל ומאכיל אם הניח להן אביהן אחריות נכסים דהיינו קרקעות בין גדולים בין קטנים חייבין לשלם: לנזיקין. שמעינן מהא דתנן בפ"ה דגיטין: כיני מתני'. כן לריכין לפרש מתני': אין נפרעין וכו' לנזקין אלא מן הזיבורית. שמעינן דהיתומים אפי' בקטנים משלמים נזקין וקס"ד דהך מתני' בין בקטנים בין בגדולים איירי: ופריך והא תני. אם מת האב עמד הבן וכו' ומשלם ניזקין מן העידית וכו' ש"מ דמתני' לאו בנזקין איירי: כאן. ברייתא איירי ביתום גדול הוא דמשלם מן העידית לנזקין ומתני' איירי ביתום קטן דמשלם אפי' נזקין מזיבורית:

הלכה

נתחייב אביו שבועה בבית דין ומת אין בנו גובה דל כן מה אנן אמרין [ה] *ויש אדם מוריש שבועתו לבנו א"ר אבין את אמרת פגם אביו שטרו בבית דין אין בנו גובה רב חסדא בעא בגין דהלך אילין תרתי פסיעתא הוא מפסיד אילו פגמו חוץ לב"ד את אמר גובה מפני שפגמו בב"ד את אמר אינו גובה. מנכסי יתומין לא הפרע אלא בשבועה. *אמר ר' יוחנן בשם רבי ינאי [ב] אין פורעין מניכסי יתומים אלא בשטר שהריבית אוכלת בו ויש אימרים אף לכתובת אשה א"ר ינאי מפני מזונות א"ר מתניה מאן חש למזונות ר' שמעון דר"ש אומר במגבה הדבר תלוי מאי כדון *מפני חינה מפני שיהיו הכל קופצין עליה לישאנה ויש אומרים אף לגזילה ולנזיקין אמר רבי יוסי אף אנן נמי תנינן תרתיהון לגזילה מן הדא [ג] *אם היה דבר שיש לו אחריות חייב לשלם לנזיקין מן הדא [ד] אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית כיני מתניתא אין נפרעין מניכסי יתומין לנזיקין אלא מן הזיבורית והא תני עמד הבן תחת האב הניזקין שמין בעדית ובעלי החוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית א"ר יוסי בי רבי בון כאן ביתום גדול באן ביתום קטון:

הלכה

נתחייב אביו שבועה בב"ד. בעלמא קאי כגון שמת לוה בחיי מלוה שכבר נתחייב מלוה לבני לוה שבועה ומת אין בנו גובה כדמפרש טעמא דאם לא כן מה אנן אמרין ויש אדם מוריש שבועה לבנו בתמיה: את אמרת. כלומר לדידך אפילו בפוגם שטרו בב"ד נמי אין בנו גובה דהא נתחייב שבועה בב"ד והיותר נראה דגרסינן זאת אומרת כלומר דקס"ד דרבי אבין דפוגם שטרו נמי בכלל: רב חסדא בעא. על הא דרבי אבין וכי בשביל שהלך זה שני פסיעות אלו לב"ד יהא מפסיד בתמיה דבפוגם חוץ לב"ד ומת הא את אמר בנו גובה ומפני שפגמו בב"ד יהא נפסד אלא לא אמרו כלל בפוגם שטרו אין אדם מוריש שבועה לבניו אלא במילי אחריני דוקא כדאמרן: מנכסי יתומין וכו' אין פירעין מנכסי יתומין. אין ב"ד נזקקין לפרוע מנכסיהם אלא בשטר שהרבית אוכלת בו שהיה אביהם חייב לעכו"ם ברבית ומשום רווחא דיתמי וכגון שקיבל עליו לדון בדיני ישראל כדמוקי לה בערכין דף כ"ב: אף לכתובת אשה. אם יש עליהן לפרוע כתובת אשה כדמפרש רבי ינאי טעמא מפני מזונות שכל זמן שאין פורעין לה הכתובה ניזונת היא מן הנכסים והוי נמי רווחא דיתמי: מאן חש למזונות. כלומר שהוששין אנו בכל לדדי תקנות לפטור מזונות האשה מנכסי היתומים ר"ש היא: דר"ש אומר במגבה הדבר תלוי. לקמן פרק אלמנה ניזונת גבי אלמנה המוכרת למזונות קאמר ר"ש מסגבתה כתובתה במקלת שוב אין לה מזונות: מאי כדון. ומה טעם לרבנן דלא הבו כ"כ משום מזונות: מפני חינה. שימלאו הנשים חן בעיני האנשים כדמפרש ואזיל מפני שיהיו הכל קופצין עליה לישאנה אם יהיה לה ממון: אף לגזילה ולנזקין. נפרעין מנכסי היתומי': לגזילה מן הדא. דתנן בהגוזל בתרא שאם הניח להם אביהם נכסים שיש להן אחריות חייבין לשלם מהן גזילת אביהן: לנזיקין מן הדא. דתנן בפרק הניזקין אין נפרעין כו' וכדמפרשינן התם כיני מתני' כן הוא הא דקאמר מן נכסי היתומים מן הזיבורית על נזיקין הוא דקאמר דאע"ג דדין הנזיקין מן העדית מנכסי יתומין אף כן אין נפרעין אלא מן הזיבורית: והא תני עמד הבן תחת האב. לכל הדינין הבן עומד תחת האב לשלם לניזקין בעדית כו' אלמא אף מן היתומין גובין הניזקין מעדית: כאן ביתום גדול. מן העדית ביתום קטן מן הזיבורית. אבל בבבלי גיטין דנ"ט מסיק לה דבין מגדולי' בין מקטני' מן הזיבורית:

הלכה

עין משפט נר מצוה

מ
א טוש"ע ח"מ סי' קח ס"א

מא
ב מיי' פ"ב ממלוה ה"ג טוש"ע ח"מ סי' קי ס"א

מב
ג מיי' פ"ח מגזילה ואבידה סמ"ג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסא ס"ו

מג
ד מיי' פ"ח ופי"ט מנזקי ממון סמ"ג עשין נד טוש"ע ח"מ סי' קח סי"ח כא וסי' רעט ס"ג

רידב"ז

ר"י. בשם ר' ינאי אין פורעין מנכסי יתומין אלא בשטר שהריבית אוכלת בו וי"א אף לכתובת אשה א"ר ינאי מפני מזונות א"ר מתני' מאן חש למזונות ר"ש היא דר"ש אומר במגבה הדבר תלוי ע"כ. הק"ע ז"ל מג"' במזונות הדבר תלוי והפ"מ ז"ל פי' ר"ש דפ' אלמנה ניזונת דמוכרת למזונות קאמר ר"ש דמשגבתה מקלת אין לה מזונות וכן הגו"י ז"ל מפלפל בזה ונראה לפענ"ד דה"פ דלכאורה ל"ב דפריך מאן הנא דחש למזונות פשיטא מהכ"א נימא דלא יחוש למזונות מ"ש מזונות מריבית אבל יש להבין זאת בהקדם מה דגרסינן במס' גיטין דף ל"ה ההיא דאתיא לקמי' דרבה בר רב הונא א"ל מאי איעבד לך דרב לא מגבי כתובה להרמלתא א"ל הב לי מזוני א"ל מזונות נמי ל"ל דאר"י א"ש התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות א"ל הפכוה לכורסי' כמי תרי עבדית לי אפכוה לכורסי' ותרלוה ואפ"ה לא איפרק מהולאי' ע"כ ול"ב מאי דקאמר' כמי תרי עבדית לי מאי נ"מ אם הדינים אלו אמרו' רב ושמואל או רב או שמואל הוי אמר תרווי' וגם ל"ב מאי הי' ירא מפני קללתה הא שפיר דינא קאמר ולפי הנראה האשה הזאת הבינה הדין דהא אמר לה מימרא דרב ומימרא דשמואל ע"כ נראה לפענ"ד דע"פ הירושלמי הזה מובן מאד דהנה גרסינן במס' כתובות דף נ"ד ע"א דאר"י א"ש התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות מתיבי מכרה כתובתה או מקלתה משכנה כתובתה או מקלתה או שעשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות הני אין הא תובעת לא אמרי הני בין בב"ד בין שלא בב"ד תובעת בב"ד אין שלא בב"ד לא ע"כ וצריך ביאור להבין מאי טעם בזה דבעינן ב"ד גבי תובעת וגבי מכרה לא בעינן ב"ד וכי הלכה למ"מ הוא אכן האמת הוא כך דגרסינן לעיל בר"פ נער' שנתפתתה עמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה ר"ש אומר אם לא הספיק לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה וגרסינן בגמ' בטעמא דר"ש ונתן האיש השוכב וגו' לא זכתה תורה לאב אלא בשעת נתינה וכתב הרמב"ן ז"ל דרבנן ס"ל נמי האי דר"ש דלא זכתה תורה לאב אלא בשעת נתינה ואך טעמיי' דהעמדה בדין השוב כגבוי ור"ש ס"ל דבעינן גבי' ממש וע"כ לרבנן שפיר ניחא דהני בין בב"ד בין שלא בב"ד כיון דגבתה כתובתה כבר שמכרה אין לה מזונות אבל תובעת בב"ד אין שלא בב"ד לא דבעמדה בדין כמאן דגביא דמי והוי כמו מכרה כתובתה דגבי' אבל שלא בב"ד לא ונמצא דלר"ש דס"ל דהעמדה בדין לאו כגבוי דמי לא מהני תובעת כתובתה בב"ד להפסידה מזונות כי אם לרבנן דווקא דלר"ש העמדה בדין לא השוב כגבוי ותלי רק בגבי' ממש ולא בהעמדה בדין ועכשיו מובן מאליו פירוש הירושלמי הזה ר"י בשם ר"י אין פורעין מנכסי יתומין אלא בשטר שהריבית אוכלת בהן והוא כמו דאיתא בש"ס דילן אין ב"ד נזקקין לנכסי יתומין אלא בשטר שהריבית אוכלת בהן וי"א אף לכתובת אשה אר"י משום מזונות פי' דאין ב"ד נזקקין אלא לכתובה משום מזוני וקשה הא כיון דתובעת כתובתה בב"ד דהא ב"ד נזקקין לה אם כן ממילא אין לה מזונות והיינו דמקשה ר' מתני' מאן חש למזונות דהא אליבא דמאן נחוש למזונות הא כיון דתובעת כתובתה בב"ד ממילא אין לה מזונות דהא כגבוי דמי כיון דהחיוב של כתובה יצא ע"פ ב"ד השוב כגבוי כמו למ"ד שטר העומד לגבות כגבוי דמי השוב כגבוי אפילו בתוך זמנו כיון דעומד לגבות כמו כן בב"ד דחשיב כגבוי אפילו גבי קטנים דצריך להמתין עד שיגדלו דהא אילו פסקו ב"ד בהעמדה בדין לפרוע לאחר שנה ושנתים לא כגבוי דמי בתמי' אלא ר"ש היא דר"ש אמר במגבה הדבר תלוי והלכך התובעת כתובה בב"ד יש לה מזונות [וכן לעיל בר"פ ד' גבי ר"ש אומר אם לא הספיקה לגבות גרסינן בירושלמי נ"כ שם ר"ש אומר במגבה הדבר תלוי] דהעמדה בדין לא השוב כגבוי רק דבעינן גבי' ממש וע"כ מכרה כתובתה אין לה מזונות אבל תובעת אף בב"ד יש לה מזונות וז"כ ועפ"ז כיון דרב לא מגבי כתובה לארמלתא כיון דעבד כרב האיך עביד כשמואל דהתובעת בב"ד אין לה מזונות הא הכא אליבא דרב לכו"ע עמידת ב"ד לא מהני דלא הוי כגבוי כיון דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ע"כ אמרה לי' כמי תרי עבדית לי ממ"נ כיון דפסקת כשמואל א"כ האיך פסקת כרב ואי כרב דלא מגבי כתובה לארמלתא האיך פסקת בתובעת בב"ד אין לה מזונות הא כיון דלא הוי כגבוי מאי מהני תובעת בבית דין ודוק:

וי"א אף לגזילה ולנזקין פי' דגבינן אף מקטנים ודווקא הוב בעינן שיהא הריבית אוכלת בו אבל גזילה ונזקין גובין מקטנים א"ר יוסי אף אנן תנינן תרתיהון לגזילה מן הדא אם הי' דבר שיש לו אחריות נכסים חייבים לשלם ומשמע אפילו קטנים לנזקין מן הדא אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית כיני מתניתא אין נפרעין מנכסי יתומין לנזקין אלא מן הזיבורית דס"ל דלא כאביי קשיא אלא יתומין דווקא קטנים ולא גדולים משום דתקנתא עביד רבנן גבי יתמי לגדולים לא עביד תקנתא כדאיתא במס' גיטין דף נ' ע"א עי"ש וא"כ האיך משכח"ל אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית ע"כ בנזקין הרי דנזקין גובין מן הקטנים ופריך והא תני עמד הבן תחת האב הנזקין בעדית כו' אר"י בר"ב כאן ביתום גדול כאן בקטן דל"ל דאביי קשיא

מערבת הערוך מפני שיהיו הכל קופצין עליה לישא.ה גי' הערוך (מכך מן ג') בדי שיהו הכל קופצין לישאנה.

הלכה ח מתני׳

[א] *הפוגמת כתובתה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה [ב] ועד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ועד א׳ מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה [ג] מנכסים המשועבדים כיצד מכר את נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה [ד] מנכסי יתומים כיצד מת והניח נכסים ליתומים והיא נפרעת מן היתומין לא תפרע אלא בשבועה [ה] שלא בפניו כיצד הלך למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה רבי שמעון אומר כל זמן שתובעת כתובתה היורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה:

גמ׳ כיני מתניתא והנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה *ונפרעין מאדם שלא בפניו א״ר ירמיה תיפתר בשטר שהריבית אוכלת בו ובית דין גובין ריבית תיפתר שערב לו מן הגוי כהדא אלכסא אמר לרבי מנא אנן עבדין טבות סגיא מינכון אנן כתבין דין מוגמרין אין אתא טבאות ואין לא אנן מחלטין ניכסייא אמר ליה אף אנן עבדין כן *אנן משלחין בתריה תלת איגרין אין אתא הא טבאות ואין לא אנן מחלטין ניכסייא אמר ליה הגע עצמך דהוה באתר רחיק אנן משלחין בתריה תלת איגרין חדא גוא תלתין וחדא גו תלתין וחדא גו תלתין אין אתא הא טבאות ואי לא אנן מחלטין ניכסייא א״ר מתניה והוא שעמד בדין וברח אבל אם לא עמד בדין וברח לית כאן מחלטין אלא מכרזין אשכחת אמר חנן ורבי שמעון אמרו דבר אחד כמה דמר ר׳ חנן לא תשבע אלא בסוף כן רבי שמעון אמר לא תשבע אלא בסוף כמה דאת אמר הלכה כחנן והכא הלכה כרבי שמעון:

הלכה ט מתני׳

[ו] *הוציאה גט ואין עמו כתובתה גובה כתובתה הוציאה כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי [ז] וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו רבן שמעון בן גמליאל אומר

מן

פני משה

הלכה ח מתני׳ ר״ש אומר. לעיל קאי אהא דאמרי רבנן המשיא אשתו הנוונית או אפטרופא משביעה כל זמן שירצו׳ ואם כתב לה נדר ושבועה אין לי וליורשי עליך אין יורשין משביעין אותה ואתא ר״ש לאפלוגי דכל זמן שהיא תובעת כתובתה היורשין משביעין אותה ואפילו כתב לה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך ואם אינה תובעת כתובת׳ אין יורשין משביעין אותה על אפטרופא שבחיי בעלה ואפי׳ לא פטרה מן השבועה דלית ליה להא דר״ח ומחלוקתו דאמר לעיל במתני׳ משביע׳ כל זמן שירצה ואין הלכה כר״ש:

גמ׳ כיני מתני׳ והנפרעת כו׳. כלו׳ לאו דוקא כתובת אשה אלא כל הנפרע שלא בפניו לא נפרע אלא בשבועה כדאמרי׳ פ״ז דשבועות: ונפרעין מאדם שלא בפניו. בתמיה והתם קאי וכן איתא להא בשבועות שם ועל שאר הנפרעין שלא בפניו הוא דמקשה דלכתובת אשה איכא טעמא מפני מזונות או מפני חינה כדלעיל: בשטר שהרבית אוכלת בו. וזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו: וב״ד גובין רבית. בתמיה: תיפתר שערב לו מן העכו״ם. שלוה מן העכו״ם ברבית וכגון שקיבל עליו לדון בדייני ישראל ולא קיבל עליו שלא ליקח רבית כדלעיל: כהדא אלכסא. שם אמורא וכן הוא בריש פרק אע״פ א״ר אלכסא בשם חזקיה כו׳ ומבבל היה ואמר לרבי מנא אנן נוהגין יותר בטוב מכם שאנהגו כותבין פסק דין להתובע ואם בא הנתבע מוטב ואם לאו אנו מחליטין הנכסים שלא בפניו: אמר ליה. רבי מנא אף אנן עבדין כן לאחר ששולחין אחריו ג׳ פתקאות להזמינו לדין ואם בא כו׳: הגע עצמך דהוה. הנתבע במקום רחוק ואי אפשר להמתין או להוליא הוצאות כ״כ: אנן משלחין כו׳. כלו׳ שנותנין לו זמן ג׳ פעמים ל׳ יום ואם בא מוטב ואם לאו מחליטין הנכסי׳ שלא בפניו: והוא שעמד בדין וברח. שאז מחליטין שלא בפניו אבל אם ברח קודם שעמד בדין אין מחליטין אלא מכריזין: אשכחת אמר. מצינו אנו למדים חנן ור״ש אמרו דבר אחד הנן בריש פ׳ שני דייני גזירות מי שהלך למדינ׳ הים ואשתו תובע׳ מזונות דקאמר התם אין צריכה שבועה למזונו׳ ולא תשבע אלא לבסוף כשתבא לגבות כתובתה וכן ר״ש במתני׳ דאמר כל זמן שאינה תובעת כתובתה אין משביעין אותה. ובבבלי לא מסיק הכי אליבא דר״ש אלא כדפרישית במתני׳:

הלכה ט מתני׳ הוציאה גט ואין עמו כתובתה. בגמרא מפרש לה: גובה כתובתה. ואינו יכול לטעון פרעתיך והחזרת לי שטר כתובתיך וקרעתיו מפני דתנאי כתובה מעשה ב״ד הוא וכל מעשה ב״ד כמאן דנקיט שטרא דמי: אבד גיטי. שלא הוצאתיו לגבות כתובתי על ידו כדתנן גובה כתובתה ולא קרעוהו ב״ד אלא אבד ממני: והוא אומר אבד שוברי. כבר הוצאת בבית דין וגבו ב״ד הכתובה על פי הגט וקרעוהו ולי נכת׳ שובר על הכתובה שאם תבא לגבות עוד מיורשי מכח אלמנות לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי יהיה לי השובר לעד ואבד הימני: וכן בעל חוב שהוציא שט״ח. אחר שביעית ואין עמו פרוזבול זה אומר השמיטתו שביעית וזה אומר פרוזבול היה לי שלא תשמטנו שביעית ואבד: הרי אלו לא יפרעו. דחיישינן שמא כבר גבתה בגט זה וזה השמיטתו שביעית דמאן ליית ליה:

קרבן העדה

הלכה ח מתני׳ והיא נפרעת שלא בפניו. ל״ש שבאה לב״ד ותובעת למכור קרקע מנכסי בעלה לזונה ול״ש שתובעת כתובתה כגון ששלח לה בעלה גט לא תיפרע אלא בשבועה שאין בידיה משל בעלה כלום: רש״א וכו׳. בגמרא מפרש במאי פליגי:

גמ׳ כיני מתני׳. כן צריך לשנות במתני׳ והנפרעת שלא בפניו וכו׳ והיינו לאשה בכתובתה ולמזונותיה ול״ג והנפרע שלא בפניו דמשמע דקאי כמי אחוב אחר וקשיא וכי נפרעין מאדם שלא בפניו. בתמיה הא קיי״ל אין חבין לאדם שלא בפניו: תיפתר. לעולם באחר חוב כמי ואיירי בשהריבית אוכלת בו ולטובתו הוא הפרעון הזה וזכין לאדם שלא בפניו: ופריך וב״ד גובין רבית. בתמיה: ומשני תיפתר שערב לו. חבירו עבורו אצל העכו״ם שילוה ומחוייב הערב לשלם לעכו״ם הריבית ולא יפרע הערב אלא בשבועה ואיירי בשקיבל העכו״ם להפרע מן החייב תחלה דאי לאו הכי עכו״ם בתר ערבא אזיל ואסור לעשות כן דה״ל כאלו הלוה הערב לחבירו ברבית: ה״ג כהדא אלכסא אמר קומי ר׳ מנא וכ״ה בשבועות: אלכסא. שם עכו״ם: אנן עושין במשפט יותר טוב מכם אנן כותבין אגרת לנתבע שיבא לדין אם בא הרי טוב ואם לא בא אנן מחליטין הנכסים לתובע: ה״ג אנן כתבין דראטיגמתין. והוא כתב הזמנה שמזמינו לדין: ה״ג א״ל אוף אנן מכרזינן ככסוי תלתין יומין אין אתא וכו׳ א״ל הגע בעצמך דהיה באתר רחיק א״ל אנן משלחין וכו׳ וה״פ א״ל מאי מהני ההכרזה שלשים יום אם הנתבע במקום רחוק ואינו שומע מההכרזה א״ל אם הנתבע במקום רחוק משלחין אחריו למקומו שלשה אגרות בשלשה חדשים אם בא מוטב ואם לא בא תוך זמן הזה מחליטין הנכסים לתובע: והוא שעמד בדין וברח. הוא דמכריזין ומחלטין: הכי גרסינן אבל אם לא עמד בדין וברח לית כאן מחלטין ולא מכריזין: אשכחת אמר. כשתדקדק תמצא דר״ש וחנן אמרו דבר אחד דקסבר ר״ש קאי אהא דאמר ת״ק ונפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה ל״ש למזוני ול״ש לכתובה ואתא ר״ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה וכו׳: כמה דאמר חנן לקמן פ׳ בתרא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות תשבע בסוף כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום ולא תשבע בתחלה בשעת גיבוי מזונות ות״ק דמתני׳ סובר כרבנן דחנן דתשבע בתחלה ובסוף:

הלכה ט מתני׳ גובה כתובתה. ואינו יכול לטעון פרעתיך והחזרת לי שטר כתובתך וקרעתיו משום דתנאי כתובה מעשה ב״ד הוא וכל מעשה ב״ד כמאן דנקיט שטרא בידו דמי: אבד גיטי. שלא הוצאתי אותו לגבות כתובתי על ידו כדתנן גובה כתובתה ולא קרעוהו ב״ד אלא אבד ממני: והוא אומר אבד שוברי. כבר הוצאת בב״ד ואמרת אבד שטר כתובתי וגבו הב״ד הכתובה ע״פ הגט וקרעוהו ולי כתבו שובר על הכתובה שאם תוציאי עוד על יורשי שטר כתובה ותבא לגבות מכח אלמנות לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי או שתתבע ממני והביא עידי הגט יהי׳ השובר לעד ואבד ממני: פרוזבול. הלל התקין פרוזבול כדי שלא תשמט שביעית שמוסר שטרותיו לב״ד שיגבו מן הלוה חובו כל זמן שיתבענו דהשתא לא קרינא ביה לא יגוש שאינו תובעו כלום אלא ב״ד תובעין: הרי אלו לא יפרעו. דחיישינן שמא כבר גבתה כתובתה וזה השמיטתו שביעית:

מן

רידב״ז

קשיא ולגדולים לא עביד רבנן תקנתא ויש לתרץ עפ״ז קושית התוס׳ ז״ל בגיטין דף נ׳ ע״ב ובמס׳ כתובות דף נ״ד דלמאן דלית ליה דאביי קשיא האיך משכח״ל הא דאין נפרעין מנכסי יתומין אלא בשבועה הא אין נזקקין לנכסי קטן עי״ש ויש להרן דמיירי בגדולה וגזקין ודוק: ר״ה

שנויי נוסחאות (שכ״א) אמר לרבי מנא גד״ו אמר לו רבי מנא. (פנ״מ) שהוציא שטר גד״ו שהוציא עמו שטר

עמודי ירושלים

תפתר שערב לו מן העכו״ם. בש״ך סניח בל״ע לפמ״ש ביו״ד סי׳ ק״ם סק״ז דליכא מותר ע״י שליח לוקמי בכה״ג ע״ש. וע׳ גם מ״ש בש״ך גיטין (פ״ס ס״ב. אולם לפמ״ש בשו״ת הגמי״י לספר מכפסים (סי׳ י״ד) להקשות למה לא מוקי בגגוי ממשום של צדקה ופי׳ דלרווחא דמלתא נקט א״כ י״ל ג״כ קושיא הזאת וכבן:

עין משפט נר מצוה

מד
א ב ג ד ה מיי׳ פט״ז מהלכות ופי״ג יד כב ממלוה סמ״ג עשין מח לד טוש״ע אה״ע סי׳ צו ס״ו ז ח י וטוש״ע ח״מ סי׳ פד סעיף א
ב וסי׳ נא ס״ט וסי׳ קו ס״א וסי׳ קה ס״ג וסעיף יז וס״ק קיד ס״ד

מה
ו מיי׳ פט״ז מאישות סמ״ג עשין מח טוש״ע אה״ע פ׳ ג סעי׳ יב

מו
ז מיי׳ פ״ח ושמיטה סמ״ג לאוין רס״א טוש״ע ח״מ פי׳ ס: סעי׳ לג

מסורת הש״ס

כתובות פז א

(שבועות פ״ז ה״ט) ע׳ תוס׳ כתובות פח א ד״ה ורבא והוס׳ גיטין נג ד״ה ויתומין

ע׳ תוס׳ כתובות פח א ד״ה ורב

כתובות פח ב ב״ע יז

מן הסכנה ואילך אשה גובה בלא גט [א] ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול :

גמ' *רבי חייה בשם רבי יוחנן [ב] הקורא ערר על מעשה בית דין לא הכל הימינו אמר ליה רבי חייה בר אבא ולא מתניתא היא הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה אמר ליה רבי יוחנן בבלייא מן דגלית לך חספא מן מרגליתא את אמר לי ולא מתניתא היא רב אמר [ג] *במקום שאין כותבין שטר כתובה [ד] אבל במקום שכותבין שטר כתובה מה דהיא מפקה היא גובה חזר ואמר אפילו במקום שכותבין כתובה גובה היא מן רב חיילה מתבה יתיב התיב רבי יוסי והא תני גובה גיטה ומטמנת כתובתה וחוזרת וגובה אין שם בית דין באינון דמתון ואין שם עדים הבו בשהלכו להם למדינת הים אין שם *אומולוגייה ולית רב אומולוגייא אית רב אומולוגייא כהן דמר אבד כרטיסן עבד חורן אית ליה כההיא דאמר אי אבד פורנא עבד חורין התיב רבי בא דהא תני גובה בגיטה ומטמנת כתובתה וממתנת עד שימות וחוזרת וגובה אמר ליה רבי יוסה בי רבי בון ולא עליה להביא ראייה שהיתה משמשתו עד שמת רבי זעירא רבי אבונה בשם רב [ה] במקום שכותבין שטר כתובה הוא אומר כתבתי והיא אומרת לא כתבת עליה להביא ראייה שלא כתב ובמקום שאין כותבין שטר כתובה והוא אומר כתבתי והיא אומרת לא כתבת עליו להביא ראייה שכתב ר' חייה בר אבא אשכח פרוזבלא דרבי יונתן והוה *פרי מיתן ליה אמר ליה לית אנא צריך ליה ותני כן נאמן המלוה לומר שטר זה פרעתיו וקרעתיו ר' ירמיה בשם רבי חייה מתניתא אמרה כן מן הסכנה ואילך האשה גובה שלא בגט ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול ואיפשר כן לא פרעתיו וקרעתיו והכא פרעתיו וקרעתיו :

שני

קרבן העדה

מן הסכנה. שגזרו העכו"ם על המלות ויראות לשמור גיטם וכן פרוזבוליהן ומשקבלם שורפין אותם : גמ' הקורא ערעור על מעשה בית דין. כגון שטוען על הכתובה ומזון האשה והבנות פרעתי שלא בעדים לא אמר כלום ואינו נאמן : ולא מתניתא היא. מאי קמ"ל מתני' היא : גובה כתובתה. משום דמעשה ב"ד היא כדפרישית במתני' : בבלייא. ר"ח בר אבא בבלי היה : מן דגלית לך חספא מן מרגליתא. לאחר שהגבהתי החרס מעל המרגלית מצאת אותה כלומר עכשיו ששמעת ממני פירשת מתני' הכי ואי לאו דאמרית לך כן איכא לפרושי מתני' כדרב וכדמסיק ולא ש"מ כלום : במקום שאין כותבין כתובה. איירי מתני' שאין סומכין אלא על תנאי ב"ד הלכך אינו נאמן לומר פרעתי אא"כ הוציא שובר דגט מוכיח שחייב לה כתובה : מה דהיא מפקא. מה שהיא מוציאה דהיינו הכתובה היא גביא אבל באינה מוציאה הכתובה נאמן לומר פרעתי : אפי' במקום שכותבין כתובה. גובה הכל בגט לחוד : מן רב חיילה וכו'. מי שגדול כחו להשיב יבוא וישיב שאין להשיב כלום אף אי מוקמינן מתני' במקום שכותבין כתובה : התיב ר"י והא תני. במתני' גובה כתובתה ע"י גיטה אע"פ שאין עמה כתובה ואי ס"ד דבמקום שכותבין כתובה איירי ניחוש שמוציאה עכשיו הגט ומטמנת שטר הכתובה והיא גובה סך הכתובה כדתנן במתני' ואח"כ כשימות בעלה מוציאה שטר כתובה וחוזרת וגביא : ומשני אין שם ב"ד. בתמי' הרי יכול לשלם לה ע"פ ב"ד והם יעידו שכבר שילם לה : ופריך כאינון דמתון. כאותן עיירות שאין שם ב"ד ושם יש לחוש : ומשני ואין שם עדים. בתמיה הרי יכול לשלם לה לפני עדים : ה"ג הרי בשהלכו העדים למדינת הים. יפסיד : ומשני אין שם אומולוגיי'. בתמיה וכי אין שם ספר שכותבים בו השטרות ויברר מתוכו שכבר ניתן לה גט : ולית רב אומולוגי'. כלומר ותו וכי אין שם איש הממונה על הספר ההוא שיודע שהיה לה גט : ופריך אית רב אומולוגי'. אם יש שם הממונה על ספר ההוא יש לחוש שתוציא ממנו העתקה מהגט : כהן דמר וכו'. כמאן דאמר אבדתי שטרי ועשה לי אחרינא : כרטיסין. שטר כמו קרט"א בקוף : ומשני אית ליה כההיא וכו'. בתמיה וכי אם אמרה האשה אבדתי כתובתי עושין לה אחרת הלא יש לחוש שתגבה בשניהם אלא ודאי אין כותבין בסתם אלא שכותבין עליו שהוא העתק ה"נ בגט אין כותבין סתם אלא שכותבין עליו שהוא העתק ותו ליכא למיחש למידי : וממתנת עד שימות וחוזרת וגובה. שני' כאלמנה שאין היורשים יודעים כלום מהגט ולא יהדרו אחרי עדים : שהיתה משמשתו עד שמת. ולא גירשה מקודם דהא מסתמא ידוע ליורשים אם פירשה ממנו קודם שמת וממילא יהדרו אחרי עדים : במקום שכותבין וכו'. דקסבר אין כותבין שובר והיינו טעמא דגובה כתובתה דבמקום שכותבין והיא אמרה לא כתבת עליה להביא ראיה וכי קתני מתני' גובה כתובתה שהביאה ראיה שלא כתב לה ובמקום שאין כותבין והוא אומר כתבתי ויראה אני שמא תחזור ותוציאנו עליו להביא ראיה ואי מייתי ראיה שכתב לא גביא ומתני' דתנן גובה כתובתה איירי בשלא הביא ראיה הלכך אינו נאמן לומר שניתי מנהג העיר : והוה פרימיתין ליה. והיה לו קרעים כמו בגדיו יהיו פרומים : א"ל לית אנא צריך ליה. דנאמן המלוה לומר פרוזבול היה לי ואבד : ה"ג ותני כן נאמן המלוה לומר פרוזבול היה לי ואבד ונאמן הלוה לומר שטר זה פרעתיו וקרעתיו. וה"פ אם בא לפנינו שטר קרוע נאמן הלוה לומר שהוא פרעו וקרעו והמלוה מלא הקרעים : מתני' אמרה כן. מתני' נמי דייקא : ה"ג ואיפשר כן לא קרעתיו והכא קרעתיו. וה"פ ואפשר כן שיגבה בלא פרוזבול אלא ודאי שטוען פרוזבול היה לי וקרעתיה אפ"כ ה"נ נאמן :

שני

פני משה

מן הסכנה ואילך. שגזרו עכו"ם על המלות והיו יראין לשמור גיטיהן ושורפין אותם וכן פרוזבוליהן : פרוזבול. מפרש בגיטין בפרק השולח הילל התקין פרוזבול וכו' : גמ' הקורא ערער על מעשה ב"ד. כגון כתובה ומזון האשה והבנות וטוען ואומר פרעתי שלא בעדים לא כל הימנו ולאו כלום הוא : ולאו מתני' היא. ומאי קמ"ל ר"י דהא קתני במשנה דגובה בגט אפי' בלא כתובה משום דמעשה ב"ד הוא : בבלייא מן דגלית לך. לאחר שגליתי לך החרס מן המרגלית את אמר לי ולא מתניתא היא שאני גליתי לך טעמו של דבר דמהכא נפקא לן דהטוען אחר מעשה ב"ד לאו כלום הוא. וכה"ג אמרינן בבבלי פרק שנים אוחזין דף י"ז : רב אמר. מתני' במקום שאין כותבין שטר כתובה אלא סומכין על תנאי ב"ד ולפיכך היא גובה בגט והא דקתני בסיפא כתובה ואין עמה גט מפרש לה רבי זעירא לקמן : מה דהיא מפקה היא גובה. כלומר אי נקיטה בידה הכתובה והוציאה לפנינו גובה ואי לא לא גביא : חזר. רב מדבריו הראשונים ואמר אפילו במקום שכותבין כתובה עסקינן וגובה היא בגיטה : מן רב חיילה מיתבא. מי שהוא גדול בכחו להשיב על דברי יבא וישיב : התיב רבי יוסי והא תני וכו'. כלומר לדבריך דאפילו במקום שכותבין כתובה גובה בגט א"כ תני התנא מילתא דאתי לידי הערמה בתמיה דהא איכא למיחש שתהא גובה בגיטה ומטמנת כתובתה וחוזרת וגובה בכתובתה. א"נ והא תני בברייתא דטעמא דסיפא דמתני' דהיינו גובה בכתובה בלא גט דחיישינן שמא גבתה בגיטה וטמנה כתובתה וחוזרת וגובה וא"כ קשיא במקום שכותבין כתובה אמאי גובה מעיקרא בגט ליחוש שמא תטמין הכתובה ותחזור ותגבה ואכתי לא אסיק אדעתיה דכותבין שובר עד לקמן : ומשני אין שם ב"ד. בתמיה הרי הב"ד יודעין מזה שפרע לה כשהוציאה הגט : ופריך באינון דמתון. וכה"ג שהב"ד מתו מאי איכא למימר דהא איכא למיחש דמפקא בבי דינא אחרינא וגביא : ומשני ואין שם עדים. בתמיה והרי יהיו עדים שיודעין מזה : התיבו גרסינן בשהלכו להם למדינת הים. כלומר דאכתי הקשו ואם העדים ג"כ הלכו להם למדינת הים ואין כאן עדים אחרים מאי תקנתא איכא : ומשני אין שם אמולוגייא. בתמיה. אומלוגייא הוא בלשון יוני שטר שובר והודאה. הערוך. כלומר הא ודאי כתבת לו שובר כשפרעה וליכא למיחש למידי : ולית רב אומלוגייא. קס"ד דלרב אין כותבין שובר ופלוגתא היא בפרק גט פשוט דאיכא למ"ד דאין כותבין לפי שזה צריך לשמור שוברו מן העכברים : אית רב אומלוגייא וכו'. אית ליה לרב דכותבין שובר : כרטיסן. הוא לשון אגרת ושטר בלשון רומי כלומר דמפרש טעמא דכותבין שובר משום האי דאמר וכו' שלפעמים אומר המלוה להלוה אבד שטרי עשה לי אחר וחיישינן לרמאות שמא אח"כ יוציא גם השטר הב' ויחזור ויגבה ולפיכך כשפורעו כותבין שובר : אית ליה כההיא דאמרה אבד וכו'. כלומר והכא נמי מהאי טעמא אית ליה דכותבין שובר משום דאיכא למיחש שתאמר אבדה כתובתי עשה לי אחר' ולאחר זמן תגבה בב' הכתובו' ולפיכך כותבין שובר והשתא טעמ' דרישא דגובה בגט משום דכותבין שובר ובסיפא שהוציאה כתובה והוא טוען שהיה לי שובר ואבד ולפיכך הוא נאמן : התיב ר' בא. הא אכתי איכא למיחש שתמתין עד שימות ותחזור ותגבה מן היורשין בתורת אלמנה כדתניא דחיישינן להא דהא תני וכו' וס"ל להאי מקשה דשובר לא מהני אלא לגביה אבל לגבי יורשין איכא למיחש דלא ידעי משובר כגון בקטנים דלא ידעי במילי דאבוה כלום : ולא עליה להביא ראיה. כשתרצה לגבות מן היורשין בתורת אלמנה הרי עליה להביא ראיה שהיתה אשתו עד שמת ולא תוכל לגבות מהם שהרי נתגרשה ולא תמצא ראיה לדבריה : ר"ז וכו'. כלומר דמוקי לרב נמי דאפי' במקום שכותבין כתובה ולעולם אין כותבין שובר ואם במקום שכותבין והיא אומרת לא כתבת ואין לי כתובה עליה להביא ראיה ובהכי מיירי רישא דמתני' שהביאה ראיה שלא כתב לה והילכך גובה בגיטה ואי במקום שאין כותבין והוא אומר כתבתי ושניתי ממנהג העיר ויראה אני שמא תוציא הכתוב' ותחזור ותגבה עליו להביא ראיה שכתב ואם לא הביא ראיה גובה בגיט'. והיינו כרב ענן בבבלי דמפרש לה הכי אליבא דשמואל : אשכח פרוזבלא דרבי יונתן. שאבד ממנו : והוה פרי מיתן ליה. והיה ר' הייברן אחרי ר' יונתן ליתן לו. פרי לשון ריצה וטובה היכא כה"ג בהאי תלמודא והוי כ"ע פריו וכן במדרש איכה והוי פרי אבתריה : לית אנא צריך לי'. דנאמן המלוה לומר פרוזבול היה לי ואבד כדאמרי' בבבלי פ' השולח דל"ז : נאמן המלוה לומר שטר זה פרעתיו. כלומר פרוזבול זה הנחתיו לילך לאיבוד ופרעתיו הוא לשון סתירה וביטול כמו תפריעו את העם ממעשיו וכדומה. וא"א לגרוס נאמן הלוה דמה שייך הכא וכן משמע מדלקמיה : מתני' אמרה כן. דנאמן לומר היה לי ואבד : ואיפשר כן. דקתני שלא בפרוזבול ומשמע דלא כתב פרוזבול כלל בתמיה הלא לאו פרעתיו וקרעתיו קאמר וה"נ כן :

שני

עין משפט נר מצוה

מז
א מיי' פ"ח משמיט : סמ"ג לאוין רפ"א טוש"ע ח"מ סי' סו סעי' לג

מח
ב ג ד ה מיי' פט"ז מהלכות אישות הלכה כה סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ק סעיף יב

מסורת הש"ס

ב"מ יז

בב פט

פי' ערוך ערך אימולוגין

ער' פרימתן מלה הזה

שנויי נוסחאות (פ"ד) באינון דמתין נד"ו כאינון רמתון. (פכ"ז) פרי מיתן נד"ו פרימיתן.

גליון אפרים

אין שם אומולוגייה (כפירוש הפ"מ וכי אין יכולים לכתוב שובר וא"כ קושית ר"י נ"ק) ודאי לית ליה לרב אומולוגייא (פירושו דרב ס"ל בב"ב קע"א ע"ב אין כותבין שובר) לית ליה לרב אומולוגייא בהן דמר אבד כרטיסן עבד חורין כנ"ל אית ליה בההיא דאמרה אי אבד פורנא עבד חורין. פירושו דדוקא במלוה שאמר שאבד שטרו ומבקש לכתוב לו שטר אחר ולתת לו שובר על השטר שאבד אין כותבים לו שטר אחר מפני שאין כותבים שובר אבל אשה שאומרת שאבדה כתובתה ע"כ צריך לכתוב כתובה אחרת מפני שאסור להיות עם אשתו בלי כתובה וע"כ שמקבלים ממנה שובר על הכתובה שאבדה. מסו"ה אשה לעולם גובה כתובתה ונותנת שובר, אף כשנתגרשה וקושית ר' יוסי נ"ק :

דמר אבד כרטיסן עבד חורין (כלומר כמאן דאמר אבדתי שטרי ועשה לי אחרינא :

חדושים

אית רב אומולוגייא לשון ערוך השלם וחוזרת וגובה (כלומר ואי ס"ד דבמקום שכותבין כתובה איירי ניחוש שמוציאה עכשיו הגט ומטמנת שטר הכתובה והיא גובה סך הכתובה) ואין שם ב"ד (כלומר משני הרי יכול לשלם לה ע"פ ב"ד והם יעידו שכבר שילם לה) באינון דמתון (כלומר פריך באותן ערים שאין שם ב"ד ושם יש לחוש ומשני) ואין שם עדים (בתמיה והרי יכול לשלם לה לפני עדים ותירץ) הבו בשהלכו להם למדינת הים. אין שם אומולוגיה (בתמיה וכי אין שם שטר הודאה והסכמה ויברר מתוכו שכבר ניתן לה ועוד הקשה) ולית רב אומולוגיא (כלומר וכי אין שם איש הממונה על שטר הודאה ההוא שיודע להעיד על השילום ופריך) אית רב אומולוגיה (כלומר אם יש ממונה על השטר ההוא יש לחוש שתוציא ממנו העתקה מהגט) כהן

הלכה י מתני'

ה *שני גיטין ושני כתובות גובה ב' כתובות ג ב' כתובות וגט ג או כתובה ושני גיטין או כתובה וגט ומיתה אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו ומחזירה על מנת כתובתה הראשונה החזירה ד קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שעל מנת כן קיימה ה גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה : **גמ'** והוא שיהא הגט יוצא מכתובה לכתובה ו עד כדון בשוות היה בזו מנה ובזו מאתים רב הונא ורב ירמיה ורב חסדא חד אמר גובה בראשונה וחרנה אמר גובה בשנייה והתוספת גובה מן זמנה של שנייה אמר רבי חנניה קומי רבי מנא לית הדא אמרה ההן דיזיף מן חבריה וחזר ויזיף מיניה צריך מימר לבד מן כרטיסה קדמייא דאית לי גבך אורחא דאיתתא מימר אבד פורנה עביד חורן אלא כי אורחא דבר נשא מימר אבד כרטיסו עבד חורן אלא כי אפשר יודי ליה ר' יודן בר שיקלי אעיל עובדא קומי רבי יוסי לא כן אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן *שטר ז שלווה בו ופרעו אל ילוה בו באותו היום א"ל כאן בשפרעו כאן בשלא פרעו תני רבי חנן קומי רבי הילא תרין אמורין חד אמר *לכתובה אבל לא לתנאין וחרנה אמר בין בכתובה בין לתנאין ניחא גר קטן וקטן מגרש אמר רבי חגיי קיימתיה כיי *דמר ר' לעזר בשם רבי חנינה והוא שבא עליה משנתפקח ומשנשתפה ח וכא הוא שבא עליה משהגדיל :

הדרן עלך הכותב לאשתו

הלכה א מתני'

ט *מי שהיה נשוי לשתי נשים ומת הראשונה קודמת לשנייה יורשי הראשונה קודמין ליורשי השנייה י נשא את הראשונה ומתה נשא שנייה ומת הוא שנייה

פני משה

הלכה י מתני' שני גיטין ושתי כתובו'. זמן כתובה ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה קודם לגט שני כדמפרש בגמר' : גובה שתי כתובות. שהרי גירשה והחזירה וכתב לה כתובה שנייה : שתי כתובות וגט. שקדמו שהיהן לגט וכגמרא מפרש לה: כתובה ושני גיטין. כתובה בנישואין הראשונים וגירשה והחזיר' ולא כתב לה כתובה וחזר וגירשה: כתובתה. שכתב לה כשהיה קטן קיימת וכן בגר כתובה שכתב לה בהיותו עכו"ז :

גמ' והוא שיהא הגט יוצא מכתוב' לכתובה. כלומר שכל כתובה קודמת לגט שאחריו כדפרישית במתני' וגט ראשון הוא בין כתובה לכתובה אבל כשקדמו שתי הכתובות לגט ראשון לא שהרי כשהחזירה לא כתב לה כתובה ואינה גובה אלא אחת כדתנן בשתי כתובות וגט כו': עד כדון בשוות. השתי כתובות וגט א' קאי דאינה גובה אלא אחת כשהיו סך שתי הכתובות שוות ואי זו מהן שתרצה תגבה מזמן הראשונ' או מזמן השניי': היה בזו מנה ובזו מאתים. איזו מהן גובה: בראשונה. כתובה הראשונה וטורפת לקוחו' מזמן הראשון: והתוספ' גובה מן זמנה של השניה. כלומר הא דאמרי' בשניה אם תרצה לגבו' התוספ' גובה מזמן שנייה ואם תרצה לגבות בלא התוספ' תגבה מן זמן הראשונה: לית הדא אמרה. בניחותא היא כלומר ודאי לא שמענו דין זה מהמתני' דקתני שתי כתובות שהן שוות אינה גובה אלא אחת וכן נמי הא דלקמיה: ההן דיזיף. הלוה מחבירו וכיתב לו שטר וחזר ולוה ממנו כפי אותו סך הראשון צריך שיכתוב לו בשטר השני לבד מן שטר הראשון שיש לי אצלך דאל"כ אינו גובה אלא אחד כמו בשתי כתובו': אורחא דאיתתא. טעמא מפרש מפני מה אמרו בשתי כתובו' אינה גובה אלא אחת משום דדרכה של אשה כשמאבדת כתובתה תאמר לבעל' לה אחרת והייסינן שאבדה הראשונה ועשה לה השניה והילכך אינה גובה אלא אחת: אלא כי. האי אלא בניחותא הוא כלומ' כן נמי אורחא דבר נש לומר אבד שטרי עשה לי אחר והילכך צריך לכתוב לבד מן שטר הראשון דאל"כ הייסינן שמא אבד הראשון ועשה לו האחר ואינו גובה אלא הא': אלא כי אפשר יודי ליה. בתמיה כלומר אלא אפשר לומר דהוא מודי ליה שהראשון הוא מזויף להא לא חיישינן אלא דטעמ' שמא אבד הראשון כדאמרן : אעיל עובדא קומי רבי יוסי. שאל השאלה זו לפניו אהא דקתני במתני' המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה ראשונה מחזירה ואכתובה ושני גיטין קאי ופריך לא כן אר"י שטר שלוה בו ופרעו אל ילוה בו באותו יום שכבר נמחל שיעבודו כדאמר בבבלי פרקין דף פ"ט ובהרבה מקומות והכא נמי נימא אחלה לשיעבודא קמייתא כשמחזירה: כאן בשלא פרעו. לא נמחל שיעבודו ומתני' נמי בשלא פרע לה הכתובה קודם שהחזירה וקמ"ל דאף על גב דהוציאה שני גיטין אין לה אלא כתובה אחת שעל מנת כתובה ראשונה מחזירה : תרין אמורין. פליגי בהא דקתני במתני' קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימ' חד אמר דוקא העיקר כתובה קאי אבל לא לתנאי כתובה ולשארי דברים וחד אמר לתנאי כתובה נמי וכהאי גוונא פליגי בבבלי סוף פירקין אם יש לה תוספת או לא וכן בהמגרש אשתו והחזירה דעל מנת כתובה ראשונה החזירה פליגי הכי נמי אם דוקא לכתובה או אפילו לתנאי כתובה נמי כדלקמן ריש פרק הנושא : ניחא גר. דקתני כתובתה קיימת כשמגרשה עכשיו אלא קטן וקטן מגרש בתמיה : קיימתיה. למתני' כהאי דאמר רבי אלעזר בפ"ק גבי חרש ושוטה שכנסו דאין להן כתובה נתפקח החרש ונשתפה השוטה ורצה לקיימה כתובתה מנה וקאמר ר"א והוא שבא עליה משנתפקח או משנשתפה והכא נמי בשבא עליה משהגדיל וקמ"ל שאף על פי שלא חידש לה כתובה משהגדיל כתובתה הראשונה קיימת : סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' מי שהיה נשוי. יורשי הראשונה קודמים ליורשי השניה. אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות : נשא הראשונה ומתה. בחייו ונשא שניה ומת הוא ויורשי הראשונה באין ותובעין כתוב' בנין דכרין : שנייה

קרבן העדה

הלכה י מתני' שני גיטין ושני כתובו'. זמן ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניי' קודם לזמן גט שני : גובה שתי כתובו'. שהרי גירשה והחזיר' וכתב לה כתובה שניי' אבל קדמו ב' הכתובו' לגט ראשון לא שהרי כשהחזירה לא כתב לה כתובה ותנן בסיפא שתי כתובות וגט אינה גובה אלא אחת למדנו שהכותב לאשתו ב' כתובות אינה גובה אלא אחת ואי משום דאיגרשה והדרה הא תנן כתובה ושני גיטין אין לה אלא אחת שע"מ כתובה הראשונה החזירה : שתי כתובות וגט. שקדמו שתיהן לגט : כתובה ושני גיטין. כתובה בנישואין הראשונים וגירשה והחזירה ולא כתב לה כתובה והחזירה וגירשה : **גמ'** והוא. הא דתנן במתני' ב' גיטין וב' כתובות גובה ב' כתובות דוקא שגט ראשון קודם לכתובה שנייה וכדפירשתי במתני' : עד כדון בשוות. הא דתנן במתני' שתי כתובותו גט אינה גובה אלא אחת ע"כ בששכום מעות הכתובה בשניהן שוה : היה בזו מנה ובזו מאתים. מהו איזו מהן גובה : וחרנה. ואידך אמר : ה"ג וחרנה אמר מנה גובה מזמן הראשונה והתוספת גובה מזמנה של שנייה. וה"פ מנה גובה מזמנה של הראשונה ומנה השניה גובה מזמנה של שניה ונפקא מיניה לקוחות שלקחו קודם זמן השנייה אינה טורפת מהם אלא מנה : לית הדא אמרה. לא שמעינן מהכא האי מאן דלוה מחבריה וחזר ולוה מיניה צריך לפרש בשטר השני שהחוב הזה הוא מלבד השטר מחוב הראשון שאם לא כן יאמר שגם השטר הזה הוא על חוב הראשון כדאמרינן הכא בשתי כתובות : ומשני אורחא דאיתתא. דרך האשה לומר לבעלה אבדתי כתובתי עשה לי אחרת והוא מאמינה אי נמי כיון שאסור לאדם לשהות עם אשתו בלא כתובה הוא כותב לה אחרינא : אלא כי אורחא וכו'. אבל גבי לוה וכי דרך בני אדם כשיאמר לו המלוה אבדתי שטרי עשה לי שטר אחר הלא מתיירא שמא יוציא אחד ואחר כך יוציא גם השני ויהיה מוכרח לשלם שניהם : אלא כי אפשר. אם הלוה רוצה מודה ליה למלוה בפני עדים שחייב לו אבל שטר אחר אינו כותב לו הלכך כשיש לו שני שטרות גובה שניהם : אעיל עובדא. הכניס השאלה לפני רבי יוסי בכתובה וב' גיטין ואמר איך אפשר לומר דעל מנת כתובה הראשונה הוא מחזירה הא אמר רבי יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אפילו, באותו היום אינו חוזר ולוה בו דאף על גב דלא מוקדם הוא מכל מקום כבר נמחל שעבודו אם כן בכתובה נמי כשגירשה כבר נמחל שעבוד' ואיך תגבה בה : ומשני כאן כשפרעו. לשטר הראשון הוא דנמחל לשעבודו ואינו חוזר ולוה בו אבל כתובה זו עדיין לא פרעה הלכך שיעבודה קיים :

הלכה יא מתני' כתובת' קיימת. שכתב לה כשהיה קטן ולגבי גר כתובה שכתב לה בהיותו עכו"ס : **גמ'** תרין אמורין. שני אמוראים פליגי בפירושא דמתני' הא דתנן כתובתה קיימת אהי קאי : לכתובה. מנה או מאתים שהוא תנאי ב"ד אבל בשטרא לא גביא דהספא בעלמא הוא דקטן אינו יכול לשעבד וה"ל שטר מוקדם : אבל לא לתנאין. תוספת אין לה : וחרנא. ואידך : ופריך ניחא גר. כתובתה קיימת דבשעת כתיבה גדול היה אלא קטן קשיא קטן מי מגרש דקס"ד דכתובתה קיימת אהא דתנן ואם גירשה והחזירה קאי : קיימתיה. כי האי דאר"ל וכו' גבי חרש ושוטה שאין לה כתובה אלא א"כ בא עליה משנתפקח ונשתפה א"כ מתני' נמי איירי שבא עליה משהגדיל והא קאמר דאם בא עליה משהגדיל כתובתה הראשונה שכתב לה כשהוא קטן קיימת דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובודאי לשם קידושין בעל : הדרן עלך פרק הכותב

הלכה א מתני' מי שהי'. יורשי הראשונה. אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות : נשא הראשונה ומתה. בחייו : נשא שנייה ומת הוא. ויורשי הראשונה באין ותובעין כתובת בנין דכרין או רוצים לחלוק ירושת אביהם : שנייה

עין משפט נר מצוה

מט
א ב ג מיי' פט"ז מאישות הלכה כה טוש"ע אה"ע סימן ק סעיף יג יד טו
נ
ד ה מיי' פי"ח שם טוש"ע שם סי' סו סעי' יא
נא
ו מיי' פט"ז שם טוש"ע שם סי' ק סעיף יד
נב
ז מיי' פי"ד ממלוה הלכה ז סמ"ג עשין צד טוש"ע חו"מ סי' מח סעי' א וסי' לז סעיף ב
נג
ח טוש"ע אה"ע סי' כו ס"א
א
ט מיי' פ"כ מאישות סמ"ג עשין מח ולאוין פא טוש"ע שם סי' קיא ס"ה
ב
י בם ס"ח

מסורת הש"ס

כתובות פט ב

ב"מ דף יז

ירושלמי דמאי ולקמן פ"ח כ"ש ופי"ב ה"ב

(לעיל פ"ק ה"א)

כתובות ל א

אמרי ברוך

ד"ה אלא כי אפשר יודי ליה. כ"ב יעוין ברמב"ן וריב"ש המובא בש"מ שגירסתם אמר ליה בייא כשר יודי ליה. ויעוין שם פירושם עוד מביא רמב"ן נוסחא בעי לא כשר יודי ליה ובפ' אע"פ) מביא חידושי ריטב"א וגירסתו בכל אפשר יודי ליה ומפרש דבשטרי הלואה אין צריך להזכיר בשניה שהוא מלבד הלואה ראשונה רק לעופרא דספרא דחיישינן לבית דין טועין : [עיין עמודי ירושלים]

עמודי ירושלים

אורחא דאיתתא כו' אלא כי אפשר כו'. ע' פני משה ותראה ספרים שדמק מאד בביאור הירושלמי וע' חי' הרמב"ן כתובות הובא בש"מ כתובות (פ"ט ב') דגרס בייא כשר יודי ליה וע"ש מה שהאריך בביאורו. וכן פי' הריב"ש שם ועי' חי' הריטב"א (ת"ד א') שפי' פי' אחר וספ"ת לא כאם :

שנייה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה:

גמ' מתניתא *לענין כתובה [א] אבל לענין מזונות שתיהן שוות כתובה וקבורה מי קודם כתובה ומלוה בעדים מי קודם כתובה ופרנסת בנות מי קודם מאן דאמר [ג] *גובין פרנסה מן משועבדין [ג] פרנסת בנות קודמת ומאן דמר אין גובין פרנסה מן משועבדין אין פרנסת בנות קודמת לא אמר אלא מתה הא נתגרשה כבעל חוב היא כהדא דתני *נשא אשה וכתב לה כתובה גירשה ולא נתן לה כתובה נשא אחרת וכתב לה כתובה החזיר את הראשונה וכתב לה כתובה על כתובתה הראשונה של ראשונה קודמת לשנייה ויורשיה והשנייה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה *אמר בן ננס יורשי הראשונה אומרים ליורשי השנייה אם כבעל חוב אתם טלו את שלכם וצאו ואם לאו אנו ואתם נחלוק בשוה אמר לו ר"ע בני שנייה קפצה עליהן ירושת תורה ונוטלין כתובת אמן וחוזרין וחולקין רבי מנא אמר בשיש שם דינר יתר נחלקו אבל אם אין שם דינר יתר אף רבי עקיבה יודה לבן ננס שאילו ואילו חולקין בשוה אמר ליה רבי יוסי בי ר' בון הך דלא תניתא פליגא את עבד ליה פליגא אלא בשאין שם יתר דינר נחלקו אבל אם יש שם יתר דינר אף בן ננס יודי לרבי עקיבא בני השנייה קפצה עליהן ירושת תורה ונוטלין כתובת אמן וחוזרין וחולקין והחוב ממעט ודכוותה והחוב מרבה היך עבידא היה שם שדה והיא עתידה להזור ביובל את רואה אותן כאילו [מוחזרת] היך עבידא

קידש

קרבן העדה

שנייה ויורשיה קודמין. שהיא בעלת חוב אבל הראשונים באים לירש אביהן דהא בכתובת בנין דכרין כתוב אינון יהוויין ירתין לפיכך פורעין את החוב תחלה ומה שנשאר ירשו אע"פ שלא נשאר דינר דפריעת כתובה ראשונה כירושה דמי ולא מיעקרא ירושה דאורייתא: גמ' מתני'. דתנן הראשונה קודמת לשנייה היינו לענין גביית כתובה אבל לענין מזונות ששניהם אינן רוצות לגבות כתובתן אלא ליזון מנכסי בעלן שניהן שוות ואין בזה דין קדימה: כתובה וקבורה. צריכי קבורת הבעל וכתובה ושאין שם כדי שניהן מי קודם: כתובה ומלוה בעדים מי קודם. מי אמרינן דכתובת אשה קודם משום חינא או דלמא בעל חוב קודם שלא תנעול דלת: כתובה ופרנסת בנות. דהיינו עישור נכסים מי קודם ואיירי בשכבר היו ראויין להנשא קודם שנשא אשה זו התובעת כתובתה: ופשיט מ"ד גובין פרנסה מן המשועבדין. פלוגתא דר"ח ור' יוחנן לעיל פ' מציאת האשה ובגיטין פ' הנזקין: לא אמר. במתני' אלא נשא הראשונה ומתה שנייה ויורשיה קודמין: כבעל חוב היא. והראשונה קודמת: וכתב לה כתובה על כתובתה. דכתב לה הכי וצביתי ואוסיפת לה הך אקמייתא דאל"כ אינה גובה אלא אחת כדתנן לעיל ס"פ הכותב: קודמין ליורשי הראשונה. בכתובת' השנייה וכ"ה בתוספתא:

ה"ג אמר בן ננס אם מתה אחת בחייו ואחת במותו יכולין יורשי הראשונה לומר ליורשי השניה אם כבע"ח אתם טלו את שלכם ולאו ואנו נטול הנשאר בכתובת בנין דכרין: קפצה וכו'. משעה שמת הבעל בחיי השניה קפצה נחלת בנין דכרין מלפני בני הראשונה והכל הוא כירושה אף לבני השנייה: בשיש שם יתר דינר נחלקו. בן ננס סובר בשיש שם מותר דינר אפי' מתה אחת בחייו ואחת במותו יש להן ליורשי הראשונה כתובת בנין דכרין ור"ע סובר לית להן כתובת בנין דכרין: ה"ג אף בן ננס יודה לר"ע דבני השנייה קפצה עליהן ירושת התורה ונוטלין כתובת אמן וחוזרין וחולקין בשוה: הך דלא תניתא פליגא. בדבר שלא שנינו פלוגתא אתה עושה פלוגתא: אלא בשאין שם יתר דינר נחלקו. דבן ננס סובר כיון דאין [בני] השנייה באים לגבות בתורת בנין דכרין לא בעינן מותר דינר דאין לך נחלה דאורייתא יפה מזו ששניהם פורעים חוב אביהם הלכך טלו אותה ולאו ואנו נטול הנשאר בכתובת בנין דכרין ור"ע סובר לאו כשאר חוב דמי כיון דאינהו גופייהו שקלי והן מקבלין ולא פורעין נמצא שאין כאן נחלה דאורייתא ואין כתובת בנין דכרין דרבנן איתקן לעקור נחלה דאורייתא: ה"ג אבל אם יש שם יתר דינר אף ר"ע יודה לבן ננס. שאלו ואלו נוטלין כתובת אמן או חולקין בשוה: והחוב ממעט וכו'. החוב שהמוריש חייב לאחרים לפעמים ממעט שלא יהא שם מותר דינר אע"ג שיש שם בשעת מיתה מותר דינר ולפעמים החוב שאחרים חייבים לו מרבה שיהא כאלו שם מותר אע"פ שלא היה שם בשעת מיתה: היך עבידא. היכי דמי: היה שם שדה. שמכר ועתידה לחזור ליורשים ביובל חשבינן גם האי שדה לירושה ואם יש ע"י שדה זו מותר דינר גובין כתובת בנין דכרין ואם הוא בהיפך שהניח שדה שקנאה ועתידה לחזור ביובל לא חשבינן להך שדה בכלל הירושה ואם אין שם מותר דינר מלבד השדה הזו אין להן כתובת בנין דכרין: ה"ג רואין אותו כאלו כבר חזר: ה"ג

קידש

פני משה

שנייה ויורשיה קודמין. שהיא בעלת חוב אבל הראשונים באי' לירש את אביהם דאינון ירתון תנן לפיכך פורעין את החוב תחילה והשאר יירשו:

גמ' מתניתא. דקתני הראשונה קודמת לענין כתובה דוקא אבל לענין מזונו' אחר מותו מתנאי כתובה שתיהן שוות: כתובה וקבורה. כתובת אשה והוצא' הקבורה של הבעל ואין שם אלא כדי אחד מהן מי קודם: כתובה ומלוה בעדים. מלוה ע"פ דמלוה בשטר כבר תנינן בפרקין דלעיל הלכה ב' לכותב שברא"ה כו' כדמפורש שם ובעי הכא כתוב' ומלוה ע"פ מי הוא הכושל שבהן: ופרנסת בנות. לנדוניא: מ"ד. ופשיט לה האי בעיא בהדייהא דתליא בפלוגתא דפליגי בה אמוראי בפרק מציאת האשה הל' ו' אם גובין לפרנסת הבנות מן משועבדין: פרנסת בנות קודמת. דלא עדיפ' כתובת אשה ממשועבדין: לא אמר. במתני' שני' ויורשי' קודמין אלא דוקא נשא את הראשונה ומתה בחייו ונשא את השני' ומת וטעמא כדפרישית במתני' שהשניה ב"ח היא ויורשי ראשונה מכח ירושת כתובת בנין דכרין הן באין אבל נתגרשה הראשונה כב"ח היא והיא קודמ' לשני': כהדא דתני. בתוספ' פרקין: גירשה ולא נתן לה. עדיין כתובתה ונשא אחרת ואח"כ החזיר הראשונה והידש לה עוד כתוב' שני' על כתובתה הראשונה: של ראשונה. כתובתה הראשונה קודמת לשניה ויורשיה: והשני' ויורשי' קודמין ליורשי הראשונה. בכתובה שני' שלה: אמר בן ננס יורשי הראשונה אומרי' כו'. אמתני' קאי דקתני נשא את הראשונה ומתה נשא שניה ומת הוא יורשי שניה קודמין ליורשי ראשונה ומדקתני קודמין ש"מ דאף ליורשי ראשונה יש להן כתובת בנין דכרין אלא דיורשי השניה קודמין מפני שהן באין מכח חוב ולא אמרינן דלא איתקין כתובת בנין דכרין אלא היכא ששתיהן מתו בחייו וכתובת האחת מרובה משל חבירתה דתרווייהו בתורת בנין דכרין אתו עכשיו שהוא מכח ירושת האב לשניהם ולא אתי לאינצויי אבל היכא שמתה אחת בחייו ואחת במותו כדמיירי במתני' שעכשיו בני השניה באין על כתובת אמן בתורת ירושת הובת אמן ולא מכח אביהם בא להם ובני ראשונה באין ליטול כתיבת אמן מכח ירושת האב ואיישינן לאינצויי שיאמרו בני השניה לבני הראשונה לא תטלו בירושת אבינו יותר ממנו והילכך לא שקלי בני הראשונה כתובת בנין דכרין הא לא אמרינן אלא אפילו אחת בחייו ואחת במותו נמי תקון כתובת בנין דכרין כדמפרש בן ננס טעמא: יורשי הראשונה. מפני שיורשי הראשונה אומרים ליורשי השניה הבאין ליטול כתובת אמן ואינם רוצין שיטלו בני הראשונה כתובת אמן: אם כב"ח אתם. בשביל כתובת אמכם טלו את שלכם ולאו ואם לאו שאין אתם כב"ח אנו ואתם נחלוק בשוה בירושת אבינו: אמר לו ר"ע בני שניה קפצה עליהן ירושת תורה. משעה שמת הבעל בחייה של שניה קפצה תורת בנין דכרין מלפני בני הראשונה ונפלה אף לבני השניה להיות כשאר ירושה של תורה לפיכך הן נוטלין כתובת אמן שהיא נגבית בתורת חוב וחוזרין וחולקין השאר בשוה ואין להן לבני הראשונה כתובת בנין דכרין ופליגי רבי מנא ורבי יוסי בר' בון בפירושא דפלוגתת בן ננס ור"ע: רבי מנא וכו'. ע"כ דמוחלפת הגי' וה"ג בדברי רבי מנא אבל אם אין שם דינר יתר אף בן ננס יודי לר"ע בני השניה קפלה כו' ובדברי רבי יוסי ב"ר בון גרסינן אבל אם יש שם יתר דינר אף רבי עקיבא יודה לבן ננס שאלו ואלו חולקין בשוה. וה"פ למאי דקיימא לן בשאין שם מותר דינר על הכתובות לא נתקנה כתובת בנין דכרין דהיכא דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תקינו רבנן כדתנן במתני' דלקמן וקאמר רבי מנא בשיש שם דינר יתר נחלקו כלומר אפי' יש שם מותר דינר פליג רבי עקיבא דקסבר רבי עקיבא אחת בחייו ואחת במותו אין לראשונה כתובת בנין דכרין ובן ננס סבירא ליה דיש להן כדפרישית לעיל ודוקא אם יש שם מותר דינר אבל אם אין שם מותר דינר אפילו בן ננס מודה דאין לראשונה כתובת בנין דכרין ולא אמרינן כתובה נעשית מותר לחבירתה כלומר דנחשוב כתובת בני השניה שהיא נגבית בתורת חוב כירושה ולא מיעקרא נחלה דאורייתא וכמותר דינר דמי הא לא אמרינן: א"ל רבי יוסי ב"ר בון הך דלא תניתא וכו'. מה שלא שנינו בפלוגתא את עושה פלוגתא בתמיה דהא מדקאמר בן ננס טלו את שלכם ולאו משמע דאין שם מותר דינר ולא פליגי בהא דקאמרת אלא דכ"ע אחת בחייו ואחת במותו יש להן לבני ראשונה כתובת בנין דכרין והכא לא פליגי אלא בשאין שם דינר יתר ובכתובה נעשית מותר לחבירתה פליגי דבן ננס סבר אין לך ירושה גדולה מזו מה שגובין בני השניה כתובת אמן בתורת חוב שכשילא שמ"ח על אביהן אלו ואלו מצווין לפרוע חוב אביהם והן הן ירושתן ולא מיעקרא נחלה דאורייתא והילכך אף בני הראשונה נוטלין כתובת אמן ור"ע סבר אין כתובה נעשית מותר לחבירתה ובני השני' הן נוטלין כתובת אמן שהיא לעולם נגבית בתורת חוב ולא בתורת בנין דכרין ובהא ב"ע לא פליגי אבל בני הראשונה אין להן הואיל ואין שם מותר דינר: אבל אם יש יתר דינר אף ר"ע מודה לבן ננס שאילו ואילו חולקין בשוה. כלומר אם אין רוצין בני השניה שיטלו בני ראשונה כתובת בנין דכרין חולקין בשוה כדאמר בן ננס לעיל ואם לאו כו' ולכ"ע אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין אף לבני ראשונה. וא"א לקיים גירסת הספר דהא לא פליגי אלא בכתובת אמן של בני הראשונה אבל בבני השניה לכ"ע ע"כ נגבית בתורת חוב לעולם והמעיין בבבלי יראה דאתייא דרבי מנא דהכא כרב יוסף דהתם ודרבי יוסי ב"ר בון כרבנן דבי רב ותו לא מידי: והחוב ממעט. אם יש שם מותר דינר על שתי הכתובות ויש עליהן חוב מאביהם ממעט הוא שצריכין לשלם החוב ולא הוי כמותר דינר: ודכוותה החוב מרבה. כדמפרש ואזיל היך עבידא היה שם שדה של אביהם אצל אחרים והיא עתידה להזור להן ביובל רואה אותן כאילו מוחזרת גרסינן כלומר אע"ג שאין עתה בידם הרי עתידה לחזור להן וכמוחזרת היא ויש שם מותר על שתי כתובות * היך עבידא כו'. מילתא באפי נפשה היא דשואל הש"ס היך הדין בכה"ג אם

קידש

עין משפט נר מצוה

ג
א מיי' פי"ח מאישות הל"ד טוש"ע אה"ע סי' צג סכ"ב

ד
ב ג מיי' פ"כ שם טוש"ע שם סי' קיג ס"ה וס"ו בהגה וסי' קיב ס"ו

מסורת הש"ס

תוספתא פ"י כאן

לעיל פ"ו ה"ו

תוספתא פ"י כאן

כתובות נ ב

שנויי נוסחאות ((בי"ג) ננס בד"ו עזאי. (בכ"ו) מוחזרת בד"ו ליתא.

עין משפט נר מצוה

ה
א ב מיי' פי"ט מהלכות אישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קא ס"כ
ו
שם ס"ס

קידש רחל וכנס לאה וחזר וכנס רחל על דעתון דרבנין רחל קודמת ועל דעתיה דר' אלעזר בן עזריה לאה קודמת אומר אף רבי לעזר מודי מאחר שחזר וכנס רחל רחל קודמת למה זה דומה לאחד שלווה מחבירו ואמר לו אם לא החזרתי לך מיכן עד י"ב חדש יהיו כל נכסי משועבדין לך הגיע י"ב חדש ולא החזיר נשתעבדו הנכסים מיכן ולבא אבל אם אמר לו לא יהו נכסי משועבדין לך אלא לאחר י"ב חדש לא נשתעבדו אלא לאחר י"ב חדש ימים שבנתיים תפלוגתא דרבי מאיר ורבנין על דעתיה דרבי מאיר בשטר נתחייבו הנכסים על דעתיה דרבנן בכסף נתחייבו :

הלכה ב מתני'

א *מי שהיה נשוי לשתי נשים ומתו ואחר כך מת הוא והיתומין מבקשין כתובות אמותיהן ואין שם אלא כדי שתי כתובות חולקין בשוה ב היה שם מותר דינר אילו נוטלין כתובת אימן ואילו נוטלין כתובת אימן ג ואם אמרו היתומין הרי אנו מעלין על ניכסי אבינו יפה דינר כדי שיטלו כתובת אימן אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בבית דין : גמ' *הדא היא דמר רבי אימי כדי שיהא אדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה מעתה אפילו אין שם יתר דינר אמר רבי אבון בשעה שאת יכול לקיים דבריהן ולקיים דברי תורה את מקיים דבריהן ודברי תורה בשעה שאת אין יכול לקיים דבריהן ולקיים דברי תורה את מבטל דבריהן ומקיים דברי תורה רבי יודה בר פזי בשם רבי יוסי בן חנינה מת אחד מן האחין כולהן חולקין בשוה אמר ר' מנא לכן צריכא בשלא חלקו שלא תאמר יעשה כמי שאינו כן ותירשנו כתו היה

פני משה

קידש רחל ולא כנסה עדיין וכנס לאה מקודם והה"נ חזר וכנס רחל כתובתה של מי קודמת כתובת רחל קודמת שכבר קידשה מקידם או של לאה קודמת שכנסה קודם לרחל וקאמר דתליא בפלוגתא דר"א בן עזריה ורבנין דפליגי בריש אע"פ לרבנן כתובה מן האירוסין שוה בדינה לכתובה מן הנשואין דקאמרי התם נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין גובה את הכל בין עיקר בין תוספת וכן הכא כתובת רחל שכתב לה מן האירוסין קודמת דבכל הדינים כתובה מן האירוסין וכתובה מן הנשואין שוין הם וכל הקודם קודם : וע"ד דר' אלעזר בן עזריה. דאמר התם דמן האירוסין אינה גובה את הכל ואין כתובה מן האירוסין שוה בכחה לכתובה מן הנשואין: לאה קודמת. דלא חשיבא קידושי דרחל הקודמין לגבי נשואה דלאה שקדמתה. א"נ דעיקר הספק בתוספת הוא מי היא הקודמת לגבות התוספת הואיל ועכשיו כנס לרחל וכבר כתב לה מן האירוסין וקאמר דתליא בפלוגתא דלר"א בן עזריה היוב התוספת על לאה קודמת שאינה נגבית אלא מן הנשואין ונשואין קדמו ולרבנן אף התוספ' של רחל קודמת ועיקר : אומר. כלומר דדחי לה הש"ס דאימר אף ר"א בן עזריה מודי בה ברחל קודמת דלא אמר מן האירוסין אינה גובה תוספת אלא בשלא כנסה אבל מאחר שחזר וכנס רחל נשתעבדו הנכסים למפרע משעת הקידושין אף להתוספ' שלה והיא קודמת : למה זה דומה וכו' נשתעבדו הנכסים מיכן ולבא. כלו' שנשתעבדו לו הנכסים למפרע מיום שאמר לו שהרי אמר לו מעכשיו וה"נ הואיל וקידש לרחל וכתב לה התוספת מעכשיו ולכשיכנסנה תגבה כיון שכנסה נשתעבדו הנכסים למפרע משעת הקידושין : אבל אם אמר וכו'. מסקנא דמילתא דהאי דינא נקט לה דאם לא אמר מעכשיו לא נשתעבדו לו אלא לאחר י"ב חדש : ימים שבנתיים. נראה דלענין הפירות קאמר ימים שבנתיים מי אוכל פירות ומשום איסור ריבית הוא דקא בעי וקאמר דפלוגתא דר"מ ורבנן היא דפליגי בפ"ק דב"מ דף י"ג לר"מ דוקא שטר שכתוב בו אחריות נכסים גובה מן המשועבדין ולרבנן אפילו אין כתוב בו אחריות נכסים גובה מהמשועבדים שמשעת הלואה נתחייבו הנכסים לו וה"נ לר"מ בשטר הוא דנתחייבו הנכסים והרי לא שיעבד לו בשטר אלא כשיגיע י"ב חדש ולא יחזיר לו המעות וימים שבנתיים הלוה אוכל פירות אבל לרבנן בכסף נתחייבו משעה שהלוה לו המעות וכשיגיע י"ב חדש ולא החזיר לו מעותיו נשתעבדו לו הנכסים למפרע משעת הלואה כיון שאמר לו מעכשיו והמלוה אוכל פירות ואין בו משום ריבית :

הלכה ב מתני' והיתומין מבקשין כתובת אמן. שכתובה של אחת מהן מרובה משל חבירתה ואומרים בניה כתובת בנין דכרין נטול וכן אתם והשאר נחלוק: חולקין בשוה. כשאר כל הירושות ואין נוטלין כתובת בנין דכרין: ואם אמרו היתומין. בני הכתובה הגדולה: הרי אנו מעלין על נכסי אבינו. מעלין דמיהן לקבלם עלינו ביוקר כדי שיהא שם מותר דינר ויטלו כתובת אמן : גמ' הדא היא דאמר ר' אימי וכו'. כלומר דפריך דהרי עיקר תקנת בנין דיכרין הוא מטעם כדי שיתן אדם לבתו בעין יפה כדאמרינן בפרק נערה ואם כן מעתה אפילו אין שם יתר דינר יטלו ומה ראו הכמים לחלק בזה : בשעה שאת אין יכול לקיים דבריהן. עם דברי תורה שאין שם מותר דינר ומיעקרא נחלה דאורייתא ולא תקינו רבנן בכה"ג : מת אחד מן האחין. בשאין שם אלא שתי כתובות ומת אחד מן אותן שתי כתי היתומין אעפ"כ כולן חולקין בשוה : לכן צריכא. כלומר דקשיא ליה מאי קמ"ל פשיטא הא לא נתרבתה הירושה בשביל שמת א' מהן והרי עכשיו שאר האחין יורשין חלקו של זה שמת אלא לא כן צריכא בשלא חלקו עדיין הנכסים והא קמ"ל : שלא תאמר. כלומר שלא תאמר הואיל ולא חלקו עדיין הנכסים ולא זכה בהן זה המת יעשה כמי שאינו כן וכלומר שלא היה מעולם : ותירשנו כתו. כלומר הכת שלו שהן אחיו מאמו יורשין אותו שהרי כמי שלא היה זה מעולם והן יורשין כתובת אמן קמ"ל הואיל והיה בשעת מיתת האב אע"פ שלא חלקו זכה בחלקו בכתובת אמו וכשמת יורשין כל האחין חלקו אפי' בני כת שנייה שכולן אחיו מאביו הן : היה

קרבן העדה

קידש רחל וכנס ללאה וחזר וכנסה לרחל. מבעיא ליה איזו כתובה מהן נגבית ראשונה מי אמרינן כתובת רחל קודמת שנתארסה ראשונה א"ד כתובת לאה קודמת שנישאת קודם רחל : ע"ד דרבנן וכו'. דלעיל ר"פ אע"פ פליגא רבנן ורא"ב"ע דתנן נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנישואין גובה את הכל רא"ב"ע אומר מן הנישואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא ע"מ לכנסה מעתה לרבנן רחל קודמת שמשעת אירוסין כבר זכתה בה ולרא"ב"ע לאה קודמת שכניסתה היתה קודם כניסת רחל: ופריך אימר אף ר"א מודה. הכא שרחל קודמת כיון שחזר וכנסה חל שיעבודה משעת אירוסין: מיכן ולבא. כלומר משעת הלואה ולהבא : ימים שבינתיים. אותן נכסים שמכר בתוך י"ב חדש ולא שילם לו אחר י"ב חדש לאו דברי הכל היא אלא פלוגתא דר"מ ורבנן : תפלוגתא. פליגי בה ר"מ ורבנן ונראה דקאי אהא דתניא ישראל שהלוה לעכו"ם על חמצו לאחר הפסח אינו עובר משום ר"מ אמרו עובר דת"ק סובר ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ור"מ סובר למפרע הוא גובה הלכך לרבנן לא נתחייבו הנכסים אלא בשטר ובשטר מפורש שלא ישתעבדו אלא לאחר י"ב חדש ור"מ דסובר למפרע הוא גובה משעת נתינת הכסף נשתעבדו לו הנכסים וה"נ אע"ג דלרא"ב"ע אינה גובה מן האירוסין מ"מ משתעבדת הכתובה מזמן האירוסין ואי אמרי' למפרע הוא גובה זו שנתארסה ראשונה קודמת לזו שנתארסה ונישאת אחריה :

הלכה ב מתני' והיתומין מבקשין כתובת אמן. שכתובת אמן מרובה משל חברתה ואומרים בניה כתובת בנין דכרין נטול וכן אתם והשאר נחלוק חולקין בשוה. כשאר כל ירושות לפי הגולגולת ואין נוטלין כתובת בנין דכרין : ואם אמרו. היתומים בני הכתובה הגדולה : הרי אנו מעלין על נכסי אבינו. מעלין דמיהן לקבלם עלינו ביוקר כדי שיהיה שם מותר דינר ויטלו כתובת אמן : גמ' הדא הוא דאמר רבי אימי. לכך תקנו כתובת בנין דכרין כדי שיתן אדם נדוניא לבתו בעין יפה שלא יאמר שמא תמות בחיי הבעל ויירשנה הבעל אבל עכשיו שתקנו שבני בתו חוזרין ויורשין אותה אינו מקפיד על כך : ופריך מעתה. אי הכי אפי' אין שם יתר דינר יטלו כתובת אמן : את מבטל דבריהן וכו'. דאם אין שם יתר דינר נמצא שנוטל כל הירושה בתורת כתובת בנין דכרין ונעקרה ירושה דאורייתא משא"כ אם יש יתר דינר מתקיימת ירושה דאורייתא בהך דינר : מת אחד מן האחין. היורשין כתובת בנין דיכרין לאחר מיתת אביהן : כולהן חולקין בשוה. כל האחין אפי' שלא מאותה האם יורשין חלקו : לכן צריכה. לא נצרכה לאשמועינן אלא שלא חלקו עדיין אפ"ה כולן חולקין בשוה : ה"ג שלא תאמר יעשה כמי שאין כאן ותירשנו אחיו . וה"פ סלקא דעתך אמינא כיון שמת קודם החלוקה הרי זה כמי שאינו כאן ויירשו שאר אחיו כל כתובת אמן קא משמע לן משעת מיתת אביהן כבר זכה כל אחד בחלקו ויורשין כל האחין חלקו אבל בשכבר חלקו לא אינטרך לאשמועינן דפשיטא הוא שזה כשאר נכסיו שכל אחין מן האב שוין בהן : היה

מסורת הש"ס
כתובות פ"א
(לפנ' פ"ד ס"י ז)

רידב"ז

ר"י בר פזי כו' מת אחד מן האחין כולם חולקין בשוה א"ר מנא לכן צריכה בשלא חלקו שלא תאמר יעשה כמי שאינו כאן ותירשנו כתו. פי' דס"ל דכתובת בנין דכרין לא נתקן רק כשהוא חי אבל כשמת לא זכה בכתובת בנין דכרין וע"כ קאמר שלא תימר יעשה כמי שאינו כאן ותירשנו כתו ע"כ קמ"ל דכיון דמת נתבטל תקנת כתובת בנין דכרין בחלקו והלק המת שייך לכל האחין דהלק השלישי שיש בהכתובה הזאת לא שייך לכת אחת אלא חוזר לירושת האב וכולן שוין בו וע"כ מיבעיא לי' בבכור האיך דינו האיך נוטל ב' חלקים בכורה מי נימא הא הבכור זכה בחלק אחיו השלישי חלק בכורה דהוא חלק רביעי בעודו בחייו וע"כ השתא אפילו כשמת ונתבטל תקנת בנין דכרין ולא שייך הלק הזה להאם וחוזרת לירושת אביהם אבל עכ"פ הבכור זכה בעודו בחייו דאז הי' שייך לו חלק השלישי בכח האם וזכה אז הבכור חלק בכורה והי' לו חלק רביעית בהלק אחיו השתא נמי שייך לו חלק הזה דהוא

שנויי נסחאות (סכ"ד) דבריהן ולקיים דברי תורה נדל"ז דבריהן ודברי תורה. (ש"ע) כן נד"ו בן. כתו נד"ז בתו.

היה שם בכור את אמר הבכור נוטל פי שנים מהו נוטל פי שנים נוטל פי שנים בכתו או פי שנים בכל האחים תני רבי הושעיה היו שם שתי כיתי בנות כולהן חולקות בשוה היה שם בכור את אמר הבכור נוטל פי שנים מהו נוטל פי שנים בכתו או פי שנים בכל כתובתה מאימתי שמין להן תלמידוי דרבי מנא אמרין בסוף אמר לון רבי יוסי בי רבי בון לא אתון דאמרין בשם רבנין לכן צריכא בשלא חלקו [ו] אבל משעה ראשונה שמין להן:

הלכה ג מתני׳

[י] *היו שם נכסין בראוי אינן כבמוחזק רבי שמעון אומר [ג] אע״פ שיש שם נכסים שאין להן אחריות אינו כלום עד שיהיו שם נכסים שיש להן אחריות יותר על שתי כתובות דינר: **גמ׳** רבי מנא אמר בעיקר שתי כתובות פליגין ר״ש אומר קרקע ורבנין אמרין מטלטלין באותו הדינר כל עמא מודיי שהוא מטלטלין רבי יוסי בי רבי בון אמר [ד] כל עמא מודיי בעיקר שתי כתובות שהן קרקע מה פליגין באותו הדינר רבי שמעון אומר קרקע ורבנין אמרין [ה] מטלטלין רבי בא בר זבדא בשם רב ברם נהגו בסוריא להיות גובין מן הנחושת ומן הצועות רבי אבהו בשם רבי יוחנן ובלבד מן הצועות שבאותו הלילה רב שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן נהגו העם בערבייא להיות גובה מן הבושם ומן הגמלים ודכוותה בלבד מן הבושם שבאותו הלילה ארמלתא דר׳ חונה גבי לה מן המטלטלין כמנהג מקומה:

הלכה ד מתני׳

[ו] *מי שהיה נשוי לשלש נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקות

קרבן העדה

היה שם בכור נוטל פי שנים בין האחים. מיבעיא ליה הא דקאמר הבכור נוטל פי שנים היינו היורשין כתובת בנין דכרין נוטל פי שנים אף על גב דתנן בפ׳ יש נוחלין אין הבכור נוטל פי שנים בנכסי האם שאני כתובת בנין דכרין כיון דירתון תנן במתני׳ דפ׳ נערה דינה כירושה מן האב ונוטל פי שנים או פי שנים בכל האחים אם הי׳ הבכור שלא מאותה האשה אע״ג דאינו נוטל עמהן מכתובה אמן מ״מ לא יוגרע חלקו בשביל כך ונוטל בשאר נכסים עד כדי כפילות חלקם בכתובת אמן במה שנטלו משאר נכסים: כולהון חולקות בשוה. דאין הבנות יורשות כתובות אמן דבנין דכרין תנן: ה״ג בשוה מאימתי וכו׳: מאימתי שמין להן. אמתני׳ קאי דתנן אלא שמין את הנכסים בב״ד מאימתי שמין אותן משעת מיתה או משעה שבאין לגבות ונפקא מיניה שהיו מרובין ונתמעטו או מועטין ונתרבו: בסוף. משעת הגביי׳: ה״ג לכן צריכה בשלא חלקו אלמא משעה ראשונה שמין להן. וה״פ לא אתם אמרתם בשם רבנן רבי מנא דאם מת אחד מן האחין עד שלא חלקו כולן חולקין בשוה ש״מ דמשעת מיתה זכה בחלקו ש״מ משעת מיתה שמין:

הלכה ג מתני׳ היו שם נכסים בראוי. כגון עיסקא שהוא ביד אחרים או הלואה: אינן כבמוחזק. אינן נחשבים להיות כאלו הן מוחזקים בידו ויש כאן מותר דינר: שאין להן אחריות. מטלטלים: שיש להם אחריות. קרקעות: **גמ׳** בעיקר שתי כתובות פליגין. אם בעינן דוקא שיהא שם קרקעות כשיעור שתי כתובות או במטלטלין סגי וקסברי רבנן מטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה א״כ כתובת בנין דכרין דתנאי כתובה היא עדיפא מכתובה: באותו דינר. שצריך להיות מותר על ב׳ הכתובות הכל מודים במטלטלים סגי דמתקיים ביה נחלה דאורייתא: ר״י בר׳ בון אמר. הכל מודים בעיקר ב׳ כתובות שהן קרקעי דתנאי כתובה ככתובה דמיא מה כתובה אינה נגבית אלא מקרקע אף כתובת בנין דכרין כן והא דקאמר ת״ק היה שם בראוי וכו׳ לאו במלוה איירי אלא בירושה שראויה ליפול להם מאבי אביהם אחר מות אביהם וכשתפול להם הירושה יהא שם מותר דינר בשתי הירושות א״כ אמותר דינר קאי אם הוא במטלטלין הראוי אינן כבמוחזק: מה פליגין. כי פליגי בדינר המותר אם בעינן קרקע או סגי במטלטלי: ברם. אבל באמת נוהגין בסוריא לגבות כתובת בנין דכרין מן הנחושת ומן הצועות שהן עיקר סחורתן והסמכתא עלייהו שהן להן במקום קרקעות: הצועות. הם מלצות שמציעין על המטות א״נ קערות: ובלבד מן הצועות. שהשתמש בהן באותו לילה כלומר שלא השתמש בהן אלא יום אחד אמרי׳ אע״פ שדעתו למכרם משתמש בהן יום אחד אבל אם כבר השתמש בהן הרבה הרי הן כמטלטלין שלו ואין הכתובה נגבית מהן: להיות גובה מן הבושם ומן הגמלים. לפי שהן עיקר סחורתן והסמכתיהו עלייהו:

הלכה ד מתני׳ של זו מנה ושל זו מאתים וכו׳. ושלשתן נחתמו ביום א׳ דאי בג׳ יומי הקודמת בשטר קודמת בגבוי או שלא הניח אלא מטלטלין שאין דין קדימה במטלטלין ואיירי במקום שגובין כתובה ממטלטלין כדאמרינן לעיל בפרקין: חולקות

פני משה

היה שם בכור. בין אילו שתי כתי הבנים: את אמר הבכור נוטל פי שנים. כלומר זה ודאי דהבכור נוטל פי שנים אפילו בכתובת בנין דיכרין דהא קי״ל אין הבכור נוטל פי שנים בנכסי האם כדתנן פ׳ י״נ היינו בנכסים שירשו מאמן אבל הכא לאו ירושת אמן מיקרי אלא שבאה מכח אמן והרי מתה בחיי אביהן ונמצא שעכשיו בתורת ירושת אביהן בא להן: מהו נוטל פי שנים. אלא הא קא מיבעיא לן במאי הוא נוטל פ״ש: בכתו. כלומר בכת שלו והיינו בכתובת אמו שחולק בין אחיו הוא נוטל בהן פי שנים: או פי שנים בכל האחים. לאו כנגד כל האחים קאמר דהא אין הבכור נוטל פי שנים אלא כאחד מן האחין ולא בכל הנכסים אלא בכל האחים של שתי הכתובות קאמר כלומר שחולקין שתי הכתובות בין כל האחין ומהן נוטל הבכור פי שנים כנגד א׳ מן האחים והיינו בכל האחין וטעמא הואיל ואין כאן אלא שתי הכתובות וכולן חולקין בשוה לא חשיב כאלו ואלו יורשין כתובת אמן אלא כחולקין בירושת אביהן דמי: היו שם שתי כיתי בנות כולהן. הבנות חולקות בשוה דלא נתקנה אלא בזכרים ולא בנקיבות ולאו דוקא שתי כיתי בנות אלא אפי׳ בת בין הבנים אין הבת נוטלת כתובת אמה דלא אמרו אלא כתובת בנין דכרין כדאמרינן בבבלי פרק נערה דף נ״ב: היה שם בכור וכו׳. היינו בעיא דלעיל ונראה דמייתי לה אדר׳ הושעי׳ דבעי נמי כה״ג אם היו שני כיתי בנים כמו דמיבעיא לן לעיל: בכל כתובה גרסינן. והיינו בכל האחין כדפרישית: מאימתי שמין להן. הירושה אם יש שם מותר דינר או לא וכגון שהיו מועטין בשעת מיתה ולא היה שם מותר דינר ונתיקרו בשעת חלוקה ונתרבו: בסוף. אחר שעת חלוקה אזלינן ולא אחר שעת מיתה: לא אתון דאמרין בשם רבנין. בשם רבנן דהוא ר׳ מנא דאמר לעיל לא כן צריכא בשלא חלקו דקמ״ל דהואיל בשעת מיתת האב היה חי זה הבן זכה הוא בחלקו אף על פי שלא חלקו הנכסים ויורשין כל האחין מן האב חלקו אלמא דאחר שעת מיתה אזלינן ולא אחר שעת חלוקה: אבל. באמת כלומר על כרחך דכך הוא דמשעה ראשונה שמין להן והכל הולך אחר שעת מיתה אם יש שם מותר דינר אף על פי שנתיקרו או הוזלו אח״כ:

הלכה ג מתני׳ היו שם נכסים בראוי. שראוי׳ ליפול להם ירושה מאבי אביהן אחר מות אביהן ולכשתפול יהיה שם מותר דינר בשתי הירושות: אינן כבמוחזק. אינן נחשבין להיות כאלו הן מוחזקין בידן ויש כאן מותר דינר: שיש להם אחריות. קרקעות ובגמרא פליגי בה והלכה כחכמים אליבא דרבי יוסי בר בון:

גמ׳ בעיקר שתי כתובות פליגין. דר״ש סבר אין תקנת כתובת בנין דכרין נוהגת אלא בקרקע ולרבנן אפי׳ במטלטלין אבל באותו הדינר המותר כ״ע מודים אפי׳ מטלטלי הוי מותר: כ״ע מודים בעיקר ב׳ כתובות. שהן דוקא קרקע ואפילו בזמן הזה דנהיגי דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב״ח ולכתובת אשה אין כתובת בנין דכרין נוהגת אלא בקרקע ולא פליגי אלא באותו הדינר המותר ולרבנן אפי׳ במטלטלי סגי: ברם נהגו בסוריא להיות גובין. הכתובה: מן הנחשת ומן הצועות. המצעות של מטה וכלומר דנהגו לגבות כתובה אפילו ממטלטלין: ובלבד מן הצועות שבאותו לילה. כלומר מה שהכניסה לו בלילה הראשונה דסמכה דעתה עלייהו: ומן הגמלים. כדאמר בבבלי פ״ו דף ס״ז גמלים של ערבייא אשה גובה פורנא מהם: ודכוותה. כמו דאמרי׳ בצועות וכן בבשמים שאינה גובה אלא ממה שהכניסה לו בלבד: כמנהג מקומה. שהיו נוהגין שם לגבות כתובה מן המטלטלין:

הלכה ד מתני׳ של זו מנה וכו׳. ושלשתן נחתמו ביום אחד דאי בשלשה ימים הקודמת בשטר קודמת בגיבוי או שלא הניח אלא מטלטלין דבזמן הזה ניגבת כתובה מהן ואין דין קדימה במטלטלי וכגון שלא כתב שהקנה לה מטלטלי אגב קרקע: חולקות

מסורת הש״ס

כתובות נג

שם נג

עין משפט נר מצוה

ז
א מיי׳ פי״ט מאישות סמ״ג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ קיד סעי׳ ס

ח
ב שם סעיף ג

ט
ג ד ה שם סעיף יד

י
ו מיי׳ פט״ז שם ופ״כ ופכ״א מנלוה סמ״ג עשין מח לד טוש״ע שם סי׳ לו סעיף יח וטוש״ע חו״מ סי׳ קד ס״י

רידב״ז

דהוא חלק רביעי מהחלק הזה אע״פ דהשתא הוא חולק עם עשרה אחין או דילמא כיון דאין לבכור קודם הלוקה חשוב חלק בכורה שלו רק לפי שעת החלוקה והשתא הוא חולק עם עשרה אחין וכן בההיא דתני ר״ה הי׳ לו ב׳ כתי בנות כולהון חולקות בשוה פי׳ אם יש ב׳ כתי בנות בנכסין מועטין לא תיקנו בנין דכרין אלא שייך להבנות [דלא אלימא מירושה דאורייתא] והמותר מן מזונות י״ב חודש יחלקו בשוה ע״כ מיבעיא לן בחלק בכורה משום דהא דנכסים מועטין שייך להבנות היינו דהבנים יורשין רק דמוציאין מהבנים להבנות אח״כ עי׳ במס׳ כתובות דף נ״א. עי״ש א״כ כיון דזכו מתחלה הבנים רק דמוציאין מהבנים אח״כ להבנות וע״כ מוציאין מכל אחד מהלקו והשאר נשאר עבורם וא״כ ממילא זכה בתחלה הבכור חלקו ורק שהוציאו מאתו על הבנות ממילא בהשאר נוטל חלקו חלק בכורה וע״כ מיבעיא לן אם נוטל חלקו ממילא בכתו דהא זכה פי שנים לפי כתו או דילמא כיון דנתבטל החלוקה דכתותם ונוטלין בשוה ממילא כיון דאין ב׳ כיתות ע״כ גם חלק בכורה אינו נחשב לפי כתות כיתות אלא לפי כל האחין ונשאר בהאיבעיא ודוק:

ר״מ אמר בעיקר ב׳ כתובות פליגין כו׳. עי׳ בהרא״ש ז״ל בסוגיא הזאת וג״כ שלא הביא זה הירושלמי ודוק:

שנויי נוסחאות (ש״ג) נוטל פי שנים בד״ו ליתא. בכתו בד״ו בבתו. (ש״ו) בכתו בד״ו בבתו. (ש״ח) לכן בד״ו לכון. (ש״ט) שמין בד״ו שניים.

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

משנה

חולקות בשוה היו שם מאתים של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים ושל שלש מאות שלשה שלשה של זהב היו שם שלש מאות של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל שלש מאות ששה של זהב וכן שלשה שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הן חולקין: **גמ'** שמואל אמר *שוחדא דדייני לשני שטרות שיצאו על שדה אחת אי זה מהן שירצו ב"ד להחליט מחליטין מתניתא פליגא על שמואל אין שם אלא מנה חולקות בשוה לא שוחדא דדייני את אמרת והא *תני היורשין שירשו שטר חוב הבכור נוטל פי שנים עוד יצא עליהן שטר חוב הבכור נותן פי שנים עוד היא לשוחדא דדייני אתאמרת *רבי אבין בשם שמואל לא שנייא בין שני שטרות שיצאו על שדה אחת בין שטר אחד שיצא על שני שדות אי זה מהן שירצו בית דין מחליטין שמואל אמר במרשות זו את זו בשהרשת השלישית את השנייה לדון עם הראשונה אמרה לה לא מנה אית לך סב חמשין ואיזל לך וכן *שלשה שהטילו לכיס והותירו או פחתו כך היו חולקין אמר רבי אלעזר הדא דאת אמר בשהיתה הסלע חסירה או יתירה אבל לשכר ולהפסד כולהן חולקין בשוה וקשיא ההן יהיב מאה דינרין וההן יהיב עשרה ואת אמר אכן חברייא אמרין יכול הוא מימר ליה על ידי מניי סלקת פרגמטיא עד כדון דהוות פרגמטיא זעירה הוות פרגמטיא רובה אמר רבי אבין בר חייה יכול הוא מימר ליה עד דאת מזבין חד זמן אנא מזבין עשרה זמנים עד כדון במקום קרוב במקום רחוק אמר רבי הילא יכול

פני משה

חולקות בשוה. שהרי כח שלשתן שוה בשיעבוד מנה דכולהו איכא מנה: היו שם מאתים. ואין לבעלת מנה שיעבוד אלא במנה אבל במנה שנית אין שיעבוד לשטרא של בעלת מנה: של מנה נוטלת חמשים. בבבלי פריך שלישית מנה היה ראוי שתיטול ומאי נוטלת חמשים שהוא חצי מנה ומשני מתני' איירי דאמרה בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה המשועבד לך ולא יתמעט חלקך בשבילי הילכך היא ובעלת ג' מאות חולקות אותו ובגמרא מפרשינן לה: של מאתים ושל ג' מאות שלשה שלשה של זהב. שלאחר שלקחה בעלת מנה חמשים נשאר זכות בעלת מאתים שוה עם זכות בעלת ג' מאות במנה והאי הנשאר וכל אחת מהן נוטלת שלשה דינרי זהב שהן ע"ה דינרים של כסף שכל דינר זהב הוא כ"ה דינרים של כסף: היו שם שלש מאות. מנה ראשון משועבד לכולן והשני לבעלת ר' ולבעלת ג' מאות והשלישי לבעלת ג' מאות בלבד: של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה. וכגון דאמרה לה בעלת ג' מאות לבעלת מנה ולבעלת מאתים דין ודברים אין לי עמכם במנה הילכך מנה הראשון חולקות בעלת מאתים ובעלת מנה נמצאת בעלת מנה נוטלת חמשים ובמנה השני חולקות בעלת המאתים ובעלת ג' מאות נמצאת בעלת המאתים נוטלת מנה חמשים שחלקה מהמנה הראשון עם בעלת מנה וחמשים מהמנה השני שחלקה עם הבעלת ג' מאות והמנה הג' נוטלת כולו בעלת הג' מאות נמצאת נוטלת ששה דינרי זהב שהן מנה ומחצ' ומסיק בבבלי דמתני' רבי נתן היא ואינה הלכה דאמר רבי אין אני רואה דבריו של רבי נתן בזה אלא חולקות בשוה דהואיל וכל נכסיו אחראין לכתובה כל שלשת המנים משועבדים לבעלת מנה כשאר חברותי' עד שתגבה כל כתובתה הילכך חולקות בשוה: שהטילו לכיס. זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות ופיחתו או הותירו המעות מחמת עצמן כך הן חולקין לפי הממון אבל אם קנו סחורה ופיחתו או הותירו אין חולקין לפי הממון אלא כולן חולקין בשוה לפי מספר השותפין כדאמר בגמרא וכן הלכה:

גמ' שמואל אמר שוחדא דדיינא. כמו שודא דדיינא כדמפרש ואזיל לב' שטרות שיצאו על שדה אחת שמכר לב' בני אדם ביום א' הכל לפי ראות עיני הדיינין מחליטין לאיזה מהן שירצו: אין שם אלא מנה חולקות בשוה. וקשיא לשמואל דהאמר שודא דדייני: לא שוחדא דדיינא את אמרת. בתמיה ותירוצא הוא כלומר הא שמואל לא קאמר אלא היכא דאיכא שודא דדייני שיכולין הדיינים להכריע ולייפות כחו של זה מזה אבל מתני' מיירי במקום שאין להכריע ולייפות כח אחת מהן והילכך חולקות בשוה דהתנא לא בא אלא ללמד דין הלוקחים: והא תני. בתוספתא והובאה בבבלי י"ג דף קכ"ד: הבכור נוטל פי שנים. דכיון דמלוה בשטר הוא מוחזק הוא ולא ראוי והבכור נוטל פי שנים: עוד יצא עליהן. כלומר וכן אם יצא עליהן שט"ח מחוב אביהם דאמרינן לפי מה שנטל כך הוא נותן ולא אמרינן שודא דדייני להכריע ולייפות כחו: עוד היא לשוחדא דדייני אתאמרת. בתמיה וכי שייך התם שוחדא דדייני דבדין הוא כפי שהוא נוטל כך יהא משלם ושאני דשמואל: ל"ש. כלומר רבי אבון מפרש למילתיה דשמואל הא דאמרי' שוחדא דדייני לא שנא בין ב' שטרות לב' בני אדם שיצאו על שדה אחת ואין ידוע לאיזה שירצו ב"ד מחליטין: בין שטר אחד. לאדם אחד שיצא על שני שדות ואין ידוע איזו כדלקמן הלכה ה': שמואל אמר במרשות זו את זו. אמתני' קאי דקתני של מנה נוטלת חמשים ואע"ג שאין מגיע לה אלא שליש של מנה הראשון שהרי במנה השני אין לה חלק בה משום דמתני' מיירי במרשות זא"ז ובשהרשת השלישי' את השניה שנתנה לה כח והרשאה לדון עם הראשונה ואמרה לה השניה לראשונה לא מנה אית לך קח חמשים ולכי וסילקה נפשה מכ"ה זהובים אם שיש לה חלק בהן וכן מחלק השלישית ע"י הרשאתה ונשארו ע"ה זהובים וחולקות כולן ולפיכך נוטלת הראשונה חמשים: הדא דאת אמר. שחולקין לפי המעות דוקא שהרויחו במעות עצמן כגון שהיתה הסלע חסירה או יתירה והרויחו בה דרך החילוף או הפסידו וטעמא דכל חד וחד מאי דיהיב שקיל: אבל לשכר ולהפסד. כלומר שלקחו סחורה במעותיהן ונשאו ונתנו בהן וע"י כן פיחתו או הותירו כולן חולקין בשוה: וקשיא עלה. דזה נתן מאה דינרים וזה עשרה ואת אמר אכין דחולקין ואמאי: חברייא אמרין. דהיינו טעמא שיכול הוא לומר לו על ידי עשרה דינרים שלי שהשלמתי לסך עלתה הסחורה רבה שלקחנו ע"י זה יותר והשכר מצוי ואלמלא עשרה דינרים שלי לא היית יכול לקנותה: עד כדון דהוות פרגמטיא זעירה הוות פרגמטיא רובה. מאי כלומר אם נשתתפו במעות הרבה ובלא מעותיו היה יכול לקנות סחורות הרבה מ"ט דקאמרת חולקין: יכול הוא מימר ליה וכו'. בעל העשרה דינרים יכול הוא לומר בעוד שאתה מוכר פעם אחד יכול אני למכור עשרה פעמים שאני בקי בטיב משא ומתן יותר ממך: עד כדון במקום קרוב. כשהן נושאין ונותנין ומשתכרין במקום קרוב: במקום רחוק. שאינו יכול לומר כן אמאי שהרי זה יכול לישא וליתן ולהרויח במעותיו כמה פעמים עד שזה הוא חוזר: יכול

קרבן העדה

חולקות בשוה. שהרי כח שלשתן שוה בשיעבוד מנה דכולהו איכא מנה: היו שם מאתים. אין לבעלת מנה שיעבוד אלא במנה ראשון אבל במנה שני אין שיעבוד לשטרא של מנה: נוטלת חמשים. בגמרא מפרש: שלשה של זהב. ג' דינרי זהב וכל דינר זהב כ"ה דינרי כסף: היו שם ג' מאות. מנה ראשון משועבד לכולן והשני לבעלת ר' ולבעלת ג' מאות והשלישית לבעלת ג' מאות לבדה: של מנה נוטלת חמשים וכו'. בגמרא מפרש: ששה של זהב. הם מאה וחמשים דינרי כסף: שהטילו לכיס. מעות לקנות סחורה לשכר: כך הן חולקין. כל אחד נוטל בשכר והפסד לפי מעותיו: **גמ'** שוחדא דדייני. הא דמסיק בשני שטרות שילאו וכו' דהב"ד נותן לאיזה שירלה הוא שוחד לדיין שמותר ליטול שוחד ממי שירלה ליתן לו השדה: לשני שטרות. מי שמכר שדה אחת לשני בני אדם ביום אחד: ופריך מתני'. קשיא לשמואל: חולקות בשוה. ולא אמרינן שהדיין יתן למי שירלה: ה"ג לשוחדא דדייני הא אמרית. וה"פ ומשני דאף מתני' לא קאמר אלא שאם אין הדיין רולה ליטול שוחד מאחת מהן יפסוק כן שיחלוקו בשוה ולא מן הדין: שירשו שטר חוב. היינו מלוה בשטר דכיון דמוחזקין בשטר שע"י גובין המלוה ה"ל כאלו כבר גבוי או כאלו השביחו הנכסים ונוטל מהן פי שנים: עוד יצא וכו'. ואם יצא עליהן שטר חוב שחייב אביהם לאחרים הבכור נותן פי שנים כי היכי דנוטל פי שנים שאותן הנכסים משתעבדו כולן למלוה ואיירי בשכתב לו מטלטלי אגב מקרקע לכך לריך לשלם אף ממה שגבה הבכור מהשטר שירשו: ה"ג נותן פי שנים ואם אמר איני נותן ואיני נוטל רשאי וכ"ה בבבלי בב"ב דף קכד. וה"פ אם אמר כשילא שטר חוב על הבכור עלמו ולא על האחין איני נוטל ואיני נותן רשאי ומפסיד הב"ח ואין לו על היתומים כלומר וקשיא הא דמי לשני שטרות שילאו ביום אחד על שדה אחת שהרי מיד כשמת האב חל שיעבוד הב"ח גם על חלק בכורה ואף שאמר הבכור מיד איני נוטל ואיני נותן מ"מ שניהם בבת אחת חלין והל"ל דשודא דדיינא הוא: ומשני עוד היא. אף זו לשוחדא דדייני אתאמרת אם רולה הדיין לפסוק כן הרשות בידו ואם ירלה יכול לפסוק שיטול הב"ח אף חלק הבכורה: בין שטר אחד שילא על שני שדות. כגון שכתב בשטר שדה פלונית ויש לו שתי שדות ששמותיהן שוות: במרשות זו את זו. הא דתנן במתני' של מנה נוטלת חמשים איירי שהרשה בעלת ג' מאות את בעלת ר' לדון עם הראשונה ואמרה לראשונה לא אריב עמך במנה המשועבד לך דאל"כ אין לה במנה הראשונה אלא שליש: אמרה לה. השניי' הרי אין לך אלא מנה נחלק אותה וקח חמשים וזיל לך: הדא דאת אמר. לא אמרן אלא שנשתנה המעות מחמת עצמן כגון שנשתנה המטבע שפחתו או שהוסיפו עליה אז חולקים השבח וההפסד לפי הממון שנתנו כל אחד: אבל לשכר ולהפסד. שהרויחו במשא ומתן שנשאו ונתנו במעות אלו שהטילו לכיס אין חולקין הריוח וההפסד אלא לפי מספר השותפין אם לא שהתנו מתחלה שיחלק לפי הממון: וקשיא. זה נתן לכיס ק' דינרין וזה נתן י' דינרין ואת אמרת הכי ששניהם יחלקו בשוה וכי כך שורת הדין נותן: ע"י. חלקי שנתתי לכיס סליק החשבון ליקח הסחורה כגון שלקחו בעד כל המעות שבכיס מרגליות ואלולי כל המעות לא היו יכולים ליקח: ה"ג עד כדון דהוות פרגמטייא זעירא וכו'. וה"פ עד כאן שהית' סחורה מועטת שקנו בדמים כגון מרגלית אחת אבל אם קנו במעות סחורות הרבה שבלא מעותיו היה יכול לקנות סחורה זו מאי איכא למימר: יכול הוא לומר ליה עד שאתה מוכר סחורתך פעם אחת אפשר לי למכור סחורתי עשרה פעמי' נמצא שהריוח שוה שהיה קונה בדמיו סחורה קלה שאפשר למכרה בימים מועטים משא"כ בדמים מרובי' לריכין לקנות סחורה טובה שאין לה קופצים כל כך: ופריך עד כדון. הניחא כשמוכרים סחורתם במקום קרוב הוא דיכול לומר כן אלא כשמוכרים סחורתם במקום רחוק שא"א למכור אלא פעם א' מאי איכא למימר: א"ר הילא יכול

שנויי נוסחאות

(פנ"ס) דהוות נל"ו דהות.

חתם סופר

שמואל אמר שוחדא דדיינא וכו'. מתניתא פליגא אשמואל וכו'. עיין פירושו בר"ן ס' הכותב. והנלפע"ד בפי' הירושלמי כי המקשה זה שהקשה ממתני' וזה שהקשה מבכור שניהם הוה ס"ל טעמא דשמואל כפירש ר"ת מטעם הפקר ב"ד הפקר וכמ"ש תוס' בקידושין ע"ד ע"א ומש"ה הוה ס"ל כ"ה שטר אחד על ב' שדות ביום א' כגון שני לקוחות קנו ב' שדות ביום א' ויצא עליהם מלוה לטרוף טורף מאיזה שירצו הב"ד מטעם הפקר ב"ד הפקר דאלו לרב טורף מזה מחצה ומזה מחצה ומשום הכי הקשה מבכור שנותן פי שנים משמע שמביניהם נשתלם הבעל חוב ולא נימא ממי שירצה דיין ישולם ומשני עוד הוא לשודא דדיינא איתאמרת פי' אין הפי' כר"ת אלא כרש"י והכא לא שייך ראות עיני הדיינים למי שהיה אוהב יותר שוב מסיק ר' אבין בשם שמואל לא שנא ב' שטרות על שדה אחת או שטר א' על ב' שדות לעולם כל מה שרוצים ב"ד להחליט מחליטין והכי מסיק נמי אמתני' דהטעמא ד' נשים:

יכול הוא מימר לי' עד דאת אזיל ואתי חד זמן אנא אזיל ואתי עשרה זמנים *תמן תנינן [א] חזר ונגח שור אחד שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז ושנים הראשונים דינר זהב ר' שמואל בשם ר' זעירא וכן לשכר א"ר יוסי דר' זעירא פליגא על דר' אלעזר ר' מנא אמר קומי רבי יודן לא מודי רבי לעזר [ג] שאם התנו ביניהן שזה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו שוורים כמותנים הן חזר ואמרה קומי רבי יוסי אמר ליה בפירוש פליגין רבי לעזר אמר סתמן חולקין בשוה רבי זירא אמר סתמן זה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו:

הלכה ה מתני' [ג] *מי שהיה נשוי ארבע נשים ומת הראשונה קודמת לשנייה ושנייה לשלישית ושלישית לרביעית הראשונה נשבעת לשנייה ושנייה לשלישית ושלישית לרביעית והרביעית נפרעת שלא בשבועה אמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת [ד] אף היא לא תפרע אלא בשבועה [ה] היו כולם יוצאות ביום אחד כל הקודמת לחבירתה אפילו שעה אחת זכתה וכך היו כותבין בירושלם שעות היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה:

גמ' רבי אבונא בשם רבי שמואל כדברי בן ננס לשטר אחד שיצא על האשה לקוחות כולהן חולקין בשוה אמר ר"ע קומי רבי מנא לית הדא פליגא על רבי שמואל *דשמואל אמר שוחדא דדייני לשני שטרות שיצאו על שדה אחת לאי זה מהן שירצה להחליט מחליטין וכא הוא אמר אכין אמר ליה לא בשני שטרות דילמא בשטר אחד וכא בשטר אחד אנן קיימין ולא

קרבן העדה

יכול הוא. לומר לו עד שאתה הולך פעם אחת במשלך אני הולך ובא עשרה פעמים: תמן תנינן. ב"ק רפ"ד שור שוה מאתים שנגח שור שוה ר' ואין הנבלה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חזר ונגח שור אחר שוה ר' האחרון נוטל מנה ושלפניו זה נוטל נ' זוז וזה נוטל נ' זוז חזר ונגח שור אחר שוה ר' האחרון נוטל מנה ושלפניו נ' זוז ושנים הראשונים דינר זהב דשותפי ניהו הבעלים והניזק בשור המזיק ושניהם מתחייבו בנזקיו הלכך האחרון נוטל מנה חצי כל השור ושלפניו שהי' החצי שלו משלם על חלקו חצי מנה להאחרון ושנים הראשונים דהיינו ניזק הראשון והבעלים שהיה להם בשור כל אחד רביע משלמין כל אחד רביעית נזקו: ה"ג ר"ש בשם רבי זעירא וכ"ה בב"ק: וכן לשכר. אם הרויחו בשור ע"י מלאכתו שהשכירו אותו כל אחד נוטל לפי מעותיו: פליגא על דר' אלעזר. דאמר לעיל לשכר ולהפסד כולן חולקין בשוה: רבי מנא אמר. לפני ר"י לעולם לא פליג ר"ז על ר"א דמי לא מודה ר"א שאם התנו ביניהן שכל א' יטול לפי מעותיו שחולקין לפי ממון שכל תנאי שבממון קיים: שוורים כמותנים הן. הא דשור שנגח כיון שנשתתפו שלא לדעת ה"ל כאלו התנו ביניהן דלא שייך כאן כל הטעמים שהזכירו לעיל שבעבורם חולקין בשוה:

הלכה ה מתני' הראשונ'. אותה שזמן כתובתה מוקדם קודמת לשניה שזמנה מאוחר וכן כולם: הראשונה נשבעת לשנייה. שלא גבתה מנכסי בעלה כלום דלמא לא ישאר לה ממה שתגבה כתובתה וכן השנייה והג' אבל הרביעית אינה צריכה שבועה וכגון שאין שם יורש או ב"ח אחר שישביעה: אף היא לא תפרע אלא בשבועה. דשמא תמצא שדה אחת מאלו השדות שגבו השלש הראשונות שהיא גזולה ואם תחזיק הרביעית שוב אינה יכולה לחזור עליה דב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה ות"ק סובר ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה לכך לא תשבע שאם יבא הנגזל ויטרוף מזו תחזור היא על הרביעית ותטול ממנה מה שגבתה דהויא לה רביעית ב"ח מאוחר: **גמ'** ה"ג לשטר אחד שיצא על הרבה לקוחות וכו'. וה"פ טעמא דבן ננס דשמא יבא ב"ח לטרוף ויצטרכו גם הראשונות ליתן חלקם ומהרביעית אינן יכולים להוציא דב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה כדפרישית במתני' הלכך אף הרביעית תשבע: לית הדא. וכי לא קשיא ממתניתין דתנן היו כולן יוצאות ביום אחד כולן חולקות בשוה אהא דאמר שמואל לעיל שני שטרות שיוצאין וכו' מחליטין לאיזה שירצו וזהו שוחדא דדייני ל"א לית הדא דשמואל פליג אר' שמואל דאמר כולן חולקים בשוה ושמואל אמר שוחדא דדייני: וכא אמר הכין. וכאן אמר הכי: א"ל לא בשני שטרות. הוא דאמר שמואל שוחדא דדייני וטעמו דבשני שטרות על שדה אחת הוא דאמרי' שודא דדייני דאיכא למיקם עלה דמלתא: דלמא בשטר א'. בתמיה וכי אמר בשטר אחד על שני שדות דמדינא הוא דחולקין בשוה דאין להוציא מיד המוחזק אלא בראיה ברורה וללישנא אחרינא שפירשתי לעיל כיון דשניהם מוחזקין בשוה אין להוציא מידו רק המגיע על חלקו: וכא בשטר אחד. והכא בשטר אחד איירי שיוצא על לקוחות הרבה הלכך חולקין בשוה: ופריך ולא

מהן וכו' וקס"ד דה"ד לשטר א' היוצא על ב' שדות כגוונא דאמרן שנשתעבד לראובן אחת מאתי שדותיו ואין ידוע איזו דאמרינן שודא דדייני איזו שירצה ב"ד מחליטין לו והילכך מתמה והכא אומר הכין דחולקין ביניהם ואם הדא פליגא על שמואל: א"ל לא בשני שטרות. כלומר וכי לא קאמר שמואל דיניה בשני שטרות על שדה אחת דילמא בשטר אחד על ב' שדות קאמר בתמיה דשאני ב' שטרות דהתם איכא למיקם עלה דמילתא ואמרינן למי שחשוב עליו ביותר קדם ומסרה לו אפי' אם נכתבו ביום אחד אבל בשטר אחד על ב' שדות ליכא למיקם עלה דמילתא ולא אמר שמואל בכי הא שודא דדייני:

ולא

פני משה

יכול הוא מימר ליה. בעוד שאתה הולך וחוזר משם פעם א' יכול אני לילך ולחזור עשרה פעמים שאני מהיר יות' ממך: תמן תנינן. ריש פ' שור שנגח ד' וה' וא"ז ישלם להאחרון כו' ר"ש אומר שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חזר ונגח שור אחר שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו זה נוטל נ' זוז וזה נוטל נ' זוז חזר ונגח שור אחר שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז ושנים הראשונים דינר זהב ומוקמינן התם דס"ל נר"ש כר"ע דאמר הבעלי' והניזק שותפי ניהו בשור המזיק ושניה' מתחייבים בנזקיו האחרונים ולפיכך משלמין כסדר. הזה דבנגיחה שניה משלם הניזק הראשון החצי משלו ואינו נוטל אלא חמשים וכן בנגיחה השלישית משלם הניזק שלפניו החצי משלו ושנים הראשונים שהן הבעלי' וניזק הראשון משלמים כל א' רביעי' נזקו שהוא דינר זהב והאחרון לעולם נוטל מנה כפי חצי נזקו המגיע לו: ר' שמואל בשם ר' זעירא גרסי' וכן הוא התם: וכן לשכר. אם השביח שור המזיק יש לאחרון חצי השבח ולשלפניו החצי ממנו ולראשוני' רביע לכל אחד: דר' זעירא פליגא על דרבי אלעזר. דאמר לעיל דבשכר והפסד חולקין השותפין בשוה ולא לפי המעות ור"ז קאמר דחולקין לפי המעות: ר' מנא אמר קומי ר' יודן. שאני התם דמי לא מודה ר"א שאם התנו ביניהן מתחלה שיהא כל אחד נוטל לפי מעותיו יטלו כפי תנאן שכל תנאי שבממון קיים: שוורים כמותנים הן. והתם בשוורים נמי כמי שהותנו מתחילה הוא דלא שייך לומר שיחלקו בשוה שהרי לא נשתתפו לדעת והוי כמו שלקה זה בשלו וזה בשלו שחולקין לפי המעות: חזר. ר' מנא ואמרה להא קומי ר' יוסי: אמר לי'. ר' יוסי: בפירוש פליגין. אני שמעתי בפירוש דפליגי ר"א ור"ז בהאי דינא לר"א סתמן אם נשתתפו בסתם חולקין בשוה ולר"ז אפי' בסתם כל אחד נוטלן לפי מעותיו:

הלכה ה מתני' הראשונ' קודמ' לשנייה. אותה שזמן כתובתה מוקדם קודמת לשנייה שזמנה מאוחר וכן כלם: הראשונה נשבעת לשנייה. אם שניה טוענת השבעי לי שלא גבית משל בעלי כלום דשמא לא ישאר לי ממה שאגבה כתובתי ואף שלישית תאמר כן לשניה ורביעית לשלישית אבל רביעית נפרעת שלא בשבועה וכגון שאין שם יורש אחר או ב"ח שישביענה: אמר בן ננס כו'. בבבלי מפרש פלוגתייהו לחד אוקמתא כגון שנמצאת שדה אחת מאלו השדות שגבו שלש נשים הראשונות שאינה שלו שנודע שגזלה וסוף שיבאו הבעלים ויטלוה וכשבאה הרביעית לגבות כתובתה מן שדה הרביעית באה זאת ואומרת לה למחר יבא הנגזל ויטול שדהו מידי רצוני שתשבעי לי שלא גבית כתובתיך בחיי הבעל ובהא פליגי דת"ק סבר ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה הילכך למה תשבע הרביעית ואם יבא הנגזל ויטרוף מזו תחזור היא על הרביעית ותטול ממנה מה שגבתה ובן ננס סבר בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה ואם תחזיק זאת שוב לא תוכל זו לחזור עליה ולכך תשבע לה שלא גבתה מנכסי בעלה כלום והלכה כתנא קמא בהא דבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה אבל בדינא דמתני' הלכה כבן ננס דאף האחרונה אינה נפרעת אלא בשבועה: היו כולם יוצאות ביום אחד. כלומר יוצאות לפנינו ומלמדות שכלם נכתבו ביום אחד: שעה אחת. בכתובתה: זכתה. אם השעות מפורשות בתוכן כגון באחת כתוב ביום פלוני בשעה ג' ובשנייה בשעה ד' וכן כולן:

גמ' כדברי בן ננס כו'. גירסת הספר ע"כ מוטעית היא וא"א להעמידה וכבר כתב הרמב"ן ז"ל בחידושיו ובספר המלחמות וז"ל ובירושלמי לא עבר עליו הקולמוס של מגיהי ספרים. ונראה דה"ג לשטר אחד שיצא על שלשה לקוחות כולהן חולקין בשוה וה"פ לדברי בן ננס דקאמר דאף האחרונה אינה נפרעת אלא בשבועה וקסבר האי ש"ס לטעמיה דבן ננס משום שמא יבא ב"ח מוקדם ויטרוף מזו שלפניה ושוב לא תוכל לחזור על האחרונה דס"ל ב"ח מאוחר מה שגבה גבה כדפרישית במתני' ומדאמרינן דב"ח מוקדם טורף מזו שלפניה ולא תוכל לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו מזו שלאחריה ש"מ דס"ל לבן ננס בשטר א' שיצא על שלשה לקוחות כגון שמכר שדותיו לשלשה בני אדם ובא ב"ח שיש לו שיעבוד על שדותיו של המוכר לטרוף אין כל א' יכול לדחות אותו ולומר אני מוקדם והנחתי לך מקום לגבות וכגון שלא נתפרש בשטרן איזו שדה אלא כתב לו שיעבוד סתם על אחת ושתים משדותיו והילכך יכול לטרוף מאיזה מהן שירצה א"נ שעשה לו אפותיקי על שדה של המוקדם והיינו דקאמר כולן חולקין בשוה כלומר שלאחר שטרף מהמוקדם חוזר הלוקח הראשון על שלאחריו וזה על שלאחריו עד שנמצאו כולן חולקין בשוה ומשלמין ביניהן להב"ח וזה דומה ממש לדין מתניתין לבן ננס והילכך האחרונה אינה נפרעת אלא בשבועה מטעמא דאמרן: אמר ר' עקיבא. אמורא הוא ודוגמתו מצינו הרבה בהאי ש"ס: לית הדא פליגא על ר' שמואל. דאמר לעיל בשני שטרות על שדה אחת שכתב ומסר לראובן וחזר וכתב לשמעון ואין ידוע איזה מהן קודם דאמרינן שודא דדייני לאיזה

מסורת הש"ס: (ב"ק פ"ד ה"א) בבלי נו א | כתובות צד ב | לעיל פ"ד

עין משפט נר מצוה

יד: א מיי' פ"ט מנזקי ממון ה"ב טוש"ע ח"מ סי' תא ס"א

טו: ב מיי' פ"ד משותפין ה"ג טוש"ע שם סי' קעו ס"ה

טז: ג מיי' פי"ז מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נו ס"ז

יז: ד מיי' שם סמ"ג שם טוש"ע שם

יח: ה שם סי"ז

עין משפט נר מצוה

יט
א מיי' פי"ז מלוה ולוה הלכה ... ... סמ"ע ... סי' ק ס"ד

כ
ב מיי' פי"ט מהל' ... ... סמ"ג עשין נד טוש"ע ח"מ סי' קיח ס"ב

כא
ג טוש"ע שם סי' קז ס"ו

ולא שמיע דמר רבי אבון בשם שמואל לא שנייה בין שטר אחד שיצא על שני שדות ובין שני שטרות שיצאו על שדה אחת אי זה מהן שירצו ב"ד להחליט מחליטין הנהיג רבי בארנונא ובגולגולת ובאנפרות כהדא דבן ננס כהדא קריבין דרבי יוסי זבנין חקלוון מן אילין דבר תפקן אזלון אילין דבר תפקן ונסבין להון נשין אעלון להון שקיעין אתון בעיי מתגרייא בקריביה דרבי יוסי אמר לון רבי מנא אנא ידע כד זבנתון אילין חקלוותא לא הוו אילין שקיעיא קדמיכון:

הלכה ו מתני׳

[א] *מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השנייה מוציאה מיד הלוקח והראשונה מן השנייה והלוקח מיד הראשונה וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהן וכן [ב] בעל חוב וכן אשה בעלת חוב:

גמ׳ אמר רבי יוסי הדא אמרה ההן דיזיף מן תרין בני נש אתא תניינא אמר ליה קומי פושרין אמר ליה ולית סופיה דקדמייא משמע ומיתי מיטרוף יכיל מימר ליה פושרין ואין טרף טרף. פישר מן השני חזקה שהראשון בא וטורף; פישר מן הראשון א"ר פינחס אתא עובדא קומי רבי ירמיה אמר [ג] פישר פישר אמר רבי יוסי ולא כתב דאיקני לא אתייא אלא ביורש אמר רבי חנינה אפילו בבעל חוב אתייא היא בההיא דלא כתיב כל דאיקני או שאמר לו אל יהא לך פירעון אלא מזה אמר רבי מתנייה אתייא כמאן דמר *לכתובה אבל לא לתניין

ברם

פני משה

ולא שמיע. וחזר ומתמה ולא שמיע לך הא דאמר ר' אבון לעיל הלכה ד' דלא שני ליה לשמואל בין שטר אחד שיצא על שני שדות וכו' וע"כ פליגא הדא אדשמואל: הנהיג ר' בארנונא. מס המלך ובכסף גולגולת ובאנפרות אנס עכו"ם שלוקח בלא נתינת דמים כעין דאמרינן בהנזקין דף נ"ח הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון כלומר אין בו דין סיקריקון דתנן התם הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע ומחזיק הקרקע בידו אבל אלו שלקחו מהבא מחמת חוב המס ואנפרות אין בהן דין זה אלא מחזירין להבעלים בחנם דהבעלים לא גמרי ומקני להו ואין מכירתן מכירה כלל והיינו דקאמר הנהיג רבי באלו כהדא דבן ננס כלומר שאם לאחר שלקח זה מהאנפרות חזר ומכר שדותיו לב' או ג' בני אדם חוזרין הבעלים וטורפין מכל אחד שירצו כבן ננס לעיל: כהדא. לאו אהא דלעיל קאי אלא אמתני' דקאמר כל הקודמת להכירתה זכתה ומייתי עלה עובדא בכה"ג: קריבין דרבי יוסי. לקחו שדות מן אילין דבר תפקן שם משפחה אחת והלכו אלו ונשאו להם נשים והכניסו להם שקיעין הן שטרי החלטות להיות שקועין בידן. הערוך. כלומר שעשו ערמה לכתוב שטר שיעבוד מקודם לנשיהן על אותן שדות ובאו ורצו להתגרות עם קרוביו דרבי יוסי להוציא מידן ולומר שיעבודן של נשיהן קדמו: א"ל רבי מנא. יודע אני בודאי כשמכרתם אלו השדות עדיין לא היתה שום שיעבוד עליהן ומקחן של קרוביו דרבי יוסי קדמו וקיים:

הלכה ו מתני׳ וכתבה הראשונ' ללוקח. בבבלי מוקי לה כגון שקנו מידה דאי לאו הכי אינה יכולה לסלק נפש' בלשון הזה ופריך התם ותימא נחת רוח עשיתי לבעלי ומשני פוי' שמכר הבעל שדה זו לאיש אחר קודם לזה ולא רצתה האשה לחתום לו ולזה חתמה דאם איתא דנחת רוח עושה לבעלה היתה חותמת לראשון: פשרה. בלוע לא כולו לזה ולא כולו לזה ולשון פושרין הוא לא חמים ולא קרים: וכן ב"ח. ושני לקוחות כגון ראובן נושה בשמעון מנה ולו שתי שדות ומכרן לשנים זו בחמשים וזו בחמשים וכתב ב"ח ללוקח שני דו"ד אין לי עמך ב"ח נוטל מיד הראשון שהרי אינו יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות שחיבו כנגד שניהם ולוקח ראשון מוציא מיד השני וב"ח חוזר ומוציא אף זו מן הראשון ולוקח שני מב"ח וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה: וכן אשה בעלת חוב. שהיה לה כתובתה על בעלה ומכר ב' שדות לשנים ואין בשניהם אלא כדי כתובתה וכתבה לשני דו"ד אין לי עמך האשה מוציאה מיד לוקח הראשון והוא מן השני והשני מן האשה והאשה מן הראשון וחוזרים חלילה עד שיעשו פשרה: **גמ׳** הדא אמרה. ממתני' דאמרי' דהמאוחר טורף מתחלה אע"פ שיחזור המוקדם עליו ויטרוף ממנו ש"מ מי שלוה משני בני אדם ובא ב"ה השני ואמר לו תתפשר עמי להגבות חובי: א"ל. ואם אומר לו הלוה ולא סוף שיבא הראשון ויטרוף ממך יכול הוא לומר תתפשר עמי ומה בכך ואם יבא המוקדם לטרוף ממני יטרוף: פישר מן השני. מילתא באפי נפשה היא כלומר אם נתפשר הלוה עם הב"ח מאוחר ונתן לו מעות חזקה כו' כלומר זה בודאי הוא שהראשון חוזר על הלוה וטורף ממנו הקרקע: פישר מן הראשון. אם נתפשר עם הראשון מהו אם יכול הב"ח מאוחר לחזור על הלוה או דילמא דהוי כמו שקנה קרקע אחר שלוה ממנו דחשבינן לה כאלו הגבה לראשון והדר זבנה מיניה ואין המאוחר טורף ממנו: פישר פישר. כלומר אם נתפשר עם הראשון אין ב"ח האחרון יכול לחזור ולטרוף ממנו: ולא כתב דאיקני. בתמיה והלא כתב להשני שנשעבד לו כל הנכסים שיקנה אח"כ ולא יהא אלא כאלו הגבה לראשון וחזר וקנה ממנו מ"מ משועבד הוא להשני: ומשני לא אתייא אלא ביורש. שלא היה חוב שלו אלא מחמת חוב אביו וכיון דחשבינן כאלו הגבה לראשון והדר זבנה מיניה הוי ליה נכסי דקנו יתמי ולא משתעבדי לב"ח: רבי חנינא. אמר אפילו בב"ח מיתוקמא וכגון שלא כתב להשני דאיקני או דשווי' ניהלי' אפותיקי להראשון שאמר לו אל יהא לך פירעון אלא מזה ולפיכך אין השני יכול לטרוף מזה שלא נשתעבד לו מעולם: אתייא כמ"ד לכתובה אבל לא לתניין. מתני' דאמרה דמהנה בכותבת ללוקח דין ודברים אין לי עמך כמ"ד לכתובה היא גובה מן המשועבדים אבל לא לתנאי כתובה והיא כתובת בנין דכרין וכן היא פלוגתא בבבלי ריש פרק אע"פ אם כתובת בנין דכרין נגבית מן המשועבדים ומסיק התם כהאי מ"ד:

ברם

קרבן העדה

ולא שמיע. ולית לר' מנא הא דא"ר אבין בשם שמואל וכו' לעיל בפרקין: ה"ג לא בין שטר אחד שילא על שתי שדות וכו': בארנונא ובגלגולת הם מסי המלך שחייב המוכר: ובאנפרות. שאנס עכו"ם הקרקע בחובו או בתביעה שלא כדין: כהדא דבן ננס. דהלקוחות כולן חולקים בשוה: כהדא. כהא קרוביו דר"י קנו. שדה מהנך דבר תפקין. בר תפקין. שם אדם או משפחה: אעלין להון נשין וכו'. הכניסו להם נשים והכניסו להם שטרות שאלו השדות נשתקעו לארנונא או לנשותיהם א"כ עלו עליהם עוררים על שאר שדות: אתון. באו ורצו להתגרות בקרוביו דר' יוסי שקנו השדות ואמרו שגם מהשדות שקנו ישלמו להפסד הערעור: אמר. להם ר' מנא אני יודע כשמכרו אלו השדות לא היו אלו עוררין לפניכם ועכשיו נתעוררו מפני הנשים שנשאו ואין לקרוביו דר"י לסייע להן בתשלומין:

הלכה ו מתני׳ ומכר את שדהו. המשועבד לכתובת אשתו: השנייה מוציאה. כשימות בעלה: פשרה. בילוע לא כולו לזה ולא כולו לזה ולשון פושרין הוא לא חם ולא קר: וכן בע"ח. ושני לקוחות ראובן נושה בשמעון מנה ולו ב' שדות ומכרן לשנים זו בחמשים וזו בנ' וכתב ב"ח ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך בע"ח נוטל מיד הראשון שהרי אינו יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו שחובו כנגד שניהם ולוקח הראשון מוציא מיד השני ובע"ח חוזר ומוציא אף זו מן הראשון ולוקח שני מבע"ח וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה: וכן אשה בע"ח. כגון שגירשה והחזירה שיש לה חוב כתובתה על בעלה מנישואין הראשונים ומכר ב' שדותיו לשנים ואין בשניהם אלא כדי כתובתה וכתבה לשני דין ודברים אין לי עמך האשה מוציאה מיד הלוקח הראשון והוא מן השני והשני מן האשה ולוקח הראשון מיד השני וחוזרים חלילה: **גמ׳** הדא אמרה. זאת אומרת: ההן וכו'. האי מאן דלוה מן שני בני אדם ואין לו נכסים לפרוע לשניהן ובא בע"ח השני וא"ל קום ועשה פשרה עמי: א"ל. הלוה ואין סוף הדבר שיבא בע"ח הראשון ויטרוף ממני השדה שאתה מניח לי ולמה לי לעשות פשרה עמך: יכיל. המלוה השני לומר עשה פשרה ואם לאו אטרוף אני מיד את השדה ואם יבא בע"ח הראשון ויטרוף ממני יטרוף שאין לי הפסד בזה: ה"ג פישר מן השני חזקה וכו'. וה"פ פשיטא לי שאם התפשר הלוה עם המלוה השני חזקה וברור הוא שהראשון יכול לטרוף ממנו אלא הא מיבעיא לי פישר מן הראשון מהו שיבא השני ויטרוף מהלוה הנשאר לו או דלמא ה"ל כאלו קנה מן הראשון ואין בע"ח המאוחר יכול לטרוף ממנו: אמר פישר. פשרה היא ואין השני יכול לטרוף מלוה מה שהשאיר לו המלוה הראשון: ולא כתב לו דאיקני. בתמיה כיון דדרך הסופרים לכתוב בשטרי מלוה דמשעבד לוה למלוה גם מה דיקנה ודאי גם בשטר מלוה השני כתוב דאקני א"כ לא יהא הנותר מהפשרה אלא כאלו קנה הלוה נכסים אלו עכשיו והם משועבדים למלוה השני: לא אתיא. הא דר"י פישר אלא ביורש שסילק לבעל חוב הראשון של אביו על ידי פשרה אין המלוה השני של אביו יכול לטרוף מן היורש אע"ג דכתב דאקני שהרי אין זה קינו של האב אלא קנין שלו: אפילו בבע"ח נמי. אתיא הא דר"י ואיירי בשלא כתב ליה דאקני: אל יהא לך פרעון אלא משל זו. וכיון שטרפו בע"ח הראשון כבר אבד זכותו של השני ועכשיו שקנה כשדה של אחר דמי: אתייא. הא דתנן במתני' וכן אשה בע"ח כמ"ד לעיל פרק הכותב המגרש אשתו והחזירה ע"מ כתובה הראשונה החזירה היינו דוקא לענין כתובת מנה ומאתים אבל תנאי כתובה הראשונה כגון תוספת צריך ליתן לה מלבד תנאי כתובה האחרונה הלכך מצינן לאוקמי באשה בע"ח:

ברם

רידב"ז

או שאמר לו אל יהא לך פירעון אלא מזו. עד סוף הסוגיא מבואר היטב בחיבורי שו"ת רידב"ז סי' ט"ו וסי' כ"ג עי"ש ופי' כמ"ד לכתובה ולתנאין. הוא גבי המגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה מחזירה פליגי בזה האמוראים אם גם לתנאי כתובה חוזרת וחוזרת לכמו שהיתה מתחלה או לא דאינה חוזרת רק לכתובה גופה אבל לא לתנאי כתובה וה"פ בירושלמי הכא פישר מן הראשון אין בע"ה מאוחר יכול לטרוף ממנו דהוי כמו שקנה מבע"ח ראשון ופירש הרמב"ן ז"ל במס' כתובות אע"ג דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה מ"מ כשמסלקו מן השיעבוד הוי כמו שקנה ממנו דהו"ל כמו שהגבה

שנויי נוסחאות (א"ג) שטר אחד שיצא כד"ו שני שטרות שיצאו. (שכ"א) השני כד"ו ליתא. (שכ"ג) פישר כד"ו ליתא.

ברם כמאן דמר בין לכתובתה בין לתניין הא חזירה :

הדרן עלך מי שהיה נשוי

הלכה א מתני'

א *אלמנה ניזונת מנכסי יתומין ב ומעשה ידיה שלהן ג ואינן חייבין בקבורתה ד יורשיה היורשים כתובתה חייבין בקבורתה : **גמ'** רב יהודה בשם שמואל רבי אבהו בשם רבי יוחנן ה *מציאתה שלה ו הותירה מזונות אשת איש שמציאתה שלו הותירה מזונות שלו ז אלמנה שמציאתה שלה *הותירה מזונות שלה הותירה בליות שלה מה אם אשת איש שהותירה מזונות ח שלו הותירה בליות שלה אלמנה שהותירה מזונות שלה הותירה בליות לא כל שכן תמן צריכה לון לנידתה אף הכא צריכא לון לנידתה רבי אימי בשם רבי יוסי בן חנינה אף היא אינה עושה אותן דברים של יחוד *מה הן ט דברים של ייחוד סכה להון את גופן ומרחצת להון את פניהן ומוזגת להון את הכוס ומוסיפין לה על מזונותיה אשת איש אין לה יין אלמנה יש לה יין אשת איש שאמרה יצאו מעשה ידי למזונותיי אין שומעין לה י אלמנה שאמרה יצאו מעשה ידי למזונותיי שומעין לה רב אמר המת אמר אל תקברוני נקבר בצדקה ר' אימי בעא כ וכי עלת על דעתך שיהו אחרים מתפרנסים משלו והוא נקבר בצדקה מתניתא פליגא על רב יורשיה היורשין כתובתה חייבין בקבורתה פתר לה בשירשו קרקע כהדא דתני *הניח עבדים ושפחות ושטרות ומטלטלין כל הקודם בהן זכה ל והלה נקבר בצדקה מפני שקדם ותפס הא אם לא קדם ותפס מוציאין מידו פתר ליה באומר קברוני כהדא דאמר ר' יוסי בשם רבנין נקבר המת ולא אמר קברוני אע"פ שקדמו אחרים ותפשו מוציאין מידן בשתפסו קרקע והא דאת אמר מוציאין מידן בשתפסו קרקע אבל בשתפסו מטלטלין

קרבן העדה

ברס. אבל למ"ד בין לכתובה בין לתנאין ע"מ כתובתה הראשונה החזירה ליכא לאוקמי מתני' באשה בע"ח דהא מתני' איירי שהחזירה א"כ אינה בעלת חוב :

הדרן עלך פרק מי שהיה נשוי

הלכה א מתני' אלמנה ניזונת מנכסי יתומין. דתנאי כתובה הוא את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי : ואין חייבין בקבורתה. שתקנו קבורה תחת ירושה ועכשיו שיורשיה גובין כתובתה מיורשי הבעל הם חייבין בקבורה : **גמ'** מציאתה. של האלמנה לעצמה דטעמא מאי אמרו מציאת האשה לבעלה משום איבה הכא תיהוי לה איבה : הותירה מזונות. שפסקו לה ב"ד כמה מזונות יותן לה והותירה : אשת איש. שהשרה בעלה ע"י שליש או שהלך למדינת הים ופסקו לה ב"ד מזונות מנכסיו והותירה ממזונותי' כשם שמציאתה שלו כך מותר המזונות שלו שהמותר למציאה דמיא : אלמנה. שהותירה ממזונותיה כשם שמציאה שלה כך המותר שלה : הותירה. האלמנה מבגדיה שחקים אף הן שלה מק"ו מאשת איש : ופריך תמן וכו'. ק"ו יש לו פירכא בשלמא התם באשת איש שחקים שלה כדי שתתכסה בהן בימי נדותה שלא תתגנה על בעלה או כדי שתוכל להבחין אם היא נדה משא"כ באלמנה : ומשני אף הכא צריכא להו בימי נדותה. שלא תתגנה על הרואים : אף היא. האלמנה אינה עושה להיורשים דברים של יחוד : ה"ג מה הן דברים של יחוד ומשני סכה להון את גופן וכו' ומוזגת להן את הכוס. אלו הן דברים של יחוד ואסורה לעשותן להיורשין : ומוסיפין לה על מזונותיה. אם היא מניקה : אשת איש אין לה יין. אם אינה מניקה : אין שומעין לה. דקסבר משועבדת היא לו למעשה ידיה וחכמים תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ואם הבעל רוצה לזונה כופה אותה למעשה ידיה : רב אמר. אם אמר זה שמת קודם מותו אל תקברוני מנכסי שומעין לו וקוברין אותו ממעות הצדקה : וכי. תעלה על דעתך שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הציבור להיות נקבר מן הצדקה : מתני'. קשיא לרב : חייבין בקבורתה. ש"מ כל שיורשין אותו כופין אותן על קבורתו : ומשני פתר לה. תפרש מתניתין בשירשו קרקע בכתובה ומודה רב בשירשו קרקע שחייבין בקבורתו : ופריך כהדא דתני. ה"ג בתוספתא בפ"ט : ומטלטלין. ויצאה עליו כתובת אשה ובע"ח כל הקודם בהן זכה : מפני שקדם ותפס. הוא דנקבר מן הצדקה הא אם לא קדם ותפס מוציאין מנכסיו לקוברו אע"פ שהנכסים משועבדים לבע"ח וכתובת אשה וקשיא לרב : ומשני פתר לה. תפרש להך ברייתא באומר קברוני מנכסי הלכך אם לא תפס מוציאין מנכסיו לקוברו : ופריך כהדא וכו' נקבר המת. רבותא קאמר אע"פ שכבר נקבר המת מוציאין מידן מה שהוציא בקבורה : ה"ג ואמר קברוני אע"פ שקדמו אחרים ותפשו מוציאין מידן. וקשיא מברייתא דתני אין מוציאין מידו : ה"ג בשתפסו קרקע אבל בשתפסו מטלטלין

פני משה

ברס כמ"ד בין לכתובה וכו'. דגם לכתובת בנין דכרין טורפין מן המשועבדים הא הזירה כלומר הרי בלאו הכי הוזרת מן הלוקח שכתבה לו דלא מהני מה שסילקה עצמה לגבייהו דבנין דכרין : סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' אלמנה ניזונת מנכסי יתומין. דתנאי כתובה הוא ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי ובזמן הזה דכתובה נגבית מן המטלטלין וכן תנאי כתובה : ואין חייבין בקבורתה. שהרי הבעל חייב בקבורתה מפני שהוא יורש כתובתה ועכשיו שיורשיה גובין כתובתה מן יורשי הבעל הם חייבין בקבורתה ודוקא אם נשבעה על כתובתה קודם שמתה אבל אם לא נשבעה שעכשיו אין היורשין גובין כתובתה על יורשי הבעל מוטל לקברה :

גמ' מציאתה. של אלמנה שלה אע"פ שניזונת מן היתומים דטעמא דתקינו רבנן מציא' האשה לבעלה משום איבה הוא והכא לא שייך האי טעמא דעל כרחן זנים אותה. וכן אמר בבבלי ריש פירקין : הותירה מזונות. לשון שאלה היא אם הותירה מזונות למי הן ופשיט לה מדחזינן גבי אשת איש שמציאתה שלו וה"נ מותר מזונות שלו כדאמרינן בפרק אע"פ והשתא באלמנה שמציאתה שלה כן נמי מותר מזונות שלה : הותירה בליות. מבגדים שהכניסה לו נמי שלה מק"ו מאשת איש : הותירה בליות שלה. כדאמרינן התם דמותר בלאו' לאשה לכסו' בהן בימי נדתה האלמנה שמותר מזונות שלה ואע"פ שניזונת משל היורשין מותר בליות שהכניסה היא לכ"ש שהן שלה כדמסיק תמן בה"א צריכה לון לבליות לנדתה ואף הכא באלמנה צריכה היא להתכסות בימי נדתה : אף היא אינה עושה. הא דקאמר במתני' מעשה ידיה שלהן דוקא בשארי מלאכות אבל אין עושה להן דברים של ייחוד והן דברים של היבה כדמפרש ואזיל סכה כו' דאין עושה אותן מפני שמקרבין להרגל דבר : ומוסיפין לה על מזונותיה. כלומר אם היתה רגילה בדברים יתירים מוסיפין לה : אשת איש אין לה יין. אין פוסקין לה יין כדאמרי' פ' אע"פ גבי המשרה אשתו ע"י שליש אין פוסקין ייינות לאשה : אלמנה יש לה יין. והיינו ברגילה כדאמר בבבלי שם דף ס"ה גבי דביתהו דאביי : אין שומעין לה. ובבבלי מסקינן הילכתא כרב הונא דאמר יכולה האשה שתאמר איני ניזונת ואיני עושה ואפשר דה"ק אפילו למ"ד באשת איש אין שומעין לה אלמנה שאמרה יצאו מעשה ידי למזונותיי שומעין לה שהמזונות לתקנתה נתקנו :

אל תקברוני. מנכסיי שומעין לו ונקבר מן הצדקה : וכי עלת על דעתך. שיניח ליורשיו נכסים שיהיו מתפרנסין משלו והוא נקבר מן הצדקה בתמיה אלא אין שומעין לו דלאו כל כמיני' שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הציבור וכן מסיק לרב מתנה בבבלי פ' נערה דף מ"ח : יורשי' היורשין כתובתה חייבין בקבורתה. וה"נ יורשיו יהו חייבין וקשיא לרב : פתר לה. רב למתני' בשירשו קרקע ולפיכך חייבין בקבורתה והא דאמר רב בשלא הניח אלא מטלטלין והילכך זכו בהן היורשין : כהדא דתני. קושיא היא דהא תני בתוספתא והבאתי' בריש פירקין דלעיל והכי איתא התם מי שמת והניח נכסים ומטלטלין ויצאה עליו כתובת אשה ובעל חוב כל הקודם בהן זכה והוא נקבר מן הצדקה : מפני שקדם ותפס. וטעמ' שקדם ותפס הא לאו הכי מוציאין מידן לקבורה וקשי' לרב דהא קתני נמי מטלטלין : פתר לה. להברייתא דמיירי באומר קברוני מנכסיי : כהדא. והא אכתי קשי' מן הדא דאמר ר' יוסי בשם רבנן דאפי' לא אמר קברוני מוציאין מידן ואע"פ שקדמו ותפסו ומשני התם בשתפסו קרקע שהחזיקו בקרקע והילכך מוציאין מידן ואפי' לא אמר קברוני והאי ברייתא דלעיל מיירי באומר קברוני והילכך במטלטלי הם לא תפסו מוציאין מהן לקבורה ואם תפסו אין מוציאין מידם והא דרב באומר אל תקברוני והילכך אפי' לא תפסו אין מוציאין אלא נקבר מן הצדקה : והא דאת אמר כו'. אסוקי מילתא היא הא דאמרינן בשלא אמר קברוני דוקא בתפס קרקע מוציאין אבל תפסו מטלטלין אין מוציאין היינו דוקא במלוה בעדים אם הב"ה שתפס לא היה אלא מלוה ע"פ אבל אם היה מלוה בשטר אפי' תפס מטלטלין

מסורת הש"ס

כתובות לה ב
לעיל פ"ב ה"י
ע' כתובות ס: ב
לעיל פ"ס ה"ו
(תוספתא' פ"ט)

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"ח מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צג ס"ג
ב מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' צה ס"א
ג מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' צד ס"ז
ד מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' פט ס"ד
ה מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' צה ס"ד
ו מיי' פי"ב שם ה"ג טוש"ע שם סי' ע ס"ג בהג"ה
ז מיי' פי"ח שם ה"ד ובכה"ד ובכה"מ טוש"ע שם סי' צה ס"ה ובגירסתנו
ח מיי' הי"י שם טור שם סי' עג
ט מיי' פכ"א מאיסורי ביאה הלכה ה ובכה"מ טוש"ע שם סי' כא סעיף ה
י מיי' פי"ח מאישות ה"ו ובכה"מ טוש"ע שם סי' צה סעיף ב
כ מיי' פי"א מזכיה סמ"ג עשין פב טוש"ע י"ד הי' במת סעיף ב וטוש"ע חו"מ סי' כב"ג סעיף ג
יב
ל טוש"ע אה"ע סי' קית סעי' יט

רידב"ז

שהגבה אותו וחזר ולקחה ממנו עכ"ל ז"ל על זה פריך ר"י ולא כתב דאקני הא אף דיקנה נ"כ קני ולו יהא הטוב כאילו לקח ממנו מאי הוי הא דאקני נ"כ שפיר דמי ע"ז משני דאיירי ביורש א"כ דאפילו בלוקח בההיא דלא כתב דאקני וס"ל להירושלמי דאקני לאו ע"ם הוא א"כ אפילו דאקני הי' ע"ס מיירי בכתב לבע"ה שני אין לך פירעון אלא מזו וכיון שכן אין לו שיעבוד על דאקני דהא אין לו פירעון אלא מזו וע"ז א"ר מתני' אתיא כמאן דאמר לכתובה ולא לתנאין אבל כמאן דאמר לכתובה ולתנאין הא חזירה כיון דסבירא ליה כשהוזרת לבעלה הוזרת כמו בראשונה עם כל התנאין אם כן פשיטא כשהוזרת השדה להלוה אינו נופל השיעבוד דהא הוזרת לאיתנו הראשון כמו שהי' קודם הטירפא. ופי' המפרשים זכרונם לברכה בהא דלכתובה ולתנאין אינו מובן ובאמת הוא כדפירשנו וכן איתא במסכת דמאי פ"ו גבי בן לוי שמכר שדה לישראל על מנת שהמעשרות שלו כ"ז שהשדה זו בידיו מכרה והזר ולקחה ממנו תלי הירושלמי גם כן בלכתובה ולתנאין או לכתובה ולא לתנאין דלמאן דאמר לכתובה ולתנאין הוזרת בידו כמו שהיתה קודם המכירה וכן ראיתי בנו"י ז"ל שפירש כן וכן האמת לאמיתה ודוק :

פדה

עמודי ירושלים

אין חייבין בקבורתה. כ' הפ"מ ודוקא אם נשבעה על כתובתה קודם שמתה אבל אם לא נשבעה שעכשיו אין היורשין גובין כתובתה ועל יורשי הבעל מוטל לקוברה עכ"ל ותמהני למה כתב נגד פסק ההלכה המבואר בטוש"ע אה"ע סי' (פ"ע ס"ג) ע"ש :

עין משפט נר מצוה

יג
א מיי' פ"ט מזכיה ומתנה ה"א סמ"ג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנג סעיף כ וסי' רנ סעיף א

יד
ב טוש"ע שם סי' רנ סעיף ב

טו
ג מיי' פ"ג שם הלכה ה טוש"ע שם סי' רמא סעיף ד

טז
ד מיי' פי"ז מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קי סעי' א

יז
ה ו מיי' פי"ח שם סמ"ג עשין מח לאוין פא טוש"ע שם סי' נג ס"ה וסעיף יד

ציון ירושלים

ז במסיים ואמר תנו שדה פלוני לפלוני, ע' בטוש"ע סי' רמט וסי' רמא ביעת הרי"ף ורמב"ם וכולם הלכו עליהם ומכאן מבואר כדעת הרמב"ם:

ז שרפוני ועבדו בי עבודה ותנו הלי שדה פלוני לפלוני. ע' גיטין דף כ ובר"ן ורמב"ן ומלחמות שם וע' טוש"ע ח"מ סי' רמט סי"ב ע"ש:

פני משה

מטלטלין אין מוציאין מידו: דקאמר ר' אבא. אדלעיל קאי דטעמא אם אמר אל תקברוני שומעין לו דקאמר ר' אבא עשו דברי שכ"מ כבריא שכתב ונתן דקי"ל דברי שכ"מ ככתובין ומסורין דמו: והוא שמת מאותו חולי. דוקא אם מת מאותו חולי שלוה הא הבריא אפי' אח"כ מת לא כדאמרי' בפ' מי שמת דמתנת שכ"מ אם עמד חוזר אבל אם לא הבריא אפי' ניתק לחולי לחולי ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת מתנתו קיימת כדאמרינן בגיטין פ' מי שאחזו: ובמסיים. ודוקא באומר דבר מסויים באמר תנו שדה פ' לפלוני: אמר תנו הלי וכו' גרסי'. בעיא היא אם סגי בהא דאמר תנו הלי שדה פ' והוי דבר מסויים או עד שיאמר הצייה וכו' כלומר עד שיסיים לו גם הלי: שרפוני. עשו עלי שריפה או עבדו עלי עבודה פלונית ותנו הלי שדה לפלוני מהו אם אמרינן דהוי כתולה מתנתו בדבר אם יקיימו זה התנאי נותנין ואם לאו אין נותנין או דילמא דכה"ג לא הוי כתולה בדבר דלא שייכא מתנה לפלוני בדבר זה אלא כמלוה בשני דברים הוא עשו עלי שרפה וגם התנו ואע"פ שאין שורפין נותנין ולא איפשיטא: שכיב מרע שאמר יזונו בנותיי. מנכסיי מהו ומתמה הש"ס בלא כך אין בנותיו ניזונות הא מתנאי כתובה הוא: לא צריכא דלא וכו'. לא צריכה הא דקא מיבעיא לן אלא מהו שיזונו אף מן המשועבדין משום דקי"ל אין מוציאין למזון האשה והבנות מן המשועבדין ואם אמרינן מכח צוואתו ייפה כחן שיזונו אף מן המשועבדין: ומהו שיזונו מן המטלטלין. דקי"ל מדינא דגמרא אין הכתובה ולא תנאי כתובה נגבית מן המטלטלין ומהו דנימא שייפה כחן שיזונו אף מהמטלטלין: לנוי. שם מקום והיה שם ר' יוסי: אותיותיו. שטרותיו לפלוני דבבריא קי"ל דאין שטרות נקנין אלא בכתיבה ומסירה ובשכ"מ מהו אם אמרינן נמי לענין זה דברי שכ"מ ככתובין ומסורין הן: אין שכ"מ מזכה אלא בדברים שהן נקנין. בבריא או בשטר או במשיכה לאפוקי אלו שטרות שהן נקנין במשיכה ובשטר דוקא. אבל בבבלי פ' מי שמת דף קנ"א קאמר התם גבי מלוגא דשטרי דבשכ"מ אע"פ שלא משך קנה: כהדא דתני. בתוספתא ומייתי לה בבבלי פ' המוכר את הספינה דף ע"ו:

הלכה ב מתני' בין מן האירוסין. שאין לה מזונות ומוכרת לכתובה: בין מן הנשואין. שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד כלומר שלא בב"ד מומחין ומ"מ צריכה למכור בפני שלשה שיהיו בקיאין בשומת קרקע: ר"ש אומר מן הנשואין. שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד שאי אפשר לה להיות יושבת ומתענה עד שיזדקקו לה ב"ד אבל מן האירוסין שאין מכירתה אלא לכתובה לא תמכור אלא בב"ד ואין הלכה כר"ש:

גמ' מיסבר סבר ר"ש. כלומר לטעמא דר"ש דסבר במזונות הדבר תלוי וכל שיש לה מזונות מוכרת שלא בב"ד והילכך אם פסק עמה לזון מן האירוסין מוכרת שלא בב"ד: פסק שלא לזון מן הנשואין גרסי'. וכן בנשואין אם פסק עמה שלא לזון אותה לא תמכור אלא בב"ד דבמזונות הדבר תלוי: דברי חכמים כלומר ומה טעם לדברי חכמים דלא מחלקין בין מן האירוסין למן הנשואין וקאמר ר' אחא דה"ט מפני שהם על כבוד אלמנתו בין שהיא מן האירוסין בין מן הנשואין ואין אדם רוצה שתתבזה אלמנתו בב"ד. וכן אמר ר' יוחנן ה"ט בבבלי דף נ"ז: המוחלת כתובתה ליתומים. אע"פ כן היא ניזונת משלהם: וקשיא. לן עלה אילו אשה שאין לה כתובה שמא יש לה מזונות בתמיה דהא כל שאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה ומשני ודאי בעלמא אשה שאין לה כתובה אין לה מזונות: ברם הכא לא דייך וכו' להבריחה ממזונותיה. בתמיה דאין לך משיב רעה תחת טובה מזה והילכך ניזונת משלהן: ובלבד מן השופי. שתובעת מדעתה ומרצונה: הא מאונס. אם תבעה כתובה ע"פ אונס לא אבדה מזונות: כהדא ארמלתא דר"א רמו בה. היורשין עשו ערמה ואמרו לה רבי בא בר כהן רוצה להשיאך ותבעה כתובתה בב"ד ואבדה מזונותיה:

מן

מתני' בין מן האירוסין בין מן הנשואין כו' עד תמכור אלא בבית דין (המשך בעמוד הבא)

מטלטלין אין מוציאין מידן במלוה בעדים אבל במלוה בשטר בין שתפשו קרקע בין שתפשו מטלטלין אין מוציאין מידן דאמר רבי אבא בר רב הונא א *עשו דברי שכיב מרע כבריא שכתב ונתן ב והוא שמת מאותו החולי הא הבריא לא ג ובמסיים ואומר תנו שדה פלוני לפלוני אמר תנו שדה פלוני לפלוני כמי שסיים או עד שיאמר הצייה בצפון וחצייה בדרום ר' יודן בעי אמר שרפוני ועבדו בי עבודה ותנו חצי שדה פלוני לפלוני אם אין שורפין אין נותנין רבי חגיי בעא שכיב מרע שאמר יזונו בנותיי בלא כך אין בנותיו ניזונות לא צורכא דלא כיהו שיזונו מן המשועבדין ומהו שיזונו מן המטלטלין ר' יודן ברה לנוי אתא עובדא קומי ר' יוסי שכיב מרע שאמר ייתנו אותיותיו לפלוני אמר ליה אין שכיב מרע מזכה אלא בדברים שהן נקנין או בשטר או במשיכה ואלו נקנין במשיכה ובשטר כהדא דתני *ספינה נקנית במשיכה דברי הכל רבי נתן אומר ספינה ואותיות נקנין במשיכה ובשטר כתב ולא משך משך ולא כתב לא עשה בלום עד שיכתוב וימשוך:

הלכה ב מתני' ד *אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנישואין מוכרת שלא בבית דין ר"ש אומר מן הנישואין מוכרת שלא בבית דין מן האירוסין לא תמכור אלא בבית דין מפני שאין לה מזונות וכל שאין להן מזונות לא תמכור אלא בבית דין: גמ' מיסבר סבר רבי שמעון במזונות הדבר תלוי פסק לזון מן האירוסין מוכרת שלא בב"ד פסק שלא לזון מן הנישואין לא תמכור אלא בב"ד דברי חכמים ר' אחא ר' חיננא בשם רבי יוחנן חס הוא אדם על כבוד אלמנתו בין מן האירוסין בין מן הנישואין רב יהודה בשם שמואל המוחלת כתובתה ליתומים ניזונת משלהן וקשיא אילו אשה שאין לה כתובה שמא יש לה מזונות אשה שאין לה כתובה אין לה מזונות ברם הכא לא דייך שמחלה ליתומין כתובתה אלא שאתה מבקש להבריחה ממזונותיה רב יהודה בשם רב ה *התובעת כתובתה בבית דין איבדה מזונותיה אמר רבי יוסי ובלבד מן השופי ו הא מאונס לא כהדא ארמלתא דרבי אבדימס רמו בה אמרו לה רבי בא בר כהן בעי ליך תבעת פרנה אובדת מזונותיה

מן

קרבן העדה

מטלטלין אין מוציאין מידן והא דלא אמר בשתפסו קרקע מוציאין מידן במלוה בעדים וכו'. וה"פ ר"י איירי בשתפסו קרקע מוציאין מידן ובריית' איירי בשתפסו מטלטלין אין מוציאין מידם וקאמר אף בשתפסו קרקע דאר"י (אין) מוציאין מידן דוקא במלוה בעדים אבל במלוה בשטר לעולם אין מוציאין מידן ואפשר לקיים הגירסא שלפנינו וה"פ משני בשתפסו קרקע איירי רבי יוסי וברייתא איירי בשתפסו מטלטלין הלכך אם קדם ותפס אין מוציאין מידו והא דאמרת דדוקא בשתפס קרקע מוציאין מידו אבל במטלטלין אין מוציאין מידו דוקא מלוה בעדים אבל בשטר וכו' מוציאין מידו וה"ג בין שתפסו מטלטלין מוציאין מידן ולשון ראשון נראה דסתם שטר הוא בעדים ולמה יגרע ממלוה בעדים בלא שטר: עשו דברי שכיב מרע. שהן קיימין כבריא שכתב ונתן הלכך מהני מה שאמר אל תקברוני דה"ל כאלו נתן כל נכסיו בחיים לאחר במתנה: הא הבריא. מתוך אותו החולי לא: ובמסיים ואומר וכו'. הוא דמתנתו קיימת אבל אם לא סיים לא: אמר תנו שדה וכו'. מיבעיא ליה אם אמר תנו שדה וכו' הוה כמסיים או דלמא אין זו מסיים אא"כ אמר חציה בצפון וחציה בדרום לפלוני הוא דהוי כמסיים אבל תנו שדה פלוני לפלוני לא הוה מסיים: אמר שרפוני. לאחר מיתתי או עבדו בי עבודה אחר מיתתי ותנו חצי שדה פלוני לפלוני מי אמרינן אם אין שורפין אותו אין נותנין דהא כולם נכתבו בשטר א' או שנאמרו כולם בפעם אחת בזה אחר זה או דלמא כל חדא מילתא בהגפי נפשה היא ואע"ג דאין שורפין נותנין: שכיב מרע שאמר יזונו בנותי. מנכסי מהו: ופריך בלא כך. שאמר כן אין הבנות ניזונות בתמיה הא מתנאי ב"ד יש להן: לא. צריכה אלא הא קמיבעיא ליה אם יזונו הבנות מן המשועבדין ומן המטלטלין הואיל ולוה כך דמתנאי ב"ד אינן ניזונין אלא ממקרקעי ומבני חורין או דלמא לא שנא אם לוה או לא: ברא לנוי. ברח למקום ששמו נוי: אתא עובדא. בא מעשה לפני ר"י: אותיותיו. שטרותיו: ואלו. שטרות אינן נקנין אלא במשיכה ובשטר:

הלכה ב מתני' בין מן האירוסין. שאין לה מזונות ומוכרת לכתובתה: בין מן הנישואין. שמוכרת למזונות: מוכרת שלא בב"ד. מומחין אלא בפני ג' הבקיאים בשומת קרקע: רש"א מן הנישואין. שהיא מוכרת למזונות: מוכרת שלא בבית דין. שאי אפשר לה להיות יושבת ומתענה עד שיזדקקו לה בית דין אבל מן האירוסין שאין מכירתה אלא לכתובה לא תמכור אלא בבית דין:

גמ' במזונות הדבר תלוי. מכירתה שלא בב"ד הוא מפני מזונות וכדפרישית במתני': ה"ג פסק שלא לזון מן הנישואין: דברי חכמים. טעמייהו דחכמים דמתני' דאמרי אף מן האירוסין לא הטריחוה רבנן לבא לב"ד ככל מוציאי שטר חוב: אמר ר' אחא וכו' חס הוא וכו': ניזונת משלהן. משל יורשין: ה"ג שמא יש לה מזונות. בתמיה וזו כיון שמחלה לכתובתה למה יהא לה מזונות: ה"ג אשה שאין לה כתובה אין לה מזונות. וה"פ ומשני אשה אחרת שאין לה כתובה דין הוא שאין לה מזונות דכל שאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה אבל זו לא די שמחלה כתובתה ועשתה טובה ליורשים היך נאמר להפסיד לה מזונותיה: ובלבד מן השופי. שיושבת בשלוה ובנחת וא"פ"ה תבעה כתובתה אבל אם מחמת אונס תבעה וכדמסיק יש לה מזונות: כהדא. אלמנתו דר"א שרימו אותה היתומים וא"ל שר' בא בר כהנא חפץ בה לישאנה וע"י כך תבעה כתובתה ואבדה מזונותיה: ה"ג ארמלתא דר"א רמו בה וא"ל וכו' וכן הוא גירסת הרא"ש:

מאן

מסורת הש"ס

ירושלמי שבועות פ"ג ה"ב

(תוספתא פ"ד דקידושין) ב"ב דף עו

שנויי נוסחאות (בכ"ח) פסק שלא לזון בד"ו פסק לזון. (שם"ג) שמא יש בד"ו שמא אין. (שם"ד) אין לה מזונות בד"ו יש לה מזונות. (בכ"ע) רמו בה אמרו לה בד"ו דמובה אמר ליה.

בן אריה

אשה שאין לה כתובה שמא אין לה מזונות כו'. נ"ב ע' בעיטור אות כ' כתובה בהעתיק שם את הירושלמי הזה כמו שהוא לפנינו כאן. ודלא כמו שהגיה בעל קרבן העדה כאן. וע"ש מה שכתבנו בביאור על בעל העיטור שם בהריכות והר"ן בפ' נערה שנתפתתה כתב [בד"ה מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות] והרבה פסקו דמוחלת כתובתה לבעלה יש לה מזונות וה"ה למוחלת כתובתה ליתומים יש לה מזונות מהם והכי איתא בירושלמי עכ"ל הר"ן ופשוט דהר"ן כוון להירושלמי הזה [כאן פרק י"א ה"ב] וכפי הנוסח שהעתיק בעל העיטור וכמו שהוא לפנינו אלו אשה שאין לה כתובה שמא אין לה מזונות ומשמע שאין לה כתובה משום דמחלה דהא אמוחלת מייתי לה והרב בעל קרבן העדה בשירי קרבן פ"ד הלכה י"ג ד"ה מחלה כו' כתב על הר"ן ולא מצאתי כו' והיא לשיטתו שהגיה כאן בירושלמי ובביאור דברי הירושלמי והבעל העיטור הארכנו שם בביאורנו על בעל העיטור ע"ש [וע' ביאור הגר"א על אבן העזר סי' צ"ג ס"ק כ"ב]:

עמודי ירושלים

ובלבד מן השופי הא מאונס לא כו'. הנה הרי"ף והרמב"ם השמיטו זה (ומש"כ בעין משפט בשם הרי"ף מה' אישות הנ"ו ליתא דלא מצא שם כלל). וע' בשירי קרבן סוטה (פ"ג ה"ד) שכ' שלכן השמיטו אותו הרי"ף והרמב"ם לפי שאין צורך בו דהא לכך הפסידה מזונותיה מבהפסה כתובתה בב"ד לפי שמחלה על מזונותיה וכיון דמחמת טענת הוי לא גרעה מאלו מחלום ממון בהם נשבות שאינן כלום כו' ע"ש. נראה שס"ל שטעם דהתובעת כתובתה בב"ד דאין לה מזונות הוא מטעם מחילה. והא ליתא כמבואר בכמה סוגיות וכמו שהביאו בשטמ"ק בחידושי ישועות יעקב (סי' נ"ג סק"ג) ובקרבן נתנאל כתובות (פ"ד סי' ל'). וע' בבית שמואל סי' נ"ג וא"כ לא הועיל כלום בתירוצו ומ"ש בישועות יעקב לתרץ דברי הרמב"ם הוא הנכון ע"ש:

מן דאיתידעין מילייא אעלון. עובדא קומי רבי יוסי וחזרה למזונה רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זימרא *אלמנה שעשת שנים שלשה חדשים שלא לתבוע מזונותיה אבדה מזונותיה דאינון תלתי ירחייא בשלא ללות אבל אם לותה גובה בשאין בידיה משכון [א] אבל אם יש בידיה משכון אפילו לא לותה גובה רבי יסא בשם ר' יוחנן זו היא שאמרו בתחילה מוכרין מזון י"ב חדש ונותנין לה מזון ל' יום בסוף שלשים יום הן אומרים נתנו והיא אומרת לא נטלתי ייבא כהדא דמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן *לווה ממנה י"ב אלף לשנה להיות מעלה לה מדינר זהב לחדש פשיטא חדש הראשון נתן וחדש האחרון לא נתן ימים שבנתיים זו היא שאמרו הא בתחילה לא אתא ר' אבהו בשם רבי יוחנן בתחילה מוכרין מזון י"ב חדש ונותנין לה מזון שלשים יום ויםכרו מזון שלשים יום שלא להורע כחה של אשה ויתנו לה מזון י"ב חדש אם אומר את כן נמצאתה חב ליתומים כהדא דתני [ג] *אלמנה שתפסה אפילו אלף זוז למזונותיה אין מוציאין מידה מהו מימר לה [ג] חוי מה בידיך תלמידוי דרבי מנא אמרין לה חוי מה בידיך אמר לון רבי יוסי בי רבי בון מכיון שהיא עתידה להישבע בסוף אפילו מה בידיך אמרין לה תהי:

הלכה ג מתני'

*מכרה כתובתה או מקצתה מישכנתה או מקצתה נתנתה לאחר או מקצתה לא תמכור את השאר אלא בבית דין וחכמים אומרים [ד] מוכרת היא אפילו ארבעה או חמשה פעמים [ה] ומוכרת למזונותיה שלא בבית דין וכותבת למזונותיי מכרתי [ו] וגרושה לא תמכור אלא בבית דין: **גמ'** *תני [ז] מוכרת וכותבת אילו לכתובתה ואילו למזונות ד"ר יהודה ר' יוסי אומר מוכרת וכותבת סתם ובזו כחה מיופה באת מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי באת מלוה בשטר אומרת לכתובה מכרתי ואפילו באת מלוה בעדים מוכרת למזונות וחוזרת וטורפת לשם כתובה ולא

קרבן העדה

מאן דאיתידעון וכו'. לבתר שנודע הדברים שנהגו בה מנהג רמאות: אעלון וכו'. נכנס המעשה לפני רבי יוסי ושאלו אם הפסידה מזונותיה בכך: וחזרה למזונה. חייב להיורשים ליתן לה מזונותיה: אבדו מזונותיה. דאותן שלשה חדשים אבל להבא יש לה מזונות: בשלא לותה. והנך ג' חדשים לא אמרן אלא בשלא לותה מאחרים לצורך מזונותיה: בשאין בידה משכון. ולא אמרן בששהתה שנים או ג' חדשים ולא תבעה ולא לותה אבדה מזונותיה בשאין בידה משכון אבל אם יש בידה משכון גובה לעולם: ה"ג אמר רבי ייסא זו היא שאמרו בשם רבי יוחנן בתחלה וכו'. וה"פ הא דאמרו בשם ר"י אלמנה שתובעת מזונות שב"ד מוכרין בתחלה מנכסי הבעל כדי מזונותיה של י"ב חדש בפעם אחת והלוקח או היורשים לא ימסרו לה כל המעות אלא דמי מזונות של חדש בחדש שאם תינשא יחזיר מה שבידו ליורשים: בסוף ל' יום. אם אמרו היורשים דכבר נתננו לה מזונות מחדש העבר והיא אומרת לא נטלתי עדיין: ייבא. אתיא כהא דאר"א בשם ר"י: ה"ג לוה ממנה אלף דינרין לשנה להיות מעלה דינר זהב לחדש. שנים עשר מנה שדינר זהב הוא מאה דינרין והיא אומרת בסוף שנה לא נטלתי והוא אומר נתתי: ימים שבינתיים. כלומר עשרה חדשים שבינתים מי נאמן: זו היא שאמרו הא בתחלה לא. קאי אהא דתנן בבבא מציעא ס"פ השואל המשכיר בית לחבירו לחדשים ונתעברה השנה בא מעשה לפני רשב"ג ור"י ואמרו יחלוקו חדש העיבור ואמר שמואל בבא באמצע החדש אבל בא בתחלת החדש כולו למשכיר בסוף החדש כולו לשוכר וה"נ כיון שבאה בסוף החדש עליה להביא ראיה וכן בהלואה נמי בימים שבינתיים הלוה נאמן שהרי מוחזק הוא בהמעות ואין מוציאין מיד המוחזק: ה"ג וימכרו מזון שלשים יום שלא להורע כחה של אשה ויתנו לה מזון י"ב חדש אם אומר וכו'. וה"פ ופריך כיון שנותנין לה רק למזון לשלשים יום לא ימכרו רק לצורך ל' יום ומשני שלא להורע כחה של האשה שלא תצטרך לטרוח למכור כל ל' יום למזונותיה ופריך א"כ יתנו לה כל מה שמכרה לי"ב חדש בפעם אחת ומשני שלא לחוב להיתומים שאולי תנשא תוך י"ב חדש ולא יוכלו להוציא מידה: כהדא דתני אלמנה שתפסה אפי' אלף זוז למזונותיה אין מוציאין מידה. אע"ג דקיי"ל מזונות ממקרקעי ולא ממטלטלי הואיל ותפסה תפסה: מהו מימר לה. לאלמנה הראה לנו מה שבידך כמה תפסת מנכסי יתומים כדי שנדע עד כמה תספיק לך למזונותיך: מכיון שהיא עתידה לישבע בסוף. כשתתבע כתובתה היא צריכה לישבע עכשיו: ה"ג אפי' מה בידיך לא אמרינן לה חוי:

הלכה ג מתני' מכרה כתובתה. מנה ומאתים: לא תמכור את השאר. התוספת אלא בב"ד ומתני' ר"ש דאמר אין מוכרת שלא בב"ד אלא למזונות וזו הואיל וגבתה מקצת כתובה אין לה מזונות: וחכ"א מוכרת היא. לכתובה אפי' לפרקים ואעפ"כ מוכרת היא בנתיים למזונות שלא בב"ד שכל זמן שלא גבתה כל דמי כתובתה לא אבדה מזונותיה: וכותבת. בשטר מכירה למזונות מכרתי: וגרושה לא תמכור. לכתובתה: אלא בב"ד. דטעמא מאי אמרו רבנן אלמנה מוכרת שלא בב"ד שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד בגרושה לא איכפת ליה: **גמ'** וכותבת אלו לכתובתה. בשטרי מכירה שהיא כותבת ללקוחות כותבת בו שמכרה שדה זו לכתובה וכשהיא מוכרת למזונות כותבת די שמכרה למזונות דלא ליקרו לה רעבתנותא שיסברו שמכרה הכל למזונות ושוב אין אדם נושאה: ה"ג דברי ר' יהודה: ובזו כחה מייפה. שאם בא בע"ח של הבעל במלוה בעדים לטרוף מן הלקוחות אומרת למזונות מכרתי וכל מה שנשתייר מהנכסים משועבד לכתובתה ומן הלקוחות אין מלוה בעדים יכול לטרוף: אומרת לכתובה מכרתי. ואינו יכול לטרוף מהלקוחות ששטר כתובתה קדים ואיירי בשלא נשתיירו בני חורין אלא היתומים: ופריך ולא

פני משה

מן דאתידעין מילייא. משנתודע הדבר שע"פ ערמה ותחבולה נעשה הדבר ושאלו לרבי יוסי ואמר שתחזור למזונותיה שהרי לא מדעתה תבעה: שנים וג' חדשים שלא לתבוע מזונותיה. ובבבלי ריש פירקין קאמר שנים וג' שנים וכדמוקי התם שנים לעניה ושלש לעשירה: אבדה מזונותיה דאינון תלתי ירחייא. אבדה מזונות של אלו ג' חדשים שעברו משום דאמרינן מדלא תבעה ודאי מחלה ואין לה מזונות אלא משעת התביעה: בשלא ללות. בשלא לותה למזונות בתוך אותו הזמן אבל אם לותה גובה: בשאין בידיה משכון. הוא דאיבדה אבל אם תפסה משכון בתוך הזמן גובה אבל לאחר הזמן כבר מדין מחילה נגעו בה ואין תפיסתה כלום: זו היא שאמרו בתחילה כו'. כלומר דאמרינן דנותנין לה מזון שלשים יום כדמפרש טעמא לקמן והילכך אם לא תבעה שנים וג' חדשים אבדה מזונותיה למפרע: בסוף שלשים יום. אם נולדה הלכה' ביניהן היורשין אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי מאי ועל מי להביא ראיה וקאמר דאתייא כהא דאמר רבי אבהו בשם ר"י כו': פשיטא חדש הראשון כו'. כלומר אם יש הכחשה ביניהם הוא אומר נתן והיא אומרת לא נטלתי פשיטא הוא דאמרי' נתן: חדש האחרון. כלומר חדש שלא בא עדיין ודאי לא נתן דאין הלוה נאמן לומר פרעתי קודם הזמן: ימים שבנתיים זו היא שאמרו. כלומר על הימים שלמפרע וקרי להו ימים שבנתיים שהן משעה שלוה עד שעת התביעה וכאן שייך שפיר לומר אם נולד הספק והתביעה ביניהן על מי להביא ראיה הא בתחלה כלומר שאומר שנתן לה בתחלה על להבא פשיטא דלא נאמן כדאמרן ועליו להביא ראיה וכן במזונו' האלמנה: אתא רבי אבהו בשם רבי יוחנן. מילתא באפי נפשה היא דמפרש טעמא להא דאמרינן בתחלה מוכרין לי"ב חדש ונותנין לל' יום: וימכרו מזון שלשים יום. ולמה אמרו לי"ב חדש ימכרו כל ל' יום ויתנו לה: שלא להורע כחה של אשה. שמא בתוך כך יפסידו היתומים הנכסי' או ימכרו לצרכן: ויתנו לה מזון י"ב חדש. יתנו לה כל המעות של מזון י"ב חדש ביחד: אם אומר את כן נמצאת חב ליתומים. דשמא תנשא בתוך הזמן ולא יוכלו הה"כ להוציא מידה. ובבבלי מסיק הלכתא מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום: כהדא דתני. שאם תפסה ממון הרבה אין מוציאין מידה: מהו מימר לה חוי מה בידך. כלו' אע"פ שאין מוציאין מידה מה שתפסה מהו אם אומרים לה הראינו מה שיש בידך כדי שנחשוב עמך כמה הוצאת למזונותיך: מכיון שהיא עתידה ליםבע בסוף. כשתגבה כתובתה אפילו מה בידך אמרין לה תהי כלומר תהי תחת ידך ולא אמרינן לה חוי שהרי בלאו הכי צריכה לישבע:

הלכה ג מתני' מכרה כתובת'. מנה ומאתים: לא תמכור את השאר. התוספ' אלא בב"ד ור"ש קאמר לה דאמר אין מוכרת שלא בב"ד אלא למזונו' וזו מכיון שגבתה מקצתה אין לה מזונות: וחכ"א מוכרת היא. לכתובה ואפילו לפרקים ואע"פ כן מוכרת היא בנתיים למזונות שאע"פ שגבתה מקצת כתובה לא אבדה מזונותיה: וגרושה לא תמכור. לכתובה אלא בב"ד דטעמא מאי אמור רבנן אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד וגרושה לא איכפת ליה והלכה כחכמים: **גמ'** וכותבת. בשטרי המכירה אלו למזונות מכרתי או לכתובה כדמפרש בבבלי דף נ"ו טעמיה דרבי יהודה דעלה טובה קמ"ל כי היכי דלא ליקרו לה רעבתנותא: ובזו כחה מיופה. כשכותבת סתם כדמפרש ואזיל: באת מלוה בעדים. מלוה ע"פ שאינו יכול לטרוף מן הלקוחות אומר' למזונות מכרתי כדי שתוכל בעצמה לחזור ולטרוף מהם אם תבא לגבי' כתובתה כדלקמן: באת מלוה בשטר. ואם בא מלוה בשטר ורוצה לטרוף הדמים מהלקוחות שהרי היא מוכרת לי"ב חדש והלוקח מפרנס אחת לשלשים יום אומרת לכתובה מכרתי ושיעבודה קודם ואינו יכול לטרוף: ואפילו באת מלוה בעדים כו'. כלומר דפריך על הא דאמרינן דבמלוה בעדים כחה יפה לומר למזונות מכרתי כדי שתחזור לטרוף לשם כתובה ואמאי: ולא

מסורת הש"ס

[א] כתובות נו א
ע"ש נז ה
שם נו א
שם נז ב
(תוספתא פרקין) שם נ"ו ב

עין משפט נר מצוה

יז
א מיי' פי"ח מאישות סמ"ג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צג ס"ה וסעיף יד

יח
ב ג מיי' שם סמ"ג לאוין פא טוש"ע שם סי' צג ס"כ כג

יט
ד מיי' פי"ז שם סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קג ס"א

כ
ה מיי' פ"ח שם סמ"ג שם טוש"ע שם סי' צג ס"ה

כא
ו מיי' פי"ז שם סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קג כ"ג

כב
ז טור אה"ע סי' קג

עין משפט נר מצוה

כג
א ב"ע אה"ע סי' קט ס"ח בהג"ה
כד
ב ג מיי' פי"ז מלובות סמ"ג לאוין קע טוב"ע אה"ע סי' קג ס"ו ז
כה
ד ט ב"ע ה"מ סי' רכז סב"ע
כו
ה מיי' פי"ג ממכירה ה"ת סמ"ג לאוין קע טוש"ע שם

ולא אמרין לה חוי זבניך תיפתר שהוקיר המקח רבי יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן ר' הילא בשם ר' לעזר כשם שאדם חס על כבוד אלמנתו כך חס על כבוד גרושתו דאמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' לעזר °מבשרך לא תתעלם זו גרושתו איתתיה דר' יוסי הגלילי הוות מעיקה ליה סגין סליק ר' לעזר בן עזריה לגביה א"ל ר' שיבקה דלית היא דאיקרך א"ל פורנה רב עלי א"ל אנא יהיב לך פרנה ושבקה יהב ליה פרנה ושבקה אזלת ונסיבת לטסורא דקרתא איתנחת מן ניכסוי ואיתעביד בסגיא נהורא והוות מחזרא ליה על כל קרתא ומדברא ליה חד זמן חזרתיה על כל קרתא ולא איתיהב ליה כלום אמר לה לית הכא שכונה חורין אמרה ליה אית הכא שכונה דמשבקי ולית בחיילי עייל לה לתמן שרי חביט לה עבר ר' יוסי הגלילי ושמע קלון מתבזיי בשוקא נסבון ויהבון בגו חד ביתא מן דידיה [א] והוה מסיק לון מזונין כל יומין דהוון בחיין על שם ומבשרך לא תתעלם זו גרושתו אפילו כן איציתון קלוי בליליא ושמעין קלה אמרה לא הוה טב דייה צערה לבר מן גופה ולא לגו גופה :

הלכה ד מתני' [ב] *אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה [ג] היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל ואפילו היא אומרת אני אחזיר את הדינר ליורשין מכרה בטל : **גמ'** ניחא שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכל מקום הרי מפסידה את היתומין במנה בשוה מנה במאתים *אין סופו לחזור משם מקח טעות תיפתר שהוקיר המקח א"ר אבין הדא מסייעא לר' שמעון בן לקיש דר"ש בן לקיש אמר אין למקח הונייה לעולם אמר ר' יוחנן [ד] אם היה המקח מופלג יש לו הונייה מתניתא פליגא על רבי יוחנן *אילו דברים [ה] שאין להן הונייה העבדים והשטרות והקרקעות וההקדישות פתר לה ובלבד דבר שאינו מופלג פדה שוה מנה במאתים ר' יוחנן אמר אינו פדוי ורבי שמעון בן לקיש אמר פדוי מתניתא פליגא על רבי יוחנן אמר

טלית

פני משה

ולא אמרין לה חוי זבניך. הרי בטר מכירתך שמכרת ונהי דאהריות דעלמא לא קבילת עלה דקי"ל אלמנה שמכרה אחריו' על היתומים מ"מ אחריו' דנפשה מי לא קיבלה: תיפתר שהוקיר המקח. כלומר שמכרה בזול והמקח היא ביוקר והוי מקח טעות והילכך חוזרת ומורפת הכל בלאו הכי אמרינן אחריות דנפשה קבילת עלה כדמסיק בבבלי דף נ"ז: כשם שאדם חס כו'. ולרבי יוחנן הא דקאמר במתני' וגרושה לא תמכור אלא בב"ד מוקי לה כר"ש מטעמא דאין לה מזונות ואינה מוכרת אלא לכתובה כדמוקי בבבלי לחד מ"ד: זו גרושתו. שהיתה קרובתו ובשרו: הוות מעיקה לי' סגין. היתה מצערתו הרבה: שיבקה. גירשה שאין זה כבודך להצטער כ"כ עמה: א"ל. הכתובה רבה עלי ונתן לו ר"א הכתובה וגירשה והלכה וניסת לשומר העיר וירד זה מנכסיו ונעשה סגי נהור והית' מחזרת עמו על הפתחים בכל העיר להנהיגו ופעם א' חזרתו על כל העיר ואין מי שנתן לה כלום ואמר לה אין כאן עוד שכונה אחרת ואפשר שם יתנו לנו ואמרה יש ושכונה זו דר בעלי שגירשני ואין בי כח ליכנס שם מפני הבושה והתחיל להכותה ולהתקוטט עמה בשביל זה ועבר ר' יוסי הגלילי ושמע קולן שהן מתבזין בשוק ולקחם והביאם לתוך בית אחד משלו והיה מעלה להן מזונות ומפרנסן כל ימי חייהם על שם ומבשרך וגו': אפי' כן. נשמע קולה ושמעו שאמר' לא טוב היה לה צערה שחוץ לגופה מלערה לתוך גופה כלומר שהיתה קובלת על שהיא מוכנע' ומוטפלת להתפרנס מר"י הגלילי שגירש' ויותר נוח הי' לה לסבול הצער והמכות מבעל' זה מלהתפרנס עכשיו ממנו כי גהלי' הוא הותה על ראש':

הלכה ד מתני' או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה. דאמרי' לה את הפסדת ושוה מנה במאתים אע"ג דהיא הרויחה לא מצית למימ' הנא ארווחי שהשולח שלוחו לשוק לסחור' ולקח בזול הכל לבעל המעו' והיינו בדבר שאין לו קצבה כגון קרקע שדרכו להמכר באומד זה בפחות וזה ביותר אבל בדבר שיש לו קצבה פלוגתא דרבוותא היא ומסקנא שחולקין הריוח והמשלה: מכרה בטל. שאותו דינר אין לה רשות למכור נמצא שכל המכר טעות שהרי בבת אחת היה:

גמ' ניחא שוה מנה במאתים. שנתקבלה כתובתה: או שוה מאתים במנה. אמאי נתקבלה כתובתה והלא לא נתקבלה אלא מנה: ומשני מכל מקום הרי מפסידה את היתומים במנה. וההפסד עליה דהוה לה שלא תמכור בפחות: ופריך בשוה מנה במאתים אין סופו להזור משום מקח טעות. בתמיה והיאך סייך נתקבלה כתובתה: תיפתר שהוקיר המקח. ועמד עכשיו על מאתים ולא יחזור הלוקח: ר' אבין אמר הדא מסייעא לר"ל. בלאו הכי לק"מ כדר"ל דאמר אין למקח הוניי' לעולם כלומר למקח קרקעות דאין אונאה לקרקעות: ור"י אמר אם היה המקח מופלג. שהגיעה האונא' עד כדי דמי שווי' יש לו אונאה: מתני' פליגא על ר"י. דקתני התם אין אונאה לקרקעות: פתר לה בלבד בדבר שאינו מופלג. אין להם אונאה: פדה הקדש שוה מאתים במנה גרסי': רבי יוחנן אמר אינו פדוי. משום דהוי מופלג: מתני'. ברייתא פליגא על ר"י דקתני

טלית

קרבן העדה

ולא אמרין לה חוי זביניך. כראה איך ובכמה מכרת שלמזונות מוכרין ביוקר שאינו משלם המעות בפעם אחת אלא נותן לה כל שלשים יום כדאמרינן לעיל : ומשני תיפתר שהוקיר המקח. מהשדות ואי אפשר לעמוד על הדבר : כשם שאדם חס וכו'. ופליג אמתני' דתנן גרושה לא תמכור אלא בב"ד א"כ קסבר מתני' דר"ש היא דאמר לעיל בפרקין דאלמנה מן האירוסין לא תמכור אלא בב"ד וא"ת ליה משום חינא אלא במזונות הדבר תלוי ורבנן פליגי עליה וסברי משום חינא הוא ואפי' גרושה בעיא חן: הווה וכו'. היתה מצערת אותו הרבה : א"ל רבי. גירשה שאיננה מכבדת אותך כראוי א"נ אין זה כבודך לדור עם אשה כזו : א"ל. כתובתה מרובה עלי שאין לי לשלם כתובתה א"ל אתן לך כתובתה וגרש אותה : יהב ליה. דמי כתובתה וגירשה : אזלת. הלכה ונשאת לשומר העיר : איתנחת. ירד השומר מנכסיו ונעשה סגי נהור כלומר סומא בשתי עיניו : והוות. והיתה מחזרת אותו על כל העיר ומנהגת אותו לקבץ לפרנסתו : חד זמן. פעם אחת חזרה על כל העיר ולא נתנו לו כלום : אמר לה אין כאן רחוב אחרת שנחזור בתוכה לקבץ : אמרה ליה. יש כאן רחוב אחת שאישי הראשון שגירשני דר בתוכה ואין בכחי לכנוס לתוכה מחמת בושה : שרי. התחיל להכותה שתכנוס בתוכה : עבר ר"י הגלילי. ושמע קולה שמתבזית בשוק ולקחן ונתנן בבית אחד מבתים שלו והיה מעלה להן מזונות כל ימי חייהן : אפי' כן. אע"פ שהיתה מחזרת על הפתחים ובעלה מכה אותה ועכשיו היא מתפרנסת בתוך הבית : אציתון וכו'. הטו אזניהם בלילה לשמוע מה היא אומרת : ושמעון קולה. שאמרה וכי לא היה טוב הצער שסבלתי חוץ מגופי בחזרתה על הפתחים ובהכאות מבעלה שזהו חוץ מגופה ולא לסבול הצער שבתוך גופה שתהיה מתפרנסת מר"י שגירשה :

הלכה ד מתני' שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה. דאמרינן לה את אפסדת ושוה מנה במאתים לא מצית למימר הנא ארווחי שהשולח שלוחו לשוק ליקח סחורה ולקח בזול הכל לבעל המעות : מכרה בטל. שאותו דינר אין לה רשות למכור נמצא שכל המכר היה בטעות שהרי בבת אחת מכרה הכל : לעולם מכרה קיים. והיא תחזיר את הדינר ליורשין דמה הפסידתן : עד שתהא. באונאה כדי שאלו לא היתה האונאה היה משתייר ליורשים שדה בת ט' קבין שהוא שיעור שדה חשוב : ובגינה חצי קב. שזהו שיעור גינה : **גמ'** ופריך ניחא שוה מנה במאתים. דתנן נתקבלה כתובתה שהרי קיבלה מאתים אלא שוה מאתים במנה אמאי הכי לא קיבלה כתובתה : ומשני מ"מ הרי הפסידה היתומים במנה. מלבד המנה שקיבלה הלכך אין לה על היתומים כלום : ופריך בשוה מנה במאתים. אמאי נתקבלה כתובתה וכי אין סופו של הלוקח לחזור שהרי הוא מקח טעות ותצטרך לשלם להלקוחות מנה היתירה : ומשני תיפתר שהוקיר המקח. שנתייקרו השדות ואף אם יחזור אין לה הפסד א"כ תו לא מצי לחזור עליה והראשון נראה : הדא מסייעא וכו'. כלומר אפי' תימא בשלא הוקיר המקח אלא מתני' כרשב"ל דאמר אין למקח קרקע הונאה לעולם : אם היה המקח מופלג. כגון שהיתה האונאה יתירה מחצי המקח יש אונאה לקרקעות : מתני'. דפ' הזהב קשיא לר"י דתנן שאין אונאה לקרקעות וקס"ד דלעולם קאמר : ומשני פתר לה. למתני' שאין אונאה לקרקעות בשלא היתה האונאה יתירה על החצי : ה"ג פדה שוה מאתים במנה. וה"פ פדה הקדשות שאין להן הונאה שוה *מנה במאתים : אינו פדוי דאין להן אונאה דתנן במתני' היינו כד חציה אבל יותר מחציה יש להן אונאה וכדאמר בקרקעות :

טלית

תורה אור ישעיה נח

מסורת הש"ס

כתובות נא

עי' הו' שם ד"ה אלמנה וד"ה כאן הדף ק ד"ה אמר וקידושין מב ג ד"ה ה"ג

(ב"מ פ"ד) בבלי נו וש"נ

נ"ל מאתים במנה

רידב"ז

פדה שוה מאתים במנה ר"י אמר אינו פדוי רשב"ל אמר פדוי מתניתא פליגא על ר' יוחנן אמר טלית זה תחת חמור זה יצא לחולין ושפא פליגא על רשב"ל צריך להיעשות דמים אמר ר' יוסי כל גרמא אמרה שהוא צריך להיעשות דמים מה פליגין להביא מעילה ר' יוחנן אמר מביא מעילה רשב"ל אמר אינו מביא מעילה ע"כ. פי' דלר"י צריך להיעשות דמים מד"ת ולרשב"ל מדרבנן אבל מדאורייתא פדוי ואינו מועל והק' הק"ע ז"ל מדוע פריך מברייתא ולא ממתני' דפ"ה דתמורה ואם הי' הקדש בע"מ יוצא לחולין וצריך להיעשות לו דמים ונראה לפענ"ד דממתני' לא מצי למיפרך דהרי כתב בר"י

שנויי נוסחאות (נ"ה) מבשרך במקרא „ומבשרך". (פ"י) בסגיא כד"ו כסגיא. (פי"ב) איתיהב כד"ו איתתיהב.

מערכת הערוך שיבקה דלית היא. הפמוך נפנך אסיתא גריס שבק הדא אסיתא מינך פירוש מכמשת לפי הענין ובב"ר פ' י"ז הגירסא דהות ברתא דאהת־ה ופמ"ב במידושי הרד"ל וילקוט תורה כמז כ"ג נסיב לברתיה דאחתיה ובנמז הכמ"ס ובילקוט ישעיה כמז תנ"ב הגירסא איתתא בישא וכי' הגירסא בויק"ר פ' ל"ד ובתנא דבי אליהו פ' כ"ז עיין שם ושם : פורנא עמוך ערך פרן ה' מה שיותן לאכוסה נלתי המוהר :

טלית זה תחת חמור זה יצא לחולין וסיפא פליגא על רבי שמעון בן לקיש צריך להיעשות דמים אמר ר' יוסה כל גרמה אמרה שהוא צריך להיעשות דמים מה פליגין להביא מעילה ר' יוחנן אמר מביא קרבן מעילה רבי שמעון בן לקיש אמר אינו מביא קרבן מעילה:

הלכה ה מתני' *רבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם מכרה קיים עד שתהא שם כדי שתשייר בשדה בית תשעת קבין ובגינה כבית חצי קב וכדברי ר' עקיבה בית רובע [a] היתה כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים:

גמ' עד כדון בשמכרוה להן בארבע שטרות מכרה להם בשטר אחד תפלוגתא דרבי יוחנן ור' שמעון בן לקיש דאיתפלגון *כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת והיו העדים כשירין לזה ופסולין לזה ר' הילא בשם ר' יסא איתפלגון ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש חד אמר מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה וחרנה אמר כשירין לזה ופסולין לזה רבי מנא לא מפרש ר' אבין מפרש ר' יוחנן אמר [ב] מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה ור' שמעון בן לקיש אמר כשרין לזה ופסולין לזה אמר ר' לעזר מתניתא מסייע לרבי יוחנן *מה השנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עידותן בטילה [ג] אף השלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה מניין אפי' מאה תלמוד לומר עידים ר' יעקב בר אחא אמר איתפלגון ר' חנניה חברין דרבנין ורבנין חד אמר יאות אמר ר' לעזר וחרנה אמר לא אמר ר' לעזר יאות מאן דמר יאות אמר ר' לעזר נעשית עדות אחד מאיש אחד ומאן דאמר לא א"ר אלעזר יאות נעשית כשתי כיתי עדות כשירין לזה ופסולין לזה:

הלכה ו מתני' [ד] *שום הדיינין שפחת שתות או הותיר שתות מכרן בטל רבן שמעון בן גמליאל אומר מכרן קיים אם כן מה כח בית דין יפה [ה] אבל אם עשו איגרת ביקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים:

גמ' כמה דאת אמר בהדיוט בקרקע עד שליש במטלטלין עד שתות ודכוותא בהקדש בקרקע עד שתות ובמטלטלין עד י"ב תמן תנינן [ו] *שום היתומים שלשים יום [ז] שום הקדש ששים

קרבן העדה

טלית זה תחת חמור זה. ואיירי בשהחמור הוא מקדשי בדק הבית ואפי' החמור שוה יותר מהטלית אפ"ה יצא לחולין וקשיא לר"י דאמר אינו פדוי: וצריך להיעשות דמים. שיד הקדש על העליונה שאם דמי הטלית יתירים על החמור קנה הקדש ואם הקדש יתר על הטלית ישלים על כרחו וקשיא לרשב"ל דאמר לעולם אין אונאה להקדש: כל גרמה אמרה. מתני' עצמה אמרה שצריך להשלים כל החסרון וסיפא פירושא דרישא ואיך נאמר דפליג עליה רשב"ל א"ו דאף דאין בהן אונאה ויוצא לחולין מ"מ לכ"ע צריך להשלים: מה פליגין. אלא כי פליגי ר"י ורשב"ל: להביא קרבן מעילה. אם פדה בחליה והשתמש בה בחולין אם צריך להביא קרבן מעילה: אינו מביא קרבן מעילה. והא דתנן צריך לעשות דמים מדרבנן דמן התורה הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל ושרי לאשתמושי מיניה:

הלכה ה גמ' עד כדון. עד כאן תנן במתני' של כולן קיים בשמכרה לכל אחד בשטר מיוחד אבל בשמכרה לכלן בשטר אחד פליגי בה ר"י ורשב"ל: דאיתפלגון. דפליגי בכתב כל נכסיו וכו': כאחד. בשטר אחד והעדים החתומין עליו כשרין לאחד ממקבלי המתנה וקרובים להשני: מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה. דלא פלגינן דיבורא ואינן נאמנין אפי' לגבי זה שהן רחוקין ממנו שעדות שבטלה מקצתו בטל כולו וה"נ במתני' אם מכרה לכולן בשטר אחד של כולן בטל: כשרין לזה ופסולין לזה. ומתנה של זה שהן רחוקין ממנו קיימת וה"נ של כולן מכרן קיים ושל אחרון מכרו בטל: ר' מנה לא מפרש. פלוגתייהו דר"י ורשב"ל מאן אמר הכי ומאן אמר הכי ור' אבין מפרש מאן אמר דא ומאן אמר דא וכדמסיק: מתני'. דפ"ק דמכות מסייע לר"י: מה שנים נמצא אחד מהן וכו'. וכי היכי דמחמרינן בעדות ע"פ לפסול הכשרים מפני שהיו במעמד אחד עם הפסולים דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ה"נ עדות בשטר בטלה מקצתה בטלה כולה: וחרנה. ואידך אמר לא אר"ל שפיר: ה"ג נעשו כעדות אחת מאיש א'. וה"פ הכותב כל נכסיו וכו' דפליגי ביה ר"י ורשב"ל הוא בעדות דבר אחד הנוגע לאיש אחד דתנן במתני' דמכות דבטל: דנעשית כשתי עדות וכו'. דלא דמי כלל למתני' כיון דכל העדיות באיש אחד באין להעיד וכיון דמקצתן קרובין לו בטל כולן אבל הכא נעשית כשתי כיתי עדות דהא לשנים מעידין ולאחד מהן רחוקין לגמרי:

הלכה ו מתני' איגרת ביקורת. בגמרא מפרש: **גמ'** בקרקע עד שליש. אין בה אונאה והמקח קיים: ובמטלטלים עד שתות. אין בהן אונאה: ודכוותה בהקדש בקרקע עד שתות. אין בהן אונאה אבל יתר משתות יד הקדש על העליונה דבהקדש האונאה חליה כשל ההדיוט וכדמסיק: תמן תנינן. פ"ו דערכין: שום הקדש. גזבר המוכר קרקע של הקדש: ששים

פני משה

טליה זה תחת חמור זה של קדשי בדק הבית אע"פ שדמי טלית אינם שוין לדמי החמור יצא לחולין אלמא דפדוי: וסיפא דברייתא פליגא על ר"ל. דקתני וצריך לעשות דמים שצריך להוסיף דמים עד כדי דמי שוויו וש"מ דאינו פדוי: כל גרמה אמרה. כל עצמן אומרים והכל מודים בזה שצריך לעשות דמים ואפילו לר"ל עכ"פ מדבריהן צריך לעשות דמים כדתנן בפ' ה' דתמורה אם אמר זו מחוללת על זו לא אמר כלום שאין קרבן תמים מתחלל וצריך לעשות דמים אם אין זו כל חולין יפה כשל הקדש מוסיף עליה מעות עד כדי דמי הקדש ולא פליגי אלא אם יצא לחולין דבר תורה ואם מועלין בה: ר"י אומר מביא קרבן מעילה. דמד"ת לא יצא לחולין הואיל והוי דבר מופלג ולר"ל מן התורה פדוי ואינו מביא קרבן מעילה וצריך לעשות דמים מדבריהן:

הלכה ה מתני' רשב"ג אומר לעולם מכרה קיים. והיא תחזיר הדינר ליורשים דמה הפסידתן: עד שתהא שם. באונאה כדי שאלו לא היתה אונאה היה משתייר שדה בת תשעה קבין שהוא שיעור שדה: ובגינה כבית חצי קב. שהוא שיעור גינה ואין הלכה כרשב"ג: מכרה לזה במנה ולזה במנה וכו'. ובבבלי מוקי לה בקטיני שהיו שדות קטנות ולא היו שדות הללו יחד ואין ראוין לאדם אחד דמעיקרא אדעתא דהכי נעשית שליח:

גמ' עד כדון. הא דקתני במתני' מכרה לזה במנה וכו' של האחרון מכרו בטל ושל כולן מכרן קיים בשמכרה להן בארבע שטרות שכל אחד ואחד מכירה בפני עצמה היא: מכרה להן בשטר א' פלוגתא דר"י ור"ל. דפליגי לקמן דלמאן דפוסל כל השטר אפילו למי שהעדים כשרים לו הואיל ובשטר אחד הן ה"נ שלכולן מכרן בטל אפילו של אותן שמכרה להן שוה בשוה הואיל ובשטר אחד הוא: כאחת. בשטר אחד ולא פירש לכל אחד בפני עצמו: רבי מנא לא מפרש. מי הוא הפוסל ומי הוא המכשיר אלא כדאמר ר' הילא חד אמר והרנא אמר: ור' אבין מפרש. דרבי יוחנן הוא הפוסל ור"ל הוא המכשיר: מתני'. דפ"ק דמכות מסייע לר"י דקתני התם אפי' מאה עדים ונמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אף על פי שיש כאן שנים כשרים וה"נ אע"פ שכשירין לזה בטלה עדותן מפני שהן פסולין לזה: יאות אמר רבי אלעזר. שפיר אמר בהא דמדמי הך דינא להא דמתני': ה"ג מאן דאמר יאות אמר ר' אלעזר נעשית כעדות אחד וכהתרייה אחת עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וכן הוא בגיטין ובמכות. כלומר דחשבינן הכא כמו עדות אחת הואיל ובשטר אחד כתבו ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אפילו לזה שהן כשירין לו: ומ"ד לא א"ר אלעזר יאות. דשאני הכא דנעשית כשתי כתי עדות הואיל והשטר לשני בני אדם הוא ולזה פסולין ולזה כשירין הן אבל התם כולן עדות אחת הן ולפיכך בטלה מקצתה בטלה כולה:

הלכה ו מתני' איגרת ביקורת. הכרזה שעל ידי הכרוזה בני אדם מבקרין בה ובהא מודה ת"ק לר"ש בן גמליאל והלכה כת"ק:

גמ' כמה דאת אמר בהדיוט בקרקע עד שליש. הוי אונאה כדאמרינן לעיל עד פלגא דהוא שליש מלבר ובמטלטלין עד שתות הוי אונאה: ודכוותה בהקדש. מחמרינן עד הכפל בקרקע עד שתות ובמטלטלין עד י"ב הוי אונאה כדלקמן דמחמרינן בהקדש כפליים בהדיוט: תמן תנינן. פ"ו דערכין שום היתומים ב"ד היורדין לנכסי היתומין למכרן ולהגבות לב"ה שמין את הקרקע ומכריזין ל' יום כל מי שירצה יבא ויקח: שום הקדש. גיזבר המוכר קרקע של הקדש מכריזין ששים

רידב"ז

הר"י ז"ל במס' ב"מ דף נ"ז ע"א מובא בשטמ"ק ז"ל דלמ"ד צריך לעשות דמים ד"ת לא יצא לחולין כלל וכמ"ד ב"מ יש להם והיינו דאמרינן ל"ל דשמואל ומתני' דקתני יצא לחולין ה"פ יצא לחולין ובלבד שיעשה לו דמים כראוי שלא יהא בו טעות להפוקי מרישא דהקדש תמים שאפילו עשה להם דמים לא אמר כלום עכ"ל ז"ל וא"כ ממתני' לא קשה כלים דמשום דתני ברישא דמתני' דבתם לא מהני פדיון וע"כ מסיק אבל אם הי' בע"מ מהני פדיון ויוצא לחולין ורק צריך להעשות דמים ובעינן תנאי הזה דלעשות דמים להפוקי מרישא דלא מהני אף התנאי הזה ולא משכח"ל דיוצא לחולין ע"כ לא קשה לר"י דס"ל דאינו פדוי מהך מתני' וע"כ מקשה מהברייתא דהתם לא תני ברישא דבתם לא מהני הפדיון ולאיזה צורך נקט דיוצא לחולין כלל אם

שנויי נוסחאות (ב"ג) ולאחרון כד"ז ולאחרים.

מסורת הש"ס

כתובות נח

(גיטין פ"ק כ"ח מכות פ"ק ה"ב)

מכות דף ה ב

כתובות נט ב

(ערכין פ"ו) בבלי כא ב

עין משפט נר מצוה

כז
א מיי' פ"ו מאיסורי מזבח ה"ג לאוין קצ טוש"ע אה"ע סי' קג ס"ח

כח
ב מיי' פי"ד מעדות ה"ז טוש"ע חו"מ סי' נא

כט
ג מיי' פ"ה שם ה"ג סמ"ג לאוין ריג טוש"ע שם סי' מו סעיף א

ל
ד ה מיי' פי"ג ממכירה ופי"ג ממלוה סמ"ג עשין פ"ב טוש"ע אה"ע סי' קד סעיף ג וטוש"ע חו"מ סי' קט סעיף ג

לא
ו מיי' פ"ב ממלוה ה"ח טוש"ע חו"מ סי' קט סעיף א

לב
ז מיי' פ"ד מערכין הכ"ד

עין משפט נר מצוה

לב
א מיי' פ"ד מערכין הכ"ז
לג
ב טוש"ע אה"ע סי' קד סעיף ג. טוש"ע ח"מ סי' קט סעיף א
לד
ג מיי' פי"ב ממלוה סה"ג עשין נד טוש"ע אה"ע שם וכח"מ שם סעיף ג
לה
ד מיי' פ"ח מערכין ה"ב
לו
ה מיי' פכ"ד מאישות הט"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף ה
לז
ו שם ס"ד
לח
ז שם סעיף ג

ששים יום ומכריזין בבקר ובערב ולמה שלשים כדי לייפות כחן של יתומין ויכריזו יותר עד שלשים את מייפה כחן מיכן ואילך את מריע כחן ואמור אף בהקדש כן שנייא היא הקדש שאת תופס ראשון ראשון ויכריזו לעולם דייו להקדש שיהא כפליים בהדיוט א"ר יודן מן מה דאת אמר שנייא היא הקדש שאת תופש ראשון ראשון הדא אמרה שאם ימצאו שומן שאין מחזירין ומחליטין ומכריזין בבקר ובערב [א] ביציאת פועלים ובהכנסת פועלים ואומר שדה וסימניה אמר ר' יוסי בשלא מצאו שומן מחליטין דו מתניתא שום הדיינים שפחת שתות או הותיר שתות מכרן בטל מפני שפחתו או הותירו אבל מצאו שומן מחליטין אמר ר' חנניה קומי ר' מנא מה חמית מימר בשלא הוכרזו אנן קיימין מן דבתרה אלא אם כן עשו איגרת ביקורת *מהו איגרת ביקורת ר' יהודה בר פזי אמר [ב] אכרזה עולא בר ישמעאל אמר [ג] עבדים שלא יברחו ושטרות ומטלטלין שלא יגנבו ר' בא בר כהן בעא קומי ר' יוסי לית הדא אמרה שהעבד נפדה בשלשה אמר ליה אין אמר ליה והתנינן [ד] *ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן אמר ליה אדם שכן בן חורין הוא חנניה בר שילמיה בשם רב אתא עובדא קומי רבי בעא מיעבד כרבנן אמר לו רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' אלעזר בן פרטא לא כן לימדתנו בשם זקינך אלא אם כן עשו איגרת בקורת וקיבלה וחזר ביה ועבד כרבן שמעון בן גמליאל :

הלכה ז מתני' [ה] *היתומה [ו] והשנייה [ז] והאיילונית אין להן לא כתובה ולא פירות

פני משה

ששים יום: כדי לייפות כחן של יתומין. שמא בתוך כך יבאו המוסיפין על המקח: מיכן ואילך. אם ימשך עוד הדבר יותר את מריע כחן שאפשר שמחמת המשך הזמן יהזיר בו מי שעמד על המקח מתחילה: ואמור אף בהקדש כן. דניחוש נמי שמא יהזיר בו הראשון: שנייא היא הקדש שאת תופס ראשון ראשון. כלומר אין חשש זה בהקדש דראשון ראשון נפסק שוב אינו יכול להזור כדתנן בפ"ה דערכין אמר אחד הרי היא שלי בעשר סלעים ואחד אומר בעשרים וחזר בו של עשרים ממשכנין מנכסיו עד עשר והראשון משלים עשר שפסק ואין יכיל להחזיר שאמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמי: ויכריזו לעולם. ואם האי חששא ליתא בהקדש א"כ יכריזו יותר מששים שמא יבאו המוסיפין יותר: דיו להקדש שיהא כפליים בהדיוט. ולא יותר: מן מה דאת אמר. שההקדש תופס ראשון ראשון שמע מינה שאם ימצאו שומן שאין מהזירין ומהליטין כלומר שאם פסק האחד כפי השומא של הב"ד ובא אח"כ השני ופסק כמו כן אין מהזירין מהראשון ומהליטין לו דכמו שהראשון נתפס והוא אינו יכול להחזיר כן נמי אין מהזירין ממנו: ומכריזין בבקר ובערב. הא דתנן התם שמכריזין בבקר ובערב טעמא משום שהוא ביציאת פועלים ובהכנסת פועלים כדמפרש בערכין דף כ"א בשעת הוצאת פועלים דהיכא דניחא ליה למיזבן אמר להו לפועלים אזילו וסיירוה ניהליה שילכו ויראו אותה אם היא יפה ובשעת הכנסת פועלים כי היכי דאזיל ושיילינהו שיזכור בעל הבית בערב לילך אצל הפועלים ולשאול אותן: ואומר. המכריז אומר שדה פלונית בצד מצר פלוני: ה"ג בשלא מצאו שומן אבל מצאו שומן מהליטין. הא דקתני מכריזין שלשים יום בשלא מצאו מי שפסק כפי השומא שלהן אבל מצאו שומן קודם מהליטין מיד ואין צריכין להכריז: דו מתניתא שום הדיינים וכו'. כלומר שמביא ראיה מהמתני' דקתני מכרן בטל מפני שפחתו או הותירו אבל אם מצאו כדי שומן מכרן קיים ומהליטין מיד בלא הכרזה: מה חמית מימר בשלא הוכרזו אנן קיימין. כלומר מנא לך לומר מתני' בשלא הכריזו עסקינן דדייקת מינה שאם מצאו שומן מהליטין בלא הכרזה: מן דבתרה. וקאמר מן הסיפא שמעינן לה דקתני אא"כ עשו אגרת בקורת ש"מ דרישא בלא הכריזו היא: עולא בר ישמעאל אמר. כלומר דעולא בר ישמעאל פליג וסבר דאין ב"ד מהליטין בלא הכרזה וכדאמרינן בית דין שמכרו בלא הכרזה טעו כדבר משנה וחוזר והא דדייקת מרישא דאם מכרו שוה בשוה מכרן קיים בשלא הכריזו היינו בדברים שאין מכריזין עליהן כגון בעבדים כדי שלא יברחו כשישמעו שמכריזין עליהן וכן בשטרות ומטלטלין אין מכריזין עליהן שלא יגנבו מהנאספים לראותם כדי ללוקחן, אבל בשאר דברים שמכריזין עליהן ולא הכריזו אפילו מכרו כדי שומן מכרן בטל והכי מסיק לה בבבלי דף ק': לית הדא אמרה. לאו ש"מ ממתני' שהעבד נפדה בשלשה אם בא לפדותו מן ההקדש אין צריך אלא שלשה כשאר מטלטלין כדי שלא לפרסם הדבר וישמע ויברח: א"ל אין. כן הוא שהעבד נפדה בג': והתנינן. בפרק ד' דמגילה ובפ"ק דסנהדרין ובקרקעו' אם בא לפדותן מן ההקדש צריך עשרה ואחד מהן כהן לשומן כדיליף התם טעמא ואדם כיוצא בהן אם אמר דמי עלי צריך לפדותו בעשרה: אדם שכן. אדם דקתני הכא בן חורין הוא אבל עבד נפדה בשלשה: בעא מיעבד כרבנן. דמתני' דאם לא עשו אגרת בקורת מכרן בטל: לא כן לימדתנו בשם זקינך. רשב"ג אא"כ עשו איגרת בקורת. אלא אפילו בלא אגרת בקורת מכרן קיים דא"כ מה כח ב"ד יפה. ובבבלי גרים שאמר לו בהדיא א"כ מה כח ב"ד יפה :

הלכה ז מתני' היתומה. שמיאנה כדמפרש בגמרא ולהכי קרי לה יתומה דסתם ממאנת יתומה היא ובנוסחת הבבלי הממאנת : והשניה. שניה לעריות שהן מדברי סופרים : אין להן כתובה. מנה ומאתים ממאנת משום דמעלמא יוצאה שניה קנסוה רבנן מפני שהיא מרגילתו לנשאה שאינה נפסדת כלום בנשואין שהרי אינה נפסלת בהן וולדה כשר איילונית משום דמקח טעות הוא : ולא פירות

קרבן העדה

ששים יום . מושכין ימי ההכרזה : ופריך ויכריזו יותר . עד שיהיה ברור להן שיפסקו המוסיפים א"כ יכריזו עד ס' יום כמו בהקדש וכ"כ עיקר : ומשני עד שלשים וכו' מכאן ואילך את מרע כוחן . של היתומים שכשיראו הלוקחים שפסקו הלקוחות מלהוסיף אף הן יהזרו בהן משא"כ השתא יסברו אולי יבואו עדיין המוסיפים : ופריך ואמור אף בהקדש כן . שלא יכריזו יותר משלשים שלא להפסיד ההקדש : ומשני שנייה וכו'. שאני הקדש שכל מה שאמרו הלוקחים ליתן אינן יכולים לחזור עד שיבא אחר ויוסיף עליו א"כ אי אפשר שיפסיד ההקדש : ופריך ויכריזו. הקדש לעולם עד שיהיה ברור להם שיפסקו המוסיפים : ומשני דיו להקדש שיהא. הכרזתו כפליים כשל הדיוט אבל יותר מזה לא הטריחו הכמים להגזברים : ה"ג שאם ימצאו שומן שאין מכריזין ומחליטין . וה"פ כיון דשמעינן שהמכוון שלא להפסיד ולמכור בפחות משומא הלכך אם נמצא אחד שאמר ליתן כפי השומא אין מכריזין השדה עוד ומחליטין לו השדה : ומכריזין בבקר ובערב. דתנן במתני' דערכין היינו בשעת יציאת הפועלים לעבודתם בבקר ובשעת כניסתם לביתם בערב דמאן דניחא ליה למיזבן א"ל לפועלים ואזלו וראו אותה אם היא יפה ובשעת הכנסת הפועלים כי היכי דלידכר בעל הבית באורתא מאי דאמר לפועלים בצפרא ולישיילינהו אם היא יפה : ואומר שדה . פלונית וסימני' ומצריה כד' היא יפה לתבואה וכך שמוהו ב"ד : ה"ג אמר ר"י בשמצאו שומן מחליטין . אם אמר אחד ליקה אותה כפי שומת בית דין אין צריכין הכרזה אלא מחליטין אותה לו מיד : דו מתני'. וכן מוכח ממשנתינו : מפני שפחתו או שהותירו . הוא דמכרם בטל אבל אם מכרו כפי השומא אף על גב דלא הכריזו מכרן קיים : מה חמית וכו' . ומנא תימרא דמתני' איירי בשלא הכריזו : מן דבתרה . מסיפא מוכח כן דתנן אלא אם כן עשו איגרת ביקורת והיינו הכרזה כדמסיק ש"מ דרישא בשלא הכריזו ואפילו הכי אם מצאו כפי שומן מכרן קיים : אכרזה . ולשון ביקורת שמבקרין אותה בני אדם ע"י ההכרזה : ה"ג תני עבדים ושפחות ושטרות ומטלטלין אין להן איגרת ביקורת עולא וכו' וכ"ה במגלה פ"ד : עבדים שלא יברחו . לכן אין מכריזין אותן שכשישמעו שמכריזין אותן למכרן יברחו : שלא יגנבו . כשנאספין לראותן כדי ללקחן : לית הדא אמרה . וכי לא שמעינן מהכא שהעבדים נפדין בג' דאי בעשרה למה להו הכרזה הא בעשרה פירסומא מילתא היא א"כ עדיין יש לחוש שיברחו א"כ יהיה להם נמי הכרזה אלא ודאי דבשלשה סגי : א"ל אין . דסגי בג' : א"ל והתנינן. במגילה פרק ד' : ובקרקעות . של הקדש הבא לפדותן צריך עשרה בני אדם ואחד כהן : ואדם. אם בא לפדותו מן ההקדש כיוצא בהן שצריך עשרה משמע עבד נמי בעי י' : א"ל אדם . שכאן בן חורין הוא כלומר אדם דתנן במתני' בבן חורין איירי אבל עבד בג' סגי : אתא עובדא . בא מעשה לפני ר' שמכרו הדיינים בפחות משתות ורצה לעשות כרבנן דמכרן בטל : ה"ג לא כן למדתנו בשם זקני' א"כ מה כח ב"ד יפה וכ"ה בבבלי בפרקין : וקיבלה . קיבל הדברים ממנו והורה כרשב"ג דמכרן קיים :

הלכה ז מתני' היתומה . בגמרא מפרש ביתומה שמיאנה איירי : השנייה . שניות לעריות שהן מדברי סופרים המפורשים ביבמות פרק שני : אין להן לא כתובה . הממאנת משום דמעלמא יצאה ושנייה קנסא דרבנן מפני שהיא מרגילתו לנשאה שאינה מפסדת כלום בנישואין שאינה נפסלת בהן וולדה כשר ואיילונית משום דמקח טעות הוא : ולא פירות

מסורת הש"ס
(מגילה פ"ד ה"ד) עי' כתובות ק ב
ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב ובבלי ג
כתובות ק ב

רידב"ז

אם נימא דהוא תנאי בלבד שיעשה לו דמים הו"ל למינקט לא יצא להולין עד שיעשה דמים או יעשה דמים סתם ומאי קמ"ל בהא דקתני יוצא להולין ע"כ דיוצא להולין אפילו קודם שעשו דמים ע"כ נשאר מהברייתא קושיא על ר' יוחנן ולא מהמתני' וצ"ע ודוק :

מסורת הש"ס

פירות. בגמרא מפרש: ולא מזונות. כגון אם לותה ואכלה בעודה תחתיו ואחר כך מיאנה אין הבעל חייב לשלם דממאנת בעודה תחתיו ודאי יש לה מזונות: ולא בלות. שחקי בגדים שהביאה לו בשומא ולבסוף הוא אינו מחזירן לה בילאתה ודוקא שנאבדו ובלו לגמרי אבל בלאותיה הקיימים נוטלת לעולם: אלמנה לכה"ג וכו'. בגמרא מפרש טעמא:
גמ' ופריך ניחא שניה ואיילונית. שאין להן כתובה כדפרישית טעמא במתני' אלא יתומה מ"ט וכי יתומה שהשיאה אמה ואחיה לית לה כתובה בתמיה: תיפתר. יתומה דמתני' ביתומה שמיאנה ומעמא כדפרישית במתני' ובבבלי הגירסא במתני' הממאנת והשנייה: ליידא מילה. לאיזה דבר קנסו אותו הא הוא אינו נותן לה כלום ומעכב מה שנתנה לו: ומשני שאם קידשה. אפי' בליטרא של זהב הרי הוא שלה והיא מחזרת לו כלום: אלא אכילת פירות בלבד. לענין זה היא כאשתו שאוכל פירות נכסיה אבל לשאר דברים אינה כאשתו ומתני' ה"ק ולא פירות שאין הפירות שאכל שלה אלא שלו אף על פי שאינו חייב בפרקונה וחכמים התקינו שיאכל הבעל פירות תחת פרקונה וזו דלא קריין בה ואותבינך לאינתו פטור מלפדותה מ"מ אינו חייב לשלם פירות שאכל מנכסי מלוג שלה: תני ר"י לדונייא. ברייתא לפני ר' ירמיה והיא קשיא על ר' ירמיה: לידונייא. מלידון היה א"נ אומן לעשות מלודות: ה"ג ר' יהושע אומר מעשה קטנה כלום ובעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון

(יבמות פ"ט ה"ד)

יבמות ל נב ורבבלי גיטין פ"ט ה"ו

(גיטין פ"ט) כתובות עז וע' תוס' כתובות ע ד"ה יוציא ותוס' יבמות סד ד"ה יוציא

כד"י ליתא לתי' לה (נעיל פ"ז) כבלי ע

פ' יבמות פב:

פירות ולא מזונות ולא בליות אם מתחילה נשאה לשום אילונית יש לה כתובה [א] אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין יש להן כתובה:

גמ' ניחא שנייה איילונית יתומה ויתומה אין לה כתובה ר' חזקיה ר' אבהו בשם ר' יוחנן תיפתר ביתומה שמיאנה ר' איבו בר נגרי ר' אימי בשם שקנסו בה כך קנסו בו ליידא מילה שאם קידשה בליטרא של זהב שהוא מאבד את הכל *ולא פירות אמר ר' ירמיה שאין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד תני ר' יוסי צידונייא קומי ר' ירמיה ופליג על ר' ירמיה וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה מהו לא פירות שאינה יכולה להוציא ממנו אכילת פירות שאכל אמר רבי יוסי בכל שעה הוה ר' הילא אמר לי תני מתניתא יורשה ומיטמא לה ותני ר' חייה כן [ג] *מטמא הוא אדם לאשתו כשירה ואינו מיטמא לאשתו פסולה ר' אבון בעא קומי ר' מנא עבדי שנייות מהו שיאכלו בתרומה א"ל שתוק ויפה לך [ג] היא אוכלת ועבדיה אינן אוכלין תמן תנינן [ד] *גט המעושה בישראל כשר ובגויים פסול שמואל אמר [ה] פסול ופוסל בכהונה *שמואל אמר אין מעשין אלא [ו] כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט והא תנינן שניות *לא בגין דא אמר שמואל והא תנינן [ז] *המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס יותר מיכן יוציא ויתן כתובה שמענו שהוא מוציא שמענו שכופין מה בין אילו לאילו אילו [ח] ע"י שהן דברי תורה ואין ד"ת צריכין חיזוק לפיכך יש לה כתובה ואילו ע"י שהן דברי סופרין ודברי סופרין צריכין חיזוק לפיכך אין לה כתובה אית דבעי מימר אילו ע"י שקנסן בידן וביד הוולד ולא קנסו בהן דבר אחר לפיכך יש לה כתובה ואילו על ידי שאין קנסן בידן וביד הוולד וקנסו בהן דבר אחר לפיכך אין להכתובה מה נפיק מן ביניהון המחזיר גרושתו משניסית מאן דמר *אילו על ידי שהן דברי תורה וזו הואיל והוא דבר תורה לפיכך יש לה כתובה ומאן דמר אילו על ידי שקנסן בידן וביד הוולד וזו הואיל ואין קנסה בידה וביד הוולד לפיכך אין לה כתובה ר' יעקב בר אחא אמר ר' זעירא ורבי הילא תריהון אמרין במזונות פליגין ר' יוחנן אמר יש לה מזונות א"ל ר' אלעזר אומר לו הוציא ואת אמר אכן הוה בעי מימר מאן דמר בתנאי כתובה פליגין ר' יוחנן אמר יש לה תנאי כתובה אמר ליה ר' אלעזר כל עמא מודיי [ט] שאין לה מזונות ביורשיה קנסו כל שכן בה מאן דמר פליגין במזונות הא בתנאי כתובה לא בה קנסו לא קנסו ביורשיה:

הדרן עלך אלמנה ניזונת

פירות. הפירות שאכל הבעל אין מוציאין ממנו: ולא מזונות. כגון אם לותה ואכלה בעודה תחתיו ואח"כ מיאנה אין הבעל חייב לשלם אבל חייב במזונותיה בעודה תחתיו והשניה והאיילונית אין להן מזונות אפילו בעודן תחתיו וכל שכן אם לוו ואכלו שאין הבעל חייב לשלם: ולא בלאות וכו'. מפורש בפרק ט' דיבמות:
גמ' ניחא שניה איילונית. שאין להן כתובה: יתומה. ויתומה אין לה כתובה. בתמיה: כך קנסו בו. כדמפרש ליידא מילה לאיזה דבר קנסו אותו שאם קידשה בליטרא של זהב מאבד הוא את הכל כשיוצאה ממנו משום קנס וכממאנת טעמא מפני שרצה לאבד את מעותיו לקדש הקטנה שתוכל למאן בו: ולא פירות וכו'. כל הסוגיא עד סוף הפרק גרסינן לה ביבמות פ"ט הלכה ד' ושם מפורש היטב וע"ש:
סליק פירקא בס"ד

עין משפט נר מצוה

לט
א טוש"ע אה"ע סי' קטז סעי' א

מ
ב מיי' פ"כ מהל' א"ב סמ"ג עשין כח ולאוין קנה טוש"ע יו"ד סי' שעג סעיף ד

מא
ג מיי' פ"ז מהל' תרומות ה"כ

מב
ד ה מיי' פ"ב מהל' גירושין סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל"ד סעיף ז ח

מג
ו מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה סמ"ג לאוין קכד טוש"ע שם סי' קנד סעי' ו וסעיף י

מד
ז מיי' פי"ב מהל' אישות ופ"ב מהל' נדרים סמ"ג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רלה סעי' ב וטוש"ע אה"ע סי' עד

מה
ח מיי' פי"ז מהלכות א"ב

מו
ט מיי' פכ"ז שם ה"כ טוש"ע אה"ע סי' קטז ס"א

וכ"ה בבבלי בפרקין. ובמתני' תנן נמי יתומה וקשיא לר' ירמיה דמהך ברייתא שמעינן דלאו לאכילת פירות לחוד היא כאשתו: מהו ולא פירות. כלומר אלא מהו ולא פירות דתנן במתני': שאינה יכולה להוציא ממנו אכילת פירות שאכל. בממאנת שכל זמן שלא מיאנה היא כאשתו לכל דבר והשנייה משום קנס והאיילונית כיון שראתה שהוא אוכל פירות ושתקה מסתמא מחלה ליה כי היכי דתיפוק עלה קלא דאישות: בכל שעה. כלומר תמיד היה מרגלא בפומיה דר' הילא רבו דשנייה יורשה ומטמא לה דכיון דהוא יורשה ה"ל כמת מצוה שאין לו קוברים ואפי' הוא כהן מטמא לה: ותני ר"ח כן. ובברייתא דר"ח לא תני כן ל"א ותניא נמי הכי בשם ר"ח דתני ואינו מטמא לאשתו הפסולה היינו הפסולה מדאורייתא דאל"כ ה"ל למתני ואינו מטמא לנשים האסורות לו: היא אוכלת. דהא מדאורייתא קנין כספו היא: ועבדיה אינן אוכלין. בתמיה הרי אין הפסול בעבדים אלא בה וכיון שהיא אוכלת עבדיה מיבעיא: תמן תנינן. בגיטין פ' הזורק: מעושה. בחזקה שכפוהו ליתן גט: פסול. וצריכה גט אחר: ופוסל לכהונה. משום ריח הגט: אין מעשין. הא דתנן במתני' גט מעושה היינו כגון אלמנה לכה"ג וכו' וקס"ד דלא למעט פסולי דרבנן כגון שניות: ופריך והא תנינן. ביבמות פ"ט בשנייה שכופין אותו להוציא וקשיא לשמואל: ה"ג בגין דא אמר שמואל כגון. וה"פ בשביל כך אמר שמואל כגון אלמנה וכו' לרבויי אפי' הנך דאסורין מדרבנן ולא בא אלא למעט נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה שאין ביאתו בעבירה שאין כופין אותו להוציא: ופריך והא תנינן. לעיל בפ' המדיר: יעמיד פרנס. שליח שיפרנסנה: יתר מכאן יוציא ויתן כתובה. וקס"ד דה"ה דכופין: ומשני שמענו שמוציא. שמבקשין ממנו ליתן לה גט וכי שמענו ממתני' שכופין אותו בתמיה וכיון שאין עברה בנישואין אין כופין אותו להוציא: מה בין אלו לאלו. אמתני' קאי מה בין שניות דתנן שאין להן כתובה להאלמנה לכה"ג וכו' דתנן בסיפא שיש להן כתובה: ומשני אלו. אלמנה לכה"ג וכו' שהן אסורין מדאורייתא אינן צריכין חיזוק לפיכך יש להן כתובה: ואלו. שניות שהן מדרבנן צריכין חיזוק שלא יעברו עליהן לפיכך אין להן כתובה כדי שלא תיכשא להן: אית דבעי מימר. כמו איבעית אימא: אלו ע"י שקנסן בידן וכו'. אלמנה לכה"ג ע"י שהיא נעשית חללה ע"י ביאתו והולד ממנו חלל לא איצטרכו לקנסן בקנס אחר: ואלו. שניות שהיא לא נפסלה בביאתו וגם הולד ממנו לא מפסיל הוצרכו חכמים לקנסן בדבר אחר שלא יהיה לה כתובה: מה נפיקתן ביניהון. מאי איכא בין הנך תרי טעמי: וזו הואיל והוא דבר תורה. דכתיב לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה: וזו הואיל ואין קנסה בידה וביד הולד. דאי למיפסלה לכהן לא מיפסלה בהך חזרה דהא פסולה וקיימא משעת גירושין ואי למיפסלה מתרומה לא מיתסרא בהכי ובניה כשרים דכתיב בה כי תועבה היא ודרשינן היא תועבה ואין בניה תועבין וכניסת לישראל איירי: במזונות פליגין. אם יש לאלמנה לכה"ג מזונות פליגי ר"י ור"א: ה"ג א"ל ר"א אומר לו הוציא. ב"ד כופין אותו להוציא ואת אמרת הכי שיש לה מזונות בתמיה: ה"ג הוון בעא מימר בתנאי כתובה פליגין מ"ד בתנאי כתובה פליגין כל עמא מודיי וכו'. וה"פ סברוהו למימר היכא מ"ד דפליגי ר"י ור"א בתנאי כתובה כגון כתובת בנין דיכרין ומזונות הבנות לאחר מיתת אביהן וקאמר דלמ"ד דבתנאי כתובה פליגי סובר דלכ"ע אין לה מזונות דהשתא דסד"א דאפילו ביורשיה קנסו לא כ"ש בה דעבדא איסורא א"כ ה"ג רי"א יש להן כתובה א"ל ר"א כל עמא מודיי שאין לה מזונות בה קנסו לא כ"ש ביורשיה: הא בתנאי כתובה לא. פליגי אלא לכ"ע יש להן דבה קנסו דעבדא איסורא אבל יורשיה לא קנסו: הדרן עלך פרק אלמנה ניזונית

הנושא

שנויי נוסחאות (ס"ג) הילא א ר בד"ו הילא רבי אמר. (בי"ד) ר אבי בד"ו ר' ראובן. (פ"כ) ואין ד"ת בד"ו ליתא. (פכ"ט) אלעזר אומר לו בד"ו אליעזר אומר לו. הוה בד"ו הוא.

עמודי ירושלים

בשם שקנסו בה כך קנסו בו וכו'. עק"ג כתובות (פ' אלמנה ניזונת ס"ק מ"ב) כ' וח"ל והיני יודע היכי קאי הממאנת ואיילונית לא שייך קנס ואי אשניה קאי מה שקנסו חכמים בשניה כדי לעקור ממנה תורת נישואין ואם כסף קידושין נדידה נראה כמו שיש נישואין. גם לא ראיתי כו' ול"ע פ"ב. והנה מתוך דברי כ' יהוסף שהביא שב"י במה"ב (סי' כ') נתדהי ביאור דברי הירושלמי שבי' הב"י ז"ל כ' כ' יהוסף נכ"ו. ה"ג בשם הירושלמי כן אותם שיש להם כתובה דכן קנס כגון אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט בשם שקנסו לענין כתובה כך קנסו לענין קידושין שאם קידשה בליטרא זהב מאבד הכל עכ"ל מבואר מדבריו דהיה מפרש הירושלמי כשם שקנסו לענין כתובה כן קנסו לענין קידושין ול"ע דגירסא אחרת היה לו. ומצאתי בספרי קרבן העניה דברי כ' יהוסף הנ"ל ותמה עליו דמהש אמר שבכתובה הוא קנס מדרבנן מה"ת יש לכם כתובה ע"ב בשניות בג"ע.

ולא ידענא מאי קושיא שלא כ' רב"י בכתובות (ד"ק פ"ב) ח"ל אלמנה לכה"ג יש לה כתובה מפני שהיא פסולה וולדה פסול ע"י נישואין לפיכך אינה מרגישה אלא הוא מרגילה ומפלה ליצא לו לפיכך קנסו אותו ליתן כתובה עכ"ל וכ"כ הר"ן א"כ מבואר דהכתובה הוא דרך קנס וא"ש דברי כ' יהוסף:

שמענו שמוציא שמענו שכופין ט'. בספרי קרבן כ' וז"ל כ' תוס' ר"פ המדיר דהירושלמי סובר דביין כפיה בדברים ולא ידעתי איך אפשר לומר דכפיה בדברים מיירי הא מעשין קאמר ואין עישוי בדברים וכ"כ תוס' דף כ' המעשין דקאמר היינו בשוטים ע"ש עכ"ל ולא ידענא מאי קושיא הא התוס' כתבו בה דהאי דקאמר גם עבודתנו בכי היינו בדברים וקיימו ומיהו תלינו עישוי שלא בדברים כגון אין מעשין אלא לפסולות עכ"ל. הנה מבואר מדבריהם דעישוי יוכל להיות בדברים. וכ"ה בהירושלמי בסוגיא דאין מעשין אלא לפסולות ומה שהם

בעלמא

הלכה א מתני'

א *הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה ה' שנים ב נישאת לאחר ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה ה' שנים לא יאמר הראשון לכשתבא אצלי אזונה אלא מוליך מזונותיה למקום שהיא וכן לא יאמרו שניהן הרי אנו זונין אותה כאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות: **גמ'** *במה הוא מתחייב לה לא כן *ר' יוחנן ור"ש בן לקיש תריהון אמרין הכותב שטר חוב על חבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו ר' שמעון בן לקיש אמר עשו אותה כתוספת כתובה ויתן בסוף עשו אותה כקידושי אשה ויתן משעה הראשונה עשו אותה כמקדש את האשה על מנת ליתן לה שנים עשר דינר זהב בשנה להיות מעלה לה מדינר זהב לחדש תני ג זנה חמש שנים הראשונים בין ביוקר בין בזול היו ביוקר והזילו אם הוא גרים נותן ביוקר ואם היא גרמה נותן בזול היו בזול והוקירו בין שהוא גרם בין שהיא גרמה נותנין בזול הדא היא ד *הבת לא עולה ולא יורדת תמן תנינן ה *בנן נוקבן דיהוון ליכי מינאי יהון יתבן בביתי ומיתזנן מניכסיי ותני עלה ו ומתכסיין בכסותי מעשה ידי הבת של מי נישמעינה מן הדא ז נישאת הבעל חייב במזונותיה והן נותנין לה דמי מזונות הדא אמרה זנה ח ומעשה ידיה של בעלה אמר ר' יוסי הדא אמרה פסק לזון כלתו זנה ומעשה ידיה של בנו הוא רוצה שתבוא אצלו והיא אינה רוצה ט הדין עמה דתנינן והן נותנין לה דמי מזונות י חלת כמי שנישאת מתה כמי שנישאת מתה כ כבר מתה:

הלכה ב מתני'

ל *ניסת הבת הבעל חייב במזונותיה והן נותנין לה דמי מזונות מ מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין והיא ניזונת מנכסים משועבדין מפני שהיא כבעלת חוב נ הפיקחין היו כותבין על מנת שאזון את בתך ה' שנים כל זמן שאת עמי: **גמ'** תניי כתובה שכתבו בשטר ר' יעקב בר אחא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"ש בן לקיש ר' יוחנן אמר להיזוק כתבן ורבי שמעון בן לקיש אמר לגבות ממשועבדים כתבן ר' ירמיה מחליף שמועתה אמר ר' יודן מתניתא מסייעה למאן דמר להיזוק כתבן דתנינן

פני משה

הלכה א מתני' הנושא את האש' ופסקה עמו שיזון את בתה. שהיתה לה מאיש אחר: נישאת. האם לאחר שגירשה הראשון: לכשתבוא אצלי. כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זנה: אלא מוליך מזונותיה למקום שהיא. אמה דקי"ל בת אצל אמה בין גדולה בין קטנה כל זמן שהאם רוצה והבן עד שש שנים אצל אמו וחייב האב לפרנסו והוא אצל אמו אם האם רוצה:

גמ' במה הוא מתחייב לה. לזון את בתה לא כן כו' וכה"ג פריך לעיל ריש פ' אע"פ: עשו אותה כתוספת התובה. דאמרי' בפ' אע"פ דמתחייב משום דרוצה הוא ליתן כמה כדי שלא תהזור בה וה"נ מש"ה מתחייב הוא עצמו לזון את בתה: ויתן בסוף. אם להוספת כתובה נדמית לה יתן בסוף כשיגרשנה או לאחר מותו תהא ניזונית מנכסיו כתוספת כתובה: כקידושי אשה. שהוא נותן לה מיד: ויתן משעה ראשונה. כשכנס' יתן לה דמי מזונות כל חמש שנים כמו קידושי אשה שהוא נותן לה הכל ביחד בשעת הקידושין: ומשני עשו אותה כמקדש את האשה על מנת כו'. שהוא נותן לה דינר בכל חדש כפי שהתנ' עמה וה"נ כיון שהתנאי היה לזון אותה משך חמש שנים לא היה דעתו שיתן לה דמי מזונות מכל החמש שנים מיד: הראשונים. אחר שנשאה דהזקה דעתו על הראשונים בין שהן ביוקר בין שהן בזול: היו ביוקר. החמש שנים הראשונים ולא נתן לה מזונות ואח"כ הוזלו: אם הוא גרים. שהוא עיכב מליתן לה נותן לה עכשיו כשעת היוקר: ואם היא גרמה נותן בזול. כשער של עכשיו: היו בזול. החמש שנים הראשונים בין כך ובין כך אינו משלם אלא כשעת הזול דלא יהא אלא גזלן ואין משלם אלא כעין שגזל: הדא היא. שאמרו לעיל פ"ד הבת לא עולה ולא יורדת במזונות וה"נ אין אומרים בה ידה על העליונ' אם הוקירו ולא שתפסיד אם היו הראשונים ביוקר אלא הכל כפי מה שהיו: תמן תנינן. פ' נערה: ותני עלה. בברייתא ומתכסיין בכסותי שהכסות נמי בכלל מזונות: מעשה ידי הבת של מי. על בת הניזונת מן האחין בעי מעשה ידיה של מי של האחין שהן נותנין לה מזונות או שלה: הדא אמרה זנה ומעשה ידיה של בעלה. שהרי כשהבעל נותן לה מזונות מעשה ידיה שלו ואפ"ה הן נותנין לה דמי מזונות וה"נ אע"פ שהיא ניזונת מן האחין מעשה ידיה שלה: זנה ומעשה ידיה של בנו. דהויא נמי כמתחייב לזון בת אשתו: הוא רוצה שתבא אצלו. לזונה: הדין עמה. דתנינן לקמן אם ניסת הבעל נותן לה מזונות והן נותנין לה דמי מזונות ומשלם לה הכל ולא לפי ברכ' הבית: חלת כמי שניש[אה]. ונותן לה דמי מזונות א"כ שנותן לה מזונות כמו שהיתה בריאה: מתה כמי שנישאת. לבון שאלה הוא מתה הא הוי כמי שנישאת וצריך לשלם ליורשי' וקאמר הש"ס מתה כבר מתה ופטור הוא דודאי לא התחייב עצמו אלא בחייה:

הלכה ב מתני' בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין. ולא ממשועבדין כדתנן בפרק ה' דגיטין אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדין: והיא ניזונת. אותה הבת: שהיא כבעלת חוב. שיש לה עליהן כ[תב] מזונות: כל זמן שאת עמי. ולא אם אמות או תמותי או אגרשך:

גמ' תניי כתובה. מזון האשה והבנות או שארי תנאי כתובה שכתב והתחייב עצמו בשטר: להיזוק כתבן. להיזוק בעלמא ולא לייפות כחן לגבות מן המשועבדים: ור"ש לקיש אמר לגבות ממשועבדין כתבן. לפי שהן אינן נגבות ממשועבדין ולפיכך כתבן בשטר לייפות כחן לגבות מהמשועבדים: מחליף שמועתה. דרבי יוחנן לר"ש לקיש ור"ש לקיש לר' יוחנן: דתנינן

קרבן העדה

הלכה א מתני' הנושא. שיזון את בתה. שיש לה מאיש אחר: נישאת. האם לאחר שגירשה הראשון: לכשתבוא אצלי. כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זנה: אלא מוליך לה מזונותיה למקום שהיא. אמה שם דקיי"ל בת אצל אמר בין גדולה בין קטנה כל זמן שהאם רוצה בה:

גמ' ופריך במה הוא מתחייב לה. הא הוי תנאי בטעות שהיה סובר שחייב לזון את בת אשתו או שהיה סובר שלא יגרשנה תוך חמש שנים וכי לא כן אר"י ורשב"ל דכתיבה בטעות לא מהני: עשו אותה כתוספת כתובה. דתנן לעיל פ' אע"פ אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה יוסיף וחייב ליתן לה דמשום חיבת נישואין גמר ומקני אף זה שחייב עצמו לזון את בת אשתו איירי שחייב עצמו בשעת החופה וגמר ומקני ומשעבד נפשיה: ופריך ויתן בסוף. ולא יזון את בתה אלא לאחר הגירושין כי היכי דאינו נותן לה התוספת בעודה עמו: ומשני עשו מזונות בתה כקידושי אשה. שהוא נותן מיד: ופריך ויתן משעה ראשונה. מיד לאחר האירוסין אפי' קודם הנישואין א"כ יתן לה כל מזונותיה בבת אחת: בין ביוקר. בין שהוא שעת היוקר או שעת הזול זן אותה בחמש שנים הראשונים: היו ביוקר. בחמש שנים הראשונות ולא זן אותה ואח"כ הוזל המזונות: אם הוא גרים. אם העיכוב ממנו שלא זנה בחמש שנים הראשונים צריך לשלם לה המזונות כשעת היוקר: נותן בזול. דאינו חייב לשלם יותר ממה שהיו בעת שנתחייב ודמיא להא דתנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה: הדא היא. דתניא בברייתא הבת לא עולה ולא יורדת דלעולם משלם כמות שהיו המזונות בה' שנים הראשונות: תמן תנינן. לעיל פ' נערה שנתפתתה: ומתכסיין בכסותי. ואף חייבין היורשין בלבושי הבנות דבכלל מזונות הן וה"ה המקבל עליו לזון את בת אשתו חייב נמי בלבושיה: מעשה ידיה של הבת. בת אשתו שקיבל על עצמו לזונה של מי לעצמה או של בעל אמה: נישמעינה מן הדא. תא שמע: הדא אמרה. זאת אומרת שהוא חייב במזונותיה ומעשה ידיה של בעלה דהא כיון שהבעל חייב במזונותיה וודאי מעשה ידיה שלו דהא תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ה"נ כשהיא פנויה מעשה ידיה שלה: הוא רוצה שתבוא אללו וכו'. ואיירי בשגירש אשתו ולא ניסת לאחר וגם הבת לא ניסת אפילו הכי הדין עמה שהוא נותן לה דמי מזונות והיא אצל אמה כדתנן בניסת שהן נותנין לה דמי מזונות א"כ אכלתו קאי אם חמיה אומר שתבוא אללי והיא אומרת להיות עם בעלה הדין עמה אי נמי הירושלמי מפרש דמוליך מזונותיה אפי' אינה עם אמה מיהו בבבלי גרסי' במתני' מוליך מזונותיה למקום שהיא אמה: חלתה כמי שניסת. וצריך ליתן לה מזונותיה כבימי בריאותה ל"א צריך ליתן לה מזונותיה במקום שהיא שם: מתה כמי שניסאת. וצריך ליתן דמי מזונותיה ליורשיה: ופריך מתה כבר מתה. ולמה ישלם דמי מזונות שמתחלה מסתמא לא קיבל אלא שלא תצטרך להוציאה דמי מזונות וכבר אינה צריכה להן עכשיו

הלכה ב מתני' ה"ג ניסת הבת והן נותנין לה דמי מזונות: ה"ג בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין. ולא ממשעבדי שאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם שאין הלקוחות יודעים כמה יעלו מזונותיהם דליזהרו להניח להם מקום לגבות: והיא. אותה הבת: שהיא כבע"ח. שיש לה עליהן שטר מזונות: כל זמן שאת עמי. ולא אם אמות או תמותי או אגרשך: **גמ'** תנאי כתובה. כגון לזון את הבנות שכתבו בשטר בפני עצמו: להיזוק כתבן. ולא לעשות כשטר חוב על עצמו לגבות ממשעבדי: מחליף שמועתה. רי"א לגבות ממשעבדי כתבן ורשב"ל אמר להיזוק כתבן: דתנינן

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פכ"ג מאישות ופי"א ממכירה סמ"ג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיד ס"א וטוש"מ סי' כו
ב ב מיי' פכ"ג שם טוש"ע שם ס"א
ג ג שם ס"א
ד ד מיי' פי"ט שם ה"א וכהה"מ טוש"ע אה"ע סי' קיב ס"ו
ה ה מיי' שם ופי"ב שם סמ"ג עשין מח טוש"ע שם סי' נב ס"ב וסי' קיב ס"א
ו ו מיי' פי"ט שם טוש"ע שם סי' קיב ס"ו
ז ז מיי' פכ"ג שם טוש"ע שם סי' קיד ס"י
ח ח שם ס"ד
ט ט ב"ע ח"מ סי' פ ס"ג
י י ב טוש"ע [אה"ע] סי' יד ס"ב בהגה וטוש"ע ח"מ סי' פ ס"ג בהגה
יא ל מ מיי' פכ"ג שם טוש"ע אה"ע סי' קיד ס"א
יב נ שם ס"א

מסורות הש"ס

כתובות קא. • עי' תוס' קב. בס ד"ה אלימא (לעיל פ"ה) • לעיל פ"ד (ל' י"פ"ד) בבלי נב: • כתובות קא:

ציון ירושלים

[illegible]

שנויי נוסחאות (ש"ג) והן נד"ו ואין.

בן אריה

והיא אינה רוצה הדין עמה היא אומרת מעות והוא אומר פירות הדין עמה דתנינן והן כו'. בן העתיק בבעל העיטור אות פ' פסיקתא וברב המגיד פ' כ"ג מהלכות אישות הלכה י"ז ומיושב מה שהקשה בעל קרבן העדה בשירי קרבן ד"ה דתנינן. [וכן הביא הב"י חו"מ סי' פ' בשם הריטב"א שכתב בגרסינן כן בירושלמי וע"ש בשו"ע סעיף ג' ובהגר"א ס"ק ס"ו]:

עמודי ירושלים

בעלמא פירשו ששוה דאין מכשין אלא לפסילות דהיינו בשוטים אבל נביעתם בכ"פ התדיר דש"ס דינן סובר דמעשין בשוטים אבל לסירובלמי גם שהיה [דאין] מעשין אלא לפסילות הוא בדברים וז"ב:

תורה אור

דתנינן תמן א *אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ב ולמזון האשה והבנות מנכסים המשועבדין מפני תיקון העולם לא בשטר אף הכא בשטר אמר ר' חנניה מפני שהיא כבעלת חוב לא בשטר אף הכא בשטר. ג מתה אינה עמו נתגרשה אינה עמו החזירה מאן דאמר *לכתובה אבל לא לתנאין תני מאן דאמר בין לכתובה בין לתנאין מה תני. הפיקחין היו כותבין על מנת שאני זן את בתך חמש שנים כל זמן שאת עמי ותני עלה ד ובלבד מן הנישואין הראשונים ואתייא כיי דמר ר' חנינא ה *המשיא את בנו בבית זכה בבית ובלבד מן הנישואין הראשונים:

הלכה ג מתני'

*אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם אלא זנין אותה ונותנין לה מדור לפי כבודה:

גמ' *כתיב ו במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות *ר' ציוה שלשה דברים בשעת פטירתו אל תזוז אלמנתי מביתי ואל תספידוני בעיירות ומי שניטפל בי בחיי יטפל בי במותי אל תזוז אלמנתי מביתי ולא מתניתא היא אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אמר ר' דוסא דלא יימרון לה בייתא דנשוותא הוא משתעבד לנשוותא אמר ר' לעזר בן יוסי כהדא *דתני ז דרה בבית כשם שהיתה דרה ובעלה נתון במדינת הים *ומשתמשת בכלי כסף ובכלי זהב כשם שהיתה משתמשת ובעלה נתון במדינת הים וניזונת כשם שהיתה ניזונת ובעלה נתון במדינת הים ואל תספידוני בעיירות מפני המחלוקת ומי שניטפל בי בחיי יטפל בי במותי אמר ר' חנינה דציפורין כגון יוסף אפרתי יוסה חפני ר' חזקיה מוסיף ח *אל תרבו עלי תכריכין ותהא ארוני נקובה לארץ מילתא אמרה בסדין אחד הוא נקבר רבי דרבי אמר לא כמה דבר נש אזיל הוא אתי ורבנין אמרין כמו דבר נש אזיל הוא אתי *תני בשם ר' נתן ט כסות היורדת עם אדם לשאול היא באה עמו מאי טעמא י תתהפך כחומר חותם ויתיצבו כמו לבוש אנטולינוס שאל לר' מהו הדין דכתיב תתהפך כחומר חותם אמר ליה כי שהוא מביא את הדור

הגהות פח

הגה"ג לה

קרבן העדה

דתנינן תמן. פ"ה דגיטין: לאכילת פירות ולשבח קרקעות. לשלם ללוקח שקנה ממנו שדה גזולה והשביחה ובא הנגזל ונטלה עם הפירות והשבח: מפני תיקון העולם. שאין לה קיצבה ולא ידע דליזדהר בהו: לא בשטר. הא רישא ודאי בשטר איירי שכתב ללוקח לשלם לו שבח דאי בדלא כתב פשיטא דלא גביא ממשעבדי. סיפא למזון האשה והבנות נמי בשטר איירי ואפ"ה תנן אין מוציאין: א"ר ח' מפני שהיא כבע"ח. כלומר ממתני' נמי דיקא דאפי' כתב בשטר מזונות לבנותיו לא גביין ממשעבדי דבבת אשתו תנן מפני שהיא כבע"ח והא ודאי בשטר איירי דבלא שטר ודאי לא גביא ממשעבדי דמאן מסהיד לה א"כ הא דתנן בנותיהן ניזונות מנכסי בני חורין נמי בשטר איירי ואפ"ה לא גביין ממשעבדי: מתה. אשתו וכתב לה לזון את בתך ה' שנים כל זמן שאת עמי אינו צריך לפרנס הבת שהרי אין אשתו עמו וכן נתגרשה אשתו אינו זן את הבת שאין אשתו עמו: החזירה. לאשתו אחר הגירושין בסתם ולא פירש התנאי לזון את בתה ה' שנים: ה"ג מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין הכא נמי מ"ד בין לכתובה בין לתנאין הכא נמי וכ"ה בר"ן. וה"פ לעיל ס"פ הכותב תנן המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובתה הראשונה החזירה ואמרינן עלה דפליגי תרין אמוראין חד אמר לכתובה החזירה אבל לא לתנאי כתובה הראשונה כגון תוספת והדומה לו וחד אמר בין לכתובה בין לתנאין וקאמר הכא למ"ד לכתובה אבל לא לתנאין ה"נ כאן אינו חייב לזון את בתה ולמ"ד בין לכתובה בין לתנאין ה"נ כאן חייב לזון את בתה כפי שהתנה בנישואין הראשונים: ובלבד מן הנישואין הראשונים. כל זמן שאת עמי משמע דוקא מן הנישואין הראשונים שאז חיבתו עליה אבל אם גירשה והחזירה אין חיבתו עליה כל כך וכבר נתבטל התנאי: ואתיא. כי הא דאמר ר"ח: ובלבד מן הנישואין הראשונים. בשנושא הבן אשתו הראשונה אבל כשנושא אשה שנייה או שגירש אשתו והחזירה לא זכה בבית דבאשתו הראשונה ובנישואין הראשונים חיבתה על האב ונותן לו הבית במתנה ה"ה ה"נ:

הלכה ג מתני' אי אפשי לזוז מבית בעלי. לצאת מבית בעלי: **גמ'** כתיב במתים חפשי. לא שייך הכא אלא אמתני' דכלאים פ"ט דתנן התם תכריכי המת אין בהן משום כלאים דטעמא כיון דמת נעשה חפשי מן המצות ומייתי לה הכא אגב אחר מימרות דבסמוך דשייכי הכא ואמורות גם שם: אל תזוז אלמנתי. מביתי: בעיירות. שהן קטנים מכרכים אלא בכרכים יספדו אותו: שנטפל בי. ששימש אותו בחייו ישמשנו במותו: פריך ולא מתני' היא. הא תנן הכי במתני' ולמה ליה לצוות על כך: דלא. יאמרו לה בית הנשיא הוא משועבד להנשיא הבא אחריו ודחנה מביתו: כהדא דתני. בא לפרש דאיצטריך לאשמועינן שלא יתנו לה דירה שאינה חשובה כל כך כדתני' שאין נותנין לה דירה חשובה אלא כאשה שבעלה במדינת הים: דרה. אלמנה בבית כאלו בעלה קיים והלך למדינת הים וכן לענין תשמישה בכלי בית וכן לענין מזונותיה: מפני המחלוקת. שכל אחד יאמר אני אספדנו משא"כ בכרכים יש שם גדול העיר אשר יספדנו ולא ליתי לאנצויי: ה"ג כגון שמעון אפרתי ויוסי חפני. דמן אפרת וחיפה: מוסיף. שאמר ר' עוד בצוואתו: אל תרבו עלי תכריכין. שהמרבה תכריכין על המת מרבה עליו רימה: ותהא ארוני נקובה לארץ. שיטלו דף התחתון שבארון וישכיבוהו על הארץ שקבורת קרקע מגוה: מילתא אמרה. יש אומרים שלא נקבר בבגדים כלל אלא בסדין אחד: ה"ג דר' אמר לא כמה דבר נש אזיל וכו'. וה"פ כיון דר' סובר שאין המתים עומדים ביום התחיי' בלבושיהן שנקברו בהן הלכך אמר שלא לקברו בבגדים משום בל תשחית: ורבנן אמרין. באותן הבגדים שאדם נקבר בהן בשעת מיתתו בהם הוא עומד בעת התחיי': מאי טעמא. כלומר מנ"ל: תתהפך כחומר חותם. חותם של הקב"ה הוא צורת האדם והוא מתהפך בקבר כחומר ואח"כ יתילבו בלבושם: כמו. דריש ליה כאלו כתיב במו: מי שהוא מביא את הדור

פני משה

דתנינן תמן. פ' הנזקין: לא בשטר. כלומר לאו אפי' בשטר קאמר התם דאין נגבין ממשועבדין כדאמרי' התם טעמא מפני שאין להם קצבה שידעו הלקוחות כמה יעלו המזונות ויזהרו להניח להם מקום לגבות וה"נ הכא אפי' בשטר אינן נגבין: אמר ר' חנני'. כלומר דר"ח פליג דהא קתני במתני' מפני שהיא כב"ח וכמה היא כב"ח לא בשטר שכתב לה אף הכא תנאי כתוב' שכתבו בשטר נגבי' ממשועבדין: מתה אינה עמו. על המתני' קאי דקתני הפקחין היו כותבין כ"ז שאת עמי ואם מתה או נתגרשה ודאי לאו עמו מיקרי ופטור: החזירה. לאחר שנתגרשה אם הלו עכשיו נמי חיוב מזונות בתה עליו וקאמר דתלייא בפלוגתא דפליגי לעיל סוף הכותב גבי קטן שהשיאו אביו כתובת' קיימת וכן המגרש את אשתו והחזיר' דתנן שם ע"מ כתובה הראשונ' החזירה ומ"ד התם לכתובה דוקא למנה ומאתים אבל לא לתוספת ולתנאי כתובה הכא נמי גרסינן ואינו חייב לזון בתה: מ"ד התם בין לכתובה בין לתנאי' הכא נמי: ובלבד מן הנשואים הראשונים. על כולה מתני' קאי דהא דמהני בשכתב לה וטעמא משום דהן הן הדברים הנקנים באמירה דוקא בנישואי הראשונים שלו: ואתייא כהא דאמר ר"ח המשיא כו'. בפ' אע"פ דאמרינן שם דכל אלו דברים בנשואים הראשונים הן נאמרין:

הלכה ג מתני' לזוז מבית בעלי. לצאת מבית בעלי: ונותנין לה מדור לפי כבודה. וכן כלי תשמיש ועבדים ושפחות כדרך שהיתה משתמשת בהן בחיי בעלה ואם נפל הבית אין היורשין חייבין לבנותו דאת תהא יתבא בביתי תנן ואפי' אם רצתה לבנותו מממונה אין שומעין לה:

גמ' כתיב במתים חפשי. אגדה זו כתובה בפ"ט דכלאים ושם אמתני' קאי דתנן תכריכי המת אין בו משום כלאים דכיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ואגב דלקמן נקט לה נמי הכא: רבי צוה שלשה דברים. בבבלי פרקין קאי הנוסחא כמתנית' וכן בשארי דברים הכתובים באגדה זו: ולא מתניתא היא. בתמיה ולמה הוצרך לצוות אותם: א"ר דוסא. שלא יאמרו בית הנשיא הוא ומשתעבד לנשיא שלאחריו שהוא ר"ג בנו ולפיכך צוה אל תזוז מביתי: כהדא דתני וכו'. כלומר דר"א בן יוסי מתרץ שמן הדין אינה דרה בבית חשוב ומשתמשת בכלים חשובים אלא כשם שאם היה בעלה במדינת הים ולא כשם שהוא עמה ולא היה בית הנשיאות ראוי לה מן הדין ולפיכך צוה: מפני המחלוקת. שאם יספדוהו בעיירות יבאו רבים מהכפרים הסמוכים ולא תבא אותם הארץ ויבאו לידי מחלוקת. ובבבלי קאמר משום יקרא הוא: יוסף אפרתי יוסה חפני. דקדים פרסייהו לערסיה: אל תרבו עלי תכריכין. שלא להרבות הרמה: נקובה לארץ. שיהא הארון נתחב בקרקע כדרך הכוכין שעושין בכותלי המערות שלא יבאו הגשמים וישטפו אותו. א"נ שיהא הארון עצמו נקוב לארץ שאם יכנסו המים יעמדו במקומן ולא ישטפוהו למקום אחר והיינו כדאמר בב"ר מפני המבול: מילתא אמרה. מפי השמועה היו אומרים שרבי לא היה נקבר אלא בסדין אחד: דרבי אמר לא כמה וכו'. כלומר לא כמה שאדם נקבר בלבושו הוא עומד בתחיית המתים ולפיכך לא ציוה שילבשוהו כהוגן: כסות היורדת וכו'. כלומר כמו שיעשה הגס בתחייה ובנין הגופות כן יעשה בלבושים: כמו לבוש. כמו שהיה לבוש: מי שמביא את הדור

מסורת הש"ס

גיטין מח ב (גיטין פ"ה)

(לעיל פ"ט ה"י וס"ג)

(לעיל פ"ה ה"ה)

כתובות קג א

ב"ב דף ל א (כלאים פ"ט ה"ד)

(תוספתא כתובות פי"א) ע' ין כתובו' קג

עיי תוס' כתובות ריא ב ד"ה בלבושיהן

אבל כאתי פ"ע

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פכ"א ממלוה ופ"ט מגזילה סמ"ג עשין לד עג טוש"ע ח"מ סי' קסו ס"א וסי' שעג ס"א

יד ב מיי' פי"ח מאישות ופכ"א ממלוה סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נג סכ"א וסי' קי"ב ס"ז

טו ג טוש"ע שם סי' קי' סי"ד

טז ד מיי' פכ"ג מאישות ה"ד ופ"ו מז"ה סמ"ג עשין מח טוש"ע שם סי' נא ס"א

יז ה מיי' פ"ו מזכיה הט"ו טוש"ע שם סי' נט ס"א

יח ו מיי' פ"ח מה' ו סמ"ג ל"ו טוש"ע שם סי' נד סעיף א

יט ז טור יו"ד סי' שמב

כ ח שם סימן שנב

ציוני ירושלים

למ"ד לכתובה אבל לא לתנאים. עמה"פ ועיין בו: זקני הגאון בעל שער אפרים סי' ע:

שנויי נוסחאות (פ"ס) עמו נתגרשה אינה עמו **בד"ו עמה נתגרשה אין עמה**. (פ"ז) מה תני **בד"ו מה הני**. (פל"ד) **לא בד"ו ליתא**.

עמודי ירושלים

אל תרבו עלי תכריכין כו'. מדברי התוס' כתובות (דף קי"א ע"ב) מבואר שהיה גירסתם כאן שעתידין לדיקים שיעמדו בלבושיהן. וע' בבאר שבע פ' חלק (דף צ' ע"ב) שהעיר בזה שלא נמצא כן לפנינו. וכתב וגי' נראה לפרש פשט הלשון שלפני דלהכי ליוה לבניו תפסו תכריכין משום שמרבה עליו הרימה ט' עכ"ל ותמהני שלא העיר שכן מבואר להדיא (בב"ר פ' ק) אל תרבו עלי תכריכין מפני הרימה מבואר להדיא כן:

הדור הוא מלבישו ר' יוחנן מפקד *אלבשוני בורדיקא לא חיורין ולא אוכמין אין קמית ביני צדיקיא לא נבהית ואין קמית ביני רשיעייא לא נבהית ר' יאשיה פקיד אלבשוני חיוורין חפותין אמרו ליה מה את טב מן רבך אמר לון ומה אנא בהית בעובדיי ר' ירמיה מפקד אלבשוני [א] חיורין חפותין אלבשוני דנרסיי והבון מסנאיי ברגליי וחוטרא בידי ויהבוני על סיטרא אין אתי משיחא ואנא מעתד ציפורייא אמרין מאן דמר לן דמית ר' אנן קטלין ליה אדיק להון בר קפרא רישיה מכוסיי מאנוי מבזעין אמר לון יצוקים ואראלים תפשון בלוחות וגברה ידן של אראלים וחטפו את הלוחות אמרו ליה דמך ר' אמר לון אתון אמרתון וקרעון ואזיל קלה דקרעין לגו פפתה מהלך תלתא מילין ר' נתן בשם ר' מנא מעשה נסים נעשו באותו היום ערב שבת היה ונכנסו כל העיירות להספידו ואישרוניה תמני עשרה כנישן ואחתוניה לבית שריי ותלת לון יומא עד שהיה כל אחד ואחד מגיע לביתו וממלא לו חבית של מים ומדליק את הנר כיון ששקעה החמה קרא הגבר שריין מציקין אמרין דילמא דחללינן שובתא ואתת בת קול ואמרה להון כל מי שלא נתעצל בהספידו של ר' יהא מבושר לחיי העולם הבא בר מן קצרה כיון דשמע כן סליק לאיגרא וטליק גרמיה ומית נפקת ברת קלא ואמרת ואפילו קצרה ר' הוה יתיב ליה בציפורין שבעה עשר שנין וקרא על גרמיה °ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויחי יהודה בציפורין שבע עשרה שנין ומן גוביהן עבד תלת עשרה שנין חשיש שינוי אמר ר' יוסי בי רבי בון *כל אותן שלש עשרה שנה לא מתה חיה בארץ ישראל ולא הפילה עוברה בארץ ישראל ולמה השיש שינוי חד זמן הוה עבר חמא חד עיגל מיתנכים געה ואמר ליה ר' שיזבי אמר ליה לכך נוצרתה ובסופא היך אינשמת חמתון הין קטלון חדא קן דעכברין אמר לון ארפונון °ורחמיו על כל מעשיו כתיב ר' הוה עינוון סגין והוה אמר כל מה דיימר לי בר נשא אנא עביד חוץ ממה שעשו זקני בתירה לזקני דשרון גרמון ומנוניה אין סליק רב הונא ריש גלותא להבא אנא מותיב לעיל מיני דהוא מן יהודה ואנא מן בנימן דהוא מן דכרייא ואנא מן נוקבתא חד זמן עאל ר' חייה רבה לגביה אמר ליה הא רב הונא לכאן נתכרכמו פניו של ר' א"ל ארונו הוא אמר ליה פוק חמי מה בעי לכאן נפק ולא אשכח בר נש וידע דהוא כעים עלוי

עבד

פני משה

הדור . מי שהוא מחיה ומביא אותן הוא מלבישן והיינו תתהפך כחומר החות' שהיו כחומר ומהפכן לצורך חותם ולתהיה וכן יעמדו כמו לבוש שהוא מלבישן באותו לבוש עצמו : אלבשוני בורדיקא . הוא צבע כמראה התכלת וממוצע בין הלובן והשחרות : אין קמית . אם אני עומד בין הצדיקים איני מתביים שאין מלבושי שחורים ואם אני עומד בין הרשעים איני מתביים להיות כמתגאה עליהם שהרי אינם לבנים . ובבבלי פרק כל היד א"ר ינאי לבניו אל תקברוני לא בכלים לבנים וכו' : חיוורין חפותין . לבנים מגוהצין וגאים א"נ שיש להן אימרא כמו וכחפת הצוקי כלומר שילבשוהו כהוגן וכראוי : מן רבך . רבי יוחנן : ומה אנא בהית . וכי אני בוש במעשיי ולעורר לב התלמידים ליראת השם אמר כן : אלבשוני דנרסיי . שם בגדיו החשובים ותנו מנעלים ברגליי ומקלי בידי והשכיבוני על צדי כדי שאהיה מוכן להתעורר ולעמוד בביאת המשיח ואז יחיו המתים והכל לחזק שורש האמונה ופנת תחיית המתים : ציפורייא . אנשי ציפורי ששם מת רבי ואמרו מי שיאמר לנו מת רבי אנו הורגין אותו וכל זה מרוב צערם אמרו : אדיק . הציץ להם בר קפרא ראשו מכוסה ומעוטף כאבל ובגדיו קרועים : יצוקים . מצוקי ארץ ומלאכים תפשו בלוחות הברית וגברה ידן של המלאכים ועל רבי רמז לומר כן : דמך רבי . אם מת : אתון אמרתון . ולא יצא הדבר מפי : לגו פפתה . עד שם המקום פפתה שהוא מהלך ג' מילין מצפורי : ואשרוניה ח"י כנישן . הניחוהו בי"ח קבוצים כי כן דרכם לעשות מעמדות ומושבו' למת ומתאספים שם העם להספד: ואחתוני' . והורידוהו לבית שערים ששם נקבר רבי ועמד להן השמש ונתארך היום עד שהיה וכו' : שריין מציקין . התחילו לצער עצמן שמא ח"ו חללו שבת : בר מן קצרה . חוץ מן הכובס שהיה דרכו תמיד לבא לפני רבי ואותו היום לא בא כדאמר בבבלי פרקין : כיון דשמע וכו' . הפיל עצמו מגג לארץ מרוב צערו ומת : ואפי' קצרא . מזומן הוא לחיי עולם הבא : ומן גוביהן . מן אותן הי"ז שנים עשה י"ג שנים בצער כאב השיניים : לא מתה . יולדת בת"י לפי שיסוריו היו מגינים על הדור : ולמה . מאיזה מעשה באו לו היסורין : חד זמן . היה עובר וראה עגל אחד שמוליכין לשוחטו וצעק וא"ל רבי הצילני : ובסופה . ובסוף מאיזה מעשה נתרפא ונסתלק הכאב : חמתון . ראה אותן הורגין קינה א' של עכברין ואמר להם הניחום ורחמיו על כל מעשיו כתיב ובשביל שנהרהם עליהן נתרחמו עליו ג"כ מן השמים : היה עינוון סגין . עניו גדול היה ואמר כל מה שאומר לי אדם אעשה חוץ מה שעשו זקני בתירה לזקני שסילקו עצמן מן הנשיאות ומינוהו להילל במקומן כדאמרינן בפ"ו דפסחים : אין סליק . ואם יעלה רב הונא ר"ג לכאן אני מושיבו למעלה ממני שהוא מיהודה ואני מן בנימין הוא מן הזכרים כלומר שרבי היה ג"כ מיהודה אלא שרב הונא היה מזכרים מיהודה ורבי מנקיבות ומצד אביו מבנימין הי' וחשוב הוא ביחוס ממנו : נתכרכמו פניו של רבי . שחשב שר' חייא אמר לו שיקיים דיבורו ולגנותו הוא בא : ארונו הוא . שבא שמת רב הונא : פוק חמי . לא וראה מי קורא מבחוץ : וידע דהוא כעים עלוי . שכוונתו היה שילא מלפניו על שבייש ורצה לגנותו :

עבד

קרבן העדה

הדור . כלומר מי שהוא מחיה את הדור שמת ומהפך חומר בחותם הוא יברא את מלבושיהם ירבי לשיטתו שאין המתים עומדים בלבושיהם שנקברו בהם : ר"י . צוה קודם מותו לקברו בבגדים שמראיהן דיהה ברו"ין בל"א לא לבנים ולא שחורים : אין קמית . אם יקום בשעת התחייה בין הצדיקים שלבושיהם לבן לא יבוש ואם יקום בין הרשעים לא יבוש על שהחזיק עצמו לצדיק כנראה ממלבושיו שהרי אין בגדיו לבנים ממש : רבי יאשיה . צוה לקברו בלבנים כמדתו לא משולשלין ולא מסולקין: א"ל מה את . עדיף מר"י רבך שצוה שלא לקברו בלבנים : א"ל מה אני . מתבייש ממעשי בתמיה הלא מעשי טובים ונכוחים הם : דנרסי . הוא בגד עליון החשוב : ויהבון . ותנו נעלי ברגלי ומקלי בידי והשכיבוני על צידי שאם יבא משיח אהיה מוכן לעמוד וכל זה אמר להחזיק אמונת התחייה : מעתד . מוכן כמו ולהיות היהודים עתידים : ציפורייא . אנשי ציפורי אמרו מי שיבשרם במיתת רבי יהרגו אותו מרוב הצער ומרירת לבם בגויעתו : אדיק . הציץ עליהם בר קפרא מן החלון וראשו מכוסה כאבל ובגדיו קרועים : אמר . להו מצוקי ארץ כלומר צדיקי ישראל ומלאכי מעלה תפשו בלוחות הברית להמשיכם אליו וגברה ידן של המלאכים וחטפו אותן : אמרו ליה . וכי מת ועליה קאמרת לוחות הברית שהיו כל דבריו ברורים כנתנו מסיני : א"ל אתון . קאמריתו ולא יצא הדבר מפי שתעשו בי כנדריכם : וקרעון . בגדיהם כדין כשיא שמת וצעקו בקול מר עד שנשמע הקול שהיה בשעת הקריעה במקום ששמו פפתה שהיה רחוק מציפורי ג' מיל : ה"ג ואשרוניה י"ח כנישן . וה"פ הניחוהו י"ח פעמים כלומר עשו לו י"ח מושבות כדרך שעושין למת כדי שיקבלו כל פעם אחרים להספידו : ואחתוניה לבית שריי' . והורידוהו לבית שערים כי שם קבורתו : ותלת לון יומא . ונתארך להם היום שלא שקעה השמש בעונתה : כיון ששקעה החמה . שראו ברקיע : קרא הגבר . קרא התרנגול שלא נשתנה מהלך החמה אלא להם האיר הקב"ה שלא יתעללו בהספידו דרבי : אמרין דלמא . ח"ו היינו מחללים שבת וטעינו בראות השמש : ואתת ב"ק . וירד בת קול מן השמים : בר מן קצרה . חוץ מאותו כובס שעשה מלאכתו בלילה ההיא ולא עסק כל הלילה בהספידה וחילל שבת : כיון דשמע . האי כובס כן עלה לעלייה והפיל עצמו למטה כדין מחלל שבת שחייב סקילה ומת : נפקת . יצא בת קול אפי' האי כובס מזומן לחיי עה"ב שעונו נתכפר וכבר עסק בהספידא דר' : וקרא . על עצמו : ויחי יהודה וכו' . שהיו לו י"ז שנים אלו ימי צער : ומן גוביהן . ומתוכן היו י"ג שנה שהיה חושש בשיניו : חיה . יולדת : חד זמן . פעם אחת היה ר' עובר בשוק וראה עגל אחד מוכן לשחוט וצעק העגל ואמר לרבי הצילני ואמר ליה רבי לכך נולדת לשחיטה והואיל ולא ריחם על העגל ניתן לו חולי השיניים שאין דרך הבריות לרחם על החושש בהן לפי שאין בו סכנת הגוף : ובסופא . ובסוף איך נתרפא מחולי זה : ה"ג חמתון איגון קטלין וכו' . ראה אותן שבאו להרוג קן אחד של עכברים ואמר להו הניחו אותן ורחמיו על כל מעשיו כתיב וכתיב והלכת בדרכיו א"כ גם על האדם לרחם על הבריות לכך נתרפא שכבר תיקן אשר עוות : רבי . היה עניו גדול והיה אומר כל מה שיאמר לי אדם אני עושה חוץ ממה שעשו זקני בתירה לאבי אבי הלל שסלקו עצמן מנשיאות ומינוהו להלל כמפורש בפסחים פ"ו : אין סליק . אם יעלה ר"ה ראש גולה מבבל לכאן אושיבנו למעלה ממני שהוא מצד האב מן יהודה ואני מצד האב מבנימן ומן האם מיהודה מבית דוד : חד זמן . פעם אחת נכנס ר"ח הגדול אצל ר' א"ל לר' רב הונא בא מבבל : נתכרכמו פניו של ר' . נשתנה פניו שסבר שאמר ר"ח כן כדי שיעשה לו לר"ה כמו שעשו בני בתירה להלל : א"ל ארונו הוא . כלומר מת ר"ה ובא בתוך ארונו לכאן לקבור בארץ ישראל : א"ל . ר' לר"ח צא וראה מה הוא רוצה זה שבא לכאן : נפק . יצא ר"ח ולא מצא שם אדם והבין ר"ח שכוונתו היה שילך מלפניו שהוא כועס עליו שלא א"ל מיד דארונו דר"ה בא :

עבד

עין משפט נר מצוה

כא
א ש"ע יו"ד סי' שנב ובב"ע סעיף ב

מסורת הש"ס

כתובות קיד נדה דף

תורה אור
בראשית מז
תהלים קמה

כ"ס נב א

שנויי נוסחאות (פי"ג) דקרעין גד"ו לקרעין. (פי"ד) תפתה גד"ו פחה. (פמ"ז) כנישן גד"ו בניסן. (של"ג) הין גד"ו אין. (פמ"ג) ארונו גד"ו ארונ.

מסורת הש"ס

עבד דלא עליל לגביה תלתין יומין אמר ר' יוסי בי ר' בון כל אינון תליתיתי יומיא יליף רב מיניה כל כללא דאוריתא בסוף תלת עשרה שנייא ותלתיתי יומיא עאל אליהו לגביה בדמות ר' חייה רבה אמר ליה מה מרי עביד אמר ליה חד שינא מעיקא לי אמר ליה חמי לי וחמי ליה ויהב אצבעיה עלוי ואינשמת למחר עאל רבי חייה רבה לגביה אמר ליה מה מרי עביד היי שיניך מה היא עבידא אמר ליה מן ההיא שעתא דיהבת אצבעך עלוי אינשמת באותה שעה אמר אי לכם חיות שבארץ ישראל אי לכם עוברות שבארץ ישראל אמר לא הוינא אנא מן ההיא שעתא שרי ר' עביד ליה יקר כד הוה עליל לבית ווערא הוה אמר ייכנס ר' חייה רבה לפנים ממני אמר ליה ר' ישמעאל בר יוסי לפנים ממני אמר ליה חס ושלום אלא ר' חייה רבה לפנים ור' ישמעאל בר יוסי לפני ולפנים ר' הוה מתני שבחיה דר' חייה רבה קומי ר' ישמעאל בי ר' יוסי חד זמן חמתיה גו בני ולא איתכנע מן קומוי אמר ליה אהנו דאת מתני שבחיה אמר ליה מה עבד לך א"ל חמתי גו בני ולא איתכנע מן קומי אמר ליה למה עבדת כן אמר ליה ייתי עלי דאין סחית לא ידעית בההיא שעתא אשגרית עינוי בכל ספר תילים אגדה מן ההיא שעתא מסר ליה תרין תלמידין די יהלכון עימיה גו סכנתא ר' יסא צם תמניי צומין לחמיי ר' חייה רבה ובסופא חמא *ורגזון ידיה וכהן עינוי ואין תימר הוה ר' יסא בר נש זעירא חד גדליי אתא לקמיה דר' יוחנן אמר ליה חמית בחילמי דרקיעא נפל והד מן תלמידך סמיך ליה אמר ליה הכים את ליה אמר ליה מן אנא חמי ליה אנא חכם ליה ועבר כל תלמידוי קומוי וחכם לר' יסא ר' שמעון בן לקיש צם תלת מאתן צומין למיחמי ר' חייה רובה ולא חמתיה ובסופא שרי מצטער אמר מה הוה לעי באוריתא סגין מיניי אמרין ליה ריבין תורה בישראל יותר ממך ולא עוד אלא דהוה גלי אמר לון ואנא לא הוינן גלי אמרין ליה את הויתא גלי מילף והוא הוה גלי מלפא *כד דמך רב הונא ריש גלותא אסקוניה להכא אמרין אין אנן יהבין ליה ניהביה גבי ר' חייה דהוא מן דידהון אמרין מאן עליל יהב ליה תמן אמר ר' חגיי אנא עליל יהב ליה תמן אמרי ליה עילא את בעי דאת גבר סב ואת בעי מיעול לך מיתב לתמן אמר לון יבון משיחא בריגלוי ואין עניית אתון גרשין לי עאל ואשכח תלת דנין יהודה בני אחריך ואין עוד חזקיה בני אחריך ואין עוד אחריך יוסף בן ישראל ואין עוד

קרבן העדה

עבד. עשה ר"ח עובדא בנפשיה ונהג נזיפה שהיא שלשים יום ולא נכנס לפני ר' בבה"מ שלשים יום: ה"ג כל אותן תלתין יומין יליף רב מיניה וכו': בסוף י"ג שנייא. לחולי השיניים כדאמרן לעיל ושלשים יום של ימי הנזיפה של ר"ח: על. נכנס אליהו הנביא לגבי דר' בדמות ר"ח הגדול: א"ל חד שינא. שן אחד כאיב לי א"ל הראני איזהו: חמי ליה. והראהו ונתן אצבעו עליו ונתרפא: למחר. ליום ל"א של נזיפה נכנס ר"ח הגדול אצל ר' וא"ל אדוני אותו השן שלך מה הוא עושה א"ל ר' מאותה שעה שהנחת ידך עליו נתרפא: ה"ג א"ל מרי מה עביד האי שניך מה היא עבידא: באותה שעה אמר. ר"ח אי לכם חיות וכו' שלא יגין ר' עליהם עוד: אמר. ר"ח לא אני הייתי מי שהניח ידו על שנך: מן. אותה שעה התחיל רבי לנהוג כבוד בר"ח שהבין שאליהו בא בדמותו ואין זה כי אם איש קדוש ונורא: כד הוה. כשהיה נכנס לבית הוועד אמר יכנוס ר"ח הגדול לישב במעלה העליונה לעיל מיניה או שיכנוס ר"ח תחלה לבית הוועד לפניו: אריב"י. וכי לפנים ממני יכנוס ר"ח בתמיה: א"ל ח"ו. דריב"י זקן וגדול הוה א"כ משום כבוד אביו ר' יוסי ראוי שיכנוס לפני ולפנים: רבי הוה. מספר שבחיה דר"ח הגדול לפני ריב"י שר"ח חסיד ועניו · חד זמן. פעם אחד ראה ר"ח את ריב"י נכנס לבית המרחץ ולא נכנע לעמוד מלפניו: ה"ג א"ל אהנו דאת מתני שבחיה א"ל מה עבד לך א"ל חמתי גו בי בני ולא איתכנע מן קומי א"ל למה עבדית כן. וה"פ א"ל ר"י לר' זהו שאתה מספר שבחו בתמיה שאינו ראוי לכך א"ל מה עשה לך ר"ח א"ל ר"י שלא נכנע לעמוד מלפני בבית החיצון של בית המרחץ א"ל ר' לר"ח למה עשית כן ולא עמדת מפניו: א"ל. ר"ח יבא עלי כך וכך קללה דאם העבירו אדם ממקום למקום לא היה מרגיש בו: סחית. לשון היסח הדעת א"נ לשון רחילה שאם היה אדם רוחצו לא היה דעתו עליו: בההיא שעתא. באותה שעה נתן עיניו ולבו על ההגדה של כל ספר תהלים לחזור עליו שלא ישכח ממנו: מן ההיא שעתא. מאותה שעה מסר רבי שני תלמידים לר"ח שילכו עמו וישמרנו במקום סכנה: ה"ג בגין סכנתא: ה"ג ר' יוסי צם. שמנים תעניות כדי לראות לר"ח הגדול בחלום: ובסופא. ובסוף שמונים יום ראה מטה שלו שהיה שוכב עליה ר"ח: וכהן. הוא רב כהנא: גני גבוי. ישן אללו ובמס' כלאים פ"ט יש גירסא אחרת ע"ש: וכאן תימר. ושמא תאמר שהיה ר' יסא אדם קטן כלומר שלא היה אדם חשוב ולכך לא היה ראוי לראות לר"ח הא ודאי ליתא כדמוכח ממעשה דבסמוך שהיה ר' יסא אדם גדול: חד גדליי. אורג אחד בא לפני ר"י וא"ל ראיתי בחלומי שרקיע נטה ליפול ואחד מן התלמידים שלך העמידו: א"ל חכים וכו'. א"ל מכיר אתה אותו שעדיין צורתו חקוקה בזכרונך: א"ל מן וכו'. א"ל כשאראנו אני מכירו והעביר ר"י כל תלמידיו לפניו והכיר לר' יסא שהוא עמוד העולם ש"מ שהיה אדם גדול: ה"ג רשב"ל צם. שלש מאות תעניות לראות ר"ח הגדול ולא ראהו ובסוף שלא ראהו התחיל להצטער: אמר. וכי היה ר"ח מייגע בתורה יותר ממני שאיני כדי לראותו: אמרין ליה. משמים ע"פ בת קול שהעמיד ר"ח תלמידים יותר ממך: ולא עוד אלא. שהיה ר"ח גולה מבבל לא"י וגלות מכפרת עון: אמר לון. רשב"ל ואני לא הייתי גולה ג"כ ממקום למקום בתמיה: אמרין ליה. את היית גולה ללמוד לעצמך והוא היה גולה ללמד לאחרים ולא היה גלותו אלא לכפרה: כד דמך. כשמת ר"ה ריש גלותא בבבל בימי רב אמי ורב אסי העלוהו לא"י ואין זה ר"ה ריש גלותא שהיה בימי רבינו הקדוש: ה"ג אמרין אין אנן יהבון ליה. להיכן אנו נותנין ארונו לקבורה: ניהביה גבי ר"ח וכו'. הסכימו ליתן במערה שר"ח קבור בה שאף ר"ח מבבל היה ורב הונא ריבץ תורה כמו ר"ח: אמרין מאן. יכנוס למערה להכניס הארון לשם כי לאו כל אדם ראוי לכך לראותם: א"ר חגיי. אני אכנס ואתנהו לשם: א"ל. עלילה אתה רוצה לכנוס לשם שאתה איש זקן וידעת שתמות שם לפיכך אתה רוצה לכנוס ולישב שם: אמר להו. קשרו חבל ברגלי כדי שאם ימות שם ימשכו אתם בחבל שברגליו: ה"ג עאל ואשכח תלת דנין. וה"פ כשנכנס מצא שלשה שדנו אם יותן רב הונא ביניהם או לא ושמע קול אומר יהודה בני אחריך כלומר יהודה בנו של ר"ח ישב בימינו של ר"ח ואין עוד ולא זולתו ויותר נראה דגרסינן ואשכח תלת ארונין: חזקיה בני אחריך. חזקיה בנו של ר"ח ישב בשמאלו של ר"ח ואין עוד ולא זולתו: אחריך יוסף בן ישראל. כלומר מאחוריו של ר"ח ישב יוסף הצדיק ולא זולתו והטעם שר"ח ובניו הם דוגמת אברהם יצחק ויעקב כמפורש בבבלי פ' השוכר את הפועלים לכך אין ראוי שיפריד אחר ביניהם ואחריהם יוסף הצדיק שהיה בן זקונים של יעקב ודמיא ליה:

פני משה

עבד. ר' חייא ונהג עצמו בנזיפה ולא נכנס אצלו שלשים יום כדאמר באלו מגלחין נזיפת הנשיא ל' יום: כל אינון. שלשים יום יליף רב מיני' דר"ח כל הכללים שבתורה: בסוף הי"ג שנים דלעיל ושלשים יום אח"כ: חמי לי. הראני והראהו ונתן אצבעו עליו ונתרפא ואע"ג דהמעשה דלעיל גרמה הרפואה אפשר דהא והא גרמא ליה ומפני כבודו של ר' חייא לא נתרפא עד לאחר ל' יום: אי לכם. מי ינן עליכם עכשיו: שרי ר'. התחיל רבי לנהוג כבוד בר"ח שהבין שאליהו בא בדמותו לכבודו: לבית וועדא. לבית המדרש: הוה מתני. היה מספר שבחו של ר"ח לפני ר' ישמעאל בר' יוסי ופעם אחד ראהו בתוך המרחץ ולא נכנע לקום לפני ר' ישמעאל בר"י ולהדרו ובבית המרחץ בעומדים שם לבושי' היה דאיכא מקום הידור: אהנו. זהו שאתה מספר בשבחו א"ל ומה עשה וסיפר לו ושאל ר' לר"ח מה טעם עשה כן: ייתי. יבא עלי אם רחצתי עצמי ולא ידעתי ג"כ מרחיצה מחמת טרדות מחשבותיי שבאותו שעה מסתכל הייתי לעיין באגדת ספר תילים: מן. אותו שעה מסר לו רבי שני תלמידים שיהיו מהלכין עמו שלא יסתכן מחמת טרדת המחשבה: ר' יסא. התענה פ' תעניות שיזכה לראות ר' חייה רבה ובסוף ראהו ורגזון רעדו ידיו וכהו עיניו: ואין. תאמר שר' יוסי אדם קטן היה ולא היה כדאי לראותו אינו כן: חד גדליי. גרדי שבא לפני ר' יוחנן: הכים את ליה. יכול אתה להכירו: מן. אם אראהו אכיר אותו והעביר כל תלמידיו לפניו והכיר לר' יסא הרי שאדם גדול היה ואע"פ כן לא היה כדאי לראות את ר"ח מפני גודל מעלתו: מה. אם היה יגע בתורה יותר ממני: את הוייתא גולה. ללמוד והוא היה גולה ללמד ולהרבין תורה בישראל: אין. אם אנו קוברין אותו המוטב והנכון לקבור אותו אצל ר"ח שהוא משלהם מבני בבל: מאן עליל. מי הוא אשר ימלא לבו לכנוס לשם: עילה. תואנה ועילה אתה מבקש שאדם זקן אתה ורוצה למות שם ולהיקבר אצל ר"ח: יבון משיחא בריגלוי. יקשרו משיחה ברגלי: ואין עניית. אם אתעכב שם הרבה אתון גרשון לי. תגררו אותי ע"י החבל לחוץ: עאל. נכנס ומצא תלת דנין א"נ רנין גרסי'. שלשה שמשבחים אותם: יהודה בני. הוא יהודה בנו של ר' חייא אחריך ואין עוד כלומר שאין עוד אחריך בחסידות ובמעלה וכן לחזקיה בנו וכן ליוסף בן ישראל יוסף הצדיק:

תלה

ע"י הגי' דורגין דידיה וכהן גני גבוי

פ"ק נה

שנויי נסחאות (ס"ב) כל אינון תליתיתי נד"ו כי אתון תליתיתי. רב נד"ו רבי. (ס"ד) בדמות נד"ו כדמות. (ס"ח) אהנו וכו' עד קומי נד"ו ליתא. (סכ"ג) ר' נד"ו דרבי. (סכ"ד) ורגזון ידיה וכהן עינוי ואי תימר נד"ו דורגין דידיה וכהן גני גבוי וכאן תימר. (סל"ו) דידהון נד"ו דירהון. (סל"ט) עניית נד"ו עמית, עאל נד"ו ליתא

תלה עינוי מסתכלא אמר ליה אמיך אפיך אמר ר' חייה רבה יהודה בריה נפיש לרב הונא יתיב ליה ולא קביל עלוי. מתיב ליה אמרין כמא דלא קביל עלוי מתיב ליה בן זרעייתא לא פסקה לעולם ויצא משם בן שמונים שנה ונכפלו לו שניו כתיב °ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם יעקב כל הן דהוא מהו מנכי ר' לעזר אמר *דברים בגב ר' יהושע בן לוי אמר דברים בגב ר' חנינא אמר דברים בגב מהו דברים בגב רשב"ל אמר °אתהלך לפני יי' בארצות החיים והלא אין ארצות החיים אלא צור וקיסרין וחברותיה תמן כולה תמן שבע *רשב"ל בשם בר קפרא ארץ שמתיה חיים תהילה לימות המשיח מה טעמא °נותן נשמה לעם עליה מעתה רבותינו שבבבל הפסידו אמר ר' סימאי הקדוש ברוך הוא מחליד לפניהן את הארץ והן מתגלגלין כנודות וכיון שמגיעין לארץ ישראל נפשותיהן עמהן מה טעמא °והבאתי אתכם אל אדמתכם ונתתי רוחי בכם וחייתם ר' ברכי' שאל לר' חלבו ר' חלבו שאל לר' אימי ר' אימי שאל לר' אלעזר ר"א לר' חנינה ואית דאמרין ר' חנינה שאל לר' יהושע ואפילו כגון ירבעם וחביריו אמר ליה °גפרית ומלח שריפה כל ארצה אמר ר' ברכיה מה הין דשאיל להון לא שמעינן מינה כלום מהו כדון כיון שנשרפה ארץ ישראל נעשה בהן מידת הדין *תני בשם רבי יודה שבע שנים עשתה ארץ ישראל נשרפה הדא הוא דכתיב °והגביר ברית לרבים שבוע אחד כותים שבה מה היו עושין מטליות מטליות היתה נשרפת כתיב °ואתה פשחור וכל יושבי ביתך תלכו בשבי ובבל תבוא שם תמות ושמה תיקבר ר' אבא אמר ר' חלבו ור' חמא בר חנינה חד אמר מת שם ונקבר שם יש בידו שתים מת שם ונקבר כאן יש בידו אחת וחרנה אמר קבורה מכפרת על מיתה שלהן ר' יונה בשם ר' חמא בר חנינה *ריגלוי דבר נש אינון מובלין יתיה כל הן דמיתבעי דכתיב °ויאמר יי' מי יפתה את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד וימת בתוך ביתו לא תמן אליחורף ואחייה תרין *איסקריטורי דשלמה חמא מלאך מותא מסתכל בון וחרוק בשיניו אמר מילה ויהבון בחללה אזל ונסבתון מן תמן אתא גחיך קם ליה קיבליה א"ל ההוא שעתא הוות אחרוק בשינוי וכדון את גחיך אמר ליה אמר לי רחמנא דינסב לאליחורף ואחייה מן גוא חללה ואמרין מאן יהב לי אלין להון דשלחית מינסבינין ויהב בליבך

פני משה

תלה. נשא ר' חגיי פניו ורלה לראות ונאמר לו אמיך אפיך השפל פניך והזהר פלפביט ושמע שאמר ר"ח לרב יהודה בריה נפיש לרב הונא יתיב לי' הנה לרב הונא מקומך שישב ויקבר בכאן ולא קיבל רב הונא עליו שיקבר שם במקומו מרוב ענותנותו: אמרין. ושמע רבי חגיי שאמרו כמו שלא קיבל עליו זה שיעקור ר' יהודה ממקומו וישב הוא שם כן בשכר זה זרעו לא יפסוק לעולם: ויצא משם. רבי חגיי שהיה באותו זמן בן שמנים שנה ונכפלו לו שניו על שנתעסק עם רב הונא: יעקב כל הן דהוי מהו מנכי. בכל מקום שהוא נקבר מה הוא מפסיד ומה איכפת ליה ליעקב הלדיק להקבר בא"י: דברים בגב. יש דבר פנימי ונסתר בזה: אלא לור. ששם הזול ושם השובע שהן נתונים על חוף הים והכל מלוי שם ברווח אלא להכי קרא דוד א"י ארלות החיים כדרשב"ל ארץ שמתיה חיים תחלה לעתיד: עליה. משמע בא"י הם חיין: הפסידו. בתמיה: מחליד. נוקב לפניהם את הארץ ועושה להן מחילו' תחת הקרקע ובשביל זה לא רלה יעקב להקבר בח"ל שלא לקבל עליו לער גלגול מחילות: ואפילו כגון ירבעם וחביריו. הא דדרשת קרא נותן נשמה לעם עליה אם לירבעם וחביריו שנקברו בא"י להם נמי מועיל זכות א"י: מה הין דשאיל להון. כלו' מכל השאלות ששאלו זה לזה והוא השיב להן מקרא זה ואכתי לא ידעינן מה קאמר ומה התשובה זו: מהו כדון. ומה באמת הנו משיבין על זה וקאמר דזאת היא הכונה כיון שנשרפה א"י נעשה בהן מדת הדין וכבר קיבלו דינם שנשרפו בהיותם קבורים וע"י כן יזכו לתחי' כשאר המתים: כותים שבה. שהיו דרים בה אחז מה היו עושין: מטליות מטליות. כלומר זורעין אותה התיכו' התיכות כמו מטלניות של ג' על ג' ובעוד שהיו זורעין אותה נשרפת: יש בידו שתים. כמו שתי מיתות ו[?]ך כפל בכתוב: קבורה. של א"י מכפרת על מיתה של ח"ל ואין בידו אפי' אחת: ריגלוי דבר נש. הם עריבים עליו ומובלין יתי' למקום שמבקשים שימות שם: וימת בתוך ביתו. שלא מת שם אלא בביתו והיה לריך להיות שם במקום שנגזר עליו שיפול במלחמה: איסקריטורי. סופריו ויועליו: חמא. שלמה מלאך המות מסתכל בהון וחורק בשיניו שכעס על שלא היה יכול למלאות בהן רלונו: אמר. שלמה מלה ונתנם בחלל באויר העולם ורלונו היה להצילן מידו והלך מלאך המות ולקחום משם שנגזר עליהם שימותו באויר ובא ושחק לנגד שלמה ושאל לו מתחלה היית כועס ועתה שוחק ואמר לו שהקדוש ב"ה ליוה עליהן ליקח אותם מן האויר ואמרתי מי יתן לאלו אל המקום אשר שולחתי לקחת אותם ונתן בלבך

קרבן העדה

תלה. הגביה ר' חגיי עיניו להסתכל בר"ח ובניו: א"ל. קול אחד השפיל פניך ואל תביט שלא תהא ניזוק: אר"ח. הגדול ליהודה בנו שבוק רווחא לרב הונא כלומר שיקרב עלמו גביה כדי שיהא מקום לר"ה שישב על ימינו של יהודה: ה"ג נפיש לר"ה: ולא קיבל. עליו רב הונא לישב שם: אמרין. ברקיע כי היכי דלא קיבל ר"ה לישב בין האב והבנים כן לא יפסוק זרעו לעולם: ויצא משם. רבי חגיי ממערה כשהיה בן שמנים שנה וחי עוד שמנים שנה כיון שחשדוהו שעושה כן בשביל שימות שם וכל מי שחושדין אותו ואין בו שכרו ניתן בעה"ז להיות גלוי לכל שחשדוהו שלא כדין ולכך בני משה רבו למעלה לפי שחשדוהו שפירש מאשתו שאינו חפץ בבנים: ופריך יעקב כל. היכא שהוא שוכב מהו מפסיד בשלמא מי שאינו לדיק משתכר בקבורת ארץ שמכפרים לו כל עונותיו אבל יעקב שהוא לדיק גמור מאי פסידא אית ליה אם נקבר בארץ מלרים: ה"ג מהו מנכי. כלומר מאי מפסיד: דברים בגב. יש כאן דברים מסותרים בדבר זה ולריך לתת עליהם לב: אתהלך לפני ה' בארלות החיים. אין לפרש שהכוונה על חיי העולם הזה שהלא אין תאות העה"ז מלויין בעולם יותר מלור וקיסרין ושאר מקומות הדומין לה כי שם כל מעדנים ותפנוקים ושם שובע גדול. ובכלאים הגירסא תמן זולא ותמן שובעא: אלא רשב"ל אמר בשם בר קפרא לכך נקראת ארץ ישראל ארלות החיים שמתים שבתוכה חיים תחילה לימות המשיח קודם לשאר מתים שבחולה לארץ: מ"ט. כלומר מנ"ל למידרש הכי: נותן נשמה לעם עליה. אין הנשמה חוזרת לגוף אלא כשהגוף עליה כשהוא בא"י ע"י גלגול מחילות כדמסיק אבל מתים שבא"י הנשמה חוזרת עליהם מיד: ופריך מעתה. חכמים שמתו בבבל וכי אין עומדין ח"ו בתחיית המתים כיון שאין הגוף בא"י: מה טעמא. כלומר מאי קרא שהוא כן שבאים תחלה בא"י ואח"כ חוזרת הנשמה עליהם: ומשני דכתיב והבאתי אתכם אל אדמתכם ואח"כ ונתתי רוחי בכם וחייתם: ואפי' כגון ירבעם וחביריו. שהיו רשעים ונקברים בא"י היעמדו לעת קץ בזכות א"י דא"כ מה בין לדיק לרשע: מה הין דשאל להון. על השאלה ששאלו לא שמעינן תשובה מהך קרא דאף דהגופות שנקברו בארץ נשרפו אין זה מספיק שלא יחיו בתחיית המתים דאם כן הלדיקים שבתוכה מה תהא עליהם: מהו כדון. מעתה מה היתה התשובה מהאי קרא: ומשני כיון שנשרפה א"י נעשה בהן. ברשעים מידת הדין וקבלו עונשן: והגביר ברית לרבים שבוע אחד. וכתיב גפרית ומלח שרפה כל ארלה וגומר ואמרו על אשר עזבו את ברית וגו' מה ברית שנאמר כאן שבוע אחד אף ברית שנאמר בגפרית ומלח שבוע אחד: ה"ג כותים שבה מה היו עושין וכ"ה במס' כלאים. וה"פ מהיכן היו אוכלין שלא היו יכולין לזרוע בארץ: ומשני מטליות מטליות היתה נשרפת. חתיכות חתיכות היתה נשרפת ולא היתה כל הארץ נשרפת כאחת והיו זורעין במקום שלא נשרפת בשנה ההיא: מת שם ונקבר שם יש בידו. שני עונשים דהל"ל ושם תמות ותקבר אלא ללמדך שיענש בשני עונשים: וחרנה. ואידך אמר דאילטרך ושמה תקבר ללמדך אלו נקבר בא"י לא היה המיתה שם עונש כלל שהקבורה בא"י היתה מכפרת על המיתה שבח"ל: רגלוי דבר נש. רגליו של בן אדם הן מוליכין אותו למקום שנגזר עליו למות שם: וימת בתוך ביתו. הכי משמע ליסנא דקרא דכתיב ויעבור הרנה כבוא השמש איש אל עירו ואיש אל ארצו וימת המלך ויבא שומרון משמע כשבא לשומרון מת: לא תמן. אע"פ שהנפילה היתה הגזרה שתהיה ברמות גלעד מ"מ עיקר מקום המיתה לפי מה שנגזר עליו א"א שישתנה והיה לריך לבוא חי עד שומרון ולמות שם: אליחורף ואחייה. כתיב במלכים שהיו סופרי שלמה: איסקריטורי. סופר בלשון לטין: חמא. ראה שלמה למלאך המות שמסתכל ומתבונן בהן וחורק שיניו עליהם איך להרגם: אמר. שלמה דבר אחד וניתנו בחלל העולם כלומר באוירו לקיים בהו חבי כמעט רגע עד כי יעבור הזעם: אזל. הלך המלאך ונטלן משם מן האויר: אתא. בא המלאך ולחק ועמד נגד שלמה: אמר ליה. באותה שעה שעברה היית חורק בשיניו ועכשיו אתה מלחק: א"ל. המלאך לשלמה אמר לי הקב"ה להמית אליחורף ואחייה בתוך אוירו של עולם ולא ממקום אחר ואמרתי מי יתן לי האנשים האלה לאותו המקום דהיינו לאויר העולם ששולחתי ליקח אותן משם הלכך הייתי עומד ומלטער: ויהב בלבך

מסורת הש"ס

כתובות דף קי"א

כעין זה יומא ע"א

שם נד

סוכה נג

עי' ערוך ערך אסקריטורי

תורה אור

בראשית מז

תהלים קטז

ישעיה מב

יחזקאל לז

דברים כט

דניאל ט

ירמיה כ

מלכים א כב

שנויי נוסחאות (ב"ג) נפיש בד"ו ופיש. (ס"ו) מנכי בד"ו מנבי. (סס"ו) מחליד לפניהן את הארץ. בד"ו מהלך לפניהם אל הארץ. (ס"ח) אדמתכם במקרא „אדמת ישראל". ונתתי רוחי (זה מקרא אחר שם). (בכ"ו) כותים בד"ו שתים. (סכ"ט) שם תמות במקרא „ושם תמות". (ב"ל) ושמה במקרא „ושם". (של"ו) אליחורף ואחייה (מלכים א' ד'). (ב"מ) דנסב בד"ו דינסף.

בליבך למיעבד כן בגין דנעביד שליחות אזל ואיטפל בהון מן תמן תרין בנוי דר' ראובן בר איסטרוביליא תלמידוי דר' חמא מלאך מותא מסתכל בון וחריק בשינוי אמר ניגלינון לדרומא שמא שהגלות מכפרת אזל ונסתון מתמן עולא נחותה הוה אידמיך תמן שרי בכי אמרין ליה מה לך בכי אין מסקון לך אמר לון ומה הנייה אית לי ואנא מובד מרגליתי גוא ארעא מסאבתה לא דמי הפולטה לחיק אמו לפולטה בחיק נכריה ר' מאיר אידמיך באסייא אמר אמרין לבני ארעא דישראל די דא משיחכון דידכון ואפילו כן אמר לון יהבון ערסי על גיף ימא דכתיב °כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה *שבעה ימים הן סובבין ארץ ישראל ימא רבא ימא דטבריא ימא דכובבו ימא דמילחא ימא דחילתא ימא דשילחת ימא דאיפמייא והאי ימא דהמץ דוקליטיאנום הקווה נהרות ועשאו כתיב °ונשקפה על פני הישימון אמר רבי חייה בר בא *כל מי שהוא עולה להר הישימון וראה כמין כברה קטנה בים טיבריא זו היא בארה של מרים אמר ר' יוחנן בר מרה שערינהו רבנן והא היא מכוונא כל קבל תרעא מציעתא דכנשתא עתיקתא דיסרוגנין רבה בר קריא ור' אלעזר הוון מטיילין באיסטרין ראו ארונות שהן באות מח"ל לארץ אמר רבה בר קריא לר' לעזר מה הועילו אילו אני קורא עליהן °נחלתי שמתם תועבה בחייכם ותבואו ותטמאו את ארצי במיתתכן אמר ליה כיון שמגיעין לארץ היו נוטלין גוש עפר ומניחין על ארונן דכתיב °וכפר אדמתו עמו:

(תורה אור: תהלים כד; במדבר כא; ירמיה ב; דברים לב)

הלכה ד מתני'

[א] *אמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יכולים היורשין לומר לה אם את אצלינו יש לך מזונות ואם אין את אצלינו אין לך מזונות ואם היתה טוענת ואומרת מפני שהיא ילדה והן ילדים נותנין לה מזונות והיא בבית אביה: **גמ'** אם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והן ילדים משום שם רע:

הלכה ה מתני'

*כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים שיש בכ"ה שנים שתעשה טובה בנגד כתובתה דברי ר"מ שאמר משום ר"ג וחכמים אומרים [ב] כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנה מתה יורשיה מזכירין כתובתה עד עשרים וחמש שנים: **גמ'** בטובה שעשו לה *שנשלטה ניכסיה בחיי בעלה עד עשרים וחמש שנה מחלה כתובתה רב חייה בר אשי בשם רב חייה בעי קומי רבי לא מסתברא

בלבך. ומשנתן הקב"ה בלבך לעשות כן להביאן לאויר העולם כדי שאוכל לעשות שליחותי הלכתי ליקח אותם משם: תרין בנוי. שני בניו של ר' ראובן שהיו תלמידיו של רבי: חמא. ראה רבי שהמלאך מסתכל בהם וחורק שניו עליהם: אמר. ר' שיגלו לארץ דרום אולי יכפר עליהם הגלות ויגללו ממיתה: אזל. המלאך ולקחן משם שכך נגזר עליהם שימותו בארץ דרום: עולא נחותא. והיינו עולא המוזכר בבבלי פעמים רבות ונקרא נחותא שירד פעמים רבות מא"י לבבל: הוה אידמיך. היה מת שם בבבל: שרי בכי. התחיל לבכות קודם מותו: א"ל מה לך. לבכות שאין אתה מת בא"י הלא אם תמות נעלה ארונך לא"י כדי שתיקבר שם: אמר. להו מה הנאה יש לי שאני מאבד מרגלית שלי והיא הנשמה היוצאת ממני בתוך ארץ הטמאה: לא דמיא הפולטת בחיק אמו. כי מא"י ניטלה בתחלת בריאתה לכך נקראת אם ויש בזה תועלת שהולכת בדרך הישר למקורה א"נ לחיק אמו על השכינה קאי דכתיב בא"י עיני ה' אלקיך בה: ר"מ. מת באסיא: ה"ג אמר אמרין לבני ארעא דישראל הא משיחכון דידכון. וה"פ אמר לבני אסיא שלא הכירוהו שיאמרו לבני א"י הא גדול שבארצכם מת כאן כדי שיתעסקו ויעלוהו לארץ: ואפילו כן. אע"פ שידע שבני א"י יעלוהו משם אמר שבעוד ארונו באסיא יתנוהו על חוף הים לפי שא"י מיוסדת על ז' ימים כדמסיק וא"כ חוף הים בכל מקום יש לו צד שייכות לא"י ול"נ שחוף הים שבאסיא הוא אחד משבעה ימים שבא"י: ימא רבא. ים הגדול: ופריך ויהא ימא דחמץ. למה לא קחשיב בהדייהו ימא דחמץ שאף הוא סובב מקצת א"י כמלא שסמכה הים: ומשני דיקליטיאנוס. המלך קיבץ נהרות רבות ועשה מהם ימא דחמץ ואינו בכלל הימים שהיו מימי בראשית: כמין כברה. סלע עגול ככברה: זו היא. הבאר שהלכה עם ישראל במדבר בזכות מרים: שערינהו רבנן. שיערו חכמים שמקום הנחת הבאר מכוון נגד השער האמצעי של בית הכנסת הישן שבעיר דיסדוטגין: ה"ג רבי בר קריא ור"א וכו': הוון וכו'. היו הולכין לטיול ברחובות העיר: ראו ארונות. עם מתים באים מח"ל: נחלתי שמתם לתועבה בחייכם. שמאסו בה ולא באו לדור שם:

הלכה ד מתני' אם את אצלינו יש לך מזונות. שברכת הבית ברובא בני אדם שעוזרין זה את זה ומזל דרבים עדיף: ואם אין את אצלינו אין לך מזונות. כי אם לפי ברכת הבית שהוא פחות חומש אם האדם אוכל לבדו: **גמ'** משום שם רע. שיוציאו עליה שם רע ויחשדו אותה מבני בעלה מאשתו הראשונה:

הלכה ה מתני' כל זמן שהיא בבית אביה. והיורשים נותנים לה מזונותיה שם: גובה כתובתה. כשתרצה: שתעשה טובה. מנכסי היתומים נותנת לחם ומלח לשכנותיה כדי כתובתה: וחכ"א. לא הוזכרו עשרים וחמש שנים בשביל הטובה אלא לענין המחילה הוזכרו דהואיל ושתקה כל השנים הללו ולא תבעה מחלה הלכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקתה מחילה שמפני שמכבדין אותה היא בושה לתבוע כתובתה אבל כשהיא בבית אביה ושותקת כ"ה שנים הוי מחילה: מתה יורשיה מזכירין כתובתה. כלומר צריכין לתבוע כתובתה תוך כ"ה שנה: **גמ'** ה"ג בטובה שעשתה נחלטו נכסים בחיי בעלה אלא בעשרים וחמש שנים מחלה כתובתה. וה"פ אמתני' פריך אם"ד דטעמא דר"מ משום טובה א"כ אשה ששהתה עם בעלה כ"ה שנים תפסיד כתובתה שהרי כבר עשתה טובה כנגד כתובתה אלא טעמא דר"מ משום מחילה וחכמים פליגי דכשהיא בבית בעלה אינה מוחלת: בעא קומי ר'. שאלו לפני רבי וכי לא מסתברא

בלבך לעשות כדי שאוכל לקיים שליחותי והלך שלמה ולקחם משם להטפל בהם. ובבבלי פ' החליל הא עובדא בנוסחא אחרת: והריק בשינוי. שלא היה זה מקומן שנגזר עליהם: ניגלינון לדרומא. לארץ הדרום שהגלות יכפר עליהם שלא ימותו והלך מלאך המות ולקחם משם: עולא נחותא. ע"ש שהיה רגיל לילך ולירד מא"י לח"ל קרו לי' נחותא: הוה אידמיך תמן. בא זמנו למות שם בבבל והתחיל לבכות: אמרין לי'. מה לך בוכה אנחנו מעלין לך להקבר בא"י ואמר להן ומה הנאה יש לי אם אני מאבד המרגלית נשמה שלי בארץ טמאה אינו דומה הפולטה בחיק אמו היא א"י שהיא כאם מפני קדושתה: באסייא. שהיא ח"ל ואמר אמרין ליה להם שיאמרו לבני א"י הא משיח שלכם כלומר שישגיחו על רבם שמת בח"ל ולהעלותו לקברו בא"י ועם כל זה ציוה להם שאפילו בעוד ארונו באסייא שיתנוהו על חוף הים לפי שא"י מיוסדת על הימים וחוף הים בכל מקום יש לו איזה צד שייכות לא"י ומביא ראיה מן המקרא דכתיב על ימים יסדה שהיא א"י ומיוסד' על הימים כדמסיק שבעה ימים הן שהם סובבים לא"י: והאי ימא דהמץ. למה לא נחשב מהים דלאו ים הוא אלא דוקליטיאנוס המלך עשאו מקיבוץ נהרו': כמין כברה. סלע עגול ועשוי ככברה. ובבבלי פ' ב"מ האומר העולה להר הכרמל: שערינהו. חכמים לבארה של מרים שהיא בים טבריא ומכוונת כנגד שער האמצעי של בה"כ ישנה בעיר סרוגנין בא"י: רבה בר קריא כו'. היו מטיילין ברחוב וראו ארונות שהן באו' מח"ל לא"י: מה הועילו אילו. שציוו להוליך אותם אחר פטירתם לכאן והיה מכיר לאלו שהיה בידם לעלו' בחייהם ולא עלו ולפיכך אמר קורא אני עליהן נחלתי וגו': כיון שמגיעין לארץ הן נוטלין גוש עפר. מן הארץ ומניחין על הארון ומכפר עליהן על מיתת ח"ל כדכתיב וכפר אדמתו של א"י על עמו:

הלכה ד מתני' אם את אצלינו יש לך מזונות. שברכת הבית מרובה כשיש הרבה בני אדם עוזרין זה את זה ומתחברין ומזל דרבים עדיף: ואם אין את אצלינו אין לך מזונו'. כי אם לפי ברכת הבית: **גמ'** משום שם רע. שלא יצא עליהן שם רע כשיהו בבית אחד:

הלכה ה מתני' כל זמן שהיא בבית אביה. והיורשים נתנו לה מזונותיה שם: גובה כתובתה. כשתרצה: שתעשה טובה. מנכסי יתומים נותנת לחם ומלח לשכנותיה כדי כתובתה: וחכמים אומרים. לא הוזכרו כ"ה שנה להפסידה כתובתה בשביל הטובה שתעשה מנכסי היתומים אלא לענין המחיל' הוזכרו דהואיל ושתקה ולא תבעה כל השנים הללו מחלה הילכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקתה מחילה מפני שמכבדין אותה היא בושה לתבוע כתובתה אבל בבית אביה משתתקה כ"ה שנים מחילה היא: מזכירין. כלו' צריכין למחות על כתובתה בתוך כ"ה שנים והלכה כחכמים:

גמ' בטובה שעשו לה שנשלטה נכסיה בחיי בעלה. כלומר הא דקתני שתעשה טובה היינו כפי הטובה שעשו לה נשלטת בנכסים כמו בחיי בעלה והיתה נושאת ונותנת לכל מי שתרצה ויש בטובה זו עד כ"ה שנים כנגד כתובתה: מחלה כתובתה. כלומר כנגד הטובה מחלה כתובתה ולדברי חכמים לאו בטובה תליא מילתא אלא במחילה לחוד ודוקא בבית אביה כדפרישית במתני'. א"כ האי עד כ"ה שנים מחלה כתובתה אדברי חכמים קאי דאמרי במחילה תליא מילתא וכל זמן שהיא בבית אביה: לא מסתברא

מסורת הש"ס: ב"ב עד בשינוי; [illegible] לה; [illegible] קג; שם קד א; בר"י גרס' בנחלטה

עין משפט נר מצוה
כב
א מיי' פי"ח מהל' אישות סמ"ג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' נד ס"ו
כג
ב מיי' פי"ז שם סמ"ג עשין מח טוש"ע שם סי' קא ס"א

שנויי נוסחאות (פ"ס) עולא בד"ו עללא. (פ"י) אמר בד"ו ליתא. (פמ"ו) והאי בד"ו ויהא. (פכ"א) דיסרוגנין רבה בד"ו דים דוטגין דבר'. (פכ"ג) רבה בד"ו רבי. (פכ"ד) לר' בד"ו רבי. נחלתי שמתם תועבה במקרא "ונחלתי שמתם לתועבה". (פמ"ד) שנשלטה בד"ו שנחלטה.

גליון אפרים

ימא דכובבו ימא דמילחא, נ"ב נ"ל ימא דסמכו כמו בסוף ירושלמי דכלאים פרק ט' הלכה ד' ושם הגירסא ימא דסמכו או שצ"ל דסיבכי. כמו ימא של סיבכי דבבלי בבא בתרא דף ע"ד ע"ב:

מסתברא באשה שאין לה כתובה [א] אבל באשה שיש לה כתובה גובה לעולם אמר ליה דרובה אתא מימר לך אפי' אשה שיש לה כתובה אינה גובה אלא עד עשרים וחמש שנה מילתא דר' אלעזר אמרה [ב] בעל חוב גובה לעולם לא אמר אלא בעל חוב אבל אשה אינה גובה אלא עד עשרים וחמש שנה א"ר אבין לא מסתברא אלא באשה שאין לה מזונות אבל באשה שיש לה מזונות אני אומר מפני מזונותיה לא תבעה א"ר יוסי בי ר' בון סוף דבר עד שתתבע אפילו כן הזכירה דתנינן תמן מתה יורשיה מזכירין כתובתה עד כ"ה שנה דרובה אתא מימר לך אפילו עשת כ"ה שנים חסר יום אחד ולא תבעה ואחר כך תבעה נותנין לה עוד כ"ה שנה ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי לא שנו אלא כתובת מנה מאתים אבל כתובת אלף דינר גובה לעולם אתא ר' אבהו בשם ר' יוחנן [ג] אפילו כתובתה של אלף דינר אינה גובה אלא עד כ"ה שנה *ואתיין אילין פלוגוותא כהלין פלוגוותא דתנינן תמן [ד] *הניזקין שמין להן בעידית [ה] וב"ח בבינונית [ו] וכתובת אשה בזיבורית א"ל ר' ירמיה לא שנו אלא מנה מאתים אבל כתובה של אלף דינר גובה בבינונית וא"ר יוסי ואפילו כתובתה אלף דינר אינה גובה אלא מן הזיבורית ואתיא דרבי יוסי כרבי יוחנן ור' ירמיה כר' יהושע בן לוי דתנינן תמן [ז] *הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא איבד כתובתה דרב אמר במזכה על ידיה ושמואל אמר [ח] במחלק לפניה ר' יוסי בן חנינה אמר מקולי כתובה שנו כאן אמר ר' בא טעמא דר' יוסי בן חנינה לא סוף דבר כתובת מנה מאתים אלא אפילו כתובתה אלף דינר מקולי כתובה שנו:

הדרן עלך הנושא את האשה

הלכה א מתני' *שני דייני גזילות היו בירושלם אדמון וחנן בן אבשלום חנן אומר שני דברים ואדמון אומר שבעה מי שהלך לו למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר [ט] תישבע בסוף ולא תישבע בתחילה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תישבע בתחילה ובסוף אמר ר' דוסא בן ארכינס כדבריהם אמר רבן יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן לא תישבע אלא לבסוף:

גמ' לא כן *אמר ר' פינחס בשם ר' הושעיה ארבע מאות וששים בתי כניסיות היו בירושלם וכל אחת ואחת היה לה בית ספר ובית תלמוד בית ספר למקרא ובית תלמוד למשנה ואילו הם ממונין על

פני משה

מסתברא. הא דקאמרי חכמים דבכ"ה שנים מוחלת כתובתה, אם דוקא באשה שאין לה שטר כתובה אלא מתקנת חכמים היא גובה אבל אם יש לה שטר כתובה תהא גובה לעולם דאמרינן אלו מחלתה היתה מוסרת להן שטר הכתובה: א"ע דרובה אתא מימר לך. לא היא אלא רבותא קאמרינן אפי' אשה שיש לה שטר כתובה שייך בה שפיר מחילה בכ"ה שנים: מילתא דר' אלעזר אמרה. כלומר ממילתא דר' אלעזר שמעינן נמי דאפילו יש לה שטר כתובה נמי מחלה דאמר רבי אלעזר בעל חוב גובה לעולם דלא שייך ביה מחילה ולא אמר אלא בעל חוב אבל וכו' כלומר וכ"ה ע"כ בדנקיט שטרא בידי' דאי לאו הכי במאי גובה ואפ"ה קאמר אבל אשה אינה גובה אלא עד כ"ה שנה ש"מ אפי' בשיש לה שטר כתובה מיירי: אני אומר מפני מזונותיה. שזנין אותה והיא בושה מהן לא תבעה: ר' יוסי בר בון. פליג דסוף דבר עד שתתבע אפי' כן הזכירה וכו' כלומר דהא לא היתה צריכה לתבוע מהן דבהזכרה לחוד סגי כדתנן בסיפא מזכירין כתובתה ואפי' יש לה מזונות היה לה להזכיר אם לא רצתה לתבוע אלא לעולם אמרינן מחלה כתובתה: עד כ"ה שנה דרובא אתא מימר לך. כלו' דמדייק הא דקתני עד כ"ה שנה ולא קאמר מזכירין בתוך כ"ה שנה אלא רבותא קמ"ל אפי' עשתה וכו' נותנין לה עוד כ"ה שנה מיום התביעה ולהכי קתני עד כ"ה שנה: לא שנו אלא כתובת מנה ומאתים. הוא דמחלה אם לא תבעה עד כ"ה שנה אבל התוספת יש לה דלאו ככתובה היא: אפי' כתובתה של אלף דינר אינה גובה. דתוספת כתובה ככתובה: ואתייא דר' יוסי כר' יוחנן. דס"ל בכל הדינים תוספת כתובה ככתובה דמקולי כתובה שנו: דתנינן תמן. כלומר וכן הא דשנינו בפ"ג דפאה הכותב נכסיו שכ"מ שכתב נכסיו לבניו וכתב לאשתו בין הבנים קרקע כל שהוא ושמעה איהי ושתקה איבדה כתובתה ופליגי התם רב ושמואל דרב אמר במזכה על ידיה לבנים והיא שתקה ולפיכך איבדה: ושמואל אמר. אפי' במחלק לפני' ושתקה כדמפרש ר' יוסי ב"ח טעמא דמקולי כתובה שנו כאן: טעמא. לטעמיה דר' יוסי ב"ח דאמר משום מקולי כתובה הוא לא שנא כתובת מנה ומאתים ול"ש התוספת הכל איבדה דמקולי כתובה שנו והיינו נמי כהאי פלוגתא דלעיל:

סליק פירקא בס"ד

הלכה א מתני' שני דייני גזילות. כדמפרש בגמ' שהיו ממונין על הגזל ולקנוס עליהן קנסות: שני דברים. שאין חכמים מודים לו: תשבע בסוף. כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום: ולא תשבע בתחילה. בשעת גביית מזונות והרמב"ם פירש תשבע בסוף כשיבא בעלה ויכחישנה ויאמר הנחתי לך מזונו' תשבע שלא הניח לה כלום: יפה אמר חנן. והלכה כמותו ודוקא אחר ג' חדשים ליציאת הבעל פוסקין מזונות לאשה אם תבעה מזונות אבל קודם זמן זה לא שחזקה אין אדם מניח ביתו ריקן ויוצא:
גמ' לא כן כו'. אלמא דטובא הוו ומשני ואלו הם הממונין על

קרבן העדה

מסתברא למוקמי מתני' דלאחר כ"ה שנה אבדה כתובתה דוקא כשאין לה שטר כתובתה אבל בשטר גובה לעולם דאלו מחלה היתה מוסרת להם שטר כתובה: אמר ליה דרובא וכו'. רבותא קמ"ל דאפי' בשטר אינה גובה לעולם: מילתא דר"א אמרה. מדברי ר"א איכא למשמע הכי דאינה גובה: ב"ח גובה לעולם והיינו בשטר דבלא שטר במאי גובה ודוקא בע"ח דלאו בר אחולי הוא הא אלמנה אחילתה לאחר כ"ה שנה אע"פ שיש לה שטר כתובה: אבל באשה שיש לה מזונות מהיורשים בבית אביה גובה כתובתה לעולם: ה"ג לא סוף דבר עד שתתבע אלא אפי' הזכירה. וה"פ לאו דוקא שתתבע אותם לדין אלא אפי' הזכירה לפניהם תביעת כתובתה כגון שאמרה ליורשים שאין שתיקתה מחמת מחילה סגי: דרובא אתא מימר לך. גדולה מזו אתי למשמע לך: אבל כתובת אלף דינר. דהיינו תוספת יש לה לעולם דמתנה היא ולא כתובה: אינה גובה אלא עד כ"ה שנה. דתנאי כתובה ככתובה דמי: ואתיין. פלוגתא דהנך אמוראי כפלוגתא דאמוראי דהתם: דתנינן תמן. רפ"ה דגיטין: הניזקין שמין להן בעידית. כשבאין לגבות דמי נזקן מנכסי המזיק שמין להן מעידית שבנכסי המזיק וב"ח בבינונית שבנכסיו וכתובת אשה מזיבורית שבנכסיו: ה"ג אר"י ל"ש וכו' גובה בבינונית: אתיא דר"י כר"י. דס"ל דתנאי כתובה ככתובה דמיא לכל מילי: דתנינן. ותנינן תמן בפ"ג דפיאה: במזכה על ידיה. שנתנה לו סודר שלה להקנות לבנים דמוכחא מילתא מדקא משתדלא בזכיית הבנים וגם נתן קרקע כל שהוא ואינה מערערת כלום כיון דאיכא תרתי ודאי נתרצית להם בלב שלם להיות קונין מתנה זו שלא תוכל לטרוף מהן כתובתה ומחלה להן השיעבוד שעל הנכסים הללו והפסידה כתובתה אם לא תמצא מקום אחר לגבות: במחלק לפניה. והיא שותקת ואפי' אין מזכה להו על ידה כיון שהיתה שם בשעת כתיבת הנכסים לבניו ולה קרקע כל שהוא נתרצית ושתיקה כהודאה דמיא אבל אם לא נתן לה כלום שתיקה אינה אלא לעשות נחת רוח לבעלה: מקולי כתובה שנו. כלומר אפי' לא זיכה על ידה ולא חילק בפניה אלא ערערה מיד כששמעה שכתב כל נכסיו לבניו ולה קרקע כל שהוא מחלה שיעבודה משאר נכסים אע"ג דבשאר בע"ח לא איבדו זכותם בכך עד שיאמרו בפירוש אנו מוחלין השיעבוד שעל נכסים אלו בכתובה הקילו כדאקילו גבה נמי לענין גבית כתובתה בזיבורית: טעמא דרבי יוסי בן חנינא. כלומר לטעמא דרבי יוסי בן חנינא לאו דוקא מנה ומאתים אלא אפי' יש לה תוספת כתובה אלף דינר אמרינן שמחלה בשתיקתה דמקולי כתובה היא:

הדרן עלך פרק הנושא

הלכה א מתני' שני דייני גזלות. שהיו גוזרין גזרות על הגזלנין וקונסין עליהן קנסות: שני דברים. שאין חכמים מודים לו: תשבע בסוף. כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום: ולא תשבע בתחילה. בשעת גיבוי מזונות: **גמ'** ופריך לא כן וכו': ה"ג ד' מאות וששים בתי דינין היו בירושלים וכ"מ בבבלי. ודריש ליה מדכתיב מלאתי משפט מלאתי בגימטריא תפ"א והאחת היתירה היינו בית המקדש א"נ ת"פ מלבד דתנן במתניתין וקשיא למה תנן אלו במתניתין הא הוו טובא ב"ד בירושלים שדנו דיני ממונות וגזלות: ואלו ממונין על

עין משפט נר מצוה

כג [א] מיי' פי"ז מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע א"ע סי' קא ס"א
כד [ב] טוש"ע חו"מ סי' נח סעי' א
כה [ג] מיי' פ"ז שם טוש"ע אה"ע סי' קא סעיף ג
כו [ד] מיי' פ"א ופ"ח מנזקי ממון סמ"ג עשין כז טוש"ע חו"מ סי' קמט סעיף ב וסי' תרפ סעיף א
כז [ה] מיי' פי"ט ממלוה סמ"ג עשין נד טוש"ע שם סי' קב סעיף א
כח [ו] מיי' שם ופט"ז מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ק סעיף ב
כט [ז] ח מיי' פ"ו מזכייה ה"ט סמ"ג עשין פב טוש"ע שם סי' קו סעיף א וטוש"ע חו"מ סי' רמו ס"ג
א [ט] מיי' פי"ב מאישות סמ"ג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' ע סעי' ה

מסורת הש"ס

(ה זקין ה"א) גיטין מח ב (פאה פ"ג ה"ט) ב"ב קלב א ב כתובות קד ירושלמי מגילה פ"ג ה"א

שנויי נוסחאות (ש"א) כאן בד"ו ליתא.

עמודי ירושלים

ארבע מאות וששים ביהכ"נ כו'. פ' נקה"ע שכתב ד' מאות ושמונים כו'. וכן מלאתי בבבלי סכ"ל וזה אינו דלגרסה בבבלי (דף ק"ה א') איתא והא אמר ר' פנחס אמר ר' הושעיה שלש מאות וצ"ד ב"ד כו' וכנגדן בתי כנסיות כו' ופ"ש בחידושי אגדות שכתב מרש"י ביעמים כ' תפ"א כמנין מלאתי ע"ש. אולם כדגרסי כא"י איתא בירושלמי מגילה (פרק ג' הלכה א') וכן הוא במדרש איכה בפתיחתא סי' י"ב ת"פ בתי כנסיות היו לנגד סכ"מ כמנין מלאתי (ופ"ש במ"כ שכ"ס בירושלמי ר"פ דייני גזירות אולי גירסתו סיימה גם כן בירושלמי) ובפסוק בלא ד' איתא דמלאתי חסר כתיב ובילקוט נביאים (רמז כנ"ז) ת"פ ב"כ כמנין מלאתי ובכמה אלף י"ב תפ"א ב"כ כמנין מלאתי ע"ש:

תורה אור

על הגזל ללמדך שכל מי שהוא ספיקה בידו למחות ואינו ממחה קלקלה תלויה בו תני בשם ר' נתן *אף נחום המדי היה עמהן על דעתיה דר' נתן שלשה דייני גזילות היו בירושלם *ר' חזקיה בשם ר' אחא ר' היה דורש שלשה מקרייות לשבח ותשב בפתח עינים ואיפשר כן אפילו זונה שבזונות אינה עושה כן אלא שתלת עיניה לפתח שכל עינים מצפות לו אמרה לפניו רבש"ע אל אצא ריקם מבית זה דבר אחר ותשב בפתח עינים שפתחה לו העינים ואמרה לו *פנויה אני וטהורה אני ועלי זקן מאד וגו' את אשר ישכבון ישכיבון כתיב אמר ר' *שהיו הנשים מביאות קיניהן ליטהר לבעליהן והיו משהין אותן ומעלה עליהן הכתוב כאלו הן שוכבין עמן א"ר תנחומא הדא היא דו מקנתר לון למה תבעטו בזבחי ובמנחתי אין תימר עבירה חמורה יש כאן מבריחן מן החמורה ומקנתרן בקלה ולא הלכו בניו בדרכיו שהיו נוטלין מעשר ודנין אמר ר' ברכיה מברכתה היתה עוברת והיו מניחין צורכי ישראל ועוסקין בפרגמטיא מעשה בי ר' ישמעאל שפסק מזונות לאשה בשוקי בציפורי מה בשוקי שמע ר' ומר מאן אמר ליה שלא שילח לה מאן אמר ליה שלא הניח לה עברין ידעין ר' הילא אמר רב בעי כסביר סבר ר' דלית מתניתא באשת איש אלא באלמנה אמר שמואל ור' שמעון בן לקיש תריהון אמרין באלמנה היא מתניתא אמר ר' אבין תני דבית ר' כן *מי שיצא למדינת הים ואשתו תובעת מזונות הוון בעי מימר מאן דמר באשת איש היא מתניתא בתחילה שלא שילח לה בסוף שלא הטמינה ושלא הערימה מאן דמר באלמנה היא מתניתא בתחילה שלא הניח לה בסוף שלא הטמינה ושלא הערימה אמר שמואל אחוה דר' ברכיה בשלא מחלה ליתומים על כתובתה הרי שיצא הוא ואשתו למדינת הים ובאת ואמרה *מת בעלי תזון ותטול כתובתה גירשני בעלי תזון מכתובתה מה נפשך אם היא אשת איש משל בעלה היא ניזונת אם אינה אשת איש מכתובתה היא ניזונת הרי משבא ממדינת הים ואשתו תובעת מזונות ואמר יצאו מעשה ידיה במזונותיה שומעין לו ואם פסקו בית דין מה שפסקו פסקו ר' ירמיה אמר בשאין מעשה ידיה כדי מזונה כהדא שומעין לו *כמאן דמר אין מזונות לאשה מדבר תורה בהדא דתני *אין בית דין פוסקין לאשה מזונות מדמי

פני משה

על הגזל. בתמיה וכי אלו בלבד הם הממונין על הדינין בירושלים : ומשני ללמדך וכו'. שאלו דתנן במתניתין היה סיפק בידם למחות ולדון בכפייה משא"כ בתי דינין האחרים לא דנו ע"י כפייה אלא כשבאים לפניהן לדון א"כ אלו היו עונשים שלא מן הדין אלא לעשות גדר : היה דורש שלש מקראות. שנראין שהן לגנאי דרשן הוא שהן לשבח וכולהו מייתי בסמוך : אינה עושה כן. שתשב במקום הפקר כזה : לפתח שכל עינים מצפות לו. כלומר לשער השמים והיינו לקב"ה ואמרה רבונו של עולם לא אצא ריקם מבית זה. מסיפא דקרא קדרים דכתיב ותשב בפתח עינים כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו לאשה : שפתחה לו העינים. פתחי היתר נתנה לו לומר שאין עבירה בדבר : פנויה אני. ומותרת לכל אדם : וטהורה אני. שאינה טמאה נדה : ישכיבון כתיב. לשון הפעיל כאלו אחרים השכיבום עם הנשים ומעלה עליהן הכתוב כאלו שכבו בעצמם : והיו משהין אותן. שהיו מסרבין להקריב הקרבנות כי אם לאחר יגיעה רבה כדכתיב גם בטרם יקטירון את החלב וגו' וכשהיו זבות ויולדות באות ממקום אחר לשילה להקריב את קיניהן היו מתעללות בהקרבתן ושהו הנשים שם עד שיראו שהקריבו קרבנותיהן ומתוך ששהין שם ומנען מפריה ורביה מעלה עליהן הכתוב כאלו שכבון : א"ר תנחומא. תדע שלא שכבו ממש שזו היא שהקב"ה מקנתר להן ע"י שמואל למה תבעטו בזבחי ובמנחתי : אין תימר. כלומר ואם"ד כפשטא דקרא ששכבן ממש ועשו עבירה המורה : יש כאן וכו'. וכי כך דרך המקנתר שבורח מן החמור ומוכיח חבירו בעבירה קלה אלא בלמה תבעטון נכלל גם את זו אשר ישכבון וגומר : שהיו נוטלין מעשר ודנין. לא שהיו נוטלין שוחד ח"ו אלא שנטלו מעשר לוי מבעלי דינים ודנין אותן וזהו אבק שוחד שע"י כך דעתן נוטה להם אלא היה להם לחשוך עצמן מדין מכיריהם שנותנין להם מעשרותיהם : מברכתה. עיירה שמוכרין ולוקחין סחורות היתה עוברת : והיו מניחין וכו'. והיינו ויטו אחרי הבצע : ה"ג מעשה בר"י שפסק מזונות לאשה בשוקי ציפורי שמע רבי וכו'. וה"פ ר"י פסק בציפורי מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים ולא שמע שמת בעלה שמע רבי ואמר איך ניתן לה מזונות מאן לימא לן שלא שלח לה בעלה ממדינת הים לפרנסתה או מאן אמר לי שלא הניח לה בעלה טרם לאתו כדי פרנסתה : ה"ג עבדין ואמהין. כלומר ואפי' הניח לה עבדים ושפחות היודעים לדבר של מי הם אפשר לומר שהניחן ולא נודע לנו : ה"ג רבי הילא א"ר בא מסבר סבר רבי. דלא איירי מתני' באשת איש דלדידה אפי' בשבועה לא יהבינן אלא באלמנה בשמעו שמת בעלה במדינת הים לזו יהבינן בשבועה : מי שילא למדינת הים. דמשמע שאינו חוזר עוד לעולם אבל מי שהלך משמע ליה שעתיד לחזור : בתחלה. כשבאת לגבות מזונות נשבעת שלא שלח לה בעלה למזונות ממדינת הים : בסוף. כשבאת לגבות כתובתה נשבעת שלא הטמינה משל בעלה כלום ומגלגלין עליה שלא הערימה למכור יותר מכדי צרכה למזונותיה : בשלא מחלה ליתומים על כתובתה. הוא דיש לה מזונות אבל בשמחלה על כתובתה אף מזונות אין לה : תיזון. כל זמן שאינה תובעת כתובתה או כשתרלה תטול כתובתה שנאמנת האשה לומר מת בעלי ותינשא וכשם שנאמנת לינשא כך נאמנת ליטול כתובתה כדתנן ביבמות פט"ו : תיזון מכתובתה. אף שאינה נאמנת לומר גרשני בעלי כדי שתינשא מ"מ מזונות אית לה עד כדי כתובתה ממה נפשך וכדמסיק : אם אינה אשת איש. אלא שבאמת גירשה בעלה : ואשתו תובעת מזונות. כלומר מה שלותה ואכלה בהיותו במדינת הים : שומעין לו. כלומר הדין עמו : ואם פסקו ב"ד. קודם שבא כמה תלוה או תמכור מנכסי בעלה למזונות : מה שפסקו פסקו ואין שומעין לו וצריך לשלם מה שלותה : בשאין מעשה ידיה כדי מזונותיה. איירי הך ברייתא הלכך אם פסקו ב"ד מה שפסקו פסקו : ופריך כהדא שומעין לו. דתנן ברישא בתמיה הא אין מעשה ידיה מספיקין : ומשני כמ"ד אין מזונות לאשה מדאורייתא אבל מעשה ידיה שלו מדאורייתא הלכך שומעין לו דהאמר הלוו לא היו מלווים לזו היתה דוחקת עצמה אע"ג דלא ספקה : אין ב"ד פוסקין מזונות לאשה. שאין בעלה כאן בעיר : מדמי

קרבן העדה

על הגזל שהיו ממונים לגזור גזירות ולמחות ביד עוברי עבירה והיינו דקאמר ללמדך כו' כלומר ולכך חשיב אלו השנים שהיו ממונים והיתה ספיקה בידם למחות והקולר תלוי בהן : שלשה מקריות לשבח. מפורש לעיל בפ"ק דסוטה ואיידי דקאמר כל מי שהוא ספיקה בידו למחות מייתי לה הכא כדאמרינן בבני עלי : שפסק מזונות לאשה. דקסבר פוסקין מזונות לאשת איש אם הלך בעלה למדה"י : מה בשוקי. כלומר מה נפקא לן מינה אם היה ביומא דשוקי או לא וקאמר משום דרבי היה מתמיה ע"ז וכדלקמן : מאן אמר ליה. לר' ישמעאל שלא שילם לה בעלה או שלא הניח לה כשילא : עברין ידעין. כלומר והשתא ה"ש דקאמר ביומא דשוקי משום דמלויים עוברים ושבים ויודעין מזה אם שלח לה או הניח לה : רב בעי מסבר סבר רבי. אם סבר רבי דלית מתניתא איירי באשת איש אלא באלמנה אמר דהא במתניתא לא פליגי הכן ורבנן אלא בשבועה אבל כ"ע מודו דפוסקין לה מזונות ולרבי דס"ל אין פוסקין מזונות לאשת איש א"כ מתני' לא מיתוקמא אלא באלמנה והא במתני' סתמא קאמר : שמואל ור"ל תריהון אמרין באלמנה היא מתני'. כלומר אין ודאי באלמנה מיתוקמא. וכן אמר בבבלי דף ק"ז תרגמ' רבינו שמואל בבבל כששמעו בו שמת : תני דבית רבי כן. כמו תניא אידך הוא כלומר בבית מדרשו של רבי כן תנו במתני' מי שילא למדה"י דמשמע מיד שילא הוא למדה"י ואשתו תובעת מזונות פוסקין לה דס"ל פוסקין מזונות לאשת איש : הוון. בני הישיבה בעי מימר דמאן דמוקי למתני' באשת איש מפרש דבתחילה ובסוף דקתני שבתחילה נשבעת שלא שילח לה וכלומר אף במקום דליכא למיחש שהניח לה גררי כגון בקטנה דאין דרך למיתפס גררי לקטנה מ"מ נשבעת היא שלא שילח לה ובסוף כשתגבה כתובתה נשבעת שלא הטמינה ושלא הערימה : ומ"ד באלמנה. ולא שייך שלא שילח לה נשבעת שלא הניח לה וכ"ש באלמנה קטנה דלא שייכא בה להניח א"כ לא צריכה שבועה בתחלה : אמר שמואל אחוה דרבי ברכיה. דלא היא אלא אלמנה לעולם נשבעת בתחלה שלא מחלה ליתומים על כתובתה דהמוחלת כתובתה אין לה מזונות : הרי שיצא כו' תזון ותטול כתובתה. כלומר או תזון או רצתה תטול [...]בתה : תזון מכתובתה. [...] אלא כנגד כתובתה דמה [...] הבינן לה אם אשת איש היא ששקר אומרת גירשני א"כ משל בעלה ניזונת ור"ם זונה א"א כו' : ואשתו תובעת [...]. ופליגי רבי ירמיה ור' יוסי [...] בפירושא דמילתא : ואמר יצאו כו'. כלומר כשילאתי למדה"י אמרתי לה לא מעשה ידיך במזונותיך שומעין לו : והא פסקו ב"ד. לה מזונות קודם שבא מה שפסקו פסקו : ר' ירמיה אמר. הא דקאמר ואשתו תובעת מזונות בשאין מעשה ידיה כדי מזונותה ותובעת ממנו המותר וכגון שלוותה ותובעת לשלם : ופריך כהדא שומעין לו. בתמיה אמאי הא לא ספקה : כמ"ד אין מזונות לאשה מד"ת. והילכך אין מוליאין ממנו [...]תני כו'. מפורש לעיל ריש פרק המדיר : רבי

עין משפט נר מצוה

ב
א מיי' פי"ב מהלכות כמ"ג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' ע סעיף ה

ג
ב מיי' פי"ח שם ה"ב כג ופי"ב שם הי"ח טוש"ע שם סי' לג סעיף יח יט

ד
ג מיי' פי"א שם טוש"ע שם סעיף טז

ה
ד מיי' פי"ב שם טוש"ע שם סי' ע ס"ס יא

ו
ה מיי' פ"ה מהמיטה ויוצא ה"ד ובמלמ"ל

מסורת הש"ס

סוטה קה א (סוטה פ"ק כ"ו)

סוטה דף י

בבא ם

כתובות קו א

(תוספתא פ"ב) שם ב

(לעיל ריש פ' המדיר) ותוספתא פ"ד בבכורות ובבלי פ"ג

שנויי נוסחאות (פי"ד) כמציאה או כאיכלת וט' כאוכלת גד"ז במציאה או באוכלת וט' באוכלת. (שכ"ד) כהלין פלונתא כד"ו ליתא והייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה כ"ס גד"ו. (שכ"ה) מי שהלך וט' עד „הצבי". כ"ז ליתא גד"ו.

גליון אפרים

נבלה # כל ישראל שבא לזנות בית אביה ג"ב נ"ל נבלה # כל בתולות ישראל. להיות שבא. ומ"ש לזנות בית אביה יבוא כו' נ"ל שצ"ל לזנות בית אביה ירא ותיבת שבא נכתב בלדו נ"ל שצריך למחוק. וכן איתא בספרי. ואולי צריך גידולים רעים שגדלו. וכלשון הבבלי בדף מ"ה ע"א ראו גדולים כו':

מדמי שביעית אבל ניזונת היא עם בעלה בשביעית ר' יוסי אומר בשיש מעשה ידיה כדי מזונות כהדא מה שפסקו פסקו תיפתר בשפסקו יתר הרי שהיה נתון במדינת הים ואמר [ה] יינתנו אילו לבניו בנותיו בכלל אם בשעת מיתה אמר יינתנו אילו לבניו אין בנותיו בכלל ר' זעירא רב חננאל בשם רב ר' זעירא בשם אבא בר ירמיה *שני דברים אמר חנן הלכה כיוצא בו שבעה דברים אמר אדמון אין הלכה כיוצא בו ר' בא בר זבדא בשם רב יצחק בר חקולא בכל מקום ששנינו אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון. הלכה כיוצא בו:

הלכה ב מתני'

*מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו חנן אומר איבד את מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול אמר ר' דוסא בן הרבינס כדבריהם אמר רבן יוחנן בן זכאי [ב] יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי:

גמ' *ר' בא בר ממל בעי הפורע שטר חובו של חבירו שלא מדעתו תפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים א"ר יוסי טעמון דבני כהנים גדולים תמן לא עלתה על דעתו שתמות אשתו ברעב [ג] ברם הכא [ז]מפיים הוינא ליה הוא מחיל לי הגע עצמך דהוה גביה משכון מפיים הוינא ליה והוא יהיב לי משכוני עד כדון בבעל חוב שאינו דוחק ואפילו בבעל חוב שהוא דוחק שמעינן מן הדא [ד] *ושוקל את שקלו ולא שקל אין ממשכנין אותו הדא אמרה ואפילו בבעל חוב שהוא דוחק תדע לך שהוא כן דתנינן [ה] *ומקריב עליו קיני זבין וקיני זבות קיני יולדות חטאות ואשמות לא בשלא נתן לתוך ידו כלום וכא בשלא נכנס לידיו כלום ר' יהושע ב"ל אמר [ו] אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארנון ובגולגולת רב אמר כל הנתפס על חבירו חייב ליתן לו חייליה דרב מן הדא *הגוזל שדה ונטלוה מציקין ולא שמע מה דאמר ר"י קנס קנסו בגזלן ר' אבון בעי והדן

פני משה

רבי יוסי. מוקי לה בשיש במעשה ידיה שפסקו פסקו בתמיה הא לא צריכה: תיפתר בשפסקו יתר. כלומר לדברים יתירים דלא ספקי לה מעשה ידיה: ואמר יינתנו אילו לבניו. שלח להן מתנות ואמר סתם לבניי הבנות בכלל: ה"ג אם בשעת מיתה אמר. לא נתכוין אלא לזכרים הראוין לירש ואין הבנות בכלל: בכל מקום ששנינו כו'. וכן מסיק לה בבבלי:

הלכה ב מתני' איבד את מעותיו. משום דאמר ליה לא אמרתי לך הלויני ואני אפרע אבל אם הלוה את האשה מעות למזונותיה על מנת שתשלם לו הוא תובעה והיא תובע' את הבעל וישלם ואם הבעל טוען הנחתי לה מזונות והיא אומרת לא הניח ורוצה להוציא ממנו נשבע הבעל שבועת היסת ונפטר ויהיו המעות חוב עליה לכשתתאלמן או תתגרש: הניח מעותיו על קרן הצבי. כלומר מזומן הוא להפסד כמו המניח מעותיו על קרן הצבי שהוא קל לרוץ והלכה כרבן יוחנן בן זכאי:

גמ' הפורע שטר חוב של חבירו שלא מדעתו תפלוגתא. אם נימא דפלוגתא דחנן ובני כ"ג היא כדפליגי במתני' ולחנן איבד מעותיו ולבני כ"ג חייב לשלם לו: אמר רבי יוסי. לא היא דהא אפילו בני כ"ג מודו דאינו חייב לשלם לו דטעמייהו דבני כ"ג תמן במתני' מפני שלא עלתה על דעת שתמות אשתו ברעב ומחויב הוא לפרנסה ולפיכך חייב לשלם: ברם הכא. בבעל חוב יכול הלוה לומר מפיים הייתי למלוה והוא מחיל לי ומי הרשך לשלם לו: הגע עצמך דהוה גביה. מלוה משכון ובעל כרחו היה משל' לו: ומשני מ"מ יכול הוא לומר הייתי מפיים לו שיתן לי גם המשכון לידי: עד כדון. לא [ש]מיענו שהוא פטור אלא בב"ח שאינו [דוחק] את הלוה לפרוע כדקאמר מפיים הוינא ליה: ואפילו בבעל חוב שהוא דוחק. אם נימא נמי דאפ"ה אינו משלם לחבירו שפרע בשבילו: שמעינן מן הדא. דתנן בפ"ד דנדרים המודר הנאה מחבירו פורע לו את חובו ושוקל את שקלו מחצית השקל שחייב כל אחד מישראל בכל שנה לצורך קרבנות ציבור יכול לשקלו בשבילו: ולא שקל אין ממשכנין אותו. בתמיה דהרי הגזבר יכול למשכן אותו בשביל שקלו וכב"ח דוחק הוא ואפ"ה קתני דרשאי המדיר לשקול את שקלו: הדא אמרה ואפי' בב"ח שהוא דוחק. פטור מלשלם לחבירו דכמבריח ארי מנכסיו בעלמא הוא דאי לאו הכי הא קא מהני ליה להמודר: תדע לך שהוא כן. ועוד ראיה ממה דתנינן התם שהמדיר מקריב עליו קיני זבים כו' לא בשלא נתן לתוך ידו כלום כלומר לאו דטעמא משום דהמדיר לא נתן לתוך ידו של המודר כלום והיכא דלא מטי הנאה מהמדיר לידיה דהמודר לאו כלום הוא: וכא. וה"נ טעמא הוא דהא לא נתן לידו כלום והילכך אפילו בב"ח דוחק פטור מלשלם לחבירו: אין לך נתפס. בשביל חוב חבירו וחבירו חייב לשלם לו אלא הנתפס בארנון ובגולגול' שפרע המס של המלך וכסף גולגול' בשבילו משום דדין המלך כך הוא לתפוס האחד בשביל חבירו: חייליה דרב. ראייתו של רב מן הדא דתנינן בהגוזל בתרא הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מציקין שנטלוה אנסין ממנו אם מכת מדינה היא אומר לו הרי שלך לפניך וקתני התם אם מחמת הגזלן שלא אנסו שדות אחרים אלא ממנו חייב להעמיד להנגזל שדה אחר ופליגי נמי התם ריב"ל ורב כדאמר שם בהאי תלמודא ומדקתני נטלוה מסיקין מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר ואע"ג דקרקע אינה נגזלת מ"מ כיון שהיו סבורין האנסין שהיא של גזלן ומחמת כן לקחוה חייב להעמיד לו שדה אחר וה"נ כיון שנתפס בעבורו חייב ליתן לו: ולא שמע. ודחיל' הש"ס וכי לא שמע מה דאמר ר' יוחנן התם קנס קנסו בגזלן כלומר באמת מן הדין הגזלן אינו חייב דהא קרקע אינה נגזלת אלא דמשום קנס הוא שקנסו הכמים בו והילכך אם הגסוה ממנו מחמתו חייב אבל בעלמא לעולם אימא לך הנתפס על חבירו אינו חייב ליתן לו: והדן

קרבן העדה

מדמי פירות שביעית שמכר הבעל דכיון דאינו משועבד לה אלא מדרבנן דהיינו תחת מעשה ידיה ה"ל כפורע שכר פועל מדמי שביעית דאסור כדתנן פ"ח דשביעית: בשיש מעשה ידיה כדי מזונות. הלכך שומעין לו: ופריך כהדא מה שפסקו פסקו. בתמיה הא מעשה ידיה מספיקין לה למזונותיה: בשפסקו יותר. שתפרנס בריוח ומעשה ידיה אינן מספיקים אלא לדברים גדולים וכיון שפסקו לה ב"ד חייב הבעל לשלם: הרי שהיה נתון במדינת הים. ושלח כלים ואמר ינתנו אלו לבניו: בנותיו בכלל. והראוי לבנים הזכרים כגון ספרים וכלי מלחמה לזכרים והראוי לבנות כגון כלי משי הצבועים וחלי זהב יטלו הבנות ודברים הראוים לזכרים ולנקבות יטלו אותן הזכרים: ה"ג אם בשעת מיתה אמר ינתנו אלו לבניו אין הבנות בכלל. וכ"ה בריו"ף פרק מי שמת. וה"פ טעמא דמילתא משום דבחייו רוצה לכבד בנותיו כדי שיהיו חביבות על בעליהן אבל בשעת מיתה אינו רוצה לעקור נחלה דאורייתא: הלכה כיוצא בו. כלומר הלכה כמותו וכיוצא בו מי שהסכים עמו דהיינו ר"י בן זכאי א"נ הלכה כיוצא בו בכל הדברים הדומין לאלו כלומר למדין מהן במקום אחר: אין הלכה כיוצא בו. דהיינו ר"ג שלא ראה את דבריו אלא בשלשה והיה לו לראות את דבריו בכולן שהלכתא כוותיה בכל השבעה דברים: הלכה כיוצא בו. דהיינו אדמון שאמר כן אבל בשאר דברים אין הלכה כאדמון ופליג אר' זעירא:

הלכה ב מתני' איבד את מעותיו. דאמר לא אמרתי לך הלויני ואני אפרע וכיון שאין לו תועלת אלא שמסלק ממנו נזק חיובו אין זה חייב לו כלום אבל אם הלוה את האשה מעות למזונות ע"מ שתשלם לו תובעה והיא תובעת הבעל וישלם: הניח מעותיו על קרן הצבי. שאי אפשר להציל מעותיו כי אם כשיתרצה הצבי לחזור אליו אף זה כן אם לא יתנדב הבעל לשלם לו אין לו כלום: **גמ'** בעי הפורע שטר חובו של חבירו. למלוה שלא מדעת הלוה אם חייב הלוה לשלם להפורע או לא מי נימא דפליגי בה חנן ובני כה"ג דלחנן פטור ולבני כה"ג חייב או לא פליגי ואמתני' דנדרים פ"ד קאי דתנן התם המודר הנאה מחבירו פורע לו חובו ומיבעי ליה אי לא אתיא מתני' אלא כחנן או אתיא ככ"ע: אר"י. אף בני כה"ג מודו התם דפטור והכא דמחייבו טעמייהו משום דודאי לא עלתה על דעתו שתמות אשתו ברעב וידע שאחר יפרנסנה והוא ישלם לו: ברם הכא. אבל הכא בפורע חובו של חבירו פטור דסבר שהיה מפייס לבע"ח עד שימחול לו חובו: ופריך הגע עצמך. אמור לנפשך לדבריך דמתני' דנדרים איירי בכל חוב א"כ אפי' בשהיה משכון ביד בע"ח אמאי מותר הא קמהניא ליה דמסתמא לא הוי מחזיר ליה המשכון בלא פרעון: ומשני מפייס הוינא ליה וכו'. אף במשכון י"ל שהיה מפייס ליה שיחזור לו משכונו בלא מעות: עד כאן בבע"ח. שאינו דוחקו ונוגשו שישלם לו שייך לומר דלמא מפיים ליה: ואפי' בבע"ח דוחק. שרדפו שישלם לו חובו מי אמרינן דאף זה מותר במודר הנאה או דלמא כיון דחזינן שאינו מקבל פיוסים אסור: שמעינן מן הדא. תא שמע מהא דתנן התם בנדרים ברישא דמתני' המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו: ולא שקל אין ממשכנין אותו. בתמיה הא תנן בפ"ק דשקלים דממשכנין מי שלא שקל את שקלו אלא ודאי כל שלא בא הדבר ליד המודר מיד הנודר לא מיקרי הנאה אלא גרמא בעלמא ושרי: הדא אמרה. זאת אומרת דאפי' בבע"ח דוחק כי הא' דשקלי' דממשכנין אותו אם לא יתן אפ"ה אין צריך לשלם לו: תדע לך שהוא כן. כלומר מסיפא דמתני' דנדרים נמי איכא למידק הכי: דתנינן. התם הנודר מקריב על המודר קיני זבין וכו' חטאות ואשמות שהיה חייב המודר להביאן והני כבע"ח דוחק הוא דכל כמה דלא מייתי להו אסור בקדשים ולית ליה כפרה: לא בשלא נתן לתוך ידו כלום. אלא כיון שלא נתן לתוך ידו כלום לא מיקרי הנאה: אלא בארנון ובגלגולת. אם פרע עבורו מס המוטל על קרקעו או על גולגלתו חייב לשלם לו שכך הוא דינא דמלכותא: חייליה דרב. ראייתו של רב לדין זה מהאי: מציקין. עוררין ה"ג הגוזל שדה ומכרה לחבירו ונטלוהו מציקין כופין אותו להחזיר את מעותיו: קנס קנסו בגזלן. כלומר מדינא פטור הגזלן מלשלם דקרקע אינה נגזלת אלא קנס הוא שקנסוהו חכמים: בעי והדן

שינוי נוסחאות (כ"ב) מזונות בד"ו מזוני. (ש"ס) בשעת מיתה בד"ו בשביעית. (פ"ח) של חבירו בד"ו לחבירו. (שכ"ג) יהיב בד"ו יהב. (בכ"ם) וכא בשלא נכנס לידיו כלום בד"ו כ"ז ליתא. (של"ד) ר"י בד"ו רבי יוחנן. בגזלן בד"ו בגוזלן.

עמודי ירושלים

מפיים הוינא ליה הוא מחיל לי. בגליון ירושלים כ' מכאן מוכח דאף בשטר מועיל מחילה אף שהוא תופס השטר ע"ש. אולם לפמ"ש הנמוקי (סי' כמ"א סק"א) דאף מאן דס"ל דאינו מועיל מחילה כשתופס השטר היינו דא"ל נהמיל אליו השטר אבל אינו יכול לתבעו עם השטר דשיעבוד הגוף [אינו] נפקע ע"י מחילה מ"מ א"כ אין ראיה מזה דהוא היה יכול לומר אף שיש לו השטר לא איכפת לי כיון שאינו יכול לתבעו אותו ויתפוס השטר ואינה רוצה שיחזיר לו השטר וא"כ לא קשה מידי:

עין משפט נר מצוה

ז [א] מיי' פ"ו מה' זכיה ה"ד ובכס"מ טוש"ע ח"מ סי' רנז ס"ז
ח [ב] מיי' פ"ב מאישות סמ"ג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' ע ס"ח
ט [ג] מיי' פכ"ו ממלוה טוש"ע ח"מ סי' קכח ס"א
י [ד] מיי' פכ"ו מנדרים ה"ד סמ"ג לאוין רמב
יא [ה] מיי' שם ה"ה סמ"ג שם
יב [ו] מיי' פ"ח מחובל ומזיק ה"ו טוש"ע שם סי' שפח ס"ו

ציון ירושלים

מפיים הוינא ליה הוא מחיל לי. מכאן מבואר דאף בשטר יועיל מחילה אף שהוא תופס השטר דהרי דייקינן אמר מפיים הוינא והוא יהיב לי משכונא משמע דאף בשטר אין נר ך שיחזור לו שטרו וע' בהגהותי על ש"ע ח"מ סי' רמ"ג מ"ה שכתבתי בזה שבן מלאתי בשמ"ק ב"ק בשם ע"ש שים ע"ם בדברי הסמ"ק וכיון

מסורת הש"ס

עי' כתובות קט ולקמן פ"ב
ב"מ קיב ב
(נדרים פ"ד ה"ב) כתובות קח ע"א תוס' ד"ה אלא וד"ה יהוס' ב"ק נח ד"ה אף ב"ב דף לא ב ד"ה אם
(נדרים פ"ד ה"ב) בבלי לו
(שם) בבלי לג ב
(גיטין פ"ה ה"ו) בבלי קטז ב

והחן דהוה רבה רבי יוסי בי רבי בון ורבי חייה בר לוליינו תריהון בשם שמואל אמרי חד אמר כארנון וכגולגולת וחרנה אמר אינה כארנון וכגולגולת תמן תנינן ^א *מרפאהו ריפוי נפש אבל לא ריפוי ממון ר' יהודה ור' יוסי חד אמר כאן במדירו מגופו כאן במדירו מנכסיו וחרנה אמר כאן בשיש לו מי ירפאנו וכאן בשאין לו מי ירפאנו אם מי שיש לו מי ירפאנו אפילו רפואת נפש לא ירפאנו שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות ולא ניכסי המחזיר הן שהן אסורין לבעל הפרה עולא בר ישמעאל בשם ר' יצחק *בשהיו נכסיו של זה אסורין לזה ונכסיו של זה אסורין לזה מאן תנא ^ב תפול הנייה להקדש ר' מאיר דרבי מאיר אומר מועלין באסורות ר' אבון בר חייה בעי *נדר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו נישמעינה מן הדא אמר ^ג הככר הזה הקדש אכלו בין הוא בין אחר מעל לפיכך יש לו פדיון אם אמר הרי זה עלי אכלו מעל בו בטובת הנאה דברי ר' מאיר אחרים לא מעלו לפיכך אין לו פדיון לא אמר אלא אכלו הא לחמם בו את ידיו מותר תלמידוי דר' יונה בשם ר' בון בר חייה כיני באומר לא אוכלינו ולא אטעמינו לא אסרו עליו אלא לאכילה ^ד עד כדון צריכה נדר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו דתני מי שהלך למדינת הים ועמד אחר ופירנס את אשתו *א"ר חגיי לא אמר אלא אחר הא האב גובה ר' יוסי אומר ^ה בין אב בין אחר אינו גובה ואתיין אילין פלוגוותא כהלין פלוגוותא דתנינן תמן *וזכאי ^ו במציאתה ובמעשה ידיה ^ז ובהפר נדריה ^ח ומקבל גיטה ^ט ואינו אוכל פירות בחייה וחייב ^י במזונותיה ובפירקונה ובקבורתה אמר ר' חגיי לא אמר אלא האב הא אחר אינו גובה ר' יוסי אומר ^כ בין אב בין אחר גובה על דעתיה דר' חגיי בין לקבורה בין למזונות האב גובה אחר אינו גובה על דעתיה דר' יוסי לקבורה בין אב בין אחר ^ל גובה שלא עלת על דעת שתהא אשתו מושלכת לכלבים ובמזונות בין אב בין אחר אינו גובה:

הלכה

קרבן העדה

והחן דהוה רבה. קשיא ליה מאי קאמר ולא שמע הא דאר"י וכו' והלא רב היה גדול מר"י: ה"ג חד אמר כארנון וכגולגולת. הך ברייתא מיירי שנטלו מסיקין כארנון וכגלגולת הלכך חייב להחזיר לו מעותיו: וחרנה. ואידך אמר אינה כארנון וכגולגולת ואפ"ה חייב להחזיר לו או כרב או כר"י ל"א חד אמר נטלו מליקין הרי הוא כארנון וגלגולת וחד אמר אינה כארנון וכגלגולת אלא מטעם קנס כר"י: תמן תנינן. נדרים פ"ד המדיר הנאה מחבירו מרפאהו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון דהיינו בהמתו אינו מרפאה וקשיא לי' אהא דתנן התם ומחזיר לו אבידתו א"כ למה לא ירפא רפואת ממונו שהרי זה כמחזיר אבידתו והך סוגיא מייתי הכא אגב הא דלעיל: ר"י ור"י. מתרצים לרומיא דהנך מתניתין: כאן במדירו מגופו. הא דתנן ומחזיר לו אבידתו איירי שנדר שלא יהנה גופו ממנו אבל נכסיו יהנו ממנו: כאן במדירו מנכסיו. הא דתנן אבל לא רפואת ממון איירי שנדר שגם ממונו לא יהנה ממנו: כאן בשיש לו. רופא אחר שיכול לרפא בהמתו הלכך אסור המדיר לרפאותה: כאן בשאין לו מי שירפאנו. כלומר אין שם אדם אחר שיחזיר לזה אבידתו: ופריך אם מי שיש לו מי שירפאנו. הוקימתה להא דתנן אבל לא ריפוי ממון קשיא רישא דתנן מרפאהו רפואת נפש ואי בשיש לו רופא אחר אפי' רפואת נפש אסור: ומשני שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות. ומשום חשש סכנת נפשות התירו לו לעשות לו רפואה אף שיש שם רופא אחר אבל לבהמתו לא התירו משום הך חששא כיון שיש שם רופא אחר: ופריך ולא נכסי המחזיר הן שהן אסורין לבעל הפרה. כלומר לבעל האבדה כדתנן ברישא ופורע לו את חובו וכיון שכן קשיא א"כ למה תנן בסיפא ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש למה לא יטול המחזיר שכרו הלא אין נכסי בעל האבדה אסורין עליו: כשהיו נכסיו של זה וכו'. כלומר שהדירו המחזיר ובעל האבדה זה את זה איירי מתניתין הלכך תפול הנאה להקדש אבל חזרת האבדה שריא דמלות לאו ליהנות ניתנו ואין זה מהנהו אלא מסיר את הנזק: מועלין באסורות. כלומר מועלין בנדרים אם אמר קונם דבר זה עלי הרי הוא כהקדש ומועלין בו הלכך תפול הנאה להקדש וה"ק הנאתו כי הקדש מה הקדש יש בו מעילה אף קונמות יש בהן מעילה: הככר הזה הקדש. שאסרה בקונם לכל כהקדש שהוא אסור לכל אדם: אכלו בין הוא בין אחר מעל. דיש מעילה בקונמות: לפיכך יש לו פדיון. דכיון דמתסר אכ"ע כהקדש תפוס פדיונו: ה"ג הרי זה עלי אכלו הוא מעל אחרים לא מעלו לפיכך אין לו פדיון דברי רבי מאיר לא אמר וכו'. וכן הוא בבבלי בנדרים פרק ד' וה"פ כיון דאמר ככר זה עלי לא אסרו אלא על עצמו ואי מתהני מיניה מעל אבל על חבירו לא נאסר לפיכך אין לו פדיון דכיון דחבירו לא מעל לא אלים כהקדש למתפס פדיונו: לא אמר. ר"מ אלא אם אכלו מעל הא אם מחמם בו את ידיו לא מעל דאל"כ ליתני אם חימם את ידיו מעל: כיני. כן היא ברייתא איירי באומר קונם ככר זה לא אוכלנו או אטעמנו ואז לא אסר על עצמו אלא האכילה: עד כדון צריכה. ועדיין בעיין קיימת בנדר מן הככר סתם כגון שאמר קונם ככר זה עלי אם אסור גם לחמם את ידיו או לא: דתני. כלומר הא דתנן מי שהלך וכו': לא אמרן. אלא אחר שעמד ופרנס הוא דאיבד את מעותיו: הא האב. שפרנס את בתו גובה מבעלה כשיבא ממדינת הים מה שהוציא: ואתיין וכו'. ואזדו לטעמייהו: דתנינן תמן. לעיל פ' נערה: ה"ג ואינו אוכל פירות בחייה ניסת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה ותני עלה לא רצה הבעל לקברה האב קוברה ומוציא ממנו בדין וא"ר ח' לא אמר אלא האב הא אחר אינו גובה מהבעל אם הוציא הוצאות על קבורת אשת חבירו:

הלכה

פני משה

והחן דהוה רביה. אם היה רבו שחייב לו שכר לימוד ונתפס זה בשבילו ופרע לרבו אם דומה למס וגולגולת שפרע בשבילו והייב ליתן לו או לא ופליגי בה רבי יוסי בר בון ורבי חייה אליבא דשמואל: אינה כארנון וכגולגלת. שיכול הוא לומר הייתי מפייס לו כבשאר חוב: תמן תנינן. בנדרים פ' המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב ומרפאהו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון ופליגי בפירושא דמתני': חד אמר כאן במדירו מגופו כאן במדירו מנכסיו. כלומר דמתני' מיתוקמא בשנכסי חולה אסורין על המבקר או על הרופא ובריסא שמדירו מגופו והילכך המבקר עומד ואע"ג שנהנה בדריסת הרגל משום דמהיותי' לא אדריה שלא היה בדעתו שלא יהנה ממנו בדבר שחיותו תלויה בו דהיינו ביקור חולה שהיא הנאה ורפואה להחולה אבל לא יושב שהרי אפשר בעמידה כאן בסיפא שמדירו מנכסיו והילכך מרפאהו רפואת נפש שהוא בחנם ונפש דקאמר היינו מרצון נפשו כמו אם יש את נפשכם אבל לא רפואת ממון שהרי נכסיו אסורין עליו: כאן בשיש לו מי ירפאנו וכאן בשאין לו מי ירפאנו. ומיתוקמא מתני' בשנכסי המבקר או הרופא אסורין על החולה ורישא מיירי בשאין לו מי ירפאנו כלומר שאין שם אחר לבקרו ומשום דהנאה להולה הוא קרי ליה רפואה ובמקום שנוטלין שכר לביקור חולה על הישיבה ואין נוטלין שכר על העמידה והילכך עומד אבל לא יושב דמהנהו בשלא יטול שכר וסיפא בשיש לו מי ירפאנו ורפואת נפש דקאמר היינו גופו ורפואת ממון היינו בהמתו וכדמסיק בבבלי שם דף מ"א ואילו לא היה שם רופא אחר אפילו רפואת בהמתו שרי דאין לך השבת אבדה גדולה מזו ובמתני' קתני התם מחזיר לו אבידתו אלא בשיש שם רופא אחר והילכך רפואת בהמתו אסור דמהנהו כשאין נוטל שכר: ופריך אם הסיפא מיירי בשיש שם רופא אחר אפי' רפואת נפש לא ירפאנו ומשני היינו טעמא דרפואת נפש שרי שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות: ולא ניכסי המחזיר. אסיפא דמתני' דמייתי לעיל קמהדר ואיידי דאיירי בה מסיק לה הכא לכולה סוגיא כדגרים שם דבמתני' קתני המודר הנאה מחבירו פורע לו את חובו ושוקל לו שקלו ומחזיר לו אבידתו מקום שנוטלין שכר על השבת האבידה תפול הנאה להקדש וקס"ד דבשנכסי המחזיר אסורין על בעל הפרה והיינו בעל האבידה כדמשמע רהטת ליפנא דמתני' המודר הנאה מחבירו כו' ונקט פרה כגוונא דאמרינן בהמפקיד איזו אבידה פרה רלה בין הכרמים והילכך פריך אמאי תפול הנאה להקדש ולא נכסי המחזיר הן שאסורין על בעל האבידה ואמאי לא יטול המחזיר שכר: בשהיו נכסיו כו'. שהיו שניהם מודרים הנאה זה מזה והילכך המחזיר אינו יכול ליטול דקמתהני מיניה וכן בעל האבידה אינו יכול לעכב השכר דקא מהני ליה ותפול הנאה להקדש: וכן הוא לחד הוקמתא בבבלי שם דף ל"ד: מאן תנא תפול הנאה להקדש. דמדמי ליה איסור הנאה דקונמות כהקדש: ר"מ היא. דאמר בברייתא דלקנן מועלין באסורות היינו קונמות כמו בהקדש: מהו לחמם בו את ידיו. מי נימא דאסר עליו כל הנאות הבאות ממנו או דילמא לא אסר עליו אלא הנאת אכילה בלבד: נישמעינה. לזה מן הדא ברייתא ותוספתא היא בפ"ב דנדרים ומייתי לה בבבלי שם דף ל"ה: הככר זה הקדש. קונם ככר זה כהקדש שאסרה לכל כהקדש שהוא אסור לכל אדם: מעל. דסבירא ליה לר"מ יש מעילה בקונמות: לפיכך יש לו פדיון. דכיון דמיתסר אכ"ע כהקדש תפיס פדיונו כהקדש ויוצא להולין: עלי. לא אסרו אלא עליו ואם אכלו הוא מעל בו בטובת הנאה כפי טובת הנאה שיש לו בו שהרי יכול ליתנו לאחרים: אחרים לא מעלו לפיכך אין לו פדיון. כיון דאחרי' לא מעלו לא אלים כהקדש למיתפס פדיונו: לא אמר. הבתא מסיק לפשוט הבעיא דלא אמר אלא אם אכלו מעל הא לחמם ידיו מותר: כיני באומר לא אוכלנו. כלומר דלעולם לא תפשוט דאיכא למימר התם מיירי כן כגון שאמר בפירוש קונם עלי שלא אוכלנו ושלא אטעמנו ולא אסרו עליו אלא לאכילה: עד כדון צריכה. אבל אנן קמיבעיא לן בנדר סתם מן הככר דאפשר בכה"ג אסר כל הנאותיו עליו ולא איפשיטא: דתני. כלומר הא דתני במתני' מי שהלך כו' א"ר חגיי דוקא אחר כו' וסוגיא זו כתובה לעיל פ' נערה הלכה ו' ושם פירשתי:

הלכה

מסורת הש"ס

(נדרים ל"ט כבלי לח ב)

עי' נדרים לג לד

שם לה

(נזיר בר"פ המפקיד ה"י)

(שם) כתובות מו ב

עין משפט נר מצוה

יג
א מיי' פ"ז מנדרים סמ"ג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכא ס"ד

יד
ב מיי' שם סמ"ג שם טוש"ע שם ס"ב ג

טו
ג מיי' פ"ד ממעילה ה"ט

טז
ד ש"ע י"ד סי' רכא ס"א

יז
ה טוש"ע אה"ע סי' ע ס"ח

יח
ו מיי' פ"ו מאבידה סמ"ג עשין מח פד טוש"ע שם סי' לג ס"א ופוש"ע ח"מ סי' ער ס"ב

יט
ז מיי' פ"א מנדרים סמ"ג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד ס"א

כ
ח מיי' פ"ב מגירושין סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא ס"ד

כא
ט מיי' פ"ד מתוכל סמ"ג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' הכד סעיף ז

כב
י מיי' פי"ב ופכ"ב מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סט ס"ב ג

כג
כ ל מיי' פי"ד שם הכ"ד טוש"ע שם סי' פ"ב ס"ב

[ירושלמי כתובות]

שנויי נוסחאות (פ"ג) כארנן וכגולגולת כד"ו בארנון ובגולגלת. (פ"ה) בשהיו כד"ו כשהיו. (פכ"ד) אחר כד"ו אחד. אחר כד"ו אחד.

בן אריה

אבלו מעל בו בטובת הנאה, נכתב בגליון הרשב"א שהעתיק אכלו מעל בו אפילו בטובת הנאה שבו:

נועם ירושלמי

והחן דהוה רבה נ"ע והחון דאתי אחויי בידיה אם לא נזלה אלא דאתי אחויי מהו כן צריך להיות וכן הוא בבא קמא פ' הגוזל ומאכיל דף קט"ז ע"ב:

הלכה ג מתני'

*אדמון אומר שבעה מי שמת והניח בנים ובנות [א] בזמן שהנכסים מרובין הבנים יירשו והבנות יזונו נכסים מועטים הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון:

גמ' כמה הן נכסים מרובין ר' זעירא רב יהודה בשם רב *כדי שיהא שם מזון י"ב חודש לאילו ולאילו שמע שמואל ומר זו דברי רבן גמליאל בר' אבל חכמים אומרים [ב] עד שיבגורו או עד שינשאו בעון קומי ר' יוסי את מה שמעת מן ר' יוחנן אמר לון נפרש מיליהון דרבנין מן מיליהון נתן בר הושעיה בעא קומי ר' יוחנן היה שם י"ב חדש ונתמעטו הנכסים אמר ליה מכיון שהתחילו היתומין להיות אוכלין בהיתר [ג] אוכלין והולכין עד שתיכלה פרוטה האחרונה מאימתי שמין להן ר' מנא אמר שמין להן בסוף אמר ליה ר' חנינה מיליהון דרבנין לא שמעין לך דנתן בר הושעיה בעא קומי דר' יוחנן היה שם מזון שנים עשר חדש ונתמעטו הנכסים אמר ליה מכיון שהתחילו היתומין להיות אוכלין בהיתר אוכלין והולכין עד שתיכלה פרוטה האחרונה אלא משעה ראשונה שמין להן רב חסדאי בעי לא היה שם מזון י"ב חדש [ד] והוקירו הנכסים נישמעינה מן הדא דאמר ר' חנינה ר' יסא בשם ר' יוחנן [ה] עמדו היתומין ומכרו שלהן מכרו וכא הוקירו שלהן הוקירו לא היה שם מזון י"ב חדש מהו שיאמרו בנים לבנות טלו את שלכם וצאו אמר ר' אבא מהדא מתניתא אמרה שאין אומר להן דתנינן תמן [ו] *אם אמרו היתומין הרי אנו מעלין על ניכסי אבינו יותר דינר כדי שיטלו כתובת אימן אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בב"ד כמה דאת אמר [ז] חוץ מכתובתה חוץ מקבורתה חוץ ממלוה בעדי' חוץ ממלוה בשטר חוץ מפרנסת בנות *מאן דאמר [ח] גובין פרנסה מן המשועבדין [ט] פרנסת בנות קודמות ומאן דאמר אין גובין פרנסה מן המשועבדין אין פרנסת בנות קודמות נישמעינה מן הדא [י] *אלמנה ובנים שניהן שוין אלמנה ובנות שתיהן שוות אין אלמנה דוחה את הבנים ואין אלמנה דוחה את הבנות היך עבידא היה שם מזון י"ב חדש ואלמנה לזון הדא היא

פעמים

פני משה

הלכה ג מתני' נכסים מרובין. מפרש בגמרא: בשביל שאני זכר הפסדתי. כלומר בשביל שאני זכר ורחוי לירש בנכסים מרובים הפסדתי בנכסים מועטין: **גמ'** לאילו ולאילו. לבנים ולבנות: עד שיבגרו. אם יש שם כ"כ כדי שיזונו הבנות או עד שינשאו שאז אין להם מזונות נכסים מרובין הן ואי ליכא לאלו ולאלו עד שיבגרו היינו נכסים מועטין ומוליאין מזונות להבנות עד שיבגרו והשאר לבנים וכשיוליאו השאר בהולאת המזונות ישאלו על הפתחים והכי מסיק לה בבבלי ריש פ' מי שמת: את מה שמעת מר' יוחנן. מה שמעת מר' יוחנן בדבר הזה: נפרש מיליהון דרבנין. והיינו נתן בר הושעיא ור' יוחנן דלקמן ונלמוד דבריהן מדבריהן כלומר ממה ששמענו ששאל נתן לר' יוחנן ומה שהשיב לו נלמוד מהן דסברי כדי מזון י"ב חדש נכסים מרובין הן: היה שם. כדי מזון לאלו ולאלו י"ב חדש ונתמעטו הנכסים שנתקלקלו או שהוקירו מזונות מהו: מכיון שהתחילו היתומין. בשעת מיתה להיות אוכלין בהיתר זכו בהן ואוכלין והולכין: מאימתי שמין להן. הנכסים בשעת מיתה או בשעת חלוקה: בסוף. אחר שעת חלוקה אנו הולכין: מיליהון דרבנין לא שמעין לך. וכי לא שמעת דברי רבנן אלו דנתן בר הושעיא שאל לר' יוחנן והשיב לו מכיון שהתחילו להיות אוכלין בהיתר הולכין ואוכלין אלא משעה ראשונה שמין להן כלומר שמע מינה דאין שמין להן אלא משעה ראשונה דהכל הולך אחר שעת מיתה: לא היה שם מזון י"ב חדש. בשעת מיתה והוקירו הנכסים ונתרבו אח"כ מהו מי אמרינן דאשתלקו להן יורשין כיון דמועטין היו או דילמא ברשות היורשין אייקור: עמדו היתומים ומכרו. בנכסים מועטין שלהן מכרו אלמא דיש בהן תפיסת יד וברשותן קיימי שאם מכרו מכירתן מכירה: וכא. וה"נ לענין שאם הוקירו שלהן הוקירו וזכו בהן היורשין: לא היה שם מזון י"ב חדש. ודין הוא שיזונו הבנות מהן מהו שיאמרו בנים לבנות טלו את שלכם וצאו כלומר הרי לכם מעות כדי שתזונו מהן כפי הנכסים שזכיתם אתם וצאו מהן ואנחנו נירש אותן שבעינינו הן שוין הרבה: מהדא מתניתא אמרה שאין אומרים להן. ממתני' דתנן לעיל פ' מי שהיה נשוי גבי כתובת בנין דכרין דאין נוהגת אלא בזמן שיש שם מותר דינר על שתי הכתובות ואם אמרו היתומים אנחנו מעלין כו' אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בב"ד ואם אין שם מותר חולקין בשוה וה"נ אין שומעין להן במה שהן אומרים אנחנו מעלין את הנכסי' והרי לכם כפי המגיע ולאו אלא שמין את הנכסים בב"ד ואם אין שם כדי מזון י"ב חדש כולן לבנות: כמה דאת אמר חוץ מכתובתה. כלומר דזה ודאי כמו שכתובה ממעטת בנכסים דצריך שיהו נכסים מרובין חוץ מכתובת אשה וכן נמי חוץ מקבורה דמי קבורתו נמי ממעטת וכן חוץ מב"ח בין בע"פ בין בשטר דכל אלו ממעטין: חוץ מפרנסת בנות. בעיא היא אכ אמרינן דפרנסת בנות לעישור נכסים ממעטת ופשיט לה דתליא בפלוגתא דפליגי אם פרנסת בנות גובין ממשועבדין כדאמרי' בריש מי שהיה נשוי ושם ציינתי ולמ"ד גובין פרנסת בנות קודמת לכתובה ואם כתובה ממעטת כ"ש דפרנסה ממעטת ולמ"ד אין גובין אין פרנסת בנות קודמת כדאמרי' התם ה"נ אינה ממעטת: ה"ג היך עבידא היה שם מזון י"ב חדש והאלמנה לזון נשמעינה כו' ומוהלפת הגי' היא וכן משמע מהאי תלמודא בכ"ב אלא דשם הגי' מוטעית ומבולבלת ביותר. כלומר דבעי הש"ס היך עבידא בכה"ג שיש שם מזון לאלו ולאלו י"ב חדש ואלמנה לזון מהו שתהא מזונות האלמנה קודמת וממעטת בנכסים: נשמעינה מן הדא. דקתני בתוספתא אלמנה ובנים. ואין כאן בנות שניהן ניזונין בשוה וכן אלמנה ובנות שאין אלמנה דוחה את הבנים ולא את הבנות: הדא היא

קרבן העדה

ובנכסים מועטין. בגמרא מפרש כמה נכסים מועטין: בשביל שאני זכר. ורחוי לירש בנכסים מרובים הפסדתי בנכסים מועטים בתמי': **גמ'** לאלו ולאלו. לזכרים ולנקבות אין אלו נכסים מועטין: עד שיבגרו. צריך שיהא שם כדי לזון הבנות עד שיבגרו או עד שינשאו שכך התנה להן אביהן כדתנן לעיל פ"ד שכך כותב לה בנן נוקבן וכו' עד דתנסבון לגוברין וה"ה בוגרת שיולאת מרשות האב: את מה שמעת מן ר"י. כמאן ס"ל כרב או כשמואל: א"ל. נפרש דברי חכמים מדבריהם כלומר אף שלא שמעתי דבר זה מר' יוחנן בפי' מ"מ איכא למפשט מדבר אחר ששמעתי ממנו דס"ל כרב: היה שם. בשעת מיתה כדי מזון י"ב חדש לאלו ולאלו ואח"כ נתמעטו כגון שהוקר המזונות או שנתקלקלו הנכסים מהו שיחזור הדין כנכסים מועטין ואין לבנים בהן כלל או דלמא אזלינן בתר מעיקרא: כיון שהתחילו. הזכרים לאכול עמהן כבר זכו בהן שניהם הבנים והבנות וההפסד על שניהם יחד ומדלא השיב ר"י לנתן הושעיא דאף י"ב חדש אינו אמת אלא עד שיבגרו או עד שינשאו ש"מ דאף ר"י כרב סבירא ליה: מאימתי שמין להן. הנכסים שיהיה בהן כדי מזון הבנות י"ב חדש: שמין להן בסוף. כל זמן שרואין שלא יספיק למזון הבנים והבנות י"ב חדש הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אע"ג שבשעת מיתת האב היו מספיקין אלו שנתקלקלו עכשיו אין ההפסד כי אם על הבנים לבד: מיליהון דרבנן. דברי ר"י לא שמעת דפליג עלך וקסבר כיון דכבר זכו בהן היורשין ההפסד על שניהם: ה"ג ר"ח בעי לא היה שם מזון י"ב חדש והוקירו הנכסים. מאי שיטלו הבנים המותר מכדי מזונות י"ב חדש דאמרינן נכסי ברשות יורשין קיימי וברשותייהו אשבח או דלמא סלוקי מסלקי יורשין מהכא: נשמעינה מן הדא. תא שמע: עמדו היתומים ומכרו. בנכסים מועטים: שלהן מכרו. והמקח קיים ואין הבנות יכולין להוציא מהלקוחות דאין מוציאין למזון הבנות מנכסים משועבדים וכיון שאם מכרו מכירתן קיים ש"מ שיש להן להיורשים תפיסת יד בנכסים הלכך אם הוקירו ברשותם הוקירו ושל היורשים הוא: וכא. כמו והכא: לא היה שם. כדי לזון הזכרים והנקבות י"ב חדש דה"ל נכסים מועטין מהו שיאמרו הבנים להבנות טלו לכם עד כדי מזונות י"ב חדש ואנו נזון בהמותר או דלמא אף המותר הוא להבנות וניזונות מהן לאחר י"ב חדש: אר"א מהו. כלומר מאי תיבעי לך הא מתני' היא שאין הבנים יכולים לומר כן: דתנינן תמן. לעיל פ' מי שהיה נשוי: אם אמרו היתומים. רישא דהך מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואח"כ מת הוא והיתומים מבקשין כתובת אמן ואין שם אלא כדי שתי כתובות חולקות בשוה היה שם מותר דינר אלו ואלו נוטלין כתובת אמן ואם אמרו היתומים שכתובת אמן גדולה הרי אנו מעלין על נכסי אבינו דינר כדי שיהא מותר על שתי כתובות ויטלו כתובת אמן אין שומעין להן א"כ ה"ה כאן אע"ג שהבנים אומרים שדי להן במזונות מועטין אין שומעין להן וכיון שלפי שומת ב"ד אין דיבמעות אלו לזון אלו ואלו אף המותר להבנות: ה"ג הדא דאת אמר. וה"פ הא דאמרינן דשיימינן הנכסים אם הם מרובין או מועטים היינו לאחר שינוכה מהן כתובת האלמנה ודמי קבורה ומלוה בעדים או בשטר שחייב אביהם ופרנסת הבנות דהיינו לרכי נישואיהן ואח"כ שמין המותר אם יש בהן כדי שיזונו אלו ואלו י"ב חדש הרי הן מרובין ואם לאו הן מועטין והבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: מ"ד גובין פרנסה וכו'. פלוגתא דר"ח ור"י לעיל פרק מציאת האשה ובפ' הניזקין והיינו אם גובין פרנסה מן המשועבדין ששיעבדו האחין לאחר מיתת אביהן וקאמר הכא דלמ"ד גובין מן המשועבדין כ"ש דגובין ממה שהניח אביהן והן קודמין למזונות הבנים ומ"ד אין גובין אף מזונות הבנים קודמין: נישמעינה מן הדא ל"ג: אלמנה ובנים שניהם שוין. לענין המזונות וכל זמן שיש שם מירושת אביהן ניזונין יחד יהיו מרובים או מעוטים: אין אלמנה דוחה את הבנים וכו'. אלא שניהן שוין כדפרישית: ה"ג

פעמים

עין משפט נר מצוה

כד
א ב ג מיי' פי"ט מאישות סמ"ג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיב ס"א יג

כה
ד ה מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי"ד

כו
ו מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' קיא ס"ה

כז
ז מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' קיב סט"ו

כח
ח מיי' פ"כ שם טוש"ע שם סי' קיג ס"ה

כט
ט שם ס"ז בהג"ה וסי' קיב סי"ז

ל
י טוש"ע שם סי' לג ס"ד

מסורת הש"ס

כתובות קה ב ב"ב קלח ב

שם ודף קמ (פ' מי שמת ה"א)

(מי שהיה נשוי ה"ב) כתובות נא

(שם ה"א)

ע' תו' ב"ב קמ א ד"ה מי

מסורת הש"ס

כתובות קט לעיל ד"א

כתובות קח ב שבועות לח

(שבועות פ"ו ה"ד) בבלי דף מ ושם

(שבועות פ"ו ה"ז) כ"ג ד"ד

פעמים שהאלמנה דוחה את הבנים ע"י הבנות : היך עבידה וכו'. כלומר היכי דמי : היה שם מזון י"ב חדש . לבנים ולבנות ואלו לא היתה שם האלמנה היו ניזונין שניהן עכשיו נתמעטו הנכסים ע"י האלמנה והאלמנה ובנות ניזונין והבנים נידחין : ופריך כשם וכו'. א"כ נאמר נמי שהאלמנה תדחה את הבנות בנכסים מועטים דע"כ לומר דהאלמנה עדיפא מבנים אע"ג כשאין שם בנות אלא אלמנה ובנים שניהם שוין מ"מ יש שם בנות והנכסים מועטין אלמנה ובנות שוות והבנים נדחין א"כ גם הבנות תדחה אם אין שם כדי מזונות שתיהן שהרי היא עדיפא נמי מהבנות שאין להבנות מזונות רק עד שיבגרו והאלמנה ניזונת לעולם : ומשני ראויה היא לתבוע כתובתה ולאבד מזונותיה. כיון דמשתבעה כתובתה אין לה מזונות הלכך אינה ממעטת חלק הבנות והא דאמרי' שדוחה הבנים היינו טעמא שהרי עכשיו עומדת ותובעת מזונות ולא כתובתה ודינה שמוכרין למזונותיה לי"ב חדש כדאמרינן לעיל פרק אלמנה ניזונת : אית תניי תני ישענו . יש תנאי ששנו במתני' והבנים ישענו על הפתחים : והשענו תחת העץ. שפירושו שיאכלו שם ויסעדו לבם ה"נ יסעדו לבם על הפתחים : ושאלו . לשון בקשה :

הלכה ד מתני' והודה בקנקנים. ריקים בלא שמן : אדמון אומר וכו'. פלוגתייהו דאדמון וחכמים מפרש בגמרא : **גמ'** ה"ג רבי אימי בשם ר"י מתניתא בשטענו חטים וכו' ד"ה חייב ר' חייא בשם ר"י לא סוף דבר בשטענו חטים וכו' אלא אפילו טענו חטים ושעורים והודה לו בשעורים דברי חכמים פטור א"ר אבהו כהדא דר' אימי מאי דא דתנינן ר"ג מחייב בא להודיעך כחו דר"ג עד היכן הוא מחייב רשב"ל אמר וכו'. וה"פ ר' אימי ור"ח פליגי דר"א אמר משמיה דר"י מתני' דשבועות פ"ז דתנן התם טענו בחטים והודה לו בשעורים פטור ר"ג מחייב דוקא היא דבטענו חטים ושעורים מודו חכמים לר"ג דחייב דה"ל מודה ממין הטענה ור"ח אמר משמיה דר"י דאף בטענו חטים ושעורים פליגי רבנן ור"ג וא"ר אבהו כהא דר' אימי מסתברא דלר"ח קשיא למה תנן במתני' טענו בחטים והודה בשעורים ומשני הש"ס משום דבעי למתני ר"ג מחייב תני טענו בחטים והודה בשעורים להודיעך כחו דרבן גמליאל דאפי' בכה"ג מחייב : רב . סובר כרבי שמעון בן לקיש דחייב : חד בר נש . אדם אחד הלך לדין עם חבירו לפני רב התחיל לטעון עליו שחייב לו שעורין חטים וכוסמין והודה לו באחת מהן : א"ל רב . כל מה שאתה יכול לגלגל עליו גלגל ולבסוף הוא ישבע לך שבועה אחת על עיקר התביעה ועל הגלגולים ומדחייב ליה שבועה לפי שהודה באחת מהן ש"מ דטענו חטים ושעורים והודה באחת מהן חייב דאי בכופר הכל איירי אין כאן שבועה שהרי בימי רב עדיין לא נתקנה שבועת היסת : והא תנינן . בשבועות פ"ו : ה"ג בקרקעות וכפר בכלים פטור אם כלים בכלים הוא פטור כלים בקרקעות לא כ"ש. וה"פ אם"ד דבטענו שני מינין והודה באחת מהן פטור קשיא ליתני במתני' כלים וכלים והודה באחת מהן פטור וכ"ש כלים וקרקעות והודה באחת מהן דפטור דהא קרקעות אין נשבעין עליהן : מה עבד לה . במאי מוקמי לה ר"י :

פתר

תורה אור

פעמים שאלמנה דוחה את הבנים על ידי הבנות כשם שהיא דוחה את הבנים על ידי הבנות כך תדחה אותן על ידי הבנים ראויה היא לתבוע כתובתה ולאבד מזונותיה והבנים ישאלו על הפתחים אית תניי תני ישענו מ"ד ישענו והשענו תחת העץ מ"ד ישאלו על הפתחים ונוע ינועו בניו ושאלו ודרשו מחרבותיהם רב זעירא רב חננאל בשם רב זעירה בשם אבא בר ירמיה *שני דבריה אמר חנן הלכה כיוצא בו שבעה דברים אמר אדמון אין הלכה כיוצא בו ר' אדא בר זבדא בשם ר' יצחק בר חקולה בכל מקום ששנינו אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כיוצא בו :

הלכה ד מתני' *הטוען את חבירו כדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע וחכמים אומרים אין הודייה מקצת הטענה אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון : **גמ'** *מתנית' בשטענו חטים והודה לו בשעורים אבל אם טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי הכל חייב רבי אימי בשם ר' יוחנן לא סוף דבר מתניתא בשטענו חטים והודה לו בשעורים אלא אם טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי חכמים פטור ולמה תנינן רבן גמליאל מחייב בא להודיעך כח רבן גמליאל עד היכן הוא מחייב ר' אבהו כהדא דר' אימי ר' שמעון בן לקיש אמר מתניתא בשטענו חטים והודה לו בשעורים אבל טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי הכל חייב רב כר' שמעון בן לקיש חד בר נש אזיל בעי מידון עם חבריה קומי רב שרי מיטען עימיה שערין חטין כוסמין אמר ליה רב כל מה דאת יכיל מגלגלה עלוי גלגל ובסופא הוא מישתבע לך חדא על כולהן אמר ר' אבהו כך משיב ר' שמעון בן לקיש את ר' יוחנן על דעתך דאת אמר טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי חכמים פטור והא תנינן ג *טענו כלים וקרקעות הודה בכלים וכפר בקרקעות בקרקעות וכפר בכלים אם כלים בכלים הוא פטור כלים בקרקעות לא כל שכן מה עבד לה דו

פתר

פעמים כו'. כלומר דלעולם אלמנה אינה דוחה את הבנים לבדן אלא דבכה"ג מצינו לפעמים שדוחה אותן ע"י הבנות שאם היו כאן אלמנה ובנים ובנות דוחה היא אותן והאלמנה קודמת וניזונת מהן ועי"כ יתמעטו הנכסים וידחו הבנים והיינו דקאמר דוחה את הבנים ע"י הבנות שעמם דאי לאו הבנות לא היתה דוחה לבנים כדמפרש טעמא לקמיה ועכ"פ ש"מ מהכא דמזונות אלמנה קודמת וממעטת בנכסים : ופריך כשם כו' כך תדחה אלמנה לבנים גרסינן וכן הוא בב"ב. כלומר אפילו אין כאן אלא בנים תדחה אותן דמאי שנא : ראויה היא : ומשני דמשום הכי אינה דוחה הבנים לבדן דראויה היא לתבוע כתובתה ולאבד מזונותיה כלומר שאין יפוי כח כ"כ במזונותיה שהרי היא ראויה לאבדן כשתתבע כתובה ולא אתייא תקנת מזונות האלמנה ועקרה כח ירושה דאורייתא של הבנים והילכך אינה דוחה הבנים לבדן אבל כשיש כאן אלמנה ובנים ובנות הואיל דבלאו הכי ברשות הבנות הן ואינן באות אלא בתקנת חכמים וא"כ כשהאלמנה מוציאה מהן אין כאן עקירה לירושה דאורייתא דהא בלא זה אינם ברשות הבנים שהן יורשין מן התורה : והבנים ישאלו אית תניי תני ישענו . ומלשון והשענו תחת העץ הוא שהם נשענים על אחרים : ומ"ד ישאלו . מלשון ושאלו ודרשו שהן שואלין ומבקשין על הפתחים :

הלכה ד מתני' והודה לו בקנקנים . ריקים בלא שמן וכגון שטענו חבירו עשרה כדי שמן יש לי אצלך : אדמון אומר . יש במשמעות טענה זו שמן וכדים וכשהודה לו בכדים ריקים הויא הודאה במקצת וחייב שבועה : וחכמים אומרים . אין במשמעות טענה זו אלא שמן בלבד שיעור י' כדים וכשהודה לו בכדים ריקים מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו ואין כאן הודאה במקצת הטענה ואינו חייב שבועה והלכה כאדמון :

גמ' מתניתא כו'. גירסת הדפוס בכאן משובשת ומוטעית היא וכן בשבועות משובשת במקצת והעיקר כמו שהגהתי בפנים ודים האי סוגיא אמתני' דהתם קאי כדאיתא בפרק שבועת הדיינין דתנן שם טענו חטים והודה לו בשעורים פטור ורבן גמליאל מחייב וקאמר הש"ס מתני' דפליגי רבנן בשטענו חטים והודה לו בשעורים דסברי אין ההודאה ממין הטענה : אבל אם טענו שני מינין. שטענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן ד"ה חייב דהוי הודאה ממין הטענה : רבי יוחנן לא סוף דבר מתניתא בשטענו חטים כו'. כלומר לאו דוקא בשטענו חטים והודה לו בשעורים פטרי רבנן כדקתני במתני' אלא אפילו אם טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי חכמים פטור . וכ"ה בשבועות אלא דהתם גרים לה אליבא דרבי חייא בשם ר' יוחנן ור' אימי בשם ר' יוחנן קאמר כדמתני הכא ברישא דאם טענו שני מינין ד"ה חייב : ולמה תנינן ר"ג מחייב . כלומר לדידך דאמרת אפי' בטענו שני מינין והודה לו בא' מהן פטרי רבנן א"כ למה תנינן בהא ר"ג מחייב וחכמים פוטרין ליתני רבותא טפי אפי' טענו חטים ושעורים והודה בא' מהן חכמים פוטרים : ומשני בא להודיעך כח ר"ג עד היכן הוא מחייב. כלו' דקמ"ל רבותא אליבא דר"ג דאפי' בטענו חטים והודה לו בשעורי' מחייב . וכן מתרץ לה בבבלי שבועות דף מ' למאן דס"ל התם טענו חטים ושעורים והודה לו בא' מהן פטור : רבי אבהו . קאמר נמי כהדא דר' אימי והתם גרים לה בענין אחר ולענין כונת הדבר עולה בסגנון אחד : רשב"ל אמר כו'. כדאמרי' לעיל : רב . קאמר נמי כר"ל דבטענו שני מינין והודה לו בא' חייב ומייתי עלה האי עובדא שאחד הלך לדון עם חבירו לפני רב והתחיל לטעון עליו שעורין חטין כוסמין וזה הודה לו בא' מהן ואמר לו רב להתובע כל מה שתרצה הגלגל עליו ובסוף ישבע לך שבועה אחת על כלן אלמא דחייב שבועה בטענו מינין הרבה והודה באחד מהן : על דעתך דאת אמר . אפילו טענו שני מינין והודה באחד מהן לדברי חכמים פטור והא תנינן התם טענו כלים וקרקעות הודה בכלים וכפר בקרקעות בקרקעות וכפר בכלים פטור שאין כפירת והודאת קרקעות מביאו לידי שבועה ודוקא כלים וקרקעות הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות כגון שטענו ב' מיני כלים והודה לו באחד מהן חייב : אם כלים בכלים הוא פטור כלים בקרקעות לא כ"ש . כלומר דאי לא תימא הכי אלא כלים בכלים נמי פטור א"כ קשה ליתמעינן במתני' רבותא טפי דאפי' כלים בכלים פטור ומכ"ש כלים בקרקעות אלא ע"כ כלים בכלים חייב וקשיא לרבי יוחנן : מה עבד לה . רבי יוחנן : דו

פתר

עין משפט נר מצוה

לא
א מיי' פ"ג מטוען הי"א סמ"ג עשין נה טוש"ע ח"מ סי' פא ס"ב

לב
ב מיי' פ"א שם הי"ד טוש"ע שם סי' פז סכ"ד

לג
ג מיי' פ"ה שם ה"ג סמ"ג שם טוש"ע שם סי' נה ס"ה

שנויי נוסחאות (פ"מ) חייב בד"ו פטור. (פ"כ) לא סוף דבר בד"ו ליתא. (שכ"א) אלא בד"ו אבל. (בכ"ג) דברי חכמים בד"ו דברי הכל. (פ"ד) דברי חכמים בד"ו דברי הכל. (פנ"ו) פטור בד"ו חייב.

פתר ליה לזוקקו שבועה והתנינן הטוען את חבירו בדי שמן והודה לו בקנקנים מה אנן קיימין אם בשטענו קנקנים ושמן והודה לו באחת מהן כל עמא מודיי שהוא מין הטענה ואם בשטענו שמן והודה לו בקנקנים כל עמא מודיי שאין הודייה מין הטענה *דאמר ר' זעירא ר' אבונה בשם רב בשטענו קנקיני שמן היא מתני' ההין מילין וההן אמר ריקנין ניחא קנקנים ולא שמן ^א שמן ולא קנקנים ר' אלעזר בשם ר' אבון מפיק לשנה מחצין דמשח ולית סופיה משאלה בההוא דנשתתק :

הלכה ה מתני'

*הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תהא יושבת עד שתלבין ראשה אדמון אומר ^ג אילו אני פסקתי על עצמי אהא יושבת עד שתלבין ראשי אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון :

גמ' *מתניתא בשפסק במעמדה אבל אם לא פסק במעמדה אף רבנין מודיי *תני אמר ר' יוסי בי ר' יהודה לא נחלק אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שלא תהא יושבת עד שילבין את ראשה ועל מה נחלקו ^ג על שפסקה לעצמה אדמון אומר יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאבא רוצה ליתן ועכשיו אין אבא רוצה ליתן מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון :

הלכה ו מתני'

*העורר על השדה והוא חתום עליה בעד אדמון אומר השני נוח לי והראשון קשה הימני וחכמים אומרים ^ד איבד את זכותו עשאה ^ה סימן לאחר איבד את זכותו : **גמ'** ^ז ולא סוף דבר בשעשאה סימן לאחר אלא ^י אפי' עשאה אחר לאחר מכיון שהוא חתום עליה עד איבד את זכותו :

הלכה ז מתני'

*מי שהלך לו למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר ילך

פתר לה לזוקקו שבועה. כלומר לעולם כלים בכלים נמי פטור והא דאשמעינן כלים וקרקעות משום סיפא נקט. לה דקתני התם הודה במקצת הכלים חייב שבועה אפי' על הקרקעות דהנכסים שאין להן אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לשבועה. וכה"ג מפרק לה בבבלי שם: והתנינן. כלומר והא דתנינן הכא אפילו לר"ל אתייא שפיר ובשבועות גרים לה בהדיא ואפילו על דר"ל לית הדא פליגא דתנינן הטוען כו' וכלומר אפילו לדידיה דקאמר בטענו שני מינין והודה לו באחד מהן חייב לד"ה מוקמינן שפיר פלוגתייהו דאדמון ורבנן במתניתין כדמפרש ואזיל: מה אנן קיימין. כלו' דע"כ דמוקמינן לפלוגתייהו דאדמון ורבנן דהכא אליבא דרבנן דהתם כי היכי דלא תיקשי הילכתא אהילכתא דהכא קי"ל כאדמון כדקאמר לעיל והתם הלכה כרבנן אלא דאדמון נמי כרבנן דהתם ס"ל והשתא במאי עסקי' הכא אם בשטענו קנקנים ושמן והודה לו בקנקנים כ"ע מודו שהוא מן הטענה דהא לר"ל לא פליגי רבנן בהא: ואם בשטענו שמן והודה לו בקנקנים כ"ע. אפי' אדמון מודה שאין הודייה מן הטענה כרבנן דהתם דהוי ליה טענו חטים והודה לו בשעורים ופטור: דא"ר זעירא. אלא דמוקמי' למתני' כדא"ר זעירא בשטענו קנקין שמן: ההין מילין וההן אמר רקין. כלומר ובהא פליגי ההן אדמון סבר מלאין קאמר וכך משמעות לשונו קנקנים עם שמן ולפיכך הוי הודאה מן הטענה: וההן. ולרבנן רקין אמר כלו' אין במשמעות אלא או קנקנים רקים או שמן בלא קנקנים ואכתי לא אסיק למילתיה עד לקמיה והיינו דפריך עלה ניחא קנקנים ולא שמן כלו' אם הוי מיירי במתני' דקנקנים בלא שמן קאמר לרבנן שפיר הוה מפרשינן משמעות לשונו שתובעו קנקנים של שמן: שמן ולא קנקנים. בתמיה דהא ע"כ לדברי חכמים שמן בלא קנקנים קאמר וא"כ למה לו להזכיר הקנקנים: ומשני ר' אבון מפיק לשנה מהלין דמשה. כלומר שכוונתו להוציא בלשונו מדות שמן שכך וכך מדות שמן יש לי בידך ולעולם שמן בלא קנקנים תובעו ולא הוו הקנקנים הודאה מן הטענה. מהלין הן מדות בלשון המשנה ודוגמתו המחק והמגב זולף במחק וכן הרבה: ולית סופיה משאלה. וכי אין אנו יכולין לשאלו לבסוף במה היתה כוונתו לתובעו אם על המדות שמן או על הכלים עם השמן: בההוא דנשתתק. דמיירי שנשתתק אח"כ ואין אנו יכולין לשאלו :

הלכה ה מתני' ופשט לו את הרגל. לשון בזיון כלומר טול טיט ואבק שתחת רגלי. פ"א תלה אותי ברגל על העץ שאין לי מה ליתן לך. והרמב"ם פי' ופשט לו את הרגל שהלך בדרך מרחוק: עד שתלבין ראשה. עד שתזקין ואין כופין אותו לא לכנוס ולא לפטור: אדמון אומר וכו'. והלכה כאדמון :

גמ' בשפסק במעמדה. שהיתה באותו מעמד כשפסק אביה עמו: אבל אם לא פסק במעמדה אף רבנן מודיי. דיכולה היא שתאמר אבא פסק עלי ואני לא ידעתי מזה ומה אני יכולה לעשות: על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שלא תהא יושבת גרסינן. וכן הוא בתוספתא יכולה היא לומר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות וכן מייתי לה האי ברייתא בבבלי דף ק"ט: סבורה הייתי שאבא רוצה ליתן. מה שפסקתי עמך :

הלכה ו מתני' העורר על השדה. ראובן מערער על שדה שביד שמעון ואומר לו לוי שמכרה לך גזלה ממני וראובן עצמו חתום על שטר מכירה שכתב לוי לשמעון: אדמון אומר. יכול הוא שיאמר מה שלא ערערתי בשעה שלקחת שדה זו מלוי והתמתי עד בתוך השטר לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין: איבד את זכותו. דהואיל והתם הודה שאין לו עסק בה והלכה כחכמים ודוקא התם עליה עד אבל אם התם בדיין לקיים את השטר הכל מודים שלא איבד את זכותו מפני שיכול לומר לא הייתי יודע מה שכתוב בשטר שאין הדיין החותם על ההנפק צריך לידע מה שכתוב בשטר אלא שיכיר חתימת העדים בלבד :

גמ' ולא סוף דבר. הא דקתני במתני' עשאה סימן לאחר איבד זה את זכותו לאו דוקא בשעשאה המערער סימן לאחר שמכר קרקע סמוך לשדה זו שמערער עליה וכתב במצרים מצר פלוני על שם שמעון המוחזק כדמשמע לישנא דמתני' עשאה סימן לאחר ועל המערער קאי: אלא אפי' עשאה אחר. סימן לאחר במצר פ' של פלוני המוחזק מכיון שהמערער חתום עליה בעד איבד את זכותו דאין לומר כאן השני נוח לי :

הלכה ז מתני' ואבדה דרך שדהו. שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו : ילך

פתר ליה. ר"י מפרש למתני' דה"ה כלים וכלים פטור והא דנקט קרקעות משום סיפא דתנן הודה במקצת כלים חייב אף על הקרקעות דכלים זוקקין את הקרקעות לשבועה: ופריך והתנינן. במתני': והודה לו בקנקנים. אדמון אומר וכו': מה אנן קיימין. לרשב"ל פריך במאי עסקינן: כל עמא מודיי. הכל מודים שהוא הודאה ממין הטענה וחייב לרשב"ל ומ"ט דרבנן דפטרי: כל עמא מודיי שאין הודאה וכו'. ומ"ט דאדמון: ה"ג אר"ז וכו' בשטענו קנקני שמן היא מתני' ההן אמר מליין וההן אמר ריקנין. מתני' איירי דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך ולא אמר מליאים אדמון אומר יש בלשון הזה תביעת כדי וכיון דלא א"ל מלא עשרה אין זה טוענו מדה אלא עשרה כדים מליאים וה"ל טענו חטים ושעורים וחכמים אמרו אין בלשון הזה לשון קנקנים ותביעתו איננה אלא שמן בלא קנקנים ואינה הודאה ממין הטענה: ופריך ניחא. כמו הניחא קנקנים ולא שמן שייך לתבוע אלא שמן בלא קנקנים למה ליה להזכיר כלל כדים בתביעתו: מפיק לישנא מחלין דמשח. מסיים בה שתבעו עשרה כדי שמן יש לו במחץ והוא שם כלי גדול כמו הגת ואיכא למימר שמן בלא כלי א"כ שתבעו עשרה מחלין דשמן ואין דרך למכור או להפקיד השמן במחץ וקסברי רבנן מסתמא השמן בלא המחץ תבע ולא הוה הודאה ממין הטענה: ופריך ולית סופה משאלה. וכי אין לשואלו לבסוף מה היתה תביעתו שמן בלא כלי או עם הכלי: ומשני בההיא דנשתתק מתני' איירי שנשתתק התובע קודם גמר דין ואי אפשר לעמוד על הדבר :

הלכה ה מתני' ופשט לו את הרגל. לשון בזיון כלומר טול טיט ואבק שתחת רגלי ל"א תלה אותי ברגלי לא תפול המעות מכיסי שאין לי מעות: עד שתלבין ראשה. עד שתזקין ואין כופין אותו לא לכנוס ולא לפטור:

גמ' בשפסק. האב המעות לחתנו במעמד בתו וקסברי רבנן דה"ל כאלו פסקה על עצמה: ה"ג ופשט לו את הרגל שיכולה היא שתאמר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות על מה נחלקו וכו' וכ"ה בבבלי :

הלכה ו מתני' העורר על השדה. ראובן מערער על שדה שביד שמעון ואומר לוי שמכרה לך גזלה ממני: והוא. ראובן חתום על שטר מכירה שחתם לוי לשמעון כשמכרה לו: אדמון אומר. יכול הוא שיאמר לכך לא ערערתי כשהיתה ביד לוי לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין: איבד את זכותו. דהואיל וחתם השטר ה"ל כהודאה שאין לו עסק בה: עשאה. המוחזק בה סימן לאחר שמכר לאדם שדה הסמוכה לשדה זו וכתב לו במצרי' מצר פלוני שדה שלי ועשה השדה זה סימן מצר ללוקח בשמו של המוכר וחתם המערער על שטר המכירה ולא ערער אף אדמון מודה דאיבד את זכותו דאין לומר כאן השני נוח לי וה"ה אם עשאה המערער סימן ללוקח שמכר לו שדה וכתב מיצר פלוני הוא של פלוני המוחזק דה"ל כהודאה לכ"ע :

גמ' לא סוף דבר. לאו דוקא בשעשאה המוחזק או המערער עצמו סימן לאחר מודה אדמון אלא אפי' עשאה אדם אחר סימן בשם המוחזק וחתם המערער עליה בעד מודה אדמון דאיבד את זכותו :

הלכה ז מתני' ואבדה דרך שדהו שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו : ילך

עין משפט נר מצוה

לד
א מיי' פ"ג מטוען ה"ג סמ"ג עשין צה טוש"ע ח"מ ס' פח סי"ח

לה
ב ג מיי' פכ"ג מאישות סמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נב

לו
ד ה ו מיי' פט"ז מטוען טוש"ע ח"מ סי' קטז סעי' ב

ציון ירושלים

צולא ס"ד בשעשאה סימן לאחר. ע' מה"פ וע' מהר"ש ומהרב"א בסוגיא בס :

מסורת הש"ס

כתובות קח ב
בב ודף קח
ע' תוס' קח ד"ה השוכה (הוספ' פי"ב)
כתובות קט
שם ע"ב

שנויי נוסחאות (שכ"פ) שלא בב"ז ליפא.

מסורת הש"ס

ב"ק פ"א גז"י סנ' הג"י

(המוכר את הבית פ"ד) בבלי כד

בעירובין ק"א

קרבן העדה

ילך לו בקצרה . על כרחם יטול לו דרך לשדהו אבל דרך קצרה יבחר לו שלא ירבה ליטול : **גמ'** הטוען בראיותיו . שמביא ראיה שהיה לו דרך אבל אינו יודע באיזה מקום הוא דפליגי אדמון וחכמים : מילתיה אמר . ריב"ח אמר דבריו והוא שארבע בני אדם מקיפין שדהו דכל חד וחד מדחי ליה ואומר דרכך לאו גבאי הוא אבל בשאדם אחד מקיפו מד' רוחותיו כיון שיש לו ראיה שהיה לו דרך לשדהו אף חכמים מודו דצריך ליתן לו דרך דממ"נ אורחיה גביה הוא : אפי'. אדם אחד מקיפו מכל צד פליגי דאיירי בשאין לו ראיה וקסבר אדמון דמסתמא היה לו דרך הלכך ילך בקצרה וחכמים סוברים אימר דרך מחילה הניחו לילך לשדהו כל זמן שירצה אבל לא היה הדרך שלו א"כ שמואל מוקי למתני' באחד דאתי מכח ארבעה אדמון סבר מאי אמר מ"מ דרכא אית לי גבך וחכמים סברי מאי א"ל אי שתקת שתקת ואי לאו מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו : ופריך תניא יהושע . תיקן להם לישראל מי שהוא טועה בין הכרמים והשדות בורר דרך לעצמו בכ"מ שירצה עד שהוא מגיע לביתו ואפי' שדה וכרם מליאים פירות הולך ואינו חושש א"כ מ"ט דרבנן דפליגי שהרי אף זה כיוצא בו שאין לו מקום לבא לשדהו יברור לו דרך לעצמו : מקדר . נוקב כמו מקדרין בהרים דפ"ה דעירובין : ומשני תניא יהושע. תיקן מי שהוא טועה שנוקב ויוצא שחשש להצלתו : שמא להכנס. בתמיה וכי תיקן שיכול לכנוס לכתחלה בדרך שירצה והכא להכנס הוא : תניא יהושע בגופו . כלומר ותו כי תיקן יהושע להציל גופו שחשש להצלת נפשות : שמא בפרתו . בתמיה וכי תיקן שרשאי להוליך פרתו שהיא טועה בכל דרך שירצה והכא צריך דרך לשדהו להכניס פרתו לחרוש : אר"י פרה וכו'. בא לתרץ הא דתנן בב"ק פ' הגוזל בתרא מתקנות שתיקן יהושע שיהא אדם הולך לתוך שדה חבירו וקוצץ את סוכו ונוטל את נחילו ואלו הכא אמרינן שפרתו אינו מציל אם היא טועה בין הכרמים וקאמר דשאני פרה שדרכה לחזור מעצמה הלכך לא ילך לתוך של חבירו ויפסידנו אבל נחיל של דבורים אין דרכו לחזור מעצמו הלכך התירו לו לקוץ סוכו של חבירו : דתנינן תמן. בב"ב פ"ד : מכרן. לבור ודות לאחר והניח השדה לעצמו : רע"א אינו צריך ליקח לו דרך. דכיון שמכר לו סתם אין דעתו שיפרח באויר ה"נ ס"ל לאדמון כיון שהשדה שלו אם בא לידו באיזה דרך שיהיה הן ע"י קנייה או מתנה או ירושה לעולם יש לו דרך א"כ קסבר טעמא דר"ע כייפינן למוכר שיתן לו דרך מתקנת חכמים וכן סובר אדמון : בסתם חלוקין . בשמכר לו הבור ודות בסתם פליגי ר"ע וחכמים : מה אנן קיימין . במאי עסקינן : אם דבר בריא. אם ידעינן בודאי שמכר לו דרך הכל מודים שצריך ליתן לו דרך : ואם דבר בריא שאין לו דרך . כגון שמכר לו בפירוש על מנת שלא יהיה לו דרך תוך שדהו הכל מודים שצריך ליקח לו דרך : אלא . הכא במאי עסקינן בשמכר לו בסתם : ה"ג ורבנין אמרין צריך ליקח לו דרך. ופלוגתייהו דר"ע סבר מוכר בעין יפה מוכר ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר : ה"ג וכא אפי' דבר בריא יש לו דרך פליגי חכמים שהוא צריך ליקח לו דרך. וה"פ והכא בפלוגתייהו דאדמון וחכמים פליגי חכמים דאפי' בודאי שהיה לו דרך אין לו עכשיו כיון דלא ידעינן אלא מי מאותן שמקיפין שדהו היה דרכו ואפי' לשמואל דאמר לעיל דאיירי אפי' באדם אחד נמי אי אמרינן דאיירי באחד דאתי מכח ארבע נמי היינו טעמא כיון דאתי מכח ארבעה אין ידוע אלא מי היה דרכו א"כ סוגיא דש"ס דהכא אזלא אליבא דר"י בן חנינא דאמר לעיל דפליגי בשארבעה מקיפין אותו :

הלכה ח מתני' והלה הוציא שמכר לו את השדה. הלוה הוציא עליו שטר מכירה מאוחרת לשטר הלואה ואומר שטרך מזויף או פרוע שאם הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה שהיה לך לגבות את חובך : זה היה פיקח שמכר לו את הקרקע. לפי שהיה זה מבריח מטלטלים ולא היה לו מהיכן ימשכננו על חובו ועכשיו יטול את הקרקע : **גמ'** ביפה בכך . שהקרקע שוה כפי החוב שחייב לו הוא דפליגי אבל בשאינו יפה חכמים מודו לאדמון דהרי גס בשדה זו א"ה לו לגבות חובו : בשאינו יפה בכך. נמי פליגי שהרי הציל בזה מקלת חובו : ופריך

הגע

תלמוד ירושלמי

ילך לו בקצרה וחכמים אומרים [א] יקח לו דרך במאה מנה או יפרח באויר : **גמ'** ר' יוסי בן חנינה אמר הטוען בראיותיו מילתיה אמר [ב] והן שיהו ארבעה מקיפין אותו שמואל אמר אפילו אחד מקיפו מכל צד *תניא יהושע [ג] הרי שהיה טועה בכרמים ובשדות מקדד ויוצא עד שהוא מגיע לדרך או עד שהוא מגיע לביתו אפי' שדה מליאה כרמים שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ תניא יהושע לצאת שמא להיכנס תניא יהושע בגופו שמא בפרתו אמר ר' יוסי פרה דרכה לחזור נחיל של דבורים על ידי שאין דרכו לחזור עשו אותו כגופו אמר ר' ירמיה אדמון ור' עקיבה שניהם אמרו דבר אחד דתנינן תמן [ד] *מכרן לאחר ר' עקיבה אומר אינו צריך ליקח לו דרך וחכמים אומרים צריך ליקח לו דרך ולא שמע דאמר ר' הילא ר' יסא בשם ר' יוחנן בסתם חלוקין מה אנן קיימין אם דבר בריא שיש לו דרך כל עמא מודיי שאין צריך ליקח לו דרך ואם דבר בריא שאין לו דרך כל עמא מודיי שהוא צריך ליקח לו דרך אלא כן אנן קיימין בסתם ר' עקיבה אומר אינו צריך ליקח לו דרך ורבנין אמרין צריך ליקח לו דרך וכא אפי' דבר בריא יש לו דרך כל עמא מודיי שהוא צריך ליקח לו דרך :

הלכה ח מתני' *המוציא שטר חוב על חבירו והלה הוציא שמכר לו את השדה אדמון אומר אילו חייב הייתי לך היה לך להיפרע את שלך כשמכרת לי את השדה וחכמים אומרים [ה] זה היה פיקח שמכר לו את הקרקע מפני שהוא יכול למשכנו : **גמ'** ר' יונה אומר ביפה בכך ר' יוסי אומר בשאינו יפה בכך

הגע

פני משה

ילך לו בקצרה . על כרחם יטול לו דרך לשדהו אבל יברור לו דרך קצרה שלא ירבה ליטול : יקח לו דרך במאה מנה . דכל חד וחד מאי מדחי ליה לאו דרכך גבאי ובגמרא מפרש לה והלכה כחכמים : **גמ'** הטוען בראיותיו . כלומר שיש לו ראיה שהיתה לו כאן דרך שדהו אלא שאבדה דאי לאו הכי לא פליג אדמון שאין בדבריו כלום : מילתיה אמר והן וכו'. הדברי חכמים קאי וקאמר הש"ס שמענו מימרא אמרה דדוקא בשארבעה בני אדם מקיפין אותו והילכך כל חד וחד מדחי ליה : שמואל אמר אפי' אחד מקיפו . וכגון שהאחד בא מכח ארבעה שלקח מהם כל השדות המקיפין ובהא פליגי דאדמון סבר מאי אמר ליה ממה נפשך ארחי גבך וחכמים סברי מאי אמר ליה היאך אי שתקת שתקת ואמכור לך בזול הדרך ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו . וכדמסיק רבא בבבלי שם : תנאי יהושע . קושיא היא הא תנאי יהושע הוא שזה אחד מעשרה תנאים שהתנה יהושע עם ישראל כדמייתי לה בבבלי פ' מרובה דף פ"א : הרי שהיה טועה בכרמים מקדד ויוצא אפי' בשדה מלאה כרמים שע"מ כן הנחיל יהושע את הארץ ואפי' אבדה לו דרך שדהו אמאי אין לו דרך : ומשני תנאי יהושע הי' לצאת . אם הוא תועה בשדה חבירו מקדד ויוצא עד שמגיע לדרך שמא להיכנס בתמיה וכן תנאי יהושע היה בגופו שמא בפרתו ובמתני' מיירי לצאת ולהכנס ולעשות בה כל צרכיו הילכך יקנה במאה מנה או יפרח באויר : פרה דרכה לחזור . כלומר דיהיב טעמא על הא דתניא התם בברייתא דאחד מן התנאים הוא על נחיל של דבורים שלו בתוך שדה חבירו שיורד לתוך שדה חבירו וקוצץ סוכו של חבירו להציל נחילו והא אמרינן דלא היה התנאי אלא בגופו ומאי שנא מפרתו דלא הויא בכלל התנאי ולפיכך מפרש ר' יוסי פרה דרכה לחזור מעצמה ולא התקין להכנס ולחזור אחר הפרה כשהיא תועה אבל נחיל של דבורים ע"י שאין דרכו לחזור מעצמו עשו אותו כגופו להיות יורד ומחזר אחריהן : דתנינן תמן. פ' המוכר את הבית לא את הבור ולא את הדות מכר הבור והדות לאחר ושייר הבית לעצמו ר"ע אומר אין הלוקח צריך ליקח לו דרך דמוכר בעין יפה הוא מוכר וכשמכר לו הבור והדות מכר לו נמי הדרך וקס"ד דאפי' מכר לו בלא דרך סובר ר"ע דיש לו דרך ללוקח בע"כ של מוכר והיינו כאדמון במתני' דיש לו דרך בעל כרחם : ולא שמע. ודחי לה הש"ס דשאני התם וכי לא שמיע לי' דמפרש ר' הילא התם פלוגתייהו דבמה אנן קיימין אם דבר ב"א הוא שפירש לו בפירוש שמכר לו הדרך כ"ע לא פליגי דיש לו : ואם דבר בריא הוא . שפירש לו שאין לו דרך כ"ע לא פליגי בזה שאין לו אלא ע"כ כן אנן קיימין בסתם הוא דפליגי אם מוכר בעין יפה מוכר או לא : וכא. אבל הכא אפי' דבר בריא הוא שהכל יודעין שיש לו דרך כאן : כ"ע מודיי. כלומר אפי' ר"ע מודה לחכמים דהכא שצריך ליקח לו דרך ומטעמא דמאי מדחי לי' :

הלכה ח מתני' והלה הוציא שמכר לו את השדה. הלוה הוציא עליו שטר מכירה מאוחרת לשטר הלואה ואומר שטרך מזויף או פרוע שאם הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה שהיה לך לגבות חובך : זה היה פיקח. שמכר לו שדה לפי שהיה זה מבריח מטלטליו ולא היה לו מהיכן ימשכננו על חובו ועכשיו יטול את הקרקע ומפרש לה בבבלי באתרא דהלוקח יהיב זוזי והדר כתבי שטר מכירה כ"ע לא פליגי שהיה לו למוכר לעכב בחובו אם כבר הגיע זמן הפרעון ולא יכתוב לו שטר מכירה וכיון שכתבו הוכיח שאין לו עליו חוב כי פליגי באתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי אדמון סבר איבעי ליה לומימסר מודעא איני מוכר לו קרקע אלא כדי שאוכל למשכנו וחכמים אומרים הברך הברא אית ליה והיה ירא שמא ישמע הדבר וימנע מלקנות השדה והלכה כחכמים : **גמ'** ביפה בכך . שהקרקע שוה כפי סך החוב ובהא קאמר אדמון היה לו להפרע את שלו : רבי יוסי אומר . אפילו בשאינו יפה בכך דמ"מ יכול לומר לו היה לך להפרע את אשר אתה מוצא ראשון :

הגע

עין משפט נר מצוה

לז
א ב מיי' פט"ו מטוען טוש"ע ח"מ סי' קמח ס"א ב

לח
ג מיי' פ"ס מנזקי ממון ה"ג סמ"ג עשין סו טוש"ע שם סי' רעד ס"א בהגה

לט
ד מיי' פכ"ה ממכירה ה"ג טוש"ע שם סי' ריד ס"ב

מ
ה מיי' פכ"ד ממלוה ה"א טוש"ע שם סי' פ"ב ס"ה

שנויי נוסחאות (ע"א) אמרין צריך ליקח לו דרך נ"ז אמרין יש לו דרך .

הגע עצמך דהוה ליה קרקע יכיל הוא מימר ליה קרקע טב אנא בעי הגע עצמך דהוה ליה קרקע טב יכיל הוא מימר ליה דידי אנא בעי ולא עוד אלא יכיל הוא מימר ליה לית בחיילי טעין טרחותהון דתריי :

הלכה ט מתני' *שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה אדמון אומר אילו חייב הייתי לך כיצד אתה לווה ממני וחכמים אומרים [א] זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו :

גמ' זה לוה מזה מנה וזה לוה מזה מאתים רב הונא אמר איתפלגון רב נחמן בר יעקב ורב ששת חד אמר יוציא מנה כנגד מנה וחרנה אמר זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו מאן דאמר יוציא מנה כנגד מנה יליף לה [ב] *משוורים תמים שחבלו זה בזה משלמין במותר חצי נזק מאן דאמר זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו יליף ליה מרבנין דרבנין דאדמון מודיי שיוציא מנה כנגד מנה אלא בגין דתנינן אדמון אומר אילו הייב הייתי לך כיצד אתה לווה ממני לפיכך צריך מימר זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו מחל של מאתים במנה ושל מנה לא מחל מ"ד יוציא מנה כנגד מנה שכבר יצא מנה כנגד מנה מ"ד זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו אותו שמחל אינו גובה ואותו שלא מחל גובה כתב של מאתים בשטר ושל מנה לא כתב מאן דאמר יוציא מנה כנגד מנה שכבר יצא מנה כנגד מנה ומאן דאמר זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו אותו שכתב גובה ואותו שלא כתב אינו גיבה :

הלכה י מתני' [ג] *שלש ארצות לנישואין יהודה עבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ולא מכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר מוציאין מנוה הרע לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרע רשב"ג אומר [ד] אף לא מנוה הרע לנוה היפה שהנוה היפה בודק : **גמ'** מתניתא כשהיה ביהודה ונשא אשה מגליל בגליל ונשא אשה מיהודה [ה] אבל אם היה מיהודה ונשא אשה מיהודה מגליל ונשא אשה מגליל כופין אותה לצאת אני פלוני שמיהודה

פני משה

הגע עלמך. על דברי הכמים קאי דקאמרי זה היה פיקח שמכר לו קרקע כדי למשכנו והגע עלמך אם היה לו ללוה קרקע ובלאו הכי יכול למשכנו מאי: יכיל מימר ליה. קרקע יפה אני רוצה ומפני כך מכרתי לך היפה שלי להזור ולגבותה: הגע עלמך. דהוי ליה ללוה ג"כ קרקע טב: יכיל מימר ליה. אע"פ כן בשלי אני רוצה שחביבה עלי ביותר: ולא עוד אלא. שיכול לומר לו אע"פ שהיה לך קרקע למשכן בשביל חובי מכרתי לך שלי שאין בי כח להרבות בטרחא של שתי שדות ומפני שידעתי שאגבה ממך קרקע מכרתי לך זו ואותה אגבה עכשיו :

הלכה ט מתני' שנים שהוליאו שט"ח זה על זה. ראובן על שמעון ושמעון על ראובן של ראובן מוקדם ושל שמעון מאוחר: אדמון אומר. יכול שמעון לומר לו אילו חייב הייתי לך כדברי שערך היה לך לתבוע את חובך ממני: זה גובה וזה גובה. אפילו החוב שוה אין אומרים יעכב זה מלוה של חבירו בשביל מלוה שהלוהו אלא ב"ד יורדין לנכסי כל אחד ומגבין לשכנגדו את חובו והלכה כחכמים :

גמ' יוליא מנה כנגד מנה. והשאר הוא גובה: זה גובה וזה גובה. וכגון דאית ליה רווחא כדלקמן: יליף ליה משוורים תמים. דתנן בפרק המניח שני שוורים תמין שחבלו זה בזה משלמין במותר חצי נזק שמין במה שהזיקו של זה יותר על נזקו של זה ובאותו מותר משלם הכאי אלמא היכא ששניהם נתחייבו זה לזה מנכין לו מה שהוא כנגד חובו ואינו גובה אלא המותר: יליף ליה מרבנן דאדמון. דקאמרי זה גובה וזה גובה: דרבנין דאדמו מודיי. ודהי לה הש"ס דשאני הכא ורבנן דאדמון נמי מודו אם זה נתחייב יותר לזה מנכין לו חובו ואינו גובה אלא המותר: ואלא בגין דתנינן אדמון אומר. כלומר דהכא מילתא אחריתא היא שטוען על השטר דמזויף הוא שאילו חייב הייתי לך כילד לוה ממני לפיכך קאמרי חכמים דזה גובה וזה גובה וטענתו אינה טענה וכדמוקי לה בבבלי דלוה ממנו ביומא דמשלם זמניה דאדמון סבר לא עביד איניש דיזיף ליומא ורבנן סברי עביד איניש דיזיף ליומא אבל מודו חכמים שאם שניהם מודים שאמת הוא והוב האחד יותר על חבירו שמנכין לו כנגד חובו ומגבין המותר: מחל של מאתים במנה. אחד ומנה השני לא מחל ועכשיו שניהם שוין: שכבר יצא. כלו' כבר יצאו זה בזה: אותו. מנה שמחל אינו גובה והשאר גובה: ושל מנה. זה שהוא של מנה לא כתב חובו בשטר אלא מלוה על פה הוא: שכבר יצא מנה כנגד מנה. ובעל השטר אינו גובה אלא מנה: אותו שכתב גובה. כל שטרו היכא דיש לו יפוי כח: ואותו שלא כתב אינו גובה. במקום יפוי כח דמלוה ע"פ הוא :

הלכה י מתני' ג' ארצות לנישואין. חלוקות לענין נשואי אשה שאם נשא אשה באחת מהן אינו יכול לכופה לצאת אחריו מארץ אל ארץ: אין מוציאין. מזו לזו לא מעיר לעיר ולא מכרך לכרך כרך גדול מעיר והוא מקום שווקים ומכל סביביו באים שם לסחורה וכל דבר מלוי בו: אבל לא מעיר לכרך. שישיבת הכרכים קשה מפני שהכל מתישבים שם ודוחקים ומקרבים הבתים זו לזו ואין שם אויר: ולא מכרך לעיר. דבכרך שכיחי כל מילי ובעיר לא שכיחי: שהנוה היפה בודק. את הגוף ומהליאו משינוי ושת אפילו לטובה תחלת חולי מעיים והלכה כרשב"ג :

גמ' מתני'. דקתני אין מוליאין בשהי' מיהודה ונשא אשה מגליל כלומר שהלך לגליל ונשאה שם וכיון דהנשואין היה בגליל אין כופין אותה לילך אחריו ליהודה: אבל אם היה מיהודה ונשא אשה מיהודה. האי מיהודה כמו ביהודה כלומר שהיא היתה מגליל והנשואין היה ביהודה ושוב מרדה ושבה אל בית אביה לגליל בזה כופין אותה לצאת כיון שנשאת לו ביהודה וכן מגליל וכו': אני פלוני שמיהודה

קרבן העדה

הגע עלמך. אמור לנפשך בשכבר היה לו ללוקח קרקע שהיה יכול לגבות חובו ומ"ט דרבנן דמשמע בכל ענין פליגי חכמים: ומשני יכול הוא. המוכר לומר קרקע טובה כזו שמכרתי הייתי רוצה ליקח ממנו עבור חוב: ופריך הגע עלמך. שהיה ללוקח קרקע טובה כזו או עדיפא ממנה: ומשני יכול הוא. לומר רוצה הוא לגבות ממנו קרקע שלו ובע"ח דינו בבינונית נמצא שגובה את שלו: ולא עוד. אף שאין לו קרקע טובה יכול הוא לומר אין בכחי לעבוד לסבול טורח שתי שדות לכך מכרתי לו את זו וכשאגבה ממנו קרקע נמצא שאין לי אלא קרקע אחת:

הלכה ט מתני' שנים שהוליאו שטר חוב זה על זה. ראובן על שמעון ושמעון על ראובן ושטר שהוליא ראובן מוקדם ושל שמעון מאוחר: אדמון אומר. יכול שמעון לומר לראובן: אלו הייתי חייב לך. כדברי שטרך: כילד אתה לוה ממני. אחרי כן היה לך לתבוע חובתך ממני: זה גובה שט"ח וכו'. בגמרא מפרש: **גמ'** איתפלגון. פליגי בה רנב"י ור"ש אליבא דחכמים: וחרנה. ואחרינא אמר: יליף לה משוורים תמים שחבלו זה בזה. דתנן בפ"ג דב"ק שמשלמין במותר חלי נזק שמה שהזיקו זה את זה בשוה מנכין ואח"כ גובה הניזוק ביותר המותר א"כ ה"נ אינו משלם אלא מנה הנותר: ה"ג יליף ליה מרבנין דאדמון. וה"פ מליתא דרבנין דמתני' יליף ליה דקאמרי זה גובה וזה גובה: ה"ג ואידך רבנן דאדמון מודיי וכו': וה"פ ומ"ד יוליא מנה וכו' לא קשיא מתני' דלעולם מודו רבנן דמתני' דיוליא מנה כנגד מנה והא דלא קאמרי הכי הואיל ותני אדמון אלו הייתי חייב לך וכו' דמשמע שהשני גובה והראשון אינו גובה קאמרי חכמים זה גובה וזה גובה אבל באמת לאו דוקא גבייה ממש קאמרי אלא יוליא מנה כנגד מנה והמותר ישלם: מחל של מאתים במנה. כלומר והיכא בינייהו אם זה שבשטר חובו מאתים מחל חובו לזה שבשט"ח מנה שא"ל שתם חובי מחול לך וזה של מנה לא אמר כלום: מ"ד יוליא מנה כנגד מנה. אינו לריך זה של מאתים לשלם לזה של מנה כלום שכבר נשתלם זה של מנה ולא מחל לו זה של מאתים אלא המנה היתירה: ומ"ד זה גובה וכו'. חייב לשלם לזה המנה שזה של מאתים מחל חובו ועדיין נשאר חייב לזה של מנה חובו שהרי עדיין לא נשתלם זה של מנה: ושל מנה לא כתב. בשטר אלא תביעה בע"פ בעדים יש לו עליו: מ"ד יוליא מנה וכו'. בעל מאתיים אינו גובה ממשעבדי אלא מנה שכבר יצא מנה של שכנגדו: אותו שכתב גובה. ממשעבדי מאתים: ואותו שלא כתב אינו גובה. כלום ממשעבדי :

הלכה י מתני' שלש ארצות. הן חילוק בא"י לענין נישואין שאם נשא אשה באחת מהן אינו יכול לכופה שתלך אחריו מארץ אל ארץ: כרך. גדול מעיר והוא מקום שווקים ומכל סביביו באין שם לסחורה וכל דבר מלוי בו: אבל לא מעיר לכרך. שישיבת כרכין קשה מפני שהכרך מתיישבין שם ודוחקים ומקריבין הבתים זו לזו ואין שם אויר: ולא מכרך לעיר. בכרך שכיחי כל מילי בעיר לא שכיחי כל מילי: מפני שהנוה יפה בודק. את הגוף ומחליאו ששנוי ווסת אפי' לטובה מביא את האדם לחולי מעיים :

גמ' מתני'. דוקא בשהיה מיהודה והלך לגליל ונשא משם אשה כיון שהיא מגליל ושם נשאה אין כופין אותה לילך אחריו ליהודה אבל אם היה מיהודה ונשא אשה ביהודה שהיא מגליל ושבה אל בית אביה לאחר הנישואין כופין אותה לצאת משם ליהודה כיון שהנישואין היו ביהודה: אני פלוני שמיהודה

עין משפט נר מצוה

מא
א מיי' פכ"ד ממלוה ה"י טוש"ע ח"מ סי' פה ס"ג

מב
ב מיי' פ"ט מנזקי ממון הי"א סמ"ג עשין סו טוש"ע שם סי' תג ס"א

מג
ג מיי' פי"ג מאישות סמ"ג לאוין כא טוש"ע אה"ע סי' עה ס"א

מד
ד שם ס"ב

מה
ה שם ס"א בהגה

מסורת הש"ס

כתובות קי א

(ב"ק פ"ג) בבלי לג

כתובות קי

שנויי נוסחאות (ס"א) דאדמון בד"ו ואדמון וכן בסמוך. (של"א) עבר בד"ו ועבר.

שמיהודה ונשא אשה מיהודה כופין אותה לצאת מגליל אין כופין אותה לצאת אני פלוני שמגליל ונשא אשה מגליל כופין אותה לצאת מיהודה אין כופין אותה לצאת תני א *מוציאין מעיר שרובה עכו"ם לעיר שכולה ישראל אבל לא מעיר שכולה ישראל לעיר שרובה עכו"ם ומניין שהנוה היפה בודק ר' לוי בשם ר' חמא בשם חנינה °פן תדבקני הרעה ומתי במשרה וסמך להרה ואת אמר אכין אלא מכאן שנוה היפה בודק :

הלכה יא מתני׳

ב *הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלם ואין הכל מוציאין אחד אנשים ואחד נשים כיצד נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בא"י נותן לה ממעות א"י ג נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפודקייא נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בקפודקייא וגירשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל רבן שמעון בן גמליאל אומר ממעות קפודקייא נשא אשה בקפודקייא וגירשה בקפודקייא נותן לה ממעות קפודקייא :

גמ׳ *הוא רוצה לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה ג כופין אותה לעלות היא רוצה והוא אינו רוצה אין כופין אותו לעלות הוא רוצה לעלות לירושלם והיא אינה רוצה כופין אותה לעלות היא רוצה לעלות והוא אינו רוצה אין כופין אותו לעלות הוא רוצה לצאת לח"ל והיא אינה רוצה אין כופין אותה לצאת היא רוצה לצאת והוא אינו רוצה כופין אותה שלא לצאת : נותן לה ממעות ארץ ישראל : הדא אמרה שמטבע ארץ ישראל יפה מכל הארצות הדא מסייעא למאן דאמר כתובת אשה מדברי תורה ודלא כרבן שמעון בן גמליאל דתני כתובת אשה מדברי תורה רבן שמעון בן גמליאל אומר ד אין כתובת אשה אלא מדברי סופרים :

הדרן עלך שני דייני גזילות וסליקא לה מסכתא דכתובות
בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען

קרבן העדה

שמיהודה וכו׳ . כך היו רגילין לכתוב ולחתום בשעת נישואין שלא ישתכח הדבר באיזה מקום נשאה לפי שיש מקומות שאין כותבין כתובה ואפי׳ במקום שכותבין כתובה חששו שמא תטמין כתובתה ותאמר שנשאה בגליל לפיכך היו כותבין שטר כזה להבעל לידע באיזה מקום נשאה : כופין אותה לצאת. ליהודה אף אם היא עתה בגליל : בגליל אין כופין אותה לצאת. אם כתוב בשטר אני פלוני מיהודה נשא אשה בגליל אין כופין אותה לצאת מגליל : ה"ג תני מוליאין מעיר שרובה עכו"ם לעיר שרובה ישראל אבל לא מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עכו"ם וכ"ה בתוספתא. וכן משמע דברוב הדבר תלוי : במשרה וסמך להרה. לוט היה שוכן בעמק בסדום והמלאכים אמרו לו עלה ההרה והוא אומר הכי וסירב לילך לשם אף שבהר טוב לדור שמולע שם האויר אלא מפני שהנוה יפה בודק אמר לא אוכל להמלט ההרה פן תדבקני וגו׳ :

הלכה יא מתני׳ הכל מעלין. את כל בני ביתו אדם כופה לעלות עמו ולישב בא"י ואפי׳ קנה עבד עברי ילך העבד אחריו ע"כ : ואין הכל מוליאין. ואין מוליאין שום אדם : אחד האנשים ואחד הנשים. אם הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות יוליא ויתן כתובה : קפודקיא. היא ארץ כפתור : **גמ׳** אין כופין אותו לעלות. אלא יוליא ויתן כתובה : הדא אמרה. זאת אומרת מדתנן נשא אשה בא"י וגירשה בקפודקיא נותן לה ממעות א"י אע"ג דאית לן למימר בתר מקום שנשתעבד והיינו מקום הגירושין אפ"ה מחמרינן דצריך ליתן מעות א"י שהוא יפה ממעות קפודקיא וש"מ דכתובה דאורייתא : הדא מסייעא. ת"ק דמתני׳ מסייע למ"ד כתובה דאורייתא מדחייב ליתן ממעות א"י שהוא היפה :

פני משה

שמיהודה . כך היו רגילין לכתוב בשעת הנשואין לפי שיש מקומות שאין כותבין כתובה וישתכח הדבר באיזה מקום נשאה ואפילו במקום שכותבין כתובה פעמים שתטמין ותאמר שנשאת לו בגליל ולפיכך היו כותבין בשטר בפני עלמו אנא פלוני מיהודה ונשא אשה ביהודה : כופין אותה לצאת. אחריו מגליל ליהודה : מגליל. כלומר אבל אם כתוב אני פלוני מיהודה ונשא אשה בגליל אין כופין אותה לצאת מגליל וכן אני פלוני שמגליל וכו׳ : לעיר שכולה ישראל. כלומר רובה וכן הוא בתוספתא : ומנין שהנוה היפה בודק. כדאמר רשב"ג במתני׳ : במשרה וסמך להרה. כלומר בהרי לוט היה בתחילה בסדום שהיתה ארץ המישור ועכשיו אומר לו המלאך ההרה המלט והאויר של ההרים הוא יותר מזוכך וטוב משל המישור והוא אמר אכין פן תדבקני הרעה ומתי בתמיה אלא מכאן שנוה היפה בודק :

הלכה יא מתני׳ הכל מעלין. את כל בני ביתו אדם כופה לעלות עמו לארץ ישראל ואפי׳ אם קנה עבד עברי ילך העבד אחריו על כרחו ואפילו מנוה היפה לנוה הרעה ואפילו מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עכו"ם : ואין הכל מוליאין. ואין מוליאין שום אדם : א׳ האנשים ואחד נשים. מפרש בגמרא : קפוטקיא. היא כפתור ומעותיה אינן כשל א"י ובגמרא מפרש במאי פליגי :

גמ׳ אין כופין אותו לעלות. דהכל הולך אחר האיש אבל בנלאת אין מוליאין אותה אע"פ שהוא רולה : נותן לה ממעות א"י הדא אמרה שמטבע א"י יפה מכל הארצות. מדמקפיד על מעות א"י וכדמסיק : הדא מסייע למ"ד. לעיל בפ"ק כתובת אשה מדברי תורה מדמחמרינן לתת לה מן המטבע היפה מא"י אע"פ שנשאה במקום אחר ודלא כרשב"ג דס"ל כתובת אשה מדברי סופרים ולפיכך נותן לה מעות שבקפוטקיא דהכל הולך אחר מקום הנשואין :

סליק פירקא וכולא מסכת דכתובות בסייעתא דשמיא

הדרן עלך שני דייני גזלות . וסליקא לה מסכת כתובות

אחר שהשלים מסכת כתובות תני נדרים דאיידי דתני המדיר תני בתריה דין הנדר וס"ל להאי הלמודא האי איידי . אבל איידי דתני נדרים תני נזיר לא ס"ל כמ"ש אחר מסכת יבמות בס"ד וע"ש

מסורת הש"ס: (תוספתא פי"ב) | כתובות קי ב ערכין ג | (תוספתא פי"ב כאן)

עין משפט נר מצוה: מז א מוש"ע אה"ע סי׳ עה ס"ב | מז ב ג מיי׳ פי"ג מאישות טוש"ע שם ס"ג ד | מח ד מיי׳ כ"י שם ה"ו טוש"ע שם סי׳ סו ס"ו

דף א ע"א

בתולה שאם היה לו טענת בתולים וכו'. פירש"י ומתוך שיבא לב"ד יתברר הדבר כשיצא הקול שמא יבואו עדים ותימא דגרסי' בבבלי פ"ק דסנהדרין דף ח' ע"א והכ"א מוציא שם רע בכ"ג מפני שיש בו דיני נפשות ופריך וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי אמר עולא בחוששין ללעז קמפלגי ר"מ סבר אין חוששין ללעז ורבנן סברי חוששין ללעז ופירש"י ר"מ סבר אין חוששין שמא כשיבוא לב"ד ויצא הקול יבואו עדים ויעידו שזינתה תחתיו ועכשיו אין הבעל יודע ולא בא אלא להפסיד כתובתה ותיבעי כ"ג דשמא יבוא לדיני נפשות ורבנן סברי חוששין ע"כ ומעתה קשה מתני' דהכא אליבא דמאן אי אליבא דר"מ הא לא חייש כלל שמא יבואו עדים שזינתה ומשום כתובה לחוד לא תקינו רבנן כמפורש בבבלי דף ט' ע"ב מ"ט משום איקרורי דעתא ולמאי אי למיתב לה כתובה ניתיב לה. ואי אליבא דרבנן מאי מהני שנישאת ברביעי הא ב"ד הקבועים בב' וה' אינן אלא ב"ד של שלשה לדון דיני ממונות ואינו יכול לטעון בפניהם אפי' להפסידה כתובתה. ודוחק לומר דמתני' איירי דוקא בזמן הזה שאין דנין דיני נפשות דפשטא דתלמודא משמע דאיירי אף בזמן הבית דמייתי ראיה מקרא משום ברכה וי"ל לפמ"ש תו' דף ב' בד"ה שאם וכו' זנות דאתי לידי מיתה בעדים והתראה לא שכיח ע"ש איכא לאוקמי מתני' כר"מ וה"ק אין חוששין שיצטרכו לב"ד של כ"ג דלא קיימינן שיבא לידי מיתה אבל ודאי יש סברא לומר שיתברר ע"י עדים שזינתה א"כ אפי' כרבנן אתיא דכשיבא לב"ד של ג' ויתחיל לטעון טענת בתולים ממילא יאספו ב"ד של כ"ג ויתברר הדבר. ול"נ לפרש משנתינו שמשיבא לב"ד מתוך שנאמן להפסידה כתובתה ע"י חקיר' ב"ד תודה שזינתה תחתיו ואף אם תאמר שזינתה ברצון קודם האירוסין מ"מ איכא נפקותא כשהבעל כהן אהיה אסורה לכהן. ובזה מיושב מה שמקשי' תוס' בד"ה הכ"ל אפירש"י ע"ש אך עיקר קושי' תוס' צ"ל לתרץ דס"ל לרש"י דאביי ס"ל אונס קלא אית ליה כדמסיק לקמן בשמעתין דאל"כ קשיא קושית תוס' דף ט' ע"ב בד"ה אי למיתב וכו' ע"ש וכיון שכן ודאי לאביי אין צריכין לדחוק מתני' שיתברר ע"י עדים דלא הוי אלא חד ספק ואפי' באשת ישראל נאמן לאוסרה ורש"י פי' במתני' כשיטא דש"ס בבלי דף ט' ע"א דסובר דבאשת ישראל שנתארסה כשהיא גדולה איכא ספק ספיקא וקשיא למה תינשא דוקא בד' וקאמר דטעמא משום שע"י כך יתברר הדבר. וכגון סוף:

בר קפרא אמר מפני שכתוב בה ברכ'. כתב הי"מ דב"ק לא מתני במתני' טעמא כלל ואיהו קיסיב טעמא משום ברכה דאל"כ דאף ב"ק קסבר טעמא דמתני' קשיא מאי פריך הש"ס בסמוך והלא כתיב ברכה בשבת הא ודאי אין ב"ד יושבין בשבת וע"ק הא אמרי' לקמן ע"ד דר"ל במקום שב"ד יושבי' וכו' משמע דלב"ק לא פריך ש"מ דר"ל פליג אב"ק וסובר טעמא דמתני' וגם טעמיה דב"ק א"כ במאי פליגי ע"ש ולפי מה שפירשתי בקונטרס לק"מ ואין צורך לדוחקיו והרב בהג"ה שם דחק לפרש דב"ק סובר דהאי טעמא דברכה עיקר ור"ל סובר דהאי טעמא דט"ב עיקר מלבד שפי' דוחק גדול ע"ש קשיא נמי לב"ק למה לא תנן במתני' טעמא דידיה שהוא העיקר ועוד מאי קאמר הש"ס בסמוך מתני' מסייעא לר"ל הא גם לב"ק ניחא דהא מיהת אית ליה נמי טעמא דטענת בתולים:

בששי באדם ומוה. כתב הי"מ וא"ת לב"ק דלית ליה טעמא דטענת בתולים ליזה לא תקנו גם בתולה בה' דברכה דאדם עדיפי וי"ל כיון דאיכא ברכה בה' תקנו לבתולה בד' דשהויי מצוה לא משהינן ע"כ ומקשה בהג"ה שם גם בקביעת זמן ליום ד' איכא שהויי מצוה בהגיע זמן נישואין ליום ה' ומיצטרך לשהויי ו' ימים ע"כ ולא ידעתי מי הגיד לו דלב"ק צריכה להמתין עד יום ד' דוקא די"ל דסובר ב"ק דבתולה ניסת אף בה' ואע"ג דדייק מדפריך הש"ס והלא כתיב ברכה בשבת דלא באמת גם בשבת מותר י"ל דאמתני' פריך דתנן וזמני' אלו משמע דליכא עוד זמן אחר והיה נ"ל עוד לפרש דבר קפרא סובר דמשום יום אחד לא חיישינן לאקרורי דעתיה וקשיא ליה תינשא בג' לכך קאמר דאיכא עוד טעמא אחרינא משום ברכה אבל בג' ימים ודאי חייש לאקרורי דעתא לכך אסורה להנשא בה' ולפ"ז ניחא כל הקושיות. אך קשה הא דהקשיתי לעיל מאי מייתי סייעתא לר"א הא גם לב"ק ניחא. ועי"ל דסובר ב"ק שמעיקרא תקנו שני ימים כדי שיהא היכירא בין בתולה לאלמנה וקשיא לי שתנשא בתולה בשבת מיהו לקמן אמרי' הדא אמרה לית רביעי כלום שניסת בתולה:

והלא כתיב ברכה בשביעי. פירשתי בקונטרס דאבתולה פריך מדפריך הש"ס בסמוך מדהני לא יבעול אדם בתחלה בשבת ש"מ דאבתולה קאי ובאלמנה ל"ק ליה דידע טעמא דשקדו שיהא שמח עמה שלשה ימים חמישי וששי ושביעי כדמסיק לקמן בשמעתין ולפמ"ש בסמוך א"א שניסת בתולה ואלמנה ביום אחד א"כ דאלמנה ודאי אסורה לבעול תחלה בשבת מפני שהוא כקונה קנין דאלמנה אין לה חופה ועמ"ש בסמוך:

כלום אמרי' מתירין אלא בשכנס וכו'. כתוב בהגה"ת י"מ דמכאן מוכח דקפיד ב"ק אף אכישואין שיהיו אור ליום ה' שהוא סוף יום ד' דאל"כ מאי פריך הש"ס למה ליה לשנויי דלא כתיב בו ברכה בבריות הא איצטרך דלא נימא דתינשא בו' ותיבעל בשבת ע"ש ע"כ והדבר דחוק דהא במתני' סתמא תנן בתולה ניסאת ביום הד' ולא תנן אור ליום ה' כדתנן בריש פסחים ואיכא לאוקמי במוף' נדה שטבלה מבערב בליל שבת דלכ"ע אינו קונה לכל דבר וכיון דלא פסיקא ליה לא תנן במתני' ולפמ"ש בקונטרס לק"מ כיון דעיקר קפידא שתהיה כניסתה להיותו ביום שנאמר בו ברכה אף שתינשא ביום ו' אם יהיה יחוד דביאה או ביאה עצמה בשבת בתחלה ה"ל קנין בשבת:

הדא אמרה אילין דכנסין ארמלין וכו'. כתב הרא"ש בפרקין סי' ג' לפי שאלמנה אין לה חופה ובשעת יחודו של ביאה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה הלכך צריך להתייחד עמה מע"ש הלכך אין להכניס בתולה לחופה בשבת דע"י החופ' הוא זוכה במציאתה וכו' וה"ל כקונה קנין ע"כ וכתב בהגה"ת י"מ וצ"ל לדעת הרמב"ם שכתב דחופה היינו יחוד דביאה אף בבתולה כמ"ש פ"י מה"א דנקט אלמנה משום דס"ל דלא כאמרים וא"כ בתולה בל"ז אסורה להנשא בליל שבת ואף בע"ש מבע"י ע"כ ואני תמה שלא ראה דברי הרב בעל בית שמואל בא"ע סי' ס"ג ס"ק ו' שהרבה פוסקים סוברים דבאלמנה צריך ביאה ממש ולא מהני יחוד דביאה וכן דעת הרמב"ם ע"ש שהאריך וכתב הב"ש שדעת המחבר נ"ע דפוסק בסי' ס"א כהרמב"ם דחופה דבתולה היינו יחוד הראוי לביאה ובסי' ס"ג כתב ואלמנה אין חופה קונה בה אלא יחוד של ביאה וצ"ל יחוד של ביאה היינו ביאה ממש ולשונו לא משמע כן ע"כ וצ"ל דע"כ צריכין לפרש כן שהרי כתב המחבר בא"ח סי' של"ט סעי' ד' הכונס את האלמנה לא יבא עליה ביאה ראשונה לא בשבת ולא בי"ט ע"כ הרי דקפיד אביאה ועל הרמ"א יש לתמוה דפסק בא"ע סי' ס"א דבבתולה חופה קונה א"כ באלמנה יחוד דביאה לחוד' קונה וכמ"ש הרא"ש למה לא הגיה שום דבר על דברי המחבר בא"ח ולא ראיתי להאחרונים שהרגישו בזה וצ"ע ונכב"ם בסי' ס"ו סעי' ה' בד"ה אבל אין כונסין את הבתולה לחופה ביום השבת וכו' אע"ג דחופ' היינו יחוד וכו' מ"מ לא בעינן שיבא עליה וכו' משא"כ אלמנה דאין לה חופה ואינו קונה אותה ביחוד עד שבא עליה וז"ש רבינו באלמנה לפיכך צריך להתייחד עמה בע"ש וכו' ר"ל להתייחד ולבא עליה אלא שלא פי' בהדיא ע"כ לפ"ז היה נראה ליישב מה שהקשיתי על הרמ"א אך לא ידעתי מי דחקו להוציא הדברים מפשטן דכוונת הרא"ש והטור דבעינן באלמנה יחוד הראוי לביא' משא"כ בבתולה שהוא אפי' ביחוד שאינו ראוי לביאה כגון שהיא נדה וכ"כ בס' בית שמואל והוא הנכון וא"ת עדיין קשיא למה נקט ר' מתני' אלמנה הא גם בבתולה בעינן יחוד מיהת מע"ש וי"ל אינו דומה יחוד דבתולה ליחוד דאלמנה דבבתולה כל שהם במקום אחד לשם נישואין אף שבני אדם עומדים שם ולא הוה יחוד ממש הרי קונה אותה לכל דבר. וכן מבואר מדברי הרא"ש שמביא הטור א"ע סי' ס"ב ובהכי ניחא שלא תקשי לן דברי הטור בסי' ס"א אמ"ש בשם הרא"ש בסי' ס"ב מה היא הנקראת חופה וע"כ לומר כן שהרי היחוד מהני בבתולה אף אם פירסה נדה ואז אסור להתייחד עמה כדתנן הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים א"ו כל שבאו שניהם למקום המיוחד להיות שם הנישואין היא כאשתו לכל דבר וכן מפורש בתשובת מ"ב סי' ל'. אך מ"ש שם שדברי המרדכי ומהרי"ל דמצרכי ביאה באלמנה בנויה על יחוד סברת הכרם ואין לזה שורש ועיקר בבבלי וירושלמי ע"כ ליתא דמאן דסובר דחופת בתולה היינו יחוד דביאה סובר דבאלמנה צריך ביאה ממש דאל"כ קשיא למה נקט ר' מתני' ארמלן וכמש"ל לשיטת הרמב"ם:

מה בין שני לשלישי וכו'. כתבו תוס' דף ג' ע"ב בד"ה ובשני לא יכנוס פה"ק אפי' בשעת הסכנה דאין לעקור בשבילה תקנת חכמים אלא יום א' וכו' ונראה לר"י דמלתא באנפי נפשא היא ולא איירי בסכנה ובשני לא יכנוס ה"ה בג' אלא נקט בב' משום דבעי למיתני ואם מחמת האונס מותר ע"כ הנה דברי רש"י מפורשי' בסוגיין ותימא על פי' ר"י שהרי מפורש כאן דבשני לא יכנוס איירי נמי בסכנה וצ"ע:

שם ע"ב. וחש לומר שמא אנוסה היא. כתב הריטב"א בחידושיו בד"ה שאם היה לו טענת בתולים וכו' ור"ת פי' משנתינו באשת כהן וקטנה בת ישראל שאין כאן אלא ספק אחד דאלו לאותן שצריכין עדים מלתא דלא שכיחא היא והביאו ראיה מירושלמי דפריך ויערב עליו לית יכיל דאר"א בשם ר"ל מלא פ"פ אסורה עליו משום סוטה ואין פי' זה נכון כיון דתקינו בתולה סתם כל בתולה במשמע וכו' אלא התקנה לכולהו דאי משום אשת כהן שנאמן עלייהו אין לתקן דמיעוטא נינהו ומשום שיבואו עדים לחוד נמי לא דזנות בעדים לא שכיח והירושלמי נמי חד מתרי טעמי נקט ע"כ ואני תמה מאי ראיה מייתי מירושלמי הא לפי מאי דמסיק קסבר ר"ל דבכולהו נאמן דכולהון אין בהן אלא ספק אחד דקול יוצא לאנוסה אבל הבבלי אינו סובר כן. גם מ"ש דהירושלמי חד מתרי טעמי נקט הוא תמוה דודאי הירושלמי אית ליה דהתקנה בכל הבתולות מפני שהוא נאמן ואין צריך לעדים. מיהו הראיה שמביאים אפשר ליישב בדוחק וצע"ג:

אית דבעי מימר שלא לעקור זמנו של רביעי. בקונטרס פירשתי דטעמא משום שקדו וקשה בסמוך פריך ויעקור זמנו של רביעי ולא משני משום שקדו וי"ל דהתם איירי כשטרח והכין צרכי סעודה ג' ימים מקודם אבל הכא תקנו חכמים יום ד' ולא יום א' שכל אדם יטריח ג' ימים קודם החופה וכ"ה בבבלי דף ב' וג' ע"א ע"ש:

מפני הטורח. בקונטרס פירשתי שלשון אחרון הוא עיקר מהא דמייתי בסמוך מברייתא סייעתא למברייי' מיהו אף ללשון השני שכתבתי יש לכוון הסייעתא כיון דסעודת נישואין צריכה הכנה רבה יש לחוש לסכנה ואף שבירושלמי במסכת תענית אין הטעם מפורש כמ"ש אך בבבלי מפורש כן במתני':

דף ב ע"א

אסור לדון דיני ממונות בע"ש. כ' הר"ן בפרקין ואע"ג דאר"א אסור לדון דיני ממונות בע"ש איכא למימר שלא אסור אלא למקבע זימנא ולדון שהדין צריך מתון אבל אי אתי מנפשייהו לקבל טענותייהו שרי ע"ש וקשה א"כ מאי פריך הש"ס ממתני' דסנהדרין דהתם אמרינן דדיני נפשות אסורין בע"ש דדלמא יהיה הדין לחובה ואין גומרין בו ביום ולמחר נמי אי אפשר לגמור שהוא שבת וכדפירשתי בקונטרס אבל דיני ממונות בכה"ג שאינן רוצין לגמור הדין היום בע"ש שרי ור' אבהו איירי בשרוצה לגמור הדין בע"ש אסור ודוחק לומר דהיינו תי' דהמתרץ כאן להלכה כאן לד"ת וצ"ע ומה שפירשתי בקונטרס הא דאר"א להלכה שאם דנו דיניהם דין קשה הא אפי' בדיני נפשות נראה דדיניהם דין אלא דאיסורא עבדו שמענין את דינו לכך נראה דס"פ להא דאר"א היינו להלכה כלומר מדרבנן והא דאר"א לדבר תורה היינו מדאורייתא וכ"כ מדברי הפוסקים ע"ש:

בוגרת כמכת פתוחה. ב' הלשונות שפירשתי בקונטרס כן פי' תוס' בפרקין דף ט' ע"א בד"ה האומר וכו' והלשון השני הוא לפי' הר"מ דאמר בוגרת ומוכת עץ אין לשם דמים אבל אין פתחן פתוח ויכול לטעון טענת פ"פ ע"כ וקשה הא דמסיק דאינו רשאי לקיימה בשלא מצא דם מ"ט הא איכא תרי ספיקי שמא אין לה דם מפני שהיא בוגרת ואת"ל ניתה שמא לאו תחתיו ניתה ולעיל בשמעתין אמרינן היכא דאיכא תרי ספיקי מודה ר"א דמותר לקיימה וי"ל דתו' מפרשי' הא דקאמר דאינו רשאי לקיימה משום ספק סוטה היינו במצא ספיקא כגון שנתאהסה פתוחה מבת ג' שנים ועיין מ"ש לקמן בפרקין בתו' בד"ה שניהם מודים וכו' אך תימא לפי' הר"מ דלקמן בשמעתין קאמר ע"ד דר"ל בוגרת אימתי היא ניסת ש"מ דבבוגרת אין לו טענת בתולים ולא טענת פ"פ דאל"כ פשיטא שניסת בד' כדי שישכים לב"ד בחמישי בשלמא לפי' קמא ניפא דקשיא ליה אבוגרת דממשפחת דורקטי א"כ במקום שמעמידים עדים למשמש אבל לפי' הר"י קשה:

אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה. כתב הרב במשנה למלך ספי"א מה"א וצ"ע בעיני דכיון דהבוגרות דהכא בכך מאי ספק סוטה איכא ע"כ וי"ל דכיון דהויא אנפשיה אתיכה דאיסורא וליכא אלא חד ספיקא וכמ"ש בסמוך אסורה עליו משום ספק סוטה:

ואתיא כיי דר"מ וכו'. ק"ק מאי ראיה מייתי מדר"מ ואף לפי פירושי בקונט' נמי קשיא דלא דמי דהכא איירי במכחשת או בשותקת והתם איירי במדבר' שמודה לדבריו אלא שנותנת אמתלא לדבריה והנך כולן דמייתי איירי בכה"ג וי"ל דה"ק בלשון בתמיה וכי נאמר בהאי דר"מ דלא אמרן אלא להפסידה כתובתה וכו' וכן כל הנך דמייתי מתפרשי' הכי ולפ"ז הוה ניחא נמי מה שהקשיתי לקמן בתו' בד"ה תמן שניהם מודים וכו'. אך עדיין הלשון דחוק גם לקמן בסוגיין לא משמע כן:

האוכל אצל חמיו וכו'. הדא דמר לכתובת וכו' אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה. וקשה מאי קמ"ל שנאמן לאוסרה על עצמו פשיטא הא איהו קטעין ברי שלא בא עליה בבית חמיו ולא דמיא כלל לכל הנך דמייתי וי"ל דסד"א דלכך לא מהימן ביהודה אפי' לאסרה דאמרינן שמא בעל בימי אירוסין ושכח או טעה בה מתוך חבתה ולא ידע שטיבר בתוליה וכ"פ רש"י דף ט' ע"ב:

ותייא כיי דתנינן הנושא את האשה וכו' והיא אומרת משארסתני נאנסתי וכו'. כתב במ"ל פי"ח מהא"ב הלכה י' הנה הה"מ מביא מחלוקת הראשונים באומרת משארסתני נאנסתי אם היא אסורה לבעלה וכו' ואיכא מ"ד דבכל גווני אסורה ומדברי הירוש' יש להוכיח כן דאמרי' היא אומרת משארסתני נאנסתי וכו' אבל אסור לקיימה משום ספק סוטה ע"כ ותימא שלא ראה דלקמן אמתני' דהאומרת משארסתני נאנסתי מפורש בירושלמי איפכא דמותרת לבעלה. וגם נעלם ממנו שגם הריטב"א מביא ראיה זו ודחאה וכמ"ש ע"ש גם לפמ"ש בסמוך אין מכאן ראיה כלל:

שם ע"ב. ע"ד דר"ל בוגרת אימתי היא ניסת וכו' וקשה הא כבר אמרינן לעיל דר' לעזר אית ליה נמי דבר קפרא משום ברכה א"כ פשיטא שתינשא ברביעי משום ברכה אע"ג דלא שייך גבה טענת בתולים וי"ל משום ברכה יכולה להנשא אף בחמישי דאיכא ברכה דאדם אבל משום כתובת מאתים אין להנשא רק ברביעי ומשני דאין יום הנישואין ראיה לכתובת מאתים:

בתולה מן הנישואין אימתי היא ניסת. וקשה הא אין לה כתובה אלא מנה וגם אין לה ט"ב א"כ מאי נ"מ אימתי היא ניסת וי"ל כיון דאמרינן לעיל דלקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה א"כ יש לומר שלא תינשא אלא ברביעי שלא תתקרר דעתו עליו או דלמא כיון שאינה נאסרת עליו אלא מחמת עצמו דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא כל שלא אמר כן לפני הב"ד ליכא איסורא וכן פי' האיבעיא בכל הני דמייתי הכא:

שם. משה התקין לישראל ז' ימי המשתה וז' ימי אבלות. מכאן משמע דימי המשתה וימי האבלות דאורייתא. ומכאן סיוע לדברי הגאונים שכ' הרי"ף והרא"ש ספ"ב דברכות דסברי כל ז' ימי האבלות דאורייתא. וניחא נמי בהא מאי דמקשה הר"ן בפרקין אהא דתני מת אביו של החתן וכו' ובועל וכו' וא"ת הא יום מיתה וקבורה מחויב באבילות דאורייתא והאיך אתיא ימי המשתה שהן דרבנן ודחי' אבילות דאורייתא וכו' ע"ש ולפמ"ש דאף ימי המשתה דאורייתא לק"מ דהא ימי המשתה חלים קודם האבילות שהרי אין אבלות אלא משעת קבורה וכבר בעל קודם הקבורה וכדתניא בברייתא וא"ת תיאסר בבעילה משום אנינות י"ל דהא דאסור אונן בתשמיש דרבנן הוא וכ"כ הרא"ש שם בברכות ע"ש:

שם. מכאן שאין קטן וכו'. קצת קשה הני תלתא דרשות דמייתי הכא למה סידרם הש"ס בהיפך דתחלה כתיב עשרה דדרשינן מיניה ברכת חתנים בעשרה וא"כ כתיב מוקני וא"כ כתיב ויאמר שבו פה וישבו וי"ל דהאי עיקרא דמילתא דמייתי הכא לסייעתא דברכת מתני' בי' אלא די"ל דלמא אייתי עשרה למדרש באנפייהו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית וכן דעת ר' אבהו בבבלי בפרקין דף ז' ע"ב ויש ראיה לדברי ר' אבהו מדכתיב ויאמר שבו פה ע"כ למדרש להו דאי לאכול ולשתות שם מה צ"ל להו שישבו פשיטא אין לאכול בלא ישיבה והסיבה. אבל למדרש היה צריך לאמרו דכתב הר"ן בשמועות רבות יעמדי התלמידים ובקשות ישבו וזו מן הקשות היה כדאיתא בבבלי פ' הגזל שדואג אוקמא לאבנר שלא היה יכול להשיבו ליה מפני הש"ס דאיצטריך לימר להו שבו דאי לאו דאמר להו בועז שהוא היה גדול לא היו רשאין לישב ועוד יש להוכיח דלמדר' להו לקמם דאם"ד לברכה לא הגי דלאו זקנים וכן דייק ר' אבהו בבבלי שם לכך משני דכל דרך הבית הזה להיות ממנין זקנים בבתי משתאות. והשתא מייתי שפיר מכאן שברכת חתנים בעשרה דאי למדרש למה ליה עשרה:

שם. מיכן לבית הזה וכו'. בי"מ הגי' מכאן לבית דין שממנין זקנים וכו' פי' שלא יקלו ראש וידברו נבלה וכו' וקשה א"כ למה זקנים כולם ועוד וכי לא היה הגי' בבועז למוד שהיה שופט כל הארץ בעת ההיא שלא ידברו נבלה. לכן נ"ל שהגירסא שלפנינו עיקר וכ"ה במדרש רות וכוונתו אהא דכתיב בדוד במעשה דילד ויקומו זקני ביתו עליו להקימו מן הארץ ולא אבה ולא ברה אתם לחם משמע שהיה דרכו של דוד לאכול עם הזקנים וקאמר הכא שמבי' אביו ללמוד לאכול עם הזקנים:

שם. מה כאן מזכירין. בסי' הרא"ה ראיתי הגירסא מה כאן משכרין אף כאן משכרין. ונראה שטעות נפל בספרים וגי' שלפנינו עיקר וכ"ה בר"ן:

שם. מפשפשין במקום החתן וכו'. פירשתי בקונטרס ובמקום שנהגו למשמש לא נהגו לייחד וכו' וכן פירש"י בבבלי דף י"ב וא"ת לפי מאי דאמרי' לעיל דאף שנתייחד עמה נאמן לאסרה עליו ואינו רשאי לקיימה א"כ מהני הפשפש שלא תיאסר עליו וי"ל כיון שאינה אסורה עליו אלא משום דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא אף כשפשפש ימצא נאמן לאסרה על עצמו. אך קשה מאי נ"מ שנאמן לאסרה עליו כיון שנותן לה כתובתה שלא בדעתו תלוי לגרשה. אלא ודאי דנפקא מיניה אם רוצה לחזור וליקח איתה לא שבקינן אותו כיון דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא בדבר שיש לחוש לאיסור א"כ במקום שפשפש ימצא נמי תיאסר עליו אם הוא אומר שהוא דם צפור דהא אמרינן בסמוך שאין הפשפש עדות ברורה. ע"כ נ"ל אפי' במקום שנהגו להתייחד נהגו לפשפש ועמ"ש בסמוך בד"ה היא אומרת וכו':

דף ג ע"א

מעתה אין טענת בתולים כר"י. וקשה הא אפשר להבחין בדם נדותה וי"ל שיכולה להעלים דם נדותה א"כ בקטנה א"כ הכי קא קשיא ליה מאי מהני תקנת חכמים שתינשא ברביעי כדי שישכים לב"ד הלא יכולה לומר שהיא ממשפחת דורקטי וקודם שיתברר יתקרר דעתו:

שם. אלא מנהג יהודה ביהודה. בבבלי דף י"ב גרסי' וכל שלא נהג וכו' אסי וכו' אלא אסיפא כל שלא משמש מיבעי ליה וכו' רב אסי אמר תני כל שלא משמש ע"ש ברש"י ותוס'. וקשה אמאי לא משני דקאי אסיפא אם לא משמש הבעל ונמצא דם וטוען שהוא

בשירי קרבן ד"ה הדא אמרה כו' ואם תאמר עדיין קשיא למה נקט רבי מתני' אלמנה תיבת מתני' מיותר וצ"ב צ"ע למה נקט ר' מנא אלמים ס':

שהוא דם ל"ו אינו נאמן כדפירשתי בקונט' וכ"ה לפיר"ת דהשתא נמי משני הואיל וגלגל וכו' דקשה טפי דה"ל לשנויי הכי ול"ע ועיי' בבעל המאור :

(דף ג ע"א) **היא** אומרת דם בתולים והוא אומר לא כי אלא דם צפור שורע כמו וכו'. כ' הר"ן בפרקין אם מצא דם ואמר פתח פתוח מצאתי אינה מפסדת כתובתה דהא אמרי' בירושלמי היא אומרת וכו' שורע כמו ואם היה יכול לטעון טענת פ"פ ולהתלות הדם בדם אחר כשהוא טוען בבריא שהוא דם צפור ואינו יודע בפ"פ אמאי אינו נאמן הא טענה ברורה היא יותר מפ"פ אלא ודאי להפסידה כתובתה אינו נאמן וכו' אבל הרמב"ם כתב בפי"א מה"א שאע"פ שיצא הדם הואיל ומצא פ"פ הפסידה כתובתה ע"כ. וכ"כ הרא"ש והריטב"א בשי'. ותימא מאי ראיה שאני הכא כיון שלא נהג כמנהג יהודה אין להאמינו להפסידה כתובתה אבל במקום שאין נוהגין למשמש ודאי נאמן כיון שטוען בריא אמרי' חזקה שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכ"מ מדברי תוס' יבמות דף י"ב ע"א בד"ה רב אשי אמר תני שלא משמש וכו'. וראיתי להרא"ה ז"ל שכתב אטו שורע כמו וכו' וכן בגליל שאין ממשמשין כלל כיון שמצא אין חוששין לדם אחר ע"כ. ואיני רואה שום ראיה לדבריו אדרבה מדמוקמינן בסמוך כל שלא נהג היינו מנהג יהודה ביהודה ומנהג גליל בגליל. אבל במנהג גליל ודאי יכול לטעון טענת בתולים והדברים ברורים ול"ע :

(שם ע"ב) **בשקל** הקדש. כתב הריטב"א בחידושיו דף י' ע"א וז"ל הדבר בלא אשכחן שום הגה דלימא אפילו לרבנן ולרשב"ג דכתובת אשה מאתים צורי ע"כ. ותימא בהדי כאן מפורש דהרבה אמוראים דסברי הכי וצ"ע :

(שם) **רבי** בא בר בינא אמר מטבע יוצא. כתבו התוס' בפרקין דף י' ע"א בד"ה נותן לה מעות קפוטקיא תימא לר"י מה ריוח הוא לה הלא אינו נותן לה אלא שוה ג' שקלים ואם נאמר שנותן לה ג' שקלים שיוצאים באותה מדינה אף שהם יתרים משל תורה מיהו א"ל שבכך השנה מדה דאורייתא מיהו בירושלמי גרסינן ר' בא בר בינא אמר מטבע יוצא וכן מסקי התם כמה אמוראי ע"כ. ותימא דמשמע מדבריהם דר' בא להחמיר אמר מטבע יוצא אבל אין לפחות משקלי דאורייתא א"כ מאי קאמר הש"ס מתני' מסייעא לר' בא מדלא תנן כתובה עמהן דעדיין קשיא למה לא תנן כתובה דהא מיהא אין לפחות משקלי דאורייתא אבל שקלי צורי וא"ל דסברי דר' בא קאמר מטבע יוצא בין להקל בין להחמיר דא"כ אין ראיה מר' בא דעדיין קשיא לרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא למה יבהנה דין התורה בשביל כך :

(שם) **ולא** תני כתובת אשה עמהן. בהגהת מרדכי פרק בתרא דכתובות כתב והא דלא מני כתובת אשה בהדי הנהו דמני בבכורות פ' יש בכור שהן בכסף צורי דלא מני אלא הני דכתיבי בהדיא בקרא וכו' אבל מוהר הכתובה לא כתיב בהדיא כסף שקלים. ותמהני שלא ראה דברי הירושלמי שבסוגיין דהיכא בינוייה אחרינא :

(שם) **בלום** למדו מכתובת אשה לא מאונס ומפתה וכו'. כתב הר"ן סוף מכלתין בד"ה קסבר רשב"ג כתובה דאורייתא וכו' וה"ה לרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא היכי מודה בריש נשא אשה בא"י נותן לה מעות א"י והא איהו ממוהר הבתולות יליף וכסף דאונס ומפתה מאתים של צורי הן וה"ל לאפלוגי דאינו נותן לה ממעות א"י אלא מאתים של צורי וכו' י"ל מאי דיליף רשב"ג כתובה ממוהר הבתולות היינו לומר שיש מוהר לאשה מן התורה ואיזה מוהר שיסכימו בו שניהם בשעת הנישואין משתעבד לה אבל לא שיהא סך המוהר כסך של אונס ומפתה אלא כסך שיסכימו בו והכמים השוו מידותיהם במאתים והכי תנינן בתוספתא רשב"א כתובת אשה כמקום הנישואין אלמא דלא מאתים דצורי קאמר מדקתני סתמא כמקום הנישואין ע"כ. וקשה דהכא מפורש דלמ"ד דילפינן כה כה מכמוהר הבתולות אף מאתים דצורי ילפינן מקרא מאונס ומפתה וקושיתו לדעת הירושלמי מעיקרא ליתא דגרסינן סוף מכלתין אמתני' דנותן לה מעות א"י הדא אמרה מעות א"י יפה מכל הארצות הדא מסייעא למ"ד כתובת אשה מה"ת ודלא כרשב"ג. משמע דרשב"ג אף ארישא פליג. ואף דבבבלי בפרקין דף י' מפורש דמעות קפוטקיא עדיפא ממעות א"י שמעינן מיהא מירושלמי דמעות א"י כשל צורי הן וזו היא דעת תוס' שהבאתי לעיל בסמוך. וזהו מן התימא דפליגי הירושלמי והבבלי אי מעות א"י עדיפא אי מעות קפוטקיא עדיף ול"ע ועיין בהג"ה מיי' פ"י מה"א ס' ו' :

(דף ד ע"א) **תטמין** כתובתה כדי שתפול בשקל הקדש. ותימא וכי יהבינן עלה לרמאי הא גזלה קעבדת שהרי לפי דעת ויהור מעונה כשמוליה כתובתה אין לה יותר ממה שכתוב בכתובה וי"ל דה"ק אם יש הכתבה ביניהן אף במה שכתוב בכתובה נאמנת במגו דאי בעי היתה מטמינה : (שם) **ואם** מתה הוא יורשה. יש לתמוה למה השמיטו הפוסקים דין זה. ומסתימת דבריהם משמע בהיפך. שכתבו שאין לפקחת על בעלה החרש כלום משמע דאינו יורשה דהא קבורתה תחת ירושתה וכיון דאינו חייב לקברה אינו יורשה וגדולה מזו אמרו בשומרת יבם שיורשי הבעל חייבין בקבורתה הואיל ויורשין כתובתה ועיין בא"ע סי' פ"ט. ואפשר לומר כיון דמוקי לה ר' לעזר בסמוך בנתחרשה ונתפקחה ונתחרשה איירי לא איצטרך לאשמועינן ואיכו בחרשת מתחלה ועד סוף איירי ולשון הברייתא שבבבלי ר"פ חרש ביבמות דף קי"ג ע"א מפורשת כדעת הפוסקים ע"ש גם לא ביארו הפוסקים דין פיקח שנשא חרשת שאינו יורשה וי"ל בשמכו אמ"ש שאין לה הנאי מתנאי כתובה וכמ"ש הרמב"ם פ"א מה"א וממילא משמע שאינו יורשה שהרי אינו חייב בקבורתה כמ"ש בסמוך : (שם) **תיפתר** שהיתה חרשת ונתפקחה ונתחרשה וכו'. וקשה א"כ למה לא יזכה הבעל בנכסים שהרי היתה פיקחת בינתיים וע"כ לומר שבשעה שבעל בשעת שהיתה פיקחת זכתה בכתובה א"כ גם הוא יזכה בנכסיה ויש ליישב דאיירי שנתפקחה כשהיתה ארוסה וחזרה ונתחרשה קודם הנישואין אך קשה א"כ למה ליה למימר שנתחרשה ונתפקחה ונתחרשה נוקמא שהיתה פיקחת בשעת אירוסין ונתחרשה קודם הנישואין דיש לה כתובה משעת אירוסין ואין הבעל זוכה בה בירושתה עד שתכנס לביתו כדתנן לקמן פ' נערה. וי"ל דהא נמי פשיטא ליה ודוחק וע"ק מאי קאמר שהוא רוצה לזוק לה נכסיו והיא לא רצתה וכו' הא באותה שעה שהיתה פקחת אף היא רצתה וכו'. ודין חרשת שנתפקחה מבואר ברמב"ם פ"א. כתב הרמב"ם פי"א מה"א הלכה ד' ואם כנס החרשת ונתפקחה יש לה כתובה ותנאי כתובה וכתובתה מנה וכו' הה"מ מדין חרש שנשא פקחת וכו' ע"ש. ואין דברי הה"מ מחוורין בזה לענ"ד דא"כ ה"ל להרמב"ם לפרש גם כאן דאם רוצה לקיימה אח"כ הוא דיש לה כתובה כדין חרש שנשא פקחת שהרי אפשר לומר דמעיקרא לאו אדעתא ד.. נשאה ליתן לה כתובה. וע"ק דה"ל להרמב"ם לכתוב ויראה לי כמנהגו שכותב דין מחודש. אבל הא' ברור הוא דמסוגיין יצא לו דין זה דמוקמינן כשנתפקחה יש לה כתובה אע"ג דנתחרשה אח"כ :

(שם) **אילו** מי שבא על החרשת שמא אין לה קנס. כתב הרמב"ם פ"ק מה' נערה בתולה החרשת והשוטה אין להן קנס ע"כ. וקשה דפשיטא ליה לש"ס כאן דחרשת יש לה קנס. ואף שסמך על הבבלי פ' אלו נערות וכמ"ש הכ"מ שם מ"מ נראין דברי הראב"ד דפליג עליו וקסבר דיש להן קנס ותימא על הרב בעל משנה למלך פ"ח מה"א שהאריך בדין זה ולא הביא דברי הירושלמי : (שם) **הרי** בתולה מן הנשואין יש לה קנס וכו'. הרמב"ם פ"ק מה' נערה בתולה הלכה ט' ואלו שאין להן קנס וכו' והמגורשת מן האירוסין עדיין היא נערה בתולה ע"כ. וכ' הכ"מ בפ"ק דכתובות תנן בתולה אלמנה וכו' ואין להן טענת בתולים וכל שיש לה טענת בתולים יש לה קנס וכל שאין לה טענת בתולים אין לה קנס וה"ה בחזקת בעולה ע"כ. ותימא הרי מפורש כאן דבתולה מן הנישואין יש לה קנס אע"ג דאין לה טענת בתולים כדתנן ברישא דמתני' וצ"ע :

(שם ע"ב) **אר"א** תיפתר שבא עליה שלא כדרכה. וקשה א"כ מאי אריא קטן שבא על הגדולה הא אפילו בגדול שבא על הגדולה כתובתה מאתים וי"ל דקסבר ר' אבין דגדול שבא על הגדולה שלא כדרכה אין לה כתובה מאתים. אך הדבר תימא שלא הוזכר מזה דבר בש"ס ופוסקים. וגם מתוספת' דסנהדרין ומייתי הש"ס בבבלי בקידושין דף ע' ע"ב מבואר דלרבנן אפי' לענין מיתה בנערה המאורסה אם באו עליה עשרה זה אחר זה שלא כדרכה כולן חייבין מיתה דעדיין בתולה היא ולר' דפליג עלייהו במיתה מודה מיהא לענין קנס שכולן חייבין וכ"מ לקמן פ' אלו נערות א"כ ה"ה לענין כתובה מאתים וצ"ע ועמ"ש בסמוך בד"ה כשרה וכו' ובריש מס' קידושין :

(שם) **אבל** אין בו כח ליגע בסימנין. בבבלי בפרקין דף י"א ע"ב גרסי' אר"י א"ר קטן שבא על הגדולה עשאה מוכת עץ כי אמרית' קמיה דשמואל אמר אין מוכת עץ בבשר. נראה דשמואל ס"ק אין כח בבשר הקטן להסיר בתולים כמוכת עץ וכדאר"י בר אבין. ותוס' כתבו שם בלא הסיר בתולין איירי דאי בהסיר למה יש לה להיות פחותה ממוכת עץ ע"כ. ודבריהם קשה להולמם דל' הש"ס משמע דשמואל כללא כייל דאין מוכת עץ בבשר. וע"ק א"כ מאי איכא בין רב לשמואל דהא ודאי אף רב איירי בשהסי' בתולי' דומיא דמוכת עץ ועוד א"כ אין חילוק בין מוכת עץ לקטן דודאי איכא עץ קטן או רך שאינו מסיר בתולין. ולא משתמיט הש"ס בשום דוכת' לומר דהיא טוענת נבעלת לקטן ומדברי רש"י שם נרא' דמפרש דברי שמואל שהסיר מקצת בתולי' שכתב בד"ה אין מוכת עץ בבשר ואי בעולה לא הוי מוכת עץ נמי לית'. והרמב"ם פסק בפי"א מה"א כשמואל דאין מ"ע בבשר וכ' הה"מ דפסק כשמואל דהלכתא כוותי' בדינא ע"כ. ותימא הא כ"מ נמי באיסור' דלרב אסור' לכה"ג ולשמואל שריא וכמ"ש רש"י שם בד"ה עשאה וכו' ודוחק לומר מדמייתי הש"ס פלוגתייהו הכי ש"מ דלדינא איתמר די"ל משום דבעי למפרך עליה דרב מתני' והכא לכך סידר פלוגתייהו כאן ולעולם בתרווייהו פליגי וכ"ל שהרמב"ם סמך אסוגיין דתניא כוותיה דשמואל ועיין ב"ח"ש :

(שם) **ותני** כן מעבה שעיברה ובתוליה קיימין. וא"ת הא דתניא בתוספתא ומייתי לה במסכת חגיגה בבבלי דף י"ד הא דשאלו לבן זומא בתולה שעיברה מהו לכה"ג מי חיישינן לדשמואל א"ד דשמואל לא שכיח ולא קמיבעיא ליה מי חיישינן שנתעברה מקטן דמסקינן לקמן בסמוך שכשרה לכה"ג וי"ל הא ודאי לא שכיח שתתעבר מקטן :

(שם) **הרי** בוגרת אין לה בתולים וכתובתה מאתים. הנה הב"י והרמב"ם והרבה מן המפרשים סוברים דבוגרת יש לה טענת דמים ולא טענת פ"פ ומפרשים כן לדברי ר' כריספא דאמר לעיל בוגרת כחבית פתוחה וכמ"ש לעיל וקשה א"כ מאי הכא ר"מ מבוגרת אתובה על דבוגרת טענת דמים מיהת אית לה משא"כ מוכת עץ דודאי אין לה טענת דמים ולא טענת פ"פ כמפורש לקמן הלכה ז' ודוחק לומר דפליגי ר"מ ורבנן בבוגרת אם יש לה טענת דמים. ועוד דא"כ מאי קאמר בסמוך מה פליגין במוכת עץ דרמ"א לא בעל תינוק וכו' הא איכא למימר דפליגי בבוגרת מיהו לנ"א שפירשתי בסמוך לאו קושיא היא וצ"ע :

(שם) **דר"מ** אמר לא בעל תינוק וכו'. וקשה לפ"ז מאי פריך הש"ס לעיל קטן שבא על הגדולה אין הבתולים חוזרין דלמא בקטן הכל מודים דלא בעל תינוק וי"ל דסברה הש"ס דודאי בקטן שבא על הגדולה יותר נתכשל תינוק ממוכת עץ שהרי נבעלת היא :

(שם) **כשרה** אפי' לכה"ג. כתב הגאון בעל משנה למלך בהא"ב פי"ז הל' י"ג בד"ה מצוה על כה"ג וכו' ויש להסתפק אם בעולה זו שאסר הכתוב דוקא כשנבעלה והוציא דם דאין לה בתולים אבל אם בא עליה בהטייה ועדיין בתוליה קיימין מהו וכו' והביאני לזה כיון דמבתולים נפקא כל שבתולים קיימין אף שנבעלה שריא לכהן מדין בעולה ע"כ ע"ש. ותמהני דלא פשיטא ליה מהכא דהא כשנתעברה מקטן ודאי דביאתו ביאה ואפ"ה שריא לכה"ג לפי שאין בו כח ליגע בבתולים ש"מ דבבתולים הדבר תלוי. וכן מפורש בר"ש בפרקין דקטן שבא על הגדולה דשריא לכה"ג. ומ"ש הרב במ"ל בשם מהרל"ב שכתב בשם הרא"ש דהערה פוסלת לכה"ג אף שלא הסיר הבתולים ע"ש שהאריך בזה. נראה דסותר למ"ש הרא"ש כאן בפסקיו דגלוי דבהערה בתולים תלויא מילתא. ודוחק לחלק בין ביאת קטן להערת גדול לענין זה וצ"ע :

(דף ה ע"א) **העריה** כזכור מהו וכו'. וא"ת הא מתני' היא ביבמות ר"פ הבא על יבמתו וכן הבא על אחת מכל העריות שבתורה או פסולות וכו' בכל ולא חלק בין ביאה לביאה וי"ל דסובר כל העריות ילפינן איסור העריים מהיקישא דכתיב כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הוקשו כל העריות לנדה מה נדה בהערה אף כל בהערה וזכור ובהמה אפסקינהו קרא כמולך וכ"כ תוס' ביבמות דף נ"ד. והשתא קמיבעיא ליה נמי בבתולה דכה"ג. וראיתי לגאון במ"ל בהא"ב בד"ה הנ"ל בסמוך שכתב וז"ל עוד אני מסתפק אם נעשית בעולה בהערה לה אחר א"ד בעינן גמר ביאה ואע"ג דבפ' הבע"י דף נ"ה אמרי' דחייבי עשה נמי בהערה חייבין משום דאתיא ביאה ביאה מ"מ יפו לאחר שנאסרו אבל הא קמיבעיא לי אי חשיבא בעולה מהערה ע"כ ע"ש שהאריך. ותימא דהא אמרינן בפ' הבע"י שהערה דחייבי לאוין דכהונה מנ"ל אתיא קיחה קיחה דכתיב גבי חייבי כריתות איש כי יקח את אחותו וכתיב גבי חייבי לאוין דכהונה לא יקחו. אם כן גבי כה"ג דכתיב אשה בבתוליה יקח אשה נמי ילפינן בגז"ש דהערה פוסלה בה. ולכך לא פריך הש"ס חייבי עשה דכהונה מנ"ל כי היכי דפריך בחייבי לאוין דהכא בנית ליה דילפינן גז"ש דקיחה. וא"ל דלא ילפינן מגז"ש דקיחה אלא דומיא דחייבי כריתות דוקא לאחר שנאסרו. דאמרי' שם אשה לבעלה מנ"ל אתיא קיחה קיחה הרי דאפי' בעולה שאין בה שום איסור ילפינן בגז"ש דקיחה. וא"ל דגבי כה"ג נמי ילפינן מגז"ש דקונה אותה בהערה. דלהא לא צריך קרא מ"ש כה"ג מאחר כל אדם. אלא והאי ד"ק קרא שתהא בתולה בהערה שלא הערה בה שום אדם קודם הערתו. וא"ל כיון דאיכא לא קמ' גז"ש לחייבי לאוין לא מוקמינן לבתולה לכ"ג למדרש הכי. אדרבה לאידך גיסא כיון דניתנה גז"ש למדרש דרשי' אף בכה"ג שהרי באשה לבעלה איצטרך כי יקח לקיחה בכסף ואפ"ה דרשינן גז"ש. אך קשה כיון דאיצטריך כי יקח לגז"ש דקיחה קיחה משדה עפרון כדאמרי' בקידושין בבבלי דף ד' ע"ב איך ילפינן הכא מהיכא זו גז"ש אחרת מקיחה דחייבי כריתות דלאו בכסף איירי שהרי אין הקידושין תופסין בה"כ. וי"ל דמאן דיליף הערה באשה לבעלה מג"ש דקיחה קיחה יליף קידושי כסף מדכתיב ויצאה חנם אין כסף וכר"י אמר רב בקידושין דף ג' ע"ב בבבלי. ובהכי הוה ניחא לן קושית התוס' בקידושין שם בד"ה ואימא לידה וכו' ע"ש. גם קושית תוס' ביבמות דף נ"ה ע"ב בד"ה אשה לבעלה וכו' דקשה ה"ל ניסים דבפ"ק דקידושין בעי התלא ביאה קונה וכו' ע"ש די"ל דסוגיא דקידושין אזלא למ"ד דילפינן קידושי כסף מגז"ש דקיחה קיחה ולית ליה גז"ש להערה אשה לבעלה והכי ניחא מ"ש מהרי"ל בשם מהר"ם דבאלמנה אינו קונה אותה אלא לאחר יחוד וביאה גמורה ואפי' הערה לא סגי. וכ' בתשו' משאת בנימין סי' נ' ואין דבריו נראין דבכולי התלמודא חשיב הערה כביאה גמורה כדאמרי' בפ' ד"מ ובפרק הבע"י ע"כ. ול"נ דקסברי מהר"ם ומהרי"ל דהערה באשה לבעלה לא קניא דהך גז"ש דקיחה קיחה איצטריך לקידושי כסף וכמ"ש. אך הדבר צ"ע בתלמוד הי לא ילפינן מהיכא אתא בהני גז"ש משתי מקומות וא"ת אדקשיא לן להרב במ"ל תקשי לן אסוגיין דקמבעיא ליה לרבי אמי העריית בכ"ג תיפוק ליה מדכתיב יקח ילפינן בגז"ש דהערה פוסלת בה וי"ל דר' אמי קסבר דלא ילפינן חייבי לאוין דכהונה מגז"ש דקיחה אלא מדכתיב לא יחלל ולא כתיב ולא יחל וכ"ה בירושלמי פ' הבע"י לר"ע ע"ש. אבל להרב במ"ל קשיא. וע"ק הא דקאמר הרב ואע"ג דמפ' הבע"י וכו' איך בעי למילף מהכא הערה גבי כה"ג הא גבי כה"ג לא כתיב ביאה. וא"ת דנילף מבהל חייבי עשה י"ל דשאני לאוי דכהונה דהא לכך איצטרך גז"ש אחריתא ללאוי דכהונה כמפורש שם ביבמות ומן התימא על הרב במ"ל שלא הביא סוגיין כלל בכל מה שהאריך בה. וצ"ע :

(שם) **הבא** על שפחה משוחררת מהו. בקונטרס הגהתי מנ"ל דגי' מהו א"א לקיימה דאי לכתובה שאל הא תנן במתני' דשנשתחררה פחותה מבנות שלש כתובתה מאתים ויתר מכאן כתובתה מנה ואי לענין קנס הא נמי תנן לקמן ר"פ אלו נערות דשנשתחררה פחותה מבת שלש יש לה קנס ויתר מכאן אין לה קנס :

(שם) **אני** אומר מצא ואיבד. וקשה לר"י דאמר בשם ר' הילא לעיל בפרקי' דהוא נאמן דאין אדם עשוי לבזוא הוצאות ולהוציא שם רע על האשה א"כ למה ניחוש כאן שמצא ואיבד ומ"ש דר"מ וי"ל דרבי הילא אית ליה עמיה דר"מ דע"י הבטה בקרקע אבדה בתולי' וכדאר"י בבבלי פ"ג דף נ"ו ע"ב ע"ש :

(שם ע"ב) **לא** הכל ממנו לחוב אבל בנה. כ' הרמב"ם פ"ב מה' תרומה הלכה ה' היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי ה"ל תלויה שאין זה נאמן לאוסרה על כל אדם אחר שכנסה ע"כ וכ' הה"מ ברייתא היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי הי"ז יוצאה בגט ונראה ברבינו מפרשה אפילו תוך ל' יום וכו' ודברי רבינו נראין לי עיקר דחזקת כנוסה בעולה וכיון שהיא אומרת נבעלתי נאמנת ולא גרעה מצרה שאמרנו שהיא מותרת בחזקה זו ע"כ וקשה הה"ד באומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי אינו נאמן לגבי עצמה כ"ש דאינו נאמן לגבי בנה ולמה בעי ר"י על הולד ה"ל למיבעי על עצמה וי"ל לגבי עצמה ס"ד דר"י דנאמן אבל לגבי בנה לא וזה סתירה לסברת הה"מ א"כ לגבי עצמה סובר ר"י דאינו נאמן כיון שהיא טוענת ברי אבל לגבי בנה שאין הבן יכול לטעון ברי ס"ד דנאמן ובשוט מצרתה דאף היא אינה יכולה לטעון ברי ואפ"ה אינה נאמנת לאסרה ס"ה לגבי בנה אינו נאמן. וקשה דלמא לגבי צרתה אינה נאמנת שאין לה נאמנות נגדו כדתנן ביבמות פט"ו הכל נאמנין להעידה חוץ מצרתה וכן תנן בסוטה פ"ו אבל הוא נאמן לפסול בנה. והרמב"ם לא ביאר דין בנה ולא ידעתי למה. דה"ל דנשמע מת"ב שאינו נאמן אפלו ס"ה שאינו נאמן לגבי בנה. שכבר אמרנו שיש לחלק בינה לבנה. וע"כ לומר כן דהס"ד דבוין הן מאי קשיא ליה להה"מ אהרמב"ם למה השמיט דין צרתה הא גם צרתה איכא למשמע מינה. וא"ת נר"א דאומר לקמן בפרקין הכל מודים שהולד שתוקי דאיהי אית לה חזקה דכשרות אבל הולד לית ליה חזקה דכשרות א"כ מאי מדמי הכא בנה לצרתה בשלמא צרתה מיד כשנכנסה היתה בחזקת היתר לשוק דחזקת כנוסה שנבעלה אבל הולד לא היה לו חזקת כשרות וי"ל דסוגיין כר"י לקמן דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה :

(שם) **האוכל** אצל חמיו וכו' מפני שמתייחד עמה. כתבו תוס' דף ט' ע"ב בד"ה אבל וכו' הא דהכן א"י לטעון טענת בתולים משמע אפי' בטוען פתח נעול מצא במגו דאמרה באירוסין בא עליה ע"ש. ואני תמה מן הב"ש בסי' ס"ח ס"ק א' שכתב אם היה טוענת בתולה היתה נ"ע אם היא נאמנת במגו או אי הוי כמגו להוציא ממון. ונראה שנעלם ממנו דברי תוס' הנ"ל שהרי כתבו תוס' שם בד"ה לא דקא וכו' ואי לא אמרינן מגו להוציא אתי נמי שפיר. הרי דמוקי להך סוגיא דלא אמרי' מגו להוציא ואפ"ה ביהודה א"י לטעון פ"מ דביהודה מגו טוב הוא ואמרי' אפי' להוציא וכ"ב הב"ש שם ס"ק כ' ע"ש וצ"ע. וע"ק לפמ"ש רש"י והו' אפי' בטוען ברי לי שלא בעלתי ביהודה אינו נאמן דאמרי' במא שכת א"נ כיון דמתייחד עמה ודאי בא עליה קשיא סתמא אסתמא דבסמוך אמרי' דמתני' דיבמות ס"פ ב"ש היבמה שאמרה בתוך שלשים וכו' אתיא כר"מ ומתני' דהכא לא אתיא כר"מ דודאי לא עדיף יחוד הארוסה מיחוד דבעל והשתא ביחוד הארוסה אמרינן דמסתמא בעל כ"ש ביחוד דבעל. והא ודאי אין סברא לומר דמתני' דהכא איירי ביחוד שלשים יום מיהו להבבלי ביבמות שם דמוקי מתני' אפי' כרבנן ושאני יבמה דבזיז מינה ניחא. אך תוס' שם (דף ט) בד"ה מאי וכו' אע"ג דגבי יבמה אמרינן דעד ל' יום מוקי וכו' ע"ש איני מבין הא מפורש

שם

שם דלר׳ יוסי יש לחלק בין יבמה לארוס וכמ״ש וכר״מ לא אתיא מתני׳ דשכא וכמ״ש וצ״ע. וצ״ע סב״ב סוף סימן ס״ח מיהו אפי׳ אחר שנסתרה עמו אם אמר שלא בא עליה יכול לבויה עליה הא יכא דאיסורא וכו׳ עיין שם. אינו מוכרח דודאי לשיטת רש״י דאמרי׳ שבא עליה ושכח ודאי דאפילו לאוסרה עליו אינו נאמן אלא אף לשיטת הוס׳ אם נותן אמתלא לדבריו למה אמר כן מתהלה ודאי נאמן דמסייעא ליה החזקה:

(דף ז ע״א) **ובת** כהן לא תגבה דנהיתא מן כהונתא. בבבלי בפרקין דף י״א ע״ב גרסי׳ ברונה לעשלת כדרך שהכהנים עושים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל עושין ומפרש התם לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בת ישראל לישראל אלא אפילו בת ישראל לכהן דמאי א״ל עלויי קמעלינא לך תגבה ת׳ זוז. וכ׳ המהרש״א וי״ל א״כ בת כהן לישראל למה ליה למתני דהויא עדיפא אפילו מבת כהן לכהן וכדפרש״י במתני׳ ע״ש אי׳ שהוא דחוק וכמ״ש בחידושי. ולפום סוגיין לק״מ דודאי איכא נך גריעותא בתרווייהו בבת כהן לישראל ובבת ישראל לכהן. וכמו שאמרו רבי יוסי ור׳ מנא. אלא כיון דטעמא של ר׳ מנא דנחיתא מן כהונתא י״ל לסברת הבבלי דאף בת ישראל לישראל יש לה ת׳ זוז א״כ אף בבת כהן לישראל תגבה. אך עדיין איכא לפרושי טעמא לדר׳ מנא כיון דנהיתא מן כהונתא קנסינן לה וכדאר״י בר׳ בון בסמוך א״כ שפיר איצטרך ההנא לאשמועינן בת כהן לישראל דהגבה. ורש״י פי׳ במתני׳ בת כהן לכהן וכ״ש בת כהן לישראל וקשה הא לר״י ברבי בון דבסמוך דקנסינן לה שהדבק בשבטה ובמשפחתה ליכא למילף בת כהן לישראל מבת כהן לכהן מיהו י״ל דדייק ליה דבבלי לית ליה הך סברא דא״כ לימא דאיצטרך ברייתא לאשמועינן בת כהן לישראל ובת ישראל לכהן דלא נימא דקנסינן לה. אך לפי מאי דפירשתי בסמוך טעמו של ר׳ מנא ודאי קשיא לפי׳ רש״י: (שם) **ותהא** נאמנת. כתב הרא״ה בחידושיו כלומר מי יימר דלא מהימנא לר״ג אפילו בשוהקה או במכתיבהו ומהדרי לית יכיל כלומר אתיא לן מדר״א דאשכחן דסבר נמי הכי דאמר מנא פ״פ אסור לקיימה משום ספק סוטה אלמא לא אר״ג דמהימנא לגמרי במכתישתו או בשוהקה דהא אר״א דאיהו מהימן ע״כ. וקשה לפי׳ מאי פריך הש״ס מי יימר וכו׳ הא מעיקרא הוה מתמה ר׳ ירמיה היך נאמר דסברי ר״ג ור״א דאינו נאמן לטעון טענת בתולים והשתא פריך מי יימר וכו׳. וע״ק ממ״ש בפי׳ המתרך נראה דקסבר דר״א דאמר מנא פ״פ וכו׳ היינו ר״א דמתני׳ ולכך דייק דע״כ ר״ג נמי כוותיה סובר דהא במתני׳ תנן ר״ג ור״א אומרים נאמנת. ואין הדבר כן בשרי ר״א דאמר מנא פ״פ הוא אמורא ולא תנא כמפורש בבבלי דף ט׳ דפריך עליה מאי קמ״ל תנינא ע״ש וצ״ע לכך נראה פי׳ שבקונטרס עיקר:

(שם) **תמן** בניהם מודים בפ״פ. משמע דבאומרת משארסתני נאנסתי או מוכת עץ אני אין כאן ספק סוטה ומותרת לבעלה. וקשה דגרסי׳ לעיל בפרקין והאיתא כי הא׳ דהנינן כנושא אשה וכו׳ והיה מקחי מקח טעות הדא דמר לכתובת מנה ומאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה. הרי דמוקמי למתני׳ דנאמנת לענין ממון ולא לאיסורא. וראיתי להריטב״א בחידושיו שתי׳ דהא דלעיל בחדא ספיקא והך דהכא בתרי ספיקא ע״כ ועמ״ש לעיל בהו׳ בד״ה מגרת וכו׳ ובד״ה והאיתא כיי דר״א וכו׳ ובד״ס ותיי כיי דהנינן וכו׳ אך קשה א״כ מאי בעי ר״י מעתה אין ע״כ לא כר״ג וכר״א. דודאי יש טענת בתולים בחדא ספיקא כגון באשת כהן וקטנה בת ישראל שנתקדשה כשהיה פחותה מג׳ שנים ויום אחד ומתני׳ איירי בתרי ספיקא אלא ודאי דסיכר הב״ס דבהרי ספיקא לא הוי ר״י פליג. וע״ק הא סוגיא דלעיל ודהכא אמתני׳ קאי איך נאמר דלעיל קאי אהדא ספיקא וכו׳ מיהו הא י״ל דר״ג ור״י בתרווייהו פליגי בחדא ספיקא לענין ממון בהרי ספיקא אפילו לענין איסורא אבל קושיא קמייתא צ״ע:

(שם ע״ב) **מה** אנן קיימין אם משנכנסה בחזקת בתולה וכו׳ אף ר״מ מודה. וקשה דלמא קסבר ר׳ ירמיה כנסה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עץ כתובתה מנה וכן דעת אמוראים טובא בבבלי בפרקין וי״ל דקסבר הירושלמי כיון דאמר מקח טעות לגמרי משמע דאין לה כלום

(שם) **והוא** אומר לא כי אלא דרוסה איש את לא ההניתי עמך כלום. וא״ת א״כ למה מהדר לא כי אלא דרוסת איש את ה״ל למימר לא ההנית עמי. וראיתי בכן מקשה הריטב״א בחידושיו ולא תירץ כלום. וי״ל דס״ק ודאי דרוסת איש את מדלא ההנית עמי וכדפירשתי בקונטרס. אך קשה למה קאמרו ר״ג ור״א דהיא נאמנה הא אמרי׳ לעיל בפרקין דבמכתישתה הוא נאמן וכדאמרי׳ שם דאל״כ אין טענת בתולים לר״ג ולר״א גם לקמן פרק המדיר מפורש אם היא אומרת שההנה עמו עליה להביא ראיה ע״ש סוף הלכה ז׳ וצ״ע:

(שם) **ר״ג** ור״א אומרים נאמנת. וקשה הא אר״א פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה א״כ מאי מהני שהיא נאמנת הא מיהת אסורה לכהן מטעם זונה וא״ל שאומרת שבא עליה לשם אישות דא״כ הרי היא צריכה ממנו גט ואסורה לכהונה משום גרושה וי״ל דר״א דאמר פנוי הבא על הפנויה וכו׳ לא היינו ר״א הכירו של ר״ג אלא ר״א בן שמוע וכמדומה שכך ראיתי לאחד מן הראשונים ז״ל:

(דף ז ע״א) **מתניתא** אמרה אפי׳ כשרים מזנין וכו׳. וקשה מנ״ל דאין ר״י מודה בכך אלא דקסבר היכא דאיכא למיתלי בכשרים ופסולים תלינן בפסולים וי״ל בברייתא דמייתי בבבלי בפרקין דף י״ג מפורש דאמר ר׳ יהושע כיון דאסתהר אין אפוטרופס לעריות ש״מ שאין הטעם משום שפסולין מזנין: (שם) **הרי** אלמנת עיסה שהיא כשרה והיא פסולה וכו׳. בש״ע א״ה סי׳ ב׳ סעיף ה׳ כ׳ משפחה שנתערב בה ספק חלל כל אשה כשרה שנשאת לאחד מאותה משפחה ובת אלמנה אסורה לכהן לכתחלה ואם ניסאת לא הצא וכו׳ וי״א דוקא בהלמנה דס״ל תזקת כשרות אבל בתה אפי׳ בכתה הצא ויש מקילין דאין חילוק בינה לבתה ע״כ. וז״ל הב״ש שם ס״ק י״ד אבל בתה וכו׳ כן מדייק הב״י בסי׳ ז׳ מדברי הרמב״ם ותוס׳ אבל מתוס׳ דף י״ד יש לדקדק איפכא דמקשי׳ למה בבת אסורה טפי מהאלמנה דהא ב״ם הוא ובעלמא מקילין בס״ם והירלו מעלה עשו ביוחסין כמו בבני רובא ושם קיי״ל דלא הצא אפי׳ בחד רובא כמ״ש סי׳ ז׳ עכ״ל. ולא ידעתי איך לא שם לבו במ״ש הב״י בכ״מ פ״ט מהא״ב שראייתו מדברי הוס׳ שמביא הב״ש מדכתבו וי״ל דבת לית לה חזקה דכשרות וכו׳ ש״מ דסברו דבת אפי׳ ניסת הצא. דאל״כ אלא דאף הבת אם ניסה לא תצא א״כ הא״ש והבת שוין הדרא קושית התוס׳ לדוכתא הא מצ״י יוחסין מפורש דהאלמנה כשרה ובתה פסולה. אלא ודאי כמ״ש הב״י דכוונת הוס׳ לתרץ דיש לחלק בין האם לבבת דהאלמנה אם ניסת לא תצא דאית לה חזקת כשרות והבת אם ניסת תצא אף על גב דאיכא ס״ם כיון דלית לה חזקה כשרות מחמרינן משום מעלה דיוחסין ומייתי ראיה כי הכי דמצריך לקמן הרי רובא אע״ג דאית לה חזקת כשרות ובעלמא סגי בחד רובא אלא ודאי משום מעלה דיוחסין ה״נ מחמרינן בבתה אע״ג דאיכא ס״ם כיון דלית לה חזקת כשרות משום מעלה דיוחסין. וזה פשוט וברור. ודברי הב״ש תמוהים שהרי הוא בעצמו כתב שם שיש לחלק בין האלמנה שיש לה חזקת כשרות לבבת שאין לה חזקת כשרות וצ״ע. גם היא גופה קשיא לן דודאי לאו להלכה כתבו הוס׳ כן דהא קיי״ל כר׳ יוחנן דאמר בבבלי דף י״ג ע״ב אמתני׳ דהיתה מעוברת וכו׳ לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה והיינו משום דקסבר דמהני חזקה דאם להבת א״כ גם כאן באלמנה עיסה אין להסור בבת. ורב חסדא דאמר בקידושין דף ע״ה דאלמנה עיסה כשרה ולא הבת אתיא כר״א דפליג אר׳ יוחנן וקסבר לדברי המכשיר בה פוסל בבתה. וצ״ע. גם מ״ש בהג״ש ויש מקילין וכו׳ כ״כ הב״י סי׳ ז׳ וז״ל ומיהו עוד כתבו התוס׳ שסובר ר״ת דגם הבת כשרה ע״כ. והימא הרי מפורש בדף י״ד ע״א בתו׳ בד״ה ת״ר וכו׳ לשיטת ר״ת וז״ל אבל במקום שמזכיר אלמנת עיסה להכשיר דוקא האלמנה ולא הבת כדמוכח בקידושין דף ע״ה ושם ודאי פוסל ר׳ יוסי אף את האלמנה וכו׳ ע״כ. הרי דבמשפחה שנתערב בה ספק חלל דודאי אלמנת עיסה תנן כמפורש בקידושין דף ע״ס דעלה קאי ר״ת כמפורש שם אלמנה היא דכשרה אבל לא הבת אף לשיטת ר״ת. וכ״ש המהרש״ל ומהר״ם שי״ף ז״ל דברי התוס׳ כ״ש. ודלא כמהרש״א שדבריו אינן מבוררין ע״ש. וצ״ע. ומה גם דברי תוס׳ אלו קשין לי דמאי דוחקיהו לומר דבכל מקום דמזכיר אלמנת עיסה היינו האלמנה ולא הבת משום דקשיא להו הא דר״ת לפמ״ש בסמוך דברי ר״ת אינן אליבא דהלכתא דאיהו סבר כר״א והנן קיי״ל כר׳ יוחנן. וי״ל דה״ט כל היכא דתני אלמנת עיסה יש לפרשו על האלמנה לחוד ולא על הבת כדמוכח מדר״א אבל לפי האמת לר״י מתן דמכשיר בה מכשיר נמי בבתה ועיין בחידושי: (שם) **דתני** איזו היא עיסה כשרה וכו׳. כתבו תוס׳ בדף י״ד בד״ה ת״ר וכו׳ מכאן ראיה לפי׳ ר״ת דאיזו עיסה לא קאי אלא אבת ולא אאלמנה ע״ש. ותימא הא הסוגיא מוכחת בהיפך מדקאמר מני מכשיר ר״מ מני פוסל רבנן הרי דרבנן סברי דהאלמנה לחודה כשרה ולא בבה ור״מ סובר דאף הבת כשרה וצע״ג

(דף ח ע״א) **תובה** שבציפורין בעל. מכאן ראיה לפירש״י דהרי רובא הן רוב שיעה העוברת שם ורוב העיר ודלא כפי׳ הרמב״ם שפירש דוקא בנבעלת במקום פרשת דרכים או בקרנות שבשדות. ועיין בהגי״ט במשנתינו בד״ה אם רוב וכו׳ וככ״מ ובב״י סי׳ ו׳:

(שם) **ר״י** בר ווה רי״א ברוב. עיין פירושי בקונטרס. ועוד נ״ל לפרש דר׳ ירמיה סובר דאף בפלטי׳ בעינן רוב העוברים שם כשרים דבעינן תרי רובא רוב העיר ורוב הפלטיא ופריך מר׳ ינאי דאמר חזקה שפסול שבציפורי בעל א״כ איך קאמר ר׳ ירמיה דרוב דציפורי מהני לפלטיא ומשני דר׳ ינאי איירי בשרהוהו פורש דס״ל פירש כפנינו ממקום קביעותא ולא קחשיב רוב ור׳ יוסי דפלטיא דינה כציפורין א״כ כ״פ אם פירש מפלטיות קא״ר ירמיה דאזי׳ בתר רובא דלא ס״ל כפירש ממקום קביעות וזה נראה:

(שם) **סירקית** הפשר לה שלא להסתפק וכו׳. פי׳ הרא״ש במס׳ דמאי פ״ג בתמיה דהא ודאי מסתפקת באיסור יום א׳ ואין כאן אלא ספק א׳ שאר הימים הטו אותו היום ואסור אבל כאן שאין ודאי איסור אלא ספק וכיון דלא הוחזק כאותו היום ה״ל עוד ספיקא וכ״ל ס״ם ומותר ע״כ. ומלבד שפירושו תמוה מאי ודאי הוא דסירקית מסתפקת מאיסור יום אחד. ועוד מנ״ל דודאי איסור מסתפקת דלמא גם היא ספק איסור מסתפקת. ואף ל׳ הש״ס לא משמע כפירושו. גם בסוגיין א״א להעמיד פירושו דלדבריו לא דמיין להדדי. לכן פירושי שבקונטרס עיקר והוא ברור: (שם ע״ב) **חזר** לרש״י ונגע ספקו טמא. וכן בברייתא דבסמוך הגיא פירש לרש״י ונגע בו ספקו טמא. וקשה הא קיי״ל כל דפריש מרובא פריש וליכא ספיקא דהא רובא דאורייתא וי״ל דאיירי בשפירש בפנינו ואפ״ה ברשות הרבים טהור דאינו אלא ספיקא: (שם) **בשירים** מזנין ופסולים מצליכין. וא״ת לש״ז מאי מותיב ר׳ ירמיה בבבלי דף ט״ו וליוחסין לא בעינן תרי רובא והתנן מצא תינוק מושלך וכו׳ ואמר רב אבל לא ליוחסין ע״כ שאני תינוק המושלך דפסולין מצליכין משא״כ בזנות דכשרים מזנין וי״ל מדתנן התם במכשירין בסיפא דהך ר׳ יהודה אומר הולכין אחר רוב המצליכין והן הפסולין כדתניא בהוספתא שם מכלל דת״ק סובר דלא תלינן בהאלכה בפסולים אלא אף הכשרים מצליכין:

הדרן עלך פרק בתולה נישאת

פרק ב (דף ט ע״א) **האשה**. ניחא נתגרשה נתאלמנה מי עורר שיורשים וכו׳. כתבו הרא״ה והריטב״א ז״ל בחידושיו מי עורר היורשים פי׳ ואפי׳ היכא דלא טענו איהו טענינן להו ליתמי כל מה דה״מ למטען אבוהון ע״כ. נראה מדבריהם דקסברי הא דפריך הש״ס בתר שכי הלך אחר הרוב וכו׳ אף כשהבעל תי לא יהא מסימן דכטענת שמא היא. אך קשה לי אם הוא טוען ברי למה ניזיל בתר רובא הלא בטוען בשטר זה מזוייף נאמן עד שיקיים המלוה שטרו והא ודאי רוב בני אדם אינן השודין לזייף גם אין יודעין נאמן את ידיהם לזייף גם לא שכיח כמ״ש הוס׳ בב״מ דף י״ג ע״ב בד״ה הא קאמר וכו׳ ע״ש אפ״ה בשהלוה טוען כך נאמן ולא אזלינן בתר רובא. אלא ודאי בטוען ברי לא אזלינן בתר רובא. ואפי׳ רב דאמר הולכין בממון אחר הרוב וכדאיתא בבבלי ר״פ המוכר פירות בב״ב דף נ״ב. היינו דוקא בדבר שאין אחד מהן טוען ברי כגון המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן וכל הני דמייתי התם בבה״ג איירי והא דפריך התם ממתני׳ דהכא מנתאלמנה פריך שהיורשים טוענין כך והם אינן יכולין לטעון ברי וכיון דאיכא רובא לא יהו נאמנים לרב דאזיל בממון בתר רובא וזה ברור לענ״ד והא דפריך בבבלי בפרקין לרב דאמר אזלינן בממון בתר הרוב ניזיל בתר רובא נמי אנתאלמנה פריך וכדפירשתי בקונטרס. וא״ת הא בבבלי בריש פרקין קאמר הא ליכא עדים בעל מהימן לימא מהני דלא כר״ג ומסיק הש״ס דקפריך דהבא נאמנת מטעם רוב וי״ל היינו דקס״ד דמקשה דליהוי טענת הבעל כטענת שמא וכמפורש שם אבל לא מטעם רוב לחודה הבא נאמנת אלא משום דגם היא טוענת ברי: (שם) **גמל** אוהר וכו׳. בגליון פי׳ לכן הני אוהר לשון אהור ולפי שהוא נגוע בהמזיעו להפיך מכה ונושך בעת הממיטו כל העומדים אצלו וכו׳ ע״כ ואין נראה שבפ׳ המוכר פירות דף נ״ג ע״א כתבו תו׳ בד״ה ר׳ אחא וכו׳ הא דנקט גמל ולא נקט שור דאיירי ביה ה״ק רבותא קמ״ל דאפי׳ גמל שנגוע בהממיטו תלינן ביה לפי שנועט בשעת תשמישו ע״כ. הרי דכ״ש שאר בהמות וכמ״ש בקונטרס וכ״פ רש״י והרשב״ם. וקשה הא רבנן פליגי עליה דר׳ אחא וקאמרי אפילו בשור המועד ליגה לא אמרי׳ זה נגחו וכמפורש שם בבבלי פ׳ המוכר פירות וי״ל דקסבר הירושלמי דהלכתא כר׳ אחא דאזלינן בתר חזקה ודוחק וע״ק לשון הש״ס דנקט ובדבר אחד הלכו בממון אחר הרוב הא בגמל ליכא רובא אלא חזקה וכמפורש בבבלי בגמרא ע״ש. וראיתי להרמב״ן בספר מלחמות שכתב דהא איכא רובא וחזקה וקשה הא בבבלי ל״ק אלא דאיכא חזקה לכן נ״ל דהירושלמי מפרש דר׳ אחא לא פליג את״ק אלא דסובר דגמל שאני דרובן נושכין בשעת תשמיש וחזקה שזה נשכו וזה נכון דלא נימא דפסק כיחידאה:

(שם ע״ב) **ובא** לא כמו שהודייה מן השטנה היא וכו׳. כתב הריטב״א בחי׳ ואמרינן בגמרא דאי ליכא עדים הבעל מהימן וליה לה אלא מנה וי״ה דמ״מ נשבע כדין מודה במקצת וכ״כ הרמב״ם ז״ל ול״נ דליכא דבעל מהימן משמע דלגמרי מהימן בלא שבועה וכן הוא בירושלמי דגרסי׳ והא לא וכו׳ ופריך כ״ע ידעי שהוא חייב לה מנה וכו׳ וה״פ כיון דקיי״ל שטוען אחר מעשה ב״ד לא אמר כלום הרי המנה כאלו הגבתו מנה בשטר ומנה בע״פ והודה כמה שכתב שאין כאן מודה במקצת ומיהו לדעת הרי״ף והרמב״ם ז״ל דהירושלמי מוקי למתני׳ במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין מודה במקצת גמור הוא וחייב שבועה ודינו של הרמב״ם ז״ל ועי״ל הירושלמי במשנתינו בהודה כבר על המנה בב״ד ואין טוענין אלא על המנה השני והוא כופר בכל ופטור וגם זה נכון עכ״ל. והרבה יש לדקדק בדבריו. דנראה דפי׳ השני א״א לקיימו דהא אר״י בר׳ בון נשמעינה מן הדא דשפיר קאר״א בשם רב דמודה ר״ח בשטר דכן משמע ממתני׳ דהכא וכדפירשתי בקונטרס ולפי׳ השני לא שייך כלל הך דהכא בדרב. מיהו י״ל דבמקום שאין כותבין הן מנה נשטר דמיא בשרי לא מצי למכפר ביה ושפיר דמיא לדרב גם מ״ש ומיהו לדעת הרי״ף והרמב״ם וכו׳ ר״ל דהם סוברים דהטוען אחר מעשה ב״ד לא אמר כלום היינו דוקא במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין לא גביא עד דנקיטא כתובה ע״כ לומר דמוקי להירושלמי במקום שאין כותבין כתובה. ול״נ לדעת הרמב״ם אי אפשר לומר כן שהרי סובר דבמקום שאין כותבין הוא דהוא מודה במקצת וחייב שבועה כמפורש בדבריו פט״ז מה״א דין כ״ה ע״ש. מיהו בלא״ה דברי הרמב״ם הלו תמוהים וכמ״ש הה״מ שם כיון שאינו נאמן לומר פרעתי במקום שאין כותבין כתובה לאו מודה במקצת הוא שכ״כ פ״ד מה׳ טוען שאין מודה במקצת חייב שבועה אלא בדבר שיכול לכפור בו ע״כ. לכן נ״ל דקסבר הרמב״ם ודאי מודה במקצת הוא דס״מ למטען שכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה שאין לה כתובה כלל וכמ״ש ספ״א מה״א. וה״ת אסור לאדם לשהות בלא כתובה י״ל ה״מ למטען דעבר אהך איסורא וכל שלא כתב לה בפירוש אין לה כלום אחרי שהפסידה כתובתה. והירושלמי סובר כר׳ יוחנן דאמרי׳ בבבלי דף י״ג ע״א דקסבר ר״י כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה הלכך לכ״ע יש לה מנה ולא הוה מודה במקצה. וכ״מ בפ״ק דף ה׳ מיהו הנן לא קיי״ל כוותיה כמפורש בבבלי שם דף י״ב ע״ב. וזה ברור לענ״ד. ועמ״ש בסמוך בהו׳ בד״ה והב לומר וכו׳. ובספר פ״י כ׳ בדף י״ב בד״ה בגמ׳ ה״ל אביי וכו׳ כשהבעל אומר בעולה כנסתיך חייב שבועה דאורייתא וכ״מ להדיא בירוש׳ דפ״ב ע״כ. לא עיין יפה בירושלמי: (שם) **וחש** נומר שמא מוכת עץ היא אלא כר״מ וכו׳. וא״ת וניחוש שמא כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה שאין לה כתובה מאתים לכ״ע וי״ל הא ודאי לא בכיא ולא טענינן ליתמי אבל מוכת עץ קסבר דשכיחי א״כ י״ל דיש לה קול בגלמא מוכת עץ וי״ל שידע קודם שכנסה ואפ״ה יוצאת בסינומא משא״כ בכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה:

(שם) **לא** תבו על דבר שאינו מצוי. מכאן משמע דדבר שאינו שכיח לא טענינן ליתמי דודאי אלו בעלה קיים וקאמר מוכת עץ נשאתיך ודאי נאמן כמו באומר אלמנה נשאתיך כיון דקטעין ברי ואפ״ה ליתמי לא טענינן כיון דלא שכיח. וזה ראיה לדעת הוס׳ והרא״ש בהשובה כלל פ״ו ומביאה הב״י בח״מ סי׳ ק״ה שכתבו כל מילתא דלא שכיח לא טענינן ליתמי ודלא כהרי״ף והרמב״ן ועיין בש״ך שם ס״ק ה׳. ואפי׳ לפי הירוצא קמא דמוקי מתני׳ כר״מ נמי נ״ל כן דהא״כ הקשי לן דניחוש שמא כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה וכמ״ש בסמוך בד״ה וחש וכו׳. וכן מוכח בבבלי דף י״ג ע״א דמלתא דלא שכיח לא טענינן ליתמי דגרסי׳ התם אלא ר״י דמוקי למתני׳ כר״מ מ״ט לא קאמר כר״א דמוקי למתני׳ כרבנן ומשני קסבר ר״י כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה וכו׳ וקשיא מאי קאמר בשלמא ר״א כרבנן אדרבה ר״י דמוקי מתני׳ כר״מ אתיא אליבא דהלכתא דהא מתני׳ דהאשה שנתארמלה וכו׳ אם יש עדים שיצאה בהינומא וכו׳ ע״כ כר״מ אתיא דאל״כ קשיא ניחוש למוכת עץ ולמה יתנו לה היורשים מאתים. וכיון שכן ס״ל מהלוקת ואת״כ שהם הלכה כמהם ומשי ה״ל לאוקמי מתני׳ דפליגי במאתים ולא כלום אלא ודאי דאף הבבלי קסבר דמלתא דלא שכיח לא טענינן ליתמי. ולא אתיא מתני׳ כר״מ וזו ראיה שאין עליה תשובה. וא״ת בטוענת מוכת עץ ובכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה דאוי שתהיה היא נאמנת דאית לה חזקת הגוף וי״ל דבכרי וברי לא מהני חזקה דהא אית ליה נמי חזקת ממון וכ״מ בבבלי דף י״ב ע״ב ע״ש:

(דף י ע״א) **כהדא** דאובן וכו׳. בבבלי פ׳ חזקת גרסי׳ א״ר נחמן הנן אחתינן אנן מסקינן לזילותא דבי דינא לא מיישי׳ וכו׳ הנמקי״י בר״ת פי׳ דאיירי שהיה ראובן מוחזק בקרקע ההוא ואסקינן ליה ומייתי ראיה מסוגיין וכ״כ בחי׳ הרמב״ן ע״ש. ולדעתי קשה קצת דאף דאמרינן הכא דרב נחמן סובר כן מ״מ מסקינן בסמוך דחכמים שבבבל פליגי וסברי דאין מוציאין מיד המוחזק. אך הא ודאי דלא כמאן דלכל הפירושים מוציאין מיד המוחזק לפי הסוגיא שבבבלי ע״ש:

אלו

בן אריה

בשירי קרבן סד״ה ר״ג ור״א כו׳. לא מן הראשונים ז״ל. נ״ב עי׳ בבלי יבמות ס״א דפליגי בהדיא [ור׳ אלעזר ס״ל שם זונה כשמה ופירש רש״י שם שאין זונה אלא מאשת איש ור׳ אלעזר ס״ל שם פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ע״ש]:

אמרי ברוך

בש״ק ד״ה האשה ניחא וכו׳. אך קשה לי וכו׳. נ״ב יעוין בחידושי רמב״ן המיוחסת להרשב״א דף יו״ד שכתב שם בזה״ל. וי״ל דהכא כיון דרוב נשים בתולות נשאת וחזקה דגופה הולכין אחר רוב וחזקה והכי אתמר בירושלמי פ״ב וכו׳ עכ״ל. נכאורה נראה שהיה מפרש בכוונת הירושלמי דס״ד דאיכא כאן רובא וחזקה וגם בחידושי הרא״ה שם כתב כן לדינא דמגד הדין היכא דאיכא רובא וחזקה לא מהימן הבעל אף שטוען בריא וכאן במלחמות מפרש הרמב״ן שכוונת הירושלמי דכאן דליכא אלא רוב לא מפקינן ממון משא״כ היכא דאיכא גם חזקה. עכ״פ נ״ע מ״ש בחידושיו והכי אתמר בירושלמי של׳ שמביא ראיה לדבריו מדברי רושלמי והרי מכאן ליכא למשמע דין זה דהיכא דאיכא רוב וחזקה מוציאין ממון: שם ד״ה וכא לא וכו׳. בתולה וכו׳. נ״ב ז״א דהא אינו נאמן אם נסתרה רק מיד וכדאיתא יבמות דף קי״א וכ״פ הרמב״ם פי״א מה״א דין ס״ו ולפי הנראה דמדברי המחבר בעצמו סבר דמיסתימות דברי הרמב״ם נראה דאיירי גם כשדר עמה מבלי ערעור:

(דף י"א ע"א) **אילו** בנים אומרים פלוני אכל הלב וכו'. מה שיש לדקדק בסוגיא זו עיין במ"ש ביבמות פ"י בתוס' בס:

(שם) **הן** אומרים כתב ידן הוא ואחרים אומרים כתב ידן הוא וכו'. גירסת הרא"ש בתי' הן אומרים כתב ידינו הוא זה ואחרים אומרים כתב ידן הוא הני ר"ת לא מעלין ולא מורידין דאיירי בשאין עדי השטר מעידין זה על זה וה"ל חד לגבי הרי הלכך האחרונים נאמנים ע"כ. וקשה א"כ מאי ראיה מייתי מתתני' דהא יש עדים שהוא כתב ידן שאינן נאמנים לומר פסולי עדות היינו דמהני' איירי שהן מודים על כתב ידן אמרי' דלא דמיא להפה שאסר אבל בעומדים ומכחישים הן עצמן נאמנים. וא"נ הב"ד דנאמנין לומר שאין זה כתב ידן אפי' נגד עדים א"כ אף בשיש עדים שהוא כתב ידן יהו נאמנים במגו שאין זה כתב ידן. דאין אומרים מגו בבני עדים וכמ"ש תוס' בפרקין. וצ"ק איך פתח ר"ה והני דלא מעלין ולא מורידין הא במעידין זה על זה ודאי דמעלין דה"ל תרי ותרי. לכן נ"ל גירסא שלפנינו עיקר. ועי' בריטב"א בפרקין בד"ה מהני' זה אומר זה כתב ידי וכו' ובש"ך סי' מ"ו ס"ק י"ב:

(שם) **הן** אומרים כתב ידינו הוא זה ואחרים אומרים אינו כתב ידם וכו'. וקשה אם במכחישין או במזימין בעדותן אין קאמר ר' מנא דנעשה כשטר שקרא עליו ערער פשוטא אין לך ערעור גדול מזה וע"ק אפי' פסול ליהוי אלא ודאי באומ' דעתה מכחישים את הראשונים באין זה כתב ידן הימא איך השטר להכחיש את האדם בכך הלא השטר שעינה כתבו בעת ההיא ויש לישב:

(שם) **א"ר** הסי ובלבד בשטר שנקרא עליו ערעור ונתקיים בב"ד. כך היא גירסת רש"י בבבלי דף ד' ע"א אבל הרי"ף גורס דהר"א אין מקיימין את השטר משטר שנקרא עליו ערעור אא"כ נתקיים בב"ד ע"כ. וקשה לפי גירסא זו מאי פליג ר"א ואמר אפי' לא נתקיים בב"ד וכי מכביר ר"א לקיים השטר משטר שנקרא עליו ערעור ולא נתקיים בבית דין וכי מה בין שטר זה שמקיימין ממנו לשטר שרוצין לקיימו תרווייהו ספיקי נינהו. בשלמא לפי גירסת רש"י וכפי הגי' שלפנינו אפשר לפרש דסובר ר' אלעזר דלא בעינן ערעור וקיום אלא אפי' בלא ערעור ובלא קיום נמי מקיימין אבל לגי' הרי"ף אף ר' יוסי מודה דהכי קשיא ולפי גירסת רש"י היה נ"ל לפרש עוד דר"א אמר אלא נתקיים בב"ד ולא בעינן שנקרא עליו ערעור דבלא ערעור נמי הב"ד מדקדקין בהתימתן ומצינו כיוצא בזה הרבה בירושלמי תיבת לא במקום אלא. ולפי פירוש זה לא מתיישב שפיר הא דר' מנא אך לדעת הרא"ש ובעה"מ סי' מ"ו דסברי דאף לרב אסי מקיימין השטר משטר המקויים אע"ג דלא קרא עליו ערעור א"כ קשיא במאי פליגי ר"א ור' לעזר. וי"ל דסברי כפי' הראשון שפירשתי אבל לגי' הרי"ף צ"ע. ולפמ"ש ניחא דכתב הרא"ש דשטר שקרא עליו ערעור לאו דוקא וכו' ולא כ' כמ"ש הב"י בסי' מ"ו בד"ה שטר שאין כאן וכו' ואפשר לומר עוד דלרבותא נקט ערעור דאפ"ה אם הוא מקויים מקיימין ממנו ולא אמרי' דלמא טרח וכוון ע"ש. דלפי דברי הב"י עדיין תקשי לן הא דר' לעזר מאי פליג. ומן התימא על הב"ך ס"ק ד"ה שלא הביא ראיה מהירושלמי וע"ש: (שם ע"ב) **למידין** מספר מוגה וכו'. כאשר פירשתי בקונטרס כן פי' הריב"ש בתשובה. אך קשה מאי הא דקאמר כגון דאמרין אילין ספרוי דאסי וכן מקשה בש"ך סי' מ"ו ס"ק כ"ד לכך נראה דה"פ למדין מספר מוגה שכתבו בדקדוק ודוקא מהכתב בהתם עליו שמו בהא שלא כגון מי ששמו אסי חותם בהתלת ספרו אילין ספרוי דאסי מקיימין ממנו כיון שכתב ספרו בדקדוק ומוגה ודאי כתב גם שמו בדקדוק כדרכו לחתום התם השטר אבל אם לא כתב ספר מוגה לא אם בחתימת שמו ואין מקיימין ממנו אבל מספר עצמו לעולם אין מקיימין. וזהו דעת הב"י שכתב בס דהירושלמי ראיה לדברי הרא"ש דאין מקיימין מהספר ע"ש. ומ"ש הש"ך שם ס"ק כ"ה וז"ל ולא ירדתי לסוף דעתו וכו' ע"ש לק"מ דכוונת הב"י כמ"ש דלפי' הריב"ש שהביא שם בב"י קשיא לשון כגון דאמרין אילין וכו' ולכן קאמר דיש סייעתא מהירושלמי לפי' הרא"ש וזה ברור. מיהו הריטב"א פי' כגון דאמרין וכו' שהם מוחזקים לנו שהוא כתבם בלא עדות אחרת וכאילין אגרתא צריכה פי' אבל אגרת של רשות המוחזקים בכתב ידי עדים האלה צריכה רבא אם למדין מהם בחזקה זאת בלבד ע"כ. וביאר הב"ך שם יותר למדין מספר מוגה שהגיהו אחרים שלמדו הימנו ואמרו שלמדו מספרי דהכי א"כ הוא בחזקה שהוא ספר אסי וע"ז קאמר דמספקא ליה באגרא משמע בה אם ידוע שהאגרת זאת כתבו עד זה מקיימין ממנו ע"כ. וכמה רחוקים דבריו הלו מפשט לשון הסוגיא. ולפמ"ש למעלה ניחא הכל ודברי הב"י נכונים:

(שם) **ובלבד** ג' שטרות של ג' בני אדם. כ' הש"ך סי' מ"ו ס"ק כ"ה ונראה דלא פליג אש"ס דילן דסגי בשתי שטרות של ב' שדות וכו' דהתם איירי שאבלוס אבל בירושלמי איירי בשטרי הלוואות ומהתימא שלא הביאו הפוסקים והשבר דפירשו בענין אחר א"כ דסברי מדלא הוזכר בבבלי אלא שטרות של שדות ש"מ דשטרי הלואה לא מקיימין מיהו אין זה הכרח דג' לא איצטרך לאשמועינן דג' הוי חזקה בכל דוכתא ונ"ע. הנה מ"ש דג' הוי חזקה בכל דוכתא. לא ידענא מאי קאמר מאי חזקה היא זו הרי אנו חוששין שמא הכל מזוייף והשבר לומר כיון שהן ביד ג' בני אדם הוא דאמרינן הזקה. ואינו מחוור דלא שייך ביה חזקה דבכל מקום לענין כשרות ופסלות הרי כמאה. ומה שתמה על הפוסקים נראה שסוברים דלהבבלי לעולם בעינן שטרי מקויים לקיים מהן מיהו בשטר שקרא עליו ערעור ונתקיים בחד סגי ואף שדעת הרא"ש והטור אינו כן י"ל דסברי דהירושלמי פליג אהבבלי: (שם) **לא** דרב אמר אסור לחתום וכו'. וקשה כיון דאסור לקיים משום עולה א"כ אסור לחתום דלעולם אסור לחתום וכ"ה בבבלי דף י"ח וי"ל דקסבר הירושלמי דכיון שהמחתים מאמינו ליכא עולה גבי עדים ואף לזה שהשטר בביתו לא הוי עולה אלא לאחר זמן שקבע שיחזירנו לו אבל עד זמן שקבע ליכא איסורא ועי"ל כשהוהמין העדים ומוסרין השטר ללוה ליכא איסורא כדתנן כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו וכשהלוה מהמינו אחר כך להמלוה בפני העדים ודאי נאמין דלא עבדו איסורא:

(שם) **למה** נצרכה לר' וכו'. וקשה לפי מאי דפרישית בסמוך דמודו רבנן בשאינו זוכר העדות דצריכין לצרף עמהם אחר גם לרבנן נצרכה בשאינן זוכרין העדות וכל אחד מעיד על כתב ידו ועל כתב יד חבירו נאמנין. ולשיטת הרמב"ם דבאינן זוכרין העדות אפי' ע"י ראיית השטר לכ"ע פסולין מלהעיד וכמ"ש בש"ע סי' מ"ו סעיף י' ניחא אבל לשיטת תוס' והרא"ש קשיא וי"ל דקסברו תו' והרא"ש דלא ניחא ליה לאוקמי ריבתא בשאינן זוכרין העדות דהא סיפא דהיינו פלוגתייהו דר' ורבנן ודאי בזוכרין העדות איירי דאל"כ לרבנן נמי צריך צירוף:

(שם) **ר"ח** אמר והוא שיהא זכור העדות וכו'. מה שפירשתי בקונטרס בסוגיא זו הוא מדברי תוס' והרא"ש בפרקין וכ' הרא"ש ומתוך הירושלמי מוכח דאם העדים שכחו לגמרי המלוה ואף מתוך ראיית השטר אינן זוכרים מודו רבנן דצריכין לצרף עמהן אחר וכו' ע"ש. והימא מאין הוכיח כן דהא איכא לאוקמי פלוגתייהו בשאינו זוכר כלל וכן משמע פשטא דלישנא אלא דלשון הבבלי לא משמע כן דגרסי' שם דף כ' ע"א ר' יוחנן אמר אע"פ שאין זוכרו מעצמו. משמע מעצמו הוא דאינו זוכר אבל ע"י השטר זוכר. א"כ מאי קאמר הרא"ש מתוך הירושלמי מוכח עפי ה"ל למימר דמהבבלי מוכח. ואפשר לומר דכוונתו לומר דמתוך הירושלמי מוכח דרבנן כר' יוחנן והותק. גם קשה מנ"ל דסברי רבנן דבשאינן זוכרין העדות מהני צירוף אחר דלמא בשאינן זוכרין לא מהני עדותן אפי' לצרף וכדעת הרמב"ם וכמ"ש לעיל בסמוך וכ"כ הש"ך שם ס"ק ל"ב וצ"ע:

(דף י"ב ע"א) **ויאות** אלו שנים וכו'. עיין בר"ה בפ"ב בתו' בד"ה אילו שנים וכו' מ"ש שם. ושם פירשתי הסוגיא קצת בענין אחר ע"ש ופירושי כאן נ"ל עיקר אך קשה לי למה לא יצטרף עמו אחרי שהועמד על כשרותו וכי מי שמעיד על הגזלן שחזר בתשובה לא יצטרף עמו לעדות אחרת ובבבלי בפרקין דף כ"א בהא דאמר רב ג' שישבו לקיים השטר עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם ע"ש משמע דמצטרף לאחר שהעיד עליו וצ"ע:

(שם) **עד** א' כפה וכו'. פירושי שבקונטרס בכשיא זו הוא מדברי הרא"ש בפ' גט פשוט. ומשיק דהבבלי פליג וקסבר דעד א' כפה וע"א בשטר מצטרפין לבדו מצטרפין ע"ש שהאריך. וראיתי להרמב"ן בחידושיו שם וז"ל והמבי כיון שלא מצאו לקיים כתב ידו הרי ע"א הוא ולמה מועיל כלום ואע"פ שקיום בערוה דרבנן מ"מ כל זמן שלא נתקיים כמי שלא נחתמו. ושמא כך פירושו מהו שיצטרפו אם מעיד אני ראיתי אותה הלוואה ביום פלוני כמ"ש בשטר מי אמרי' כיון בזה עושה מעשה בשר ומשעת חתימה ה"ל שעבוד קרקעות ועד ע"פ לא עביד שעבוד אינן מצטרפין ולפיכך הקשו וכי כלום הוא לגבות ממשעבדי ולמה לא יצטרף ומפרק לכן צריכה ליתאל בבהיו בנים ההומין שהוא שעבוד קרקעות משעת חתימה וכן שבעיי' הבנים ע"ו הדרך עכ"ל. וא"ת עדיין היקשי למה לא יצטרפו להיות כשני עדים בע"פ הא כל זמן שלא נתקיים לאו כלום הוא זכה ודאי ליכא למימר דיצטרפו להיות בני עדים בשטר ולגבות ממשעבדי שהרי לא נתקיים וי"ל דמיבעיא ליה אם יצטרפו להיות כשני עדים לעשותן מלוה בשטר. כיון דמעיד בע"פ שהוזמן להתום ולעשות מלוה בשטר ולדבריו צריכין לומר דהאיבעיא היא אליבא דר' וה"ל עד ע"פ כיון שאין עוד עמו להעיד על התימת ידו. ולי"נ לפרש דקס"ד דקמיבעיא ליה עד א' נתן עדותו בכתב לב"ד ולא העיד בע"פ והשני העיד בע"פ מהו לצרף עדותן ופריך ע"א בכתב כלום הוא בהמיה הא כתיב מפיהם ולא מפי כתבם ומשני לכן צריכה וכו' כדפירשתי בקונטרס. ולפי פי' זה יש לייסב כל מה שהקשה הרא"ש שם ואין הבבלי חולק על הירושלמי ע"ש היטב. וא"ת לפי פירושי מאי קמיבעיא ליה לר' מנא אם עד אחד כתב זקנו לשבועה הא גבי ע"א סוקק לשבועה לא כתיב מפיהם וי"ל ודאי לא עדיף ע"א משני עדים וקרא לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת דדרשינן מינה אבל זוקק הוא לשבועה איירי במעיד בע"פ דומיא דשני עדים:

(שם ע"ב) **אחד** אומר נגבו וכו'. מה שיש לדקדק בסוגיא זו עמ"ש במסכת סוטה דף ב' ע"א בהו': (שם) **ר"י** בעא א"א סייתי ונתגרשתי במקום פלוני וכו'. לא ידעתי למה לא הביאו הפוסקים דין זה וצ"ע: (שם) **כהכחיש** עדות מתוך עדות אנו כתיי' מפיה. ותימא הא לעיל בפרקין גבי שבויה אמר ר' יוסי בשביעות דנאמנת והכא קמיבעיא ליה וצ"ע:

(דף י"ג ע"א) **היום** אמרה אשת איש הייתי ולמהר אמרה גרושה אני וכו' מכיון שהשיאה מהלא לדבריה נאמנת. מכאן ראיה מבוררת לדעת הרמ"ה ורבינו יונה ז"ל דדוקא תוך כדי דיבור נאמנת לומר גרושה אני אבל לא לאחר מכאן. ומן התימא על הב"ש ריש סי"ב מה"ג והטור אה"ע סי' קנ"ב שכתבו דבכה"ג שאומרה אשת איש הייתי נאמנת לעולם אפי' לאחר כדי דיבור אפי' אינה נותנת אמתלא לדבריה. היך נעלם מהם דברי הירושלמי אלו המפורשים כהיפך. ומ"ש הב"ח וז"ל ויש קצת סיוע לזה דאל"כ למתניתין בסיפא רבותא טפי דאפי' ליכא עדים אלא שאמרה לאחר כדי דיבור גרושה אני אינה נאמנת ואלא ידענא דכ"ש שהוזקה בעדים דהבהא כשלא הוחזקה אלא מפי עצמה לא נה נאמנת כשהוחזקה מפי עדים שאין אנו צריכין באסורה להוריה כלל כ"ש שלא השלם נאמנת ע"כ. וכ"ל דלאו רבותא היא אדרבה הוחזקה מפי עצמה עדיף טפי. הגע בעצמך אם הוחזקה מפי עצמה ואח"כ באו שנים ואמרו דלאו אשת איש היא אינן נאמנים דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא ובשנים שבאו ואמרו אשת איש היא ובאו שנים ואמרו פנויה היא מפיה אנו חיין והם ניסת לאחד מעידים לא הנא כמפורש בבבלי ולפי הירושלמי לעולם היא נאמנת. והדברים ברורים. והא ל"ק להב"מ הא איצטרך למתני סיפא בעדים לאשמועינן דאם מכניסת באו עדים לא תצא דהא בבבלי דף כ"ג מסיק דהיכא מ"ד דלא קתי הריפא וכהומרת א"א הייתי וגרושה אני ואח"כ באו עדים אפי' ניסת תצא וכוותיה קיי"ל. והשבר לומר דזהו סברת הב"מ כיון דהירושלמי מסיק בסמוך בשביעות דאף בא"א אם משניסת באו עדים לא תצא הלכך ס"ל דאף בהומרת א"א הייתי אינה נאמנת לומר לאחר כדי דיבור גרושה אני דל"ק ליה דיוקא דמתניתין דהא איצטרך למתני בסיפא והם יש עדים וכמ"ש. אבל לפי מאי דקיי"ל דאם מכניסת באו עדים לא קתי אריבא דייק ליה להב"מ שפיר. אבל כבר אמרנו דדיוקו דהב"מ ממתני' ליתא וצריך עיון גדול ליישב דברי הב"מ:

(דף י"ד במתני') **רשבג"א** מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. בקונטרס פירשתי דלא כמסקנת הבבלי. דבגמרין אמרינן הא דאין ערער פחות משנים לא אתיא כרבנן דהמן א"כ לדידהו מפרשין מתני' כמ"ש בקונטרס ואין צורך למאי שדחק בבבלי מכח קושית דר"י אמר ד"ה אין ערעור פחות משנים. גם לא נזכר בירושלמי דר"י אמר לד"ה אין ערעור פחות משנים והשבר דלר' יהודה הוא דאמר הכי וכדפירשתי בקונטרס:

(דף י"ג ע"ב) **מתניתא** לענין קדשי הגבול אבל לענין משפחה וקדשי מזבח צריך ב' עדים. מכאן נ"ל ראיה מבוררת לדעת האומרים דאף לתרומה דאורייתא מעלין ע"פ עד אחד מדקאמר לקדשי מזבח צריך שני עדים אבל תרומה אף שהיא דאורייתא לא החמירו בה חכמים ואוקמוה אדאורייתא דעד א' נאמן באיסורין. וזהו דלא כדעת הרמב"ם ריש פ' ך' מהא"ב שכתב דאף לתרומה דאורייתא אין מעלין אלא בשני עדים וצ"ע:

(שם) **חד** העלה את מפי אחיו. בקונטרס פירשתי ללויה כן מפורש בבבלי. אך לקמן במתניתין משמע שגם זה מספקת לן אם ללויה או לכהונה:

(שם) **א"ל** בנו הוא וכו'. פירשתי בקונטרס בהתורה האמינו דכתיב יכיר אבל קשה דלמא דוקא לפסלו האמינו התורה אבל לא להכשירו ובבבלי בפרקין הגירסא נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן לפסילו אחה. והרא"ש כ' שבירושלמי מוחלפת השיטה מדר' לדר"ת. ואינו מכוון דדברי ר"ת שוין בירושלמי ובבבלי אלא דברי ר' מתחלפים: (שם) **ויעשה** כהרחק עדות. ראיתי בחידושי הרא"ה והריטב"א שכתבו בשם הרמב"ן ויעשה כהרחק עדות כלומר יהא נאמן במגו שאם רצה היה נעשה בהרחק עדות שלא היה מודה שהוא קרובו והיה נאמן לפסלותו על פיו והשיבו כיון שהודה שהוא בנו שוב אינו נאמן להעיד עליו ע"כ ואין כן משמעות לשון הש"ס בתשובת רבי וגם קשיא לי מאי מגו הוא זה הא ליכא למימר שאמר שהוא בנו שיירשנו גם לפטור את אמו מן היבום. והו' כתבו דף כ"ג בד"ה הרי שאמר וכו' דאין כאן מגו ע"ש:

(דף י"ד ע"א) **אפי'** היימר בן מפי אביו ללויה. כתבו תוס' בפרקין דף כ"ו ע"א בד"ה במסית לפי תומו וכו' ועוד דא"א דר' העלה הא ע"פ אחיו ללויה אפי' בלא מסיח לפ"ת דהתם אין שייך לומר שבידו להאכילו מעשר למ"ד מעשר מותר לזרים. ע"כ. וקשה גבי לויה אין צורך למגו דכיון דקסבר רבי דנאמן לומר שהוא אחיו הו ליכא למיחש לשום דבר דמה תאמר שמא בן גרושה הו בן חלוצה הוא הא ודאי לא פסול בלוי. ולפסול ממזרת ליכא למיחש דכל המשפחות בחזקת כשרות הן וכמ"ש תוס' דף כ"ד בד"ה אבל וכו'. גם נסתפקתי בזה אם ממזר בן לוי אינו אוכל במעשר. מעתה"כ בכהן אף שמאמינים לו שהוא בנו עדיין יש להסתפק שמא בן גרושה הוא. וזה מבואר בסוגיין. וצ"ע: (שם) **אתיא** כרבנן דתמן וכו'. בבבלי דף כ"ו ע"ב כתב רש"י בד"ה והכן מסקינן ליה והי קשיא תרי ותרי ניכהו וכו' דמסקינן ע"פ עד הראשון שהוא נאמן וכו' ע"כ וכ' הר"ן שהרמב"ן הקשה עליו אלו אתו בי הרי ואמרי דכהן הוא ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה ודאי ליכא חזקה כדאמרי' פרק חזקת זה אומר של אבותי וכו' והר"ן אכן אמתינן ותנן מסקינן ולדברי רש"י נימא היכא דקיימא אדעת תיקום דהא בהאי בעתה הני קמאי הוו מסימנא וכו' ע"ש. ול"נ דקסבר רש"י ודאי סוגיא זו פליגא אהך נתתן וכדאמרינן בירושלמי לעיל בפרקין וכאן דרבנן דבבל פליגי אר"נ ואמרי היכא דקיימא אדעתא תיקום דמעשה שיגלה בעדות ברורה יאתה. וא"ת לר"נ קשיא מהני' י"ל דפליג אר' יוחנן דאמר לד"ה אין ערעור פחות משנים ומסרק למתני' כדפרשתי וכמ"ש בתוס' בד"ה רשבג"א וכו' ע"ש. והא דמסייע בבבלי פ' חזקה לר"נ ממתניתין ע"פ י"ל דקס"ד דסתמא דש"ס למימר הכי אבל לפי המסקנא לא קתי הכי:

(שם) **והוא** שנגמר דינו להריגה. כ' הריטב"א בחידושיו יש שפירש דר"י והזקיה על מהני' אמרוה ומיהו חזקיה סבר כרב דמוקי מהני' בגבי דגנבי ולהכי בעי נגמר דינו להריגה ור"י סבר כלוי דוקא נסי רוצחים אבל נסי דגנבי לא ולהכי לא בעי נגמר דינו להריגה ואין נראה דא"כ ה"ל למימר בפלוגתא וכו' ע"כ ע"ש. ומסוגיין ראיה מבוררת שאין פי' זה מחוור שהרי אין פלוגתייהו דרב ולוי נזכרת כאן רק פלוגתייהו דחזקיה ור' יוחנן. וגדולה מזו דמסיק אמרין בשם ר"י אשת לסטים כלסטים הרי דר"י כרב דהכי גנבי כגנבי. ומכאן נ"ל ראיה לפסק הריטב"א שפסק כרב ודלא כלוי דהא ר' יוחנן קאי כוותיה דרב:

(שם ע"ב) **היו** שם מתכוי' נריכה. לפי גירסתי שבקונט' קשה הא אמרי' לעיל דמשום סומא אתה הסירו כל הכהנות שבעיר וי"ל דהתם לא ודאי נתבאת אבל הכא ודאי ערקא וכ"כ תוס' בפרקין דף כ"ז בד"ה כאן וכו' ע"ש: (שם) **אפי'** קטן וקרוב וכו'. לא ראיתי לפוסקים שהביאו דין זה דקטן וקרוב כשר. ומבבלי נמי יש לסוכיה דכשר דקאמר שם (דף כו) דרב ספי והר"א תנאי היא ותס"ד דקטן וקרוב דאיכא תרתי לריעותא פסול ניבעי הא דהני אבל לא בנה ובהה ועבדה ושפחה איירי בקטנים והא דתני הכל נאמנין להעידה הון מסימנה ובעלה איירי בגדולים אלא ודאי מאן דמכשיר בקרוב מכשיר נמי אפי' בקטן וקרוב. ויש לחלק וצ"ע:

(שם) **אתון** לגבי ריב"ל וקבלון. מלשון הש"ס משמע דקטן נאמן אפי' כאינו מסיח לפי תומו דאתון וכו' וקבלון משמע שבאו להעיד לפניו וקיבל עדותן ומכאן סייעתא לפוסקים בסוברים כן. ועיי' בש"ע אה"ע סי' ז' סעיף ח': (שם) **תני** ובלבד דבריה שאין רגילין בהן ובבבלי גרסי' אבל אחיו דלית ליה לא הא ולא הא. פי' שאינו רגיל עמו ולית ליה מהני'. נראה שאינו חולק על הירושלמי דה"ק שאינו רגיל עם אחיו כמו שרגיל עם אביו אבל לעולם רגיל הוא עם אחיו יותר משאר בני אדם. ותדע מדנקט אחיו משום דרגיל עמו קצת דאל"כ למה נקט אחיו ולא תני שאר בני אדם. ותו כל הני למה ליה למתני א"ו כמ"ש ובאחרים אפילו רגיל עמו אינו נאמן כיון דמן הסתם אינו רגיל עם אחרים לא הילקו חכמים. אך ראיתי להריטב"א בחידושיו שכתב ופירש מהני' לא זו אף זו ומסתברא כיון דקתני אחיו דלית ליה לא הא ולא הא כ"ש לאדם רחוק דעלמא דמ"ש והנה דמהני' נקט שנהו דמסתמא שביתי גביה וידעי כתב דידהו. ע"כ. וכמה דחק הרב ז"ל לפרש מתני' והוא דלא כירושלמי והנ"ל כתבתי. ובש"ך בח"מ סי' מ"ו ס"ק מ"ח כתב ונראה שיש לפרש לשון הירושלמי הכי ובלבד וכו' דהיינו ש"ס אחרים כאלו בשם רגילים בהם דאלו לגבה"ב הל"ל הני מפני בשם רגילים בהם אלא ודאי ה"ס לאינך ובלבד דברים בהם רגילים בהם ע"כ. וקשה היך לא הרגיש שלפי' קשה טפי לשון ובלבד ולפי' הרה"ב לק"מ דאמהני' קאי דלא נקטה כיון שאינו רגיל כאחיו כל כך ס"ד לאחרים לכך קאמר ובלבד וכו' גם לא למעט בשם ידוע שלא היה רגיל אלא אביו ואחיו אינו נאמן וזה ברור:

(דף ט"ז ע"א) **וידבר** עולה וכו'. מה שיש לדקדק בזה עיי' במ"ש במגילה פרק ד' כ"ג בד"ה וידבר וכו': (שם) **מהו** לגבות ממון מתוך העדות. מכאן נראה דאף בתחומין בעינן גדול עמו דהל"כ מאי קמיבעיא ליה בקטן היכשי ליה בגדול שהעיד על התחום שבא אם יהא נאמן להוציא ממון מתוך העדות אלא ודאי בגדול עמו איירי מיהו

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה הן אומרים כו'. גירסת הרא"ש כו'/ל"ב וכ"ה בעיטור אות ק' קיום. וע' בב"ך חו"מ סי' מ"ו ס"ק י"ב:

אמרי ברוך

ד"ה הן אומרים וכו. גירסא שלפנינו עיקר. נ"ב לא ידעתי כוונתו: ד"ה ה אומרים וכו' שבינה כתבו. נ"ב מבכחת כשמעידין שיודעין שאין בידם של אלו לכתוב כתב כזה: ד"ה ויאות וכו'. אך ק"ל וכו'. נ"ב י"ל דהירושלמי מיירי שכבר חתמו שניהם על השטר ומעיד הידוע שהוא ישראל על חתימתו שהוא ישראל מנה שבשטר ומעיד גם על חבירו שהוא ישראל למען תועיל עדותו אבר יעיד על כתב ידו דשייך שפיר דקנפיק נכי ריבעה כו': ד"ה א"ל בנו הוא וכו'. דילמא דוקא לפסלו וכו'. נ"ב יעוין קדושין דף ע"ח ע"ב דטעמא דר"י שם שסובר שנאמן האב לומר בני זה ממזר. הוא משום דכשם שנאמן אדם לומר בני זה בכור כך נאמן אדם לומר בני זה בן גרושה וחלוצה וכן כשאומר ממזר הוא הרי דלפסלו לא ידעינן מקרא רק דרך היקש שכלי שר"י מדמה להדדי הנאמנות על פסול לנאמנות לומר שהוא בכור מה שאין כן לענין נאמנות לומר שהוא כהן שאינו רק מדין עדים כמבואר בדברי הקדמונים ודברי הירושלמי כאן ויעשה כהרחק עדים ויהיה נאמן עליו ויש לפרש שקודם שהשיב ר' הילא לר"ת שחושש שמא הוא בן גרושה סבר ר"ת שמה שאמר ר' הילא בנך הוא ואינו כהן כוונתו שהוא בנו לירושה. שהאמינתו התורה ע"ו אבל לענין כהונה לא מהימן. וע"ז הקשה ר"ת דבממ"נ מהראוי להאמין על הבן שיהיה כהן דאם אומר המעיד אמת שהוא בנו ממילא נודע שהוא כהן. ואם אינו אביו הרי הוא רחוק לו וכל ע"א שאינו קרוב נאמן להעיד על אדם שהוא כהן והשיב ע"ז ר"ת בכוונתו שמאמין לו שהוא אביו רק שחושש שמא הבן הוא מגרושה או מחלוצה. ויעיין תוס' יבמות דף מ"ז ע"א ד"ה כך בלפ"ד ר"ת מפר"ש והו"מ שם לעיין מקרא דיכיר שנאמן לפסול: באו"ר לפסלו. נ"ב בחידושי ריטב"א כ' בשם יש מתרצין דר"ת סבר כטעמי של רבי דלמדין מיכיר שהאב נאמן על בנו לומר

מיהו דעת הרבה מהפוסקים דלא בעינן גדול עמו בתחומין וכ"כ הטור והש"ע בח"מ סי' ל"ה. ומסוגיין משמע דבעינן גדול וכן נראה. ותוס' פ' כיצד מעברין מספקא להו ע"ש:

(שם) כהן שהיה נאמנין לומר יוצאין היו וכו'. וקשה למה יהיו נאמנין על אלו שהן איסורי דאורייתא דכל הנך דקחשיב במתני' אינן אלא איסורי דרבנן ונראה דה"ק עד כאן היו יוצאין ללקט פני שביעית כלומר דלאו מארץ ישראל הוא ואין שביעית נוהג בו וקסבר בח"ל שביעית בזמן הזה דרבנן והא"ש שמוציא שם רע על אביהו ודאי מדאורייתא אינו נאמן בין לזכות בין לחובה מטעם קרוב וכן אבא שמו יאה לעז על בניה אינה נאמנת אלא מיבעיא ליה אי מחזיקינן לקלא ע"י עדותן של אלו: (שם) ואומרים נקצץ פלוני ממשפחתו. כתב הר"ן בפרקין דאיירי במשפחת כהנים שלא פסול וקאמר שנאמן התינוק להכריז משפחת בית עליה שם אב אחד ממנה שישיא ויאמר אוהו האיש פיסול על משפחת בית אב פלוני הוא ולא על משפחת בית אב פלוני וכו' אבל ודאי שאין התינוק נאמן שזה לא שמענו וכו' אבל הרא"ש התמיר בכאן הרבה ומפרש דמעיד אפי' כשהוא קטן ואין גדול עמו משום דאית ליה קלא יתירתא ומפרסמא מלתא ולא מתלפת ליה ומשפחה זו פסולה אי ה"ל הרי פסלי לה אפומייהו ואי חד חייבינן לה וכו' ע"כ ולפי דעתי בזו חומרא יתירא עכ"ל הר"ן ע"ש. והנה מ"ש הר"ן שאין נאמן לפסול כ"ש שהדין עם הרא"ש בהרי אף לענין ממון נאמן כדאמרי' בסמוך לענין שדה אחוזה והא ודאי שלענין ממון אינו נאמן להעיד כגדלו כדמשמע ממתני' וכמפורש בתוספתא ובבבלי. וע"כ לומר דהאי קצצה בשיא דבר מפורסם ולא מתלפת ליה וכמ"ש הרא"ש אבל מ"ש הרא"ש דאפי' בקטנותו נאמן אינו נ"ל והדרבה מסוגיין משמע להיפך דדוקא בגדלן נאמנין וצ"ע:

(שם) לא מסתברא על אהר וכו'. לא ידעתי למה השמיטו הפוסקים דין זה. ואפשר דהא דכתבו דבעינן שיהו הבעלים מרדפין אחריהן וכמ"ש הרמב"ם פ"ו מה' גזלה והטור סי' ש"ע היינו שיעידו האשה והקטן מיד בשעת רדיפה. אך דוחק גדול הוא שהרי אין הדבר תלוי בבעלים אלא ביציאת האשה והקטן. גם לא ידעתי למה השמיטו בש"ע ח"מ סי' ש"ע דאשה וקטן נאמנין על נחיל של דבורים וצ"ע:

הדרן עלך האשה שנתארמלה

פ"ג (שם ע"ב) אלו נערות ועל הכותית. פירש"י קסבר גירי אריות הן ויש בלאו לא תתחתן בם. וכתבו תוס' ול"נ לריב"א דא"כ נכרית היא דנכרית אין לה קנס כדאמרי' לעיל פ"ק וכו' ע"ש. וקשה לי טפי ה"ל להקשות מהרבה משניות דמשמע דאין להן דין עכו"ם גמורים דהא תנן בברכות פ"ז והכותי מזמנין עליו. אלא ודאי עיקר דעת רש"י כדעת הרמב"ם שם בפי' המשנה שמתחלה היו גירי אריות ואח"כ קבלו קצת מצות ואח"כ חזרו לסורם ע"ש. לפ"ז לק"מ דלענין זה ודאי עדיפי מעכו"ם גמורים דיהבינן להו קנס שלא יהא חוטא נשכר וכסברת רבא בבבלי פ"ק דמכלתין. מיהו בסוגיין משמע דלמ"ד גירי אריות הן אין להן קנס. ויש לתמוה מתוס' שלא הביאו דברי הירושלמי דמסיק דמתני' אתיא כמ"ד כותים גירי אמת הן. ויש ליישב וצ"ע. וניחא במ"ש הא דקפיד לן אם ס"ד דגירי אריות הן וכעכו"ם נחשבין א"כ הבא עליה בועל ארמית הוא וקנאין פוגעין בו למה יהא לה קנס הרי מיתה ותשלומין יש כאן ואע"ג דלא אקטול פטור מתשלומין. דהכ"ג פריך הש"ס בבבלי בסנהדרין פ' בן סו"מ דף ע"ג במחותו דניתן להצילה בנפשו ורמינהי אלו נערות הבא על אחותו ומאי דמשני שם לא שייך הכא כלל ע"ש. וא"ל דמתני' איירי בשבעלה שלא בפני עשרה מישראל ואז אין קנאין פוגעין בו כדאיתא בסנהדרין. דהא כיון דליכא מיתה אלו היו שם עשרה אף שלא בפני עשרה פטור דהא אפי' חייבי מיתות שוגגין נמי פטורין כיון דאלו אתרו ביה היה חייב מיתה ופטור מתשלומין השתא נמי פטור. וי"ל דכל שאינה בת עובד ע"ז ממש אין קנאין פוגעין בו והני כותיים לאו עכו"ם ממש נינהו וכמ"ש ואף לפום פשטא דשמעתא גירי אריות מיהו נינהו ולא הוה דומיא דכמעשה שהיה בפנחס וזמרי. וזה סייעתא למ"ש הרמב"ם פי"ב מהא"ב הלכה ה' והבא על בת גר תושב אין הקנאין פוגעין בו. וכ' הה"מ לא מצאתי דבר זה מבואר אבל נראה הוא וכו' ע"ש. ול"נ שראיית הרמב"ם ממתניתין וכמ"ש ונכון הוא: (שם) כתיב ולו תהיה לאשה וכו'. ק"ק אמאי לא פריך מקרא דמסר ימסרנה לו לאשה דמוקדם דדרשינן נמי מיניה אשה שיש לו בה הויי' כדאמרינן בסמוך ותקשי ליה ממזרת וגם דבעינן אשה הראויה לקיימה איכא למשמע מיניה וי"ל דהא דדרשינן ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו הכי תנן ומתני' לקמן בפרקין לכך פריך מיניה. (ואיתי לא' ממפרשים שלא הרגיש בכל זה):

(שם) ת"ל מאן ימאן מ"מ. כתבו תוס' בפרקין דף כ"ט ע"ב בד"ה וחד לאתויי חייבי לאוין הקשה ריב"א אכתי נימא חד לאתויי חייבי עשה וחד לאתויי חייבי לאוין וחייבי כריתות מנ"ל ע"כ ולפום סוגיין י"ל דחייבי עשה ממאן ימאן שמעינן. וא"ת א"כ כולהו נילף מיניה כדאמרי' בסוגיין. ול"ל שיתא קראי דמייתי בבבלי שם י"ל דקסבר הבבלי דלא מרבינן מריבויי' דמאן ימאן אלא אחת דהא בבבלי בפרקין דף ל"ט ע"ב דגרסי' אם מאן ימאן אין לי אלא אביה הוא מנ"ל ת"ל מאן ימאן מ"מ. ואפ"ה לא מוקמי' ליה למיאנו שמים. וא"ת כיון דאיצטרך מאן ימאן לרבות היא עצמה תו ליכא למשמע מיניה חייבי עשה או חייבי לאוין וי"ל מ"מ מייתר לן קרא דלכתוב מאן מאן או ימאן ימאן וכ"כ תוס' דף ל"ט ע"ב בד"ה אין לי וכו' ע"ש אך לפי דבריהם אלו קשיא לרבא דפליג אדריב"מ בבבלי דף מ"ד לכתוב מאן מאן או ימאן ימאן. ולכמ"ש ניחא דרבא מוקי ליה לחייבי עשה או לחייבי לאוין. וצ"ל דלחייבי לאוין מוקמינן דדחויה לו מיקרי במקלת דאתי עשה ודחי ל"ת ואע"ג דאי אמרה לא ניניגא ליתא. עכ"פ טפי מסתבר לרבויי לקנס חייבי לאוין. ולפ"ז יש לפקפק על תירוצם של תוס' דכתבו דמרבינן חייבי עשה וחייבי לאוין מחד קרא ע"ש. וכמ"ש י"ל קושית תוס' דף ל"ג ע"ב בד"ה ועולא משמע דרבא סבר כעולא וכו' וקשה לרשב"א וכו' ע"ש. דודאי דרבא לית ליה דעולא דלרבא ל"ל גז"ש לקנס דממונא משלם דהא גלי קרא בקנס דמשלם ולא לקי דשיתא קראי כתיבי וכמ"ש תוס' דף ל"ב בד"ה אלמא וכו' והא דכתבו תוס' ונראה לר"י וכו' מדמרבינן מחד קרא חייבי לאוין וחייבי עשה וכו' ע"ש לפמ"ש לרבא לא מרבינן חייבי עשה וחייבי לאוין דהא ממאן ימאן ממעטי' חד מינייהו:

(דף ט"ז ע"א) תחת אשר ענה לרבות את היתומה לקנס. לפי גירס' זו יש ליישב קושית תוס' דף ל"ט ע"ב בד"ה אין לי וכו' ומיהו קשה הכא דרשינן מאם מאן ימאן מ"מ וכפ' נערה דרשינן מיניה לרבות יתומה לקנס ע"ש. וניחא נמי קושית תוס' בדף מ"ד ע"ב בד"ה בתולות ישראל וכו' וא"ת אמאי איצטרך אם מאן ימאן לרבות יתומה מבתולות ישראל נקנס וכו' ע"ש. די"ל דאיצטרך תחת אשר ענה דמשלם בשת ופגם מלבד החמשים כסף כדאיתא בבבלי דף מ' ע"ב. מיהו י"ל דקושית תוס' היא לרבא ואיהו דאמר שם בדף מ' ע"ב דילפי' בשת ופגם מדכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה ע"ש. אך נראה דרבא איצטרך התם לגז"ש דעולא וכן כתבו תוס' בדף ל"ג ע"א בד"ה ועולא וכו' ע"ש היטב. ויותר נ"ל דאיצטרך תחת אשר ענה לרבות נערה ובגרה שיש לה קנס. וכך הוא לקמן ר"פ נערה שנתפתתה דתני ר"מ הכי. מעתה ל"ק נמי לר"ע האי תחת אשר ענה למה לי. ועמ"ש בסמוך בהו' בד"ה ת"ל וכו': (שם) אלו הן הלוקין. פירשתי בקונט' דפריך נמי מתרומה וכן משמע בסוגיין דפריך לרשב"ל מתרומה. וקשה דלמא שאני תרומה דמעידנא דאגבייה קייס ומלקות לא מיחייב עד דאכיל וכן מפורש בבבלי בפרקין דף ל' ע"ב וצ"ע:

(שם) לא כן א"ר א' בשם ר"י זיד בחלב וכו'. וכ"ה בירושלמי בב"ק פ"ז ובתרומות פ"ז הגירס' לא כן א"ר א' בשם רשב"ל וכו' ול"נ דכבבלי במס' שבת דף ס"ט ע"א גרסי' דר"י סבר לרבנן שגג בכרת והזיד בלאו הויא שגגה ורשב"ל אמר עד שישגוג בלאו וכרת ושגגת קרבן לכ"ע לרבנן לא הוי שגגה ע"ש. לכך נ"ל שהגי' שלפנינו עיקר וקושית הש"ס לר"י. והרא"ש בפי' למסכת תרומות לא הרגיש בכל זה:

(דף י"ז ע"א) קריי' דר"מ והכתיב ואיש וכו'. וקשה מאי פריך מתרומה דלמא שאני תרומה דגלי קרא דמשלם אע"ג דאיכא מלקות וא"ל דמקשה נילף מיניה י"ל דאתיא גז"ש דרשע רשע ומפיק דלא נילף מתרומה וא"ל גז"ש איצטרך דאין עדים זוממין לוקין עד שיגמר הדין וכדאיתא בבבלי פ"ק דמכות י"ל מ"מ חולין מתרומה לא ילפי' וכ"ה בבבלי ריש פ"ב דקידושין ע"ש וי"ל דקסבר הירושלמי דחולין מתרומה יליף ועי' במהרש"א בשבועות דף כ"ו ע"ב בתוס' בד"ה משום וכו' שכתב כן לחד תירוצא ע"ש:

(שם) ואפי' תימר שהשומע קרבן קרן קרבן וכו' מתני' אמרה שהקרן קנס וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף ל' ע"ב בד"ה זר וכו' שאני בשוגג דתרומה שתשלומין דידיה כפרה ולא ממונא וכו' ע"ש. אינו מדוקדק דה"ל למימר שהקרן קנס ולא כפרה. ואני תמה שלא ראו דברי הירושלמי שבסוגיין: (שם) שהקרן קנס. כתב הר"א בפירושו למסכת תרומות בד"ה שהקרן קנס וכו' ולא בעינן לאוקמי מתני' דאלו נערות לריש לקיש כר"מ אפי' כרבנן אתיא ע"כ. והנה הוא סותר דברי עצמו בסוף הסוגיא בד"ה לאוין לא כריתות ובד"ה מעתה אלו נערות וכו' ע"ש. אלא ודאי הא דקאמר שהקרן קנס היינו קרן דתרומה דוקא שהיינו התורה קנס הוא ואין ללמוד שם קנסות ממנו דכתיב כדי רשעתו ותרומה ועדים זוממין ה"ל שני כתובים ואין מלמדין וכמ"ש בסמוך בד"ה וכא וכו':

(שם) וכא הכל היה בכלל כל זר וכו'. וא"ת לרשב"ל נילף מיניה מתרומה וא"ל דקסבר חולין מתרומה לא ילפינן א"כ מעיקרא מאי הוה קשיא ליה וי"ל דקסבר עדים זוממין ותרומה ה"ל ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין א"כ י"ל כיון דאית ליה גז"ש דרשע רשע דחייבי מלקיות שוגגין פטורין מתשלומין אמרינן היכא דגלי גלי:

(שם) ותני מודין חכמים לר"מ וכו'. כתב הר"א במס' תרומות נראה דחלב ותרומת חבירו אינן ברייתות וגם לא מצאתי אותן אלא הא דמסימה ברייתא היא והש"ס מדמה חלב ותרומה למסימה וכו' ע"ש. נראה אף שפירושו רחוק דחק לומר דבר זר משום דקשיא ליה דר' מנא פריך בסמוך ממסימה ולא מחלב ותרומה גם לפי מאי דמסיק הש"ס בתרומה ובקדשים איירי מסימה קשיא חלב ותרומה. אבל לפי מאי דפירשתי בקונט' לק"מ דודאי חלב ותרומה לא דמיין כלל למסימה וראוי שיהא לוקה ומשלם וכ"ה בבבלי בפרקין דף ל' ע"ב ע"ש:

(שם) והתני מודים חכמים לר"מ החוסם את הפרה וכו'. בבבלי בב"מ דף צ"א ע"א משני רבא התנן אסרה תורה אפי' בא על אמו כלומר הא דמשלם היינו לצאת ידי שמים. וא"ת נוקמי מתני' דאלו נערות יש להן קנס היינו לצאת ידי שמים וי"ל דיש להן קנס משמע מדינא חייב לשלם הקנס: (שם) שכן מחוייבי מיתות וכו'. וקשה מאי קמ"ל הא תרומה נמי ממחוייבי מיתות הוא כדתנן במסכת ביכורים פ"ב שהתרומה והביכורים חייבין עליהן מיתה וחומש וי"ל דסבר ר' יוסי כרב דאמר זר שאכל תרומה בלאו ולא במיתה כדאיתא בבבלי בסנהדרין דף פ"ג ע"ב. אך קשה כיון דר' יוסי אליבא דר' אמר למילתיה דקסבר הזיד במעילה במיתה ע"כ תרומה נמי במיתה דאמרי' התם בסנהדרין דף פ"ד ע"א מ"ט דר' דיליף מעלה מעלה מתרומה מה תרומה במיתה אף מעילה נמי במיתה וי"ל וצ"ע:

(שם ע"ב) מחלוקת ר"י ורשב"ל. פירשתי בקונט' לרשב"ל דאמר תשלומי תרומה קנס הן וכו'. וניחא לן בזה דבכולהו תני שוגג בתרומה. אך קשיא לי הא לעיל דייק ממתני' דתרומה שהקרן קנס א"כ ודאי דאף ר"י מודה בהא וי"ל דר"י סובר דוקא בשוגג הקרן קנס אבל במזיד אינו קנס דהא דתנן ואינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנים בשוגג תנן וכיון שכן אינו אלא כקנס דאונס ומפתה דקסבר ר"י נמי דאם התרו בו לוקה ואינו משלם. ובפסקים פירשתי דרשב"ל סובר דלוקה ומשלם ודאי דהכא ה"ל אליבא דר"מ אבל רשב"ל סובר דאפי' חייבי מלקות שוגגין פטורין מתשלומין לכך נראה פירושי שבסוגיין עיקר:

(דף י"ח ע"א) ר"ש בן מנסיא אומר מחוייבי כריתות וכו'. ונראה דר"נ ור"ש בן מנסיא בהא פליגי ר"נ יליף דה"ה במחוייבי מיתות ב"ד מדכתיב ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא בתתו מזרעו למולך ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אותו אמרה תורה כרת שלי כמיתה שלכם מה מיתה שלכם פטור מן התשלומין אף כרת שלי פטור מן התשלומין וכן אמר רבא טעמא דר"נ בבבלי בפרקין דף ל' ע"ב ובעינן הוויא דכרת דמולך שאין היתר לאיסורא. ור"ש יליף ליה דנאמר אסון בידי אדם ולא יהיה אסון ונאמר אסון בידי שמים וקראהו אסון וכן אמר אביי שם. א"כ כל שיש אסון פטור ולפום ריהטא היה נראה מסוגיין דהיה לפירש"י דמפרש הא דאמר בש"ס שם ולאפוקי מדר"נ דהמתני' קאי דליכא לפרושי דקאי אהא דר"ח הכל מודים בבא על נדה שמשלם קנס. כמ"ש תוס' שם דמנ"ל דפליג ר"נ אנדה שמשלם קנס דלמא דוקא דוויא דיה"כ שאין היתר לאיסורו וכדמסיק בסמוך נערה נדה א"כ אך לפי מאי דפירשתי פלוגתייהו דר"נ ור"ש מוכח בבבלי לאביי דר"נ פוטר אף הבא על הנדה מקנס. ולפ"ז נ"ל דר"מ כאביי ס"ל. ולפ"ז י"ל הא דמקשי' בת"י למה קאמר ולאפוקי מהאי תנא הנ"ל לאפוקי מהני תנאי משמעון התימני ומר"ש בן מנסיא די"ל דלאפוקי מר"ש בן מנסיא אין צריך לומר. כיון דאמרי' דמתני' לאפוקי מדר"נ בן הקנה כ"ש שהיא לאפוקי מדר"ש בן מנסיא מיהו קשיא הא דפריך שם בבבלי מאי איכא בין רבא לאביי הא"ל נערה נדה איכא בינייהו דהא דמשני זר שאכל תרומה א"ב הוא דוחק כדמסיק שם. וגם קשיא אמ"ש תוס' שם בד"ה הכל מודים וכו' וי"ל דר"ש ס"ל שאין שום תנא דסובר כר' נחוניא ולהכי קאמר ולאפוקי וכו' ע"כ ע"ש. הא מפורש כאן דר"ש בן מנסיא סובר כר' נחוניא. ונראה דתוס' סוברים דהבבלי לא ס"ל לכך ברייתא דלא מתניי' בי ר"ש ור"ה. דאל"כ מאי קאמר ר"ח הכל מודים בבא על הנדה שיש לה קנס למ"ד ראויה לקיימה הא נמי ראויה לקיימה מכדי ר"ש בן מנסיא הוא דאמר ראויה לקיימה ואיהו סובר דנערה נדה לית לה קנס כדמסיק בסמוך אלא ודאי כדאמרן והדברים עתיקים:

(שם) רט"א נאמר כרת וכו'. מסכת שמעי' דר' נחוניא ור"ש בן מנסיא ור"ט אמרו דבר אחד. וקשה מנ"ל דסברי כר"ט דלמא כר"י ור"ע ס"ל דילפי' מקרא דחייבי כריתות ישנו בכלל מלקות ארבעים וכמפורש בבבלי ר"פ ואלו הן הלוקין ע"ש וצ"ע:

(שם) תמן לשני דברים וכו'. עי' מ"ש בזה במגילה פ"א ה"ו בתוס' בד"ה תמן וכו':

(שם) לאוין לא כריתות וקשה לימא דרבנן דפליגי עליה דר"נ הן ר"מ וכ"ה בבבלי בפרקין דף ל"ה ולר"מ לית ליה במחייבי כריתות דלוקה ומשלם דהא רשב"ל מוקי למתני' דהכא כר"מ ותנן הבא על אחותו דיש לה קנס דאית ליה לוקה ומשלם בס"כ וצ"ע:

(שם) מעתה אלו נערות שיש להן קנס דלא כרבנן. וקשה הא לפום סברא דסתמא לרשב"ל אף לרבנן בכרת וממון פטור מתשלומין ע"כ לומר דמתני' כר"מ דאמר לוקין ומשלמין כמפורש לעיל בריש סוגיין א"כ מאי קשיא ליה ממתני':

(שם ע"ב) תיפתר ד"ה בממזר שבא על ממזרת. כתבו תוס' דף ל"ה ע"ב בד"ה ורמינהו וכו' אריפא דמתני' ה"מ למפרך דקתני הבא על הממזרת יש לה קנס והתם קתני דלקי עלה וכו' ע"ש. ולא ידעתי מאי קשיא להו דממזרת איכא לשנויי דאיירי בממזר שבא על הממזרת כדמשני הכא וצ"ע: (שם) כר"י הגלילי ברם כר"ע וכו'. וקשה הא ריפא ודאי לאו ר"י הגלילי היא דהא תנן אשת אחיו ואשת אחי אביו יש להן קנס והכא ודאי בנתארסה ונתגרשה או נתאלמנה איירי: (שם) איני יודע אם יהיה אסון וכו'. וקשה הא איצטרך קרא לאשמועינן דאם יהיה אסון לא יענש דסד"א דעבדינן תרתי מיתה וממון וכ"ה בבבלי דף ל"ו וי"ל דסובר הירושלמי דהא מכדי רשעתו שמעינן דלא עבדי' תרתי ועי' בבבלי שם: (שם) דלא אתיא אלא בשוגג. כתבו תוס' בפרקין דף ל"ה ע"א בד"ה ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבין וכו' ועוד אמר רשב"א דר"י בנו של ריב"ב לקמן בפרקין הוא תנא דלית ליה דמוקי' וכו' ע"ש. ולפום סוגיין לק"מ דאע"ג דלית ליה לר"י היקישא דמוקי' וכן האי תנא דאיתא בסנהדרין מודה מיהת דחייבי מיתות שוגגין פטורין מיתורא דקרא דאם יהיה אסון וכדר' לעזר מיהו בבבלי דף לו משמע דליתא להא דר"ל וכמ"ש בסמוך בד"ה איני וכו':

(דף יט ע"א) בא עליה עד שלא נתארסה וכו'. כתבו תוס' דף ל"ט ע"ב בד"ה בא עליה ונתארסה מהו לר"ע דמתני' מיבעיא דהאמר קנסה לעצמה מי אמרי' כיון דכשנתארסה ונתגרשה יצאה מרשות האב לענין קנס ה"נ קנסה לעצמה או דלמא כיון דלענין שאר מילי לא נפקא מרשות האב קנסה לאביה ולר"י הגלילי לא מיבעיא ליה וכו' ע"ש. ולפי סוגיין דשמעתין משמע דאף לר"י הגלילי מיבעיא ליה מדפשיט בעיין מדברי ר"י הגלילי:

(שם) ממה דתימר תמן תחת בעלה היא הוא נותן לאביה וכו'. וקשה מנ"ל דאם בא עליה ונתארסה הוא לאביה ואי מהא דתנן נערה שנתארסה ונתגרשה וכו' יע"א לעצמה ולא תנן בנתארסה למוד אינו ראיה דפלוגתייהו בשבא עליה אחר שנתגרשה והדרבה ממתני' משמע להיפך דלענין קנס משנתארסה יצאה מרשותו. גם אין ראיה מאירוסין לנשואין דבאירוסין עדיין ברשות אביה לענין מעשה ידיה ומציאתה משא"כ בנישואין וע"ין בבבלי:

(שם ע"ב) בנות אנוסה מהו שיהא להן תנאי כתובה. כתבו תוס' פ' נערה דף נ"ד ע"א תימא תיבעי ליה אנוסה עצמה ע"כ. וכתבו המפרשים איירי דקמבעיא ליה התם בבת יבמה מיבעיא נמי בבת אנוסה. מיהו האי פירוקא לא שייך הכא. ונראה דבאנוסה עצמה לא פסיקא ליה מילתא דפעמים ספק הוא לזונה כדי שיהא מעשה ידיה שלו כדאמרינן תקנו מזונות תחת מעשה ידיה, משא"כ בנות האנוסה שאינן ניזונות אלא מתנאי כתובה איך מיבעיא ליה: (דף כ' ע"א) פשיטא לי בבנות הנוסה דלית להון כתובת בנין דכרין כמפותה. כתב הריטב"א בחידושיו דף נ"ד ע"א בד"ה בת אנוסה וכו' ולענין כתובת בנין דכרין פשיטא דלאו איכא נדוניא איכא כתובת בנין דכרין דכ"ש באנוסה דלא מפיק דלא כייפינן למיהב האב נדוניא אלא על דעת שיזוני בה הבנים ע"כ. ומהתימא שלא ראה דברי הירושלמי אלו המפורשים בהיפך. גם לפמ"ש בקונט' אין יקום לסברתו

גם

אמרי ברוך

ומר כהן הוא ולכך הקשה שיהיה נאמן גם להביאו אשה והשיב רבי שלא האמינו רק וחמת מנו: ד"ה וכעסה כהרחק עדות וכו' דאין כאן מנו. נ"ב שגג בזה שאין כוונת התוס' דליכא מנו רק שמנו כזו דאי בעי לא היה אומר שהוא קרוב לא מהני:

(עד כאן שייך לעמוד הקודם)

ד"ה והתני מודים חכמים וכו' וא"ת נוקמי וכו'. נ"ב איסתמיטתיה דברי התוספתא

בדף ( ): ד"ה תפתר וכו' ולא ידעתי מאי קשיא להו וכו'. נ"ב שגג דהא באמת מקשינן בתלמוד דידן בדף ל"ה ע"ב אי כר' יצחק קשיא ממזרת. ואיתא שם בחידושי רשב"א דלא אתיא בסברא דגמרא דידן אוקימתא שבירושלמי דאי בממזר הבא על ממזרת יקשה פשיטא ומ"ש בד"ה איני יודע וכו' וקשה וכו' אינו מובן דהא מדיוקא נשמע דבמקום אסון ליכא עונש ממון:

גם קשיא לי אטו כתובת בנין דכרין בגירושין תליא הא אף אי לא נתן לה הכל כלום נמי איכא כתובת בנין דכרין. וראיתי בחידושי הרא"ה שם שכתב כתובת בנין דכרין ודאי פשיטא לן דלית להו דכיון דאיהי לית לה כתובה בני' נמי במאי קא זכו ע"כ והר"ן הוסיף דאפי' תוספת ונדוניא לית לה דכולהו בתר כתובה גרירי: (שם) לא יאמר ולו תהיה לאשה במוציא שם רע שאינו צריך כבר היא תחת ידו. ותימא הא איצטריך דאם גירש ולא החזיר דעובר בעשה ולא תעשה וצ"ע. ועיי' בבבלי בתמורה דף ד': (שם) אי מה להלן אשה הראויה לו ומשלם קנס אף לו תהיה שנא' כאן אשה הראויה לו ומשלם קנס. וקשה שאני הכא דגלי קרא דלית להו קנס כדאמרינן בריש פרקין דכתיב אם מאן ימאן מכל מקום לרבות את הפסולות וה"ל דקשיא ליה נילף הכא בגז"ש ממוציא שם רע דאם מאן ימאן במפתה כתיב. דא"כ אף לפי מאי דמשני דגז"ש איצטריך למידי אחרינא עדיין קשיא הא קיי"ל מספיקא לא מפקינן ממונא וכאן ספיקא היא דאיכא למילף ממפתה למוכרת וממוציא שם רע לקולא. וי"ל דטפי איכא למילף ממפתה דק"ו הוא וה"ל דא"כ נימא דיו מה מפתה אינו נותן מיד אף באונס בפסולות כן דכיון דבפסולות איירי ודאי אף במפתה נותן מיד שהרי אינו ראוי לקיימה:

(שם ע"ב) ביי דתנינן תמן באו עליה שנים וכו'. מדמייתי הש"ס מתני' וברייתא לסייעתא משמע דלא פליגי אהדדי וקשה אפירש"י שם במתני' באו עליה שנים ועדיין היא בתולה כגון שבאו עליה שלא כדרכה הראשון בסקילה דמשכבי אשה כתיב והשני בחנק דבעולה היא והא סתמא ר' היא דאמר שלא כדרכה נפקא מכלל בתולה ע"כ נמצא שזו ראיה לסתור. ונראה שהירושלמי מפרש למתני' בשבאו עליה שניהם בכדרכה ומייתי סייעתא מברייתא דמתני' בכדרכה איירי אבל שלא כדרכה אין אמר עושה אותה בעולה. וכן פירש הרמב"ם למתני' דסנהדרין דבכדרכה איירי. ולפי פירושו ל"ק קושית תוס' שם בסנהדרין דף ס"ו ע"ב בד"ה והאי לבדו וכו' וא"ת הא ר"מ לית ליה הך ברייתא וכו' ע"ש. דלפי פי' הרמב"ם אית ליה לר"מ הך ברייתא. ומתני' אתיא כרבנן ודלא כר'. ועמש"ל בפרקין בתו' בד"ה מה ת"ל וכו'. אך קשה לפי' הרמב"ם מאי קמ"ל פשיטא הא ברישא תנן אינו חייב על נערה המאורסה עד שתהיה בתולה וכו'. וכן מקשה התי"ט שם בסנהדרין במתני'. מיהו להרמב"ם אפשר לתרץ דקמ"ל דהערה זו היא הכנסת עטרה הלכך אי אפשר למצוא בנערה המאורסה בכדרכה שיהא שנים חייבים דאם הערה בה הראשון בהכנסת עטרה כבר הסיר בתולים כמפורש בבבלי בסנהדרין דף ע"ג ע"ב ואין השני חייב דלאו בתולה היא. ואם לא הכניס העטרה לאו כלום היא ופטור עליה. אך קשה מ"ד הערה זו נשיקה תיקשי ליה מתני' ודוחק לומר דפליגי בפירושא דמתני'. וי"ל דקסבר היכא דקפיד קרא אבתולה כגון כאן בנערה המאורסה ולענין קנס דאונס ומפתה לא מחייב עד שיוציא בתולים וכדאמרי' שם בבבלי בסנהדרין דף ע"ג ע"ב לענין קנס אמרו רבנן קמיה דר"מ משעת הערה פגמה והיפטר ליה מרעלא ממונא לא משלם עד גמר ביאה ופירש"י שם בד"ה משעת הערה וכו' והכא לא מחייב אלא משום גמר ביאה שהיא מוציא בתולים וכו' דקרא קפיד אבתולים דכתיב נערה בתולה אשר לא אורסה וכו' ע"כ. אך לפ"ז צריכין לומר דמתני' דלא כר' ודלא כרבנן דלדבריהם בבא עליה שלא כדרכה הראשון מיהת חייב סקילה והא נאמר דבעינן שיוציא בתולים אף בשלא כדרכה פטור וכ"כ תוס' בסנהדרין דף ע"ג ע"ב בד"ה ממונא וכו'. עוד י"ל דקסבר הרמב"ם דמתני' אתי לאשמועינן דאין שום חיוב בנערה המאורסה שלא כדרכה כיון דכתיב בתולה. ומתני' פליגא על ר' ורבנן הלכך אי אפשר למצוא שיהא הראשון והשני חייב סקילה. וניחא בזה מאי דקשיא להר"ן ס"פ אלו נערות אמ"ש הרמב"ם בפ"ק דהלכות נערה בתולה אין האונס והמפתה חייב קנס עד שיבא עליה כדרכה. מהא דפ"ק דקידושין דף ע' באו עליה י' בני אדם שלא כדרכה כולן בסקילה ר' אומר הראשון בסקילה וכולן בחנק אר"ז מודה ר' לענין קנס דכולהו משלמי. ואפשר שסמך לו הסוגי' דפ' בן סו"מ דאמרי' התם קנס לא משלם עד גמר ביאה וכפירש"י שם ואין לדחות סוגיות מפורסמות בשביל זו וכו' ע"ש. לפמ"ש סמך הרמב"ם על סתם מתני' דתנן הראשון בסקילה וכולן בחנק משמע דשלא כדרכה אין כאן סקילה ולא קנס וכמ"ש וראיתי מי שהגיה בדברי הרמב"ם הנ"ל ומחק תיבת . ולא הועיל כלום שהרי בפ"ב דין ח' מבואר דשלא כדרכה פטור מקנס וא"ת הרי כתב הרמב"ם פ"ג מהא"ב הלכה ו' באו עליה עשרה בני אדם והיא בתולה ברשות אביה זה אחר זה הראשון בסקילה וכולן בחנק ע"כ. מדקאמר והיא בתולה ש"מ דבשלא כדרכה איירי ואפ"ה קאמר דהראשון בסקילה וי"ל דודאי ט"ס הוא תיבות אלו והיא בתולה או והיא בתולה היינו קודם ביאת הראשון. שהרי כתב הרב במשנה למלך וז"ל כאן חסר לשון וכצ"ל בד"א שבאו עליה שלא כדרכה אבל אם באו עליה כדרכה עדיין היא בתולה וכולן בסקילה ע"כ. וקשיא ליה רישא דכתב והיא בתולה ש"מ בשלא כדרכה איירי ואפ"ה כ' הראשון בסקילה וכולן בחנק אלא ודאי כמ"ש א"כ אין צורך שוב להגהת הרב במ"ל. דהרמב"ם פוסק דלא כר' ודלא כרבנן אלא כסתם מתני'. וגדולה מזו היה נ"ל דקסבר הרמב"ם שאין שום חיוב מיתה על ביאה שלא כדרכה. שגם בפ"א מהא"ב הלכה י' לפי הנוסחא הישנה לא היה כתוב שם אחד הבא על הערוה כדרכה ואחד הבא עליה שלא כדרכה. גם בפ"ג מהא"ב לא היה כתוב וכן אם בא עליה שלא כדרכה וכו' ע"ש. דלית ליה דרשא דמשכבי אשה. וכן משמע בסנהדרין דף נ"ה א"ל ר"פ אדרבה אשה דהורגלה היא אמשכב מיקייב אמידעם אחרינא לא מיקייב וכו'. וכתבו תוס' הא פשיטא בכולא ש"ס דבאשה חייב אשתי משכבות דמשכבי אשה כתיב אלא ר"פ ה"ק אם יש לחלק וכו' ע"ש. ותירוצם דחוק דהא ר"פ קאמר אמשכב הוא דמיקייב משמע דלא מיקרי משכב אלא כי אורחיה. ולפמ"ש לק"מ דר"פ סובר כסתם מתני' דשלא כדרכה פטור בכל העריות. אך דבר זה צ"ע בסוגיות רבות בש"ס דמשמע דמיקייב בעריות אביאה שלא כדרכה. וכ' הרמב"ם פ"ב מהלכות נערה בתולה דין ח' באו עליה שנים אחד כדרכה וא' כרצונו זה שבא עליה כרצונו אם הוא ראשון חייב בבושת ופגם ואם הוא אחרון חייב בבושת בלבד שכבר נפגמה וזה שבא עליה כדרכה בין ראשון בין אחרון חייב בקנס ובשאר דברים אבל אין בושת ופגם של בת שלא נבעלה כלל כבושת ופגם זו שנבעלה שלא כדרכה ע"כ. וזהו מה שפי' הרמב"ם בדברי ר"ז שאמר יאמרו בעל שלמה ממשים ובעל פגומה ממשים. והריטב"א בחידושיו כתב על פי' זה שהוא טעות. ותימא שלא ראה שהרמב"ם פי' כן. אך הא ודאי קשיא לר"ז ודאי אף בועל שלא כדרכה משלם קנס כדאר"ז בקידושין דף י' ע"א ע"ש וצ"ע. וראיתי בס' מים חיים שכתב אפשר שהרב לא היה גורס אלא מודה ר' לענין קנס וכו' ע"ש שדבריו דחוקים גם מ"ש שם וטפי יש לסמוך השמעתתא דא"כ ובן סורר ומורה וכו' ע"ש. נראה שנעלם ממנו דברי הר"ן שהבאתי לעיל. אבל שני תירוצים הנ"ל אינן עולים לפי סוגית הירושלמי דסובר דאביאה שלא כדרכה ואהערה דנשיקה כולן חייבים והדרא קושיא לדוכתא מאי קמ"ל מתני' דסנהדרין. ונראה דקמ"ל דהשני חייב חנק. דסד"א כיון דכתיב ומתו גם שניהם ודרשינן עד שיהיו שניהם שוין במיתה אחת וכדפירש ר"ת בסנהדרין שם דף ס"ו ע"ב בד"ה עד וכו'. וכאן היא בסקילה והוא בחנק קמ"ל דאפ"ה חייב חנק דאיהי בסקילה מטעם דנידונת במיתה החמורה וע"ש בסנהדרין דף ס"ו בתוס' בד"ה הנ"ל. ועי' בחידושי הריטב"א דף מ' ע"ב:

(שם) הערו בה עשרה וכו' כולהו בסקילה. סוגיא זו אתיא כמ"ד הערה זו נשיקה דלמ"ד הערה זו הכנסת עטרה כבר הסיר הראשון בתולים ואינך לאו בסקילה אלא בחנק וכמ"ש בתוס' בסמוך. וקשה מאי מייתי סייעתא לר' יוחנן מהך ברייתא הא ר"י פליג עלה דגרסי' בירושלמי ביבמות ריש פרק הבע"י איזו היא הערייה ר' יוחנן אמר עד שתיכנס העטרה. וי"ל וע"ש: (שם) ובפנויה באו עליה עשרה שלא כדרכה וא' כדרכה כולם בקנס. כתבו תוס' בסנהדרין דף ע"ג ע"ב בד"ה ממונא וכו' ומיהו בירושלמי דכתובות משמע דאהערה משלם קנס דאמרי' הערו בה עשרה ועדיין היא בתולה כולהו משלמין קנס ע"כ. ולא נמצא גירסא זו לפנינו אלא גבי נערה המאורסה דכולן חייבין סקילה. ואפשר שלזה כוונו שהרי כתבו דבירושלמי משמע וכו'. ואלו היתה גירסתם בירושלמי כאשר היא כתובה בתוס' ה"ל לתוס' למימר וכן מפורש בירושלמי. אלא ודאי דט"ס הוא בתוס' וכצ"ל כולהו בסקילה וקסברי תוס' דמד דינא לתרווייהו לענין סקילה בנערה המאורסה ולענין קנס דאונס ומפתה דבתרווייהו בתולה כתיב:

(דף כ"א ע"ב) ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו. פירשתי בקונט' דאבושת ופגם הוא דפריך וכן משמע לשון הש"ס דבסמוך דפריך אקנס קאמר ויש אדם מוחל דבר שאינו ברשותו. וכ"פ הרא"ה בחידושיו ודלא כתוי"ט במשנתינו ע"ש: (שם) ויש אדם מוחל דבר שאינו ברשותו. כתב בש"ע ח"מ סי' ר"י ס"ק בהג"ה וכן יכול לסלק עצמו וכמו מדשלב"ל כיון שעדיין לא זכה בו ע"כ וכ' הסמ"ע הואיל ולא זכה ופו' ונראה דבא לומר הא דמהני לשון סילוק וכו' ע"ש משמע מדבריו דמחילה ע"י קנין מהני אפי כבר זכה בו. ומסוגיין לא משמע כדבריו דסתמא פריך ומשמע דלעולם לא מהני מחילה לדבר שאינו ברשותו וה"ה לדשלב"ל דדין א' להם כמ"ש שם בש"ע סעיף ה'. ואפשר לומר שהש"ס מחילה דמפותה בלא קנין איירי. מיהו מדקאמר בסמוך תיפתר שמחלה לו משמע שמחלה לו בפירוש בענין דמהני ואפ"ה קשיא ליה ויש אדם מוחל דבר שאינו ברשותו מיהו י"ל דקנס שאני ועיי' בחי' הריטב"א וצ"ע: (שם) ההיא דר' יוסי הגלילי. פירשתי בקונט' דר' מנא מוקי למתני' כר"י הגלילי הלכך פוטר אף מן הקנס. שמעינן מהכא דמודה ר' מנא דקנס אינה יכולה למחול מפני שאינה ברשותה וכדדייק ממתני' דר"פ נערה והיינו שלא כדעת הרא"ה והריטב"א והר"ן והתי"ט שפירשו דר' מנא פליג. וקסבר דקנס יכולה למחול דלפירושם קשיא למה לא משני הש"ס איך תתייצב מתני' דפ' נערה לר' מנא. ועוד למה דחק הש"ס לשנויי דס"ל כר' שמאי הא פליגי אמוראי לקמן ר"פ נערה אימתי מתחייב הקנס אי משעה ראשונה אי בסוף אלא ודאי כמו שפירשתי בקונט' עיקר. והא דפסק הרמב"ם דנערה שנתארסה ונתגרשה בושתה ופגמה לאביה. הוא לדברי הכל דאף ר' מנא מודה ביה ודלא כמ"ש התי"ט במשנתינו ע"ש וצ"ע:

(דף כ"ב ע"א) לא דומה וכו' בושת הגדול מרובה ונזקו ממועט. מכאן קשה אפירש"י במתני' שפי' אדם בינוני שביים בשתו קשה מאדם בזוי ומאדם חשוב וצ"ע ועיי' בתי"ט: (שם ע"ב) מתיב ר"מ לרבנן הרי המוציא שם רע וכו'. וקשה אמאי לא פריך מנערה המאורסה דס"ל לרבנן דאף בקטנה בסקילה וקרא איירי בבת עונשין דהא כתיב ואת הנערה על דבר אשר לא צעקה וי"ל דלא ברירא ליה לר"מ דפליגי רבנן עליה בנערה המאורסה אבל במוציא שם רע וודאי מודו רבנן דהא כתיב ביה פעם אחד נערה מלא ועיי' בתו' בפרקין דף מ' בד"ה הא וכו': (שם) ולמה לא שמע לה מן הדא ומת האיש וכו'. וקשה א"כ אייתר לן על דבר אשר ענה ונדרוש מיניה בוגרת וכדפריך ר' יעקב לרב וצ"ל דשמואל סובר דקרא אתי לפרושי טעמא וצ"ע: (שם) מה ת"ל ולנערה וכו'. כתבו תוס' בסנהדרין דף ס"ו בד"ה והאי לבדו וכו' וא"ת והא ר"מ לית ליה הך ברייתא וכו' ע"ש. ולפום סוגיין י"ל דשמואל לאו מלבדו פריך אלא מיתורא דסיפא דקרא פריך כמפורש כאן וזה ברור לענ"ד ועמש"ל בפרקין בתוס' בד"ה כיי וכו': (שם) כל שלשים קנס או יתר מדמיו קנס. וקשה איך ס"ד דיותר מדמיו קנס א"כ לקתה מדת הדין שעבד השוה מאה מנה אין לו שויו ועבד מוכה שחין או שאינו שוה שלשים סלעים יש לו דמי שויו וקנס אלא ודאי שכל השלשים קנס. וא"ת איך יהיו קנס הרי הפסיד לחבירו דמי שויו של העבד ולמה לא ישלם וי"ל לא עדיף מעכו"ם שאם הרגו אינו משלם דמי שויו לבניו וקיי"ל דיורש אביו דבר תורה ואף בעבד הדין כותן שפטור מלשלם אלא קנס הוא שקנסו התורה בעבד שישלם ל' שקלי' לרבו וצ"ע:

(דף כ"ג ע"א) הדא אמרה אין אומרים לו צא ידי שמים ותמהני שלא הביאו הפוסקים דין זה דמודה בקנס פטור אפי' לצאת ידי שמים וי"ל דס"ל דוקא בקנס של עבד להוציאו לחירות הוא דפטור כיון דאיכא מצוה דלעולם בהם תעבודו אבל בשאר קנסות חייב בבא לצאת ידי שמים מיהו בסוגיין מוכח דאין לחלק וצ"ע:

הדרן עלך אלו נערות

פ"ד (שם) נערה שנתפתתה. מאן תנא נערה ר"מ. וקשה למה לא דייק הש"ס הכי לעיל בר"פ אלו נערות גם בבבלי דייק כן לעיל וי"ל דהתם קתני אלו נערות שיש להן קנס ואיירי אפי' בקנס דאונס דכתיב ביה נערה אע"ג דאיירי גם בקטנה איכא למימר דנקט לישנא דקרא אבל הכא דתנן נערה שנתפתתה אם"ד דאתיא כרבנן הל"ל בתולה שנתפתתה כלישנא דקרא כי יפתה איש בתולה. ותוס' כתבו בדף מ"ב ע"א בד"ה לאביה וכו' מ"מ משמע ליה דמתני' בנערה איירי דפשטה דמתני' אאלו נערות דרישא קאי ע"כ. ותימא הא גם במתני' דהכא תנן נערה וכי היכי דדייקינן דאלו נערות כר"מ כך יש למידק דמתני' דהכא ר"מ. ולפמ"ש טפי איכא להוכיח דמתני' דהכא ר"מ וי"ל ודאי אף ממתני' דאלו נערות ליכא למידק מידי די"ל נערה למעוטי בוגרת אלא אסיפא כל מקום שיש מכר וכו' סמך כמ"ש תוס' ר"פ אלו נערות בד"ה נערה אין וכו' ע"ש. מיהו בסוגיין משמע דלית להו תירוץ תוס' דר"פ אלו נערות:

(שם ע"ב) קטע את ידה וכו'. וא"ת מאי קמיבעי ליה פשיטא דלאביה הוא דהא מעשה ידיה לכ"ע לאביה וכיון דקטע ידה ביטלה ממלאכתה וי"ל כיון דע"י חבלה נתבטלה ממעשה ידיה כי היכי דאין לו בחבלה דידה אף מעשה ידיה שנתבטלו ע"י חבלה אין לאב בהן כלום א"כ י"ל דפלוגתייהו על פחת שלאחר ימי בגרות ולר' אדי פלוגתייהו על הפחת שנפחתו הקידושין ע"י חבלה זו אבל פחת מעשה ידיה ודאי לאבוה ועי' בדף מ"ג בתוס' בד"ה חבלות וכו'. ובת"י שם כתבו בד"ה שפצעה וכו' וריצב"א פי' אע"ג דפליגי בפציעה בקנן לה ידיה כ"ע מודו דהוו דאב ומוקמי הך ברייתא בחבלות גדולות וכו' ע"ש. דבסוגיין מפורש דאף בחבלות גדולות פליגי כגון קטע את ידה ותירוצים הראשונים שבתוס' שם עיקר אלא שאני תמה שלא הביאו הירושלמי שהרי התירוץ הראשון הוא כסתמא דש"ס והתירוץ השני כדעת ר' אבון וכמ"ש בקונט': (שם) מתני' מסייעא לר"י החובל בבתו ובנו וכו'. אע"ג דהך ברייתא אתיא נמי כרשב"ל ללישנא קמא י"ל הא דקאמר מתני' מסייעא לדין ור' ... דברי ר' אבון כן:

(דף כ"ד ע"א) רי"א מעשה הראשונה רי"א בסוף. וא"ת מאי נ"מ הא תרוייהו מודים דאם מת האב עד שלא עמדה בדין הרי הן שלה ומשעמדה בדין של אחין וי"ל דנפקא מינה שאין היא או אביה יכולים למחול הקנס לפי שאינו ברשותם וכדאמרינן לעיל פרק אלו נערות דף י"ד: (שם) מתיב ר' יוסי וכו' והא תנינן מת האב הרי הן של אחין. כתב הרא"ה פי' והוא שעמד בדין אלמא שעמדה בדין בעינן ואי לא לא הוי ממון להוריש לבניו ע"כ. ופירושו תימא מאי מותיב ר' יוסי הא אפשר לפרש רישא דלעולם הן של האחין אפי' לא עמד בדין: (שם) מטינתה וכו'. פי' בגליון וכי אתה מטיל קנאה להא דתני ר"ש תרגום כי קנאת אמת גבר מיטול דטכנא ממתיה דגברא ע"כ ואינו מחוור אלא כדפי' בקונט' והוא מלשון מטונך דפירש"י בחולין דף קל"ב רע"א מטונך הגעתיך וכ"כ הרא"ה מטית בה: (שם) תחת אשר עינה לרבות שהיתה נערה ובגרה. וקשה הא איצטריך תחת אשר ענה לרבות את הקטנה וכדאמר רב לעיל פ' אלו נערות (הל' ט) וי"ל קסבר ר"מ מדכתיב נער חסר אפי' קטנה וכדרשב"ל ואייתר תחת אשר ענה לרבות נערה ובגרה. ועיי' בבבלי דף מ' ע"ב: (שם) ניתני גנב משל אביו וכו'. כתב הרא"ש בפ' מרובה במתני' גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו חייב. בזה אין שום חידוש שהרי כבר נתחייב קודם שמת אביו אלא אגב פטור דסיפא דתני אם גנב משל אביו ומת ואח"כ טבח ומכר פטור דבעינן וטבחו כולו באיסור וליכא ע"כ. ולפום סוגיין איצטריך רישא לאשמועינן אע"ג דלא עמד בדין עד לאחר מיתת אביו חייב דמשעה ראשונה כבר נתחייב ואף לשיטת הבבלי שם במרובה דף ע"א ע"ב איצטריך רישא לאשמועינן דמתני' איירי אפי' שלא עמד בדין ודאמרינן ממשה בקר אמר רחמנא ואפי' ממשה אלאי בקר. ומסוגיין ראיה לתירוץ הראשון שכתבו תוס' שם בב"ק דף ע"ב ע"א בד"ה סיפא וכו' ע"ש: (שם ע"ב) ונתן האיש השוכב וכו'. בקונט' פי' מדלא כתיב וכו' וכן משמע מפורש לעיל בפרקין והרא"ה בחידושיו נראה שלא פי' כן ולפירושו לא קשיא הא דפריך הש"ס בבבלי דף מ"ב ע"ב אלא מעתה גבי עבד דכתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו ה"נ לא זיכתה תורה לאדון אלא משעת נתינה. דלאו מלשון ונתן יליף אלא מדלא כתיב ונתן לאב. ולא קשיא נמי קושית תוס' שם בד"ה ונתן לאוד וגבי מוציא שם רע דכתיב ונתנו לאבי הנערה איכא למימר ונתן לאוד ונתנו לסוף. דאדרבה עיקר ראיה דקנסא לעצמה מדלא כתיב כאן כמו במוציא שם רע וכדפירשתי בקונט':

(שם) ע"ד דרבנן השביעית משמטתה. ותימא הא תנן בשביעית פ"י האונס והמפתה והמוציא שם רע וכל מעשה ב"ד אין השביעית משמטן וכי נימא דאתיא הך סתמא כר"ש ולא כרבנן וי"ל דפלוגתייהו דר"ש ורבנן בשעמד בדין אבל בשלא עמד בדין אף רבנן מודו דאין שביעית משמטן ומתני' דשביעית איירי בשלא עמד בדין. וכן מפורש בבבלי בגיטין פ"ב דף י"ח דמשעמד בדין השביעית משמטן כרבנן ע"ש: (שם) על דעתיה דר"ש הבכור נוטל פי שנים. וקשה במאי קמיירי אי בשגבה האב מקיים מי איכא למ"ד דאין הבכור נוטל פי שנים הא ודאי ממונו הוא ואי בשלא גבה למה יטול פי שנים הא לאו ממונא דאביה הוא עד שעת נתינה כדאר"ש בסמוך שאין האב זוכה עד שעת נתינה וי"ל מ"מ לענין בכור ממונו הוא:

(שם) ומדרש אמרינן והתכלתה וכו' במעשה ידי הבת הכתוב מדבר. והא דאר"י לעיל בפרקין דבקנס ובבלות הכתוב מדבר ודאי פליג וכ"ה בבבלי בפרקין דפליגי אמוראי בהכי ורב סובר במעשה ידיה הכתוב מדבר. ונראה דבהא פליגי מ"ד בקנס ובבלות הכתוב מדבר סובר דמציאות דלאב נינהו וצריך קרא למעוטי ומ"ד במעשי ידי הבת מדבר סובר דחבלות אפי' בקטנות דידה נינהו. ואזדא ר"י לטעמיה ורב לטעמיה כמפורש לעיל בר"פ ורב כרשב"ל ס"ל כמפורש בבבלי ב"ק פ' החובל:

(דף כ"ה ע"א) אמרו לו משפסקתה אין לאביה רשות בה. כתב בתי"ט צ"ע א"ל היינו ת"ק ע"כ. ולפום סוגיין לק"מ דא"ל היינו ר"מ ואיכא בינייהו טובא דלת"ק מסברא הוא לעצמה דאזלינן בתר גובינא וקסברי נמי שאין לה זכיה בכתובתה עד שעת גובינא ולר"מ אע"ג דיש לה זכייה בכתובתה משעה ראשונה אפ"ה אין לאב בה כלום ומדאורייתא קאמר דיליף ליה ממוציא שם רע וכדמסיק: (שם) ממוציא שם רע למד ר"מ. וקשה הא ר"י לא קאמר אלא מתקנת חכמים כדי שיתן לבתו בעין יפה. אבל מדאורייתא מודה שהכתובה שלה א"כ מאי ראיה מייתי ר"מ ממוציא שם רע וי"ל ר' יעקב סובר טעמא דר' יהודה הואיל

הואיל וברשותו נכתבין כתובה הראשונה שהיו לפני הנישואין: (שם ע"ב) **ודר"י** כו' ועירא. וקשה הא א"ר יוסי לעיל בר"פ קנס מאימתי הוא גובה בסוף הרי דר' יוסי לית ליה דר' ועירא. וצ"ל דתרי ר' יוסי ניהנו א"נ קושיא היא ואתיא דר' יוסי כר"ז והא ליתא דהא ר"י לית ליה דר"ז דאיהו דאמר לעיל בסוף: (שם) **כי** הוציא שם רע על בתולת ישראל לרבות גיורת שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה וכו'. וקשה לפמ"ש בקונט' איכא לרבויי גם גיורת שנתגיירה פחותה מג' שנים אע"פ שלידתה שלא בקדושה מ"מ נעשית בתולה בישראל דהיינו כשנעשית בת ג' שנים ויום א' וכן דרש בבבלי ובירושלמי בקידושין פ' האומר כי אם בתולות מזרע ישראל שנזרעו בתוליה בישראל דהיינו פחותה מבת ג' שנים ויום אחד וי"ל דא"כ בישראל מאי הכי ליה, דגיורת שנתגיירה יתרה על בת ג' שנים ויום אחד לאו בתולה היא ולא איצטרך קרא למעוטי וכהאי גוונא משני בבבלי בפרקין:

(שם) **מה** ת"ל ומתה אלא יש לך אחרת שהיא בסקילה והוא פטור. וא"ת לכתוב בת ישראל ובתולת ישראל ל"ל דהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה מומתה שמעי' וי"ל דמומתה למוד ה"א למעט אפי' הורתה ולידתה שלא בקדושה מקנס וישראל למעט הורתה ולידתה שלא בקדושה ושלא ילקה. לכך איצטרך בתולת ישראל דוקא שכל בתולי' נזרעו כשהיתה ישראלית והיינו שהיתה לידתה בקדושה. וא"ת דלמא בתולה לרבות מי שלידתה בקדושה דאפי' קנס יש לה ומתה לרבות פחותה מבת ג' שנים למיתה וישראל למעטה מקנס דאי לאו ישראל ה"א דכולא פרשת' בנתגיירה פחותה מבת ג' שנים נמי איירי וי"ל תרי בישראל כתיבי דכתיב כי הוציא שם רע על בתולת ישראל וכתיב כי עשתה נבלה בישראל וממעטינן נתגיירה פחותה מבת ג' שנים מקנס וממיתה ואיצטריך בתולת ישראל לרבות לידתה בקדושה ואיצטריך ומתה למעט מקנס ואי לא כתיב אלא ומתה ה"א דה"ה לקנס איתרבאי דילפינן קנס ממיתה. ועיי' בתו' דף מ"ד ע"ב בד"ה א"כ בישראל מאי אהני ליה וכו': (שם) **יכול** אפי' הקדימה תבעילו. וא"ת הא כתיב בתריה ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים וי"ל דאפשר לפרש קרא הכי ושם לה עלילות דברים והוציא עליה שם רע או אמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים: (שם) **מניין** אפי' בא עליה ביאה אחרת ת"ל וכו'. וקשה למה לי קרא הא כתיב בעולת בעל ודרשינן מיניה בעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה. וי"ל דסד"א אתי גורה שוה דעלילות דברים לאפוקי מוציא שם רע דדוקא בכדרכה הוא דחייב ועמ"ש באלו נערות בתוספות בד"ה היי וכו':

(שם) **לקחתי** ואקרב אליה פרט לייעודין וכו' לקחתי פרט לארוסה. וצ"ע למה השמיט הרמב"ם דינים אלו ואפשר לומר דקסבר הרמב"ם דבבלי פליג עליה דהך דרשא דלקחתי דגרסי' שם דף מ"ו ע"א תני ר' יונה את בתי נתתי לאיש הזה לזה ולא ליבם. וקשיא היפוק ליה מלקחתי וכדאמרי' בסוגיין אלא ודאי דליתא להך דרשא. וא"ל דלמא הבבלי מצריך לקחתי לייעודין ולארוסה ולכך איצטריך הזה למעט יבם. דהא לפי סברת הירושלמי ודאי שקולים הם כיון דילפינן כולהו מחד קרא מהיכי תיתי לן לחלק דין הבבלי וירושלמי בהך סברא. וראיתי בס' פ"י שכתב מנ"ל דאיירי קרא לאחר חופה דלמא אפי' מן האירוסין הוה הואת שם רע לרבנן ע"ש ואשתמיטתיה דמדכתיב לקחתי ממעטינן ארוסה וכמפורש בסוגיין:

(דף כ"ז ע"א) **הפרשה** הזו יש בה עדים וכו'. כתב הרמב"ם פ"ג מה' נערה בתולה וז"ל מפי השמועה למדו שפ' הזו יש בה עדים וזוממין וזוממי זוממין ע"כ. וכוונתו לדברי ר"י בר בון. אבל בבבלי ליתא ודלא כמ"ש בכ"מ שם:

(שם) **מהו** יאמרו הדברים ככתבן אמר ר"י בר' בון לעולם אינו חייב עד שיכנוס ויבעול ויטעון טענת בתולים ופרשו השמלה לא סוף וכו'. משמע דאף ראב"י סובר דופרשו השמלה היינו שיתחוורו הדברים כשמלה ולא אמר הדברים ככתבן אלא לענין שיכנוס ויבעול. ואני תמה מהרא"ה והריטב"א שכתבו במידושיהם שבירושלמי איתא בהדיא דלראב"י דברים ככתבן אף ופרשו השמלה קאי. אם לא נאמר דגרסי ר' אסי אמר ופרשו השמלה ממש מ"מ אינו ראיה דהא מיהת איכא פלוגתא בדבר. ועוד דעל כרחך לומר שהוא משל דאל"כ תיקשי ונימוש שמא דם צפור הוא. מיהו הא יש ליישב ועיי' בתוס' בדף מ"ו ע"א בד"ה בשלמא לראב"י וכו' וכתבו שם הא דתני ר' יונה לזה ולא ליבם לאו אליבא דראב"י הוא דהא ליכא טענת בתולים ואי מן האירוסין נתתי קרינא ביה ע"כ. ואיני מבין דבריהם למה קרינא ביה נתתי הא תמלת נתינה דהיינו מהאירוסין לאו לדידיה הוא אלא לאחיו. וכן נראה מפורש ברמב"ם פ"ג מה' נערה בתולה שפסק כראב"י והביא הא דר' יונה ופירשו כמו שפירשנו שלקחה היבם מן האירוסין וצ"ע:

(שם) **הביא** האב עדים להזים עידי הבעל וכו'. בקונט' פירשתי כפי הגירסא שלפנינו אבל יותר נ"ל דה"ג הביא האב עדים להזים עידי הבעל והוזמו עידי האב לוקין ונותנין מאה סלע בשלשה ונסקלין בכ"ג וה"פ מיבעיא ליה אם מחייבים לעדים ממון ומלקות אם אין שם אלא ב"ד של ג' או דלמא אלו היו שם כ"ג היו נסקלין ופטורין מתשלומין עכשיו נמי פטורין וקאר"ז דשני דינין הן ולא מפטרו בסקילה דה"ל מיתה לזה ותשלומין לזה:

(שם ע"ב) **פתר** לה כר"מ דאמר לוקה ומשלם. וקשה במוציא שם רע לכ"ע לוקה ומשלם וקסבר ר"א דין אחד הוא ולפמ"ש בתוס' בסמוך י"ל דה"פ כי היכי דאר"מ בכל מקום לוקה ומשלם סובר נמי דמת ומשלם הלכך שני דינין הן ור"א אליבא דרבנן דפליגי אר"מ קאמר דדין אחד הוא. אך קשה דלעיל בר"פ אלו נערות אמרי' הכל מודים שאין ממון אצל מיתה משמע שם דאף ר"א סובר כן לכך נראה דה"ג פתר לה כר"מ דאמר מוציא שם רע בג' וה"פ ר"מ דאמר במתני' דסנהדרין דמייתי בסמוך דמוציא שם רע בשלשה ודאי סובר דשני דינין הן ור"א אליבא דרבנן דפליגי אר"מ קאמר דדין אחד הוא: (שם) **רמ"א** מפסדת כתובתה בשלשה וכו' עמ"ש בזה בריש מכלתין:

(דף כ"ז ע"א) **אבל** בנערה המאורסה כ"ע מודו מקום שנסקלת וכו'. בקונט' הגהתי. ואפשר לקיים הגי' שלפנינו דה"פ ר' מנא אמר בנערה המאורסה פליגין שהביא הבעל עדים בעודה ארוסה שזינתה תחתיו אבל במוציא שם רע שהביא העדים אחר הנישואין כ"ע מודים מקום שהעדים וכו' ור"י בר בון סובר במוציא שם רע פליגין אבל בשהביא עדים בעודה ארוסה כ"ע מודים במקום שנסקלת מפסדת כתובת אירוסין:

(שם) **לעולם** אין הבעל לוקה ולא נותן מאה סלע עד שיסקלו העדים. כתבו תוס' בדף מ"ד ע"ב בד"ה הא לאו הכי וכו' נראה לר"י דלא בעי רב אדא למילף קנס ממיתה דכל היכא דלא מחייב מיתה לא מחייב קנס ע"כ. וקשה דכאן מפורש דילפינן קנס ממיתה וכל היכא דלא מחייבי העדים מיתה כגון שהעידו על קטנה אינו חייב קנס וכן מפורש לקמן בשמעתין דא"ר הושעיה ויאות וכו' ועיי' במ"ש תוס' דף מ' ע"ב בסד"ה הא לאו הכי וכו':

(שם) **קנס** מאימתי הוא חייב. ר' יונה אמר בסוף ר' יוסי אומר משעה הראשונה. וקשה הא לעיל בפרקין אמרינן איפכא ר' יונה אמר משעה הראשונה ור' יוסי אומר בסוף. אף דאיכא לאוקמי האי דלעיל בקנס דאונס ומפתה והך דהכא במוציא שם רע מ"מ קשיא מ"ש הכא ומ"ש הכא. בשלמא לר' יוסי לא קשיא דדרש ונתן לאבי הנערה מלמד שאין האב זוכה באונס ומפתה אלא משעת נתינה וכדדריש רשב"י לעיל בפרקין אבל במוציא שם רע דלא כתיב קרא זוכה מיד אלא לר' יונה קשיא: (שם ע"ב) **מתניתא** אמרה כן אין לה פתח בית אב וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף מ"ד ע"ב בד"ה המוציא שם רע על היתומה וכו' וכן משמע בהדיא בירושלמי דריב"מ אליבא דר"י הגלילי קאמר לה ומתני' כר"ע ופריך נמי מלרבות יתומה לקנס דברי ר"י הגלילי ומשני נמי כדמשני הכא אבל התם קאמר מילתיה אאונס ומפתה ולא אמוציא שם רע ע"כ וקשה מסוגיין משמע מפורש דאמוציא שם רע קאי דאל"כ מאי פריך ממתני' דאיירי במוציא שם רע. גם מ"ש תוס' דפריך מלרבות יתומה לקנס וכו' ליתא בגי' שלפנינו ונראה שכוונתם להא דלעיל פ' אלו נערות (דף יג) דפריך הכי אר"י הגלילי ומשני כדמשני בבבלי דאיירי בבא עליה ואח"כ נתיתמה:

(שם) **תמן** את יכול מימר והוציאו וכו'. בבבלי דף מ"ה ע"ב איתא דרסה ולבסוף בגרה בסקילה וא"ר אילעי דאמר קרא הנערה הנערה שהיתה כבר. ופירש"י דכתיב והוציאו את הנערה ולא כתיב והוציאוה ע"כ. וקשה אלו הוה כתיב והוציאוה הוה משמע אפי' בגרה לכך כתיב הנערה דבעינן שתהא נערה בשעת הוצאה וכדאמרינן כאן. לכן נראה דמה"א דהנערה קדריש נערה שהיתה כבר. ומהשתא אין צורך לפירש"י דיליף מוהוציאו את הנערה דכתיב גבי מוציא שם רע אלא מהנערה דכתיב בנערה המאורסה יליף:

(שם) **ואם** היתה עיר של עכו"ם סוקלין אותה על פתח ב"ד. כתבו תוס' דף מ"ה ע"ב בד"ה על פתח ב"ד לאו דוקא אלא חוץ לב"ד כי היכי דלא ליתחזי ב"ד רוצחים כדאמרינן פרק נגמר הדין ע"כ. וקשה הא חוץ לב"ד לאו משום כי היכי דלא ליתחזי ב"ד רוצחים לחודא הוא אלא קרא קדריש שם במתני' דכתיב הוצא את המקלל וכ"ל דגם דבריהם לאו דוקא אלא רצונם לומר רחוק מב"ד כי היכי דלא ליתחזי ב"ד רוצחים. וכתבו עוד שם אבל קשה לר"י הא ילפי' כל הנסקלים מפרים הנשרפין וצריכין לסקול חוץ לג' מחנות ע"כ. וקשה הא הכא כתיב שצריך למעט שערי עכו"ם אלא בשערי ב"ד סגי וכדמסיק התם בבבלי ולא ילפינן עובד ע"ז ונערה המאורסה מפרים הנשרפים וכן מפורש בתו' ר"פ נגמר הדין בד"ה כי היכי. מיהו מ"ש

תוס' שם והא דלא יליף שאר נסקלין מהתם דנכתי' שעריך דלמה ה"ל נערה המאורסה ועי"ז ב' כתובים ואין מלמדין ועוד הא כתיב הוצא ע"כ. לפמ"ש רש"י בפרקין בד"ה גמר נערה המאורסה מע"ז בגזרה שוה פתח מפתח ושער משער אסמכתא דרבנן בעלמא היא ע"כ. וקשה א"כ אין זה ב' כתובים. גם קשיא ניליף נערה המאורסה ממקלל דכתיב ביה הוצא את המקלל כי היכי דילפינן מיניה שאר נסקלין. ואפשר דלכך הוצרכו תוס' כאן לכתוב ולומר דבעינן ע"ז לא שייך חוץ לג' מחנות. ולפי האמת ילפינן כל הנסקלין מע"ז דסוקלין אותן על פתח ב"ד וצ"ע. ודברי הרמב"ם בזה לא ידעתי להולמם. שכתב פ"ג מהא"ב הלכה י"א וז"ל כל מי שמצותה לסקול אותה על פתח שער העיר אם היתה עיר שרובה עכו"ם סוקלין אותה על פתח ב"ד וכל מי שמצותה לסקול אותה על פתח בית אביה אם לא היה לה אב וכו' הרי זו נסקלת בבית הסקילה לא נאמר פתח בית אב אלא למצוה ע"כ משמע מדבריו שאם אין לה אב אינה נסקלת על פתח שער העיר ובברייתא לא תני כן אלא אם אין לה פתח בית אב סוקלין אותה על פתח שער העיר. ואין לומר דפתח שער העיר היינו בית הסקילה דא"כ למה שינה לשונו בסיפא. ועוד ה"ל למכלליהו אותן שאין מכותן לסקלן על פתח בית אביהן עם אותן שאין להן אב גם פרט לשונו לא משמע הכי ועוד אני תמה שכתב פט"ו מה' סנהדרין הלכה ב' עובד ע"ז אין סוקלין אותו אלא על שער שעבד בו וכו' ע"כ. למה לא פרט גם נערה המאורסה שהרי גם את זו אין סוקלין אותה בבית הסקילה וצ"ע:

(דף כ"ח ע"ב) **ר"ל** אמר ליורשה וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף מ"ח ע"ב בד"ה ושמואל אמר ליורשתה לא אתא לאפוקי הפרת נדרים דהא הנא דבי ר"י בסמוך דהויא ברשות הבעל להפרת נדרים ויצאה מרשות האב וכו' ע"כ. באמת זו היא קושיא על פירש"י שפירש דברי שמואל דאמר ליורשה כמו שפירשתי בקונט'. ומסוגיין מבואר דר' לעזר פליג אהפרת נדרים ולית ליה הא דתני דבי ר"י. דהא רשב"ל הוא דפליג עליה ואמר להפרת נדרים ושמואל ור' לעזר אמרו דבר אחד וראיתי בספר פ"י שרוצה לפרש דברי רש"י דאף שמואל סובר שאין האב יכול להפר אלא דקסבר שאף הבעל אינו יכול להפר ע"ש. והא נמי ליתא דהא אפי' רשב"ל סובר שאין הבעל יכול להפר עד שתיכנס לחופה. אלא שמואל קסבר דאף לאחר מסירה האב והבעל מפירין בשותפות וכן מבואר בלשון רש"י. ולפי מה שפירשתי לא פליגי הירושלמי והבבלי בדברי רשב"ל דלא בא למעט אלא אכילת תרומה ולשאר דברים המסיר' ככניסה לחופה לרשב"ל ובירושלמי נקט להפרת נדרים וה"ה לכתובה ובבבלי נקט לכתובה וה"ה להפרת נדרים. והדברים ברורים באין גמגום: (שם) **נמנו** באושא שיהא אדם זן בניו קטנים. פירשתי בקונט' עד שיהיו ב' שערות וכן פירש"י ותוס'. וקשה א"כ מאי מייתי ראיה בסמוך ממתני' דמניקה שאני התם דקטני קטנים הם וי"ל דמייתי ראיה לדברי ר' יוחנן שקרא לעוקבא רשע שעובר על דברי חכמים שאינו זן בניו שהיו קטני קטנים אבל בקטנים שהן יותר על שש סובר ר' יוחנן דאין כופין א"כ ר"י סובר דאפי' בקטני קטנים אין כופין אלא גוערין בו וצ"ע לדינא ועיי' בתו' דף ס"ה בד"ה אבל זן וכו':

(דף כ"ט ע"א) **כתב** לבניו ומכר לאחרים מה הן. כתבו תוס' בדף מ"ט ע"ב בד"ה הוא ואשתו וכו' משמע הא לאחר אין ניזונין דמתנה הוי כמכר וכו' ע"ש. וקשה הא מסוגיין משמע מפורש דאף באחר במתנה חייב לזון דאל"כ תיבעי ליה בכתב לבניו וכתב לאחרים ומדנקט הכותב לבניי אין ראיה דיש לומר דקמ"ל דאפי' לבניו דוקא כותב אבל מוכר לא וכמפורש בסוגיין וצ"ע: (שם) **הד** אמר כדי וכו'. הר"ש יפה פירש בפ"ק דפיאה בענין אחר ע"ש ואינו מחוור וכמו שפירשתי בקונט' הוא הנכון: (שם) **ב"ה** עבדין כתיבה מדרש. עמ"ש בסוגיא זו ביבמות פט"ו: (שם ע"ב) **היורד** לנכסי אשתו ונתן עיניו לגרשה וכו'. וצ"ל דהך ברייתא דלא כר"ש דלר"ש כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות וכדאמר רבא בגיטין דף י"ח: (שם) **אין** בהן משום נכסי רעושין. בבבלי בב"מ דף ל"ט גרסי' אר"י אמר שמואל שבוי שנשבה והניח קמה לקצור וכו' ב"ד יורדין לנכסיו ומעמידין אפטרופים וקוצר ובוצר וכו' ואח"כ מורידין קרוב לנכסיו ע"כ וכ"פ הפוסקים לכך נראה דגרסי' כאן אין בהן משום נכסי רעושין וה"פ אין מורידין קרוב למטלטלין של שבוי כי היכי דלא תיקשי דשמואל אדשמואל:

(דף ל' ע"א) **מה** למדינתך ממש לייטוב. כתב הרמב"ם פי"ד מה' אישות הלכה י"ח נשבית חייב לפדותה ואם הוא כהן שהרי נאסרה עליו פודה אותה ומחזירה לבית אביה וכו' ע"כ. וקשה הא מבעיא לן אם לייטוב מחזירה או לבית אביה וכיון דלא איפשיטא אזלינן לקולא לבעל ואיך כתב הרמב"ם שמחזירה לבית אביה ואף בש"ע א"ע סי' ע"ח כתב כלשון הרמב"ם ונראה שהרמב"ם מפרש דמקשה מהו פירושו דואהדריך למדינתך ומשני דהיינו ממש לייטוב פי' למקום מושבה ודווקא וצ"ע: (שם) **אל** תעש עצמך כעורכי דיינים וכו'. מכאן ראיה לדברי הריב"ש סי' קע"ט שאין לכתוב פסק בדרך א"כ ומביאו בש"ע ח"מ סי' י"ח סעי' ה' ע"ש: (שם ע"ב) **לפי** שבכל מקום וכו'. כ' תוס' ר"פ אע"פ תמי' דעכשיו נוהגין שהחתן כותב ק' ליטרי' אע"פ שאין לו כאיך ישתעבדו נכסיו שיקנה אח"כ כיון שלא נתחייב לה היינו דבר שלא בא לעולם ע"ש. ולפום סוגיין לק"מ דהשתא דתקנו בכתובה דיכול להקנות לדבר שלא בא לעולם כ"ש דמקנה ושב"ל וזה ברור לענ"ד (עיי' בבבלי בב"ב דף קל"א ובמי' רשב"א שם): (שם) **היא** אומרת לא נתקבלה כתובתי וכו'. וא"ת אם יש לה שטר כתובה לעולם תהא נאמנת ואם אין לה שטר כתובה לעולם לא תהא נאמנת וי"ל במקום שאין כותבין כתובה איירי: (שם) **תיפתר** שנטלה מקלת. בבבלי דף ס"ה ע"ב משני הא דמאי הא דלא מחאי ולא משני שנטלה מקלת נראה דקסבר כר"י בר' בון דלא דמיא לבכור ואע"ג דנטלה מקלת אין לנו לומר דויתרה השאר ולשון השני שבקונט' נראה טפי:

(דף ל"א ע"א) **מחלה** לו על כתובה וכו'. כתב הרמב"ם פי"ח מה"א הלכה י"ב אין הבנות ניזונות בתנאים אלו עד שיהיה שטר כתובה יוצא מתחת ידם אבל אם אין לאם שטר כתובה אין לה כלום שהא מחלה האם כתובתה ע"כ וכ' הראב"ד הפלא ופלא וכי מזון הבנות תלוי בפרעון כתובתה והמחילה אינה אלא כפרעון ואם פרע הבעל כתובת אשתו לא יטלו בנותיו מזונותיהם ע"כ וכ' הה"מ וודאי שדעת רבינו במזונות הבנות ז"ש. וכ' הלח"מ די"ל דלכל מאי דאפשר למום נמום ונאמר בהדיא מחלה תנאי הבנות משא"כ בפרעון ע"כ. ודבריו תמוהים אחרי שנתחייב הבעל במזונות הבנות מסברא יש לנו לומר שאין כח ביד האשה למחול וכמ"ש הה"מ. מיהו מסוגיין מבואר כדברי הרמב"ם דכיון דבעיא דלא איפשיטא היא אם אבדו הבנות מזונותיהן מספיקא לא מפקינן מיד היורשין ותימא שלא הביאו המפרשים דברי הירושלמי וצ"ע וראיתי להר"ן שכתב בפרקין בד"ה מוחלת כתובתה וכו' ואחרים פסקו דמוחלת כתובתה לבעלה יש לה מזונות וה"ה למוחלת כתובתה ליתומים יש לה מזונות מהם והכי איתא בירושלמי ע"כ ולא מצאתי דבר זה מבואר שמוחלת לבעלה יש לה מזונות וממוחלת ליתומים אין ראיה כמ"ש במקומו פ' אלמנה לקמן. ואפשר לומר דאיכא למידק איפכא מדקאמר וכותה אבדה משמע דהיא ודאי אין לה מזונות ומדברי הרמ"ה במידושיו נראה דסובר דלירושלמי מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות:

(שם) **בא** עליה עודה בבית אביה מעכשיו וכו'. כתב בשולחן ערוך א"ע סימן כ"ד וכתא על ארוסתו לשם נישואין וכו' והרי היא כאשתו לכל דבר וכתב הר"ן אם לא היה חופה א"כ ה"ז ביאת איסור ולמה קנאה וי"ל כיון שבא עליה לשם נישואין והיא עומדת לביאה קנאה בלא חופה ע"ש רפ"ק דקידושין. וקשה דבסוגיין מפורש דבעיא דלא איפשטא היא ודאי איירי בשבא עליה לשם נישואין דאל"כ פשיטא דלא קנאה וכקושית הר"ן וצ"ע:

(שם) **מיכן** והילך וכו'. כ' הר"ן ופי' בו כך מכאן ואילך כלומר אם תובעת כתובתה והיא אומרת שרוצה להפרע מן הקרקע שיאמו בכתובתה ולא היה שוה כדי כתובתה אבל היא רוצה שתקמנו בכדי כל כתובתה והם רוצים לסלקה בדמי הקרקע לבד הדין עם היתומים ואין לה אלא דמי הקרקע לבד וכו' כמו שפירשתי בקונטרס. וכתב תמה הוא האיך יעלו הדין כך ולמה לא תוכל להעלותו עד כדי סך כתובתה אחר שהיא רוצה לקחת בכולם. והרמב"ן פי' מכאן ואילך היא אומרת קרקע פי' שכרו לי קרקע שאיני רוצה לטרוח בשכירתו אין שומעין לה כהדא וכו' כלומר שכתב לה הבעל מדור לפי כבודה עד עשרים דינר והיה בית א' נשכר לפי כבודה בי' דינרין ואמרה לשם תנו לי כ' דינרין או טרחו אתם ושכרו לי ודן ר' מונא שאין לשם לטרוח אלא נותנין לה י' דינרין שבית ראוי לשכור בכך והיא תשכור לעצמה ע"כ. ובקשתי להלום פי' הרמב"ן בלשון הירושלמי ולא יכולתי וצ"ע ודברי הר"ן צ"ע שנראה שזו מחלוקת ישנה בין הפוסקים וכמ"ש הטור ח"מ סי' ע"ב ובש"ע שם סעיף כ' ובסי' קע"ו ע"ש:

הדרן עלך נערה שנתפתתה

פ"ה (שם ע"ב) **אע"פ** במה הוא מתחייב לה וכו'. כתבו הרא"ה והר"ן והריטב"א ובירושלמי אמרו דאפי' לאחר נישואין היא קונה באמירה ופירשו לפי שהוא רוצה ליתן כמה שלא תחזור וכו' והלכו עליו ע"ש. ואני תמה מדבריהם דאף הירושלמי לא איירי באמירה

אמרי ברוך

ד"ה אל תעש וכו' פסק בדרך א"כ. נ"ב הדין דין אמת ומכאן אין ראיה דהכא גרע אם כלדבריו וכן הוא זכאי דהוי פסק בדרך אם כן בכה"ג משכחת שמתוך דבריו ספי דקודם ששמע ממנה הטענות הגיד לה הדין ועי"ז תדע איך לטעון והוי עורכי דיינין ממש. והריב"ש מוסיף דאף אם אחר שמיעת טענות לא אחד הסור ליתן כתוב ילמוד לשקר או משום זילותא דבי דינא כמו שכתב שם ודו"ק: (כאן נמחק איזה תיבות)

באמירה אלא בכתיבה וקשיא ליה דאפי' בכתיבה לא מהני לפי שהוא בטעות וכדפירשתי בקונט' וכן מוכח מהא דפריך ולא כן ר"י ורשב"ל וכו'. גם בסמוך מפורש שהבעל מוכה בכתב והאב בדברים וצ"ע. מיהו הא נמי קשיא לי למה יקרא טעותא כיון שהוא יודע בדבר וי"ל:

(דף ל"ב ע"א) **ובלבד** מן הנישואין הראשונים. כ' בש"ע אה"ע סי' נ"א וכן האב שפסק לבנו או לבתו בנישואין שניים לא קנו אותם הדברים עד שיקנו וכו'. ע"כ וא"ת מנ"ל דאף בבתו דוקא בנישואין הראשונים ומהראיה דמייתי משמע דוקא בבן אבל בבת י"ל אפי' בנישואין שניים קנו וי"ל כיון דמסיק אפי' בוגרת אין לחלק בין בנו לבתו:

(שם ע"ב) **ולא** אם ע"י אחותו. כפי גי' הרי"ף שכתבתי בקונט' עדיין קשה מנ"ל דאפי' בוגרת דלמא לא איירי הך ברייתא כלל בבוגרת והא דקאמר אפי' קטנה ה"ק לא מיבעיא נערה שאל האב מוטל להשיאה לאיש דודאי לא מהני פסיקה מהאם אלא אפי' קטנה שאין חיוב על האב להשיאה סד"א דמהני פסיקת האם קמ"ל דלא מהני. ובמרדכי ר"פ הנושא כתב בשם הר"מ הגירסא ולא אם ע"י אחותו אפי' היא נערה. גם לפי גי' זו אין ראיה די"ל בהיפך ל"מ קטנה שכל ההנאה של האב אפי' למכרה לאמה דלא מהני פסיק' האם אלא אפי' נערה שכבר יצאה במקצת מרשותו לענין מכירה אפ"ה ע"י אם לא וע"ש במרדכי ודבריו צ"ע ונראה שגי' שלפנינו עיקר דאיירי בשם אמותו ואפי' היא גדולה: (שם) **מני** מתני' שלא הוסיף לה אלא בשביל חיבת לילה הראשון שבעל. וקשה מסוגי' דריש פרקין משמע דבלאו חיבת לילה הראשון פוסק באמירה בעלמא וי"ל אדרמב"ע קאי דאמר שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה היינו דוקא מחמת חיבת לילה הראשונה ודוחק. מיהו בין מסוגית דר"פ ובין מסוגיא זו משמע מפורש דאף בשעת נישואין נקנו הדברים באמירה בעלמא ודלא כמ"ש הב"י בא"ע סי' קי"ד בד"ה ומ"ש בשם הרמב"ם וכו' דבשעת נישואין בעי קנין וצ"ע:

(דף ל"ג ע"א) **סימן** הוה וכו'. בבבלי בפרקין דף נ"ו גרסי' ורב נחמן דידיה אמר אין הלכה כרמב"ע וקשה דבבבלי בב"ב דף קל"ד גרסי' א"ר נחמן הלכה כר"ש בן מנסיא ולפום סוגיין מפירש דרמב"ע ור"ש בן מנסיא בחדא שיטתא קיימי וי"ל דסוגיא דב"ב אתיא כנהרדעאי דאמרי בשם ר"נ הלכה כרמב"ע כדאיתא בבבלי דף נ"ו: (שם) **מיסבר** סבר ר"י וכו'. וא"ת לפי מאי שפירשתי בקונט' מנ"ל דבאלמנה בעי ר"י נ' זוז דלמא אפי' בפחות מנ' מיהו לא הוה מצי לכלליהו בקדא בבא עם בתולה וי"ל דבהא ודאי לא פליג דכתובת אלמנה היא מציה של הבתולה. וראיתי להרא"ה במידושיו שפי' בענין אחר וז"ל מיסבר סבר וכו' פי' מאי האי דקאר"י דלכתוב התקבלתי בבתולה מנה ובאלמנה נ' זוז וכי סבר ר"י שכך דין עיקר כתובה לבתולה מנה ולאלמנה נ' זוז וכ"ת אה"נ א"כ לכתוב מיד לבתולה מנה ולאלמנה נ' ותו לא לכתוב מידי אלא ודאי קסבר ר"י שכך דין עיקר כתובה לבתולה ר' ולאלמנה מנה אלא שהוא פוחת לה מדינא וכיון דכן אמאי סיים לה שיעורא לא ה"ל למיתני אלא רצה כותב לבתולה ר' זוז והיא כותבת התקבלתי ממך כך וכך וכן באלמנה ומשני אשכח תני בר קפרא והיא כותבת לו התקבלתי ממך כך וכך עכ"ל. ואין לשון הש"ס סובל פירושו. ופירושי בקונט' נכון הוא לענ"ד בלי גמגום: (שם ע"ב) **אר"י** לא אר"י אלא בסוף וכו'. מסוגיין משמע דאפלוגתא דר"מ ור"י דמתני' קאי דהא לא נזכר כאן פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי. אך בבבלי בפרקין דף נ"ו ע"א משמע דאפלוגתא דר"י ור' יוסי דברייתא דמייתי שם קאי וכן פירש"י שם. וראיתי להרא"ה בחידושיו שגם בבבלי יש לפרש כן לפי גירסת רבינו כאן ז"ל ע"ש. ופירש שם דטעמא דר' יהודה דבתנאה אינה יכולה למחול דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל אלא במחילה וכיון שכן אלו מוחלת בתחלה אע"פ שכתב לה כתובה מסיב לה כתנאה שאין עיקר וכותה אלא לבסוף וע"ש:

(שם) **ואיזו** היא אשה וכו'. בבבלי בסנהדרין פ"ב גרסי' מאי נשים ומאי פילגשים אר"י אמר רב נשים בכתובה וקידושין פילגשים בלא כתובה ובלא קידושין. וז היא גירסת הרמב"ם ופליגא אסוגיין דמשמע לכ"ע פילגש היא בקידושין ונראה דשני מיני פילגשים הן פילגשי המלך הן בלא כתובה וקידושין שהרי אינן בכלל י"ח נשים שהותרו לו אבל פילגשי הדיוט הן בקידושין לכ"ע דאל"כ איסורא קעביד דכתיב כי יקח וגו' גם מדאיצטרך יעוד באמה העברי' משמע קצת דבלא קידושין אסורה ובמ"ש י"ל דברי הרמב"ם פ"ד מה"מ ע"ש בלח"מ:

(דף ל"ד ע"א) **הבגר** בשעה וכו'. בקונט' הגהתי כלשון התוספתא. מיהו קשה דבבבלי דף נ"ז מוקי להך ברייתא בוגרת כתבועה דאלמנה ע"ש. וקשה הא תנן בסיפא ונותנין לה י"ב חודש וי"ל ה"פ בוגרת כתבועה דאלמנה אבל משעה שבגרה נותנין לה יב"מ אך קשה הא מיהת קשיא לרב הונא דאמר התם בגרה יום א' ונתקדשה נותנין לה ל' ימים כאלמנה וי"ל נותנין לה י"ב חודש דתני בברייתא היינו אם נתקדשה בימי נערותה אע"ג דבגרה אח"כ נותנין לה יב"מ משעה שנתקדשה ועמ"ש בתוס' בד"ה בגרה וכו' וצ"ע:

(שם) **הוא** אלמון וכו'. כתב הר"ן במתני' וז"ל ודאמרי' כך נותנין לאיש היינו לבמור י"ב חדש אפי' נשא אלמנה ולאלמון ל' יום אפי' נשא בתולה כל שהיא מוכנת וכ"כ מירוש' אבל הרמב"ם כ' פ"י מה"א שאם נושא בתולה נותנין לו י"ב חדש ואם נושא אלמנה אפי' הוא במור אין נותנים לו אלא ל' יום וכדבריו נ"ל מדמקשינן בגמרא לר"ה דאמר בגרה יום א' ונתקדשה נותנין לה ל' יום מדתניא בוגרת ששהתה יב"מ הואיל ובעלה חייב במזונותיה ואם איתא דלבמור אפי' נשא אלמנה נותנין לו יב"מ ואם נשא בוגרת נמי דיניה הכי א"כ מאי קושיא ליסני דבעי יב"מ משום דידיה אלא ודאי דאיהו בתרה גריר ועוד מדתניא המארס את הבתולה בין שתבעה היא והבעל מעכב בין שתבע הבעל והיא מעכבת נותנין לה יב"מ ומדלא מפליג בתבעה היא והבעל מעכב בין במור לאלמון ש"מ דאפי' אלמון שנשא בתולה נותנין לה יב"מ עכ"ל. וצ"ל להשוות התלמודיים. דמאי דקאמר דמשמע בירושלמי דלאלמון נותנין ל' יום כל שהיא מוכנת. אין זה מוכרח דודאי אף הוא יכול לעכב שיכול לומר חיבתה עלי יותר מן הראשונה ולכך אע"פ שפרנסתי את עצמי להראשונה צריך אני יב"מ מחדש לזו וזה כבר שמעינן מהא דאמר בסמוך עשת בפני הראשון וכו'. וכפי אשר הגהתי בקונטרס אלא דקמ"ל אם הוא אומר שכבר הכין היא יכולה לעכב ול"ק מאי שהקשה מדתניא המארס את הבתולה וכו'. ומאי דקשה ליה מדלא משני דבעי יב"מ משום דידיה י"ל דא"כ קשיא מ"ש דתני בוגרת ליתני בתולה כדתנן הכא אלא ודאי דאגב אורחיה קמ"ל דאין חילוק לענין יב"מ בין נערה לבוגרת. ועוד הא מסקינן בנדרים דף ע' ע"ב דגרסי' במתני' בוגרת ששהתה יב"מ אע"ג דליתא לדרב הונא דדוחק הוא למוקמי מתני' בשקדשה ביום שבגר וכ"כ תום' בפרקין והר"ן בפי' בנדרים ע"ש א"כ ודאי דעדיפא משני. גם בגירסת הירושלמי במתני' דנדרים תנן בוגרת ששהתה י"ב חודש ותירוץ הגון הוא:

(שם ע"ב) **אלמנה** שאמרה וכו'. וקשה מאי קמ"ל פשיטא דהא תנאי כתובה הוא את הא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגד אלמנותיך וצ"ע וי"ל דה"ק כשם שהאלמנה יכולה לומר שרוצה לישב בבית בעלה וניזונת מן היורשים אף היבמה יכולה לומר כן ודוחק: (שם) **האומר** איני מולך וכו'. מכאן נראה ראיה למ"ש תוס' בפ' החולץ דף מ"א ע"ב בד"ה עמד בדין וכו' ונראה לר"י דווקא בנתרצה ליבם וברח אבל אם לא נתרצה אלא לחלוץ אין נראה זה שתקנו לה חכמים מזונות וכו' ע"כ. והיינו דקאמר האומר איני מולך הוא דהוה כאומר איני מגרש וחייב במזונותיה אבל האומר איני מייבם אינו חייב במזונות: (שם) **לא** אם אמרת בשפחה כנענית שהיא נקנית במוקה וכו'. וקשה ניליף הכי ומה ביאה שאינה מאכלת בשפחה מאכלת באשה כסף וכו' והשתא ליכא למימר חוקה יוכיח דאיכא למפרך מה לחוקה שאינה באשה תאמר בכסף שקונה באשה יאכילנה בתרומה ועיין בעצמות יוסף במס' קידושין דף י' ע"ב:

(דף ל"ה ע"א) **רשב"ל** אמר במותר מה' סלעים וכו'. עיין בבבלי דף נ"ח ע"ב בתו' בד"ה מתוך שיכול וכו' ובד"ה במעלה לה וכו' ותמלא שדבריהם מסתייעים מדברי הירושלמי כמו שפירשתי בקונט' ומשם תבין שדברינו נכונים ומוכרקים ורשב"ל לשיטתו וסובר כר"א בר אבהה ור' יוחנן כרב ושמואל שם בבבלי. מיהו יותר נ"ל לפרש דס"ל לרשב"ל ר"מ ור"י הסנדלר במותר מה' סלעים פליגי דר"מ סובר דמזונות תחת מותר מה' סלעים הוא הלכך במעלה לה מזונות המותר שלו ויכול להקדיש ור"י הסנדלר סובר המותר מה' סלעים לעולם הוא שלה אפי' מעלה לה מזונות ומעה כסף דהני תרתי תחת מעשה ידיה עד ה' סלעים הן וכר"ע דאמר בפ"ב דנדרים צריך להפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי. ומתני' דלקמן בפרקין אם נותן לה מעה כסף וכו' אתיא כר"מ א"כ אפי' כריב"ן אתיא ואיירי באינה צריכה ה' סלעים למזונותיה. ומסתייעא פי' זה מסוגיא דריש פ' מציאת האשה ובסוגיא דנדרים פ"ב ועמ"ש בתוס' סוף פרקין בד"ה מעשה ידיה וכו' ובתוס' ר"פ מציאת האשה בד"ה מציאת וכו':

(שם) **ר"י** הסנדלר אמר אין מעשה ידים וכו'. פירשתי בקונט' דכיון דאינו מעלה לה מזונות אין הנדר חל על הידים עצמן דה"ל כדבר שאינו שלו וכו'. וליכא למימר בפשטא דקסבר ר"י הסנדלר דכיון דאמר על מעשה ידיה שיהיו הקדש ה"ל השלב"ל דא"כ קשיא במעלה לה מזונות אמאי קדשו לדברי הכל. וראיתי להר"ן שכתב וז"ל והרמב"ם כתב אין אדם מקדיש דשלב"ל וכו' וכן המקדיש מעשה ידי אשתו וכו' אמר לה יקדשו ידיך לעושיהן הואיל והם משועבדים לו הרי כל מעשה ידיה קדש וכו' ולא ידעתי למה דבגמ' משמע דוקא למ"ד שיכול לכופה למעשה ידיה הוא דמהני אם הקדיש הידים עצמן אבל למ"ד יכולה אשה לומר איני ניזונת ואיני עושה לא מהני שקדש ידים עצמן ע"ש שהאריך ושיים ולפיכך לא נתבררו לי דברי הרמב"ם ע"כ. ולי נראה שמסוגיין מבואר כדברי הרמב"ם דלר"י דלית ליה שיכול לכופה דהא פליג ארשב"ל וקסבר טעמיה דר"מ אדם מקדיש דשלב"ל ואפ"ה קסבר במעלה לה מזונות לר"ה קדש ולא הוה דשלב"ל והיינו מטעם דאז משועבדת לו למעשה ידיה וה"ל כשלו ומהני הקדש ידים עצמן והא דמקשה הר"ן אם איתא דמהני אם אמר בפירוש אפי' למ"ד שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה לא צריך רשב"ל להאי טעמא שיכול לכופה למעשה ידיה כיון דשמעי' לר"מ אין אדם מוציא דבריו לבטלה אפי' לא אמר לה כמאן דאמר לה הוא ע"כ. נראה כיון דרשב"ל מוקי למתני' כר' אדא בר אהבה במעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף וקסבר מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה. וכמ"ש לעיל בסמוך מעתה אי לאו דיכול לכופה למעשה ידיה לא מהני נדרו דהא לעיקר מעשה ידיה אינה משועבדת ואיך יחול הנדר על המותר והא דאמרי' במעלה לה מזונות דמהני. אם אמר יקדשו ידיה היינו לרב ולר"י דקסברי תקנו מזונות תחת מעשה ידיה וכיון דמשועבדת לעיקר מעשה ידיה אל ההקדש עלייהו א"כ במעלה לה מזונות ומעה כסף איירי ודו"ק כי הדברים ברורים באין גמגום ועמש"ל בתו' ר"פ מציאת האשה:

(שם ע"ב) **והוא** שתהא מלודה פרוסה בפניו. בבבלי בב"מ דף ע"ו א"ר יוחנן משום כבוד אביו ומשום כדי קייו ע"כ. משמע אפי' אין המלודה פרוסה בפניו כמי קנה משום כדי חייו גם הפוסקים לא הזכירו דין זה אבל אני תמה מנ"ל דפליגי אהדדי התלמודים דלמא תרוייהו בעינן דאי לאו משום כדי חייו לא מהני מלודה פרוסה דהא מיהת לאו ודאי הוא שילוד וצ"ע. ועיי' בירושלמי בשבת דף ז' ע"ב: (שם) **נוטל** נוקו וצערו וכו'. בבבלי בגיטין דף י"ב ע"ב לא גרסי' בדברי ר"י אלא נותן שבתו ורפואתו לרבו וע"ש ברש"י ובתוספות ובירושלמי בב"ק איתא כמי שבתו ולא נקט התם פגמו והיינו כמ"ש בקונטרס:

(דף ל"ו ע"א) **מצווין** ישראל לפרנס קוטעין אפי' עבדים. בגיטין דף י"ב ע"ב כתבו תוס' בד"ה ש"מ וכו' וא"ת ר"י היכי מוקי פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן לעיל וכו' ע"ש. וי"ל דמודה ר"י בשלימים דאין הרב יכול לומר עשה עמי ואיני זנך אלא קוטעין שאני. ולפ"ז י"ל דרב ור"י לא פליגי אלא דרב איירי בעבד שלם ולכך סובר דאינו יכול הרב וכו' ור"י איירי בנקטע דאפשר לו לפרנס עצמו מן הצדקה. וניחא נמי דלבתר דפשיט הש"ס שם מרב דאינו יכול קאמר ת"ש מדר"י דיכול וקשה דהל"ל ופליגא אדר"י כדרך הש"ס בכל מקום ואיך מביא תרי פשיטות דסתרי אהדדי. אבל לדברינו ניחא דאייתי הש"ס הא דר"י דלאו בכל העבדים אינו יכול אלא דוקא בשלימים ולא בקטועים כדמוכח מדברי ר"י. ורש"י ותוס' לא פירשו כן. גם מדברי הפוסקים לא משמע כן. אך באשר שהם לא הביאו דברי הירושלמי אפשר היה לסמוך על דברינו וביותר במקום הזה שבאנו להשוות המחלוקת בין רב ור"י ובין הירוש' והבבלי וצ"ע. שוב ראיתי להרי"ף בפ' המובל שמייתי הירוש' דמחלק לר"י בין קטועין לשלימין ומייתי עלה והא ר' יוחנן אכיל קופד וכו' ומשני תמן מדת הדין והכא מדת רחמים וכן הגי' בירושלמי פ' המובל. ואני תמה מהרי"ף שפסק בגיטין פ"ק יכול הרב לומר עשה עמי ואיני זנך ודייק ליה מהא דר"י ולפי דברי הירוש' אין ראיה אלא לקטועין אבל לא לשלמין ותו תימה מאי פריך הירוש' הא דיתיב ר"י לעבדו מכל מה דאכל כיון דבשלימים מודה ר"י דחייב במזונותו למה לא יתן לו וצ"ע. ונראה שהגי' שלפנינו בסוגיין עיקר: (שם) **לא** אמר אלא בנה וכו'. גירסת הרי"ף לא אמרו אלא אמר אבל תאומים לא ולא בן חברתה ע"כ וכפי פירושי שבקונט' אף לפי גירסתינו הדין כן כמ"ש הרי"ף וכן פי' הרא"ה והרא"ש כתב ואין הגירסא כך כמו שהביאה הרי"ף אלא ה"ג כפי הגי' שלפנינו וה"פ הא תאומים לא בתמיה והלא יכולה להניק שניהם ולמה לא תניקם אלא ודאי חייבת להניק שניהם וא"כ למה אמרו בנה למעוטי בן חברתה ואפי' הוא בן בעל ע"כ. ולשון אלא דא"ר חגי לא מתפרש יפה לפי שיטת הרא"ש. ולפי פירושי שבקונט' דינו של הרי"ף ממוור גם בסמוך משמע כדברי הרי"ף וצ"ע:

(שם ע"ב) **שמואל** כדעתיה כו'. בבבלי דף ס' גרסי' עד כמה רב אמר ג' חדשים ושמואל אמר ל' יום ופריך לשמואל כה"ג מי משכחת לה אלא כל זמן שמכירה. וקשה איך יפלגו הבבלי והירושלמי במציאות כזה דמייתי הירושלמי כמה מעשים מגדולי החכמים. ואפשר לומר דה"ק מי משכחת לה הא הוה מילתא דלא שכיחא ואיך קיהיב שיעורא בהכי: (שם) **אבל** אם היה בו סכנה אפי' לאחר כמה ימים וכו'. וקשה אי בשיש בו סכנת נפש פשיטא וי"ל שאין בו אלא סכנת אבר ואפ"ה שרי. אבל מסתימת לשון הפוסקים לא משמע כן. ועיי' בי"ד סי' פ"א בש"ך שם ובתו' בפרקין דף ס' ע"א בד"ה גונח וכו':

(דף ל"ז ע"א) **לא** מסתברא משום שהיא חייבת לו. בבבלי דף ס"א ע"א פירש"י בד"ה אבל מוזגת לו וכו' ובכפי' הני לא כפי לה אלא חכמים השיאוה עלה טובה להנהיג זאת בישראל ע"כ. וקשה דהכא משמע שחייב' היא לו והיינו אפי' בכפייה. שוב ראיתי שהבה"ג א' משיג על רש"י מסוגיין ע"ש. אך נראה דס"ל לרש"י דירושלמי והבבלי פליגי מדלא קחשיב בירושלמי הצעת המטה בדברים של יחוד לכך קסבר שהיא חייבת לו אבל בבבלי דגרס בדברי ר"ה מצעת לו את המטה וקשיא מתני' וצ"ל דר"ה איירי בדבר שאינו של טורח א"כ אינו בכלל מלאכה ויכול הבעל לעשות לעצמו הלכך מפרש דאינו אלא עלה טובה. ודבר הגון הוא: (שם) **ר"ש** בר נחמן וכו' וישלחם לבנוכה וכו'. בקונט' פירשתי דקאי אתלמידים ופליג אסתמא דש"ס א"כ ה"ק דרך ארץ שלא ישא עליו מטא אפי' ברשות כמה וכ"פ רש"י בדף ס"ב. מיהו יותר נראה כפי' תום' שם דרשב"ל אפועלים קאי וע"ש בד"ה אלא אורחא וכו': (שם ע"ב) **עונה** זה דרך ארץ אם תענה את בנותי. וא"ת וכי לית ליה דמזון כמי איקרי עונה הא כתיב ועניתם את נפשותיכם דהאי קרא ודאי באכילה ושתיה איירי לכ"ע וא"כ שאר למה לי וי"ל ודאי אית ליה אלא אי לא כתיב שארה הוה מוקמינן ועונתה באכילה למוד דמסתבר טפי למוקמיה באכילה אבל השתא דכתיב שארה מוקמינן ועונתה בתשמיש. וכן צ"ל לאידך תנא דלא מוקמינן קרא דעונתה אלא בעינוי אמת דהיינו אכילה. וא"ת ולאידך מ"ט יליף עינוי דמזון מויענך וירעיבך ולא יליף מועניתם דמוקדם בקרא וי"ל דקסבר ועניתם גופא דאיירי בעינוי אכילה ושתיה מויענך וירעיבך יליף כדאמרינן ביומא בירושלמי ובבבלי פ' יוה"כ:

(שם) **מה** אם דברים שאין בהם קיום נפש וכו'. כתב בו"ר פ' משפטים ועיי' ב"ב דף ט' דכסות עדיפא דמבזי מינה ע"כ. ופלוגתא דאמוראי היא בב"ב דרב הונא הוא דסובר כן אבל רב יהודה סובר דבודקין לכסות ואין בודקין למזונות דלצערא דגופא עדיף מיהו קרא' דקושייתו לר"ה קשיא הך ברייתא וי"ל דר"ה סובר כאידך ברייתא דמייתי בבבלי בפרקין דף מ"ז תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה דקסבר מזונות דרבנן ולית ליה הך ק"ו וכמ"ש תום' בדף מ"ח בד"ה ראב"י וכו' ע"ש. ואף רב הונא סובר מזונות דרבנן כמפורש בבבלי דף נ"ח אך קשה אף ר"ה לא קאמר אלא דאין בודקין לכסות לפי שנראה ברור דהאמת אתו שהרי הוא הולך ערום ומתבזי אבל במי שיודעין בו בבירור שאין לו מה לאכול ודאי שהוא קודם לכסות והכא באשה ק"ו גמור הוא אליבא דכ"ע וכנון וברור הוא בעיני ועיי' בירוש' פ"מ דפאה. ועמש"ל בפ' המדיר בתוס' בד"ה כהדא וכו':

(שם) **הוא** ע"י שהיא חייבת לו וכו'. כתבו תוס' בדף ס"ג בד"ה פוחתין לה ז' דינרין בירוש' מפרש כנגד ז' מלאכות שהאשה עושה לבעלה ובמורד מפרש כנגד שארה כסותה ועונתה והש"ס שלנו אין סובר כן דהא בעי בגמרא מה בין מורד למורדת ומפרש טעמא אמרינא ע"כ. ותימה הלא גם בירושלמי סותר הטעם הזה ומסיק כבבלי וצ"ע. כתב הר"ן בפרקין בד"ה ירושלמי היא חייבת לו וכו' נראה שהרי"ף ז"ל סיבר שאלת הירושלמי היא כך כהי דמוינן דקנס האשה מרובה משל איש מטעמא דגמרין לא ולמד וכו' אפ"ה בענין ממון שקנס היה ראוי שיהא שוה ושיקנסו המורד בשלשה ומכי שכן ז' אמאין שאלו היתה שאלת הירוש' למה לא השוו סך קנס האיש לקנס האשה נהי דממזי כשכר שבת אכתי תיקשי ליהוו שוה אלא דירושלמי נמי סובר דטעמא דמלתא כדאמרי' בגמרא דילן לא ולמד וכו' ע"כ. ותימה הא לבתר דמיפריך ריב"מ מסיק הירושלמי הטעם כגמרא דילן דצערו של איש מרובה אבל לריב"ח לא אמרי' הכי וכ"כ בריש הסוגי' בד"ה ריב"מ וכו' ע"ש ומלבד זה דברי הר"ן תמוהים וצ"ע. וא"ת הא שמנה ניכהו ז' מלאכות ותשמיש דהא קמשבינן עונה למדא בדידיה וי"ל דריב"מ לטעמיה דאמר בבבלי מורדת דמתני' ממלאכה ולא מתשמיש מיהו בדידיה ודאי מורד מתשמיש איירי. וראיתי להרא"ה שהקשה כן ותירץ בענין אחר ע"ש ולי נראה כמ"ש:

(שם) **הגע** עצמך שהתנה עמה לא שאר לא כסות ולא עונה וכו'. וקשה א"כ מורד ממאי וע"ק איך שייך תנאי דעונה הא מעיקרא לכך נשאה וי"ל שהתנאי הוא שלא יהא חוב עליו קיום העונה שתקנו חכמים אלא כל אימת שירצה. ועכשיו הוא אומר שאינו נוקק לה ששונאה היא לו נקרא מורד וכה"ג אמרי' בארוסה שאמרה לא אכשא מיהו לריב"מ פריך שפיר שאין למייבו כלום דהא מיסת תנאו קיים. וכ"כ הריטב"א אכא דר"ע שפירש מתשמן שמים רבות

חדושי בה"א מגרידין

בשירי קרבן ד"ה ואיזו היא אשה וכו'. ונראה דשני וכו'. נ"ב עי' מ"ש בגליון סנהדרין י"ט ע"ב ראיה דגם במלך סובר הירושלמי דהוי בקידושין:

עמודי ירושלים

ד"ה ואיזהו אשה כו'. בפ"ק כ' ופליגא אסוגיין דמשמע דלכ"ע פילגש היא בקידושין ט' ע"ב ולא ידענא מנ"ל בפשיטות דמוכח כן מסוגיין. והאמת ביפ"ב יבמות (פ"ב פי' י"א) הוכיח אדרבה מהסוגיא הזאת להיפוך ומדברי היפ"ב נסתרו ג"כ דברי המראה הפנים בירושלמי סנהדרין (פ ב ה"ג) בכ' דמהסוגיא דשם יש ראיה למאן דגרס פילגשים בקידושין ט' ע"ש. אולם ביפ"ש מבואר שם דאין ראיה כלל יעו"ש:

רבנו. שכך היה תנאי בשעת קידושין ומהני תנאו ע"ש. וא"ת הא הוה מתנה על מ"ש בתורה דהא מענה אותה שמונעה מתשמיש ואפי' לרמב"י דיליף מק"ו נמי כמו שכ' בתורה הוא וי"ל כיון שנתרצית לכך משעת קידושין לא מיקרי עינוי והגא נראה דל"ג ולא עונה. והרא"ש תירץ אי או קאמר. וקשה הא דמסיים הרי אינו חייב לה כלום. מיהו לפי הגהתי ל"ק דקאי אהני שמחייבין ליה מלבד הדבר שנקרא עליו מורד דהיינו תשמיש. וכתב עוד הרא"ש ואיכא למשמע מיניה דעונה דבר שבממון מיקרי והיינו דמהני ליה תנאה דקיי"ל כר"י דאמר דבר שבממון תנאו קיים. אלא דאפשר נמי דעונה לאו דבר שבממון הוי ולכ"ע לא מהני תנאי והיינו דקאמר ע"מ שאין לך שאר כסות ועונה ואעונה לא מהני תנאי אבל שאר וכסות מיהא לא חייב לה והשתא כי הוי מורד תו ליכא לחייבו שלש אלא מדא וכמו דמקשה במרך דידה וכו' ע"כ ולפי גירסתי ותירוצי לא צריכין לכל מה שדחק הרא"ש ז"ל:

(דף ל"ח ע"א) **מה** אנן קיימין אם בשמרדה עליו והיא נדה וכו' וכתב הר"ן אפשר דטעמא דמילתא כיון שלא התחילה למרוד עד האי שעתא אמרינן שרצתה לשמש בו בד שתטבול ע"כ. וא"ת א"כ בארוסה נמי נימא הכי וי"ל דאין ה"נ אם אמרה כן קודם שהגיע זמן נישואין אין כותבין עליה אגרת מרד וכשמרדה בשהגיע זמנה להכנס איירי וכ"כ הרמב"ם א"כ י"ל דנדה שאני כיון שלא אמרה כן קודם נדתה אמרי' שפיר שרצתה לשמש בו אבל ארוסה אין לנו לומר כן אלא דקושטא הכי הוא שדעתה למרוד בו. ובבבלי דף ס"ג גרסי' א"ל רמב"י לשמואל נדה בת תשמיש היא א"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו ונראה לפום ריהטא דבבלי פליג אהירוש' וסובר דאפי' התחילה למרוד בימי נדותה הויא מורדת דאין לו פת בסלו וכ"כ הרא"ש ע"ש. ולפמ"ש נראה דלא פליגי וה"פ כיון דנדה לאו בת תשמיש היא אין לפחות מכתובתה בימי נדתה דיש לנו לומר שאז רצתה לשמש בו אלא דא"כ כשהגיעו ימי טהרתה חוזרת למרוד בו ומשני אינו דומה וכו' וזו הואיל וכבר מרדה קודם לכן אין לו פת בסלו שיקרי דמימר אמר ודמי לא תחזור אבל כשמרדה בתחלה בימי נדותה מיקרי פת בסלו לפי דקסבר שרצתה לשמש בו:

(שם) **ובא** פוחת. כתב הב"י בסי' ע"ז וכתב הרמב"ם פי"ד אפי' היה בעלה מלח שעונתה לו' חדשים ואפי' יש לו אשה אחרת דינה כשאר מורדת וכתב ה"ה שדין בעלה מלח נלמד מדין נדה המורדת ול"נ דיליף לה מדין מלח המדיר את אשתו שאמר שבת יוציא ויתן כתובה משום דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו' כדאיתא בגמרא ע"כ. ואני תמה שלא הביאו ראיה לדברי הרמב"ם מסוגיין שמבואר דיליף ליה מנדה וכדברי הס"מ. ודלא כמ"ש הב"י דהא דיש לחלק בין פת בסלו וכו' ילפינן ממורדת נדה:

(שם) **הדא** אמרה אפי' לפחות מפרא פרנון דידה פוחת. בקונט' פירשתי שני פירושים והר"ן בפרקין פירש פרא פרנון היינו נדוניא וכ"ל דהיינו תוספת כתובה דכתובה עצמה לאו נדוניא מיקרי גם בלשון הירו' פורנא מיקרי ולא פרא פורנא. מיהו ברש"י פ' מציאת האשה דף ס"ג ראיתי שפי' פרנא ריוח שליש ופי' נמי כתובה ממש ע"ש וכ"מ לפי' שבקונט' שהוא נכסי מלוג לא פליגי חכמים ור"י אלא בירושה שעתידה לבוא אבל בשכבר נפלה אפי' לאחר שהתחילה למרוד פוחתין עליה ולפי' הר"ן פליג ר"י בתרתי בנכסי מלוג ובירושה הבאה לאחר מכאן וכן מבואר שם בר"ן ע"ש: (שם) **אפי'** תימר כן כמשנה הראשונה ב"ד שמכריזין וכו'. וקשה למשנה אחרונה כיון דלא הויא מורדת למה תפסיד כתובתה ע"י הכרזה לכן נ"ל להגיה דה"ג אפי' תימר כן למשנה אחרונה כאן לחלוץ כאן ביבום ובתר הכי גרסי' ב"ד שמכריזין וכו' והיא מילתא באפי נפשה ועיי' בבבלי:

(שם ע"ב) **אבל** באלמנה וכו' בין שהותירה בלוי' שלה. בקונט' הגהתי כפי גי' הר"ן. מיהו לקמן ר"פ אלמנה מבואר שהגי' שלפנינו עיקר. ונראה שכן גרס הראב"ד ולכך השיג על הרמב"ם פי"ח מה"א שפסק באלמנה הותירה מזונות של היורשים. והא דלא מייתי הראב"ד ראיה מסוגיין ושאני מהמבואר מפרק אלמנה י"ל דשם הדין מפורש מילתא בטעמא ומ"ש הס"מ בשם הרשב"א דא"כ ה"ל לאביי למימר ומילופי' באלמנה י"ל דלא שייך לשון נקטינן במזונות דמתני' היא דמציאתה שלה וכ"ש מותר מזונות כמבואר לקמן ר"פ אלמנה:

(שם) **מעשה** ידיה שלה. פירשתי בקונט' מה שעושה מותר על מזונותיה. וכ"פ הר"ב בפירושו למתני' והיינו כרב ושמואל בבבלי בפרקין דף נ"ט וקשה הא איהו פירש לעיל במתני' המקדיש מעשה ידי אשתו וכו' המותר הקדיש מעשה ידי אשתו המותר על מזונותיה ורב ושמואל מפרשים למתני' דהתם באינו מעלה לה מזונות ולא מעה כסף כמ"ש תוס' שם בד"ה במעלה וכו' והמותר לאחר מיתה קדוש וסיפא המותר ארישא קאי שהקדיש מעשה ידיה והותיר קמפלגי ר"מ ור"י הסנדלר ולא במקדיש המותר לחוד איירי וצ"ע במפרשים וצ"ע:

(שם) **אר"א** ועניתם אחריה אמן. וכ"ה בסמוך במעשה דבת שמעון בן גוריון. ובבבלי בית‍קין מסיק במעשה זה דשומרת יבם היתה ולא ענו אחריה אמן. ובמעשה דבת שמעון בן גוריון גרסי' התם דף ס"ו דענו אחריה אמן וכ' תוס' למעלה לא ענו אמן שלא היה בעלה חי אבל כאן שהיה חי ענו אחריה אמן ע"כ, ורש"י פירש בדף ס"ו שמת בעלה ובאה לפני ב"ד לפסוק לה צרכיה מנכסיו ע"כ ונראה שרש"י סובר דוקא בשומרת יבם לא ענו אחריה אמן שקללה היא משא"כ באלמנה לו אלף שנים יחיה בעלה סופה להיות אלמנה. ודקו לפרש כן משום דקשיא ליה לפי ערך הכתובה ה"ל לפסוק יותר כמ"ש תוס' שם בד"ה שפסקו וכו' ע"ש אלא ודאי באלמנה איירי שא"ל בשמים כל כך כמו נשואה:

הדרן עלך פרק אף על פי

פ"ו (דף ל"ט ע"א) **מציאת** האשה. מסתברא דרשב"ל הוא אמר במחלוקת וכו'. מכאן מוכח שפי' האחרון שפירשתי לעיל פ"ה ס"ה בקונט' בד"ה ה"ג ותנינן וכו' הוא עיקר. וא"ת לר' יוחנן דקסבר אינו יכול לכופה למעשה ידיה למה במעלה לה מזונות הוא קדוש לד"ה הא לר"י הסנדלר דשלב"ל הוא שהרי אין הקדש חל על הידים עצמן וי"ל דבהא נמי פליגי ר"י קסבר כיון שהיא משועבדת לו למעשה ידיה במעלה לה מזונות אל הקדש על הידים עצמן ורשב"ל קסבר דאינו אל. ועמש"ל בפ' אע"פ בתו' בד"ה ר"י הסנדלר וכו'. וא"ת מנ"ל דרשב"ל קאמר במחלוקת דלמא קסבר רשב"ל דאף ר"י הסנדלר סובר דמציאתה שלו כמו המותר כי היכי דאמרי' לר' יוחנן לד"ה וי"ל דלא קאמר אלא מסתברא וכו' דלרשב"ל איכא טעמא לחלק אבל לר"י אין סברא לחלק בין ר"מ ור"י הסנדלר במציאה ויותר נ"ל כפי אשר פירשתי בפ' אע"פ בתו' בד"ה רשב"ל וכו' דסובר רשב"ל דר"מ סובר המותר מה' סלעים שלו וכרבנן דר"ע הלכך אף מציאתה שלו ור"י הסנדלר סובר דהמותר מה' סלעים שלה וקאמר דמעשה ידיה שהן כמציאה פי' המותר הן כמציאה ומ"ד המותר שלו סובר נמי דמציאתה שלו ומ"ד המותר שלה סובר דמציאתה שלה וכ"מ בבבלי בר"פ:

(שם) **למי** נכרכה לר"מ וכו'. מכאן מוכח דלא כלשון האחרון שפירש רש"י במתני' וירושתה היינו שאם מתה בחייו יורשה ע"כ. דא"כ אף לרבנן איצטריך. ועי' בתוס' במתני' בבבלי בד"ה וירושתה וכו'. וא"ת למה מספק הש"ס בסדר דמתחלה ה"ל לסדר הא דתנינן תמן דקאי אמציאת האשה דתנן ברישא דמתני' והדר ה"ל לאתויי הא למי נכרכה שהוא מפרש וירושתה וי"ל איידי דמפרש דמתני' לרשב"ל במחלוקת ואתיא כר"מ קאמר דוירושתה נמי כר"מ אתיא:

(שם) **מפני** הקטטה. וקשה למה לא יהא הגוף שלה והבעל אוכל פירות בחייה כמו גבי ירושתה דמן הדין הוא שלו דמה שזכתה האשה זכה בעלה ואפ"ה הגוף שלה ולא אמו לקטטה א"כ במציאה נמי ניגזא הכי וצ"ע וגם תוס' כתבו בד"ה מציאתה כהעדפה וכו' דעיקר הטעם דמציאתה שלו משום איבה ע"ש:

(שם) **הגע** עצמך שנתן לה אמר מתנה. כ' תוס' בקידושין דף כ"ד בד"ה ר"א וכו' אע"ג דמציאת אשה לבעלה לגמרי אין לדמות מציאה למתנה וכ"מ בירושלמי דכתובות פ' מציאת האשה הגע עצמך במתנה וכו' ומשני קול יוצא במתנה ואי במתנה הוי הגוף נמי לבעל מה היתה מרווחת לומר ניתנ' לי במתנה אלא ש"מ דבמתנה שנתנו לה אחרים אין לבעל אלא פירות אבל הגוף לאשה ע"כ ותימא דלמא הכי פריך שתאמר שניתן לה במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בה וכדפירשתי בקונט' ובהכ"ג לכ"ע היא שלה וכדתנן פ' בתרא דנדרים וצ"ע. וראיתי לריטב"א בקידושין דף כ"ג שכ' בד"ה דכ"ע אין קנוי וכו' ואלו באשה במתנה גוף דאשה ופירי דבעל כשאר נכסים דידה וכ"ה בירושלמי בפי' דגרסי' התם אע"פ שר"מ עביד יד עבדו כיד רבו וכתה האשה וכה בעלה מודה הוא שאין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד ע"כ. גם אלו דברי תימא הם דהא לא איירי אלא בירושתה שהיא נכסי מלוג שלה דלכ"ע הן שלה שע"מ כן נכנסה וגדולה מזו תנן לקמן פ"ח גבי ירושה שאמר רשב"ג על החדשים אנו בושים וכו' והיינו כשנפלו לה נכסים בירושה משניסת למה לא יהא מוכרה קיים. ואיך ניליף מינה מתנה וצ"ע:

(שם ע"ב) **פוסק** לשם כתובה ע"מ לכנוס. שני הפירושים שפירשתי בקונט' הראשון הוא פי' הרי"ף והשני הוא פירוש רבינו האי וכ' הריטב"א בחידושיו הא דכתב רבינו הא דוקא בפוסק לאשתו אבל בפוסק לבתו אע"פ שמת מתנו וכמ"ש בקונט' שזה הוא לפירוש רבינו האי אבל לפי' הרי"ף אפי' באומר הני נותן לבתי כך וכך לא פסק אלא על מנת שיבא ויכנוס ע"כ. ונראין דבריו דהשתא לפי' הרי"ף מייתי סייעתא לדבר קפרא מדתני לבתו הקטנה הא לגדולה לא ש"מ דהטעם דבגדולה סתמא אמרינן שאין כוונתו אלא שישאנה אבל קטנה כוונתו לשם מתנה וזכתה לעולם אפי' מת החתן הזה. ומעתה אין צורך להגיה בירושלמי דהא דא"ר אבין וכופין אותו ליתן גט לאו דוקא גט אלא לחלוץ ומתני' קאי אם אומר לו לך אי אפשי ליתן כופין את היבם לחלוץ אם אינו רוצה לכנוס בלא נתינת הממון שנפסק לאחיו. ואני תמה מהרא"ש ושאר פוסקים שהביאו פי' הרי"ף וגם דינו דרב האי ז"ל וצ"ע:

(דף מ' ע"א) **שמין** דעתה של אשה וכו' הוא אמרה אין אדם רשאי וכו' כ' הרשב"א בחי' בגיטין דף מ"א משמע דוקא משום האי טעמא ולא שייך במקרקע ולא היא דכ"ש בקרקעות שהיא סומכת עליהן בגביית כתובתה אבל במטלטלי סד"א שאין דעתה עליהן שהרי הם פוחתין ובלין קמ"ל דמ"מ רוצה היא לבנותן בעצמה ולפחות מומם משום שבח בית אביה שהיא משתמשת בכליה ע"כ ותימא מאי סייעתא דשדה שעשה לה אפותיקי דאיירי בה הרשב"א להכא ואם בשדה שהכניסה לו איירי אף שאין לשונו משמע כן קשה הא מתני' היא לקמן פ' האשה וכ"מ בסוף סוגיין ונראה דה"ק כי היכי במטלטלי שהכניסה לו מקמו בטל מיד שהרי היא צריכה להן כל עת ה"ה בקרקע שהכניסה לו וממילא שמעי' דאף בשדה שעשאה לה אפותיקי הדין כן שהרי רשב"ג כלל שלש השדות יחד וכמ"ש שם ברא"ש דבריו ודוקק:

(שם) **דינר** לעשותן תקשיטין בשויו. מכאן ראיה לפי' הר"ם שכתבו תו' בדף ס"ז בד"ה זהב וכו' דבכלי זהב נמי השום שויו ע"ש:

(דף מ"א ע"א) **מניין** אפי' אמר הריני עומד ערום וכו'. והשה שלא הביאו הפוסקים דין זה השנוי גם בתוספתא: (שם) **כהדא** בילדה אחת וכו' פי' בגליון נערה באה לינשא ולא היה בכיס של צדקה לפרנסה בתכשיטין וא"ר אמי יניחה עד למועד שהכל מתקבלים וימלא בכיס וא"ר זעירא אתה גורם הפסד בן זוגה אם לא ישאנה עכשיו אלא יגמרו נישואיה שאמרינן לפרנסים ללות והקב"ה אדון המועדים קיים לפרוע ע"כ ופירושי שבקונט' הוא מסכים לפי' הר"ן בדברי ר"י שאמר שאין לפרנסים ללות. ובלא"ה פי' המפרש הזה הוא דחוק דמה לאדון המועד כאן. ולפי פירושי שבקונט' מיושב הכל על נכון וכן עיקר. וראיתי להריטב"א בחידושיו שכתב הא דא"ר השיא את היתומה שאם יש בכיס מפרנסין אותה לפי כבודה דייקינן מינה בירושלמי דדוקא שיש בכיס אבל אין מחייבין את הפרנסי' ללות ומינה דרישא מחייבים ללות כדי שלא לפחות מחמשים זוז ע"כ. וקשה למאן קאמר לה אי לר"מ מאי קאמר ומינה דרישא וכו' הא מפורש קאמר בשאין בכיס לוין עד חמשים ואי לר"י הא מפורש קאמר אם אין בכיס פחות היינו אפי' פחות מחמשים וצ"ע. והש"ך כ' בי"ד סי' ר"נ ס"ק ב' וז"ל לא יפחתו לה מנ' זוז ומחייבין את הגבאין ללות ואם ישנן בכיס אפי' יותר מנ' כמו נותנין לפי כבודה ר"ן ומביאו ב"י וד"מ ופריסה ומשמע דיותר מנ' אין מחייבין ללות ע"כ. ותימא הא דקאמר בשם הר"ן דמחייבין הגבאין ללות אין הדבר כן אלא דכתב הר"ן דפליגו אמוראי בירושלמי אם מחייבין ללות או לא גם מ"ש ומשמע וכו' הא מפורש קאמר בירושלמי דלד"ה יותר מנ' אין מחייבין ללות ואפשר דר"ל דאף דיש בכיס נ' זוז אין מחייבין לגבאין ללות יותר מנ' לפרנסה לפי כבודה. והא דקאמר דמחייבין הגבאין ללות הוא מדברי הגהת מרדכי ריש מס' ב"ב ודייק לי' מדשתק ר' אימי משמע דעבד עובדא כר"ז וש"מ דהכי הלכתא ע"כ וכ"פ בש"ע סי' רנ"ו. ואין דבריו מחוורין לענ"ד מדקאמר הש"ס בתר הך עובדא ואתייא דר' אימי כר' חנינה משמע דר"א ור"ז פליגי ולא הודה לו גם ראיתי בהג"מ שם שפירש ואמר ישתבקין למועדא המתינו לה עד שיבא עת גביית הרגל ור"ז גרמית יפסיד כלומר אם ימות הגבאי קודם גבית הצדקה יפסיד המכוס זו שלא השיא את היתומה אלא יכלה המכוס וילוה וישיאנה שהקב"ה קיים ויקיים אותו בזכות מכוס זו ע"כ. ואין פירושו מחוור כלל אלא כמ"ש בקונט' עיקר. עוד כתב הש"ך שם ס"ק ג' נראה דשיעור זה דחמשים זוז וכו' אינו אלא בימיהם אבל בזמן הזה נותנים כפי הראוי ע"כ מיהו בתוספתא בפרקין לא משמע כן דתני שם וכן היה ר"א המשיא את בתו סתם לא יפחות ממאה סלעים שבראשונה היה לוקח בהן כל צרכה ע"כ משמע כיון שהיה בו סיפוק בשום זמן אין מוסיפין לה עכשיו. מיהו אפשר לייסב התוספתא וצ"ע כדינה:

(דף מ"ב ע"א) **השליש** מן הנישואין היא המחלוקת. וקשה מ"ט דר"י דהא קחזינן שהקפיד האב שלא יקחם הבעל דלמה ליה להשליש יתנם ליד הבעל. ואפשר לומר דקסבר ר"י שלא השליש אלא כל זמן שהוא חי אבל כשימות תוכה בתו לעשות בהם כרצונה וכ"ש לפי מאי דמסקינן דמתני' בשאין שם יורש אלא הבת הלזו: (שם ע"ב) **ואייתי** ר"מ וכו' ולא הורי ליה וכו'. בפ"ג דערלה הגירסא ואיתביה ר"מ וכו' ודקו בספר ש"י והרא"פ בפירושו ובלי ספק שגירסא מוטעת היא והגי' שלפנינו עיקר. גם הא דגרסי' בע"ז פ"ה אהא דאר"י ולא מתני' היא וכו' א"ל אלו אמר תנא קמן אתייבת יאות ע"כ ופי' הרא"פ דה"ל להקשות כן בהיותם עוסקים בע"ז ע"ש ואין הלשון סובל פירושו. אבל כפי הנראה מסוגיין ה"פ אלו אמר תנא קמא הך מתני' הוה ניחא אבל השתא דמתני' ר"מ היא לק"מ דאין הלכה כר"מ ועדיין הדבר צ"ע:

הדרן עלך פרק מציאת האשה

פ"ז (דף מ"ג ע"א) **המדיר**. כמאן דאמר אין מזונות אשה מדבר תורה. וקשה הא תנן בפ' בתרא דנדרים קונם שאיני עושה לפיך אינו צריך להפר אלמא כיון דמשעבדת ליה לאו כל כמינה דמפקע לשיעבודים אע"ג הא דמעשה ידי אשה לבעלה אינו אלא מדרבנן וי"ל קסבר תנא דמתני' מעשה ידי אשה מדאורייתא לבעלה וכן סובר רשב"ל דאדם יכול לכוף לאשתו למעשה ידיה וכ"מ בבבלי פ' אע"פ דף כ"ח וגם בירושלמי נראה כן כמ"ש שם בקונט'. ויהו צ"ע דנראה דר' יוחנן פליג. והסבר יכולה אשה שתאמר איני ניזונת ואיני עושה ש"מ דקסבר דמעשה ידיה מדרבנן ולדידיה תקשי מתני'. דהכא ותוס' כתבו בד"ה המדיר וכו' פירש"י דאין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משועבד לה משמע מתוך פי' שיש בלשון הזה איסור הנאת תשמיש וקשה דפריך בגמרא והא כיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה והתנן קונם שאיני עושה לפיך וכו' מגופה דמתני' ה"מ למפרך דלא מצי אסר עליה תשמיש משום דמשתעבד לה דאם היה נאסר יוציא ויתן כתובה לב"ש בשתי שבתות ולב"ה בשבת אחת. ומפי' ר"ת דליהנות לו לא משמע אלא הנאת מזונות ע"כ ובסוגיין מבואר דלא כר"ת דא"כ מאי פריך מפלוגתייהו דב"ש וב"ה אמתני' גם לפום סוגיין י"ל קושית תוס' דמתשמיש לא ה"מ למפרך דידע המקשה דאיכא לחלק דהתשמיש שהוא משועבד לה מדאורייתא לא מצי להדירה לכן פריך ממעשה ידיה. ועי"ל דפלוגתייהו דב"ש וב"ה דוקא במדיר אשתו הנשואה אבל בארוסה לד"ה שלשים יום וניחא ליה לתנא למתני דינו בין בארוסה בין בנשואה ובזה י"ל גם קושייתם הנ"ל. ועוד כשמוקי' לה בגמרא בשהדירה כשהיא ארוסה דהכתי לא משעבד לה א"כ מתשמיש נמי אל הנדר וליתני במתני' יוציא ויתן כתובה לב"ה שבת אחת ולב"ש ב' שבתות ע"כ ואין לתרץ כיון שארוסה אסורה לו כדאמרי' כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה א"כ לא אל הנדר כלל כמי שנשבע שלא יאכל נבלות וכו' דאין השבועה חלה כלל דדוקא באיסורי דאורייתא הוא דאמרי' הכי דכבר מושבע ועומד מהר סיני אבל באיסורי דרבנן השבועה חלה וכלה דאסורה לבעלה אינו אלא מדרבנן. גם באיסורי דאורייתא יש להסתפק אם אין הנדר אל עליהם. אך תוס' כתבו שם בד"ה שהגיע זמן וכו' דאיירי בשהדירה כשהגיע כבר הזמן ומיהו אל הנדר דלא אלמוה רבנן לשיעבודה דאשה כל זמן שלא ניסאת ומפקיע הקונם אותו שיעבוד ע"כ לפ"ז י"ל בשהגיע הזמן אל שיעבוד התשמיש מדאורייתא דהא כתבינן אגרת מרד על ארוסה ולא אל הנדר אתשמיש כלל וזה ברור. וראיתי להמהרש"א שהרגיש במקצת דברינו ע"ש:

(שם) **כהדא** דתני אין ב"ד וכו'. צריך לאתויי הך ברייתא דלכולהו תנאי לעיל בפ' אף על פי דמזונות דאורייתא ואף רמב"י יליף ליה מק"ו מכסות. אך קשה לי אי איתא לק"ו דרמב"י דאמר ומה דברים שאין בהם קיום נפש אינו רשאי לימנע דברים שיש בהן קיום נפש לא כ"ש איך אפשר לחלוק עליו דהא כסות מפורש בקרא וראיתי להרמב"ן בפי' התורה שכתב המלבושים של האשה בעלה חייב בהן מדבריהם והא דכתיב בקרא כסותה היינו כסות מטתה ושלא אלה בתשמיש איירי ע"ש שהאריך ומביאו הס"מ רפי"ב מה"א. ולפי דבריו מתורץ קושיתו. ואני תמה מהס"מ אחרי שהוא מודה לדברי הרמב"ן שהמזונות הוא מדבריהם איך פליג עליה במלבושים שהן מדאורייתא דהא מזונות איכא למילף ממלבושים בק"ו וכמ"ש בסמוך וצ"ע. ותוס' כתבו בפ' נערה דף מ"ח בד"ה ראב"י וכו' ותימא כיון דראב"י נמי סובר דמזונות דאורייתא הך ברייתא דתני תקנו מזונות תחת מעשה ידיה כמאן אתיא ע"כ ומסוגיין מבואר דאיכא מ"ד דפליג אכולהו תנאי וסובר דמזונות דרבנן ונראה דמפרש כולא קרא בתשמיש וכדעת הרמב"ן. ועמש"ל פ' אע"פ דף כ"ב וכו' בתוס' בד"ה מה:

(שם) **ויעשה** אותה כפועל וכו'. במעשרות פ"ג גרסי' ואשתו אין לו עליו מזונות כמ"ד אין מזונות לאשתו ד"ת כהדא דתני אין פוסקין וכו' ופי' הר"ם שם אין פוסקין וכו' וכ"ג

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה הגע עצמך כו'. בפ' בתרא דנדרים וצ"ע. כ"ב ועי' רמב"ם פרק כ"ב מהלכות אישות הלכה נ' ובהרב המגיד שם:

וה"נ במעשר כיון שאין פוסקין לה רק עמו אוכלת לא נראה כפריעת חוב וכמקח ואתיא אפי' למ"ד יש לה מזונות ד"ת. וגרסי' או כהדא וכו'. ופריך ויעשה אותה כפועל שאין יפה למלאכתו פ"פ וחייב במעשר שפועל כזה אינו אוכל ד"ת וה"נ כמתנה ולרבנן דמתנה כמכר ה"ל כלוקח וכגמר מלאכה ע"כ. ומסוגיין מבואר שאין פירושו והגהתו מאורין גם מה שהירש בקושית המקשה ויעשה אותה וכו' לא שייך כלל במעשר דלמה נעשו אותה כפועל שאינו ש"פ. גם מ"ש שפועל שאין יפה למלאכתו אינו אוכל ד"ת. לא ידעתי אנה מצא דין זה:

(שם ע"ב) **והתנינן** המשרה את אשתו וכו'. נראה למ"ד לעיל פ' אע"פ דהמשרה את אשתו אוכלת עמו בלילי שבת היינו אכילה ממש לא פריך מידי דכיון דאוכלת עמו כל שבת ליכא זילותא משא"כ כאן וצ"ל דלמ"ד אוכלת היינו תשמיש פריך. והטור בא"ע סי' ע' פוסק כמ"ד אכילה ממש ואח"כ מסיק דמשמע בירושלמי שאינו יכול לפרנסה ע"י פרנס אא"כ מרצונה. וכ"פ הרמ"א בהגה שם סעיף ב' ע"ש ודבריהם תמוהים דלמ"ד אכילה ממש אפי' לא קיבלה עליה נמי וכמ"ש וצ"ע. והרא"ש תירץ הדירה שאני ע"ש:

(שם) **מ"ד** שלשים יום מסייע לרב וכו'. בקונט' הגהתי בהיפך וכ"נ מדברי הרא"ש בחידושיו שפי' שם מ"ד ל' יום מסייע למ"ד דמתני' במפרש דוקא ע"ש. ונראה מדבריו שם שהיתה גירסתו בירוש' כמו שהוא בבבלי דרב מוקי למתני' במדיר שלשים יום ושמואל מוקי לה במדירה לעולם: (שם) **יותר** מיכן יוציא ויתן כתובה בסוף שניי'. וא"ת מאי דוחקיה לומר בסוף שניים ושלשה דאר"י בכהנות בתחלת שלשה הל"ל דאף שניים היינו בתחלת שניים וי"ל דא"כ צ"ל דפליגי בכהנות בחדש שלם הלכך שלא להרחיק פלוגתייהו קאמר דיותר מכאן היינו סוף שני חדשים וליכא בינייהו רק יום אחד ואפשר שכך היתה קבלה בידם דלא פליגי ת"ק ור"י רק ביום אחד. אך קשה לי בחדש השני מאי דינה אם להעמיד פרנס או אינו נותן לה כלום וצ"ע:

(שם) **אלא** בישראל פליגין. בבבלי גרסי' ר"י היינו ת"ק אמר אביי כהנת אתא לאשמועינן רבא אמר חדש מלא וחדש חסר איכא בינייהו ע"כ. ולא ראיתי לפוסקים שחילקו בין אשת ישראל לכהן. ונראה שהן מפרשי' דאביי אמר בכהנת פליגי ורבא אמר חדש מלא וחדש חסר נמי א"ב. וכ"כ התי"ט. אבל דוחק בעיני לפרש כן דה"ל לאביי למימר כהנת איכא בינייהו ונלע"ד דה"פ אביי סבר דלא פליגי ת"ק ור"י אלא דר"י בא לפרש דברי ת"ק דבכהנת שני חדשים יקיים ורבא קאמר דפליגי ת"ק ור"י בחדש מלא וחדש חסר אבל אביי ורבא מודים דאף ת"ק מודה דבכהנת שני חדשים מעתה הבבלי והירוש' והתוספתא שוין בדין זה וצ"ע. וא"ת לאביי קשיא הא תנן ר"י אומר משמע דפליג את"ק וי"ל מצינו ביוצא בזה הרבה משניות דתנן הכי ולא פליגי וכמ"ש התי"ט בכ"מ. מיהו מהא דגרסי' בבבלי בפרקין דף ע"ב ע"ב הא גופא קשיא אמרת רגל א' יקיים וכו' אמר אביי סיפא אתאן לכהנת ור' יהודא היא. משמע דקסבר אביי דת"ק ור"י פליגי בכהנת. אך אינה ראיה כל כך די"ל דנקט ר"י כיון דאיהו הוסיף כהנת:

(דף מ"ד ע"א) **מודי** הוא במקניטה ונדרה. כ' תוס' דף ע"א בד"ה אימא וכו' שהקשה ר"ת דהכא אית ליה לר"מ היא נתנה ולהכי יוציא בלא כתובה ולקמן תני' ר"מ היודע באשתו שנודרת ואינה מקיימת יקניטנה כדי שתדור לפניו ויפר א"ל אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת פירוש ולכך יוציא בלא כתובה משמע דלר"מ לא יוציא ואם יוציא יתן כתובה ודחק להגיה הברייתא ע"ש. ולפום סוגיין דמודה ר"מ במקניטה ונדרה לק"מ דהתם איירי בנודר' מפני שמקניטה וכן מפורש בברייתא שם דהר"מ יפור ויקניטנה משמע דגם שאר נדריה היו מחמת הקטטה. אך קשה למה דחק שם בבבלי ומוקי למתני' דלא כר"מ ולא מוקי לה במקניטה ונדרה וי"ל:

(שם) **ברגל** רדופין שנו וכו'. מכאן משמע דלא כפירש"י ותוספות דף ע"א דמדבריהם משמע שהיא רדופה לילך לבית אביה ומ"ש תוס' דרגל שני אינה רדופה כל כך אע"פ שעדיין לא הגידה פ"בחה ע"כ קשה דגרסי' בירושלמי פסחים דף כ"ח ע"ב לא הלכה רגל הראשון רגל השני מהו שיעשה רגל רדופין ופשיט לעולם יש לה רגל רדופין. ועמ"ש שם בפסחים בתו' בד"ה רגל ראשון וכו':

(שם ע"ב) **וכולהון** בעדים. כ' הרא"ש משמע דאין המתקן נאמן לומר לא תיקנתי אם היא מכחישתו ואלא דמסתבר הוא דאין יפקיע ממונה בעד א' אלא שני עדים צריך כגון שאמרה פלוני תיקן באותה שעה והעידו עדים שבאותה שעה לא היה פלוני בעיר או אם הבעל אומר היא אמרה לו שפלוני תיקן לה והיא אומרת לא אמרתי לו אין הבעל נאמן אם לא שיביא עדים שאמרה לו ע"כ. וכ"כ הר"ן בשם הרשב"א אבל בשם הרמב"ן כתב שפלוני שאומרת עליו שתיקן לה למוד נאמן וכולהון בעדים. לא קאי אמאי דקאמר הכן ע"כ. ונראה לי דהרמב"ן מפרש דקאי אדברי הבעל אם היא מכחישתו צריך עדים ועיי' בתי"ט בפרקין ועי' בחידושי הריטב"א שכתב הטעם דנאמן הכהן למוד להפסיד כתובתה משום דיש רגלים לדבר. ולפ"ז ליתא לקושית התי"ט. ועיי' בא"ע ריש סי' קטו ובב"ש שם ס"ק ד':

(שם) **לחצר** אמרו וכו'. משמע דהאמר נמי איכא דת יהודית שלא תלך פרוע ראש ולא כמ"ש רש"י ותוס' דף ע"ב. והא דאמר בבבלי שם ואלא למאי א"כ לא הנחת בת לא"א קאי אהא דאר"י קלתה אין בה משום פרוע ראש וקשיא ליה אי קאי ר"י אחצר פשיטא דאל"כ לא הנחת וכו'. וראיתי שכ"כ הב"ח. מיהו רש"י ותוס' דחקו לפרש כן דהל"ל דאל"כ ולשון א"כ משמע כפירוש' ופשטא דמתני' משמע דדת יהודית א' נשואות וא' פנויות לא ילכו פרועי הראש. וכ"כ בש"ע בא"ע סי' כ"א סעיף ב'. אבל בא"ח סי' ע"ה ס"ב כתב אבל בתולות שדרכן לילך פרועות הראש מותר לקרות ק"ש כנגדן. ומקשה המג"א שדברי הש"ע סתרי אהדדי ועוד מקשי מהא דתנן לעיל פ"ב דבתולה יוצאת בהינומא וראשה פרועה ע"ש שדבריו דחוקים. ולדידי קשיא מהא דתנן פ"ג דנדרים הנודר משחורי הראש מותר בנשים ואמרו שם בגמ' מ"ט אנשים זימנין דמכסו רישייהו וזמנין דמגלו רישייהו ופי' הר"ן וא"א לאסור אותם לא במכוסי הראש ולא במגולי הראש וכו' אבל נשים כיון דלעולם מיכסי במכוסי הראש אדם מתיר אותם ע"כ. ואס"ד דבתולות מותרין וגם דרכן לילך בגילוי הראש אמאי מותר בנשים דלמא לכך לא אמר מכוסה הראש כדי לאסור גם הפנויות. לכך נ"ל דבשוק בין נשואות בין פנויות אסורות לצאת בראש פרוע כדילפינן מקרא דופרע ראש האשה והסוטה בעזרה היא עומדת ושרה הה"ר היא גם כיון שכל הנשים מצוה לראותה כדתנן בפ"ק דסוטה ודאי דינו כרה"ר. ובבית ובחצר דרכן של בתולות לצאת בגילוי הראש ובהכי איירי בש"ע בא"ח דאין דרך לקרות ק"ש ברה"ר אבל נשואות דת יהודית היא שלא תצא פרוע הראש אפי' בחצר ובהכי ניחא הכל. מיהו הא ודאי צ"ל דמ"ש בא"ח דבתולות שדרכן לילך וכו' הוא דלא כדעת רש"י ותוס' דלדידהו אף נשואות רגילות לילך פרועי ראש בבית ובחצר כדמשמע ליהנא לא הנחת בת לא"א. גם בא"ע סי' קטו ס"ג פוסק בש"ע דלא כרש"י ותוס':

(דף מ"ה ע"א) **כאור** הדבר תלא. מדמייתא דינא דכיעור לכאן ש"מ דבכלל העוברת על דת כן ותלא מבעל קאמר. וזה סייעתא לפירש"י והר"מ ביבמות פ"ב ולא כדעת הרי"ף ע"ש. מיהו לפי מה שפירשתי בקונט' בסמוך דאמר ר' ומה בכך וכי בשביל זה תוציא אשה מבעלה יש סייעתא לפי' הרי"ף ול"ק, מבבלי דאמר ר' הואיל ומכוער הדבר תלא דהתם קאמר דתלא מנטען וצ"ע: (שם) **סנדלו** לפני מטתה וכו'. ביבמות דף כ"ה ע"א פירש"י בד"ה מקום מנעלים הפוכים ניכר מקום הפיכתו בעפר שתחת המטה לשון מורי ל"א מקום מנעלים אלא הפוך שבא ומצא את מנעליו במקום שהוא רגיל לתת את שלו ודאי נכרי בא לכאן ושם מנעליו במקום שלה ושלה במקום בעל ולשון עיקר דא"כ הפוך מיבעיא ליה ע"כ. והנה פי' השני מסכים לסוגיין וקושית רש"י יש ליישב דאשני מקומות קאי וכמ"ל אפי' לא מצאו אלא מנעלים שלו לפני מטתה או שלה לפני מטתו נמי דבר מכוער הוא וכמפורש כאן: (שם) **וכולהון** אם הביאה ראיה לדבריה נאמנת. כתב הרשב"א בתשו' סי' אלף רכ"א אשת כהן שנכנסה לאחר בסתר והגיפו הדלתות לא חיישינן דאמרי' תרעא טרוק סוטה מוגף צריכה ועוד שאין לך ראיה גדולה מזה שלא נתיחדה לרצונה אלא באונס וכל הכך דירוש' דאין שם טענה ידועה לפיכך יש לחוש שמא שניהם נתכוונו ויש רגלים לדבר ע"כ. וקשה הא ספק סוטה אסורה לכהן וכיון דמוגף מיבעיא דלא איפשיטא היא למה לא תהיה אסורה לכהן והיה לסתור היא. גם ראיה שניה קשיא לא יהא אלא אונס הא אנוסה אסורה לכהן ואפשר לומר דוקא הנבעלת באונס אבל אנוסה לענין יחוד מותרת לכהן וצ"ע. ועיי' בא"ע סי' ז' וסי' קעח ובב"ש שם:

(שם) **מעשה** בא לפני ר' ואמר מה בכך וכו'. בקונט' פירשתי שתי לשונות. ויותר נ"ל שהמעשה היה בעידי דבר מכוער והיא נתנה אמתלא לדבריה ואמר ר' מה בכך כיון שנתנה אמתלא לדבריה נאמנת שהרי אפי' בהוחזקה נדה בשכינותיה אמרי' לעיל פ"ב בבבלי ובירושלמי שנאמנת כ"ש כאן ושאלו א"כ אם מפני אמתלא לדבריה בשנתנה פיה על פיו שזה מכוער ביותר ופשיט שאינה נאמנת. ומפני שלא ראיתי לא' מן הראשונים ז"ל שחילקו בכך לכן לא פירשתי כן בקונטרס אבל לדינא צריך עיון:

(שם ע"ב) **תיפוק** בלא פרן. כתב הרשב"א בתשובה סי' אלף רל"ד ואפי' פיו על פיה משמע דאינה סוטה כדמשמע בירושלמי פרק המדיר עד כאן והיינו אדרבה כאן משמע מפורש דתלא וצ"ע:

(דף מ"ו ע"א) **אבל** אם קידשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה. כתבו תוס' בפרקין דף ע"ב בד"ה על מנת וכו' ולרב דמוקי מתני' בקדשה על תנאי וכנסה סתם ה"ה דאפי' קדשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה אלא נקט קדשה על תנאי לאשמועי' דאפ"ה כתובה הוא דלא בעי' הא גיטא בעי' ע"כ. וקשה הא מפורש כאן דרשב"ל מוקי למתני' בקדשה ע"ת וכנסה סתם כרב וסובר בקדשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה. ונראה שגם רש"י סובר כן אליבא דרב וכמ"ש הרא"ש בשמו. ועיין בא"ע סי' ל"ט סעיף ה' בש"ע ומפרשיו. ומאי דמייתי תוס' ראיה מדגרסי' שם האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה ר"מ ור"י אומרים היא נתנה אצבע וכו' ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא שלא בכתובה י"ל דשאני התם שנדרה כשהיא תחתיו דאז ודאי קפיד הבעל שרוצה שתהיה מורא עליה ולא תדור תחתיו אבל בשנדרה מעיקרא קודם האירוסין כיון דקדשה וכנסה סתם אמרי' ודאי לא קפיד באשה נדרנית. וכעין זה כתב הרא"ש בפרקין לענין נדרים שאין בהן עינוי נפש ע"ש. מיהו מהא דאר"י בסמוך וצריכה ממנו גט אפי' קדשה ע"ת וכנסה סתם. נראה דכרב ס"ל וה"ק אע"ג דאוקימנא למתני' בשקדשה וכנסה סתם אפ"ה בקדשה ע"ת וכנסה סתם צריכה הימנו גט. ובפ"ב דקידושין הגירסא אר"מ בשם ר"י וצריכה ממנו גט אפי' קדשה ע"ת וכנסה ע"ת:

(שם ע"ב) **אבל** במומין שבגלוי וכו' ואין במתנה וכו'. וקשה מנ"ל דבמתנה יכול לטעון אף במומין שבגלוי דלמא כיון דראה ודאי מחל ולא התנה רק המומין שבסתר שלא ראה אותן וכן ב"ין דלא שייך תנאו בדבר שנראה לכל שאין הדבר ההוא כפי תנאו טפי אית לן למימר שלא התנה רק לשחק בה: (שם) **תני** שומא שיש לה שיער וכו'. מדברי הרמב"ם פ"ז מה"א ופ"ח מה' ביאת המקדש מבואר דשומא לא הוי מום אלא בעור הפנים והקשה הכ"מ דלא משמע כן בבבלי והרב בלח"מ מפרש לדברי הש"ס בבלי ע"ש. ולא ידעתי איך לפרש דברי הברייתא השנויה כאן דמפורשת שלא כדברי הרמב"ם וצ"ע:

(שם) **אשה** קרחה וכו'. לפי מאי דמסיק דהוא מום קשה למה השמיטו הפוסקים דין זה וגם הא דמסיק בסמוך דזקן הוי מום באשה ודוחק לומר דה"ה הוא משומא שיש בו שיער וצ"ע: (שם) **ולא** תנינן יותר עליהן באיש דדין. וקשה הא מתני' היא בבכורות פ' אלו מומין דדין שוכבין כשל אשה ה"ז מומין בכהן וצ"ע:

הדרן עלך פרק המדיר

פ"ח (דף מ"ז ע"ב) **האשה**. הכי מתני' עד שלא נתארסה. כתב התי"ט בפ"ק הלכה ו' ולא ידעתי למה לא תאמר כן בירושלמי אמתני' דהתם דתנן אלא ה"ז בחזקת בעולה עד שלא תתארס ע"כ וכ"ל דלעיל שהטעתו ואלו ידע הבעל שהוא כן לא אירסה לכך תולה האירוסין בה שנתארסה מבנין התפעל אבל כאן שהנכסים רוצין באירוסין ראוי לתלות האירוסין בו לכך קאמר דכן צ"ל במתני' עד שלא נתארסה ודלא כמ"ש התי"ט דנתארס להכא הוא: (שם) **הרי** הוא קל לעניים וחומר הוא לב"ה ותניתה. וקשה הא גם לבע"ה הוא קל שפטור מן הפאה וי"ל אלו זכו בה העניים קודם הקצירה אבד כל שדהו ועי"ל הא כללא קאמרי אפי' בדבר דלא שייך ביה קולא לבעה"ב:

(שם) **א"ל** קל הוא להעניים ואינו חומר לבע"ה שמדעתו הפקירו. כתבו תוס' בפרקין בד"ה נפלו לה משנתארסה וכו' וקשה לר"י והא קתני התם בפ"א שתי שבתות דהוי קל לאיש וחומר לאשה שאינה נוטלת כתובה בהדרת שבת אחת כב"ה וי"ל שאין זה קולא אלא הוראה שממהר לגרשה בהדרת שבת אחת אע"פ שרצונו בכך לאחר מכאן שמא תחזור בה ע"כ. וקשה א"כ גבי הפקר לעניים נמי כיון שמותרת היא לבע"ה דאע"ג דעכשיו מדעתו הפקירו שמא יחזור בו לאחר מכאן וי"ל כיון דלא הפקיר אלא לעניים מסתמא למצוה קמיכוין ולא חיישינן שמא יחזור בו ועיי' בספר הון עשיר: (שם) **אנן** תנינן מוכרת ונותנת וקיים. מכאן ראיה לגי' הר"מ שכתבו תוס' בפרקין בד"ה תני מוכרת וכו' ודלא כגירסת רש"י דגרס במתני' אם מכרה ונתנה קיים וצ"ע בפי' הרא"ש ז"ל:

(דף מ"ח ע"א) **והתלושין** מן הקרקע שלה. כתב התי"ט היינו ת"ק ור"מ נמי לא פליג בהו אלא כ"ל משום דבמשנה זו צריכא להו לרבנן למתני והתלושין דכל הקודם זכה הלכך תני להו הכא נמי והתלושין וכו' ומש"ה לא תני בקדרה והכ"א שלו ע"כ. וכ"ל דאיצטרך למתני והתלושין דמודים חכמים לר"מ בקמה עומדת לקצור דהן שלה דה"ל כתלושין ור"מ פליג אפי' בשעת שהוא מחובר לקרקע דשמין וכדמסיק בסמוך בש"ס. ואע"ג דחכמים פליגי אדר"מ בשבועות פ' הדיינין וקסברי דלא אמרי' כל העומד לקצור כקצור היינו דוקא בשומרין אבל בשאר מילי מודים חכמים לר"מ וכמ"ש התי"ט שם בשבועות בשם הר"י הלוי וכן כתב הריטב"א בחי' דתלושין דמתני' לאו בתלושין ממש איירי אלא כל היכא דלא צריכי לארעא שכל העומד לקצור כקצור דמיא ודבר הגון הוא. והרא"ש כ' בפרקין דהא דאר"ש מחוברין לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה אפי' קמה העומדת לקצור בכלל מחוברין היא וכן מוכח בירושלמי דגרסי' כי קאמר ר"מ אפי' בכרם העומד ליבצר וקמה העומדת לקצור וכיון דר"מ ורבנן איירי בהכי ר"ש ורבנן נמי איירי בהכי ע"כ. ותימא אדרבה בסוגיין מפורש דפליג ר"מ אפי' בשעת ואף רבנן לא פליגי עליה אלא בשעת וכמ"ש בסמוך דאיכא למידק הכי ממתני' וצ"ע:

(שם ע"ב) **רשב"ל** אמר לאחר מיתה הא מקיים לא. בבבלי בגיטין דף מ"ז ע"ב משמע בביכורים מודה רשב"ל דקאמר התם דפליגי ר"י ורשב"ל במוכר שדהו לפירות אי קנין הפירות כקנין הגוף דמי ואותיביה רשב"ל מולביתך וקאמר הכא דכתיב ולביתך אבל בעלמא לא משמע דבביכורים מודה וי"ל דלדברי ר"י הוא דקאמר הכי. וכן משמע מסוגיא דהתם דלא קאמר רשב"ל אלא במתה וצ"ע בגמרא ובתוס' שם ועמש"ל פ"ט ה"א:

(שם) **מתני'** כשאינן עושין כדי טפילתן וכו'. ותוס' כתבו בפרקין בד"ה והרי עבדים ושפחות וכו' משמע דזתים וגפנים עושים קצת פירות מדפריך עלה מעבדים ושפחות ובעבדים ושפחות מיירי שעושים קצת מלאכה דאם אינם יכולים לעשות כלום מה מכירה שייך בהם ועוד דמסיק דפליגי דנפלו לה בשדה שאינו שלה ואי מיירי בזתים וגפנים שנתייבשו לגמרי מ"ט דמ"ד לא תמכור והא ליכא שבח בית אביה דכיון דנתייבשו לגמרי לא יניח בעל השדה להשהותם אלא ודאי מיירי כשעושין קצת פירות ע"כ. דבריהם דלא כסוגיין דעדיין קשי' מעבדים ושפחות אם אינן עושין כדי טיפולן מה מכירה שייך בהו. והנה הקושיא הראשונה כבר הניחא הריטב"א בחידושיו דאיירי שאינן ראויין למלאכה אבל ראויין לשמש לפני גדולים ומזין לעשירים. וקושיא השניה י"ל כיון דלא נתייבשו לגמרי אע"ג שאינן עושין כדי טיפולן מ"מ כיון שעושין פירות עדיין שבח בית אביה קיים לרשב"ג דרוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבירו ואע"ג דאיכא שמעי' ליה לרשב"ג בפ' המפקיד דתנן התם המפקיד פירות אצל חבירו אפי' הן אבודין לא יגע בהן רשב"ג אומר ימכרם בב"ד מפני שהוא כמשיב אבידה וטעמא דת"ק התם משום שרוצה אדם וכו' וי"ל דהתם כדאמר טעמא מפני שהוא כמשיב אבידה דלמא אינו חפץ בהן אבל הכא ודאי ניחא לה בהן משום שבח בית אביה:

(דף מ"ט ע"א) **מתני'** מסייעא לרבנן דכאן כרמא וכו'. הנה הרמב"ם בפ' כ"ג מה' מכירה כתב דין זה דכרם אני מוכר לך וכ"כ כל הפוסקים וכאן פסקו כרבנן דתמן ואפשר לומר דסוברים דלא דמיא דהכא כשיכלו הזתים והגפנים מן השדה אפשר יאבד שמו ולא יקרא עוד בית זיתא: (שם) **אבל** אם השבח יתר על הוצאה נותן לו את השבח. וקשה למה יתן לו את השבח מיהת גם הקרקע אשבחא ועתה היא שלה לכך נראה דה"ג אבל אם השבח יתר על ההוצאה נותן לו את ההוצאה בלא שבועה וכ"ה בבבלי:

(שם) **וכולהם** שמין להם בעדים. בתוספתא בפרקין הגירסא שמין להם בעדית ובקונט' הגהתי שמין להם כאריס. והיא הגירסא הנכונה וכן נראה מבבלי בב"מ פ' המפקיד דף ל"ט. מיהו התם משמע דלא קאי אמוציא הוצאות על נכסי אשתו אלא אנכסי נטושים. ועמ"ש בסוגיא ובתוספתא דפרקין: (שם) **שומרת** יבם שנפלו לה נכסים. פירש"י כשהיא שומרת יבם. וביבמות פ' החולץ פירש"י שלקחה דעתן שנפלו לה כשהיא שומרת יבם. ונראה כמו שפירש כאן דפליגי אביי ורבא התם בבבלי ביבמות ואביי מוקי לה לרישא שנפלו כשהיא שומרת יבם ורבא מוקי לה רישא וסיפא שנפלו כשהיא שומרת יבם וכוותיה דאביי מסתברא דר"פ אמר התם מתני' כוותיה דאביי דייקא. וכ"כ תוס' שם בד"ה אע"ג וכו' בשם הלכות פסוקות דר"י גאון דהלכתא כוותיה דאביי גם דברי הירושלמי אתיין כאביי וכמ"ש בסמוך:

(שם) **מודים** בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים. כתבו תוס' בר"פ בד"ה סיפא וכו' תימא א"כ לב"ה נמי תמכור לכתחלה דכיון דהיא מוחזקת הוי ספק שלה ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי כדאשכחן גבי שומרת יבם וכו' וי"ל דהכא בודאי ליכנס קיימא דכל המארס דעתו ליכנס הלכך לכתחלה לא תמכור אע"פ שהיא ודאי אבל התם כך עומדת לחליצה כמו לייבום והואיל וספק ודאי אמרו דתמכור לכתחלה ע"כ. וכ' התי"ט בר"פ צ"ע:

בן א"יה

בשירי קרבן סד"ה תיפוק כו' דתלא וצ"ע. נ"ב בחנם הניח הרב והקשה על הרשב"א וגירסא שבפנים נכונה ובוטה פי' סוטה [פי' שהק"ע פי' מ"ש הקרובים אם שוטה היא פי' שהיא חסר דעת. ולכן הוצרך להגיה בגורסין להיפך אם שוטה היא שהיא חסר דעת אינה מפסדת כלל ולוקחת כתובתה משלם. אבל להגה הגיה ומ"ש שוטה פי' שדינה כדין הסוטה כמ"ש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל וכו' וטענו הקרובים אם יש עליה עדים שזינתה ונעשה סוטה תפסיד כ' ור' מנא ליוה להביא את כתובתה משמע לכאורה דר' מנא פליג על ר' יוסי ולא הפסידה מתגית

אמרי ברוך

בשירי קרבן ד"ה לחצר וכו' מכוסה הראש וכו'. קשה לדידיה אכתי דלמא רצה לאסור גם קטנים וקטנות א"ו אין זה מטעם הוכחה רק דאנשים מקרי שחורי ראש ולא זולתם לכך אינו אסור רק באנשים ואפשר דפנויות מקרי גלוי הראש יעו"ש בתוס' ישנים ותבין וברמב"ם פ"ט מהלכות נדרים מפורש דבמקום שהולך מקרי שחורי ראש אסור בכולן. ועיין בפי' רש"י והרא"ש ויצוין בס' ב"ש בהגלות ותשובות שלו סי' י"ח בהג"ה: שם ד"ה תיפוק בלא פרן וכו' מפורש דתלא וצ"ע. נ"ב דבריו צ"ע דהא אסיק כאן בירושלמי דלא הפסידה רק אגי פרן מחמת התנאי שהיה מפורש בפרנה:

עבודי ירושלים

בשירי קרבן ד"ה וכולהון אם הביאה ראיה לדבריה נאמנת הביא בשם הרשב"א בתשו' (ח"א סי' אל"ף כ"א) שפסק האיכא לכהן והוא הניח בצ"ע דהא ס' סוטה לסמתיר פ"ע ולא קשה מידי דהא בירושלמי מבואר אשה כאן בין דברים מעופרים יהו בה רק מדרבנן כמ"ש הפ"י פ"ק דכתובות (ד"ט) וא"כ ס' לכהן. ומצאתי בשו"ת הגרע"א (סי' ק"א) ש"כ והוא פשוט. ושב"ק שהביא דברי הרשב"א (ח"א סי' אל"ף רל"ג) דפיו על פיה משמע דאינה סוטה כדמשמע בירושלמי פרק המדיר וכתב הוא ע"ז וז"ל ותימה אדרבה כאן מפורש

ול"נ דמעיקרא לאו קושיא מעומדת יבם דהתם הספק אם זיקה עושה ארוסה או לא משא"כ כאן שהיא ודאי ארוסה אבל אי קשיא מבעלמא קשיא דאמרי' בכל דוכתא אין ספק מוציא מידי ודאי ע"ש תי' והוא דחוק. ודבריו אינן מסוורים. דקושית תום' הא בארוסה ודאי נמי אין לו זכות בנכסיה מאי קאמרת. משום דספק הוא אימר בזכותו נפלו שמא תבא לידי נישואין א"כ בשומרת יבם נמי נימא הכי דהא מ"מ זקוקה היא לו ונאמר אימא בזכותו נפלו ותירצו תום' דספק ארוסה לא דמי לשאר ספיקות דהכא ודאי שתינשא לו כיון דאירוסה אע"ג דאיכא מיעוטא דהדרי בהו מ"מ בהכ"ג ספק מוציא מידי ודאי אבל גבי שומרת יבם ספק גמור הוא דאימר ימלוך לה יבמה. והיינו דקאמר בבבלי ביבמות זיקה עושה ספק ארוסה ר"ל אימר ימלוך לה היבם והדברים ברורים בלא גמגום :

(שם ע"ב) **אין** דאת אמרת מוכרת וכו'. נ"ל דה"ג כן דאת אמר מוכרת ונותנת וקיים כשנפלו לה משנעשית שומרת יבם וכן דאת אמר ימלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב כשנפלו לה עד שלא נעשית שומרת יבם. וכן הגירסא ביבמות פ' החולץ בבבלי דאביי הוא דמוקי למתני' הכי רישא בשנפלו לה כשהיא שומרת יבם וסיפא כשנפלו לה בעודה נשואה. ועל הגירסא שלפנינו קשיא כשנפלו לה משנעשית שומרת יבם אמאי יחלוקו מי גרעא מנשואה אדרבה כולא ברשותה דידה נפלו אבל לפי הגהתי ניחא כיון שנפלו לה כשהיא נשואה יחלוקו דהא אין ליבם בה אלא זיקה ווי גריעא מידה ובריישא שנפלו לה כשהיא שומרת יבם לפיכך מוכרת לכתחילה וכן עיקר : (שם) **ההן** יבם דהכא. וקשה מ"ש יבם דהכא מיבם דמקום אחר ונראה דר"ז פליג אריב"א ומוקי למתני' כולה בשנפלו לה כשהיא שומרת יבם וריישא דלא עבד בה מאמר וסיפא בדעבד בה מאמר ומאמר לב"ש עושה ודאי ארוסה וספק נשואה לחלוק נכסים וזו היא דעת רבה בבבלי פ' החולץ דף ל"ח. והיינו דקאמר יבם דהכא דאיירי כשעשה בה מאמר : (שם) **דב"ה** פשיטא לון שהוא כבעל ויורש את הכל. מכאן ראיה לפי' תום' בד"ה נכסים בהוקתן דבשומרת יבם לדברי הכל לב"ה הנכסים בחזקת יורשי הבעל מדליכא מאן דפליג אר' זעירא. ואף שכתבתי בסמוך דר"ז פליג אריב"א מ"מ במאי דקאמר ר"ז דלב"ה הוא כבעל ליכא מאן דפליג :

(שם) **הוות** צריכה לן וכו'. בבבלי מיבעיא ליה מי קוברה יורשי הבעל שיורשין כתובתה או יורשי האב שיורשין נכסי מלוג ופשיט ליה מדר' הושעיא. מיהו בסוגיין משמע דמבעיא לן באין שם נכסים מבעל"ה הראשון וכדפירשתי בקונטרס : (שם) **אשה** אע"פ שאין לה כתובה וכו'. בקונט' פירשתי הטעם כיון דראוי ליורשה. ועי"ל כיון דאסור לאדם לדור עם אשתו בלא כתובה הלכך לעולם יורש עיקר הכתובה. ונ"מ בין שני הטעמים דלטעם הראשון אמרי' לא פלוג הלכך אלמנה שלא נשבעת על הכתובה או שלא ירשו יורשיה כלום חייבין לקברה ולטעם השני יורשי האלמנה פטורים. ומדברי הרמב"ם פי"ח מה"א נראה דס"ל כטעם השני ודעת הראב"ד כטעם הראשון. ועיי' בא"ע סי' פ"ט בב"ש ס"ק ה' שהעלים ממנו דברי הירושלמי. מיהו בבבלי דאמר קבורתה תחת כתובתה משמע דבשביל עיקר הכתובה אין חיוב עליו לקוברה ודלא כטעם השני. ועיי' בתום' דף פ' בד"ה יורשי הבעל וכו' :

(שם) **לכן** צריכא וכו'. וא"ת עפי ה"ל למפרך דפירות התלושין וכו' מיותר דשמעינן ממשנה דתנן ברישא וי"ל דאיצטריך למתני תלושין משום פלוגתייהו דחכמים דמחלקין בין תלושין למחוברין. וא"ת הא מחוברים מודים חכמים לת"ק ולא צריכי למתני תלושין אלא ה"ל למתני בדברי חכמים מתוך כל הקודם זכה וי"ל דאיצטריך למתני בדברי חכמים מחוברין שלא לאשמועינן דאם קדם היורש ותפס מוציאין מידו וכדמסיק בסמוך ואפשר דבמחוברין לחכמים יפה כח הבא דמוציאין מידו משא"כ לר"מ. וא"ת למה לי מחוברין הא מדיוקא דסיפא שמעי' דוקא תלושין הוא דכל הקודם זכה אבל מחוברין לא דאל"כ לישמעינן מחוברין וכ"ש תלושין ויש לומר דסד"א לעולם מחוברין נמי כל הקודם זכה אלא דאי תני מחוברין ה"א דתלושין לעולם הן שלו לפיכך איצטרך למתני תרווייהו. ודלא כמ"ש בתוי"ט במשנתנו בד"ה המחוברין וכו' דתנן מחוברין וכו' בדברי חכמים איידי דתנן הכי לעיל בנכסי מלוג ועיי' שם ובמהרש"א דף פ"ב ברש"י בד"ה תני שלה וכו' :

(דף נ' ע"א) **ולא** סוף דבר דיכר אלא אפי' כל שהוא וכו'. בבבלי בערכין דף כ"ט משמע דדוקא דיכר כי היכי דליפרסמי מילתא. גם הרמב"ם העתיק המשנה כצורתה. מיהו י"ל דהאי דערכין איירי במי שהחרים נכסיו בזמן הזה שהמירו עליו שיתן דיכר אבל כאן שבלא"ה כהלוה מפסיד לא החמירו חכמים ועוד דהתם הפדיון דאורייתא משא"כ כאן שאין הפדיון אלא משום מראית העין וצ"ע גם לא ידעתי למה השמיט הרמב"ם הא דאמר ר"י דמועלין בו מעילה גמורה וצ"ע : (שם) **שור** עשו אותו כהקדש השוה. נראה דפליג ר"י אהא דאמרי' בבבלי בכמה מקומות דאמר רבא הקדש קדושת הגוף מפקיע מידי שיעבוד והא דאמר בסמוך דבקמה איירי מתני' י"ל דוקא בקמה דדמיא לקרקע אבל במטלטלי מודה ר"י דפודה בשויו וקשה א"כ מאי ראיה מייתי הרשב"א במילו' בגיטין דף מ"ס מסוגיין דאף במטלטלי מוסיף עוד דיכר ע"ש אדרבא איפכא מסתברא מדפריך שור קרקע הוא משמע מפורש כר"ת דבמטלטלי פודה בשויו וצ"ע :

(שם ע"ב) **לצדדין** היא מיתניי' או שוברת כתובתה. בבבלי דף פ"ב גרסי' המוירה מאי קמ"ל תנינא המגרש את אשתו והמוירה ע"מ כתובתה הראשונה מוירה מ"ד אשתו דאיהו כתב לה כתובה מיניה אבל יבמתו דלא איהו כתב לה היכא דגרשה והדרה אימא כתובתה מיניה קמ"ל וכתבו תום' תימא וליתני האי דהכא ולא ליתני האי דלקמן דאשתו שמעינן מה"ו דיבמתו וי"ל דשמא ה"ס סברא איפכא ע"כ. ותירוצם דחוק. ול"נ אי לאו מתני' דלקמן הייתי מפרשי' מתני' דהכא כר' יוסי דאם גירשה והמוירה כתובתה על נכסי בעלה האחרון אבל השתא דתנינן לקמן ע"מ כתובתה הראשונה מוירה אין סברא לפרש כן מתני' דהכא. ודע שבנוסחת המשנה בבבלי איתא הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובה בלבד :

(שם) **ושיהו** התינוקות הולכין לבית הספר. והא דאיתא בבבלי בב"ב שיהושע בן גמלא תיקן שיהו התינוקות הולכין לבית הספר י"ל דשניהם תיקנו שבזמן אחד היו בימי ינאי המלך : (שם) **כך** היתה הלכה בידם וכו'. וא"ת עדיין קשיא לר' יונה ארבע דברים תיקן שהרי הוא תיקן נמי טומאה לכלי מתכות וי"ל כיון שהיה גם יהודה בן טבי עמו לא קחשיב. לפ"ז נ"ל דפליג הירושלמי אהא דקאמר בב"ב דיהושע בן גמלא תיקן שיהו התינוקות הולכין לבית הספר דליכא לתרוצי כמ"ש בסמוך וע"ק למאי מייתי הכא הא דא"ר יונה לכך נראה דהש"ס מסני דלר' יונה נימא אפיק כלי זכוכית ועייל כלי מתכות בג' תקנות שהתקין שמעון בן שטח ור"י בר' בון מסני דאף לר' יוסי נימא שכך היתה הלכה בידם וכו' :

הדרן עלך פרק האשה שנפלו

פ"ט (דף נ"א ע"א) **הכותב**. א"כ למה כתב לה דין ודברים וכו' שאם מכרה ונתנה קיים. וא"ת לר"י בשם ר' ינאי דמוקי למתני' בשלא כנס א"כ אפי' לא כתב לה מכרה קיים בין לב"ש בין לב"ה בר"פ האשה שנפלו וא"ל דמשני שכתיבה אפי' מכרה לאחר שניסת קיים ומתני' אתיא כאמרו לו דר"ג בפ' האשה דסברי בשלא כתב לה ואפי' בדיעבד אם מכרה לאחר שניסת מכרה בטל. דהא אמרי' בסוגיין דשכתב לה מן האירוסין ומכרה מן הנישואין לב"ה לא תמכור ואמרו לו דר"ג מסתמא לא פליגי אב"ה וי"ל הא דתנן אם מכרה ונתנה קיים לאו דווקא אלא אפי' לכתחלה תמכור וכ"מ בסוגיין וכמ"ש שם בקונט' בד"ה ע"ד דב"ה וכו' ע"ש. מיהו בתו' ובהרא"ש לא משמע כן. ועיין בא"ה ר"ס צ"ב בב"ש שם מיהו בתום' דף פ"ג ע"ב בד"ה רב אשי וכו' משמע דאף רב אשי מפרש אם מכרה וכו' היינו אפילו לכתחלה שכתבו למאי דלית ליה לרב אשי יד בעל הפטור על המתנה תימא אמאי קתני שאם מכרה קיים בדיעבד לכתחלה נמי תמכור ע"כ. וצ"ל דקסבר רב אשי כיון דלשון דו"ד וכו' לשון גרוע הוא הלכך לא מהני אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא. וטעמא דרב אשי דקסבר הכא דלא אמרי' יד בעה"פ על המתנה משום דהויא מחילה וכ"כ הרא"ש והריטב"א דלא כמ"ש המהרש"א לפרש דברי התום' ע"ש :

(שם) **הא** הראשונה לא. בבבלי דף ל"ה משני דאיירי בשקנו מידה וכתבו תום' אע"ג דגבי נשואות אר"י בריש הכותב מדין ודברים קנו מידה נשואה הוי טפי ידו כידה מהכא וכו' ע"ש ול"נ דר"י מתרץ למתני' דפ' מי שהיה נשוי כדמשני בסמוך דהתם אע"ג דלא הוי לשון מתנה מ"מ מהני לשון דין ודברים לסלק נפשה משדה זו ולתבוע את שלה משאר נכסי בעלה וזה ברור לענ"ד וכ"מ בתום' דף פ"ג בד"ה ואין לי עסק בך וכו' ע"ש :

(שם ע"ב) **ונפלו** לה לאחר מכאן מהו. פירושי שבקונט' הוא מהרא"ש והר"ן שכתבו כן לתרץ יעת הרמב"ם שכתב פ' כ"ג מה"א דבכותב לה בעודה ארוסה מהני הסילוק אף הנכסים שנפלו לה משניסת ע"ש ול"נ דאף הרמב"ם מפרש בעיא דר' ירמיה בכותב לה בעודה ארוסה ופשיט ר"ז ויש אדם מתנה וכו' כיון דהנכסים אינן ביד האשה אין התנאי מועיל בהן והשיב ר' בון דמ"מ מהני הסילוק דהא מיהת יש לו שייכות אכות בהן דאם נפלו לה ולא כתב לה אוכל

מהן פירות ולא דמי לכותב לה ועדיין לא נתארסה כלל. וכוותיה דר' בון פסק הרמב"ם שהרי לא השיב ר"ז על דבריו. ועיין במשנה למלך שם שהקשה על פי' הרא"ש והר"ן ולפמ"ש לק"מ. ואני תמה מכל המפרשים ז"ל שלא עיינו בדברי הירושלמי שר' בון חולק וצ"ע :

(שם) **העתידין** ליפול לך מה הן. וקשה הא א"ר בון דאפי' לא התנה כן בפירוש נמי מהני וע"ק למה לא מקשה הש"ס גם אפשיטות בעיא זו וכמו שהשיב ר' בון אפשיטות דר' זעירא דבסמוך גם ק"ק דר"ז פשיט ויש אדם מתנה אדבר שאינו ברשותו ואבעיין פשיט ויש אדם מתנה על דבר שאינו בעולם. לכן נ"ל דבעיא דר' לוי על נכסים שאין לה ירושה עכשיו בהן מדין תורה כגון שנפלו לה מבית אביה ועדיין יש לה אחי' ומיבעיא ליה אם מהני סילוק זה כיון שגם לה אינן ראויין ליפול או בשעת הסילוק ופשיט ויש אדם מתנה על דבר שאינו בעולם שהרי נכסים אלו הן כאלו אינן בעולם או. ולפ"ז איפשיט לן ספיקו של המשנה למלך שם בנכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה לאחר הסילוק עי' שם ולפמ"ש היינו בעיין :

(שם) **מכרה** פירות המחוברין לקרקע וכו'. וקשה במאי קמיבעיא ליה אם בקמה העומדת לקצור מ"ט דר"י הא כ"ע מודים דהן כתלושין וכמש"ל פ' האשה בתו' בד"ה והתלושין וכו' ע"ש ואם בשאינה עומדת לקצור קמיבעיא ליה הא ודאי לכ"ע הן כקרקע וי"ל כיון דסילק עצמו בלשון גרוע לא מהני אלא אגוף הקרקע אבל לא בפירות אע"פ שהן עמה :

(שם) **ר"ז** ר"י בשם רב הכותב שדה מתנה לאשתו אינה מוכרת פירות. גירסת הרא"ש הכותב שדה לאשתו אין לו אכילת פירות א"ר מתנה מתני' לא אמרה כן וכו' ע"כ. והגה לקמן בסוגיין כך היא הגירסא בדברי רב מיהו הא ודאי צריכין להגיה לקמן אר"ז מתני' לא אמרה כן וכו'. ולגירסתו קושית ר' אימי כפשטא דקשיא ליה אדרב דאמר דאין לבעל פירות. והא דקאמר הש"ס לא אמר אלא כותב אבל מוכר לא ה"פ לא אמר רב דאין לו אכילת פירות היינו בכותב מתנה לאשתו אבל מוכר יש לו אכילת פירות דעלילה היה רוצה בה כדי לפטור ממזונותיה. ופירוש זה מסתייע מהא דאמרינן בבבלי פ' חזקת דף נ"א אמר רב המוכר שדה לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות. אך מ"ש הרא"ש ונראה דהירוש' פליג אגמרא דידן דבפ' חזקת פליגי אמוראי במוכר שדה לאשתו. אם הבעל אוכל פירות או לא ומודו דאם נתן לה במתנה דאינו אוכל פירות הלכך לפום גמרא דידן לא אמרי' מוכר פירות ולוקח בכן קרקע אא"כ שיירה ולקח בכן קרקע ע"כ תימא לנראה דלא פליגי דאף הירושלמי לא קאמר אלא דיש לבעל אכילת פירי פירות וקסבר דהא דאמר רב אין לו אכילת פירות אפי' פירי פירות קאמר ואהא קאר"ז דמתני' לא אמרה כן. ובהא אף הבבלי לא פליג. שהרי כתב הרא"ש בפ' חזקת ועוד מטעם אחר חשוב שדה שנתן לה במתנה קנוי לבעל דנכי דאין הפירות הגדלים בשדה שלו מ"מ נכסי מלוג הם כמו נפלו לה נכסים ממקום אחר וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וכיון דיש לו שייכות בשדה לפירי פירות חשיב קנוי לו עכ"ל. ולכאורה נראה שסותר מ"ש כאן שהבבלי פליג אתוספתא דתניא בה ילקח בהן קרקע ויאכל פירות ולית הלכתא כתוספתא ומדבריו פ' חזקת נראה דקסבר כתוספתא. וכ"כ הטור סי' פ"ה. ובסי' צ"ב כתב דבכותב לה דו"ד אין לי בנכסייך ובפירותיהן אינו יכול למכור הפירות אלא מה ששיירה וצ"ע רב :

(דף נ"ב ע"א) **ניחא** ע"ד דר"י וכו'. עמ"ש בקונט' ועי"ל דמיבעיא ליה אי הוה טעמא כיון דלשון דין ודברים לשון גרוע הוא אין לבטל בו תקנת חכמים מכל וכל הלכך יש לו פירי פירות הלכך באומרת שדה זו ובפירותיה דמתקיימת תקנת חכמים בשאר נכסים אין לו פירות או דלמא טעמא דר"י דאין הלשון הזה משמע שמסתלק מהכל אפי' מפירי פירות ואף בשדה זו יש לו פירי פירות ולרבנן מיבעיא ליה מי אמרינן כיון דמזונן דקפיד הבעל שלא לסלק עצמו מכל נכסים אמרינן נמי דלא סילק אלא מפירות ולא מפירי פירות או דלמא ל"ש :

(שם ע"ב) **ולמה** אמרו תנאו בטל שבסוף הוא זוכה בהן. כתב הרא"ש כלומר דלאחר מיתתה הוא יורשה והוי כמו שסילק ידו מנכסי אביו שאם מת אביו בנו יורשו מפני שבחיי אביו לא היה לו כלום בנכסים כך אין להבעל בגוף נכסי אשתו בחייה כלום ודבר שלא בא לידו הוא לפיכך התנאי בטל ויורשה לאחר מיתה והרמב"ן דחה ראיה זו דודאי אם כותב לה לאחר שניסת או דמי לבן שסילק עצמו מירושת אביו אבל גמרא דידן מוקי למתני' בכותב לה בעודה ארוסה וכדרב כהנא וכו' ע"ש. ועי' בס' מלחמות ה' וקשה הא גם הירושלמי מוקי למתני' בכותב לה עד שלא ניסת כדלעיל בריש סוגיין. וגם בסמוך משמע דר"י סובר כרב ור"י עצמו מוקי לעיל למתני' בשלא כנס מיהו לפ"מ דפירשתי בקונט' אין מקום לקושית הרמב"ן וצ"ע :

(שם) **בדין** היה וכו'. מכאן ראיה למ"ש תום' במכלתין דף נ' ע"א בד"ה הבעל וכו' דתקנת אושא איצטריך נמי לר"י ע"ש. דהא דברי ר"י אלו לתקנת אושא דמיין. מיהו לפי מאי שפירשתי בקונט' באמי נמי ליתא כלל לקושית תום' שם. וראיתי לתום' בב"ב דף קל"ו ע"ב שכתבו בד"ה ר"י וכו' א"כ התם קנין הפירות דבעל דלא הוי אלא מדרבנן ולא מברכי לכתוב מהיום ולא הוי כקנין הגוף לכך איצטרך תקנת אושא. ותימא הא בבבלי בגיטין דף מ"ז ע"ב מפורש דר"י אית ליה שאף אכילת פירות דבעל הוי כקנין הגוף אפי' מדאורייתא לענין הבאת ביכורים וע"ש בתום' בד"ה ולביתך וכו' ובד"ה מתה וכו' וצ"ע ואפשר לדחוק דהתם בשוכה לו וקסברי תום' דהכא כתירוץ ועוד שכתבו תום' בגיטין שם :

(דף נ"ג ע"א) **מכר** הוא ומתה היא א"ל מכרו בטל. כתב הרא"ש פ' חזקת דף כ' ופירש הר"ר יונה הטעם דאע"ג דהבעל לוקח ראשון הוי לכל דבר שהוא זכות לו אפ"ה משום שבא בית אביה בטל המכר לאלתר שאין כבוד לאשה שיהיו נכסים מכורין מעכשיו ולא מכר גמור אלא מכר על תנאי שאם תמות היא בחייו הלכך המכר בטל לאלתר ע"כ וקשה הא הירושלמי מדמי דין זה לבן שמכר נכסי אביו בחיי אביו גם במי' הרשב"א שם בפ' חזקת שבית גירסא זו ש"מ דלאו מטעם שבא בית אביה הוא. מיהו גם מטעם הירושלמי מוכח דמכר בטל לאלתר דומיא דבן שמכר בחיי אביו שהמכר בטל מיד וצ"ע. וכתב עוד הרא"ש שם וכ"ה אפי' לא מתה בעלה המכירה מיד ומתה נקט לרבותא אע"פ שלא ערער על המקח עד שמתה וסד"א שהבעל לוקח ראשון ויתקיים המקח קמ"ל ע"כ וקשה מאי קשיא ליה למה נקט מתה הא ר' הילל הוא דנקט מתה באיבעיא שלו ואתי לאשמועינן דדוקא במתה מיבעיא ליה אם יתבטל המקח כיון דהמתין עד שמתה ואפשר לומר נמי דבערער מיד פשיטא ליה דהמקח קיים אלא בשערער לאחר שמתה מיבעיא ליה כיון דהשתא אף הגוף שלו ויכול לערער. גם לשונו של הרא"ש ז"ל דקאמר נקט מתה וכו' משמע דהשתא דש"ס קאמר הכי וליתא וצ"ע :

(שם) **לאב** שמכר בחיי בנו ומת בנו. פירשתי בקונט' כגון שנתן הבן וכו' וקשה הל"ל דוגמא דראשונה לבן שמכר בחיי האב ומת בחיי אביו ובשנתן האב לבנו הגוף מהיום והפירות לאחר מיתה. וע"ק מאי ראיה מייתי מבן שמכר בחיי אביו או מאב שמכר בחיי בנו אינהו גופייהו מנ"ל. לכן נ"ל דה"ג א"ל מכרו בטל לאב שמכר בחיי הבן ומת הבן מכרה היא ומת הוא א"ל מכרה קיים לבן שמכר בחיי אביו ומת האב ומתני' דפ"ח דב"ב קאי דתנן התם הכותב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה האב אינו יכול למכור מפני שהן כתובין לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב מכר האב מכורים עד שימות מכר הבן אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב. והשתא בקמייתא מייתי ראיה מהאב שמכר בחיי הבן דהבעל לאב דמי שאף הוא אין לו בנכסי אשתו כי אם הפירות ומדתנן מכורים עד שימות משמע דאם מת אע"פ שאין הבן קיים אין ללוקח בהן כלום שתחלת המכירה לא היתה אלא על אכילת פירות כל ימי חייו אבל לאחר מיתתו אין לו בהן כלום. ובתרייתא דמיא לבן שמכר דהך איתתא לבן דמי שהגוף שלו לאחר מיתת אביו ותנן אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב מיהו המכר קיים אף כאן באשה מכרה קיים ומעתה יש לתמוה מ"ש הרשב"א במי' בב"ב פ"ג והרא"ש דבקמייתא המכר בטל לאלתר וכמ"ש לשונו בסמוך בד"ה מכר הוא וכו' לפי הירוש' דהדמי הבעל והאשה לאב והבן דמתני' דב"ב ודאי שהמקח קיים כל ימי חיי הבעל ויש לייסב וצ"ע :

(שם) **א"ל** מדאמר מוקים וכו'. בקונט' פירשתי שתי לשונות. וקשיא לי הא כבר פשיט לן דאפי' מכרה לאחר ומת הוא מכרה קיים כ"ש כשמכרה לבעלה שמכרה מכר לכן נ"ל בשטר מברחת איירי שכתבה האשה נכסיה לאחר קודם שנשאת לזה כדי להבריח הנכסים מבעלה דקיי"ל אם נתאלמנה או נתגרשה חוזרין הנכסים לה ומיבעיא ליה אם מכרה נכסיה לבעלה לאחר שכתבה שטר מברחת מהו וא"ל מדאמר מוקים הלכה כר' ש"מ דמכרה מכר דאף זו לאחריך דמיא שהרי אין להבעל המתנה בגוף הקרקע כלום אלא כשתמות היא בחיי בעלה כמי שאין לראשון בגוף הקרקע אלא כשימות השני בחייו ואפ"ה אם מכר הראשון הגוף קיים הלכך אף באשה מכרה מכר כיון שאם ימות הבעל בחייה מוזרין לה הנכסים. אע"ג דאיכא לדמותו לשני שמכר בחיי הראשון מ"מ איכא לחלק שאשה זו היא בעצמה תקח הנכסים מהראשון אף שיהיו שניהם בחייהם וכ"מ בב"ב פ' יש נוחלין ע"ש והבן :

(שם ע"ב) **אר"י** ואילין דכתבין אין מיתת וכו' כתב הרא"ש בשם ר"ח דלאו בתנאי הבעל איירי דקי"ל כרשב"ג דמתני' אלא בא"ב שהוסק מוניא לבתו יהוי כמתנה על מנת להמירה. והרמב"ן כתב בשם רבו דאפי' בכתיבת הבעל נמי ניחא ומאי דאמרינן דתנאי ממון הוא וקיים היינו מפני שאינו מתנה עמה שלא ירשנה אלא יורשה ומתנה דיחזיר לאביה ירושתה. וכתב הרמב"ן דאיירי בכותב לה ועודה ארוסה אבל לאחר שניסת לא

בן אריה

כתובתה רק מטעם שנמלא כתוב בגוה כו' ומכיון שקבלה כו' ולכן כתב הרשב"א דמשמע מירושלמי שפיו על פיה אינה סוטה והיינו לר' מנא ולר' אבין. וכן נראה לכאורה בכוונתו ז"ל ועי' בבעל העיטור שם ובביאור הגר"א ז"ל אה"ע סי' י"א סק"א שהביא הירושלמי הזה] :

עמודי ירושלים

מפורש דתנא וצ"ע עכ"ד ולא קשה מידי דהרשב"א קאמר דאינה סוטה רק הוא מדברים המכוערים דכן קחשיב אותם בירושלמי בין הדברים המכוערים ובזה לדידן לא תנא דאנן מפרשינן סנא מסרוכל ולא מהבעל. וגם דברי הירושלמי יש לפרש דלא תנא רק אם מוציאים תנא בלא כתובה כמו בעוברת על דת יהודית דתליא אם רוצה הבעל להוציא ואף אם נאמר דמהירושלמי מבמע דסבירא ליה דתנא כפימות השאלתות וכמו שהביא מזה ראיה בשו"ת מהר"ם בנ"ב (ח"ג סי' ב"ו) עב ז בפי' כ' הרשב"א דמהירושלמי מוכח דאינה סוטה רק הוא מדברים המכוערים וא"כ אף אם הירושלמי לשיטתו סובר דתנא עכ"ז לדידן לא תנא וא"ש :

לא אמ"ע מתנה להחזיר ליורשיה מה שירש ממנה דבכה"ג ודאי מהני. ונפמ"ל בפרקין בטו' בד"ה ולמה וכו' ודאי דלכ"ע איירי ר' יוסי בכותב לה ועודה ארוסה ע"ש. וי"ל דאתיא אף כרשב"ג דלא אמרי' מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אלא היכא דודאי עקר לדברי תורה או בספק אחד כי הכי דרשב"ג דמתנה שלא ירשנה כלל וספק הוא שמא ימות הוא בחייה וספיקא דאורייתא להחמיר אבל הכא דספק ספיקא הוא שמא יהיה לה בנים ואפילו תמות היא בחייו ירשנה בעלה תנאו קיים והא דקאמר הנאי ממון הוא ר"ל כתנאי ממון הוא ותנאו קיים. ועי' בבבלי דף פ"ג ע"ב בתוס' בד"ה וקסבר וכו':

(שם) **א"ל** איתי רשב"ל וכו' ואפיק מינה. פירשתי בקונטרס דסובר כר"ע וכו' וכ"ה בבבלי בפרקין. וקשה הא אמרי' בסמוך בטעה בשיקול הדעת לכ"ע אינו חוזר והיינו בפלוגתא דתנאי או אמוראי וכדפירשתי בקונט' א"כ למה החזיר רשב"ל הדין לכך נ"ל דרשב"ל מפרש לכוהל דאמר ר"ע היינו כוהל שבלחיה וע"ז הוליא רשב"ל מיד האשה דס"ל טעות בדבר משנה ור"י פליג בתרתי דמפרש לכוהל בגופו וקסבר נמי טעות בדבר משנה אינו חוזר ובבבלי בפרקין דף פ"ד גרסי' לון דייני כר"ע והסדריה רשב"ל למובדא א"ל ר"י עשית כבל תורה ליתא בהא קמיפלגי דמ"ס טעה בדבר משנה חוזר ומ"ס אינו חוזר לא דכ"ע טעה בדבר משנה חוזר והכא בהא קמיפלגי מ"ס הלכה כר"ע מחבירו ולא מרבו ומ"ס אפי' מרבו. וק"ק הא בשיקול הדעת טעה והל"ל דבטעה בשיקול הדעת פליגי ופירש"י דחוק ע"ש: גם הא דמסיק לכ"ע טעה בדבר משנה חוזר דלא כסוגיין דקאמר ר"ת דפליגי ר"י ורשב"ל ואפשר לומר דה"ק מהכא אין להוכח דפליגי בטעה בדבר משנה אבל מודה לירושלמי דפליגי מפורש בטעה בדבר משנה. ומלינו כיולא בזה בבבלי פ' אע"פ דף נ"ט ע"ש. אך קשה א"כ ר"י סובר טעה בדבר משנה אינו חוזר וכל הפוסקים פסקו דחוזר וי"ל שסמכו אסוגיא דבבלי בסנהדרין פ ד דף ל"ג דהרבה אמוראי בתראי דסברי דחוזר ע"ש:

(דף נ"ד ע"א) **ואפי'** לבורין בתוך ביתו וכו'. וא"ת הא אנן איתרבאי משום יד ולא גרע מציאות וזכין לאדם שלא בפניו ושלא מדעתו וי"ל דהכא גרע כיון שהוא בעלמו היה שם ולא נתכוון לזכות בו דסבר שהוא שלו הלכך לא זכה בו ועי' בבבלי בב"מ דף י"ב: (שם) **ר'** איתי אפיק מינה. וקשה היכי קסבר ר' איתי אי קסבר הלכתא כר"ע א"כ למה אפיק מינה כל הקודש יזכה בה ואי קסבר דהלכתא כר"ע למה ליה טעמא דהיה כבירה דידה וכו' הא אפי' חזקה מעלייתא לא מהני אליבא דר"ע. דהא לדידיה לעולם יתנן ליורשין וי"ל לעולם כר"ע ס"ל ואפיק מינה דקאמר היינו לאחר שהחזיקו בה היורשים או הבעל חוב: (שם) **כל** זמן שירלה. פירשתי בקונטרס ויכול לגלגל וכו' כן פי' הרמב"ם. והא דאמרינן בבבלי דלרבנן אפי' משביעה ע"י גלגול אמרה כיון דקדייקה בתרתי כותי הא לא מלינא דאדיל בהדך י"ל היינו לפי מאי דס"ד דלא פליג ר"ה אלא בגלגול אבל לפי מאי דמסיק שם דר"ה לכתחלה קאמר כדפירשתי בקונט' אמרי' דלא פליגי רבנן עליו אלא בלכתחלה שלא להרחיק פלוגתייהו ור"ת בסוגיין דאם כן אין שלום וכו' וטעם זה לא שייך במשביעה על ידי גלגול ועי' בא"ע סי' ל"ו ובב"ש שם:

(שם) **אם** אומר את כן וכו'. לפי טעם זה משמע דלאחר שגירשה או נתארמלה יכולין להשביעה אף על פילכה ועיסתה אפי' שלא ע"י גלגול דטעמייהו דרבנן שאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת כמפורש בבבלי ולאחר שילאה ממנו לא שייך כן טעמא וצ"ע לדינא ועי' בא"ע סי' ל"ו ובב"ש שם:

(שם ע"ב) **אמרין** אפי' כש"ה אינה וכו'. כתב הרמב"ם פ' כ"א מה"א אשה שנכרה כלים בבית בעת מלאכתה פטורה ולא מן הדין אלא תקנה שאם אי אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם שהיא נזהרת ונמנעת מרוב המלאכות ונמצא קטטה בבית לעולם. וכתב הראב"ד לא מן הדין הוא זה אלא מפני שהיא פשיעה בבעלים שהוא שכור לה כל שעה ע"כ. הנה מדברי הרמב"ם דמשמע דשלא בשעת מלאכתה חייבת ואינה פטורה אלא בשעת מלאכתה. קשה א"כ מאי קאמר מתשברא בביתה כש"ה ס"ל לתוק בשעשתה מלאכה נשברו לגד הביה כש"ה ונשברו ונגרכה הרי היא כש"ב כדין שותפין והם עשתה לגרכה לגד ס"ה כשואל וחייבת אפי' באונם. ולדעת הראב"ד קשה הרי מפורש כאן שעשתו של הרמב"ם ואיך פליג על הירושלמי. וי"ל דהראב"ד מפרש לסוגיין דאיירי בשבירה שלא בשעת מלאכה ואז לא שייך לומר פשיעה בבעלים דדוקא בשומרים הוא דכתיב פשיעה בבעלים פטור אבל אם אין הכלי בשמירה או בשאלה אלא אע"פ שהבעלים שאולים או שכורים אללו אם הפקיד לבעלים אלו חייב לכך הולרך לומר כאן משום תקנה פטורה וזה שלא כדעת הרמב"ם ז"ל והנך: (שם) **והוא** שנתן לו רשות להשאיל לאחרים. כתב הרי"ף פ' המפקיד ואע"ג דמסר פקדונו ביד אחר בלא רשות ואמרי' בגיטין אין השואל רשאי להשאיל וכו' ה"מ לכתחלה אבל בדיעבד לא מיקרי פשיעה דהא השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר וכו' לא מיחייב השוכר לבעלים אע"ג דהשאילה לאחר ש"מ דלא ס"ל כר"מ דאמר כל המעביר על דעת בעלים נקרא גזלן ע"כ ותימא הא מפורש כאן בסיפא דהא מוקי למתני' בשנתן לו רשות להשאילו לאחרים ומייתי ראיה מהא דאין השואל רשאי להשאיל. גם בבבלי פ' המפקיד מפורש כן. וא"ת דדייק להרי"ף מדאמר רבא דאפי' ב"ה שמסר לש"ח חייב דא"ל את מהימנת לי בשבועה וכו' ולא קאמר אין רלוני וכו' כדאמר הכי וכת"ש תום' שם י"ל דרבא סובר דלא אמרי' אין רלוני וכו' אלא במסר לשומר דכוותיה אבל היכא דמלוי' פליי' לשמירתי' לא מיחייב אלא משום דלא מהימן ליה בשבועה וכ"ת נהיכא דאיכא עדים או עלייה לשמירתו פטור אבל היכא דלא עלייה לשמירתו אע"ג דאיכא עדים חייב ומתני' דהשוכר פרה איירי בשנתן לו רשות וצ"ע. והרא"ש מייתי בפרקין דברי הירושל' דמתני' איירי בשנתן לה רשות וכ"כ הטור א"ע סי' פ"א ובב"ש שם. וקשה הא דמתני' איירי בשנתן לו רשות דייק לירושלמי ממתני' דפ' המפקיד כמפורש בסוגיין וכיון דהרא"ש והטור פסקו כהרי"ף דמוקי למתני' דפ' המפקיד בשלא נתן רשות וכ"כ הטור ח"מ סי' שמ"ב א"כ הני תרי פסקי סתרי אהדדי. וצ"ע. מיהו הא דכתב הרא"ש בפירקין ומדקדק מזה בירושלמי כל ד' שומרים אם כשפסקן משבועה והשאילו לאחרים ברשות משביע את האחרים ע"כ. הא"נ דקי"ל כר' יוסי דאמר כילד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו וכמ"ש הרא"ש בפ' המפקיד מ"מ מודה ר"י בשנתן לו רשות וכמ"ש הרא"ש שם אך צ"ע שלא ביארו הפוסקים דין זה בח"מ סי' ש"ו:

(שם) **והשואל** אפי' לא בינה חייב. ותימא הא איצטרך לאשמועינן דאפי' מתה מחמת מלאכה בשואל פטור חייב זה שבינה מדעת בעלים וי"ל אף כשאינה מדעת בעלים אינו חייב אלא באונסין שאירע לה שיוכל לתלות שאם לא מסרה לאחר לא באתה לכך וכמ"ש תוס' פ' המפקיד דף ל"ו בד"ה אין רלוני וכו' ע"ש אבל במתה מחמת מלאכה לעולם פטור:

(שם) **הדא** אמרה שאם ביקש להשביע את השואל הוא משביעו. מכאן ראיה למ"ש מהרש"ל פ"י דב"ק סי' א' אף אם השומר הראשון שאל בבעלים מ"מ השני חייב ולא מיקרי שאלה בבעלים דכיון דאין הממון של שומר הראשון ומביאו הש"ך בח"מ סי' רנ"א ס"ק מ"א ע"ש. והמשני שלא הביא המהרש"ל והגאונים ראיה מפורשת מסוגיין:

(דף נ"ה ע"א) **ואר"י** אפי' שבח אפוטרופא לאחר מיתת בעלה וכו'. כתב הרא"ה בחי' ושמיעה מילתא אליבא דר"י למ"ד שבועה דמתני' דאפטרופים היא מאי יורשים ובאין ברשותה אתו ליורשיה ולבאין ברשותה ממנין אפטרופסים מי איכא אפטרופים לאחר מיתה ולאו קושיא היא די"ל דפטורא דמתני' דידה אפי' לאחר מיתה אבל פטורא דיורשין ודבאין ברשותה דלא שייך לאחר מיתה היינו שפטורין משבועת היורשין על מה שעשתה היא האפטרופסת קאי אבל הם ודאי אינן עושין אפטרופיא לעולם. ואיכא דמתרך כגון בשעת האפטרופיא שמתעסק בנכסיה למחלה ולבלים ויהא זכות זה בנכסיו לה וליורשיה ולבאין ברשותה וקמא עיקר ע"כ. ודבריו המוסיף הא מפורש לעיל בסוגיא בריפא דמתני' דאיירי בשנתן לה רשות שיהו בניה אפטרופיא ואם כן קושיתו מעיקרא ליתא וצ"ע:

(שם) **ואין** על האשה כהדא וכו'. וא"ת מאי פריך הא דקאמרו הרווייהו אפי' בנכסים שנשתלשה לאחר מיתת הבעל אין משביעין אותה היינו בנכסים שנתן לה בעלה מחיים אבל נכסים שהשאילו אותה היתומים עליהן משביעין אותה וי"ל דאין הראה נחלק בכך דאה לאחר מיתת הבעל הכל של היתומים. והרא"ה גורס ואין על האשה כהדא ר"י וכו' פי' שנכנס בוין ואליבא דמתני' אמרו כן ע"ש שהאריך. ופירושו תמוה דודאי לאו אריבא אמרו כן וכ"כ בעלמא בתחלת דבריו גם לא ביאר יפה פירוקא דש"ס:

(שם ע"ב) **אמר** ר"י נשבע שבעד אחד מעידו וכו' ואין דבריו של אחד במקום שנים. וקשה הא אמרינן לעיל פ"ב אמרו בשם רב נאמנין העדים לומר שטר אמנה ובשטר פיסים הוא וכ"ש שאין זה סכחשה מה שאומר עד אחד שהוא שטר אמנה ודוחק לומר דר"י פליג אדרב. מיהו בבבלי פ"ב דמכילתין פליגי אמוראי אם נאמנין העדים לומר אמנה היו דברינו. מיהו לפמ"ש הרא"ש שם אבל אם אמרו שלא ידעו בשעה שחתמו שהיה שטר אמנה ושוב נתברר להם תסיתני ע"כ א"כ כ"ש כשאחד אומר שהוא אמנה דמסייע לכ"ע

דהא אין העדים נפסלין בכך דאפשר שלא ידעו מזה וצ"ע:

(שם) **מתני'** דב"ש היא וכו'. בב"י בח"מ סי' פ"ד ס"ק ה' פירש מהני' דב"ש היא דאמרו בשר המוקדש לגבוה כגבוי דמי ותבני ר"י דהכא טעמא דב"ש כיון דחייבת שבועה מן התורה אינה גובה משפק ולא כגבוי דמי אבל כאן תקנת חכמים היא ולא הזקיקו בגמ' ע"כ ובאמת כן הוא בבבלי בשבועות דף מ"ח ע"ש. ובסמ"ע סקי' פ"ד וסי' ק"ח משמע דטעמא אחריכא אית ביה ולא משום תקנת חכמים וליתא דמסוגיין מבואר דוקא בפוגם שטרו הוא דאמרי' אדם מורים שבועה לבניו דאינה אלא תקנת חכמים אבל לא בעד אחד מעיד שהוא פרוע ובמקום אחר הארכתי בזה:

(דף נ"ו ע"א) **לנזיקין** מן הדא וכו'. וקשה מנ"ל דבנזקין איירי דלמא בבעל חוב ובשאכלו בו ריבית וקמ"ל דאינו גובה מן הבינונית אלא מזיבורית וכן מוקי לה בגיטין בבבלי שם. ואפשר לומר דמשמע מפי לאוקמי בנזיקין דמלינו שהתורה ייפה כחו שגובה מן העידית אמרי' שגם החכמים ייפו כחו שיגבה אפי' מן היתומים. ומסוגיין ראיה מפורשת לדעת הרי"ף דבנזיקין גובה מן הקטנים מן זיבורית ומגדולים מעידית וכמ"ש הב"ש ח"מ סי' ק"ח סעיף כ"א. ומ"ש הש"ך שם ונראה דהי מסיק בש"ס והלכתא יתומים שאמרו גדולים ואל"ל קטנים בכל גוונא מסיק הכי ולא כדס"ד מעיקרא ע"כ. אינו מחוור דלא דיינן מה שמפורש בירושלמי בשביל דקדוק קל כזה וטוב לנו להשוות התלמודיים:

(שם ע"ב) **תיפתר** שערב לו מן שטו"ם. וקשה לפמ"ש בש"ע י"ד סי' ק"ם סעיף פ"ז בכה"ג גשם בש"י דריבית ע"י שליח מותר א"כ מאי דוחקיה לאוקמי בשטו"ם וי"ל שקיבל השטו"ם לדון בדין ישראל וכמ"ש בקונט' ליפני דאיירי בשלוה אביהם רבית ע"י שליח. וכן קשיא נמי אגמרא דערכין דף כ"ע ע"ש וצ"ע:

(שם) **אנן** מבלחין בתריה שלא אגרין מדא גו הלתין וכו'. כתבו הרי"ף והרא"ש בפסקיו ובתשו' כלל ע"ג דבמדא סגי ובשלשים יום וכ"כ בש"ע ח"מ סי' ק"ו ס"ב. ול"ע דפליג אירושלמי בשבות שאפשר לדחותה. גם בתוס' דף פ"ח בד"ה ורבא וכו' מביאים לדברי הירושלמי ומשמע דסוברים שכן הלכה: (שם) **אשכחת** אמר חנן ור"ש אמרו דבר א'. וא"ת א"כ ב"ד מעביעין אותו מיבעי ליה למתני וכן פריך רב בשת בבבלי וי"ל דסובר הירושלמי דתנן לא איירי אלא כשבאתו בו בשם הלכך תני שוכבין משביעין אותה. וכן מפורש לקמן ר"פ שני דייני דהלכתא היא מתני'. ובבבלי לא מתני כן דבפרק שני דייני מסיק דהלכתא נותנין מזונות להבת איש. ועי' בתו' דף פ"ח בד"ה ב"ד:

(דף נ"ו ע"א) **התיב** ר' יוסי וכו'. וקשה לוקמה דלבר גובה דאם איתא דפרע ה"ל שובר וי"ל דאליבא דרב קיימינן ורב סובר אין כותבין שובר כמפורש בבבלי פ' גט פשוט: (שם) **מתני'** אמרה כן וכו'. ותימה הא במתני' משמע דוקא מן הסכנה ואילך היא דנאמן לומר קרעתיו אבל כשעברה הסכנה אינו נאמן ובוד מריפא דמתני' מוכח איפכא דתנן הוליא בעל חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו והא ודאי באומר פרוזבול היה לי ואבד דאל"כ פשיטא דשביעית משמטת מ"מ דאינו נאמן ואפשר לומר דדוקא בשכולה קרקעות נאמן וזה דייק בפיר משיפא ודוחק ועי' בבבלי בגיטין דף ל"ז ע"ב:

(שם ע"ב) **קיימתיה** כי הכי דאר"ל וכו'. כ' הרמב"ם פי"א מה"א חרש או שוטה שנשאו נשים אע"פ שנתפקח החרש ונשתפה השוטה אין לנשיהם עליהן כלום רלו לקיימן אחר שהבריאו יש להן כתובה וכו' קטן אפי' מבן ט' שנים ומעלה אין לה כתובה ואם בא עליה משהגדיל וקיימה הרי משהגדיל יש לה עיקר כתובה. אבל בש"ע א"ע סי' ס"ז כתב גבי קטן והם בא עליה אחר שהגדיל וקשה הא דבעינן בקטן שבא עליה משהגדיל הם דברי הרשב"א ז"ל ומביאו הה"מ ומסוגיין יליף ליה. א"כ אף בחרש ושוטה בנשתפה ונתפקח נמי בעינן שבא עליה אחר שנתפקח ונשתפה דהא בסוגיין קטן מחרש ושוטה יליף ומדבאם בש"ע משמע כל שרלו לקיימה אפילו לא בא עליה יש לה כתובה ואף דבבבלי ר"פ חרש תניא אם רלו לקיימן וכו' מכל מקום לפי סוגיין ל"ל דהיינו נמי שבאו עליהן משהגדיל ולא ה"ל לש"ע לסתום אלא לפרש וצ"ע:

הדרן עלך פרק הכותב

פ"י (דף נ"ה ע"א) **מי** שהיה. כתובה וקבורה מי קודם. וקשה הא תניא בתוספתא דמכילתין פ"ע מי שמת והניח נכסים ומטלטלין ויצאה עליו כתובת אשה ובעל חוב כל הקודם בהם זכה והוא נקבר מן הלדקה וי"ל דלא איתניי' בי ר"ה ור"א ולא פשיט מינה. מיהו קשה דלקמן ר"פ האומנה פריך מינה לרב. גם המרדכי פ' נערה והריב"ש סי' ק"ד פסקו לכך תוספתא ולא הזכירו לירושלמי כלל. ונראה דבעיין היא בכתובת בנין דכרין וקבורה. ועמ"ש בסמוך ועיין בא"ע סי' קי"ח ובח"מ סי' ק"ז:

(שם) **כתובה** ומזון בעדים מי קודם. וקשה הא לעיל פ' הכותב גרסינן אר"י בשם ר"י אין נפרעין מנכסי יתומים וכו' וי"א אף לכתובת אשה ומסיק טעמא משום חינא שיהו הכל קופלין עליה לישאנה ש"מ דמקילין טפי לאשה מבעל חוב דהא לב"ח אין פורעין מנכסי יתומים ולא חייבינן לנעילת דלת א"כ ה"נ לאוי שיוחן לאשה. והא דגרסי' בבבלי פ' הכותב דף פ"ו אמר אמימר האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה וב"ח וכו' וליכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד לבע"ח יהבינן לאשה לא יהבינן מ"ט יותר ממה שהאיש וכו'. היינו דהבבלי מפרש משום חינא היינו שימלאו האנשים חן בעיני הנשים ויהיו ניאותות לכם שלא תדאגנה להפסיד כתובתן וכדפירש"י שם דף פ"ד ע"א. הרי דאמימר פליג את"ד משום חינא אבל בירושלמי דמפורש בלעובת הנשים איתקן א"כ מ"ש הכא תהתם. מיהו תמ"ש הוס' בדף פ"ד בד"ה לכתובת וכו' דאין לדמות תקנת חכמים כשתים בתיקנו לכתובת האשה משום חינא ופעמים שאמרו יותר ממה שהאיש וכו' וגרעו כחה ע"ש ניחא גם כאן שאין לדמות גזירת חכמים. אך קשה א"כ מאי קשיא לכו לתוס' בדף פ"ו בד"ה לאשה וכו' ע"ש ואפשר דעדיפא מיניה קמתרלו. ונראה דמיבעיא ליה בכתובת בנין דכרין ומזון בעדים מי קודם וצ"ע:

(שם) **כתובה** ופרנסת בניו מי קודם. וקשה מי איכא למ"ד שיהא עשור נכסי קודם לב"ח א"כ אף כתובת אשה כיולא בו. ואף שפירשתי בקונט' שאיירי בשיו לאוין וכו' מ"מ אין ספק דאף בכה"ג ב"ח קודם וה"ה כתובת אשה. וא"ל דפרנסה מתם מיבעיא ליה הא נמי פשיטא דכתובת אשה קודמת דהא אפי' מזונות האלמנה קודמת למזונות הבנות כ"ש כתובה. וע"ק הא תניא בתוספתא דפרקין האשה והבנות שמוכרן בזוה וי"ל דאף זו בכתובת בנין דכרין איירי וקמבעיא ליה אם היא קודמת לעישור נכסי. וכ"כ הר"ן בפ' מליאת האשה דבכתובת בנין דכרין איירי ומשום דהויא דרבנן כירושה. ותוספתא נראה דאיירי לענין מזונות האשה והבנות שוין:

(שם) **אבל** אם יש יותר דינר וכו'. בקונט' הגהתי כפום פשטא דמעתתא. והיא אוקימתא דרבה בבבלי בפרקין. ומסיק שם הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש לגן כב"ד וכתובה נעשית מותר לחברתה וכ"פ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ובש"ע. והאיסי למהרש"ך בתשו' ח"א סוף סי' ק"ן שכתב אך אמנם לריך שיהיו ב"ד הנכסים ויראו אם יש אחר בויית ב' כתובות מותר דינר לקיים בו נחלה דאורייתא שאם אין מותר דינר אין לגן לאם זכות מכח כתובת בנין דכרין דמיעקרא נחלה דאורייתא ע"כ ותימה הא משנה כי סוה באחת בחייו ואחת במותו כמבואר שם בהלכה ושבועה ואין לריך מותר דינר דכתובה נעשה מותר להברתה ואף שכתב הר"ן בפירקין דאיכא מ"ד דנהי דכתובה נעשה מותר לחברתה בעינן שיהו שם נכסים כדי ב' כתובות אבל ניטול מקלת לא תיקנו. ויש בזה תירוץ על מקלת הקושיא אך הא מסיק הר"ן ואין זה כלום וכמ"ש הרשב"א וכ"כ כל הפוסקים. מיהו הרא"ש חולק וע"ש. וצ"ע:

(שם) **היה** בם עדה וכו'. קלת קשה דהא מ"מ בזה השדה למוכרה עד שיובל וה"ל מותר דינר ולמ"ק דמתני' לא בעינן שיהא המותר במקרקע דוקא וי"ל דמודו לרבנן לר"ש דבעינן מקרקע שתי כתובות ועי' בהרא"ש:

(שם ע"ב) **תפלוגתא** דר"מ ורבנן. בקונטרס פירשתי אהי קאי. אך קשה דבבבלי פרק ב' דפסחים מסיק הש"ס דלא פליגי ר"מ ורבנן גבי פלוגתא אי למפרע הוא גובה או מכאן ולהבא הוא גובה ע"ש:

(דף נ"ט ע"א) **בעיקר** שתי כתובות פליגין וכו'. כתב הפ"מ במתני' בד"ס עד שיהיו שם נכסים וכו' אבל נ"ל דהר"ב והרמב"ם שכתבו הלכה כר"ש ס"ל דליכא פלוגתא כלל ולכ"ע בעינן שיהא אפי' המותר ממקרקע וכו' ע"ש. וקשה הא מפורש בסוגיין דת"ק ור"ש פליגי. ויותר תימא דבבבלי דף נ"ה ע"א אמרינן וכ"ת איפוך והא ת"ק דמתני' נמי דינר קאמר אלא כי הנך תרי ליבנא קמאי ואיפוך ופירש"י והא ת"ק דמתני' דקאר"ש פלייהו אפי' יש וכו' דינר קאמר דקתני אם היה שם יותר דינר וכו' ות"ק דמתני' הוא ת"ק דברייתא. ואיפוך וה"ק ת"ק וכו' אע"ג דליכא מותר דינר אלא ממטלטלי או ממשעבדי וכו' ע"ש

אמרי ברוך

בשירי קרבן ד"ה ואפילו לבורין וכו' משום יד וכו'. נ"ב יעוין במסכת בבא בתרא דף נ"ד בתוס' ד"ה אדעתא דגיזי וכו'. ובמל"מ פ' י"ז מהלכות גזילה ואבידה דין ח'. ובפ"ב מהלכות זכיה ומתנה דין פ' ובתשובת מהרימ"ט ח"מ סי' ק"ל. ובמס' גילה דף ל"ט ע"ב בתוס' ד"ה הכא במגביה וכו' במ"ש ועוד אין סברה לרב ששת שיקנה המגביה בלא מתכוון כו'. ומ"ש במס' אסיפת זקנים במס' ב"מ ד"י ע"ב בשם הרא"ש בד"ה ומיהו קשה: אמרין אפי' כש"ה אינה ולדעת הראב"ד וכו'. נ"ב עיין בתשובות מהר"י מפראג ח"מ שאלה למ"ד: ש"ש דאיירי בשבירה וכו'. נ"ב נע"ג באין מבין כי אם מזיק בידים חשיב לה למאי קאמרה ירושל' כשומרת הנס וכו' אלא ודאי מיירי שנשברה בשעת המלאכה ובגוונא דלא הוי. פשיעה ותלוי בדין שומרים. וכדאיתא בב"מ דף פ"ב ע"ב ופ"ג ע"א שבועה זו תקנת חכמים היא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם המעביר חביות לחבירו ממקום למקום וכן מבואר ברמב"ם הלכות שכירות פ"ג ד"ב וי"ל דס"ד דבאשה שמחויבת לעשות מלאכת בעלה ואינה יכולה להפקיע א"ע מזה לא תקנו חכמים לפוטרה ולזה המליא הירושלמי הטעם לפוטרה משום שלום בית: בשירי קרבן ד"ה הדא אמרה שאם בקש להשביע את השואל הוא משביע. נ"ב לכאורה דבריו נפלאים:

ע"ש הרי מפורש דת"ק דמתני' דאיהו ת"ק דברייתא פליג אר"ש וקסבר דיכר ממטלטלי או משעבדי וכ"ע. ויותר נ"ל שהר"ב והרמב"ם סברי דת"ק סובר דבעיקר ב' כתובות פליגין וכדעת ר' מנא דפירשתי בקונט' ובהא ודאי לית הלכתא כרבנן דקיי"ל מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה כך כתבו דהלכה כר"ש וזה ברור בכוונתם. שהרי כתבו בראוי היינו עיסקא או מלוה או ממון גין אמרים ש"מ אם הרי באומן גובה מהם אע"ג שהן מטלטלים ואין לפקפק עוד. מיהו לשון הבבלי בדף נ"א משמע דבמותר דיכר הוא דפליגי וכר"י בר' בון:

(שם) **ארמלתא** דר"מ גבו לה מטלטלין כמנהג מקומה. משמע שבמקום שגבתה הכתובה לא נהגו לגבות כתובה ממטלטלין אלא דאזלו בתר המנהג שנכתבה שם הכתובה. והיינו כת"ק דמתני' דסוף מכלתין דנותן לה ממעות א"י שהן טובים ממעות קפוטקיא ודלא כרשב"ג. וצ"ל דאיירי בעיקר הכתובה דבנכסי צאן ברזל בכל מקום נגבית ממטלטלין וכמ"ש הה"מ פי"ו מה"א בשם הרשב"א. ומדברי הרמב"ם שם הלכה א' לא משמע כן וצ"ע:

(שם ע"ב) **שוהדא** ודייני. בקונט' פירשתי שמותר ליקח שוחד. וכ"ד רמ"א בד"מ בח"מ סי' ר"מ. מיהו הש"ך כתב שם בשם הרמב"ן דלאו דוקא שוחד אלא כעין שוחד וגוזמא קאמר וכ"ה בתוס' פ' הכותב דף פ"ה ע"ב בד"ה שודא וכו' דאי שוחד ממש קאמר קשיא הא קיי"ל כל דיינא דמקבל אגרא לאו דיינא הוא: (שם) **לא** שומדא דדייני את אמרת. בקונט' הגהתי. אבל מדברי הרי"ף נראה דמפרש דסיומא דקושיא הוא וה"פ ולא שומדא דדיינא את אמרת במתני'. וקשה מדמשני בסמוך עוד היא לשומדא דדיינא אתאמרת משמע דפירוקא הוא. והר"ן כתב בפרקין דהכי משני ולא שומדא דדיינא אתאמרת כלומר הא שמואל לא קאמר אלא במקום שיש להכריע ליפות כמו של זה מזה ומתני' במקום שאין להכריע מיירי שלא בא התנא אלא ללמד דין אליקתם. מיהו לקמן הלכה ה' דפריך שמואל אדשמואל משמע כפי' הרי"ף וצ"ע:

(שם) **עוד** יבא עליהן שט"ח. פי' הרשב"ם בב"ב דף קכ"ד מילתא באנפי נפשה היא וה"ה ואפי' בלא ירשו שט"מ מיירי וכו' וי"מ ואם אמר איני נוטל בשט"מ שיש לאבי על אחרים פי שנים וגם איני נותן בשט"מ היוצא עליו פי שנים רשאי ושיבוש גמור הוא שהרי השטר היוצא על אביהן אין בע"מ גובה מהן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח ע"כ. וקשה דלשון עוד יבא וכו' משמע דאדלעיל קאי גם מה שמשבש פי' הי"מ והוא פי' הר"ח איכא לתרוצי דאיירי בשכתב לו מטלטלי אגב מקרקע וכמ"ש בקונט': (שם) **עד** כדון דהוות פרגמטיא זעירא וכו'. כתב הרא"ש פי' אם נשתתפו במעות הרבה היה יכול לקנות כמה סחורות בלא שותפתו. ולשון הש"ס לא משמע כפירושו דא"כ הל"ל דהוית מעות מועט ולפי פירושי שבקונטרס ניחא:

(דף ס ע"א) **שוורים** כמותני' הס. כתבו תוס' בד"ה ר' אומר אין אני רואה וכו' ומשנה שלימה היא פ' שור שנגח רש"א שור שוה מאתים וכו' והלוקה זו כל אחד לפי מעותיו ע"כ ולפום סוגיין אין ראיה משם דהתם כמותניס הס. מיהו הא ודאי קשיא לן למה לא קשיא ליה על ר' לעיל ממתני' דמשלמין ההפסד לפי מעותיו וי"ל דבשור שאני שכל אחד נוטל כפי מה שיש לו בשור וכמ"ש הרא"ש וצ"ע:

(שם ע"ב) **וכן** בע"מ וכו'. כתבו תוס' דף נ"ה בד"ה וכן וכו' יש לתמוה מאי איצטריך למתני כל הנך גווני ע"ש תירוצם ול"נ דרישא איצטריך לאשמועינן דהלכתא כר"מ דבשני לקוחות אינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי כדמוקי לה רב אשי בבבלי דף נ"ה. ומציעתא קמ"ל דדוקא ביניהם יכולין לעשות פשרה אבל אם פישר עם הלוה השני טורף ימנו. וסיפא קמ"ל כמ"ד לכתובה אבל לא לתנאין:

הדרן עלך פרק מי שהיה נשוי

פרק י"א (דף ס"א ע"א) **הותירה** בליות וכו'. עמש"ל פ' אף על פי ה"ט בתו' בד"ה אבל וכו': (שם) **אלמנה** יש לה יין. וקשה במאי קמיירי אי ברגילה לשתות בחיי בעלה א"כ אף אשת איש יש לה יין ואי באינה רגילה אף אלמנה אין לה יין ונראה דהגירסא בהיפך אשת איש יש לה יין ואלמנה אין לה יין דגרסי' בבבלי פ' אע"פ דף ס"ה תנא כוס א' יפה לאשה ב' ניוול ג' תובעת בפה וכו' הלכך לאשת איש יש לה יין משא"כ לאלמנה: (שם) **רב** אמר המת אמר וכו'. מסוגיין נראה לפסק הלכה באמר אל תקברוני מנכסי והניח מקרקעי מוציאין מיד היורשין לקבורה. הניח מטלטלין אין מוציאין מידן ונקבר מן הצדקה. ואם אמר קברוני או שלא אמר כלל נקבר משל יורשין. ואם יש עליו מלוה בשטר ותפס בין קרקע בין מטלטלין אין מוציאין מידו אבל מלוה בעדים אם אמר קברוני אם תפס מטלטלין אין מוציאין מידו אבל מקרקע מוציאין מידו אפי' לאחר הקבורה. והא דמחלק באומר אל תקברוני בין קרקע או מטלטלים שירשו לא משמע הכי בבבלי פ' נערה דף מ"ח. אך בשאר דינים לא מצינו דפליג הבבלי ואני תמה מהראשונים ז"ל שלא הביאו דברי הירושלמי ויש מהם שכתבו דבקרקע אפי' לא תפסו הב"ח או האשה בכתובתה דמוציאין מיד היורשים לשלם לב"ח והוא נקבר מן הצדקה והדבר מבואר בהיפך. ועיי' בב"מ הסי' קי"מ ובס' בית שמואל שם ס"ק י"מ שהאריך ואין דבריו נכונים וצ"ע:

(שם ע"ב) **ר"י** בעי אמר שרפוני וכו'. כתב הרמ"א בח"מ סי' נא סעיף ו' בהג"ה אם היו כתובים בשטר ב' או ג' דברים ונתבטל השטר לדבר א' השאר לא נתבטל. כ"כ מהר"מ פדוא בתשו' סי' מ"ד ומייתי ראיה משטר שיש בו רבית שגובין בו את הקרן אף שפסול מקצתו היינו פרעון רבית מ"מ לא פסול שאר השטר וכו' ועוד ראיה מרמב"ם פי"ד מה"ע ע"ש. ותימא שהרי מפורש כאן שהיא בעיא דלא איפשיטא וכדפירשתי בקונט' דצוואת ש"מ שלא נתקיימה מקצתה בטלה כולה. וראייתו משטר שיש בו רבית נראה דלא דמיא למתנה דהתם הדבר ברור שחייב לו קרן ודמיא לשטר חוב שנפרע מקצתו דלכ"ע השטר בכחו על הנשאר אבל בשטר מתנה איכא לספוקי שמא היה דעתו שאם יתבטל פרט אחד מצוואתו תתבטל כולה. ועמ"ש לקמן בפרקין בתו' בד"ה כתב וכו' שגם מדברי הרמב"ם אין ראיה:

(שם) **לא** צריכא אלא מהו שיזונו מן המשועבדין וכו'. תנן בגיטין פ' הנזקין אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדין מפני תיקון העולם. וקשה בשלמא הא דקאמר מהו שיזונו מן המטלטלין ניחא דקסבר תנאי כתובה ככתובה מה כתובה אינה נגבית אלא ממקרקע אף מזון הבנות כן ומיבעיא ליה אם הוא כך דצוואת ש"מ אם יזונו ממטלטלין אלא ממשעבדי מי איכא למ"ד דצוואת ש"מ מוציא מיד הלוקח וי"ל דאיירי שחלק כל נכסיו לבניו וה"ל משעבדי ומיבעיא ליה אם מוציאין למזון הבנות ממשעבדי אלו שהרי הזכיר גם מזונות הבנות בצוואתו או דלמא מזון הבנות שהוא בתנאי ב"ד איכון ואין מוציאין למזון הבנות ממשעבדי וצ"ע ועי' בתשו' הריב"ש סי' ת"פ:

(שם) **א"ל** אין ש"מ מזכה וכו'. כתב בש"ע ח"מ סי' רנ"ג סעיף כ'. וכן אם אמר ש"מ שט"מ שיש לי על פלוני תנו לפלוני זכה במה שיש בשטר כאלו כתב ומסר אע"פ שלא מסר השטר. וכ"כ הרמב"ם פ"י מה' זכיה. והרשב"א חולק וע"ש בהה"מ. ואני תמה שבסוגיין מפורש דלא קנה וכדעת הרשב"א ולא ראיתי לא' מהראשונים שהביא דברי הירושלמי ועיי' בח"מ סי' ס"ו בב"י גם לשון הש"ס בב"ב דף קמ"ח ע"א משמע כן דקאמר מילתא דאיתא בבריא איתא בשכיב מרע וכו' וצ"ע: (שם) **המוחלת** כתובתה ליתומים ניזונת משלהן וכו' לא דייך וכו'. וא"ת מכאן משמע שאף המוחלת כתובתה לבעלה יש לה מזונות ולעיל פ' נערה הי"ג משמע דאין לה מזונות וכמ"ש שם בתו' בד"ה מחלה וכו' ע"ש וי"ל דשאני יתומים כיון דקיי"ל כאנשי גליל כדאמרי' ס"פ נערה ושאר כל הארצות כירושלים וכיון שאין היתומים יכולין לפטור ממזונותיה אף אם יתנו לה כתובה הלכך אף דמחלה כתובתה יש לה מזונות וכדמסיק לא דייך וכו' אבל במחלה לבעלה אין לה מזונות שהרי אם ירצה בעלה לגרשה שוב אין לה מזונות וכיון דלית לה כתובה אף תנאי כתובה אין לה. ועיי' בחי' הרא"ה בפ' נערה ובר"ן שם ובפרקין מיהו קשה דלקמן פ' שני דייני גזירות אמר שמואל אמוד דר"ב בשלא מחלה ליתומים על כתובתה. הרי מפורש דמוחלת כתובתה אין לה מזונות אפי' מיתומים:

(שם) **ובלבד** מן השופי וכו'. עמ"ש בסוטה פ"ג ה"ד בד"ה יבא עלי וכו' לשוות הסוגיות דהכא והתם ושנ"ל לדוגא שכל הפוסקים מודים בדין שאם רימו בה שיש לה מזונות דה"ל מחילה בטעות ודלא כמ"ש הב"י בא"ע סי' נ"ג:

(דף ס"ב ע"א) **אלמנה** ששהתה שנים שלשה חדשים וכו'. מדברי הר"ן בפרקין נראה דגרס שנים שלשה שנים. וכ"ה בבבלי משמיה דר"י בן זימרא ואפשר דמפרש לירושלמי כפי גירסת הבבלי. ופריך התם השתא שנים שלשה מיבעיא ומשני לא. בסוגיין י"ל דקמ"ל אם לותה אפי' שלשה גובה: (שם) **בסוף** שלשים יום הן אומרים וכו'. מכאן משמע כפי' תוס' דף נ"ו בד"ה יתומים וכו' שהספק הוא על העבר אבל מזונות דלהבא ודאי על היתומים להביא ראיה ודלא כפירש"י:

(שם) **אם** אומר את כן נמצאת חב ליתומים. פירשתי בקונט' שמא תינשא וכו'. וקשה הא צריכה ליטבע או על כתובתה לכך נראה דהיינו טעמא שמא תהיה מחלוקת ביניהם שיאמרו היתומים שתבעה כתובתה או מכרה ואין לה מזונות ותהיה נאמנת כיון שמוחזקת בהן

(שם) **מכיון** שהיא עתידה ליטבע לבסוף וכו'. וקשה כיצד שמא תמות בלא שבועה וי"ל שאם תמות בלא שבועה ממילא כל אשר לה של היורשים: (שם) **אומרין** לה מוי מה בידך. עיין בהרא"ש בפרקין שהאריך בפירוש הסוגיא: (שם) **ואפי'** באת מלוה בעדים וכו'. דברים תמוהים הם וה"ל דה"ג ואפי' לא באת מלוה בעדים ומכרה למזונות חוזרת וטורפת לשם כתובה. וה"פ אם מכרה שדה למזונות חוזרת וטורפת אותן קרקעות עצמן לשם כתובה כיון דאחריות הלקוחות חוזר על היתומים שהיה עליהן החוב והן משלמין ממה שהניח אביהן. ועיין בבבלי דף צ"ו ע"א. ובבעל המאור הגירסא אם באת מלוה על פה אומרת למזונות מכרתי ואם באת מלוה בשטר אומרת לכתובה מכרתי. ונראה שהיא הגירסא הנכונה אף שהרא"ש הגי' כמה שהיא לפנינו. ולפי גי' בעה"מ אתי שפיר דקאמר ואפי' באת מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי דלא איכפת לה מידי וכדפירשתי בקונט':

(שם ע"ב) **ולא** אמרין לה מוי זביך. לפמ"ש בקונט' קשה הא פליגי חכמים עליה דר' יהודה דאמר הדמים מודיעין כדתנן בב"ב פ' הספינה וי"ל דלא פליגי חכמים ור"י אלא בכדי שאין הדעת טועה אבל בכדי אונאה וביטול מקח אף רבנן מודו כמפורש בבבלי שם והכא לא הוי בכדי שאין הדעת טועה: (שם) **תיפתר** שהוקיר המקח. וכן הא דתנן בסיפא או שוה מאתים במנה צריכין לפרש בשהוזל המקח וכ"כ תוס' בפרקין. וא"ת מ"מ תחזור לגבי הלקוחות שהרי המכר לא היה כלום ותחזור הקרקע ליתומים וי"ל דהואיל ובשעה שקבלה הקרקע היה שוה ר' מיד רצתה לבטלה הקרקע מרשות היתומים ולהכניסה לרשות הלוקח והרי היא כמי שנתכוונה לקנות הקרקע בכתובתה באותה שעה ע"כ. ול"נ כיון שאלו מכרה ברשות ב"ד לא היו מפסידים כלום לכן מייתה לשלם ליתומים כל מה שהיתה הקרקע שוה בעת שמכרה: (שם) **אר"י** אם היה המקח מופלג וכו'. כתב הרי"ף פ' הזהב איכא מ"ד הא דאר"י ביטול מקח יש לכוי הייע עד פלגא ומביא ראיה מסוגיין דאר"י אם היה מופלג יש לו אונאה וליתא דאין אונאה לקרקעות אפי' שוה מנה במאתים כדאמרי' פרק המקבל ובין שוה מנה במאתים אין אונאה לקרקעות והרא"ש שם חולק וכתב הא דהמקבל לאו דוקא מאתן אלא מעט כמות או מעט יותר ממאה ע"ש. ותימא לפמ"ש בקונט' דרשב"ל מוקי למתני' אפי' בשלא הוקיר המקח וה"ה לר"י דמוקי למתני' בשהוקיר המקח סובר דאין אונאה לקרקעות היינו עד שתות אבל ביתר משתות דהיינו ביטול מקח יש לכן וקשיא ליה מתני' דהכא אבל ר"י דאמר שצריך שיהיה מופלג היינו ביתר מפלג ול"ק כלל מתני' דהכא ומעתה אין פלוגתא בין הירושלמי והבבלי. והא דאמר בסמוך פדה שוה מנה במאתים הא ודאי לאו דוקא. ובתי"ט משנה ה' כתב בד"ה שוה מנה וכו' דדעת תוס' והרמב"ן דאף לר"י בפלגא אין אונאה וקשיא ליה מאי פריך הש"ס ואין סופו לחזור וכו' הא ליכא חזרה בפלגא ותירץ דמתני' לאו דוקא אבל סיפא שם עשו איגרת וכו' בדוקא איתניי' ע"ש וקשה מאי דוחקיה דש"ס לאוקמי מתני' לאו דוקא וקשיא ליה תיקום למתני' בדוקא ולא קשיא. ולפמ"ש לק"מ דסתמא דש"ס דפריך ואין סופו לחזור וכו' סובר דאפי' ביטול מקח יש לכן לקרקעות והש"ך כ' בח"מ סי' רכ"ז סעיף כ"ט דאפשר דהרא"ש לאו דוקא קאמר וכו' וה"ה דהמ"ל דהך דירושלמי לאו דוקא ע"כ. וא"כ דנראה מדברי הרי"ף והרא"ש דסברי הא דמשני הש"ס בשהוקיר המקח היינו לר' יוחנן וא"כ צ"ל דמתני' לאו דוקא והא ודאי ליתא. וכן מפורש בתוס' בפרקין דף נ"ס: (שם) **מתניתא** פליגא על ר"י אמר טלית זה וכו'. וקשה למה לא פריך ממתני' פ"ה דתמורה הרי זו תחת זו וכו' אין זו תמורה ואם היה הקדש בעל מום יוצא לחולין וצריך לעשות דמים. ועי"ק מאי פריך לר"י דלמא ס"ק יצא לחולין כשיעשהו דמים וכ"כ תוס' שם בתמורה. וכל הסוגיא התם מסופקת מסוגיא דהכא ואיכא מאן דקאמר התם איפוך ע"ש:

(דף ס"ג ע"א) **כתב** כל נכסיו וכו'. בפרק קמא דמכות מייתי הרי"ף פלוגתייהו דר"י ורשב"ל ונראה שפסק כר"י. וכן כתב הרמב"ם פרק י"ד מה"ע וכתב בעל המאור שם אף על גב דאמרי' בגיטין העבד שהביא גיטו וכתיב בו כל נכסי הקויים לך עצמו קנה נכסים לא קנה שאני הכא דפסול העדים פושטת בכל השטר משא"כ בעבד אמרי' פלגינן דיבורא ע"ש ובס' מלחמות שם מהפך עליו מסוגיא דגיטין דגרסי' התם כתב כל נכסיו לעבדו את אמר הוא גיטו הוא מתנתו מה את עביד ליה כגט הוא וערעורו בטל או כמתנה הוא וערעורו קיים ויצא בהדא כתב כל נכסיו לשני בני אדם וכו' הא נראה ששני דברים שחלקום בעל המאור בירושלמי השוו אותן בגמרא ע"כ. והר"ן בגיטין פ"ק כתב ואפשר דהתם ה"ק דלרשב"ל דאמר התם פלגינן דיבורא ה"ה הכא דפלגינן מיהו לר"י אפשר דהכא פלגינן דבורא משום שאין הפסול בעדות ע"כ. ועיין בחי' הרשב"א בגיטין שם ותימה דבסוגיין מפורש דפליגי אפי' בשאין הפסול בעדים דהא במכירה להם בשטר אחד אין הפסול בעדים אלא במכירה ואפ"ה קאמר תפלוגתא דר"י ורשב"ל. גם מהא דגרסי' לעיל בפרקין ר"י בעי אמר שרפוני וכו' ותנו מכי שדה פלוני לפלוני אין שורפין ואין נותנין ש"ש אע"ג דאין הפסול בעדות כל שנתבטל מקצתו בטל כולו וכמש"ל בפרקין בתו' בד"ה ר"י בעי וכו' ע"ש. והא דכתב הרמב"ם שם אבל אם כתב בשטר אחד שנתתי לראובן שדה פלונית ונתתי לשמעון שדה פלונית ונמצאו העדים קרובים לזה ורחוקים מזה זה שהם רחוקים ממנו מתנתו קיימת שאלו שתי עדיות הן. נראה שאינו דומה לכאן דכיון שחלקן בפירוש ש"מ שכוונתו היה שיהיו חלוקים בכל דבר ועדיין הדבר קשה וצ"ע:

(שם) **בקרקע** עד שליש. וקשה הא דלא כמאן דהא רשב"ל קאמר לעיל בפרקין אין אונאה לקרקעות עד לעולם ואף ר"י אמר עד שיהא מופלג. ופירשו בתוס' בפרקין דף נח בד"ה אלמנה וכו' דהיינו עד פלג וכן פירשו כל המפרשים ז"ל וצ"ע מיהו הא ל"ק דתנן במתני' פ' הזהב והלו שאין להם אונאה ההקדשות די"ל אין להם אונאה עד שליש כדשנינן לעיל בפרקין לר' יוחנן: (שם ע"ב) **מה** ממית מימר וכו' וקשה פשיטא בדלא אכרזו דאי בדאכרזו מ"ט דרבנן וי"ל דאיכא למימר דאיירי בהנך דלא צריכין הכרזה כגון עבדים וכדמסיק. (שם) **עבדים** שלא יברחו וכו'. בקונט' הגהתי לשון הברייתא וכ"ה בבבלי בפרקין ואני תמה מלח"מ בספ"ג מה' ערכין בד"ה בד"א וכו' שאמר מרומיא דמתני' שמע לה הרמב"ם שאין מכריזים את העבדים וכו' והא ברייתא מפורשת היא בפרקין. וגם הכ"מ לא ציין מקומו: (שם) **לית** הדא אמרה שהעבד נפדה בשלשה. וקשה מאי ענין פדיון לכאן וי"ל דקסבר הך ברייתא דתני בה העבדים אין מכריזין עליהם אמתני' דבית היתומים קאי ושם איירי גם בפדיון הקדישות. עיין במשנה למלך פ"מ מהלכות ערכין הלכה כ' בד"ה אין וכו' ולפמ"ש בסמוך בד"ה מה וכו' ניחא:

(דף ס"ד ע"א) **כשם** שקנסו בה וכו'. כתב רי"ו במישרים נתיב כ"ג ח"ב ירושלמי בכתובות כל אותם שיש להן כתובה דרך קנס כגון אלמנה לכה"ג כשם שקנסו לענין כתובה כך קנסו לענין קידושין שאם קידשה בליטרא דדהבא מאבד הכל. ומביאו ב"י באה"ע ס' כ'. וכן בבית שמואל שם ס"ק א' משמע שניות שקנסו אותה דאין לה כתובה צריכה להחזיר הקידושין ותימא הא מפורש בסוגיין דלא שייך קאי דהא קאמר כשם שקנסו בה כך קנסו בו. וגם הרי"ף והרא"ש העתיקו כך דברי הירושלמי דשנייה הקידושין שלה. וכ"מ דברי רי"ו שכתב אבד את הכל ולבעל קאי. גם דברי הרי"ו בעצמן תמוהים שכתב כל אותן שיש להן כתובה דרך קנס כגון אלמנה לכה"ג וכו'. וזה אינו דודאי מדאורייתא יש להן כתובה שהרי כתב לה דקידושין תופסין בהן אלא בשנייה מטעם קנס אין לה כתובה וכן מבואר בש"ס ביבמות פ"ט ובפרקין. לכן נ"ל דטעות נפל בספר מישרים. ולא ראיתי לראשונים שהרגישו בזה וצ"ע:

(שם) **שאם** קידשה בליטרא דדהבא מאבד את הכל. וא"ת הא בלאו קנס הוא שלו דהא קיי"ל כשמואל דאמר המקדש אחותו מעות מתנה הן ואינן חוזרין וקשיא אי"ש והרא"ש שהביאו דברי הירושלמי בהלכות וי"ל דדוקא באחותו הוא דהוי מעות מתנה שהכל יודעין שאין הקידושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם מתנה וכמפורש שם בש"ס בב"מ משא"כ בשניה אין הכל יודעין ואמרי' לשם קידושין נתן וכיון שכופין אותו להוציא היה ראוי שיחזרו אי לאו משום קנס (שם) **שאינה** יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל. כתבו תוס' בפרקין דף ק"ס בד"ה איילונית וכו' והא דתנן הממאנת אין לה פירות לא פירות שאכל קאמר ואפי' קרן גופיה אם אכל אין לה וכו'. וכ"כ הרא"ש. ואיני רואה בזה קושיא על הירושלמי דאין זה הכרח שיהיה רבותא בכל דינים השנויים במשנתינו רק שלא יהיה הדין בהיפך לאחד מהם ודין זה ולא פירות שפיר שייך בכולן אף שאין בו רבותא בממאנת מ"מ כיון דצריך למתני' משום אחרינא לית לן בה וזה ברור בעיני וצ"ע: (שם) **תני** מתני' יורשה ומטמא לה. לא ראיתי להרמב"ם והטור ושאר פוסקים שכתבו דין שנייה אם מטמא לה ומסוגיין נראה דמטמא לה לפי הפי' השני שפירשתי בקונטרס. והוא הנכון בעיני מדלא תנן במתני' ביבמות כ יש מותרות לא זה וזה וזה מטמאין לה כי היכי דתנן התם בפ' האשה שהלך אלא ודאי דשניה מטמא לה ומטעם שפירשתי בקונט' וצ"ע: (שם) **היא** אוכלת ועבדיה אינן אוכלים. כתב הרמב"ם פ"ז מה' תרומות הלכה כ' נשא שנייה היא אוכלת ועבדי מלוג שלה לא יאכלו. וי' הכ"מ בפ' הבע"י אמרינן לר"י המשתמרת לביאה פסולה דרבנן אוכלת ומ"מ איני יודע מניין לו בנשואה ממש לומר כן ועוד מניין לנו דעבדי נ"ב שלה יאכלו. ול"כ דרמב"ם מפרש היא או נכסי ועבדים

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה א"ל אין ש"מ מזכה כו' ולא ראיתי לאחד מן הראשונים שהביא דברי הירושלמי. נ"ב בעיטור אות מ' מתנת שכ"מ הביא לדברי הירושלמי הזה **וכתב** עליו והגמרא דילן סמכינן ע"ש [וע' ב"ב קנ"א ובהרב המגיד פ"י מהל' זכיה הלכה ב' ובש"ך סי' רנ"ג ס"ק כ"ט ובסימן ס"ו ס"ק קנ"ג]:

עמודי ירושלים

שם א"ל אין ש"מ מזכה כו'. עיין מ"ש הב"ק ואחרי התחלה הנה דבריו תמוהין דמ"ש דדעת הרשב"א הוא כדעת הירושלמי הוא מהתימה דהנה פלוגתת הר"ת והרשב"א הוא בש"מ שאמר תנו לפלוני ש"ח זה ולא אמר וכל שיעבודו דהר"ת סובר דבש"מ א"צ שיאמר וכל שיעבודו והרשב"א סובר דצריך שיאמר וכל שיעבודו אבל אם אמר וכל שיעבודו גם הרשב"א מודה דמהני כמבואר להמעיין בדבריו ובש"ס מפורשת היא בב"ב (קמ"ח א') בשהות מלוגא דשמרה דהאחים אמרו והא לא מבך והשיב כ"נ דדברי ש"מ ככתובים וכמסורים דמי מבואר דבש"מ מהני אף בלא מסר וכתב. רק שהר"ת פי' ההוא עובדא כבלא אמר גם וכל שיעבודו והרשב"א פי' כבאמר וא"כ מה ענין דברי הרשב"א להסוגא דהירושלמי דסובר דכיון דצריך כתיבה ומסירה לכן לא מהני בש"מ. ובזה הנה התמיה מדוע לא הביאו הפוסקים ההוא דירושלמי משום דהוא היפך ש"ס דילן ובודאי דנקטינן כבבלי וע"כ דברי הקצה"ע תמוהים. ודע דגם כבלא אמר וכל שיעבודו מהני ג"כ להרשב"א באמר כל נכסי דגם שטרות בכלל בזה א"צ נותר וכל שיעבודו וכמ"ש הנמ"י בפ' מי שמת ובפ' הספינה ועכצ"ל כן גם להרשב"א דאל"כ יהיה סתירה לדבריו שבתשובותיו (ח"א סי' תתקי"א) וכמו שהביא הגידולי תרומה (שער כ"א ח"ד סי' ס') ומוכרחין אנו לחלק בזה דאל"כ תקשי מהסוגא דב"ב (ק"נ ב') דשטרות אקרי נכסי וכמו שהביא המל"מ פ"י מהל' זכיה ה"ב ע"ש ובאמת הבעה"ת המחזיק בדעת הר"ת הוא הביא מההיא דשטרות אקרי נכסי כדעת הר"ת והחולקים כצ"ל לחלק כן בין אמר ש"ח לאמר נכסי וא"כ מבואר מכל זה דלא כהקרבן העדה דאין ענין דברי הרשב"א לסוגיא דירושלמי:

ועבדים אינן אוכלין בתרומה ואנחנו לן חדא דאפילו כשאר אוכלת. ומאי דקשיא ליה מנ"ל דעבדי נ"ב יאכלו. לא ידעתי מאי איכא בינה ובין אלמנה לכה"ג דכתב הרמב"ם שם דעבדי צאן ברזל יאכלו מפני ששם של בעל עליהן באחריותו א"כ אף בבנייה הדין כן ועיין בטור א"ע סי' קע"ז: (שם) והא תנינן המדיר וכו'. קצת קשה למה לא פריך ממתני' דכלא אשה ושהה שתה עשר בניה דהכא ביבמות יוציא ויתן כתובה וי"ל: (שם) שמענו שמוציא מטעם שכופין. כתבו תוס' ר"פ המדיר דיוה' שוגג שצריך כפייה בדברים. ולא ידעתי איך אפשר לומר דכפייה בדברים איירי הא מעשין קאמר ואין עישוי בדברים וכ"כ תוס' דף נ' דמעשין דקאמר שמואל היינו בשוטים ע"ש: (שם) ר"א יש לה מזונות. וקשה א"כ מאי פריך הש"ס לעיל בפרקין ה"ב אהא דאמר שמואל המוחלת כתובתה ליתומים יש לה מזונות וקשיא הני אשה שאין לה כתובה יש לה מזונות הא שנייה אין לה כתובה כדתנן במתני' ואפ"ה קאר"י שיש לה מזונות ודוחק לומר דפריך אליבא דר"א מיהו לפי הגירסא הראשונה שהגהתי בקונט' בד"ה ה"ג הוון וכו' י"ל דלמ"ד בתנאי כתובה פליגין פריך דלדידיה לכ"ע אין לה מזונות:

הדרן עלך פרק אלמנה ניזונת

פרק י"ב (שם ע"ב) **הנושא**. במה הוא מתחייב לה. כנראה מבבלי ה"פ במה הוא מתחייב להפ"כ איירי במספר לה שטר בפני עדים שכתוב בו פלוני קבל עליו לזון בת אשתו חמש שנים ואין שם לא קנין ולא חתימה דאי הוה שטר חתום בידה מאי למימרא כיון דאמרי ר"י ורשב"ל בכותב שט"ח לחבירו אני חייב לפלוני מנה ולא חתם עליו שמו ולא אמר אתם עידי ומסרו לו בפני עדים ובאמת אינו חייב לו פטור ומתני' נמי בכה"ג איירי אמאי חייב ומשני רשב"ל שאני הותה כתוספת כתובה שההתן והכלה עושין תנאים ביניהם בפני עדים והעדים חותמים עדות גמורה אלא שאין שם קנין אלא דברים וקמ"ל דלא בעי קנין. ופריך ויתן בסוף כלומר כל זמן שירצה ולא בחמש שנים הראשונים דוקא דהא כתם התנה כדתנן במתני' ומשני עשו אותה כקידושי אשה וכדפירשתי בקונטרס. והא שלשון הש"ס מורה כפירושי שבקונט' מ"מ נראה פי' זה עיקר: (שם) **תני** זה חמש שנים ראשונים בין ביוקר בין בזול. כתב הריטב"א בחי' ומשמעינן מזה שמתחייב לעשות דבר לשום זמן ולא פירש אימתי חייב לעשות כן בזמן הבא להבון ושמע דמאן דמתני סתמא דעתיה על זמן הראשון ע"כ. ותימא הא פריך בסמוך ויתן בסוף ומשני עשו אותה כקידושי אשה משמע הא בשאר תנאים שאדם מתנה יכול לעשות בשעה שירצה ולא בזמן הראשון וצ"ע:

(שם) **אם** הוא גרים נותן ביוקר וכו'. שמעינן מהכא כל שפעיטר מהמתחייב צריך לשלם להמקבל כפי מה שהיה צריך המקבל להוציא בשעה שמנע ממנו המזונות וזה ראיה למ"ש בש"ע ח"מ סי' ס' סעיף ג' בהג"ה מיהו אם אין עיטר מכח הנזון אלא מכח המתחייב חייב לתת לו כל דמי מזונות. ודוחק לחלק ביניהם: (שם) **ותני** כנה ומתכסין בכסותי. מדמייתי לה הכא ש"מ דאף במחייב לזון בת אשתו חייב בכסותה. ובש"ע א"ע סי' קי"ד סעיף י"ב פסק דאינו חייב במלבושיה והוא מתשו' הרשב"א ונראה שנעלם ממנו דברי הירושלמי הלזה, וראיתי להרא"ש בפרקין שכתב ומה שהביא הירושלמי ראיה ממתני' דבנן נוקבן לא דמי דמתני' בחוב קא הכלה ובגמרא דידן לעיל בפ' אע"פ מפרש טעמא ע"כ. לא מצאתי דבר זה מבואר בפ' אע"פ גם משמעה דמתניתין לא משמע כלל דמייתי ראיה ממתני' דבנן נוקבן ואם ר"ל דמייתי ראיה מדתנן בנן נוקבין ומתזנין מנכסי ואפ"ה המלבושים בכלל א"כ לא מבני מידי דהא אמרי' בסמוך דעשו אותה כתוספות כתובה ואפשר דקושר הרא"ש דמייתי ראיה ממתני' דבנן נוקבן כי היכי דמעשה ידיה של הבת לבעלה ה"נ מעשה ידיה של בת אשתו לעצמה ועלה קאמר דלא דמיא דבתו ניחא ליה בסרוחה כדאיתא בבבלי ר"פ נערה וע"ש בתו' בד"ה בת וכו' אבל אין פי' זה מחוור שהרי מפורש דלא פשיט הש"ס אלא ממתני' דהכא וצ"ע:

(שם) **דתנינן** והן נותנין לה דמי מזונות. וקשה למה לא מייתי ראיה מריבא דתנן אלא מוליך מזונותיה למקום שהיא: (שם) **הלתה** כמי שניסאת. כתב הריטב"א בחי' ולמדנו מה שהמתחייב לזון את חבירו אינו חייב ברפואתו אבל חייב לתת לו דמי מזונות שהיה צריך כשהיה בריא מדקאמר חלתה כמי שניסאת. וכ"כ בש"ע ח"מ סי' ס' בהג"ה. ומדברי תוס' במכלתין דף כ' בד"ה ומאי עלייה וכו' מפורש בהיפך דחייב ברפואתה. ואיני רואה שום ראיה מדברי הירושלמי לדעת הריטב"א דלא בא לאשמועינן אלא אם חלתה ואינה יכולה לאכול הרבה מ"מ צריך לשלם לה דמי מזונות כבריאה כמי שניסת אבל אם צריכה לרפואה ודאי שחייב לרפאותה שרפואה בכלל מזונות. וכ"מ מהא דאמרי' בב"ב פ' מי שמת בשותפין שחלה אחד מהם שרפואה שאין לה קצבה משלם מאמצע וכ"ה בש"ע ח"מ סי' קע"ז ודוחק לחלק ביניהם. ושוב ראיתי שהרגיש בזה בפרישה ודחק לחלק ע"ש. לכן נראה שלדינא צ"ע ודלא כמו שכתב בש"ך סי' ס':

(שם) **מתה** כמי שניסאת. מדברי הרא"ש והריטב"א נראה דל"ג ליה אלא ה"ג חלתה כמי שניסאת מתה כבר מתה ואפשר שלא כתבו אלא מסקנא דשמעתין וכמ"ש בקונטרס:

(שם) **לחיזוק** כתבן. כתב הרמ"ה שאם כתב לבנותיו מזונות בשטר גביין משעבדי ומביאו בטור א"ע סי' קי"ב ובש"ע שם כתב שני דיעות וצ"ע שלא הביאו הפוסקים דברי הירושלמי אלו שמפורש דלא כהרמ"ה דמייתי סייעתא מהרסי מתניית' דלחיזוק כתבן לא גביין ממשעבדי וצ"ע:

[דף ס"ה ע"א] **נתגרשה** אינה עמו. כתב הרא"ש בפרקין מסתברא שאם גירשה והחזירה כבר נתבטל תנאו ואין לה עליו מזונות דכל זמן שאת עמי משמע אלו קאמר והכי איתא בירושלמי כל זמן שאת עמי מתה אינה עמו נתגרשה אינה עמו ומהירושלמי נ"ל אינו ראיה לכאן דלא איירי בהחזירה דומיא דמתה ע"כ. ותימא הא מפורש דין דהחזירה בירושלמי כדאיתא בלבד מן הנשואין הראשונים ובגי ספק המביא ראיה מירוש' אמסקנא סמיך וצ"ע ונסתפקתי במחזיר גרושתו אם בנותיה ניזונות בתנאי כתובה דהא פליגי אמוראי בסוגיין ומספקא לית להו. גם בבבלי משמע דלית להו דבס"פ האשה שנפלו משמע דהמחזיר גרושתו למחזיר יבמתו שגירש דמיא ובפ' נערה דף נ"ג בעי ר"ל בת יבמה אי אית לה מזונות ומלקא בתיקו ולית לה כמ"ש הרא"ש א"כ ה"ה במחזיר גרושתו דינא הכי וצ"ע ועמ"ש בסמוך:

(שם) **החזירה** מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין תני וכו'. בקונט' הגהתי ואפשר לקיים הגירסא וה"פ למ"ד כתובה אבל לא לתנאין תני אתיא שפיר הא דתני עלה בסמוך ובלבד מן הנשואין הראשונים אבל למ"ד בין לכתובה וכו' מה תני איך אפשר לפרש הך ברייתא דבסמוך. מכאן איכא למפשט ספיקא דידן דבסמוך דודאי קי"ל כמ"ד לכתובה אבל לא לתנאין דהא הך ברייתא מסייעא ליה. מיהו כיון דהר"ן לא גרס כן עדיין הדבר בספק ועמ"ש בסמוך:

(שם) **מ"ד** לכתובה וכו'. בקונט' פירשתי דאמגרש את אשתו והחזירה קאי. אבל הר"ן פירש דאקמן קאי. מיהו בירושלמי ס"פ הכותב משמע כפירושי שבקונט'. ועיין בבית שמואל סי' קי"ד ס"ק מ"ו: (שם) **ותני** עלה ובלבד מן הנשואין הראשונים. וא"ת לפי פירושי שבקונט' למ"ד בין לכתובה בין לתנאין תיקשי ליה הך ברייתא וי"ל דמפרש לה דמנשואין הראשונים הוא דנקנין הדברים באמירה דליהוי כבעלת חוב אבל אם גירשה והחזירה צריכה שטר וקנין. ועמ"ש בסמוך: (שם) **ולאו** מתניתא היא. כתב הי"ת ולא תני לתרוצי דאיצטריך ליה בלא תנאה אלמנתו דהא לא תני לאשמועי אלא לגופא דכלי שנשתמש בו קדש לא ישתמש בו חול והכניסה הסופר תחתיו הוא ל"ג בנו ע"כ. ותימא מאי קשיא ליה וכי מוב על אשתו לקיים צוואתו דנפרש דבריו כן אבל אם נאמר דצוואתו על בניו שלא יגרשוה מביתו ניחא. ועוד תימא מילתא הא איצטריך לאשמועינן אולי ימות ר"ג בנו ויהיה כהיא אחר שלא תנשא לו. גם לא מצינו בשום מקום שתהא אשת הנשיא אסורה להנשא למי שאינו נשיא דמלך תנן ולא נשיא. ובכהן הגדול תנן ומיבמין את אשתו ונראה דלא עדיף נשיא מכה"ג:

(שם) **מפני** המחלוקת. כתב הי"ת אם יקפידו בעיירות יבואו רבים מכפרים הסמוכים ולא תהא אותה הארץ ואתי לאנצויי הלכך יקפדו בכרכים גדולים דשייכי ב"ע ע"כ. ופי' דחוק הלא אם יקפדו בכל העיירות יהיו מועטים בכל עיר ועיר ומה שפירשתי בקונט' עיקר:

(שם) **ותהא** ארוני נקובה לארץ. כתבו פירשתי בקונט' כ"כ הטור בי"ד סי' שס"ב ומסיים ולא תימא משום חביבותא דא"י אלא אפי' בח"ל דכתיב כי עפר אתה וגו' וכ"כ הרמב"ן. ותימא דבב"ר איתא ותהא ארוני נקובה לארץ מפני המבול ופי' הי"ת שלא יעיל הארון מגולה חוץ המערה אלא ביחתבו אותו בקרקע כדרך הכוכין שעושים בכותלי המערות ונותנין בהם המתים מפני המבול באם יבואו באתים לא יפצהו וצ"ע:

(שם ע"ב) **ויהבוני** על פיטרא. כתב הטור י"ד סי' שס"ב ולדברי הכל נותנים המת על גביו ופניו למעלה והכי איתא בירוש' יהבוני על גבי לא עומד וכו' ע"כ וקשה הא מפורש כאן שלא יתננו על גבי רק על לדו גם הרמב"ן כתב הגירסא על תיערת כמו שהיא לפניו ומביאו הב"י שם ואפשר לומר דכוונת הטור למעט שלא יתננו פניו למטה וצ"ע שלא ביארו הפוסקים דין זה אדרבא הש"ך כתב שם על בניו דכל היכא דיתכינו באופן אחר או מעומד או יושב ה"ל דרך גנאי ע"כ מבואר שמטעם שלא יתננו על לדו:

(דף ס"ו ע"א) **בגין** סכנתא. כתב הי"ת שפ"י שערוד בבכור ד"א ישכא שם ויבא לידי סכנה מהמוש או מזיקין א"נ וכו' כי בבואו במרחץ יקנאו בו המזיקין שהוא אדם חשוב ויסתכן ע"כ והין נראה דמרחץ מאן דכר שמיה ופירושי שבקונטרס עיקר:

(שם ע"ב) **שמע** קליה דר"א וכו' נפיש לר"ה יתיב ליה. עיין פירושי שבקונט'. ועי"ל דר"א מרוב ענוותנותו אף שילא הקול שאין עוד אחריו אלא יאודה בנו רצה למחול על כבודו. והשתא אתי שפיר הא דניחא לו השכר שלא יפסוק זרעו לעולם לפי שלא רצה להפסיק בין האב לבניו: (שם) **כיון** שנשרפה א"י נעשה בשם מדת הדין. וקשה לדיקים שנקברו בתוכה למה נענשו בשרפה ע' מיהו לפי מאי דמסיק מעלות היתה נשרפת י"ל דלאו כל הארץ היתה נשרפת ומקום קברות לדיקים נשארת. ונראה לפ"ז דנרבינן כברים שבה מה כיו עושין כלומר למה נשרפו אלו:

(דף ס"ז ע"א) **הן** נוטלין גוש עפר וכו'. קשה מאי תועלת יש בגוש עפר שמניחין על הארון ואם נא נומר בקבורת א"י מכפרת וכיון שמניח הגוש על הארון הרי הוא כאלו נקבר שם קשה וכי בשביל כך אינן מטמאים וי"ל אחרי שנתכפרו עונותיו הרי הוא כלדיק ואין הלדיקים מטמאין אך קשה וכי מאי א"י שנקברו בא"י אין מטמאין וי"ל דמ"מ ליכא מר טומאה יתירה במתי ח"ל שבאים לשם מתתי א"י: (שם) **בטובה** שעשו לה וכו'. בקונטר' הגהתי וא"ת לפירושי שבקונטרס מ"מ דר"ת כבהיא נבים אביה שנוטה כתובתה לעולם י"ל דאיירי בבאינה ניזונת כלל וכדפי' הר"ח ומייתי הרא"ש וקשה ר"ת דבבאינה ניזונת ודאי אינה מוחלת כתובתה לעולם. ונראה דע"כ בבאינה ניזונת איירי דאל"כ עדיין יכולה לעשות טובה במותר המזונות שהוא של היתומים ועמ"ש בסמוך:

(ד"ס ע"ב) **אבל** באשה שיש לה מזונות וכו'. כתב הרא"ש פי' הר"ח הא דבנית אביה אינה גובה כתובתה לאחר כ"ה שנה בשאינה ניזונת אבל בניזונית גובה כתובתה לעולם משום עוגלא דמתני' דר"מ אליב' ומיהו י"ל דבאי התם דגבהפי' מתני לה אבל אם נתנו לה דמי מזונות אינה גובה ע"כ. והימא דמפורש כאן דבשיש לה מזונות גובה כתובתה לעולם. ודוחק לומר דשמתני לה בכתפי' איירי שהרי לא נזכר מזה דבר בירושלמי. גם לשון הש"ס לא משמע כן וצ"ע: (שם) **דרובא** אהא מימר לך אפי' עשהה וכו'. ק"ק אהיכא קאי ואפשר לומר דקשיא ליה לש"ס מאי קמ"ל ר"י בכל' נון דבהזכרה סגי הא במתני' נמי תנן מזכירין את כתובתה ומשני דאתי לאשמועי' דאפי' משעת הזכרה יש לה עוד זמן כ"ה שנה:

(שם) **במזכה** על ידיה. כפי' שבקונט' כן פי' הרשב"ם בפ' יש נוחלין ואף דכתב בהכנס לו סודר וכו' נראה לייבא בזה הא דקשיא להרמב"ן והא אין קנין לאשה בלא בעלה והיכן כיון שהיא מתכוונת לזכות להם גליא דעתה דניחא לה במתנת הבנים ע"כ והיינו כשנוהגת קודר וכו' דבלאו קודר בלא שלא היתה כוונתה אלא לעשות נחת רוח לבעלה:

(שם) **ריב"ה** אמר מקולי כתובה שנו. בבבלי פ' יש נוחלין דף קל"ב גרסי' אמר רב במזכה וכו' ריב"ח אמר באומר לה שלי קרקע זה בכתובתיך ומקולי כתובה שנו כאן. ופי' הרשב"ם אכולהו קאי דסבר ב"ח לא איבדו בכך עד שיאמרו בפירוש אנו מוחלין השיעבוד על הנכסים הללו וכו' ע"כ. וק"מ במזכה ע"י אחר למה לא מהני בבע"ח ומ"ש מהא דתנן העורר על השדה והוסס עליה בעד דאיבד זכותו וי"ל דהתם הביעהו על גוף השדה משא"כ בבע"ח דאין לו אלא שיעבוד דשפיר חשם מעיקרא. ועיי' סמ"ע סי' קמ"ז. אך קשה כיון דעבד מעשה וזכה עבורם וגם שתק מחוגו למה לא נאמר דהוי מחילה. גם מסוגין משמע דריב"ח הוא דאמר מקולי כתובה שנו כאן אבל לחאי דמוקי לה רב ושמואל למתני' אפי' בב"ח נמי אמרי' דמחל וזה ברור לענ"ד והדבר צריך תלמוד להלכה:

הדרן עלך פרק הנושא

פרק י"ג (דף ס"ח ע"א) **שני** דייני גזלות. על דעתיה דר' תנן ג' דייני גזילות היו בירושלים. וקשה מאי קמשמע לן וכ"ת דקמ"ל דלא פליג ר"כ אמתני' הא נמי פשיטא הדקאמר אף ב"מ בהוא מודה לקדמייתא וכן מפורש בשבת בירושלמי דף י'. ונראה דקמ"ל דר' נתן לא הוסיף אמתני' אלא נחום דאיכא ברייתא דמוספת נמי חנן המצרי. ואתי לשנויי בהא כך ברייתא דתני בה שלשה דייני גזילות היו בירושלים אדמון וחנן ונחום. ועיין בבבלי בפרקין: (שם) **שהיו** נוטלין וכו'. עמ"ש בסוטה דף ד' ע"א בסוגיא זו בתוספות שם: (שם) **ותני** דבי ר' בן מי עילא וכו'. בקונ' פירשתי כפי הגי' שלפניו ויותר נ"ל דה"ג ותני דבית ר' בן מי שילא למדינת הים ואשתו תובעת מזונות אדמון אומר וכו' ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות נאמן וכן היא ברייתא שנויה בבבלי ובסוגיין בסמוך ומינה דייק דאף לאשת איש יש לה מזונות ולפ"ז הסוגייא אתיא כפשטא:

(שם) **בתחילה** שלא בלא לה. וקשה למה לא תבעה נמי האשת איש שלא הניח לה כמו שנשבעת אלמנה כדמסיק בסמוך: (שם) **בשלא** מחלה ליתומים על כתובתה. נראה דקאי אשבועת האלמנה שצריכה לישבע ג"כ שלא מחלה כתובתה ואיירי במקום שאין כותבין כתובה. ומכאן ראיה גדולה לדעת הרמב"ם פי"ב מה"א הלכה י"ח ע"ש ובכ"מ שם. ועמש"ל פ' אלמנה ניזונת בתו' בד"ה המוחלת וכו':

(שם) **תזון** מכתובתה. כתב הרי"ף דייקינן מיניה עד כתובתה אין יותר מכדי כתובתה לא ש"מ דליתא להא דגרסי' בגמרא דבני מערבא (לעיל פ' מציאת האשה ובפ"ק דב"מ) אדם שגירש אשתו ולא נתן לה כתובה חייב במזונותיה עד שיפרענה עד פרוטה אחרונה. דהא איתא להאי מימרא ה"ל למיתני ניזונת והולכת עד שתפרע כל כתובתה ע"כ. וקשה כיון דקהתא דש"ס מייתי הכא הך ברייתא למה לא פריך מינה בירושלמי אמאן דאמר דחייב במזונותיה. לכך נראה דהכא שאני דאין ביד ב"ד להפסיד להבעל לכן מפריעין מנכסיו עד כדי כתובתה דה"ל כאלו נפרעת ממנו אבל שאין מוכרין הממון לידה ממש אולי לא נתגרשה אבל ניזונת מתמורת אלו מנ"כ אבל יותר מזה לא דאיכי דאפסידה נפשה. ונראה אם לא באה לב"ד לגבות כתובתה או למזונות ולותה ואכלה אפשר דחייב הבעל לשלם דהא לא נפרעת ממנו כתובתה בזו ראיתי שגם הרא"ש בפ"ק דב"מ השיב כן על דברי הרי"ף ע"ש ואפשר דסובר הרי"ף כיון שהב"ד מפרעין כתובתה הרי הוא כאלו העכבה מהבעל א"כ למה לא יהיה לה מזונות מהבעל והא דלא פריך מינה בירושלמי י"ל דמוקי להך ברייתא בשבעלה נו שמת והיהי אינה רולה לקבל כתובתה באמרה שלא מת וכפירש"י בפרקין דף ק"י ע"ב הלכך אין ניתן לה יותר מכדי כתובתה אבל לפי מאי דמסיק הבבלי דהלכתא כרב שאין פוסקין מזונות לאשת איש וכך ברייתא בשלא שמעה בו במת איירי שפיר איכא למידק מינה דגרושה אין לה מזונות אע"פ שלא פרע לה כל כתובתה:

(שם) **ואמר** יצאו מעשה ידיה במזונותיה וכו'. כתבו תוס' דף ק"ז בד"ה חיישינן שמא א"ל צאי מעשה ידיך במזונותיך וקבלה עליה ופטרתו ופטור הוא בכך אע"ג דהשתא לא ספקו ע"כ. וקשה הא כתבו תוס' דף מ"ז בד"ה זימנין וכו' שאם אמרה היום איני ניזונת ואיני עושה למחר תעשה ותהא ניזונת ע"כ משמע דיכולה לחזור גם בסוגיין משמע דאינה יכולה לחזור מיהו סוגיין איכא לאוקמי כמ"ד אין מזונות לאשה דבר תורה כדאמר בסמוך ודוחק הלכך נ"ל דסברי תוס' דיכולה לחזור בשאמרה סתם בלא קביעת זמן אבל בשקבעה זמן אינה יכולה לחזור תוך הזמן. אע"ג דלא נעשה בקנין כיון דמתחילה היא אינה צריכה קנין וצ"ע. והרמב"ם כתב בפי' המשנה הכתובות ביד האדם לומר לאשתו צאי מעשה ידיך במזונותיך כל זמן שאינו מלוי עמה ואין לה מזונות אבל כשהוא מלוי עמה אינו יכול לומר כן ע"כ ובזה מתורץ קושיתנו. אך אין כן דעת הפוסקים ועיי' בטור א"ע סי' ע':

(שם ע"ב) **בנוהין** בכלל. ודוקא בהאמר אלו לבניו אבל בלא שמם דברים שהאיש שלאו ולאו יחלקו ביניהם ועיין בלח"מ ובמל"ל פ"ו מה' זכי'. ומ"ש הלח"מ בסיפך ומביא ראיה מדברי הה"מ ע"ש אינה ראיה כלל שהה"מ מביא דברי הבבלי לפרש דברי הרמב"ם והה"מ הב"מ שם ע"ש: (שם) **אר"י** עממון דבני כה"ג וכו'. כתבו תו' בפרקין דף ק"מ בד"ה הא מני חנן וכו' וריב"א הביא ראיה מירושלמי דה"ה בשאר מובין דגרסי' התם ר' בא בר ממל בעי וכו' ואר"ת ע"כ פליג הירושלמי אבבלי דמוקי מתני' ופליג את חנן כבני כה"ג ורב אושעיא מוקי לה כחנן. וגם האי דקאמר את שקלו מוקי בכל ענין ובבלי מוקי ליה באבוד ובנוי. ופליג נמי בהא דלית ליה הך סברא דלא פליגי אלא במזון האשה ע"כ. ולענ"ד נראה דלא פליגי. דהא דקאמר רבא בבבלי אפי' תימא רבנן הב"ע שלוה ע"מ שלא לפרוע. היינו שאני אומר שלוה לוה תחלה ע"מ שלא לפרוע דמייר אמר מפייסנא ליה לנלוה עד דמחיל. ואתי לאפוקי היכא שהבע"ח דוחק דודאי מהנהו וכמש"ל דבהא פליג הבבלי אירושלמי. ושפיר אתיא לפ"ז הא דמסיק הש"ס דר"א לא אמר כרבה דהתם נמי אית ליה הנהו בהסיה הנאה דמיכסף מיניה. דהיינו שמיכסף לבוא ולפייסו שימחול לו חובו. ולפירש"י הדבר דחוק מאי ריקופה אית ליה שהרי מחלה ע"מ כן הלוהו שישלם

ע

בן אריה

בשירי קרבן סד"ה במה הוא כו' כפירושו שבקונטרס מ"מ נראה כו'. נ"ב ועי' בעיטור אות פ' המתפס [ומ"ש שם על הירושל' זה וע"ע לעיל בתחלת פ' חמישי הל' א']:

בשירי קרבן ד"ה מתה כו' אלא הכי גרסינן חלתה כמו שנשאת מתה כבר מתה נכתב בלידו וכן העתיק בבעל העיטור שם [באות פ' פסיקתא]:

לו כשירצה ודוחק הוא לאוקמי מתני' בכה"ג דאטו בשופטנא עסקינן שילוה לחבירו שישלם לו כשירצה אין זה אלא מתנה ולא חוב. גם הא דשוקל את שקלו י"ל דלפי המסקנא דמוקמי' מתני' דנדרים כהכן אין צורך לדחוק דאיירי באבוד וגבוי דוקא וכן לרבא לפמ"ש מוקמי' מתני' בשוקל בתחלה וראיתי להש"ך בח"מ סי' קכ"ח ס"ק ג' שכ' דמסקנת הירושלמי דבבע"ח דוחק חייב לשלם וז"ל ונראה דה"פ דתנינן ומקריב עליו וכו' ומשמע להירושלמי שמקריב משלו והתם אי לא הוי בע"ה מקריב ודאי היו ממשכני' אותו דכיון דשל גבוה הוא מאן פייס ומשני מי סברת דאיירי בשלא נכנס ליד כהן אלא איירי שהפרי' קרבנותיו ונאבדו מיד הכהן ותו לא מחייב בעה"ב והיינו כדמוקי בש"ס דילן באבוד וגבוי וכאן הרי לא נתן כבר המעות לשלם וא"כ י"ל דבע"מ דוחק חייב לשלם עכ"ל. וכמה תמוהים דבריו. דמ"ש ודאי היו ממשכנים אותו. ליתא דהרי מטאות ואשמות אין ממשכנין אותן כדתנן בערכין פ"ד ודוחק לומר דאעולות שבקינין קאי. ומה גם דאפשר לומר בהכי כל שלא הביאו מכאתן אין ממשכנין אף על עולתן כיון דשייכי להדדי ועוד ע"כ לומר הא דתנן ומקריב עליו וכו' לאו דוקא אלא אמטאת שבהן קאי דהא בבבלי בנדרים דף ל"ה משני וליטעמיך ליתני ומקריב עליו קרבנותיו אלא ממוסרי כפרה שאני. ועולות שלהן אינן מעכבין כפרה וכמפורש בש"ס דערכין וברמב"ם פ"ק מה' ממוסרי כפרה. ועוד לפי פי' אין בין ראיה זו לראיה דשוקל את שקלו כלום א"כ מאי תדע דקאמר. אלא ודאי כמ"ש בקונט' דכיון לאשתרויי בקדשים ולכפרה אתיין כבע"מ דוחק הוא דהא מכאי טעמא אין ממשכנין אותן שאין האדם מתעכל בהן מלהביאן. ומ"ש דאיירי שהפרי' קרבנותיו ונאבדו מיד הכהן ותו לא מחייב בעה"ב. תימא ממונא הוא דאית ליה גבי כהן אבל מי לא חייב שבע"ה עדיין בכפרתו. ועוד כפום פשטא דשמעתין לא מוקי לה הירושלמי מתני' ומקרי' עליו בכהן כלל. ועוד איך נפרש תחלת דברי המתרץ בשלא נכנס לתוך ידיו דרך בתמיה וסוף דבריו והכא בשלא וכו' בניחותא דהאמת כן הוא. ואין זה מסוגית הש"ס גם לשון הש"ס משמע דהכא והתם איירי בשוין. גם מ"ש וע"כ לא מייתי בנדרים ראיה משוקל את שקלו משום דשוקל את שקלו ומקריב עליו קיינין קדא ראיה היא ודוחק לומר שש"ס היא בנדרים דודאי קשה לומר שמסר ראיה גמורה ופלפול שלה ע"כ. תימא איך לא שת לבו שיש הסרון בנדרים דגרסי' שם כשמעינה מן הדא תדע לך שהוא כן. כשמעינה מן הדא הוא כמו ת"ש ואיך שייך לומר אלו ב' דברים יחד ת"ש תדע לך שהוא כן. וזהו חסרון הניכר ועוד למה שבק הריש' ומייתי ראיה מסיפא אבל האמת יורה דרכו דפירושי שבקונט' עיקר דהא דקאמר בשלא נתן לתוך ידו כלום סיומא דפשיטות הוא דכיון שלא נתן לתוך ידיו ממש לא איקרי הנאה ודמי' להא דתנן המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר פלו' מודר הנאה ממני ואין לו מה יאכל נותן לו וחוזר ונוטל הימנו ואע"ג דעל ידו משתרשי ליה מזוני הרי הואיל ולא נתן לו מידו אלא בגרמא בעלמא גורם לו טובה וכן מפורש בתו' בד"ה הא מני חנן וכו' וברא"ש בפרקין ומעתה אין צריך להגיה כאן בכתובות שום דבר ולא כמ"ש הש"ך שיש ט"ס וצריך להגיה כדאיתא בנדרים ע"כ נראה שכוונתו להגיה תיבת לא דקאמר הכא לא בשלא וכו' אך תיבת לא הוא כמו אלא וכמ"ש בקונט' וזה מבואר לכל המורגל בלשון הירוש'. ולפמ"ש ניחא דמייתי הא שמע משוקל את שקלו וקאמר תדע מדתנן ומקריב עליו וכו' מאי אולמיה דהאי מהאי אלא דשוקל את שקלו איכא לדחויי דאיירי באבוד וגבוי אבל ומקריב עליו ליכא לדחויי הכי וזה ברור. וזה שהשמיטו הרי"ף והרמב"ם הא דבע"מ דוחק נראה דהיינו טעמייהו דבבבלי בנדרים דף ל"ד תנן ומקריב עליו קיני זבים וכו' וגרסי' עלה איבעיא להו הני כהני שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא ניהו ת"ש ומקריב עליו וכו' אי אמרת שלוחי דידן הא קמהני. שמעינן מהכא דהבבלי מפרש ומקריב עליו אכהן קאי שמקריב קרבנותיו של זה המודר ממנו. א"כ אין שום ראיה מהך מתני' לבע"מ דוחק ומשוקל את שקלו כמי אין ראיה דאיכא לאוקמי באבוד וגבוי. ודבר זה כקילורית לעינים. שיוצא לנו מזה דלהלכה בבע"מ דוחק חייב לשלם ודלא כש"ע ח"מ סי' קכ"ח. ועמ"ש לקמן בסמוך בתו' בד"ה ע"ד דר"י וכו' ראיה לזה:

(שם) **הגוזל** שדה וכו'. הגהתי שבקונט' היא כגירסת הרי"ף אבל גירסת הרא"ש הגוזל שדה מחבירו ונטלוהו מסיקין אם מכת מדינה אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה ע"כ ומתני' היא בב"ק פ' הגוזל ומאכיל ופי' דמייתי ראיה מינלויהו מסיקין מחמת הגזלן דאע"ג דקרקע אינה נגזלת כיון שהיו סבורין האנסין שהיא של גזלן ומחמת הגזלן לקחוהו חייב להעמיד לו שדה אחר ה"נ כיון שנתפס בעבורו חייב ליתן לו מיהו בבבלי בב"ק דף קט"ז לא משמע כן וע"ש ברש"י ותוס':

(דף ס"ט ע"א) **כשהין** נכסיו של זה וכו'. וקשה מ"ד במדירה מגופו ואין מדירה מנכסיו אימא סיפא ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש אמאי לא יעכבנו בעל המגדה לעצמו הא לא כדירו מנכסיו וי"ל דרישא וסיפא בתרי גוונא איירי וסיפא איירי בשהדירו זה את זה וכאוקימת' דעולא וכה"ג משני בבבלי בנדרים דף ל"ד ע"ש:

(שם) **לא** אמר אלא אכלו וכו'. וקשה דלמא נקט לרבותא לחכמים דפליגי אר"מ ואמרי בין כך ובין כך לא מעל שאין מעילה בקונמות וי"ל כיון דרבנן מפרשי טעמייהו ואמרו אין מעילה בקונמות ממילא שמעינן דאף באכילה לא מעל: (שם) **ע"ד** דר"י לקבורה בין אב בין אמר גובה וכו'. הרמב"ם פי"ד מה"א פוסק כר"י. והרשב"א תמה עליו דכיון דר"ם פליג עליו המוציא מחבירו עליו הראיה ועוד דבגמרין משמע דדוקא ב"ד יורדין לנכסיו הא אמר הניח מעותיו על קרן הצבי ע"כ ועיין בהה"מ שם. וכ"ל דטעמו דהרמב"ם דקסבר דהיכא דבע"מ דוחק חייב לפרוע וכמ"ש לעיל בפרקין בתו' בד"ה אר"י טעמון וכו' וכאן כמי כבע"מ דוחק הוא שהרי ב"ד יורדין לנכסיו הלכך חייב לשלם אפי' אמר ול"ד לפרנס אשת חבירו דלא הוי כבע"מ דוחק דמלי למימר דהויא דקי לה ומצלמת במעשה ידיה:

(שם ע"ב) **את** מה שמעת מן ר"י וכו'. פשטא דשמעתא משמע דר"י כרב ס"ל וכן פירשתי בקונט'. ונראה דע"ז סמך רש"י בפירושו במתני' דמייתי הא דרב ולא דשמואל דר"י ס"ל כרב. מיהו בבבלי פ' מי שמת גרסי' דרבב"ח אמר בשם ר"י עד שיבגרו. ונראה דסמך אירושלמי דהוי בקיאי בדברי ר"י מיהו הרמב"ם פסק כשמואל: (שם) **היה** שם מזון י"ב חדש והוקירו הנכסים יש לפרש בעיין אם יש להבנות חלק בהן או דלמא ברשות היורשים השבחו מיהו בב"ב ר"פ מי שמת בירושל' ובבבלי משמע כפירושי שבקונט':

(שם) **אלמנה** ובנים וכו'. כתב הרמב"ן בחי' בב"ב פ' מי שהיה דף ק"מ בירושלמי גרסי' אלמנה ובנים וכו' אין אלמנה דוחה את הבנות ולא הבנות דוחין את האלמנה פעמים שהאלמנה דוחה את הבנות ע"י הבנים כשם שהאלמנה דוחה את הבנות ע"י הבנים כך תדחה את הבנים ראויה היא לתבוע כתובתה ולאבד מזונותיה. פי' אלמנה ובנות בלא בנים שתיהן ניזונות בשוה וכן אלמנה ובנים אבל כשיש בן ובת ואלמנה דוחה האלמנה את הבנים ע"י הבנות וטעמא דהא מילתא דכיון דבן ירית מדאורייתא לא אתיא תקנת אלמנה ותעקרה ירושה דאורייתא אבל בת לא קא עקרה לגמרי דהא ראויה היא לירש שלא במקום בן

ובמקום שיש שם נמי אלמנה מוליאין מן הבת לאלמנה ואין זו עקירה לגמרי הואיל ואינה ברשות ירושה אותו מן התורה אלא ברשות בת שבאה בתקנתא ועוד כטעמא דמפרש התם דאלמנה לא דמי' ירושה דאורייתא הואיל ואינה תקנה גמורה שהרי ראויה היא להפסיד מזונותיה וכו' והרמב"ה לא סמך על הירושלמי בכאן ודעתי נוטה לו ע"כ. והנה פירושו זה אינו מסכים לגירסת הירושלמי שמביא. ובאמת הגירסא שמביא כך היא שנויה בירושלמי בב"ב ר"פ מי שמת. אבל פירושו נראה שהוא ע"פ הגירסא שלפנינו כאן והיא נכונה. ופירושי שבקונט' לענ"ד מרווח יותר:

(דף ע ע"א) **מתני'** בשטענו חטי' וכו'. הגהתי שבקונט' היא ע"פ גירס' הירוש' בשבועות וגירסת הבבלי בשבועית דף מ"ח. מיהו נראה דאף בבבלי גרסי' אר"כ אמר שמואל טענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן ד"ה חייב. וניחא בזה קושית תוס' בפרקין בבבלי דף ק"ח ע"ב בד"ה ש"מ מדרבנן וכו' ע"ש: (שם) **חד** בר נש וכו'. פירשתי בקונט' דהודה לו באחת מהן. מיהו קשה מנ"ל דרב כרשב"ל דלמא הודה לו במקצת המין שתבע לכך חייב לו שבועה וי"ל דידע הש"ס שמעשה היה שהודה לו במין אחד לגמרי:

(שם) **כל** מה דאת יכיל מגלגלה עלוי גלגל וכו'. בבבלי בשבועות ס"פ כל הנשבעין גרסי' אר"ה לכל מגלגלין חוץ משכיר שאין מגלגלין ר"מ אמר לכל אין מקילין חוץ משכיר דמקילין מאי ביניהו א"ב לפתוח לו ע"כ. והרבה פירושים נאמרו בהא דקאמר א"ב לפתוח לו. ולפום סוגיין נראה דבכל התובעים פותחין ואומרים לו שיגלגל עליו מה שיש לו לגלגל חוץ משכיר. וקצת נוטה פירושי זה לפי' הראשון שכתב הב"י בח"מ סי' ס"ד בשם הר"ן מוניר ז"ל. ומדברי הפוסקים לא משמע כן וצ"ע:

(שם ע"ב) **לא** סוף דבר בשעשה וכו'. בתו' וברא"ש הביאו גירסא אחרת לא סוף דבר שעשה העורר סי' לאמר וכו'. ונראה שגירסת רש"י כפי הגירסא שלפנינו וע"ש בתוס' בד"ה עשה וכו' והר"ן כתב אבל לפירש"י מה לי עשה המחזיק סי' לאמר מה לי אחר לאמר אלא ודאי כדכתיבנא ע"כ. ול"נ דודאי איכא בינייהו טובא דהיכא למימר דוקא בשעשה המוחזק סימן לאמר דה"ל מודה בפניו הוא דאיבד את זכותו אבל בשעשה אחר לאמר יכול לומר משטה הייתי בו קמ"ל דאפ"ה איבד את זכותו ועי' בח"מ סי' פ"א סעיף כ"ב ובש"ך שם ס"ק כ"ח:

(דף ע"א ע"ב) **הגע** עצמך דה"ל קרקע. כתב הרא"ש בפרקין ומיירי בשלא היה לו שדה א"כ אפי' היה לו יכול לומר הייתי מתיירא שמא היו עליך חובות מוקדמין לכך מכרתי לך שדה זו שאם יש עליך חובות מוקדמין אקח אני חלקי משדה שמכרתי לך דלוה ולוה ואח"כ קנה משועבד לשניהם הרר"י ז"ל. וקשה מי לא עסקינן בשכבר קנה שדות אחר זמן חובו. הלכך נראה עיקר תירוצו של הירושלמי:

(שם) **יכיל** הוא מימר ליה דידי אנא בעי. וקשה אם היה לו בינונית שדינו לגבות מהם א"כ אין מגיע את שלו וי"ל לכך קאמר ולא עוד וכו': (שם) **יליף** לה משוורים תמים וכו'. וקשה הא עיקר פלוגתייהו דר"כ ור"ש היא בדאית ליה להד עידית ובינונית ולחד זיבורית ופליגי אי בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין וכדאיתא בבבלי דהם לא כן הפוכי מטרתא למה לי א"כ מאי ראיה מייתי משוורים תמים דהא התם מגופו הוא משלם ולכולי עלמא יוליא מנה כנגד מנה דהפוכי מטרתא למה לי וי"ל לפי מאי דמסיק לקמן דנפקא מיניה בשמחל לו חובו אם כן הוי ליה למתני הכי במתניתין בשוורים תמים דוה גובה וזה גובה כמכמים דמתניתין דהלכתא כוותייהו:

(שם) **ואותו** שלא כתב אינו גובה. וא"ת מאי מפסיד הא בשגבה זה של אחים ממנו הרי הם בני חרי ויכול לגבות חובו ממנו וי"ל דאיירי שיש לבעל אחים עוד בעלי חובות אחרים בע"פ או בע"מ שבטרותיהם קודמין ליה:

(שם) **מתני'** כשהיה מיהודה וכו' פירש ר"ת שהיה מיהודה ונשא אשה מגליל ביהודה אין כופין אותו לילך אחריה לגליל או מגליל ונשא אשה מיהודה בגליל אין כופין אותו לילך אחריה ליהודה אבל הוא מיהודה ונשא אשה מיהודה או מגליל ונשא אשה מגליל כופין אותו לצאת אני פלוני מיהודה נשאתי אשה מיהודה פירש מעיר לעיר או מכרך לכרך אין כופין אותו לצאת אחריה אם נשאת במקומה ור"מ ז"ל הקשה עליו מהא דאמרינן בסמוך הוא רוצה לעלות לא"י וכו' אין כופין אותו לעלות ש"מ דיפה כח האיש מכח האשה ולפי גירסת ר"ת ופירושו הכל בכפיית האיש איירי לכן פירש כמ"ש בקונטרס. ומבואר בארוך ברא"ש ובמרדכי בפירקין: (שם) **היא** רוצה והוא אינו רוצה אין כופין אותו לעלות. כתב הר"מ הכיא פליג אבבלי דקתני התם היא אומרת לעלות והוא אינו רוצה כופין אותו ואם לאו יוליא ויתן כתובה ופירש דירושלמי איירי בזמן הזה ומתני' דקתני כופין איירי בזמן הבית. וכתב הטור אה"ע סי' ע"ה ואין תירוץ זה מספיק דהי איירי בזמן הזה למה כופין אותה ע"כ. ולפמ"ש בקונטרס לק"מ דהא דקאמר בבבלי כופין היינו או שיעלה או שיוליא ויתן כתובה ובירוש' קאמר אין כופין היינו שאין כופין אותו להפסיד משלו כמו שכופין את האשה שתלא בלא כתובה נמלא ששני התלמודים שוין:

(שם) **הדא** מסייעא וכו'. כתב בהגהת מרדכי בפרקין ובירושלמי משמע לסדיא דאף ת"ק ס"ל כתובת אשה דאורייתא דקאמר אמילתיה דת"ק הדא אמרה וכו' ומסייעא למ"ד מטבע היולא פי' דבהגוזל בעי רבא מר"מ המלוה לחבירו מטבע והוסיף עליו מהו א"ל נותן לו מטבע היולא באותה שעה פי' עד מומס' מלבר וא"ת ולפי הירושלמי מ"ט דר"ג וא"ל משום דקסבר כתובה דרבנן הא בהדיא תני בפ"ק ארשב"ג כתובת אשה דאורייתא י"ל אע"ג דסבר דאורייתא מ"מ לא עדיפא ממלוה בשטר דאולינן בתר שעבודא וכו' השתא לפי הירושלמי ת"ק ורשב"ג ס"ל דאורייתא ואמרי' פ' זה בורר ארבב"מ אר"י כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וכו' וע"כ ליכא דפליג אהא דרבב"מ דהא גבי האי דלידן פריך והא קי"ל בהא דאין הלכה כרשב"ג משמע אבל בכולהו קי"ל דהלכה ע"כ הנה מדבריו משמע שהיתה לו גירסא אחרת בירושלמי דבגירסא שלפנינו ליתא הא מסייעא למ"ד מטבע היולא. ומ"ש וא"ל משום דקסבר כתובה דרבנן וכו' משמע דסובר דאף להירושלמי קסבר ר"ג כתובה דאורייתא וכן מפורש בסוף דבריו שכתב השתא לפי הירוש' ת"ק ורשב"ג ס"ל דאורייתא. תימא הא מפורש מסיק הירושלמי ולא כרשב"ג דקסבר כתובת אשה מד"ס. ואף דבבלי פ"ק דמכלתין מוקי לה בכתובת אלמנה מ"מ הירוש' לית ליה הך סברא. גם מ"ש וע"כ ליכא דפליג אהא דרבב"ם וכו' תימא דהא מפורשת בבבלי פ' המדיר דף ע"ז ע"א דאמוראי ניכהו אליבא דר"י וצ"ע: (שם) **ודלא** כרשב"ג. כתב הריטב"א בחידו' ותוספות פסקו הלכה כרשב"ג אבל הרמב"ם וכל הגאונים פסקו כרבנן דהא סוגיא דאמוראי בכל דוכתא כתובה דרבנן וכו' ובירוש' פסקו נ"כ כרבנן וכן עיקר ע"כ וקשה אדרבא בסוגיין מפורש דרבנן קסברי כתובה דאורייתא. וא"ל דמייתי ראיה דפסק כרבנן ולא חש לדברי רשב"ג במשנתינו מכ"ל דפסק הירושלמי כרבנן דהא דאמר ולא כרשב"ג י"ל דבא לפרש משנתינו ולומר דטעמא דרשב"ג משום דקסבר כתובה דרבנן אבל לעולם הלכתא כוותיה וצ"ע:

הדרן עלך פרק שני דייני גזילות.

וסליקא לה מסכת כתובות.

בן אריה

בשירי קרבן ד"ה הדא מסייע וכו' משמע שהיתה לו גירסא אחרת בירושלמי דבגירסא שלפנינו ליתא הא מסייע למ"ד מטבע היולא. נ"ב וע' בעימור אות כ' כתובה העתיק לשון זה בזה"ל. ירושלמי הדא מסייע למ"ד מטבע היולא וכו' ונראה שהוא חסר בירושלמי שלפנינו וקאי הכתובה וכאמוראי דס"ל הכי לעיל פרק ראשון הלכה ב' וכו' שהביא הבעל העימור שם בסמוך ע"ש וז"ל וגרסינן בפ' קמא בירושלמי בתולה גובה מאתים כו' מטבע היולא כו' ע"ש ודלא כהגהת מרדכי שם בפ' זה דקאי על הא דאמריך בהגוזל צ"ג ע"ב המלוה על המטבע כו' שהוא דחוק וראיית הירושלמי היא מסיפא דמתני' נשא אשה בקפודקיא וגרשה בקפודקיא ניתן ממעות קפודקיא דאתא נכו"ע אף שמעות קפודקיא פחותים הם ממעות א"י. [לפי הירושלמי] ש"מ שנותן לה ממעות היולא נכו"ע אסיפא אי כתובה דאורייתא וכמ"ש הבעל העימור שם ועיין מה שהקשה בשירי קרבן פרק קמא ה"ב ד"ה ולא תני כו' על הגהת מרדכי שם [שהקשה מה שהקשה בירושלמי ותירץ שם בירושלמי, ע"ש]:

(דף א ע"א) **בתולה** נשאת ליום הרביעי. ולא בליל החמישי כן פירשו התוס' בבבלי ריש מכלתין ד"ה ליום הרביעי. ואפילו לבר קפרא דקאמר בגמרא טעמא משום ברכה מודה הוא בנשואין דביום הרביעי דוקא ועיין לקמן ד"ה בר קפרא:

(שם) **שאם** היה לו טענת בתולים. עיין לקמן בד"ה בוגרת: (שם) **בר** קפרא אמר מפני שכתיב בם ברכה. בבבלי דף ה' אמרי' איבעיא להו בתולה נשאת ברביעי ונבעלת ברביעי דהאי פורתא לא חיישינן לאיקרורי דעתא או דילמא ניסאת ברביעי ונבעלת בחמישי דחיישינן לאיקרורי דעתא ת"ש דתני בר קפרא בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם טעמא משום ברכה הא לאו משום איקרורי דעתא לא חיישינן אי הכי כלומר לטעמא דאמרת דברכה דדגים נמי השיתא. אלמנה נמי תיבעל בחמישי ברכה דאדם עדיפא ליה ומיהו בתולה לא הנשא בששי דלזמן ארוך כ"כ חיישינן לאקרורי דעתא אבל מרביעי עד חמישי לא הוי חיישינן לאקרורי דעתא והיתה נבעלת ברביעי אי לאו טעמא משום ברכה ע"כ. ומשמע דבר קפרא לא פליג אטעמא דמתני' ואית ליה נמי משום טענת בתולים. וכתב ספ"מ דלשיטתא דהאי תלמודא א"א לפרש כן וע"כ דפליג אשיטתא דבבלי מדפריך לקמן והלא כתיב ברכה בשביעי והא ודאי כולי האי משבעה ועד שני חיישינן אלא על כרחך דליה ליה לבר קפרא טעמא דטענת בתולים ועוד דלקמן קאמר לר"א דאית ליה טעמא דטענת בתולים משמע דפליג אבר קפרא ואי קשיא דא"כ לבר קפרא בתולה נמי הנשא בחמישי והיבעל בששי דהא ברכה דאדם עדיפא הא ליתא דשהויי מצוה לא משהינן ע"כ השולם מדבריו שם וזהו מן הרוחק לתרץ כן. ובעל יופי מכלול האריך שם לפלפל בדבריו והעלה דגם לבר קפרא אית ליה טעמא דטענת בתולים אלא דס"ל דטעמא משום ברכה עיקר הוא ואף במקום דליכא טעם דטענת בתולים כגון שב"ד קבועים בכל יום ולהכ"ג פריך והנשא בשבת כו' וע"ש אבל סוף גם לדבריו קשה דמאי פליג ר"א אבר קפרא דהרי כמו לבר קפרא אם אזדא לה טעמא דטענת בתולים כגון במקום שב"ד קבועין בכל יום או שאין קבועין כל עיקר אפ"ה ניסאת ברביעי מטעמא דברכה כן הכא נמי לר"א כדקאמר בהדיא לקמן. גם מה שכתב שם בפירוש השני דבר קפרא דהכא הנשואין נמי קאי דנשאה אור ליום חמישי והכריח כן מדפריך לקמן כלום אחרים מתירין אלא בכנוס אבל בשלא כנס הרי קונה קנין בשבת ואם איתא דהנבעלת בליל חמישי לחוד קאי טעמא דבר קפרא וכשיטת הבבלי מאי פריך מקנין בתולה בשבת דהא קניה לה בנישואין מע"ש אלא ע"כ דבר קפרא אמר אף הנשואין יהיו בלילה והילכך פריך שפיר דלא איצטריך לטעמא שאין כתוב בו ברכה לבריות ע"כ. ועדיין לא העלה ארוכה לדבריו ז"ל דלפ"ז לא שייכא הא דרבי מנא בתרה דקאמר הדא אמרה כו' ומאי היריא ארמלין דקאמר אם בשלא נכנסה לחופה מבע"י גם לבתולה אסור לקנותה בשבת ועוד דדוחק גדול הוא לפרש כן לבר קפרא דנאמר עיקר תקנת חכמים היה מהתחלה שתהא נשאת בלילה ולא ס"ל לליחוש דילמא לא מצי בעיל משום טירדא דנשואין. והנראה לפענ"ד דודאי זה עיקר הוא דגם לבר קפרא אית ליה טעמא דטענת בתולים ואזלא שיטתא דהכא כשיטת הבבלי ונבעלת לאור חמישי קאמר והא דמקשי והלא כתיב ברכה בשביעי היינו למאי דס"ד מעיקרא דלית ליה לבר קפרא אלא טעמא דברכה לחוד דתנא הוא ופליג אמתני' ולא איכפית ליה נמי לחלק בין ברכה דיום לברכה דבריות אבל לבתר דמשני דברכה דבריות בעינן דוקא א"כ ע"כ דסבירא ליה נמי טעמא דטענת בתולים דהא ברכה דאדם עדיפא ואי קשיא אדפריך הא אילו הוה כתיב ברכה כו' ואמאי לא פריך תיפוק ליה משום טענת בתולים הא ליתא דעדיפא מינה פריך דאפילו ביתה גופה בההיא אסור והא דמקשי כלום אחרים מתירין אלא בשכנס כו' משום אלמנה הוא דקא מדחי לה דלא איצטריך לטעמא שאין בו ברכה לבריות דלא שייכא תופס כס וכדפרישית בפנים דהא על תרוייהו קיימינן וקושיא קמייתא הא אילו כו' דסוו ניכאוה בין בתולה בין אלמנה בשבת לא כן תני כו' דעל בתולה נמי קאי כן נמי קושיא בתרייתא על אלמנה לחודה מיתפרשא ולומר דלא מיתוקמא הך טעמא לכולה מתני' ולא צריכין לזה וכזה אתייא שפיר כל הסוגיא ואזלא האי שיטתא כשיטת הבבלי והנבעלה לחודה קאי טעמא דבר קפרא דאין לנו לחלק בין האי תלמודא להש"ס בבלי במה שמפורש בהדיא דברי ההנא בברייתא כמו שהובאה שם (ובעל שדה יהושע כתב לפרש קושיא דוהלא כתיב ברכה בשביעי כמו דמפרש יופי מכלול דעל מקום שאין ב"ד קבועין קאמר וזה מבואר דדוחק הוא לפרש במה שלא הוזכר בהדיא והכתי אין לנו הכרח ג"כ דס"ל נמי לטעמא דע"ב כדפרישית ובקושיא השניה כלום אחרים מתירין כו' לא הרגיש כלל בזה) אלא דהכתי נשאר לנו לבאר במאי פליגי בר קפרא ור"א כמו שהקשיתי לעיל דהרי לבר קפרא אית ליה נמי טעמא דטענת בתולים ור"א אית ליה נמי טעמא דברכה כדאמר לקמן אף הוא אית ליה כו' אמנם כד דייקינן שפיר איכא כ"מ גדולה ביניהו דלבר קפרא לא צריכין לטעמא דשקדו שיהא טורח בסעודה ג' ימים כו' דבבני תרי טעמי ברכה וטענת בתולים לתודייהו סגי בבתולה דנשאת ברביעי ונבעלת לאור חמישי ולדידיה טעמא דברכה טעם כעיקר הוא ואם עבר נקרא עבריינא אפילו במקום דליכא טעמא דטענת בתולים כדלעיל דהתוס' בד"ה והנשא בא' בשבת לא דייקי דטעמא דברכה הינה אלא עצה טובה ולא מקרי עבריינא אלא מכח קושיא דלא משני הש"ס התם דהיינו טעמא דנשאת ברביעי כדי שתבעל בחמישי משום ברכה ומדחזינן להאי ש"ם דקאמר הכי לבר קפרא וכן לקמן על קושיא דהנשא בראשון קאמר ואית דבעי מימר כהדא דבר קפרא כו' וכדפרישית שם ש"מ דלית ליה טעמא דשקדו וטעמא דברכה עיקר לביהא נקרא עבריינא משום זה וכן לא דייק הכא כדמדייק התם לקמן טעמא משום ברכה כו' כהוכחה הכ' של התוס' שם והכא בלחוד הוא דפליגא שיטתא דהכא אשיטתא דבבלי אבל ר"א תופס עיקר הטעם משום טענת בתולים אלא דבמקום דלא שייכא הך טעמא ס"ל נמי דאיכא טעמא דברכה כדלקמן ומשום עצה טובה ולא מקרי עבריינא ולדידיה ע"כ דאית ליה טעמא דשקדו לאית בעי מימר קמא דלקמן וכמבואר שם:

(שם) **אילין** דכנסין ארמלין. דוקא ארמלין ואביתה קאי כן פי' הרא"ש ז"ל לפי שאלמנה אין לה חופה ובשעת יחוד של ביאה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה וכן פסק בש"ע א"ה סימן של"ט וכן אין להכניס בתולה לחופה בשבת לכתחילה דע"י חופה קונה אותה ועיין בתוס' יומא דף י"ג ד"ה ולהדא:

(שם ע"ב) **קול** יוצא להנושה. למאי דפרישית בפנים משמע דמסקנא דהכא דאין כאן אלא ספק אחד לעולם ואפילו באשת ישראל וכן מוכח כל האי סוגיא דלקמן אליבא דר"א דלא מחלק כלום. ושדה יהושע לא דיבר נכונה בזה וכבר השיגו הרב בעל מגנה למלך בי"ת מהל' א"כ. ובבבלי דף ט' מחלק לה בין אשת כהן לאשת ישראל דס"ם הוא וכבר הירגו התוס' שם ד"ה והכ"א דהיינו טעמא דס"ם היא ושרי דרובא דרגון אינו רוב גמור אלא מדרבנן ובמקום חד ספיקא הוא דחשבי רבנן רצון רובא לגבי אונס אבל במקום ס"ם שרי דהעמידנה על חזקתה:

(שם) **קידשה** בחופה ליה ליה באילין קנסייא. ואין חוששין שמא אחר שחופה זינתה וכן כתב הר"ן ז"ל דבמקומות שלנו שרוצין מקדשין וכונסין לאלתר ליכא למיחש לשכי דאם זינתה ודאי קודם לכן זינתה:

(שם) **על** דעתיה דר' לעזר במקום שב"ד יושבין כו'. בבבלי דף ג' קאמר בפשיטות דבמקום שב"ד קבועין בכל יום אשה נשאת בכל יום והכא א"א לפרש כן דבגימותא קאמר לה נרבי אלעזר דהכי מסיק דס"ל נמי טעמא דברכה אבל ש"ס הבבלי לא סבירא ליה הכי כדכתבו התוס' שם דמשום ברכה גרידא לא היו קובעים יום. ושדה יהושע פי' כל הסוגיא מעל דעתיה דרבי לעזר עד לא כעי"ם דקאי על ברייתא דלעיל דמחלק בין שני לשלישי וכן הא דפריך והינשא בראשון כו' אברייתא דלעיל דאמר בשלישי לא מיחו אבל יותר מכאן אין שומעין להן לזה בא לפקשות דבאמר דאיכא ב"ד בשני וחמישי הנשא בראשון ולמחר ישכים לב"ד ומשני אית דאמר כו' עכ"ל ודברים אלו אין להם שחר ומבואר הוא דהאי והינשא בראשון בקושית הבבלי היא וכן שינויית דמשני וכדפרישית בפנים וכן לקמן בהסוגיא פירש כמה דברים נדחקים ללא צורך:

(דף ב ע"א) **לעשות** סעודת אירוסין אסור. והטעם משום קביעת סעודה כדפרישית בפנים וכן פסק בש"ע א"ח סימן רמ"ט אסור לקבוע בע"ש סעודה ומשתה שאינו רגיל בימי החול ואפילו הוא סעודת אירוסין כו' ומשמע דוקא קביעות סעודה שאינו רגיל בה בימות החול דזה כל היום אסור כדאמר פרק הסולח שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתה בע"ש כו' ושתיהן נעקרו וזהו הן דברי הש"מ בפרק שלשים מהלכות שבת שכתב שם על מ"ש הרמב"ם ז"ל אסור לקבוע סעודה ומשתה בערב שבת כו' וז"ל ונראה מלשון רבינו שסעודה ומשתה שאינו נוהג בימות החול אסור לעשותו בע"ש וכל היום בכלל האיסור והוכיח כן ממימרא דגיטין ולאכול ולשתות בלא קביעת סעודה אפי' סעודה שרגיל בחול (כלומר אפילו הוא כעין סעודה שרגיל בכל יום לא מיתסרא קביעות מכיון שעכשיו אוכל בלא קבע וא"ל למה שנשתנה הש"ז שם דבזה מותר מן הדין להתחיל כל היום אבל מ"מ מצוה למנוע מן המנחה ולמעלה אפילו בקביעת סעודה שרגיל בה בימות החול וכן הוא מדויק בדברי הרמב"ם ז"ל שם) כל היום מותר להתחיל ומבואר כן בפ' ערבי פסחים וכרבי יוסי ולקבוע סעודה שנהוג בה בחול מצוה להמנע מתשע שעות ולמעלה לפי שסבר רבינו דהע"ג דקי"ל כרבי יוסי דאמר אוכל והולך עד שתחשך היינו דוקא בלא קביעת סעודה כך נראה לי לדעת רבינו ונכון הוא עכ"ל ולמדנו מזה דבערב יום טוב ואפילו בע"ש אין איסור כל היום בקביעת סעודה ואפילו בסעודה שאינו רגיל בה דבזה ע"ש חמיר מע"ש דהרי לא אסר הרמב"ם ז"ל קביעת סעודה מדינא אלא בע"ש כדאשכחן בהאי מימרא דגיטין אלא דבחד ני' ע"פ חמיר מע"ש ובאחר ע"ש והיינו מתשע שעות ולמעלה דבהו מותר מדינא לאכול עד שתחשך ובע"פ אסור מן הדין כדתנן ע"פ כו' וכדפסק הרמב"ם ז"ל בסוף שבי מהלכות מצה אבל מקודם אין איסור מן הדין בע"פ ואפילו בקביעת סעודה כ"א בע"ש הוא דאסור וטעמא דמילתא דמן המנחה ולמעלה הוא כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאוה לאכול ואינה אלא מצוה בעלמא אבל בע"פ תיובתא הוא כדאמר התם דמודי רבי יוסי בע"פ משום תיובתא דמצה דבשאוכל סמוך לחשיכה אתי למיכל למצה אכילה גסה הילכך בזה ע"פ חמיר הוא מע"ש אבל מקודם אין הטעם משום אכילה גסה אלא דאין זה כבוד השבת שיקבע סעודה שאין רגיל בה בע"ש כמו שראוי לקבוע בשבת דבסעודה כזו מן הסדר להמשיך ולהרבות בה וזה נמי מדויק בדברי הרמב"ם שכתב בהלכות שבת שם בריש דבריו אסור כו' מפני כבוד שבת וזה בסעודה שאין רגיל בה וכל היום אסור וכטעמא דפרישית ולא כפי' רש"י בגיטין שם ובסוף דבריו כתב שימנע אדם מן המנחה ולמעלה מלקבוע סעודה כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאוה לאכול והיינו בסעודה שרגיל בה דמצוה בלבד היא מע"ש והיינו דתנן בפ"ג דפסחים ההולך לשחוט כו' ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו כו' דהתם קודם זמן הביעור מיירי כדקתני ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו כו' ואז מותר בקביעת סעודה ואפילו שאינו רגיל בה אפי' בע"פ כמו בשאר עי"ט. ובזה מסולקת תמיהת הרב מ"א בסימן רמ"ט ותמ"ד שתמה על הה"א דהכא דאיך יחלוק על מתני' דתנן ההולך בע"פ כו' וא"ל למה שנדחק שם לפרש הא דהכא ולחלק בין איירם קודם לכן או בשעת הסעודה. וקרבן העדה בתענית שם סיבב בערבובי דברים לחזק דבריו מה שתירץ שם דסעודת אירוסין בערב ניל פסח מיירי: (שם) **אפילין** בט' באב יארם. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בעשירי מהל' איסות הלכה י"ד:

(שם) **כאן** להלכה כאן לד"ת. ובסנהדרין שם גרים כאן להלכה כאן למעשה והיינו הך דהואיל ומן התורה מותר למעשה דינו דין וכן פסק הטור ח"מ סימן ה' וכן הביאו הרי"ף והרא"ש ז"ל להאי דהכא בסנהדרין שם וכגי' דכאן וכדפרישית בפנים וכן פי' הסמ"ג הביאו הב"י שם וכן כתב הרמב"ם ז"ל בי"א מהלכות סנהדרין הלכה ג' דיני ממונות אע"פ שדנין אותן בכל יום מן התורה שנאמר ושפטו את העם בכל עת מדבריהם שאין דנין בערב שבת. וקרבן העדה בגילה שם כתב וז"ל כאן להלכה דברי ר"א ודיוקא דמתניתין היינו להלכה שאם דן דיני ממונות בערב שבת דינו דין וכאן הא דאמר רבי הונא בשם רבי אבהו שאין דנין לדבר תורה אם בא אחד ושאל אין מורין לו שיתירא לדון דיני ממונות בערב שבת ע"כ ומאשר ידעתי את האיש ואת שיחו והרואה יראה מנהגו אשר ינהג לכן שמתי אל לבי לא לשוב בדרך הזה עוד כאשר עשיתי במסכתות הקודמים ולבא אחרי דבריו להעתיקם:

(שם) **בוגרת** כתבית פתוחה היא. מסקנת רוב הפוסקים דדוקא טענת פ"פ אין לה אבל טענת דמים יש לה וכגירסת רש"י ז"ל בפ' אלו נערות דף ל"ו אי דקא טעין טענת דמים הכי נמי כב"ע דקא טעין טענת פ"פ כו' וכן פסק הרמב"ם ז"ל פי"א מהל' אישות הלכה י"ג והש"מ ז"ל הביא שם בשם הרמב"ן ז"ל דהעלה ג"כ כגירסת הרמב"ם מכח הא דהכא דאמר בוגרת כתבית פתוחה. אבל קשה דמהכא משמע דאפילו טענת דמים אין לה וכתבית פתוחה שנהרוקנה ואין בה כלום קאמר כדמוכח מדקאמר לקמן ע"ד דר"א בוגרת אימתי היא נשאת דלא שייך בה טעמא דישכים ויבא לב"ד אלמא אין לה טענת בתולים כלל וכולה סוגיא אליבא דר"א קיימא כדמסיק וכולהון כו' וז"ל דהא דרבי יונה מימרא באפי נפשה היא והדא דאת אמר כו' סתמא דהש"ס קאמר לה ואליבא דר"א אין לה טענת בתולים כלל כדמסיק וכן הא דקאמר בכולהון לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה ר"א היא ולא סבירא לן כוותיה לדעת רוב הפוסקים אלא דסיכא דאין לה טענת בתולים מותר נמי לקיימה ואפי' במקום דטענהו טענה לענין בתולים מ"מ אינה אסורה עליו אם יש כאן תרי ספיקי כמו שאבאר לקמן הלכה ו' ואלא הכי ע"כ צריך לפרש כן דהרי מהכא משמע דמחלקינן בין ממונא לאיסורא דאפילו היא מודה לדבריו שפתח פתוח מצא אלא שאומרת שהתחיו נאנסה או שהיא מוכת עץ דלענין כתובה נאמנת ולקיימה אינו רשאי כדקאמר בהדיא בההיא עובדא דר' וכן בהא דמייתי לקמן היא אומרת משארסתני נאנסתי כו' והא לקמן הלכה ו' מוכח בהדיא דאין חילוק בין ממונא לאיסורא אלא במכחישתהו בפ"פ או שותקה נאמן הוא להפסידה ואסור לקיימה אבל אם היא מודה לדבריו וטוענת בכי אפי' לענין איסורא היא נאמנת כמו שנאמנת לענין כתובה כדקיימא לן כר"ג ור"א דאמרי נאמנת וכן כתב הר"ן ז"ל להוכיח כן מהסיא דלקמן ולכאורה סוגיא דהכא קשיתיה אלא ודאי דכולה האי סוגיא אליבא דר' אלעזר היא ולא קאי המסקנא כוותיה וכן בהא דס"ל דאין חלוק בין אשת ישראל לאשת כהן דלעולם חדא ספיקא הוי כדפרישית לעיל לא קי"ל כן ועיין לקמן שם במראה ד"ה המן שניהן מודין מ"ש עוד מזה:

(דף ג ע"א) **אמר** רבי הילא מפני חסד אחד כו'. כן כתב הרא"ש ז"ל בשם ר"ת אהא דאמר רב אשי התם תני כל שלא מיבמם והיינו כרבי יוסי והכא דכתב הרי"ף שם דלית ליה חזקה אין אדם טורח כו' ור"ת פירש שאני הכא כיון שנהגו למשמש ונשתנה המנהג הנו הולין שבגרמתו נשתנה המנהג ורמאי הוא ואין לסמוך אחזקה וכן פסק בטור אה"ע סימן ס"ח וכן בהא דמסקינן לעיל דבמקום שאין מנהג להעמיד עדים למשמש אתריכן יש טענת בתולים לגולה. והרא"ה ז"ל בחידושיו כתב על הא דאמר כן חזקה כו' וז"ל מיהו המיהא מילתא דקאמר אין אדם טורח בסעודה ומפסידה מאי פסידא דילמא ניחא ליה בהכי להפסידה לכתובתה ובתר הכי מקיים לה במנה ויש לומר דודאי כיון דטוען עלה הכי לא סגיא דלא מפיק לה שאין אדם רוקק בכוס ושותהו עכ"ל והאפשר לומר דהיינו נמי טעמא דחיישינן הכא לרמאי דדעתו לקיימה במנה מכיון שיודע בעצמו שקר הוא טוען והרי אינו מפסיד כלום (ועיין בתוס' דף י' ד"ה חזקה דהתליטו מכח קושית הרא"ה דהיכא דלא מיתסרא עליו דאינו נאמן להפסידה לחד מ"ד ועיין לקמן הלכה ו' במראה ד"ה המן שניהן מודין מ"ש שם) ויש ללמוד עוד מדבריו דאפי' במקום דליכא פסידא שעתיד להוציאה ודאי ולא יתן לה כלום כגון שמכחישתו מיירי והפסידה כל עיקר כתובה אפ"ה נאמן וטעמא שאין אדם הופך שמחתו אבל ולפ"ז אפי' לא טרח בסעודה נאמן אבל אין דעת הרשב"א ז"ל כן אלא דאי לא טרח בסעודה אינו נאמן דהא ליכא חזקה כ"כ הש"מ שם בשמו ומדברי הרמב"ם ז"ל אינו מוכרח שכתב שם בחזקה הוא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה והופך שמחתו אבל דמשמע נמי דטרח בסעודה בעינן אלא דלדעתו ז"ל לעולם פסידא דידיה איכא שפסק שם כדעת הגאונים שהורו דאינה מפסדת אלא עיקר כתובה אבל תוספת יש לה וע"ש:

(שם) **היא** אומרת דם בתולים היה וכו'. הר"ן ז"ל הכריח מזה דבטענת פתח פתוח מצאתי דאמרינן נאמן דוקא בשלא מצא דם אבל אם מצא דם אפי' אמר פ"פ מצאתי אינה מפסדת כתובתה וזה מדאמרינן הכא דאינו נאמן להפסיד כתובתה ואם היה יכול לטעון טענת פ"פ ולתלות הדם בדם אחר א"כ נמי כשהוא טוען ברי שהוא דם ציפור ואינו יודע בפתח אמאי אינו נאמן אדרבה היה לנו להאמינו שהיא טענה יותר בריאה מפ"פ אלא ודאי להפסידה כתובתה אינו נאמן לאוסרה עליו וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל דעת הרמב"ם ז"ל אינו כן שכתב פי"א שם ואע"פ שיצא הדם הואיל ומצא פתח פתוח אין כאן בתולים והפשר לומר דאין ראיית הר"ן ז"ל מוכרחת כ"כ דשאני הכא כיון שהוכרע כמו שנהגו למשמש והוא לא מיטמע איהו הוא דאפסיד אנפשי' אלא דלענין לאסרה עליו הוא דנאמן דשוויה אנפשי' חתיכא דאיסורא ואפי' אם נאמר דאדרבא משום דהייה דהרי חזינן דלא משמש ואפ"ה אינו נאמן להפסידה כתובתה משום דהא איכא דם איכא למימר דהיינו טעמא הכא דאע"ג דקא טעין ברי דדם ציפור הוא אפ"ה לא הוי טענת ברי כ"כ ומילתא דקים ליה כמו בפתח פתוח דאפי' מצא דם אנו תולין אותו בדם אחר כדעת החולקים על הרמב"ן וכ"מ קצת מדברי הרא"ה ז"ל:

(שם) **אבל** לקיימה אינו רשאי. ניחא הכא דבמכחישתו מיירי אבל לעיל דמודה היא אלא שטוענת משארסתני נאנסתי או מוכת עץ אני קשה דאמאי נאמן לאסרה עליו דהרי אין טענתו אלא בשמא והיא טוענת ברי ואיכא נמי חזקה דגופה ועוד קשה לר"א דאמר לעיל בוגרת אימתי נשאת דמשמע דאין לה טענת בתולים כלל והרי לאסרה נאמן ואיכא נמי טעמא דישכים ויבא לב"ד ועיין לקמן הלכה ו' ד"ה תמן שניהם מודין שם ביארתי שכל הסוגיא דהכא ומסוגית הבבלי בשמעתתא דפ"פ והדינים המסתעפים מהם בקצרה:

(שם ע"ב) **מטבע** יוצא. הוא כסף מדינה שהיא באותן הימים וכן דעת הרמב"ם ז"ל בעשירי מהלכות אישות הלכה ח' וכמ"ד כתובה דרבנן ודעת ר"ת כמ"ד כתובה דאורייתא וכתבו התוס' דף ס"ז ד"ה אמר אביי דאפי' למ"ד כתובה דרבנן הוו מאתים זו צוריים כמו למ"ד דאורייתא וכו' ע"ש וכן דעת הרא"ש ז"ל וכתב דהסמכוה רבנן אקרא כמוהר הבתולות ועיין בשלטי הגבורים מכילתין:

(שם) **לא** רבי חייה דאמר בשם שמואל בשקל הקודש. כדפרישית בפנים דמיירי שהיתה כתובתה מאתים אלא לפי שווים שכתוב בכתובה כפי מטבע מאותו המקום שיו פחותין ממאתים צוריים והיינו דקאמר לא רבי חייה וכו' ושדה יהושע פירש וכי לא רבי חייה הוא דאמר בשקל הקודש וכיון דאמר בשקל הקודש סבר שהיא מדאורייתא וכיון שהיא מדאורייתא כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ודבר תימה הוא דהא קי"ל בדבר שבממון אפי' על מה שכתוב בתורה תנאו קיים וכן פי' שם לשיטתו לקמן כמה מהדוקים וע"י כך כתב שם נמי ויש לתמוה דאדפריך מרבי חייה לפרוך ממתני' דפ' אע"פ דאמר ר"מ כל הפוחת לבתולה ממאתים וכו' ואסיקו בגמרא דטעמא דר"מ דסבר כתובה דאורייתא ואין אדם מתנה על מ"ש בתורה וכו' וכך היה לו לומר דהא קי"ל כר"מ בגזרותיו ולא מטעמא דמתנה על מה שכתוב בתורה

בתורה. וגם מפני כך נכנס שם לפירכא דמוקה ותירץ דניחא ליה לפרוך מדשמואל שהוא בר פלוגתיה דרב ורב תנא הוא ופליג וכו' והאריך שם הרבה בדברים ללא צורך ואפי' ככה קושיא דקי"ל כר"מ בגזרותיו ליתא וכי אנו מקשין ממסקנת הבבלי אהכא והאי תלמודא לא מסיק לה לקושין כר"מ וכן פי' שם בהא דלעיל אילין אמרין וכו' כמה מהדוחק ודברים תמוהים:

(דף ד ע"א) **אין** לה עליו מזונות ולא כתובה. וכן בפיקח שנשא חרשת אין לה כתובה מן הסתם כדמוכח ממסקנא דהכא וכדפרישית והכי מסקי' בבבלי פרק חרש דף קי"ג דמן הסתם אין לה כתובה אלא דוקא בדכתב לה וכדמדייק התם טעמא דרצה וכו':

(שם) **ואם** מתה הוא יורשה. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ב מהלכות אישות הלכה ד' דחרש שנשא פקחת ומתה יירשנה שהרי היא בת דעת ולדעתה נשאת וזכתה לו ממונה והראב"ד ז"ל השיג עליו שם וכתב הה"מ לא מצאתי זה מבואר אבל דברי טעם הן ובלי ספק שנעלם מהם הברייתא דהכא: (שם) **שמא** אין לה קנס. לפי גירסת הספר היה נראה לפרש דודאי יש לה קנס וכן פי' בשדה יהושע ולפ"ז צריך לדחוק ולומר וכל שאין לה כו' אבל כל שיש לה קנס יש לה כתובה כדפי' שם והעיקר חסר מן הספר ועוד דלדבריו רבי יוסי פליג אהא דקאמר לעיל דחרשת אין לה כתובה ולא משמע כן לפי סוגית הש"ס דהכא דבכל מקום ששנה לא אמר כן לאו אעיקר דדינא פליג אלא אטעמא למודא והנכון לגרוס שמא יש לה קנס וכדפרישית בפנים וכן הוא בתוספתא פ"ג דמכילתין בהדיא הבא על החרשת ועל השוטה ועל בוגרת ועל מוכת עץ אין להן קנס וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות נערה הלכה ט' והראב"ד ז"ל השיג עליו מההיא דבבלי פרק אלו נערות דף ל"ו דמשמע דלרבנן יש לה קנס והכ"מ כתב שם לתרץ זה דטעמיה משום דקי"ל כר"ג התם דאין להן טענת בתולים וממילי' ידעינן דאין להם קנס וע"ש ולדידי קשה דהכי ודאי מילתא בטעמא היא וכן נראה מדעת כמה מהפוסקים (ועיין בספר המאור בכתובות שם ובתוס' שם ורבו בזה החולקים והטור בסימן קע"ז הביא כל הדעות ע"ש) אבל לדעת הרמב"ם ז"ל ע"כ דלאו טעמיה משום הכי הוא דהרי בהדיא כתב פי"א מהלכות אישות הלכה ד' בתולה שהיא בוגרת או סומא או איילונית כתובתה מאתים ולקמן שם הלכה ח' כתב על בתולה שכתובתה מאתים יש לה טענת בתולים ובהל' נערה שם קחשיב ואלו שאין להן קנס הבוגרת והממאנת והאיילונית וכו' הרי דהך כללא כל שאין להן טענת בתולים אין להן קנס לאו כללא הוא אליביה דהרמב"ם דאין הדבר תלוי לא בטענת בתולים ולא בכתובה כדקאמר הכא ויש לדחוק ולומר דה"ק כל שאין להן טענת בתולים אין להן קנס אבל יש דיש להן טענת בתולים ואפ"ה אין להן קנס אבל לא משמע כן מדבריו דלקמן. והעיקר דפסקו של הרמב"ם אזלא כשיטתא דהכא לפי גירסא הנזכרת ולכ"ע החרשת אין לה קנס דמשמע' הבבלי שם אינו מוכרח לכל הפירושים אשר רבו בשיטה זו וכן מבואר הוא בתוספתא הנזכרת ומה שכתב הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות דתוספתא זו אינה משנה שאלמלא כן לא שתקו בגמרא מלהקשות מקנס לקנס וע"ש והדבר ידוע שאין מזה טענה על הרמב"ם ז"ל דאינו סומך בשום מקום להכריע להלכה משקלא וטריא של הש"ס כמ"ש בתשובתו לחכמי לוניל הביאה הה"מ ז"ל פרק ט"ו מהלכות א"ב:

(שם) **הרי** בתולה מן הנשואין יש לה קנס. והרמב"ם ז"ל בהלכות נערה שם פסק דאין לה קנס והכ"מ כתב דלמד מדאין להן טענת בתולים דכל שיש לה טענת בתולים הרי היא בחזקת בתולה ויש לה קנס וכל שאין לה טענת בתולים הרי היא בחזקת בעולה ואין לה קנס עכ"ל וכבר כתבתי דהאי כללא לאו דוקא ועכ"פ רישא ודאי ליתא לדעת הרמב"ם ז"ל אבל עיקר טעמו של הרמב"ם בזה הואיל וכבעול' חשבינן לה לענין חיוב סקילה כדדרים בבלי מכלתין דף מ"ח מקרא ומבואר ג"כ בדבריו פ"ג מהלכות א"ב וכן לענין קנס כבעולה היא ומ"ש עוד הכ"מ שם על הא דפסק הרמב"ם הלכה י' הגיורת וכו' יש לה קנס וכו' וכתב זה נלמד מדתנן בפ"ק הגיורת וכו' יש לה טענת בתולים וכו' ודבר תימא הוא דלמאי איצטריך ליה למיתני טעמא בבתולים הרי משנה ערוכה היא ריש פ"ג הגיורת וכו' פחותות מבנות ג' יש להן קנס וכו':

(שם) **למה** זו דומה לעושה גומא וכו'. נראה דפליגי בהא דגרסינן בבבלי נדה דף מ"ה איבעיא להו הני בתולים בתוך ג' מיזל אזלי ואתו או דילמא דלא מיתכלי עד לאחר ג' ונפקא מינה כגון שבעל בתוך ג' ומצא דם ובעל לאחר ג' ומצא דם אי אמרת מיזל אזלי ואתו האי דם דבתוך ג' דם בתולין הוא אלא אי אמרת דלא מיתכלי עד לאחר ג' האי דם נדה הוא. והשתא לרבי יוסי דמדמי לה הכא לעושה גומא בבשר וחוזר ומתמלא והיינו דלא נחסר בה כלום מעולם וכן הבתולים לא מיתכלי כלל בתוך ג' והאי דם נדה הוא אבל לרבי חייא דמדמי לה לעוכר את העין דכמו שהעין מדמעת וחוזרת ומדמעת כן הבתולים מיזל אזלי ואתו והאי דם בתולין הוא וכן פשט לה התם ממתני' וכן פסק הרמב"ם ז"ל בסוף פ"ה מהלכות א"ב ושדה יהושע לא פי' כן: (שם ע"ב) **אבל** אין בו וכו'. משמע מהכא דבלא הסרת בתולין מיירי וסתם קטן אינו מסיר קאמר דאין בו כם וכן כתבו התוס' דף י"א ד"ה ושמואל דאי בהסיר למה יש לה להיות פחותה ממוכת עץ וכן דעת הרא"ש ז"ל והרמב"ם פרק י"א שם הלכה ג' סתם דבריו וכתב דאין ביאתו ביאה ולא חילק כלום ושמא דדעתו ז"ל כדאמר הכא דסתם ביאת קטן בלא הסרת בתולים הויא:

(שם) **מה** עבד לה רבי חגיי עד שלא יחזור בו. כדפרישית בפנים בלשון הב' והוא עיקר וא"צ להגיה אלא רבי יוסי במקום רב יוסף וכן נראה. ושדה יהושע פי' בכאן דברים תמוהים ונדחקים הרבה ולדעתו מה עבד לה אקרא קאי וכן פתר לה בהעריי' אקרא דבבתולים הוא ולפיכך נדחק שם במערכת דברים ללא צורך והקשה מהבבלי שם דמסקי' הערא"ה לחייבי לאוין דכהונה ופילפל שם אי ס"ל כהאי תלמודא הקושיא דהתם או לא ולא ראה דבהדיא מסיק הכא ביבמות שם הלכה ב' הערא"ה למ"ל דכהונה בלי שום חולק וכן פי' שם על קושיא מרב יוסף דלמה רב יוסף שמתרגם לא תרגם אותו בהעריי' וזה מקרא בלי תרגום הוא:

(דף ה ע"א) **העריה** בזכור מהו וכו'. ובבבלי ריש פ' הבא על יבמתו פשיט לה הערא"ה בזכור וכן בבהמה. בין כדרכה בין שלא כדרכה כמבואר ברמב"ם ז"ל פ"א מהלכות א"ב: (שם) **לא** על הדא הוה רבי אמי מקשי. כדפרישית דבהערא"ה מסיר בתולים הוא וכן מבואר בתוס' שם דף כ"ט דלמאי דקי"ל הערא"ה זו הכנסת העטרה ובזה הוא מסיר בתולים: (שם) **וחלוצה**. הא דנקט הכא חלוצה לאו דוקא דכיון דאשמעינן אלמנה מן הנשואין אין לה אלא מנה פשיטא דמשום דהויא חלוצה בתר הכי לא יפה כחה אלא איידי דנקט ברישא חלוצה לאשמעינן רבותא דאע"ג דנתחללה נמי כתובתה מאתים כיון דמן האירוסין הוא נקטה נמי הכא כ"כ הר"ן ז"ל. ואפשר עוד לומר דה"ט דנקט הכא חלוצה ללמד על האלמנה מן הנשואין דלעולם כתובתה מנה כמו חלוצה וזהו למאי דקאמר לקמן דב"ד של כהנים היו גובין לבתולה יותר ולשיטת רבי מנא דדוקא בת ישראל לכהן דנתעלתה עכשיו ולפי מעלתה תגבה והילכך קמ"ל הכא דבאלמנה אין חילוק וכתקנה אמרונה וכברייתא בתרייתא דלקמן כמו שנתבאר שם דלעולם אין לה אלא מנה כמו חלוצה דלא משכחת לה שתתעלה ותגבה יותר: (שם) **הדא** אמרה נשא אשה בחזקת בתולה וכו'. ובבבלי דף י"ב דמי לה רב אשי דבעלמא לית לה כלל ושאני הכא שהרי כנסה ראשון וכדפירשו התוס' דאדעתא דבעולה נשאה ואע"ג דעדים מעידין שלא נבעלה אינו סומך על זה מאמר שהיו נשואין וסבר דלשבחא אומרים כן וכן הוא מסקנת הפוסקים כנסה בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום ולפ"ז דיוקא דסיפא דהכא נמי איכא למדמי הכי דלא סמך על העדים משום דאלו ודאי בחזקת זונות הן אבל בעלמא לית לה כלום וזה לטעם הנזכר מהתוס' ויש עוד לפרש דהיינו טעמא דאע"פ שעדים מעידין ומאמין להם אינו כלום משום דכשנשאת בעל מיגה כדקאמר הכא לעיל ולית לה חיבת בתולה ואין נושאין אותה אלא בדמי בעולה יתו לא איכפת ליה אי בתולה אי בעולה היא דליטעין עליה מקח טעות ולפ"ז יש לחלק בין דיוקא דרישא לדיוקא דסיפא אלא דמסתימת הפוסקים משמע דבעלמא לעולם אין לה כלום:

(שם) **את** שיש לו הויה בה. הכא מייתי קרא דגבי מפתה ולא כתיב בה הויי' אלא גבי אונס כתיב ולו תהיה לאשה וטעמא דגמרינן להו בג"ש דדמיין להדדי כדאמרינן ריש פרק אלו נערות. ושדה יהושע פי' השאלה דרבי לעזר לענין כתובה והבא על שפחה משוחררת שלא לשם אישות קאמר ותמה אקרא על המפרש הזה וכי עדיפא שפחה משוחררת מאשה דעלמא ולא מיכנו בשבא על האשה שלא לשם אישות דיש לה כתובה:

(שם ע"ב) **ורבנין** אמרין אפי' יום אחד אין אדם מעמיד את עצמו. ואם נסתרה חזקה שבעל ואם טוען מיד הוא נאמן אבל לאחר זמן אינו נאמן דאמרינן מריש בעל ומצא לה בתולים והשתא הוא דרתא עלה. ומסקינן בבבלי פרק ב"ש דף קי"א דמתניתין דהיבמה כו' שהיא נאמנת כב"ע אתיא דאפי' רבי יוסי דהתם והיינו חכמים דהכא מודי בה דלא קאמר הכא אלא בארוסתו דגיס בה אבל אשת אחיו מיבזו בזיז מינה ועי' ביבמות דף ל"ד הלכה י"ד במראה ד"ה אף הכא מ"ש שם בס"ד:

(שם) **מה** סימן היה לכן. ובבבלי סנהדרין דף ל"ב גרים איפכא קול רחיים בבורני שבוע הבן אור הנר בברור חיל משתה שם ומשמע משם לפירש"י ותוס' שהסימן היה להסתיר מהאויבים דכתב שם והרחים סימן לשחיקת סממנין למכת התינוק ושעת גזרת המלכות היה שגזרו שלא למול והיו יראים להוציא קול וקבעו סימן זה וכתבו התוס' שם דלכן משמע בירושלמי דכתובות אלא דמסקו התם דמוכח מקרא דירמיה והאבדתי מהם קול ששון וגו' קול ריחים ואור נר שגם בראשונה היו עושין סימנין אלו לשם שמחה. ואפשר לומר דשתי הנוסחאו' אמת הן שבתחלה עשו סימן ריחים לשבוע הבן ואור הנר למשתה וכן משמעות המקרא קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול רחיים ואור נר דקול רחיים קאי ארישא דקרא זה הסימן היה לקול ששון זה מילה ואור נר זה סימן לקול חתן וגו' ולבסוף מחמת גזירות השמד היו מחלפין הסימנין כדי שלא ירגישו בהם האויבים כ"כ ויהיו בעיניהם כמתעתעים וזהו דכתבו התוס' שם אור הנר כו' מכאן נהגו להדליק נר במילה והוא לפי המנהג שקבעו מחמת גזרה ואף על פי שבטלה הגזרה המנהג לא בטל:

(שם) **תני** ולאלמנה מאתים. בבבלי פריך והא אנן תנן אחת אלמנת ישראל ואחת אלמנת כהנים כתובתן מנה ומשני שתי תקנות הוו מעיקרא תקינו לבתולה ד' מאות זוז ולאלמנה מנה כיון דחזו דמזלזלי בהו תקינו להו מאתן כיון דחזו דקא פרשין מינייהו דאמרי עד דנסבינן אלמנת כהנים ניזיל ניסיב בתולת ישראל אהדרינהו למילתייהו. ולפ"ז מתני' קודם תקנה שנית וברייתא קמייתא דהכא לאחר תקנה ראשונה וברייתא בתרייתא לאחר תקנה השני' ומיהו מוכרח הוא דשתי תקנות הוו מהני ברייתות דהכא והתו' נדחקו שם לפרש דע"כ שתי תקנות היו וע"ש וזהו לפי סוגית הבבלי דלא מייתי ברייתא בתרייתא ועי' לעיל במראה ד"ה וחלוצה. ושדה יהושע מחק הגירסא במנה והאריך בדברים הרבה ודחוקים:

(דף ו ע"א) **מסתברא** בת כהן לישראל תגבה כו'. מסוגיא דהכא משמע דלא תקינו אלא בבת כהן לישראל או איפכא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וכן מדרבי יוסי בר בון אמת זו ואמת זו קנסו כו' דמשמע דעל ב"ד של כהנים שגבו קאי ולא תיקנו זה אלא כדי שיהא אדם מדבק בשבטו ובכל מדא ומדא איכא חד למעליותא כדאמרי הני אמוראי דהכא אבל בבת כהן לכהן לא תקינו לה כלל שתגבה ביותר דליכא גבה מדא מהני טעמי. ושדה יהושע פירש דעל קנס חכמים קאי שקנסו אותן שלא יגבו כמשפט הכהנים וטעמא כדי שיהא אדם כו' וב"ד של כהנים שהיו מגבין לבתולה ד' מאות זוז היינו בת כהן לכהן ודוחק שהרי ולא מיחו בידם חכמים קאמר ועוד מאי קנס הוא זה אם הנה אינן מפסידין כלום אם ינשאו לישראל או לכהן וזהו מפני שראה לרש"י ז"ל שפירש במתני' בת כהן כשנשאת לכהן כו' וע"כ סוגיא דשמעתא דהכא לא משמע אלא כדפרישית דנראה דכל הני אמוראי לפרושי מתניתא קאמרי ולא לומר על קנס שקנסו חכמים אח"כ:

(שם) **תמן** שניהן מודין בשפתה פתוח. משמע מהכא בהדיא דהיכא שהיא מודה לדבריו בפ"פ אלא שטוענת ברי משארסתני נאנסתי נאמנת לענין איסורא ומותר לקיימה כמו שהיא נאמנת בה"ג לענין כתובה לר"ג ור"א דקי"ל כוותייהו וכן אם טוענת מוכת עץ אני דטענת ברי הויא וטענתו אינה אלא שמא וכדפרישית בפנים וכן המליץ הר"ן ז"ל דאין חילוק בין ממונא לאיסורא ולעולם איהו אינו נאמן אלא במכחישתו או בשותק' וע"ש שהכריח כן מההיא סוגיא דהכא כמבואר וקשה דהא לעיל הלכה א' בההיא דרבי הילא בשם רבי לעזר קאמר ואתייא כהאי דתנינן וכו' היא אומרת מוכת עץ אני או משארסתני נאנסתי דאינה נאמנה אלא לענין כתובה אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה וכולהון מן ההיא דאמר רבי הילא וכו' הרי מבואר בהדיא דמחלקי' בין ממונא לאיסורא. והנראה ליישב הני תרתי סוגיות דלכאורה סתרן אהדדי אבל לאחר העיון לק"מ והוא דסתמא הכא אליבא דר"ג ור"א ס"ל דאין חילוק בין ממון לאיסור' ור' הילא בשם רבי אלעזר לעיל ס"ל אליביה דר"ג ור"א דיש חילוק ולא הי"ל כוותיה לדעת רוב הפוסקים כדלקמן ולא מייתי הכא ראיה מההיא דרבי הילא בשם רבי לעזר אלא היכא דמכחישתו דאסורה עליו מטעמא דטענתו ברי הוא ושוויי' אנפשיה חתיכא דאיסורא והרי יש כאן ספק סוטה כדאמר רבי הילא אבל לא לענין דבריו דלדידיה לעולם הוא נאמן לאוסרה עליו. ומתחלה נבאר טעם פלוגתייהו בהא ואח"כ נראה להביא ראיות ולהכריח דכל חד וחד לשיטתייהו אזלי וזה תלוי בס"ד. הרא"ש ז"ל בשמעתא דפ"פ הביא מ"כ בשם ה"ר יונה כדעת הר"ן ז"ל דהא דנאמן בטענת פ"פ לאוסרה עליו היינו במכחישתו ואומרת בתולה הייתי או בשותקת אבל אם אמרה אמת שפתחה פתוח ונאנסה תחתיו באשת ישראל נאמנת ומותרת לו וכתב הוא ז"ל בתחילה על זה וז"ל וטעו תלמידיו לכתבו בשמו כי לא אמרה מעולם דכיון דליכא אלא חדא ספיקא אזלינן למותרא ובדיבורא לא מהימנא וכו' והא דקי"ל כר"ג דאמר ברי ושמא ברי עדיף היינו דוקא היכא דאיכא מיגו והכא ליכא מיגו אי נמי היכא דאיכא חזקה כדלקמן שהיתה בחזקת בתולה והוקמה אחזקתה ותחתיו נבעלה אבל הכא ליכא חזקה דתחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קידושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד ע"כ העולה מתחילת דבריו. פירוש לדבריו ז"ל בהא דקאמר היכא דאיכא מיגו היינו באומרת מוכת עץ אני דנאמנת דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך וכתובתה מאתים אבל הכא ליכא מיגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני דמוכת עץ לא שכיח כדכתב הוא ז"ל לקמן א"נ היכא דאיכא חזקה וכו' היינו באומרת נאנסתי דאמרינן דנאמנת אע"ג דליכא מיגו מטעמא דאיכא חזקה אבל הכא ליכא חזקה וכו' כלומר דבשלמא התם שהיא אומרת משארסתני נאנסתי והוא אומר שמא עד שלא ארסתיך דעיקר חלוקת טענותיהן אם תחתיו נבעלה או לא בהא אמרינן דברי שלה עדיף משום דאיכא חזקה דגופה דמסייע לה אבל הכא באשת ישראל דטוענין לענין איסור וליכא אלא חדא ספיקא ואם היא אומרת שנבעלה אלא דטוענת שנאנסה תחתיו וא"כ עיקר חלוקת טענותיהן אינו אלא אם באונס או ברצון וזינתה דהא תחתיו ע"כ שנבעלה היא ושניהן מודין בה דפחותה מבת ג' היתה בשעת קידושין וא"כ ליכא הכא חזקה דגופה דמסייע לה לטענתה לשנאמר דברי שלה עדיף. והיינו דקאמר אבל הכא ליכא חזקה ר"ל דמסייע לה בהאי טענה שאומרת תחתיו דודאי תחתיו נבעלה שהרי כו' אלא שהוא טוען שמא ברצון זינתה ולא עדיף ברי שלה דלא דמייא להא דר"ג. ובסוף דבריו שם חזר בו וכתב וז"ל מיהו נראה לי לקיים דבריהם מההיא דהיתה מעוברת דלקמן דאלים ליה לר"ג ברי ומכשיר העובר ואע"ג דלית ליה חזקת כשרות ואפי' ברוב פסולין וכן בההיא דמשארסתני נאנסתי אע"ג דחזקת ממון מסייע לרוב דרצון אפ"ה אלים ליה ברי ומהימנא עכ"ל. ר"ל דאף דאמרינן לעיל בהא דר"ג דאיכא חזקה דגופה דמסייע לה מ"מ הרי יש כאן חזקת ממון כנגדה דאוקי ממונא בחזקת מרי' ומסייע לרוב שמזנות ברצון ואין לה כתובה כלל שהרי נאסרה עליו לפי דבריה שאומרת תחתיו נבעלה ואזלא לה חזקה דגופה ואפ"ה אמר ר"ג בהא דמהימנא לומר שתחתיו נאנסה ואינה מפסדת כתובתה דאלים ליה ברי שלה וה"ה לענין איסורא דאלים ברי שלה אע"ג דליכא חזקה דמסייע לה ומהימנא ומותרת לו וזהו תוכן כונתו ז"ל. והשתא נוכל לומר דבהא פליגי רבי הילא בשם רבי לעזר לעיל עם סתמא דהכא אליבא דר"ג דרבי לעזר ס"ל דלא אמרינן אלים ברי שלה בלא חזקה דמסייע לה אלא לענין ממונא אבל לא לענין איסורא וכדס"ד דהרא"ש ז"ל בתחילת דבריו דלא חזר בו וכתב לקיים דברי ה"ר יונה אלא מטעמא דמצינו לר"ג דאלים ליה ברי אפי' לענין איסור דמכשיר העובר אע"ג דלית ליה חזקת כשרות ורבי לעזר לשיטתיה אזיל דקאמר לקמן הלכה ט' הכל מודין בולד שהוא שתוקי משום דלית ליה חזקת כשרות וס"ל אליבא דר"ג דלא אלים ליה ברי לענין איסורא אלא דוקא בדאיכא חזקה דמסייע לה והילכך קאמר אפי' היכא שהיא מודה לדבריו וטוענת ברי משארסתני נאנסתי אסור לקיימה וטעמא דליכא אלא חדא ספיקא וכדקאמרינן לעיל דיש קול לאונס ואיכא רוב דרצון ורובא עדיף מחזקה ולענין כתובתה היא נאמנת ואע"ג דחזקת ממון מסייע לרוב משום דבהא ס"ל אליבא דר"ג דחזקה דגופה עדיפא מחזקה דממונא כדלקמן. אבל סתמא דהכא אזלא כרבי יוחנן אליבא דר"ג לקמן דס"ל דמכשיר נמי בבתה ואע"ג דלית לה חזקה דכשרות אלים לי' ברי והה"ד ה"נ אלים ליה ברי שלה ואפי' לענין איסורא נאמנת וזהו הנלע"ד ביישוב שתי הסוגיות האלו עם פירוש הבנת דברי הרא"ש ז"ל ועיין בקידושי מהרי"ט שדיקדק בדבריו וכי' דדבריו סתרי אהדדי ולפי מ"ש הכל ניחא. ודע שאף שאמרנו לרבי לעזר דלאוסרה עליו הוא נאמן לעולם אפילו היא מודה בפ"פ ומכ"ש במכחישתו או שותקת ואפילו באשת ישראל דלדידיה לעולם ליכא אלא חדא ספיקא כמבואר ממ"ש וכדאמרינן לעיל הלכה א' היינו דוקא כשבא לפנינו וטען פ"פ מצאתי ואפילו במקום דאין טענתו טענה לענין כתובה כגון שהיא מודה ואומרת תחתיך נאנסתי מ"מ לאוסרה עליו הוא נאמן משום דשוויי' אנפשי' חתיכא דאיסורא אבל בלאו הכי אין חוששין שמא זינתה תחתיו ברצון אלא במקום דטענתו לענין כתובה ג"כ טענה היא דאז חוששין נמי לאיסורא וכדאמרינן לעיל שם דמשאי טעמא קאמר רבי לעזר דתיקנו בתולה נשאת ברביעי שמא יערב עליו המקח וכ"מ במקום דאין טענת בתולים לענין הכתובה כגון בבוגרת ובבתולה מן הנשואין וכה"ג כדאמר הכא לעיל דבוגרת אין לה טענת בתולים כלל ואפילו טענת דמים כמבואר שם ומש"ה לא חששו בבוגרת להיות נשאת בד' ואע"ג דאם בא וטען עליה חוששין לאסרה עליו כדאמרינן התם הדא דאת אמר וכו' מ"מ בסתמא אין חוששין שיתקנו לה זמן מטעמא שמא יערב עליו המקח וזה מוכרח מדקאמר לעיל על דעתיה דרבי לעזר בוגרת אימתי היא נשאת וכו' דקשה הא אכתי איכא טענת בתולים לענין איסור ותשא בד' וע"כ לחלק בין שוויה אנפשיה חתיכא דאיסורא לסתמא ובין מקום דיש טענת בתולים לענין כתובה למקום דליכא טענה להפסידה ובהכי ניחא כל סוגיא דשמעתין דלעיל הלכה א' ועיין במראה שם ד"ה בוגרת וד"ה אבל לקיימה ויתבררו לך כל הדברים היטב. וכל זה הוא לשיטתא דהאי תלמודא דהתם לרבי לעזר דאין חילוק בין אשת ישראל לאשת כהן ולעולם ליכא אלא חדא ספיקא וכן אמרינן אליבי'

אליביה דלעולם טענתו טענה לענין איסורא ואפילו במקום דלאו טענה היא לענין כתובה אבל לשיטתא דהכא והיא לרבי יוחנן אליבא דר"ג במקום שאין יכול להפסידה כתובתה אינו נאמן גם כן לאוסרה עליו. אמנם לשיטת הבבלי לרבי אלעזר דאמר נאמן לאסרה עליו היינו דוקא במכמישתו או שותקת דטענתו טענה לענין כתובה מטעמא דחזקה שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכן לענין איסורא דטענתו בריא הוא אבל אם היא אודה אלא שאומרת נאנסתי תחתיך דאז אין יכול להפסידה כתובתה כר"ג אינו נאמן ג"כ לאוסרה עליו מפני שהיא טוענת ברי ואפילו במקום דליכא אלא חדא ספיקא וליכא חזקה דגופה דמסייע לה היא נאמנת דאלים ליה ברי שלה לר"ג כדאמרן. ומצינו גם כן דלא תלינן איסורא בממונא דאפילו במקום דטענתו לענין כתובה טענה היא מ"מ אינה אסורה עליו כגון באשת ישראל ומכמישתו או שותקת ויש בה תרי ספיקי לאיסור' דלענין כתובה הוא נאמן משום חזקה דאין אדם טורח וכו' דלר"א אית ליה נמי להא דרב יהודה (יעיין בתוס') ועוד אפילו אם אמרינן דלית ליה לר"א טעמא דחזקה מ"מ הוא נאמן דלענין ממון לעולם ליכא אלא חדא ספיקא שאי אתה יכול לומר לענין כתובה ספק באונס ספק ברצון ספק תחתיו ספק לאו תחתיו דאם לא תחתיו אפילו באונס הפסידה כתובתה דמקח טעות הוי ואת"ל תחתיו שמא ברצון והפסידה כתובתה וליכא אלא חדא ספיקא לתקנתא דידה שמא נאנסה תחתיו וכן משמע מהתוס' ד"ה אי למיתב וע"ש וכ"כ הרא"ה ז"ל ונפקא מינה היכא דלא טרח בסעודה דלדעת הרשב"א ז"ל ליכא חזקה ואינו נאמן ולטעם השני מ"מ נאמן (ועיין לעיל שם ד"ה אמר רבי הילא ושם כתבתי בשם התוספו' דלמ"ד כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה לא אמרינן בכה"ג דמהימן לענין כתובה משום חזקה שאין אדם טורח וכו' דהרי לא מיתסרה עליו ולא מפסיד כלום דבתר הכי מקיים לה במנה וע"ש בשם הרא"ה דאפילו בכה"ג מהימן) אבל לא מצינו שתהא נאסרה עליו ולא תפסיד כתובתה ואפילו בבוגרת דלשיטת הבבלי יש לה טענת דמים כמבואר לעיל ואם היא מכמישתו או שותקת מפסדת נמי כתובתה. וכל זה הוא לדעת ה"ר יונה והרא"ש והר"ן ז"ל וכן הוא דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל הביאם הה"מ ז"ל בפי"א מהלכות א"ב וכן דעת הרא"ה ז"ל שהה"ד לענין איסורא אם טוענת בברי דבר המתירה שהיא מותרת וכמשמעות סוגי' דסתמא דהכא כמו שביארנו. אבל דעת הרמב"ם ז"ל דכל היכא דליכא אלא חדא ספיקא לעולם אסורה היא ואין מהגימין על דברי' כ"כ הה"מ שם דנראה מדבריו כן וזהו מדסתם שם ולא חילק בין מכמישתו או אם היא מודה וטוענת ברי ולכאורה קשה על דפסק נגד סתמא דהכא דלשיטת רבי יוחנן והטעם כמ"ש לעיל וכ"ל דהוא ז"ל מפרש דרבי ירמיה הוא דמפרש הכי אליבא דר"ג ואפי' תימר במדברת וכו' ולא פסק כוותיה אלא כרבי לעזר דלעיל בהא דבחדא ספיקא אינה נאמנת וטעמא דליכא חזקה דגופה דמסייע לה ואע"ג דבהא דלקמן פסק כרבי יוחנן אליבא דר"ג דקי"ל כוותיה דמכשיר נמי העובר אפילו ברוב פסולין וליכא חזקה דכשרות כדכתב פט"ו שם הלכה י"א ס"ל דשאני התם לענין הולד שלא החמירו בו כלל שאלו היו מחמירין בו לא היה לו תקנה לבא בקהל כדכתן טעם הה"מ פי"א שם אבל הכא הרי יש לה תקנה להנשא לאחרים. ולענין ס"ס באשת ישראל פסק בכ[...]י אלעזר בשיטת הבבלי דאע"ג דע"כ דס"ל דיש קול לאנוסה אפ"ה הואיל ובתרי ספיקי לא [...]סב רובא דרצון כלום כמ"ש לעיל שם ד"ה קול יוצא לאנוסה ובזה נתבארו היטב כל אלו דינים משמעתא דפ"ק כל חד וחד לפי שיטתו ועיין בהלכה דלקמן שם ביארתי עוד כמה מינוקים מדיני מיגו. ודע דכל חלוקי דינים מ"ש לענין איסור אינם נוהגים בזמן הזה בטענת בתולים אלא לענין הפסד כתובה לחוד כדאמר הכא לעיל קידשה בחופה לית לה באילין קנסייא וכמ"ש שם בשם הר"ן ז"ל דאין חוששין שמא זינתה אחר החופה וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל שכתב פי"א שם הלכה י' כהן שקידש וכו' ואחר זמן בא עליה וטען וכו' ואפ"ה נאמן לענין כתובה במכמישתו או שותקת מטעמא דחזקה שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה אפי' לדעת התוס' דלעיל דהא קי"ל כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום ומקח טעות הוי ומפסידה או כתירוץ הרא"ה ז"ל כמה שביארנו. וילא לנו עוד ממ"ש ללמוד בדבר חדש דלדעת הרשב"א ז"ל דאם לא טרח בסעודה אינו נאמן אפי' בזמן הזה ומנהגינו עכשיו אבל למה שכתבתי לעיל דבממון לעולם ליכא אלא חדא ספיקה ואפי' לא טרח איכא למימר דנאמן דמספיקא מוקמינן ממונא בחזקת מארי' ומכ"ש בזמן הזה דאין שום ספק שמא נאנסה תחתיו ולפי טענתו בחזקת שזינתה מקודם היא וכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום ואין מהימנינן ליה אפי' לא טרח אם טענתו טענת ברי הוא כדאמרן:

(שם) **שנייא** היא מומין שדרכן להוולד. הר"ן ז"ל בפ' המדיר הקשה על פירש"י ז"ל שפי' בבבלי דף ע"ה על הא דמקשי התם רישא וסיפא אהדדי דרישא כרבי יהושע אתיא דלא אזיל בתר חזקה דגופה וסיפא כר"ג ומשני רבה התם כאן נמצאו וכאן היו ופי' רש"י דרבא מהדר לאוקמי כולה מתני' כר"ג דמוקמינן הילכתא כוותיה בפ"ק דחזקה דגופ' עדיף ורישא ה"ט דאיתרע חזקתי' דהב דכאן נמצאו כאן היו ובפ"ק נמי פלוגתייהו בנכנסה לרשות הבעל היא ובה אמר ר"ג דלא הורע חזקת אביה בכך ע"כ והקשה הר"ן ע"ז דהא ליתא דהנושא את האשה משמע שתיכף שנשאה נולד מחלוקת זה ביניהם אע"פ שאי אפשר לומר שמשנשאת נאנסה ואמאי נאמנת והא כיון דע"כ נבעלה בבית אביה נימא כאן נמצא כאן היה וקודם שנתארסה נבעלה ומקחו מקח טעות ולכך פי' הוא ז"ל דרבא ה"ק דמתני' דהכא לא שייכא בפלוגתייהו דר"ג ורבי יהושע כלל דאינהו פליגי בברי ושמא ומתני' בשמא ושמא כגון שאינה בקיאה בכן מתי נולדו כרים הפה וטעמא דכולה מתני' בין רישא וסיפא משום כאן נמצאו כאן היו וכן הגירסא ביש ספרים (וכך היא הגי' בספרים שלפנינו) ובפלוגתא דהנושא את האשה היינו טעמא דאמר ר"ג נאמנת אע"פ שע"כ בבית אביה נבעלה משום דכיון שהיא טוענת ברי לא אמרינן כאן נמצא וכאן היה עכ"ד ומתוך הדברים האלו יתבאר לך היטב מה שפירשתי בפנים ובמה מחולקין הן ר' יוחנן ורבי יוסי וכן הא דמקשי סתמא דגמרא על דברי רבי יוסי הוא ממש כקושית הר"ן והתירוץ שתירץ רבי יוחנן כפי' דבריו בשינוייא דרבא. ואף שהתוס' שם בד"ה רישא כתבו ואיירי בענין שיכול להיות שנאנסה תחת בעלה דאי בענין שודאי לא נאנסה משנשאת אע"ג שנכנסה לרשות הבעל איתרע לה חזקת רשות האב הואיל דודאי ברשות אביה נאנסה עכ"ל איכא למימר דלדעתו ז"ל לא ניחא לפרש כן דהא ר"ג מילתא פסיקתא קאמר דנאמנת ומשמע אפילו בענין שאי אפשר שנאנסה משנשאת כדלעיל. והכא אי אפשר לפרש דבנימותא קאמר ר' יוסי האי מן אילין בתולין (וכן פי' שדה יהושע ולא נחית לכוונת הסוגיא) ובתולין וכו' לומר דה"ט דלמדין מומין מבתולין דא רדה הוא דאי מיירי בענין שע"כ בבית אביה נבעלה א"כ על כרחך לומר דלא דמיא מומין לבתולין כדפרישית:

(שם ע"ב) **היא** אומרת מוכת עץ אני וכו' נאמנת. לענין כתובה ולענין איסורא תליא בפלוגתא דהפוסקים דלדעת הרמב"ם ז"ל אינה נאמנת כל היכא דליכא אלא חדא ספיקא כמו שאינה נאמנת בטענת משארסתני דאין הולכין לאיסור אחר מה שמתרלת עצמה בדיבורה בשום טענה ואפי' הוא ברי וטעמא הואיל ושוויה אנפשיה חתיכא דאיסורא אבל לדעת רוב הפוסקים אפילו לעני' איסורא נאמנת דאלים ברי שלה כמ"ש בהלכה דלעיל הכל באר היטב כל חד וחד לפי שיטתו ועיין שם במרא' ד"ה תמן. ודע דלדעת הרמב"ם שאמרנו דאינה נאמנת לענין איסור ומשום דאין כאן אלא ספק אחד כתב הה"מ ע"ו שם וכבר שאלו למה אמרו שאין כאן אלא ספק אחד והלא שמא מוכת עץ היא ויש כאן ב' ספיקות ותירצו דמוכת עץ דבר שאינו מצוי הוא ואין חוששין לו עכ"ל ומשמע מדבריו שם דאפילו היא טוענת מוכת עץ אני אפ"ה אמרינן לגבי איסורא כן דכשאין אנו מאמינין לדבריה וחוששין שמא דרוסת איש היא תו לא מחשבינן לספק דמוכת עץ לספיקא ולומר באשת כהן ספק דרוסת איש ספק מוכת עץ ואת"ל אינה מ"ע ספק תחתיו ספק לא תחתיו א"כ באשת ישראל וקיבל אביה קידושין פחותה מבת ג' את"ל אינה מ"ע ספק באונס ספק ברצון וטעמא דמוכת עץ לא שכיחא ואינו נכנס בסוג הספיקות כלל ואפי' בטוענת וכן מוכרח מדבריו ז"ל שהרי מתחלה כתב לדעת המפרשים דאין מחלקין בין ממון לאיסור כשהיא מודה וטוענת שנאנסה וכו' או שטוענת מוכת עץ אני וכו' וע"ז כתב וזה נראה דעת רבינו וכו'. וכבר שאלו וכו' ע"ש והתוס' בסוף ד"ה ואב"א תירצו על קושיא זו דאם איתא דמוכת עץ היא הויא טוענת דאין גנאי בכך כמו בביאת אונס ומדלא טענה אין להסתפק בכך ע"כ ולפי דבריהם יש חילוק בין טוענת מוכת עץ אני ובין אינה טוענת אלא דמוכרח שם דלא הוצרכו לדחוק בכך אלא אם אמרינן מוכת עץ שכיחא כדאמר באלו נערות דף ל"ו כולהו נמי מיתבע מבעין והיינו לסומכוס משום ר"מ דאמר התם סומא אין לה טענת בתולים אבל לת"ק דאמר יש לה טענת בתולים ע"כ דס"ל דמבעיא לא שכיחא כדמוכח התם וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות אישות דיש לה טענת בתולים וע"כ מוכת עץ לא שכיחא כלל וא"כ לא הוי אלא חדא ספיקא (ועיין בתוס' סוף ד"ה אי למיתב שתירצו שם דהיינו דוקא לר"ג מוכת עץ שכיחא אבל לרבי יהושע שמעינן דלית ליה טעמא דמבעיא וכו' ולפ"ז לא הוי שייך הכא לתרץ כן דהא אליבא דר"ג קיימינן הכא ולא היא דאיכא למימר בהא פסק כת"ק דר"מ דהתם ועיין לעיל הלכה ב' ד"ה שמא) ובהכי ניחא דברי הר"ב שכתב בפירושו בד"ה נאמנת ומ"מ אם אשת כהן היא וכו' מפקינן לה מיניה והתי"ט כתב שם עליו דדבריו בפסק **וכו' צין וכו' וע"ש ומתוך מה שכתבתי יתבאר לך דלק"מ עליו ופסק זה** שריר וקיים דדבריו בזה

המה נמשכים אחר דברי הרמב"ם ז"ל בפסקו וכדעתו בחיבורו וכן בפירוש המשנה ול"ד אשת כהן יהה"ד אשת ישראל במקום דליכא אלא חדא ספיקא ומהטעמים שנתבארו. ודע דאף שכתבנו שאין חילוק בין טוענת לשאינה טוענת לשאי מ"ע דמ"ע לא שכיח' וכן אין חילוק לענין איסור בין טוענת משארסתני ובין טוענת מ"ע אני ולדעת הרמב"ם ז"ל לעולם אסורה מ"מ איכא חילוק לענין מיגו בזה לענין ממונא דבטוענת מוכת עץ אני מעיקרא וכתובתי מנה למאי דקי"ל כרבנן כמבואר לעיל דאז נאמנת במיגו אי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך וכתובתה מאתים דבהא לא שייך לומר לא שכיחא כיון דהשתא נמי טוענת מ"ע אני (וזה החילוק שיש בין האי מיגו ובין אם טוענת משארסתני כמבואר לעיל וכן בין מיגו ובין שתי ספיקות דבזה לעולם אמרינן מ"ע ל"ש אפילו בשהיא טוענת דהתם אם לא נאמין לדבריה אין חוששין כלל לספק דמ"ע דל"ש אבל הכא מחזיקין אנו לטענתה במיגו דאי בעיא וכו' באותה טענה ג"פ אבל במכמשת ואומרת בתולה הייתי אינה נאמנת דליכא מיגו דמ"ע לא שכיחא ועוד דלא אמרינן מיגו להוציא כדכתב הרא"ש ז"ל והמרדכי כתב משום דהוי מיגו במקום חזקה דאין אדם טורח וכו' ובריש ב"ב דף ה' בעיא דלא איפשיטא היא וצריך לחלק בין טענת שמא לטענת ברי כדלקמן וכן באומרת משארסתני ליכא מיגו דמ"ע דלא שכיח' ואינה נאמנת לענין ממון אלא משום טעמא דאיכא חזקה דגופה דמסייע לה וכ"מ במקום דליכא חזקה דגופה שמסייע לה כגון באשת ישראל וקיבל אביה קידושין פחותה וכו' למאי שכתבנו לעיל בשם הרא"ש ז"ל דאין כאן הזקה המסייע לטענתה ע"ש) ומצינו לפ"ז מומר באשת ישראל מבת ג' וכן לענין כתובה והם דלענין איסור שתיהן שוות במקום דליכא אלא חדא ספיקא מ"מ לענין כתובה באשת כהן נאמנת לומר משארסתני נאנסתי וגובה כתובתה דאלים ברי שלה נגד טענתו שמא עד וכו' דהא איכא חזקה דגופה דמסייע לה וכן נאמנת לומר מוכת עץ אני מעיקרא במיגו דתחתיך ובאשת ישראל במקום שהיא אסורה א"כ לענין כתובה נמי אינה נאמנת לומר נאנסתי דהא ליכא מיגו וליכא חזקה דגופה המסייע לה כמבואר וכן לא שייכא כאן להאמינה בטענת מוכת עץ במיגו ולדעת הר"ב ז"ל דס"ל לא אלים ברי שלה אלא במקום דאיכא חזקה או בדאיכא מיגו כמ"ש לעיל צריך לחלק בין איסורא לממונא מדסתם בפי"א מהלכות אישות בזה ולא חילק בין אשת ישראל לאשת כהן. ועיין בהגה' מיימוני' פרק ט"ו מהלכות טוען שכתב במקום דאיכא טענת ברי אמרינן מיגו להוציא ועיין בב"ח בח"מ סימן פ"ב וכן צריך לחלק לענין מיגו במקום חזקה שכתבתי לעיל דבטענת ברי אמרינן מיגו במקום חזקה:

(שם) **אלא** היא אומרת מוכת עץ אני וכתובתה מאתים. כך היא הגירסא בדפוס ויניצי' ועיקר ובדפוס קראקא הגיר' וכתובתה מנה וזה טעות המגיה שרצה להשוות המחלוקת דהאי תלמודא עם מחלוקת אמוראי בבבלי דף י"ג בהאי אוקמתא דמתני' וכן פי' שדה יהושע והפס לעיקר הגהה זו ונדחק שם בדברים הרבה וממחת כן דילג מלפרש האי דרבי הונא בשם ר"ז דלקמן והמעיין יראה ויבין דע"כ אי אפשר להשוות שיטות הש"ס הכא ולא דמו להדדי כי אוכלא לדנא דהרי בבבלי עיקר פלוגתת האמוראים אי מוקמינן מתני' כרבי מאיר ובין הכיר בה ובין לא הכיר כתובתה מאתים ומכח זה ע"כ לאו מ"ד דס"ל לתנא דמתני' כנסה בחזקת וכו' יש לה מנה והילכך לא מוקי מתני' כרבנן כמבואר ולאידך מ"ד מוקי המתני' כרבנן ובין הכיר ובין לא הכיר כתובתה מנה אבל הכא ע"כ עיקר פלוגתייהו דאמוראי אליבא דר"מ אי מודה בלא הכיר או לא מודה וכולהו אוקמתא אליבא דר"מ ורבי ירמיה ורבי הונא פליגי בשם ר"ז בטענתייהו במילתא אחריתא כדפרישית. ולענין דינא ליכא פלוגתא בין האי תלמודא להבבלי דהא קי"ל כרבנן וכמבואר:

(דף ז ע"א) **כהן** מדברת נבעלת. כרב אסי בבבלי שם ולפ"ז צריך לאוקמי סיפא דקתני היתה מעוברת דלהכשיר בתה קמ"ל ולהודיע כמו דרבן גמליאל דאל"כ תרתי למה לי כדקאמר התם. והרמב"ם ז"ל פרק י"ח מא"ב הלכה י"ג כתב וז"ל פנויה שראוה שנבעלה לאחד והלך לו ואמרו לה מי הוא זה שבא עליך ואמרה אדם כשר הוא ה"ז נאמנת ולא עוד אלא אפי' ראוה מעוברת ואמרו לה ממי נתעברת ואמרה מאדם כשר ה"ז נאמנת ובתה מותר' לכהן עכ"ל משמ' מדבריו ז"ל דאפי' לענין הכשר דידה איכא רבותא טפי במעוברת מבבעולה ואפשר דטעמו משום דאיכא למימר ברישא שנבעלה לזה היינו טעמא דנאמנת דמירתתא לשקר שמא יחזרו לחקור אחריו ויודע הדבר אם כשר הוא או לא אבל בסיפא ה"א דאינה נאמנת קמ"ל ואין להקשות דלפ"ז מנא לן למימר דאפי' להכשיר בתה נאמנת אליבא דר"ג (דעיקר הדיוק אליביה מדקתני תרתי כמבואר בבבלי ועיין בתוס' קידושין דף ע"ד ד"ה אי מהתם) וכמו שפסק הוא ז"ל בפט"ו שם דילמא סיפא דמתני' לא אתיא לאשמעינן רבותא אלא בדידה כדאמרן וקתני רישא להודיע כחו דרבי יהושע וסיפא להודיע כח דר"ג דבמאי לא שייך לפרש כן דהא מאיש פלוני וכהן קאמרה והיינו דשינה הוא ז"ל בלשונו שכתב ולא עוד וכו' מאדם כשר שהרי אינו לפנינו ואין אנו יודעין מי הוא לחקור אחריו ואפ"ה נאמנת אבל במתני' דקאמרה מאיש פלוני ולפירושא דרב אסי ודהכא דמדברת היינו נבעלת ע"כ דסיפא קמ"ל דאפי' להכשיר בתה קאמר ר"ג דנאמנת אע"ג דלית לה חזקת כשרות והיינו דקתני במתני' מאיש פלוני כהן [...] לאשמיענו לכאי בבא יתירא להכשיר נמי בתה. ועיין בהלכות דלקמן שם ביארתי כל הצורך מהשייך למחלוקת דינים אלו והמשפטים מהם:

(שם) **אפילו** במקום שהרוב פסולין היא המחלוקת. וכלומר דברוב פסולין נמי ר"ג מכשיר וכן היא בבבלי לדברי המכשיר מכשיר אפילו ברוב פסולין וכו' וכן היא מסקנת הפוסקים לענין די בה ועיין בדיבור דלקמן ובהלכה י' דבור המתחיל מודה רבי יהושע:

(שם) **נאמנת** וכשרה לכהונה היא ובתה וכו' יוחנן אמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה וכן הוא מסקנת הבבלי דנאמנת בטענת לכשר נבעלתי אפי' להכשיר הולד אע"ג דלית לה חזקה דכשרות דקי"ל כאבא שאול בעשרה יוחסין שהיה קורא לשתוקי בדוקי שבודקין את אמו אם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת ואזלא שיטתא דידיה כר"ג דהכא כמבואר התם. ודע דבבתה מקילינן טפי מבה עצמה דבתה מכשרינן אפי' לכתחילה אפי' ברוב פסולין אבל היא עצמה לא תנשא לכתחילה לכהן עד דאיכא רוב כשרים אצלה לדעת רוב הפוסקים ולדעת הרמב"ם עד דאיכא תרי רובי אפילו בטוענת כאשר יתבאר לקמן. וטעמא דמילתא כדכתבו הר"ן והה"מ לפי שהדין כך שתהא נאמנת לא החמירו בולד כלל שאם היו מחמירין בו לא היה לו תקנה לבא בקהל ולפיכך אמרו בדין הולד לכתחילה כדין האשה בדיעבד שאם נשאת לא תצא אפי' ברוב פסולין בטוענת אבל לכתחילה לא תנשא לכהן כדמסיק בבלי דף י"ד והא לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשירין וכו' והרי יש לו תקנה שתנשא לישראל עכ"ד (ועיין לעיל הלכה ו' במרא' ד"ה תמן) ולפי דבריהם היה נראה לכאורה לומר לחלק בין אם העובר זכר או נקבה דבזכר לא שייכא ביה תקנה אחרת דמה לי אם נושא כהנת או ישראלית אבל נקבה יש לה תקנה להנשא לישראל ואפשר דמחמרינן בבת כמו באשה עצמה שלא תינשא לכהן לכתחילה וכן היה נראה לדקדק מדברי הרמב"ם ז"ל גבי דין העובר בפט"ו מא"ב הלכה י"א שכתב וז"ל פנויה שנתעברה מזנות אמרו לה מהו העובר הזה או הילוד הזה אם אמרה מן כשר הוא ולישראל נבעלתי ה"ז נאמנת והבן כשר ואע"פ שרוב העיר שזנתה בה פסולים ע"כ הרי שדיקדק בדבריו וכתב בן כשר והבן כשר ולא כדפתח ברישא דבריו מהו העובר וכו' אלא שלא ראיתי לא' מן המפרשים שדקדקו מדבריו כן וכן רש"י ז"ל פי' בקדושא מכשיר בבתה שאם העובר הוה נקבה תנשא לכהונה ומדברי הטור באה"ע סימן ו' אינו מוכרח שמ"ש שם ודוקא בדיעבד וכו' י"ל דהאשה קאי וע"ש. והב"ח שם בסוף הסימן כתב וז"ל לפי זה אם רוב הפסולים אינם ממזרים אלא עכו"ם ועבדים דאיכא תקנה לעובר לבא בקהל כמו להאשה דין העובר כדין האשה שלא תנשא לכהן לכתחילה וק"ל עכ"ל וקשיא דמאי שנא אם רוב הפסולים הן ממזרים דאין לעובר עצמו תקנה אם באת להחמיר עליו. ומאי שנא אם הן עכו"ם או עבדים הרי נמי שייך לומר אין לו תקנה אם באת להחמיר עליו דאע"פ שיכול להתגייר מ"מ לאו בידו היא כדאמרי' בק ופין דף ס"ב גר לאו בידו להתגייר מי יימר וכו' ואפילו אם יאמר דעכ"פ בגר יש לו תקנה מיקרי אם יזדקקו לו תלתא להתגייר בפניהם מ"מ בעבד קשה הא לאו בידו היא להשתחרר ועוד דהכא לא דעינן רבו מנו. ועיין בפרק כירה דף מ"ו דמשמע מהתם דבמילתא דסגי בג' הדיוטות אמרינן דמזדקקו ליה ויש לחלק בין ענין מוקצה דלא הקצה מדעתו בשביל זה ובין ענין דבר המסור בידו דלעולם לאו בידו מיקרי ואין להאריך כאן:

(שם) **מצינו** שתוקי כהן גדול. והיינו שתוקי כשר דלקמן וכן מהדר ליה ר"י לרבי אלעזר בבבלי דכשר הוא לא דמשתקין אותו מדין כהונה מדכתיב והיתה לו וגו' ורפי' המיוחס אחריו והיינו דוקא בזונות אבל בנשואין כגון אשת כהן שמת בעלה ולא שהתה שלשה חדשים ונשאת לכהן וילדה בן ספק אם מראשון או מאחרון כשר לכהונה ג"כ כמבואר בפ' נושאין דף ק' דקרא אסמכתא בעלמא ובנשואין לא גזור רבנן וכן בפרק החולץ גבי יבמה הראשון ראוי להיות כ"ג וכדאמרינן בהאי ש"ס ג"כ שם הלכה ב':

(שם) **מני** מכשיר רבי מאיר וכו'. למאי דפרישית בפנים משמע מהכא דפלוגתא בבת' היא אבל אלמנת עיסה עצמה כשירה לכ"ע ועיין בתוס' דף י"ד ד"ה ת"ר דהוכיחו גם מגירסא דהכא כפירוש ר"ח דכולה ברייתא בכשרות דבת מיירי ולא באלמנה ולפ"ז ע"כ צריך לפרש

בן אריה

במראה הפנים ד"ה נאמנת כו' אבל נקבה יש לה תקנה להנשא לישראל כו'. נ"ב כשרוב פסולין הם ממזרים אין חילוק בין ישראל לכהן. וע' בית שמואל סי' ו' [סעיף י"ז ס"ק ל"א] אלא כשהרוב מעכו"ם ועבד וכמ"ש הב"ח בסמוך או משאר הפסולים מכהונה ולא לקהל:

שם באותו דיבור וקשיא דמאי שנא אם רוב הפסולים הם ממזרים כו'. נ"ב אין מקום לקושיא זו דהא קיימא לן דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ופגום לכהונה [וכמ"ש ביבמות דף מ"ה ע"ב דהלכתא דהוולד כשר ואמרו שם מ"ה א' דכולהו אמוראי דמכשרי מודים שהולד פגום לכהונה ועי' קידושין ס"ח ע"ב וע' בית שמואל סי' ד' ס"ק ב'] וא"כ כאמה כבתה ודברי הב"ח נכונים ופשוטים ואולי סבירא ליה להרב ז"ל דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל דהולד כשר וצריך להתגייר וכנראה מפירוש רש"י קידושין דף ס"ח ע"ב ד"ה נימא ע' מהרש"א שם דף ע"ה ע"ב בתוס' ד"ה ור' ישמעאל. וע"ע שו"ת חמדת שלמה חלק אה"ע סי' ב' ג' [ועיין שער המלך פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה ג'. ובפתחי תשובה אה"ע סי' ד' ס"ק א'] אך בעבד בוודאי אין צריך שחרור אך לדינא דברי הב"ח נכונים וכנ"ל:

לפרש כדאמר התם דבתוקי אלא איכא בינייהו וע"ש דלא גרסי הכא כל שאין בה לא מלל אלא כמו שהעתקתי בפנים:

(שם ע"ב) **מעתה** אין שתוקי כר"ג וכר"א. וכן משמע מדלעיל ביבמות פרק החולץ סוף הלכה ב' דיאמר התם ההיא דתנינן תמן עשרה יוחסין עלו מבבל על דעתיה דר"ג ור"א תשעה כדפרישית שם דלא קחשיב אליבייהו שתוקי אבל קשה דהרי מסיק הכא דיש שתוקי גם לר"ג ור"א בשותק' או באיני יודע' ועיין לקמן בקידושין פ"ד הלכה ג' מ"ש שם בס"ד:

(שם) **קרונה** של ציפורין הוה עובדא. בבבלי הכריח כן משום דאלת"ה ריב"ן דאמר כמאן אי כר"ג אפי' דרוב פסולין נמי מכשיר אי כרבי יהושע אפילו ברוב כשרים נמי פוסל והילכך מוקי לה רב יהודה כרבי יהושע ובקרונות של ציפורי היה המעשה ובזה מודה רבי יהושע משום דהוו תרי רובי כך היא שיטת רש"י ז"ל אבל התוס' פירשו בפי' הא' דכ"ע אתייא ומשום דהכא לא טענה ברי דבכשר נבעלתי אפילו לר"ג בעינן תרי רובי ולפ"ז יש חילוק בין טוענת לשאינה טוענת דבטוענת ברי לר"ג מכשיר אפילו ברוב פסולין ובשאינה טוענת אפילו לכתחילה תרי רובי בעינן. ואיכו למסקנת הש"ס דהתם דלעיל דקאמר ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשירין אפי' בטוענת בעינן רובא לכתחילה ובדיעבד כשרה אפילו ברוב פסולין והיינו דאיכא בין טוענת לשאינה טוענת דבטוענת בחד רובא סגי לכתחילה ובשאינה טוענת לעולם בעינן תרי רובי בין לכתחילה ובין בדיעבד דאפי' נישאת תצא אם לא היו שם שני הרובין המנוי' אלא כשירים וכל זה הוא לדעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן ז"ל הביאם הה"מ בפי"ח מא"ב. אבל דעת הרמב"ם ז"ל שם דאפי' בטוענת לכשר נבעלתי לכתחילה בעינן תרי רובי ואין חילוק לדידיה בין טוענת לשאינה טוענת אלא בדיעבד דבטוענת אם נישאת לא תצא אפי' ליכא רובא דכשירים כלל כדכתב שם הלכה ט"ו ובשאינה טוענת לעולם בעינן תרי רובי אפילו בדיעבד וטעמו דמפרש להאי עובדא דתינוקת דריב"ן דבשטענה ברי לכשר נבעלתי מיירי והכו כפי' השני של התוס' וכדפירשו התם דלמסקנא אפילו בטוענת בעינן תרי רובי לכתחילה ועיין בכ"מ שהלין בעד הרמב"ם שהכריח לפרש כן דבטוענת מיירי דאל"כ מאי האי דקאמר ריב"ן כמאן וכו' מאי שיטתיה דר"ג ורבי יהושע הכא התם כשנבדקה הכא כשלא נבדקה הילכך ע"כ הא דריב"ן נמי כשנבדקה היא וכיון דאסיקנא בה דבעיא תרי רובא א"כ כי אמרי' בדר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים אלא היינו עד דאיכא תרי רובי כדמפרשינן בדר"י בן נורי עכ"ל וזה אינו מוכרח כ"כ דנהי דלסברת המקשה ע"כ לפרש דבטוענת ברי מיירי וכדפירשו התו' מכח קושייתם ע"ש מ"מ לשינויא דהש"ס אין לנו הכרח לאוקמי בטוענת וכדפירשו התו' בתירוצא קמא ועוד דאדרבה דמוכרח מכח הסוגיא דהתם דבאינה טוענת מיירי דאלת"ה מאי קא דמקשי התם לקמן ומי בעינן תרי רובי מברייתא דט' חנויות טפי היה לו להקשות ממתני' דר"ג דקאמר לעיל דנאמנת ולא בעינן רובא ואפי' שמואל לא קאמר התם ואת לא תעביד וכו' אלא לומר דלכתחילה חד רוב' בעינן ולא שייכא הכא לשנויי מעלה עשו ביוחסין כדמשני התם ומהיכי תיתי לפרש הא דקאמר את לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשירים דבתרי רובי מיירי וע"כ לומר דאדרב חייא בר אשי סמיך לכתחילה בעינן תרי רובי כדמוכח מהמסקנא וכתירוצא בתרא דהתוס' אלא דאכתי נשאר לנו לבאר מנא לן לומר דבטוענת מיירי דילמא שינויי' דמשני בשאין כאן ברי הוא כתירוץ הא' דלפס ואפשר לומר לדעת הרמב"ם ז"ל דלמד מסוגיא דהכא דמשמע מאוקמתא דרבי יוחנן דבטוענת מיירי כדלקמן ובעיקר הדין פסק כמסקנת הבבלי וכרב חייא בר רב אשי דבתרי רובי בעינן וכן יש לפרש מסקנא דהכא כמו שיתבאר:

(דף ח ע"א) **מודה** רבי יהושע באנוסה. לכאורה איכא למידק דאדרבה באנוסה ליכא למימר בודקת ומזנה דהא נאנסה כדכתבו התו' ע"ש ולרבי יהושע ליכא לאוקמי בלא ראינו שנאנסה ואיכא מיגו דא"כ היאך שייך לומר מודה באנוסה ועוד דלרבי יהושע לית ליה מיגו אבל זה אינו דה"ק לרבי יהושע בסתם זונה לא אמרינן דבודקת ומזנה דלא איכפת לה לבדוק ולפיכך לא מפיה אנו חיין אבל הכא שראינו שנאנסה מורמינן לה בחזקת כשרות דלא אבדה לה חזקתה במה שנאנסה ומאמינין לדבריה באומרת לכשר נבעלתי ומזה יצא לנו הוכחה וראיה ברורה דבטוענת מיירי דאל"כ מאי אולמא דאנוסה לר"י. אלא דאכן חזינן דמשמע מסוגיא דהכא דרב כהן ורבי יוחנן פליגי באוקמתא דמתני' דרב כהן מוקי לה בשאינה טוענת וכר"ג והילכך קאמר קרונה של ציפורין הוה דבתרי רובי מכשירינן אפילו לכתחילה ורבי יוחנן מוקי לה בטוענת כדאמרן ואפילו רבי יהושע מודה בה וע"כ בחד רובא מוקי לה דאל"כ מאי איריא דקאמר מודה ר"י באנוסה תיפוק ליה דר"י לא פליג לעיל אלא בחד רובא והכא תרי רובי הוו ולמסקנ' דהכא דקאמר הלכה כר"י שאמר משום ריב"ן משמע דלאוקמתא דרב כהן קאי ומוכח הוא מדבעי היך עבדין עובדא וכו' ואי בחד רובא וטעמא דטוענת אפילו רבי יהושע מודה הכא ומאי קא מיבעיא ליה ועוד דע"כ בשאינה טוענת קמיבעיא ליה דאל"כ הא כבר איפסיק לעיל הלכה ה' הילכתא כוותיה דר"ג דבטוענת כשרה אפילו ברוב פסולין ואפילו לכתחילה קאמר דנאמנת ומזה היה נראה לומר כדעת הפוסקים דבאינה טוענת דוקא הוא דבעינן תרי רובי ואפשר לומר לדעת הרמב"ם ז"ל דמפרשינן לסוגיא דהכא דלא פליגי רב כהן ורבי יוחנן אלא אי תרי רובי בעינן או בחד רוב' סגי כדאמרן אבל לכ"ע בטוענת מיירי וכן משמע מדאמר ר"י מודה רבי יהושע באנוסה דלא פליג אלא בהא דבעי לאוקמי ככ"ע ולא כדאוקי רב כהן בתרי רובי דוקא וע"ז קאמר דבכה"ג רבי יהושע נמי מודה ועכ"פ בטוענת היא (ואודא לה כוככת הר"ן ז"ל דבשאינה טוענת מיירי דסתמא דמילתא הכי איהא דתינוקת הוה ולא ידעה למיטען ואנוסה הות ולא ידעה מנו עכ"ל וכבר נתבאר דמהכא מוכח דבטוענת מיירי ולפיכך מודה רבי יהושע בהא ומעשה דהוה בתינוקת הוה ומ"מ היתה מכירו וטענה דכשר הוה) ולא קשיא הילכתא דהכא אהילכתא דלעיל דאיכא למימר שאני הכא דבאנוסה איירינן ולר"ג גרע טפי אנוסה מזונה בדלון בהא דהא ע"כ לר"ג ברואה שנבעלה דליכא מיגו טעמא הוא משום דהאשה בודקת ומזנה ובאנוסה לא שייך למימר הכי ובהא פליגי ר"ג ורבי יהושע דלר"י אנוסה עדיפא טפי כדלעיל ולר"ג גריעא אנוסה לטעמא דידיה והילכך בעי הכא היך עבדין עובדא בכה"ג וקאמר דהלכה כריב"ן דבעינן תרי רובי אבל לשיטת הבבלי דלא מחלקינן בהכי ובין אנוסה ובין נבעלה לדעת שוין דלכתחילה בעינן תרי רובי כדפסק רב חייא בר אשי ומכתיי' לן משיטתא דהכא דמוקי לה בטוענת ואפ"ה בעינן תרי רובי לכתחילה להכשיר ומעלה עשו ביוחסין:

(שם) **תוכה** שבציפורין בעל. משיטתא דהכא משמע כפרש"י ז"ל דדוקא בתוכה של עיר ובשעת קרונות הבאים לתוכה אבל לא כשפירשה מציפורי לחוץ לעיר ובעל אבל דעת הרמב"ם ז"ל דדוקא כשבעל בפרשת דרכים או בקרונות שבשדות דאז מסייע רוב סיעה לרוב כשירין שבעיר שפירשו אלו העוברים ממנה כמבואר מדבריו שם הלכה י"ד ולדעת רש"י ז"ל אם נודע שפירש מן העיר אע"ג דאיכא רוב סיעה אינה מסייעת דניהוי תרי רובי וכן דעת הריטב"א והרשב"א ז"ל הביאם הב"י שם וכן דעת הר"ן ז"ל שכתב בשעת קרונות שהשיירות באות לעיר והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים לכהונה עוברת שם וכתב עוד וז"ל ומפרשינן בגמרא דהיינו טעמא דבעינן תרי רובי משום דאע"ג דמדינא כל היכא דאזלי איהו לגבה אית לן למישרי משום כל דפריש מרובא פריש אפ"ה לא שרינן לה כדי שלא יבא להתיר היכא דאזלה איהי לגבייהו דהוי ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי וברוב סיעה נמי לא שריא אע"ג דליכא למיחש בה מידי דהא ליכא קבוע כדי שלא יבא הדבר להתיר ברוב העיר עכ"ל וזה דגרים נמי כגיר' רש"י והתוס' איכא דאזלא איהי לגבייהו או דילמא אזלא וכו' ע"ש ועיין לקמן. כלומר דגזרינן ברוב העיר גרידא אפילו אזיל איהו לגבה משום היכא דאזל' איהי לגביה דהוי ליה קבוע ובזה דעת הרמב"ם ג"כ שוה לדעת רש"י והתו' וכן הוא דעת רוב הפוסקים דגזרינן אטו קבוע אבל דעת הטור אינו כן שכתב שם וז"ל ונראה דאפילו נתעברה בעיר אם הלך בעלה אליה תנשא לכתחילה כיון דאיכא רוב העיר ורוב סיעות כשרים אא"כ הלכה היא אליו וסתמא נמי שאין ידוע מי הלך למי נראה דתנשא לכתחילה ע"כ וזהו דגרי' בגמרא על דמקשה רוב העיר אמאי לא אי דקאזלי איהו לגבה כל דפריש מרובא פריש לא צריכא דקא אזלא איהי לגבייהו כדכתב הב"י שם לדבריו ז"ל ע"ש וכדמוכ' לקמן. ומתוך הדברים אלו יתבאר לך דג' שיטות הן בזה דלדעת הרמב"ם בעיקר הדין מחולק הוא עם רש"י דאליביה צריך שתהא נבעלת דוקא בפרשת דרכים אבל בתוך העיר אפי' איכא תרי רובא לא מכשרינן וטעמא איכא למימר דאפי' בתרי רובי גזרינן משום קבוע כי היכי דגזרינן ברוב סיעה גרידתא אליבא דכ"ע אע"ג דודאי ניידי וליכא למיחש בה מידי כמ"ש בשם הר"ן כן נמי גזרינן בתוך העיר אפי' בשני רובי כדי שלא יבא להתיר היכא דאזלא איהי לגביה וכולה חדא גזירה היא משום קבוע דמעלה עשו ביוחסין ומחמרינן אפי' בכה"ג (ועיין לקמן שכתבתי דמוכרח הוא מהסוגיא וא"צ למה שנדחק הכ"מ להלין בעד הרמב"ם בזה). אבל דעת רש"י ז"ל בזה דהיכא דאיכא תרי רובי מכשרינן בתוך העיר דליכא למיגזר מידי וזהו דוקא בדחזינן דאזיל איהו לגבה דאז לא גזרינן בתרי רובי אבל בסתמא ואין ידוע מי הלך למי אפילו בתרי רובי איכא למיגזר ומדויק הוא לפי גירסתו ז"ל דגריס על הא דמקשי רוב העיר גרידא אמאי לא אי דקאזיל איהו לגבה כל דפריש וכו' ומשני איכא דאזלה וכו' כלומר דחוששין משום שיש שהולכת היא אצלם והוי ליה קבוע דאז ברובא גרידא לא הוי רובא כלל והילכך גזרינן אפי' אזיל איהו לגבה כי היכי שלא יבא הדבר להתיר בקבוע ומכ"ש בסתמא אבל אם יש כאן תרי רובי לא שייך למיגזר אלא בסתמא דאז חיישינן שמא היא הלכה אצלם ולא מהני מידי כל הני רובי דאפילו בדליכא אלא חד פסול הוי ליה קבוע וכמחצה על מחצה דמי. אבל כדחזינן דאזיל איהו לגבה בהא ודאי ליכא למיגזר מידי בתרי רובי ולא חיישינן לדעתו ז"ל בזה שלא יבא הדבר להתיר בקבוע דהכי אתרי רובי קפדינן ולא דמיא לרוב סיעה גרידתא דגזרינן אטו קבוע אע"ג דכולהו ניידי דהתם ליכא אלא חד רובא ואיכא למיגזר בהא אטו רוב העיר גרידא וכולה חדא גזירה היא משום קבוע וזהו שעולה מדברי רש"י ז"ל לפי טעמו וגירסתו כאשר נתבאר. והיינו טעמא נמי לדעתו ז"ל דאם פירש מן העיר לא מהני רוב סיעה כשירין דהא רוב סיעה גרידא נמי כולהו ניידי ואפ"ה גזרינן אטו קבוע ואפילו אם נאמר דלא דמי כ"כ טעמיה משום דחזינן שפירש מן הבתים והוה ליה נולד הספק במקום הקביעות כדפרישית בפנים וכדכתבו התוס' שם. ולדעת הרמב"ם ז"ל איפכא הוא דדוקא חוץ לעיר מהני תרי רובי אבל בתוך העיר גזרינן אפילו בתרי רובי אטו קבוע ודמי ממש להא דגזרינן ברוב סיעה גרידא כדי שלא יבא הדבר להתיר בקבוע כמ"ש לעיל אלא דבזה הם שוין דעת הרמב"ם עם דעת רש"י ז"ל דגזרינן רוב אטו קבוע והיינו כל אחד ואחד לפי שיטתו לדעת הרמב"ם אפילו בתרי רובי בתוך העיר ולדעת רש"י דוקא בחד אבל בתרי רובי ליכא למיגזר מידי והיינו בדאזיל איהו לגבה אבל בסתמא גזרינן אפי' בתרי רובי. ודעת הטור בזה הוא דעת שלישית דפליג על הרמב"ם והתיר בתוך העיר בתרי רובי בדאזיל איהו לגבה ולא גזרינן מידי ובזה הוא כדעת רש"י ז"ל אלא מה שהוסיף וכתב אפי' בסתמא לא חיישינן מידי פליג נמי על רש"י בהא וטעמו דגרים בשינויא לא צריכא דקאזלה איהי לגבייהו וכלומר דידעינן שהיא הלכה אצלם דאז הוי ליה קבוע אבל בסתמא לא גזרינן מידי בתרי רובי ומכ"ש בדאזיל איהו לגבה. ובזה לדקו דברי הב"י שכתב דברי רבינו הם לפי הגירסא שכתבתי לא דקאזלה איהי לגבייהו אבל רש"י וכו' דלכאורה הוי משמע דדברי הטור הולכין בזה כדעת רש"י דבתרי רובי ליכא למיגזר מידי אבל לפי מ"ש עיקר דיוקו מדכתב הטור ובסתמא נמי וכו' ואין כן דעת רש"י ז"ל לפי גירסתו (וזה שלא כדברי התי"ט שכתב ואין חילוף גירסא לשון בין הטור ורש"י כמ"ש הב"י ורש"י והטור דעת אחת להם בזה והמעיין היטב יודה לדברי וכן מ"ש שם לדעת הרמב"ם ותלה לתלות הדבר אם הרוב סיעה ממקום אחר או לא אינו מוכרח דודאי זה דבר פשוט דלדעת מי שסובר דבתוך העיר כשרה רוב סיעה הבאה ממקום אחר היא אבל לדעת הרמב"ם דלא הכשיר אלא בפרשת דרכים א"כ רוב הסיעה צריך שתהיה ג"כ מאותה העיר שבאה שיהיה בה רוב כשרים יהיה ממקום שיהיה מעיר הקרובה לה או ממקום אחר שבאה וכן הוא משמעות דבריו ז"ל והיו רוב העוברים שם כשירים ורוב העיר שפירשו אלו העוברים ממנה כשרים וכו' והייגו תרי רובי לדעתו ז"ל ואין כאן תימה על הב"י שלא העיר בזה הנלמד מכלל דבריו) ודע דאף למה שכתבנו לעיל דדעת רש"י והתוס' שוין הן היינו לענין דגזרינן אטו קבוע אבל מ"מ יש הפרש בפירוש כונתם לפי חילוף הגירסאות שבידיהם דלרש"י דגרי' איכא דאזלה וכו' כונתו דאפילו אזיל איהו לגבה גזרינן ברובא חדא אטו היכא דהיא אזלה לגביה כמבואר אבל לגירסת התוס' דילמא אזלא וכו' היינו לומר דגזרינן דילמא לא הכי הוה דאזלי איהו לגבה אלא דאזלה איהי לגביה וא"כ אפשר לומר לדבריהם ד[illegible] דידעינן וודאי דאזיל איהו לגבה כשר ולא גזרינן מידי אטו קבוע אבל קשה לפ"ז מאי קא דמקשי מברייתא דט' חנויות ובמחצה הלך אחר הרוב דילמא שאני התם דליכא לספוקי כלל אבל הכא חיישינן דילמא אזלה איהי לגביה ואין לומר דהתם נמי איכא למיחש שמא מן הלוקחין נפל ואפ"ה לא חיישינן דא"כ קשיא היא גופה מ"ט לא חיישינן לה דהא הוא ספיקא היא שמא מן הלוקחין או מן המוכרין וספיקא דאורייתא לחומרא אלא ודאי הא ניחא דאפילו נפל מן הלוקחין מותר שלא אסרו אלא בלוקח עצמו שנולד לו הספק ואין יודע דהיזה מהן לקח דכיון שנולד הספק במקום הקביעות אמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי אבל בנמצא הספק נולד עכשיו אחר שפירש ואפי' אנו רואין שנפל מיד הלוקח השתא הוא דאתיליד לן ספיקא ועל שעה זו נידון הספק לא על מקום הקביעות ומותר דאמרינן כל דפריש מרובא פריש וליכא למיחש נמי שמא הלוקח לא ידע מאיזה מהן לקח דלא שכיחא הוא דמאן דזבין ידע ממאן זבין וכ"כ הרא"ה ז"ל ומטעם זה הקליע דהנכון דפסלינן במחד רובא אפי' היכא דקים לן דאזל איהו לגבה גזירה משום דאיכא דאזלה איהי לגביה והיינו דפריך מהא דשרי בנמצא לא גזרינן נמצא אטו לקח ולפיכך הצריכו לשינויא דמעלה עשו ביוחסין וזה עולה כגירסת רש"י ז"ל למאי דפרישית ומזה נראה נמי ראיה חיזוק לדברי הרמב"ם כמ"ש לעיל דאפילו בתרי רובי גזרינן בתוך העיר כדי שלא יבא הדבר להתיר בקבוע והיינו למסקנא דטעמא משום מעלה וכמו דיש הפרש בין יוחסין ובין רובא בעלמא דגזרינן הכא אף דקים לן שלא היה כאן קבוע וכפי העולה מפירוש זה שביארנו והיינו דוקא בתוך העיר דשייכא כאן מקום קבוע אבל בחוץ לעיר מכשרינן בתרי רובי לכתחילה דלא שייכא כאן מקום קביעות אלא דבחדא רובא גזרינן אטו רוב העיר גרידא וכולהו טעמא משום קבוע הוא כמו שביארנו ועיין בקונטרס האחרון בחידושי כתובות מ"ש שם בכללי דיני דקבוע ומה שחידשתי שם בס"ד:

(שם) **ופלטיא** הולכין אחר הרוב. מאי דפרישית בפנים הוא לפי מסקנת הבבלי ביומא דף פ"ד דמחלק שם בין פרוש כולהו או מקצתייהו לאכר אתרא דבזה הולכין אחר הרוב בפיקוח נפש הואיל ולא נתחזק ישראל שם וכפי פירוש רש"י ז"ל שם ויש להרמב"ם ז"ל שיטה אחרת בההיא סוגיא דהתם ואין להאריך:

(שם ע"ב) **כשירים** מזין ופסולין משליכין. עיין בפ' עשרה יוחסין הלכה ב' במראה ד"ה תינוק כל זמן שהוא מושלך מ"ש שם בס"ד:

הדרן עלך בתולה נישאת

פרק ב (שם) **האשה**. אם יש עדים וכו'. הקשו בתוס' וכי איכא עדים להימניה במיגו דאי בעי אמר פרעתי ותירצו משום דהוי מיגו במקום עדים והר"ן ז"ל תירץ משום דקי"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וכ"כ הרא"ש ז"ל. וכ"מ בין אלו ב' התירוצים דלתירוץ התוס' איכא לאוקמי מהני אפילו במקום שכותבין כתובה ונאבדה מיירי אבל לתירוץ הר"ן ע"כ במקום שאין כותבין מיירי לשיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל דסברי הא דקאמר רבי יוחנן בריש פ"ק דב"מ הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום דוקא במקום שאין כותבין אבל במקום שכותבין נאמן לומר פרעתי עד שתוציא כתובתה (והר"ן פירש דאפי' לשיטת הרי"ף איכא לאוקמי בשהודה הבעל קודם מיתתו שלא פרע וכן בגרושה שתבעה מיד שגירשה אלא דמלישנא דמתני' משמע דבסתמא מיירי) אבל לדעת התוס' בסוף פ' הכותב אפי' במקום שכותבין כתובה ולא נקיטה כתובה אינו נאמן לומר פרעתי משום דקי"ל כותבין שובר וכן הוא דעת הרא"ש ז"ל ועיין לקמן בד"ה כ"ע מודיי:

(דף ט ע"א) **והלך** אחר הרוב. בבבלי משני רוב הנישאת בתולה יש לה קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא והיינו לרב דס"ל בריש המוכר פירות דהולכין בממון אחר הרוב כדפירשו התוס' דלרב פריך והכא משני לה למאי דקי"ל כשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב ובעל המאור ז"ל פי' אפילו לשמואל פריך מטעמא דאיכא חזקה דגופא דמסייע לרובא וכבר דחה פי' זה הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות דלא שייך לומר חזקה דגופה אלא גבי זנות דהעמידנה בחזקת כשרות וכהאי דאמרינן משארסתני נאנסתי דנאמנת והולכין אחר חזקה דגופה אבל לא שייך לומר דהשתא עומדת בחזקה שלא נשאת מעולם ואין לך בה אלא רוב וכן מוכח מהכא דקאמר ואת אומרת כו' ולא אזלינן בממון בתר רובא אלא בדבר אחד דמפרש מטעמא דאיכא חזקה כדאמר התם דף כ"ג גבי הא דרבי אחא גמל האוחר בין הגמלים דהוא גופיה מוחזק ואיכא אומדנא דמוכח וחזקה דכה"ג הוא דמסייע לרובא:

(שם) **רבי** מאיר רבה וכו'. היינו דתני ר"מ קמייתא בבבלי ריש שנים אוחזין וכן מסקנת כל הפוסקים אע"ג דדמי לה התם כמו דדמי הכא היינו על הא דקאמר ותנא תונא דמתני' ליכא סייעתא אבל מכל מקום הילכתא כוותיה דר"מ בהא מטעמא שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מק"ו מעד אחד וכו' כדמפרש התם:

(שם ע"ב) **כל** עמא מודיי שהוא חייב לה מנה. משמע מהכא דלא הוי ליה מודה במקצת ואינו חייב שבועה דאורייתא אי מטעמא משום דהוי שיעבוד קרקעות דכשיש לה שטר על אותו מנה דמי וכן דעת הראב"ד והרא"ש ז"ל והביא ראיה מסוגיא דהכא לפי פירושו בריש פירקין כדפרישית בפנים. או מטעמא דאין מודה מקצת חייב שבועה מן התורה אלא בדבר שאיפשר לכפור בו כדכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות טוען הלכה ד' וכאן אינו יכול לכפור בכל שהרי עכ"פ מנה יש לה וכ"מ במקום שכותבין כתובה ונאבדה דלשיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל שכתבתי לעיל דבכה"ג נאמן לומר פרעתי ולא הוי טוען אחר מעשה ב"ד ולפ"ז חייב שבועה מן התורה כשהודה במנה אבל לטעם הראשון אכתי הודאת שיעבוד קרקעות הוי ודמיא דגמרא אין שכתובה נגבית מן המטלטלין אבל במקום שאין כותבין דלכ"ע אינו נאמן

לומר

לומר פרעתי בזה ודאי לאו מודה מקצת קרינן ליה דליחייב שבועה מן התורה . והרמב"ם ז"ל בפ' ט"ז מהל' אישות הלכה כ"ה כתב היא אומרת בתולה נשאתני וכו' ואם אין לה עדים בזה ה"ז נוטלת מנה ואם היה הבעל קיים יש לה להשביעו שבועת התורה שהרי הודה במקצת הטענה וכבר יישב הה"מ דבריו שם על מה שהשיג הראב"ד בזה דאין כאן אלא שבועת היסת שהרי כפירת שיעבוד קרקעות היא דלבתר דתיקנו הגאונים שתגבה הכתובה מן המטלטלין מורה כתובה להיות כשאינה כפירת שיעבוד קרקעות בלבד אלא דאכתי הקשה עליו הוא ז"ל שהרי דבריו שם במקום שאין כותבין כתובה ובזה לכ"ע לא מיקרי מודה במקצת כיון שאינו יכול לכפור בכל וע"ש דלא תירץ כלום על זה ולענ"ד נראה דאינו מוכרח שם לפרש דברי הרמב"ם דבמקום שאין כותבין מיירי דמ"ש שם הלכה כ"ב במה דברים אמורים במקום שדרכן לכתוב כתובה כו' בא להשמיענו דהא דאמרינן אין האשה גובה עיקר כתובתה עד שתוציא שטר הכתובה דוקא במקום שכותבין אבל במקום שאין כותבין אינו נאמן לומר פרעתי על עיקר הכתובה דכטוען אמר מעשה ב"ד הוא כפי שיטתו ז"ל ומ"ש לקמן היא אומרת בתולה נשאתני וכו' לא קאי אהא דלעיל אלא דבא להשמיענו הדין כשאין שם כפירת הכל אלא דחולקין בטענת מנה ומאתים ובמקום שכותבין כתובה ונאבדה ואע"ג דסיים שם הוא ז"ל באותה הלכה וכל הדברים האלו במקום שאין כותבין כתובה כמו שאמרנו יש לומר דזה לא קאי אלא לענין שאינה גובה אלא ברא"ה כמ"ש לעיל ועל זה קאמר שם ונאמן הקטן וכו' ועיין בהה"מ שם בד"ה וכל הדברים וכו' דע"כ במקום שכותבין ונאבדה כמי צריך להשמיענו מהו הדין אם נפלה הטענה ביניהם דבהא ודאי חייב שבועה מן התורה כשהודה במנה אבל במקום שאין יכול לכפור בכל ואינו נאמן לומר פרעתי הכל ודאי אין כאן שבועת התורה וסמך עצמו על מ"ש בהל' טוען כמבואר וכן יש לפרש לדעתו ז"ל הסוגיא דהכא וה"ק כ"ע מודיי שהוא חייב לה מנה כלומר דאכן סהדי דמנה חייב לה ודאי וא"כ טענתייהו לאו בהאי מנה אלא אאידך מנה בלחוד וכופר בכל מיקרי ולפיכך פטור משבועת התורה ומתני' כמי במקום שאין כותבין כתובה מיירי כדפרישית לעיל לשיטתו ועיין שם :

(שם) בגין אלו שיצאו ביום הכיפורים . כדפרישית בפנים הא דלא נקט אלא ביה"כ ובסוף תענית אמרי' לא היו י"ט לישראל כט"ו באב וכיה"כ שבהן בנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים איכא למימר משום דיה"כ היה מנהג מקדם קודם שנהגו עדיין בט"ו באב לפי הטעמים דאמר שם בגמרא א"כ כדדריש התם לאיגה וראינה וגו' ביום חתונתו זה מ"ת על יה"כ שניתנו בו לוחות אחרונות ושייך שפיר המנהג שהיו נוהגין לעשות סימן אבילות ביום החתונה זכר לאבילות ירושלים שבטלה מהן שמחת מתנות מ"ת ביה"כ ושדה יהושע דחק עצמו בחנם בזה :

(ד, ע"א) ואין פליג בקדמיתא . מה דפרישית בפנים הוא לפי שיטת הבבלי דאפ"ק קאי אלא דאינו מתיישב שפיר על הלשון בקדמיתא לכך נראה כקדמיתא גרסינן וה"פ דקתני מודה ר' יהושע דמשמע דפליג ארישא וע"כ בגוונא דקתני מתני' לא פליג כדפרישית אלא כגוונא דדמי לרישא דמתני' הוא דפליג וזהו כקדמיתא והיינו במה דפליגי רש"י ותוספות בפירושא דמתני' דלשיטת רש"י ז"ל בשאינו תובעו מיירי והילכך נאמן במיגו דאי בעי הוה שתיק אבל לשיטת התוס' אפילו בשתובעו נאמן במיגו דאי בעי אמר לא היה של אביך מעולם והכ"מ בין אלו השיטות דלדעת רש"י ז"ל אינו חילוק בין אומר שדה זו של אביך דהוי מיגו טוב שהרי אין אדם יודע כלום דמתני' בקטן איירי כדמוכח מסיפא דמתני' וכדמוקי בבבלי והילכך אינו הם ממנו שאין יודע בשל אביו כלום ואי בעי הוי שתיק אבל באומר שדה זו שלך וכו' דלא הוי מיגו טוב כ"כ לפי שהוא ירא שמא יתבענו לאחר זמן אבל לשיטת התו' דבתובעו מיירי מה לי של אביך או שלך דאם אין עדים נאמן במיגו דאי בעי אמר להד"ם והשתא מפרשי' להא דהכא דה"ק דר"י שמעי' לה"ק דלא מחלק בין אומר שדה זו של אביך לאומר שלך דבתרווייהו נאמן כדעת התו' וקאמר ר"י באומר שדה זו שלך פליגא עלייהו דאינו נאמן אא"כ אין אדם תובעו ובמיגו דאי בעי הוי שתיק והילכך בשדה שלך אינו נאמן והיינו כקדמייתא שהיכן טוענין כגוונא דרישא היא אומרת בתולה וכו' דאז אינו נאמן בהאי דינא מטעמא דפרישית ואפי' בשל אביך כשתובעו אינו נאמן ואינו מודה אלא באומר שדה זו של אביך בשאינו תובעו דאז מיגו טוב איכא והיינו דמחלקינן בין שלך לשל אביך דמסתמא בשאינו תובעו הוא כדאמרן . ומה דהקשו התו' לפירש"י מדקתני סיפא אם יש עדים ולמה לא נקט אם תובעו אינו נאמן איכא למימר דמתני' כולה באין תובעו קמ"ל דאפילו באינו תובעו אם יש עדים אינו נאמן אפילו אכל שנים בחיי האב וכו' דאי לאו הכי פשיטא כדמוקי בבבלי ע"ש :

(שם) אבל אם אכלה שני חזקה נאמן . וקמ"ל דדוקא בשלא מת אביו מתוכה דאז לא מהני חזקתו של זה כמו שכתבתי הגי' בפנים וכן נראה מתשובות להרמב"ן סימן ה' הביאו הב"י ח"מ סימן קמ"ט ע"ש וכן מוכח מדלקמן דקאמר מפקין לה מראובן :

(שם) אנא אפיקתי' וכו' . כהאי דאמרי' בבבלי פ' חזקת הבתים דף ל"א גבי זה אומר של אבותי וכו' אנן אחתינן ליה אנן מסקינן ליה ולזילות' דבי דינא לא חיישינן ומחזירין אותה לראובן מכיון שהיתה בידו בתחילה וכן פי' שם ר"מ ז"ל הביאו הרמב"ן והר"ן ז"ל והביאו ראיה מהאי דהכא ומ"מ להלכה הכריעו כפי' הרשב"ם ז"ל שם דמהדרינן לה לדינא דכל אלים גבר וכ"פ הרמב"ם ז"ל בט"ו מהלכות טוען :

(שם ע"ב) א"ר חזקיה רבנין דתמן כדעתין . כדפרישית ולא פליג ר' חזקיה כלו' אלא דמפר' הא דאמרי רבנן בגירושין תלא בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאת וכו' מנחם בר' יוסי בבבלי ד' כ"ב אלא דמחלקין בהא בין עדי מית' לעדי גירושין כר' חיי' בשם רבי יוחנן וכדבא שם דאמר ראה ר' יוחנן דבריו של ר' מנחם בר' יוסי בגירושין ולא ראה במיתה והטעמא דמפרש דמיתה אינה יכולה מכחשתו כדר' חייה הכא אבל מסקנת הפוסקים כרב אסי התם דמוקי כגון דאמרי עדים עכשיו מת עכשיו גירש וטעמא דמיתה ליכא לברורי וגירושין איכא לברורי דאמרינן לה אם איתא דהכי הוי אחזי לן גיטך ואם מעידין לאחר זמן אפי' בגירושין לא תצא דליכא לברורי די"ל אבד הגט ובנשאת לא' מעידי' כמבואר ועיין לעיל ביבמות פרק י' הלכה ג' במראה ד"ה מה את עבד מ"ש שם :

(שם) שנים אומרים נתקדשה וכו' . בבבלי דף כ"ג מוקי לה דבשנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה מיירי וכגון דדיירי בחצר אחת ואיכא קאמר התם דבנתקדשה תלא ובנתגרשה לא תלא דעבידי איכשי דמקדשי ומגרשי בצינעא . ואיכא למימר דכגוונא דקאמ' הכא דאותן השנים המעידין על הקידושין מעידין נמי על הגירושין אפי' לשיטת הבבלי נמי לא תלא מטעמא דלא הוחזק' א"א אלא על פיהם וכגון דאלו השנים האומרים לא נתגרשה שלא ראו בה מעולם ספק גירושין קאמרי ומטעמא דפרישית וכעין שכתב הטור סי' קנ"ב בדין עד אחד אומר נתגרשה ואחד אומר לא נתגרשה ולא הוחזקה בא"א מעיקרא וע"ש דלמד מדברי התוס' דבכה"ג אפילו לכתחילה תנשא וכן בעד אומר נתקדשה וכו' בסימן מ"ז דכיש הכחשה בעדותן אם היא א"א או לא מוקמינן לה אחזקה ובין בקידושין ובין בגירושין תנשא לכתחילה וע"ש :

(דף יא ע"א) אנוסים הייגו . בבבלי מפרש דוקא שאמרו אנוסים מחמת נפשות היינו שאמר זה להרגנו אבל אם אמרו אנוסין מחמת ממון היינו אין נאמנין דאין אדם משים עצמו רשע וכן בפסולי עדות דוקא מחמת קורבה אבל פסולי עבירה אין נאמנין כדפי' רש"י ז"ל בגמרא ולכאורה איכא למידק על מה דפירש הוא ז"ל במתני' פסולי עדות היינו קרובים או משחקים בקוביא יהא משחקים בקוביא נמי פסולי עבירה נינהו והרא"ה ז"ל תירץ דכיון דפסול' דרבנן הוא דפסולינהו ליתא אלא לפי שאינן עסוקים בישובו של עולם הרי הוא כקטנים היינו ונאמנין אבל קשה דהרי אמנה היה דבריהו גם כן מדרבנן הוא דאסור ואין נאמנין ואפשר לחלק דהואיל ומדברי קבלה הוא כדיליף בגמרא אם און בידך וגו' ובבבלי יליף נמי מהכא דאסור לחתום אבל מסתימת הפוסקים משמע דבכל פסולי עבירה אין נאמנין וכן סתם הרמב"ם דבריו פ"ג מהלכות עדות הלכה ז' :

(שם) ובלבד בשטר שנקרא עליו ערער ונתקיים בבית דין . לפי משמעות הלשון הוא כגי' רש"י והראב"ד ז"ל דגרסי בבבלי דף כ' א"ר אסי אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער ונתקיים בב"ד דמשמע דצריך שיקרא עליו ערער והוחזק בב"ד ע"י עדיו דאי לא קרא עליו ערער חיישינן דילמא הוא גופיה מזויף הוא ויש לפרש נמי כגי' הרי"ף והרמב"ם ז"ל אין מקיימין משטר שקרא עליו ערער אא"כ הוחזק בב"ד כלומר אע"פ ששתק הערער וכדפרישית בפנים ולכ"ע משתי שטרות מתי שדות מקיימין אפי' לא הוחזקו בב"ד כדאמרי נהרדעי התם אם אכלו בעליהן ג' שנים בשופי או משתי כתובות ונהרדעי ורב אסי לא פליגי אהדדי וכדעת ר' יוסי בר בון לקמן אלא דגרים ג' וכו' ומשמע נמי הכא דלאו דוקא שתי שדות או שתי כתובות כדדייקי הפוסקים מדברי נהרדעי ולאפוקי שטרי הודאות והלואות דסתם שטרות של ג' בני אדם קאמר וכדאמר רב הנא דלמדין מספר מוגה וכן דעת הריב"ש הביאו הב"י סימן מ"ו והרמ"א שם :

(שם ע"ב) אלא לסור לקיים . אבל בבבלי משמע דאסור נמי לחתום והילכך אין נאמנין לומר האמנה היה דאעולה לא חתמי כדפי' רש"י ז"ל אין נאמנין להרשיע את עצמן :

(שם) ותייא דרב מונה כרבי . פלוגתא דרב הונא ורבי יוחנן מבואר בבבלי ד' כ' והתו' והרא"ש פירשו שם לסוגיא דהכא דתלי פלוגתייהו דרב הונא ור"י בפלוגתא דרבי ורבנן במתני' דמשמע ד"א דקאמר כותב אדם עדותו כו' על עדות השטר קאי ע"ש (שכתבו התוס' דליכנא כותב אדם לא משמע הכי דעל עדות שבשטר קאי) ולאוי דפרישית בפנים כותב אדם על פנקסו וכו' הוא כפי' רש"י והרי"ף ז"ל ולכאורה הוא סותר למה דפרישית בהא דתלי בפלוגתא דר' ורבנן דעולם כפי' התוס' והרא"ש אבל נראה דה"ק דכמו דפליגי ר' ורבנן אם זכירת השטר הוי זכירה לענין אם צריך לצרף עמהן אחר או לא כן נמי לענין אם כתב העדות על פנקסו אם יכול להעיד אחר זמן מתוך זכירת הכתב והיינו דרב הונא כרבי ור"י כרבנן וכן מצאתי להרא"ה ז"ל בחידושיו שפירש כעין מ"ש. והיינו מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות עדות הלכה ה' אחד הכותב עדותו על השטר או שנמצא כתוב בפנקסו בכתב ידו כו' אם זכר מעצמו או אם הזכירוהו אחרים ונזכר מעיד ואם לאו אסור להעיד וכו' דדינן שוה כמבואר ואם בעדות השטר אין נזכרין העדים כלל המלוה מתוך השטר אלא שמעידין על כתב ידן למוד לר"ה אינו כלום וצריכין לצרף עמהן אחרים אפילו לרבנן כדמסיק הכא ואו לא מעלה ולא מוריד מה שאומרין שאין זוכרין מהמלוה וכמבואר שם בדבריו ז"ל הלכה ד' שטר שילא לב"ד וכו' אבל אם היה כתב ידן יוצא ממקום אחר או שהיה שם עדים שזה כתב ידן מקיימין את השטר ואין משגיחין על דבריהן שאומרין אין אנו זוכרין עדות זו :

(דף יב ע"א) חבירו מהו שיעשה כאחד מן השוק . יש לפרש דהבעיא היא אם היא יעשה כא' מן השוק להעיד לבדו על חתימ' חבירו הואיל דהכל מכירין חתימתו ואין צריכין לעדותו ואכתי לא פשיט ליה דצריך שנים מן השוק להעיד ופשיט ליה דאינו כלום ואפילו בכה"ג. ומשמע מהכא דאפי' היכא שאין צריכין לעדותו על חתימת עצמו אין מצטרף להעיד על חתימת חבירו אבל בבבלי מסיק דאי ליכא תרי אלא חד להעיד על אחר כותב חתימתו בפני ב"ד כדי שלא יצטרך להעיד על כתב ידו ומעיד הם אחר על כתב יד חבירו :

(שם) עד אחד בפה ועד אחד בשטר מהו שיצטרפו . בבבלי פ' גט פשוט דף קס"ה מסיק דמצטרפין ורוב הפוסקים הסכימו דאפי' לגבות ממשעבדי וכן דעת הרמב"ם ז"ל פ"ד מה' עדות וכ' הרא"ש ז"ל דהירושל' פליג אבבלי ע"ש והרמב"ן ז"ל אמר שהגיא גי' דהאי תלמודא כתב וז"ל ותמהני כיון שלא מצאו לקיים כתיבת יד השני הרי עד אחד הוא ולמה מועיל כלום ואע"פ שקיום שטרות דרבנן מ"מ כל זמן שלא נתקיימו כמי שלא נחתמו ולא מצאתי לגאונים ז"ל שכתבו דבר זה שבירושלמי ושמא כך פירושו מהו שיצטרפו אם מעיד אני ראיתי אותה הלואה ביום פלוני כמו שכתוב בשטר מי אמרינן כמו שזה עושה מעשה שטר ומשעת חתימה הוי ליה שיעבוד קרקעות ועד על פה לא עביד שיעבוד הין מצטרפין ולפיכך הקשו וכי כלום הוא לגבות ממשעבדי ולמה לא יצטרף ומפרק לכן צריכה לישאל כשהיו שנים מהימן שהיא שיעבוד קרקעות משעת חתימה וכן הבעיא השנית ב רך הוה ואמר עלה התם אהייא כהדא אין מקבלין וכו' כלומר או לעולם אימא לך דעד אחד מתוב בלבד וקא מיבעיא לן אם מצטרפין אע"פ שלא ראו כאחד ולא העידו שניהם כאחד ואליבא דר"י בן קרחה כי הא דגמרא דילן ולכ"ע עכ"ל והוא ז"ל לשיטתו אזיל דס"ל עד אחד בע"פ ועד אחד בשטר אין מצטרפין לגבות ממשעבדי :

(שם ע"ב) אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת . הטור בסימן קנ"ב הביא דעת הרמ"ה דדוקא בתוך כדי דיבור נאמנת לומר גרושה אני והכריע שם כדעת הסוברים דאפילו לאחר כדי דיבור דבכל מקום שאינה סותרת דברי' הראשונים כי הכא דאמרה אשת איש הייתי ועכשיו גרושה אני לא בעינן תוך כדי דיבור וכן כתבו התוס' ד"ה מנין כמ"ש הב"י שם וכן כתב הה"מ בפי"ב מהלכות גירושין דהכי משמע מדברי הרי"ף והרמב"ם ז"ל וכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכתב שם הה"מ דיש קצת סיוע לזה דאל"כ א תני סיפא ואם יש עדים וכו' לאשמעינן רבות' דאפילו ליכא עדים ולא שלאחר כדי דיבור אמרה גרושה אני אינה נאמנת וכתב תי"ט על זה דהאי סייעתא לא הוי תיובתא לדעת הסוברים דדוקא תוך כדי דיבור דלהכי איצטריך למיתני ואם יש עדים משום סיפא דסיפא ואם משנשאה באו עדים וכו' ע"כ ולענ"ד נראה דהאי הוי סייעתא ממש למר שפיר הוי תיובתא למר דהא כל הפוסקים הסכימו כלישנא בתרא דף כ"ג דאם משנשאת באו עדים לא קאי אלא אסיפא מטעמא דבשבויה הקלו אבל ארישא לא דכל שלא בפניו מעיזה ואינה נאמנת לומר גרושה אני בדאיכא עדים וכמו דממרינן בהא בא"א יותר משבויה כן נמי לענין תוך כ"ד אלא דבלאו הרי יש לדחות הסייעה דאשמעינן רבותא אפי' בתוך כ"ד אם יש עדים לליסנא דמתני' משמע דדיבור אחד הוא ובבת אחת קאמרה א"א הייתי וגרושה אני כדכתב שם הוא ז"ל לדחות הא דדייק דאם איתא לא הוי שתיק גמרא לפרושי והוא שאמרה תוך כ"ד וכן נדחה מש"כ הסיוע קמא ולפיכך כת' נמי קצת סיוע אבל עיקר הטעם הוא משום דאינה סותרת דבריה הראשונים וכן מוכח מהכיא דאמר בבבלי האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני בשנתנה אמתלא לדבריה נאמנת דמשמע דטעם משום שהיא סותרת דבריה והילכך בעינן אמתלא ונאמנת אפי' לאחר זמן כדמוכח מהתם הא אם אינה סותרת דבריה דאמרה א"א הייתי ועתה פנויה אני נאמנת אפילו בלא אמתלא וכן משמע מפי' הרא"ש ז"ל. אבל ממשמעות סוגיא דהכא לא משמע כן דקאמר בגמרא היום אמרה אשת איש הייתי ולמחר וכו' דאלמא אפי' אומרת הייתי בעינן אמתלא משום דלאו בתוך כ"ד אמרה אלא דרוב הפוסקים הסכימו דלא בעינן תוך כ"ד מהטעם שנתבאר והא דבעינן לעיל דוקא תוך כ"ד גבי עדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו וכו' כדפירש רש"י וכן התוס' שם ואף על גב דאינן סותרים דבריהם הראשונים שאני גבי עדים דכמגיד ומוזר ומגיד הוי :

(שם) תני אם משנשאת באו עדים וכו' . בבבלי א כא תרי לישני בהא איכא דמתני לה נמי אר"ה ואיכא דמתני לה אסיפא דוקא וכבר נתבאר לעיל דדעת הפוסקים כלישנא בתרא :

(שם) כך אני אומר אפי' עדים בקסוסנון תמתין . כדפרישית בלשון בתמיה וכהאי דאמר בבבלי עדים בצד אסתן ותיאסר והמרדכי בפ"ב פירש להאי דהכא בניחותא דאמר ר"י להמתין עד שיבאו עדים ואני התם דבשבויה הקלו אבל ממשמעות הסוגיא נראה כמ"ש דהא מייתי סייעתא להא דלעיל מדר"י דאמר שהתירוה לא חיישינן לעדים וכן משמע מהכא דלא מחלק בין שבוי' לא"א דהא אפילו ארישא מתני להא דלא משנשאת באו עדים כדלעיל :

(דף יג ע"א) בזמן שהן מעידין זה את זה . כתב התי"ט לא ידעתי למה דיקדק רש"י כאן לכתוב כל אחד אומר אני ומברי כהן ולעיל בשבויה לא דקדק לכתוב כל אחת אומרת אני ומברתי טהורה ולענ"ד נראה דה"ט דרש"י דקדק לכתוב כן דבגמרא עביד צריכותא על כל הני מתני' דאשמעינן דינא דכפה שאסר דאי תנא מודה ר' יהושע וכו' ושתי נשים שנשבו לאשמעינן דלא חיישינן לגומלין וכן שני אנשים משום דקא בעי למיתני פלוגתא דר' יהודה ורבנן והיינו דדיקדק לפרש ברישא כל א' אומרת חבירתי טהורה לומר דאפילו בכי הא דאינה מעידה על עצמה כ"א על חבירת' ואיכא משום דגומלין טפי קמ"ל דלא חיישינן ובסיפא אפי' אמר אני וחבירי דאין נראה לגומלין כ"כ ואפ"ה פליג ר' יהודה דחייש לגומלין :

(שם ע"ב) מתניתא לענין קדשי הגבול . כרבנן בברייתא דהובא' בבבלי דף כ"ד אני כהן ומבירי כהן נאמן להאכילו בתרום' ואינו נאמן להשיאו אשה כלומר לענין יוחסין שיסא אצלנו בחזקת מיוחס להעלות בנו לעבודה או להשיא בתו לכהן בלא בדיקה אלא יצטרך לבדוק אחריו כדתנן פ' עשרה יוחסין הנושא אשה כהנת וכו' כן פי' ר"ת בתוס' וכן משמע הכא דהאמר אבל לענין משפחה צריך ב' עדים והיינו לענין מסכתת יוחסי כהונה דדומיא לקדשי המזבח קאמר . ומכאן נמי קצת סיוע לדברי הרמב"ם ז"ל פ' כ' מהלכות א"ב דמחלק בין תרומה דרבנן לתרומה דאורייתא דלהאכילו תרומה דאורייתא צריך שני עדים והילכך פסק שם דמתרומה של תורה מעלין ליוחסין ע"ש וכן משמע הכא דקאמר לקדשי המזבח צ יך ב' עדים ותרומה דאורייתא וקדשי המקדש דין א' להם לענין זה להעלותו ליוחסין כדמשמע מבבלי בשינויא ואכ"א השתא נמי בדרבנן אכול כו' ע"ש וקדשי הגבול דקאמר הכא בתרומה דרבנן מיירי ועיין בקונטרס האחרון בחידושי כתובות שם שהארכתי לתרץ דברי הרמב"ם ז"ל מקושית המפרשים שהקשו עליו בזה :

(שם) אני אומר בן גרושה ומלוכה הוא . משמע דלרבי אינו נאמן אפילו להאכילו בתרומה מטעם זה דשמא חלל הוא אלא להכי קו כבנו לענין ירושה קאמר ולר' חייא נאמן דהרי אם היה רוצה היה נעשה כהרחק עדות כדמפרש ר' אבין אליביה ובבבלי דף כ"ה מוחלפת השיטה דלר' נאמן הוא להאכילו בתרומה מטעמא שבידו לאכילו בתרומה והייט

כסברת

כסברת ר' אבין אליבא דר"מ שאלו היה יודע לא היה מודה שהוא בנו ומעיד עליו והילכך הטתא נמי מהימן במיגו אבל ליוחסין אינו נאמן משום דצריך ב' עדים ואין בידו להשיאו אשה על פיו אפי' הוא רמוק בלא צירוף אחר וכיון שכן עדות גמור הוא ואין קרוב נאמן וכן פירש הרא"ה בשם מורו הרמב"ן ז"ל להאי שיש בידו להאכילו וכו' דקאמר התם לתרץ קושית התוס' שהקשו בד"ה שבינו וע"ש. ולאחי דמסיק הכא אליבא דרבי דאינו נאמן מטעמא דאימר קושטא בנו הוא אבל שמא מלג הוא ניחא הא דמחלק בין כהונה ללויה דקרוב נאמן דלא שייכא האי טעמא שמא חלל הוא וכיון שאתה מאמינו שהוא בנו האמינו שהוא. לוי אבל בבבלי אליבא דר"מ דקאמר שהם קרוב אינו נאמן והילכך צריך לאוקמי הא דקאמר התם דללויה נאמן במסיח לפי תומו מיירי והרמב"ם ז"ל שם הלכה י' פסק כרבי בבבלי דאביו נאמן בתרומה ושתם דבריו ומשמע דאפילו מכירין בו שהוא אביו וליכא מיגו נאמן כדפי' הה"מ שם וכן נראה מדכתב שם וכן כל כהן שאמר בני זה כהן נאמן ולא נקט בני זה וכהן ועיין בתוס' שם ד"ה הרי ופשוט הוא דבתרומה דרבנן מיירי דלא עדיף מעד. אחר דעלמא דדוקא בתרומה דרבנן הוא דנאמן וכ"כ הטור סימן ג' בה"א בתרומה בזמן הזה:

(דף יד ע"א) **אפילו** כמה לא יורידו אותו ווהו כאהקפתא דרב אשי בבבלי דלאמן דמייש לזילותא דבי דינא אפי' תרי ותרי נמי דלא מסקינן ליה בפעם שניה אחר שהורידו אותו ע"פ שנים והכא פריך איפכא דאין הערעור ע"פ שנים כלום אחר שהעלו אותו בשנים. וצ"ל הא דמוקי הכא שהעלו אותו ע"פ שנים לאו דצריך שנים דוקא דהרי אכתי לא היו עוררין עליו אלא דאיתרמי הכי שבאו שנים והעלוהו והיינו דפריך אם בשהעלו אותו בא' כלומר שלא היה עליו אלא קול בעלמא והילכך חד היה מהימן יורידו. אותו בא' ואם בשהעלו בשנים דאיתרמי שבאו שנים אפי' כמה לא יורידו אותו ומשני כרבנן דהכא דלא חיישי לזילותא דבי דינא והיינו דקאמר ר"א כשהורידו אותו ע"פ שנים שעוררים שוב אין מעלין ע"פ עד אחד ולר"ג מעלין דעדי קמאי תרי ותרי נינהו והוי כנפק עליה קלא בעלמא מעיקרא ומד מהימן ובהא פליגי ר"א ור"ג אי מסתבינן להאי עד א' שבא באחרונה להכשירו כמו שבא מתחילה לאחר הקול או לא הואיל וכבר היו עליו עוררין בעדים אבל בבבלי דמוקי לה שהעלו אותו מתחילה ע"י עד אחד והילכך ע"כ מוקמינן לפלוגתייהו במצטרפין לעדות וכדפרישית במתני':

(שם) **על** ידי נפשות אסורה לבעלה. דעת התו' והרא"ש ז"ל לפרש הסיפ' אפי' בבעלה ישראל מטעמא דפריצות בפנים והריש' ע"י ממון מותר' אפי' לכהן ודלא כפי' רש"י ז"ל דכולה מתני' בישראל מיירי (כן פי' רש"י בע"ז דף כ"ג) וע"ש דהוכיחו מדרמי לה בע"ז שם מתני' אהדדי דקתני התם לא תתיחד אשה עמהן מפני שחשודין על העריות והכא קתני מותר' לבעלה ורצ' לשנות התם דמתני' דהכא בדיעבד מיירי והתם לכתחילה קאמר ואי כפי' רש"י לבעלה ישראל מותר' אבל לכהן אסור' דמייסינן שמא נאנסה קשיא היכי מוכח מהכא דשרי בדיעבד ולא חייסינן כלל לשנבעלה דילמא לעולם חייסינן שמא נבעלה באונס והילכך בתס' ישראל מותר' דע"י ממון לא חייסינן שמא נתרצית והתם בדין האמר דלא תתייחד עמהן שמא תתרצה אלא ודאי דהכא אפי' לבעלה כהן מותרת וכא דלא קאמר מותרת לכהונה אגב סיפא נקט לבעלה דע"י נפשות אפי' לבעלה ישראל אסורה שמא מחמת פחדה נתרצית ועוד דע"כ בסיפא אפי' לישראל אסורה דאל"כ קשיא דיוקי דמתני' אהדדי דקתני ברישא ע"י ממון מותרת דמשמע בסתמא שלא ע"י ממון ושלא ע"י נפשות אסור' ובסיפא קאמר ע"י נפשות דוקא אסורה אלא ע"כ דרישא מיירי לכהונה ואפי' בסתמא אסורה וסיפא בא להשמיענו באשת ישראל דע"י נפשות אסורה דשמא נתרצית וזהו תוכן דבריהם בע"ז. אבל דעת הגאונים ז"ל לפרש כולה מתני' באשת כהן וכן דעת הרמב"ם ז"ל בסוף פי"ח מהלכות א"ב שכתב שם וז"ל האשה שנחבשה בידי עכו"ם ע"י ממון מותרת ע"י נפשות אסורה לכהונה ולפיכך אם היה בעלה כהן נאסרה עליו ע"כ והשתא לדבריו ז"ל קשיא [...] דמתני' והב"ח באה"ע סי' ז' תירץ לשיטת הרמב"ם דה"ק ע"י ממון מותרת לבעלה כהן ואפי' לכתחילה תינשא לכהן הא כתמא אסורה ליגשא לכהן לכתחילה ובדיעבד מותרת לבעלה כהן ובסיפא ע"י נפשות אסורה לבעלה כהן אפי' דיעבד עכ"ל ומלבד שנראה דוחק לפרש ולחלק אבל בעלה בין לכתחילה ודיעבד קשיא לי דהרי התם דמי לה הש"ס הא דהכא לחלק בין לכתחילה ודיעבד דהאמר דילמא לעולם אימא לך אפי' דיעבד נמי יחוד אסור דחייסינן שמא נבעל' ושאני הכא דמתייראה משום הפסד ממונו ואם איתא אכתי לידוק מדיוקא דמתני' גופה דקאני לן בין לכתחילה לדיעבד והנראה דלשיטת הרמב"ם ז"ל בלא"ה לק"מ דיוקא דמתני' דסיפא דקתני ע"י נפשות אסורה בא להשמיענו דאפי' ע"י נפשות דבעל כדאמר בגמרא הני נשי דגנבי וכגון אשתו של בן דינאי וע"כ צריך לפרש אליביה הכי דלא תיקשי עליו לשיטתו דמפרש כולה מתני' באשת כהן אמאי קתני לבעלה סתמא ולא קאמר מותרת לכהונה ואסורה לכהונה וכו' דייקי. התוס' שם אלא ודאי דלהכי קאמר לבעלה לאשמעינן דבאשה שיש לה בעל עסקינן ולא משום נפשות דידה אלא ע"י נפשות דבעל וכ"כ הר"ן ז"ל לפרש אליבא דהרמב"ם כן משום דיוקא דהתוס' דקתני לבעלה ולפ"ז לא קשה נמי דיוקי דמתני' אהדדי זעיין לקמן:

(שם) **שנייה** היא בהירהן. ומסקנת הבבלי דל"ש לירהנה ול"ש נתנשה כשיד ישראל תקיפה מותרת וכשיד הכו"ם תקיפה אסורה אא"כ יש לה עדים ודוקא בכה"ג שרוהנה או נתנשה שהיא מעושת בידיהם אבל נתיחדה מדעת ואינה מעושת בידיהם מותרת ואין אוסרין אותה משום יחוד בלבד וכן משמע ממסקנת הש"ס דע"ז וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב שם כיון שנעשית ברשות העכו"ם נאסרה וכ"כ הה"מ בשם הרשב"א ז"ל ומשמע דאפילו לכהונה אינה נאסרת משום יחוד וע"ש בתוס' דע"ז שם ד"ה ותו לא מידי:

(שם) **אשת** ליסטים כליסטים. משמע דמפרש ע"י נפשות דמתני' שנתחייב' היא עצמה להריגה ור"י מוסיף דאף אשת ליסטים כליסטים וכן נראה מדברי רש"י ז"ל במתני' דמפרש ע"י נפשות שהיתה נידונה למות וכן פי' הוא ז"ל בע"ז על ידי נפשות שנתחייבה הריגה והא דפירש בגמרא על דברי רב דמפרש על ידי נפשות דמתני' כגון נשי גנבי ודרך המלכות להפקיר ביתם ונשיהם דמשמע אפי' לא נתחייבו כן בעצמן אפשר לומר משום דפליגי עלה הזקיה ור' יוחנן אי בעינן דוקא נגמר דינן להריגה או לא ודעתו לחלק דאם נתחייב' היא עצמה אפילו לא נגמר דינה אסורה (ומחלוקת פוסקים אחרונים היא ועיין ברמ"א אה"ע סי' ז') אלא דמהכא משמע דפליגי חזקיה ור"י אפי' נתחייבה היא עצמה והרמב"ם ז"ל כתם דבריו בסוף פי"ח מהלכות א"ב. והה"מ ז"ל כתב דדעת רבינו מדלא הזכיר כלום שיש גם לנשים חשש מיתה שנתפסות מחמת בעליהן ועיין לעיל בד"ה ע"י נפשות שם הוכחתי לדעת הרמב"ם ז"ל דאפי' לא נתחייבה עצמה אלא ע"י נפשות דבעל אסורה ומשמע נמי דדעתו ז"ל כר"י דאפי' לא נגמר דינה להריגה מדסתם דבריו גם בזה וכ"כ שם הה"מ ז"ל:

(שם ע"ב) **היין** שם מהבויים נריכה. בבבלי הבעיא אם הינה מחזקת אלא אחת מהן והסכימו כל הפוסקים לקולא דאמרי' אבל חדא והדא היינו האי ומאלת על הכל:

(שם) **ובלבד** כרקום של אותה מלכות. וכן פירשו ר"מ ור"ת בתוס' ד"ה כהן דשל אותה מלכות ממירא טפי וכן פסק הרמב"ם ז"ל שם והסכימו רוב המפרשים לזה מהאי דהכא:

(שם) **אפילו** קטן וקרוב. משמע דאפי' מתכוין להעיד קטן נאמן ואפי' הוא קרוב דהא אתון קאמר שבאו להעיד וכן דעת קצת המפרשים אבל דעת הרמב"ם ז"ל דקטן דוקא מסיח לפי תומו הוא דנאמן והר"ן ז"ל תמה עליו דהא בבבלי דף כ"ז קתני בברייתא זו עדות איש ואשה תינוק ותינוקת אביה ואמה אחיה ואחותה אבל לא בנה ובתה עבדה ושפחתה ומשמע אפי' מתכוין להעיד תינוק נאמן דאי אפי' שפחתה נאמנת כדמוקי התם רב פפא בברייתא דקתני הכל נאמנין להעיד וגו' וכן פסק הרמב"ם ז"ל בעצמו דשפחה שלה נאמנת במסל"ת והעלה הוא ז"ל דקטן אפי' מתכוין להעיד נאמן אלא דבנה כו' לא מהימני אלא במסל"ת והיא ובעלה אפילו במסל"ת אינן נאמנין והא דמעלין לכהונה במסל"ת שאני התם דלית ליה חזקה דפסלות:

(שם) **ובלבד** דברים שהן רגילין בהן. על אנשים הרגיל בהן קאי כדפרישית כן פי' הרא"ש ז"ל וי"ל נמי דדברים שהוא רגיל בהן ג"כ בעינן ועל כל הא דחשיב במתני' קאי:

(שם) **ובלבד** שיצטרף עם אחרים. כדרב הונא בבבלי והוא שיש גדול עמו והתוס' כתבו דלא קאי אתרומה וכו' ע"ש משמע אבל איוחסא קאי וכן דעת הר"ן ז"ל וכן אחולק עמנו בגורן אבל הה"מ בפי"ו מהלכות איסות כתב לפרש לדעת הרמב"ם דלא קאי אלא אכתב ידו ודעת הריב"ש בתשו' סימן קפ"ג כדעת הר"ן ז"ל:

הדרן עלך האשה שנתאלמנה

(דף טו ע"ב) **ועל** הכהונה. פי' רש"י ז"ל והיא אסורה לקהל דדוד גזר עליהם וכן משמע מהש"ס דהכא דקאמר לא תשו לכן אלא משום פסול משפחה כלומר דלא ריחקן יהושע ודוד אלא לבא בקהל דגזירת יהושע ודוד אשת היא אלא דיהושע גזר בזמן המקדש ודוד גזר עליהן לעולם כדאמר בפ' הערל אבל מן התורה מותרין הן לבא בקהל ולא תתחתן לא נאמר אלא בגיותן אבל דעת ר"ת ז"ל בתוס' הכא ובפ' הערל דמדאורייתא אסורים לבא בקהל וכרבא בתרייתא בפ' הערל דף ע"ו דבגיותן לית להו חתנות ולא נאמר לא תתחתן אלא בגירותן ויהושע ודוד לא הוסיפו בגזירתן אלא שיעבוד כדי שלא יטמעו בישראל. ודעת הרמב"ם ז"ל בפי"ב מא"ב הלכה כ"ב כדעת רש"י שכתב מי שנתגייר מז' עממין אינן אסורין מן התורה לבא בקהל והדבר ידוע שלא נתגייר מהן אלא הגבעונים ויהושע גזר עליהן שיהיו אסורין לבא בקהל ע"כ והקשו עליו המפרשים ז"ל דהא בפ' הערל שם אסיק רבא דקרא אגירותן קאי כדלעיל וצ"ל דסמיך אסתמא דהש"ס בע"ז דף ל"ו דקאמר בנותיכן דאורייתא דכתיב לא תתחתן בם אלמא קרא בגיותן משתעי ולא כדפי' התוס' שם דאסיפא דקרא סמיך ועי' לקמן בד"ה אין תימר ועיין ביבמות פ"ח ה"ב במראה ד"ה למה דאמר תמן מ"ש שם:

(שם) **תלמוד** לומר מאן ימאן מכל מקום ובבבלי מסיק לה דילפי' קנס לפסולות דשיתא קראי כתיב נערה נערה הנערה חד למיובי לאוין וחד למייבי כריתות כו' ולשיטתיה אזיל דדריש התם בפרקין דף ל"ט מאן ימאן לדרשה אחריתא דבין היא ובין אביה יכולין לעכב. וצ"ל לדרשה דהאי תלמודא דיליף פסולות מקרא דכתיב גבי מפתה דסמיך אג"ש דיליף לקמן הלכה ד' אשר לא אורשה לג"ש כו' ומיגמר גמירין אונס ומפתה אהדדי וכעין שכתבו התו' בד"ה אייתרו דלא צריך קרא לאונס ולמפתה משום דגמרין מהדדי וא"ת לישתוק מולו תהיה לאשה ולא איצטריך לריבויא דמאן ימאן וי"ל דאיצטריך למעוטי ספקה ארמית כדאמר לקמן והיינו אפי' היא משומרת דאי לאו הכי תיפוק ליה דאינה בחזקת בתולה וכן הביאו התוס' בשם האי תלמודא ולא אשכחן דקאמר בהדיא הכי אלא מדאיצטריך קרא למעוטי ועיין בתוס' סוף ד"ה הד ועיין לקמן בד"ה וסבר:

(שם) **שנייא** היא שיש לה הויה אבל אחר. ובבבלי קאמר על המתני' לאפוקי מהאי תנא והוא שמעון התימני דדריש אשה שיש בה הויה וחייבי כריתות לאו בני הויה נינהו ואיכא למידק מנא ליה להש"ס דהבבלי דר' שמעון התימני פליג אמ"כ דלמא למעוטי ספקה משומרת קאמר וא"כ בני הויה אבל אחרים הן כדקאמר הכא ועוד דקאמר התם הכל מודים בבא על הנידה שהוא חייב והיינו ע"כ שמעון התימני מודי בה מדאיצטריך קרא למעיטי א"כ ש"מ דלית ליה לדר' נחוניא בן הקנה דא"כ פטורין מתשלומין כדכתבו התוס' שם ד"ה הכל מודים דלמא למעוטי ספקה משומרת אתא וצ"ל דש"ס הבבלי לשיטתיה הוא דחשיב ספקה כוונס בכ"מ ועיין פרק קמא הלכה ד':

(שם) **אין** תימר משום פסולי עבודות מעתה כו'. התוס' בריש פרקין מביאין ראיה מכאן לפי' רש"י ז"ל דמדרבנן אסורין לבא בקהל כדפרישית לעיל וכא דכתבו שם בתחילת הדיבור על פי' רש"י והיינו משום עבודות לאו דוקא דהרי הש"ס דהכא מקשי דאין תימר משום עבודות לא יהא לה קנס וכן רש"י בעצמו לא פי' הכא ולא בהערל דיהיו אסורין משום לאו דלא יהיה קדש וכן כתבו התוס' שם דף ע"ט ד"ה ונתונים על דברי רש"י ומליכו למימר דלאו נאסרו משום פעם משום לא יהיה קדש כו' ע"ש. ומיהו איכא למידק על פירושם דמאי מקשי הכא מעתה כו' הא אפילו אם אמרינן דריחקן משום פסולי עבודות אפ"ה יש לכן קנס דהא דבתורת עבדים הן מדרבנן הוא ולא נכללו בלאו דלא יהיה קדש ולולי דבריהם היה אפשר לפרש הכא וכה"ק לא מבו כו' הא דריחקן יהושע ודוד היינו משום פסולי קהל והלכך יש לכן קנס דמדרבנן הן דהרי נתגיירו וליכא בהו משום לאו דלא תתחתן דאגיותן קאי דאין תימר משום פסולי עבודות כלומר וא"כ צ"ל לומר דמן התורה פסולין לקהל והיינו דלא תתחתן אגירותן קאי וע"ז הוסיפו עליהן לגזור עוד פסולי עבודות שיהו משועבדין כפי' ר"ת שהבאתי לעיל דאל"כ מאי הוסיפו לגזור א"כ קשה מעתה לא יהיה להן קנס כיון דמן התורה בלא תתחתן הם והרי הם כשאר אוומות בגיותן ואין להן קנס. ומ"מ סייעתא הוא לפי' רש"י ולהרמב"ם ז"ל כמ"ש לעיל:

(שם) **דאיתפלגון** כותי כגוי. פלוגתא היא בגיטין בש"ס דהכא ובבבלי פ' ישרפ יוחסין דף ע"ה אי כותים גירי אריות או גירי אמת. ורש"י ז"ל פי' במתני' כותית קסבר כותים גירי אריות הן והקשו בתוס' על זה ועיקר הקושיא דא"כ כגוי הן וגויה אין לה קנס ואפשר לומר לדעת רש"י ז"ל כדמתרץ הכא דאסרום משום נכרי ועבד הבא על בת ישראל וכמ"ד הולד ממזר וממזרת יש לה קנס ואע"ג דהכא מדחי לה דלקולא לא אמרינן הולד ממזר בכא יש לומר לדעת רש"י דלאו קולא היא וכהאי דאמרי' בבבלי פ' שור שנגח דף ל"ח על הא דמקשי התם לר"מ נקנוס בממונם ולא יהיה להן קנס ומשני אביי כדי שלא יהא מוטא נשכר וכן הכא למ"ד כותים כעכו"ם כדי שלא יהא מוטא נשכר לא אמרי' בזה דכעכו"ם ממש חשובים אלא כממזרת למ"ד דלעיל וכעין שכתבו התוס' שם אע"ג דלרבא פסלו כותים משום איסור ספקה מ"מ לענין קנס לא מחשבינן להו כשפחה שלא יהא מוטא נשכר ועיין בתוספת פ"ק דף י"א ד"ה אביי מ"ש שם לרבא:

(דף טו ע"א) **לא** כיתומה היא. נראה דמה"ט מילקן במתני' בתרי בבי הבא על הגיורת בי' הבא על אחותו משום דבבא דגיורת ע"כ א"א לאוקמי במפותה כיון דכיתומה היא והקנס לעצמה הרי מחלה ובבא דמייבי כריתות אפשר לאוקמי במפותה ומשום קוש' דמקשי בסנהדרין דף ע"ד דהרי ניתן להצילה בנפשו הוא ופטור מתשלומין וכדרב פפא דמוקי התם במפותה ודברי הכל ועיין בתוס' ד"ה הבא על הגיורת וד"ה על אשת אחיו ועי' לקמן במראה ד"ה ואירס אשה: (שם) **והתני** האחת אשר עינה כו'. בבבלי פ' נערה דף מ"ד פריך הש"ג אדר' יוסי ב"מ אליבא דר"י הגלילי אלא דהתם אמוציא שם רע קאמר והכא אאונס ומפתה ועי' בתוס' שם: (שם) **לה דרשין** ילא המוציא שם רע. לטעמא דרבנן דהכא אפי' בממונא אין לוקה ומשלם דלא ילפינן ממוציא שם רע משום דחידוש הוא ובבבלי מכות דף ד' קאמר על הא דר"מ מה למוציא שם רע שכן קנס וקאמר קסבר כר"ע דעדים זוממין קנסא הוא ולפ"ז במקום קנס ילפינן ממוציא שם רע ועי' בתוס' שם שפירשו דאפי' להך טעמא ביז ממון בין קנס לרבנן אין לוקה ומשלם:

(שם) **מזיד** בחלב ושוגג בקרבן כו' ומביא קרבן. כמוכנו בבבלי פ' כלל גדול דף ס"ט דאמר שגגת קרבן שמה שגגה אבל לרבנן דהתם לאו שמה שגגה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות שגגות הלכה ב' שגגת קרבן אינה שגגה בעבירות שחייבין עליהם כרת:

(שם ע"ב) **וסבר** נתן בר' הושעיה במקום מכות ותשלומין משלם ואינו לוקה. בבבלי מוקי לה עולא כנתן בר הושעי' וקאמר עלה נמי הכי אלמא קסבר עולא כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי והקשו בתוס' דמנא ליה להש"ס לומר כן דלמא שאני הכא דגלי קרא דמשלם ממונא ואי דדייק מהא דלא מוקי עולא כר' יוחנן מתני' דמכות בשהתרו בו ומתני' דהכא בשלא התרו בו דלמא כר"ל ס"ל דמייבי מלקות שוגגין פטורין מהתשלומין ואי מכוס דהכא גלי קרא א"כ הה"ד התרו נמי ותירצו דדייק הכי מדמרבינן מהד קרא מייבי לאוין ומחד מייבי כריתות ואי בעלמא מילקא לקי דלמא חד לחייבי עשה וחד למייבי לאוין לגלות הכא דממונא משלם אע"ג דבעלמא לוקה ומייבי כריתות לא דלאו בני הויה נינהו אלא ע"כ דבעלמא נמי ממונא משלם ועיקר קרא לא"כ אתא ואי לא הוה כתב אלא חד קרא לא הוי מרבינן אלא מייבי עשה ע"כ. והשתא לסתמא דהאי תלמוד דמרבי לה לכולהו מקרא דמאן ימאן כדלעיל לא שייך לתרוצי הכי וצריך לומר דדייק הכי דאי ס"ד דס"ל בעלמא מילקא לקי ולא משלם או דס"ל כר"ל דלעולם פטור מתשלומין א"כ מנא לן לרבויי לכולהו מקרא דמאן ימאן דלמא למייבי עשה למוד הוא דאתא אבל ח"ל או ק"כ למ"ד לקמן יש מלקות אבל כרת אין בהן תשלומין לעולם אלא ע"כ בעלמא נמי ממונא משלם והכא איצטריך קרא משום דכתיב ולו תהיה לאשה ומתני' דמכות בבוגרת ומפותה:

(שם) **טעמא** דרבי נתן בר הושעיה כדי רשעתו דמעדים זוממין איכא למיפרך שכן אינן צריכין התראה כו' כדפריך בבבלי דף ל"ב ומסיק התם לעולא גמר תחת תחת כו' וכתבו התוס' שם ד"ה אלא אליבא למימר לפי המסקנא דלא קאמר עולא דממונא משלם ולא לקי אלא בהכוס תלת דגלי בהו קרא חובל במבירו ועדים זוממין וקנס ע"ש. ולטעמא דהאי תלמודא בכל מקום ממונא משלם ולא לקי אליבא דהאי מ"ד והיינו דקאמר לקמיה על מתני' דתרומות ע"ד דנתן בר הושעיה דאמר משלם ניחא ולעולא ע"כ לומר לפי פי' התוספות דמוקי מתני' דתרומות כר"מ וכדר"ל:

(דף יז ע"א) **מתניתא** אמרה שהקרן קנס. הר"ש ז"ל בריש פ"ו דתרומות פי' דשיניא הוא דמשני שהקרן קנס והלכך לוקה ומשלם וקשה דלכ"ז מאי דיחקיה לעיל לאוקמי מתני' דהכא כר"מ ועי' בתוס' מכות דף ד' שהעלו בין לר"מ ובין לרבנן אין מילוק בין ממון לקנס ועי' לעיל בד"ה למידושו: (שם) **מודים** הכמים לר"מ בגונב חלב מבירו. ודכוותה אמר בבבלי לר' נחוניא בן הקנה מודה הוא בגונב חלבו של מבירו ואכלו שחייב אע"ג דמיחייב בכרת שכבר נתחייב בגניבה קודם שבא לידי איסור חלב וכן הוא טעמא דהכמים דהכא כדמסיק לקמן מכיון שאסס כו' דקאי אכל הני כדפרישית:

(שם ע"ב) **דם** ימשב לאיש ההוא ולא לשולחיו. וכן יליף לה בבבלי קידושין דף מ"ג למ"ד שני כתובים

כתובים הבאים כא' מלמדין וה"א דנילף ממעילה וטביחה דבהו יש שליח כדיליף התם מקראי והלכך גלי רחמנא גבי שחוטי חוץ למילף בכל התורה דאין שליח לדבר עבירה ולמ"ד שני כתובים הבאים כא' אין מלמדין וליכא למילף מהני דיש שליח מפיק לה התם קרא דהסוא נדרשה אחרינא דמסברא נפקא לן דאין שליח לדבר עבירה דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ונראה דנ"מ בהא דפליגי רבינא ורב סמא בפרק שנים אוחזין דף י' דרבינא קאמר התם היכא אמרי' דאין שליח לדבר עבירה היכא דהשליח בר חיובא הוא אבל אם השליח לאו בר חיובא הוא חייב המשלח ולרב סמא היכא דאי בעי לא עבד אי בעי עבד פטור המשלח אע"ג דהשליח לאו בר חיובא הוא כגון אשה בהקפת קטן או כה, שפילח לישראל לקדש לו גרושה וכדאמר התם מאי בינייהו כו'. וגם יש נ"מ לענין הקידושין גופייהו אם הלו. דלרב סמא אין שליחות ולא הלו הקידושין ולרבינא יש שליחות והלין הקידושין כדכתבו התוס' שם והשתא איכא למימר דבהא פליגי דרבינא סבר כמאן דמפיק מסברא דאין שליח לדבר עבירה והיכא דהשליח לאו בר חיובא הוא ליכא למימר דברי הרב כו' כדפי' רש"י התם וכן מודה הוא לרב סמא היכא דבע"כ הוא דעביד אבל רב סמא ס"ל כמ"ד דיליף משחוטי חוץ ודוקא אי בעי עביד כו' בעינן כגוונא דשחוטי חוץ אבל של"מ בר חיובא לא בעינן דקרא סתמא כתיב וגזירת הכתוב הוא דלא מחייב שולחיו אפילו היכא דלאו בר חיובא הוא כגון שלוח לקטן לשחוט בחוץ והרמב"ם ז"ל סתם דבריו בפ"ז מהלכות מעילה וכתב בכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה חוץ מן המעילה כו' והר"מ כס"מ סי' קפ"ב הביא בשם הגהת מיימוני כרבינא אבל הנ"י ז"ל בפ' שנים אוחזין הביא בשם הרמ"ה ז"ל להלכה כרב סמא וכן הביא הרא"ש ז"ל שם:

(דף יח ע"א) **צריכה** לרבנן. ובבבלי ריש אלו הן הלוקין פלוגתא דתנאי היא לרבי יצחק אין חייבי כריתות בכלל מלקות ארבעים דילאה כרת באחותו ולדונו בכרת ולא במלקות ולרבי ישמעאל התם אפילו חייבי מיתות ב"ד בכלל מלקות מ' ולר"ע חייבי מיתות אינן בכלל מלקות ארבעים אבל ח"כ ישנן במלקות ארבעים ורשב"י הכא דפשיטא ליה בהא כר"ע דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו הלכך ה"כ נמי ילפינן בג"ש וכרת דאחותו ס"ל דלא איצטריך להא אלא למלק יצאת או להקיתו שהיא אחות אביו ואחות אמו לחייב על כל אחת כדאמר התם לרבנן:

(שם) **השוחט** אותו ואת בנו לשם ע"ז אם שחט הראשון לשם ע"ז ושני לשלמנו כ"ע ל"פ דחייב ולא פליגי אלא כששחט השני לע"ז והתרו בו משום אותו ואת בנו ולא התרו בו משום ע"ז וכן פליגי בבבלי פ' אותו ואת בנו דף פ"א וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהלכות שחיטה הלכה ז' כרבי יוחנן דאם התרו בו משום אותו ואת בנו ולא התרו בו משום ע"ז לוקה. ואע"ג דהתם בחולין קאמר ואזדו לטעמייהו דכי אתא רב דימי אמר חייבי מיתות שוגגין וחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר רבי יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור והרי הכא בבבלי פירקין דף ל"ה אידחא לה נהא דרב דימי אלא כי הא דרבין דחייבי מיתות שוגגין כ"ע לא פליגי דפטור וכי פליגי בחייבי מלקיות שוגגין היינו דוקא חייבי מיתות שוגגין וממון משום דאיתקש מכה אדם למכה בהמה כדתני דבי חזקיה וכדהכא לעיל וכדפסק הרמב"ם בפ"א מהלכות נערה אבל חייבי מיתות שוגגין מלקות אפי' לרבין אליבא דר' יוחנן חייב דלא איתקש אלא לענין פטור ממון והא דעביד צריכותא בחולין שם אליבא דרב דימי היא דס"ל אליבא דר"י חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר בין בממון בין במלקות חייב ולא קיימא המסקנא הכי ועיין בתוס' שם:

(שם ע"ב) **ואירם** אשה ומת. וכתבו התוס' דהס"ד דהוי מצי לאוקמי שגירשה וכדפי' רש"י במתני' ולהכי אוקמתא לא מצינן לאוקי מתני' במפותה לאתי דקי"ל כר"ע דמתני' דלקמן דנערה שנתארסה ונתגרשה או נתאלמנה קנסה לעצמה ומפותה דמדעתה עבדה הרי מחלה למ"ד הכא לקמן דהכל יכולים למחול בין בושת ופגם בין קנס ועיין לעיל ד"ה ולא כיתומה ועיין לקמן הלכה ז' בד"ה ויש אדם מ"ש שם בס"ד:

(יצח) **תני** רבי חייה אף לכתובת מנה מאתים. תוספתא היא בפ"ג דמכלתין רבי יהודה אומר קטנה בת ישראל שנשבי' אפילו היא בה עשר שנים הרי היא בקדושתה וכתובתה קיימת ולענין כתובת מאתים קאמר דכתובתה קיימת כשאר בתולה וכדקאמר בבבלי בהדיא דאי לענין כתובת מנה פשיטא וביושב' תחת הבעל נמי פשיטא הוא ובתנאי כתובה תנן לקמן פ"ד אם תשתבאי אפרקינך ואהדרך לאינתו והתי"ט כתב ובתוספתא לא נשנה לא לעיל ולא הכא ואשתמיטתא מיניה התוספתא דהכא:

(שם) **הלכה** כרבי יוסה. ובבבלי לא איתמר הלכה כוותיה והלכה כחכמים דאמרי התם דאינה אוכלה בתרומה אא"כ דאין עדים שנשבית שנאמנת לומר נשביתי וטהורה אני וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ו מהלכות תרומות הלכה י"א:

(שם) **לרבות** את המזיד בהתרייה. כדפריסית דרבי ירמיה סבר לה כהאי דרב דימי בשם רבי יוחנן בבבלי דף ל"ד דחייבי מיתות שוגגין חייבין בתשלומין ומפרש לקרא בדין אסון ורבי יוסי פליג עליה וס"ל כרבין בשם רבי יוחנן התם דחייבי מיתות שוגגין לכ"ע פטורין ומוקי למתני' נמי. הכי מכה האי קושיא דפריסית בלשון הב' דהא מכדי רשעתו נפקא ואע"ג דבבבלי דף ל"ו עביד לה התם צריכותא ומוקי לקרא דכדי רשעתו במלקות וממון וקרא דלא יהיה אסון במיתה וממון היינו למ"ד דחייבי מיתות שוגגין חייבין בתשלומין ולא מיתוקם קרא דלא יהיה אסון אלא במזיד ובדין האסון והילכך ע"כ דמוקמי' קרא דכדי רשעתו במלקות וממון אבל למ"ד חייבי מיתות שוגגין פטורין מעיקרא ל"ק מידי דמכדי רשעתו לא נפקא לן אלא במזיד והכל בכלל בין מיתה וממון בין מלקות וממון לעולם אין מחייבין אותו אלא משום רשעה אחת ולא יהיה אסון בא ללמדינו דאפילו בשוגג פטור מתשלומין וראיה לזה מדפריך ריש פרק המובל על דרשת ולא תקחו כופר לנפש רוצח וכו' האי מיבעיא ליה דאמר רחמנא לא תעביד ביה תרתי לא תשקול ממונא ותיקטליה ומשני האי מכדי רשעתו נפקא וכו' הלמא מיתה וממון נפקא לן נמי מכדי רשעתו. וא"ל למה שנדחקו התוס' שם התם טעי כי היכי דטעי הכא וכו' ע"ש אלא דהתם קאי אליבא דכמסקנא דקייבי מיתות שוגגים פטורין והכא קעביד צריכותא אפי' אליבא דמ"ד חייבין. ועיין בתוס' דף ל"ה ד"ה אף מכה אדם דפירשו שם דלא תיקשי ל"ל הקישא דתנא דבי חזקיה על חייבי מיתות שוגגים הא מלא יהיה אסון נפקא וכן הרמב"ם ז"ל בפ"א מנערה הביא לדרשת שתיהן לדריכי וע"ש:

(דף יט ע"א) **בתולה** ולא מוכת עץ. והטור סימן קע"ז כתב בשם הרמ"ה דמוכת עץ יש לה קנס. וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל דלא מני לה בהלכות נערה בהדי בנות שאין להן קנס ומכאן נמי ראיה למה שכתבתי לעיל פ"א דהרמב"ם לית ליה האי כללא כל שאין לה טענת בתולים אין לה קנס דהרי מוכת עץ יש לה קנס ואין לה טענת בתולים: (שם) **ממה** דתימר תחת בעלה וכו'. בבבלי דף ל"ט קא פשיט לה בנתארסה דנותן לאביה ובנשאת לעצמה מטעמא דנשואין מוציאין מרשות האב לגמרי ואירוסין אין מוציאין מרשות האב לגמרי דנערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה ומיהו התם הבעיא אליבא דר"ע מיתפרשא אם כימא עד שלא ניסאת וניס' דמיא לנתארסה וכדפי' התוס' שם והכא הבעיא שניה נמי אליבא דר"י הגלילי כמו הבעיא הראשונה דס"ד הואיל ועכשיו ניסת אין לה קנס ופשיט לה דקנס לאביה הואיל וכבר נראה ליתן לאביה:

(שם ע"ב) **מה** מקיים ר"ש תחת אשר עינה. דעיקר טעמייהו דרבנן דאמרי אונס נותן את הנער מדכתיב ביה תחת אשר עינה וכדכתב הרמב"ם ז"ל ריש פ"ב מהלכות נערה שהנבעלת ברצונה אין לה צער ואנוסה יש לה צער וכן הוא אומר באנוסה תחת אשר ענה. כלומר דמזה סמכו חכמים לומר דמפותה אינו נותן צער מדלא זכר עינוי במפותה אלא שמוסיפין טעם דמפותה אין גם צער כדאמר בבבלי פיקחות שבהן אומרות מפותה אין לה צער:

(שם) **כסף** ישקול כמוהר הבתולות. האי קרא במפותה כתיב ויש לה כתובה אם כונסה ואינו נותן קנס כדפריסית במתני' אבל אנוסה אין לה כתובה לרבנן דפליגי על ר' יוסי בר"י לקמן וכדאמר בבבלי מת יצא כסף קנסה בכתובתה:

(דף כ ע"א) **במפותה** דאית לה בנן נוקבן. כדפריסית בפנים וזו הגי' עיקר דכל שיש לה כתובה יש לה תנאי כתובה ולא מיבעיא ליה אלא בבנות אנוסה לרבנן וכן גרסינן בבבלי פ' נערה דף נ"ד בעי רב פפא בת אנוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות אליבא דרבי יוסי בר"י לא תיבעי לך דאמר יש לה כתובה מנה כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי יצא כסף קנסה בכתובתה מאי כיון דלית לה כתובה לית לה מזוני או דילמא כתובה טעמא מאי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי מפיק לה ולא איפשיטא נמי התם והילכך פסק הרמב"ם ז"ל פרק י"ט מהלכות אישות דאין לבן מזונות דכל תיקו דממונא מוקמי' לתובע וקולא לנתבע:

(שם) **מה** לו תהיה לאשה שנאמר להלן אשה הראויה לו. וא"ת תיפוק ליה מלו תהיה האמור באונס עצמו דהא לענין קנס נמי ה"א אשה הראויה לו דוקא אי לאו דרבתה התורה ממאן ימאן כדאמרינן ריש פירקין וי"ל דהוי אמינא אמר שרבה הכתוב אפילו היאנו בשמים לענין קנס הה"ד לענין שתהיה לו לאשה הילכך איצטריך הג"ש והא דמקשי אי מה להלן

אשה הראויה לו ומשלם קנס וכו' הא רבה הכתוב כאן אפי' שאינה ראויה לקנס יש לומר דה"פ מנא לן דמרבינן כל הפסולות מקרא כדאמרינן לעיל דילמא אהני מקרא ואהני הג"ש ומקרא דמאן ימאן מרבינן חייבי עשה ותו לא ואהני ג"ש לס"ל ולא"כ דפטורין מקנס א"כ דילמא אתי ג"ש ומפקא להאי דרשה דמאן ימאן ולדרשה אחריתא איצטריך למידרש דבין היא בין אביה יכולין לעכב כדיליף בבבלי ובבבלי פריך ניתי עשה ונידחי ל"ת ומשני דהכא לא איתיה לעשה כלל דהא מכיון אמרה לא בעינא ליה ולא נסיב לג"ש דהכא דלא איצטריך דהא ליתיה לעשה ועיין בתוס' דף מ' ד"ה ניתי ואין להאריך. ולר"ז דהכא ניחא האי קושיא דקנס דלא ילפינן הג"ש אלא לענין שאם גירש אינו נוקה אלא יחזיר ולא על אשה הראויה דכבר איתרבו פסולות לקנס:

(שם) **מה** לו תהיה שנאמר להלן גירש אומר לו שיחזיר. וכן יליף עילא בבבלי פרק אלו הן הלוקין דף ט"ו דלו תהיה דמוציא שם רע מיותר ואם אינו ענין לפניו תנהו לאחריו וילפינן אונס מיניה בג"ש ור' חייא דקאמר הכא א' האונס וכו' וס"ל נמי דאין לוקין ולא יליף אונס בג"ש ממוציא שם רע משום דאיכא למיפרך מה למוציא שם רע שכן עשה מעשה כדפריך התם אלא מגופיה דקרא שמעינן דכתיב כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזר קאי כדרבא התם:

(שם ע"ב) **אפילו** תימא מכדרכה ל"ל בעלה אפי' כהאי דהכינן וכו'. בבבלי קידושין דף ט' פלוגתא דרבי ורבנן היא אם אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה אבל בעל לכ"ע עושה אותה בעולה שלא כדרכה דתני' בא עליה עשרה אנשים ועדיין היא בתולה כולן בסקילה רבי אומר אני הראשון בסקילה וכולם בחנק. ומשמע מהכא דמוקי למתני' דפ' ד' מיתות כרבנן ומיירי בכדרכה וכן פירש הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה אבל רש"י ז"ל פירש שם בשלא כדרכה וסתמא כרבי ומה שהקשה התי"ט על פי' הרמב"ם מאי קמ"ל פשיטא בתולה תנן י"ל דאתא לאשמעינן דאפילו אחר עושה אותה בעולה בכדרכה כשהיא ארוסה כי היכי דנידוק הפשתא דקרא אפילו לשלא כדרכה אתי דנקראת בעולה מבעלה כדקאמר הכא:

(שם) **ואחד** כדרכה כולן בסקילה. והס"ד האחרון נמי שלא כדרכה אלא משום סיפא דאיירי בקנס נקט לה והתם איצטריך לאשמעינן דכולן שוין לענין שאל עליו המיוב לישאנה כשתבוור לאחד מהן ואפילו היה זה שבא עליה שלא כדרכה ויש אחר שבעלה כדרכה:

(שם) **כולן** בסקילה. כן דעת ר"ת והריב"א בתוס' פ' הבא על יבמתו דף נ"ט דשלא כדרכה חייב בקנס וכן בהערה וכן כתבו התו' פ' בן סורר ומורה דף ע"ג ושם גרסי לכאי דהכא בהערה כמו בשלא כדרכה דסיימו שם ומיהו בירושלמי משמע דבהערה משלם קנס דאמרינן הערו בה עשרה ועדיין היא בתולה כולם בקנס אבל הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות נערה הלכה ה' כתב אין האונס או המפתה חייב בקנס עד שיבא עליה כדרכה. ובהערה סתם דבריו ומהכא משמע לדין הערה ושלא כדרכה שוין הן וכן נראה מדברי התוס' ביבמות וע"ש דמשמע מדבריהם להלך למ"ד הערה זו נשיקה אין משלם קנס בהערה ולמ"ד זו הכנסת עטרה חייב בקנס ונראה למאי דקי"ל הערה זו הכנסת עטרה כדכתב הוא ז"ל בפ"א מא"ב אפילו הרמב"ם יודה בזה דמשלם קנס דלפגימה קפיד קרא ובהכנסת העטרה מסיר בתולים הוא כדכתבו התוס' שם וכן משמע מהש"ס בסנהדרין שם מהא דפריך למ"ד הערה זו הכנס' עטרה היכי מתוקמי מתניתין דאלו נערות שיש להן קנס בהערה הא ניתן להצילה בנפשו ומיתה וממון באין כא' כן דבהערה נפגמה וחייב בקום ובמיתה. ולפיכך סתם דבריו הוא ז"ל לענין הערה משום דבכל דוכתי אמרינן הערה כגמר ביאה לענין קני' ולענין חיובי מיתה ומלקות וכן הוא לענין קנס אלא מה דפוטר בקנס בשלא כדרכה אפשר לומר דלמד ממה דמשני רב חסדא שם על הקושיא דהא ניתן להצילה בנפשו כגון שבא עליה שלא כדרכה וחזר ובא עליה כדרכה. ואי שלא כדרכה נמי משלם קנס היה לו לומר וחזר ובא עליה שלא כדרכה. ודעת הרא"ש והר"ן ז"ל כדעת ר"ת אבל בבשת ופגם חייב לכ"ע וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"ב מנערה הלכה מ':

(דף כא ע"ב) **ויש** אדם מוחל דבר שאינו שלו. מדמקשי הכא בפשיטות שמעינן דבנערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לבד הוא לעצמה אבל בושתה ופגמ' של אביה והילכך אינה יכולה למחול ולא מיתוקמא מתני' אלא ביתומה ממש וכדמסיק וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות נערה דנתארסה ונתגרשה קנס לבד לעצמה וטעמא דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין כדמסיק בבבלי דף מ' והילכך בושת ופגם לעולם של אב הן ומ"ש שם הלכה י"ד הרי הן של אב שכל שבח נעורים לו לאו לדעתו ז"ל דמקרא בנעוריה נפקא כדס"ד דהש"ס התם מעיקרא דהא במסקנא אידחי לה ועיקר טעמא דאי בעי מסר לה וכו' אלא לסימנא בעלמא קאמר וכעין שכתבו התוס' בפרק המובל דף פ"ז דבכל דוכתא דקאמר הש"ס שבח נעורים לסימנא בעלמא נקטה ולא משום דמפיק מבנעוריה והרא"ש ז"ל דיקדק עליו ומהכא נראה כדעת הרמב"ם וכן מוכח מדלקמן למ"ד קנס אינה יכולה למחול ומוקי למתני' נמי ביתומה ממש ובבשת ופגם הוא דפטור ואלו בנתארסה ונתגרשה לא אפשר לאוקמי דהא קנס אינו ברשותה עדיין למחול ובשתה ופגמה של אביה. ולענין הך פלוגתא אם יכולה למחול קנס פסק הרמב"ם ז"ל כר' מנא דיכולה למחול וכן דעת הר"ן ז"ל ואע"ג דהכא מקשי עלה ממתני' דפרקין דלקמן כבר כתן טעם הר"ן ז"ל דהא למה זה דומה לכותב לארוסה דין ודברים אין לי בנכסיך בחייך ובמותיך דקי"ל יכול להתנות דנקלה הבאה לאדם לאחר מכאן מתנה עליה שלא יירשנה כלומר שעכשיו אינו ראוי לה כגון ארוסתו ולאפוקי ירושת אביו שהיא ראויה לו והא נמי לכותב לארוסתו דמיא ועוד שכיון שנתרצית בשעת ביאה היאך יתחייב והרי הוא כאומר קרע סירקין שלי והפטר אע"פ שאינה זוכה בקנס עד שעת העמדה בדין מ"מ בשעת ביאה הוא מתחייב הילכך קי"ל כרבי מנא דיכולה למחלו עכ"ל. ועיין בפירקין דלקמן הלכה ה' ד"ה רבי יונה:

(דף כב ע"א) **לא** דומה המביים את הגדול וכו'. רש"י ז"ל פירש במתני' אדם בינוני המביים בושתו קשה מאדם זולל ומאדם חשוב ובפרק החובל פירש אדם קל בשתו מרובה וכתב הר"ן ז"ל דבודאי דבמילי' אחריני אדם בינוני בשתו קשה וכו' אבל באונס ומפתה נראין הדברים שכל שהוא זולל יותר בשתו מרובה ע"כ וכן נראה מהכא וכן יש לפרש הא דקאמר הכא נוק הגדול ממועט על מבלה קאי דשם בשת מהגדול אינו כ"כ כפי' הר"ן ז"ל:

(שם) **נער** חסר כתיב בפרשה. משמע מהכא דבהא פליגי ר"מ ורבנן לר"מ נער חסר משמע למעט קטנה והיינו נמי טעמיה דר"מ גבי קנס דכתיב ביה נער חסר ולרבנן נערה מלא דוקא גדולה היא אבל נער חסר אפילו קטנה במשמע אבל בבבלי דף מ' קאמר דטעמיה דר"מ גבי קנס דכתיב ולו תהיה לאשה במהוה עלמה הכתוב מדבר וש"מ דגם לר"מ נער חסר אפילו קטנה היא וצ"ל לשיטת הבבלי דטעמיה דר"מ גבי נערה המאורסה דילפינן ממוציא שם רע דכתיב ביה מד נער חסר והתם דוקא גדולה דהא אין הקטנה נסקלת כדמקשי לה הכא ר"מ לרבנן ועיין בתוס' דף מ"ד ד"ה הא כ"מ שתירצו שם תירוץ אחר:

(שם ע"ב) **שבא** עליה דרך זכרות. לשיטתיה אזיל דקאמר בפירקין דלקמן הלכה ד' דהא דמוליא שם רע אינו חייב עד שבעל אפילו בא עליה ביאה אחרת והיינו שלא כדרכה אבל בבבלי דף מ"ו מסיק דאינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע על הבעילה:

(שם) **שמע** לה מן הדא. ובסנהדרין גרים ולמה לא פתר לה מן הדא וכו' כלומר דרבי אבין היה מתמה על שאמר רב הלכה וכו'. שכך הוא מקובל ולמה לא הביא לו ראיה מן המקרא וכעין דגרים בבבלי שם דף ס"ו מ"ט שתיק רב וניחא ליה אשר שכב עמה לבדו אלא דשם הבעיא בדרך אחרת ולר"מ היא דממעט הבא על הקטנה או מסקילה מעטו ליה או לגמרי ממעט לה:

(דף כג ע"א) **ואין** כמ"ד ונתן פדיון נפשו של מזיק כולו קנס. וזה קס"ד בגמ' דבבלי פ' שור שנגח ד' וה' דף מ' דפליגי בהא למ"ד כפשו של ניזק ס"ל כופרא ממונא הוא ולמ"ד של מזיק ס"ל כפרה ומסיק התם דכ"ע כופרא כפרה הוא וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י מנזקי ממון הלכה ד' דכופר משום כפרה הוא ובפרק ה' מהלכות סנהדרין הלכה י"ד כס; דכופר משלם על פי עצמו וצ"ע דהא משמע למאן דאמר משום כפרה כקנס הוא ואינו משלם על פי עצמו וכן פי' רש"י ז"ל במתני':

הדרן עלך ואלו נערות

פרק ד' (שם) **נערה** שנתפתתה. והצער בתפוסה. וכתב הר"ן ז"ל ואע"ג דבפרק החובל אמרי' דלצערא דגופה לא זכי ליה רחמנא שאני האי צער שבידו לצערה כה"ג דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין שנבעלת לו בע"כ ומצטערת. וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מנערה הל' י"ד שכתב שלשה דברים של מפתה וארבעה של אונס הרי הן של אב שכל שבח נעורים לו ע"כ ומה"ט פסק נמי שם לקמן דבושת ופגם של אביה היא לעולם אפי' בנערה שנתארסה ונתגרשה ועי' בפרקין דלעיל הלכה ז' בד"ה ויש אדם מ"ש שם:

(שם ע"ב) **מנן** אילין מילייא. ואע"ג דכבר נפקא לן מדכתיב לאבי הנערה י"ל דה"ק מנא לן לחלק בין עמדה בדין עד שלא מת אביה דלמא לחלק עד שלא בגרה או משבגרה

משגר' לחוד קאתי א"כ לאבי הנער' איצטרי' להדדיה בבבלי בא עליה ומת' פטור לאבי הנערה כתיב :

(דף כד ע"א) **רבי** יונה אמר משעה ראשונה. נראה דנ"מ מפלוגתייהו לענין מפותה ומת אביה קודם העמדה בדין דלמ"ד משעה ראשונה חיוב הקנס כבר נראה לאביה ואינה יכולה למחול כדאמר בריש פירקין דלעיל ולמ"ד בסוף הא השתא שלה הוי ותליא נמי בפלוגתא דרבי מנא ורבי אבין בפרקין דלעיל הלכה ז' וע"ש מ"ש בשם הר"ן ז"ל. ועוד איכא נ"מ להא דאמר אביי בבבלי דף ל"ח בא עליה ומתה פטור שנאמר לאבי הנערה ולא לאבי מתה ולמ"ד משעה ראשונה חייב ועיין פירוש רש"י שם ולמ"ד משעת העמדה בדין קאי שם וכן המס' גמ' דאי לענין ירושת האחין כ"ע מודים בה דנפקא לן מקראי כדמסיק לקמיה :

(שם) **גנב** משל אביו כו'. בבבלי פ' מרובה דף ע"א שקיל וטרי התם כעין האי דהכא דמעיקרא ס"ד לאלק הא דתני ברישא טבח ומכר ואח"כ מת אביו משלם ד' וה' דוקא שעמד אביו בדין אבל לא עמד בדין לא ופריך נמי אי הכי אדתני סיפא מת אביו ואח"כ טבח ומכר אינו משלם ליפלוג בדידה בד"א כשעמד בדין אבל לא עמד בדין אינו משלם ד' וה' ומסיק התם נמי דאין חילוק בין עמד בדין או לא וסיפא ה"ט דפטור דלא קרינא ביה וטבחו כולו באיסורא ופירשו התוס' שם ד"ה סיפא טעמא דסוגיא דהתם דס"ל דיכול להוריש בשאר קנסות אע"ג דלא עמד בדין דהכי דקנס של אונס ופיתוי אינו יכול להוריש בשום ענין היינו משום דאותו דבר שהקנס יוצא ממנו דהיינו הבת אינו יכול להוריש לבניו דאותם לבניכם כו' אבל ממון דהכא שהכפל ד' וה' יוצאין ממנו דהיינו בהמה הוא מוריש לבניו לפיכך זה הקנס מוריש לבניו ע"כ ומתוך זה יתבאר לך היטב מה שפירשתי בפנים :

(שם ע"ב) **על** דעתיה דר"ש אין השביעית משמטתה. בפרק י' דשביעית תנן האונס והמפתה והמוציא שם רע וכל מעשה ב"ד אין משמטין ובבבלי גיטין דף י"ח קאמר עלה ואם זקפן במלוה ה"ז משמט ואתיא כתנאי שזוקפין משעת העמדה בדין וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות שמיטה והשתא נ"ל הא דקאמר הכא לרבנן משמטין אחר העמדה בדין קאמר דאז הוו כמלוה ולר"ש כמעשה ב"ד הן ואפי' משעמדה בדין אינו משמט אע"ג דלענין זכיה אין האב זוכה בהן עד שעת הכניסה. והיינו דקאמר עלה בהאי תלמודא שם על המתני' דר"מ היא דאמר במלוה הדבר תלוי כלומר הא דקאמר אין משמט בשלא זקפן במלוה אבל אם זקפן במלוה משמט וכר"מ והיינו רבנן דפליגי על ר"ש הכא ומשעת העמדה בדין משמטין דס"ל כמלוה הן :

(דף כה ע"א) **השיאה** וגירשה השיאה ונתארמלה. בבבלי דף מ"ג קאמר טעמא דהשיאה וגרשה השיאה ונתארמלה אבל נתארמלה תרי זימני תו לא חזי לאכסופי ואגב אורחיה סתם לן תנא כרבי דאמר בתרי זימני הויא חזקה. ופירש רש"י ז"ל ודייק התנא במילתיה דלא לנקוט בדרך פורענות. והא דלא נקט תרווייהו בגירושין אע"ג דלא מיתסרא ליגשא משום דלא הוי מצינן למידק דסתם לן כרבי מדלא נקט תרווייהו באלמנות דחד מתרי גווני קאמר. וכתב הרא"ש ז"ל בשם י"מ דלהכי לא תני נתארמלה תרי זימני משום דאין לה כתובה מן השני דאיגלאי מילתא למפרע דקטלני' היא ודחה הוא ז"ל דבריהם דודאי מן השני יש לה כתובה כגוונא דאמר פרק הבא על יבמתו דף ס"ה ניסאת לראשון ולא היו לו בנים וכן לשני לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים ואם ניסאת תצא שלא בכתובה משמע הא משני יש לה כתובה ואע"ג דהך תנא נמי כרבי סבר דבתרי זימני הוי חזקה וטעמא משום דלענין ממון לא סמכינן אחזקה דתרי זימני לכ"ע עד דאתחזק בתלתא כדאשכחן בשור המועד עכ"ל וכן כתבו התוס' ביבמות שם ועיין בפ"ו דיבמות דף ע"ו במראה ד"ה לשלישי שהקשיתי שם על טעם הזה ושם כתבתי בשם הרשב"א ז"ל טעם אחר משום דאפי' לרבי הא לשני בהיתר נשאת ושם ביארתי שהכ"מ מבין ב' הטעמים וכן י"ל הכא מהאי טעמא יש לה כתובה מן השני דאכתי לא נולד בה הספק כ"א משני ואילך וכן נראה מדברי הר"ן ז"ל. ולכ"ע מן השלישי אין לה כתובה אם לא הכיר בה וכן פסק בטור אה"ע סי' ט' ולפי הטעם שכתבתי ניחא נמי הא דהקשה שם הב"ח אמאי אזלינן בממונא אחר הרוב ולא אחר המוחזק ובאיסורא לא סמכינן ארובא הא בעלמא אמרינן בא סור הולכין אחר הרוב ולא בממון ולמה שכתבתי לק"מ דלא מטעמא דאזלינן בתר רובא נגעו בה אלא שהוא ז"ל הקשה למאי דכתב הרא"ש וע"ש :

(שם ע"ב) **מנין** אפילו בא עליה ביאה אחרת. וכן הוא בברייתא דספרי פ' תצא. ובפירקין דלעיל הלכה ט' נפקא ליה מדכתיב נער אשר שכב עליה דרך זכרות וכדפרישית שם ואפשר דהכא אליבא דר"מ קאמר דלא ס"ל התם לכך דרשה והלכך איצטריך ליה למילף מהכא ובבבלי מסיק דאינו חייב עד שיבא עליה כדרכה ויוציא עליה שם רע כדרכה :

(דף כו ע"א) **פרט** לשומרת יבם. יש לפרש הכא בשומרת יבם מן האירוסין והוציא שם רע על נשואי עצמו אחר שכנסה דאי על קידושי אחיו תיפוק ליה דארוסה היא ולקמן ממעט לה מדכתיב ואקרב וכדאמר לעיל אינו חייב עד שיכנוס ויבעול כו'. ובבבלי דף מ"ו קא ממעט ליה אם הוציא שם רע על נשואי אחיו מדכתיב הזה ולא ליבם ולפ"ז אם הוציא שם רע על נשואי עצמו אחר שכנסה מן האירוסין לא ידעינן אלא מהאי דרשה דלקמתי כדדריש הכא והרמב"ם ז"ל בפ"ג מנערה לא כתב כלום ריזה כ"א על קידושי אחיו כתב שפטור כסתמא דהבבלי. וכן ארוסה לא ממעט לה בהש"ס דבבלי וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל שלא כתב שם בהלכה י' אלא אינו חייב עד שיבעול כו' וכן לעיל קידש נערה כו' תחת קידושי אחיו כו' וע"ש : (שם) **הפרשה** הזו יש בה עדים וזוממיהן וזוממי זוממיהן. נראה לפרש דהאי התנא דברייתא דלקמיה דמפרש הקרא דלא מיירי בזוממי זוממין מ"ד עם אלא בשלא מצא האב עדים להזים עידי הבעל פליגי בפלוגתא דראב"י ורבנן לקמן דראב"י מפרש הדברים ככתבן ובשבעל מיירי ופרשו השמלה ממש הוא והלה בתולי בתי לאו בעדים משתעי אלא הדברים כהווייתן וא"כ הא דכתיב בתריה ואם אמת היה הדבר לא צריך לאוקמי בזוממי זוממין אלא בשלא מצא האב עדים כו' ובעידי הבעל כ"ע מודים דצריך דאינו חייב עד שיביא עדים וכן היא אינה נסקלת אלא בעדים והתראה אבל למאן דמוקי הפרשה בזוממי זוממין ס"ל כרבנן דלא בעינן עד שיבעול והלה בתולי בתי מפרש אלה כשרי בתולי בתי דכל הפרשה כולה בעדים משתעי וכדמפרש בבבלי וא"כ ואם אמת היה הדבר דבתרי' על זוממי זוממין מיתפרשא. ולכאורה איכא למידק על מה דכתב הרמב"ם ז"ל שם הלכה ו' כיצד הוצאת שם רע כו' מפי השמועה למדו שפרשה זו יש בה עדים וזוממין וזוממי זוממין והיינו כת"ק דהכא והא הוא ז"ל פסק שם כראב"י דאינו חייב עד שיבעול ולדידיה הדברים ככתבן והכ"מ ז"ל דיקדק על מה שכתב וזה שנא' בתורה ופרשו השמלה לשון כבוד כו' ויותר ראוי לדקדק במה שפירש הפרשה בזוממי זוממין ואפשר דס"ל לדעתו ז"ל דת"ק דהכא נמי מפרש הפרשה בשבעל איירי ואפ"ה צריך עדים להאב ג"כ במה שאמר והלה בתולי בתי משום משם הערמה כדקאמר ושם לומר כו' ואם אמת היה הדבר דבתריה בזוממי זוממין הוא ולפ"ז הני תנאי דהכא לא פליגי אלא דלתנא בתרא ואם אמת היה הדבר אמעיקרא קאי ואמר שהביא הבעל עדים הוא. וניחא נמי הא דכתב הרמב"ם ופרשו השמלה כו' שנושאין ונותנין בסתרי הדבר והיינו כדקאמר הכא לימן לא סוף דבר ופרשו השמלה כו' וזהו אפילו לראב"י כדפרישית בפנים :

(שם ע"ב) **מפני** שלא אמר כו'. וכן מסיק בבבלי דאינו צריך עד שישכור עדים ורבי יוסי בר בון ס"ל כרבי יהודה התם דיליף האי ג"ש שימה שימה :

(שם) **אלא** לוקין משום לא תענה. בבבלי ריש מכות קאמר רמז לעדים זוממין דלוקין דכתיב והצדיקו את הצדיק כו' ותיפוק ליה מלא תענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו. וצ"ל דהכא נמי ר' יוסי בר בון כרבי יהודה ס"ל דלוקין על לאו שאין בו מעשה ועיין בתוס' סנהדרין דף י' ד"ה וכל. א"כ דשאני עדים זוממין דבדיבורן איתעביד מעשה וכן משמע משיטתא דהאי תלמודא דמס' מכות ועיין בתוספות שם דף ד' ד"ה אלא :

(שם) **הוזמו** עידי האב לוקה ונותן מאה סלע בשלשה והעדים נסקלין כו'. מליסנא דהכא משמע דהאב הוא שלוקה ונותן מאה סלע והעדים נסקלין כן ובבבלי לא מצינו לזה אלא עידי האב נהרגין ומשלמין כדאמר רב יוסף בסנהדרין דף ט' וטעמא משום דהוי ממון לזה ונפשות לזה ממון לבעל ונפשות בשביל העדים ואע"ג דבפרק בן סורר ומורה דף ע"ד קאמר רודף שרדף אחר חבירו להרגו ושיבר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור והא הוי מיתה לנרדף וממון לבעל הכלים שאני רודף דניתן להציל בנפשו לכל אדם וחייב מיתה לכל העולם ולהכי חשיב מיתה ותשלומין לאחד כן תירצו התוס' בפרק אלו נערות דף ל"א ד"ה רב אשי לדעת הריב"א דס"ל דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה חייב אבל דעת ר"ת שם דבכל מקום אפילו נפשות לזה ותשלומין לזה פטור ובעדים זוממין דוקא הוא דמחייבים משום דבעינן שתתקיים הזמה כלפי כל אחד ודעת הרמב"ם ז"ל נראה שהוא כדעת ר"ת דלא מצינו לדעתו ז"ל שפסק כן אלא בעדים זוממין בפרק כ"א מה' עדות שפסק כרב יוסף דעידי האב נהרגין ומשלמין דהוי נפשות לזה וממון לזה והכ"מ הביא שם לשני התירוצים של התוס' ולא הכריע דעת הרמב"ם בזה ולענ"ד מוכרח הוא מדסתם דבריו בפ"א מהל' נערה הלכה י' וכן בפ"ג מהל' גניבה וע"ש :

(שם) **בנערה** מאורסה פליגין. ובתוספתא ללעז הקול כדפרישית וזהו כפירוש רש"י ז"ל בסנהדרין דף מ' ופליגי לענין כתובה ור"ת מפרש שם לענין דינו של בעל כר' יוסי ברבי בון הכא ועיין שם בתוס' ועיין לקמן :

(דף כו ע"א) **עד** שיסקלו העדים. ופליגי ר' יונה ור' יוסה בפירושא דעד שיסקלו כדפרישית בפנים אבל לכ"ע צריך שיוזמו העדים בעמנו הייתם וזה עולה כפי שיטת רש"י ז"ל דלא ניחא ליה לפרש בסנהדרין שם במה שכתבתי לעיל דאדין הבעל קאי פלוגתייהו דר"מ ורבנן מהאי טעמא כדפירש שם ד"ה ובניקוס ואית דמפרשי כל תביעת ממון דהא שמעתא מאה כסף דאב תבע לבעל ואי אפשר לומר כן דהא לא מיחייב בעל מאה סלעים אא"כ הביא עדים והוזמו ואי בשהוזמו עדיו מיירי מתני' תו ליכא למימר מושבין ללעז עכ"ל משמע מדבריו ז"ל שאם הוכחשו עידי הבעל ולא הוזמו אינו משלם קנס אבל לדעת ר"ת שם אפי' אם הוכחשו משלם קנס. ודעת הרמב"ם ז"ל בזה הוא כפי שיטת רש"י שכתב בפ"ה מהלכות סנהדרין הלכה ג' המוציא שם רע אין דנין אותו תחילה אלא בב"ד של כ"ג מפני שיש בדינו צד דיני נפשות שאם יהיה הדבר אמת ותסקל הבת לא נאמנו דברי הבעל ובא האב לתובעו בקנס דינו בשלשה ע"כ הרי שפסק כחכמים וכפי' פירש רש"י דעל דין התחילה קאי אבל דין הבעל בשלשה והיינו נמי טעמיה שפסק בפ"ג מנערה הלכה ו' כיצד הוצאת שם רע כו' ואם הביא האב עדים והוזמו העדים שהביא הבעל ונמצאו שהעידו שקר יסקלו וילקה הוא ונותן מאה סלעים ע"כ הרי שהצריך הוזמו דוקא ומשמע נמי שפסק כרבי יונה דהכא שכתב יסקלו וילקה הוא ואע"ג דהקשה לו ר' יוסי מהאי ברייתא ס"ל דלאו דוקא מתחילה קאמר דלוקה ונותן קנס בשלשה אלא לאשמועינן דדין הבעל בשלשה אחר שהוזמו ע"ו כדעת רש"י ז"ל : (שם) **רבי** יונה אמר בסוף. לעיל בהל' א' לענין קנס אונס ומפתה איפכא פליגי והתם טעמא אמרינא הוא ופליגי לענין זכיית האב כדפרישית שם :

(שם ע"ב) **מתניתא** אמרה כן אין לה כו'. בפרקין דלעיל הלכה א' קאמר נמי הא דר"י כרבי חנינא כו' והתם מוקי למתני' דאלו נערות כרבי עקיבא דיש לה קנס וכדפרישית שם אבל הכא ר"ע נמי מודה דאין לה קנס ושאני הכא דגלי רחמנא בתולת ישראל דוקא ולא מטעמא דיתומה דהא יתומה בת ישראל יש לה קנס וכדמסיק בבבלי דף מ"ד מדאיצטריך קרא למעוטי גרים :

(שם) **המוציא** שם רע על הקטנה פטור. בבבלי שם אמר ר"ל המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתנו לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב מתקיף לה רב אדא טעמא דכתב נערה הא לאו הכי ה"א אפילו קטנה הא כתיב ואם אמת היה הדבר הזה וגומר וסקלוה וקטנה לאו בת עונשין היא אלא כאן נערה הא כל מקום שנאמר נערה אפי' קטנה במשמע. ומשמע דלפי המסקנא עיקר הלימוד דבקטנה פטור מקנס משום דילפינן קנס ממיתה וקרא בבת עונשין איירי וכן משמע מפי' רש"י שם וכ"מ בגדולה שלא התרו בה כדקאמר הכא אבל התוס' פירשו בד"ה הא לאו הכי דאפילו לרב אדא לא ילפינן קנס ממיתה אלא הכי פריך טעמא דכתב רחמנא נערה בה"א הא לאו הכי הוי אמינא אפילו קטנה במשמע והיינו משום דכיון דלא כתביה ביטל משמעות נערה דמשמע דוקא גדולה והא כתיב ואם אמת וכו' וקטנה לאו בת עונשין היא ואפילו הכי כתיב נער חסר אלמא משום חסרון ה"א אינו מבוטל משמעות נערה דהוי גדולה עכ"ד והרמב"ם ז"ל בפ"ג מנערה הלכה ב' כתב והמוציא שם רע על הקטנה פטור וכו' ואינו חייב עד שיוציא על הנערה שנאמר והוציאו את בתולי הנערה נערה מלא דבר הכתוב. וכתב הכ"מ ויש לתמוה על רבינו שכתב דברי ר"ל כהווייתן דפטורא דקטנה משום דנערה מלא דבר הכתוב ולא היה לו לתת טעם אלא משום דכתיב וסקלוה וקטנה לאו בת עונשין היא וי"ל שלהיות ראיה זו יותר פשוטה והראה נקטה עכ"ל וי"ל דמעיקרא לק"מ דהרמב"ם מפרש כפירוש התוס' ואפי' לרב אדא לא נפקא ליה מוסקלוה דלא ילפינן קנס ממיתה אלא הא דקאמר כאן נערה כו' לומר אע"ג דלגופה איצטריך עכ"פ נשמע מדגלי רחמנא הכא נערה ללמד על הגדולה ש"מ בעלמא נער חסר אפילו קטנה ומה שיש עוד לדקדק בזה עיין בקונטרס האחרון בקידושי כתובות מ"ש שם בס"ד : (שם) **עד** שתהא נערה בשעת הוצאה. והיינו כדתני שילא בבבלי דף מ"ה סיפה ולבסוף נבגרה תידון בחנק ובמסקנא דחי לה דאמר ר"י לתנא תני תידון בסקילה דאמר קרא הנערה הנערה שהיתה כבר וכדתני ר"מ הכא וכדפרישית טעמא לעיל : (שם) **שנייא** היא הוא שער כו' כדפרישית דגלי רחמנא הכא שצריך וכן תירצו התוס' בריש נגמר הדין דמקשו התם וכן הקשה האי תלמודא וע"ש :

(דף כח ע"א) **שהוא** אוכל פירות. פי' רש"י ז"ל שנפלו לה בירושה משנשאת לו והה"ד אם היו לה מקודם לכן ולא שמאתן לו בנדוניית כתובתה כ"כ הר"ן ז"ל אלא דמסתמא מקבל עליו באחריות הנכסים שיש לה לפיכך נקט רש"י משנשאת לו דהן מסתמא נכסי מלוג : (שם) **וחייב** במזונותיה. דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהלכות אישות דמזונות מן התורה הן כמ"ד בבבלי שארה אלו מזונותיה אבל דעת הרמב"ן ז"ל בפי' החומש דמזונותיה מדרבנן ותיקנו תחת מעשה ידיה וכן דעת הרא"ש ז"ל בפ' שני דייני גזירות בשמעתא דאדמון וכ"מ אם פוסקין מזונות לאשה שהלך בעלה למדה"י וע"ש מה שכתבתי מזה בס"ד :

(שם) **תקנה** תיקנו שיהא מפקח כו'. בבבלי קאמר דתיקנו פירות תחת פירקונה כי היכי דלא לימנע ולא פריק לה וקאמר נמי טעמא דלאב לא תיקנו דבלאו הכי פריק לה ולהאי דהאי תלמודא נקיט טעמא אפילו לאבי דקאמר ר' יוסי ברבי יהודה התם אב נמי מימנע ולא פריק סבר כיסא נקיטא עילוה תיזיל ותיפרוק נפשה והילכך קאמר הכא טעמא שיהא מפקח ובזה מסתמא לא מימנע האב : (שם) **רבי** יוסי אומר בין אב ובין אחר גובה. הרמב"ם ז"ל בפי"ד מהלכות אישות הלכה כ"ד פסק כר' יוסי שכתב לא רצה לקבור את אשתו ועמד אחר מדעת עצמו וקברה מוציאין מבעלה על כרחו ונותנין לזה כדי שלא תהיה זו מושלכת לכלבים. ואע"ג דפלוגתא היא ובספיקא דממונא המוציא מחבירו עליו הראיה וכדכתב הרשב"א ז"ל הביאו הכ"מ שם וכן דעת הר"ן ז"ל כבר נתן טעם הכ"מ דכיון דבמזונות קי"ל כרבי יוסי דבין אב ובין אחר אינו גובה וכן לקבורה קי"ל כוותיה ועוד דבדין הוא שלא תתבזה אשתו ותהא מוטלת מתה עד שיזדקקו ב"ד לדבר :

(שם) **כל** מקום שנהגו להספיד מספידין. כדפרישית וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שם הלכה כ"ג מתה אשתו חייב בקבורתה ולעשות לה מספד וקינים כדרך כל המדינה ואפילו עני שבישראל כו' והכ"מ פירש שם כדרך כל המדינה לומר שאם נהגו בני המדינה שלא להספיד אינו מספיד וכן מבואר בירושלמי עכ"ל ונראה מדבריו דמפרש מקום שנהגו להספיד הוא דמספידין קאמר :

(שם ע"ב) **מודה** שאינו מיפר לה עד שתיכנס לחופה. כדפרישית בפנים דלהפר נדריה דקאמר שאין האב יכול להפר נדרה שכבר יצאת מרשותו כדקאמר בבבלי דף מ"ט הרי שמסר האב כו' שוב אינו יכול להפר וכן הבעל אינו יכול להפר נדרים שנדרה קודם לכן כדאמר בנדרים דף פ"ט לאתויי מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל שאינו יכול להפר שאין הבעל מיפר בקודמין. ובנדרים שנדרה באותו זמן משנמסרה לשלוחי הבעל פלוגתא הפוסקים היא דמדעת הר"ן ז"ל בנדרים שם משמע דהבעל מיפר שכתב דכיון שמסרה להם שוב אין לאביה רשות בה דהוי לה כן מסירה כנשואין שהבעל מפר נדרים שתדור מנשואין ואילך אבל נדרים שנדרה כבר לא עכ"ל וכן היה נראה לכאורה מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפי"א מנדרים הל' כ"ב מסר האב כו' אין האב יכול להפר שהרי יוצאת מרשותו ולא הבעל יכול להפר שאין הבעל מפר בקודמין דמשמע דלא איירי אלא בנדרים שנדרה מקודם וכן פירש הב"י סי' רל"ד אבל דעת הטור שם אפי' נדרים שנדרה באותו זמן שכתב ומיהו אין הבעל מפר לה עד שתכנס לחופה ועי' בב"י ואפשר לומר דדעת הרמב"ם ג"כ אפילו בנדרים שנדרה באותו זמן ולא כתב כאן אלא מהנדרים שנדרה מקודם לומר שיצאת מרשות האב ובהפרת הבעל סמך עצמו על מה שכתב שם הלכה י' שאין הבעל מפר נדרי אשתו עד שתכנס לחופה כדקאמר הכא בהדיא :

(שם) **מתניתא** אמרה כן דתנינן כו'. בבבלי סוף פ' אע"פ למד הלכה לקטני הקטנים וכן עד בני שש ולהיובא וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהל' אישות הלכה י"ד והכא משמע דאדלעיל קאי המדור ואתקנת חכמים ואפשר דר' עולא נמי למיזבא קאמר ואקטני קטנים :

(שם) **הוא** ואשתו ניזונין מכן. ובבבלי מסיק דלית הלכתא כוותיה :

(דף כט ע"א) **במקפיד** את הזקן והכהו. ובהבבלי לא גרים והכהו והכי איתא התם מר אמר בשם ר"ל המבייש את הזקן נותן לו דמי בושתו משלם מר בר גם איקפיד לרבי אבא בר חנינא אתא עובדא קומי ריש לקיש וקנסיה ליטרא דדהב וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ג מהלכות חובל הלכה ה' :

(דף ל ע"א) **למי** נצרכה לרבי מאיר. ובבבלי דף נ"א דחי לה דהא אשכחן לברייתא הרשה גובין מן המשועבדין כו' ולא שאני ליה לר"מ בין שטרי לכתובה ומפרש התם לר"מ מאי חייב דקתני מתני' מן המשועבדין ולהאי תלמודא לא ניחא ליה לפרש הכי משום דחייב באחריות משמע אפילו מן המשועבדים ולרבי יהודה דס"ל אחריות טעות סופר לא איצטריך שיפא :

(שם) **לא** סוף דבר שנשבית בחיי בעלה. ובתוספתא גרים איפכא נשבית לאחר מיתת בעלה אין היבמין חייבין לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה ולאח"כ מת בעלה אין היבמין חייבין לפדותה וכלומר דלא תימא שכבר נתחייב בפירקונה בחייו וכן הוא בבבלי דף נ"ב ולפי גירסת הרי"ף ז"ל דגרים אין היבמין חייבין לפדותה דאפילו זקוקה ליבם היא אין חייבין וכן פסק הרמב"ם ז"ל פי"ח מהלכות אישות הלכה ה' :

לישוב

(שם) **לישוב**. והרמב"ם ז"ל בפי"ד מהל' אישות הלכה י"ח כתב נשבית חייב לפדותה ואם היה כהן שכבר נאסרה עליו פודה אותה ומחזירה לבית אביה אפי' היה בעיר אחרת מטפל לה עד שמחזירה למדינתה ומגרשה ונותן לה כל כתובתה ע"כ וכן כתב הטור סימן ע"ח חייב לפדותה ומה ירה לבית אביה ומהכא משמע דאין צריך להחזירה למדינתה ולא ראיתי לא' מן המפרשים שכתבו מזה:

(שם) **קצין** הוא אביד. ובפרק מי שמת הלכה ו' מייתי לה להך עובדא דהכי קריבתיה דר"ש בר ווא הוות קשסה עינה אתת גבי רבי יוחנן אמר לה הקצן הוא אהין אסייד אין קל ז מן פורכיך אין לא קצין בעליך יהיב ליך. ולמדו מזה הפוסקים לומר דאפילו באשת איש הדין כן דיש חילוק בין רפואה שיש לה קצבה דנתרפאה מכתובת' וכן דעת בעל העיטור הביאו הטור סימן ע"ט אבל הרא"ש והר"ן ז"ל דחו לה דהא דקאמר בעליך יהיב ליך מנכסי בעליך קאמר ודוקא באלמנה הדין כן כדמחלק בבבלי ומייתי עובדא התם באלמנה אבל בא"א אין חילוק ובין יש לה קצבה ובין אין לה לעולם מתרפאת מנכסי בעלה וכן נראה מדעת הרמב"ם ז"ל שם הלכה י"ז שסתם וכתב האשה שחלתה חייב לרפא וה אותה עד שתבריא ובפי"ח ביין אלמנה חילק בה בין יש לה קצבה או לא:

(שם ע"ב) **וכאן** למי שאינו בעולם. וכן הוא מדמי לה בבבלי פ' י"כ דאפי' לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הני מילי לדבר שישנו בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא אלא תנאי ב"ד שאני ואפי' כרבנן דר"י בן ברוקה אתייא מתני' דהכא:

(שם) **איבדו** מזונותן ולא איבדו פרנסתן. וכן הוא פלוגתא בבבלי פ"ו דף ס"ח ומסיק התם נר' דסבר לה כר"מ דהכא דלא אבדו פרנסתן היינו בשמוחתה בשעת נשואים על מותר עישור נכסיה וממתני' דיתומה שהשיאה כו' דדייקינן הא גדולה ויתרה בשלא מיחתה ואם ניזונית מן האחין אפילו לא מיחתה לא אבדה פרנסתה וכן הסכימו הפוסקים ומה שסתם הרמב"ם ז"ל בזה בפרק כ' מהלכות אישות ולא חילק בנישאת בין ניזונה או לא כבר יישב הכ"מ שם דסמך עצמו על מ"ש גבי בגרה וע"ש:

(שם) **בכור** שנטל חלק פשוט מוקה ויתר. וכדמסיק בבבלי יש נוחלין דף קכ"ו דאפי' נטל חלק פשוט במוקלת הנכסים ויתר בכל הנכסים:

(דף לא ע"א) **בא** עליה עודה בבית אביה. בבבלי דף כ"ד בעי רבא בת ארוסה יש לה מזונות או אין לה ומשמע מדלא מיבעיא ליה בארוסה עצמה ש"מ דאית לה כשבא עליה אבל מדברי הרא"ש ז"ל נראה דלארוסה עצמה נמי אין לה אפילו כשבא עליה והה"ד דמצי למיבעיא בארוסה עצמה כמ"ש שם לבעיא דבת אנוסה וכן לבת ארוסה לית לה כיון דסלקא בתיקו והיינו לאחר מיתה אבל בחיי האב חייב לזונו בתקנת אושא עד שש שנים כ"כ הוא ז"ל שם:

(שם) **מחלה** לו על כתובתה מהו. בבבלי דף כ"ג פשיט ליה דמוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דכרין וכן לעצמה אין לה מזונות ופלוגתא הפוסקים היא לדעת הרמב"ם ז"ל אפי' בחייו אין לה מזונות עליו כדכתב בסוף פי"ז מהל' אישות אבל דעת הרא"ש ז"ל דוקא לאחר מיתה אין לה הא בחייו יש לה מזונות דמזונות האשה אינם כתנאי כתובה אלא למ"ד דאורייתא או למ"ד תיקנו מעשה ידיה תחת מזונות ואם נוטל מעשה ידיה צריך לזונה ע"כ והרמב"ם לשיטתיה אזיל דס"ל מזונות דאורייתא ובשאינו נוטל מעשה ידיה נמי צריך לזונה ובהכי איירי ובשמחלה כתובתה איבדה הכל וכן הסכים הר"ן ז"ל וכן משמע קצת מהכא דקאמר וכותה אבדה דאפי' זכות מזונות בחייו במשמע:

(שם) **היורשין** שוכרין לה בית. וכן קאמר בבבלי תני רב יוסף בביתי ולא בביקתי וכדפירשו הרמב"ן והרשב"א ז"ל הביאם הכ"מ בפי"ח מהלכות אישות דאם המקום צר שאינם יכולים לדור ביחד אינה יכולה לכוף את היורשים לדור עמה אבל חייבין לשכור לה בית אחר לפי כבודה וכן כתב שם הרמב"ם ז"ל:

(שם) **כמאן** דלית לה פורנא אלא עשר. כן הוא גירסת הרא"ש ז"ל ופירושו שם ולפ"ז לרבי מנא דאמר שכיון שאין הבית שוה אלא י' דינרין הרי הוא כאלו לא נתחייב לה אלא י' דינרין ויכולין הם לסלקה בדמי הקרקע לבד ואע"פ שהיא רוצה לקחת הקרקע בכדי כל כתובתה והר"ן ז"ל כתב על זה ואם כך פירושו תימה הוא היאך העלו הדין ולמה לא תוכל היא להעלותו עד כדי סך כתובתה אחר שהיא רוצה לקחתו בכולה והרמב"ן ז"ל פי' בענין אחר מכאן והילך היא אומרת קרקע כלומר שכרו לי קרקע שאיני רוצה לטרוח בשכירותו אין שומעין לה כהדא דהכיא איתתא הות פורנה כ' כלומר שכתב לה הבעל שישכרו לה מדור לפי כבודה עד עשרים דינרין והיה בית א' נשכר לה לפי כבודה בי' דינרין ואמרה להם או תנו לי כ' או טרחו אתם ושכרו לי ודן רבי מנא שאין להן לטרוח אלא נותנין לה י' דינרין שבית ראוי לה נשכר בכך והיא תשכור לעצמה עכ"ל ודברי הרא"ה ז"ל עולים כפי' הרא"ש ז"ל ונתן טעם דמאחר שאין לשיעבוד כתובתה אלא בכדי עשרה דינרין הרי הוא כאלו אין כתובת' אלא י' דינרין וכיון שהדין עם היתומי' לסלקה במעות אע"פ שהיא רוצה בקרקע נותנין לה מעות ומסלקין אותה:

הדרן עלך פרק נערה

פרק ה' (שם ע"ב) **אף** על פי. שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה. פי' רש"י ז"ל שלא כתב לה תוספת ומשמע אבל כתובה יש לה אע"פ שלא כתב לה ולשיטתי' אזיל דס"ל דארוסה יש לה כתובה אפילו בדלא כתב לה וכן מוכח מדבריו בריש סנהדרין דף י' אמר רבא פלוני בא על נערה המאורסה והוזמו נהרגין ואין משלמין ממון ופי' הוא ז"ל אין משלמין טובת הנאת כתובתה שרצו להפסידה שהרי לא הכירו שם האשה ולמא מפסדי. בא על בתו של פלוני נהרגין ומשלמין ממון שבאו להפסיד כתובתה מן האירוסין ע"כ והאי בדלא כתב לה מיירי דהא בריש לא הכירו שם האשה והיכי ידעי אם כתב לה כתובה וכן דעת התוספות והרא"ש דארוסה יש לה כתובה ואפי' ממשעבדי טרפא מנה ומאתים כדכתב הטור סי' ל"ה אבל דעת הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות אישות הלכה י"א דאין לארוסה כתובה אלא בדכתב לה ולדידיה מפרשינן הכא שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה שהכתובה אינה כלום כל זמן שלא כנסה וכן פירש הרא"ש ז"ל לדעת הרמב"ם. ובההיא דסנהדרין דפסק כן בפכ"א מהלכות עדות הלכה י' לא פירש כפי' רש"י ז"ל דממון דקאמר על כתובה קאי אלא על הקנס שרצו להפסיד לאביה מהבעל כדפירש הכ"מ שם. ועי' בפרקין דלעיל מ"ש בדין ממון לזה ונפשות לזה:

(שם) **ונמצא** שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו. וכתב הרי"ף ז"ל ריש פרק הנושא על הא דאמרינן שם האומר להבירו חייב אני לך מנה בשטר רבי יוחנן אמר חייב ר"ל אמר פטור והא דאמרינן בגמרא דבני מערבא אהא מתני' במה הוא מתחייב לא כן אמר ר"י ור"ל הכותב שטר חוב לחבירו בחזקת שחייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו כלום דאלמא ר"י ור"ל לא איפליגו בהא מילתא כל עיקר אלא תרווייהו סבירא להו דאינו חייב לא מייסינן לה אלא אגמ' דילן סמכינן דסבר בהא מילתא פלוגתא דר"י ור"ל וקי"ל דהלכה כר' יוחנן עכ"ל:

(שם) **רוצה** הוא ליתן כמה שלא תחזור בה. ממסקנא דהכא משמע שהמוסיף לאשתו אפילו לאחר שכנסה באמירה בעלמא סגי ולא צריך למיקנא מיניה דומיא דהאי דרב גידל דהן הן הדברים הנקנים באמירה ולא משמע כן משיטת הבבלי כ"כ הר"ן ז"ל ולאייתו מדמסיק בבבלי ריש פרקין אמר לעדים כתבו וחתמו ויהבו ליה צריך לאמלוכי ביה ואם איתא דתוספת יהא נקנה אפילו אחר נשואין באמירה בעלמא אמאי צריך לאמלוכי ביה וזה עולה כפי' הראב"ד ז"ל בריש פי"א מהל' מלוה שהשיג על מה שפסק שם הרמב"ם דאפילו בהודאות והלואות צריך נמלך בו כל זמן שלא קנו מידו וכתב עליו אני קבלתי שלא נאמר בגמרא אלא בכותב כתובה לאשתו ומוסיף לה אבל בהודאות והלואות לא צריך לאמלוכי ביה ע"כ וכן נראה מפירוש רש"י ז"ל שפי' אמר לעדים כתבו וחתמו כגון במתנת קרקע משמע דוקא על מתנה קאי ודומיא דתוספת כתובה ומדברי הרמב"ם ז"ל שפירש דקאי נמי אהודאות והלואות אין לנו הכרע משיטת הבבלי אם פליג בזה אשיטתא דהכא דבאמירה בעלמא סגי וע"ש:

(דף לב ע"א) **ובלבד** מן הנשואים הראשונים. וכן פסק הרמב"ם בפ' כ"ג מהלכות אישות הלכה י"ד ובין קטנה ובין גדולה ודוקא אב אבל לא אם ושאר קרובי' ומשמע דכ"ש אחר לא כדמסיק הכא וכמו שהגהתי בפנים כ"ש אחר וכן הוא במרדכי ריש פרק הנושא וע"ש דמחלק דוקא בעשיר או האב יכול לפסוק ולא אחר אבל בעני נעשה נדר:

(שם) **המשיא** את בנו בבית זוכה בבית כו'. וכן אמרינן בבבלי פ' מי שמת דף קמ"ד והתם הצריכו נמי שיהא נישואים ראשונים לזה הבן ולא השיא האב בן אחר קודם לו וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ו' מהלכות זכיה ומתנה הלכה ט"ו ומסיק נמי התם דאם שייר לעצמו במה שמשתמש בו לא זכה הבית ולאו דוקא אוצרו וכדמסיק הכא:

(שם ע"ב) **אלא** בשביל חיבת לילה הראשון שבעל. משמע מהכא דחיבת ביאה הוא דקונה ובבבלי דף נ"ו בעיא היא נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה והרמב"ם בפי"ו שם הלכה י"א כתב ואינה גובה תוספת כלל הואיל ולא כנסה פ"ל דחיבת חופה קונה והיינו משום דהתם לקמיה בעי רב אשי נכנסה לחופה ופירס' נדה מהו את"ל חיבת חופה קונה חופה דחזייה לביאה אבל חופה דלא חזייה לביאה לא או דלמא ל"ש תיקו ודרכו ז"ל לפסוק תמיד כאת"ל דמיפשט פשיט ליה הא דחופה קונה. ובענין חופת נדה פלוגתת הרמב"ם ושאר פוסקים היא אי הוי כחופה לכל הדברים ולדעת הרמב"ם ז"ל שם הל' ב' הרי היא כארוסה לכל דברים ולענין תוספת כתובה כ"ע מודים דכארוסה היא דחופה דלא חזיא לביאה היא ועיין בפ"ו דיבמות דף ט"ו הלכה ג' במראה ד"ה לא סוף דבר שהקשיתי שם לדעת הרמב"ם שפסק בפ"ו מהלכות תרומות הלכה כ"א דיש חופה לפסולות ואמאי פסק כאן דאין חופת נדה קונה וכן הקשה הר"ן ז"ל בפרקין שכתב והדבר תימא כיון דקי"ל ביבמות דיש חופה לפסולות חופת נדה למה לא תקנה לפיכך נראה כדברי האומר דלא איבעיא לן אלא לענין תוספת כתובה אבל לשאר דברים קונה עכ"ל וכן דעת הרא"ש ז"ל. ויש ליישב לדעת הרמב"ם דהיינו טעמיה דס"ל חופת הפסולות ארוסה עושה ולא נשואה משום דלא חזיא לביאה כדכתב בהלכות אישות שם ומשתכנס לחופה נקראת נשואה אע"פ שלא נבעלה והוא שתהיה ראויה לבעילה אבל אם היתה נדה אע"פ שנכנסה לחופה ונתייחד עמה לא גמרו הנשואין והרי היא כארוסה עדיין ע"כ וטעמו דמפרש דהבעיא דרב אשי אשאר דברים נמי קאי והוא הדין ולא איפשיטא אינה קונה דלא הויא כנשואה אבל לענין תרומה לא תהא אלא כארוסה פסולה נמי מן התרומה דהרי פסק בתרומות שם כת"ק דמתניתין ביבמות אלמנה לכ"ג כו' מן האירוסין לא יאכלו בתרומה דמשתמרת לביאה פסולה היא ולפיכך בחופה נמי פסלה כדכתב שם בהנת אלמנה שנתארסה כו' וכן אם נכנסו לחופה בלא אירוסין אינן אוכלות שהחופה פוסלתן מלאכול ע"כ והתם ע"כ אפי' בלא אירוסין דאי אחר האירוסין כבר נפסלה משעה שארסה אבל בעלמא אפי' חופה שאחר האירוסין אינה קונה לדעתו ז"ל אא"כ ראויה לביאה היא. דאלו חופה בלא ארוסין לעולם אינה קונה דלא קי"ל כרב הונא בקידושין דאמר חופה קונה מקל ומומר ועיין בפ"ק דקידושין מה שכתוב מזה בס"ד:

(דף לג ע"ב) **לא** אמר רבי יודה אלא בסוף אבל בתחילה אף ר"י מודה. בבבלי דף נ"ו גרסינן תניא ר"מ אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים כו' ה"ז בעילת זנות רבי יוסי אומר רשאי ר' יהודה אומר רצה כותב לבתולה שטר על מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה כו' ופירש רש"י ז"ל דר' יוסי ור' יודה פליגי הי בתנאי בעל פה מהני או לא דר' יוסי סבר רשאי ואפי' על פה נמי תנאו קיים ואתא ר' יודה נמי למימר רשאי כר' יוסי מיהו על פה תנאו בטל כדאמר לעיל חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אבל אם באת למחול תכתוב שובר ע"כ ולפיכך פירש הוא ז"ל במאי דאמרי' התם לקמי' כי אתא רב דימי אמר ר' שמעון בן פזי אמר ריב"ל משום בר קפרא מחלוקת בתחילה אבל לבסוף ד"ה אינה מוחלת דעל מחלוקת ר' יוסי ור' יודה קאי דהא דאמר ר' יהודה בע"פ לאו תנאה הוא ור' יוסי סבר הנאה קיים בתחילה משום דאכתי לא זכתה בכתובתה וכיון שכן יכולה להפקיע זכותה באמירה בעלמא אבל לבסוף שכבר זכתה בכתובתה ד"ה אינה מוחלת באמירה בעלמא אא"כ כתבה שובר ה"קבלתי. ובאידך כי אתא רבין אמר מחלוקת לבסוף אבל בתחילה ד"ה מוחלת באמירה בעלמא וכדמפרש התם ר' אבהו מאי סוף סוף חופה כו' ולא פליג עם ר' יוחנן דאמר התם בין בזו בין בזו מחלוקת כו' ע"כ לפי גי' רש"י ז"ל ופירושו. והרא"ש ז"ל בחידושיו תמה על פירושו דלא אשכחן בשום דוכתא דשני לן בין דברים שבעל פה לדברים שבכתב ופלוגתא דר' יוסי ור' יהודה ודאי לאו בהכי הוא ותו קשיא לן בהא דרבין היכי קאמר דלכתחילה ד"ה מוחלת יהא אמרי' לעיל דלר' יהודה בתנאה לא דקסבר חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ואע"פ שהמתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים הכא בדרבנן תנאו בטל אלמא דלכ"ע בתחילה ממיר לן מבסוף ומינה נמי לענין מחילה דאית לן למימר דכל לכתחילה ממיר מבסוף והיכי לימא הכא דלכתחילה דברי הכל כו'. ולפיכך פירש הוא ז"ל פלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי ורבי יהודה בברייתא הכי דלא שאני לן בין אמירה לכתיבה אלא דפליגי בתנאי ומחילה דרבי יודה סבר בתנאי ודאי לא והיינו מתחילה להתנות עמה לפחות מכתובתה תנאו בטל אבל במחילה והיינו אמר שזכתה בכתובתה מלית מחלה ולא הוי בעילתה בעילת זנות ורבי יוסי סבר רשאי דאפילו בתנאה מתחילה יכולה למחול ור"מ סבר בין בתנאי מתחילה בין במחילה אא"כ לא והא דקאמר התם לעיל אליבא דר"מ כל הפוחת כו' ואפילו בתנאה כלומר דרבותא קמ"ל בהא דקאמר כל הפוחת ולא קאמר כל השוהה כן בעילתו בעילת זנות אלא לאשמעינן אפילו היכא דודאי אית לה כתובה הראויה לה לבתולה ר' ולאלמנה מנה אלא דטועה איהי וסברה דלית לה הוי בעילתו בעילת זנות דלא סמכה דעתה והא היכי דמי דאית לה ותיטעי איהי וסברה דלית לה ודאי בתנאה הוא כגון שכנסה מתחילה על מנת שלא תהא כתובתה כראוי והוי תנאו בטל דהא ר"מ אפילו בעלמא אית ליה המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכ"ש הכא דאפילו רבי יהודה מודה כדלעיל ובודאי אית לה מדינא אלא דאיהי טועה ו?רה דלית לה ולא סמכה דעתה ו?' בכה"ג הוי בעילתו בעילת זנות ומכ"ש בפוחת ממש. ויבשתא ומפרשינן להא דרב דימי ורבין ה?' וגרסי' בדרבין מחלוקת לבסוף אבל לכתחילה ד"ה אינה מוחל' וכן נראה מתוך הירושלמי ומתוך תשובה לרב האיי גאון ז"ל נראה נמי שאין גיר' הספרים נכונה וה"פ דרב דימי ה"ק מחלוקת לכתחילה כלומר בתחילת חופה וכדפריש התם ר' אבהו ועל מחלוקת דר"מ ור' יודה במתניתין קאי דר"מ סבר לעולם הוי בעילתו בעילת זנות אפילו בתנאה דאית לה אלא דלא סמכה דעתה וכ"ש בפוחת ממש ור' יהודה סבר דיכולה למחול ולאו בתנאה דאלו בתנאה אפילו רבי יודה מודה דתנאו בטל ואית לה אלא שכבר כתב לה כתובה של מאתים זוז וזכתה בה ואח"כ מחלה לו בתחילת חופה ובהא הוא דקאמר ר' יהודה דיכולה למחול ולא הוי בעילתו בעילת זנות ור"מ נמי לא פליג דיכולה היא למחול אלא דסבר דבעילתו בעילת זנות היא אבל בסוף ד"ה אינה מוחלת כלומר בסוף אחר שבעל כדפריש ר' אבהו דמודה בה ר' יהודה לר"מ דאילו מחלה הוי בעילתו בעילת זנות מה שבועל מכאן ואילך וטעמא דבשלמא קודם בעילה אם באת לפחות לה סמכה דעתה במה שיש לה מן הכתובה ומדעתה מחלה אבל אחר הבעילה חוששת שמא אין המקח ערב עליו דסברה מאי האי דקמאי דהשתא בא לפחות מכתובתי ולא אמר מעיקרא מידי ושמא כתן עיניו בגירושין ולא סמכה דעתה על מה שיש לה מן כתובתה ובהא מודה ר"י דבעילתו מכאן ואילך בעילת זנות ור' יוחנן דקאמר בין בזו בין בזו מחלוקת היינו בין בתחילת חופה ובסוף חופה כדפריש ר' אבהו ופליגי ר"מ ור"י במחילה אם הוי בעילת זנות אבל לא בתנאה כדלעיל אבל מודה רבי יוחנן לריב"ל אחר שבעל דמודה רבי יהודה דאינה יכולה למחול ואם מחלה בעילתו בעילת זנות מכאן ולהבא ורבין אמר מחלוקת לבסוף אחר חופה דבהא פליגי ר"מ ור' יהודה דר"מ סבר אם מחלה בעילתו בעילת זנות ור"י סבר יכולה למחול שכבר זכתה ולא הוי בעילתו בעילת זנות אבל בתחילה ד"ה אינה מוחלת כלומר בתחילת חופה דעדיין לא זכתה בכתובה עד אחר החופה וכיון שכן אלו מוהלת קודם החופה אע"פ שכתב לה כתובה חשיב להו כתנאה ובתנאה כ"ע אית להו תנאו בטל ורבי יוחנן אמר בין בזו בין בזו מחלוקת כלומר תחילת ביאה וסוף ביאה דבהא פליגי דר"מ סבר אלו מחלה בעילתו בעילת זנות ור' יהודה סבר דמהלה ולא הויא בעילתו בעילת זנות ודכ"ע ודאי יכולה היא למחול בין בתחילת ביאה בין בסוף ביאה כיון דכבר זכתה אחר החופה בכתובתה ומודה רבי יוחנן לריב"ל דבתחילת חופה אינה יכולה למחול דאז לא הוי אלא תנאה כיון דעדיין לא זכתה כדלעיל והכי איתא בירושלמי בהדיא אמתני' דליכא פלוגתא אלא דר"מ ור' יהודה בלא"ד ע"כ מדברי הרא"ה ז"ל שהאריך בדבר והעתקתי תוכן דבריו להבין שיטת הבבלי ושיטתא דהכא כפי מה שפירשתי בפנים דאתיא כדברי רבין כמבואר. והרמב"ם ז"ל בפי"ב מהלכות אישות הלכה ה' סתם דבריו וכתב המתנה עמה לפחות מעיקר כתובה או שכתב לה כתובה מאתים כו' וכתבה לו שנתקבלה ממנו כך וכך והיא לא נתקבלה תנאו בטל שכל הפוחת כו' הרי בעילתו בעילת זנות ע"כ ומדלא חילק כלום בין בתחלה ובין בסוף נראה דגריס נמי כגי' הרא"ה ז"ל אליבא דרבין דבתרא הוא ופסק כמותו בכ"מ ומתחילה ד"ה אינה מוחלת כהאי דאמר הכא ומטעמא דפרישית וכיון דפסק כר"מ תו ליכא לחלק מידי ולעולם אינה מוחלת והילכך כתב המתנה עמה כו' והיינו בתחילה או שכתב לה כו' והיינו בסוף ואע"ג דמציא מחלה לד"ה כדלעיל בעילתו בעילת זנות מיהת הויא. והא דפסק כר"מ כתב הה"מ ז"ל דכיון דקי"ל הלכה כר"מ בגזרותיו אע"ג דר"מ אמר דטעמא דתנאו בטל משום דכתובה דאורייתא כדאיתא בגמרא ואנן קי"ל כתובה דרבנן מ"מ הלכתא כוותיה ולא מטעמיה אלא דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה עכ"ל ואפילו הוי קי"ל כתובה דאורייתא מ"מ לאו מטעמיה דר"מ הוי דהא אנן קי"ל אפילו במתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים בדבר שבממון כדכתב הרמב"ם פ"ו מהלכות אישות הלכה ט' אלא דהאמת כתב וכולה טעמא דמילתא משום דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה:

(שם) **אשה** יש לה כתובה ופילגש אין לה כתובה. ולא קידושין וכדאמרי' בבבלי פ"ב דסנהדרין דף כ"א נשים בכתובה וקידושין פילגשים בלא כתובה ובלא קידושין כדפסק הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות מלכים ולא כדכתב הה"מ ז"ל בפ"א מהלכות אישות וכבר השיג עליו הכ"מ שם ובעיקר הקושיא שהקש' הראב"ד ז"ל על מ"ש הרמב"ם שם דלוקה על המיוחדת לו בלא קידושי' משום

משום לאו דלא תהיה קדשה עיין מה שהכתוב מזה בסוף פ"ג דקידושין בס"ד:

(דף לד ע"א) **הבגר** בשעה. כדפרישית וכן הוא מסקנת הבבלי וכדעת הרמב"ם ז"ל פי"א מהלכות אישות הלכה י"ז:

(שם) **חיבתן** עלי מן הראשון. דהא דתנן לאלמנה שלשים יום לאלמנה מן הנשואין דוקא אבל נתאלמנה מן האירוסין נותנין לה י"ב חדש דהא בתולה היא וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל שם וכן המארס את הבעולה נותנין לה שלשים יום מיום התביעה ע"כ ולמעט אלמנה מן האירוסין כדכתב הה"מ שם:

(שם) **הוא** אלמון והיא בתולה כו' בחור והיא אלמנה כו' הרא"ש ז"ל הביא האי דהכא וכן פסק הטור סי' נ"ו ארוסה שתבעה הבעל נותנין לה י"ב חדש אפילו אם ניסת לאלמון וכשם שנותנין לה זמן כך נותנין לבחור י"ב חדש אפי' נושא אלמנה. אבל הרמב"ם ז"ל שם הלכה י"ח כתב וכמה נותנים לו כמה שנותנים לה אם י"ב חדש י"ב חדש ואם ל' יום ע"כ וכתב הר"ן ז"ל וה"ל ודאמרינן כך נותנין לאיש היינו לומר דלבחור י"ב חדש אפי' נושא אלמנה ולאלמון שלשים יום אפי' נשא בתולה כל זמן שהיא מוכנת וכן נראה מן הירושלמי אבל הרמב"ם כתב כו' וכדבריו כ"ל דאפי' הוא בחור אם נושא אלמנה אין נותנין לו אלא שלשים יום מדאקשינן בגמרא דף כ"ו לרב הונא דאמר בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה שלשים יום כאלמנה והתנן בוגרת ששהתה י"ב חדש הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר ואם איתא דלבחור אפילו נשא אלמנה נותנין לו י"ב חדש אם נשא בוגרת נמי הכי דיניה ואי הכי מאי קושיא ליסני ליה דכי בעי י"ב חדש משום דידיה הלא ודאי משמע דאיהו בתרה גריר ועוד מדתניא לקמן המארס את הבתול' בין שתבעה הבעל והיא מעכבת ובין שתבעה היא והבעל מעכב נותנין לה י"ב חדש ומדלא אפליג בין תבעה היא והבעל מעכב בין בחור לאלמון ש"מ דאפי' אלמון שנשא בתולה נותנין לה י"ב חדש עכ"ל ואיכא למידק בדבריו מ"ש דבאלמון שנשא בתולה נראה מן הירושלמי דאין נותנין אלא שלשים יום והא לא משמע הכא כן דקאמר יכולה היא לומר כו' ונותנין י"ב חדש וכן מוכח מהבבלי וכדהביא הוא ז"ל ראיה מהברייתא ובזה כ"ע מודים בה ומ"ש להביא ראיה לדברי הרמב"ם בבחור שנשא אלמנה מדמקשי ממתניתין דנדרים לפענ"ד אינה ראיה מוכרחת כ"כ דלא מצי למשני דכי קתני התם י"ב חדש משום דידיה הוא דהא קתני נמי התם ואלמנה שלשים יום ואם בשהוא בחור מיירי דלאלמנה נמי נותנין י"ב חדש דהא ודאי ליכא לאוקמי בוגרת שנשאת לבחור ואלמנה לאלמון דמאי פסיקא ליה אלא ע"כ דה"ק יש בוגרת שזמנה י"ב חדש כגון שנשאת לבחור וא"כ אפילו אלמנה נמי משכחת לה ומשום הכי לא מצי למשני כן. והנראה לע"ר דה"ע דהרמב"ם ז"ל דבגמרא משני אהא דמקשי לרב הונא מבוגרת ששהתה י"ב חדש אימא בוגרת וששהתה שנים עשר חדש ולבתר הכי מסיק להא דרב הונא בתיובתא מהא דקתני בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה י"ב חדש כו' וכתבו התוס' תימא דהכא קאי בתיובתא ובפרק נערה המאורסה אתיא סוגיא סתמא דהש"ס כוותיה דקאמר התם בוגרת בשלשים יום סגי אימא בוגרת וששהתה והיינו כרב הונא ונראה לפרש דה"ק בוגרת בשלשים יום סגי והיכי קתני במתני' בוגרת ששהתה י"ב חדש דמשמע דבוגרת לא סגי לה בשום ענין בלא י"ב חדש והא בשלשים יום סגי וכגון שקדשה לאחר ששהתה י"ב חדש בבגרות ומשני תני בוגרת וששהתה והשתא קתני סתם בוגרת בהדי נערה ששהתה י"ב חדש ובהדי אלמנה ששהתה שלשים יום משום דיש בוגרת דדינה כנערה בי"ב חדש כגון בגרה יום אחד ונתקדשה ויש בוגרת שדינה כאלמנה כגון עמדה י"ב חדש בימי בגרותה ונתקדשה והשתא אתיא דלא כרב הונא עכ"ל כוונת דבריהם משום דקשיא להו לאי דמשני תני בוגרת כו' למה ליה למיתני בוגרת כלל ליתני בתולה ששהתה כו' אלא ודאי לאשמעינן דבוגרת חלוקה בדינה היא וכמסקנא דהכא והשתא מוכרח הוא דאלמנה לעולם אין זמנה יותר משלשים יום דאם איתא דאם נשאת לבחור נותנין לה י"ב חדש מאי פסיקא ליה טפי בבוגרת דחלוקה בדינה היא ומש"ה קתני לה נמי בהדי אלמנה לאשמעינן דלפעמים דינה כאלמנה והא אלמנה גופה זמנין דמשכחת לה דנותנין לה י"ב חדש (וע"כ עיקר הרבותא דתנא לאשמעינן דיש בוגרת דדינה כאלמנה דאלת"ה אכתי קשה ליתני בתולה ובוגרת נמי בכלל היא כדקתני בתולה נשאת ליום הד' ובוגרת בכלל לשיטת הבבלי דיש לה טענת דמים ועי' בהגהת אשר"י ריש פ"ב דמכלתין בשם המרדכי והתם לשיטתא דהאי תלמודא הוא דאין לבוגרת שום טענת בתולים כמו שביארתי הכל בפ"ק ועיין מ"ש שם הלכה ו' במראה ד"ה תמן שניכן מודים) אלא ע"כ אפילו באלמנה שנשאת לבחור אין נותנין לה אלא שלשים יום:

(שם) **הגיע** זמן כו'. מה שהגהתי בפנים הוא כפשטא דמתני' וגי' התוס' בדף כ"ח ד"ה הגיע הזמן ולא נישאו או שמתו בעליהן אוכלת משלו ואוכלת בתרומה כלומר שהיבם מאכילן בתרומה בלא ביאה דומיא דהגעת הזמן וע"ש שהוכיחו דהא דאמרינן אין היבם מאכיל בתרומה היינו בשלא אכלה בחיי הבעל אבל היכא דאכלה בחיי הבעל אוכלת נמי בזיקת היבם לפי משנה הראשונה דהך דרשה דדריש בגמרא קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין אחיו אסמכתא בעלמא הוא ומדאורייתא מיכל אכלה אלא דלמשנה אחרונה אין הארוסה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה ולא היבמה עד שתיבעל כדתני בתוספתא ועיין ביבמות דף י"ח ע"א במראה ד"ה וישלמו מה שכתבתי שם וכן מפורש בהדיא בהאי תלמודא בפרק אף על פי והיינו לפי גירסת התוספות כאן ועיין שם:

(שם) **אם** היתה עיכובה מממתו ניזונת משלו. משמע מהכא דמחלקינן באונס בין אם הוא ממנתו כגון שחלה או אירע לו איזה אונס ניזונת משלו ובירושא דהעיכוב מכח תקנת הכמים הוא אינה ניזונת משלו. אבל בבבלי ריש מכלתין מדמי להו להדדי דקאמר הגיע הזמן באחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מזונות לפיכך חלה הוא כו' אינו מעלה לה מזונות וכדקאי מסקנא התם דבכל אונסא לא אכלה וכתבו התוס' שם ד"ה לפיכך דדוקא כשחלה קודם שהגיע הזמן אבל חלה לאחר שהגיע הזמן מעלה לה מזונות וכן כתב המרדכי וכן הוא בהגהת אשר"י שם וראייתם מדאמרינן הכא לקמן ביבם אם חלה אחר שעמד בדין מעלה לה מזונות. ומדברי הרמב"ם ז"ל שם הלכה י"ט אינו נראה כן שכתב וכן אם חלה הוא או היא או שפרסה נדה כשהגיע הזמן אינו מעלה לה מזונות ומשמע דכשהגיע הזמן אכולהו קאי כדמסיק שם הטעם שהרי אינה ראויה להנשא עד שתטהר או עד שתבריא וכן הוא אינו יכול לישא אשה עד שיבריא וצ"ע דהא בפי"ח מהלכות אישות הלכה ט"ז פסק ביבם כהכיא דהכא שאם חלה אחר שתבעתו היבמה ועמד בב"ד ניזונת משל יבם ושמא דהוא ז"ל מחלק בין אם חלה מיד כשהגיע הזמן ובין יבם שחלה אחר שעמד בדין דהיה לו לכנסה לאלתר קודם שאירע לו אונס וכ"כ התו' ביבמות פ' החולץ דף מ"א ד"ה עמד בדין וברם וצ"ל דהא דכתבו בריש כתובות קודם הגעת הזמן לאו דוקא אלא מיד כשהגיע הזמן:

(שם) **נותנין** לה כפליים בחולין. בבבלי דף כ"ח מפרש דטירחא איכא בינייהו דרשב"ג סבר לא מטרחינן לה למכור בשוויה אלא נותנין לה תרומה הרבה כדי שתתננה בזול ותמלא לוקחין הרבה:

(שם ע"ב) **האומר** איני הולך כאומר איני מגרש. כדפרישית בפנים דלענין מזונות קאי והיינו דנקט לה הכא וכ"כ התוס' פרק החולץ שם דדוקא בנתרצה ליבנם ובזה תיקנו חכמים מזונות משל יבם ולא בנתרצה לחלוץ אבל הרמב"ם ז"ל פי"ח שם סתם דבריו ולא חילק כלום ומשמע דלעולם ניזונית משל יבם אם ברח או חלה אחר שעמד בדין:

(שם) **ולא** סוף דבר ששה חדשים לפני היבם כו'. כמו שהגהתי בפנים כן נראה מדברי התו' שם ד"ה השתא דלנכחת המשנה דהכא מפרשינן בלא זו אף זו וכן גרסינן התם בבבלי וע"ש דלפי דבריהם לא גרסינן במתני' או כולן בפני היבם חסר יום אחד בפני הבעל אלא כדהכא והרא"ה ז"ל מקיים גירסת הספר ומפרש דלשיטתא דהאי תלמודא לא חשיב לה למילתא פשיטא אלא לרבותא דעדיפ' ליה כי הוו להו כולהו בפני היבם דמשיב' ליה כארוסתו כאלו זכה בה מעצמו ולא מחמת אחיו:

(שם) **וסמכו** לכן מקרא. וכן דריש בספרי פרשת קרח ואסמכתא בעלמא הוא דעיקר טעמא משום דעולא שמא ימוגו או משום סימפון כדפרישית וכן קאמר בבבלי קידושין דף י':

(דף לה ע"א) **במותר** מה' סלעין פליגין. בבבלי דף כ"ח מותר אימת קדוש רב ושמואל דאמרי תרווייהו מותר לאחר מיתה קדוש ורב אדא בר אהבה אמר מותר מחיים קדוש ומוקי לה התם אליביה דבשמעלה לה מזונות ואינו מעלה לה כסף מיירי מתני' ובהא פליגי רב ושמואל סברי תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ומעה כסף תחת מותר והא דקתני לקמן ואם אין נותן לה מעה כסף מעשה ידיה שלה מותר מעשה ידיה קאמר וכיון דלא קא יהיב לה מעה כסף מותר דידה הוי ואינו יכול להקדיש מחיים ורב אדא סבר תיקנו מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה וכיון דיהיב לה מזוני מותר דידיה הוי. והשתא פליגי הכא ר"ל ור"י בפלוגתא דרב ושמואל ורב אדא רבי יוחנן כרב ושמואל ור"ל כרב אדא אלא דהתם לא פליגי אלא אליבא דר"מ דלר"י הסנדלר ס"ל כ"ע אליביה דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם והכא ע"כ הוא אליבא דר"ל דלא מוקי לפלוגתייהו בהכי אלא דפליגי אם המזונות תחת מעשה ידיה כו' או איפכא כדפרישית בפנים והיינו דקאמר במותר מה' סלעין פליגין דבמותר גופי'

פליגי כנגד מה תיקנו ובהא תליא פלוגתייהו ומחיים כדאמרן וכן לא נוכל לפרש הכא נר"ל אליבא דר"מ דמודה הוא דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא דטעמיה מתוך שהוא יכול לכופה למעשה ידיה נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהם וכדמוקי בבבלי דא"כ מ"ט דר"י הסנדלר ולא שייכא האי טעמא כלל להאי אוקמתא דהכא. ואי קשיא למאי דקיימינן השתא אליבא דר"ל דכ"ע סברי אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ולא פליגי אלא בתקנת מעשה ידיה והמותר כנגד מה הם א"כ מ"ט דר"י הסנדלר הא דקתני עושה ואוכלת ומשמע דלא פליג ר"י הסנדלר ברישא ואמאי והא מעלה לה מזונות הא ליתא דטעמא דרישא משום דקי"ל כרב הונא דיכולה אשה לומר איני ניזונית ואיני עושה דעיקר תקנה היתה במזיני לטובתה אלא שתיקנו תחתיהן מעשה ידיה לבעל וכיון שאינו יכול לכופה למעשה ידיה אינו יכול להקדישן אפי' הוא רוצה לזונה וכדבעי למימר בבבלי לטעמא דמתני' אליבא דרב הונא ולא זימי לה התם אלא דלא תסייע לרב הונא ממתני'. ולפ"ז אתיא הא דר"ל כרב הונא אבל בבבלי דאמר דפליג רב הונא אדר"ל וע"ש:

(שם) **בשאינו** מעלה לה מזונות. וכן לא מעה כסף דאין רגילות שיעלה לה מעה כסף ולא יעלה לה מזונות וכ"כ התוס' סברא זו בד"ה במעלה לתרץ הקושיא לוקמה מחיים ודמעלה לה מעה כסף פו' וע"ש ועיין לקמן ריש פ"ו ד"ה מעשה ידיה. וצ"ל לר' יוחנן דעיקרא דמתני' משום סיפא איצטריך לאשמעינן פלוגתייהו דר"מ ור"י הסנדלר דאי משום רישא פשיטא דעושה ואוכלת כיון שאינו מעלה לה כלום כדקאמר בבבלי דהא אין יכול לומר לעבדו העברי עשה עמי ואיני זנך כ"ש לאשתו. ואין להקשות לר' יוחנן אמאי נקט תנא פלוגתייהו במותר ולא נקט במעשה ידיה עצמן ולאחר מיתה משום דאיכא למימר דקמ"ל לר"מ רבותא בכל הלא וחדא וה"ק מחיים דידה לא מצי מקדיש מעשה ידיה ואע"ג דשכיחי יותר ואע"פ שהוא רוצה להעלות לה מזונות כל שהיא אינה רוצה לפי שיכולה היא לומר איני ניזונת ואיני עושה ולאחר מיתה קמ"ל רבותא דאפי' מותר דלא שכיח כ"כ דלא עביד ואתי אע"פ שאינו מעלה לה המעה כסף שהוא כנגדו קדוש דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכ"ש מעשה ידיה עצמן וזה תירץ הר"ן ז"ל אליבא דרב ושמואל בבבלי דמוקמי למתניתין כרבי יוחנן דהכא וע"ש:

(שם) **אבל** אם היה מעלה לה מזונות ד"ה קדשו. וא"ת הא ע"כ דר"י ס"ל אליבא דר"י הסנדלר דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם מדמוקי פלוגתייהו במותר ולאחר מיתה וא"כ אמאי קאמר ד"ה קדשו וי"ל דשאני ליה לר"י הסנדלר בין מחיים לבין אחר מיתה וטעמא דמילתא דכיון שהוא מעלה לה מזונות ומעה כסף יכול לכופה למעשה ידיה ונעשה כמי שאמר יקדשו ידיך לעושיהם וידים איתנהו בעולם והיינו דר"י הסנדלר ס"ל דאין האשה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה ואינה יכולה להפקיע עצמה משיעבודה (וכגוונא דאמר ר"ל בבבלי אליבא דר"מ דמוקי ליה דלא כדרב הונא) ולפ"ז ר"י הסנדלר פליג נמי בהא אדר' מאיר דאליבא דרבי מאיר ע"כ דסבירא ליה כרב הונא דיכולה אשה לומר איני ניזונית כדמוכח לעיל לשיטת רבי יוחנן דהכא. ולדידן דקי"ל כר"י הסנדלר בהא דאין אדם מקדיש דבר שלב"ל כדמסיק בבבלי וקי"ל כרב הונא דיכולה אשה לומר איני ניזונת ואיני עושה כדפסק הרמב"ם בפי"ב מהל' אישות והילכך לא אמרינן נעשה כמי שאמר יקדשו ידיך לעושיהן דהא אינו יכול לכופה אלא דוקא אם אמר בפירוש יקדשו ידיך לעושיהן או מהני דהידים איתנהו בעולם והן משועבדים לו כל זמן שלא אמרה איני ניזונית ואיני עושה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' ערכין הל' כ"א וע"ש ועיין בהר"ן שהקדק על דבריו ובמ"ש ניחא דהא דקאמר והן משועבדין כל זמן שלא אמרה איני ניזונית כו' קאמר ואנן לא קי"ל נמי כר"מ בהא דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה והילכך צריך שיאמר בפירוש יקדשו ידיך לעושיהן:

(שם ע"ב) **והוא** שתהא מלודה פרוסה בפניו. ובבבלי שם קאמר משום כדי חייו ובלייד עני שאין לו מה יאכל היום וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ב מהל' מכירה הל' ו':

(שם) **שנייא** היא הקדש. אפילו אמר היום לאו כלום הוא וכן סתם הרמב"ם ז"ל דבריו בפ"ו מהלכות ערכין הלכה כ"ו אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כיצד מה שתעלה מצודתי מן הים קדש כו' לא אמר כלום:

(שם) **המקדיש** את עבדו הוא קודש. בבבלי פ' השולח דף ל"ח פלוגתא היא דאיכא למ"ד התם דילא למירות מאי טעמא גופא לא קדיש לדמי לא קאמר דליהוי עם קדוש קאמר והרמב"ם ז"ל בערכין שם הלכה י"ז פסק דגופו קדוש וכסתמא דברייתא דהכא ועיין בכסף משנה שם:

(שם) **ומעשה** ידיו הקדש. כדמסיק דעל השאר קאמר אבל יוציא מהן לפרנסתו דבשאין הרב מעלה לו מזונות מיירי וכדמסיק בבבלי גיטין פ"ק דף י"ב מההיא דר' יוחנן לקמן הקוטע יד עבדו כו' דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך והתם מפרש לכא דקאמר דמתפרנס העבד ממעשה ידיו הייני שהוא לוה ואוכל ועושה פחות פחות משוה פרוטה ופורע דאי לאו הכי הקדש חל על מעשה ידיו ופרוטה קמייתא קדשה לה וכן פ' הרמב"ם דהל' ערכין שם. אבל במאי דקאמר הכא לקמן המקדיש עצמו כולו קדש (כדאיתא פ' היובל) לא פסק כן אלא כהאי דאמר בבבלי פ' השולח שם המקדיש את עצמו עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו וכן היא בתוספתא דערכין שם:

(דף לו ע"א) **לא** אמר אלא בנה אבל תאומים לא. וגירסת הרי"ף ז"ל לא אמרו אלא אחד אבל תאומים לא והיינו הך כפי הגירסא שלפנינו וכדפרישית והוא מפי' הר"ן ז"ל ואינה חייבת להניק לא תאומים ולא בן חבירתה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ' כ"א מהל' אישות הל' י"ב. אבל הרא"ש ז"ל כתב על דברי הרי"ף וז"ל ואין הגירסא כך כמו שהביאה רב אלפס אלא ה"ג א"ר חגי לא אמרו אלא בנה אבל תאומים לא ולמה אמרו בנה שלא תניק בן חברתה וה"פ הא תאומים לא בתמיה והלא יכולה להניק שניהם למה לא תניקם אלא ודאי חייבת להניק שניהם וא"כ למה אמרו בנה למעוטי בן חבירתה ואפי' הוא בן בעל עכ"ל ורוב המפרשים הסכימו לדברי הרי"ף והרמב"ם ז"ל וכן הב"י והב"ח באה"ע סי' פ':

(שם ע"ב) **במה** דברים אמורים בזמן שפירש מתוך בוריו. חילוק זה אינו מבואר בבבלי והרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות מ"א הלכה ה' הביא רישא דהכא ולא הביא הא דמחלק יש סכנה לאין בו ואפשר משום דדבר פשוט הוא דאפילו איסור דאורייתא שרי משום סכנה וכ"כ הב"י בי"ד סימן פ"א:

(שם) **אשתו** עולה כו'. משמע מהכא דוקא בחיין עולה ואינה יורדת. ובבבלי דף ס"א קאמר עולה עמו ואינה יורדת. אמר רב הונא מאי קרא בעולת בעל בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל ר' אלעזר אמר מהכא כי היא היתה אם כל חי לחיים ניתנה ולא לצער ניתנה ונראה דנ"מ בין אלו הלימודים דמקרא דרב הונא איכא למימר דוקא בחיין דהיכא לומר בעלייתו של בעל ומקרא דר"א אפי' לאחר מיתה דלחיים נבראה ולא לצער. ובפרקין דלעיל מסיק בבבלי דאפי' לאחר מיתה עולה ואינה יורדת ועי' שם הל' ד' מ"ש שם:

(דף לז ע"א) **חיבב** הקב"ה פ"ו יותר מבנין ב"ה. בבבלי דף ס"ב פליגי רבי יוחנן ורב ר"י. יליף מבנין ב"ה ורב יליף כדהכא דשאני בנין בה"מ דאפשר ע"י אחרים וה"נ אפשר לפרש דרבי אבין פליג אדרשב"ן דשאני בה"מ שאינו שמיבב הקב"ה פ"ו יותר ולא ילפינן מינה תלמוד תורה שאינו שגדול הוא מבנין בה"מ כדיליף בסוף פ"ק דמגילה ורב מיתורא דקרא קדריש ולפ"ז נ"ל דהא דקאמר הכא אפי' כמה בניותא הוא וכמה דבעי קאמר ורשב"ן אמתני' קאי לפרש טעם דיוצא שלא ברשות כו' שכן אינו יוצא שלשים יום וכן רב ועיין בתוס' ד"ה אלא שפירשו דאפועלים קאי שם:

(שם) **אית** תניי תני שאר זה דרך ארץ. פלוגתא דתנאי היא ג"כ בבבלי פ"ד דף מ"ז ומשמע מהכא דאפי' לר"א ב"י מזונות דאורייתא כדמסיק מנא ליה כו' וכן פירשו התוס' שם בשם רשב"ם וכתבו ולפ"ז תימה בר יתא דלעיל דקתני תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה דמשמע מזונות דרבנן כמאן אתייא ולולי דבריהם אין הכרח לפרש לרמב"י לפי שיטת הבבלי דמזונות דאורייתא ומש"ה לא מסיק התם לק"ו כדקאמר הכא וכן הביא הה"מ בפי"ב מהלכות אישות בשם הרמב"ן ז"ל דמפרש לכא דרמב"י כמ"ד מזונות דרבנן ועיין לעיל פ"ד הלכה י"ג:

(שם ע"ב) **אוכלת** עמו מלילי שבת ללילי שבת. כרב אשי בבבלי ס"פ דאוכלת לשון תשמיש הוא ואע"ג דהתם מיירי בכל אדם מ"מ הואיל דסתם התנא מיוב עונה בלילי שבת ילפינן עונה דאדת ת"ח היא הואיל ולכל איכך קשיב לה במתני' עונתן אלא דהתם הואיל ומסרה אותה ע"י שליש חיוב הוא לכל אדם אפי' לגמל וסכן כדכתבו התוס' שם:

(שם) **היא** ע"י שהיא חייבת לו שבע. רבי יוסי בר חנינא לטעמיה דאמר בבבלי דף ס"ג דאף ממלאכה מורדת הויא. והתו' כתבו שם בד"ה פוחתין בירושלמי מפרש כנגד ז' מלאכות שהאשה עושה לבעלה וגם המורד דמוסיפין שלשה דינרין מפרש כנגד שארה כסותה ועונתה והש"ס שלנו אין סובר כן דהא בעי בגמרא מה בין מורד למורדת ומפרש טעמא אמרינא עכ"ל ולפי מה שפירשתי בפנים אינו חולק על תלמוד שלנו אלא מעיקרא מפרש לר"י ב"מ דסבר אף ממלאכה הויא מורדת ולבתר דמקשי עלה מפרש ר"י דדוקא מורדת מתשמיש קריא מורדת וטעמא דמחלקינן בין מורד למורדת מהכי שלערו של איש כו' כדאמר בבבלי לא ולמד מחוק של זונות מי שוכר מי כו' והיינו נמי למ"ד מורדת מתשמיש וכן נראה מפי' הר"ן בשם הרמב"ד ז"ל וע"ש ועיין

ועיין בהרי"ף ז"ל סוף הלכה ד"ה ר"י אמר טבעה טרפעיקין כו' ואין להאריך.

(שם) **שהתנה** עמה לא שאר ולא כסות ולא עונה כו'. בבבלי דף נ"ו קאמר דלד"ה בעונה תנאו בטל יעיין לקמן פ"ק דקידושין הלכה ב' ד"ה וכא תני:

(דף לח ע"א) **ורבי** אליעזר עד כמה הוא פוחת. כגוונא דפריך בבבלי דף ס"ב על מתני' דהמדיר כו' שבת אחת אימפל הגא לאשמעינן טייל ופועל וכדפרש"י שם וכן הכא אפי' כל שהו שייך להקשות כן דבשביל עונה אחת לא נידון בה דינא דמורדת והתם נמי מפרק לה כדהכא וכדפרישית:

(שם) **מהו** מיכפת מפרא פרנון דידה. הר"ן ז"ל פי' בשם י"מ דפרא פרנון היינו נכסי מלוג שנפלו לה כבר ודייק מליפנא דר' יוסי דקאמר לצילם כו' שמא תפול לה ירושה ולא קאמר לעולם הוא פוחת והולך ואפי' נפלה לה ירושה ממקום אחר ומדלא קאמר הכי ש"מ דבנכסי מלוג שנפלו לה כבר אפי' ת"ק מודה הלא שרבי יוסי מוסיף שלעולם הוא פוחת והולך והיינו פחת נעשה חוב עליה שמא תפול לה ירושה ממקום אחר ויחזור ויגבה ממנה וכן דעת הרמב"ן ז"ל וכתב עוד הבל אחרים פירשו פרא פרנון היינו נדוניא אבל מנכסי מלוג אינו פוחת כלל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ד מהלכות אישות כו' עכ"ל ולמאי דפרישית בפנים בשם הערוך עולה כדעת הרמב"ם ז"ל בהא דנכסי מלוג אינו פוחת כלל אפילו אותן שיש לה כבר דהכלל ירושה כן ודבר שאינו מצוי מיקרי שאין להוב נשים נכסי מלוג כדכתב הר"ן שם:

(שם) **אפילו** תימר כן כמשנה אחרונה ובבבלי דף ס"ד מסיק לה כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה ומה"ב פסקו הרי"ף והרמב"ם ז"ל דכותבין אגרת מרד על שומרת יבם משום דאמרינן בהלוץ מורו לומר מצות יבום קודמת כמשנה ראשונה כדכתב הרי"ף ז"ל הכא וכן ביבמות וכדפסק הרמב"ם בפ"ב מהל' יבום דמצות יבום קודמת והתוס' הכא לשיטתייהו אזלי דפסקו מצות חליצה קודמת ועיין בריש יבמות:

(שם) **אין** לה בליות. בבלאות הקיימין איירי דומיא למורדת וכמ"ד בבבלי סוף פרק אלמנה דף ק"א ויתנה שהסידה בלאותיה הקיימין ולא קיימא המסקנא הכי אלא כל מה שהוא קיים נוטלת ויוצאת וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ד מהל' אישות ובמורדת פסק בפרק י"ד כדאמר בבבלי פרקין תפסה לא מפקינן מינה לא תפסה לא יהבינן לה:

(שם ע"ב) **ואם** אין לו נוטה מפץ ומחצלת. ובנוסחת הבבלי ונותן לה מטה מפץ ומחצלת וי"ס דגרסי ואם אין לו מפץ ומחצלת וכן נראה מדברי הרמב"ם פי"ג הלכה ג' שכתב ומה הן כלי בית מטה מוצעת ומפץ או מחצלת:

(שם) **בין** שהותירה מאכות כו'. כן היא גי' הראב"ד ז"ל כמו שהוא לפנינו וגי' הר"ן ז"ל של יורשין כמו שפירשתי וכן גירסת הרמב"ם ז"ל שכתב פי"ח מהלכות אישות הלכה ד' ומותר מזונות האלמנה ומותר הכסות ליורשין והראב"ד השיג שם עליו ממימרא דהאי תלמודא ריש פ' אלמנה ועיין מ"ש שם בס"ד:

(שם) **מעשה** ידיה שלה. למ"ד מעה כסף תחת מעשה ידיה ולמ"ד מזונות תחת מעשה ידיה ומעה כסף תחת מותר כדפליגי לעיל הלכה ה' מפרש הכא מותר מעשה ידיה שלה ומה היא עושה לו ה"ק מעשה ידיה כמה הוי דלידע מותר דידה כמה כדמפ' בבלי דף ס"ט:

(שם) **על** דעתיה דרב אוכלת משלו. א"א להחליף הגי' דא"כ מאי קמ"ל לר"י ועוד מאי משלה הא בשבת נמי חייב במזונותיה והעיקר כדפרישית בפנים. והטור בסי' ע' כתב ובירושלמי משמע שאין יכול לפרנסה ע"י פרנס והיא תאכל לבדה אא"כ שיהא מרצונה וכן מסקנ' א"ה הרא"ש ז"ל ע"כ והיינו כמוקי לה האי תלמודא בריש המדיר דמתני' דהמשרה ע"י שליש בשקיבלה עליה מיירי. והרמב"ם ז"ל בפי"ב מהל' אישות הלכה י"ב כתב בעל שרצה ליתן לאשתו מזונותיה הראויות לה ותהיה אוכלת ושותה לעצמה והוא שותה ואוכל לעצמו הרשות בידו ובלבד שיאכל עמה מלילי שבת ללילי שבת ומבואר הוא דתליא בפלוגתא דרב ור"י הכא ופסק הרמב"ם ז"ל כר"י דברלונו תליא והיא דהמדיר אתיא אליבא דרב ועי' מה שאכתוב שם בס"ד:

הדרן עלך פרק אף על פי

פ"ו (דף לט ע"א) **מציאת** האשה. מעשה ידים שהן כמציאה. א"ל לפ. על מעשה ידים ממש דמאי שייכות אית להו למציאה אלא על מותר קאי כדפרישית וכגוונא דאמר בבבלי ריש פירקין מציאה כהעדפה דמיא. וה"ט דמוקי לה במהלוקת וכר"מ ולא כר"י הסנדלר כדפרישית דאי לר' יוחנן הסנדלר דאמר מעשה ידים תחת מזונות והמותר תחת מעה כסף מתני' במאי מוקי לה אי במעלה לה מזונות לבד א"כ מציאתה שהיא כמותר אמאי לבעלה הוי ואי במעלה לה הכל הא מציאתה ומעשה ידיה קאמר דמשמע במקום שמעשה ידיה לבעלה מציאתה נמי לבעלה והרי מעשה ידיה שלו אפילו אין מעלה לה מעה כסף ומציאתה דדמיא למותר לא הוי שלו וכן נמי לא מוכל לפרש אליבא דר"י הסנדלר מותר מעשה ידיה קאמר שהן כמציאה ובמעלה לה מעה כסף בנגד מיתוקמ' דהא אין רגילות שיעלה לה מעה כסף ולא יעלה לה מזונות כדפרישית בפרקין דלעיל שם ד"ה בשאינו וע"ש. והילכך ע"כ לא מיתוקמא מתניתין להאי מ"ד אלא כר"מ:

(שם) **שאין** עליה אלא אכילת פירות בלבד. אפילו נפלו לה אחר שניסת וכן אם נתן לה אחר מתנה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות זכייה הלכה י"ב:

(שם) **שלא** תהא מברכת מצל דעלה. וכן הביא המרדכי בפרקין. ונראה דכ"מ בין ב' הטעמים דלטעם הראשון דוקא בניזונת מליותה שלו דאז הוי ליה איבה וכן משמע מהתוס' ריש פירקין ד"ה מציאתה וע"ש ולטעם הב' אפילו בשאינה ניזונת:

(שם ע"ב) **דמשבק** איניתתי' כו'. וכן קאמר בשנים אוחזין בהאי תלמודא אדם שגירש אשתו ולא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה עד שיתן לה פירוטה אהרונה וקאמר התם מתניתא אמרה כן מציאת אשתו שגירשה אמר רבי הושעיה שלא תאמר הואיל והוא חייב במזונותיה עד שיתן לה פירוטה אחרונה תהא מציאתה שלו לפום כן צריך מתניתא ע"כ כלומר הא דאיצטריך במתני' התם למיתני מציאת ה' שגירשה אע"פ שלא נתן לה כתובה הרי אלו שלה משום דלא תימא הואיל דחייב במזונותיה תהא שלו קמ"ל דשלה ובבבלי מוקי לה התם במגורשת ואינה מגורשת וכתב שם הרי"ף ז"ל ומסתברא לן דגמרא דילן לית ליה האי סברא מדאיצטריך לאוקמי מתני' במגורשת ואינה מגורשת וכן כתב בפ' שני דייני גזירות מדאמר התם בגמרא דף ק"ו האשה שאמרה גירשני בעלי ניזונת והולכת עד כדי כתובתה ודייקינן מינה עד כדי כתובתה אין יותר מכדי כתובתה לא והרא"ש ז"ל פרק שניה אוחזין דחה ראיותיו וע"ש דהשתא כיון שאין ראיה דגמרא דידן פליג אירושלמי עבדינן כגמרת הירושלמי ודעת הרמב"ם נראה כדעת הרי"ף ז"ל ועיין בב"י אה"ע סימן צ"ג:

(שם) **פוסק** לשם כתובה ע"מ לכנוס. כן פירש רב אלפס ז"ל בפרקין וכא כמו י"מ דדוקא במתנה בפירוש ע"מ לכנוס אלא אפילו מן הסת' אמרינן דדעתו לא היה אלא על מנה לכנוס וכן דעת הרמב"ם ז"ל בכ"ג מהל' אישות הלכ' ע"ו:

(שם) **הפוסק** מעות לבתו קטנה. ומיירי שהתנה במעמדה כדמוקי בהאי תלמודא למתני' דהפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל בפ' שני דייני גזירות והיינו דקא מתמה הא לגדולה לא הרבה איבכא מיבעי ליה למימר דהואיל ופסק במעמדה הוי תנאי גדולה תנאי ותנאי קטנה לאו כלום הוא ומשני כופין אותו ליתן גט הואיל וקטנה היא ולאו תנאה הוא אבל גדולה הואיל ובמעמדה התנה הרי הוא כמו שהיא עצמה התנה וכן פירשו התוס' בדף ק"ט להא דקאמר התם בד"א בגדולה כו' ע"ש אבל בתוספתא שם מסיים כופין אותו ליתן שוכין לקטן ואין מבין לו:

(דף מ ע"א) **הכניסה** לו זהב בשוויו. וכן הוא בבבלי דף ס"ז וכדפיר' ר"ם ז"ל בתוספות שם וכדמוכח מהכא:

(דף מא ע"א) **ביני** מתניתא אם השיא את הבת הראשונה. בבבלי דף ס"ה אמר שמואל לפרנסה שמין באב ומסיק הוא דאמר כרבי יהודה וניתא הלכה כר"י אי אמר הלכה כר"י ה"א דוקא השיאה דגלי דעתיה אבל לא השיאה לא קמ"ל טעמא דר"י דאולינן בתר אומדנא ול"ש השיאה ול"ש לא השיאה והא דקתני השיאה להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דהשיא' וגלי דעתי' לא אולינן בתר אומדנא. והכא משמע דמפרש לר"י דוקא אם השיא. ומסיק שם כשמואל אליבא דר"י ואם לא ידעינן אומדן דעתא דאב נוטלת עישור נכסים כרבי כדפרישי' במתני' וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"כ מהלכות אישות הלכה ג':

(שם ע"ב) **מאן** תנא עישור נכסים. משמע דג' מחלוקת בדבר ות"ק דמתניתין ה"ק מה שראוי להנתן לה והיינו לרבי יהודה אזלינן בתר אומדנ' ולהכמים שמין את הנכסים כלומר רואין שכנגדן היאך מתפרנסות מנכסים כאלו ולרבי נוטלות עישור נכסים וכן פירש הר"ן ז"ל והכי איתא בתוספתא ריש פ"ו:

(דף מב ע"א) **כתב** כל נכסיו לשני בני אדם כאחת. פלוגתא היא ג"כ בבבלי פ' יש נוחלין דף קכ"ט לרב נחמן לא מהני ולרב ששת מהני ומייתי רב ששת נמי

סייעתא מהאי ברייתא מתו ויירשו אחרים תחתיהן כדדייק הכא והא דמפרק לה התם בראוין ליורשו איתותב לה במסקנא וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות נחלות הלכה ו' ורר"א יהרא:

הדרן עלך פרק מציאת האשה

פ"ז (דף מג ע"א) **המדיר**. כמ"ד אין מזונות האשה מדבר תורה. פלוגתא היא לעיל פ"ה הלכה ו' ע"ש ומשמע מהכא דלמ"ד מזונות האשה דאורייתא אין הנדר חל ושמעינן מיניה דאין אדם יכול להפקיע ממונו מבעל חובו ע"י נדר דהא קי"ל כמ"ד דשלהי בבא בתרא דשיעבודא דאורייתא וא"כ אין הלוה יכול לאסור למלוה נכסיו המשועבדין לחובו ועיין בתוספות פרק אע"פ דף נ"ט ד"ה קונמות שהקשו א"כ כל אדם יפקיע כל ממונו מב"ח ע"י קונם ותירצו דאלמוה רבנן לשיעבודא דב"ח כו' וכן נמי אלמוה רבנן לשיעבודא דאשה כמו לשיעבודא דבעל וכ"ב ודבריהם אולי אפי' למ"ד מזונות האשה דרבנן אפ"ה אלמוה רבנן לשיעבודה וכמו דפירשי הכא בריש פרקין ועיין בד"ה שהגיע זמן ולא ניסאו דמפרשי לכולא סוגיא למ"ד מזונות דרבנן ולא כשיטת רש"י ז"ל ואפ"ה צריכין לאוקמי מתני' באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך ובמספקת לצרים גדולים ולא לקטנים כדמוקי לה בבבלי א"כ בהדירה כשהיא אוסרה כו' משום דאלמוה רבנן לשיעבודא דאשה אמר שכתבת ועיין שם בסוגיא. והרמב"ם ז"ל בפי"ב מהל' אישות הלכה כ"ג כתב המדיר את אשתו מליהנות לו כו' ממתינין לו שלשים יום כו' ע"ש ד"א שצריך שיאמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך כאוקמתא דהבבלי וכטעמא הכא נמי לא צרינן למימר דהרי הוא ז"ל פוסק בפרק עשירי כמ"ד מזונות האשה מד"ת ועיין בהר"ן ז"ל שנתן טעם לדבריו משום דקי"ל הלכה כרבי יוחנן בן נורי בפי"א דנדרים דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד וכל הסוגיא דבבלי ריש פירקין לא אזלא אלא אליבא דת"ק דהתם דס"ל קונם שאיני עושה לפיך א"צ להפר דס"ל קונמות אין מפקיעין מידי שיעבוד אבל לריב"ן לא קשה מידי ולא צריכא לכל הכי אוקמתא וה דקאמר בפרק אע"פ לריב"ן אלמוה רבנן לשיעבודא דבעל וקא לשיעבודא דבעל הוא דאלמוה רבנן משום דאל"כ יצטרך לגרש בע"כ והאיש אינו מוציא אלא לרצונו אבל שיעבודא דאשה לא אלמוה רבנן דאמאי צריכי לאלומי הא ביפר או יוציא ויתן כתובה סגי שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה ע"כ תוכן דברי הר"ן ולדבריו אפינו לומר לדעת הרמב"ם דיכול הלוה לאסור נכסיו על המלוה בקונם דלא אלמוה רבנן אלא לשיעבודא דבעל ולא לשיעבודא דאשה אע"פ שהיא מדאורייתא לדעתו ז"ל וכ' בשיעבודא דמלוה ועיין בהר"ן פרק אע"פ דכתב שם נמי על הא שהלו ללמוד מהשתא דהכא דאין הלוה יכול לאסור נכסיו על המלוה וכתב ומיהו אפשר דבירושלמי לא ס"ל דקונמות כקדושת הגוף דמיין להפקיע מידי שיעבוד אבל למסקנת הבבלי כו' כדלעיל מאי ליה לוה למיסריינהו לנכסיו עליה דמלוה וסיים שם ומיהו נראין הדברים דמשמתינן ליה עד דמתשיל אנדרא ועיין בפ"ד דנדרים מ"ש מזה:

(שם ע"ב) **בשקיבלה** עליה עיין לעיל פ"ה הלכה י"א שכתבתי שאין דעת הרמב"ם ז"ל כן אלא ברצון הבעל תלוי להשרות לה ע"י שליש ואתי הכא בהדירה דמאי אמרה וילא בי מילתא אבל שלא על ידי נדר לא:

(דף מד ע"א) **בשנדרה** אשתו כו'. וכן מוקי לה בבבלי לשמואל דהלכתא כוותיה בהא דקאמר התם במתני' דלעיל דאפי' בהתם תחתין שלשים יום והילכך מתני' דהכא ע"כ בנדרה היא וקיים לה הוא מיירי אבל היכא שהוא המדיר ממתינין לו שלשים יום וכדפסק הרמב"ם ז"ל שם וכתב שם הכ"מ ודע שבכל מקום שתראה המדיר את אשתו מכך וכך ר"ל שהוא אוסר הנאתו עליה אם תעשה כך אבל כשאוסר על אשתו ואומר לה הריני אוסר עליך שלא תעשי כך אין בדבריו כלום וזה פשוט עכ"ל ומסוגיא דהכא למדנו כן דקאמר אם תאכלי כו' תהא אסורה מנכסיו ודוקא בכה"ג:

(שם) **הדירה** שלא תרמן. וכן פסק הרמב"ם ז"ל פי"ג מהלכות אישות הלכה כ':

(שם ע"ב) **הדירה** שלא להשאיל כו' יוציא ויתן כתובה. היינו אם לא התיר נדרו וממתינין לו שלשים יום וכ"כ הרמב"ם ז"ל שם יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה כדפי' הכ"מ וא"א לפרש בנדרה היא וקיים לה הוא ומש"ה יוציא מיד דהא קתני סיפא וכן היא שנדרה ועיין בתוספות דף ע"ב ובהר"ן ז"ל.

(שם) **וכולהון** בעדים. הרא"ש ז"ל הביא לזה וכתב משמע דאין המתקן נאמן לומר לא תקנתי לה אם היה מכחישתו ומילתא דמסתבר הוא דהיאך יפקיע ממון בעד אחד אלא עדים צריך כגון שאמרה פלוני תיקן כלותו שנה והעידו עדים שכלותו שנה לא היה פלוני בעיר או אם הבעל אומר היא אמרה לי שפלוני תיקן לה והיא אומרת לא אמרתי לו אין הבעל נאמן אם לא שיביא עדים שאמרה לו עכ"ל וכ"כ הרשב"א ז"ל הביאו הר"ן וכן פסק הטור אה"ע סימן קע"ו וסיים שם אבל מדברי הרמב"ן ז"ל נראה שהכהן והכהם נאמן וכן הדין בכל עד מפי עד אם בא האחד וכפר אין השני האומר משמו נאמן וכך קבלתי דין זה עד כאן. והאפשר דמאי דאמרינן בירושלמי וכולהון בעדים לא קאי אמאי דאמר כהן עכ"ל כלומר דלא קאי אלא על מה שאמרה לו פלוני כהן תיקן לי כו' וזה ודאי צריך להיות בעדים שאם ה לו כן דאל"כ יכולה להכחישו שלא אמרה לו מעולם ובזה כ"ע מודים בה אבל אם היא מכחשת להכהן והכהם אינה נאמנת וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפכ"ד מהל' אישות הל' י"א ז"ל והיאך יודע הדבר זה כגון שאמרה לו פירות אלו פלוני כהן תקנם לי ועיסה זו פלונית הפרישה לי הלתה ופלוני חכם טיהר לי את הכתם ואחר שאכל או בא עליה שאל אותו פלוני ואמר לא היו דברים מעולם ע"כ ומשמע מסתימת דבריו דהכהן והחכם נאמנין לעולם וכדעת הרמב"ן ז"ל:

(שם) **חצר** שהרבים בוקעין בתוכו הרי הוא כמבוי. וכן פסק הטור בסימן הנזכר דדינו כמבוי המפולש ואע"פ שמכוסה במטפחת כיון שאין עליה רדיד ככל הנשים תלא בלא כתובה:

(דף מה ע"ב) **תרעה** טריד סוטה מוגף לריכה. כן כתב הרשב"א ז"ל בתשובה סימן אלף ורנ"א והביאו הב"י סימן י"א הגפת הדלתות שאמרת אין זה יסוד עד שיהא בית נעול דהרסה טריק דירושלמי שער נעול במנעל משמע וכדמשמע התם בפרק המדיר דגרסינן התם תרעא טריק סוטה מוגף לריכה עכ"ל וטעמא דבשאין סגור במנעול הן מתפחדין שלא יבוא אדם לשם כדכתב שם בתשובה הנזכרת ומדברי הרמב"ם ז"ל בפכ"ד מהאישות הלכה ט"ו נראה דאין צריך להיות סגור במנעול שהעתיק שם לכל הלי דחשיב הכא או שהיו יולאים ממקום אפל כו' או שנכנסו זה אחר זה והגיפו לתות וכיולא בדברים אלו כו' וע"ש

(שם) **כל** נדר אפילו נדרה שלא לוכל מרובין נדר הוא. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ג מהל' אישות הלכה ו' ומה דאמר בבבלי מידי דלא קפדי בה איניש לא הוי קפידיה קפידא באומר סתם ע"מ שאין עליך נדרים ומדברי התוס' ד"ה ומידי משמע דדוקא אם פירש בהדיא ע"מ שאין עליך נדר זה יכול להתנות בכל נדרים אפילו לא קפדי בהו איניש.

(דף מו ע"א) **לפום** כן אסורה להינשא בלא גט. מדברי התו' דף ע"ד ד"ה מכה משמע דלא מייסינן שמא תלך אח"כ אצל החכם שכתבו שם דדוקא הלכה אצל החכם והתירה קודם יציאת הבעל אבל לאחר ידיעת הבעל לא מהני להו היתר כו' וע"ש והרמב"ם ז"ל התם דבריו בזה ונראה נמי לדעתו דס"ל דלא מייסינן וכ"כ הכ"מ שם בשם הרשב"א ז"ל אבל הר"ן ז"ל סיים וכתב אע"פ כן צריך לחוש לדבר להברייתא דירושלמי:

(שם) **וצריכה** ממנו גט אפי' קידשה על תנאי וכנסה סתם. בבבלי דף ע"ג גבי קידשה סתם מסיק שם יבא דספוקי מספקא ליה כדפרש"י על סתם אדם אם הפסי באשה נדרנית אם לא וגבי ממונא לקולא וגבי איסורא לחומרא. וכן צ"ל לרב דס"ל התם כרבי יוחנן דהכא דאם קדשה על תנאי וכנסה סתם צריכה הימנו גט דטעמא דשמא אחולי לתנאה כדפרישית בפנים ומספיקא צריכה גט וכן פירש הר"ן ז"ל וע"ש וכן נראה מדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז שם הלכה כ"ג שכתב לפיכך המקדש על תנאי וכנס סתם או בעל סתם ה"ז צריכה גט אע"פ שלא נתקיים התנאי שמא ביטל התנאי כשבעל או כשכנס ומה שיש לדקדק בסוגיא זו ובסוגית הבבלי עיין בקדושי כתובות מ"ש שם בס"ד:

הדרן עלך פרק המדיר

פ"ח (דף מז ע"ב) **חומר** הוא מצד אחד וקל מצד אחד כדפרישית וכן פירשו התוס' ד"ה נפלו והרי"ף ז"ל סוף פרקין מפרש חומר מצד אחד דתנן ב"ה אומרים לא תמכור וקל מצד אחד דתנן אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים. והסוגיא מוכחת כפי' התוספות:

(דף מח ע"א) **כך** אני מודה לכם שלא תמכור ולא תתן כו' הכי גרים בתוספתא ובבבלי דף ע"מ גרים אמר לכן אף זו מוכרת ונותנת וקיים כו' וגירסא דהכא מסייע ליה לרבינו חננאל בתוס' שם ד"ה תני דגרים במתני' מוכרת ונותנת כדקאמר הכא אנן תנינן כו' ובברייתא אם מכרה ונתנה ורב זביד קאמר התם תני אם מכרה כו' דמגיה מתני' מקמי ברייתא כדי שלא להעמיד ר"ג כב"ש כו' וע"ש:

אמר

(שם) **אמר** רבי יוחנן נכסים הידועים כו'. ובבבלי מפיך לה דר"י ב"ח לדר' יוחנן ופסקו הפוסקים כר' יוחנן דהתם דתניא כוותיה והידועים לבעל מכרה בטל ואפי' נפלו לה משניסת כ"כ הטור אה"ע סי' צ' וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ב מהל' אישות הל' ז' וח' דאפילו בשנפלו לה משניסת מכרה בטל וע"ש:

(שם ע"ב) **ר"ל** כדעתיה דאמר אין אדם יורש את אשתו מדברי תורה. ולר"י איכא למימר דס"ל נמי בהא כר"ל דירושת הבעל דרבנן ואיכא למימר דס"ל דאורייתא וקרא איצטריך מהיים ולמילף בעלמא דקנין הפירות כקנין הגוף דמי. ובבבלי גיטין דף מ"ח איתא נמי להאי פלוגתא דר"י ור"ל וקאמר התם איתיביה ר"ל לר"י היה בא בדרך וביכורי אשתו בידו ושמע שמתה אשתו מביא וקורא מתה אין לא מתה לא הה"ד דאע"ג דלא מתה ומתה איצטריכא ליה ה"ד אמינא ליגזור משום דרבי יוסי בר חנינא דאמר בלרן ושיגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא שנאמר ולקחת והבאת עד שתהא לקיחה והבאה באחד קמ"ל ולשיטה זו אפשר לומר דאפילו ר"ל ס"ל ירושת הבעל דאורייתא ולדידיה נמי איצטריכא ליה לרבות מתה מהאי טעמא דלא ליגזור משום דר"י ב"ח אלא דהאי תלמודא קאמר לשיטתיה דר"ל דשמעינן ליה בעלמא דס"ל ירושת הבעל דרבנן ועיין לקמן פרק הכותב הלכה ח':

(דף מט ע"א) **בשנפלו** לה זתים ולא קרקען. והכי מסיק לה בבבלי דף ע"ט מחלוקת בשדה שאינה שלה אבל בשדה שלה ד"ה לא תמכור מפני שבח בית אביה והרמב"ם ז"ל בפרק כ"ב מהלכות אישות הלכה כ"ג כתב נפלו לה עבדים אע"פ שהן זקנים לא ימכרו מפני שבח בית אביה נפלו לה זתים וגפנים ולא היו לה בגוף הקרקע שהאילנות בה כלום אם עושין כדי טיפולן לא ימכרו מפני שבח בית אביה ואם לאו הרי אלו ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וכתב הה"מ ז"ל בגמרא אמרו מחלוקת בשדה שאינה שלה כו' ובירושלמי אמרו מתני' כשאינן עושין כדי טיפולן אבל אם עושין לא תמכור שעדיין כבוד בית אביה קיים והביאהו בהלכות ונתבארו דברי רבינו עכ"ל ומשמע דהוא ז"ל גרים להאי כדי טיפולן אמתניתין דהכא נפלו זתים וגפנים ולא כמ"ש בספרי הדפוס שלפנינו אמתניתין דלעיל ופסק בעבדים כרשב"ג ובזתים וגפנים כת"ק:

(שם ע"ב) **במופקדים** אצלו. והה"ד אם היה חייב לאחיו וזה אינו יכול להחזיק בידו כדתניא בברייתא הובאה בבבלי דף פ"א הרי שהיה נושה באחיו ומת והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ואני יורש המוקמי אלא מוציאין מידם ויקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וכן פסק הרי"ף ז"ל ואע"ג דהאי ברייתא ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ולית הילכתא כוותיה כיון דתקינו רבנן השתא למיגבא כתובה ממטלטלי עבדינן כוותיה ע"כ אבל אין כן דעת הרמב"ם ז"ל בפכ"ב הל' י"ג שכתב שם שהמטלטלין אין הכתובה נגבית מהן אלא בתקנת הגאונים ואין כח בתקנה זו למוכעו מנכסי אחיו ע"כ ומשמע מדבריו שם דאפי' במופקדים אצלו ג"כ אין מוציאים ואע"ג דליכא טעמא מדרבי נתן דאמר מוציאין מזה ונותנין לזה כדנתן הטעם הר"ן לדברי הרי"ף ז"ל וע"ש ועיין בפרק דלקמן:

(דף נ ע"א) **מועלין** מעילה גמורה. מסוגיא דהכא משמע דאפילו קדושת דמים מפקיעין מידי שיעבוד ומכאן סייעתא לדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות ערכין הל' י"ד שפסק שם דהקדש דמים מפקיעין מידי שיעבוד וע"ש אבל דעת רש"י והתוספות דמה שאמרו בבבלי מכילתין דף נ"ט ובהרבה מקומות הקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד דוקא קדושת הגוף אבל לא קדושת דמים ועיין בפי"מ מהל' מלוה הלכה ז' שכתב שם הה"מ שכל המפרשים חלוקים עליו ופירשו הדין המשנה שבערכין אינו מפני הפקעת השיעבוד כו' ומהכא דייקינן כפירושו שם וכמו שפירש הכ"מ להא דאמרו שלא יהא הקדש יוצא בלא פדיון וע"ש בהל' ערכין והרי הכא קאמר בהדיא מועלין בהן מעילה גמורה:

הדרן עלך האשה שנפלו

פ"ט (דף נא ע"ב **הכותב**. הכן היא כותבת לו כל ערר כו'. ובבבלי סוף פ' מי שהיה נשוי פריך התם הס"ג דלא מהני סילוק דין ודברים כו' ומשני בשקנו מידו ולשיטתי' אזיל כדמחלק הכא בריש פרקי, דבשקנו מידו מהני אפי' לאחר שנשאת כדפרישית במתני' והאי תלמודא לא מחלק לה הכי:

(שם) **כתב** לה מן האירוסין ומן הנשואין. הר"ן ז"ל הקשה במתני' למה לי תנאה דדין ודברים כיון דמוקמינן לה בכותב לה ועודה ארוסה בלאו תנאה נמי הכי דינא מנכסים שנפלו לה עד שלא נשאה ונשאת מכרה קיים דלא אשכחן מאן דס"ל שיהא מכרה בטל אלא שרבותינו שחזרו ונמנו אחר משנתינו ותירץ דתנאה מהני אפי' לנכסים שנפלו לה אחר שנשאת דלכ"ע מכרה בטל ואם כתב לה דין ודברים כו' בשעת אירוסין מכרה קיים עכ"ל ולפ"ז ע"כ דמפרש הוא ז"ל מן האירוסין ומן הנשואין שכתב לה עוד הפעם מן הנשואין כדפרישית בפנים בלשון הב'. וכן הביא הה"מ בשם הרמב"ן ז"ל דתנאה מהני אפי' לנכסים שנפלו לה אחר שנשאת והא דקאמר הכא ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו היינו במתנה עמה לאחר הנשואין כדפרישית בפנים וכן פירש הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל ולכל הפירושים מתני' מיתפרשא בדיעבד דוקא מכרה קיים ולא כמ"ש התי"ט דתנאה מהני אפי' לכתחילה וכן נראה מדברי התוס' בד"ה רב אשי וכן משמע מדברי הרמב"ם בפכ"ג מהלכות אישות הלכה ב' התנה עמה שלא יהיו לו דין ודברים בנכסים אם מכרה ונתנה מכרה ומתנתה קיים ע"כ:

(דף נב ע"א) **מוכר** פירות ולוקח קרקע והוא אוכל פירות. יש לתמוה אדמקשי ליה מר' יהודה לסתייעא ליה מדרבנן דלדידהו אינו יכול למכור הפירות דאפילו פירי פירות אין לו וכדמשמע מהתוספתא דמפרש לה הא דמוכר הפירות אליבא דר"י וכן הברייתא דקתני בבבלי ת"ר אלו הן פירות כו' מכר פירות ולקח מהן קרקע ועשתה פירות הרי הן פירי פירות אליבא דר"י נשנית וכן כתב הרא"ש ז"ל הך ברייתא אתיא אליבא דר' יהודא כו' ע"ש וצ"ל דמקשי מדר"י מדקי"ל הילכתא כוותיה הואיל והתוספתא מפרש אליביה מה הן פירות ומה הן פירי פירות כדכתב הר"ן ז"ל והיינו נמי דכתב הרא"ש ז"ל אחר שהביא סוגיא דהכא וז"ל ונראה דהירושלמי פליג אגמרא דידן דבפ' חזקת הבתים דף נ"א פליגי אמוראי במוכר שדה לאשתו אם הבעל אוכל פירות או לא ומודו דאם נתן מתנה דאינו אוכל פירות הילכך לפום גמרא דידן לא אמרי' מוכר פירות ולוקח בהן קרקע אא"כ שיירה ולוקח בהן קרקע עכ"ל כלומר מדמוקמינן דהאי תלמודא מדמי דין המסלק עצמו מנכסי אשתו ומפירותיהן לדין הכותב שדה מתנה לאשתו ואם בכותב מתנה לאשתו אין לו אכילת פירות כדקיימא הילכתא בפרק חזקת הבתים א"כ ע"כ הא דקי"ל הכא הלכה כר"י דיש לו פירי פירות לא מיתוקמא אלא בדשיירה כדקאמר בבבלי פרקין ולא כדמשמע הכא ומהתוספתא דמוכר הפירות דאל"כ קשיא הלכתא אהלכתא (והכי נימא מה דלא קאמר בפשיטות דפליג הירושלמי אגמרא דידן דהכא קאמר מוכר פירות והתם מוקי בדשיירה אלא מה שמביא ראיה מפרק חזקת הוא להכריח דע"כ האי אוקמתא בדשיירה למסקנא היא ולא לדחייה בעלמא) ובענין מה שהשה מזה על הרמב"ם דפסק בפכ"ג מהל' אישות כאן דהכא שכתב ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירי פירות והרי משמע דהאי תלמודא פליג על הבבלי י"ל דס"ל להרמב"ם דהאי אוקמתא בדשיירה לא נאמרה אלא לדחייה דלא תיפשוט הבעיא אם סילק עצמו מפירי פירות דמכל מילי סליק נפשיה וע"ש בסוגיא דמוכרח הוא דהא לעיל מפרש אליבא דרבי יודה דמוכר הפירות ולוקח קרקע כו' כדקאמר בברייתא דאזלא כוותיה אלא ודאי לדחייה בעלמא קאמר ובהא דמדמי הכא דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן לכותב מתנה לאשתו לא פסק הרמב"ם ז"ל הכי אלא כמשמעות סוגית הבבלי דלא דמו דהאי כותב שדה מתנה דנותן בעין יפה נותן אבל הכא לא סילק עצמו אלא מאכילת פירות שלא יכלו לגמרי ולוקח בהן קרקע ואוכל פירי פירות וזהו הנלע"ד לדעתו ז"ל:

(שם) **לא** אמר אלא כותב אבל מוכר לא. הכי מסיק לה בפרק חזקת שם דבכותב מתנה לאשתו קנתה ואינו אוכל פירות ובמוכר קנתה ואוכל פירות והיינו במעות שאין טמונים ובהכי איירי נמי האי תלמודא מטעמא דפרישית בפנים אבל במעות טמונים לא קנתה כלל דאמרינן אגלויי גלי זוזי הוא דבעי כדקאמר התם וע"ש

(דף נג ע"א) **מברך** בעל לאב שמכר כו'. גי' הספר ודאי א"א להתמיה דאין לפרש באין כתובים לבן אלא בנכסי האב התם דא"כ לא שייך לומר לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו וכי אין לו רשות לאב למכור נכסיו אפילו יהיה הבן קיים וע"כ בכתובים לבן אחר מותו איירי והגי' מוחלפת היא כדפרישית בפנים:

(שם) **יאות** אשכחת אמר כו'. כן פירש הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות פ' י"כ וע"ש שתירץ בזה קושית בעל המאור על מה שהקשה שם מהתוספתא דקתני התם אם מת השני בחיי ראשון יתנו לשלישי לאחר מיתת הראשון דשאני הכא דאמר אחריו. ויש לפרש לפ"ז נמי דתיבת יאות שייכא לעיל אילו אמר כו' שפיר הוי מצינו למימר דלא זכו בהן היורשין אבל השתא ע"כ באחריו מיתוקמא והיינו הן:

(שם ע"ב) **ואילין** דכתבין כו'. ובכותב לה בעודה ארוסה מיירי דאו מהני לסלק עצמו מירושתה כן פי' הר"ן ז"ל לדעת הרי"ף ז"ל דלא פסק הלכה כרשב"ג במתני' דס"ל אפי' בעודה ארוסה אינו יכול לסלק עצמו מהירושה וכן דעת הרמב"ם ז"ל דהלכה כרבנן אם התנה עמה קודם שנשאת אבל לאחר שנשאת תנאה בטל דחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה כדכתב בפ' י"ב ובפ' כ"ג מהל' אישות. ולפ"ז איכא למימר דהא דאמר ר' ירמיה בשם רב לעיל תנאו בטל בכותב לה משנשאת וכזה הלכה כרשב"ג אבל לא מטעמיה ולא פליג האי תלמודא אבבלי כדכתב הרא"ש בשם הרמב"ן ז"ל:

(דף נד ע"ב) **אם** אומר את ה כו'. וכ"כ הרמב"ם ז"ל פרק כ"א מהל' אישות הל' ט' האשה שהזיקה כלים בעת שעשתה מלאכותיה בתוך ביתה פטורה ואין זה מן הדין אלא תקנה שאם אין אתה אומר כן אין שלום בתוך הבית לעולם ולא כמ"ש הראב"ד ז"ל מפני שהיא שמירה בבעלים שהרי הוא אין שכור עמה כמ"ש שם הה"מ ז"ל וכן מוכח מדאמר פרק השואל דף צ"ו בעל בנכסי אשתו שאלה בבעלים הוי ולא קאמר נמי אשה בנכסי בעלה ולכ"ע דוקא בשוגג פטורה אבל במזיד חייבת לשלם כדכתב הרא"ש ז"ל וכן נראה מדברי הרמב"ם שכתב בעת שעשתה מלאכותיה דמשמע שאירע הדבר בשוגג ע"י מלאכה שלה:

(דף נה ע"א) **תריי** כל קבל ארבעה. משמע דמאן דס"ל אין השואל רשאי להשאיל ס"ל נמי שומר שמסר לשומר חייב אבל התוספות בגיטין דף כ"ט כתבו בד"ה כאן כנס רבי אין השואל רשאי להשאיל אפילו למ"ד בהמפקיד שומר שמסר לשומר פטור מ"מ לכתחילה אין לו לעשות:

(שם) **ולא** לבאים ברשותי. לדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל שפוסקים דלגבי יורשים דוקא מהני נאמנות ולא לגבי לקוחות הא דקתני הכא לבאים ברשותי לאו דומיא דהני אחריני שפירשנו לעיל שהם לקוחות אלא הם אפוטרופי' שמנה על נכסיו או נתן נכסיו במתנת שכ"מ ליורשים שויה רבנן כן פי' הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל:

(שם) **אבל** אם עשת אפטרופא לאחר מיתת הבעל היורשין משביעין אותה. וכ"כ הרא"ש ז"ל פירושא דמתני' כר' יונה דהכא דהלכה מקבר בעלה קאי איכא דפטרה מן השבועה ממנו ומיורשין ואפילו הכי היורשין משביעין אותה על אפיטרופא שמינוה על נכסיהן אבל לא במה שנתעסקה בין מיתה לקבורה לצרכי המת וכתב עוד ובירושלמי מוכיח קצת דאפי' נתעסקה בין מיתה לקבורה בשאר דברים שאינן לצורכי המת אין משביעין אותה דגרסינן ר' יונה ור' יוסי תריהון אמרין וכו' אבל לפום גמרא דידן דמייתי עלה הא דנהרדעי משמע דאיירי דוקא בצרכי המת עכ"ל ואפשר מדקאמרי התם בנכסים שנשתלטה בהן לאחר מיתת הבעל למד הוא ז"ל לומר כן ואפשר לפרש טעמא דהכא שאם אתה אומר שמשביעין אותה על שאר דברים אף היא לא תמכור לקבורה וכדמסיק טעמיה דבר קפרא שלא תהא מגיסתו וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות שותפין הלכה ד' שכתב וכן אם נשאה ונתנה בין מיתה וקבורה אין משביעין על זה שנשתמשת בין מיתה לקבורה שאם אתה אומר שתשבע על זה לא תמכור לקבורה ונמצא המת מתנוול עכ"ל:

(דף נו ע"א) **מפני** חינה. מכאן סייעתא לפירוש ר"ת בתוס' דף פ"ד ד"ה לכתובת אשה שפירש כן משום חינא שימצאו הנשים חן בעיני האנשים וישיאו להן קופצין יותר:

(שם ע"ב) **שערב** לו מן העכו"ם. כדפרישית וכן משמע בערכין שם והתוס' בפרק הנזקין דף כ"ד ד"ה יתומין פירשו בערב מחש וכגון שקיבל עליו העכו"ם להפרע מן החייב תחילה דאל"ה עכו"ם בתר ערבא אזיל ואסור כדאמרינן באיזהו נשך:

(שם) **לא** עמד בדין וברם כו'. ובבבלי לא מחלק ב"ה ומשמע דבב"מ לעולם נפרעין שלא בפניו כדאמר רב נחמן שלא יהא כל אחד נוטל מעותיו של חבירו והולך לו למדה"י ואתה נועל דלת בפני לווין וכן פסק הרי"ף ז"ל וסיים אבל ודאי אי מצינן לשדורי ליה ולאודועי משדרינן ומודעינן ליה וכ"כ הרמב"ם ז"ל ריש פרק י"ג מהל' מלוה:

(דף נז ע"א) **רב** אמר במקום שאין כותבין. בבבלי דף פ"ט קאמר ש"מ כותבין סובר דאי אין כותבין סובר ליחוש דילמא מפקא לה לכתובתה וגביא בה כו' ופי' רש"י ז"ל דליחוש שמא תגבה בתורת אלמנה דהא ודאי בתורת גרושה לא הדרא גביא דהא קרעינן לגיטה וכי הד"ה מפקה כתובתה ילא גט תנן במתני' הרי אלו לא יפרעו ע"כ וסוגיא דהכא ע"כ אי אפשר לפרש כן דהא אכתי לא אסיק אדעתיה מקושיא שמא תגבה בתורת אלמנה עד ר' בא לקמן ועוד למאי דס"ל להאי תלמודא דצריכה להביא ראיה שהיתה משמשתו עד שמת א"כ לא מוכחא מידי דכותבין סובר וא"א להשוות הסוגיות דהכא ודבבלי דהתם הסקליא ומריא אולא למאי דמחלק רב בין עיקר לתוספת דגט גובה עיקר וכתובה תוספת ומקשה עליה מסיפא דמתני' כמבואר התם והכא ע"כ עיקר הקושיא שהשיבו עליו מרישא דגובה בגיטא עד דמסיק אליביה דס"ל כותבין סובר ור' זעירא מפרש לה כרב ענן אליבא דשמואל התם כדפרישית בפנים:

(שם ע"ב) **אורחא** דאיתתא כו'. למאי דפרישית בפנים אינו מוסכם עם הטעם שאמרו בבבלי פ' נערה גבי שני שטרות היוצאין ביום אחד דביטל השני את הראשון אי לא אוסיף בהשני ומפרש התם דאימר אודויי אודי ליה דהראשון מזויף הוא א"כ דאמולי אמליה לשיעבודיה דקמא והכא משמע דאין הטעם אלא שמא אבד הראשון כן פי' הרא"ה ז"ל במיוחסיו ויש לפרש בלשון קושיא וה"ק אורחא דאיתתא מימר כו' כלומר הא לא דמי בשלמא אשה דרכה לומר שיעשה לה כתובה אחרת כשאבדה הראשונה וע"כ צריך לעשות לה אחרת דהא אין רשאי לשהות עמה בלא כתובה וא"כ איכא למיחש שלאחר זמן תמלא הראשונה ולפיכך בשתי כתובות אינה גובה אלא אחת אלא כי אורחא דבר נש מימר כו' בתמיה דמאן ציית ליה שאיבד הראשון שיעשה לו השני וא"כ ליכא למיחש למידי ואמאי צריך לכתוב לבד מן שטר הראשון ומשני אלא כי אפשר יודי ליה כלומר אלא דה"ט בהיש דאפשר שהוא מודי ליה שהראשון הוא מזויף ומוסכם זה הפירוש והטעם עם טעמא דהבבלי. והרי"ף ז"ל כתב בפרק נערה דוקא בשטרי קרקעות וכתובות אמרינן ביטל השני את הראשון אבל לא בשטרי הודאות והלואות דעביד איניש דיזיף והדר יזיף והביא ראיה מפרק גט פשוט וע"ש:

הדרן עלך הכותב

פרק י' (דף נח ע"א) **מי** שהיה. אבל לענין מזונות שתיהן שוות. והכי איתא בתוספתא בריש פרק י' וכן פסק הרמב"ם ז"ל פי"ט מהלכות אישות הלכה י"ד ונתן שם הה"מ טעם לפי גירסתו בדברי הרמב"ם כמו שאין דין קדימה במטלטלין כלומר כשם שלא אמרו חכמים דין קדימה במטלטלין לפי שיש ללוה למכרן ולהפקיע מידי שיעבוד המלוה כך לא אמרו קדימה במזונות לפי שאם רצה הבעל למכור נכסיו הרי הוא מפקיען מידי שיעבוד מזונות:

(שם) **כתובה** וקבורה מי קודם. ובתוספתא פ"ט גרסי' מי שמת והניח נכסים ומטלטלין ויצתה עליו כתובת אשה וב"ח כל הקודם בהן זכה והוא נקבר מן הצדקה ומהכא משמע דהבעיא היא לענין כתובת אשה מי קודם וכן הא דלקמן כתובה ופרנסת בנות והר"ן ז"ל בפרק מציאת האשה כתב וז"ל והיכא דאיכא בן ואלמנה ובת ואלמנה תובעת כתובה או מזונות ובת תובעת פרנסתה אלמנה קודמת והא דגרסינן בירושלמי פרק מי שהיה נשוי פרנסה וכתובה פרנסה קודמת היא בכתובת בנין דכרין קמיירי משום דשויוה רבנן כירושה וכשם שנוטלת במקום בנים כך נוטלת במקום בנין דכרין עכ"ל ולענ"ד נראה דמשום הא לא איריא די"ל דהכא באין שם בן אלא אלמנה ובנות בלבד מיירי דהכה"ג לשיטתא דהאי תלמודא אין האלמנה קודמת כדכתב הנימוקי יוסף ריש פ' מי שמת וכאשר אבאר אי"ה לקמן פ' י"ג ה"ג וע"ש:

(שם) **והחוב** ממעט. ובבבלי ריש פרקין מסיק דהחוב אינו ממעט ויש לפרש שיטתא דהכא בגוונא אחריתא ובלשון בעיא דבעי הש"ס אם החוב ממעט או מרבה כדמפרש היך עבידא כו' ואתרווייהו קאי אם היתה שדה של אחרים תחת ידם או שדה שלהם תחת יד אחרים ועתידה לחזור ביובל אם רואין אותה כאלו היא מוחזרת ובריטא ממעט הוא ובסיפא מרבה אבל אם יצא עליהן שט"ח ודאי אינו ממעט שהיא כמלוה שלהן שעושין בזה מצות פריעת חוב אביהן:

(שם ע"ב) **ימים** שבנתיים. למאי דפרישית בפנים דמיא להא דתנן בפ' איזהו נשך דף ס"ה הלוהו על שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי הוא שלו ומשמע מהתם דבכה"ג משלשין הפירות ואם אמר המוכר ללוקח אם לא אחזיר לך עד זמן פלוני קנה אותה מעכשיו כגוונא דקאמר הכא אם החזיר לו בתוך הזמן אין לו פירות לאחר הזמן הרי כל הפירות ללוקח כדכתב הרמב"ם ז"ל פ"ו מהלכות מלוה הלכה ד' וע"ש:

(דף נט ע"א) **משעה** ראשונה שמין להן. ואם מרובין היו ונתמעטו זכו בהן יורשי בני כתובה הגדולה ובמועטין ונתרבו זכו בהן יורשי בני כתובה קטנה וחולקין בשוה כדאמר בבבלי דף צ"א וכפרש"י והרא"ש ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי"ט מהל' אישות הלכה ה':

(שם ע"ב) **לא** שומדא דדייני את אמרת. כן פירש הר"ן ז"ל בפרקין דשינויא הוא ואתייא מתני' כשמואל דקי"ל כוותיה אבל הרי"ף ז"ל פרק הכותב פירש להאי דהכא למסקנא

לומסקנא הקושיא לא שוחדא דדייני את אמרה ואמאי לא נימא במתני' הכי ומ"מ לדינא לא נפקא לן מידי דהא דאמר שמואל שוחדא דדייני דוקא בשטרי מכר ומתנה אבל בהודאות והלואות מודה לרב דיזלזלו כדכתב שם הרי"ף וכל הקודם בהן זכה וכן הוא מסקנת רוב הפוסקים ועיין לקמן הלכה ה' מ"ש מזה :

(שם) **במרשות** זו את זו כו'. בבבלי דף צ"ג לא קאמר שמואל אלא בכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה ולפיכך מדייק התם מסיפא דקתני של מאתים ושל ג' מאות שלש שלש של זהב תימא לה השלושית לשניה הא סליקת נפשך ממנה הראשון ואין לך אלא חמשים ממנה השני ומשני משום דאמרה לה מדין ודברים הוא דסליקא נפשאי וכתבו התוס' שם לא אתברר שפיר טעמא דמילתא דהא מ"מ סילקה נפשה מהאי מנה וא"כ סילקה ג"כ מלריב עם בעלת הג' בזה המנה ולשיטתא דהאי תלמודא ניחא דמיירי דגם הג' הרשת להשניה וסילקה ע"י כן חלקה וגם חלק השלישית מהכ"ה מן המנה הראשון ותו לא ונשארה ע"ה לחלק בין כולן כדפרישית ועיין שכתבו התוס' שם ד"ה תימא לא ידעתי אמאי לא משני כגון שכתבו בעלת ג' מאות ובעלת ר' לבעלת מנה דו"ד אין לנו עמך בעשרים וחמשה ולא שייך הכא מה שדיקדק הרי"ט אם שתיהן כתבו לבעלת הק' מאי קמ"ל במילתא דפשיטא יותר מביעתא בכותחא דלאוקמתא דהאי תלמודא לק"מ דטובא קמ"ל דאע"ג דבעלת הג' לא אמרה כלום מסילוק דו"ד אלא ע"י הרשאתה להשניה לדון עם הראשונה סילקה גם חלק הבעלת הג' מכ"ה במנה הראשון מהני :

(שם) **עד** כדון דהות פרגמטיא זעירה כו'. כן היא גי' הרא"ש ז"ל והר"ן גרים איפכא ע"כ דהוות פרגמטיא רבה הוות פרגמטיא זעירה כלומר שלא מצאו לקנות סחורות הרבה מאי. וכתב הרא"ש ז"ל דכן נמי מסקנת הבבלי יכר' המגונה שם והא דקאמר אפי' שור למרישה ועומד לטביחה הככר לאשמע לאו דוקא אלא אפי' לקמה לטביחה ועומד לטביחה לעולם חולקין בסחורות בשוה ואין חולקין לפי המעות הלא בשהרויחו במעות כלמן כדאמר הכא והא דנקט שור למרישה משום דרבה כו' נקט לה ואפי' היה הפירוש דחוק ראוי לדחוק ולפרש כדי להשוות שתי הגמרות יחד וכ"ש שהוא מרווח ומפורש עכ"ל :

(דף ס ע"ב) **ולא** שמיע כו' מסוגיא דהכא משמע דאפי' בהודאות והלואות אמרי' בכה"ג אודא דדייני וכן הקשה הר"ן ז"ל בפרקין על הרי"ף שכתב דוקא בשטרי מכר ומתנה כמ"ש לעיל הלכה ד' וכתב שם לדחות ראיותיו וע"ש דמ"מ לענין הלכה הסכים לדעת הרי"ף ז"ל ודוקא בשני שטרות על שדה אחת וכרבי מנ"ן דהכא :

(שם) **לא** אתייא אלא ביורש. הרא"ש והר"ן ז"ל הוכיחו מזה דהא דאמרינן בבבלי דף צ"א גבי עובדא דקטינא דארעא שאם סילקו לו היתומים בממשים אין יכול לחזור עליהם כו' יכן בב"מ מאומר אין יכול לחזור על היורש אחר שסילקו ב"מ מוקד' כדאמר הכא וע"ש וכ"כ הה"מ בסוף פי"ח מהלכ' מלוה בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכן פסק הב"י בח"מ סימן ק"ו והרא"ה ז"ל בחידושיו כתב על זה ומיהו צריך תלמוד דהא בירושלמי אתינן לאוקמי אפי' מיניה דידיה ובדכתב ליה אפותיקי עכ"ל ולענ"ד נראה דלא אמר רבי חנינא הכא אלא דשפיר מצינן לאוקמי אפי' בב"מ ובדלא כתב לו דאקני או בדשוי' ניהלי' אפותיקי ואם כתב לו דאקני ע"כ לא מצית לאוקמי אלא ביורש ותרווייהו אזלי שפיר אליבא דדינא :

הדרן עלך מי שהיה נשוי

פי"א (דף סא ע"א) **אלמנה**. הותירה מזונות שלה. והרמב"ם ז"ל פרק י"ח מהלכות אישות פסק מותר מזונות האלמנה ומותר הכסות ליורשין ועיין בפרק אף על פי הלכה י' מה שכתבתי שם לגירסתו וצ"ל דס"ל דאמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן והתם רבי חייא אליבא דרבי יוחנן קאמר שלהן והכא רבי אבהו בשם רבי יוחנן ובבלאות מפורש הוא בבלי שם אמר אביי נקיטינן מוהר בלאות ליורשין התם כדי שלא תתגנה על בעלה הכא תתגנה ותתגנה וא"כ ק"ו למזונות שהן של יורשין דהא משלהן היא ניזונת :

(שם ע"ב) **ובמסיים** ואומר תנו שדה פלוני לפלוני. בפ"ק דגיטין תנן תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ומסיק בבבלי שם דבין אומר מנה זה ובין אומר מנה סתם דלמנה קבור לא חיישינן ולשיטתא דהאי תלמודא צריך לחלק בין אומר תנו מנה ובין תנו שדה שצריך לסיים השדה דמוקי לה בגיטין להאי מתני' בשכיב מרע ועיין מ"ש שם בס"ד :

(שם) **המוהלת** כתובתה ליתומים ניזונת משלהן. וזה כגוונא דאמר רב חסדא בבבלי פ' נערה דף כ"ג גבי הא דיתיב רבין וקאמר משמיה דר' אלעזר המוחל' כתובתה לבעלה אין לה מזונות א"ל אי לאו דקאמרת לי משמיה דגברא רבה הוי אמינא לך משיב רעה וגו' ולפ"ז לאמי דפסק הרמב"ם כר' אלעזר במוחל' לבעלה דאין לה מזונות ואפילו בחייו כמ"ש לעיל פרק נערה הלכה י"ב וע"ש מכ"ש במוחל' ליורשין דאין לה מזונות דהא בבעלה איכא למימר סומכ' עליו שלא ימנע ממנה מזונותיה ולא מחלה להו כדכתב הר"ן ז"ל להסי מ"ד דס"ל דיש לה מזונות ולא שייך האי טעמא ביורשין וכן הכריע הוא ז"ל שם :

(דף סב ע"א) **בסוף** שלשים יום הן אומרים נתנו כו'. בבבלי ריש פרקין בעי הכי ופשיט לה כל זמן שלא נישת על היתומים להביא ראיה נישת עליה להביא ראיה וכדפירשו הרא"ש והר"ן ז"ל שהן טוענין על דמי מזונות שעברו ולא מכאן ולהבא כדמשמע מסוגיא דהכא : (שם) **אפילו** מה בידך אמרין לה תהי. והרא"ש והר"ן ז"ל גרסי אפילו אני מה בידך לא אמרינן והיינו הך כדפרישית. והרמב"ם ז"ל בפי"ח מאישות הלכה י' פסק כתלמידיו דר' מנא שמשבין עליה והיא ניזונת ממה שבידה :

(שם ע"ב) **אם** היה המקום מופלג יש לו הונייה. ולאו דוקא אונאה אלא אפילו ביטול מקח הוי כדאמר ר' יוחנן בבבלי פ' הזהב דף נ"ו וכן פליגי התם בהא דלקמן ופסק שם הרא"ש ז"ל כר' יוחנן דיש להן ביטול מקח והיינו עד פלגא כדמשמע הכא וכן כתב שם בשם ר"ת שפירש דגמרא דידן סברה כגמרא דדבי מערבא אבל הרמב"ם ז"ל פסק פי"ג מהל' מכיר' הלכה מ' אפילו מכר שוה אלף בדינר או שוה דינר באלף אין בהן הוניה וכדעת הרי"ף ז"ל שם :

(דף סג ע"א) **כתב** כל נכסיו לשני בני אדם כאחת. הרי"ף ז"ל הביא לזה בפ"ק דמכות ופסק הלכה כר' יוחנן דאמר שהן פסולין לזה פסולין לזה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק י"ד מהלכות עדות הלכה ז' וכתב הרא"ש ז"ל בפ"ק דמכות דטעמא משום דאתי לאחלופי בשטרות דעלמא שלא יאמרו קרוב כשר להעיד ועיין לקמן בפ"ק דגיטין הלכה א' מ"ש שם בס"ד :

(שם) **שום** הדיינין שפחתו שתות כו'. כתב הרא"ש ז"ל בחדושיו קשיא לן הותירו שתות אמאי בשלמא פחתו שתות דינא הוא דכיון דטעו בהכי מאי דעבדי מגרמייהו ליבטיל אלא הותירו שתות האיך יכול לחזור בו ולא יהא כח הדיוט חמור מכח הב"ד ואלו האי לוקח מאינש דעלמא ובין לא הוי מלי הדר ביה השתא נמי היכי מלי הדר ביה ואפשר לפרש דבב"ס איירי שהורידוהו בשומתן שכיון שבשומתן הוא יורד הדין נותן כשם שאם פחתו לו בטל כך הותירו בטל עכ"ל :

הדרן עלך אלמנה ניזונת

פי"ב (דף סד ע"ב) **הנושא**. לא כן כו'. בריש פ' אע"פ כתבתי בשם הרי"ף ז"ל דפסק הל' כר' יוחנן בבבלי דאמר חייב וע"ש ולפ"ז לא צריך לאוקמי הכא דטעמא משום שהן דברים הנקנים באמירה דלא איצטריך לאוקמי בבבלי הכי אלא לר"ל דאמר פטור ומ"ש הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ג מהל' אישות הלכה י"ז הנושא אשה ופסקה עמו כו' והוא שיתנו על דבר זה בשעת הקידושין אע"ג דקי"ל כר' יוחנן ולדידי' לא איצטריך להאי טעמא י"ל לדעתו ז"ל משום דאפילו לר"י צריך שיאמר אתם עדיי או שיכתוב לו בשטר הריני חייב לך מנה או שיאמר בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר כדמסיק התם בריש פרקין וכדפסק הוא ז"ל בפ' י"א מהלכות מכירה הל' ט"ו והילכך קאמר הכא טעמא משום שהתנו בשעת הקידושין והם דברים הנקנים באמירה ואפילו לא אמר אתם עדי ואפילו לא כתב בשטר כדמוכח בדבריו וע"ש ועיין בכ"מ שתירץ שם בענין אחר ואין להאריך :

(שם) **ומתכסיין** בכסותי. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ט מאישות הלכה י"א דכסות נמי בכלל מזונות. והא דבעי מעשה ידי הבת של מי וכה"ג בעי לעיל פ' נערה הל' ג' והתם פשיט לה מדרש המקרא דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם משום דהכא בבת הניזונ' מן האחין קא מיבעיא ליה דמדרש המקרא לא נפקא לן אלא בשאינה ניזונת כסתם משמעו' הכתוב דהא מזונות הבת תקנתא דרבנן היא והילכך פשיט לה ממתני' דהכא דאפילו בניזונת מעשה ידיה לעצמה וכן נראה מדברי הרא"ש ז"ל בפרקין דהבעיא דהכא י"ל בת הניזונת מן האחין קאי שכתב אמר שהביא סוגיא זו וז"ל ומה שהביא הירושלמי ראיה

ממתניתין לבנן נוקבין לא דמי דמתני' במזוב קאכל' ובגמרא דירן לעיל מפרש טעמא בפ' נערה עכ"ל וע"ש דיש ט"ס בהעתקת דבריו וכל"ל כמ"ש ור"ל דבפ' נערה דף מ"ג קא פשיט ליה דאפי' בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה מהאי דרשה דלעיל וע"ש הלכה ב' שכתבתי דמיירי אפי' בניזונת והיינו לפי המסקנת הבבלי ושיטתא דהכא :

(דף סה ע"א) **החזירה** מאן דאמר לכתובה כו'. מה שפרשתי בפנים הוא לפי גירסת הר"ן בשם הרשב"א ז"ל ולפ"ז הא דמייתי לקמי' הפקחין כו' מילתא אחריתא הוא וי"ל לפי גי' הספר מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין תני כלומר הא כבר תנינן לה דאם החזירה אינו מתחייב בתנאי כתובה וה"נ ונפשטה הבעיא אבל למ"ד התם בין לכתובה בין לתנאין מה כלומר אכתי איכא למיבעי דשאני תנאי כתובה דככתובה דמיא אבל בת אשה לא שייכא לתנאי כתובה ופשיט לה תני הפקחין כו' ותני עלה בנשואין הראשונים דוקא ולענין דינא לא נפקא לן מידי דלב' הפירושים אינו מתחייב אלא בנשואים הראשונים ולא אם גירשה והחזירה וכן פסק הרשב"א והרא"ש ז"ל וכן הטור אה"ע סי' קי"ד :

(דף סו ע"א) **בד** דמך רב הונא ריש גלותא. התוס' בפ' ואלו מגלחין דף כ"ה הקשו דהא לעיל משמע שרב הונא מת קודם ר' חייא דאמר ליה לרבי ארונו בא ותירצו דרב הונא אחר היה ומיהו הקשה דבירושלמי קאמר בעובדא דהכא רב הונא ריש גלותא עכ"ל ובספר יוחסין מצאתי בשם תשובת רב שרירא גאון ז"ל דתרי רב הונא ריש גלותא הוו והראשון בימי רבי הי' כדאמרינן בהוריות דף י"א בעא מיניה ר' מר' חייא כגון אני מהו בשעיר א"ל הרי צרתך בבבל והיינו רב הונא וזה האחרון הי' ריש מתיבת' בבבל חבירו של רב נחמן ורב חסדא תלמידו ועליה אמרו בבבלי פ' שני דייני דף ק"ו ואמרי במערבא קמו ליה רבנן ממתידתא דרב הוא בבנאה :

(דף סו ע"ב) **אבל** באשה שיש לה מזונות כו' וכן כתב הרא"ש בשם ר"ח ז"ל ומביא ראיה נמי מעובדא דממתיה דרב חייא אריכא בבבלי דף ק"ד וכתב עליו ומיהו יש לומר דשאני התם דבכתפיה ממטי לה אבל אם נתנו לה דמי מזונות אינה גובה עכ"ל ומדבריו נראה דהוא ז"ל מפרש דר' יוסי בר בון פליג אדר' אבין כדפרישית בפנים דאל"כ לא היה לו להרא"ש לפסוק נגד גמרא ערוכה דהכא :

(שם) **אבל** כתובת אלף דינר גובה לעולם. וכן פליגי בבלי שם וכגירס' רש"י והרא"ש והר"ן ז"ל ואין שטר כתובה יוצא מתחת ידה קאי ופסקו שם הלכה כרבי יוחנן דאפי' תוספת אין לה אבל אם שטר כתובה יוצא מתחת ידה גובה לעולם ודלא כגי' הרי"ף ז"ל וע"ש :

הדרן עלך הנושא את האשה

פרק י"ג (דף סח ע"א) **שני** דייני. יכלו מעשה ידיה במזונותיה שומעין לו ובבבלי דף ק"ז גרים ואם בא ואמר לאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי וכתב הרא"ש ז"ל דעכשיו קאמר לה לא אפרע מה שלותה כי היה לך להתפרנס ממעשה ידיך דאין לפרש דה"ק אני אמרתי לה קודם שהלכתי לאי מעשה ידיך במזונותיך והלכית דא"כ הוי ליה למימר כאמן הלא רשאי משמע דהשתא הוא רשאי לומר כן כדי שלא יפרע מה שלותה עכ"ל ומשמע מדבריו ז"ל דהה"ד אם אמר שבשעה שילא אמר לה ושתקה נאמן כדפרישית בפנים אלא דלשון רשאי לא משמע דמיירי בהכי וכן נראה מדברי הטור אה"ע בסימן ע' לדעת הרא"ש ז"ל וע"ש והה"מ בפי"ב מהל' אישות פי' בבבלי לפי גי' הרא"ש ז"ל כמה דפרישית בפנים והוא גרים התם יאמר לאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי שכיון שנתפרנסה בלא הלואה אינו חייב ליתן לה כלום וכתב על זה ובירושל' מצאתי כגירסא זו משמע דמפרש להאי דהכא שעכשיו אומר לה כן :

(שם ע"ב) **יינתנו** אילו לבניו בנותיו בכלל. בבבלי פרק מי שמת דף קמ"ג מחלק דהראוי לבנים לבנים והראוי לבנות לבנות וצ"ל דה"כ בראוי לבנות קאמר כי היכי דלא ליפלוג אהאי תלמודא וכן כתב הכסף משנה בפרק ו' מהלכות זכיה ומתנה וכן נראה מדברי הה"מ ז"ל שהביא להאי דהכא וכפי הגירסא שהגהתי בפנים וכך פירש הרמב"ם ז"ל שם ובריש פי"א מהלכות אלו :

(שם) **ושוקל** את שקלו. וקתני התם ופורע לו את חובו ואפילו בב"מ דוחק דדומיא דשוקל קתני ובבבלי דף ק"ח קאמר בשלמא שוקל לו את שקלו מצוה קעביד דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי אלא פורע את חובו הא קמשתרשי ליה אמר רב הושעיא הא מני חנן היא דאמר איבד את מעותיו ורבא אמר אפי' תימא רבנן הכא במאי עסקינן שלוה ע"מ שלא לפרוע. ומשמע דלאוקמתא דרב הושעיא אין חילוק בין מזונות האשה לשאר ב"מ ואפי' בב"מ דוחק דמברים אחרי בעלמא הוא ולדידיה לא איצטרך לאוקמי דשוקל לו שקלו היינו באבוד וגבוי וכדמשמע הכא וכן דעת ריב"א בתוס' ד"ה הא מני אבל דעת ר"ת לחלק בין חוב מזונות האשה שאין הדבר ברור שהיה הבעל מתחייב במזונותיה דשמא היתה האשה מלמלמת כשלא היתה מוכחה מי שמפרנסה והיינו דקאמר הא מני חנן היא כלומר האי פורע מיירי באותו חוב דאיירי ביה חנן דהיינו מזון האשה אבל בשאר חוב אפילו חנן מודה דלא איבד מעותיו דהכא גמורה היא וכתבו שם בשם ר"ת דע"כ דהירושלמי פליג אגמרא דידן דמוקי להאי דפורע חובו אפי' כבני כ"ג ורב הושעיא לא מוקי לה אלא כחנן כו' וע"ש. והרמב"ם ז"ל בפרק כ"ו מהלכות מלוה הלכה ו' פסק כהאי תלמודא דאפי' היה בידו משכון פטור מלשלם לחבירו וכראה דטעמו דהאי תלמודא לא פליג אלא בזה דמוסיף לומר אפי' לבני כ"ג אתיא דשאני בין הכא לחוב דעלמא אבל אליבא דחנן לא פליגי דס"ל אליביה דאפי' בחוב שיש עליו משכון פטור כדמוכח משוקל שקלו וכעין זה כתב הר"ן ז"ל ורב הושעיא דמוקי לה כחנן לא ס"ל כרבא דבאבוד וגבוי מיירי וכדפרישית ופסק הרמב"ם כחנן אליבא דאוקמתא דרב הושעיא משום דהלכתא כוותיה כדכתב בהלכות נדרים פ"ו הלכה ד' פורע חוב שעליו סתם אפילו בבעל חוב דוחק שאינו אלא מניעת התביעה ואינו בכלל אסור הנייה וע"ש :

(שם) **אין** לך נתפס על חבירו ומייב אלא בארנון וגולגולת. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' חובל ומזיק הלכה ו' וכן משמע מהא דרבא פ' הגוזל בתרא דף קי"ג בר מתא אבר מתא מיעבט כדכתב הכ"מ שם וקאמר התם וה"מ בכרגא דהאי שתא אבל שתא דחליף כיון דאיפיים מלכא חליף וכן יש לפרש הסיא דהכא דמס של שנה זו קאמר :

(דף סט ע"א) **מהו** לממס בו את ידיו. וכתב הב"י בי"ד סי' רכ"א כיון דבעיא דלא איפשיטא היא לחומרא :

(שם ע"ב) **אין** אלמנה דוחה את הבנים. כדפרישית דלא עקרה תקנתא דרבנן ירושה דאורייתא כן פי' הרמב"ן והר"ן ז"ל בפ' מי שמת וכן דעת הרא"ש והטור באה"ע סימן קי"ב אבל בבת עם הבן לבדן דהיא קודמת בנכסים מועטין לא שייכא למימר דעקרה הבת בתקנתא דידה לירושה דאורייתא כיון דהיא ראויה ג"כ לירושה כשאין שם בן אבל דעת הרמב"ם ז"ל פי"ט מהלכות אישות הלכה כ"א דאלמנה ובת לבדה האלמנה קודמת כמשמעות ההמא דהש"ס בבלי שם עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחין בנכסי' מועטין וכתב הה"מ ז"ל דק"ו שהיא דוחה את הבנים לבדן. וכן בב"מ ומזונות בת האשה פסק שם שאין ממעטין בנכסים מרובין משום דבעיא דלא איפשיטא היא שם ולא כפשטות דהכא דלעיל ומכאן ראיה למ"ש לעיל בריש מי שהיה נשוי הא דבעי התם כתובה ופרנסת בנות מי קודמת דעל כתובת האשה מיתפרשא כדאמר הכא מזון מכתובתה ועלה קאמר מאן דאמר גובין פרנסה כו' כדפרישית ועיין שם מה שכתבתי על דברי הר"ן ז"ל בפרק מציאת האשה שכתב לפרש הא דריש מי שהיה נשוי בכתובות אנין דברין מיירי :

(דף ע ע"א) **בבל** מקום ששנינו אמר ר"ג כו'. וכן קאמר בבבלי ואפילו הכי לא פסקו הפוסקים בהא כאמון אלא כסתמא דהש"ס בהרבה מקומות דהלכה כחכמים בנכסין מועטין :

(שם ע"ב) **בשפסק** במעמדה. ודוקא גדולה דאם התנה במעמדה הרי היא כמו שעצמה התנית אבל בקטנה כופין לבעל ליתן גט וכן הוא מסקנת הבבלי וכן מבואר בהאי תלמודא לעיל פ"ו הלכה ב' ועי' מ"ש שם בס"ד :

(שם) **ולא** סוף דבר בשעשה סי' לאחר. משמע דעשאה סי' לאחר דקתני במתני' אמערער קאי וכן פירשו התוס' בד"ה עשאה וכן כתב הר"ן ז"ל להכריח מכאן כפירושם ודלא כפי' רש"י ז"ל שפי' במתניתין דאמוחזק קאי שעשאה סי' לאחר וזה מתם עליה מטעמא דאין לומר כאן הפני נוח לי והתוס' שם הביאו מכאן ראי' לפי' רש"י ונראה דהם מפרשים להאי דהכא דה"ק ולא סוף דבר כו' כלומר לא תפרש המתני' בשעשאה המערער סימן לאחר דזה לא צריך להשמיענו דפשיטא הוא שהרי הודה הוא שהיא שלו אלא אפי' עשאה אחר דהיינו המחזיק וקרי ליה אחר מפני שזה שרב עליו לומר שאינה שלו והם הוא עשאה סימן לאחר וזה המערער מחוס עליו בעד איבד את זכותו ובזה מסולקת קושית הר"ן ז"ל שהקשה לפרש"י ז"ל מה לי שעשאה המחזיק סימן לאחר מה לי אחר לאחר וע"ש :

אור

(דף עא ע"ב) **אותו** שמאל אינו גובה ואותו שלא מאל גובה. קשיא מאי קמ"ל פשיטא וע"כ דמוקמינן פלוגתייהו כדמוקי לה בבבלי דף ק"י כגון דהוי ליה למד עידית ובינונית ולחד זיבורית ובהא פליגי דמ"ד יוציא מנה כנגד מנה ס"ל כא דאמרו ב"מ גובה בבינונית בשל עולם הן שמין במה שנקרא לכל אדם בינונית אע"פ דלגבי הלוה נקרא עידית אם אין לו אלא זיבורית הלכך לגבי האי מ"ה הוי הפוכי מטרתא דכשבאו לב"ד לגבות ביחד מגבין לבעל הזיבורית ברישא בינונית דאידך והדר מגבינן מיניה האי בינונית גופה לבעל העידית ולא מרווח מידי ולפיכך יוציא מנה כנגד מנה ואינו גובה אלא מנה השניה ומ"ד זה גובה מותו וזה גובה מותו ס"ל בשלו הן שמין וממה נפשך איכא רווחא לבעל הזיבורית דהשתא גובה בינונית מאידך הויא לה גביה לעידית ואינו מגבה להבירו אלא זיבורית וכן אם מגבין לבעל העידית ברישא גביא מיניה דהאיך זיבורית והוא מיניה בינונית והשתא קמ"ל הכא דאפילו מאל מנה משטרו לא אמרינן דהורע כח שטרו בזה וגובה אם יש לו יפוי כח כגון שהוא בעל הזיבורית ואתיא נמי שפיר דמוקי פלוגתייהו הכא במאתים ומנה ולא במנה ומנה כדמוקי בבבלי משום דאשמעינן האי דינא דמאל דלא שייכא במנה ומנה וכן נמי הא דקאמר לקמן אותו שכ' גובה הייני במקום יפוי כח אם הוא בעל הזיבורית כיון דנקיט שטרא אבל לא זה שלא כתב מותו בשטרו דאין לו יפוי כח בכה"ג משום דמלוה ע"פ הוא:

(שם) **מתניתא** בשהיה ביהודה כו'. כן פירשו הרא"ש והמרדכי בשם הר"ס והרשב"ם ז"ל לאפוקי דהכא ומשמע מכאן דהולכין אחר מקום הנשואין ובתוספתא איתא במה דברים אמורים בזמן שהיה מיהודה ואדם אשה ביהודה או בן גליל שאדם אשה בגליל אבל בן יהודה שאירס אשה בגליל כופין אותה לצאת שע"מ כן נשאה. ומשמע דאין הולכין אחר מקום הנשואין אלא אחר ארץ אשר הוא משם כופין אותה לצאת לארצו ופליגא אהאי תלמודא וע"ש שפירשו להשוות התוספתא עם האי דהכא והרי"ף והרמב"ם ז"ל פסקו כפשטו' התוספתא:

(דף עב ע"א) **אין** כופין אותו לעלות. ולפ"ז הא דקתני במתני' אחד אנשים ואחד נשים אסיפא דאין הכל מוציאין מתפרשא דהאי לצאת מלעלות אבל בבבלי קאמר דגם להאיש כופין אותו אם היא רוצה לעלות ויוציא ויתן כתובה והרא"ש בשם הר"מ ז"ל כתב דהאי תלמודא מיירי בזמן שבית המקדש קיים דאז הוי מצוה טפי לדור בירושלים מבא"י וברייתא דהבבלי מיירי בזמן הזה ע"כ כן הוא בהגהת הרא"ש וכן במרדכי וכלומר דהואיל בזמן המקדש מצוה טפי בירושלים אין כופין לעלות לא"י:

(שם) **הדא** מסייע כמאן דאמר כתובת אשה מדברי תורה. אבל בבבלי מפרש איפכא דתנא קמא סבר כתובה דרבנן ומעות קפוטקיא הם גדולות ושוקלות יותר משל ארץ ישראל ומהולי כתובה שנו ולרשב"ג כתובה דאורייתא הילכך בתר מרום שיעבודא אזלינן כדין כל שטרי חוב ועיין בהגהת מרדכי וגירסא אחרת היתה לו כאן דגרס דאף לת"ק דאורייתא וכן לרשב"ג כדמוכח בפרק קמא דסבירא ליה כתובה דאורייתא ופסק שם הלכה כתובה דאורייתא כדעת ר"ת אבל אין כן דעת הרמב"ם ז"ל וכן דעת רוב הפוסקים אלא דהלכה כתובה דרבנן ועיין לעיל פ"ק הלכה ב' מ"ש שם בס"ד:

הדרן עלך שני דייני גזילות וסליקא לה מסכת כתובות

גליון אפרים

לירושלמי ממסכת כתובות

(דף א' ע"א) **פ"א ה"א** לא כן תני לא יבעול אדם בעילה בתחלה בשבת. ברכות פ"ב ה"ו וע"ש:

(שם) **ע"ב** ואפילו תחוש לה משום אנוסה לא ספק אחד כו'. דס"ל כאן נמצא כאן היה וכדלקמן ה"ו. ואיירי בענין שיכול להיות שזינתה תחת בעלה. וכמ"ש תוס' ע"ה ע"ב בד"ה רישא כאן נמצא. לכן ס"ל דלא מצרפין לספק אינו תחתיו ומשום הכי גם אשת ישראל ולא קדשה פחות מבן ג' שנה נשאת בד' משום טענת בתולים ור' יוסי ס"ל דזה לא שכיח כלל שתזנה אחר הנשואין קודם הבעילה. וכמ"ש הרמב"ם בפה"מ בגיטין פ"ב. ואי"כ ליכא למימר כאן נמצא כאן היה כיון דנבעלה בבית אביה והטעם שכל בתולות נשאות בד' הוא כבר קפרא משום ברכה: [נועם ירושלמי].

(דף ב' ע"א) **שם** בוגרת כחבית פתוחה הדא דאת אמר כו' אבל לקיימה אסור משום ספק סוטה (היינו בשותקת ואינה אומרת שהיא מכה בגרותה ופן בעולה מן הנשואין אסור לקיימה בשותקה) כו' ע"ד דר"א בוגרת אימתי נשאת (דמההמא תטעון שפתוחה היא מפני בגרותה ויהא מותר לקיימה) בתולה מן הנשואין אימתי היא נשאת (דמההמא תטעון שנבעלה או דלמא כיון דבשותקות אסור לקיימה נשאות בד') מו"ע פר"ת כו' (מיירי כשידוע שהיא מו"ע ומיבעי ליה אם נשאת בד' דכתובתה ר' או דלמא כיון שאין לה טענת בתולים נשאת כבעולה) הדא אמרה דלית רביעי כלום (דבגרת ומו"ע אינן נשאות בד' וכתובתן ר'): [נועם ירושלמי].

(דף ג' ע"א) **שם** תני בתולין כל שכן מעשה באשה אחת כו' כצ"ל:

(דף ד' ע"ב) **שם ה"ג** והני בן מעשה שעיברה ובתוליה קיימין פיין ש"ק פר"ס ותפ כן שהקשה בחגיגה אמאי לא אמר דהייתינן שנתעברה מקטן. ועיין עוד בש"ק בקידושין פ"א ה"ב ד"ה מאחז למד שהכתב קנא קשה ודאי דאף רבנן מודי דבן ט' יכול להוליד דלכו"ע ביאתו ביאה. והעלם ממנו המפורש בבבלי בסנהדרין ס"ח ע"ב וס"ם ע"א דאין קטן מוליד. וכפי הנראה גם להבבלי אף להתעבר אינה יכולה מקטן בן ס' וכ"ש מפחות מבן ס':

שם ר' יוסי ור"א מקשי. (כצ"ל כמו שהגיה בק"ע) כו' אמר ר"א תיפתר שבא עליה שלא כדרכה (ובעילת בהמה לאו בעילה היא. ואיגה פסולה משום הסרת בתולין כמו"ע דאין לך אשה שלא נעשית מוכת עץ ע"י צרור. וכמו שאמר אביי בבבלי יבמות נ"ט ע"ב. דרב יוסף אמר שם דהנבעלת לבהמה משום בעולה איכא משום זונה ליכא וא"ל אביי אי זונה לא הוי בעולה נמי לא הויא וכ"ת מ"ד אמוכ"ע שלא כדרכה אין לך אשה כו' שלא נעשית מו"ע ע"י צרור) בעא ר"ח מיהדר ביה כו' (כרב יוסף בבבלי דהויא בעולה ואמר לו ר' אבא לא תיהדר בך וכאביי) מה עבד לה ר"ח עד שלא יחזור בו (פירושו עד שאמר לו ר"א לא תיהדר בך) כתר לה בהערייה (ואפילו נבעלה מבהמה בהערייה כדרכה. דלא נזרבתה הערייה כביאה בבהמה. ובהערייה מס"ל בלי הסרת בתולין כדמוכח מלקמן פ"ג ה"ו הערו בה בני אדם כו' כולהן בסקילה. ועיין במ"ל בהלכות א"ב פי"ז) ולמה לית ר' יוסי (כצ"ל) פתר כו' אמר ר"מ דהיא צריכה ליה כו' (ויש בכלל הבעיא שלו הערייה בבהמה אם הערייה הבהמה באשה הויא כביאה) ר' ירמיה כו' (כלומר אילו שמע פירוש הברייתא דמיירי בהערייה לא היה מקשה כלום. דר' ירמיה ידע דר' אלעזר סבירא ליה דהערייה לא הויא כביאה בבהמה ועיין בנוע"י):

(דף ו' ע"א) **ה"ו** ר"ל שאל לר"י מתניתא דר"ג ור"א דלא כר"י (הכונס והסיפא וכונסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה) א"ל דיה היא שנייא היא מומין שדרכן להוולד (ברשות הבעל משא"כ זנות לא שכיח שתזנה אחר החופה קודם הבעילה לכן לא אמרינן כאן נמצא כאן היה וכמ"ש לעיל ברים פרקין) אמר ר' יוסי הי' בתולין ממומין כו' (דס"ל כרב אשי בבבלי ע"ו ע"א רישא מנה לאבא בידך וסיפא מנה לי בידך) ובתולין וכי לא בשלו לא בבית אביה בשלו (דאינו מצוי שתבעל מאחר אחר החופה וכצ"ל): [נוע"י].

(דף ז' ע"א) **שם ה"ח** ולמה תנינן מדברת רב אומר לשון נקי. כצ"ל. ולקמן פ"ה ה"א רב אומר לשון נקי כפירוש וני' הפ"מ שם:

שם ה"ט אמר ליה ר"י שתוקי סתם (שמשתקין אותו מנכסי אביו) מלינו שתוקי כ"ג (הירושלמי לא ס"ל דבזנות משתקין אותו מדין כהונה. כדמוכח מהירושלמי יבמות פי"א ה"ז דמוקי המשנה דשם בשאנס ודלא כהבבלי שם): [נועם ירושלמי].

(שם) **ע"ב** א"ל בן אמר רשב"ל תנן תנינן לענין משפחה ברם הכא לענין קדשי הגבול (וכדאמרינן לקמן פ"ב ה"ו מתניתא לענין קדשי הגבול אבל לענין משפחה אלקדשי מזבח צריך ב' עדים. וכדאמרינן בבבלי בקדושין פ' ע"א אבל ביוחסין לא ופ"ש בפרש"י ותוס') מלתא דרשב"ל שתוקי כשר (כצ"ל והכונה אף לענין משפחה): [נוע"י].

(דף ח' ע"א) **שם ה"י** אמר ר"א בשם ר' ינאי תוכה שבציפורין בעל. לדעתי קשה לפרש כמו שפירשו הק"ע והפ"מ והנו"י דאיירי כשרוב סיעה כשרים. דהא לא מכר בירושלמי כלל מרוב סיעה. ואפילו תפרש בקרונות בשעת קרונות. ולא כמ"ש לעיל. הלא רובא דעלמא עו"ג ופסולין לכהונה והיה לו להירושלמי לפרש שרוב סיעה היו כשרים כמו שמפרש הבבלי. לכן נ"ל שהירושלמי מפרש כפשוטו שרוב העיר היו כשרים ומה"ם לחודים הכשירה ר' יוחנן והמעיין היה חוץ לעיר. דהא ציפורי היתה בהר. כדאיתא במגילה ו' ע"א ובכתובות ק"ד ע"א ובב"מ. והיא ירדה למלאות מים מן המעיין. א"כ משמע שהמעיין היה חוץ לעיר ואמר ר"א בשם ר' ינאי תוכה שבציפורין בעל. כלומר שיהא אחד מתוכה שבציפורין בעלה ומשום הכי התירה ר' יוחנן ב"ג לכהונה. דאם לא כן היה לנו למיזל בתר רובא דעלמא ורובא דעלמא פסולין. רבי בא בשם ר' ינאי ראו אותו כו' חזקה שפסול שמם בעל. (כמו שכתבו בתוס' בפסחים ט' ע"ב ובחולין נ"ה ע"ב דאם ראו שפירש ממקום קביעות הוי קבוע ולא אזלינן בתר רובא. ואין כונת ר' ינאי תוכה שבציפורין בעל שראוהו כורש מציפורין שא"כ הוא קבוע אלא כונת ר' ינאי שבמקום שנבעלה לא היו בא"ים שם רק אנשי ציפורין משום הכי בודאי אחד מתוכה שבציפורין בעלה) פלטיא מהו. (כלו' אם לא ראוהו פורש מן הבתים אלא מפלטיא של ציפורין מהו) ר' ירמיה אומר כרוב ר' יוסי אומר אינו כרוב (כצ"ל וכמו שהגיה בנוע"י) היילב כו' וע"ד דר' יוסי אפילו מפלטיא (כצ"ל נ"ל. ועיין בירושלמי ברכות פ"ד ה"ו את ש"מ שוק של ציפורין כליפורין) היתה ליפורין נעולה (והשומרים פתחו השער להתינוקות והביעל ולא הכירוהו ואין יודעין מי הוא) כו' ר' יוסי אומר עד שיוכיח (שהוא כשר) כו' וכא ר' יוסי אומר אינו כרוב (כצ"ל ופריך הלא ע"כ דאוהו לפחות יוצא מהפלטיא ור' יוסי אמר לעיל שאם ראוהו פורש מן הפלטיא כראוהו פורש מן הבתים) כו' אני אומר לא ירד כשר למלאות שם באותו היום והוא? כלומר בדוקא כשליפורין פתוחה והכל הולכים לשאוב מים מן המעיין שפיר סבירא ליה לר"י שכשראוהו פורש מן הפלטיא כפורש מן הבתים כיון דהתחזקו פסולים בפלטיא אבל כשליפורין נעולה ורובם מכינים להם מים מקודם ולא התחזק פסול בפלטיא אני אומר שלא היה כלל פסול בפלטיא ומי שנתנוהו השומרים לצאת למלאות מים ובעלה כשר היה) והא ר' אילא כו' חזקה פסול שמם בעל מן קושי מדמו לה רבנן לגרגים דהני כו' אמר ר"ח ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם על דאת מדמי לה לרב"י דמיתה לר"ה דתני כו' ולנמצא הלך אחר רוב אמר ר"א צריך בבחר בו' קרונה של ליפורין לאו רה"ר הוא אמר ר' יוסי (מאי טעמא לא הוי ר"ה) כן נראה לי בצריך להיות:

(דף י"א ע"ב) **פ"ב ה"ג** ר"ח בשם רב נאמנין כו' וספר פוסיפים הוא אמרי בשם רב (ואמרי בשם רב הוא רב המנונא כמ"ש רש"י בב"ק ע"ה ע"א ובסוף פ"ק דסנהדרין) נאמנין כו' וספר פוסיפים הוא. רב אמר אסור להתום בשטר אמנה ושטר פוסיפים מה ופליג. מילתא דרב פליגא על מילתא דרב? אמר ר' חיי. כן נ"ל בצ"ל:

(דף י"ג ע"א) **סוף ה"ז** אלא מן חטאת דחנניה כו' ופירש בפ"מ דבנתיה דמר שמואל מזרעו של חנניה היו שמואל היה כהן כדאיתא בבבלי במגילה כ"ב ע"א וחנניה בן אחי ר"י לוי היה. שהרי ר"י דודו היה לוי כמבואר בכ"מ. אלא שכוונתו שמואל מצד אמו או שבנותיו מצד אמן היו מזרעו של חנניה. והנה ידוע שמואל פוסק תמיד כחנניה אפילו נגד רבים. וכבר כתב הרמב"ן במלחמת בפרק במה בהמה בשמה שחנניה מנא הן בעיני שמואל לפסוק הלכה כמותו בכל מקום. ולפי זה היה נ"ל שכשעבר חנניה המועדות בחו"ל וע"פ עבורו נהגו רבים. כדאיתא בירושלמי בנדרים פ"ו ה"ח. היה גם שמואל בין אלה שהגנו המועדות ע"פ קביעתו ולכן נענש שנשבו בנותיו והנה"א כמרומז בשנות אליהו סוף ברכות פירש הירושלמי מה הלשון דאיתא בירושלמי כתובות פ"ה סוף הלכה ב' על פסוק אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי שבת ג' שנים ויום אחד בתוליה אינם חוזרין ופחות מבת ג' שנים ויום אחד בתוליה חוזרים ואם היתה בת ג' שנים ויום אחד ואחר כך עיברו בית דין השנה בתוליה חוזרים. והקב"ה מסכם השבע. ולפי זה הכי פירושו דבנתיה דמר שמואל היו בת ג' שנים ויום אחד ובתוליהם אינם חוזרים רק שהם לפי שחנניה בן אחי כו' עיבר שנה בחוץ לארץ והם סברו שכדין עיבר את השנה וא"כ בתוליהם חוזרים לכך אמרו שהורים אנו. אף שנבעלו הן. אף על פי כן טהורים הם. מחמת שחשבו שבבתולים חוזרים. אבל לפי האמת שעיבר שלא כדין. והיו בנות ג' שנים ויום א' ובתוליהם אינם חוזרים. וזהו שאמרו ח"ו דלא מעקרין אלא מן חטאת דחנניה בן כו' והם טעו בזה שסברו שעיבר כדין:

(שם ע"ב) **ה"ז** ר' יצחק בן חקולה אמר רבי ור"ש ברבי הד כו' כצ"ל וכן נ"ל לקמן. וע"ש בש"ק שנסתפק אם ממזר בן לוי לוכל במעשר. ועיין בנפין כ"ב ע"ב ופרש"י שם אנוה ממזרת נסיב כו' ואחליה מקודשת לויה. ועיין בערכין ל"ג ע"ב:

(דף י"ד ע"א) **ה"ט** כגון דוגין. מפרש בפ"מ בעלי המלחמה כמו ארכי ליגון דריש גם פשוט. טעה בזה. דהתם הגירסא ארכן דיגון והכונה ארכן בעניה שניה כפירוש הרשב"ם שם. וכדאיתא התם ובירושלמי מיר פ"א ה"ב. פריפי נזיר דינן שהים. והנכון כהק"ע:

(דף ט"ו ע"ב) **פ"ג ה"א** אילו היה כתוב כבתולות מותריות. כצ"ע בצ"ע:

שם כותי כגוי. ברכות פ"ז סוף ה"א דמאי פ"ג ה"ד ופ"ו ה"ח ונ"ע שם רשב"ג אומר כותי כישראל לכל דבר:

שם ומסורת יש לה קנס או לאומרין לפגין משפחה את כו'. כן נראה לי בצ"ל:

(דף ט"ו ע"א) **שם** לא כן אמר ר"א אמר ר' יוחנן שוגג בחלב כו'. במסורת הש"ס שכח לציין בשבת סוף פי"א:

(שם) **ע"ב** מן הדא מכה בהמה ישלמנה כו'. לקמן בהלכה ג' אמר חזקיה עיד תני מתניתא כו':

(דף י"ח ע"ב) **ה"ג** ומה ת"ל אם יהיה אסון לרבות את המזיד (ולא התרו בו) כהתרייה (כצ"ל) אמר ר' יוסי ולאו מהניתא היא כו' (ור' יוחנן מוקי

מוקי לעיל לברייתא אלו נערות שלא התרו בו בסיפא דהיינו מיתות ב"ד אפילו לא התרו בו פטורין לא אתיא אלא כשוגג (כצ"ל קמ"ל בלא דוקא מזיד ולא התרו בו אלא אפילו שוגג פטור): [נועם ירושלם]:

(דף י"ט ע"א) ה"ד נערה ולא בוגרת פי' יבמות פ"ו ה"ד:

שם ר"ז אמר ר"ח בעא בא עליה עד שלא ניסאת וניסאת כמה דאת אמר תמן (במתניתא שם רע שכבר נשאת ועיין לקמן בפ"ד בה"ג): [נועם ירושלמי]:

(שם ע"ב) ה"ה ר"א שאל בנות אנוסה מהו היאך לכן בתנאי כתובה פשיטא ליה במפותה דאית לה שאין דכרין דאית לה בנן נוקבן אין תאמר תריהון צריכה ליה יאהל בנות אנוסה זכנות מפותה כו' כן דצריכה ליה כרבנן כן דפשיטא ליה כרבי יוסי בי רבי יהודה. כן נראה לי שצריך להיות:

(דף כ"א ע"ב) ה"ו רבא בשם ר"ח בושת ופגם היא מתניתא. ר' מני אמר מהו האונס חייב בכל והמפתה פטור מן הכל (כצ"ל. דס"ל לר"מ כר' יונה אביו לקמן בפ"ד ה"א דקנס משעה ראשונה נתחייב ומשום הכי מפותה יכולה למחול וכן ס"ל לר' יוחנן משום הכי אמר דר"א בשיטת ר"ע דיתומה בנערה שנתארסה ונתגרשה וים לה קנס. משום הכי האונס חייב בכל והמפתה פטור מן הכל דמחלה) ר' אבין אמר ר' מני (כצ"ל שמו שהגהתי בפ"ב דיבמות בה"ב) האונס חייב בכל והמפתה פטור מן הבושת ופגם וחייב בקנס? (כלומר איך אפשר לומר כר' זעירא דבמפותה חייב בקנס הא דומיא דאונס קתני במתניתנו מה אונס חייב בכל אף מפתה פטור מן הכל) ההיא ר' יוח"נ היא והא ריוח"נ אומר האונס פטור מן הקנס וחייב בבושת ופגם והמפתה פטור מן הכל (כצ"ל שנ"ל. כלומר מכנתנו ריוח"נ היא וה"ש במתניתן יתומה הרי היא כנתארסה ונתגרשה לריוח"נ ואין לה קנס. וכדאיתא לעיל בה"ח דביתומה פטור מן הקנס לריוח"נ. האונס חייב בבושת ופגם והמפתה פטור. וא"ש דמה שאונס חייב קתני במתניתין דמפתה פטור וזה גם כונת רבא בשם רב הסדא בבושת ופגם הדא מתניתא):

(דף כ"ב ע"א) ה"ט מ"ט דרבנן נער חסר כתיב בפרשה כו' מה מקיים ר"מ נער כצ"ל. כגירסת הק"ע. וכן הוא ברמב"ן בספר הזכות:

(שם) ע"ב ר' אבין בישם שמואל ולמה לא שמע לה מן הדא. כצ"ל. כגירסת הק"ע. ובסנהדרין [פ"ז סוף ה"א] הגירסא ולמה לא פתר לה מן הדא:

(דף כ"ג ע"א) ה"י ר' גמליאל בי ר' אבינה. בשבועות [פ"ס סוף ה"ו] הגירסא ר' נתליאל בי ר' אילעאי:

(שם ע"ב) פ"ד ה"א מיסבר סבר רשב"ל שמעשה ידיה שלה? עד שתבגור (הוא שלו ופליגי בפחת שמשעה בגרות וכמ"ש התוס' מ"ג ע"ב בתירוץ הראשון) ר"א בשם ר"ה עד שעת ביגורה פליגין (כתירוץ השני בתוס' שם דפליגא מכירה לכו"ע הוי דאב אלא דפליגי במה שכתבתה לקדושין דס"ל לר"ל שדוקא קדושין ממש זכי ליה רחמנא) כו' ושל בתו יעשה בהן סגולה (בירושלמי מפרש ילקח בהן קרקע והאב אוכל הפירות עד שתבגור. וכמו שאמרו בבבלי ב"ק פ"ו ע"א לענין עבד עברי. ומסייע לר"א בשם ר"ה אליבא דר' יוחנן) רישא וסיפא מסייע פ' החובל בבתו קטנה מקח שלה (היינו מה דאפחתה מכספה לקדושין) והשאר יעשה בהן סגולה היינו שבת קטנה מהמת החולי ושבת גדולה שמחמת הבגלה). [נועם ירושלמי]:

(דף כ"ד ע"ב) ה"ב ורבי אומר בעמידת ב"ד. צריך להיות ורבנן אמרי בעמידת ב"ד:

שם ע"ד דר"ש גובה בעידית ע"ד דרבנן גובה בבינונית. עיין בב"ק ה' ע"א דאופס ומפתה משלם בעידית. ונראה לי דהג"מ הוא כשוקף עליו במלוה דלרבנן גובה בבינונית ולר"ש דאמר במנגה הדבר תלוי אין זקיפתו כלום וגובה מעידית:

שם ע"ד דר"ש אין הבכור נוטל פי שנים (דקודם שנגבה הוי ראוי) וע"ד דרבנן הבכור נוטל פי שנים כצ"ל (דרבנן ס"ל דמשעמד בדין נעשה כמלוה ומלוה לא הוי ראוי להירושלמי כמו שאיתא בב"ב קכ"ד ע"ב שלחו מהם בכור נוטל פי שנים במלוה). [נוע"י]:

(דף כ"ה ע"א) ה"ג רבי יעקב בר אחא בשם ר' יצחק ממוציא שם רע למד ר' יהודה כצ"ל וכן הגיה בכיע"י. (כלומר כמו מוציא שם רע נותן מאה כסף לאביה אע"פ שכבר נשאת ויצאה מרשותו וה"ג נותן הכתובה לאביה אע"פ שכבר נשאת) תני ר"ח ויהיה כו' כצ"ל שנ"ל (ונשתבש הגירסא והתני ר"ח מלקמן בה"ה והא תני ר"ח זוכה כו'. כלומר והכי נמי אם ארסה ובגרה ונשאת גם ר' יהודה מודה שהכתובה שלה וכן איתא בבבלי) ר"מ בעא קומי ר' יוסי הנע עצמך הוציא עליה שם רע עודה נערה ובגרה א"ל שמענו שנותן לאביה (ר"מ כ"ל דאם הוציא עליה שם רע עודה נערה ובגרה אינו נותן לאביה משום הכי כריך כיון שר' יהודה יליף מהוציא שם רע יהיה הדין בכתובה לר' יהודה שאם ארסה ונשאת ואח"כ בגרה שהכתובה שלה ולא משמע כר' יהודה ס"ל כן. ור"ז השיב לו שגם במוציא שם רע הדין כן שאם הוציא עליה שם רע עודה נערה ובגרה שיתן לאביה מאה כסף והכי נמי לר"י בכה"ג הכתובה לאביה) ואתייא דר"מ כר' ירמיה (ר"מ דס"ל בהוציא עליה שם רע בעודה נערה ובגרה שאינו נותן לאביה כר' ירמיה דאמר דקנס בסוף הוא מתחייב. ולא בעא קומי ר' יוסי הנע עצמך אלא לפי שהירושלמי הביא קודם הברייתא דתני ר"ח לנגיף מזה שאם בגרה ונשאת מודה ר' יהודה כמו במוציא שם רע שא"כ גם בנשאת ובגרה יסבור ר' יהודה שלא יהיה של אביה כמו במוציא שם רע) ור' יוסי (דס"ל דבהוציא עליה שם רע עודה נערה ובגרה דנותן לאביה מאה כסף) כר' זעירא דגם קנס משעה הראשונה. והנה לעיל בפ"ג ה"ז מחלפי שיטתייהו דר"ז ס"ל שם דקנס אינו מתחייב משעה ראשונה ור' מנא ס"ל דקנס מתחייב משעה ראשונה. כמו שכתבתי שם. אלא שהיינו דבקנס דאונס ומפתה ר' יונה ס"ל משעה ראשונה ור' יוסי ס"ל בסוף. כדאיתא לעיל בה"א. ובקנס דמוציא שם רע ר' יונה ס"ל בסוף ור' יוסי ס"ל משעה ראשונה כדאיתא לקמן בהלכה ד'—ה' וע"כ צריך לחלק בין הקנסות. ולא אוכל להבין מ"ש בפ"ק בד"ה ודר' יוסי כר"ז. דהא להדיא אית ליה לקמן בהלכה ד'—ה' משעה ראשונה במוציא שם רע. ועיין לעיל בפ"ג בסוף ה"ד ובמש"ש בשם הנוע"י:

(דף כ"ו ע"א) ה"ד—ה' לעולם אין העדים נסקלים ולא הבעל כו' עד שיאמרו עמנו היו במקום פלוני כו' אמרו עמנו היו במקום פלוני כו' כצ"ל:

(שם) ע"ב פשיטא אותן שאמרו עבנו היו כו' רב ב"ח בעא קומי ר"ז הביא האב עדים כו' הוזמו עדי האב לוקין ונותנין מאה סלע בשלשה כו' כצ"ל. ועיין בתוס' כתובות ל"ב ע"ב בד"ה שלא הסם ובדו"ח להגרע"א שם:

שם וחכמים אומרים מקום שנסקלה שם היא מכבדת כתובתה אבל במוציא שם רע כ"ע מודו דלא מקום שהעדין נסקלין (כצ"ל משום שהוא בב' גופין בבעל ובעדים). [נוע"י]:

(דף כ"ז ע"ב) שם א"ר מנא אפילו על ר' יוסי רבי אתייא מקשייה (כצ"ל שנ"ל. דר"י היה רבו של ר"מ כדאיתא בירושלמי חלה פ"ב ה"ז אמר ר' מנא אע"ג דלא אמר ר' יוסי רבי הדא מילתא אמר דכוותה וביומא פ"ו ה"ה אמר ר"מ לא מיתמנע ר' יוסי רבי קיים. ונ"ל שנ"ל כמ"ד ע"ז צריכין התראה ולא התרו בהן לוקה ונותן מאה סלע בשלשה והעדים אינן נסקלין בשנים ושלשה. והכונה למ"ד ע"ז צריכין התראה והתרו בעדי הבעל ולא התרו בעדי האב. שב"ו להזים עדי הבעל. אלא למלקות ולמאה סלע ונמצא בעדי הבעל אינן נסקלין. דלענין סקילה הויא עדות עדי האב עדות שאא"ל. ולענין מלקות ומאה סלע הוה עדות שאזה י"ל ולכן עדי הבעל אינן נסקלין והבעל לוקה ונותן ק' סלע ומקשה הברייתא דאמרה לעולם כו' עד שיסקלו העדים וצ"ל בה עד שיזומו העדים. וכהברייתא דלעיל לעולם כו' עד שיאמרו עמנו היו כו'. ולא קשיא על ר' יונה אביו) אמר רבי אבמרי מאן אמר דו כן (דאיכא למימר דלמ"ד ע"ז צריכים התראה אם לא התרו בעדי האב למיתה אע"פ שהתרו בהם למלקות ולמאה סלע אין הבעל לוקה ונותן ק' סלע דלעולם אין הבעל לוקה עד שיסקלו העדים והברייתא מתוקנת לכו"ע וקשה ממנה על ר' יונה:

(דף כ"ט ע"א) ה"ח דרש ר"מ המקבל שדה מחבירו משכה בה הובירה שמין כו' כצ"ל כמו שהגירסא בתוספתא ב"מ פ"ט וכן גורס הרי"ף במשנה שם:

(שם) ע"ב אילין דיקליא דבבל דלא צריכין מרכבה ביבמות פ' ט"ו סוף ה"ג הגירסא מרכבא ופירש שם הפ"מ דלא צריכין עוד להרכך וכן הגירסא כאן בדפוס קראטשין:

(דף ל"ד ע"ב) פ"ה ה"ה ר"מ אומר הקדש משלו ור"י הסנדלר אומר הולין כשלה. ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות (כצ"ל שלקמן) ר"ע אמר כו' ר' יוחנן אמר במותר לאחר מיתה פליגין כו' אבל אם מעלה לה מזונות ד"ה קדשו (ס"ל להירושלמי אליבא דר' יוחנן דכיון דמעשה ידיה עבידא דאתי לכו"ע קדוש ולא פליגי אלא במותר לאחר מיתה דלא עבידא דאתי) אמר ר"ז תני תמן פי' אבל אם היה מעלה לה מזונות ד"ה קדשו. ר"ש בר ר"י אמר מעשה ידים פי' (דס"ל לר"ש בר ר"י. דגם במעשה ידיה דעבידא דאתי פליגי וס"ל לר"י הסנדלר דלא קדשי דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם). ומר רבי אבהו בשם ר"י אף לקודש לא קדשו למה מפני המחלוקת ר"מ ור"י"ה (והכא אמר דמעשה ידיה לכו"ע קדוש) בגיא היא הקדש מגודש שאינה מגויה (ודמיא למותר משום הכי שפיר אמר דפליגי בזה ר"מ ור"י"ה) אמר ר' יוסי כו' מתן תנא הקדש מגודה כו' (ולעיל אמר ר"ע דפליגי במעלה לה מזונות ואינו נותן לה מאה ספק ולא פליגי כלל במותר לאחר מיתה אי אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם). המקדיש מעשה ידי עבדו והיה ליך (דמעשה ידי עבדו כדבר שבא לעולם דמי לעבידא דאתי. אף כיון שהיה ליך ולידה היכה מגויה מהו מי נימא כיון שהקדש סתמא מעשה ידיו חל) והא תני המקדיש מעשה ידי עבדו כו' (כצ"ל) אמר ר"א בר ממל לא עלתה על דעתו שימות (ברעב ולא אמרינן מעשה מלאכה שאינה מגויה ולא ימות ברעב א"ו כיון שהקדיש מעשי ידיו סתמא חל גם על מעשה ידיו שאינו מגוי). [נועם ירושלמי]:

(דף ל"ז ע"ב) ה"ז אמר ר' ברכיה הן על ידי שהוא נגע כו'. אולי צ"ל אמר ר' ברכיה הכהן ובמדרש ויצלח הגירסא ר' ברכיה בשם ר"ש בן גמליאל אמר לפי שנגוע פי'. ונראה לי שנגיעות שלו הייא שהשניהו אחור כנגד אחור וכדאיתא בבבלי בכורות מ' ע"א:

(דף ל"ח ע"א) ה"ט מהו סמוך לאדום לדרומה. עיין בירושלמי בנדרים פ"ח ה"ד על המשנה עד הקציר עד שיתהילו העם לקצור קציר הסים כתיב עד קלות קציר השעורים וקציר החטים ולא אמר כן מה דהוא קרייא בדרום היא מהניתא בגליל ופירש שם בפ"מ דבדרום היו שכיחי שעורים טובא. ולפיכך נ"ל דהשעורים היו שם בזול וד' רבים שעורים שם היו שוות כ"ב קבים חטים במקומות אחרים בא"י. ועיין בתוס' רי"ד בבבלי שהקשה איך יספיק לה קבייס בשבוע דהא העומר כו' וכתב דשעור זה הוא כדי קיום נשמה ולא לכל אדם פוסקים כך אלא לעני. ומשום הכי בדרומה שהשעורים היו שם בזול היו נותנים לה ככלים משל חטים בשאר מקומות. ועיין עוד בברכות כ"ה ע"א בתוס' מ"ה לית שכתבו הירושלמי ים דבאדומים לגד ים לחוש ונדפס בלדו מספר גדולות מרדכי שהכונה לפי שבארץ אדום היו השעורים מצויין. כדאיתא בכתובות ס"ד ע"ב. והיו מאכילין התרנגולין שעורים. והעירו ע"ז בהגהות ר' אליהו גוטמאכער זצ"ל ובהרש"ם דבכתובות ליתא אלא שהיו רעים. ונ"ל שכוונת הגמ' להירושלמי בכתובות. וא"ש שמביא מהירושלמי לפרש את הירושלמי. מיהו נראה דגם להירושלמי היו רעים. כי בפ"ב דערלה ה"א איתא ותני כן כל תרומה שאין הכהנים מקפידין עליה כגון תרומת הכליסין והחרובין והשעורין שבאדום אינו צריך להרים:

(דף ל"ט ע"ב) פ"ו ה"ב תני בר קפרא פוסק על מנת לכנוס הוא כן צריך להיות כמו שהגירסא ברי"ף:

שם וביני הפוסק נ"ל שצריך להיות תני הפוסק מעות לבתו יקטנה והברייתא בתוספתא פי"ב ועיין בבבלי ק"ט ע"א:

(דף מ"ב ע"א) ה"ז רחילפי אמר איתיביני על גוף נכרא דלא אפיקית כו' יערקוני נכרא כצ"ל כמו שהגירסא בקדושין פ"א ה"א:

(שם) ע"ב ר"ח בעא קומי ר"י והינו הב לאהרים (מקשה אמאי באומר תני לבניי שקל מתנין לכן סלע) כו' ר"ח בריה דר"ה רוצה הוא בתקנת בניו כצ"ל. [נוע"י]:

(דף מ"ז ע"ב) פ"ז ה"ז הני במומין שדרכן להוולד אבל במומין שאין דרכן להוולד ברשות הבעל צריך להביא ראיה (כצ"ל ולר' יוחנן לעיל בפ"ק ה"ו הפירוש הוא במומין שדרכן להוולד אחר הנשואין בזמן מועט. אבל במומין שאין דרכן להוולד בזמן מועט. ולא שייך כאן נמצא כאן היה. האב צריך להביא ראיה שברשות הבעל נולדו. ולר' יוסי שם שמדמה בתולין למומין ע"כ פירוש הברייתא מומין שאין דרכן להוולד שנולדו עמה משום הכי אומר הירושלמי ונימר התניתי עמו כצ"ל. שהאב מביא ראיה שהתנה עם הבעל והרצה). [נועם ירושלמי]:

שם ה"ח כנוסיה. עיין בבלי בברכות נ"ח ע"ב ברש"י ד"ה קפח:

(דף מ"ט ע"ב) פ"ח ה"ט ויורש הבל שכן אפילו אחיו אין לו אלא אכילת פירות בלבד כן צריך להיות כמו שהגירסא ביבמות [פ"ד ה"ג] ועיין הנוסחא שם והמלייטים לא נייטו לכתובות כאן:

שם ה"י לית כאן שלו אלא להידא מילה שאם קדם היורש ותפס מוציאין מידו (כן נירסת הק"ע. כלומר כיון שנ"ל במתניתין שלה א"כ מאי נ"מ בין תלושין למחוברים ואמר שהנ"מ שבמחוברים אם קדם היורש ותפס מוציאין מידו ולא דמי לתלושין שכל הקודם זכה) אף בבע"ח כן לא כן הני יורש ובע"ח שקדם אחד ותפס אין מוציאין מידו (כצ"ל כגרסת הק"ע וכן נ"ל לקמן בפ"ט הלכה ג' וכגרסת הק"ע שם) ואמר ר"א בר עולא ישמעינה מן הדא (שאפילו בפירות מחוברין אם קדם היורש ותפס אין מוציאין מידו) הקדיש כו' אלא כן אנן קיימין בקמה מאחר שאינו עבד הגזבר ותפס אין מוציאין מידו (לכן מועלין ונפדה בפחות לפי שלהקדש הוא שוה בפחות דהא עדיין לא תפסו הגזבר) כו' אית לך מימר שור קרקע (דהא שור כשנפדה בעי העמדה והערכה וצריך לשומו כמה הוא שוה מגד עצמו ולא דמי לקרקע. ואף בקרקע נמי אם פודה צריך עשרה כהנים לשומה. מ"מ קרקע אין שמי אלא כמה היא שוה להקדש. כמו במקדיש שדה אחוזה שמין כמה היא שוה עד היובל. הכא להקדש אינה שוה אלא כ"ש דהא אכתי לא תפסה הגזבר אבל בשור צריך לשומו כמה הוא שוה מגד עצמו) ר' תנחום כו' שור עבו אותו כהקדש שהוזל (כיון שעדיין לא תפסו הגזבר רואין אותו כאלו הוזל מעצמו). [נועם ירושלמי]:

(דף כ' ע"א) הי"א ארוסה שמתה אין לה כתובה שלא הותרה להיכנס לבוק. כלומר אין לה דין כתובה ואינו חייב בקבורתה. וכן אמרינן בבבלי נ"ג ע"א ההוא גברא דשכיבא ארוכתו כו' מ"ט אמר ר"ה שאין אני קורא בה לכשתשבה כו' וברש"י הלכך כ"ז שלא מתה ולא נתגרשה לא נשתעבד לה:

(דף כ"א ע"א) פ"ט ה"א א"ל כל גרמא אמרה שאין אדם מאבד את זכותו בלשון זה אי לא כן אפילו מיד השנייה לא תוציא הראשונה (כן נראה לי שצריך להיות דהראשונה שכתבה ללוקח תהוי כאלו טרפה ממנו וחזרה ונתנה לו):

(שם) ע"ב ר"ז בר חייתא בעא כתב לה דו"ד אין לי בנכסיך העתידין ליפול לך (דדלמא במסלק עצמו מנכסיה סתמא מגו דחל הסילוק על נכסיה קיים לה אל נמי גם על הנכסים שיפלו לה אבל אם מסלק עצמו מהנכסים שעתידים ליפול נרע. ועיין בירוש' נזיר פ"ב ה"ה המחלק שם ג"כ כן). [נועם ירושלמי]:

(דף כ"ב ע"ב) **שם** ר"ח בשם ר' יוחנן בדין היה שאם מכרה ונתנה (ומתה) שיהא מכרה קיים שבסוף הוא זוכה (וכיון שמכרה ונתנה אין לו מה לירש) ולמה אמרו בטל (וכתקנת אושא) שלא תהא אשה כו' (ולא סבירא ליה להירושלמי כהבבלי בב"ב קל"ט ע"ב שהטעם שמכרה בטל דשוויהו רבנן להבעל כלוקח מהעת שנשאה וכפירש רשב"ם שם). [נועם ירושלמי]:

(דף כ"ג ע"א) **שם** ר"ח בר מרייה בעא קומי ר' יונה מכרה לבעלה מהו (הכונה באשה נשואה שנתן לה איש נכסים ואמר לה נכסי לך ואחריך לפלוני ומכרה לבעלה וכדמוכח לקמן והדא אשה מכיון שמזונותיה כו'). [נועם ירושלמי]:

(שם) **ע"ב** תני המן קבורה במזונותיה (כלומר כמו שיכול למכור לצורך מזונות יתרים וכדמוכח מאשה ה"נ יכול למכור לקבורה וכמו שאמרו בבבלי ב"ב קנ"ו ע"א הלכה כו' ואפילו עשאן תכריכין למת). [נועם ירושלמי]:

(דף ס' ע"ב) **פ"י ה"ן** אמר ר' מתנייה אתייא כמ"ד לכתובה אבל לא לתנאין. קאי אדלעיל בפיסר עם הראשון דאמר ר"י פיסר פיסר ואומר ר"מ שהוא כמ"ד לכתובה אבל לא לתנאין אבל למ"ד בין לכתובה ובין לתנאין ה"נ לא הוי קניה חדשה והא חזירה. כלומר וחזר השעבוד למה שהיה בתחילה והבע"ח השני יכול לטרוף ממנו. ועיין לקמן פי"ב בה"ב החזירה מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין כו'. [נוע"י]:

(דף ס"ב ע"א) **פי"א ה"ב** חדש אחרין לא נתן. (היינו חודש שלא בא עדיין ודאי לא יתן כפירוש הפ"מ) ימים שבינתיים (כלומר יום ל' גופא שבכל חדש וחדש) זו היא שאמרו הא בתחילה לא (אם אמר פרעתיך היום נאמן אבל אם אמר פרעתיך בתוך ל' אינו נאמן. וכמ"ש תוס' בב"ב ה' דאינו נאמן במנו דפרעתיך היום. דהא"נ דמסקינן בב"מ ק"ב ע"ב דעביד איניש דפרע ביומא דמשלם זמניה מ"מ אין זה מנו דלא חליף איכא לומר פרעתיך היום אבל רגיל לומר פרעתיך אתמול כו'. [נוע"י]:

(שם ע"ב) **ה"ג** ולא אמרין לה הוי זבניך (הא אחריות דנפשה קבלה עליה וכפירוש הפ"מ) תיפתר בהוקיר המקח (שהוקירה הקרקע וכיון שאינה צריכה לשלם אלא מכח אחריות אינה צריכה לשלם אלא הדמים שקבלה). נוע"י. ועיין בחוה"מ ס' קי"ז מבואר שאין הדין כן ועיין בפ"ת שם בשם הגרא"ז:

שם אולת ונסיבת לטסורא דקרתא צ"ל לסטירא דקרתא. וכמו שהגירסא במדרש ויקרא רבה פרשה ל"ד. ובבראשית רבה פרשה י"ו הגירסא לסנטרין:

(דף ס"ה ע"א) **פי"ב ה"ג** ואל תיספידוני ב' ירות מפני המחלוקת. עמש"ש בכלאים:

(דף ס"ו ע"ב) **סוף ה"ו** ריב"ח אמר מקולי כתובה שנו כאן וכן תני בר קפרא מקולי כתובה שנו כאן כן הגירסא בפאה [פ"ג ה"ט] וחסר כאן מן שנו כאן הראשון עד שנו כאן השני:

(דף ס"ח ע"א) **פי"ג ה"א** מעשה ברי"י שפסק מזונות לאשה בשוקי צפורי מה בשיקי עברין ידעין (כן צ"ל שצ"ל. וכפירוש הפ"מ דביומא דשוקי מצויין עוברין ושבין ואלו שלא לה היו יודעין) שמע ר' ואמר מאן אמר שלא שילח לה (והשליח איננו בציפורי ביום השוק גם לא הודיע מזה לאחרים) מאן אמר שלא הניח לה ר' הילא אמר מי' אמר (ר' הילא) שמואל ורשב"ל כו':

שם אמר ר"א תני דבית ר' כן מי שילא כו' (מי שהלך משמע מדעתו ויש חשש שמא הניח לה אבל דבית ר' תני מי שילא ומשמע מאונס ולא היה לו פנאי והיה טרוד ואין לחוש שמא הניח לה וכיון שאין חשש שמא הניח ה"נ אין חוששין שמא שילח לה. דדוקא בהלך דאיכא ב' חששות שמא הניח ושמא שילח אין פוסקין):

שם מאן דמר באלמנה היא מתניתא בתחלה שלא הניח לה (דלא שייך שלא שלח לה וכמ"ש גם בפ"מ) בסוף שלא הממינה ושלא הערימה? כלומר אם כבר נשבעת שלא הניח לה מה תשבע בסוף הא כיון שלא הניח לה לא היה לה מה לטמון ומה להעריס) אמר שמואל אחוה דר"ב בשלא מחלה כו' (בסוף נשבעת שלא מחלה). [נועם ירושלמי]:

(שם ע"ב) **ה"ב** לא בשלא נתן בידו כלום וכא בשלא נכנס בידו כלום. בנדרים [פ"ד ה"ב] הגירסא בשלא נכנס בידו כלום וכא בשלא נכנס בידו כלום:

(דף ע' ע"ב) **ה"ד** ר' זירא ר' אבונה בשם רב. בשבועות [פ"ו ה"ד] הגירסא ר' זירא ור' אבהו בשם שמואל בשמעו קניקי (כצ"ל שם) שמן אהן אמר קנקנין ולא שמן ואהן אמר שמן ולא קנקנין. קנקנין ולא שמן שמן ולא קנקנין כו' כלומר ניחא הודאה הנתבע קנקנין ולא שמן. שמן ולא קנקנין איך אפשר לומר שהתובע כדי שמן תובע שמן ולא קנקנין:

(דף ע"א ע"א) **ה"ז** תנאי יהושע הרי הסיה כו' כצ"ל וכן לקמן בכל ההלכה:

עמוד	שורה	נוסחת דפוסנו	נוסחת דפוס קושטנדינא
		פרק ראשון	
ג	2	ושאין בה יין טרוקטי	ושאין בה יין הרי היא ממשפחת טרוקטי
ד	13	מכל מקום לא פיקחת כנסה	מ"מ פיקחת כנסה
ה	א	יתירות על שלש שנים	יתירות על בנות שלש שנים
	13	ונמצאת בעולה אין זה מקח טעות להפסידה מכתובת מנה	ונמצאת בעולה אינו נאמן להפסידה מכתובתה מנה
ו	2	תגבה ששבטה גובה	תגבה מה ששבטה גובה
	4	לא מסתברא דלא חליפין	לא מסתברא אלא חליפין
12	17	ר' ירמיה בשם ר"ז כו' מוכת עץ אני וכתובתה מאתים	(כתב בעל שד"י שצ"ל וכתובתה מנה וכ"ה בד' קראקא)
	מתני'	ראוה מדברת עם אחד מה מה טיבו של זה	ראוה מדברת עם אחד בשוק אמרו לה מה טיבו של זה
ז	14	אמר רבי זעירא	אמר ר' חנינא
	28	הרי אלמנת עיסה	הרי מצינו אלמנת עיסה
		פרק שני	
י	3	ולקחתיה ממנו נאמן	ולקחתי ממנו שהוא נאמן
	4	אם יש עדים	ואם יש עדים
	9	אוכל שדה	אוכל פירות שדה
יב	12	שיעשה כאחד מן השוק	שיעשה חבירו כאחד מן השוק
24	35	בקסוכנין	בקוסטנטין (וכן לקמן)
	38	ובאו ואמרו	ובאו עדים ואמרו
יג	32	ואת אומרת טהורה אני וזאת אומרת טהורה אני	זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני
יד	4	במקום שיש עוררין אבל במקום שאין עוררין	בזמן שיש עליו עוררין אבל במקום שאין עליו עוררין
	17	כל הכהונות שבתוכה פסולות ואם יש עדים	כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות ואם יש להן עדים
28	8	ר' אימי בשם ריב"ל	ר' זעירא ר' אימי בשם ריב"ל
	17	שכר לה את הבית והוא מעלה לה מזונות	שכר לה בית והיה מעלה לה מזונות
טו	13	ר' אחא ר' שמואל	ר' אחא בשם ר' שמעון
	29	יצא נחיל מהלך	יצא נחיל של דבורים ומהלך
		פרק שלישי	
32	35	פתר לה מזיד [בלא] בהתראה	פתר לה במזיד בלא התראה
יז	1	כל מתניתא דר"מ	כרמתני' דר"מ
	2	איש כי יאכל	ואיש כי יאכל
	21	החוסם את הפרה משלם ששת קבין לפרה	החוסם פרתו של חבירו לוקה ומשלם ששת קבין לפרה
יט	26	ונישאת ממה דתימר	ונשאת מהו ממה דתימר
44	1	לימדה על כל הפרשה שהיא גדולה	לימדה על כל נערה שבפרשה שהיא גדולה
	12	ר' אבין בשם שמואל	ר' אבא בשם שמואל
	20	האומר גנבתי משלם את הקרן ע"פ עצמו ואינו משלם לא תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה	האומר גנבתי וטבחתי ומכרתי משלם את הקרן ע"פ עצמו ואינו משלם תשלומי כפל ותשלומי ד' וה'.
		פרק רביעי	
46	9	החובל בבתו ובני של חבירו של בנו יתן מיד ושל בתו יעשה בהן סגולה א"ר יודן	החובל בבנו ובבתו של חבירו גדולים יתן מיד ושל קטנים יעשה בהן סגולה. בבנו ובבתו פטור. א"ר יודן
כה	7	השיאה ונתאלמנה שלה	השיאה ונתארמלה כתובתה שלה
	8	אמרו משהשיאה	אמרו לו משהשיאה
	13	זינתה ועודה בבית אביה משבגרה	זנתה בעודה ארוסה בבית אביה ומשבגרה
50	26	אף כאן מניין אפילו בא עליה	אף עלילות דברים דלמעלן ממקום בתולים מניין אתה אומר אפילו בא עליה
	שו"א	ואקרב אליה פרט לייעודין לקחתי פרט לשומרת יבם	ואקרב אליה, פרט לייעודין לקחתי פרט לשומרת יבם
כו	26	שלום ממנו	שלום עמו
	34	עמנו היה	עמנו הייתם (וכן לקמן)
כז	10	ואתיא ר' מנא כרבי זעירא	ואתיא ר"י ב"ר בון כר' זעירא

עמוד	שורה	נוסחת דפוסנו	נוסחות ד' קושט' ואמשט'
		ודרבי יוסי בי רבי בון כרבי אבהו	ור' מנא כר' אבהו
54	2	דכי אתייא	הכי אתייא
	5	אבמרי	אבא מרי
	24	הקיף זקן התחתון תמן	הקיף זקן התחתון חייב תמן
כח	1	כל ישראל	לכל ישראל
56	19	בכרם ביבנה הכנים	בכרם ביבנה לפני חכמים הכנים
כט	3	אם היתה אוכלת בחיי בעלה אוכלת	אם היתה אוכלת בחייו אוכלת במותו
	10	אמר ליה רבי יוסי ב' רבי בון ור' מתניה	אמרין ליה ר"י ב' רבי בון ור' מתניה
	30	כך היו כותבין באלכסנדריאה שהיה אחד מהן מקדש אשה וחבירו חוטפה מן השוק	כך היו עושין אנשי אלכסנדריאה היו מקדשין נשותיהן ובעת כניסתם לחופה היה בא חבירו וחוטפה מן השוק
	38	ר' מאיר עבד כתובה מדרש דרש ר"מ	ר"מ עבד ליה כתובה מדרש דדרש ר' מאר
		משוכה בה חבירו	משוכה בה חבירת
	39	שהוא כותב לו	שכך כותב לו
58	9	לא ימשכננו אלא בב"ד	לא ימשכננו יותר על חובו
	11	תשלומה מן נסכיה די אתיין לי	תשלומתא דאית לך מן נכסיה די אית לי
	23	רשב"א אומר נכסים שיש להן אחריות הבנים מוציאין מן הבנים והבנות מוציאות מן הבנות והבנים מן הבנות והבנות מן הבנים, ושאין להן אחריות הבנים מוציאין מן הבנות ואין הבנות מוציאין מן הבנים	רשב"א אומר נכסים שיש להן אחריות מוציאין לבנים מן הבנים ומבנות לבנות ולבנות מבנים. אבל לא לבנים מן הבנות. נכסים שאין להן אחריות מוציאין לבנים מן הבנים ולבנות מן הבנות ולבנים מן הבנות אבל לא לבנות מידי בנים
	48	ר' יעקב בר אחא בשם רב אילין דקליא דבבל דלא צריכין מרכבה לא מסתברא מיעבדינן בקמה עומדת לקצור וגפנים עומדות לבצור	ר' יעקב בר אחא בשם רב יהודה קמה העומדת ליקצור וגפנים העומדות ליבצר מטלטלין הם, רב ששת שאל אילין דקליא דבבל דלא צריכין מרכבה לא מסתברא מעבדינון כקמה העומדת לקצור וגפנים עומדים ליבצר
ל	3	כתב לה שוה מנה	כתב לה שדה שוה מנה
	27	קצץ הוא אביד	קצץ הוא אסיך
	34	שהוא תניי בית דין	שהוא תנאי כתובה
	40	בת בין האח לא אח בין הבנות לא	בת בין הבנים ואח בין הבנות לא
60	3	רבי בא ר' חייא כו' עד „אתא לגביה אבוי".	רבי בא בשם ר' חייא רבי שאל את נתן הבבלי מאי טעמא דר"י בן ברוקא א"ל לא את הוא ששנית בן ירתון א"ל לית כאן ירתון אלא יטלון אתא לגבי אביו
	25	בשם חילא	בשם ר' אילא
	32	להוציא מידם, טעמא..	להוציא מידם מה שראוי לתתן לה, טעמא
לא	31	מי דמך אמר	דכדמיך פקיד ואמר
62	18	כבר הוא	וכבר הוא
	שו"א	זכת בין הבנות	זכתה הבת בין הבנות
לב	13	המשיא את בנו בבית	המשיא את בנו הגדול בבית (ועי' בשד"י)
64	6	ולא אח ע"י אחותו	ולא אח ע"י אחותו אפי' קטנה
	13	קח שדה פלוני ואני נותן לך	קח שדה לפלוני ואני אתן לך
	19	נתאלמנו או נתגרשו מן האירוסין גובה מאתים מן הנשואין גובה את הכל	נתאלמנה או נתגרשה מן הארוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה
לג	1	ר' יונה ר' זעירא	ר' יונה בר זעירא
	9	ואמר ר' יעקב בר אחא הלכה כר' אלעזר בן עזריה והיא דראב"ע	ואמר ר' יונתן הלכה כר' שמעון בן מנסיא והא דראב"ע
		פרק חמישי	
66	14	אבל דברי חכמים	אבל חכמים אומרים

עמוד	שורה	נוסחת דפוסנו	נוסחת קושט' ואמשט'
66	18	והתנה על מנת	והתנה עמה על מנת
כד	13	עשת שנים עשר הודש	עשת ששה הדשים (עי' בשד"י)
	16	חיבתו עלי מן הבחור	חבתו עלי יותר מן הבחור
	21	הגיע זמן ולא נישאו	פיסקא
		אוכלות משלו ואינם אוכלות בתרומה	אוכלות משלו ואוכלות בתרומה
68	4	הסר יום אחד בפני היבם אינה אוכלת בתרומה	הסר יום אחד בפני היבם או כלן בפני היבם חסר יום אחד בפני הבעל אינה אוכלת בתרומה.
		כל שלשה הדשים ניזונת	כל שלשה חדשים הראשונים ניזונת
	7	ר' שמואל בר רב יצחק	ר"ש בר נחמן
לה	11	ומצעת המטה	ומצעת לו את המטה
לו	10	שבעה גופי מלאכות מנו	ז' גופי מלאכות מנו הכמים שהאשה עושה לבעלה
	19	והשאר	כאן והשאר
		פרק ששי	
		תקשיטין	תכשיטין (וכן לקמן)
מ	9	סלעה	סלע כסף
	14	בשום מה	בשום כנה
80	10	אמה ואהיה וכתבו	אמה או אהיה מדעתה וכתבו
מא	מתני'	כיני מתניתא אם השיא את הבת הראשונה ינתן דברי הכמים	כיני מתניתא אם השיא את הבת ראשונה ינתן לשניה
	23		כדרך ראשונה דברי חכמים
	26	ונוטל עליה מעות	ולוקח מעות
82	2	בשם ר' ירמיה...	בשם רב הונא
מב	10	נותנין להן שקל תני רשב"ג	נותנין להם שקל ואם אומר אם מתי יירשו אחרים תחתיהם בין שאמר תנו בין שאמר אל התנו אין נותנין להם אלא שקל תני רשב"ג (ועי' בשד"י)
	11	מאיר היה אומר	היה ר' מאיר אומר
	13	מתפרנס	יתפרנסו
	17	ירקוני	יזרקוני
	19	וירשו אהרים לא כן	יירשו אהרים תחתיהם לא כן
		פרק שביעי	
מד	1	שלא תאכל באחד מכל מיני פירות	שלא תטעום אחת מכל הפירות
	3	ר"י אומר	ר' יהודה
	6	שמדיר את חבירו מחיים	שמדיר את אשתו מהיים
	8	מנכסיו אכלה	מנכסי ואכלה
88	4	אם אמר לה שתאמרי	אם אמר לה על מנת שתאמרי
	5	מה שאמרתי לך או שתהיי מבלאה	מה שאמרתי לך או מה שאמרת לי או שתהא מבלאה
מה	8	ר' הילא	ר' אילא (וכן לקמן)
90	7	בשור פותיה	בשות פותיה
מו	17	ר' זעירא בעא	ר' הנינא בעא
	18	מה אמר בה רשב"ל	מהו אמר רשב"ל
92	16	הוסיפו עליהן	תנא הוסיפו עליהם
מז	1	ואתייה דרב בשאין בו	ואתייא דרבנן בשהיו בו
		פרק שמיני	
94	16	הומר הוא מצד אחד וקל מצד אחד	חומר הוא מצד אחד לבעל וקל מצד אחד לאשה
		מוכרת ונותנת וקיים	כתב בש"י רש"י ז"ל כתב דהכי גרסינן אם נתנה ומכרה קיים" עי"ש.
מח	30	פירות המחוברין אר"מ	והמחוברין בקרקע אר"מ
	43	כוחה של אשה שדה שלא נזרעה	כוחה של אשה ואם אתה רואה שדה שלא נזרעה
96	7	ביציאתה המחוברין לקרקע	ביציאתה פירות המחוברין
		פרק תשיעי	
נא	8	הרי זה אוכל פירות ואם מתה	ה"ז אוכל פירות בהייה ואם מתה יורשה
102	2	כשם שאינו מאבד זכותו כך אשה אינה מאבדת זכותה	כשהם שהוא אינו מאבד זכותו בלשון הזה כך אשה אינה מאבדת זכותה בלשון הזה
	10	אלא לא כתב לה	אלו לא כתב לה
	18	הכותב שדה מתנה לאשתו אינה מוכרת פירות אמר ר' זעירא מתניתא אמורה כן אלו הן פירי פירות מוכר פירות ולוקח קרקע והוא אוכל פירות ר' איםי בעא	הכותב שדה מתנה לאשת אין לו אכילת פירות א"ר מתנה מתני' לא אמרה כן אלו הן פירי פירות מוכר פירות ולוקח בהן קרקע והוא אוכל פירות לאו בכותב מתנה לאשתו הוא ואת אמרת אין לו לא פירות ולא פירי פירות ר' אמי בעא (בתוב בשדה יהושע „זו היא גירסת הרא"ש ז"ל בפסקיו ועיקר")
נב	7	על דעתיה דר"י בשכתב כו' בשכתב כו'	על דעתיה דר"י בין שכתב כו' בין שכתב כו'
108	15	שנשתלטה בהן לאחר מיתת הבעל	שנשתלטה. בהן אפי' לאחר מיתת בעלה
	26	והשואל (לא)	תיבת לא ליתא
נה	2	שאלוה הבעלים ומתה אמר ליה	שאלוה בעלים ומתה מהו א"ל
	15	לבית אמה	לבית חמיה
	22	משביעין אותה אם עשת אפוטרופא	משביעין אותה אבל אם עשת אפוטרופא
110	9	א"ר זעירא כעין שבועת תורה	א"ר זעירא כולהן כעין שבועה של תורה
	10	וכתובה לא הוהזקה בידו לגבות	וכתובת אשה לא הוהזקה בידה להגבות
	11	והוא כתובעה עם השטר של מאתים פרוע והיא אומרת מנה לא תפרע אלא בשבועה	והיא כתובעת שטר של מאתים פרוע ואומרת אלא מנה נפרעת שלא בשבועה
112	26	דהוה באתר רהיק אין משלהין בתריה	דהוה באתר רהיק א"ל אין משלחין בתריה
	27	הדא גוא תלתין וחדא גו תלתן	הדא גו תלתין יומין והד גו תלתין
נז	14	ואין שם עדים הבו בשהלכו להם למדינת הים	ואין שם עדים הכא במאי עסקינן בשהלכו להם למדינת הים
	27	פרי מיתן ליה	פרי מי דין
114	2	ב' כתובות וגט או כתובה	ב' כתובות וגט אחד או כתובה
	8	גמ' והוא שיהא הגט יוצא	גמ' שני גטין ושתי כתובות והוא שיהא הגט יוצא
	17	אלא כי אפשר	אמר ליה כי אפשר
		פרק עשירי	
	רפ"ק	לשתי נשים	שתי נשים
		יורשי הראשונה	ויורשי הראשונה
נח	13	אמר בן ננס	אמר בן עזאי (וכן לקמן)
	23	יודי לר' עקיבא בני השניה	יודי לר"ע דבני השניה
נט	7	א"ל ר' יוסי בי ר' בון	א"ל ר' חייא בי ר' בון
	21	נהגו בסוריא	נהגו העם בסוריא
	29	ד"ר הונה	דרב הונא
118	11	ע ד	ליתא
ס	26	אמר ר"ע קומי ר" מנא	כתב בשד"י „אי גרסינן מר עוקבא ניחא ואי גרסינן ר' עקיבא היינו ר' עקיבא אמורא כדאי' פ' המקבל ר' עקיבא בשם בר פדא"
120	20	יכיל מימר ליה פושרין	יכיל מימר ליה קום פושרין
	22	פישר פישר	אין פשר פשר
	שו"א	לתניין	לתנאין
סא	1	בין לתניין	בין לתנאין
	21	המת אמר	המת שאמר
	30	נקבר המת ולא אמר קברוני	המת שלא אמר קברוני (ותיבת יקבר ליתא)
122	28	פסק שלא לזון מן הנשואין	פסק לזון מן הנשואין
	38	כהדא ארמלתא ד"ר אבדימס רמו בה אמרו לה רבי בא	כרדא ארמלתא דר' אבהו רמו בה ואמרי בר כהן

עמוד	שורה	נוסחת דפוסנו	נוסחות דפוס קושטנדינא
		בר כהן בעי ליך	בעי לך
סב	1	קומי ר' יוסי	קימי ר' אסי
סג	18	ר' הילא בשם ר' יסא	ר' אילא בשם ר' מנא
	34	שפחת שתות או הותיר שתות	שפחתו שתות או הותירו שתות (וכן לקמן)
126	7	שאת תופס	משום שאת תופס
סד	1	אם מתחלה	יאם מתחלת
	14	ר' אבון	ר' ראובן
	18	והא תנינן שניות לא בנין דא אמר שמואל והא תנינן המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס יותר מכן יוציא ויתן כתובה	והא תנינן שניות בנין דא אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולות והא תנינן המדיר את אשתו מליהנות לו יוציא ויתן כתובה
128	29	חלה כמי שנישאת מתה כמי שנישאת מתה כבר מתה	כתב בשד"י שהרא"ש גרס חלה כמי שנישאת מתה כבר מתה ולא גרס כלל מתה כמי שנישאת
		פרק שנים עשר	
	31	ניסת הבת הבעל הייב במזונותיה	נשאת הבת הבעל נותן לה מזונותיה
סה	16	אלא זנין אותה ונותנין לה	אלא זנין אותה בבית בעלה ונותנין לה
סז	40	משום ר"ג	משום רשב"ג

עמוד	שורה	נוסחת דפוסנו	נוסחת דפוס קושטנדינא
		פרק שלשה עשר	
134	מתני'	והנן בן אבשלום	והנן בי אבי שלום
סט	1	דהוה רבה	דהוה רביה (עי' פי' שד"י)
13	4	והבנים ישאלו	והבנים יחזרו
	13	היה שם י"ב חודש ונתמעטו הנכסים א"ל	היה שם מזון י"ב חודש ונתמעטו הנכסים מהו א"ל
ע	16	אין הודייה מקצת הטענה	אין זו הודאה ממין הטענה
	17	מתניתא בשטענו חטים והודה לו בשעורים אבל אם טענו שני מינין והודה לו כאחד מהן דברי הכל חייב ר' אימי בשם ר' יוחנן לא סוף דבר מתניתא בשטענו חטים והודה לו בשעורים אלא אם טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי חכמים פטור	מתניתא בשטענו חטים ושעורים אבל אם טענו חטים והודה לו בשעורים ד"ה פטור ר' אמי בשם ר' יוחנן מתניתין בשטענו חטין ושעורין אבל בשטענו חטין והודה לו בשעורים ר"ה פטור (ועי' בפי' שד"י)
	34	דברי הכמים פטור בקרקעות וכפר בכלים אם כלים בכלים הוא פטור כלים בקרקעות לא כ"ש בקרקעות וכלים לא כ"ש	דברי הכל פטור בקרקעות וכפר בכלים פטור הא כלים בכלים חייב
140	7	ההין מלין	ההין אמר מלין
	29	אדמון אומר השני נוח לי	אדמון אומר יכול הוא שיאמר השני נוח לי

סליקא מסכת כתובות

השמטה מן תורתן של ראשונים לירושלמי מסכת תענית פרק ד

עמוד	שורה	
52	5	מקרא קראו וקירבוהו וכו' במתנות כהונה בפתיחתא איכה רבתי הג"ל ובירוש' דמס' תענית אר"י מקרא קראו ורחקוהו מקרא קראו וקרבוהו מקרא קראו ורחקוהו אפרים וגו' מקרא קראו וקרבוהו גוי וגו" וכ"ה בילקוט שופטים דף ע'ו.
	22	ר' ינאי בי ר' ישמעאל אמר ואפי' נתונים בתיבה בבבלי תענית ל"א "א .אמר ר' אלעזר אפי מקופלין ומונחין בקופסא. ובאשכול ח"ב (צד 18) .ובירושלמי טעמא אהרינא כל הכלים טעונים טבילה באוהו יום אפי' מונחים בתיבה מתוך שאת אומר כן הוא משאילן כלומר דע"כ צריך להוציאן להטבילן, ובר"ן סוף תענית (ד' רס"ט) הביא גי חדשה וז"ל: אבל מן הירושלמי למדנו דה"ק שעל כל הכלים הטעינו הכמינו טבילה וכו' שכך אמרו שם וכל הכלים טעונים טבילה וכו' ופריך נתונים בתיבה ותימא טעונין טבילה מתוך שהוא עושה כן מטבילין ומתוך שהוא עושה כן משאילין וכו' עכ"ל.

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך

הדרן עלך מסכת פלוני והדרן עלן דעתן עלך מסכת פלוני ודעתך עלן לא ניתנשי מינך מסכת פלוני ולא תיתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך אומר יהי רצון וכו'

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנתינו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיות עמך בית ישראל ונהיה כלנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם הוא לי: יהי לבי תמים בחוקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדיני חקיך. אמן אמן אמן סלה ועד:

מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות שאני משכים והם משכימים אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אני רץ והם רצים אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון לפניך ה' אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת פלוני כן תעזרני להתחיל ספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא ימוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים. אורך ימים בימינה עושר וכבוד בשמאלה: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא דעתיד לחדתא עלמא ולאחייא מיתייא ולמיפרק חייא ולמיבני קרתא דירושלם ולשכלל היכלא קדישא ולמעקר פולחנא דאליליא מן ארענא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה בזיויה ויקריה וימליך מלכותיה וכו' עד ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן:

על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר יהא להון ולכון חינא וחיסדא ורחמי וסייעתא ורווחא מקדם אבוהון דבשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא (ברחמיו) יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: